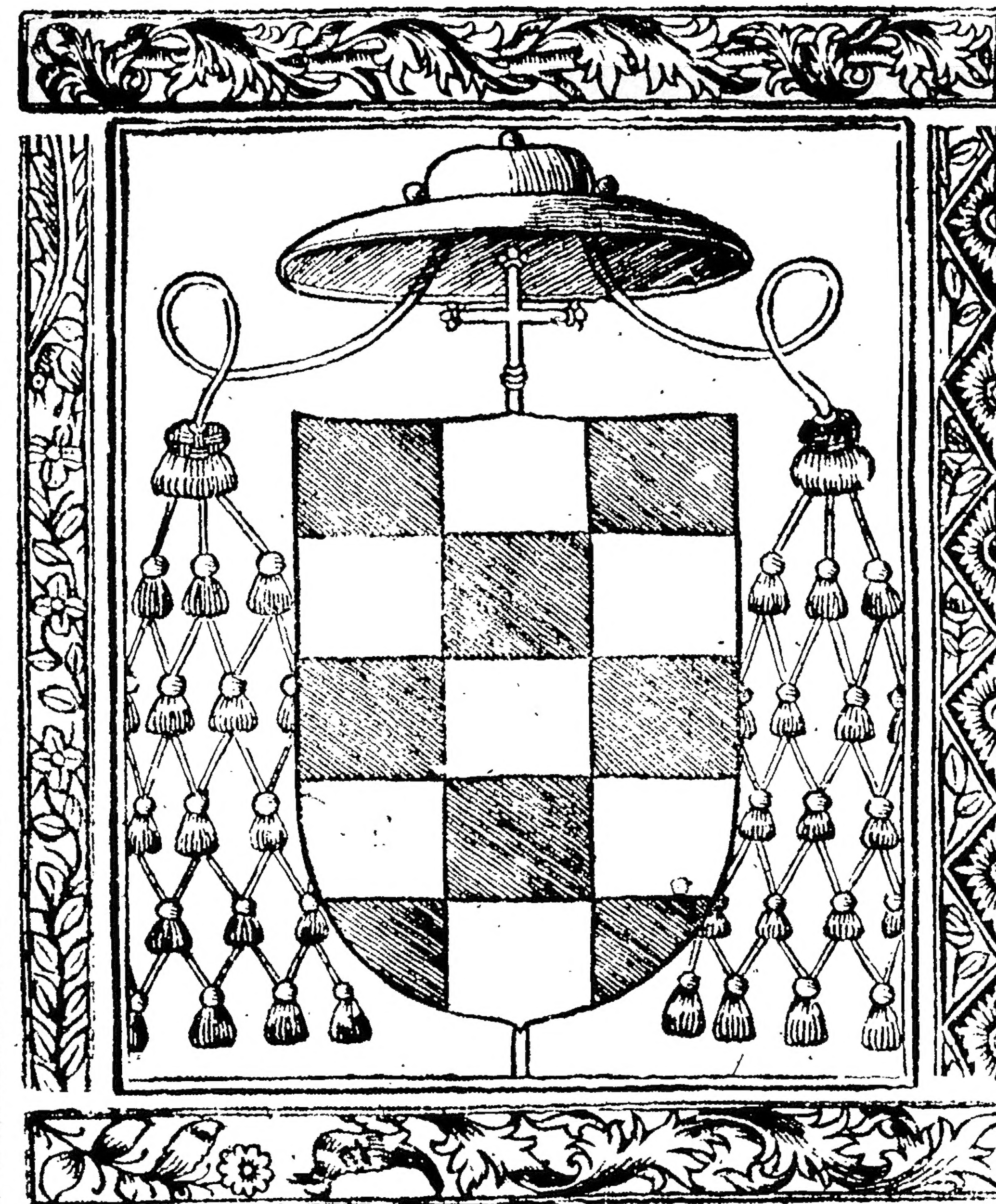
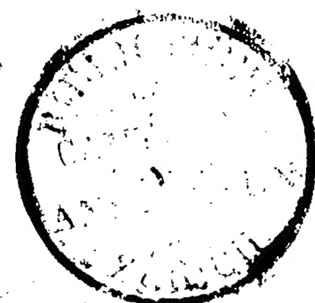
Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud.
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqȝ dierum.
Namqȝ instrumentum vetus hebdoas innuit octo.
Lex noua signatur. ter quinqȝ receptat vtrunqȝ.

Nouum testamentum grece ⁊ latine in academia complutensi nouiter impressum.

Que vero sigillatim ⁊ per ordinem in toto opere continẽtur: hic studiose lector oculis tuis subijciuntur. Primũ oĩȝ tibi occurret epl'a Eusebij pãphili ad carpianũ de cõcordia quattuor euãgelioꝝ. Sequitur deinceps prologus hieronymi ad damasuȝ pappã ⁊ alij eiusdeȝ doctoris prologi. Post hec succedũt quattuor euãgelia greco sermõe cũ latina btĩ hieronymi trãslatõe ex opposito. Deĩde sequũtur duo greci tractatus. alter de peregrinatiõe btĩ Pauli: ⁊ euthalij diaconi alter de tpib⁹ ꝑdicatiõis: ⁊ martyrio eiusdẽ. Succedũt postea hypotheses siue argumẽta theodoriti doctoris greci eminẽtissimi in epl'as btĩ pauli: ⁊ in epl'as canonicas: ⁊ itẽ argũta alia in easdẽ alterius doctoris greci innominati. Post hec sequũtur epl'e ipse btĩ Pauli: cũ reliq̃s noui testĩ opibus: oĩa cũ interpretatione latina eiusdẽ beati hieronymi e regiõe. Deĩde subiũgitur vocabulariũ grecũ cõtinẽs oẽs dictiões totius noui testamenti ⁊ insuper sapientie ⁊ eccl'iastici grece ⁊ latine cũ breuissima quadã in initio ad grecas litteras ĩtroductiõe. Postremo loco librũ claudunt interpretatiões oĩm totius noui testamenti vocabulorum que tam grecam quã hebraicã ⁊ chaldaicam sortita sunt etymologiã ab initio matthei vsqȝ ad finẽ Apocalypsis.

Πρὸς τοὺς ἐντευξομένους.

να μὴ θαυμάσης ὦ σπουδαῖε φιλόλογε μὴ δὲ σχῆς πρὸς ἡμᾶς ἀηδῶς εἰ
ἐν παρούσῃ τῆς νέας διαθήκης γραικοτυπώσει ἑτεροτρόπως ἢ ἐν τῆς πα
λαιᾶς τὰ στοιχεῖα μόνα ἄνευ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων ἐντετυπω
μένα ἐξεδόθη, προὔργου νενομίκαμεν τὴν τοῦ πράγματος τούτου αἰτί
αν πᾶσιν κατὰ τὰ πρῶτα ἐμπεφανίσθαι. ἔστι δὲ καὶ τοιαύτη. τοὺς ἀρχαιοτά=
τους τῶν ἑλλήνων χωρὶς τούτων ἐν τοῖς χαρακτῆρσι κορυφῶν γράφειν εἰθισ=
μένους, σαφέστερόν ἐστιν ἢ πολλῶν δεῖσθαι μαρτυριῶν. καὶ γὰρ δηλοῖ τοῦτο
φανερῶς παλαιά τινα κοὐκ ὀλίγα τῶν ἀντιγράφων, οἷον καλλιμάχου ποιή=
ματα καὶ τὰ σιβύλλης ἔπη, καὶ πεπαλαιωμέναι ἐν τῇ πόλει λίθων γλυφαὶ μό=
νοις ἁπλῶς γράμμασι ἐγκεχαραγμέναι. ὥστε πάντως εἶναι πρόδηλον, ῥαβδίσ
κων τούτων καὶ κεραιῶν ὑπερθέσεις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ τῆς γλώττης ἑλληνικῆς
γενεσιουργία μὴ ἐπινενοημένας, μήτε πρὸς ὁλόκληρον τῆς αὐτῆς φωνῆς τε=
λειότητα πανταχόθεν συντετακυίας. ἐπειδὴ δὲ καὶ πᾶσαν τὴν νέαν διαθήκην
τοῦ κατὰ ματθαῖον εὐαγγελίου καὶ τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς δεόντων, ἑλ
ληνικῇ ἀπ᾽ ἀρχῆς διαλέκτῳ ὥσπερ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐχρηματίσ
θη, συγγεγράφθαι πάντες ὁμολογοῦσιν, ἔδοξε καὶ ἡμῖν ἀρχαίαν ἐν αὐτῇ τῆς
αὐτῆς γλώττης παλαιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ὁσίως διατηρεῖν, καὶ τὴν βί=
βλον ἄνευ ὁπωσοῦν ἐλαχίστων προσθηκῶν, ἀρχαίων γραφῶν δίκην ἐκδιδό
ναι. ὡς μὴ φανῶμεν πρᾶγμα ὄντως δή τοι ἱερὸν καὶ αἰδεσίμης μεγαλοφροσύ
νης πλῆρες κατ᾽ ἀλλοτρίας αὐτῷ προσεπιβεβλημένας καὶ νέας ἐργασίας ἀνα
καινοτομῆσαι. πρὸς δὲ τούτοις εἰ τ᾽ ἀληθὲς λεκτέον ἐστὶ, ἡ τῶν πνευμάτων
καὶ τόνων ἔνδεια τοῖς ὁσονδήποτε ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λόγοις γεγυμνασμένοις
οὐδὲν πρόσκομμα ἐπιφέροιεν ἄν. λέγω δὲ πρὸς τὴν εἰλικρινῆ τῶν λεγομένων
ἔννοιαν ἀναφέρων. οὐ μὴν ἀλλὰ ἵνα μή τις ἀπορήσῃ ἐν ποίᾳ τῶν συλλαβῶν προ
σήκει τὸν τόνον ἐφαρμόζειν, ἁπλῆ μόνον ἐν ταῖς πολυσυλλάβοις λέξεσι κε=
ραία προσηρτήθη. οὐ μέντοι τόνος αὐτὴ ἑλληνικὸς ὑπολαβέσθω, ἀλλὰ γνω=
μώνιόν τι καὶ σημεῖον ὑφ᾽ οὗ ἀπευθύνοιτ᾽ ἂν ὁ φιλομαθὴς, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν
ποτὲ ἐν τῇ ἐκφορᾷ καὶ εὐρυθμίᾳ τῶν λέξεων. ἐν δὲ τῆς ἀρχαίας διαθήκης ἑλληνι
κῇ ἐκδόσει ὅτι αὐτὴ μετάφρασις πάντῃ που ἀλλ᾽ οὐ πρωτοποίητος σύνταξις
οὐκ ἔδοξέ τι ἐκ τῆς κοινῆς ἐν τῷ γράφειν συνηθείας ἢ ἀφαιρεῖν ἢ ἐναλλάξαι. ἐ=
πειδὴ δὲ οὐ τοῖς πολυμαθέσι μόνον ἀλλ᾽ ἅπασι καθόλου τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν
γραφὴν σχολάζουσι συντελεῖν ἡ βίβλος αὕτη πεφιλοτίμηται, ἐφ᾽ ἑκάστῃ τῶν
λέξεων γραμματίδια ῥωμαϊκὰ κατὰ στοιχεῖον ἐπετέθη, ἃ ἐπιδεικνύει τὴν ἀμφο
τέρων πρὸς τὰς ἑτέρας καταντικρὺ κειμένας ἐπάλληλον σύγκρισιν. ὅπως οὐ=
δὲν ᾖ πρὸς τὸ σφάλλεσθαι ἐνδόσιμον τοῖς μαθητιῶσι καὶ μήπω εἰς ἄκρον τῶν
ἑλληνικῶν ἀφιγμένοις. ἔτι δὲ ἐπείπερ ἐγχωροῦσιν ἐνίοτε λέξεις ἑλληνικαὶ πολυ
σχιδεῖς δοκοῦσαι ἔχειν καὶ ἀμφιβόλους καὶ ἄλλας τινὰς διχογνώμους σημα=
σίας, διὰ σπουδῆς ἡμῖν ἐγένετο σημειοῦν καὶ τοῦτο, ὑποκειμένῃ στιγμῇ ῥωμαϊ
κῷ γραμματιδίῳ ὑπὲρ τὴν ἑλληνικὴν καθεστηκότι λέξιν. καὶ ἵνα παύσωμεν προ
οιμιάζοντες, κἀκεῖνο τὸν φιλομαθῆ μὴ λανθανέτω, οὐ φαῦλα ἡμᾶς οὐδὲ τυχόν
τα ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐντυπώσει ἐσχηκέναι ἀντίγραφα, ἀλλ᾽ ἀρχαιότατα καὶ καθόσον
οἷόν τε ἦν ἐπηνορθωμένα. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν παλαιότητα ὄντως ἀξιόπιστα, ὥστε
μὴ πείθεσθαι αὐτοῖς, πρὸς δυσκόλου εἶναι τὸ παράπαν καὶ βεβήλου. ἃ δὴ καὶ αὐ
τὰ ὁ ἁγιώτατος ἐν χριστῷ πατὴρ καὶ κύριος ἡμῶν ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λέων
δέκατος τῇ ὁρμῇ ταύτῃ συλλαμβάνειν προθυμούμενος, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς βι
βλιοθήκης ἀγόμενα, ἔπεμψε πρὸς αἰδεσιμώτατον κύριον τῆς ἱσπανίας καρδηνά
λιον, οὗ χορηγοῦντος καὶ κελεύσαντος τὸ παρὸν βιβλίον ἐτυπώσαμεν. ὑμεῖς δὲ
οἱ τῆς παιδείας ἐρῶντες θεῖον τουτὶ καὶ ἱεροπρεπὲς τοὖργον νεωστὶ ἐντετυπω
μένον μετὰ πάσης δέχεσθε προθυμίας. κἂν τοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡ
μῶν μιμηταὶ φανῆναι καὶ τοῖς ἔργοις γενέσθαι σπουδάζετε, ἴστε ὅτι οὐδεμία
ὑμῖν ἔτι πρόφασις λοιπὴ τὸ μὴ τῇ θείᾳ γραφῇ συνομιλεῖν. οὐκέτι ἀντίγραφα
διεφθαρμένα, οὐ μεταφράσεις ὕποπται, οὐκ ἀπορίαν τῆς ἀπογράφου φράσε

ὡς ἀπορεῖτε. τὸ θέλημα μόνον τὸ ὑμέτερον καὶ προθυμίαν προσδεχόμεθα. ἧς μὴ ὑπολειπούσης, ἀμαρτιρρήτως ἔσται οὕτως. τῆς γὰρ γλυκύτητος τῶν θείων λόγων γευσάμενοι, τὰς λοιπὰς τῶν ἐπιστημῶν μακρὰν χαίρειν ἐάσετε. εὐτυχεῖτε, καὶ τὸν καινουργισμὸν τῆς ἡμετέρας ἐργολαβίας μὴ ἐκφαυλίσητε.

Precedens Greca prefatiuncula in latinum versa.

Ad Lectorem.

Ne mireris aut vitio vertas o studiose lector ꝙ in hac noui testamenti greca editione aliter q̄ in veteri nude tantum littere sine vllis aut spirituum aut tonorum notis impresse publicentur: operepretium visum est huius tibi rei rationem assignare. Ea enim huiusmodi est. Antiquissimos grecos absq̧ hisce fastigijs litterarum scriptitasse notius est: q̄ vt sit multis argumētis comprobandum. Docent enim id aperte antiqua non pauca exemplaria: vt Callimachi poemata: nec non ⁊ Sibyllina carmina: ac preterea etiam marmorea monumenta vetustissima que rome adhuc visuntur nudis solum characteribus incisa. Ut liquido constet huiusmodi virgularum apicūq̧ suprascriptiones non in illa primeua grece lingue origine fuisse excogitatas: nec ad eius integritatem vsquequaq̧ pertinuisse. Cum igitur vniuersum nouum testamentum preter Euangelium Matthei ⁊ epistolam ad Hebreos grece primum sicut a spiritu sancto dictatum est: scriptum esse constet: visum est priscam in eo lingue illius vetustatem maiestatemq̧ intactam retinere: ac opus ipsum pretermissis etiam ipsis quibusuis minimis appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scripturarum publicare. Ne rei tam sancte authoritati ac venerande maiestati adiectitijs nouitijsq̧ rebus detrimentum afferri videretur. Accedit ꝙ si verum fateri volumus: hic spirituum tonorumq̧ defectus nullum prorsus impedimentum ad rectam intelligentiam afferre valet his qui aliquantum in greca eruditione promouerunt. Ceterum ne alicui dubium aliquod possit occurrere in qua videlicet syllaba accētum oporteat collocari: simplex tantum apex in polysyllabis dictionibus adiectus est: ⁊ is quidē nō tanq̄ grecus accentus: sed tanq̄ notula signumq̧ quo dirigi possit lector ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquando labatur. In veteris autem testamenti editione greca cum ea solū translatio sit non originalis textus: non fuit consilium quicq̄ ex vulgari scribendi modo tollere aut immutare. Et q̄ nō doctis solum: sed omnibus in vniuersum sacrarū litterarū studiosis hoc opere cōsulendū est: apposite sunt dictioni cuiq̧ litterule latine ordine alphabeti indicantes que dictio dictioni e regione respondeat: ne sit nouitijs ⁊ nondū adhuc in grecis litteris prouectis errandi locus. Rursus cū nonnulle dictiones grece multiplices siue equiuocas aut alias ambiguas significationes aliqñ habere videantur: libuit hoc etiā annotare pūcto supposito litterule latine supra dictionem grecam collocate. Et vt prefatiūcule tandem huic modus imponatur: illud lectorē nō lateat: nō quevis exemplaria ipressioni huic archetypa fuisse: sed antiquissima emēdatissimaq̧: ac tante preterea vetustatis: vt fidem eis abrogare nefas videatur. Que sanctissimus in xp̄o pr̄ ⁊ dn̄s nr̄ Leo decimus pontifex maximus huic instituto fauere cupiēs ex ap̄lica bibliotheca educta misit ad Reuerendissimū dn̄m Cardinalē hispanie: de cuius authoritate ⁊ mādato hoc opus imprimi fecimus. Uos aūt litterarum studiosi hoc diuinū opus nouiter excussum alacri animo suscipite: et si christi Opt. Max. sectatores videri vultis ⁊ esse: nil iam restat q̄d causemini quominus sacrām scripturā adeatis. Nō mendosa exemplaria: non suspecte translationes: non inopia textus originalis: solum animus ⁊ propensio vestra expectatur. Que si non defuerit: fiet proculdubio vt litterarum diuinarum suauitatē degustantes reliqua studia omnia contemnatis. Ualete ⁊ omnia boni consulite.

Εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἀμμώνιος μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχώς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθείς. ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι' ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελίου τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμάς, καθ' ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμὸς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. ματθαῖος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο. μάρκος, λουκᾶς. ὁ ἔννατος ἐν ᾧ οἱ δύο. λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περί τινων ἰδίως ἀνέγραψεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις ἔστιν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου καὶ ἕκτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν διόλου μέχρι τοῦ τέλους τῶν βιβλίων. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις πρόκειται διὰ τοῦ λαχᾶ, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ἀριθμὸς τυγχάνει. εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. εἰ δὲ βῆτα, ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δήποτε βουληθείης ἐπιστῆναι τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι καὶ τοὺς οἰκείους ἑκάστου τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμόν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ τοῦ λαχᾶ ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος ὑπογραφῶν ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν. ἐπιστήσας τε καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Incipit epistola beati Hieronymi ad Dama
sum pappam in quattuor euangelistas.

Eatissimo pappe
Damaso Hierony
mꝰ. Nouuꝫ opꝰ me
facere cogis ex vete
ri: vt post exempla-
ria scripturarum to
to orbe dispersa qua
si quidam arbiter se
deaꝫ: ⁊ quia inter se
variant: que sint illa que cum greca consentiāt
veritate decernam. Pius labor: sed periculo
sa presumptio: iudicare de ceteris ipsū ab om
nibus iudicandum: senis mutare linguā ⁊ ca-
nescentem mundum ad initia retrahere par-
uulorum. Quis enim doctus pariter vel indo
ctus: cum in manus volumen assumpserit: ⁊
a saliua quam semel imbibit viderit discrepa-
re quod lectitat: non statim erumpat in voceꝫ
me falsariuꝫ me clamans esse sacrilegum: qui
audeaꝫ aliquid in veteribus libris addere mu
tare corrigere. Aduersus quam inuidiam du
plex causa me consolatur: quod ⁊ tu qui sum-
mus sacerdos es fieri iubes: ⁊ verum non
esse quod variat etiam maledicorum testimo-
nio comprobatur. Si enim latinis exemplari-
bus fides est adhibenda: respondeant quibus
tot sunt exēplaria pene quot codices. Sin au
tem veritas est querenda de pluribus: cur nō
ad grecam originem reuertentes ea que vel a
viciosis interpretibus male edita: vel a presū-
ptoribus imperitis emēdata peruersius: vel
a librarijs dormitantibus aut addita sunt aut
mutata: corrigimus. Neqꝫ vero ego de veteri
disputo testamento: quod a septuaginta senio
ribus in grecam linguam versum tertio gra-
du ad nos vsqꝫ peruenit. Non quero quid aq̄
la: quid symmachus sapiant: quare theodotiō
inter nouos ⁊ veteres medius incedat. Sit il-
la vera interpretatio: quam apostoli probaue
runt. De nouo nunc loquor testamento: quod
grecum esse non dubium est: excepto apostolo
mattheo: qui primus in iudea euangeliū chri
sti hebraicis litteris edidit. Hoc certe cū in no
stro sermone discordat ⁊ diuersos riuulorum
tramittes ducit: vno de fonte querendus est.
Pretermitto eos codices quos a luciāo ⁊ he
sitio nuncupatos paucorum hominum asse
rit peruersa contētio: quibus vtrisqꝫ nec in ve-
teri instrumento post septuaginta interpretes
emendare quid licuit: nec in nouo profuit emē
dasse: cum multarum gentium linguis scriptu
ra ante trāslata doceat falsa esse que addita
sunt. Igitur hec pñs prefatiuncula pollicetur
quattuor tantum euangelia: quorum ordo est
iste. Mattheus, Marcus. Lucas. Johānes
codicum grecorum emendata collatione sed
veterum: que nē multuꝫ a lectionis latine cō
suetudine discreparent: ita calamo imperaui-
mus vt his tantum que sensū videbantur mu
tare correctis: reliqua manere pateremur vt
fuerant. Canones quoqꝫ quos Eusebius ce-
sariensis epūs alexandrinuꝫ secutus Ammo
nium in decem numeros ordinauit: sicut in
greco habētur expressimus. Quod si quis de
curiosis voluerit nosse que in euangelijs vl' ea
dem vel vicina vel sola sint: eorum distinctio
ne cognoscet. Magnus si quidem hic in no-
stris codicibus error inoleuit: duꝫ quod in ea
dem re alius euangelista plus dixit: in alio
quia minus putauerint addiderunt: vel dum
eundem sensum alius aliter expressit: ille qui
vnum e quattuor primum legerat: ad eius e-
xempluꝫ ceteros quoqꝫ estimauerit emendan
dos. Unde accidit vt apud nos mixta sint oīa
⁊ in Marco plura luce atqꝫ matthei. Rursuꝫ
in mattheo plura iohannis ⁊ marci: ⁊ in cete
ris reliquorum que in alijs propria sunt inue-
niantur. Cum itaqꝫ canones legeris qui su-
biecti sūt: confusionis errore sublato: ⁊ similia
omnium scies: ⁊ singulis sua queqꝫ restitues.
In canone primo cōcordāt quattuor: matthe
us marcus lucas iohannes. In secundo tres
mattheus marcus lucas. In tertio tres: mat
theus lucas iohānes. In quarto tres matthe
us marcus iohānes. In quinto duo: matthe
us lucas. In sexto duo: matthēꝰ marcus. In
septimo duo: mattheus iohannes. In octauo
duo: lucas marcꝰ. In nono duo: Lucas iohā
nes. In decimo: propria vnusquisqꝫ que non
habētur in alijs ediderūt. Singulis vero euā
gelijs ab vno incipiens vsqꝫ ad finem librorū
dispar numerus accrescit. Hic nigro colore
prescriptus sub se habet alium ex minio disco
lorem numerum qui ad deceꝫ vsqꝫ procedēs
indicat prior numerus in quo sit canone req-
rendus. Cum ergo aperto codice (verbi gra-
tia) illud siue illud capitulum scire volueris
cuius canonis sit: statim ex subiecto nume-
ro doceberis: ⁊ recurrens ad principia in qui
bus canonum est distincta congeries: eodem-
qꝫ statim canone ex titulo frontis inuento il-
lum quem querebas numerum eiusdem e-
uangelij qui ⁊ ipse ex inscriptione signatur in
uenies: atque e vicino ceterorꝫ tramitibus in

spectis: quos numeros e regione habeant ad
notabis: ⁊ cuꝫ scieris: recurres ad volumina sin
gulorum: ⁊ sine mora repertis numeris quos
ante signaueras reperies ⁊ loca in quibus vel
eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in chri-
sto valeas ⁊ memineris mei pappa btissime.

Incipit alius prologus.

Lures fuisse q̄ euangelia scri-
pserunt: Lucas euāgelista te
statur dicens. Quoniam qui-
dem multi conati sunt ordina
re narrationem rerum que in
nobis complete sunt: sicut tra
diderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt ser
monem: ⁊ ministrauerūt ei: ⁊ perseuerantia vs
qꝫ ad presens tempus monimenta declarant
que a diuersis auctoribus edita diuersarū he
resum fuere principia: vt est illud iuxta egy-
ptios ⁊ Thomam ⁊ Matthiam ⁊ Bartholo
meum: duodecim quoqꝫ apostolorum ⁊ basi-
lidis atqꝫ appollinis ac reliquoruꝫ: quos enu
merare longissimum est: cum hec tantum in
presentiarum necesse sit dicere: extitisse quos-
dam qui sine spiritu ⁊ gratia dei conati sūt ma
gis ordinare narrationem: quam historie texe
re veritateꝫ. Quibus iure potest illud prophe
ticum coaptari. Ue qui prophetant de corde
suo: qui ambulant post spiritum suum: qui di
cunt hec dicit dominus ⁊ dominus non mi
sit eos. De quibus ⁊ saluator in euangelio io-
hannis loquitur. Omnes q̄ ante me venerūt
fures fuerunt ⁊ latrones. Qui venerunt non
qui missi sunt. Ipse enim ait. Ueniebāt ⁊ ego
non mittebam eos. In uenientibus presum-
ptio temeritatis: in missis obsequium seruitu
tis est. Ecclesia auteꝫ que domini voce supra
petram fundata est: quaꝫ introduxit rex in cu
biculum suum: ⁊ ad quaꝫ per foramen descen
sionis occulte misit manum suam similis da-
mule hinnuloqꝫ ceruorum: quatuor flumina
paradisi instar eructans quattuor ⁊ angulos
⁊ annulos habet per quos quasi arca testamē
ti ⁊ custos legis domini lignis mobilibus ve-
hitur. Primus omnium matheus est publi-
canus cognomento leui qui euangelium in iu
dea hebreo sermone edidit: ob eorum vel ma-
xime causam qui in iesum crediderant ex iu-
deis: ⁊ nequaqꝫ legis vmbra seccedente euan
gelij veritatem seruabant. Secundus marcꝰ
interpres apostoli petri: ⁊ alexandrine eccle-
sie primus episcopus: qui dominum quidem
saluatorem ipse nō vidit: sed ea que audierat
magistrum predicantem iuxta fidem magis
gestorum narrauit q̄ ordinem. Tertius Lu-
cas medicus natione syrus antiocensis cuius
laus in euangelio: qui ⁊ ipse discipulus apo-
stoli pauli in achaie bythinieqꝫ partibus vo-
lumen condidit: quedam altius repetens et
vt ipse in prohemio cōfitetur audita magis q̄
visa describens. Ultimus iohannes aposto-
lus ⁊ euangelista quem iesus amauit pluri-
muꝫ: qui super pectus domini recumbens pu
rissima doctrinarum fluenta potauit: ⁊ qui so-
lus de cruce meruit audire. Ecce mater tua.
Is cuꝫ esset in asia: et iam tunc hereticoruꝫ se
mina pullularent cherinthi ⁊ hebionis ⁊ cete
rorum qui negant christum in carne venisse:
quos ⁊ ipse in epistola sua antichristos vocat:
⁊ apostolus paulus frequēter percutit: coactꝰ
est ab omnibus pene tūc asie episcopis ⁊ mul
tarum ecclesiarum legationibus de diuinita
te saluatoris altius scribere: ⁊ ad ipsuꝫ (vt ita
dicam) dei verbuꝫ non tam audaci q̄ felici te
meritate prorumpere: vt ecclesiastica narrat
historia cum a fratribus cogeretur vt scri-
beret: ita facturum se respondisse si indicto ie
iunio in cōmune omnes deum deprecarētur.
Quo expleto: reuelatiōe saturatus in illud p̄
hemium celo veniens eructauit. In principio
erat verbuꝫ: ⁊ verbuꝫ erat apud deum: ⁊ deus
erat verbuꝫ: hoc erat in principio apud deum
Hec igitur quattuor euāgelia multo ante pre
dicta ezechielis quoqꝫ volumē probat: in quo
prima visio ita contexitur. Et in medio simi-
litudo quatuor animaliuꝫ ⁊ vultus eoruꝫ. Fa
cies hominis ⁊ facies leonis ⁊ facies vituli ⁊
facies aquile. Prima hominis facies mathe
um significat qui quasi de homine exorsus est
scribere. Liber generationis Jesu christi filij
dauid filij abraā. Secunda marcū in quo vox
leonis in heremo rugientis auditur. Uox cla-
mantis in deserto parate viaꝫ domini rectas
facite semitas eius. Tertia vituli: que euange
listam lucā a zacharia sacerdote sumpsisse ini
tium prefigurat. Quarta iohanneꝫ euangeli-
staꝫ: qui assumptis pennis aquile ⁊ ad altiora
festināns de verbo dei disputat. Cetera que se
quuntur in eundem sensum proficiunt. Crura
eorum recta ⁊ pennati pedes: ⁊ quocūqꝫ spiri
tus ibat ibant ⁊ non reuertebātur: ⁊ dorsa eo-
rum plena oculis: ⁊ scintille ac lāpades in me
dio discurrētes: ⁊ rota in rota: et in singulis q̄t
tuor facies. Unde ⁊ apocalypsis iohānis post
expositionē viginti quattuor seniorꝝ qui tenen
tes citharas ⁊ phialas adorantes agnuꝫ dei:
introducit fulgura atqꝫ tonitrua: ⁊ septeꝫ spi-

ritus discurrentes et mare vitreuz ꝛ quattuoꝛ animalia plena oculis dicēs. Animal primū simile leoni: ꝛ secunduz simile vitulo: ꝛ tertiuz simile homini: ꝛ quartum simile aquile volanti. Et post paululuz. Plena inquit erant oculis: ꝛ requiez non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deꝰ omnipotens: qui erat ꝛ qui est ꝛ qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostēditur quattuoꝛ debere tantum euangelia suscipi: ꝛ oēs apocryphorum nenias mortuis magis hereticis ꝙ ecclesiasticis viuis canēdas.

Sequitur prologus in Mattheum.

Attheus cum primo predicasset euangelium in iudea: volens transire ad gentes primꝰ euangelium scripsit hebraice: quod fratribus a quibus ibat ad memoriam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euangelium predicari: sic ꝛ contra hereticos scribi. Cum autem plures euangelium scripserint: quattuoꝛ tantum habent autoritatis testimoniuz: quia per quattuoꝛ mundi partes fidem nūciant trinitatis: ꝛ sūt quasi quattuoꝛ rote in quadriga domini que vehit eum per predicationez euāgelij: ꝛ genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat predicatione viuificanduz. Unde ꝛ aliorum euangelia deciderūt nec recepta sunt: quia nolebant prefinitum numerum cassari propter virtutem sacramenti. Designantur etiam euangeliste quattuoꝛ figuris que non sunt deceptorie: sed iocundi mysterij sibi conscie. Mattheus in homine intelligitur: quia circa humanitatem christi principalr̃ imoꝛātur. Marcus in leōe: qꝛ agit de resurrectione. Lucas in vitulo: agens de sacerdotio. Johannes in aquila scribens sacramēta diuinitatis. Christus vero quem describunt homo fuit de virgīe natus. Uitulus in immolatione. Leo in resurrectione. Aquila in ascensione. Uel in homine humanitas. In vitulo sacerdotium. In leone regnum. In aquila exprimitur diuinitatis sacramentum.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in euangelium ꝑꝫ Mattheum.

Attheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur: ita euangelium in iudea primus scripsit: cuius vocatio ad dominum ex publicanis actibus fuit: duorū in generatione christi principia presumēs: vnius cuius prima circuncisio in carne: alterius cuius ꝑm coꝛ electio fuit. Ex vtrisqꝫ enim patribus christus. Sicqꝫ quaterdenario numero triformiter posito principium a credendi fide in electionis tempus porrigēs ꝛ ex electione vsqꝫ in transmigrationis diem dirigens atqꝫ a transmigrationis die vsqꝫ in xp̄m definiens: decursam aduentus domini ostendit generationez: vt numero satisfaciens ꝛ tempori ꝛ se quid esset ostenderet: ꝛ dei in se opus monstrāns etiam in his quorum genus posuit: xp̄i operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus ordo numerus dispositio vel ratio qđ fidei necessarium est: deus christus est: qui factus est ex muliere: factus sub lege: natus ex virgine: passus in carne: omnia in cruce fixit: vt triumphans ea in semetipso resurgens in corpore: ꝛ patris nomen in patribus filio: ꝛ filij nomen patri restituens in filijs: sine principio sine fine: ostendens ynum se cum patre esse qꝛ vnus est. In quo euangelio vtile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere: vt ꝛ vocationem apostoli ꝛ opus euangelij et dilectionem dei in carne nascentis per vniuersa legentes intelligant: atqꝫ id in eo in quo reprehensi sunt ꝛ apprehendere appetunt: recognoscant. Nobis enim in hoc studio argumenti fuit: et fidem facte rei tradere ꝛ operātis dei intelligendam diligenter esse dispositionem a querentibus non tacere.

Explicit argumentum.

Τὸ κατὰ ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Βίβλος γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ δαυὶδ υἱοῦ ἀβραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ. ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί. ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου. σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά. ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν. ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχάζ. ἀχὰζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν. ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν. ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ. ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ. ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς ὁ λεγόμενος χριστός. πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαυίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων. ἰω

Euangelium scd̄m Mattheū. Cap. i.

A

Iber gn̄atiōis iesu christi filij dauid filij abraā. Luce. 3.c. Johan. 1.a.
Abraā genuit ysaac. Gen. 21 a.
Isaac aūt genuit iacob. 1. Paral. a. 1.b
Jacob aūt genuit iudam: Gen. 25.d.
et fratres eius. Gen. 29. g.
Judas autem genuit Gen. 38. g.
phares et zaram de thamar.
Phares aūt genuit esrō. Esrō aūt genuit aram. Ruth. 4.d.
Aram autem genuit aminadab. Aminadab aūt genuit naason. Naason aūt genuit salmon. Salmon aūt genuit booz de raab. Booz autez genuit obeth ex ruth. Obeth autez genuit iesse. Jesse autem genuit 1. Para. 2 a
dauid regem. Dauid autem rex genuit 2. reg. 12 f. 1. Par. 3.b
salomonem ex ea que fuit vrie. 3. reg. 11.g. 1. Par. 3.b
Salomō aūt genuit rohoā. Roboam autez genuit abiam. Abia autē genuit asa. Asa autem genuit iosaphat. Josaphat aūt genuit ioram. Joram aūt genuit oziam. Ozias autem genuit ioathā. Joathā āt genuit achaz. Achaz āt genuit ezechiam. Ezechias aūt genuit manassen. Manasses aūt genuit amō.

B

Amō aūt genuit iosiā. Josias aūt genuit iechoniam et fratres eius in trāsmigratione babylonis. Et pꝰ trāsmigrationē babylōis iechōias genuit salathiel. 1. Para. 3 c.
Salathiel autem genuit zorobabel. Zorobabel autem genuit abiud. Abiud autem genuit eliachim. Eliachim aūt genuit azor. Azor aūt genuit sadoch. Sadoch aūt genuit achim. Achim autez genuit eliud. Eliud aūt genuit eleazar. Eleazar autē genuit mathan. Mathan autē genuit iacob. Jacob autem genuit Joseph virum marie: de qua natus est iesus q̄ vocat̄ xp̄s.

C

Oēs itaqꝫ gn̄ationes ab abraā vsqꝫ ad dd̄: gn̄ationes q̄tuordeci. ꝛ a dauid vsqꝫ ad trāsmigr̄tionē babylonis: gn̄atiōes q̄tuordecim. ꝛ a trāsmigratione babylonis vsqꝫ ad xp̄m: gn̄atōes q̄tuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Luce. 1.d
eius maria ioseph: ante ꝙ conuenirent: inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Joseph autem vir eius cum esset iustus: et nollet eā traducere: voluit occulte dimittere eam.

D

Hec aūt eo cogitante: ecce angelꝰ dn̄i apparuit in somnis ioseph dicēs. Jo

σήφ υιός δαυίδ, μη φοβηθής παραλαβείν
μαριάμ την γυναίκά σου. το γαρ εν αυτή
γεννηθέν, εκ πνεύματός εστιν αγίου. Τέξε-
ται δε υιόν και καλέσεις το όνομα αυτού
ιησούν. αυτός γαρ σώσει τον λαόν αυτού
από των αμαρτιών αυτών. Τούτο δε όλον
γέγονεν ίνα πληρωθή το ρηθέν υπό του
κυρίου διά του προφήτου λέγοντος. ι-
δού η παρθένος εν γαστρί έξει, και τέξεται
υιόν, και καλέσουσι το όνομα αυτού εμμα-
νουήλ, ό εστι μεθερμηνευόμενον μεθ ημών ο
θεός. Διεγερθείς δε ο ιωσήφ από του ύπ-
νου, εποίησεν ως προσέταξεν αυτώ ο άγγε-
λος κυρίου, και παρέλαβε την γυναίκα αυ-
τού. και ουκ εγίνωσκεν αυτήν, έως ου έτε-
κε τον υιόν αυτής τον πρωτότοκον. και εκά-
λεσε το όνομα αυτού ιησούν. Cap. 2.
Του δε ιησού γεννηθέντος εν βηθλεέμ της
ιουδαίας, εν ημέραις ηρώδου του βασι-
λέως, ιδού μάγοι από ανατολών παρεγέ-
νοντο εις ιεροσόλυμα λέγοντες. πού εστιν
ο τεχθείς βασιλεύς των ιουδαίων. είδομεν
γαρ τον αστέρα αυτού εν τη ανατολή, και
ήλθομεν προσκυνήσαι αυτώ. ακούσας δε
ηρώδης ο βασιλεύς εταράχθη, και πάσα ιε-
ροσόλυμα μετ' αυτού. και συναγαγών πάν-
τας τους αρχιερείς και γραμματείς του λα-
ού, επυνθάνετο παρ' αυτών πού ο χριστός
γεννάται. οι δε είπον αυτώ. εν βηθλεέμ
της ιουδαίας. ούτως γαρ γέγραπται διά
του προφήτου. και συ βηθλεέμ γη ιούδα
ουδαμώς ελαχίστη ει εν τοις ηγεμόσιν ιού-
δα. εκ σου γαρ εξελεύσεται ηγούμενος, όσ-
τις ποιμανεί τον λαόν μου τον ισραήλ. Τό-
τε ηρώδης λάθρα καλέσας τους μάγους, η-
κρίβωσε παρ' αυτών τον χρόνον του φαινο-
μένου αστέρος. και πέμψας αυτούς εις βη-
θλεέμ, είπε. πορευθέντες ακριβώς εξετάσατε
περί του παιδίου. επάν δε εύρητε, απαγ-
γείλατέ μοι, όπως καγώ ελθών προσκυνή-
σω αυτώ. οι δε ακούσαντες του βασιλέως,
επορεύθησαν. και ιδού ο αστήρ ον είδον
εν τη ανατολή προήγεν αυτούς, έως ελ-
θών έστη επάνω ου ην το παιδίον. ιδόντες
δε τον αστέρα, εχάρησαν χαράν μεγάλην
σφόδρα. και ελθόντες εις την οικίαν, είδον
το παιδίον μετά μαρίας της μητρός αυτού.
και πεσόντες προσεκύνησαν αυτώ, και α-
νοίξαντες τους θησαυρούς αυτών προσήνεγ-
καν αυτώ δώρα. χρυσόν, και λίβανον, και
σμύρναν. και χρηματισθέντες κατ' όναρ μη
ανακάμψαι προς ηρώδην, δι' άλλης οδού
ανεχώρησαν εις την χώραν αυτών. αναχω-

seph fili dauid: noli timere accipere
mariā coniugē tuā. Quod enim in ea
natū est de spiritu sancto est. Pariet
autem filium et vocabis nomen eius
iesū. Ipse enim saluū faciet ppl'm suū
a peccatis eorum. Hoc autem totum
factū est: vt adipleret quod dictū est a
dño per prophetam dicentem. Ecce Esaie.7.d.
virgo in vtero habebit: et pariet
filiū: et vocabitur nomē ei⁹ Emanuel:
quod est interpretatum nobiscum
deus. Exurgens autē ioseph a somno:
fecit sicut precepit ei angelus
domini: et accepit coniugem suam.
Et nō cognoscebat eā: donec peperit
filium suum primogenitum: et vocauit
nomen eius iesum. Cap. 2.
Cum ergo nat⁹ eēt iesus i bethleē A
iudee in diebus herodis regis:
ecce magi ab oriente venerunt
hierosolymam dicentes. Vbi est
qui natus est rex iudeorum. Vidimus
enim stellam eius in oriente et
venimus adorare eum. Audiens autē b. Venimus pcī tpis.
herodes rex turbatus est: et oīs hiero-
solyma cum illo. Et congregās omnes
principes sacerdotum et scribas populi:
sciscitabatur ab eis vbi christus
nasceret. At illi dixerūt ei. In bethle- Johan.7.f.
em iudee. Sic enim scriptū est per
prophetā. Et tu bethleem terra iuda: Miche.5.a
nequaq̄ minima es in principib⁹ iuda.
Ex te enim exiet dux qui
regat populū meum israel. Tunc B
herodes clā vocatis magis: diligēter di-
dicit ab eis tempus ⌈bethleē
stelle q̄ apparuit eis. Et mittēs illos in
dixit. Ite et interrogate diligenter
de puero: et cum inueneritis renunciate
mihi: vt et ego veniens adorem
eum. Qui cum audissent regem:
abierunt. Et ecce stella quam viderāt
i oriēte: añcedebat eos vsq̄dū veniens
staret supra vbi erat puer. Videntes
autē stellam: gauisi sūt gaudio magno Tob.11.d.
valde. Et intrantes domū inuenerunt
puerum cum maria matre eius:
et procidentes adorauerūt eū: et apertis
thesauris suis obtulerunt
ei munera: aurum thus et
myrrhā. Et respōso accepto i sōnis ne C
redirēt ad herodem: per aliam viam
reuersi sunt in regionē suam. Qui cū

ρησάντων δε αυτών, ιδού άγγελος κυρί-
ου φαίνεται κατ' όναρ τω ιωσήφ, λέγων. ε-
γερθείς παράλαβε το παιδίον και την μητέ-
ρα αυτού, και φεύγε εις αίγυπτον, και ισθι
εκεί, έως αν είπω σοι. μέλλει γαρ ηρώδης
ζητείν το παιδίον του απολέσαι αυτό. ο
δε εγερθείς, παρέλαβε το παιδίον και την
μητέρα αυτού νυκτός, και ανεχώρησεν εις
αίγυπτον. και ην εκεί έως της τελευτής η-
ρώδου. ίνα πληρωθή το ρηθέν υπό του κυ-
ρίου διά του προφήτου λέγοντος. εξ αιγύ-
πτου εκάλεσα τον υιόν μου. Τότε ηρώδης ι-
δών ότι ενεπαίχθη υπό των μάγων, εθυμώ-
θη λίαν. και αποστείλας ανείλε πάντας τους
παίδας τους εν βηθλεέμ, και εν πάσι τοις
ορίοις αυτής, από διετούς και κατωτέρω,
κατά τον χρόνον ον ηκρίβωσε παρά των
μάγων. Τότε επληρώθη το ρηθέν υπό ιερε-
μίου του προφήτου λέγοντος. φωνή εν ρα-
μά ηκούσθη. θρήνος και κλαυθμός και οδυρ-
μός πολύς. ραχήλ κλαίουσα τα τέκνα αυ-
τής. και ουκ ήθελε παρακληθήναι, ότι ουκ
εισί. Τελευτήσαντος δε του ηρώδου, ιδού
άγγελος κυρίου κατ' όναρ φαίνεται τω ιω-
σήφ εν αιγύπτω λέγων. εγερθείς παράλα-
βε το παιδίον και την μητέρα αυτού, και
πορεύου εις γην ισραήλ. τεθνήκασι γαρ οι
ζητούντες την ψυχήν του παιδίου. ο δε ε-
γερθείς παρέλαβε το παιδίον και την μητέ-
ρα αυτού, και ήλθεν εις γην ισραήλ. ακού-
σας δε ότι αρχέλαος βασιλεύει επί της ιου-
δαίας αντί ηρώδου του πατρός αυτού, εφο-
βήθη εκεί απελθείν. χρηματισθείς δε κατ' ό-
ναρ, ανεχώρησεν εις τα μέρη της γαλιλαί-
ας. και ελθών κατώκησεν εις πόλιν λεγομέ-
νην ναζαρέτ. όπως πληρωθή το ρηθέν διά
των προφητών, ότι ναζωραίος κληθή-
σεται. Cap. 3.
Εν δε ταις ημέραις εκείναις παραγίνε-
ται ιωάννης ο βαπτιστής κηρύσσων εν
τη ερήμω της ιουδαίας και λέγων. μετανο-
είτε. ήγγικε γαρ η βασιλεία των ουρανών.
ούτος γαρ εστιν ο ρηθείς υπό ησαΐου του
προφήτου λέγοντος. φωνή βοώντος εν τη
ερήμω. ετοιμάσατε την οδόν κυρίου, ευθεί-
ας ποιείτε τας τρίβους αυτού. αυτός δε ο
ιωάννης είχε το ένδυμα αυτού από τρι-
χών καμήλου. και ζώνην δερματίνην περί
την οσφύν αυτού. η δε τροφή αυτού ην α-
κρίδες και μέλι άγριον. Τότε εξεπορεύετο
προς αυτόν ιεροσόλυμα και πάσα ιου-
δαία, και πάσα η περίχωρος του ιορδάνου,
και εβαπτίζοντο εν τω ιορδάνη υπ' αυτού,

recessissent: ecce angelus domini
apparuit in somnis ioseph: dicēs. Sur
ge et accipe puerum et matrem
eius et fuge in egyptum: et esto
ibi vsq̄ dū dicā tibi. Futurū ē .n. vt
q̄rat puer ad pdēdū eū. Qui ⌊herodes
consurgens accepit puerum et
matrem eius nocte: et secessit in
egyptū. Et erat ibi vsq̄ ad obitū hero
dis: vt adipleret qd' dictum est a domi
no per prophetam dicentem. Ex egy Osee.11.a.
pto vocaui filiū meū. Tūc herodes vi
dens quoniā illusus esset a magis irat⁹
est valde: et mittens occidit omnes
pueros qui erāt in bethleē et in omnibus
finibus eius a bimatu et infra:
secūdū tēpus qd' exquisierat a ⌈hieremiā
magis. Tūc adipletū est qd' dctū ē p
prophetam dicentem. Vox in rama Hiere. 31.c.
audita est: ploratus et vlulatus Threnorū
multus: rachel plorans filios suos 1.a.
et noluit consolari quia non
sunt. Defuncto autem herode: ecce D
angelus dñi apparuit in sōnis ioseph
in egypto dicens. Surge et accipe
puerum et matrem eius: et
vade in terrā israel. Defuncti sūt enim
qui querebāt aīam pueri. Qui consur-
gens accepit puerum et matrem
eius: et venit in terrā israel. Audiens
aūt q' archelaus regnaret in iudea
pro herode patre suo timuit
illo ire: et ammonitus in somnis
secessit in partes galilee. ⌈catur
Et veniens habitauit in ciuitate q̄ vo
nazareth: vt adipleretur qd' dictū est p
prophetas: quoniam nazareus vocabi-
tur. Cap. 3.
In diebus autem illis venit A
iohannes baptista predicans in c. Venit pñte tis tpis
deserto iudee et dicens. Penitē agite: Luce.3.a.
appropinquauit enim regnum celorum. Johan.1.b.
Hic est enim de quo dictum est p esaiā
prophetam dicentē. Vox clamātis in Esa.40.a.
deserto parate viam dñi: rectas Marci.1.a
facite semitas eius. Ipse autem Johan.1.c
iohannes habebat vestimentū de pilis
camelorū et zonā pelliceam circa
lumbos suos. Esca autem eius erat lo
custe et mel siluestre. Tunc exibat B
ad eum hierosolyma et omnis iudea
et omnis regio circa iordanem: Luce.3.b.
et baptizabantur ab eo in iordane Johan.3.c.

εξομολογούμενοι τας αμαρτίας αυτών. ι=
δών δε πολλούς των φαρισαίων και σαδ
δουκαίων ερχομένους επί το βάπτισμα αυ=
τού, είπεν αυτοίς. γεννήματα εχιδνών τις
υπέδειξεν υμίν φυγείν από της μελλούσης
οργής. ποιήσατε ουν καρπόν άξιον της
μετανοίας. και μη δόξητε λέγειν εν εαυ=
τοίς πατέρα έχομεν τον αβραάμ. λέγω γαρ
υμίν ότι δύναται ο θεός εκ των λίθων τού
των εγείραι τέκνα τω αβραάμ. ήδη δε και
η αξίνη πρός την ρίζαν των δένδρων κεί=
ται. πάν ουν δένδρον μη ποιούν καρ=
πόν καλόν, εκκόπτεται και εις πυρ βάλ=
λεται. εγώ μεν βαπτίζω υμάς εν ύδα=
τι εις μετάνοιαν/ο δε οπίσω μου ερχόμε=
νος ισχυρότερος μου εστίν. ου ουκ ειμί ικα
νός τα υποδήματα βαστάσαι. αυτός υμάς
βαπτίσει εν πνεύματι αγίω. ου το πτύον
εν τη χειρί αυτού. και διακαθαριεί την ά=
λωνα αυτού. και συνάξει τον σίτον αυτού
εις την αποθήκην. το δε άχυρον κατακαύσει
πυρί ασβέστω. Τότε παραγίνεται ο ιησούς
από της γαλιλαίας εις τον ιορδάνην προς
τον ιωάννην του βαπτισθήναι υπ' αυτού. ο
δε ιωάννης διεκώλυεν αυτόν λέγων. εγώ
χρείαν έχω υπό σου βαπτισθήναι, και συ
έρχη προς με. αποκριθείς δε ο ιησούς είπε
πρός αυτόν. άφες άρτι. ούτω γαρ πρέ=
πον εστίν ημίν πληρώσαι πάσαν δικαιοσύ=
νην. Τότε αφίησιν αυτόν. και βαπτισθείς ο
ιησούς, ανέβη ευθύς από του ύδατος. και
ιδού ανεώχθησαν αυτώ οι ουρανοί. και εί=
δε το πνεύμα του θεού καταβαίνον ωσεί πε
ριστεράν, και ερχόμενον επ' αυτόν. και ιδού
φωνή εκ των ουρανών λέγουσα. ούτος εσ
τίν ο υιός μου ο αγαπητός εν ω ευδόκη=
σα.

Cap.4.

Τότε ο ιησούς ανήχθη εις την έρημον υ=
πό του πνεύματος πειρασθήναι υπό
του διαβόλου και νηστεύσας ημέρας τεσ=
σαράκοντα και νύκτας τεσσαράκοντα, ύστε
ρον επείνασε. και προσελθών αυτώ ο πειρά
ζων, είπεν. ει υιός ει του θεού, ειπέ ίνα οι λί
θοι ούτοι άρτοι γένωνται. ο δε αποκριθείς
είπε. γέγραπται. ουκ επ' άρτω μόνω ζήσε=
ται άνθρωπος. αλλ' επί παντί ρήματι εκπο
ρευομένω διά στόματος θεού. Τότε παρα=
λαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις την αγίαν
πόλιν. και ίστησιν αυτόν επί το πτερύγιον
του ιερού. και λέγει αυτώ. ει υιός ει του
θεού, βάλε σεαυτόν κάτω. γέγραπται γαρ.
ότι τοις αγγέλοις αυτού εντελείται περί
σου. και επί χειρών αρούσι σε, μήποτε

confitentes peccata sua. Videns
autem multos phariseorum et saduceo
rum venientes ad baptismum suum
dixit eis. Progenies viperarum quis
demonstrauit vobis fugere a ventura
ira. Facite ergo fructum dignum — Luce.3.b. ij.23.b.
penitentie. Et ne velitis dicere intra vos
patrem habemus abraam. Dico enim
vobis: quia potens est deus de lapidibus i= — C
stis suscitare filios abrae. Jam enim — m. Abrae dei cassis.
securis ad radicem arborum posita est.
Omnis ergo arbor que non facit fru — ij.7.d.
ctum bonum excidetur et in ignem mit
tetur. Ego quidem baptizo vos in a= — Mar.1.b. Luce.3.d. Johan.1.d. Actu.1.a.et 11.b.et.19.a
qua in penitentiam: qui autem post me venturus est:
fortior me est: cuius non sum dignus
calciamenta portare. Ipse vos
baptizabit in spiritu sancto et igni: Cuius ventila
in manu sua: et permundabit are= [bru.
am suam et congregabit triticum
in horreum suum: paleas autem comburet — D
igni inextinguibili. Tunc venit iesus — Marc.1.b. Luce.3.d. Johan.1.d.
a galilea in iordanem ad
iohannem vt baptizaretur ab eo.
Johannes autem prohibebat eum dicens. Ego
a te debeo baptizari et tu
venis ad me? Respondens autem iesus dixit
ei. Sine modo. Sic enim decet
nos implere omnem iusticiam.
Tunc dimisit eum. Baptizatus autem
iesus: confestim ascendit de aqua. Et
ecce aperti sunt ei celi: et vidit
spiritum dei descendentem sicut colum
bam: et venientem super se. Et ecce
vox de celis dicens: Hic est — Marc.1.b. ij.17.b.
filius meus dilectus in quo michi compla
cui.

Cap.4. — A

Tunc iesus ductus est in desertum a — Mar.1.b.
spiritu vt temptaretur a — Luce.4.a.
diabolo: et cum ieiunasset quadraginta die= — Exo.34.d.
bus et quadraginta noctibus: postea
esuriit. Et accedens temptator
dixit ei. Si filius dei es: dic vt lapi=
des isti panes fiant. Qui respondens
dixit. Scriptum est. Non in solo pane vi — Deuter.8.a
uet homo: sed in omni verbo quod pro — Luce.4.a.
cedit de ore dei. Tunc assumpsit
eum diabolus in sanctam
ciuitatem: et statuit eum super pinacu
lum templi et dixit ei. Si filius
dei es: mitte te deorsum. Scriptum est enim — ps.90.
quia angelis suis mandabit de
te: et in manibus tollent te: ne forte

προσκόψης πρός λίθον τον πόδα σου. έ=
φη αυτώ ο ιησούς πάλιν. γέγραπται. ουκ
εκπειράσεις κύριον τον θεόν σου. πάλιν
παραλαμβάνει αυτόν ο διάβολος εις όρος
υψηλόν λίαν. και δείκνυσιν αυτώ πάσας
τας βασιλείας του κόσμου, και την δόξαν
αυτών, και λέγει αυτώ. ταύτα πάντα σοι
δώσω, εάν πεσών προσκυνήσης μοι. Τότε
λέγει αυτώ ο ιησούς. ύπαγε οπίσω μου
σατανά. γέγραπται γαρ. κύριον τον θεόν
σου προσκυνήσεις και αυτώ μόνω λατρεύ
σεις. Τότε αφίησιν αυτόν ο διάβολος. και ι=
δού άγγελοι προσήλθον και διηκόνουν αυ
τώ. ακούσας δε ο ιησούς ότι ιωάννης παρε
δόθη, ανεχώρησεν εις την γαλιλαίαν, και κα
ταλιπών την ναζαρέτ, ελθών κατώκησεν εις
καπερναούμ την παραθαλασσίαν, εν ορίοις
ζαβουλών και νεφθαλείμ. ίνα πληρωθή το
ρηθέν διά ησαΐου του προφήτου λέγον=
τος. γη ζαβουλών και γη νεφθαλείμ. οδόν
θαλάσσης πέραν του ιορδάνου. γαλιλαία
των εθνών/ο λαός ο καθήμενος εν σκότει εί
δε φώς μέγα. και τοις καθημένοις εν χώρα
και σκιά θανάτου, φώς ανέτειλεν αυτοίς.
από τότε ήρξατο ο ιησούς κηρύσσειν και
λέγειν. μετανοείτε. ήγγικε γαρ η βασιλεία
των ουρανών. περιπατών δε παρά την θά
λασσαν της γαλιλαίας είδε δύο αδελφούς.
σίμωνα τον λεγόμενον πέτρον. και ανδρέ
αν τον αδελφόν αυτού, βάλλοντας αμφί=
βληστρον εις την θάλασσαν. ήσαν γαρ αλι=
είς. και λέγει αυτοίς. δεύτε οπίσω μου, και
ποιήσω υμάς αλιείς ανθρώπων. οι δε ευ
θέως αφέντες τα δίκτυα ηκολούθησαν αυ=
τώ. και προβάς εκείθεν, είδεν άλλους δύο
αδελφούς. ιάκωβον τον του ζεβεδαίου. και
ιωάννην τον αδελφόν αυτού εν τω πλοίω
μετά ζεβεδαίου του πατρός αυτών, καταρ
τίζοντας τα δίκτυα αυτών. και εκάλεσεν αυ
τούς. οι δε ευθέως αφέντες το πλοίον και
τον πατέρα αυτών, ηκολούθησαν αυτώ.
και περιήγεν όλην την γαλιλαίαν ο ιησούς
διδάσκων εν ταις συναγωγαίς αυτών και
κηρύσσων το ευαγγέλιον της βασιλείας.
και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μα
λακίαν εν τω λαώ. και απήλθεν η ακοή αυ=
τού εις όλην την συρίαν. και προσήνεγκαν
αυτώ πάντας τους κακώς έχοντας ποικί=
λαις νόσοις και βασάνοις συνεχομένους, και
δαιμονιζομένους, και σεληνιαζομένους, και
παραλυτικούς. και εθεράπευσεν αυτούς.
και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί α
πό της γαλιλαίας, και δεκαπόλεως, και ιε=

offendas ad lapidem pedem tuum. Ait — B
illi iesus rursum. Scriptum est. Non — Deut.6.c.
temptabis dominum deum tuum. Iterum
assumpsit eum diabolus in montem
excelsum valde: et ostendit ei omnia
regna mundi et gloriam
eorum: et dixit ei. Hec omnia tibi
dabo: si cadens adoraueris me. Tunc
dicit ei iesus. Vade retro me
sathana. Scriptum est enim: Dominum deum — Deu.6.b.et 10.d.
tuum adorabis et illi soli seruies. — Apoc.15.c.
Tunc reliquit eum diabolus: et ecce — Marc.1.b.
angeli accesserunt et ministrabant ei. — Luce.4.i.
Cum autem audisset iesus quod iohannes tra — Marc.1.c. Johan.3.c. Johan.3.c.
ditus esset: secessit in galileam: et relicta — et.4.f.
ciuitate nazareth: venit et habitauit in
ciuitate capharnaum maritima: in finibus
zabulon et neptalim: vt adimpleretur
quod dictum est per esaiam prophetam dicen
tem. Terra zabulon et terra neptali via — Esaie.9.a.
maris trans iordanem galilea [gentium]: popu= — C
gentium: populus qui ambulabat in tene
[bris:] vidit lucem magnam: et sedentibus in regione
et vmbra mortis lux orta est eis.
Exinde cepit iesus predicare et [regnum]
dicere. Penitentiam agite. Appropinquauit enim — Marc.1.c. ij.10.b.
celorum. Ambulans autem iesus iuxta ma
re galilee vidit duos fratres
simonem qui vocatur petrus et andre
am fratrem eius mittentes rete
in mare: Erant enim piscatores. — Marci.1.c.
Et ait illis venite post me et — Luce.5.b.
faciam vos fieri piscatores hominum. At illi con — ij.8.c. D
tinuo relictis retibus secuti sunt eum.
Et procedens inde vidit alios duos — Marci.1.c.
fratres iacobum zebedei et
iohannem fratrem eius in naui
cum zebedeo patre eorum reficientes
retia sua: et vocauit eos.
Illi autem statim relictis retibus et
patre secuti sunt eum.
Et circuibat iesus totam galileam — Marc.3.b.
docens in synagogis eorum et — Luce.4.b.
predicans euangelium regni: — Johan.6.a
et sanans omnem languorem et omnem in
firmitatem in populo. Et abiit opinio e — ij.14.g.
ius in totam syriam: et obtulerunt
ei omnes male habentes varijs
languoribus et tormentis comprehensos: et
qui demonia habebant et lunaticos et
paralyticos et curauit eos.
Et secute sunt eum turbe multe de
galilea et decapoli et de hie=

ροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Cap. 5.

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι ἐστὲ ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται. εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν. καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξει οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐ φονεύσεις. ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει,

rosolymis ⁊ de iudea ⁊ de trans iordanem.

Cap. 5.

A

Videns autē turbas ascendit in montem: ⁊ cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. ⁊ aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu: quoniā ipsorū est regnum celorum. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabunt. Beati mites: quoniam ipsi possidebūt terram. Beati qui esuriunt ⁊ sitiunt iusticiam: quoniā ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quō ipsi miaꝫ ꝯsequentur. Beati mūdo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici: quoniam ipsi filij dei vocabunt. Beati q̄ ꝑsecutionē patiunt ꝓpter iusticiam: quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerit vobis hoies ⁊ ꝑsecuti vos fuerit ⁊ dixerit oē malū aduersū vos mētētes ꝓpter me. Gaudete ⁊ exultate: quō merces vestra copiosa est in celis. Sic .n. ꝑsecuti sūt ꝓphās q̄ fuerūt añ vos. Vos estis sal terre. Quod si sal euanuerit: in quo salietur? Ad nihilū valꝫ vltra: nisi vt mittat foras: ⁊ ꝯculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montē posita: neqꝫ accēdunt lucernam ⁊ ponunt eā sub modio: sꝫ super cādelabrū vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona: ⁊ glorificēt patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quō veni soluere legem aut prophetas. Non veni soluere: sed adimplere. Amen quippe dico vobis: donec transeat celum ⁊ terra: iota vnū aut apex vnus nō ꝑteribit a lege: donec oīa fiāt. Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis ⁊ docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno celorū. Qui autem fecerit ⁊ docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorū. Dico autem vobis: qꝛ nisi abundauerit iusticia vestra plusqꝫ scribarum ⁊ phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Audistis qꝛ dictum est antiquis non occides: qui autēꝫ occiderit reus erit iudicio.

Lucę. 6. c.
Lucę. 6. c.
1. Pet. 3. c.
Lucę. 6. d.

B

Mar. 9. g.
Lucę. 14. g.
Mar. 4. d.
Lucę. 8. c.
7. 11. e.
Rom. 12. d.
Lucę. 16. d.

C

Jacob. 2. b.
Actu. 1. a.
Jacob. 1. d.
Exo. 20. b.
Deut. 5. b.
Jacob. 5. b.

ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν, καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου. καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐκ ἐπιορκήσεις. ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ. μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μήτε εἰς ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως. μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν. ναὶ ναί. οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου

Ego aūt dico vobis: qꝛ oīs q̄ irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Qui autēꝫ dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare: ⁊ ibi recordatus fueris qꝛ frater tuus hꝫ aliq̄d aduersūꝫ te: relinque ibi munus tuum ante altare: ⁊ vade prius reconciliare fratri tuo: ⁊ tunc veniens offeres munus tuū. Esto ꝯsentiēs aduersario tuo cito dum es cum eo in via: ne forte tradat te aduersari⁹ iudici: ⁊ iudex tradat te ministro: ⁊ in carcerem mittaris. Amē dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū q̄drātē. Audistis qꝛ dictū ē non mechaberis ego aūt dico vobis: qꝛ oīs qui viderit mulierem ad ꝯcupiscendum eam: iam mechatus est eā in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum ⁊ proijce abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum: q̄ꝫ totum corpus tuū mittat ī gehēnā. Et si dextera tua scandalizat te: abscide eā ⁊ proijce abs te. Expedit enīꝫ tibi vt pereat vnum membrorū tuorum q̄ꝫ totum corp⁹ tuū eat in gehēnā. Dictū ē āt: q̄cūqꝫ dimiserit vxorē suā: det ei libellum repudij. Ego āt dico vobis qꝛ omnis qui dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis: facit eam mechari: ⁊ qui dimissam duxerit: adulterat. Iterum audistis qꝛ dictum est antiquis: non periurabis: reddes āt domino iuramenta tua. Ego āt dico vobis: non iurare omnino neqꝫ ꝑ celum quia thronus dei ēst: neqꝫ per terram qꝛ scabellum ēst pedum eius. Neqꝫ ꝑ hierosolymā: qꝛ ciuitas est magni regis. Neqꝫ per caput tuū iuraueris: qꝛ non potes vnū capillum albū facere aut nigrū. Sit āt sermo vester: est ē: non nō: quod autē his abundantius est: a malo est. Audistis qꝛ dictum est oculum pro oculo: ⁊ dentem pro dente. Ego autēꝫ dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percusserit ī dexterā maxillā tuāꝫ prebe illi ⁊ alteram: ⁊ ei q̄ vult tecū in iudicio ꝯtēdere ⁊ tunicam tuam

D

Leui. 22. a.
Eccl. 35. c.
Deut. 15. a
Mala. 1. b.
Lucę. 12. g.
c. recōciliare spatiū mōi paīe vocis.
1. 18. g.
Exo. 20. c.
Prou. 6. c.
Jacob. 2. b.

E

Deu. 24. a.
1. 19. b.
Mar. 10. a.
Lucę. 19. d.
Leui. 19. b.

F

Jacob. 5. c.
Exod. 21. c.
Deu. 19. d.
Lucę. 6. d.

λαβείν, άφες αυτώ και το ιμάτιον. και όστις σε αγγαρεύσει μίλιον έν, ύπαγε μετ' αυτού δύο. τω αιτούντι σε, δίδου. και τον θέλοντα από σου δανείσασθαι, μη αποστραφής. ηκούσατε ότι ερρέθη αγαπήσεις τον πλησίον σου, και μισήσεις τον εχθρόν σου. εγώ δε λέγω υμίν, αγαπάτε τους εχθρούς υμών, ευλογείτε τους καταρωμένους υμάς. καλώς ποιείτε τοις μισούσιν υμάς, και προσεύχεσθε υπέρ των επηρεαζόντων υμάς, και διωκόντων υμάς. όπως γένησθε υιοί του πατρός υμών του εν τοις ουρανοίς. ότι τον ήλιον αυτού ανατέλλει επί πονηρούς και αγαθούς, και βρέχει επί δικαίους και αδίκους. εάν γαρ αγαπήσητε τους αγαπώντας υμάς, τίνα μισθόν έχετε. ουχί και οι τελώναι το αυτό ποιούσι. και εάν ασπάσησθε τους φίλους υμών μόνον, τι περισσόν ποιείτε. ουχί και οι τελώναι ούτως ποιούσιν. έσεσθε ουν υμείς τέλειοι, ώσπερ ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς τέλειός εστι. Cap. 6.

Προσέχετε την ελεημοσύνην υμών μη ποιείν έμπροσθεν των ανθρώπων, προς το θεαθήναι αυτοίς. ει δε μήγε, μισθόν ουκ έχετε παρά τω πατρί υμών τω εν τοις ουρανοίς. όταν ουν ποιής ελεημοσύνην, μη σαλπίσης έμπροσθέν σου ώσπερ οι υποκριταί ποιούσιν εν ταις συναγωγαίς και εν ταις ρύμαις. όπως δοξασθώσιν υπό των ανθρώπων. αμήν λέγω υμίν, απέχουσι τον μισθόν αυτών. σου δε ποιούντος ελεημοσύνην, μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεί η δεξιά σου. όπως η σου η ελεημοσύνη εν τω κρυπτώ. και ο πατήρ σου ο βλέπων εν τω κρυπτώ, αυτός αποδώσει σοι εν τω φανερώ. και όταν προσεύχη, ουκ έση ώσπερ οι υποκριταί. ότι φιλούσιν εν ταις συναγωγαίς και εν ταις γωνίαις των πλατειών εστώτες προσεύχεσθαι. όπως αν φανώσι τοις ανθρώποις, αμήν λέγω υμίν, ότι απέχουσι τον μισθόν αυτών. συ δε όταν προσεύχη, είσελθε εις το ταμιείον σου. και κλείσας την θύραν σου, πρόσευξαι τω πατρί σου τω εν τω κρυπτώ. και ο πατήρ σου ο βλέπων εν τω κρυπτώ αποδώσει σοι εν τω φανερώ. προσευχόμενοι δε μη βαττολογήσητε ώσπερ οι εθνικοί. δοκούσι γαρ ότι εν τη πολυλογία αυτών εισακουσθήσονται. μη ουν ομοιωθήτε αυτοίς. οίδε γαρ ο πατήρ υμών ων χρείαν έχετε προ του υμάς αιτήσαι αυτόν. ούτως ουν προσεύχεσθε υμείς. πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς. αγιασθήτω το όνομά σου. ελθέτω η βασιλεία σου. γενηθήτω το θέλη-

tollere: dimitte ei et pallium. Et quicumque te angariauerit mille passus: vade cum illo et alia duo. Qui autem petit a te: da ei: et volenti mutuare a te ne auertaris.
B
Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum: et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persequentibus et calumniantibus vos: vt sitis filij patris vestri qui in celis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos.
Leui. 19.c. Luce. 6.d. Rom. 12.d. Actu. 7.d.
Si enim diligitis eos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt. Et si salutaueritis fratres vestros tantum quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est.
Luce. 6.c.
Cap. 6.

A
Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis elemosynam: noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciunt in synagogis et in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit elemosyna tua in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut hypocrite qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum: et clauso ostio: ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi.
B
Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis. Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat volun-
Luce. 11. a. Rom. 8. d. j.26.d.

μα σου ως εν ουρανώ και επί της γης. τον άρτον ημών τον επιούσιον δος ημίν σήμερον. και άφες ημίν τα οφειλήματα ημών. ως και ημείς αφίεμεν τοις οφειλέταις ημών. και μη εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν. αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού. ✠ αμήν. εάν γαρ αφήτε τοις ανθρώποις τα παραπτώματα αυτών, αφήσει και υμίν ο πατήρ υμών ο ουράνιος. εάν δε μη αφήτε τοις ανθρώποις τα παραπτώματα αυτών, ουδέ ο πατήρ υμών ο ουράνιος αφήσει τα παραπτώματα υμών. όταν δε νηστεύητε, μη γίνεσθε ώσπερ οι υποκριταί σκυθρωποί. αφανίζουσι γαρ τα πρόσωπα αυτών, όπως φανώσι τοις ανθρώποις νηστεύοντες. αμήν λέγω υμίν ότι απέχουσι τον μισθόν αυτών. συ δε νηστεύων, άλειψαί σου την κεφαλήν, και το πρόσωπόν σου νίψαι, όπως μη φανής τοις ανθρώποις νηστεύων, αλλά τω πατρί σου τω εν τω κρυπτώ. και ο πατήρ σου ο βλέπων εν τω κρυπτώ, αποδώσει σοι. μη θησαυρίζετε υμίν θησαυρούς επί της γης, όπου σης και βρώσις αφανίζει, και όπου κλέπται διορύσσουσι και κλέπτουσι. θησαυρίζετε δε υμίν θησαυρούς εν ουρανώ, όπου ούτε σης ούτε βρώσις αφανίζει, και όπου κλέπται ου διορύσσουσιν ουδέ κλέπτουσιν. όπου γαρ εστίν ο θησαυρός υμών, εκεί έσται και η καρδία υμών. ο λύχνος του σώματος εστίν ο οφθαλμός. εάν ουν ο οφθαλμός σου απλούς η, όλον το σώμα σου φωτεινόν έσται. εάν δε ο οφθαλμός σου πονηρός η, όλον το σώμα σου σκοτεινόν έσται. ει ουν το φως το εν σοι σκότος εστί, το σκότος πόσον. ουδείς δύναται δυσί κυρίοις δουλεύειν. η γαρ τον ένα μισήσει, και τον έτερον αγαπήσει, η ενός ανθέξεται και του ετέρου καταφρονήσει. ου δύνασθε θεώ δουλεύειν και μαμωνά. διά τούτο λέγω υμίν. μη μεριμνάτε τη ψυχή υμών τι φάγητε και τι πίητε. μηδέ τω σώματι υμών τι ενδύσησθε. ουχί η ψυχή πλείόν εστί της τροφής και το σώμα του ενδύματος. εμβλέψατε εις τα πετεινά του ουρανού, ότι ου σπείρουσιν ουδέ θερίζουσιν. ουδέ συνάγουσιν εις αποθήκας, και ο πατήρ υμών ο ουράνιος τρέφει αυτά. ουχ υμείς μάλλον διαφέρετε αυτών. τις δε εξ υμών μεριμνών δύναται προσθείναι επί την ηλικίαν αυτού πήχυν ένα, και περί ενδύματος τι μεριμνάτε. καταμάθετε τα κρίνα του αγρού πως αυξάνει. ου κοπιά ουδέ νήθει. λέγω δε υμίν, ότι ουδέ σολομών εν πάση τη δόξη αυτού περιεβάλετο ως εν του-

✠ In exemplaribus grecorum post hec verba orationis dominice vz. Sed libera nos a malo: statim sequitur ότι σου εστίν η βασιλεία και η δύναμις και η δόξα εις τους αιώνας. Idest. Quoniam tuum est regnum et potentia et gloria in secula. Sed aduertendum quod in missa grecorum postquam chorus dicit illa verba orationis dominice s. Sed libera nos a malo: sacerdos respondet ista verba supra dicta s. quoniam tuum est regnum etc. et dicunt greci quod solus sacerdos potest pronunciare illa verba et non alius. et sic magis credibile videtur quod ista verba non sunt de integritate orationis dominice: sed quod vicio aliquorum scriptorum fuerunt hic inserta non videntes quod publice dicerentur in missa crediderunt esse de textu. et licet beatus chrisostomus in suis commentarijs super Mattheum home. 20. exponat ista verba tanquam si essent de textu: verisimilius tamen presumitur iam suis temporibus originalia in isto passu fuisse corrupta ex quo nullus latinorum etiam ex antiquissimis interpretibus siue tractatoribus legatur de his verbis aliquam fecisse mentionem.

tas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptationem. Sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.
Mar. 11.d.
Cum autem ieiunatis: nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas: vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam.
C
Tu autem cum ieiunas: vnge caput tuum et faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra vbi erugo et tinea demolitur: et vbi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo vbi nec erugo nec tinea demolitur: et vbi fures non effodiunt nec furantur.
Luce. 12.c. Mar. 10.c.
Vbi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si igitur oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt: ipse tenebre quante?
Luce. 11.c.
Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit et alterum diliget: aut vnum sustinebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire et mammone.
Luce. 16.c.
Ideo dico vobis: ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis: neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca et corpus plus quam vestimentum?
Luce. 12.c.
D
Respicite volatilia celi que non serunt neque metunt: neque congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt. non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.
Luce. 12.d.

των. ει δε τον χόρτον του αγρού σήμερον όντα, και αύριον εις κλίβανον βαλλόμενον ο θεός ούτως αμφιέννυσιν, ου πολλώ μάλλον υμάς ολιγόπιστοι. μη ουν μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγωμεν η τί πίωμεν, η τί περιβαλώμεθα. πάντα γαρ ταύτα τα έθνη επιζητεί. οίδε γαρ ο πατηρ υμών ο ουράνιος ότι χρήζετε τούτων απάντων. ζητείτε δε πρώτον την βασιλείαν του θεού και την δικαιοσύνην αυτού, και ταύτα πάντα προστεθήσεται υμίν. μη ουν μεριμνήσητε εις την αύριον. η γαρ αύριον μεριμνήσει τα εαυτής. αρκετόν τη ημέρα η κακία αυτής. Cap. 7.

Μη κρίνετε ίνα μη κριθήτε. εν ω γαρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. και εν ω μέτρω μετρείτε, αντιμετρηθήσεται υμίν. τι δε βλέπεις το κάρφος το εν τω οφθαλμώ του αδελφού σου, την δε εν τω σω οφθαλμώ δοκόν ου κατανοείς. η πώς ερείς τω αδελφώ σου άφες εκβάλω το κάρφος από του οφθαλμού σου, και ιδού η δοκός εν τω οφθαλμώ σου. υποκριτά έκβαλε πρώτον την δοκόν εκ του οφθαλμού σου, και τότε διαβλέψεις εκβαλείν το κάρφος εκ του οφθαλμού του αδελφού σου. μη δότε το άγιον τοις κυσί, μηδέ βάλητε τους μαργαρίτας υμών έμπροσθεν των χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αυτούς εν τοις ποσίν αυτών, και στραφέντες ρήξωσιν υμάς. αιτείτε, και δοθήσεται υμίν. ζητείτε, και ευρήσετε. κρούετε, και ανοιγήσεται υμίν. πας γαρ ο αιτών λαμβάνει. και ο ζητών ευρίσκει. και τω κρούοντι ανοιγήσεται. η τις εστίν εξ υμών άνθρωπος, ον εάν αιτήση ο υιός αυτού άρτον, μη λίθον επιδώσει αυτώ. η και εάν ιχθύν αιτήση, μη όφιν επιδώσει αυτώ. ει ουν υμείς πονηροί όντες, οίδατε δόματα αγαθά διδόναι τοις τέκνοις υμών, πόσω μάλλον ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς δώσει αγαθά τοις αιτούσιν αυτόν. πάντα ουν όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτως και υμείς ποιείτε αυτοίς. ούτως γαρ εστίν ο νόμος και οι προφήται. εισέλθετε διά της στενής πύλης. ότι πλατεία η πύλη και ευρύχωρος η οδός η απάγουσα εις την απώλειαν. και πολλοί εισίν οι εισερχόμενοι δι' αυτής. τι στενή η πύλη και τεθλιμμένη η οδός η απάγουσα εις την ζωήν, και ολίγοι εισίν οι ευρίσκοντες αυτήν. προσέχετε δε από των ψευδοπροφητών, οίτινες έρχονται πρός υμάς εν ενδύμασι προβάτων, έσωθεν δε εισί λύκοι άρπαγες. από των καρπών αυτών επιγνώσεσθε αυ-

Si enim fenum agri quod hodie est ⁊ cras in clibanū mittitur deus sic vestit: quanto magis vos modice fidei? Nolite ergo solliciti esse dicētes q̄d manducabimus: aut q̄d bibem⁹ aut quo operiemur. Hec ei oīa gētes inquirūt. Scit enim pater vester q̄r his oīb⁹ indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iusticiam eius: ⁊ hec omnia adiicientur vobis. Nolite ergo sollicit eē in crastinū. Crastin⁹ ei dies sollicit⁹ erit sibiipsi. Sufficit diei malicia sua. Cap. 7.

Luce. 12.d.

A

Nolite iudicare: et nō iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis iudicabimini: ⁊ in q̄ mēsura mēsi fueritis remetiet vobis. Quid aūt vides festucā in oculo fris tui: et trabē in oculo tuo nō vides? Aut quō dicis fratri tuo: sine eiiciam festucam de oculo tuo: ⁊ ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita eiice primum trabē de oculo tuo: et tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neq̧ mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcēt eas pedibus suis: et canes cōuersi dirūpāt vos. Petite ⁊ dabitur vobis: querite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ aperietur vobis. Oīs enim q̄ petit accipit: ⁊ qui querit inuenit: et pulsāti aperiet. Aut quis est ex vobis homo quē si petierit filius suus panē: nūquid lapidē porriget ei? Aut si piscē petierit: nūq̄d serpētē porriget ei? Si vos cū sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petētib⁹ se? Omnia ergo quecūq̧ vultis vt faciant vobis hoīes: et vos facite illis. Hec est enim lex ⁊ prophete. Intrate per angustam portam: quia lata porta et spaciosa via est que ducit ad perditionē: et multi sūt qui intrāt per eam. Quam angusta porta et arta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus aūt sūt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Luce. 6.f. Roma. 14.a. 1. Cor. 4. a. Jacob. 4.c. Marc. 4.c. Luce. 6.f.

i. 15.c.

Luce. 11.b. Roma. 10.c.

B

Luce. 6.c. Tobi. 4.c. Gal. 5.c.

Luce. 13.c.

i. 23.c.

τούς. μήτι συλλέγουσιν από ακανθών σταφυλήν, η από τριβόλων σύκα. ούτω παν δένδρον αγαθόν καρπούς καλούς ποιεί. το δε σαπρόν δένδρον, καρπούς πονηρούς ποιεί. ου δύναται δένδρον αγαθόν καρπούς πονηρούς ποιείν, ουδέ δένδρον σαπρόν καρπούς καλούς ποιείν. παν δένδρον μη ποιούν καρπόν καλόν, εκκόπτεται και εις πυρ βάλλεται. άραγε από των καρπών αυτών επιγνώσεσθε αυτούς. ου πας ο λέγων μοι κύριε κύριε, εισελεύσεται εις την βασιλείαν των ουρανών, αλλ' ο ποιών το θέλημα του πατρός μου του εν ουρανοίς. πολλοί ερούσι μοι εν εκείνη τη ημέρα. κύριε, κύριε, ου τω σω ονόματι προεφητεύσαμεν, και τω σω ονόματι δαιμόνια εξεβάλομεν, και τω σω ονόματι δυνάμεις πολλάς εποιήσαμεν. και τότε ομολογήσω αυτοίς ότι ουδέποτε έγνων υμάς. αποχωρείτε απ' εμού οι εργαζόμενοι την ανομίαν. πας ουν όστις ακούει μου τους λόγους τούτους και ποιεί αυτούς, ομοιώσω αυτόν ανδρί φρονίμω, όστις ωκοδόμησε την οικίαν αυτού επί την πέτραν. και κατέβη η βροχή, και ήλθον οι ποταμοί, και έπνευσαν οι άνεμοι, και προσέπεσον τη οικία εκείνη και ουκ έπεσε. τεθεμελίωτο γαρ επί την πέτραν. και πας ο ακούων μου τους λόγους τούτους, και μη ποιών αυτούς, ομοιωθήσεται ανδρί μωρώ, όστις ωκοδόμησε την οικίαν αυτού επί την άμμον. και κατέβη η βροχή, και ήλθον οι ποταμοί, και έπνευσαν οι άνεμοι και προσέκοψαν τη οικία εκείνη και έπεσε. και ην η πτώσις αυτής μεγάλη. και εγένετο ότε συνετέλεσεν ο ιησούς τους λόγους τούτους, εξεπλήσσοντο οι όχλοι επί τη διδαχή αυτού. ην γαρ διδάσκων αυτούς ως εξουσίαν έχων, και ουχ ως οι γραμματείς. Cap. 8.

Καταβάντι δε αυτώ από του όρους, ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί. και ιδού λεπρός ελθών, προσεκύνει αυτώ λέγων. κύριε εάν θέλης, δύνασαί με καθαρίσαι. και εκτείνας την χείρα ήψατο αυτού ο ιησούς λέγων. θέλω. καθαρίσθητι. και ευθέως εκαθαρίσθη αυτού η λέπρα. και λέγει αυτώ ο ιησούς. όρα μηδενί είπης. αλλά ύπαγε σεαυτόν δείξον τω ιερεί. και προσένεγκε το δώρον ο προσέταξε μωσής εις μαρτύριον αυτοίς. εισελθόντι δε αυτώ εις καπερναούμ, προσήλθεν αυτώ εκατόνταρχος παρακαλών αυτόν και λέγων. κύριε ο παίς μου βέβληται εν τη οικία παραλυτικός δεινώς

C

Nunquid colligūt de spinis vuas: aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor fructus malos facit. Non potest autē arbor bona malos fruct⁹ facē: neq̧ arbor mala bonos fructus facere. Oīs arbor que nō facit fructū bonū: excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorū cognoscetis eos. Nō oīs qui dicit mihi dñe domine: intrabit in regnū celorū: sed q̄ facit volūtatē pr̄is mei q̄ in celis ē: ipe itrabit i regnū celorū. Multi dicēt mihi in illa die: domine dñe nōne in noīe tuo prophetauimus: ⁊ in noīe tuo demonia eiecimus: ⁊ in noīe tuo virtutes multas fecimus: et tunc confitebor illis: quia nunq̧ noui vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Oīs ergo qui audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra petram: ⁊ descendit pluuia et venerunt flumina: ⁊ flauerunt venti: ⁊ irruerūt in domum illā ⁊ nō cecidit. Fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea hec: ⁊ non facit ea: similis erit viro stulto qui edificauit domum suam super arenam: ⁊ descendit pluuia: et venerunt flumina: ⁊ flauerunt venti: ⁊ irruerunt in domum illam ⁊ cecidit: ⁊ fuit ruina eius magna. Et factū est cum consūmasset iesus verba hec: admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatē habens: ⁊ non sicut scribe eorum et pharisei. Cap. 8.

Luce. 6.f.

sup. 5.d.

Roma. 2.b.

Luce. 6.g.

Luce. 13.f. i. 25.g.

D

Luce. 6.g.

Marc. 1.d. Luce. 2.g.

A

Cum aūt descēdisset iesus de mōte: secute sunt eum turbe multe: ⁊ ecce leprosus veniens adorabat eum dicēs. Domine si vis potes me mundare. Et extendens iesus manū tetigit eum dicens. Volo. Mundare. Et confesti mūdata est lepra eius. Et ait illi iesus. Vide nemini dixeris sed vade ostende te sacerdoti: et offer munus quod precepit moyses in testimoniū illis. Cum aūt introisset capharnaum: accessit ad eum centurio: rogans eum ⁊ dicēs. Domine puer meus iacet in domo paralyticus: ⁊ male

Mar. 1.g. Luce. 5.c.

h. Mūdare impati mōi paīc vocis.

i. 9.f. ⁊. 12. b. ⁊. 15.c. Marc. 7.g. ⁊. 9.b.

Luce. 7.a. Johā. 4.g.

βασανιζομενος. και λεγει αυτω ο ιησους. εγω ελθων θεραπευσω αυτον. και αποκριθεις ο εκατονταρχος εφη. κυριε ουκ ειμι ικανος ινα μου υπο την στεγην εισελθης. αλλα μονον ειπε λογω, και ιαθησεται ο παις μου. και γαρ εγω ανθρωπος ειμι υπο εξουσιαν, εχων υπ εμαυτον στρατιωτας. και λεγω τουτω πορευθητι, και πορευεται. και αλλω ερχου, και ερχεται. και τω δουλω μου ποιησον τουτο, και ποιει. ακουσας δε ο ιησους εθαυμασε, και ειπε τοις ακολουθουσιν. αμην λεγω υμιν, ουδε εν τω ισραηλ τοσαυτην πιστιν ευρον. λεγω δε υμιν οτι πολλοι απο ανατολων και δυσμων ηξουσι, και ανακληθησονται μετα αβρααμ και ισαακ και ιακωβ εν τη βασιλεια των ουρανων. οι δε υιοι της βασιλειας εκβληθησονται εις το σκοτος το εξωτερον. εκει εσται κλαυθμος και ο βρυγμος των οδοντων. και ειπεν ο ιησους τω εκατονταρχω. υπαγε, και ως επιστευσας γενηθητω σοι. και ιαθη ο παις αυτου εν τη ωρα εκεινη. και ελθων ο ιησους εις την οικιαν πετρου, ειδε την πενθεραν αυτου βεβλημενην και πυρεσσουσαν. και ηψατο της χειρος αυτης. και αφηκεν αυτην ο πυρετος. και ηγερθη και διηκονει αυτω. οψιας δε γενομενης, προσηνεγκαν αυτω δαιμονιζομενους πολλους, και εξεβαλε τα πνευματα λογω. και παντας τους κακως εχοντας εθεραπευσεν. οπως πληρωθη το ρηθεν δια ησαιου του προφητου λεγοντος. αυτος τας ασθενειας ημων ελαβε, και τας νοσους εβαστασεν. ιδων δε ο ιησους πολλους οχλους περι αυτον, εκελευσεν απελθειν εις το περαν. και προσελθων εις γραμματευς, ειπεν αυτω. διδασκαλε ακολουθησω σοι οπου εαν απερχη. και λεγει αυτω ο ιησους. αι αλωπεκες φωλεους εχουσι, και τα πετεινα του ουρανου κατασκηνωσεις, ο δε υιος του ανθρωπου ουκ εχει που την κεφαλην κλινη. ετερος δε των μαθητων αυτου ειπεν αυτω. κυριε επιτρεψον μοι πρωτον απελθειν και θαψαι τον πατερα μου. ο δε ιησους ειπεν αυτω. ακολουθει μοι. και αφες τους νεκρους θαψαι τους εαυτων νεκρους. και εμβαντι αυτω εις το πλοιον, ηκολουθησαν αυτω οι μαθηται αυτου. και ιδου σεισμος μεγας εγενετο εν τη θαλασση. ωστε το πλοιον καλυπτεσθαι υπο των κυματων. αυτος δε εκαθευδε. και προσελθοντες οι μαθηται αυτου ηγειραν αυτον λεγοντες. κυριε σωσον ημας, απολλυμεθα. και λεγει αυτοις. τι δειλοι εστε ολιγοπιστοι. τοτε εγερθεις επετιμησε τοις

torquetur. Et ait illi iesus. Ego veniam ⁊ curabo eum. Et respondens centurio ait. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo ⁊ sanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites: ⁊ dico huic vade ⁊ vadit: ⁊ alio veni ⁊ venit: ⁊ seruo meo fac hoc ⁊ facit. Audiens autem iesus miratus est: ⁊ sequentibus se dixit. Amen dico vobis: non inueni tantam fidem in israel. Dico autem vobis: quod multi ab oriente ⁊ occidente venient ⁊ recumbent cum abraam ⁊ ysaac ⁊ iacob in regno celorum: filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. Et dixit iesus centurioni: vade: ⁊ sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cum venisset iesus in domum petri: vidit socrum eius iacentem ⁊ febricitantem: ⁊ tetigit manum eius ⁊ dimisit eam febris: ⁊ surrexit ⁊ ministrabat ei. Vespere autem facto obtulerunt ei multos demonia habentes: et eiiciebat spiritus verbo: ⁊ omnes male habentes curauit. vt adimpleretur quod dictum est per esaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit: ⁊ egrotationes nostras portauit. Videns autem iesus turbas multas circum se: iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens vnus scriba ait illi. Magister sequar te quocunque ieris. Et dicit ei iesus. Vulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi. Domine permitte me primum ire: ⁊ sepelire patrem meum. Iesus autem ait illi. Sequere me: ⁊ dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam: secuti sunt eum discipuli eius: et ecce motus magnus factus est in mari: ita vt navicula operiretur fluctibus. Ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius: ⁊ suscitauerunt eum dicentes. Domine salua nos perimus. Et dicit eis iesus. Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperauit

B
Luce. 7. b.
Luce. 13. f.
Luce. 13. f.
Luce. 7. a.
Marci. 1. c.
Luce. 4. f.
Esa. 53. b.
C
Luce. 9. g.
3. Reg. 19. a
2. Parali. 20. c.
Mar. 4. g.
Luce. 8. c.

ανεμοις και τη θαλασση, και εγενετο γαληνη μεγαλη. οι δε ανθρωποι εθαυμασαν λεγοντες. ποταπος εστιν ουτος, οτι και οι ανεμοι και η θαλασσα υπακουουσιν αυτω. και ελθοντι αυτω εις το περαν εις την χωραν των γεργεσηνων, υπηντησαν αυτω δυο δαιμονιζομενοι εκ των μνημειων εξερχομενοι χαλεποι λιαν, ωστε μη ισχυειν τινα παρελθειν δια της οδου εκεινης. και ιδου εκραξαν λεγοντες. τι ημιν και σοι ιησου υιε του θεου. ηλθες ωδε προ καιρου βασανισαι ημας. ην δε μακραν απ αυτων αγελη χοιρων πολλων βοσκομενη. οι δε δαιμονες παρεκαλουν αυτον λεγοντες. ει εκβαλλεις ημας, επιτρεψον ημιν απελθειν εις την αγελην των χοιρων. και ειπεν αυτοις. υπαγετε. οι δε εξελθοντες, απηλθον εις την αγελην των χοιρων. και ιδου ωρμησε πασα η αγελη των χοιρων κατα του κρημνου εις την θαλασσαν. και απεθανον εν τοις υδασιν. οι δε βοσκοντες εφυγον. και απελθοντες εις την πολιν απηγγειλαν παντα, και τα των δαιμονιζομενων. και ιδου πασα η πολις εξηλθεν εις συναντησιν τω ιησου. και ιδοντες αυτον, παρεκαλεσαν οπως μεταβη απο των οριων αυτων.

Cap. 9.

Και εμβας εις το πλοιον, διεπερασε, και ηλθεν εις την ιδιαν πολιν. και ιδου προσεφερον αυτω παραλυτικον επι κλινης βεβλημενον. και ιδων ο ιησους την πιστιν αυτων, ειπε τω παραλυτικω. θαρσει τεκνον, αφεωνται σοι αι αμαρτιαι σου. και ιδου τινες των γραμματεων ειπον εν εαυτοις. ουτος βλασφημει. και ιδων ο ιησους τας ενθυμησεις αυτων, ειπεν. ινα τι υμεις ενθυμεισθε πονηρα εν ταις καρδιαις υμων. τι γαρ εστιν ευκοπωτερον. ειπειν αφεωνται σου αι αμαρτιαι, η ειπειν εγειραι και περιπατει. ινα δε ειδητε οτι εξουσιαν εχει ο υιος του ανθρωπου επι της γης αφιεναι αμαρτιας, τοτε λεγει τω παραλυτικω. εγερθεις, αρον σου την κλινην, και υπαγε εις τον οικον σου. και εγερθεις απηλθεν εις τον οικον αυτου. ιδοντες δε οι οχλοι εθαυμασαν. και εδοξασαν τον θεον τον δοντα εξουσιαν τοιαυτην τοις ανθρωποις. και παραγων ο ιησους εκειθεν, ειδεν ανθρωπον καθημενον επι το τελωνιον ματθαιον λεγομενον. και λεγει αυτω. ακολουθει μοι. και αναστας ηκολουθησεν αυτω. και εγενετο αυτου ανακειμενου εν τη οικια, και ιδου πολλοι τελωναι και αμαρτωλοι ελθοντες συνανεκειντο τω ιησου και τοις μαθηταις αυτου. και ι-

ventis ⁊ mari: ⁊ facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes. Qualis est hic: quia venti et mare obediunt ei. Et cum venisset iesus trans fretum in regionem gerasenorum: occurrerunt ei duo habentes demonia de monumentis exeuntes seui nimis: ita vt nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamauerunt dicentes. Quid nobis ⁊ tibi fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab illis grex porcorum multorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes. Si eiicis nos hinc: mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis. Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex per preceps in mare: et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt: et venientes in ciuitatem nunciauerunt hec omnia: ⁊ de his qui demonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiam iesu. Et viso eo: rogabant eum vt transiret a finibus eorum.

Cap. 9.

Et ascendens iesus in naviculam transfretauit: ⁊ venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem iesus fidem illorum: dixit paralytico. Confide fili. Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se. Hic blasphemat. Et cum vidisset iesus cogitationes eorum dixit. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Quid est facilius: dicere dimittuntur tibi peccata tua: an dicere surge et ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico. Surge tolle lectum tuum: ⁊ vade in domum tuam. Et surrexit: ⁊ abiit in domum suam. Videntes autem turbe timuerunt: ⁊ glorificauerunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde iesus: vidit hominem sedentem in teloneo mattheum nomine. Et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente eo in domo: ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum iesu et discipulis eius. Et videntes

D
Marc. 5. a.
Marci. 5. b
Luce. 8. c.
A
Marc. 2. a.
Luce. 5. d.
Iohis. 5. a.
Marc. 2. b.
Luce. 5. c.
Iohãn. 5. b.
Luce 18. g.
Marc. 2. c.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.
B

δόντες/οι φαρισαίοι, είπον/τοις μαθηταίς αυ
τού. διατί μετά/των τελωνών και αμαρτω
λών εσθίει/ο διδάσκαλος υμών. /ο δε ιησούς
ακούσας είπεν αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν
/οι ισχύοντες ιατρού, αλλ/οι κακώς έχον=
τες. πορευθέντες δε μάθετε τι εστίν έλεον
θέλω και ου θυσίαν. ου γαρ ήλθον καλέ=
σαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετά
νοιαν. τότε προσέρχονται αυτώ/οι μαθηταί
ιωάννου λέγοντες. διατί ημείς και/οι φαρι
σαίοι νηστεύομεν πολλά, οι δε μαθηταί σου
ου νηστεύουσι. και είπεν αυτοίς/ο ιησούς.
μη δύνανται/οι υιοί/του νυμφώνος πενθείν
εφόσον μετ αυτών εστίν/ο νυμφίος. ελεύ=
σονται δε ημέραι όταν απαρθή απ αυτών/ο
νυμφίος, και τότε νηστεύσουσιν. ουδείς δε
επιβάλλει επίβλημα ράκους αγνάφου επί
ιματίω παλαιώ. αίρει γαρ/το πλήρωμα
αυτού από/του ιματίου, και χείρον σχίσμα
γίνεται. ουδέ βάλλουσιν οίνον νέον εις ασ
κούς παλαιούς. ειδέ μήγε, ρήγνυνται/οι ασ
κοί, και/ο οίνος εκχείται, και/οι ασκοί απο=
λούνται. αλλά βάλλουσιν οίνον νέον εις
ασκούς καινούς, και αμφότεροι συντηρούν
ται. ταύτα αυτού λαλούντος αυτοίς, ιδού
άρχων εις ελθών προσεκύνει αυτώ λέ=
γων. ότι/η θυγάτηρ μου άρτι ετελεύτησεν.
αλλά ελθών επίθες/την χείρα σου επ αυτήν
και ζήσεται. και εγερθείς/ο ιησούς, ηκολού=
θησεν αυτώ και/οι μαθηταί αυτού. και ιδού
γυνή αιμορροούσα δώδεκα έτη, προσελ=
θούσα όπισθεν, ήψατο/του κρασπέδου/του
ιματίου αυτού. έλεγε γαρ εν εαυτή. εάν
μόνον άψωμαι/του ιματίου αυτού, σωθή=
σομαι. /ο δε ιησούς επιστραφείς και ιδών αυ
τήν είπε. θάρσει θύγατερ. /η πίστις σου σέσω
κέ σε. και εσώθη/η γυνή από/της ώρας εκεί=
νης. και ελθών/ο ιησούς εις/την οικίαν/του άρ
χοντος, και ιδών/τους αυλητάς και/τον ό=
χλον θορυβούμενον, λέγει αυτοίς. αναχω=
ρείτε. ου γαρ απέθανε/το κοράσιον, αλλά
καθεύδει. και κατεγέλων αυτού. ότε δε εξε=
βλήθη/ο όχλος, εισελθών εκράτησε/της χει=
ρός αυτής, και ηγέρθη/το κοράσιον. και εξήλ
θεν/η φήμη αύτη εις όλην/την γην εκείνην.
και παράγοντι εκείθεν/τω ιησού, ηκολούθη=
σαν αυτώ δύο τυφλοί κράζοντες και λέ=
γοντες. ελέησον ημάς υιέ δαυίδ. ελθόντι δε
εις/την οικίαν, προσήλθον αυτώ/οι τυφλοί
και λέγει αυτοίς/ο ιησούς. πιστεύετε ότι δύ
ναμαι τούτο ποιήσαι. λέγουσιν αυτώ. ναι
κύριε. τότε ήψατο/των οφθαλμών αυτών
λέγων. κατά/την πίστιν υμών, γενηθήτω υ

pharisei dicebant discipulis eius. Mar.2.d.
Quare cum publicanis et peccatoribus Luce.5.f.
manducat magister vester? At iesus
audiens ait. Non est opus Marc.2.c.
valentibus medicus: sed male habenti
bus. Euntes autem discite quid est miam
volo et nõ sacrificiũ. Nõ eñ veni voca Osee.6.c.
re iustos: sed peccatores ad penitentiã.
Tunc accesserunt ad eum discipuli
iohãnis dicẽtes: quare nos et pharisei Marc.2.e.
ieiunamus frequenter: discipuli autẽ tui Luce.5.f. j.15.a.
non ieiunant? Et ait illis iesus. Marc.7.b.
Nunquid possunt filii sponsi lugere
quamdiu cum illis est sponsus? Venient
autem dies cum auferetur ab eis
sponsus: et tunc ieiunabunt. Nemo autẽ
immittit cõmissuram panni rudis in
vestimẽtũ vetus. Tollit enim plenitudinẽ
eius a vestimento: et peior scissura
fit. Neque mittunt vinum nouũ in vtres
veteres. Alioquin rumpuntur vtres C
et vinum effunditur et vtres pereunt.
Sed vinum nouum in
vtres nouos mittũt: et ambo cõseruãtur
Hec illo loquente ad eos: ecce Marc.5.d.
princeps vnus accessit et adorabat eum Luce.8.f.
dicẽs. Dñe filia mea modo defuncta ẽ: Johã.4.g.
sed veni impone manũ tuam super eã
et viuet. Et surgens iesus sequebatur
eum et discipuli eius. Et ecce Marc.5.d.
mulier que sanguinis fluxũ patiebatur duodeci Luce.8.f.
retro et tetigit fimbriã [annis: accessit
vestimẽti eius. Dicebat enim intra se. Si
tetigero tantũ vestimẽtũ eius: salua ero
At iesus conuersus et videns eam
dixit. Cõfide filia. Fides tua [la hora. Mar.5.f.
te saluã fecit. Et salua factã ẽ mulier ex il Luce.7.g. et.18.g.
Et cum venisset iesus in domum princi
pis: et vidisset tibicines et turbam
tumultuantem: dicebat. Recedite. Marc.5.g.
Non est enim mortua puella: sed
dormit. Et deridebãt eũ. Et cũ eiecta Marc.5.g.
turba: intrauit et tenuit manum [esset Act.9.d.
eius et dixit puella surge: et surrexit puella.
fama hec in vniuersã terrã illã. [Et exiit
Et transeunte inde iesu: secuti sunt
eum duo ceci clamantes et dicentes.
Miserere nostri fili dauid. Cum autẽ j.22.g.
venisset domũ: accesserunt ad eum ceci D
et dicit eis iesus. Creditis quia
hoc possum facere? Dicunt ei. Utique
domine. Tunc tetigit oculos eorum
dicẽs. Secundum fidem vestram fiat vobis.

νιν. και ανεώχθησαν αυτών/οι οφθαλμοί.
και ενεβριμήσατο αυτοίς/ο ιησούς λέγων. ο
ράτε μηδείς γινωσκέτω. οι δε εξελθόντες,
διεφήμισαν αυτόν εν όλη/τη γη εκείνη. αυ=
τών δε εξερχομένων, ιδού προσήνεγκαν αυ
τώ άνθρωπον κωφόν δαιμονιζόμενον. και εκ
βληθέντος/του δαιμονίου ελάλησεν/ο κω=
φός. και εθαύμασαν/οι όχλοι λέγοντες. ου
δέποτε εφάνη ούτως εν/τω ισραήλ. /οι δε
φαρισαίοι έλεγον. εν/τω άρχοντι/των δαι
μονίων εκβάλλει/τα δαιμόνια. και περιήγεν
/ο ιησούς/τας πόλεις πάσας και/τας κώ=
μας διδάσκων εν/ταις συναγωγαίς αυτών
και κηρύσσων/το ευαγγέλιον/της βασιλεί=
ας, και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν
μαλακίαν. ιδών δε/τους όχλους, εσπλαγ
χνίσθη περί αυτών, ότι ήσαν εσκυλμένοι
και ερριμμένοι ωσεί πρόβατα μη έχοντα ποι
μένα. τότε λέγει/τοις μαθηταίς αυτού. /ο
μεν θερισμός πολύς, /οι δε εργάται ολίγοι.
δεήθητε ουν/του κυρίου/του θερισμού, ό=
πως εκβάλη εργάτας εις/τον θερισμόν αυ=
τού. Cap.10.

Και προσκαλεσάμενος/τους δώδεκα μα=
θητάς αυτού, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν
πνευμάτων ακαθάρτων ώστε εκβάλλειν
αυτά, και θεραπεύειν πάσαν νόσον και πά
σαν μαλακίαν. /των δε δώδεκα αποστόλων
τα ονόματα εισί ταύτα. πρώτος σίμων/ο
λεγόμενος πέτρος, και ανδρέας/ο αδελφός
αυτού. ιάκωβος/ο/του ζεβεδαίου, και ιωάν
νης/ο αδελφός αυτού. φίλιππος, και βαρθο
λομαίος. θωμάς, και ματθαίος/ο τελώνης. ιά
κωβος/ο/του αλφαίου, και λεββαίος/ο επι=
κληθείς θαδδαίος. σίμων/ο κανανίτης, και
ιούδας ισκαριώτης/ο και παραδούς αυ=
τόν. τούτους/τους δώδεκα απέστειλεν/ο ιη=
σούς παραγγείλας αυτοίς λέγων. εις οδόν
εθνών μη απέλθητε, και εις πόλιν σαμαρει
τών μη εισέλθητε. πορεύεσθε δε μάλλον
προς/τα πρόβατα/τα απολωλότα οίκου
ισραήλ. πορευόμενοι δε κηρύσσετε λέγον=
τες, ότι ήγγικεν/η βασιλεία/των ουρανών.
ασθενούντας θεραπεύετε. λεπρούς καθαρίζε
τε. δαιμόνια εκβάλλετε. δωρεάν ελάβετε,
δωρεάν δότε. μη κτήσησθε χρυσόν μηδέ
άργυρον, μηδέ χαλκόν εις/τας ζώνας υ=
μών. μη πήραν εις οδόν. μηδέ δύο χιτώ=
νας. μηδέ υποδήματα. μηδέ ράβδους. άξι=
ος γάρ/ο εργάτης/της τροφής αυτού εστίν.
εις ην δαν πόλιν/η κώμην εισέλθητε, εξε
τάσατε τις εν αυτή άξιός εστι, κακεί μείνατε
έως αν εξέλθητε. εισερχόμενοι δε εις/την

Et aperti sunt oculi eorum. sup.8.a.
Et cõminatus est illis iesus dicẽs. Vi Marc.7.g et.9.b.j.17.
dete ne quis sciat. Illi autẽ exeuntes c.et.12.b.
diffamauerũt eũ in tota terra illa. Egres Marc.7.g. Luce.11.b.
sis autem illis: ecce obtulerunt ei
hominẽ mutũ demoniũ habẽtẽ: et eiecto
demonio locutus est mutus:
et mirate sunt turbe dicentes. Nunquam
apparuit sic in israel. Pharisei autem
dicebant. In principe demoniorum
eijcit demones. Et circuibat Luce.13.c.
iesus omnes ciuitates et castella
docẽs in synagogis eorum
et predicans euangelium regni:
et curans omnẽ languorem et omnẽ j.14.c.
infirmitatẽ. Videns autẽ turbas misertus ẽ Marc.6.c.
eis: quia erant vexati
et iacentes sicut oues nõ habẽtes pasto
rem. Tunc dicit discipulis suis.
Messis quidẽ multa: operarii autẽ pauci. Luce.10.a.
Rogate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam.
Cap.10. A

Et conuocatis duodecim discipu
lis suis dedit illis potestatem Marc.6.b.
spirituũ immundorum vt eijcerent Luce.9.a. Marc.3.c.
eos: et curarent omnẽ languorẽ et omnẽ Luce.9.a.
infirmitatem. Duodecim autẽ apostolorũ
nomina sunt hec. Primus simon Act.1.b.
qui dicitur petrus: et andreas frater Marc.3.b
eius. iacobus zebedei: et iohannes Luce.6.c.
frater eius. philippus et bartholome9.
thomas et matheus publicanus. et iaco
bus alphei et lebbeus qui cognominatus est
thaddeus. simon chananeus et
iudas scariothis qui et tradidit eum.
Hos duodecim misit iesus
precipiens eis et dicens. In viam
gẽtiũ ne abieritis: et in ciuitates samari
tanorum ne intraueritis: sed potius ite
ad oues que perierunt domus
israel. Euntes autẽ predicate dicentes: sup.4.c.
quia appropinquauit regnum celorum. Marc.16.f Luce.10.d.
Infirmos curate: mortuos suscitate: le Luce.9.a.
demões eijcite: gratis accepistis [prosos mũdate 1.Cor.4.b.
gratis date. Nolite possidẽ aurũ neque
argentũ: neque pecuniã in zonis vestris. B
Non peram in via neque duas tunicas: Mar.6.b.
neque calciamenta neque virgam. Dignus Luce.10.b.
est enim operarius cibo suo. [fuerit: interro Act.20.d.
In quãcũque autẽ ciuitatẽ aut castellũ intra
gate quis in ea dignus sit: et ibi manete
donec exeatis. Intrantes autem in

οικίαμ, ασπάσασθε αυτήμ λέγομτες. ειρήμη
Τω οίκω Τούτω. και εάμ μεμ η η οικία αξία,
εισελθέτω η ειρήμη υμώμ επ αυτήμ. εάμ Λε
μη η αξία, η ειρήμη υμώμ πρός υμάς επισ=
τραφήτω. και ος εάμ μη Λέξηται υμάς, μηΛέ
ακούση Τους λόγους υμώμ, εξερΧόμεμοι
Της οικίας η Της πόλεως εκείμης, εκτιμάξατε
Τομ κομιορτόμ Τωμ ποΛώμ υμώμ. αμήμ λέ=
γω υμίμ, αμεκτότερομ έσται γη σολόμωμ και
γομόρρωμ εμ ημέρα κρίσεως, η Τη πόλει ε
κείμη. ιΛού εγώ αποστέλλω υμάς ως πρό
βατα εμ μέσω λύκωμ. γίμεσθε ουμ φρόμιμοι
ως οι όφεις, και ακέραιοι ως αι περιστεραί.
προσέΧετε Λε από Τωμ αμθρώπωμ. παρα=
Λώσουσι γαρ υμάς εις συμέΛρια, και εμ
Ταις συμαγωγαίς αυτώμ μαστιγώσουσιμ
υμάς. και επί ηγεμόμας Λε και βασιλείς α=
Χθήσεσθε έμεκεμ εμού εις μαρτύριομ αυτοίς
και Τοις έθμεσιμ. όταμ Λε παραΛιΛώσιμ υ=
μάς, μη μεριμμήσητε πως η Τι λαλήσετε. Λο
θήσεται γαρ υμίμ εμ εκείμη Τη ώρα, Τι λα=
λήσετε. ου γαρ υμείς εστέ οι λαλούμτες,
αλλά Το πμεύμα Του πατρός υμώμ Το λα
λούμ εμ υμίμ. παραΛώσει Λε αΛελφός α=
Λελφόμ εις θάματομ και πατήρ Τέκμομ, και ε
παμαστήσομται Τέκμα επι γομείς, και θαμα=
τώσουσιμ αυτούς. και έσεσθε μισούμεμοι
υπό πάμτωμ Λιά Το όμομα μου. ο Λε υπο
μείμας εις Τέλος, ούτος σωθήσεται. όταμ Λε
Λιώκωσιμ υμάς εμ Τη πόλει Ταύτη, φεύγε=
τε εις Τημ άλλημ. αμήμ γαρ λέγω υμίμ, ου
μη Τελέσητε Τας πόλεις Του ισραήλ, έως αμ
έλθη ο υιός Του αμθρώπου. ουκ έστι μαθη
τής υπέρ Τομ ΛιΛάσκαλομ, ουΛέ Λούλος υ
πέρ Τομ κύριομ αυτού. αρκετόμ Τω μαθητή
ίμα γέμηται ως ο ΛιΛάσκαλος αυτού, και ο
Λούλος ως ο κύριος αυτού, ει Τομ οικο=
Λεσπότημ βεελζεβούβ απεκάλεσαμ, πόσω
μάλλομ Τους οικειακούς αυτού. μη ουμ
φοβηθήτε αυτούς. ουΛέμ γαρ έστι κεκα=
λυμμέμομ ο ουκ αποκαλυφθήσεται, και κρυ
πτόμ ο ου γμωσθήσεται. ο λέγω υμίμ εμ Τη
σκοτία, είπατε εμ Τω φωτί. και ο εις Το
ους ακούετε, κηρύξατε επί Τωμ Λωμάτωμ.
και μη φοβείσθε από Τωμ αποκτεμόμτωμ Το
σώμα, Τημ Λε ψυΧήμ μη Λυμαμέμωμ αποκ
τείμαι. φοβήθητε Λε μάλλομ Τομ Λυμάμεμομ
και ψυΧήμ και σώμα απολέσαι εμ γεέμμη.
ουΧί Λύο στρουθία ασσαρίου πωλείται,
και εμ εξ αυτώμ ου πεσείται επί Τημ γημ, ά
μευ Του πατρός υμώμ. υμώμ Λε και αι Τρί
Χες Της κεφαλής πάσαι ηριθμημέμαι εισί.
μη ουμ φοβηθήτε, πολλώ στρουθίωμ Λια=

domum: salutate eam dicentes. Pax
huic domui. Et si quidem fuerit domus illa
digna: veniet pax vestra super eam. Si autem
non fuerit digna: pax vestra ad vos re
uertetur. Et quicunque non receperit vos: neque
audierit sermones vestros: exeuntes foras de
domo vel ciuitate illa: excutite
puluerem de pedibus vestris. Amen dico
vobis: tolerabilius erit terre sodomorum et
gomorreorum in die iudicij quam illi ciuitati.
Ecce ego mitto vos sicut oues Luce. 10. b.
in medio luporum. Estote ergo prudentes 1. Pe. 4. b.
sicut serpentes: et simplices sicut columbe. Rom. 16. d.
Cauete autem ab hominibus. Tradent Mar. 13. b.
enim vos in conciliis: et in Joha. 16. a.
synagogis suis flagellabunt
vos: et ad presides et ad reges ducemi Act. 5. d. et 25. c.
ni propter me in testimonium illis Phil. 1. d.
et gentibus. Cum autem tradent vos:
nolite cogitare quomodo aut quid loquimini. Da Marc. 13. c.
bitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Luce. 12. b.
Non enim vos estis qui loquimini: C
sed spiritus patris vestri qui loquitur
in vobis. Tradet autem frater fratrem
in mortem: et pater filium: et insurgent
filij in parentes et morte
eos afficient: et eritis odio
omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem per
seuerauerit vsque in finem: hic saluus erit. Cum autem Act. 2. b. et 24. b.
persequentur vos in ciuitate ista: fugite
in aliam. Amen dico vobis: non
consumabitis ciuitates israel: donec
veniat filius hominis. Non est disci Luce. 6. f.
pulus super magistrum: nec seruus super Joha. 13. d. et 15. f.
dominum suum. Sufficit discipulo
vt sit sicut magister eius: et
seruo sicut dominus eius. Si patrefa
milias beelzebub vocauerunt: quanto
magis domesticos eius? Ne ergo
timueritis eos. Nihil enim est opertum Mar. 4. d.
quod non reueletur: et occultum Luce. 8. c.
quod non sciatur. Quod dico vobis in Luce. 12. a.
tenebris: dicite in lumine: et quod in
aure auditis: predicate super tecta.
Et nolite timere eos qui occidunt Luce. 12. a.
corpus: animam autem non possunt occidere.
Sed potius timete eum qui potest
et animam et corpus perdere in gehennam. D
Nonne duo passeres asse veneunt? Luce. 12. a.
Et vnus ex illis non cadet super terram si
ne patre vestro. Vestri autem et capilli
capitis omnes numerati sunt.
Nolite ergo timere: multis passeribus melio Luce. 12. a.

φέρετε υμείς. πας ουμ όστις ομολογήσει εμ
εμοί έμπροσθεμ Τωμ αμθρώπωμ, ομολογή=
σω καγώ εμ αυτώ έμπροσθεμ Του πατρός
μου Του εμ ουραμοίς. όστις Λ αμ αρμήσηται
με έμπροσθεμ Τωμ αμθρώπωμ, αρμήσομαι
αυτόμ καγώ έμπροσθεμ Του πατρός μου
Του εμ ουραμοίς. μη μομίσητε ότι ήλθομ
βαλείμ ειρήμημ επί Τημ γημ. ουκ ήλθομ βα=
λείμ ειρήμημ, αλλά μάΧαιραμ. ήλθομ γαρ
ΛιΧάσαι άμθρωπομ κατά Του πατρός αυ
τού, και θυγατέρα κατά Της μητρός αυτής,
και μύμφημ κατά Της πεμθεράς αυτής, και
εΧθροί Του αμθρώπου οι οικειακοί αυτού.
ο φιλώμ πατέρα η μητέρα υπέρ εμέ, ουκ
έστι μου άξιος. και ο φιλώμ υιόμ η θυγα=
τέρα υπέρ εμέ, ουκ έστι μου άξιος. και ος
ου λαμβάμει Τομ σταυρόμ αυτού και ακο=
λουθεί οπίσω μου, ουκ έστι μου άξιος. ο ευ
ρώμ Τημ ψυΧήμ αυτού απολέσει αυτήμ. και
ο απολέσας Τημ ψυΧήμ αυτού έμεκεμ εμού,
ευρήσει αυτήμ. ο ΛεΧόμεμος υμάς, εμέ Λέ
Χεται. και ο εμέ ΛεΧόμεμος, ΛέΧεται Τομ α
ποστείλαμτα με. ο ΛεΧόμεμος προφήτημ εις
όμομα προφήτου, μισθόμ προφήτου λήψε
ται. και ο ΛεΧόμεμος Λίκαιομ εις όμομα Λι=
καίου, μισθόμ Λικαίου λήψεται. και ος εάμ
ποτίση έμα Τωμ μικρώμ Τούτωμ ποτήριομ
ψυΧρού μόμομ εις όμομα μαθητού, αμήμ
λέγω υμίμ ου μη απολέση Τομ μισθόμ αυ=
τού.

Cap. 11.

Και εγέμετο ότε ετέλεσεμ ο ιησούς Λια=
τάσσωμ Τοις Λώλεκα μαθηταίς αυτού,
μετέβη εκείθεμ Του ΛιΛάσκειμ και κηρύσσειμ
εμ Ταις πόλεσιμ αυτώμ. ο Λε ιωάμμης ακού
σας εμ Τω Λεσμωτηρίω Τα έργα Του Χρισ=
τού, πέμψας Λύο Τωμ μαθητώμ αυτού εί=
πεμ αυτώ. συ ει ο ερΧόμεμος, η έτερομ προσ
Λοκώμεμ. και αποκριθείς ο ιησούς είπεμ αυ=
τοίς πορευθέμτες απαγγείλατε ιωάμμη α α=
κούετε και βλέπετε. Τυφλοί αμαβλέπουσι.
και Χωλοί περιπατούσι. λεπροί καθαρίζομ
ται. και κωφοί ακούουσι. μεκροί εγείρομται
και πτωΧοί ευαγγελίζομται. και μακάριος
εστίμ ος εάμ μη σκαμΛαλισθή εμ εμοί. Τού
τωμ Λε πορευομέμωμ, ήρξατο ο ιησούς λέ=
γειμ Τοις όΧλοις περι ιωάμμου. Τι εξήλθετε
εις Τημ έρημομ θεάσασθαι. κάλαμομ υπό αμέ
μου σαλευόμεμομ. αλλά Τι εξήλθετε ιΛείμ.
άμθρωπομ εμ μαλακοίς ιματίοις ημφιεσμέ=
μομ. ιΛού οι Τα μαλακά φορούμτες, εμ Τοις
οίκοις Τωμ βασιλείωμ εισίμ. αλλά Τι εξήλ=
θετε ιΛείμ. προφήτημ, μαι λέγω υμίμ και πε
ρισσότερομ προφήτου. ούτος γαρ εστίμ πε

res estis vos. Omnis ergo qui confitebitur Marc. 8. d.
me coram hominibus: confitebor Luce. 12. a.
et ego eum coram patre
meo qui in celis est. Qui autem negauerit
me coram hominibus: negabo
et ego eum coram patre meo
qui in celis est. Nolite arbitrari quia veneri
pacem mittere in terram. Non veni Luce. 1. g.
pacem mittere: sed gladium. Veni enim Ezech. 22. c.
separare hominem aduersus patrem suum:
et filiam aduersus matrem suam:
et nurum aduersus socrum suam: et
inimici hominis domestici eius. Qui non
Qui amat patrem aut matrem plus quam me: Luce. 14. f. et 9. c.
non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam Marc. 8. d.
super me: non est me dignus. Et qui Joh. 12. d.
non accipit crucem suam et sequitur
me: non est me dignus. Qui inuenit
animam suam perdet illam: et
qui perdiderit animam suam propter me
inueniet eam. Qui recipit vos me recipit: Luce. 17. g. Joh. 13. a. et 12. f.
et qui me recipit: recipit eum qui
me misit. Qui recipit prophetam in Luce. 10. c.
nomine prophete: mercedem prophete accipiet.
Et qui recipit iustum in nomine iusti:
mercedem iusti accipiet. Et quicunque Marc. 9. f.
potum dederit vni ex minimis istis calicem
aque frigide tantum in nomine discipuli: amen
dico vobis: non perdet mercedem su=
am.

Cap. 11.

Et factum est cum consumasset iesus preci= A
piens duodecim discipulis suis:
transijt inde vt doceret et predicaret
in ciuitatibus eorum. Johannes autem cum audisset Luce. 7. c.
in vinculis opera christi:
mittens duos de discipulis suis ait
illi. Tu es qui venturus es: an alium expe
ctamus? Et respondens iesus ait illis.
Euntes renunciate iohanni que audistis Luce. 7. c.
et vidistis. Ceci vident:
claudi ambulant: leprosi mundantur:
surdi audiunt: mortui resurgunt:
pauperes euangelizantur: et beatus
est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis Luce. 7. d.
autem abeuntibus cepit iesus dicere ad
turbas de iohanne. Quid existis
in desertum videre? Harundinem vento
agitatam? Sed quid existis videre?
Hominem mollibus vestitum?
Ecce qui mollibus vestiuntur in
domibus regum sunt. Sed quid existis B
videre? prophetam? Etiam dico vobis: et plus quam Marci. 1. a.
prophetam. Hic est enim de Luce. 7. d.

ρί ου γέγραπται. ιδού εγώ αποστέλλω
τον άγγελόν μου προ προσώπου σου,
ος κατασκευάσει την οδόν σου έμπροσθεν
σου. αμήν λέγω υμίν, ουκ εγήγερται εν
γεννητοίς γυναικών μείζων ιωάννου του
βαπτιστού. ο δε μικρότερος εν τη βασιλεί
α των ουρανών, μείζων αυτού εστίν. από
δε των ημερών ιωάννου του βαπτιστού έ
ως άρτι, η βασιλεία των ουρανών βιάζεται,
και βιασταί αρπάζουσιν αυτήν. πάντες γαρ
οι προφήται και ο νόμος έως ιωάννου
προεφήτευσαν. και ει θέλετε δέξασθαι, αυ
τός εστίν ηλίας ο μέλλων έρχεσθαι. ο έχων
ώτα ακούειν ακουέτω. τίνι δε ομοιώσω την
γενεάν ταύτην. ομοία εστί παιδίοις εν α
γορά καθημένοις, και προσφωνούσι τοις ε
ταίροις αυτών, και λέγουσιν. ηυλήσαμεν υ
μίν, και ουκ ορχήσασθε. εθρηνήσαμεν υμίν,
και ουκ εκόψασθε. ήλθε γαρ ιωάννης μήτε
εσθίων μήτε πίνων, και λέγουσι δαιμόνιον
έχει. ήλθεν ο υιός του ανθρώπου εσθίων
και πίνων, και λέγουσιν ιδού άνθρωπος
φάγος και οινοπότης, τελωνών φίλος και
αμαρτωλών. και εδικαιώθη η σοφία από
των τέκνων αυτής. τότε ήρξατο ονειδίζειν
τας πόλεις εν αις εγένοντο αι πλείσται
δυνάμεις αυτού, ότι ου μετενόησαν. ου
αί σοι χωραζίν. ουαί σοι βηθσαϊδά. ότι ει
εν τύρω και σιδώνι εγένοντο αι δυνάμεις
αι γενόμεναι εν υμίν, πάλαι αν εν σάκκω
και σποδώ μετενόησαν. πλην λέγω υμίν
τύρω και σιδώνι ανεκτότερον έσται εν ημέ
ρα κρίσεως, η υμίν. και συ καπερναούμ η έ
ως του ουρανού υψωθείσα, έως άδου κα
ταβιβασθήση. ότι ει εν σοδόμοις εγένοντο
αι δυνάμεις αι γενόμεναι εν σοι, έμειναν αν
μέχρι της σήμερον. πλην λέγω υμίν, ότι
γη σοδόμων ανεκτότερον έσται εν ημέρα
κρίσεως, η σοι. εν εκείνω τω καιρώ αποκρι
θεις ο ιησούς είπεν. εξομολογούμαι σοι πά
τερ κύριε του ουρανού και της γης, ότι απέ
κρυψας ταύτα από σοφών και συνετών,
και απεκάλυψας αυτά νηπίοις. ναι ο πα
τήρ ότι ούτως εγένετο ευδοκία έμπροσθεν
σου. πάντα μοι παρεδόθη υπό του πα
τρός μου. και ουδείς επιγινώσκει τον υιόν,
ει μη ο πατήρ. ουδέ τον πατέρα τις επιγι
νώσκει, ει μη ο υιός. και ω εάν βούληται ο υ
ιός αποκαλύψαι. δεύτε προς με πάντες οι
κοπιώντες και πεφορτισμένοι, καγώ ανα
παύσω υμάς. άρατε τον ζυγόν μου εφ υ
μάς. και μάθετε απ εμού ότι πράός ειμι και
ταπεινός τη καρδία. και ευρήσετε ανάπαυ

quo scriptũ est. Ecce ego mitto Malac.3.a
angelum meũ ante faciem tuam Luce.1.g.
qui preparabit viam tuam ante
te. Amẽ dico vobis: nõ surrexit inter
natos mulierum maior iohãne
baptista. Qui aũt minor est in regno Luce.7.d.
celorum: maior est illo. A
diebus aũt iohannis baptiste vsq̃
nunc regnum celorum vim patitur:
et violenti rapiunt illud. Oĩs enim Luce.16.d.
prophete et lex vsq̃ ad iohannem j.15.a.
prophetauerũt: et si vultis recipere: ip Luce.7.c.
se est helias qui venturus est. Qui hz
aures audiẽdi audiat. Cui aũt silẽz esti
generationẽ istã? Silis ẽ pueris ⌊mabo
sedentib⁹ in foro q̃ clamãtes coeq̃libus
dicũt. Cecinimus vobis
et non saltastis: lamẽtauimus
et nõ plãxistis. Venit enim iohãnes neq̃ Luce.7.c.
mãducãs neq̃ bibẽs: et dicũt demoniũ
hz. Venit filius hominis manducans C
et bibens: et dicunt ecce homo
vorax et potator vini: publicanorum et
pctõrũ amic⁹. Et iustificata ẽ sapiẽtia a
filijs suis. Tunc cepit exprobrare Luce.10.d.
ciuitatibus in quib⁹ facte sunt plurime
[illegible]tes ei⁹: q̃r nõ egissent pñiaz. Ve
[illegible]i corozaim: ve tibi bethsaida: q̃r si
in tyro et sydone facte essent virtutes
que facte sunt in vobis: olim in cilicio
et cinere pñiaz egissẽt. Verũtñ dico vo
tyro et sydoni remissius erit in die ⌊bis
iudicij q̃ vobis. Et tu capharnaũ nũq̃d
vsq̃ i celũ exaltaberis? Vsq̃ i ifernũ de
scẽdes. Quia si in sodomis facte fuissẽt D
virtutes q̃ facte sunt in te: forte mãsissẽt
vsq̃ in hãc diẽ. Verũtñ dico vobis: q̃r
terre sodomorũ remissi⁹ erit in die
iudicij q̃ tibi. In illo tẽpore respõdẽs
iesus dixit. Confiteor tibi pater Luce.10.f.
dñe celi et terre: quia abscondisti
hec a sapientibus et prudentibus:
et reuelasti ea paruulis. Ita pater:
quoniam sic fuit placitum ante
te. Oĩa mihi tradita sunt a patre j.18.d.
meo. Et nemo nouit filiũ Luce.10.f.
nisi pater: neq̃ patrem quis nouit Johã.16.c
nisi filius: et cui voluerit filius 7.13.a.
reuelare. Venite ad me omnes
qui laboratis et onerati estis: et ego re
ficiã vos. Tollite iugũ meũ super vos
et discite a me quia mitis sum et
humilis corde: et inuenietis requiem

σιν ταις ψυχαίς υμών. ο γαρ ζυγός μου
χρηστός, και το φορτίον μου ελαφρόν εσ
τίν. Cap.12.
Εν εκείνω τω καιρώ. επορεύθη ο ιησούς
τοις σάββασι διά των σπορίμων. οι δε
μαθηταί αυτού επείνασαν, και ήρξαντο τίλ
λειν στάχυας και εσθίειν. οι δε φαρισαίοι ι
δόντες είπον αυτώ. ιδού οι μαθηταί σου ποι
ούσιν ο ουκ έξεστι ποιείν εν σαββάτω. ο δε
είπεν αυτοίς. ουκ ανέγνωτε τι εποίησε
δαυίδ ότε επείνασεν αυτός και οι μετ αυ
τού, πως εισήλθεν εις τον οίκον του θεού,
και τους άρτους της προθέσεως έφαγεν,
ους ουκ εξόν ην αυτώ φαγείν ουδέ τοις
μετ αυτού, ει μη τοις ιερεύσι μόνοις. η ουκ
ανέγνωτε εν τω νόμω, ότι τοις σάββασιν οι
ιερείς εν τω ιερώ το σάββατον βεβηλούσι,
και αναίτιοι εισι. λέγω δε υμίν. ότι του ιε
ρού μείζον εστίν ώδε. ει δε εγνώκειτε τί εσ
τιν έλεον θέλω και ου θυσίαν, ουκ αν κατε
δικάσατε τους αναιτίους. κύριος γαρ εστί
του σαββάτου ο υιός του ανθρώπου. και με
ταβάς εκείθεν, ήλθεν εις την συναγωγήν αυ
τών. και ιδού άνθρωπος ην την χείρα έχων
ξηράν. και επηρώτησαν αυτόν λέγοντες. ει
έξεστι τοις σάββασι θεραπεύειν, ίνα κατηγο
ρήσωσιν αυτού. ο δε είπεν αυτοίς. τις έσται
εξ υμών άνθρωπος ος έξει πρόβατον εν, και
εαν εμπέση τούτο τοις σάββασιν εις βόθυ
νον, ουχί κρατήσει αυτό και εγερεί. πόσω
ουν διαφέρει άνθρωπος προβάτου. ώστε έ
ξεστι τοις σάββασι καλώς ποιείν. τότε λέ
γει τω ανθρώπω τω εξηραμμένην έχοντι την
χείρα. έκτεινον την χείρα σου. και εξέτεινε.
και απεκατεστάθη υγιής ως η άλλη. οι δε
φαρισαίοι συμβούλιον έλαβον κατ αυτού ε
ξελθόντες, όπως αυτόν απολέσωσιν. ο δε ιη
σούς γνούς, ανεχώρησεν εκείθεν. και ηκολού
θησαν αυτώ όχλοι πολλοί, και εθεράπευσεν
αυτούς πάντας. και επετίμησεν αυτοίς ίνα
μη φανερόν αυτόν ποιήσωσιν. όπως πλη
ρωθή το ρηθέν διά ησαΐου του προφήτου
λέγοντος. ιδού ο παις μου ον ηρέτισα ο α
γαπητός μου εις ον ευδόκησεν η ψυχή μου.
θήσω το πνεύμά μου επ αυτόν. και κρί
σιν τοις έθνεσιν απαγγελεί. ουκ ερίσει, ουδέ
κραυγάσει, ουδέ ακούσει τις εν ταις πλατεί
αις την φωνήν αυτού. κάλαμον συντετριμ
μένον ου κατεάξει, και λίνον τυφόμενον ου
σβέσει, έως αν εκβάλη εις νίκος την κρίσιν,
και τω ονόματι αυτού έθνη ελπιούσι. τότε
προσηνέχθη αυτώ δαιμονιζόμενος τυφλός
και κωφός, και εθεράπευσεν αυτόν ώστε τον

animabus vestris. Iugũ enim meum
suaue est: et onus meum leue.
Cap.12.
In illo tẽpore abijt iesus A
per sata sabbato: Marc.2.f.
discipuli aũt ei⁹ esuriẽtes ceperũt vellere Luce.6.a. Mar.2.g.
spicas et mãducare. Pharisei aũt vidẽ Luce.6.a.
tes dixerũt ei. Ecce discipuli tui faciunt
quod nõ licet facere sabbatis. At ille Marc.2.g.
dixit eis. Non legistis quid fecerit Luce.6.a. 1.reg.21.b.
dauid quãdo esurijt et qui cũ eo erant:
quomodo intrauit in domum dei
et panes propositionis comedit
quos non licebat ei edere: neq̃ his q̃
cũ eo erãt: nisi solis sacerdotib⁹? Aut
legistis in lege: quia sabbatis ⌊nõ
sacerdotes in tẽplo sabbatũ violant
et sine crimie sũt. Dico aũt vobis: q̃r tem
plo maior ẽ hic. Si aũt sciretis quid est a.hic.aduerbij loci.
miaz volo et nõ sacrificiũ: nũq̃ ɔdẽnas
inocẽtes. Dñs ei est ⌊setis Marc.2.g.
filius hoĩs ẽt sabbati. Et cum
inde transisset: venit i synagogã eorũ.
Et ecce homo erat manum habẽs Marc.3.a.
aridã et interrogabãt eũ dicẽtes. Si Luce.6.b.
licet sabbatis curare? vt accusarent
eũ. Ipse aũt dixit illis. Quis erit
ex vobis homo qui habeat ouẽ vnã et
si ceciderit hec sabbatis in foueam
nonne tenebit et leuabit eã? Quãto ma
gis melior est homo oue? Itaq̃ licet
sabbatis bene facere. Tunc ait B
homini.
Extende manum tuam. Et extendit Marc.3.b. Johã.10.g.
et restituta ẽ sanitati sicut altera. Exeũ
pharisei ɔsiliũ faciebãt adũs⁹ eũ: ⌊tes ãt
quõ pderent eum. Iesus autem
sciens recessit inde: et secuti sunt
eum multi: et curauit
eos oẽs. Et precepit eis ne sup.8.a.7.9
manifestum eum facerent vt adipleret f.
quod dictũ est per esaiam prophetam j.17.c.
dicẽtes. Ecce puer me⁹ quẽ elegi: dile Esaie.42.a
ct⁹ me⁹ in quo bñ ɔplacuit aie mee:
ponã spũm meũ super eum: et iudicium
gentibus nunciabit. Non ɔtendet neq̃
clamabit: neq̃ audiet aliq̃s in plateis
vocem eius. Harundinẽ q̃ssatam
non confringet et linũ fumigans non
extinguet: donec eijciat ad victoriã iudi
ciũ: et in noĩe eius gẽtes sperabũt. Tũc sup.9.g
oblat⁹ est ei demoniũ habẽs cecus Luce.11.b.
et mutus: et curauit eum ita vt

τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν
καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον.
μήτι οὗτος ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς δαυίδ. οἱ
δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον. οὗτος οὐκ
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζε=
βοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ ἰη=
σοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶ
σα βασιλεία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς, ἐρημοῦ=
ται. καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑ
αυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν
σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς
οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ. καὶ εἰ ἐ=
γὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υ
ἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι. διατοῦτο αὐτοὶ
ὑμῶν ἔσονται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι
θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽
ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναται
τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ
τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι. ἐὰν μὴ πρῶτον
δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει. ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστί.
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει. δια
τοῦτο λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασ
φημία, ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. ἡ δὲ τοῦ
πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς
ἀνθρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ
υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃσ
δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου
οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. ἢ ποιήσατε τὸ δέν=
δρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρόν, καὶ τὸν καρ
πὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ
δένδρον γινώσκεται. γεννήματα ἐχιδνῶν
πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες.
ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ
στόμα λαλεῖ. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀ
γαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά. καὶ ὁ πο
νηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
ἐκβάλλει τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν
ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι,
ἀποδώσουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ
καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. τό=
τε ἀπεκρίθησαν τινὲς τῶν γραμματέων καὶ
φαρισαίων λέγοντες, διδάσκαλε, θέλωμεν ἀ
πὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
αὐτοῖς. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖ
ον ἐπιζητεῖ. καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ,
εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὥσ
περ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσ=
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς

loqueretur et videret.
Et stupebant omnes turbe ꝛ dicebant.
Nunquid hic est xp̃s filius david?
Pharisei aũt audiẽtes dixerũt. Hic nõ — Marc. 3. c. Luce. 11. b.
eiicit demones nisi in beelzebub
principe demoniorũ. Jesus aũt sciẽs
cogitationes eorum dixit eis. Omne — Marci. 3. f. Luce 11. c.
regnũ divisum cõtra se desolabitur:
et ois civitas vel domus divisa cõtra se
non stabit. Et si sathanas
sathanã eiicit adversus se divisus ẽ: quõ
ergo stabit regnũ eius? Et si ego
in beelzebub eiicio demones: filij
vestri in quo eiiciũt? Ideo ipsi
iudices vestri erunt. Si aũt ego in spũ
dei eiicio demones igitur pervenit in
vos regnũ dei. Aut quõ potest — C
quisq̃ intrare in domũ fortis et
vasa eius diripere: nisi prius
alligaverit fortẽ? Et tunc domũ illius
diripiet. Qui nõ ẽ mecũ cõtra me est — Marc. 3. g. Luce. 12. b.
ꝛ qui nõ cõgregat mecũ spargit. Ideo
dico vobis: oẽ peccatũ ꝛ blaphemia
remittetur hominibus:
spũs aũt blasphemia nõ remittetur. — u. In gre. lr spũs ẽ ꝑtr̃ ca sꝰ ꝛ blasphemanti.
Et quicunq̃ dixerit verbum contra
filium hominis remittetur ei: qui
autem dixerit contra spiritum sanctum
non remittetur ei: neq̃ in hoc seculo:
neq̃ in futuro. Aut facite arborem
bonam et fructum eius bonum:
aut facite arborem malam et fructum
eius malum. Siquidem ex fructu — sup. 3. c.
arbor agnoscitur. Progenies viperarum
quõ potestis bona loqui cum sitis mali
Ex abundantia enim cordis — Luce. 6. g.
os loquitur. Bonus homo de bono
thesauro profert bona: et malus
homo de malo thesauro
profert mala. Dico autẽ vobis qñ oẽ
verbum ociosum quod locuti fuerit ho-
mines reddent rationem de eo in die
iudicij. Ex verbis enĩ tuis iustificaberis:
et ex verbis tuis condẽnaberis. Tũc — Marc. 8. b. Luce. 11. b.
responderũt ei quidam de scribis et — Luce. 9. e. ꝛ 11. d.
phariseis dicẽtes. Magister volumus a
te signum videre. Qui respondens ait — Marc. 8. c.
illis. Generatio mala ꝛ adultera signũ — Deut. 32. a.
querit: et signum non dabitur ei:
nisi signum ione prophete. Sicut — Jone. 2. a.
enim fuit ionas in ventre ceti — D
tribus diebus ꝛ tribꝰ noctibꝰ: sic erit
filius hominis in corde

γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες
νινευῗται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐ=
τὴν ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ
ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐ
γερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύ
της καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν
περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σο=
λομῶνος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧ=
δε. ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ
ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων
τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.
τότε λέγει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅ
θεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα,
σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πο=
ρεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπ=
τὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ.
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ
ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, χείρονα τῶν
πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ=
τοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆ=
σαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου
καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι ζητοῦν=
τές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰ=
πόντι αὐτῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου. καὶ τί=
νες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου. καὶ ἐκτείνας τὴν
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶ=
πεν. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.
ὅστις γὰρ ἂν ποιήσει τὸ θέλημα τοῦ πα=
τρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀ=
δελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. Cap. 13.
Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς
ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλα
σσαν. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι
πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάν=
τα καθῆσθαι. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγια
λὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν
παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπεί=
ρων τοῦ σπεῖραι. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ
μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πε
τεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν
ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολ=
λήν. καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν
βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυ=
ματίσθη. καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη.
ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέ=
βησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα
δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν. καὶ ἐδί=
δου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ
δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.
καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί, εἶπον αὐτῷ.

terre tribus diebus et tribus noctibus. Viri — D
ninivite surgent in iudicium cum
generatione ista et cõdemnabunt eam:
quia pñiam egerunt in pdicatiõe ione. Et
ecce plus q̃ iona hic. Regina austri sur — 3. Reg. 10. a
get in iudicio cum generatione ista — 2. Par. 9. a
et condemnabit eam: quia venit a — 3. hic. adverbiũ loci ꝛ sic infra.
finibus terre audire sapientiã salomonis.
Et ecce plus q̃ salomon hic.
Cum autem immũdus spiritus exierit — Luce. 11. c.
ab homine: ambulat per
loca arida q̃rẽs req̃em ꝛ nõ iuẽit.
Tũc dicit. Revertar in domũ meã vñ
exivi. Et veniẽs invenit eam vacantẽ:
scopis mũdatã et ornatã. Tunc vadit
et assumit septem alios
spiritus secum nequiores se:
et intrantes habitant ibi: et fiunt
novissima hominis illius peiora
prioribus. Sic et erit generationi huic
pessime. Adhuc eo loquente ad — Mar. 3. g.
turbas: ecce mater eius ꝛ fratres — Luce. 8. c.
stabant foris: querentes loqui ei.
Dixit autẽ ei quidam. Ecce mater tua
et fratres tui foris stant querentes
te loqui. At ipse respondens dicenti
sibi ait. Que est mater mea et qui
sunt fratres mei? Et extendens
manum in discipulos suos dixit.
Ecce mater mea et fratres mei.
Quicunq̃ enim fecerit voluntatẽ patris
mei qui in celis est: ipse meus frater
et soror et mater est. Cap. 13.
In illo die exiens iesus
de domo sedebat secus mare. — A Marc. 4. a
Et congregate sunt ad eum turbe
multe: ita ut in naviculam ascendens
sederet: ꝛ omnis turba stabat in littore
et locutus est eis multa in
parabolis dicẽs. Ecce exijt qui semi-
nat seminare. Et dum seminat quedam
ceciderunt secus viam: et venerunt vo
lucres ꝛ comederũt ea. Alia aũt ceciderũt — B
in petrosa ubi non habebãt terrã mul-
tam: et continuo exorta sũt qr̃ nõ habe
bãt altitudinẽ terre. Sole aũt orto estua
verũt: et qr̃ nõ habebãt radicẽ aruerũt.
Alia aũt ceciderunt in spinas: et cre-
verũt spine ꝛ suffocaverũt ea. Alia
autẽ ceciderunt in terram bonam et da
bãt fructũ: aliud cẽtesimũ: aliud sexagesi
mũ: aliud trigesimũ. Qui habet aures audiẽ
di audiat. Et accedẽtes discipuli dixerũt

διατί εν παραβολαίς λαλείς αυτοίς. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ότι υμίν δέδοται γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας των ουρανών εκείνοις δε ου δέδοται. όστις γαρ έχει δοθήσεται αυτώ και περισσευθήσεται. όστις δε ουκ έχει, και ο έχει αρθήσεται απ' αυτού. διά τούτο εν παραβολαίς αυτοίς λαλώ, ότι βλέποντες ου βλέπουσι, και ακούοντες ουκ ακούουσιν ουδέ συνιούσιν. και αναπληρούται αυτοίς η προφητεία ησαΐου η λέγουσα, ακοή ακούσετε, και ου μη συνήτε. και βλέποντες βλέψετε, και ου μη ίδητε. επαχύνθη γαρ η καρδία του λαού τούτου. και τοις ωσί βαρέως ήκουσαν, και τους οφθαλμούς αυτών εκάμμυσαν. μήποτε ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και τοις ωσίν ακούσωσι, και τη καρδία συνώσι, και επιστρέψωσι και ιάσομαι αυτούς. υμών δε μακάριοι οι οφθαλμοί ότι βλέπουσι, και τα ώτα υμών ότι ακούει. αμήν γάρ λέγω υμίν. ότι πολλοί προφήται και δίκαιοι επεθύμησαν ιδείν α βλέπετε και ουκ είδον. και ακούσαι α ακούετε, και ουκ ήκουσαν. υμείς ουν ακούσατε την παραβολήν του σπείροντος. παντός ακούοντος τον λόγον της βασιλείας και μη συνιέντος, έρχεται ο πονηρός και αρπάζει το εσπαρμένον εν τη καρδία αυτού. ούτος εστίν ο παρά την οδόν σπαρείς. ο δε επί τα πετρώδη σπαρείς, ούτος εστίν, ο τον λόγον ακούων, και ευθύς μετά χαράς λαμβάνων αυτόν. ουκ έχει δε ρίζαν εν εαυτώ, αλλά πρόσκαιρος εστί. γενομένης δε θλίψεως ή διωγμού διά τον λόγον, ευθύς σκανδαλίζεται. ο δε εις τας ακάνθας σπαρείς, ούτος εστίν ο τον λόγον ακούων. και η μέριμνα του αιώνος τούτου, και η απάτη του πλούτου συμπνίγει τον λόγον, και άκαρπος γίνεται. ο δε επί την γην την καλήν σπαρείς, ούτος εστίν ο τον λόγον ακούων καί συνιών. ος δη καρποφορεί και ποιεί ο μεν εκατόν, ο δε εξήκοντα, ο δε τριάκοντα. άλλην παραβολήν παρέθηκεν αυτοίς λέγων· ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω σπείραντι καλόν σπέρμα εν τω αγρώ αυτού. εν δε τω καθεύδειν τους ανθρώπους, ήλθεν αυτού ο εχθρός, και έσπειρε ζιζάνια ανά μέσον του σίτου και απήλθεν. ότε δε εβλάστησεν ο χόρτος και καρπόν εποίησε, τότε εφάνη και τα ζιζάνια. προσελθόντες δε οι δούλοι του οικοδεσπότου είπον αυτώ. κύριε, ουχί καλόν σπέρμα έσπειρας εν τω σω αγρώ. πόθεν ουν έχει ζιζάνια. ο δε έφη αυτοίς. εχθρός άνθρωπος τούτο εποίησεν. οι δε δούλοι είπον αυ-

ei. Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis. Quia vobis datum est nosse mysteria regni celorum: illis autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei et abundabit: qui autem non habet et quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident: et audientes non audiunt: neque intelligunt. et adimpletur in eis prophetia esaie dicentis. Auditu audietis et non intelligetis et videntes videbitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius: et auribus grauiter audierunt: et oculos suos clauserunt nequando videant oculis et auribus audiant et corde intelligant: et conuertantur et sanem eos. Vestri autem beati oculi quia vident et aures vestre quia audiunt. Amen quippe dico vobis quia multi prophete et iusti cupierunt videre que videtis et non viderunt: et audire que auditis et non audierunt.

C

Vos ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum regni et non intelligit: venit malus et rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem super petrosa seminatus est: hic est qui verbum audit et continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem: sed est temporalis. Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum: continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum dei audit: et sollicitudo seculi istius et fallacia diuitiarum suffocat verbum et sine fructu efficitur. Qui vero in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum et intelligit et fructum affert et facit aliud quidem centesimum: aliud autem sexagesimum: aliud vero tricesimum. Aliam parabolam proposuit illis dicens. Simile factum est regnum celorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines: venit inimicus eius et superseminauit zizania in medio tritici et abiit. Cum autem creuisset herba et fructum fecisset: tunc apparuerunt et zizania. Accedentes autem serui patrisfamilias dixerunt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo. Unde ergo habet zizania? Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei.

D

Mar. 4. b. Luce. 8. b. I. 25. c. Luce. 8. c. et 19. d. Marc. 4. c. Iohis. 12. f. Marc. 4. b Luce. 8. b. Esaie. 6. c Actu. 28. b. Luce. 10. f. Marc. 4. c. Luce. 8. b. Marci. 4. e

τώ. θέλεις ουν απελθόντες συλλέξωμεν αυτά. ο δε έφη ου. μήποτε συλλέγοντες τα ζιζάνια, εκριζώσητε άμα αυτοίς τον σίτον. άφετε συναυξάνεσθαι αμφότερα μέχρι του θερισμού. και εν καιρώ του θερισμού ερώ τοις θερισταίς. συλλέξατε πρώτον τα ζιζάνια, και δήσατε αυτά εις δέσμας προς το κατακαύσαι αυτά. τον δε σίτον συναγάγετε εις την αποθήκην μου. άλλην παραβολήν παρέθηκεν αυτοίς λέγων. ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών κόκκω σινάπεως, ον λαβών άνθρωπος έσπειρεν εν τω αγρώ αυτού. ο μικρότερον μεν εστί πάντων των σπερμάτων. όταν δε αυξηθή, μείζον πάντων των λαχάνων εστί. και γίνεται δένδρον ώστε κατελθείν τα πετεινά του ουρανού. και κατασκηνούν εν τοις κλάδοις αυτού. άλλην παραβολήν ελάλησεν αυτοίς. ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών ζύμη, ην λαβούσα γυνή ενέκρυψεν εις αλεύρου σάτα τρία, έως ου εζυμώθη όλον. ταυτα πάντα ελάλησεν ο ιησούς εν παραβολαίς τοις όχλοις. και χωρίς παραβολής ουκ ελάλει αυτοίς. όπως πληρωθή το ρηθέν διά του προφήτου λέγοντος. ανοίξω εν παραβολαίς το στόμα μου, ερεύξομαι κεκρυμμένα από καταβολής κόσμου. τότε αφείς τους όχλους, ήλθεν εις την οικίαν ο ιησούς. και προσήλθον αυτώ οι μαθηται αυτού λέγοντες. φράσον ημίν την παραβολήν των ζιζανίων του αγρού. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ο σπείρων το καλόν σπέρμα, εστίν ο υιός του ανθρώπου. ο δε αγρός εστίν ο κόσμος. το δε καλόν σπέρμα, ούτοι εισίν οι υιοί της βασιλείας. τα δε ζιζάνια εισίν οι υιοί του πονηρού. ο δε εχθρός ο σπείρας αυτά εστίν ο διάβολος. ο δε θερισμός συντέλεια του αιώνος εστίν. οι δε θερισταί, άγγελοι εισίν. ώσπερ ουν συλλέγεται τα ζιζάνια και πυρί καίεται, ούτως έσται εν τη συντελεία του αιώνος. αποστελεί ο υιός του ανθρώπου τους αγγέλους αυτού. και συλλέξουσιν εκ της βασιλείας αυτού πάντα τα σκάνδαλα. και τους ποιούντας την ανομίαν. και βαλούσιν αυτούς εις την κάμινον του πυρός. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. τότε οι δίκαιοι εκλάμψουσιν ως ο ήλιος εν τη βασιλεία του πατρός αυτών. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. πάλιν ομοία εστίν η βασιλεία των ουρανών θησαυρώ κεκρυμμένω εν τω αγρώ. ον ευρών άνθρωπος έκρυψε, και από της χαράς αυτου υπάγει και πάντα όσα έχει

Vis igitur imus et colligimus ea? Et ait. Non. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem: et in tempore messis dicam messoribus. Colligite primum zizania et alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens. Simile est regnum celorum grano sinapis quod accipiens homo seminauit in agro suo quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cum autem creuerit maius est omnibus oleribus et fit arbor: ita ut volucres celi veniant et habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum celorum fermento quod acceptum mulier abscondit in farine satis tribus: donec fermentatum est totum.

E

Hec omnia locutus est iesus in parabolis ad turbas et sine parabolis non loquebatur eis ut impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita a constitutione mundi. Tunc dimissis turbis venit in domum iesus et accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Edissere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens ait illis. Qui seminat bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen: hi sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea: est diabolus. Messis vero consummatio seculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania et igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi.

F

Mittet filius hominis angelos suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos qui faciunt iniquitatem et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat. Iterum. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo abscondit et pre gaudio illius vadit et vendit uniuersa que habet

Mar. 4. f. Luce. 13. d. Luce. 13. d. Marc. 4. f. Ps. 77. Col. 1. d. k. Nequam graeci casus. i. iniqui. Apo. 14. d

πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πά
λιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀν
θρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρί-
τας. ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην.
ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγό-
ρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θά-
λασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγού
σῃ. ἣν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν
αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες. συνέλεξαν τὰ κα-
λὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕ
τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἐξε-
λεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βα-
λοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός.
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀ
δόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς συνήκατε
ταῦτα πάντα. λέγουσιν αὐτῷ ναὶ κύριε. ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμμα-
τεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ
ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καὶ-
νὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ
ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐ
κεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐ-
δίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν.
ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν. πό-
θεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις.
οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός. οὐ-
χὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ, καὶ οἱ ἀ
δελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς. καὶ σίμων
καὶ ἰούδας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ
πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσί, πόθεν οὖν τούτῳ
ταῦτα πάντα. καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ-
τῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προ
φήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυ
νάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Cap. 14.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρῴδης ὁ τε
τράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ. καὶ εἶπε τοῖς
παισὶν αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βα-
πτιστής. αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ
διατοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.
ὁ γὰρ ἡρῴδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδη-
σεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ. διὰ ἡρωδιά
δα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐ
τοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξεστί
σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖ-
ναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον. ὅτι ὡς προφήτην
αὐτὸν εἶχον. γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡ
ρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιά-
δος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρῴδῃ. ὅθεν

et emit agrum illum. Iterum
simile est regnum celorum homini
negociatori querenti bonas margaritas.
Inuenta autē vna preciosa margarita
abijt ⁊ vēdidit omnia q̄ habuit ⁊ emit
eam. Iterum simile est regnū
celorum sagene misse in mare
et ex omni genere piscium congreganti.
Quā cū īpleta esset: educentes et secus
littus sedentes elegerunt bonos — Apoca. 22. c
in vasa malos autē foras miserūt. Sic — B
erit in consummatione seculi. Exibunt — j. 25. c.
angeli et separabunt
malos de medio iustorum ⁊ mittent
eos in caminum ignis
ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. — j. 22. c. ⁊. 25. c
Intellexistis
hec omnia? Dicunt ei. Etiam domine
Ait illis. Ideo omnis scriba
doctus in regno celorum
similis est homini patrifamilias:
qui profert de thesauro suo noua
et vetera. Et factum est cū consūmasset
iesus parabolas istas: transijt inde.
Et veniens in patriam suam docebat — Marci. 6. a
eos in synagogis eorum: — Luce. 4. c. ⁊. d.
ita vt mirarentur et dicerent. Unde — Johā. 4. f.
huic sapientia hec ⁊ virtutes? — Luce. 4. d.
Nonne hic est fabri filius? Nonne — Marc. 6. a / Johan. 6. c
mater eius dicitur maria et fratres
eius iacobus et ioseph ⁊ simon
et iudas et sorores eius: nonne
omnes apud nos sunt vnde ergo huic
oīa ista. Et scandalizabantur in eo.
Jesus autem dixit eis. Nō est ꝓpheta — Marc. 6. a
sine honore nisi in patria sua et — Luce. 4. d.
in domo sua. Et non fecit ibi virtutes — Johan. 4. f
multas propter incredulitatem illorum.

Cap. 14.

In illo tēpore audiuit herodes te- — A
trarcha famam iesu et ait
pueris suis. Hic est iohānes baptista: — Marc. 6. c.
ipse surrexit a mortuis et — Luce. 9. a.
ideo virtutes operantur in eo. — Marc. 6. c / Luce. 3. d.
Herodes enim tenuit iohānem ⁊ alli-
gauit eū ⁊ posuit in carcerē ꝓpter hero-
diadem vxorem philippi fratris sui.
Dicebat enim illi iohannes. Non licet
tibi habere eam. Et volens illum occi
dere timuit populū: qr sicut prophetam
eum habebāt. Die autē natalis hero-
dis: saltauit filia herodiadis
in medio ⁊ placuit herodi. Unde

μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐ-
ὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς
μητρὸς αὐτῆς, δός μοι φησὶν ὧδε ἐπὶ πί-
νακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρ-
κους, καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε
δοθῆναι, καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωά
ννην ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἠνέ
χθη ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤ
νεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα καὶ ἔθαψαν
αὐτό, καὶ ἐξελθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰη-
σοῦ, καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖ
θεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατιδίαν.
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐ
τῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰη
σοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη
ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ἔρημός
ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. ἀ
πόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.
ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχου
σιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ
δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ
πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε.
φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς
ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους λα
βὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύ
ας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε
καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρ-
τους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις, καὶ ἔφαγον
πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ πε-
ρισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους
πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παι-
δίων. καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ
προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν. ἕως οὗ ἀπο
λύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄ-
χλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατιδίαν προσεύ-
ξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ.
τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν
βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐ
ναντίος ὁ ἄνεμος. τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυ
κτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς περιπα
τῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἰδόντες αὐτὸν
οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦν-
τα, ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐσ
τί, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ
ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. θαρσεῖ-
τε. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐ

cū iuramēto pollicitus est ei dare quodcū
q3 postulasset ab eo. At illa premonita a
matre sua da mihi inqt hic in disco
caput iohannis baptiste.
Et cōtristatus ē rex: ꝓpter iuramētū āt
et eos qui pariter recūbebāt: iussit
dari. Misitq3 et decollauit iohannem
in carcere. Et allatum est caput eius
in disco et datum est puelle: ⁊ illa attu
lit matri sue. Et accedentes — B
discipuli eius tulerūt corpus eius ⁊ sepelierūt
illud: et venientes nunciauerunt iesu.
Quod cum audisset iesus: secessit inde — Luce. 9. b.
in nauicula in locū desertum seorsum. — Johā. 6. a.
Et cum audissent turbe: secute sunt eum
pedestres de ciuitatibus. Et exiens — sup. 9. g
vidit turbam multam et misertus est
eis: et curauit languidos
eorū. Uespere autem facto accesserūt ad
eum discipuli eius dicentes. Desertus
est locus et hora iam preterijt: dimitte
turbas vt euntes in
castella emant sibi escas.
Jesus autē dixit eis. Nō habēt necesse
ire: date illis vos manducare.
Responderunt ei. Non habemus hic nisi — Mar. 6. c.
quinq3 panes ⁊ duos pisces. Qui ait eis. — Luce. 9. b.
Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset — Johā. 6. a. / j. 15. g.
turbam discumbere sup fenum: acceptis
quinq3 panibus ⁊ duobus piscibus
aspiciens in celum benedixit
et fregit et dedit discipulis panes:
discipuli autem turbis. Et mādūcauerūt
oīs ⁊ saturati sunt. Et tulerūt reliquias
duodecim cophinos fragmentorum
plenos. Manducantium autē fuit nūe- — C
rus quinq3 milia virorum: exceptis mulieribus ⁊
pu̇ulis. Et statim compulit iesus — Marc. 6. g
discipulos ascendere in nauiculam: et — Luce. 6. b.
precedere eū trās fretum donec dimit — Johā. 6. b.
teret turbas. Et dimissa turba:
ascendit in montem solus orare.
Uespere autē facto solus erat ibi.
Nauicula autem in medio mari
iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius
ventus. Quarta autē vigilia noctis — Mar. 6. g.
venit ad eos iesus ambulans
super mare: ⁊ videntes eum
discipuli supra mare ambulātem
turbati sunt: dicētes: quia fantasma ē.
Et pre timore clamauerunt. Statimq3
iesus locutus est eis dicens. Habete fi
duciā: ego sū: nolite timere. Rñdēs āt

τῷ ὁ πέτρος εἶπε. κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρόν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας. καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Cap. 15.

Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι λέγοντες. διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέγων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταὶ καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἠσαΐας λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε, οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι οἱ ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε. πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυ-

petrus dixit. Domine si tu es: iube me ad te venire sup̄ aq̄s. At ipse ait. Veni. Et descendens petrus de navicula: ambulabat super aquam ut veniret ad iesum. Videns vero ventū validū timuit. Et cum cepisset mergi: clamavit dicens. Domine salvū me fac. Et continuo iesus extendēs manū apprehēdit eū et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam: cessavit vent9. Qui āt in navicla erāt: venerunt et adoraverūt eū dicentes. Vere fili9 dei es. Et cū trāsfretassēt venerūt in terrā genesar. Et cū cognovissēt eū viri loci illius: miserunt in universam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti ei9 tāgerēt. Et q̄cūq; tetigerūt salui facti sunt.

[Margin: sup. 8.c. Marc. 6.d.] [Margin: sup. 4.d. Marc. 6.g.]

Cap. 15.

Tunc accesserūt ad iesū ab hierosolymis scribe et pharisei dicētes. Quare discipuli tui trāsgrediunt traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem mādicāt. Ipse āt rñdēs ait illis. Quare et vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram? Nam deus dixit. Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri: morte moriatur. Vos autē dicitis: quicūq; dixerit patri vel matri munus quodcūq; ē ex me tibi pderit: et nō honorificabit patrē suū aut matrē suā: et irritum fecistis mandatum dei ppter traditionē vrā. Hypocrite bene pphetauit de vobis esaias dicens. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorū longe est a me. Sine causa aūt colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et cōvocatis ad se turbis: dixit eis. Audite et intelligite: non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedētes discipuli eius dixerūt ei. Scis quia pharisei audito verbo hoc scandalizati sūt? At ille rñdēs ait. Omnis plantatio quam non plātavit pater me9 celestis: eradicabit. Sinite illos: ceci sunt et duces cecorum. Cec9

[Margin: A] [Margin: Marc. 7.b.] [Margin: Exodi. 20.b. Deut. 5.b. Mar. 7.b.] [Margin: Esaie. 29.d. Marc. 7.b.] [Margin: B] [Margin: i. 25.e. Luce. 6.f.]

φλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε. οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται. τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος. καὶ ἰδοὺ γυνή τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα. ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. ἀπόλυσον αὐτήν ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα. κύριε βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε. ναὶ κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ὦ γύναι μεγάλη σου ἡ πίστις, γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορ-

autem si ceco ducatū p̄stet: ambo in foveā cadent. Respondens autē petrus dixit ei. Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis? Nō itelligitis q̄ oē quod in os intrat: in ventrem vadit et in secessum emittitur? Que autem procedunt de ore: de corde exeunt et ea coinquinant hominē. De corde enī exeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicatōes: furta: falsa testimōia: blasphēie. Hec sunt que coinquinant hoiez. Nō lotis āt manib9 mādicare nō coinq̄nat hoiez. Et egressus inde iesus secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa: clamavit dicens ei. Miserere mei domine fili david: filia mea male a demonio vexatur. Qui nō rñdit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes. Dimitte eam quia clamat post nos. Ipse autē respondens ait. Non sum missus nisi ad oves q̄ perierūt domus israel. At illa venit: et adoravit eū dicēs. Dñe adiuva me. Qui rñdēs ait. Non est bonum sumere panem filiorum: et mittere canibus. At illa dixit. Etiā domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorū suorū. Tunc respōdens iesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde iesus venit secus mare galilee: et ascēdens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secū mutos: cecos claudos: debiles et alios multos: et proiecerunt eos ante pedes eius: et curavit eos ita ut turbe mirarentur: videntes mutos loquentes: debiles sanos: claudos ambulātes: cecos videntes: et magnificabant deum israel. Iesus autem convocatis discipulis suis: dixit. Misereor turbe: quia triduo iam perseverant mecum: et non habent quid manducent. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli. Unde ergo nobis in deserto panes tātos ut saturem9

[Margin: Marc. 7.c.] [Margin: Marc. 7.e.] [Margin: C] [Margin: Luce. 1.b.] [Margin: Marc. 7.c.] [Margin: Marc. 8.a.] [Margin: D] [Margin: Marc. 8.a.]

τάσαι ὄχλον τοσοῦτον. καὶ λέγει αὐτοῖς/ὁ ἰησοῦς. πόσους ἄρτους ἔχετε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτά. καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε/τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ/τὴν γῆν. καὶ λαβὼν/τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ/τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ/τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν/τὸ περισσεῦον/τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας/τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς/τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς/τὰ ὅρια μαγδαλά.

Cap. 16.

Καὶ προσελθόντες/οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτόν, σημεῖον ἐκ/τοῦ οὐρανοῦ ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὀψίας γενομένης λέγετε εὐδία, πυρράζει γὰρ/ὁ οὐρανός. καὶ πρωῒ σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων/ὁ οὐρανός. ὑποκριταί. /τὸ μὲν πρόσωπον/τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν,/τὰ δὲ σημεῖα/τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ/τὸ σημεῖον ἰωνᾶ/τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες/οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς/τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν, ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ/τῆς ζύμης/τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες. ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ/ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε. οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε/τοὺς πέντε ἄρτους/τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε, οὐδὲ/τοὺς ἑπτὰ ἄρτους/τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε. πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ/τῆς ζύμης/τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ/τῆς ζύμης/τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ/τῆς διδαχῆς/τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. ἐλθὼν δὲ/ὁ ἰησοῦς εἰς/τὰ μέρη καισαρείας/τῆς φιλίππου, ἠρώτα/τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων. τίνα με λέγουσιν/οἱ ἄνθρωποι εἶναι/τὸν υἱὸν/τοῦ ἀνθρώπου. οἱ δὲ εἶπον. οἱ μὲν ἰωάννην/τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα/τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε σὺ εἶ/ὁ χριστός/ὁ υἱὸς/τοῦ θεοῦ/τοῦ ζῶν-

turbã tãtã? Et ait illis iesus. Quot panes habetis? At illi dixerũt septẽ: ⁊ paucos pisciculos. Et pcepit turbe vt discũberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces: gratias agens fregit ⁊ dedit discipulis: et discipuli dederũt populo et comederũt omnes et saturati sũt. Et quod supfuit de fragmẽtis: tulerũt septẽ sportas plenas. Erãt aũt q manducauerũt hominũ extra puulos ⁊ quattuor milia mulieres. Et dimissa turba ascendit in nauiculam et venit in fines magedan.

sup. 14. d. Mar. 6. f. ⁊ 8. b. Joha. 6. b.

Cap. 16.

A

Et accesserũt ad eũ pharisei ⁊ saducei temptantes: et rogauerũt eum vt signum de celo ostenderet eis. At ille respondẽs ait illis. Facto vespe dicitis serenũ erit: rubicũdũ est enĩ celum. Et mane hodie tempestas: rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis: signa aũt tempoꝝ nõ potestis? Generatio mala ⁊ adultera signum querit: ⁊ signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Et relictis illis abijt. Et cum venissent discipuli eius trans fretum: obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini ⁊ cauete a fermento phariseorum ⁊ saduceorum. At illi cogitabant inter se dicẽtes. Quia panes nõ accepimus. Sciens autem iesus dixit. Quid cogitatis inter vos modice fidei quia panes nõ habetis? Nõdũ intelligitis neq; recordamini quinq; panũ ⁊ quinq; miliũ hoim et quot cophinos sumpsistis? Neq; septẽ panũ ⁊ quattuor miliũ hoiz: ⁊ quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis quia nõ de pane dixi vobis: cauete a fermẽto phariseorum et saduceorũ. Tũc intellexerũt: quia nõ dixerit cauendum a fermento panum: sed a doctrina phariseorum et saduceorũ. Venit autem iesus in partes cesaree philippi: ⁊ interrogabat discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij iohannẽ baptistam: alij aũt heliã: alij vero hieremiã: aut vnũ ex pphetis. Dicit illis iesus. Vos aũt quẽ me esse dicitis. Rñdẽs aũt simõ petrus dixit. Tu es christus filius dei viui

Mar. 8. b. Joha. 6. d. Luce. 12. g.

Jone. 2. a. Marc. 8. b.

Marc. 8. c. Luce. 12. a.

B

Marc. 8. c Luce. 9. a

C

Joha. 6. g.

τος, καὶ ἀποκριθεὶς/ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ'/ὁ πατήρ μου/ὁ ἐν/τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ/τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου/τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοι/τὰς κλεῖς/τῆς βασιλείας/τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ/τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν/τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ/τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν/τοῖς οὐρανοῖς. τότε διεστείλατο/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς/ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξατο/ὁ ἰησοῦς δεικνύειν/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ/τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ/τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν/ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε/τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς/τὰ/τοῦ θεοῦ ἀλλὰ/τὰ/τῶν ἀνθρώπων. τότε/ὁ ἰησοῦς εἶπε/τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω/τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ/τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσει/τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν/τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ/τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα/τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. μέλλει γὰρ/ὁ υἱὸς/τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν/τῇ δόξῃ/τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ/τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ/τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες/τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι/τὸν υἱὸν/τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν/τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Cap. 17.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει/ὁ ἰησοῦς/τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην/τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἔλαμψε/τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς/ὁ ἥλιος,/τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς/τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ/ὁ πέτρος εἶπε/τῷ ἰησοῦ. κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς

Rñdens autem iesus dixit ei. Beatus es symon bar iona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hanc petrã edificabo ecclesiã meam: et porte inferi nõ pualebũt aduersus eã. Et tibi dabo claues regni celorum. Et quodcũq; ligaueris sup terrã erit ligatũ ⁊ in celis: et quodcũq; solueris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis vt nemini dicerẽt: quia ipse esset iesus christus. Exinde cepit iesus ostendere discipulis suis: quia oporteret eum ire hierosolymam: et multa pati a senioribus et scribis ⁊ principibus sacerdotũ: et occidi et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus: cepit increpare illum dicens Absit a te domine: non erit tibi hoc. Qui cõuersus dixit petro. Vade post me sathana: scandalũ es mihi: quia non sapis ea que dei sunt sed ea que hoiz. Tunc iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire abneget semetipsum: et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit aiam suã saluã facere perdet eaz. Qui autem perdiderit animã suaz ppter me inueniet eam. Quid enim prodest hoi si mũdum vniuersum lucretur: aie vero sue detrimẽtũ patiatur? Aut quã dabit hõ cõmutationẽ p aia sua. Filius enim hois venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet vnicuiq; scdm opera eius. Amen dico vobis: sunt quidam de hic stãtibus qui non gustabunt mortem: donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Joha. 20. c.

Marc. 8. d Luce. 5. c.

Marc. 8. f.

D

Marc. 8. g. Luce. 9. c. ⁊ 14. f.

sup. 10. g Luce. 7. g. Marc. 8. g.

Rom. 2. a. Marc. 9. a Luce. 9. d.

Cap. 17.

A

Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum ⁊ iohannem fratrem eius et duxit illos in mõtẽ excelsũ seorsuz ⁊ trãsfiguratus est ante eos ⁊ resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis moyses ⁊ helias cum eo loquentes. Respondens aũt petrus dixit ad iesũ. Domine bonũ est nos hic esse: si vis faciamus hic tria

Marc. 9. a. Luce. 9. d. Apoca. 1. d.

Marc. 9. a Luce. 9. d.

σκηνάς. σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν
ἠλίᾳ. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη
φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱ-
ός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀ-
κούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί, ἔπεσον
ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφό-
δρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψατο αὐ-
τῶν καὶ εἶπεν. ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐ-
πάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδέ-
να εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαι-
νόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅ-
ραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. τί οὖν οἱ γραμμα-
τεῖς λέγουσιν ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας
μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει
πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἐποίησαν
ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν.
τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἐλθόντων
αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ
ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων.
κύριε ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζε-
ται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ
προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ
οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ᾽ ὑμῶν.
ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετέ μοι αὐ-
τὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς καὶ
ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθερα-
πεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τότε
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ᾽ ἰδί-
αν εἶπον. διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβα-
λεῖν αὐτό. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τὴν
ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. ἐὰν
ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ
ὄρει τούτῳ μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ καὶ μετα-
βήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο
δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προ-
σευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀναστρεφομένων δὲ αὐ-
τῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσ-
θαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦ-
σιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.
καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ αὐ-
τῶν εἰς καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δί-

tabernacula: tibi vnum: moysi vnuꝫ: ⁊
helie vnuꝫ. Adhuc eo loquēte ecce nu-
lucida obūbrauit eos. Et ecce vox ⌊bes
de nube dicens. Hic est filius — sup. 5. g. Marci. 1. b. Esaie. 42. a. Luce. 3. c. 2. Pe. 1. d.
me⁹ dilect⁹ ī quo mihi bñ ꝯplacuit: ipꝫ
Et audiētes discipuli ceciderūt ⌊ audite.
in faciem suam: ⁊ timuerunt valde.
Et accessit iesus et tetigit eos: — B
dixit eis. Surgite: ⁊ nolite timē. Le- — Esa. 40. f.
uantes autem oculos suos neminem
viderunt nisi solum iesum. Et descēdē-
tibus illis de monte precepit
eis iesus dicens. Nemini dixeritis visio- — sup. 8. a. et 9. f. ⁊ 12. b. Marc. 7. g. ⁊ 9. b. Mar. 9. b.
nem: donec filius hominis a mortuis
resurgat. Et interrogauerūt eum disci-
puli dicentes. Quid ergo scribe
dicunt ꝙ heliaꝫ oporteat primū venire?
At ille respondēs ait eis. Helias
quidē ventur⁹ est primū ⁊ restituet
oīa. Dico aūt vobis ꝙ helias iā venit:
et non cognouerunt eum: sed fecerunt
in eo quecunqꝫ voluerunt. Sic et fili⁹
hois passurus est ab eis.
Tunc intellexerūt discipuli ꝙ de iohā- — C
ne baptista dixisset eis. Et cum venisset — Marc. 9. c. Luce. 9. e.
ad turbam: accessit ad eum
homo genibus prouolutus añ eū dicēs.
Dñe miserere filio meo ꝙ lunatic⁹ est
et male patitur. Nam sepe cadit
in ignem: et crebro in aquam. Et
obtuli eum discipulis tuis et
non potuerunt curare euꝫ. Respondēs
aūt iesus ait. O generatio incredula ⁊ — Marc. 9. c. Luce. 9. e.
peruersa: quousqꝫ ero vobiscum?
Usqꝫ quo patiar vos? Afferte huc illū
ad me. Et increpauit illū ies⁹: et
exijt ab eo demoniū: ⁊ curatus est
puer ex illa hora. Tunc — Marc. 9. d.
accesserunt discipuli ad iesum secreto: et
dixerunt. Quare nos nō potuim⁹ eij-
cere illum? Dixit illis iesus. Propter
incredulitatē vr̃aꝫ. Amē ꝗppe dico vo- — D
habueritis fidē sicut grnū sinapis: ⌊ bis si
dicetis mōti huic trāsi hinc illuc ⁊ trā-
sibit: et nihil ipossibile erit vobis. Hoc
aūt genus non eijcitur nisi ꝑ oratione
et ieiunium. Conuersantibus autē eis
in galilea: dixit illis iesus. — Marc. 9. e. Luce. 9. e.
Filius hominis tradendus est
in manus hominum et occident
eū et tertia die resurget.
Et cōtristati sunt vehemēter. Et cū ve-
nissent capharnaū: accesserūt ꝗ didrach-

δραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ
διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα.
λέγει. ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν,
προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοι
δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων
λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν
αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. λέγει αὐ-
τῷ ὁ πέτρος. ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς. ἄραγε, ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.
ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευ-
θεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ
τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ
ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆ-
ρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ
καὶ σοῦ. Cap. 18.
Εν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
τῷ ἰησοῦ λέγοντες. τίς ἄρα μείζων ἐσ-
τὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ προσ-
καλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐ-
τὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παι-
δία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ
παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν δέξηται
παιδίον τοιοῦτον ἓν, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται. ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ-
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
πῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. εἰ δὲ
ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκ-
κοψον αὐτά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι
ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλ-
λόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφ-
θαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλ-
μοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
πυρός. ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μι-
κρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγε-
λοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι
τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐ-
ρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶ-
σαι τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν δοκεῖ. ἐὰν γένη-
ταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλα-
νηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον. καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέ-

mā accipiebant ad petrū: ⁊ dixerunt ei.
Magister vester non soluit didrachmā?
ait. Etiam. Et cum intrasset in domū
preuenit eum iesus dicēs. Quid tibi
videtur symon? Reges terre a quibus
accipiūt tributum vel censum: a filijs
suis an ab alienis? Et ille dixit.
Ab alienis. Dixit illi
iesus. Ergo liberi sunt filij.
Ut aūt non scandalizemus eos: vade
ad mare ⁊ mitte hamum: et
eum piscem ꝗ primus ascēderit tolle: ⁊
aperto ore eius inuenies staterem:
illum sumens da eis pro me
et te. Cap. 18.
IN illa hora accesserūt discipuli ad — A
iesū dicētes. Quis putas maior ē — Mar. 9. c. Luce. 9. f.
in regno celorum? Et aduocans
iesus paruulum: statuit eum
ī medio eoꝝ et dixit. Amē dico vobis:
nisi ꝯuersi fueritis ⁊ efficiamini sicut puuli
non intrabitis in regnum celorum.
Quicūqꝫ ergo humiliauerit se sicut
puul⁹ iste: hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit
vnū paruulum talem in nomine meo:
me suscipit. Qui aūt scādalizauerit vnū — Marc. 9. f. Luce. 17. a.
de pusillis istis qui in me credunt:
expedit ei vt suspendat mola asinaria
in collo eius: et demergatur
in profundum maris. Ve mundo
a scandalis. Necesse est enim vt — Marc. 9. f. sup. 5. e.
veniant scandala: veruntā ve homini
illi per quem scandalū venit. Si aūt
man⁹ tua vel pes tu⁹ scādalizat te: ab-
scide ea et proijce abs te. Bonum tibi — B
est ad vitā ingredi debilē vel claudum — Marc. 9. b
ꝙ̄ duas man⁹ vel duos pedes habēteꝫ
mitti in ignem eternum. Et si oculus
tuus scandalizat te: erue eum et
proijce abs te. Bonū tibi ē vnū ocl'ꝫ ha-
in vitā intrare: ꝙ̄ duos oculos ⌊ bētem
habentem mitti in gehennam
ignis. Videte ne contemnatis vnum ex
his pusillis. Dico enim vobis ꝙ ange-
li eorum in celis semper vident
faciem patris mei qui in celis est.
Venit enim filius hominis saluare
qđ perierat. Quid vobis videt. Si fue- — Luce. 9. g. Luce. 15. a.
rint alicui centum oues ⁊ errauerit
vna ex eis: nonne relinquet nonaginta
nouē ī mōtib⁹ ⁊ vadit querere eā ꝙ erra-
uit? Et si ꝯtigerit vt inueniat eā: amē di-

γω υμίν, ότι χαίρει επ' αυτώ μάλλον, η επί τοις ενενήκοντα εννέα τοις μη πεπλανημένοις. ούτως ουκ εστί θέλημα έμπροσθεν του πατρός υμών του εν ουρανοίς, ίνα απόληται εις των μικρών τούτων. εάν δε αμάρτη εις σε ο αδελφός σου, ύπαγε και έλεγξον αυτόν μεταξύ σου και αυτού μόνου. εάν σου ακούση, εκέρδησας τον αδελφόν σου. εάν δε μη ακούση, παράλαβε μετά σου έτι ένα η δύο, ίνα επί στόματος δύο μαρτύρων η τριών σταθή παν ρήμα. εάν δε παρακούση αυτών, ειπέ τη εκκλησία. εάν δε και της εκκλησίας παρακούση, έστω σοι ώσπερ ο εθνικός και ο τελώνης. αμήν λέγω υμίν, όσα εάν δήσητε επί της γης, έσται δεδεμένα εν τω ουρανώ. και όσα εάν λύσητε επί της γης, έσται λελυμένα εν τω ουρανώ. πάλιν αμήν λέγω υμίν, ότι εάν δύο υμών συμφωνήσωσιν επί της γης περί παντός πράγματος ου εάν αιτήσωνται, γενήσεται αυτοίς παρά του πατρός μου του εν ουρανοίς. ου γαρ εισί δύο η τρεις συνηγμένοι εις το εμόν όνομα, εκεί ειμί εν μέσω αυτών. Τότε προσελθών αυτώ ο πέτρος, είπε. κύριε ποσάκις αμαρτήσει εις εμέ ο αδελφός μου και αφήσω αυτώ, έως επτάκις. λέγει αυτώ ο ιησούς. ου λέγω σοι έως επτάκις, αλλ' έως εβδομηκοντάκις επτά. διά τούτο ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί ος ηθέλησε συνάραι λόγον μετά των δούλων αυτού. αρξαμένου δε αυτού συναίρειν, προσηνέχθη αυτώ εις οφειλέτης μυρίων ταλάντων, μη έχοντος δε αυτού αποδούναι, εκέλευσεν αυτόν ο κύριος αυτού πραθήναι. και την γυναίκα αυτού και τα τέκνα, και πάντα όσα είχε, και αποδοθήναι. πεσών ουν ο δούλος, προσεκύνει αυτώ λέγων. κύριε. μακροθύμησον επ' εμοί, και πάντα σοι αποδώσω. σπλαγχνισθείς δε ο κύριος του δούλου εκείνου, απέλυσεν αυτόν. και το δάνειον αφήκεν αυτώ. εξελθών δε ο δούλος εκείνος, εύρεν ένα των συνδούλων αυτού, ος ώφειλεν αυτώ εκατόν δηνάρια. και κρατήσας αυτόν έπνιγε λέγων, απόδος μοι ει τι οφείλεις. πεσών ουν ο σύνδουλος αυτού εις τους πόδας αυτού, παρεκάλει αυτόν λέγων. μακροθύμησον επ' εμοί, και αποδώσω σοι. ο δε ουκ ήθελεν. αλλά απελθών, έβαλεν αυτόν εις φυλακήν, έως ου αποδώ το οφειλόμενον. ιδόντες δε οι σύνδουλοι αυτού τα γενόμενα, ελυπήθησαν σφόδρα. και ελθόντες διεσάφησαν τω

co vobis: q gaudet sup eã magis q̃ sup nonaginta nouem que non errauerunt. Sic non est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est: vt pereat vnus de pusillis istis. Si autē peccauerit in te frater tuus: vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuū. Si aūt nō te audierit adhibe tecū adhuc vnū vel duos: vt in ore duorū vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos: dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amē dico vobis: q̄cūq; alligaueritis sup terrā erūt ligata et in celo: & quecūq; solueritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quācunq; petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo ibi sum in medio eorū. Tunc accedēs petrus ad eū dixit. Dñe quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei: vsq; septies? Dixit illi iesus. Non dico tibi vsq; septies: sz vsq; septuagies septies. Ideo assimilatū est regnum celorum homini regi qui voluit rationē ponere cum seruis suis. Et cū cepisset rationē ponere: oblatus ē ei vnus qui debebat ei decē milia talēta. Cum autē non haberet vnde redderet: iussit eum dominus eius venundari & vxorem eius & filios: et oīa que hēbat & reddi. Procidens aūt seruus ille: adorabat eū dicēs. Domine patientiā habe in me: & oīa reddā tibi. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum: & debitū dimisit ei. Egressus aūt seruus ille inuenit vnum de conseruis suis qui debebat ei centum denarios: & tenēs suffocabat eū dicēs. Redde mihi quod debes. Et procidens conseruus eius: ad pedes eius rogabat eum dicēs. Patientiam habe in me & oīa reddam tibi. Ille autē noluit: sz abijt & misit eum in carcerem: donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius q̄ fiebant contristati sunt valde & venerunt & narrauerunt

Luce.17.a. Matt.6.a. Eccl.19.b. 1.Cor.8.d. 2.9.d.
Deu.17.b. Johan.8.c 2.Cor.13.a Hebr.10.d.
C
sup.16.c. Johis.20.c
Luce.17.a.
D

κυρίω αυτών πάντα τα γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αυτόν ο κύριος αυτού, λέγει αυτώ. δούλε πονηρέ, πάσαν την οφειλήν εκείνην αφήκα σοι επεί παρεκάλεσάς με. ουκ έδει και σε ελεήσαι τον σύνδουλόν σου ως και εγώ σε ηλέησα. και οργισθείς ο κύριος αυτού, παρέδωκεν αυτόν τοις βασανισταίς, έως ου αποδώ παν το οφειλόμενον αυτώ. ούτως και ο πατήρ μου ο επουράνιος ποιήσει υμίν εάν μη αφήτε έκαστος τω αδελφώ αυτού από των καρδιών υμών τα παραπτώματα αυτών. Cap. 19.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς τους λόγους τούτους, μετήρεν από της γαλιλαίας και ήλθεν εις τα όρια της ιουδαίας πέραν του ιορδάνου. και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί, και εθεράπευσεν αυτούς εκεί. και προσήλθον αυτώ οι φαρισαίοι πειράζοντες αυτόν και λέγοντες αυτώ. ει έξεστιν ανθρώπω απολύσαι την γυναίκα αυτού κατά πάσαν αιτίαν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ουκ ανέγνωτε ότι ο ποιήσας απ' αρχής, άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς, και είπεν. ένεκεν τούτου καταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα, και προσκολληθήσεται τη γυναικί αυτού, και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν. ώστε ουκ έτι εισί δύο, αλλά σαρξ μία. ο ουν ο θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωριζέτω. λέγουσιν αυτώ. τι ουν μωσής ενετείλατο δούναι βιβλίον αποστασίου, και απολύσαι αυτήν. λέγει αυτοίς, ότι μωσής προς την σκληροκαρδίαν υμών επέτρεψεν υμίν απολύσαι τας γυναίκας υμών. απ' αρχής δε ου γέγονεν ούτως. λέγω δε υμίν. ότι ος αν απολύση την γυναίκα αυτού μη επί πορνεία και γαμήση άλλην, μοιχάται. και ο απολελυμένην γαμήσας μοιχάται. λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. ει ούτως εστίν η αιτία του ανθρώπου μετά της γυναικός, ου συμφέρει γαμήσαι. ο δε είπεν αυτοίς. ου πάντες χωρούσι τον λόγον τούτον, αλλ' οις δέδοται. εισί γαρ ευνούχοι οίτινες εκ κοιλίας μητρός εγεννήθησαν ούτως. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνουχίσθησαν υπό των ανθρώπων. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνούχισαν εαυτούς διά την βασιλείαν των ουρανών. ο δυνάμενος χωρείν, χωρείτω. Τότε προσηνέχθησαν αυτώ παιδία ίνα τας χείρας επιθή αυτοίς και προσεύξηται. οι δε μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς είπεν. άφετε τα παιδία. και μη κωλύετε αυτά ελθείν προς με. των γαρ τοιούτων εστίν η βασιλεία

domino suo omnia q̄ facta fuerāt. Tūc vocauit illum dominus suus: et ait illi. Serue nequam: oē debitum illud dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nōne ergo oportuit & te misereri cōserui tui sicut & ego tui misertus sū. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusq; redderet vniuersum debitū ei. Sic et pater meus celestis faciet vobis si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.

Cap. 19.

ET factū est cum consumasset iesus sermones istos migrauit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem: & secute sunt eum turbe multe: & curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei tēptantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suam q̄cūq; ex cā? Qui rñdēs ait initio: illis. Nō legistis q qui fecit hoiē ab masculum et feminam fecit eos? Et dixit. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Itaq; iam nō sunt duo sed vna caro. Quod ergo deus cōiūxit: homo non separet. Dicunt illi. Quid ergo moyses mādauit dari libellum repudij et dimittere eam? Ait illis. Qm̄ moyses ad duriciā cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vr̄as: ab initio autem non fuit sic. Dico aūt vobis q quicūq; dimiserit vxorē suā nisi ob fornicationem: et aliā duxerit: mechatur. Et q dimissā duxerit mechat. Dicūt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum vxore: non expedit nubere. Qui dixit illis. Non omnes capiunt verbum istud: sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sūt: & sūt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: et sūt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei paruuli vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autē increpabant eos. Iesus vero ait eis. Sinite paruulos et nolite eos phibere ad me venire: taliū est enim regnum

sup.5.d. Luce.12.g.
A
Mar.10.a.
Gen.1.d. Mar.10.a.
Gen.2.d. Ephe.5.d. 1.Cor.6.d
Deut.24.a sup.5.c. Mar.10.a.
B
Mar.10.b. Luc.16.d. sup.5.c.
Mar.10.b. Luce.18.c.
Mar.10.b.

σιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν. οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ. ποίας. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε. τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου, τί ἔτι ὑστερῶ. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες. τίς ἄρα δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά. τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Cap. 20.

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. κἀκεί-

celorum. Et cum imposuisset eis manus abijt inde. Et ecce vnus accedens ait illi. Magister bone: quid boni faciam vt habeam vitam eternam? Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Si autem vis ad vitam ingredi: serua mandata. Dicit illi. Que? Jesus autem dixit. Non homicidium facies non adulterabis: non facies furtum non falsum testimonium dices: honora patrem et matrem tuam: diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens. Omnia hec custodiui a iuuentute mea quid adhuc mihi deest. Ait illi iesus. Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus: et habebis thesaurum in celo et veni sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum abijt tristis. Erat enim habens multas possessiones. Jesus autem dixit discipulis suis. Amen dico vobis quia diues difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis. Facilius est camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum celorum. Auditis autem his discipuli mirabantur valde dicentes. Quis ergo poterit saluus esse? Aspiciens autem iesus dixit illis. Apud homines hoc impossibile est: apud deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia: et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis. Amen dico vobis: quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi nouissimi: et nouissimi primi.

Luce. 18. c.
Mar. 10. b. Luce. 18. d.
C
Mar. 10. c. Luce 12. d. et 18. d.
Marc. 10. c. Luce. 18. c.
D
Mar. 10. d. Luce. 18. c.
Luce. 22. c.
Deu. 33. a. Marc. 10. d. Luce. 8. c.
Marc. 13. f. Luce. 13. f.

Cap. 20.

A

Simile est regnum celorum homini patrifamilias: qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro ociosos: et

μοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς. τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί. λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι. ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς. εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι. οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέλεις. λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. λέγουσιν αὐτῷ δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι

dixit illis. Jte et vos in vineam meam: et quod iustum fuerit dabo vobis. Jlli autem abierunt. Jterum autem exijt circa sextam et nonam horam: et fecit similiter. Circa vndecimam vero exijt: et inuenit alios stantes et dicit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dixit illis. Jte et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset dicit dominus vinee procuratori suo. Voca operarios et redde illis mercedem: incipiens a nouissimis vsque ad primos. Cum venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant: acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi: arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant aduersus patremfamilias dicentes. Hi nouissimi vna hora fecerunt: et pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei et estus? At ille respondens vni eorum dixit. Amice non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est et vade: Volo autem et huic nouissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi: et primi nouissimi. Multi enim sunt vocati pauci vero electi. Et ascendens iesus hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto: et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemnabunt eum morte: et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum: et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filijs suis: adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic vt sedeant hi duo filij mei: vnus ad dexteram tuam et vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autem iesus dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei. Possumus. Ait illis. Calicem quidem meum bibetis: sedere autem.

Luce. 10. a.
B
j. 22. b. et 26. c.
Eccl. 31. b. sup. 19. g. Mar. 10. e.
Luce. 13. f.
C
j. 22. c. sup. 16. c. Marc. 10. c. Luce. 18. f.
Mar. 10. e.
Jacobi. 4. a. Rom. 8. d. 1. Cor. 10. d.

ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν. οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν. ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος. ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ. ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπε. τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν. λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. σπλαχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Cap. 21.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα καὶ ἦλθον εἰς βηθσφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητὰς λέγων αὐτοῖς. πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένον καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς. λύσαντες ἀγάγετέ μοι. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει. εὐθέως δὲ ἀποστελλεῖ αὐτούς. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ. ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ. οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες, ἔκραζον λέγοντες. ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ

ad dexteram meam vel sinistram non est meũ dare vobis: sȝ quib9 paratũ ẽ a patre meo. Et audientes decem: ĩdignati sunt de duobus fratribus. D
Jesus aũt vocauit eos ad se: et ait. Scitis quia principes gentium dñant eorum: et qui maiores sunt ptãtem exercent inter eos? Non ita erit inter vos. Sȝ quicũqȝ voluerit inter vos maior fieri: sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse: erit vester seru9. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare: et dare aĩam suam redemptionẽ p multis. Et egrediẽtibus illis ab iericho: secuta est eum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt qȝ iesus transiret: et clamauerũt dicẽtes. Dñe miserere nr̃i fili dauid. Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant dicẽtes. Dñe miserere nr̃i fili dauid. Et stetit ies9 et vocauit eos et ait. Quid vultis vt faciã vobis. Dicũt illi. Domine vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum iesus: tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt et secuti sunt eum.

Marc. 10. f. Luce. 22. c. — Luce. 22. c. Marc. 10. g. — Mar. 10. g. Luce. 18. g. sup. 9. f. — Luce. 18. g. sup. 9. c. — Mar. 8. d. et 10. g.

Cap. 21.

A
Et cũ appropiquasset hierosolymis et venisset betphage ad mõtẽ oliueti: tunc iesus misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod cõtra vos est: et statim inuenietis asinã alligatam et pullum cum ea: soluite et adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit: dicite qȝ dominus his op9 hȝ: et confestim dimittet eos. Hoc autem factuȝ est: vt adimpleret qd dictũ ẽ p prophetam dicentem. Dicite filie sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens sup asinã et pullũ filiũ subiugalis. Euntes autem discipuli fecerũt sicut pcepit illis iesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerũt super eos vestimenta sua: et eũ desup sedere fecerũt. B Plurima aũt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbe aũt que precedebant et que sequebant clamabãt dicentes. Osanna filio dauid benedictus qui venit in nomine domini: osanna in altissimis. Et

Mar. 11. a. Luce. 19. c. Johã. 12. b. — Zacha. 9. b. Esaie. 62. d. Johis. 12. b. Marc. 11. a. Luce. 19. c. — Mar. 11. a. Luce. 19. f. Johan. 12. b.

εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέγουσα. τίς ἐστιν οὗτος; οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον. οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας. καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς, καὶ λέγει αὐτοῖς. γέγραπται. ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. καὶ προσῆλθον αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ, ἠγανάκτησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν. καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες. πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται. καὶ πάντα ὅσα ἐὰν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε. καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες. ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς. καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν, ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων. οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς λέγοντες. ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἐὰν δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην. καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν

cum intrasset hierosolymam: cõmota est vniuersa ciuitas dicẽs. Quis ẽ hic? Populi autem dicebant. Hic est iesus propheta: a nazareth galilee. Et intrauit iesus in templum dei: et eijciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas nũmulariorum et cathedras vendentium columbas euertit: et dicit eis. Scriptũ est: dom9 mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illã speluncã latronũ. Et accesserũt ad eum ceci et claudi in templo et sanauit eos. C Videntes aũt pricipes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros clamantes in templo et dicẽtes osãna filio dauid: idignati sũt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis. Utiqȝ. Nunqȝ legistis quia ex ore infantium et lactentiũ perfecisti laudẽ? Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in bethaniã: ibiqȝ mãsit. Mane aũt reuertens in ciuitatem esurijt. Et videns fici arborẽ vnã secus viaȝ venit ad eã et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: et ait illi. Nunqȝ ex te fructus nascatur in sẽpiternũ. Et arefacta ẽ ptinuo ficulnea. Et vidẽtes discipli mirati sũt dicentes. Quomodo cõtinuo aruit. Respondens autem iesus: ait eis. Amẽ dico vobis: si habueritis fidẽ et nõ hesitaueritis: nõ solũ de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis: tollere et iacta te in mare fiet. D Et omnia quecũqȝ petieritis in oratione credentes accipietis. Et cum venisset in tẽplum accesserũt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicẽtes. In q̃ ptãte hec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Rñdens iesus dixit eis. Interrogabo vos et ego vnũ sermonẽ quẽ si dixeritis mihi: et ego vobis dicã in qua ptãte hec facio. Baptismũ iohannis vnde erat: e celo an ex hoib9? At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e celo: dicet nobis: q̃re ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hoibus: timemus turbam. Oẽs enim habebant iohannẽ sicut prophetam. Et rñdẽtes iesu dixerũt. Nescimus. Ait illis et ipse. Nec ego dico vobis in E

Marc. 11. b. Luce. 19. g. Johã. 2. c. — Esa. 56. c. Hiere. 7. b. Marc. 12. c. Luc. 19. g. — Ps. 8. Mar. 11. b. — Mar. 11. c. Luc. 13. b. — sup. 17. c. Luce. 17. b. Marc. 11. d. Jaco. 1. a. — Marc. 11. e. Johã. 4. d. et 16. f. — Mar. 11. f. Luce. 20. a. — sup. 14. a.

D

ποία ἐξουσία ταῦτα ποιῶ. τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ. ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν. τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν. καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἐγώ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε. τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός. λέγουσιν αὐτῷ. ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ. ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπος τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν. καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργούς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ. καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱόν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. καὶ λαβόντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις. λέγουσιν αὐτῷ. κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. διατοῦτο λέγω ὑμῖν. ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται. ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι

quā potestate hec facio. Quid aūt vobis videtur? Homo quidā hēbat duos filios: et accedēs ad primū dixit. Fili vade hodie operare in vineā meā. Ille aūt respōdēs ait. Nolo. Postea aūt penitētia motus abijt. Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille rñdens ait. Eo dñe. Et non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei. Primus. Dicit illis iesus. Amen dico vobis quia publicani et meretrices precedunt vos in regno dei. Uenit enim ad vos iohannes in via iustitie: et non credidistis ei. Publicani autē et meretrices crediderūt ei: vos aūt videtes nec penitētiā habuistis postea vt crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam et sepem circumdedit ei: et fodit in ea torcular: et edificauit turrim et locauit eā agricolis: et peregre profectus ē. Cū aūt tps fructuum appropinquasset: misit seruos suos ad agricolas vt acciperent fructus eius. Et agricole apprehensis seruis eius: aliū ceciderūt: aliū occiderūt: aliū vero lapidauerūt. Iterum misit alios seruos plures prioribus: et fecerunt illis similiter. Nouissime aūt misit ad eos filium suum dicens: verebūtur forte filium meū. Agricole aūt videtes filium dixerunt intra se. Hic est heres: venite occidamus eum: et habebimus hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineā et occiderūt. Cum ergo venerit dominus vinee: quid faciet agricolis illis? Aiunt illi. Malos male perdet: et vineam suam locabit alijs agricolis: qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis iesus. Nunquā legistis in scripturis. Lapidē quē reprobauerunt edificantes: hic est factus in caput anguli: A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis quia auferetur a vobis regnum dei: et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit sup lapidē istū cōfringet: sup quē vero ceciderit: cōteret eū. Et cū audissent pricipes sacerdotū et pharisei

b. Opare i: patrū mōi.
b. Ingr. ego dñe. i. ecce me dñe.
F
Mar. 12. a. Luce. 20. b. Esaie. 5. a.
i. 22. a.
Mar. 12. b. Gen. 37. d.
G
Marc. 12. b Luce. 20. c. 1. Pe. 2. a. Actuum. 4. b
Mar. 11. b. Luce. 19. g. & 20. c. & 22. a.

τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγων.

Cap. 22.

Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων. εἴπατε τοῖς κεκλημένοις ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα, δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη. καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους. καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ. ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδούς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς, καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου. καὶ λέγει αὐτῷ. ἑταῖρε πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου. ὁ δὲ ἐφιμώθη. τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις. δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι, συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν λέγοντες. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ. ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὐ. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπε. τί με πειράζετε ὑποκριταί. ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν

parabolas eius: cognouerunt quod de ipsis diceret. Et querentes eū tenere timuerunt turbas: quoniā sicut prophetā eum habebant. Et respondens iesus dixit iterum in parabolis eis dicens.

Cap. 22.

Simile factū est regnū celorū homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: et nolebāt venire. Iterū misit alios seruos dicens. Dicite inuitatis. Ecce prandiū meū paraui: tauri mei et altilia occisa sunt: et omnia parata venite ad nuptias. Illi autē neglexerūt et abierūt: alius in villā suā alius vero ad negociationē suā. Reliqui vero tenuerunt seruos eius: et cōtumelijs affectos occiderūt. Rex autē cū audisset iratus est: et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos: et ciuitatē illorū succēdit. Tunc ait seruis suis. Nuptie quidē parate sunt: sed qui inuitati fuerūt nō erāt digni. Ite ergo ad exitus viarū: et quoscūque inueneritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias congregauerunt oēs quos inuenerūt malos et bonos: et implete sunt nuptie discūbētiū. Intrauit aūt rex vt videret discūbentes: et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi. Amice quō huc intrasti nō habēs vestē nuptialē? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis manibus et pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem sūt vocati pauci vero electi. Tūc abeūtes pharisei consilium inierunt vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum herodianis dicentes. Magister scimus quia verax es et viam dei in veritate doces: et nō est tibi cura de aliquo. Non enī respicis personā hoim. Dic ergo nobis quid tibi videt. Licet cēsū dari cesari an nō? Cognita autē iesus neqtia eorum ait. Quid me tēptatis hypocrite? Ostēdite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denariū. Et ait illis iesus. Cuius ē ima-

Iohā. 7. c. & 8.
A
Luc. 14. d. Apoc. 19. b.
sup. 21. f.
B
i. 25. c. sup. 13. g.
i. 24. g.
sup. 20. d. Marc. 12. b Luce. 20. d.
Mar. 12. c.
Actu. 10. c.
C

αύτη καί/η επιγραφή. λέγουσιν αυτώ, καίσαρος. Τότε λέγει αυτοίς. απόδοτε ουν/τα καίσαρος καίσαρι, και/τα/του θεού/τω θεώ. και ακούσαντες εθαύμασαν, και αφέντες αυτόν απήλθον. εν εκείνη/τη ημέρα προσήλθον αυτώ σαδδουκαίοι/οι λέγοντες μη είναι ανάστασιν, και επηρώτησαν αυτόν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσής είπεν. εάν τις αποθάνη μη έχων τέκνα, επιγαμβρεύσει/ο αδελφός αυτού/την γυναίκα αυτού, και αναστήσει σπέρμα/τω αδελφώ αυτού. ήσαν δε παρ ημίν επτά αδελφοί. και/ο πρώτος γαμήσας ετελεύτησε, και μη έχων σπέρμα αφήκε/την γυναίκα αυτού/τω αδελφώ αυτού. ομοίως και/ο δεύτερος και/ο τρίτος, έως/των επτά. ύστερον δε πάντων απέθανε και/η γυνή. εν/τη ουν αναστάσει τίνος/των επτά έσται γυνή, πάντες γαρ έσχον αυτήν. αποκριθείς δε/ο ιησούς είπεν αυτοίς. πλανάσθε μη ειδότες/τας γραφάς, μηδέ/την δύναμιν/του θεού. εν γαρ/τη αναστάσει ούτε γαμούσιν, ούτε εκγαμίζονται, αλλ ως άγγελοι/του θεού εν ουρανώ εισί. περί δε/της αναστάσεως/των νεκρών ουκ ανέγνωτε/το ρηθέν υμίν υπό/του θεού λέγοντος. εγώ ειμι/ο θεός αβραάμ, και/ο θεός ισαάκ, και/ο θεός ιακώβ. ουκ έστιν/ο θεός θεός νεκρών, αλλά ζώντων. και ακούσαντες/οι όχλοι, εξεπλήσσοντο επί/τη διδαχή αυτού. /οι δε φαρισαίοι ακούσαντες ότι εφίμωσε/τους σαδδουκαίους συνήχθησαν επιτοαυτό και επηρώτησεν εις εξ αυτών νομικός πειράζων αυτόν και λέγων. διδάσκαλε, ποία εντολή μεγάλη εν/τω νόμω. /ο δε ιησούς έφη αυτώ. αγαπήσεις κύριον/τον θεόν σου εν όλη/τη καρδία σου, και εν όλη/τη ψυχή σου, και εν όλη/τη διανοία σου. αύτη εστί πρώτη και μεγάλη εντολή. δευτέρα δε ομοία αύτη. αγαπήσεις/τον πλησίον σου ως σεαυτόν. εν ταύταις/ταις δυσίν εντολαίς όλος/ο νόμος και/οι προφήται κρέμανται. συνηγμένων δε/των φαρισαίων επηρώτησεν αυτούς/ο ιησούς λέγων. τι υμίν δοκεί περί/του χριστού, τίνος υιός εστι. λέγουσιν αυτώ/του δαυίδ. λέγει αυτοίς. πως ουν δαυίδ εν πνεύματι κύριον αυτόν καλεί λέγων. είπεν/ο κύριος/τω κυρίω μου κάθου εκ δεξιών μου. έως αν θω/τους εχθρούς σου υποπόδιον/των ποδών σου. ει ουν δαυίδ καλεί αυτόν κύριον, πως υιός αυτού εστί. και ουδείς ηδύνατο αυτώ αποκριθήναι λόγον. ουδέ ετόλμησε τις απ εκείνης/της ημέρας επερωτάν αυτόν ουκέτι.

Cap. 23.

hec et superscriptio? Dicunt ei: cesaris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et audiẽtes mirati sunt: et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei: qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogauerũt eũ dicẽtes. Magr̃ moyses dixit: siquis mortuus fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septẽ fratres et primus vxore ducta defunctus est: et nõ habẽs semẽ reliquit vxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius vsque ad septimum. Nouissime aũt omnium et mulier defũcta ẽ. In resurrectiõe ergo cuius erit de septem vxor? Om̃s enim habuerũt eam. Rñdẽs autem iesus ait illis. Erratis nesciẽtes scripturas neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur: sed erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum ẽ a deo dicẽte vobis. Ego sũ deus abraã et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorum sed viuentiũ. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius. Pharisei aũt audiẽtes quod silentium imposuisset saduceis conuenerũt in vnũ: et interogauit eũ vnus ex eis legisdoctor temptans eum. Magister quod est mandatũ magnum in lege? Ait illi iesus. Diliges dominum deum tuũ ex toto corde tuo: et in tota anima tua: et in tota mente tua. Hoc est maximũ et primum mãdatũ. Secundum aũt simile est huic. Diliges proximũ tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogauit eos iesus dicẽs. Quid vobis videtur de christo? cujus filius est? Dicunt ei dauid. Ait illis. Quomodo ergo dauid in spiritu vocat eũ dominũ dicẽs. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos scabellum pedũ tuorũ? Si ergo dauid vocat eum dominum: quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Cap. 23.

Rom. 13. b.
Actu. 25. e.
Mar. 12. d.
Titum. 3. b.
Exod. 3. b. Mar. 12. e.
D
Marc. 12. e. Luce. 10. f.
Deut. 6. a.
Leui. 19. d. Mar. 12. c. Rom. 13. c. sup. 7. c. Luce. 10. g. Jaco. 2. b.
Marc. 12. f. Luce. 20. g. Ps. 109.
Mar. 12. f. Luce. 20. g.

Τότε/ο ιησούς ελάλησε/τοις όχλοις και/τοις μαθηταίς αυτού λέγων. επί/της μωσέως καθέδρας εκάθισαν/οι γραμματείς και/οι φαρισαίοι. πάντα ουν όσα εάν είπωσιν υμίν τηρείν, τηρείτε και ποιείτε, κατά δε/τα έργα αυτών μη ποιείτε. λέγουσι γαρ και ου ποιούσι. δεσμεύουσι γαρ φορτία βαρέα και δυσβάστακτα, και επιτιθέασιν επί/τους ώμους/των ανθρώπων. /τω δε δακτύλω αυτών ου θέλουσι κινήσαι αυτά. πάντα δε/τα έργα αυτών ποιούσι προς/το θεαθήναι/τοις ανθρώποις. πλατύνουσι δε/τα φυλακτήρια αυτών, και μεγαλύνουσι/τα κράσπεδα/των ιματίων αυτών. φιλούσι τε/την πρωτοκλισίαν εν/τοις δείπνοις, και/τας πρωτοκαθεδρίας εν/ταις συναγωγαίς, και/τους ασπασμούς εν/ταις αγοραίς, και καλείσθαι υπό/των ανθρώπων ραββί ραββί. υμείς δε μη κληθήτε ραββί. εις γαρ εστιν υμών/ο καθηγητής/ο χριστός. πάντες δε υμείς αδελφοί εστέ. και πατέρα μη καλέσητε υμών επί/της γης, εις γαρ εστιν/ο πατήρ υμών/ο εν/τοις ουρανοίς. μη δε κληθήτε καθηγηταί, εις γαρ υμών εστιν/ο καθηγητής/ο χριστός. /ο δε μείζων υμών έσται υμών διάκονος. όστις δε υψώσει εαυτόν ταπεινωθήσεται, και όστις ταπεινώσει εαυτόν υψωθήσεται. ουαί δε υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι κατεσθίετε/τας οικίας/των χηρών και προφάσει μακρά προσευχόμενοι, διατούτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι κλείετε/την βασιλείαν/των ουρανών έμπροσθεν/των ανθρώπων. υμείς γαρ ουκ εισέρχεσθε, ουδέ/τους εισερχομένους αφίετε εισελθείν. ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι περιάγετε/την θάλασσαν και/την ξηράν ποιήσαι ένα προσήλυτον. και όταν γένηται, ποιείτε αυτόν υιόν γεέννης διπλότερον υμών. ουαί υμίν οδηγοί τυφλοί/οι λέγοντες ος αν ομόση εν/τω ναώ ουδέν εστιν, ος δαν ομόση εν/τω χρυσώ/του ναού οφείλει. μωροί και τυφλοί, τις γαρ μείζων εστίν/ο χρυσός, η/ο ναός/ο αγιάζων/τον χρυσόν. και ος εάν ομόση εν/τω θυσιαστηρίω ουδέν εστιν. ος δαν ομόση εν/τω δώρω/τω επάνω αυτού, οφείλει. μωροί και τυφλοί τι γαρ μείζον/το δώρον η/το θυσιαστήριον/το αγιάζον/το δώρον. /ο ουν ομόσας εν/τω θυσιαστηρίω, ομνύει εν αυτώ και εν πάσι/τοις επάνω αυτού. και/ο ομόσας εν/τω ναώ, ομνύει εν αυτώ

Tunc iesus locutus ẽ ad turbas et ad discipulos suos dicens. Super cathedram moysi sederũt scribe et pharisei. Omnia ergo quecunque dixerint vobis: seruate et facite: secundum opera vero eorum nolite facere. Dicũt enim et non faciũt. Alligant aũt onera grauia et importabilia: et imponunt in humeros hominum: digito aũt suo nolunt ea mouere. Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua: et magnificant fimbrias. Amant aũt primos recubitus in cenis: et primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro: et vocari ab hominibus rabbi. Vos autẽ nolite vocari rabbi. Unus est enim magister vester: omnes aũt vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in celis est. Nec vocemini magistri: quia magister vester vnus est christus. Qui maior ẽ vestrũ erit minister vester. Qui aũt se exaltauerit humiliabitur: et qui se humiliauerit exaltabitur. Ve autem vobis scribe et pharisei hypocrite qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines. Vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qui circuitis mare et aridam vt faciatis vnum proselytũ: et cum fuerit factus facitis eũ filiũ gehẽne duplo quam vos. Ve vobis duces ceci qui dicitis quicunque iurauerit per templũ nihil est: qui autẽ iurauerit in auro templi debitor est. Stulti et ceci: quid enim maius est: aurũ an tẽplum quod sanctificat aurũ? Et quicunque iurauerit in altari nihil est: quicunque autem iurauerit in dono quod est super illud debet. Stulti et ceci quid enim maius est: donũ an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo et in omnibus que super illud sũt. Et quicunque iurauerit in tẽplo: iurat in illo

A
Luce. 11. f. Marc. 12. [illegible]
Luce. 11. [illegible]
sup. 6. c.
Mar. 12. [illegible] Luc. 14. [illegible]
Jaco. 3. [illegible]
Luce. 1[illegible]
Jacobi [illegible] Luce 11 [illegible]

καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμό-
σας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ
θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑπο-
κριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ
τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ
βαρύτερα τοῦ νόμου τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔ-
λεον καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀ-
κεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλί-
ζοντες τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον καταπί-
νοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ πο-
τηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέ-
μουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. φαρισαῖε
τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ πο-
τηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ
τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμ-
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρο-
μοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξω-
θεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμου-
σιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.
οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς
ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμμα-
τεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖ-
τε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖ-
τε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. ὅτι
εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι
τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς
ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προ-
φήτας, καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν
πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης.
διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑ-
μᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμμα-
τεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώ-
σετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συ-
ναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως
εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δί-
καιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵ-
ματος ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος
ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀ-
μὴν λέγω ὑμῖν. ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ
τὴν γενεὰν ταύτην. ἱερουσαλὴμ ἱερουσα-
λὴμ ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ λι-
θοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ-
τήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκ-
να σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσ-
σία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθε-
λήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔ-
ρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀ-

& in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat C
in celo: iurat in throno
dei: & in eo qui sedet super eum.
Ve vobis scribe & pharisei hypocrite Luce. 11. f.
qui decimatis mentam et
anetum et cyminum: et reliquistis que
grauiora sunt legis iudicium & misericordiam
& fidem. Hec oportuit facere: & illa
non omittere. Duces ceci excolantes
culicem: camelum autem glutientes.
Ve vobis scribe et pharisei Luce. 11. f.
hypocrite qui mundatis quod de foris est cali-
cis et parapsidis: intus autem pleni estis
rapina et immundicia. Pharisee sup. 15. b.
cece munda prius quod intus est calicis
et parapsidis: vt fiat et
id quod de foris est mundum. Ve vobis scri- Luce. 11. f.
be & pharisei hypocrite quia similes estis Actu. 23. a.
sepulchris dealbatis: que a
foris parent hominibus speciosa: intus vero sunt ple-
na ossibus mortuorum et omni spurcitia.
Sic et vos a foris quidem paretis Rom. 1. c.
hominibus iusti: intus autem pleni estis sup. 7. d.
hypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe Luce. 11. g.
& pharisei hypocrite qui edificatis
sepulchra prophetarum et ornatis
monumenta iustorum: et dicitis
Si fuissemus in diebus patrum nostrorum: D
non essemus socij eorum in sanguine
prophetarum. Itaque testimonio estis vobismet- Luce. 11. g.
ipsis: quia filij estis eorum qui prophetas occi- 1. Thes. 2. d.
derunt. Et vos implete mensuram
patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum: sup. 3. c.
quomodo fugietis a iudicio gehenne? Luce. 3. b.
Ideo dico vobis. Ecce ego mitto ad vos Marc. 13. g
prophetas et sapientes et scribas:
et ex illis occidetis et crucifigetis
et ex eis flagellabitis in synagogis Actu. 5. d.
vestris: et persequemini de ciuitate 2. Cor. 11. c
in ciuitatem vt veniat super vos omnis sanguis
qui effusus est super terram a sanguine iustus Hebr. 11. a.
abel iusti vsque ad sanguinem
zacharie filij barachie quem occidistis
inter templum et altare. Amen
dico vobis: venient hec omnia super
generationem istam. Hierusalem hierusa- Luce. 13. g.
lem: que occidis prophetas et lapidas
eos qui ad te missi sunt:
quotiens volui congregare filios
tuos quemadmodum gallina congregat pullos
suos sub alas: et noluisti.
Ecce relinquetur vobis domus vestra de-
serta. Dico enim vobis non me videbitis amo-

πάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμε-
νος ἐν ὀνόματι κυρίου. Cap. 24.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ. καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐ-
τοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱε-
ροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε
ταῦτα πάντα, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀφε-
θῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσε-
ται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους
τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
κατ᾽ ἰδίαν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα
ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας
καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ ἀποκρι-
θεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε μήτις ὑ-
μᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ
τῷ ὀνόματί μου λέγοντες. ἐγώ εἰμι ὁ χρι-
στός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσε-
τε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέ-
μων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ πάντα γε-
νέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερθήσε-
ται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βα-
σιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ
σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρ-
χὴ ὠδίνων. τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς
θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε
μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ
ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται
πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ
μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευ-
δοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι
πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνο-
μίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ
δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς
βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύ-
ριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.
ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσε-
ως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑσ-
τὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.
τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄ-
ρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆ-
ραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀ-
γρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτι-
ον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυ-
γὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ σαββάτῳ. ἔσται
γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἵα οὐ γέγονεν ἀ-
π᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γέ-
νηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖ-
ναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς
ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖ-
ναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι-

do donec dicatis. Benedictus qui venit
in nomine domini. Cap. 24.

Et egressus iesus de eius vt A
templo ibat. Et accesserunt discipuli Marc. 13. a
ostenderent ei edificationes templi. Luce. 19. g 2. 21. b.
Ipse autem respondens dixit illis. Videtis
hec omnia? Amen dico vobis non relinquetur
hic lapis super lapidem: qui non destruatur.
Sedente autem eo super montem
oliueti: accesserunt ad eum discipuli
secreto dicentes. Dic nobis quando hec
erunt: et quod signum aduentus tui
et consummationis seculi? Et respondens
iesus dixit eis. Videte ne quis vos Marc. 13. b
seducat. Multi enim venient in Luce. 21. b. Eph. 5. b.
nomine meo dicentes. Ego sum christus 1. Cor. 3. d.
et multos seducent. Collo. 2. d.
Audituri enim estis prelia & opiniones prelio-
rum: videte ne turbemini. Oportet enim hec Mar. 13. b.
fieri sed nondum est finis. Consurget Luce. 21. c.
enim gens in gentem et regnum in regnum:
et erunt pestilentie et fames et
terremotus per loca. Hec autem omnia initia sunt
dolorum. Tunc tradent vos in Mar. 13. b.
tribulationem: et occident vos & eritis Luce. 21. c.
odio omnibus gentibus propter Joha. 15. f.
nomen meum. Et tunc scandalizabuntur
multi et inuicem tradent: et
odio habebunt inuicem. Et multi pseu-
doprophete surgent: et seducent
multos et quoniam abundabit iniquitas:
refrigescet charitas multorum. B
Qui autem perseuerauerit vsque in finem: hic sup. 10. c.
Et predicabitur hoc euangelium saluus erit. Marc. 13. c Rom. 10. c
regni in vniuerso orbe in testimonium Actu. 2. b.
omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio.
Cum ergo videritis abominationem deso- Mar. 13. d.
lationis: que dicta est a daniele propheta Danie. 9. g.
in loco sancto: qui legit intelligat. stantem
Tunc qui in iudea sunt fugiant ad montes: & Marc. 13. d
qui in tecto non descendat tollere Luce. 21. d.
aliquid de domo sua: & qui in agro
non reuertatur tollere tunicam
suam. Ve autem pregnantibus Mar. 13. d.
et nutrientibus in illis diebus. Luce. 21. d. Luce. 23. b
Orate autem vt non fiat fuga Ezech. 13. c
vestra in hieme vel sabbato. Erit
enim tunc tribulatio magna qualis non fuit ab
initio mundi vsque modo neque fiet.
Et nisi breuiati fuissent dies illi: Marc. 13. d
non fieret salua omnis caro: sed propter Luce. 21. c. Mar. 13. e.
electos breuiabuntur dies illi.
Tunc si quis vobis dixerit: ecce hic est christus Marc. 13. e. Luce. 17. c.

στός ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται
γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται,
καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα,
ὥστε πλανῆσαι εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλε-
κτούς. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν. ἐὰν οὖν εἴπω-
σιν ὑμῖν ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθη-
τε. ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε. ὥσ-
περ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατο-
λῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσ-
ται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώ-
που. ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συνα-
χθήσονται οἱ ἀετοί. εὐθέως δὲ μετὰ τὴν
θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισ-
θήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος
αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σα-
λευθήσονται, καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖ-
ον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ.
καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. καὶ ἀ-
ποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλ-
πιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης. καὶ ἐπισυνάξου-
σι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων
ἀνέμων ἀπ᾽ ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐ-
τῶν. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβο-
λήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁ-
παλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι
ἐγγὺς τὸ θέρος. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδη-
τε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν
ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ παρέλ-
θῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένη-
ται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ
δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ
τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πα-
τήρ μου μόνος. ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου. ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέ-
ραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγον-
τες καὶ πίνοντες γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζον-
τες ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβω-
τόν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυ-
σμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ ἡ
παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. τότε
δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραλαμ-
βάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. δύο ἀλήθουσαι
ἐν τῷ μύλωνι, μία παραλαμβάνεται καὶ
μία ἀφίεται. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδα-
τε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. ἐκεῖνο
δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρη-

aut illic: nolite credere. Surgent Mar.13.c.
enim pseudochristi et pseudoprophete
et dabunt signa magna et prodigia:
ita vt ĩ errorē īducātur si fieri pt' ēt ele-
cti. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerit Luce.17.c.
vobis ecce in deserto est: nolite exire.
ecce in penetralib9 nolite credē. Sicut Luce.17.c.
enim fulgur exit ab oriente
et paret vsq3 in occidentem: ita erit
et aduentus filij hominis.
Vbicūq3 fuerit corp9 illuc congregabū- C
tur et aquile. Statim autem post Luce.17.g
tribulationē dierū illorū sol obscurabit Johelis.2.
et luna non dabit lumen Esa.13.b.
suum: et stelle cadent de Marc.13.f.
celo: et virtutes celorū cōmouebuntur:
et tunc parebit signum
filij hominis in celo.
Et tunc plangent omnes tribus
terre: et videbunt filium hominis
venientem in nubibus celi
cū virtute multa et maiestate. Et mittet Marc.13.f.
angelos suos cum tuba
et voce magna et congregabunt
electos eius a quattuor
vētis: a summis celorū vsq3 ad terminos eorū.
Ab arbore autem fici discite parabolā: Marc.13.f.
cum iam ramus ei9 tener fuerit Luce.21.f.
et folia nata: scitis quia
ppe ē estas. Ita et vos cum videritis
hec omnia: scitote quia prope est Marc.13.g
in ianuis. Amē dico vobis q2 nō pteri- Luce.21.f.
bit generatio hec donec omnia ista fiāt.
Celum et terra transibunt:
verba autem mea nō preteribunt. De
die autē illa et hora nemo scit:
neq3 angeli celorum nisi pater
solus. Sicut autem in diebus noe: Luce.17.f.
ita erit et aduentus filij 2.Pe.3.b.
hominis. Sicut enim erant in diebus D
ante diluuium comedentes
et bibētes: nubētes et nuptui tradētes:
vsq3 ad eū diem quo intrauit noe ī arcā:
et nō cognouerūt donec venit diluuium
et tulit omnes: ita erit et
aduentus filij hominis. Tunc Luc.17.g.
duo erunt in agro: vnus assumetur
et vnus relinquetur. Due molentes
in mola: vna assumetur et ⌈ vn9 relinquet.
vna relinquetur. Duo i lecto: vn9 assumet et
Vigilate ergo q2 nescitis q̄ hora dñs vr̄ Marc.13.g
ventur9 sit. Illud autē scitote quoniā si sciret Luce.12.c.
prīfamilias q̄ hora fur ventur9 esset: vigi- Apoca.3.a

σεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰ-
κίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕ-
τοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεται. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύ-
ριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δι-
δόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ. μακάρι-
ος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐ-
τοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀμὴν λέγω
ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς
δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρο-
νίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξηται τύπ-
τειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν
μετὰ τῶν μεθυόντων, ἥξει ὁ κύριος τοῦ
δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει
αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑπο-
κριτῶν θήσει. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Cap.25.

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρα-
νῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας αὐτῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάν-
τησιν τοῦ νυμφίου. πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν
φρόνιμοι καὶ αἱ πέντε μωραί. αἵτινες μωραὶ
λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, οὐκ ἔλα-
βον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἔλαιον. αἱ δὲ φρόνιμοι ἔ-
λαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν μετὰ
τῶν λαμπάδων αὐτῶν. χρονίζοντος δὲ
τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευ-
δον. μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν. ἰ-
δοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάν-
τησιν αὐτοῦ. τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρ-
θένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας
αὐτῶν. αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον.
δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμ-
πάδες ἡμῶν σβέννυνται. ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ
φρόνιμοι λέγουσαι. μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡ-
μῖν καὶ ὑμῖν. πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς
τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν
ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ᾽ αὐ-
τοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.
ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθέ-
νοι λέγουσαι. κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν. ὁ
δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶ-
δα ὑμᾶς. γρηγορεῖτε οὖν ὅτι οὐκ οἴδατε
τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἔρχεται. ὥσπερ γὰρ ἄνθρω-
πος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δού-
λους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχον-
τα αὐτοῦ, καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα,
ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν

laret vtiq3 et non sineret pfodi domum
suam. Ideo et vos estote parati:
quia qua nescitis hora filius
hois ventur9 est. Quis putas est fidelis Luce.12.c.
seruus et prudens: quē constituit dñs
super familiam suam vt det
illis cibum in tempore. Beatus Luce.12.c.
ille seruus quē cū venerit domin9 ei9 Apo.16.d.
inuenerit sic facientem. Amen dico 2.Cor.5.a.
vobis: quoniā sup omnia bona sua
constituet eum. Si autē dixerit mal9
seruus ille in corde suo: morā facit
domin9 me9 venire: et ceperit pcutere
conseruos suos: manducet autē et bibat
cum ebriosis: veniet dominus
serui illius in die qua non sperat
et hora qua ignorat: et diuidet
eū partem q3 eius ponet cū hypocritis:
illic erit fletus et sup.22.c.
stridor dentium. Cap.25. j.25.c.

Tunc simile erit regnum celorum A
decem virginibus que accipientes
lampades suas exierunt obuiam ⌈ erāt
sponso et sponse. Quinq3 autem ex eis
fatue: et quinq3 prudentes. Sz quinq3 fatue
acceptis lampadibus non sumpserunt
oleū secū. Prudentes vero acceperunt
oleum in vasis suis cum
lampadibus. Morā autem faciente
spōso: dormitauerūt omnes et dormie-
rūt. Media autē nocte clamor fact9 ē ecce Thessa.5.a
sponsus venit exite obuiam
ei. Tunc surrexerunt omnes virgines
ille et ornauerunt lampades
suas. Fatue autē sapientibus dixerūt.
Date nobis de oleo vestro: quia lāpa-
des nostre extinguntur. Responderunt
prudētes dicētes. Neforte nō sufficiat no-
bis et vobis: ite potius ad
vendentes et emite vobis. Dum
autem irent emere: venit
sponsus et q̄ pate erant intrauerūt cū eo
ad nuptias: et clausa est ianua.
Nouissime vero veniūt et reliq̄ virgines
dicētes. Domine domine aperi nobis sup.7.c.
At ille rñdēs ait. Amen dico vobis ne- Luce.13.c. j.16.d.
scio vos. Vigilate itaq3 quia nescitis Luce.19.b.
diem neq3 horam.
Sicut enim homo peregre Marc.13.g
proficiscēs vocauit seruos suos
et tradidit illis bona
sua et vni dedit quinq3 talenta: ⌈ p
alij autē duo: alij vō vnū: vnicuiq3 scdʒ B

δύναμιν, και απεδήμησεν ευθέως. πορευ=
θείς δε ο/τα πέντε τάλαντα λαβών, ειργά=
σατο εν αυτοίς και εποίησεν άλλα πέντε τά
λαντα. ωσαύτως και ο/τα δύο, εκέρδησε και
αυτός άλλα δύο. ο δε/το εν λαβών, απελ
θών ώρυξεν εν/τη γη, και απέκρυψε/το αργύ
ριον/του κυρίου αυτού. μετά δε χρόνον
πολύν έρχεται ο κύριος/των δούλων εκεί=
νων, και συναίρει λόγον μετ' αυτών. και
προσελθών ο/τα πέντε τάλαντα λαβών,
προσήνεγκεν άλλα πέντε τάλαντα λέγων.
κύριε, πέντε τάλαντα μοι παρέδωκας, ίδε
άλλα πέντε τάλαντα εκέρδησα επ' αυτοίς.
έφη δε αυτώ/ο κύριος αυτού. ευ δούλε
αγαθέ και πιστέ, επι ολίγα ης πιστός, επι
πολλών σε καταστήσω, είσελθε εις/την χα
ράν/του κυρίου σου. προσελθών δε και/ο
/τα δύο τάλαντα λαβών είπε. κύριε, δύο τά
λαντα μοι παρέδωκας, ίδε άλλα δύο τά
λαντα εκέρδησα επ' αυτοίς, έφη αυτώ/ο κύ=
ριος αυτού. ευ δούλε αγαθέ και πιστέ, επι
ολίγα ης πιστός, επι πολλών σε καταστή
σω. είσελθε εις/την χαράν/του κυρίου σου.
προσελθών δε και/ο/το εν τάλαντον ειλη=
φώς, είπεν. κύριε, έγνων σε ότι σκληρός ει
άνθρωπος, θερίζων όπου ουκ έσπειρας,
και συνάγων όθεν ου διεσκόρπισας. και φο
βηθείς απελθών έκρυψα/το τάλαντόν σου
εν/τη γη. ίδε έχεις/το σον. αποκριθείς δε/ο
κύριος αυτού, είπεν αυτώ. πονηρέ δούλε
και οκνηρέ. ήδεις ότι θερίζω όπου ουκ έσ=
πειρα, και συνάγω όθεν ου διεσκόρπισα. έ=
δει ουν σε βαλείν/το αργύριον μου/τοις
τραπεζίταις, και ελθών εγώ εκομισάμην αν
/το εμόν συν τόκω. άρατε ουν απ' αυτού
/το τάλαντον, και δότε/τω έχοντι/τα δέκα
τάλαντα./τω γαρ έχοντι παντί δοθήσεται
και περισσευθήσεται. από δε/του μη έχον
τος, και ο δοκεί έχειν αρθήσεται απ' αυτού.
και/τον αχρείον δούλον εκβάλετε εις/το
σκότος/το εξώτερον. εκεί έσται/ο κλαυθμός
και/ο βρυγμός/των οδόντων. όταν δε έλ=
θη/ο υιός/του ανθρώπου εν/τη δόξη αυτού,
και πάντες/οι άγιοι άγγελοι μετ' αυτού, τό
τε καθίσει επι θρόνου δόξης αυτού, και συνα
χθήσονται έμπροσθεν αυτού πάντα/τα έθ=
νη. και αφοριεί αυτούς απ' αλλήλων, ώσπερ
/ο ποιμήν αφορίζει/τα πρόβατα από/των ε=
ρίφων. και στήσει/τα μεν πρόβατα εκ δεξι=
ών αυτού,/τα δε ερίφια εξ ευωνύμων. τό=
τε ερεί/ο βασιλεύς/τοις εκ δεξιών αυτού. δεύ
τε/οι ευλογημένοι/του πατρός μου κληρο=
νομήσατε/την ητοιμασμένην υμίν βασιλείαν

propriã virtutẽ: et profect⁹ est statiʒ. Abijt
autẽ q̃ quinqʒ talẽta acceperat: et opat⁹ est
in eis et lucratus est alia quinqʒ.
Similiter qui duo acceperat lucrat⁹ est
alia duo. Qui autẽ vnũ accepat abiẽs
fodit in terram: et abscondit pecuniam
domini sui. Post multũ vero tẽporis — Luce. 16. a. p. Uenit p̃sentis tpis.
venit dñs seruoꝝ illoruʒ:
et posuit rationem cuʒ eis. Et
accedens qui quinqʒ talenta acceperat
obtulit alia quinqʒ talenta dicens.
Dñe quinqʒ talẽta tradidisti mihi: ecce
alia quinqʒ superlucratus sum.
Ait illi dominus eius. Euge serue — Luce. 19. c.
bone ⁊ fidelis: q2 sup pauca fuisti fidel[is]
multa te cõstituã: intra in gaudiũ [do-]
mini tui. Accessit autem et [qui duo] talẽta
[acceperat] ⁊ ait. Dñe duo
tradidisti mihi: ecce alia duo
lucratus sum. Ait illi dominus
ei⁹. Euge serue bone et fidelis: q2 sup
pauca fuisti fidelis: sup multa te consti
tuam: intra in gaudiuʒ domini tui.
Accedẽs autẽ ⁊ q̃ vnũ talentũ acceperat
ait. Domine scio quia hõ durus es: — C
metis vbi nõ seminasti:
et congregas vbi non sparsisti: ⁊ timẽs
abij ⁊ abscondi talentum tuum
in terra. Ecce hẽs qđ tuũ est. Rñdẽs aũt
dominus eius dixit ei. Serue male
⁊ piger: sciebas q2 meto vbi nõ semino:
⁊ cõgrego vbi non sparsi. Oportuit
ergo te committere pecuniam meam
numularijs: ⁊ veniẽs ego recepissẽ vti
qʒ qđ meũ est cũ vsura. Tollite itaqʒ ab
[eo] talentũ: ⁊ date ei qui habet decẽ
talenta. Omni enim habenti dabitur: — sup. 13. b. Luce. 8. c. ⁊. 19. d. Marc. 4. c.
et abundabit: ei autem qui non habet:
et qđ videtur habere auferetur ab eo.
Et inutilem seruum eijcite in — Luce. 13. f.
tenebras exteriores: illic erit fletus
et stridor dentium. Cum autẽ venerit
filius hominis in maiestate sua
et omnes angeli cum eo: tunc
sedebit sup sedẽ maiestatis sue: ⁊ ɔgrega
buntur ante eum omnes gentes:
et separabit eos ab inuicem: sicut
pastor segregat oues ab hedis.
Et statuet oues quidem a dextris:
hedos autẽ a sinistris: Tunc
dicet rex his q̃ a dextris eius erunt. Ue — Apo. 19. d. Ephe. 1. a.
nite benedicti patris mei: possidete
paratum vobis regnum

από καταβολής κόσμου. επείνασα γαρ και
εδώκατε μοι φαγείν. εδίψησα και εποτίσα
τε με. ξένος ήμην και συνηγάγετε με. γυμ
νός και περιεβάλετε με. ησθένησα και επεσκέ
ψασθε με. εν φυλακή ήμην και ήλθετε προς
με. Τότε αποκριθήσονται αυτώ/οι δίκαιοι
λέγοντες. κύριε, πότε σε είδομεν πεινώντα
και εθρέψαμεν, η διψώντα και εποτίσαμεν
πότε δε σε είδομεν ξένον και συνηγάγο=
μεν, η γυμνόν και περιεβάλομεν. πότε
δε σε είδομεν ασθενή η εν φυλακή και
ήλθομεν προς σε, και αποκριθείς/ο βα=
σιλεύς ερεί αυτοίς. αμήν λέγω υμίν,
εφόσον εποιήσατε ενί/τούτων/των αδελ=
φών μου/των ελαχίστων, εμοί εποιήσατε.
Τότε ερεί και/τοις εξ ευωνύμων. πορεύεσθε
απ' εμού/οι κατηραμένοι εις/το πυρ/το αιώ=
νιον/το ητοιμασμένον/τω διαβόλω και/τοις
αγγέλοις αυτού. επείνασα γαρ και ουκ ε=
δώκατε μοι φαγείν. εδίψησα και ουκ εποτί=
σατε με. ξένος ήμην και ου συνηγάγετε με.
γυμνός και ου περιεβάλετε με. ασθενής και
εν φυλακή και ουκ επεσκέψασθε με. Τότε α
ποκριθήσονται και αυτοί λέγοντες. κύριε πό
τε σε είδομεν πεινώντα, η διψώντα, η ξέ=
νον, η γυμνόν, η ασθενή, η εν φυλακή, και
ου διηκονήσαμεν σοι. Τότε αποκριθήσεται
αυτοίς λέγων. αμήν λέγω υμίν, εφόσον
ουκ εποιήσατε ενί/τούτων/των ελαχίστων,
ουδέ εμοί εποιήσατε. και απελεύσονται ου=
τοι εις κόλασιν αιώνιον,/οι δε δίκαιοι εις ζω
ήν αιώνιον. Cap. 26.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν/ο ιησούς πάν=
τας/τους λόγους τούτους, είπε/τοις μα
θηταίς αυτού. οίδατε ότι μετά δύο ημέρας
/το πάσχα γίνεται, και/ο υιός/του ανθρώ=
που παραδίδοται εις/το σταυρωθήναι. Τό=
τε συνήχθησαν/οι αρχιερείς και/οι γραμμα=
τείς και/οι πρεσβύτεροι/του λαού εις/την
αυλήν/του αρχιερέως/του λεγομένου καϊά
φα, και συνεβουλεύσαντο ίνα/τον ιησούν
δόλω κρατήσωσι και αποκτείνωσιν. έλεγον
δε. μη εν/τη εορτή ίνα μη θόρυβος γένηται
εν/τω λαώ./του δε ιησού γενομένου εν βη
θανία εν οικία σίμωνος/του λεπρού, προσήλ
θεν αυτώ γυνή αλάβαστρον μύρου έχου=
σα βαρυτίμου, και κατέχεεν επί/την κεφα=
λήν αυτού ανακειμένου. ιδόντες δε/οι μαθη
ταί αυτού, ηγανάκτησαν λέγοντες. εις τι/η
απώλεια αύτη, ηδύνατο γαρ τούτο/το μύ
ρον πραθήναι πολλού και δοθήναι/τοις πτω
χοίς. γνούς δε/ο ιησούς είπεν αυτοίς. τι κό=
πους παρέχετε/τη γυναικί. έργον γαρ κα=

a cõstitutiõe mũdi. Esuriui enim et [dedi-]
stis mihi mãducare. Sitiui ⁊ dedi
stis mihi bibẽ. Hospes erã ⁊ collegistis me.
Nud⁹ ⁊ operuistis me. Infirm⁹ ⁊ visita — D
stis me. In carcere eram et venistis ad
me. Tunc respondebunt ei iusti
dicẽtes. Dñe. Qñ te vidim⁹ esuriẽtem
et pauim⁹: sitientẽ et dedim⁹ tibi potũ?
Qñ autẽ te vidim⁹ hospitẽ ⁊ collegimus
te: aut nudũ ⁊ cooperuimus te? Aut qñ
te vidim⁹ ĩfirmum aut in carcere et
venimus ad te? Et respondens rex
dicet illis. Amen dico vobis:
q̃diu fecistis vni de his fratribus
meis minimis mihi fecistis. [Dicet et his q̃ a sinistris erũt.]
Tũc dicet ⁊ his q̃ a sinistris erũt. Disce — sup. 7. c. Luce. 13. f.
dite a me maledicti in ignem eternum
qui paratus est diabolo et
angelis eius. Esuriui enim: ⁊ nõ dedistis
mihi manducare. Sitiui ⁊ non dedistis
mihi potũ. Hospes erã: ⁊ nõ collegistis
me. Nud⁹ ⁊ nõ opuistis me. Infirm⁹ ⁊ [in]
carcẽ ⁊ nõ visitastis me. Tũc rñdebũt
ei et ipsi dicentes. Domine quando
te vidim⁹ esurientẽ: aut sitiẽtẽ: aut ho
spitẽ: aut nudũ: aut ĩfirmũ: aut in carcẽ
⁊ nõ ministrauimus tibi? Tũc rñdebit
illis dicens. Amẽ dico vobis: q̃diu
non fecistis vni de minoribus his:
nec mihi fecistis. Et ibunt hi — Johis. 5. e.
in supplicium eternũ: iusti autẽ in vitã
eternam. Cap. 26.

Et factum est cum cõsũmasset iesus — A
sermones hos oĩs dixit discipu-
lis suis. Scitis quia post biduum — Mar. 14. a. Luce. 22. a. Johan. 12. a.
pascha fiet: et filius hominis
tradetur vt crucifigatur. Tunc
congregati sunt principes sacerdotum:
et seniores populi in
atriũ pricipis sacerdotũ q̃ dicebat cay
phas: et concilium fecerunt vt iesum
dolo tenerent ⁊ occiderent. Dicebant
autẽ. Nõ ĩ die festo. Ne forte tumult⁹ fie
ret ĩ pplo. Cũ autẽ iesus esset in betha
nia in domo symonis leprosi: accessit ad
eũ mulier habens alabastrum vnguenti
preciosi: et effudit super caput
ipsius recũbentis. Uidẽtes autẽ discipu
li: indignati sunt dicentes. Ut quid
perditio hec? Potuit enim istud
venundari multo: et dari pauperibus.
Sciẽs autẽ iesus ait illis. Quid molesti
estis huic mulieri? Opus enim bonum — B

λόν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς
πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ
πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύ-
ρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ
ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποί-
ησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πο-
ρευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος ἰούδας
ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε. τί θέ-
λετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω
αὐτόν. οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀρ-
γύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα
αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες
αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φα-
γεῖν τὸ πάσχα. ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ
διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐσ-
τι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα-
θητῶν μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέ-
ταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσ-
χα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν
δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν
αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μήτι ἐγώ εἰμι κύριε
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ᾽ ἐμοῦ
ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παρα-
δώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει κα-
θὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀν-
θρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐ-
γεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ
ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε. μήτι ἐ-
γώ εἰμι ῥαββί. λέγει αὐτῷ. σὺ εἶπας. ἐσθι-
όντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρ-
τον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτο
ἐστὶ τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήρι-
ον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτι-
ῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ
τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽
ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός
μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν
τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ. πατάξω
τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό-

operata est in me. Nam semper
pauperes habetis vobiscū: me autē non
semꝑ habebitis. Mittēs enī hec vnguē- Marc.14.a Luce.7.f. Johā.12.a.
tum hoc in corpus meum ad
sepeliendū me fecit. Amē dico vobis:
vbicūq; predicatū fuerit hoc euāgeliū
in toto mundo: dicetur et qd fecit
hec in memoriam eius. Tunc abijt Mar.14.b Luce.22.a.
vnus de duodecim qui dicebatur iudas
scarioth ad pricipes sacerdotū: et ait illꝭ.
mihi dare: et ego vobis ⌊ Quid vultis
eū tradā? At illi ɔstituerūt ei triginta ar-
gēteos. Et exīn q̄rebat oportunitatē vt
eum traderet. Prima aūt die azymorū
accesserunt discipuli ad iesum dicentes.
Ubi vis paremus tibi comedere
pascha? At iesus dixit. Ite in
ciuitatem ad quēdam: et dicite ei.
Magister dicit: tēpus meum ꝓpe est:
apud te facio pascha cū discipulis
meis. Et fecerūt discipuli sicut ɔstituit
illis iesus: et parauerunt pascha.
Uespere autem facto: discumbebat cum Mar.14.b. Joa.13.c.
duodecī discipulis suis. Et edētibꝰ illis
dixit. Amē dico vobis: q2 vnꝰ vrm me
Et cōtristati valde ceperūt ┌ traditurꝰ ē. Mar.14.b Luce.22.c. Joa.13.c.
singuli dicere. Nūquid ego sum dñe?
At ipe rīdens ait. Qui intingit mecū
manū in parapside hic me tradet.
filius quidem hominis vadit sicut
scriptum est de illo. Ue autē homini sup.18.b.
illi per quem filius hominis Mar.14.c Luce.22.c.
tradet. Bonū erat ei: si natꝰ nō fuisset C
homo ille. Respondens autem
iudas q̄ tradidit eū dixit. Nūquid ego
sū rabbi? Ait illi: Tu dixisti. Cenātibꝰ Mar.14.c Luce.22.b. Johan.6.f.
autem eis accepit iesus panem
et bñdixit ac fregit: dedit q; ┌ dite: hoc
discipulis suis: et ait. Accipite et come
est corpus meum. Et accipiens calicē Mar.14.c. Luce.22.b. 1.Cor.11.c. Heb.9.c.
gratias egit: et dedit illis dicens
Bibite ex hoc omnes. Hic est enim
sanguis meus noui testamenti qui pro
multis effundetur in remissionē peccatorū
Dico aūt vobis non bibam amodo de Mar.14.c.
hoc genimine vitis vsq; in
diem illum cum illud bibam vobiscū
nouū in regno patris
mei. Et hymno dicto exierunt in mōtē Mar.14.c. Johan.18.a
oliueti. Tunc dicit illis iesus.
Omēs vos scādalū patiemini in me in
ista nocte. Scriptum est enī: percutiā Mar.14.c. Zacha.13.
pastorē et dispergentur oues

Mattheus. Cap. xxvi.

βατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με,
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες
σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέπο-
τε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν
ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ
ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὁμοί-
ως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. τότε ἔρ-
χεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λε-
γόμενον γεθσημανή, καὶ λέγει τοῖς μαθη-
ταῖς. καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν
προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέ-
τρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου ἤρξα-
το λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐ-
τοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανά-
του, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ᾽ ἐμοῦ.
καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ πρό-
σωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων.
πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ᾽
ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς
ἐγὼ θέλω, ἀλλ᾽ ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς
τοὺς μαθητάς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ-
δοντας καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὕτως, οὐκ ἰσ-
χύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ᾽ ἐμοῦ.
γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλ-
θητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυ-
μον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου
ἀπελθών, προσηύξατο λέγων. πάτερ
μου εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον πα-
ρελθεῖν ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθή-
τω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθὼν, εὑρίσκει αὐ-
τοὺς πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι, καὶ ἀφεὶς αὐ-
τούς, ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρί-
του τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. τότε ἔρχε-
ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐ-
τοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ-
εσθε. ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρ-
τωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ
παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
τος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε,
καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μα-
χαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παρα-
διδοὺς αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέ-
γων. ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν, κρατή-
σατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ
ἰησοῦ εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφί-
λησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑ-
ταῖρε ἐφ᾽ ᾧ πάρει. τότε προσελθόντες,

gregis. Postq̄ autem resurrexero: Johā.16.g.
precedam vos in galileā. Respondens Mar.14.c Luce.22.d.
autem petrus ait illi. Etsi omnes
scandalizati fuerint in te: ego nunq̄
scandalizabor. Ait illi iesus. mar.14.d. Rom.8.d
Amē dico tibi: q2 in hac nocte anteq̄
gallus cantet: ter me negabis.
Ait illi petrus. Etiam si oportuerit me
mori tecum: non te negabo. Similiter D
et omnes discipuli dixerūt. Tunc venit Mar.14.d Luce.22.d Johis.18.a
iesus cum illis in villam que dicitur
gethsemani. Et dixit discipulis suis.
Sedete hic donec vadam Mar.14.d
illuc et orem. Et assumpto petro
et duobus filijs zebedei: cepit
contristari et mestus esse. Tūc ait illis.
Tristis est anima mea vsq; ad mortē: mar.14.d Johā.12.d.
sustinete hic et vigilate mecum.
Et progressus pusillū: procidit in faciē mar.14.d Luce.22.d.
suam orans et dicens.
Pater mi: si possibile est transeat a marc.14.d Luce.22.e.
me calix iste. Uerūtamen non sicut
ego volo: sed sicut tu. Et venit ad Mar.14.d Luce.22.e.
discipulos suos et inuenit eos dormiētes:
et dicit petro. Sic non potuistis
vna hora vigilare mecum?
Uigilate et orate vt non intretis
in tentationem. Spūs quidē prōptꝰ est Mar.14.d Johā.6.g.
caro aūt infirma. Iterum secundo Mar.14.d
abijt et orauit dicens. Pater sup.6.c.
mi: si non potest hic calix transire
nisi bibam illum: fiat
volūtas tua. Et venit
iterū et inuenit eos dormiētes: erant enī
oculi eorū grauati. Et relictis illis
iterum abijt et orauit tertio
eundem sermonem dicens. Tunc venit Mar.14.e
ad discipulos suos: et dicit illis
Dormite iam et requiescite.
Ecce appropinquauit hora et filius
hominis tradetur in manꝰ peccatorū.
Surgite eamus. Ecce appropinquauit E
qui me tradet. Adhuc eo loquente: Mar.14.e Luce.22.e Johā.18.a.
ecce iudas vnus de duodecim venit:
et cum eo turba multa cum gladijs
et fustibus missi a pricipibꝰ sacerdotū
et senioribus populi. Qui autem tradi- mar.14.e
dit eum: dedit illis signum dicens.
Quēcūq; osculatꝰ fuero ipse est tenete
eum. Et confestim accedens ad
iesum dixit. Aue rabbi. Et osculatꝰ est
eum. Dixitq; illi iesus. Amice
ad quid venisti? Tunc accesserunt et

επέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν καὶ ἐκρά
τησαν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ ἐκ
τείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν
αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρ-
χιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέ-
γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀπόστρεψον σου τὴν μά
χαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ
λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦν
ται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρα-
καλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει
μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέ-
λων. πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι
οὕτως δεῖ γενέσθαι. ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, εἶπεν
ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις. ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλ-
θετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν
με. καθ᾽ ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδά
σκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν
αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ
πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. οἱ δὲ κρα-
τήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς καϊά
φαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ὁ δὲ πέτρος ἠ
κολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐ-
λῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκάθη
το μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέ-
δριον ὅλον, ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ
τοῦ ἰησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν, καὶ
οὐχ εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων
προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ
προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες εἶπον.
οὗτος ἔφη. δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομή
σαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν
αὐτῷ. οὐδὲν ἀποκρίνῃ τί οὗτοί σου κατα-
μαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀπο-
κριθεὶς ὁ ἀρχιερεύς, εἶπεν αὐτῷ. ἐξορκίζω σε
κατὰ τοῦ θεοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ
εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι
ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον
ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ
τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιε-
ρεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων. ὅτι
ἐβλασφήμησε, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύ
ρων. ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐ
τοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ. οἱ δὲ ἀποκριθέντες, εἶ-
πον. ἔνοχος θανάτου ἐστί. τότε ἐνέπτυσαν
εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν
αὐτόν. οἱ δὲ ἐρράπισαν λέγοντες. προφή-
τευσον ἡμῖν χριστέ τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.
ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ.

manus iniecerunt in iesum: et tenuerunt
eũ. Et ecce vnus ex his q̃ erãt cũ iesu: ex mat. 14. e / Luce. 22. e. / Johã. 18. b.
manum exemit gladium [extendens]
suum: et percutiens seruum principis
sacerdotũ ãputauit auriculã eius. Tũc
illi iesus. Conuerte gladium tuũ [ait]
in locum suum. Omnes enim Gen. 9. a. / Apoc. 13. c.
qui acceperint gladium: gladio ꝑibũt.
An putas quia non possum rogare
patrem meum: et exhibebit
mihi mõ plus q̃ duodeci legiones ãge
loꝝ. Quõ ergo ĩplebũtur scripture? Qr
sic oportet fieri. In illa hora dixit
iesus turbis. Tãq̃ ad latronem existis Mar. 14. e / Luce. 22
cum gladijs ꝛ fustibus comprehendere
me. Quotidie apud vos sedebã docẽs F
in templo ꝛ non me tenuistis.
Hoc autem totũ factũ est: vt adimplerẽt
scripture ꝓphetaꝝ. Tũc discipuli Mar. 14. e
oẽs relicto eo fugerũt. At illi tenentes Mar. 14. f / Luce. 22. f.
iesum: duxerunt ad caypham Johã. 18. c.
principem sacerdotũ: vbi scribe ꝛ
seniores cõuenerãt. Petrus aũt sequeba
tur eum alonge: vsq3 in atrium Marc. 14. f / Luce. 22. f. / Johã. 18. c.
pĩcipis sacerdotũ. Et ĩgressus ĩtro se-
debat cũ ministris: vt videret finem.
Principes autem sacerdotum et Marc. 14. f / Luce. 22. g
oẽ cõciliũ: q̃rebãt falsũ testimoniũ cõtra
iesum: vt eum morti traderent: et
non inuenerunt cum multi falsi testes
accessissent. Nouissime autem mar. 14. f.
venerunt duo falsi testes: et dixerunt.
Hic dixit. Possum destruere templum
dei et post triduum reedificare
illud. Et surgẽs pĩceps sacerdotũ ait
illi. Nihil rñdes ad ea q̃ isti aduersũ te
[testificantur?] Jesus aũt tacebat. Et
pĩceps sacerdotũ ait illi. Adiuro te Mar. 14. f. / Luce. 22. g.
per deum viuũ: vt dicas nobis si tu
es christus filius dei. Dicit illi
iesus. Tu dixisti. Verũtñ dico vobis: a [modo] marc. 14. g / Luce. 22. g. / Johã. 6. g.
videbitis filium hominis sedentem
a dextris virtutis dei: et venientem in
nubibus celi. Tũc princeps sacerdotũ G
scidit vestimenta sua dicẽs. mar. 14. g
Blasphemauit. Quid adhuc egemus te[stibus?]
Ecce nunc audistis blasphemiam.
Quid vobis videtur? At illi rñdẽtes dixe
rũt. Reus est mortis. Tũc expuerunt mar. 14. g / Luce. 22. g. / Johis. 18. d / Esaie. 50. b
in faciẽ eius ꝛ colaphis eũ ceciderũt. [tes.]
Alij aũt palmas ĩ faciẽ eius dederũt dicẽ[n-]
Prophetiza nobis xpe: q̃s ẽ q̃ te ꝑcus
sit? Petrus vero sedebat foris in atrio: Mar. 14. g

καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγου
σα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου
ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν ἁπάντων λέγων
οὐκ οἶδα τί λέγεις. ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς
τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει
αὐτοῖς ἐκεῖ. καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ
ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ᾽ ὅρκου
ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν
δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ πέ-
τρῳ. ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ
ἡ λαλιά σου δῆλον σε ποιεῖ. τότε ἤρξα-
το καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα
τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνη
σε. καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰη-
σοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔ
ξω ἔκλαυσε πικρῶς. Cap. 27.
Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλα-
βον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ ὅπως αὐ-
τὸν θανατώσωσιν. καὶ δήσαντες αὐτόν, ἀ-
πήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πι-
λάτῳ τῷ ἡγεμόνι. τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ πα-
ραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς
ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρ
χιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις λέγων. ἥ-
μαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. οἱ δὲ εἶπον
τί πρὸς ἡμᾶς, σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύ
ρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε. καὶ ἀπελθὼν ἀ
πήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀρ-
γύρια εἶπον. οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν
κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. συμβού
λιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις
διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος
ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν
διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. καὶ
ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια τὴν τιμὴν
τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν
ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως καθὰ συνέταξέ μοι κύριος. ὁ δὲ ἰη
σοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπη
ρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων. σὺ εἶ ὁ βα
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐ-
τῷ. σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐ
τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέ-
ρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ
πιλᾶτος. οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυ
ροῦσιν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν
ῥῆμα. ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.
κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύ-
ειν τῷ ὄχλῳ ἕνα δέσμιον ὃν ἤθελον. εἶχον
δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον βαραβ

et accessit ad eum vna ancilla dicens. Luce. 22. f. / Johã. 18. c.
Et tu cum iesu galileo eras?
At ille negauit corã omnibus dicẽs.
Nescio quid dicis. Exeunte aũt illo
ianuam: vidit eum alia ancilla et ait
his qui erant ibi. Et hic erat cũ iesu
nazareo. Et iteꝝ negauit cũ iuramẽto:
quia non noui hominẽ. Et post pusillũ
accesserunt qui stabant: ꝛ dixerũt petro.
Vere et tu ex illis es: nam et
loquela tua te manifestũ facit. Tũc ce
pit detestari ꝛ iurare: quia non nouisset
hominẽ. Et continuo gallus cantauit.
Et recordatus est petrus verbi iesu mar. 14. g / Luce. 22. g.
quod dixerat: priusq̃3 gallus
cantet: ter me negabis. Et egressus fo
ras fleuit amare. Cap. 27.
Mane autẽ facto: cõsilium inierunt A
oẽs principes sacerdotũ ꝛ seniores Mar. 15. a. / Luce. 23. a
populi aduersus iesum vt eum
morti traderẽt. Et vinctũ adduxerũt eũ: Marc. 15. a / Luce. 23. a. / Johã. 18. c.
et tradiderunt pontio pilato
presidi. Tunc videns iudas qui
eũ tradidit q̃ dãnatus esset: pñia ductus
retulit trigita argẽteos pĩcipibus sacer
dotũ et senioribus dicens. Peccaui Gen. 4. d.
tradens sanguinẽ iustum. At illi dixerũt
Quid ad nos? Tu videris. Et ꝓiectis
ĩ tẽplo recessit: ꝛ abiẽs laq̃o se [argẽteis]
suspendit. Pĩcipes aũt sacerdotũ acce
ptis argẽteis dixerũt. Nõ licet eos mit
tere in corbonã: q2 preciũ sanguinis est
[Consilio] aũt inito emerũt ex illis
agrũ figuli ĩ sepulturã ꝑegrinoꝝ [hoc] Actu. 1. c.
ꝓpter hoc vocatus ẽ ager ille acheldemach:
ẽ ager sanguinis vsq3 ĩ hodiernũ diẽ. Tũc
ĩpletũ ẽ q̃d dictũ est ꝑ hieremiã ꝓphetã B
dicẽtem. Et accepẽrũt trigita argẽteos: Hiere. 32. b / Zacha. 11. c
appreciati quẽ appreciauerũt a [preciũ] Mar. 15. a / Luce. 23. a.
filijs israel: ꝛ dederunt eos in agrum Johis. 18. f.
figuli: sicut cõstituit mihi dñs. Jesus aũt Mar. 15. a
stetit ante presidem et interrogauit Johã. 19. b.
eum preses dicens. Tu es rex
iudeorum? Dicit illi iesus.
Tu dicis. Et cum accusaretur
a pĩcipibus sacerdotum ꝛ senioribus
nihil rñdit. Tũc dicit illi [testimonia?]
pilatus. Nõ audis q̃nta aduersũ te dicũt
Et non rñdit ei ad vllum verbum
ita vt miraretur preses vehementer.
Per diem aũt solennẽ cõsueuerat preses Mar. 15. a. / Luce. 23. c
ꝑplo dimittẽ vnũ vinctũ quẽ voluissent. Mar. 15. b
Hebãt aũt tũc victũ ĩsignẽ q̃ dicebatur bar Johã. 18. g.

βὰν. συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς
ὁ πιλάτος. τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν, βα
ραβὰν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν. ἤ=
δει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.
καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέ
στειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα
μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ. πολλὰ γὰρ
ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. οἱ δὲ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἔπεισαν τοὺς
ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν
δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡ=
γεμὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν
δύο ἀπολύσω ὑμῖν. οἱ δὲ εἶπον. βαραβ=
βᾶν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος. τί οὖν ποι
ήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν. λέγου
σιν αὐτῷ πάντες. σταυρωθήτω. ὁ δὲ ἡγε=
μὼν ἔφη. τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν. οἱ δὲ περισ
σῶς ἔκραζον λέγοντες. σταυρωθήτω. ἰδὼν
δὲ ὁ πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλ
λον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψα
το τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων.
ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου
τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς
ὁ λαὸς εἶπε. τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ
τὰ τέκνα ἡμῶν. τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν
βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας
παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ. τότε οἱ στρατιῶ
ται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν
εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν
ὅλην τὴν σπεῖραν. καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν πε
ριέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην. καὶ πλέ
ξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξι=
ὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν
αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ λέγοντες. χαῖρε ὁ
βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐμπτύσαντες
εἰς αὐτόν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπ=
τον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν
αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα. καὶ ἐ
νέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγα
γον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι. ἐξερχόμενοι
δέ, εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον ὀνόματι σί
μωνα. τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυ
ρὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμε=
νον γολγοθᾶ. ὅ ἐστι λεγόμενος κρανίου τό
πος, ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς με
μιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.
σταυρώσαντες δὲ αὐτόν, διεμερίσαντο τὰ ἱ
μάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον.
καὶ καθήμενοι ἐτή
ρουν αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφα
λῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμέ=

rabas. Congregatis ergo illis dixit
pilatus. Quē vultis dimittā vobis: bar
rabā: an iesum qui dicitur christꝰ? Scie
bat enim ꝙ per inuidiam tradidissēt eum.
Sedente autem illo pro tribunali: mi=
sit ad eum vxor eius dicens.
Nihil tibi et iusto illi. Multa enim
passa sum hodie per visū propter eū.
Principes aūt sacerdotū ⁊ seniores ꝑsua — Mar. 15. b / Luce. 23. c. / Johis. 18. g / Actu. 3. c.
populis vt peterent barrabam: ⌊ ferēt
iesū vō ꝑderent. Rñdens autē preses
ait illis. Quem vultis vobis de — C
duobꝰ dimitti? At illi dixerūt. Barra
bam. Dicit pilatus. Quid igitur faciā — Mar. 15. b / Luce. 23. c.
de iesu qui dicitur christꝰ? Dicunt
oēs. Crucifigatur. Ait illis preses.
Quid enim mali fecit? At illi magis
clamabāt dicētes. Crucifigatur. Vidēs
aūt pilatus quia nihil ꝓficeret: sꝫ ma=
gis tumultus fieret: accepta aqua lauit
manus coram populo dicens.
Innocens ego sum a sanguine iusti
huius: vos videritis. Et rñdēs vniuer
sꝰ ppl's dixit. Sāguis eiꝰ sup nos ⁊ sup
filios nostros. Tūc dimisit illis — mar. 15. c.
barrabam: iesum autem flagellatum — Luce. 23. d. / Johā. 19. c.
tradidit eis vt crucifigeretur. Tūc mili — Mar. 15. c.
tes presidis suscipientes iesum — Johā. 19. a.
in pretorio: congregauerunt ad eū
vniuersam cohortem ⁊ exuentes eum:
chlamydē coccineā circūdederūt ei. Et — D
coronā de spinis posuerūt sup ⌊ plectētes
caput eius: et harundinē in dextera
eius: et genu flexo ante
eum: illudebant ei dicentes. Aue
rex iudeorum. Et expuentes — Mar. 15. c.
in eum: acceperunt harundinē ⁊ ꝑcutie
bāt caput eius. Et postꝙ illuserunt
ei: exuerunt eū chlamyde: ⁊ induerūt
eum vestimentis eius: et duxerunt
eum vt crucifigerent. Exeuntes — Marci. 15. c
autem inuenerūt hoīem cyreneū noīe sy — Luce. 23. d
monē: hūc angariauerūt vt tolleret crucē
eius. Et venerūt in locū qui dicitur — Mar. 15. d
golgotha: quod est caluarie locus. Et — Luce. 23. c. / Johā. 19. c.
dederunt ei vinū bibere cum felle mix= — Mar. 15. d
tū. Et cū gustasset noluit bibere. Postꝙ — Johā. 19. c. / Marc. 15. d
aūt crucifixerunt eū: diuiserūt vestimēta — Luce. 15. c
eiꝰ sortē mittētes: vt impleret' qd dictū ē ꝑ ꝓ — Johā. 19. d
phetā dicētē. Diuiserūt sibi vestimēta mea: — ps. 21.
⁊ sup vestē meā miserūt sortē. Et sedentes — E
eū. Et iposuerūt sup caput ⌊ seruabāt — mar. 15. d. / Luce. 23. c.
eius causam ipsius scriptam.

νην οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου
δαίων. τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο
λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.
οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐ=
τὸν κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ λέ=
γοντες. ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν
ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱ=
ὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.
ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες με=
τὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ
φαρισαίων, ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυ=
τὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς ἰσραὴλ
ἐστί, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ
πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ. πέποιθεν ἐπὶ τὸν
θεόν, ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν εἰ θέλει αὐτόν.
εἶπε γὰρ ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ ὠνείδι
ζον αὐτόν. ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγέ=
νετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.
περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν, ἀνεβόησεν ὁ ἰη=
σοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ἠλί ἠλί λιμὰ
σαβαχθανί. τουτέστι θεέ μου θεέ μου ἵνα
τί με ἐγκατέλιπες. τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώ=
των ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗ
τος. καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ
λαβὼν σπόγγον πλήσας τε ὄξους, καὶ πε=
ριθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ
ἔλεγον. ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώ
σων αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φω=
νῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα. καὶ ἰδοὺ τὸ
καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀ
πὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ
αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν. καὶ τὰ μνημεῖα ἀ
νεῴχθησαν. καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοι=
μημένων ἁγίων ἠγέρθη. καὶ ἐξελθόντες ἐκ
τῶν μνημείων, μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰ=
σῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθη
σαν πολλοῖς. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν
σεισμὸν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφό=
δρα, λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος
ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρό=
θεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰη=
σοῦ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐ=
τῷ, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ μα=
ρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μή
τηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου. ὀψίας δὲ γενομέ=
νης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀρι=
μαθαίας τοὔνομα ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμα
θήτευσε τῷ ἰησοῦ. οὗτος προσελθὼν τῷ
πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε
ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα,
καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσήφ, ἐνετύλιξεν αὐ

Hic est Jesus rex iudeorum. — Johā. 19. d.
Tunc crucifixi sunt cum eo duo
latrones: vnꝰ a dextris ⁊ vnꝰ a sinistris.
Pretereuntes aūt blasphemabant eum — Marc. 15. d
mouentes capita sua ⁊ dicentes. Vah — sup. 26. f. / Sapiē. 2. c.
qui destruis templum dei et in triduo
illud reedificas: salua temetipsū. Si filiꝰ
dei es descende de cruce.
Silr' et pncipes sacerdotū illudētes cū — Mar. 15. c. / Luce. 23. c.
scribis et senioribus
dicebant. Alios saluos fecit: seipsum
non potest saluū facere. Si rex israel — Mar. 15. c.
est: descendat nunc de cruce et
credemus ei. Confidit in
deo: liberet eum nunc si vult.
Dixit ei quia filiꝰ dei sū. Idipm aūt ⁊ — Marci. 15. c / Luce. 23. f.
latrones q crucifixi erāt cū eo ipropa=
bāt ei. A sexta aūt hora tenebre facte sūt
sup vniuersā terrā vsqꝫ ad horā nonā.
Et circa horam nonam clamauit iesus
voce magna dicens. Heli heli: lama
esebthani. Hoc ē. Deꝰ meꝰ deꝰ meꝰ: — Mar. 15. c.
vt qd dereliqsti me? Quidā aūt illic stā
tes ⁊ audiētes dicebāt. Heliā vocat iste.
Et continuo currens vnus ex eis — Mar. 15. f.
acceptā spongiā impleuit aceto: ⁊ ipo — Luce. 23. c.
suit arūdini ⁊ dabat ei bibē. Ceteri vō — Johan. 19. c
dicebāt. Sine videamꝰ an veiat helias — Mar. 15. f.
liberās eū. Jesus aūt iterū clamās voce
magna emisit spiritum. Et ecce — Mar. 15. f.
velū templi scissū est in duas ptes a — Luce. 23. f. / Apoc. 6. c.
sūmo vsqꝫ deorsū. Et terra mota ē ⁊
petre scisse sunt: ⁊ monumēta apta sūt
et multa corpora ⌈ tes de
sctōꝝ q dormierāt surrexerūt. Et exeū — Heb. 11. d.
monumētis post resurrectionē eiꝰ vene=
runt in sanctam ciuitatem ⁊ apparuerūt
multis. Centurio autem et qui cum — Mat. 15. f.
eo erant custodientes iesum: viso — Luce. 23. g
terremotu ⁊ his q fiebant: timuerūt val
de dicentes. Vere filiꝰ dei erat iste.
Erant aūt ibi mulieres multe alonge: — mar. 15. f.
que secute erant iesum
a galilea ministrantes ei:
inter qs erat maria magdalene: ⁊ ma=
ria iacobi: et ioseph mater: et mater — G
filiorū zebedei. Cū aūt sero factū esset: — mar. 15. g.
venit quidā hō diues ab arimathia — Luce. 23. g. / Johā. 19. g
nomine ioseph qui et ipse erat discipu=
lꝰ iesu. Hic accessit ad
pilatum: et petijt corpus iesu. Tunc
pilatus iussit reddi corpus.
Et accepto corpore ioseph inuoluit illō i — mar. 15. g.

τό σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον, λέγοντες. κύριε. ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτός, κλέψωσιν αὐτόν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος. ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

Cap. 28.

Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπε ταῖς γυναιξί. μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε. δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων. χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυ-

sindone munda: et posuit illud in monumēto suo nouo: qḋ exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostiū monumēti ⁊ abijt. Erat autē ibi maria magdalene ⁊ altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera aūt die que est post parasceuen: conuenerunt principes sacerdotū ⁊ pharisei ad pilatū dicētes. Dñe recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuēs: p⁹ tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepl'chrū vsq; i diē tertiū: neforte veniāt discipuli eius et furentur eum: et dicant plebi surrexit a mortuis: et erit nouissim⁹ error peior priore. Ait illis pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Illi autē abeuntes munierunt sepulchrum signātes lapidē cum custodibus.

Luce.23.g. Johā.19.g.
Mar.15.g.

Cap. 28.

Uespere aūt sabbati q̄ lucescit i pria sabbati: venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremot⁹ fact⁹ ē magn⁹. Angel⁹ ei dñi descendit de celo: ⁊ accedens reuoluit lapidem et sedebat sup eum. Erat aūt aspectus eius sicut fulgur et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. Rñdēs aūt angel⁹ dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio q' iesū qui crucifix⁹ ē queritis. Nō est hic: surrexit enī sicut dixit. Venite ⁊ videte locū vbi positus erat dñs. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: ecce predixi vobis. Et exierūt cito de monumento cum timore et gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius: ⁊ adorauerunt eum. Tūc ait illis iesus nolite timere. Ite nunciate fratribus meis vt eant in galileam: ibi me videbunt. Que cum abijssent: ecce quidam de custodi[illegible] venerunt in ciuitatem et nūciauerūt pricipib⁹ sacerdotū oīa q̄ fctā fuerāt. Et congregati cum seniorib⁹

A
Mar.16.a. Luce.24.a. Johā.20.a.
Marc.16.c. Luce.24.a.
B
Mar.16.c. Luce.24.b.
C

τέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες. εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ. οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων. ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

consilio accepto: pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerūt ⁊ furati sūt eū nobis dormiētib⁹. Et si hoc auditū fuerit a preside: nos suadebimus ei: et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerūt sicut erāt edocti. Et diuulgatum est verbū istud apud iudeos vsq; in hodiernū diē. Undeci aūt discipuli abierūt in galileā in montē vbi constituerat illis iesus. Et videntes eū adorauerūt: quidam aūt dubitauerūt. Et accedens iesus locutus est eis dicens. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij ⁊ spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quecunq; mandaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus dieb⁹ vsq; ad ↄsummationem seculi.

Explicit euangelium secundum Mattheum.

D
Mar.16.f. Sup.11.g. Luce.10.f.

Incipit prologus sancti Hieronymi in euangelium secundum Mattheum.

Marcus euangelista dei electus: et petri in baptismate filius: atq; in diuino sermone discipulus: sacerdotium in israel agens secundum carnem leuita: ad fidem christi conuersus: euangeliū in italia scripsit: ostendens in eo quid et generi suo deberet ⁊ christo. Nam initiū principij in voce prophetice exclamationis instituens ordinem leuitice electionis ostendit: vt predicans predestinatū iohannem filium zacharie in voce angeli annunciantis emissum: nō solum verbum carnem factum: sed et corpus domini in omnia per verbum diuine vocis animatum in initio euangelice predicationis ostenderet: vt qui hec legens sciret cui initium carnis in dño et iesu aduenientis habitaculum caro deberet agnosceret: atq; in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inueniret. Deniq; cum perfecti euangelij opus intrans: et a baptismo domini predicare deum inchoans: non laborauit natiuitatem carnis quam in prioribus viderat dicere: sed totus exprimens expositionem deserti: ieiunij numerum: temptationem diaboli: congregationem bestiarum: et ministerium protulit angelorum: ⁊ instituens nos ad intelligēdum: singula in breui compingens ne auctoritatem facte rei demeret: ⁊ perficiendi operis plenitudinem non negaret. Deniq; amputasse sibi post fidem pollicem dicitur vt sacerdotio reprobus haberetur: sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio vt nec sic in opere verbi perderet: quod pri⁹ meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus fuit scire et euangelij in se dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere: et diuinam in carne domini intelligere naturam. Que in nos primum requiri oportet: dehinc inquisita volumus agnosci habentes mercedem exhortationis: quoniam qui plantat et qui rigat vnum sunt: qui autem incrementum prestat: deus est.

Explicit prologus.

Τὸ κατὰ μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χρισ-
τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς γέγραπ-
ται ἐν τοῖς προφήταις. ἰδοὺ ἐγὼ
ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασ-
κευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ
βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν
κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶ-
σα ἡ ἰουδαία χώρα καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται,
καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ πο-
ταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁ-
μαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμέ-
νος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην
περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας
καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσε λέγων. ἔρχε-
ται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ
εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑ-
ποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑ-
μᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν
πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς
ἡμέραις ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν
ἰορδάνην. καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ
ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς,
καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖ-
νον ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐ-
ρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ
εὐδόκησα. καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκ-
βάλλει εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρή-
μῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑ-
πὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων. καὶ
οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. μετὰ δὲ τὸ πα-
ραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
τὴν γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πε-
πλήρωται ὁ καιρός, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ. μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ
εὐαγγελίῳ. περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασ-
σαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέ-
αν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος βάλ-
λοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν
γὰρ ἁλιεῖς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. δεῦ-
τε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁ-
λιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκ-
τυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς
ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβε-
δαίου καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ
αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δί-
κτυα. καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέν-

Incipit euãgeliũ scõꝝ Marcũ. Cap. i.

Initiũ euangelij iesu xpi A
filij dei: sicut scriptũ est
i esaia ꝓpheta. Ecce ego Malac. 3.a. Mat. 11.c.
mitto angelum meum
ante faciẽ tuã: qui ꝑpa-
bit viam tuam ante te. Vox Luce. 7.d. Esaie. 40.b. Mat. 3.a. Johã. 1.c.
clamantis in deserto. Parate viam
dñi: rectas facite semitas ei⁹.
Fuit in deserto iohannes baptizans et
predicans baptismũ pñie: in remissionẽ
pctõꝝ. Et egrediebatur ad eũ omnis Mat. 3.b. Luce. 3.a.
iudee regio: ⁊ hierosolymite
vniuersi: et baptizabantur
ab illo i iordanis flumie: ꝯfitẽtes pctã
sua. Et erat iohannes vestitus Johan. 3.c. Mat. 3.a.
pilis camelorum: et zona pellicea
circa lumbos eius: et locustas
⁊ mel siluestre edebat: ⁊ ꝑdicabat dicẽs
fortior me post me cuius non ⌊ Venit Mat. 3.c.
sũ dign⁹ ꝓcũbẽs soluẽ corrigiã calciamẽ- Luce. 3.d. Johan. 1.d.
torum ei⁹. Ego baptizo vos Mat. 3.c.
in aqua: ille vero baptizabit vos Luce. 3.d. Johã. 1.d.
spiritu sancto. Et factum est in Actu. 19.a.
dieb⁹ illis: venit ies⁹ a nazareth galilee Mat. 3.f.
et baptizatus est a Johanne in
iordane. Et statim ascendens de
aqua: vidit celos apertos: B
⁊ spiritũ sctũ tãq̃ columbã descendẽtẽ ⁊ ma-
nẽtẽ in ipso. Et vox facta est de celo.
Tu es filius meus dilectus in te Esa. 42.a.
complacui. Et statim spũs expulit eum Mat. 3.g. 17.b.
in desertum. Et erat in deserto Luc. 3.c.
q̃dragita dieb⁹ ⁊ q̃dragita noctib⁹: ⁊ tẽ- 2 Pe. 1.d.
sathana. Erat q3 cũ bestijs: ⁊ ⌊ptabat a Mat. 4.a. Luce. 4.a.
angeli ministrabant illi. Postq̃ autem Esa. 43.g. Mat. 4.c.
tradit⁹ est iohãnes: venit iesus in Mat. 4.d.
galileam: predicans euangelium
regni dei: et dicens. Qm̃ impletũ est
tempus ⁊ appropinquauit regnum
dei. Penitemini et credite
euangelio. Et preteriens secus mare Mat. 4.c. Actu. 3.d.
galilee: vidit symonem et andream
fratrem eius mittentes
retia in mare. Erant
ei piscatores. Et dixit eis iesus. Veni- Mat. 4.c. 8.c.
te post me: et faciã vos fieri piscatores Luce. 5.b.
hominum. Et protinus relictis retib⁹
secuti sunt eum. Et progressus Marc. 4.f.
inde pusillum vidit iacobum zebedei
et iohannem fratrem eius: et
ipsos componentes retia in navi:
et statim vocauit illos. Et relicto

τες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοί-
ῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐ-
τοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ
εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συ-
ναγωγήν, ἐδίδασκεν. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ
τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐ-
τοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμ-
ματεῖς. καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄν-
θρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκρα-
ξε λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρη-
νέ, ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅ-
γιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς λέγων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκά-
θαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν
ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε
συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας. τί ἐστι
τοῦτο, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ'
ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις
ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. ἐξῆλθε
δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περί-
χωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συ-
ναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σί-
μωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰω-
άννου. ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ σίμωνος κατέκειτο
πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ
περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν
κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐ-
τὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.
ὀψίας δὲ γενομένης ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφε-
ρον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχον-
τας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις
ὅλη συνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐθε-
ράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις
νόσοις. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε. καὶ
οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια ὅτι ᾔδεισαν
αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐ-
ξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον.
κἀκεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν
ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. καὶ εὑρόντες αὐ-
τόν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες σε ζητοῦσι.
καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας
κωμοπόλεις ἵνα ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ
ἐξελήλυθα, καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συνα-
γωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ
τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς
αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυ-
πετῶν αὐτὸν καὶ λέγων αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέ-
λῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλα-
γχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐ-
τοῦ καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω, καθαρίσθητι. καὶ
εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ
ἡ λέπρα καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμε-

patre suo zebedeo in naui
cum mercẽnarijs: secuti sunt eum.
Et ingrediuntur capharnaum: et Luce. 4.c.
statim sabbatis ingressus in synagogã C
docebat eos. Et stupebant super Mat. 7.g.
doctrinã eius. Erat enim docens eos Luce. 2.g. Luce. 4.a.
quasi potestatẽ habens: et nõ sicut scri-
be. Et erat in synagoga eorum homo
in spiritu immundo et clamauit
dicẽs. Quid nobis et tibi iesu nazare-
ne? Venisti ꝑdere nos. Scio q̃ sis sctũs Luce. 4.f.
dei. Et cõminatus est ei iesus
dicens. Obmutesce et exi de homine.
Et discerpens eum spiritus immund⁹:
et exclamans voce magna exijt
ab eo. Et mirati sunt omnes: ita vt
cõquirerẽt inter se dicentes. Quid nã ẽ
hoc? Que nã doctria hec noua? Q2 in
ptãte spiritibus imundis
imperat: et obediunt ei.
Et ꝓcessit rumor ei⁹ statim i oẽz regio-
nem galilee. Et protinus ⌈ symonis Mat. 8.c.
egrediẽtes de synagoga: venerũt i domũ Luce. 4.f.
et andree cum iacobo et iohanne.
Recumbebat autem socrus symonis
febricitans: et statim dicunt ei
de illa. Et accedens eleuauit eam
apphẽsa manu ei⁹: ⁊ ꝯtinuo dimisit eã
febris: ⁊ ministrabat eis.
Vespere ãt facto cũ occidisset sol: affe- D Luce. 4.g.
rebant ad eum omnes male habentes
et demonia habentes: et erat
ois ciuitas cõgregata ad ianuã. Et cu- 1.5.c.
rauit multos qui vexabantur varijs
lãguorib⁹: et demonia multa eijciebat ⁊
non sinebat ea loqui quoniam sciebant
eũ. Et diluculo valde surgẽs egressus
abijt in desertum locum:
ibiq̃ orabat. Et prosecutus est eum
symõ ⁊ q̃ cũ illo erãt. Et cũ iuẽissẽt eũ
dixerũt ei: quia omnes querunt te
et ait illis. Eamus in proximos ⌈ enĩz
vicos ⁊ ciuitates vt ibi predicẽ: ad hoc
veni. Et erat predicans in synagogis
eorum: et in omni galilea et
demonia eijciens. Et venit ad Mat. 8a.
eum leprosus deprecans eum et genu Luce. 5.c.
flexo dixit. Si vis
potes me mundare. Jesus aũt miser-
extendit manũ suã ⁊ tãgẽs eũ ⌊ tus eius
ait illi. Volo. Mundare. Et f. mũdare. i pati mõi pa siue vocis.
cum dixisset: statim discessit ab eo
lepra ⁊ mundatus est. Et cõminat⁹ est

μος αυτῷ ευθέως, εξέβαλεν αυτόν και λέγει αυτῷ· όρα μηδενί είπης, αλλά ύπαγε σε αυτόν δεῖξον τῷ ιερεῖ. και προσένεγκε περί του καθαρισμού σου α προσέταξε μωσῆς εις μαρτύριον αυτοίς. ο δε εξελθών ήρξατο κηρύσσειν πολλά και διαφημίζειν τον λόγον, ώστε μηκέτι αυτόν δύνασθαι φανερώς εις πόλιν εισελθεῖν, αλλ' έξωθεν εν ερήμοις τόποις ην. και ήρχοντο πρός αυτόν πανταχόθεν. Cap. 2.

Και εισήλθε πάλιν εις καπερναούμ δι' ημερών. και ηκούσθη ότι εις οίκον εστί. και ευθέως συνήχθησαν πολλοί, ώστε μηκέτι χωρεῖν μηδέ τα πρός την θύραν. και ελάλει αυτοίς τον λόγον. και έρχονται πρός αυτόν παραλυτικόν φέροντες, αιρόμενον υπό τεσσάρων. και μη δυνάμενοι προσεγγίσαι αυτῷ διά τον όχλον, απεστέγασαν την στέγην όπου ην. και εξορύξαντες χαλῶσι τον κράββατον εφ' ῷ ο παραλυτικός κατέκειτο. ιδών δε ο ιησούς την πίστιν αυτών λέγει τῷ παραλυτικῷ. τέκνον, αφέωνται σοι αι αμαρτίαι σου. ήσαν δε τινές των γραμματέων εκεί καθήμενοι και διαλογιζόμενοι εν ταις καρδίαις αυτών. τι ούτος ούτω λαλεῖ βλασφημίας. τις δύναται αφιέναι αμαρτίας, ει μη εις ο θεός. και ευθέως επιγνούς ο ιησούς τῷ πνεύματι αυτού ότι ούτως αυτοί διαλογίζονται εν εαυτοίς, είπεν αυτοίς. τι ταύτα διαλογίζεσθε εν ταις καρδίαις υμών. τι εστίν ευκοπώτερον. ειπεῖν τῷ παραλυτικῷ αφέωνται σου αι αμαρτίαι, η ειπεῖν έγειραι και άρον τον κράββατόν σου και περιπάτει. ίνα δε ειδήτε ότι εξουσίαν έχει ο υιός του ανθρώπου αφιέναι επί της γης αμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοι λέγω. έγειραι και άρον τον κράββατόν σου και ύπαγε εις τον οίκον σου. και ευθέως ηγέρθη, και άρας τον κράββατον εξήλθεν εναντίον πάντων, ώστε εξίστασθαι πάντας και δοξάζειν τον θεόν λέγοντας. ότι ουδέποτε ούτως είδομεν. και εξήλθε πάλιν παρά την θάλασσαν, και πας ο όχλος ήρχετο πρός αυτόν. και εδίδασκεν αυτούς και παράγων, είδε λευίν τον του αλφαίου. καθήμενον επί το τελώνιον, και λέγει αυτῷ. ακολούθει μοι. και αναστάς ηκολούθησεν αυτῷ. και εγένετο εν τῷ κατακεῖσθαι αυτόν εν τη οικία αυτού. και πολλοί τελῶναι και αμαρτωλοί συνανέκειντο τῷ ιησού και τοις μαθηταῖς αυτού. ήσαν γαρ πολλοί και ηκολούθησαν αυτῷ. και οι γραμματεῖς και οι φαρισαῖοι ιδόντες αυτόν εσθίοντα μετά

ei: statimq eiecit illum: et dicit ei. Vide nemini dixeris: sed vade ostende te principi sacerdotũ: et offer pro emundatione tua que precepit moyses in testimoniũ illis. Et egressus cepit predicare: et diffamare sermonem: ita vt iã non posset manifeste introire in ciuitatẽ: sed foris in desertis locis esset: et conueniebant ad eum vndiqz. Cap. 2. — Mat. 8.a. Luce. 5.c.

Et iterũ intrauit capharnaũ post dies octo: et auditũ ẽ q in domo eẽt. et conuenerunt multi: ita vt non caperet neqz ad ianuã: et loquebatur eis verbum: Et venerunt ad eum ferentes paralyticum: qui a quattuor portabat. Et cũ nõ posset offerre eũ illi pre turba: nudauerunt tectũ vbi erat: et patefacientes submiserũt grabatũ in quo palytic9 iacebat. Cũ autem vidisset iesus fidem illorum ait paralytico. Fili dimittuntur tibi pctã tua. Erant aũt illic qdam de scribis sedentes: et cogitantes in cordibus suis. Quid hic sic loquit. Blasphẽat. Quis põt dimittere peccata nisi solus de9. Quo statim cognito iesus spiritu suo: quia sic cogitarent intra se: dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris. Quid est facilius dicere palytico: dimittunt tibi pctã tua: an dicere: surge tolle grabatum tuum et ambula: Vt autem sciatis qr filius hominis habet potestatem in terra dimittẽdi peccata ait palytico Tibi dico surge tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et stati surrexit ille: et sublato grabato abijt inde corã omnib9: ita vt mirarent oẽs: et honoficarent deũ dicẽtes: quia nũqz sic vidim9. Et egressus est rursus ad mare omnisqz turba veniebat ad eum et docebat eos. Et cum preteriret vidit leui alphei sedentem ad teloneum: et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius: multi publicani et peccatores simul discũbebant cũ iesu et discipulis ei9. Erãt eĩ mlti q seqbãtur eum. Et scribe et pharisei videntes: qr manducaret cum

A — Mat. 9.a. Luce. 5.d. Johan. 5.a. — Luce. 7.f. — Luce. 5.d. 1. Cor. 2.d. — B — Mat. 9.a. Luce. 5.c. — Mat. 9.b. Luce. 5.c. Johã. 5.b. — Mat. 9.b. Luce. 5.f. — Mat. 9.b. Luce. 5.f. — C

των τελωνών και αμαρτωλών, έλεγον τοις μαθηταῖς αυτού. τι ότι μετά των τελωνών και αμαρτωλών εσθίει και πίνει. και ακούσας ο ιησούς λέγει αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν οι ισχύοντες ιατρού, αλλ' οι κακώς έχοντες. ουκ ήλθον καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. και ήσαν οι μαθηταί ιωάννου και οι των φαρισαίων νηστεύοντες, και έρχονται και λέγουσιν αυτῷ. διά τι οι μαθηταί ιωάννου και οι των φαρισαίων νηστεύουσιν, οι δε σοι μαθηταί ου νηστεύουσιν. και είπεν αυτοίς ο ιησούς. μη δύνανται οι υιοί του νυμφῶνος εν ῷ ο νυμφίος μετ' αυτών εστί νηστεύειν. όσον χρόνον μεθ' εαυτών έχουσι τον νυμφίον, ου δύνανται νηστεύειν. ελεύσονται δε ημέραι όταν απαρθῇ απ' αυτών ο νυμφίος, και τότε νηστεύσουσιν εν εκείναις ταις ημέραις. και ουδείς επίβλημα ράκους αγνάφου επιρράπτει επί ιματίῳ παλαιῷ. ει δε μη, αίρει το πλήρωμα αυτού το καινόν του παλαιού, και χεῖρον σχίσμα γίνεται, και ουδείς βάλλει οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ει δε μη, ρήσσει ο οίνος ο νέος τους ασκούς, και ο οίνος εκχεῖται, και οι ασκοί απολούνται. αλλά οίνον νέον εις ασκούς καινούς βλητέον. και εγένετο παραπορεύεσθαι αυτόν εν τοις σάββασι διά των σπορίμων, και ήρξαντο οι μαθηταί αυτού οδόν ποιεῖν τίλλοντες τους στάχυας. και οι φαρισαῖοι έλεγον αυτῷ, ίδε τι ποιούσιν εν τοις σάββασιν ο ουκ έξεστι. και αυτός έλεγεν αυτοίς. ουδέποτε ανέγνωτε τι εποίησε δαυίδ ότε χρείαν έσχεν, και επείνασεν αυτός και οι μετ' αυτού, πως εισήλθεν εις τον οίκον του θεού επί αβιάθαρ του αρχιερέως, και τους άρτους της προθέσεως έφαγεν, ους ουκ έξεστι φαγεῖν ει μη τοις ιερεύσι. και έδωκε και τοις συν αυτῷ ούσι. και έλεγεν αυτοίς. το σάββατον διά τον άνθρωπον εγένετο, ουχ ο άνθρωπος διά το σάββατον. ώστε κύριός εστιν ο υιός του ανθρώπου και του σαββάτου. Cap. 3.

Και εισήλθε πάλιν εις την συναγωγήν. και ην εκεί άνθρωπος εξηραμμένην έχων την χεῖρα. και παρετήρουν αυτόν ει τοις σάββασι θεραπεύσει αυτόν, ίνα κατηγορήσωσιν αυτού. και λέγει τῷ ανθρώπῳ τῷ εξηραμμένην έχοντι την χεῖρα. έγειραι εις το μέσον. και λέγει αυτοίς. έξεστι τοις σάββασιν αγαθοποιῆσαι η κακοποιῆσαι. ψυχήν σῶσαι, η αποκτεῖναι. οι δε εσιώπων. και περιβλεψάμενος αυτούς μετ' οργής. συλλυπούμενος επί τη πωρώσει της καρδίας αυ-

publicanis et peccatoribus: dixerunt discipulis eius. Quare cũ publicanis et pctõib9 mãducat et bibit mgr vr: Hoc iesus ait illis. Nõ necesse hñt sani medico: sed qui male habent. Non eni veni vocare iustos: sed peccatores. Et erant discipuli iohannis et pharisei ieiunantes: et veniunt et dicunt illi: Quare discipuli iohãnis et phariseorũ ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant. Et ait illis iesus. Nunquid possunt filij nuptiarum qzdiu sponsus cũ illis est ieiunare: Quanto tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimẽto veteri. Alioqn aufert supplementũ nouũ a veteri: et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioqn dirumpet vinum vtres et vinum effundetur et vtres peribunt. Sed vinũ nouũ in vtres nouos mitti debet. Et factum est iterum cum dominus sabbatis ambularet per sata: et discipuli eius ceperunt progredi et vellẽ spicas: Pharisei aũt dicebãt ei. Ecce qd faciũt discipuli tui sabbatis qd nõ lz. Et ait illis. Nunqz legistis quid fecerit dauid qñ necessitatẽ habuit et esurijt ipse et qui cũ eo erant: quõ introiuit in domum dei sub abiathar pricipe sacerdotũ et panes ppositionis mãducauit quos nõ licebat mãducare nisi solis sacerdotibus: et dedit eis et qui cũ eo erãt: Et dicebat eis. Sabbatũ pp hoiẽ factũ ẽ: et nõ hõ pp sabbatum. Itaqz dñs est filius hominis etiam sabbati. Cap. 3.

Et introiuit iterũ in synagogam: et erat ibi homo habens manũ aridam: Et obseruabant eum si sabbatis curaret: vt acusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam. Surge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis benefacere an male: animam saluã facẽ an pdẽ: At illi tacebãt. Et circũspiciens eos cũ ira contristatus super cecitate cordis eorum

Mat. 9.c. Luce. 15.f. — 1. Thi. 1.b. — Luce. 5.f. — Mat. 9.c. Luce. 5.g. — D — Mat. 12.a. Luce. 6.a. — Mat. 12.a. Luce. 6.a. 1. Reg. 21.b. — Mat. 12.a. Luce. 6.a. — A — Mat. 12.b. Luce. 13.c. et 14.a — Mat. 12.b Luce. 9.b. et 14.a.

τῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖ-
ρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ
χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες
οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν,
συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐ-
τὸν ἀπολέσωσι. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλα-
σσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαί-
ας ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ ἰουδαίας, καὶ
ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας,
καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ περὶ τύρον
καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅ-
σα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρ-
τερεῖ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν
αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε
ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι
εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐ-
τῷ. καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ
φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι. καὶ ἀναβαίνει
εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐ-
τός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε
δώδεκα ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποσ-
τέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ ἔχειν ἐξουσί-
αν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ
δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέ-
τρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰω-
άννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέ-
θηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν υ-
ἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ
βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν,
καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖ-
ον, καὶ σίμωνα τὸν καναναίτην, καὶ ἰούδαν ἰσ-
καριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρ-
χονται εἰς οἶκον, καὶ συνέρχεται πάλιν ὄ-
χλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρ-
τον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐ-
ξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέ-
στη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων
καταβάντες ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει,
καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβά-
λλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐ-
τοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύ-
ναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν. καὶ ἐὰν
βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται
σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ'
ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰ-
κία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυ-
τὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι,
ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη
τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

dicit homini. Extende manum
tuam. Et extendit: et restituta est
manus illi. Exeuntes autem — Mat. 12.b. Iohā. 10.g
pharisei statim cum herodianis
consiliū faciebant aduersus eū: quō eū
perderent. Jesus autem
cum discipulis suis secessit ad mare:
et multa turba a galilea — Mat. 4.g. Luce. 4.e. Johan. 6.a
et iudea secuta est eum. Et
ab hierosolymis et ab idumea
et trans iordanem: et qui circa tyrum
et sydonē multitudo magna audiētes q̄
faciebat venerūt ad eum. Et dixit — B
suis discipulis suis: vt in nauicula
sibi deseruirēt ꝑpter turbā ne cōprimerēt
eum. Multos enī sanabat: ita vt
irruerēt in eū vt illū tangerēt quotquot
habebant plagas. Et spiritus immundi
cum illum videbant procidebant ei.
Et clamabant dicentes. Tu es filius — Luce. 4.g.
dei. Et vehementer cōminabatur eis: ne
manifestarēt illum. Et ascendens — Mat. 10.a. Luce. 6.c.
in montē: vocauit ad se quos voluit ipse
et venerunt ad eum. Et fecit
vt essent duodeci cū illo: et vt mitteret
eos predicare. Et dedit illis potestatē
curandi infirmitates et eijciendi
demonia. Et iposuit simōi nomē petrꝰ — Mat. 10.a. Luce. 6.c. Actu. 1.b.
Et iacobū zebedei: et iohannem
fratrem iacobi: et imposuit
eis nomina boanerges: quod est filij
tonitrui. Et andream et philippum et — C
bartholomeum et matheū et thomam
et iacobum alphei et thadeum
et simonē chananeū: et iudam scarioth
qui et tradidit illum. Et veniunt
ad domū. Et conuenit iterum turba:
ita vt non possent neq̄ panem
manducare. Et cum audissent sui exie-
runt tenere eū. Dicebāt enim qm̄ i furorē
versus ē. Et scribe q̄ ab hierosolymis — Mat. 12.c. Luce. 11.b
descēderāt: dicebāt qm̄ beelzebub hȝ:
et quia in principe demoniorum eijcit
demonia. Et conuocatis eis — Mat. 12.b. Luce. 11.c.
in parabolis dicebat illis. Quō potest
sathanas sathanam eijcere? Et si
regnū in se diuidatur: non potest
regnum illud stare. Et si domus sup
semetipsā dispartiatur: nō potest domus
illa stare. Et si sathanas cōsurrexerit
dispertitꝰ ē et nō poterit sta in semetipsū:
re sed finem habet. Nemo potest vasa — D
fortis ingressus in domum eius

διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν
δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ.
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ
ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ
βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς
δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα ἀλλ' ἔνοχός ἐ-
στιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον πνεῦμα ἀ-
κάθαρτον ἔχει. ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ
ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστει-
λαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκά-
θητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ ἰδοὺ
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀ-
δελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελ-
φοί μου, καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς
περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει. ἴδε ἡ μήτηρ
μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιή-
σῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος μου ἀδελ-
φὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. Cap. 4.
Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θά-
λασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος
πολύς. ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον
καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδί-
δασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά. καὶ
ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούε-
τε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. καὶ
ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ
τὴν ὁδὸν καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφα-
γεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες
ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐ-
ξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου
δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ
μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς
τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ
συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.
καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν,
καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξά-
νοντα, καὶ ἔφερεν ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκον-
τα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν ὁ ἔχων ὦτα ἀ-
κούειν ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας
ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς
δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐ-
τοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστή-
ριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἐκείνοις δὲ
τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γί-
νεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴ-
δωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συ-
νιῶσι. μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ
αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς
οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ
πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

diripere: nisi prius fortem
alliget et tunc domum eius diripiet.
Amen dico vobis qm̄ oīa dimittentur — Mat. 12.d. Luce. 12.b.
filijs hominum peccata et
blasphemie q̄bꝰ blasphemauerūt. Qui
aūt blasphemauerit in spiritū sanctum
non hēbit remissionē i eternū: sȝ reꝰ erit
eterni delicti: qm̄ dicebāt spiritū imūdū
habet. Et veniunt — Mat. 12.g. Luce. 8.c.
mater eius et fratres: et foris stantes mi-
serunt ad eum vocantes eum. Et sede-
bat circa eū turba: et dicunt ei. Ecce
mater tua et fratres tui
foris querunt te. Et respondens eis
ait. Que est mater mea et fratres
mei? Et circumspiciens ce mater
eos qui i circūitu eiꝰ sedebāt ait. Ec
mea et fratres mei. Qui enim fecerit
voluntatem dei: hic frater meus
et soror mea et mater est. Cap. 4.
Et iterum cepit docere ad mare — A
et congregata est ad eum turba
multa: ita vt nauim ascendens
sederet in mari: et omnis turba
circā mare super terrā erat: et docebat
eos in parabolis multa et
dicebat illis in doctrina sua. Audite
Ecce exijt seminans ad seminādū. Et — Mat. 13.a Luce. 8.a.
dum seminat: aliud cecidit circa
viam et venerunt volucres celi et come-
derūt illud. Aliud vero cecidit sup petrosa
vbi nō habuit terrā multā: et stati exor-
tū ē: qm̄ non hēbat altitudinē terre. Et — Iaco. 1.b. 1. Pet. 1.d. 1. Cor. 9.b
quando exortꝰ est sol exestuauit et eo q̄
nō hēbat radicem exaruit. Et aliud ce-
cidit in spinas: et ascēderūt spine et
suffocauerunt illud et fructū nō dedit.
Et aliud cecidit in terram bonā:
et dabat fructum ascendentem et crescē-
tem: et afferebat vnū tricesimū et vnū se-
xagesimū et vnū centesimū. Et dicebat. — B
Qui hȝ aures audiendi audiat. Et cū
esset singularis interrogauerūt eū hi q̄
cū eo erat duodecim parabolā: et dicebat
Vobis datū est nosse mysterium eis. — Mat. 13.b. Luce. 8.b Iohā. 12.f.
regni dei: illis autem qui
foris sunt in parabolis omnia fiunt:
vt videntes videant et non videant: — Esaie. 6.c. Actu. 17.f.
et audientes audiant et non intelligant
nequando conuertantur et dimittantur
eis peccata. Et ait illis.
Nescitis parabolam hanc? et
quō omnes parabolas cognoscetis.

ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοι εἰσὶν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν. καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροι εἰσίν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται. καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι. οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι, συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην. οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ; οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ. οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ᾽ ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. καὶ ἔλεγε τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβαλοῦμεν αὐτήν. ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν σπαρῇ ἀναβαίνει καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἐδύναντο ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάν-

Qui seminat verbū seminat. Hi aūt sunt qui circa viam vbi seminatur verbū: & cum audierint: confestim venit sathanas & aufert verbū qd̄ seminatū ē in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminant: q̄ cum audierit verbum: statim cū gaudio accipiunt illud: & non habent radicem in se: sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione ꝓpter verbum: cōfestim scandalizant. Et alij sunt qui in spinis seminantur. Hi sunt qui verbum audiunt: et erumne seculi et deceptio diuitiarum: et circa reliqua concupiscentie introeūtes suffocant verbū: & sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum et suscipiunt: & fructificāt: vnū tricesimū: vnū sexagesimū & vnū cētesimū. Et dicebat illis. Nunqd̄ venit lucerna vt sub modio ponatur aut sub lecto? Nonne vt super cādelabrū ponat. Non est enī aliqd̄ abscōditū qd̄ nō manifestef: nec occultū qd̄ nō veniat in palā. ⌊factū ē. Si qs hȝ aures audiēdi audiat. Et dicebat illis. Uidete qd̄ audiatis. In qua mēsura mēsi fueritis: remetief vobis: & vobis. Qui enim habet ⌊adijcief dabitur illi: & qui nō hȝ etiaȝ qd̄ hȝ auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est regnum dei quēadmodum si homo iaciat sementē in terram & dormiat: et exurgat nocte et die: et semen germinet et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primū herbā: deinde spicā: deīn plenū frumētū in spica. Et cū ex se ꝓduxerit fructus: statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei? aut cui parabole cōparabim9 illud. Sicut granū sinapis qd̄ cū seminatū fuerit ī terra min9 est oibus seminibus que sunt in terra & cū natū fuerit ascēdit ī arborem: et fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos: ita vt possint sub vmbra eius aues celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire: sine parabola aūt nō loquebaf eis. Seorsū aūt discipulis suis disserebat omnia.

Mat. 13. c. Luce. 8. b.
C
Mat. 5. b. Luce. 8. c. & 11. e. Mat. 10. c. Luce. 8. c.
Mat. 7. a. Luce. 6. f.
Mat. 13. b. & 25. c. Luce. 8. c. & 16. d.
Mat. 13. d Luce. 13. d.
D
Mat. 13. e.

τα. καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι, καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα, καὶ διεγερθεὶς. ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ. σιώπα πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως. πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Cap. 5.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι. καὶ διεσπάσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι. καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς, ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί σοι ὄνομα. καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν δὲ γὰρ ὡς δισχίλιοι. καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν

Et ait illis in illa die cum sero esset factum: trāseamus contra. Et dimittentes turbam assumunt eum ita vt erat in naui: & alie naues erant cum illo. Et facta est procella magna venti: & fluctus mittebat in nauim: ita vt impleref nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: et excitant eum: & dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens cōminatus est vento et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessauit vēt9: & facta ē trāqllitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis. Necdum habetis fidem. Et timuerūt timore magno: & dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste: quia ventus & mare obediunt ei.

Cap. 5.

Et venerunt trans fretum maris in regionē gerasenorū. Et exeunti ei de naui statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo: qui domiciliū habebat ī monumētis. Et neq; cathenis iā qsq; poterat eum ligare: quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus dirupisset cathenas et compedes comminuisset: & nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte ī monumētis & ī mōtib9 erat clamās & cōcidens se lapidib9. Uidens autem iesum a longe cucurrit & adorauit eum: & clamans voce magna dixit. Quid mihi & tibi iesu ⌊fili dei altissimi? Adiuro te ꝑ deū ne me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eū. Qd̄ tibi nomē ē? Et ⌊dicit ei. Legio mihi nomē ē: q2 multi sumus. Et deprecabātur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat aūt ibi circa mōtē grex porcorū magn9 pascens in agris. Et deprecabantur eū spiritus dicentes. Mitte nos in porcos: vt in eos introeamus. Et concessit eis statim iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mari ad duo milia: et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt: et nunciauerunt in

Luce. 9. b. Joh. 6. a.
Mat. 8. c. Luce. 8. c.
Mat. 8. c.
Mat. 8. f. Luce. 8. d.
A
Mat. 8. f.
B
Mat. 8. g Luce. 8. c.
Mat. 8. g. Luce. 8. c.

πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων. καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ἦ μετ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ. ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος πεποίηκε, καὶ ἠλέησέ σε. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ πάντες ἐθαύμαζον. καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι ἰάειρος. καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ λέγων. ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει. ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται. καὶ ἀπῆλθε μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς καὶ συνέθλιβον αὐτόν. καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα, καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ᾽ ἑαυτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι. καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος αὐτῆς. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγε. τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων. καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις τίς μου ἥψατο. καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ᾽ αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε. τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα-

ciuitatē et in agros. Et egressi sūt videre quid esset facti: et venerunt ad iesum et vidēt illū qui a demonio vexabatur sedentem vestitum et sane mentis: et timuerunt. Et narrauerunt illis qui viderant qualiter factū eēt ei q̄ demoniū habuerat: et de porcis. Et rogare cepert eū ut discederet de finib9 eoꝝ. Cumq; ascēderet nauim: cepit illum deprecari q̄ a demonio vexat9 fuerat vt eēt cum illo: et non admisit eum: sed ait illi. Vade in domum tuam ad tuos: et annuncia illis quanta tibi dn̄s fecerit: et misertus sit tui. Et abijt et cepit predicare in decapoli: quanta sibi fecisset iesus: et omnes mirabant.

Luce. 8. c.

C

Mat. 9. d. Luce. 8. f. Johan. 4. g

Et cum ascendisset iesus in nauim rursus transfretū: conuenit turba multa ad eum: et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine iayrus: et videns eum procidit ad pedes eius: et deprecabatur eum multū dicens: qm̄ filia mea in extremis est. Veni impone manū tuam sup eam: vt salua sit et viuat. Et abijt cum illo et sequebatur eum turba multa: et comprimebant eū. Et mulier q̄ erat i pfluuio sanguinis ānis duodecī: et fuerat multa ppessa a cōpluribus medicis et erogauerat omnia sua: nec quicq; pfecerat: sed magis deterius hēbat: cū audisset de iesu venit in turba retro: et tetigit vestimentū ei9. Dicebat enim quia si vel vestimētū ei9 tetigero: salua ero. Et cōfestī siccat9 ē fons sanguinis eius: et sensit corpore quia sanata esset a plaga. Et statim iesus in semetipo cognoscēs virtutem que exierat de illo: conuersus ad turbā aiebat. Quis tetigit vestimēta mea. Et dicebāt ei discipuli sui. Vides turbā cōprimentem te: et dicis quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam q̄ hoc fecerat. Mulier vero timēs et tremēs sciens quod factū eēt in se: venit et procidit an̄ eum et dixit ei omnē veritatem. Ille aūt dixit ei. Filia fides tua te saluam fecit: vade in pace: et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente venīt nuncij ad archisynagogū dicētes: qr filia tua modo mortua ē. Quid vltra vexas

Mat. 9. d Luce. 8. f.

Mat. 9. c Luce. 7. g. 7. 18. g

D

λον. ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ. μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου. καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου. καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς. τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε. τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ὁ δὲ ἐκβαλὼν πάντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ. ταλιθά, κοῦμι. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον τὸ κοράσιον σοὶ λέγω ἔγειραι. καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ. καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Cap. 6.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ γενομένου σαββάτου, ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν. καὶ πολλοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες. πόθεν τούτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος, καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε. καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων, καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα. καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο. καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων. καὶ παρήγγελεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, ἀλλ᾽ ὑποδεδεμένους σανδάλια. καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν

Jesus autem audito verbo quod dicebatur: ait archisynagogo. Noli timere: tm̄modo crede. Et nō admisit quemq; se sequi: nisi petrum et iacobum et iohannem fratrem iacobi. Et veniunt in domū archisynagogi. Et vidit tumultum et flentes et eiulantes multum: et ingressus ait illis. Quid turbamini et ploratis? Puella nō est mortua s; dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis oib9 assumit patrem et matrem puelle: et q̄ secū erāt: et ingrediuntur vbi puella erat iacens: et tenens manum puelle ait illi. Thabita cumi: quod ē iterpretatum puella tibi dico surge. Et cōfestī surrexit puella et ambulabat. Erat aūt annoꝝ duodecī. Et obstupuerūt stupore magno. Et p̄cepit illis vehementer vt nemo id sciret: et iussit dare illi manducare.

Mat. 9. e.

Mat. 9. e.

Mat. 9. f.

Cap. 6.

Et egressus inde abijt in patriam suam: et sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato cepit in synagoga docere: et multi audiētes āmirabant i doctrina eius dicētes. Unde huic hec omnia? Et que ē sapia q̄ data est illi: et virtutes tales que p manus eius efficiuntur. Nonne hic est faber filius marie: frater iacobi et ioseph et iude et simonis? Nōne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabātur in illo. Et dicebat illis iesus quia nō est pphēta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua. Et nō poterat ibi virtutem vllam facere nisi paucos infirmos impositis manib9 curauit: et mirabat ppter incredulitatē eorū: et circuibat castella in circuitu docens. Et vocauit duodecim et cepit eos mittere binos: et dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantū: non peram non panē neq; in zona es: sed calciatos sandalijs: et ne induerent duab9 tunicis. Et dicebat eis. Quocūq; introieritis in domū: illic manete donec exeatis inde: et quicūq; non receperint vos neq; audierint: exeuntes inde excutite

A

Mat. 13. g. Luce. 4. c. Johā. 4. f.

Mat. 13. g. Johan. 6. c

Mat. 13. g. Luce. 4. d. Johā. 4. f.

Mat. 10. a. Luce. 9. a.

B

Eph. 6. c. Mat. 10. b Luce. 10. b

Mat. 10. c Luce. 9. a.

χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλον. καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη. καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ἠλίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ἐστὶν ὡς εἷς τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ ἡρώδης εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην οὗτός ἐστιν, αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ, διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ. ὅτι οὐκ ἔξεστι σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο, ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας. καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς καὶ δώσω σοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς δώσω σοι. ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι. ἡ δὲ εἶπε τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα. θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν

puluerem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes predicabant vt pniam agerẽt: et demõia multa eiiciebãt. Et vngebãt oleo mltos egros et sanabantur. (Jaco. 5. c. Mat. 14. a. Luce. 9. a.) Et audiuit rex herodes: manifestũ enim factũ est nomen ei⁹ et dicebat. Quia iohannes baptista resurrexit a mortuis: et ppea virtutes operantur in illo. Alii autem dicebant quia helias est. alii vo dicebãt qr ppheta ẽ: q̃si vn⁹ ex pphetis. (Mat. 14. a. Luce. 9. b.) Quo audito herodes: ait. Quem ego decollaui iohannem hic a mortuis resurrexit. (C) Ipse enĩ herodes misit ac tenuit iohannem: et vinxit eũ in carcerẽ pp herodiadem vxorem philippi fratris sui: (Mat. 14. a. Luce. 3. d.) quia duxerat eam. Dicebat enim iohannes herodi. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. (Mat. 14. a.) Herodias aũt insidiabatur illi: et volebat occidere eum nec poterat. Herodes aũt metuebat iohãnẽ sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum: et audito eo multa faciebat: et libenter eũ audiebat. Et cũ dies opportun⁹ accidisset: herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis galilee. Cumque introisset filia ipsius herodiadis et saltasset et placuisset herodi: simulque recumbentibus: rex ait puelle. Pete a me quod vis: et dabo tibi. (2. Re. 19. g. Hester. 5. b. D) Et iurauit illi: qr quicq̃d petieris dabo tibi licet dimidium regni mei. Que cũ exisset dixit matri sue. Quid petam? At illa dixit. Caput iohãnis baptiste. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem petiuit dicens. Volo vt protinus des mihi in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex ppter iusiurãdũ et pp simul discũbentes noluit eam contristare: sed misso spiculatore precepit afferri caput eius in disco: et decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: et dedit illud puelle: et puella dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt (Mar. 14. c.)

τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν, καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί. καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ. καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς. ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν. ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. ἀπόλυσον αὐτοὺς ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους. τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε. ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν. ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ

corpus ei⁹ et posuerunt illud in monumento. Et conuenientes apostoli ad iesum: renunciauerunt ei omnia que egerant et docuerant. Et ait illis. Venite seorsum in desertũ locũ: et requiescite pusillũ. Erãt enim qui veniebant et redibant multi. Et nec spaciũ mãducãdi hẽbãt. Et ascẽdẽtes in nauim abierũt in desertũ locũ seorsũ. Et viderunt eos abeũtes: et cognouerunt multi: et pedestres de omnibus ciuitatib⁹ cucurrerũt illuc et puenerũt eos. (E) Et exiens vidit turbã multã iesus et misertus est (Mat. 9. g. et 15. f. Jo. 6. a.) sup eos: quia erant sicut oues non habentes pastores: et cepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret accesserũt discipuli eius dicentes. Desertus est locus hic et iam hora preteriit. Dimitte illos: vt eũtes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis. Date illis manducare. (Mat. 14. c. Luce. 9. b.) Et dixerũt ei. Euntes emamus ducentis denariis panes et dabimus ill' manducare. Et dicit eis. Quot panes habetis? (Mat. 14. d. Luce. 9. b. Johã. 6. a.) Ite et videte. Et cũ cognouissẽt dicũt: quinque et duos pisces. Et precepit illis vt accũbere facerent oẽs scdm contubernia sup viride fenũ. Et discubuerũt in partes per centenos et quinquagenos. (F) Et acceptis quinque panib⁹ et duobus piscibus: intuens in celum benedixit et fregit panes (mat. 15. g. Luce. 9. b. Johan. 6. b.) et dedit discipulis suis vt ponerent añ eos: et duos pisces diuisit oib⁹. Et mãducauerũt oẽs: et saturati sũt. Et sustulerũt reliq̃as fragmẽtorũ duodeci cophinos plenos: et d' piscib⁹. Erãt aũt q̃ mãducauerũt quinque milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere nauim vt precederent eũ trãs fretũ ad bethsaidã: dũ ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abiit in montem orare. Et cum sero esset: erat nauis in medio mari et ipse solus in terra: (Mat. 14. c. Luce. 6. b. Johã. 6. b.) et vidẽs eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliã noctis venit ad eos ambulans supra mare: (mat. 14. c.) et volebat preterire eos. At illi vt (G)

ιδόντες αυτόν περιπατούντα επί της θαλάσσης, έδοξαν φάντασμα είναι και ανέκραξαν. πάντες γαρ αυτόν είδον και εταράχθησαν. και ευθέως ελάλησε μετ αυτών, και λέγει αυτοίς. θαρσείτε. εγώ ειμί, μη φοβείσθε. και ανέβη προς αυτούς εις το πλοίον. και εκόπασεν ο άνεμος. και λίαν εκ περισσού εν εαυτοίς εξίσταντο και εθαύμαζον, ου γαρ συνήκαν επί τοις άρτοις. ην γαρ η καρδία αυτών πεπωρωμένη. και διαπεράσαντες, ήλθον επί την γην γεννησαρέτ, και προσωρμίσθησαν. και εξελθόντων αυτών εκ του πλοίου, ευθέως επιγνόντες αυτόν, περιδραμόντες όλην την περίχωρον εκείνην, ήρξαντο επί τοις κραββάτοις τους κακώς έχοντας περιφέρειν όπου ήκουον ότι εκεί εστί. και όπου αν εισεπορεύετο εις κώμας η πόλεις η αγρούς, εν ταις αγοραίς ετίθουν τους ασθενούντας. και παρεκάλουν αυτόν ίνα καν του κρασπέδου του ιματίου αυτού άψωνται. και όσοι αν ήπτοντο αυτού, εσώζοντο.

Cap. 7.

Και συνάγονται προς αυτόν οι φαρισαίοι, και τίνες των γραμματέων ελθόντες από ιεροσολύμων. και ιδόντες τινάς των μαθητών αυτού κοιναίς χερσί τουτέστιν ανίπτοις εσθίοντας άρτους, εμέμψαντο. οι γαρ φαρισαίοι και πάντες οι ιουδαίοι εάν μη πυγμή νίψωνται τας χείρας, ουκ εσθίουσι κρατούντες την παράδοσιν των πρεσβυτέρων. και από αγοράς εάν μη βαπτίσωνται, ουκ εσθίουσι. και άλλα πολλά εστίν α παρέλαβον κρατείν. βαπτισμούς ποτηρίων και ξεστών και χαλκίων και κλινών. έπειτα επερωτώσιν αυτόν οι φαρισαίοι και οι γραμματείς. δια τι οι μαθηταί σου ου περιπατούσι κατά την παράδοσιν των πρεσβυτέρων. αλλά ανίπτοις χερσίν εσθίουσι τον άρτον. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ότι καλώς προεφήτευσεν ισαΐας περί υμών των υποκριτών, ως γέγραπται. ούτος ο λαός τοις χείλεσί με τιμά, η δε καρδία αυτών πόρρω απέχει απ εμού. μάτην δε σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας εντάλματα ανθρώπων. αφέντες γαρ την εντολήν του θεού κρατείτε την παράδοσιν των ανθρώπων, βαπτισμούς ξεστών και ποτηρίων, και άλλα παρόμοια τοιαύτα πολλά ποιείτε. και έλεγεν αυτοίς. καλώς αθετείτε την εντολήν του θεού, ίνα την παράδοσιν υμών τηρήσητε. μωσής γαρ είπε. τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. και ο κακολογών πατέρα η μητέρα, θανάτω τελευτάτω. υμείς δε λέ-

viderunt eum ambulantem supra mare putauerũt fantasma esse: ⁊ exclamauerũt. Omnes enĩ viderũt eum ⁊ turbati sũt. Et statim locutus est cum eis: ⁊ dixit eis. Cõfidite. Ego sum: nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim: ⁊ cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enĩ intellexerũt de panib⁹. Erat eĩ cor eorum obcecatũ. Et cum trãsfretassent venerũt in terrã genesareth: ⁊ applicuerunt. Cũq; egressi essent de naui continuo cognouerunt eum: ⁊ pcurrentes vniuersam regionẽ illã ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circunferre vbi audiebant eum esse. Et quocũq; introibat in vicos vel in villas aut ciuitates: in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerẽt: ⁊ quotquot tãgebãt eum salui fiebant. — Mat. 14. g. / Luce. 8. c. / mat. 14. g.

Cap. 7.

Et conuenerunt ad eum pharisei et quidam de scribis venientes ab hierosolymis. Et cũ vidissẽt quosdã ex discipl'is eĩ⁹ cõib⁹ manib⁹ idẽ nõ lotis manducare panes vituperauerũt. Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro lauerint man⁹ non manducant: tenentes traditionem seniorum ⁊ a foro venientes nisi baptizentur nõ comedũt: ⁊ alia multa sũt q̃ tradita sunt illis seruare: baptismata calicũ ⁊ vrceoꝝ et eramentorũ et lectoꝝ. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum sed cõib⁹ manib⁹ manducant panem? At ille respondens dixit eis. Bene pphetauit esaias de vobis hypocritis: sicut scriptum est. Populus hic labijs me honorat: cor aũt eorum lõge est a me. In vanum autem me colunt: docentes doctrinas ⁊ precepta hominũ. Relinquentes enim mandatum dei tenẽtis traditiones hominũ baptismata vrceorum et calicum: et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis. Bene irritum fecistis preceptum dei: vt traditionem vestram seruetis. Moyses eĩ dicit. Honora prẽz tuũ et matrem tuaz: ⁊ qui maledixerit patri vl' mr̃i morte moriat. Vos autez dicitis. — A / mat. 15. a. / Esaie. 29. d / Mat. 15. b. / B / Actu 5. c. / Exo. 20. b. / Deut. 5. b. / Exo. 21. b / Leui. 20. b.

γετε. εάν είπη άνθρωπος τω πατρί η τη μητρί κορβάν ο εστί δώρον ο εάν εξ εμού ωφεληθής, και ουκ έτι αφίετε αυτόν ουδέν ποιήσαι τω πατρί αυτού η τη μητρί αυτού, ακυρούντες τον λόγον του θεού τη παραδόσει υμών η παρεδώκατε. και παρόμοια τοιαύτα πολλά ποιείτε. και προσκαλεσάμενος πάντα τον όχλον, έλεγεν αυτοίς. ακούετέ μου πάντες και συνίετε. ουδέν εστίν έξωθεν του ανθρώπου εισπορευόμενον εις αυτόν ο δύναται αυτόν κοινώσαι, αλλά τα εκπορευόμενα απ αυτού, εκείνα εστί τα κοινούντα τον άνθρωπον. ει τις έχει ώτα ακούειν ακουέτω. και ότε εισήλθεν εις οίκον από του όχλου, επηρώτων αυτόν οι μαθηταί αυτού περί της παραβολής. και λέγει αυτοίς. ούτως και υμείς ασύνετοί εστε, ου νοείτε ότι παν το έξωθεν εισπορευόμενον εις τον άνθρωπον, ου δύναται αυτόν κοινώσαι, ότι ουκ εισπορεύεται αυτού εις την καρδίαν, αλλ εις την κοιλίαν, και εις τον αφεδρώνα εκπορεύεται καθαρίζον πάντα τα βρώματα. έλεγε δε, ότι το εκ του ανθρώπου εκπορευόμενον, εκείνο κοινοί τον άνθρωπον. έσωθεν γαρ εκ της καρδίας των ανθρώπων οι διαλογισμοί οι κακοί εκπορεύονται, μοιχείαι, πορνείαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ασέλγειαι, οφθαλμός πονηρός, βλασφημία, υπερηφανία, αφροσύνη. πάντα ταύτα τα πονηρά έσωθεν εκπορεύεται και κοινοί τον άνθρωπον. και εκείθεν αναστάς, απήλθεν εις τα μεθόρια τύρου και σιδώνος, και εισελθών εις την οικίαν, ουδένα ήθελε γνώναι, και ουκ ηδυνήθη λαθείν. ακούσασα γαρ γυνή περί αυτού ης είχε το θυγάτριον πνεύμα ακάθαρτον, ελθούσα προσέπεσε προς τους πόδας αυτού, ην δε η γυνή ελληνίς σύρα φοινίκισσα τω γένει, και ηρώτα αυτόν ίνα το δαιμόνιον εκβάλη εκ της θυγατρός αυτής. ο δε ιησούς είπεν αυτή. άφες πρώτον χορτασθήναι τα τέκνα. ου γαρ καλόν εστί λαβείν τον άρτον των τέκνων, και βαλείν τοις κυναρίοις. η δε απεκρίθη και λέγει αυτώ. ναι κύριε. και γαρ τα κυνάρια υποκάτω της τραπέζης εσθίει από των ψιχίων των παιδίων. και είπεν αυτή. διά τούτον τον λόγον ύπαγε, εξελήλυθε το δαιμόνιον εκ της θυγατρός σου. και απελθούσα εις τον οίκον αυτής, εύρε το δαιμόνιον εξεληλυθός, και την θυγατέρα βεβλημένην επί της κλίνης. και πάλιν εξελθών εκ των ορίων τύρου και σιδώνος, ήλθε προς την θάλασσαν της γαλιλαίας, ανά μέσον των

Si dixerit homo patri aut matri corban qd' ẽ donũ qdcũq; ex me tibi pfuerit: ⁊ vltra nõ dimittitis eũ q̃cq̃ facere patri suo aut matri: rescindentes verbum dei per traditionez vestram quam tradidistis. Et similia huiusmõi multa facitis. Et aduocãs iterum turbas dicebat illis. Audite me omnes et intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare: sz que de homine procedunt illa sunt q̃ coinquinãt hoiem. Si quis hz aures audiẽdi audiat. Et cũ itroisset i domuz a turba: interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis. Sic et vos iprudentes estis? Nõ intelligitis q2 omẽ extrinsecus introiens in hoiem non potest eum coinquinare quia non intrat in cor ei⁹: sed in ventrẽ vadit ⁊ in secessuz exit purgans omnes escas? Dicebat autem: qm̃ q̃ de hoie exeunt illa coinquinãt hominem. Abintus enim de corde hominum male cogitationes procedũt: auaricie: adulteria: fornicatões: homicidia: furta nequitie: dolus: impudicicie: oculus malus: blasphemia: superbia ⁊ stultitia. Omnia hec mala abintus procedunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abijt in fines tyri et sidonis: ⁊ ingressus domum neminem voluit scire: et non potuit latere. Mulier enĩz statĩ vt audiuit de eo cui⁹ filia hẽbat spiritũz immũdũ: intrauit ⁊ pcidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis syrophenissa genere. Et rogabat eum vt demonium eijceret de filia eius. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorũz ⁊ mittere canib⁹. At illa rñdit ⁊ dixit illi. Vtiq; domine. Nam ⁊ catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc sermonem vade: exijt demonium a filia tua. Et cum abijsset domum: inuenit puellam iacentem exiens de supra lectũ ⁊ demoniũ exijsse. Et iterũ finibus tyri venit per sidonem ad mare galilee: inter medios — Mat. 15. c. / C / Heb. 5. d. / Mat. 15. b. / Mat. 15. d. / Mat. 15. e. / D

ορίων δεκαπόλεως. και φέρουσιν αυτώ κωφόν μογγιλάλον, και παρακαλούσιν αυτόν, ίνα επιθή αυτώ την χείρα. και επιλαβόμενος αυτόν από του όχλου κατιδίαν, έβαλε τους δακτύλους αυτού εις τα ώτα αυτού. και πτύσας, ήψατο της γλώσσης αυτού. και αναβλέψας εις τον ουρανόν, εστέναξε, και λέγει αυτώ, εφφαθά, ο εστί διανοίχθητι. και ευθέως διηνοίχθησαν αυτού αι ακοαί και ελύθη ο δεσμός της γλώσσης αυτού, και ελάλει ορθώς. και διεστείλατο αυτοίς ίνα μηδενί είπωσιν. όσον δε αυτός αυτοίς διεστέλλετο, μάλλον περισσότερον εκήρυσσον, και υπερπερισσώς εξεπλήσσοντο λέγοντες. καλώς πάντα πεποίηκε, και τους κωφούς ποιεί ακούειν, και τους αλάλους λαλείν.

Cap.8.

Εν εκείναις ταις ημέραις παμπόλλου όχλου όντος, και μη εχόντων τι φάγωσι, προσκαλεσάμενος ο ιησούς τους μαθητάς αυτού λέγει αυτοίς. σπλαγχνίζομαι επί τον όχλον, ότι ήδη ημέρας τρεις προσμένουσι μοι, και ουκ έχουσι τι φάγωσι. και εάν απολύσω αυτούς νήστις εις οίκον αυτών, εκλυθήσονται εν τη οδώ. τινές γαρ αυτών μακρόθεν ήκασι. και απεκρίθησαν αυτώ οι μαθηταί αυτού. πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ώδε χορτάσαι άρτων επ' ερημίας. και επηρώτα αυτούς. πόσους έχετε άρτους οι δε είπον επτά. και παρήγγειλε τω όχλω αναπεσείν επί της γής. και λαβών τους επτά άρτους, ευχαριστήσας έκλασε και εδίδου τοις μαθηταίς αυτού ίνα παραθώσι. και παρέθηκαν τω όχλω. και είχον ιχθύδια ολίγα και ευλογήσας είπε παραθείναι και αυτά. έφαγον δε και εχορτάσθησαν, και ήραν περισσεύματα κλασμάτων επτά σπυρίδας. ήσαν δε οι φαγόντες ως τετρακισχίλιοι, και απέλυσεν αυτούς. και ευθέως εμβάς εις το πλοίον μετά των μαθητών αυτού, ήλθεν εις τα μέρη δαλμανουθά, και εξήλθον οι φαρισαίοι και ήρξαντο συζητείν αυτώ ζητούντες παρ' αυτού σημείον από του ουρανού πειράζοντες αυτόν. και αναστενάξας τω πνεύματι αυτού λέγει. τι η γενεά αύτη σημείον επιζητεί. αμήν λέγω υμίν, ει δοθήσεται τη γενεά ταύτη σημείον. και αφείς αυτούς εμβάς πάλιν εις πλοίον απήλθεν εις το πέραν. και επελάθοντο λαβείν άρτους. και ει μη ένα άρτον ουκ είχον μεθ' εαυτών εν τω πλοίω. και διεστέλλετο αυτοίς λέγων. οράτε, βλέπετε από της ζύμης των φαρισαίων και της ζύμης ηρώδου. και διελογίζοντο

fines decapoleos: ⁊ adducũt ei surdũ ⁊ mutum: et deprecabantur eum vt imponat illi manũ. Et apprehẽdẽs eũ de turba seorsũ: misit digitos suos in auriculas eius ⁊ expuens tetigit linguam eius: et suspiciens in celum ingemuit ⁊ ait illi. Effeta quod est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius: et solutum est vinculum lingue eius ⁊ loquebatur recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat: tanto magis plus predicabant et eo amplius admirabantur dicentes. Bene omnia fecit: et surdos fecit audire: et mutos loqui. — Mat.9.f.⁊ 12.b.⁊.17.c ⁊.9.b. Luce.9.c.

Cap.8.

In diebus illis iterũ cũ turba multa esset cũ iesu nec haberẽt qđ mãducarent: conuocatis discipulis ait illis. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me nec habent qđ manducent: ⁊ si dimisero eos ieiunos in domũ suam: deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui. Unde illos qs poterit hic saturare panib⁹ in solitudine? Et interrogauit eos. Quot panes hẽtis? Qui dixerunt. Septẽ. Et precepit turbe discũbere sup terrã. Et accipiẽs septẽ panes grãs agẽs fregit ⁊ dabat discipulis suis vt apponerẽt: ⁊ apposuerũt turbe. Et hẽbant pisciculos paucos: ⁊ ipos bñdixit ⁊ iussit apponi. Et mãducauerũt ⁊ saturati sũt: ⁊ sustulerũt qđ supauerat de fragmẽtis septẽ sportas. Erant aũt q mãducauerãt q̃si q̃ttuor milia: ⁊ dimisit eos. Et statim ascendens nauim cum discipulis suis venit in partes dalmanutha. Et exierũt pharisei et ceperũt cõquirere cũ eo querentes ab illo signum de celo: temptantes eum: ⁊ ingemiscens spiritu ait. Quid generatio ista signum querit. Amen dico vobis: si dabitur generationi isti signũ. Et dimittẽs eos iteruz ascendit nauim: ⁊ abiit transfretum. Et obliti sunt panem sumere: ⁊ nisi vnum panem non habebant secum in naui. Et pcipiebat eis dicens. Uidete ⁊ cauete a fermento phariseorum ⁊ fermento herodis. Et cogitabant

A — Mat.15.f. sup.6.c.

i.eodem.d. sup.6.f. Johã.6.b

B

Mat.16.a Johã.6.d.

Mat.12.f. Luce.11.d

Mat.16.b. Luce.12.a

προς αλλήλους λέγοντες, ότι άρτους ουκ έχομεν. και γνούς ο ιησούς λέγει αυτοίς. τι διαλογίζεσθε ότι άρτους ουκ έχετε. ούπω νοείτε ουδε συνίετε, έτι πεπωρωμένην έχετε την καρδίαν υμών, οφθαλμούς έχοντες ου βλέπετε, και ώτα έχοντες ουκ ακούετε, και ου μνημονεύετε ότε τους πέντε άρτους έκλασα εις τους πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ήρατε. λέγουσιν αυτώ δώδεκα. ότε δε τους επτά εις τους τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ήρατε. οι δε είπον επτά. και έλεγεν αυτοίς πως ου συνίετε. και έρχεται εις βηθσαϊδά, και φέρουσιν αυτώ τυφλόν, και παρακαλούσιν αυτόν ίνα αυτού άψηται. και επιλαβόμενος της χειρός του τυφλού, εξήγαγεν αυτόν έξω της κώμης, και πτύσας εις τα όμματα αυτού, επιθείς τας χείρας αυτώ, επηρώτα αυτόν ει τι βλέπει, και αναβλέψας έλεγε. βλέπω τους ανθρώπους ως δένδρα περιπατούντας. είτα πάλιν επέθηκε τας χείρας επί τους οφθαλμούς αυτού, και εποίησεν αυτόν αναβλέψαι. και αποκατεστάθη, και ανέβλεψε τηλαυγώς άπαντας. και απέστειλεν αυτόν εις τον οίκον αυτού λέγων. μηδε εις την κώμην εισέλθης, μηδε είπης τινί εν τη κώμη. και εξήλθεν ο ιησούς και οι μαθηταί αυτού εις τας κώμας καισαρείας της φιλίππου, και εν τη οδώ επηρώτα τους μαθητάς αυτού λέγων αυτοίς. τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι. οι δε απεκρίθησαν, ιωάννην τον βαπτιστήν, και άλλοι ηλίαν, άλλοι δε ένα των προφητών. και αυτός λέγει αυτοίς. υμείς δε τίνα με λέγετε είναι. αποκριθείς δε ο πέτρος λέγει αυτώ. συ ει ο χριστός. και επετίμησεν αυτοίς ίνα μηδενί λέγωσι περί αυτού. και ήρξατο διδάσκειν αυτούς ότι δει τον υιόν του ανθρώπου πολλά παθείν, και αποδοκιμασθήναι από των πρεσβυτέρων και αρχιερέων και γραμματέων, και αποκτανθήναι, και μετά τρεις ημέρας αναστήναι. και παρρησία τον λόγον ελάλει. και προσλαβόμενος αυτόν ο πέτρος, ήρξατο επιτιμάν αυτώ. ο δε επιστραφείς και ιδών τους μαθητάς αυτού, επετίμησε τω πέτρω λέγων. ύπαγε οπίσω μου σατανά, ότι ου φρονείς τα του θεού, αλλά τα των ανθρώπων. και προσκαλεσάμενος τον όχλον συν τοις μαθηταίς αυτού είπεν αυτοίς. όστις θέλει οπίσω μου ακολουθείν, απαρνησάσθω εαυτόν και αράτω τον σταυρόν αυτού, και ακολουθείτω μοι. ος

ad alterutrũ dicẽtes: quia panes non hẽm⁹. Quo cognito ait illis ies⁹. Quid cogitatis qr panes nõ habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cecatũ hẽtis cor vrm. Oculos hñtes non videtis: ⁊ aures hñtes non auditis. Nec recordamini quãdo quinq₃ panes fregi in quinq₃ milia: et quot cophinos fragmentorũ plenos sustulistis? Dicũt ei. Duodeci. Qñ ⁊ septẽ panes in quattuor milia: quot sportas fragmẽtorũ tulistis? Et dicũt ei. Septem. Et dicebat eis. Quõ nõdũ itelligitis? Et veniũt bethsaida ⁊ adducũt ei cecũ: ⁊ rogabãt eum vt illum tangeret. Et apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicuz: ⁊ expuens in oculos eius ipositis manibus suis interrogauit eum si quid videret. Et aspiciens ait. Uideo homines velut arbores ambulãtes. Deinde iterum posuit manus super oculos eius et cepit videre: et restitutus est ita vt clare videret omnia. Et misit illũ i domũ suã dicẽs. Uade i domũ tuã: et si in vicũ introieris nemini dixeris. Et ingressus est iesus ⁊ discipuli eius in castella cesaree philippi: ⁊ in via interrogabat discipulos suos: dicẽs eis. Quẽ me dicũt esse hoies? Qui rñderũt illi dicẽtes. Alij iohãnem baptistam: alij heliam: alij vero quasi vnum de prophetis. Tũc dicit illis. Uos vero quem me esse dicitis? Respondens petr⁹ ait ei. Tu es christus. Et cõminat⁹ ẽ eis ne cui dicerẽt de illo. Et cepit docere eos qm oportet filium hominis pati multa: et reprobari a senioribus ⁊ a sũmis sacerdotibus et scribis et occidi et post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur: ⁊ apprehendẽs eũ petrus cepit increpare eũ. Qui conuersus et vidẽs discipulos suos: cõminatus ẽ petro dicens. Uade retro me sathana: qr nõ sapis que dei sunt: sed que hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis: dixit eis. Si quis vult me sequi deneget semetipm: ⁊ tollat crucem suam ⁊ sequatur me. Qui

ps.113.

Johã.6.b. sup.6.f.

sup eodẽ.a.

C

Mat.20.g.

Mat.16.d Luce.9.c.

Mat.16.c.

D

Mat.16.g.

mat.10.g.⁊ 16.f. Luce.14.f. ⁊.9.c. Gal.2.d.

γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. ὃς γὰρ ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Cap. 9.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιὼν οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἡλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ. ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἡλίᾳ μίαν, οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει. ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ἡλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἡλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ ἡλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη. καὶ προστρέχοντες ἠσ-

Qui enim voluerit animã suã saluã facere perdet eam: qui autem perdiderit aiam suam ppter me et euangelium: saluã faciet eaz. Quid enim pderit hoi si lucretur mũdũ totum: et detrimentuz anime sue faciat? Aut quid homo cõmutationis dabit p aia sua. Qui enim me cõfessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confitebitur eum cuz venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

Mat.16.f. Luce.17.g.
Mat.10.f. Luce.9.c. 7.12.b.

Cap. 9.

A

Et dicebat illis. Amẽ dico vobis q sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem: et ducit illos in montem excelsum solos: et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splẽdẽtia: et cãdida nimis velut nix: qualia fullo nõ pt sup terrã cãdida facere. Et apparuit illis helias cum moyse: et erãt loquentes cum iesu. Et respondens petrus ait iesu, Rabbi bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacla: tibi vnũ et moysi vnũ: et helie vnũ. Nõ enim sciebat qd diceret. Erãt enim timore exterriti. Et facta est nubes obũbrãs eos: et venit vox de nube dicẽs. Hic est filius meus charissimus audite illum. Et statiz circũspicientes neminẽ ampli9 viderũt nisi Jesuz tantũ secum. Et descendentib9 illis de monte precepit illis ne cuiq quod vidissent narrarent: nisi cũ filius hois a mortuis resurrexerit. Et verbũ cõtinuerunt apud se: conquirẽtes quid esset cũ a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eũ dicẽtes. Quid ergo dicũt pharisei et scribe qz heliã oportet venire primũ? Qui rñdẽs ait illis: Helias cũz venerit prio restituet oia: et quõ scriptũ est in filium hois vt multa patiatur et contemnatur. Sed dico vobis quia et helias venit et fecerunt illi quecunq voluerunt sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos vidit turbaz magnã circa eos et scribas cõquirentes cũ illis. Et cõfestiz ois populus videns iesũ stupefact9 ẽ et expauerũt: et accurrẽtes

Mat.16.g. Luce.9.d.
Mat.17.a. Luce.9.d.
B
Mat.9.f.et 12.b.et 17.c sup.7.8.
Mat.17.c.
C

-πάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς. καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε. διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον, καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα, ἐσπάραξεν αὐτὸν καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ. ὁ δὲ εἶπε. παιδιόθεν. καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν, ἐξῆλθε, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν καὶ ἀνέστη. καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. καὶ εἶπεν αὐτοῖς τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς. τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε. οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάν-

salutabant eum. Et interrogauit eos. Quid inter vos conquiritis. Et rñdẽs vnus de turba dixit. Magister attuli filium meũ ad te habentẽ spiritũ mutum: qui vbicunq eũ apprehenderit allidit illum et spumat: et stridet dentib9 et arescit. Et dixi discipulis tuis vt eijcerent illum: et nõ potuerũt. Qui rñdẽs eis dixit. O generatio incredula qdiu apd vos ero? Quã diu vos patiar. Afferte illum ad me: et attulerũt eum. Et cum vidisset eum: statim spiritus conturbauit illum: et elisus in terrã volutabat spumans: et interrogauit patrem eius. Quantũ temporis est exquo ei hoc accidit? At ille ait. Ab ifantia: et frequẽter eũ in ignem et in aquam misit: vt eum perderet. Sed si quid potes: adiuua nos misertus nostri. Jesus autem ait illi. Si potes credere: omnia possibilia sunt credẽti. Et cõtinuo exclamans pater pueri cum lachrymis aiebat. Credo dñe: adiuua incredulitatem meam. Et cũ vidisset iesus cõcurrentez turbã: cõminatus ẽ spiritui immundo dicens illi. Surde et mute spũs: ego precipio tibi exi ab eo: et ampli9 ne introeas in eũ. Et exclamans et multũ discerpẽs euz exijt ab eo: et factus est sicut mortu9: ita vt multi dicerẽt qz mortu9 ẽ. Jes9 aũt tenẽs manũ ei9 eleuauit eũ et surrexit. Et cũ introisset in domum: discipuli eius secreto interrogabãt eũ. Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest exire: nisi in oratione et ieiunio. Et inde pfecti pretergrediebantur galileam: nec volebat quenq scire. Docebat aũt discipulos suos: et dicebat illis: quoniam filius hominis tradetur in manus hominum: et occident eum et occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum: et timebant interrogare eum. Et venerũt capharnaum. Qui cum domi esset: interrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem in via inter se disputauerãt: quis eorũ maior esset. Et residẽs vocauit duodecim et ait illis. Si quis vult primus esse: erit omnium

Mat.17.d. Luce.9.c.
Mat.17.e. Luce.9.e.
D
Mat.17.c.
E
Mat.17.f. Luce.9.c. sup.8.f.et.j 10.c
Mat.18.a Luce.22.c.
F

τῶν ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. καὶ
λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέ=
σῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἰ=
πεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν παιδίων τοι=
ούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέ
χεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχε
ται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη
δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης λέγων. διδάσκαλε, εἴ
δομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι
μόνια ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσα
μεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰη=
σοῦς εἶπε. μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ
ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί
μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.
ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ᾽ ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐσ
τίν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδα
τος ἐν ὀνόματί μου ὅτι χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν
λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐ
τοῦ. καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν
τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐσ
τιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλι
κὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβλη=
ται εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ
σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοι
ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς
δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέεν
ναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ὅπου ὁ σκώ=
ληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέν
νυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε ἀ
πόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς
τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχον
τα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ
ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευ
τᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφ
θαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν.
καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς
ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυ=
ρός, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ
τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισ
θήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.
καλὸν τὸ ἅλας. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον
γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε. ἔχετε ἐν ἑαυ
τοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. Cap. 10.

Κἀκεῖθεν ἀναστάς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅ=
ρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ
ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄ
χλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδα
σκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι ἐ
πηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀ
πολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.
οἱ δὲ εἶπον. μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλί=

nouissimus: et omnium minister. Et
accipiens puerum statuit eum in me (Mat. 18. a)
dio eorum: quem cum complexus esset ait
illi. Quisquis vnum ex huiusmodi pueris (Mat. 18. a; Luce. 9. f.)
receperit in nomine meo: me recipit: (Mat. 18. a)
et quicunque me susceperit non me suscipit: (Luce 9. f.)
sed eum qui misit me. Respondit (F)
illi iohannes dicens. Magister vidimus
quendam in nomine tuo eijcientem demo
nia qui non sequitur nos: et prohibuimus
eum. Jesus autem
ait. Nolite prohibere eum. Nemo (Luce. 9. f.)
est enim qui faciat virtutem in nomine
meo: et possit cito male loqui de me.
Qui enim non est aduersum vos: pro vobis est.
Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque (1. Cor. 12. a)
frigide in nomine meo quia christi estis: amen (Mat. 10. g.)
dico vobis non perdet mercedem suam.
Et quisquis scandalizauerit vnum ex (Mat. 18. a)
his pusillis credentibus in me: bonum est (Luce. 7. a.)
ei magis si circundaretur mola asinaria
collo eius et in mare mitteretur.
Et si scandalizauerit (G)
te manus tua abscide illam. Bonum
est tibi debilem introire in vitam: quam
duas manus habentem ire in gehen=
nam in ignem inextinguibilem vbi vermis (Esa. 66. g.)
eorum non moritur: et ignis non extin
guitur. Et si pes tuus te scandalizat: am
puta illum. Bonum est tibi claudum introire in
vitam eternam: quam duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis
inextinguibilis: vbi vermis eorum non mo
ritur: et ignis non extinguitur. Quod si ocu
lus tuus scandalizat te: eijce eum.
Bonum est tibi luscum introire in (Mat. 18. b.)
regnum dei: quam duos oculos
habentem mitti in gehennam ignis
vbi vermis eorum non moritur: et
ignis non extinguitur. Omnis enim igne sa
lietur: et omnis victima sale salietur.
Bonum est sal. Quod si sal insulsum (Mat. 5. b.)
fuerit: in quo illud condietis? Habete in vo (Luce. 14. g)
bis sal: et pacem habete inter vos. Cap. 10.

Et inde exurgens venit in fines (A)
iudee vltra (Mat. 19. a.)
iordanem: et conueniunt iterum turbe
ad eum: et sicut consueuerat iterum do
cebat illos. Et accedentes pharisei inter
rogabant eum: si licet viro vxorem dimit
tere: temptantes eum. At ille respondens
dixit eis. Quid vobis precepit moyses? (Deut. 24. a)
Qui dixerunt. Moyses permisit libellum (Mat. 5. e. et 19. a)

ον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. καὶ
ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν
σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐν
τολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρ=
σεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶ
πεν. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ
προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐ=
τοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥσ
τε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν
ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.
καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πε
ρὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν, καὶ λέ=
γει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐ
τοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ᾽ αὐτήν.
καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ
γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. καὶ προσέφε=
ρον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν, οἱ δὲ
μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν
δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄ
φετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κω
λύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βα
σιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ
δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδί=
ον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισά
μενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτά, ηὐ=
λόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁ
δόν, προσδραμών τις καὶ γονυπετήσας αὐ
τὸν ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθέ, τί
ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ
δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγα=
θόν. οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντο
λὰς οἶδας. μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ
κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποσ=
τερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέ
ρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε,
ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου
ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν
αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ. ὕπα=
γε ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς
καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀ
κολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν. ὁ δὲ στυγ
νάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος.
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλε
ψάμενος ὁ ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐ=
τοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχον=
τες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσον
ται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λό=
γοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς
λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστί
τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν, εἰς τὴν βα
σιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερον
γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς
ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν

repudij scribere et dimittere. Quibus
respondens iesus ait. Ad
duriciam cordis vestri scripsit vobis prece
ptum istud. Ab initio autem creature mascu (Gen. 1. d; Mat. 19. b.)
lum et feminam fecit eos deus
Propter hoc relinquet homo (Gen. 2. d)
patrem suum et matrem: et
adherebit ad vxorem suam
et erunt duo in carne vna. Itaque (Ephe. 5. d.; 1. Cor. 6. d)
iam non sunt duo: sed vna caro. Quod ergo
deus coniunxit: homo non separet.
Et in domo iterum discipuli eius de
eodem interrogauerunt eum. Et ait (Mat. 5. e. et 19. b)
illis. Quicunque dimiserit vxorem suam (Luce. 16. d.)
et aliam duxerit: adulterium committit super eam.
Et si vxor dimiserit virum suum et (B)
alij nupserit mechatur. Et offerebant (Mat. 19. c.; Luce. 18. c.)
illi paruulos vt tangeret illos: discipu
li autem comminabantur offerentibus. Quos cum vi
deret iesus: indigne tulit. Et ait illis. Sini (Mat. 19. d.; Luce. 18. c.)
te paruulos venire ad me: et ne prohibueri
tis eos. Talium enim est regnum
dei. Amen dico vobis quisquis non
receperit regnum dei velut paruulus:
non introibit in illud. Et complexans
eos et imponens manus super illos: bene
dicebat eos. Et cum egressus esset in via
procurrens quidam genu flexo ante eum
rogabat eum dicens. Magister bone: quid (Mat. 19. d; Luce. 18. d)
faciam vt vitam eternam percipiam?
Jesus autem dixit ei. Quid me dicis bo= (C)
num? Nemo bonus nisi vnus deus. Pre (Exo. 20. b.; Rom. 13. b.; Gal. 4. b.)
cepta nosti: ne adulteres: ne occidas: ne
fureris: ne falsum testimonium dixeris:
ne fraudem feceris: honora patrem tuum et
matrem. At ille respondens ait illi. Magister
hec omnia obseruaui a iuuentute mea.
Jesus autem intuitus eum dilexit
eum: et dixit ei. Vnum tibi deest. Vade (Mat. 19. c.; Luce. 12. d. et 18. d)
quecunque habes vende: et da pauperibus (Mat. 6. d.; Luce. 12. d.)
et habebis thesaurum in celo: et veni sequere (1. Cor. 7. c.)
me. Qui contristatus (Mat. 19. c.)
in verbo abijt merens:
erat enim habens multas possessiones. Et cir
cunspiciens iesus ait discipulis suis.
Quam difficile qui pecunias habent
in regnum dei introibunt.
Discipuli autem obstupebant in verbis
eius. At iesus rursus respondens
ait illis. Filioli quam difficile est
confidentes in pecunijs in regnum
dei introire. Facilius (Mat. 19. f.; Luce. 18. c.)
est camelum per foramen
acus transire: quam diuitem

βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγει. παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ᾽ οὐ παρὰ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν. καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέ-

intrare in regnum dei. Qui magis ammirabātur dicentes ad semetipsos. Et quis pōt saluus fieri? Et intuens illos iesus ait. Apud homines impossibile ē: sed nō apud deū. Omnia enī possibilia sunt apud deū. Et cepit ei petrus dicere. Ecce nos dimisimus omnia: ⁊ secuti sumus te. Respondens iesus ait. Amen dico vobis: nemo est qui reliqrit domū aut fratres aut sorores aut patrē aut matrē aut filios aut agros ꝓpter me ⁊ ꝓpter euangeliū: qui nō accipiet cēties tantū nunc in tempore hoc domos ⁊ fratres ⁊ sorores ⁊ matres ⁊ filios ⁊ agros cum ꝑsecutionibus: ⁊ in seculo futuro vitam eternam. Multi aūt erunt primi nouissimi ⁊ nouissimi primi. Erant autē in via ascendentes hierosolymā: ⁊ precedebat illos iesus. Et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim cepit illis dicere que essent ei ventura. Quia ecce ascendimus hierosolymam: ⁊ filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis ⁊ senioribus: ⁊ damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus ⁊ illudēt ei: ⁊ cōspuent eum et flagellabunt eum et interficient eum: ⁊ tertia die resurget. Et accedunt ad eum iacobus ⁊ iohannes filij zebedei dicentes. Magister volumus vt quodcūque petierimus facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis vt vnus ad dexterā tuā ⁊ alius ad sinistrā tuā sedeamus in gloria tua. Jesus aūt ait eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicē quē ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerūt ei. Possumus. Jesus aūt ait eis. Calicē qdē quē ego bibo bibetis: ⁊ baptismo quo ego baptizor baptizabimini: sedere aūt ad dexterā meam vel ad sinistram non est meum dare vobis: sed quibus paratū est. Et audiētes decē indignati sunt de iacobo ⁊ iohanne. Jesus autem vocans eos ait illis. Scitis quia hi qui videntur principari gentibus dominantur eis: et principes eorum ꝑtātē habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicūque voluerit fieri ma-

D
Mat. 19. f. Luce. 1. d. ⁊ 18. c.
Mat. 19. f. Luce. 18. c.
Mat. 19. g. Luce. 18. c.
Mat. 19. g. Luce. 13. f.
E
Mat. 16. c. ⁊ 17. f. ⁊ 20. d. Luce. 18. f.
Mat. 20. c.
F
Mat. 20. f.
Luce. 22. c.

γας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δαυὶδ ἰησοῦ ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ. θάρσει. ἔγειραι φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι. ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ῥαββουνί ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Cap. 11.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε. λύσαντες αὐτόν, ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τί ποιεῖτε τοῦτο, εἴπατε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου. καὶ λύουσιν αὐτόν, καὶ τινὲς τῶν ἐκεῖ ἑστώτων, ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον. οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες. ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαυίδ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν

ior erit vester minister. Et quicūque voluerit in vobis primus esse: erit omniū seruus. Nam ⁊ filius hominis nō venit vt ministraretur ei: sed vt ministraret: ⁊ daret animā suā redemptionē pro multis. Et veniūt hiericho. Et proficiscente eo de hiericho ⁊ discipulis eius ⁊ plurima multitudine: filius thimei barthimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cū audisset quia iesus nazarenus est cepit clamare ⁊ dicere. Jesu fili dauid miserere mei. Et comminabantur illi multi vt tacēt. At ille multo magis clamabat fili dauid miserē mei. Et stās iesus precepit illum vocari: Et vocant cecum dicentes ei. Animequior esto: surge vocat te. Qui ꝓiecto vestimento suo: exiliens venit ad eum. Et respondens iesus dixit illi. Quid tibi vis faciam? Cecus aūt dixit ei. Raboni vt videam. Jesus autem ait illi. Vade: fides tua te saluū fecit. Et confestim vidit ⁊ sequebatur eum in via.

Cap. 11.

Et cum appropinquarēt hierosolyme ⁊ bethanie ad montem oliuarum: mittit duos ex discipulis suis ⁊ ait illis. Jte in castellū qđ cōtra vos est: ⁊ stati introeūtes illuc inuenietis pullum ligatum: super quē nullus adhuc hominū sedit. Soluite illū ⁊ adducite. Et si quis vobis dixerit quid facitis? dicite quia dño necessarius est: ⁊ continuo illū dimittet huc. Et abeuntes inuenerunt pullum ligatū ante ianuam foris in biuio ⁊ soluunt eum. Et quidam de illic stātibus dicebant illis. Quid facitis soluentes pullū? Qui dixerūt eis sicut ꝑceperat illis iesus ⁊ dimiserūt eis. Et duxerunt pullum ad iesum: ⁊ imponunt illi vestimenta sua et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via. Alij autē frōdes cedebāt de arboribus: ⁊ sternebant in via. Et qui ꝓibāt ⁊ qui sequebātur clamabant dicentes. Osanna benedictus qui venit in nomine dñi: benedictū quod venit regnum patris nostri dauid osanna in excelsis. Et introiuit hierosolymam in templum: ⁊ circūspectis oibus cum iam vespera esset hora: exijt

G
Mat. 20. g. Luce. 18. g.
Mat. 20. g.
A
Mat. 21. a. Luce. 19. d. Johā. 12. b.
Mat. 21. a. Luce. 19. e.
Mat. 21. b. Luce. 19. f. Johā. 12. b.
B
Mat. 21. c.

εις βηθανίαν μετά των δώδεκα. και τη
επαύριον εξελθόντων αυτών από βηθα=
νίας επείνασε, και ιδών συκήν μακρόθεν έ=
χουσαν φύλλα, ήλθεν ει άρα ευρήσει τι εν
αυτή. και ελθών επ' αυτήν, ουδέν εύρεν ει=
μή φύλλα. ου γαρ ην καιρός σύκων. και α
ποκριθείς ο ιησούς είπεν αυτή. μηκέτι εκ σου
εις τον αιώνα μηδείς καρπόν φάγη. και ή=
κουον οι μαθηταί αυτού, και έρχονται εις ιε
ροσόλυμα, και εισελθών ο ιησούς εις το ιε=
ρόν, ήρξατο εκβάλλειν τους πωλούντας και
αγοράζοντας εν τω ιερώ. και τας τραπέζας
των κολλυβιστών και τας καθέδρας των
πωλούντων τας περιστεράς κατέστρεψε.
και ουκ ήφιεν ίνα τις διενέγκη σκεύος διά
του ιερού, και εδίδασκε λέγων αυτοίς. ου
γέγραπται ότι ο οίκος μου οίκος προσευχής
κληθήσεται πάσι τοις έθνεσι. υμείς δε εποιή=
σατε αυτόν σπήλαιον ληστών. και ήκουσαν
οι γραμματείς και οι αρχιερείς, και εζήτουν
πως αυτόν απολέσωσιν, εφοβούντο γαρ
αυτόν ότι πας ο όχλος εξεπλήσσετο επί
τη διδαχή αυτού. και ότε οψέ εγένετο, ε=
ξεπορεύετο έξω της πόλεως. και πρωΐ παρα
πορευόμενοι, είδον την συκήν εξηραμμένην
εκ ριζών. και αναμνησθείς ο πέτρος, λέγει
αυτώ. ραββί, ίδε η συκή ην κατηράσω εξή=
ρανται. και αποκριθείς ο ιησούς λέγει αυτοίς,
έχετε πίστιν θεού. αμήν γαρ λέγω υμίν, ό
τι ος αν είπη τω όρει τούτω άρθητι και βλή
θητι εις την θάλασσαν, και μη διακριθή εν τη
καρδία αυτού, αλλά πιστεύσει ότι α λέ=
γει γίνεται, έσται αυτώ ο εάν είπη. διά τού
το λέγω υμίν, πάντα όσα αν προσευχόμε
νοι αιτήσθε, πιστεύετε ότι λαμβάνετε, και έ=
σται υμίν. και όταν στήκητε προσευχόμε=
νοι αφίετε ει τι έχετε κατά τινος, ίνα και ο
πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς αφή υμίν
τα παραπτώματα υμών. ει δε υμείς ουκ α=
φίετε, ουδέ ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρα=
νοίς αφήσει τα παραπτώματα υμών. και ερ
χονται πάλιν εις ιεροσόλυμα. και εν τω ιε=
ρώ περιπατούντος αυτού, έρχονται προς
αυτόν οι αρχιερείς και οι γραμματείς και
οι πρεσβύτεροι και λέγουσιν αυτώ. εν ποί
α εξουσία ταύτα ποιείς. και τις σοι την ε=
ξουσίαν ταύτην έδωκεν ίνα ταύτα ποιής.
ο δε ιησούς αποκριθείς είπεν αυτοίς. επε=
ρωτήσω υμάς και εγώ ένα λόγον, και απο=
κρίθητέ μοι, και ερώ υμίν εν ποία εξουσία
ταύτα ποιώ. το βάπτισμα ιωάννου εξ ου=
ρανού ην η εξ ανθρώπων. αποκρίθητέ μοι.
και ελογίζοντο προς εαυτούς λέγοντες. ε

in bethaniam cum duodecim: et
alia die cum exiret a bethania
esurijt. Cūq; vidisset a longe ficū hñtē
folia: venit si qd forte inueniret in
ea. Et cū venisset ad eā nihil īuenit pre
ter folia. Non ei erat tps ficoꝝ. Et re
spōdens dixit ei. Jam non amplius
ī eternū ex te qsq; fructū mãducet. Et
audiebant discipuli eius: & venit iterū
hierosolymam. Et cum introissent ī tem
plū cepit eijcere vendentes et
ementes in templo: & mensas
nummulariorū & cathedras
vendentium columbas euertit.
Et nō sinebat vt qsq; transferret vas p
templum: & docebat dicens eis. Nōne
scriptū est q͛ dom⁹ mea domus orōnis
vocabit oibus gentib⁹? Uos aūt fecistis
eā speluncā latronū. Quo audito pricipes
sacerdotū & scribe querebant
quomodo eum perderent. Timebāt ei
eum: qm̄ vniuersa turba ãmirabat sup
doctrina ei⁹. Et cū vespa facta esset
egrediebat de ciuitate. Et cū mane trã
sirēt: viderūt ficum aridā factam
a radicibus. Et recordatus petr⁹ dixit
ei. Rabbi: ecce fic⁹ cui maledixisti a=
ruit. Et respondēs iesus ait illis.
Habete fidem dei. Amē dico vobis: q͛
qcunq; dixerit huic monti tollere & mit
tere in mare & nō hesitauerit in
corde suo: sꝫ crediderit: q͛ qdcūq; dixe
rit fiat: fiet ei. Propterea
dico vobis: oīa quecūq; orantes
petitis credite: q͛ accipietis: & euenient
vobis. Et cum stabitis ad orandū:
dimittite si qd hētis aduersū aliquē vt
& pater vester qui ī celis ē dimittat vo
bis pctā vestra. Qd' si vos nō dimiseri
tis: nec pater vester qui in celis est
dimittet vobis peccata vestra. Et ve=
niunt rursus hierosolymam. Et cum
ambularet in templo: accedunt ad
eum summi sacerdotes & scribe &
seniores & dicunt ei. In qua
potestate hec facis: et qs dedit tibi
hanc potestatem vt ista facias?
Jesus autē rñdens ait illis: Interroga
bo vos et ego vnum verbū: et rñdete
mihi: & dicā vobis in qua potestate
hec faciā. Baptismū iohannis de celo
erat an ex hominib⁹? Respōdete mihi
At illi cogitabant secum dicentes. Si

Mat. 21. c.
Luce. 13. b.
Mat. 21. b.
Luce. 19. g.
Johā. 2. d
Esaie. 56. c
Hiere. 7. b
C
Mat. 21. g.
Luce. 16. g
Jo. 7. c. & g
Mat. 21. c.
Luce. 13. b.
Mat. 17. c.
& 21. c. & lu.
17. b.
Mat. 21. d.
Johā. 15. b.
Mat. 6. c.
D
Mat. 21. d.
Luce. 20. a.

αν είπωμεν εξ ουρανού ερεί, διά τι ουν ουκ
επιστεύσατε αυτώ. αλλ' είπωμεν εξ ανθρώ
πων, εφοβούντο τον λαόν. άπαντες γαρ εί=
χον τον ιωάννην ότι όντως προφήτης ην.
και αποκριθέντες λέγουσι τω ιησού. ουκ οί
δαμεν. και ο ιησούς αποκριθείς λέγει αυ=
τοίς. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν ποία εξουσία
ταύτα ποιώ.
Cap. 12.

Και ήρξατο αυτοίς εν παραβολαίς λέγειν
αμπελώνα εφύτευσεν άνθρωπος. και
περιέθηκε φραγμόν, και ώρυξεν υπολήνι=
ον, και ωκοδόμησε πύργον, και εξέδοτο αυ=
τόν γεωργοίς και απεδήμησε. και απέστει=
λε προς τους γεωργούς τω καιρώ δούλον
ίνα παρά των γεωργών λάβη από του καρ
πού του αμπελώνος. οι δε λαβόντες αυ=
τόν έδειραν και απέστειλαν κενόν. και πά=
λιν απέστειλε προς αυτούς άλλον δού=
λον, κακείνον λιθοβολήσαντες εκεφαλαίω=
σαν, και απέστειλαν ητιμωμένον. και πάλιν
άλλον απέστειλε, κακείνον απέκτειναν. και
πολλούς άλλους τους μεν δαίροντες,
τους δε αποκτένοντες. έτι ουν ένα υιόν έ=
χων αγαπητόν αυτού, απέστειλε και αυ=
τόν προς αυτούς έσχατον λέγων. ότι εν=
τραπήσονται τον υιόν μου. εκείνοι δε οι γε
ωργοί είπον προς αυτούς. ότι ούτος εσ=
τιν ο κληρονόμος. δεύτε αποκτείνωμεν αυ
τόν, και ημών έσται η κληρονομία. και λα=
βόντες αυτόν, απέκτειναν, και εξέβαλον έξω
του αμπελώνος. τι ουν ποιήσει ο κύριος
του αμπελώνος. ελεύσεται και απολέσει
τους γεωργούς, και δώσει τον αμπελώνα
άλλοις. ουδέ την γραφήν ταύτην ανέγνω
τε, λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούν=
τες, ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας. πα
ρά κυρίου εγένετο αύτη, και εστί θαυμαστή
εν οφθαλμοίς ημών. και εζήτουν αυτόν κρα
τήσαι, και εφοβήθησαν τον όχλον. έγνωσαν
γαρ ότι προς αυτούς την παραβολήν εί=
πε. και αφέντες αυτόν απήλθον. και αποσ=
τέλλουσι προς αυτόν τινάς των φαρισαί=
ων και ηρωδιανών, ίνα αυτόν αγρεύσωσι
λόγω. οι δε ελθόντες λέγουσιν αυτώ. δι
δάσκαλε, οίδαμεν ότι αληθής ει, και ου μέ=
λει σοι περί ουδενός. ου γαρ βλέπεις εις
πρόσωπον ανθρώπων. αλλ' επ' αληθείας
την οδόν του θεού διδάσκεις. έξεστι κήνσον
καίσαρι δούναι, η ου. δώμεν η μη δώμεν.
ο δε ειδώς αυτών την υπόκρισιν, είπεν αυ=
τοίς. τι με πειράζετε. φέρετέ μοι δηνάριον
ίνα ίδω. οι δε ήνεγκαν. και λέγει αυτοίς.
τίνος η εικών αύτη και η επιγραφή. οι δε εί

dixerim⁹ de celo: dicet nobis. Quare
ergo nō credidistis ei. Si dixerim⁹ ex
hoib⁹: timem⁹ pplm. Oēs eni hēbant
iohannem quia vere ppheta esset.
Et respōdentes dicunt iesu. Nescimus.
Et respondens iesus ait illis.
Neq; ego dico vobis in qua potestate
hec faciam.
Cap. 12.

Et cepit illis in parabolis loqui.
Uineam pastinauit homo &
circundedit sepem & fodit lacum:
et edificauit turrim & locauit eam
agricolis & peregre pfect⁹ est. Et mi=
sit ad agricolas in tempore seruum:
vt ab agricolis acciperet de fructu
vinee. Qui apprehensum eum
ceciderūt et dimiserunt vacuum. Et ite
rum misit ad illos alium seruum:
et illum in capite vulnerauerunt & cōtu=
melijs affecerunt. Et rursum
alium misit & illum occiderunt: &
plures alios quosdam cedentes:
alios vero occidētes. Adhuc ergo vnū
charissimū & illū misit ad eos filiū
eos nouissimū dicens: quia reuerebunt
filium meum. Coloni autem
dixerunt adinuicem. Hic est
heres Uenite occidamus eum
& nostra erit hereditas. Et apprehēdē
tes eū occiderunt & ejecerunt extra
vineam. Quid ergo dominus faciet
vinee? Ueniet et perdet
colonos, & dabit vineam
alijs. Nec scripturam hanc legistis:
lapidem quem reprobauerunt edificātes
hic factus ē in caput anguli: a
dño factum est istud & est mirabile
in oculis nostris. Et querebāt eū tenē:
& timuerunt turbam. Cognouerunt
eni qm̄ ad eos parabolam hāc dixerit
Et relicto eo abierunt. Et mittunt
ad eum quosdam ex phariseis
& herodianis vt eum caperent in
verbo. Qui venientes dicunt ei. Ma=
gister scimus q͛ verax es et non curas
quemq;. Nec enim vides in
faciem hominum: sed in veritate
viam dei doces. Licet dari tributum
cesari: an non dabimus?
Qui sciens versutiam illorum ait illis.
Quid me tēptatis? Afferte mihi dena
riū vt videā. At illi obtulerūt ei. Et ait
Cui⁹ ē imago hec: & iscriptio? illis.

A
Mat. 21. f.
Luce. 20. b
Esaie. 5. a
Mat. 13. f.
Hebreo. 1. a
Gen. 37. d
Mat. 21. f.
Ps. 117.
Mat. 21. g.
Luce. 20. c
Actuū. 4. d
1. Pe. 2. a.
Mat. 21. g.
Luce. 19. g.
& 20. c. & 22.
a.
Jo. 7. c. & g
B
Mat. 22. c
Luce. 20. d.
Mat. 22. c.

τον αυτώ. καίσαρος. και αποκριθείς ο ιη-
σους είπεν αυτοίς, απόδοτε τα καίσαρος καί-
σαρι, και τα του θεού τω θεώ. και εθαύμα-
σαν επ αυτώ. και έρχονται σαδδουκαίοι
προς αυτόν, οίτινες λέγουσιν ανάστασιν
μη είναι, και επηρώτησαν αυτόν λέγοντες.
διδάσκαλε, μωσής έγραψεν ημίν ότι εάν
τινός αδελφός αποθάνη, και καταλίπη γυ-
ναίκα και τέκνα μη αφή, ίνα λάβη ο αδελφός
αυτού την γυναίκα αυτού, και εξαναστή-
ση σπέρμα τω αδελφώ αυτού. επτά αδελ-
φοί ήσαν· και ο πρώτος έλαβε γυναίκα, και
αποθνήσκων ουκ αφήκε σπέρμα. και ο δεύ-
τερος έλαβεν αυτήν και απέθανε, και ουδέ αυ-
τος αφήκε σπέρμα. και ο τρίτος ωσαύτως.
και έλαβον αυτήν οι επτά, και ουκ αφήκαν
σπέρμα. εσχάτη πάντων απέθανε και η γυ-
νή. εν τη αναστάσει όταν αναστώσι, τίνος αυ-
των έσται γυνή. οι γαρ επτά έσχον αυτήν
γυναίκα. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν αυ-
τοίς. ου διά τούτο πλανάσθε, μη ειδότες
τας γραφάς μηδε την δύναμιν του θεού.
όταν γαρ εκ νεκρών αναστώσιν, ούτε γα-
μούσιν ούτε εκγαμίσκονται, αλλ εισίν ως
άγγελοι οι εν τοις ουρανοίς. περί δε των νε-
κρών ότι εγείρονται, ουκ ανέγνωτε εν τη βί-
βλω μωσέως επί της βάτου, ως είπεν αυτώ
ο θεός λέγων. εγώ ο θεός αβραάμ και ο θε-
ός ισαάκ και ο θεός ιακώβ. ουκ έστιν ο θε-
ός θεός νεκρών, αλλά ζώντων. υμείς ουν
πολύ πλανάσθε. και προσελθών εις των
γραμματέων, ακούσας αυτών συζητούν-
των, ειδώς ότι καλώς απεκρίθη επηρώτησεν
αυτόν. ποία εστί πρώτη πασών εντολή. ο
δε ιησούς απεκρίθη αυτώ. ότι πρώτη πα-
σών των εντολών. άκουε ισραήλ κύριος ο
θεός ημών, κύριος εις εστί. και αγαπήσεις
κύριον τον θεόν σου εξ όλης της καρδίας
σου, και εξ όλης της ψυχής σου, και εξ ό-
λης της διανοίας σου, και εξ όλης της ισχύ-
ος σου. αύτη πρώτη εντολή. και δευτέρα
ομοία αύτη. αγαπήσεις τον πλησίον σου
ως σεαυτόν. μείζων τούτων άλλη εντολή
ουκ έστι. και είπεν αυτώ ο γραμματεύς.
καλώς διδάσκαλε επ αληθείας είπας, ότι
εις εστί και ουκ έστιν άλλος πλήν αυτού.
και το αγαπάν αυτόν εξ όλης της καρδί-
ας, και εξ όλης της συνέσεως, και εξ όλης της
ψυχής, και εξ όλης της ισχύος, και το α-
γαπάν τον πλησίον ως εαυτόν, πλείον εσ-
τί πάντων των ολοκαυτωμάτων και θυσι-
ών. και ο ιησούς ιδών αυτόν ότι νουνεχώς
απεκρίθη, είπεν αυτώ. ου μακράν ει από

Dicũt ei. Cesaris. Rñdens aũt iesus
dixit illis. Reddite igit q̃ sũt cesaris cesari: Mat. 22. d. Roma. 13. b
et que sunt dei deo. Et mirabantur
super eo. Et venerunt Mat. 22. d.
ad eũ saducei qui dicunt resurrectionez Luce. 20. e.
non esse: et interrogabant euz dicentes.
Magister moyses nobis scripsit vt si Deut. 25. a
cuius frater mortuus fuerit et dimiserit vxo-
rez: et filios non reliq̃rit: accipiat frater
eius vxorem ipsius et resuscitet
semen fratri suo. Septem ergo fratres Mat. 22. d.
erant et primus accepit vxorem: et Luce. 20. e.
mortuus est non relicto semine. Et scđs
accepit eam et mortuus est: et nec iste
reliquit semen. Et tertius similiter.
Et acceperũt eã similr septẽ et nõ reliquerũt
semẽ. Nouissima oĩm defũcta est et mu-
lier. In resurrectione ergo cũ resurrexe-
rint: cuius de his erit vxor? Septẽ enĩ ha
buerũt eã vxorẽ. Et rñdẽs iesus ait illis.
Nonne ideo erratis non scientes
scripturas neq; virtutem dei?
Cum enĩ a mortuis resurrexerint neq; nu
bent neq; nubentur: sed sunt sicut
angeli dei in celis. De mortuis autem C
q̃ resurgãt non legistis in libro
moysi super rubũ: quomodo dixerit illi
deus inq̃ens ego sum deus abraam et deus Exo. 3. b
ysaac et deus iacob? Non est deus Mat. 22. c.
mortuorum sed viuorum. Vos ergo
multum erratis. Et accessit vnus de Mat. 22. f.
scribis qui audierat illos cõquirentes et Luce. 10. f.
videns q̃m bñ illis rñderit: interrogauit
eum quod esset primũ omniũ mandatũ.
Jesus aũt rñdit ei: quia primum oĩm
mandatũ est. Audi israel dominus Deute. 6. a
deus tuus deus vnus est. et diliges Mat. 22. f.
dominum deum tuũ ex toto corde Luce. 10. g.
tuo et ex tota anima tua: et ex tota
mente tua: et ex tota virtute
tua. Hoc est primũ mandatũ. Scđm aũt
simile est illi. Diliges proximũ tuum
tanq̃ teipsũ. Maius horũ aliud mandatũ
non est. Et ait illi scriba.
Bene magister in veritate dixisti: quia Deut. 4. f.
vnus est deus et non est alius pter eũ. Mat. 22. g.
Et vt diligatur ex toto corde: Jaco. 2. b.
et ex toto intellectu: et ex tota 1. Cor. 8. b
anima: et ex tota fortitudine: et dilige Eph. 4. g
re proximum tanq̃ seipsum maius est
oĩbus holocaustomatibus et sacrificijs.
Jesus autem videns q̃ sapienter
respondisset: dixit illi. Non es lõge a

της βασιλείας του θεού. και ουδείς ουκ έ-
τι ετόλμα αυτόν επερωτήσαι. και αποκριθείς
ο ιησούς, έλεγε διδάσκων εν τω ιερώ. πως
λέγουσιν οι γραμματείς ότι ο χριστός υιός
εστί δαυίδ. αυτός γαρ δαυίδ είπεν εν
πνεύματι αγίω. λέγει ο κύριος τω κυρίω
μου κάθου εκ δεξιών μου. έως αν θω τους
εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών σου.
αυτός ουν δαυίδ λέγει αυτόν κύριον, και
πόθεν υιός αυτού εστί. και πολύς όχλος
ήκουεν αυτού ηδέως. και έλεγεν αυτοίς εν
τη διδαχή αυτού. βλέπετε από των γραμ-
ματέων των θελόντων εν στολαίς περιπα-
τείν, και ασπασμούς εν ταις αγοραίς, και
πρωτοκαθεδρίας εν ταις συναγωγαίς, και
πρωτοκλισίας εν τοις δείπνοις. οι κατεσ-
θίοντες τας οικίας των χηρών, και προφά-
σει μακρά προσευχόμενοι. ούτοι λήψονται
περισσότερον κρίμα. και καθίσας ο ιησούς
κατέναντι του γαζοφυλακίου, εθεώρει πως
ο όχλος βάλλει χαλκόν εις το γαζοφυ-
λάκιον. και πολλοί πλούσιοι έβαλον πο-
λλά. και ελθούσα μία χήρα πτωχή, έβαλε
λεπτά δύο ο εστί κοδράντης. και προσκα-
λεσάμενος τους μαθητάς αυτού είπεν αυ-
τοίς αμήν λέγω υμίν, ότι η χήρα αύτη η
πτωχή πλείον πάντων βέβληκε των βαλ-
λόντων εις το γαζοφυλάκιον. πάντες γαρ
εκ του περισσεύοντος αυτοίς έβαλον, αύ-
τη δε εκ της υστερήσεως αυτής πάντα όσα
είχεν έβαλεν όλον τον βίον αυτής. Cap. 13.
Και εκπορευομένου αυτού εκ του ιερού,
λέγει αυτώ εις εκ των μαθητών αυτού.
διδάσκαλε, ίδε ποταποί λίθοι και ποτα-
παί οικοδομαί. και αποκριθείς ο ιησούς εί-
πεν αυτώ. βλέπεις ταύτας τας μεγάλας οι-
κοδομάς, ου μη αφεθή λίθος επί λίθω ος ου
μη καταλυθή. και καθημένου αυτού εις το
όρος των ελαιών κατέναντι του ιερού, επη-
ρώτων αυτόν κατιδίαν πέτρος και ιάκωβος
και ιωάννης και ανδρέας. ειπέ ημίν πότε
ταύτα έσται, και τι το σημείον όταν μέλλη
ταύτα πάντα συντελείσθαι. ο δε ιησούς α-
ποκριθείς αυτοίς ήρξατο λέγειν. βλέπετε μη
τις υμάς πλανήση. πολλοί γαρ ελεύσον-
ται επί τω ονόματι μου λέγοντες ότι εγώ
ειμι, και πολλούς πλανήσουσιν. όταν δε
ακούσητε πολέμους και ακοάς πολέμων,
μη θροείσθε. δει γαρ γενέσθαι αλλ ούπω
το τέλος. εγερθήσεται γαρ έθνος επί έθ-
νος, και βασιλεία επί βασιλείαν, και έσον-
ται σεισμοί κατά τόπους, και έσονται λιμοί
και ταραχαί. αρχαί ωδίνων ταύτα. βλέ-

regno dei. Et nemo iam Mat. 22. g.
audebat euz interrogare. Et respõdẽs Luce. 20. g.
iesus dicebat docens in templo. Quõ D
dicũt scribe christum filium
esse dauid. Ipse enim dauid dicit in Mat. 22. g.
spiritu sancto. Dixit dominus domino Luce. 20. g ps. 109.
meo sede a dextris meis: donec ponaz
inimicos tuos: scabellum pedũ tuorũ.
Ipse ergo dauid dicit eum dominuz et
vnde est filius eius. Et multa turba
eũ libenter audiuit. Et dicebat eis in Mat. 23. a.
doctrina sua. Cauete a scribis Luce. 11. f. et 14. b.
qui volunt in stolis ambulare
et salutari in foro: et in
primis cathedris sedere in synagogis: et
primos discubit9 in cenis. Qui deuo-
rant domos viduarum sub obtẽtu
plixe orationis: hi accipient
plixius iudicium. Et sedens iesus
ↄtra gazophylaciũ aspiciebat quomodo
turba iactaret es in gazophylaciuz:
et multi diuites iactabant multa.
Cũ venisset aũt vna vidua paup misit Luce. 21. a.
duo minuta quod est quadrãs. Et cõ-
uocans discipulos suos ait illis.
Amen dico vobis: quoniã vidua hec
pauper plus oĩbus misit qui miserunt
in gazophylaciuz. Omnes enim
ex eo qđ abũdabat illis miserũt: hec
vero de penuria sua omnia que
habuit misit totũ victũ suuz. Cap. 13.
Et cũ egrederetur de templo: A
ait illi vnus ex discipulis suis. Mat. 24. a.
Magister aspice quales lapides: et q̃les Lu. 19. g. et 21. b.
structure. Et respondẽs iesus ait
illi. Vides has oẽs magnas edificatiões?
Non relinquetur lapis sup lapidẽ q̃ nõ
destruatur. Et cum sederet in
mõte oliuarũ cõtra tẽplũ interrogabant
eum separatim petrus et iacobus
et iohannes et andreas. Dic nobis qñ
ista fient et quod signum erit quando
hec oĩa incipient cõsũmari? Et rñdẽs
iesus cepit dicere illis. Videte ne Mat. 7. d. et 24. a.
q̃s vos seducat. Multi enim venient Luce. 21. b.
in nomine meo dicentes quia ego 1. Cor. 3. d. Ephe. 5. b.
sum: et multos seducent. Cum Luce. 21. b.
audieritis aũt bella et opiniones bellorũ:
ne timueritis. Oportet eñi hec fieri: sed
finis. Exurget enim gens ⌊ nondum B
cõtra gentẽ et regnũ sup regnũ: et erũt
terremotus per loca: et fames. Mat. 10. c.
Initium dolorum hec. Videte Joh. 16. a

πετε δε υμείς εαυτούς. παραδώσουσι γαρ
υμάς εις συνέδρια, και εις συναγωγάς δα-
ρήσεσθε, και επί ηγεμόνων και βασιλέων στα-
θήσεσθε ένεκεν εμού, εις μαρτύριον αυτοίς.
και εις πάντα τα έθνη δει πρώτον κηρυχ-
θήναι το ευαγγέλιον. όταν δε αγάγωσιν υ-
μας παραδιδόντες, μη προμεριμνάτε τι λα-
λήσητε, μηδε μελετάτε, αλλ' ο εάν δοθή υ-
μίν εν εκείνη τη ώρα, τούτο λαλείτε. ου γαρ
εστέ υμείς οι λαλούντες, αλλά το πνεύ-
μα το άγιον. παραδώσει δε αδελφός αδελ-
φόν εις θάνατον και πατήρ τέκνον, και επα-
ναστήσονται τέκνα επί γονείς, και θανατώ-
σουσιν αυτούς, και έσεσθε μισούμενοι υπό
πάντων διά το όνομά μου. ο δε υπομείνας
εις τέλος, ούτος σωθήσεται. όταν δε ίδητε
το βδέλυγμα της ερημώσεως το ρηθέν υπό
δανιήλ του προφήτου εστός όπου ου δει
ο αναγινώσκων νοείτω. τότε οι εν τη ιουδαί-
α φευγέτωσαν εις τα όρη. ο δε επί του δώ-
ματος, μη καταβάτω εις οικίαν, μηδε εισελ-
θέτω άραι τι εκ της οικίας αυτού. και ο εις
τον αγρόν ων, μη επιστρεψάτω εις τα οπί-
σω άραι το ιμάτιον αυτού. ουαί δε ταις εν
γαστρί εχούσαις, και ταις θηλαζούσαις εν
εκείναις ταις ημέραις. προσεύχεσθε δε ίνα
μη γένηται η φυγή υμών χειμώνος. έσον-
ται γαρ αι ημέραι εκείναι θλίψις, οία ου γέ-
γονε τοιαύτη απ' αρχής κτίσεως ης έκτισεν ο
θεός έως του νυν, και ου μη γένηται. και ει
μη κύριος εκολόβωσε τας ημέρας, ουκ αν ε-
σώθη πάσα σαρξ. αλλά διά τους εκλεκτούς
ους εξελέξατο, εκολόβωσε τας ημέρας. και
τότε εάν τις υμίν είπη ιδού ώδε ο χριστός η
ιδού εκεί, μη πιστεύσητε. εγερθήσονται γαρ
ψευδόχριστοι και ψευδοπροφήται, και δώ-
σουσι σημεία και τέρατα προς το αποπλα-
νάν ει δυνατόν και τους εκλεκτούς. υμείς δε
βλέπετε. ιδού προείρηκα υμίν πάντα. αλλ'
εν εκείναις ταις ημέραις, μετά την θλίψιν ε-
κείνην ο ήλιος σκοτισθήσεται, και η σελήνη
ου δώσει το φέγγος αυτής. και οι αστέρες
του ουρανού έσονται εκπίπτοντες. και αι
δυνάμεις αι εν τοις ουρανοίς σαλευθήσον-
ται. και τότε όψονται τον υιόν του ανθρώ-
που ερχόμενον εν νεφέλαις, μετά δυνά-
μεως πολλής και δόξης. και τότε αποστε-
λεί τους αγγέλους αυτού, και επισυνάξει
τους εκλεκτούς αυτού εκ των τεσσάρων α-
νέμων, απ' άκρου γης έως άκρου ουρανού.
από δε της συκής μάθετε την παραβολήν.
όταν δη ο κλάδος αυτής απαλός γένηται,
και εκφύη τα φύλλα, γινώσκετε ότι εγγύς

autem vos metipsos. Tradent enim
vos in concilijs: ⁊ in synagogis vapu
labitis: ⁊ ante presides ⁊ reges stabitis
ꝓpter me in testimonium illis.
Et in omnes gentes primũ oportet pre
dicari euangelium. Et cũ duxerint vos — Mat.10.d.
tradentes nolite precogitare q̃d loqua- — Luce.12.b.
mini: sed quod datum vobis fuerit
in illa hora id loquimini. Non enim
vos estis loquentes: sed spiritus
sanctus. Tradet aũt frater fratrem
in mortem: ⁊ pater filium: ⁊ cõsurgẽt
filij in parentes: ⁊ morte afficient
eos. Et eritis odio
oĩb9 ꝓpter nomẽ meũ. Qui ãt sustinue — Mat.10.c.
rit in finem hic saluus erit. Cũ ãt vi- — ⁊.24.b.
deritis abominationem desolationis — Danie.9.g
stantem vbi non debet:
qui legit intelligat. Tunc q̃ in iudea sũt
fugiant in montes: ⁊ qui super tectũ:
ne descendat in domum: nec itroeat vt
tollat quid de domo sua: et qui in
agro erit non reuertatur retro
tollere vestimentũ suũ. Ve ãt pregnã — Mat.24.c.
tibus ⁊ nutrientibus in — Luce.21.d.
illis diebus. Orate vero vt hyeme — Mat.24.c.
nõ fiant. Erunt — Mat.24.c.
enim dies illi tribulationis ⌈ quã ↄdidit — Luce.21.c.
tales q̃les nõ fuerũt ab initio creature — C
deus vsq; nunc: neq; fient. Et nisi — Mat.24.c.
breuiasset dñs dies: nõ fuisset salua
omnis caro. Sed ꝓpter electos
quos elegit breuiauit dies. Et — Mat.24.d
tunc si q̃s vobis dixerit. Ecce hic ẽ xp̃s: — Luce.17.c.
ecce illic ne credideritis. Exurgent ei — Mat.24.c.
pseudoxp̃i et pseudoprophete: ⁊ dabũt
signa et portenta ad seducendos
si fieri potest etiam electos. Vos ergo
videte. Ecce predixi vobis oĩa. Sed
in illis diebus post tribulationem illã
sol contenebrabitur: ⁊ luna — Iohel.2.g.
non dabit splendorem suum. Et stelle — Esai.5.g.⁊
celi erunt decidentes: ⁊ — .13.b. Mat.24.d.
virtutes que in celis sũt mouebuntur. — Luce.21.e.
Et tunc videbunt filium hominis — Danie.7.d
venientem in nubibus cum virtute
multa ⁊ gloria. Et tunc mittet
angelos suos: ⁊ congregabit
electos suos a quattuor ventis
a sũmo terre vsq; ad sũmum celi.
A ficu aũt discite parabolam. — Mat.24.c.
Cum iam ramus eius tener fuerit — Luce.21.f.
⁊ nata fuerit folia: cognoscitis q2 in pri

το θέρος εστίν. ούτω και υμείς όταν ταύτα
ίδητε γινόμενα, γινώσκετε ότι εγγύς εστιν
επί θύραις. αμήν λέγω υμίν, ότι ου μη πα-
ρέλθη η γενεά αύτη, μέχρις ου πάντα ταύ-
τα γένηται. ο ουρανός και η γη παρελεύσον-
ται, οι δε λόγοι μου ου μη παρέλθωσι. πε-
ρί δε της ημέρας εκείνης και ώρας, ουδείς οί-
δεν, ουδέ οι άγγελοι οι εν τω ουρανώ, ου-
δε ο υιός, ει μη ο πατήρ. βλέπετε αγρυπνεί-
τε και προσεύχεσθε, ουκ οίδατε γαρ πότε
ο καιρός εστίν. ως άνθρωπος απόδημος α-
φείς την οικίαν αυτού, και δους τοις δού-
λοις αυτού την εξουσίαν, και εκάστω το έρ-
γον αυτού, και τω θυρωρώ ενετείλατο ίνα
γρηγορή. γρηγορείτε ουν ουκ οίδατε γαρ
πότε ο κύριος της οικίας έρχεται οψέ, η με-
σονυκτίου, η αλεκτοροφωνίας, η πρωί, μη
ελθών εξαίφνης, εύρη υμάς καθεύδοντας.
α δε υμίν λέγω, πάσι λέγω. γρηγορεί-
τε.

Cap. 14.

Ην δε το πάσχα και τα άζυμα μετά δύο
ημέρας. και εζήτουν οι αρχιερείς και οι
γραμματείς πως αυτόν εν δόλω κρατή-
σαντες αποκτείνωσιν. έλεγον δε. μη εν τη ε-
ορτή, μήποτε θόρυβος έσται του λαού. και
όντος αυτού εν βηθανία εν τη οικία σίμω-
νος του λεπρού, κατακειμένου αυτού, ήλθε
γυνή έχουσα αλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικής πολυτελούς, και συντρίψασα το
αλάβαστρον, κατέχεεν αυτού κατά της κε-
φαλής. ήσαν δε τινες αγανακτούντες προς
εαυτούς και λέγοντες. εις τι η απώλεια
αύτη του μύρου γέγονεν. ηδύνατο γαρ
τούτο πραθήναι επάνω τριακοσίων δηναρί-
ων, και δοθήναι τοις πτωχοίς. και ενεβριμών-
το αυτή. ο δε ιησούς είπεν. άφετε αυτήν. τι
αυτή κόπους παρέχετε. καλόν έργον ειργά-
σατο εν εμοί. πάντοτε γαρ τους πτωχούς
έχετε μεθ' εαυτών, και όταν θέλητε δύνασ-
θε αυτούς ευποιήσαι, εμέ δε ου πάντοτε έ-
χετε. ο έσχεν αύτη εποίησε, προέλαβε μυρί-
σαι μου το σώμα εις τον ενταφιασμόν. αμήν
λέγω υμίν όπου εάν κηρυχθή το ευαγγέ-
λιον τούτο εις όλον τον κόσμον, και ο εποί-
ησεν αύτη λαληθήσεται εις μνημόσυνον αυ-
τής. και ο ιούδας ο ισκαριώτης εις των δώ-
δεκα απήλθε προς τους αρχιερείς ίνα πα-
ραδώ αυτόν αυτοίς. οι δε ακούσαντες εχά-
ρησαν, και επηγγείλαντο αυτώ αργύριον
δούναι. και εζήτει πως ευκαίρως αυτόν πα-
ραδώ. και τη πρώτη ημέρα των αζύμων ότε
το πάσχα έθυον, λέγουσιν αυτώ οι μαθη-
ταί αυτού. που θέλεις απελθόντες ετοιμάσω-

mo sit estas. Sic ⁊ vos cũ videritis hec — D
fieri: scitote q̃ in proximo sit
in ostijs. Amẽ dico vobis q̃m nõ trãsi
bit generatio hec donec om̃ia ista
fiant. Celũ ⁊ terra transibunt: — Mat.24.c
verba autem mea non transibunt. De — Luce.16.d.
die aũt illo vel hora nemo scit: — ⁊.21.f.
neq; angeli in celo neq;
filius nisi pater. Uidete: vigilate
et orate. Nescitis enim quando
tp̃s sit. Sicut homo q̃ pegre ꝓfect9 re — Mat.25.b
liquit domum suam ⁊ dedit seruis — Luce.19.b
suis potestatem cuiusq; operis:
et ianitori precepit vt
vigilet. Uigilate ergo. Nescitis enim — Mat.24.f.
q̃n dñs dom9 veniat sero an media no — Luce.12.e.
cte: an gallicantu: an mane: ne cum
venerit repente inueniat vos dormientes
quod autem vobis dico oĩbus dico vi
gilate.

Cap. 14.

Erat ãt pascha ⁊ azyma p9 biduũ: — A
et querebãt summi sacerdotes ⁊ — Mat.26.a.
scribe quomodo eum dolo tenerent et — Luce.22.a.
occiderẽt. Dicebãt ãt. Nõ in die festo — Iohã.12.a
ne forte tumultus fieret in ppl'o. Et cũ — Mat.26.a.
esset bethanie in domo simonis
leprosi et recumberet: venit
mulier habẽs alabastrũ vnguẽti nardi
spicati preciosi: et fracto
alabastro effudit super caput eius.
Erant aũt quidã indigne ferentes itra
semetipsos: et dicẽtes. Ut quid ꝑditio
ista vnguẽti facta ẽ? Poterat ei vnguẽ — Mat.26.a.
tũ istud venũdari plusq̃ trecẽtis denarijs
⁊ dari paupibus. Et fremebant in
eã. Jesus aũt dixit. Sinite eã. Quid — Mat.26.b
illi molesti estis? Bonũ op9 operata ẽ
in me. Semper enim pauperes
habetis vobiscũ: ⁊ cũ volueritis potestis
illis bñfacere: me aũt nõ semp̃ hẽbitis.
Quod habuit hec fecit: ꝑuenit vngere — Mat.26.b.
corpus meum in sepulturam. Amen — Luce.7.f
dico vobis: vbicũq; p̃dicatũ fuerit euã — Iohã.12.a
geliũ istud in vniuerso mũdo: et q̃d fe — B
cit hec: narrabit in memoriam eius.
Et iudas scariotis vnus de duodecim — Mat.26.b
abijt ad sũmos sacerdotes vt ꝓderet — Luce.22.a
eum illis. Qui audientes gauisi sunt
⁊ promiserunt ei pecuniam se
daturos. ⁊ q̃rebat quõ illũ oportũe tra
deret. Et primo die azymorum quando
pasca imolabant: dicunt ei discipuli.
Quo vis eamus et paremus tibi

μεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα. καὶ ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς.
ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν
ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, ἀ=
κολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ,
εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λέγει. ποῦ ἐστὶ τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσ
χα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω. καὶ
αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμέ
νον ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλ=
θον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πό
λιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοί
μασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας γενομένης, ἔρ=
χεται μετὰ τῶν δώδεκα, καὶ ἀνακειμένων αὐ
τῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέ
γω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ
ἐσθίων μετ᾽ ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ᾽ εἷς. μήτι ἐγώ. καὶ
ἄλλος, μήτι ἐγώ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ
τοῖς. εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ
ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀν=
θρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐ
τοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν
ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ
νος. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς
ἄρτον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε, τοῦτο ἐσ=
τὶ τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον εὐ
χαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐ
τοῦ πάντες, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅ
τι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς
ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐ
τὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ
ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι=
ῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅτι πάντες
σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύ=
τῃ. ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα.
καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ
μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν
γαλιλαίαν. ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ. καὶ εἰ
πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ᾽ οὐκ
ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω
σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶ=
ν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με
ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέ
ῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι.
ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχον
ται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ, καὶ
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε
ἕως προσεύξωμαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέ

vt manduces pascha? Et mittit
duos ex discipulis suis et dicit eis.
Ite in ciuitatem: et occurret vobis Mat.16.b. Luce.22.a.
homo lagenā aque baiulans. Sequi
eum et quocunqz introierit
dicite dn̄o domus: quia magister
dicit. Ubi est refectio mea vbi pascha
cum discipulis meis manducem? Et
ipse vobis demōstrabit cenaculū grāde
illic parate nobis. Et abierūt stratū ꝛ
discipuli ei9: ꝛ venerunt in ciuitatem:
et inuenerūt sicut dixerat illis ꝛ pauerūt
pascha. Uespere autem facto: venit Mat.26.b. Johā.13.c.
cum duodecim. Et discumbentibus il=
lis et mādncantib9 ait iesus. Amen di
co vobis: quia vn9 ex vobis tradet me
q̄ mānducat mecū. At illi ceperūt ꝯtrista=
ri et dicere ei singulatim Numquid ego?
Qui ait illis.
Unus ex duodecim qui intingit mecū
manū in catino. Et filius quidem hoīs
vadit sicut scriptum est de eo.
Ue autem homini illi per quem E
filius hominis tradetur. Bonum Mat.26.b. Luce.22.c.
erat ei: si non esset natus homo ille.
Et manducantib9 illis: accepit iesus Mat.26.c. Luce.22.b.
panem et benedicens fregit ꝛ dedit
eis et ait. Sumite hoc est grāēs
corpus meū. Et accepto calice: grās
dedit eis. Et biberunt ex illo
omnes. Et ait illis. Hic est
sanguis me9 noui testamenti: qui pro
multis effundetur. Amē dico vobis: q Mat.26.c.
iam non bibam de genimine
vitis vsqz in diem illum cum illud
bibam nouum in regno dei. Et Mat.26.c. Johā.18.a.
hymno dicto exierūt in montē oliuaꝝ.
Et ait eis iesus. Omnes
scandalizabimini in me in nocte ista
quia scriptum est. Percutiam pastorē Zacha.13.c. Mat.26.c. Luce.22.d.
et dispergentur oues. Sed
postea q̄ resurrexero precedam vos in D
galileam. Petrus aūt ait illi. Et si
omnes scandalizati fuerit in te: sed nō
ego. Et ait illi iesus. Amen dico
tibi: quia tu hodie ī nocte hac priusq̄
gall9 vocē bis dederit: ter me es nega
turus. At ille āpli9 loq̄bat. Et si opor= Mat.26.c.
tuerit me simul cōmori tibi non te nega
bo. Similiter āūt ꝛ oēs dicebant. Et ve Mat.26.d.
niūt in prediuum cui nomē gethsemani ꝛ
ait discipulis suis. Sedete hic Mat.26.d.
donec orem. Et assumit petrum

τρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ᾽ ἑαυτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. καὶ
λέγει αὐτοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου
ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖ=
τε μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐ
πὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν
ἐστι παρέλθῃ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν.
ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένε
γκε τὸ ποτήριον ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ᾽ οὐ τί
ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. καὶ ἔρχεται καὶ εὑ=
ρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέ
τρῳ. σίμων καθεύδεις, οὐκ ἴσχυσας μίαν
ὥραν γρηγορῆσαι. γρηγορεῖτε καὶ προσεύ
χεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν
πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. καὶ
πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λό=
γον εἰπών. καὶ ὑποστρέψας, εὗρεν αὐτοὺς
πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν βεβαρημένοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐ=
τῷ ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέ
γει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ
εσθε. ἀπέχει. ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδο=
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας
τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ
ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. καὶ εὐθέως ἔτι αὐ
τοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται ἰούδας εἷς
ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὄχλος πο
λὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν
πρεσβυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐ
τὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων. ὃν ἂν φιλή=
σω αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπα=
γάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν εὐθέως προ=
σελθὼν αὐτῷ λέγει. χαῖρε ῥαββί. καὶ κατε=
φίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸν
τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. εἷς
δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν
μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέ=
ως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκρι
θεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐ=
ξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα=
βεῖν με. καθ᾽ ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ
ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
ἀλλ᾽ ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέν
τες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. καὶ εἷς τις νεα=
νίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ περιβεβλημέ=
νος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν
αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν
σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ
ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα.
καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.
καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθη=
σεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ=

et iacobum et iohannem secum:
et cepit pauere et tedere. Et Mat.26.d. Johā.12.d.
ait illis. Tristis est anima mea
vsqz ad mortē. Sustinete hic et vigila=
te. Et cū processisset paululū pcidit sup Mat.26.d. Luce.22.d.
terram et orabat: vt si fieri posset
transiret ab eo hora. Et dixit.
Abba pater: oīa tibi possibilia sunt: Mat.26.d. Luce.22.c. Johā.6.e.
transfer calicem hunc a me: sed nō qd
ego volo: sed quod tu. Et venit et in
uenit eos dormientes. Et ait petro.
Simon dormis? Non potuisti vna
hora vigilare. Uigilate et orate
vt non intretis in temptationem.
Spūs quidē pmpt9 ē: caro vō īfirma. Mat.26.d. Johā.6.g. Mat.26.d.
Et iterū abiens orauit eundē sermonez
dicens. Et reuersus denuo: iuenit eos
dormientes. Erant enim oculi E
eorum grauati: ꝛ ignorabant quid
responderēt ei. Et venit tertio: et ait
illis. Dormite iam et requiescite.
Sufficit. Uenit hora: ecce filius
hominis tradetur in manus
peccatorum. Surgite eamus. Ecce
qui me tradet prope est. Et adhuc eo Mat.26.e. Luce.22.c. Johā.18.a.
loquente venit iudas scarioth vnus de
duodecim et cum eo turba multa:
cum gladijs ꝛ lignis missi a summis
sacerdotibus et scribis et
senioribus. Dederat autem tradito Mat.26.e.
eis signū dicens. Quēcūqz osculat9 fue
ro ipse est tenete eum: et ducite
caute. Et cū venisset statim accedēs ad
eum ait. Aue rabbi. Et osculatus est
eum. At illi manus iniecerunt in ie=
sum et tenuerunt eum. Unus Mat.26.e. Luce.22.c. Johā.18.b.
aūt quidam de circumstantibus educēs
gladiuz: percussit seruum summi sacer
dotis ꝛ āputauit illi auriculā. Et rn̄dēs Mat.26.e. Luce.22.e. Johā.18.d.
iesus ait illis. Tanqz ad latronē existis
cum gladijs ꝛ lignis comprehendere
me. Quottidie eram apud vos in
tēplo docens: et non me tenuistis.
Sed vt impleant scripture. Tūc discipu Mat.26.f.
li ei9 relinquētes eū oēs fugerūt. Adole
scēs aūt quidam sequebatur eum ami
ctus sindone super nudo: et tenuerunt
eum. Et ille reiecta F
sindone nudus pfugit ab eis. Et Mat.26.f. Luce.22.f.
adduxerunt iesum ad summum sacerdotē
et conuenerunt omnes sacerdotes
et scribe et seniores. Mat.26.f. Luce.22.f.
Petrus autem alonge secutus est
eū vsqz itro in atriū summi sacerdotis:

χιερέως. και ην συγκαθήμενος μετά των υπηρετών, και θερμαινόμενος πρός το φως. οι δε αρχιερείς και όλον το συνέδριον, εζήτουν κατά του ιησού μαρτυρίαν εις το θανατώσαι αυτόν, και ουχ εύρισκον. πολλοί γαρ εψευδομαρτύρουν κατ αυτού, και ίσαι αι μαρτυρίαι ουκ ήσαν. και τινές αναστάντες, εψευδομαρτύρουν κατ αυτού, λέγοντες. ότι ημείς ηκούσαμεν αυτού λέγοντος ότι εγώ καταλύσω τον ναόν τούτον τον χειροποίητον, και διά τριών ημερών άλλον αχειροποίητον οικοδομήσω. και ουδέ ούτως ίση ην η μαρτυρία αυτών. και αναστάς ο αρχιερεύς εις μέσον, επηρώτησε τον ιησούν λέγων. ουκ αποκρίνη ουδέν, τι ούτοι σου καταμαρτυρούσιν. ο δε εσιώπα και ουδέν απεκρίνατο. πάλιν ο αρχιερεύς επηρώτα αυτόν και λέγει αυτώ. συ ει ο χριστός ο υιός του ευλογητού. ο δε ιησούς είπεν. εγώ ειμί. και όψεσθε τον υιόν του ανθρώπου εκ δεξιών καθήμενον της δυνάμεως, και ερχόμενον μετά των νεφελών του ουρανού. ο δε αρχιερεύς διαρρήξας τους χιτώνας αυτού λέγει. τι έτι χρείαν έχομεν μαρτύρων. ηκούσατε της βλασφημίας, τι υμίν φαίνεται. οι δε πάντες κατέκριναν αυτόν ένοχον είναι θανάτου. και ήρξαντο τινές εμπτύειν αυτώ, και περικαλύπτειν το πρόσωπον αυτού, και κολαφίζειν αυτόν, και λέγειν αυτώ. προφήτευσον. και οι υπηρέται ραπίσμασιν αυτόν έβαλλον. και όντος του πέτρου εν τη αυλή κάτω, έρχεται μία των παιδισκών του αρχιερέως, και ιδούσα τον πέτρον θερμαινόμενον εμβλέψασα αυτώ λέγει. και συ μετά του ναζαρηνού ιησού ήσθα. ο δε ηρνήσατο λέγων. ουκ οίδα, ούτε επίσταμαι τι συ λέγεις. και εξήλθεν έξω εις το προαύλιον, και αλέκτωρ εφώνησε. και η παιδίσκη ιδούσα αυτόν πάλιν, ήρξατο λέγειν τοις παρεστηκόσιν, ότι ούτος εξ αυτών εστίν. ο δε πάλιν ηρνείτο. και μετά μικρόν πάλιν οι παρεστώτες έλεγον τω πέτρω. αληθώς εξ αυτών ει, και γαρ γαλιλαίος ει, και η λαλιά σου ομοιάζει. ο δε ήρξατο αναθεματίζειν και ομνύειν, ότι ουκ οίδα τον άνθρωπον τούτον ον λέγετε. και εκ δευτέρου αλέκτωρ εφώνησε. και ανεμνήσθη ο πέτρος το ρήμα ο είπεν αυτώ ο ιησούς. ότι πριν αλέκτορα φωνήσαι δις, απαρνήση με τρις. και επιβαλών έκλαιε.

Cap.15.

Και ευθέως επί το πρωΐ συμβούλιον ποιήσαντες οι αρχιερείς μετά των πρεσβυτέρων και γραμματέων, και όλον το συνέδριον, δήσαντες τον ιησούν απήνεγκαν, και

et sedebat cum ministris Johã.18.f.
ad ignem: & calefaciebat se. [bãt
Sũmi vo sacerdotes et omne cõciliũ quere Mat.26.f.
aduersus iesũ testimoniũ: vt eũ morti tra Luce.22.g.
derent: nec inueniebant. Multi
enim testimoniũ falsũ dicebãt aduersus eũ: &
cõuenientia testimonia nõ erãt. Et quidã Mat.26.f.
surgẽtes falsum testimoniũ ferebãt ad-
uersus eũ dicentes. Quoniam nos audiuimus
Ego dissoluã templũ hoc [eũ dicẽtẽ.
manufactum: & post triduum
aliud nõ manufactũ edificabo. Et non
erat cõueniẽs testimoniũ illorũ. Exurgẽs
autem summus sacerdos in mediũ: interroga-
uit iesũ dicens. Nõ rñdes quicquam ad ea q̃ ti
bi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat
et nihil rñdit. Rursũ summus sacerdos in Mat.26.f.
terrogabat eũ & dixit ei. Tu es christus Luce.22.g.
filius dei benedicti. Jesus aũt dixit illi. Mat.26.f.
Ego sum. Et videbitis filiũ hominis Luce.22.g.
sedẽtem a dextris virtutis dei: Johã.6.g.
et venientem cum nubibus celi. H
Summus autem sacerdos scindens vestimenta Mat.26.g.
sua ait. Quid adhuc desideramus testes? Mat.26.g.
Audistis blasphemiam: quid vobis Luce.22.g.
videtur? Qui omnes condemnauerũt eũ
esse reũ mortis. Et ceperũt quidã con Mat.26.g.
spuere eum: et velare faciem Luce.22.g.
eius: et colaphis eum cedere et dicere Johã.19.a.
ei: prophetiza: & ministri alapis
eum cedebant. Et cum esset petrus Mat.26.g.
in atrio deorsum: venit vna ex ancillis Luce.22.f.
summi sacerdotis: et cum vidisset petrum Johã.18.c.
calefacientem se: aspiciens illũ ait. Et
tu cum iesu nazareno eras? At ille
negauit dicens. Neque scio neque noui
quid dicas. Et exijt foras ante atrium: Mat.26.g.
et gallus cantauit. Rursus autem cũ vidis- Luce.22.f.
set illũ ancilla cepit dicere circũstãtibus: Johã.18.c.
quia hic ex illis est. At ille
iterum negauit. Et post pusillũ rursus qui asta
dicebãt petro. Vere ex illis [bãt
es: nam et galileus es.
Ille autem cepit anathematizare
et iurare quia nescio hominem istum
quem dicitis. Et statim iterũ gallus cãta-
uit. Et recordatus est petrus verbi quod Mat.26.g.
dixerat ei iesus: priusquam gallus Luce.22.g.
cantet bis: ter me negabis. Et cepit
flere.

Cap.15.

Et confestim mane concilium A
facientes summi sacerdotes cũ seniori Mat.27.a.
bus et scribis: et vniuerso concilio Luce.23.a.
vincientes iesum duxerunt: et Johã.18.c.

παρέδωκαν τω πιλάτω. και επηρώτησεν αυτόν ο πιλάτος. συ ει ο βασιλεύς των ιουδαίων. ο δε αποκριθείς είπεν αυτώ. συ λέγεις. και κατηγόρουν αυτού οι αρχιερείς πολλά, αυτός δε ουδέν απεκρίνατο. ο δε πιλάτος πάλιν επηρώτησεν αυτόν λέγων. ουκ αποκρίνη ουδέν. ίδε πόσα σου καταμαρτυρούσιν. ο δε ιησούς ουκέτι ουδέν απεκρίθη, ώστε θαυμάζειν τον πιλάτον. κατά δε εορτήν απέλυεν αυτοίς ένα δέσμιον όνπερ ητούντο. ην δε ο λεγόμενος βαραββάς, μετά των συστασιαστών δεδεμένος, οίτινες εν τη στάσει φόνον πεποιήκεισαν. και αναβοήσας ο όχλος, ήρξατο αιτείσθαι καθώς αεί εποίει αυτοίς. ο δε πιλάτος απεκρίθη αυτοίς λέγων. θέλετε απολύσω υμίν τον βασιλέα των ιουδαίων. εγίνωσκε γαρ ότι διά φθόνον παραδεδώκεισαν αυτόν οι αρχιερείς. οι δε αρχιερείς ανέσεισαν τον όχλον ίνα μάλλον τον βαραββάν απολύση αυτοίς. ο δε πιλάτος αποκριθείς πάλιν είπεν αυτοίς. τι ουν θέλετε ποιήσω ον λέγετε βασιλέα των ιουδαίων. οι δε πάλιν έκραξαν σταύρωσον αυτόν. ο δε πιλάτος έλεγεν αυτοίς. τι γαρ κακόν εποίησεν. οι δε περισσοτέρως έκραξαν, σταύρωσον αυτόν. ο δε πιλάτος βουλόμενος τω όχλω το ικανόν ποιήσαι, απέλυσεν αυτοίς τον βαραββάν, και παρέδωκε τον ιησούν φραγελλώσας, ίνα σταυρωθή. οι δε στρατιώται απήγαγον αυτόν έσω της αυλής, ο εστί πραιτώριον. και συγκαλούσιν όλην την σπείραν, και ενδύουσιν αυτόν πορφύραν, και περιτιθέασιν αυτώ πλέξαντες ακάνθινον στέφανον, και ήρξαντο ασπάζεσθαι αυτόν και λέγειν. χαίρε ο βασιλεύς των ιουδαίων. και έτυπτον αυτού την κεφαλήν καλάμω, και ενέπτυον αυτώ, και τιθέντες τα γόνατα προσεκύνουν αυτώ. και ότε ενέπαιξαν αυτώ, εξέδυσαν αυτόν την πορφύραν, και ενέδυσαν αυτόν τα ιμάτια τα ίδια, και εξάγουσιν αυτόν ίνα σταυρώσωσιν αυτόν. και αγγαρεύουσι παράγοντα τινά σίμωνα κυρηναίον ερχόμενον απ αγρού τον πατέρα αλεξάνδρου και ρούφου ίνα άρη τον σταυρόν αυτού. και φέρουσιν αυτόν επί γολγοθάν τόπον ο εστί μεθερμηνευόμενον κρανίου τόπος. και εδίδουν αυτώ πιείν εσμυρνισμένον οίνον, ο δε ουκ έλαβε. και σταυρώσαντες αυτόν διαμερίζονται τα ιμάτια αυτού βάλλοντες κλήρον επ αυτά, τις τι άρη. ην δε ώρα τρίτη, και εσταύρωσαν αυτόν. και ην η επιγραφή της αιτίας αυτού επιγεγραμμένη ο βασιλεύς των ιουδαίων. και συν αυτώ σταυρούσι δύο ληστάς, ε

tradiderunt pilato. Et interrogauit eũ Mat.27.b
pilatus. Tu es rex iudeorum? Luce.23.a.
At ille respondens ait illi. Tu dicis. Johã.18.f.
Et accusabant eum summi sacerdotes in Mat.27.b.
multis. Pilatus autem Johã.19.b.
rursum interrogauit eum dicens.
Nõ rñdes quicquam? Vide in quantis te accusãt?
Jesus autem amplius nihil respondit:
ita vt miraretur pilatus. Per Mat.27.b.
diem aũt festũ solebat dimittere illis vnũ Luce.23.c.
ex vinctis quẽcũque petijssent. Erat autem qui di Johã.18.g.
cebatur barrabas: qui cũ sediciosis erat vi
ctus qui in seditiõe fecerãt homicidiũ. Et cũ Mat.27.b
turba: cepit rogare sicut [ascendisset Johã.18.g.
semper faciebat illis. Pilatus aũt rñdit
eis & dixit. Vultis dimittam vobis
regem iudeorum? Sciebat enim quod
per inuidiã tradidissent eũ summi sacerdo
tes. Pontifices aũt concitauerũt turbã Mat.27.b.
vt magis barrabam dimitteret eis. Luce.23.c.
Pilatus autem iterum respondẽs ait illis. Johã.18.g.
Quid ergo vultis faciam regi Actuum.3.c.
iudeorũ? At illi iterũ clamauerũt
dicẽtes. Crucifige eũ. Pilatus vero dice
bat illis. Quid enim mali fecit? At illi B
magis clamabãt. Crucifige eũ. Pilatus Mat.27.c.
volens populo satisfacere [autem Luce.23.d.
dimisit illis barrabam: et tradidit Johã.19.c.
iesum flagellis cesũ vt crucifigeretur.
Milites autem duxerunt eum in Mat.27.c.
atrium pretorij: et conuocant Johã.19.a.
totam cohortem: et induunt
eum purpura: et imponunt ei
plectentes spineam coronam: et ceperũt
salutare eum. Aue rex Mat.27.d
iudeorum. Et percutiebant
caput eius harũdine: & cõspuebãt eũ. &
ponentes genua adorabant eum. Et
postquam illuserunt ei: exuerunt illum
purpura: et induerunt eum vestimentis
suis: et educunt illum vt crucifigerent
eum. Et angariauerũt pretereuntem Mat.27.d
quẽpiã simonẽ cyreneum venientem de Luce.23.d.
villa: patrem alexandri et ruffi:
vt tolleret crucem eius. Et perducunt Mat.27.d
illũ in golgotha locũ: quod est interpretatũ Luce.23.c.
caluarie locus. Et dabant ei Johã.19.c.
bibere myrrhatũ vinum: & non accepit Mat.27.d
Et crucifigentes eum diuiserunt Johã.19.c.
vestimẽta eius: mittentes sortẽ super eis Mat.27.d.
quis quid tolleret. Erat autem hora tertia: et Luce.23.c.
eũ. Et erat titulus cãe eius [crucifigerũt Johã.19.d.
inscriptus rex iudeorum. Mat.27.d
Et cum eo crucifigunt duos latrones Luce.23.c.
Johã.19.d

μα εκ δεξιῶν, και ἕνα εξ ευωνύμων αυτοῦ. και επληρώθη η γραφὴ η λέγουσα. και μετὰ ανόμων ελογίσθη. και οι παραπορευόμενοι εβλασφήμουν αυτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αυτῶν, και λέγοντες. ουά, ο καταλύων τὸν ναὸν και εν τρισὶν ημέραις οικοδομῶν, σῶσον σεαυτόν, και κατάβα από τοῦ σταυροῦ. ομοίως και οι αρχιερεῖς εμπαίζοντες πρὸς αλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων έλεγον. άλλους έσωσεν, εαυτὸν ου δύναται σῶσαι. ο χριστὸς ο βασιλεὺς τοῦ ισραήλ, καταβάτω νῦν από τοῦ σταυροῦ, ίνα ίδωμεν και πιστεύσωμεν. και οι συνεσταυρωμένοι αυτῷ ωνείδιζον αυτόν. γενομένης δε ώρας έκτης, σκότος εγένετο εφ᾽ όλην τὴν γῆν έως ώρας ενάτης. και τῇ ώρᾳ τῇ ενάτῃ εβόησεν ο ιησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ελωΐ, ελωΐ λιμὰ σαβαχθανί. ο εστὶ μεθερμηνευόμενον. ο θεός μου ο θεός μου εις τί με εγκατέλιπες. και τινὲς τῶν παρεστηκότων ακούσαντες, έλεγον. ιδοὺ ηλίαν φωνεῖ. δραμὼν δε εις και γεμίσας σπόγγον όξους, περιθεὶς τε καλάμῳ, επότιζεν αυτὸν λέγων. άφετε ίδωμεν ει έρχεται ηλίας καθελεῖν αυτόν. ο δε ιησοῦς αφεὶς φωνὴν μεγάλην, εξέπνευσε. και τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ εσχίσθη εις δύο, από άνωθεν έως κάτω. ιδὼν δε ο κεντυρίων ο παρεστηκὼς εξ εναντίας αυτοῦ ότι ούτως κράξας εξέπνευσεν, εἶπεν. αληθῶς ο άνθρωπος οὗτος υιὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δε και γυναῖκες από μακρόθεν θεωροῦσαι, εν αἷς ἦν μαρία η μαγδαληνή, και μαρία η τοῦ ιακώβου τοῦ μικροῦ και ιωσῆ μήτηρ, και σαλώμη, αι και ότε ἦν εν τῇ γαλιλαίᾳ ηκολούθουν αυτῷ, και διηκόνουν αυτῷ, και άλλαι πολλαὶ αι συναναβᾶσαι αυτῷ εις ιεροσόλυμα. και ήδη οψίας γενομένης, επεὶ ἦν παρασκευὴ ο εστὶ προσάββατον, ἦλθεν ιωσὴφ ο από αριμαθαίας ευσχήμων βουλευτής. ος και αυτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. και τολμήσας εισῆλθε πρὸς πιλάτον, και ητήσατο τὸ σῶμα τοῦ ιησοῦ. ο δε πιλάτος εθαύμασεν ει ήδη τέθνηκεν. και προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, επηρώτησεν αυτὸν ει πάλαι απέθανε. και γνοὺς από τοῦ κεντυρίωνος, εδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ιωσήφ. και αγοράσας σινδόνα και καθελὼν αυτόν, ενείλισε τῇ σινδόνι, και κατέθηκεν αυτὸν εν μνημείῳ, ο ἦν λελατομημένον εκ πέτρας, και προσεκύλισε λίθον επὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. η δε μαρία η μαγδαληνὴ και μαρία ιωσῆ εθεώρουν ποῦ τίθεται. Cap. 16.

vnũ a dextris et alium a sinistris eius. Et impleta est scriptura q̃ dicit. Et cũ iniquis reputatus est. (Esaie. 53. d) C Et pretereuntes blasphemabant eum: mouentes capita sua et dicentes. Vah qui destruis templũ dei: ⁊ i trib⁹ dieb⁹ reedificas. (Mat. 27. e) Saluum fac temetipsũ descendens de cruce. (Sapiẽ. 2. d) Silr̃ et summi sacerdotes illudẽtes ad alterutrum cum scribis dicebãt. (Mat. 27. e. Luce. 23. e) Alios saluos fecit seipsũ nõ põt saluum facere. Christus rex israel: descẽdat nunc de cruce vt videamus ⁊ credam⁹. (Mat. 27. e) Et qui cũ eo crucifixi erãt conuiciabãtur ei. (Mat. 27. e. Luce. 23. f) Et facta hora sexta: tenebre facte sunt per totã terrã vsq; in horã nonã. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna dicẽs. (Mat. 27. e) Heloy: heloy: lama sabtani. Qđ ẽ interpretatũ. Deus me⁹: de⁹ me⁹: vt q̃d dereliq̃sti me? Et q̃dã d circũstãtib⁹ audientes dicebãt. Ecce heliã vocat. Currens aũt vn⁹ ⁊ iplẽs spõgiã aceto: circũponẽsq; calão potũ dabat ei dicẽs. (Mat. 27. f. Luce. 23. e. Johã. 19. e) Sinite: videam⁹ si veniat helias ad deponendũ eũ. (Mat. 27. f. Johã. 19. f) Jesus aũt emissa voce magna expirauit. Et velũ templi scissum est in duo a summo vsq; deorsũ. (Mat. 27. f. Luce. 23. f) Videns aũt centurio qui ex aduerso stabat quia sic clamans expirasset ait. (Mat. 27. f. Luce. 23. g) D Vere hic homo filius dei erat. (Mat. 27. f) Erant autem ⁊ mulieres de longe aspicientes: inter quas erat maria magdalene: et maria iacobi minoris: et ioseph mater et salome: q̃ cũ esset in galilea seq̃bãtur eum et ministrabant ei: et alie multe q̃ simul cũ eo ascẽderãt hierosolymã. Et cum iam sero esset factũ: q̃ erat parasceue quod ẽ ãtesabbatũ: venit ioseph ab arimathia nobil' decurio: (Mat. 27. g. Luce. 23. g. Johã. 19. g) qui et ipse erat expectans regnum dei. Et audacter introiuit ad pilatum et petijt corpus iesu. Pilatus aũt mirabat si iã obisset. Et accersito centurione iterrogauit eũ si iã mortu⁹ esset. Et cũ cognouisset a cẽturione: donauit corpus ioseph. Joseph aũt mercat⁹ sindonẽ et deponẽs eum inuoluit sindone: (Mat. 27. g. Luce. 23. g. Johã. 19. g) et posuit eum in monumẽto qđ erat excisum de petra: et aduoluit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem magdalene et maria ioseph aspiciebant vbi poneretur. (Mat. 27. g) Cap. 16.

Και διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία η μαγδαληνὴ και μαρία ιακώβου και σαλώμη ηγόρασαν αρώματα, ίνα ελθοῦσαι αλείψωσι τὸν ιησοῦν. και λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων, έρχονται επὶ τὸ μνημεῖον ανατείλαντος τοῦ ηλίου, και έλεγον πρὸς εαυτάς. τίς αποκυλίσει ημῖν τὸν λίθον εκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. και αναβλέψασαι θεωροῦσιν ότι αποκεκύλισται ο λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. και εισελθοῦσαι εις τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον εν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, και εξεθαμβήθησαν. ο δε λέγει αυταῖς. μὴ εκθαμβεῖσθε. ιησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν εσταυρωμένον, ηγέρθη ουκ έστιν ῶδε. ίδε ο τόπος όπου έθηκαν αυτόν. αλλ᾽ υπάγετε, είπατε τοῖς μαθηταῖς αυτοῦ και τῷ πέτρῳ ότι προάγει υμᾶς εις τὴν γαλιλαίαν, εκεῖ αυτὸν όψεσθε, καθὼς εἶπεν υμῖν. και εξελθοῦσαι, έφυγον από τοῦ μνημείου. εἶχε δε αυτὰς τρόμος και έκστασις, και ουδενὶ ουδὲν εἶπον, εφοβοῦντο γάρ. αναστὰς δε ο ιησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, εφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, αφ᾽ ἧς και εκβεβλήκει επτὰ δαιμόνια. εκείνη πορευθεῖσα, απήγγειλε τοῖς μετ᾽ αυτοῦ γενομένοις πενθοῦσι και κλαίουσι. κακεῖνοι ακούσαντες ότι ζῇ και εθεάθη υπ᾽ αυτῆς, ηπίστησαν. μετὰ δε ταῦτα, δυσὶν εξ αυτῶν περιπατοῦσιν εφανερώθη εν ετέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εις αγρόν. κακεῖνοι απελθόντες απήγγειλαν τοῖς λοιποῖς, ουδὲ εκείνοις επίστευσαν. ύστερον ανακειμένοις αυτοῖς τοῖς ένδεκα, εφανερώθη και ωνείδισε τὴν απιστίαν αυτῶν και σκληροκαρδίαν, ότι τοῖς θεασαμένοις αυτὸν εγηγερμένον, ουκ επίστευσαν. και εἶπεν αυτοῖς. πορευθέντες εις τὸν κόσμον άπαντα, κηρύξατε τὸ ευαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ο πιστεύσας και βαπτισθεὶς σωθήσεται, ο δε απιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δε τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει. εν τῷ ονόματί μου δαιμόνια εκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, όφεις αροῦσι, καν θανάσιμόν τι πίωσιν, ου μὴ αυτοὺς βλάψῃ. επὶ αρρώστους χεῖρας επιθήσουσι και καλῶς έξουσιν. ο μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αυτοῖς, ανελήφθη εις τὸν ουρανόν, και εκάθισεν εκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. εκεῖνοι δε εξελθόντες εκήρυξαν πανταχοῦ τοῦ κυρίου συνεργοῦντος και τὸν λόγον βεβαιοῦντος, διὰ τῶν επακολουθούντων σημείων. αμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ μάρκον αγίου ευαγγελίου.

A Et cum transisset sabbatum: maria magdalene et maria iacobi: et salome emerũt aromata vt venientes vngerent iesum. Et valde mane vna sabbatorũ veniunt ad monumentũ: (Mat. 28. a. Luce. 24. a. Johã. 20. a) orto iam sole. Et dicebant ad inuicẽ. Quis reuoluet nobis lapidẽ ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magn⁹ valde. Et introeũtes in monumentũ viderũt iuuenẽ sedẽtem in dextris coopertum stola candida: ⁊ obstupuerũt. B Qui dicit illis. Nolite expauescere. Jesũ queritis nazarenum crucifixum: (Mat. 28. a. Luce. 24. a) surrexit non est hic. Ecce locus: vbi posuerũt eũ. Sed ite dicite discipulis eius ⁊ petro: quia precedet vos in galileam. Ibi eũ videbitis sicut dixit vobis. At ille exeũtes fugerũt de monumẽto. (Mat. 28. a. Luce. 24. b) Inuaserat enim eas tremor et pauor: ⁊ nemini quicq̃ dixerũt. Timebant enĩ. Surgẽs aũt iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene: de qua eiecerat septem demonia. C Illa vadens nunciauit his qui cum eo fuerãt lugentibus ⁊ flentibus: ⁊ illi audientes quia viueret ⁊ visus eẽt ab ea: nõ crediderũt. Post hec aũt duob⁹ ex his ãbulãtib⁹ (Luce. 24. c) ostensus ẽ in alia effigie euntibus in villam: et illi euntes nunciauerunt ceteris: nec illis crediderũt. Nouissime aũt recumbentibus illis vndecim apparuit: et exprobrauit incredulitatẽ eorũ: ⁊ duritiã cordis: q̃ his qui viderant eũ resurrexisse nõ crediderũt. Et dixit eis. Euntes in mundum vniuersum: p̃dicate euangeliũ oĩ creature. D Qui crediderit ⁊ baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit: q̃ vero (Mat. 10. b) nõ crediderit ꝯdẽnabit. Signa aũt eos q̃ crediderit hec sequentur. In nomine meo demonia eijcient: (Luce. 10. e) linguis loq̃nt nouis serpẽtes tollẽt. Et si mortiferũ q̃d biberit: nõ eis nocebit. Sup egros manus imponent ⁊ bene hẽbũt. Et dñs q̃dẽ iesus postq̃ locut⁹ ẽ (Actuũ. 1. b. Luce. 24. g. Apoca. 11. c) eis assumptus est in celum: et sedit a dextris dei. Illi autem profecti predicauerũt vbiq; domino cooperante ⁊ sermonem confirmante sequentibus signis.

Explicit euangelium secundum marcum.

Incipit prefatio beati hieronymi presbiteri in euangelium secundum Lucam.

Lucas syrus natione antiocensis: arte medicus discipulus apostolorum postea paulum secutus vsq; ad consummationem eius seruiens dño sine crimine: nam neq; vxorem vnq; habens neq; filios: septuaginta ⁊ quattuor annorũ obijt in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cũ iam scripta essent euãgelia: p matheũ quidẽ in iudea: per marcũ aũt in italia: sancto instigante spũ in achaie partibus hoc scripsit euãgeliũ: significans etiam ipse in principio ante suũ alia esse descripta. Cui extra ea q̃ ordo euãgelice dispositiõis exposcit: ea maxie necessitas laboris fuit vt primũ grecis fidelib9 oĩ pphetatiõe vẽturi in carnẽ dei xp̃i manifestata hũanitate: ne iudaicis fabulis attẽti i solo legis deside rio tenẽnt: vl ne hẽticis fabul' ⁊ stultis sollicitationib9 seducti exciderẽt a vitate: elaboraret. Dehinc vt i pricipio euãgelij iohãnis natiuitate presũpta: cui euãgeliũ scribẽt: ⁊ i quo elect9 scribẽt idicaret: ptestans in se cõpleta esse: que essent ab alijs inchoata. Cui ideo post baptismũ filij dei a perfectione generationis in christo implete: repetende a principio natiuitatis humane potestas pmissa est: vt requirẽtibus demõstraret in quo apprehendens erat per nathan filium dauid introitu recurrentis in deum generationis admisso: indisparabilis dei predicans in hominibus christũ suũ: perfecti opus hominis redire in se per filium faceret: que per dauid patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce nõ inmerito et scribendorũ actuum apostolorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio perditionis extincto: oratiõe ab apostolis facta: sorte domini electionis numerus compleretur. Sicq; paulus consummatiõẽ apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentib9 ac requirentibus deum et si per singula expediri a nobis vtile fuerat: sciens tamen q operantem agricolã oportcat primum de fructibus suis edere: vitauimus publicam curiositatem: ne non tam volentibus deum demonstrasse videremur q̃ fastidientibus prodidisse.

Explicit prefatio.

Προοίμιον του αγίου λουκά εις το αυτού ευαγγέλιον.

Επειδήπερ πολλοί επεχείρησαν ανατάξασθαι διήγησιν περί των πεπληροφορημένων εν ημίν πραγμάτων, καθώς παρέδωσαν ημίν οι απ' αρχής αυτόπται και υπηρέται γενόμενοι του λόγου, έδοξε καμοί παρηκολουθηκότι άνωθεν πάσιν ακριβώς, καθεξής σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ίνα επιγνώς περί ων κατηχήθης λόγων την ασφάλειαν.

Incipit prohemium beati Luce in euangelium suum:

Quoniã qdẽ multi conati sũt ordinare narrationes que in nobis complete sunt rerum sicut tradiderũt nobis q ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis: visum est ⁊ mihi assecuto oia a pricipio diligẽter: ex ordine tibi scribere optie theophile: vt cognoscas eoꝝ verboꝝ de qb9 erudit9 es veritatem.

Το κατά λουκάν άγιον ευαγγέλιον. Cap. I.

Εγένετο εν ταις ημέραις ηρώδου του βασιλέως της ιουδαίας ιερεύς τις ονόματι ζαχαρίας, εξ εφημερίας αβιά, και η γυνή αυτού εκ των θυγατέρων ααρών, και το όνομα αυτής ελισάβετ. ήσαν δε δίκαιοι αμφότεροι ενώπιον του θεού, πορευόμενοι εν πάσαις ταις εντολαίς και δικαιώμασι του κυρίου άμεμπτοι. και ουκ ην αυτοίς τέκνον, καθότι η ελισάβετ ην στείρα, και αμφότεροι προβεβηκότες εν ταις ημέραις αυτών ήσαν. εγένετο δε εν τω ιερατεύειν αυτόν εν τη τάξει της εφημερίας αυτού έναντι του θεού, κατά το έθος της ιερατείας, έλαχε του θυμιάσαι εισελθών εις τον ναόν του κυρίου. και παν το πλήθος του λαού ην προσευχόμενον έξω τη ώρα του θυμιάματος. ώφθη δε αυτώ άγγελος κυρίου εστώς εκ δεξιών του θυσιαστηρίου του θυμιάματος. και εταράχθη ζαχαρίας ιδών, και φόβος επέπεσεν επ' αυτόν. είπε δε προς αυτόν ο άγγελος, μη φοβού ζαχαρία, διότι εισηκούσθη η δέησις σου, και η γυνή σου ελισάβετ γεννήσει υιόν σοι, και καλέσεις το όνομα αυτού ιωάννην, και έσται χαρά σοι και αγαλλίασις, και πολλοί επί τη γεννήσει αυτού χαρήσονται. έσται γαρ μέγας ενώπιον του κυρίου, και οίνον και σίκερα ου μη πίη, και πνεύματος αγίου πλησθήσεται έτι εκ κοιλίας μητρός αυτού, και πολλούς των υιών ισραήλ επιστρέψει επί κύριον τον θεόν αυτών, και αυτός προελεύσεται ενώπιον αυτού εν πνεύματι και δυνάμει ηλίου, επιστρέψαι καρδίας πατέρων επί τέκνα, και απειθείς εν φρονήσει δικαίων, ετοιμάσαι κυρίω λαόν κατεσκευασμένον. και είπε ζαχαρίας προς τον άγγελον. κατά τι γνώσομαι τούτο, εγώ γαρ ειμί πρεσβύτης, και η γυνή μου προβεβηκυία εν ταις ημέραις αυτής. και αποκριθείς ο άγγελος είπεν αυτώ. εγώ ειμί γαβριήλ ο παρεστηκώς ενώπιον του θεού, και απεστάλην λαλήσαι προς σε, και ευαγγελίσασθαι σοι ταύτα. και ιδού έση σιωπών, και μη δυνάμενος λαλήσαι άχρι ης ημέρας γένηται ταύτα. ανθ' ων ουκ επίστευσας τοις λόγοις μου. οίτινες πληρωθήσονται εις τον καιρόν αυτών. και ην ο λαός προσδοκών τον ζαχαρίαν, και εθαύμαζον εν τω χρονίζειν αυτόν εν τω ναώ. εξελθών δε, ουκ ηδύνατο λαλήσαι αυτοίς. και επέγνωσαν ότι οπτασίαν εώρακεν εν τω ναώ, και αυτός ην διανεύων αυτοίς, και διέμενε κωφός. και εγένετο ως επλήσθησαν αι ημέραι της λειτουργίας αυτού, απήλθεν εις τον οίκον αυτού. μετά δε ταύτας τας ημέρας, συνέλαβεν ελισάβετ η γυνή αυτού. και περιέκρυβεν εαυτήν μήνας πέντε, λέγουσα. ότι ούτως μοι πεποίηκεν ο κύριος, εν ημέραις αις επείδεν αφελείν το όνειδος μου εν ανθρώποις, εν δε τω μηνί τω έκτω απεστάλη ο άγγελος γαβριήλ υπό του θεού εις πόλιν της γαλιλαίας η όνομα ναζαρέτ, προς παρθένον μεμνηστευμένην ανδρί, ω όνομα ιωσήφ, εξ οίκου δαυίδ, και το όνομα της παρθένου μαριάμ. και εισελθών ο άγγελος προς αυτήν, είπε. χαίρε κεχαριτωμένη ο κύριος μετά σου. ευλογημένη συ εν γυναιξίν. η δε ιδούσα, διεταράχθη επί τω λό-

Incipit euangeliũ scdꝫ Lucam. Cap. I.

Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidã noie zacharias de vice Abia: ⁊ vxor illi9 de filiabus aaron et nomẽ eius elisabeth. Erant aũt iusti ambo ante deum incedentes in oibus mandatis et iustificationibus dñi sine querela. Et nõ erat illis fili9: eo q esset elisabeth sterilis: ⁊ ambo processissent in diebus suis. Factũ ẽ aũt cũ sacerdotio fũgeret zacharias in ordine vicis sue ante dñi scdꝫ ꝯsuetudinẽ sacerdotij: sorte exijt vt incẽsũ poneret ingress9 in tẽplũ dñi. A

Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit aũt illi angelus dñi stans a dextris altaris incensi. (Tob. 12.b. Actuũ. 12.a) Et zacharias turbat9 ẽ vidẽs: ⁊ timor irruit sup eũ. Ait aũt ad illũ angel9. Ne timeas zacharia qm̃ exaudita est deprecatio tua. Et vxor tua elisabeth pariet tibi filium et vocabis nomen eius iohannẽ: et erit gaudiũ tibi et exultatio: et multi in natiuitate eius gaudebunt. B Erit enim magnus coram dño: et vinum et siceram non bibet. (Judi. 13.b) Et spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue: et multos filiorum israel conuertet ad dñm deũ ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helie vt conuertat corda patrum in filios: et incredulos ad prudentiã iustoꝝ: parare dño plebẽ perfectam. Et dixit zacharias ad angelum. Unde hoc sciam. Ego ẽi sum senex: et vxor mea processit in diebus suis. (Gen. 18.b) Et respondens angel9 dixit ei. Ego sum gabriel qui asto ante deum: et missus sum loqui ad te: et hec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui vsq; in diem quo hec fiant: pro eo q nõ credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam ⁊ mirabantur q tardaret ipse in templo. Egressus aũt non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt q visionẽ vidisset in templo. Et ipse erat innuẽs illis: et pmansit mut9. Et factum est vt impleti sunt dies officij eius: abijt in domum suam. C Post hos autem dies concepit elisabeth vxor eius: et occultabat se mensibus quinq; dicens. Quia sic fecit mihi dominus in diebus qb9 respexit auferre obprobriũ meũ inter hoies. In mẽse aũt sexto missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen nazareth ad virginẽ desponsatam viro cui nomen erat ioseph de domo dauid: et nomen virginis maria. (Mat. 1.c) Et ingressus angelus ad eam dixit. Aue gratia plena domin9 tecũ: bñdicta tu in mulierib9. (Judi. 13.c. Judicũ. 6.c) Que cũ audisset turbata est in sermone

γῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐ
τῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν πα
ρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί,
καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐ
τοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑ
ψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύρι
ος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐ
τοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς
τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγ
γελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γι
νώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐ
τῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ
δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ
τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υ
ἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου
καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς
καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλου
μένῃ στεῖρα, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ
θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριάμ. ἰδοὺ ἡ δού
λη κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστά
σα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπο
ρεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πό
λιν ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχα
ρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ. καὶ ἐγένε
το ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν
τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλί
ᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐ
λισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶ
πεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλο
γημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πό
θεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου
μου πρός με. ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρ
τησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ
μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται
τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ
κυρίου. καὶ εἶπε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυ
χή μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦ
μά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ὅτι ἐπέ
βλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐ
τοῦ, ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με
πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα
ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ
τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φο
βουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχίο
νι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοί
ᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ
θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας
ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξα
πέστειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς

eius: et cogitabat qualis esset
ista salutatio. Et ait angelus ei.
Ne timeas maria: inuenisti ei grãz apud
deum. Ecce concipies in vtero Esaie.7.c
et paries filiuz: et vocabis nomẽ eius Mat.1.d.
iesum. Hic erit magnus et filius altissimi
vocabitur. Et dabit illi dominus
deus sedem dauid patris eius:
et regnabit in domo iacob in Mich.4.c
eternum: et regni eius non
erit finis. Dixit aũt maria ad angelũ.
Quomodo fiet istud: quõ virũ nõ cogno D
sco? Et respondens angelus dixit ei.
Spiritus sanctus superueniet in te: et
virtus altissimi obũbrabit tibi. Ideoqz et
quod nascetur ex te sanctum vocabit fi
lius dei. Et ecce elisabeth cognata tua
et ipsa concepit filiuz in senectute sua:
et hic mensis est sextus illi que vocat
sterilis: quia non erit ĩpossibile apud
deũ omẽ verbũ. Dixit aũt maria. Ecce an
cilla domini fiat mihi secundũ verbũ tuũ.
Et discessit ab illa angelus. Exurgens
autem maria in diebus illis abijt
in montana cum festinatione in ciuitatẽ
iuda et intrauit in domuz zacharie
et salutauit elisabeth. Et factum est
vt audiuit salutationem
marie elisabeth: exultauit ĩfãs in vtero
eius. Et repleta est spiritu sancto elisa
beth: et exclamauit voce magna et dixit
Bñdicta tu inter mulieres: et bñdictus Iudi.5.d.
fructus ventris tui. Et vnde
hoc mihi vt veniat mater domini
mei ad me? Ecce enĩ vt facta est vox E
salutationis tue in auribus meis: exulta
uit in gaudio infans in vtero
meo. Et beata que credidisti: quoniaz
pficientur ea que dicta sunt tibi a
dño. Et ait maria. Magnificat aĩa
mea dominum. Et exultauit spiritus
meus in deo salutari meo. Quia respe
xit humilitatem ancille sue:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generatiões. Quia fecit mihi ma
gna qui potens est et sctm̃ nomẽ eius. Et
mia eius a progenie in progenies timẽti
bus eum. Fecit potentiam in brachio
suo: dispersit superbos mente
cordis sui. Deposuit potentes de
sede: et exaltauit humiles. Esurientes
impleuit bonis: et diuites dimisit
inanes. Suscepit israel puerum

αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλάλησε
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ ἀβραὰμ καὶ
τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε
δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ
ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλι
σάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοι
κοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε
κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συ
νέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡ
μέρα ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκά
λουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐ
τοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐ
τοῦ εἶπεν. οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν. ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν
τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
τούτῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί
ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πι
νακίδιον ἔγραψε λέγων. ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄ
νομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴ
χθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ
γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐ
λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φό
βος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς. καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα
τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀ
κούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες. τί
ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται. καὶ χεὶρ κυρί
ου ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐ
τοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προ
εφήτευσε λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς
τοῦ ἰσραὴλ ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέ
ρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τοῦ
παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στό
ματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφη
τῶν αὐτοῦ. σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ
ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆ
σαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνη
σθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμο
σε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν τοῦ δοῦ
ναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡ
μῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι
καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς
ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον
προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ
γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁ
δοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας
τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν
διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς
ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους. ἐπι
φᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κα
θημένοις τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν

suũ memorari mĩe sue. Sicut locutus est
ad patres nostros abraam et
semini eius in secula. Mansit
aũt maria cum illa quasi mẽsibus tribus et
reuersa est in domũ suã. Elisabeth aũt
impletum est tempus pariendi
et peperit filium. Et audierunt vicini F
et cognati eius: quia magnificauit
dominus miam suã cuz illa: et cõgra
tulabantur ei. Et factũ est in die octauo
venerũt circumcidere puerũ: et vocabãt
eum nomine patris sui
zachariam. Et respondens mater eius
dixit. Nequaqz: sed vocabitur iohãnes:
et dixerũt ad illam. Quia nemo est in
cognatiõe tua qui vocetur hoc noĩe
Innuebant autem patri eius: quem
vellet vocari eum. Et postulãs pugilla
rem scripsit dicens: iohannes est nomẽ
eius. Et mirati sunt vniuersi. Apertũ ẽ
autem ilico os eius: et
lingua eius loquebatur benedicens
deum. Et factus est timor super oĩs
vicinos eorum: et super omnia
montana iudee diuulgabantur omnia
verba hec: et posuerũt oẽs qui audiert
in corde suo dicentes. Quis
putas puer iste erit? Etenĩ manus dñi Hiere.1.b
erat cuz illo. Et zacharias pater eius Actuũ.11.c
repletus est spiritu sancto: et pphetauit
dicens. Benedictus dñs deus G
israel: quia visitauit et fecit
redẽptionẽ plebi sue. Et erexit cornu
salutis nobis in domo dauid
pueri sui. Sicut locutus est per os
sanctorum qui a seculo sunt prophetarũ
eius. Salutem ex inimicis nostris et
de manu oĩz qui oderũt nos. Ad facien
dã miam cum patribus nostris et memo
rari testamẽti sui scti. Iusiurãdũ qd iura
uit ad abraam patrẽ nostruz daturũ se
nobis. Ut sine timore de manu inimicoꝝ
nostroꝝ liberati: seruiamus illi. In sãcti
tate et iustitia coram ipso omnibus
diebus nostris. Et tu puer
ppheta altissimi vocaberis: preibis Mat.11.c.
enĩ ante faciem domini parare vias
eius. Ad dandam scientiam salutis
plebi eius: in remissionẽ peccatoꝝ eoꝝ.
Per viscera misericordie dei nři in quibus
visitauit nos oriens ex alto. Illumiare
his qui in tenebris et vmbra mortis se
dẽt: ad dirigendos pedes nostros

εις ὁδὸν εἰρήνης. τὸ δὲ παιδίον ηὔξα-
νε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς
ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ
πρὸς τὸν ἰσραήλ. Cap. 2.
Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλ-
θε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου
ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη
ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος
τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάν-
τες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πό-
λιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας
ἐκ πόλεως ναζαρὲτ εἰς τὴν ἰουδαίαν εἰς πό-
λιν δαυίδ ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶ-
ναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ ἀπο-
γράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ
αὐτῷ γυναικὶ οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν
τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέ-
ραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐ-
τῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐ-
τόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ διότι
οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.
καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγ-
ραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς
τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰ-
δοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δό-
ξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβή-
θησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγ-
γελος. μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζο-
μαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ
τῷ λαῷ. ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ,
ὅς ἐστι χριστὸς κύριος ἐν πόλει δαυίδ. καὶ
τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος
ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐ-
ξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος
στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ
λεγόντων. δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ
γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐγένε-
το ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν
οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶ-
πον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως
εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ
γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλ-
θον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ
καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν
τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ
ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ
παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαν-
τες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ
τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ
πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβά-
λουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρε-
ψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες
τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον

in viam pacis. Puer autem cresce- 1. Reg. 2. d.
bat et confortabatur spiritu: et erat in
desertis vsque in diem ostensionis sue
ad israel. Cap. 2.
Factum est autem in diebus illis: exijt A
edictum a cesare augusto vt
describeretur vniuersus orbis. Hec
descriptio prima facta est a preside
syrie cyrino. Et ibant omnes vt
profiterentur: singuli in suam ciuitatem.
Ascendit autem et ioseph a galilea
de ciuitate nazareth in iudeam in ciui-
tatem dauid que vocatur bethleem: eo quod esset
de domo et familia dauid vt profiteretur
cum maria desponsata
sibi vxore pregnante. Factum est autem cum Mat. 1. b.
essent ibi: impleti sunt dies vt
pareret: et peperit filium suum
primogenitum: et pannis eum inuoluit:
et reclinauit eum in presepio: quia
non erat eis locus in diuersorio.
Et pastores erant in regione eadem vigi- B
lantes et custodientes vigilias
noctis super gregem suum. Et ecce Actuum. 12. a
angelus domini stetit iuxta illos: et clari-
tas dei circumfulsit illos: et timuerunt Actuum. 9. a
timore magno. Et dixit illis angelus.
Nolite timere. Ecce enim euangelizo Ephe. 1. d.
vobis gaudium magnum quod erit omni
populo: quia natus est vobis hodie sal-
uator qui est christus dominus in ciuitate dauid: et
hoc vobis signum. Inuenietis infantem
pannis inuolutum et positum in presepio. Et su-
bito facta est cum angelo multitudo
milicie celestis laudantium deum et
dicentium. Gloria in altissimis deo: et in
terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum
est vt discesserunt ab eis angeli in
celum: pastores loquebantur
ad inuicem. Transeamus vsque
bethleem: et videamus hoc verbum
quod factum est quod fecit dominus et ostendit nobis. Et C
festinantes venerunt: et inuenerunt mariam
et ioseph: et infantem positum in
presepio. Videntes autem cognouerunt de
verbo quod dictum erat illis de
puero hoc. Et omnes qui audierant
mirati sunt et de his que dicta erant a
pastoribus ad ipsos. Maria autem
conseruabat omnia verba hec conferens
in corde suo. Et reuersi sunt
pastores glorificantes et laudantes
deum in omnibus que audierant et viderant:

καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλή-
σθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν,
καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς τὸ κλη-
θὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆ-
ναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν
αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς κατὰ τὸν
νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱερο-
σόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ καθὼς γέ-
γραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν
διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθή-
σεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημέ-
νον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων ἢ
δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄν-
θρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα συμεών.
καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής
προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραήλ.
καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐ-
τῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος
τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ
τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύ-
ματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς
γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐ-
τοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐ-
τοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκά-
λας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν καὶ εἶπε.
νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα
κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφ-
θαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας
κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. φῶς εἰς
ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου
ἰσραήλ. καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ
θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ
αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ
εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ
οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολ-
λῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγό-
μενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύ-
σεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ
πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄν-
να προφῆτις θυγάτηρ φανουήλ ἐκ φυλῆς ἀ-
σήρ, αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς
ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρ-
θενίας αὐτῆς. καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγ-
δοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ
τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύου-
σα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥ-
ρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ
ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομέ-
νοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλε-
σαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑ-
πέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν. εἰς τὴν πόλιν
ἑαυτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ
ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σο-

sicut dictum est ad illos. Et postquam consumma-
ti sunt dies octo vt circumcideretur puer: Gen. 17. d. Hiere. 4. a
vocatum est nomen eius iesus: quod voca-
tum est ab angelo priusquam in vtero con-
ciperetur. Et postquam impleti sunt Leui. 12. a
dies purgationis eius secundum D
legem moysi: tulerunt illum in hierusalem:
vt sisterent eum domino: sicut scriptum est
in lege domini. Quia omne masculinum Exo. 34. c.
adaperiens vuluam sanctum domino vocabitur.
Et vt darent hostiam secundum quod dictum est Leui. 5. b. et 12. c.
in lege domini: par turturum aut
duos pullos columbarum. Et ecce homo erat
in hierusalem cui nomen symeon.
Et homo iste iustus et timoratus
expectans consolationem israel:
et spiritus sanctus erat in eo. Et responsum ac- Actuum. 10. c
ceperat a spiritu
sancto: non visurum se mortem nisi prius vi-
deret christum domini. Et venit in spiritu
in templum. Et cum inducerent
puerum iesum parentes eius: vt facerent
secundum consuetudinem legis pro eo:
et ipse accepit eum in vlnas
suas et benedixit deum et dixit.
Nunc dimittis seruum tuum domine E
secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt o-
culi mei salutare tuum. Quod parasti
ante faciem omnium populorum. Lumen ad
reuelationem gentium et gloriam plebis tue
israel. Et erat ioseph et mater eius
mirantes super his que dicebantur de
illo. Et benedixit illis symeon: et
dixit ad mariam matrem eius. Ecce Zach. 14. c
positus est hic in ruinam et in resurrectionem
multorum in israel: et in signum cui con-
tradicetur. Et tuam ipsius animam pertransi- h. Tuã ipsi9 .i. tui ipsius
bit gladius: vt reuelentur ex
multis cordibus cogitationes. Et erat anna
prophetissa filia phanuel de tribu aser
hec processerat in diebus multis et
vixerat cum viro suo annis septem a virgini-
tate sua. Et hec vidua erat vsque ad annos
octoginta quattuor: que non discedebat de
templo ieiunijs et obsecrationibus seruiens
nocte ac die. Et hec ipsa hora
superueniens confitebatur domino et
loquebatur de illo omnibus qui expe-
ctabant redemptionem israel. Et vt perfece- F
runt omnia secundum legem domini: reuersi sunt
in galileam in ciuitatem
suam nazareth. Puer autem crescebat et
confortabatur spiritu: plenus sapientia:

φίας. καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς, καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν. καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς. καὶ μὴ εὑρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. καὶ ἰδόντες αὐτόν, ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε τέκνον. τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως. ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τί ὅτι ἐζητεῖτέ με. οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με. καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Cap. 3.

Ἐν ἔτει δὲ πέντε καὶ δεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου. φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος, ἐπὶ ἀρχιερέως ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας. καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ. ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν

et gratia dei erat in illo. Et ibant parētes eiꝰ per omnes annos in hierusalez i die solēni pasche. Et cū factꝰ eēt ānorū duodeci: ascendētibꝰ illis in hierosolymā scd'z cōsuetudinē diei festi: cōsūmatisq; diebus cum redirent: remansit puer iesus in hierusalem et non cognouerūt parentes eius. Existimantes aūt illū esse in comitatu: venerunt iter diei: et requirebant eum inter cognatos et notos. Et nō inuenientes regressi sunt in hierusalem: requirētes eū. Et factū ē post triduū inuenerunt illum in tēplo sedentem in medio doctorum: audientem illos: et interrogantem eos. Stupebāt autem omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius. Et videntes āmirati sunt. Et dixit mater eiꝰ ad Fili quid fecisti nobis └ illum. sic? Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos. Quid est qđ me querebatis. Nesciebatis quia i his q̄ patris mei sūt oportet me esse? Et ipsi nō intellexerūt verbū qđ locutꝰ ē ad eos. Et descēdit cū eis: et vēit nazareth: subditus illis. Et mater eiꝰ └ et erat conseruabat omnia verba hec in corde suo. Et iesus proficiebat sapientia et etate et gratia apud deum et homines.

Cap. 3.

Anno aūt quintodecimo imperij tiberij cesaris procurante pontio pilato iudeam: tetrarcha autē galilee herode: philippo autem fratre eius tetrarcha iturree et trachonitidis regionis: et lysania abiline tetrarcha: sub pricipibꝰ sacerdotū āna et caypha factū dñi sup iohānē zacharie filiū i └ ē verbū deserto. Et venit in omnem regionem iordanis predicās baptismū penitentie in remissionē peccatorū sicut scriptū ē in libro sermonum esaie prophete. Vox clamantis in deserto parate viam domini: rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur et omnis mons et collis humiliabitur. Et erunt praua in directa et aspera in vias planas: et videbit oīs caro salutare dei. Dicebat ergo ad turbas q̄ exibāt vt baptizarētur ab ipo. Genimina viperarū quis ostendit vobis

j.18.b. Esaie.27.d Actuum.3.a — Mat.7.g. Mar.1.d. — 1.Reg.2.c. — Mat.3.a Mar.1.a. Johā.3.c. — Esa.40.a Mat.3.a. Mar.1.a. Johā.1.c. — Mat.3.c. 7.7.d.

H A B

φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς. ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ. ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες, τί οὖν ποιήσομεν. ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς. ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν. διδάσκαλε τί ποιήσομεν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες. καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων. ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί. οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ φιλίππου καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης, προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν, καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει ὡσεὶ περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι λέγουσαν. σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα. καὶ αὐτὸς ἦν ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσήφ, τοῦ ἠλί, τοῦ ματθάτ, τοῦ λευί, τοῦ μελχί, τοῦ ἰαννά, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμώς, τοῦ ναούμ, τοῦ ἐσλί, τοῦ ναγγαί, τοῦ μαάθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωαννάν, τοῦ ῥησά, τοῦ ζοροβά-

fugere a ventura ira. Facite ergo fructus dignos penitentie: et ne ceperitis dicere patrem habemus abraam. Dico enim vobis q: potēs est deus de lapidibus istis suscitare filios abrae. Iam enim securis ad radicem arborū posita est. Omnis ergo arbor nō faciens fructū bonū excidetur: et in ignē mittet. Et interrogabant eum turbe dicentes. Quid ergo faciemꝰ. Rñdēs aūt dicebat illis. Qui hz duas tunicas non habēti: et qui habet escas silr └ det faciat. Venerūt aūt et publicani vt baptizarent: et dixerūt ad illum. Magister qđ faciemus? At ille dixit ad eos. Nihil ampliꝰ q̄ qđ constitutū est vobis faciatis. Interrogabant autē eum et milites dicentes. Quid faciemꝰ et nos? Et ait illis. Neminē concutiatis: neq; calūniā faciatis: et cōtenti estote stipendijs vestris. Existimante aūt populo et cogitantibꝰ omnibus in cordibus suis de iohanne ne forte ipse esset christꝰ: respondit iohannes dicens oibus. Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autē fortior me cuiꝰ non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum eius: ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Cuius ventilabrū in manu eius et purgabit aream suam: et congregabit triticū in horreū suum: paleas autem cōburet igni inextinguibili. Multa quidē et alia exhortans euangelizabat populo. Herodes aūt tetrarcha cū corriperet ab illo de herodiade vxore fratris sui philippi: et de omnibus malis q̄ fecit herodes adiecit et hoc super omnia et inclusit iohannem in carcerem. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus et iesu baptizato et orante: apertum est celum et descendit spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: et vox de celo facta est. Tu es filius meus dilectꝰ: in te cōplacuit mihi. Et ipse iesus erat incipiēs q̄si annorū triginta vt putabat filiꝰ ioseph: q̄ fuit heli: q̄ fuit mathat: q̄ fuit leui: q̄ fuit melchi: q̄ fuit iānne: qui fuit ioseph: qui fuit mathathie: qui fuit amos: qui fuit naum: qui fuit hesli: qui fuit nage: qui fuit maath: qui fuit mathathie: qui fuit semei: q̄ fuit ioseph: q̄ fuit iuda: q̄ fuit iohāna: q̄ fuit resa: q̄ fuit Zo-

d. abrae datiui casus — Mat.3.d.7 7.d. — Mat.3.c. Mar.1.b. Johā.1.d. — Mat.3.c — Mat.14.a. Mar.6.c. — Mat.3.f. Mar.1.b. Johā.1.c. — Esaie.42.a Mat.3.g. Marci.1.b.

C D

βελ, /Τοῦ σάλαθιήλ, /Τοῦ νηρί, /Τοῦ μελχί,
/Τοῦ αδδί, /Τοῦ κωσάμ, /Τοῦ ελμωδάμ, /Τοῦ
ἤρ, /Τοῦ ἰωσή, /Τοῦ ελιέζερ, /Τοῦ ἰωρείμ, /Τοῦ
ματθάτ, /Τοῦ λευί, /Τοῦ συμεών, /Τοῦ ἰού-
δα, /Τοῦ ἰωσήφ, /Τοῦ ἰωνάν, /Τοῦ ελιακείμ,
/Τοῦ μελεά, /Τοῦ μαϊνάν, /Τοῦ ματταθά, /Τοῦ
ναθάν, /Τοῦ δαυίδ, /Τοῦ ἰεσσαί, /Τοῦ ωβήδ,
/Τοῦ Βοόζ, /Τοῦ σαλμών, /Τοῦ ναασσών, /Τοῦ
αμιναδάβ, /Τοῦ αράμ, /Τοῦ εσρώμ, /Τοῦ φα
ρές, /Τοῦ ἰούδα, /Τοῦ ἰακώβ, /Τοῦ ἰσαάκ, /Τοῦ
αβραάμ, /Τοῦ θάρρα, /Τοῦ ναχώρ, /Τοῦ σε-
ρούχ, /Τοῦ ραγαύ, /Τοῦ φαλέκ, /Τοῦ έβερ,
/Τοῦ σαλά, /Τοῦ καϊνάν, /Τοῦ αρφαξάδ, /Τοῦ
σημ, /Τοῦ νώε, /Τοῦ λάμεχ, /Τοῦ μαθουσά-
λα, /Τοῦ ενώχ, /Τοῦ ἰάρεδ, /Τοῦ μαλελεήλ,
/Τοῦ καϊνάν, /Τοῦ ενώς, /Τοῦ σηθ, /Τοῦ αδάμ,
/Τοῦ θεοῦ.

Cap.4.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος αγίου ὑ-
πέστρεψεν από Τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἤγε
το ἐν Τῷ πνεύματι εἰς Τὴν έρημον ἡμέρας
Τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπό Τοῦ δια-
βόλου. καὶ οὐκ έφαγεν οὐδὲν ἐν Ταῖς ἡμέραις
ἐκείναις, καὶ συντελεσθεισῶν αυτῶν ύστε-
ρον επείνασε. καὶ είπεν αυτῷ ὁ διάβολος. εἰ
ὑιός εἶ Τοῦ θεοῦ, εἰπέ Τῷ λίθῳ Τούτῳ ἵνα
γένηται άρτος. καὶ απεκρίθη ἰησοῦς πρὸς
αυτόν λέγων. γέγραπται, ότι οὐκ επ' άρτῳ
μόνῳ ζήσεται άνθρωπος, αλλ' επί παντί ρή
ματι θεοῦ. καὶ αναγαγών αυτόν ὁ διάβο-
λος εἰς όρος ὑψηλόν, έδειξεν αυτῷ πάσας
Τὰς βασιλείας Τῆς οικουμένης ἐν στιγμῇ χρό
νου, καὶ είπεν αυτῷ ὁ διάβολος. σοὶ δώσω
Τὴν εξουσίαν Ταύτην άπασαν καὶ Τὴν δόξαν
αυτῶν, ότι εμοί παραδέδοται, καὶ ᾧ εάν θέ
λω δίδωμι αυτήν. σὺ οὖν εάν προσκυνήσῃς
ενώπιον εμού, έσται σου πάσα. καὶ αποκρι
θείς αυτῷ είπεν ὁ ἰησοῦς. ύπαγε οπίσω μου
σαταμά. γέγραπται. προσκυνήσεις κύριον
Τὸν θεόν σου, καὶ αυτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
καὶ ήγαγεν αυτόν εἰς ἰερουσαλήμ, καὶ έστη
σεν αυτόν επί Τὸ πτερύγιον Τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἰ
πεν αυτῷ. εἰ ὑιός εἶ Τοῦ θεοῦ, βάλε σε αυτόν
εντεῦθεν κάτω. γέγραπται γάρ. ότι Τοῖς αγ
γέλοις αυτοῦ εντελεῖται περί σου Τοῦ δια-
φυλάξαι σε, καὶ επί χειρῶν αροῦσι σε, μήπο
τε προσκόψῃς πρὸς λίθον Τὸν πόδα σου. καὶ
αποκριθείς είπεν αυτῷ ὁ ἰησοῦς. ότι είρηται
οὐκ εκπειράσεις κύριον Τὸν θεόν σου. καὶ
συντελέσας πάντα πειρασμόν ὁ διάβολος,
απέστη απ' αυτοῦ άχρι καιροῦ. καὶ ὑπέσ
τρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν Τῇ δυνάμει Τοῦ πνεύμα-
τος εἰς Τὴν γαλιλαίαν καὶ φήμη εξῆλθε καθ' ό

robabel: q̄ fuit salathiel: q̄ fuit neri: qui fuit
melchi: q̄ fuit addi: q̄ fuit thosan: q̄ fuit
helmadā: q̄ fuit her: q̄ fuit iesu: q̄ fuit be-
liezer: q̄ fuit iorim: q̄ fuit mathat: q̄ fuit leui
q̄ fuit symeō: q̄ fuit iuda: q̄ fuit ioseph: q̄ fu
it iona: q̄ fuit heliachi: q̄ fuit melcha: q̄ fu
it mēna: q̄ fuit mathatha: q̄ fuit nathā: q̄
fuit dauid: q̄ fuit iesse: q̄ fuit obeth: q̄ fuit
booz: q̄ fuit salmon: q̄ fuit naason: q̄ fuit
aminadab: q̄ fuit aram: q̄ fuit esrom: q̄ fu
it phares: q̄ fuit iude: q̄ fuit iacob: q̄ fuit y
saac: q̄ fuit abraē: q̄ fuit thare: qui fuit na-
chor: q̄ fuit saruch: q̄ fuit ragau: q̄ fuit pha
lech: q̄ fuit heber: q̄ fuit sale: q̄ fuit caynan
q̄ fuit arphaxat: q̄ fuit sem: q̄ fuit noe: q̄ fu
it lamech: q̄ fuit mathusale: q̄ fuit enoch:
q̄ fuit iareth: q̄ fuit malalehel: q̄ fuit caināā
q̄ fuit enos: q̄ fuit seth: q̄ fuit adā: q̄ fuit dī.

Iesus aūt plen⁹ spū sancto Cap.4.
regress⁹ est a iordane: et agebatur A Mat.4.a.
in spiritu in deserto diebus Mar.1.b.
quadragita et temptabatur a diabolo. Mat.4.a.
Et nihil manducauit in diebus Exo.34.d.
illis: et consummatis illis postea
esuriit. Dixit aūt illi diabolus. Si
filius dei es: dic lapidi huic vt
panis fiat. Et respondit ad
illū iesus. Scriptū est quia nō in pane Deut.8.a.
solo viuet homo: sed in omni verbo
dei. Et duxit illum diabolus
in montē excelsum: et ostendit illi oīa
regna orbis terre in momēto temporis:
et ait illi. Tibi dabo
potestatem hanc vniuersam et gloriam
illorū: qr mihi tradita sunt: et cui volo
do illa. Tu ergo procidēs si adoraueris
coram me: erunt tua omnia. Et rñdēs
iesus dixit illi. B
Scriptum est. Dominum Deut.6.b.
deum tuū adorabis: et illi soli seruies. 7.10.d.
Et duxit illū in hierusalem: et statuit Apoca.15.c Mat.4.c.
eum super pinnam templi: et dixit Mar.1.b.
illi. Si filius dei es: mitte te
hinc deorsum. Scriptū est enī q̄ ange Mat.4.b. Psal.90.
lis suis mandabit de te vt conseruent
te: et quia in manib⁹ tollēt te: ne forte
offendas ad lapidem pedem tuum. Et
respondens iesus ait illi. Dictum est.
Non temptabis dominū deū tuū. Et Deut.6.c.
consummata omni temptatiōe: diabol⁹
recessit ab illo vsq; ad tempus. Et Mat.4.g.
egressus est iesus in virtute spiritus marci.1.b.
in galileā: et fama exijt per vniuersam Johā.6.a.

λης Τῆς περιχώρου περί αυτοῦ. καὶ αυτός ε
δίδασκεν ἐν Ταῖς συναγωγαῖς αυτῶν δοξαζό
μενος ὑπό πάντων. καὶ ἦλθεν εἰς Τὴν ναζα-
ρέτ οὗ ἦν Τεθραμμένος, καὶ εισῆλθε κατά Τὸ
ειωθός αυτῷ ἐν Τῇ ἡμέρᾳ Τῶν σαββάτων
εἰς Τὴν συναγωγήν, καὶ ανέστη αναγνώ-
ναι. καὶ επεδόθη αυτῷ βιβλίον ἡσαΐου Τοῦ
προφήτου. καὶ αναπτύξας Τὸ βιβλίον, εὗρε
Τὸν Τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον. πνεῦμα κυ
ρίου επ' εμέ, οὗ είνεκεν έχρισε με, ευαγγελί
σασθαι πτωχοῖς απέσταλκέ με, ἰάσασθαι
Τοὺς συντετριμμένους Τὴν καρδίαν, κηρύ-
ξαι αιχμαλώτοις άφεσιν, καὶ Τυφλοῖς ανά
βλεψιν, αποστεῖλαι Τεθραυσμένους ἐν αφέ-
σει, κηρύξαι ενιαυτόν κυρίου δεκτόν. καὶ πτύ
ξας Τὸ βιβλίον, αποδούς Τῷ ὑπηρέτῃ, εκάθι-
σε. καὶ πάντων ἐν Τῇ συναγωγῇ οἱ οφθαλ-
μοί ἦσαν ατενίζοντες αυτῷ. ήρξατο δὲ λέ-
γειν πρὸς αυτούς, ότι σήμερον πεπλήρω-
ται ἡ γραφή αύτη ἐν Τοῖς ὠσίν ὑμῶν. καὶ
πάντες εμαρτύρουν αυτῷ, καὶ εθαύμαζον ε
πί Τοῖς λόγοις Τῆς χάριτος Τοῖς εκπορευομέ
νοις εκ Τοῦ στόματος αυτοῦ. καὶ έλεγον.
οὐχ οὗτος εστίν ὁ ὑιός ἰωσήφ. καὶ εἶπε
πρὸς αυτούς. πάντως ερεῖτέ μοι Τὴν παρα
βολήν Ταύτην. ἰατρέ θεράπευσον σεαυτόν.
όσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν Τῇ καπερναούμ
ποίησον καὶ ὧδε ἐν Τῇ πατρίδι σου. εἶπε
δέ. αμήν λέγω ὑμῖν, ότι οὐδείς προφήτης
δεκτός εστίν ἐν Τῇ πατρίδι αυτοῦ. επ' αλη
θείας λέγω ὑμῖν, πολλαί χῆραι ἦσαν ἐν Ταῖς
ἡμέραις ἠλιού ἐν Τῷ ἰσραήλ, ότε εκλεί-
σθη ὁ ουρανός επί έτη Τρία καὶ μῆνας ἕξ,
ὡς εγένετο λιμός μέγας επί πάσαν Τὴν
γῆν, καὶ πρὸς οὐδεμίαν αυτῶν επέμφθη
ἠλίας εἰ μὴ εἰς σάρεπτα Τῆς σιδῶνος πρὸς
γυναῖκα χήραν. καὶ πολλοί λεπροί ἦσαν ε
πί ελισσαίου Τοῦ προφήτου ἐν Τῷ ἰσρα-
ήλ, καὶ οὐδείς εξ αυτῶν εκαθαρίσθη, εἰ μὴ
νεεμάν ὁ σύρος. καὶ επλήσθησαν πάντες θυ
μοῦ ἐν Τῇ συναγωγῇ ακούοντες Ταῦτα. καὶ
ανα στάντες, εξέβαλον αυτόν έξω Τῆς πόλε
ως, καὶ ήγαγον αυτόν έως οφρύος Τοῦ ό-
ρους εφ' οὗ ἡ πόλις αυτῶν ᾠκοδόμητο εἰς
Τὸ κατακρημνίσαι αυτόν. αυτός δὲ διελ-
θών διά μέσου αυτῶν επορεύετο. καὶ κα-
τῆλθεν εἰς καπερναούμ πόλιν Τῆς γα-
λιλαίας, καὶ ἦν διδάσκων αυτούς ἐν Τοῖς
σάββασι. καὶ εξεπλήσσοντο επί Τῇ διδα-
χῇ αυτοῦ, ότι ἐν εξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αυ-
τοῦ. καὶ ἐν Τῇ συναγωγῇ ἦν άνθρωπος έχων
πνεῦμα δαιμονίου ακαθάρτου, καὶ ανέκρα-
ξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων. έα, Τί ἡμῖν καὶ σοὶ

regionem de illo. Et ipse docebat C
in synagogis eorum: et magnificabatur
ab omnibus. Et venit nazareth Mat.13.g.
vbi erat nutritus: et intrauit secundū
consuetudinem suam die sabbati
in synagogam: et surrexit legere.
Et traditus est illi liber esaie
prophete. Et vt reuoluit librū: inuenit
locum vbi scriptū erat. Spiritus dñi Esa.61.a
sup me: propter quod vnxit me: euan-
gelizare pauperibus misit me: sanare
contritos corde: predicare
captiuis remissionem: et cecis visum
dimittere confractos in remissionem:
predicare ānū dñi acceptū: et diē retribu
tionis. Et cū plicuisset librū reddidit mi
nistro et sedit. Et oīm in synagoga oculi
erant intendentes i eū. Cepit aūt dice
re ad illos: quia hodie impleta est D
hec scriptura in auribus vestris. Et Mat.13.g.
oēs testimoniū illi dabāt: et mirabātur i marci.6.a.
verbis gratie que procedebant Johā.4.f.
de ore ipsius: et dicebant.
Nōne hic est filius ioseph? Et ait Mat.13.g.
illis. Utiq; dicetis mihi hāc silitudinē. marci.6.a.
Medice cura teipsum. Johā.6.c.
Quanta audiuim⁹ facta in capharnaū
fac et hic in patria tua. Ait Mat.13.g.
aūt. Amē dico vobis: q: nemo ppheta marci.6.a.
acceptus est in patria sua. In verita- Johā.4.f.
te dico vobis multe vidue erant in 3.Reg.17.b
diebus helie in israel quando clausū ē Jaco.5.d.
celum annis tribus et mensibus sex:
cum facta esset fames magna in omni
terra: et ad nullā illarum missus est
helias: nisi in sarepta sidonie ad
mulierē viduam. Et multi leprosi erāt 4.Reg.5.a
in israel sub heliseo propheta:
et nemo eorum mundatus est nisi
naamā syrus. Et repleti sunt omnes E
in synagoga ira hec audientes. Et
surrexerūt et eiecerūt illum extra ciuita
tem: et duxerūt illū vsq; ad supciliū mō
tis: sup quē ciuitas illoꝝ erat edificata:
vt precipitarēt eū. Ipse aūt transiens Johā.10.g
per medium illorū ibat. Et descendit Mar.1.d
in capharnaum ciuitatem galilee:
ibiq; docebat illos
sabbatis. Et stupebant in doctrina sup.3.
eius: quia in potestate erat sermo ipi⁹ Mat.7.g.
Et in synagoga erat homo habens Mar.1.d.
demonium immundum: et exclamauit 7.g.
voce magā dicēs. Sine: quid nobis et tibi mar.1.d.

ιησού ναζαρηνέ. ήλθες απολέσαι ημάς. οί-
δά σε τίς ει, ο άγιος του θεού. και επετίμη-
σεν αυτώ ο ιησούς λέγων. φιμώθητι και έ-
ξελθε εξ αυτού. και ρίψαν αυτόν το δαι-
μόνιον εις μέσον, εξήλθεν απ' αυτού μηδέν
βλάψαν αυτόν. και εγένετο θάμβος επί
πάντας, και συνελάλουν προς αλλήλους
λέγοντες. τις ο λόγος ούτος, ότι εν εξου-
σία και δυνάμει επιτάσσει τοις ακαθάρτοις
πνεύμασι, και εξέρχονται. και εξεπορεύετο ή-
χος περί αυτού εις πάντα τόπον της περι-
χώρου. αναστάς δε εκ της συναγωγής ει-
σήλθεν εις την οικίαν σίμωνος. πενθερά δε
του σίμωνος ην συνεχομένη πυρετώ μεγά-
λω, και ηρώτησαν αυτόν περί αυτής. και ε-
πιστάς επάνω αυτής, επετίμησε τω πυρε-
τώ, και αφήκεν αυτήν. παραχρήμα δε ά-
ναστάσα διηκόνει αυτοίς. δύνοντος δε του
ηλίου, πάντες όσοι είχον ασθενούντας νό-
σοις ποικίλαις, ήγαγον αυτούς προς αυ-
τόν, ο δε ενί εκάστω αυτών τας χείρας επι-
θείς, εθεράπευσεν αυτούς. εξήρχετο δε και
δαιμόνια από πολλών κράζοντα και λέ-
γοντα. ότι συ ει ο χριστός ο υιός του θεού.
και επιτιμών ουκ εία αυτά λαλείν, ότι ή-
δεισαν τον χριστόν αυτόν είναι. γενομένης
δε ημέρας, εξελθών επορεύθη εις έρημον
τόπον, και οι όχλοι εζήτουν αυτόν, και ήλ-
θον έως αυτού, και κατείχον αυτόν του μη
πορεύεσθαι απ' αυτών. ο δε είπε προς αυ-
τούς. ότι και ταις ετέραις πόλεσιν ευαγγε-
λίσασθαί με δεί την βασιλείαν του θεού, ό-
τι εις τούτο απέσταλμαι. και ην κηρύσσων
εν ταις συναγωγαίς της γαλιλαίας. Cap. 5.

Εγένετο δε εν τω τον όχλον επικείσθαι
αυτώ του ακούειν τον λόγον του θε-
ού, και αυτός ην εστώς παρά την λίμνην
γεννησαρέτ, και είδε δύο πλοία εστώτα
παρά την λίμνην· οι δε αλιείς αποβάντες απ'
αυτών απέπλυναν τα δίκτυα. εμβάς δε εις
εν των πλοίων ο ην του σίμωνος, ηρώτη-
σεν αυτόν από της γης επαναγαγείν ολίγον.
και καθίσας, εδίδασκεν εκ του πλοίου τους
όχλους. ως δε επαύσατο λαλών, είπε προς
τον σίμωνα, επανάγαγε εις το βάθος, και
χαλάσατε τα δίκτυα υμών εις άγραν. και α-
ποκριθείς ο σίμων είπεν αυτώ. επιστάτα, δι'
όλης της νυκτός κοπιάσαντες ουδέν ελάβο-
μεν, επί δε τω ρήματί σου χαλάσω το δίκ-
τυον. και τούτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλή-
θος ιχθύων πολύ. διερρήγνυτο δε το δίκ-
τυον αυτών, και κατένευσαν τοις μετόχοις
τοις εν τω ετέρω πλοίω του ελθόντας συ-

iesu nazarene. Venisti ꝑdere nos. Scio
te q̄s sis: sanctus dei. Et increpauit
illū iesus dicens. Obmutesce et exi
ab eo. Et cū proiecisset illuꝫ demoniuꝫ
in medium: exiit ab illo: nihilq̄
illum nocuit. Et factus est pauor in
oīnibus: ⁊ colloquebantur ad inuicem
dicētes. Quod ē hoc v̄bū: qꝛ in ptāte
et virtute imperat immundis
spiritibus ⁊ exeunt? Et diuulgabat fa-
ma de illo in omnem locum regionis.
Surgens aūt iesus de synagoga introi-
uit in domum simonis. Socrus autem Mar.1.c.
simonis tenebatur magnis febribus:
et rogauerunt illum pro ea. Et stans B
super illam: imperauit febri
et dimisit illam: et continuo surgens
ministrabat illis. Cum autem Mar.1.c.
sol occidisset: omnes q̄ habebant infir-
mos varijs lāguorib9: ducebāt illos ad
eū: at ille singulis manus imponens
curabat eos. Exiebant autem
demonia a multis clamantia ⁊ dicētia Mar.3.c.
quia tu es filius dei.
Et increpās nō sinebat ea loq̄: qꝛ scie-
bant ipsum esse christum. Facta
autem die egressus ibat in desertum
locū: et turbe requirebant eū: et venerāt
vsq̄ ad ipsum: et detinebant illum ne
discederet ab eis. Quibus ille ait.
Quia et alijs ciuitatibus
oportet me euangelizare regnū dei: qꝛ
ideo missus sum. Et erat predicans
in synagogis galilee. Cap. 5.

Factū est aūt cū turbe irruerent in A
eum vt audirent verbum dei: Mar.4.a.
et ipse stabat secus stagnum
genesareth: et vidit duas naues stantes
sec9 stagnū: piscatores aūt descēderāt ⁊
lauabant retia. Ascendens autem in
vnam nauiꝫ que erat simonis: rogauit
eum a terra reducere pusillum:
et sedens docebat de nauicula
turbas. Vt cessauit aūt loqui: dixit ad
simonem. Duc in altum: et
laxate retia vestra in capturā. Et rn̄dēs
simon dixit illi. Preceptor per Johā.21.a.
totam noctē laborantes nihil cepimus: B
in verbo autem tuo laxabo rete.
Et cum hoc fecissent: concluserunt
piscium multitudinē copiosā. Rūpebat aūt
rete eorū: ⁊ annuerūt socijs qui erant
in alia naui: vt venirent et adiuuarent

λαβέσθαι αυτοίς. και ήλθον και έπλησαν αμ-
φότερα τα πλοία, ώστε βυθίζεσθαι αυτά. ι-
δών δε σίμων πέτρος, προσέπεσε τοις γό-
νασιν ιησού λέγων. έξελθε απ' εμού, ότι α-
νήρ αμαρτωλός ειμί κύριε. θάμβος γαρ πε-
ριέσχεν αυτόν, και πάντας τους συν αυτώ ε-
πί τη άγρα των ιχθύων η συνέλαβον. ομοί-
ως δε και ιάκωβον και ιωάννην υιούς ζεβε-
δαίου, οι ήσαν κοινωνοί τω σίμωνι. και εί-
πε προς τον σίμωνα ο ιησούς. μη φοβού. α-
πό του νυν ανθρώπους έση ζωγρών. και κα-
ταγαγόντες τα πλοία επί την γην, αφέντες
άπαντα, ηκολούθησαν αυτώ. και εγένετο
εν τω είναι αυτόν εν μιά των πόλεων, και ι-
δού ανήρ πλήρης λέπρας και ιδών τον ιη-
σούν πεσών επί πρόσωπον εδεήθη αυτού
λέγων. κύριε εάν θέλης, δύνασαί με καθα-
ρίσαι. και εκτείνας την χείρα ήψατο αυτού ει-
πών, θέλω. καθαρίσθητι. και ευθέως η λέπρα
απήλθεν απ' αυτού. και αυτός παρήγγει-
λεν αυτώ μηδενί ειπείν, αλλά απελθών δεί-
ξον σεαυτόν τω ιερεί, και προσένεγκε περί
του καθαρισμού σου καθώς προσέταξε μω-
σής εις μαρτύριον αυτοίς. διήρχετο δε μάλ-
λον ο λόγος περί αυτού, και συνήρχοντο
όχλοι πολλοί ακούειν και θεραπεύεσθαι υπ'
αυτού από των ασθενειών αυτών. αυτός δε
ην υποχωρών εν ταις ερήμοις, και προσευ-
χόμενος. και εγένετο εν μιά των ημερών, και
αυτός ην διδάσκων, και ήσαν καθήμενοι
φαρισαίοι και νομοδιδάσκαλοι οι ήσαν ε-
ληλυθότες εκ πάσης κώμης της γαλιλαίας
και ιουδαίας και ιερουσαλήμ, και δύναμις
κυρίου ην εις το ιάσθαι αυτούς. και ιδού άν-
δρες φέροντες επί κλίνης άνθρωπον ος ην πα-
ραλελυμένος, και εζήτουν αυτόν εισενεγκείν,
και θείναι ενώπιον αυτού. και μη ευρόντες
ποίας εισενέγκωσιν αυτόν διά τον όχλον,
αναβάντες επί το δώμα, διά των κεράμων
καθήκαν αυτόν συν τω κλινιδίω εις το με-
σον έμπροσθεν του ιησού. και ιδών την πί-
στιν αυτών, είπεν αυτώ. άνθρωπε, αφέωνται
σοι αι αμαρτίαι σου. και ήρξαντο διαλογί-
ζεσθαι οι γραμματείς και οι φαρισαίοι λέ-
γοντες. τις εστίν ούτος ος λαλεί βλασφη-
μίας. τις δύναται αφιέναι αμαρτίας, ει μη μό-
νος ο θεός. επιγνούς δε ο ιησούς τους δια-
λογισμούς αυτών, αποκριθείς είπε προς αυ-
τούς. τι διαλογίζεσθε εν ταις καρδίαις
υμών. τι εστίν ευκοπώτερον, ειπείν α-
φέωνται σοι αι αμαρτίαι σου, η ειπείν
έγειραι και περιπάτει. ίνα δε ειδήτε ότι ε-
ξουσίαν έχει ο υιός του ανθρώπου επί της

eos. Et venerūt et impleuerūt ambas
nauiculas: ita vt pene mergerentur. Quod
cū videret simō petrus: ꝓcidit ad genua
iesu dicēs. Exi a me dn̄e: quia homo
peccator sum. Stupor enī circumdede-
rat eum et omnes qui cum illo erant in
captura piscium quā ceperāt. Similiter
aūt iacobum ⁊ iohānem filios zebedei:
qui erant socij simonis. Et ait Mat.4.c. Mar.1.c.
ad simonem iesus. Noli timere: ex
hoc iam homines eris capiēs. Et sub- C
ductis ad terram nauibus: relictis
omnibus secuti sunt eum. Et factū est Mat.8.a. Mar.1.g.⁊ 17.c.
cum esset in vna ciuitatū: et ecce
vir plenus lepra videns iesum et
procidens in faciem suam: rogauit eum
dicens. Domine si vis potes me mū-
dare. Et extēdēs manū tetigit eū dicēs.
Volo. Mundare. Et confestim lepra .d. mūdare [illegible] paie vocis.
discessit ab illo. Et ipse precepit
illi vt nemini diceret: sed vade ⁊ ostēde
te sacerdoti: et offer pro
emundatiōe tua sicut precepit moyses
in testimoniū illis. Perābulabat aūt ma- Mat.4.g.
gis sermo de illo: et conueniebant Mar.3.b. Johā.6.a.
turbe multe vt audirēt et curarent ab
infirmitatibus suis. Ipse autem Mar.14.e.
secedebat in desertum ⁊ orabat. Mar.6.g. Johā.6.b.
Et factū est in vna dierum: et D
ipse sedebat docens. Et erant mat.4.g. marci.6.g.
pharisei sedentes ⁊ legis doctores q̄ ve-
nerant ex omni castello galilee
et iudee ⁊ hierusalem: ⁊ virtus
dn̄i erat ad sanādū eos. Et ecce viri Mat.9.a.
portātes in lecto hominem q̄ erat paly- Mar.2.a.
ticus et querebant eum inferre Johā.5.b.
et ponere ante eum. Et nō inueniētes
qua parte illum inferrent pre turba:
ascenderūt supra tectū: et per tegulas
summiserūt eū cum lecto in medium
ante ipsum. Quorum fidem vt vidit
dixit. Homo remittuntur
tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare
scribe et pharisei dicentes.
Quis est hic qui loq̄tur blasphemias.
Quis potest dimittere pctā: nisi solus i.7.g.
deus? Vt cognouit aūt iesus cogitatiōes Mat.9.a. Mar.2.b.
eorū respondens dixit ad illos.
Quid cogitatis in cordibus
vestris? Quid est facilius dicere dimit-
tuntur tibi peccata: an dicere
surge et ambula. Vt aūt sciatis quia E
filius hominis habet potestatem in Mat.9.a.

γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἶπε τῷ παραλελυ-
μένῳ. σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρας τὸ κλινί-
διόν σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ πα-
ραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ'
ᾧ κατέκειτο ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ
δοξάζων τὸν θεόν, καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅ-
παντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθη-
σαν φόβου λέγοντες ὅτι εἴδομεν παράδοξα
σήμερον. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεά-
σατο τελώνην ὀνόματι λευΐν, καθήμενον ἐπὶ
τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι
καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθη-
σεν αὐτῷ. καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην λευ-
ὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τε-
λωνῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐ-
τῶν κατακείμενοι. καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμ-
ματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες. διὰ τί μετὰ τῶν
τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνε-
τε. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐ-
τούς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰα-
τροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἐλήλυθα
καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς
μετάνοιαν. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· διὰ τί
οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνά, καὶ
δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρι-
σαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν. ὁ
δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. μὴ δύνασθε τοὺς υ-
ἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐ-
τῶν ἐστὶ ποιῆσαι νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ
ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμ-
φίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις. ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς
ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλ-
λει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν. εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ
καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφω-
νεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ. καὶ οὐδεὶς βάλλει
οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μή-
γε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐ-
τὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.
ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέ-
ον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. καὶ οὐδεὶς
πιὼν παλαιόν, εὐθέως θέλει νέον. λέγει
γὰρ ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν. Cap. 6.
Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ
διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορί-
μων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς
στάχυας καὶ ἤσθιον ψώχοντες ταῖς χερ-
σί. τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων, εἶπον αὐτοῖς.
τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββα-
σι. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰη-
σοῦς. οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δα-
υίδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐ-

terra dimittēdi peccata: ait paralytico. Mar. 1. b.
Tibi dico surge: tolle lectum Mat. 9. b.
tuum: & vade in domū tuam. Et con- Mar. 2. c.
festim consurgens coraȝ illis tulit lectū i Johā. 5. b.
quo iacebat: et abijt in domum suam
magnificās deū. Et stupor apprehēdit
oēs: & magnificabāt deū. Et repleti sūt
timore dicentes: qꝛ vidimus mirabilia
hodie. Et post hec exijt et vidit mat. 9. b.
publicanuȝ noie leui sedenteȝ ad mar. 2. c.
teloneū: et ait illi. Sequere me. F
Et relictis omnibus: surgens secutus Mat. 9. b.
est euȝ. Et fecit ei conuiuiū magnū le Mar. 2. d.
ui in domo sua. Et erat turba
multa publicanoꝝ: et alioꝝ q̄ cuȝ illis
erant discumbētes. Et murmurabant
pharisei et scribe eorum dicentes ad
discipulos eius. Quare cum Mat. 9. c.
publicanis & pctōrib⁹ mādncatis & bibi Mar. 2. d.
tis. Et respondēs iesus dixit ad illos.
Non egent qui sani sunt medico:
sed qui male hñt. Non veni
vocare iustos sed peccatores ad
pñiaȝ. At illi dixerunt ad euȝ. Quare Mat. 9. c.
discipuli iohannis ieiunant frequēter & Mar. 2. c.
obsecrationes faciunt: similiter & phari G
seoꝝ: tui aūt edūt & bibūt? Quibus ipe
ait. Nunquid potestis filios Mat. 9. c.
sponsi dum cum illis est sponsus Luce. 2. c.
facere ieiunare? Venient autem
dies & cū ablatus fuerit ab illis spons⁹
tunc ieiunabunt in illis diebus.
Dicebat aūt & similitudinē ad illos.
Quia nemo cōmissurā a nouo vestimen Mat. 9. d.
to mittit in vestimētū vetus: alioquin et Mar. 2. f.
nouum rūpit: & veteri non cōuenit cō
missura a nouo. Et nemo mittit Mat. 9. d.
vinum nouum in vtres veteres: alioqñ Mar. 2. f.
rumpit vinū nouū vtres: et vinum
effundetur et vtres peribunt.
Sed vinuȝ nouū in vtres nouos mittē-
et vtraqȝ conseruantur. Et nemo
bibens vetus statim vult nouum: dicit
enim vetus melius est. Cap. 6.
Factū est aūt in sabbato scdo prio A
cum transiret per sata Mat. 12. b.
vellebant discipuli eius Mar. 2. f.
spicas & mādncabāt cōfricātes manib⁹
Quidā aūt phariseorum dicebant illis. Mat. 12. a.
Quid facitis qđ nō licet in sabbatis? Mar. 2. g.
Et respondens iesus ad eos dixit.
Nec hoc legistis quod fecit dauid 1. Reg. 21. b.
cum esurisset ipse & qui cum illo Mat. 12. a. Mar. 2. g.

τοῦ ὄντες, ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θε-
οῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε
καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ,
οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱε-
ρεῖς. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. ἐγέ-
νετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν
εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν, καὶ ἦν ἐ-
κεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν
ξηρά. παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ
φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει αὐ-
τόν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. αὐτὸς
δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, καὶ εἶ-
πε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα.
ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς
ἔστη. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς. ἐπε-
ρωτήσω ὑμᾶς τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν. ἀγα-
θοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀ-
ποκτεῖναι. καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐ-
τούς εἶπεν αὐτῷ. ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ
δὲ ἐποίησεν οὕτως, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ
αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. αὐτοὶ δὲ ἐπλήσ-
θησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλή-
λους τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ. ἐγένετο δὲ
ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος
προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ
προσευχῇ τοῦ θεοῦ. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα,
προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκ-
λεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα οὓς καὶ ἀπο-
στόλους ὠνόμασε, σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασε
πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην, φίλιππον, καὶ βαρθο-
λομαῖον, ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν
τοῦ ἀλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον
ζηλωτήν, ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκα-
ριώτην ὃς καὶ ἐγένετο προδότης. καὶ κατα-
βὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ
ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ καὶ πλῆθος πο-
λὺ τοῦ λαοῦ, ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας καὶ
ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ
σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰα-
θῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ὀχλού-
μενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, καὶ ἐθε-
ραπεύοντο. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσ-
θαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ-
χετο καὶ ἰᾶτο πάντας. καὶ αὐτὸς ἐπάρας
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθη-
τὰς αὐτοῦ, ἔλεγε. μακάριοι οἱ πτωχοί ὅτι
ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. μακά-
ριοι οἱ πεινῶντες νῦν, ὅτι χορτασθήσεσθε.
μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν ὅτι γελάσετε. μα-
κάριοι ἐστὲ ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρω-
ποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδί-

erant: quomodo intrauit in domū dei:
et panes propositionis sumpsit
et manducauit: & dedit his q̄ cū ipso
erant quos nō licet mādncare nisi tm̄ sa
cerdotibus? Et dicebat illis qꝛ dñs est
filius hominis etiaȝ sabbati. Factū est Mat. 12. a.
aūt in alio sabbato: vt intraret Mar. 2. g.
in synagogam et doceret. Et erat ibi
homo et manus eius dextera erat B
arida. Obseruabant aūt scribe et mat. 12. b.
pharisei si in sabbato curaret mat. 3. a.
vt inuenirent vnde accusarent euȝ. Ipse l. 14. a.
vero sciebat cogitationes eorum et ait
homini qui habebat manum aridam.
Surge et sta in medium. Et surgens
stetit. Ait aūt ad illos iesus. Interro- mat. 12. b.
go vos si licet sabbatis bene facere Mar. 3. a.
an male: aiaȝ saluam facere an perde-
re? Et circumspectis omnibus
dixit hoi. Extende manū tuā. Et exten
dit: et restituta est manus
eius. Ipsi autem repleti sunt marci. 14. e
insipientia: et colloquebantur ad inuicē marci. 6. g.
quid nā facerent de iesu. Factū est aūt C
in illis diebus exijt in montem mat. 10. a.
orare: & erat pernoctans in marci. 3. d.
oratione dei. Et cū dies factus esset Actuū. 1. b.
vocauit discipulos suos: et elegit
duodecim ex ipsis quos et apostolos
nominauit: simonē queȝ cognominauit
petrum: et andream fratrem eius:
iacobū & iohannē: philippū & bartholo
meum: matheum et thomam: iacobum
alphei et simonem qui vocatur
zelotes: & iudaȝ iacobi: & iudā scarioth
qui fuit proditor. Et descendens
cum illis stetit in loco campestri: et
turba discipuloꝝ ei⁹: et multitudo co
piosa plebis ab omni iudea et
hierlm & maritima tyri & sanarentur mat. 4. g.
sidonis que venerant vt audirēt eū: et marci. 5. b.
a languoribus suis. Et qui vexabātur Johā. 6. a.
a spiritibus immundis curabantur.
Et omnis turba querebat
eum tangere: quia virt⁹ de illo exibat
et sanabat omnes. Et ipse eleuatis
oculis in discipulos
suos dicebat. Beati pauperes: quia mat. 5. a.
vestrum est regnum dei. Beati mat. 5. a.
qui nunc esuritis quia saturabimini. Jaco. 4. c.
Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. D
Beati eritis cum vos oderint hoies mat. 5. a
& cum separauerit vos & exprobrauerit

σωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πο-
νηρόν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρη
τε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδού
γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ.
κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ
πατέρες αὐτῶν. πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου
σίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. οὐ
αὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. οὐ
αὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ
κλαύσετε. οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς
οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς
ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. ἀλλ᾽ ὑ
μῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχ
θροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑ
μᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν,
προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑ-
μᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πά-
ρεχε καὶ τὴν ἄλλην. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος
σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύ-
σῃς. παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀ
πὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. καὶ κα-
θὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ ἀ-
γαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν
χάρις ἐστί. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀ-
γαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ ἐὰν ἀγα-
θοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία
ὑμῖν χάρις ἐστί. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ
αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν δανείζητε παρ᾽ ὧν ἐλ
πίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί. καὶ
γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν
ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ
δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ
μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ ὑ-
ψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς
ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. γίνεσθε οὖν οἰκ
τίρμονες καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρ-
μων ἐστί. καὶ μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε.
μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε.
ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. δίδοτε καὶ
δοθήσεται ὑμῖν. μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον,
δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ αὐ
τῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑ-
μῖν. εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς. μήτι δύνα
ται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν. οὐχὶ ἀμφότε
ροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. οὐκ ἔστι μαθη-
τὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ. κατηρτισ
μένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.
τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰ
δίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς. ἢ πῶς δύνα-

et eiecerint nomen vestrũ tanq̃ malum
propter filium hominis. Gaudete 1. Pe. 4. c.
in illa die et exultate: ecce
enim merces vestra multa est in celo.
Secundũ hoc eñi faciebant prophetis
patres eorũ: verũtñ ve vobis diuitib⁹
qui habetis consolationẽ vestram. Ve
vobis qui saturati estis: q̃r esurietis. Ve
vobis qui ridetis nunc: q̃r lugebitis et
flebitis. Ve cum benedixerint vobis oẽs
homines. Secundum hec ei faciebant
pseudoprophetis patres eorũ. Sed vo Mat. 5. g.
bis dico qui auditis. Diligite inimicos
vestros: benefacite his qui oderũt vos.
Benedicite maledicentibus vobis: et
orate pro calumniantibus vos. Et E
qui te percutit in maxillam prebe illi
et alteram: et ab eo qui aufert
tibi vestimentũ: etiam tunicã noli phi-
bere. Omni aũt petenti te tribue: et
q̃ aufert q̃ tua sũt: ne repetas. Et put Mat. 7. c.
vultis vt faciant vobis homines: Thobi. 4.
et vos facite illis siliter. Et si diligitis Mat. 5. g.
eos qui vos diligũt: que vobis
est gratia? Nam et peccatores diligen-
tes se diligunt. Et si benefeceritis
his qui vobis benefaciũt: que
vobis est gratia? Siquidẽ et pctõres
hoc faciũt. Et si mutuũ dederitis his a Exo. 22. d.
quib⁹ speratis recipe: q̃ gra est vobis? Deut. 15. b.
Nã et pctõres peccatoribus fenerãtur:
vt recipiant equalia. Veruntñ diligite
inimicos vestros: benefacite et
mutuũ date nihil inde sperantes: et erit
merces vestra multa: et eritis filij altis
simi: quia ipse benign⁹ est super
ingratos et malos. Estote ergo miseri F
cordes: sicut et pater vester misericors
ẽ. Nolite iudicare: et nõ iudicabimini.
Nolite condẽnare et non condẽnabimini.
dimittite et dimittemini. Date et Mat. 7. a.
dabitur vobis. Mensurã bonã et cõfer
tã et coagitatam et super effluentem
dabũt in sinũ vestrum. Eadem quippe mat. 7. a. mar. 4. c.
mẽsura qua mẽsi fueritis: remetietur vo
bis. Dicebat aũt et illis siltudinẽ: Nũq̃d mat. 15. c.
cecus cecũ ducere? Nõne ambo põt
in foueam cadent? Non est discipulus mat. 10. c. Johã. 13. d. et 15. f.
super magistrum: perfectus
aũt omnis erit si sit sicut magister eius.
Quid aũt vides festucam in oculo mat. 7. a.
fratris tui: trabem autem que in
oculo tuo ẽ nõ cõsideras. Aut quõ põt

σαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ ἄφες
ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ
βλέπων. ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δο
κὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέ
ψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου. οὐ γάρ ἐστι δένδρον
καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ δέν-
δρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκασ-
τον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γι-
νώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι
σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν. ὁ
ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυ-
ροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγα
θόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονη-
ροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ, προφέ-
ρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. τί δὲ
με καλεῖτε κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέ
γω. πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων
μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑπο-
δείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος. ὅμοιός ἐστιν
ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε
καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέ-
τραν. πλημμύρας δὲ γενομένης προσέρρη
ξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυ
σε σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ
τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας,
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκί-
αν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ἣ προσέρ-
ρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγέ-
νετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.
Cap. 7.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐ
τοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς
καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦ
λος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐ
τῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀ-
πέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν
ἰουδαίων ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν δια
σώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμε
νοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν
σπουδαίως λέγοντες. ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ
παρέξει τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν,
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡ-
μῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη
δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς
οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρ-
χος φίλους, λέγων αὐτῷ. κύριε μὴ σκύλ
λου, οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν
στέγην εἰσέλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα
πρός σε ἐλθεῖν, ἀλλ᾽ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθή
σεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος

dicere fratri tuo: frater sine
eijciam festucam de oculo tuo:
ipse in oculo tuo trabem non
vides: hypocrita eijce primuz trabem Johã. 13. c.
de oculo tuo: et tunc perspicies vt
educas festucam de oculo
fratris tui. Non est enim arbor Mat. 7. d.
bona q̃ facit fruct⁹ malos: neq̃ arbor
mala faciens fructũ bonũ. Vna queq̃ G
enim arbor de fructu suo cognoscitur.
Neq̃ enim de spinis colligunt Mat. 7. d.
ficus: neq̃ de rubo vindemiant vuaz.
Bonus homo de bono thesauro Mat. 12. c.
cordis sui profert bonum:
et malus homo de malo
thesauro profert
malum. Ex abundantia enim Mat. 12. c.
cordis os loquitur. Quid autem Mat. 7. c.
vocatis me dñe dñe: et nõ facitis q̃ dico?
Omnis qui venit ad me et audit Mat. 7. g.
sermones meos et facit eos: ostendam
vobis cui similis sit. Similis est
homini edificanti: domum qui fodit
in altum et posuit fundamẽtũ supra pe
tram. Inundatione aũt facta illisuz est
flumen domui illi et non potuit
eam mouere fundata enim: erat supra
petram. Qui aũt audit et non facit:
similis est homini edificanti domũ suã
supra terrã sine fũdamẽto: i quã illis⁹ ẽ
fluuius et cõtinuo cecidit: et facta est
ruina domus illius magna.
Cap. 7.

Cum autez implesset oĩa verba sua A
in aures plebis: intrauit Mat. 8. b. Johã. 4. g.
capharnaũ. Cẽturiõis aũt cuiusdã ser
u⁹ male hñs erat moritur⁹: qui illi erat
preciosus. Et cum audisset de iesu mi-
sit ad eum seniores
iudeorum: rogãs eũ vt veniret et salua
ret seruũ eius. At illi cum venissent
ad iesum: rogabant eum
sollicite dicentes ei: quia dignus est vt
hoc illi prestes. Diligit enim gentẽ no
stram: et synagogã ipse edificauit nobis.
Jesus autem ibat cum illis.
Et cum iam non longe esset a
domo: misit ad eum centurio
amicos dicens. Domine noli vexari.
Nõ ei sum dign⁹ vt sub tectũ meũ intres: Mat. 8. b.
propter q̃d et meipsuz nõ sũ dignũ
arbitrat⁹ vt venirẽ ad te: sz dic vbo:
et sanabit puer me⁹. Nã et ego homo B

ειμί υπό εξουσίαν τασσόμενος, έχων υπ εμαυτόν στρατιώτας, και λέγω τούτω πορεύθητι και πορεύεται, και άλλω έρχου και έρχεται, και τω δούλω μου ποίησον τούτο, και ποιεί. ακούσας δε ταύτα ο ιησούς εθαύμασεν αυτόν. και στραφείς τω ακολουθούντι αυτώ όχλω είπε. λέγω υμίν, ούτε εν τω ισραήλ τοσαύτην πίστιν εύρον. και υποστρέψαντες οι πεμφθέντες εις τον οίκον, εύρον τον ασθενούντα δούλον υγιαίνοντα. και εγένετο εν τη εξής, επορεύετο εις πόλιν καλουμένην ναΐν, και συνεπορεύοντο αυτώ οι μαθηταί αυτού ικανοί, και ο όχλος πολύς. ως δε ήγγισε τη πύλη της πόλεως, και ιδού εξεκομίζετο τεθνηκώς υιός μονογενής τη μητρί αυτού. και αυτή χήρα, και όχλος της πόλεως ικανός συν αυτή. και ιδών αυτήν ο κύριος εσπλαγχνίσθη επ αυτή, και είπεν αυτή. μη κλαίε. και προσελθών ήψατο της σορού. οι δε βαστάζοντες έστησαν, και είπε. νεανίσκε, σοι λέγω, εγέρθητι. και ανεκάθισεν ο νεκρός, και ήρξατο λαλείν, και έδωκεν αυτόν τη μητρί αυτού. έλαβε δε φόβος πάντας, και εδόξαζον τον θεόν λέγοντες. ότι προφήτης μέγας εγήγερται εν ημίν, και ότι επεσκέψατο ο θεός τον λαόν αυτού. και εξήλθεν ο λόγος ούτος εν όλη τη ιουδαία περί αυτού, και εν πάση τη περιχώρω. και απήγγειλαν ιωάννη οι μαθηταί αυτού περί πάντων τούτων. και προσκαλεσάμενος δύο τινάς των μαθητών αυτού ο ιωάννης, έπεμψεν προς τον ιησούν λέγων. συ ει ο ερχόμενος, η άλλον προσδοκώμεν. παραγενόμενοι δε προς αυτόν οι άνδρες, είπον. ιωάννης ο βαπτιστής απέσταλκεν ημάς προς σε λέγων. συ ει ο ερχόμενος, η άλλον προσδοκώμεν. εν αυτή δε τη ώρα εθεράπευσε πολλούς από νόσων και μαστίγων και πνευμάτων πονηρών, και τυφλοίς πολλοίς εχαρίσατο το βλέπειν. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν αυτοίς. πορευθέντες απαγγείλατε ιωάννη α είδετε και ηκούσατε. ότι τυφλοί αναβλέπουσι, χωλοί περιπατούσι, λεπροί καθαρίζονται, κωφοί ακούουσι, νεκροί εγείρονται, πτωχοί ευαγγελίζονται. και μακάριός εστιν ος εάν μη σκανδαλισθή εν εμοί. απελθόντων δε των αγγέλων ιωάννου, ήρξατο λέγειν τοις όχλοις περί ιωάννου. τι εξεληλύθατε εις την έρημον θεάσασθαι. κάλαμον υπό ανέμου σαλευόμενον. αλλά τι εξεληλύθατε ιδείν. άνθρωπον εν μαλακοίς ιματίοις ημφιεσμένον. ιδού οι εν ιματισμώ ενδόξω και τρυ-

sum sub ptāte constitutus habens sub me milites: et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et servo meo fac hoc et facit. Quo audito iesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis: nec in israel tantam fidem inveni.
Mat.8.c.
Et reversi qui missi fuerant domū: invenerūt servū q̄ lāguerat sanū. Et factum est deinceps ibat iesus ī civitatē que vocatur naym: ⁊ ibāt cū eo discipuli eius et turba copiosa. Cū āt appropinquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue.
4.Re.4.d
Et hec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quā cū vidisset dñs: mia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit loculū. Hi aūt qui portabant steterūt. Et ait. Adolescēs tibi dico surge.
Marci.5.g 4.Re.4.d 3.Reg.17.d
Et resedit qui erat mortuus: ⁊ cepit loqui: et dedit illum matri sue.
C
Accepit aūt omnes timor: ⁊ magnificabāt deū dicētes. Qr ppheta magnus surrexit in nobis: et quia deus visitavit plebē suā.
Iohā.4.c. 7.6.b.
Et exiit hic sermo in universam iudeam de eo et in oēm circa regionē. Et nūciaverunt iohanni discipuli eius de omnibus his.
Mat.11.a.
Et cōvocavit duos de discipulis suis iohannes: ⁊ misit ad iesum dicens.
Mat.11.a.
Tu es qui venturus es: an aliū expectamus? Cum autē venissent ad eū viri dixerunt. Iohannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es q̄ venturus es: an aliū expectamus. In ipsa aūt hora multos curavit a lāguoribus suis ⁊ plagis ⁊ spiritibus malis: et cecis multis donavit visum. Et respondens dixit illis.
Mat.11.a. D
Euntes renunciate iohanni que audistis et vidistis. Quia ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes evangelizant. Et beatus est q̄cūq̄ nō fuerit scādalizatus ī me.
Mat.11.b.
Et cū discessissent nūcij iohānis: cepit de iohāne dicere ad turbas. Quid existis in desertum videre? Harundinem vento agitatā? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestimētis indutū? Ecce qui in veste preciosa

φήν υπάρχοντες, εν τοις βασιλείοις εισίν. αλλά τι εξεληλύθατε ιδείν, προφήτην. ναι λέγω υμίν και περισσότερον προφήτου. ούτός εστι περί ου γέγραπται. ιδού εγώ αποστέλλω τον άγγελόν μου προ προσώπου σου, ος κατασκευάσει την οδόν σου έμπροσθέν σου. λέγω γαρ υμίν, μείζων εν γεννητοίς γυναικών προφήτης ιωάννου του βαπτιστού, ουδείς εστιν. ο δε μικρότερος εν τη βασιλεία του θεού μείζων αυτού εστί. και πας ο λαός ακούσας και οι τελώναι, εδικαίωσαν τον θεόν βαπτισθέντες το βάπτισμα ιωάννου. οι δε φαρισαίοι και οι νομικοί την βουλήν του θεού ηθέτησαν εις εαυτούς, μη βαπτισθέντες υπ αυτού. τίνι ουν ομοιώσω τους ανθρώπους της γενεάς ταύτης, και τίνι εισίν όμοιοι. όμοιοί εισι παιδίοις τοις εν αγορά καθημένοις, και προσφωνούσιν αλλήλοις και λέγουσιν. ηυλήσαμεν υμίν και ουκ ωρχήσασθε. εθρηνήσαμεν υμίν, και ουκ εκλαύσατε. ελήλυθε γαρ ιωάννης ο βαπτιστής μήτε άρτον εσθίων μήτε οίνον πίνων, και λέγετε δαιμόνιον έχει. ελήλυθεν ο υιός του ανθρώπου εσθίων και πίνων, και λέγετε ιδού άνθρωπος φάγος και οινοπότης, φίλος τελωνών και αμαρτωλών. και εδικαιώθη η σοφία από των τέκνων αυτής πάντων. ηρώτα δε τις αυτόν των φαρισαίων ίνα φάγη μετ αυτού. και εισελθών εις την οικίαν του φαρισαίου, ανεκλίθη. και ιδού γυνή εν τη πόλει ήτις ην αμαρτωλός. επιγνούσα ότι ανάκειται εν τη οικία του φαρισαίου, κομίσασα αλάβαστρον μύρου, και στάσα παρά τους πόδας αυτού οπίσω κλαίουσα, ήρξατο βρέχειν τους πόδας αυτού τοις δάκρυσι, και ταις θριξί της κεφαλής αυτής εξέμασσε, και κατεφίλει τους πόδας αυτού, και ήλειφε τω μύρω. ιδών δε ο φαρισαίος ο καλέσας αυτόν, είπεν εν εαυτώ λέγων, ούτος ει ην προφήτης, εγίνωσκεν αν τις και ποταπή η γυνή ήτις άπτεται αυτού, ότι αμαρτωλός εστί. και αποκριθείς ο ιησούς, είπε προς αυτόν. σίμων έχω σοι τι ειπείν. ο δε φησί. διδάσκαλε ειπέ. δύο χρεωφειλέται ήσαν δανειστή τινί, ο εις ώφειλε δηνάρια πεντακόσια. ο δε έτερος, πεντήκοντα. μη εχόντων δε αυτών αποδούναι, αμφοτέροις εχαρίσατο. τις ουν αυτών ειπέ πλείον αυτόν αγαπήσει. αποκριθείς δε ο σίμων είπεν. υπολαμβάνω ότι ω το πλείον εχαρίσατο. ο δε είπεν αυτώ. ορθώς έκρινας. και στραφείς προς την γυναίκα τω σίμωνι έφη. βλέπεις ταύτην την γυναί-

sunt ⁊ delicijs in domibus regū sunt. Sed quid existis videre? Prophetā? Utiq̄ vobis ⁊ plusq̄ pphetam. Hic ꝏ dico ē de quo scriptū est.
Mala.3.a. Mat.11.c. Marci.1.a.
Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis: maior inter natos mulierum propheta iohanne baptista nemo est.
Mat.11.c.
Qui autē minor est in regno dei maior est illo. Et oīs populus audiēs: et publicani iustificaverūt deum: baptizati baptismo iohannis.
E
Pharisei autem et legisperiti consiliū dei spreverunt in semetipsos nō baptizati ab eo.
Mat.11.d.
Ait āt dñs. Cui ergo siles dicā hoīes generationis huius: et cui similes sunt. Similes sunt pueri sedentibus in foro et loquentibus ad invicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibijs ⁊ nō saltastis: lamētavimus ⁊ non plorastis.
Mat.11.d.
Venit autem iohānes baptista neq̄ manducans panem neq̄ bibēs vinū: ⁊ dicitis demoniū hz. Venit filius hominis manducans ⁊ bibens: et dicitis. Ecce homo devorator: et bibēs vinū: amicus publicanorū ⁊ pctōrū. Et iustificata est sapiētia ab oibus filijs suis.
Mat.26.a. marci.14.a. Iohā.12.a.
Rogabat autem illum quidam de phariseis vt mādicaret cū illo. Et ingressus domum pharisei discubuit.
F
Et ecce mulier q̄ erat in civitate peccatrix vt cognovit q̄ iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrū vnguenti: et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes eius ⁊ vnguēto vngebat. Videns aūt phariseus q̄ vocaverat eū: ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret vtiq̄ q̄ ⁊ qualis est mulier que tangit eum: quia peccatrix est. Et respondēs iesus dixit ad illū. Simon gister dic. habeo tibi aliq̄d dicē. At ille ait. Ma Duo debitores erāt cuidā feneratori: vnus debebat denarios quingentos ⁊ alius quinq̄gita. Nō hntibus illis vn̄ red-
G
derent: donavit vtrisq̄. Quis ergo eum plus diligit? Respondens simon dixit. Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem dixit simoni. Vides hanc mulierem?

κα. εισήλθον σου εις την οικίαν, ύδωρ επί τους πόδας μου ουκ έδωκας, αύτη δε τοις δάκρυσιν έβρεξε μου τους πόδας, και ταις θριξί της κεφαλής αυτής εξέμαξε. φίλημα μοι ουκ έδωκας, αύτη δε αφ' ης εισήλθον, ου διέλιπε καταφιλούσα μου τους πόδας. ελαίω την κεφαλήν μου ουκ ήλειψας, αύτη δε μύρω ήλειψε μου τους πόδας. ου χάριν λέγω σοι. αφέωνται αι αμαρτίαι αυτής αι πολλαί ότι ηγάπησε πολύ. ω δε ολίγον αφίεται, ολίγον αγαπά. είπε δε αυτή. αφέωνται σου αι αμαρτίαι. και ήρξαντο οι συνανακείμενοι λέγειν εν εαυτοίς. τις ούτος εστίν ος και αμαρτίας αφίησιν. είπε δε προς την γυναίκα. η πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εις ειρήνην.

Cap. 8.

Και εγένετο εν τω καθεξής και αυτός διώδευε κατά πόλιν και κώμην κηρύσσων και ευαγγελιζόμενος την βασιλείαν του θεού και οι δώδεκα συν αυτώ, και γυναίκες τινές αι ήσαν τεθεραπευμέναι από πνευμάτων πονηρών και ασθενειών. μαρία η καλουμένη μαγδαληνή, αφ' ης δαιμόνια επτά εξεληλύθει, και ιωάννα γυνή χουζά επιτρόπου ηρώδου, και σουσάννα, και έτεραι πολλαί αίτινες διηκόνουν αυτώ από των υπαρχόντων αυταίς. συνιόντος δε όχλου πολλού, και των κατά πόλιν επιπορευομένων προς αυτόν, είπε διά παραβολής. εξήλθεν ο σπείρων του σπείραι τον σπόρον εαυτού, και εν τω σπείρειν αυτόν, ο μεν έπεσε παρά την οδόν και κατεπατήθη και τα πετεινά του ουρανού κατέφαγεν αυτό. και έτερον έπεσεν επί την πέτραν, και φυέν εξηράνθη διά το μη έχειν ικμάδα. και έτερον έπεσεν εν μέσω των ακανθών, και συμφυείσαι αι άκανθαι απέπνιξαν αυτό. και έτερον έπεσεν επί την γην την αγαθήν, και φυέν εποίησε καρπόν εκατονταπλασίονα. ταύτα λέγων εφώνει. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. επηρώτων δε αυτόν οι μαθηταί αυτού λέγοντες. τις είη η παραβολή αύτη. ο δε είπεν. υμίν δέδοται γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας του θεού, τοις δε λοιποίς εν παραβολαίς, ίνα βλέποντες μη βλέπωσι, και ακούοντες μη συνιώσιν. έστι δε αύτη η παραβολή. ο σπόρος εστίν ο λόγος του θεού. οι δε παρά την οδόν εισίν οι ακούοντες. είτα έρχεται ο διάβολος, και αίρει τον λόγον από της καρδίας αυτών ίνα μη πιστεύσαντες σωθώσιν. οι δε επί της πέτρας, οι όταν ακούσωσι μετά χαράς δέχονται τον λόγον. και ούτοι ρίζαν ουκ έχουσιν, οι προς καιρόν

Intraui in domū tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi nō dedisti: hec aūt ex quo itraui non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hec aūt vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: remittūtur ei peccata mlta qm̄ dilexit multū. Cui aūt minus dimittitur minus diligit. Dixit aūt ad illā. Remittuntur tibi pctā. Et ceperunt qui simul accūbebāt dicere itra se. Quis est hic qui etiam pctā dimittit? Dixit aūt ad mulierē. Fides tua te saluam fecit. Vade in pace.

Mar.2.b.

Mat.9.c. Marci.5.f. Lu.18.g.

Cap. 8.

Et factū ē deiceps et ipse iter faciebat per ciuitates et castella pdicās et euangelizans regnum dei: et duodecim cum illo: et mulieres alique que erant curate a spiritibus malignis et infirmitatib9: maria que vocatur magdalene de qua septē demonia exierāt: et iohanna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima cōuenirent et de ciuitatibus pperarent ad eū: dixit per similitudinem. Exijt qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat: aliud cecidit secus viam et conculcatū est: et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit quia non hēbat humorē. Et aliud cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terrā bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicēs clamabat. Qui hz aures audiēdi audiat. Interrogabāt autem eū discipuli ei9: que esset hec pabola. Quib9 ipse dixit. Vobis datū est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis vt videntes non videant et audientes nō intelligāt. Est aūt hec pabola. Semē est verbum dei. Qui autem secus viā: hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salui fiant. Nam qui supra petras: qui cū audierint cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad temp9

A

Mat.13.a. Mar.4.a.

B

Mat.13.b. Mar.4.b

Esa.6.c. Ioh.12.f. Mat.13.c. Mar.4.c.

πιστεύουσι, και εν καιρώ πειρασμού αφίστανται. το δε εις τας ακάνθας πεσόν, ούτοι εισίν οι ακούσαντες, και υπό μεριμνών και πλούτου και ηδονών του βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, και ου τελεσφορούσι. το δε εν τη καλή γη, ούτοι εισίν οίτινες εν καρδία καλή και αγαθή ακούσαντες τον λόγον κατέχουσι, και καρποφορούσιν εν υπομονή. ταύτα λέγων εφώνει, ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. ουδείς δε λύχνον άψας καλύπτει αυτόν σκεύει η υποκάτω κλίνης τίθησιν, αλλ' επί λυχνίας επιτίθησιν, ίνα οι εισπορευόμενοι βλέπωσι το φως. ου γαρ εστί κρυπτόν ο ου φανερόν γενήσεται, ουδέ απόκρυφον ο ου γνωσθήσεται και εις φανερόν έλθη. βλέπετε ουν πως ακούετε. ος γαρ εάν έχη, δοθήσεται αυτώ. και ος εάν μη έχη, και ο δοκεί έχειν αρθήσεται απ' αυτού. παρεγένοντο δε προς αυτόν η μήτηρ και οι αδελφοί αυτού, και ουκ εδύναντο συντυχείν αυτώ διά τον όχλον. και απηγγέλη αυτώ λεγόντων, η μήτηρ σου και οι αδελφοί σου εστήκασιν έξω ιδείν σε θέλοντες. ο δε αποκριθείς είπε προς αυτούς. μήτηρ μου και αδελφοί μου ούτοι εισίν οι τον λόγον του θεού ακούοντες και ποιούντες αυτόν. και εγένετο εν μιά των ημερών και αυτός ενέβη εις πλοίον και οι μαθηταί αυτού, και είπε προς αυτούς. διέλθωμεν εις το πέραν της λίμνης. και ανήχθησαν. πλεόντων δε αυτών αφύπνωσε, και κατέβη λαίλαψ ανέμου εις την λίμνην, και συνεπληρούντο και εκινδύνευον. προσελθόντες δε διήγειραν αυτόν λέγοντες. επιστάτα απολλύμεθα. ο δε εγερθείς επετίμησε τω ανέμω και τω κλύδωνι του ύδατος, και επαύσαντο, και εγένετο γαλήνη. είπε δε αυτοίς. που εστίν η πίστις υμών. φοβηθέντες δε εθαύμασαν λέγοντες προς αλλήλους. τις άρα ούτος εστίν, ότι και τοις ανέμοις επιτάσσει και τω ύδατι, και υπακούουσιν αυτώ. και κατέπλευσαν εις την χώραν των γαδαρηνών. ήτις εστίν αντιπέραν της γαλιλαίας. εξελθόντι δε αυτώ επί την γην, υπήντησεν αυτώ ανήρ τις εκ της πόλεως ος είχε δαιμόνια εκ χρόνων ικανών, και ιμάτιον ουκ ενεδιδύσκετο, και εν οικία ουκ έμενεν, αλλ' εν τοις μνήμασιν. ιδών δε τον ιησούν και ανακράξας, προσέπεσεν αυτώ. και φωνή μεγάλη είπε. τι εμοί και σοι ιησού υιέ του θεού του υψίστου. δέομαι σου μη με βασανί

credunt: et in tempore temptationis recedunt. Quod aūt in spinas cecidit: hi sūt qui audierūt et a sollicitudinibus et diuitijs et voluptatibus vite euntes suffocantur: et nō referunt fructū. Quod aūt in bonam terrā: hi sūt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinēt: et fructū afferunt in patientia. Nemo autem lucernā accēdens operit eam vase: aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit: vt intrātes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur et in palā veniat. Videte ergo quid audiatis. Qui enim habet dabitur illi: et quicunqz nō hz etiā quod putat se habere auferetur ab illo. Venerunt autem ad illum mater et fratres eius: et non poterant adire eum pre turba. Et nunciatum est illi. Mater tua et fratres tui stant foris volentes te videre. Qui rñdēs dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hi sunt: qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in vna dierum et ipse ascendit in nauiculam et discipuli eius: et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. Et ascenderūt. Et nauigantib9 illis obdormiuit: et descendit procella venti in stagnū: et complebantur et piclitabantur. Accedentes aūt suscitauerunt eum dicentes. Preceptor perimus. At ille surgens increpauit ventum: et tempestatē aque: et cessauit: et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. Ubi ē fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad inuicem dicentes. Quis putas hic est quia et ventis et mari imperat et obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem gerasenorum: que est contra galileam. Et cū de naui egressus esset ad terrā: occurrit illi vir quidā qui habebat demoniū iam temporib9 multis: et vestimēto nō induebatur: neqz in domo manebat sed in monumentis. Is vt vidit iesum pcidit an illū: et exclamās voce magnā dixit. Quid mihi et tibi ē iesu fili dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas.

C

Lu.11.e. Mat.5.b. Mar.4.d.

Mat.10.c Mar.4.d.

Mat.13.b. 25.c. Marci.4.c Lu.19.d. Mat.12.g. Mar.3.g.

Mat.8.c. Mar.4.g.

D

Mat.8.f. Mar.4.g.

Mat.8.f. Marci.5.b

σης. παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοι ἐστὶν ὄνομα. ὁ δὲ εἶπε. λεγεὼν. ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ᾽ οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τίς ὁ ἁψά-

Precipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum: et vinciebatur cathenis et compedibus custoditus: et ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogauit autem illum iesus dicens. Quod tibi nomen est? At ille dixit. Legio. Quia intrauerat demonia multa in eum. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent. Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine et intrauerunt in porcos: et impetu abijt grex per preceps in stagnum et suffocatus est. Quod ut viderunt factum qui pascebant fugerunt: et nunciauerunt in ciuitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est: et venerunt ad iesum: et inuenerunt hominem sedentem a quo demonia exierant vestitum ac sana mente ad pedes eius et timuerunt. Nunciauerunt autem illis et qui viderant: quomodo sanus factus est a legione. Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis gerasenorum: ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens nauim reuersus est. Et rogabat illum vir a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum iesus dicens. Redi in domum tuam: et narra quanta tibi fecit deus. Et abijt per vniuersam ciuitatem predicans quanta illi fecisset iesus. Factum est autem cum redisset iesus: excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen iayrus: et ipse princeps synagoge erat: et cecidit ad pedes iesu rogans eum ut intraret in domum eius: quia vnica filia erat ei fere annorum duodecim: et hec moriebatur. Et contigit dum iret: a turbis comprimebatur. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim: que in medicos erogauerat omnem substantiam suam: nec ab vllo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait iesus. Quis est qui

Mar. 5. b.
E
Mat. 8. g.
Mar. 5. b.
Mar. 5. b.
Joha. 10. c
Mar. 5. c.
F
Mat. 9. d.
Mar. 5. d.
Joha. 4. g.
Mat. 9. d.
Marc. 5. d

μενός μου. ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἥψατό μού τις. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγατερ. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ. ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων. μὴ φοβοῦ. μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε. μὴ κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων. ἡ παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. Cap. 9.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ, διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. ἤκουσε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει. διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι

me tetigit? Negantibus autem omnibus: dixit petrus et qui cum illo erant. Preceptor turbe te comprimunt et affligunt: et dicis quis me tetigit? Et dixit iesus. Tetigit me aliquis. Nam et ego noui virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit: tremens venit et procidit ante pedes eius et ob quam causam tetigerit eum indicauit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit ei. Filia: fides tua saluam te fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens ei: quia mortua est filia tua: noli vexare illum. Iesus autem audito hoc verbo respondit patri puelle. Noli timere: crede tantum et salua erit. Et cum venisset domum: non permisit intrare secum quenquam nisi petrum et iacobum et iohannem: et patrem et matrem puelle. Flebant autem omnes et plangebant illam. At ille dixit. Nolite flere. Non est mortua puella sed dormit. Et deridebant eum: scientes quod mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamauit dicens. Puella surge. Et reuersus est spiritus eius: et surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare. Et stupuerunt parentes eius quibus precepit ne alicui dicerent quod factum erat. Cap. 9.

Conuocatis autem iesus duodecim apostolis dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia et vt languores curarent. Et misit illos predicare regnum dei: et sanare infirmos. Et ait ad illos. Nihil tuleritis in viam: neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam: neque duas tunicas habeatis. Et in quamcunque domum intraueritis ibi manete et inde ne exeatis. Et quicunque non receperint vos: exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos. Egressi autem circuibant per castella euangelizantes et curantes vbique. Audiuit autem herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo: et hesitabat eo quod diceretur a quibusdam: quia iohannes surrexit a mortuis: a quibusdam vero quia helias apparuit: ab alijs

Mat. 9. c.
Marci. 5. f.
G
Mat. 9. c.
Mar. 5. d.
Joha. 11. b.
Mat. 9. c.
Mar. 5. g.
Mar. 5. g.
A
Mat. 10. a
Mar. 6. b.
Mat. 10. a.
Mar. 3. c.
Mat. 10. b.
Mar. 6. b.
Mat. 10. c.
Mar. 6. d.
Actu. 13. b
Mar. 6. b
Mat. 14. a.
Mar. 6. b.
Mat. 14. a.
Mar. 6. c.

ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώδης. ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα. τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι, διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησε κατ ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγρούς καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο. εἰμήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασε. καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι. οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον. ἰωάννην τὸν βαπτιστήν. ἄλλοι δὲ ἠλίαν. ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος εἶπε. τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο. εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾿ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφε-

quia ꝓpheta vnus de antiquis surrexit. B
Et ait herodes. Johãnẽ ego decollaui. Marci.6.c
Quis est autem iste de quo ego
talia audio? Et q̃rebat videre eum. Et Mar.6.d.
reuersi apostoli narrauerunt
illi quecunq̃ fecerũt. Et assumptis illis Mat.14.c.
secessit seorsum in locum desertum qui ẽ Johã.6.a.
bethsaide. Quod cum
cognouissent turbe secute sunt illum: et
eos: et loquebatur illis de excepit
regno dei: et eos qui cura indigebant
sanabat. Dies autem ceperat declinare. Mat.14.c.
Et accedentes duodecim dixerunt illi. Marci.6.e
Dimitte turbas: vt euntes Johã.6.a.
in castella villasq̃ q̃ circa sũt diuertãt
et inueniant escas: quia hic
in loco deserto sumꝰ. Ait aũt ad illos.
Vos date illis mãducare. At illi dixe- Mat.14.c. Mar.6.c.
rũt. Nõ sunt nobis plus q̃ quinq̃ panes ⁊ Mat.14.d
duo pisces: nisi forte nos eamꝰ ⁊ ema- Marci.6.e
mus in omnem hanc turbam escas. Johã.6.a.
Erant autem fere viri quinq̃ milia.
Ait autem ad discipulos suos. Facite
illos discumbere per cõuiuia q̃nquage-
nos: et ita fecerũt. Et discubuerũt oẽs. Mat.14.d.
Acceptis autem quinq̃ panibus et Mar.6.f.
duobꝰ piscibus: respexit in celũ ⁊ bñdi- Johã.6.b.
xit illis: et fregit et distribuit
discipulis suis vt ponerent ante turbas.
Et mãducauerũt oẽs et saturati sũt. Et
sublatũ est qd superfuit illis fragmẽtorũ C
cophini duodeci. Et factũ ẽ cũ solꝰ eẽt Mat.16.c.
orans: erant cum Mar.8.c.
illo ⁊ discipuli: et interrogauit illos
dicens. Quem me dicunt esse turbe?
At illi rñderunt et dixerũt. Johãnẽ ba-
ptistã: alij aũt heliam: alij vero quia
vnꝰ ꝓpheta de priorib⁹ surrexit. Dixit
ãt illis. Vos aũt quẽ me esse dicitis?
simõ petrꝰ dixit. Christũ dei. Rñdẽs
At ille icrepãs illos precepit ne cui Mat.16.c.
dicerent hoc: dicens quia oportet filiũ Mar.8.c. Mat.16.c.
hominis multa pati et reprobari Marci.8.f.
a senioribus et principibus sacerdotum
et scribis: et occidi: et
tertia die resurgere. Dicebat ãt ad oẽs. Mat.16.f.
Si quis vult post me venire: abneget Mar.8.g.
semetipsum et tollat crucem suam quoti- 1.14.f.
die et sequatur me. Qui enim voluerit
aĩam suam saluam facere perdet illam.
Nam qui perdiderit aĩam suam ꝓpter
me: saluã faciet illam. Quid ei ꝓficit

λεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς. ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δέ, εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ᾿ αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα. καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μίαν μωσεῖ, καὶ μίαν ἠλίᾳ. μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε λέγων. διδάσκαλε. δέομαί σου ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι. καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ. καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾿ αὐτοῦ συντρίβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν. προσάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰη-

homo si lucretur vniuersum mundum:
se aũt ipsũ ꝑdat et detrimẽtũ sui faciat.
Nam qui me erubuerit: et meos Mat.10.f.
sermones: hunc filius hominis erube- Mar.8.g. D
scet cum venerit in maiestate
sua et patris et sanctorum angelorum.
Dico aũt vobis vere: sunt aliqui Mat.16.g.
hic stantes: qui non gustabunt mortẽ Mar.9.a.
donec videant regnum dei.
Factum est autem post hec verba fere Mat.17.a.
dies octo: et assumpsit petrum ⁊ Mar.9.a.
iacobũ ⁊ iohãnẽ et ascendit in mõtem
Et facta est dum oraret vt oraret.
species vultus eius
altera: et vestitꝰ eius albus ⁊ refulgẽs.
Et ecce duo viri loquebantur cum
illo. Erant aũt moyses et helias
visi in maiestate: et dicebant excessum
eius quẽ completurꝰ erat in hierusalẽ.
Petrus vero ⁊ q̃ cũ illo erãt: grauati erãt
somno. Et euigilantes viderunt
maiestatem eius: et duos viros
qui stabant cum illo. Et factum est cũ
discederent ab illo: ait
petrus ad iesum. Preceptor bonum
est nos hic esse: et faciamus
tria tabernacula: vnũ tibi ⁊ vnũ moysi:
⁊ vnũ helie. Nesciẽs qd dicẽt. Hec ãt
illo loquente: facta ẽ nubes ⁊ obũbra-
uit eos: et timuerunt
intrãtibꝰ illis in nubẽ. Et vox facta ẽ Mat.3.g.⁊ 17.b.
de nube dicens. Hic est Mar.1.b.⁊ 9.a.
filius meꝰ dilectus: ipsum audite. Esaie.42.a
Et dum fieret vox: inuentus est iesus 2.Pe.1.d.
solus: et ipsi tacuerunt: ⁊ nemini sup.3.c.
dixerunt in illis diebus quicq̃ ex E
his q̃ viderãt. Factũ ẽ aũt ĩ seq̃nti die Mat.17.d.
descendentibꝰ illis de monte: occurrit Mar.9.c.
illis turba multa. Et ecce vir
de turba exclamauit dicens. Magister
obsecro te: respice in filium
meum quia vnicus est mihi. Et ecce
spiritus apprehendit eum ⁊ subito
clamat: ⁊ elidit ⁊ dissipat cũ cũ spuma:
et vix discedit dilanians
eum. Et rogaui discipulos tuos vt
eijcerent illum: et non potuerũt.
Rñdẽs ãt iesus dixit. O generatio Mat.17.c.
infidelis et peruersa: vsq̃quo Marci.9.c
ero apud vos: ⁊ patiar vos.
Adduc huc filium tuum. Et cũ acce-
deret: elisit illum demonium
et dissipauit. Et increpauit iesus

σοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσα
το τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πα=
τρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ
μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμα
ζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶ
πε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε ὑμεῖς
εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους. ὁ
γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδί=
δοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνό=
ουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμέ
νον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ
ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήμα
τος τούτου. εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐ
τοῖς τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. ὁ δὲ ἰησοῦς
ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν
ἐπιλαβόμενος παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ
ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν δέξηται τοῦ
το τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχε
ται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀπο
στείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑ
μῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. ἀποκρι=
θεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν. ἐπιστάτα. εἴδομεν
τινὰ ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαι=
μόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκο
λουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰη
σοῦς. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡ=
μῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμ
πληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐ
τοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστή=
ριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀ=
πέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ.
καὶ πορευθέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμα=
ρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέ=
ξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν
πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης εἶπον.
κύριε θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ
τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς ὡς
καὶ ἠλίας ἐποίησεν. στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς, καὶ εἶπεν. οὐκ οἴδατε οἵου πνεύμα
τός ἐστε ὑμεῖς. ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλ=
λὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην
ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁ=
δῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν. ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἂν ἀπέρχῃ κύριε. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰη
σοῦς. αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ
δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν
κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον. ἀκο=
λούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε ἐπίτρεψόν μοι
ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου
εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἄφες τοὺς νεκροὺς

spiritum immundum et sanauit
puerũ: et reddidit illum patri
eius. Stupebant autem omnes in
magnitudine dei. Omnibus q; mirãti
bus in omnibus que faciebat: dixit
ad discipulos suos. Ponite vos
in cordibus vestris sermones istos.
Filius eñi hominis futurũ est vt tradat Mat.17.f. Marci.9.e.
in manus hominum. At illi ignorabãt F
verbum istud: et erat velatum
ante eos vt non sentirent illud: et
timebant eum interrogare de
hoc verbo. Intrauit aũt cogitatio i eos Mat.18.a. Mar.9.e.
quis eorũ maior esset. At iesus
videns cogitationes cordis illorum:
apprehendit puerum ⁊ statuit illũ sec9
se: ⁊ ait illis. Quicũq; susceperit
puerum istum in nomine meo me reci
pit. Et quicũq; me recepit: recipit eũ q
me misit. Nã q minor est inter vos oẽs:
hic maior est. Respondens Mar.9.f.
aũt iohãnes dixit. Preceptor: vidim9
quẽdã in nomine tuo eijcientẽ demonia
et prohibuimus eum: quia nõ sequitur
nobiscum. Et ait ad illũ iesus.
Nolite phibẽ. Qui ei nõ ẽ aduersũ nos
pro nobis est. Factũ ẽ aũt dũ cõplerent
dies assumptionis eius:
et ipse faciem suam firmauit vt
iret in hierusalem. Et misit
nuncios ante conspectum suum:
⁊ euntes intrauerunt in ciuitatẽ sama
ritanorũ vt parẽt illi. Et non receperũt
eum: quia facies eius erat
euntis hierusalem. Cum vidissent autẽ
discipuli ei9 iacob9 et iohãnes dixerũt.
Dñe vis dicimus vt ignis descẽdat de G
celo et consumat illos?
Et conuersus increpauit
illos dicens. Nescitis cuius spiritus
estis. Filius hominis Mat.18.b.
non venit animas perdere sed
saluare. Et abierũt in aliud castellum.
Factũ est aũt ambulantib9 illis i via: Mat.8.d.
dixit quidam ad illum. Sequar te
quocunq; ieris. Dixit illi iesus.
Vulpes foueas habent et
volucres celi nidos:
filius autẽ hominis non habet vbi Mat.8.d.
caput suũ reclinet. Ait aũt ad alterũ. Se Mat.8.c.
quere me. Ille aũt dixit. Dñe pmitte mihi
primum ire et sepelire patrem meum.
Dixit q; ei iesus. Sine vt mortui

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. σὺ δὲ ἀπελ=
θὼν διάγγελε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. εἶπε
δὲ καὶ ἕτερος. ἀκολουθήσω σοι κύριε. πρῶ
τον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς
τὸν οἶκόν μου. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐ
τόν. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄ
ροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός
ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Cap.10.
Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέ
ρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐ=
τοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς
πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς
ἔρχεσθαι. ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς. ὁ μὲν
θερισμὸς πολύς. οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δε
ήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως
ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. ὑ
πάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρ
νας ἐν μέσῳ λύκων. μὴ βαστάζετε βαλλάν
τιον, μὴ πήραν, μὴ δὲ ὑποδήματα, καὶ μη=
δένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. εἰς ἣν δ' ἂν
οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε εἰρήνη
τῷ οἴκῳ τούτῳ, καὶ ἐὰν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης
ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ
δὲ μήγε ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ
οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ
αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐ
τοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν
καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχων=
ται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ
λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ
μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλα
τείας αὐτῆς, εἴπατε. καὶ τὸν κονιορτὸν κολ=
ληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομα=
σσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε. ὅτι
ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. λέ=
γω δὲ ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρα ἐκεί=
νῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. οὐ
αί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν
τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ
γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν. πλὴν τύρῳ
καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει ἢ
ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρα=
νοῦ ὑψωθεῖσα ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. ὁ
ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει. καὶ ὁ ἀθετῶν ὑ
μᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν
ἀποστείλαντά με. ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδο
μήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες. κύριε, καὶ
τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνό=
ματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐθεώρουν τὸν σα
τανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόν

sepeliant mortuos suos: tu aũt vade et
annuncia regnum dei.
Et ait alter. Sequar te domine:
sed pmitte mihi primũ renũciare his qui
domi sunt. Ait ad illum iesus.
Nemo mittẽs manus suas ad aratrum
et aspiciens retro aptus
est regno dei. Cap.10.
Post hec aũt designauit dñs ⁊ alios A
septuagintaduos: ⁊ misit illos
binos ante faciem suam in
omnẽ ciuitatem ⁊ locum quo erat ipse
venturus. Et dicebat illis.
Messis quidẽ multa operarij aũt pauci. Ro Mat.9.g.
gate ergo dominum messis vt
mittat operarios in messem suam. Ite Mat.10.c.
ecce ego mitto vos sicut agnos
inter lupos. Nolite portare sacculum
neq; perã neq; calciamenta: et neminẽ
per viam salutaueritis. In quãcunq; Mat.10.b. Mar.6.b.
domum intraueritis: primũ dicite: pax
huic domui: et si ibi fuerit fili9 pacis
requiescet super illum pax vestra: sin
aũt ad vos reuertet. In eadem autẽ B
domo manete: edẽtes et bibẽtes q̃ apud
illos sũt. Dign9 ẽ ei operari9 mercede sua. Mat.10.b. ⁊.10.b.
Nolite transire de domo in domum.
Et in quãcũq; ciuitatẽ itraueritis ⁊ susce=
perint vos mãducate q̃ apponũtur vobis
et curate infirmos qui in illa sunt et Mat.10.b. Mar.16.f.
dicite illis: appropiquauit in vos regnũ
dei. In quãcũq; aũt ciuitatẽ itraueritis et
non susceperint vos: exeuntes in pla=
teas eius dicite. Etiã puluerẽ q adhesit
nobis de ciuitate vestra extergimus in
vos. Tñ hoc scitote quia
appropinquauit regnum dei. Dico
vobis quia sodomis in die illa
remissi9 erit q̃ illi ciuitati. Ve Mat.11.c.
tibi corozaim: ve tibi bethsaida: quia si i C
tyro et sidone facte fuissent virtutes que
facte sunt in vobis: olim in cilicio et
cinere sedẽtes peniterent. Verũtñ tyro
et sidoni remissius erit in iudicio q̃
vobis. Et tu capharnaum vsq; ad celũ
exaltata: vsq; ad infernum demergeris.
Qui vos audit me audit: ⁊ q vos sper Mat.10.d. ⁊.18.a. Johã.14.c.
nit me spernit. Qui aũt me spernit: sper
nit eũ q misit me. Reuersi sũt aũt septua
gintaduo cũ gaudio dicẽtes. Dñe etiã
demonia subijciuntur nobis in nomine
tuo. Et ait illis. Videbam sathanã
sicut fulgur de celo cadentem.

τα. ιδού δίδωμι υμίν την εξουσίαν του πατείν επάνω όφεων και σκορπίων, και επί πάσαν την δύναμιν του εχθρού, και ουδέν υμάς ου μη αδικήση. πλην εν τούτω μη χαίρετε ότι τα πνεύματα υμίν υποτάσσεται. χαίρετε δε ότι τα ονόματα υμών εγράφη εν τοις ουρανοίς. εν αυτή τη ώρα ηγαλλιάσατο τω πνεύματι ο ιησούς και είπεν. εξομολογούμαι σοι πάτερ κύριε του ουρανού και της γης, ότι απέκρυψας ταύτα από σοφών και συνετών, και απεκάλυψας αυτά νηπίοις. ναι ο πατήρ ότι ούτως εγένετο ευδοκία έμπροσθεν σου. και στραφείς προς τους μαθητάς είπε. πάντα μοι παρεδόθη υπό του πατρός μου. και ουδείς γινώσκει τις εστίν ο υιός ει μη ο πατήρ, και τις εστίν ο πατήρ ει μη ο υιός, και ω εάν βούληται ο υιός αποκαλύψαι. και στραφείς προς τους μαθητάς κατ ιδίαν είπε. μακάριοι οι οφθαλμοί οι βλέποντες α βλέπετε. λέγω γαρ υμίν, ότι πολλοί προφήται και βασιλείς ηθέλησαν ιδείν α υμείς βλέπετε, και ουκ είδον, και ακούσαι α ακούετε, και ουκ ήκουσαν. και ιδού νομικός τις ανέστη εκπειράζων αυτόν και λέγων. διδάσκαλε, τι ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω. ο δε είπε προς αυτόν. εν τω νόμω τι γέγραπται. πώς αναγινώσκεις. ο δε αποκριθείς είπεν. αγαπήσεις κύριον τον θεόν σου εξ όλης της καρδίας σου και εξ όλης της ψυχής σου, και εξ όλης της ισχύος σου, και εξ όλης της διανοίας σου. και τον πλησίον σου ως σεαυτόν, είπε δε αυτώ. ορθώς απεκρίθης. τούτο ποίει και ζήση. ο δε θέλων δικαιούν εαυτόν, είπε προς τον ιησούν. και τις εστί μου πλησίον. υπολαβών δε ο ιησούς είπεν. άνθρωπός τις κατέβαινεν από ιερουσαλήμ εις ιεριχώ και λησταίς περιέπεσεν, οι και εκδύσαντες αυτόν και πληγάς επιθέντες απήλθον αφέντες ημιθανή τυγχάνοντα. κατά συγκυρίαν δε ιερεύς τις κατέβαινεν εν τη οδώ εκείνη, και ιδών αυτόν αντιπαρήλθεν. ομοίως δε και λευίτης γενόμενος κατά τον τόπον, ελθών και ιδών, αντιπαρήλθε. σαμαρείτης δε τις οδεύων ήλθε κατ αυτόν, και ιδών αυτόν εσπλαγχνίσθη. και προσελθών κατέδησε τα τραύματα αυτού επιχέων έλαιον και οίνον. επιβιβάσας δε αυτόν επί το ίδιον κτήνος, ήγαγεν εις πανδοχείον, και επεμελήθη αυτού. και επί την αύριον εξελθών εκβαλών δύο δηνάρια, έδωκε τω πανδοχεί και είπεν αυτώ. επιμελήθητι αυτού, και ότι αν προσδαπανήσης, εγώ εν

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus vobis subijciuntur. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi domine pater celi et terre quod abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Etiam pater quoniam sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius nisi pater: et quis sit pater nisi filius: et cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et non viderunt: et audire que auditis et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans illum et dicens. Magister quid faciendo vitam eternam possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis. Ille respondens dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi. Recte respondisti. Hoc fac et viues. Ille autem volens iustificare seipsum dixit ad iesum. Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus dixit. Homo quidam descendebat ab hierusalem in hiericho et incidit in latrones: qui etiam despoliauerunt eum: et plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via et viso illo preteriuit. Similiter et leuita cum esset secus locum et videret eum pertransijt. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum: et videns eum misericordia motus est. Et appropians alligauit vulnera eius infundens oleum et vinum: et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios: et dedit stabulario et ait. Curam illius habe: et quodcunque superogaueris ego

Mar.16.g.
Mat.11.f.
D
Mat.11.g.
Johã.16.c
Mat.13.b.
Mat.22.f.
Mar.12.c.
Mat.22.f.
Marc.12.
E
Deut.6.a.
Roma.13.c
Jaco.1.b.
1.16.d.
d. Suscipiens
l. respõdẽs.
F

τω επανέρχεσθαι με αποδώσω σοι. τις ουν τούτων των τριών πλησίον δοκεί σοι γεγονέναι του εμπεσόντος εις τους ληστάς. ο δε είπεν. ο ποιήσας το έλεος μετ αυτού. είπεν ουν αυτώ ο ιησούς. πορεύου και συ ποίει ομοίως. εγένετο δε εν τω πορεύεσθαι αυτούς, και αυτός εισήλθεν εις κώμην τινά. γυνή δε τις ονόματι μάρθα υπεδέξατο αυτόν εις τον οίκον αυτής. και τήδε ην αδελφή καλουμένη μαρία, η και παρακαθίσασα παρά τους πόδας του ιησού ήκουε τον λόγον αυτού. η δε μάρθα περιεσπάτο περί πολλήν διακονίαν. επιστάσα δε είπε. κύριε, ου μέλει σοι ότι η αδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονείν, ειπέ ουν αυτή ίνα μοι συναντιλάβηται. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτή. μάρθα μάρθα, μεριμνάς και τυρβάζη περί πολλά. ενός δε εστί χρεία. μαρία δε την αγαθήν μερίδα εξελέξατο, ήτις ουκ αφαιρεθήσεται απ αυτής. Cap.11.

Και εγένετο εν τω είναι αυτόν εν τόπω τινί προσευχόμενον, ως επαύσατο, είπε τις των μαθητών αυτού προς αυτόν. κύριε δίδαξον ημάς προσεύχεσθαι, καθώς και ιωάννης εδίδαξε τους μαθητάς αυτού. είπε δε αυτοίς όταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς, αγιασθήτω το όνομα σου. ελθέτω η βασιλεία σου. γενηθήτω το θέλημα σου, ως εν ουρανώ και επί της γης. τον άρτον ημών τον επιούσιον δίδου ημίν το καθ ημέραν. και άφες ημίν τας αμαρτίας ημών, και γαρ αυτοί αφίεμεν παντί οφείλοντι ημίν. και μη εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν, αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού. και είπε προς αυτούς. τις εξ υμών έξει φίλον, και πορεύσεται προς αυτόν μεσονυκτίου, και είπη αυτώ. φίλε χρήσον μοι τρείς άρτους επειδή φίλος παρεγένετο εξ οδού προς με, και ουκ έχω ο παραθήσω αυτώ, κακείνος έσωθεν αποκριθείς είπη. μη μοι κόπους πάρεχε, ήδη η θύρα κέκλεισται και τα παιδία μου μετ εμού εις την κοίτην εισίν, ου δύναμαι αναστάς δούναι σοι. λέγω υμίν, ει και ου δώσει αυτώ αναστάς διά το είναι αυτού φίλον, διά γε την αναίδειαν αυτού εγερθείς δώσει αυτώ όσον χρήζει. καγώ υμίν λέγω. αιτείτε και δοθήσεται υμίν. ζητείτε και ευρήσετε. κρούετε και ανοιγήσεται υμίν. πας γαρ ο αιτών λαμβάνει, και ο ζητών ευρίσκει, και τω κρούοντι ανοιγήσεται. τίνα δε υμών τον πατέρα αιτήσει ο υιός άρτον, μη λίθον δώσει αυτώ. η και ιχθύν, μη αντί ιχθύος όφιν επιδώσει αυτώ. η

rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi iesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent: et ipse intrauit in quoddam castellum et mulier quedam martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine maria: que etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea. Cap.11.

Et factum est cum esset in quodam loco orans: vt cessauit: dixit vnus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare: sicut docuit iohannes discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis peccata nostra: siquidem et nos dimittimus debitoribus nostris et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte: et dicet illi: amice commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum: et ille deintus respondens dicat noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans: dico vobis et si non dabit illi surgens: eo quod amicus eius sit: propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et dico ego vobis. Petite et dabitur vobis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit inuenit et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem: numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut

G
A
Mat.6.c.
Roma.8.d
Job 19.a.
Esa.8.d.
B
Mat.7.b.
Jaco.1.a
Johã.16.f

καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον. εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. ἐν βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὅτι λέγετε ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι. διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστί, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκων λέγει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ. μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε. μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστιν. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν

si petierit ouum: nunquid porriget illi scorpionẽ? Si ergo vos cũ sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quãto magis pr̃ vr̃ celestis de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eijciens demonium et illud erat mutũ: et cum eiecisset demonium locutus est mutus: et admirate sunt turbe. Mat. 9. f. 12. c. Quidã aũt ex eis dixerũt. In beelzebub principe demoniorum eijcit demonia. Mat. 12. c. Marci. 3. c. Et alij temptantes signum de celo querebant ab eo. Mat. 12. c. Ipse autẽ vt vidit cogitatiões eorũ dixit eis. C Omne regnũ in se diuisum desolabit: et domꝰ supra domũ cadet. Mat. 12. d. Mar. 3. f. Si aũt et sathanas in seipsũ diuisus ẽ: quõ stabit regnum eius: quia dicitis in beelzebub me eijcere demonia. Si aũt ego in beelzebub eijcio demonia: filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eijcio demonia: profecto peruenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suũ: in pace sunt ea q̃ possidet. Si aũt fortior eo superueniens vicerit eum vniuersa arma eius auferet in quibꝰ cõfidebat et spolia eiꝰ distribuet. Qui non est mecũ ꝯtra me est: et qui nõ colligit mecum dispergit. Cum imundus spiritus exierit de homine: ambulat per loca inaquosa querens requiẽ et non inueniens dicit. Mat. 12. f. Reuertar in domum meam vñ exiui. D Et cũ venerit inuenit eã scopis mũdatã. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se et ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factũ est aũt cũ hoc diceret: extollens vocẽ quedã mulier de turba dixit illi. Beatus venter qui te portauit: et vbera que suxisti. At ille dixit. Quinimo: beati qui audiunt verbum dei et custodiũt illõ. Turbis aũt cõcurrẽtibꝰ cepit dicere. Generatio hec gñatio nequã est signum querit et signum non dabit ei nisi signum Jone prophete. Mat. 12. f. Marci. 8. c. Nam sicut fuit ionas signum niniuitis: ita erit et filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum 3. Reg. 10. a. 2. Pa. 9. a.

ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτοὺς ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶνος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν. σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε. πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν. ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐ-

viris generationis huius et condẽnabit illos: quia venit a finibus terre audire sapientiã salomonis. Et ecce plusq̃ salomon hic. p. hic aduerbiũ loci. et sic infra. Viri niniuite surgent in iudicio cum generatione hac et condemnabunt illam: quia Jone. 3. b. Mat. 12. f. pniaꝫ egerũt in predicatiõe ione. Et ecce plusq̃ iona hic. E Nẽo lucernã accẽdit et in abscondito ponit neq̃ sub modio sup. 8. b. Mar. 5. b. Mar. 4. d. sed supra candelabrũ: vt qui igrediũtur lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Mat. 6. c. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuuꝫ lucidum erit: si aũt nequaꝫ fuerit: etiã corpꝰ tuũ tenebrosũ erit. Vide ergo ne lumẽ qꝺ in te est tenebre sint. Si ergo corpꝰ tuũ totũ lucidũ fuerit nõ hñs aliquã ptẽ tenebraꝝ: erit lucidũ totuꝫ: et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueret: rogauit illũ qdã phariseus vt prãderet apud se. Jesus ãt igressꝰ recubuit. Phariseꝰ ãt cepit itra se reputans dicere: q̃re non baptizatꝰ esset añ prãdiũ. Et ait dñs ad illũ. Nũc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mũdatis: qꝺ autẽ intꝰ est vr̃m plenũ est rapina et iniquitate. Mat. 23. c. Stulti nõne q̃ fecit qꝺ deforis ẽ: etiã id qꝺ deintꝰ est fecit. F Verũtñ qꝺ supest date elemosynã: et ecce oĩa mũda sunt vobis. Sed ve vobis phariseis qui decimatis mentam et rutam et omne olus: Mat. 23. d et pretereitis iudicium et charitatem dei. Hec aũt oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis phariseis: qui diligitis primas cathedras i synagogis et salutationes in foro. Mat. 23. b. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite quia estis vt monumenta que nõ parent: et homines ãbulãtes supra nesciũt. Mat. 23. c. Respondẽs ãt quidã ex legisperitis ait illi. Magister: hec dicens etiã contumeliã nobis facis. At ille ait G Et vobis legispitis ve q̃ oneratis hoies oneribus que portari nõ pñt et ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. Mat. 23. a. Ve vobis qui edificatis monumẽta prophetarũ: patres aũt vr̃i occiderunt illos. Profecto testificamini et cõsentitis operibꝰ patrũ vestroꝝ: quñ quidẽ ipsi eos occiderũt: vos autẽ edificatis eorum sepulchra. Propterea et sapientia dei dixit. Mittam ad illos mat. 23. f.

τοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐ
τῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν, ἵνα ἐκζη
τηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκ
χυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς
γενεᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως
τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου.
ναὶ λέγω ὑμῖν ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενε=
ᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς ὅτι ἤρα
τε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλ
θετε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέ
γοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρ=
ξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι δει=
νῶς συνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτόν,
περὶ πλειόνων ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦν
τες θηρεῦσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα
κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. Cap. 12.
Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων
τοῦ ὄχλου ὥστε καταπατεῖν ἀλλή=
λους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ πρῶτον. προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ
τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρι
σις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ
ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνω=
σθήσεται. ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπα=
τε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ
οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμιείοις, κηρυχθή
σεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς
φίλοις μου μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτε
νόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόν=
των περισσότερόν τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ
ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ
ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς
τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν τοῦτον φοβήθη
τε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρί=
ων δύο, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησ
μένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τρί=
χες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ
οὖν φοβεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρε
τε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν πᾶς ὃς ἂν ὁμολογή
σῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ
ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀρ
νησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρ
νηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.
καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀν
θρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅ=
γιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσε
ται. ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συ
ναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ
μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε, ἢ τί
εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις ἀν

prophetas et apostolos: et ex illis
occident et persequentur: vt inquiratur
sanguis omnium prophetarum qui effusus est
a constitutione mundi a
generatione ista: a sanguine abel vsque ad
sanguinem zacharie qui periit
inter altare et edem.
Ita dico vobis requiretur ab
hac generatione. Ve vobis legisperitis: quia Mat. 23. b.
tulistis clauem scientie: ipsi non introistis
et eos qui introibant prohibuistis. Cum
autem hec ad illos diceret: ceperunt
pharisei et legisperiti grauiter
insistere et os eius opprimere Actu. 23. a
de multis insidiantes ei: et querentes
aliquid capere de ore eius: vt
accusarent eum. Cap. 12.
Multis autem turbis concurrentibus: A
ita vt se inuicem conculcarent
cepit dicere ad discipulos
suos. Attendite a Mat. 16. b Marci. 8. c
fermento phariseorum quod est hypocrisis.
Nihil enim opertum est quod non Mat. 10. c. Mar. 4. d.
reueletur: neque absconditum quod non sciatur.
Quoniam que in tenebris dixistis: Marci. 12. c
in lumine dicentur: et quod in
aure locuti estis in cubiculis: predicabi
tur in tectis. Dico autem vobis
amicis meis ne terreamini ab his qui oc
cidunt corpus: et post hoc non habent
amplius quid faciant. Ostendam autem Mat. 10. c.
vobis quem timeatis. Timete
eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in
gehennam. Ita dico vobis hunc timete.
Nonne quinque passeres veneunt dipondio: Mat. 10. f.
et vnus ex illis non est in obliuione
coram deo. Sed et capilli Mat. 10. f.
capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite B
ergo timere: multis passeribus pluris estis
vos. Dico autem vobis: omnis quicunque confessus fue Mat. 10. f. Marci. 8. g
rit me coram hominibus: et
filius hominis confitebitur illum
coram angelis dei. Qui autem nega= Mat. 10. f.
uerit me coram hominibus: negabitur
coram angelis dei.
Et omnis qui dicit verbum in filium hominis Mat. 12. d. Mar. 3. g.
remittetur illi: ei autem qui in spiritum
sanctum blasphemauerit non remittetur.
Cum autem inducent vos in synagogas Mat. 14. d Marci. 13. c
et ad magistratus et potestates: nolite
solliciti esse qualiter aut quid respondeatis aut quid
dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in
ipsa hora: quid oporteat vos dicere. Ait autem

τῷ ἐκ τοῦ ὄχλου. διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀ=
δελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κλη
ρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με
κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς.
εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσ
θε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισ=
σεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρ=
χόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς
αὐτοὺς λέγων. ἀνθρώπου τινὸς πλουσί=
ου εὐφόρησεν ἡ χώρα. καὶ διελογίζετο ἐν ἑ=
αυτῷ λέγων. τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ
συνάξω τοὺς καρπούς μου. καὶ εἶπε. τοῦ=
το ποιήσω. καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ
μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάν
τα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ
ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις πολλὰ ἀ=
γαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀναπαύου,
φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θε=
ός, ἄφρον ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀ
παιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσ
ται. οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς
θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθη=
τὰς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ με=
ριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μὴ δὲ
τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖον
ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύμα
τος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπεί
ρουσιν, οὐ δὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖ
ον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς.
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετει=
νῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται
προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν
ἕνα. εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί πε
ρὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε. κατανοήσατε τὰ
κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει.
λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ
δόξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.
εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄν=
τα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ
θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑ
μᾶς ὀλιγόπιστοι. καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φά
γητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα
γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑ
μῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.
πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ
ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ
φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδό=
κησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βα=
σιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑ=
μῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑ=
αυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θη=
σαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅ=
που κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφ=

de turba. Magister dic fratri
meo: vt diuidat mecum hereditatem.
At ille dixit ei. Homo quis me Exo. 2. c. Actu. 7. b.
constituit iudicem aut diuisorem supra vos?
Dixitque ad illos. Videte et cauete
ab omni auaricia: quia non in abundantia
cuiusque vita eius est ex his que possidet.
Dixit autem similitudinem ad C
illos dicens. Hominis cuiusdam diuitis vbe
res fructus ager attulit: et cogitabat intra
se dicens. Quid faciam quia non habeo quo
congregem fructus meos? Et dixit. Hoc
faciam. Destruam horrea mea: et
maiora faciam: et illuc congregabo omnia
que nata sunt mihi et bona mea: et
dicam anime mee. Anima habes multa bo
na posita in annos plurimos: requiesce:
comede: bibe: epulare. Dixit autem illi deus
Stulte hac nocte animam tuam repetunt
a te: que autem parasti cuius erunt?
Sic est qui sibi thesaurizat et non est in
deum diues. Dixitque ad discipulos
suos. Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse Mat. 6. e. Roma. 12. c 1. Pe. 5. c.
anime vestre quid manducetis: neque
corpori vestro quid induamini. Anima plus
est quam esca: et corpus plusquam vestimentum.
Considerate coruos: quia non seminant
neque metunt: quibus non est cellarium
neque horreum et deus pascit illos.
Quanto magis vos pluris estis illis.
Quis autem vestrum cogitando potest
adiicere ad staturam suam cubitum vnum?
Si ergo neque quod minimum est potestis:
ceteris solliciti estis. Considerate Mat. 6. f. D
lilia quomodo crescunt: non laborant neque nent.
Dico autem vobis nec salomon in omni
gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.
Si autem fenum quod hodie est in agro
et cras in clibanum mittitur
deus sic vestit: quanto magis vos
pusille fidei? Et vos nolite querere quid man
ducetis aut quid bibatis: et nolite in subli
me tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt.
Pater autem vester scit quoniam his indigetis.
Verumtamen querite primum regnum dei et iustitiam Mat. 6. g.
eius: et hec omnia adiicientur vobis. Nolite
timere pusillus grex: quia complacuit
patri vestro dare vobis regnum.
Vendite que possidetis Mat. 19. c. Mar. 10. c. Mat. 6. d.
et date elemosinam. Facite vobis
sacculos qui non veterascunt: thesaurum
non deficientem in celis quo
fur non appropiat: neque tinea corrumpit.

θείρει. όπου γάρ εστίν ο θησαυρός υμών,
εκεί και η καρδία υμών έσται. έστωσαν υ-
μών αι οσφύες περιεζωσμέναι, και οι λύχνοι
καιόμενοι, και υμείς όμοιοι ανθρώποις
προσδεχομένοις τον κύριον εαυτών πότε
αναλύσει εκ των γάμων, ίνα ελθόντος και
κρούσαντος, ευθέως ανοίξωσιν αυτώ. μακά-
ριοι οι δούλοι εκείνοι ους ελθών ο κύριος
ευρήσει γρηγορούντας. αμήν λέγω υμίν,
ότι περιζώσεται και ανακλινεί αυτούς, και
παρελθών διακονήσει αυτοίς. και εάν έλθη
εν τη δευτέρα φυλακή, και εν τη τρίτη
φυλακή έλθη και εύρη ούτως, μακάριοι ει-
σιν οι δούλοι εκείνοι. τούτο δε γινώσκετε, ό-
τι ει ήδει ο οικοδεσπότης ποία ώρα ο κλέπ-
της έρχεται, εγρηγόρησεν αν, και ουκ αφή-
κε διορυγήναι τον οίκον αυτού, και υμείς
ουν γίνεσθε έτοιμοι, ότι η ώρα ου δοκείτε
ο υιός του ανθρώπου έρχεται. είπε δε αυ-
τώ ο πέτρος. κύριε πρός ημάς την παραβο-
λήν ταύτην λέγεις η και πρός πάντας. είπε
δε ο κύριος. τις άρα εστίν ο πιστός οικονό-
μος και φρόνιμος ον καταστήσει ο κύριος
επί της θεραπείας αυτού του διδόναι εν
καιρώ το σιτομέτριον. μακάριος ο δούλος
εκείνος ον ελθών ο κύριος αυτού ευρήσει
ποιούντα ούτως. αληθώς λέγω υμίν, ότι ε-
πι πάσι τοις υπάρχουσιν αυτού καταστή-
σει αυτόν. εάν δε είπη ο δούλος εκείνος εν
τη καρδία αυτού, χρονίζει ο κύριος μου έρ-
χεσθαι, και άρξηται τύπτειν τους παίδας
και τας παιδίσκας εσθίειν τε και πίνειν
και μεθύσκεσθαι, ήξει ο κύριος του δούλου
εκείνου, εν ημέρα η ου προσδοκά, και εν ώ-
ρα η ου γινώσκει, και διχοτομήσει αυτόν,
και το μέρος αυτού μετά των απίστων θή-
σει. εκείνος δε ο δούλος ο γνούς το θέλημα
του κυρίου αυτού, και μη ετοιμάσας μηδε
ποιήσας πρός το θέλημα αυτού, δαρήσε-
ται πολλάς. ο δε μη γνούς ποιήσας δε άξια
πληγών, δαρήσεται ολίγας. παντί δε ω
εδόθη πολύ, πολύ ζητηθήσεται παρ αυ-
τού, και ω παρέθεντο πολύ, περισσότερον
αιτήσουσιν αυτόν. πυρ ήλθον βαλείν εις
την γην, και τι θέλω ει ήδη ανήφθη. βάπτισ-
μα δε έχω βαπτισθήναι, και πως συνέχομαι
έως ου τελεσθή. δοκείτε ότι ειρήνην παρε-
γενόμην δούναι εν τη γη, ουχί λέγω υ-
μίν, αλλ η διαμερισμόν. έσονται γαρ από
του νυν πέντε εν οίκω ενί διαμεμερισμένοι
τρεις επί δυσί, και δύο επί τρισί διαμερισθή-
σεται πατήρ επί υιώ, και υιός επί πατρί

Ubi enim thesaurus vester est: ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manib9 vrīs: et vos similes hominibus expectantibus dn̄m suū quādo revertatur a nuptijs: vt cum venerit et pulsauerit confestim aperiant ei. Beati serui illi quos cum venerit dominus inuenerit vigilātes. Amen dico vobis: q̄ precinget se et faciet illos discūbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia: et si in tertia vigilia venerit et ita inuenerit: beati sūt serui illi. Hoc aūt scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret: vigilaret vtiq; et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autē ei petrus. Domine ad nos dicis hanc pabolā: an et ad oēs? Dixit aūt dn̄s. Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem cōstituit domin9 supra familiam suam vt det illis in tēpore tritici mensuram? Beatus ille seruus quē cum venerit dn̄s inuenerit ita facientē. Vere dico vobis q̄m supra omnia que possidet constituet illum. Q̄d si dixerit seruus ille in corde suo: morā facit dn̄s me9 venire: et ceperit percutere seruos et ancillas et edere et bibere et inebriari: veniet dominus serui illius in die qua non sperat et hora qua nescit et diuidet eum partem q̄3 ei9 cum infidelibus ponet. Ille aūt seruus qui cognouit volūtatē domini sui: et non se preparauit: et nō fecit secundū voluntatem eius: vapulabit multis. Qui aūt nō cognouit et fecit digna plagis: vapulabit paucis. Oi [Omni] aūt cui multū datū ē multū queret ab eo: et cui cōmendauerūt multum: plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terrā: et quid volo nisi vt accēdat? Baptisma autē hēo baptizari et quō coartor vsq; dū perficiat. Putatis q̄ pacē veni mittere in terram? Non dico vobis sed separationem. Erunt enim ex hoc quinq; in domo vna diuisi tres in duos et duo in tres diuidentur pater in filiū: et filius in patrem suum

Mat. 6. c. — Mat. 24. g. — Mat. 24. g. / Mar. 13. g. — Mat. 24. g. — Jaco. 4. d. — Osee. 4. d. — Mat. 10. f.

E F G

μήτηρ επί θυγατρί, και θυγάτηρ επί μητρί
πενθερά επί την νύμφην αυτής, και νύμφη
επί την πενθεράν αυτής. έλεγε δε και τοις
όχλοις. όταν ίδητε την νεφέλην ανατέλλου-
σαν από δυσμών, ευθέως λέγετε όμβρος έρ-
χεται, και γίνεται ούτως. και όταν νότον
πνέοντα, λέγετε ότι καύσων έσται, και γίνε-
ται. υποκριταί το πρόσωπον του ουρανού
και της γης οίδατε δοκιμάζειν τον δε καιρόν
τούτον πως ου δοκιμάζετε. τι δε και αφ
εαυτών ου κρίνετε το δίκαιον. ως γαρ υπά-
γεις μετά του αντιδίκου σου επ άρχοντα
εν τη οδώ, δος εργασίαν απηλλάχθαι απ
αυτού, μήποτε κατασύρη σε πρός τον κρι-
τήν, και ο κριτής σε παραδώ τω πράκτορι,
και ο πράκτωρ βάλη σε εις φυλακήν. λέγω
σοι, ου μη εξέλθης εκείθεν έως ου και τον
έσχατον λεπτόν αποδώς. Cap. 13.

Παρήσαν δε τινές εν αυτώ τω καιρώ α-
παγγέλλοντες αυτώ περί των γαλιλαί-
ων, ων το αίμα πιλάτος έμιξε μετά των
θυσιών αυτών. και αποκριθείς ο ιησούς είπεν
αυτοίς. δοκείτε ότι οι γαλιλαίοι ούτοι α-
μαρτωλοί παρά πάντας τους γαλιλαίους
εγένοντο, ότι τοιαύτα πεπόνθασιν. ουχί
λέγω υμίν. αλλ εάν μη μετανοήτε, πάν-
τες ωσαύτως απολείσθε. η εκείνοι οι δέκα
και οκτώ εφ ους έπεσεν ο πύργος εν τω σι-
λωάμ και απέκτεινεν αυτούς. δοκείτε ότι
ούτοι οφειλέται εγένοντο παρά πάντας αν-
θρώπους τους κατοικούντας εν ιερουσαλήμ.
ουχί λέγω υμίν. αλλ εάν μη μετανοήτε,
πάντες ομοίως απολείσθε. έλεγε δε ταύ-
την την παραβολήν. συκήν είχε τις εν τω
αμπελώνι αυτού πεφυτευμένην, και ήλθε
ζητών καρπόν εν αυτή, και ουχ εύρεν. είπε
δε πρός τον αμπελουργόν. ιδού τρία έτη
έρχομαι ζητών καρπόν εν τη συκή ταύτη,
και ουκ ευρίσκω. έκκοψον αυτήν ίνα τι και
την γην καταργεί. ο δε αποκριθείς λέγει αυ-
τώ. κύριε άφες αυτήν και τούτο το έτος, έ-
ως ότου σκάψω περί αυτήν και βάλω κό-
πρια. καν μεν ποιήση καρπόν, ει δε μήγε, εις
το μέλλον εκκόψεις αυτήν. ην δε διδάσ-
κων εν μιά των συναγωγών εν τοις σάβ-
βασι. και ιδού γυνή ην πνεύμα έχουσα
ασθενείας έτη δέκα και οκτώ, και ην συγ-
κύπτουσα, και μη δυναμένη ανακύψαι
εις το παντελές. ιδών δε αυτήν ο ιησούς
προσεφώνησε και είπεν αυτή. γύναι α-
πολέλυσαι της ασθενείας σου. και επέθη-
κεν αυτή τας χείρας, και παραχρήμα α-

mater in filiā: et filia in matrem: socrus in nurum suam: et nurus in socrum suam. Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubē orientem ab occasu: stati dicitis nimb9 venit: et ita fit. Et cū austrum flantem: dicitis quia estus erit et fit. Hypocrite faciem celi et terre nostis probare: hoc aūt tēp9 quomodo nō pbatis. Quid autē et a vobisipsis nō iudicatis qđ iustū ē? Cū aūt vadis cū aduersario tuo ad pricipē in via: da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem et iudex tradat te exactori: et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi: non exies inde donec etiam nouissimum minutum reddas. Cap. 13.

Aderant aūt quidā ipso i tpe nunciantes illi de galileis: quorum sanguinē pilatus miscuit cum sacrificijs eorum. Et respondens dixit illis. Putatis q̄ hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint: quia talia passi sunt. Non dico vobis: sed nisi pniām hūeritis oēs similiter peribitis: sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in syloē et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint: preter omnes homines habitantes in hierusalem. Non dico vobis: sed si nō pniam hūeritis oēs siliter peribitis. Dicebat aūt hāc similitudinē. Arborē fici habebat qdā plantatam in vinea sua: et venit querēs fructū i illa et nō inuenit. Dixit aūt ad cultorem vinee. Ecce āni tres sūt ex quo vēio q̄rēs fructū i ficlnea hac: et nō iuēio: succide ergo illā. Vt qđ ēt terrā occupat? At ille rn̄dēs dixit illi. Dn̄e dimitte illam et hoc anno: vsq; dū fodiam circa illam et mittā stercora. Et si quidē fecerit fructū: sin autē in futurum succides eā. Erat aūt docēs in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decē et octo: et erat iclinata: nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret iesus vocauit eā ad se et ait illi. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: et confestim erecta

Mat. 16. a. — Mat. 5. d. / et 18. g. — Mat. 4. c. / Mar. 1. c. / Actu. 2. d. et 3. d. / Apoca. 2. d. — Ezech. 18. c / Eccle. 17. d / Actuū. 3. d. — Mat. 21. c. / Mar. 11. c. — Mat. 12. b. / Mar. 3. a. / infra. 14. a. — Mat. 12. b. / Marci. 1. g / sup. 6. a.

A B

μωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκρι=
θεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγανακτῶν ὅ=
τι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε
τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργά=
ζεσθαι. ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύε
σθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρί=
θη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν. ὑποκριταὶ ἕ
καστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν
αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀ=
παγαγὼν ποτίζει. ταύτην δὲ θυγατέρα ἀ=
βραὰμ οὖσαν ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέ
κα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ
δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.
καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατῃσχύνον=
το πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ
ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς
γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ. ἔλεγε δὲ τίνι ὁμοία
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώ=
σω αὐτήν. ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν
λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,
καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα.
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. πάλιν εἶπε. τίνι ὁ=
μοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ὁμοία ἐστὶ
ζύμῃ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύ
ρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ διε
πορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων
καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ.
εἶπε δέ τις αὐτῷ. κύριε εἰ ὀλίγοι οἱ σωζό=
μενοι. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἀγωνίζεσθε
εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολ=
λοί λέγω ὑμῖν ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ
ἰσχύσουσιν. ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπό
της καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔ=
ξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες
κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐ=
ρεῖ ὑμῖν. οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρ
ξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐ=
πίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδα=
ξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς
πόθεν ἐστέ. ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐρ
γάται τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν ὄψεσθε
ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ καὶ πάντας
τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑ
μᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀ=
πὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νό
του, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ. καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶ
τοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι, οἳ ἔσονται ἔσχατοι. ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι
λέγοντες αὐτῷ. ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦ=
θεν, ὅτι ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ

est: et glorificabat deum. Respondens
autem archisynagogus indignãs quia
sabbato curasset iesus: dicebat
turbe. Sex dies sunt in qb9 opz ope
rari. In his ergo venite et curamini:
et non in die sabbati. Respondens
aũt ad illũ dixit dñs. Hypocrite vnusqſ
qꝫ vestrum sabbato non soluit bouem
suuz aut asinum a presepio et ducit
adaq̃re? Hanc autem filiam abrae
quam alligauit sathanas ecce decem
et octo annis: non oportuit solui a
vinculo isto die sabbati?
Et hec cum diceret: erubescebant
omnes aduersarij eius: et omnis
ppl's gaudebat ĩ vniuersis q̃ gloriose
fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui sile
est regnum dei: et cui simile estimabo
illð. Simile est grano sinapis: quod — Mat. 13. d. Mar. 4. f.
acceptum homo misit in hortum suum
et creuit: et factũ est in arborẽ magnã
et volucres celi requieuerunt
in ramis ei9. Et iterum dixit. Cui sile — C
estiabo regnũ dei. Simile est fermẽto — Mat. 13. d.
fermento qð acceptũ mulier abscondit
sata tria: dõec fermẽtaret totũ. Et ibat — Mat. 9. g.
per ciuitates et castella docens:
et iter faciens in hierusalem.
Ait aũt illi quidã. Dñe si pauci sunt
q̃ saluãtur. Ipse aũt dixit ad illos. Cõ — Mat. 7. c. Iohã. 7. c.
tendite intrare per angustã portã: qꝛ mul
ti dico vobis querent intrare et non
poterũt. Cũ aũt intrauerit paterfami
lias et clauserit ostium: incipietis foris
stare et pulsare ad ostiũ dicentes
domine aperi nobis et respondẽs dicet
vobis. Nescio vos vnde sitis. Tũc icipie — Mat. 7. c. et 25. b.
tis dicere. Mãducauim9 coram te et bi
bimus: et in plateis nostris docuisti.
Et dicet vobis. Nescio vos
vnde sitis. Discedite a me oẽs operarij — Mat. 7. f. et 25. g.
iniquitatis. Ibi erit fletus — Mat. 8. c.
et stridor dentium: cum videritis
abraam et ysaac et iacob et omnes
prophetas in regno dei: vos — D
autem expelli foras. Et venient ab — Mat. 8. c.
oriente et occidẽte et aquilone et austro:
et accumbent in regno
dei. Et ecce sũt nouissimi qui erãt pmi: — Mat. 19. g. Mar. 10. c.
et sunt primi qui erant nouissimi. In
ipsa die accesserũt quidam phariseorũ
dicentes illi. Exi et vade hinc:
quia herodes vult te occidere. Et

εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώ=
πεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ
ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ
τρίτῃ τελειοῦμαι. πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ
αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ
ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερου
σαλήμ. ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτέν
νουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα
τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. ποσά=
κις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρό
πον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑ
πὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ
ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω
δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅ=
τε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνό
ματι κυρίου. Cap. 14.
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκον
τινὸς τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρω=
πός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νο
μικοὺς καὶ φαρισαίους λέγων. εἰ ἔξεστι τῷ
σαββάτῳ θεραπεύειν. οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ
ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυ=
σεν. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε. τίνος
ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,
καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέ
ρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀντα=
ποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. ἔλεγε δὲ
πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέ=
χων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο
λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τι
νος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρω
τοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ἢ κε=
κλημένος ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐ
τὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι. δὸς τούτῳ τόπον,
καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον
τόπον κατέχειν. ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευ=
θεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅ=
ταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι. φίλε
προσανάβηθι ἀνώτερον. τότε ἔσται σοι δό
ξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. ὅτι
πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ
ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ἔλεγε δὲ
καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν. ὅταν ποιῇς ἄρισ=
τον ἢ δεῖπνον μὴ φώνει τοὺς φίλους σου,
μὴ δὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ δὲ τοὺς
συγγενεῖς σου, μὴ δὲ γείτονας πλου=
σίους μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσω=
σι καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. ἀλλ' ὅ=
ταν ποιῇς δοχὴν κάλει πτωχούς, ἀνα=
πήρους, χωλούς, τυφλούς, καὶ μακάρι=

ait illis. Ite et dicite vulpi
illi. Ecce eijcio demonia et
sanitates perficio hodie et cras: et
tertia die cõsũmor. Uerũtñ opz me ho
die et cras et sequẽti die ambulare: qꝛ nõ
capit pphetam perire extra hierusalẽ.
Hierusalem hierusalem que occidis — Mat. 23. g.
prophetas et lapidas
eos qui mittuntur ad te. Quotiens
volui congregare filios tuos quẽadmo
dum auis nidum suum sub
pennis et noluisti. Ecce
relinquet vobis dom9 vra deserta. Dico
ãt vobis: qꝛ nõ videbitis me donec ve
niat cũ dicetis: benedict9 q̃ venit in no
mine domini. Cap. 14.
Et factũ ẽ cũ introisset iesus in do — A
mũ cuiusdã principis phariseorum
sabbato manducare panem et ipsi
obseruabant eum. Et ecce homo
quidam hydropicus erat ante illum.
Et respondẽs iesus dixit ad legispitos
et phariseos dicens. Si licet — Mat. 12. b.
sabbato curare? At illi tacuerũt. Ipse vo — Marci. 3. a. sup. 6. b
apprehensum sanauit eum ac dimisit.
Et respondẽs ad illos dixit. Cuius — sup. 13. c.
vestrum asin9 aut bos in puteũ cadet
et non continuo extrahet illum die
sabbati? Et non poterant
ad hec respondere illi. Dicebat autẽ et — Mat. 23. b Marci. 12. g
ad inuitatos parabolã: intendens
quomodo primos accubitus eligerent:
dicens ad illos. Cum inuitatus fueris — B
ad nuptias: nõ discũbas in primo loco
ne forte honoratior te sit inuitatus
ab illo: et veniens is qui te et illum
vocauit dicat tibi. Da huic locuz:
et tunc incipias cum rubore nouissimũ
locũ tenere. Sed cũ vocat9 fueris va
de recumbe in nouissimo loco: vt cum
venerit q̃ te inuitauit dicat tibi. Amice
ascende superius. Tunc erit tibi gloria
coram simul discũbentibus: quia — Mat. 23. b Iaco. 4. c.
omnis qui se exaltat humiliabitur: et
qui se humiliat exaltabitur. Dicebat ãt
et ei que se inuitauerat. Cũ facis prã= — C
diũ aut cenam: noli vocare amicos tuos
neqꝫ fratres tuos: neqꝫ
cognatos: neqꝫ vicinos diuites:
ne forte et ipsi te reinuitent
et fiat tibi retributio. Sed cum — Thob. 4. b.
facis conuiuiũ voca pauperes debiles
claudos et cecos: et beatus

ος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι. ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ. μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς, καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις ἔρχεσθε ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ. ἀγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν. ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε. ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά. ἐρωτῶ σε ἔχε με παρῃτημένον. καὶ ἕτερος εἶπε. γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης, εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ. ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος. κύριε γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον. ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου. συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής. τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ λέγοντες ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν. εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. οὕ-

eris: quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectiõe iustorum.
D
Hec cũ audisset quidã de sim discũbentibus dixit illi. Beatus qui manducat panem in regno dei.
Ps.77. Mat.11.a. Apoc.19.b
At ipse dixit ei. Homo quidã fecit cenam magnã et vocauit multos. Et misit seruum suum hora cene dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei. Villã emi: et necesse habeo exire et videre illã. Rogo te habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga boum emi quinq: et eo probare illa. Rogo te habe me excusatũ. Et alius dixit. Vxorem duxi: et ideo non possum venire.
E
Et reuersus seruus nunciauit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit seruo suo. Exi cito in plateas et vicos ciuitatis: et pauperes ac debiles et cecos et claudos introduc huc. Et ait seruus. Dñe factũ est vt impasti: et adhuc locus est. Et ait dominus seruo. Exi in vias et sepes et compelle intrare: vt impleatur domus mea. Dico autẽ vobis q nemo virorũ illorũ qui vocati sunt gustabit cenam meam.
Mat.6.c.
F
Ibant autem turbe multe cum eo: et conuersus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et vxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulus.
Mat.10.g.
Et qui nõ baiulat crucem suam et venit post me: non potest meus esse discipulus.
Mat.10.g. 7.16.f. Mar.8.g. sup.9.c.
Quis enim ex vobis volens turri edificare: nõne prius sedẽs cõputat sũptus q necessarij sũt si habeat ad perficiẽdũ: ne postq̃ posuerit fundamentum et non potuerit perficere: omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare?
G
Aut quis rex iturus cõmittere bellũ aduersus alium regẽ nõ sedens prius cogitat si possit cum decẽ milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sũt. Sic
Mat.10.g. infra.18.c.

τως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται. οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν, ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Cap. 15.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες. ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων. τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό. καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς. συγχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός. λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτως χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας. ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως ὅτου εὕρῃ. καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας λέγουσα. συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. οὕτως λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. εἶπε δέ. ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς, καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας, καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε. πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ. πά-

ergo omnis ex vobis qui non renũciat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Bonũ est sal. Si autem sal euanuerit in quo condietur?
Mat.5.b. Marci.9.g
Neq in terrã neq in sterquiliniũ vtile ẽ: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

Cap. 15.

A
Erãt autẽ appropinquãtes ei publicani et peccatores vt audirent illum.
Mat.9.b. Mar.2.d.
Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolã istam dicens.
Mat.18.b.
Quis ex vobis homo qui habet centũ oues: et si perdiderit vnã ex illis: nõne dimittit nonaginta nouem in deserto et vadit ad illã que perierat donec inueniat eam? Et cũ inuenerit eã: imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum conuocat amicos et vicinos dicẽs illis. Cõgratulamini mihi: quia inueni ouem meam que perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super vno peccatore penitentiam agente: q̃ supra nonaginta nouẽ iustis qui nõ indigent penitẽtia. Aut que mulier habẽs drachmas decẽ:
B
si perdiderit drachmã vnã: nõne accẽdit lucernã et euerrit domũ et querit diligẽter donec inueniat eã?
3. euerrit. i. scopis mundat.
Et cũ inuenerit cõuocat amicas et vicinas: dicẽs. Cõgratulamini mihi: quia inueni drachmã quã perdiderã. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super vno peccatore penitentiam agente. Ait autẽ. Homo quidã habuit duos filios: et dixit adolescẽtior ex illis patri. Pater: da mihi portionẽ substãtie mee que me contingit. Et diuisit illis substantiã. Et nõ post multos dies congregatis omnibus adolescẽtior filius peregre profectus ẽ in regionẽ longinquã et ibi dissipauit substãtiã suã viuẽdo luxuriose. Et postq̃ omnia cõsummasset: facta ẽ fames valida in regione illa: et ipse cepit egere. Et abijt et adhesit vni ciuium regionis illius: et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrẽ suum de siliquis quas porci mãducabãt: et nẽo illi dabat.
C
In se autẽ reuersus dixit. Quãti mercẽnarij in domo patris mei abũdant panibus: ego autẽ hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei. Pater
j.18.c.

τερ, ήμαρτον εις τον ουρανόν και ενώπιον σου, και ουκέτι ειμί άξιος κληθήναι υιός σου· ποίησόν με ως ένα των μισθίων σου. και αναστάς ήλθε προς τον πατέρα αυτού. έτι δε αυτού μακράν απέχοντος, είδεν αυτόν ο πατήρ αυτού, και εσπλαγχνίσθη, και δραμών επέπεσεν επί τον τράχηλον αυτού και κατεφίλησεν αυτόν. είπε δε αυτώ ο υιός. πάτερ ήμαρτον εις τον ουρανόν και ενώπιον σου, και ουκέτι ειμί άξιος κληθήναι υιός σου. είπε δε ο πατήρ προς τους δούλους αυτού. εξενέγκατε την στολήν την πρώτην και ενδύσατε αυτόν, και δότε δακτύλιον εις την χείρα αυτού, και υποδήματα εις τους πόδας. και ενέγκαντες τον μόσχον τον σιτευτόν θύσατε, και φαγόντες ευφρανθώμεν, ότι ούτος ο υιός μου νεκρός ην και ανέζησε, και απολωλώς ην και ευρέθη. και ήρξαντο ευφραίνεσθαι. ην δε ο υιός αυτού ο πρεσβύτερος εν αγρώ. και ως ερχόμενος ήγγισε τη οικία, ήκουσε συμφωνίας και χορών. και προσκαλεσάμενος ένα των παίδων επυνθάνετο τι είη ταύτα. ο δε είπεν αυτώ. ότι ο αδελφός σου ήκει, και έθυσεν ο πατήρ σου τον μόσχον τον σιτευτόν, ότι υγιαίνοντα αυτόν απέλαβεν. ωργίσθη δε και ουκ ήθελεν εισελθείν. ο ουν πατήρ αυτού εξελθών, παρεκάλει αυτόν. ο δε αποκριθείς είπε τω πατρί. ιδού τοσαύτα έτη δουλεύω σοι, και ουδέποτε εντολήν σου παρήλθον, και εμοί ουδέποτε έδωκας έριφον ίνα μετά των φίλων μου ευφρανθώ. ότε δε ο υιός σου ούτος ο καταφαγών σου τον βίον μετά πορνών ήλθεν, έθυσας αυτώ τον μόσχον τον σιτευτόν. ο δε είπεν αυτώ. τέκνον, συ πάντοτε μετ' εμού ει, και πάντα τα εμά σα εστίν. ευφρανθήναι δε και χαρήναι έδει, ότι ο αδελφός σου ούτος νεκρός ην και ανέζησε και απολωλώς ην και ευρέθη. Cap. 16.

Έλεγε δε και προς τους μαθητάς αυτού. άνθρωπός τις ην πλούσιος ός είχεν οικονόμον, και ούτος διεβλήθη αυτώ, ως διασκορπίζων τα υπάρχοντα αυτού. και φωνήσας αυτόν είπεν αυτώ. τι τούτο ακούω περί σου. απόδος τον λόγον της οικονομίας σου. ου γαρ δυνήση έτι οικονομείν. είπε δε εν εαυτώ ο οικονόμος. τι ποιήσω, ότι ο κύριός μου αφαιρείται την οικονομίαν απ' εμού. σκάπτειν ουκ ισχύω, επαιτείν αισχύνομαι. έγνων τι ποιήσω, ίνα όταν μεταστώ της οικονομίας, δέξωνταί με εις τους οίκους αυτών. και προσκαλεσάμενος ένα έκαστον των χρεωφειλετών του κυρίου εαυτού

peccaui in celum: et coram te: iam nõ sũ dign⁹ vocari filius tu⁹ fac me sicut vnũ de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrẽ suũ. Cũ autem adhuc longe esset: vidit illum pater ipsius: et misericordia mot⁹ est: ⁊ accurrens cecidit super collum eius et osculat⁹ est eum. Dixitq; ei filius. Pater peccaui in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferte stolam primam et induite illũ: et date annulum in manum eius: et calciamenta in pedes eius. Et adducite vitulum saginatũ et occidite: ⁊ mãducem⁹ ⁊ epulemur: q; hic filius me⁹ mortu⁹ erat ⁊ reuixit: perierat et inuẽt⁹ est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro. Et cum veniret et appropiquaret domui audiuit symphoniã ⁊ chorũ: et vocauit vnũ de seruis et interrogauit quid hoc esset. Isq; dixit illi. Frater tuus venit: et occidit pr̃ tuus vitulum saginatum: quia saluum illũ recepit. Indignatus est aũt ⁊ nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille rñdẽs dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi et nunq̃ mandatuʒ tuum preteriui et nunq̃ dedisti mihi hedum vt cum amicis meis epularer: sed postq̃ filius tu⁹ hic qui deuorauit substãtiã suã cũ meretricibus venit: occidisti illi vitulũ saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es ⁊ omnia mea tua sunt: epulari aũt ⁊ gaudere oportebat: q; frater tu⁹ hic mortu⁹ erat ⁊ reuixit: perierat et inuentus est. Cap. 16.

D

Dicebat aũt et ad discipulos suos. Homo quidaʒ erat diues qui hẽbat villicũ: ⁊ hic diffamat⁹ ẽ apud illũ: quasi dissipasset bona illi⁹. Et vocauit illũ ⁊ ait illi. Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait aũt villicus intra se. Quid faciaʒ: quia dominus meus aufert a me villicationẽ: Fodẽ nõ valeo: mẽdicare erubesco. Scio qd faciã: vt cuʒ amot⁹ fuero a villicatiõe recipiant me i domos suas. Cõuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui

A

Mat. 25. c.

έλεγε τω πρώτω. πόσον οφείλεις τω κυρίω μου. ο δε είπεν. εκατόν βάτους ελαίου. και είπεν αυτώ. δέξαι σου το γράμμα, και καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. έπειτα ετέρω είπε. συ δε πόσον οφείλεις. ο δε είπεν. εκατόν κόρους σίτου. και λέγει αυτώ δέξαι σου το γράμμα, και γράψον ογδοήκοντα. και επήνεσεν ο κύριος τον οικονόμον της αδικίας, ότι φρονίμως εποίησεν. ότι οι υιοί του αιώνος τούτου φρονιμώτεροι υπέρ τους υιούς του φωτός εις την γενεάν την εαυτών εισί. καγώ υμίν λέγω. ποιήσατε εαυτοίς φίλους εκ του μαμωνά της αδικίας ίνα όταν εκλείπητε δέξωνται υμάς εις τας αιωνίους σκηνάς. ο πιστός εν ελαχίστω, και εν πολλώ πιστός εστί. και ο εν ελαχίστω άδικος, και εν πολλώ άδικος εστίν. ει ουν εν τω αδίκω μαμωνά πιστοί ουκ εγένεσθε, το αληθινόν τις υμίν πιστεύσει. και ει εν τω αλλοτρίω πιστοί ουκ εγένεσθε, το υμέτερον τις υμίν δώσει. ουδείς οικέτης δύναται δυσί κυρίοις δουλεύειν. ή γαρ τον ένα μισήσει, και τον έτερον αγαπήσει. ή ενός ανθέξεται, και του ετέρου καταφρονήσει. ου δύνασθε θεώ δουλεύειν και μαμωνά. ήκουον δε ταύτα πάντα και οι φαρισαίοι φιλάργυροι υπάρχοντες, και εξεμυκτήριζον αυτόν. και είπεν αυτοίς. υμείς εστέ οι δικαιούντες εαυτούς ενώπιον των ανθρώπων, ο δε θεός γινώσκει τας καρδίας υμών. ότι το εν ανθρώποις υψηλόν βδέλυγμα ενώπιον του θεού ην. ο νόμος και οι προφήται έως ιωάννου. από τότε η βασιλεία του θεού ευαγγελίζεται, και πας εις αυτήν βιάζεται. ευκοπώτερον δε εστί τον ουρανόν και την γην παρελθείν η του νόμου μίαν κεραίαν πεσείν. πας ο απολύων την γυναίκα αυτού και γαμών ετέραν μοιχεύει. και πας ο απολελυμένην από ανδρός γαμών μοιχεύει. άνθρωπος δε τις ην πλούσιος, και ενεδιδύσκετο πορφύραν και βύσσον ευφραινόμενος καθημέραν λαμπρώς. πτωχός δε τις ην ονόματι λάζαρος, ος εβέβλητο προς τον πυλώνα αυτού ηλκωμένος, και επιθυμών χορτασθήναι από των ψιχίων των πιπτόντων από της τραπέζης του πλουσίου. αλλά και οι κύνες ερχόμενοι, απέλειχον τα έλκη αυτού. εγένετο δε αποθανείν τον πτωχόν, και απενεχθήναι αυτόν υπό των αγγέλων εις τον κόλπον του αβραάμ. απέθανε δε και ο πλούσιος και ετάφη. και εν τω άδη επάρας τους οφθαλμούς αυτού υπάρχων εν βασάνοις, ορά τον α-

dicebat primo. Quantum debes dño meo? At ille dixit. Centũ cados olei. Dixitq; illi. Accipe cautionẽ tuam et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu vero quãtũ debes? qui ait: centum choros tritici. Ait illi. Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis ẽ i minimo et in maiori fidelis est: ⁊ qui i modico iniqu⁹ est ⁊ in maiori iniqu⁹ est. Si ergo in iniquo mãmõa fideles non fuistis: quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fideles nõ fuistis: qd vestrũ ẽ qs dabit vobis? Nemo seruus põt duob⁹ dñis seruire. Aut enim vnum odiet et alteruʒ diliget: aut vni adherebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire ⁊ mãmone. Audiebant aũt omnia hec pharisei qui erant auari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem nouit corda vestra. Quia qd hominib⁹ altũ ẽ: abominatio est ante deum. Lex et prophete vsq; ad iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur et omnis in illud vim facit. Facili⁹ ẽ aũt celũ et terram preterire: q̃ de lege vnum apicẽ cadere. Ois qui dimittit vxorẽ suã: et alteraʒ ducit: mechat. Et qui dimissam a viro ducit mechat. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splẽdide. Et erat quidam mendicus noie lazar⁹: qui iacebat ad ianuã eius vlcerib⁹ plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: ⁊ nemo illi dabat. Sed et canes vẽiebãt ⁊ ligebãt vlcera ei⁹. Factũ ẽ aũt mendicus: et portaretur vt moreretur ab angelis in sinum abrae. Mortu⁹ ẽ aũt ⁊ diues et sepult⁹ est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormẽtis: vidit abraã

B

Mat. 6. c.

Mat. 11. d.

Mat. 5. b.
Mar. 15. g.

Mat. 5. c. ⁊ 19. b.
Mar. 10. b.

Apoc. 18. c.

C

βραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς
κόλποις αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε.
πάτερ ἀβραὰμ ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λά-
ζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐ-
τοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσαν
μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶ-
πε δὲ ἀβραάμ. τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλα-
βες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λά-
ζαρος ὁμοίως τὰ κακά. νῦν δὲ ὅδε παρακα-
λεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τού-
τοις μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐσ-
τήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν
πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μὴ δὲ οἱ ἐκεῖθεν
πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ. ἐρωτῶ
οὖν σε πάτερ ἵνα πέμψης αὐτὸν εἰς τὸν οἶ-
κον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέντε ἀδελ-
φούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς ἵνα μὴ
καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον
τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι
μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν
αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχί πάτερ ἀβραάμ.
ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐ-
τούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ μω-
σέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐ-
δὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

Cap.17.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν
ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. οὐαὶ
δὲ δι' οὗ ἔρχεται. λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύ-
λος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐ-
τοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα
σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. προσέ-
χετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελ-
φός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανο-
ήσῃ ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπι-
στρέψῃ λέγων μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. καὶ
εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. πρόσθες ἡ-
μῖν πίστιν. εἶπε δὲ ὁ κύριος. εἰ εἴχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμί-
νῳ ταύτῃ ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θα-
λάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑ-
μῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνον-
τα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐρεῖ εὐθέ-
ως παρελθὼν ἀνάπεσε, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐ-
τῷ ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσά-
μενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ
μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ. μὴ χά-
ριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ δια-
ταχθέντα. οὐ δοκῶ. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν
ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγε-
τε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. ὅτι ὃ ὀφείλο-
μεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ

a longe: et lazarum in
sinu eius: et ipse clamans dixit.
Pater abraã miserere mei: et mitte la-
zarum vt intingat extremũ digiti sui in
aquam vt refrigeret linguam
meam: quia crucior in hac flamma.
Et dixit illi abraaz. Fili recordare quia
bona in vita tua: et lazarus ⌊ recepisti
similiter mala. Nunc autẽ hic cõsolatur:
tu vero cruciaris. Et in his omnibus
inter nos et vos chaos magnũ firmatũ
est: vt hi qui volunt hinc transire
ad vos non possint: neque inde
huc transmeare. Et ait. Rogo
ergo te pater vt mittas eum in domũ
patris mei. Habeo enim quinque fratres:
vt testetur illis ne
et ipsi veniant in hunc locum
tormentorum. Et ait illi abraam. Habent
moysen et prophetas: audiant
illos. At ille dixit. Nõ pater abraam:
sed si quis ex mortuis ierit ad eos:
penitentiam agent. Ait autẽ illi. Si moysen
et prophetas non audiunt: neque
si quis ex mortuis resurrexerit credent.

Cap.17.

Et ait ad discipulos suos. Impossi- A
bile est vt nõ veniant scandala. Ve Mat.18.a. Marci.9.f.
autẽ illi per quẽ veniũt. Utilius ẽ illi si la-
pis molaris imponatur circa collum eius:
et proijciatur in mare: quam vt
scandalizet vnum de pusillis istis. Attẽ-
dite vobis. Si peccauerit in te frater Mat.18.c.
tuus: increpa illum: et si penitentiam egerit Leui.19.d.
dimitte illi. Et si septies in die Eccle.10.a. Mat.18.d
peccauerit in te: et septies in die conuer-
sus fuerit ad te dicẽs penitet me: dimit-
te illi. Et dixerũt apostoli dño. Adauge no-
bis fidẽ: dixit autẽ dominus. Si habue- Mat.17.c. 21.c.
sicut granũ sinapis diceretis ⌊ ritis fidẽ Marci.11.c
huic arbori moro: eradicare et transplã-
tare in mare: et obediet vobis. Quis autẽ
vestrum habẽs seruũ arantẽ aut pascẽtẽ bo-
ues qui regresso de agro dicat illi statim
transi et recumbe: et non dicat ei
para quod cenem et precinge te et
ministra mihi donec mãducẽ et bibã: et
post hec tu mãducabis et bibes? Num- B
quid gratiam habet seruo illi: quia fecit que ei impe-
rauerat? Non puto. Sic et vos cum
feceritis omnia que precepta sunt vobis di-
cite: serui inutiles sumus. Quod debui-
mus facere fecimus. Et factum est dum

πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ αὐ-
τὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γα-
λιλαίας. καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα
κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄν-
δρες οἳ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἦραν
φωνὴν λέγοντες. ἰησοῦ ἐπιστάτα ἐλέησον
ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἐ-
πιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἷς
δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη ὑπέστρεψε με-
τὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, καὶ
ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐ-
τοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμα-
ρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐχὶ οἱ
δέκα ἐκαθαρίσθησαν, οἱ δὲ ἐννέα ποῦ. οὐχ
εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν
τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶπεν
αὐτῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις σου σέ-
σωκέ σε. ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων
πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη
αὐτοῖς καὶ εἶπεν. οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦ-
σιν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. εἶπε δὲ καὶ
πρὸς τοὺς μαθητάς. ἐλεύσονται ἡμέραι ὅ-
τε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. καὶ ἐ-
ροῦσιν ὑμῖν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. μὴ ἀπέλθη-
τε μὴ δὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ
ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπουρανὸν εἰς τὴν ὑ-
πουρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ
δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασ-
θῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγέ-
νετο ἐν ταῖς ἡμέραις νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν
ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθι-
ον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς
ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλ-
θεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.
ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ
ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐ-
φύτευον, ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε
λὼτ ἀπὸ σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖ-
ον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαν-
τας. κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ
σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆ-
ραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπι-
στρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. μνημονεύετε τῆς
γυναικὸς λώτ. ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐ-
τοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὃς ἐὰν ἀπο-
λέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. λέγω ὑμῖν,

iret in hierusalem:
transibat per mediã samariã et galileã.
Et cum ingrederetur quoddam
castellũ: occurrerũt ei decẽ viri leprosi.
Qui steterũt a longe et leuauerunt
vocẽ dicentes. Jesu preceptor miserere
nostri. Quos vt vidit dixit. Jte ostẽdite
vos sacerdotibus. Et factum est
dum irent: mundati sunt. Unus Mat.8.a. Mar.1.g.
autem ex illis vt vidit quia mũdatus ẽ: re- sup.5.c.
gressus est cũ magna voce magnificans
cecidit in faciẽ ante pedes eius ⌊ deũ. Et
gratias agens. Et hic erat samaritanus.
Respondens autẽ iesus dixit. Nonne Leui.14.a.
decem mũdati sũt: et nouẽ vbi sũt? Nõ
est inuẽtus qui rediret et daret gloriam
deo nisi hic alienigena. Et ait C
illi. Surge vade: quia fides tua te saluũ
fecit. Interrogatus autem a phariseis
quando venit regnum dei: respondens
eis dixit. Non veniet regnum
dei cum obseruatione: neque dicent
ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnũ
dei intra vos est. Et ait
ad discipulos suos. Uenient dies quando
desideretis videre vnum diem filij
hominis et nõ videbitis. Et dicent
vobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire: Mat.24.d Mar.13.c.
neque sectemini. Nam sicut fulgur
coruscãs sub celo in ea que sub celo sũt
fulget: ita erit filius
hominis in die sua. Primum autem
oportet illum multa pati: et reprobari
a generatione hac. Et sicut factũ est Mat.24.e.
in diebus noe: ita erit et in 1.Thes.5.d.
diebus filij hominis. Edebãt et ⌊ nuptias: vsque
bibebãt: vxores ducebãt et dabãtur ad
in diem qua intrauit noe in arcã: et venit
diluuium et perdidit omnes.
Similiter sicut factũ est in diebus loth. D
Edebãt et bibebãt: emebãt et vẽdebant:
plãtabãt et edificabãt: qua die autem exijt
loth a sodomis: pluit ignẽ et sulphur
de celo et omnes perdidit.
Secundũ hec erit qua die filius
hominis reuelabitur. In illa
die qui fuerit in tecto et
vasa eius in domo ne descẽdat tollẽ
et qui in agro similiter non redeat ⌊ illa Gene.19.c.
retro. Memores estote Mat.16.f.
vxoris loth. Quicũque quesierit animam suã Mar.8.g.
saluã facere perdet illã. Et quicũque perdide-
rit illã viuificabit eã. Dico vobis in

ταύτη τη νυκτί έσονται δύο επί κλίνης μιάς, εις παραληφθήσεται και ο έτερος αφεθήσεται. δύο έσονται αλήθουσαι επί το αυτό, μία παραληφθήσεται, και η ετέρα αφεθήσεται. δύο έσονται εν τω αγρώ, ο εις παραληφθήσεται, και ο έτερος αφεθήσεται. και αποκριθέντες λέγουσιν αυτώ. που κύριε. ο δε είπεν αυτοίς. όπου το σώμα, εκεί συναχθήσονται και οι αετοί. Cap. 18.

Έλεγε δε και παραβολήν αυτοίς προς το δειν πάντοτε προσεύχεσθαι και μη εκκακείν, λέγων. κριτής τις ην εν τινί πόλει, τον θεόν μη φοβούμενος, και άνθρωπον μη εντρεπόμενος. χήρα δε ην εν τη πόλει εκείνη, και ήρχετο προς αυτον λέγουσα. εκδίκησον με από του αντιδίκου μου, και ουκ ηθέλησεν επί χρόνον. μετά δε ταύτα είπεν εν εαυτώ. ει καί τον θεόν ου φοβούμαι και άνθρωπον ουκ εντρέπομαι, διάγε το παρέχειν μοι κόπον την χήραν ταύτην εκδικήσω αυτήν, ίνα μη εις τέλος ερχομένη υποπιάζη με. είπε δε ο κύριος. ακούσατε τι ο κριτής της αδικίας λέγει. ο δε θεός ου μη ποιήση την εκδίκησιν των εκλεκτών αυτού των βοώντων προς αυτόν ημέρας και νυκτός, και μακροθυμών επ αυτοίς. ναι λέγω υμίν ότι ποιήσει την εκδίκησιν αυτών εν τάχει. πλήν ο υιός του ανθρώπου ελθών, άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης. είπε δε προς τινάς τους πεποιθότας εφ εαυτοίς ότι εισί δίκαιοι, και εξουθενούντας τους λοιπούς την παραβολήν ταύτην. άνθρωποι δύο ανέβησαν εις το ιερόν προσεύξασθαι, ο εις φαρισαίος, και ο έτερος τελώνης. ο φαρισαίος σταθείς, προς εαυτόν ταύτα προσηύχετο. ο θεός ευχαριστώ σοι, ότι ουκ ειμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων, άρπαγες, άδικοι μοιχοί, η και ως ούτος ο τελώνης. νηστεύω δις του σαββάτου, αποδεκατώ πάντα όσα κτώμαι. και ο τελώνης μακρόθεν εστώς, ουκ ήθελεν ουδέ τους οφθαλμούς εις τον ουρανόν επάραι. αλλ έτυπτεν εις το στήθος αυτού, λέγων. ο θεός ιλάσθητι μοι τω αμαρτωλώ. λέγω υμίν, κατέβη ούτος δεδικαιωμένος εις τον οίκον αυτού, η γαρ εκείνος. ότι πας ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, ο δε ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται. προσέφερον δε αυτώ και τα βρέφη, ίνα αυτών άπτηται. ιδόντες δε οι μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτά, είπεν. άφετε τα παιδία έρχεσθαι προς με, και μη κωλύετε αυτά. των γαρ τοιούτων εστίν η βασιλεία του θεού. αμήν λέγω

illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in vnum: vna assumetur et altera relinquetur. Duo in agro: vnus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi. Ubi domine? Qui dixit illis. Ubicunq3 fuerit corpus illic cõgregabuntur et aquile. Cap. 18.

A

Dicebat aũt et parabolã ad illos quoniam oportet semper orare et non deficẽ: dicẽs. Judex q̃dã erat in q̃daz ciuitate qui deũ non timebat et hominẽ nõ reuerebatur: vidua aũt q̃dã erat in ciuitate illa et veniebat ad eũ dicens. Uindica me de aduersario meo: et nolebat per multũ tempus. Post hoc aũt dixit intra se. Et si deum non timeo nec hominẽ reuereor: tamẽ quia molesta ẽ mihi hec vidua vindicabo illã: ne in nouissimo veniẽs suggillet me. Ait autem dñs. Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus aũt non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: et patiẽtiã hẽbit in illis? Dico aũt vobis quia cito faciet vindictam illorum. Uerũtñ filius hominis veniẽs: putas inueniet fidem in terra? Dixit aũt ad quosdam qui in se cõfidebant tanq̃ iusti et aspernabantur ceteros parabolã istaz dicens. Duo hoĩes ascẽdebant in templũ vt orarent: vnus phariseus et alter publicanus.

B

Phariseus stãs hec apud se orabat. Deus grãs ago tibi: quia nõ sum sicut ceteri hominũ: raptores: iniusti adulteri: velut etiaz hic publicanus. Jeiuno bis in sabbato: decimas do oĩm que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suum dicẽs. Deus propitius esto mihi pctõri. Dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat humiliabit: et qui se humiliat exaltabitur. Afferebãt autẽ ad illũ et infantes: vt eos tãgeret. Quod cũ viderẽt discipuli increpabant illos. Jesus autem conuocans illos dixit. Sinite pueros venire ad me et nolite vetare eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico

Mat. 24. f.
Mat. 24. f.
Eccle. 18. c. 1. Thes. 5. d
sup. 2. f. Actuũ. 5. a.
Eccle. 5. b. sup. 15. c.
Mat. 5 b.
Mat. 19. c Mar. 10. b.

υμίν, ος εάν μη δέξηται την βασιλείαν του θεού ως παιδίον, ου μη εισέλθη εις αυτήν. και επηρώτησε τις αυτόν άρχων λέγων. διδάσκαλε αγαθέ τι ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω. είπε δε αυτώ ο ιησούς. τι με λέγεις αγαθόν. ουδείς αγαθός ει μή εις ο θεός. τας εντολάς οίδας. μη μοιχεύσης, μη φονεύσης, μη κλέψης, μη ψευδομαρτυρήσης, τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. ο δε είπε. ταύτα πάντα εφυλαξάμην εκ νεότητος μου. ακούσας δε ταύτα ο ιησούς είπεν αυτώ. έτι εν σοι λείπει. πάντα όσα έχεις πώλησον και διάδος πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανώ, και δεύρο ακολούθει μοι. ο δε ακούσας ταύτα περίλυπος εγένετο. ην γαρ πλούσιος σφόδρα. ιδών δε αυτόν ο ιησούς περίλυπον γενόμενον, είπε. πως δυσκόλως οι τα χρήματα έχοντες εισελεύσονται εις την βασιλείαν του θεού. ευκοπώτερον γαρ εστί κάμηλον διά τρυμαλιάς ραφίδος εισελθείν, η πλούσιον εις την βασιλειαν του θεού εισελθείν. είπον δε οι ακούσαντες, και τις δύναται σωθήναι. ο δε είπε τα αδύνατα παρά ανθρώποις δυνατά εστί παρά τω θεώ. είπε δε πετρος ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ηκολουθήσαμεν σοι. ο δε είπεν αυτοίς. αμήν λέγω υμίν ότι ουδείς εστίν ος αφήκεν οικίαν, η γονείς η αδελφούς, η γυναίκα, η τέκνα ένεκεν της βασιλείας του θεού, ος ου μη απολάβη πολλαπλασίονα εν τω καιρώ τούτω και εν τω αιώνι τω ερχομένω ζωήν αιώνιον. παραλαβών δε τους δώδεκα είπε προς αυτούς. ιδού αναβαίνομεν εις ιεροσόλυμα, και τελεσθήσεται πάντα τα γεγραμμένα διά των προφητών τω υιώ του ανθρώπου. παραδοθήσεται γαρ τοις έθνεσι, και εμπαιχθήσεται, και υβρισθήσεται, και εμπτυσθήσεται και μαστιγώσαντες αποκτενούσιν αυτόν, και τη τρίτη ημέρα αναστήσεται. και αυτοί ουδέν τούτων συνήκαν. και ην το ρήμα τούτο κεκρυμμένον απ αυτών, και ουκ εγίνωσκον τα λεγόμενα. εγένετο δε εν τω εγγίζειν αυτόν εις ιεριχώ, τυφλός τις εκάθητο παρά την οδόν προσαιτών. ακούσας δε όχλου διαπορευομένου, επυνθάνετο τι είη τούτο. απήγγειλαν δε αυτώ, ότι ιησούς ο ναζωραίος παρέρχεται. και εβόησε λέγων. ιησού υιέ δαυίδ ελέησον με. και οι προάγοντες επετίμων αυτώ ίνα σιωπήση, αυτός δε πολλώ μάλλον έκραζεν. υιέ δαυίδ ελέησον με. σταθείς δε ο ιησούς εκέλευσεν

vobis: quicunq3 non acceperit regnum dei sicut puer non intrabit in illud. Et interrogauit eũ q̃dã princeps dicẽs. Magister bone q̃d faciens vitã eternã possidebo? Dixit autez ei iesus. Quid me dicis bonũ? Nemo bonus nisi solus deus.

C

Mãdata nosti. Nõ occides nõ mecchaberis: nõ furtũ facies: nõ falsũ testimoniũ dices: honora patrem tuũ et matrem. Qui ait. Hec omnia custodiui a iuuentute mea. Quo audito: iesus ait ei. Adhuc vnũ tibi deest. Omnia quecũq3 habes vende et da pauperibus: et habebis thesaurũ in celo: et veni sequere me. His ille auditis contristatus est quia diues erat valde. Uidens aũt iesus illum tristem factum dixit. Quaz difficile qui pecũias hñt in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire: q̃ diuitem intrare in regnũ dei. Et dixerũt q̃ audiebãt. Et q̃s põt saluus fieri? Ait illis. Que impossibilia sũt apud hoĩes: possibilia sũt apud deũ. Ait aũt petrus. Ecce nos dimisimus oĩa: et secuti sumus te. Qui dixit eis. Amẽ dico vobis nemo est qui reliquit domum aut parẽtes aut frẽs aut vxorẽ aut filios propter regnum dei: et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit aũt iesus duodecim et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymam: et consũmabuntur oĩa que scripta sũt per prophetas de filio hominis.

D

Tradetur enim gentibus: et illudetur et flagellabitur et conspuetur: et postq̃ flagellauerit occidẽt eũ: et die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerũt. Et erat verbum istud absconditũ ab eis: et nõ intelligebãt q̃ dicebãtur. Factũ est aũt cũ appropinquaret hiericho: cecus quidã sedebat secus viam mendicans. Et cũ audiret turbã pretereũtez: interrogabat q̃d hoc esset. Dixerunt autem ei: quod iesus nazarenus transiret. Et clamauit dicẽs. Jesu fili dauid miserere mei. Et qui preibãt increpabãt eũ vt taceret: ipse vero multo magis clamabat. Fili dauid miserere mei. Stans autem iesus iussit

Mat. 19. d. Mar. 10. b.
Exo. 20. b Mat. 19. d. Mar. 10. c.
Mat. 19. c. Mar. 10. c.
Mat. 19. f. Mar. 10. c.
Mat. 19. f. Mar. 10. d
Mat. 19. g. Mar. 10. d.
Mat. 20. d Mar. 10. g
Mat. 20. g. Mar. 10. c.
Mat. 20. g.

αυτόν αχθήναι προς αυτόν. εγγίσαντος δε
αυτού επηρώτησεν αυτόν λέγων. τι σοι θέ-
λεις ποιήσω. ο δε είπε. κύριε ίνα αναβλέψω.
και ο ιησούς είπεν αυτώ. ανάβλεψον. η πίσ-
τις σου σέσωκέ σε. και παραχρήμα ανέβλε-
ψε, και ηκολούθει αυτώ δοξάζων τον θεόν.
και πας ο λαός ιδών έδωκεν αίνον τω
θεώ. Cap. 19.

Και εισελθών διήρχετο την ιεριχώ. και ι-
δού ανήρ ονόματι καλούμενος ζακχαί-
ος, και αυτός ην αρχιτελώνης, και ούτος ην
πλούσιος. και εζήτει ιδείν τον ιησούν τις εσ-
τί. και ουκ ηδύνατο από του όχλου, ότι τη
ηλικία μικρός ην. και προσδραμών έμπρο-
σθεν ανέβη επί συκομωρέαν ίνα ίδη αυτόν,
ότι εκείνης έμελλε διέρχεσθαι. και ως ήλ-
θεν επί τον τόπον, αναβλέψας ο ιησούς είδεν
αυτόν, και είπε προς αυτόν. ζακχαίε σπεύ-
σας κατάβηθι, σήμερον γαρ εν τω οίκω σου
δει με μείναι. και σπεύσας κατέβη, και υπε-
δέξατο αυτόν χαίρων. και ιδόντες πάντες
διεγόγγυζον λέγοντες, ότι παρά αμαρτω-
λώ ανδρί εισήλθε καταλύσαι. σταθείς δε
ζακχαίος είπε προς τον κύριον. ιδού τα ή-
μισή των υπαρχόντων μου κύριε δίδωμι
τοις πτωχοίς, και ει τινός τι εσυκοφάντη-
σα αποδίδωμι τετραπλούν. είπε δε προς
αυτόν ο ιησούς. ότι σήμερον σωτηρία τω οί-
κω τούτω εγένετο, καθότι και αυτός υιός α-
βραάμ εστίν. ήλθε γαρ ο υιός του ανθρώ-
που ζητείσαι και σώσαι το απολωλός. ακου-
όντων δε αυτών ταύτα, προσθείς είπε παρα-
βολήν διά το εγγύς αυτόν είναι ιερουσαλήμ
και δοκείν αυτούς ότι παραχρήμα μέλλει
η βασιλεία του θεού αναφαίνεσθαι. είπεν
ουν. άνθρωπος τις ευγενής επορεύθη εις
χώραν μακράν λαβείν εαυτώ βασιλείαν και
υποστρέψαι. καλέσας δε δέκα δούλους ε-
αυτού έδωκεν αυτοίς δέκα μνάς, και είπε
προς αυτούς. πραγματεύσασθε έως έρχο-
μαι. οι δε πολίται αυτού εμίσουν αυτόν.
και απέστειλαν πρεσβείαν οπίσω αυτού λέ-
γοντες. ου θέλομεν τούτον βασιλεύσαι εφ
ημάς. και εγένετο εν τω επανελθείν αυτόν
λαβόντα την βασιλείαν, είπε φωνηθήναι αυ-
τώ τους δούλους τούτους οις έδωκε το
αργύριον, ίνα γνω τις τι διεπραγμα-
τεύσατο. παρεγένετο δε ο πρώτος λέ-
γων. κύριε η μνά σου προσειργάσατο δέκα
μνάς. και είπεν αυτώ. ευ αγαθέ δούλε, ό-
τι εν ελαχίστω πιστός εγένου ίσθι εξουσίαν έ-
χων επάνω δέκα πόλεων. και ήλθεν ο δεύτε-

illū adduci ad se. Et cū appropinq̄sset:
iterrogauit illū dicens. Quid tibi vis
faciā? At ille dixit. Dñe vt videam.
Et iesus dixit ei. Respice. Fides Mat. 9. e. Mar. 5. f.
tua saluum te fecit. Et confestim vidit
et sequebatur illum magnificans deum.
Et omnis plebs vt vidit dedit laudez
deo. Cap. 19.

Et igress9 pābulabat hiericho. Et A
vir nomine zacheus ecce
et hic princeps erat publicanoꝝ et ipse
diues. Et querebat vidē iesū quis esset
et non poterat pre turba: quia
statura pusillus erat. Et precurrens
ascēdit in arborē sycomoꝝ vt videret eū
quia inde erat transiturus. Et cuz ve-
nisset ad locum: suspiciens iesus vidit
illuz et dixit ad illuz. Zachee festinās
descende: quia hodie in domo tua
opz me manē. Et festinās descēdit et ex-
cepit illum gaudens. Et cum viderent
murmurabant dicentes q ad omnes
hominē pctōrez diuertisset. Stans aūt
zacheus dixit ad iesum. Ecce dimidiū
bonorum meorum domine do
pauperib9: et si quid aliquē defrauda-
ui reddo quadruplum. Ait iesus ad
eum. Quia hodie sal9 domui huic fa-
cta est eo q et ipse filius sit abrae.
Venit enim filius hominis Mat. 18. c.
querere et saluum facere quod perierat.
Hec illis audientib9 adijciens dixit pa-
rabolam eo q esset prope hierusalem
et quia existimarent q confestim
regnum dei manifestaretur. Dixit Mat. 25. b. Mar. 13. g.
ergo. Homo quidam nobilis abijt in
regionē longiquā accipere sibi regnū et
reuerti. Vocatis autez decē seruis suis
dedit eis decem mnas et ait
ad illos. Negociamini dum venio.
Ciues autem eius oderant eum:
et miserunt legationez post illū dicentes B
Nolumus hunc regnare super
nos. Et factum est vt rediret
accepto regno: et iussit vocari
seruos quibus dedit
pecuniā: vt sciret quātū quisq negociat9
esset. Venit autem primus dicens.
Domine mna tua decē mnas acq̄siuit.
Et ait illi. Euge bone serue: Mat. 25. d.
q in modico fuisti fidelis: eris potestatē
hñs supra decē ciuitates. Et alter venit

ρος λέγων. κύριε η μνά σου εποίησε πέντε
μνάς. είπε δε και τούτω. και συ γίνου επά-
νω πέντε πόλεων. και έτερος ήλθε λέγων.
κύριε ιδού η μνά σου ην είχον αποκειμέ-
νην εν σουδαρίω. εφοβούμην γαρ σε ότι άν-
θρωπος αυστηρός ει. αίρεις ο ουκ έθηκας, και
θερίζεις ο ουκ έσπειρας. λέγει δε αυτώ. εκ
του στόματος σου κρινώ σε πονηρέ δού-
λε. ήδεις ότι εγώ άνθρωπος αυστηρός ειμί,
αίρων ο ουκ έθηκα, και θερίζων ο ουκ έσ-
πειρα. και διά τι ουκ έδωκας το αργύριον
μου τοις τραπεζίταις, και ελθών εγώ συν
τόκω αν έπραξα αυτό. και τοις παρεστώ-
σιν είπεν. άρατε απ αυτού την μνάν, και δό-
τε τω τας δέκα μνάς έχοντι. και είπον αυτώ.
κύριε έχει δέκα μνάς. λέγω γαρ υμίν ότι
παντί τω έχοντι δοθήσεται, από δε του μη
έχοντος, και ο έχει αρθήσεται απ αυτού.
πλήν τους εχθρούς μου εκείνους τους μη θε-
λήσαντας με βασιλεύσαι επ αυτούς, αγά-
γετε ώδε, και κατασφάξατε έμπροσθεν μου.
και ειπών ταύτα επορεύετο έμπροσθεν, α-
ναβαίνων εις ιεροσόλυμα. και εγένετο ως
ήγγισεν εις βηθσφαγή και βηθανίαν προς το
όρος το καλούμενον ελαιών, απέστειλε δύ-
ο των μαθητών αυτού ειπών. υπάγετε εις
την κατέναντι κώμην. εν η εισπορευόμενοι,
ευρήσετε πώλον δεδεμένον, εφ ον ουδείς
πώποτε ανθρώπων εκάθισε. λύσαντες αυ-
τόν αγάγετε. και εάν τις υμάς ερωτά, διά τι
λύετε, ούτως ερείτε αυτώ. ότι ο κύριος αυ-
τού χρείαν έχει. απελθόντες δε οι απεσταλ-
μένοι, εύρον καθώς είπεν αυτοίς. λυόντων
δε αυτών τον πώλον, είπον οι κύριοι αυ-
τού προς αυτούς. τι λύετε τον πώλον. οι
δε είπον. ο κύριος αυτού χρείαν έχει. και
ήγαγον αυτόν προς τον ιησούν. και επιρ-
ρίψαντες εαυτών τα ιμάτια επί τον πώλον,
επεβίβασαν τον ιησούν. πορευομένου δε αυ-
τού, υπεστρώννυον τα ιμάτια αυτών εν τη
οδώ. εγγίζοντος δε αυτού ήδη προς τη
καταβάσει του όρους των ελαιών ήρξαντο ά-
παν το πλήθος των μαθητών χαίροντες αι-
νείν τον θεόν φωνή μεγάλη περί πασών ων
είδον δυνάμεων λέγοντες. ευλογημένος ο
ερχόμενος βασιλεύς εν ονόματι κυρίου. ει-
ρήνη εν ουρανώ, και δόξα εν υψίστοις. και
τινές των φαρισαίων από του όχλου είπον
προς αυτόν. διδάσκαλε, επιτίμησον τοις
μαθηταίς σου. και αποκριθείς είπεν αυ-
τοίς. λέγω υμίν, ότι εάν ούτοι σιωπή-
σωσιν, οι λίθοι κεκράξονται. και ως ή-
γγισεν ιδών την πόλιν έκλαυσεν επ αυ-
τή λέγων. ότι ει έγνως και συ και γε

dicens. Domine mna tua fecit quinq
mnas. Et huic ait. Et tu esto super
quinq ciuitates. Et alter venit dicēs.
Dñe ecce mna tua quā habui repositā
in sudario. Timui enim te quia homo
austerus es: tollis quod nō posuisti: et
metis qd non seminasti. Dixit ei. De
ore tuo iudico te serue nequam.
Sciebas q ego homo austerus sum:
tollēs qd nō posui: et metēs qd nō se-
minaui. Et quare non dedisti pecuniaz
meam ad mensam: et ego veniens cum
vsuris vtiq exegissē illā. Et astātib9
dixit. Afferte ab illo mnā: et date
illi qui decez mnas hz. Et dixerūt ei.
Dñe hz decē mnas. Dico āt vobis q Mat. 13. b. et 25. c.
oī hñti dabit et abūdabit: ab eo aūt q Mar. 4. c.
nō habet et quod hz auferetur ab eo. sup. 8. c.
Veruntamen inimicos meos illos qui
noluerunt me regnare super se: adduci- C
te huc: et interficite ante me.
Et his dictis precedebat ascendens
hierosolymam. Et factum est cum Mat. 21. a.
appropinq̄sset ad betphage et bethaniaz Mar. 11. a.
mōtē q vocat oliueti: misit duos ad Joh. 12. b.
discipulos suos dicens. Ite in Mat. 21. a.
castellū qd cōtra vos ē. In qd introeūtes Mar. 11. a.
inuenietis pullū asine alligatuz: cui nemo
vnq̄ hominum sedit. Soluite illum et
adducite. Et si qs vos iterrogauerit q-
re soluitis: sic dicens ei. Qr dominus
opaz ei9 desiderat. Abierūt āt q missi
erāt: et inuenerūt sicut dixit illis stātē pul-
lū. Soluētib9 āt ill pullū dixerūt dñi ei9
ad illos. Quid soluitis pullum?
At illi dixerūt. Qr dñs eū necessariū hz.
Et duxerūt illū ad iesū. Et iactātes Et
vestimenta sua supra pullum:
imposuerunt iesum. Eunte autem illo Mat. 21. a.
substernebant vestimenta sua in Mar. 11. b.
via. Et cum appropinquaret iam ad Johā. 12. b.
descensū mōtis oliueti: ceperūt omnes
turbe descendentium gaudētes laudare
deum voce magna super omnib9 quas
viderant virtutibus dicentes. Bñdict9 D
qui venit rex in noīe domini. Pax
in celo et gloria in excelsis. Et Mar. 11. c.
quidā phariseorum de turbis dixerunt
ad illum. Magister increpa
discipulos tuos. Quibus ipse ait.
Dico vobis quia si hi tacuerint:
lapides clamabūt. Et vt appropinq̄uit Abach. 2. c
videns ciuitatem fleuit super illam
dicens. Qr si cognouisses et tu et q̄dē

εν τη ημέρα σου ταύτη τα προς ειρήνην σου,
νυν δε εκρύβη από οφθαλμών σου. ότι ή=
ξουσιν ημέραι επί σε, και περιβαλούσιν οι
εχθροί σου χάρακα σοι, και περικυκλώσου
σι σε, και συνέξουσι σε πάντοθεν, και εδαφι
ούσί σε, και τα τέκνα σου εν σοι. και ουκ α
φήσουσιν εν σοι λίθον επί λίθω, ανθ ων ουκ
έγνως τον καιρόν της επισκοπής σου. και ει=
σελθών εις το ιερόν ήρξατο εκβάλλειν τους
πωλούντας εν αυτώ και αγοράζοντας, λέ=
γων αυτοίς. γέγραπται, ο οίκος μου οίκος
προσευχής εστίν. υμείς δε αυτόν εποιήσατε
σπήλαιον ληστών. και ην διδάσκων το κα=
θημέραν εν τω ιερώ. οι δε αρχιερείς και οι
γραμματείς εζήτουν αυτόν απολέσαι και
οι πρώτοι του λαού, και ουχ εύρισκον το τι
ποιήσουσιν. ο λαός γαρ άπας εξεκρέματο
αυτού ακούων. Cap.20.

Και εγένετο εν μιά των ημερών εκείνων δι
δάσκοντος αυτού τον λαόν εν τω ιερώ
και ευαγγελιζομένου, επέστησαν οι αρχιε
ρείς και οι γραμματείς συν τοις πρεσβυτέ=
ροις, και είπον προς αυτόν λέγοντες. ειπέ η=
μίν εν ποία εξουσία ταύτα ποιείς. η τις εσ=
τίν ο δούς σοι την εξουσίαν ταύτην. αποκρι
θείς δε είπε προς αυτούς. ερωτήσω υμάς κα
γώ ένα λόγον, και είπατέ μοι. το βάπτισμα
ιωάννου εξ ουρανού ην, η εξ ανθρώπων. οι
δε συνελογίσαντο πρός εαυτούς λέγοντες.
ότι εάν είπωμεν εξ ουρανού, ερεί διά τι ουκ
επιστεύσατε αυτώ. εάν δε είπωμεν εξ αν=
θρώπων, πας ο λαός καταλιθάσει ημάς. πε
πεισμένος γαρ εστίν ιωάννην προφήτην είναι.
και απεκρίθησαν μη ειδέναι πόθεν. και ο ιη=
σούς είπεν αυτοίς. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν
ποία εξουσία ταύτα ποιώ. ήρξατο δε προς
τον λαόν λέγειν την παραβολήν ταύτην. άν
θρωπος εφύτευσεν αμπελώνα, και εξέδοτο
αυτόν γεωργοίς, και απεδήμησε χρόνους
ικανούς, και εν καιρώ απέστειλε προς τους
γεωργούς δούλον ίνα από του καρπού
του αμπελώνος δώσιν αυτώ. οι δε γεωρ
γοί δείραντες αυτόν εξαπέστειλαν κενόν. και
προσέθετο πέμψαι έτερον δούλον. οι δε
κακείνον δείραντες και ατιμάσαντες, εξαπέ=
στειλαν κενόν. και προσέθετο πέμψαι τρίτον
οι δε και τούτον τραυματίσαντες εξέβαλον.
είπε δε ο κύριος του αμπελώνος. τι ποιήσω
πέμψω τον υιόν μου τον αγαπητόν, ίσως
τούτον ιδόντες εντραπήσονται. ιδόντες
δε αυτόν οι γεωργοί, διελογίζοντο προς
εαυτούς λέγοντες. ούτος εστίν ο κληρονό
μος. δεύτε αποκτείνωμεν αυτόν, ίνα ημών
γένηται η κληρονομία. και εκβαλόντες αυ=

in hac die tua que ad pacem tibi:
nūc aūt abscōdita sūt ab oclis tuis. Qz
venient dies in te: ꝛ circundabunt
te inimici tui vallo: ꝛ circundabunt
te: ꝛ coangustiabūt te vndiqꝫ: ꝛ ad ter
rā ꝓsternēt te et filios tuos q̄ i te sūt. Et Mat.24.a. Mar.13.a.
nō relinquēt i te lapidē sup lapidē: eo
ꝙ nō cognouerꝭ tps visitatōis tue. Et Mat.21.b. Mar.11.d. Johā.2.d.
in templum cepit eijcere ⌊ ingressus
vendentes in illo ꝛ ementes: dicens
illis. Scriptū est: quia dom⁹ mea dom⁹ Esai.56.c. Hiere.7.b
orationis est. Uos autem fecistis illam
spelūcā latronū. Et erat docens quotti
die in tēplo. Pzincipes aūt sacerdotū ꝛ Mat.21.g. Mar.11.b.
scribe et pzincipes plebis querebant il= ī 22.a.
non inueniebant quid ⌊ luz perdere ꝛ Johā.7.c. ꝛ.g.ꝛ.8.c.
facerent illi. Ois eī ppls suspēsus erat
audiens illum. Cap.20.

ET factum est in vna dieꝝ docente A
illo populum in templo
et euāgelizante: ꝯuenerūt pzincipes sa
cerdotum et scribe cum seniozibus:
et aiunt dicentes ad illuz. Dic nobis Mat.21.d. Mar.11.f.
in qua potestate hec facis. Aut qs est
qui dedit tibi hāc ptātē? Rñdēs aūt
iesus dixit ad illos. Interrogabo vos ꝛ
ego vnū verbū. Rñdete mihi. Baptis=
mū iohānis de celo erat: an ex hoib⁹?
At illi cogitabant intra se dicentes.
Quia si dixerim⁹ de celo dicet. Quare
ergo nō credidistꝭ illi? Si aūt dixerim⁹
ex hoib⁹ plebs vniuersa lapidabit nos.
eni iohānē prophetam esse. ⌊ Certi sūt
Et rñderūt se nescire vnde esset. Et ies⁹
ait illis. Neqꝫ ego dico vobis in
qua potestate hec facio. Cepit autem Mat.21.f. Mar.12.a.
dicere ad plebez pabolā hāc. Hō qdaz
plantauit vineam et locauit
eam colonis: et ipse peregre fuit
multis tpibus: et in tempoze misit ad
cultores seruum vt de fructu
vinee darent illi. Qui
cesum dimiserunt eum inanem. Et
addidit alterū seruū mittere. Illi aūt
hūc quoqꝫ cedētes ꝛ afficiētes cōtume
lia: dimiserūt ianē. Et addidit tertiū mit
tere: qui et illum vulnerātes eiecerūt.
Dixit autez dñs vinee. Quid faciam? B
Mittā filium meū dilectuz: forsitan cū
hunc viderint verebuntur. Quē cuz vi
dissent coloni: cogitauerunt intra
se dicentes. Hic est heres.
Occidamus illum: vt nostra Gene.37.d.
fiat hereditas. Et eiectum illum

τόν έξω του αμπελώνος απέκτειναν. τι ουν
ποιήσει αυτοίς ο κύριος του αμπελώνος. ε
λεύσεται και απολέσει τους γεωργούς τού=
τους, και δώσει τον αμπελώνα άλλοις. α=
κούσαντες δε είπον. μη γένοιτο. ο δε εμβλέ
ψας αυτοίς είπε. τι ουν εστί το γεγραμμέ=
νον τούτο. λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικο=
δομούντες ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γω
νίας. πας ο πεσών επ εκείνον τον λίθον συν
θλασθήσεται, εφ ον δ άν πέση λικμήσει αυ=
τόν. και εζήτησαν οι αρχιερείς και οι γραμ=
ματείς επιβαλείν επ αυτόν τας χείρας εν αυ
τή τη ώρα, και εφοβήθησαν. έγνωσαν γαρ ό
τι προς αυτούς την παραβολήν ταύτην είπε.
και παρατηρήσαντες απέστειλαν εγκαθέ=
τους υποκρινομένους εαυτούς δικαίους εί=
ναι, ίνα επιλάβωνται αυτού λόγου, εις το
παραδούναι αυτόν τη αρχή και τη εξουσία
του ηγεμόνος. και επηρώτησαν αυτόν λέ
γοντες διδάσκαλε οίδαμεν ότι ορθώς λέ=
γεις και διδάσκεις, και ου λαμβάνεις πρό
σωπον, αλλ επ αληθείας την οδόν του
θεού διδάσκεις. έξεστιν ημίν καίσαρι φό=
ρον δούναι, ή ου. κατανοήσας δε αυτών την
πανουργίαν, είπε προς αυτούς. τι με πει=
ράζετε. επιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος έχει
εικόνα και επιγραφήν. αποκριθέντες δε εί=
πον, καίσαρος. ο δε είπεν αυτοίς. απόδοτε
τοίνυν τα καίσαρος καίσαρι, και τα του θε
ού τω θεώ. και ουκ ίσχυσαν επιλαβέσθαι αυ
τού ρήματος εναντίον του λαού. και θαυ=
μάσαντες επί τη αποκρίσει αυτού εσίγησαν.
προσελθόντες δε τινές των σαδδουκαίων
τοι αντιλέγοντες ανάστασιν μη είναι, επηρώ=
τησαν αυτόν λέγοντες. διδάσκαλε μωυσής
έγραψεν ημίν. εάν τινός αδελφός αποθά
νη έχων γυναίκα, και ούτος άτεκνος αποθά
νη ίνα λάβη ο αδελφός αυτού την γυναίκα,
και εξαναστήση σπέρμα τω αδελφώ αυτού.
επτά ουν αδελφοί ήσαν, και ο πρώτος λα
βών γυναίκα απέθανεν άτεκνος, και έλαβεν
ο δεύτερος την γυναίκα, και ούτος απέθα=
νεν άτεκνος, και ο τρίτος έλαβεν αυτήν. ω=
σαύτως δε και οι επτά ου κατέλιπον τέκνα,
και απέθανον. ύστερον δε πάντων απέθανε
και η γυνή. εν τη ουν αναστάσει τίνος αυ=
τών γίνεται γυνή. οι γαρ επτά έσχον αυτήν
γυναίκα. και αποκριθείς είπεν αυτοίς ο ιη=
σούς οι υιοί του αιώνος τούτου γαμούσι και
εκγαμίσκονται οι δε καταξιωθέντες του αιώ
νος εκείνου τυχείν και της αναστάσεως της
εκ νεκρών, ούτε γαμούσιν ούτε εκγαμί=
ζονται, ούτε γαρ αποθανείν έτι δύναν=

extra vineam occiderūt. Quid ergo
faciet illis dominus vinee? Ueniet
et perdet colonos istos:
et dabit vineam alijs. Quo audito
dixerunt illi. Absit. Ille autez aspiciens
eos ait. Quid est ergo hoc qd scriptū Mat.21.g. Mar.12.b.
est. Lapidē quē reprobauerūt edificātes 1.Pe.2.d.
hic factus ē in caput anguli? Actu.4.b.
Ois q ceciderit supra illū lapidez cōqs
sabit: sup quē aūt ceciderit ꝯminuet illū.
Et querebāt pzincipes sacerdotū ꝛ scri=
be mittere in illum manus illa
hora ꝛ timuerūt pplz. Cognouerūt eī ꝙ
ad ipsos dixerit similitudinem hanc.
Et obseruantes miserunt insidiatores Mat.22.c. Mar.12.b.
qui se iustos simularent Johā.7.c.
vt caperent eum in sermone: et ꝛ.8.c.
traderent illum principatui et potestati
presidis. Et interrogauerūt eū dicētes.
Magister scimus quia recte dicis Mat.22.c. Mar.12.c.
et doces et non accipis
personam: sed viam dei in veritate
doces. Licet nobis tributum C
dare cesari an nō? Considerans autez
dolū illoꝝ dixit ad eos. Quid me tem
ptatis? Ostēdite mihi denariū. Cui⁹ hz
imaginē et inscriptionē? Rñdētes dixe
runt. Cesaris. Et ait illis. Reddite
ergo que sūt cesaris cesari ꝛ q̄ sunt dei
deo. Et non potuerūt verbū ei⁹ repze
hendere coram plebe: et mirati
in responso eius tacuerunt.
Accesserunt autem quidam saduceoꝝ
q negāt esse resurrectionē: ꝛ interrogaue
runt eum dicentes. Magister moyses Mat.22.d. Mar.12.c.
scripsit nobis: si frater alicui⁹ moztu⁹
fuerit habēs vxorē ꝛ hic sine liberis fue
rit: vt accipiat eam frater eius vxorem:
et suscitet semen fratri suo.
Septem ergo fratres erāt: ꝛ prim⁹ ac
cepit vxorem ꝛ moztu⁹ est sine filijs: et
sequens accepit illā: et ipse moztuus ē
sine filio: et tertius accepit illam: silr
et omnes septez ꝛ nō reliquerūt semen
et moztui sūt. Nouissime oim moztua ē
ꝛ mulier. In resurrectiōe ergo cui⁹ co
rū erit vxoz. Siqdē septē habuerūt eaz
vxorem. Et ait illis iesus.
Filij huius seculi nubunt: et ⌈ būt sclo
tradūtur ad nuptias: illi vo q digni hē
illo et resurrectione
ex mortuis: neqꝫ nubēt neqꝫ ducēt vxo D
res: neqꝫ vltra mori poterunt.

ται. ισάγγελοι γαρ εισί, και υιοί εισί του θε
ού, της αναστάσεως υιοί όντες. ότι δε εγεί=
ρονται οι νεκροί, και μωυσής εμήνυσεν επί
της βάτου ως λέγει. κύριον τον θεόν αβρα
άμ, και τον θεόν ισαάκ, και τον θεόν ιακώβ.
θεός δε ουκ εστί νεκρών αλλά ζώντων,
πάντες γαρ αυτώ ζώσιν. αποκριθέντες δε
τινές των γραμματέων είπον. διδάσκαλε,
καλώς είπας. ουκ έτι δε ετόλμων επερωτάν
αυτόν ουδέν. είπε δε προς αυτούς, πως λέ
γουσι τον χριστόν υιόν δαυίδ είναι, και αυ
τός δαυίδ λέγει εν βίβλω ψαλμών. είπεν ο
κύριος τω κυρίω μου κάθου εκ δεξιών μου,
έως αν θω τους εχθρούς σου υποπόδιον
των ποδών σου. δαυίδ ουν κύριον αυτόν
καλεί, και πως υιός αυτού εστίν. ακουόν=
τος δε παντός του λαού, είπε τοις μαθηταίς
αυτού. προσέχετε από των γραμματέων
των θελόντων περιπατείν εν στολαίς, και
φιλούντων ασπασμούς εν ταις αγοραίς και
πρωτοκαθεδρίας εν ταις συναγωγαίς, και
πρωτοκλισίας εν τοις δείπνοις. οι κατεσθί=
ουσι τας οικίας των χηρών, και προφάσει
μακρά προσεύχονται. ούτοι λήψονται πε
ρισσότερον κρίμα. Cap. 21.

Αναβλέψας δε είδε τους βάλλοντας τα
δώρα αυτών εις το γαζοφυλάκιον
πλουσίους. είδε δε τινά και χήραν πενι=
χράν βάλλουσαν εκεί δύο λεπτά, και είπεν.
αληθώς λέγω υμίν ότι η χήρα αύτη η πτω
χή πλείον πάντων έβαλεν. άπαντες γαρ ού
τοι εκ του περισσεύοντος αυτοίς έβαλον
εις τα δώρα του θεού. αύτη δε εκ του υσ=
τερήματος αυτής άπαντα τον βίον ον είχεν
έβαλε. και τινών λεγόντων περί του ιερού
ότι λίθοις καλοίς και αναθήμασι κεκόσμηται
είπε. ταύτα α θεωρείτε, ελεύσονται ημέραι
εν αίς ουκ αφεθήσεται λίθος επί λίθον ος ου
καταλυθήσεται. επηρώτησαν δε αυτόν λέ=
γοντες. διδάσκαλε πότε ουν ταύτα έσται,
και τι το σημείον όταν μέλλη ταύτα γίνεσ=
θαι. ο δε είπε. βλέπετε μη πλανηθήτε. πολ=
λοί γαρ ελεύσονται επί τω ονόματί μου λέ
γοντες ότι εγώ ειμί, και ο καιρός ήγγικε. μη
ουν πορευθήτε οπίσω αυτών. όταν δε ακού
σητε πολέμους και ακαταστασίας μη πτοη
θήτε. δει γαρ ταύτα γενέσθαι πρώτον,
αλλ ουκ ευθέως το τέλος. τότε έλεγεν αυ=
τοίς. εγερθήσεται έθνος επί έθνος, και βασι=
λεία επί βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κα=
τά τόπους και λιμοί και λοιμοί έσονται. φό
βητρα τε και σημεία απ ουρανού μεγάλα έσ
ται. προ δε τούτων απάντων επιβαλούσιν εφ

Equales enī angelis sūt ⁊ filij dei sūt: D
cum sint filij resurrectiōis. Quia vo re= Mat. 22.c. Mar. 12.d. Exodi. 3.b
surgant mortui: et moyses ostēdit secus
rubum: sicut dicit. Dñm deuz abraam
et deum ysaac et deum iacob.
Deus aūt non est mortuoꝝ sed viuoꝝ:
omnes enim viuunt ei. Rñdentes aūt
quidā scribarum dixerunt ei. Magister
bene dixisti. Et amplius nō audebant Mat. 22.g. Marci. 12.f.
eū quicq̄ interrogare. Dixit āt ad illos
xp̄z filiū eē dauid: ⁊ ipse ⌊ Quō dicūt
dauid dicit in libro psalmorum. Dixit Psal. 19.
dñs domino meo sede a dextris meis
donec ponam inimicos tuos scabellū
pedum tuorum. Dauid ergo dñm illū Mat. 22.g. Mar. 12.f.
vocat: ⁊ quō filius eius est? Audiente
autem omni populo dixit discipulis
suis. Attendite a scribis Mar. 12.g.
qui volunt ambulare in stolis: et
amant salutationes in foro et
primas cathedras in synagogis et
primos discubit9 i cōuiuijs. Qui deuo=
rant domos viduarū: simulantes
longam orationem. Hi accipient
dampnationem maiorem. Cap. 21.

Respiciens aūt vidit eos q̄ mittebāt A
munera sua in gazophylacium Mar. 12.g.
diuites. Vidit aūt ⁊ quādā viduā pau
perculā mittentē era minuta duo. Et dixit
Vere dico vobis q2 vidua hec pauper
plusq̄ oēs misit: nam omnes hi
ex abundanti sibi miserunt
in munera dei: hec aūt ex eo q2 deest
illi omnem victum suum quem habuit
misit. Et quibusdā dicentib9 de templo
q2 bonis lapidib9 et donis ornatū eēt:
dixit. Hec que videtis: venient dies Mat. 24.a. Marci. 13.a
in quib9 nō relinquet lapis supra lapi
dē q̄ nō destruat. Interrogauerūt āt illū Mat. 24.a. Mar. 13.b.
Preceptor quando hec erūt: ⌊ dicētes.
et quod signum cum fieri incipient?
Qui dixit. Videte ne seducamini. Mul Mat. 24.a. Mar. 13.b.
ti enim venient in noīe meo dicentes Ephe. 5.b
q2 ego sū: ⁊ tp̄s appropiquauit. Nolite 1. Cor. 3.d
ire post eos. Cum autem audieritis Col. 2.d. B
prelia et seditiones nolite terreri.
Oportet primum hec fieri:
sed nondū statī finis. Tūc dicebat illis.
Surget gens contra gentē et regnū Mat. 24.b Mar. 13.b.
aduers9 regnū: ⁊ terremotus magni erūt
per loca ⁊ pestilentie et fames terroresq̄
de celo ⁊ signa magna erunt.
Sed ante hec omnia inijcient Mat. 24.b.

υμάς τας χείρας αυτών, και διώξουσι πα
ραδιδόντες εις συναγωγάς και φυλακάς, α
γομένους επί βασιλείς και ηγεμόνας ένεκεν
του ονόματός μου. αποβήσεται δε υμίν εις
μαρτύριον. θέσθε ουν εις τας καρδίας υ=
μών μη προμελετάν απολογηθήναι. εγώ
γαρ δώσω υμίν στόμα και σοφίαν, η ου δυ
νήσονται αντειπείν ουδέ αντιστήναι πάντες
οι αντικείμενοι υμίν. παραδοθήσεσθε δε και
υπό γονέων και συγγενών και φίλων και
αδελφών, και θανατώσουσιν εξ υμών. και
έσεσθε μισούμενοι υπό πάντων διά το όνο
μά μου. και θριξ εκ της κεφαλής υμών ου
μη απόληται. εν τη υπομονή υμών κτήσασ
θε τας ψυχάς υμών. όταν δε ίδητε κυκλου
μένην υπό στρατοπέδων την ιερουσαλήμ, το
τε γνώτε ότι ήγγικεν η ερήμωσις αυτής. τό
τε οι εν τη ιουδαία φευγέτωσαν εις τα όρη,
και οι εν μέσω αυτής εκχωρείτωσαν, και οι
εν ταις χώραις μη εισερχέσθωσαν εις αυτήν
ότι ημέραι εκδικήσεως αύται εισί, του πλη
ρωθήναι πάντα τα γεγραμμένα. ουαί δε ταις
εν γαστρί εχούσαις και ταις θηλαζούσαις
εν εκείναις ταις ημέραις. έσται γαρ ανάγκη
μεγάλη επί της γης, και οργή εν τω λαώ
τούτω. και πεσούνται στόματι μαχαίρας,
και αιχμαλωτισθήσονται εις πάντα τα έθνη.
και ιερουσαλήμ έσται πατουμένη υπό εθ=
νών άχρι πληρωθώσι καιροί εθνών. και έσ=
ται σημεία εν ηλίω και σελήνη και άστροις,
και επί της γης συνοχή εθνών, εν απορία η=
χούσης θαλάσσης και σάλου, αποψυχόν=
των ανθρώπων από φόβου και προσδοκί=
ας των επερχομένων εν τη οικουμένη. αι γαρ
δυνάμεις των ουρανών σαλευθήσονται. και
τότε όψονται τον υιόν του ανθρώπου ερχό
μενον εν νεφέλη μετά δυνάμεως και δόξης
πολλής. αρχομένων δε τούτων γίνεσθαι,
ανακύψατε και επάρατε τας κεφαλάς υ=
μών, διότι εγγίζει η απολύτρωσις υμών.
και είπε παραβολήν αυτοίς. ίδετε την συ=
κήν και πάντα τα δένδρα, όταν προβάλω=
σιν ήδη, βλέποντες αφ εαυτών γινώσκετε ό
τι ήδη εγγύς το θέρος εστίν. ούτω και υ=
μείς όταν ίδητε ταύτα γινόμενα, γινώσκε=
τε ότι εγγύς εστίν η βασιλεία του θεού. α=
μήν λέγω υμίν ότι ου μή παρέλθη η γενεά
αύτη, έως αν πάντα γένηται. ο ουρανός και
η γη παρελεύσονται οι δε λόγοι μου ου
μή παρέλθωσι. προσέχετε δε εαυτοίς, μή=
ποτε βαρηθώσιν υμών αι καρδίαι εν κραιπά
λη και μέθη και μερίμναις βιωτικαίς, και αιφ
νίδιος εφ υμάς επιστή η ημέρα εκείνη. ως

vobis manus suas: ⁊ persequētur tra= Mar. 13.b.
dentes in synagogas ⁊ custodias: trahē Johā. 15.f.
tes ad reges et presides propter
nomen meū. Continget autez vobis in
testimoniū. Ponite ergo i cordib9 vr̄is
nō p̄meditari quēadmodū rñdeatis. Ego
.n. dabo vobis os ⁊ sapiaz cui nō po=
terūt resistere et contradicere omnes
aduersarij vestri. Trademini autem
a parētib9 ⁊ fratrib9 ⁊ cognatis ⁊ ami
cis: ⁊ morte afficient ex vobis. Et
eritis odio oībus hominibus ꝓpter no=
mē meū. Et capillus de capite vr̄o nō Mat. 10.f.
peribit. In patientia vestra possidebitis C
animas vestras. Cum aūt videritis cir Mat. 24.c.
cundari ab exercitu hierusalem: tunc Mar. 13.d
scitote q2 appropiquauit desolatio ei9.
Tūc q̄ in iudea sunt fugiant ad montes Mat. 24.c.
⁊ qui in medio eius discedant: ⁊ qui Mar. 13.d.
in regionibus non intrent in eam:
quia dies vltionis hi sūt: vt impleātur
omnia que scripta sunt. Ve autem Mat. 24.c.
pregnantibus et nutrientibus Mar. 13.d.
in illis diebus. Erit enim pressura
magna supra terram: et ira in pp̄lo
hoc. Et cadent in ore gladij:
et captiui ducent in omnes gentes.
Et hierusalem calcabitur a gentibus
donec impleant tp̄a nationū. Et erūt Esaie. 13.b.
signa in sole ⁊ luna et stellis: ⁊ Johelis. 2.c
⁊ i terris pressura gētiū pre cōfusiōe so
nitus maris et fluctuum: arescentibus
hominibus pre timore ⁊ expectatione
que superuenient vniuerso orbi. Nam
virtutes celorum mouebuntur. Et Mat. 24.d.
tunc videbūt filiuz hominis venientem Mar. 13.f.
in nube cuz ptāte magna ⁊ maiestate. Esai. 3.c D
His autem fieri incipientibus:
respicite et leuate capita vestra:
quoniam appropinquat redemptio ve=
stra. Et dixit illis similitudinē. Videte fi Mat. 24.e.
culneā ⁊ omnes arbores: cum ꝓducunt Mar. 13.f.
iam ex se fructum scitis quoniam
prope est estas. Ita et vos
cum videritis hec fieri: scitote
quoniam prope est regnuz dei. Amen
dico vobis q2 non preteribit generatio
hec donec omnia fiant. Celum et Mat. 24.e.
terra transibūt: verba autem mea non Mar. 13.g. Roma. 15.d
transibūt. Attendite aūt vobis ne for= 1. Thes. 5.a
te grauentur corda vestra in crapula Apoca. 8.d
et ebrietate ⁊ curis huius vite: et
superueniat i vos repētina dies illa. Tanq̄

παγίς γαρ επελεύσεται επί πάντας τους
καθημένους επί πρόσωπον πάσης της γης.
αγρυπνείτε ουν εν παντί καιρώ δεόμενοι,
ίνα καταξιωθήτε εκφυγείν πάντα τα μέλ-
λοντα γίνεσθαι, και σταθήναι έμπροσθεν
του υιού του ανθρώπου. ην δε τας ημέρας
εν τω ιερώ διδάσκων, τας δε νύκτας εξερ-
χόμενος ηυλίζετο εις το όρος το καλούμε-
νον ελαιών. και πας ο λαός ώρθριζε προς
αυτόν εν τω ιερώ ακούειν αυτού. Cap. 22.

Ηγγιζε δε η εορτή των αζύμων, η λεγο-
μένη πάσχα, και εζήτουν οι αρχιερείς και
οι γραμματείς το πως ανέλωσιν αυτόν.
εφοβούντο γαρ τον λαόν. εισήλθε δε σα-
τανάς εις ιούδαν τον επικαλούμενον ισκαρι-
ώτην, όντα εκ του αριθμού των δώδεκα, και
απελθών συνελάλησε τοις αρχιερεύσι και
τοις στρατηγοίς το πως αυτόν παραδώ
αυτοίς. και εχάρησαν, και συνέθεντο αυτώ
αργύριον δούναι. και εξωμολόγησε. και ε-
ζήτει ευκαιρίαν του παραδούναι αυτόν αυ-
τοίς άτερ όχλου. ήλθε δε η ημέρα των αζύ-
μων, εν η έδει θύεσθαι το πάσχα. και απέ-
στειλε πέτρον και ιωάννην ειπών. πορευθέν-
τες ετοιμάσατε ημίν το πάσχα, ίνα φάγω-
μεν. οι δε είπον αυτώ. που θέλεις ετοιμά-
σομεν. ο δε είπεν αυτοίς. ιδού εισελθόντων
υμών εις την πόλιν συναντήσει υμίν άνθρω-
πος, κεράμιον ύδατος βαστάζων. ακολουθή-
σατε αυτώ εις την οικίαν ου εισπορεύεται,
και ερείτε τω οικοδεσπότη της οικίας. λέ-
γει σοι ο διδάσκαλος. που εστί το κατάλυ-
μα, όπου το πάσχα μετά των μαθητών
μου φάγω. κακείνος υμίν δείξει ανώγαιον
μέγα εστρωμένον, εκεί ετοιμάσατε. απελ-
θόντες δε εύρον καθώς είρηκεν αυτοίς, και η-
τοίμασαν το πάσχα. και ότε εγένετο η ώρα
ανέπεσε, και οι δώδεκα απόστολοι συν αυ-
τώ, και είπε προς αυτούς. επιθυμία επεθύ-
μησα τούτο το πάσχα φαγείν μεθ' υμών προ
του με παθείν. λέγω γαρ υμίν, ότι ουκέτι
ου μη φάγω εξ αυτού, έως ότου πληρωθή
εν τη βασιλεία του θεού. και δεξάμενος πο-
τήριον, ευχαριστήσας είπε. λάβετε τούτο
και διαμερίσατε εαυτοίς. λέγω γαρ υμίν,
ότι ου μη πίω από του γεννήματος της αμ-
πέλου, έως ότου η βασιλεία του θεού έλθη.
και λαβών άρτον ευχαριστήσας, έκλασε και
έδωκεν αυτοίς λέγων. τούτο εστί το σώ-
μα μου το υπέρ υμών διδόμενον. τούτο
ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν. ωσαύτως
και το ποτήριον μετά το δειπνήσαι λέγων.
τούτο το ποτήριον η καινή διαθήκη εν τω αί-

laqueus enim superueniet in omnes
qui sedent super faciem omnis terre.
Uigilate itaque omni tempore orantes
vt digni habeamini fugere ista omnia que fu-
tura sunt: et stare ante
filium hominis. Erat autem diebus
docens in templo: noctibus vero exiens
morabatur in monte qui vocatur
oliueti. Et omnis populus manicabat ad
eum in templo audire eum. Cap. 22.

Appropinquabat autem dies festus azymorum
qui dicitur pascha. Et querebant principes [A]
sacerdotum et scribe quomodo eum interficerent:
timebant vero plebem. Intrauit autem satha-
nas in iudam qui cognominabatur scarioth
vnum de duodecim: et
abijt et locutus est cum principibus sacerdotum et
magistratibus quemadmodum illum traderet
eis. Et gauisi sunt et pacti sunt
pecuniam illi dare. Et spopondit. Et que-
rebat oportunitatem vt traderet illum
sine turbis. Uenit autem dies azymorum:
in qua necesse erat occidi pascha. Et mi-
sit petrum et iohannem dicens. Euntes
parate nobis pascha vt manducemus.
At illi dixerunt. Ubi vis paremus?
Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus
vobis in ciuitatem occurret vobis homo quidam
amphoram aque portans: sequimini
eum in domum in quam intrat:
et dicetis patrifamilias domus. Dicit
tibi magister. Ubi est diuersorium: [B]
vbi pascha cum discipulis meis manducem. Et ipse ostendet vobis ce-
naculum magnum stratum: et ibi parate. Euntes
autem inuenerunt sicut dixit illis: et parauerunt
pascha. Et cum facta esset hora
discubuit et duodecim apostoli cum eo.
Et ait illis. Desiderio desideraui
hoc pascha manducare vobiscum antequam
patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc
non manducabo illud, donec impleatur
in regno dei. Et accepto calice
gratias egit et dixit. Accipite
et diuidite inter vos. Dico enim vobis:
quod non bibam de generatione vitis
donec regnum dei veniat.
Et accepto pane gratias egit: et fregit et
dedit eis dicens. Hoc est corpus
meum quod pro vobis datur. Hoc
facite in meam commemorationem. Similiter
et calicem postquam cenauit dicens.
Hic est calix nouum testamentum in sanguine

Mar. 26. a. Mar. 14. a. Joha. 11. a. sup. 19. g. et 20. c. Mat. 21. g. Mar. 11. b. Joha. 7. c. et g. Joh. 13. a. Mat. 26. b. Mar. 14. b

Mat. 26. b. Mar. 14. b

Mat. 26. c. Mar. 14. c. 1. Cor. 11. c

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Actu. 17. d.

Mat. 26. c.

ματί μου το υπέρ υμών εκχυνόμενον. πλήν
ιδού η χείρ του παραδιδόντος με, μετ' ε-
μού επί της τραπέζης. και ο μεν υιός του αν-
θρώπου πορεύεται κατά το ωρισμένον. πλήν
ουαί τω ανθρώπω εκείνω δι' ου παραδί-
δοται. και αυτοί ήρξαντο συζητείν προς ε-
αυτούς το τις άρα είη εξ αυτών ο τούτο
μέλλων πράσσειν. εγένετο δε και φιλονει-
κία εν αυτοίς το τις αυτών δοκεί είναι μεί-
ζων. ο δε είπεν αυτοίς. οι βασιλείς των εθ-
νών κυριεύουσιν αυτών, και οι εξουσιάζον-
τες αυτών ευεργέται καλούνται. υμείς δε
ουχ ούτως. αλλ' ο μείζων εν υμίν γενέσ-
θω ως ο νεώτερος, και ο ηγούμενος ως ο
διακονών. τις γαρ μείζων, ο ανακείμενος, η
ο διακονών. ουχί ο ανακείμενος. εγώ δε ει-
μί εν μέσω υμών ως ο διακονών. υμείς δε
εστέ οι διαμεμενηκότες μετ' εμού εν τοις
πειρασμοίς μου. καγώ διατίθεμαι υμίν κα-
θώς διέθετο μοι ο πατήρ μου βασιλείαν, ί-
να εσθίητε και πίνητε επί της τραπέζης μου
εν τη βασιλεία μου, και καθίσεσθε επί θρό-
νων, κρίνοντες τας δώδεκα φυλάς του ισ-
ραήλ. είπε δε ο κύριος. σίμων σίμων, ιδού
ο σατανάς εξητήσατο υμάς του σινιάσαι
ως τον σίτον. εγώ δε εδεήθην περί σου ί-
να μη εκλείπη η πίστις σου. και συ ποτέ ε-
πιστρέψας στήριξον τους αδελφούς σου. ο
δε είπεν αυτώ. κύριε, μετά σου έτοιμος
ειμί και εις φυλακήν και εις θάνατον πορεύ-
εσθαι. ο δε είπε. λέγω σοι πέτρε, ου μη φω-
νήση σήμερον αλέκτωρ, πριν η τρις απαρ-
νήση μη ειδέναι με. και είπεν αυτοίς. ότε α-
πέστειλα υμάς άτερ βαλλαντίου και πήρας
και υποδημάτων, μη τινός υστερήσατε. οι
δε είπον. ουδενός. είπεν ουν αυτοίς. αλ-
λά νυν ο έχων βαλλάντιον αράτω ομοίως
και πήραν. και ο μη έχων πωλήσει το ιμά-
τιον αυτού, και αγοράσει μάχαιραν. λέγω
γαρ υμίν ότι έτι τούτο το γεγραμμένον
δει τελεσθήναι εν εμοί το και μετά ανόμων
ελογίσθη. και γαρ τα περί εμού τέλος έ-
χει. οι δε είπον. κύριε, ιδού μάχαιραι ώδε
δύο. ο δε είπεν αυτοίς. ικανόν εστί. και ε-
ξελθών επορεύθη κατά το έθος εις το όρος
των ελαιών. ηκολούθησαν δε αυτώ και οι
μαθηταί αυτού. γενόμενος δε επί του τό-
που, είπεν αυτοίς. προσεύχεσθε μη εισελ-
θείν εις πειρασμόν. και αυτός απεσπάσθη
απ' αυτών ωσεί λίθου βολήν. και θείς τα
γόνατα προσηύχετο λέγων. πάτερ, ει βού-
λει παρενεγκείν το ποτήριον τούτο απ' εμού
πλήν μη το θέλημά μου, αλλά το σον γε-

meo qui pro vobis fundetur. Ueruntamen
ecce manus tradentis me mecum est
in mensa. Et quidem filius hominis
secundum quod definitum est vadit. Ueruntamen
ve homini illi per quem tradetur.
Et ipsi ceperunt querere inter se
quis esset ex eis qui hoc
facturus esset. Facta est autem et contentio
inter eos quis eorum videretur esse ma-
ior. Dixit autem eis. Reges gentium
dominantur eorum: et qui potestatem habent
super eos benefici vocantur. Uos autem
non sic. Sed qui maior est in vobis fiat
sicut minor: et qui precessor est sicut
ministrator. Nam quis maior est: qui recumbit:
an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem
in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Uos
autem estis qui mansistis mecum in
temptationibus meis. Et ego dispono vo-
bis sicut disposuit mihi pater meus regnum vt
edatis et bibatis super mensam meam
in regno meo: et sedeatis super thronos
iudicantes duodecim tribus israel.
Ait autem dominus simoni. Simon: ec- [D]
ce sathanas expetiuit vos vt cribraret
sicut triticum. Ego autem rogaui pro te vt
non deficiat fides tua. Et tu aliquando con-
uersus confirma fratres tuos. Qui
dixit ei. Domine: tecum paratus
sum et in carcerem et in mortem ire.
Et ille dixit. Dico tibi petre: non canta-
bit hodie gallus donec ter abneges
nosse me. Et dixit eis. Quando misi
vos sine sacculo et pera
et calciamentis: numquid aliquid defuit vo-
bis? At illi dixerunt. Nihil. Dixit ergo
eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat similiter
et peram. Et qui non habet vendat tuni-
cam suam et emat gladium. Dico
enim vobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est
oportet impleri in me. Et cum iniquis
reputatus est. Etenim ea que sunt de me finem habent.
At illi dixerunt. Domine ecce duo gladij hic.
At ille dixit eis. Satis est. Et egres-
sus ibat secundum consuetudinem in mon-
tem oliuarum. Secuti sunt autem illum et
discipuli. Et cum peruenisset ad locum
dixit illis. Orate ne intretis
in temptationem. Et ipse auulsus est [E]
ab eis quantum iactus est lapidis: et positis
genibus orabat dicens. Pater si vis
transfer calicem istum a me.
Ueruntamen non mea voluntas sed tua fiat.

Mar. 14. c. Heb. 9. c. Mat. 18. b. et 26. b. Mar. 14. c. Mat. 16. b. Mar. 14. b. Joha. 13. c.

Mat. 18. a. Marci. 9. e.

Mat. 20. f.

Mar. 10. f.

Mat. 25. c. Marci. 4. c

Esaie. 53. d. Mar. 15. d.

Mat. 26. d. Joha. 18. a

Mat. 26. d. Mar. 14. d

Mat. 26. d. Mar. 14. d. Joha. 6. d.

μέσθω. ὤφθη δε αυτώ άγγελος απ ουρα-
νού ενισχύων αυτόν. και γενόμενος εν αγω-
νία, εκτενέστερον προσηύχετο. εγένετο δε
ο ιδρώς αυτού ωσεί θρόμβοι αίματος κα-
ταβαίνοντες επί την γην. και αναστάς από
της προσευχής ελθών προς τους μαθη-
τάς, εύρεν αυτούς κοιμωμένους από της λύ-
πης. και είπεν αυτοίς. τι καθεύδετε. αναστάν-
τες προσεύχεσθε ίνα μη εισέλθητε εις πει-
ρασμόν. έτι δε αυτού λαλούντος ιδού ό-
χλος και ο λεγόμενος ιούδας εις των δώ-
δεκα προήρχετο αυτούς, και ήγγισε τω ιη-
σού φιλήσαι αυτόν. τούτο γαρ σημείον δε-
δώκει αυτοίς. ον αν φιλήσω, αυτός εστιν. ο
δε ιησούς είπεν αυτώ. ιούδα φιλήματι τον
υιόν του ανθρώπου παραδίδως. ιδόντες
δε οι περί αυτόν το εσόμενον, είπον αυτώ.
κύριε, ει πατάξομεν εν μαχαίρα. και επά-
ταξεν εις τις εξ αυτών τον δούλον του αρ-
χιερέως, και αφείλεν αυτού το ους το δεξι-
όν. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν. εάτε έως
τούτου. και αψάμενος του ωτίου αυτού,
ιάσατο αυτόν. είπε δε ο ιησούς προς τους
παραγενομένους προς αυτόν αρχιερείς και
στρατηγούς του ιερού και πρεσβυτέρους.
ως επί ληστήν εξεληλύθατε μετά μαχαι-
ρών και ξύλων. καθημέραν όντος μου μεθ
υμών εν τω ιερώ, ουκ εξετείνατε τας χεί-
ρας επ εμέ. αλλ αύτη υμών εστίν η ώρα
και η εξουσία του σκότους. συλλαβόν-
τες δε αυτόν ήγαγον, και εισήγαγον εις
τον οίκον του αρχιερέως. ο δε πέτρος η-
κολούθει μακρόθεν. αψάντων δε πυρ εν μέ-
σω της αυλής, και συγκαθισάντων αυτών,
εκάθητο ο πέτρος εν μέσω αυτών. ιδούσα
δε αυτόν παιδίσκη τις καθήμενον προς το
φως, και ατενίσασα αυτώ, είπε. και ούτος
συν αυτώ ην. ο δε ηρνήσατο αυτόν λέγων.
γύναι ουκ οίδα αυτόν. και μετά βραχύ έ-
τερος ιδών αυτόν έφη. και συ εξ αυτών ει. ο
δε πέτρος είπεν. άνθρωπε ουκ ειμί. και δια-
στάσης ωσεί ώρας μιάς, άλλος τις διισχυ-
ρίζετο λέγων. επ αληθείας και ούτος μετ
αυτού ην, και γαρ γαλιλαίος εστίν. είπε
δε ο πέτρος άνθρωπε ουκ οίδα ο λέγεις.
και παραχρήμα έτι λαλούντος αυτού, ε-
φώνησεν αλέκτωρ. και στραφείς ο κύριος ε-
νέβλεψε τω πέτρω. και υπεμνήσθη ο πέτρος
του λόγου του κυρίου ως είπεν αυτώ, ό-
τι πριν αλέκτορα φωνήσαι, απαρνήση με
τρις. και εξελθών έξω ο πέτρος έκλαυσε πι-
κρώς. και οι άνδρες οι συνέχοντες τον ιη-
σούν ενέπαιζον αυτώ δέροντες. και περικα-

Apparuit autem illi angelus de celo
confortans eum. Et factus in agonia
prolixius orabat. Et factus est
sudor ei9 sicut gutte sanguinis decurrē-
tis in terram. Et cum surrexisset ab Mat.26.d Mar.14.d
oratione et venisset ad discipulos suos:
inuenit eos dormientes pre tristitia.
Et ait illis. Quid dormitis? Surgite
orate ne intretis in temptationem.
Adhuc eo loquente ecce turba: Mat.26.e. Mar.14.e Johā.18.a
et qui vocabatur iudas vn9 de duode-
ci antecedebat eos et appropiquauit ie-
su: vt oscularetur eum.
Jesus aūt dixit illi. Juda osculo
filium hominis tradis. Uidentes Mat.26.e Mar.14.e Johā.18.b.
aūt hi q̄ circa ipsū erāt qd̄ futuꝝ erat:
dixerūt ei. Dn̄e si pcutim9 i gladio? Et
percussit vn9 ex illis seruū pricipis sa-
cerdotū: et āputauit auriculā eius dexte-
rā. Rn̄dens aūt iesus ait, Sinite vsq3
huc. Et cum tetigisset auriculam eius
sanauit eum. Dixit aūt iesus ad eos F
q̄ venerāt ad se principes sacerdotū et
magistratus templi et seniores.
Quasi ad latronē existis cum gladijs Mat.26.e. Mar.14.e. Johā.18.d
et fustib9: cū quottidie vobiscū fuerim
in templo non extendistis manus
in me. Sed hec est hora vestra
et potestas tenebrarū. Cōprehendētes Mat.26.f. Mar.14.f. Johā.18.c.
autem eum duxerunt ad
domū pricipis sacerdotū: petr9 vo se-
quebat eū a lōge. Accenso aūt igne i me- Mat.26.g Mar.14.g Johā.18.c.
dio atrij et circumsedentibus illis:
erat petrus in medio eorum.
Quē cū vidisset ancilla q̄dā sedentē ad
lumen: et cū fuisset ituita dixit. Et hic
cum illo erat. At ille negauit eum di-
cens. Mulier nō noui illū. Et p9 pusil-
lū alī9
videns eū dixit. Et tu de ill' es.
Petr9 vo ait. O hō nō sū. Et interual-
lo facto q̄si hore vni9 ali9 q̄dā affirma-
bat dicens. Uere et hic cum
illo erat: nā et galileus est.
Et ait petr9. Homo nescio quid dicis.
Et cōtinuo adhuc illo loq̄nte cātauit
gallus. Et conuersus domin9 respexit G
petrum. Et recordatus est petrus Mat.26.g Mar.14.g
verbi domini sicut dixerat: quia
priusq3 gallus cantet: ter me negabis.
Et egressus foras petr9 fleuit amare.
Et viri qui tenebant iesum
illudebant ei cedentes. Et velauerunt Mat.26.g.

λύψαντες αυτόν έτυπτον αυτού το πρό-
σωπον. και επηρώτων αυτόν λέγοντες. προ-
φήτευσον τις εστίν ο παίσας σε. και έτερα
πολλά βλασφημούντες έλεγον εις αυτόν.
και ως εγένετο ημέρα, συνήχθη το πρεσβυ-
τέριον του λαού αρχιερείς τε και γραμμα-
τείς, και απήγαγον αυτόν εις το συνέδριον
αυτών λέγοντες. ει συ ει ο χριστός ειπέ η-
μίν. είπε δε αυτοίς. εάν υμίν είπω ου μη πι-
στεύσητε, εάν δε και ερωτήσω, ου μη αποκρι-
θήτε μοι η απολύσητε. από του νυν έσται ο
υιός του ανθρώπου καθήμενος εκ δεξιών
της δυνάμεως του θεού. είπον δε πάντες.
συ ουν ει ο υιός του θεού. ο δε προς αυ-
τούς έφη. υμείς λέγετε ότι εγώ ειμί. οι δε
είπον. τι έτι χρείαν έχομεν μαρτυρίας, αυ-
τοί γαρ ηκούσαμεν από του στόματος αυ-
τού. Cap. 23.

Και αναστάν άπαν το πλήθος αυτών. ή-
γαγον αυτόν επί τον πιλάτον. ήρξαν-
το δε κατηγορείν αυτού λέγοντες. τούτον
εύρομεν διαστρέφοντα το έθνος, και κωλύ-
οντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ε-
αυτόν χριστόν βασιλέα είναι. ο δε πιλάτος
επηρώτησεν αυτόν λέγων. συ ει ο βασι-
λεύς των ιουδαίων. ο δε αποκριθείς αυτώ
έφη. συ λέγεις. ο δε πιλάτος είπε προς τους
αρχιερείς και τους όχλους. ουδέν ευρίσκω
αίτιον εν τω ανθρώπω τούτω. οι δε επίσ-
χυον λέγοντες. ότι ανασείει τον λαόν δι-
δάσκων καθ όλης της ιουδαίας, αρξάμενος
από της γαλιλαίας έως ώδε. πιλάτος δε
ακούσας γαλιλαίαν επηρώτησεν ει ο άν-
θρωπος γαλιλαίος εστί. και επιγνούς ότι
εκ της εξουσίας ηρώδου εστίν, ανέπεμψεν
αυτόν προς ηρώδην όντα και αυτόν εν ιε-
ροσολύμοις εν ταύταις ταις ημέραις. ο δε
ηρώδης ιδών τον ιησούν, εχάρη λίαν. ην
γαρ θέλων εξ ικανού ιδείν αυτόν. διά το α-
κούειν πολλά περί αυτού, και ήλπιζε τι
σημείον ιδείν υπ αυτού γινόμενον. επη-
ρώτα δε αυτόν εν λόγοις ικανοίς, αυτός
δε ουδέν απεκρίνατο αυτώ. ειστήκεισαν δε
οι αρχιερείς και οι γραμματείς ευτόνως κα-
τηγορούντες αυτού. εξουθενήσας δε αυτόν
ο ηρώδης συν τοις στρατεύμασιν αυτού
και εμπαίξας, περιβαλών αυτόν εσθήτα λαμ-
πράν, ανέπεμψεν αυτόν τω πιλάτω. εγέ-
νοντο δε φίλοι ότε πιλάτος και ηρώδης εν
αυτή τη ημέρα μετ αλλήλων, προϋπήρ-
χον γαρ εν έχθρα όντες προς εαυτούς. πι-
λάτος δε συγκαλεσάμενος τους αρχιερείς
και τους άρχοντας και τον λαόν είπε προς

eum et percutiebant faciem eius: Mar.14.g. Johā.18.d
et interrogauerūt eū dicētes. Prophe-
tiza quis est qui te percussit? Et alia
multa blasphemātes dicebant in eum.
Et vt factus est dies: cōuenerūt seniores
plebis et pricipes sacerdotum et scribe:
et duxerunt illum in concilium
suū dicētes. Si tu es christ9 dic nobis. Mat.26.f. Mar.14.f. Johā.6.g.
Et ait illis. Si vobis dixero nō crede-
tis mihi: si aūt et iterrogauero nō rn̄de-
bitis mihi: neq3 dimittetis. Ex hoc āt erit Mat.26.f. Mar.14.g Johā.6.g.
filius hominis sedens a dextris
virtutis dei. Dixerunt autem omnes.
Tu ergo es filius dei? Qui
ait. Uos dicitis: q2 ego sum. At illi
dixerunt. Quid adhuc desideram9 testi- Mat.26.g Mar.14.g
monium ipsi
enim audiuim9 de ore ei9.
Cap. 23.

Et surgens oīs multitudo eoꝝ du- A
xerūt illum ad pilatum. Ceperunt Mat.27.a. Mar.15.a. Johā.18.c.
aūt illum accusare dicentes. Hunc
inuenim9 subuertentē gentē nr̄am et phi-
bentē tributa dari cesari: et dicentem se
christum regem esse. Pilatus autem Mat.27.b. Mar.15.a Johā.18.f.
interrogauit eum dicens. Tu es rex
iudeorum? At ille respondens
ait. Tu dicis. At autem pilatus ad Johā.18.g.
pricipes sacerdotū et turbas. Nihil inue-
nio cause i hoc hoīe. At illi inualescebāt
dicentes. Commouit populum docens
per vniuersam iudeam: incipiens
a galilea vsq3 huc. Pilatus autem
audiens galileam interrogauit si homo
galileus esset. Et vt cognouit q
de herodis potestate esset: remisit
eū ad herodē q̄ et ipse hierosolymis erat
illis diebus.
Herodes āt viso iesu: gauis9 ē valde. B
erat
ei cupiēs ex mlto tpe vidē eū:
eo q audiret multa de eo: et sperabat
signum aliqd videre ab eo fieri. Inter-
rogabat aūt eum multis sermonibus.
At ipse nihil illi rn̄debat. Stabāt aūt Mat.26.f. Mar.14.f.
pricipes sacerdotū et scribe cōstanter ac-
cusantes eum. Spreuit aūt illum
herodes cum exercitu suo:
et illusit indutum veste alba: et
remisit ad pilatum.
Et facti sunt amici herodes et pilat9 i
ipsa die: nam antea inimici
erant ad inuicem. Pilatus
autem conuocatis principibus sacerdo-
tum et magistratibus et plebe dixit ad

αυτούς. προσήνεγκατε μοι τον άνθρωπον
τούτον ως αποστρέφοντα τον λαόν, και ι-
δού εγώ ενώπιον υμών ανακρίνας, ουδέν
εύρον εν τω ανθρώπω τούτω αίτιον ων κα-
τηγορείτε κατ αυτού. αλλ ουδέ ηρώδης. α-
νέπεμψα γαρ υμάς προς αυτόν, και ιδού
ουδέν άξιον θανάτου εστί πεπραγμένον αυ-
τώ. παιδεύσας ουν αυτόν απολύσω. ανάγ-
κην δε είχεν απολύειν αυτοίς κατά εορτήν έ-
να. ανέκραξαν δε παμπληθή λέγοντες. αίρε
τούτον, απόλυσον δε ημίν τον βαραββάν.
όστις ην διά στάσιν τινά γενομένην εν τη πό-
λει και φόνον βεβλημένος εις φυλακήν. πά-
λιν ουν ο πιλάτος προσεφώνησε θέλων α-
πολύσαι τον ιησούν. οι δε επεφώνουν λέ-
γοντες. σταύρωσον σταύρωσον αυτόν. ο
δε τρίτον είπε προς αυτούς. τι γαρ κακόν
εποίησεν ούτος. ουδέν αίτιον θανάτου εύ-
ρον εν αυτώ. παιδεύσας ουν αυτόν απολύ-
σω. οι δε επέκειντο φωναίς μεγάλαις αιτού-
μενοι αυτόν σταυρωθήναι, και κατίσχυον αι
φωναί αυτών και των αρχιερέων. ο δε πι-
λάτος επέκρινε γενέσθαι το αίτημα αυτών.
απέλυσε δε τον διά στάσιν και φόνον βεβλη-
μένον εις την φυλακήν ον ητούντο. τον δε ιη-
σούν παρέδωκε τω θελήματι αυτών. και ως
απήγαγον αυτόν επιλαβόμενοι σίμωνός τι-
νος κυρηναίου ερχομένου απ αγρού, επέ-
θηκαν αυτώ τον σταυρόν φέρειν όπισθεν
του ιησού. ηκολούθει δε αυτώ πολύ πλή-
θος του λαού και γυναικών, αι και εκόπτον-
το και εθρήνουν αυτόν. στραφείς δε προς
αυτάς ο ιησούς είπε. θυγατέρες ιερουσα-
λήμ μη κλαίετε επ εμέ, πλήν εφ εαυτάς
κλαίετε και επί τα τέκνα υμών. ότι ιδού έρ-
χονται ημέραι, εν αις ερούσι. μακάριαι αι
στείραι, και κοιλίαι αι ουκ εγέννησαν, και
μαστοί οι ουκ εθήλασαν. τότε άρξονται
λέγειν τοις όρεσι, πέσετε εφ ημάς, και τοις
βουνοίς καλύψατε ημάς. ότι ει εν τω υγ-
ρώ ξύλω ταύτα ποιούσιν, εν τω ξηρώ τι
γένηται. ήγοντο δε και έτεροι δύο κακούρ-
γοι σύν αυτώ αναιρεθήναι. και ότε απήλ-
θον επί τον τόπον τον καλούμενον κρανίον,
εκεί εσταύρωσαν αυτόν, και τους κακούρ-
γους, ον μεν εκ δεξιών, ον δε εξ αριστερών.
ο δε ιησούς έλεγε. πάτερ άφες αυτοίς, ου
γαρ οίδασι τι ποιούσι. διαμεριζόμενοι δε
τα ιμάτια αυτού έβαλον κλήρον. και ειστή-
κει ο λαός θεωρών. εξεμυκτήριζον δε και οι
άρχοντές σύν αυτοίς λέγοντες. άλλους έ-
σωσε, σωσάτω εαυτόν, ει ούτός εστίν ο χρι-
στός ο του θεού εκλεκτός. ενέπαιζον δε αυ-

illos. Obtulistis mihi hūc hominem Actu.13.c.
quasi auertentem populum: et ecce
ego coram vobis interrogans nullam
cām inuenio in hoīe isto: ex his ī qui-
bus eum accusatis. Sed neq; herodes. C
Nam remisi vos ad illum: et ecce
nihil dignum morte actum est ei.
Emendatū ergo illū dimittā. Necesse Mat.27.b. Mar.15.a
āt hēbat dimittere eis p diē festū vnū.
Exclamauit aūt siml vniuersa turba di-
cēs. Tolle hunc: & dimitte nobis barra- Mat.27.c. Mar.15.b. Johā.18.g. Actu.3.c.
bā. Qui erat ppter seditionē quādā fa-
ctā ī ciuitate & homicidiū missus ī carce-
rē. Iterū aūt pilat⁹ locut⁹ ē ad eos volēs
dimittere iesū. At illi succlamabāt dicē-
tes. Crucifige crucifige eum. Ille
āt tertio dixit ad illos. Quid enī mali
fecit iste. Nullam causam mortis inue- Actuū.13.c
nio in eo. Corripiam ergo illū & dimit-
tā. At illi instabant vocibus magnis po-
stulantes vt crucifigeret: et inualescebant
voces eorum. Et pilatus
adiudicauit fieri petitionē eorum.
Dimisit āt illī cū q ppt homicidiū & se- Mat.27.c. Mar.15.c. Johā.18.g.
ditionē miss⁹ fuerat ī carcerē quē petebāt:
Iesū vo tradidit volūtati eoꝝ. Et cū D
ducerēt eū apprehenderūt simonē quēdā Mat.27.d. Mar.15.c.
cyrenēsē venientē de villa: & imposuerūt
illi crucem portare post
iesū. Sequebatur āt post illū mlta turba
populi et mulierum: que plangebant
et lamentabant eum. Cōuersus āt ad
illas iesus dixit. Filie hierusalem:
nolite flere sup me: sed sup vos ipsas
flete: et sup filios vros. Qm ecce ve-
nient dies in quibus dicēt. Beate sup.21.d.
steriles & ventres qui nō genuerūt: et Sapien.3.c
vbera que non lactauerūt. Tunc icipiēt Esai.54.a Hal.4.d.
dicere montibus: cadite super nos: et Apoca.6.d 7.9.b.
collibus operite nos. Quia si in viridi Esaie 2.d.
ligno hec faciunt: in arido quid Osee.10.c
fiet. Ducebant aūt et alij duo nequam E
cum eo vt interficerent. Et postq̄ vene- Mat.27.d. Mar.15.d. Johā.19.c.
rūt in locum qui vocatur caluarie:
ibi crucifixerunt eum et latrones:
vnū a dextris: alterū a sinistris. ⸢ Nō
Iesus āt dicebat. Pater dimitte illis.
enī sciunt quid faciūt. Diuidētes vero Mat.27.d Mar.15.d. Johā.19.d
vestimēta ei⁹ miserūt sortes. Et stabat
populus spectans: & deridebant eum
principes cū eis dicētes. Alios saluos fe-
cit: se saluum faciat: si hic est christus
dei electus. Illudebāt autem ei Mat.27.f.

τώ και οι στρατιώται προσερχόμενοι, και ό-
ξος προσφέροντες αυτώ και λέγοντες. ει συ
ει ο βασιλεύς των ιουδαίων, σώσον σεαυ-
τόν. ην δε και η επιγραφή γεγραμμένη επ
αυτώ γράμμασιν ελληνικοίς και ρωμαϊ-
κοίς και εβραϊκοίς. ούτος εστίν ο βασιλεύς
των ιουδαίων. εις δε των κρεμασθέντων
κακούργων εβλασφήμει αυτόν λέγων. ει
συ ει ο χριστός, σώσον σεαυτόν και ημάς.
αποκριθείς δε ο έτερος, επετίμα αυτώ λε-
γων. ουδέ φοβή συ τον θεόν, ότι εν τω αυ-
τώ κρίματι ει. και ημείς μεν δικαίως, άξια
γαρ ων επράξαμεν απολαμβάνομεν. ού-
τος δε ουδέν άτοπον έπραξε. και έλεγε
τω ιησού. μνήσθητι μου κύριε όταν έλθης
εν τη βασιλεία σου. και είπεν αυτώ ο ιη-
σούς. αμήν λέγω σοι, σήμερον μετ εμού έ-
ση εν τω παραδείσω. ην δε ωσεί ώρα έκτη,
και σκότος εγένετο εφ όλην την γην έως
ώρας ενάτης. και εσκοτίσθη ο ήλιος, και εσ-
χίσθη το καταπέτασμα του ναού μέσον, και
φωνήσας φωνή μεγάλη ο ιησούς είπε. πά-
τερ εις χείρας σου παραθήσομαι το πνεύμα
μου. και ταύτα ειπών, εξέπνευσεν. ιδών δε
ο εκατόνταρχος το γενόμενον, εδόξασε τον
θεόν λέγων. όντως ο άνθρωπος ούτος δί-
καιος ην. και πάντες οι συμπαραγενόμενοι ό-
χλοι επί την θεωρίαν ταύτην, θεωρούντες
τα γενόμενα, τύπτοντες εαυτών τα στήθη υ-
πέστρεφον. ειστήκεισαν δε πάντες οι γνω-
στοί αυτού μακρόθεν, και γυναίκες αι συνα-
κολουθήσασαι αυτώ από της γαλιλαίας ο-
ρώσαι ταύτα. και ιδού ανήρ ονόματι ιω-
σήφ βουλευτής υπάρχων ανήρ αγαθός
και δίκαιος, ούτος ουκ ην συγκατατεθειμέ-
νος τη βουλή και τη πράξει αυτών, από αρι-
μαθαίας πόλεως των ιουδαίων, ος προσεδέ-
χετο και αυτός την βασιλείαν του θεού. ού-
τος προσελθών τω πιλάτω ητήσατο το σώ-
μα του ιησού. και καθελών αυτό ενετύλιξεν
αυτό σινδόνι, και έθηκεν αυτό εν μνήματι
λαξευτώ, ου ουκ ην ουδέπω ουδείς κείμε-
νος. και ημέρα ην παρασκευή σάββατον επέ-
φωσκε. κατακολουθήσασαι δε γυναίκες, αί-
τινες ήσαν συνεληλυθυίαι αυτώ εκ της γαλι-
λαίας, εθεάσαντο το μνημείον και ως ετέθη
το σώμα αυτού. υποστρέψασαι δε ητοίμα-
σαν αρώματα και μύρα, και το μεν σάββα-
τον ησύχασαν κατά την εντολήν. Cap.24.
Τη δε μιά των σαββάτων όρθρου βα-
θέως ήλθον επί το μνήμα, φέρουσαι
α ητοίμασαν αρώματα, και τινές συν αυ-

et milites accedentes: et acetum Mar.15.f. Johā.19.c.
offerentes ei dicentes. Si tu
es rex iudeorum: saluum te fac.
Erat autem et superscriptio scripta sup Mat.27.c. Mar.15.c.
eum litteris grecis et latinis Johā.19.d
et hebraicis. Hic est rex
iudeorū. Vn⁹ aūt de his qui pēdebāt Mat.27.c Mar.15.c.
latronibus blasphemabat eū dicens. Si F
tu es christus saluū fac teipm & nos. Mat.27.c.
Rūdens aūt alter icrepabat eū dicens. Mar.15.c.
Neq; tu times deum: qui in eadem
dānatione es. Et nos quidem iuste
nam digna factis recipimus. Hic
vero nihil mali gessit. Et dicebat ad
iesum. Dñe memento mei cū veneris
in regnum tuum. Et dixit illi iesus.
Amen dico tibi: hodie mecum eris
in paradiso. Erat autē fere hora sexta:
& tenebre facte sūt ī vniuersā terrā vsq;
in horam nonā. Et obscurat⁹ est sol: et Apoc.6.c.
velum templi scissum est medium: et Mat.27.f. Mar.15.f.
clamans voce magna iesus ait. Pater Psal.30.
in manus tuas cōmendo spiritum
meū. Et hec dicēs expirauit. Vidēs āt Mat.27.f.
centurio quod factū fuerat: glorificauit Mar.15.f.
deum dicens. Vere hic homo iustus
erat. Et omnis turba eorū qui siml ade-
rant ad spectaculum istud: et videbant
q̄ fiebant percutiētes pectora sua reuer-
tebantur. Stabāt autem omnes noti G
eius alonge: et mulieres que secute
eum erant a galilea hec videntes.
Et ecce vir nomine ioseph Mat.27.g.
qui erat decurio vir bonus Mar.15.g. Johā.19.g.
et iustus: hic non consenserat
concilio et actibus eorū: ab arimathia
ciuitate iudee: qui expectabat
et ipse regnum dei. Hic Mat.27.g.
accessit ad pilatum et petijt corpus Mar.15.g.
iesu: et depositum inuoluit in Joh.19.g.
sindone: et posuit eum in monumento
exciso: in quo nōdū quisq; posit⁹ fuerat.
Et dies erat parasceues: & sabbatū illuce-
scebat. Subsecute autem mulieres que
cum eo venerant de galilea
viderūt monumētū: & quēadmodū posi-
tū erat corp⁹ eius. Et reuertētes parauerūt
aromata & vnguēta: et sabbato quidē
siluerūt secundū mandatum. Cap.24.
Vna aūt sabbati valde diluculo A
venerunt ad monumentū portātes Mat.28.a.
que parauerant aromata: et Mar.16.a.

ταίς. εύρον δε τον λίθον αποκεκυλισμέ-
νον από του μνημείου, και εισελθούσαι
ουχ εύρον το σώμα του κυρίου ιησού.
και εγένετο εν τω διαπορείσθαι αυτάς
περί τούτου, και ιδού άνδρες δύο ε-
πέστησαν αυταίς εν εσθήσεσιν αστραπτού-
σαις. εμφόβων δε γενομένων αυτών και
κλινουσών το πρόσωπον εις την γην, είπον
προς αυτάς. τι ζητείτε τον ζώντα μετά των
νεκρών. ουκ εστίν ώδε αλλ ηγέρθη. μνήσ-
θητε ως ελάλησεν υμίν έτι ων εν τη γαλι-
λαία, λέγων. ότι δει τον υιόν του ανθρώ-
που παραδοθήναι εις χείρας ανθρώπων α-
μαρτωλών, και σταυρωθήναι, και τη τρίτη η-
μέρα αναστήναι. και εμνήσθησαν των ρημά-
των αυτού. και υποστρέψασαι από του
μνημείου, απήγγειλαν ταύτα πάντα τοις
ένδεκα και πάσι τοις λοιποίς. ήσαν δε η μα-
γδαληνή μαρία και ιωάννα και μαρία ιακώ-
βου, και αι λοιπαί συν αυταίς, αι έλεγον
προς τους αποστόλους ταύτα, και εφάνη-
σαν ενώπιον αυτών ωσεί λήρος τα ρήματα
αυτών, και ηπίστουν αυταίς. ο δε πέτρος
αναστάς έδραμεν επί το μνημείον, και πα-
ρακύψας βλέπει τα οθόνια κείμενα μόνα, και
απήλθε προς εαυτόν θαυμάζων το γεγο-
νός. και ιδού δύο εξ αυτών ήσαν πορευόμε-
νοι εν αυτή τη ημέρα εις κώμην απέχουσαν
σταδίους εξήκοντα από ιερουσαλήμ, η ό-
νομα εμμαούς. και αυτοί ωμίλουν προς α-
λλήλους περί πάντων των συμβεβηκότων
τούτων. και εγένετο εν τω ομιλείν αυτούς
και συζητείν, και αυτός ο ιησούς εγγίσας
συνεπορεύετο αυτοίς. οι δε οφθαλμοί αυ-
τών εκρατούντο του μη επιγνώναι αυτόν.
είπε δε προς αυτούς. τίνες οι λόγοι ούτοι
ους αντιβάλλετε προς αλλήλους περιπα-
τούντες, και εστέ σκυθρωποί. αποκριθείς δε
ο εις ω όνομα κλεόπας, είπε προς αυτόν.
συ μόνος παροικείς ιερουσαλήμ, και ουκ
έγνως τα γενόμενα εν αυτή εν ταις ημέ-
ραις ταύταις. και είπεν αυτοίς, ποία. οι
δε είπον αυτώ τα περί ιησού του ναζω-
ραίου, ος εγένετο ανήρ προφήτης, δυνα-
τός εν έργω και λόγω εναντίον του θε-
ού και παντός του λαού, όπως τε παρέ-
δωκαν αυτόν οι αρχιερείς και οι άρχοντες
ημών εις κρίμα θανάτου και εσταύρωσαν αυ-
τόν. ημείς δε ηλπίζομεν ότι αυτός εστιν ο μέ-
λλων λυτρούσθαι τον ισραήλ. αλλάγε συν
πάσι τούτοις τρίτην ταύτην ημέραν άγει σή-
μερον, αφ ου ταύτα εγένετο. αλλά και γυ-

inuenerunt lapidem reuolutum Johā.20.a
a monumento: et ingresse
non inuenerunt corpus domini iesu.
Et factū ē dū mēte ɔsternate eēnt
de isto: ecce duo viri steterunt
secus illas in veste fulgenti. Cum Mat.28.a
timerent autem et Mar.16.c.
declinarent vultum in terrā: dixerunt
ad illas. Quid queritis viuentē cum
mortuis? Nō est hic sȝ surrexit. Recor-
damini qualiter locutus ē vobis cū adhuc ī
galilea eēt dicēs. Quia oportet filiū ho-
minis tradi in manus hominū pctōꝵ
et crucifigi: et die tertia
resurgere. Et recordate sunt verborum Mat.28.b.
eius. Et regresse a Mar.16.c.
monumento nunciauerunt hec oīa illis B
vndeci: ⁊ ceteris oib9. Erat autē maria
magdalene et iohāna et maria iacobi:
et cetere que cum eis erāt: que dicebāt
ad apostolos hec: et visa sunt
ante illos sicut deliramentum verba
ista: et non crediderūt illis. Petrus autē
surgēs cucurrit ad monumentū: ⁊ procū
bens vidit linteamina sola posita: et
abijt secum mirans quod factū fuerat.
Et ecce duo ex illis ibant
ipsa die in castellum quod erat in spa-
cio stadiorum sexaginta ab hierlm noie
emauȝ. Et ipsi loquebantur ad inuiceȝ
de his omnibus que acciderant.
Et factum est dum fabularentur Mar.16.c.
⁊ secū qrerēt: ⁊ ipse iesus appropinquās
ibat cum illis. Oculi autem illorum
tenebantur ne eum agnoscerent.
Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones
quos confertis ad inuiceȝ ambulantes:
et estis tristes? Et respondens
vnus cui nomen cleophas dixit ei.
Tu solus peregrinus es in hierlm: ⁊ nō
cognouisti que facta sunt in illa
his diebus? Quibus ille dixit. Que? C
Et dixerūt de iesu nazareno
qui fuit vir propheta: potens
in omni opere et sermone coram deo
et omni populo. Et quomō eū tradide
rūt summi sacerdotes et principes
nostri in dānationē mortis ⁊ crucifixerūt euȝ.
Nos autem sperabamus: quia ipse eēt
redempturus israel. Et nunc super
hec omnia tertia dies est hodie:
q hec facta sunt. Sed ⁊ mulieres

ναίκες τινές εξ ημών εξέστησαν ημάς γενόμε-
ναι όρθριαι επί το μνημείον, και μη ευρού-
σαι το σώμα αυτού ήλθον λέγουσαι και οπ-
τασίαν αγγέλων εωρακέναι, οι λέγουσιν αυ-
τόν ζην. και απήλθον τινές των συν ημίν επί
το μνημείον, και εύρον ούτως καθώς και
αι γυναίκες είπον, αυτόν δε ουκ είδον. και
αυτός είπε προς αυτούς. ω ανόητοι και
βραδείς τη καρδία του πιστεύειν επί πά-
σιν οις ελάλησαν οι προφήται. ουχί ταύτα
έδει παθείν τον χριστόν, και εισελθείν εις
την δόξαν αυτού. και αρξάμενος από μωσέ-
ως και από πάντων των προφητών διερ-
μήνευεν αυτοίς εν πάσαις ταις γραφαίς τα
περί εαυτού. και ήγγισαν εις την κώμην
ου επορεύοντο, και αυτός προσεποιείτο
πορρωτέρω πορεύεσθαι. και παρεβιάσαντο
αυτόν λέγοντες. μείνον μεθ ημών ότι προς
εσπέραν εστί, και κέκλικεν η ημέρα. και εισήλ-
θε του μείναι συν αυτοίς. και εγένετο εν τω
κατακλιθήναι αυτόν μετ αυτών, λαβών τον
άρτον ευλόγησε, και κλάσας επεδίδου
αυτοίς. αυτών δε διηνοίχθησαν οι οφθαλ-
μοί και επέγνωσαν αυτόν, και αυτός άφαν-
τος εγένετο απ αυτών. και είπον προς αλλή-
λους. ουχί η καρδία ημών καιομένη ην εν
ημίν, ως ελάλει ημίν εν τη οδώ, και ως δι-
ήνοιγεν ημίν τας γραφάς. και αναστάντες
αυτή τη ώρα υπέστρεψαν εις ιερουσαλήμ,
και εύρον συνηθροισμένους τους ένδεκα και
τους συν αυτοίς λέγοντας, ότι ηγέρθη ο
κύριος όντως και ώφθη σίμωνι. και αυτοί ε-
ξηγούντο τα εν τη οδώ, και ως εγνώσθη
αυτοίς εν τη κλάσει του άρτου. ταύτα δε
αυτών λαλούντων, και αυτός ο ιησούς έσ-
τη εν μέσω αυτών, και λέγει αυτοίς. ειρήνη
υμίν. πτοηθέντες δε και έμφοβοι γενόμε-
νοι, εδόκουν πνεύμα θεωρείν, και είπεν αυ-
τοίς. τι τεταραγμένοι εστέ, και διά τι δια-
λογισμοί αναβαίνουσιν εν ταις καρδίαις υ-
μών. ίδετε τας χείρας μου και τους πόδας
μου, ότι αυτός εγώ ειμί. ψηλαφήσατε με
και ίδετε, ότι πνεύμα σάρκα και οστέα ουκ
έχει, καθώς εμέ θεωρείτε έχοντα. και τού-
το ειπών επέδειξεν αυτοίς τας χείρας και
τους πόδας. έτι δε απιστούντων αυτών α-
πό της χαράς και θαυμαζόντων, είπεν αυτοίς
έχετε τι βρώσιμον ενθάδε. οι δε επέδωκαν
αυτώ ιχθύος οπτού μέρος, και από μελισ-
σείου κηρίου. και λαβών ενώπιον αυτών έφα-
γεν.
είπε δε αυτοίς. ούτοι οι λόγοι ους ελάλησα

quedam ex nostris terruerunt nos que
ante lucē fuerūt ad monumētū: ⁊ nō inuē-
to corpore eius: venerūt dicētes se etiā visi-
onē angelorum vidisse: qui dicunt eum
viuere. Et abierūt quidaȝ ex nostris ad
monumentum: et ita inuenerunt sicut
mulieres dixerūt: ipsū vero nō inuenerūt. Et
ipse dixit ad eos. O stulti et
tardi corde ad credendum in omnibus
que locuti sunt prophete. Nonne hec Act.14.d
oportuit pati xpm: et ita intrare in
gloriam suam? Et incipiens a moyse D
et omnibus prophetis: interpretabatur
illis in omnibus scripturis que
de ipo erāt. Et appropinquerūt castello
quo ibant: et ipse se finxit
longius ire. Et coegerunt Gen.19.a.
illū dicētes. Mane nobiscū dñe quoniā ad
vesperascit: ⁊ inclinata est iā dies. Et in
trauit cū illis. Et factum est dum
recumberet cum eis: accepit
panē ⁊ bñdixit ac fregit: ⁊ porrigebat
illis. Et aperti sunt oculi eorum
et cognouerunt eum: ⁊ ipse euanuit
ex oculis eoꝵ. Et dixerunt ad inuiceȝ.
Nonne cor nostrum ardens erat in
nobis: dum loqueretur in via et aperiret
nobis scripturas? Et surgentes
eadem hora regressi sūt in hierusalem:
⁊ inuenerunt congregatos vndecim: et
eos qui cū illis erāt dicentes: q surrexit
dñs vere ⁊ apparuit simoni. Et ipsi nar- E
rabant q gesta erāt in via: et quō cogno-
uerūt eū in fractione panis. Dū autē hec
loquuntur: stetit iesus
in medio eorum et dixit eis. Pax
vobis. Ego sū: nolite timere. Cōturbati
vero ⁊ ɔterriti existimabāt se spm̄ videre.
Et dixit eis. Quid turbati estis: ⁊ cogi-
tationes ascendunt in corda vestra:
videte manus meas et pedes:
quia ego ipse sum. Palpate
et videte: quia spūs carnem ⁊ ossa nō
hȝ: sicut me videtis habere. Et cū hoc
dixisset ostendit eis manus et
pedes. Adhuc autē illis nō credentibus
et mirantibus pre gaudio dixit.
Habetis hic aliqd qd māducetur? At illi
ei partē piscis assi: ⁊ fauū mellis obtulerūt
Et cū māducasset corā eis: sumēs F
reliquias dedit eis.
Et dixit ad eos. Hec sunt verba que lo

προς υμάς έτι ων συν υμίν, ότι δει πληρωθήναι πάντα τα γεγραμμένα εν τω νόμω μωσέως και προφήταις και ψαλμοίς περί εμού. Τότε διήνοιξεν αυτών τον νουν του συνιέναι τας γραφάς, και είπεν αυτοίς. ότι ούτως γέγραπται, και ούτως έδει παθείν τον Χριστόν, και αναστήναι εκ νεκρών τη τρίτη ημέρα, και κηρυχθήναι επί τω ονόματι αυτού μετάνοιαν και άφεσιν αμαρτιών εις πάντα τα έθνη, αρξάμενον από ιερουσαλήμ. υμείς δε εστέ μάρτυρες τούτων. και ιδού εγώ αποστέλλω την επαγγελίαν του πατρός μου εφ υμάς. υμείς δε καθίσατε εν τη πόλει ιερουσαλήμ, έως ου ενδύσησθε δύναμιν εξ ύψους. εξήγαγε δε αυτούς έξω έως εις βηθανίαν, και επάρας τας χείρας αυτού, ευλόγησεν αυτούς. και εγένετο εν τω ευλογείν αυτόν αυτούς διέστη απ αυτών, και ανεφέρετο εις τον ουρανόν. και αυτοί προσκυνήσαντες αυτόν υπέστρεψαν εις ιερουσαλήμ μετά χαράς μεγάλης. και ήσαν διαπαντός εν τω ιερώ αινούντες και ευλογούντες τον θεόν. αμήν.

Τέλος του κατά λουκάν αγίου ευαγγελίου.

ad vos cū adhuc eēʒ vobiscū: q̄ñ necesse ē ipleri omnia q̄ scripta sunt ī lege moysi et prophetis ⁊ psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum vt itelligerēt scripturas: ⁊ dixit eis. Q̄m sic scriptum est: ⁊ sic oportebat christum pati ⁊ resurgere a mortuis tertia die: et predicari in nomine eius pniam et remissionem peccatorū in omnes gentes: incipiētibus ab hierosolyma. Vos aūt testes estis horum. Et ecce ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoadusqȝ induamini virtute ex alto. Eduxit aūt eos foras in bethaniam: et eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis recessit ab eis: et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in hierusalē cū gaudio magno. Et erant sēper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Margin: H — Actu. 17. a. — Actuū. 1. a. — Mar. 16. g. Actu. 1. b.

Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit prologus in euangelium secundum Johannem.

Hic est Johannes euangelista vnus ex discipulis domini: qui virgo a deo electus est: quem de nuptijs volentem nubere vocauit deus. Cui virginitati in hoc duplex testimoniū datur in euāgelio: q̄ et pre ceteris dilectus a deo dicitur: ⁊ huic matrem suam pendens in cruce cōmendauit dominus: vt virginē virgo seruaret. Deniqȝ manifestans in euangelio q̄ erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans: solus verbū carnē factum esse: nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur primum signum ponens quod in nuptijs fecit dominus: ostendens q̄ ipse erat: vt legentib⁹ demonstraret q̄ vbi dominus inuitatus sit: deficere nuptiarum vinum debeat: ⁊ veteribus imutatis: noua omnia que a xp̄o instituūtur appareāt. Hoc aūt euāgeliū scripsit in asia: postea q̄ȝ in pathmos insula apocalypsim scripserat: vt cui in principio canonis incorruptibile principiū prenotatur in genesi: ei etiāʒ incorruptibilis finis per virgineʒ in apocalypsi redderetur dicente christo. Ego sum alpha ⁊ o. Et hic est iohānes qui sciens superuenisse dieʒ recessus sui: conuocatis discipulis suis in epheso: per multa signorum experimēta promens christum: descendens in defossum sepulture locum: facta oratione positus est ad patres suos tam extraneus a dolore mortis q̄ȝ a corruptione carnis inuenitur alienus. Tum post omnes euangeliuʒ scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt sciendi desiderio collato ⁊ querentibus fructus laboris et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Το κατά ιωάννην άγιον ευαγγέλιον. Cap. i.

Εν αρχή ην ο λόγος, και ο λόγος ην προς τον θεόν, και θεος ην ο λόγος, ούτος ην εν αρχή προς τον θεόν. πάντα δι αυτού εγένετο, και χωρίς αυτού εγένετο ουδέ εν ο γέγονεν. εν αυτώ ζωή ην, και η ζωή ην το φως των ανθρώπων. και το φως εν τη σκοτία φαίνει, και η σκοτία αυτό ου κατέλαβεν. εγένετο άνθρωπος απεσταλμένος παρά θεού, όνομα αυτώ ιωάννης, ούτος ήλθεν εις μαρτυρίαν ίνα μαρτυρήση περί του φωτός, ίνα πάντες πιστεύσωσι δι αυτού. ουκ ην εκείνος το φως, αλλ ίνα μαρτυρήση περί του φωτός. ην το φως το αληθινόν ο φωτίζει πάντα άνθρωπον ερχόμενον εις τον κόσμον. εν τω κόσμω ην, και ο κόσμος δι αυτού εγένετο, και ο κόσμος αυτόν ουκ έγνω. εις τα ίδια ήλθε, και οι ίδιοι αυτόν ου παρέλαβον. όσοι δε έλαβον αυτόν, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν τέκνα θεού γενέσθαι τοις πιστεύουσιν εις το όνομα αυτού. οι ουκ εξ αιμάτων, ουδέ εκ θελήματος σαρκός, ουδέ εκ θελήματος ανδρός, αλλ εκ θεού εγεννήθησαν. και ο λόγος σάρξ εγένετο, και εσκήνωσεν εν ημίν. και εθεασάμεθα την δόξαν αυτού, δόξαν ως μονογενούς παρά πατρός, πλήρης χάριτος και αληθείας. ιωάννης μαρτυρεί περί αυτού και κέκραγε λέγων. ούτος ην ον είπον, ο οπίσω μου ερχόμενος έμπροσθεν μου γέγονεν, ότι πρώτος μου ην. και εκ του πληρώματος αυτού ημείς πάντες ελάβομεν και χάριν αντί χάριτος. ότι ο νόμος διά μωσέως εδόθη, η χάρις και η αλήθεια διά ιησού Χριστού εγένετο. θεόν ουδείς εώρακε πώποτε. ο μονογενής υιός ο ων εις τον κόλπον του πατρός, εκείνος εξηγήσατο. και αύτη εστίν η μαρτυρία του ιωάννου ότε απέστειλαν οι ιουδαίοι εξ ιεροσολύμων ιερείς και λευίτας ίνα ερωτήσωσιν αυτόν. συ τις εί. και ωμολόγησε και ουκ ηρνήσατο. και ωμολόγησεν ότι ουκ ειμί εγώ ο Χριστός. και ηρώτησαν αυτόν. τι ουν ηλίας ει σύ. και λέγει ουκ ειμί. ο προφήτης ει σύ. και απεκρίθη. ου. είπον ουν αυτώ. τις εί, ίνα απόκρισιν δώμεν τοις πέμψασιν ημάς. τι λέγεις περί σεαυτού. έφη. εγώ φωνή βοώντος εν τη ερήμω, ευθύνατε την οδόν κυρίου, καθώς είπεν ησαίας ο προφήτης. και οι απεσταλμένοι ήσαν εκ των φαρισαίων. και ηρώτησαν αυτόν και είπον αυτώ. τι ουν βαπτίζεις, ει συ ουκ ει ο Χριστός ούτε

Incipit euangeliū scdʒ Johānē. Cap. i.

In principio erat verbū: ⁊ vbū erat apd̄ deū: ⁊ de⁹ erat vbū: hoc erat ī pricipio apd̄ deū. Oīa p ipsuʒ facta sūt: ⁊ sine ipso factū est nihil. Qd̄ factū ē in ipo vita erat: et vita erat lux hominum et lux in tenebris lucet: et tenebre eam nō cōprehēderūt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat iohannes. Hic venit ī testimoniū vt testimoniū phiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sʒ vt testimoniū phiberet de luce. Erat lux vera: que illuminat omnem hoiem venientem in hunc mundū. In mundo erat ⁊ mundus per ipsum factus est: et mund⁹ eū nō cognouit. In propria venit et sui eū nō recepert. Quotquot āt receperūt eū dedit eis potestateʒ filios dei fieri his qui credunt in nomine ei⁹. Qui nō ex sāguinib⁹ neqȝ ex volūtate carnis: neqȝ ex volūtate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie ⁊ veritatis. Johānes testimoniū phibʒ de ipso et clamat dicens. Hic erat quē dixi qui post me venturus est: ante me fact⁹ est: q2 prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepim⁹ et gratiam pro gratia: quia lex per moysen data est: gratia ⁊ veritas per iesum christū facta est. Deū nemo vidit vnqȝ. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes ⁊ leuitas ad eū vt iterrogarēt eū. Tu qs es? Et cōfessus est ⁊ nō negauit. Et confessuʒ ē: quia nō sum ego xp̄s. Et iterrogauerūt eū. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit nō sū. Propheta es tu? Et rn̄dit. Nō. Dixerūt ergo ei. Quis es vt rn̄sū demus his q̄ miserūt nos. Quid dicis de teipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam dn̄i: sicut dixit esaias propheta. Et qui missi fuerāt erant ex phariseis. Et iterrogauerūt eū: ⁊ dixerūt ei. Quid ergo baptizas si tu nō es xp̄s: neqȝ

Margin: A — Mat. 3. a. / i. 3. d — B — C — 1. Jo. 4. c. — i. 5. f. — Esai. 40. a / Mat. 3. a. / Mar. 1. a. / Luce. 3. a. — D

ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων. ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ταῦτα ἐν βηθανία ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν ὅτι πρῶτός μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης λέγων. ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ, κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε, ποῦ μένεις. λέγει αὐτοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρήκαμεν τὸν μεσίαν ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε. σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ κηφᾶς ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν ἰωσὴφ τὸν

helias neq; propheta? Respondit eis iohãnes dicẽs. Ego baptizo in aq̃: me dius aũt vestrũ stetit quẽ vos nescitis. Ipse est qui post me ventur9 ẽ qui ante me fact9 est: cuius ego non sũ dign9 vt soluam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem vbi erat iohannes baptizãs. Altera die vidit iohannes iesũ veniẽtẽ ad se & ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo ego dixi. Post me venit vir qui ante me factus est: quia prior me erat: et ego nesciebam eũ. Sed vt manifestet[ur] in israel: ꝓpterea veni ego in aqua baptizans. Et testimoniũ ꝑhibuit iohãnes dicẽs. spũ descẽdentẽ q̃si colũbã ⌊ Quia vidi de celo et mansit super eũ: et ego nesciebaz eũ. Sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup[er] quẽ videris spũ descendentẽ & manẽtẽ sup[er] eũ: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi & testimoniũ ꝑhibui q[uia] hic est filius dei. Altera die iterum stabat iohannes: et ex discipulis eius duo et respiciens iesum ambulantem dicit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et videns eos sequentes se: dixit eis. Quid queritis? Qui dixerũt ei. Rabbi: quod dicitur interpretatum magister: vbi habitas? Dicit eis: venite et videte. Venerũt et viderũt vbi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora aũt erat q̃si decia. Erat ãt andreas frater simonis petri vn9 ex duob9 q̃ a iohãne & secuti fuerant ⌊ audierant eum. Inuenit hic primum fratrem suum symonem et dicit ei. Inuenim9 messiaz quod est iterpretatũ xp̃s. Et adduxit eum ad iesum. Intuit9 autem eum iesus dixit. Tu es simon fili9 iona: tu vocaberis cephas qđ interpretatur petr9. In crastinũ voluit exire in galileam: & inuenit philippũ. Et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philipus a bethsaida ciuitate andree et petri. Inuenit philippus nathanael: et dicit ei. Quẽ scripsit moyses in lege & prophete: inuenimus iesum filium ioseph

Mat.3.c. Mar.1.b. Luce.3.d. Actuũ.1.a. 19.a.

E

Mat.3.g. Mar.1.b. Luce.3.c.

F

G

ἀπὸ ναζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναήλ. ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι. λέγει αὐτῷ φίλιππος. ἔρχου καὶ ἴδε. εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἐστί. λέγει αὐτῷ ναθαναήλ. πόθεν με γινώσκεις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ. ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶπόν σοι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Cap.2.

Καὶ τῇ ἡμέρα τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς τί ἐμοὶ καὶ σοί γύναι. οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις. ὅ τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα, καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίου, πάντας ἐξέβαλεν

a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth põt aliq̃d boni esse. Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit iesus nathanael venientem ad se & dicit de eo. Ecce vere israelita: in quo dolus nõ est. Dicit ei nathanael. Vnde me nosti. respondit iesus et dixit ei. Priusq̃ te philipp9 vocaret cũ eẽs sub ficu vidi te. Respõdit ei nathanael et ait. Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico vobis: amodo videbitis celũ apertum et angelos dei ascendentes & descendentes supra filium hominis. Cap.2.

Et tertia die nuptie facte sunt in chana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est aũt & ies9 & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater iesu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei iesus. Quid mihi et tibi est mulier? Nõdũ venit hora mea. Dicit mr̃ ei9 ministris. Quodcũq; dixerit vobis facite. Erãt ãt ibi lapidee hydrie sex posite scđz purificationẽ iudeorum capiẽtes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis iesus. hydrias aq̃. Et ipleuerũt eas ⌊ Implete vsq; ad sũmũ. Et dicit eis iesus. Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerũt. Vt aũt gustauit architriclinus aquam vinum factum: et non sciebat vnde esset: ministri aũt sciebant qui hauserũt aquã: vocat sponsum architriclinus et dicit ei. Omnis homo primum bonũ vinũ ponit: et cum inebriati fuerit tũc id qđ deteri9 ẽ. Tu ãt seruasti bonũ vinũ vsq; adhuc. Hoc fecit initium signorum iesus in chana galilee: et manifestauit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli eius. Post hec descẽdit capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum: et ascẽdit iesus hierosolymã et inuenit in templo vendentes oues et boues & columbas et numularios sedẽtes. Et cum fecisset q̃si flagellum de funiculis: omnes eiecit

A

B

Mat.4.d.

C

Mat.21.b. Mar.11.d. Luce.19.g. Esaie.56. Hiere.7.b

ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε, καὶ τοῖς τὰς περιστεράς πωλοῦσιν εἶπεν. ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν. μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου. ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν. ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ. τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι. τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναός οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν. ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου. αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Cap.3.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος. οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἦ ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος. πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν. μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκός, σάρξ ἐστι. καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις. ἀλλ᾽ οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ. πῶς δύ-

de templo: oues quoq; et boues et nummulariorum effudit es: et mensas subuertit. Et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hinc et nolite facere domū patris mei domū negociationis. Recordati sunt vero discipuli eius quia scriptum est. Zelus domus tue comedit me. Psal.68. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei. Quod signū ondis nobis qr hec facis? Rūdit iesus et dixit eis. Solute templū hoc et in trib9 diebus excitabo illud. Mat.26.f. D Dixerūt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatū est templū hoc et tu in trib9 dieb9 excitabis illd? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius qr hoc dicebat: et crediderunt scripture et sermoni quē dixit iesus. Cum aūt eēt hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderunt in noie ei9 videntes signa eius que faciebat. Ipse aūt iesus non credebat semetipsum eis eo q ipse nosset omnes: et quia op9 ei nō erat vt qs testimoniū phibēt de hoie. Ipse eni sciebat quid eēt in homine.

Cap.3.

Erat autem homo ex phariseis nicodemus nomine princeps iudeorū. A Ī.7.g. Mat.22.c. Hic venit ad iesum nocte: et dixit ei. Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Nemo eni; potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus cum eo. Respondit iesus et dixit ei. Amen amen dico tibi: nisi qs renat9 fuerit denuo: nō potest videre regnum dei. Dicit ad eum nicodem9. Quō potest homo renasci cū sit senex. Nunquid potest in ventrem matris sue iterato introire et renasci? Respōdit iesus. Amē amē dico tibi: nisi qs renatus fuerit ex aq̄ et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris qr dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus vbi vult spirat et vocem eius audis: sed nescis vnde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Rūdit nicodemus et dixit ei. Quomodo pōt

Joannes. Cap.iii.

ναται ταῦτα γενέσθαι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραήλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν. καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε. καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς ὁ υἱός τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεός τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ᾽ ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ᾽ ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι᾽ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς. ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα. μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ᾽ αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλήμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ, καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης. ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί. ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν. οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ᾽ ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου. ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν, ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη

hec fieri? Respondit iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras? B Amen amen dico tibi quia qd scimus loquimur et qd vidimus testamur: et testimonium nostrū nō accipitis. Si terrena dixi vobis et nō creditis: quō si dixero vobis celestia credetis. Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Ephe.4.b Et sicut moyses exaltauit serpētē in deserto: ita exaltari oportet filium hominis: Nume.21.c Ī.12.c. vt omnis qui credit in ipso nō pereat: sed habeat vitā eternā. Sic eni deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret: 1.Joh.4.b. vt omnis qui credit in eū non pereat sed habeat vitā eternam. Nō eni misit deus filium suum in mundum vt iudicet mundum: sed vt saluet mund9 per ipsū. Qui credit in eū nō iudicat. Qui aūt nō credit iam iudicatus ē: qr nō credit in nomine vnigeniti filij dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras q̄ lucē. Erant enim eorū mala opera. C Omnis enim qui male agit odit lucem: et non venit ad lucē vt non arguātur opera eius. Qui aūt facit veritatē venit ad lucem: vt manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta. Post hec venit iesus et discipuli eius in terram iudeam: et illic morabat cū eis et baptizabat. Erat aūt et iohānes baptizans in ennon iuxta salim: Mat.3.b. Luce.3.a. qr aque multe erant illic: et veniebāt et baptizabant. Nōdū eni missus fuerat iohannes in carcerē. Mat.4.d. Mar.1.c. Facta est aūt questio ex discipulis iohannis cū iudeis de purificatione. Et venerunt ad iohannem et dixerunt ei. Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui tu testioniū phibuisti ecce hic baptizat et oīs veniūt ad eū. Rūdit iohānes et dixit. D Non potest homo accipere quicq̄ nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi vos mihi testimoniū phibetis q dixeri nō sū ego christ9: sz qr miss9 sum ante illum. 1.Joh.4.c. Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi qui stat et audit eum: gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc

ουν/η χαρά/η εμή πεπλήρωται. εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δε ελαττούσθαι. ο άνωθεν ερχόμενος επάνω πάντων εστίν. ο ων εκ της γης, εκ της γης εστί, και εκ της γης λαλεί. ο εκ του ουρανού ερχόμενος επάνω πάντων εστί. και ο εώρακε και ήκουσε τούτο μαρτυρεί, και την μαρτυρίαν αυτού ουδείς λαμβάνει. ο λαβών αυτού την μαρτυρίαν εσφράγισεν ότι ο θεός αληθής εστίν. ον γαρ απέστειλεν ο θεός, τα ρήματα του θεού λαλεί. ου γαρ εκ μέτρου δίδωσιν ο θεός το πνεύμα. ο πατήρ αγαπά τον υιόν, και πάντα δέδωκεν εν τη χειρί αυτού. ο πιστεύων εις τον υιόν έχει ζωήν αιώνιον. ο δε απειθών τω υιώ ουκ όψεται την ζωήν, αλλ/η οργή του θεού μένει επ αυτόν. Cap.4.

Ως ουν έγνω ο ιησούς ότι ήκουσαν οι φαρισαίοι ότι ιησούς πλείονας μαθητάς ποιεί και βαπτίζει η ιωάννης, καίτοιγε ιησούς αυτός ουκ εβάπτιζεν αλλ/οι μαθηταί αυτού, αφήκε την ιουδαίαν, και απήλθεν εις την γαλιλαίαν. έδει δε αυτόν διέρχεσθαι διά της σαμαρείας. έρχεται ουν εις πόλιν σαμαρείας λεγομένην συχάρ, πλησίον του χωρίου ου έδωκεν ιακώβ ιωσήφ τω υιώ αυτού. ην δε εκεί πηγή του ιακώβ. ο ουν ιησούς κεκοπιακώς εκ της οδοιπορίας, εκαθέζετο ούτως επί τη πηγή. ώρα ην ωσεί έκτη. έρχεται γυνή εκ της σαμαρείας αντλήσαι ύδωρ. λέγει αυτή ο ιησούς. δος μοι πιείν. οι γαρ μαθηταί αυτού απεληλύθεισαν εις την πόλιν, ίνα τροφάς αγοράσωσι. λέγει ουν αυτώ/η γυνή/η σαμαρείτις. πως συ ιουδαίος ων παρ εμού πιείν αιτείς ούσης γυναικός σαμαρείτιδος. ου γαρ συγχρώνται ιουδαίοι σαμαρείταις. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. ει ήδεις την δωρεάν του θεού, και τις εστίν ο λέγων σοι δος μοι πιείν, συ αν ήτησας αυτόν, και έδωκεν αν σοι ύδωρ ζων. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε ούτε άντλημα έχεις και το φρέαρ εστί βαθύ. πόθεν ουν έχεις το ύδωρ το ζων. μη συ μείζων ει του πατρός ημών ιακώβ, ος έδωκεν ημίν το φρέαρ, και αυτός εξ αυτού έπιε και οι υιοί αυτού και τα θρέμματα αυτού. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτή. πας ο πίνων εκ του ύδατος τούτου διψήσει πάλιν, ος δ αν πίη εκ του ύδατος ου εγώ δώσω αυτώ, ου μη διψήσει εις τον αιώνα, αλλά το ύδωρ ο δώσω αυτώ, γενήσεται εν αυτώ πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον. λέγει προς αυτόν η γυνή. κύριε δος μοι τούτο το ύδωρ, ίνα μη διψώ μη δε

ergo gaudiũ meũ ipletũ est. Illũ oportet crescere me aũt minui. Qui desursũ venit super omnes est. Qui est de terra de terra est: et de terra loquitur. Qui de celo venit super omnes est. Et quod vidit et audiuit hoc testatur: et testimoniũ eius nemo accipit. Qui aũt acceperit ei⁹ testimoniũ signauit quia de⁹ verax est. Quē enim misit deus verba dei loquitur. Non eni ad mēsurā dat de⁹ spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filiũ hʒ vitā eternā. Qui aũt icredul⁹ ē filio: non videbit vitam: sed ira dei manet super eum. Cap.4.

Ut ergo cognouit ies⁹ qꝛ audierũt pharisei qꝛ iesus plures discipulos facit et baptizat q̃ȝ iohannes: q̃ȝq̃ȝ ies⁹ non baptizaret sed discipuli eius: reliquit iudeaȝ et abijt iterum in galileam. Oportebat aũt eum transire per mediam samariā. Uenit ergo in ciuitateȝ samarie que dicitur sychar: iuxta prediũ qđ dedit iacob ioseph filio suo. Erat aũt ibi fons iacob. Jesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fōtē. Hora aũt erat q̃si sexta. Uenit mulier de samaria haurire aquā. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Dicit ergo ei mlier illa samaritana. Quō tu iudeus cũ sis bibere a me poscis: q̃ sũ mulier samaritana? Nō enim coutunt iudei samaritanis. Respondit iesus et dixit ei. Si scires donum dei: et q̃s ē q dicit tibi da mihi bibere tu forsitā petisses ab eo et dedisset tibi aquā viuā. Dicit ei mlier. Dñe neq̧ i quo haurias habes: et puteus alt⁹ est. Unde ergo hēs aquā viuā? Nũquid tu maior es patre nostro iacob: qui dedit nobis puteum: et ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius? Respondit iesus et dixit ei. Ois q bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui aũt biberit ex aqua quā ego dabo ei non sitiet in eternum: sed aqua quā ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam neq̧

Roma.3.a. 1.8.c. Mat.11.g. Luce.10.f. 1.16.c.

Esai.21.a Abach.2.a

A

Mar.4.d.

B

1.7.f.

C

1.6.d.

έρχομαι ενθάδε αντλείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. ύπαγε φώνησον τον άνδρα σου. και ελθέ ενθάδε. απεκρίθη/η γυνή και είπεν. ουκ έχω άνδρα. λέγει αυτή/ο ιησούς. καλώς είπας ότι άνδρα ουκ έχω, πέντε γαρ άνδρας έσχες, και νυν ον έχεις ουκ εστί σου ανήρ. τούτο αληθές είρηκας. λέγει αυτώ/η γυνή. κύριε θεωρώ ότι προφήτης ει συ. οι πατέρες ημών εν τω όρει τούτω προσεκύνησαν, και υμείς λέγετε ότι εν ιεροσολύμοις εστίν ο τόπος όπου δει προσκυνείν. λέγει αυτή/ο ιησούς. γύναι πίστευσόν μοι, ότι έρχεται ώρα ότε ούτε εν τω όρει τούτω ούτε εν ιεροσολύμοις προσκυνήσετε τω πατρί. υμείς προσκυνείτε ο ουκ οίδατε. ημείς προσκυνούμεν ο οίδαμεν, ότι/η σωτηρία εκ των ιουδαίων εστίν. αλλ έρχεται ώρα και νυν εστίν, ότε/οι αληθινοί προσκυνηταί προσκυνήσουσι τω πατρί εν πνεύματι και αληθεία. και γαρ/ο πατήρ τοιούτους ζητεί τους προσκυνούντας αυτόν. πνεύμα/ο θεός, και τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν. λέγει αυτώ/η γυνή. οίδα ότι μεσίας έρχεται/ο λεγόμενος χριστός. όταν έλθη εκείνος αναγγελεί ημίν πάντα. λέγει αυτή/ο ιησούς. εγώ ειμί/ο λαλών σοι. και επί τούτω ήλθον/οι μαθηταί αυτού, και εθαύμασαν ότι μετά γυναικός ελάλει. ουδείς μέντοι είπε τι ζητείς η τι λαλείς μετ αυτής. αφήκεν ουν/την υδρίαν αυτής/η γυνή, και απήλθεν εις/την πόλιν, και λέγει τοις ανθρώποις. δεύτε ίδετε άνθρωπον ος είπε μοι πάντα όσα εποίησα, μήτι ούτος εστίν/ο χριστός. εξήλθον ουν εκ της πόλεως και ήρχοντο προς αυτόν. εν δε τω μεταξύ ηρώτων αυτόν/οι μαθηταί αυτού λέγοντες. ραββί φάγε. ο δε είπεν αυτοίς. εγώ βρώσιν έχω φαγείν ην υμείς ουκ οίδατε. έλεγον ουν/οι μαθηταί αυτού προς αλλήλους. μη τις ήνεγκεν αυτώ φαγείν. λέγει αυτοίς/ο ιησούς. εμόν βρώμα εστίν ίνα ποιώ το θέλημα του πέμψαντός με, και τελειώσω αυτού το έργον. ουχ υμείς λέγετε ότι τετράμηνός εστι και/ο θερισμός έρχεται. ιδού λέγω υμίν επάρατε τους οφθαλμούς υμών, και θεάσασθε τας χώρας, ότι λευκαί εισί προς θερισμόν ήδη, και/ο θερίζων μισθόν λαμβάνει, και συνάγει καρπόν εις ζωήν αιώνιον. ίνα και/ο σπείρων ομού χαίρη και/ο θερίζων. εν γαρ τούτω/ο λόγος εστίν/ο αληθινός, ότι άλλος εστίν/ο σπείρων, και άλλος/ο θερίζων. εγώ απέστειλα υμάς θερίζειν ο ουχ υμείς

veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Uade voca virum tuum et veni huc. Respōdit mlier et dixit. Nō habeo virum. Dicit ei iesus. Bene dixisti: qꝛ non habeo virũ: quinq̧ ei viros habuisti: et nũc quē hēs non est tu⁹ vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Dñe video qꝛ propheta es tu. Patres nr̃i in monte hoc adorauerunt et vos dicitis quia hierosolymis est locus vbi adorare oportet. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi: quia veniet hora quādo neq̧ in monte hoc: neq̧ in hierosolymis adorabitis patreȝ. Uos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit: qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant euȝ: in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio qꝛ messias venit q̃ dicit christ⁹. Cũ ergo venerit ille: nobis nũciabit omnia. Dicit ei iesus. Ego suȝ qui loquor tecũ. Et cōtinuo venerũt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loq̃bat. Nemo tñ dixit q̃d q̃ris aut quid loqueris cũ ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier: et abijt in ciuitatē: et dicit illis hoib⁹. Uenite et videte hoieȝ q dixit mihi oīa quecũq̧ feci nũquid ipse est christus? Exierunt ergo de ciuitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicētes. Rabbi māduca. Ille aũt dixit eis. Ego cibũ hēo manducare quē vos nescitis. Dicebāt ergo discipuli ad inuicē. Nũq̃d aliq̃s attulit ei māducare? Dicit eis iesus. Meus cibus est vt faciam volũtatē ei⁹ q misit me vt perficiam opus eius. Nōne vos dicitis q adhuc q̃ttuor mēses sũt et messis venit? Ecce dico vobis leuate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messē: et qui metit mercedem accipit: et congregat fructũ in vitam eternā. vt et q seminat simul gaudeat: et q metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat et alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non

Luce.7.c.

D

1.Cor.3.d

E

Esa.40.g 2.51.b. Luce.10.a.

κεκοπιάκατε. άλλοι κεκοπιάκασι, και υμείς
εις τον κόπον αυτών εισεληλύθατε. εκ δε
της πόλεως εκείνης πολλοί επίστευσαν εις
αυτόν των σαμαρειτών, διά τον λόγον της
γυναικός μαρτυρούσης ότι είπε μοι πάν=
τα όσα εποίησα. ως ουν ήλθον προς αυτόν
οι σαμαρείται ηρώτων αυτόν μείναι παρ
αυτοίς. και έμεινεν εκεί δύο ημέρας. και
πολλώ πλείους επίστευσαν εις αυτόν διά
τον λόγον αυτού. τη τε γυναικί έλεγον, ό=
τι ουκέτι διά την σην λαλιάν πιστεύομεν.
αυτοί γαρ ακηκόαμεν και οίδαμεν ότι ού=
τος εστίν αληθώς ο σωτήρ του κόσμου ο
Χριστός. μετά δε τας δύο ημέρας εξήλθεν
εκείθεν και απήλθεν εις την γαλιλαίαν. αυ
τός γαρ ο ιησούς εμαρτύρησεν ότι προφή=
της εν τη ιδία πατρίδι τιμήν ουκ έχει. ότε
ουν ήλθεν εις την γαλιλαίαν, εδέξαντο αυ=
τόν οι γαλιλαίοι πάντα εωρακότες α εποίη
σεν εν ιεροσολύμοις εν τη εορτή, και αυτοί
γαρ ήλθον εις την εορτήν. ήλθεν ουν πά=
λιν ο ιησούς εις την κανά της γαλιλαίας, ό=
που εποίησε το ύδωρ οίνον. και ην τις βασι
λικός ου ο υιός ησθένει εν καπερναούμ. ού
τος ακούσας ότι ιησούς ήκει εκ της ιουδαίας
εις την γαλιλαίαν, απήλθε προς αυτόν και
ηρώτα αυτόν ίνα καταβή και ιάσηται αυτόν
τον υιόν. ήμελλε γαρ αποθνήσκειν. είπεν
ουν ο ιησούς προς αυτόν. εάν μη σημεία και
τέρατα ίδητε ου μη πιστεύσητε. λέγει προς
αυτόν ο βασιλικός. κύριε κατάβηθι πριν α=
ποθανείν το παιδίον μου. λέγει αυτώ ο ιη
σούς. πορεύου, ο υιός σου ζη. και επίστευ=
σεν ο άνθρωπος τω λόγω ω είπεν αυτώ ο
ιησούς, και επορεύετο. ήδη δε αυτού κατα
βαίνοντος, οι δούλοι αυτού απήντησαν αυ=
τώ και απήγγειλαν λέγοντες, ότι ο παις
σου ζη. επύθετο ουν παρ αυτών την ώραν
εν η κομψότερον έσχε. και είπον αυτώ, ότι
χθές ώραν εβδόμην αφήκεν αυτόν ο πυρε=
τός. έγνω ουν ο πατήρ ότι εν εκείνη τη ώ=
ρα εν η είπεν αυτώ ο ιησούς ότι ο υιός σου
ζη. και επίστευσεν αυτός και η οικία αυτού
όλη. τούτο πάλιν δεύτερον σημείον εποίη=
σεν ο ιησούς ελθών εκ της ιουδαίας εις την
γαλιλαίαν. Cap.5.

Μετά ταύτα ην η εορτή των ιουδαίων, και
ανέβη ο ιησούς εις ιεροσόλυμα. έστι δε
εν τοις ιεροσολύμοις επί τη προβατική, κο=
λυμβήθρα η επιλεγομένη εβραϊστί βηθεσδά
πέντε στοάς έχουσα. εν ταύταις κατέκειτο
πλήθος πολύ των ασθενούντων, τυφλών,
χωλών, ξηρών, εκδεχομένων την του ύ=

laborastis. Alij laborauerunt et vos
in labores eorum introistis. Ex
ciuitate autem illa multi crediderūt in
eum samaritanorum: propter verbum
mulieris testimoniū phibētis: q: dixit mi=
hi oia quecūq3 feci. Cū venissent ergo ad F
illū samaritani rogauerūt eū vt ibi ma
neret. Et mansit ibi duos dies. Et
multo plures crediderunt in eū propter
sermonē eius. Et mulieri dicebant: q:
non iā pp tuam loquelam credim9.
Ipsi enim audiuim9 et scimus quia hic
est vere saluator mundi.
Post duos autem dies exijt Mat.4.d.
inde et abijt in galileam. Ipse Mat.13.g.
eni iesus testimoniū phibuit: q: ppheta Mar.6.a.
in sua patria honorem non habet. Cū Luce.4.a.
ergo venisset in galileam excceperūt eū
galilei cum omnia vidissēt que fecerat
hierosolymis in die festo: et ipsi
eni venerāt ad diē festū. Venit ergo ite
rum in chana galilee vbi
fecit aquā vinū. Et erat quidā regu Mat.8.b.
lus cui9 filij9 īfirmabat capharnaū. Hic Luce.7.a.
cum audisset q: iesus adueniret a iudea G
in galileam: abijt ad eum et Mat.9.d.
rogabat eū vt descenderet et sanaret Mar.5.d.
filiū eius. Incipiebat enī mori. Dixit Luce.8.f.
ergo iesus ad eum. Nisi signa et
pdigia videritis nō creditis. Dicit ad
eū regulus. Dñe descēde priusq3 mo=
riatur filius meus. Dicit ei iesus.
Vade filius tuus viuit. Credidit
homo sermoni quem dixit ei
iesus: et ibat. Iam autem eo descendē
te serui occurrerunt ei: et
nunciauerunt dicētes q: filius eius
uiueret. Interrogabat ergo horā
in qua meli9 habuerit. Et dixerūt ei: q:
heri hora septima reliquit eum febris.
Cognouit ergo pater q: illa hora erat
qua dixit ei iesus filius tuus
viuit: et credidit ipse et domus eius
tota. Hoc iterū secundum signum fecit
iesus cum venisset a iudea in
galileam. Cap.5.

Post hec erat dies festus iudeorū: et A
ascendit iesus hierosolymā. Est aūt
hierosolymis probatica piscina
que cognominatur hebraice bethsaida
quinq3 portic9 habens. In his iacebat
multitudo magna languētium cecorum
claudorū aridorum: expectantiū aque

δατος κίνησιν. άγγελος γαρ κατά καιρόν
κατέβαινεν εν τη κολυμβήθρα και εταράσσε=
το το ύδωρ. ο ουν πρώτος εμβάς μετά
την ταραχήν του ύδατος, υγιής εγίνε=
το ω δήποτε κατείχετο νοσήματι. ην δε
τις άνθρωπος εκεί τριακονταοκτώ έτη έ=
χων εν τη ασθενεία. τούτον ιδών ο ιη=
σούς κατακείμενον, και γνούς ότι πολύν ή=
δη χρόνον έχει, λέγει αυτώ. θέλεις υγι=
ής γενέσθαι. απεκρίθη αυτώ ο ασθενών. κύ=
ριε άνθρωπον ουκ έχω, ίνα όταν ταραχθή
το ύδωρ βάλη με εις την κολυμβήθραν,
εν ω δε έρχομαι εγώ, άλλος προ εμού
καταβαίνει. λέγει αυτώ ο ιησούς. έγειραι ά
ρον τον κράββατον σου και περιπάτει.
και ευθέως εγένετο υγιής ο άνθρωπος, και
ήρε τον κράββατον αυτού και περιεπάτει.
ην δε σάββατον εν εκείνη τη ημέρα. έλε=
γον ουν οι ιουδαίοι τω τεθεραπευμένω.
σάββατόν εστιν, ουκ έξεστί σοι άραι τον
κράββατον. απεκρίθη αυτοίς, ο ποιήσας με
υγιή εκείνος μοι είπεν άρον τον κράββατον
σου και περιπάτει. ηρώτησαν ουν αυτόν.
τις εστιν ο άνθρωπος ο ειπών σοι άρον
τον κράββατον σου και περιπάτει. ο δε ια
θείς ουκ ήδει τις εστίν. ο γαρ ιησούς εξένευ
σεν όχλου όντος εν τω τόπω. μετά ταύτα
ευρίσκει αυτόν ο ιησούς εν τω ιερώ, και εί
πεν αυτώ. ίδε υγιής γέγονας, μηκέτι αμάρ
τανε, ίνα μη χείρον τι σοι γένηται. απήλθεν
ο άνθρωπος και ανήγγειλε τοις ιουδαίοις
ότι ιησούς εστιν ο ποιήσας αυτόν υγιή.
και διά τούτο εδίωκον τον ιησούν οι ιου=
δαίοι, και εζήτουν αυτόν αποκτείναι, ότι ταύ
τα εποίει εν σαββάτω. ο δε ιησούς απεκρί
νατο αυτοίς, ο πατήρ μου έως άρτι εργάζε
ται κάγώ εργάζομαι. διά τούτο ουν μάλ=
λον εζήτουν αυτόν οι ιουδαίοι αποκτείναι,
ότι ου μόνον έλυε το σάββατον, αλλά
και πατέρα ίδιον έλεγε τον θεόν, ίσον εαυ
τόν ποιών τω θεώ. απεκρίνατο ουν ο ιη=
σούς και είπεν αυτοίς. αμήν αμήν λέγω υ
μίν, ου δύναται ο υιός ποιείν αφ εαυτού
ουδέν εάν μη τι βλέπη τον πατέρα ποι
ούντα. α γαρ αν εκείνος ποιή, ταύτα και ο
υιός ομοίως ποιεί. ο γαρ πατήρ φιλεί τον
υιόν, και πάντα δείκνυσιν αυτώ α αυτός
ποιεί, και μείζονα τούτων δείξει αυτώ έρ=
γα, ίνα υμείς θαυμάζητε. ώσπερ γαρ ο πα=
τήρ εγείρει τους νεκρούς και ζωοποιεί, ού=
τως και ο υιός ους θέλει ζωοποιεί. ουδέ
γαρ ο πατήρ κρίνει ουδένα, αλλά την κρί=
σιν πάσαν δέδωκε τω υιώ, ίνα πάντες τι=

motū. Angelus aūt dñi descēdebat scdz
in piscinam: et mouebatur tempus
aq̄. Et q̄ prior descēdisset in piscinā post
motionem aque: sanus fiebat a
quacūq3 detinebat infirmitate. Erat aūt
quidā hō ibi trigita et octo ānos habēs
in īfirmitate sua. Hunc cū vidisset iesus B
iacentem et cognouisset quia iam multū
tempus haberet dicit ei. Vis sanus
fieri? Respōdit ei languidus. Domine
hominem non habeo vt cū turbata fue
rit aqua mittat me in piscinam:
dum venio eni ego: alius ante me
descendit. Dicit ei iesus. Surge tolle Mat.9.b.
grabbatum tuum et ambula. Mar.2.c.
Et statim sanus factus est homo ille: et Luce.5.c.
sustulit grabbatū suum et ambulabat.
Erat aūt sabbatū in die illo. Dicebāt
ergo iudei illi qui sanatus fuerat.
Sabbatum est: non licet tibi tollere
grabbatū tuū. Respōdit eis. Qui me
sanū fecit ille mihi dixit: tolle gbbatū
tuū et ambula. Interrogauerūt ergo eū
Quis est ille homo qui dixit tibi tolle
gbbatū tuū et ābula? Is aūt q sanus fue
rat effect9 nesciebat q̄s eēt. Jesus eī de=
clinauit a turba cōstituta i loco. Postea
inuenit eum iesus in templo et dixit
illi. Ecce san9 fact9 es: iam noli pec C
care: ne deteri9 tibi aliqd cōtigat. Abijt
ille homo et nunciauit iudeis
quia iesus esset qui fecit eum sanum.
Propterea persequebant iudei iesum:
quia hec
faciebat in sabbato. Jesus autē rñdit
eis. Pater meus vsq3 modo operatur
et ego operor. Propterea ergo magis
querebant eum iudei interficere:
quia nō solum soluebat sabbatum sed
et patrem suū dicebat deū: equalē se
faciens deo. Respondit itaq3 iesus
et dixit eis. Amen amen dico vobis:
non potest filius a se facere
q̄cq3 nisi quod viderit patrē facientē.
Quecunq3 enim ille fecerit: hec et
similiter fili9 facit. Pater enim diligit D
filiū et omnia demonstrat ei que ipse
facit: et maiora his demōstrabit ei opa
vt vos miremini. Sicut enim pater
suscitat mortuos et viuificat: sic
et filius quos vult viuificat. Neq3
enī pater iudicat quemq3: sed oē iudi
cium dedit filio vt omnes honorificent

μῶσι/τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι/τὸν πατέρα./ὁ
μὴ τιμῶν/τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ/τὸν πατέρα
/τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω
ὑμῖν, ὅτι/ὁ/τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ
πιστεύων/τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώ
νιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μετα
βέβηκεν ἐκ/τοῦ θανάτου εἰς/τὴν ζωήν. ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν
ἐστὶν ὅτε/οἱ νεκροὶ ἀκούσονται/τῆς φωνῆς
τοῦ υἱοῦ/τοῦ θεοῦ, καὶ/οἱ ἀκούσαντες ζή=
σονται. ὥσπερ γὰρ/ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν
ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ/τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν
ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρί
σιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ
θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ
πάντες οἱ ἐν/τοῖς μνημείοις ἀκούσονται
/τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται/οἱ/τὰ
ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς,
/οἱ δὲ/τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστα=
σιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ'
ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ
/ἡ κρίσις/ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζη
τῶ/τὸ θέλημα/τὸ ἐμόν, ἀλλὰ/τὸ θέλη=
μα/τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ
μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ/ἡ μαρτυρία μου
οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν/ὁ μαρ=
τυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής
ἐστιν/ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐ=
μοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς ἰωάννην,
καὶ μεμαρτύρηκε/τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ
παρὰ ἀνθρώπου/τὴν μαρτυρίαν λαμβά=
νω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆ=
τε. ἐκεῖνος ἦν/ὁ λύχνος/ὁ καιόμενος καὶ
φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν
ἀγαλλιαθῆναι ἐν/τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ
ἔχω/τὴν μαρτυρίαν μείζω/τοῦ ἰωάννου.
/τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι/ὁ πατὴρ ἵνα τε=
λειώσω αὐτά, αὐτὰ/τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι/ὁ πατήρ με ἀπέ=
σταλκε. καὶ/ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτός με
μαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ
ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑω=
ράκατε. καὶ/τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μέ
νοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος
τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε/τὰς
γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν
αἰώνιον ἔχειν. καὶ ἐκεῖναί εἰσιν/αἱ μαρτυ=
ροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν
πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώ
πων οὐ λαμβάνω, ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι
/τὴν ἀγάπην/τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.
ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν/τῷ ὀνόματι/τοῦ πατρός
μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ

filium sicut honorificant patrem.
Qui nō honorificat filiū nō honorificat
qui misit illū. Amen amē dico ⌊ pfez
vobis quia q̄ vbum meū audit et cre=
dit ei qui me misit: habet vitā eternā.
Et in iudicium non venit: sed transiet
a morte in vitam. Amen
amen dico vobis: qz venit hora ꝛ nunc
est quando mortui audient vocem
filij dei et qui audierint viuent. E
Sicut enim pater habet vitam in
semetipso: sic dedit et filio habere vitā
in semetipso. Et potestatē dedit ei iudi
ciū facere: qz filius hominis est. Nolite
mirari hoc: quia venit hora in qua
omnes qui in monumentis sūt audient
vocē filij dei: et procedēt
qui bona fecerūt in resurrectionē vite:
qui vero mala egerunt in resurrectionē
iudicij. Non possum ego a ⌈ co et
meipso facere quicq̄. Sicut audio iudi= j.8.d.
iudiciū meū iustum est: quia nō quero j.6.d.
voluntatem meam: sed voluntatem
eius qui misit me. Si ego ⌈ meū j.8.b.
testimoniū phibeo de meipō: testimoniū
nō est verū. Alius est qui testimoniū phi
bet de me: et scio quia verum
est testimoniū eius quod phibet de me.
Vos misistis ad iohannem: F
et testimoniū phibuit veritati. Ego autē
ab homine testimonium accipio: ⌊ nō
sed hec dico vt vos salui sitis.
Ille erat lucerna ardens et
lucēs. Vos autem voluistis ad horam
exultare in luce eius. Ego autem
habeo testimoniū maius iohāne. ⌈ ciā j.14.c.
Opa eni que dedit mihi pater vt pfi
ea ipsa opera que ego facio
testioniū phibēt de me: qz pr misit me.
Et qui misit me pater: ipse testimoniū
perhibuit de me. Neq̄ vocem eius
vnq̄ audistis: neq̄ spēm eius vidistis.
Et verbum eius non habetis
in vobis manens: quia quē misit ille:
huic vos non creditis. Scrutamini
scripturas: qz vos putatis in ipsis vitā G
eternā hēre. Et ille sūt q̄ testioniū phi
bēt de me: et non vultis venire
ad me vt vitā hēatis. Claritatē ab hoi=
bus non accipio sed cognoui vos: quia
dilectionem dei non habetis in vobis.
Ego veni in nomine patris
mei ꝛ nō accepistis me. Si alius venerit

ἐν/τῷ ὀνόματι/τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσ=
θε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν
παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ/τὴν δό=
ξαν/τὴν παρὰ/τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε.
μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν
πρὸς/τὸν πατέρα. ἔστιν/ὁ κατηγορῶν ὑμῶν
μωσῆς εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπι=
στεύετε μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ
ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ/τοῖς ἐκείνου
γράμμασιν οὐ πιστεύετε πῶς/τοῖς ἐμοῖς
ῥήμασι πιστεύσετε. Cap.6.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν/ὁ ἰησοῦς πέραν
/τῆς θαλάσσης/τῆς γαλιλαίας/τῆς τιβε
ριάδος. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς,
ὅτι ἑώρων αὐτοῦ/τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ
/τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ εἰς/τὸ ὄρος/ὁ
ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ/τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς/τὸ πάσχα/ἡ ἑορτὴ/τῶν
ἰουδαίων. ἐπάρας οὖν/ὁ ἰησοῦς/τοὺς ὀφ=
θαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος
ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς/τὸν φί=
λιππον. πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φά=
γωσιν οὗτοι. τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐ=
τόν. αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἤμελλε ποιεῖν. ἀπε=
κρίθη αὐτῷ φίλιππος. διακοσίων δηναρίων
ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐ
τῶν βραχύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ/τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμω=
νος πέτρου. ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει
πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια.
ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους. εἶπε
δὲ/ὁ ἰησοῦς. ποιήσατε/τοὺς ἀνθρώπους ἀ=
ναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν/τῷ τόπῳ.
ἀνέπεσον οὖν/οἱ ἄνδρες/τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ
πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ/τοὺς ἄρτους/ὁ ἰη
σοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε/τοῖς μα=
θηταῖς,/οἱ δὲ μαθηταὶ/τοῖς ἀνακειμένοις. ὁ=
μοίως καὶ ἐκ/τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.
ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει/τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ. συναγάγετε/τὰ περισσεύσαντα κλά
σματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν
καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων
ἐκ/τῶν πέντε ἄρτων/τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσ=
σευσε/τοῖς βεβρωκόσιν./οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰ=
δόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον/ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον.
ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς/ὁ προφήτης/ὁ ἐρ=
χόμενος εἰς/τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς
ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν
ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνε=
χώρησεν εἰς/τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ
ὀψία ἐγένετο κατέβησαν/οἱ μαθηταὶ αὐ=
τοῦ ἐπὶ/τὴν θάλασσαν. καὶ ἐμβάντες

in nomine suo illum accipietis.
Quō vos potestis credere qui gloriam
ab inuicem accipitis: ꝛ gloriam que
a solo deo est non queritis.
Nolite putare qz ego accusaturus sum
apō patrē. Est qui accusat vos ⌊ vos
moyses i quo vos speratis. Si eni cre
deretis moysi crederetis forsitā ꝛ mihi. De
me enim ille scripsit. Si autem illius
litteris non creditis: quō verbis meis
credetis? Cap.6.

Post hec abijt iesus trans A
mare galilee qđ est tiberiadis. Mat.4.g. Mar.3.b. Luce.4.b.
Et sequebatur eum multitudo magna:
quia videbant signa que faciebat super
his qui ifirmabant. Subijt ergo i mō Mat.14.c Luce.9.b.
tem iesus: et ibi sedebat cum discipulis
suis. Erat aūt proximū pascha dies fe
stus iudeoꝝ. Cū subleuasset ergo oculos Mat.14.c. Mar.6.c. Luce.9.b.
iesus ꝛ vidisset quia multitudo maxima
venit ad eum: dicit ad philippum.
Unde ememus panes vt manducent
hi? Hoc aūt dicebat temptans eum.
Ipse eī sciebat qđ esset facturus. Rūdit
ei philippus. Ducentorum denariorum
panes non sufficiunt eis: vt vnusquisq̄
modicū quid accipiat. Dicit ei vnus ex
discipulis eius andreas frater simonis
petri. Est puer vnus hic qui habet Mat.14.d Mar.6.c. Luce.9.b
quinq̄ panes hordeaceos ꝛ duos pisces.
Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit
ergo iesus. Facite homines discūbere.
Erat autem fenum multum in loco
Discubuerunt ergo viri numero quasi B
quinq̄ milia. Accepit ergo iesus panes Mat.14.d ꝛ.15.g Mar.6.f.ꝛ 8.a. Luce.9.b.
et cum gratias egisset distribuit
discumbentibus. Similiter
et ex piscibus quantum volebant.
Ut autem impleti sūt: dixit discipulis
suis. Colligite q̄ superauerūt fragmēta
ne pereant. Collegerunt ergo
ꝛ impleuerūt duodecim cophinos fragmētoꝝ
ex quinq̄ panibus hordeaceis ꝛ duobus pisci
bus: q̄ supfuerūt his q̄ māducauerāt. Illi
ergo hoies cū vidissent qđ iesus fecerat si
gnū dicebāt. Quia hic est vere ppheta q̄ sup.4.c. Luce.7.c.
ventur⁹ ē in mūdū. Jesus ergo cū cogno
uisset quia venturi essent vt raperent eū
et facerent eū regem: fugit iterum Mat.14.c. Mar.6.g. Luce.6.b.
in montem ipse solus. Ut autem
sero factum est: descenderūt discipuli eius
ad mare. Et cum ascendissent

εἰς/ τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν/ τῆς θαλάσ
σης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει
καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς/ ὁ ἰησοῦς. / ἥ
τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος δι
ηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκο
σιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι/ τὸν ἰησοῦν
περιπατοῦντα ἐπὶ/ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς
/ τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.
ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. ἐγώ εἰμι μὴ φοβεῖσθε.
ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς/ τὸ πλοῖον, καὶ
εὐθέως/ τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ/ τῆς γῆς εἰς ἣν
ὑπῆγον. / τῇ ἐπαύριον/ ὁ ὄχλος/ ὁ ἑστηκὼς πέ
ραν/ τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλ=
λο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν
/ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε
/ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ/ ὁ ἰησοῦς εἰς/ τὸ πλοιά
ριον, ἀλλὰ μόνοι/ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλ=
θον. ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος,
ἐγγὺς/ τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον/ τὸν ἄρτον
εὐχαριστήσαντος/ τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶ=
δεν/ ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐ=
δὲ/ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς/ τὰ
πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦν=
τες/ τὸν ἰησοῦν καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν/ τῆς
θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββὶ πότε ὧδε γέ
γονας. ἀπεκρίθη αὐτοῖς/ ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν.
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι
εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ/ τῶν ἄρ=
των καὶ ἐχορτάσθητε. ἐργάζεσθε μὴ/ τὴν βρῶ
σιν/ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ/ τὴν βρῶσιν/ τὴν
μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν/ ὁ υἱὸς/ τοῦ
ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. τοῦτον γὰρ/ ὁ πα=
τὴρ ἐσφράγισεν/ ὁ θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐ=
τόν. τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα/ τὰ ἔργα
τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς.
τοῦτό ἐστι/ τὸ ἔργον/ τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύ
σητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐ
τῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν
καὶ πιστεύσωμέν σοι. τί ἐργάζῃ. / οἱ πα=
τέρες ἡμῶν/ τὸ μάννα ἔφαγον ἐν/ τῇ ἐρήμῳ,
καθώς ἐστι γεγραμμένον. ἄρτον ἐκ/ τοῦ οὐ
ρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐ
τοῖς/ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μω
σῆς δέδωκεν ὑμῖν/ τὸν ἄρτον ἐκ/ τοῦ οὐρα=
νοῦ, ἀλλ'/ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν/ τὸν
ἄρτον ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ/ τὸν ἀληθινόν. / ὁ γὰρ
ἄρτος/ τοῦ θεοῦ ἐστιν/ ὁ καταβαίνων ἐκ/ τοῦ
οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς/ τῷ κόσμῳ. εἶ=
πον οὖν πρὸς αὐτόν. κύριε πάντοτε δὸς
ἡμῖν/ τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς/ ὁ ἰη
σοῦς. ἐγώ εἰμι/ ὁ ἄρτος/ τῆς ζωῆς/ ὁ ἐρχόμενος
πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ/ ὁ πιστεύων εἰς

nauim: venerunt trans mare
in capharnaũ. Et tenebre iã facte erãt C
et non venerat ad eos iesus.
Mare autẽ vento magno flante exurge=
bat. Cũ remigassent ergo quasi stadia vi=
ginti quinqꝫ aut triginta: vident iesum
ambulantem supra mare: et proximũ Mat.14.c.
naui fieri: et timuerunt. Mar.6.g.
Ille autẽ dicit eis. Ego sũ nolite timere.
Voluerũt ergo eũ accipere in nauim: et
statim nauis fuit ad terram quam
ibant. Altera die turba que stabat trãs
mare vidit quia nauicula alia
non erat ibi nisi vna:
et quia non introisset cum
discipulis suis iesus in nauim
sed soli discipuli eius abiissent.
Alie vero superuenerũt naues a tyberia=
de iuxta locũ vbi manducauerant panẽ
gratias agentes deo. Cum ergo vidisset
turba quia iesus non esset ibi neqꝫ
discipuli eius: ascenderunt in
nauiculas et venerũt capharnaũ queren
tes iesum. Et cum inuenissent eum trans
mare: dixerũt ei. Rabbi quando huc veni=
sti? Respondit eis iesus et dixit.
Amẽ amẽ dico vobis quęritis me: nõ quia
vidistis signa: sed quia mãducastis ex pa
nibus et saturati estis. Operamini nõ ci D
bum qui perit: sed
qui permanet in vitam eternã quẽ filius
hominis dabit vobis. Hũc enim pater
signauit deus. Dixerũt ergo ad eum.
Quid faciemus vt operemur opera
dei? Respondit iesus et dixit eis.
Hoc est opus dei vt credatis
in eũ quẽ misit ille. Dixerunt ergo ei. Mat.16.a.
Quod ergo tu facis signũ vt videamus Mar.8.b.
et credamus tibi? Quid operaris? Patres
nostri mãducauerunt mãna in deserto
sicut scriptum est. Panem de celo Ps.77.
dedit eis manducare. Dixit ergo eis Sapi.16.c
iesus. Amen amẽ dico vobis: nõ moy
ses dedit vobis panem de celo
sed pater meus dat vobis
panem de celo verum.
Panis enim verus est qui de
celo descẽdit et dat vitã mũdo. Dixerũt
ergo ad eum. Domine semper da
nobis panem hũc. Dixit autẽ eis iesus.
Ego sum panis vite: qui venit Mat.26.c.
ad me non esuriet: et qui credit in Mar.14.c. Luce.22.b.

ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ' εἶπον ὑμῖν
ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. πᾶν
ὃ δίδωσί μοι/ ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ
/ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλλω ἔξω
ὅτι καταβέβηκα ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα
ποιῶ/ τὸ θέλημα/ τὸ ἐμόν, ἀλλὰ/ τὸ θέλημα
/ τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι/ τὸ θέλη
μα/ τοῦ πέμψαντός με πατρὸς ἵνα πᾶν ὃ δέ
δωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀνα=
στήσω αὐτὸ ἐν/ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρα. τοῦτο δὲ
ἐστὶ/ τὸ θέλημα/ τοῦ πέμψαντός με, ἵνα
πᾶς/ ὁ θεωρῶν/ τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐ
τὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν
ἐγὼ/ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρα. ἐγόγγυζον οὖν/ οἱ
ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι/ ὁ
ἄρτος/ ὁ καταβὰς ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλε=
γον. οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς/ ὁ υἱὸς ἰωσήφ,
οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν/ τὸν πατέρα καὶ/ τὴν μητέ
ρα. πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ/ τοῦ οὐρα=
νοῦ καταβέβηκα. ἀπεκρίθη οὖν/ ὁ ἰησοῦς καὶ
εἶπεν αὐτοῖς. μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.
οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ/ ὁ πα
τὴρ/ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀ
ναστήσω αὐτὸν/ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρα. ἔστι γε=
γραμμένον ἐν/ τοῖς προφήταις. καὶ ἔσονται
πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν/ ὁ ἀκούων
παρὰ/ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός
με. οὐχ ὅτι/ τὸν πατέρα τὶς ἑώρακεν, εἰ μὴ
/ ὁ ὢν παρὰ/ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακε/ τὸν πα
τέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, / ὁ πιστεύων
εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι/ ὁ ἄρτος
/ τῆς ζωῆς. / οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον/ τὸ μάν
να ἐν/ τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν
/ ὁ ἄρτος/ ὁ ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵ=
να τὶς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ
εἰμι/ ὁ ἄρτος/ ὁ ζῶν/ ὁ ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ κατα=
βάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου/ τοῦ ἄρτου, ζή
σεται εἰς/ τὸν αἰῶνα. καὶ/ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ
δώσω/ ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑ=
πὲρ/ τῆς/ τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν/ οἱ
ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. πῶς
δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι/ τὴν σάρκα φα=
γεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς/ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀ=
μὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε/ τὴν σάρ=
κα/ τοῦ υἱοῦ/ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐ
τοῦ/ τὸ αἷμα οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.
/ ὁ τρώγων μου/ τὴν σάρκα καὶ πίνων μου
/ τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ
ἀναστήσω αὐτὸν/ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρα. / ἡ
γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ
/ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. / ὁ τρώ=
γων μου/ τὴν σάρκα καὶ πίνων μου/ τὸ
αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

me nõ sitiet in eternũ. Sed dixi vobis
quia vidistis me: et non credidistis. Omne
quod dat mihi pater ad me veniet: et
eum qui venit ad me non eiiciam foras
quia descendi de celo non vt Mat.26.d.
faciam voluntatem meã: sed voluntatẽ Mar.14.d Luce.22.c.
eius qui misit me. Hec est enim volũtas sup.5.e.
eius qui misit me patris: vt omne quod de E
dit mihi non perdam ex eo: sed resuscitẽ
illud in nouissimo die. Hec est autem
voluntas patris mei qui misit me: vt
omnis qui videt filium et credit in eũ
habeat vitã eternã: et ego resuscitabo eũ
in nouissimo die. Murmurabant ergo
iudei de illo quia dixisset: ego sum
panis viuus qui de celo descẽdi. Et dice
bãt. Nonne hic est filius ioseph Mat.13.g.
cuius nos nouimus patrem et matrẽ? Mar.6.a. Luce.4.d
Quomodo ergo dicit hic quia de celo Jo.7.b.
descendi? Respondit ergo iesus et
dixit eis. Nolite murmurare inuicem.
Nemo potest venire ad me nisi pater
qui misit me traxerit eũ: et ego resuscita
bo eum in nouissimo die. Est scriptum
in prophetis. Et erunt Esaie.54.d
omnes docibiles dei. Omnis qui audiuit
a patre et didicit venit ad
me. Non quia patrem vidit quisquam: nisi Mat.11.g.
is qui est a deo: hic vidit patrem Luce.10.f. J.16.c.
Amen amen dico vobis qui credit
in me habet vitam eternã. Ego sum pa
nis vite. Patres vestri mãducauerũt mã
na in deserto et mortui sunt. Hic est
panis de celo descendens: vt si
quis ex ipso mãducauerit nõ moriatur. Ego
sum panis viuus qui de celo descendi.
Si quis mãducauerit ex hoc pane vi
uet in eternum. Et panis quem ego
dabo caro mea est pro
mundi vita. Litigabant ergo
iudei ad inuicẽ dicentes. Quõ potest F
hic nobis carnem suã dare ad mãducã
dum? Dixit ergo eis iesus. Amen amen
dico vobis: nisi mãducaueritis carnem
filii hominis et biberitis eius
sanguinem: nõ habebitis vitã in vobis
Qui mãducat meam carnẽ et bibit meũ 1.Cor.11.e
sanguinem habet vitam eternam: et ego
resuscitabo eum in nouissimo die.
Caro enim mea vere est cibus et
sanguis meus vere est potus. Qui mãdu
cat meã carnẽ et bibit meum sanguinem
in me manet et ego in illo.

καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι᾽ ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων μου τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ. πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει. ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν. ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν. ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες· καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. καὶ ἔλεγεν. διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου. ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν. ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα. ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην. οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Cap.7.

Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρ-

Sicut misit me viuens pater: et ego viuo pp̃ patrẽ: ꝛ q̃ mãducat me ꝛ ipse viuet ppter me. Hic est panis q̃ de celo descẽdit. Nõ sicut mãducauerũt patres vestri mãna et mortui sunt. Qui manducat hunc panem viuet in eternũ. Hec dixit in synagoga docẽs in capharnaũ. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt. Durus est hic sermo et quis potest eum audire? Sciens aũt iesus apd semetipz qꝛ murmurarẽt de hoc discipuli eius dixit eis. Hoc vos scandalizat. Si ergo videritis filiuz hominis ascendentem vbi erat prius. Spiritus est qui viuificat: caro non prodest q̃cq̃. Verba q̃ ego locut9 sũ vobis spũs ꝛ vita sũt. Sed sunt quidam ex vobis qui nõ credunt. Sciebat enĩ ab initio iesus qui essent credentes: et quis traditur9 esset eum. Et dicebat. Propterea dixi vobis quia nemo põt venire ad me: nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: et iam non cũ illo ambulabant. Dixit ergo iesus ad duodeciz. Nunq̃d et vos vultis abire? Rñdit ergo ei simon petrus. Domine ad quez ibimus. Verba vite eterne habes. Et nos credimus et cognouimus quia tu es christus filius dei. Respondit eis iesus. Nõne ego vos duodecim elegi: et ex vobis vnus diabolus est? Dicebat aũt de iuda simonis scariothis. Hic enim erat traditurus eum cum esset vnus ex duodecim.

Cap.7.

Post hec autez ambulabat iesus in galileã. Nõ enĩ volebat in iudeaz ambulare: quia querebant eum iudei interficere. Erat aũt in proximo dies festus iudeorũ scenophegia. Dixerũt aũt ad eum fratres eius. Transi hinc et vade in iudeam: vt et discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo q̃ppe ĩ occulto q̃d facit: ꝛ querit ipse in palam esse. Si hec facis manifesta teipsum mundo. Neq̧ enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis iesus. Tempus meum nondum aduenit. Tempus aũt vestrũ sẽp est paratuz. Non potest mundus odisse vos. Me aũt odit qꝛ ego testimo-

B

Mat.16.f. Mar.14.g. Luce.22.g. Mar.16.d. Mar.14.c.

Mat.16.d.

A

B

τυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν οὐ φανερῶς, ἀλλ᾽ ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι ἔλεγον οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε. καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες. πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς. ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ λαλῶ. ὁ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ. ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον. καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε. δαιμόνιον ἔχεις. τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἓν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστίν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πατέρων. καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ. μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν. οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι, καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων. κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί, καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ εἰμί, κἀκεῖνός με ἀ-

niũ phibeo de illo: qꝛ opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diẽ festũ hunc. Ego.n. non ascendaz ad diẽ festũ istũ: quia meũ tempus nonduz impletũ est. Hec cũ dixisset: ipse mansit in galilea. Vt autem ascenderunt fratres eius: tũc ꝛ ipse ascendit ad diẽ festũ nõ manifeste sed quasi in occulto. Judei ergo querebãt eũ ĩ die festo: ꝛ dicebãt. Vbi est ille. Et murmur multus erat ĩ turba de eo. Quidã enĩ dicebãt: qꝛ bon9 est: alij aũt dicebant. non: sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iudeoꝝ. Jã ãt die festo mediãte ascẽdit iesus in templum et docebat. Et mirabant̃ iudei dicẽtes. Quomodo hic litteras scit cum non didicerit? Rñdit eis iesus et dixit. Mea doctrina non est mea sed eius qui misit me. Si q̃s voluerit volũtatẽ ei9 facere: cognoscet de doctrina vtrum ex deo sit an ego a meipõ loq̃r. Qui a semet ipso loquitur gloriam propriã querit. Qui ãt querit gloriã ei9 qui misit eũ hic verax est: ꝛ iniustitia in illo non est. Nõne moyses dedit vobis legem? Et nemo ex vobis facit legẽ. Quid me queritis interficere? Respõdit turba et dixit. Demoniũ habes. Quis te q̃rit interficere? Rñdit ies9 et dixit eis. Vnum op9 feci et oẽs miramini. Propterea moyses dedit vobis circumcisionem: non quia ex moyse est sed ex patrib9. Et ĩ sabbato circũciditis hoiez. Si circumcisionem accipit homo in sabbato vt non soluatur lex moysi: mihi idignamini qꝛ totũ hoiez sanũ feci in sabbato? Nolite iudicare scd̃z faciẽ sed iustum iudicium iudicate. Dicebãt ergo quidã ex hierosolymis. Nõne hic est quẽ querũt interficere? Ecce palam loquitur: ꝛ nihil ei dicunt. Nunquid vere cognouerunt principes quia hic est christus? Sed hunc scimus vnde sit: christus aũt cũ venerit nemo scit vnde sit. Clamabat ergo iesus in templo docens et dicens. Et me scitis ꝛ vnde sim scitis: et a meipso non veni sed est verus qui misit me quẽ vos nescitis: ego scio ⸢ mẽdax.
eũ ꝛ si dixero qꝛ nescio eũ: ero similis vobis
Sed scio eũ: qꝛ ab ipõ sũz ꝛ ipse me mi

sup.6.e.

C

i.8.f.

D

Deut.1.c.

i.8.c. i.8.g.

E

πέστειλεν. ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ
οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔ-
πω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. πολλοὶ δὲ ἐκ
τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔλε=
γον. ὅτι ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ μήτι πλείο=
να σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν. ἤκου-
σαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος
περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέ=
τας οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιά=
σωσιν αὐτόν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἔτι μικρὸν
χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ ὑπάγω πρὸς
τὸν πέμψαντά με. ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑ-
ρήσετε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασ=
θε ἐλθεῖν. εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυ=
τούς. ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡ=
μεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν. μὴ εἰς τὴν δια=
σπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι καὶ
διδάσκειν τοὺς ἕλληνας. τίς ἐστιν οὗτος ὁ
λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσε-
τε, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλ=
θεῖν. ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς
ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε λέγων.
ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με καὶ πινέτω
ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή πο-
ταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδα-
τος ζῶντος. τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύ=
ματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύον=
τες εἰς αὐτόν. οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον,
ὅτι ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη. πολλοὶ οὖν
ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλε=
γον. οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. ἄλ=
λοι ἔλεγον οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός. ἄλλοι ἔ-
λεγον. μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ Χριστὸς
ἔρχεται. οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ
σπέρματος δαυὶδ καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώ=
μης, ὅπου ἦν δαυὶδ ὁ Χριστὸς ἔρχεται. σ=
χίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.
τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.
ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιε=
ρεῖς καὶ φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖ=
νοι. διά τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν. ἀπεκρίθησαν
οἱ ὑπηρέται. οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄν=
θρωπος ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ἀπεκρίθησαν
οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι. μὴ καὶ ὑμεῖς πε=
πλάνησθε. μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευ-
σεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν φαρισαίων. ἀλλ' ὁ ὄ-
χλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπι-
κατάρατοί εἰσι. λέγει νικόδημος πρὸς αὐ=
τούς ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν εἷς ὢν
ἐξ αὐτῶν. μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄν=
θρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότε=
ρον καὶ γνῷ τί ποιεῖ. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον

sit. Querebant ergo eū apprehēdere: ⁊ Mat. 21. g.
nemo misit in illū manꝰ: quia nōdum Mar. 12. b.
venerat hora eius. De Lu. 19. g. ⁊
turba autē multi crediderūt in eū: ⁊ di 20. c. ⁊. 22. a
cebant. Christus cū venerit: nūqd plu
ra signa faciet q̄ que hic fecit? Audie=
runt pharisei turbam murmurantem
de illo hec: et miserunt pricipes
sacerdotū ⁊ pharisei ministros vt appre
hēderēt iesū. Dixit ergo eis iesꝰ. Adhuc
tps vobiscū sū ⁊ vado ad └ modicū D
eū q me misit. Queretis me ⁊ nō inue j. 13. f.
nietis: et vbi ego sum vos non potestis Mat. 17. c.
venire. Dixerūt ergo iudei ad semetipos. Luce. 15. c.
Quo hic iturus est: quia
non inueniemꝰ eū? Nunquid in disper
sionem gentium iturus est et
docturus gentes? Quis est hic
sermo quē dixit: qretis me ⁊ nō inuenie
tis: ⁊ vbi sum ego vos non potestis ve
nire. In nouissimo autem die magno E
festiuitatis stabat iesus ⁊ clamabat di=
cēs. Si qs sitit: veniat ad me ⁊ bibat.
Qui credit in me sicut dicit scriptura: 1. Joh. 4. c.
de ventre eius fluent aque └ flumia sup. 4. b.
viue. Hoc autem dixit de spiritu Esa. 44. a
quem accepturi erant credentes
in eum. Nondū enim erat spiritꝰ datꝰ
quia iesus nondum erat glorificatus.
Ex illa ergo turba cū audissēt hos ser= Mat. 21. c.
mones eiꝰ dicebāt. Hic ē vere ppheta.
Alij dicebāt. Hic est christꝰ. Qdā āt di
cebāt. Nunquid a galilea
venit xps. Nōne scriptura dicit q ex Mich. 5. a.
semine dauid: ⁊ de bethleem castello
vbi erat dauid venit christꝰ. Dissensio
itaq facta est in turba propter eum.
Quidā āt ex ipis volebāt apphēdere eū sup. eodē. c.
sed nemo misit super eum manus.
Venerunt ergo ministri ad pontifices F
et phariseos et dixerunt eis illi.
Quare non adduxistis illū? Respōdert
ministri. Nunq sic locutus est homo:
sicut hic loquitur. Responderunt
ergo eis pharisei. Nūquid ⁊ vos sedu
cti estis? Nūquid ex pricipibꝰ aliqs cre
didit in eū: aut ex phariseis? Sed tur
ba hec que non nouit legem: maledicti
sunt. Dixit nicodemus ad eos sup. 3. a.
ille qui venit ad eū nocte: q vnꝰ erat
ex ipsis. Nunqd lex nostra iudicat ho
minē: nisi prius audierit ab ipso ┌rūt
⁊ cognouerit qd faciat? Rñde ⁊ dixe

αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ. ἐρεύ=
νησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαί-
ας οὐκ ἐγήγερται. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς
τὸν οἶκον αὐτοῦ. Cap. 8.
Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐ=
λαιῶν. ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς
τὸ ἱερόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐ-
τόν. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. ἄγουσι
δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐ-
τὸν γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ
στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ λέγουσιν αὐτῷ.
διδάσκαλε, ταύτην εὕρομεν ἐπαυτοφόρῳ
μοιχευομένην. ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μω=
σῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι.
σὺ οὖν τί λέγεις. τοῦτο δὲ ἔλεγον πειρά=
ζοντες αὐτὸν ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν κατ' αὐ=
τοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ
ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν μὴ προσποιούμενος.
ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύ=
ψας εἶπε πρὸς αὐτούς. ὁ ἀναμάρτητος ὑ=
μῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν
γῆν. οἱ δὲ ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδή-
σεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεὶς ἀρξά-
μενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχά=
των, καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς καὶ ἡ
γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα. ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς
καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικός
εἶπεν αὐτῇ. ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί
σου. οὐδείς σε κατέκρινεν. ἡ δὲ εἶπεν οὐδείς
κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐδὲ ἐγώ σε
κατακρίνω, πορεύου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι
ἁμάρτανε. πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλά=
λησε λέγων. ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου
ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ
σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι σὺ περὶ σεαυτοῦ
μαρτυρεῖς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀλη-
θής. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. κἂν ἐ-
γὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν
ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ
ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν
ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω. ὑμεῖς κατὰ τὴν
σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. καὶ ἐ-
ὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐσ=
τιν ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ
πέμψας με πατήρ. καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ
ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ
μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυ-
ρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐ=
μοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. ἔλεγον οὖν αὐ=
τῷ. ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου. ἀπεκρίθη ὁ ἰη=
σοῦς. οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα

ei. Nūqd ⁊ tu galileꝰ es. Scrutare scri sup. 5. f.
pturas et vide quia a galilea ppheta
non surrexit. Et reuersi sunt vnusqsq in
domum suam. Cap. 8.
Iesus autē prexit in mōtem oliueti A
et diluculo iterum venit in
templū et omnis populꝰ venit ad eū
et sedēs docebat eos. Adducunt
autē scribe et pharisei
mulierem in adulterio deprehensam: et
statuerunt eam in medio ⁊ dixerunt ei.
Magister hec mulier mō deprehēsa est
in adulterio. In lege autē moyses
mandauit nobis huiusmodi lapidare.
Tu ergo qd dicis? Hoc āt dicebāt tē
ptantes eum vt possent accusare eū.
Iesus autē inclinans se deorsum digito
scribebat in terram.
Cum ergo perseuerarēt interrogātes ere
xit se ⁊ dixit eis. Qui sine pctō ē vestrū
primus in illam lapidem mittat.
Et iterum se inclinans scribebat in B
terram. Audientes autem hec
vnus post vnum exibant incipientes
a senioribus
et remansit solus iesus et
mulier in medio stās. Erigēs autē se iesꝰ
dixit ei. Mulier vbi sunt qui te accu
sabāt. Nēo te cōdēnauit? Que dixit. Ne
mo dñe. Dixit autē iesus. Nec ego te
condēnabo: vade et iam amplius noli
peccare. Iterū ergo locutus est eis iesꝰ
dicens. Ego sum lux mundi
qui sequitur me non ambulat in
tenebris sed habebit lumē vite. Dixerūt
ergo ei pharisei. Tu de temetipso
testioniū phibes: testimoniū tuū nō ē ve
rū. Respondit iesus ⁊ dixit eis. Et si sup. 5. f.
testimoniū perhibeo de meipso verū est
testimoniū meū: quia scio vnde veni et
quo vado. Vos autem nescitis vnde
venio aut quo vado. Vos secundum
carnē iudicatis: ego nō iudico quemq
iudico ego: iudiciū meū verū ē: └ Et si C
quia solus non sum: sed ego et
qui misit me pater. Et in lege Deut. 17. b
vestra scriptum est: quia duorum hoīz Mat. 18. c.
testioniū verū est. Ego sū q testimoniū Heb. 10. d.
phibeo de meipso: ⁊ testioniū phibet de 2. Cor. 13. a
me q misit me pater. Dicebāt ergo ei.
Vbi est pater tuus. Respondit iesus. Mat. 11. g.
Neq me scitis neq patrem Luce. 10. g.
sup. 7. d.

μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤ
δειτε ἄν. ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰη=
σοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδάσκων ἐν τῷ
ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω
ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. εἶπεν οὖν πάλιν αὐ
τοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με,
καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅ=
που ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι. μήτι ἀποκτενεῖ ἑ=
αυτόν, ὅτι λέγει ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς
οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς
ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί. ὑ
μεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰ
μὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἶπον οὖν ὑμῖν,
ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἐ=
ὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμί, ἀποθα
νεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἔλεγον οὖν
αὐτῷ. σὺ τίς εἶ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν. πολλὰ ἔ=
χω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ᾽ ὁ πέμ
ψας με ἀληθής ἐστι, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ
αὐτοῦ ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. οὐκ
ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν. εἶ=
πεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅταν ὑψώσητε
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου τότε γνώσεσθε ὅτι
ἐγώ εἰμι. καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλ
λὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου ταῦτα
λαλῶ. καὶ ὁ πέμψας με μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ
ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεσ
τὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. ταῦτα αὐτοῦ λα=
λοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. ἔλε=
γεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας
αὐτῷ ἰουδαίους. ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ
λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.
καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐ=
λευθερώσει ὑμᾶς. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· σπέρμα
ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν
πώποτε. πῶς σὺ λέγεις ὅτι ἐλεύθεροι γε
νήσεσθε. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀ=
μὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτί
αν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος
οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς
μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐ
λευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. οἶδα ὅ
τι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀ
ποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν
ὑμῖν. ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου
λαλῶ, καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ
πατρὶ ὑμῶν ποιεῖτε. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶ=
πον αὐτῷ· ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. λέ=
γει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ τέκνα τοῦ ἀβραάμ ἦ
τε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραάμ ἐποιεῖτε. νῦν δὲ ζη
τεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλη=

meũ. Si me sciretis: forsitã et patrẽ meũ
Hec verba locutus est iesus ⌊ sciretis.
in gazophylacio docens in
téplo. Et nemo apprehẽdit eũ: qr nec= Mat. 11.g
dũ venerat hora eius. Dixit ergo iterũ Mar. 12.b. Luce. 19.g
eis iesus. Ego vado et queretis me: sup. 7.g.
et in peccato vestro moriemini: quo
ego vado vos non potestis venire.
Dicebãt ergo iudei. Nũqd iterficiet se
metipm: quia dicit quo ego vado vos
nõ potestis venire? Et dicebat eis. Vos
deorsũ estis: ego de superi9 sũ. Vos
de mundo hoc estis: ego non sum
de hoc mundo. Dixi ergo vobis:
quia moriemini in peccatis vestris. Si
enĩ nõ credideritis qr ego sum: moriemi
ni in peccato vestro. Dicebant ergo
ei. Tu quis es? Dicit eis iesus. D
Principiũ qd et loquor vobis. Multa
habeo de vobis loq et iudicare: sed qui Roma. 3.a.
me misit verax est: et ego q audiui ab
eo hec loquor in mundo. Et non
cognouerũt qr patrẽ eis dicebat deũ. Di
xit ergo eis iesus. Cũ exaltaueritis sup. 3.c.
filium hominis: tunc cognoscetis quia 1. Joh. 5.c
ego sum: et a meipso facio nihil: sed
sicut docuit me pater hec
loquor. Et qui me misit mecũ est: et nõ
reliquit me solũ: qr ego q placita sũt
ei facio semper. Hec illo loquente
multi crediderunt in eum. Dicebat
ergo iesus ad eos qui crediderunt
ei iudeos. Si vos manseritis in
sermone meo: vere discipuli mei eritis:
et cognoscetis veritatẽ: et veritas libera
bit vos. Responderũt ei. Semen
abrae sum9 et nemini seruiuimus
vnq̃. Quomodo tu dicis liberi eritis.
Respondit eis iesus. Amen amen
dico vobis quia omnis qui facit pctũ
seruus est peccati. Seruus autem Roma. 6.d
nõ manet in domo in eternũ: fili9 aũt
manet in eternũ. Si ergo vos fili9 libe
rauerit: vere liberi eritis. Scio quia E
filij abrae estis: sed queritis me interfi
cere: quia sermo meus non capit in
vobis. Ego quod vidi apud patrem
loquor: et vos que vidistis apud
patrem vestrũ facitis. Rñderũt et dixe
rũt ei. Pater noster abraam est. Dicit
eis iesus. Si filij abrae estis:
opera abrae facite. Nunc autem queri
tis me interficere: hoiem qui veritatẽ

θειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ
θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν. ὑμεῖς
ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον
οὖν αὐτῷ. ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεν=
νήμεθα. ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. εἶπεν
οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑ=
μῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ. ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω, οὐδὲ γὰρ ἀπ᾽ ἐμαυ=
τοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽ ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.
διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε. ὅ
τι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.
ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ,
καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε
ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ᾽ ἀρ=
χῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν, ὅτι οὐκ
ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦ
δος ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύστης ἐστί
καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθει=
αν λέγω οὐ πιστεύετέ μοι. τίς ἐξ ὑμῶν ἐ=
λέγχει με περὶ ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀλήθειαν λέ
γω διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι. ὁ ὢν ἐκ
τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ
τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ
οὐκ ἐστέ. ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ
εἶπον αὐτῷ. οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι
σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις. ἀπε=
κρίθη ἰησοῦς. ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλ=
λὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμά
ζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου, ἔσ
τιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ=
μῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θά=
νατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι
δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προ
φῆται, καὶ σὺ λέγεις ἐάν τις τὸν λόγον μου
τηρήσῃ οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰ=
ῶνα. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀ=
βραάμ, ὅστις ἀπέθανε, καὶ οἱ προφῆται ἀπέ
θανον, τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς. ἀπεκρίθη ἰη=
σοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου
οὐδέν ἐστιν. ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων
με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστί, καὶ
οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν.
καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι
ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης. ἀλλ᾽ οἶδα αὐτόν
καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. ἀβραὰμ ὁ πα=
τὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέ=
ραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε καὶ ἐχάρη. εἶπον οὖν οἱ
ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔ=
πω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας. εἶπεν αὐτοῖς
ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβρα
ὰμ γενέσθαι ἐγὼ εἰμί. ἦραν οὖν λίθους ἵνα
βάλωσιν ἐπ᾽ αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ

vobis locutus sũ quam audiui a
deo. Hoc abraam non fecit. Vos
facitis opera patris vestri. Dixerunt
itaq3 ei. Nos ex fornicatiõe nõ sum9 na
ti. Unũ patrem habemus deum. Dixit
ergo eis iesus. Si deus pater vester
esset diligeretis vtiq3 me. Ego enĩ ex
deo processi et veni. Neq3 enĩ a meipo
veni sed ille me misit.
Quare loquelã meã nõ cognoscitis? Qr
nõ potestis audire sermonem meum.
Vos ex patre diabolo estis: 1. Joh. 3.b
et desideria patris vestri vultis
facere. Ille homicida erat ab initio:
et in veritate nõ stetit: quia non F
est veritas in eo. Cũ loquitur mendaciũ
ex proprijs loquitur: quia mendax est
et pater eius. Ego autem si veritatem
dico nõ creditis mihi. Quis ex vobis
arguet me de pctõ? Si veritatem dico
quare non creditis mihi? Qui ex
deo est: verba dei audit. Propterea 1. Joh. 4.a
vos non auditis: quia ex deo
non estis. Responderunt ergo iudei et
dixerũt ei. Nõne bñ dicim9 nos quia
samaritan9 es tu: et demoniũ hẽs? Re
spõdit iesus. Ego demoniũ nõ hẽo sed sup. 7.c
honorifico patrẽ meũ: et vos inhonora
tis me. Ego aũt nõ q̃ro gloriã meã: ẽ
q q̃rat et iudicet. Amen amẽ dico vobis:
si quis sermonẽ meũ seruauerit: mortẽ
non videbit in eternum. Dixerunt
ergo iudei. Nunc cognouimus quia
demoniũ hẽs. Abraã mortu9 est et p
phete: et tu dicis: si quis sermonẽ meũ
seruauerit: nõ gustabit mortẽ in eternũ.
Nũqd tu maior es patre nostro abraã G
qui mortu9 est: et pphete mortui sunt:
quem teipm facis? Respondit iesus.
Si ego glorifico meipm gloria mea
nihil est. Est pater me9 qui glorificat
me: quẽ vos dicitis qr de9 vester est: et
non cognouistis eũ: ego aũt noui eũ.
Et si dixero quia non scio eum ero sup. 7.d.
similis vobis mendax. Sed scio eum
et sermonem eius seruo. Abraam pater
vester exultauit vt videret diem
meũ: vidit et gauisus est. Dixerũt ergo
iudei ad eũ. Quinq̃ginta annos nõdũ
hẽs et abraam vidisti? Dixit eis
iesus. Amẽ amẽ dico vobis añq3 abraã
fieret ego sũ. Tulerũt ergo lapides vt
iacerent in eũ. Jesus aũt abscõdit se et

ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως. Cap. 9.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ῥαββί τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν. ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν. ἄλλοι δὲ ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔλεγον οὖν αὐτῷ. πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέ μοι ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ καὶ νίψαι, ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. εἶπον οὖν αὐτῷ. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. λέγει. οὐκ οἶδα. ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους τόν ποτε τυφλόν. ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω. ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές. οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον. πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν. καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν. σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν. οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη, πῶς οὖν ἄρτι βλέπει. ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶ-

exiuit de templo.

Cap. 9.

A

Et preteriens iesus vidit hominem cecum a natiuitate: et interrogauerunt eum discipuli eius dicentes. Rabbi quis peccauit: hic aut parentes eius vt cecus nasceretur. Respondit iesus. Neque hic peccauit neque parentes eius: sed vt manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est: venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Hec cum dixisset expuit in terram: et fecit lutum ex sputo et liniuit lutum super oculos eius: et dixit ei. Vade laua in natatoria syloe quod interpretatur missus. Abijt ergo et lauit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat: dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alij dicebant quia hic est: alij autem nequaquam: sed similis est ei. Ille vero dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi. Respondit. Ille homo qui dicitur iesus lutum fecit et vnxit oculos meos: et dixit mihi. Vade ad natatoriam syloe et laua: et abij et laui: et video. Et dixerunt ei. Vbi est ille? Ait: nescio.

B

Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum mihi posuit super oculos et laui et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam: non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Alij autem dicebant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei de illo: quia cecus fuisset et vidisset: donec vocauerunt parentes eius qui viderat: et interrogauerunt eos dicentes. Hic est filius vester quem vos dicitis quia cecus natus est. Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt.

πον. οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη. πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει. αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους. ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν ἀποσυνάγωγος γένηται. διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ. δὸς δόξαν τῷ θεῷ. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω. εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν. τί ἐποίησέ σοι. πῶς ἀνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ ἠκούσατε. τί πάλιν θέλετε ἀκούειν. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι. ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστί. ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστί, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ᾽ ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ τούτου ἀκούει. ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς. καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω. ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ. σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε. καὶ τίς ἐστι, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. καὶ ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. ὁ δὲ ἔφη. πιστεύω κύριε. καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς. εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ. μὴ καὶ ὑμεῖς τυφλοί ἐσμεν. εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰη-

Scimus quia hic est filius noster: et quia cecus natus est. Quomodo autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus.

C

Ipsum interrogate. Etatem habet ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius: quoniam timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei: vt si quis eum confiteretur esse christum: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: quia etatem habet ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille. Si peccator est nescio: vnum scio quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit eis. Dixi vobis iam et audistis. Quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei: et dixerunt. Tu discipulus illius sis: nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde sit. Respondit ille homo: et dixit eis. In hoc enim mirabile est: quia vos nescitis vnde sit: et aperuit meos oculos. Scimus autem quia peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est: et voluntatem eius facit: hunc exaudit. A seculo non est auditum: quia quis aperuit oculos ceci nati.

D

Nisi esset hic a deo: non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus: et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras. Audiuit iesus quia eiecerunt eum foras: et cum inuenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei. Respondit ille et dixit. Quis est domine vt credam in eum? Et dixit ei iesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et procidens adorauit eum. Et dixit ei iesus. In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant: et dixerunt ei. Numquid et nos ceci sumus. Dixit eis iesus.

σούς. ει τυφλοί ήτε, ουκ αν είχετε αμαρ-
τίαν. νυν δε λέγετε ότι βλέπομεν, η ουν α-
μαρτία υμών μένει. Cap. 10.
Αμήν αμήν λέγω υμίν, ο μη εισερχό-
μενος διά της θύρας εις την αυλήν
των προβάτων, αλλά αναβαίνων αλλα-
χόθεν, εκείνος κλέπτης εστί και ληστής. ο
δε εισερχόμενος διά της θύρας, ποιμήν
εστί των προβάτων. τούτω ο θυρωρός α-
νοίγει, και τα πρόβατα της φωνής αυ-
τού ακούει. και τα ίδια πρόβατα καλεί
κατ' όνομα, και εξάγει αυτά. και όταν
τα ίδια πρόβατα εκβάλη, έμπροσθεν αυ-
τών πορεύεται, και τα πρόβατα αυτώ α-
κολουθεί, ότι οίδασι την φωνήν αυτού.
αλλοτρίω δε ου μή ακολουθήσωσιν, αλ-
λά φεύξονται απ' αυτού, ότι ουκ οίδα-
σι των αλλοτρίων την φωνήν. ταύτην την
παροιμίαν είπεν αυτοίς ο ιησούς. εκεί-
νοι δε ουκ έγνωσαν τίνα ην α ελάλει αυ-
τοίς. είπεν ουν πάλιν αυτοίς ο ιησούς.
αμήν αμήν λέγω υμίν, ότι εγώ ειμί η
θύρα των προβάτων. πάντες όσοι ήλ-
θον κλέπται εισί και λησταί, αλλ' ουκ ή-
κουσαν αυτών τα πρόβατα. εγώ ειμί η
θύρα, δι' εμού εάν τις εισέλθη σωθήσεται,
και εισελεύσεται και εξελεύσεται, και νο-
μήν ευρήσει. ο κλέπτης ουκ έρχεται, ει μή
ίνα κλέψη και θύση και απολέση. εγώ ήλ-
θον ίνα ζωήν έχωσι, και περισσόν έχωσιν.
εγώ ειμί ο ποιμήν ο καλός. ο ποιμήν ο κα-
λός την ψυχήν αυτού τίθησιν υπέρ των
προβάτων. ο μισθωτός δε και ουκ ων ποι-
μήν, ου ουκ εισί τα πρόβατα ίδια, θεωρεί
τον λύκον ερχόμενον, και αφίησι τα πρό-
βατα και φεύγει, και ο λύκος άρπαζει αυ-
τά και σκορπίζει τα πρόβατα. ο δε μισθω-
τός φεύγει, ότι μισθωτός εστί, και ου μέλει
αυτώ περί των προβάτων. εγώ ειμί ο ποι-
μήν ο καλός, και γινώσκω τα εμά, και γι-
νώσκομαι υπό των εμών. καθώς γινώσκει με
ο πατήρ καγώ γινώσκω τον πατέρα, και
την ψυχήν μου τίθημι υπέρ των προβάτων.
και άλλα πρόβατα έχω, α ουκ εστίν εκ
της αυλής ταύτης, κακείνα με δει αγα-
γείν, και της φωνής μου ακούσουσι, και
γενήσεται μία ποίμνη, εις ποιμήν. διά
τούτο ο πατήρ με αγαπά, ότι εγώ τί-
θημι την ψυχήν μου, ίνα πάλιν λάβω
αυτήν. ουδείς αίρει αυτήν απ' εμού, αλλ'
εγώ τίθημι αυτήν απ' εμαυτού. εξουσίαν
έχω θείναι αυτήν, και εξουσίαν έχω πάλιν
λαβείν αυτήν. ταύτην την εντολήν έλαβον

Si ceci essetis non haberetis peccatū.
Nunc vero dicitis quia videm⁹: pctm̄
vestrum manet. Cap. 10.
Amen amen dico vobis: qui nō in- A
trat per ostium in ouile
ouium: sed ascendit aliunde:
ille fur est et latro.
Qui aūt intrat per ostium: pastor
est ouium. Huic ostiarius aperit:
⁊ oues vocem eius
audiūt. Et ꝓprias oues vocat
nominatim: et educit eas. Et cum
proprias oues emiserit: ante eas
vadit: et oues illum sequuntur:
quia sciunt vocem eius.
Alienum autem non sequūtur sed
effugiunt ab eo: quia non nouerunt
vocem alienorum. Hoc
prouerbium dixit eis iesus. Illi
autem non cognouerūt quid loqret eis.
Dixit ergo eis iterum iesus.
Amen amen dico vobis quia ego sū
ostium ouiū. Omnes quotquot venerūt
fures sunt ⁊ latrones: sed nō audierūt
eos oues. Ego sum
ostiū: per me si quis introierit saluabit
et ingredietur et egredietur: et pascua
inueniet. Fur non venit nisi
vt furetur ⁊ mactet et pdat. Ego veni B
vt vitam habeāt: et abūdanti⁹ habeāt.
Ego sum pastor bonus: bonus pastor 1. Cor. 9. c.
animam suam ponit pro 1. Joā. 3. c.
ouib⁹ suis. Mercenari⁹ aūt ⁊ q nō ē pa-
stor cuius non sunt oues proprie: videt
lupum venientem et dimittit oues
et fugit: et lupus rapit
et dispergit oues. Mercenarius autem Mat. 8. c.
fugit quia mercenarius est: ⁊ nō ptinet Mar. 5. b.
ad eum de ouibus. Ego sum pastor Luce. 8. c.
bon⁹: ⁊ cognosco oues meas ⁊ cogno-
scunt me mee. Sicut nouit me Mat. 11. g.
pater: et ego agnosco patrem: et Luce. 10. f.
animam meam pono pro ouibus meis. Mat. 11. b.
Et alias oues habeo que non sunt ex
hoc ouili: ⁊ illas oportet me adducere
et vocem meam audient: et
fiet vnū ouile ⁊ vn⁹ pastor. Propterea
me diligit pater: quia ego pono
animam meam vt iterum sumam
eam. Nemo tollet eam a me: sed
ego ponā eam a meipso. Potestatem
habeo ponendi eam: et ptātē hēo iterū
sumendi eam. Hoc mandatum accepi

παρά του πατρός μου. σχίσμα ουν πά-
λιν εγένετο εν τοις ιουδαίοις διά τους λό-
γους τούτους. έλεγον δε πολλοί εξ αυ-
τών. δαιμόνιον έχει και μαίνεται. τι αυτού
ακούετε. άλλοι έλεγον. ταύτα τα ρήματα
ουκ εστί δαιμονιζομένου. μη δαιμόνιον
δύναται τυφλών οφθαλμούς ανοίγειν. εγέ-
νετο δε τα εγκαίνια εν ιεροσολύμοις, και χει-
μών ην. και περιεπάτει ο ιησούς εν τω ιερώ
εν τη στοά σολομώνος. εκύκλωσαν ουν
αυτόν οι ιουδαίοι, και έλεγον αυτώ. έως
πότε την ψυχήν ημών αίρεις. ει συ ει ο
χριστός, ειπέ ημίν παρρησία. απεκρίθη αυ-
τοίς ο ιησούς. είπον υμίν, και ου πιστεύε-
τε. τα έργα α εγώ ποιώ εν τω ονόματι του
πατρός μου, ταύτα μαρτυρεί περί εμού
αλλ' υμείς ου πιστεύετε. ου γαρ εστέ εκ
των προβάτων των εμών καθώς είπον υ-
μίν. τα πρόβατα τα εμά της φωνής μου α-
κούει, καγώ γινώσκω αυτά και ακολουθού-
σι μοι. καγώ ζωήν αιώνιον δίδωμι αυτοίς,
και ου μή απόλωνται εις τον αιώνα. και
ουχ αρπάσει τις αυτά εκ της χειρός μου. ο
πατήρ μου ος δέδωκέ μοι, μείζων πάντων
εστί, και ουδείς δύναται αρπάζειν εκ της
χειρός του πατρός μου. εγώ και ο πατήρ
εν εσμέν. εβάστασαν ουν πάλιν λίθους οι
ιουδαίοι ίνα λιθάσωσιν αυτόν. απεκρίθη αυ-
τοίς ο ιησούς. πολλά καλά έργα έδειξα υ-
μίν εκ του πατρός μου, διά ποίον αυτών
έργον λιθάζετέ με. απεκρίθησαν αυτώ οι ιου-
δαίοι λέγοντες. περί καλού έργου ου λι-
θάζομέν σε, αλλά περί βλασφημίας, και ό-
τι συ άνθρωπος ων ποιείς σεαυτόν θεόν. α-
πεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. ουκ εστί γεγραμ-
μένον εν τω νόμω υμών. εγώ είπα θεοί εσ-
τέ. ει εκείνους είπε θεούς προς ους ο λόγος
του θεού εγένετο και ου δύναται λυθήναι η
γραφή, ον ο πατήρ ηγίασε και απέστειλεν
εις τον κόσμον, υμείς λέγετε ότι βλασφη-
μείς, ότι είπον υιός του θεού ειμί. ει ου ποι-
ώ τα έργα του πατρός μου, μη πιστεύετέ
μοι. ει δε ποιώ, καν εμοί μη πιστεύητε, τοις
έργοις πιστεύσατε, ίνα γνώτε και πιστεύση-
τε ότι εν εμοί ο πατήρ καγώ εν αυτώ. εζή-
τουν ουν πάλιν αυτόν πιάσαι, και εξήλθεν εκ
της χειρός αυτών. και απήλθε πάλιν πέραν
του ιορδάνου εις τον τόπον όπου ην ιω-
άννης το πρώτον βαπτίζων, και έμεινεν ε-
κεί. και πολλοί ήλθον προς αυτόν και
έλεγον. ότι ιωάννης μεν σημείον εποίη-
σεν ουδέν. πάντα δε όσα είπεν ιωάννης πε-

a patre meo. Dissensio iterum
facta est inter iudeos ꝓpter sermones
hos. Dicebant aūt multi ex ipsis.
Demoniū habet et insanit. Quid eum C
auditis? Alij dicebant: hec verba
nō sunt demoniū habētis. Nūquid de-
moniū pōt cecoꝝ oculos aperire? Facta
sūt aūt encenia i hierosolymis: ⁊ hiems
erat. Et ambulabat iesus in templo
i porticu salomonis. Circūdederūt ergo
eum iudei: et dicebant ei. Quousq̄
animam nostram tollis? Si tu es
christus dic nobis palam? Rn̄dit eis
iesus. Loquor vobis et non creditis.
Opera que ego facio in nomine
pris mei: hec testimoniū phibēt de me.
Sed vos non creditis quia nō estis ex
ouibus meis sicut dixi vobis.
Oues mee vocem meam audiunt:
et ego cognosco eas et sequuntur
me. Et ego vitam eternam do eis:
et non peribunt in eternum: et
non rapiet eas quisq̄ de manu mea.
Pater me⁹ qui dedit mihi maior oib⁹
est: et nemo potest rapere de
manu patris mei. Ego et pater
vnū sum⁹. Sustulerūt ergo iterū lapides
iudei vt lapidarent eū. Respondit eis
iesus. Multa bona opera ostēdi vobis
ex patre meo: ꝓpter quod eorum
opus me lapidatis? Rn̄derunt ei iudei
De bono opere non lapidamus D
te: sed de blasphemia et quia
tu homo cū sis facis teipsū deū. Rn̄-
dit eis iesus. Nonne scriptum est
in lege vestra quia ego dixi dij estis? ps. 81.
Si illos dixit deos ad quos sermo
dei factus est: et non potest solui
scriptura: quē pater sctificauit ⁊ misit
in mundum vos dicitis qr blasphemas
quia dixi filius dei sum. Si non facio
opera patris mei nolite credere
mihi. Si aūt facio ⁊ si mihi nō vultis cre-
dere opib⁹ credite: vt cognoscatis ⁊ cre-
datis qr pr̄ i me est: ⁊ ego i patre. Que- Mat. 12. b.
rebāt ergo eū apprehēdere: et exiuit de Mat. 5. b.
manibus eorum. Et abijt iterū trans
iordanem in eum locū vbi erat iohānes
baptizans primum: ⁊ mansit illic.
Et multi venerunt ad eum et
dicebāt. Quia iohānes qdē signū fecit
nullū. Omnia aūt quecūq̄ dixit iohānes de

ρί τούτου ἀληθῆ ἦν. καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. Cap. 11.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας. ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς. λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε εἰ κεκοίμηται σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παρρησίᾳ. λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ, μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν οὖν μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν. κύριε εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ

hoc vera erant: et multi crediderunt in eum. Cap. 11.

A Erat autem quidam languens lazarus a bethania: de castello marie et marthe sororis eius. Maria autem erat que unxit dominum unguento et extersit pedes eius capillis suis: cuius frater lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes. Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem iesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortem: sed pro gloria dei: ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem iesus martham et sororem eius mariam et lazarum. Ut ergo audiuit quia infirmabatur: tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post hec dicit discipulis suis.

B Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te iudei lapidare: et iterum vadis illuc? Respondit iesus. Nonne duodecim sunt hore diei? Si quis ambulauerit in die: non offendit: quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte offendit: quia lux non est in eo. Hec ait: et post hec dicit eis. Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum. (Mar. 9. c. Mar. 5. b.) Dixerunt ergo discipuli eius. Domine si dormit saluus erit. Dixerat autem iesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste. Lazarus mortuus est: et gaudeo propter vos ut credatis quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiscipulos. Eamus et nos: et moriamur cum eo.

C Venit itaque iesus: et inuenit eum quattuor dies iam habentem in monumento. Erat autem bethania iuxta hierosolymam quasi stadijs quindecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham et mariam ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quia iesus venit occurrit illi: maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad iesum. Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quecunque poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi iesus. Resurget frater tuus. Dicit ei

ἡ μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε. ἐκείνη ὡς ἤκουσεν ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα. οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες. ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ. κύριε εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε. ποῦ τεθείκατε αὐτόν. λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἔρχου καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ. ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ. λέγει ὁ ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα. κύριε ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. πάτερ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε. λάζαρε δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι

martha. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei iesus. Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me: etiam si mortuus fuerit viuet: et omnis qui viuit et credit in me: non morietur in eternum. Credis hoc? Ait illi.

D Utique domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei viui qui in hunc mundum venisti. (Roma. 10. b.) Et cum hoc dixisset abijt et vocauit mariam sororem suam silentio dicens. Magister adest: et vocat te. Illa ut audiuit surrexit cito: et venit ad eum. Nondum enim venerat iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam: cum vidissent mariam quia cito surrexit et exijt: secuti sunt eam dicentes. Quia vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat iesus: videns eum cecidit ad pedes eius: et dixit ei. Domine si fuisses hic: non esset mortuus frater meus. Iesus ergo ut vidit eam plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes: infremuit spiritu et turbauit seipsum: et dixit. Ubi posuistis eum? Dicunt ei. Domine veni et

E vide. Et lachrymatus est iesus. Dixerunt ergo iudei. Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt. Non poterat hic qui aperuit oculos ceci nati facere ut hic non moreretur? Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumentum. Erat autem spelunca et lapis superpositus erat ei. Ait iesus. Tollite lapidem. Dicit ei martha soror eius qui mortuus fuerat. Domine iam fetet: quatriduanus enim est. Dicit ei iesus. Nonne dixi tibi: quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis dixit. Pater gratias ago tibi: quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis: sed propter populum qui circumstat dixi: ut credant quia tu me misisti. Hec cum dixisset voce magna clamauit. Lazare veni foras. Et statim prodijt qui fuerat mortuus ligatus manus et pedes institis: et facies illius sudario erat ligata.

F Dixit eis iesus. Soluite eum et sinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant ad mariam et martham et viderant

ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς. συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον. τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν. καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδὲν οὐδὲ διαλογίζεσθε, ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν. ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν, ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διασκορπισμένα συναγάγει εἰς ἕν. ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου εἰς ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν, κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς. ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετὰ ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες. τί δοκεῖ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν. δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Cap.12.

Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ. ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδίδοσθαι. διὰ τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς. εἶπε δὲ τοῦτο οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελλεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβά-

que fecit iesus: crediderunt in eum. Quidam autem ex ipsis abierunt ad phariseos et dixerunt eis que fecit iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei cõciliũ: et dicebãt. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic omnes credent in eum. Et venient romani: et tollent nostrum locum et gentẽ. Unus autem ex ipsis caiphas noie: cum esset pontifex anni illius: dixit eis. Uos nescitis quicquam nec cogitatis: quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo et nõ tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit. sed cum esset pontifex anni illius pphetauit: quia iesus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente sed vt filios dei qui erãt dispersi congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. Jesus ergo iã nõ palã ambulabat apud iudeos: sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatẽ q̃ dicit effrẽ: et ibi morabat cum discipulis suis. Proximũ autem erat pascha iudeorum et ascenderũt multi hierosolymam de regione ante pascha: vt sãctificarẽt seipsos. Querebãt ergo iesum et colloquebant ad inuicẽ in tẽplo stantes. Quid putatis: quia nõ venit ad diẽ festum istum. Dederãt autem põtifices et pharisei mãdatũ vt si quis cognouerit vbi sit indicet vt apprehendant eum.

Mat. 11.b. Mar. 3.b.

Mat. 26.a. Mar. 14.a. Luce. 14.a

Cap.12.

Jesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniã vbi lazarus fuerat mortuus quẽ suscitauit iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi: et martha ministrabat: lazarus vero vnus erat ex discũbẽtibus cũ eo. Maria ergo accepit librã vnguẽti nardi pistici preciosi: et vnxit pedes iesu: et extersit pedes eius capillis suis: et domus impleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius iudas scariotis qui erat eum traditurus. Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis per[...]ebat ad eum: sed quia fur erat et loculos habẽs ea q̃ mittebãt portabat.

Mat. 26.a. Mar. 14.a

Mat. 26.b. Mar. 14.a. Luce. 7.f.

στασεν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς. ἄφες αὐτήν, εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό. τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν, ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν. τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ καὶ ἔκραζον. ὡσαννά εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ, καθώς ἐστι γεγραμμένον. μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου. ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα. καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς. θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν. ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν. ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ. οὗτοι οὖν προσῆλθον φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν. ἔρχεται φίλιππος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ. καὶ πάλιν ἀνδρέας καὶ φίλιππος λέγουσι τῷ ἰησοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων. ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ αὐτὸς μόνος μένει. ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. ἐὰν ἐμοί διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω. καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω. πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον

Dixit ergo iesus. Sinite illam: vt in diem sepulture mee seruet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscũ: me autem non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex iudeis quia illic est et venerũt non propter iesũ tantum: sed vt lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. Cogitauerunt autem principes sacerdotũ vt et lazarum interficerent: quia multi propter illũ abibãt ex iudeis: et credebant in iesum. In crastinũ autem turba multa q̃ venerat ad diẽ festũ: cũ audissent quia venit iesus hierosolymam: acceperunt ramos palmarum et processerunt obuiam ei et clamabant. Osanna benedictus qui venit in noie domini rex israel. Et inuenit iesus asellum et sedit super eum: sicut scriptum est. Noli timere filia sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognouerunt discipuli eius primum: sed quãdo glorificatus est iesus tũc recordati sũt quia hec erant scripta de eo. Et hec fecerũt ei. Testimoniũ ergo phibebat turba que erat cum eo: quando lazarum vocauit de monumento: et suscitauit eum a mortuis. Propterea et obuiã venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerũt ad semet ipsos. Uidetis quia nihil pficimus? Ecce mũdus totus post eũ abijt. Erant autem quidã gentiles ex his qui ascenderãt vt adorarẽt in die festo. Hi ergo accesserũt ad philippũ q erat a bethsaida galilee: et rogabant eum dicentes. Domine volumus iesum videre. Uenit philippus: et dicit andree. Andreas rursum et philippus dixerũt iesu. Jesus autem respondit eis dicens. Uenit hora vt clarificetur filius hominis. Amẽ amen dico vobis: nisi granum frumẽti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipsum solũ manet. Si autem mortuũ fuerit: multũ fructũ affert. Qui amat aiam suã: perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodiet eam. Si quis mihi ministrat: me sequatur. Et vbi sum ego illic et minister meus erit. Si quis mihi ⌈ Nũc aia mea ministrauerit: honorificabit eũ pater meus. turbata est. Et quid dicã? Pater salulfica hac hora. Sed propterea veni ⌊ me ex

B

Mat. 21.a. Mar. 11.a. Luce. 19.d

Mat. 21.a. Mar. 11.b. Luce. 19.d

Mat. 21.a. Esaie. 62.d Zacha. 9.b

C

D

Mat. 10.g. 7.16.f. Mar. 8.c. Luce. 17.g.

Mat. 16.d. Mar. 14.d

εις την ώραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου το όνομα. ήλθεν ουν φωνή εκ του ουρανού. και εδόξασα και πάλιν δοξάσω. ο ουν όχλος ο εστώς και ακούσας, έλεγε βροντήν γεγονέναι. άλλοι έλεγον. άγγελος αυτώ λελάληκεν. απεκρίθη ιησούς και είπεν. ου δι εμέ αύτη η φωνή γέγονεν, αλλά δι υμάς. νυν κρίσις εστί του κόσμου. νυν ο άρχων του κόσμου τούτου εκβληθήσεται έξω. καγώ εάν υψωθώ εκ της γης πάντας ελκύσω προς εμαυτόν. τούτο δε έλεγε σημαίνων ποίω θανάτω ήμελλεν αποθνήσκειν. απεκρίθη αυτώ ο όχλος. ημείς ηκούσαμεν εκ του νόμου ότι ο χριστός μένει εις τον αιώνα. και πως συ λέγεις δει υψωθήναι τον υιόν του ανθρώπου. τις εστίν ούτος ο υιός του ανθρώπου. είπεν ουν αυτοίς ο ιησούς. έτι μικρόν χρόνον το φως μεθ υμών εστί. περιπατείτε έως το φως έχετε, ίνα μη σκοτία υμάς καταλάβη. και ο περιπατών εν τη σκοτία ουκ οίδε πού υπάγει. έως το φως έχετε πιστεύετε εις το φως, ίνα υιοί φωτός γένησθε. ταύτα ελάλησεν ο ιησούς, και απελθών εκρύβη απ αυτών. τοσαύτα δε αυτού σημεία πεποιηκότος έμπροσθεν αυτών ουκ επίστευον εις αυτόν. ίνα ο λόγος ησαΐου του προφήτου πληρωθή ον είπε. κύριε τις επίστευσε τη ακοή ημών, και ο βραχίων κυρίου τίνι απεκαλύφθη. διά τούτο ουκ ηδύναντο πιστεύειν, ότι πάλιν είπεν ησαΐας. τετύφλωκεν αυτών τους οφθαλμούς, και πεπώρωκεν αυτών την καρδίαν, ίνα μη ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και νοήσωσι τη καρδία, και επιστραφώσι και ιάσωμαι αυτούς. ταύτα είπεν ησαΐας ότε είδε την δόξαν αυτού, και ελάλησε περί αυτού. όμως μέντοι και εκ των αρχόντων πολλοί επίστευσαν εις αυτόν, αλλά διά τους φαρισαίους ουχ ωμολόγουν, ίνα μη αποσυνάγωγοι γένωνται. ηγάπησαν γαρ την δόξαν των ανθρώπων μάλλον ήπερ την δόξαν του θεού. ιησούς δε έκραξε και είπεν. ο πιστεύων εις εμέ, ου πιστεύει εις εμέ, αλλ εις τον πέμψαντά με. και ο θεωρών εμέ, θεωρεί τον πέμψαντά με. εγώ φως εις τον κόσμον ελήλυθα, ίνα πας ο πιστεύων εις εμέ, εν τη σκοτία μη μείνη. και εάν τις μου ακούση των ρημάτων και μη πιστεύση, εγώ ου κρίνω αυτόν. ου γαρ ήλθον ίνα κρίνω τον κόσμον, αλλ ίνα σώσω τον κόσμον. ο αθετών εμέ και μη λαμβάνων τα ρήματά μου, έχει τον κρίνοντα αυτόν. ο λόγος ον ελάλησα εκείνος κρινεί αυτόν εν τη εσχάτη ημέρα, ό/

in horã hãc. Pater clarifica nomẽ tuũ. Venit ergo vox de celo dicens. Et clarificaui et iterũ clarificabo. Turba ergo q̃ stabat et audierat: dicebat tonitruũ esse factũ. Alij ãt dicebãt. Angelus ei locutus est. Rñdit iesus et dixit. Nõ ꝓpter me hec vox venit: sed propter vos. Nũc iudiciũ ẽ mũdi. Nũc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra: omnia traham ad meipsũ. Hoc autẽ dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege qꝛ christus manet in eternum. Et quõ tu dicis oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicũ lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebre cõprehẽdãt. Et q̃ ambulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in lucem: vt filij lucis sitis. Hec locutus est iesus: et abijt et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum: vt sermo esaie ꝓphete impleretur quem dixit. Dñe qs credidit auditui nr̃o: et brachiũ dñi cui reuelatũ ẽ. Propterea non poterant credere: quia iterũ dixit esaias. Excecauit oculos eorum: et indurauit cor eorum: vt non videant oculis et non intelligãt corde: et conuertantur et sanem eos. Hec dixit esaias quãdo vidit gloriã eius: et locutus est de eo. Verũtamen et ex principibus multi crediderũt in eũ: sed ꝓpter phariseos nõ confitebantur: vt de synagoga non eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̃ gloriam dei. Iesus autẽ clamauit et dixit. Qui credit in me: non credit in me sed in eũ q̃ misit me. Et q̃ videt me: videt eũ qui misit me. Ego lux in mundum veni: vt omnis qui credit in me: in tenebris nõ maneat. Et si qs audierit verba mea et nõ custodierit: ego nõ iudico eũ. Nõ enim veni vt iudicẽ mũdũ: sed vt saluificẽ mũdũ. Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudicet eũ. Sermo quẽ locutus sũ: ille iudicabit eũ in nouissimo die: quia

E

Ephe. 5. b. 1. Thes. 5

F

Esa. 53. a.

Mat. 13. b. Mar. 4. b. Luce. 8. b. Actu. 28. d. Esaie. 6. d.

G

τι εγώ εξ εμαυτού ουκ ελάλησα. αλλ ο πέμψας με πατήρ αυτός μοι εντολήν έδωκε τι είπω και τι λαλήσω. και οίδα ότι η εντολή αυτού ζωή αιώνιος εστίν. α ουν λαλώ εγώ, καθώς είρηκέ μοι ο πατήρ ούτως λαλώ.

Cap. 13.

Προ δε της εορτής του πάσχα ειδώς ο ιησούς ότι ελήλυθεν αυτού η ώρα, ίνα μεταβή εκ του κόσμου τούτου προς τον πατέρα, αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω, εις τέλος ηγάπησεν αυτούς. και δείπνου γενομένου, του διαβόλου ήδη βεβληκότος εις την καρδίαν ιούδα σίμωνος ισκαριώτου ίνα αυτόν παραδώ, ειδώς ο ιησούς ότι πάντα δέδωκεν αυτώ ο πατήρ εις τας χείρας, και ότι από θεού εξήλθε και προς τον θεόν υπάγει, εγείρεται εκ του δείπνου και τίθησι τα ιμάτια, και λαβών λέντιον διέζωσεν εαυτόν. είτα βάλλει ύδωρ εις τον νιπτήρα, και ήρξατο νίπτειν τους πόδας των μαθητών, και εκμάσσειν τω λεντίω ω ην διεζωσμένος. έρχεται ουν προς σίμωνα πέτρον, και λέγει αυτώ εκείνος. κύριε συ μου νίπτεις τους πόδας. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. ο εγώ ποιώ, συ ουκ οίδας άρτι, γνώση δε μετά ταύτα. λέγει αυτώ πέτρος. ου μη νίψης τους πόδας μου εις τον αιώνα. απεκρίθη αυτώ ο ιησούς. εάν μη νίψω σε ουχ έχεις μέρος μετ εμού. λέγει αυτώ σίμων πέτρος. κύριε μη τους πόδας μου μόνον, αλλά και τας χείρας και την κεφαλήν. λέγει αυτώ ο ιησούς. ο λελουμένος ου χρείαν έχει η τους πόδας νίψασθαι, αλλ έστι καθαρός όλος. και υμείς καθαροί εστέ, αλλ ουχί πάντες. ήδει γαρ τον παραδιδόντα αυτόν. διά τούτο είπεν ουχί πάντες καθαροί εστέ. ότε ουν ένιψε τους πόδας αυτών, και έλαβε τα ιμάτια αυτού, αναπεσών πάλιν είπεν αυτοίς. γινώσκετε τι πεποίηκα υμίν. υμείς φωνείτε με ο διδάσκαλος και ο κύριος, και καλώς λέγετε. ειμί γαρ. ει ουν εγώ ένιψα υμών τους πόδας ο κύριος και ο διδάσκαλος, και υμείς οφείλετε αλλήλων νίπτειν τους πόδας. υπόδειγμα γαρ δέδωκα υμίν, ίνα καθώς εγώ εποίησα υμίν, και υμείς ποιήτε. αμήν αμήν λέγω υμίν, ουκ εστί δούλος μείζων του κυρίου αυτού, ουδέ απόστολος μείζων του πέμψαντος αυτόν. ει ταύτα οίδατε, μακάριοι εστέ εάν ποιήτε αυτά. ου περί πάντων υμών λέγω. εγώ οίδα ους εξελεξάμην αλλ ίνα η γραφή πληρωθή. ο τρώγων μετ εμού τον άρτον, επήρεν επ εμέ την πτέρ=

ego ex meipso non sum locutus: sed q̃ misit me pater: ipse mihi mandatũ dedit qd dicã et qd loquar. Et scio qꝛ mãdatũ eius vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater sic loquor.

Cap. 13.

Ante diẽ festum pasche sciens iesus qꝛ venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo: in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eũ iudas simonis scariotis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: et quia a deo exiuit et ad deum vadit: surgit a cena et ponit vestimẽta sua: et cũ accepisset linteũ precinxit se. Deinde misit aquã in peluim: et cepit lauare pedes discipulorum: et extergere linteo quo erat ꝓcinctus. Venit ergo ad simonem petrum. Et dicit ei petrus. Domine tu mihi lauas pedes? Respondit iesus: et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo: scies autẽ postea. Dicit ei petrus. Non lauabis mihi pedes in eternum. Rñdit ei iesus. Si non lauero te non habebis partẽ mecũ. Dicit ei simon petrus. Dñe non tantum pedes meos: sed et manus et caput. Dicit ei iesus. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis sed nõ oẽs. Sciebat enim qs nã eẽt q̃ traderet eũ. Propterea dixit non estis mundi omnes. Postq̃ ergo lauit pedes eorum: accepit vestimẽta sua: et cũ recubuisset iterum dixit eis. Scitis qd fecerim vobis. Vos vocatis me magister et domine et bene dicitis. Sũ etenim. Si ergo ego laui pedes vestros dominus et magister: vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis: vt quẽadmodũ ego feci vobis: ita et vos faciatis. Amen amẽ dico vobis: non est seruus maior domino suo: neq; apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Nõ de oĩbus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed vt adimpleatur scriptura. Qui mãducat mecũ panẽ: leuauit cõtra me calca=

A

Luce. 22. a.

Mat. 11. g. Luce. 10. f. sup. 6. c.

B

Galla. 6. a.

Mat. 10. c. Luce. 6. f. j. 15. f.

Psal. 40.

μαν αὐτοῦ. ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέ-
σθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ
εἰμι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὁ λαμβάνων ἐ-
άν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμ-
βάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. Ταῦτα
εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ
ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. ἔβλεπον
οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι
περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν
μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ
ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ σίμων
πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.
ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ
λέγει αὐτῷ. κύριε τίς ἐστιν. ἀποκρίνεται ὁ
ἰησοῦς. ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψω-
μίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δί-
δωσιν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτῃ. καὶ μετὰ
τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατα-
νᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὃ ποιεῖς ποί-
ησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀ-
νακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐ-
δόκουν ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰού-
δας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν
χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτω-
χοῖς ἵνα τι δῷ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖ-
νος εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νὺξ ὅτε ἐξῆλθε. λέ-
γει ὁ ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ
θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει
αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.
τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί. ζητήσετε
με. καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅ-
που ὑπάγω ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδω-
μι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγά-
πησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλή-
λους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ
μαθηταί ἐστε ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλή-
λοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε ποῦ
ὑπάγεις. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅπου
ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί με νῦν ἀκολουθῆ-
σαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐ-
τῷ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀ-
κολουθῆσαι ἄρτι, τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ
θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τὴν ψυ-
χήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις. ἀμὴν ἀμὴν λέ-
γω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀ-
παρνήσῃ με τρίς. Cap.14.

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύε-
τε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί
εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. πορεύομαι

neũ suũ. Amodo dico vobis priusq̃ fiat
vt cum factũ fuerit credatis: q2 ego
sũ. Amẽ amẽ dico vobis: q̃ accipit si Mat.10.g. Luce.10.c.
quẽ misero: me accipit. Qui aũt me ac C
cipit: accipit eum qui me misit. Cũ hec
dixisset iesus turbatus est spiritu: et
ꝓtestatus est ⁊ dixit. Amen amẽ dico vo Mat.26.b. Mar.14.b Luce.22.c.
bis q2 vnus ex vobis tradet me. Aspicie
bant ergo ad inuicem discipuli hesitãtes
de quo diceret. Erat ergo recũbẽs vnus J.21.f.
ex discipulis eius in sinu iesu
quẽ diligebat iesus. Innuit ergo huic si
mõ petrus ⁊ dixit ei. Quis ẽ de quo dicit.
Itaq̃ cũ recubuisset ille supra pectus iesu
dicit ei Domine quis est? Respondit
iesus. Ille est cui ego intinctum panez
porrexero. Et cum intinxisset panẽ de
dit iude simonis scariote. Et post
buccellã introiuit in eum sathanas.
Et dicit ei iesus. Quod facis fac
citius. Hoc aũt nemo sciuit discũbentiũ
ad qd dixerit ei. Quidã enim putabãt
quia loculos habebat iudas
q2 dixisset ei iesus: eme ea que
opus sũt nobis ad diẽ festũ: aut egenis
vt aliqd daret. Cum ergo accepisset ille
bucellã: exiuit cõtinuo. Erat aũt nox. D
Cũ ergo exisset dixit iesus. Nũc clarifi
catus ẽ filius hois: ⁊ deus clarificatus est in
eo. Si deus clarificatus ẽ i eo: ⁊ deus cla
rificabit eũ in semetipo: ⁊ ꝯtinuo clarifi
cabit eũ. Filioli: adhuc modicũ vobiscũ
sũ. Queretis me: ⁊ sicut dixi iudeis: quo sup.7.e.
ego vado vos non potestis venire.
Et vobis dico mõ. Mãdatũ nouũ do 1.Cor.4.d Ephe.5.a Philip.3.c 1.Thes.4.b
vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi
vos vt et vos diligatis inuicem.
In hoc cognoscent oẽs q2 discipuli mei
estis: si dilectionẽ habueritis ad inuicẽ.
Dicit ei simon petrus. Domine quo
vadis. Respondit iesus. Quo
ego vado non potes me modo sequi:
sequeris aũt postea. Dicit ei
petrus. Quare non possum te sequi
modo? Animam meam pro te
ponam. Respondit ei iesus. Animam
tuam pro me pones. Amen amen di- Mat.26.c. Mar.14.d Luce.22.c.
co tibi: non cantabit gallus donec
ter me neges. Cap.14.

Et ait discipulis suis. Nõ turbetur cor A
vestrũ neq̃ formidet. Creditis i deũ ⁊
in me credite. In domo patris mei mã
siões multe sũt. Si quo minus: dixisse vo

ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ
καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι
καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵ-
να ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου
ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.
λέγει αὐτῷ θωμᾶς κύριε οὐκ οἴδαμεν ποῦ
ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέ-
ναι. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς
καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται
πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκει-
τέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ
ἀπάρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐ-
τόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος. κύριε δεῖξον ἡ-
μῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. λέγει αὐτῷ
ὁ ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι,
καὶ οὐκ ἔγνωκάς με. φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς
ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέ-
γεις δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. οὐ πιστεύεις ὅ-
τι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐσ-
τι. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυ-
τοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων
αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι ὅτι ἐ-
γὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐσ-
τιν. εἰ δὲ μὴ διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ
μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς
ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει,
καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς
τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅτι ἂν αἰ-
τήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω,
ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰ-
τήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. ἐὰν
ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσα-
τε. καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον
παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑ-
μῶν εἰς τὸν αἰῶνα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θε-
ωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γι-
νώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει. καὶ ἐν ὑ-
μῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρ-
χομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος
με οὐκέτι θεωρεῖ. ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι
ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ-
ρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί
μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων
τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός
ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγα-
πηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐγὼ ἀ-
γαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυ-
τόν. λέγει αὐτῷ ἰούδας οὐχ ὁ ἰσκαριώτης.
κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμ-
φανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ. ἀπε-
κρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐάν τις ἀγαπᾷ
με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ

bis: q2 vado parare vobis locũ. Et si abiero
et preparauero vobis locũ: iterũ venio
et accipiam vos ad meipsum: vt
vbi sum ego ⁊ vos sitis. Et quo
ego vado scitis: et viam scitis.
Dicit ei thomas. Dñe nescimus quo
vadis: et quomodo possumus viã scire?
Dicit ei iesus. Ego sum via
veritas ⁊ vita. Nemo venit
ad patrẽ nisi per me. Si cognouissetis
me: et prẽz meũ vtiq̃ cognouissetis. Et
amodo cognoscetis eum: ⁊ vidistis eũ.
Dicit ei philippus. Dñe ostende nobis
patrem ⁊ sufficit nobis. Dicit ei
iesus. Tanto tempore vobiscum sum
⁊ nõ cognouistis me? Philippe q̃ vidit
me vidit patrem: ⁊ quomodo tu dicis
ostẽde nobis patrem. Non credis quia
ego in patre ⁊ pater in me est?
Uerba que ego loquor vobis a meipo
non loquor. Pater aũt in me manens B
ipse facit opera. Non creditis quia ego
in patre et pater in me est.
Alioquin propter opera ipsa credite. sup.5.f.
Amen amen dico vobis: qui credit in
me opera que ego facio ⁊ ipse faciet:
et maiora horũ faciet quia ego ad J.16.d.
prẽz vado. Et quodcũq̃ petieritis prẽz
in nomine meo: hoc faciam:
vt glificet pater in filio. Si qd petieri Mat.21.d. Mar.11.c. J.15.b.⁊.16 f.
tis me in nomine meo: hoc faciam. Si
diligitis me mandata mea seruate.
Et ego rogabo patrem et alium
paclitũ dabit vobis vt maneat vobiscũ
in eternum spiritum veritatis:
quẽ mũdus nõ potest accipere: q2 nõ vi-
det eum: nec scit eum. Uos aũt cogno
scetis eum: q2 apud vos manet ⁊ in vo
bis erit. Nõ relinquã vos orphanos: ve
niã ad vos. Adhuc modicum et mũdus
me iã nõ videt. Uos aũt videtis me q2 C
ego viuo ⁊ vos viuetis. In illo die
vos cognoscetis quia ego sum in patre
meo ⁊ vos i me ⁊ ego i vobis. Qui hz
mandata mea ⁊ seruat ea: ille
est q̃ diligit me. Qui aũt diligit me: dili Mat.10.g. ⁊.18.a.⁊.25 f.
getur a patre meo. Et ego diligam
eum ⁊ manifestabo ei meipsum. Luce.10.c.
Dicit ei iudas non ille scariotis.
Dñe qd factũ ẽ q2 manifestaturus es no
bis teipsum ⁊ non mundo? Respondit
iesus et dixit ei. Si quis diligit
me sermonem meum seruabit: ⁊ pater

μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευ
σόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ
μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τη
ρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός,
ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. ταῦτα
λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. ὁ δὲ πα
ράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ
πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς δι
δάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ
εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην
τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. οὐ καθὼς ὁ κόσμος
δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσ
θω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσα
τε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι
πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι
εἶπον πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πα
τήρ μου μείζων μού ἐστι. καὶ νῦν εἴρηκα ὑ
μῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύ
σητε. οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. ἔρ
χεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων καὶ ἐν ἐμοὶ
οὐκ ἔχει οὐδέν. ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι
ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατο
μοι ὁ πατὴρ οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγω
μεν ἐντεῦθεν. Cap.15.
Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πα
τήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν
ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό. καὶ πᾶν
τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείο
να καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε, δι
ὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν
ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύ
ναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μεί
νῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ
ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς
τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐ
τῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. ὅτι χωρὶς
ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις
μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ
ἐξηράνθη. καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ
πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. ἐὰν μείνητε
ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ,
ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε καὶ γενήσεται ὑμῖν.
ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρ
πὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μα
θηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠ
γάπησα ὑμᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.
ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν
τῇ ἀγάπῃ μου. καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς
τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐ
τοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵ
να ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑ
μῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵ
να ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑ

meus diliget eum: et ad eum veniem9:
et mansionē apud eū faciem9. ⌈ suat.
Qui nō diligit me sermones meos nō
Et sermonē quē audistis nō est meus:
sed eius qui misit me patris. Hec
locut9 sū vobis apud vos manēs. Pa
raclitus aūt spiritus sanctus quē mittet
pater in nomine meo: ille vos docebit
omnia et suggeret vobis oīa quecunq
dixero vobis. Pacē relinquo vobis: pa
cē meā do vobis. Non quomodo mūd9 D
dat ego do vobis. Non turbetur
cor vestrum neq formidet. Audistis
qr ego dixi vobis: vado et venio
ad vos. Si diligeretis me gauderetis vti
vado ad patrem: quia pater ⌊q3: qr
maior me est. Et nunc dixi vobis
priusq̄ fiat vt cum factū fuerit creda
tis. Iam nō multa loquar vobiscū. Ve
nit enim princeps mūdi huius: et in me
nō hz quicq̄. Sz vt cognoscat mūd9: qr
diligo patrem: et sicut mandatū dedit
mihi pater sic facio. Surgite eamus
hinc. Cap.15.
Ego sum vitis vera: et pater A
me9 agricola est. Omē palmitē i
me nō ferentē fructū tollet eū: et omē
qui fert fructum purgabit eum vt
fructū pl9 afferat. Iā vos mūdi estis p
pter sermonē quē locut9 sū vobis: Ma
nete i me et ego in vobis. Sicut pal
mes nō pōt ferre fructū a semetipo nisi
manserit in vite: sic nec vos nisi
in me manseritis. Ego sum vitis vos
palmites: qui manet in me et ego i eo
hic fert fructum multum: quia sine
me nihil potestis facere. Si quis
i me nō mānserit mittet foras sicut pal
arescet: et colligent eum et in ⌊mes et
ignem mittent et ardet. Si manseritis Mat.11.d.
in me et verba mea in vobis manserint Mar.11.c.
quodcūq voluerit is petetis et fiet vobis. sup.14.d. i.16.f.
In hoc clarificat9 ē pr̄ me9 vt fructū
plimū afferatis: et efficiamini mei discipli.
Sicut dilexit me pater et ego dilexi
vos. Manete in dilectione mea. B
Si pcepta mea seruaueritis: manebitis i
dilectione mea: sicut et ego patris mei
precepta seruaui: et maneo
in ei9 dilectiōe. Hec locut9 sū vobis vt
gaudiū meū in vobis sit: et gaudiū ve
strū impleatur. Hoc est preceptū meū vt 1.Cor.4.d
diligatis inuicem sicut dilexi vos. Ephe.5.a.

μᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει,
ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν
φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ,
ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.
οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦ
λος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑ
μᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκου
σα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν.
οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξε
λεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς
ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρ
πὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν
πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. ταῦ
τα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλή
λους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε
ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ
τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον
ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ,
ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσ
μου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. μνη
μονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑ
μῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρί
ου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώ
ξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ
τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα
πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομα
μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.
εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρ
τίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔ
χουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ
μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ
ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλ
λος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν
δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ
τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λό
γος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι
ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παρά
κλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πα
τρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ
πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει
περὶ ἐμοῦ, καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι
ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε. Cap.16.
Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδα
λισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν
ὑμᾶς. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκ
τείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν
τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ
ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦ
τα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥ
ρα μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶ
πον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ
εἶπον ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑ
πάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ

Maiorē hac dilectionē nemo habet: q̄ Phili.3.d.
vt animā suam ponat quis pro 1.The.4.b
amicis suis. Vos amici mei estis: 1.Joh.4.c
si feceritis que ego precipio vobis.
Iā non dicam vos seruos: qr seruus
nescit quid faciat dñs eius. Vos
aūt dixi amicos: quia oīa quecūq au
diui a patre meo nota feci vobis.
Non vos me elegistis: sed ego elegi 1.Johā.5.c
vos: et posui vos vt Mat.10.f.
catis et fructum afferatis: et fructus Mar.10.g. C
vester maneat: vt quodcunq petieritis
patrē in nomine meo det vobis. Hec 1.Johā.5.d
mando vobis vt diligatis inuicem.
Si mundus vos odit: scitote
qr me priorē vobis odio hūit. Si de mū
do fuissetis: mūdus quod suum erat
diligeret. Qr vero de mūdo nō estis:
sed ego elegi vos de mundo:
propterea odit vos mundus. Memēto
te sermonis mei quem ego dixi vobis.
Non est seruus maior domino Mat.10.c.
suo. Si me psecuti sūt et vos psequēt. Luce.6.f.
Si sermonem meum seruauerūt: et Mat.24.b
vestrum seruabunt. Sed hec Mar.13.b Luce.21.c.
omnia facient vobis propter nomen D
meū: quia nesciunt eū qui misit me.
Si nō venissē et locutus fuissē eis: pec
catū nō hērent. Nūc āt excusationē non
de peccato suo. Qui me ⌊hūt
odit et patrem meum odit. Si
opera nō fecissē in eis que nemo alius
fecit: peccatum non haberent. Nunc
aūt et viderunt: et oderunt et me et
patrem meū. Sed vt adipleatur sermo
qui in lege eorum scriptus est: quia Psal.108
odio habuerūt me gratis. Cū āt venerit
quē ego mittā vobis a pře ⌊paclit9
spiritum veritatis qui a
patre procedit: ille testimoniū phibebit
de me: et vos testimoniū phibebitis qr
ab initio mecum estis. Cap.16.
Hec locut9 sū vobis vt nō scanda A
lizemini. Absq synagogis facient Mat.10.c.
vos. Sed venit hora vt oīs qui inter Mar.13.b.
ficit vos: arbitretur obsequiū se prestare Luce.21.b.
deo. Et hec facient vobis: quia non
nouerunt patrem neq me. Sed hec
locut9 sum vobis vt cum venerit hora
eorum: reminiscamini quia ego dixi
vobis. Hec autē vobis ab initio non
dixi quia vobiscū eram. Et nunc vado
ad eum qui misit me: et

Q

ουδείς εξ υμών ερωτά με πού υπάγεις.
αλλ᾽ ότι ταύτα λελάληκα υμίν, η λύ-
πη πεπλήρωκεν υμών την καρδίαν. αλλ᾽ ε-
γώ την αλήθειαν λέγω υμίν, συμφέρει υ-
μίν ίνα εγώ απέλθω. εάν γαρ εγώ μη α-
πέλθω, ο παράκλητος ουκ ελεύσεται προς
υμάς. εάν δε πορευθώ, πέμψω αυτόν
προς υμάς. και ελθών εκείνος ελέγξει τον
κόσμον περί αμαρτίας, και περί δικαιο-
σύνης και περί κρίσεως. περί αμαρτίας
μεν, ότι ου πιστεύουσιν εις εμέ. περί δι-
καιοσύνης δε, ότι προς τον πατέρα μου
υπάγω, και ουκέτι θεωρείτέ με. περί δε
κρίσεως, ότι ο άρχων του κόσμου τού-
του κέκριται. έτι πολλά έχω λέγειν υ-
μίν, αλλ᾽ ου δύνασθε βαστάζειν άρτι. ό-
ταν δε έλθη εκείνος το πνεύμα της αληθεί-
ας, οδηγήσει υμάς εις πάσαν την αλήθειαν
ου γαρ λαλήσει αφ᾽ εαυτού, αλλ᾽ όσα αν
ακούση λαλήσει, και τα ερχόμενα αναγ-
γελεί υμίν. εκείνος εμέ δοξάσει, ότι εκ του
εμού λήψεται, και αναγγελεί υμίν. πάν-
τα όσα έχει ο πατήρ εμά εστί. διά τού-
το είπον ότι εκ του εμού λαμβάνει, και α-
ναγγελεί υμίν. μικρόν και ου θεωρείτέ με,
και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με, ότι υπά-
γω προς τον πατέρα. είπον ουν εκ των
μαθητών αυτού προς αλλήλους. τί εστί
τούτο ο λέγει ημίν, μικρόν και ου θεω-
ρείτέ με, και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με,
και ότι εγώ υπάγω προς τον πατέρα. έ-
λεγον ουν. τούτο τι εστίν ο λέγει το μι-
κρόν. ουκ οίδαμεν τι λαλεί. έγνω ουν ο ιη-
σούς ότι ήθελον αυτόν ερωτάν, και είπεν
αυτοίς περί τούτου ζητείτε μετ᾽ αλλήλων
ότι είπον μικρόν και ου θεωρείτέ με, και πά-
λιν μικρόν και όψεσθέ με. αμήν αμήν λέ-
γω υμίν, ότι κλαύσετε και θρηνήσετε υμείς,
ο δε κόσμος χαρήσεται. υμείς δε λυπηθή-
σεσθε, αλλ᾽ η λύπη υμών εις χαράν γε-
νήσεται. η γυνή όταν τίκτη λύπην έχει ότι
ήλθεν η ώρα αυτής. όταν δε γεννήση το
παιδίον, ουκέτι μνημονεύει της θλίψεως
διά την χαράν, ότι εγεννήθη άνθρωπος εις
τον κόσμον. και υμείς ουν λύπην μεν νυν
έχετε. πάλιν δε όψομαι υμάς, και χαρή-
σεται υμών η καρδία, και την χαράν υμών
ουδείς αίρει αφ᾽ υμών. και εν εκείνη τη η-
μέρα εμέ ουκ ερωτήσετε ουδέν. αμήν α-
μήν λέγω υμίν, ότι όσα αν αιτήσητε
τον πατέρα εν τω ονόματί μου, δώ-
σει υμίν. έως άρτι ουκ ητήσατε ουδέν εν

nemo ex vobis interrogat me quo vadis.
Sed quia hec locutus sum vobis: tristi-
tia impleuit cor vestrum. Sed ego
veritatem dico vobis: expedit vobis
vt ego vadam. Si enim ego non abiero
paraclitus non veniet ad
vos: si aũt abiero mittam eum
ad vos. Et cum venerit ille arguet
mundum de peccato: et de iustitia
et de iudicio. De peccato
quidẽ: quia non crediderũt in me. De iu- B
stitia vero: quia ad patrẽ
vado et iam non videbitis me. De
iudicio aũt: quia princeps mundi huius
iam iudicatus est. Adhuc multa hẽo vo-
bis dicere: sed nõ potestis portare mõ.
aũt venerit ille spiritus veritatis: ⌊ Cum
docebit vos omnem veritatem.
Non .n. loquetur a semetipso: sed que-
cũqȝ audiet loquetur: et que ventura sũt annũ-
ciabit vobis. Ille me clarificabit: quia de
meo accipiet et annũciabit vobis. Oĩa Mat. 11.g. Luce. 10.f.
quecũqȝ habet pater mea sũt. Propte-
rea dixi: quia de meo accipiet et annũcia-
bit vobis. Modicũ et iã nõ videbitis me:
et iterũ modicũ et videbitis me: quia va-
do ad patrem. Dixerunt ergo ex
discipulis eius adinuicem. Quid est
hoc quod dicit nobis modicũ et nõ videbi-
tis me: et iterum modicũ et videbitis me
et quia vado ad patrem? Dicebant
ergo. Quid est hoc quod dicit modicũ?
Nescimus quid loquitur. Cognouit autẽ ie-
sus quia volebãt eũ interrogare et dixit
eis. De hoc queritis inter vos: C
quia dixi modicũ et nõ videbitis me: et ite-
rũ modicũ et videbitis me. Amẽ amẽ di-
co vobis: quia plorabitis et flebitis vos
mũdus autẽ gaudebit. Vos aũt cõtrista- Hiere. 31.c.
bimini sed tristitia vestra vertetur in gaudiũ. Ioã. 4.c.
Mulier cum parit tristitiam habet: quia
venit hora eius. Cum aũt peperit
puerum iam non meminit pressure
propter gaudium: quia natus est hõ in
mũdũ. Et vos igitur nũc quidẽ tristitiã
habetis. Iterũ autẽ videbo vos: et gaude-
bit cor vestrum: et gaudium vestrum
nemo tollet a vobis. Et in illo die
me nõ interrogabitis quicquam. Amen amen Mat. 21.d.
dico vobis: si quid petieritis Mar. 11.c.
patrem in nomine meo dabit sup. 14.d.
vobis. Vsqȝ modo nõ petistis quicquam in

τω ονόματί μου. αιτείτε και λήψεσθε, ίνα
η χαρά υμών η πεπληρωμένη. ταύτα
εν παροιμίαις λελάληκα υμίν. αλλ᾽ έρχε-
ται ώρα ότε ουκέτι εν παροιμίαις λαλή-
σω υμίν, αλλά παρρησία περί του πατρός
αναγγελώ υμίν. εν εκείνη τη ημέρα εν τω
ονόματί μου αιτήσεσθε. και ου λέγω υμίν
ότι εγώ ερωτήσω τον πατέρα περί υμών.
αυτός γαρ ο πατήρ φιλεί υμάς, ότι υμείς
εμέ πεφιλήκατε, και πεπιστεύκατε ότι εγώ
παρά του θεού εξήλθον. εξήλθον παρά του
πατρός, και ελήλυθα εις τον κόσμον. πά-
λιν αφίημι τον κόσμον, και πορεύομαι προς
τον πατέρα. λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυ-
τού. ίδε νυν παρρησία λαλείς, και παροιμί-
αν ουδεμίαν λέγεις. νυν οίδαμεν ότι οί-
δας πάντα, και ου χρείαν έχεις ίνα τις σε
ερωτά. εν τούτω πιστεύομεν ότι από θεού
εξήλθες. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. άρτι πι-
στεύετε. ιδού έρχεται ώρα, και νυν ελήλυ-
θεν, ίνα σκορπισθήτε έκαστος εις τα ίδια και
εμέ μόνον αφήτε. και ουκ ειμί μόνος, ό-
τι ο πατήρ μετ᾽ εμού εστί. ταύτα λελά-
ληκα υμίν, ίνα εν εμοί ειρήνην έχητε. εν τω
κόσμω θλίψιν έχετε, αλλά θαρσείτε, εγώ
νενίκηκα τον κόσμον. Cap. 17.

Ταύτα ελάλησεν ο ιησούς, και επήρε τους
οφθαλμούς αυτού εις τον ουρανόν και
είπε. πάτερ ελήλυθεν η ώρα, δόξασόν σου
τον υιόν, ίνα και ο υιός σου δοξάση σε. κα-
θώς έδωκας αυτώ εξουσίαν πάσης σαρκός
ίνα παν ο δέδωκας αυτώ, δώσει αυ-
τοίς ζωήν αιώνιον. αύτη δε εστίν η αιώνιος
ζωή, ίνα γινώσκωσί σε τον μόνον αληθινόν
θεόν, και ον απέστειλας ιησούν χριστόν. ε-
γώ σε εδόξασα επί της γης, το έργον ετε-
λείωσα ο δέδωκάς μοι ίνα ποιήσω. και νυν
δόξασόν με συ πάτερ παρά σεαυτώ τη δό-
ξη η είχον προ του τον κόσμον είναι παρά
σοι. εφανέρωσά σου το όνομα τοις ανθρώ-
ποις, ους δέδωκάς μοι εκ του κόσμου. σοι ή-
σαν, και εμοί αυτούς δέδωκας, και τον λό-
γον σου τετηρήκασι. νυν έγνωκαν ότι πάν-
τα όσα δέδωκάς μοι παρά σου εστίν, ότι
τα ρήματα α δέδωκάς μοι δέδωκα αυ-
τοίς, και αυτοί έλαβον, και έγνωσαν αλη-
θώς ότι παρά σου εξήλθον, και επίστευσαν
ότι συ με απέστειλας. εγώ περί αυτών ερω-
τώ, ου περί του κόσμου ερωτώ, αλλά πε-
ρί ων δέδωκάς μοι, ότι σοι εισί. και τα ε-
μά πάντα σα εστί, και τα σα εμά. και δε-
δόξασμαι εν αυτοίς. και ουκέτι ειμί εν τω
κόσμω, και ούτοι εν τω κόσμω ει-

noĩe meo. Petite et accipietis: vt 1. Johã. 1.b
gaudium vestrum sit plenum. Hec D
in prouerbijs locutus sum vobis. Venit
hora cum iam nõ in prouerbijs loquar
vobis: sed palam de patre meo
annunciabo vobis. In illo die in
noĩe meo petetis. Et non dico vobis
quia ego rogabo patrem de vobis.
Ipse enim pater amat vos quia vos
me amastis: et credidistis quia
ex deo exiui. Exiui a
patre et veni in mundum. Iterum
relinquo mundum: et vado ad
patrem. Dicunt ei discipuli eius.
Ecce nunc palam loqueris et prouerbiũ
nullum dicis. Nunc scimus quia scis
omnia: et non opus est tibi vt quis te
interroget. In hoc credimus: quia a deo
existi. Respondit eis iesus. Modo cre-
ditis. Ecce venit hora et iam venit Mat. 26.c. Mar. 14.c.
vt dispergamini vnusquisqȝ in propria et Zacha. 13.c
me solum relinquatis: et nõ sũ solus quia y. Venit. in grec. preterit
pater mecũ est. Hec locutus sum vobis tẽporis.
vt in me pacem habeatis. In
mũdo pressurã habebitis: sed confidite: ego
vici mundum. Cap. 17.

Hec locutus est iesus: et subleuatis A
oculis in celum
dixit. Pater venit hora clarifica
filiũ tuũ vt filius tuus clarificet te. Si-
cut dedisti ei potestatem omnis carnis
vt omne quod dedisti ei det eis
vitam eternam. Hec est autem
vita eterna vt cognoscãt te solũ deũ ve-
rum: et quem misisti iesum xpm. Ego
te clarificaui super terram: opus cõsũ-
maui quod dedisti mihi vt faciã. Et nũc
clarifica me tu pater apud temetipsũ clari-
tate quã habui priusqȝ mũdus fieret apud
te. Manifestaui nomen tuum hoibus
quos dedisti mihi de mũdo. Tui erãt
et mihi eos dedisti: et sermonem
tuũ seruauerũt. Nũc cognouerũt quia oĩa
que dedisti mihi abs te sunt. Quia B
verba que dedisti mihi dedi eis:
et ipsi acceperunt et cognouerunt vere
quia a te exiui et crediderunt
quia tu me misisti. Ego pro eis rogo:
non pro mundo rogo sed pro ⌈ mea
his quos dedisti mihi quia tui sũt. Et
oĩa tua sũt et tua mea sũt: et clarificatus
sum in eis. Et iam nõ sum in
mundo: et hi in mundo

σί, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ οὓς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Cap. 18.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται

sunt: et ego ad te venio. Pater sancte serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi: ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodivi: et nemo ex eis periit nisi filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: et hec loquor in mundo: ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum et mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo: sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum: ita et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum: ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum: sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te: ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus quia tu me misisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis: ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me: ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego et illi sint mecum: ut videant claritatem meam quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste mundus te non cognovit: ego autem te cognovi: et hi cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: et ego in ipsis.

Psal. 108. C D Mat. 11. g. Luce. 10. f.

Cap. 18.

Hec cum dixisset iesus egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: ubi erat hortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et iudas qui tradebat eum locum: quia frequenter iesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros: venit

A Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. d. — Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. c.

ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητεῖτε, οἱ δὲ εἶπον. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν. ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ πίω αὐτό. ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτὸν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, λέγει ἐκεῖνος. οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες ὅτι ψύχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. τί με ἐπερωτᾷς, ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς, ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔ-

illuc cum laternis et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum: processit et dixit eis. Quem queritis? Responderunt ei. Iesum nazarenum. Dicit eis iesus. Ego sum. Stabat autem et iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos. Quem queritis. Illi autem dixerunt. Iesum nazarenum. Respondit iesus. Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit. Quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam. Simon ergo petrus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen servo malchus. Dixit ergo iesus petro. Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum. Cohors autem et tribunus et ministri iudeorum comprehenderunt iesum: et ligaverunt eum et adduxerunt eum ad annam primum. Erat enim socer caiphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem caiphas qui consilium dederat iudeis: quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem iesum simon petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici: et introivit cum iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici et dixit ostiarie et introduxit petrum. Dixit ergo petro ancilla ostiaria. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille. Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas: quia frigus erat: et calefaciebant se. Erat autem cum eis et petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei iesus. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit

Mat. 26. e. Mar. 14. e. Luce. 22. e. — B — Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. — Mat. 26. f. Mar. 14. f. Luce. 22. f. — Mat. 26. g. Mar. 14. g. Luce. 22. f. — Mat. 26. f. Mar. 14. e. Luce. 22. f. — C — Mat. 26. g. Mar. 14. g.

δωκε ράπισμα τῷ ἰησοῦ εἰπών. οὕτως ἀ=
ποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰη=
σοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα μαρτύρησον πε
ρὶ τοῦ κακοῦ, εἰ δὲ καλῶς τί με δέρεις. ἀ=
πέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊ
άφαν τὸν ἀρχιερέα. ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑσ
τὼς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ.
μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ. ἠρνή
σατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. λέγει
εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγε
νὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ
ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ. πάλιν
οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκ=
τωρ ἐφώνησεν. ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀ=
πὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ
πρωῒ καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραι=
τώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγω=
σι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς
αὐτοὺς καὶ εἶπε. τίνα κατηγορίαν φέρετε
κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀπεκρίθησαν
καὶ εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός,
οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν
αὐτοῖς ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ
κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον
οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀ=
ποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ
πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ
ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ
πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνη=
σε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βα=
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰη=
σοῦς. ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι
σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος.
μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι. τὸ ἔθνος τὸ σὸν
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποί
ησας. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οὐκ
ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσ
μου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέ=
ται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδο=
θῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ
οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλά=
τος. οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ. ἀπεκρίθη ὁ ἰη=
σοῦς. σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ
εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυ
θα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀλη=
θείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου
τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος. τί ἐστιν
ἀλήθεια. καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν
πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἐ=
γὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. ἔστι
δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω
ἐν τῷ πάσχα. βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπο=
λύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων. ἐκραύγα

alapam iesu dicens. Sic rñdes Luce.22.g.
pontifici? Respondit ei iesus.
Si male locutꝰ sũ testioniũ phibe de
malo: si aũt bñ quid me cedis. Et misit Mat.26.f. Mar.14.f. Luce.22.f.
eum annas ligatum ad cayphan
pontificẽ. Erat aũt simon petrus stans
et calefaciens se. Dixerunt ergo ei.
Nunqd̃ ⁊ tu ex discipulis eius es? Ne
gauit ille et dixit. Non sum. Dicit ei
vnus ex seruis pontificis cognatus eius
cuius abscidit petrus auriculã. Nõne
ego te vidi in horto cum illo? Iterum
ergo negauit petrus: et statim gallus
cantauit. Adducunt ergo iesum a Mat.26.a. Mar.15.a. Luce.23.a.
caypha in pretorium. Erat autem
mane ⁊ ipsi non introierunt in pretoriũ
vt nõ cõtaminarent: sed vt manduca=
rẽt pascha. Exiuit ergo pilatus ad
eos foras ⁊ dixit. Quã accusationẽ affer
tis aduersus hoiem hunc? Respõderunt
⁊ dixerũt ei. Si nõ esset hic malefactor:
non tibi tradidissemus eũ. Dixit ergo
eis pilatus. Accipite eum vos: et
secundũ legẽ vestrã iudicate eũ. Dixerũt
ergo ei iudei. Nobis nõ licet iterficere
quemq̃. Vt sermo iesu D
impleret quẽ dixit: significãs qua morte
esset moriturꝰ. Introiuit ergo iterũ in Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a.
pretorium pilatus: et vocauit
iesum et dixit ei. Tu es rex
iudeorum. Respondit iesus.
A temetipso hoc dicis: an alij
dixerunt tibi de me? Respondit pilatꝰ.
Nunquid ego iudeus sum? Gens tua
et põtifices tradiderũt te mihi. Quid fe
cisti. Respondit iesus. Regnũ meũ non
est de hoc mundo. Si ex hoc mundo
esset regnum meum: ministri
mei vtiq̃ decertarent vt non traderer
iudeis. Nunc autem regnum meum
non est hinc. Dixit itaq̃ ei pilatus.
Ergo rex es tu? Respondit iesus.
Tu dicis q̃ rex sum ego. Ego
in hoc natꝰ sum: et ad hoc veni
in mũdum vt testimoniũ phibeã vitati.
Omis qui est ex veritate audit vocẽ me
am. Dicit ei pilatus. Quid est
veritas? Et cũ hoc dixisset: iterum exi
uit ad iudeos et dicit eis. Ego
nullam inuenio in eo causam. Est Mat.27.b. Mar.15.b.
aũt ɔsuetudo vobis vt vnũ dimittã vobis
in pascha. Vultis ergo dimittam vobis
regem iudeorum. Clamauerunt Mat.27.b.

σαν οὖν πάντες λέγοντες. μὴ τοῦτον, ἀλ
λὰ τὸν βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃσ
τής. Cap.19.
Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν
καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται πλέ
ξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐ=
τοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν πε=
ριέβαλον αὐτόν, καὶ ἔλεγον. χαῖρε ὁ βασι=
λεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥα=
πίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος
καὶ λέγει αὐτοῖς ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔ=
ξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν
εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω φορῶν
τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυ=
ροῦν ἱμάτιον, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἴδε ὁ ἄνθρω
πος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες. σταύρω=
σον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πι=
λάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσα=
τε. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.
ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον
ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.
ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λό
γον, μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ
πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ. πό
θεν εἶ σύ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδω=
κεν αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος. ἐμοὶ
οὐ λαλεῖς. οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω
σταυρῶσαι σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαι
σε. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐ
δεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄ=
νωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι, μεί
ζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πι=
λάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκρα
ζον λέγοντες. ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ
φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυ=
τὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλά
τος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω
τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος
εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊ=
στὶ δὲ γαβαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσ=
χα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαί
οις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. οἱ δὲ ἐκραύγα=
σαν. ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐ
τοῖς ὁ πιλάτος. τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυ=
ρώσω. ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν
βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα. τότε οὖν παρέδω=
κεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. παρέλα=
βον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἤγαγον. καὶ βαστά=
ζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν
λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑ=
βραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρω=

rursũ omnes dicentes. Non hunc: sed Mar.15.b. Luce.23.c.
barrabam. Erat autem barrabas
latro. Cap.19.
Tunc ergo apprehendit pilatus iesũ A
⁊ flagellauit. Et milites plectẽtes Mat.27.c. Mar.15.c.
coronã de spinis imposuerũt capiti eiꝰ:
et veste purpurea circundederunt
eũ. Et veniebãt ad eũ ⁊ dicebãt. Aue rex
iudeorũ. Et dabant ei alapas.
Exiuit ergo iterum pilatus foras Luce.23.a.
⁊ dicit eis. Ecce adduco vobis eũ foras
vt cognoscatis: q̃ nullã iuenio ĩ eo cau
sam. Exiuit ergo iesus foras portans Mat.27.c. Mar.15.c.
spineam coronam et purpureum
vestimentum: ⁊ dicit eis. Ecce homo.
Cum ergo vidissent eum pontifices et Mat.27.c. Mar.15.b. Luce.23.c.
ministri clamabant dicentes. Crucifige
crucifige eum. Dicit eis pilatus.
Accipite eum vos ⁊ crucifigite.
Ego enim non inuenio in eo causam. Luce.23.a.
Responderũt ei iudei. Nos legem
habemus: ⁊ secũdum legem nr̃am debet
mori quia filium dei se fecit.
Cum ergo audisset pilatꝰ hunc sermo= Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a.
nem: magis timuit. Et ingressus est
pretorium iterũ: et dicit ad iesum. Vn
de es tu? Jesus aũt responsũ non dedit
ei. Dicit ergo ei pilatus. Mihi
non loqueris? Nescis q̃ ptãtem hẽo
crucifigere te: ⁊ ptãtẽ habeo dimittere
te? Rñdit iesus. Non haberes ptãtem
aduersũ me vllã: nisi tibi datũ eẽt desu
per. Propterea q̃ me tradidit tibi ma=
ius peccatũ habet. Exinde querebat pila B
tus dimittere eum. Judei aũt clamabãt
dicentes. Si hunc dimittis non es
amicus cesaris. Omnis eni qui se regem Actu.15.a.
facit contradicit cesari. Pilatus autem
cũ audisset hos sermones: adduxit fo
ras iesum et sedit pro tribunali
in loco qui dicitur lithostratos hebrai=
ce aũt gabata. Erat aũt pasceue pasche
hora quasi sexta. Et dicit iudeis.
Ecce rex vester. Illi autem clamabãt. Luce.23.c. Mar.15.b.
Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis
pilatus. Regem vestrum crucifigam.
Responderunt pontifices. Nõ habemꝰ
regem nisi cesarem. Tũc ergo tradidit
eis illum vt crucifigeretur. Susceperũt Mat.27.d. Mar.15.c. Luce.23.d.
aũt iesum: et eduxerunt eũ. Et baiulãs
sibi crucem exiuit in eum
qui dicitur caluarie locum: hebraice aũt
golgota: vbi crucifixerunt eum:

σαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων. μὴ γράφε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. ὃ γέγραφα γέγραφα. οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ σχίσωμεν αὐτόν ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα. διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ. γύναι ἰδὲ ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐ-

et cum eo alios duos hinc et hinc: medium autem iesum. Scripsit autem et titulum pilatus et posuit sup crucẽ. Erat aũt scriptũ. Jesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi iudeorum legerũt: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus est iesus. Et erat scriptũ hebraice: grece et latine. Dicebant ergo pilato pontifices. Noli scribere rex iudeorum: sed quia ipse dixit: rex sum iudeorum. Respõdit pilatus. Quod scripsi: scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eũ: acceperũt vestimenta eius: et fecerunt quattuor partes vnicuique militi partẽ et tunicã. Erat aũt tunica icõsutil desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem. Non scindamus eã sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicẽs. Partiti sũt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem iesu mater eius: et soror matris eius maria cleophe et maria magdalene. Cũ vidisset ergo iesus matrẽ et discipulũ astantẽ quẽ diligebat: dicit matri sue. Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam. Postea sciens iesus: quia iã oĩa cõsũmata sũt: vt cõsũmaret scriptura dicit. Sitio. Uas ergo erat positũ aceto plenũ. Illi vero spõgiã plenã aceto hysopo circũponẽtes: obtulerũt ori eius. Cum ergo accepisset iesus acetum dixit. Consũmatũ est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Judei ergo quoniã parasceue erat vt nõ remanerẽt in cruce corpora sabbato: erat enim magnus dies ille sabbati: rogauerunt pilatum vt frangerentur eorum crura et tollerentur. Uenerunt ergo milites: et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad iesum autẽ cũ venissent vt viderũt eũ iam mortuum non fregerunt eius crura: sed vnus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exiuit sãguis et aq̃. Et qui vidit testimoniũ phibuit: et verum est testimonium eius.

Mat.27.c. Luce.23.c. Mar.15.d.
Mat.27.c. Mar.15.d. Luce.23.c.
Mat.27.d. Mar.15.d. Luce.23.c.
C
Psal.21.
Mat.27.f. Mar.15.f. Luce.23.c.
Mat.27.f. Mar.15.f. Luce.23.f.
D

τοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν.

Cap. 20.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωΐ σκοτίας ἔτι οὔσης εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν σίμων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι. γύναι τί κλαίεις. λέγει αὐτοῖς. ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐ-

Et ille scit quia vera dicit vt et vos credatis. Facta sunt enim hec vt scriptura impleretur. Os nõ cõminuetis ex eo. Et iterũ alia scriptura dicit. Uidebũt in quẽ trãsfixerũt. Post hec aũt rogauit pilatum ioseph ab arimathia eo q esset discipulus iesu: occultus aũt propter metum iudeorum: vt tolleret corpus iesu. Et permisit pilatus. Uenit ergo et tulit corpus iesu. Uenit aũt et nicodemus qui venerat ad iesũ nocte primum: ferens mixturam mirrhe et aloes quasi libras centũ. Acceperũt aũt corpus iesu: et ligauerũt eum linteis cum aromatibus sicut mos est iudeis sepelire. Erat autem in loco vbi crucifixus est hortus: et in horto monumẽtũ nouũ in quo nõdũ quisquã positus erat. Ibi ergo propter parasceuẽ iudeorũ: quia iuxta erat monumẽtũ posuerunt iesum.

Cap. 20.

Una autem sabbati maria magdalene venit mane cum adhuc tenebre essent ad monumẽtũ: et vidit lapidẽ sublatũ a monumẽto. Cucurrit ergo et venit ad simonem petrum et ad alium discipulũ quẽ diligebat iesus et dicit illis. Tulerunt dñm de monumento: et nescimus vbi posuerunt eum. Exijt ergo petrus et ille alius discipulus: et venerũt ad monumẽtũ. Currebãt aũt duo simul: et ille alius discipulus precucurrit citius petro: et venit primus ad monumẽtũ. Et cũ se iclinasset vidit posita linteamia: nõ tñ itroiuit. Uenit ergo simõ petrus sequens eum: et introiuit in monumentũ. Et vidit linteamia posita et sudariũ qd fuerat super caput eius non cum linteaminibus positũ sed separatim inuolutũ in vnũ locum. Tũc ergo itroiuit et ille discipulus q venerat primus ad monumentũ: et vidit et credidit. Nõdum enim sciebant scripturã quia oportuit eũ a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterũ discipuli ad semetipsos. Maria aũt stabat ad monumẽtũ foris plorãs. Dũ ergo fleret iclinauit se et prospexit in monumẽtũ. Et vidit duos angelos in albis sedẽtes: vnũ ad caput et vnum ad pedes: vbi positũ erat corpus iesu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt dñm meũ: et nescio vbi posuerũt eum.

Exodi.12.g Nume.9.b Zacha.12.d Mat.27.g. Mar.15.g. Luce.23.g.
Mat.27.g. Mar.15.g Luce.23.g.
A
Mat.28.a. Mar.16.a. Luce.24.a.
B
Cant.3.b.

τόμ. και ταύτα ειπούσα εστράφη εις τα οπί
σω, και θεωρεί τομ ιησούμ εστώτα, και ουκ
ήλει ότι ιησούς εστί. λέγει αυτή ο ιησούς.
γύμαι τί κλαίεις. τίμα ζητείς. εκείμη λοκού=
σα ότι ο κηπουρός εστί, λέγει αυτώ. κύριε
ει συ εβάστασας αυτόμ είπε μοι πού έθη=
κας αυτόμ κάγώ αυτόμ αρώ. λέγει αυτή ο
ιησούς. μαρία. στραφείσα εκείμη λέγει αυ=
τώ. ραββουμι, ο λέγεται λιλάσκαλε. λέγει
αυτή ο ιησούς. μη μου άπτου, ούπω γαρ
αμαβέβηκα πρός τομ πατέρα μου. πορεύου
λε πρός τους αλελφούς μου και ειπέ αυ=
τοίς. αμαβαίμω πρός τομ πατέρα μου και πα
τέρα υμώμ, και θεόμ μου και θεόμ υμώμ. έρ
χεται μαρία η μαγλαλημή απαγγέλλουσα
τοις μαθηταίς ότι εώρακε τομ κύριομ, και
ταύτα είπεμ αυτή. ούσης ουμ οψίας τη
ημέρα εκείμη τη μιά τωμ σαββάτωμ, και τωμ
θυρώμ κεκλεισμέμωμ όπου ήσαμ οι μαθη=
ταί συμηγμέμοι λιά τομ φόβομ τωμ ιουλαί=
ωμ, ήλθεμ ο ιησούς και έστη εις το μέσομ,
και λέγει αυτοίς. ειρήμη υμίμ. και τούτο ει
πώμ έλειξεμ αυτοίς τας χείρας και τημ πλευ
ράμ αυτού. εχάρησαμ ουμ οι μαθηταί ιλόμ
τες τομ κύριομ. είπεμ ουμ αυτοίς ο ιησούς
πάλιμ. ειρήμη υμίμ. καθώς απέσταλκέ με ο
πατήρ, κάγώ πέμπω υμάς. και τούτο ει=
πώμ εμεφύσησε και λέγει αυτοίς. λάβετε
πμεύμα άγιομ. άμ τιμώμ αφήτε τας αμαρ
τίας, αφίεμται αυτοίς. άμ τιμώμ κρατήτε κε=
κράτημται. θωμάς λε εις εκ τωμ λώλεκα ο λε
γόμεμος λίλυμος ουκ ημ μετ αυτώμ ότε ήλ
θεμ ο ιησούς. έλεγομ ουμ αυτώ οι άλλοι
μαθηταί. εωράκαμεμ τομ κύριομ. ο λε είπεμ
αυτοίς. εάμ μη ίλω εμ ταις χερσίμ αυτού
τομ τύπομ τωμ ήλωμ, και βάλω τομ λάκτυ
λόμ μου εις τομ τύπομ τωμ ήλωμ, και βά=
λω τημ χείρα μου εις τημ πλευράμ αυτού
ου μη πιστεύσω. και μεθ ημέρας οκτώ πά=
λιμ ήσαμ έσω οι μαθηταί αυτού και θωμάς
μετ αυτώμ. έρχεται ο ιησούς τωμ θυρώμ
κεκλεισμέμωμ, και έστη εις το μέσομ και εί=
πεμ. ειρήμη υμίμ. είτα λέγει τω θωμά. φέρε
τομ λάκτυλόμ σου ώλε, και ίλε τας χεί=
ράς μου, και φέρε τημ χείρα σου και βάλε
εις τημ πλευράμ μου, και μη γίμου άπισ=
τος, αλλά πιστός. και απεκρίθη θωμάς και
είπεμ αυτώ. ο κύριός μου και ο θεός μου.
λέγει αυτώ ο ιησούς. ότι εώρακάς με πεπί=
στευκας. μακάριοι οι μη ιλόμτες και πιστεύ
σαμτες. πολλά μεμ ουμ και άλλα σημεία ε=
ποίησεμ ο ιησούς εμώπιομ τωμ μαθητώμ αυ
τού, α ουκ έστι γεγραμμέμα εμ τω βιβλίω

Hec cum dixisset conuersa est retrorsuz
et vidit iesum stantem: et non
sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus:
mulier quid ploras? Quem queris? Illa existi
mans quia hortulanus esset: dicit ei. Dñe
si tu sustulisti eum dicito mihi vbi posui=
sti eum: et ego eum tollam. Dicit ei
iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei.
Rabboni: quod dicitur magister. Dicit
ei iesus. Noli me tangere: nondum enim
ascendi ad patrem meum. Vade C
autem ad fratres meos et dic eis
Ascendo ad patrem meum et patrem
vestrum deum meum et deum vestrum. Venit
maria magdalene annuncians
discipulis quia vidi dominum: et
hec dixit mihi. Cum ergo sero esset Luce.14.f.
die illo vna sabbatorum et
fores essent clause vbi erant discipuli
congregati propter metum iudeorum:
venit iesus et stetit in medio
et dixit eis. Pax vobis. Et cum hec di
xisset ostendit eis manus et latus.
Gauisi sunt ergo discipuli viso
domino. Dixit ergo eis iesus
iterum: pax vobis. Sicut misit me
pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset
insufflauit et dicit eis. Accipite
spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata Mat.16.c.
remittuntur eis: et quorum retinueritis re d.7.18
tenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim
qui dicitur didymus non erat cum eis quando venit
iesus. Dixerunt ergo ei alij
discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit
eis. Nisi videro in manibus eius D
fixuram clauorum: et mittam digitum
meum in locum clauorum: et mittam
manum meam in latus eius:
non credam. Et post dies octo iterum
erant discipuli eius intus et thomas
cum eis. Venit iesus ianuis
clausis: et stetit in medio eorum et dixit eis.
Pax vobis. Deinde dicit thome. In
fer digitum tuum huc: et vide manus
meas: et affer manum tuam et mitte
in latus meum: et noli esse incredulus
sed fidelis. Respondit thomas et
dixit ei. Dñs meus et deus meus.
Dicit ei iesus. Quia vidisti me thoma cre
didisti: beati qui non viderunt et crediderunt.
Multa quidem et alia signa fecit
iesus in conspectu discipulorum suorum
que non sunt scripta in libro

τούτω. ταύτα λε γέγραπται ίμα πιστεύ=
σητε, ότι ιησούς εστίμ ο χριστός ο υιός του
θεού, και ίμα πιστεύομτες ζωήμ έχητε εμ τω
ομόματι αυτού. Cap.21.
Μετά ταύτα εφαμέρωσεμ εαυτόμ πάλιμ ο
ιησούς τοις μαθηταίς επί της θαλάσ=
σης της τιβεριάλος. εφαμέρωσε λε ούτως.
ήσαμ ομού σίμωμ πέτρος, και θωμάς ο λε=
γόμεμος λίλυμος, και μαθαμαήλ ο από κα=
μά της γαλιλαίας, και οι του ζεβελαίου, και
άλλοι εκ τωμ μαθητώμ αυτού λύο. λέγει
αυτοίς σίμωμ πέτρος. υπάγω αλιεύειμ. λέ=
γουσιμ αυτώ. ερχόμεθα και ημείς συμ σοί.
εξήλθομ και εμέβησαμ εις το πλοίομ ευθύς.
και εμ εκείμη τη μυκτί επίασαμ ουλέμ. πρωί
ας λε ήλη γεμομέμης, έστη ο ιησούς εις τομ
αιγιαλόμ. ου μέμτοι ήλεισαμ οι μαθηταί ό=
τι ιησούς εστί. λέγει ουμ αυτοίς ο ιησούς.
παιλία μήτι προσφάγιομ έχετε. απεκρίθη
σαμ αυτώ. ου. ο λε είπεμ αυτοίς. βάλετε
εις τα λεξιά μέρη του πλοίου το λίκτυ=
ομ και ευρήσετε. έβαλομ ουμ, και ουκέτι αυ=
τό ελκύσαι ίσχυσαμ από του πλήθους τωμ
ιχθύωμ. λέγει ουμ ο μαθητής εκείμος ομ ηγά
πα ο ιησούς τω πέτρω. ο κύριός εστι. σί=
μωμ ουμ πέτρος ακούσας ότι ο κύριός εστι
τομ επεμλύτημ λιεζώσατο, ημ γαρ γυμμός,
και έβαλεμ εαυτόμ εις τημ θάλασσαμ. οι λε
άλλοι μαθηταί τω πλοιαρίω ήλθομ. ου
γαρ ήσαμ μακράμ από της γης, αλλ ως α=
πό πηχώμ λιακοσίωμ σύρομτες το λίκτυ=
ομ τωμ ιχθύωμ. ως ουμ απέβησαμ εις τημ
γημ βλέπουσιμ αμθρακιάμ κειμέμημ και ο=
ψάριομ επικείμεμομ, και άρτομ. λέγει αυ=
τοίς ο ιησούς. εμέγκατε από τωμ οψαρίωμ
ωμ επιάσατε μύμ. αμέβη σίμωμ πέτρος,
και είλκυσε το λίκτυομ επί της γης μεστόμ
ιχθύωμ μεγάλωμ εκατόμ πεμτήκομτα τρι=
ώμ. και τοσούτωμ όμτωμ ουκ εσχίσθη το λίκ
τυομ. λέγει αυτοίς ο ιησούς. λεύτε αριστή
σατε. ουλείς λε ετόλμα τωμ μαθητώμ εξετά
σαι αυτόμ συ τις ει, ειλότες ότι ο κύριός εσ=
τιμ. έρχεται ουμ ο ιησούς και λαμβάμει τομ
άρτομ και λίλωσιμ αυτοίς, και το οψάρι=
ομ ομοίως. τούτο ήλη τρίτομ εφαμερώθη ο
ιησούς τοις μαθηταίς αυτού εγερθείς εκ με=
κρώμ. ότε ουμ ηρίστησαμ, λέγει τω σίμωμι
πέτρω ο ιησούς. σίμωμ ιωμά αγαπάς με
πλείομ τούτωμ. λέγει αυτώ. μαι κύριε, συ
οίλας ότι φιλώ σε. λέγει αυτώ. βόσκε τα
αρμία μου. λέγει αυτώ πάλιμ λεύτερομ σί
μωμ ιωμά αγαπάς με, λέγει αυτώ. μαι κύριε
συ οίλας ότι φιλώ σε. λέγει αυτώ ποίμαι=

hoc. Hec autem scripta sunt vt credatis
quia iesus est christus filius
dei: et vt credentes vitam habeatis in
nomine eius. Cap.21.
Postea manifestauit se iterum A
iesus discipulis suis ad mare
tiberiadis. Manifestauit autem sic.
Erant simul simon petrus et thomas qui dicitur
didymus et nathanael qui erat a chana
galilee et filij zebedei: et
alij ex discipulis eius duo. Dicit
eis simon petrus. Vado piscari.
Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et Luce.5.a.
exierunt et ascenderunt in nauim:
et illa nocte nihil prendiderunt. Mane
autem iam facto stetit iesus in
littore: non tamen cognouerunt discipuli quia
iesus est. Dicit ergo eis iesus.
Pueri nunquid pulmentarium habetis? Respon
derunt ei. Non. Dicit eis. Mittite
in dexteram nauigij rete
et inuenietis. Miserunt ergo et iam non
valebant illud trahere pre multitudine
piscium. Dicit ergo discipulus ille quem di=
ligebat iesus petro. Dominus est. Simon B
petrus cum audisset quia dominus est:
tunica succinxit se. Erat enim nudus:
et misit se in mare. Alij autem
discipuli nauigio venerunt. Non
enim longe erant a terra: sed quasi
cubitis ducentis trahentes rete
piscium. Vt ergo descenderunt in Luce.24.f.
terram viderunt prunas positas et piscem
superpositum et panem. Dicit eis
iesus. Afferte de piscibus
quos prendidistis nunc. Ascendit simon pe
trus et traxit rete in terram plenum
magnis piscibus centum quinquaginta tribus.
Et cum tanti essent: non est scissum rete.
Dicit eis iesus. Venite et prandete. Luce.24.f.
Et nemo audebat discumbentium interroga
re eum: tu quis es: scientes quia dominus est.
Et venit iesus et accepit Luce.24.f.
panem: et dabat eis et piscem
similiter. Hoc iam tertio manifestatus est C
iesus discipulis suis cum surrexisset a
mortuis. Cum ergo prandidissent: dixit si
moni petro iesus. Simon iohannis diligis
me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu
scis quia amo te. Dicit ei. Pasce
agnos meos. Dicit ei iterum. Simon
iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine
tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce

με/τα πρόβατα μου. λέγει αυτῶ/το τρίτον.
σίμων ιωνά φιλείς με. ελυπήθη/ο πέτρος
ότι είπεν αυτῶ/το τρίτον φιλείς με. και εί=
πεν αυτῶ. κύριε σύ πάντα οίδας, σύ γινώσ
κεις ότι φιλῶ σε. λέγει αυτῶ/ο ιησούς. βόσ
κε/τα πρόβατα μου. αμήν αμήν λέγω σοι, ό
τε ής νεώτερος εζώννυες σεαυτόν, και περιε
πάτεις όπου ήθελες. όταν δε γηράσης, εκτε
νείς/τας χείρας σου, και άλλος σε ζώσει,
και οίσει όπου ου θέλεις. τούτο δε είπε ση
μαίνων ποίω θανάτω δοξάσει/τον θεόν. και
τούτο ειπών λέγει αυτῶ. ακολούθει μοι.
επιστραφείς δε/ο πέτρος βλέπει/τον μαθη=
τήν ον ηγάπα/ο ιησούς ακολουθούντα, ος
και ανέπεσεν εν/τω δείπνω επί/το στήθος αυ
τού, και είπε. κύριε τις εστιν/ο παραδιδούς
σε. τούτον ιδών πέτρος. λέγει/τω ιησού κύ
ριε ούτος δε τι. λέγει αυτώ/ο ιησούς εάν
αυτόν θέλω μένειν έως έρχομαι, τι πρός
σε. συ ακολούθει μοι. εξήλθεν ουν/ο λόγος
ούτος εις/τους αδελφούς ότι/ο μαθητής ε=
κείνος ουκ αποθνήσκει. και ουκ είπεν αυτώ/ο
ιησούς ότι ουκ αποθνήσκει, αλλ εάν αυτόν
θέλω μένειν έως έρχομαι, τι πρός σε. ούτος
εστιν/ο μαθητής/ο μαρτυρών περί τούτων,
και γράψας ταύτα, και οίδαμεν ότι αλη=
θής εστιν/η μαρτυρία αυτού. εστί δε και άλ
λα πολλά όσα εποίησεν/ο ιησούς, άτινα εάν
γράφηται καθ εν, ουδε αυτόν οίμαι/τον κόσ
μον χωρήσαι/τα γραφόμενα βιβλία. αμήν.

Τέλος/του κατά ιωάννην αγίου
ευαγγελίου.

agnos meos. Dicit ei tertio. petrus
Simõ iohãnis amas me? Cõtristatꝰ ē
q̄ dixit ei tertio amas me: ⁊ dixit ꝏ
ei. Domine tu omnia nosti: tu scis ꝏ
quia amo te. Dicit ei iesus pasce ꝏ
oues meas. Amen amen dico tibi cuꝫ
esses iunior cingebas te: ⁊ ambulabas
vbi volebas. Cum autē senueris exten D
des manus tuas et alius te cinget: ꝏ
et ducet quo tu nõ vis. Hoc aūt dixit si
gnificãs q̄ morte clarificaturꝰ eēt deū. Et
cū hoc dixisset: dicit ei. Sequere me.
Cõuersus petrus vidit illum discipuluꝫ sup.13.c.
quē diligebat iesus sequentem: qui ꝏ
⁊ recubuit in cena super pectus eius ꝏ
et dixit. Domine quis est qui tradet
te? Hũc ergo cũ vidisset petrus dicit ie
su. Dñe hic aūt qd. Dicit ei iesus. Sic
eũ volo manere donec veniã: quid ad
te? Tu me sequere. Exijt ergo sermo
iste inter fratres quia discipulꝰ ille ꝏ
nõ moritur. Et non dixit ei ꝏꝏꝏ
iesus nõ moritur: sed sic eum volo ꝏ
manere donec veniã: quid ad te? Hic
est discipl's ille q̄ testimoniũ ꝑhibet de his
et scripsit hec: et scimꝰ quia verum ꝏ
est testimoniũ eius. Sũt autem ⁊ alia
multa que fecit iesus que si mundũ
scribant per singula: nec ipsũ arbitror
capere posse eos qui scribēdi sũt libros.

Explicit euangelium scd̄m
Johannem.

Αποδημία τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Απὸ δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν
εἰς ἱερουσαλήμ. ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν. ἐ
κεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. κἀκεῖθεν ἀφο
ρισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολὴν
κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν. εἶτα εἰς κύπρον
ἔνθα καὶ ὁ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα
εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδί
ας. εἶτα εἰς ἰκόνιον. εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρ
βην τῆς λυκαονίας. εἶτα εἰς παμφυλίαν. εἶ
τα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀτταλίαν εἶτα πάλιν
τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας. εἶτα πά
λιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτο
μήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν.
εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν.
εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην, καὶ λύσ
τραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν. εἶτα
τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν. εἶτα
εἰς μυσίαν. εἶτα εἰς τρωάδα. κἀκεῖθεν εἰς νε
άπολιν. εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονί
ας. εἶτα διελθόντες τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀ
πολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην. εἶτα
εἰς βέροιαν. εἶτα εἰς ἀθήνας. εἶτα εἰς κόριν
θον. εἶτα εἰς ἔφεσον. εἶτα εἰς καισάρειαν. εἶ
τα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας.
εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγί=
αν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα
διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλά
δα. κἀκεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλ
θεν εἰς φιλίππους πάλιν δεύτερον. καὶ ἀ=
πὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα τὸν
εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον.
εἶτα εἰς μιτυλήνην. εἶτα ἀντικρὺ χίου. εἶτα
εἰς σάμον. κἀκεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν με
ταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ, ὡμίλη=
σεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ. εἶτα εἰς ῥόδον. κα=
κεῖθεν εἰς πάταρα. κἀκεῖθεν εἰς τύρον. εἶτα
εἰς πτολεμαΐδα. κἀκεῖθεν εἰς καισάρειαν. ἐ
κεῖθεν πάλιν ἀνῆλθε τέταρτον εἰς ἱερουσα
λήμ. κἀκεῖθεν παρεπέμφη εἰς καισάρειαν.
καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην οὕτως. ἀ
πὸ καισαρείας, ἦλθεν εἰς σιδῶνα. κἀκεῖθεν
εἰς μύρα τῆς λυκίας. εἶτα εἰς κνίδον. κἀκεῖ
θεν πολλὰ παθὼν ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔν
θα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ
καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας,
εἶτα εἰς ῥήγιον. κἀκεῖθεν εἰς ποτιόλους.
κἀκεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην. ἀπαν=
τησάντων τῶν ἀδελφῶν ἄχρις ἀππίου
φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. κἀκεῖθεν λοι
πὸν ἐλθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρό=
νον ἱκανὸν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρ
τύρησεν.

Εὐθαλίου διακόνου περὶ τῶν χρόνων τοῦ κηρύγματος τοῦ ἁγίου παύλου, καὶ περὶ τῆς διὰ μαρτυρίου αὐτοῦ τελειώσεως.

ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ἐν βρα=
χεῖ τὸν χρόνον ἐπισημειώσα
σθαι τοῦ παύλου κηρύγμα
τος, ἐκ τῶν χρονικῶν κανό=
νων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου
τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. οὗ δὴ
τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφὼς, καὶ ταύ
την ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ
σωτῆρος ἡμῶν ἐννατωκαιδεκάτῳ ἔτει τι
βερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τρι
ήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν. καὶ πάλιν τὴν
εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ.
καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ὀλίγας, εἶδον ἐκεῖ
τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς
διακονίαν τὸν αὐτοφερώνυμον στέφα=
νον, καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν. καὶ μετέπειτα,
στάσιν ἰουδαίων πλείστην καταλαμβά
νω, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖ
σε, καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πά=
νυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρ=
χουσι τῶν ἰουδαίων παραστὰς, ἐπιστο
λὴν ἐκομίζετο πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ
ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ με=
σην δὲ τὴν ὁδὸν, ἡ κλῆσις γεγένηται πα=
ρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῶ προσαναλωθῆναι
τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δὴ τὰ τοῦ
ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσα=
ρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγ
ματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν
οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμε=
νον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν, μέχρι τρισ
καιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος,
ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φίλη
κος. ἐφ' οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων,
τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο ὁ παῦλος.
ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισά=
ρειαν δεσμωτήριον καθεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔ
τεσι. μεθ' ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρ
κιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν τὸν ἀπόσ=
τολον ὥρμησε, τοῖς ἰουδαίοις μεγίστην ἐν
τούτῳ χάριν κατατιθέμενος. τότε οὖν τό
τε ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλ
λαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπι

καλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεκαλεῖτο καίσαρα, καὶ εἰς ῥώμην ἐκπέμπεται πρὸς νέρωνα τὸν καίσαρα. συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰκότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπιστολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς ὁ τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς. κἀκεῖσε οὖν ἐπὶ τῆς ῥώμης ὁ παῦλος διετίαν ὅλην αὖθις ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ᾽ ἐκεῖνον καιροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος, καὶ τὰ καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐ δὲ τὸ μαρτύριον τούτου ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ. καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶς τε καὶ ἀρίσταρχος, ἐξῆλθον. εὐσέβιος δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιεργασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας λέγει τοῦτο καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ φησὶ τὸν παῦλον ἄνετον διατρῖψαι καὶ τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι. ἐπισημηνάμενος ὅτι τότε μὲν ἐπὶ νέρωνος ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον εὐθὺς ἐπὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λόγος ἔχει στείλασθαι πρὸς καίσαρα ἀπολυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἐφετέροις δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππῖναν πρῶτα τὴν ἰδίαν μητέρα. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ὀκταβίαν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γένει προσήκοντας. μετέπειτα δὲ καθολικὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς τῶν ἀποστόλων ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος δὲ τὸν παῦλον αὖθις τῷ βήματι παριστᾷ, συνῆν δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συνέβη τὸν παῦλον τρισκοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέρωνος μαρτυρεῖ, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ἔτη τέσσαρα. καὶ τοῦ γαΐου δὲ ὡσαύτως, ἔτη τέσσαρα. αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μικρῷ ἔλαττον δεκατέσσαρα. ὃν διαδεξάμενος νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει γοῦν ὁ αὐτὸς παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας. οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μου παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. τοῦτον τὸν νέρωνα λέοντα εἶναι λέγων. περὶ δὲ τῆς δευτέρας ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται τῷ κατ᾽ αὐτὸν μαρτυρίῳ φησί. τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε. καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ μετ᾽ ὀλίγα τῆς ἐπιστολῆς. ἀσπάζεταί σε γράφει λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρόνος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ ἓν ἔτος, καὶ ἕτερα δύο ἔτη ἃ διετέλεσεν ἐν τῷ κατακαισάρῳ δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερον δύο, καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη δέκα. ὥστε εἶναι τὰ πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς τελειώσεως, τριακονταπέντε.

Περιέχει ἡ πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολὴ κατήχησιν εἰς χριστὸν, καὶ μάλιστα διὰ τῶν ἐκ φυσικῶν λογισμῶν ἀποδείξεως. διὸ καὶ προτέτακται οἷα δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς εὐσέβειαν γραφεῖσα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίνθου μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαίους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν καὶ ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν, καταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπειτα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμενον ἐλθεῖν διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως καιροῦ ἦν καὶ νῦν πέπαυται. καὶ ὅτι διὰ τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα τοῦ ἀδὰμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλθε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκολούθως γίνεσθαι κατασκευάζει οὕτως ἀποδεικνὺς πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τῇ φύσει καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φανερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ κόσμου τὴν περὶ ἑαυτοῦ γνῶσιν καὶ τῆς ἀϊδίου δυνάμεως ἑαυτοῦ ἥτις ἐστὶν ὁ λόγος αὐτοῦ ἐν ᾧ καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν, αὐτοὺς δὲ μὴ ἐγνωκότας μὲν ἐκ τῶν κτισμάτων εἶναι θεὸν τὸν τούτων δημιουργὸν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποιήσαντας. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους ὡς μὴ φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα τὰ μέρη ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκαλέσας, ἐλέγχει ἐπὶ παρανομίᾳ ἵνα δείξῃ ὅτι ἴσοι γενόμενοι οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυνοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰουδαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλήσεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξανάγκης πέπαυται ἡ περιτομὴ καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά. ὁ γὰρ ἄβραμ φησὶ οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθεὶς μετωνομάσθη μὲν ἀβραὰμ ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν ἔμελλεν εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκὶ, ἵνα σημεῖον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γεγεννημένοις ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαί ποτε τὴν περιτομὴν, ὅταν τὰ ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραὰμ, ἀρξάμενα πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβραὰμ ἐν ᾗ ἐδικαιώθη ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ. τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀβραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινομένων, παύσεσθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυέτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραὰμ, καὶ καλείσθω ἄβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ μετωνομάσθη, οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθνη, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρκα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον καὶ πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν καλῆται. καὶ γὰρ οὐ χρείαν ἔχει λοιπὸν τὶς περιτέμνεσθαι ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ γὰρ δεῖται τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ ἐκ τούτων, ἀλλ᾽ ἐκ πίστεως δηλοῦταί τις καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατασκευασμένα δείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ λυθείη ἡ ἀρχαία ἁμαρτία τοῦ ἀδὰμ ἡ εἰς πάντας γινομένη. δι᾽ ἄλλου δὲ ταύτην μὴ δύνασθαι ἐξαλειφθῆναι φησὶ ἢ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. οὐ γὰρ δυνατὸν ἦν ἄλλον λῦσαι τὸ παράπτωμα. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο προσενέγκας ὑπὲρ πάντων τοὺς πάντας ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου. καὶ ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτως καὶ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς καλὸς οἰκονόμος τοὺς μὲν ἰουδαίους παραμυθεῖται ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε μόνου ἐὰν εἰς τὸν χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσθαι κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι ὡς κλάδοι ἐπὶ τὴν ῥίζαν, οὕτως ἐπ᾽ ἐκείνους ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν,

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀσίας ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας συναγόμενοι ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοιπὸν ἦν αὐτοῖς σχίσματα, καὶ ὄντων σχισμάτων παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν μητρυιὰν ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν τὰς γυναῖκας προφάσει τῆς ἐγκρατείας. τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλίοις ἤσθιον ὡς ἀδιαφόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέλος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσεως μυστήριον, λέγοντες μὴ ἐγείρεσθαι τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κορίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ ἀποστόλῳ καὶ λοιπὸν πρὸς πάντας ἀντιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐτοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσματα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λόγῳ τὴν ἀρετὴν ἀλλ᾽ ἐν ἔργῳ καὶ δυνάμει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τὸν τὴν μητρυιὰν λαβόντα, καὶ παραινέσας μὴ ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτούς, λοιπὸν περὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται. περὶ μὲν τοῦ

γάμου, ἄρρηκτον εἶναι διδάσκων τὴν συζυγίαν καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν. διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατανάγκην ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γινέσθω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλίῳ συμπόσια ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι μὴ δὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα τὸ χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει. ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται ἀποθνήσκουσα μὲν φθαρτὴ, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν συνίστησι. καὶ εἰς τὸ τέλος παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἔθνη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν δὲ ὡς παριδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο παρά τινων τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου καὶ διάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος· καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς καθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι· ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου διαιρῶν τὸ γράμμα, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὸ γράμμα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν· οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος καινὴ κτίσις γέγονε, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν. ἀλλ ὡς ἐν καινῇ κτίσει ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται μᾶλλον αὐτῇ πλεονάζειν· αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον, καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται ἅσπερ ἑώρακεν εἴς τε τὸν παράδεισον καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐν εὐχαριστίᾳ τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν τίθησιν ἐπιστολὴν ζητεῖς, καὶ ἄξιον. ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγειλάμενος καὶ μὴ ἀπελθὼν τοῦ πνεύματος αὐτὸν εἰς ἕτερα ἀπασχολοῦντος, καὶ διὰ τὸ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, διὰ τῆς νῦν δευτέρας τὸ μὴ ἀπελθεῖν ἀπολογεῖται, ἵνα καὶ ἀπελθεῖν διὰ τῆς ἐπιστολῆς δόξῃ. ἔπειτα ἦσαν καὶ βελτίους ἐκ τῆς πρώτης γενόμενοι. εὔλογον οὖν ἦν δευτέρας ἀξιωθῆναι αὐτοὺς ἵνα πλεῖον ἐπιδώσωσι πρὸς ἀρετήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς χριστόν, ἀποδημήσαντος αὐτοῦ ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥς τε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει αὐτοῖς, καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρῶν αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως καὶ γνησίας ἐν χριστῷ διαθέσεως μέμφεται ὡς ἀνοήτως πράξαντας καὶ μεταβαλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραὰμ ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιὰν καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως. καὶ γινώσκειν ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου

Τὸ μὲν προοίμιον καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ ἐπιστολὴ θυμοῦ γέμει. ἡ δὲ αἰτία τοιαύτη. τινὲς τῶν ἐξ ἰουδαίων πιστεύσαντες καὶ ἔτι τῷ πατρῴῳ νόμῳ κατεχόμενοι, ἔπεισαν πολλοὺς τῶν ἐν γαλατίᾳ πιστῶν περιτέμνεσθαι καὶ σάββατα τη

ρεῖν καὶ νουμηνίας. ἔπειθον δὲ λέγοντες μὴ δεῖν τῷ παύλῳ τῷ χθὲς καὶ σήμερον φανέντι πιστεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς ἀμφὶ πέτρον, καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον. οὗτοι γάρ φησι μετὰ χριστοῦ γενόμενοι οὐ κωλύουσι περιτομήν. καὶ ἀληθῶς μὲν οὗτοι συγκαταβάσει χρώμενοι, οὐκ ἐκώλυον περιτομήν. ὅμως οὗτοι ἀποκρύπτοντες τὴν αἰτίαν. ὅτι διὰ συγκατάβασιν οὐ κωλύουσιν, ἐκ τοῦ γενομένου μόνου ἐδελέαζον αὐτοὺς εἰς περιτομὴν καὶ τὸν παῦλον ἐξηυτέλιζον φάσκοντες οὐ τοῦ χριστοῦ ἀλλὰ τῶν μαθητῶν εἶναι μαθητήν. τοὺς δὲ περὶ πέτρον αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ. ἔπειτα ἔλεγον ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ παῦλος φαίνεται ἀλλαχοῦ περιτεμών. τί δήποτε οὖν φησὶν ὑμᾶς οὐ περιτέμνει. ἦν γὰρ ὁ παῦλος τὸν τιμόθεον οἰκονομικῶς περιτεμών. πρὸς ταῦτα οὖν γράφει καὶ εὐθέως ἐκ προοιμίων περὶ ἐκείνου ἀποτείνεται ὅτι οὐκ ἀνθρώπων ἀλλ᾽ αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ ἦν μαθητής,

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης οὔπω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, γνησίαν ἔσχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην καὶ ἐβούλοντο παρὰ τοῦ ἀποστόλου βεβαιωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ παῦλος γράφει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσι μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον. ἀλλ᾽ ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θεοῦ, ὥστε τὸν χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα δὲ περὶ κλήσεως τῶν ἐθνῶν διαλέγεται. ἵνα δείξῃ ἀξίως αὐτοὺς πεπιστευκέναι, καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ κλῆσις ἡμῶν γέγονεν οὐ δι᾽ ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ τοῦ χριστοῦ ὅς ἐστιν υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα ἐκ τούτου μάθωσιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι πιστεύσαντες τῷ χριστῷ ἀλλὰ ἀληθινοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν ἐφρόντιζεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδράσι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρίοις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ. καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐτοῦ, πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι λέγων τὴν πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀλείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Η ἔφεσος μητρόπολις μέν ἐστι τῆς ἀσίας, τὴν δὲ ἄρτεμιν ἔσεβε, καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ σέβας περὶ τὴν δαίμονα ὡς καὶ νεωκόρον τὴν ἔφεσον τῆς ἀρτέμιδος ἀναγορεύεσθαι ὡς ἐν ταῖς πράξεσιν ἱστόρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ἐφέσῳ ὁ εὐαγγελιστὴς ἰωάννης ἐξορισθεὶς διέτριψε πολλά, ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ, καὶ τὸν τιμόθεον παῦλος ἐκεῖσε ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησε. τῶν δὲ φιλοσόφων οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἀνθοῦντες ἐν τῇ ἐφέσῳ μάλιστα διῆγον. διὸ πολλῇ σπουδῇ κέχρηται πρὸς αὐτοὺς γράφων. καὶ τὰ βαθύτερα δὲ τῶν νοημάτων αὐτοῖς ἐπιστέλλει, ἅτε κατηχημένοις καὶ τὰ ὑψηλά. γράφει δὲ ἀπὸ ῥώμης τὴν ἐπιστολὴν ἐν δεσμοῖς ὑπάρχων.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάντων φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ καὶ τινῶν περιερχομένων καὶ διαφθειρόντων τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραιοτέρων προφάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περιτομῆς, καὶ λεγόντων χωρὶς ταύτης μὴ δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει φιλιππησίοις. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ σημαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα δὲ διηγεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν ἐν τοῖς δεσμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐτοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν, ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλανθρωπίαν, ὅτι θεὸς ὤν, ἄνθρωπος γέγονε δι᾽ ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου διαλαβών, ἀποδεικνύει ἀργὴν γεγενῆσθαι λοιπὸν τὴν περιτομήν. λαμβάνων ἀφ᾽ ἑαυτοῦ τὸ παράδειγμα καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἡγῆμαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς μὲν διδάσκοντας ἔτι περιτομ ν, καὶ θέλοντας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ ἀποδέχεται φιλ πησίους διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν, καὶ προτρεψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτούς, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Οἱ φιλιππήσιοι τῆς μακεδονίας ἦσαν ὑπὸ μητρόπολιν θεσσαλονίκης. πολλὰ δὲ αὐτοῖς ὁ παῦλος χρηστὰ μαρτυρεῖ. ἐν δεσμοῖς δὲ ὤν, ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν. μετὰ γὰρ τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἧς ἐμνήσθη ἐν τῇ πρὸς τιμόθεον, αὖθις ἐδέθη. ἦσαν δὲ οἱ φιλιππήσιοι διὰ ἐπαφροδίτου τὰ πρὸς τὴν χρείαν πέμψαντες αὐτῷ, ἐν ταὐτῷ καὶ γνωσόμενοι τὰ κατ' αὐτόν. ἐπειδὴ δὲ ἐθορυβοῦντο ἀκούοντες ἐν δεσμοῖς εἶναι τὸν διδάσκαλον, αὐτὸ τοῦτο γράφει αὐτοῖς· ὡς τὰ δεσμὰ οὐ θορύβου πρόξενα, χαρᾶς δὲ μᾶλλον ὤφειλεν εἶναι διὰ τὸ ὑπὲρ χριστοῦ εἶναι. καθάπτεται δὲ καὶ τῶν ἰουδαίων, οἵτινες ἐν προσχήματι χριστιανισμοῦ διέφθειρον τὸ κήρυγμα. μετὰ τιμῆς δὲ φαίνεται γράφειν τοῖς φιλιππησίοις, ἐνάρετοι γὰρ ἦσαν. ἐνταῦθα ἦν ἡ πορφυρόπολις· ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν. ἐνταῦθα ἐτυπτέσθην μετὰ τοῦ σιλουανοῦ ὁ παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς αὐτὸν τυπτήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο. ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. ταῦτα πάντα αἱ πράξεις φασί. μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς πίστιν, καὶ κινδύνους ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ πρὸς εὐποιίαν ἐπιρρεπῶς ἔχειν. διὰ πάντα σφόδρα φιλῶν αὐτοὺς φαίνεται.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἐβούλοντο τινὲς ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς κατὰ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν, εἰκὼν ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ λόγος δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν τῇ πίστει, σημαίνων ὅτι αὐτὸς ὁ παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων καὶ περὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται, καὶ ἀποδείκνυσιν ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ καὶ τὴν περιτομήν. συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς, ἵνα ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' αὐτοῖς ἡ ἐπιστολή, ποιήσωσι καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ αὐτὴν ἀναγνωσθῆναι. καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, εἰς αὐτοὺς ἀναγνωσθῆναι.

θεοδωρίτου.

Ἐν πολλοῖς ὁ ἀπόστολος δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα μεσιτείαν καὶ καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένην. εἷς γὰρ θεός φησιν, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός. καὶ πάλιν. δι' οὗ φησὶ τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν καὶ ὁ κύριος θύραν ἑαυτὸν καὶ ὁδὸν καλεῖ. οὐ γὰρ ἑτέρως εἰ μὴ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέλθοι τις πρὸς τὸν πατέρα. διὰ τοῦτο γὰρ ὢν θεὸς καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύσῃ τοῦτο τε ὢν κἀκεῖνο. ἀλλ' οἱ κολασσαεῖς ὑπὸ ἀγγέλου ᾤοντο τὴν προσαγωγὴν γενέσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ διὰ χριστοῦ. ἔπειτα πολλὰς εἶχον παρατηρήσεις ἰουδαϊκὰς καὶ ἑλληνικάς, ἡμέρας παρατηρούμενοι καὶ καιροὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἅτινα πάντα γράφων τὴν ἐπιστολὴν διορθοῦται ὁ παῦλος.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς καὶ διατρίψας παρ' αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεροίᾳ καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε καὶ ὅσα πέπονθεν ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, πειρασθῶσιν ὑπὸ τοῦ πειράζοντος καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγίνοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μέν, ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις. καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἔλεγε. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως ὡς παρέλαβον ἀπ' αὐτοῦ ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτώντων. παραμυθούμενος αὐτοὺς καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ' ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται. καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἐπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν διδάσκει. πρὸς τούτοις προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει ἀεὶ αὐτοὺς χαίρειν τῇ ἐλπίδι. καὶ προσεύχεσθαι καὶ εὐχαριστεῖν ἀεὶ τῷ κυρίῳ. ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης. ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ὑφήρπαζον ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου, τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτούς. ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἀδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι μήτε θροεῖσθαι αὐτούς. μήτε διὰ πνεύματος. μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος. μηδ' ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ ἀντίχριστος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψευδοὺς κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων ἀλλὰ καὶ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

θεοδωρίτου.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὡς πάντως ἀπιὼν πρὸς αὐτούς, καὶ ἀναπληροῦν μέλλων τὰ ὑστερήματα αὐτῶν, καὶ πολλὰ ἀγάπης σημαντικά, οὐκ ἀπῆλθε δέ, ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολὴν ἀντὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ὅτι δὲ μὴ ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ἔνθεν στοχαστέον. ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ὑπερθέμενος γράψαι, ὡς οὐ χρειῶδες αὐτοῖς, νῦν γράφει, οὐ ποιῶν τοῦτο εἴγε αὐτὸς ἀπελήλυθε. γράφει δὲ περὶ τῶν χρόνων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. λυμεῶνες τινὲς ἔλεγον παρεῖναι λοιπὸν τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου. εἰ δὲ τοῦτο ἦν ἀληθές, ὁ χριστὸς ψεύστης εὑρίσκετο. αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σημεῖα τῆς παρουσίας αὐτοῦ δέδωκεν. ἅτινα οὐκ ἦν ἐκβάντα. ἀναγκάζεται οὖν καὶ αὐτὸς διαλαβεῖν περὶ τῶν πρὸ τῆς παρουσίας σημείων. καὶ τῆς τοῦ ἀντιχρίστου ἐλεύσεως. διὰ πάντων ἀληθεῖς τὰς τοῦ κυρίου προρρήσεις ποιῶν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, γράφει τε τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει

Τιμόθεον εἰδότα τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς. καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι. περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους καὶ γαμεῖν μᾶλλον καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοῖς πλουσίοις μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος, προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι μὲν ὑδροποτεῖν. προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονται τινὲς τῆς πίστεως. διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα. καὶ παραγγείλας αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους οὔσας, ἐφ' αἷς καί τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε καὶ ἄλλους ἔχων μαθητὰς ὁ παῦλος οἷον τὸν σίλαν, τὸν λουκᾶν, καὶ ἑτέρους, πρὸς Τιμόθεον μόνον, καὶ πρὸς Τίτον ὀνομαστὶ γράφει. καὶ φαμὲν ὅτι τούτοις ἦν ἤδη ἐκκλησίας ἐγκεχειρικώς. τοὺς δὲ ἄλλους, ἔτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. γράφει δὲ πρὸς Τιμόθεον τὰ διδασκάλῳ πρέποντα λοιπόν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης πάλιν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημησάντων τῷ παύλῳ καταλειψάντων αὐτόν, βουλόμενος ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν Τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν δηλοῖ ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτὸν ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. τὸν ὀνησιφόρον δὲ ἀπεδέξατο ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί τινας ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ εἰδέναι μὲν ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαοὺς μήτις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη δὲ καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνστῆναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως κομίζοντα τὸν φελόνην καὶ τὰ βιβλία. παρήνεσε δὲ αὐτῷ καὶ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν γράφει πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν. εἶπεν ἐν τῇ πρώτῃ, ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς σὲ ταχέως, καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἀπελθεῖν, ἤδη γὰρ κατείχετο ὑπὸ νέρωνος. ἔδει οὖν ἀντὶ τῆς παρουσίας γράμμα πέμψαι. ὁμοῦ μὲν τὸ μὴ ἐλθεῖν παραμυθούμενον, ὁμοῦ δὲ ἐπιρρωννύοντα καὶ τὸν Τιμόθεον ὄντα τῇ φροντίδι τῆς ἐκκλησίας ἐγκεχρονικότα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν Τίτον, ἵνα κατὰ πόλιν καταστήσῃ κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαούς, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι, καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ

θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τοῦτον διδάσκει, πῶς καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα τοῖς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι δὲ τοὺς κρῆτας ὅτι ἀργοί εἰσι, καὶ χρήζουσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι. καὶ τέλος ὑπομνήσας ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ. καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναισχύντους οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τίτος θαυμάσιός τις ἦν μαθητὴς τοῦ παύλου, ἐπίσκοπος δὲ τῆς κρήτης μεγίστης οὔσης κεχειροτόνητο ὑπὸ τοῦ παύλου. ἐπετέτραπτο δὲ τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐπισκόπους χειροτονῆσαι. γράφων δὲ ταῦτα ὁ παῦλος μᾶλλον ἐν ἀδείᾳ ἦν. οὐδαμοῦ γὰρ πειρασμῶν μέμνηται. ἀποτείνεται δὲ καὶ πρὸς ἰουδαίους ἡ ἐπιστολή. πρώτη δὲ αὕτη τῆς πρὸς τιμόθεον μᾶλλον ἐστίν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος, ἔφυγε. καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀλλ᾽ ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Ο φιλήμων θαυμάσιός τις ἦν ἀνήρ, φρὺξ μὲν τὸ γένος, πιστὸς δὲ τὸν τρόπον, καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνῶν. τούτου δοῦλος ὀνήσιμος ἀπέδρακε κλοφῶς αὐτόν. ὃς παραγενόμενος ἐν ῥώμῃ πρὸς τὸν παῦλον, κατηχήθη. καὶ βαπτισθεὶς ἐν δεσμοῖς ὄντος τοῦ παύλου, θαυμάσιος γέγονε. τοῦτον ἀποπέμπει πρὸς τὸν φιλήμονα, παραθετικὴν αὐτῷ ποιήσας ταύτην τὴν ἐπιστολήν. φασὶ δέ τινες, μὴ χρῆναι ταύτην συναριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς ὑπὲρ εὐτελοῦς γραφεῖσαν πράγματος. ἀλλ᾽ ὅρα πόσα ἐκ ταύτης χρήσιμα. πρῶτον παιδεύει καὶ ὑπὲρ τῶν εὐτελῶν εἶναι σπουδαίους. δεύτερον ὅτι εἰ δοῦλος οὕτως ἰταμὸς ὑπέστρεψεν, οὐ δεῖ τῶν ἐλευθέρων ἀπογινώσκειν. τρίτον ὅτι οὐ προσήκει προφάσει εὐλαβείας δούλους ἀποσπᾶν ἀκόντων τῶν δεσποτῶν. τέταρτον ὅτι χρὴ ἡμᾶς τοὺς δούλους μὴ ἐπαισχύνεσθαι ἐνάρετους ὄντας. ὁπότε παῦλος τέκνον καλεῖ τὸν ὀνήσιμον. πῶς οὖν τὴν τοσαύτην ὠφέλειαν ἔχουσαν ἐπιστολήν, οὐκ ἔδει καταριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλεὶς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολήν, περὶ τῆς χριστοῦ παρουσίας καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ. δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, δι᾽ οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τοῦτον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι. ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι᾽ αἵματος μόσχου ἢ τράγου, ἀλλὰ δι᾽ αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ ὅτι ὁ νόμος οὐδὲν ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαὸς, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ἀπολείπεται ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστὸν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδὲκ οὐκ ὢν ἐκ τοῦ λευί. πίστει τε δε-

δικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων μόνον. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος καὶ τούτους, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ τὸν Χριστὸν ὑπομονήν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τ ίνος ἕνεκεν ἐθνῶν ἀπόστολος ὑπάρχων ὁ παῦλος ἑβραίοις ἐπιστέλλει, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν τῷ τὸν νόμον παραλύειν. οἱ γὰρ ἀμφὶ πέτρον συγκαταβαίνοντες αὐτοῖς ἠρέμα εἴχοντο καὶ τοῦ νόμου. καὶ φαμὲν ὅτι ὥσπερ βαπτίζειν οὐκ ἐπιτετραμμένος, ἐκ περιουσίας ἐβάπτιζεν, οὕτως καὶ ἑβραίοις ἐπιστέλλει πρὸς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς. ἐκήδετο γὰρ αὐτῶν, ὡς καὶ λέγειν. ἤθελον ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ πάλιν. πορεύομαι εἰς ἱεροσόλυμα, διακονήσων τοῖς ἁγίοις. ἐπιστέλλει μὲν οὖν τοῖς ἤδη πεπιστευκόσιν ἐν τῇ ἱερουσαλὴμ καὶ παλαιστίνῃ. ἐπιστέλλει δὲ παραμυθούμενος αὐτοὺς πλεῖστα κακὰ πεπονθότας ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν μὴ πεπιστευκότων ὡς καὶ αὐτὸς δηλοῖ λέγων τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. δύο δὲ μάλιστα κατασκευάζει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, παραμυθεῖται αὐτοὺς τοῦ φέρειν γενναίως τοὺς πειρασμούς, καὶ ὅτι ἔσται τούτων ἀντίδοσις ἀγαθή, πολλὰ δὲ περὶ τῆς πίστεως φιλοσοφεῖ. δεικνὺς τὰ μὲν ἰουδαϊκὰ οὐκέτι ἀναγκαῖα ὡς τύπον ὄντα τῆς ἀληθείας. τὰ δὲ ἡμέτερα ἀναγκαῖα ὡς ὄντα ἀληθινά. τίνι δὲ τρόπω οὐκ ἔθηκε τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν ἑβραίοις γράφων κλήμης ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσι γράφει λέγων οὕτως. ἤδη δὲ ὡς ὁ μακάριος ἔλεγε πέτρος, ἐπεὶ ὁ κύριος ὢν ἀπόστολος τοῦ παντοκράτορος ἀπεστάλη πρὸς ἑβραίους, διὰ μετριότητα ὁ παῦλος ὡς ἂν εἰς τὰ ἔθνη ἀπεσταλμένος, οὐκ ἐγγράφει ἑαυτὸν ἑβραίων ἀπόστολος διὰ τὴν πρὸς τὸν κύριον τιμήν. διὰ δὲ τὸ ἐκ περιουσίας ἐθνῶν κήρυκα καὶ ἀπόστολον εἶναι, ἐπιστέλλει καὶ τοῖς ἑβραίοις.

ὑπόθεσις τῆς καθολικῆς ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν, γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν. διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μέν ἐστιν ἀπὸ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅτι οὐ λόγω μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργω δεῖ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐκ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου ἀλλ' οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε τῶν πλουσίων παραγγέλλει ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ, καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς, καὶ δείξας ἐκ τοῦ ἰὼβ τὸ χρήσιμον τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει καὶ προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Καθολικαὶ λέγονται αὗται, οἱονεὶ ἐγκύκλιοι. οὐ γὰρ ἀφωρισμένως ἔθνει ἑνὶ ἢ πόλει ὡς ὁ θεῖος παῦλος, οἷον ῥωμαίοις ἢ κορινθίοις προσφωνεῖ ταύτας τὰς ἐπιστολὰς ὁ τῶν τοιούτων τοῦ κυρίου μαθητῶν θίασος, ἀλλὰ καθόλου τοῖς πιστοῖς, ἤτοι ἰουδαίοις τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ ὡς πέτρος, ἢ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίστιν Χριστιανοῖς τελοῦσιν.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην γράφει ὁ πέτρος τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικὴν τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν ἰουδαίοις καὶ γενομένοις Χριστιανοῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν, ἐπιστηρίζει αὐτούς, καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι' αὐτῶν ἐμηνύθη ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπολύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλεῖς τιμᾶν. γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην παραγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην τοῦτο γέγονε παρὰ τοῦ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως, ἵνα οἱ προαποθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι, καὶ ὅτι τὸ τέλος λοιπὸν πάντων ἤγγισε. καὶ ὀφείλουσι πάντες, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Τοῖς ἐκ περιτομῆς καὶ οὗτος ἐπιστέλλει, ὡς ὁ μακάριος ἰάκωβος. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἀορίστως πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην κατοικοῦσιν ἰουδαίοις ὅπου δήποτε οὖσιν, οὗτος δὲ ἀφωρισμένως τοῖς κλίμασι πόντου γαλατίας. τοῦ πόντου δὲ προστίθησι γαλατίας, ἐπειδὴ ἔστι καὶ ἄλλη κατὰ κελτοὺς γαλατία, ἥτις καὶ ὄντως γαλατία. ἀφ' ἧς καὶ οὗτοι μετῳκίσθησαν ἐνταῦθα. τούτοις οὖν τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐγκειμένοις ἐν τῇ προγραφῇ τὸν λόγον ποιεῖται, ἐγκυκλίω ταύτῃ χρώμενος ἐπιστολῇ.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην πάλιν αὐτὸς ὁ πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ αὐτοῦ ταχεῖαν ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῆς πίστεως ἐξηγεῖται, δεικνὺς αὐτὴν ἀπὸ τῶν προφητῶν εὐηγγελίσθαι. καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι, ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ' ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου. διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν εἶναι ὡς χίλια ἔτη. καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν τοῦ κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι. καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναί τε πάντας εἰς αὐτὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὰ διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰωάννης ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, αὐτὸς καὶ ταύτην ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίω, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου. ἀποδεικνὺς αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δέ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίω, ὅστις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι λέγων εἶναι τοῦτο ἐπὶ τῷ καταλῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν. γράφει γοῦν καὶ πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν. πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας. ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι' ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου, καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ. καὶ τέκνων διαβόλου. καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς, καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης. καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ πότε δὲ τοῦ διαβόλου. καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι. καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι. καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λέγων, καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἀντιχρίστου εἶναι τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸν υἱὸν

αὐτὸν τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν. ἵνα ᾗ δῆλον ὅτι ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ διόλης τῆς ἐπιστολῆς μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας τῷ κυρίῳ εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κόσμου δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μεταβεβηκέναι ἀπαὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς, πάλιν ὑπομιμνήσκει λέγων. ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ζωὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ ἵνα τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ὡς πρεσβύτερος γράφει κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίστει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομένους καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν, ἀποδέχεται αὐτῆς τὰ τέκνα καλῶς περιπατοῦντα. εἶτα διδάσκων μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθἡμᾶς μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης, καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντίχριστον εἶναι τὸν λέγοντα μὴ ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι τὸν Χριστόν. παραγγέλλει δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαι τινὰ εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου τρίτης ἐπιστολῆς.

Ἔστιν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας· καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον μαρτυρούμενον παρὰ πάντων ἐπὶ φιλοξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμμένειν καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ διοτρεφῆ, ὡς μήτε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλλους καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀληθείας καὶ μὴ εἰδέναι τὸν θεόν. δημήτριον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλλιστα.

ὑπόθεσις τῆς ἰούδα καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. παρεισελθόντων τινῶν καὶ διδασκόντων ἀδιάφορον εἶναι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀρνουμένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐτοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοιούτους ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει μηδεμίαν αὐτοὺς ἔχειν κοινωνίαν πρὸς τοὺς τοιούτους, εἰδότας ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπατήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρότερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ κύριος καὶ μὴ ἐμμείναντα τῇ πίστει, ἀπώλεσε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰδίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν τοῦ διαβόλου. ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλειαν αὐτῶν, ὡς σολομῶν διδάσκει. εἶτα παραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς βεβαιότητα πίστεως παρὰ κυρίου, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

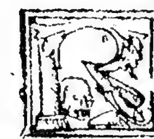
Τέλος.

Incipit prefatio sancti hieronymi presbyteri in omnes epistolas beati Pauli apostoli.

PRimum queritur: quare post euangelia que supplementū legis sunt ꝛ in quibus nobis exēpla ꝛ precepta viuendi plenissime digesta sūt: voluerit apostol⁹ has epistolas ad singulas ecclesias destinare. Hac aūt causa factū videt: vt scꝫ initia nascentis ecclesie nouis causis existentib⁹ preueniret: et vt presētia atqꝫ oriētia resecaret vitia: ꝛ post futuras excluderet questiones. Exēplo ꝓphetarū qui post editā legē moysi in qua oīa dei mandata legebant: nihilomin⁹ tñ doctrina sua rediuiua semꝑ populi cōpressere pctā: ꝛ ꝓpter exēplū viuendi libros ad nostrā ēt memoriā transmiserunt. Deinde querit. Cur non amplius ꝙ decē epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt eni cū eā q̄ dr̄ ad hebreos. Nam relique quattuor ad discipulos spāliter sunt porrecte. Ut ostenderet nouū non discrepare a veteri testamento: et se contra legē non facere moysi: ad numeꝝ primoꝝ decalogi mandatoꝝ suas epistolas destinauit: ꝛ quot ille preceptis a pharaone īstituit liberatos: totidē hic eplīs a diaboli ꝛ idolatrie seruitute edocet acquisitos. Nā et duas tabulas lapideas duoꝝ testamētoꝝ figurā hūisse viri eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad hebreos scribitur quidā pauli non esse contendūt: eo ꝙ non sit eius nomine titulata: et propter sermonis stiliqꝫ distantiā: sed aut barnabe iuxta tertullianum: aut luce iuxta quosdaꝫ: vel certe clementis discipuli apostoloꝝ ꝛ episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quib⁹ respōdendū est. Si propterea pauli non erit qꝛ eius non habet nomē: ergo nec alicuius erit: qꝛ nullius noīe intitulat. Quod si incōueniēs absurdūqꝫ est: ipsi⁹ magis esse credenda est: que tāto doctrine sue fulget eloqo. Sed qm̄ apud hebreoꝝ ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione hēbat: voluit tacito nomine de figuris legis et veritate christi reddere rationē: ne odium noīs in fronte pretitulati vtilitatē excluderet lectionis. Non est sane mirū si eloquentior videat in ꝓprio .i. in hebreo ꝙ in ꝑegrino .i. in greco quo cetere epistole sunt scripte sermone. Mouet etiā quosdā quare romanoꝝ epl'a in primo sit posita: cū eam nō primo scriptā ratio manifestet. Nā hanc se ꝓficiscentē hierosolymā scripsisse testat cū corinthios ꝛ alios iā ante vt ministeriū qd̄ secū portatur⁹ erat colligerent: litteris adhortat⁹ sit. Unde et intelligi quidā volūt ita oēs epistolas ordinatas: vt prima poneret ꝙuis posterior fuerit destinata: vt ꝑ singulas epl'as gradib⁹ ad ꝑfectiora veniret. Romanoꝝ namqꝫ pleriqꝫ tā rudes erāt vt nō intelligerent dei se gratia ꝛ nō suis meritis esse saluatos: ꝛ ob hoc duo inter se ppl'i cōflictarēt. Idcirco illos indigere asserit corrigi: vitia gētilitatis priora cōmemorās. Corinthijs aūt iā dicit scie grām esse cōcessam: ꝛ nō tā oēs increpat ꝙ cur peccantes nō increpauerūt reprehendit: sicut ait. Audit inter vos fornicatio. Et iterum. Congregatis vobis cum meo spiritu: tradere hmōi sathane. In secunda vero laudant: ꝛ vt magis ac magis proficiant cōmonent. Galathe vero iam nullius criminis arguūtur: nisi hoc tm̄ ꝙ callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesij sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni: qꝛ fidē apostolicam seruauerūt. Philippenses etiam multo magis collaudant qui nec audire quidē falsos apostolos voluerūt. Thessalonicēses nihilomin⁹ in duabus epistolis omni laude prosequit: eo ꝙ nō solum fidem inconcussā seruauerit veritatis: sed etiam in persecutione ciuiū fuerint constantes inuenti. Colossenses aūt tales erāt vt cū ab apostolo visi corporaliter non fuissent hac laude digni haberentur. Et si corpore inquit absens sum: sed spiritu vobiscū sum gaudens et videns ordinem vrm̄. De hebreis vo quid dicendum est: quoꝝ thessalonicenses qui plurimū laudati sunt imitatores facti esse dicunt. Sicut ipse ait. Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiaꝝ dei q̄ sunt in iudea. Eadem eni passi estis ꝛ voꝫ a cōtribulib⁹ vestris: q̄ et illi a iudeis. Apud ipsos quoqꝫ hebreos eadem cōmemorat dicēs. Nam et vinctis cōpassi estis: ꝛ rapinā bonoꝝ vestroꝝ cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manenteꝫ substantiam.

Incipit prologus specialis in epistolam ad Romanos.

ROmani sunt qui ex iudeis et gentibus crediderūt. Hi superba contentione volebāt se alterutrū supponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus ppl's dei quos ab initio dilexit et fouit: nos circūcisi ex genere abraam sancta descendim⁹ ex stirpe. Et notus retro apud iudeam tm̄ deus. Nos de egypto signis dei et virtutibus liberati mare sicco pertransiuimus pede: cum inimicos nostros grauissimi fluctus inuoluerent. Nobis pluit manna dominus in deserto: ꝛ quasi filijs suis celeste pabulum ministrauit. Nos die noctuqꝫ in columna nubis ignisqꝫ precessit: vt nobis in inuio iter ostenderet. Atqꝫ vt cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus: nos soli digni fuimus dei legem accipere: et vocem dei loquentis audire eiusqꝫ cognoscere voluntatem. In qua lege nobis pro=

missus est christus: ad quos etiam ipse se venisse testatus est dicens. Non veni nisi ad oues que perierant domus israel: cum vos canes potius quam homines appellauerit. Equum ne ergo est vt idola hodie deserentes quibus ab initio deseruistis nobis comparemini: et non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini? Et hoc ipsum non merebamini: nisi quia larga semper dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario respondebant. Quanto .n. maiora erga vos dei bñficia narraueritis: tãto maioris vos criminis reos eẽ mõstrabitis. Sẽper .n. his omnibus extitistis ingrati. Nã ipsis pedibus quib9 aridũ mare transistis: ludebatis añ idola q̃ fecistis: et ipso ore quo paulo ante ob necem aduersariorũ dño cantaueratis: simulacra vobis fieri poposcistis: illis oculis quib9 venerando deũ in nube vel igni conspicere solebatis: simulacra intuebamini. Mãna quoq; vobis fastidio fuit: et semp in deserto cõtra dñm murmurastis: ad egyptũ vnde vos manu valida eiecerat redire cupientes. Quid plura? Ita pr̃es vestri crebra puocatione dñm irritauerunt: vt omnes in heremo morerent: nec plus ex senioribus eorũ quam duo hoies terrã repromissionis intrarent. Sed q̃d antiqua replicamus: cu3 etiã si illa minime fecissetis de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret: q dñm xp̃m pphetaru3 semp vobis vocibus repromissũ non solum sucipe noluistis: sed etiam morte pessima pemistis? Quẽ vt nos cognouim9 statim credidim9: cum nobis de eo antea non fuerit predicatum. Unde pbat q idolis seruiuimus non obstinationi mentis sed ignorantie deputandum. Qui enim cognitũ illico sequimur: olim vtiq; sequeremur si antea cognouissemus. Sic aũt vos de generis nobilitate iactatis: quasi non morum imitatio magis quam carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctorum. Deniq; esau et hysmael cũ de stirpe sint abrae: minime tñ in filijs reputant. His taliter altercãtib9: aplus se mediũ iterponẽs ita ptiũ dirimit questiones: vt neutrũ eorum sua iustitia salutẽ meruisse confirmet: ambos vero pplos et scienter et grauiter deliquisse. Judeos quidem q per preuaricationẽ legis deũ inhonorauerint: gẽtes vero q cũ cognitũ de creatura creatorem vt deũ debuerint venerari: gloriã ei9 in manu facta mutauerint simulacra. Utrosq; etiam similiter veniã consecutos: equales esse verissima ratione demõstrat. Presertim cũ in eadem lege predictum sit et iudeos et gẽtes ad christi fidem vocãdos esse ostendat. Quãobrẽ vicissim eos humilians ad pacem et concordiam cohortatur. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Romani sunt partis italie. Hi preuẽti sunt a falsis apostolis: et sub nomine domini nostri iesu christi in legem et prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram et euangelicam fidem scribens eis a corintho. Explicit argumentum.

Η τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν. ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Romanos. Cap. i.

A Paulus seruus iesu xp̃i vocatus apostolus: segregatus in euangeliũ dei q̃d añ pmiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ex semine dauid scd̃m carnẽ: q predestinat9 ẽ fili9 dei in virtute scd̃3 spm̃ sanctificatõis ex resurrectione mortuorum iesu christi domini nostri per quẽ accepim9 gratiã et apostolatum ad obediendũ fidei in oib9 gentib9 p nomine eius in quibus estis et vos vocati iesu christi: oib9 qui sunt rome dilectis dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo patre nr̃o et domino iesu christo. Primum quidẽ gratias ago deo meo p iesũ xp̃m pro oibus vobis: quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Testis enim mihi est deus cui seruio in spiritu meo in euangelio 2. Thi. 1. a.

υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι. καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης

filij ei9: q sine intermissiõe meoriã vr̃i facio sp in oronib9 meis: obsecrãs si quo mõ tãdẽ aliqñ psperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero ei videre vos vt aliq̃d ipartiar vobis grẽ spiritalis ad ꝯfirmãdos vos: id est simul consolari in vobis per eam que inuicem est fidem vestrã atq; meã. Nolo autẽ vos ignorare fratres: quia sepe proposui venire ad vos: et phibitus su3 vsq; adhuc: vt aliquẽ fructũ habeã i vobis sicut et in ceteris gentib9. Grecis ac barbaris: sapiẽtib9 et insipiẽtib9 debitor sũ. Itaq; q̃d in me promptu3 est et vobis qui rome estis euangelizare. Nõ ei erubesco euangelium. Uirtus enim dei est in salutem omni credenti: iudeo primum et greco. Justitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est. Justus autem ex fide viuet. Reuelat enim ira dei de celo sup oẽ3 ipietatẽ et iniustitiã hoim eorum q veritatẽ dei in iniustitia detinent: quia q̃d notum est dei: manifestum est in illis. Deus .n. illis manifestauit. Inuisibilia eni3 ipsius a creatura mũdi p ea q facta sũt intellecta ꝯspiciũtur: sẽpiterna quoq; ei9 virtus et diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissẽt deũ nõ sicut deũ glificauerũt aut gratias egerũt: sed euanuerũt in cogitationibus suis: et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicẽtes .n. se eẽ sapiẽtes stulti facti sunt. Et mutauerũt gliã incorruptibilis dei i similitudinẽ imaginis corruptibilis hois: et volucrũ et quadrupedũ et serpẽtũ. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum i imũdiciã: vt ꝯtumelijs afficiãt corpa sua in semetipis. Qui cõmutauerunt veritatem dei in mendacium: et coluerunt et seruierũt creature poti9 quam creatori: qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nã femie eorum imutauerũt naturalẽ vsũ i eũ vsũ q ẽ ꝯtra naturam. Similiter aũt et masculi relicto naturali vsu femine exarserunt in desiderijs suis i inuicem: masculi i masculos turpitudinem operantes: et mercedem quam oportuit erroris

B

Abach. 2. a. Heb. 10. d.

C

1. Cor. 3. d. Ephe. 4. c.

D

αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Cap. 2.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ. ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς. ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει. κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ἐπιζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούν-

sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerūt deū habere in notitia: tradidit illos deus in reprobum sensū: vt faciant ea q̄ non cōueniūt: repletos oī iniquitate: malicia: fornicatione: auaricia: neq̄tia: plenos inuidia: homicidijs: cōtentione: dolo: malignitate: susurrões: detractores: deo odibiles: cōtumeliosos: sup̄bos: elatos: inuētores malorū: parentibus nō obediētes: insipientes: incompositos: sine affectione: absq̄ federe: sine mia. Qui cū iustitiā dī cognouissent: nō itellexerūt qm̄ q̄ talia agūt digni sūt morte: nō solū q̄ ea faciūt: sed ēt qui consentiunt facientibus.

Cap. 2.

Propter qḋ iexcusabilis es o homo ois q̄ iudicas. In quo eī alterū iudicas teipsum cōdēnas. Eadem enim agis que iudicas. Scim⁹ eni qm̄ iudicium dei est scḋm veritatem in eos q̄ talia agūt. Existimas aūt hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea: quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contēnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad p̄niam te adducit? Scḋm aūt duritiā tuam ꝛ impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicij dei: qui reddet vnicuiq̄ secundū opa ei⁹. Ijs qdē q̄ scḋm patiētiā boni opis gloriā ꝛ honorē ꝛ incorruptionē q̄rētib⁹ vitā eternā. Ijs aūt q sūt ex ꝯtētōe ꝛ q̄ nō acq̄escūt veritati credunt aūt iniquitati: ira ꝛ indignatio tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum iudei primum et greci. Gloria aūt et honor et pax omni operanti bonum: iudeo primū ꝛ greco. Nō eī est acceptio psonarū apud deū. Quicūq̄ eni sine lege peccauerūt: sine lege peribunt. Et quicūq̄ i lege peccauerūt p legē iudicabunt. Non eni auditores legis iusti sunt apud deū: sed factores legis iustificabunt. Cū eni gētes q̄ legē nō habēt naturaliter ea q̄ legis sūt faciūt: eiusmodi legē nō habētes ipsi sibi sūt lex: qui ostendūt opus legis scriptum in cordib⁹ suis: testimoniū reddēte illis conscientia ipsorum: et inter se inuicem cogitationum accusantium

A Mat.7.a. B 1.Pe.1.c. Coll.3.d. Ephe.6.b. Act.10.c. Jaco.2.b. Mat.7.d. Jaco.1.d. C

των, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ. εἰ δὲ σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ ἐὰν νόμον πράσσῃς, ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ἦς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σε, τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ θεοῦ.

Cap. 3.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς. πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες. μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει. μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν. μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν. κατὰ ἄνθρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον. εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι, καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά. ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν. προεχόμεθα. οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ ἰου-

aut etiam defendentium in die cum iudicabit deus occulta hominum scḋm euangelium meū per iesum christum. Si aūt tu iudeus cognoīaris: ꝛ requiescis in lege: ꝛ gloriaris in deo: et nosti voluntatem eius: et probas vtiliora instructus per legem: confidis teipm̄ esse ducē cecorū: lumē eorum qui in tenebris sūt: eruditorē insipiētiū: magistrū infantiū: habentē formā scientie et veritatis in lege. Qui ergo alium doces teipsū nō doces. Qui predicas nō furādū furaris. Qui dicis nō mechandum mecharis. Qui abominaris idola: sacrilegiū facis. Qui in lege gliaris: per preuaricationem legis deum inhonoras. Nomen enim dei per vos blasphematur inter gētes: sicut scriptum est. Circuncisio quidē pdest si legē obserues: si aūt preuaricator legis sis: circūcisio tua preputiū facta ē. Si igitur preputium iustitias legis custodiat: nonne preputium illi⁹ in circuncisionē reputabit? Et iudicabit id qḋ ex natura ē p̄putiū legē ꝯsūmans: te qui per litteram ꝛ circuncisionē preuaricator legis es. Nō enī q̄ i manifesto iudeus est neq̄ que in manifesto in carne est circuncisio: sꝫ qui in abscondito iudeus est: et circūcisio cordis i spiritu non littera: cuius laus nō ex hoīb⁹ sed ex deo est.

Cap. 3.

Quid ergo amplius iudeo est: aut q̄ vtilitas circuncisionis? Multū per oēs modū. Primū qdē q2 credita sūt illis eloq̄a dei. Quid enī si [incre]dulitas illorū quidā illorū nō crediderūt? Nūq̄d icre fidem dei euacuabit? Absit. Est autem deus verax omnis autem homo mēdax: sicut scriptū est. Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. Si aūt iniq̄tas nr̄a iustitiā dei cōmendat: qḋ dicem⁹? Nunq̄d iniqu⁹ est de⁹ qui infert iram? Scḋm hominē dico. Absit. Alioquin quō iudicabit deus hunc mundū? Si enī veritas dei in meo mendacio abundauit in gloriā ipsi⁹: quid adhuc ꝛ ego tāq̄ peccator iudicor: ꝛ nō sicut blasphemamur: et sicut aiūt quidam nos dicere: faciamus mala vt veniāt bona: [Precellim⁹] Quorū dānatio iusta est. Quid ergo? eos? Neq̄q̄. Precausati enī sum⁹ iudeos

D A Joh.4.d.& 8.e. Psal.115. Psal.50. B

δαίους τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς, οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν, οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας, νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦν. ποῦ οὖν ἡ καύχησις. ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου. τῶν ἔργων. οὐχί. ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον. οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν. ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

Cap.4.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν

et grecos omnes sub peccato esse: sicut scriptum est. Quia nõ est iustus quisq̃. (Eccle. 7.c.) Non est intelligens: nõ est requirens deũ. (Psal. 13.a. 52.) Oẽs declinauerũt simul inutiles facti sũt: nõ est qui faciat bonũ non est vsq̃ ad vnum. (Psal. 13. et 52.) Sepulchrũ patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebãt. (Psal. 5.) Venenũ aspidũ sub labijs eorũ. (Psal. 139.) Quorũ os maledictiõe et amaritudĩe plenũ est. (Psal. 9.) Veloces pedes eorũ ad effũdendũ sanguinẽ. (Esa. 59.b) Cõtritio et infelicitas ĩ vijs eorũ: et viã pacis nõ cognouerũt. Nõ est timor dei añ oclos eorũ. (Psal. 35.) Scimus aũt qm̃ q̃cũq̃ lex loq̃tur: his q̃ ĩ lege sũt loquitur. Vt oĩe os obstruatur et subditus fiat omnis mundus deo: (Galla. 2.d) quia ex operibus legis nõ iustificabitur oĩs caro coram illo. Per legem enĩ cognitio peccati: nũc autem sine lege iustitia dei manifestata est: testificata a lege et pphetis. Iustitia autem dei per fidem iesu christi in oẽs et super omnes qui credũt in eũ. Non enim est distinctio. Oẽs enim peccauerũt et egent gloria dei. D Iustificati gratis per gratiam ipsius per redẽptionem que est in christo iesu: quem proposuit deus propiciatorẽ per fidem in sanguine ipsius ad ostẽsionem iustitie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iustitie eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus et iustificans eũ q ex fide est iesu xp̃i. Vbi ẽ ergo gl'iatio tua? Exclusa ẽ. Per quã legẽ. Factorũ? Nõ. Sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hoiẽ per fidẽ sine operibus legis. An iudeorum deus tm̃? Nonne et gẽtiũ? Imo et gẽtiũ. Qm̃ q̃dẽ vnus ẽ deus q̃ iustificat circũcisionẽ ex fide et p̃putium per fidem. Legem ergo destruimus per fidem? Absit. Sed legem statuimus.

Cap.4.

A Quid ergo dicemus inuenisse abraam p̃rẽ nr̃m scd'm carnẽ? Si enim abraã ex opibus iustificatus est habet gl'iam sed nõ apd' deũ. Quid enim dicit scriptura? Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iustitiam. (Gen. 15.a. Galla. 3.a.) Ei aũt qui operatur merces non imputatur secundũ gratiã: sed scd'm debitũ. Ei vero qui nõ opatur: credenti autem in eum qui iustificat

ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι ὧν ἀφείθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ᾧ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν. λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη. ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ. οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην. καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις. διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι. οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν, καθὼς γέγραπται. ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας. εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθείς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

ipiũ: reputatur fides eius ad iustitiã scd'm ppositũ gr̃e dei: sicut et dauid dicit beatitudinem hoĩs cui deus accepto fert [sunt iustitiã sine opibus. Beati quorũ remisse (ps. 31.) B sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Btũs vir cui non imputabit dominus peccatũ. Beatitudo ergo hec ĩ circũcisiõe tm̃ manet: an et ĩ preputio? Dicimus enim quia reputata est fides abrae ad iustitiã. (f. Abrae cõtum casus.) Quõ ergo reputata ẽ? In circũcisione: an ĩ p̃putio? Non in circũcisione: sed ĩ preputio. Et signũ accepit circũcisionis signaculũ iustitie fidei que est in preputio: vt sit pater omnium credentium per preputium: vt reputetur et illis ad iustitiã. Et sic pater circũcisiõis: nõ his tm̃ q sunt ex circumcisione: sed et his q sectantur vestigia fidei que est in preputio patris nostri abrae. C Non enim per legem promissio abrae aut semini eius vt heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim q ex lege heredes sũt: exinanita ẽ fides: abolita ẽ pmissio. Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex nec preuaricatio. Ideo ex fide: vt secũdũ gratiam firma sit pmissio omni semini. Non ei qui ex lege est solum: sed et ei qui ex fide est abrae: qui pater est omnium nostrum: sicut scriptũ est. Quia patrẽ multarũ gentiũ posui te: (Gen. 17.a) ante deum cui credidisti qui viuificat mortuos et vocat ea q̃ nõ sũt tanq̃ ea que sũt. Qui cõtra spem in spem credidit vt fieret pater multarũ gẽtiũ: scd'm q' dictũ ẽ ei. Sic erit semẽ tuũ sicut stelle celi et arena maris. (Gen. 15.a.) Et nõ infirmatus ẽ ĩ fide nec cõsiderauit corpus suũ emortuũ cũ iam fere centũ esset annorum: et emortuã vuluam sare. In repromissione etiã dei nõ hesitauit diffidentia: sed confortatus est fide: dans gloriam deo: plenissime sciens quia quecũq̃ promisit deus potẽs ẽ et facere. Ideo et reputatũ est illi ad iustitiã. Nõ est aũt scriptũ tm̃ pp̃ter ipm: quia reputatũ ẽ illi ad iustitiã: sed et pp nos quibus reputabitur credentibus in eũ qui suscitauit iesum xp̃m dñm nr̃m a mortuis: qui traditus est propter delicta nr̃a: et resurrexit pp iustificationẽ nr̃am.

Cap. 5.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τὶς ἀποθανεῖται, ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τὶς καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ. ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου, ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωυσέος, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος

Cap. 5.

Iustificati ergo ex fide pacē habeamus ad deū per dominum nostrū iesum christum: per quē hēmus accessuz per fidem in gratiam istam: in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autē sed et gloriamur in tribulationibus: sciētes quod tribulatio patientiā operatur: patiētia autē probationē: probatio vero spē. Spes autē non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū qui datus ē nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impijs mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? Cōmendat autē charitatem suā deus in nobis: quoniam si cū adhuc peccatores essemus secundum tempus christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nūc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cū inimici essemus reconciliati sumus deo per mortē filij eius: multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non soluz autē sed et gloriamur in deo per dominum nostrum iesum christum per quē nūc reconciliationē accepimus. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors pertrāsijt: in quo omnes peccauerūt. Usque ad legez enim peccatum erat in mūdo. Peccatum autē non imputabatur cum lex nō esset: sed regnauit mors ab adā vsque ad moysen etiam in eos qui nō peccauerunt in similitudinem preuaricationis ade: qui est forma futuri. Sed non sicut delictum: ita et donum. Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia vnius hominis iesu christi in plures abundauit. Et non sicut per vnū peccatum ita et donuz: nam iudicium quidez ex vno in condēnationē: gratia autē ex multis delictis in iustificationem. Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per vnum iesum christum. Igitur sicut per vnius delictū

A Ro. 1. a. Heb. 9. d. 1. Pe. 3. d. B C D

τος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Cap. 6.

Τί οὖν ἐροῦμεν. ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ. μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ. ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ὑμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν. ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον ἀλλ' ὑπὸ χάριν. μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην. χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδί-

in omnes homines in condemnationē: sic et per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationē vite. Sicut enim per inobedientiā vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per vnius obeditionē iusti cōstituentur multi. Lex autem subintrauit vt abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictū: superabūdauit et gratia. Ut sicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per iesum christum dominum nostrum.

Cap. 6.

Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato vt gratia abūdet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato: quō adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres quia quicūque baptizati in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus? Cōsepulti enim sumus cū illo per baptismum in mortem: vt quō christus surrexit a mortuis per gloriaz patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim cōplātati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est vt destruatur corpus peccati: vt vltra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autē mortui sumus cū christo: credimus quia simul etiā viuemus cū illo: scientes quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra nō dominabitur. Quod enim mortuus ē peccato: mortuus ē semel: quod autē viuit viuit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viuentes autē deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: vt obediatis concupiscentijs eius. Sed neque exhibetis membra vestra arma iniquitatis peccato sed exhibete vos deo tanque ex mortuis viuentes: et mēbra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediēdū: serui estis eius cui obeditis: siue peccati ad mortez siue obeditionis ad iustitiaz? Gratias autē deo quod fuistis serui peccati: obedistis autem ex corde

A Ephe. 4. c. Col. 3. b. B C

ας εις ον παρεδόθητε τύπον διδαχής. ελευθερωθέντες δε από της αμαρτίας εδουλώθητε τη δικαιοσύνη. ανθρώπινον λέγω διά την ασθένειαν της σαρκός υμών. ώσπερ γαρ παρεστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη ακαθαρσία και τη ανομία εις την ανομίαν, ούτως νυν παραστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη δικαιοσύνη εις αγιασμόν. ότε γαρ δούλοι ήτε της αμαρτίας, ελεύθεροι ήτε τη δικαιοσύνη. τίνα ουν καρπόν είχετε τότε, εφ οίς νυν επαισχύνεσθε. το γαρ τέλος εκείνων θάνατος. νυνί δε ελευθερωθέντες από της αμαρτίας, δουλωθέντες δε τω θεώ, έχετε τον καρπόν υμών εις αγιασμόν, το δε τέλος ζωήν αιώνιον. τα γαρ οψώνια της αμαρτίας θάνατος, το δε χάρισμα του θεού ζωή αιώνιος εν Χριστώ ιησού τω κυρίω ημών. Cap. 7.

Η αγνοείτε αδελφοί, γινώσκουσι γαρ νόμον λαλώ, ότι ο νόμος κυριεύει του ανθρώπου εφόσον χρόνον ζη. η γαρ ύπανδρος γυνή τω ζώντι ανδρί δέδεται νόμω· εάν δε αποθάνη ο ανήρ, κατήργηται από του νόμου του ανδρός. άρα ουν ζώντος του ανδρός μοιχαλίς χρηματίσει, εάν γένηται ανδρί ετέρω. εάν δε αποθάνη ο ανήρ, ελευθέρα εστίν από του νόμου, του μη είναι αυτήν μοιχαλίδα γενομένην ανδρί ετέρω. ώστε αδελφοί μου και υμείς εθανατώθητε τω νόμω διά του σώματος του Χριστού εις το γενέσθαι υμάς ανδρί ετέρω τω εκ νεκρών εγερθέντι, ίνα καρποφορήσωμεν τω θεώ. ότε γαρ ήμεν εν τη σαρκί, τα παθήματα των αμαρτιών τα διά του νόμου ενηργείτο εν τοις μέλεσιν ημών, εις το καρποφορήσαι τω θανάτω. νυνί δε κατηργήθημεν από του νόμου αποθανόντες εν ω κατειχόμεθα, ώστε δουλεύειν ημάς εν καινότητι πνεύματος και ου παλαιότητι γράμματος. Τι ουν ερούμεν. ο νόμος αμαρτία. μη γένοιτο. αλλά την αμαρτίαν ουκ έγνων ειμή διά νόμου. την τε γαρ επιθυμίαν ουκ ήδειν, ειμή ο νόμος έλεγεν, ουκ επιθυμήσεις. αφορμήν δε λαβούσα η αμαρτία διά της εντολής, κατειργάσατο εν εμοί πάσαν επιθυμίαν. χωρίς γαρ νόμου αμαρτία νεκρά, εγώ δε έζων χωρίς νόμου ποτέ. ελθούσης δε της εντολής η αμαρτία έζησεν, εγώ δε απέθανον. και ευρέθη μοι η εντολή η εις ζωήν, αύτη εις θάνατον. η γαρ αμαρτία αφορμήν λαβούσα διά της εντολής, εξηπάτησέ με, και δι αυτής απέκτεινεν. ώστε ο μεν νόμος άγιος, και η εντολή αγία και δικαία και αγαθή. το ουν αγαθόν εμοί γέγονε θάνατος, μη γένοιτο. αλ-

in eã formã doctrine in q̃ traditi estis. Liberati autem a peccato serui facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatẽ carnis vr̃e. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immundicie et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati: liberi fuistis iustitie. Quẽ ergo fructũ hũistis tũc in illis: in q̃bus nũc erubescitis? Nã finis illorũ mors est. Nunc vero liberati a peccato: serui autem facti deo: habetis fructum vestrum in sanctificationẽ: finẽ vero vitã eternã. Stipendia enim peccati mors: gratia autem dei vita eterna: in christo iesu domino nostro. Cap. 7.

An ignoratis fratres: scientibus enim legem loquor: quia lex in homine dñatur quãto tẽpore viuit. Nã que sub viro ẽ mulier: viuẽte viro alligata ẽ legi. Si aũt mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur viuente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si aũt mortuus fuerit vir eius: liberata est a lege viri: vt non sit adultera si fuerit cũ alio viro. Itaq3 fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus christi: vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit: vt fructificetis deo. Cum enim essemus in carne: passiones pctõrũ q̃ per legem erant operabantur in mẽbris nostris: vt fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in q̃ detinebamur: ita vt seruiamus in nouitate spiritus: et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus. Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui nisi per legem. Nã cõcupiscẽtiã nesciebã: nisi lex diceret. Nõ cõcupisces. Occasione aũt accepta pctm̃ per mandatum operatum est in me oẽm cõcupiscentiã. Sine lege enim pctm̃ mortuũ erat: ego aũt viuebã sine lege aliquñ. Sed cũ venisset mãdatũ: pctm̃ reuixit: ego aũt mortuus sũ. Et inuẽtũ ẽ mihi mãdatũ qđ erat ad vitã: hoc eẽ ad mortẽ. Nã pctm̃ occasione accepta p mãdatũ seduxit me: et per illud occidit. Itaq3 lex quidẽ sancta: et mandatum sctm̃ et iustũ et bonũ. Qđ ergo bonũ ẽ: mihi factũ est mors? Absit. Sed

D
Joh.8.a. Esaie.1.g. Ezec.36.a.
A
1.Cor.7.a
B
Exod.20.c Deute.5.b.
C
1.Thi.1.b.

λα η αμαρτία, ίνα φανή αμαρτία, διά του αγαθού μοι κατεργαζομένη θάνατον, ίνα γένηται καθ υπερβολήν αμαρτωλός η αμαρτία διά της εντολής. οίδαμεν γαρ ότι ο νόμος πνευματικός εστίν. εγώ δε σαρκικός ειμί, πεπραμένος υπό την αμαρτίαν. ο γαρ κατεργάζομαι ου γινώσκω. ου γαρ ο θέλω τούτο πράσσω, αλλ ο μισώ τούτο ποιώ. ει δε ο ου θέλω τούτο ποιώ, σύμφημι τω νόμω ότι καλός. νυνί δε ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ η οικούσα εν εμοί αμαρτία. οίδα γαρ ότι ουκ οικεί εν εμοί τουτέστιν εν τη σαρκί μου αγαθόν. το γαρ θέλειν παράκειταί μοι, το δε κατεργάζεσθαι το καλόν ουχ ευρίσκω. ου γαρ ο θέλω ποιώ αγαθόν, αλλ ο ου θέλω κακόν τούτο πράσσω. ει δε ο ου θέλω εγώ τούτο ποιώ, ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ η οικούσα εν εμοί αμαρτία. ευρίσκω άρα τον νόμον τω θέλοντι εμοί ποιείν το καλόν ότι εμοί το κακόν παράκειται. συνήδομαι γαρ τω νόμω του θεού κατά τον έσω άνθρωπον. βλέπω δε έτερον νόμον εν τοις μέλεσί μου αντιστρατευόμενον τω νόμω του νοός μου, και αιχμαλωτίζοντά με εν τω νόμω της αμαρτίας τω όντι εν τοις μέλεσί μου. ταλαίπωρος εγώ άνθρωπος, τις με ρύσεται εκ του σώματος του θανάτου τούτου. ευχαριστώ τω θεώ διά ιησού Χριστού του κυρίου ημών. άρα ουν αυτός εγώ τω μεν νοΐ δουλεύω νόμω θεού, τη δε σαρκί νόμω αμαρτίας. Cap. 8.

Ουδέν άρα νυν κατάκριμα τοις εν Χριστώ ιησού μη κατά σάρκα περιπατούσιν, αλλά κατά πνεύμα. ο γαρ νόμος του πνεύματος της ζωής εν Χριστώ ιησού ηλευθέρωσέ με από του νόμου της αμαρτίας και του θανάτου. το γαρ αδύνατον του νόμου εν ω ησθένει διά της σαρκός, ο θεός τον εαυτού υιόν πέμψας εν ομοιώματι σαρκός αμαρτίας, και περί αμαρτίας κατέκρινε την αμαρτίαν εν τη σαρκί, ίνα το δικαίωμα του νόμου πληρωθή εν ημίν τοις μη κατά σάρκα περιπατούσιν, αλλά κατά πνεύμα. οι γαρ κατά σάρκα όντες, τα της σαρκός φρονούσιν, οι δε κατά πνεύμα τα του πνεύματος. το γαρ φρόνημα της σαρκός θάνατος, το δε φρόνημα του πνεύματος ζωή και ειρήνη. διότι το φρόνημα της σαρκός έχθρα εις θεόν. τω γαρ νόμω του θεού ουχ υποτάσσεται, ουδέ γαρ δύναται. οι δε εν σαρκί όντες, θεώ αρέσαι ου δύνανται. υμείς δε ουκ εστέ εν σαρκί, αλλ εν πνεύματι. είπερ

peccatum vt appareat pctm̃ per bonum operatum est mihi mortem: vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus .n. quia lex spiritalis est. Ego autẽ carnalis sum venundatus sub peccato: quod enim operor nõ itelligo. Nõ .n. qđ volo bonũ hoc ago: s3 qđ odio malũ illđ facio. Si aũt quod nolo illud facio: cõsentio legi qm̃ bona ẽ. Nũc aũt iã nõ ego operor illđ: sed quod habitat in me peccatũ. Scio enim quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non inuenio. Non enim qđ volo bonũ hoc facio: s3 qđ nolo malũ hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam nõ ego operor illud: sed quod habitat ĩ me pctm̃. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum: qm̃ mihi malum adiacet. Cõdelector enim legi dei scđm interiorem hominẽ. Video autẽ aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuantẽ me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente seruio legi dei: carne autẽ legi peccati. Cap. 8.

Nihil ergo nũc dãnatiõis ẽ his q̃ sũt in xp̃o iesu: q̃ nõ scđm carnẽ ambulãt. Lex enim spiritus vite in christo iesu liberauit me a lege peccati et mortis. Nam qđ impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnẽ: deus filiũ suũ mittens in similitudinẽ carnis peccati: et de peccato damnauit peccatum in carne: vt iustificatio legis impleretur in nobis: q̃ nõ scđm carnem ambulamus: sed secundum spiritũ. Qui .n. scđm carnẽ sũt: q̃ carnis sũt sapiunt: q̃ vero scđm spm̃ sũt: q̃ sũt spũs sentiũt. Nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est subiecta: nec enim potest. Qui autem in carne sũt: deo placere non possũt. Vos autẽ in carne nõ estis sed in spiritu: si tamẽ

D
A
B

πνεύμα θεού οικεί εν υμίν. ει δε τις πνεύμα
Χριστού ουκ έχει, ούτος ουκ έστιν αυτού.
ει δε Χριστός εν υμίν, το μεν σώμα νεκρόν
δι αμαρτίαν, το δε πνεύμα ζωή διά δικαιοσύ-
νην. ει δε το πνεύμα του εγείραντος ιησούν
εκ νεκρών οικεί εν υμίν, ο εγείρας τον Χρι-
στόν εκ νεκρών ζωοποιήσει και τα θνητά σώ-
ματα υμών διά του ενοικούντος αυτού
πνεύματος εν υμίν. άρα ουν αδελφοί ο-
φειλέται εσμέν ου τη σαρκί του κατά σάρκα
ζην. ει γαρ κατά σάρκα ζήτε, μέλλετε απο-
θνήσκειν. ει δε πνεύματι τας πράξεις του
σώματος θανατούτε, ζήσεσθε. όσοι γαρ
πνεύματι θεού άγονται, ούτοι εισίν υιοί θε-
ού. ου γαρ ελάβετε πνεύμα δουλείας πά-
λιν εις φόβον, αλλ' ελάβετε πνεύμα υιοθε-
σίας, εν ω κράζομεν αββά ο πατήρ. αυτό το
πνεύμα συμμαρτυρεί τω πνεύματι ημών
ότι εσμέν τέκνα θεού. ει δε τέκνα, και κλη-
ρονόμοι. κληρονόμοι μεν θεού, συγκληρο-
νόμοι δε Χριστού. είπερ συμπάσχομεν, ί-
να και συνδοξασθώμεν. λογίζομαι γαρ ότι
ουκ άξια τα παθήματα του νυν καιρού προς
την μέλλουσαν δόξαν αποκαλυφθήναι εις
ημάς. η γαρ αποκαραδοκία της κτίσεως
την αποκάλυψιν των υιών του θεού απε-
κδέχεται. τη γαρ ματαιότητι η κτίσις υπετά-
γη ουχ εκούσα, αλλά διά τον υποτάξαντα
επ' ελπίδι, ότι και αυτή η κτίσις ελευθερω-
θήσεται από της δουλείας της φθοράς εις
την ελευθερίαν της δόξης των τέκνων του
θεού. οίδαμεν γαρ ότι πάσα η κτίσις συ-
στενάζει και συνωδίνει άχρι του νυν. ου μό-
νον δε, αλλά και αυτοί την απαρχήν του
πνεύματος έχοντες, και ημείς αυτοί εν εαυ-
τοίς στενάζομεν υιοθεσίαν απεκδεχόμενοι
την απολύτρωσιν του σώματος ημών.
τη γαρ ελπίδι εσώθημεν. ελπίς δε βλε-
πομένη, ουκ έστιν ελπίς. ο γαρ βλέπει τις
τι και ελπίζει. ει δε ο ου βλέπομεν ελπίζο-
μεν, δι' υπομονής απεκδεχόμεθα. ωσαύτως
δε και το πνεύμα συναντιλαμβάνεται ταις
ασθενείαις ημών. το γαρ τι προσευξόμεθα
καθό δει ουκ οίδαμεν, αλλ' αυτό το πνεύ-
μα υπερεντυγχάνει υπέρ υμών στεναγμοίς
αλαλήτοις. ο δε ερευνών τας καρδίας οίδε
τι το φρόνημα του πνεύματος, ότι κατά
θεόν εντυγχάνει υπέρ αγίων. οίδαμεν δε
ότι τοις αγαπώσι τον θεόν πάντα συνερ-
γεί εις το αγαθόν, τοις κατά πρόθεσιν κλη-
τοίς ούσιν. ότι ους προέγνω και προώρισε
συμμόρφους της εικόνος του υιού αυτού,
εις το είναι αυτόν πρωτότοκον εν πολλοίς

spūs dei hitat in vobis. Si quis aūt spūm
christi non habet: hic non est eius.
Si aūt xp̄s i vobis ē: corp⁹ qdē mortuū ē
ppter pctm̄: spūs vero viuit ppter iusti-
ficationē. Qd̄ si spūs ei⁹ qui suscitauit
iesū a mortuis hitat i vobis: q̄ suscitauit
iesū xp̄z a mortuis viuificabit z mortalia
vr̄a: ppter inhitantem spm̄ ei⁹ corpa
in vobis. Ergo fratres debitores
sumus non carni vt secundum carnem C
viuam⁹. Si e.n. scd̄z carnē vixerit: mo-
riemini. Si autem spiritu facta enīz
carnis mortificaueritis: viuetis. Quicūqz 1. Thes. 1. b.
spiritu dei agunt: hi sunt filij dei
Non eni accepistis spiritū seruitutis ite-
rū i timore: sed accepistis spm̄ adoptiōis Gal. 4. a.
filioꝝ dei: i quo clamam⁹ abba pr̄. Ipse
eni spūs testimoniū reddet spūi nostro
q̄ sum⁹ filij dei. Si aūt filij z heredes:
heredes quidē dei: coheredes 1. Cor. 11. b
autem christi: si tamen compatimur vt Heb. 4. d.
z conglorificemur. Existimo enim q̄
non sūt cōdigne passiones hui⁹ tpis ad
futuram gloriam que reuelabitur in
nobis. Nam expectatio creature D
reuelationem filiorum dei expectat.
Vanitati enim creatura subiecta est
nō volens: sed ppter eum q̄ subiecit
eam in spe: qr et ipsa creatura liberabi-
tur a seruitute corruptionis in
libertatem glorie filiorum
dei. Scim⁹ e.n. q̄ oīs creatura igemi-
scit z parturit vsqz adhuc. Non solum
autem illa sed et nos ipsi primitias
spiritus habentes: et ipsi intra nos
gemim⁹ adoptionem filioꝝ dei: expectā-
tes redemptionem corporis nostri.
Spe ei salui facti sum⁹. Spes aūt q̄ vi- E
detur: nō est spes. Naz quod videt qs
quid sperat? Si aūt qd̄ nō videm⁹ spe-
ram⁹: per patientiā expectam⁹. Siliter
autem et spiritus adiuuat
infirmitatem nostram. Nā quid orem⁹
sicut oportet nescim⁹: sed ipse spiritus
postulat pro nobis gemitibus
ienarrabilib⁹. Qui aūt scrutat corda scit
quid desideret spiritus: quia secundum
deū postulat pro sanctis. Scimus aūt
qm̄ diligentib⁹ deū omnia cooperantur
in bonū his q̄ scd̄m ppositū vocati sūt F
facti. Nā quos prescivit z predestinauit
conformes fieri imaginis filij sui:
vt sit ipse primogenitus in multis

αδελφοίς. ους δε προώρισε, τούτους και
εκάλεσε. και ους εκάλεσε, τούτους και ε-
δικαίωσεν. ους δε εδικαίωσε, τούτους και ε-
δόξασε. τι ουν ερούμεν προς ταύτα. ει ο θε-
ός υπέρ ημών, τις καθ' ημών. ός γε του ιδίου
υιού ουκ εφείσατο, αλλ' υπέρ ημών πάν-
των παρέδωκεν αυτόν, πως ουχί και συν
αυτώ τα πάντα ημίν χαρίσεται. τις εγκα-
λέσει κατά εκλεκτών θεού. θεός ο δικαιών,
τις ο κατακρίνων. Χριστός ο αποθανών
μάλλον δε και εγερθείς, ος και εστίν εν δε-
ξιά του θεού, ος και εντυγχάνει υπέρ ημών.
τις ημάς χωρίσει από της αγάπης του Χρι- G
στού. θλίψις, η στενοχωρία, η διωγμός, η
λιμός, η γυμνότης, η κίνδυνος, η μάχαιρα.
καθώς γέγραπται. ότι ένεκα σου θανατού- Psal. 43.
μεθα όλην την ημέραν, ελογίσθημεν ως πρό-
βατα σφαγής. αλλ' εν τούτοις πάσιν υπερ-
νικώμεν διά του αγαπήσαντος ημάς. πέ-
πεισμαι γαρ ότι ούτε θάνατος, ούτε ζωή,
ούτε άγγελοι, ούτε αρχαί, ούτε δυνάμεις,
ούτε ενεστώτα, ούτε μέλλοντα, ούτε ύ-
ψωμα, ούτε βάθος, ούτε τις κτίσις ετέρα δυ-
νήσεται ημάς χωρίσαι από της αγάπης του
θεού της εν Χριστώ ιησού τω κυρίω η-
μών.

Cap. 9.

Αλήθειαν λέγω εν Χριστώ ου ψεύδομαι
συμμαρτυρούσης μοι της συνειδήσεως
μου εν πνεύματι αγίω, ότι λύπη μοι εστί
μεγάλη και αδιάλειπτος οδύνη τη καρδία
μου. ηυχόμην γαρ αυτός εγώ ανάθεμα εί-
ναι από του Χριστού υπέρ των αδελφών
μου των συγγενών μου κατά σάρκα οίτινες
εισίν ισραηλίται, ών η υιοθεσία, και η δόξα
και αι διαθήκαι, και η νομοθεσία, και η λα-
τρεία, και αι επαγγελίαι, ών οι πατέρες και εξ
ών ο Χριστός το κατά σάρκα, ο ών επί πάν-
των θεός ευλογητός εις τους αιώνας αμήν.
ουχ οίον δε ότι εκπέπτωκεν ο λόγος του θε-
ού. ου γαρ πάντες οι εξ ισραήλ ούτοι ισρα-
ήλ, ουδ' ότι εισί σπέρμα αβραάμ πάντες τέκ-
να. αλλ' εν ισαάκ κληθήσεταί σοι σπέρμα τουτ-
έστιν ου τα τέκνα της σαρκός ταύτα τέκνα
του θεού, αλλά τα τέκνα της επαγγελίας
λογίζεται εις σπέρμα. επαγγελίας γαρ ο λό-
γος ούτος. κατά τον καιρόν τούτον ελεύσο-
μαι, και έσται τη σάρρα υιός. ου μόνον δε
αλλά και ρεβέκκα εξ ενός κοίτην έχουσα ισα-
άκ του πατρός ημών. μήπω γαρ γεννηθέν-
των μηδέ πραξάντων τι αγαθόν η κακόν, ί-
να η κατ' εκλογήν πρόθεσις του θεού μέ-
νη, ουκ εξ έργων αλλ' εκ του καλούντος,
ερρέθη αυτή, ότι ο μείζων δουλεύσει τω ελά-

fratrib⁹. Quos aūt predestinauit hos z
vocauit: et quos vocauit hos z iustifica-
uit: quos aūt iustificauit illos et magni-
ficauit. Quid ergo dicem⁹ ad hec? Si
de⁹ p nobis qs cōtra nos? Qui et̄ ppo
filio suo nō pepercit: sed p nobis oib⁹
tradidit illum: quomodo nō etiaz cum
illo oīa nobis donabit. Quis accusa-
bit aduers⁹ electos dei? De⁹ q̄ iustificat:
quis ē q̄ cōdēnet. Xp̄s iesus q̄ mortuus
est: imo q̄ z resurrexit: q̄ est ad dexterā
dei: qui etiā interpellat pro nobis.
quis ergo nos sepabit a charitate xp̄i?
Tribulatio: an angustia: an fames an
nuditas: an piculū: an persecutio: an
gladi⁹? Sicut scriptū est. Qr ppter te
mortificamur tota die: estimati sum⁹ si-
cut oues occisiōis. Sed i his oib⁹ supa-
mus ppter eum qui dilexit nos.
Certus sū eni qr neqz mors: neqz vita
neqz āgeli: neqz pricipat⁹: neqz vtutes:
neqz istātia: neqz futura: neqz fortitudo:
neqz altitudo: neqz pfūdū: neqz creatu-
ra alia poterit nos separare a charitate
dei: que est in christo iesu domino no-
stro.

Cap. 9.

Veritatē dico in xp̄o non mentior A
testimoniū mihi phibēte cōsciētia
mea i spiritu sācto: qm̄ tristitia mihi
magna est et continuus dolor cordi
meo. Optabam ei ego ipse anathema
esse a christo pro fratribus
meis q̄ sunt cognati mei scd̄m carnē q̄
sunt israelite: quoꝝ adoptio est filioꝝ: z
glia z testamētū z legislatio z obsequiū
z pmissa: quorum patres ex quibus est B
christ⁹ scd̄m carnē: qui est sup omnia
de⁹ benedictus in secula amen.
Non aūt q̄ exciderit verbum dei.
Nō ei oēs q̄ ex circūcisiōe sūt isrl: hi sūt
israelite: neqz q̄ semē sunt abrae oēs
filij. Sed in isaac vocabit tibi semē: id Galla. 4. d
est non qui filij carnis hi filij
dei: sed qui filij sunt promissionis
estimant in semie. Promissiōis ei vbū
hoc est. Scd̄m hoc tp̄s veniaz C
et erit sare filius. Non solum aūt illa:
sz z rebecca ex vno cōcubitu hn̄s isa-
ac pris nr̄i. Cū eni nōdum nati fuissent:
aut aliquid boni egissent aut mali: vt
scd̄m electionē propositū dei maneret:
non ex operibus sed ex vocante
dictuz est ei: quia maior seruiet minori

σσοντι καθὼς γέγραπται. τὸν ἰακὼβ ἠγάπη=
σα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα. τί οὖν ἐροῦμεν.
μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ. μὴ γένοιτο. τῷ
γὰρ μωυσεῖ λέγει. ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ,
καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ
τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλ=
λὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γρα=
φὴ τῷ φαραώ. ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρα
σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμιν
μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομα μου
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν
δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι
μέμφεται. τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς
ἀνθέστηκε. μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε σὺ τίς εἶ
ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ. μὴ ἐρεῖ τὸ
πλάσμα τῷ πλάσαντι τί με ἐποίησας οὕ=
τως. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πη
λοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ
μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. εἰ δὲ
θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνω
ρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολ=
λῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμέ=
να εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦ
τον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ
προητοίμασεν εἰς δόξαν. οὓς καὶ ἐκάλεσεν
ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθ
νῶν. ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν
οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγα
πημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ
οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ
κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἠσαΐας δὲ
κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσ=
σης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ
συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ,
ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος
ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας. εἰ μὴ
κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,
ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς γόμορρα
ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν. ὅτι ἔθνη
τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δι=
καιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.
ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί. ὅτι
οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου.
προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμ=
ματος καθὼς γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι
ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν
σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ
Ἀδελφοί Cap. 10. ⌊οὐ καταισχυνθήσεται.
ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέ
ησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν
εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ

sicut scriptũ est. Jacob dilexi: Mala.1.a.
esau aũt odio habui. Quid ergo dice
mus? Nunqd iniqtas apud deũ? Absit.
Moysi eni dicit. Miserebor cui miser Exo.33.d
tus sũ: et miam pstabo cui miserebor. Igit
nõ volentis neq currentis sed
miserentis est dei. Dicit enim scriptura Exo.9.d.
pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui
te ut ostendam in te virtutem
meam: et vt annuncietur nomen meum
in vniuersa terra. Ergo cui vult misere C
tur: et quẽ vult indurat. Dices itaq mi
hi. Quid adhuc querit? Voluntati enim
eius quis resistit? O homo tu quis es
qui respondeas deo. Nunquid dicit Esaie.45.c
figmentũ ei qui se finxit: quid me feci Hiere.18.a
sti sic. An nõ habet potestatẽ figulus lu
ti ex eadem massa facere aliud
quidẽ vas in honorẽ: aliud vero in cõ=
tumeliã? Qd si deus volẽs ostẽdere irã et
notã facere potẽtiã suã: sustinuit i mul
ta patientia vasa ire aptata
in interitum: vt ostenderet diuitias
glorie sue in vasa misericordie que
preparauit in gliam. Quos et vocauit
nõ solũ ex iudeis sed etiam ex gẽtibus:
sicut in osee dicit. Vocabo Osee.1.d.
non plebem meã: plebẽ meã: et nõ dile
ctam dilectã: et nõ miam cõsecutã: miam cõsecu=
tã. Et erit i loco vbi dictum est eis: non Osee.1.d.
plebs mea vos: ibi vocabũtur filii dei D
viui. Esaias aũt clamat pro isrl. Si fue Esaie.10.d
rit numerus filior isrl tanq arena maris:
reliquie salue fient. Verbũ enim
cõsũmans et abbreuiãs in equitate:
quia Verbum breuiatum faciet dominus
super terram. Et sicut pdixit esaias. Ni Esaie.1.d.
si dominus sabaoth reliquisset nobis semẽ
sicut sodoma facti essemus: et sicut go=
morra similes fuissemus. Quid ergo dice
mus? Qd gẽtes q nõ sectabant iustitiã:
apprehẽderũt iustitiã: iustitiã aũt q ex fi
de ẽ. Israel vero sectãdo legẽ iustitie in
legẽ iustitie nõ puenit. Quare? Quia
non ex fide: sed quasi ex operibus.
Offenderunt eni in lapidem offensionis:
sicut scriptũ est. Ecce pono Esaie.28.d.
in sion lapidem offensionis et petram
scandali: et ois qui credit in eũ non cõ
Fratres Cap.10. ⌊fundetur. A
voluntas qdẽ cordis mei et obsecra
tio ad deũ fit pro illis i salutem. Testi
moniũ eni phibeo ill' q emulationẽ qdẽ

λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.
ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην,
καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι,
τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.
τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην
παντὶ τῷ πιστεύοντι. μωυσῆς γὰρ γράφει
τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ ποι
ήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ
δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει. μὴ εἴ
πῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς
τὸν οὐρανόν, τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν
ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον, τουτέστι
χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέ
γει. ἐγγύς σου τὸ ῥῆμα ἐστὶν ἐν τῷ στόμα=
τί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆ
μα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, ὅτι ἐὰν ὁ=
μολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰη=
σοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι
ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.
καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην,
στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέ=
γει γὰρ ἡ γραφή. ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι
διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ
αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάν=
τας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ
ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθή=
σεται. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ
ἐπίστευσαν. πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ
ἤκουσαν. πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύ=
σσοντος. πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀπο=
σταλῶσι. καθὼς γέγραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πό
δες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν ε=
ὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ' οὐ πάντες
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἠσαΐας γὰρ λέ
γει. κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. ἄρα
ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος
θεοῦ. ἀλλὰ λέγω. μὴ οὐκ ἤκουσαν. μενοῦν
γε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω. μὴ οὐκ ἔγ=
νω ἰσραήλ. πρῶτος μωυσῆς λέγει. ἐγὼ πα
ραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέ=
τῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ
καὶ λέγει. εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμ=
φανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς
δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξε=
πέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦν
Λέγω οὖν Cap.11. ⌊τα, καὶ ἀντιλέγοντα.
μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί,
ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ

dei habẽt sed non secundum scientiam.
Ignorantes enim iustitiam dei
et suam querentes statuere:
iustitie dei non sunt subiecti,
Finis enim legis christus est: ad iusti=
tiam omni credenti. Moyses enim scri= Leuiti.18.a
psit. Qm iustitiã que ex lege est q fecerit
homo viuet in ea. Que B
aũt ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixe Deute.30.c
ris in corde tuo: quis ascendet in
celũm id est christum deducere:
aut quis descẽdet in abyssum: hoc est
xpm a mortuis reuocare. Sed qd dicit
scriptura? Prope est verbum in ore Deute.30.c
tuo et in corde tuo. Hoc est verbum
fidei qd predicamus: quia si confitearis
in ore tuo dominum iesum
et in corde tuo credideris q
deus illũ suscitauit a mortuis saluus eris.
Corde enim creditur ad iustitiam:
ore aũt confessio fit ad salutem. Dicit Esaie.28.d
enim scriptura. Omnis qui credit in
illum non confundetur. Non enim est C
distinctio iudei et greci. Nam 1.Cor.8.b
idem dominus omniũ: diues in oẽs Jaco.1.a.
qui inuocant illum. Omnis enim Johe.3.B.
quicũq inuocauerit nomẽ dñi saluus erit Mat.10.c
Quomodo ergo inuocabũt in quẽ nõ 7.24.b. Mar.13.c.
crediderũt? Aut quõ credent ei quẽ nõ Actu.2.b.
audierũt? Quõ aũt audiẽt sine predicãte?
Quomodo vero pdicabũt: nisi mittant?
sicut scriptũ est. Quam speciosi pedes Esaie.52.b.
euangelizantium pacem euangelizãtium
bona. Sed non omnes
obediunt euangelio. Esaias enim di=
cit. Dñe quis credidit auditui nro? Er Esa.53.a
go fides ex auditu: auditus aũt p Vbũ D
xpi. Sed dico. Nũqd nõ audierũt? Et
quidem in omnem terram exiuit sonus Psal.18.
eorum et in fines orbis terre
Vba eor. Sed dico. Nũqd isrl nõ co
gnouit? pmus moyses dicit Ego ad emu Deute.32.c
lationẽ vos adducã i nõ gẽtẽ: i gẽtẽ insi
piẽtẽ i irã vos mittã. Esaias aũt audet
et dicit. Inuẽtus sũ a nõ qrẽtibus me: pa Esaie.65.a
lã apparui his q me nõ iterrogabãt. Ad
israel aũt dicit. Tota die expandi Esaie.65.a
manus meas ad populum non creden
tem: sed contradicentem. Cap.11.
Dico ergo. Nũqd deus repulit ppl'm A
suũ? Absit. Nã et ego israelita sũ
ex semine abraã de tribu beniamin. Nõ

απώσατο ο θεός τον λαόν αυτού ον προέ
γνω. η ουκ οίδατε εν ηλία τι λέγει η γραφή
ως εντυγχάνει τω θεώ κατά του ισραήλ
λέγων. κύριε τους προφήτας σου απεκτεί=
ναν, και τα θυσιαστήρια σου κατέσκαψαν,
καγώ υπελείφθην μόνος, και ζητούσι την
ψυχήν μου. αλλά τι λέγει αυτώ ο χρη=
ματισμός. κατέλιπον εμαυτώ επτακισχιλί=
ους άνδρας, οίτινες ουκ έκαμψαν γόνυ τη
βάαλ. ούτως ουν και εν τω νυν καιρώ λείμ
μα κατ' εκλογήν χάριτος γέγονεν. ει δε χά
ριτι, ουκέτι εξ έργων. επεί η χάρις ουκέτι γί
νεται χάρις. ει δε εξ έργων, ουκέτι εστί χά=
ρις, επεί το έργον ουκέτι εστίν έργον. τι ουν
ο επιζητεί ισραήλ, τούτο ουκ επέτυχεν, η
δε εκλογή επέτυχεν, οι δε λοιποί επωρώθη
σαν, καθώς γέγραπται. έδωκεν αυτοίς ο θεός
πνεύμα κατανύξεως, οφθαλμούς του μη
βλέπειν, και ώτα του μη ακούειν, έως της
σήμερον ημέρας. και δαυίδ λέγει. γενηθήτω
η τράπεζα αυτών εις παγίδα, και εις θήραν
και εις σκάνδαλον και εις ανταπόδομα αυ
τοίς. σκοτισθήτωσαν οι οφθαλμοί αυτών
του μη βλέπειν, και τον νώτον αυτών δια=
παντός σύγκαμψον. λέγω ουν, μη έπταισαν
ίνα πέσωσι. μη γένοιτο. αλλά τω αυτών
παραπτώματι η σωτηρία τοις έθνεσιν, εις
το παραζηλώσαι αυτούς. ει δε το παράπτω
μα αυτών πλούτος κόσμου, και το ήττη=
μα αυτών πλούτος εθνών, πόσω μάλλον
το πλήρωμα αυτών. υμίν γαρ λέγω τοις
έθνεσιν. εφόσον μεν ειμί εγώ εθνών από=
στολος, την διακονίαν μου δοξάζω, είπω
παραζηλώσω μου την σάρκα, και σώσω τι
νάς εξ αυτών. ει γαρ η αποβολή αυτών κα
ταλλαγή κόσμου, τις η πρόσληψις ει μη ζω
ή εκ νεκρών. ει δε η απαρχή αγία, και το φύ
ραμα. και ει η ρίζα αγία, και οι κλάδοι. ει
δε τινές των κλάδων εξεκλάσθησαν, συ
δε αγριέλαιος ων ενεκεντρίσθης εν αυτοίς,
και συγκοινωνός της ρίζης και της πιότη=
τος της ελαίας εγένου, μη κατακαυχώ των
κλάδων. ει δε κατακαυχάσαι, ου συ την
ρίζαν βαστάζεις, αλλ' η ρίζα σε. ερείς ουν.
εξεκλάσθησαν κλάδοι, ίνα εγώ εγκεντρισ=
θώ. καλώς τη απιστία εξεκλάσθησαν. συ δε
τη πίστει έστηκας. μη υψηλοφρόνει, αλλά
φοβού. ει γαρ ο θεός των κατά φύσιν κλά
δων ουκ εφείσατο, μήπως ουδέ σου φείσε=
ται. ίδε ουν χρηστότητα και αποτομίαν θεού
επί μεν τους πεσόντας αποτομίαν. επί δε σε
χρηστότητα εάν επιμείνης τη χρηστότητι επεί

repulit deꝰ plebē suam quam prescivit.
An nescitis in helia quid dicit scriptura:
quēadmodū iterpellat deū aduśu isrl'.
Dñe ꝓphetas tuos occiderunt: 3.Re.19.b
altaria tua suffoderunt:
et ego relictus sum solus: ⁊ querunt
aiaȝ meā. Sed qd dicit illi diuinū rñ
sum. Reliqui mihi septem milia
virorum: qui nō curuauerunt genua an
te baal. Sic ergo ⁊ in hoc tēpore reliq̄e
scdȝ electionē grē dei salue facte sūt. Si
aūt grā: iā nō ex opibꝰ. Alioqn grā iā
non est gratia.
Quid ergo?
Qd querebat israel hoc nō est ꝯsecutꝰ:
electio aūt consecuta est: ceteri xo exce
cati sūt: sicut scriptū est. Dedit illis deꝰ B
spiritum cōpūctionis: oculos vt non Esaie.6.c
videant: et aures vt nō audiant vsq̧ i
hodiernū diem. Et dauid dicit. Fiat Psal.68.
mensa eorū corā ipsis in laqueū: ⁊ i ca
ptionē ⁊ in scādalū ⁊ in retributionē il=
lis. Obscurentur oculi eorum
ne videant: ⁊ dorsum eorum semper
icurua. Dico ergo. Nunqd sic offende=
rūt vt caderent? Absit. Sed illorū
delicto salus est gentibus: vt
illos emulentur. Quod si delictum
illorū diuitie sunt mundi: ⁊ diminutio
eorum diuitie gentiū: quanto magis
plenitudo eorū? Vobis enim dico
gētibꝰ. Quādiu qdē ego sū gētiū apo=
stolꝰ ministeriū meū honorificabo: siquō
ad emulādū ꝓuocē carnē meā ⁊ saluos
faciā aliquos ex illꝭ. Si .n. amissio eo
rū recōciliatio est mūdi: q̄ assūptio nisi
vita ex mortuis. Qd si delibatio scā
est: ⁊ massa. Et si radix sancta: ⁊ rami. C
si aliqui ex ramis fracti sunt: tu ⌊ Qd
autē cum oleaster esses insertꝰ es in illꝭ:
et sociꝰ radicis et pinguedinis
oliue factus es: noli gloriari aduersus
ramos. Qd si gloriaris: non tu
radicē portas: sed radix te. Dicis ergo.
Fracti sunt rami vt ego inserar. ⌈ aūt
Bene ꝓpter icredulitatē fracti sūt. Tu
fide stas. Noli altū sapere: sed
time. Si enim deus naturalibꝰ ramis
non pepercit: ne forte nec tibi parcat.
Vide ergo bonitatem et seueritatē dei.
In eos qdē q ceciderūt seueritatē: i te aūt
bōitatē dei si ꝑmāseris i bōitate. Alioqn

και συ εκκοπήση. και εκείνοι δε εάν μη επιμεί
νωσι τη απιστία, εγκεντρισθήσονται. δυνα=
τός γαρ εστίν ο θεός πάλιν εγκεντρίσαι
αυτούς. ει γαρ συ εκ της κατά φύσιν εξεκό
πης αγριελαίου, και παρά φύσιν ενεκεντρίσ=
θης εις καλλιέλαιον, πόσω μάλλον ούτοι οι
κατά φύσιν εγκεντρισθήσονται τη ιδία ελαί
α. ου γαρ θέλω υμάς αγνοείν αδελφοί το
μυστήριον τούτο, ίνα μη ήτε παρ εαυτοίς
φρόνιμοι, ότι πώρωσις από μέρους τω ισ
ραήλ γέγονεν, άχρις ου το πλήρωμα των
εθνών εισέλθη, και ούτω πας ισραήλ σωθή
σεται καθώς γέγραπται. ήξει εκ σιών ο ρυό
μενος, και αποστρέψει ασεβείας από ιακώβ.
και αύτη αυτοίς η παρ' εμού διαθήκη, όταν
αφέλωμαι τας αμαρτίας αυτών. κατά μεν
το ευαγγέλιον εχθροί δι' υμάς, κατά δε την
εκλογήν αγαπητοί διά τους πατέρας. αμε=
ταμέλητα γαρ τα χαρίσματα και η κλήσις
του θεού. ώσπερ γαρ ποτέ και υμείς ηπειθή
σατε τω θεώ, νυν δε ηλεήθητε τη τούτων α=
πειθεία, ούτω και ούτοι νυν ηπείθησαν τω υμε
τέρω ελέει, ίνα και αυτοί ελεηθώσι. συνέκλει
σε γαρ ο θεός τους πάντας εις απείθειαν ίνα
τους πάντας ελεήση. ω βάθος πλούτου και
σοφίας και γνώσεως θεού, ως ανεξερεύνη=
τα τα κρίματα αυτού, και ανεξιχνίαστοι αι
οδοί αυτού. τις γαρ έγνω νουν κυρίου, η
τις σύμβουλος αυτού εγένετο, η τις προέ=
δωκεν αυτώ και ανταποδοθήσεται αυτώ. ό=
τι εξ αυτού και δι' αυτού και εις αυτόν τα
πάντα, αυτώ η δόξα εις τους αιώνας. αμήν.
Παρακαλώ ουν υμάς αδελφοί διά Cap.12.
των οικτιρμών του θεού παραστήσαι τα
σώματα υμών θυσίαν ζώσαν αγίαν ευάρεσ
τον τω θεώ, την λογικήν λατρείαν υμών. και
μη συσχηματίζεσθε τω αιώνι τούτω, αλλά
μεταμορφούσθε τη ανακαινώσει του νοός υ
μών εις το δοκιμάζειν υμάς τι το θέλημα του
θεού το αγαθόν και ευάρεστον και τέλειον.
λέγω γαρ διά της χάριτος της δοθείσης
μοι παντί τω όντι εν υμίν μη υπερφρονείν
παρ' ο δει φρονείν, αλλά φρονείν εις το
σωφρονείν. εκάστω ως ο θεός εμέρισε μέτ=
ρον πίστεως. καθάπερ γαρ εν ενί σώματι με
λη πολλά έχομεν, τα δε μέλη πάντα ου την
αυτήν έχει πράξιν, ούτως οι πολλοί εν σώ=
μα εσμέν εν χριστώ, ο δε καθείς αλλήλων
μέλη. έχοντες δε χαρίσματα κατά την
χάριν την δοθείσαν ημίν διάφορα. είτε
προφητείαν κατά την αναλογίαν της πί=
στεως. είτε διακονίαν εν τη διακονία. είτε
ο διδάσκων εν τη διδασκαλία. είτε ο παρα

tu excideris. Sȝ ⁊ illi si nō ꝑmāserit in
incredulitate: inserentur. Potens
est enim deus iterum inserere
illos. Nā ⁊ si tu ex naturali excisus es
oleastro: ⁊ contra naturam insertus es
in bonam oliuā: quanto magis hi qui
secundum naturā inserentur sue oliue.
Nolo enim vos ignorare fratres
mysterium hoc vt non sitis vobisipsis
sapiētes: qȝ cecitas ex ꝑte cōtigit i israel
donec plenitudo
gentiū intraret: ⁊ sic oīs isrl' saluꝰ fieret D
sicut scriptū ē. Veniet ex sion q eripiat Esaie.59.d
et auertat impietatem ab iacob.
Et hoc illis a me testamentum: cum
abstulero pctā eoꝝ. Scdȝ euāgeliū qdē
inimici ꝓpter vos: scdȝ electionem aūt
charissimi ꝓpter patres. Sine penitētia
enim sunt dona et vocatio
dei. Sicut enim aliqñ et vos nō credi
distis deo: nūc aūt miaȝ cōsecuti estis ꝓpter
incredulitatē illoꝝ: ita ⁊ isti nūc nō cre
diderūt i vrāȝ miaȝ: vt ⁊ ipsi miaȝ ꝯsequā
tur. Conclusit enī deꝰ oīa in icredulita=
te: vt omniū misereaẗ. O altitudo diui
tiaꝝ sapiētie ⁊ sciētie dei: q̄ȝ incōphēsibi
lia sūt iudicia eius ⁊ inuestigabiles o.inuestigabiles.i.non vestigabiles
vie eius. Quis enī cognouit sensū dñi:
aut qs ꝯsiliariꝰ eiꝰ fuit? aut qs prior de 1.Cor.3.d.
dit illi ⁊ retribuetur ei. Quoniam
ex ipso et per ipsum ⁊ in ipso sūt oīa:
ipsi honor ⁊ glīa in secula scloꝝ amen.
Obsecro itaq̧ vos frēs p Cap.12. A
misericordiam dei vt exhibeatis Philip.4.d
corpa vrā hostiā viuētē scām deo pla
centē: rationabile obsequium vestrū. Et
nolite conformari huic seculo: sed
reformamini in nouitate sensus vestri
vt probetis que voluntas Ephe.5.c. 1.Thes.4.a
dei bona: et beneplacens et perfecta.
Dico enīȝ per grāȝ que data est
mihi oibꝰ q sūt iter vos: nō plꝰ sapere
q̄ȝ oportet sapere: sed sapere ad
sobrietatē: ⁊ vnicuiq̧ sicut deus diuisit B
mensurā. Sicut enī in vno corpore 1.Cor.12.b Ephe.4.a.
multa mēbra habemꝰ oia aūt mēbra nō
eundē actū habēt: ita multi vnū corpꝰ
sumꝰ in xpo: singuli aūt alter alterius
mēbra: habentes donationes secundū
gratiā q data ē nobis differētes. Siue
prophetiam secundum rationē fidei.
Siue ministeriū in ministrando. Siue
qui docet in doctrina. Qui exhortat:

καλῶν ἐν τῇ παρακλήσει. ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι. ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ. ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ. τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι. τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ δουλεύοντες. τῇ ἐλπίδι χαίροντες. τῇ θλίψει ὑπομένοντες. τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες. τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γάρ. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Cap. 13.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθε, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. τὸ γὰρ οὐ μοι-

in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adherentes bono. Charitatẽ fraternitatis invicẽ diligentes: honore invicem preuenientes. Sollicitudine non pigri: spũ feruentes: domino seruientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum cõmunicantes: hospitalitatẽ sectantes. Benedicite persequẽtibus vos: benedicite et nolite maledicere. Gaudere cũ gaudẽtibus: flere cum flentibus. Idipsum invicem sentientes. Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudẽtes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidẽtes bona: nõ tm̃ corã deo: sed et corã oĩbus hoĩbus. Si fieri põt qđ ex vobis est: cũ oĩbus hoibus pacẽ habẽtes. Non vosmetipsos defẽdẽtes charissimi: sed date locũ ire. Scriptũ ẽ enim. Mihi vindicta: et ego retribuã dicit dñs. Sed si esurierit inimicus tuus: ciba illũ. Si sitit: potũ da illi. Hoc enim faciens: carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

Cap. 13.

Omnis aĩa ptãtibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autem sunt: a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati: dei ordinationi resistit. Qui aũt resistũt: ipsi sibi dãnationem acquirũt. Nã principes nõ sũt timori boni operis: sed mali. Vis aũt non timere potestatẽ: bonum fac: et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autẽ malũ feceris: time. Non enim sine causa gladiũ portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei qui malum agit. Ideoque necessitate subditi estote nõ solũ propter irã: sed etiã propter cõscientiã. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributũ tributum: cui vectigal vectigal: cui timorẽ timorem: cui honorem honorẽ. Nemini quicquam debeatis: nisi vt invicem diligatis. Qui enim diligit proximũ: legẽ impleuit. Nã nõ adulterã-

C
Esaie. 7. d
Amos. 5. d
Ephe. 4. c.
1. Pe. 2. c.
Luce. 12. c.
1. Pe. 5. b.
Hebre. 13. a
Mat. 5. a.
D
Prou. 3. a
Esa. 5. b
Prou. 20. c
1. Pe. 3. b.
2. Cor. 8. d
Heb. 12. c.
Deute. 32. b
Pro. 25. c
A
1. Pe. 5. c.
B
Mat. 22. d.
C
1. Joh. 5. a.
Deute. 5. b

χεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐ κατεργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Cap. 14.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην. τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει. εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν. ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου. πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν. ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν

bis: nõ occides: nõ furaberis: nõ falsũ testimoniũ dices: nõ cõcupisces: et si qđ ẽ aliud mandatũ: in hoc verbo instaurat. Diliges proximũ tuũ sicut teipsum. Dilectio proximi malũ non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc sciẽtes tẽpus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nũc enim propior ẽ nostra salus: quam cũ credidimus. Nox precessit: dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum: et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Nõ in cõmessatoibus et ebrietatibus: nõ in cubilibus et impudicitijs: nõ in cõtentiõe et emulatiõe: sed induimini dñm iesum xpm: et carnis curam ne feceritis in desiderijs.

Cap. 14.

Infirmum autem in fide assumite: nõ in disceptationibus cogitationũ. Alius enim credit mãducare se oĩa. Qui autem infirmus ẽ olus mãducet. Is qui mãducat nõ mãducantẽ nõ spernat: et qui nõ manducat: mãducantẽ nõ iudicet. Deus enim illũ assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienũ seruũ? Dño suo stat aut cadit. Stabit autem. Potens est enim deus statuere illũ. Nam alius iudicat diẽ inter diem: alius aũt iudicat oẽm diẽ. Vnusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem: domino sapit: Et qui manducat: domino mãducat. Grãs enim agit deo. Et qui nõ mãducat: dño nõ mãducat: et grãs agit deo. Nemo enim nostrum sibi viuit: et nemo sibi moritur. Siue enim viuimus: domino viuimus: siue morimur domino morimur. Siue ergo viuimus siue morimur: domini sumus. In hoc enim christus mortuus est et resurrexit: vt et viuorum et mortuorum dominetur. Tu aũt quid iudicas fratrẽ tuũ: aut tu quare spernis fratrem tuum. Omnes enim stabimus ante tribunal christi. Scriptũ est enim. Viuo ego dicit dñs: quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur deo. Itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius invicẽ iudicemus. Sed hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in dño iesu: quia nihil cõmune per ipsum: nisi ei qui existimat quid cõmune

Galla. 5. c
Mat. 22. g.
Leuiti. 19. d
Jaco. 2. b.
D
Luce. 21. g.
Galla. 5. c.
1. Pe. 2. b.
A
Jaco. 4. c.
B
Jaco. 4. c.
Esai. 45. d
Philip. 2. b
2. Cho. 2. b
C

εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ. σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτόν, ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστί. Cap. 15.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ. λέγω δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων. τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει. ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ᾽ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν εἰς

esse illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere: pro quo christus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonum vestrum. Non est enim regnum dei esca et potus: sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit christo: placet deo et probatus est hominibus. D Itaque que pacis sunt sectemur: et que edificationis sunt in invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum: neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem quam habes penes temetipsum: habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit: si manducaverit damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide peccatum est. Cap. 15.

A Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere: et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad edificationem. Et enim christus non sibi placuit: sed sicut scriptum est. Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. (Psal. 68.) Quecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientie et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum iesum christum: ut unanimes uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri iesu christi. Propter quod suscipite invicem: sicut et christus suscepit vos in honorem dei. Dico enim christum iesum ministrum fuisse circumcisionis: propter veritatem dei ad confirmandas promissiones patrum: B gentes autem super misericordia honorare deum: sicut scriptum est. Propterea confitebor tibi in gentibus domine: et nomini tuo cantabo. (2. Reg. 22. d. Ps. 17.) Et iterum dicit. Letamini gentes cum plebe eius. (Deut. 32.) Et iterum. Laudate omnes gentes dominum: et magnificate eum omnes populi. (Psal. 116.) Et rursus esaias ait. Erit radix iesse: et qui exurget regere gentes: in eum gentes sperabunt. (Esaie. 11. c.) Deus autem spei repleat vos omni gaudio et pace in credendo ut

τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελφοί μου καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι᾽ ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός, ἵνα μὴ ἐπ᾽ ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθείαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα, κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι᾽ ὑμῶν εἰς τὴν Σπανίαν. οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγί

abundetis in spe et virtute spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis: quoniam et ipsi pleni estis dilectione: repleti omni scientia ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte tanquam in memoriam vos reducens propter gratiam que data est mihi a deo ut sim minister christi iesu in gentibus: sanctificans evangelium dei: ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in spiritu sancto. C Habeo igitur gloriam in christo iesu ad deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum que per me non efficit christus in obedientiam gentium in verbo et factis in virtute signorum et prodigiorum: in virtute spiritus sancti: ita ut ab hierusalem per circuitum usque illyricum repleverim evangelium christi. Sic autem predicavi evangelium hoc non ubi nominatus est christus: ne super alienum fundamentum edificarem: sed sicut scriptum est. Quibus non est annunciatum de eo videbunt: et qui non audierunt de eo intelligent. (Esai. 52. d.) Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos: et prohibitus sum usque adhuc. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus: cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedentibus annis: cum in hispaniam proficisci cepero: spero quod preteriens videam vos et a vobis deducar illuc: si vobis primum ex parte fruitus fuero. D Nunc igitur proficiscar in hierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim macedonia et achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in hierusalem. Placuit enim eis et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles: debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero et assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos in abundantia benedictionis christi veniam. Obsecro ergo vos fratres per dominum nostrum iesum christum et per charitatem sancti spiritus: ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad deum: ut liberer ab infidelibus qui sunt in iudea: et obsequii mei oblatio accepta fiat in hierusalem sanctis

οις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελή
ματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ
δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀ
μήν. Cap. 16.
Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡ
μῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς
ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυ
ρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ
ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρήζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὐ
τὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ
ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν
τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτι
νες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τρά
χηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαρι
στῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθ=
νῶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσ
πάσασθε ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐσ
τιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν. ἀσπά=
σασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡ=
μᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν
τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους
μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστό
λοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ.
ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν
κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν
ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν
μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν
χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστο=
βούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγε=
νῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου,
τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαι=
ναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.
ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις
πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ροῦ
φον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα
αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον,
φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς
σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλο=
λόγον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν
αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς
πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν
φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλη
σίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελ
φοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ
σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμά
θετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ
γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χρισ=
τῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοι=
λίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογί
ας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ
γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο.
χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς σο
φοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ

vt veniam ad vos in gaudio per volun
tatem dei vt refrigerer vobiscum.
Deus aũt pacis sit cum omnib9 vobis
amen. Cap. 16.
Commẽdo aũt vobis phebẽ sororẽ no
strã q̃ est in ministerio ecclie que est
in cẽchris: vt eã suscipiatis in domino
digne sctis: et assistatis ei
in quocũqȝ negocio vři indiguerit. Etẽi
ipsa quoqȝ astitit multis ꝛ mihi ipsi.
Salutate priscam ꝛ aquilam
adiutores meos in christo iesu: qui
pro anima mea suas ceruices
supposuerũt: qb9 non solũ ego grãs ago
sed et cuncte ecclesie gentium:
ꝛ domesticã ecclesiam eorũ. Salutate
ephenetum dilectum mihi: qui est
primitiuus ecclie asie in xp̃o iesu. Salu
tate mariã que multũ laborauit in nobis.
Salutate andronicũ ꝛ iuniam
cognatos et concaptiuos
meos qui sũt nobiles in apostolis:
qui ꝛ ante me fuerunt in christo iesu.
Salutate ampliatũ dilectissimũ mihi i
domino. Salutate vrbanũ adiutorem
nr̃m in xp̃o iesu: et stachium dilectum
meum. Salutate appellem probum in
christo. Salutate eos q̃ sũt ex aristoboli
domo. Salutate herodionẽ cognatum
meũ. Salutate eos q̃ sũt ex narcissi do=
mo: q̃ sũt in dño. Salutate triphenam
et triphosaꝫ: que laborauit in domino.
Salutate persidam charissimam que
multũ laborauit in domino. Salutate
rufum electum in domino ꝛ matrem
eius ꝛ meam. Salutate asyncritũ ꝛ
phlegontẽ hermã patrobã hermã ꝛ qui
cum eis sunt fratres. Salutate philolo
gum ꝛ iuliam nereum et sororem
eius ꝛ olympiadeꝫ: ꝛ oẽs qui cũ eis sũt
sanctos. Salutate inuicẽ in
osculo sancto. Salutant vos oẽs eccle=
sie christi. Rogo aũt vos fratres vt
obseruetis eos qui dissensiones et
offendicula preter doctrinã quã vos di=
dicistis faciũt: ꝛ declinate ab illis.
Huiuscemodi enĩ xp̃o domino nostro
non seruiunt: sed suo ventri:
et per dulces sermones ꝛ benedictiões
seducunt corda innocentium.
Uestra enĩ obediẽtia i omni loco diuul
gata ẽ. Gaudeo igit̃ i vobis: sꝫ volo vos
sapientes esse in bono ꝛ simplices

A
B
C

εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρί=
ψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν
τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χρισ
τοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ
συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ
σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι
ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν
ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος
μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς
ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρ
τος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν.
τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ ε=
ὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χρι=
στοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρό=
νοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ
νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπι=
ταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίσ=
τεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ
σοφῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ δόξα εἰς
τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπι=
στολῆς.

in malo. Deus autem pacis conterat
sathanã sub pedibus vestris velociter.
Gratia domini nostri iesu christi
vobiscum. Salutat vos timotheus
adiutor meus: et lucius ꝛ iason ꝛ
sosipater cognati mei. Saluto
vos ego tertius qui scripsi epistolam
in dño. Salutat vos caius hospes
meus ꝛ vniuersa ecclesia. Salutat vos
erastus arcarius ciuitatis: et quartus
frater. Gratia domini nostri
iesu christi cum omnib9 vobis amen.
Ei aũt q̃ potẽs ẽ vos ꝯfirmare iuxta euã
geliũ meuꝫ et predicationem iesu christi
secundum reuelationem mysterij tẽpori
bus eternis taciti qd̃ nũc patefactũ est
per scripturas propheta℞ scd̃ꝫ preceptũ
eterni dei ad obeditionem fidei
in cunctis gentibus cogniti: soli
sapiẽti deo ꝑ iesũ xp̃ꝫ: honor ꝛ glia in
secula seculorum amen.

Explicit epistola Pauli
ad Romanos.

D

Incipit prologus in primam epistolam ad Corinthios.

Epistola prima ad corinthios multas causas diuersasqȝ complectit̃: quarum partem relatione fratrum cognouit apostolus: partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicate. Nonnul= las vero pro officij sui cura aut ordinat aut emendat: ꝛ varijs curatiõib9 medetur diuersa infir mitate languentibus. Nam apud eos primũ curatur dissensionis vitium quod multi pseudo= apostolorum vnitatem intulerunt scindentes ecclesie: vt proprij nominis facerent sectatores: quod his ex probrat verbis apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisqȝ vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego aũt christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominuꝫ mentio nem: vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorũ nominib9: quod etiam si sub pauli ꝛ petri fieret nomine displiceret. Secunda causa eius inducitur qui paterne oblitus reuerentie vxorem si bi non erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationẽ appellauerit apostolus: tamen ita con demnauit: vt in vltionem facti autorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum: imposita iudici orum ꝛ litium tertia questione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virgini= tatis consilium velut e vicino coniungitur. Sexto loco de escarũ licẽtia disputatur. Septimo atqȝ octauo loco de attondendo viris: ꝛ mulieribus velando capite ac sacramentorum communione precipit̃. Nono lo co emulatio que diuersitate donorum spiritualium nascebatur sub exemplo membrorum ꝛ corporis ca= stigatur. Decimo resurrectionis spes multis ꝛ argumentis ꝛ rationibus approbatur. Ultimo de colligẽ= dis ad necessitatem sanctorum nomine charitatis cura vel edificatio cultui imponitur. Interserũtur his pauca: que aut vt quibusdam videtur pendent ex superiorib9: aut habent licet ꝓprias tamen ꝑuulas actiones. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Corinthij sunt achaici: et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis: et subuersi sunt multi farie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquẽtia: alij secta legis iudaice inducti sũt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem et euangelicam sapientiam: scribens eis ab epheso per timo= theum discipulum suum. Explicit argumentum.

Η τοῦ αγίου παύλου πρὸς κορινθίους πρώτη επιστολή. Cap. I.

Παύλος κλητός απόστολος ιησού Χριστού διά θελήματος θεού και σωσθένης ο αδελφός, τη εκκλησία του θεού τη ούση εν κορίνθω, ηγιασμένοις εν Χριστώ ιησού κλητοίς αγίοις, συν πάσι τοις επικαλουμένοις το όνομα του κυρίου ημών ιησού Χριστού εν παντί τόπω αυτών τε και ημών, Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός ημών και κυρίου ιησού Χριστού. ευχαριστώ τω θεώ μου πάντοτε περί υμών επί τη Χάριτι του θεού τη δοθείση υμίν εν Χριστώ ιησού ότι εν παντί επλουτίσθητε εν αυτώ εν παντί λόγω και πάση γνώσει, καθώς το μαρτύριον του Χριστού εβεβαιώθη εν υμίν, ώστε υμάς μη υστερείσθαι εν μηδενί Χαρίσματι απεκδεχομένους την αποκάλυψιν του κυρίου ημών ιησού Χριστού, ος και βεβαιώσει υμάς έως τέλους ανεγκλήτους εν τη ημέρα του κυρίου ημών ιησού Χριστού. πιστός ο θεός δι' ου εκλήθητε εις κοινωνίαν του υιού αυτού του κυρίου ημών ιησού Χριστού. παρακαλώ δε υμάς αδελφοί διά του ονόματος του κυρίου ημών ιησού Χριστού, ίνα το αυτό λέγητε πάντες, και μη η εν υμίν σχίσματα. ήτε δε κατηρτισμένοι εν τω αυτώ νοΐ και εν τη αυτή γνώμη. εδηλώθη γαρ μοι περί υμών αδελφοί μου υπό των Χλόης, ότι έριδες εν υμίν εισί. λέγω δε τούτο ότι έκαστος υμών λέγει εγώ μεν ειμί παύλου, εγώ δε απολλώ, εγώ δε κηφά, εγώ δε Χριστού. μεμέρισται ο Χριστός. μη παύλος εσταυρώθη υπέρ υμών, η εις το όνομα παύλου εβαπτίσθητε. ευχαριστώ τω θεώ ότι ουδένα υμών εβάπτισα ει μή κρίσπον και γάϊον, ίνα μήτις είπη ότι εις το εμόν όνομα εβάπτισα. εβάπτισα δε και τον στεφανά οίκον, λοιπόν ουκ οίδα ει τινά άλλον εβάπτισα. ου γαρ απέστειλέ με Χριστός βαπτίζειν, αλλ' ευαγγελίζεσθαι, ουκ εν σοφία λόγου, ίνα μη κενωθή ο σταυρός του Χριστού. ο λόγος γαρ ο του σταυρού τοις μεν απολλυμένοις μωρία εστί, τοις δε σωζομένοις ημίν δύναμις θεού εστί. γέγραπται γαρ απολώ την σοφίαν των σοφών, και την σύνεσιν των συνετών αθετήσω. πού σοφός, πού γραμματεύς, πού συζητητής του αιώνος τούτου. ουχί εμώρανεν ο θεός την σοφίαν του κόσμου τούτου. επειδή γαρ εν τη σοφία του θεού ουκ έγνω ο κόσμος διά της σοφίας τον θεόν, ευδόκη-

Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios prima. Cap. I.

Paulus vocatꝰ apostolꝰ iesu xpi per voluntatem dei et sosthenes frater: ecclesie dei que est corinthi sanctificatis in christo iesu vocatis sanctis: cum omnibꝰ q̄ inuocāt nomen domini nostri iesu christi in omni loco ipsorū et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper p vobis in gratia dei que data est vobis in christo iesu: qr in oibus diuites facti estis in illo in omni verbo ⁊ in omni scientia: sicut testimoniū xpi confirmatū est in vobis ita vt nihil vobis desit in vlla gratia expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi: qui et cōfirmabit vos vsq̄ ī finē sine crimine in die aduentus dñi nostri iesu christi. Fidelis deꝰ per quē vocati estis in societatem filij eius iesu xpi domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri iesu christi: vt idipsum dicatis omnes: et nō sint ī vobis scismata. Sitis aūt pfecti in eodem sensu ⁊ in eadem sentētia. Significatū ē eni mihi de vobis frēs mei ab his q̄ sūt chloes: qr cōtētiōes sūt īter vos. Hoc aūt dico: qd̄ vnusquisq̄ vestrū dicit. Ego qdē sū pauli: ego aūt apollo: ego vō cephe: ego aūt xpi. Diuisꝰ est xp̄s. Nūquid paulꝰ crucifixꝰ ē p vobis: aut in noie pauli baptizati estis? Grās ago deo meo q neminē vr̄m baptizaui nisi crispū ⁊ caium: ne quis dicat q in noie meo baptizati estis. Baptizaui aūt et stephane domū: ceterū nescio si quē aliū vr̄m baptizauerī. Nō enī misit me christꝰ baptizare sed euangelizare: nō in sapientia verbi: vt non euacuetur crux christi. Verbum enim crucis pereūtibus quidem stultitia est: his aūt q salui fiūt id ē nobis dei vtꝰ ē. Scriptuȝ est enim. Perdam sapientiā sapiētium: ⁊ prudentiam prudentiū reprobabo. Vbi sapiēs: vbi scriba: vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultā fecit deꝰ sapientiā huius mūdi. Nam quia in dei sapientia non cognouit mundꝰ per sapientiam deum: placuit

A

j.14.d.⁊ j.co.

B

1.Thes.5.d j.10.c.

j.3.a.

C

Esaie.29.c

Esa.33.c

σεν ο θεός διά της μωρίας του κηρύγματος σώσαι τους πιστεύοντας. επειδή και ιουδαίοι σημείον αιτούσι, και έλληνες σοφίαν ζητούσιν. ημείς δε κηρύσσομεν Χριστόν εσταυρωμένον, ιουδαίοις μεν σκάνδαλον, έλλησι δε μωρίαν, αυτοίς δε τοις κλητοίς ιουδαίοις τε και έλλησι Χριστόν, θεού δύναμιν και θεού σοφίαν. ότι το μωρόν του θεού σοφώτερον των ανθρώπων εστί, και το ασθενές του θεού ισχυρότερον των ανθρώπων εστί. βλέπετε γαρ την κλήσιν υμών αδελφοί, ότι ου πολλοί σοφοί κατά σάρκα, ου πολλοί δυνατοί, ου πολλοί ευγενείς, αλλά τα μωρά του κόσμου εξελέξατο ο θεός ίνα τους σοφούς καταισχύνη, και τα ασθενή του κόσμου εξελέξατο ο θεός, ίνα καταισχύνη τα ισχυρά, και τα αγενή του κόσμου και τα εξουθενημένα εξελέξατο ο θεός και τα μη όντα, ίνα τα όντα καταργήση, όπως μη καυχήσηται πάσα σαρξ ενώπιον του θεού. εξ αυτού δε υμείς εστέ εν Χριστώ ιησού, ος εγενήθη ημίν σοφία από θεού δικαιοσύνη τε και αγιασμός και απολύτρωσις. ίνα καθώς γέγραπται ο καυχώμενος εν κυρίω καυχάσθω. Cap. 2.

Κ αγώ ελθών προς υμάς αδελφοί, ήλθον ου καθ' υπεροχήν λόγου η σοφίας καταγγέλλων υμίν το μαρτύριον του θεού. ου γαρ έκρινα του ειδέναι τι εν υμίν ει μή ιησούν Χριστόν και τούτον εσταυρωμένον. και εγώ εν ασθενεία και εν φόβω και εν τρόμω πολλώ εγενόμην προς υμάς, και ο λόγος μου και το κήρυγμα μου ουκ εν πειθοίς ανθρωπίνης σοφίας λόγοις, αλλ' εν αποδείξει πνεύματος και δυνάμεως, ίνα η πίστις ημών μη η εν σοφία ανθρώπων, αλλ' εν δυνάμει θεού. σοφίαν δε λαλούμεν εν τοις τελείοις. σοφίαν δε ου του αιώνος τούτου ουδέ των αρχόντων του αιώνος τούτου των καταργουμένων, αλλά λαλούμεν σοφίαν θεού εν μυστηρίω την αποκεκρυμμένην ην προώρισεν ο θεός προ των αιώνων εις δόξαν ημών, ην ουδείς των αρχόντων του αιώνος τούτου έγνωκεν. ει γαρ έγνωσαν ουκ αν τον κύριον της δόξης εσταύρωσαν, αλλά καθώς γέγραπται. α οφθαλμός ουκ είδε, και ους ουκ ήκουσε, και επί καρδίαν ανθρώπου ουκ ανέβη, α ητοίμασεν ο θεός τοις αγαπώσιν αυτόν. ημίν δε ο θεός απεκάλυψε διά του πνεύματος αυτού. το γαρ πνεύμα πάντα ερευνά, και τα βάθη του θεού. τις γαρ οίδεν ανθρώπων τα του ανθρώπου, ει μή το πνεύμα του ανθρώπου το εν αυτώ. ούτω και τα του θεού ουδείς οίδεν, ει μή το πνεύμα του

deo per stultitiam predicationis saluos facere credētes. Qm̄ ⁊ iudei signa petūt: ⁊ greci sapientiam q̄rūt. Nos aūt p̄dicamꝰ xp̄ȝ crucifixū: iudeis quidem scandaluz: gentibus autem stultitiā: ipsis aūt vocatis iudeis atq̄ grecis xp̄m dei virtutem et dei sapientiaz. Quia qd̄ stultū est dei sapientius est hoibus: ⁊ qd̄ infirmū ē dei: fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestraz frēs: qr non multi sapientes s̄m carnem non multi potentes: non multi nobiles: sȝ q̄ stulta sunt mūdi elegit deꝰ vt confundat sapientes: ⁊ infirma mundi elegit deus vt confundat fortia: ⁊ ignobilia mundi ⁊ contemptibilia elegit deus et ea q̄ nō sūt: vt ea q̄ sūt dstrueret: vt nō glorietur omnis caro in cōspectu eius. Ex ipso autē vos estis in christo iesu: qui factus est nobis sapientia ⁊ iustitia ⁊ sanctificatio ⁊ redemptiō: vt quēadmodū scriptū ē: qui gl̄iatur ī dño gl̄iet. Ca. 2.

Et ego cū venissē ad vos frēs: veni non in sublimitate sermonis aut sapie annūciās vobis testimoniū xpi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos nisi iesuȝ xp̄ȝ ⁊ hūc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea nō ī psuasibilibꝰ hūane sapie verbis: sed in ostensione spiritus ⁊ virtutis: vt fides vr̄a non sit in sapientia hoīuȝ: sȝ in vtute dei. Sapiaȝ aūt loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neq̄ principū huiꝰ seculi qui destruuntur: sed loqmur dei sapiam in mysterio q̄ abscōdita est: quam predestinauit deus ante secla in gliaȝ nr̄am: quā nemo p̄ncipū huius seculi cognouit. Si enim cognouissēt: nūq̄ dñȝ glie crucifixissēt. Sȝ sicut scriptū est: q oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit: que preparauit deus his qui diligunt illum. Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutat: etiam profunda dei. Quis enim scit hominum q̄ hominis sunt: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognouit nisi spiritus

D

1.Cho.10.d Hiere.9.d.

A

B

Esa.64.b.

C

θεοῦ. ημεῖς δε ου το πνεῦμα του κόσμου ε-
λάβομεν, αλλά το πνεῦμα το εκ του θεοῦ, ί-
να οίδωμεν τα υπό του θεοῦ χαρισθέντα η-
μῖν, α και λαλοῦμεν ουκ εν διδακτοῖς ανθρω-
πίνης σοφίας λόγοις, αλλ εν διδακτοῖς πνεύ-
ματος αγίου πνευματικοῖς πνευματικά συγ-
κρίνοντες. ψυχικός δε άνθρωπος ου δέχε-
ται τα του πνεύματος του θεοῦ. μωρία γαρ
αυτῷ εστι, και ου δύναται γνῶναι ότι πνευ-
ματικῶς ανακρίνεται. ο δε πνευματικός ανα-
κρίνει μεν πάντα, αυτός δε υπ ουδενός ανα-
κρίνεται. τις γαρ έγνω νοῦν κυρίου ος συμβι-
βάσει αυτόν. ημεῖς δε νοῦν Χριστοῦ έχομεν.
Και εγώ αδελφοί ουκ ηδυνήθην υ- Cap. 3.
μῖν λαλῆσαι ως πνευματικοῖς αλλ ως
σαρκικοῖς. ως νηπίοις εν Χριστῷ γάλα υ-
μᾶς επότισα και ου βρῶμα. ούπω γαρ εδύ-
νασθε, αλλ ούτε έτι νῦν δύνασθε. έτι γαρ
σαρκικοί εστέ. όπου γαρ εν υμῖν ζῆλος, και
έρις, και διχοστασίαι, ουχί σαρκικοί εστέ,
και κατά άνθρωπον περιπατεῖτε. όταν γαρ
λέγει τις. εγώ μεν ειμί παύλου, έτερος δε
εγώ απολλῶ ουχί σαρκικοί εστέ. τις ουν εσ-
τί παῦλος τις δε απολλῶς, αλλ η διάκονοι
δι ων επιστεύσατε. και εκάστῳ ως ο κύρι-
ος έδωκεν. εγώ εφύτευσα, απολλῶς επότι-
σεν, αλλ ο θεός ηύξανεν. ώστε ούτε ο φυ-
τεύων εστί τι, ούτε ο ποτίζων, αλλ ο αυξά-
νων θεός. ο φυτεύων δε και ο ποτίζων εν ει-
σίν. έκαστος δε τον ίδιον μισθόν λήψεται κα-
τά τον ίδιον κόπον. θεοῦ γαρ εσμέν συνερ-
γοί. θεοῦ γεώργιον θεοῦ οικοδομή εστέ. κα-
τά την χάριν του θεοῦ την δοθεῖσάν μοι ως
σοφός αρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, άλλος
δε εποικοδομεῖ. έκαστος δε βλεπέτω πως ε-
ποικοδομεῖ. θεμέλιον γαρ άλλον ουδείς δύ-
ναται θεῖναι παρά τον κείμενον, ος εστίν ιη-
σοῦς Χριστός. ει δε τις εποικοδομεῖ επί τον
θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, άργυρον, λίθους
τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, εκάστου
το έργον φανερόν γενήσεται. η γαρ ημέρα
δηλώσει, ότι εν πυρί αποκαλύπτεται, και
εκάστου το έργον οποῖον εστί το πῦρ δοκι-
μάσει. ει τινός το έργον μένει ο εποικοδόμη-
σε μισθόν λήψεται. ει τινός το έργον κατα-
καήσεται ζημιωθήσεται, αυτός δε σωθήσεται,
ούτως δε ως διά πυρός. ουκ οίδατε ότι
ναός θεοῦ εστέ, και το πνεῦμα του θεοῦ οι-
κεῖ εν υμῖν. ει τις τον ναόν του θεοῦ φθείρει,
φθερεῖ τοῦτον ο θεός. ο γαρ ναός του θεοῦ
άγιος εστίν, οίτινες εστέ υμεῖς. μηδείς
εαυτόν εξαπατάτω. ει τις δοκεῖ σοφός
εἶναι εν υμῖν εν τῷ αιῶνι τούτῳ, μωρός γε-

dei. Nos aũt nõ spũm hui⁹ mũdi acce-
pimus: sed spũm qui ex deo est: vt
sciamus que a deo donata sũt nobis:
que et loquimur nõ in doctis humane
sapie verbis: sed in doctrina spiritus
spiritualibus spũalia comparantes.
Animalis autem homo nõ percipit
ea que sunt spũs dei. Stultitia enim
est illi: ⁊ nõ põt itelligere qꝛ spũaliter
examinãtur. Spiritualis autẽ iudicat
oia: ⁊ ipse a nemie iudicat: sicut scriptũ
est. Quis ei cognouit sẽsũ dñi aut q̃s in
struxit eũ? Nos ãt sensũ xp̃i habemus. — Esaie. 40. c / Roma. 11. d.
Et ego fr̃es nõ potui vob Cap. 3. — A
loqui quasi spiritualibus sed q̃si
carnalib⁹. Tãq̃ puulis in xp̃o lac vo-
bis potũ dedi nõ escã. Nõdũ ei potera
tis: sꝫ nec nũc qdẽ potestis. Adhuc enĩ
carnales est. Cũ ei sit iter vos zel⁹ et — sup. 1. b.
contentio: nonne carnales estis
⁊ s̃m hoiem ambulatis? Cum enim
q̃s dicat: ego q̃dẽ sum pauli: alius ãt
ego sũ appollo: nõne hoies est? Quid
appollo? Quid xõ paul⁹? Mi igr̃ ẽ
stri ei⁹ cui credidist. Et vnicuiq₃ sic dñs
dedit. Ego plãtaui appollo rigauit: — B
sꝫ deus icremẽtũ dedit. Itaq₃ neq₃ qui
plãtat ẽ aliqd neq₃ q̃ rigat sꝫ q̃ icremẽ
tũ dat de⁹. Qui plãtat ãt ⁊ q̃ rigat v-
nũ sũt. Unusq̃sq₃ ãt ꝓpriã mercedẽ acci
piet s̃ꝫ laborẽ suũ. Dei ei sum⁹ adiuto-
res. Dei agricultura estis: dei edificatio
est. Scd̃ꝫ grãz dĩ q̃ data ẽ mihi vt
sapiẽs architect⁹ fũdamẽtũ posui: aliuꝫ
ãt supedificat. Unusq̃sq₃ ãt videat quõ
supedificet. Fũdamẽtũ ei alid nemo p̃t — 2. Thi. 2. c.
ponere p̃ter id qd̃ positũ ẽ: qd̃ ẽ xp̃s
iesus. Si quis aũt superedificat supra
fundamentũ hoc aurũ argẽtum lapides — C
p̃ciosos ligna fenũ stipulã: vniuscuiusq₃
opus manifestum erit. Dies enim dñi
d̃clarabit: qꝛ in igne reuelabitur: et
vniuscuiusq₃ opuꝫ q̃le sit: ignis ꝓbabit.
Si cui⁹ op⁹ mãserit: qd̃ supedificauit
mercedẽ accipiet. Si cui⁹ op⁹ arserit
detrimẽtũ patiet: ipse ãt saluus erit:
sic tamen quasi per ignem. Nescitiꝫ qꝛ — 2. Cor. 6. d
tẽplum dei estis: et spũs dei habitat — Coll. 2. d.
in vob? Si q̃s ãt tẽplũ dei violauerit:
disperdet illum deus. Templũ enĩ dei
sctm̃ ẽ: qd̃ estis vos. Nemo s sapiens
[illegible]ducat. Si quis videtur inter vos — D
esse in hoc seculo: stultus fiat

νέσθω ίνα γένηται σοφός. η γαρ σοφία του
κόσμου τούτου μωρία παρά τῷ θεῷ εστι.
γέγραπται γαρ. ο δρασσόμενος τους σο-
φούς εν τῇ πανουργία αυτῶν. και πάλιν.
κύριος γινώσκει τους διαλογισμούς τῶν σο-
φῶν, ότι εισί μάταιοι. ώστε μηδείς καυχάσ-
θω εν ανθρώποις. πάντα γαρ υμῶν εστίν, εί-
τε παῦλος, είτε απολλῶς, είτε κηφᾶς, είτε
κόσμος, είτε ζωή, είτε θάνατος, είτε ενεστῶ-
τα, είτε μέλλοντα, πάντα υμῶν εστίν, υμεῖς
δε Χριστοῦ, Χριστός δε θεοῦ. Cap. 4.
Ούτως ημᾶς λογιζέσθω άνθρωπος ως υ-
πηρέτας Χριστοῦ και οικονόμους μυσ-
τηρίων θεοῦ. ο δε λοιπόν, ζητεῖται εν τοῖς
οικονόμοις ίνα πιστός τις ευρεθῇ. εμοί δε
εις ελάχιστόν εστίν ίνα υφ υμῶν ανακρι-
θῶ, η υπό ανθρωπίνης ημέρας. αλλ ουδέ
εμαυτόν ανακρίνω. ουδέν γαρ εμαυτῷ σύ-
νοιδα, αλλ ουκ εν τούτῳ δεδικαίωμαι. ο δε
ανακρίνων με κύριός εστίν. ώστε μη προ και-
ροῦ τι κρίνετε, έως αν έλθῃ ο κύριος ος και
φωτίσει τα κρυπτά του σκότους και φανερώ-
σει τας βουλάς τῶν καρδιῶν, και τότε ο έπαι-
νος γενήσεται εκάστῳ από του θεοῦ. ταῦτα
δε αδελφοί μετεσχημάτισα εις εμαυτόν και
απολλῶ δι υμᾶς, ίνα εν ημῖν μάθητε το μη
υπέρ ο γέγραπται φρονεῖν, ίνα μη εις υπέρ
του ενός φυσιοῦσθε κατά του ετέρου. τις
γαρ σε διακρίνει. τι δε έχεις ο ουκ έλαβες.
ει δε και έλαβες, τι καυχᾶσαι ως μη λαβών.
ήδη κεκορεσμένοι εστέ, ήδη επλουτήσατε.
χωρίς ημῶν εβασιλεύσατε, και όφελόν γε ε-
βασιλεύσατε, ίνα και ημεῖς υμῖν συμβασιλεύ-
σωμεν. δοκῶ γαρ ότι ο θεός ημᾶς τους απο-
στόλους εσχάτους απέδειξεν ως επιθανατί-
ους, ότι θέατρον εγενήθημεν τῷ κόσμῳ και
αγγέλοις και ανθρώποις. ημεῖς μωροί διά
Χριστόν, υμεῖς δε φρόνιμοι εν Χριστῷ. η-
μεῖς ασθενεῖς, υμεῖς δε ισχυροί. υμεῖς ένδο-
ξοι, ημεῖς δε άτιμοι. άχρι της άρτι ώρας και
πεινῶμεν, και διψῶμεν, και γυμνιτεύομεν,
και κολαφιζόμεθα, και αστατοῦμεν, και κοπι-
ῶμεν εργαζόμενοι ταῖς ιδίαις χερσί. λοιδο-
ρούμενοι ευλογοῦμεν, διωκόμενοι ανεχό-
μεθα. βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. ως
περικαθάρματα του κόσμου εγενήθη-
μεν πάντων περίψημα έως άρτι. ουκ εν-
τρέπων υμᾶς γράφω ταῦτα, αλλ ως τέκ-
να μου αγαπητά νουθετῶ. εάν γαρ μυρί-
ους παιδαγωγούς έχητε εν Χριστῷ, αλλ
ου πολλούς πατέρας. εν γαρ Χριστῷ ιησοῦ
διά του ευαγγελίου εγώ υμᾶς εγέννησα.
παρακαλῶ ουν υμᾶς μιμηταί μου γίνεσ-

vt sit sapiens. Sapientia enim — Roma. 1. c
huius mundi stultitia est apud deum.
Scriptum est enim. Cõprehendã sapiẽ- — Job. 5. b.
tes in astutia eorum. Et iterum.
Dñs nouit cogitationes sapientium: — Psal. 93.
quoniã vane sunt. Nemo itaq₃ gloriet
in hoibus. Oia enim vestra sunt: siue
paulus siue apollo siue cephas siue
mundus siue vita siue mors siue p̃ntia
siue futura. Omnia enim vr̃a sunt: vos
aũt christi: xp̃s autẽ dei. Cap. 4.
Sic nos existimet homo vt mĩstros — A
christi: ⁊ dispẽsatores mysterioꝝ — 1. Thi. 3. c. / 2. Cor. 6. a / ⁊ 11. c. / Ephe. 3. c.
dei. Hic iam queritur inter ãut
dispẽsatores vt fidelis q̃s iueniat. Mihi
pro minimo est vt a vobis iudicer
aut ab humano die. Sed neq₃
meipm̃ iudico. Nihil ei mihi cõsci⁹ sũ
sed non in hoc iustificat⁹ sũ. Qui aũt
iudicat me dñs est. Itaq₃ nolite añ tp̃s
iudicare: quoadusq₃ veniat dñs qui et
illuminabit abscõdita tenebraꝝ ⁊ mani-
festabit consilia cordium: ⁊ tunc laus
erit vnicuiq₃ a deo. Hec — B
aũt fratres transfiguraui in me et
apollo ꝑp vos: vt in nobis discat: ne
supra q̃ꝫ scriptum est vnus aduersus
alteꝝ ifletur ꝓ alio. Quis s accepisti?
ei te discernit? Quid aũt habes qd̃ nõ
Si ãt accepisti: qd glriar q̃si nõ acce-
peris? Iã saturati estis: iã diuites facti
estis. Sine nobis regnatis: et vtinam
regnetis: vt ⁊ nos vobiscũ regnemus
Puto enĩ q̃ deus nos apostolos
nouissimos oñdit tanq̃ morti destina-
tos: qꝛ spectaculũ facti sumus mundo ⁊
angelis ⁊ hominibus. Nos stulti ꝑp
christũ: vos aũt prudẽtes in xp̃o. Nos
ifirmi: vos aũt fortes. Uos nobiles — C
nos aũt ignobiles. Usq₃ i hãc horam ⁊
esurim⁹ ⁊ sitimus ⁊ nudi sumus:
et colaphis cedimur et instabiles sum⁹
⁊ laboram⁹ opantes manib⁹ nr̃is. Ma-
ledicimur ⁊ bñdicim⁹: persecutionẽ pati-
mur ⁊ sustinem⁹. Blasphemamur ⁊ obse-
cram⁹. Tanq̃ purgamẽta hui⁹ mũdi fa-
cti sum⁹ oiꝫ ꝑipsima vsq₃ adhuc. Nõ vt
confundam vos hec scribo: sed vt filios
meos charissimos moneo. Nã si decẽ
milia pedagogoꝝ hẽatis in christo: sed
non multos patres. Nã in christo iesu
per euangelium ego vos genui.
Rogo ergo vos imitatores mei estote

θε. Διά τούτο έπεμψα υμίν Τιμόθεον ός εστί
τέκνον μου αγαπητόν και πιστόν εν κυρίω,
ος υμάς αναμνήσει τας οδούς μου τας
εν Χριστώ, καθώς πανταχού εν πάση εκκλη
σία διδάσκω. ως μη ερχομένου δε μου
πρός υμάς εφυσιώθησαν τινές. ελεύσομαι
δε ταχέως προς υμάς εάν ο κύριος θελή=
ση, και γνώσομαι ου τον λόγον των πεφυ
σιωμένων, αλλά την δύναμιν. ου γαρ εν λό
γω η βασιλεία του θεού, αλλ' εν δυνάμει. τι
θέλετε, εν ράβδω έλθω προς υμάς η εν α=
γάπη πνεύματί τε πραότητος. Cap. 5.
Ολως ακούεται εν υμίν πορνεία, και τοιαύ
τη πορνεία ήτις ουδέ εν τοις έθνεσιν ο=
νομάζεται, ώστε γυναίκα τινά του πατρός έ
χειν. και υμείς πεφυσιωμένοι εστέ, και ουχί
μάλλον επενθήσατε, ίνα εξαρθή εκ μέσου υ
μών ο το έργον τούτο ποιήσας. εγώ μεν
γαρ ως απών τω σώματι, παρών δε τω
πνεύματι, ήδη κέκρικα ως παρών, τον ούτω
τούτο κατεργασάμενον εν τω ονόματι του
κυρίου ημών ιησού Χριστού, συναχθέντων
υμών και του εμού πνεύματος συν τη δυ
νάμει του κυρίου ημών ιησού Χριστού, πα
ραδούναι τον τοιούτον τω σατανά εις όλε
θρον της σαρκός, ίνα το πνεύμα σωθή εν τη ή
μέρα του κυρίου ιησού Χριστού. ου καλόν
το καύχημα υμών. ουκ οίδατε ότι μικρά ζύ
μη όλον το φύραμα ζυμοί. εκκαθάρατε ουν
την παλαιάν ζύμην, ίνα ήτε νέον φύραμα κα
θώς εστέ άζυμοι. και γαρ το πάσχα ημών
υπέρ ημών ετύθη Χριστός. ώστε εορτάζω=
μεν μη εν ζύμη παλαιά μη δε εν ζύμη κακί
ας και πονηρίας, αλλ' εν αζύμοις ειλικρινεί
ας και αληθείας. έγραψα υμίν εν τη επιστολή
μη συναναμίγνυσθαι πόρνοις. και ου πάν
τως τοις πόρνοις του κόσμου τούτου η τοις
πλεονέκταις η άρπαξιν η ειδωλολάτραις, ε
πεί οφείλετε άρα εκ του κόσμου εξελθείν. νυ
νί δε έγραψα υμίν μη συναναμίγνυσθαι. ε
άν τις αδελφός ονομαζόμενος η πόρνος, η
λοίδορος η πλεονέκτης, η ειδωλολάτρης, η
μέθυσος, η άρπαξ, τω τοιούτω μηδέ συνεσ
θίειν. τι γαρ μοι και τους έξω κρίνειν. ουχί
τους έσω υμείς κρίνετε. τους δε έξω ο θεός
κρίνει. και εξαίρειτε τον πονηρόν εξ υμών αυ
τών.
Τολμά τις Cap. 6.
υμών πράγμα έχων προς τον έτε=
ρον κρίνεσθαι επί των αδίκων, και ουχί ε=
πί των αγίων. ουκ οίδατε ότι οι άγιοι
τον κόσμον κρινούσι. και ει εν υμίν κρί=
νεται ο κόσμος, ανάξιοί εστε κριτηρίων ελα=

sicut et ego christi. Ideo misi ad vos timo= D
theum qui est filius meus charissimus et fidelis in Ephe. 5. a. Phili. 3. d.
domino: qui vos commonefaciat vias meas que
sunt in christo iesu: sicut ubique in omni ecclesia
doceo. Tanquam non venturus sim
ad vos: sic inflati sunt quidam. Veniam
autem ad vos cito si dominus voluerit: et
cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt
sed virtutem. Non enim in sermone est
regnum dei sed in virtute. Quid
vultis: in virga veniam ad vos: an in cha
ritate et spiritu mansuetudinis. Cap. 5.
Omnino audit inter vos fornicatio A
et talis fornicatio qualis nec inter gen
tes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.
Et vos inflati estis: et non
magis luctum habuistis: ut tollatur de me
dio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem
absens corpore: presens autem
spiritu iam iudicavi ut presens eum qui sic
hoc operatus est in nomine
domini nostri iesu christi: congregatis
vobis et meo spiritu cum virtute B
domini iesu: tradere
huiusmodi hominem sathane in interitum
carnis: ut spiritus salvus sit in die
domini nostri iesu christi. Non est bona
gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fer Galla. 5. b.
mentum totam massam corrumpit? Expurga
te vetus fermentum: ut sitis nova conspersio
sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum
immolatus est christus. Itaque epulemur C
non in fermento veteri: neque in fermento
malicie et nequitie: sed in azymis since
ritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola
ne commisceamini fornicariis. Non utique
fornicariis huius mundi: aut
avaris: aut rapacibus: aut idolis servien
tibus: alioquin debueratis de hoc mundo ex
isse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri. D
Si is qui frater nominatur inter vos: est forni
cator: aut avarus: aut idolis serviens: aut
maledicus aut ebriosus: aut rapax: cum
huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mi
hi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his
qui intus sunt vos iudicatis. Nam eos qui foris sunt
deus iudicabit. Auferte malum ex vo= o. malum in gr. accipitur pro homine non pro re mala.
bis ipsis. Cap. 6.
Audet aliquis vestrum habens negocium adver A
sus alterum iudicari apud iniquos et non
apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc
mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur
mundus: indigni estis qui de minimis iudice

χίστων. ουκ οίδατε ότι αγγέλους κρινού=
μεν, μήτιγε βιωτικά. βιωτικά μεν ουν κριτή=
ρια εάν έχητε, τους εξουθενημένους εν τη εκ
κλησία τούτους καθίζετε. προς εντροπήν υ=
μίν λέγω. ούτως ουκ ένι εν υμίν σοφός ουδ
δε είς ος δυνήσεται διακρίναι ανά μέσον
του αδελφού αυτού, αλλά αδελφός μετά
αδελφού κρίνεται, και τούτο επί απίστων.
ήδη μεν ουν όλως ήττημα υμίν εστιν, ότι
κρίματα έχετε μεθ' εαυτών. διατί ουχί μάλ
λον αδικείσθε. διατί ουχί μάλλον αποστε=
ρείσθε. αλλά υμείς αδικείτε και αποστερείτε.
και ταύτα αδελφούς. η ουκ οίδατε ότι ά
δικοι βασιλείαν θεού ου κληρονομήσουσι. μη
πλανάσθε, ούτε πόρνοι ούτε ειδωλολάτραι
ούτε μοιχοί, ούτε μαλακοί, ούτε αρσενοκοί
ται, ούτε κλέπται, ούτε πλεονέκται, ούτε μέ
θυσοι, ου λοίδοροι, ουχ άρπαγες βασιλεί=
αν θεού κληρονομήσουσι. και ταύτα τινές
ήτε, αλλά απελούσασθε, αλλά ηγιάσθητε,
αλλ' εδικαιώθητε εν τω ονόματι του κυρίου
ιησού και εν τω πνεύματι του θεού ημών.
πάντα μοι έξεστιν, αλλ' ου πάντα συμφέ=
ρει. πάντα μοι έξεστιν αλλ' ουκ εγώ εξουσι
ασθήσομαι υπό τινος. τα βρώματα τη κοιλί
α και η κοιλία τοις βρώμασιν, ο δε θεός
και ταύτην και ταύτα καταργήσει. το δε σώ
μα ου τη πορνεία αλλά τω κυρίω, και ο κύ=
ριος τω σώματι. ο δε θεός και τον κύριον ή
γειρε, και ημάς εξεγερεί διά της δυνάμεως
αυτού. ουκ οίδατε ότι τα σώματα υμών μέ
λη Χριστού εστιν. άρας ουν τα μέλη του
Χριστού ποιήσω πόρνης μέλη. μη γέ=
νοιτο. ουκ οίδατε ότι ο κολλώμενος τη
πόρνη εν σώμα εστίν. έσονται γαρ φησίν οι
δύο εις σάρκα μίαν. ο δε κολλώμενος τω
κυρίω εν πνεύμα εστί. φεύγετε την πορνεί
αν. παν αμάρτημα ο εάν ποιήση άνθρωπος,
εκτός του σώματός εστιν. ο δε πορνεύων,
εις το ίδιον σώμα αμαρτάνει. η ουκ οίδατε
ότι το σώμα υμών ναός του εν υμίν αγί=
ου πνεύματός εστιν ου έχετε από θεού, και
ουκ εστέ εαυτών. ηγοράσθητε γαρ τιμής,
δοξάσατε δη τον θεόν εν τω σώματι υμών,
και εν τω πνεύματι υμών άτινά εστι του θε=
ού.
Περί δε ων εγράψατέ μοι Cap. 7.
καλόν ανθρώπω γυναικός μη άπτεσ=
θαι. διά δε τας πορνείας έκαστος την εαυ
τού γυναίκα εχέτω, και εκάστη τον ίδιον άν
δρα εχέτω. τη γυναικί ο ανήρ την οφειλο=
μένην εύνοιαν αποδιδότω. ομοίως δε και
η γυνή τω ανδρί. η γυνή του ιδίου σώ
ματος ουκ εξουσιάζει, αλλ' ο ανήρ. ομοίως

tis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus:
quanto magis secularia. Secularia igitur iu=
dicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in ecclesia
illos constituite ad iudicandum. Ad verecun
diam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens B
qui possit iudicare inter quisque
fratrem suum: sed frater cum
fratre iudicio contendit et hoc apud infideles.
Iam quidem omnino delictum est in vobis quod
iudicia habetis inter vos. Quare non ma
gis iniuriam accipitis? Quare non magis frau
dem patimini? Sed vos iniuriam facitis et frau
datis et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui
regnum dei non possidebunt? Nolite erra
re: neque fornicarii: neque idolis servientes:
neque adulteri: neque molles: neque masculorum
concubitores: neque fures: neque avari: neque
ebriosi: neque maledici: neque rapaces re C
gnum dei possidebunt. Et hec aliquando quidam
fuistis: sed abluti estis sed sanctificati estis
sed iustificati estis in nomine domini nostri
iesu christi: et in spiritu dei nostri.
Omnia mihi licent sed non omnia expediunt:
omnia mihi licent: sed ego
sub nullius redigar potestate. Esca ventri
et venter escis: deus autem
et hunc et hanc destruet. Corpus autem
non fornicationi sed domino: et dominus
corpori. Deus vero et dominum suscita
vit: et nos suscitabit per virtutem
suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra
sunt christi? Tollens ergo membra
christi faciam membra meretricis. Absit. An D
nescitis? quoniam qui adheret
meretrici: unum corpus efficitur. Erunt enim inquit Gen. 2. d. Ephe. 5. d. Mat. 19. b. Mar. 10. a. sup. 3. c.
duo in carne una. Qui autem adheret
domino: unus spiritus est. Fugite fornicationem.
Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo:
extra corpus est: qui autem fornicatur
in corpus suum peccat. An nescitis 2. Cor. 6. d. 3. 7. c. 1. Pe. 1. d.
quoniam membra vestra templum sunt
spiritus sancti qui in vobis est quem habetis a deo et
non estis vestri. Empti enim estis precio magno
glorificate et portate deum in corpore vestro.
Cap. 7.
De quibus autem scripsistis mihi: A
bonum est homini mulierem non tangere.
Propter fornicationem autem unusquisque suam
uxorem habeat: et unaquaeque suum virum
habeat. Uxori vir debitum
reddat: similiter autem et
uxor viro. Mulier sui corporis
potestatem non habet: sed vir. Similiter

δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξου
σιάζει, ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλή
λους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν
ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευ
χῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα
μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρα
σίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώ
μην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀν
θρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκασ
τος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ. ὃς μὲν οὕ
τως, ὃς δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις
καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μεί
νωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γα
μησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ
πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέ
λω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ᾽ ὁ κύριος. γυναῖκα ἀπὸ ἀν
δρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ
μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω
καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ
λοιποῖς ἐγὼ λέγω οὐχ ὁ κύριος. εἴ τις
ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ
συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω
αὐτήν. καὶ γυνὴ ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον,
καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ
ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπι
στος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ
ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑ
μῶν ἀκάθαρτα ἐστί, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ
ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δε
δούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς
τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.
τί γὰρ οἶδας γύναι εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις, ἢ
τί οἶδας ἄνερ εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις. εἰ μὴ
ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός. ἕκαστον ὡς κέ
κληκεν ὁ κύριος οὕτω περιπατείτω, καὶ οὕ
τως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.
περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω.
ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσ
θω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία
οὐδέν ἐστι, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕ
καστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ με
νέτω. δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω. ἀλλ᾽
εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι μᾶλ
λον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦ
λος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ
ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι Χριστοῦ.
τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀν
θρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ ἐν τού
τῳ μενέτω παρὰ θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθέ
νων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ
δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς
εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν,
διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀν

aũt et vir sui corporis potestatẽ nõ hz
sed mulier. Nolite fraudare invicem:
nisi forte ex consensu ad tempus
vt vacetis ieiunio et orationi:
et iterum revertimini in idipsum:
ne tẽptet vos sathanas ppter incontinẽ
tiã vestram. Hoc aũt dico scḋm indulgẽ
tiã nõ scḋz ĩpiũ. Volo enim oẽs hoies B
esse sicut meipsum. Sed vnusquisq
ppriũ donũ hz ex deo: ali9 quidẽ sic:
ali9 vero sic. Dico autem non nuptis
et viduis: bonũ est illis si sic pmanserit
sicut et ego. Qḋ si nõ se cõtinẽt nubãt.
Melius est enim nubere q̃ꝫ
vri. His aũt q in mrimonio iũcti sũt pci
pio nõ ego sed dominus: vxorez a viro
non discedere. Qḋ si discesserit:
manere inuptã: aut viro suo recõciliari.
Et vir vxorem non dimittat. Nam
ceteris dico ego non dominus. Si qs
frater vxorem habet infidelem: et hec
cõsentit habitare cum illo nõ dimittat
illã. Et si qua mulier fidelis hz virũ ĩfi C
delẽ et hic cõsentit habitare cũ illa: non
dimittat virũ. Sanctificat9 est enĩ vir in
fidelis per mulierẽ fidelẽ: et sctificata est
mulier ĩfidelis p virũ fidelẽ. Alioqn filij
vr̃i imũdi eẽnt: nũc aũt sãcti sũt. Qḋ si
infidelis discedit: discedat. Nõ ẽi servi
tuti subiectus est frater vel soror in
eiusmodi. In pace aũt vocavit nos de9
Vñ enĩ scis mulier si virũ salvũ facies?
Aut vñ scis vir si mulierẽ salvã facies?
Nisi vnicuiq sicut divisit dñs. Vnũquẽ
q sicut vocavit de9 ita ambulet: et sic
in omnibus ecclesijs doceo.
Circũcis9 aliqs vocat9 ẽ: nõ adducat D
preputiũ. In preputio aliqs vocat9 est
nõ circũcidat. Circuncisio nihil est et p
putiũ nihil ẽ: sed observatio mandatoꝝ
dei. Vnusqsq in qua vocatiõe vocat9 ẽ Ephe. 4.a.
in ea pmaneat. Servu9 vocat9 es: nõ sit
tibi cure. Sz et si potes fieri liber: ma
gis vtere. Qui enĩ in dño vocat9 est ser
vus: libertus est dñi. Silr qui
liber vocatus est: servus est christi.
Precio empti estis: nolite fieri servi ho sup. 6.d. 1. Pe. 1.d.
minũ. Vnusquisqz ergo in quo vocat9 ẽ
frẽs: i hoc pmaneat apd deũ. De vir
ginib9 aũt pceptũ dñi nõ habeo: consi
liũ aũt do tanq̃ miaz cõsecut9 a deo: vt
sim fidelis. Existimo enĩ hoc bonuz eẽ E
pp istãtẽ necessitatẽ: qm̃ bonũ ẽ homini

θρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί, μὴ
ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζή
τει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς οὐχ ἥμαρ
τες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος οὐχ ἥμαρτε.
θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ
δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελ
φοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπὸν ἐσ
τὶν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔ
χοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίον
τες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ
οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ
χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ κατα
χρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κό
σμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶ
ναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς
ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ
τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρι
σται. καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος
μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώ
ματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμ
νᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦ
το δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέ
γω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ
πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρί
ῳ ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ
τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακ
μος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποι
είτω, οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕσ
τηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχων ἀνάγ
κην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελή
ματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ
τοῦ τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, κα
λῶς ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποι
εῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδε
ται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.
ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέ
λει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριω
τέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ κατὰ τὴν ἐ
μὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θε
οῦ ἔχειν. Cap. 8.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάν
τες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ
δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι
τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶ
ναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσ
ται ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν
εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον
ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ
εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε
ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θε
οὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς
θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς
αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι᾽ οὗ

sic esse. Alligatus es vxori: noli
querere solutionẽ. Solut9 es ab vxore:
noli q̃rere vxorẽ. Si aũt acceperis vxorẽ:
nõ peccasti: et si nupserit virgo: nõ pec
cavit. Tribulationẽ tñ carnis hẽbũt hu
iusmodi. Ego aũt vobis parco. Hoc ita
qz dico frẽs. Tẽp9 breve est. Reliquũ ẽ:
vt qui habent vxores tanq̃ nõ habẽtes
sint: et qui flent tanq̃ non flentes:
et qui gaudẽt tanq̃ non gaudentes: et
qui emunt tanq̃ non possidentes: et
q vtunt hoc mundo: tanq̃ nõ vtantur
Preterit enim figura [illegible] dine esse F
hui9 mũdi. Volo aũt vos sine sollicitu
Qui sine vxore ẽ: sollicit9 est q̃ dñi sũt:
quõ placeat deo. Qui aũt cũ vxore ẽ:
sollicit9 ẽ q̃ sũt mũdi: quõ placeat vxo
ri: et divisus ẽ. Et mulier inupta et virgo
cogitat q̃ domini sunt: vt sit sctã corpe
et spũ. Que autem nupta est: cogitat
que sunt mundi quõ placeat viro.
Porro hoc ad vtilitatem vr̃am dico:
non vt laqueum vobis iniciam: sed
ad id qḋ honestũ ẽ: et qḋ facultatẽ pbeat
sine ipedimẽto dñz obsecrãdi. Si qs aũt C
turpẽ se videri existimat sup virgine sua
q sit supadulta et ita oportet fieri: qḋ
vult faciat: nõ peccat si nubat. Nã q
statuit in corde suo firm9 nõ hñs neces
sitatẽ: potestatẽ aũt habẽs sue volũtatis
et hoc iudicavit in corde suo
servare virginẽ suã: bñ facit:
facit. Igit et qui mrimonio iũgit virginẽ
et q nõ iũgit meli9 facit. Mulier alliga Roma. 7.a
ta ẽ legi: q̃to tpe vir eius vivit. Qḋ si
dormierit vir ei9 liberata ẽ a lege. Cui
aũt vult nubat: tm̃ i dño. Beatior
aũt erit: si sic pmanserit scḋz meũ
consiliũ. Puto aũt qḋ et ego spm̃ dei
habeaz. Cap. 8.

De his aũt q̃ idolis sacrificant scim9: A
q oẽs sciaz habem9. Scia inflat:
charitas vero edificat. Si quis aũt se
existimat scire aliqd: nõdũ cognovit quẽ
admodũ oporteat eũ scire. Si qs aũt di
ligit deũ hic cognit9 ẽ ab eo. De escis
aũt que idolis imolant scim9: q nihil
est idolum in mũdo: et q null9 de9 nisi
vn9. Nã et si sunt q dicant dij: sive B
in celo sive in terra: siquidem sũt dij
multi et dñi multi: nobis tamen vnus
deus pater ex quo omnia: et nos in
illo: et vnus dñs iesus xp̃s per quem

τα πάντα, και ημείς δι αυτού. αλλ ουκ εν
πάσιν η γνώσις. τινές δε τη συνειδήσει του
ειδώλου έως άρτι ως ειδωλόθυτον εσθίου
σι, και η συνείδησις αυτών ασθενής ούσα μο
λύνεται. βρώμα δε ημάς ου παρίστησι τω
θεώ. ούτε γαρ εάν φάγωμεν περισσεύωμεν
ούτε εάν μη φάγωμεν υστερούμεθα. βλέπε
τε δε μήπως η εξουσία υμών αύτη πρόσκο
μμα γένηται τοις ασθενούσιν. εάν γαρ τις ί
δη σε τον έχοντα γνώσιν εν ειδωλείω κατα
κείμενον, ουχί η συνείδησις αυτού ασθε
νούς όντος, οικοδομηθήσεται εις το τα ειδω
λόθυτα εσθίειν. και απολείται ο ασθενών α
δελφός επί τη ση γνώσει, δι ον Χριστός α
πέθανεν. ούτω δε αμαρτάνοντες εις τους α
δελφούς και τύπτοντες αυτών την συνείδη
σιν ασθενούσαν εις Χριστόν αμαρτάνετε. διό
περ ει βρώμα σκανδαλίζει τον αδελφόν
μου, ου μη φάγω κρέα εις τον αιώνα ίνα μη
τον αδελφόν μου σκανδαλίσω. Cap. 9.

Ουκ ειμί απόστολος. ουκ ειμί ελεύθερος.
ουχί ιησούν Χριστόν τον κύριον ημών
εώρακα. ου το έργον μου υμείς εστέ εν κυ
ρίω. ει άλλοις ουκ ειμί απόστολος, αλλά
γε υμίν ειμι. η γαρ σφραγίς της εμής απο
στολής υμείς εστέ εν κυρίω. η εμή απολο
γία τοις εμέ ανακρίνουσιν αύτη εστί. μη ούκ
έχομεν εξουσίαν φαγείν και πιείν. μη ουκ
έχομεν εξουσίαν αδελφήν γυναίκα περιά
γειν ως και οι λοιποί απόστολοι και οι α
δελφοί του κυρίου και κηφάς. η μόνος ε
γω και βαρνάβας ουκ έχομεν εξουσίαν του
μη εργάζεσθαι. τις στρατεύεται ιδίοις οψω
νίοις ποτέ. τις φυτεύει αμπελώνα και εκ
του καρπού αυτού ουκ εσθίει. η τις ποιμαί
νει ποίμνην και εκ του γάλακτος της ποίμ
νης ουκ εσθίει. μη κατά άνθρωπον ταύτα λέ
γω. η ουχί και ο νόμος ταύτα λέγει. εν
γαρ τω νόμω μωσέως γέγραπται. ου φι
μώσεις βουν αλοώντα. μη των βοών μέλει
τω θεώ. η δι ημάς πάντως λέγει. δι ημάς
γαρ εγράφη, ότι επ ελπίδι οφείλει αρο
τριών αροτριάν, και ο αλοών της ελπίδος
αυτού μετέχειν επ ελπίδι. ει ημείς υμίν
τα πνευματικά εσπείραμεν, μέγα ει ημείς
υμών τα σαρκικά θερίσομεν. ει άλλοι της
εξουσίας υμών μετέχουσιν ου μάλλον η
μείς. αλλ ουκ εχρησάμεθα τη εξουσία ταύ
τη, αλλά πάντα στέγομεν, ίνα μη εγκοπήν
τινά δώμεν τω ευαγγελίω του Χριστού.
ουκ οίδατε ότι οι τα ιερά εργαζόμενοι, εκ
του ιερού εσθίουσιν. οι τω θυσιαστηρίω
προσεδρεύοντες, τω θυσιαστηρίω συμμερί

omnia: et nos per ipsum. Sed nō in
omnib9 est scientia. Quidā autē cum cō
sciētia vsq3 nūc idoli q̄si idolothytū mā
ducāt: ⁊ cōscia ipsoꝝ cū sit infirma pol
luitur. Esca autem nos non cōmendat
deo. Neq3 enim si māducauerim9 abū= C
dabim9: neq3 si nō māducauerim9 defi
ciem9. Videte āt ne forte hec licētia vra
offendiculū fiat ĩfirmis. Si quis ei vi
derit eū qui hz sciaz in idolio recūbētem
nonne conscientia eius cuz sit infirma
edificabitur ad māducādū idolothyta?
Et peribit infirmus D
in tua scientia frater: pp quē xp̄s mor
tuus est. Sic autem peccantes in fres
et percutientes conscientiam eorum
infirmā ĩ christo peccatis. Quapropter Ro. 14.d.
si esca scandalizat fratrem
meū non māducabo carnē in eternū: ne
fratrem meum scandalizem. Cap. 9.

Non sum apostol9? Nō sum liber? A
Nōne xp̄m iesum dominū nostruz
vidi? Nōne op9 meū vos estis ĩ dño?
Et si alijs non sum apostolus: sed tamē
vobis sū. Nā signaculū apostolat9 mei
vos estis in dño. Mea defensio ⌐ nō
apđ eos q̄ me interrogāt: hec ē. Nūqd
habem9 ptātē māducādi ⁊ bibēdi? Nū
qd nō hēm9 ptātē sororē mulierculā circū
ducendi: sicut ⁊ ceteri apostoli et fres
dñi et cephas. Aut solus ego
et barnabas non habemus ptātez hoc
operandi? Quis militat suis stipendijs
vnq̄? Quis plantat vineā ⁊ de
fructu eius non edit? Quis pascit
gregem: et de lacte gregis
nō māducat. Nūqd scd̄z hoiez hec dico B
An ⁊ lex hec non dicit?
Scriptū est eī in lege moysi. Nō alliga Deut. 25.a
bis os boui triturāti. Nūqd de bob9 cu
ra ē deo. An pp̄ter nos vtiq3 hoc dicit.
Nā pp nos vtiq3 scripta sūt qm̄ dz ĩ spe
qui arat arare: ⁊ q̄ triturat ĩ spe fruct9
percipiendi. Si nos vobis
spūalia seminauimus: magnū ē si nos
carnalia vestra metamus? Si alij
ptātis vre pticipes sūt: q̄re nō poti9 nos?
Sed non vsi sum9 hac potestate:
sed oīa sustinem9: ne quod offēdiculū
demus euangelio christi.
Nescitis qm̄ q̄ in sacrario opantur: q̄ de
sacrario sunt edūt. Et qui altario
deseruiunt: cum altario participant.

ζονται. ούτως και ο κύριος διέταξε τοις το
ευαγγέλιον καταγγέλλουσιν εκ του ευαγ
γελίου ζην. εγώ δε ουδενί εχρησάμην τού
των. ουκ έγραψα δε ταύτα, ίνα ούτω γένη
ται εν εμοί. καλόν γαρ μοι μάλλον αποθα
νείν η το καύχημα μου ίνα τις κενώση. εάν
γαρ ευαγγελίζωμαι, ουκ έστι μοι καύχημα
ανάγκη γαρ μοι επίκειται. ουαί δε μοι εσ
τίν εάν μη ευαγγελίζωμαι. ει γαρ εκών τού
το πράσσω μισθόν έχω, ει δε άκων οικονο
μίαν πεπίστευμαι. τις ουν μοι εστίν ο μισ
θός. ίνα ευαγγελιζόμενος αδάπανον θήσω
το ευαγγέλιον του Χριστού, εις το μη κα
ταχρήσασθαι τη εξουσία μου εν τω ευαγγε
λίω. ελεύθερος γαρ ων εκ πάντων πάσιν ε
μαυτόν εδούλωσα ίνα τους πλείονας κερ
δήσω. και εγενόμην τοις ιουδαίοις ως ιου
δαίος, ίνα ιουδαίους κερδήσω. τοις υπό νό
μον ως υπό νόμον, ίνα τους υπό νόμον κερ
δήσω. τοις ανόμοις ως άνομος, μη ων άνο
μος θεώ, αλλ έννομος Χριστώ, ίνα κερδήσω
ανόμους. εγενόμην τοις ασθενέσιν ως ασθε
νής, ίνα τους ασθενείς κερδήσω. τοις πάσι γέ
γονα τα πάντα, ίνα πάντως τινάς σώσω.
τούτο δε ποιώ διά το ευαγγέλιον ίνα συ
κοινωνός αυτού γένωμαι. ουκ οίδατε ότι
οι εν σταδίω τρέχοντες πάντες μεν τρέχου
σιν, εις δε λαμβάνει το βραβείον. ούτω τρέ
χετε, ίνα καταλάβητε. πας δε ο αγωνιζόμε
νος πάντα εγκρατεύεται. εκείνοι μεν ουν ίνα
φθαρτόν στέφανον λάβωσιν, ημείς δε άφ
θαρτον. εγώ τοίνυν ούτω τρέχω ως ουκ α
δήλως, ούτω πυκτεύω ως ουκ αέρα δαί
ρων. αλλ υποπιάζω μου το σώμα και δου
λαγωγώ, μήπως άλλοις κηρύξας αυτός α
δόκιμος γένωμαι. Cap. 10.

Ου θέλω δε υμάς αγνοείν αδελφοί ότι
οι πατέρες ημών πάντες υπό την νεφέ
λην ήσαν, και πάντες διά της θαλάσσης δι
ήλθον. και πάντες εις τον μωϋσήν εβαπτί
σαντο εν τη νεφέλη και εν τη θαλάσση. και
πάντες το αυτό βρώμα πνευματικόν έφα
γον. και πάντες το αυτό πόμα πνευματι
κόν έπιον. έπινον γαρ εκ πνευματικής ακο
λουθούσης πέτρας, η δε πέτρα ην ο Χρισ
τός. αλλ ουκ εν τοις πλείοσιν αυτών ευδό
κησεν ο θεός. κατεστρώθησαν γαρ εν τη ερή
μω. ταύτα δε τύποι ημών εγενήθησαν, εις
το μη είναι ημάς επιθυμητάς κακών, καθώς
κακείνοι επεθύμησαν. μηδέ ειδωλολάτραι
γίνεσθε καθώς τινές αυτών. ώσπερ γέγραπ
ται. εκάθισεν ο λαός του φαγείν και πιείν

Ita ⁊ dominus ordinauit C
his q̄ euangeliū annunciant de euan
gelio viuere. Ego āt nullo hoꝝ vsus sū.
Non scripsi autem hec vt ita fiant
in me. Bonū est eniz mihi magis mori
q̄3 vt gloriam meam quis euacuet.
Nā ⁊ si euāgelizauero: nō ē mihi glīa.
Necessitas eī mihi icūbit. Ve eī mihi ē
si nō euangelizauero. Si eī volēs hoc
ago mercedē habeo: si aūt inuit9 dispē
satio mihi credita ē. Que ē ergo merces
mea? Vt euangeliū predicās sine sūptu
euangelium vt non abutar ⌊ ponam
potestate mea in euangelio.
Nam cū liber essem ex omnib9 omniū
me suuz feci: vt plures lucrifacerem.
Et factus sum iudeis tanq̄3 iudeus:
vt iudeos lucrarer. His qui sub lege D
sūt quasi sub lege eēz: cū ipe nō eēz sub le
ge: vt eos q̄ sub lege erāt lucrifacerez.
His q̄ sine lege erāt tanq̄3 sine lege essē
cū sine lege dei nō essē: sed in lege eēz
xp̄i: vt lucrifacerē eos q̄ sine lege erāt.
Fact9 sum infirmis infirm9: vt ĩfirmos
lucrifacerē. Oibus oia fact9 sū vt oēs
facerē saluos. Oia aūt facio pp̄ter euā
geliū vt particeps eius efficiar. Nescitis Philip. 3.c
q̄ hi q̄ ĩ stadio currūt oēs quidē currūt:
sz vn9 accipit brauiū. Sic currite vt cō
prehendatis. Oīs enī q̄ in agone ɔten
dit ab oīb9 se abstinet: ⁊ illi q̄dē vt cor
ruptibilē coronā accipiāt: nos aūt incor
ruptā. Ego igit̄ sic curro nō q̄si ĩ incertū
sic pugno nō q̄si aerē verberās. Sed
castigo corp9 meū ⁊ ĩ seruitutē redigo:
ne forte cū alijs predicauerim ipse re
probus efficiar. Cap. 10.

Nolo enī vos ignorare fratres: q̄m A
patres nostri omnes sub nube Exo. 13.d.
fuerunt: ⁊ omnes mare transierūt: Exo. 14.c.
⁊ omnes in moyse baptizati sunt
in nube ⁊ in mari. Et Exo. 16.c.
omnes eandez escam spiritalē māduca
uerūt: et omnes eundem potū spiritalē Exo. 17.b.
biberūt. Bibebant aūt de spiritali cōse
quente eos petra: petra autez erat xp̄s.
Sed non in pluribus coꝝ bñplacitū est
deo. Naz prostrati sunt in deserto. Nu. 20.a
Hec autē in figura facta sunt nostri: vt
nō simus cōcupiscentes maloꝝ: sicut ⁊ B
illi ɔcupierūt. Neq3 idolatre ⌈dū scriptū
efficiamini sicut q̄dā ex ipsis queadmo
ē. Sedit populus māducare ⁊ bibere: Exo. 32.b

και ανέστησαν παίζειν. μηδέ πορνεύωμεν
καθώς τινές αυτών επόρνευσαν, και έπεσον
εν μιά ημέρα είκοσι τρείς χιλιάδες. μηδέ
εκπειράζωμεν τον Χριστόν, καθώς και τινές
αυτών επείρασαν, και υπό των όφεων α=
πώλοντο. μηδέ γογγύζετε, καθώς και τινές
αυτών εγόγγυσαν, και απώλοντο υπό
του ολοθρευτού. Ταύτα δε πάντα τύποι
συνέβαινον εκείνοις. εγράφη δε προς νου=
θεσίαν ημών, εις ους τα τέλη των αιώνων
κατήντησεν. ώστε ο δοκών εστάναι, βλεπέ=
τω μη πέση. πειρασμός υμάς ουκ είληφεν
ει μή ανθρώπινος. πιστός δε ο θεός ος ουκ ε=
άσει υμάς πειρασθήναι υπέρ ο δύνασθε, αλ
λά ποιήσει συν τω πειρασμώ και την έκβα=
σιν, του δύνασθαι υμάς υπενεγκείν. διό α=
δελφοί μου αγαπητοί φεύγετε απο της ει=
δωλολατρίας. ως φρονίμοις λέγω κρίνατε
υμείς ό φημί. το ποτήριον της ευλογίας ο
ευλογούμεν, ουχί κοινωνία του αίματος
του Χριστού εστί; τον άρτον ον κλώμεν ου
χί κοινωνία του σώματος του Χριστού εστίν.
ότι εις άρτος εν σώμα οι πολλοί εσμέν, οι
γαρ πάντες εκ του ενός άρτου μετέχομεν.
βλέπετε τον ισραήλ κατά σάρκα. ουχί οι
εσθίοντες τας θυσίας κοινωνοί του θυσιασ=
τηρίου εισί. τι ουν, φημί ότι είδωλον τι εσ
τίν, ή ότι ειδωλόθυτον τι εστίν. αλλ' ότι α
θύει τα έθνη, δαιμονίοις θύει και ου θεώ. ου
θέλω δε υμάς κοινωνούς των δαιμονίων
γίνεσθαι. ου δύνασθε ποτήριον κυρίου πί=
νειν και ποτήριον δαιμονίων. ου δύνασθε
τραπέζης κυρίου μετέχειν και τραπέζης δαι
μονίων. ή παραζηλούμεν τον κύριον. μη ισ
χυρότεροι αυτού εσμέν. πάντα μοι έξεστιν,
αλλ' ου πάντα συμφέρει. πάντα μοι έξεσ
τιν, αλλ' ου πάντα οικοδομεί. μηδείς το εαυ
τού ζητείτω αλλά το του ετέρου έκαστος.
παν το εν μακέλλω πωλούμενον εσθίετε,
μηδέν ανακρίνοντες διά την συνείδησιν.
του γαρ κυρίου η γη και το πλήρωμα αυ
τής. ει δε τις καλεί υμάς των απίστων, και
θέλετε πορεύεσθαι, παν το παρατιθέμενον
υμίν εσθίετε, μηδέν ανακρίνοντες διά την
συνείδησιν. εάν δε τις υμίν είπη τούτο ει=
δωλόθυτον εστί, μη εσθίετε δι' εκείνον τον
μηνύσαντα και την συνείδησιν. του γαρ κυ
ρίου η γη και το πλήρωμα αυτής. συνείδη
σιν δε λέγω ουχί την εαυτού, αλλά την του
ετέρου. ίνα τι γαρ η ελευθερία μου κρίνε=
ται υπό άλλης συνειδήσεως. ει εγώ χάριτι
μετέχω τι βλασφημούμαι υπέρ ου εγώ
ευχαριστώ. είτε ουν εσθίετε, είτε πίνετε, εί

ꝛ surrexerunt ludere. Nec fornicemur
sicut quidã ex ipsis fornicati sũt: ꝛ ceci
derũt vna die viginti tria milia. Nec — Nu.25.b.
temptemus christum: sicut quidam ꝏꝏ
eoꝝ temptauerũt ꝛ a serpentibus perierũt. — Nu.21.b.
Nec murmurauerits sicut quidam ꝏ — Nu.16.g.
eorũ murmurauerunt: ꝛ perierunt ab — C
exterminatore. Hec aũt oĩa in figura
cõtingebãt illis: scripta sunt aũt ad cor
reptionem nr̃am: in quos fines seculoꝝ
deuenerũt. Itaqʒ q̃ se existimat stare: vi
deat ne cadat. Tentatio vos nõ appre
hendit nisi humana. Fidelis aũt deus ẽ: q̃
nõ patiet vos tẽptari supra id qđ pote=
stis: sed faciet etiã cũ tẽptatione puẽtũ:
vt possitis sustinere. Propter qđ charis
simi mihi: fugite ab idolorum cultura.
Ut prudentibus loquor: vosipsi iudicate — D
quod dico. Calix benedictionis cui ꝏ
benedicimus: nõne cõmunicatio sangui
nis xp̃i est? Et panis quẽ frangim9: nõne
participatio corporis dñi est? ꝏꝏ
Quõ vn9 panis ꝛ vnũ corp9 multi su=
m9: oẽs q̃ de vno pane ꝛ d vno calice pti
cipam9. Uidete israel scđʒ carnẽ. Nõne
qui edũt hostias participes sunt altaris?
Quid ergo? Dico q idolis imolatũ
sit aliqđ: aut q idolũ sit aliquid? Sʒ
que imolant gentes demonijs imolant — Deut.32.c
ꝛ non deo. Nolo aũt vos socios fieri — E
demonioꝝ. Non potestis calicẽ dñi bi
bere: ꝛ calicẽ demonioꝝ. Nõ potestis
mense dñi pticipes esse ꝛ mẽse demo=
niorũ. An emulamur dñm. Nunqđ for
tiores illo sum9? Oĩa mihi licent: ꝏ
sed nõ oĩa expediũt. Oĩa mihi licẽt:
sed nõ oĩa edificant. Nemo qđ suũ est — j.13.b.
querat: sed quod alterius: ꝏꝏ
Omne qđ in macello venit: manducate
nihil interrogantes ppter cõsciẽtiam. — F
Dñi enĩ est terra ꝛ plenitudo eius. ꝏ — Psal.23.
Si quis vocat vos infideliũ ad cenã et
vultis ire: omne quod rogãtes pp
vobis apponit mãducate: nihil inter
ꝯsciaʒ. Si qs aũt dixerit hoc imolatũ
ẽ idolis: nolite mãducare ppter illum
qui indicauit: ꝛ ppter ꝯsciaʒ. ꝏꝏ
Conscientiam ꝏꝏ
autem dico non tuam sed ꝏꝏ
alteri9. Ut qđ ei libertas mea iudicat — G
ab aliena cõscientia? Si ego cũ gratia
participo: qđ blasphemor pro eo q ꝏ
gr̃as ago? Siue ergo mãducatis siue bi

τε τι ποιείτε, πάντα εις δόξαν θεού ποιείτε.
απρόσκοποι γίνεσθε και ιουδαίοις και ελ=
λησι και τη εκκλησία του θεού, καθώς κα=
γώ πάντα πάσιν αρέσκω, μη ζητών το εμ=
αυτού συμφέρον, αλλά το των πολλών ί
να σωθώσι. Cap.ii.
Μιμηταί μου γίνεσθε καθώς καγώ Χρισ=
τού. επαινώ δε υμάς αδελφοί, ότι πάν
τα μου μέμνησθε, και καθώς παρέδωκα υ=
μίν τας παραδόσεις κατέχετε. θέλω δε υ=
μάς ειδέναι, ότι παντός ανδρός η κεφαλή ο
Χριστός εστί, κεφαλή δε γυναικός ο ανήρ,
κεφαλή δε Χριστού ο θεός. πας ανήρ προ
σευχόμενος ή προφητεύων κατά κεφαλής ε=
χων καταισχύνει την εαυτού κεφαλήν. πά=
σα δε γυνή προσευχομένη ή προφητεύου=
σα ακατακαλύπτω τη κεφαλή καταισχύνει
την κεφαλήν εαυτής. εν γαρ εστί και το αυ
τό τη ξυρημένη. ει γαρ ου κατακαλύπτεται
γυνή, και κειράσθω. ει δε αισχρόν γυναικί
το κείρασθαι ή ξυράσθαι, κατακαλυπτέσθω.
ανήρ μεν γαρ ουκ οφείλει κατακαλύπτεσ=
θαι την κεφαλήν, εικών και δόξα θεού υπάρ
χων, γυνή δε δόξα ανδρός εστίν. ου γαρ
εστίν ανήρ εκ γυναικός, αλλά γυνή εξ αν
δρός. και γαρ ουκ εκτίσθη ανήρ διά την γυ
ναίκα, αλλά γυνή διά τον άνδρα. διατούτο
οφείλει η γυνή εξουσίαν έχειν επί της κεφα=
λής διά τους αγγέλους. πλήν ούτε ανήρ
χωρίς γυναικός ούτε γυνή χωρίς ανδρός εν
κυρίω. ώσπερ γαρ η γυνή εκ του ανδρός, ού
τω και ο ανήρ διά της γυναικός. τα δε πάντα
εκ του θεού. εν υμίν αυτοίς κρίνατε. πρέπον
εστί γυναίκα ακατακάλυπτον τω θεώ προ=
σεύχεσθαι. ή ουδέ αυτή η φύσις διδάσκει υ=
μάς, ότι ανήρ μεν εάν κομά, ατιμία αυτώ
εστίν, γυνή δε εάν κομά δόξα αυτή εστίν
ότι η κόμη αντί περιβολαίου δέδοται αυτή.
ει δε τις δοκεί φιλόνεικος είναι, ημείς τοι=
αύτην συνήθειαν ουκ έχομεν ουδέ αι εκκλη=
σίαι του θεού. Τούτο δε παραγγέλλων ουκ
επαινώ, ότι ουκ εις το κρείττον αλλ' εις το
ήττον συνέρχεσθε. πρώτον μεν γαρ συνερ
χομένων υμών εν εκκλησία, ακούω σχίσμα
τα εν υμίν υπάρχειν, και μέρος τι πιστεύω.
δει γαρ και εν υμίν αιρέσεις είναι, ίνα οι δόκι
μοι φανεροί γένωνται εν υμίν. συνερχομέ=
νων ουν υμών επί το αυτό, ουκ εστί κυρια=
κόν δείπνον φαγείν. έκαστος γαρ το ίδιον
δείπνον προλαμβάνει εν τω φαγείν. και ος
μεν πεινά, ος δε μεθύει. μη γαρ οικίας ουκ
έχετε εις το εσθίειν και πίνειν, ή της εκκλη=
σίας του θεού καταφρονείτε, και καταισχύνε

bitis vł aliđ qđ facitis: omnia in gl'iaʒ dei — Colo.3.c.
facite. Sine offẽsiõe estote iudeis ꝛ gẽti
bus et ecclesie dei: sicut et ego per ꝏ
omnia omnib9 placeo: nõ q̃rẽs qđ mi=
hi vtile est: sed quod multis vt ꝏꝏ — sup.4.b.
salui fiant. Cap.ii.
Imitatores mei estote sicut ꝛ ego — A
xp̃i. Laudo aũt vos frẽs q ꝑ om
nia mei memores estis: ꝛ sicut tradidi vo
bis precepta mea tenetis. Uolo aũt vos
scire: q omnis viri caput ꝏꝏ — Ephe.5.c.
christus est: caput aũt mulieris vir: ꝏ
caput vo xp̃i deus. Omnis vir orans
aut prophetãs velato capite ꝏꝏ
deturpat caput suum. Omnis ꝏꝏ
aũt mulier orans aut prophetãs ꝏ
non velato capite deturpat ꝏꝏ
caput suũ. Unũ est eniʒ ac si ꝏꝏ
decaluet. Nam et si non velatur ꝏ
mulier: tõdeat. Si vo turpe ẽ mulieri
tõderi aut decaluari: velet caput suuʒ.
Uir quidem non debet velare ꝏꝏ
caput suum qm̃ imago ꝛ gloria dei est:
mulier autem gloria viri est. Non n.
vir ex muliere est: sed mulier ex viro. — B
Eteniʒ non est creatus vir pp mulierẽ: — Gene.2.d.
sed mulier propter virum. Ideo ꝏ
dʒ mulier velamẽ hẽre sup caput suũ ꝛ
pp angelos. Ueꝝ tñ neqʒ vir ꝏꝏ
sine muliere: neqʒ mulier sine viro in
domino. Nam sicut mulier de viro ita
ꝛ vir per mulierem. Omnia autem
ex deo. Uos ipsi iudicate. Decet ꝏ
mulierẽ non velatam orare deum? ꝏ
Nec ipsa natura docet vos. ꝏ illi
Qđ vir q̃dẽ si comã nutriat ignominia
ẽ: mulier vo si comã nutriat gl'ia ẽ illi:
qm̃ capilli pro velamine ei dati sunt.
Si qs aũt vr̃ ꝯtẽtiosus esse: nos talem
consuetudinẽ nõ habemus neqʒ eccl'ia
dei. Hoc autem precipio non ꝏꝏ
laudans: q non in melius sed in ꝏ
deteri9 ꝯuenitis. Primũ q̃dẽ ꝯuenietib9 — C
vobis in ecclesiam audio scissuras ꝏ
esse inter vos: ꝛ ex parte credo. ꝏꝏ
Naʒ opʒ ꝛ hereses esse: vt ꝛ qui pb[ati]
sũt manifesti fiãt in vobis. Cõuenietib[us]
ergo vobis in vnũ: iaʒ nõ est dominicã
cenã mãducare. Unusquisqʒ enim suaʒ
cenã ꝓsumit ad mãducãdum. Et alius
q̃dẽ esurit: ali9 aũt ebrius ẽ. Nunqđ do
mos nõ hẽtis ad mãducãdũ ꝛ bibẽdum?
dei ꝯtemnitis: ꝛ ꝯfunditis aut eccl'iaʒ

τε τους μη έχοντας. τι υμίν είπω. επαινέσω υμάς εν τούτω, ουκ επαινώ. εγώ γαρ παρέλαβον από του κυρίου, ο και παρέδωκα υμίν, ότι ο κύριος ιησούς εν τη νυκτί η παρεδίδοτο έλαβεν άρτον, και ευχαριστήσας έκλασε, και είπε. λάβετε φάγετε. τούτο μου εστί το σώμα το υπέρ υμών κλώμενον. τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν. ωσαύτως και το ποτήριον μετά το δειπνήσαι λέγων. τούτο το ποτήριον η καινή διαθήκη εστίν εν τω εμώ αίματι. τούτο ποιείτε οσάκις αν πίνητε εις την εμήν ανάμνησιν. οσάκις γαρ αν εσθίητε τον άρτον τούτον και το ποτήριον τούτο πίνητε, τον θάνατον του κυρίου καταγγέλλετε άχρις ου αν έλθη. ώστε ος αν εσθίη τον άρτον τούτον, η πίνη το ποτήριον του κυρίου αναξίως, ένοχος έσται του σώματος και του αίματος του κυρίου. δοκιμαζέτω δε άνθρωπος εαυτόν, και ούτως εκ του άρτου εσθιέτω και εκ του ποτηρίου πινέτω. ο γαρ εσθίων και πίνων αναξίως, κρίμα εαυτώ εσθίει και πίνει μη διακρίνων το σώμα του κυρίου. δια τούτο εν υμίν πολλοί ασθενείς και άρρωστοι και κοιμώνται ικανοί. ει γαρ εαυτούς διεκρίνομεν, ουκ αν εκρινόμεθα. κρινόμενοι δε υπό του κυρίου παιδευόμεθα, ίνα μη συν τω κόσμω κατακριθώμεν. ώστε αδελφοί μου συνερχόμενοι εις το φαγείν αλλήλους εκδέχεσθε. ει δε τις πεινά, εν οίκω εσθιέτω, ίνα μη εις κρίμα συνέρχησθε. τα δε λοιπά ως αν έλθω διατάξομαι. Cap. 12.

Περί δε των πνευματικών αδελφοί ου θέλω υμάς αγνοείν. οίδατε ότι ότε έθνη ήτε προς τα είδωλα τα άφωνα ως αν ήγεσθε απαγόμενοι. διό γνωρίζω υμίν ότι ουδείς εν πνεύματι θεού λαλών λέγει ανάθεμα ιησούν. και ουδείς δύναται ειπείν κύριον ιησούν, ει μη εν πνεύματι αγίω. διαιρέσεις δε χαρισμάτων εισί, το δε αυτό πνεύμα. και διαιρέσεις διακονιών εισί, και ο αυτός κύριος. και διαιρέσεις ενεργημάτων εισίν, ο δε αυτός εστί θεός ο ενεργών τα πάντα εν πάσιν. εκάστω δε δίδοται η φανέρωσις του πνεύματος προς το συμφέρον. ω μεν γαρ δια του πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας. άλλω δε λόγος γνώσεως κατά το αυτό πνεύμα. ετέρω δε πίστις εν τω αυτώ πνεύματι. άλλω δε χαρίσματα ιαμάτων εν τω αυτώ πνεύματι. άλλω δε ενεργήματα δυνάμεων. άλλω δε προφητεία. άλλω δε διακρίσεις πνευμάτων. ετέρω δε γένη γλωσσών. άλλω δε ερμηνεία γλωσσών.

eos qui nõ hñt. Quid dicã vobis. Laudo vos in hoc: non laudo. Ego enim accepi a dño qđ τ tradidi vobis: qm dñs iesus in qua nocte tradebat accepit panem τ grãs agens fregit τ dixit. Accipite τ mãducate. hoc ẽ corpus meũ qđ p vobis tradet. Hoc facite in meam commemoratiõnẽ. D
Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. b. Heb. 9. c.
Silr τ calicem postq̃ cenauit dicens. Hic calix nouũ testamentũ est in meo sanguine. Hoc facite quotiẽscũq3 biberitis in meã cõmẽoratõẽ3. Quotiẽscũq3 ei mãducabitis panẽ hunc τ calicẽ bibetis: mortẽ dñi annunciabitis donec veniat. Itaq3 q̇cũq3 mãducauerit panẽ hunc τ biberit calicem domini indigne: reus erit corporis τ sanguinis domini. Probet autem semetipsum homo τ sic de pane illo edat τ de calice bibat. Qui enim manducat et bibit idigne: iudiciũ sibi mãducat τ bibit: non diiudicãs corpus dñi. Ideo inter vos multi infirmi τ imbecilles: τ dormiũt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus: nõ vtiq3 iudicaremur. Dũ iudicamur ãt a dño corripimur: vt nõ cũ hoc mũdo dãnemur. Itaq3 fratres mei cũ cõuenitis ad mãducãdũ inuice3 expectate. Si q̊s esurit: domi mãducet: vt nõ in iudiciũ cõueniatis. Cetera ãt cũ venero dispõnã. Cap. 12. E
Mat. 26. b.

De spiritalibus ãt nolo gẽtes vos ignorare frẽs. Scitis ãt qm cũ eẽtis: ad simulacra muta put ducebamini eũtes. Jdõ notũ vobis facio: q nemo in spiritu dei loquens dicit anathema iesu. Et nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sctõ. Diuisiones vo gratiarũ sunt: idem autem spiritus. Et diuisiões ministrationũ sũt: idẽ aũt dñs. Et diuisiones operationum sunt: idem vero deus qui operatur omnia in oibus. Vnicuiq3 aũt dat manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientie: alij autem sermo scie scdm eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitatum in vno spiritu. Alij operatio virtutum: alij prophetia: alij discretio spirituum: alij genera liguarum: alij iterp̃tatio sermonũ. A B

σσων. πάντα δε ταύτα ενεργεί το εν και το αυτό πνεύμα, διαιρούν ιδία εκάστω καθώς βούλεται. καθάπερ γαρ το σώμα εν εστί, και μέλη έχει πολλά, πάντα δε τα μέλη του σώματος του ενός πολλά όντα εν εστί σώμα, ούτω και ο Χριστός. και γαρ εν ενί πνεύματι ημείς πάντες εις εν σώμα εβαπτίσθημεν, είτε ιουδαίοι, είτε έλληνες, είτε δούλοι, είτε ελεύθεροι. και πάντες εις εν πνεύμα εποτίσθημεν. και γαρ το σώμα ουκ έστιν εν μέλος, αλλά πολλά. εάν είπη ο πους, ότι ουκ ειμί χειρ ουκ ειμί εκ του σώματος, ου παρά τούτο ουκ εστίν εκ του σώματος. και εάν είπη το ους, ότι ουκ ειμί οφθαλμός ουκ ειμί εκ του σώματος, ου παρά τούτο ουκ εστίν εκ του σώματος. ει όλον το σώμα οφθαλμός, που η ακοή. ει όλον ακοή, που η όσφρησις. νυνί δε ο θεός έθετο τα μέλη εν έκαστον αυτών εν τω σώματι καθώς ηθέλησεν. ει δε ην τα πάντα εν μέλος, που το σώμα. νυν δε πολλά μεν μέλη, εν δε σώμα. ου δύναται δε ο οφθαλμός ειπείν τη χειρί, χρείαν σου ουκ έχω, η πάλιν η κεφαλή τοις ποσί, χρείαν υμών ουκ έχω: αλλά πολλώ μάλλον τα δοκούντα μέλη του σώματος ασθενέστερα υπάρχειν, αναγκαία εστί. και α δοκούμεν ατιμότερα είναι του σώματος, τούτοις τιμήν περισσοτέραν περιτίθεμεν. και τα ασχήμονα ημών ευσχημοσύνην περισσοτέραν έχει. τα δε ευσχήμονα ημών ου χρείαν έχει. αλλ' ο θεός συνεκέρασε το σώμα τω υστερούντι περισσοτέραν δους τιμήν, ίνα μη η σχίσμα εν τω σώματι, αλλά το αυτό υπέρ αλλήλων μεριμνώσι τα μέλη. και είτε πάσχει εν μέλος, συμπάσχη πάντα τα μέλη. είτε δοξάζεται εν μέλος, συγχαίρη πάντα τα μέλη. υμείς δε εστε σώμα Χριστού και μέλη εκ μέρους. και ους μεν έθετο ο θεός εν τη εκκλησία, πρώτον αποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, έπειτα δυνάμεις, είτα χαρίσματα ιαμάτων, αντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσών. μη πάντες απόστολοι. μη πάντες προφήται. μη πάντες διδάσκαλοι. μη πάντες δυνάμεις. μη πάντες χαρίσματα έχουσιν ιαμάτων. μη πάντες γλώσσαις λαλούσι. μη πάντες διερμηνεύουσι. ζηλούτε δε τα χαρίσματα τα κρείττονα και έτι καθ' υπερβολήν οδόν υμίν δείκνυμι. Ca. 13.

Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλ-

Hec aũt omnia operatur vnus atq3 idem spiritus: diuidens singulis prout vult. Sicut enim corpus vnum est τ mẽbra habet multa: oĩa aũt mẽbra corporis cũ sint multa: vnũ tñ corpus ita τ xp̃s. Etenim in vno spiritu oẽs nos in vnũ corpus baptizati sumus: siue iudei siue gentiles: siue serui siue liberi: τ omnes in vno spũ potati sumus. Nam et corpus nõ est vnũ mẽbrũ sed multa. Si dixerit pes: qm nõ sum manus nõ sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: qm nõ sum oculus non sum de corpore: num ideo nõ est de corpore? Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si autẽ auditus: vbi odoratus? Nũc ãt posuit deus membra vnumqđq3 eorum in corpore sicut voluit. Quod si eẽnt oĩa vnũ mẽbrũ: vbi corpus? Nũc ãt multa qdẽ mẽbra: vnũ ãt corpus. Non potest ãt oculus dicere manui: opera tua nõ indigeo: aut iterum caput pedibus: nõ estis mihi necessarij. Sz multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse: necessariora sunt. Et que putamus ignobiliora mẽbra eẽ corpis: his honorẽ abũdãtiorẽ circũdamus. Et q̃ inhonesta sũt nostra abundantiorem honestatem habẽt. Honesta aũt nostra nullius egent. Sz deus temperauit corpus ei cui deerat abũdãtiorẽ tribuẽdo honorem vt nõ sit scisma in corpe: sed in idipsum pro inuicẽ sollicita sint mẽbra. Et si qđ patit vnũ mẽbrũ: cõpatiũtur oĩa mẽbra. Siue gl̃iat vnũ mẽbrũ cõgaudẽt oĩa mẽbra. Vos aũt estis corpus christi τ mẽbra de mẽbro. Et quosdã qdẽ posuit deus i ecclesia: primum apostolos: secundo prophetas: tertio doctores: deinde virtutes: exinde gratias curationum: opitulatiões: gubernatiões: gñia liguarum: interp̃tationes sermonũ. Nunqđ oẽs apli? Nunqđ oẽs pphete? Nunqđ oẽs doctores? Nunqđ oẽs vtutes? Nunqđ oẽs grãz hñt curationũ? Nũqđ oẽs linguis loquũt? Nũqđ oẽs iterp̃tant? Emulami ãt charismata meliora: et adhuc excellẽtiorẽ viã vobis demõstro. Cap. 13.
Roma. 12. b. Ephe. 4. a.
C
D
Roma. 8. b. Hebre. 4. d.
Ephe. 4. d.
j. 14. a.

Si linguis hominum loquar τ angelorum: charitatẽ autẽ non habeam: factus sum velut es A

V

κός ἦχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα. μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Cap. 14.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει. πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δὲ ἀδελφοί ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ. ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον. καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς

h. In aliis exẽplaribus grecis habetur. καυχήσωμαι. Idest glorier. ut ait beatus Hieronymus super epistola ad galatas capit. 5. uide ibi.

sonãs aut cymbalũ tinniẽs. Et si habuero pphetiã: et nouerim mysteria omnia et omnem scientiam: et si habuero oẽm fidem ita vt montes transferam: charitatẽ aũt nõ habuero: nihil sũ. Et si distribuero in cibos pauperũ oẽs facultates meas: et si tradidero corpꝰ meuꝫ ita vt ardeã: charitatẽ aũt nõ habuero nihil mihi pdest. Charitas patiẽs est: benigna ẽ. Charitas nõ emulat̃ nõ agit pperã: nõ inflatur nõ ẽ ambitiosa: non querit que sua sunt. Non irritatur: non cogitat malum: non gaudet super iniqtate: cõgaudet aũt veritati. Omnia suffert: oĩa credit: omnia sperat omnia sustinet. Charitas nunq̃ excidit. Siue pphetie euacuabuntur siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimꝰ: et ex pte prophetamus. Cum aũt venerit qđ perfectum est: euacuabit qđ ex pte ẽ. Cũ essem paruulꝰ loqbar vt paruul9: sapiebã vt paruulus: cogitabam vt paruulus. Qñ aũt factus sum vir: euacuaui q̃ erant paruli. Uidemus nũc p speculũ in enigmate: tũc aũt facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscaꝫ sicut et cognitus sum. Nunc aũt manẽt fides: spes: charitas: tria hec. Maior autem horum est charitas.

Cap. 14.

Sectamini charitatẽ: emulamini spiritualia: magis aũt vt pphetetis. Qui enĩ loquitur lingua: nõ hoibus loquitur sed deo. Nemo enim audit. Spũ aũt loqt̃ mysteria. Nã q pphetat: hominibus loquit̃ ad edificationem et exhortationẽ et ꝯsolationeꝫ. Qui loqt̃ lingua: semetipsũ edificat: q aũt pphetat ecclesiaꝫ dei edificat. Uolo aũt omnes vos loq̃ linguis: magis autem prophetare. Nã maior est qui prophetat: q̃ q loquitur linguis: nisi forte iterpretetur vt ecclia edificationẽ accipiat. Nũc aũt frẽs si venero ad vos linguis loquẽs: qđ vobis pdero: nisi vobis loquar: aut in reuelatiõe: aut in scia: aut in prophetia: aut in doctrina. Tñ q̃ sine aia sunt vocẽ dãtia siue tibia: siue cithara: nisi distinctionẽ sonituũ dederit: quomodo scietur id qđ canit̃ aut qđ citharizatur. Eteniꝫ si incertam vocem det tuba: quis

sup.10.d.
Philip.2.c.
sup.12.d.

Ad Corinthios. Cap. xiiii.

παρασκευάσεται εἰς πόλεμον. οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης, ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον, ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος. καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστι. προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ᾽ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ᾽ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται. ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε. ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων. καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί. ὅταν συνέρχησθε ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει, πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω, καὶ

parabit se ad bellum: Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonẽ dederitis: quõ scietur id qđ dicitur? eritis enim in aera loquẽtes. Tã multa vtpute genera linguarũ sũt in hoc mũdo: et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis: ero ei cui loquor barbarus: et qui loquit̃ mihi barbarus. Sic et vos quoniam emulatores estis spirituum: ad edificationem ecclesie querite vt abundetis: et ideo qui loquitur lingua oret vt interpretetur. Nã si orem lingua: spiritus meus orat: mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spũ: orabo et mente. Psallam spiritu: psallam et mente. Ceterum si bñdixeris spiritu: quis supplet locum idiote? Quõ dicet amẽ sup tuã bñdictionẽ? Qñ quid dicas nescit. Nã tu q̃dẽ bene grãs agis: sꝫ alter non edificat. Grãs ago deo meo q omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinq̃ verba sensu meo loqui: vt et alios instruam: q̃ decẽ milia verborũ in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibꝰ: sed malitia paruli estote: sensibꝰ aũt pfecti estote. In lege eĩ scriptũ est. Qñ in alijs linguis et in labijs loquar populo huic: et nec sic exaudient me dicit dñs. Itaq̃ lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus: pphetie aũt nõ infidelibus: sed fidelibus. Si ergo conueniat vniuersa ecclesia in vnuꝫ: et omnes linguis loquant̃: itrẽt aũt idiote aut infideles: nõne dicẽt qđ isanitis? Si aũt oẽs pphetẽt: intrat aũt qs infidelis vel idiota: ꝯuincit̃ ab oibus: diiudicat̃ ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit deum: pronuncians q vere deus in vobis sit. Quid ergo est frẽs? Cuꝫ ꝯuenitis vnusquisq̃ vestrũ psalmuꝫ hꝫ: doctrinã hꝫ: apocalypsin hꝫ: linguã hꝫ: iterptationẽ hꝫ: oĩa ad edificationẽ fiãt. Siue lingua quis loquit̃: sꝫ duos: aut vt multũ tres: et p partes: et vnus interptet̃. Si aũt nõ fuerit iterpres taceat in ecclesia: sibi autem loquatur: et

B
Esaie.s.a.
C

τῷ θεῷ. προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν,
καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ
ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.
δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα ἕκαστοι πάντες προ-
φητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάν-
τες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφη-
τῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐσ-
τιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν
πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. αἱ γυ-
ναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν.
οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐτοῖς λαλεῖν ἀλλ'
ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ
δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους
ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐσ-
τιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν
ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μό-
νους κατήντησεν. εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶ-
ναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω
ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγ-
νοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί μου ζηλοῦτε
τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις
μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ
τάξιν γινέσθω. Cap.15.
Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ τὸ εὐαγγέλι-
ον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρε-
λάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσ-
θε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέ-
χετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδω-
κα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον,
ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν
ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ
ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γρα-
φάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.
ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς
ἐφάπαξ. ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρ-
τι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰα-
κώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσ-
χατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι
ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος
τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσ-
θαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν
τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ
χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλ-
λὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπί-
ασα. οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ
σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕ-
τω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐ-
γήγερται, πῶς λέγουσι τινὲς ἐν ὑμῖν ὅτι ἀ-
νάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ ἀνάστα-
σις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερ-
ται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν

deo. Prophete ãt duo aut tres dicãt:
et ceteri diiudicent. Quod si alij
reuelatũ fuerit sedenti: prior taceat.
Potestis enim oẽs per singulos ꝓpheta- D
re: vt omnes discant et omnes
exhortentur. Et spiritus prophetarum
ꝓphetis subiect⁹ ẽ. Nõ enim dissensiõis est 1.Thi.2.c.
deus sed pacis: sicut et in
oibus ecclesijs sanctoꝝ doceo. Mulie-
res in ecclesijs taceant.
Nõ enim ꝑmittitur eis loqui: sed
subditas esse: sicut et lex dicit. Si Gene.3.c.
qđ ãt volunt discere: domi viros suos
interrogent. Turpe est enim
mulieri loqui in ecclesia. An a vobis
verbum dei processit: aut in vos solos
peruenit? Si quis videtur ꝓpheta eẽ
aut spiritualis: cognoscat que scribo
vobis: qr dñi sunt mãdata. Si quis ãt i-
gnorat: ignorabit. Itaqȝ frẽs emulami-
ni prophetare: et loqui linguis
nolite ꝓhibere. Oia autẽ honeste et ſʒ
ordinem fiant in vobis. Cap.15.
Notũ ãt vobis facio frẽs euãgeliũ A
qđ predicaui vobis: qđ et accepistis: Galla.1.d.
in quo et statis: ꝑ quod et saluamini:
q̃ rõne predicauerim vobis: si tenetis:
nisi frustra credidistis. Tradidi
enim vobis in primis quod et accepi:
qm̃ christus mortuus est pro peccatis
nr̃is ſʒ scripturas: et qr sepult⁹ est: et
qr resurrexit tertia die ſm̃ scripturas:
et qr visus ẽ cephe: et p⁹ hoc vndeciʒ.
Deide visus ẽ plus q̃ꝫ q̃ngẽtis fratrib⁹
simul: ex q̃b⁹ multi manẽt vsqȝ adhuc:
q̃dã ãt dormierũt. Deinde visus est ia-
cobo: deide aplis omnibus. Nouissime Galla.1.
autem omnium tanq̃ꝫ abortiuo Actu.11.b.
visus est et mihi. Ego enim sum minimus Ephe.3.b.
aploꝝ: qui non sum dignus vocari
aplus: qm̃ persecutus sum ecclesiam B
dei. Gratia aũt dei sum id qđ sum: et
gratia eius in me vacua nõ fuit: sed
abundantius illis omnibus laboraui.
Non ego autem sed gratia dei
mecum. Siue enim ego siue illi: sic
predicauimus et sic credidistis.
Si autẽ xp̃s predicatur qꝫ resurrexit a
mortuis: quõ quidã dicũt in vobis qm̃
resurrectio mortuoꝝ nõ ẽ? Si ãt resur-
rectio mortuoꝝ nõ ẽ: neqȝ xp̃s resurre-
xit. Si aũt xp̃s non resurrexit: inanis est

ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίσ-
τις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδο-
μάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κα-
τὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστὸν ὃν οὐκ
ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.
εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς
ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, μα-
ταία ἡ πίστις ὑμῶν. ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτί-
αις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ
ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσ-
μὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων
ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερ-
ται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγέ-
νετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος
καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ
γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕ-
τω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσον-
ται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. ἀπαρ-
χὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ πα-
ρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος ὅταν παραδῷ
τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν κα-
ταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν
καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄ-
χρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταρ-
γεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ
τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάν-
τα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑπο-
τάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ
αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑ-
ποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάν-
τα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ
τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν
νεκρῶν. εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί
καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. τί καὶ
ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν. καθ'
ἡμέραν ἀποθνήσκω νὴ τὴν ὑμετέραν καύ-
χησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡ-
μῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐ-
φέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγεί-
ρονται. φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀ-
ποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη
χριστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως
καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τι-
νὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῶν λέγω.
ἀλλ' ἐρεῖ τις. πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί.
ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται. ἄφρον σὺ
ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀ-
ποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ
γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κό-
κκον, εἰ τύχοι σίτου, ἤ τινος τῶν λοι-
πῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶ-

predicatio nostra: inanis et fides
vestra. Inuenimur autẽ et falsi testes
dei: qm̃ testimonium diximus aduersus
deum qꝫ suscitauerit christum: quẽ non
suscitauit si mortui non resurgunt.
Nã si mortui nõ resurgũt: neqȝ christ⁹
resurrexit. Qđ si christus nõ resurrexit C
vana est fides vestra. Adhuc enim estis in
pctis vr̃is. Ergo et q̃ dormierũt in xp̃o
perierũt. Si in hac vita tm̃ in xp̃o spe-
rãtes sumus: miserabiliores sum⁹ oibus
hoibus. Nunc aũt christus resurrexit Colo.1.c. 1.Thes.4.d
a mortuis primitie dormientium:
quoniam quidem per hominem mors
et ꝑ hoieʒ resurrectio mortuorũ. Et sicut
in adam omnes moriuntur: ita
et in christo omnes viuificabuntur.
Unusquisqȝ ãt in suo ordine: primitie
xp̃s. Deinde hi qui sunt christi q̃ in ad-
uẽtu ei⁹ crediderũt. Deide finis: cũ tra-
diderit regnuʒ deo et patri: cum euacua-
uerit omnem principatum et potestatem
et vtutẽ. Opʒ autem illum regnare do- Ps.109.
nec ponat omnes inimicos sub
pedib⁹ ei⁹. Nouissime ãt inimica de-
mors. Oia enĩ subiecit sub ⌊struetur
pedibus eius. Cum autẽ dicat omnia
subiecta sunt ei: sine dubio ꝑter eũ q̃
subiecit ei oia. Cũ autẽ subiecta fuerit
illi omnia: tunc et ipse filius subiectus
erit illi qui subiecit sibi omnia:
vt sit deus oia in oibus. Alioquin D
quid facient qui baptizantur pro ⌈vt q̃d
mortuis? Si oĩo mortui nõ resurgũt:
et baptizantur pro illis? Ut quid et
nos periclitamur oĩ hora? Quottidie
morior per vestraʒ gloriam fratres: r. per vestram gloriam: est modus iurandi in greco.
quaʒ habeo in xp̃o iesu dño nostro.
Si ſm̃ hoieʒ ad bestias pugnaui ephe-
si: qđ mihi prodest si mortui nõ resur-
gũt? Mãducem⁹ et bibam⁹: cras enim mo- Esaie.22.d. et.56.d.
riemur. Nolite seduci. Corrũpũt mores
bonos colloquia mala. Euigilate iuste:
et nolite peccare. Ignorãtiã enim dei q̃-
dã hñt. Ad reuerentiam vobis loquor.
Sʒ dicit aliqs. Quõ resurgunt mortui?
Quali aũt corpore veniẽt? Insipiẽs tu
qđ seminas non viuificat nisi pri⁹ mo-
riat. Et quod seminas: non corpus
qđ futuꝝ est seminas: sed nudũ granũ:
vt puta tritici aut alicuius ceteroꝝ.
Deus autem dat illi corpus

μα καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν. οὕτω καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον, ποῦ σου ἅδη τὸ νῖκος. τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Alia littera greca habet πάντες μὲν οὖν κοιμηθησόμεθα οὐ πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα. Id est omnes quidem igitur dormiemus: sed non omnes immutabimur. Vide de hoc beatum Hieronymum in epistola ad Minerium et Alexandrum de resurrectione carnis.

Cap. 16.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μί-

sicut vult: et vnicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro: sed alia hominum: alia pecorum: alia volucrum: alia autem piscium. Et corpora celestia: et corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria: alia autem terrestrium. Alia claritas solis: alia claritas lune: et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Si est corpus animale: est et spirituale: sicut scriptum est. Factus est primus homo adam in animam viuentem: nouissimus adam in spiritum viuificantem. Sed non prius quod spirituale est: sed quod animale: deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de celo celestis. Qualis terrenus: tales et terreni: et qualis celestis: tales et celestes. Igitur sicut portauimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: quia caro et sanguis regnum dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur: in momento: in ictu oculi: in nouissima tuba. Canet enim tuba: et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum iesum christum. Itaque fratres mei dilecti stabiles estote: et inmobiles abundantes in omni opere domini semper: scientes quod labor vester non est inanis in domino.

1.Cor.9.b. Galla.6.b. Gene.2.b. E. Osee.13.d. Esa.25.b. 1.Joh.5. F.

Cap. 16.

De collectis autem que fiunt in sanctos sicut ordinaui in ecclesiis galatie: ita et vos facite. Per vnam A.

αν σαββάτων. ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἐὰν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν. ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσει. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε, πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

sabbati. Unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei bene placuerit: vt non cum venero tunc collecte fiant. Cum autem presens fuero: quos probaueritis per epistolas hos mittam perferre gratiam vestram in hierusalem. Quod si dignum fuerit vt ego eam: mecum ibunt. Veniam autem ad vos: cum macedoniam pertransiero. Nam macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo: vel etiam hyemabo: vt vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos: si dominus permiserit. Permanebo autem ephesi vsque ad pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et euidens: et aduersarii multi. Si autem venerit timotheus: videte vt sine timore sit apud vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace: vt veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus. De apollo autem fratre vobis notum facio: quoniam multum rogaui eum vt veniret ad vos cum fratribus: et vtique non fuit voluntas eius vt nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate: state in fide: viriliter agite et confortamini: omnia enim vestra in charitate fiant. Obsecro autem vos fratres: nostis domum stephane et fortunati et achaici: quoniam sunt primitie achaie: et in ministerium sanctorum ordinauerunt seipsos: vt et vos subditi sitis eiusmodi: et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaici: quoniam id quod vobis deerat: ipsi suppleuerunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asie. Salutant vos in domino multum aquila et prisca cum domestica sua ecclesia apud quos et hospitor. Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si quis non amat dominum nostrum iesum christum: sit anathema maranatha. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Charitas mea cum omnibus vobis in christo iesu. Amen.

B. C. D.

Explicit epistola Pauli ad Corinthios prima.

Incipit prologus in secundam epistolam ad Corinthios.

In secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationum suarum relationes reddit causas quare ad eos secundo non ierit: quoniam non levi mutatione consilij fecisse se asserit: sed ne adventu suo tristitiam incurreret: cum in peccato permanere discipulos repperisset. Deinde post agnitos fructus penitentie reconciliat cum ecclesie: quem in prima propter fornicationem a consortio sanctorum iusserat amoveri. Tertio contra pseudoaplos officij sui dignitatē tuetur: et novi testamenti ministros tanto anteire gratia ostendit: quanto evangelium est lege prestantius. Immoratur etiam in causa illa plurimū quam breviter in prima contigerat: ut prompto ac libenti animo necessaria presentis vite non habentibus largiantur: et utilitate spūalis commercij commutent presentia cū futuris: atq3 abundantia sua sanctorum inopiam suppleant: ut vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit qđ superius contra pseudoaplos egerat: et iactationem eorum predicationesq3 de se gloriosas vel collata antiquitate generis vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorū3 evacuat. Dicitq3 eos operarios subdolos qui ad imitationē3 sathane transfigurentur in apostolos christi: sub predicationis spe lucra pecuniaria queq3 sectantes.

Incipit argumentum.

Post actam a corinthijs penitentiam consolatoriam scribit eis epistolam apostolus a troade p titū: et collaudās eos hortatur ad meliora: contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum.

Η τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐπιστολή. Cap.i.

A
Π Αῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν
B
παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν. εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν

Incipit epla bti pauli ad Corinthios secunda. Cap.i.

A
P Aulus apostolus iesu christi p volūtatē dei et timotheus frater ecclesie dei q̄ est Corinthi cum oibus sanctis q̄ sunt in universa achaia: gr̄a vobis et pax a deo pr̄e nr̄o et dn̄o iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis: q̄ ɔsolatur nos in oi tribulatōe nr̄a: ut possimus et ipsi ɔsolari eos q̄ in omni pressura sūt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo: quoniam sicut abundant passiones christi in nobis: ita et per christum abundat consolatio nr̄a. Sive autē3 tribulamur pro vestra
B
exhortatiōe et salute: sive cōsolamur p vestra consolatione: sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiā3 earundem passionum quas et nos patimur: ut spes nr̄a firma sit pro vobis: scientes quoniam sicut socij passionum estis sic eritis et ɔsolatiōis. Non enim volumus ignorare vos fr̄es de tribulatione nostra que fctā est in asia: quoniam supra modū gravati sumus supra virtutē:

Eplx. c. a. 1. Reg. 1. a.

ὥστε ἐξαπορηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ᾽ ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι᾽ ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλευόμενος μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην. ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ᾽ ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾽ ἡμῶν κηρυχθεὶς δι᾽ ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γεγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι᾽ ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκ ἔτι ἦλθον εἰς κόρινθον, οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. Cap.2.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ. καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ ἀφ᾽ ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν

ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobilipsis rn̄sum mortis habuimus: ut non simus fidentes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: q̄ de tantis periculis nos eripuit et eruit: in quem speramus quoniā et
C
adhuc eripiet: adiuvātibus vobis i orōne p nobis: ut ex multarum psonis facierum eius q̄ in nobis ē donatiōis: p multos gr̄e agantur p nobis. Nā glia nr̄a hec est testimonium conscientie nr̄e q in simplicitate cordis et sinceritate dei et nō in sapia carnali sed in gratia dei ɔversati sumus in hoc mūdo: abundātius aūt ad vos. Nō enim alia scribimus vobis q̄3 que legistis et cognovistis. Spero autem q usq3 in finem cognoscetis: sicut et cognovistis nos ex parte: qr glia vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri iesu christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos: ut scdā3 grā3 haberetis: et per vos trāsirē in macedoniā: et iterum a macedonia venire3 ad vos: et a vobis deduci in iudeā. Cū ergo hoc voluissem
D
numquid levitate usus sum? Aut q̄ cogito secūdū carnē cogito: ut sit apud me est est et non nō. Fidelis aūt deus: qr sermo nr̄ q̄ fuit apđ vos nō ē in illo ē et non: s3 est in illo est. Dei enim filius iesus xp̄s qui in vobis p nos p̄dicatus ē p me et silvanū et timotheum non fuit in illo est et non: sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo et per ip3 amē deo ad gloriam vestram. Qui aūt ɔfirmat nos vobiscū in xp̄o: et q̄ unxit nos deus: et qui signavit nos et dedit pignus spūs in cordibus nostris. Ego autem testem deum invoco in animam meam: q parcens vobis non veni ultra corinthu3: nō q dominamur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij vestri. Nam fide statis. Cap.2.

A
S Tatui aūt hoc ip3 apđ me ne iterū3 in tristitia venirē ad vos. Si enim ego ɔtristo vos: et q̄s est qui me letificet nisi qui ɔtristatur ex me. Et hoc ip3 scripsi vobis ut nō cū venero tristitiā sup tristitiā habeā de qb9 oportuerat me gaudere: ɔfidēs in oibus vobis qr meum gaudium omnium vestrum

μῶν ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συ-
νοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν
δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγά-
πην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑ-
μᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπη-
κεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάν-
τας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕ-
τη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοὐναντίον
μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέ-
σαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταπο-
θῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶ-
σαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔ-
γραψα ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς
πάντα ὑπήκοοί ἐστε. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε κἀ-
γώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχά-
ρισμαι δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα
μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ
γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. ἐλθὼν
δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυ-
ρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου
τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου,
ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς
Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε
θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν
ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡ-
μῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσ-
μὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀ-
πολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θά-
νατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς
ταῦτα τίς ἱκανός. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ λοι-
ποὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ'
ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώ-
πιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Cap.3.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ
μὴ χρήζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπι-
στολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν.
ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε ἐγγεγραμμένη
ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν γινωσκομένη καὶ ἀ-
ναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φα-
νερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ δι-
ακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέ-
λανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν
πλαξὶ λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρ-
κικαῖς. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ
τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκα-
νοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑ-
αυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ.
ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς δια-
θήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος. τὸ
γὰρ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζω-
οποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γρά-
μμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν

est. Nã ex multa tribulatiõe et angustia
cordis scripsi vobis per multas
lachrymas: nõ vt cõtristemini: sed vt
sciatis quã charitatẽ habeã abundantius
in vobis. Si quis autẽ cõtristauit me: nõ me B
cõtristauit: sed ex pte vt nõ onerẽ omnes
vos. Sufficit illi q̃ eiusmodi ẽ obiurga
tio hec q̃ fit a pluribus: ita vt ecõtrario
magis donetis et consolemini:
ne forte abũdãtiori tristitia absorbeatur
q̃ eiusmõi ẽ. Propter qđ obsecro vos vt
cõfirmetis in illũ charitatẽ. Ideo enim et
scripsi vobis vt cognoscã experimẽtũ vr̃m:
an in oĩb9 obediẽtes sitis. Cui autẽ a
liquid donastis et ego. Nã et ego qđ dona C
ui si qđ donaui ppter vos in psona xp̃i: vt
non circũueniamur a sathana. Non
enim ignoram9 cogitatiões ei9. Cũ venis
sem autẽ troadem propter euangelium
xp̃i: et ostiũ mihi apertũ eẽt in domino:
nõ habui requiem spũi meo eo q
non inuenerim titum fratrem meum:
sed valefaciens eis pfectus sum in
macedoniã. Deo autẽ grãs q̃ semper D
triũphat nos in christo iesu: et
odorem noticie sue manifestat per nos
in oĩ loco: quia xp̃i bonus odor sumus
deo in his q̃ salui fiũt et in his q̃ pere
unt. Aliis quidẽ odor mortis in mor
tẽ: aliis autẽ odor vite in vitam. Et ad
hec quis tã idone9? Nõ enim sum9 sicut plu
rimi adulterantes verbum dei: sed
ex sinceritate sicut ex deo coram
deo in christo loquimur. Cap.3.

Incipim9 iterũ nosmetipsos cõmẽda A
re. Aut nũqđ egem9 sicut quidã cõ
mẽdatitiis epl̃is ad vos: aut ex vobis?
Epl̃a nr̃a vos estis scripta
in cordibus nostris: que scitur et le
gitur ab omnibus hominibus: ma
nifestati quoniam epistola estis xp̃i mi
nistrata a nobis et scripta non atra
mento sed spiritu dei viui: non in
tabulis lapideis sed in tabulis cordis car
nalibus. Fiduciã autẽ talẽ habemus per Heb.4.d.
xp̃m ad deũ: non q sufficientes B
sim9 cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis
sed sufficientia nostra ex deo est. ⌈testa
Qui et idoneos nos fecit ministros noui
mẽti: non littera sed spiritu.
Littera enim occidit: spũs autẽ viuificat.
Quod si ministratio mortis litteris
deformata in lapidibus fuit in

δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υ-
ἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως διὰ
τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν κα-
ταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακο-
νία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ. εἰ γὰρ ἡ
διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ
μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιο-
σύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ
δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἕνεκεν τῆς
ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταρ-
γούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μέ-
νον ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα
πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. καὶ οὐ καθάπερ
Μωϋσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον
ἑαυτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσ-
ραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ'
ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς
σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγ-
νώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακα-
λυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλ-
λ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωϋ-
σῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.
ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαι-
ρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμα
ἐστίν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθε-
ρία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προ-
σώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι,
τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ
δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύ-
ματος. Cap.4.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην
καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλ-
λ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ
περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δο-
λοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φα-
νερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς
πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καί ἐστι κεκαλυμμένον τὸ
εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐσ-
τὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος
τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίσ-
των, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισ-
μὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χρισ-
τοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου.
οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν
Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑ-
μῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκό-
τους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρ-
δίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως
τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀ-
στρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυ-
νάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παν-

glĩa: ita vt nõ possent intẽdere filii
israel in faciem moysi propter
gloriam vultus eius q̃ euacuatur:
quomodo non magis ministratio
spũs erit in gloria. Nam si
ministratio dãnatiõis i glĩa est: multo
magis abũdat ministerium iustitie
in gloria. Nã nec glificatũ est C
qđ claruit in hac pte propter
excellentem gloriam. Si enim qđ euacua
tur per gliaz est: multo magis qđ manet
in gloria est. Hñtes igr̃ talẽ spem
multa fiducia vtimur. Et non sicut
moyses ponebat velamen super faciẽ Exo.34.d.
suam vt non intẽderẽt filii israel
in faciem eius qđ euacuatur: sed
obtusi sũt sensus eorũ. Usqz in
hodiernũ diẽ idipsũ velamẽ in lectione
veteris testamenti manet non reuelatũ: D
qđ in xp̃o euacuatur: sed
vsqz in hodiernũ diẽ cũ legitur moyses
velamẽ positũ ẽ sup cor eorum.
Cũ autẽ cõuersus fuerit ad deũ: auferet
velamen. Dñs autẽ spũs
est. Ubi autẽ spũs dñi: ibi libertas.
Nos vero omnes reuelata facie Joh.4.d.
gloriam domini speculantes: in
eandem imaginem transformamur a
claritate in claritatẽ tanq̃ a dñi spiritu.
Cap.4.

Ideo hñtes hanc administrationẽ A
iuxta qđ miaz cõsecuti sum9 nõ de
ficim9 sed abdicam9 occulta dedecoris:
nõ ambulãtes in astutia neqz adulterã
tes verbum dei: sed in manifestatione
veritatis commendantes nosmetipsos
ad omnem conscientiam hominũ coraz
deo. Quod si etiam opertum est
euãgeliũ nostrũ: in his qui pereunt est
opertum: in quibus deus huius seculi
excecauit mentes infideliũ:
vt non fulgeat eis illuminatio
euangelii glorie christi:
qui est imago dei. ⌈xp̃m
Nõ enim nosmetipsos pdicam9: sed iesuz
dñz nr̃m: nos autẽ seruos vr̃os B
per iesuz. Quoniam de9 q̃ dixit de tenebris
lucẽ splẽdescere: ipse illuxit in cordib9
nostris ad illumiatione scientie
claritatis dei in facie christi
iesu. Habem9 autẽ thesauz istũ in vasis
fictilib9: vt sublimitas sit virtutis
dei: et non ex nobis. In omnibus

τί θλιβόμενοι, αλλ ού στενοχωρούμενοι. απορούμενοι, αλλ ουκ εξαπορούμενοι. διωκόμενοι, αλλ ουκ εγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, αλλ ουκ απολλύμενοι. πάντοτε την νέκρωσιν του κυρίου ιησού εν τω σώματι περιφέροντες, ίνα και η ζωή του ιησού εν τω σώματι ημών φανερωθή. αεί γαρ ημείς οι ζώντες εις θάνατον παραδιδόμεθα διά ιησούν, ίνα και η ζωή του ιησού φανερωθή εν τη θνητή σαρκί ημών. ώστε ο μεν θάνατος εν ημίν ενεργείται, η δε ζωή εν υμίν. έχοντες δε το αυτό πνεύμα της πίστεως κατά το γεγραμμένον. επίστευσα διό ελάλησα, και ημείς πιστεύομεν, διό και λαλούμεν, ειδότες ότι ο εγείρας τον κύριον ιησούν, και ημάς διά ιησού εξεγερεί, και παραστήσει συν υμίν. τα γαρ πάντα δι υμάς, ίνα η χάρις πλεονάσασα διά των πλειόνων την ευχαριστίαν περισσεύση εις την δόξαν του θεού. διό ουκ εκκακούμεν. αλλ ει και ο έξω ημών άνθρωπος διαφθείρεται, αλλ ο έσω ανακαινούται ημέρα και ημέρα. το γαρ παραυτίκα ελαφρόν της θλίψεως ημών καθ υπερβολήν εις υπερβολήν αιώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ημίν. μη σκοπούντων ημών τα βλεπόμενα, αλλά τα μη βλεπόμενα. τα γαρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τα δε μη βλεπόμενα αιώνια.

Cap.5.

Οίδαμεν γαρ ότι εάν η επίγειος ημών οικία του σκήνους καταλυθή, οικοδομήν εκ θεού έχομεν, οικίαν αχειροποίητον αιώνιον εν τοις ουρανοίς. και γαρ εν τούτω στενάζομεν, το οικητήριον ημών το εξ ουρανού επενδύσασθαι επιποθούντες, είγε και ενδυσάμενοι ου γυμνοί ευρεθησόμεθα. και γαρ οι όντες εν τω σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, εφ ω ου θέλομεν εκδύσασθαι, αλλ επενδύσασθαι, ίνα καταποθή το θνητόν υπό της ζωής. ο δε κατεργασάμενος ημάς εις αυτό τούτο θεός, ο και δούς ημίν τον αρραβώνα του πνεύματος. θαρρούντες ουν πάντοτε και ειδότες ότι ενδημούντες εν τω σώματι, εκδημούμεν από του κυρίου. διά πίστεως γαρ περιπατούμεν ου διά είδους. θαρρούμεν δε και ευδοκούμεν μάλλον εκδημήσαι εκ του σώματος, και ενδημήσαι προς τον κύριον. διό και φιλοτιμούμεθα είτε ενδημούντες είτε εκδημούντες ευάρεστοι αυτώ είναι. τους γαρ πάντας ημάς φανερωθήναι δει έμπροσθεν του βήματος του χριστού, ίνα κομίσητε έκαστος τα ιδία του σώματος προς α έπραξεν, είτε αγαθόν είτε κακόν.

tribulationē patimur: sꝫ nō angustiamur. Aporiamur: sꝫ non destituimur. Persecutionem patimur: sed non derelinquimur. Humiliamur: sed non confūdimur. Deijcimur: sed non perimꝰ. Sēper mortificationem iesu xp̄i in corpore nr̄o circūferētes: vt ⁊ vita iesu manifestet̄ in corpibꝰ nr̄is. Sp̄ ei nos qui viuimus in mortē tradimur pp̄ iesuꝫ: vt ⁊ vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis opat̄: vita aūt in vobis. Habētes aūt eūdem spiritum fidei: sicut scriptū est. Credidi pp̄ qđ locutꝰ suꝫ: ⁊ nos credimꝰ: pp̄ qđ et loquimur: scientes qm̄ qui suscitauit iesum: ⁊ nos cum iesu suscitabit: ⁊ constituet vobiscū. Oia ei propter vos vt gratia abundans per multos in grārū actiōe abūdet in gloriā ⌈is q̄ foris dei. Propter qđ nō deficimꝰ. Sꝫ lꝫ est nr̄ homo corrūpat̄: tn̄ is qui intus est renouat̄ de die in diē. Id ei qđ ī p̄nti ē momētaneū ⁊ leue tribulatiōis nr̄e supra modū in sublimitate eternū glie pōdꝰ opat̄ in nobis: nō contēplantibus nobis que videntur sed que non videntur. Que ei videnť tpalia sunt: q̄ aūt nō videntur eterna sunt.

(Ps.115.)

Cap.5.

Scimꝰ ei qm̄ si terrestris domꝰ nr̄a huiꝰ hitatiōis dissoluat̄: q̄ edificationē ex deo habemꝰ domū nō manufactā: sꝫ eternā in celis. Nā et in hoc ingemiscimꝰ hitationē nostrā q̄ de celo est supindui cupiētes: si tn̄ vestiti ⁊ nō nudi inueniamur. Naz ⁊ ⌈ grauati q̄ sumꝰ in hoc tabernaculo igemiscimꝰ eo q̄ nolumus expoliari: sed supuestiri vt absorbeat̄ qđ mortale est a vita. Qui āt efficit nos in hoc ipꝫ deus: qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semp ⁊ scientes qm̄ duꝫ sumus in hoc corpe peregrinamur a dn̄o. Per fidem enim ambulamꝰ ⁊ nō p̄ speciē. Audemus āt ⁊ bonā volūtatē habemꝰ ma a corpe ⁊ p̄ntes eē ad ⌊gis pegrinari dn̄ꝫ: ⁊ ideo cōtēdimus siue absētes siue presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi: vt referat vnusquisqꝫ propria corporis prout gessit: siue bonum siue malum.

(Roma.14)

ειδότες ουν τον φόβον του κυρίου ανθρώπους πείθομεν, θεώ δε πεφανερώμεθα. ελπίζω δε και εν ταις συνειδήσεσιν υμών πεφανερώσθαι. ου γαρ πάλιν εαυτούς συνιστάνομεν υμίν, αλλ αφορμήν διδόντες υμίν καυχήσεως υπέρ ημών, ίνα έχητε προς τους εν προσώπω καυχωμένους και ου καρδία. είτε γαρ εξέστημεν θεώ, είτε σωφρονούμεν υμίν. η γαρ αγάπη του χριστού συνέχει ημάς κρίναντας τούτο, ότι ει εις υπέρ πάντων απέθανεν, άρα οι πάντες απέθανον. και υπέρ πάντων απέθανεν, ίνα οι ζώντες μηκέτι εαυτοίς ζώσιν, αλλά τω υπέρ αυτών αποθανόντι και εγερθέντι. ώστε ημείς από του νυν ουδένα οίδαμεν κατά σάρκα. ει δε και εγνώκαμεν κατά σάρκα χριστόν, αλλά και νυν ουκέτι γινώσκομεν. ώστε ει τις εν χριστώ καινή κτίσις, τα αρχαία παρήλθεν, ιδού γέγονε τα πάντα καινά. τα δε πάντα εκ του θεού του καταλλάξαντος ημάς εαυτώ διά ιησού χριστού, και δόντος ημίν την διακονίαν της καταλλαγής. ως ότι θεός ην εν χριστώ, κόσμον καταλλάσσων εαυτώ, μη λογιζόμενος αυτοίς τα παραπτώματα αυτών, και θέμενος εν ημίν τον λόγον της καταλλαγής. υπέρ χριστού ουν πρεσβεύομεν, ως του θεού παρακαλούντος δι ημών. δεόμεθα υπέρ χριστού, καταλλάγητε τω θεώ. τον γαρ μη γνόντα αμαρτίαν υπέρ ημών αμαρτίαν εποίησεν, ίνα ημείς γενώμεθα δικαιοσύνη θεού εν αυτώ.

Cap.6.

Συνεργούντες δε και παρακαλούμεν μη εις κενόν την χάριν του θεού δέξασθαι υμάς. λέγει γαρ. καιρώ δεκτώ επήκουσά σου και εν ημέρα σωτηρίας εβοήθησά σοι. ιδού νυν καιρός ευπρόσδεκτος, ιδού νυν ημέρα σωτηρίας. μηδεμίαν εν μηδενί διδόντες προσκοπήν, ίνα μη μωμηθή η διακονία, αλλ εν παντί συνιστώντες εαυτούς ως θεού διάκονοι εν υπομονή πολλή, εν θλίψεσιν, εν ανάγκαις, εν στενοχωρίαις, εν πληγαίς, εν φυλακαίς, εν ακαταστασίαις, εν κόποις, εν αγρυπνίαις, εν νηστείαις, εν αγνότητι, εν γνώσει, εν μακροθυμία, εν χρηστότητι, εν πνεύματι αγίω, εν αγάπη ανυποκρίτω, εν λόγω αληθείας, εν δυνάμει θεού. διά των όπλων της δικαιοσύνης των δεξιών και αριστερών. διά δόξης και ατιμίας, διά δυσφημίας και ευφημίας. ως πλάνοι, και αληθείς. ως αγνοούμενοι, και επιγινωσκόμενοι. ως αποθνήσκοντες, και ιδού ζώμεν. ως παιδευόμενοι και μη θανατούμενοι. ως λυπούμενοι, αεί δε χαίροντες. ως πτωχοί, πολλούς δε πλουτίζοντες. ως μηδέν έχοντες, και πάντα κατέχοντες. το στόμα ημών α-

Scientes ergo timorēꝫ dn̄i hominibus suademꝰ: deo āt manifesti sumꝰ. Spero āt ⁊ in ꝯsciētijs vr̄is manifestos nos eē. Nō iterum cōmēdamus nos vobis: sꝫ occasionē damꝰ vobis gloriādi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gliant̄ ⁊ non in corde. Siue eī mēte excedimꝰ deo: siue sobrij sumꝰ vobis: charitas eī xp̄i vrget nos: estimantes hoc: qm̄ si vnus pro oibus mortuꝰ est: ergo oēs mortui sūt. Et p̄ oibꝰ mortuꝰ ē xp̄s: vt et q̄ viuūt iā nō sibi viuant: sed ei qui pro ip̄is mortuꝰ est ⁊ resurrexit. Itaqꝫ nos ex hoc neminē nouimꝰ sꝫ carnē. Et si cognouimꝰ sꝫ carnē christum: sed nūc iā nō nouimꝰ. Si qua ergo ī xp̄o noua creatura: vetera trāsierūt: ecce facta sunt oia noua. Omnia autem ex deo q̄ nos reconciliauit sibi per christum: ⁊ dedit nobis ministeriū recōciliatōis. Qm̄ qdē deꝰ erat in xp̄o mundū reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum: ⁊ posuit in nobis verbum recōciliatiōis. Pro xp̄o ergo legatione fūgimur: tanq̄ deo exhortāte per nos. Obsecramꝰ p̄ xp̄o: recōciliamini deo. Eū qui non nouerat pctm̄: p̄ nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iustitia dei in ipso.

(Esa. 43.c. Apoc.21.a.)

Cap.6.

Adiuuātes aūt exhortamur ne in vacuū gratiam dei recipiatis. Ait ei. Tpe accepto exaudiui te: ⁊ in die salutis adiuui te. Ecce nūc tēpus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Nemini dantes vllā offensionē vt nō vituperet̄ ministeriū nr̄ꝫ: sꝫ in oibꝰ exhibeamꝰ nosmetipos sicut dei ministros in multa patiētia: i tribulatiōibꝰ: i necessitatibꝰ: i angustijs: i plagis: in carceribꝰ: in seditiōibꝰ: in laboribꝰ: in vigilijs: i ieiunijs. in castitate: in sciā: i lōganimitate: in suauitate: in spū sācto: in charitate nō ficta: in verbo veritatis in virtute dei. Per arma iustitie: a dextris et a sinistris. Per gliā ⁊ ignobilitatē: p̄ īfamiā ⁊ bonā famā. Ut seductores: et veraces: sicut q̄ ignoti: ⁊ cogniti. Quasi morientes: ⁊ ecce viuimus. Ut castigati ⁊ non mortificati: quasi tristes: semper āt gaudētes: sicut egētes: multos aūt locupletātes: tanq̄ nihil hn̄tes: ⁊ omnia possidentes. Os nostrum

(Esa.49.b. — 1.Cor.4.a Infra.11.c. Thim.3.c.)

νέωγε πρός υμάς κορίνθιοι, η καρδία ημών πεπλάτυνται. ου στενοχωρείσθε εν ημίν, στενοχωρείσθε δε εν τοις σπλάγχνοις υμών. την δε αυτήν αντιμισθίαν ως τέκνοις λέγω, πλατύνθητε και υμείς. μη γίνεσθε ετεροζυγούντες απίστοις. τις γαρ μετοχή δικαιοσύνη και ανομία. τις δε κοινωνία φωτί προς σκότος. τις δε συμφώνησις χριστώ προς βελιάλ. η τις μερίς πιστώ μετά απίστου. τις δε συγκατάθεσις ναώ θεού μετά ειδώλων. υμείς γαρ ναός θεού εστέ ζώντος, καθώς είπεν ο θεός. ότι ενοικήσω εν αυτοίς, και εμπεριπατήσω, και έσομαι αυτών θεός, και αυτοί έσονται μοι λαός. διό εξέλθετε εκ μέσου αυτών και αφορίσθητε λέγει κύριος, και ακαθάρτου μη άπτεσθε, καγώ εισδέξομαι υμάς, και έσομαι υμίν εις πατέρα, και υμείς έσεσθε μοι εις υιούς και θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Cap.7.

Ταύτας ουν έχοντες τας επαγγελίας αγαπητοί καθαρίσωμεν εαυτούς από παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος, επιτελούντες αγιωσύνην εν φόβω θεού. Χωρήσατε ημάς. ουδένα ηδικήσαμεν, ουδένα εφθείραμεν, ουδένα επλεονεκτήσαμεν. ου προς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γαρ ότι εν ταις καρδίαις ημών εστέ εις το συναποθανείν και συζήν. πολλή μοι παρρησία προς υμάς, πολλή μοι καύχησις υπέρ υμών. πεπλήρωμαι τη παρακλήσει, υπερπερισσεύομαι τη χαρά επί πάση τη θλίψει ημών, και γαρ ελθόντων ημών εις μακεδονίαν, ουδεμίαν έσχηκεν άνεσιν η σάρξ ημών, αλλ εν παντί θλιβόμενοι. έξωθεν μάχαι, έσωθεν φόβοι. αλλ ο παρακαλών τους ταπεινούς παρεκάλεσεν ημάς εν τη παρουσία τίτου. ου μόνον δε εν τη παρουσία αυτού, αλλά και εν τη παρακλήσει η παρεκλήθη εφ υμίν, αναγγέλων ημίν την υμών επιπόθησιν, τον υμών οδυρμόν, τον υμών ζήλον υπέρ εμού, ώστε με μάλλον χαρήναι. ότι ει και ελύπησα υμάς εν τη επιστολή, ου μεταμέλομαι. ει και μετεμελόμην, βλέπω γαρ ότι η επιστολή εκείνη ει και προς ώραν ελύπησεν υμάς, νυν χαίρω, ουχ ότι ελυπήθητε, αλλ ότι ελυπήθητε εις μετάνοιαν. ελυπήθητε γαρ κατά θεόν, ίνα εν μηδενί ζημιωθήτε εξ ημών. η γαρ κατά θεόν λύπη μετάνοιαν εις σωτηρίαν αμεταμέλητον κατεργάζεται. ιδού γαρ αυτό τούτο το κατά θεόν λυπηθήναι υμάς, πόσην κατειργάσατο εν υμίν σπουδήν, αλλά απολογίαν, αλλά αγανάκτησιν, αλλά φόβον,

patet ad vos o corinthij: cor nostrum dilatatū ē. Nō angustiamini in nobis: angustiamini aūt in visceribꝰ vestris. Eādē aūt hn̄tes remunerationē tāq̄ filijs dico dilatamini ⁊ vos. Nolite iugū ducere cū infidelibꝰ. Que enim participatio iustitie cū iniq̄tate: aut que societas luci ad tenebras: Que aūt conuentio christi ad belial: Aut q̄ pars fideli cū infideli: Qui aūt ꝯsensus tēplo dei cū idolis: Vos enim estis tēplum dei viui: sicut dicit deus. Qm̄ inhabitabo in illis et inābulabo inter eos: ⁊ ero illoꝝ deꝰ: et ipsi erūt mihi ppl's. Propter qḋ exite de medio eoꝝ ⁊ separamini dicit dn̄s: ⁊ imūdū ne tetigeritis: ⁊ ego recipiā vos: ⁊ ero vobis in patrem: ⁊ vos eritis mihi in filios ⁊ filias: dicit dominus omnipotens. Cap.7.

Has ergo hn̄tes pmissiones charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis ⁊ spiritus: pficiētes sctificationē in timore dei. Capite nos. Neminē lesimꝰ neminē corrupimus: neminem circumuenimus. Non ad ꝯdēnationē vr̄am dico. Predixímꝰ enim ꝙ in cordibꝰ nr̄is estis ad cōmoriendū ⁊ ad ꝯuiuēdū. Multa mihi fiducia ē apud vos: multa mihi gl'iatio pro vobis. Repletꝰ sum consolatiōe: superabundo gaudio in oī tribulatione nostra. Nā ⁊ cum venissemus in macedoniā: nullā requiē habuit caro nr̄a: sed oēm tribulationē passi sumꝰ. Foris pugne: intꝰ timores. Sed q̄ cōsolatur humiles: ꝯsolatus est nos deꝰ in aduentu titi. Non solū autē in aduētu eius: sed etiam in ꝯsolatiōe q̄ cōsolatus est in vobis: referens nobis vestrum desiderium: vr̄m fletū: vr̄am emulationē pro me: ita vt magis gauderē. Qm̄ ⁊ si contristaui vos in epistola: nō me penitet. Et si peniteret videns ꝙ epistola illa ⁊ si ad horā vos contristauit: nunc gaudeo: nō quia contristati estis: sed quia contristati estis ad penitētiā. Cōtristati enim estis scd'm deū: vt in nullo detrimētū patiamini ex nobis. Que enim scd'm deum tristitia ē penitentiā in salutē stabilē operatur: seculi autem tristitia mortē operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deū contristari vos quātā in vobis opatur sollicitudinem: sed defensionem: sed indignationem: sed timorem:

C

Eccl.15.c. Gala.5.a. Actu.15.a.

D

1.Cor.3.c. et.6.d. Leui.26.g.

Esaie.52.c.

A

B

C

1.Pe.2.c. Jaco.5.a.

αλλά επιπόθησιν, αλλά ζήλον, αλλ εκδίκησιν. εν παντί συνεστήσατε εαυτούς αγνούς είναι εν τω πράγματι. άρα ει και έγραψα υμίν, ουχ ένεκεν του αδικήσαντος ουδέ ένεκεν του αδικηθέντος, αλλ ένεκεν του φανερωθήναι την σπουδήν ημών την υπέρ υμών προς υμάς ενώπιον του θεού, διά τούτο παρακεκλήμεθα επί τη παρακλήσει υμών περισσοτέρως δε μάλλον εχάρημεν επί τη χαρά τίτου, ότι αναπέπαυται το πνεύμα αυτού από πάντων υμών. ότι ει τι αυτώ υπέρ υμών κεκαύχημαι, ου κατησχύνθην, αλλ ως πάντα εν αληθεία ελαλήσαμεν υμίν ούτω και η καύχησις ημών η επί τίτου αλήθεια εγενήθη. και τα σπλάγχνα αυτού περισσοτέρως εις υμάς εστίν, αναμιμνησκομένου την πάντων υμών υπακοήν, ως μετά φόβου και τρόμου εδέξασθε αυτόν. χαίρω ότι εν παντί θαρρώ εν υμίν. Cap.8.

Γνωρίζομεν δε υμίν αδελφοί την χάριν του θεού την δεδομένην εν ταις εκκλησίαις της μακεδονίας, ότι εν πολλή δοκιμή θλίψεως η περισσεία της χαράς αυτών και η κατά βάθους πτωχεία αυτών επερίσσευσεν εις τον πλούτον της απλότητος αυτών. ότι κατά δύναμιν μαρτυρώ, και υπέρ δύναμιν αυθαίρετοι, μετά πολλής παρακλήσεως δεόμενοι ημών την χάριν και την κοινωνίαν της διακονίας της εις τους αγίους δέξασθαι ημάς. και ου καθώς ηλπίσαμεν, αλλ εαυτούς έδωκαν πρώτον τω κυρίω και ημίν διά θελήματος θεού, εις το παρακαλέσαι ημάς τίτον, ίνα καθώς προενήρξατο, ούτω και επιτελέση εις υμάς και την χάριν ταύτην. αλλ ώσπερ εν παντί περισσεύετε πίστει και λόγω, και γνώσει, και πάση σπουδή, και τη εξ υμών εν ημίν αγάπη, ίνα και εν ταύτη τη χάριτι περισσεύητε. ου κατ επιταγήν λέγω. αλλά διά της ετέρων σπουδής και το της υμετέρας αγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γαρ την χάριν του κυρίου ημών ιησού χριστού, ότι δι υμάς επτώχευσε πλούσιος ων, ίνα υμείς τη εκείνου πτωχεία πλουτήσητε. και γνώμην εν τούτω δίδωμι. τούτο γαρ υμίν συμφέρει, οίτινες ου μόνον το ποιήσαι αλλά και το θέλειν προενήρξασθε από πέρυσι. νυνί δε και το ποιήσαι επιτελέσατε, όπως καθάπερ η προθυμία του θέλειν, ούτω και το επιτελέσαι εκ του έχειν. ει γαρ η προθυμία πρόκειται, καθό εάν έχη τις ευπρόσδεκτος, ου καθό ουκ έχει. ου γαρ ίνα άλλοις άνεσις υμίν δε θλίψις, αλλ εξ ισότητος εν τω νυν

sed desideriū: sed emulationē: sed vindictā. In oībꝰ exhibuistis vos incōtaminatos esse negocio. Igitur ⁊ si scripsi vobis: nō ꝓpter eū q̄ fecit iniuriā nec ꝓpter eū q̄ passus est: sed ad manifestādā sollicitudinē nr̄am quā habemꝰ ꝓ vobis corā deo. Ideo ꝯsolati sumꝰ. In ꝯsolatiōe aūt nostra abūdātiꝰ magis gauisi sumꝰ super gaudio titi: quia refectus est spiritus eius ab oībus vobis. Et si quid apud illū de vobis gl'iatꝰ sū: non sum cōfusus: sed sicut oīa vobis in veritate locuti sumꝰ ita ⁊ gloriatio nr̄a q̄ fuit ad titū veritas facta est. Et viscera eius abūdantiꝰ in vobis sunt: reminiscētis omnium vestrum obedientiam: quō cū timore ⁊ tremore excepistis illū. Gaudeo ꝙ in oībꝰ confido in vobis. Cap.8.

Notā aūt facimꝰ vobis frēs gratiā dei que data est in ecclesijs macedonie: et ꝙ in multo experimēto tribulatiōis abūdātia gaudij ipsoꝝ fuit: et altissima paupertas eorum abūdauit in diuitias simplicitatis eorum. Quia scd'm vtutē testimoniū illis reddo: ⁊ volūtarij fuerūt cū multa supra vtutē exhortatiōe obsecrātes nos grām ⁊ cōicationē ministerij qḋ fit in sanctos. Et non sicut sperauimus: sed semetipsos dederūt: pmū dn̄o: deinde nobis ꝑ voluntatem dei: ita vt rogaremus titū: vt quemadmodum cepit ita ⁊ perficiat in vobis etiam gratiā istā. Sed sicut in oībꝰ abūdatis fide ⁊ sermone ⁊ scientia ⁊ oī sollicitudine: ⁊ insuper et charitate vr̄a in nos: vt et in hac grā abundetis. Non quasi imperans dico: sed ꝑ aliorum sollicitudinē etiā vr̄e charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam dn̄i nr̄i iesu xp̄i: qm̄ ꝓpter vos egenꝰ factus est cum esset diues: vt illius inopia vos diuites essetis. Et ꝯsiliū in hoc do. Hoc enim uobis utile est: qui non solum facere sed uelle cepistis ab anno priore. Nunc uero ⁊ facto perficite: ut quemadmodū pmptus est animus uolūtatis: ita sit ⁊ pficiendi ex eo qḋ hētis. Si enim uoluntas pmpta ē: scd'm id qḋ hʒ accepta est: non scd'm id qḋ nō hʒ. Nō enim ut alijs sit remissio vobis aūt tribl'atō: sed ex equalitate in p̄nti

D

A

B

Roma.10.c. Jaco.1.a.

καιρώ, το υμών περίσσευμα εις το εκείνων
υστέρημα, ίνα και το εκείνων περίσσευμα γέ
νηται εις το υμών υστέρημα, όπως γένηται ι
σότης, καθώς γέγραπται. ο το πολύ ουκ ε=
πλεόνασε, και ο το ολίγον ουκ ηλαττόνησε.
Χάρις δε τω θεώ τω διδόντι την αυτήν σπου
δήν υπέρ υμών εν τη καρδία Τίτου, ότι την
μεν παράκλησιν εδέξατο, σπουδαιότερος δε
υπάρχων αυθαίρετος εξήλθε προς υμάς. συ
νεπέμψαμεν δε μετ' αυτού τον αδελφόν, ου
ο έπαινος εν τω ευαγγελίω διά πασών των εκ
κλησιών. ου μόνον δε, αλλά και χειροτονη
θείς υπό των εκκλησιών συνέκδημος ημών,
συν τη χάριτι ταύτη τη διακονουμένη υφ' η
μών προς την αυτού του κυρίου δόξαν και
προθυμίαν υμών. στελλόμενοι τούτο, μη
τις ημάς μωμήσηται εν τη αδρότητι ταύτη
τη διακονουμένη υφ' ημών, προνοούμενοι κα
λά, ου μόνον ενώπιον κυρίου, αλλά και ενώ
πιον ανθρώπων. συνεπέμψαμεν δε αυτοίς
τον αδελφόν ημών, ον εδοκιμάσαμεν εν πολ
λοίς πολλάκις σπουδαίον όντα, νυνί δε πο
λύ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλή τη
εις υμάς, είτε υπέρ Τίτου, κοινωνός εμός
και εις υμάς συνεργός, είτε αδελφοί η=
μών απόστολοι εκκλησιών, δόξα Χριστού.
την ουν ένδειξιν της αγάπης υμών και ημών
καυχήσεως υπέρ υμών, εις αυτούς ενδείξα
σθε εις πρόσωπον των εκκλησιών. Cap. 9.

Περί μεν γαρ της διακονίας της εις τους α
γίους περισσόν μοι εστί το γράφειν υμίν.
οίδα γαρ την προθυμίαν υμών ην υπέρ υ
μών καυχώμαι μακεδόσιν, ότι αχαία παρεσ=
κεύασται από πέρυσι, και ο εξ υμών ζήλος
ηρέθισε τους πλείονας. έπεμψα δε τους αδ=
ελφούς, ίνα μη το καύχημα ημών το υπέρ υ
μών κενωθή εν τω μέρει τούτω, ίνα καθώς έ=
λεγον παρεσκευασμένοι ήτε, μήπως εάν έλ=
θωσιν συν εμοί μακεδόνες και εύρωσιν υμάς
απαρασκευάστους καταισχυνθώμεν ημείς, ί
να μη λέγωμεν υμείς εν τη υποστάσει ταύτη
της καυχήσεως. αναγκαίον ουν ηγησάμην
παρακαλέσαι τους αδελφούς ίνα προέλθω=
σιν εις υμάς, και προκαταρτίσωσι την προκα
τηγγελμένην ευλογίαν υμών ταύτην ετοί=
μην είναι, ούτως ως ευλογίαν, και μη ως
πλεονεξίαν. τούτο δε, ο σπείρων φειδο=
μένως, φειδομένως και θερίσει, και ο σπείρων
επ' ευλογίαις, επ' ευλογίαις και θερίσει. έ
καστος καθώς προαιρείται τη καρδία, μη εκ
λύπης η εξ ανάγκης. ιλαρόν γαρ δότην αγα
πά ο θεός. δυνατός δε ο θεός πάσαν χάριν
περισσεύσαι εις υμάς, ίνα εν παντί πάντο=

tempore: vestra abundantia illorum
inopiã suppleat: vt & illorũ abũdãtia vr̃e
inopie sit supplemẽtũ: vt fiat equalitas
sicut scrip̃tũ ẽ. Qui multũ nõ abũdauit: Exo.16.d.
et qui modicum non minorauit.
Gr̃as aũt ago deo q̃ dedit eãdẽ sollicitu
dinem pro vobis in corde titi: quoniam
exhortationẽ q̃dẽ suscepit: sʒ cũ sollicitio
or eẽt: sua volũtate pfect⁹ ẽ ad vos.
Misimus etiã cũ illo fratrẽ nr̃m: cuius
laus est in euangelio per oẽs ecclesias.
Non solum autem: sed et ordinatus est
ab eccl'ijs comes peregrinatiõis nostre
in hanc gratiã que ministratur a nobis
ad domini gloriam et hoc ne
destinatã volũtatẽ nostraʒ. Deuitantes
quis nos vituperet in hac plenitudine
q̃ ministrat a nobis i dñi gl'iaʒ. Prouide= Roma.12.d.
m⁹ ei bona nõ solũ corã deo: sʒ ẽt corã
hominibus. Misimus aũt cum illis
fratrẽ nostrũ quẽ pbauimus in multis
sepe sollicitũ eẽ: nũc aũt multo
sollicitiorem: confidentia multa
in vos: siue p tito q̃ est socius meus
& in vobis adiutor: siue fratres nostri
apostoli ecclesiarum glorie christi.
Ostẽsionẽ ergo q̃ est charitatis vr̃e & nr̃e
glorie pro vobis: in illos ostendite
in faciem ecclesiarum. Cap. 9.

Nã de ministerio q̃d fit in sanctos:
ex abũdãti est mihi scribere vobis. A
Scio enĩ pmptũ aĩz vestrũ p quo de vo
bis glior apd' macedões: qm̃ & achaia pa
rata ẽ ab anno p̃terito: et vestra emula
tio puocauit plurimos. Misim⁹ autem
fratres vt ne qd' gl'iamur de vobis
euacuet i hac pte: vt queadmodũ dixi
parati sitis: ne cum venerint
macedones mecũ & inuenerint vos
imparatos: erubescamus nos vt
non dicamus vos in hac substantia. B
Necessarium ergo existimaui
rogare fratres vt preueniant
ad vos: et preparent repromissam
benedictionem hanc paratam
esse: sic q̃si bñdictionẽ: nõ quasi
auariciã. Hoc aũt dico. Qui parce se=
minat parce et metet: & qui seminat
in bñdictiõib⁹ de bñdictiõib⁹ & metet.
Unusq̃sqʒ put d'stinauit i corde suo: nõ C
ex tristitia aut ex necessitate. Hilarẽ ei
datorẽ diligit de⁹. Potẽs ẽ aũt de⁹ oẽʒ Eccl.35.b.
grãʒ abũdare facẽ i vobis: vt i oib⁹ sp

τε πάσαν αυτάρκειαν έχοντες περισσεύητε
εις παν έργον αγαθόν, καθώς γέγραπται. εσ
κόρπισεν, έδωκε τοις πένησιν, η δικαιοσύνη
αυτού μένει εις τον αιώνα. ο δε επιχορη=
γών σπέρμα τω σπείροντι, και άρτον εις βρώ
σιν χορηγήσαι, και πληθύναι τον σπόρον υ
μών, και αυξήσαι τα γεννήματα της δικαιοσύ=
νης υμών, εν παντί πλουτιζόμενοι εις πάσαν
απλότητα, ήτις κατεργάζεται δι' ημών ευ=
χαριστίαν τω θεώ. ότι η διακονία της λει=
τουργείας ταύτης ου μόνον εστί προσανα=
πληρούσα τα υστερήματα των αγίων, αλλά
και περισσεύουσα διά πολλών ευχαριστι=
ών τω θεώ διά της δοκιμής της διακονίας ταύ
της, δοξάζοντες τον θεόν επί τη υποταγή της
ομολογίας υμών εις το ευαγγέλιον του
Χριστού, και απλότητι της κοινωνίας εις αυ
τούς και εις πάντας, και αυτών δεήσει υπέρ
υμών, επιποθούντων υμάς διά την υπερβάλ
λουσαν χάριν του θεού εφ' υμίν. χάρις δε
τω θεώ επί τη ανεκδιηγήτω αυτού δωρεά.

Αυτός δε εγώ παύλος παρακα Cap. 10.
λώ υμάς διά της πραότητος και επιει=
κείας του Χριστού, ος κατά πρόσωπον μεν
ταπεινός εν υμίν, απών δε θαρρώ εις υμάς.
δέομαι δε το μη παρών θαρρήσαι τη πεποι
θήσει η λογίζομαι τολμήσαι επί τινάς τους
λογιζομένους ημάς ως κατά σάρκα περι=
πατούντας. εν σαρκί γαρ περιπατούντες, ου
κατά σάρκα στρατευόμεθα. τα γαρ όπλα
της στρατείας ημών ου σαρκικά, αλλά δυ=
νατά τω θεώ προς καθαίρεσιν οχυρωμάτων,
λογισμούς καθαιρούντες και παν ύψωμα
επαιρόμενον κατά της γνώσεως του θεού,
και αιχμαλωτίζοντες παν νόημα εις την υπα
κοήν του Χριστού, και εν ετοίμω έχοντες εκ=
δικήσαι πάσαν παρακοήν, όταν πληρωθή υ=
μών η υπακοή. τα κατά πρόσωπον βλέπετε. ει
τις πέποιθεν εαυτώ Χριστού είναι, τούτο λο
γιζέσθω πάλιν αφ' εαυτού, ότι καθώς αυτός
Χριστού, ούτω και ημείς Χριστού. εάν τε
γαρ και περισσότερον τι καυχήσωμαι περί
της εξουσίας ημών ης έδωκεν ο κύριος ημίν
εις οικοδομήν και ουκ εις καθαίρεσιν υμών,
ουκ αισχυνθήσομαι. ίνα δε μη δόξω ως αν
εκφοβείν υμάς διά των επιστολών, ότι αι
μεν επιστολαί φησί βαρείαι και ισχυραί, η
δε παρρησία του σώματος ασθενής και
ο λόγος εξουθενημένος. τούτο λογιζέσ
θω ο τοιούτος, ότι οίοι εσμέν τω λόγω δι
επιστολών απόντες, τοιούτοι και παρόντες
τω έργω. ου γαρ τολμώμεν εγκρίναι η συ
γκρίναι εαυτούς τισί των εαυτούς συνιστα
νόντων, αλλά αυτοί εν εαυτοίς εαυτούς με

omnem sufficientiam hñtes abundetis
in oẽ op⁹ bonũ: sicut scriptũ ẽ. Disp= Ps.111.
sit dedit pauperibus iustitia
eius manet in seculuʒ seculi. Qui aũt
administrat semẽ seminãti: & panẽ ad
mãducãdũ p̃stabit: et multiplicabit se
mẽ vr̃m: et augebit icremẽta frugũ iusti
tie vr̃e: vt in oibus locupletati abũdetis
i oẽʒ simplicitatẽ q̃ opat p nos grãruʒ
actionẽ do. Qm̃ ministeriũ hui⁹ officij D
non solum supplet
ea que desunt sanctis: sed
etiã abundat per multas grãrũ actiões
in dño p pbationeʒ ministerij huius:
glorificantes deum in obedientia
confessionis vestre in euangelio
xp̃i & simplicitate cõicatiõis vr̃e in illos
& in oẽs & in ipsorũ obsecratione pro
vobis desiderãtiũ vos pp' eminentem
gratiam dei in vobis. Gratias ago
deo sup inenarrabili dono ei⁹. Cap. 10.

Ipse autem ego paulus obsecro A
vos p mansuetudinẽ & modestiaʒ
christi: qui in facie quidem
hũilis sũ iter vos: absẽs aũt ɔfido in vo
bis. Rogo aũt vos ne p̃ns audeã p eã ɔfi
dẽtiã qua existimor audere in quosdam
q̃ arbitrant nos tanq̃ sʒ carnẽ ambu
lem⁹. In carne eĩ ambulantes: non
sm carnem militamus. Nam arma
militie nr̃e nõ carnalia sunt: sʒ potẽtia
deo ad destructionem munitionum:
ɔsilia destruẽtes & oẽʒ altitudinem B
extollẽtẽ se aduersus scientiam dei:
& i captiuitatẽ redigẽtes oẽʒ itellectũ i
obsequiũ xp̃i & in pmptu hñtes vlcisci
oẽʒ inobediẽtiã: cũ ipleta fuerit vestra
obediẽtia. Que sʒ faciẽ sunt videte. Si
q̃s ɔfidit xp̃i eẽ: hoc cogitet
iterum apud se: q2 sicut et ipse
christi est: ita et nos. Nam & si
amplius aliquid gloriatus fuero de
potestate nostra quã dedit nobis dñs
in edificationẽ & nõ i d'structionẽ vr̃aʒ
nõ erubescã. Ut aũt nõ existimer tanq̃ C
terrere vos per epistolas: quoniã
q̃dẽ inquiunt ep̃le graues sunt & fortes:
p̃ñtia aũt corporis infirma &
sermo contemptibilis. Hoc cogitet
q̃ eiusmodi est: q2 q̃les sumus verbo p
epistolas absentes: tales & presentes in
facto. Non .n. audem⁹ iserere aut cõ
parare nos q̃busdã q̃ seipsos cõmẽdant:
sʒ ipsi in nobis nosmetipsos metientes:

τρούντες, και συγκρίνοντες εαυτούς εαυτοίς
ου συνιούσι. ημείς δε ουχί εις τα άμετρα
καυχησόμεθα, αλλά κατά το μέτρον του
κανόνος ου εμέρισεν ημίν ο θεός μέτρου ε=
φικέσθαι άχρι και υμών. ου γαρ ως μη εφικ
νούμενοι εις υμάς υπερεκτείνομεν εαυτούς.
άχρι γαρ και υμών εφθάσαμεν εν τω ευαγ
γελίω του Χριστού, ουκ εις τα άμετρα καυ
χώμενοι εν αλλοτρίοις κόποις. ελπίδα δε έ
χοντες αυξανομένης της πίστεως υμών εν
υμίν μεγαλυνθήναι, κατά τον κανόνα ημών
εις περισσείαν εις τα υπερέκεινα υμών ε=
υαγγελίσασθαι, ουκ εν αλλοτρίω κανόνι
εις τα έτοιμα καυχήσασθαι. ο δε καυχώμε=
νος εν κυρίω καυχάσθω. ου γαρ ο εαυτόν
συνιστών, εκείνος εστί δόκιμος, αλλ' ον ο
κύριος συνίστησιν. Cap. 11.

Όφελον ανείχεσθέ μου μικρόν τη αφρο=
σύνη, αλλά και ανέχεσθέ μου. ζηλώ
γαρ υμάς ζήλω θεού. ηρμοσάμην γαρ υ=
μάς ενί ανδρί παρθένον αγνήν παραστήσαι
τω Χριστώ. φοβούμαι δε μήπως ως ο όφις
εύαν εξηπάτησεν εν τη πανουργία αυτού
ούτω φθαρή τα νοήματα υμών από της α
πλότητος της εις τον Χριστόν. ει μεν γαρ ο
ερχόμενος άλλον ιησούν κηρύσσει ον ουκ ε
κηρύξαμεν, η πνεύμα έτερον λαμβάνετε ο
ουκ ελάβετε, η ευαγγέλιον έτερον ο ουκ ε
δέξασθε, καλώς ανείχεσθε. λογίζομαι γαρ
μηδέν υστερηκέναι των υπέρ λίαν αποστό=
λων. ει δε και ιδιώτης τω λόγω, αλλ' ου τη
γνώσει. αλλ' εν παντί φανερωθέντες εν πά
σιν εις υμάς. η αμαρτίαν εποίησα εμαυτόν τα
πεινών ίνα υμείς υψωθήτε. ότι δωρεάν το
του θεού ευαγγέλιον ευηγγελισάμην υμίν.
άλλας εκκλησίας εσύλησα λαβών οψώνι
ον προς την υμών διακονίαν, και παρών
προς υμάς και υστερηθείς, ου κατενάρκησα
ουδενός. το γαρ υστέρημά μου προσανε
πλήρωσαν οι αδελφοί ελθόντες από μακε=
δονίας, και εν παντί αβαρή υμίν εμαυτόν
ετήρησα και τηρήσω. εστίν αλήθεια Χριστού
εν εμοί, ότι η καύχησις αύτη ου φραγήσε=
ται εις εμέ εν τοις κλίμασι της αχαΐας. διατί
ότι ουκ αγαπώ υμάς. ο θεός οίδεν. ο δε ποι
ώ, και ποιήσω, ίνα εκκόψω την αφορμήν
των θελόντων αφορμήν, ίνα εν ω καυχών=
ται ευρεθώσι καθώς και ημείς. οι γαρ τοιού=
τοι ψευδαπόστολοι, εργάται δόλιοι, μετα=
σχηματιζόμενοι εις αποστόλους Χριστού και
ου θαυμαστόν. αυτός γαρ ο σατανάς μετα
σχηματίζεται εις άγγελον φωτός. ου μέγα
ουν ει και οι διάκονοι αυτού μετασχηματί=

et comparantes nosmetipsos nobis.
Nos autem non in immensum Ephe. 4. a.
gloriabimur sed sm mensuram Apo. 21. c.
regule q̄ mēsus ē nobis de⁹ mēsurā p
tigēdi vsqz ad vos. Nō ei quasi nō ptin D
gentes ad vos superextendimus nos.
Vsqz ad vos ei peruenimus in euāge
lio xp̄i: nō in immensum gloriantes
in alienis laboribus. Spez āt habētes
crescentis fidei vestre in
vobis magnificari sm regulam nostraz
i abūdātia: etiā in illa q̄ vltra vos sūt e=
uangelizare non in aliena regula
in his q̄ preparata sūt gliari. Qui aūt glo 1. Cor. 1. d
riat in dño glориet. Non ei q̄ seipsum Hiere. 9. d.
cōmendet ille probatus est: sed quez
deus commendat. Cap. 11.

Vtinā sustineretis modicū q̄d insipiē A
tie mee: sz ⁊ supportate me. Emu
lor ei vos dei emulatiōe: despōdi ei vos
vni viro virginē castā exhibere
xp̄o. Timeo aūt ne sicut serpens
seduxit euam astutia sua:
ita corrūpāt sēsus vr̄i: ⁊ excidāt a sipli
citate q̄ est in xp̄o iesu. Nam si
is q̄ venit aliū xp̄z p̄dicat quē nō p̄di=
cauimus: aut alium sp̄ūz accipitis quez
nō accepistis: aut aliud euāgeliū qd̄ nō
recepistis: recte pateremini. Existimo ei
nihil me minus fecisse a magnis apl'is.
Nā ⁊ si iperitus sermone: sz nō
scientia. In omnibus aūt manifest⁹ sū
vobis. Aut nūq̄d pctm̄ feci meip̄z hu=
milians vt vos exaltemini? Qm̄ gratis
euāgeliū dei euāgelizaui vobis:
alias eccl'ias expoliaui accipiēs stipē=
dium ad ministeriū vr̄m: et cum essem
apud vos ⁊ egerez: nulli onerosus fui
Naz qd̄ mihi deerat suppleuerunt B
frēs qui venerunt a macedonia:
⁊ in omnibus sine onere me vobis
seruaui et seruabo. Est veritas christi
in me: qm̄ hec gloriatio non infringet
in me in regiōibus achaie. Quare?
Quia nō diligo vos? De⁹ scit. Qd̄ āt
facio: ⁊ faciā: vt amputem occasionem
eoꝝ q̄ volūt occasiōez: vt in quo gliāt
inueniant sicut ⁊ nos. Nam eiusmodi
pseudoapl'i st opariȷ subdoli trāsfigurā=
tes se in apostolos christi. Et
nō mirū. Ip̄e ei sathanas transfigurat
se in angelū lucis. Nō est ergo magnū
si ministri eius transfigurentur

ζονται ως διάκονοι δικαιοσύνης, ων το τέ=
λος έσται κατά τα έργα αυτών. πάλιν λε=
γω μη τις με δόξη άφρονα είναι. ει δε μή=
γε καν ως άφρονα δέξασθέ με, ίνα καγώ μι
κρόν τι καυχήσωμαι. ο λαλώ, ου λαλώ κα
τά κύριον, αλλ' ως εν αφροσύνη εν ταύτη
τη υποστάσει της καυχήσεως. επεί πολλοί
καυχώνται κατά την σάρκα, καγώ καυχή=
σομαι. ηδέως γαρ ανέχεσθε των αφρόνων
φρόνιμοι όντες. ανέχεσθε γαρ ει τις υμάς
καταδουλοί, ει τις κατεσθίει, ει τις λαμβά=
νει, ει τις επαίρεται, ει τις υμάς εις πρόσω=
πον δαίρει. κατά ατιμίαν λέγω, ως ότι η=
μείς ησθενήσαμεν. εν ω δ' αν τις τολμά εν α
φροσύνη λέγω, τολμώ καγώ. εβραίοι εισί,
καγώ. ισραηλίται εισί, καγώ. σπέρμα αβρα=
άμ εισί, καγώ. διάκονοι Χριστού εισί, παρα
φρονών λαλώ, υπέρ εγώ. εν κόποις περισσο
τέρως, εν πληγαίς υπερβαλλόντως, εν φυ=
λακαίς περισσοτέρως, εν θανάτοις πολλά=
κις. υπό ιουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα
παρά μίαν έλαβον. τρις ερραβδίσθην. ά=
παξ ελιθάσθην. τρις εναυάγησα. νυχθήμερον
εν τω βυθώ πεποίηκα. οδοιπορίαις πολλά
κις, κινδύνοις ποταμών, κινδύνοις λῃστών,
κινδύνοις εκ γένους, κινδύνοις εξ εθνών,
κινδύνοις εν πόλει, κινδύνοις εν ερημία, κιν
δύνοις εν θαλάσση, κινδύνοις εν ψευδαδέλ
φοις. εν κόπω και μόχθω, εν αγρυπνίαις
πολλάκις, εν λιμώ και δίψει, εν νηστείαις
πολλάκις, εν ψύχει και γυμνότητι, χω=
ρίς των παρεκτός η επισύστασίς μου η καθη
μέραν, η μέριμνα πασών των εκκλησιών. τις
ασθενεί, και ουκ ασθενώ. τις σκανδαλίζεται,
και ουκ εγώ πυρούμαι. ει καυχάσθαι δει,
τα της ασθενείας μου καυχήσομαι. ο θεός
και πατήρ του κυρίου ιησού Χριστού οί=
δεν, ο ων ευλογητός εις τους αιώνας ότι ου
ψεύδομαι. εν δαμασκώ ο εθνάρχης αρέτα
του βασιλέως εφρούρει την δαμασκηνών
πόλιν πιάσαι με θέλων, και διά θυρίδος
εν σαργάνη εχαλάσθην διά του τείχους, και
εξέφυγον τας χείρας αυτού. Cap. 12.

Καυχάσθαι δη, ου συμφέρει μοι. ελεύσο
μαι γαρ εις οπτασίας και αποκαλύψεις
κυρίου. οίδα άνθρωπον εν Χριστώ προ
ετών δεκατεσσάρων είτε εν σώματι ουκ οί=
δα, είτε εκτός του σώματος ουκ οίδα, ο θε=
ός οίδεν, αρπαγέντα τον τοιούτον, έως τρί=
του ουρανού, και οίδα τον τοιούτον άνθρω
πον, είτε εν σώματι είτε εκτός του σώματος
ουκ οίδα, ο θεός οίδεν, ότι ηρπάγη εις τον
παράδεισον, και ήκουσεν άρρητα ρήματα, α

velut ministri iustitie: quoꝝ finis
erit scd̄m opera ipsorum. Iterum dico
ne q̄s me putet insipientē esse. Alioq̄n
velut isipiētē accipite me: vt ⁊ ego mo
dicū q̄d glier. Qd̄ loquor nō loquor
sm deū: sz quasi in insipientia in hac
substantia glorie. Quoniam multi C
gloriantur sm carnē: et ego gloriabor.
Libenter enim suffertis insipientes
cū sitis ip̄i sapiētes. Sustinetis ei si q̄s vos
in seruitutē redigit: si q̄s deuorat: si q̄s
accipit: si q̄s extollit: si q̄s in faciē vos
cedit. Scd̄z ignobilitatē dico: q̄si nos
ifirmi fuerim⁹ i hac pte. In quo q̄s au
det i isipiētia dico: audeo ⁊ ego. He=
brei sūt: ⁊ ego. Israelite sūt: ⁊ ego. Se
mē abrae sūt: et ego. Ministri xp̄i sūt: ⁊ 1. Cor. 4. a
ego. Vt min⁹ sapiēs dico: pl⁹ ego. In sup. 6. a. 1. Thi. 5. c.
laborib⁹ plurimis: i carcerib⁹ abūdāti
us: in plagis supra modū: i mortib⁹ fre
quēter. A iudeis q̄nquies q̄dragenas
vna min⁹ accepi. Ter virgis cesus sūz:
semel lapidatus sū: ter naufragiū feci.
Nocte ⁊ die in p̄fūdo maris fui. In iti
nerib⁹ sepe: piculis fluminū: piculis la=
tronū: piculis ex genere: piculis ex gēti D
b⁹: piculis in ciuitate: piculis in solitu
dine: piculis in mari: piculis i falsis fra
tribus. In labore ⁊ erumna: in vigilijs
multis. In fame ⁊ siti: in ieiunijs 2. The. 3. b.
multis. In frigore ⁊ nuditate: p̄ter illa Deute. 28. b
q̄ extrisec⁹ sūt: istātia mea quotidiana:
sollicitudo omnium ecclesiaruz. Quis
ifirmat: et ego nō infirmor. Quis scan
dalizat ⁊ ego nō vror. Si gliari opz:
que ifirmitatis mee sunt gliabor. Deus
⁊ pater domini nostri iesu christi scit
qui est benedictus in secula q̄ non
mētior. Damasci p̄posit⁹ gētis arete
regis custodiebat ciuitatē damascenoꝝ vt
me comprehenderet: ⁊ per fenestraz Act. 9. c.
in sporta dimissus sūz per murū: ⁊ sic
effugi manus eius. Cap. 12.

Si gliari opz: nō expedit q̄dē. Ve= A
niā āt ad visiōes ⁊ reuelationes
dñi. Scio hoiez in christo ante
annos q̄tuordeciz siue in corpore
siue extra corpus nescio: deus
scit: raptū hmōi vsqz ad tertium
celum. Et scio huiusmodi hominez
siue in corpore siue extra corpus
nescio: deus scit qm̄ raptus est in
paradisuz: ⁊ audiuit arcana verba q̄

οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ ἄγγελος σατὰν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ Χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ καὶ οὐδέν εἰμι, τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστι ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ. ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς. παρεκάλεσα τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος. οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν, οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι. πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε. μήπως ἔρις, ζῆλοι, θυμοί, ἐρίθειαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσει ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν

non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari: non ero insipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem: ne quis me existimet supra id quod videt in me aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me: et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in contumeliis: in necessitatibus: in persecutionibus: in angustiis pro christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum. Factus sum insipiens: vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli. Tametsi nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia: in signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis: nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ego ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi: sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi titum et misi cum illo fratrem. Numquid titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram deo in christo loquimur. Omnia enim charissimi propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero: non quales volo inveniam vos: et ego inveniar a vobis qualem non vultis: ne forte contentiones: emulationes: animositates: dissensiones: detractiones: susurrationes: inflationes: seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos: et lugeam multos

B

C

D

Deute. 5. d

Gala. 5. d

προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν. Cap. 13.

Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δύναται ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ, καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν. εἰ μήτι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε. ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα τὴν ὑμῶν κατάρτησιν. διατοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοὶ χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

ex his qui ante peccaverunt et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. Cap. 13.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi enim et predico ut presens vobis: et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus: quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Qui in vobis non infirmatur: sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus in eo ex virtute dei in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia christus iesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscetis: quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum ut nihil mali faciatis: non ut nos probati pareamus: sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi simus. Non possumus enim aliquid adversus veritatem: sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo enim hec absens scribo: ut non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi in edificationem et non in destructionem. De cetero fratres gaudete: perfecti estote: exhortamini: idipsum sapite. Pacem habete: et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri iesu christi: et charitas dei: et communicatio sancti spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola pauli ad Corinthios secunda.

A

Deu. 17. b.
Mat. 18. c.
Heb. 10. d.
Joh. 8. c.

B

C

D

Mat. 5. a.

Incipit argumentum in epistolam ad Galatas.

Galate sunt greci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt: sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis: scribens eis ab epheso.

Explicit argumentum.

Η τού αγίου παύλου προς γαλάτας επιστολή. Cap. i.

Παύλος απόστολος ουκ απ' ανθρώπων ουδέ δι' ανθρώπου αλλά διά ιησού χριστού και θεού πατρός του εγείραντος αυτόν εκ νεκρών, και οι σύν εμοί πάντες αδελφοί ταις εκκλησίαις της γαλατίας. χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός και κυρίου ημών ιησού χριστού, του δόντος εαυτόν περί των αμαρτιών ημών, όπως εξέληται ημάς εκ του ενεστώτος αιώνος πονηρού κατά το θέλημα του θεού και πατρός ημών, ω η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. θαυμάζω ότι ούτω ταχέως μετατίθεσθε από του καλέσαντος υμάς εν χάριτι χριστού εις έτερον ευαγγέλιον, ο ουκ εστίν άλλο, ειμή τινές εισίν οι ταράσσοντες υμάς, και θέλοντες μεταστρέψαι το ευαγγέλιον του χριστού. αλλά και εάν ημείς η άγγελος εξ ουρανού ευαγγελίζηται υμίν παρ' ο ευηγγελισάμεθα υμίν, ανάθεμα έστω. ως προειρήκαμεν και άρτι πάλιν λέγω. εί τις υμίν ευαγγελίζεται παρ' ο παρελάβετε, ανάθεμα έστω. άρτι γαρ ανθρώπους πείθω, η τον θεόν. η ζητώ ανθρώποις αρέσκειν. ει γαρ έτι ανθρώποις ήρεσκον, χριστού δούλος ουκ αν ήμην. γνωρίζω δε υμίν αδελφοί το ευαγγέλιον το ευαγγελισθέν υπ' εμού, ότι ουκ εστί κατά άνθρωπον. ουδέ γαρ εγώ παρ' ανθρώπου παρέλαβον αυτό, ούτε εδιδάχθην, αλλά δι' αποκαλύψεως ιησού χριστού. ηκούσατε γαρ την εμήν αναστροφήν ποτέ εν τω ιουδαϊσμώ, ότι καθ' υπερβολήν εδίωκον την εκκλησίαν του θεού, και επόρθουν αυτήν, και προέκοπτον εν τω ιουδαϊσμώ υπέρ πολλούς συνηλικιώτας μου εν τω γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτής υπάρχων των πατρικών μου παραδόσεων. ότε δε ευδόκησεν ο θεός ο αφορίσας με εκ κοιλίας μητρός μου και καλέσας διά της χάριτος αυτού, αποκαλύψαι τον υιόν αυτού εν εμοί ίνα ευαγγελίζωμαι αυτόν εν τοις έθνεσι, ευθέως ου προσανεθέμην σαρκί και αίματι, ουδέ ανήλθον εις ιεροσόλυμα προς τους προ εμού αποστόλους, αλλ' απήλθον εις αραβίαν, και πάλιν υπέστρεψα εις δαμασκόν. έπειτα μετά έτη τρία ανήλθον εις ιεροσόλυμα ιστορήσαι πέτρον, και επέμεινα προς αυτόν ημέρας δεκαπέντε. έτερον δε των αποστόλων ουκ είδον, ειμή ιάκωβον τον αδελφόν του κυρίου. α δε γράφω υμίν ιδού ενώπιον του θεού

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Galatas. Cap. i.

A

Paulus apl'us nõ ab hoibus neqʒ per hoiez: sʒ p iesum xp̄m ⁊ deum p̄rem qui suscitauit eũ a mortuis: et q̄ mecũ sũt omnes fratres ecclesijs galatie. Gratia vobis et pax a deo patre ⁊ domino nostro iesu christo: q̄ dedit semetipsum pro peccatis nostris: vt eriperet nos de presenti seculo nequam s̄m voluntatem dei ⁊ patris nostri: cui est gloria in secula seculorum amen. Miror q̄ sic tam cito transferimini ab eo qui

B

vos vocauit in grãz xp̄i i aliud euãgeliũ: quod nõ est aliud: nisi sunt aliqui qui vos ꝯturbãt: et volunt conuertere euangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo euangelizet vobis p̄terq̃ qd' euãgelizauimus vobis anathema sit. Sicut prediximus ⁊ nunc iterũ dico. Siqs vobis euãgelizauerit p̄ter id qd' accepistis: anathema sit. Mõ .n. hoibus suadeo an deo? An q̃ro hominibus placere? Si adhuc hoib9 placerẽ xp̄i seruus nõ essem.

C

Notum .n. vobis facio frẽs euãgeliũ qd' euãgelizatũ est a me: q2 nõ est s̄m hominẽ. Neqʒ enim ego ab homine accepi illud neqʒ didici: sed per reuelationez iesu xp̄i. Audistis enim ꝯuersationẽ meã aliquãdo in iudaismo qm̄ supra modũ persequebar ecclesiaz dei: ⁊ expugnabã illã: ⁊ proficiebaz in iudaismo supra multos coetaneos meos in gñe meo: abũdãtius emulator existens paternarum mearuz traditionũ. Cũ aũt placuit ei q̄ me segregauit ex vtero matris mee ⁊ vocauit p gratiam suam: vt reuelaret filium suum in me vt euangelizarem illũ in gentibus: ꝯtinuo non acquieui

1.Co.15.b. Act.9.a.et 22.b.

D

carni ⁊ sanguini. Neqʒ veni hierosolymã ad antecessores meos apostolos: sed abij in arabiam: ⁊ iterum reuersus sũ damascũ. Deide post ãnos tres veni hierosolymaz videre petrum ⁊ mansi apud eũ diebus quindecim. Alium aũt apostolorum uidi neminẽ: nisi iacobum fratrem domini. Que aũt scribo uobis: ecce coram deo

ότι ου ψεύδομαι. έπειτα ήλθον εις τα κλίματα της συρίας και της κιλικίας. ήμην δε αγνοούμενος τω προσώπω ταις εκκλησίαις της ιουδαίας ταις εν χριστώ. μόνον δε ακούοντες ήσαν ότι ο διώκων ημάς ποτέ, νυν ευαγγελίζεται την πίστιν, ην ποτέ επόρθει. και εδόξαζον εν εμοί τον θεόν. Cap. 2.

Έπειτα διά δεκατεσσάρων ετών πάλιν ανέβην εις ιεροσόλυμα μετά βαρνάβα, συμπαραλαβών και τίτον. ανέβην δε κατά αποκάλυψιν, και ανεθέμην αυτοίς το ευαγγέλιον ο κηρύσσω εν τοις έθνεσι. κατιδίαν δε τοις δοκούσι, μήπως εις κενόν τρέχω η έδραμον. αλλ' ουδέ τίτος ο συν εμοί έλλην ων ηναγκάσθη περιτμηθήναι. διά δε τους παρεισάκτους ψευδαδέλφους οίτινες παρεισήλθον κατασκοπήσαι την ελευθερίαν ημών ην έχομεν εν χριστώ ιησού, ίνα ημάς καταδουλώσωνται. οις ουδέ προς ώραν είξαμεν τη υποταγή, ίνα η αλήθεια του ευαγγελίου διαμείνη προς υμάς. από δε των δοκούντων είναι τι, οποίοι τε ήσαν ουδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ο θεός ανθρώπου ου λαμβάνει. εμοί γαρ οι δοκούντες ουδέν προσανέθεντο, αλλά τουναντίον ιδόντες ότι πεπίστευμαι το ευαγγέλιον της ακροβυστίας καθώς πέτρος περιτομής. ο γαρ ενεργήσας πέτρω εις αποστολήν της περιτομής, ενήργησε και εμοί εις τα έθνη και γνόντες την χάριν την δοθείσαν μοί ιάκωβος και κήφας και ιωάννης οι δοκούντες στύλοι είναι, δεξιάς έδωκαν εμοί και βαρνάβα κοινωνίας, ίνα ημείς εις τα έθνη αυτοί δε εις την περιτομήν. μόνον δε των πτωχών ίνα μνημονεύωμεν. ο και εσπούδασα αυτό τούτο ποιήσαι. ότε δε ήλθε πέτρος εις αντιόχειαν, κατά πρόσωπον αυτώ αντέστην, ότι κατεγνωσμένος ην. προ του γαρ ελθείν τινάς από ιακώβου, μετά των εθνών συνήσθιεν, ότε δε ήλθον υπέστελλε και αφώριζεν εαυτόν, φοβούμενος τους εκ περιτομής, και συνϋποκρίθησαν αυτώ και οι λοιποί ιουδαίοι, ώστε βαρνάβας συναπήχθη αυτών τη υποκρίσει. αλλ' ότε είδον ότι ουκ ορθοποδούσι προς την αλήθειαν του ευαγγελίου, είπον τω πέτρω έμπροσθεν πάντων. ει συ ιουδαίος υπάρχων εθνικώς ζης και ουκ ιουδαϊκώς, τι τα έθνη αναγκάζεις ιουδαΐζειν. ημείς φύσει ιουδαίοι και ουκ εξ εθνών αμαρτωλοί. ειδότες ότι ου δικαιούται άνθρωπος εξ έργων νόμου εάν μη διά πίστεως ιησού χριστού. και ημείς εις χριστόν ιησούν επιστεύσαμεν, ίνα δικαιωθώμεν εκ πίστεως χρι

q2 nõ mentior. Deinde ueni in partes syrie ⁊ cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesijs iudee: que erãt in christo. Tantum autẽ auditũ hẽbãt: qm̄ q̄ psequebat nos aliqñ: nũc euãgelizat fidẽ quã aliqñ expugnabat: ⁊ in me clarificabant deũ. Cap. 2.

A

Deinde post annos q̃ttuordeci iterũ ascẽdi hierosolymã cũ barnaba assumpto ⁊ tito. Ascẽdi autem s̄z reuelationẽ: ⁊ ꝯtuli cũ illis euangeliuz qd' predico in gẽtibus. Seorsum autez his q̄ videbant aliqd eẽ: ne forte in vacuũ currerẽ aut cucurrissẽ. Sz neqʒ tit9 q̄ mecũ erat cũ eẽt gẽtilis ꝯpulsus ẽ circũcidi: sz pp subintroductos falsos frẽs q̄ subintroierũt explorare libertatẽ nostram quã habem9 in xp̄o iesu: vt nos in seruitutẽ redigerẽt. Quib9 neqʒ ad horam cessim9 subiectiõi: vt veritas euangelij pmaneat apd' vos. Ab his aũt q̄ videbant

B

eẽ aliqd quales aliqñ fuerit nihil mea interest. De9 .n. psonã hois non accipit. Mihi enĩ q̄ videbãt eẽ aliqd nihil ꝯtulerunt: sed ecõtra cum vidissent q9 creditũ est mihi euangeliuz prepucij: sicut ⁊ petro circumcisionis: qui enim opatus est petro in apostolatũ circũcisiõis: opatus est ⁊ mihi iter gẽtes: ⁊ cũ cognouissẽt grãz q̄ data ẽ mihi iacob9 ⁊ cephas ⁊ iohannes q̄ videbãt colũne eẽ: dextras dederũt mihi ⁊ barnabe societatis: vt nos in gentes: ipsi aũt in circũcisionẽ: tm̄ vt pauperũ hoc ipz memores essemus. Qd' ẽt sollicit9 fui facere. Cũ aũt venisset petr9 antiochiam in faciem ei restiti: q2

Roma.2.b. Ephe.6.b. Col.3.d. Actu.10.e. Iaco.2.b.

C

rephensibilis erat. Pri9 ei q̃z venirẽt q̄dã a iacobo: cũ gentibus edebat: cũ aũt venissent: subtrahebat ⁊ segregabat se: timẽs eos q̄ ex circũcisiõe erant. Et simulatiõi ei9 ꝯsenserũt ceteri iudei: ita vt ⁊ barnabas duceret ab eis i illaz simulationẽ. Sz cũ vidissẽ q9 nõ recte ambularent ad veritatem euangelij: dixi cephe corã omnibus. Si tu cũ iude9 sis: gẽtiliter viuis ⁊ nõ iudaice: quõ gẽtes cogis iudaizare? Nos natura iudei ⁊ nõ ex gẽtib9 peccatores. Sciẽtes aũt q9 nõ iustificat homo ex operibus legis: nisi per fidem iesu xp̄i. Et nos in christo iesu credimus: vt iustificemur ex fide christi

στού και ούκ εξ έργων νόμου. διότι ου δι-
καιωθήσεται εξ έργων νόμου πάσα σάρξ. ει
δε ζητούντες δικαιωθήναι εν Χριστώ, ευρέθη
μεν και αυτοί αμαρτωλοί, άρα Χριστός α-
μαρτίας διάκονος. μή γένοιτο. ει γαρ ά
κατέλυσα ταύτα πάλιν οικοδομώ, παρα
βάτην εμαυτόν συνίστημι. εγώ γαρ διά νό-
μου νόμω απέθανον, ίνα θεώ ζήσω. Χριστώ
συνεσταύρωμαι. ζω δέ ουκέτι εγώ, ζη δε
εν εμοί Χριστός. ο δε νυν ζω εν σαρκί, εν πί
στει ζω τη του υιού του θεού του αγαπή-
σαντός με, και παραδόντος εαυτόν υπέρ ε-
μού. ουκ αθετώ την χάριν του θεού. ει γαρ
διά νόμου δικαιοσύνη, άρα Χριστός δωρε
άν απέθανεν. Cap.3.

Ω ανόητοι γάλαται, τις υμάς εβάσκηνεν
αληθεία μη πείθεσθαι, οίς κατ' οφθαλ-
μούς ιησούς Χριστός προεγράφη, εν υμίν ε
σταυρωμένος. τούτο μόνον θέλω μαθείν
αφ' υμών, εξ έργων νόμου το πνεύμα ελά-
βετε, η εξ ακοής πίστεως. ούτως ανόητοί ε-
στε, εναρξάμενοι πνεύματι, νυν σαρκί επιτε
λείσθε. τοσαύτα επάθετε εική, εί γε εική. ο ουν
επιχορηγών υμίν το πνεύμα και ενεργών
δυνάμεις εν υμίν, εξ έργων νόμου η εξ α-
κοής πίστεως, καθώς αβραάμ επίστευσε τω
θεώ και ελογίσθη αυτώ εις δικαιοσύνην. γι
νώσκετε άρα ότι οι εκ πίστεως ούτοι εισίν υ
ιοί αβραάμ. προϊδούσα δε η γραφή ότι εκ
πίστεως δικαιοί τα έθνη ο θεός, προευηγγε
λίσατο τω αβραάμ, ότι ενευλογηθήσονται
εν σοι πάντα τα έθνη. ώστε οι εκ πίστεως
ευλογούνται συν τω πιστώ αβραάμ. όσοι
γαρ εξ έργων νόμου εισίν, υπό κατάραν ει-
σίν. γέγραπται γαρ. επικατάρατος πας ος
ουκ εμμένει εν πάσι τοις γεγραμμένοις εν
τω βιβλίω του νόμου του ποιήσαι αυτά.
ότι δε εν τω νόμω ουδείς δικαιούται παρά
τω θεώ, δήλον ότι ο δίκαιος εκ πίστεως ζή-
σεται. ο δε νόμος ουκ εστίν εκ πίστεως, αλ
λ' ο ποιήσας αυτά άνθρωπος ζήσεται εν αυ
τοίς. Χριστός ημάς εξηγόρασεν εκ της κατά-
ρας του νόμου γινόμενος υπέρ ημών κατά-
ρα. γέγραπται γαρ. επικατάρατος πας ο κρε
μάμενος επί ξύλου, ίνα εις τα έθνη η ευλο-
γία του αβραάμ γένηται εν Χριστώ ιησού, ί
να την επαγγελίαν του πνεύματος λάβω-
μεν διά της πίστεως. κατά άνθρωπον λέγω
όμως ανθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην ου
δείς αθετεί η επιδιατάσσεται. τω δε αβραάμ
ερρέθησαν αι επαγγελίαι και τω σπέρματι
αυτού. ου λέγει τοις σπέρμασιν ως επί πο
λλών αλλ' ως εφ' ενός και τω σπέρματι ος ε

τ nõ ex opibus legis. Propter quod D
ex opib⁹ legis nõ iustificabit ois caro.
Qd' si q̃rẽtes iustificari in xp̃o: inuẽti su
mus τ ipsi pctõres: nũquid xp̃s peccati
minister est? Absit. Si enim que ꝏꝏ
destruxi iterũ hec reedifico: puaricato-
rem me constituo. Ego enim per legem
legi mortuus sũ: vt deo viuã. Christo
ↄfix⁹ sũ cruci. Viuo aũt iã nõ ego: viuit
vo i me xp̃s. Qd' aũt nũc viuo in car
viuo filij dei qui dilexit ꝏ [m]e: in fide
me et tradidit seipsũ pro me. ꝏꝏꝏ
Non abijcio gr̃am dei. Si enim ꝏ
per legem iustitia: ergo gratis christus
mortuus est. Cap.3.

O Insensati galate: q̃s vos fascina- A
uit nõ obedire veritati? Añ quorũ
oculos xp̃s iesus pscript⁹ est: et in vo
bis crucifix⁹. Hoc solũ a vobis volo di
scere: ex operibus legis spũm accepistis
an ex auditu fidei? Sic stulti estis vt cũ
spũ ceperitis: nũc carne consumamini.
Tanta passi estis sine cã: si tñ sine cã.
Qui ergo tribuit vobis spũz τ opatur
virtutes in vobis: ex opibus legis an
ex auditu fidei? Sicut scriptũ ẽ. Abraã Gene.15.b.
credidit deo τ reputatũ ẽ illi ad iustitiã. Roma.4.a Jaco.2.d.
Cognoscite ergo qr q̃ ex fide sũt: hi sũt
filij abrae. Prouidẽs aũt scriptura qr ex
fide iustificat gentes deus: prenũciauit
abrae quia benedicentur ꝏꝏꝏꝏ Gene.22.d.
in te oẽs gentes. Igitur q̃ ex fide sunt:
bñdicentur cũ fideli abraã. Quicunq
ei ex opib⁹ legis sũt: sub maledicto sũt. B
Scriptũ est ei. Maledictus omnis qui Deute.27.d
nõ pmãserit in oib⁹ que scripta sunt in
libro legis vt faciat ea. ꝏꝏꝏꝏꝏ
Qm̃ aũt in lege nemo iustificatur apud
deũ: manifestũ est qr iust⁹ ex fide viuet Abach.2.a Ro.1.b. Heb.10.d.
Lex autez non est ex fide: sed ꝏꝏꝏ
qui fecerit ea viuet in illis. ꝏꝏꝏ
Christus nos redemit de maledicto ꝏ
legis: factus pro nobis maledictuz. ꝏ
Qr scriptũ est. Maledict⁹ ois q̃ pẽdet Deu.21.d.
in ligno: vt in gentibus benedictio ꝏ
abrae fieret in christo iesu vt ꝏꝏꝏ
pollicitationez spũs accipiamus ꝏꝏ
p fidem. Fratres ſm hominez dico: ꝏ Hebr.9.c.
tñ hominis ↄfirmatũ testamentũ nemo
spernit aut superordinat. Abrae ꝏꝏ
dicte sunt promissiones et semini ꝏꝏ
eius. Nõ dicit τ seminib⁹ quasi i mul C
tis sed q̃si in vno: τ semini tuo qui est

στί Χριστός. τούτο δε λέγω διαθήκην προκεκυ
ρωμένην υπό του θεού εις Χριστόν, ο μετά έτη
τετρακόσια και τριάκοντα γεγονώς νόμος ουκ
ακυροί εις το καταργήσαι την επαγγελίαν. ει
γαρ εκ νόμου η κληρονομία, ουκέτι εξ επαγγε
λίας. τω δε αβραάμ δι' επαγγελίας κεχάρισται
ο θεός. τι ουν ο νόμος; των παραβάσεων χά-
ριν προσετέθη, άχρις ου έλθη το σπέρμα ω επή
γγελται διαταγείσα δι' αγγέλων εν χειρί μεσί
του. ο δε μεσίτης ενός ουκ εστίν, ο δε θεός εις
εστίν. ο ουν νόμος κατά των επαγγελιών του
θεού. μη γένοιτο. ει γαρ εδόθη νόμος ο δυ
νάμενος ζωοποιήσαι όντως εκ νόμου ην η δικαι
οσύνη. αλλά συνέκλεισεν η γραφή πάντα υπό
αμαρτίαν, ίνα η επαγγελία εκ πίστεως ιησού
Χριστού δοθή τοις πιστεύουσιν. προ του ελ-
θείν την πίστιν υπό νόμον εφρουρούμεθα, συγ
κεκλεισμένοι εις την μέλλουσαν πίστιν αποκα
λυφθήναι. ώστε ο νόμος παιδαγωγός ημών γέ
γονεν εις Χριστόν, ίνα εκ πίστεως δικαιωθώμεν.
ελθούσης δε της πίστεως ουκέτι υπό παιδαγω
γόν εσμεν. πάντες υιοί θεού εστέ διά της πίστε
ως εν Χριστώ ιησού. όσοι γαρ εις Χριστόν εβα
πτίσθητε Χριστόν ενεδύσασθε. ουκ ένι ιουδαί
ος ουδέ έλλην ουκ ένι δούλος ουδ' ελεύθερος,
ουκ ένι άρσεν και θήλυ. πάντες γαρ υμείς εις ε
στέ εν Χριστώ ιησού. ει δε υμείς Χριστού, άρα
του αβραάμ σπέρμα εστέ κατ' επαγγελίαν κλη
ρονόμοι. Ca.4.
Λέγω δε. εφ' όσον χρόνον
ο κληρονόμος νήπιός εστιν, ουδέν διαφέρει
δούλου κύριος πάντων ων αλλά υπό επιτρό
πους εστί και οικονόμους άχρι της προθεσμίας
του πατρός. ούτως και ημείς ότε ήμεν νήπιοι υ
πό τα στοιχεία του κόσμου ήμεν δεδουλωμέ-
νοι. ότε δε ήλθεν το πλήρωμα του χρόνου, ε
ξαπέστειλεν ο θεός τον υιόν αυτού γενόμενον
εκ γυναικός γενόμενον υπό νόμον, ίνα τους
υπό νόμον εξαγοράση, ίνα την υιοθεσίαν απολ
άβωμεν. ότε δε εστέ υιοί εξαπέστειλεν ο θεός
το πνεύμα του υιού αυτού εις τας καρδίας υ
μών κράζον αββά ο πατήρ. ώστε ουκέτι εί
δούλος αλλά υιός ει δε υιος και κληρονόμος
θεού διά Χριστού. αλλά τότε μεν ουκ ειδό-
τες θεόν, εδουλεύσατε τοις μη φύσει ούσι θε
οίς. νυν δε γνόντες θεόν μάλλον δε γνωσθέν
τες υπό θεού πως επιστρέφετε πάλιν επί τα ασ
θενή και πτωχά στοιχεία οις πάλιν άνωθεν δου
λεύειν θέλετε. ημέρας παρατηρείσθε και μήνας
και καιρούς και ενιαυτούς. φοβούμαι υμάς μή
πως εική κεκοπίακα εις υμάς. γίνεσθε ως εγώ ό
τι καγώ ως υμείς. αδελφοί δέομαι υμών ου
δέν με ηδικήσατε. οίδατε δε ότι δι' ασθένειαν
της σαρκός ευηγγελισάμην υμίν το πρότερον,
και τον πειρασμόν μου τον εν τη σαρκί μου
ουκ εξουθενήσατε ουδέ εξεπτύσατε, αλλ' ως ά
γγελον θεού εδέξασθέ με ως Χριστόν ιησούν.

xp̃s. Hoc aũt dico: testamẽtũ ↄfirmatũ
a deo: q̃ post quadringẽtos τ trigita
annos facta est lex: non irritum facit
ad euacuãdã pmissionẽ. Nam si ꝏ
ex lege hereditas: iã nõ ex pmissiõe.
Abrae aũt per repromissionẽ donauit
de⁹. Quid igit. Lex propter trãsgres
sionẽ posita ẽ: donec veniret semẽ cui
pmiserat: ordiata p ãgelos in manu
mediatoris. Mediator aũt vni⁹ nõ ẽ: d
us aũt vn⁹ ẽ. Lex ergo aduersus pmis-
sa dei? Absit. Si ei data eẽt lex que
posset viuificare: vere ex lege eẽt iusti
tia. Sz conclusit scriptura omnia sub D
pctõ: vt pmissio ex fide iesu xp̃i ꝏ
daret credẽtib⁹. Prius aũt q̃z veniret
fides sub lege custodiebamur: ↄclusi
in eã fidẽ q̃ reuelanda erat. ꝏꝏꝏ
Itaq lex pedagogus noster ꝏꝏꝏ
fuit i christo: vt ex fide iustificemur.
At vbi venit fides: iã non sum⁹ sub
pedagogo. Oẽs ei filij dei estis p fidẽ
q̃ ẽ in xp̃o iesu. Quicũq ei i xp̃o ba Roma.6.a
ptizati estis: xp̃z idutstis. Nõ ẽ iude⁹
neq grecus: nõ ẽ seruus neq liber:
nõ masculus neq femina. Oẽs ei vos
vnũ estis i xp̃o iesu. Si aũt vos xp̃i:
ergo semẽ abrae estis: ſꝫ pmissionem
heredes. Ca.4.
Dico aũt. Quã A
diu heres paruul⁹ ẽ: nihil dif
fert a seruo cũ sit dñs oĩz: sz sub tuto
ribus τ actoribus ẽ vsq ad pfinitũ tps
a patre. Ita τ nos cũ eẽmus puuli sub
elementis mundi eramus seruientes.
At vbi venit plenitudo tẽporis misit 1.Thi.1.b.
deus filium suum factum ꝏꝏꝏ
ex muliere factũ sub lege: vt eos qui
sub lege erãt redimeret: vt adoptionẽ
filiorũ reciperem⁹. Qm̃ aũt estis filij dei:
misit de⁹ spũz filij sui in corda vestra
clamãtẽ abba pater. Itaq iã nõ est
seruus: sed fili⁹. Qd' si fili⁹ τ heres
per deuz. Sz tunc quidẽ ignorantes
deũ his q̃ natura nõ sũt dij seruiebatis. B
Nũc aũt cũ cognoueritis deũ: imo co
gniti sitis a deo: quõ ↄuertimini iterũ
ad ĩfirma τ egena elemẽta q̃b⁹ denuo
seruire vultis? Dies obseruatis τ mẽ
ses τ tpa τ annos. Timeo vos ne ꝏ
forte sine cã laborauerĩ i vobis. Esto
te sicut ego: qr τ ego sicut vos. Frẽs obse
cro vos: nihil me lesistis. Scitis aũt qr p
ĩfirmitatẽ carnis euãgelizaui vobis iã
pdẽ: τ teptationẽ meã i carne mea
nõ spreuistis neq respuistis: sz sicut
angelũ dei excepistis me sicut xp̃z iesũ.

τίς οῦν ἦν ό μακαρισμός υμώμ. μαρτυρώ γαρ
υμίν ότι ει δυνατόν, τους οφθαλμούς υμώμ
εξορύξαντες άν εδώκατε μοι. ώστε εχθρός υ=
μώμ γέγονα αληθεύων υμίν. ζηλούσιν υμάς
ου καλώς αλλά εκκλείσαι υμάς θέλουσιν ίνα
αυτούς ζηλούσθε. καλόν δε το ζηλούσθαι εν
καλώ πάντοτε, και μη μόνον εν τω παρείναι
με προς υμάς. τεκνία μου ους πάλιν ωδίνω
άχρις ου μορφωθή χριστός εν υμίν. ήθελον
δε παρείναι προς υμάς άρτι και αλλάξαι την
φωνήν μου, ότι απορούμαι εν υμίν. λέγετε
μοι οι υπό νόμον θέλοντες είναι, τον νόμον
ουκ ακούετε. γέγραπται γαρ ότι αβραάμ δύο
υιούς έσχεν, ένα εκ της παιδίσκης, και ένα εκ
της ελευθέρας. και ο μεν εκ της παιδίσκης κα
τά σάρκα γεγέννηται, ο δε εκ της ελευθέρας δι
ά της επαγγελίας, άτινα εστίν αλληγορούμε
να. αύται γαρ εισίν αι δύο διαθήκαι. μία μεν
από όρους σινά εις δουλείαν γεννώσα ήτις εσ
τίν αγάρ. το γαρ αγάρ σινά όρος εστίν εν τη α
ραβία, συστοιχεί δε τη νυν ιερουσαλήμ. δου
λεύει δε μετά των τέκνων αυτής. η δε άνω ιε
ρουσαλήμ ελευθέρα εστίν, ήτις εστίν μήτηρ
πάντων ημών. γέγραπται γαρ. ευφράνθητι
στείρα η ου τίκτουσα, ρήξον και βόησον η ουκ
ωδίνουσα, ότι πολλά τα τέκνα της ερήμου
μάλλον ή της εχούσης τον άνδρα. ημείς δε
αδελφοί κατά ισαάκ επαγγελίας τέκνα εσμέν
αλλ' ώσπερ τότε ο κατά σάρκα γεννηθείς εδί
ωκε τον κατά πνεύμα, ούτως και νυν. αλλά τι
λέγει η γραφή. έκβαλε την παιδίσκην και τον
υιόν αυτής, ου γαρ μη κληρονομήσει ο υιός
της παιδίσκης μετά του υιού της ελευθέρας. ά
ρα αδελφοί ουκ εσμέν παιδίσκης τέκνα αλλά
της ελευθέρας. τη ελευθερία ουν η ο χριστός η
Στήκετε και μη Cap. 5. ⌊μάς ηλευθέρωσεν.
πάλιν ζυγώ δουλείας ενέχεσθε. ίδε εγώ
παύλος λέγω υμίν ότι εάν περιτέμνησθε χρι
στός υμάς ουδέν ωφελήσει. μαρτύρομαι δε
πάλιν παντί ανθρώπω περιτεμνομένω, ότι ο
φειλέτης εστίν όλον τον νόμον ποιήσαι. κατηρ
γήθητε από του χριστού. οίτινες εν νόμω δι
καιούσθε, της χάριτος εξεπέσατε. ημείς γαρ
πνεύματι εκ πίστεως ελπίδα δικαιοσύνης α
πεκδεχόμεθα. εν γαρ χριστώ ιησού ούτε περι
τομή τι ισχύει ούτε ακροβυστία, αλλά πίστις
δι αγάπης ενεργουμένη. ετρέχετε καλώς. τις υ
μάς ενέκοψε τη αληθεία μη πείθεσθαι. η πεισ=
μονή ουκ εκ του καλούντος υμάς. μικρά ζύμη
όλον το φύραμα ζυμοί. εγώ πέποιθα εις υμάς
εν κυρίω ότι ουδέν άλλο φρονήσετε. ο δε τα=
ράσσων υμάς βαστάσει το κρίμα όστις άν η. ε
γώ δε αδελφοί ει περιτομήν έτι κηρύσσω, τι
έτι διώκομαι, άρα κατήργηται το σκάνδαλον
του σταυρού. όφελον και αποκόψονται οι α
ναστατούντες υμάς. υμείς γαρ επ' ελευθερία εκ
λήθητε αδελφοί. μόνον μη την ελευθερίαν εις α

Ubi ē ergo btitudo vr̃a. Testimoniū ei
phibeo vobis: qr si fieri possʒ oculos vr̃os
eruissetis ⁊ dedissetis mihi. Ergo inimicꝰ
vobis factꝰ sū verū dicēs vobis? Emu C
lant vos nō bn̄: sʒ excludere vos volūt:
vt illos emulemini. Bonū āt emulami
ni in bono semper: ⁊ nō tm̄ cū presēs
sū apud vos. Filioli mei quos iterū
parturio donec formet xp̄s i vobis. Vel
lē āt eē apud vos modo ⁊ mutare
vocē meā: qm̄ cōfūdor in vobis. Dicite
mihi qui sub lege vultis esse: legem
nō legistis? Scriptū ē ei: qm̄ abraā du= Gene. 21. a.
os filios habuit: vnū de ancilla ⁊ vnū
libera. Sed qui de ancilla sʒ ⌊de
carnē natus est: qui aūt de libera per
repromissionē: q̄ sūt p allegoriā dictā.
Hec ei sūt duo testamēta. Unū qdē
in mōte sina in servitutē generās: q̄ ē
agar. Sina enim mōs est in arabia q̄ D
cōiunctus est ei q̄ nūc est hierl'z: ⁊ servit
cū filiis suis. Illa āt q̄ sursum est hierl'z
libera est: que est mater
nostra. Scriptum est enim. Letare Sap. 3. c.
sterilis q̄ nō paris: erūpe ⁊ clama q̄ nō Esa. c. 54. a. Luc. c. 23. d.
parturis: qr multi filij deserte
magis q̄ʒ eiꝰ q̄ hʒ virum. Nos autem
frēs sʒ isaac promissionis filij sumus.
Sʒ quō tūc is q̄ sʒ carnē natꝰ fuerat
psequebat eū q̄ sʒ spūm: ita ⁊ nūc. Sʒ qd
dicit scriptura. Ejice ancillam ⁊ Gene. 21. b.
filium eius: non enim heres erit filiꝰ
ancille cum filio libere. Itaqʒ
fratres non sumus ancille filij sed
libere: q̄ libertate nos xp̄s liberauit.
State et nolite Cap. 5.
iterū iugo svitutis cōtineri. Ecce e A
go paulꝰ dico vobis: qm̄ si circūcida 2. Cor. 5. c.
mini xp̄s vobis nihil pderit. Testificor Actu. 15. a.
āt rursus oi hoi circūcidēti se: qm̄ de
bitor ē vniuerse legis faciēde. Euacuati
estis a xp̄o: qui i lege iustificamini: a
grā excidistis. Nos ei spū ex fide spē
iustitie expectamus. Nā i xp̄o iesu ne
qʒ circūcisio aliqd valet neqʒ pputiū: sʒ
fides q̄ p charitatē opat. Currebatis bn̄
quis vos ipediuit veritati nō obedire?
Nemi cōsēseritis. Persuasio hec nō ē ex eo B
q̄ vocat vos. Modicū fermētū totā mas 1. Cor. 5. b.
sā corrūpit. Ego cōfido i vobis i dn̄o q̄
nihil aliud sapietis. Qui āt cōturbat vos
portabit iudiciū: q̄cūqʒ ē ille. Ego āt
frēs si circūcisiōeʒ adhuc p̄dico: qd ad
huc psecutiōeʒ patior? Ergo euacuatū ē
scādalū crucis. Utinā abscidāt q̄ vos cō
turbāt. Vos ei in libertatē vocati estis
fratres: tm̄ ne libertatem in occasionē

φορμήν τη σαρκί αλλά διά της αγάπης δου
λεύετε αλλήλοις. ο γαρ πας νόμος εν ενί λό
γω πληρούται, εν τω αγαπήσεις τον πλησίον
σου ως εαυτόν. ει δε αλλήλους δάκνετε και
κατεσθίετε, βλέπετε μήπω υπ' αλλήλων ανα
λωθήτε. λέγω δε πνεύματι περιπατείτε, και ε
πιθυμίαν σαρκός ου μή τελέσητε. η γαρ σαρξ
επιθυμεί κατά του πνεύματος, το δε πνεύμα
κατά της σαρκός. ταύτα δε αντίκειννται αλ=
λήλοις, ίνα μη α άν θέλητε ταύτα ποιήτε. ει
δε πνεύματι άγεσθε ουκ εστέ από νόμου. φα
νερά δε εστί τα έργα της σαρκός, άτινα εστί
μοιχεία, πορνία, ακαθαρσία, ασέλγεια, ειδω
λολατρία, φαρμακία, έχθραι, έρεις, ζήλοι, θυ
μοί, εριθείαι, διχοστασίαι, αιρέσεις, φθόνοι,
φόνοι, μέθαι, κώμοι, και τα όμοια τούτοις.
άπερ λέγω υμίν καθώς και προείπον, ότι οι
τα τοιαύτα πράσσοντες βασιλείαν θεού ου
κληρονομήσουσιν. ο δε καρπός του πνεύμα
τος εστίν αγάπη, χαρά, ειρήνη, μακροθυμία
χρηστότης, αγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ε
γκράτεια. κατά των τοιούτων ουκ εστίν νό
μος. οι δε του χριστού την σάρκα εσταύρω
σαν σύν τοις παθήμασιν και ταις επιθυμίαις.
Ει ζώμεν πνεύματι, πνεύματι και Cap. 6.
στιχούμεν. μη γενώμεθα κενόδοξοι αλ
λήλους προσκαλούμενοι, αλλήλοις φθο=
νούντες. αδελφοί εάν και προσληφθή άνθρω
πος εν τινί παραπτώματι, υμείς οι πνευματι
κοί καταρτίζετε τον τοιούτον εν πνεύματι
πραότητος, σκοπών σεαυτόν μη και συ πει=
ρασθής. αλλήλων τα βάρη βαστάζετε και ού
τως αναπληρώσατε τον νόμον χριστού. ει
γαρ δοκεί τις είναι τι μηδέν ών, εαυτόν φρε
ναπατά. το δε έργον εαυτού δοκιμαζέτω έκα
στος, και τότε εις εαυτόν μόνον το καύχημα
έξει και ουκ εις τον έτερον. έκαστος γαρ το ί
διον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δε ο κα=
τηχούμενος τον λόγον τω κατηχούντι εν πά
σιν αγαθοίς. μη πλανάσθε, θεός ου μυκτηρί
ζεται. ο γαρ εάν σπείρη άνθρωπος τούτο και
θερίσει. ότι ο σπείρων εις την σάρκα εαυτού,
εκ της σαρκός θερίσει φθοράν. ο δε σπείρων
εις το πνεύμα, εκ του πνεύματος θερίσει ζω
ήν αιώνιον. το δε καλόν ποιούντες μη εκκα=
κώμεν, καιρώ γαρ ιδίω θερίσομεν μη εκλυ=
όμενοι. άρα ουν ως καιρόν έχομεν εργαζώμε
θα το αγαθόν προς πάντας μάλιστα δε προς
τους οικείους της πίστεως. ίδετε πηλίκοις υ
μίν γράμμασιν έγραψα τη εμή χειρί. όσοι
θέλουσιν ευπροσωπήσαι εν σαρκί ούτοι ανα
γκάζουσιν υμάς περιτέμνεσθαι, μόνον ίνα μη
τω σταυρώ του χριστού διώκωνται. ουδέ
γαρ οι περιτετμημένοι αυτοί νόμον φυλάσ
σουσιν, αλλά θέλουσιν υμάς περιτέμνεσθαι,

dētis carnis: sʒ p charitatē spūs seruite C
inuicē. Omīs enī lex in vno sermone
impletur: diliges proximum Leui. 19. g.
tuū sicē teipsuʒ. Qd si inuicē mordetis ⁊ Mat. 22. g.
comeditis: videte ne ab inuicē cōsuma= Mar. 12. c.
mini. Dico āt i xp̄o: spū ambulate: ⁊ de Luce. 10. g.
sideria carnis non pficietis. Caro enim Roma. 13. c
cōcupiscit aduersus spūm: spiritus aūt Jaco. 2. b.
aduersus carnē. Hec ei sibiinuicē aduer Roma. 13. d
sant: vt nō q̄cūqʒ vultis illa faciatis. Qd 1. Pe. 2. b.
si spū ducemini nō estis sub lege. Ma
nifesta sunt aūt opa carnis: q̄ sunt forni
catio: imūditia: ipudicitia: luxuria: ido D
loꝝ seruitꝰ: veneficia: inimicitie: cōtētiōes:
emulatiōes: ire: rixe: dissēsiōes: secte: i
nidie: homicidia: ebrietates: cōmessatio
nes: ⁊ his silia. Que p̄dico vobis sicē p̄
dixi: qm̄ q̄ talia agūt regnū dei non
cōsequētur. Fructus aūt spūs est charitas: Apo. 22. a.
gaudiū: pax: patiētia: benignitas: bōi
tas: lōganimitas: māsuetudo: fides: mo
destia: cōtinētia: castitas. Aduersus huiōi
nō ē lex. Qui āt sūt xp̄i carnē suā cruci Ro. 13. d.
fixerūt cū vitijs ⁊ cōcupiscentijs. Cap. 6. 1. Pe. 2. b.
Si spū viuimꝰ: spū ⁊ glie cupidi ini A
ambulemꝰ. Nō efficiamur inanis Mat. 18. c.
cem prouocantes: inuicem inuidentes. Luce. 17. a.
Frēs ⁊ si preoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto: vos qui spūales estis
huiusmodi instruite in spiritu
lenitatis: cōsiderās teipsū ne ⁊ tu tēpte
ris. Alter alterꝰ onera portate: ⁊ sic
adimplebitis legem christi. Nam si
q̄s existimat se aliqd eē cū nihil sit: ipe
se seducit. Opꝰ aūt suum pbet vnusq̄s= B
qʒ ⁊ sic in semetipso tm̄ gloriam
hēbit: ⁊ nō i altero. Unusq̄sqʒ ei onus
suū portabit. Cōicet āt is q̄ cathetizat
verbo ei q̄ se cathetizat in omnibus
bonis. Nolite errare: deus nō irridet.
Que ei seminauerit hō: hec ⁊
metet. Qm̄ qui seminat in carne sua:
de carne ⁊ metet corruptionē: q̄ āt se=
minat in spū: de spiritu metet vitam
eternā. Bonū āt faciētes nō deficiamꝰ:
tpe enim suo metemus non deficiētes. C
Ergo dū tempus habemus: operemur 2. Thes. 5. c.
bonū ad oēs: maxime āt ad
domesticos fidei. Videte q̄libꝰ lrīs scri
psi vobis mea manu. Quicunqʒ enim
volūt placere in carne: hi cogūt
vos circūcidi: tm̄ vt crucis xp̄i psecutio
nem non patiantur. Neqʒ
enim q̄ circuncidūtur legem custodiūt
sʒ volūt vos circumcidi:

ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ
δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυ
ρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ
ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ.
ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσ=
χύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.
καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν,
εἰρήνη ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν ἰσρα
ὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς
παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυ=
ρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ
χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ με=
τὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

vt in carne vestra glorientur. Mihi
autem absit gloriari nisi in cruce
domini nostri iesu christi: per quem
mihi mundus crucifixus est et ego mundo. D
In christo enim iesu neque circuncisio aliquid va
let neque preputium: sed noua creatura.
Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: sup. 5. a.
pax super illos et misericordia et super israel
dei. De cetero nemo mihi molestus
sit. Ego enim stigmata domini nostri
iesu in corpore meo porto.
Gratia domini nostri iesu christi cum
spiritu vestro fratres. Amen.

Τέλος τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad galatas.

Incipit argumentum in epistolam ad Ephesios.

Ephesij sunt asiani. Hi accepto verbo veritatis persliterunt in fide. Hos collaudat apostolus scri=
bens eis a roma de carcere per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἐφεσίους
ἐπιστολή. Cap. 1.

Π αῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χρισ=
τοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁ
γίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ καὶ πι
στοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑ
μῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡ
μῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογη=
τὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη=
σοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ
εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν
χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ
καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ
ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. προ
ορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χρισ=
τοῦ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελή=
ματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος
αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπη
μένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ
αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτω=
μάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐ
τοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σο=
φίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστή
ριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκί=
αν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονο=
μίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν ἀνακε=
φαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ.
ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ
πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ
τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶ
ναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προ
ηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκού
σαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τὸ εὐαγγέλι
ον τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες
ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας
τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομί=

Incipit epistola beati pauli apostoli
ad Ephesios. Cap. 1.

Paulus apostolus christi iesu A
per voluntatem dei: omnibus sanctis
qui sunt ephesi et fidelibus
in christo iesu. Gratia vobis
et pax a deo patre nostro
et domino iesu christo. Benedictus 2.Cor.1.a. 1.Pet.1.a.
deus et pater domini nostri iesu
christi: qui benedixit nos in omni
benedictione spirituali in celestibus in
christo: sicut elegit nos in ipso ante
mundi constitutionem: vt essemus sancti et
immaculati in conspectu eius in charitate.
Qui predestinauit nos in adoptionem filiorum
per iesum christum in ipsum secundum propositum voluntatis
sue: in laudem glorie gratie
sue: in qua gratificauit nos in dilecto fi
lio suo: in quo habemus redemptionem per
sanguinem eius remissionem peccatorum: B
secundum diuitias gratie eius
que superabundauit in nobis in omni sapi
entia et prudentia vt notum faceret nobis sa
cramentum voluntatis sue secundum beneplacitum
eius: quod proposuit in eo in dispensatione
plenitudinis temporum instaurare
omnia in christo: que
in celis et que in terra sunt in ipso.
In quo etiam nos sorte vocati sumus predesti Col.1.b.
nati secundum propositum eius qui operatur omnia secundum
consilium voluntatis sue: vt simus
in laudem glorie eius nos qui ante sperani
mus in christo. In quo et vos cum audisse
tis verbum veritatis euangelium
salutis vestre: in quo et credentes
signati estis spiritu promissionis
sancto: qui est pignus hereditatis

ας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως
εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διατοῦτο κα=
γὼ ἀκούσας τὴν καθ᾽ ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρί
ῳ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς
ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑ=
μῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προ
σευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰη
σοῦ χριστοῦ ὁ πατὴρ τῆς δόξης δώῃ ὑμῖν
πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώ
σει αὐτοῦ πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς
τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐ
στὶν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ
πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ
ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγε
θος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πι=
στεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους
τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χρισ
τῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐκάθι=
σεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑ=
περάνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυ=
νάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόμα=
τος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι
τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάν
τα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐ
τὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα, τῇ ἐκκλη
σίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρω=
μα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Cap. 2.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμα
σι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἐν αἷς ποτὲ περιε=
πατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τού
του κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέ
ρος τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν
τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάν
τες ἀνεστράφημεν ποτὲ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς
σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς
σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα
φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς
πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀ=
γάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας
ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωο=
ποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι,
καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπου=
ρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν
τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερ=
βάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ
ἐν χρηστότητι ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.
τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς
πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ
δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχή=
σηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέν=
τες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς,
οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς

nostre in redemptionem acquisitionis C
in laudem glorie ipsius. Propterea et ego
audiens fidem vestram que est in christo
iesu et dilectionem in omnes
sanctos: non cesso gratias agens pro vobis:
memoriam vestri faciens in orationibus
meis: vt deus domini nostri iesu
christi pater glorie det vobis
spiritum sapientie et reuelationis in agnitionem
eius: illuminatos oculos
cordis vestri: vt sciatis que sit
spes vocationis eius: et que
diuitie glorie hereditatis eius
in sanctis: et que sit supereminens magni= D
tudo virtutis eius in nos qui credimus
secundum operationem potentie
virtutis eius quam operatus est in christo
suscitans illum a mortuis: et constituens
ad dexteram suam in celestibus supra
omnem principatum et potestatem et virtutem
et dominationem et omne nomen
quod nominatur: non solum in hoc seculo
sed etiam in futuro: et omnia
subiecit sub pedibus eius. Et ipsum
dedit caput supra omnem ecclesiam:
que est corpus ipsius et plenitudo
eius qui omnia in omnibus adimpletur.

Cap. 2.

Et vos conuiuificauit cum essetis mortui A
delictis et peccatis vestris in quibus aliquando Colo.2.c.
ambulastis secundum seculum mundi huius:
secundum principem potestatis aeris huius
spiritus qui nunc operatur in
filios diffidentie: in quibus et nos omnes
aliquando conuersati sumus in desiderijs
carnis nostre facientes voluntatem
carnis et cogitationum: et eramus natura
filij ire sicut et ceteri. Deus autem
qui diues est in misericordia propter nimiam cha
ritatem suam qua dilexit nos: et cum esse=
mus mortui peccatis: conuiuificauit
nos in christo: cuius gratia estis saluati
et conresuscitauit et consedere fecit in celesti= B
bus in christo iesu: vt ostenderet in
seculis superuenientibus abundantes
diuitias gratie sue
in bonitate super nos in christo iesu.
Gratia enim estis saluati per
fidem: et hoc non ex vobis: dei enim
donum est: non ex operibus: vt ne quis glorietur.
Ipsius enim sumus factura: creati
in christo iesu in operibus bonis:
que preparauit deus vt in illis

περιπατήσωμεν. Διό μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτέ τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπό τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκί χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρίς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. νυνί δέ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτέ ὄντες μακράν, ἐγγύς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτός γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκί αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινόν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνί σώματι τῷ θεῷ διά τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθών εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακράν καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγήν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνί πνεύματι πρός τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστέ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλά συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπί τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομή συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναόν ἅγιον ἐν κυρίῳ. ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

Cap. 3.

Τούτου χάριν ἐγώ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ ὑπέρ ὑμῶν, εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατά ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθώς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρός ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ διά τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατά τὴν δωρεάν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατά τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοί τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπό τῶν αἰώνων ἐν

ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos qui gentes eratis in carne qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circumcisio in carne manufacta: qui eratis illo in tempore sine christo alienati a conversatione israel et hospites testamentorum C
promissionis spem non habentes: et sine deo in hoc mundo. Nunc autem in christo iesu vos qui aliquando eratis longe: facti estis prope in sanguine christi. Ipse enim est pax nostra: qui fecit utraque unum: et medium parietem macerie solvens inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans: ut duos condat in semetipso in uno novo homine faciens pacem: ut reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem: interficiens inimicitias D
in semetipso: et veniens evangelizavit pacem Luce.1.b.
vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advene: sed Hebr.4.d.
estis cives sanctorum et domestici dei superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum: ipso summo angulari lapide christo iesu: in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino. In quo et vos coedificamini in tabernaculum dei in spiritu sancto.

Cap. 3.

Huius rei gratia ego paulus vinctus A
christi iesu pro vobis gentibus: si tamen audistis dispensationem gratie dei que data est mihi in vobis: quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum: sicut supra scripsi in brevi: prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio christi: quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum: sicuti nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu: esse gentes coheredes et concorporales B
et comparticipes promissionis in christo iesu per evangelium: cuius 1.Cor.4.a.
factus sum ego minister secundum donum gratie dei que data est mihi secundum operationem virtutis eius. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hec in gentibus evangelizare investigabiles divitias christi: et illuminare omnes que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in

τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διά Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διά τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατά πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγήν ἐν πεποιθήσει διά τῆς πίστεως αὐτοῦ. διό αἰτοῦμαι μή ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπέρ ὑμῶν, ἥτις ἐστί δόξα ὑμῶν. τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρός τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριά ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπί γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δώῃ ὑμῖν κατά τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διά τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστόν διά τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σύν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος. γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. τῷ δέ δυναμένῳ ὑπέρ πάντα ποιῆσαι ὑπέρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατά τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεάς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων ἀμήν.

Cap. 4.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγώ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετά πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετά μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ. σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθώς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἷς θεός καὶ πατήρ πάντων, ὁ ἐπί πάντων καὶ διά πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν. ἑνί δέ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατά τὸ μέτρον τῆς δωρεάς τοῦ Χριστοῦ. διό λέγει. ἀναβάς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δέ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μή ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. ὁ καταβάς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτός ἔδωκε τοὺς μέν ἀποστόλους, τοὺς δέ προφήτας, τοὺς δέ εὐαγγελιστάς, τοὺς δέ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρός τὸν καταρτισμόν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον δια

deo qui omnia creavit: ut innotescat nunc principatibus et
potestatibus in celestibus per C
ecclesiam multiformis sapientia dei: secundum prefinitionem seculorum quam fecit in christo iesu domino nostro in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri iesu christi: ex quo omnis paternitas in celis et in terra nominatur: ut det vobis secundum divitias
glorie sue virtute corroborari per D
spiritum eius: in interiori homine christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati
et fundati: ut possitis Apoc.21.c.
comprehendere cum omnibus sanctis que Job.11.c.
sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum. Scire etiam supereminentem scientie charitatem christi: ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem que operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia et in christo iesu in omnes generationes seculi seculorum amen.

Cap. 4.

Obsecro itaque vos ego vinctus in A
domino: ut digne ambuletis vocatione 1.Cor.7.c.
qua vocati estis: cum omni humilitate et mansuetudine: cum patientia supportantes
invicem in charitate. Solliciti servare Roma.12.b
unitatem spiritus in vinculo 1.Cor.12.b.
pacis. Unum corpus et unus spiritus: sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus dominus: una fides: unum baptisma. Unus deus et pater omnium: qui super omnes
et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique Apo.21.c.
autem nostrum data est gratia secundum mensuram 2.Co.10.c.
donationis christi. Propter quod dicit. Ascen Psal.67.
dens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum
in inferiores partes terre. Qui descendit: Johan.3.c.
ipse est et qui ascendit super omnes celos: ut adimpleret omnia.
Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: B
quosdam autem prophetas: alios vero evangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii

κομίας εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χρισ
τοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνό
τητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υ
ἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡ
λικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μη
κέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφε
ρόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ
κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐν πανουργίᾳ πρὸς
τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ
ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα
ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν
τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβα
ζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας
κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέ=
ρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς
οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν
λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑ
μᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη πε
ριπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκο
τισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμέ=
νοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖ
σαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδί
ας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς πα
ρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρ
σίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕ
τως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, εἴγε αὐτὸν ἠκού=
σατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν
ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ
τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄν
θρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας
τῆς ἀπάτης. ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι
τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν και=
νὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δι
καιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀ=
ποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕ=
καστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν
ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτά
νετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισ
μῷ ὑμῶν. μήδε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ,
ὁ κλέπτων, μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κο
πιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις
χερσίν, ἵν᾽ ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχον
τι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος
ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ᾽ εἴ τις ἀγαθὸς
πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν
τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς
ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία καὶ θυ
μὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία
ἀρθήτω ἀφ᾽ ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε
δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χα
ριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχα
ρίσατο ἡμῖν. Cap. 5.

in edificationem corporis christi:
donec occurramus omnes in vnitatez
fidei τ agnitionis filij
dei in virum perfectum in mēsurā eta
tis plenitudinis christi: vt iam non
sim9 puuli fluctuātes: τ circunferamur
omni vento doctrine in
nequitia hominum: in astutia ad
circūuētionē erroris. Veritatez autem
faciētes in charitate crescam9 i illo per
q̃ est caput xp̃s: ex quo totū oia
corpus compactum τ connexum
p oēm iuncturam subministrationis
ꝫm opationē in mēsuraz vniuscuiusqꝫ mē
bri augmentum corporis facit: in
edificationē sui in charitate. Hoc igit — C
dico et testificor in dño vt iam non — Roma. 1. c.
ambuletis sicut gentes ambulant
in vanitate sensus sui: tenebris obscura
tū habentes intellectum: alienati a
via dei per ignorantiam que est
in illis propter cecitatem cordis
ipoꝝ: q̃ desperātes semetipos tradide=
rūt impudicitie in opationē immundicie
omnis in auaritiaz. Vos aūt non ita
didicistis xp̃z: si tamen illum audistis
τ in ipso edocti estis: sicut est
veritas in iesu deponere vos secundū
pristinā ꝯuersationem veterem hominē
qui corrumpitur ꝫm desideria
erroris. Renouamini autem spiritu
mentis vestre: et induite nouum
hoiez q̃ ꝫm deuz creatus est in iustitia
τ sctitate veritatis. Propter qđ deponē — 1. Pet. 2. a.
tes mēdaciū loquimini veritatē vnusquisqꝫ — Col. 3. b.
cum proximo suo: quoniaz sumus — Roma. 6. a
inuicē mēbra. Irascimini et nolite pecca — D
re. Sol non occidat super iracundiam — Hebr. 12. a. Col. 3. b.
vestram. Nolite locum dare diabolo. — ps. 4. Jaco. 4. b.
Qui furabat: iā nō furet: magis aūt la — 1. Pe. 4. a
boret operādo manibus suis qđ bonū ē:
vt hēat vñ tribuat necessitatem patiēti.
Omnis sermo malus ex ore
vestro non procedat: sed si quis bonus
ad edificationem fidei: vt det gratiaz
audiētibus. Et nolite contristare spiritū
sanctuz dei: in quo signati estis in
die redemptiōis. Ois amaritudo et ira
τ indignatio τ clamor τ blasphemia
tollat a vob cuz omni malitia. Estote — Colo. 3. b.
aūt inui[cem] benigni: misericordes: donā
tes inuicē: sicut τ de9 in christo donauit
nobis. Cap. 5.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ ὡς τέκνα ἀ
γαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, κα=
θὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ πα=
ρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ
θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία
δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μη=
δὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγί
οις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτρα
πελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐ=
χαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες ὅτι
πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης ὅς
ἐστιν εἰδωλολάτρης οὐκ ἔχει κληρονομίαν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. μη=
δείς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦ
τα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υ
ἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτο
χοι αὐτῶν, ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ
φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖ
τε, ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ
ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. δο
κιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ
μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις
τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ
γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτῶν, αἰσχρόν ἐ
στι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑ
πὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φα
νερούμενον, φῶς ἐστί. διὸ λέγει. ἔγειραι ὁ
καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐ
πιφαύσει σοι ὁ Χριστός. βλέπετε οὖν πῶς ἀ
κριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ᾽ ὡς
σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡ
μέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄ
φρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ
κυρίου. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ ἐν ᾧ ἐστὶν
ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λα
λοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠ
δαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες
ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦν
τες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πα
τρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χρι
στοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑπο
τάσσεσθε ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφα
λὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ
τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ
σώματος. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσ=
σεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγα=
πᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χρι
στὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν πα
ρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, κα=
θαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι,
ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν

Estote ergo imitatores dei sicut fi= — A
lij charissimi: et ambulate in dile= — 1. Cor. 4. d
ctiōe: sicut τ xp̃s dilexit nos τ tradidit — Philip. 3. c.
semetipsum pro nobis oblationem et — 1. Joh. 4. b
hostiā deo i odorē suauitatis. Fornica= — Johan. 13. g Jacobi. 1. c.
tio aūt τ ois immūditia aut auaritia nec
nominet in vobis: sicut decet sanctos:
aut turpitudo aut stultiloquiū aut scur
rilitas q̃ ad rē nō ptinēt: ſꝫ magis grāꝝ
actio. Hoc eīz scitote intelligentes φ
ois fornicator aut immūd9 aut auar9 q̃
ē idoloꝝ seru9: nō habet hereditatem
in regno xp̃i τ dei. Nemo
vos seducat inanibus verbis: pp hec
enim venit ira dei in filios — p. Venit in gr. presentis temporis.
diffidentie. Nolite ergo effici participes — Jo. 12. c.
eoꝝ. Eratis eī aliqñ tenebre: nūc aūt
lux in dño. Ut filij lucis ambulate:
fructus enim lucis est in omni
bōitate τ iustitia τ veritate. Probātes — B
quid sit beneplacitum deo. Et
nolite cōicare operibus infructuosis
tenebrarum: magis aūt redarguite.
Que eī in occulto fiūt ab ipsis: turpe ē
τ dicere. Oia aūt que arguuntur: a
lumie manifestant. Oē eī qđ manife=
stat: lumen est. Propter qđ dicit. Sur
ge q̃ dormis τ exurge a mortuis: τ illu
minabit te xp̃s. Videte itaqꝫ frēs quō — Colo. 4. b.
caute ambuletis: nō q̃si insipiētes ſꝫ vt
sapiētes: redimētes tēpus quoniā dies
mali sunt. Propterea nolite fieri ipru= — Roma. 12. a
dentes ſꝫ intelligentes que sit voluntas — Thes. 4. a
dei. Et nolite inebriari vino in quo ē
luxuria: ſꝫ iplemini spū sancto: loquētes
vobisimet ipsis in psalmis: hymnis τ cā
ticis spiritalibus: cantātes τ psallentes — C
in cordib9 vr̄is dño: gratias agentes
semper pro omnibus in nomine
dñi nostri iesu christi deo τ patri:
subiecti inuicem in timore christi.
Mulieres viris suis subdite sint — Colo. 3. c.
sicut dño: quoniam vir caput est — 1. Pe. 3. a.
mulieris: sicut christus caput est
ecclesie: ipse saluator
corporis ei9. Sꝫ sicut ecclesia subiecta
est christo: ita et mulieres
viris suis in omnibus. Viri diligite — Colo. 3. c.
vxores vestras: sicut τ christus
dilexit ecclesiam: et seipsum tradidit
p ea vt illam sanctificaret: mūdās eam
lauacro aque in verbo vite:
vt exhiberet ipsam sibi gloriosam

εκκλησίαμ μη έχουσαμ σπίλομ η ρυτίλα η τι/των τοιούτωμ, αλλ' ίμα η αγία και άμωμος. ούτως οφείλουσιμ/οι άμλρες αγαπάμ/τας εαυτώμ γυμαίκας ως/τα εαυτώμ σώματα./ο αγαπώμ/τημ εαυτού γυμαίκα, εαυτόμ αγαπά. ουλείς γαρ ποτέ/τημ εαυτού σάρκα εμίσησεμ, αλλά εκτρέφει και θάλπει αυτήμ, καθώς και/ο κύριος/τημ εκκλησίαμ, ότι μέλη εσμέμ/του σώματος αυτού εκ/της σαρκός αυτού και εκ/τωμ οστέωμ αυτού. αμτί τούτου καταλείψει άμθρωπος/τομ πατέρα αυτού και/τημ μητέρα, και προσκολληθήσεται προς/τημ γυμαίκα αυτού, και έσομται/οι λύο εις σάρκα μίαμ/το μυστήριομ τούτο μέγα εστίμ. εγώ λε λέγω εις χριστόμ και εις/τημ εκκλησίαμ. πλήμ και υμείς/οι καθ' έμα έκαστος/τημ εαυτού γυμαίκα ούτως αγαπάτω ως εαυτόμ,/η λε γυμή ίμα φοβήται/τομ άμλρα.

Cap. 6.

Τα τέκμα υπακούετε/τοις γομεύσιμ υμώμ εμ κυρίω. τούτο γαρ εστί λίκαιομ. τίμα/τομ πατέρα σου και/τημ μητέρα, ήτις εστί πρώτη εμτολή εμ επαγγελία, ίμα ευ σοι γέμηται, και έση μακροχρόμιος επί/της γης. και/οι πατέρες μη παροργίζετε/τα τέκμα υμώμ, αλλ' εκτρέφετε αυτά εμ παιλεία και μουθεσία κυρίου./οι λούλοι υπακούετε/τοις κυρίοις κατά σάρκα μετά φόβου και τρόμου εμ απλότητι καρλίας υμώμ ως/τω χριστώ, μη κατ' οφθαλμολουλείαμ ως αμθρωπάρεσκοι, αλλ' ως λούλοι/του χριστού ποιούμτες/το θέλημα/του θεού εκ ψυχής μετ' ευμοίας λουλεύομτες ως/τω κυρίω και ουκ αμθρώποις, ειλότες ότι ο εάμ τι έκαστος ποιήση αγαθόμ, τούτο κομιείται παρά/του κυρίου, είτε λούλος είτε ελεύθερος. και/οι κύριοι/τα αυτά ποιείτε προς αυτούς, αμιέμτες/τημ απειλήμ, ειλότες ότι και υμώμ και αυτώμ/ο κύριος εστίμ εμ ουραμοίς, και προσωποληψία ουκ εστί παρ' αυτώ./το λοιπόμ αλελφοί μου εμλυμαμούσθε εμ κυρίω και εμ/τω κράτει/της ισχύος αυτού. εμλύσασθε/τημ παμοπλίαμ/του θεού, προς/το λύμασθαι υμάς στήμαι προς/τας μεθολείας/του λιαβόλου, ότι ουκ εστίμ ημίμ/η πάλη προς αίμα και σάρκα, αλλά προς/τας αρχάς, προς/τας εξουσίας, προς/τους κοσμοκράτορας/του σκότους/του αιώμος τούτου, προς/τα πμευματικά/της πομηρίας εμ/τοις επουραμίοις. λιατούτο αμαλάβετε/τημ παμοπλίαμ/του θεού, ίμα λυμηθήτε αμτιστήμαι εμ/τη ημέρα/τη πομηρά, και άπαμτα κατεργασάμεμοι στήμαι. στήτε ουμ περιζωσάμεμοι/τημ

eccliaz nō hñtez maculaz aut rugā aut aliqd hmōi: sed vt sit sancta τ immaculata. Ita τ viri debent diligere uxores suas vt corpora sua. Qui suam uxorem diligit: seipsum diligit. Nemo enim vnq̄ carnem suam odio habuit: sed nutrit et fouet eam sicut et christus ecclesiam: qr membra sumus corporis eius τ de carne eius τ de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem τ matrem suam: et adherebit uxori sue: et erunt duo in carne vna. Sacramētū hoc magnū est. Ego autē dico in christo τ in ecclesia. Verūtamen τ vos singuli vnusquisq̄ uxorē suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suū. — D

Gene. 2.d. 3. Esd. 4.b. Mat. 19.b. Mar. 10.a. 1. Cor. 6.d.

Cap. 6.

Filij obedite parentibus vestris in dño. Hoc ei iustū est. Honora patrem tuū τ matrem tuam: quod est mādatū pmū in pmissione: vt bñ sit tibi: τ sis longeuus super terram. Et vos pres nolite ad iracūdiā puocare vros: sz educate illos in disciplina τ correptione dñi. Serui obedite dñis carnalibus cū timore τ tremore: in simplicitate cordis vestri sicut xpo: nō ad oculū seruiētes q̄si hoibus placentes: sed vt serui christi facientes volūtatem dei ex animo cū bona volūtate seruiētes sicut dño: τ nō hoib9: sciētes qm̄ vnusq̄sq̄ qdcūq̄ fecerit bonū: hoc recipiet a dño: siue seruus siue liber. Et vos dñi eadem facite illis: remittentes minas: scientes qr τ illorum τ vester dñs est in celis: et personarū acceptio non est apud deum. De cetero fratres confortamini in domino: et in potētia vtutis ei9. Induite vos armaturam dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli: qm̄ nō ē nobis colluctatio aduersus carnē τ sāguinē: sz aduersus principes τ ptātes: aduersus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritalia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei: vt possitis resistere in die malo: τ in omnibus perfecti stare. State ergo succincti — A, B, C

Col. 3.d. Exo. 20.b. Mat. 19.c. Luce. 13.d. Mar. 10.c.

Colo. 3.d. 1. Pe. 2.c.

Ro. 2.b. Colo. 3.d. Actu. 10.c. Jacob. 2.b. 1. Pe. 1.c.

οσφύμ υμώμ εμ αληθεία, και εμλυσάμεμοι/τομ θώρακα/της λικαιοσύμης, και υπολησάμεμοι/τους πόλας εμ ετοιμασία/του ευαγγελίου/της ειρήμης. επί πάσιμ αμαλαβόμτες/τομ θυρεόμ/της πίστεως, εμ ω λυμήσεσθε πάμτα/τα βέλη/του πομηρού/τα πεπυρωμέμα σβέσαι, και/τημ περικεφαλαίαμ/του σωτηρίου λέξασθε, και/τημ μάχαιραμ/του πμεύματος ο εστί ρήμα θεού, λιά πάσης προσευχής και λεήσεως προσευχόμεμοι εμ παμτί καιρώ εμ πμεύματι, και εις αυτό τούτο αγρυπμούμτες εμ πάση προσκαρτερήσει και λεήσει περί πάμτωμ/τωμ αγίωμ και υπέρ εμού, ίμα μοι λοθή λόγος εμ αμοίξει/του στόματος μου εμ παρρησία γμωρίσαι/το μυστήριομ/του ευαγγελίου, υπέρ ου πρεσβεύω εμ αλύσει, ίμα εμ αυτώ παρρησιάσωμαι ως λει με λαλήσαι. ίμα λε ειλήτε και υμείς/τα κατ' εμέ, τι πράσσω, πάμτα υμίμ γμωρίσει τυχικός/ο αγαπητός αλελφός και πιστός λιάκομος εμ κυρίω, ομ έπεμψα προς υμάς εις αυτό τούτο ίμα γμώτε/τα περί ημώμ, και παρακαλέση/τας καρλίας υμώμ. ειρήμη/τοις αλελφοίς και αγάπη μετά πίστεως από θεού πατρός και κυρίου ιησού χριστού./η χάρις μετά πάμτωμ/τωμ αγαπώμτωμ/τομ κύριομ ημώμ ιησούμ χριστόμ εμ αφθαρσία. αμήμ.

lumbos vestros in veritate: τ induti loricam iustitie: τ calciati pedes in preparatione euangelij pacis. In omnibus sumentes scutum fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere τ galeam salutis assumite: τ gladium spiritus quod est verbum dei: per omnem orōnē et obsecrationē orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia τ obsecratiōe pro oibus sanctis τ pro me: vt detur mihi sermo in apertione oris mei cū fiducia notū facere mysteriū euāgelij p quo legatōe fungor in catena ista: ita vt in ipso audeā prout opz me loq. Vt aūt τ vos sciatis q̄ circa me sūt: qd agā oia vobis nota faciet tychic9 charissimus frater τ fidelis minister i dño: quem misi ad vos in hoc ipsum vt cognoscatis q̄ circa nos sunt: τ psoletur corda vestra. Pax fratribus et charitas cū fide a deo patre nostro et dño iesu xpo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum iesum christum in incorruptione amen. — D

1. Thes. 5.b

/τέλος/της προς εφεσίους επιστολής.

Explicit epl'a btī pauli ad ephesios.

Incipit argumentum in epistolam ad Philippenses.

Philippenses sunt macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per epaphroditum.

Explicit argumentum.

/Η/του αγίου παύλου προς φιλιππησίους επιστολή. Cap. 1.

Παύλος και τιμόθεος λούλοι ιησού χριστού πάσι/τοις αγίοις εμ χριστώ ιησού/τοις ούσιμ εμ φιλίπποις συμ επισκόποις και λιακόμοις. χάρις υμίμ και ειρήμη από θεού πατρός ημώμ και κυρίου ιησού χριστού. ευχαριστώ/τω θεώ μου επί πάση/τη μμεία υμώμ πάμτοτε εμ πάση λεήσει μου υπέρ πάμτωμ υμώμ, μετά χαράς/τημ λέησιμ ποιούμεμος επί/τη κοιμωμία υμώμ εις/το ευαγγέλιομ από πρώτης ημέρας άχρι/του μυμ, πεποιθώς αυτό τούτο ότι/ο εμαρξάμεμος εμ υμίμ έργομ αγαθόμ επιτελέσει άχρις ημέρας χριστού ιησού. καθώς εστί λίκαιομ εμοί τούτο φρομείμ υπέρ πάμτωμ υμώμ, λιά/το έχειμ με εμ/τη καρλία υμάς εμ/τε/τοις λεσμοίς μου και εμ/τη απολο-

Incipit epistola bti pauli ad philippenses. Capi. 1.

Paulus τ Timothe9 serui iesu christi: oibus sctis i xpo iesu qui sunt philippis cū epis τ diaconib9. Gra vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo in oi memoria vestri semper in cūctis orōnib9 meis p oib9 vobis: cū gaudio depcationē faciēs sup cōicatione vestra in euāgelio xpi a prima die vsq̄ nunc: confidens hoc ipz: qr q̄ cepit in vobis opus bonū pficiet vsq̄ in diē xpi iesu. Sicut est mihi iustū hoc sentire p omnibus vobis: eo q̄ habeam vos in corde τ in vinculis meis et in defensione — A

γία καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινω
νούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.
μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ
πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ.
καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν
ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώ
σει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς
τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσ
κοποι εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρ
πῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς
δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς
βούλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον
εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥσ
τε τοὺς δεσμούς μου φανερούς ἐν Χριστῷ γε
νέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς
πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυ
ρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέ
ρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λα
λεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς
δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσου=
σιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν Χριστὸν καταγγέλ
λουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέ=
ρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδό=
τες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.
τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει
εἴτε ἀληθείᾳ Χριστὸς καταγγέλλεται. καὶ ἐν
τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα
γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν
διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ
πνεύματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκα
ραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰ=
σχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάν
τοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ
σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου.
ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν
κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρ
πὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συ
νέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων
εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι πολ=
λῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ
σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πε
ποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶ
σιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν
τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισ
σεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς πα
ρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ
εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴ
τε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω
τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι μι
ᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγε
λίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν
ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις
ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ
θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, οὐ
μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑ

et confirmatione euangelij: socios
gaudij mei omnes vos esse.
Testis enim mihi est deus: q̄m cupiam B
oēs vos eē in visceribus iesu christi.
Et hoc oro: vt charitas vestra
magis ac magis abūdet in oī sciētia
et in omni sensu: vt probetis
potiora: vt sitis sinceri et sine offensa
in diem christi: repleti fructu
iustitie per iesum christum in
gloriam et laudē dei. Scire aūt vos
volo frēs: quia q̄ circa me sūt magis
ad pfectū venerūt euāgelij: ita vt
vincula mea manifesta fierent
in xp̄o in omni pretorio et in ceteris
omnibus: vt plures e fratribus in dn̄o
cōfidētes in vinculis meis abundātius
auderēt sine timore verbū dei loqui.
Quidā quidē et ppter inuidiā et cōtētiōez: q̄
dā aūt et ppter bonā volūtatē xp̄z p̄dicāt.
Quidā ex charitate: sciētes qm̄ in de C
fensiōe euāgelij positus sū. Quidā aūt ex
cōtētiōe xp̄z annūciāt nō sincere: existi
mātes pssurā se suscitare vinculis meis.
Quid enim? Dū oī mō siue p occasionē
siue p veritatē xp̄s annuncietur: et in
hoc gaudeo: sz et gaudebo. Scio
enim qr hoc mihi proueniet ad salutem
per vestraz orōnez et subministratiōez
spūs iesu xp̄i sz expectationē
et spem meā: qr in nullo confundar:
sed in oī fiducia sicut semper
et nūc magnificabitur xp̄s in
corpe meo: siue p vitā siue p mortē.
Mihi enī viuere xp̄s est: et mori
lucrū. Qd si viuere i carne hoc mihi
fructus opis est: et qd eligam ignoro.
Coartor aūt e duobus desideriū habēs 2.Re.14.c. Dani.13.c
dissolui: et esse cum christo multo D
magis melius: permanere autem in
carne necessariū pp vos. Et hoc cōfi
dēs scio qr manebo et pmanebo omni
bus vobis ad pfectū vrz et gaudiuz
fidei: vt gratulatio vrā abundet
in christo iesu in me per meū aduētū
iterum ad vos. Tantum digne
euangelio xp̄i cōuersamini: vt siue
cū venero et videro vos: siue absens
de vobis qr statis in vno spū audiā
vnanimes: collaborantes fidei euāge
lij: et in nullo terreamini ab
aduersarijs: q̄ est in illis causa
pditiōis: vobis aūt salutis. Et hoc a
deo. Qr vobis donatū est p xp̄o: nō
solū vt in eū credatis: sz vt etiam pro

πὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχον
τες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐ
μοί. Cap. 2.
Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι
παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία
πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,
πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ
φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμ
ψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες. μηδὲν κατὰ ἐρί=
θειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφρο=
σύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑ=
αυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλ
λὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρο
νείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὃς ἐν
μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγή
σατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε
μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀν
θρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς
ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμε=
νος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ
σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψω
σε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ
κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ κα=
ταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογή=
σηται ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν
θεοῦ πατρός. ὥστε ἀγαπητοί μου καθὼς
πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ἐν τῇ παρου
σίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλ=
λον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου μετὰ φόβου καὶ
τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσ=
θε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ
τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.
πάντα ποιεῖτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισ
μῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τέκ
να θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς
καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φω=
στῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες
εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν Χριστοῦ, ὅτι
οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπία
σα. ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ
λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ
συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑ=
μεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ
ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι
ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑ
μῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνη
σίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες
γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰη
σοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι
ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς
τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω

illo patiamini: idez certamen habentes
quale et vidistis in me: et nūc audistis de
me. Cap. 2.
Si q̄ ergo cōsolatio in xp̄o: si quod A
solatiū charitatis: si qua societas
spūs: si qua viscera miserationis:
implete gaudium meuz: vt idem
sapiatis eādē charitatē hn̄tes: vnanimes:
idipsuz sētiētes. Nihil per contentionez
neqz p inanē gloriā: sed in humilitate
superiores sibi inuicem arbitrantes:
nō q̄ sua sunt singuli cōsiderātes: sz ea q̄
aliorum. Hoc enim sentite
in vobis qd et in xp̄o iesu. Qui cū in
forma dei eēt: nō rapinā arbitratus est
esse se equalē deo: sed seipsū exinaniuit
formā serui accipiēs i similitudinē hoiz
factus: et habitu inuentus
vt hō: hūiliauit semetipsū factus
obediēs vsqz ad mortem: mortem aūt B
crucis. Propter qd et deus exaltauit il Hebr.2.c.
lū: et donauit illi nomen qd est supra oē
nomē: vt in nomine iesu omne genu Ro.14.b.
flectatur: celestiū: terrestriū: et infernorum:
et omnis lingua confiteatur
qr dominus iesus christus in gloria est
dei pr̄is. Itaqz charissimi mei sicut
semper obedistis: non in presentia
mei tm̄: sz multo magis nunc
in absentia mea cum metu et
tremore vestram salutem operamini.
Deus est enim qui operatur in vobis et
velle et proficere pro bona volūtate.
Oia aūt facite sine murmuratiōibus et he
sitatiōibus: vt sitis sine q̄rela et simplices
filij dei sine rephensiōe in medio na=
tiōis praue et puerse: inter quos lucetis C
sicut lumiaria in mūdo: verbū vite cō
tinentes ad gloriā meā in die xp̄i: quia
nō in vacuuz cucurri: neqz in vacuū la
boraui. Sz et si emulor supra sacrificiū
obsequiuz fidei vestre: gaudeo et et
cōgratulor oibus vobis. Idipsuz aūt et
vos gaudete: et cōgratulamini mihi.
Spo aūt in dn̄o iesu timotheū me cito
mittere ad vos: vt et ego bono aio sim
cognitis q̄ circa vos sūt. Neminē enim hēo
tā vnanimē q̄ sincera affectiōe p vobis
sollicitus sit. Oēs enim q̄ sua st q̄rūt: nō q̄
iesu xp̄i. Experimētū aūt eius cognoscite:
qm̄ sicut pr̄i filius mecum seruiuit in
euangelio. Hunc igitur spero me D

πέμψαι, ως αν απίδω τα περί εμέ εξ αυτής.
πέποιθα δε εν κυρίω, ότι και αυτός ταχέ=
ως ελεύσομαι. αναγκαίον δε ηγησάμην επα
φρόδιτον τον αδελφόν και συνεργόν και συ
στρατιώτην μου, υμών δε απόστολον και
λειτουργόν της χρείας μου πέμψαι
προς υμάς, επειδή επιποθών ην πάν=
τας υμάς, και αδημονών διότι ηκούσα=
τε ότι ησθένησε. και γαρ ησθένησε παρα=
πλήσιον θανάτω, αλλά ο θεός αυτόν ηλέη=
σεν. ουκ αυτόν δε μόνον, αλλά και εμέ, ίνα
μη λύπην επί λύπη σχώ. σπουδαιοτέ=
ρως ουν έπεμψα αυτόν, ίνα ιδόντες αυτόν,
πάλιν χαρήτε, καγώ αλυπότερος ώ. προσ
δέχεσθε ουν αυτόν εν κυρίω μετά πάσης
χαράς, και τους τοιούτους εντίμους έχε=
τε, ότι διά το έργον του χριστού μέχρι
θανάτου ήγγισε, παραβουλευσάμενος τη
ψυχή, ίνα αναπληρώση το υμών υστέρη=
μα της προς με λειτουργίας. Cap. 3.
Το λοιπόν αδελφοί μου χαίρετε εν κυ=
ρίω. τα αυτά γράφειν υμίν εμοί μεν
ουκ οκνηρόν, υμίν δε ασφαλές. βλέπετε
τους κύνας, βλέπετε τους κακούς εργάτας,
βλέπετε την κατατομήν. ημείς γαρ εσμέν η
περιτομή, οι πνεύματι θεού λατρεύοντες,
και καυχώμενοι εν χριστώ ιησού, και ουκ
εν σαρκί πεποιθότες, καίπερ εγώ έχων πε=
ποίθησιν και εν σαρκί. ει τις δοκεί άλλος
πεποιθέναι εν σαρκί, εγώ μάλλον, περιτο=
μή οκταήμερος, εκ γένους ισραήλ, φυλής
βενιαμίν, εβραίος εξ εβραίων, κατά νόμον φα
ρισαίος, κατά ζήλον διώκων την εκκλησίαν,
κατά δικαιοσύνην την εν νόμω γενόμενος ά
μεμπτος. αλλ άτινα ην μοι κέρδη, ταύτα
ήγημαι διά τον χριστόν ζημίαν. αλλά με
νούνγε και ηγούμαι πάντα ζημίαν είναι διά
το υπερέχον της γνώσεως χριστού ιησού
του κυρίου μου, δι ον τα πάντα εζημιώθην,
και ηγούμαι σκύβαλα είναι ίνα χριστόν κερ
δήσω και ευρεθώ εν αυτώ μη έχων εμήν δι
καιοσύνην την εκ νόμου, αλλά την διά πίσ=
τεως χριστού, την εκ θεού δικαιοσύνην επί
τη πίστει του γνώναι αυτόν και την δύνα=
μιν της αναστάσεως αυτού, και την κοι=
νωνίαν των παθημάτων αυτού, συμμορφού
μενος τω θανάτω αυτού, είπως καταντήσω
εις την εξανάστασιν των νεκρών. ουχ ότι ή=
δη έλαβον η ήδη τετελείωμαι διώκω δε ει και
καταλάβω εφ ω και κατελήφθην υπό του κυ
ρίου ιησού χριστού. αδελφοί εγώ εμαυτόν
ου λογίζομαι κατειληφέναι. εν δε, τα μεν

mittere ad vos: mox vt videro q̄ circa
me sūt. Cōfido āt ī dn̄o q̄m τ ipe veni
aʒ ad vos cito. Necessariū āt existimaui D
epaphroditū frēʒ τ coopatorē τ cōmili=
tonē meum: vestrum autem apostolū et
ministrum necessitatis mee mittere
ad vos: q̄m q̄dē oēs vos desiderabat:
τ mestus erat propterea q̄ audieratis
illū īfirmatū. Nā τ infirmat⁹ ē vsqʒ ad
mortē: sed deus misertus est eius.
Nō solū aūt eius: verū etiam et mei:
ne tristitiā sup tristitiā haberē. Festinā
tius ergo misi illuʒ: vt viso illo
iterū gaudeatis: τ ego sine tristitia siʒ.
Itaqʒ illū cum omni Excipite
gaudio ī dn̄o τ eiusmodi cū honore ha
betote: q̄m ꝓꝑ opus christi vsqʒ ad
mortem accessit: tradens
aīaʒ suā: vt ipleret id qđ ex vobis dee
rat erga meum obsequium. Cap. 3.
De cetero frēs mei gaudete ī dn̄o: A
eadē vobis scribere mihi quidem
nō pigrū: vobis āt necessariū. Vide
te canes: videte malos operarios:
videte concisionem. Nos enim sumus
circuncisio qui spiritu seruimus deo:
τ gloriamur in christo iesu τ non
in carne fiduciā hn̄tes: q̄q̄ τ ego ha=
beā cōfidentiā in carne. Si quis alius
vr̄ ꝯfidere in carne: ego magis: circūci
suʒ octaua die: ex genere israel: đ tribu
beniamī hebre⁹ ex hebreis: ꝑʒ legē pha Actu.23.a.
rise⁹: ꝑʒ emulationē ꝑsequēs ecclesiā dei:
ꝑʒ iustitiā q̄ ī lege ē ꝯuersat⁹ sine q̄rela.
Sed que mihi fuerunt lucra: hec B
arbitrat⁹ suʒ ꝓꝑ xp̄ʒ detrimēta. Verū
tamē existimo oīa detrimētū eē propter
eminentem scientiam iesu christi
dn̄i mei: ꝓꝑ quē oīa detrimentū feci:
τ arbitror vt stercora vt xp̄ʒ lucrifaciaʒ:
vt τ īueniar in illo nō habens meā iusti
tiā que ex lege est: sed illā que ex fide ē
christi iesu: que ex deo est iustitia in
fide ad cognoscēdū illū τ virtutē
resurrectionis eius τ societatem
passionū illius: cōfiguratus
morti eius: si quo modo occurram
ad resurrectōeʒ q̄ ē ex mortuis. Nō q̄ iā
acceperi aut iā ꝑfect⁹ sim. Sequor aūt C
si quo mō ꝯprehēdā: in quo τ ꝯprehen
sus sū a xp̄o iesu. Frēs ego me nō ar=
bitror ꝯprehēdisse. Vnū aūt: que quidē

οπίσω επιλανθανόμενος, τοις δε έμπροσ=
θεν επεκτεινόμενος, κατά σκοπόν διώκω
επί το βραβείον της άνω κλήσεως του θεού
εν χριστώ ιησού. όσοι ουν τέλειοι τούτο
φρονώμεν, και ει τι ετέρως φρονείτε και τού
το ο θεός υμίν αποκαλύψει. πλήν εις ο εφθά
σαμεν τω αυτώ στοιχείν κανόνι, το αυτό
φρονείν. συμμιμηταί μου γίνεσθε αδελφοί
και σκοπείτε τους ούτω περιπατούντας, κα
θώς έχετε τύπον ημάς. πολλοί γαρ περιπα
τούσιν ους πολλάκις έλεγον υμίν, νυν δε
και κλαίων λέγω τους εχθρούς του σταυ
ρού του χριστού, ων το τέλος απώλεια, ων
ο θεός η κοιλία και η δόξα εν τη αισχύνη αυ=
τών, οι τα επίγεια φρονούντες. ημών γαρ το
πολίτευμα εν ουρανοίς υπάρχει, εξ ου και
σωτήρα απεκδεχόμεθα κύριον ιησούν χρι=
στόν, ος μετασχηματίσει το σώμα της τα=
πεινώσεως ημών εις το γενέσθαι αυτό σύμ=
μορφον τω σώματι της δόξης αυτού, κατά
την ενέργειαν του δύνασθαι αυτόν και υπο
τάξαι εαυτώ τα πάντα. Cap. 4.
Ώστε αδελφοί μου αγαπητοί και επιπόθη
τοι χαρά και στέφανος μου, ούτως στή
κετε εν κυρίω αγαπητοί. ευοδίαν παρακα=
λώ, και συντύχην παρακαλώ το αυτό φρο
νείν εν κυρίω. ναι ερωτώ και σε σύζυγε γνή
σιε συλλαμβάνου αυταίς, αίτινες εν τω ευα
γγελίω συνήθλησαν μοι μετά και κλήμεν=
τος και των λοιπών συνεργών μου, ων τα
ονόματα εν βίβλω ζωής. χαίρετε εν κυρίω
πάντοτε, πάλιν ερώ χαίρετε. το επιεικές υ=
μών γνωσθήτω πάσιν ανθρώποις. ο κύριος
εγγύς. μηδέν μεριμνάτε, αλλ εν παντί τη
προσευχή και τη δεήσει μετά ευχαριστίας
τα αιτήματα υμών γνωριζέσθω προς τον θε
όν. και η ειρήνη του θεού η υπερέχουσα πάν
τα νουν, φρουρήσει τας καρδίας υμών, και
τα νοήματα υμών εν χριστώ ιησού. το λοι
πόν αδελφοί όσα εστίν αληθή, όσα σεμνά,
όσα δίκαια, όσα αγνά, όσα προσφιλή, ό=
σα εύφημα, ει τις αρετή, και ει τις έπαινος,
ταύτα λογίζεσθε, α και εμάθετε και παρε=
λάβετε, και ηκούσατε και είδετε εν εμοί, ταύ
τα πράσσετε, και ο θεός της ειρήνης έσται
μεθ υμών. εχάρην δε εν κυρίω μεγάλως,
ότι ήδη ποτέ ανεθάλετε το υπέρ εμού φρο=
νείν, εφ ω και φρονείτε. ηκαιρείσθε δε. ουχ
ότι καθ υστέρησιν λέγω. εγώ γαρ έμαθον εν
οις ειμί αυτάρκης είναι. οίδα και ταπεινού=
σθαι, οίδα και περισσεύειν. εν παντί και εν
πάσι μεμύημαι, και χορτάζεσθαι και πει=
νάν, και περισσεύειν και υστερείσθαι. πάν=

retro sūt obliuiscēs: ad ea vo q̄ sūt ꝑora
extēdēs meipsuʒ: ad destinatū ꝑsequor
ad brauiū superne vocationis dei
ī xp̄o iesu. Quicūqʒ ergo ꝑfecti sumus
hoc sētiam⁹: τ si qđ aliter sapitis: τ hoc
vobis de⁹ reuelabit. Verūtamē ad qđ ꝑ
uenim⁹ vt idē sapiam⁹: τ ī eadē ꝑmanea D
mus regula. Imitatores mei estote fra 1.Co.4.d.
tres: τ obseruate eos q̄ ita ābulāt: sicut Ephe.5.a. 1.The.4.b
habetis formā nr̄aʒ. Multi ēi ambulāt Johan.13.g
quos sepe dicebam vobis: nunc autē
τ flens dico inimicos crucis
christi: quorum finis interitus: quoruʒ
de⁹ vēter est τ gloria in ꝯfusione ipsoꝝ:
qui terrena sapiūt. Nostra aūt
conuersatio in celis est: vnde etiam
saluatorē expectam⁹ dn̄ʒ nr̄m iesuʒ xp̄ʒ:
qui reformabit corpus humilitatis
nostre configuratum
corpori claritatis sue: secundum
opatiōem vtutis sue q̄ ēt possit subijcere
sibi omnia. Cap. 4.
Itaqʒ frēs mei charissimi τ deside A
ratissimi gaudiū meū τ corōa mea
sic state in dn̄o charissimi. Euodiam
rogo τ syntychē deprecor idipʒ sapere
ī dn̄o. Etiā rogo τ te germane cōpar
adiuua illas q̄ mecū laborauerūt ī euā
gelio cum clemente
τ ceteris adiutoribus meis: quoruʒ
noīa sūt in libro vite. Gaudete in dn̄o
sp: iterū dico gaudete. Modestia vr̄a
nota sit oībus hoībus. Dn̄s enim
ꝓpe est. Nihil solliciti sitis: sʒ in omni Mat.5.g.
oratione τ obsecratiōe cū grāꝝ actiōe
petitiōes vestre innotescāt apud deum.
Et pax dei que exuperat omnem B
sensum custodiat corda vestra τ
itelligētias vr̄as in xp̄o iesu. De cetero
frēs q̄cunqʒ sunt vera: quecūqʒ pudica:
q̄cūqʒ iusta: q̄cūqʒ sctā: q̄cūqʒ amabi=
lia: q̄cūqʒ bone fame: si q̄ virt⁹: si q̄ la⁹
discipline: hec cogitate: q̄ τ didicistis τ
accepistis: τ audistis τ vidistis in me:
hec agite: τ deus pacis erit
vobiscū. Gauisus sū āt ī dn̄o vehemē=
ter: q̄m tādē aliq̄n refloruistis ꝓ me sēti
re sicut τ sētiebatis. Occupati āt eratis.
Nō q̄si ꝓꝑ penuriā dico. Ego ēi didi= C
ci ī q̄b⁹ sū sufficiēs eē. Scio τ humilia
ri: scio τ abundare. Vbiqʒ τ in
oībus institutus suʒ: τ saciari τ esurire:
et abundare et penuriam pati. Omnia

τα ισχύω εν τω ενδυναμούντι με Χριστώ. πλην καλώς εποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τη θλίψει. οίδατε και υμείς φιλιππήσιοι, ότι εν αρχή του ευαγγελίου, ότε εξήλθον από μακεδονίας, ουδεμία μοι εκκλησία εκοινώνησεν εις λόγον δόσεως και λήψεως ει μη υμείς μόνοι, ότι και εν θεσσαλονίκη και άπαξ και δις εις την χρείαν μοι επέμψατε. ουχ ότι επιζητώ το δόμα, αλλ επιζητώ τον καρπόν τον πλεονάζοντα εις λόγον υμών. απέχω δε πάντα και περισσεύω. πεπλήρωμαι δεξάμενος παρά επαφροδίτου τα παρ υμών οσμήν ευωδίας, θυσίαν δεκτήν, ευάρεστον τω θεώ. ο δε θεός μου πληρώσει πάσαν χρείαν υμών κατά τον πλούτον αυτού εν δόξη εν Χριστώ ιησού. τω δε θεώ και πατρί ημών η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. ασπάσασθε πάντα άγιον εν Χριστώ ιησού. ασπάζονται υμάς οι συν εμοί αδελφοί. ασπάζονται υμάς πάντες οι άγιοι, μάλιστα δε οι εκ της καίσαρος οικίας. η χάρις του κυρίου ιησού Χριστού μετά πάντων υμών. αμήν.

Τέλος της προς φιλιππησίους επιστολής.

possum in eo qui me confortat. Verūtamē bñ fecistis cōmunicantes tribulatiōi mee. Scitis āt ⁊ vos philippenses q̃ in principio euangelij quando pfect⁹ sū a macedōia: nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dati ⁊ accepti: nisi vos soli: q̃ ⁊ thessalonicā semel ⁊ bis in vsum mihi misistis. Non q̃ quero datum: sed requiro fructum abundantem in rōne vestra. Habeo aūt oīa ⁊ abundo. Replet⁹ sū accepti ab epaphrodito q̃ misistis in odorē suauitatis: hostiam acceptā: placentē deo. Deus autē meus impleat omne desideriū vrm̄ sm̄ diuitias suas in gloria in christo iesu. Deo autem ⁊ patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate oēm sanctū in christo iesu. Salutant vos q̃ mecū sunt frēs. Salutāt vos omnes sācti: maxime autē qui de cesaris domo sunt. Grā dñi nostri iesu christi cū spiritu vestro. Amen.

D

Roma.12.a

Explicit epistola bti pauli ad Philippenses.

Incipit argumentum in epistolam ad Colossenses.

Colossenses ⁊ hi sicut laodicenses sunt asiani: ⁊ ipsi preuenti erant a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus: sed ⁊ hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbū ab archippo q̃ ministeriū in eos accepit. Ergo apl's iā ligatus scribit eis ab epheso p Tychicū diaconem ⁊ onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς κολασσαεις επιστολή. Cap. I.

Παύλος απόστολος ιησού Χριστού διά θελήματος θεού και Τιμόθεος ο αδελφός, τοις εν κολοσσαίς αγίοις και πιστοίς αδελφοίς εν Χριστώ. Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός ημών και κυρίου ιησού Χριστού. ευχαριστούμεν τω θεώ και πατρί του κυρίου ημών ιησού Χριστού πάντοτε περί υμών προσευχόμενοι, ακούσαντες την πίστιν υμών εν Χριστώ ιησού και την αγάπην την εις πάντας τους αγίους διά την ελπίδα την αποκειμένην υμίν εν τοις ουρανοίς, ην προηκούσατε εν τω λόγω της αληθείας του ευαγγελίου του παρόντος εις υμάς, καθώς και εν παντί τω κόσμω και εστί καρποφορούμενον και αυξανόμενον, καθώς και εν υμίν αφ ης ημέρας ηκούσατε και επέγνωτε την χάριν του θεού εν αληθεία, καθώς εμάθετε από επαφρά του αγαπητού

Incipit epistola bti pauli apli ad Colossenses. Cap. I.

A

Paulus apostolus iesu christi p voluntatē dei ⁊ timothe⁹ frater his q̃ sunt colossis sanctis ⁊ fidelibus fratrib⁹ in xp̄o iesu. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre nostro ⁊ dño iesu christo. Gratias agimus deo ⁊ patri dñi nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu ⁊ dilectionem quā hētis in sctōs omnes pp spem que reposita est vobis in celis: quā audistis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos: sicut ⁊ i vniuerso mūdo est et fructificat ⁊ crescit sicut in vobis: ex ea die qua audistis et cognouistis grām dei in veritate: sicut didicistis ab epaphra charissimo

συνδούλου ημών, ος εστί πιστός υπέρ υμών διάκονος του Χριστού, ο και δηλώσας ημίν την υμών αγάπην εν πνεύματι. διατούτο και ημείς αφ ης ημέρας ηκούσαμεν, ου παυόμεθα υπέρ υμών προσευχόμενοι και αιτούμενοι, ίνα πληρωθήτε την επίγνωσιν του θελήματος αυτού εν πάση σοφία και συνέσει πνευματική, περιπατήσαι υμάς αξίως του κυρίου εις πάσαν αρέσκειαν εν παντί έργω αγαθώ καρποφορούντες και αυξανόμενοι εις την επίγνωσιν του θεού, εν πάση δυνάμει δυναμούμενοι κατά το κράτος της δόξης αυτού εις πάσαν υπομονήν και μακροθυμίαν μετά χαράς, ευχαριστούντες τω θεώ και πατρί τω ικανώσαντι ημάς εις την μερίδα του κλήρου των αγίων εν τω φωτί. ος ερρύσατο ημάς εκ της εξουσίας του σκότους, και μετέστησεν εις την βασιλείαν του υιού της αγάπης αυτού, εν ω έχομεν την απολύτρωσιν την άφεσιν των αμαρτιών. ος εστίν εικών του θεού του αοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ότι εν αυτώ εκτίσθη τα πάντα τα εν τοις ουρανοίς και τα επί της γης τα ορατά και τα αόρατα, είτε θρόνοι, είτε κυριότητες, είτε αρχαί, είτε εξουσίαι, τα πάντα δι αυτού και εις αυτόν έκτισται. και αυτός εστί προ πάντων, και τα πάντα εν αυτώ συνέστηκε. και αυτός εστί κεφαλή του σώματος της εκκλησίας, ος εστίν αρχή πρωτότοκος εκ των νεκρών, ίνα γένηται εν πάσιν αυτός πρωτεύων. ότι εν αυτώ ευδόκησε παν το πλήρωμα κατοικήσαι, και δι αυτού αποκαταλλάξαι πάντα εις αυτόν, ειρηνοποιήσας διά του αίματος του σταυρού αυτού δι αυτού, είτε τα επί της γης, είτε τα εν τοις ουρανοίς. και υμάς ποτέ όντας απηλλοτριωμένους και εχθρούς τη διανοία εν τοις έργοις τοις πονηροίς, νυνί δε αποκατήλλαξεν εν τω σώματι της σαρκός αυτού διά του θανάτου, παραστήσαι υμάς αγίους και αμώμους και ανεγκλήτους κατενώπιον αυτού, είγε επιμένετε τη πίστει τεθεμελιωμένοι και εδραίοι και μη μετακινούμενοι από της ελπίδος του ευαγγελίου, ου ηκούσατε του κηρυχθέντος εν πάση τη κτίσει τη υπό τον ουρανόν, ου εγενόμην εγώ παύλος διάκονος. νυν χαίρω εν τοις παθήμασί μου υπέρ υμών και ανταναπληρώ τα υστερήματα των θλίψεων του Χριστού εν τη σαρκί μου υπέρ του σώματος αυτού ο εστίν η εκκλησία, ης εγενόμην εγώ διάκονος κατά την οικονομίαν του θεού την δοθείσαν μοι εις υμάς, πληρώσαι τον λόγον του θεού, το μυστήριον

conseruo nr̄o: qui est fidelis pro vobis minister xp̄i iesu. Qui ēt manifestauit nobis dilectionem vestrā in spū. Ideo ⁊ nos ex qua die audiuimus: non cessamus pro vobis orantes ⁊ postulantes: vt impleamini agnitione volūtatis ei⁹ in oī sapientia ⁊ intellectu spiritali: vt ambuletis digne deo per oīa placentes in omni opere bono fructificantes ⁊ crescentes in scientia dei: in omni virtute confortati sm̄ potentiam claritatis eius: in oī patiētia ⁊ longanimitate cum gaudio gratias agentes deo ⁊ patri: q̃ dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum: ⁊ transtulit in regnum filij dilectōis sue: in quo habem⁹ redēptionē ⁊ remissionē peccatorum. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus oīs creature: qm̄ in ipso condita sunt vniuersa in celis ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia: siue throni siue dñatiōes siue pncipat⁹ siue ptātes: oīa per ipsum ⁊ in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes: ⁊ omnia in ipso constāt. Et ipse est caput corporis ecclesie: q̃ est principium primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse pmatū tenēs. Qr̄ i ipso cōplacuit oēz plenitudinē ihabitare: ⁊ p eū recōciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius: siue q̃ in terris siue que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati ⁊ inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem: exhibere vos sanctos ⁊ imaculatos ⁊ irreph̄ēsibiles corā ipso: si tamen permanetis in fide fundati ⁊ stabiles ⁊ immobiles a spe euāgelij: qd̄ audistis Γ sub celo ē: qd̄ predicatū est in vniuersa creatura q̃ cui⁹ fact⁹ sū ego paulus minister: qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis: ⁊ adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister sm̄ dispēsationē dei que data est mihi in vobis: vt impleam verbum dei: mysterium quod

B

Ephe.1.b.

C

1.Co.15.c.

D

τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀ-
πὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁ-
γίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι
τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης μυστηρίου τού-
του ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν
ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν,
νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσ-
κοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν
πάντα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ
κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐ-
τοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.
Cap. 2.
Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔ-
χω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ καὶ
ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν
σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν
συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα
πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως
εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ
πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες
οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως
ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑ-
μᾶς παραλογίζηται ἐν πειθανολογίᾳ. εἰ
γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύμα-
τι σὺν ὑμῖν εἰμί, χαίρων καὶ βλέπων ὑ-
μῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χρι-
στὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε
τὸν Χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ
περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομού-
μενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίσ-
τει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐ-
τῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσ-
ται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ
κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀν-
θρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ
οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν
τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ
ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κε-
φαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ
περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ
ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς
σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συν-
ταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ
συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας
τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.
καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώ-
μασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν
συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμε-
νος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλεί-
ψας τὸ καθ᾽ ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγ-
μασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν
ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυ-
ρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου-

abscōditū fuit a seculis et generatiōibus:
nunc autem manifestatum est sanctis
eius: quib9 voluit deus notas facere
diuitias glorie sacramenti huius in
gētibus: qd est christus in vobis spes
glorie: quē nos annunciauim9 corripi
entes omnem hominem et docentes
in oī sapientia: vt exhibeamus omnē
hoiē pfectū in xp̄o iesu: in quo et labo
ro certando sm operationē eius:
quam operatur in me in virtute.
Cap. 2.
Volo enī vos scire qualē sollicitudinē A
habeā p vobis et p his q sūt laodi
cie et qcunqz nō viderūt faciē meam in
carne: vt consolent corda ipsorum
instructi in charitate et in omnes
diuitias plenitudinis intellectus
in agnitione mysterij dei et
patris et christi iesu: in quo sunt omnes
thesauri sapientie et scientie
absconditi. Hoc aūt dico: vt nemo vos
decipiat in sublimitate sermonum.
Nā et si corpore absens sum: sed spiritu 1. Cor. 5.a.
vobiscū sum gaudēs et vidēs ordinē vr̄m
et firmamentum eius que in christo est
fidei vestre. Sicut ergo accepistis B
iesum christum dn̄m nr̄m: in ipso
ambulate: radicati et superedificati
in ipso: et confirmati in fide
sicut et didicistis: abundantes in illo
in grarū actiōe. Videte ne qs vos de
cipiat per philosophiam et
inanē fallaciā sm traditionem hominū
sm elementa mundi et
nō sm christū. Qr in ipso ihabitat oīs
plenitudo diuinitatis corporaliter: et
estis in illo repleti: qui est caput
oīs pricipatus et potestatis. In quo et
circūcisi estis circūcisiōe nō manufacta
in expoliatione corporis
carnis: sz in circuncisiōe xp̄i: con sepulti
ei in baptismo: in quo C
resurrexistis per fidem operationis
dei q suscitauit illum a mortuis.
Et vos cum mortui essetis in delictis Ephe. 2.a.
et preputio carnis vestre
conuiuificauit cū illo: donans
vobis omnia delicta: delens quod
aduersus nos erat chirographū decreti
qd erat ɔtrarium nobis. Et ipm tulit
de medio affigens illud cruci:
et expolians principatus et potestates

σίας, ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας
αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ
νουμηνίας ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν με-
λλόντων, τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. μηδεὶς ὑ-
μᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφρο-
σύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώ-
ρακεν ἐμβατεύων εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ
νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν
κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἀφῶν
καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμ-
βιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ
οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν
στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κό-
σμῳ δογματίζεσθε. μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θί-
γῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀπο-
χρήσει κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλί-
ας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔ-
χοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπει-
νοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τι-
μῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός. Cap. 3.
Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω
ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ καθήμενος, τὰ ἄνω φρονεῖτε μὴ τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν
κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅ-
ταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε
καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δό-
ξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμί-
αν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰ-
δωλολατρεία, δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θε-
οῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ
ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐ-
τοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα,
ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρο-
λογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσ-
θε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαι-
ὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ
ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον
εἰς ἐπίγνωσιν κατ᾽ εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐ-
τόν, ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περι-
τομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης,
δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν
πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ
τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι σπλάγ-
χνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύ-
νην, πραότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι
ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις
πρός τινα ἔχει μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χρισ-
τὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶ-
σι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδε-
σμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ

traduxit confidenter palam triumphās
illos in seipso. Nemo ergo vos iudicet
in cibo aut in potu aut in pte diei festi
aut neomenie aut sabbatoꝝ: q̄ sūt vm- D
bra futuroꝝ: corp9 aūt xp̄i. Nemo vos Mat. 24.a.
seducat volens in humilitate Mar. 13.b.
et religione angelorum que non vidit: Luc. 21.b.
ambulans frustra inflatus 1. Cor. 3.b
sensu carnis sue: et non tenens Ephe. 5.b.
caput: ex quo totum corpus p nexus
et ɔiūctiōes sumministratū et constructū
crescit in augmentum dei. Si
ergo mortui estis cū xp̄o ab [illegible] mūdo
elemētis hui9 mūdi: qd adhuc tāqz viuē
tes decernitis? Ne tetigeritis: neqz gusta-
ueritis: neqz ɔtrectaueritis: q̄ sūt oia in
interitu ipso vsu sm precepta et doctri-
nas hominū: que sunt rōnē qdē hñtia
sapie in superstitione et humilitate
et nō ad parcēdū corpori: nō in honore
aliquo ad saturitatē carnis. Cap. 3.
Igit si ɔsurrexistis cū xp̄o: q̄ sursū A
sunt qrite: vbi xp̄s est in dextera
dei sedēs: que sursū sunt sapite: nō q̄
sup terrā. Mortui enī estis: et vita vr̄a
abscondita est cum xp̄o in deo. Cum
aūt xp̄s apparuerit vita vestra: tunc
et vos apparebitis cū ipso in gloria.
Mortificate ergo mēbra vr̄a q̄ sūt sup
terrā: fornicationē: imūditiā: libidinē:
ɔcupiscētiā malā: et auaritiā: q̄ ē simu
lacrorū seruitus: pp q̄ venit ira dei a. Venit in grec. pñtis temporis.
sup filios incredulitatis: in quibus
ambulastis aliqñ cū viueretis in illis. Ephe. 5.a.
Nūc aūt deponite et vos omnia: B
irā: idignationē: maliciā: blasphemiā: Hebr. 12.a.
turpē sermonē de ore vr̄o. Nolite men 1 Pe. 2.a.
tiri inuicē: expoliantes vos veterem Ephe. 4.c. Roma. 6.a Ephe. 4.c.
hominem cum actibus suis: et
induentes nouum eum qui renouatur
in agnitionē dei sm imaginē eius q crea
uit eū: vbi non est gentilis et iude9: cir
cūcisio et ꝑputium: barbarus et scytha:
seruus et liber: sed omnia et in
oib9 xp̄s. Induite vos ergo sicut ele- Ephe. 4.b.
cti dei sancti et dilecti viscera
misericordie: benignitatem: humilitatē:
modestiam: patientiam supportantes Ephe. 4.d.
inuicē et donātes vobisinetipsis si qs
aduersus aliquē hz q̄relā: sicut et dn̄s
donauit vobis: ita et vos. Super oia C
aūt hec: charitatē habete: qd est vinculū
perfectionis et pax christi

βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι, καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε. ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι, ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν ὅτι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι᾽ αὐτοῦ. αἱ γυναῖκες ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ ἐστὶν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ. οἱ πατέρες μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ἐν ἁπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν θεόν, καὶ πᾶν ὅτι ἐὰν ποιῆτε ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθαι τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ Χριστῷ δουλεύετε. ὁ δὲ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία. Cap.4.

Οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς. τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ καὶ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ὃ καὶ δέδεμαι ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. τὰ κατ᾽ ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν, πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς δέξασθε αὐτόν, καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς. οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς, ὁ ἐξ

exultet in cordibus vestris: in qua et vocati estis in vno corpore: et grati estote. Verbum christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia: docentes et commonentes vosmetipsos in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus in gratia: cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere: omnia in nomine domini nostri iesu christi: gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in domino. Viri diligite vxores vestras: et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indignationem prouocare filios vestros vt non pusillo animo fiant. Serui obedite per omnia dominis carnalibus: non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes: sed in simplicitate cordis timentes dominum. Quodcunque facitis: ex animo operamini: sicut domino et non hominibus: scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino christo seruite. Qui enim iniuriam facit: recipiet id quod inique gessit. Et non est personarum acceptio apud deum. Ca.4.

Domini quod iustum est et equum seruis prestate: scientes quoniam et vos dominum habetis in celo. Orationi instate: vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul et pro nobis: vt deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium christi: propter quod etiam vinctus sum: vt manifestem illud ita vt oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus: vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. Que circa me sunt omnia vobis nota faciet tychicus charissimus frater et fidelis minister et conseruus in domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum: vt cognoscat que circa vos sunt et consoletur corda vestra cum onesimo charissimo et fideli fratre qui ex vobis est: qui omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos aristarchus concaptiuus meus et marcus consobrinus barnabe: de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos: suscipite eum: et iesus qui dicitur iustus: qui sunt ex circuncisione. Hi soli sunt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt in solatio. Salutat vos epaphras: qui ex

Ephe.5.c. 1.Pe.3.a.

D

Ephe.6.a.

Ephe.6.a. 1.Pe.2.c. Leui.19.g. Ro.2.b. Ephe.6.b. Deu.10.c. Iaco.2.b. 1.Pe.1.c.

A

Ephe.5.c.

B

2.Thi.4.c.

C

ὑμῶν δοῦλος Χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ. μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει. ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ δημᾶς. ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ᾽ ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ. βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

vobis est seruus christi iesu: semper sollicitus pro vobis in orationibus: vt stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt laodicie et qui hierapoli. Salutat vos lucas medicus charissimus: et demas. Salutate fratres qui sunt laodicie et nimpham: et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit apud vos epistola hec: facite vt et in laodicensium ecclesia legatur: et eam que laodicensium est vobis legatur. Et dicite archippo. Vide ministerium quod accepisti in domino: vt illud impleas. Salutatio mea manu pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Colossenses.

D

Incipit argumentum in epistolam ad Thessalonicenses primam.

Thessalonicenses sunt macedones: qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: etiam in persecutione ciuium suorum. Preterea nec receperunt falsos apostolos: nec ea que a falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per tychicum diaconem et onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐπιστολή. Cap.1.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ ἰησοῦ Χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν ἀδιαλείπτως, μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. εἰδότες ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ πνεύματι ἁγίῳ καὶ ~~ἐν~~ πληροφορίᾳ πολλῇ καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι᾽ ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἀχαΐᾳ. ἀφ᾽ ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑ-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Thessalonicenses prima. Cap.1.

Paulus et siluanus et timotheus ecclesie thessalonicensium in deo patre nostro et domino iesu christo: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis: memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione: memores operis fidei vestre et laboris et charitatis et sustinentie spei domini nostri iesu christi ante deum et patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram: quia euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum: sed et in virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa: sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini: excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti: ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in macedonia et in achaia. A vobis enim diffamatus est sermo domini: non solum in macedonia et in achaia: sed in omni loco fides vestra que est

A

B

C

μώμ/η πρὸς/Τὸμ θεὸμ ἐξελήλυθεμ, ὥστε μὴ χρείαμ ἔχειμ ἡμᾶς λαλεῖμ τι. αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶμ ἀπαγγέλλουσιμ ὁποίαμ εἴσολομ ἔσχομεμ πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς/Τὸμ θεὸμ ἀπὸ/Τῶμ ειλώλωμ, λουλεύειμ θεῷ ζῶμτι καὶ ἀληθιμῷ, καὶ ἀμαμέμειμ/Τὸμ υἱὸμ αὐτοῦ ἐκ/Τῶμ οὐραμῶμ, ὃμ ἤγειρεμ ἐκ μεκρῶμ ἰησοῦμ/Τὸμ ῥυόμεμομ ἡμᾶς ἀπὸ/Τῆς ὀργῆς/Τῆς ἐρχομέμης. Cap.2.

Αὐτοὶ γὰρ οἴλατε ἀλελφοὶ/Τὴμ εἴσολομ ἡμῶμ/Τὴμ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κεμὴ γέγομεμ, ἀλλὰ προπαθόμτες καὶ ὑβρισθέμτες καθὼς οἴλατε ἐμ φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐμ/Τῷ θεῷ ἡμῶμ λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς/Τὸ εὐαγγέλιομ/Τοῦ θεοῦ ἐμ πολλῷ ἀγῶμι. ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶμ οὐκ ἐκ πλάμης οὐλὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐμ λόλῳ, ἀλλὰ καθὼς λελοκιμάσμεθα ὑπὸ/Τοῦ θεοῦ πιστευθῆμαι/Τὸ εὐαγγέλιομ, οὕτως λαλοῦμεμ οὐχ ὡς ἀμθρώποις ἀρέσκομτες, ἀλλὰ/Τῷ θεῷ/Τῷ λοκιμάζομτι/Τὰς καρλίας ἡμῶμ. οὔτε γάρ ποτὲ ἐμ λόγῳ κολακείας ἐγεμήθημεμ καθὼς οἴλατε, οὔτε ἐμ προφάσει πλεομεξίας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦμτες ἐξ ἀμθρώπωμ λόξαμ, οὔτε ἀφ' ὑμῶμ οὔτε ἀπὸ ἄλλωμ, λυμάμεμοι ἐμ βάρει εἶμαι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι. ἀλλ' ἐγεμήθημεμ ἤπιοι ἐμ μέσῳ ὑμῶμ, ὡς ἂμ τροφὸς θάλπῃ/Τὰ ἑαυτῆς τέκμα, οὕτως ἱμειρόμεμοι ὑμῶμ εὐλοκοῦμεμ μεταλοῦμαι ὑμῖμ οὐ μόμομ/Τὸ εὐαγγέλιομ/Τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ/Τὰς ἑαυτῶμ ψυχάς, λιότι ἀγαπητοὶ ἡμῶμ γεγέμησθε. μμημομεύετε γὰρ ἀλελφοὶ/Τὸμ κόπομ ἡμῶμ καὶ/Τὸμ μόχθομ, μυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμεμοι πρὸς/Τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τιμὰ ὑμῶμ, ἐκηρύξαμεμ εἰς ὑμᾶς/Τὸ εὐαγγέλιομ/Τοῦ θεοῦ. ὑμεῖς μάρτυρες καὶ/ὁ θεὸς ὡς ὁσίως καὶ λικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖμ/Τοῖς πιστεύουσιμ ἐγεμήθημεμ, καθάπερ οἴλατε ὡς ἕμα ἕκαστομ ὑμῶμ ὡς πατὴρ τέκμα ἑαυτοῦ παρακαλοῦμτες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμεμοι, καὶ μαρτυρόμεμοι εἰς/Τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως/Τοῦ θεοῦ/Τοῦ καλοῦμτος ὑμᾶς εἰς/Τὴμ ἑαυτοῦ βασιλείαμ καὶ λόξαμ. λιατοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεμ/Τῷ θεῷ ἀλιαλείπτως, ὅτι παραλαβόμτες λόγομ ἀκοῆς παρ' ἡμῶμ/Τοῦ θεοῦ ἐλέξασθε οὐ λόγομ ἀμθρώπωμ ἀλλὰ καθώς ἐστιμ ἀληθῶς λόγομ θεοῦ, ὃς καὶ ἐμεργεῖται ἐμ ὑμῖμ/Τοῖς πιστεύουσιμ. ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγεμήθητε ἀλελφοὶ/Τῶμ ἐκκλησιῶμ/Τοῦ θεοῦ/Τῶμ οὐσῶμ ἐμ/Τῇ ἰουλαίᾳ ἐμ χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι/Τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ/Τῶμ ἰλίωμ συμφυλετῶμ, καθὼς καὶ

ad deum profecta est: ita vt non sit nobis necesse quicq̃ loq. Ipsi enim de nobis annũciãt q̃lẽ itroitũ habuerimus ad vos: ⁊ quomodo conuersi estis ad deum a simulacris: seruire deo viuo ⁊ vero: ⁊ expectare filium eius de celis quem suscitauit ex mortuis iesũ: q̃ eripuit nos ab ira ventura. Cap.2.

Nã ⁊ ipsi scitis frẽs introitũ nostrũ ad vos: q2 non inanis fuit: sz añ passi multa ⁊ ɔtumelijs affecti sicut scitis i philippis: fiduciã habuim⁹ in deo nostro loqui ad vos euangeliũ dei in multa sollicitudine. Exhortatio eñ nr̃a nõ de errore: neq3 de immũditia neq3 in dolo: sed sicut pbati sum⁹ a deo vt crederetur nobis euangeliũ: ita loquimur: non quasi hominibus placentes: sed deo qui probat corda nostra. Neq3 enĩ aliqñ fuim⁹ in sermone adulationis sicut scitis: neq3 in occasione auaritie: de⁹ testis ẽ: nec q̃rentes ab hominibus gloriã: neq3 a vobis neq3 ab alijs: cũ possemus vobis oneri eẽ vt christi apli. Sz facti sum⁹ paruuli in medio vestrũ: tãq̃3 si nutrix foueat filios suos: ita ɔsiderãtes vos cupide volebam⁹ tradere vobis non solum euangelium dei: sed etiã animas nostrãs: quoniã charissimi nobis facti estis. Memores eñ estis frẽs laboris nostri ⁊ fatigationis: nocte ⁊ die operantes ne quẽ vestrũ grauaremus: p̃dicauim⁹ in vobis euangelium dei. Vos testes estis ⁊ deus: q̃3 sancte ⁊ iuste ⁊ sine querela vobis qui credidistis affuim⁹: sicut scitis qualr̃ vnũquẽq3 vr̃3 sicut pater filios suos deprecantes vos et consolantes: testificati sum⁹ vt ambularetis digne deo qui vocauit vos in suum regnum ⁊ gloriam. Ideo ⁊ nos grãs agim⁹ deo sine intermissiõe: qm̃ cum accepissetis a nobis verbũ audit⁹ dei: accepistis illõ nõ vt verbũ hoĩu3 sicut est vere verbum dei: qui opaṫ in vobis q̃ credidistis. Vos enĩ imitatores facti estis frẽs ecclesiarũ dei q̃ sunt in iudea in xp̃o iesu: q2 eadẽ passi estis ⁊ vos a contribulibus vestris: sicut ⁊

αὐτοὶ ὑπὸ/Τῶμ ἰουλαίωμ/Τῶμ καὶ/Τὸμ κύριομ ἀποκτειμάμτωμ ἰησοῦμ καὶ/Τοὺς ἰλίους προφήτας καὶ ἡμᾶς ἐκλιωξάμτωμ, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόμτωμ, καὶ πᾶσιμ ἀμθρώποις ἐμαμτίωμ, κωλυόμτωμ ἡμᾶς/Τοῖς ἔθμεσι λαλῆσαι ἵμα σωθῶσιμ, εἰς/Τὸ ἀμαπληρῶσαι αὐτῶμ/Τὰς ἁμαρτίας πάμτοτε. ἔφθασε λὲ ἐπ' αὐτοὺς/ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς λὲ ἀλελφοὶ ἀπορφαμισθέμτες ἀφ' ὑμῶμ πρὸς καιρὸμ ὥρας προσώπῳ οὐ καρλίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουλάσαμεμ/Τὸ πρόσωπομ ὑμῶμ ἰλεῖμ ἐμ πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, λιὸ ἠθελήσαμεμ ἐλθεῖμ πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲμ παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ λίς, καὶ ἐμέκοψεμ ἡμᾶς/ὁ σαταμᾶς. τίς γὰρ ἡμῶμ ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφαμος καυχήσεως. ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεμ/Τοῦ κυρίου ἡμῶμ ἰησοῦ χριστοῦ ἐμ/Τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ. ὑμεῖς γάρ ἐστε/ἡ λόξα ἡμῶμ καὶ χαρά. Cap.3.

Διὸ μηκέτι στέγομτες, εὐλοκήσαμεμ καταλειφθῆμαι ἐμ ἀθήμαις μόμοι, καὶ ἐπέμψαμεμ τιμόθεομ/Τὸμ ἀλελφὸμ ἡμῶμ καὶ λιάκομομ/Τοῦ θεοῦ καὶ συμεργὸμ ἡμῶμ ἐμ/Τῷ εὐαγγελίῳ/Τοῦ χριστοῦ, εἰς/Τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ/Τῆς πίστεως ὑμῶμ/Τὸ μηλέμα σαίμεσθαι ἐμ/Ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴλατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεμ, προελέγομεμ ὑμῖμ, ὅτι μέλλομεμ θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγέμετο καὶ οἴλατε. λιατοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγωμ ἔπεμψα εἰς/Τὸ γμῶμαι/Τὴμ πίστιμ ὑμῶμ, μήπως ἐπείρασεμ ὑμᾶς/ὁ πειράζωμ, καὶ εἰς κεμὸμ γέμηται/ὁ κόπος ἡμῶμ. ἄρτι λὲ ἐλθόμτος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶμ, καὶ εὐαγγελισαμέμου ἡμῖμ/Τὴμ πίστιμ καὶ/Τὴμ ἀγάπημ ὑμῶμ, καὶ ὅτι ἔχετε μμείαμ ἡμῶμ ἀγαθὴμ, πάμτοτε ἐπιποθοῦμτες ἡμᾶς ἰλεῖμ, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς λιατοῦτο παρεκλήθημεμ ἀλελφοὶ ἐφ' ὑμῖμ ἐπὶ πάσῃ/Τῇ θλίψει καὶ ἀμάγκῃ ἡμῶμ, λιὰ/Τῆς ὑμῶμ πίστεως, ὅτι μῦμ ζῶμεμ ἐὰμ ὑμεῖς στήκητε ἐμ κυρίῳ. τίμα γὰρ εὐχαριστίαμ λυμάμεθα/Τῷ θεῷ ἀμταπολοῦμαι περὶ ὑμῶμ, ἐπὶ πάσῃ/Τῇ χαρᾷ ἧ χαίρομεμ λι' ὑμᾶς ἔμπροσθεμ/Τοῦ θεοῦ ἡμῶμ, μυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ λεόμεμοι, εἰς/Τὸ ἰλεῖμ ὑμῶμ/Τὸ πρόσωπομ, καὶ καταρτίσαι/Τὰ ὑστερήματα/Τῆς πίστεως ὑμῶμ. αὐτὸς λὲ/ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶμ καὶ/ὁ κύριος ἡμῶμ ἰησοῦς χριστὸς κατευθύμαι/Τὴμ ὁλὸμ ἡμῶμ πρὸς ὑμᾶς. ὑμᾶς λὲ/ὁ κύριος πλεομάσαι, καὶ περισσεῦσαι/Τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάμτας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς/Τὸ στη

ipsi a iudeis qui et dominum occiderunt iesum ⁊ pphetas ⁊ nos persecuti sunt: ⁊ deo nõ placẽt: ⁊ oib⁹ hoibus aduersantur: prohibentes nos gentibus loqui vt salui fiãt: vt ipleãt peccata sua sp. Peruenit eñi ira dei sup illos vsq3 in finẽ. Nos aũt fratres desolati a vobis ad tempus hore aspectu nõ corde: abũdãti⁹ festinauim⁹ faciem vestram videre cum multo desiderio: qm̃ voluim⁹ venire ad vos: ego q̃dẽ paulus ⁊ semel ⁊ iterũ: sz ipediuit nos sathanas. Que ẽ nr̃a spes aut gaudiũ aut corona glorie? Nõne vos ante dñ3 nostrum iesum christum in aduentu eius? Vos eñ estis gloria nostra ⁊ gaudiũ. Cap.3.

Propter qd̃ nõ sustinẽtes ãpli⁹: placuit nobis remanere athenis solis: ⁊ misim⁹ timotheũ fratrẽ nostrũ ⁊ ministrum dei in euangelio christi: ad confirmandos vos ⁊ exhortandos pro fide vr̃a: vt nemo moueatur i tribulatõib⁹ istis. Ipsi enim scitis q̃ in hoc positi sum⁹. Nã ⁊ cũ apd̃ vos essemus p̃dicabam⁹ vobis passuros nos tribulatiões: sicut ⁊ factũ ẽ ⁊ scitis. Propterea ⁊ ego amplius non sustinẽs misi ad cognoscẽdũ fidẽ vestrã: ne forte tẽptauerit vos is q̃ tẽptat: ⁊ inanis fiat labor noster. Nũc autẽ veniẽte timotheo ad nos a vobis ⁊ annunciante nobis fidẽ ⁊ charitatẽ vestrã: ⁊ q2 memoriam nr̃i habetis bonã: semper desiderantes nos videre: sicut ⁊ nos quoq3 vos: ideo cõsolati sumus fratres in vobis in oĩ necessitate ⁊ tribulatione nostra per fidem vestrã: qm̃ nunc viuimus si vos statis in dño. Quã enim grãru3 actionẽ possum⁹ deo retribuere pro vobis: in oĩ gaudio quo gaudemus pp̃ vos ante deu3 nostru3: nocte ac die abundantius orantes vt videamus faciẽ vestrã: ⁊ cõpleamus ea que desũt fidei vestre. Ipse autem deus ⁊ pater noster ⁊ dominus iesus xp̃s dirigat viam nostram ad vos. Vos aũt dñs multiplicet: ⁊ abũdare faciat charitate3 vestrã in inuicẽ ⁊ in oẽs: quẽadmodũ ⁊ nos i vob ad ɔfirmãda

ρίξαι υμών τας καρδίας αμέμπτους εν αγιωσύνη έμπροσθεν του θεού και πατρός ημών, εν τη παρουσία του κυρίου ημών ιησού χριστού μετά πάντων των αγίων αυτού.

Cap.4.

Το λοιπόν ουν αδελφοί ερωτώμεν υμάς και παρακαλούμεν εν κυρίω ιησού, καθως παρελάβετε παρ ημών το πως δει υμάς περιπατείν και αρέσκειν θεώ, ίνα περισσεύητε μάλλον. οίδατε γαρ τίνας παραγγελίας εδώκαμεν υμίν διά του κυρίου ιησού. τούτο γαρ εστί θελημα του θεού ο αγιασμός υμών, απέχεσθαι υμάς από της πορνειας, ειδέναι έκαστον υμών το εαυτού σκεύος κτάσθαι εν αγιασμώ και τιμη, μη εν πάθει επιθυμίας, καθάπερ και τα έθνη τα μη ειδότα τον θεόν. το μη υπερβαίνειν και πλεονεκτείν εν τω πράγματι τον αδελφόν αυτου, διότι έκδικος ο κύριος περί πάντων τούτων, καθώς και προείπομεν ημίν και διεμαρτυράμεθα. ου γαρ εκάλεσεν ημάς ο θεός επί ακαθαρσία, αλλ εν αγιασμώ. τοιγαρούν ο αθετων, ουκ άνθρωπον αθετεί, αλλά τον θεόν τον και δόντα το πνεύμα αυτού το άγιον εις ημάς. περί δε της φιλαδελφίας ου χρειαν έχετε γράφειν υμίν, αυτοί γαρ υμείς θεοδίδακτοι εστέ, εις το αγαπάν αλλήλους. και γαρ ποιείτε αυτό εις πάντας τους αδελφούς τους εν όλη τη μακεδονια. παρακαλούμεν δε υμάς αδελφοί, περισσεύειν μάλλον και φιλοτιμείσθαι ησυχάζειν, και πράσσειν τα ίδια, και εργάζεσθαι ταις ιδίαις χερσίν υμών καθώς υμίν παρηγγείλαμεν ίνα περιπατείτε ευσχημόνως προς τους έξω, και μηδενός χρείαν έχητε. ου θέλομεν δε υμάς αγνοείν αδελφοί περί των κεκοιμημένων, ίνα μη λυπήσθε καθως και οι λοιποί οι μη έχοντες ελπίδα. ει γαρ πιστεύομεν ότι ιησούς απέθανε και ανέστη, ούτω και ο θεός τους κοιμηθέντας διά του ιησού άξει συν αυτώ. τούτο γαρ υμίν λέγομεν εν λόγω κυρίου, ότι ημείς οι ζώντες οι περιλειπόμενοι εις την παρουσίαν του κυρίου, ου μη φθάσωμεν τους κοιμηθέντας. ότι αυτός ο κύριος εν κελεύσματι εν φωνή αρχαγγέλου, και εν σάλπιγγι θεού καταβήσεται απ ουρανού, και οι νεκροί εν χριστώ αναστήσονται πρώτον. έπειτα ημείς οι ζώντες οι περιλειπόμενοι άμα συν αυτοίς αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν του κυρίου εις αέρα, και ούτω πάντοτε συν κυρίω εσόμεθα. ώστε παρακαλείτε αλλήλους εν τοις λόγοις τούτοις.

Cap.5.

corda vestra sine querela in sanctitate ante deum ⁊ patrem nostrū: in aduentu domini nostri iesu christi cum oībus sanctis eius. Amen.

Cap.4.

De cetero ergo frēs rogamus vos ⁊ obsecramꝰ in dño iesu: vt quēadmodū accepistis a nobis quō oporteat vos ābulare ⁊ placere deo: sic ⁊ ābuletis vt abūdetis magis. Scitis eī q̄ p̄cepta dederim vobis per dñz iesum. A

Hec est enim voluntas dei scīficatio vestra: vt abstineatis vos a fornicatiōe: vt sciat vnusq̄sq3 vr̄z vas suū possidere ī scīficatiōe ⁊ honore: nō ī passiōe desiderij: sicut ⁊ gētes B q̄ ignorāt deū. Et ne q̄s supgrediat̄ neq3 circūueniat ī negocio frēm suū: q̄m vindex est dñs de his omnibꝰ: sicut p̄dirimꝰ vobis ⁊ testificati sumꝰ. Non enim vocauit nos deus in imūditiā: s3 in scīficationem. Itaq3 qui hec spernit: non hoiez spernit: sed deum: qui etiam dedit spiritum suum scīūz in nobis. De charitate aūt fraternitatis nō necesse habuimꝰ scribere vobis. Ipsi eī vos a deo didicistis: vt diligatis inuicē. Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa macedonia. C

Rogamꝰ aūt vos fratres vt abundetis magis ⁊ operā detis vt quieti sitis: ⁊ vt vestrū negociū agatis: ⁊ operemini manibus vestris sicut p̄cipimꝰ vobis: ⁊ vt honeste ambuletis ad eos q̄ foris sūt: ⁊ nulliꝰ aliq̄d desiderꝰ. Nolumꝰ aūt vos ignorare frēs de dormientibus: vt non contristemini sicut et ceteri q̄ spez nō hn̄t. Si enim credimꝰ q̄ iesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ deus eos q̄ dormierunt per iesum adducet cū eo. Hoc enī3 vobis dicimꝰ in verbo dñi: q2 nos q̄ viuimꝰ: q̄ residui sumꝰ in aduētu dñi: nō p̄ueniemꝰ eos q̄ dormierūt. Q̄m ipse dominꝰ in iussu ⁊ in voce archangeli: ⁊ in tuba dei descendet de celo: ⁊ mortui q̄ ī xp̄o sūt resurgent primi. Deinde nos qui viuimus q̄ relinq̄mur simul rapiemur cū illis in nubibus obuiam christo in aera: ⁊ sic semper cum dño erimus. D

Itaq3 consolamini inuicem in verbis istis.

Cap.5.

Roma.12.a
Ephe.5.c.

Joh.15.c.
1.Cor.4.d
Ephe.5.a.
Phili.5.c.
1.Joh.4.c.

Περί δε των χρόνων και των καιρών αδελφοί ου χρείαν έχετε υμίν γράφεσθαι. αυτοί γαρ ακριβώς οίδατε, ότι η ημέρα κυρίου ως κλέπτης εν νυκτί ούτως έρχεται. όταν γαρ λέγωσιν ειρήνη και ασφάλεια, τότε αιφνίδιος αυτοίς εφίσταται όλεθρος, ώσπερ η ωδίν τη εν γαστρί εχούση, και ου μη εκφύγωσιν. υμείς δε αδελφοί ουκ εστέ εν σκότει, ίνα η ημέρα υμάς ως κλέπτης καταλάβη. πάντες υμείς υιοί φωτός εστέ και υιοί ημερας, ουκ εσμέν νυκτός ουδέ σκότους. άρα ουν μη καθεύδωμεν ως και οι λοιποί, αλλά γρηγορώμεν και νήφωμεν. οι γαρ καθεύδοντες, νυκτός καθεύδουσι, και οι μεθυσκόμενοι, νυκτός μεθύουσιν. ημείς δε ημερας όντες υιοί νήφωμεν, ενδυσάμενοι θώρακα πίστεως και αγάπης και περικεφαλαίαν ελπίδα σωτηρίας. ότι ουκ έθετο ημάς ο θεός εις οργήν, αλλ εις περιποίησιν σωτηρίας, διά του κυρίου ημών ιησού χριστού του αποθανόντος υπέρ ημών, ίνα είτε γρηγορώμεν, είτε καθεύδωμεν, άμα σύν αυτω ζήσωμεν. διό παρακαλείτε αλλήλους και οικοδομείτε εις τον ένα, καθώς και ποιείτε. ερωτώμεν δε υμάς αδελφοί ειδέναι τους κοπιώντας εν υμίν και προϊσταμένους υμών εν κυρίω και νουθετουντας υμάς, και ηγείσθαι αυτούς υπέρ εκπερισσού εν αγάπη διά το έργον αυτών, ειρηνεύετε εν εαυτοίς. παρακαλούμεν δε υμας αδελφοί νουθετείτε τους ατάκτους, παραμυθείσθε τους ολιγοψύχους, αντέχεσθε των ασθενών, μακροθυμείτε προς πάντας. οράτε μήτις κακόν αντί κακού τινί αποδώ, αλλά πάντοτε το αγαθόν διώκετε και εις αλλήλους και εις πάντας. πάντοτε χαίρετε, αδιαλείπτως προσεύχεσθε, εν παντί ευχαριστείτε. τούτο γαρ θελημα θεού εν χριστώ ιησού εις υμάς. το πνεύμα μη σβέννυτε, προφητείας μη εξουθενείτε. πάντα δοκιμάζοντες το καλόν κατέχετε. από παντός είδους πονηρού απέχεσθε. αυτός δε ο θεός της ειρήνης αγιάσαι υμάς ολοτελείς, και ολόκληρον υμών το πνεύμα και η ψυχή και το σώμα αμέμπτως εν τη παρουσία του κυρίου ημών ιησού χριστού τηρηθείη. πιστός ο καλών υμάς, ος και ποιήσει την ελπίδα υμών βεβαίαν. αδελφοί προσεύχεσθε περί ημών. ασπάσασθε τους αδελφούς πάντας εν φιλήματι αγίω. ορκίζω υμάς τον κύριον, αναγνωσθήναι την επιστολήν πάσι τοις αγίοις αδελφοίς. η χάρις του κυρίου ημών ιησού χριστου μεθ υμών. αμήν.

De tpībus aūt ⁊ momētis frēs nō indigetis vt scribamus vobis. Ipsi eī diligēter scitis q2 dies dñi sicut fur in nocte ita veniet. A Cū eni dixerit pax ⁊ securitas: tunc repentinꝰ eis supueniet interitus: sicut dolor in vtero habentis: ⁊ non effugient. Vos autez frēs non estis in tenebris: vt vos dies ille tāq3 fur cōprehēdat. Oēs ei vos filij lucis estis ⁊ filij diei: nō sumus noctis neq3 tenebrarū. Igit̄ nō dormiamꝰ sicut ⁊ ceteri: s3 vigilemus ⁊ sobrij simꝰ. Qui ei dormiunt: nocte dormiūt: ⁊ qui ebrij sunt nocte ebrij sūt. Nos āt qui diei sumus sobrij simus: induti loricam fidei ⁊ charitatis ⁊ galeam spem salutis. Q̄m nō posuit nos deꝰ in irā: sed in acquisitionem salutis per dñm nr̄m iesum xp̄z: qui mortuus est p̄ nobis: vt siue vigilemꝰ siue dormiamꝰ: siꝰ cū illo viuamꝰ. Propter qd̄ cōsolamini inuicem ⁊ edificate alterutrum: sicut ⁊ facitis. B Rogamꝰ āt vos frēs vt noueritis eos q̄ laborāt iter vos ⁊ p̄sunt vobis in dño ⁊ monent vos: vt habeatis illos abūdātiꝰ in charitate propter opus illorū: et pacē habete cū eis. C Rogamꝰ aūt vos fratres corripite inquietos: consolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patiētes estote ad omnes. Videte ne q̄s malū p̄ malo alicui reddat: sed sp̄ qd̄ bonum est sectamini inuicem ⁊ in omnes. Semper gaudete: sine itermissione orate: in oībꝰ gr̄as agite. Hec est eī volūtas dei in xp̄o iesu in oibus vobis. Spiritum nolite extiguere. p̄phetias nolite sp̄nere. D Oia aūt p̄bate: qd̄ bonū est tenete. Ab oī specie mala abstinete vos. Ipse aūt deus pacis sanctificet vos per oia: vt integer spiritus vester et anima ⁊ corpus sine q̄rela in aduentu domini nostri iesu christi seruetur. Fidelis ē qui vocauit vos: q̄ ⁊ fāciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos p̄ dominuz: vt legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri iesu christi vobiscuz. Amen.

Ro.13.d.
Apo.3.a.
2.Pe.3.c.

Esa.59.d.
Ephe.6.c.

Eccle.18.c.
Luce.18.a

AA

Τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Thessalonicenses prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Ad thessalonicenses secūdā scribit ep̄laꝫ apostolus: & notū facit eis de tpibus nouissimis: & de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolā ab athenis per titū diaconē & onesimū acolythū.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐπιστολή. Cap.i.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ᾽ ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ μετ᾽ ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεόν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Cap.2.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ᾽ αὐτόν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοός, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι᾽ ἐπιστολῆς ὡς δι᾽ ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ. μήτις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ

Incipit epistola btī pauli apostoli ad thessalonicenses secunda. Cap.i.

Paulus & siluanus & timotheus: ecclesie thessalonicēsiū in deo pr̄e nostro & dn̄o iesu xp̄o. Gratia vobis & pax a deo patre nostro & domino iesu xp̄o. Gratias agere debemus semper deo pro vobis fratres: ita vt dignū ē: qm̄ supercrescit fides vestra: & abundat charitas vniuscuiusqꝫ oium B vestrum in inuicem: ita vt & nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia vestra & fide in omnibus psecutionibus vestris & tribulatiōib⁹ q̄s sustinetis i exēplū iusti iudicij dei: vt digni habeamini regno dei: pro quo & patimini: C si tn̄ iustum est apud deum retribuere retributionē his q vos tribulāt: & vobis q tribulamini requiē nobiscū: in reuelatiōe dn̄i iesu de celo cum angelis virtutis eius: in flāma ignis dantis vīdictam his qui non nouerunt deū: & qui non obediūt euāgelio dn̄i nostri iesu christi. Qui penas dabūt in interitu eternas a facie domini & a gloria D virtutis eius: cū venerit glorificari in sctīs suis: & ammirabilis fieri in oīb⁹ q crediderūt: qꝛ creditū est testimoniū nostrum super vos in die illo. In quo etiaꝫ oramus sp̄ pro vobis: vt dignet vos vocatione sua deus: & ipleat oēm voluntateꝫ bonitatis sue: & opus fidei in virtute: vt clarificetur nomen domini nostri iesu christi in vobis: & vos in illo: secundū grāꝫ dei nostri & dn̄i iesu christi. Ca.2.

Rogamus autem vos fratres A per aduentum domini nostri iesu christi & nostre congregatōis in ipsū: vt non cito moueamini a vestro sensu: neqꝫ terreamini neqꝫ p spūꝫ neqꝫ p sermonē: neqꝫ per ep̄laꝫ tanq̄ p nos missaꝫ: quasi instet dies dn̄i. Ne quis seducat vos vllo modo. Quoniam nisi

Mat.24.a
Mar.13.b.

ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν. καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ᾽ ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ᾽ εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ᾽ ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι᾽ ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ὑμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Cap.3.

Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ᾽ ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν

venerit dissēsio p̄mū: & reuelatus fuerit homo peccati: filius perditionis: qui aduersatur & extollitur supra oē qd dr̄ deus aut qd colit: ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanq̄ sit deus. B Nō retinetis q cū adhuc eēm apd vos hec dicebā vobis. Et nūc qd dtineat scitis: vt reueletur in suo tpe. Nā mysteriū iam operat iniqtatis: tm̄ vt q tenet nūc: teneat donec de medio fiat. Et tūc reuelabit ille iniqu⁹ quē dn̄s iesus interficiet spiritu oris sui: & destruet illustratiōe aduēt⁹ sui: eū cuius est aduentus sm̄ operationem sathane: C in oī virtute & signis & prodigijs mēdacibus & in oī seductiōe iniquitatis his qui pereunt: eo q charitatem veritatis nō receperūt vt salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris: vt credant mēdacio: vt iudicēt oēs q nō crediderunt veritati: sed consenserunt iniquitati. Nos āt debemus grās agere deo sp̄ pro vobis fratres dilecti a deo: quod elegerit vos deus D p̄mitias i salutē: in sanctificatiōe spūs & in fide veritatis: in quā & vocauit vos per euangeliū nostrū in acquisitione glorie domini nostri iesu christi. Itaqꝫ fratres state & tenete traditiōes quas didicistis: siue per sermonē siue per ep̄laꝫ nostrā. Ipse āt dn̄s noster iesus christus & deus & pater noster qui dilexit vos: & dedit ꝯsolationē eternā & spem bonam in gratia: exhortet corda vestra & confirmet in omni opere & sermone bono. Cap.3.

De cetero fratres orate pro nobis: A vt sermo dei currat & clarificetur: sicut & apud vos: & vt liberemur ab importunis & malis hoibus. Nō eni oim est fides. Fidelis autem deus est qui ꝯfirmabit vos & custodiet a malo. Confidimus āt de vobis frēs in dn̄o: qm̄ q̄cūqꝫ p̄cipimus & facitis & facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate dei & patientia christi. Denunciamus autem B vobis fratres in nomine domini nostri

Luce.21.b.
Ephe.5.b
1.Cor.3.b
Colo.2.d.
Esa.11.a.

ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ᾽ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ᾽ ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ. καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

iesu xpi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate: et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes: ne quem vestrum grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos: hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari: nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete: nihil operantes: sed curiose agentes. His autem qui eiusmodi sunt denunciamus et obsecramus in domino iesu christo: vt cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obedierit verbo nostro: per epistolam hunc notate: et non commisceamini cum illo: vt confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare: sed corripite vt fratrem. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

1. Cor. 4. b
C
Galat. 6. b
D

Incipit argumentum in epistolam ad Timotheum primam.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconij et omnis ecclesiastice discipline: scribens ei a laodicia per tychicum diaconem.
Explicit argumentum.

ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ᾽ ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως

Incipit epistola beati pauli ad timotheum prima. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi secundum imperium dei saluatoris nostri et christi iesu spei nostre: timotheo dilecto filio in fide. Gratia et misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Sicut rogaui te vt remaneres ephesi cum irem in macedoniam: vt denunciares quibusdam ne aliter docerent: neque intenderent fabulis et genealogijs interminatis: que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti est charitas de corde puro: et conscientia bona: et fide

A
B

ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ, ἀλλὰ διατοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ᾽ αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον τιμόθεε κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Cap. 2.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ οὐ ψεύδομαι,

non ficta. A quibus quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium: volentes esse legis doctores non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex si quis ea legitime vtatur: scientes hoc quia lex iusto non est posita sed iniustis et non subditis: impijs et peccatoribus: sceleratis et contaminatis: patricidis et matricidis homicidis: fornicarijs: masculorum concubitoribus: plagiarijs: mendacibus et periuris: et si quid aliud sane doctrine aduersatur: que est secundum euangelium glorie beati dei: quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortauit in christo iesu domino nostro: quia fidelem me existimauit ponens in ministerio: qui prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus: sed misericordiam consecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in christo iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet christus iesus omnem patientiam: ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali inuisibili soli deo honor et gloria: in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi fili timothee secundum precedentes in te prophetias: vt milites in illis bonam militiam: habens fidem et bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt: ex quibus est hymeneus et alexander quos tradidi satane: vt discant non blasphemare. Cap. 2.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes: orationes: postulationes: gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram saluatore nostro deo: qui omnes homines vult saluos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim deus: vnus et mediator dei et hominum homo christus iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius testimonium temporibus suis confirmatum est: in quo positus sum ego predicator et apostolus. Veritatem dico non mentior

Roma. 5. c.
Gala. 4. c.
1. Cor. 6. c.
C
D
A
B

διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.
βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας
ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖ-
ρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύ-
τως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμί-
ῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, κοσμεῖν ἑ-
αυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἀργυρίῳ ἢ χρυ-
σῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,
ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις
θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυ-
χίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ
δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεν-
τεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ
πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὕα, καὶ ἀδὰμ οὐκ
ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παρα-
βάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογο-
νίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ
ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. Cap. 3.
Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται
καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπί-
σκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς
ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλό-
ξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκ-
την, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον,
ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊ-
στάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ
πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴ-
κου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θε-
οῦ ἐπιμελήσεται. μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυ-
φωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ
δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ
τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ
καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσ-
αύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολ-
λῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας
τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνει-
δήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶ-
τον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.
γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους,
νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔ-
στωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων κα-
λῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ
γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς
καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παρρη-
σίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτα
σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχι-
ον, ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν
οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλη-
σία θεοῦ ζῶντος στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς
ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ
τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώ-
θη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγ-
γέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσ-

doctor gentium in fide ⁊ veritate.
Volo ergo viros orare
in omni loco: levantes puras manus
sine ira ⁊ disceptatione. Similiter C
⁊ mulieres in habitu ornato
cum verecūdia ⁊ sobrietate: ornantes se
non in tortis crinibus aut auro
aut margaritis vel veste preciosa:
sed ꝙ decet mulieres promittentes
pietatē per opa bona. Mulier in silen-
tio discat cū oī subiectiõe. Docere autē D
mulieri non permitto neqꝫ dominari in
viruꝫ: sed eē in silentio. Adam enim
pm⁹ format⁹ ē: deide eua: ⁊ adaꝫ nõ
ē seduct⁹: mulier āt seducta in pvarica-
tiõe fuit. Saluabit aūt p filioꝝ gnatio-
nē: si pmāserint in fide ⁊ dilectiõe ⁊
sctificatione cum sobrietate. Cap. 3.
Fidelis sermo. Si qs epatū deside- A
rat: bonū op⁹ desiderat. Opꝫ enim Ad Titum 1. b.
epm irreprehēsibilem eē: vnius vxoris
virū: sobriū: ornatū: prudētē: pudicū: ho-
spitalē: doctorē: nõ vinolētū: nõ pcusso-
rē: sed modestum: non litigiosum:
nõ cupidū: sꝫ sue domui bn̄ prepositū:
filios habentem subditos cum
omni castitate. Si quis aūt domui sue B
preesse nescit: quõ ecclesie dei
diligētiā hēbit? Nõ neophytū: ne i sup-
biā elat⁹ in iudiciū icidat diaboli. Opꝫ
āt ⁊ illū testimoniū hre bonū ab his q
foris sūt: vt nõ in opprobriū incidat
⁊ i laqueū diaboli. Diacones similiter
pudicos: nõ bilingues: nõ multo vino
deditos: nõ turpe lucrū sectātes: hn̄tes
mysteriū fidei in cõscientia C
pura. Et hi autem probentur primū: ⁊ 1. Cor. 4. a. 2. Cor. 6. a. et 2. c.
sic ministrent nullum crimen hn̄tes.
Mulieres silr pudicas: nõ detrahētes:
sobrias: fideles in oib⁹. Diacones sint
vni⁹ vxoris viri: qui filijs suis bene
presint ⁊ suis domibus.
q ei bn̄ ministrauerint: gradū bonū sibi
acquirent: ⁊ multam fiduciam D
in fide q ē in xp̄o iesu. Hec tibi scribo
fili timothee sperās me venire ad te cito:
si āt tardauero: vt scias quõ oporte-
at te in domo dei ꝯuersari: q est ecclesia
dei viui columna ⁊ firmamentum
veritatis. Et manifeste magnum est
pietatis sacramentū: quod manifestū est
i carne: iustificatū ē i spū: appuit ange-
lis: pdicatū ē gētib⁹: creditū ē i mūdo:

μῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ. Cap. 4.
Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέ-
ροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πί-
στεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ
διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν ὑποκρίσει ψευ-
δολόγων κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνεί-
δησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρω-
μάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν
μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνω-
κόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ κα-
λόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστί-
ας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λό-
γου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμε-
νος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος χρι-
στοῦ ἰησοῦ, ἐκτρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς
πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ πα-
ρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώ-
δεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν
πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασί-
α πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος. ἡ δὲ εὐσέ-
βεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγε-
λίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλού-
σης. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς
ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνει-
διζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐσ-
τι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πι-
στῶν. παράγγελε ταῦτα καὶ δίδασκε. μη-
δείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ
τύπος γενοῦ τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀ-
ναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίσ-
τει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀ-
ναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.
μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη
σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χει-
ρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν
τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ
ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ,
ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σε-
αυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.
Cap. 5.
Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρα-
κάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελ-
φούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας
ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα
τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκ-
γονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον
οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς
προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπό-
δεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα
καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ
προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευ-
χαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα,
ζῶσα τέθνηκε. καὶ ταῦτα παράγγελε, ἵνα

assumptū est in gloria. Cap. 4.
Spūs āt manifeste dicit qꝛ i nouis- A
simis tpib⁹ discedēt quidā a fide: 1. Tim. 5. a. 2. Pe. 3. a.
attendentes spiritibus erroris ⁊
doctrinis demonioꝝ i hypocrisi: loqnti-
um mēdaciū ⁊ cauteriatā hn̄tiū suā ꝯsciaꝫ
prohibentiū nubere: abstinere a cibis
quos de⁹ creauit ad percipiendum
cū grāꝝ actiõe fidelib⁹ ⁊ his q cogno-
uerunt veritatē. Qr oīs creatura dei bo- B
na est: ⁊ nihil reijciendū qd cū grāꝝ ac-
tione pcipitur. Sctificat enī per verbū
dei ⁊ orationem. Hec proponens
fratribus bonus eris minister christi
iesu: enutrit⁹ verbis
fidei ⁊ bone doctrine: quā assecut⁹ es.
Ineptas autem ⁊ aniles 1. Tim. 1. d.
fabulas deuita. Exerce autem teipsum
ad pietatem. Nam corpalis exercitatio C
ad modicum vtilis est. Pietas autem
ad omnia vtilis est: promissionē
habens vite que nunc est ⁊ future.
Fidelis sermo ⁊ omni acceptione
dign⁹. In hoc ei laboram⁹ ⁊ maledici-
mur: qꝛ spam⁹ in deū viuū: qui est
saluator oīm hoim: maxime fidelium.
Precipe hec ⁊ doce. Nemo
adolescētiā tuā contemnat. Sed
exēplū esto fideliū: i vbo: in ꝯuersatio-
ne: in charitate: in fide: D
in castitate. Dū venio attēde lectioni
exhortationi ⁊ doctrine. Γ data est
Noli negligere gratiā que in te est: que
tibi p pphetiā cū impositione manuū
presbyterij. Hec meditare: in
his esto: vt profect⁹ tuus manifestus sit
oibus. Attende cīn tibi ⁊ doctrine:
insta in illis. Hoc eīm faciens ⁊ teipsū
saluum facies ⁊ eos qui te audiunt.
Cap. 5.
Seniorē ne increpaueris: sꝫ obsecra A
vt patrem: iuuenes vt fratres:
anus vt matres: iuuenculas
vt sorores in oī castitate. Viduas hono-
ra: q vere vidue sunt. Si q āt vidua fili-
os aut nepotes hꝫ: discat primū domū
suam regere: ⁊ mutuam vicē reddere
parentibus. Hoc enim acceptum est
coram deo. Que autem vere vidua est
⁊ desolata: sperauit in deū: ⁊
instat obsecrationibus ⁊ orationibus
nocte ⁊ die. Nam que in delitijs est:
viuens mortua est. Et hoc precipe: vt

ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δὲ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη γὰρ τινὲς ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἰ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή. βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοι εἰσί, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλα ἐστί, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

Cap.6.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἰ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προ-

irreprehẽsibiles sint. Si quis autẽ suorũ et maxime domesticorũ curã nõ hʒ: fidẽ negauit: ⁊ est īfideli deterior. Vidua eligatur non min9 sexaginta annorũ: que fuerit vni9 viri vxor: in opib9 bonis testimoniũ hñs: si filios educauit: si hospitio recepit: si sctõrũ pedes lauit: si tribulationẽ patiẽtib9 subministrauit: si oẽ op9 bonũ subsecuta ẽ. Adolescentiores autẽ viduas deuita. Cũ enĩ luxuriate fuerit in xpo nubere volũt: hñtes dãnationẽ quia primã fidẽ irritã fecerũt. Simul autẽ ⁊ ociose discũt circumire domos: non solum ociose sed ⁊ verbose ⁊ curiose: loquentes que non oportet. Volo autẽ iuniores nubere: filios procreare: matresfamilias eẽ: nullã occasionẽ dare aduersario maledicti gratia. Iã enim quedã conuerse sũt retro post satanã. Si quis fidelis hʒ viduas subministret illis: vt nõ grauetur ecclesia: vt his que vere vidue sũt sufficiat. Qui bñ presunt presbyteri duplici honore digni habeãtur maxie qui laborãt in verbo ⁊ doctrina. Dicit enim scriptura. Nõ alligabis os boui triturãti ⁊ dign9 ẽ operari9 mercede sua. Aduersus presbyterũ accusationem noli recipere nisi sub duob9 aut trib9 testib9. Peccãtes coram oib9 argue: vt ⁊ ceteri timorem habeant. Testor coram deo ⁊ christo iesu ⁊ electis angelis eius: vt hec custodias sine preiudicio: nihil faciẽs ĩ alterã ptẽ declinãdo. Manus cito nemini iposueris: neqʒ cõicaueris pctis alienis. Teipsum castũ custodi. Noli adhuc aquã bibere sʒ modico vino vtere pp stomachũ tuũ ⁊ freqntes tuas ifirmitates. Quorũdaʒ hoim peccata manifesta sunt pcedentia ad iudiciũ quorũdã autẽ ⁊ subsequũt. Similiter ⁊ facta bona manifesta sunt: ⁊ q̃ aliter se hñt abscondi non possunt.

Cap.6.

Quicunqʒ sunt sub iugo serui dños suos oĩ honore dignos arbitrẽtur: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui autẽ fideles habent dños non cõtemnãt quia frẽs sunt: sʒ magis seruiãt quia fideles sunt ⁊ dilecti: q̃ beneficij pticipes sũt. Hec doce ⁊ exhortare. Si quis aliter docet: ⁊ non acquiescat

Margin: B; C; Deute.25.a; Mat.10.b; Luc.10.b; D; A

σέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐστὶ δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησώμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξῃ ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ κράτος αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ Τιμόθεε τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

sanis sermonibus domini nostri iesu xpi: ⁊ ei q̃ sm̃ pietatem est doctrine: superbus est nihil sciens: sʒ languẽs circa q̃stiones ⁊ pugnas verborũ: ex qb9 oriũtur inuidie: cõtẽtiões: blasphemie: suspitiões male: cõflictationes hoiʒ mente corruptorũ: ⁊ qui a veritate priuati sunt: existimãtiũ questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cũ sufficiẽtia. Nihil enim intulimus in hũc mũdũ: haud dubiũ quia nec auferre quid possumus. Hñtes autẽ alimẽta ⁊ qb9 tegamur: his contẽti simus. Nã q̃ volunt diuites fieri incidunt in tẽptationẽ ⁊ in laqueũ diaboli ⁊ desideria multa inutilia ⁊ nociua: que mergunt hoies in interitum ⁊ perditionem. Radix enim oim malorũ ẽ cupiditas: quã q̃dã appetẽtes errauerũt a fide: ⁊ inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vero iustitiã: pietatẽ: fidẽ: charitatem: patiẽtiã: mansuetudinẽ. Certa bonum certamẽ fidei. Apprehende vitã eternã: in q̃ vocatus es ⁊ confessus bonam confessionẽ coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui viuificat omnia ⁊ christo iesu q̃ testimoniũ reddidit sub põtio pilato bonã cõfessionẽ: vt serues mandatum sine macula vsqʒ in aduentum dñi nostri iesu xpi: quẽ suis temporibus ostendet beatus ⁊ solus potens: rex regum ⁊ dñs dñantiũ: q̃ solus hʒ imortalitatẽ: ⁊ lucẽ habitat inaccessibilẽ: quẽ nullus hoiʒ vidit: sʒ nec videre põt: cui honor ⁊ iperiũ sẽpiternũ. Amẽ. Diuitibus huius seculi pcipe non sublime sapere: neqʒ sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui prestat nobis oĩa abunde ad fruendum: bene agere: diuites fieri in bonis opib9: facile tribuere: communicare: thesaurizare sibi fundamentũ bonũ in futurũ: vt apprehendant bonam vitam. O timothee depositum custodi: deuitans prophanas vocum nouitates: et oppositiões falsi nois scientie: quã q̃dã pmittẽtes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Margin: B; Eccl.5.a; Job.1.d; Eccle.10.b; C; 1.Tim.1.d; Apoc.19.c; D

Τέλος τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Item timotheo scribit de exhortatione martyrii ⁊ omni regula veritatis: ⁊ quid futurum sit temporibus nouissimis: ⁊ de sua passione: scribens ei ab vrbe roma.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολή.

ϖ Αῦλος ἀπόστολος διὰ θελή-
ματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν
ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Τι-
μοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις
ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πα-
τρός, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
χάριν ἔχω τῷ θεῷ ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγό-
νων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον
ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί
μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν.
μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς
πληρωθῶ. ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ
ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶ-
τον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι καὶ τῇ μητρί
σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.
δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν
τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ
τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔ-
δωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ
δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.
μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλ-
λὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ
δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ κα-
λέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡ-
μῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν
δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρό-
νων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς
ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρισ-
τοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φω-
τίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ ε-
ὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπό-
στολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. δι' ἣν αἰτίαν
καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι.
οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι
δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυ-
λάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔ-
χε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκου-
σας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύμα-
τος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας
τοῦτο ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν
τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης.
δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ,
ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν

Incipit epistola beati pauli apli ad Thimotheum secunda. Cap. i.

P Aulus aplus iesu xp̄i p volū- A
tatē dei ꝑm ꝓmissionez
vite q̄ est i xp̄o iesu: timo-
theo charissimo filio: gr̄a ⁊
mia ⁊ pax a deo patre
nostro ⁊ christo iesu domino nostro.
Gratias ago deo meo cui seruio a ꝓge-
nitorib9 meis in ꝯscia pura: q sine in-
termissiōe habeā tui memoriā in orōib9
meis nocte ac die: desiderās te videre.
Memor lachrymaꝝ tuaꝝ vt gaudio
implear. Recordationē accipiēs ei9 fidei q̄
est in te non ficta: q̄ ⁊ habitauit primuz
in auia tua loide ⁊ matre B
tua eunice: certus sum āt q ⁊ in te.
Propter quā cāz āmoneo te: vt resusci-
tes gratiam dei que est in te per
impositionē manuū mearū. Nō ei dedit
nobis deus spūm timoris: sed
virtutis ⁊ dilectionis ⁊ sobrietatis.
Noli itaqz erubescere testimonium dn̄i
nostri neqz me vinctum eius: sed
collabora euangelio secundum
virtutē dei: q nos liberauit ⁊ vocauit
vocatione sua sctā non ꝑm opa nostra: Ad Titum 3.b.
sed scd̄m ꝓpositū suum ⁊ gratiam:
q̄ data est nobis in christo iesu an̄ tpa C
secularia: manifestata est āt nūc per
illuminationē saluatoris dn̄i nr̄i iesu xp̄i
q̄ destruxit qdē mortez: illuminauit
aūt vitā ⁊ incorruptionē per euāgeliuz:
in quo posit9 sū ego p̄dicator ⁊ aplus
⁊ magister gentium. Ob quā causam
ēt hec patior: sed non confundor.
Scio ei cui credidi: ⁊ certus sum q2
potens est depositum meum seruare
in illum diem. Formam habe
sanorum verboꝝ que a me audisti
in fide ⁊ dilectiōe in xp̄o iesu. D
Bonū depositū custodi p spiritum
sanctū q habitat in nobis. Scis enim
hoc q auersi sunt a me oēs qui in
asia sūt: ex qb9 est phygell9 ⁊ hermoge-
nes. Det miaz dn̄s onesifori domui:
q2 sepe me refrigerauit: ⁊ catenam

μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν
ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε.
δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυ-
ρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ
διηκόνησε βέλτιον σὺ γινώσκεις. Cap. 2.
Σὺ οὖν τέκνον μου ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χά-
ριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας
παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα
παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ
ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακο-
πάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Ἰησοῦ Χρισ-
τοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς
τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολο-
γήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στε-
φανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κο-
πιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν
μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι
ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε Ἰησοῦν
Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρμα-
τος δαυίδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ
κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος,
ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ
τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,
ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λό-
γος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν.
εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρ-
νούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπισ-
τοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑ-
αυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε δια-
μαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μὴ λο-
γομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ κατασ-
τροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυ-
τὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην
ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον
τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας
περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν
ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγ-
γραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ φι-
λητός, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν,
λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ
ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν. ὁ μέντοι στε-
ρεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν
σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω κύριος τοὺς ὄν-
τας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς
ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ
οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀρ-
γυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ
ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν
τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται
σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον καὶ εὔχρηστον
τῷ δεσπότῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοι-
μασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦ-

meā non erubuit: sed cum romā venis-
set sollicite me quesiuit: ⁊ inuenit.
Det illi dn̄s inuenire misericordiā a dn̄o
in illa die: et quanta ephesi
ministrauit mihi tu melius nosti. Cap. 2.
Tu ergo fili mi cōfortare in gratia A
q̄ est in christo iesu: ⁊ que audisti
a me per multos testes: hec
cōmenda fidelibus hoībus: qui idonei
erunt ⁊ alios docere. Labora
sicut bonus miles christi iesu.
Nemo militans deo implicat se
negocijs secularib9: vt ei agone: nō co-
placeat cui se ꝓbauit. Nā ⁊ q certat in
ronabit nisi q legitime certauerit. Labo- 1. Co. 9. b
rantē agricolā opz primuz d fructibus
accipere. Intellige q̄ dico: dabit ei ti-
bi dn̄s i oib9 itellectū. Memor esto dn̄z
iesuz xp̄z resurrexisse a mortuis ex semi-
ne dauid ꝑm euāgelium meuz: in quo B
laboro vsqz ad vicula quasi male ope-
rās: sz verbū dei nō est alligatū. Ideo
omnia sustineo propter electos:
vt ⁊ ipsi salutē ꝯsequantur q̄ est in xp̄o
iesu cum glia celesti. Fidelis sermo.
Nā si cōmortui sumus: ⁊ ꝯuiuemus:
si sustiebim9 ⁊ cōregnabim9: si negaue-
rim9: ⁊ ille negabit nos: si nō credim9
ille fidelis permanet: negare seipsum
non potest. Hec commone testificans
coram deo. Noli contendere verbis:
ad nihil ei vtile est nisi ad subuersionez
audientiū. Sollicite autem cura teip-
suz ꝓbabilem exhibere deo: operarium
inconfusibilē recte tractantē verbuz
veritatis. Prophana aūt ⁊ vaniloquia
deuita. Multum enim proficient ad
impietatem: ⁊ sermo eorum vt cancer
serpet. Ex qb9 ē hymeneus ⁊ philetus:
q a veritate exciderūt
dicentes resurrectionem iam factaz: ⁊
subuerterūt quorūdā fidem. Sz firmum 1. Co. 3. b.
fundamentum dei stat: habens
signaculū hoc. Cognouit dn̄s qui sunt
eius: ⁊ discedit ab iniquitate omnis
qui inuocat nomen dn̄i. In magna āt
domo non solum sunt vasa aurea ⁊
argentea: sz ⁊ lignea ⁊ fictilia: et
q̄dā qdē i honorē: q̄dā āt i ꝯtumeliaz. D
Si qs ergo emūdauerit se ab istis erit
vas in honorē sanctificatū: ⁊ vtile
domino ad oē opus bonum paratum.
Juuenilia autem desideria fuge 1. Tim. 4. a / 1. Tim. 6. c

γε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετά τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωράς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδώς ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πραότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεός μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα. Cap. 3.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ ἰαννῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν, ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖστον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένοντο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος. Cap. 4.

sectare iustitiã: fidẽ: spẽ: charitatem: et pacem cum his q̃ inuocãt dominum de corde puro. Stultas ãt ⁊ sine disciplina q̃stiones deuita: sciens q͛ generãt lites. Seruũ ãt dñi non oportet litigare: sed mansuetuꝫ esse ad oẽs: docibilẽ: patiẽtẽ cũ modestia: corripiẽtẽ eos q̃ resistunt veritati: ne qñ deus det illis pñiam ad cognoscendam veritateꝫ: ⁊ resipiscant a diaboli laqueis: a quo captiui tenẽtur ad ipsi9 voluntatem. Cap. 3. (Ad Titum 3.c.)

A Hoc ãt scito: q̄ in nouissimis dieb9 instabunt tpa periculosa: ⁊ erunt homines se ipsos amantes: cupidi: elati: superbi: blasphemi: parentibus nõ obediẽtes: igrati: scelesti: sine affectiõe: sine pace: criminatores: icõtinẽtes: imites: sine benignitate: pditores: proterui: tumidi: ⁊ voluptatũ amatores magis q̃ dei: hñtes spẽꝫ q̃dẽ pietatis: virtutem ãt ei9 abnegantes. Et hos deuita. (1. Tim. 4.a; 2. Pe. 3.a)

B Ex his enim sunt qui penetrãt domos: ⁊ captiuas ducũt mulierculas oneratas peccatis: que ducunt varijs desiderijs: semper discentes ⁊ nunq̃ ad sciaꝫ veritatis puenientes. Quẽadmodũ ãt iannes ⁊ iambres restiterũt moysi: ita et hi resistunt veritati: homines corrupti mente: reprobi

C circa fidem: sed vltra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus: sicut ⁊ illorum fuit. Tu aũt assecutus es meam doctrinã: istitutionẽ: ppositũ: fidẽ: lõganimitatẽ: dilectioneꝫ: patientiam: persecutiones: passiões: q̃lia mihi facta sũt antiochie iconij: lystris: quales persecutiones sustinui: ⁊ ex oĩbus me eripuit dominus. Et omnes qui pie volunt viuere in xp̃o iesu: psecutionẽ patiẽtur.

D Mali ãt hoĩes ⁊ seductores proficient ĩ peius: errãtes ⁊ in erroreꝫ mittentes. Tu vero pmane ĩ his q̃ didicisti ⁊ credita sũt tibi: sciẽs a quo didiceris: et q͛ ab ifãtia sacras literas nosti: q̃ te possunt istruere ad salutẽ p fidem que est in xp̃o iesu. Oĩs .n. scriptura diuinitus ĩspirata vtilis est ad docẽdũ: ad arguẽduꝫ: ad corripiendum: ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Cap. 4.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγώ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς κατά τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ, ἔσται γὰρ καιρός ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην. κρίσκης εἰς γαλατίαν. τίτος εἰς δαλματίαν. λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον. τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπω ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον. ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ, τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβου-

A Testificor coram deo ⁊ iesu christo qui iudicaturus est viuos ⁊ mortuos: ⁊ per aduentum ipsius ⁊ regnum eius: predica verbum: insta oportune iportune: argue: obsecra: increpa in omni patientia ⁊ doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: ⁊ a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. (d. Prurientes ŝt grẽ. ẽnti casus.)

B Tu vero vigila: in oĩbus labora: op9 fac euangeliste: ministerium tuũ iple: sobrius esto. Ego enim iã delibor ⁊ tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ẽ mihi corõa iustitie: quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem mihi sed ⁊ his qui diligunt aduentũ eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit diligens hoc seculum: ⁊ abijt thessalonicã: crescens in galatiam: titus in dalmatiam: lucas est mecũ solus. Marcum assume ⁊ adduc (Colo. 4.c.)

C tecum: est enim mihi vtilis in ministeriũ. Tychicũ ãt misi ephesũ. Penulam quam reliqui troade apud carpum veniens affer tecum: et libros: maxĩe ãt ⁊ mẽbranas. Alexãder erarius multa mala mihi ostendit: reddat illi dñs sm opera eius: quem ⁊ tu deuita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit: sed omnes me dereliquerunt: nõ illis iputet. Dñs autem mihi astitit ⁊ confortauit me: vt per me

D pdicatio ipleatur: ⁊ audiãt omnes gentes: ⁊ liberatus suꝫ de ore leonis. Liberabit me dominus ab omni opere malo: ⁊ saluũ faciet in regnum suum celeste: cui gloria in secula seculorum. Amen. Saluta priscillã ⁊ aquilam ⁊ onesifori domum. Erastus remansit corinthi: trophimũ ãt reliq̃ ifirmũ mileti. Festina ante hyemem venire. Salutant te eubolus

λος καὶ ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ ... ἀσπάζεταί σε εὔβουλος καὶ πούδης καὶ λίνος καὶ κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

τέλος τῆς πρὸς τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

τ pudēs τ linus τ claudia τ fratres omnes. Dominus iesus christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Titum.

Titum commonefacit τ instruit de constitutione presbyterij τ de spirituali conuersatione et hereticis vitandis qui traditionibus iudaicis credunt: scribens ei a nicopoli.

Explicit argumentum.

ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς τίτον ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δοῦλος θεοῦ ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ. τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτείας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες οἴκους ὅλους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Titum. Cap. i.

A Paulus seruus dei apostolus autem iesu christi secundum fidem electorum dei: τ agnitionē veritatis: que secundum pietatē est in spē vite eterne: quā promisit qui nō mētitur deus ante tēpora secularia: manifestauit autē tēporibus suis verbum suū in predicatione que credita est mihi secundum preceptum saluatoris nostri dei.

B Tito dilecto filio secundum cōem fidē: gratia τ pax a deo patre τ christo iesu saluatore nostro. Huius rei gratia reliqui te crete: vt ea que desunt corrigas: τ constituas per ciuitates presbyteros: sicut τ ego disposui tibi. Si quis sine crimine est vnius vxoris vir: filios habēs fideles nō in accusatiōe luxurie aut nō subditos. Oportet enim episcopum sine crimie esse sicut dei dispēsatorem: nō superbū: nō iracūdum: nō vinolentū: 1. Tim. 3.

C nō percussorē: nō turpis lucri cupidū: sed hospitalē: benignū: sobriū: iustū: sctūm: cōtinētem: amplectentem eū qui secundum doctrinā est fidelē sermonem: vt potens sit et exhortari in doctrina sana: et eos qui cōtradicūt arguere. Sunt enim multi et inobediētes vaniloqui τ seductores: maxime qui de circūcisione sūt: quos oportet redargui: qui vniuersas domos subuertūt docētes que nō oportet: turpis lucri gratia.

D Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta. Cretenses semper mēdaces: male bestie: ventres pigri. Testimoniū hoc verum est. Quā ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide: non intendentes iudaicis fabulis τ mādatis hominum auersantium se a veritate. Ro. 14. c.

ἀν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι. Cap. ii.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημεῖται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν. περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω. Cap. iii.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπε-

Omnia munda mundis: coinquinatis autē τ infidelibus nihil est mundū: sed inquinate sūt eorum τ mens τ cōscientia. Cōfitētur se nosse deū: factis autē negāt: cū sint abominati τ incredibiles τ ad omne opus bonum reprobi. Cap. ii.

A Tu autē loquere que decēt sanā doctrinam. Senes vt sobrij sint: pudici: prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: non criminatrices: nō multo vino seruiētes: bene docētes: vt prudentiam doceant.

B Adolescētulas vt viros suos amēt: filios suos diligāt: prudētes: castas: sobrias: domus curā habētes: benignas: subditas viris suis: vt nō blasphemetur verbum dei. Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint. In omnibus teipsum prebe exemplum in grauitate: bonorum operū in doctria: in integritate: verbum sanum irreprehensibile: vt is qui ex aduerso est vereatur: nihil habens malū dicere de nobis.

C Seruos dnis suis subditos esse: in omnibus placentes: non contradicentes: non fraudantes: sed in omnibus fidē bonam ostendētes: vt doctrinam saluatoris nostri dei ornēt in oībus. Apparuit enim gratia dei τ saluatoris nostri oibus hoibus erudiens nos: vt abnegantes impietatē τ secularia desideria sobrie τ iuste τ pie viuamus in hoc seculo: expectantes beatam spem τ aduentū glorie magni dei τ saluatoris nostri iesu christi: qui dedit semetipsum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniqtate: τ mūdaret sibi populū acceptabilē sectatorē bonorum operum. Hec loquere τ exhortare: et argue cū oī imperio. Nemo te contemnat. Cap. iii. Ephe. 6. a. Colo. 3. d. 1. Pet. 2. c.

D Admone illos principibus τ potestatibus subditos esse: dicto obedire: ad oē opus bonū paratos esse: nemiē blasphemare: nō litigiosos esse sed modestos: oēm oñdentes mansuetudinē ad oēs hoies. Eramus enim aliqñ τ nos insipiētes τ increduli: errātes: seruientes desiderijs τ voluptatibus varijs: in malitia τ inuidia agentes: odibiles: odientes inuicē. Cū autē benignitas τ humāitas apparuit

φάνη/ του σωτήρος ημών θεού, ουκ εξ έργων/ των εν δικαιοσύνη ων εποιήσαμεν ημείς, αλλά κατά/ τον αυτού έλεον έσωσεν ημάς διά λουτρού παλιγγενεσίας και ανακαινώσεως πνεύματος αγίου, ου εξέχεεν εφ ημάς πλουσίως διά ιησού χριστού/ του σωτήρος ημών, ίνα δικαιωθέντες/ τη εκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ ελπίδα ζωής αιωνίου. πιστός/ ο λόγος. και περί τούτων βούλομαι σε διαβεβαιούσθαι, ίνα φροντίζωσι καλών έργων προΐστασθαι/ οι πεπιστευκότες θεώ. ταύτα εστί/ τα καλά και ωφέλιμα/ τοις ανθρώποις. μωράς δε ζητήσεις και γενεαλογίας και έρεις και μάχας νομικάς περιΐστασο. εισί γαρ ανωφελείς και μάταιοι. αιρετικόν άνθρωπον μετά μίαν και δευτέραν νουθεσίαν παραιτού, ειδώς ότι εξέστραπται/ ο τοιούτος και αμαρτάνει, ων αυτοκατάκριτος. όταν πέμψω αρτεμάν προς σε η τυχικόν, σπούδασον ελθείν προς με εις νικόπολιν, εκεί γαρ κέκρικα παραχειμάσαι. ζηνάν/ τον νομικόν και απολλώ σπουδαίως πρόπεμψον, ίνα μηδέν αυτοίς λείπη. μανθανέτωσαν δε και/ οι ημέτεροι καλών έργων προΐστασθαι εις/ τας αναγκαίας χρείας, ίνα μη ώσιν άκαρποι. ασπάζονταί σε οι μετ εμού πάντες. άσπασαι/ τους φιλούντας ημάς εν πίστει. /η χάρις μετά πάντων υμών. αμήν.

Τέλος/ της προς τίτον επιστολής.

saluatoris nostri dei: non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis ⁊ renouationis spiritus sancti: quem effudit in nos abunde per iesum christum saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est. Et de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona ⁊ vtilia hominibus. Stultas autem questiones ⁊ genealogias ⁊ contentiones ⁊ pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles ⁊ vane. Hereticum hominem post vnam ⁊ secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est ⁊ delinquit cum sit proprio iudicio condemnatus. Cum misero ad te artemam aut tychicum: festina ad me venire nicopolim: ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitum ⁊ appollo sollicite premitte: vt nihil illis desit. Discant autem ⁊ nostri bonis operibus preesse ad vsus necessarios: vt non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen.

1. Tim. 1. c
B
C
1. Tim. 1. a
D

Explicit epistola beati pauli ad Titum.

Incipit argumentum in epistolam ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras facit pro onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe roma de carcere per supra scriptum onesimum. Explicit argumentum.

/Η/ του αγίου παύλου προς φιλήμονα επιστολή. Cap. i.

Παύλος δέσμιος χριστού ιησού, και τιμόθεος/ ο αδελφός, φιλήμονι/ τω αγαπητώ και συνεργώ ημών, και απφία/ τη αγαπητή, και αρχίππω/ τω συστρατιώτη ημών, και/ τη κατ οίκον σου εκκλησία. χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός ημών και κυρίου ιησού χριστού. ευχαριστώ/ τω θεώ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος επί/ των προσευχών μου, ακούων σου/ την αγάπην και/ την πίστιν, ην έχεις προς/ τον κύριον ιησούν και εις πάντας/ τους αγίους, όπως/ η κοινωνία/ της πίστεως σου ενεργής γένηται εν επιγνώσει παντός έργου αγαθού/ του εν ημίν εις χριστόν ιησούν. χαράν γαρ έχομεν πολλήν και παράκλησιν επί/ τη αγάπη σου, ότι/ τα σπλάγχνα/ των αγίων αναπέπαυται διά σου αδελφέ. διό πολλήν εν χριστώ παρρησίαν έχων επιτάσσειν σοι/ το ανήκον, διά/ την αγάπην μάλλον παρακαλώ, τοιούτος ων ως παύλος πρεσβύτης, νυνί δε και δέσμιος ιησού χριστού. παρακαλώ σε περί/ του εμού τέκνου, ον εγέννησα εν/ τοις δεσμοίς μου ονήσιμον/ τον ποτέ σοι άχρηστον, νυνί δε σοι και εμοί εύχρηστον, ον ανέπεμψα. συ δε αυτόν τούτεστι/ τα εμά σπλάγχνα προσλαβού. ον εγώ εβουλόμην προς εμαυτόν κατέχειν, ίνα υπέρ σου διακονή μοι εν/ τοις δεσμοίς/ του ευαγγελίου. χωρίς δε/ της σης γνώμης ουδέν ηθέλησα ποιήσαι, ίνα μη ως κατά ανάγκην/ το αγαθόν σου η, αλλά κατά εκούσιον. τάχα γαρ διατούτο εχωρίσθη προς ώραν, ίνα αιώνιον αυτόν απέχης, ουκέτι ως δούλον, αλλ υπέρ δούλον αδελφόν αγαπητόν, μάλιστα εμοί, πόσω δε μάλλον σοι και εν σαρκί και εν κυρίω. ει ουν εμέ έχεις κοινωνόν, προσλαβού αυτόν ως εμέ. ει δε τι ηδίκησε σε, η οφείλει, τούτο εμοί ελλόγει. εγώ παύλος έγραψα/ τη εμή χειρί, εγώ αποτίσω, ίνα μη λέγω σοι ότι και σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναι αδελφέ εγώ σου οναίμην εν κυρίω, ανάπαυσόν μου/ τα σπλάγχνα εν κυρίω. πεποιθώς/ τη υπακοή σου έγραψά σοι, ειδώς ότι και υπέρ ο λέγω ποιήσεις. άμα δε και ετοίμαζέ μοι ξενίαν, ελπίζω γαρ ότι διά/ των προσευχών υμών χαρισθήσομαι υμίν. ασπάζονταί σε επαφράς/ ο συναιχμάλωτός μου εν χριστώ, μάρκος, αρίσταρχος, δημάς, λουκάς/ οι συνεργοί μου. /η χάρις/ του κυρίου ημών ιησού χριστού μετά/ του πνεύματος υμών. αμήν.

/Τέλος/ της προς φιλήμονα επιστολής.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Philemonem. Cap. i.

A
Paulus vinctus christi iesu ⁊ timotheus frater philemoni dilecto et adiutori nostro ⁊ appie sorori charissime et archippo commilitoni nostro: ⁊ ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre nostro ⁊ domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis: audiens charitatem tuam ⁊ fidem quam habes in domino iesu ⁊ in omnes sanctos: vt communicatio fidei tue euidens fiat in agnitione omnis operis boni in christo iesu. Gaudium enim magnum habui ⁊ consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieuerunt per te frater.
B
Propter quod multam fiduciam habens in christo iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obsecro: cum sis talis vt paulus senex: nunc autem ⁊ vinctus iesu christi obsecro te pro meo filio: quem genui in vinculis onesimo: qui tibi aliquando inutilis fuit: nunc autem ⁊ mihi ⁊ tibi vtilis: quem remisi tibi. Tu autem illum vt mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere: vt
C
pro te mihi ministraret in vinculis euangelii. Sine consilio autem tuo nihil volui facere: vt ne velut ex necessitate bonum tuum esset: sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te: vt in eternum illum reciperes: iam non vt seruum: sed pro seruo charissimum fratrem: maxime mihi: quanto autem magis tibi ⁊ in carne ⁊ in domino. Si ergo habes me socium: suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet: hoc mihi imputa.
D
Ego paulus scripsi manu mea: ego reddam: vt non dicam tibi quod ⁊ teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam ⁊ super id quod dico facies. Simul ⁊ para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptiuus meus in christo iesu: marcus aristarchus: demas ⁊ lucas adiutores mei. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Philemonem.

Incipit argumentum in epistolam ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum: vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant quasi gentium apostolus et non hebreorum: sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans: meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscriptam hebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinem retinens lucas euangelista post excessum apostoli pauli greco sermone composuit. Explicit argumentum.

Η τού αγίου παύλου προς εβραίους επιστολή. Cap. 1.

Πολυμερώς και πολυτρόπως πάλαι ο θεός λαλήσας τοις πατράσιν εν τοις προφήταις, επ' εσχάτου των ημερών τούτων ελάλησεν ημίν εν υιώ, ον έθηκε κληρονόμον πάντων, δι' ου και τους αιώνας εποίησεν. ος ων απαύγασμα της δόξης και χαρακτήρ της υποστάσεως αυτού, φέρων τε τα πάντα τω ρήματι της δυνάμεως αυτού, δι' εαυτού καθαρισμόν ποιησάμενος των αμαρτιών ημών, εκάθισεν εν δεξιά του θρόνου της μεγαλωσύνης εν υψηλοίς τοσούτω κρείττων γενόμενος των αγγέλων, όσω διαφορώτερον παρ' αυτούς κεκληρονόμηκεν όνομα. τίνι γαρ είπε ποτέ των αγγέλων, υιός μου ει σύ, εγώ σήμερον γεγέννηκα σε. και πάλιν. εγώ έσομαι αυτώ εις πατέρα, και αυτός έσται μοι εις υιόν. όταν δε πάλιν εισαγάγη τον πρωτότοκον εις την οικουμένην λέγει. και προσκυνησάτωσαν αυτώ πάντες άγγελοι θεού. και προς μεν τους αγγέλους λέγει. ο ποιών τους αγγέλους αυτού πνεύματα και τους λειτουργούς αυτού πυρός φλόγα. προς δε τον υιόν. ο θρόνος σου ο θεός εις τον αιώνα του αιώνος, ράβδος ευθύτητος η ράβδος της βασιλείας σου. ηγάπησας δικαιοσύνην, και εμίσησας ανομίαν, διατούτο έχρισε σε ο θεός ο θεός σου έλαιον αγαλλιάσεως παρά τους μετόχους σου. και συ κατ' αρχάς κύριε την γην εθεμελίωσας, και έργα των χειρών σου εισίν οι ουρανοί. αυτοί απολούνται, συ δε διαμένεις, και πάντες ως ιμάτιον παλαιωθήσονται. και ωσεί περιβόλαιον ελίξεις αυτούς και αλλαγήσονται, συ δε ο αυτός ει, και τα έτη σου ουκ εκλείψουσι. προς τίνα δε των αγγέλων είρηκε ποτέ, κάθου εκ δεξιών μου, έως αν θω τους εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών σου. ουχί πάντες εισί λειτουργικά πνεύματα εις διακονίαν αποστελλόμενα, διά τους μέλλοντας κληρονομείν σωτηρίαν.

Cap. 2.

Διατούτο δει περισσοτέρως ημάς προσέχειν τοις ακουσθείσι, μήποτε παραρρυώμεν. ει γαρ ο δι' αγγέλων λαληθείς λόγος εγένετο βέβαιος, και πάσα παράβασις και παρακοή έλαβεν ένδικον μισθαποδοσίαν, πως ημείς εκφευξόμεθα τηλικαύτης αμελήσαντες σωτηρίας. ήτις αρχήν λαβούσα λαλείσθαι διά του κυρίου υπό των ακουσάντων, εις ημάς εβεβαιώθη, συνεπιμαρτυρούν-

Incipit epistola beati pauli apl̄i ad Hebreos. Cap. 1.

Multipharie multisqȝ modis olim deus loquens patribus in pphetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quē cōstituit vniuersorū: p quē fecit ⁊ secula. (A) Qui cū sit splēdor glorie ⁊ figura substantie eius: (Sap. 7. Eccl. 47. a) portansqȝ omnia verbo virtutis sue: purgationem peccatorum faciens: sedet ad dexteram (B) maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliqn̄ angelorū: filius meus es tu: ego hodie genui te. (Luce. 3. c. ps. 2. 2. Reg. 7. c.) Et rursuȝ. Ego ero illi in patrem: ⁊ ipse erit mihi in filiū. Et cū iterū introducit primogenitum in orbem terre: (C) dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. (Psal. 96.) Et ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spūs: ⁊ ministros suos flāmam ignis. (ps. 103.) Ad filium autem. Thronus tuus deus in seculum seculi: (ps. 44.) virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiā ⁊ odisti iniquitatem: propterea vnxit te deꝰ deꝰ tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in pncipio dn̄e terram fundasti: (ps. 101.) ⁊ opera manuū tuarum sunt celi. Ipsi peribūt: tu autem permanebis: ⁊ (D) oēs vt vestimentum veterascēt. Et velut amictū mutabis eos ⁊ mutabuntur: tu autē idē ipse es: ⁊ anni tui non deficient. Ad quem aūt angelorum dixit aliqn̄: sede a dextris meis: quoad (ps. 109.) usqȝ ponā inimicos tuos scabellum pedū tuorū. Nōne oēs sunt administratorij spiritus in ministeriū missi: pp eos qui hereditatem capiunt salutis.

Cap. 2.

Propterea abūdātiꝰ opȝ obseruare (A) nos ea q̄ audiuimꝰ: ne forte pereffluamus. Si enim q̄ p angelos dictꝰ ē sermo: factꝰ est firmꝰ: ⁊ si oīs puaricatio ⁊ inobediētia accepit iustā mercedis retributionē: quō nos effugiemꝰ si tātā neglexerimus salutē. Que cū initiū accepisset enarrādi per dn̄ȝ ab eis qui audierūt: in nos cōfirmata est: contestante (Mar. 16. d.)

τος του θεού σημείοις τε και τέρασι και ποικίλαις δυνάμεσι, και πνεύματος αγίου μερισμοίς κατά την αυτού θέλησιν. ου γαρ αγγέλοις υπέταξε την οικουμένην την μέλλουσαν περί ης λαλούμεν. διεμαρτύρατο δε πού τις λέγων. τί εστιν άνθρωπος ότι μιμνήσκη αυτού, η υιός ανθρώπου ότι επισκέπτη αυτόν. ηλάττωσας αυτόν βραχύ τι παρ' αγγέλους, δόξη και τιμή εστεφάνωσας αυτόν, και κατέστησας αυτόν επί τα έργα των χειρών σου, πάντα υπέταξας υποκάτω των ποδών αυτού. εν γαρ τω υποτάξαι αυτώ τα πάντα, ουδέν αφήκεν αυτώ ανυπότακτον. νυν δε ούπω ορώμεν αυτώ τα πάντα υποτεταγμένα. τον δε βραχύ τι παρ' αγγέλους ηλαττωμένον βλέπομεν ιησούν διά το πάθημα του θανάτου δόξη και τιμή εστεφανωμένον, όπως χάριτι θεού υπέρ παντός γεύσηται θανάτου. έπρεπε γαρ αυτώ δι' ον τα πάντα και δι' ου τα πάντα πολλούς υιούς εις δόξαν αγαγόντα τον αρχηγόν της σωτηρίας αυτών διά παθημάτων τελειώσαι. ο τε γαρ αγιάζων και οι αγιαζόμενοι εξ ενός πάντες. δι' ην αιτίαν ουκ επαισχύνεται αδελφούς αυτούς καλείν λέγων. απαγγελώ το όνομα σου τοις αδελφοίς μου, εν μέσω εκκλησίας υμνήσω σε. και πάλιν. εγώ έσομαι πεποιθώς επ' αυτώ, και πάλιν ιδού εγώ και τα παιδία α μοι έδωκεν ο θεός. επεί ουν τα παιδία κεκοινώνηκε σαρκός και αίματος, και αυτός παραπλησίως μετέσχε των αυτών, ίνα διά του θανάτου καταργήση τον το κράτος έχοντα του θανάτου, τουτέστι τον διάβολον, και απαλλάξη τούτους όσοι φόβω θανάτου διά παντός του ζην ένοχοι ήσαν δουλείας. ου γαρ δήπου αγγέλων επιλαμβάνεται, αλλά σπέρματος αβραάμ επιλαμβάνεται. όθεν ώφειλε κατά πάντα τοις αδελφοίς ομοιωθήναι, ίνα ελεήμων γένηται και πιστός αρχιερεύς τα προς τον θεόν, εις το ιλάσκεσθαι τας αμαρτίας του λαού. εν ω γαρ πέπονθεν αυτός πειρασθείς, δύναται τοις πειραζομένοις βοηθήσαι.

Cap. 3.

Όθεν αδελφοί άγιοι κλήσεως επουρανίου μέτοχοι καταvoήσατε τον απόστολον και αρχιερέα της ομολογίας ημών ιησούν χριστόν πιστόν όντα τω ποιήσαντι αυτόν, ως και μωυσής εν όλω τω οίκω αυτού. πλείονος γαρ δόξης ούτος παρά μωϋσήν ηξίωται, καθόσον πλείονα τιμήν έχει του οίκου ο κατασκευάσας αυτόν. πας γαρ οίκος κατασκευάζεται υπό τινός. ο δε τα πάντα

deo signis ⁊ portentis ⁊ varijs virtutibꝰ: ⁊ spūs sancti distributionibus sm̄ suam voluntatem. Non enim āgelis subiecit deus orbem terre futurū (B) de quo loquimur. Testatus est aūt i quodā loco qs dicēs. Quid ē hō q (ps. 8.) memor es eius: aut filiꝰ hoīs qm̄ visitas eū? Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria ⁊ honore coronasti euȝ: ⁊ constituisti eum super opa manuū tuarū: oīa subiecisti sub pedibus eiꝰ. In eo enim q oīa ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nūc autem necdum videmus (Phili. 2. a.) oīa subiecta ei. Eū autem qui modico q̄ȝ angeli minoratꝰ est videmus iesum (C) pp passionē mortis gloria ⁊ honore coronatuȝ: vt gratia dei pro oībus gustaret mortem. Decebat enim eum pp quem omnia ⁊ per quē oīa: qui multos filios in gloriaȝ adduxerat: autorem salutis eorum per passioneȝ cōsummari. Qui enim sanctificat ⁊ qui sctificāt ex vno oēs. Propter quā cāȝ nō cōfunditur fratres eos vocare dicēs. Nunciabo nomen tuum fratribus (Psal. 21. Mat. 28. b.) meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum. Ego ero fidens in euȝ. Et iterū. Ecce ego ⁊ pueri mei quos dedit (Esaie. 8. d) mihi deus. (D) Qr ergo pueri cōicauerunt carni ⁊ sanguini: ⁊ ipse similiter participauit eisdem: vt per morteȝ (Ose. 13. d.) destrueret eū q habebat mortis imperiū: id est diabolū: ⁊ liberaret eos qui timore mortis per totam vitā obnoxij erant seruituti. Nusq̄ȝ enim angelos apprehendit: sed semen abrae apprehendit. Vn̄ debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret ⁊ fidelis pontifex ad deū: vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus ē ipse ⁊ tēptatus: potēs est ⁊ eis q tēptant auxiliari.

Cap. 3.

Unde frēs sancti vocationis celestis (A) participes cōsiderate aplm̄ ⁊ pontificē cōfessionis nostre iesuȝ: qui fidelis est ei qui fecit illuȝ: sicut ⁊ moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre moyse dignꝰ hitꝰ ē q̄to ampliorē honorē hȝ domꝰ q fabricauit illaȝ. Oīs nāqȝ domus fabricat ab aliquo. Qui autem omnia

κατασκευάσας θεός. καὶ μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκος ἐσμὲν ἡμεῖς ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν. διό καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. βλέπετε ἀδελφοὶ μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ᾽ οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωυσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη, οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ. τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι. καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν. Cap. 4.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ γὰρ ἐσμὲν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι, ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν. ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν καὶ οἱ

Qui autem omnia creauit deus est. Et moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua. Que domus sumus nos: si fiduciam et gloriam spei vsque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit spiritus sanctus. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione: secundum diem temptationis in deserto: vbi temptauerunt me patres vestri: probauerunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic: et dixi semper errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Uidete fratres: ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo viuo. Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies: donec hodie cognominatur: vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim christi effecti sumus: si tamen initium substantie eius vsque ad finem firmum retineamus: dum dicitur hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non vniuersi qui profecti sunt ab egypto per moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis: nonne illis qui peccauerunt: quorum cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem. Cap. 4.

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius: existimetur aliquis ex nobis deesse. Etenim et nobis nunciatum est quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingredimur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit. Sicut iuraui in ira mea si introibunt in requiem meam. Et quidem operibus ab institutione mundi perfectis: dixit enim in quodam loco de die septima sic. Et requieuit deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursus. Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam: et

Numer. 12. a. (margin)
B (margin)
C (margin)
ps. 94. (margin)
ps. 94. (margin)
D (margin)
A (margin)
Gene. 2. a. (margin)
B (margin)
Infra. 10. c (margin)

πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι᾽ ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμερον ἐν δαυὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν. Cap. 5.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν. καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθάπερ καὶ ἀαρών. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ

hi quibus prioribus annunciatum est: non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam hodie in dauid dicendo post tantum temporis: sicut supra dictum est. Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra. Nam si eis iesus requiem prestitisset nunquam de alia loqueretur post hac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis: sicut et a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: vt ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Uiuus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens vsque ad diuisionem anime ac spiritus: compagum quoque ac medullarum: et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius: ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetrauit celos iesum filium dei: teneamus spei nostre confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris: temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie eius: vt misericordiam consequamur: et gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Cap. 5.

Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum: vt offerat dona et sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit his qui ignorant et errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: et propterea debet quemadmodum pro populo: ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanquam aaron. Sic et christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum filius meus es tu: ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit illum saluum facere a morte cum clamore valido et lachrymis offerens: exauditus est pro sua reuerentia. Et quidem cum esset filius dei: didicit ex his que passus est obedientiam: et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi

C (margin)
D (margin)
Eccle. 15. d. ps. 33. Infra. 8. a. Ro. 8. b. 1. Cor. 12. b 2. Co. 5. c. Ephe. 2. b. (margin)
A (margin)
ps. 2. (margin)
B (margin)
ps. 109. (margin)

πάσιν αίτιος σωτηρίας αιωνίου, προσαγορευ-
θείς υπό/του θεού αρχιερεύς, κατά/την τάξιν
μελχισεδέκ. περί ου πολύς ημίν/ο λόγος
και δυσερμήνευτος λέγειν, επεί νωθροί γε-
γόνατε/ταις ακοαίς. και γαρ οφείλοντες εί-
ναι διδάσκαλοι διά/τον χρόνον, πάλιν χρεί-
αν έχετε/του διδάσκειν υμάς τίνα/τα στοι-
χεία/της αρχής/των λογίων/του θεού, και
γεγόνατε χρείαν έχοντες γάλακτος και ου
στερεάς τροφής. πας γαρ/ο μετέχων γάλα-
κτος άπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γαρ
εστί. τελείων δε εστίν/η στερεά τροφή, /των
διά/την έξιν/τα αισθητήρια γεγυμνασμένα
εχόντων προς διάκρισιν καλού τε και κα-
κού. Cap. 6.

Διό αφέντες/τον/της αρχής/του χρισ-
τού λόγον, επί/την τελειότητα φερώμε-
θα, μη πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι με-
τανοίας από νεκρών έργων και πίστεως επί
θεόν, βαπτισμών διδαχής, επιθέσεώς τε χει-
ρών, αναστάσεώς τε νεκρών και κρίματος αι-
ωνίου. και τούτο ποιήσομεν, εάνπερ επιτρέ-
πη/ο θεός. αδύνατον γαρ/τους άπαξ φωτισ-
θέντας γευσαμένους τε/της δωρεάς/της επου-
ρανίου, και μετόχους γενηθέντας πνεύμα-
τος αγίου, και καλόν γευσαμένους θεού ρή-
μα, δυνάμεις τε μέλλοντος αιώνος, και πα-
ραπεσόντας, πάλιν ανακαινίζειν εις μετάνοιαν,
ανασταυρούντας εαυτοίς/τον υιόν/του θε-
ού και παραδειγματίζοντας. γη γαρ/η πι-
ούσα/τον επ' αυτής πολλάκις ερχόμενον υε-
τόν, και τίκτουσα βοτάνην εύθετον εκείνοις
δι' ους και γεωργείται, μεταλαμβάνει ευλο-
γίας από/του θεού, εκφέρουσα δε ακάνθας
και τριβόλους αδόκιμος και κατάρας εγγύς
ης/το τέλος εις καύσιν. πεπείσμεθα δε πε-
ρί υμών αγαπητοί/τα κρείσσονα και εχόμε-
να σωτηρίας, ει και ούτω λαλούμεν. ου γαρ
άδικος/ο θεός επιλαθέσθαι/του έργου υ-
μών, και/του κόπου/της αγάπης ης ενεδεί-
ξασθε εις/το όνομα αυτού, διακονήσαντες
/τοις αγίοις και διακονούντες. επιθυμούμεν
δε έκαστον υμών/την αυτήν ενδείκνυσθαι
σπουδήν προς/την πληροφορίαν/της ελπί-
δος άχρι τέλους, ίνα μη νωθροί γένησθε, μι-
μηταί δε/των διά πίστεως και μακροθυμί-
ας κληρονομούντων/τας επαγγελίας. /τω
γαρ αβραάμ επαγγειλάμενος/ο θεός, επεί
κατ' ουδενός είχε μείζονος ομόσαι, ώμοσε
καθ' εαυτού λέγων. ήμην ευλογών ευλο-
γήσω σε, και πληθύνων πληθυνώ σε, και ού-
τω μακροθυμήσας επέτυχε/της επαγγελί-
ας. άνθρωποι μεν γαρ κατά/του μείζονος ο-

bi: causa salutis eterne: appellatus C
a deo pontifex iuxta ordinem
melchisedech. De quo nobis grandis
et ininterpretabilis ad dicēdū: qm̄ imbecilles
facti estis ad audiēdū. Etenim cū deberetis
magistri eē ppter tēpus: rursū indigetis
vt vos doceamini que sint elementa D
exordij sermonum dei: et
facti estis quibus lacte opus sit: non
solido cibo. Ois ei qui lactis est pti-
ceps: expers ē sermonis iustitie: paruul9
enim est. Perfectorū aūt est solid9 cib9:
eorū q pro ipsa ɔsuetudine exercitatos
habent sensus ad discretionē boni ac
mali. Cap. 6.

Quapp intermittētes inchoationis xp̄i A
sermonē: ad pfectionem feramur:
nō rursus iacientes fūdamentū penitētie Infra.10.d
ab operibus mortuis et fidei ad
deū: baptismatū doctrine: impōnis quoqz
manuū: ac resurrectiōis mortuoꝝ: et iu-
dicij eterni. Et hoc faciemus si qdē p-
miserit de9. Impossibile ei ē eos q se-
mel sunt illuminati: gustauerūt etiā donū
celeste: et participes facti sunt spiritus
sancti: gustauerūt nihilomin9 bonū dei ver-
bū virtutesqz seculi venturi: et plapsi sūt:
rursus renouari ad penitentiam:
rursū crucifigētes sibimetipsis filiū dei B
et ostentui habentes. Terra enim
sepe venientem sup se bibens imbrem
et germinans herbā oportunam illis
a quibus colitur: accipit benedictionē
a deo: pferens aūt spinas
ac tribulos reproba est et maledicto pxi-
ma: cui9 ɔsūmatio in ɔbustionē. Cōfidi-
m9 aūt de vobis dilectissimi meliora et vi-
ciniora saluti: tā etsi ita loqmur. Nō .n.
iniust9 de9 vt obliuiscat opis vr̄i
et dilectionis quam ostendistis
in nomine ipsius: qui ministrastis C
sanctis et ministratis. Cupimus
aūt vnūquēqz vestrum eandē ostētare
sollicitudinem ad expletionem spei
vsqz i finē: vt nō segnes efficiamini: ve-
rū imitatores eorum qui fide et patiētia
hereditabunt promissiones.
Abrae nāqz promittens deus: quoniā
neminē habuit p quē iuraret maiorē: iu-
rauit p semetipsū dicēs. Nisi bñdicēs bñ- Gene.22.c
dicā te: et multiplicās mlt́iplicabo te: et
sic lōganimiter ferens adept9 est repro-
missionē. Hoies .n. p maiorē sui iurant

μνύουσι, και πάσης αυτοίς αντιλογίας πέ-
ρας εις βεβαίωσιν/ο όρκος. εν ω περισσότε-
ρον βουλόμενος/ο θεός επιδείξαι/τοις κληρο-
νόμοις/της επαγγελίας/το αμετάθετον/της
βουλής αυτού, εμεσίτευσεν όρκω, ίνα διά
δύο πραγμάτων αμεταθέτων εν οις αδύ-
νατον ψεύσασθαι θεόν ισχυράν παράκλη-
σιν έχωμεν/οι καταφυγόντες κρατήσαι/της
προκειμένης ελπίδος, ην ως άγκυραν έχο-
μεν/της ψυχής ασφαλή τε και βεβαίαν, και
εισερχομένην εις/το εσώτερον/του καταπε-
τάσματος, όπου πρόδρομος υπέρ ημών ει-
σήλθεν ιησούς κατά/την τάξιν μελχισεδέκ
αρχιερεύς γενόμενος εις/τον αιώνα. Cap. 7.

Ούτος γαρ/ο μελχισεδέκ βασιλεύς σα-
λήμ, ιερεύς/του θεού υψίστου, ω συναν-
τήσας αβραάμ υποστρέφοντι από/της κοπής
/των βασιλέων, και ευλογήσας αυτόν, ω
και δεκάτην από πάντων εμέρισεν αβραάμ.
πρώτον μεν ερμηνευόμενος βασιλεύς δικαι-
οσύνης, έπειτα δε και βασιλεύς σαλήμ, ο εσ-
τί βασιλεύς ειρήνης, απάτωρ, αμήτωρ, αγε-
νεαλόγητος, μήτε αρχήν ημερών μήτε ζω-
ής τέλος έχων, αφωμοιωμένος δε/τω υιώ
/του θεού μένει ιερεύς εις/το διηνεκές. εν ω
ότι και/του αβραάμ προετιμήθη. θεωρείτε
δε πηλίκος ούτος, ω και δεκάτην αβραάμ
έδωκεν εκ/των ακροθινίων/ο πατριάρχης.
και οι μεν εκ/των υιών λευί/την ιερατείαν
λαμβάνοντες, εντολήν έχουσιν αποδεκα-
τούν/τον λαόν κατά/τον νόμον, τουτέστι
/τους αδελφούς αυτών, καίπερ εξεληλυθό-
τες εκ/της οσφύος αβραάμ. /ο δε μη γενεαλο-
γούμενος εξ αυτών δεδεκάτωκε/τον αβραάμ,
και/τον έχοντα/τας επαγγελίας ευλόγηκε.
χωρίς δε πάσης αντιλογίας/το έλαττον
υπό/του κρείττονος ευλογείται. και ώδε μεν
δεκάτας αποθνήσκοντες άνθρωποι λαμβά-
νουσιν, εκεί δε μαρτυρούμενος ότι ζη. και
ως έπος ειπείν διά αβραάμ και λευί/ο δεκά-
τας λαμβάνων, δεδεκάτωται. έτι γαρ εν/τη
οσφύϊ/του πατρός ην ότε συνήντησεν αυ-
τώ/ο μελχισεδέκ. ει μεν ουν τελείωσις διά
/της λευιτικής ιερωσύνης ην, /ο λαός γαρ επ'
αυτή νενομοθέτητο, τις έτι χρεία κατά/την
τάξιν μελχισεδέκ έτερον ανίστασθαι ιερέα
και ου κατά/την τάξιν ααρών λέγεσθαι. με-
τατιθεμένης γαρ/της ιερωσύνης, εξ ανάγκης
και νόμου μετάθεσις γίνεται. εφ' ον γαρ λέ-
γεται ταύτα, φυλής ετέρας μετέσχηκεν, αφ'
ης ουδείς προσέσχηκε/τω θυσιαστηρίω.
πρόδηλον γαρ ότι εξ ιούδα ανατέταλκεν
/ο κύριος ημών, εις ην φυλήν ουδέν περί ιε-

et omnis controuersie eorum finis
ad ɔfirmationē ē iuramētū. In quo a-
būdātius volēs deus ōndere pollicitatiōis D
heredibus immobilitatem
cōsilij sui: interposuit iusiurandū: vt p
duas res imobiles quibus īpossibile est
mentiri deū fortissimum solatium
habeamus: qui confugimus ad tenēdā
ppositā spē: quā sicut anchorā habem9
anime tutam ac firmam ac
incedentē vsqz ad interiora velaminis:
vbi pcursor pro nobis introiuit
iesus fm ordinē melchisedech:
pontifex factus in eternum. Cap. 7.

Hic enim melchisedech rex salē A
sacerdos dei summi qui obuiauit Gene.14.d
abrahe regresso a cede
regum: et benedixit ei: cui
et decimas omnium diuisit abraam:
primū quidē q interpretat rex iustitie:
deinde autem et rex salem: quod est
rex pacis: sine pr̄e: sine matre: sine ge-
nealogia: neqz initiū dieꝝ neqz finē vi-
te hñs: assimilatus autem filio
dei manens sacerdos in perpetuum.
Intuemini
aūt quātus sit hic: cui et decimas dedit de
precipuis abraam patriarcha.
Et quidem de filijs leui sacerdotium
accipientes: mandatū habent decimas
sumere a populo secundum legē: idest a
fratribus suis: q̄q̄ꝫ et ipsi exierint B
de lumbis abrae. Cuius aūt gñatio nō
annumerat in eis: decimas sūpsit ab a-
braā: et hūc q habebat repromissiones
bñdixit. Sine vlla aūt ɔtradictiōe qd mi-
n9 est a meliore bñdicit. Et hic qdē
decimas morientes homines accipiūt:
ibi aūt contestat q viuit. Et
vt ita dictū sit: p abraā et leui q deci-
mas accepit: decimat9 est. Adhuc ei i
lumbis patris erat: qn obuiauit ei
melchisedech. Si ergo cōsūmatio per
sacerdotiū leuiticū erat: populus ei sub
ipō legē accepit: quid adhuc necessariū
fuit fz ordinē melchisedech aliū surgere
sacerdotē et nō fz ordinē aarō dici?
Trāslato .n. sacerdotio: necesse est vt
et legis trāslatio fiat. In quo ei hec di-
cuntur: de alia tribu est: de C
qua nullus altario presto fuit.
Manifestū est enim q ex iuda ortus sit
dñs nr̄: in q tribu nihil de sacerdotio

ρωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε, καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος. ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες. ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν. ὤμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. καὶ οἱ μὲν πλείονες εἰσὶ γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ὑπερεντυγχάνειν αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος. ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. Cap. 8.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται. ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα, οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων. καθὼς κεχρημάτισται μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τετύχηκε λειτουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσί-

moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestū est: si secundum similitudinē melchisedech exurgat alius sacerdos: qui nō secundum legē mandati carnalis factus est: sed secundum virtutem vite insolubilis. Cōtestatur enim: quoniam tu es sacerdos in eternū secundum ordinē melchisedech. Reprobatio fit precedentis mandati: propter infirmitatē eius et inutilitatē. Nihil enim ad perfectū adduxit lex. Introductio vero melioris spei per quā proximamus ad deū. Et quātū est: nō sine iureiurādo. Alij quidē sine iureiurādo sacerdotes facti sūt. Hic autē cū iureiurando per eum qui dixit ad illū. Iurauit dominus et nō penitebit eū: tu es sacerdos in eternum. (ps.109.)

(D) In tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus. Et alij quidē plures facti sūt sacerdotes: idcirco quod morte prohiberētur permanere: hic autē eo quod maneat in eternū: sempiternū habet sacerdotiū. Unde et saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deū: semper viuēs ad interpellādū pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pōtifex: sanctus: innocēs: impollutus: segregatus a peccatoribus: et excelsior celis factus. Qui nō habet necessitatē quotidie quēadmodū sacerdotes: prius pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim constituit homines sacerdotes infirmitatē habētes: sermo autē iurisiurādi qui post legem est filium in eternum perfectum. Cap. 8.

(A) (sup. 4.b.) Capitulū autē super ea que dicuntur. Talē habemus pōtificē: qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis: sanctorum minister: et tabernaculi veri: quod fixit deus et nō homo. Omnis enim pontifex ad offerēdū munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terrā: nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legē munera: qui exemplari et umbre deseruiunt celestium:

(B) (Exo.25.d. Act.7.c.) sicut responsū est moysi cum consummaret tabernaculū. Vide inquit omnia facito secundum exēplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autē melius sortitus est ministeriū: quāto et melioris testamēti mediator

της, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Cap. 9.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων ἥτις λέγεται ἅγια, μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς οὐ χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μήπω πεφανῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν. ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαι-

(C) est: quod in melioribus repromissionibus sācitū est. Nam si illud prius culpa vacasset: nō utique secundi locus inquireretur. Vituperās enim eos dicit. Ecce dies venient dicit dominus: et cōsummabo super domū israel et super domū iuda testamentū nouū: nō secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manū eorū ut educerem illos de terra egypti: quoniam ipsi non permāserūt in testamento meo: et ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentū quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in (Hiere.31.f.)

(D) mentem eorum et in corda eorum superscribam eas: et ero eis in deum: et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicēs: cognosce dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem: quia propitius ero iniquitatibus eorum: et peccatorum eorum iam nō memorabor. Dicēdo autē nouum veterauit prius. Quod autē antiquatū et senescit: prope interitum est. Cap. 9. (Apoc.21.b. Hie.31.f.)

(A) Habuit quidē et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculū enim factū est primū: in quo erant candelabra et mensa et propositio panū que dicitur sancta: post velamentū autē secundū tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum: aureum habēs thuribulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro: in qua urna aurea habēs manna et virga aaron que fronduerat et tabule testamenti: super que erant cherubin glorie obumbrantia propitiatoriū: de quibus nō est modo dicēdum per singula. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibāt sacerdotes sacrificiorum officia cōsumantes: in secundo autē semel in anno solus pōtifex nō sine sanguine quē offerret pro sua et populi ignorantia: hoc significante spiritu sancto: nōdū propalatam esse sanctorum viā adhuc priore tabernaculo habēte statū.

(B) Que parabola est temporis instantis: iuxta quā munera et hostie offeruntur: que nō possunt iuxta cōsciētiā perfectū facere seruientē: solūmodo in cibis et in potibus et in variis baptismatibus et iustitiis

σώμασι σαρκός, μέχρι καιρού διορθώσεως επικείμενα. Χριστός δε παραγενόμενος αρχιερεύς των μελλόντων αγαθών, διά της μείζονος και τελειοτέρας σκηνής ου χειροποιήτου, τουτέστιν ου ταύτης της κτίσεως, ουδέ δι' αίματος τράγων και μόσχων, διά δε του ιδίου αίματος εισήλθεν εφάπαξ εις τα άγια, αιωνίαν λύτρωσιν ευράμενος. ει γαρ το αίμα ταύρων και τράγων και σποδός δαμάλεως ραντίζουσα τους κεκοινωμένους αγιάζει προς την της σαρκός καθαρότητα, πόσω μάλλον το αίμα του Χριστού, ος διά πνεύματος αιωνίου εαυτόν προσήνεγκεν άμωμον τω θεώ, καθαριεί την συνείδησιν ημών από νεκρών έργων εις το λατρεύειν θεώ ζώντι. και διά τούτο διαθήκης καινής μεσίτης εστίν, όπως θανάτου γενομένου εις απολύτρωσιν των επί τη πρώτη διαθήκη παραβάσεων την επαγγελίαν λάβωσιν οι κεκλημένοι της αιωνίου κληρονομίας. όπου γαρ διαθήκη, θάνατον ανάγκη φέρεσθαι του διαθεμένου. διαθήκη γαρ επί νεκροίς βεβαία. επεί μήποτε ισχύει ότε ζη ο διαθέμενος. όθεν ουδ' η πρώτη χωρίς αίματος εγκεκαίνισται. λαληθείσης γαρ πάσης εντολής κατά νόμον υπό μωυσέος παντί λαώ, λαβών το αίμα των μόσχων και τράγων μετά ύδατος και ερίου κοκκίνου και υσσώπου, αυτό τε το βιβλίον και πάντα τον λαόν ερράντισε λέγων. τούτο το αίμα της διαθήκης, ης ενετείλατο προς υμάς ο θεός. και την σκηνήν δε και πάντα τα σκεύη της λειτουργίας τω αίματι ομοίως ερράντισε. και σχεδόν εν αίματι πάντα καθαρίζεται κατά τον νόμον, και χωρίς αιματεκχυσίας ου γίνεται άφεσις. ανάγκη ουν τα μεν υποδείγματα των εν τοις ουρανοίς τούτοις καθαρίζεσθαι, αυτά δε τα επουράνια κρείττοσι θυσίαις παρά ταύτας. ου γαρ εις χειροποίητα άγια εισήλθεν ο Χριστός, αντίτυπα των αληθινών, αλλ' εις αυτόν τον ουρανόν, νυν εμφανισθήναι τω προσώπω του θεού υπέρ ημών. ουδ' ίνα πολλάκις προσφέρη εαυτόν, ώσπερ ο αρχιερεύς εισέρχεται εις τα άγια κατ' ενιαυτόν εν αίματι αλλοτρίω. επεί έδει αυτόν πολλάκις παθείν από καταβολής κόσμου. νυν δε άπαξ επί συντελεία των αιώνων εις αθέτησιν αμαρτίας διά της θυσίας αυτού πεφανέρωται. και καθόσον απόκειται τοις ανθρώποις άπαξ αποθανείν, μετά δε τούτο κρίσις, ούτω και ο Χριστός άπαξ προσενεχθείς εις το πολλών ανενεγκείν αμαρτίας

carnis vsq3 ad tēpus correctiōis īpositis. Christus āt assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfecti9 tabernaculū nō manufactū: idest non huius creationis: neq3 per sanguinē hircorū aut vitulorū: sed per propriū sanguinē introiuit semel in scā: eterna redēptiōe inuenta. Si eniz sanguis hircorū et taurorū et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emūdationem carnis: quāto magis sanguis christi: qui per spūz sanctū semetipsuz obtulit imaculatū deo: emundabit cōscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiēdū deo viuēti. Et ideo noui testamenti mediator ē: vt morte intercedēte in redēptionē earū preuaricationū q̄ erāt sub priori testamēto repromissionē accipiāt q̄ vocati sūt eterne hereditatis. Ubi .n. testamētuz ē: mors necesse est intercedat testatoris. Testm̄ eī in mortuis cōfirmatū ē. Alioqn nōdū valet dū viuit q̄ testat9 ē. Unde nec primū q̄dē sine sāguine dedicatū est. Lecto enim omni mādato legis a moyse vniuerso populo: accipiēs sāguinē vitulorū et hircorū cū aqua et lana coccinea et hysopo: ipsuz quoq3 librum et oēm populum aspersit dicens. Hic sanguis testamēti qd̄ mandauit ad vos deus. Etiā tabernaculum et omnia vasa ministerij sanguine silr̄ aspersit. Et omnia pene in sāguine secunduz legem mundantur: et sine sanguinis effusiōe nō fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestiuz his mūdari. Ipsa autem celestia melioribus hostijs quam istis. Nō eī in manu fctā scā iesus introijt exemplaria verorum: sed in ipsum celuz: vt appareat nunc vultui dei pro nobis. Neq3 vt sepe offerat semetipsuz: quēadmodū pōtifex itrat in sancta per sigulos ānos in sāguie alieno. Alioqn oportebat eū frequenter pati ab origine mundi. Nūc āt semel in consummatiōe seculorū ad destitutionē peccati per hostiā suam apparuit. Et quēadmodū statutū est hoībus semel mori: post hoc autem iudiciuz: sic et christus semel oblat9 est ad multorum exhaurienda peccata

1.Joh.1.d. Apoc.1.b. 1.Pe.1.d
C
Gal.3.b.
Exo.24.b. Mat.26.c. Mar.14.c Luce.22.b. 1.Cor.11.c.
1.Joh.1.d. Apoca.1.b. 1.Pet.1.d.
D
Roma.5.b. 1.Pet.3.d.

εκ δευτέρου χωρίς αμαρτίας οφθήσεται τοις αυτόν απεκδεχομένοις εις σωτηρίαν.

Cap.10.

Σκιάν γαρ έχων ο νόμος των μελλόντων αγαθών, ουκ αυτήν την εικόνα των πραγμάτων, κατ' ενιαυτόν ταις αυταίς θυσίαις ας προσφέρουσιν εις το διηνεκές, ουδέποτε δύναται τους προσερχομένους τελειώσαι. επεί αν επαύσαντο προσφερόμεναι, διά το μηδεμίαν έχειν έτι συνείδησιν αμαρτιών τους λατρεύοντας άπαξ κεκαθαρμένους, αλλ' εν αυταίς ανάμνησις αμαρτιών κατ' ενιαυτόν. αδύνατον γαρ αίμα ταύρων και τράγων αφαιρείν αμαρτίας. διό εισερχόμενος εις τον κόσμον λέγει. θυσίαν και προσφοράν ουκ ηθέλησας, σώμα δε κατηρτίσω μοι. ολοκαυτώματα και περί αμαρτίας ουκ ευδόκησας, τότε είπον ιδού ήκω. εν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περί εμού του ποιήσαι ο θεός το θέλημα σου. ανώτερον λέγων, ότι θυσίαν και προσφοράν και ολοκαυτώματα και περί αμαρτίας ουκ ηθέλησας, ουδέ ευδόκησας, αίτινες κατά τον νόμον προσφέρονται, τότε είρηκεν ιδού ήκω του ποιήσαι το θέλημα σου ο θεός μου. αναιρεί το πρώτον, ίνα το δεύτερον στήση. εν ω θελήματι ηγιασμένοι εσμέν οι διά της προσφοράς του σώματος ιησού Χριστού εφάπαξ. και πας μεν αρχιερεύς έστηκε καθ' ημέραν λειτουργών και τας αυτάς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αίτινες ουδέποτε δύνανται περιελείν αμαρτίας. αυτός δε μίαν υπέρ αμαρτιών προσενέγκας θυσίαν, εις το διηνεκές εκάθισεν εν δεξιά του θεού, το λοιπόν εκδεχόμενος έως τεθώσιν οι εχθροί αυτού υποπόδιον των ποδών αυτού. μία γαρ προσφορά τετελείωκεν εις το διηνεκές τους αγιαζομένους. μαρτυρεί δε ημίν και το πνεύμα το άγιον. μετά γαρ το προειρηκέναι αύτη η διαθήκη ην διαθήσομαι προς αυτούς μετά τας ημέρας εκείνας λέγει κύριος, διδούς νόμους μου επί καρδίας αυτών, και επί των διανοιών αυτών επιγράψω αυτούς, και των αμαρτιών αυτών και των ανομιών αυτών ου μη μνησθώ έτι. όπου δε άφεσις τούτων, ουκέτι προσφορά περί αμαρτίας. έχοντες ουν αδελφοί παρρησίαν εις την είσοδον των αγίων εν τω αίματι ιησού, ην ενεκαίνισεν ημίν οδόν πρόσφατον και ζώσαν διά του καταπετάσματος, τουτέστι της σαρκός

secūdo sine pctō apparebit omnibus expectantibus se in salutem.

Cap.10.

Umbram eniz habēs lex futurorū bonorū non ipsam imaginē rerum: per singulos annos eisdē ipsis hostijs quas offerunt indesinenter: nunquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo q̄ nullā haberēt vltra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis cōmemoratio peccatorum per singulos ānos fit. Impossibile eī ē sāguine taurorū et hircorū auferri pctā. Ideo ingrediēs mūdū dicit. Hostiaz et oblationem noluisti: corpus āt aptasti mihi. Holocaustomata et pro pctō nō tibi placuerūt: tūc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: vt faciam deus voluntatez tuam. Superi9 dicēs: q2 hostias et oblatiōes et holocaustomata et pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi que sm̄ legem offeruntur: tunc dixi ecce venio: vt faciā deus volūtatē tuā. Aufert primum vt sequens statuat. In qua volūtate sanctificati sumus per oblationem corporis xp̄i iesu semel. Et oīs quidē sacerdos presto est quottidie ministrans: et easdem sepe offerens hostias: que non possunt auferre peccata. Hic autez vnam pro peccatis offerens hostiam: in sempiternum sedet in dextera dei: de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione cōsummauit in sempiternū scificatos. Cōtestatur autem nos et spiritus sctūs. Postq̄ eī dixit hoc āt testamētum quod testabor ad illos: post dies illos dicit dominus: dabo leges meas in cordibus eorum: et in mentibus eorum superscribam eas et peccatorū et iniquitatum eorū iā nō recordabor āpli9. Ubi āt hō remissio: iā nō est oblatio pro pctō. Hn̄tes itaq3 fratres fiduciam in introitu sanctorū in sanguie christi: quā initiauit nobis viam nouam et viuentem per velamen: idest carnem

A
Leui.19.
ps.39.
B
C
Psal.109.
D
Hie.31.f
supra.4.b.

αυτού, και ιερέα μέγαν επί τον οίκον του θεού, προσερχώμεθα μετά αληθινής καρδίας εν πληροφορία πίστεως, ερραντισμένοι τας καρδίας από συνειδήσεως πονηράς, και λελουμένοι το σώμα ύδατι καθαρώ, κατέχωμεν την ομολογίαν της ελπίδος ακλινή. πιστός γαρ ο επαγγειλάμενος. και κατανοώμεν αλλήλους εις παροξυσμόν αγάπης και καλών έργων. μη εγκαταλείποντες την επισυναγωγήν εαυτών, καθώς έθος τισίν, αλλά παρακαλούντες, και τοσούτω μάλλον, όσω βλέπετε εγγίζουσαν την ημέραν. εκουσίως γαρ αμαρτανόντων ημών μετά το λαβείν την επίγνωσιν της αληθείας, ουκέτι περί αμαρτιών απολείπεται θυσία. φοβερά δε τις εκδοχή κρίσεως και πυρός ζήλος, εσθίειν μέλλοντος τους υπεναντίους. αθετήσας τις νόμον μωϋσέως χωρίς οικτιρμών επί δυσίν η τρισί μάρτυσιν αποθνήσκει, πόσω δοκείτε χείρονος αξιωθήσεται τιμωρίας ο τον υιόν του θεού καταπατήσας, και το αίμα της διαθήκης κοινόν ηγησάμενος, εν ω ηγιάσθη, και το πνεύμα της χάριτος ενυβρίσας. οίδαμεν γαρ τον ειπόντα. εμοί εκδίκησις, εγώ ανταποδώσω λέγει κύριος. και πάλιν. κύριος κρινεί τον λαόν αυτού. φοβερόν το εμπεσείν εις χείρας θεού ζώντος. αναμιμνήσκεσθε δε τας πρότερον ημέρας, εν αις φωτισθέντες πολλήν άθλησιν υπεμείνατε παθημάτων, τούτο μεν ονειδισμοίς τε και θλίψεσι θεατριζόμενοι, τούτο δε κοινωνοί των ούτως αναστρεφωμένων γενηθέντες. και γαρ τοις δεσμοίς μου συνεπαθήσατε, και την αρπαγήν των υπαρχόντων υμών μετά χαράς προσεδέξασθε, γινώσκοντες έχειν εαυτοίς κρείττονα ύπαρξιν εν ουρανοίς και μένουσαν. μη αποβάλητε ουν την παρρησίαν υμών, ήτις έχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. υπομονής γαρ έχετε χρείαν, ίνα το θέλημα του θεού ποιήσαντες κομίσησθε την επαγγελίαν. έτι γαρ μικρόν όσον όσον ο ερχόμενος ήξει, και ου χρονιεί. ο δε δίκαιος εκ πίστεως ζήσεται. και εάν υποστείληται, ουκ ευδοκεί η ψυχή μου εν αυτώ. ημείς δε ουκ εσμέν υποστολής εις απώλειαν, αλλά πίστεως εις περιποίησιν.

Cap. 11.

Έστι δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις πραγμάτων, έλεγχος ου βλεπομένων. εν ταύτη γαρ εμαρτυρήθησαν οι πρεσβύτεροι. πίστει νοούμεν κατηρτίσθαι τους αιώνας ρήματι θεού, εις το μη εκ φαινομένων τα

suam: ⁊ sacerdotē magnū sup domum dei: [D] accedamus cum vero corde in plenitudine fidei: aspersi corda a conscientia mala ⁊ abluti corpus aqua munda: teneamus spei nr̃e cōfessionē ideclinabilē. Fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus inuicem in prouocatiōe charitatis ⁊ bonoꝝ operū: nō deserētes collectionē nostrā: sicut cōsuetudinis ē quibusdam: sed consolantes: ⁊ tanto magis quāto videritis appropinquātē [E] diē. Voluntarie .n. peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur pro pctīs hostia. Terribilis āt qdā expectatio iudicij ⁊ ignis emulatio: q̄ cōsumptura est aduersarios. Irritā qs faciens legem moysi [Deut. 17. d] sine vlla miseratiōe duob9 vel trib9 testib9 [Mat. 18. c. 2. Cor. 13. a.] morit: quātomagis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei cōculcauerit: ⁊ sanguinē testamēti pollutū duxerit: i quo sanctificat9 est: ⁊ spiritui gratie cōtumeliā fecerit. [F] Scim9 .n. q dixit. Mihi vīdictā ⁊ ego retribuam. [Deut. 32. e.] Et iterū. Quia iudicabit dominus populum suum. Horrēdū est incidere in manus dei viuētis. [Ro. 12. d. supra. 6. a] Rememoramini aūt pristinos dies: in qbus illuminati magnū certamē sustinuistis passionū: ⁊ i altero qdē opprobrijs ⁊ tribulationibus spectaculū facti: in altero āt socij taliter conuersantium effecti. Nam ⁊ vinctis compassi estis: ⁊ rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere [G] meliorem ⁊ manentem substantiam. Nolite itaqz amittere cōfidētiā vr̃am: q̄ magnā hz remuneratiōnē. Patiētia ei vobis necessaria est: vt voluntatē dei facientes reportetis promissionem. Adhuc ei modicū aliquātulūqz q̄ vēturus ē veniet ⁊ nō tardabit. Iust9 āt me9 [Abach. 2. a] ex fide viuet. Qd si subtraxerit se: non [Ro. 1. b.] placebit anime mee. Nos autem non [Gala. 3. b.] sum9 subtractiōis filij in pditionē: sz fidei in acquisitionem anime. Cap. 11.

Est āt fides sperandarū substantia [A] rerū: argumentū non apparentiū. In hac ei testimoniū ɔsecuti sūt senes. Fide intelligimus aptata esse secula [Gene. 1. a.] verbo dei: vt ex inuisibilibus

βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν άβελ παρά κάιν προσήνεγκε τω θεώ, δι ης εμαρτυρήθη είναι δίκαιος, μαρτυρούντος επί τοις δώροις αυτού του θεού, και δι αυτής αποθανών έτι λαλείται. πίστει ενώχ μετετέθη του μη ιδείν θάνατον, και ουχ ευρίσκετο, διότι μετατέθηκεν αυτόν ο θεός, προ γαρ της μεταθέσεως αυτού μεμαρτύρηται ευηρεστηκέναι τω θεώ. χωρίς δε πίστεως αδύνατον ευαρεστήσαι. πιστεύσαι γαρ δει τον προσερχόμενον τω θεώ ότι έστι, και τοις εκζητούσιν αυτόν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθείς νώε περί των μηδέπω βλεπομένων ευλαβηθείς, κατεσκεύασε κιβωτόν εις σωτηρίαν του οίκου αυτού, δι ης κατέκρινε τον κόσμον, και της κατά πίστιν δικαιοσύνης εγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος αβραάμ υπήκουσεν εξελθών εις τον τόπον ον έμελλε λαμβάνειν εις κληρονομίαν, και εξήλθε μη επιστάμενος πού έρχεται. πίστει παρώκησεν αβραάμ εις την γην της επαγγελίας ως αλλοτρίαν, εν σκηναίς κατοικήσας μετά ισαάκ και ιακώβ των συγκληρονόμων της επαγγελίας της αυτής. εξεδέχετο γαρ την τους θεμελίους έχουσαν πόλιν, ης τεχνίτης και δημιουργός ο θεός. πίστει και αυτή σάρρα στείρα ούσα δύναμιν εις καταβολήν σπέρματος έλαβε, και παρά καιρόν ηλικίας έτεκεν, επεί πιστόν ηγήσατο τον επαγγειλάμενον. διό και αφ ενός εγεννήθησαν, και ταύτα νενεκρωμένου, καθώς τα άστρα του ουρανού τω πλήθει, και ως η άμμος η παρά το χείλος της θαλάσσης η αναρίθμητος. κατά πίστιν απέθανον ούτοι πάντες μη λαβόντες τας επαγγελίας, αλλά πόρρωθεν αυτάς ιδόντες και ασπασάμενοι, και ομολογήσαντες ότι ξένοι και παρεπίδημοι εισίν επί της γης. οι γαρ τοιαύτα λέγοντες εμφανίζουσιν ότι πατρίδα επιζητούσι, και ει μεν εκείνης εμνημόνευον αφ ης εξήλθον, είχον αν καιρόν ανακάμψαι. νυνί δε κρείττονος ορέγονται τουτέστιν επουρανίου. διό ουκ επαισχύνεται αυτούς ο θεός, θεός επικαλείσθαι αυτών ητοίμασε γαρ αυτοίς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν αβραάμ τον ισαάκ πειραζόμενος, και τον μονογενή προσέφερεν, ο τας επαγγελίας αναδεξάμενος, προς ον ελαλήθη ότι εν ισαάκ κληθήσεται σοι σπέρμα, λογισάμενος ότι και εκ νεκρών εγείρειν δυνατός ο θεός, όθεν αυτόν και εν παραβολή εκομίσατο. πίστει περί μελλόντων ευλόγησεν ισαάκ τον

visibilia fierent. Fide plurimā hostiam [Gene. 4. a] abel q̄ȝ cain obtulit deo: p quā testimoniū ɔsecut9 ē eē iust9: testimoniū perhibente muneribus eius deo: ⁊ per illā defunct9 adhuc loquit. Fide [Gene. 5. d.] enoch trāslat9 est ne videret mortē: et [Sap. 4. c. Eccl. 44. c] non inueniebatur: qr transtulit illum de9. Ante translationē ei testimonium habuit placuisse deo. Sine [1. Mac. 2. f.] fide āt īpossibile est placere deo. Credere [B] eīm oportet accedentem ad deum qr est: ⁊ inquirentibus se remunerator sit. Fide noe responso accepto [Gene. 6. d. Eccl. 44. c] de his que adhuc nō videbātur metuens: aptauit arcam in salutē domus sue: per quam dānauit mundū: ⁊ iustitie q̄ per fidē est heres est istitut9. Fide qui vocatur abraam obediuit [Gen. 12. a. et 13. a.] in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: ⁊ exijt nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tanq̄ȝ in aliena: in casulis habitando cū isaac ⁊ iacob coheredibus repromissionis eiusdē. Expectabat enim fundamenta [C] habentē ciuitatē: cuius artifex ⁊ ɔditor deus. Fide ⁊ ipsa sara sterilis [Gene. 21. a.] virtutem in conceptione seminis accepit etiam preter tempus etatis: qm̄ fidelē credidit esse eū qui repromiserat. Propter qd ⁊ ab vno orti sunt: ⁊ emortuo: tanq̄ȝ sidera celi in hoc multitudinē: ⁊ sicut arena q̄ est ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidē defuncti sunt oēs isti: non acceptis repromissionibus: sed alonge eas aspicientes ⁊ salutantes: ⁊ confitentes qr peregrini ⁊ hospites sunt super terrā. Qui enim hoc dicunt: significāt [D] se patriā inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de q̄ exierūt habebāt vtiqz tps reuertēdi. Nūc āt meliorem appetūt: idest celestem. Ideo non confunditur deus vocari deus eoꝝ. Parauit eniȝ illis ciuitatē. Fide [Gene. 22. b.] obtulit abraam isaac cum temptaretur: ⁊ vnigēitū offerebat: i quo susceperat repromissiones: ad quem dictuȝ est: qr in isaac vocabit tibi semē: arbitrās [gene. 21. b.] qr ⁊ a mortuis suscitare potens ē de9. Vn̄ eum in parabolā accepit: Fide et [gene. 27. a.] de futuris benedixit isaac iacob

ιακώβ και τον ησαύ. πίστει ιακώβ αποθνήσκων έκαστον των υιών ιωσήφ ευλόγησε, και προσεκύνησεν επί το άκρον της ράβδου αυτού. πίστει ιωσήφ τελευτών περί της εξόδου των υιών ισραήλ εμνημόνευσε, και περί των οστέων αυτού ενετείλατο. πίστει μωϋσής γεννηθείς εκρύβη τρίμηνον υπό των πατέρων αυτού, διότι είδον αστείον το παιδίον και ουκ εφοβήθησαν το διάταγμα του βασιλέως. πίστει μωϋσής μέγας γενόμενος ηρνήσατο λέγεσθαι υιός θυγατρός φαραώ, μάλλον ελόμενος συγκακουχείσθαι τω λαώ του θεού, η πρόσκαιρον έχειν αμαρτίας απόλαυσιν μείζονα πλούτον ηγησάμενος των αιγύπτου θησαυρών τον ονειδισμόν του χριστού. απέβλεπε γαρ εις την μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν αίγυπτον, μη φοβηθείς τον θυμόν του βασιλέως. τον γαρ αόρατον ως ορών εκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε το πάσχα και την πρόσχυσιν του αίματος, ίνα μη ο ολοθρεύων τα πρωτότοκα θίγη αυτών. πίστει διέβησαν την ερυθράν θάλασσαν ως διά ξηράς, ης πείραν λαβόντες οι αιγύπτιοι, κατεπόθησαν. πίστει τα τείχη ιεριχώ έπεσε κυκλωθέντα επί επτά ημέρας. πίστει ραάβ η πόρνη ου συναπώλετο τοις απειθήσασι, δεξαμένη τους κατασκόπους μετ' ειρήνης. και τι έτι λέγω. επιλείψει γαρ με διηγούμενον ο χρόνος, περί γεδεών, βαράκ τε, και σαμψών, και ιεφθάε, δαυίδ τε και σαμουήλ, και των προφητών, οι διά πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, ειργάσαντο δικαιοσύνην, επέτυχον επαγγελιών. έφραξαν στόματα λεόντων, έσβεσαν δύναμιν πυρός. έφυγον στόματα μαχαίρας, ενεδυναμώθησαν από ασθενείας, εγενήθησαν ισχυροί εν πολέμω. παρεμβολάς έκλιναν αλλοτρίων, έλαβον γυναίκες εξ αναστάσεως τους νεκρούς αυτών. άλλοι δε ετυμπανίσθησαν, ου προσδεξάμενοι την απολύτρωσιν, ίνα κρείττονος αναστάσεως τύχωσιν. έτεροι δε εμπαιγμών και μαστίγων πείραν έλαβον, έτι δε δεσμών και φυλακής, ελιθάσθησαν, επρίσθησαν, επειράσθησαν, εν φόνω μαχαίρας απέθανον. περιήλθον εν μηλωταίς, εν αιγείοις δέρμασιν, υστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. ων ουκ ην άξιος ο κόσμος, εν ερημίαις πλανώμενοι και όρεσι, και σπηλαίοις, και ταις οπαίς της γης. και ούτοι πάντες μαρτυρηθέντες διά της πίστεως ουκ εκομίσαντο την επαγγελίαν, του θεού περί ημών κρείττον τι προβλεψαμένου, ίνα μη χωρίς ημών τελειωθώσι. Cap.12.

⁊ esau. Fide Jacob moriens singulos filioꝝ ioseph bñdixit: ⁊ adorauit fastigium virge eius. Ge.48.c.et 49.d

Fide ioseph moriēs de ꝓfectione filiorum israel memoratus est: ⁊ de ossibus suis mandauit. Gene.50.d

Fide moyses nat⁹ occultat⁹ ē mēsib⁹ trib⁹ a parētibus suis: eo ꝙ vidissent elegātē infantē: ⁊ non timuerunt regis edictum. Exo.2.a.

E Fide moyses grandis factus negauit se esse filiū filie pharaonis: magis eligens affligi cum populo dei q̄ꝫ tꝑalis peccati habere iocūditatē: maiores diuitias estimans thesauro egyptiorum improperium xp̄i. Aspiciebat eniꝫ in remuneratiōē. Exo.2.b.

Fide reliquit egyptum: non veritus animositatem regis. Inuisibilem enim tanq̄ꝫ videns sustinuit. Exo.2.c.

Fide celebrauit pascha ⁊ sanguinis effusioneꝫ: ne qui vastabat primitiua tangeret eos. Exo.12.b.

Fide transierunt mare rubrum tanq̄ꝫ ꝑ aridaꝫ terrā: qđ experti egyptii deuorati sunt. Exo.14.d.

Fide muri hiericho corruerūt circuitu dierū septē. Josue.6.c.

F Fide raab meretrix non periit cum incredulis excipiens exploratores cū pace. Josue.6.a. Josue.2.a et 6.d.

Et q̄d adhuc dicā? Deficiet me tp̄s enarrātē: de gedeō: barach: samson: iepte: dauid: samuel ⁊ prophetis: qui per fidem vicerunt regna: operati sunt iustitiā: adepti sūt repromissiōes. Obturauerunt ora leonū: extinxerunt ipetū ignis. Effugauerūt aciē gladii: ꝯualuerūt de infirmitate: fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exteroꝝ: acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos. Mat.17.f.

Alii aūt distenti sunt: nō suscipientes redemptionem: vt meliorē inuenirēt resurrectionem.

G Alii vero ludibria ⁊ verbera experti: īsup ⁊ vincula ⁊ carceres: lapidati sūt secti sūt: temptati sūt: ī occisiōe gladii mortui sunt. Circuierūt in melotis: ī pellib⁹ caprinis: egētes: angustiati: afflicti. Math.3.a. Mar.1.a.

Quibus dignus non erat mūd⁹. In solitudinib⁹ errātes: in mōtibus ⁊ spelūcis: ⁊ in cauernis terre. Et hi oēs testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem: deo pro nobis melius aliq̄d prouidente: vt nō sine nobis cōsūmarentur. Cap.12.

Τοιγαρούν και ημείς τοσούτον έχοντες περικείμενον ημίν νέφος μαρτύρων, όγκον αποθέμενοι πάντα και την ευπερίστατον αμαρτίαν, δι' υπομονής τρέχωμεν τον προκείμενον ημίν αγώνα, αφορώντες εις τον της πίστεως αρχηγόν και τελειωτήν ιησούν, ος αντί της προκειμένης αυτώ χαράς υπέμεινε σταυρόν, αισχύνης καταφρονήσας εν δεξιά τε του θρόνου του θεού κεκάθικεν. αναλογίσασθε ουν τον τοιαύτην υπομεμενηκότα υπό των αμαρτωλών εις αυτόν αντιλογίαν ίνα μη κάμητε ταις ψυχαίς υμών εκλυόμενοι. ούπω μέχρις αίματος αντικατέστητε προς την αμαρτίαν ανταγωνιζόμενοι, και εκλέλησθε της παρακλήσεως, ήτις υμίν ως υιοίς διαλέγεται. υιέ μου μη ολιγώρει παιδείας κυρίου, μηδέ εκλύου υπ' αυτού ελεγχόμενος. ον γαρ αγαπά κύριος παιδεύει, μαστιγοί δε πάντα υιόν ον παραδέχεται. ει παιδείαν υπομένετε, ως υιοίς υμίν προσφέρεται ο θεός. τις γαρ εστίν υιός ον ου παιδεύει πατήρ. ει δε χωρίς εστέ παιδείας ης μέτοχοι γεγόνασι πάντες, άρα νόθοι εστέ και ουκ υιοί. είτα τους μεν της σαρκός ημών πατέρας είχομεν παιδευτάς και ενετρεπόμεθα, ου πολλώ μάλλον υποταγησόμεθα τω πατρί των πνευμάτων και ζήσομεν. οι μεν γαρ προς ολίγας ημέρας κατά το δοκούν αυτοίς επαίδευον, ο δε επί το συμφέρον εις το μεταλαβείν της αγιότητος αυτού. πάσα δε παιδεία προς μεν το παρόν ου δοκεί χαράς είναι, αλλά λύπης. ύστερον δε καρπόν ειρηνικόν τοις δι' αυτής γεγυμνασμένοις αποδίδωσι δικαιοσύνης. διό τας παρειμένας χείρας και τα παραλελυμένα γόνατα ανορθώσατε, και τραχιάς ορθάς ποιήσατε τοις ποσίν υμών. ίνα μη το χωλόν εκτραπή, ιαθή δε μάλλον. ειρήνην διώκετε μετά πάντων και τον αγιασμόν, ου χωρίς ουδείς όψεται τον κύριον. επισκοπούντες μη τις υστερών από της χάριτος του θεού, μη τις ρίζα πικρίας άνω φύουσα ενοχλή, και διά ταύτης μιανθώσι πολλοί. μη τις πόρνος η βέβηλος ως ησαύ, ος αντί βρώσεως μιάς απέδοτο τα πρωτοτόκια αυτού. ίστε γαρ ότι και μετέπειτα θέλων κληρονομήσαι την ευλογίαν απεδοκιμάσθη. μετανοίας γαρ τόπον ουχ εύρε, καίπερ μετά δακρύων εκζητήσας αυτήν. ου γαρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένω όρει και κεκαυμένω πυρί και γνόφω και σκότω και θυέλλη, και σάλπιγγος ήχω και φωνή ρημάτων, ης οι ακούσαντες παρητήσαντο μη προστεθήναι αυ-

A Ideoq̄ꝫ ⁊ nos tantam habentes impositā nubem testium: deponētes omne pōdus ⁊ circūstans nos peccatū per patientiā curramus ad ꝓpositū nobis certamē: aspiciētes in autorē fidei ⁊ consummatorem iesum: qui pro posito sibi gaudio sustinuit cruceꝫ: confusione cōtempta: atq̄ꝫ in dextera sedis dei sedet. Ephe.4.c. Col.3.b. 1.Pe.2.a. Hier.c.17.a.

Recogitate enī eū qui talem sustinuit a pctōribus aduersus semetipsuꝫ ꝯtradictionē: vt ne fatigemini animis vestris deficiētes.

B Nōdū.n. vsq̄ꝫ ad sanguineꝫ restitistis aduersus pctūꝫ repugnātes: et obliti estis ꝯsolatiōis que vobis tanq̄ꝫ filiis loq̄tur dicēs. Fili mi noli negligere disciplinā dñi neq̄ꝫ fatigeris dū ab eo argueris. Quē enī diligit dñs castigat. flagellat aūt omneꝫ filium quē recipit. Prou.13.b

In disciplīa pseuerate. Tanq̄ꝫ filiis vobis offert se de⁹. Quis .n. fili⁹ quē nō corripit pr̄? q̄d si extra disciplinā estis cuius participes fcti sunt oēs: ergo adulteri ⁊ nō filii estis.

C Deinde patres quidē carnis nr̄e eruditores habuim⁹: ⁊ reuerebamur eos: nō multo magis obtēperabimus patri spirituum ⁊ viuemus? Et illi quidē in tp̄e paucorū dierū s̄m voluntatē suā erudiebāt nos: hic aūt ad id qđ vtile est in recipiēdo sctificationē eius. Oīs aūt disciplina in presenti quideꝫ vr̄ nō esse gaudii: sꝫ meroris: postea aūt fructū pacatissimū exercitatis per eā reddet iustitie.

D Propter quod remissas manus ⁊ soluta genua erigite: ⁊ gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicās q̄s erret: magis aūt sanet. Pacē seq̄mini cū oībus ⁊ sctimoniā: sine qua nemo videbit deū. Ro.12.d.

Cōtemplantes ne quis desit gratie dei: ne qua radix amaritudinis sursū germinās ipediat: ⁊ per illam inquinent multi. Ne quis fornicator aut ꝓphan⁹ vt esau: q̄ ꝑꝑ vnā escā vendidit primitiua sua. Gene.25.d.

Scitote eī quoniaꝫ ⁊ postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est.

E Nō eniꝫ iuenit penitētie locū: q̄ꝫq̄ꝫ cū lachrymis inquisisset eā. Gene.27.c.

Nō eniꝫ accessistis ad tractabilem ⁊ accensibilem ignem ⁊ turbinē ⁊ caligineꝫ ⁊ procellā ⁊ tube sonū ⁊ vocē verboꝝ: quam q̄ audierunt excusauerunt se ne eis fieret Exo.19.b.

τοίς λόγον. ουκ έφερον γαρ το διαστελλόμενον. καν θηρίον θίγη του όρους λιθοβοληθήσεται, και ούτω φοβερόν ην το φανταζόμενον. μωϋσής είπεν. έκφοβος ειμί και έντρομος. αλλά προσεληλύθατε σιών όρει, και πόλει θεού ζώντος ιερουσαλήμ επουρανίω, και μυριάσιν αγγέλων πανηγύρει, και εκκλησία πρωτοτόκων εν ουρανοίς απογεγραμμένων, και κριτή θεώ πάντων, και πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, και διαθήκης νέας μεσίτη ιησού, και αίματι ραντισμού, κρείττον λαλούντι παρά τον άβελ. βλέπετε μη παραιτήσησθε τον λαλούντα. ει γαρ εκείνοι ουκ έφυγον τον επί γης παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλώ μάλλον ημείς, οι τον απ ουρανού αποστρεφόμενοι, ου η φωνή την γην εσάλευσε τότε, νυν δε επήγγελται λέγων. έτι άπαξ εγώ σείω ου μόνον την γην αλλά και τον ουρανόν. το δε έτι άπαξ, δηλοί των σαλευομένων την μετάθεσιν ως πεποιημένων, ίνα μείνη τα μη σαλευόμενα. διό βασιλείαν ασάλευτον παραλαμβάνοντες έχωμεν χάριν, δι ης λατρεύομεν ευαρέστως τω θεώ μετά αιδούς και ευλαβείας. και γαρ ο θεός ημών πυρ καταναλίσκον. Cap.13.

Η φιλαδελφία μενέτω, της φιλοξενίας μη επιλανθάνεσθε. διά ταύτης γαρ έλαθόν τινες ξενίσαντες αγγέλους. μιμνήσκεσθε των δεσμίων, ως συνδεδεμένοι, των κακουχουμένων ως και αυτοί όντες εν σώματι. τίμιος ο γάμος εν πάσι, και η κοίτη αμίαντος. πόρνους δε και μοιχούς κρινεί ο θεός. αφιλάργυρος ο τρόπος, αρκούμενοι τοις παρούσιν. αυτός γαρ είρηκεν. ου μη σε ανώ ουδ ου μη σε εγκαταλίπω, ώστε θαρρούντας ημάς λέγειν. κύριος εμοί βοηθός, και ου φοβηθήσομαι τι ποιήσει μοι άνθρωπος. μνημονεύετε των ηγουμένων υμών, οίτινες ελάλησαν υμίν τον λόγον του θεού, ων αναθεωρούντες την έκβασιν της αναστροφής, μιμείσθε την πίστιν. ιησούς χριστός χθες και σήμερον, ο αυτός και εις τους αιώνας. διδαχαίς ποικίλαις και ξέναις μη περιφέρεσθε. καλόν γαρ χάριτι βεβαιούσθαι την καρδίαν, ου βρώμασιν εν οις ουκ ωφελήθησαν οι περιπατήσαντες. έχομεν θυσιαστήριον, εξ ου φαγείν ουκ έχουσιν εξουσίαν οι τη σκηνή λατρεύοντες. ων γαρ εισφέρεται ζώων το αίμα περί αμαρτίας εις τα άγια διά του αρχιερέως, τούτων τα σώματα κατακαίεται έξω της παρεμβολής. διό και ιησούς ίνα αγιάση διά του ιδίου αίματος τον λα

vbũ. Nõ enim portabãt qd dicebatur. Exo.20.c
Et si bestia tetigerit mõtẽ lapidabitur. Exo.19.b.
Et ita terribile erat quod videbatur. F
Moyses dixit. Exterrit9 sũ z tremebũdus. Sed accessistis ad sion montem z ciuitatẽ dei viuentis ierusalẽ celestẽ z multoꝝ miliũ angelorũ frequentiã: z ecclesiã primitiuorũ qui cõscripti sunt in celis: et iudicem omnium deum et spiritũ iustorũ perfectoꝝ: z testamenti noui mediatorẽ iesũ: z sanguinis aspsionẽ melius loquentẽ q̃ abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nõ effugerũt: recusãtes eũ q̃ sup terram loquebatur: multo magis nos qui de celis loquẽtem nobis auertimus: G
cui9 vox mouit terrã tũc: nunc aũt repromittit dicens. Adhuc semel z ego mouebo nõ soluz terrã sed z celũ. Qd Agg.2.b.
aũt adhuc semel dicit: declarat mobiliũ trãslationẽ tanq̃ factoꝝ: vt maneãt ea q̃ sunt imobilia. Itaqz regnũ imobile suscipiẽtes habem9 grãz: p quã seruiam9 placentes deo cum metu z reuerentia. Etenĩ deus noster ignis consumens est. Deu.4.d. Cap.13.

Charitas fraternitatis maneat ĩ vobis: z hospitalitatẽ nolite obliuisci. A Ro.12.c.
Per hãc ei placuerũt q̃dã angelis hospitio receptis. Mementote vinctoꝝ tanq̃ simul vincti: z laborãtiũ tanq̃ z ipsi ĩ corpore morãtes. Honorabile cõnubiũ ĩ oĩbus: z torus imaculat9. Fornicatores ẽi z adulteros iudicabit de9. Sit mores sine auaricia: cõtẽti p̃sẽtib9. Ipse ẽi dixit. Nõ te deserã neqz dereliquã: ita vt cõfidẽter dicamus. Dñs mihi adiutor z non timebo quid faciat mihi homo. gene.28.c ps.17.
Mementote prepositorum vestrorũ qui vobis locuti sunt verbum dei: quorũ intuẽtes exitũ conuersationis: imitamini fidem. Jesus christus heri z hodie: ipse z in secula. Doctrinis varijs z peregrinis nolite adduci. Optimũ ẽ ẽi gratia stabiliri cor non escis: q̃ non profuerunt ambulãtib9 in eis. Habemus altare de quo edere nõ habent potestatem q̃ tabernaculo deseruiũt. Quoꝝ ẽi aĩaliũ infertur sanguis p pctõ in scta p pontificem: horum corpora cremantur extra castra. Propter qd z iesus vt sctificaret p suum sanguinẽ populuz B

όν έξω της πύλης έπαθε. τοίνυν εξερχώμεθα προς αυτόν έξω της παρεμβολής, τον ονειδισμόν αυτού φέροντες. ου γαρ έχομεν ώδε μένουσαν πόλιν, αλλά την μέλλουσαν επιζητούμεν. δι αυτού ουν αναφέρωμεν θυσίαν αινέσεως διαπαντός τω θεώ, τουτέστι καρπόν χειλέων ομολογούντων τω ονόματι αυτού. της δε ευποιίας και κοινωνίας μη επιλανθάνεσθε. τοιαύταις γαρ θυσίαις ευαρεστείται ο θεός. πείθεσθε τοις ηγουμένοις υμών, και υπείκετε. αυτοί γαρ αγρυπνούσιν υπέρ των ψυχών υμών ως λόγον αποδώσοντες, ίνα μετά χαράς τούτο ποιώσι, και μη στενάζοντες. αλυσιτελές γαρ υμίν τούτο. προσεύχεσθε περί ημών. πεποίθαμεν γαρ ότι καλήν συνείδησιν έχομεν εν πάσι καλώς θέλοντες αναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δε παρακαλώ τούτο ποιήσαι, ίνα τάχιον αποκατασταθώ υμίν. ο δε θεός της ειρήνης ο αναγαγών εκ νεκρών τον ποιμένα των προβάτων τον μέγαν εν αίματι διαθήκης αιωνίου τον κύριον ημών ιησούν χριστόν, καταρτίσαι υμάς εν παντί έργω αγαθώ, εις το ποιήσαι το θέλημα αυτού, ποιών εν υμίν το ευάρεστον ενώπιον αυτού διά ιησού χριστού, ω η δόξα εις τους αιώνας. αμήν. παρακαλώ δε υμάς αδελφοί ανέχεσθε του λόγου της παρακλήσεως. και γαρ διά βραχέων επέστειλα υμίν. γινώσκετε τον αδελφόν τιμόθεον, απολελυμένον, μεθ ου εάν τάχιον έρχηται όψομαι υμάς. ασπάσασθε πάντας τους ηγουμένους υμών και πάντας τους αγίους. ασπάζονται υμάς οι από της ιταλίας. η χάρις μετά πάντων υμών. αμήν.

Τέλος της προς εβραίους επιστολής.

extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra: improperiũ eius portantes. Non enĩ habemus hic manentem ciuitatem: sed futuram inq̃rim9. Per ipsũ ergo offeram9 hostiam laudis semper deo: id est fructũ labiorum confitentium nomini ei9. Bñficiẽtie aũt z cõmunionis nolite obliuisci. Talibus enĩ hostijs pmeret deus. Obedite prepositis vestris: z subiacete eis. Ipsi .n. peruigilant quasi rõnẽ p animabus vestris reddituri: vt cũ gaudio hoc faciant z nõ gemẽtes. Hoc ẽi nõ expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim qz bonã cõsciẽtiã habem9 in oĩbus bñ volentes conuersari. Amplius autem deprecor vos hoc facere: quo celerius restituar vobis. Deus autẽ pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnũ ouiũ in sanguine testamenti eterni dñm nostrum iesum christum: aptet vos in omni bono: vt faciatis ei9 volũtatẽ: faciẽs in vobis quod placeat coraz se per iesũ xpm: cui est glia in secl'a secl'oꝝ. Amẽ. Rogo aũt vos fratres vt sufferatis verbum solatij. Etenim perpaucis scripsi vobis. Cognoscite fratrẽ vestrũ timotheum dimissum: cuz quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros: et omnes sanctos. Salutant vos de italia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen. C D

Explicit epistola bti pauli ad hebreos.

Incipit prefatio beati Hieronymi presbyteri in librum actuum apostolorum.

Canit psalmista. Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Post apostoli pauli epistolas dudum vobis vno volumine translatas dōmon & rogatiane charissimi: actus apostolorum compellitis vt transferam in latinum: quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico qui postea inseruiens paulo apostolo christi factus est discipulus fuisse editum. Ceruices premit imposita sepius oneris magnitudo: quia studia inuidorum reprehensione digna putant ea que scribimus. Illorum nunq̄ odio et detractione iuuante christo meum silebit eloquium.

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiaȝ: et nascentis ecclesie infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam.

Incipit alius prologus.

Lucas antiochensis natione syrus: cuius laus in euangelio canitur: apud antiochiam medicine artis egregius: et apostolorum christi discipulus fuit: postea vsq; ad confessionem paulum secutus apostolū: sine crimine in virginitate permanens: deo maluit seruire. Qui septuaginta & quatuor annos etatis agens in bythinia obijt plenus spiritu sancto: quo instigante in achaie partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit: eūdemq; ex stirpe dauid descendisse monstrauit. Cui non immerito scribendorum actuum apostolicorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno & filio perditionis extincto: oratione ab apostolis facta sorte dominice electionis numerus compleretur. Sicq; paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus & requirentibus deum breui potius volui ostendere sermone: q̄ prolixius aliquid fastidientibus prodidisse. Sciens q̄ operantem agricolaȝ oporteat primum de suis fructibus edere Quem ita diuina subsecuta est gratia: vt non solū corporibus sed etiā aīabus eius proficeret medicina.

Αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων τοῦ ἁγίου λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Cap. i.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυ-

Incipit liber actuum apostolorum beati Luce euangeliste. Cap. i.

A Primū quidē sermonē feci de omnibus o theophile q̄ cepit iesus facere & docere: vsq; in diem qua precipiēs apostolis per spūm sanctum quos elegit assumpt⁹ ē. Quib⁹ & p̄buit seipsum viuum post passionem suam in multis argumētis per dies q̄dragita apparens eis & loquens de regno dei. Et conuescens precepit eis ab hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionē patris: quā audistis inq̄t per os meū. Quia Johannes q̄dē baptizauit aqua: vos aūt baptizabimini spū scto: nō post multos hos dies. Igitur q̄ cōuenerāt interrogabāt eū dicētes. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel: Dixit autem eis. Nō est vestrū nosse tēpora vel momēta que pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutē superueniētis spūs sancti in vos: & eritis mihi testes

[Mat. 5. c. Jacobi. i. b] [Luce. 14. g] [Infra. 2. b. et. 19. a.] [3. Israel in greco datiui casus.] [Luce. 14. g]

ρες ἐν τε ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν. οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ τε πέτρος, καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος, καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου, καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν. ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι, ἄνδρες ἀδελφοί ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τουτέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν. καὶ προσευξάμενοι εἶπον. σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδει-

B in hierusalem & in omni iudea & samaria & vsq; ad vltimum terre. Et cū hec dixisset videntib⁹ illis eleuat⁹ est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumq; intuerentur in celum euntem illum: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: qui & dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celū. Hic iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quēadmodū vidistis eum euntem in celū. Tūc reuersi sunt hierosolymaȝ a monte qui vocatur oliueti qui est iuxta hierusaleȝ: sabbati habēs iter. Et cum introissent in cenaculū ascēderūt vbi manebat Petr⁹ & Johānes & Jacobus et Andreas Philipp⁹ & Thomas Bartholome⁹ et Mattheus Jacobus alphei & Simō zelotes & Judas iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre iesu & fratribus eius.

C In diebus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit. Erat aūt turba hominū simul fere centū vigīti. Viri fratres oportet impleri scripturā quam predixit spiritus sanctus per os dauid de iuda q̄ fuit dux eorum qui cōprehēderunt iesuȝ: qui cōnumeratus erat in nobis & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notuȝ factuȝ est oībus hītantib⁹ hierusalē: ita vt appellaretur ager ille lingua eoruȝ acheldema: hoc est ager sanguinis. Scriptū est eīȝ in libro psalmoꝝ. Fiat cōmoratio eorū deserta: & non sit q̄ ihabitet in ea: et episcopatuȝ ei⁹

D accipiat alter. Opȝ ergo ex his viris q̄ nobiscū sūt ꝯgregati i oī tpe in quo intrauit & exiuit iter nos dn̄s iesus icipiēs a baptismate iohannis vsq; in dieȝ qua assumptus est a nobis testem resurrectiōis eius nobiscum fieri vnū ex istis. Et statuerūt duos. Joseph q̄ vocabat barsabas: q̄ cognominat⁹ ē iustus: & mathiā. Et orantes dixerūt. Tu dn̄e q̄ corda nosti omniuȝ: ostende

[Mar. 16. g Apoc. 1. c. Joh. 20. c.] [Mat. 10. a. Marc. 3. d. Luce. 6. c.] [ps. 108.] [Infra. 4. d.]

ξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων. Cap. 2.

Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι. καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ᾽ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι. ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν. γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἐξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους. οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι, καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν, πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν, φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύας τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι, ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι. ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί. σταθεὶς δὲ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς. ἄνδρες ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν, ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας. ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ. καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν

que elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerij huius et apostolatus: de quo prevaricatus est iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis. Et cecidit sors super Mathiam: et annumeratus est cum undecim apostolis. Cap. 2.

Et cum complerentur dies pentecostes: erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus: tanquam advenientis spiritus vehementis: et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tanquam ignis: seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: et ceperunt loqui varijs linguis: prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in hierusalem habitantes iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est: quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur dicentes. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram: in qua nati sumus? Parthi et medi et elamite: et qui habitant mesopotamiam: iudeam et cappadociam: pontum et asiam: phrygiam et pamphyliam: egyptum et partes lybie que est circa cyrenen: et advene romani: iudei quoque et proseliti: cretes et arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes. Quid nam vult hoc esse? Alij autem irridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. Stans autem petrus cum undecim elevavit vocem suam: et locutus est eis. Viri iudei et qui habitatis hierusalem universi: hoc vobis notum sit: et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hi ebrij sunt: cum sit hora diei tertia. Sed hoc est quod dictum est per prophetam iohel. Et erit in novissimis diebus dicit dominus: effundam de spiritu meo super omnem carnem. Et prophetabunt filij vestri et filie vestre: et iuvenes vestri visiones videbunt: et seniores vestri

A

k. Ignis in gr. genitum casus. j.4.d.et.19 a.

B

C

Iohel.2.g. Esa.44.a.

ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται. καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται. ἄνδρες ἰσραηλῖται ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι᾽ αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε. τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων προσπήξαντες ἀνείλετε. ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ. δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν. προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ᾽ ἐλπίδι. ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαβίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε, καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες. τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεε τοῦτο, ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. οὐ γὰρ δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς. λέγει δὲ αὐτός. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραήλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν

somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum: sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem: antequam veniat dies domini magnus et manifestus. Et erit omnis quicunque invocaverit nomen domini salvus erit. Viri israelite audite verba hec. Iesum nazarenum virum approbatum a deo in vobis virtutibus et prodigijs et signis que fecit deus per illum in medio vestri sicut scitis. Hunc definito consilio et prescientia dei traditum per manus iniquorum: affigentes interemistis. Quem deus suscitavit solutis doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum. Providebam dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commovear. Propter hoc letatum est cor meum et exultavit lingua mea: insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vite: replebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres: liceat audenter dicere ad vos de patriarcha david: quoniam defunctus est: et sepultus est: et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius: providens locutus est de resurrectione christi: quia neque derelictus est in inferno: neque caro eius vidit corruptionem. Hunc iesum resuscitavit deus: cuius omnes testes sumus. Dextera igitur dei exaltatus: et promissione spiritus sancti accepta a patre: effudit hoc donum: quod vos videtis et auditis. Non enim david ascendit in celos. Dicit autem ipse. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime sciat ergo omnis domus israel: quia et dominum eum et christum fecit

Iohe.2.b.

Mat.10.c. et.24.b. Iohe.2.g. Rom.10.c. Infr.5.d.

D

Infra.10.c

psal.15

E

Sup.1.? 7.10.

psal.109.

F

ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς
ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγη-
σαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον
καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. τί ποιή-
σομεν ἄνδρες ἀδελφοί. πέτρος δὲ ἔφη πρὸς
αὐτούς. μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκα-
στος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ,
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δω-
ρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γὰρ ἐσ-
τιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ
πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέ-
σηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις
πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει λέ-
γων. σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς
ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι
τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσ-
ετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισ-
χίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδα-
χῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ
κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγέ-
νετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος. πολλά τε τέρα-
τα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.
πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐ-
τό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα
καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον
αὐτὰ πᾶσι καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ'
ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν
ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, με-
τελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφε-
λότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχον-
τες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος
προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ
ἐκκλησίᾳ.

Cap. 3.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαι-
νον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προ-
σευχῆς τὴν ἐννάτην. καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς
ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστά-
ζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν
τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν
ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων
εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην
μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλε-
ημοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν
τῷ ἰωάννῃ εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐ-
πεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν
λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυ-
σίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτο
σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ
τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει, καὶ
πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε.
παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βά-
σεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ ἐξαλλόμενος ἔσ-
τη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς
εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος,

deus hunc iesum quem vos
crucifixistis. His ãt auditis cõpũcti sũt
corde: ⁊ dixerunt ad petrum
⁊ ad reliquos apostolos. Quid faciem9
viri fratres? Petrus ãt ad Γ vnusqsq3 Mat.4.c.
illos: penitẽtiã inqt agite: ⁊ baptizetur Mar.1.c.
vestrum in nomine iesu christi Γ donũ Luce.13.a. Apoca.2.d.
in remissionẽ pctõrũ vrõrũ: ⁊ accipietis
spiritus sancti. Uobis enim est
remissio ⁊ filijs vestris: et
oib9 q lõge sunt: quoscũq3 aduocauerit
dñs deus noster. Alijs etiam verbis
plurimis testificat9 ẽ ⁊ exhortabat eos
dicẽs. Saluamini a generatõe ista pra-
ua. Qui ergo receperunt B
sermonẽ ei9 baptizati sunt: ⁊ apposite
sũt i die illa anime circiter tria milia.
Erant aũt perseuerantes in doctrina
apostolorum ⁊ communicatione
fractionis panis ⁊ orationib9. Fiebat
ãt oĩ anime timor. Multa quoq3 pdi-
gia ⁊ signa per apostolos i hierusalẽ fie-
bãt: ⁊ met9 erat magn9 i vniuersis. Oẽs ẽt Infra.4.d.
q credebãt erant pariter ⁊ hẽbant oĩa
cõia. Possessiões ⁊ substãtias vẽdebãt:
⁊ diuidebãt illa oĩbus put cuiq3 op9
erat. Quottidie quoq3 pdurãtes vnani-
miter in tẽplo: ⁊ frãgentes circa domos
panẽ sumebãt cibũ cũ exultatiõe ⁊ sim-
plicitate cordis collaudãtes deũ: ⁊ hñ-
tes gratiã ad oẽm plebẽ. Dñs autem
augebat qui salui fiebant quottidie
in idipsum.

Cap. 3.

Petrus ãt ⁊ Johãnes ascendebant A
in templũ ad horam orationis
nonã. Et quidã vir qui erat claudus Infr.14.b.
ex vtero matris sue baiulabatur:
quẽ ponebãt quottidie ad portam
templi que dicitur speciosa: vt peteret
elemosynam ab introeuntibus
in tẽplũ. Is cũ vidisset petrũ ⁊ iohannẽ
incipiẽtes itroire i tẽplũ rogabat vt ele-
mosinã accipet. Intuẽs ãt i eũ petr9 cũ
iohãne dixit. Respice i nos. At ille i-
tẽdebat in eos: sperãs se aliqd accepturũ
ab eis. Petrus ãt dixit. Argẽtũ ⁊ au-
rũ non est mihi: qd aũt habeo hoc
tibi do. In noĩe iesu christi Infra.9.d.
nazareni surge ⁊ ambula. Et
apphẽsa manu ei9 dextera alleuauit eũ
et ptinus consolidate sunt bases eius
⁊ plante. Et exiliens stetit
⁊ ambulabat: ⁊ intrauit cum illis
i tẽplũ: ambulãs ⁊ exiliens B

Actus apostolorum Cap. iii.

καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ
λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν
θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτόν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ
πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὠ-
ραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμ-
βους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐ-
τῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν
πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐ-
τοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμέ-
νῃ σολομῶνος ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος
ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραη-
λῖται τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτε-
νίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιη-
κόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν. ὁ θεὸς ἀβραὰμ
καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡ-
μῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν
ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κα-
τὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀ-
πολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρ-
νήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆ-
ναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτεί-
νατε. ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς
μάρτυρές ἐσμεν. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνό-
ματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε
ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ
δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύ-
την ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελ-
φοί οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ
καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκα-
τήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προ-
φητῶν αὐτοῦ παθεῖν τὸν χριστόν, ἐπλήρω-
σεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψα-
τε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας,
ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ
προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν
προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν, ὃν
δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀ-
ποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θε-
ὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ
προφητῶν ἀπ' αἰῶνος. μωσῆς μὲν γὰρ
πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν. ὅτι προφήτην
ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν
ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε,
κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑ-
μᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀ-
κούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθή-
σεται ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆ-
ται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλά-
λησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύ-
τας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ
τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς
πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ.
καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσον-

et laudans deu3. Et vidit omnis
populus eũ ambulantem ⁊ laudantem
deũ. Cognoscebãt ãt illũ: q ipse erat
qui ad elemosinã sedebat ad speciosam
portã tẽpli. Et impleti sunt stupore
⁊ extasi: in eo q contigerat illi.
Cum tenerent autem
petrũ ⁊ iohãnẽ: cucurrit oĩs ppls ad e-
os ad porticum que appellatur
salomonis stupẽtes. Uidens ãt petrus
respondit ad populum. Uiri israelite
qd miramini i hoc: aut nos qd ituemi-
ni: qsi nr̃a vtute aut potestate fecerim9
hunc ambulare? Deus abraam
⁊ de9 isaac ⁊ de9 iacob: de9 patrũ no-
stroꝝ glorificauit filium suum iesu3: quẽ
vos qdẽ tradidistis ⁊ negastis ante
faciem pilati: iudicante illo dimitti. C
Uos ãt sanctum ⁊ iustu3 negastis: Mat.27.b.
⁊ petistis virũ homicidam donari Mar.15.b.
vobis: auctorẽ vero vite interfecistis. Luce.23.c. Joh.18.g.
Quẽ de9 suscitauit a mortuis: cui9 nos
testes sumus: ⁊ in fide nominis
eius hũc quẽ vos videtis ⁊ nostis
confirmauit nomen eius: ⁊ fides que
per eũ est dedit illi integrã sanitatẽ istã
in cõspectu oĩm vestru3. Et nunc frẽs
scio q per ignorantia3 fecistis: sicut
⁊ pncipes vestri. De9 ãt que pnũciauit
per os oĩm prophetarum
pati christum suum: sic impleuit.
Penitemini igitur et conuertimini: Eccle.17.c.
vt deleantur peccata vestra: Eze.18.g.
vt cũ venerint tempora refrigerij a Mat.4.c.
conspectu domini ⁊ miserit Mar.1.c.
eũ q pdicatus est vobis iesu3 xp̃3: que3 Luce.13.a. Apoca.2.d. D
opz quidẽ celum suscipere vsq3 i tpa re-
stitutiõis oĩm q locutus est deus
per os sanctorum suorum
a seculo prophetaꝝ. Moyses quidem
dixit. Quoniam prophetam Deut.18.d.
suscitabit vobis dñs deus vester de
fratrib9 vestris tanq3 me: ipsu3 audietis
iuxta oĩa qcunq3 locutus fuerit vobis.
Erit ãt oĩs anima que non audierit
prophetam illum exterminabitur
de plebe. Et omnes prophete
a samuel ⁊ deinceps: qui locuti sunt
annunciauerunt dies istos.
Uos estis filij prophetarum et
testamenti: qd disposuit deus ad
patres vestros dicens ad abraam.
Et in semine tuo benedicentur Gene.12.c.

ται πάσαι αι πατριαί της γης. υμίν πρώτον
ο θεός αναστήσας τον παίδα αυτού ιησούν
απέστειλεν αυτόν ευλογούντα υμάς, εν τω
αποστρέφειν έκαστον από των πονηριών
υμών. Cap.4.
Λαλούντων δε αυτών προς τον λαόν
επέστησαν αυτοίς οι ιερείς και ο στρατη
γός του ιερού και οι σαδδουκαίοι, διαπο=
νούμενοι διά το διδάσκειν αυτούς τον λαόν
και καταγγέλειν εν τω ιησού την ανάστα=
σιν των νεκρών. και επέβαλον αυτοίς τας χεί
ρας, και έθεντο εις τήρησιν εις την αύριον.
ην γαρ εσπέρα ήδη. πολλοί δε των ακου
σάντων τον λόγον επίστευσαν, και εγενήθη ο
αριθμός των ανδρών ωσεί χιλιάδες πέντε.
εγένετο δε επί την αύριον συναχθήναι αυ=
τών τους άρχοντας και πρεσβυτέρους και
γραμματείς εις ιερουσαλήμ και άνναν τον
αρχιερέα, και καϊάφαν και ιωάννην και αλέ=
ξανδρον, και όσοι ήσαν εκ γένους αρχιερατι
κού. και στήσαντες αυτούς εν μέσω επυν=
θάνοντο. εν ποία δυνάμει ή εν ποίω ονόμα
τι εποιήσατε τούτο υμείς. Τότε πέτρος πλη
σθείς πνεύματος αγίου είπε προς αυτούς.
άρχοντες του λαού και πρεσβύτεροι του
ισραήλ. ει ημείς σήμερον ανακρινόμεθα επί
ευεργεσία ανθρώπου ασθενούς, εν τίνι ού=
τος σέσωσται, γνωστόν έστω πάσιν υμίν και
παντί τω λαώ ισραήλ, ότι εν τω ονόματι
ιησού χριστού του ναζωραίου, ον υμείς εσ
ταυρώσατε, ον ο θεός ήγειρεν εκ νεκρών, εν
τούτω ούτος παρέστηκεν ενώπιον υμών υ
γιής. ούτος εστίν ο λίθος ο εξουθενηθείς
υφ υμών των οικοδομούντων, ο γενόμενος
εις κεφαλήν γωνίας, και ουκ εστίν εν άλ=
λω εν ουδενί η σωτηρία. ουδέν γαρ όνομα έ
τερον εστίν υπό τον ουρανόν το δεδομέ=
νον εν ανθρώποις, εν ω δει σωθήναι ημάς.
θεωρούντες δε την του πέτρου παρρησίαν
και ιωάννου, και καταλαβόμενοι ότι άνθρω
ποι αγράμματοί εισι και ιδιώται, εθαύμα=
ζον, επεγίνωσκόν τε αυτούς ότι συν τω ιη=
σού ήσαν. τον δε άνθρωπον βλέποντες συν
αυτοίς εστώτα τον τεθεραπευμένον, ουδέν
είχον αντειπείν. κελεύσαντες δε αυτούς έ=
ξω του συνεδρίου απελθείν συνέβαλον προς
αλλήλους λέγοντες. τι ποιήσομεν τοις αν=
θρώποις τούτοις, ότι μεν γαρ γνωστόν ση=
μείον γέγονε δι αυτών πάσι τοις κατοικού
σιν ιερουσαλήμ φανερόν, και ου δυνάμεθα
αρνήσασθαι. αλλ ίνα μη επί πλείον δια=
νεμηθή εις τον λαόν, απειλή απειλησώ=
μεθα αυτοίς, μηκέτι λαλείν επί τω ονόμα=
τι τούτω μηδενί ανθρώπων. και καλέ=

omnes familie terre. Vobis primum
deus suscitans filium suum
misit eum benedicentem vobis: vt
conuertat se vnusquisque a nequitia
sua. Cap.4.
Loquētibus aūt illis ad populum A
superuenerūt sacerdotes ⁊ magistrat⁹
templi ⁊ saducei: dolentes
ꝙ docerent populum
⁊ annunciarent in iesum resurrectionē ex
mortuis. Et iniecerunt in eos manus:
⁊ posuerūt eos in custodiā in crastinum.
Erat āt iam vespera. Multi āt eorum q̄
audierāt verbū crediderūt: ⁊ factus est
numerus virorum quasi quinque milia.
Factū ē āt i crastinū vt congregarentur
principes eorum ⁊ seniores ⁊
scribe in hierusalem: ⁊ annas
princeps sacerdotū: ⁊ caiphas ⁊ iohānes
⁊ alexāder: ⁊ quotquot erāt de gñe sa
cerdotali. Et statuētes eos i medio in
terrogabāt. In q̄ virtute aut i quo no
mine fecistis hoc vos? Tunc repletus B
spū sancto petrus dixit ad eos.
Principes populi et seniores
isrl audite. Si nos hodie diiudicamur i
bñfacto hominis infirmi in quo iste
saluus fact⁹ ē: notū sit oibus vobis et
omni plebi israel: qr in nomine dñi nři
iesu xpi nazareni quem vos crucifixistis
quē deus suscitauit a mortuis: in
hoc iste astat coram vobis sanus.
Hic est lapis qui reprobatus est ps.117.
a vobis edificantibus: qui factus est Mat.21.g.
in caput anguli: ⁊ non est in alio Mar.12.c.
aliquo salus. Nec enim aliud nomē Luce.20.c.
est sub celo datum 1.Pet.2.a.
hoib⁹ in quo oporteat nos saluos fieri.
Videntes autem petri constantiam
⁊ iohannis: comperto ꝙ hoies
essent sine litteris ⁊ idiote ammirabāt:
⁊ cognoscebant eos qm̄ cum iesu cū
fuerant. Hominem quoque vidētes stātē C
eis qui curatus fuerat: nihil
poterāt cōtradicere. Iusserūt āt eos fo
ras extra cōciliū secedere: ⁊ cōferebāt ad
inuicem dicentes. Quid faciem⁹ hoib⁹
istis: qm̄ quidē notum signum
factū est per eos omnibus habitantibus
hierlm manifestū est: ⁊ non possumus
negare. Sed ne amplius diuulgetur
in populū: cōminemur
eis: ne vltra loquantur in nomine
hoc vlli hominum. Et vocantes

σαντες αυτούς παρήγγειλαν αυτοίς το κα=
θόλου μη φθέγγεσθαι μη δε διδάσκειν επί
τω ονόματι του ιησού. ο δε πέτρος και ιω=
άννης αποκριθέντες προς αυτούς είπον. ει
δίκαιόν εστιν ενώπιον του θεού υμών ακού
ειν μάλλον ή του θεού, κρίνατε. ου δυνάμε
θα γαρ ημείς α είδομεν και ηκούσαμεν μη
λαλείν. οι δε προσαπειλησάμενοι απέλυσαν
αυτούς, μηδέν ευρίσκοντες το πως κολά=
σονται αυτούς διά τον λαόν, ότι πάντες ε=
δόξαζον τον θεόν επί τω γεγονότι ετών γαρ
ην πλειόνων τεσσαράκοντα ο άνθρωπος εφ
ον εγεγόνει το σημείον τούτο της ιάσεως. α
πολυθέντες δε ήλθον προς τους ιδίους, και
απήγγειλαν όσα προς αυτούς οι αρχιερείς
και οι πρεσβύτεροι είπον. οι δε ακούσαντες
ομοθυμαδόν ήραν φωνήν προς τον θεόν και
είπον. δέσποτα συ ο θεός ο ποιήσας τον ου
ρανόν και την γην και την θάλασσαν και παν
τα τα εν αυτοίς, ο διά στόματος δαυίδ του
παιδός σου ειπών ινατί εφρύαξαν έθνη και
λαοί εμελέτησαν κενά. παρέστησαν οι βα
σιλείς της γης, και οι άρχοντες συνήχθησαν
επιτοαυτό κατά του κυρίου και κατά του
χριστού αυτού. συνήχθησαν γαρ επ αλη
θείας επί τον άγιον παίδα σου ιησούν ον έ
χρισας, ηρώδης τε και πόντιος πιλάτος συν
έθνεσι και λαοίς ισραήλ, ποιήσαι όσα η χειρ
σου και η βουλή σου προώρισε γενέσθαι.
και τανύν κύριε επίδε επί τας απειλάς αυ
τών, και δος τοις δούλοις σου μετά παρρη
σίας πάσης λαλείν τον λόγον σου, εν τω την
χείρα σου εκτείνειν εις ίασιν, και σημεία
και τέρατα γίνεσθαι διά του ονόματος του
αγίου παιδός σου ιησού. και δεηθέντων αυ
τών εσαλεύθη ο τόπος εν ω ήσαν συνηγμέ
νοι, και επλήσθησαν άπαντες πνεύματος α
γίου, και ελάλουν τον λόγον του θεού με
τά παρρησίας. του δε πλήθους των πισ=
τευσάντων ην η καρδία και η ψυχή μία, και
ουδέ εις τι των υπαρχόντων αυτώ έλεγεν
ίδιον είναι, αλλ ην αυτοίς άπαντα κοινά. και
μεγάλη δυνάμει απεδίδουν το μαρτύριον
οι απόστολοι της αναστάσεως του κυρίου
ιησού χριστού, χάρις τε μεγάλη ην επί πάν
τας αυτούς. ουδέ γαρ ενδεής τις υπήρχεν
εν αυτοίς. όσοι γαρ κτήτορες χωρίων ή οι
κιών υπήρχον, πωλούντες έφερον τας τιμάς
των πιπρασκομένων και ετίθουν παρά τους
πόδας των αποστόλων. διεδίδοτο δε ε=
κάστω καθότι αν τις χρείαν είχεν. ιωσής δε
ο επικληθείς βαρνάβας υπό των αποστόλων,
ο εστί μεθερμηνευόμενον υιός παρακλήσεως

eos: denunciauerunt ne omnino
loquerentur neque docerent in
nomine iesu. Petrus vero ⁊ iohannes Infra.5.c.
respondentes dixerūt ad eos. Si
iustū est in cōspectu dei vos poti⁹ au
dire q̄ deū: iudicate. Nō enim possumus
que vidimus et audiuimus non
loqui. At illi comminantes dimiserunt D
eos: non inueniētes quō punirent
eos propter populū: qr oēs clarificabāt id
qđ factū fuerat in eo qđ acciderat. Anno
rū enim erat amplius q̄draginta homo in
quo factū fuerat signū istud sanitatis. Di
missi aūt venerūt ad suos: ⁊
annūciauerūt eis q̄cunque ad eos principes
sacerdotū ⁊ seniores dixissent. Qui cū
audissēt vnanimiter leuauerūt vocē ad
deū et dixerunt. Dñe tu deus q̄ fecisti
⁊ terram mare ⁊ omnia celū
q̄ i eis sūt: q̄ spū scto per os pris nři dauid
pueri tui dixisti. Quare fremuerūt gē ps.2.
tes: ⁊ populi meditati sūt inania. Asti E
terūt reges terre: ⁊ principes cōuenerūt
in vnum aduersus dñm ⁊ aduersus
xpm eius. Conuenerūt enim vere in ciui
tate ista aduersus sctū puerū tuū iesum
quē vnxisti: herodes ⁊ pōti⁹ pilat⁹ cum
gētibus ⁊ populis israel: facere q̄ man⁹
tua ⁊ consiliū tuū decreuerunt fieri.
Et nunc dñe respice in minas eorum:
⁊ da seruis tuis cum omni fiducia
loqui verbum tuum: in eo ꝙ
manū tuā extēdas ad sanitates ⁊ signa
et prodigia fieri per nomen
sancti filij tui iesu. Et cum orassent: F
motus est locus in quo erāt cōgregati.
Et repleti sunt omnes spiritu sancto: sup.2.a.
⁊ loquebantur verbum dei cum Infra.19.
fiducia. Multitudinis aūt credentium
erat cor vnum ⁊ anima vna:
nec quisq̄ eorū q̄ possidebat aliqd suum
eē dicebat: sed erant illis oīa cōia. Et
virtute magna reddebāt apli testimoni
um resurrectionis iesu christi dñi nostri:
⁊ gratia magna erat in omnibus
illis. Neque enim quisq̄ egens erat
inter illos. Quotquot enim possessores a= supra.2.d.
grorū aut domorū erāt: vēdētes afferebāt G
precia eorū q̄ vendebant ⁊ ponebāt ante
pedes aplorū. Diuidebat āt singulis
prout cuique opus erat. Joseph autem supra.2.d.
q̄ cognominat⁹ ē barsabas ab apostolis:
qđ est iterpretatū filius consolationis:

λευίτης κύπριος τῷ γένει, ὑπάρχοντος αὐτοῦ ἀγροῦ πωλήσας, ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Cap. 5.

A Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

B ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος, εἰπέ μοι εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε. ἡ δὲ εἶπε ναί τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ᾽ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

C διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν

leuites cyprius genere cum haberet agrum vendidit eum: et attulit precium et posuit ante pedes apostolorum.

Cap. 5.

Vir autem quidam nomine ananias cum saphira vxore sua vendidit agrum: et fraudauit de precio agri conscia vxore sua: et afferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem petrus ad ananiam. Anania cur sathanas cor tuum mentiri temptauit te spiritui sancto: et fraudare de precio agri? Nonne manens tibi manebat: et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus: sed deo. Audiens autem ananias hec verba: cecidit et expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum: et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spacium: et vxor ipsius nesciens quod factum fuerat introiuit. Dixit autem ei petrus. Dic mihi mulier si tanti agrum vendidistis? At illa dixit. Etiam tanti. Petrus autem ad eam. Quid vtique conuenit vobis temptare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium: et efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius et expirauit. Intrantes autem iuuenes inuenerunt illam mortuam: et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia et in omnes qui audierunt hec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu salomonis. Ceterorum autem nemo audebat se iungere illis: sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in domino multitudo virorum ac mulierum: ita vt in plateas eijcerent infirmos et ponerent in lectulis ac grabbatis: vt veniente petro saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum: et liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem et multitudo vicinarum ciuitatum hierusalem: afferentes egros et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo erant que est heresis saduceorum: repleti sunt zelo: et iniecerunt manus

τῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν. ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ, μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιὴλ νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν

in apostolos: et posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem domini (Infra.12.a.) D per noctem aperiens ianuas carceris: et educens eos dixit. Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vite huius. Qui cum audissent intrauerunt diluculo in templum et docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant: conuocauerunt concilium et omnes seniores filiorum israel: et miserunt ad carcerem vt adducerentur. Cum autem venissent ministri et aperto carcere non inuenissent illos: reuersi nunciauerunt dicentes. Carcerem quidem inuenimus clausum cum (Ioh.12.a.et.16.c.) omni diligentia: et custodes stantes ante ianuas: aperientes autem neminem intus inuenimus. Vt autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum: ambigebant de illis quidnam fieret. E Adueniens autem quidam nunciauit eis quia ecce viri quos posuistis in carcere: sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abijt magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi. Timebant enim populum: ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum dicens. Precipiendo (Mar.7.c.) precepimus vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce repletis hierusalem doctrina vestra: et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem petrus (sup.4.b.) et apostoli dixerunt. Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit iesum: quem vos interemistis suspendentes in ligno. F Hunc principem et saluatorem deus exaltauit dextera sua ad dandam penitentiam israel: et remissionem peccatorum: et nos sumus testes horum verborum et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus obedientibus sibi. Hec cum audissent dissecabantur et cogitabant interficere illos. Surgens (Infra.22.a.) autem quidam in concilio phariseus nomine gamaliel legis doctor honorabilis vniuerse plebi iussit foras ad breue homines fieri. Dixitque ad illos. Viri israelite: attendite vobis (sup.2.b.) super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies

ανέστη θευδάς λέγων είναι τινά εαυτόν μέ
γαν, ω προσεκλήθη αριθμός ανδρών ωσεί
τετρακοσίων, ος ανηρέθη, και πάντες όσοι
επείθοντο αυτώ διελύθησαν, και εγένοντο
εις ουδέν. μετά τούτον ανέστη ιούδας ο
γαλιλαίος εν ταις ημέραις της απογραφής,
και απέστησε λαόν ικανόν οπίσω αυτού.
κακείνος απώλετο, και πάντες όσοι επεί=
θοντο αυτώ διεσκορπίσθησαν. και τανύν
λέγω υμίν, απόστητε από των ανθρώπων
τούτων και εάσατε αυτούς. ότι εάν η εξ αν
θρώπων η βουλή αύτη η το έργον τούτο, κα
ταλυθήσεται, ει δε εκ θεού εστίν, ου δύνα
σθε καταλύσαι αυτό, μήποτε και θεομάχοι
ευρεθήτε. επείσθησαν δε αυτώ, και προσκα
λεσάμενοι τους αποστόλους δήραντες, πα
ρήγγειλαν μη λαλείν επί τω ονόματι του
ιησού, και απέλυσαν αυτούς. οι μεν ουν
επορεύοντο χαίροντες από προσώπου του
συνεδρίου, ότι κατηξιώθησαν υπέρ του ονό
ματος του ιησού ατιμασθήναι. πάσαν τε ημέ
ραν εν τω ιερώ και κατ οίκον ουκ επαύσαν
το διδάσκοντες και ευαγγελιζόμενοι ιησούν
τον χριστόν. Cap. 6.

Εν δε ταις ημέραις ταύταις πληθυνόν=
των των μαθητών, εγένετο γογγυσ=
μος των ελληνιστών προς τους εβραίους,
ότι παρεθεωρούντο εν τη διακονία τη καθη
μερινή αι χήραι αυτών. προσκαλεσάμενοι
δε οι δώδεκα το πλήθος των μαθητών εί=
πον. ουκ αρεστόν εστίν ημάς καταλείψαν=
τας τον λόγον του θεού, διακονείν τραπέ=
ζαις. επισκέψασθε ουν αδελφοί άνδρας εξ
υμών μαρτυρουμένους επτά πλήρεις πνεύ
ματος αγίου και σοφίας, ους καταστήσομεν
επί της χρείας ταύτης. ημείς δε τη προσευ
χή και τη διακονία του λόγου προσκαρτε=
ρήσομεν. και ήρεσεν ο λόγος ενώπιον παν=
τός του πλήθους. και εξελέξαντο στέφανον
άνδρα πλήρη πίστεως και πνεύματος αγί
ου, και φίλιππον, και πρόχορον, και νικάνο
ρα, και τίμωνα, και παρμενάν, και νικόλα
ον προσήλυτον αντιοχέα. ους έστησαν ενώ
πιον των αποστόλων, και προσευξάμενοι ε
πέθηκαν αυτοίς τας χείρας. και ο λόγος
του θεού ηύξανε, και επληθύνετο ο αριθμός
των μαθητών εν ιερουσαλήμ σφόδρα. πο
λύς τε όχλος των ιερέων υπήκουον τη πίσ
τει. στέφανος δε πλήρης πίστεως και δυνά
μεως εποίει τέρατα και σημεία μεγάλα εν
τω λαώ. ανέστησαν δε τινές των εκ της συ
ναγωγής της λεγομένης λιβερτίνων και κυ=
ρηναίων και αλεξανδρέων, και των από κι=

extitit theodas dicens se eē aliquē:
cui consensit numerus virorum circiter
q̄drīgētoꝝ: q̇ occisus ē: ⁊ omnes qui
credebant ei dissipati sunt: ⁊ redacti
ad nihilū. Post hūc extitit iudas B
galileus in diebus professionis
⁊ auertit populum post se.
Et ipse periit: ⁊ oēs quotquot ꝯsēserūt
ei dispersi sunt. Et nunc itaq;
dico vobis: discedite ab hominibus
istis: ⁊ sinite illos. Quīa si ē ex hoībus
consilium hoc aut opus: dissoluetur:
si vero ex deo est: non poteritis
dissoluere: ne forte ⁊ deo repugnare
videamini. Cōsēserūt aūt illi: ⁊ ꝯuocātes
apostolos cesis denūciauerunt
ne omnino loquerentur in nomine
iesu: ⁊ dimiserunt eos. Et illi quidem
ibant gaudentes a conspectu
concilij: qm̄ digni habiti sūt ꝓ nomie
iesu cōtumeliam pati. Omni autē die
nō cessabant in templo ⁊ circa domos
docentes ⁊ euangelizantes xp̄m iesum.
Cap. 6.

In diebus aūt illis crescente numero A
discipuloꝝ: factum est murmur
grecorum aduersus hebreos:
eo φ despicerent' i misterio quotidia
no vidue eorum. Conuocantes
aūt duodeci mltitudinē discipuloꝝ dixe=
runt. Nō est equū nos derelinquere
verbū dei ⁊ ministrare mensis.
Considerate ergo fratres viros ex
vobis boni testimonij septē plenos spū
sancto ⁊ sapientia: quos constituamus
super hoc opus: nos vero orationi
⁊ ministerio verbi instantes erimus.
Et placuit sermo coram omni B
multitudie. Et elegerūt stephanū
virū plenum fide ⁊ spiritu sancto:
⁊ philippum ⁊ prochoꝝ ⁊ nicanorem
et timonem ⁊ parmenam ⁊ nicolaum
aduenā antiochenū. Hos statuerūt ante supra.1.d.
ꝯspectū apostoloꝝ: ⁊ orātes imposuerūt
eis manus. Et verbum
dei crescebat: ⁊ multiplicabat' numerus
discipuloꝝ in hierusalē valde. Multa
etiam turba sacerdotū obediebat fidei.
Stephan' aūt plenus grā ⁊ fortitudine Infra.18.a
faciebat ꝓdigia ⁊ signa magna in
populo. Surrexerūt aūt qdā de synago C
ga q̄ appellat' libertinoꝝ ⁊ cyrenensium
⁊ alexādrinoꝝ ⁊ eoꝝ q erāt a cilicia

λικίας και ασίας συζητούντες τω στεφάνω,
και ουκ ίσχυον αντιστήναι τη σοφία και τω
πνεύματι ω ελάλει. τότε υπέβαλον άν=
δρας λέγοντας. ότι ακηκόαμεν αυτού λα=
λούντος ρήματα βλάσφημα εις μωϋσήν και
τον θεόν. συνεκίνησαν τε τον λαόν και τους
πρεσβυτέρους και τους γραμματείς, και ε
πιστάντες συνήρπασαν αυτόν, και ήγαγον
εις το συνέδριον, έστησαν τε μάρτυρας ψευ
δείς λέγοντας. ο άνθρωπος ούτος ου παύ
εται ρήματα βλάσφημα λαλών κατά του τό
που του αγίου και του νόμου. ακηκόαμεν
γαρ αυτού λέγοντος, ότι ιησούς ο ναζωραί
ος ούτος καταλύσει τον τόπον τούτον, και
αλλάξει τα έθη α παρέδωκεν ημίν μωϋσής.
και ατενίσαντες εις αυτόν άπαντες οι καθε=
ζόμενοι εν τω συνεδρίω, είδον το πρόσωπον
αυτού ωσεί πρόσωπον αγγέλου. είπε δε ο
αρχιερεύς, ει άρα ταύτα ούτως έχει. ο δε
έφη. Cap. 7.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε.
ο θεός της δόξης ώφθη τω πατρί η=
μών αβραάμ όντι εν τη μεσοποταμία πριν ή
κατοικήσαι αυτόν εν χαρράν, και είπε προς
αυτόν. εξελθε εκ της γης σου και εκ της συγ
γενείας σου, και δεύρο εις γην ην αν σοι
δείξω. τότε εξελθών εκ γης χαλδαίων, κα=
τώκησεν εν χαρράν. και εκείθεν μετά το απο
θανείν τον πατέρα αυτού μετώκησεν αυτόν
εις την γην ταύτην, εις ην υμείς νυν κατοι
κείτε. και ουκ έδωκεν αυτώ κληρονομίαν εν
αυτή ουδέ βήμα ποδός, και επηγγείλατο
δούναι αυτώ εις κατάσχεσιν αυτήν και τω
σπέρματι αυτού μετ αυτόν, ουκ όντος αυ
τώ τέκνου. ελάλησε δε ούτως ο θεός, ότι έ
σται το σπέρμα αυτού πάροικον εν γη αλ=
λοτρία, και δουλώσουσιν αυτό και κακώ=
σουσιν έτη τετρακόσια, και το έθνος ω εάν
δουλεύσωσι κρινώ εγώ, είπεν ο θεός. και
μετά ταύτα εξελεύσονται και λατρεύσου=
σι μοι εν τω τόπω τούτω. και έδωκεν αυτώ
διαθήκην περιτομής, και ούτως εγέννησε
τον ισαάκ, και περιέτεμεν αυτόν τη ημέρα τη
ογδόη. και ο ισαάκ τον ιακώβ, και ο ιακώβ
τους δώδεκα πατριάρχας. και οι πατριάρ=
χαι ζηλώσαντες τον ιωσήφ απέδοντο εις
αίγυπτον, και ην ο θεός μετ αυτού. και εξεί
λετο αυτόν εκ πασών των θλίψεων αυτού,
και έδωκεν αυτώ χάριν και σοφίαν εναντί=
ον φαραώ βασιλέως αιγύπτου, και κατέσ=
τησεν αυτόν ηγούμενον επ αίγυπτον και
όλον τον οίκον αυτού. ήλθε δε λιμός εφ ό=

⁊ asia disputantes cum stephano:
⁊ non poterant resistere sapientie et
spiritui qui loquebatur: propter qđ re=
darguebantur ab eo cum omni fiducia.
Tūc summiserūt viros q dicerēt se audiuis Infra.7.d.
se eū dicētē v̄ba blasphemie i moysen ⁊
deū. Cōmouerunt itaq; plebem ⁊ D
seniores ⁊ scribas: ⁊ concurrentes
rapuerunt eum: ⁊ adduxerunt
in concilium: ⁊ statuerunt falsos testes
qui dicerent. Homo iste non cessat
loqui verba aduersus locum
sanctum ⁊ legem. Audiuimus
enim eum dicentem qm̄ iesus nazaren'
hic destruet locum istum: ⁊
mutabit traditōes q̄s tradidit nobis moy
ses. Et intuentes eum oēs q sedebant
in concilio viderunt faciem
eius tanq̄ faciem angeli. Dixit autem
princeps sacerdotum: si hec ita se ha=
berent? Qui ait. Cap. 7.

Viri fratres ⁊ patres audite. A
Deus glorie apparuit patri nostro
abrae cū esset in mesopotamia ꝓusq̄
moraretur in carran: ⁊ dixit ad
illum. Exi de terra tua ⁊ de cognatiōe Genes.12.a.
tua: ⁊ veni in terrā quā mōstrauero ti
bi. Tūc exijt de terra chaldeoꝝ: ⁊ ha
bitauit i carrā. Et īde postq̄ mortu' ē
pater eius transtulit illum
in terrā istā: in qua nunc vos habita
tis. Et nō dedit illi hereditatem in
ea nec passum pedis: sed repromisit gene.13.c.
dare illi eam in possessionem et
semini eius post ipsū; cum nō haberet
filiū. Locutus est autē ei deus: q̄ erit Gene.15.d.
semen eius accola in terra aliena:
⁊ seruituti eos subijciēt: ⁊ male tracta
būt eos annis q̄drigētis: ⁊ gētē cui
seruierint iudicabo ego: dicit dn̄s. Et
post hec exibunt: ⁊ seruient
mihi in loco isto. Et dedit illi
testamētū circūcisionis: ⁊ sic genuit
isaac: ⁊ circūcidit eum die
octauo: ⁊ isaac iacob: ⁊ iacob B
duodecim pr̄iarchas. Et patriarche gene.57.d.
emulantes ioseph vendiderunt in
egyptum: ⁊ erat deus cum eo. Et eri
puit eū ex oībus tribulationibus eius:
⁊ dedit ei gratiam ⁊ sapientiā in ꝯspe=
ctu pharaonis regis egyptioꝝ: ⁊ ꝯstitu
it eū prepositum super egyptū ⁊ super
oēm domū suā. Venit aūt fames i vni= Gen.41.g.

λην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλί
ψις μεγάλη, καὶ οὐκ εὕρισκον χορτάσματα
οἱ πατέρες ἡμῶν. ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα
σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέ=
ρας ἡμῶν πρῶτον. καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀ=
νεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ,
καὶ φανερὸν ἐγένετο φαραὼ τὸ γένος τοῦ
ἰωσήφ. ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσα=
το τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ καὶ πᾶσαν τὴν συ
γγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυ
χαῖς. κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐ=
τελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ
μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ
μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυ=
ρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ. κα=
θὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας
ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ
λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ, ἄχρις οὗ
ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰω
σήφ. οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν
ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκ
θετα τὰ βρέφη αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσ
θαι. ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀ
στεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν
τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐκτεθέντα δὲ αὐ
τὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραώ, καὶ
ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. καὶ ἐπαι
δεύθη μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν
δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ.
ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς
χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισ
κέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱ=
οὺς ἰσραήλ, καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠ=
μύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπο=
νουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον. ἐνόμιζε δὲ
συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς
διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρί=
αν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρα
ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν
αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών. ἄνδρες ἀδελφοί
ἐστὲ ὑμεῖς, ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους. ὁ δὲ
ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπών.
τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν
ἐφ' ἡμᾶς. μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρό
πον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον. ἔφυγε δὲ
μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πά
ροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς
δύο. καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα,
ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ
ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου. ὁ
δὲ μωϋσῆς ἰδὼν ἐθαύμαζε τὸ ὅραμα. προ
σερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο
φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν. ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν

uersaz egypti et chanaan ⁊ tribulatio
magna: et non inueniebant cibos
pres nostri. Cum audisset aūt iacob esse Gene. 42.a
frumentum in egypto: misit patres
nostros primuz: ⁊ in scdo cognitus est Gene. 45.f.
ioseph a fratribus suis:
⁊ manifestatuz est pharaoni genus
eius. Mittens autem ioseph accersiuit
iacob patrem suum ⁊ omnem cognatio
nē suaz in animabus septuaginta quinq;.
Et descēdit iacob in egyptū: ⁊ defūct⁹ Gen. 49.d.
est ipse ⁊ patres nostri. Et
translati sunt in sichem: ⁊ positi sūt in
sepulchro qd̄ emit abraaz precio argēti
a filijs emor filij sichem. Cum C
aūt appropinquaret tempus promissiōis
quā pfessus erat deus abrae: creuit Exo 1.a.
ppl's ⁊ multiplicat⁹ ē in egypto: quoad
usqz surrexit ali⁹ rex i egypto: q nō scie
bat ioseph. Hic circūueniēs gen⁹ nostrū:
afflixit patres nostros: vt exponerent
infantes suos ne viuificarentur. Eodem Exo. 2.a.
tpe natus est moyses: ⁊ fuit gratus
deo: q nutritus est tribus mensibus in
domo patris sui. Exposito autez illo:
sustulit eum filia pharaonis: et
nutriuit eū sibi in filium. Et erudit⁹ ē
moyses oi sapientia egyptiorū: ⁊ erat
potens in verbis ⁊ in operibus suis.
Cū āt impleret ei quadraginta annorū
tps: ascendit in cor eius vt visitaret
fratres suos filios tientē vīdicauit illū:
israel. Et cū vidisset quēdā iniuriā pa Exo 2.b.
⁊ fecit vltionez ei qui iniuriā sustinebat:
percusso egyptio. Existimabat aūt
intelligere fratres quoniam deus
p manum ipsius daret salutem illis.
At illi nō intellexerūt. Seqnti vō die
apparuit illis litigantibus ⁊ recōcilia=
bat eos in pace dicens. Viri fratres
estis: vt quid nocetis alterutruz? Qui D
āt iniuriā faciebat primo: repulit eū di
cens. Quis te ↄstituit pncipē ⁊ iudicē Luce. 12.b. Exo. 2.c.
sup nos? Nunqd iterficere me tu vis?
queādmodū iterfecisti heri egyptiū? Fu
git āt moyses in verbo isto: ⁊ fact⁹ ē ad
uena i terra madian: vbi gnauit filios
duos. Et expletis ānis quadringentis
apparuit illi in deserto mōtis sina Exo. 3.a.
angelus in igne flame rubi.
Moyses āt vidēs āmirat⁹ ē visuz. Et
accedente illo vt ↄsideraret: facta est
ad eum vox dñi dicens. Ego sum deus

πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς ἰσα
άκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμε=
νος μωϋσῆς, οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι. εἶπε
δὲ αὐτῷ ὁ κύριος. λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν
ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ
ἁγία ἐστίν. ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λα
οῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγ=
μοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι
αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο ἀποστελῶ σε εἰς αἴ
γυπτον. τοῦτον τὸν μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο
εἰπόντες τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δι=
καστήν, τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρω
τὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέν
τος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. οὗτος ἐξήγαγεν αὐ=
τούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύ
πτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρή
μῳ ἔτη τεσσαράκοντα. οὗτός ἐστιν ὁ μωϋ=
σῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. προφήτην ὑ
μῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ τῶν ἀ=
δελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ γενόμε
νος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγ
γέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σι
νᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν. ὃς ἐδέξατο λόγι
α ζῶντα δοῦναι ἡμῖν. ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπή
κοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαν
το, καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς
αἴγυπτον, εἰπόντες τῷ ἀαρών. ποίησον ἡ=
μῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ
μωϋσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰ
γύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ. καὶ
ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ
ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραί=
νοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔσ=
τρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λα
τρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέ
γραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν. μὴ σφάγια
καὶ θυσίας προσενέγκατέ μοι ἔτη τεσσαρά
κοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ. καὶ ἀνελά=
βετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολόχ, καὶ τὸ ἄστρον
τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐ
ποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς, καὶ μετοικιῶ ὑ=
μᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος. ἡ σκηνὴ τοῦ μαρ=
τυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρή
μῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωϋσῇ,
ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει.
ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡ
μῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθ=
νῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν
πατέρων ἡμῶν ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ. ὃς
εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο
εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. σολομὼν
δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ἀλλ' οὐχ ὁ ὕ=
ψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, κα=

patruz tuorū: deus abraā: deus isaac:
⁊ deus iacob. Tremefactus autem
moyses: nō audebat considerare. Dixit
āt illi dñs. Solue calciamentum Exo. 3.a. Josue. 5.d.
pedū tuoꝝ: locus .n. in quo stas terra
sctā est. Videns vidi afflictionē populi
mei qui est in egypto: ⁊ gemitum
eorum audiui: ⁊ descendi liberare
eos. Et nūc veni ⁊ mittā te in egyptū.
Hunc moysen quem negauerunt E
dicētes: qs te cōstituit pricipē ⁊ iudicē:
hunc deus principem ⁊ redemptorem
misit cū manu angeli qui apparuit
illi in rubo. Hic eduxit illos
faciēs prodigia ⁊ signa in terra egypti
⁊ in rubro mari: ⁊ in deserto
annis qdraginta. Hic est moyses
q dixit filijs israel. Prophetā suscita= Deut. 18.c.
bit vobis deus de fratribus
vr̄is tanq̄ me: ipsuz audietis. Hic ē q
fuit in ecclesia in solitudine cū angelo
qui loquebatur ei in monte sina
⁊ cū patrib⁹ nostris q accepit verba
vite dare nobis. Cui noluerūt obedire
patres nostri: sed repulerunt
⁊ auersi sunt cordibus suis in
egyptum: dicētes ad aaron. Fac nobis Exo. 32.a.
deos qui precedant nos. Moysi enim
huic q eduxit nos de terra egypti
nescimus quid factum sit ei. Et
vitulū fecerunt in diebus illis: et
obtulerūt hostiam simulacro: ⁊ letabāt
in operibus manuū suarum. Conuertit
aūt deus: ⁊ tradidit eos seruire
militie celi: sicut scriptum est
in libro prophetarū. Nunquid victimas Amos. 5.d.
aut hostias obtulistis mihi annis qdra
ginta in deserto domus israel? Et su=
scepistis tabernaculuz moloch: ⁊ sidus
dei vestri rephan figuras quas fecistis
adorare eas: ⁊ transferam vos
trās babylonē. Tabernaculū testimonij Exo. 25.d.
fuit cū patribus nostris in deserto
sicut disposuit illis de⁹ loquēs ad moy=
sen: vt faceret illū fm formā quā vide=
rat. Qd ⁊ iduxerūt suscipiētes pres nr̄i
cū iesu in possessionem gentium
quas expulit deus a facie
patrū nostroꝝ vsqz i dieb⁹ dauid: Qui
inuenit gratiam ante deū: ⁊ petijt
vt iueniret tabernaculū dō iacob. Sa
lomon āt edificauit illi domū. Sed non
excelsus in manufactis habitat: sicut p

θός, ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανός μοι θρό=
νος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖ
ον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος, ἢ
τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου. οὐχὶ ἡ
χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα. σκληρο=
τράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς
ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀν=
τιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τί
να τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες
ὑμῶν. καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγεί=
λαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ
νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε,
οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγ
γέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦ
τα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔ
βρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. ὑπάρχων
δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς
τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑ
στῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ
θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα
τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συ=
νέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμο=
θυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς
πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέ
θεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας
νεανίου τοῦ καλουμένου σαύλου. καὶ ἐλι=
θοβόλουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ
λέγοντα. κύριε ἰησοῦ δέξαι τὸ πνεῦμά
μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγά
λῃ. κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν
ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Cap. 8.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει
αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱε
ροσολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ
τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν
τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφα
νον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπε
τὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνε=
το τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευ
όμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας πα
ρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπα=
ρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λό=
γον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς
σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.
προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑ=
πὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκού=
ειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.
πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκά
θαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο. πολ
λοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύ=

prophetam dicit. Celum mihi sedes ē: Esaie.66.a
terra āt scabellū pedū meorum. Quā
domū edificabitis mihi: dicit dñs: aut
quis locus requietiōis mee est: Nonne B
man⁹ mea fecit hec oīa: Dura ceruice
⁊ incircumcisi cordibus et
auribus: vos semꝑ spūi sctō restitistis:
sicut patres vestri ita ⁊ vos. Quem
prophetarum nō sunt persecuti patres
vri: Et occiderūt eos qui prenūciabant
de aduentu iusti: cuius
vos nūc proditores ⁊ homicide fuistis:
qui accepistis legē in dispositiōe ange=
loꝝ: ⁊ nō custodistis. Audiētes autē hec sup.6.d.
dissecabant cordibus suis: et stridebāt
dentibus in eum. Cum autem esset
plenus spiritu sancto: intendens in
celū vidit gloriā dei: et iesum stantem
a dextris virtutis dei. Et ait. Ecce Mar.16.g
video celos apertos: et
filiuz hominis stantem a dextris vtutis
dei. Exclamātes āt voce magna ꝯtinue
rūt aures suas: ⁊ ipetū fecerūt vnanimi
ter in eum. Et eiicientes eum extra 3.Re.21.d. Infra.22.c.
ciuitatē lapidabāt: ⁊ testes deposuerunt
vestimenta sua secus pedes
adolescētis: qui vocabat saulus. Et la
pidabant stephanum inuocantem ⁊
dicētem. Domine iesu suscipe spiritum
meū. Positis āt genib⁹ clamauit vo=
ce magna dicēs. Dñe ne statuas illis
hoc pctm̄. Et cū hoc dixisset obdormi=
uit in domino. Cap. 8.

Saulus autem erat cōsentiens neci A
eius. Facta est autē in illa die
ꝑsecutio magna in ecclesia q̄ erat hiero
solymis: ⁊ omnes dispersi sunt per
regiones iudee ⁊ samarie: preter
apostolos. Curauerūt autem stephanuz
viri timorati: ⁊ fecerunt planctum
magnū super eū. Saulus vo deuasta= Infra.9.a.
bat ecclesiam per domos intrans
⁊ trahens viros ac mulieres tradebat
in custodiam. Igitur qui dispersi erāt
ꝑtransibāt euangelizantes verbum dei.
Philippus aūt descendens ī ciuitatem
samarie ꝑdicabat illis christū:
Intendebant autem turbe his que a
philippo dicebant: vnanimiter audiētes
⁊ videntes signa que faciebat.
Multi eī eoꝝ q̄ habebāt spūs imūdos
clamātes voce magna exibant. Multi
autem paralytici et claudi curati sunt.

θησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει
ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρ
χεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθ=
νος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν
μέγαν, ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕ
ως μεγάλου λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύνα=
μις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ,
διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέ
ναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ
εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβα
πτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων
καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσ
καρτερῶν τῷ φιλίππῳ. θεωρῶν τε δυνάμεις
καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκού
σαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι
δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀ
πέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάν
νην. οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐ
τῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ
ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός. μόνον δὲ
βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυ
ρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐ
τούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμε
νος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χει
ρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅ
γιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων.
δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν
ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. τὸ ἀργύριόν
σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρε
ὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσ=
θαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λό
γῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖ
α ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς
κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ
ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας
σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον
ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων
εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύρι
ον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. οἱ
μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες
τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς ἱε=
ρουσαλήμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρει=
τῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐ=
λάλησε πρὸς φίλιππον λέγων. ἀνάστηθι καὶ
πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν
καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν,
αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ
ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης καν
δάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πά
σης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνή
σων εἰς ἱερουσαλήμ, ἦν τε ὑποστρέφων καὶ κα

Factū est ergo gaudiū magnū ī illa ci B
uitate. Uir āt q̄dā noīe simon qui ante
fuerat in ciuitate magus seducēs gentē
samarie: dicēs se esse aliquem vsq3 ad
magnū: cui auscultabāt oēs a minimo
maximū dicentes: hic est virtus
dei q̄ vocat magna. Attēdebāt aūt eū:
ꝑꝑ q' multo tpe magicis suis demētas=
set eos. Cū vero credidissent philippo
euangelizanti de regno
dei et noīe iesu christi: baptizabantur
viri ac mulieres. Tunc simon
⁊ ipse credidit: ⁊ cū baptizatus eēt adhe
rebat philippo. Uidēs ēt signa ⁊ virtu
tes maxias fieri: stupēs āmirabat. Cū
aūt audissēt apli q̄ erāt ī hierosolymis q:
recepisset samaria verbum dei: miserūt
ad eos Petrum ⁊ Johannem. C
Qui cū venissent orauerunt pro ipsis:
vt acciperēt spūm sanctum. Nōdū enī
in quenq̄ illoꝝ superuenerat: sed
baptizati tm̄ erant in nomine domini
iesu. Tūc iponebāt manus super illos:
⁊ accipiebāt spūm sanctū. Cū vidisset
autem simon q: per impositionē man⁹
apostoloꝝ daretur spiritus sanctus:
obtulit eis pecuniam dicens.
Date ⁊ mihi hāc potestatem: vt cuicun
q3 iposuero man⁹ accipiat spūz sanctū.
Petrus autem dixit ad euz. Pecunia
tua tecuz sit in ꝑditionem: qm̄ donum
dei existimasti pecunia possideri.
Nō est enī tibi pars neq3 sors in sermo D
ne isto. Cor enim tuum non est rectum
coram deo. Penitentiaz itaq3 age ab
hac nequitia tua: ⁊ roga deum si
forte remittat tibi hec cogitatio cordis
tui. In felle eī amaritudinis ⁊ obliga
tiōe iniq̄tatis video te eē. Rn̄dēs āt si=
mō dixit. Precamini vos ꝑ me ad do
minū vt nihil veniat sup me hoꝝ q̄ dixi
stis. Et illi q̄dē testificati ⁊ locuti
vbuz dei redibāt hierosolymaz:
⁊ multis regionibus samaritanorum
euāgelizabāt. Angelus aūt dñi locut⁹ ē
ad philippum dicens. Surge ⁊
vade contra meridianum: ad viam
q̄ descēdit ab hierusalem in gazā:
hec est deserta. Et surgēs abijt. Et E
ecce vir ethiops eunuchus potens can
dacis regine ethiopuz: qui erat sup oēs
gazas eius venerat adorare
in hierlm̄: ⁊ reuertebatur sedens

θήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ. πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν. ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με. παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται. ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ εἶπε. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός. ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ, καί φησιν ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ ὅ τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

Cap.9.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ. καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. σαοὺλ σαούλ τί με διώκεις. εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄν-

supra currum suum: legensque esaiam prophetam. Dixit autem spũs philippo. Accede et adiũge te ad currũ istũ. Accurrens aũt philippus audiuit eum legentem esaiam prophetam: et dixit. Putasne itelligis que legis? Qui ait. Et quomodo possum: si nõ aliqs ostẽderit mihi. F Rogauitque philippũ vt ascenderet et sederet secum. Locus aũt scripture quã legebat erat hic. Tanq̃ ouis ad occisionẽ duct9 (Esaie.53.c.) est: et sicut agnus coram tondente se sine voce: sic nõ aperuit os suum. In humilitate iudiciũ eius sublatũ ẽ. Generationẽ ei9 qs enarrabit? Qm̃ tollet de terra vita ei9. Rñdẽs aũt eunuchus dixit philippo. Obsecro te: de quo propheta dicit hoc? de se an de aliquo alio? Aperiens autem philippus os suum et incipiens a scriptura ista: euangelizauit illi iesum. Et dum irent G p viam venerunt ad quandã aquã: et ait eunuchus: ecce aqua. Quis phibet (Infr.10.d.) me baptizari? Dixit ãt philipp9. Si credis ex toto corde: licet. Et rñdẽs ait. Credo filiũ dei esse iesũ xp̃m. Et iussit stare currum. Et descenderunt vterque in aquam philipp9 et eunuch9: et baptizauit eum. Cũ autem ascẽdisset de aqua: spiritus dñi rapuit philippũ: et ampli9 nõ vidit eum eunuchus. Ibat ei p viã suã gaudẽs. Philipp9 autem inuẽt9 ẽ i azoto: et ptrãsiẽs euãgelizabat ciuitatibus cũctis donec veniret cesaream.

Ca.9.

A Saulus adhuc spirans minarũ et cedis in discipulos dñi accessit (Infra.22.a.) ad pncipẽ sacerdotũ: et petijt ab eo epistolas in damascũ ad synagogas: vt si quos inuenisset hui9 vie (supra.8.a.) viros ac mulieres vinctos pduceret in hierl̃z. Et cũ iter faceret: contigit vt appropinquaret damasco. Et subito circũfulsit eũ lux de celo: et cadens in terram audiuit vocem dicẽtẽ sibi. Saule saule qd me psequeris. (Infra.22.b. 1.Cor.15.b Gala.1.c) Qui dixit. Quis es dñe. Et ille. Ego sũ iesus: quẽ tu psequeris. Durũ ẽ tibi ɔtra stimulũ calcitrare. Et tremẽs ac stupẽs dixit Dñe qd me vis facere? Et domin9 ad eũ. Surge et ingredere ciuitatẽ: et ibi dicet tibi qd te oporteat facere. Viri aũt illi B

δρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ, εἱστήκεισαν ἐνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτόν, εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν. καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων καὶ οὐκ ἔφαγεν, οὐδὲ ἔπιεν. ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν. ἰδοὺ ἐγὼ κύριε. ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν. ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα. ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται. καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα ὅπως ἀναβλέψῃ. ἀπεκρίθη δὲ ἀνανίας. κύριε ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος. πορεύου ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων υἱῶν τε ἰσραήλ. ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε. σαοὺλ ἀδελφέ ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα. καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη, καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσε. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς. καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστόν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκ-

qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audiẽtes qdẽ vocẽ neminem aũt videntes. Surrexit aũt Saulus de terra: apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illũ trahẽtes: itroduxerũt damascũ. Et trib9 dieb9 nõ vidẽs et nõ mã ⌊erat ibi ducauit neque bibit. Erat aũt qdã discipul9 damasci noĩe ananias. Et dixit ad illũ i visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego domine. Et dñs ad eũ. Surge et vade in vicum qui vocatur rectus: et quere in domo iude saulũ noĩe tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi man9 vt visuz recipiat. Rñdit aũt ananias. C Domine audiui a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in hierl̃in. Et hic habet potestatẽ (u.Hic i gr. aduer.loci.) a pncipibus sacerdotũ alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit aũt ad eũ dñs. Vade quoniam vas electionis est mihi iste: vt portet nomen meũ coram gentibus et regibus et filijs israel. Ego enim ostendam illi: quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abijt ananias et introiuit in domum: et imponens ei manus dixit. Saule frater dñs misit me iesus: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas et implearis spũ sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis ei9 tanq̃ squame: et visũ recepit. Et surgẽs baptizatus est: D et cũ accepisset cibũ cõfortatus est. Fuit aũt cũ discipulis q erant damasci per dies aliquot. Et ɔtinuo ingressus in sinagogas pdicabat iesum: qm̃ hic est filius dei. Stupebant autem omnes q eũ audiebãt et dicebãt. Nõne hic est q expugnabat in hierl̃in eos q inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit: vt vinctos illos duceret ad pricipes sacerdotũ. Saulus aũt multo magis ɔualescebat et ɔfundebat iudeos qui habitabant damasci: affirmãs qm̃ hic est christus. Cũ autem implerentur dies multi ɔciliũ fecerunt in vnum iudei: vt eũ interficerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Custodiebant (2.Cor.11.g.) autem et portas die ac nocte:

τάς, ὅπως αὐτόν ἀνέλωσι. λαβόντες δέ αὐτόν οἱ μαθηταί νυκτός καθῆκαν διά τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. παραγενόμενος δέ ὁ σαῦλος ἐν ἱερουσαλήμ ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς, καί πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μή πιστεύοντες ὅτι ἐστί μαθητής. βαρνάβας δέ ἐπιλαβόμενος αὐτόν ἤγαγε πρός τούς ἀποστόλους, καί διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τόν κύριον, καί ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καί πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. καί ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς ἱερουσαλήμ, καί παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. ἐλάλει τε καί συνεζήτει πρός τούς ἑλληνιστάς, οἱ δέ ἐπεχείρουν αὐτόν ἀνελεῖν. ἐπιγνόντες δέ οἱ ἀδελφοί κατήγαγον αὐτόν εἰς καισάρειαν, καί ἐξαπέστειλαν αὐτόν εἰς ταρσόν. αἱ μέν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καί γαλιλαίας καί σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καί πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου καί τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο. ἐγένετο δέ πέτρον διερχόμενον διά πάντων, κατελθεῖν καί πρός τούς ἁγίους τούς κατοικοῦντας λύδαν. εὗρε δέ ἐκεῖ ἄνθρωπον τινά αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτώ κατακείμενον ἐπί κραββάτω, ὅς ἦν παραλελυμένος. καί εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος. αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀνάστηθι καί στρῶσον σεαυτῷ. καί εὐθέως ἀνέστη. καί εἶδον αὐτόν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδαν καί τήν σαρωνάν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπί τόν κύριον. ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά, ἡ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καί ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει. ἐγένετο δέ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτήν ἀποθανεῖν. λούσαντες δέ αὐτήν, ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ. ἐγγύς δέ οὔσης λύδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταί ἀκούσαντες ὅτι πέτρος ἐστίν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρός αὐτόν παρακαλοῦντες μή ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν. ἀναστάς δέ πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. ὅν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τό ὑπερῷον, καί παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι καί ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καί ἱμάτια, ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς. ἐκβαλών δέ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θείς τά γόνατα προσηύξατο, καί ἐπιστρέψας πρός τό σῶμα εἶπε. ταβιθά ἀνάστηθι. ἡ δέ ἤνοιξε τούς ὀφθαλμούς αὐτῆς,

vt eū interficerent. Accipientes autem eū discipuli nocte p murū dimiserūt eū summittētes in sporta. Cū autem venisset in hierusalem temptabat se iungere discipulis: & omnes timebāt eum: non credentes φ esset discipul9. Barnabas aūt apphēsū illū duxit ad apostolos et narrauit illis quomodo in via vidisset dominū: & q̄ locutus est ei: & quō in damasco fiducialiter egerit in nomine iesu. Et erat cū illis intrans & exiens in hierusalem fiducialiter agens in noīe dñi. Loquebat quoq; gētibus et disputabat cū grecis: illi aūt querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres: deduxerunt eum cesaream & dimiserunt tarsū. Ecclesia quidē per totam iudeam & galileā & samariā hēbat pacē & edificabatur ambulans in timore domini & consolatione sancti spiritus replebat. Factū est aūt vt petrus dū transiret vniuersos deueniret ad sanctos qui habitabant lyde. Inuenit āt ibi hoīez quēdā noīe eneā: ab annis octo iacentem in grabbato: qui erat paralyticus. Et ait illi petrus. Enea: sanet te dñs iesus xp̄s. Surge & sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eū oēs q̄ habitabant lyde & sarone: qui conuersi sunt ad dominum. In ioppe autē fuit q̄dā discipula noīe thabita: que iterpretata dr̄ dorcas. Hec erat plena opib9 bōis & elemosynis quas faciebat. Factū est autem in diebus illis: vt infirmata moreretur. Quam cum lauissent: posuerūt eā i cenaculo. Cū āt ppe esset lyda ab ioppe: discipuli audientes q̄ petrus esset in ea miserunt duos viros ad eū rogantes: ne pigriteris venire vsq; ad nos. Exurgēs āt petr9 venit cū illis. Et cū aduenisset: duxerunt illum in cenaculum: & circūsteterunt illum oēs vidue flentes et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat illis dorcas. Eiectis aūt oib9 foras: petrus ponēs genua orauit: & conuersus ad corpus dixit. Tabitha surge. Et illa aperuit oculos:

2.Cor.11.d. E F supra.3.a. G

καί ἰδοῦσα τόν πέτρον ἀνεκάθισε. δούς δέ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δέ τούς ἁγίους καί τάς χήρας, παρέστησεν αὐτήν ζῶσαν. γνωστόν δέ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς ἰόππης, καί πολλοί ἐπίστευσαν ἐπί τόν κύριον. ἐγένετο δέ ἡμέρας ἱκανάς μεῖναι αὐτόν ἐν ἰόππῃ παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ. Cap. 10.

Ἀνήρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ ὀνόματι κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς, εὐσεβής καί φοβούμενος τόν θεόν σύν παντί τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλάς τῷ λαῷ, καί δεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός, εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς ὡς ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρός αὐτόν, καί εἰπόντα αὐτῷ. κορνήλιε. ὁ δέ ἀτενίσας αὐτῷ καί ἔμφοβος γενόμενος εἶπε. τί ἐστι κύριε. εἶπε δέ αὐτῷ. αἱ προσευχαί σου καί αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καί νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καί μετάπεμψαι σίμωνά τινα ὅς ἐπικαλεῖται πέτρος. οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρά θάλασσαν. ὡς δέ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ καί στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, καί ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτούς εἰς ἰόππην. τῇ δέ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καί τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπί τό δῶμα προσεύξασθαι περί ὥραν ἕκτην. ἐγένετο δέ πρόσπεινος καί ἤθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δέ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν ἔκστασις, καί θεωρεῖ τόν οὐρανόν ἀνεῳγμένον καί καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καί καθιέμενον ἐπί τῆς γῆς, ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τά τετράποδα τῆς γῆς καί τά θηρία καί τά ἑρπετά καί τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ. καί ἐγένετο φωνή πρός αὐτόν. ἀναστάς πέτρε, θῦσον καί φάγε. ὁ δέ πέτρος εἶπε. μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινόν ἤ ἀκάθαρτον. καί φωνή πάλιν ἐκ δευτέρου πρός αὐτόν. ἅ ὁ θεός ἐκαθάρισε, σύ μή κοίνου. τοῦτο δέ ἐγένετο ἐπί τρίς, καί πάλιν ἀνελήφθη τό σκεῦος εἰς τόν οὐρανόν. ὡς δέ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἄν εἴη τό ὅραμα ὅ εἶδε, καί ἰδού οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπό τοῦ κορνηλίου διερωτήσαντες καί μαθόντες τήν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπί τόν πυλῶνα καί

& viso petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam: & cum vocasset sanctos & viduas: assignauit eam viuā. Notū aūt factū est per vniuersā ioppen: & crediderūt multi in domino. Factū est āt vt dies multos moraret in ioppe apd̄ simonē q̄dā coriariū. Ca. 10

Vir aūt q̄dā erat in cesarea noīe cornelius centurio cohortis que dicit italica: religiosus & timens deum cum omni domo sua: faciens elemosynas multas plebi: & deprecās deū semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se: & dicētē sibi. Corneli. At ille intuens eū timore correptus dixit. Quis es dñe? Dixit aūt illi. Orationes tue et elemosyne tue ascēderunt in memoriā in conspectu dei. Et nūc mitte viros i ioppen: & accersi simonē quendā q̄ cognominat petr9. Hic hospitat apd̄ simonē q̄dā coriariū: cui9 ē dom9 iuxta marc. Hic dicet tibi q̄d te oporteat facere. Et cū discessisset angelus q̄ loq̄bat illi: vocauit duos domesticos suos et milité metuēté dñm: ex his qui illi parebāt. Quib9 cū narrasset omnia: misit illos in ioppen. Postera autē die iter illis facientibus & appropiquātib9 ciuitati: ascēdit petr9 in sūpiora vt oraret circa horā sextam. Et cū esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis: cecidit sup eum mentis excessus. Et vidit celū apertum: & descendens vas quoddā velut lintheū magnū q̄ttuor initijs summitti de celo in terrā: in quo erāt omnia quadrupedia & serpentia terre & volatilia celi. Et facta est vox ad eū. Surge petre: occide et manduca. Ait aūt petrus. Absit domine: q2 nunq̄ māducaui oē cōe aut immundū. Et vox iterum secundo ad eū. Hoc Qd' de9 purificauit: tu cōe ne dixeris. factū est per ter. Et statim receptū est vas in celū. Et dū intra se hesitaret petr9 quid nā esset visio quam vidisset: ecce viri qui missi erant a cornelio inquirentes domum simonis: astiterunt ad ianuam: et

A Thob.12.c. 1.2.a. B Eze.4.d. C

φωνήσαντες επυνθάνοντο, ει σίμων ο επικαλούμενος πέτρος ενθάδε ξενίζεται. του δε πέτρου διενθυμουμένου περί του οράματος, είπεν αυτώ το πνεύμα. ιδού άνδρες τρείς ζητούσι σε. αλλά αναστάς κατάβηθι και πορεύου συν αυτοίς, μηδέν διακρινόμενος, διότι εγώ απέσταλκα αυτούς. καταβάς δε πέτρος προς τους άνδρας τους απεσταλμένους από του κορνηλίου, είπε προς αυτούς. ιδού εγώ ειμί ον ζητείτε. τις η αιτία δι ην πάρεστε. οι δε είπον. κορνήλιος εκατοντάρχης, ανήρ δίκαιος και φοβούμενος τον θεόν, μαρτυρούμενός τε υπό όλου του έθνους των ιουδαίων, εχρηματίσθη υπό αγγέλου αγίου μεταπέμψασθαί σε εις τον οίκον αυτού, και ακούσαι ρήματα παρά σου. εισκαλεσάμενος ουν αυτούς εξένισε. τη δε επαύριον ο πέτρος εξήλθε συν αυτοίς, και τινές των αδελφών των από ιόππης συνήλθον αυτώ. και τη επαύριον εισήλθον εις την καισάρειαν. ο δε κορνήλιος ην προσδοκών αυτούς, συγκαλεσάμενος τους συγγενείς αυτού και τους αναγκαίους φίλους. ως δε εγένετο ελθείν τον πέτρον, συναντήσας αυτώ ο κορνήλιος πεσών επί τους πόδας προσεκύνησεν. ο δε πέτρος ήγειρεν αυτόν λέγων. ανάστηθι, καγώ αυτός άνθρωπός ειμι. και συνομιλών αυτώ εισήλθε, και ευρίσκει συνεληλυθότας πολλούς, έφη τε προς αυτούς. υμείς επίστασθε ως αθέμιτόν εστιν ανδρί ιουδαίω κολλάσθαι η προσέρχεσθαι αλλοφύλω. και εμοί ο θεός έδειξε μηδένα κοινόν η ακάθαρτον λέγειν άνθρωπον, διό και αναντιρρήτως ήλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι ουν τίνι λόγω μετεπέμψασθέ με. και ο κορνήλιος έφη. από τετάρτης ημέρας μέχρι ταύτης της ώρας ήμην νηστεύων, και την εννάτην ώραν προσευχόμενος εν τω οίκω μου, και ιδού ανήρ έστη ενώπιόν μου εν εσθήτι λαμπρά, και φησί. κορνήλιε εισηκούσθη σου η προσευχή, και αι ελεημοσύναι σου εμνήσθησαν ενώπιον του θεού. πέμψον ουν εις ιόππην και μετακάλεσαι σίμωνα, ος επικαλείται πέτρος. ούτος ξενίζεται εν οικία σίμωνος βυρσέως παρά θάλασσαν, ος παραγενόμενος λαλήσει σοι. εξαυτής ουν έπεμψα προς σε, σύ τε καλώς εποίησας παραγενόμενος. νυν ουν πάντες ημείς ενώπιον του θεού πάρεσμεν, ακούσαι πάντα τα προστεταγμένα σοι υπό του θεού. ανοίξας δε πέτρος το στόμα είπεν. επ αληθείας καταλαμβάνομαι ότι ουκ έστι προσωπολήπτης ο θεός, αλλ εν παν-

cũ vocassent interrogabãt: si simõ q cognominatur petrus illic haberet hospitiũ. Petro autem cogitante de visione: dixit spiritus ei. Ecce viri tres querunt te. Surge itaqz τ descẽde τ vade cum eis: nihil dubitans: quia ego misi illos. Descendens autem petrus ad viros dixit. Ecce ego sũ quẽ q̃ritis. Que causa est ꝑ quã venistis? Qui dixerũt. Cornelius centurio vir iustus τ timens deũ: τ testimoniũ hñs ab vniuersa gente iudeorum: responsuz accepit ab angelo sancto accersiri te in domum suam τ audire verba abs te. Introducẽs ergo eos recepit hospitio. Sequẽti aũt die surgẽs ꝓfect⁹ ẽ cũ illis: τ quidã ex fratribus ab ioppe comitati sũt eũ. Altera aũt die introiuit Cesaream. Cornelius vero expectabat illos: conuocatis cognatis suis τ necessarijs amicis. Et factũ ẽ cũ introisset petrus: obuius venit ei cornelius: τ procidens ad pedes eius adorauit eũ. Petr⁹ vero eleuauit eum dicens. Surge: τ ego ipse homo sum. Et loquẽs cũ illo intrauit τ inuenit multos q̃ ꝯuenerãt: dixitq ad illos. Vos scitis quõ abominatum sit viro iudeo cõiungi aut accedere ad alienigenã. Sed mihi ostendit deus neminẽ cõez aut immũdũ dicere hoiez: ꝑpter qđ sine dubitatiõe veni accersit⁹. Interrogo ergo quam ob cãz accersistis me. Et corneli⁹ ait. A nudius quarta die vsqz ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea: τ ecce vir stetit ante me in veste candida: τ ait. Corneli exaudita est oratio tua τ elemosyne tue commemorate sunt in conspectu dei. Mitte ergo in ioppen τ accersi simonẽ: qui cognominatur petrus. Hic hospitatur in domo simonis coriarij iuxta mare. Confestim ergo misi ad te: τ tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in cõspectu tuo adsumus: audire oia quecunqz tibi p̃cepta sunt a dño. Aperiẽs aũt petrus os suum dixit. In veritate comperi: quia non est ꝑsonaꝝ acceptor deus: sed in omni

D

Luce. 2. d.

E

Roma. 2. b. Ephe. 6. b. Col. 3. d.

τι έθνει ο φοβούμενος αυτόν και εργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτός αυτώ εστί. τον λόγον ον απέστειλε τοις υιοίς ισραήλ, ευαγγελιζόμενος ειρήνην διά ιησού χριστού. ούτος εστί πάντων κύριος. υμείς οίδατε το γενόμενον ρήμα καθ όλης της ιουδαίας, αρξάμενον από της γαλιλαίας μετά το βάπτισμα ο εκήρυξεν ιωάννης. ιησούν τον από ναζαρέτ, ως έχρισεν αυτόν ο θεός πνεύματι αγίω και δυνάμει, ος διήλθεν ευεργετών και ιώμενος πάντας τους καταδυναστευομένους υπό του διαβόλου, ότι ο θεός ην μετ αυτού. και ημείς εσμέν μάρτυρες πάντων ων εποίησεν εν τε τη χώρα των ιουδαίων και εν ιερουσαλήμ, ον και ανείλον κρεμάσαντες επί ξύλου. τούτον ο θεός ήγειρε τη τρίτη ημέρα, και έδωκεν αυτόν εμφανή γενέσθαι, ου παντί τω λαώ, αλλά μάρτυσι τοις προκεχειροτονημένοις υπό του θεού, ημίν, οίτινες συνεφάγομεν και συνεπίομεν αυτώ μετά το αναστήναι αυτόν εκ νεκρών. και παρήγγειλεν ημίν κηρύξαι τω λαώ, και διαμαρτύρασθαι ότι αυτός εστίν ο ωρισμένος υπό του θεού κριτής ζώντων και νεκρών. τούτω πάντες οι προφήται μαρτυρούσιν άφεσιν αμαρτιών λαβείν διά του ονόματος αυτού πάντα τον πιστεύοντα εις αυτόν. έτι λαλούντος του πέτρου τα ρήματα ταύτα, επέπεσε το πνεύμα το άγιον επί πάντας τους ακούοντας τον λόγον. και εξέστησαν οι εκ περιτομής πιστοί όσοι συνήλθον τω πέτρω, ότι και επί τα έθνη η δωρεά του αγίου πνεύματος εκκέχυται. ήκουον γαρ αυτών λαλούντων γλώσσαις, και μεγαλυνόντων τον θεόν. τότε απεκρίθη ο πέτρος. μήτι το ύδωρ κωλύσαι δύναται τις του μη βαπτισθήναι τούτους, οίτινες το πνεύμα το άγιον έλαβον καθώς και ημείς. προσέταξέ τε αυτούς βαπτισθήναι εν τω ονόματι του κυρίου ιησού. τότε ηρώτησαν αυτόν επιμείναι ημέρας τινάς. Cap. 11.

Ήκουσαν δε οι απόστολοι και οι αδελφοί οι όντες κατά την ιουδαίαν, ότι και τα έθνη εδέξαντο τον λόγον του θεού. και ότε ανέβη πέτρος εις ιεροσόλυμα διεκρίνοντο προς αυτόν οι εκ περιτομής λέγοντες. ότι προς άνδρας ακροβυστίαν έχοντας εισήλθες και συνέφαγες αυτοίς. αρξάμενος δε ο πέτρος εξετίθετο αυτοίς καθεξής, λέγων. εγώ ήμην εν πόλει ιόππη προσευχόμενος, και είδον εν εκστάσει όραμα καταβαίνον σκεύος τι ως οθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν αρχαίς καθιεμένην εκ του ουρανού, και ήλθεν άχρις εμού. εις ην ατενίσας κατενόουν, και είδον

gente qui timet eum et operatur iustitiã: acceptus est illi. Verbum misit deus filijs israel annuncians pacem per iesum christum. Hic est oim dñs. Vos scitis quod factũ est verbũ ꝑ vniuersaz iudeã. Incipiẽs eiz a galilea post baptismum qđ p̃dicauit Johãnes: iesuz a nazareth: quõ vnxit euz deus spiritu sancto τ virtute: q̃ ꝑtrãsijt bñfaciẽdo τ sanãdo omnes oppressos a diabolo: q̃m deus erat cum illo. Et nos testes sumus omniũ que fecit in regione iudeorum τ hierusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc deus suscitauit tertia die τ dedit eũ manifestum fieri non omni populo: sed testibus preordinatis a deo: nobis qui manducauimus τ bibim⁹ cuz illo postq̃ resurrexit a mortuis. Et precepit nobis p̃dicare populo: τ testificari qz ipse est qui constitutus est a deo iudex viuoꝝ τ mortuoꝝ. Huic omnes ꝓphete testimoniũ ꝑhibẽt remissionẽ peccatorum accipere per nomẽ eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente petro verba hec: cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebãt verbũ. Et obstupuerũt ex circũcisiõe fideles qui venerãt cũ petro: qz et in nationes gratia spũs sancti effusa est. Audiebãt enim illos loquẽtes linguis: τ magnificantes deũ. Tunc respondit Petrus. Nunquid aquã q̃s prohibere potest vt nõ baptizentur hi qui spiritũ sanctum acceperunt sicut τ nos? Et iussit eos baptizari in nomine dñi iesu xp̃i. Tũc rogauerũt eũ vt maneret apud eos aliquot dieb⁹.

Audierũt aũt apli τ fratres Cap. 11. qui erant in iudea: quoniam et gẽtes receperũt verbũ dei. Cũ autem ascẽdisset petr⁹ hierosolymã disceptabãt aduersus illũ q erãt ex circũcisiõe dicẽtes. Quare itroisti ad viros ꝑputiũ hñtes τ mãducasti cũ illis? Incipiẽs aũt petr⁹ exponebat illis ꝑ ordinẽ dicẽs. Ego erã in ciuitate ioppe orãs: τ ⌈dẽs vas vidi in excessu mẽtis mee visionẽ descen quoddã velut lintheũ magnũ q̃ttuor initijs summitti de celo: τ venit vsqz ad me. In qđ intuẽs considerabã: τ vidi

1. Pe. 1. c. Jaco. 2. b.

F

supra. 1. a.

sup. 2. b.

G

sup. 8. d.

A

supra. 10. a.

τα τετράποδα της γης και τα θηρία και τα ερπετά και τα πετεινά του ουρανού. ήκουσα δε φωνής λεγούσης μοι. αναστάς πέτρε θύσον και φάγε. είπον δε μηδαμώς κύριε, ότι παν κοινόν ή ακάθαρτον ουδέποτε εισήλθεν εις το στόμα μου. απεκρίθη δε μοι φωνή εκ δευτέρου εκ του ουρανού. α ο θεός εκαθάρισε, συ μη κοίνου. τούτο δε εγένετο επί τρις, και πάλιν ανεσπάσθη άπαντα εις τον ουρανόν. και ιδού εξ αυτής τρεις άνδρες επέστησαν επί την οικίαν εν η ήμην, απεσταλμένοι από καισαρείας προς με. είπε δε μοι το πνεύμα συνελθείν αυτοίς μηδέν διακρινόμενον. ήλθον δε συν εμοί και οι εξ αδελφοί ούτοι, και εισήλθομεν εις τον οίκον του ανδρός. απήγγειλε τε ημίν πως είδε τον άγγελον εν τω οίκω αυτού σταθέντα και ειπόντα αυτώ. απόστειλον εις ιόππην άνδρας και μετάπεμψαι σίμωνα τον επικαλούμενον πέτρον, ος λαλήσει ρήματα προς σε, εν οις σωθήση συ και πας ο οίκος σου. εν δε τω άρξασθαι με λαλείν, επέπεσε το πνεύμα το άγιον επ' αυτούς, ώσπερ και εφ' ημάς εν αρχή. εμνήσθην δε του ρήματος κυρίου ως έλεγεν. ιωάννης μεν εβάπτισεν ύδατι. υμείς δε βαπτισθήσεσθε εν πνεύματι αγίω. ει ουν την ίσην δωρεάν έδωκεν αυτοίς ο θεός, ως και ημίν πιστεύσασιν επί τον κύριον ιησούν χριστόν, εγώ δε τις ήμην δυνατός κωλύσαι τον θεόν. ακούσαντες δε ταύτα ησύχασαν, και εδόξαζον τον θεόν λέγοντες. άραγε και τοις έθνεσιν ο θεός την μετάνοιαν έδωκεν εις ζωήν. οι μεν ουν διασπαρέντες από της θλίψεως της γενομένης επί στεφάνω, διήλθον έως φοινίκης και κύπρου και αντιοχείας, μηδενί λαλούντες τον λόγον ει μη μόνον ιουδαίοις. ήσαν δε τινες εξ αυτών άνδρες κύπριοι και κυρηναίοι, οίτινες εισελθόντες εις αντιόχειαν ελάλουν προς τους ελληνιστάς ευαγγελιζόμενοι τον κύριον ιησούν. και ην χειρ κυρίου μετ' αυτών του ιάσθαι αυτούς. πολύς τε αριθμός πιστεύσας επέστρεψεν επί τον κύριον. ηκούσθη δε ο λόγος εις τα ώτα της εκκλησίας της εν ιεροσολύμοις περί αυτών, και εξαπέστειλαν βαρνάβαν διελθείν εις αντιόχειαν. ος παραγενόμενος και ιδών την χάριν του θεού, εχάρη, και παρεκάλει πάντας τη προθέσει της καρδίας προσμένειν τω κυρίω, ότι ην ανήρ αγαθός και πλήρης πνεύματος αγίου και πίστεως, και προσετέθη όχλος ικανός τω κυρίω. εξήλθε δε εις ταρσόν ο βαρνάβας αναζητήσαι σαύλον, και ευρών αυτόν ήγα-

quadrupedia terre ⁊ bestias ⁊ reptilia ⁊ volatilia celi. Audiui aũt ⁊ vocẽ dicentem mihi. Surge petre: occide ⁊ manduca. Dixi aũt nequaq̃ dñe: q: omne cõe aut immundũ nunq̃ introiuit in os meũ. Respõdit autem mihi vox secundo de celo. Que de9 mũdauit: tu ne cõe dixeris. Hoc aũt factũ ẽ p ter: ⁊ recepta sunt oĩa rursũ in celum. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo in qua eram: missi a cesarea ad me. Dixit autem spũs mihi: vt irem cũ illis nihil hesitãs. Venerunt autem mecũ ⁊ sex fratres isti: et ingressi sumus in domum viri. Narrauit aũt nobis quõ vidisset angelum in domo sua stantem ⁊ dicentem sibi. Mitte in ioppen ⁊ accersi simonẽ qui cognominatur petrus: qui loquetur tibi verba: in qb9 saluus eris tu ⁊ vniuersa dom9 tua. Cũ aũt cepissem loq: cecidit spũs sctũs sup eos: sicut ⁊ in nos in initio. Recordat9 sum aũt verbi dñi: sicut dicebat. Johãnes qdẽ baptizauit aqua: vos aũt baptizabimini spũ sãcto. Si ergo eandẽ gratiam dedit illis de9: sicut ⁊ nobis q credim9 in dñm iesum xpm: ego quis erã q possem prohibere deum? His auditis tacuerunt: ⁊ glorificauerũt deum dicentes. Ergo ⁊ gentibus penitentiam dedit deus ad vitã. Et illi qdẽ q dispsi fuerant a tribulatiõe q facta fuerat sub stephano pambulauerũt vsq; phenicẽ ⁊ cyprũ ⁊ antiochiã: nemini loquẽtes vbũ nisi solis iudeis. Erant aũt quidam ex eis viri cyprij ⁊ cyrenei: qui cum introissent antiochiam loquebantur ad grecos: annunciantes dominum iesum. Et erat manus domini cum eis. Multus q; numerus credentium conuersus est ad dñm. Peruenit autem sermo ad aures ecclie q erat hierosolymis super istis: ⁊ miserunt barnabã vsq; ad antiochiã. Qui cũ puenisset ⁊ vidisset gratiã dei: gauisus est ⁊ hortabatur omnes in proposito cordis pmanere in dño: q erat vir bonus ⁊ plenus spiritu sancto et fide: ⁊ apposita est multa turba dño. Profect9 ẽ aũt tarsum: vt qreret Saulum: quem cum inuenisset pduxit

B

C

Joha.1.b. Sup.1.a. Infra.9.a.

D

γεν αυτόν εις αντιόχειαν. εγένετο δε αυτούς ενιαυτόν όλον συναχθήναι εν τη εκκλησία, και διδάξαι όχλον ικανόν, χρηματίσαι τε πρώτον εν αντιοχεία τους μαθητάς χριστιανούς. εν ταύταις δε ταις ημέραις κατήλθον από ιεροσολύμων προφήται εις αντιόχειαν, αναστάς δε εις εξ αυτών ονόματι άγαβος, εσήμανε διά του πνεύματος λιμόν μέγαν μέλλειν έσεσθαι εφ' όλην την οικουμένην, όστις και εγένετο επί κλαυδίου καίσαρος. των δε μαθητών καθώς ευπορείτο τις ώρισαν έκαστος αυτών εις διακονίαν πέμψαι τοις κατοικούσιν εν τη ιουδαία αδελφοίς, ο και εποίησαν, αποστείλαντες προς τους πρεσβυτέρους διά χειρός βαρνάβα και σαύλου.

Cap. 12.

Κατ' εκείνον δε τον καιρόν επέβαλεν ηρώδης ο βασιλεύς τας χείρας κακώσαι τινάς των από της εκκλησίας. ανείλε δε ιάκωβον τον αδελφόν ιωάννου μαχαίρα. και ιδών ότι αρεστόν εστι τοις ιουδαίοις, προσέθετο συλλαβείν και πέτρον. ήσαν δε ημέραι των αζύμων. ον και πιάσας, έθετο εις φυλακήν, παραδούς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτών φυλάσσειν αυτόν, βουλόμενος μετά το πάσχα αναγαγείν αυτόν τω λαώ. ο μεν ουν πέτρος ετηρείτο εν τη φυλακή. προσευχή δε ην εκτενής γινομένη υπό της εκκλησίας προς τον θεόν περί αυτού. ότε δε έμελλε προαγαγείν αυτόν ο ηρώδης, τη νυκτί εκείνη ην ο πέτρος κοιμώμενος μεταξύ δύο στρατιωτών, δεδεμένος αλύσεσι δυσί. φύλακές τε προ της θύρας ετήρουν την φυλακήν. και ιδού άγγελος κυρίου επέστη και φως έλαμψεν εν τω οικήματι, πατάξας δε την πλευράν του πέτρου ήγειρεν αυτόν λέγων. ανάστα εν τάχει. και εξέπεσον αυτού αι αλύσεις εκ των χειρών. είπε τε ο άγγελος προς αυτόν. περίζωσαι και υπόδησαι τα σανδάλιά σου. εποίησε δε ούτως. και λέγει αυτώ. περιβαλού το ιμάτιόν σου και ακολούθει μοι. και εξελθών ηκολούθει αυτώ, και ουκ ήδει ότι αληθές εστι το γενόμενον διά του αγγέλου. εδόκει δε όραμα βλέπειν. διελθόντες δε πρώτην φυλακήν και δευτέραν ήλθον επί την πύλην την σιδηράν την φέρουσαν εις την πόλιν, ήτις αυτομάτη ηνοίχθη αυτοίς. και εξελθόντες προήλθον ρύμην μίαν, και ευθέως απέστη ο άγγελος απ' αυτού. και ο πέτρος γενόμενος εν εαυτώ είπε. νυν οίδα αληθώς ότι εξαπέστειλε κύριος τον άγγελον αυτού και εξείλετό με εκ χειρός ηρώδου και πάσης

antiochiam. Et annũ totũ conuersati sunt ibi in ecclesia: ⁊ docuerũt turbã multã ita vt cognominarent pmũ antiochie discipuli christiani. In his autem diebus superuenerunt ab hierosolymis prophete antiochiam: ⁊ surgens vnus ex eis nomine agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe terrarum: que facta est sub claudio. Discipuli autem prout quisq; habebat: pposuerunt singli eorũ in ministeriũ mittere habitantibus in iudea fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe ⁊ sauli.

Cap. 12.

Eodem aũt tempore misit herodes rex manus vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autem Jacobum fratrem Johannis gladio: videns autem quia placeret iudeis apposuit apprehendere et petrum. Erant aũt dies azymorũ. Quẽ cũ apphẽdisset misit in carcerẽ: tradens qttuor qternionib9 militũ ad custodiendum eum: volens post pascha eum producere populo. Et petrus quidẽ seruabatur in carcere: oratio aũt fiebat sine itermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites vinct9 cathenis duabus. Et custodes ante hostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus dñi astitit: ⁊ lumẽ refulsit in habitaculo: percusso q; latere petri excitauit eum dicẽs. Surge velociter. Et ceciderunt cathene de manibus ei9. Dixit aũt angelus ad eum. Precingere ⁊ calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi. Circũda tibi vestimẽtũ tuũ et sequere me. Et exiens sequebatur eũ: ⁊ nesciebat quia verum est qđ fiebat per angelũ. Existimabat aũt se visum videre. Trãseũtes aũt primam ⁊ secundam custodiã venerũt ad portam ferreã que ducit ad ciuitatem: que vltro aperta est eis. Et exeuntes pcesserũt vicũ vnum: ⁊ continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reuersus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum: ⁊ eripuit me de manu herodis ⁊ de omni

A

Sup.5.d. Infra.16.c. Luce.2.b.

B

προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρός ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοί καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον. μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν. ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δέ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα, καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης τε ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι. καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

expectatione plebis iudeorum. Consideransque venit ad domum Marie matris Johannis: qui cognominatus est Marcus: vbi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem eo ad ostium ianue processit puella ad videndum nomine rhode: et vt cognouit vocem petri: pre gaudio non aperuit ianuam: sed intro currens nunciauit stare petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam. Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere: illi autem dicebant. Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans. Cum autem aperuissent ostium viderunt eum et obstupuerunt. Annuens autem eis manu vt tacerent narrauit quomodo dominus eduxisset eum de carcere: dixitque. Nunciate iacobo et fratribus hec. Et egressus abijt in alium locum. Facta autem die erat non parua turbatio inter milites: quidnam factum esset de petro. Herodes autem cum requisisset eum et non inuenisset: inquisitione facta de custodibus iussit eos duci. Descendensque a iudea in cesaream: ibi commoratus est. Erat autem iratus tyrijs et sydonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum: et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabant pacem: eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali: et concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat dei voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini: eo quod non dedisset honorem deo: et consumptus a vermibus expirauit. Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur. Barnabas autem et paulus reuersi sunt ab hierosolymis expleto ministerio: assumpto iohanne qui cognominatus est marcus.

C

Infra.26.f.

D

Cap. 13.

Ἦσαν δὲ τινὲς ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

Cap. 13.

Erant autem in ecclesia que erat antiochie prophete et doctores: in quibus barnabas et simon qui vocabatur niger et lucius cyrenensis et manahen qui erat herodis tetrarche collactaneus et saulus. Ministrantibus autem illis domino: et ieiunantibus: dixit illis spiritus sanctus. Segregate mihi saulum et barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes et orantes imponentesque eis manus: dimiserunt illos.

A

σαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως. σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν. ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας, καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπὶ σὲ, καὶ ἔσῃ τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης, παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες. ἄνδρες ἀδελφοί εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε. ἀναστὰς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν ἀκούσατε. ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου, κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν κὶς ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμὶν,

Et ipsi quidem missi a spiritu sancto: abierunt seleuciam: et inde nauigauerunt cyprum. Et cum venissent salaminam: predicabant verbum dei in synagogis iudeorum. Habebant autem et Johannem in ministerio. Et cum perambulassent vniuersam insulam vsque ad paphum: inuenerunt quendam virum magum pseudo prophetam iudeum: cui nomen erat bariesu: qui erat cum proconsule sergio paulo viro prudente. Hic accersitis barnaba et saulo desiderabat audire verbum dei. Resistebat autem illis elymas magus: sic enim interpretatur nomen eius: querens auertere proconsulem a fide. Saulus autem qui et paulus: repletus spiritu sancto intuens in eum dixit. O plene omni dolo et omni fallacia fili diaboli: inimice omnis iustitie: non desinis subuertere vias domini rectas. Et nunc ecce manus domini super te: et eris cecus non videns solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre: et circuiens querebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum credidit: ammirans super doctrina domini. Et cum a papho nauigassent paulus et qui cum eo erant: venerunt pergen pamphilie. Johannes autem discedens ab eis reuersus est hierosolymam. Illi vero pertranseuntes pergen venerunt antiochiam pisidie: et ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et prophetarum miserunt principes synagoge ad eos dicentes. Viri fratres: si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem: dicite. Surgens autem paulus: et manu silentium indicens: ait. Viri israhelite et qui timetis deum audite. Deus plebis israel elegit patres nostros: et plebem exaltauit cum essent incole in terra egypti: et in brachio excelso eduxit eos ex ea: et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto. Et destruens gentes septem in terra chanaan: sorte distribuit eis terram eorum quasi post quadringentos et quinquaginta annos: et post hec dedit iudices vsque ad samuel prophetam. Et exinde postulauerunt regem: et dedit illis deus saul filium cis virum de tribu beniamin

B

C

Ps.94.

3.Re.8.

ἔτη τεσσαράκοντα. και μεταστήσας αυτόν, ήγειρεν αυτοίς τον δαυίδ εις βασιλέα, ω και είπε μαρτυρήσας. εύρον δαυίδ τον του ιεσσαί, άνδρα κατά την καρδίαν μου, ος ποιήσει πάντα τα θελήματα μου. τούτου ο θεός από του σπέρματος κατ᾽ επαγγελίαν ήγειρε τω ισραήλ σωτήρα ιησούν, προκηρύξαντος ιωάννου προ προσώπου της εισόδου αυτού βάπτισμα μετανοίας παντί τω λαώ του ισραήλ. ως δε επλήρου ο ιωάννης τον δρόμον έλεγε. τίνα με υπονοείτε είναι, ουκ ειμί εγώ, αλλ᾽ ιδού έρχεται μετ᾽ εμέ, ου ουκ ειμί άξιος το υπόδημα των ποδών λύσαι. άνδρες αδελφοί, υιοί γένους αβραάμ και οι εν υμίν φοβούμενοι τον θεόν, υμίν ο λόγος της σωτηρίας ταύτης απεστάλη. οι γαρ κατοικούντες ιερουσαλήμ και οι άρχοντες αυτών τούτον αγνοήσαντες και τας φωνάς των προφητών τας κατά παν σάββατον αναγινωσκομένας, κρίναντες επλήρωσαν. και μηδεμίαν αιτίαν θανάτου ευρόντες, ητήσαντο πιλάτον αναιρεθήναι αυτόν. ως δε ετέλεσαν πάντα τα περί αυτού γεγραμμένα, καθελόντες από του ξύλου, έθηκαν εις μνημείον. ο δε θεός ήγειρεν αυτόν εκ νεκρών, ος ώφθη επί ημέρας πλείους τοις συναναβάσιν αυτώ από της γαλιλαίας εις ιερουσαλήμ, οίτινες εισί μάρτυρες αυτού προς τον λαόν. και ημείς υμάς ευαγγελιζόμεθα την προς τους πατέρας επαγγελίαν γενομένην, ότι ταύτην ο θεός εκπεπλήρωκε τοις τέκνοις αυτών ημίν, αναστήσας ιησούν ως και εν τω ψαλμώ τω δευτέρω γέγραπται. υιός μου ει σύ, εγώ σήμερον γεγέννηκά σε. ότι δε ανέστησεν αυτόν εκ νεκρών μηκέτι μέλλοντα υποστρέφειν εις διαφθοράν, ούτως είρηκεν. ότι δώσω υμίν τα όσια δαυίδ τα πιστά. διό και εν ετέρω λέγει. ου δώσεις τον όσιόν σου ιδείν διαφθοράν. δαυίδ μεν γαρ ιδία γενεά υπηρετήσας τη του θεού βουλή εκοιμήθη, και προσετέθη προς τους πατέρας αυτού, και είδε διαφθοράν. ον δε ο θεός ήγειρεν, ουκ είδε διαφθοράν. γνωστόν ουν έστω υμίν άνδρες αδελφοί ότι διά τούτου υμίν άφεσις αμαρτιών καταγγέλλεται. και από πάντων ων ουκ ηδυνήθητε εν τω νόμω μωσέως δικαιωθήναι, εν τούτω πας ο πιστεύων δικαιούται. βλέπετε ουν μη επέλθοι εφ᾽ υμάς το ειρημένον εν τοις προφήταις. ίδετε οι καταφρονηταί και θαυμάσατε και επιβλέψατε και αφανίσθητε. ότι έργον εγώ εργάζομαι εν ταις ημέραις υμών, ο ου μη πιστεύσητε εάν τις

annis quadraginta. Et amoto illo: suscitauit illis dauid regem: cui testimoniū phibēs dixit. Inueni dauid filium iesse virum sm cor meum: qui faciet omnes voluntates meas. Huius deus ex semine secundum promissionez eduxit israel saluatorē iesum: predicāte Johanne ante faciem aduentus eius baptismum penitentie omni populo israel. Cū impleret autem cursū suū dicebat. Quē me arbitramini esse: non sum ego: sed ecce venit post me: cuius nō sū dignus calciamēta pedum soluere. Viri fratres filij generis abraaz ⁊ qui in vobis timent deum: vobis verbuz salutis huius missum est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc ignorantes ⁊ voces prophetarum que per omne sabbatū leguntur: iudicātes ipleuerūt. Et nullaz cām mortis iuenientes in eo: petierunt a pilato vt interficerēt euz. Cū qz ↄsumassent oia q de eo scripta erāt deponentes eū de ligno posuerunt eū i monumēto. Deus vero suscitauit euz a mortuis tertia die: q visus est p dies multos his q simul ascēderāt cū eo de galilea in hierlz: q vsqz nūc sūt testes eius ad plebē. Et nos vobis annunciamus eā q ad patres nostros repromissio facta est: qm hanc deus adimpleuit filijs vestris resuscitans iesum: sicut ⁊ in psalmo secundo scriptum est. Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quod autem suscitauit eū a mortuis amplius iam non reuersurum in corruptionē: ita dixit. Qr dabo vobis sancta dauid fidelia. Ideoqz ⁊ alias dicit. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. Dauid enī in sua gnatiōe cum āministrasset volūtati dei dormiuit ⁊ appositus est ad patres suos: ⁊ vidit corruptionē. Quē vero deus suscitauit a mortuis nō vidit corruptiōez. Notū sit igit vobis viri frēs: qr p hūc vobis remissio pctōz ānūciat. Et ab omnibus qbus non potuistis in lege moysi iustificari: in hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne supueniat vobis qd dictū est in pphetis. Videte contēptores ⁊ ammiramini ⁊ disperdimini: quia opus operor ego in diebus vris: opus qd nō credetis si quis

D — Mar.1.b. Joha.1.d. — Luce.23.c. supra.3.c. — E — ps.2. — Esaie.55.a. — psal.15. sup.2.c. — F — Abac.1.b.

εκδιηγήται υμίν. εξιόντων δε αυτών εκ της συναγωγής των ιουδαίων, παρεκάλουν τα έθνη εις το μεταξύ σάββατον λαληθήναι αυτοίς τα αυτά ρήματα. λυθείσης δε της συναγωγής ηκολούθησαν πολλοί των ιουδαίων και των σεβομένων προσηλύτων τω παύλω και τω βαρνάβα, οίτινες προσλαλούντες αυτοίς έπειθον αυτούς επιμένειν τη χάριτι του θεού. τω τε ερχομένω σαββάτω σχεδόν πάσα η πόλις συνήχθη ακούσαι τον λόγον του θεού. ιδόντες δε οι ιουδαίοι τους όχλους, επλήσθησαν ζήλου, και αντέλεγον τοις υπό του παύλου λεγομένοις αντιλέγοντες και βλασφημούντες. παρρησιασάμενοι δε ο παύλος και ο βαρνάβας είπον. υμίν ην αναγκαίον πρώτον λαληθήναι τον λόγον του θεού, επειδή δε απωθείσθε αυτόν, και ουκ αξίους κρίνετε εαυτούς της αιωνίου ζωής, ιδού στρεφόμεθα εις τα έθνη. ούτω γαρ εντέταλται ημίν ο κύριος. τέθεικα σε εις φως εθνών, του είναι σε εις σωτηρίαν έως εσχάτου της γης. ακούοντα δε τα έθνη έχαιρε, και εδόξαζον τον λόγον του κυρίου, και επίστευσαν όσοι ήσαν τεταγμένοι εις ζωήν αιώνιον. διεφέρετο δε ο λόγος του κυρίου δι᾽ όλης της χώρας. οι δε ιουδαίοι παρώτρυναν τας σεβομένας γυναίκας και τας ευσχήμονας και τους πρώτους της πόλεως και επήγειραν διωγμόν επί τον παύλον και τον βαρνάβαν, και εξέβαλον αυτούς από των ορίων αυτών. οι δε εκτιναξάμενοι τον κονιορτόν των ποδών αυτών επ᾽ αυτούς, ήλθον εις ικόνιον. οι δε μαθηταί επληρούντο χαράς και πνεύματος αγίου. Cap.14.

Εγένετο δε εν ικονίω κατά το αυτό εισελθείν αυτούς εις την συναγωγήν των ιουδαίων, και λαλήσαι ούτως, ώστε πιστεύσαι ιουδαίων τε και ελλήνων πολύ πλήθος. οι δε απειθούντες ιουδαίοι επήγειραν και εκάκωσαν τας ψυχάς των εθνών κατά των αδελφών. ικανόν μεν ουν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι επί τω κυρίω τω μαρτυρούντι τω λόγω της χάριτος αυτού, διδόντι σημεία και τέρατα γίνεσθαι διά των χειρών αυτών. εσχίσθη δε το πλήθος της πόλεως, και οι μεν ήσαν συν τοις ιουδαίοις, οι δε συν τοις αποστόλοις. ως δε εγένετο ορμή των εθνών τε και ιουδαίων συν τοις άρχουσιν αυτών υβρίσαι και λιθοβολήσαι αυτούς, συνιδόντες κατέφυγον εις τας πόλεις της λυκαονίας λύστραν και δέρβην και την περίχωρον, κακεί ήσαν ευαγγελιζόμενοι. και τις ανήρ εν

enarrauerit vobis. Exeūtibus aūt illis rogabant vt sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumqz dimissa esset synagoga secuti sunt multi iudeorū ⁊ colentium deum aduenarum paulum ⁊ barnaban: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene vniuersa ciuitas cōuenit audire verbū dei. Videntes aūt turbas iudei: repleti sunt zelo: ⁊ contradicebant his que a paulo dicebantur blasphemātes. Tunc constanter paulus ⁊ barnabas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed qm repellitis illud: ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cōuertimur ad gentes. Sic enī nobis precepit dominus. Posui te in lucē gētiū vt sis in salutem vsqz ad extremū terre. Audiētes autē gētes gauise sunt: ⁊ glorificabāt verbuz dñi: ⁊ crediderūt quotquot erāt pordiati ad vitā eternā. Disseminabat āt vbuz dñi p vniuersā regionē. Judei āt ↄcitauerūt mulieres religiosas ⁊ honestas ⁊ primos ciuitatis: ⁊ excitauerunt persecutionez in pauluz et barnabam: ⁊ eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum in eos venerūt iconiū. Discipuli quoqz replebātur gaudio ⁊ spiritu sancto. Cap.14.

Factū est āt in iconio vt simul introirēt synagogā iudeorum: ⁊ loquerentur ita vt crederet iudeoz ⁊ grecoz copiosa multitudo. Qui vero icreduli fuerūt iudei suscitauerūt ⁊ ad iracūdiā ↄcitauerūt aias gētiuz aduersus frēs. Multo igr tpe demorati sūt fiducialr agētes i dño testimoniū phibente verbo gratie sue: dante signa ⁊ pdigia fieri p manus eoz. Diuisa ē āt mltitudo ciuitatis: ⁊ qdā qdē erāt cū iudeis: qdā vero cū aplis. Cū aūt factus eēt ipetus gentilium ⁊ iudeoruz cū principibus suis vt ↄtumelijs afficerēt ⁊ lapidarēt eos: itelligētes ↄfugerūt ad ciuitates lycaōie lystrā ⁊ derbē: ⁊ vniuersā i circūitu regionē: ⁊ ibi euāgelizātes erāt. Et cōmota est ois multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas morabantur lystris. Et quidam vir

G — Esai.49.b. — Mat.10.c. Mar.6.b. Luce.9.a. — A — sup.6.c. — B — supra.3.a.

λύστροις αδύνατος τοις ποσίν, εκάθητο
χωλός εκ κοιλίας μητρός αυτού υπάρχων.
ος ουδέποτε περιπεπατήκει. ούτος ήκουε του
παύλου λαλούντος. ος ατενίσας αυτώ και
ιδών ότι πίστιν έχει του σωθήναι, είπε μεγά
λη τη φωνή. σοι λέγω εν τω ονόματι του
κυρίου ιησού χριστού. ανάστηθι επί τους
πόδας σου ορθός. και ήλλετο και περιεπά
τει. οι δε όχλοι ιδόντες ο εποίησεν ο παύ-
λος, επήραν την φωνήν αυτών λυκαονιστί,
λέγοντες. οι θεοί ομοιωθέντες ανθρώποις κα
τέβησαν προς ημάς. εκάλουν τε τον μεν βαρ
νάβαν δία, τον δε παύλον ερμήν, επειδή αυ
τός ην ο ηγούμενος του λόγου. ο δε ιερεύς
του διός του όντος προ της πόλεως αυτών
ταύρους και στέμματα επί τους πυλώνας
ενέγκας συν τοις όχλοις, ήθελε θύειν. ακού
σαντες δε οι απόστολοι βαρνάβας και παύ-
λος, διαρρήξαντες τα ιμάτια αυτών εισε-
πήδησαν εις τον όχλον κράζοντες και λέγον
τες. άνδρες τι ταύτα ποιείτε. και ημείς ο-
μοιοπαθείς εσμέν υμίν άνθρωποι ευαγγελι-
ζόμενοι υμάς από τούτων των ματαίων ε-
πιστρέφειν επί τον θεόν τον ζώντα, ος εποίη
σε τον ουρανόν και την γην και την θάλασ-
σαν και πάντα τα εν αυτοίς, ος εν ταις πα
ρωχημέναις γενεαίς είασε πάντα τα έθνη πο
ρεύεσθαι ταις οδοίς αυτών. καίτοιγε ουκ α
μάρτυρον εαυτόν αφήκεν αγαθοποιών, ουρα
νόθεν ημίν υετούς διδούς και καιρούς καρ-
ποφόρους, εμπιπλών τροφής και ευφροσύ-
νης τας καρδίας ημών. και ταύτα λέγοντες
μόλις κατέπαυσαν τους όχλους του μη θύ
ειν αυτοίς. διατριβόντων δε αυτών και δι-
δασκόντων, επήλθον από αντιοχείας και ι-
κονίου ιουδαίοι, και πείσαντες τους όχλους
και λιθάσαντες τον παύλον έσυραν έξω της
πόλεως, νομίσαντες αυτόν τεθνάναι. κυκλω
σάντων δε αυτόν των μαθητών, αναστάς ει
σήλθεν εις την πόλιν, και τη επαύριον εξήλ-
θε συν τω βαρνάβα εις δέρβην. ευαγγελισά
μενοι τε την πόλιν εκείνην και μαθητεύσαν-
τες ικανούς, υπέστρεψαν εις την λύστραν και
ικόνιον και αντιόχειαν, επιστηρίζοντες τας
ψυχάς των μαθητών παρακαλούντες εμ-
μένειν τη πίστει, και ότι διά πολλών θλί
ψεων δει ημάς εισελθείν εις την βασι-
λείαν του θεού. χειροτονήσαντες δε αυ-
τοίς πρεσβυτέρους κατ εκκλησίαν προ-
σευξάμενοι μετά νηστειών παρέθεντο αυ-
τούς τω κυρίω, εις ον πεπιστεύκεισαν. και
διελθόντες την πισιδίαν ήλθον εις

lystris infirm⁹ pedib⁹ sedebat
claudus ex vtero matris sue:
qui nunq̃ ambulauerat. Hic audiuit
paulũ loquentẽ. Qui intuitus eum ꝛ
videns q̃ fidẽ haberet vt saluꝰ fieret
dixit magna voce. L
Surge super
pedes tuos rect⁹. Et exiluit: ꝛ ambu
labat. Turbe aũt cũ vidissent qđ fecerat
paulus leuauerũt vocẽ suam lycaonice
dicẽtes. Dij similes facti hoib⁹ descẽde
rũt ad nos. Et vocabant barnabam
iouẽ: paulũ vero mercuriũ: qm̃ ipse
erat dux verbi. Sacerdos quoq̃
iouis qui erat ante ciuitatem:
tauros ꝛ coronas ante ianuas
afferẽs cũ pplis: volebat sacrificare. Qđ
vbi audierũt apli barnabas ꝛ paulus C
concissis tunicis suis exilierunt
in turbas clamantes ꝛ dicentes.
Viri qđ hec facitis? Et nos mortales
sumus similes vobis hoies: annũciãtes
vobis ab his vanis conuerti
ad deum viuum: qui fecit ps.145.
celum et terram ꝛ mare Apo.14.b
ꝛ oia que in eis sunt: q̃ in preteritis
generatiõibus dimisit oẽs gẽtes ingredi
vias suas. Et quidẽ nõ sine testimonio
semetipsũ reliqt bñfaciens: de celo
dans pluuias ꝛ tempora fructifera:
implens cibo ꝛ letitia
corda nr̃a. Et hec dicentes
vix sedauerũt turbas ne
sibi imolarẽt. Grecia ꝛ
Superuenerunt autem quidã ab antio
iconio iudei: et persuasis turbis
lapidantes Paulũ traxerunt extra
ciuitatẽ: estimãtes eũ mortuũ eẽ. Circũ
dãtib⁹ aũt eũ discipulis: surgẽs intrauit D
ciuitatem: et postera die profectus est
cũ Barnaba in derben. Cum q̃ euã-
gelizassent ciuitati illi: ꝛ docuissent
multos reuersi sunt lystram ꝛ
iconiũ ꝛ antiochiã: confirmantes
aias discipulorũ exhortãtesq̃ vt pmane-
rẽt in fide: ꝛ qm̃ per multas tribulatões Luce.14.d
oportet nos intrare in regnum
dei. Et cum constituissent illis
per singulas ecclesias pñbyteros ꝛ oras
sẽt cũ ieiunatiõib⁹: commẽdauerũt eos
dño in quẽ crediderũt. Transeuntes q̃
pisidiam venerunt in

παμφυλίαν, και λαλήσαντες εν πέργη τον
λόγον, κατέβησαν εις αττάλειαν, κακείθεν
απέπλευσαν εις αντιόχειαν, όθεν ήσαν πα
ραδεδομένοι τη χάριτι του θεού εις το ερ-
γον ο επλήρωσαν. παραγενόμενοι δε και
συναγαγόντες την εκκλησίαν, ανήγγειλαν
όσα εποίησεν ο θεός μετ αυτών, και ότι ή-
νοιξε τοις έθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον
δε εκεί χρόνον ουκ ολίγον συν τοις μα-
θηταίς. Cap. 15.

Και τινές κατελθόντες από της ιουδαίας
εδίδασκον τους αδελφούς, ότι εάν μη
περιτέμνησθε τω έθει μωυσέος, ου δύνασ
θε σωθήναι. γενομένης ουν στάσεως και ζη-
τήσεως ουκ ολίγης τω παύλω και τω βαρ-
νάβα προς αυτούς, έταξαν αναβαίνειν παύ
λον και βαρνάβαν και τινάς άλλους εξ αυ
τών προς τους αποστόλους και πρεσβυτέ
ρους εις ιερουσαλήμ περί του ζητήματος
τούτου. οι μεν ουν προπεμφθέντες υπό
της εκκλησίας, διήρχοντο την φοινίκην και
σαμάρειαν, εκδιηγούμενοι την επιστροφήν
των εθνών, και εποίουν χαράν μεγάλην
πάσι τοις αδελφοίς. παραγενόμενοι δε εις
ιερουσαλήμ, απεδέχθησαν υπό της εκκλη
σίας και των αποστόλων και των πρεσβυ-
τέρων, ανήγγειλάν τε όσα ο θεός εποίησε
μετ αυτών. εξανέστησαν δε τινές των από
της αιρέσεως των φαρισαίων πεπιστευκότες
λέγοντες, ότι δει περιτέμνειν αυτούς, πα-
ραγγέλλειν τε τηρείν τον νόμον μωσέως.
συνήχθησαν δε οι απόστολοι και οι πρεσ-
βύτεροι ιδείν περί του λόγου τούτου.
πολλής δε συζητήσεως γενομένης, ανασ-
τάς πέτρος είπε προς αυτούς. άνδρες α-
δελφοί υμείς επίστασθε ότι αφ ημερών αρ-
χαίων ο θεός εν ημίν εξελέξατο διά του στό
ματός μου ακούσαι τα έθνη τον λόγον του
ευαγγελίου και πιστεύσαι. και ο καρδιογ-
νώστης θεός εμαρτύρησεν αυτοίς, δους αυ-
τοίς το πνεύμα το άγιον καθώς και ημίν,
και ουδέν διέκρινε μεταξύ ημών τε και αυ
τών, τη πίστει καθαρίσας τας καρδίας αυ-
τών. νυν ουν τι πειράζετε τον θεόν επιθείναι
ζυγόν επί τον τράχηλον των μαθητών, ον
ούτε οι πατέρες ημών ούτε ημείς ισχύσα-
μεν βαστάσαι. αλλά διά της χάριτος του
κυρίου ιησού χριστού πιστεύομεν σωθήναι
καθ ον τρόπον κακείνοι. εσίγησε δε το
πλήθος άπαν, και ήκουον βαρνάβα και
παύλου εξηγουμένων όσα εποίησεν ο θεός
σημεία και τέρατα εν τοις έθνεσι δι αυτών.

pãphyliã: ꝛ loquẽtes verbũ dñi in pgẽ:
descenderunt in nataliam: et inde
nauigauerũt ãtiochiã: vñ erãt traditi
gratie dei in opus
qđ cõpleuerũt. Cũ ãt venissent et
congregassent ecclesiam: retulerunt
quanta fecisset deus cum illis. Et q̃ a
peruisset gẽtib⁹ hostiũ fidei. Morati sũt
autem tps non modicum cum discipu
lis. Cap. 15.

Et quidam descendentes de iudea A
docebant fratres: q̃ nisi 1.Cor.6.c.
circũcidamini fm morẽ moysi nõ pote Gala.5.a.
stis saluari. Facta ergo seditione
non minima Paulo et barnabe
aduersus illos: statuerũt vt ascenderẽt
Paul⁹ ꝛ Barnabas ꝛ qdã alij ex
illis ad apostolos ꝛ presbyteros
in hierusalem: super hac questione. B
Illi ergo deducti ab
ecclesia pertransibant phenicem ꝛ
samariam narrantes conuersionem
gentiũ: ꝛ faciebãt gaudium magnum
omnibus fratribus. Cum aũt venissent
hierosolymã: suscepti sunt ab ecclesia
ꝛ ab apostolis et senioribus:
annunciantes quanta deus fecisset
cũ illis. Surrexerunt autẽ quidam de
heresi phariseorum qui crediderunt
dicẽtes: q̃ opz circũcidi eos: precipere
quoq̃ seruare legem moysi.
Conuenerunt q̃ apostoli ꝛ seniores
videre de verbo hoc. Cum
aũt magna conquisitio fieret: surgens
petrus dixit ad eos. Viri fratres
vos scitis: qm̃ ab antiquis diebus
deus in nobis elegit per os
meum audire gentes verbum
euangelij ꝛ credere. Et qui nouit cor-
da deus testimonium perhibuit: dãs il
lis spiritum sanctum sicut et nobis:
et nihil discreuit inter nos et illos:
fide purificans corda eorum.
Nũc ergo qđ temptatis deum impone C
re iugũ sup ceruices discipulorũ: quod
neq̃ patres nostri neq̃ nos portare po
tuimus. Sed per gratiam
domini iesu christi credimus saluari
quemadmodum ꝛ illi. Tacuit autem
ois multitudo: ꝛ audiebãt barnabã et
paulum narrantes quanta deus fecisset
signa ꝛ pdigia in gẽtibus per eos. Et

μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, απεκρίθη ιά
κωβος λέγων. άνδρες αδελφοί ακούσα-
τέ μου, συμεὼν εξηγήσατο καθὼς πρῶτον ο
θεὸς επεσκέψατο λαβεῖν εξ εθνῶν λαὸν επὶ
τῷ ονόματι αυτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦ
σιν οι λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγρα
πται. μετὰ ταῦτα αναστρέψω καὶ ανοικοδο
μήσω τὴν σκηνὴν δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ
τὰ κατεσκαμμένα αυτῆς ανοικοδομήσω, καὶ
ανορθώσω αυτήν, όπως ἂν εκζητήσωσιν οι
κατάλοιποι τῶν ανθρώπων τὸν κύριον,
καὶ πάντα τὰ έθνη εφ' οὓς επικέκληται τὸ
όνομά μου επ' αυτούς, λέγει κύριος ο ποι-
ῶν πάντα ταῦτα, ἃ εστὶ γνωστὰ απ' αιῶνος
αυτῷ. διὸ εγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς
απὸ τῶν εθνῶν επιστρέφουσιν επὶ τὸν θεόν,
αλλὰ επιστεῖλαι αυτοῖς τοῦ απέχεσθαι α-
πὸ τῶν αλισγημάτων τῶν ειδώλων, καὶ τῆς
πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αίματος.
μωϋσῆς γὰρ εκ γενεῶν αρχαίων κατὰ πό
λιν τοὺς κηρύσσοντας αυτὸν έχει εν ταῖς συ
ναγωγαῖς, κατὰ πᾶν σάββατον αναγινωσκό
μενος. τότε έδοξε τοῖς αποστόλοις καὶ τοῖς
πρεσβυτέροις σὺν όλῃ τῇ εκκλησίᾳ εκλεξα
μένους άνδρας εξ αυτῶν πέμψαι εις αντι
όχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ιούδαν τὸν
επικαλούμενον βαρσαββᾶν καὶ σίλαν άν-
δρας ηγουμένους εν τοῖς αδελφοῖς, γρά-
ψαντες διὰ χειρὸς αυτῶν τάδε. οι απόστο
λοι καὶ οι πρεσβύτεροι καὶ οι αδελφοὶ τοῖς
κατὰ τὴν αντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν
αδελφοῖς τοῖς εξ εθνῶν, χαίρειν. επειδὴ η-
κούσαμεν ότι τινὲς εξελθόντες ετάραξαν υ-
μᾶς λόγοις ανασκευάζοντες τὰς ψυχὰς υ-
μῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν
νόμον, οἷς ου διεστειλάμεθα, έδοξεν ημῖν
γενομένοις ομοθυμαδὸν εκλεξαμένοις άν-
δρας πέμψαι πρὸς υμᾶς σὺν τοῖς αγαπη-
τοῖς ημῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ, ανθρώποις
παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αυτῶν υπὲρ τοῦ
ονόματος τοῦ κυρίου ημῶν ιησοῦ χριστοῦ.
απεστάλκαμεν οὖν ιούδαν καὶ σίλαν, καὶ
αυτοὺς διὰ λόγου απαγγέλλοντας τὰ αυ
τά. έδοξε γὰρ τῷ αγίῳ πνεύματι καὶ ημῖν
μηδὲν πλέον επιτίθεσθαι υμῖν βάρος, πλὴν
τῶν επάναγκες τούτων, απέχεσθαι ειδω
λοθύτων, καὶ αίματος καὶ πνικτοῦ, καὶ
πορνείας, καὶ όσα μὴ θέλετε εαυτοῖς γί
νεσθαι, ετέροις μὴ ποιεῖτε. εξ ὧν δια-
τηροῦντες εαυτούς, εὖ πράξατε. έρρω-
σθε. οι μὲν οὖν απολυθέντες ἦλθον εις
αντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆ-

postq̃ȝ tacuerunt: respondit
iacobus dicens. Viri fratres audite
me: Symō narrauit quēadmodū primus
deus visitauit sumere ex gētibus populū
nomini suo: et huic cōcordant
verba prophetarū: sicut scriptum est.
Post hec reuertar: et reedificabo Amos. 9.c
tabernaculum dauid quod decidit: et
diruta eius reedificabo: et
erigam illud: vt requirant
ceteri hominum dominum:
et oēs gētes super quas inuocatum est
nomen meum: dicit dominus faciens
hec. Notū a seculo est domino opus suū. D
Propter qd ego iudico nō inquietari eos
q ex gentibus conuertuntur ad deum:
sed scribere ad eos: vt abstineāt se a
contaminationibus simulacrorum: et
fornicatione: et suffocatis et sanguine.
Moyses enim a tpibus antiqs hȝ in singu- supra.15.d.
lis ciuitatib' q eū pdicēt in synagogis:
vbi per omne sabbatum legitur.
Tunc placuit apostolis et
senioribus cum omni ecclesia eligere
viros ex eis et mittere antiochiam
cum paulo et barnaba: iudam
q cognominabat barsabas et silā viros
primos in fratribus: scribentes
per manus eorum. Apostoli E
et seniores fratres: his qui sunt
antiochie et syrie et cilicie
fratrib' ex gētib' salutē. Quā audiui-
mus q quidā ex nobis exeūtes turbaue-
rūt vos verbis euertētes animas vestras
qb' nō mandauimus: placuit nobis
collectis in vnum eligere viros: et
mittere ad vos cum charissimis
nostris barnaba et paulo hominibus
qui tradiderunt animas suas pro
nomine domini nostri iesu christi.
Misimus ergo iudam et silā: qui et
ipsi vobis verbis referent eadem.
Visum est enim spiritui sancto et nobis
nihil vltra imponere vobis oneris q̃ȝ
hec necessaria: vt abstineatis vos ab immo
latis simulacrorum: et sāguine et suffocato: et
fornicatione
A quibus custodientes F
vos bene agetis. Valete.
Illi ergo dimissi descenderunt
antiochiā: et cōgregata multitudine

θος επέδωκαν τὴν επιστολήν. αναγνόντες
δὲ εχάρησαν επὶ τῇ παρακλήσει. ιούδας τε
καὶ σίλας καὶ αυτοὶ προφῆται όντες, διὰ
λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς αδελ
φούς, καὶ επεστήριξαν. ποιήσαντες δὲ χρό
νον απελύθησαν μετ' ειρήνης απὸ τῶν αδελ
φῶν πρὸς τοὺς αποστόλους. έδοξε δὲ τῷ
σίλᾳ επιμεῖναι αυτόθι. παῦλος δὲ καὶ βαρ
νάβας διέτριβον εν αντιοχείᾳ, διδάσκοντες
καὶ ευαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ετέρων πολ
λῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ δέ τινας
ημέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν. επι G
στρέψαντες δὴ επισκεψώμεθα τοὺς αδελ-
φοὺς ημῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν εν αἷς κα-
τηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς έ-
χουσι. βαρνάβας δὲ εβουλεύσατο συμπα-
ραλαβεῖν τὸν ιωάννην τὸν καλούμενον μάρ-
κον. παῦλος δὲ ηξίου τὸν αποστάντα απ' αυ
τῶν απὸ παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα
αυτοῖς εις τὸ έργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦ
τον. εγένετο οὖν παροξυσμός, ώστε αποχω
ρισθῆναι αυτοὺς απ' αλλήλων, τόν τε βαρνά
βαν παραλαβόντα τὸν μάρκον εκπλεῦσαι
εις κύπρον, παῦλος δὲ επιλεξάμενος σίλαν ε
ξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ υπὸ
τῶν αδελφῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ
κιλικίαν, επιστηρίζων τὰς εκκλησίας. Cap. 16.
Κατήντησε δὲ εις δέρβην καὶ λύστραν. A
καὶ ιδοὺ μαθητής τις ἦν ονόματι τιμό
θεος, υιὸς γυναικός τινος ιουδαίας πιστῆς,
πατρὸς δὲ έλληνος. ὃς εμαρτυρεῖτο υπὸ
τῶν εν λύστροις καὶ ικονίῳ αδελφῶν. τοῦ
τον ηθέλησεν ο παῦλος σὺν αυτῷ εξελθεῖν,
καὶ λαβὼν περιέτεμεν αυτὸν διὰ τοὺς ιου
δαίους τοὺς όντας εν τοῖς τόποις εκείνοις.
ήδεισαν γὰρ άπαντες τὸν πατέρα αυτοῦ,
ότι έλλην υπῆρχεν. ὡς δὲ επορεύοντο τὰς
πόλεις, παρεδίδουν αυτοῖς φυλάσσειν τὰ
δόγματα τὰ κεκριμένα υπὸ τῶν αποστό-
λων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν εν ιερουσα-
λήμ. αι μὲν οὖν εκκλησίαι εστερεοῦντο τῇ πί
στει, καὶ επερίσσευον τῷ αριθμῷ καθημέραν.
διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατι B
κὴν χώραν κωλυθέντες υπὸ τοῦ αγίου πνεύ
ματος λαλῆσαι τὸν λόγον εν τῇ ασίᾳ, ελθόν
τες κατὰ τὴν μυσίαν επείραζον κατὰ τὴν
βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ ουκ είασεν αυ-
τοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν μυσί
αν κατέβησαν εις τρωάδα, καὶ όραμα διὰ
τῆς νυκτὸς ώφθη τῷ παύλῳ. ανήρ τις ἦν μα
κεδὼν εστὼς παρακαλῶν αυτόν, καὶ λέγων.
διαβὰς εις μακεδονίαν βοήθησον ημῖν. ὡς

tradiderūt epistolam. Quā cū legissent:
gauisi sunt sup cōsolatiōe. Iudas aūt
et silas et ipsi cū essent prophete
verbo plurimo consolati sunt fratres:
et confirmauerūt. Facto aūt ibi aliquāto tpe:
dimissi sunt cum pace a fratribus
ad eos q miserant illos. Visum est aūt
sile ibi remanere: iudas aūt sol' abijt hierl'z.
Paul' aūt et barnabas demorabāt an
tiochie: docētes et euāgelizātes cū alijs
pluribus verbum dnī. Post aliquot aūt
dies dixit ad Barnabā Paulus. Re- G
uertētes visitemus fratres
per vniuersas ciuitates in quib' pdicaui
mus verbū domini: quomodo se hēant.
Barnabas autem volebat secū assume
re et Iohānē qui cognominabatur marc'.
Paulus aūt rogabat eū: vt q discessisset supra.13.c.
ab eis de pāphilia et non venisset cuȝ
eis in opus: non debere recipi.
Facta est aūt dissensio: ita vt discederēt
ab inuicē: et barnabas quidem
assumpto marco nauigaret
cyprū. Paul' vero electo sila pfect' ē:
traditus gratie dei a
fratribus. Perābulabat autem syriā et
ciliciam confirmans ecclesias: precipiēs
custodire precepta aplorū et senior. Ca. 16.
Peruenit autē in derben et lystram. A
Et ecce discipul' quidā erat ibi no
mie Timothe': fili' mulieris iudee fi-
delis: pre gētili. Huic testimoniū bonū
reddebāt q in lystris erāt et icomo frēs.
Hunc voluit paulus secum proficisci:
et assumēs circūcidit eū pp iudeos
qui erant in illis locis.
Sciebant enim omnes q pater eius
erat gentilis. Cū autem pertransirent
ciuitates: tradebāt eis custodire
dogmata q erant decreta ab apostolis
et senioribus qui erant hierosolymis. Et
ecclesie quidem confirmabantur fide:
et abundabant numero quottidie.
Trāseuntes aūt phrygiā et galatie B
regionem: vetati sunt a spiritu
scto loq verbū dei in asia. Cū venissēt
aūt in mysiam: temptabant ire in
bithyniam: et non permisit eos
spūs iesu. Cū aūt pertrāsissent mysiam
descenderunt troadem: et visio per
noctē paulo ostēsa est. Vir macedo q-
dā erat stans: et depcās eum et dicens.
Trāsiēs in macedoniā adiuua nos. Vt

δε το όραμα είδεν, ευθέως εζητήσαμεν εξελθείν εις την μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ότι προσκέκληται ημάς ο κύριος ευαγγελίσασθαι αυτούς. αναχθέντες ουν από της Τρωάδος, ευθυδρομήσαμεν εις σαμοθράκην, τη τε επιούση εις νεάπολιν, εκείθεν τε εις φιλίππους, ήτις εστί πρώτη της μερίδος της μακεδονίας πόλις κολώνεια. ήμεν δε εν αυτή τη πόλει διατρίβοντες ημέρας τινάς. τη τε ημέρα των σαββάτων εξήλθομεν έξω της πόλεως παρά ποταμόν, ου ενομίζετο προσευχή είναι, και καθίσαντες ελαλούμεν ταις συνελθούσαις γυναιξί. και τις γυνή ονόματι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατείρων σεβομένη τον θεόν ήκουεν, ης ο κύριος διήνοιξε την καρδίαν προσέχειν τοις λαλουμένοις υπό του παύλου. ως δε εβαπτίσθη και ο οίκος αυτής, παρεκάλεσε λέγουσα. ει κεκρίκατέ με πιστήν είναι τω κυρίω, εισελθόντες εις τον οίκον μου μείνατε. και παρεβιάσατο ημάς. εγένετο δε πορευομένων ημών εις προσευχήν παιδίσκην τινά έχουσαν πνεύμα πύθωνος απαντήσαι ημίν, ήτις εργασίαν πολλήν παρείχε τοις κυρίοις αυτής μαντευομένη. αύτη κατακολουθήσασα τω παύλω και ημίν, έκραζε λέγουσα. ούτοι οι άνθρωποι δούλοι του θεού του υψίστου εισίν, οίτινες καταγγέλλουσιν ημίν οδόν σωτηρίας. τούτο δε εποίει επί πολλάς ημέρας. διαπονηθείς δε ο παύλος και επιστρέψας τω πνεύματι είπε. παραγγέλλω σοι εν τω ονόματι ιησού Χριστού εξελθείν απ' αυτής, και εξήλθεν αυτή τη ώρα. ιδόντες δε οι κύριοι αυτής ότι εξήλθεν η ελπίς της εργασίας αυτών, επιλαβόμενοι τον παύλον και σίλαν είλκυσαν εις την αγοράν επί τους άρχοντας, και προσαγαγόντες αυτούς τοις στρατηγοίς είπον. ούτοι οι άνθρωποι εκταράσσουσιν ημών την πόλιν ιουδαίοι υπάρχοντες, και καταγγέλλουσιν έθη α ουκ έξεστιν ημίν παραδέχεσθαι ουδέ ποιείν ρωμαίοις ούσι. και συνεπέστη ο όχλος κατ' αυτών, και οι στρατηγοί περιρρήξαντες τα ιμάτια αυτών εκέλευον ραβδίζειν. πολλάς τε επιθέντες αυτοίς πληγάς, έβαλον εις φυλακήν, παραγγείλαντες τω δεσμοφύλακι ασφαλώς τηρείν αυτούς. ος παραγγελίαν τοιαύτην ειληφώς, έβαλεν αυτούς εις την εσωτέραν φυλακήν, και τους πόδας αυτών ησφαλίσατο εις το ξύλον. κατά δε το μεσονύκτιον παύλος και σίλας προσευχόμενοι ύμνουν τον θεόν, επηκροώντο δε αυτών οι δέσμιοι. άφνω δε σεισμός εγένετο μέ-

quod visum vidit: statim quesiuimus proficisci in macedoniam: certi facti quod vocasset nos deus euangelizare eis. Nauigantes autem a troade: recto cursu venimus samothraciam: et sequenti die neapolim: et inde philippos que est prima partis macedonie ciuitas colonia. C
Eramus autem in hac vrbe diebus aliquot consistentes. Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen: vbi videbatur oratio esse: et sedentes loquebamur mulieribus que conuenerant. Et quedam mulier nomine lydia purpuraria ciuitatis thyatirenorum colens deum audiuit: cuius dominus aperuit cor intendere his que dicebantur a paulo. Cum autem baptizata esset et domus eius: deprecata est dicens. Si iudicastis me fidelem domino esse: introite in domum meam: et manete. Et coegit nos. Factum est autem euntibus nobis ad orationem puellam quandam habentem spiritum phytonem obuiare nobis: que questum magnum prestabat dominis suis diuinando. D
Hec subsecuta est paulum et nos clamabat dicens. Isti homines serui excelsi dei sunt: qui annunciant vobis viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem paulus: et conuersus spiritui dixit. Precipio tibi in nomine iesu christi exire ab ea. Et exijt eadem hora. Videntes autem domini eius quia exiuit spes questus eorum: apprehendentes paulum et silam perduxerunt in forum ad principes: et offerentes eos magistratibus dixerunt. Hi homines conturbant ciuitatem nostram: cum sint iudei: et annunciant morem quem non licet nobis suscipere neque facere: cum simus romani. Et cucurrit plebs aduersus eos: et magistratus scissis tunicis eorum: iusserunt eos virgis cedi. E
Et cum multas plagas eis imposuissent miserunt eos in carcerem: precipientes custodi vt diligenter custodiret eos. Qui cum tale preceptum accepisset: misit eos in interiorem carcerem: et pedes eorum strinxit ligno. Media autem nocte paulus et sylas adorantes laudabant deum: et audiebant eos [illegible] factus qui in custodia erant. Subito vero terre mo-

γας, ώστε σαλευθήναι τα θεμέλια του δεσμωτηρίου. ανεώχθησαν τε παραχρήμα αι θύραι πάσαι, και πάντων τα δεσμά ανέθη. έξυπνος δε γενόμενος ο δεσμοφύλαξ, και ιδών ανεωγμένας τας θύρας της φυλακής, σπασάμενος μάχαιραν έμελλεν εαυτόν αναιρείν, νομίζων εκπεφευγέναι τους δεσμίους. εφώνησε δε φωνή μεγάλη ο παύλος, λέγων. μηδέν πράξης σεαυτώ κακόν, άπαντες γαρ εσμέν ενθάδε. αιτήσας δε φώτα, εισεπήδησε και έντρομος γενόμενος προσέπεσε τω παύλω και τω σίλα, και προαγαγών αυτούς έξω έφη. κύριοι, τί με δει ποιείν ίνα σωθώ. οι δε είπον. πίστευσον επί τον κύριον ιησούν Χριστόν, και σωθήση συ και ο οίκος σου. και ελάλησαν αυτώ τον λόγον του κυρίου και πάσι τοις εν τη οικία αυτού. και παραλαβών αυτούς εν εκείνη τη ώρα της νυκτός έλουσεν από των πληγών, και εβαπτίσθη αυτός και οι αυτού παραχρήμα. αναγαγών τε αυτούς εις τον οίκον αυτού παρέθηκε τράπεζαν, και ηγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκώς τω θεώ. ημέρας δε γενομένης απέστειλαν οι στρατηγοί τους ραβδούχους λέγοντες. απόλυσον τους ανθρώπους εκείνους. απήγγειλεν δε ο δεσμοφύλαξ τους λόγους τούτους προς τον παύλον, ότι απεστάλκασιν οι στρατηγοί ίνα απολυθήτε. νυν ουν εξελθόντες πορεύεσθε εν ειρήνη. ο δε παύλος έφη προς αυτούς. δείραντες ημάς δημοσία ακατακρίτους ανθρώπους ρωμαίους υπάρχοντας, έβαλον εις φυλακήν, και νυν λάθρα ημάς εκβάλλουσιν. ου γαρ, αλλά ελθόντες αυτοί ημάς εξαγαγέτωσαν. ανήγγειλαν δε τοις στρατηγοίς οι ραβδούχοι τα ρήματα ταύτα, και εφοβήθησαν ακούσαντες ότι ρωμαίοι εισί, και ελθόντες, παρεκάλεσαν αυτούς, και εξαγαγόντες ηρώτων εξελθείν της πόλεως. εξελθόντες δε εκ της φυλακής εισήλθον προς την λυδίαν, και ιδόντες τους αδελφούς παρεκάλεσαν αυτούς, και εξήλθον. Cap. 17.

Διοδεύσαντες δε την αμφίπολιν και απολλωνίαν ήλθον εις θεσσαλονίκην, όπου ην η συναγωγή των ιουδαίων. κατά δε το ειωθός τω παύλω εισήλθε προς αυτούς, και επί σάββατα τρία διελέγετο αυτοίς από των γραφών, διανοίγων και παρατιθέμενος ότι τον Χριστόν έδει παθείν και αναστήναι εκ νεκρών, και ότι ούτος εστίν ο Χριστός ιησούς ον εγώ καταγγέλλω υμίν. και τινές εξ αυτών επείσθησαν, και προσεκληρώθησαν τω παύλω και τω σίλα, των τε σε-

tus est magnus: ita vt mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: et vniuersorum vincula soluta sunt. Expergefactus autem custos carceris: et supra.5.c.et 18.b.
videns ianuas apertas carceris: euaginato gladio volebat se interficere: estimans fugisse vinctos. F
Clamauit autem paulus voce magna dicens. Nihil tibi male feceris. Vniuersi enim hic sumus. Petito autem lumine introgressus est: et tremefactus procidit Paulo et syle ad pedes: et producens eos foras ait. Domini: quid me oportet facere vt saluus fiam? At illi dixerunt. Crede in dominum iesum: et saluus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei verbum domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lauit plagas eorum: et baptizatus est ipse et omnis domus eius continuo. Cumque perduxisset eos in domum suam apposuit eis mensam: et letatus est cum omni domo sua credens deo. G
Et cum dies factus esset: miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nunciauit autem custos carceris verba hec paulo quia miserunt magistratus vt dimittamini. Nunc igitur exeuntes ite in pace. Paulus autem dixit eis. Cesos nos publice indemnatos homines romanos miserunt in carcerem: et nunc occulte nos eijciunt? Non ita: sed veniant et ipsi nos eijciant. Nunciauerunt autem magistratibus lictores verba hec. Timueruntque audito quod romani essent: et venientes deprecati sunt eos: et educentes rogabant vt egrederentur de vrbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos: et profecti sunt. Cap. 17.

Cum autem perambulassent amphipolim et apolloniam venerunt thessalonicam: vbi A
erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos: et per sabbata tria disserebat eis de scripturis: adaperiens et insinuans Luce.24.g.
quia christum oportuit pati et resurgere a mortuis: et quia hic est iesus christus quem ego annuncio vobis. Et quidam ex eis crediderunt: et adiuncti sunt paulo et syle: et de colentibus

βομένων ελλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων ουκ ολίγαι. προσλαβόμενοι δε οι ιουδαῖοι οι απειθοῦντες τῶν αγοραίων τινάς ἄνδρας πονηρούς, καὶ οχλοποιήσαντες εθορύβουν τὴν πόλιν· επιστάντες τε τῇ οικίᾳ ιάσονος εζήτουν αυτοὺς αγαγεῖν εις τὸν δῆμον. μὴ ευρόντες δε αυτούς, έσυρον τὸν ιάσονα καὶ τινάς αδελφοὺς επὶ τοὺς πολιτάρχας βοῶντες. ότι οι τὴν οικουμένην αναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ενθάδε πάρεισιν, οὓς υποδέδεκται ιάσων, καὶ οὗτοι πάντες απέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες έτερον ιησοῦν. ετάραξαν δε τὸν όχλον, καὶ τοὺς πολιτάρχας ακούοντας ταῦτα, καὶ λαβόντες τὸ ικανὸν παρὰ τοῦ ιάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, απέλυσαν αυτούς. οι δε αδελφοὶ ευθέως διὰ τῆς νυκτὸς εξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εις βέροιαν. οίτινες παραγενόμενοι, εις τὴν συναγωγὴν απήεσαν τῶν ιουδαίων. οὗτοι δε ἦσαν ευγενέστεροι τῶν εν θεσσαλονίκῃ. οίτινες εδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθημέραν ανακρίνοντες τὰς γραφάς, ει έχοι ταῦτα οὕτως. πολλοὶ μεν οὖν εξ αυτῶν επίστευσαν, καὶ τῶν ελληνίδων γυναικῶν τῶν ευσχημόνων, καὶ ανδρῶν ουκ ολίγοι. ὡς δε έγνωσαν οι ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ιουδαῖοι, ότι καὶ εν βεροίᾳ κατηγγέλη υπὸ τοῦ παύλου ο λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κακεῖ σαλεύοντες τοὺς όχλους. ευθέως δε τότε τὸν παῦλον εξαπέστειλαν οι αδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς επὶ τὴν θάλασσαν. υπέμενον δε ό τε σίλας καὶ ο τιμόθεος εκεῖ. οι δε καθιστῶντες τὸν παῦλον ήγαγον αυτὸν έως αθηνῶν, καὶ λαβόντες εντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον ίνα ὡς τάχιστα έλθωσι πρὸς αυτόν, εξήεσαν. εν δε ταῖς αθήναις εκδεχομένου αυτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αυτοῦ εν αυτῷ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. διελέγετο μεν οὖν εν τῇ συναγωγῇ τοῖς ιουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ εν τῇ αγορᾷ κατὰ πᾶσαν ημέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. τινὲς δε καὶ τῶν επικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αυτῷ, καὶ τινὲς έλεγον. τί ἂν θέλοι ο σπερμολόγος οὗτος λέγειν. οι δε ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ότι τὸν ιησοῦν καὶ τὴν ανάστασιν ευηγγελίζετο. επιλαβόμενοί τε αυτοῦ επὶ τὸν άρειον πάγον ήγαγον λέγοντες. δυνάμεθα γνῶναι τίς η καινὴ αὕτη η υπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή. ξενίζοντα

gẽtilibusq; multitudo magna: et mulieres nobiles nõ pauce. Zelantes autem iudei assumẽtesq; de vulgo viros quosdã malos: et turba facta concitauerũt ciuitatẽ: et assistentes domui iasonis querebant eos producere in populũ. B Et cum non inuenissent eos: trahebãt iasonem et quosdã fratres ad principes ciuitatis clamãtes. Quoniam hi qui orbem concitant: et huc venerunt: quos suscepit iason: et hi omnes contra decreta cesaris faciunt: regẽ aliũ dicẽtes esse iesum. (Joha. 18. a) Cõcitauerũt autẽ plebẽ. Et principes ciuitatis audiẽtes hec: et accepta satisfactione a iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt paulum et silam in beroã. C Qui cum venissent: in synagogã iudeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorũ qui sunt thessalonice: qui susceperũt verbum cum omni auiditate: quotidie scrutãtes scripturas: si hec ita se hẽrẽt. Et multi quidẽ crediderũt ex eis: et mulierum gentilium honestarum: et viri non pauci. Cũ autẽ cognouissẽt in thessalonica iudei: quia et beroe predicatum est a paulo verbũ dei: venerũt et illuc cõmouẽtes et turbãtes multitudinẽ. Statimq; tũc paulum dimiserunt fratres vt iret vsq; ad mare. Silas autẽ et timotheus remanserunt ibi. D Qui autem deducebant paulũ perduxerũt eum vsq; ad athenas: et accepto mandato ab eo ad silam et timotheũ vt quã celeriter venirent ad illum: profecti sunt. Paulus autẽ cũ athenis eos expectaret: incitabatur spũs eius in ipso videns idolatrie deditã ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et colentibus: et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo: et quidã dicebãt. Quid vult seminiuerbius hic dicere? Alij vero nouorum demoniorum videtur annũciator esse: quia iesum et resurrectionẽ annũciabat eis. Et apprehẽsum eũ ad ariopagũ duxerunt dicentes. E Possumus scire que est hec noua que a te dicitur doctrina. Noua

γὰρ τινὰ εισφέρεις εις τὰς ακοὰς ημῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι. αθηναῖοι δε πάντες καὶ οι επιδημοῦντες ξένοι εις ουδὲν έτερον ευκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ακούειν καινότερον. σταθεὶς δε ο παῦλος εν μέσῳ τοῦ αρείου πάγου έφη. ἄνδρες αθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους υμᾶς θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ αναθεωρῶν τὰ σεβάσματα υμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν εν ᾧ επεγέγραπτο. αγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν αγνοοῦντες ευσεβεῖτε, τοῦτον εγὼ καταγγέλλω υμῖν. ο θεὸς ο ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ εν αυτῷ, οὗτος ουρανοῦ καὶ γῆς κύριος υπάρχων, ουκ εν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, ουδὲ υπὸ χειρῶν ανθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος. αυτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα, εποίησέ τε εξ ενὸς αίματος πᾶν έθνος ανθρώπων κατοικεῖν επὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ορίσας προστεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς οροθεσίας τῆς κατοικίας αυτῶν, ζητεῖν τὸν κύριον, ει άραγε ψηλαφήσειαν αυτὸν καὶ εύροιεν, καίτοιγε ου μακρὰν ἀπὸ ενὸς εκάστου ημῶν υπάρχοντα. εν αυτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ εσμέν. ὡς καὶ τινὲς τῶν καθ' ημᾶς ποιητῶν ειρήκασι. τοῦ γὰρ καὶ γένος εσμέν. γένος οὖν υπάρχοντες τοῦ θεοῦ, ουκ οφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ αργύρῳ ἢ λίθῳ χαράγματι τέχνης καὶ ενθυμήσεως ανθρώπου τὸ θεῖον εἶναι όμοιον. τοὺς μεν οὖν χρόνους τῆς αγνοίας υπεριδὼν ο θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ανθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι έστησεν ημέραν εν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οικουμένην εν δικαιοσύνῃ, εν ανδρὶ ᾧ ώρισε πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, αναστήσας αυτὸν εκ νεκρῶν. ακούσαντες δε ανάστασιν νεκρῶν οι μεν εχλεύαζον, οι δε εἶπον. ακουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου. καὶ οὕτως ο παῦλος εξῆλθεν εκ μέσου αυτῶν. τινὲς δε ἄνδρες κολληθέντες αυτῷ επίστευσαν, εν οἷς καὶ διονύσιος ο αρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ονόματι δάμαρις, καὶ έτεροι σὺν αυτοῖς. Cap. 18.

Μετὰ δε ταῦτα χωρισθεὶς ο παῦλος εκ τῶν αθηνῶν ἦλθεν εις κόρινθον· καὶ ευρών τινα ιουδαῖον ονόματι ακύλαν ποντικὸν τῷ γένει προσφάτως εληλυθότα ἀπὸ τῆς ιταλίας καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αυτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ιουδαίους εκ τῆς ρώμης, προσῆλθεν αυτοῖς, καὶ διὰ τὸ ομότεχνον εἶναι, έμενε παρ' αυτοῖς καὶ ειργάζετο. ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην. διελέγετο δε

ei quedã infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hec esse. Athenienses autem omnes et aduene hospites ad nihil aliud vacabãt: nisi aut dicere aut audire aliquid noui. Stans autem Paulus in medio ariopagi ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video. Preteriens enim et videns simulacra vestra: inueni et aram in qua scriptum erat. Ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego annuncio vobis. F Deus qui fecit mundũ et omnia que in eo sunt: hic celi et terre cũ sit dñs: non in manufactis templis habitat: nec manibus humanis colitur indigens aliquo: cum ipse det omnibus vitã et inspirationem et omnia: fecitq; ex vno omne genus hominum: inhabitare super vniuersã faciem terre: definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum: querere deũ: si forte attrectent eũ et inueniãt: quamuis non longe sit ab vnoquoq; nostrum. In ipso enim viuimus et mouemur et sumus: sicut et quidã vestrorũ poetarũ dixerunt. Ipsius enim et genus sumus. G Genus ergo cũ simus dei: non debemus estimare auro aut argẽto aut lapidi sculpture arti et cogitationis hominis diuinum esse simile. Et tempora quidẽ huius ignorantie despiciens deus: nunc annunciat hominibus vt omnes vbiq; penitẽtiã agãt: eo quod statuit diẽ in quo iudicaturus est orbem in equitate in viro in quo statuit fidẽ prebens omnibus: suscitans eum a mortuis. Cũ audissẽt autẽ resurrectionẽ mortuorum quidã quidẽ irridebãt: quidã vero dixerũt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exiuit de medio eorum. Quidã vero viri adherẽtes ei crediderũt: in quibus et dionysius ariopagita et mulier nomine damaris: et alij cum eis. Cap. 18.

A Post hec egressus ab athenis venit corinthũ: et inueniẽs quendã iudeũ nomine aquilam ponticum genere: qui nuper venerat ab italia et priscillam vxorem eius: eo quod precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma: accessit ad eos: et quia eiusdẽ erat artis: manebat apud eos et operabat. Erant autẽ scenefactorie artis. Et disputabat (sup. 6. c)

ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπει
θέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλ
θον ἀπὸ τῆς μακεδονίας ὅ τε σίλας καὶ ὁ τι
μόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος,
διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χρισ=
τὸν ἰησοῦν. ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ
βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτι=
α εἶπε πρὸς αὐτούς. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν
κεφαλὴν ὑμῶν. καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ
νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐ
κεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰού=
στου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συ=
νομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρ
χισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅ=
λῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορίν
θιων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.
εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ
παύλῳ. μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σι
ωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐ
δεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι
λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐ
κάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων
ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος
δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστη=
σαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ,
καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα λέγοντες.
ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς
ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος
δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ
γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν
ἀδίκημά τι ἦν ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν ὦ
ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν
εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομά=
των καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐ=
τοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι
εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήμα
τος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σω
σθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπρο
σθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ
γαλλίωνι ἔμελλεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσ=
μείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀπο
ταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν
αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας κειράμενος
τὴν κεφαλὴν ἐν κεχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν.
κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλι
πεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συνα
γωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων
δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ
αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἀπετάξατο
αὐτοῖς εἰπών. δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν
ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν
δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλον
τος, καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κα=

in synagoga per omne sabbatū: interponēs nomē
dñi iesu: suadebatqꝫ iudeis et grecis. Cū
venissent autē de macedonia silas et timothe
us: instabat verbo paulus
testificans iudeis esse christum
iesum. Contradicentibus autem eis et
blasphemantibus: excutiēs vestimēta sua:
dixit ad eos. Sanguis vester super
caput vestrum. Mundus ego: ex
hoc ad gentes vadam. Et migrās inde
intrauit in domū cuiusdā noīe titi iusti
colētis deū: cuius domus erat coniūcta
synagoge. Crispus autē archisynagogus B
credidit domino cum omni
domo sua: et multi corinthiorum Joh. 4.g.
audiētes credebāt et baptizabantur.
Dixit autem dominus nocte per visionem
paulo. Noli timere: sed loquere et ne tace
as. Propter quod ego sum tecū: et nemo
apponetur tibi vt noceat te: quoniam
populus est mihi multus in hac ciuitate. Se=
dit autē ibi annū et sex menses: docens
apud eos verbum dei. Gallione
autē proconsule achaie: insurrexerunt
vno animo iudei in paulum:
et adduxerūt eū ad tribunal dicētes:
quia contra legem hic persuadet
hominibus colere deum. Incipiente
autem Paulo aperire os: dixit
gallio ad iudeos. Si quidem esset
iniquū aliquid aut facinus pessimū o viri
iudei recte vos sustinerem:
si vero questiōes sunt de verbo et noībus
legis vestre: vosipsi videritis.
Judex ego horum nolo
esse. Et minauit eos a tribunali.
Apprehendentes autem oēs sosthenem C
principem synagoge percutiebant eum
ante tribunal: et nihil eorum
gallioni cure erat. Paulus vero cū adhuc
sustinuisset dies multos: fratribus vale=
faciens nauigauit in syriam: et cum
eo priscilla et aquila qui sibi totonderat
in cēchris caput. Habebat enim votum.
Deuenit qꝫ ephesū: et illos ibi reliquit.
Ipse vero ingressus synagogam
disputabat cū iudeis. Rogantibus
autē eis vt ampliori tempore maneret apud
eos: nō consensit: sed valefaciens et
dicens:
iterum
reuertar ad vos deo volente:
profectus est ab epheso. Et descēdens

τελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασά=
μενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.
καὶ ποιήσας χρόνον τινά, ἐξῆλθε διερχόμε
νος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυ=
γίαν, ἐπιστηρίζων τοὺς μαθητὰς πάντας. ἰου
δαῖος δέ τις ἀπολλῶς ὀνόματι ἀλεξανδρεὺς
τῷ γένει ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφε=
σον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν
κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέ
ων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκρι
βῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον
τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο πα
ρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες
δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσε=
λάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέ
θεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ
αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψά=
μενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς
ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος,
συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ
τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις
διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ
τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Cap.19.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κο
ρίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερι=
κὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας
μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. εἰ πνεῦμα ἅγι
ον ἐλάβετε πιστεύσαντες. οἱ δὲ εἶπον πρὸς
αὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν
ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. εἰς τί οὖν
ἐβαπτίσθητε. οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου βά
πτισμα. εἶπε δὲ παῦλος. ἰωάννης μὲν ἐβάπ=
τισε βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγων,
εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσω
σι, τουτέστιν εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκού
σαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυ
ρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύ=
λου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προ
εφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ
δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγήν,
ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγό=
μενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ
θεοῦ. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπεί=
θουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ
πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε
τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος
ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγέ
νετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοι=
κοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ
κυρίου ἰησοῦ ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.
δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θε=

cesaream ascendit et salutauit
ecclesiam: et descendit antiochiam.
Et facto ibi aliquāto tempore: profectus est perām D
bulās ex ordine galatiā regionē et phrygi
am: confirmās oēs discipulos. Judeus
autē quidā apollo noīe alexandrinus
genere vir eloquēs deuenit ephesū:
potens in scripturis. Hic erat
edoctus viam domini: et feruens
spū loquebatur et docebat diligenter
ea que sunt iesu: sciens tantum
baptisma iohānis. Hic ergo cepit fidu
cialiter agere in synagoga. Quē cū audi
ssent priscilla et aquila: assumpserunt
eum et diligentius exposuerunt ei
viam dei. Cum autem vellet
ire achaiam: exhortati
fratres scripserunt discipulis vt
susciperent eum. Qui cū venisset:
contulit multum his qui crediderunt.
Vehementer enim iudeos
reuincebat publice: ostendens per
scripturas esse christum iesum.

Cap.19.

Factū est autē cū apollo eēt corinthi: A
vt paulus peragratis superioribus
partibus veniret ephesū: et inueniret quos=
dā discipulos: dixitqꝫ ad eos. Si spūm
sctūm accepistis credētes? At illi dixerūt
ad eum. Sed neqꝫ si spūs sanctus est
audiuimus. Ille vero ait. In quo ergo
baptizati estis? Qui dixerūt. In ioha=
nis baptismate. Dixit autē paulus. Johānes Supra.1.c. et 2.d.
baptizauit baptismate penitentie populū di
cēs: in eū qui venturus eēt post ipsū vt crede
rēt: hoc est in iesum. His auditis
baptizati sunt in nomine domini
iesu. Et cū imposuisset illis manus pau=
lus: venit spiritus sanctus
super eos: et loquebantur linguis et prophetabāt. Sup.2.a. et 4.d.
Erant autem omnes viri fere
duodecim. Introgressus autē synagogam B
cū fiducia loquebatur per tres menses: dispu
tans et suadens de regno
dei. Cū autē quidā indurarentur et non
crederent maledicētes viā domini corā
multitudine: discedēs ab eis segregauit
discipulos: quottidie disputans
in scola tyranni cuiusdā. Hoc autē factū est
per bienniū: ita vt omnes qui habitabāt in
asia audirent verbum
domini iudei atqꝫ gentiles. Fbat dei
Virtutes quoqꝫ nō modicas quaslibet facie=

ός διά των χειρών παύλου, ώστε και επί
τους ασθενούντας επιφέρεσθαι από του χρω-
τός αυτού σουδάρια η σιμικίνθια, και α-
παλλάσσεσθαι απ' αυτών τας νόσους. τα
τε πνεύματα τα πονηρά εξέρχεσθαι απ' αυ-
τών. επεχείρισαν δε τινές από των περιερ-
χομένων ιουδαίων εξορκιστών ονομάζειν ε-
πί τους έχοντας τα πνεύματα τα πονηρά
το όνομα του κυρίου ιησού λέγοντες. ορ-
κίζομεν υμάς τον ιησούν ον ο παύλος κηρύ-
σσει. ήσαν δε τινές υιοί σκευά ιουδαίου αρ-
χιερέως επτά οι τούτο ποιούντες. αποκρι-
θέν δε το πνεύμα το πονηρόν είπε. τον ιη-
σούν γινώσκω, και τον παύλον επίσταμαι.
υμείς δε τίνες εστέ. και εφαλλόμενος επ'
αυτούς ο άνθρωπος εν ω ην το πνεύμα το
πονηρόν και κατακυριεύσαν αυτών, ίσχυ-
σε κατ' αυτών, ώστε γυμνούς και τετραυ-
ματισμένους εκφυγείν εκ του οίκου εκείνου.
τούτο δε εγένετο γνωστόν πάσιν ιουδαί-
οις τε και έλλησι τοις κατοικούσι την έφε-
σον. και επέπεσε φόβος επί πάντας αυτούς.
και εμεγαλύνετο το όνομα του κυρίου ιη-
σού. πολλοί τε των πεπιστευκότων ήρχον-
το εξομολογούμενοι και αναγγέλλοντες
τας πράξεις αυτών. ικανοί δε των τα περί-
εργα πραξάντων συνενέγκαντες τας βί-
βλους κατέκαιον ενώπιον πάντων, και συ-
νεψήφισαν τας τιμάς αυτών, και εύρον αρ-
γυρίου μυριάδας πέντε. ούτω κατά κρά-
τος ο λόγος του κυρίου ηύξανε και ίσχυεν.
ως δε επληρώθη ταύτα, έθετο ο παύλος εν
τω πνεύματι διελθών την μακεδονίαν και
αχαΐαν, πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ, ειπών
ότι μετά το γενέσθαι με εκεί, δει με και ρώ-
μην ιδείν. αποστείλας δε εις την μακεδονί-
αν δύο των διακονούντων αυτώ τιμόθεον
και έραστον, αυτός επέσχε χρόνον εις την α-
σίαν. εγένετο δε κατά τον καιρόν εκείνον τά-
ραχος ουκ ολίγος περί της οδού. δημήτρι-
ος γαρ τις ονόματι αργυροκόπος, ποιών
ναούς αργυρούς αρτέμιδος, παρείχετο τοις
τεχνίταις εργασίαν ουκ ολίγην, ους συνα-
θροίσας και τους περί τα τοιαύτα εργάτας
είπεν. άνδρες, επίστασθε ότι εκ ταύτης της
εργασίας η ευπορία ημών εστί, και θεωρείτε
και ακούετε ότι ου μόνον εφέσου, αλλά
σχεδόν πάσης της ασίας ο παύλος ούτος
πείσας μετέστησεν ικανόν όχλον, λέγων ό-
τι ουκ εισί θεοί οι διά χειρών γινόμενοι. ου
μόνον δε τούτο κινδυνεύει ημίν το μέρος
εις απελεγμόν ελθείν, αλλά και το της με-
γάλης θεάς ιερόν αρτέμιδος εις ουθέν λο-

per manum pauli: ita vt etiam super
languidos deferrentur a corpore
eius sudaria et semicinctia et recedebant
ab eis languores:
et spiritus neq̃ egrediebantur.
Tẽptauerũt ãt quidã de circũeuntibus C
iudeis exorcistis inuocare super
eos qui habebant spiritus malos
nomen domini iesu: dicentes. Adiuro
vos per iesum quem paulus predicat.
Erãt ãt cuiusdã iudei noie sceue pricipis
sacerdotũ septẽ filij q̃ hoc faciebãt. Rñ
dens aũt spũs neq̃ dixit eis. Jesum
noui: et paulum scio.
Vos ãt qui estis? Et insiliẽs homo in
eos in quo erat demonium
pessimũ et dñatus amborum: inualuit
contra eos: ita vt nudi et vulnerati
effugerent de domo illa.
Hoc autem notũ factũ ẽ omnib9 iudeis
atq3 gẽtilibus qui habitabant ephesi.
Et cecidit timor super omnes illos.
Et magnificabatur nomẽ domini iesu.
Multi q3 credentium veniebant Mat.5.b.
confitentes et annunciantes D
actus suos. Multi autem ex eis
qui fuerãt curiosa sectati: contulerũt li
bros et combusserũt eos corã oib9: et computa
tis pcijs illorum: iuenerũt pecuniã denario
rũ quiquagita miliũ. Jta fortiter
crescebat verbum dñi et confirmabatur.
His autẽ expletis proposuit paulus in
spiritu transita macedonia et
achaia ire hierosolymam: dicens
qm̃ postq̃ fuero ibi: opz me et romam
videre. Mittens autem in macedoniam
duos ex ministrãtibus sibi Timotheũ
et Erastũ: ipse remansit ad tp̃s i asia.
Facta est autem illo tempore turbatio
non minima de via domini. Demetrius E
enim quidam nomine argẽtari9 faciẽs
edes argenteas Diane: prestabat
artificib9 nõ modicũ q̃stũ: quos conuocãs
et eos qui eiusmodi erant opifices:
dixit. Viri scitis q2 de hoc
artificio est nobis acq̃sitio: et videtis
et auditis q2 non solum ephesi: sed
pene totius asie paulus hic
suadẽs auertit multã turbã: dicens qm̃
non sunt dij qui manibus fiunt. Non
solũ ãt hec piclitabit nobis pars
in redargutionem venire: sed et magne
diane templum in nihilum reputabitur

γισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται. ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων, καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως. ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας συνεκδήμους παύλου. τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί. τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη. καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν. ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων. μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων. καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν. ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς. ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν. εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρός τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν, ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὗ δυνησόμεθα δοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Cap. 20.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν. διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα. ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων

& destrui incipiat
maiestas eius: quam tota asia &
orbis colit: his auditis
repleti sunt ira & exclamauerũt dicẽtes.
Magna diana ephesiorũ: & impleta est F
ciuitas tota cõfusiõe: & impetũ fecerũt
vno animo in theatrum: rapto
gaio & aristarcho macedonib⁹ comitib⁹
pauli. Paulo autem volente
intrare in populum: nõ permiserunt
discipuli. Quidã aũt & de asie pñcipib⁹
qui erant amici eius miserunt ad
eum: rogantes ne se daret in
theatrum. Alij autẽ aliud clamabãt.
Erat enĩ ecclesia confusa: &
plures nesciebãt qua ex cã cõuenissẽt.
De turba autem detraxerunt alexãdrũ
propellentibus eum iudeis.
Alexander autem manu silentio postu
lato: volebat reddere rationẽ pplo.
Quẽ vt cognouerunt iudeũ eẽ vox
facta ẽ vna omnium q̃si per horas
duas clamãtiũ. Magna diana ephesio
rũ. Et cum sedasset scriba
turbas: dixit. Viri ephesij: quis G
enim est hominum qui nesciat
ephesiorum ciuitatem cultricẽ esse
magne diane iouisq; prolis:
Cum ergo his contradici nõ possit:
oportet vos sedatos esse:
& nihil temere agere. Adduxistis
enim homines istos: neq;
sacrilegos neq; blasphemantes
deam vestrã. Quod si demetri⁹ & qui
cum eo sũt artifices hñt aduers⁹ aliquẽ
cãm: cõuent⁹ forẽses agunt: & pcõsules
sunt: accusent inuicem. Si quid autem
alterius rei queritis: in legitima ecclia
poterit absolui. Nã & piclitamur argui
seditionis hodierne: cum nullus
obnoxius sit de quo possim⁹
reddere rationem concursus istius.
Et cum hec dixissẽ: dimisit ecclesiam.

Cap. 20.

Postq̃ autẽ cessauit tumultus: A
vocatis paulus
discipulis: & exhortat⁹ eos valedixit: & pro
fect⁹ ẽ vt iret in macedoniã. Cum
aũt perãbulasset ptes illas & exhortat⁹
eos fuisset mlto sermõe: venit ad greciã
vbi cũ fecisset menses tres: facte sũt
illi insidie a iudeis

μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐ=
γένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακε
δονίας. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσί
ας σώπατρος πύρρου βεροιαῖος, θεσσαλο
νικέων δὲ ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος καὶ
γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος, ἀσιανοὶ
δὲ τυχικὸς καὶ τρόφιμος. οὗτοι προ=
σελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι, ἡ=
μεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας
τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθο=
μεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρι
ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας
ἑπτά. ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συ=
νηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ
παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέ=
ναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον
μέχρι μεσονυκτίου. ἦσαν δὲ λαμπά=
δες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ, οὗ ἦμεν συ=
νηγμένοι. καθήμενος δέ τις νεανίας ὀ=
νόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρί[..]ος, κατα=
φερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ
παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ
τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου
κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός. καταβὰς δὲ ὁ παῦ=
λος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν
εἶπε. μὴ θορυβεῖσθε, ἡ γὰρ ψυχὴ αὐ=
τοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. ἀναβὰς δὲ καὶ κλά=
σας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁ
μιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ἤ=
γαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα καὶ παρε=
κλήθησαν οὐ μετρίως. ἡμεῖς δὲ προελθόν
τες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσ=
σον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν
παῦλον. οὕτως γὰρ ἦν διατεταγμένος
μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ὡς δὲ συνέβα=
λεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον ἀναλαβόντες αὐ=
τὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην. κἀκεῖθεν ἀπο=
πλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντι
κρὺ χίου, τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σά
μον, καὶ μείναντες ἐν τρογγυλίῳ τῇ ἐχομέ
νῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον. ἔκρινε γὰρ ὁ παῦ=
λος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον, ὅπως μὴ γέ
νηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ. ἔ=
σπευδε γὰρ εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ τὴν ἡ
μέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱε=
ροσόλυμα. ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμ=
ψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρε=
σβυτέρους τῆς ἐκκλησίας. ὡς δὲ παρεγένον
το πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐπίστασ
θε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν
ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον
ἐγενόμην δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πά=

navigaturo in syriam habuitq;
cõsilium vt reuerteretur p macedoniã.
Comitatus est autem eum
sosipater pyrrhi beroensis: thessaloni=
cẽsiũ vero aristarchus & secundus et
gaius: derbeus & timotheus: asiani
vero tychicus & trophimus. Hi cum
precessissẽt sustinuerũt nos troade: nos
vero nauigauimus post dies
azymorum a philippis: et venimus
ad eos troadem in
dieb9 quinq;: vbi demorati sum9 dieb9
septem. Una autẽ sabbati cũ cõuenis
semus ad frangendum panem:
Paulus disputabat cum eis pfecturus
in crastinum: protraxit q; sermonem
vsq; in mediã noctẽ. Erãt aũt lãpades
copiose i cenaculo vbi eram9 cõgregati.
Sedens autem quidã adolescẽs noie
eutichus super fenestram: cu; mergeret
somno graui disputante
diu Paulo: ductus
somno cecidit de tertio cenaculo
deorsũ: & sublat9 ẽ mortu9. Ad quẽ cũ
descẽdisset paul9 incubuit sup eũ: & cõ
plex9 dixit. Nolite turbari. Aia ci ipius
in ipso est. Ascendens ãt frangẽs q;
panem & gustans: satis q; allocutus est
vsq; in lucẽ: & sic pfect9 est. Adduxerũt
autem puerum viuentem & cõsolati sũt
non minime. Nos autem ascendentes
nauem nauigauimus in asson:
inde suscepturi
paulum. Sic enim disposuerat
ipse p terrã iter facturus. Cũ aũt cõue
nissemus in asson assumpto eo
venim9 mytilenẽ. Et inde nauigãtes
sequenti die venim9 ꝯtra
chiũ: & alia die applicuimus samum
& sequenti die
venim9 miletu;. Proposuerat ei paul9
transnauigare ephesum: ne qua mora
illi fieret in asia. Festinabat
eni si possibile sibi esset: vt die;
pentecostes faceret hierosolymis
A mileto autem mittens
ephesum vocauit maiores
natu ecclesie: qui cum venissent
ad eũ: & simul eẽnt: dixit eis. Uos scitis
a prima die qua ingressus sum in
asiam: qualiter vobiscum per oẽ tẽpus
fuerim seruiens domino cum omni

B

C
3.Re.17.d
4.Re.4.f.

D

σης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δα-
κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων
μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς
οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων,
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς
δημοσίᾳ καὶ κατ᾽ οἴκους, διαμαρτυρόμενος
ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν με-
τάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰη-
σοῦν χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος
τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ.
τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντα μοι μὴ εἰδὼς,
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν
διαμαρτύρεταί μοι λέγον, ὅτι δεσμά με
καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς λόγον
ποιοῦμαι. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμί-
αν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου
μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον
παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι
τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ
νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ
πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλ-
θον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ
καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.
οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέ-
χετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ. ἐν
ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκό-
πους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου
αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο ὅτι εἰσελεύ-
σονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς
εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λα-
λοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε,
μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νου-
θετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι
ὑμᾶς ἀδελφοὶ τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς
χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆ-
σαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγι-
ασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ
ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, αὐτοὶ γι-
νώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι
μετ᾽ ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάν-
τα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημο-
νεύειν τε τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ὅτι αὐ-
τὸς εἶπε μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμ-
βάνειν. καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐ-
τοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

humilitate et lachrymis
et temptationibus que mihi acciderunt
ex insidijs iudeorum: quomodo E
nihil subtraxerim vobis vtilium:
quo min⁹ ãnũciarẽ vobis et docerẽ vos
publice et per domos: testificans
iudeis atq; gẽtilibus in deũ penitẽtiã
et fidem in dominum nostrum iesum
christum. Et nunc ecce ego alligatus
spiritu vado in hierusalem: que
in ea ventura sunt mihi ignorans:
nisi quod spiritus sanctus per oẽs ciuitates
mihi protestatur dicens: quoniam vincula
et tribulatões hierosolymis me manẽt. Sed
nihil horum vereor: nec facio aiam meã pre-
ciosiorẽ quam me: dũmodo cõsũmẽ cursũ meum
et ministerium verbi quod accepi
a domino iesu: testificari
euangelium gratie dei. Et
nũc ecce ego scio quia amplius nõ videbi-
tis faciem meam vos oẽs per quos trã-
siui predicans regnum dei. Quapropter F
contestor vos hodierna die 2.Re.3.f.
quia mundus sum a sanguine omnium. Dan.13.c.
Nõ eni subterfugi quominus annunciarem
omne consilium dei vobis. Attendite
vobis et vniuerso gregi: in
quo vos spiritus sanctus posuit episco-
pos: regere ecclesiam dñi
et dei: quam acquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces
in vos: non parcentes gregi. Et
ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
peruersa: vt abducant
discipulos post se. Propter quod vigila-
te: memoria retinẽtes quoniam per trieniũ nocte
nõ cessaui cũ lachrymis monẽs et die
vnũquemq; vestrũ. Et nunc commẽdo G
vos deo et verbo
gratie ipsius: qui potens est edificare
et dare hereditatem in sanctificatis
omnibus. Argentum et aurum aut
vestem nullius concupiui: sicut ipsi scitis:
quoniam ad ea que mihi opus erãt et his qui me-
cũ sunt ministrauerũt manus iste. Om-
nia ostẽdi vobis: quoniam sic laborãtes opor-
tet suscipere infirmos: ac meminisse
verbi domini iesu: quoniam ipse
dixit. Beatius est magis dare quam accipe.
Et cũ hec dixisset: positis genib⁹ suis
orauit cum omnibus illis.

ικανός δὲ ἐγένετο κλαυθμός πάντων, καὶ
ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύ=
λου κατεφίλουν αὐτόν, ὀδυνώμενοι μάλι
στα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλ
λουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. Cap.21.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασ=
θέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλ
θομεν εἰς τὴν κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κα
κεῖθεν εἰς πάταρα. καὶ εὑρόντες πλοῖον δια
περῶν εἰς φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν. α=
ναφανέντες δὲ τὴν κύπρον καὶ καταλιπόν=
τες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν
καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον. ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ
πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. καὶ α
νευρόντες μαθητάς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέ=
ρας ἑπτά. οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ
πνεύματος μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ.
ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας
ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡ
μᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔ=
ξω τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ
τὸν αἰγιαλὸν προσηυξάμεθα. καὶ ἀσπασά=
μενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον.
ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ἡμεῖς
δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ τύρου, κα
τηντήσαμεν εἰς πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμε
νοι τοὺς ἀδελφούς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν
παρ' αὐτοῖς. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες ἤλ
θομεν εἰς καισάρειαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν
οἶκον φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος
ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. τούτῳ
δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προ
φητεύουσαι. ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας
πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προ
φήτης ὀνόματι ἄγαβος, καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡ=
μᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δή=
σας τε αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶ
πε. τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὸν ἄν=
δρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσου
σιν ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώ
σουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. ὡς δὲ ἠκούσαμεν
ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντό=
πιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσα=
λήμ. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος. τί ποιεῖτε κλαί
οντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν.
ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι ἀλλὰ καὶ ἀπο
θανεῖν ἑτοίμως ἔχω εἰς ἱερουσαλὴμ ὑπὲρ
τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ. μὴ πειθο=
μένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν εἰπόντες, τὸ
θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. μετὰ δὲ τὰς ἡ
μέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνο=

Magnus autē fletus factus est oīm: et
procumbentes super collum pauli
osculabantur eum dolentes maxime
in verbo qđ dixerat: q̄m amplius
faciem eius non essent visuri. Et deduce
bant eū ad nauem. Cap.21.

Cum autē factū eēt vt nauigarem⁹ ab
stracti ab eis: recto cursu venimus A
choum: et sequenti die rhodum: et inde
patarā. Et cū inuenissem⁹ nauē trāsfre
tātē in phenicē: ascendētes nauigauim⁹.
Cū apparuissemus aūt cypro: relinquē
tes eā ad sinistrā: nauigauim⁹ in syriā:
et venimus tyrum. Ibi enim autem
nauis expositura erat onus. Inuentis
autem discipulis mansimus ibi diebus
septem. Qui paulo dicebant per
spiritum ne ascenderet hierosolymam.
Et expletis diebus
profecti ibamus deducentibus nos
oibus cū vxoribus et filijs vsq₃ foras
ciuitatem: et positis genibus in
littore orauimus. Et cū vale fecissem⁹
inuicem ascendimus nauem:
illi autem redierunt in sua. Nos
vero nauigatiōe expleta a tyro descē B
dimus ptolemaidam: et salutatis
fratribus mansimus die vna
apud illos. Alia aūt die pfecti venim⁹
cesaream. Et intrantes
domū philippi euāgeliste q erat vnus
de septem: mansimus apud eum. Hu
ic aūt erāt q̄ttuor filie virgines pphetā
tes. Et cum moraremur per dies
aliquot: supuenit q̄dā vir a iudea ppheta
noīe agabus. Is cū venisset ad nos
tulit zonam pauli: et alligans
sibi pedes et manus dixit.
Hec dicit spiritus sanctus. Virum
cuius est zona hec sic alligabunt
in hierusalem iudei: et tradent
in manus gentiū. Qđ cum audissem⁹:
rogabam⁹ nos et qui loci illius erant: C
ne ascenderet hierosolymā. Tunc
rīdit Paulus et dixit. Quid facitis flen
tes et affligentes cor meum?
Ego autē non solum alligari s₃ et mori
in hierusalem paratus sum propter
nomen domini iesu. Et cum
ei suadere nō possem⁹: q̄euim⁹ dicētes
Domini voluntas fiat. Post dies aūt
istos preparati ascendebamus

μεν εις ιερουσαλήμ. συνῆλθον δε και των
μαθητῶν από καισαρείας συν ημῖν, αγα-
γόντες παρ᾽ ῳ ξενισθῶμεν μνάσωνι τινι κυ-
πρίῳ αρχαίῳ μαθητῇ. γενομένων δε ημῶν
εις ιεροσόλυμα, ασμένως εδέξαντο ημᾶς
οι αδελφοί. τῇ δε επιούσῃ εισήει ο παύ-
λος συν ημῖν προς ιάκωβον, πάντες τε πα-
ρεγένοντο οι πρεσβύτεροι. και ασπασάμενος
αυτούς, εξηγεῖτο καθ᾽ εν ἕκαστον ων εποίη-
σεν ο θεός εν τοις έθνεσι διά της διακονίας
αυτοῦ. οι δε ακούσαντες, εδόξαζον τον θε-
όν. είπον τε αυτῷ. θεωρεῖς αδελφέ πόσαι μυ-
ριάδες εισίν ιουδαίων των πεπιστευκότων,
και πάντες ζηλωταί του νόμου υπάρχου-
σι. κατηχήθησαν δε περί σοῦ ότι αποστασί-
αν διδάσκεις από μωσέως τους κατά τα έθ-
νη πάντας ιουδαίους, λέγων μη περιτέμ-
νειν αυτούς τα τέκνα μηδε τοις έθεσι περι-
πατεῖν. τι ουν εστι. πάντως δεῖ πλῆθος συ-
νελθεῖν. ακούσονται γαρ ότι ελήλυθας. τοῦ-
το ουν ποίησον ο σοι λέγομεν. εισίν ημῖν άν-
δρες τέσσαρες ευχήν έχοντες εφ᾽ εαυτῶν.
τούτους παραλαβών αγνίσθητι συν αυ-
τοῖς, και δαπάνησον επ᾽ αυτοῖς ίνα ξυρήσων-
ται την κεφαλήν, και γνῶσι πάντες ότι ων
κατήχηνται περί σοῦ ουδέν εστίν, αλλά
στοιχεῖς και αυτός τον νόμον φυλάσσων.
περί δε των πεπιστευκότων εθνῶν, ημεῖς
επεστείλαμεν, κρίναντες μηδεν τοιοῦτον τη-
ρεῖν αυτούς, ει μη φυλάσσεσθαι αυτούς το
τε ειδωλόθυτον και το αἷμα και πνικτόν
και πορνείαν. τότε ο παῦλος παραλαβών
τους άνδρας τῇ εχομένῃ ημέρᾳ συν αυτοῖς
αγνισθείς εισήει εις το ιερόν διαγγέλλων την
εκπλήρωσιν των ημερῶν του αγνισμοῦ έως
ου προσηνέχθη υπερ ενός εκάστου αυτῶν
η προσφορά. ως δε έμελλον αι επτά ημέραι
συντελεῖσθαι, οι από της ασίας ιουδαῖοι θεα-
σάμενοι αυτόν εν τῷ ιερῷ συνέχεον πάντα
τον όχλον, και επέβαλον τας χεῖρας επ᾽ αυ-
τόν κράζοντες. άνδρες ισραηλῖται βοηθεῖτε.
ούτος εστίν ο άνθρωπος ο κατά του λαοῦ
και του νόμου και του τόπου τούτου πάν-
τας πανταχοῦ διδάσκων. έτι τε και έλλη-
νας εισήγαγεν εις το ιερόν, και κεκοίνωκε τον
άγιον τόπον τοῦτον. ἦσαν γαρ εωρακό-
τες τρόφιμον τον εφέσιον εν τῇ πόλει
συν αυτῷ, ον ενόμιζον ότι εις το ιε-
ρόν εισήγαγεν ο παῦλος. εκινήθη τε η πό-
λις όλη, και εγένετο συνδρομή του λα-
οῦ, και επιλαβόμενοι του παύλου είλκον
αυτόν έξω του ιεροῦ, και ευθέως εκλεί-

in hierusalem. Venerūt aūt quidam ex
discipulis a cesarea nobiscū: adducētes se-
cū apd quē hospitaremur iasonē quēdam
cyprium antiquū discipulū. Et cū venissem9
hierosolymam: libenter exceperunt nos
frēs. Sequēti aūt die introibat paulus
nobiscū ad iacobū: oēsque collecti sunt
seniores. Quos cum salutasset: D
narrabat per singula que deus fecisset
in gentibus per ministerium
illi9. At illi cū audissēt: magnificabāt
deū. Dixerūtque ei. Vides frater quot
milia sunt in iudeis qui crediderunt:
et omnes emulatores sunt legis.
Audierūt autem de te quia discessionē
doceas a moyse eorū qui per gentes sunt
iudeorū: dicēs nō debere eos circūcidere
filios suos neque secundum cōsuetudinē ingredi.
Quid ergo ē? Utique oportet cōuenire mul-
titudinē. Audiēt enim te superuenisse. Hoc
ergo fac quod tibi dicim9. Sūt nobis vi-
ri quattuor votum habentes super se.
His assumptis sanctifica te cum illis:
et impende in illis ut radant
capita: et scient omnes quia que
de te audierunt falsa sunt: sed
ambulas et ipse custodiens [nos
legē. De his aūt qui crediderūt ex gētib9
scripsim9 iudicātes :
ut abstineant se ab
idolis immolato et sanguine et suffocato
et fornicatione. Tunc paulus assumptis
viris postera die purificatus cum illis
intrauit in templum: annuncians
expletionē dierum purificationis: donec
offerretur pro unoquoque eorum
oblatio. Dum autem septem dies
cōsumarent: hi qui de asia erāt iudei cū vi-
dissent eū in tēplo concitauerunt omnem
populum: et iniecerunt ei manus
clamātes. Viri israelite adiuuate.
Hic est homo qui aduersus populum
et legem et locum hunc omnes
ubique docens: insuper et gentiles
induxit in templum: et violauit
sanctum locum istum. Viderant enim
trophimum ephesium in ciuitate
cū ipso: quē estimauerūt quoniam in tēplum
introduxisset paul9. Cōmotaque est ciui-
tas tota: et facta est concursio populi.
Et apprehendentes paulum trahebant
eū extra tēplū: et statim clause sunt

σθησαν αἱ θύραι. ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ. ὃς ἐξ αὐτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους κατέδραμεν ἐπ᾽ αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον. ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί, καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη καὶ τί ἐστι πεποιηκώς. ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου. ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζον αἶρε αὐτόν. μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, ὁ παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστι μοι εἰπεῖν πρός σε. ὁ δὲ ἔφη. ἑλληνιστὶ γινώσκεις. οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων. εἶπε δὲ ὁ παῦλος. ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος, ταρσεὺς τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν, κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ λέγων. Cap.22.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησίν. ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστὲ σήμερον, ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ὡς ὁ ἀρχιερεύς μοι μαρτυρεῖ καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ᾽ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ,

ianue. Querentibus autem eũ occidere nunciatum est tribuno cohortis: q2 tota cõfundit hierusalẽ. Qui statim assumptis militibus ⁊ centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum ⁊ milites: cessauerunt percutere paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit euz: ⁊ iussit alligari cathenis duab9: ⁊ interrogabat quis esset ⁊ quid fecisset. Alij autẽ aliud clamabãt in turba. Et cũ nõ posset certum cognoscere pre tumultu: iussit eum duci in castra. Et cum venisset ad gradus: contigit vt portaretur a militibus pp vim populi. Sequebatur enim multitudo populi: clamans tolle eũ. Et cũ cepisset induci in castra: paulus dicit tribuno. Si licet mihi loq aliqd ad te? Qui dixit ei grece nosti? Nõne tu es egyptius: q ante hos dies tumultũ concitasti: et eduxisti in desertum quattuor milia viro2 siccario2. Et dixit ad eũ paulus. Ego homo sum quidez iudeus a tarso cilicie: nõ ignote ciuitatis municeps. Rogo aũt te: permitte mihi loqui ad populũ. Et cũ ille permisisset paulus stans in gradibus annuit manu ad plebẽ: ⁊ magno silẽtio facto allocutus est lingua hebrea dicens. Cap.22.

G

Viri fratres ⁊ patres audite quam ad vos nũc reddo rõnẽ. Cũ audissent aũt q2 hebrea lingua loquitur ad illos magis prestiterunt silentium. Et dicit. Ego sum vir iudeus natus tarso cilicie: nutritus autem in ista ciuitate secus pedes gamalielis: erudit9 iuxta veritatẽ paterne legis: emulator legis sicut ⁊ vos omnes estis hodie: q hanc viã persecutus sũ vsq3 ad mortem alligans ⁊ tradens in custodias viros ac mulieres sicut pñceps sacerdotũ mihi testimoniũ reddit ⁊ oẽs maiores natu: a qb9 ⁊ eplãs accipiens ad fratres: damascum pergebaz vt adducerem inde vinctos in hierlm vt punirentur. Factum est aũt eunte me ⁊ appropinquãte damasco media die subito de celo circũfulsit me lux copiosa:

A

supra.8.a. et.9.a.

ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι. σαοὺλ σαούλ τί με διώκεις. ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην. τίς εἶ κύριε. εἶπέ τε πρός με. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις. οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν φωνὴν δὲ οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. εἶπον δέ, τί ποιήσω κύριε. ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με. ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκόν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι. ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς δαμασκόν. ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων, ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι. σαοὺλ ἀδελφὲ ἀνάβλεψον. κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ὁ δὲ εἶπεν. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας. καὶ νῦν τί μέλλεις. ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι. σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. κἀγὼ εἶπον. κύριε αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δαίρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ. καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. καὶ εἶπε πρός με. πορεύου ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες. αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν. κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ. ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος. εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν. ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος

et decidens in terram audiui vocem dicẽtẽ mihi. Saule saule qd me pseq̃ris? Ego aũt respõdi. Quis es dñe? Dixit ad me. Ego suz iesus nazaren9 quẽ tu psequis. Et q mecũ erãt lumẽ qdẽ viderunt: vocem aũt nõ audierũt ei9 q loq̃bat mecũ. Et dixi. Quid faciã dñe. Dñs aũt dixit ad me. Surgens vade damascum: ⁊ ibi tibi dicetur de oibus que te oportcat facere. Et cum non viderem pre claritate lumis illi9: ad manũ deduct9 a comitibus veni damascum. Ananias autem quidã vir timorat9 sẽ legem testimonium hñs ab omnibus habitãtibus i damasco iudeis: veniens ad me ⁊ stãs dixit mihi. Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit. Deus patrum nostro2 preordinauit te vt cognosceres volũtatẽ eius: ⁊ videres iustũ ⁊ audires vocem ex ore eius: q2 eris testis illius ad omnes homines eo2 q vidisti ⁊ audisti. Et nũc qd moraris? Exurge ⁊ baptizare ⁊ ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Factum est autem reuertẽti mihi in hierusalem ⁊ oranti i tẽplo: fieri me in stupore mẽtis ⁊ videre illũ dicentem mihi. Festina ⁊ exi velociter ex hierlm q2 non recipient testimoniũ tuũ de me. Et ego dixi Dñe ipsi sciunt q2 ego eram cõcludẽs i carcerẽ ⁊ cedẽs p synagogas eos q credebãt in te. Et cũ funderetur sanguis stephani testis tui ego stabã ⁊ consentiebam et custodiebam vestimenta interficientiũ illũ. Et dixit ad me. Vade qm ego i natiões lõge mittã te. Audiebãt aũt euz vsq3 ad hoc verbum: ⁊ leuauerunt vocem suam dicentes. Tolle de terra huiuscemodi. Nõ ei phas ẽ cũ viuere. Vociferãtib9 aũt eis ⁊ pijciẽtib9 vestimẽta sua ⁊ puluerem iactantibus in aerem: iussit tribun9 induci eũ in castra ⁊ flagellis cedi ⁊ torqueri eum vt sciret propter quã cãm sic acclamarẽt ei. Et cum astrinxissent eũ loris: dixit astãti sibi cẽturioni paulus. Si hominẽ romanum ⁊ indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio

Cap.9.a. 1.Cor.15.b Gala.1.c.

B

C

Sup.7.d

D

προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων.
ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗ-
τος ῥωμαῖος ἐστί. προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρ-
χος εἶπεν αὐτῷ. λέγε μοι, σὺ ῥωμαῖος εἶ.
ὁ δὲ ἔφη, ναί. ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος. ἐγὼ
πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην
ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη. ἐγὼ δὲ καὶ γε-
γέννημαι. εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ
οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν. καὶ ὁ χιλίαρ-
χος ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖος ἐστί, καὶ
ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς. τῇ δὲ ἐπαύριον βου-
λόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγο-
ρεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν
ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς
ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ
καταγαγὼν τὸν παῦλον ἔστησεν εἰς αὐ-
τούς.

Cap. 23.

Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν.
ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδή-
σει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύ-
της τῆς ἡμέρας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέ-
ταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ
τὸ στόμα. τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε.
τύπτειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμέ-
νε, καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον,
καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι. οἱ
δὲ παρεστῶτες εἶπον. τὸν ἀρχιερέα τοῦ θε-
οῦ λοιδορεῖς. ἔφη τε ὁ παῦλος. οὐκ ᾔδειν
ἀδελφοί ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται
γάρ. ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κα-
κῶς. γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ
σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔ-
κραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐ-
γὼ φαρισαῖος εἰμί, υἱὸς φαρισαίου. περὶ ἐλ-
πίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.
τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στά-
σις τῶν σαδδουκαίων καὶ φαρισαίων, καὶ ἐσ-
χίσθη τὸ πλῆθος. σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέ-
γουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν μηδὲ ἄγγελον
μήτε πνεῦμα. φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ
ἀμφότερα. ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη.
καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους
τῶν φαρισαίων, διεμάχοντο λέγοντες. οὐ-
δὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τού-
τῳ. εἰ δὲ καὶ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ
ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν. πολλῆς δὲ γε-
νομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος
μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέ-
λευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι
αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν
παρεμβολήν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς
αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε. θάρσει παῦλε. ὡς γὰρ
διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ,

accessit ad tribunũ: & nũciauit ei dicens
Quid acturus es? Hic enim hõ ciuis
romanus est. Accedẽs autem tribunus
dixit illi. Dic mihi: si tu romanus es?
At ille dixit. Etiã. Et rñdit tribunus.
Ego multa summa ciuilitatem hanc
cõsecutus sum. Et paulus ait. Ego autem & na-
tus sum. Protinus ergo discesserũt ab illo
qui eum torturi erant. Tribunus quoque
timuit postquam resciuit quia ciuis romanus
esset: & quia alligasset eũ. Postera autem die
volẽs scire diligẽtius quare ex cã accusaretur
a iudeis: soluit eum
& iussit sacerdotes conuenire
& omne concilium:
& producens paulum statuit inter illos.

Cap. 23.

Intendens autem in cõciliũ paulus ait. A
Viri fratres ego omni conscientia
bona conuersatus sum ante deũ vsque in hodier-
nũ diẽ. Princeps autem sacerdotũ ananias pre-
cepit astantibus sibi percutere os eius.
Tunc paulus dixit ad eum.
Percutiet te deus paries dealbate.
Et tu sedes iudicãs me secundum legem:
& contra legem iubes me percuti?
Et qui astabãt dixerũt. Sũmũ sacerdotẽ
dei maledicis? Dixit autem paulus. Nescie-
bã fratres quia princeps est sacerdotũ. Scriptum
est enim. Principẽ populi tui non maledices. Exo. 22. d.
Sciẽs autem paulus quia vna pars esset B
saduceorum & altera phariseorum: exclama-
uit in concilio. Viri fratres ego
phariseus sum filius pharisei. De spe Phili. 3. a.
& resurrectiõe mortuorum ego iudicor.
Et cũ hec dixisset: facta est dissẽsio inter
phariseos & saduceos: & soluta est
multitudo. Saducei autem dicunt Mat. 22. d.
non esse resurrectionẽ mortuorum neque an-
gelũ neque spiritum: pharisei autem vtraque cõfitẽtur.
Factus est autem clamor magnus.
Et exurgentes quidam
phariseorum pugnabant dicẽtes. Nihil C
mali inuenimus in homine isto. Quid
si spiritus locutus est ei aut
angelus? Et cũ magna dissensio facta esset:
timens tribunus
ne discerperetur paulus ab ipsis: iussit
milites descendere & rapere
eũ de medio eorum: ac deducere eum in
castra. Sequenti autem nocte assistens Infra. 27.
ei dñs ait. Constans esto. Sicut enim
testificatus es de me in hierusalem.

οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γε-
νομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντές τινες τῶν ἰου-
δαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς,
λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως
οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλεί-
ους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσί-
αν πεποιηκότες, οἵτινες προσελθόντες τοῖς
ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον. ἀναθέ-
ματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτούς μηδενὸς γεύ-
σασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ
σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ
αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσ-
κειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ
πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ
ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀ-
δελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγει-
λε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦ-
λος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη. τὸν νεανίσ-
κον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον.
ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν
παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλί-
αρχον, καὶ φησίν. ὁ δέσμιος παῦλος προσ-
καλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα-
νίαν ἀγαγεῖν πρὸς σέ ἔχοντά τι λαλῆσαι
σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χι-
λίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθά-
νετο. τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι. εἶπε
δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι
σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγά-
γῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέσ-
τερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ
αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτι-
νες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μή-
τε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν ἕ-
τοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐ-
παγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἐπέλυσε
τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆ-
σαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προ-
σκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων
εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅ-
πως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς
ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους
ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε πα-
ραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον δι-
ασώσωσι πρὸς φήλικα τὸν ἡγεμόνα,
γράψας ἐπιστολὴν
περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον: κλαύδιος
λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φήλικι χαί-

sic te opꝫ ⁊ rome testificari. Factã
ãt die collegerunt se quidam ex iudeis et
deuouerunt se ⌈ros donec
dicẽtes neqꝫ mãducaturos neqꝫ bibitu-
occiderẽt paulũ. Erãt ãt plus D
qꝫ q̃dragita viri q̄ hãc ꝯiurationem
fecerant: qui accesserunt
ad p̃ncipes sacerdotũ ⁊ seniores ⁊ dixerũt.
Deuotiõe deuouim⁹ nos nihil gustatu-
ros donec occidamus paulum.
Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio: vt producat
illum ad vos tanq̃ aliq̄d certi⁹ cognitu-
ri de eo. Nos vero
priusq̃ appropiet parati sumus
interficere illũ. Qđ cũ audisset fili⁹ soro-
ris pauli insidias: venit
⁊ intrauit castra: nunciauitqꝫ
paulo. Uocans autem paulus ad se
vnũ ex cẽturiõib⁹ ait. Adolescentem
hunc adduc ad tribunum.
Habet ei aliq̄d idicare illi. Et ille q̄dẽ
assumẽs eũ: duxit ad tribunũ
⁊ ait. Uinctus paulus vocans E
rogauit me hunc adolescentem
pducere ad te habentẽ aliquid loqui
tibi. Apphẽdẽs ãt tribun⁹ manũ illius
secessit cũ eo seorsũ ⁊ interrogauit illum.
Quid ẽ qđ habes indicare mihi. Ille
aũt dixit. Judeis cõuenit rogare
te vt crastina die producas
paulum in cõciliũ quasi aliquid certius
inquisituri sint de illo: tu vero ne
credideris illis. Insidiant enim ei ex
eis viri amplius q̃ quadragita: qui
se deuouerunt non manducare neqꝫ
bibere donec interficiãt eũ: ⁊ nũc para-
ti sunt expectantes promissum tuum.
Tribunus igitur dimisit F
adolescẽtẽ: p̃cipiẽs ei ne cui loqueretur
q̃m hec nota sibi fecisset. Et vocatis
duobus centurionibus:
dixit illis. Parate milites ducẽtos: vt
eant vsqꝫ cesaream: ⁊ equites
septuaginta et lancearios ducentos
a tertia hora noctis ⁊ iumẽta prepara-
te vt imponentes paulum saluum per-
ducerent ad felicem presidem. Timuit eni
ne forte raperent eum iudei ⁊ occiderent: et
ipse postea calumniam sustineret tanq̃ ac-
cepturus pecuniã: scribens ei epistolam
continentem hec. Claudius
lysias optimo presidi felici salutem.

ρειν. Τον ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστάς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστί. βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας, διακούσομαί σου ἔφη ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Cap. 24.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, ἀποδεχόμεθα κράτιστε φίληξ μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι. παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρός σε ἀπέστειλε, κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι. παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, νεύσαντος

Virum hunc comprehensum a
iudeis: ⁊ incipientem interfici
ab eis superueniens cũ exercitu eripui:
cognito qꝛ romanus est.
Volēs qz scire causaz quã obiiciebant
illi deduxi eum in con-
cilium eoꝝ. Quem inueni accusari de B
questionib⁹ legis ipsorum: nihil vo di-
gnũ morte aut vinculis habētē crimen.
Et cũ mihi p̄latũ esset de insidiis quas
parauerant illi:
misi eum ad te: denuncians ⁊
accusatoribus vt dicant apud te.
Vale. Milites vero secundũ preceptũ
sibi assumentes paulum:
duxerunt per noctē in antipatridem:
⁊ postera die dimissis equitibus
vt cum eo irent: reuersi sunt ad
castra. Qui cum venissent cesaream
et tradidissent epistolam presidi:
statuerunt ante illum ⁊ paulum.
Cum legisset aũt ⁊ interrogasset de
qua prouincia esset: ⁊ cognoscēs qꝛ de
cilicia: audiam te inquit cum
accusatores tui venerint. Iussit qz
in pretorio herodis custodiri eum.

Cap. 24.

Post quiqz ãt dies descēdit princeps A
sacerdotũ ananias cũ seniorib⁹ qui-
busdã ⁊ tertullo quodã oratore: q̄ adie-
runt presidē aduersus paulũ. Et citato
paulo: cepit accusare, tertullus
dicens. Cum in multa pace agam⁹ per
te: ⁊ multa corrigantur
per tuam prouidentiam semper et
vbiqz: suscipimus optime felix
cum omni grãrũ actiōe. Ne diuti⁹ aũt
te ptrahã: oro breuiter audias nos pro
tua clementia. Inuenimus hunc
hominem pestiferũ ⁊ cōcitantē seditionē
omnibus iudeis in vniuerso orbe
⁊ autorem seditiōis secte nazarenorum:
q̄ etiam templum violare conatus est:
quem ⁊ apprehensum voluimus s̄m
legez nostram iudicare. Superueniens
autem tribunus lysias cum vi
magna eripuit euz de manibus nostris:
iubens accusatores
ei⁹ ad te vēire a quo poteris ipse iudicãs
de omnibus istis cognoscere:
de q̄b⁹ nos accusam⁹ eũ. Adiecerunt B
autem ⁊ iudei dicentes hec ita
se habere. Rñdit aũt paulus: annuente

αυτώ του ηγεμόνος λέγειν. εκ πολλών ε=
τών όντα σε κριτήν τω έθνει τούτω επιστά=
μενος, ευθυμότερον τα περί εμαυτού απο=
λογούμαι. δυναμένου σου γνώναι ότι ου
πλείους εισί μοι ημέραι δεκαδύο αφ ης
ανέβην προσκυνήσων εν ιερουσαλήμ, και ού
τε εν τω ιερώ εύρον με προς τινα διαλεγό=
μενον η επισύστασιν ποιούντα όχλου ού=
τε εν ταις συναγωγαίς ούτε κατά την πόλιν,
ούτε παραστήσαι δύνανται περί ών νυν κα
τηγορούσι μου. ομολογώ δε τούτο σοι ό
τι κατά την οδόν ην λέγουσιν αίρεσιν, ούτω
λατρεύω τω πατρώω θεώ πιστεύων πάσι
τοις κατά τον νόμον και τοις προφήταις γε
γραμμένοις, ελπίδα έχων εις τον θεόν, ην
και αυτοί ούτοι προσδέχονται ανάστασιν
μέλλειν έσεσθαι νεκρών δικαίων τε και αδι=
κων. εν τούτω δε αυτός ασκώ απρόσκοπον
συνείδησιν έχων προς τον θεόν και τους αν
θρώπους. δι ετών δε πλειόνων παρεγενό=
μην ελεημοσύνας ποιήσων εις το έθνος μου
και προσφοράς, εν οις εύρον με ηγνισμέ=
νον εν τω ιερώ, ου μετά όχλου ουδέ μετά
θορύβου,
τινές από της ασίας ιουδαίοι ούς
δει επί σου παρείναι και κατηγορείν ει τι έ=
χοιεν προς με, η αυτοί ούτοι ειπάτωσαν τι
εύρον εν εμοί αδίκημα στάντος μου επί του
συνεδρίου, η περί μιάς ταύτης φωνής ης έ=
κραξα εστώς εν αυτοίς, ότι περί αναστάσεως
νεκρών εγώ κρίνομαι σήμερον υφ υμών. α
κούσας δε ταύτα ο φίληξ, ανεβάλλετο αυ=
τούς, ακριβέστερον ειδώς τα περί της οδού,
ειπών. όταν λυσίας ο χιλίαρχος καταβή δι
αγνώσομαι τα καθ υμάς. διαταξάμενος τε
τω εκατοντάρχη τηρείσθαι τον παύλον έ=
χειν τε άνεσιν, και μηδένα κωλύειν των ιδί=
ων αυτού υπηρετείν η προσέρχεσθαι αυτώ.
μετά δε ημέρας τινάς παραγενόμενος ο φί
ληξ συν δρουσίλλη τη ιδία γυναικί ούση
ιουδαία, μετεπέμψατο τον παύλον, και ή
κουσεν αυτού περί της εις χριστόν ιησούν πί
στεως. διαλεγομένου δε αυτού περί δικαιο
σύνης και εγκρατείας και του κρίματος του
μέλλοντος έσεσθαι, έμφοβος γενόμενος ο
φίληξ απεκρίθη. το νυν έχον πορεύου,
καιρόν δε λαβών μετακαλέσομαί σε, άμα
και ελπίζων ότι χρήματα δοθήσεται αυτώ
υπό του παύλου, όπως λύση αυτόν, διό
και πυκνότερον αυτόν μεταπεμπόμενος ω=
μίλει αυτώ. διετίας δε πληρωθείσης, έλαβε
διάδοχον ο φίληξ πόρκιον φήστον. θέλων

sibi preside dicere. Ex multis annis
te esse iudicez genti huic sciens:
bono animo pro me satisfaciam.
Potes enim cognoscere quia nō
plus sūt mihi dies q̄ duodecim ex quo
ascendi adorare in hierusalem: ⁊ neq;
in tēplo iuenerūt me cū aliquo dispu
tantem aut cōcursū facientē turbe neq;
in synagogis neq; in ciuitate:
neq; probare pñt tibi de quib9 nūc me
accusant. Cōfiteor hoc aūt tibi q
secūduz sectā quaz dicūt heresim: sic
deseruio patri ⁊ deo meo: credēs omnib9
q̄ in lege ⁊ pphetis scripta sunt:
spē habens in deum quam
⁊ hi ipsi expectant resurrectionem
futuram iustorum ⁊ iniquorum.
In hoc ⁊ ipse studeo sine offendiculo C
cōscientiaz habere ad deū ⁊ ad hoīes sp
Post annos aūt plures
elemosynas facturus in gentem meam
veni: ⁊ oblatiōes ⁊ vota in quib9 inuenerūt
me purificatū in tēplo: nō cū turba ne
q; cum tumultu. Et apprehenderunt me
clamantes ⁊ dicentes. Tolle inimicuz no=
strum. Quidā aūt ex asia iudei quos
oportebat apud te p̄sto eē ⁊ accusare si
qd haberēt aduersū me: aut hi ipsi dicāt si
qd inuenerūt in me iniqtatis cū stem in
cōcilio: nisi de vna hac solūmodo vo=
ce q̄ clamaui inter eos stās: q̄m de re=
surrectiōe mortuorū ego iudicor hodie a
vobis. Distulit autez illos felix
certissime sciens de via hac
dicēs. Cū tribun9 lysias descēderit au=
diaz vos. Jussitq; D
centurioni custodire eum ⁊ habere
requiem: nec quēquaz de suis phibere
ministrare ei.
Post aliquot autez dies veniens felix
cum drusilla vxore sua que erat
iudea vocauit paulum: ⁊ audiuit ab
eo fidem que est in christum iesum.
Disputante autem illo de iustitia
⁊ castitate ⁊ de iudicio
futuro: tremefactus
felix respōdit. Quod nūc attinet vade:
tempore aūt oportuno accersiā te: simul
et sperans q pecunia ei daretur
a paulo: propter quod
⁊ frequenter accersiens euz loquebatur
cum eo. Biennio autē expleto: accepit
successorē felix porciū festum. Volens

δε χάριτας καταθέσθαι τοις ιουδαίοις ο φί
λιξ, κατέλιπε τομ παύλομ δεδεμέμομ. Cap.xx.
Φήστος ουμ επιβάς τη επαρχία, μετά
τρεις ημέρας αμέβη εις ιεροσόλυμα από
καισαρείας. αμεφάμισαμ δε αυτώ ο τε αρ
χιερεύς και οι πρώτοι των ιουδαίωμ κατά
του παύλου, και παρεκάλουμ αυτόμ αιτού
μεμοι χάριμ κατ' αυτού, όπως μεταπέμψη
ται αυτόμ εις ιερουσαλήμ, έμεδραμ ποιούμ
τες αμελειμ αυτόμ κατά τημ οδόμ. ο μεμ ουμ
φήστος απεκρίθη τηρείσθαι τομ παύλομ εμ
καισαρεία, εαυτόμ δε μέλλειμ εμ τάχει εκ
πορεύεσθαι. οι ουμ δυματοί εμ υμίμ φησί συ
γκαταβάμτες, ει τι εστίμ εμ τω αμδρί τού
τω άτοπομ, κατηγορείτωσαμ αυτού, δια
τρίψας δε εμ αυτοίς ημέρας πλείους η οκ
τώ καταβάς εις καισάρειαμ, τη επαύριομ κα
θίσας επί του βήματος, εκέλευσε τομ παύ
λομ αχθήμαι. παραγεμομέμου δε αυτού, πε
ριέστησαμ οι από ιεροσολύμωμ καταβεβηκό
τες ιουδαίοι, πολλά και βαρέα αιτιώματα
φέρομτες κατά του παύλου, α ουκ ίσχυομ
αποδείξαι, απολογουμέμου αυτού ότι ού
τε εις τομ μόμομ τωμ ιουδαίωμ ούτε εις το ιε
ρόμ ούτε εισ καίσαρα ήμαρτομ. ο φήστος δε
τοις ιουδαίοις θέλωμ χάριμ καταθέσθαι, α
ποκριθείς τω παύλω είπε. θέλεις εις ιεροσό
λυμα αμαβάς εκεί περί τούτωμ κρίμεσθαι επ
εμού. είπε δε ο παύλος. επί του βήματος
καίσαρος εστώς ειμί, ου με δει κρίμεσθαι.
ιουδαίους ουδέμ ηδίκησα ως και συ κάλλι
ομ επιγιμώσκεις. ει μεμ γαρ αδικώ και άξιομ
θαμάτου πέπραχά τι, ου παραιτούμαι το α
ποθαμείμ. ει δε ουδέμ εστίμ ωμ ούτοι κατη
γορούσι μου, ουδείς με δύμαται αυτοίς χα
ρίσασθαι. καίσαρα επικαλούμαι. τότε ο φή
στος συλλαλήσας μετά του συμβουλίου α
πεκρίθη. καίσαρα επικέκλησαι, επί καίσαρα
πορεύση. ημερώμ δε διαγεμομέμωμ τιμώμ
αγρίππας ο βασιλεύς και βερμίκη κατήμτη
σαμ εις καισάρειαμ ασπασόμεμοι τομ φήστομ.
ως δε πλείους ημέρας διέτριβεμ εκεί, ο φή
στος τω βασιλεί αμέθετο τα κατά τομ
παύλομ λέγωμ. αμήρ τις εστί καταλελειμ
μέμος υπό φίληκος δέσμιος, περί ου γεμο
μέμου μου εις ιεροσόλυμα εμεφάμισαμ οι
αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι τωμ ιουδαίωμ,
αιτούμεμοι κατ αυτού δίκημ. προς ους α
πεκρίθημ, ότι ουκ εστίμ έθος ρωμαίοις χαρί
ζεσθαι τιμά άμθρωπομ εις απώλειαμ, πριμ ή
ο κατηγορούμεμος κατά πρόσωπομ έχει
τους κατηγόρους, τόπομ τε απολογίας λά
βοι περί του εγκλήματος. συμελθόμτωμ ουμ

autem gratiā prestare iudeis felix
reliquit paulum vinctū. Cap.xx.
Festus ergo cum venisset in puinciā A
post triduū ascēdit hierosolymā a
cesarea. Adierūt qz eū pricipes sacer
dotum et primi iudeorum aduersus
paulū: et rogabant eum postulantes
gratiaz aduersus eū: vt iuberet pduci
eum in hierusalez: insidias tendētes
vt interficerent eū in via. Festus autez
respondit seruari quidem paulum in
cesarea: se autem maturius profecturū.
Qui ergo in vobis ait potētes sūt: des
cendentes simul si quod est in viro
crimen accusent eum. Demoratus
aūt iter eos dies nō amplius q̄ octo aut
decē descēdit cesareā: et altera die sedit
pro tribunali: et iussit paulum
adduci. Qui cū pductus eēt: circunstete
runt euz qui ab hierosolyma descenderāt
iudei: multas et graues causas
obijcientes: quas non poterant
pbare: paulo ratione reddēte qm neqz
in legem iudeorum neqz in templuz
neqz in cesarē qcquā peccaui. Festus aūt B
volens gratiam prestare iudeis: rñdēs
paulo dixit. Uis hierosolymā
ascendere et ibi de his iudicari apud
me? Dixit aūt paulus. Ad tribu
nal cesaris sto: ibi oportet me iudicari
Judeis non nocui: sicut tu melius
nosti. Si enim nocui aut dignum
morte aliquid feci: non recuso
mori. Si vero nihil ē eorū q̄ hi accu
sant me: nemo potest me illis donare.
Cesarem appello. Tunc festus
cum consilio locutus respondit.
Cesarem appellasti: ad cesarem
ibis. Et cū dies aliquot transacti eēnt
agrippa rex et bernice descenderunt
cesareaz ad salutandum festuz.
Et cū dies plures ibi morarētur: festus
regi indicauit de
paulo dicēs. Uir quidaz est derelictus
a felice vinctus: de quo cuz essem
hierosolymis adierunt me
pncipes sacerdotū et seniores iudeoruz: C
postulātes aduersus illū dānationē. Ad
quos rñdi: qz nō ē romanis ɔsuetudo
donare aliquem hominez priusquā
is qui accusatur presentes habeat
accusatores: locū qz defēdēdi accipiat
ad abluēda crimia: q̄ ei obijciūt. Cū er

εμθάδε αμαβολήμ μηδεμίαμ ποιησάμεμος,
τη εξής καθίσας επί του βήματος εκέλευ
σα αχθήμαι τομ άμδρα, περί ου σταθέμτες
οι κατήγοροι, ουδεμίαμ αιτίαμ επέφερομ
ωμ υπεμόουμ εγώ. ζητήματα δε τιμά πε
ρί της ιδίας δυσειδαιμομίας είχομ προς αυ
τόμ, και περί τιμός ιησού τεθμηκότος ομ ε
φασκεμ ο παύλος ζημ. απορούμεμος δε ε
γώ τημ περί τούτου ζήτησιμ ελεγομ, ει
βούλοιτο πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ κα
κει κρίμεσθαι περί τούτωμ. του δε παύλου
επικαλεσαμέμου τηρηθήμαι αυτόμ εις τημ
του σεβαστού διάγμωσιμ, εκέλευσα τηρεί
σθαι αυτόμ εως ου πέμψω αυτόμ προς καί
σαρα. αγρίππας δε προς τομ φήστομ εφη.
εβουλόμημ και αυτός του αμθρώπου α
κούσαι. ο δε αύριομ φησίμ ακούση αυτού.
τη ουμ επαύριομ ελθόμτος του αγρίππα
και της βερμίκης μετά πολλής φαμτασίας,
και εισελθόμτωμ εις το ακροατήριομ σύμ τε
τοις χιλιάρχοις και αμδράσι τοις κατ εξο
χήμ ούσι της πόλεως και κελεύσαμτος του
φήστου ήχθη ο παύλος. και φησίμ ο φήσ
τος. αγρίππα βασιλεύ και πάμτες οι συμ
παρόμτες ημίμ άμδρες, θεωρείτε τούτομ, πε
ρί ου παμ το πλήθος τωμ ιουδαίωμ εμέτυ
χόμ μοι εμ τε ιεροσολύμοις και εμθάδε ε
πιβοώμτες μη δειμ ζημ αυτόμ μηκέτι. εγώ
δε καταλαβόμεμος μηδέμ άξιομ θαμάτου
αυτόμ πεπραχέμαι, και αυτού δε τού
του επικαλεσαμέμου τομ σεβαστόμ έκριμα
πέμπειμ αυτόμ. περί ου ασφαλές τι γρά
ψαι τω κυρίω ουκ έχω. διό προήγα
γομ αυτόμ εφ υμώμ και μάλιστα επί σου
βασιλεύ αγρίππα, όπως της αμακρίσεως
γεμομέμης, σχώ τι γράψαι. άλογομ γαρ
μοι δοκεί πέμπομτα δέσμιομ, μη και τας
κατ αυτού αιτίας σημάμαι. Cap.26.
Αγρίππας δε προς τομ παύλομ έφη. ε
πιτρέπεταί σοι υπέρ σεαυτού λέγειμ.
τότε ο παύλος απελογείτο εκτείμας
τημ χείρα. περί πάμτωμ ωμ εγκα
λούμαι υπό ιουδαίωμ βασιλεύ αγρίπ
πα, ήγημαι εμαυτόμ μακάριομ, επί σου
μέλλωμ απολογείσθαι σήμερομ, μάλι
στα γμώστημ όμτα σε πάμτωμ τωμ κα
τά ιουδαίους ηθώμ τε και ζητημάτωμ.
διό δέομαι σου μακροθύμως ακούσαι
μου. τημ μεμ ουμ βίωσίμ μου τημ εκ
μεότητος τημ απ αρχής γεμομέμημ εμ
τω έθμει μου εμ ιεροσολύμοις ίσα
σι πάμτες οι ιουδαίοι προγιμώσκομ

go huc conuenissent: sine vlla dilatione
in sequēti die sedens p tribunali iussi
adduci viruz: de quo cum stetissēt
accusatores: nullaz causaz deferebāt
de quibus ego suspicabar malū: q̄stiōes
vero q̄sdā de sua supstitiōe hēbāt aduer
sus eū: et de quodā iesu defūcto q̄m affir
mabat paulus viuere. Hesitans aūt ego
de huiusmodi q̄stione dicebā: si
vellet ire hierosolymā: et ibi
iudicari de istis. Paulo aūt
appellante vt seruaretur
augusti cognitioni: iussi seruari
eum donec mittaz euz ad cesarem.
Agrippa aūt dixit ad festuz.
Uolebā et ipse hominem audire.
Cras inquit audies eum.
Altera aūt die cū venisset Agrippa D
et Bernice cum multa ambitione:
et introissent in auditorium cū
tribunis et viris principalibus
ciuitatis: iubente
festo adductus ē paulus. Et dixit festus.
Agrippa rex et omnes q̄ simul adestis
nobiscum viri: videtis hunc hoiem de
quo omnis multitudo iudeorum iterpellaa
uit me hierosolymis petētes et acclamān
tes non oportere eum viuere āplius. E
go vero cōperi nihil dignum morte
eum admisisse. Ipso autem hoc
appellante ad augustum iudicaui
mittere. De quo quid certum scribam
dño non habeo. Propter quod pduxi
eum ad vos: et maxime ad te
rex agrippa: vt interrogatione
facta habeā q̄d scribā. Sine rōne enim
mihi videtur mittere vinctum et
causas eius non significare. Cap.26.
Agrippa vero ad paulum ait. Per A
mittitur tibi loqui pro temetipso.
Tunc paulus extenta
manu cepit rōnē reddere. De oibus q̄
bus accusor a iudeis rex agrippa
estimo me beatum apud te:
cū sim defensurus me hodie: maxime
te sciente omnes que apud
iudeos sūt ɔsuetudies et q̄stiōes. Prop
pter quod obsecro patiēter me audias.
Et quidem vitam meam a
iuuentute que ab initio fuit in
gente mea in hierosolymis nouerunt
omnes iudei prescientes

τες με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος. καὶ νῦν ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ ἀγρίππα ὑπὸ ἰουδαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ᾽ ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει. ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις. καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών. ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον. καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ᾽ ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον βασιλεῦ οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. σαοὺλ σαούλ τί με διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον καὶ ἱεροσολύμοις εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια

me ab initio: si velit testimonium perhibere: quia secundum certissimam sectam nostre religionis vixi phariseus. Et nunc in spe que ad patres nostros repromissionis facta est a deo sto iudicio subiectus: in quam duodecim tribus nostre nocte et die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a iudeis rex. Quid incredibile iudicatur apud vos: si deus mortuos suscitat? Et ego quidem estimaveram me adversus nomen ihesu nazareni debere multa contraria agere: quod et feci hierosolimis. Et multos sanctorum ego in carceribus inclusi: a principibus sacerdotum potestate accepta. Et cum occiderentur detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos: compellebam blasphemare: et amplius insaniens in eos persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum: die media in via vidi rex de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen: et eos qui mecum simul erant: omnesque nos cum decidissemus in terram: audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua. Saule saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es domine? Dominus autem dixit. Ego sum iesus nazarenus quem tu persequeris. Sed exurge et sta supra pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi ut constituam te ministrum et testem eorum que vidisti: et eorum quibus apparebo tibi: eripiens te de populis et gentibus in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum: ut convertantur a tenebris ad lucem: et de potestate sathane ad deum: ut accipiant remissionem peccatorum et sortem inter sanctos per fidem que est in me. Unde rex agrippa non fui incredulus celesti visioni: sed his qui sunt damasci primum et hierosolymis et in omnem regionem iudee et gentibus annunciabam ut penitentiam agerent et converterentur ad deum: digna

B C D E

Supra.9.a et.22.b.

τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ μωσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη. μαίνῃ παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δὲ οὐ μαίνομαι φησί κράτιστε φῆστε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν. οὐ γὰρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστι. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη. ἀπολελύσθαι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα. Cap.27.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι ἰουλίῳ σπείρης σεβαστῆς, ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν. κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες,

penitentie opera facientes. Hac ex causa me iudei cum essem in templo comprehensum tentabant volentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori: nihil extra dicens quam ea que prophete locuti sunt futura esse et moyses: si passibilis christus: si primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo et gentibus. Hec loquente eo et rationem reddente: festus magna voce dixit. Insanis paule. Multe te littere ad insaniam convertunt. Et paulus. Non insanio inquit optime feste: sed veritatis et sobrietatis verba eloquor. Scit enim de his rex: ad quem et constanter eloquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad paulum. In modico suades me christianum fieri. Et paulus. Opto apud deum et in modico et in magno non tantum te: sed etiam omnes qui audiunt me hodie fieri tales qualis et ego sum: exceptis vinculis his. Et exurrexit rex et preses et bernice et qui assidebant eis. Et cum secessissent: loquebantur adinvicem dicentes: Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem festo dixit. Dimitti poterat homo hic: si non appellasset cesarem. Cap.27.

Ut autem iudicatum est navigare eum in italiam: et tradi paulum cum reliquis custodijs centurioni nomine iulio cohortis auguste: ascendentes navem hadramytenam incipientem navigare circa asie loca sustulimus: perseverante nobiscum aristarcho macedone thessalonicense. Sequenti autem die venimus sidonem. Humane autem tractans iulius paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus cyprum: propterea quod essent venti contrarij. Et pelagus cilicie et pamphylie navigantes:

F G A

sup.n.c.

κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας. κἀκεῖ εὑ-
ρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρῖ-
νον πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυ-
πλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν
κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέ-
μου ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ
σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐ-
τὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον
καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λα-
σαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου
καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλο-
ὸς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρελη-
λυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος λέγων αὐτοῖς.
ἄνδρες θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολ-
λῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ
πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλ-
λειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατοντάρχης
τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο
μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λε-
γομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑ-
πάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλεί-
ους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ-
πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα
παραχειμάσαι λιμένα τῆς κρήτης βλέ-
ποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑπο-
πνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προ-
θέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρε-
λέγοντο τὴν κρήτην. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε
κατ᾽ αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλού-
μενος εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ
τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφ-
θαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδιδόντες ἐφερόμε-
θα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλούμε-
νον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρα-
τεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης. ἣν ἄραντες
βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖ-
ον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτην ἐκ-
πέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέ-
ροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ
ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό-
χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.
μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόν-
των ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε
οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃ-
ρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.
πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε
σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν.
ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ
ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης κερδῆσαί τε
τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ
τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ

venimus lystrã q̃ est licie: et ibi inueniẽs
centurio nauez alexandrinam
nauigantez in italiaz: transposuit nos
in eam. Et cum multis diebus tarde
nauigaremus et vix deuenissem⁹ cõtra B
gnidũ: ꝓhibente nos vento:
adnauigauimus crete iuxta
salmonez. Et vix iuxta nauigãtes
venimus in locum quẽdaz qui vocatur
boni portus: cui iuxta erat ciuitas tha
lassa. Multo aũt tp̃e peracto
et cum iam nõ eẽt tuta nauigatio
eo ꝙ ieiunium iam preterisset:
consolabatur eos paul⁹ dicens eis.
Viri video qm̃ cũ iniuria ⁊ multo
dãno non solum oneris ⁊
nauis: sed etiaz aĩarũ nostrarũ incipit
esse nauigatio. Centurio aũt
gubernatori ⁊ nauclero
magis credebat q̃z his q̃ a paulo dice
bantur. Et cuz aptus portus non esset C
ad hyemandum: plurimi
statuerunt cõsiliũ nauigare inde: si quo
modo possẽt deuenientes phenicem
hyemare portum crete respicientem
ad africum ⁊ ad chorum. Aspirante
autez austro estimantes propositũz se
tenere: cũ sustulissent de asson: legebãt
cretam. Non post multuz autez misit se
contra ipam ventus typhonic⁹: qui vo
catur euroaquilo. Cumq̃z arrepta esset
nauis: ⁊ non posset conari
in ventuz: data naue flatib⁹ ferebamur.
In insulaz aũt q̃ndã decurrẽtes q̃ vocat̃
cauda: potuimus vix obtinere
scapham. Qua sublata
adiutorijs vtebantur accingentes nauẽ:
timentes q̃z ne in syrtiz inciderent:
summisso vase sic ferebantur
Valida autem nobis tẽpestate iactatis: D
sequenti die iactuz fecerunt: ⁊ tertia die
suis manib⁹ armamẽta nauis ꝓiecerũt.
Neq̃z aũt sole neq̃z siderib⁹ apparẽtib⁹
p plures dies: ⁊ tempestate
nõ exigua imminẽte: iaz ablata erat
spes omnis salutis nostre.
Et cuz multa ieiunatio fuisset: tunc
stãs paulus in medio eoruz dixit.
Oportebat quidẽ o viri audito me nõ
tollere a creta: lucriq̃z facere
iniuriaz hanc ⁊ iacturaz. Et
nũc suadeo vob̃ bono aĩo eẽ. Amissio

γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν
τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ
νυκτὶ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λα-
τρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρί
σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι
ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.
διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θε-
ῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ᾽ ὃν τρόπον λελάλη-
ταί μοι. εἰς νῆσον δὲ τινὰ δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.
ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, δια-
φερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον
τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν
τινὰ αὐτοῖς χώραν. καὶ βολίσαντες εὗρον
ὀργυιὰς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ
πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέν-
τε. φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τό-
πους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγ-
κύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ
πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς
τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας
μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦ-
λος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις.
ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑ-
μεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρα-
τιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης,
καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔ-
μελλεν ἡμέρα γίνεσθαι παρεκάλει ὁ παῦ-
λος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων.
τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προ-
σδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μηδὲν προσ-
λαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλα-
βεῖν τροφῆς, τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέ-
ρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑ-
μῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἰπὼν δὲ
ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ
θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο
ἐσθίειν, εὔθυμοι δὲ γενόμενοι καὶ αὐτοὶ
προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοί-
ῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομή-
κοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκού-
φιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς
τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο τὴν
γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον. κόλπον δέ τι-
να κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβου-
λεύσαντο εἰ δυνατὸν ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ
τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θά-
λασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν
πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμω-
να τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐ-
πώκειλαν τὴν ναῦν, καὶ [illegible] πρῶρα ἐρείσα-
σα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ [illegible]μνα ἐλύε-

enim nullius aĩe erit ex vobis preterq̃z
nauis. Astitit enim mihi hac sup. 23.a.et. 15 b.
nocte angel⁹ dei cui⁹ sũ ego: ⁊ cui de
seruio: dicens. Ne timeas paule: cesari
te oportet assistere. Et ecce donauit ti
bi deus oẽs qui nauigant tecum.
Propter qð bono aĩo estote viri. Cre E
do ei deo q2 sic erit quẽadmodũ dictuz
ẽ mihi. In insulã aũt quandã oportet
nos deuenire. Sz postea q̃z q̃rtadecima
nox supuenit: nauigãtib⁹ nobis in ha
dria circa mediã noctẽ suspicabant̃ nau
te apparere sibi aliq̃z regionẽ. Qui ⁊ sum
mittẽtes bolidẽ: inuenerunt pass⁹ viginti:
⁊ pusillũ inde sepati inuenerũt passus
quindeci. Timẽtes aũt ne in aspa loca
incideremus: de puppi mittẽtes anchoras
quattuor: optabant diẽ fieri.
Nautis xo querentibus fugere de
naui: cum misissent scapham in
mare sub obtẽtu quasi inciperent a prora
anchoras extendere: dixit paulus
centurioni ⁊ militibus.
Nisi hi in naui manserint: vos
saluu fieri non potestis. Tũc F
absciderũt milites funes scaphe:
⁊ passi sũt eã excidere. Et cũ lux inciperet
fieri rogabat paulus
omnes sumere cibum: dicens.
Quartadecima die hodie expectantes
ieiuni pmanetis nihil accipientes.
Propter quod rogo vos accipere
cibum pro salute vestra:
quia nullius vestrum
capillus de capite peribit. Et cum
hec dixisset: sumens panẽ gratias egit
deo i ɔspectu oim: ⁊ cũ fregisset cepit
manducare. Animequiores aũt facti omnes ⁊
ipi assũpserũt cibũ. Eram⁹ xo vniuer
si aĩe in naui ducente septuaginta
sex. Et satiati cibo alleuiabant
nauem: iactantes triticum in
mare. Cum autez dies factus esset
terrã nõ agnoscebãt: sinuz vero quẽdaz
cõsiderabant habentẽ litt⁹: in quẽ cogi
tabãt si possẽt eijcere nauẽ. Et G
cũ anchoras sustulissẽt: ɔmittebãt se ma
ri: simul laxãtes iuncturas
gubernaculorũ: ⁊ leuato artemone scðz
aure flatum tendebant ad littus.
Et cũ incidissem⁹ i locũ bithalassũ im
pegerunt nauem: ⁊ [illegible] quidez fixa
manebat inmobilis: puppis vero solue

το υπό της βίας των κυμάτων. των δε στρατιωτών βουλή εγένετο, ίνα τους δεσμώτας αποκτείνωσι μήτις εκκολυμβήσας διαφύγη. ο δε εκατόνταρχος βουλόμενος διασώσαι τον παύλον, εκώλυσεν αυτούς του βουλεύματος. εκέλευσέ τε τους δυναμένους κολυμβάν απορρίψαντας πρώτους επί την γην εξιέναι, και τους λοιπούς ους μεν επί σανίσιν, ους δε επί τινών των από του πλοίου. και ούτως εγένετο πάντας διασωθήναι επί την γην. Cap.28.

Και διασωθέντες τότε επέγνωσαν ότι μελίτη η νήσος καλείται. οι δε βάρβαροι παρείχον ου την τυχούσαν φιλανθρωπίαν ημίν. ανάψαντες γαρ πυράν προσελάβοντο πάντας ημάς δια τον υετόν τον εφεστώτα και διά το ψύχος. συστρέψαντος δε του παύλου φρυγάνων πλήθος και επιθέντος επί την πυράν, έχιδνα εκ της θέρμης διεξελθούσα καθήψε της χειρός αυτού. ως δε είδον οι βάρβαροι κρεμάμενον το θηρίον εκ της χειρός αυτού, έλεγον πρός αλλήλους. πάντως φονεύς εστίν ο άνθρωπος ούτος, ον διασωθέντα εκ της θαλάσσης η δίκη ζην ουκ είασεν. ο μεν ουν αποτινάξας το θηρίον εις το πυρ, έπαθεν ουδέν κακόν. οι δε προσεδόκων αυτόν μέλλειν πίμπρασθαι, ή καταπίπτειν άφνω νεκρόν. επί πολύ δε αυτών προσδοκώντων και θεωρούντων μηδέν άτοπον εις αυτόν γινόμενον μεταβαλλόμενοι έλεγον θεόν αυτόν είναι. εν δε τοις περί τον τόπον εκείνον υπήρχε χωρία τω πρώτω της νήσου ονόματι ποπλίω. ος αναδεξάμενος ημάς τρεις ημέρας φιλοφρόνως εξένισεν. εγένετο δε τον πατέρα του ποπλίου πυρετοίς και δυσεντερία συνεχόμενον κατακείσθαι. προς ον ο παύλος εισελθών και προσευξάμενος επιθείς τας χείρας αυτώ, ιάσατο αυτόν. τούτου ουν γενομένου, και οι λοιποί οι έχοντες ασθενείας εν τη νήσω προσήρχοντο και εθεραπεύοντο. οι και πολλαίς τιμαίς ετίμησαν ημάς, και αναγομένοις επέθεντο τα προς την χρείαν. μετά δε τρείς μήνας ήχθημεν εν πλοίω παρακεχειμακότι εν τη νήσω αλεξανδρινώ παρασήμω διοσκούροις. και καταχθέντες εις συρακούσας, επεμείναμεν ημέρας τρεις, όθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εις ρήγιον, και μετά μίαν ημέραν επιγενομένου νότου δευτεραίοι ήλθομεν εις ποτιόλους, ου ευρόντες αδελφούς παρεκλήθημεν επ' αυτοίς επιμείναι ημέρας επτά, και ούτως εις την ρώμην ήλθομεν. κακείθεν οι αδελφοί ακού-

batur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderēt: ne qs cū enatasset effugeret. Centurio autem volens servare paulum: prohibuit fieri. Jussit q3 eos qui possent natare emittere se primos et evadere: et ad terrā exire: et ceteros alios in tabulis ferebāt: quosdam super ea que de navi erāt. Et sic factū est: ut oēs aie evaderēt ad terram. Cap.28

Et cum evasissem9: tunc cognovim9 qa melita insula vocabat. Barbari vero pstabāt nō modicā humanitatē nobis. Accensa eni pyra reficiebāt nos omnes: propter imbrē qui imminebat et frigus. A
Cum cōgregasset autē paul9 sarmentorū aliquātā multitudinē: et imposuisset sup ignē: vipera a calore cum pcessisset invasit manū ei9. Ut vero viderūt barbari pendētē bestiā de manu eius: ad invicem dicebant. Utiq3 homicida est hō hic: q cū evasit de mari ultio nō sinit eū vivere. B
Et ille quidem excutiēs bestiā in ignē: nihil mali passus ē. At illi existimabāt eū in tumorē cōvertēdū aut subito casurū et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri: convertentes se dicebant eum esse deum. In locis aūt illis erant predia principis insule nomie publij: qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contingit aūt patrē publij febribus et dyssenteria vexatū iacere. Ad quem paulus intravit et cum orasset et imposuisset ei manus salvavit eum. C
Quo facto: omnes qui in insula habebāt infirmitates accedebāt: et curabāt. Qui ēt multis honorib9 nos honoraverūt: et navigātib9 iposuerūt q necessaria erant. Post mēses aūt tres navigavimus in navi alexandrina: q in isula hyemaverat: cui erat isigne castorū. Et cū venissem9 syracusā māsim9 ibi triduo. Inde circūlegentes devenimus regium. Et post unum diē flante austro secūda die venim9 puteolos: ubi invētis fratrib9 rogati sum9 manere apud dies septem et sic venimus romā. eos Et inde cum audissent

σαντες τα περί ημών εξήλθον εις απάντησιν ημίν άχρις αππίου φόρου και τριών ταβερνών, ους ιδών ο παύλος ευχαριστήσας τω θεώ έλαβε θάρσος. ότε δε ήλθομεν εις ρώμην ο εκατόνταρχος παρέδωκε τους δεσμίους τω στρατοπεδάρχη, τω δε παύλω επετράπη μένειν καθ' εαυτόν συν τω φυλάσσοντι αυτόν στρατιώτη. εγένετο δε μετά ημέρας τρείς συγκαλέσασθαι τον παύλον τους όντας των ιουδαίων πρώτους. συνελθόντων δε αυτών έλεγε προς αυτούς. άνδρες αδελφοί εγώ ουδέν εναντίον ποιήσας τω λαώ η τοις έθεσι τοις πατρώοις δέσμιος εξ ιεροσολύμων παρεδόθην εις τας χείρας των ρωμαίων, οίτινες ανακρίναντες με εβούλοντο απολύσαι, διά το μηδεμίαν αιτίαν θανάτου υπάρχειν εν εμοί. αντιλεγόντων δε των ιουδαίων ηναγκάσθην επικαλέσασθαι καίσαρα, ουχ ως του έθνους μου έχων τι κατηγορήσαι. διά ταύτην ουν την αιτίαν παρεκάλεσα ιδείν υμάς και προσλαλήσαι. ένεκεν γαρ της ελπίδος του ισραήλ την άλυσιν ταύτην περίκειμαι. οι δε προς αυτόν είπον. ημείς ούτε γράμματα περί σου εδεξάμεθα από της ιουδαίας, ούτε παραγενόμενος τις των αδελφών απήγγειλεν η ελάλησέ τι περί σου πονηρόν. αξιούμεν δε παρά σου ακούσαι α φρονείς. περί μεν γαρ της αιρέσεως ταύτης γνωστόν εστίν ημίν, ότι πανταχού αντιλέγεται. ταξάμενοι δε αυτώ ημέραν, ήκον προς αυτόν εις την ξενίαν πλείονες, οις εξετίθετο διαμαρτυρόμενος την βασιλείαν του θεού, πείθων τε αυτούς τα περί του ιησού από τε του νόμου μωσέως και των προφητών από πρωί έως εσπέρας. και οι μεν επείθοντο τοις λεγομένοις οι δε ηπίστουν. ασύμφωνοι δε όντες προς αλλήλους απελύοντο, ειπόντος του παύλου ρήμα εν. ότι καλώς το πνεύμα το άγιον ελάλησε διά ησαΐου του προφήτου προς τους πατέρας ημών λέγον. πορεύθητι προς τον λαόν τούτον και είπον. ακοή ακούσετε, και ου μή συνήτε, και βλέποντες βλέψετε, και ου μή ίδητε. επαχύνθη γαρ η καρδία του λαού τούτου, και τοις ωσί βαρέως ήκουσαν, και τους οφθαλμούς αυτών εκάμμυσαν, μήποτε ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και τοις ωσίν ακούσωσι, και τη καρδία συνώσι, και επιστρέψωσι και ιάσωμαι αυτούς. γνωστόν ουν έστω υμίν ότι τοις έθνεσιν απεστάλη το σωτήριον του θεού, αυτοί και ακούσονται. και ταύτα αυτού ειπόντος, απήλθον οι ιουδαίοι, πολλήν έχοντες εν εαυ-

fratres occurrerunt nobis usq3 ad appij forū et trib9 tabernis. Quos cū vidisset paul9 grās agēs deo accepit fiduciā. Cū aūt venissem9 romam permissum est paulo permanere sibimet: cum custodiente se milite. Post tertiam autē diem convocavit primos iudeorum. Cumq3 venissēt: dicebat eis. D
Ego viri fratres nihil advers9 plebē faciens aut morē paternum: vinctus ab hierosolymis tradit9 sū in manus romanorū: q cū interrogationē de me habuissēt voluerunt me dimittere: eo q nulla eēt causa mortis in me. Cōtradicētib9 aūt iudeis coactus sum appellare cesarem: non quasi gentē meā habēs aliq accusare. E
Propter hāc igit causā rogavi vos videre et alloqui. Propter spē enim israel cathena hac circūdat9 sū. At illi dixerūt ad eū. Nos neq3 litteras accepim9 de te a iudea: neq3 adveniens aliqs fratrū nūciavit aut locutus est quid de te malum. Rogam9 autē a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis: q ubiq3 ei cōtradicitur. F
Cū cōstituissent aūt illi diē venerunt ad eū in hospitiū plurimi: quibus exponebat testificans regnum dei: suadēs q3 eis de iesu ex lege moysi et prophetis a mane usq3 ad vesperā. Et quidā credebāt his q dicebāt: qdā vero nō credebant. Cumq3 invicem nō essēt consētiētes discedebāt: dicente paulo unū verbū. Quia bene spūs sāct9 locutus est per esaiam prophetam ad patres vestros dicens. Vade ad populū istum et dic. Aure audietis et non intelligetis: et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatū ē ei cor populi huius et auribus graviter audierunt: et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intelligāt: et convertantur et sanē eos. G
Notum ergo sit vobis qm gentib9 missū est salutare dei: et ipsi audient. Et cum hec dixisset: exierunt ab eo iudei multam habētes inter se

Esa.6.c. Mat.13.b. Mar.4.b. Luce.8.b. Joan.12.f.

τοίς ζήτησιν, έμεινε δε ο παύλος διετί
αν όλην εν ιδίω μισθώματι, και απεδέχετο
πάντας τους εισπορευομένους προς αυτόν,
κηρύσσων την βασιλείαν του θεού, και δι
δάσκων τα περί του κυρίου ιησού χριστού
μετά πάσης παρρησίας ακωλύτως.
Τέλος των πράξεων των αγί
ων αποστόλων.

questionem. Mansit autem biennio
toto in suo conductu: ⁊ suscipiebat
omnes qui ingrediebãt ad eum:
predicans regnum dei: ⁊ docens q̃ sunt
de dño iesu christo
cum omni fiducia sine prohibitione.
Explicit liber actuum
apostolorum.

Incipit prologus in septem epistolas canonicas.

On ita est ordo apud grecos qui integre sapiunt: fidemqꝫ rectam sectantur: epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus inuenitur: vt quia petrus est prim⁹ in ordine apostolorum: prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarũ. Sed sicut euangelistas dudum ad veritatis lineã correximus: ita has proprio ordini deo iuuante reddidimus. Est enĩ prima earũ vna iacobi: due petri: tres iohanis: ⁊ iude vna. Que si sicut ab eis digeste sunt: ita quoqꝫ ab interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquiũ: nec ambiguitatem legentibus facerent: nec sermonũ sese varietas impugnaret: illo precipue loco vbi de vnitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus: in qua et ab infidelib⁹ trãslatorib⁹ multũ erratũ esse a fidei veritate ꝯperimus: triũ tñmodo vocabula hoc est aque sanguinis ⁊ spũs in ipsa sua editione ponentibus: ⁊ patris verbiqꝫ ac spirit⁹ testimonium omittentibus: in quo maxime ⁊ fides catholica roboratur: ⁊ patris et filij ⁊ spiritu sãcti vna diuinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatẽ inquiris: meã quodammodo senectutem inuidorum dentibus corrodendaꝫ exponis: qui me falsariũ corruptorẽqꝫ sanctarum pronunciant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum imprudentiaꝫ pertimesco: nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo.

Explicit prologus in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in easdem.

IAcobus petrus ioannes ⁊ iudas septem epistolas ediderũt tã mysticas quã succinctas ⁊ breues pariter ac longas: breues in verbis: longas in sententijs: vt rarus sit qui non in earũ cecutiat lectione.

Explicit argumentum in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentũ in epistolam canonicam beati Jacobi apostoli.

IAcobus apostolus sanctum instruit clerũ de cultura celestium preceptorum ⁊ regula catholice obseruantie ⁊ de iniuncte patientie maiestate ⁊ de reuelatione plurimorũ: ⁊ de mendatio magistrorum.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιακώβου επιστολή καθολική.

άκωβος θεού και κυρίου ιησού
χριστού δούλος ταις δώδεκα
φυλαίς ταις εν τη διασπορά, χαί
ρειν. πάσαν χαράν ηγήσασθε α
δελφοί μου όταν πειρασμοίς πε
ριπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες
ότι το δοκίμιον υμών της πίστεως κατερ
γάζεται υπομονήν. η δε υπομονή έργον τέ
λειον εχέτω, ίνα ήτε τέλειοι και ολόκλη
ροι εν μηδενί λειπόμενοι. ει δε τις υμών λεί
πεται σοφίας, αιτείτω παρά του διδόντος
θεού πάσιν απλώς και ουκ ονειδίζοντος, και

Incipit epistola canonica beati Jacobi apostoli.

Acobus dei ⁊ dñi nr̃i iesu A
xp̃i seruus duodeci tribub⁹
q̃ sunt in dispersione: salutem.
Oẽ gaudium existimate frẽs
mei cum in tẽptatões varias incideritis:
scientes
q' probatio fidei vr̃e patientiã operatur.
Patientia autem opus perfectum Ro.5.a.
habeat: vt sitis perfecti et integri
in nullo deficientes. Si quis aũt vr̃m Ro.10.c. 1.Co.8.b.
indiget sapientia postulet a deo: q̃ dat
oibus affluenter ⁊ nõ improperat: et

δοθήσεται αυτώ. αιτείτω δε εν πίστει μη
δέν διακρινόμενος. ο γαρ διακρινόμενος έοι
κε κλύδωνι θαλάσσης ανεμιζομένω και ριπι
ζομένω. μη γαρ οιέσθω ο άνθρωπος εκεί
νος ότι λήψεταί τι παρά του κυρίου. α
νήρ δίψυχος ακατάστατος εν πάσαις ταις
οδοίς αυτού. καυχάσθω δε ο αδελφός ο
ταπεινός εν τω ύψει αυτού, ο δε πλούσι
ος εν τη ταπεινώσει αυτού. ότι ως άνθος
χόρτου παρελεύσεται. ανέτειλε γαρ ο ή
λιος σύν τω καύσωνι, και εξήρανε τον χόρ
τον και το άνθος αυτού εξέπεσε, και η εύ
πρέπεια του προσώπου αυτού απώλετο.
ούτω και ο πλούσιος εν ταις πορείαις αυ
τού μαρανθήσεται. μακάριος ανήρ ος υπο
μενεί πειρασμόν, ότι δόκιμος γενόμενος λή
ψεται τον στέφανον της ζωής, ον επηγγείλα
το ο κύριος τοις αγαπώσιν αυτόν. μηδείς
πειραζόμενος λεγέτω ότι από θεού πειρά
ζομαι. ο γαρ θεός απείραστος εστί κακών.
πειράζει δε αυτός ουδένα. έκαστος δε πει
ράζεται υπό της ιδίας επιθυμίας εξελκόμενος
και δελεαζόμενος. είτα η επιθυμία συλ
λαβούσα τίκτει αμαρτίαν, η δε αμαρτία
αποτελεσθείσα αποκύει θάνατον. μη πλα
νάσθε αδελφοί μου αγαπητοί. πάσα
δόσις αγαθή και πάν δώρημα τέλειον
άνωθεν εστί καταβαίνον από του πα
τρός των φώτων, παρ' ω ουκ ένι παραλλα
γή η τροπής αποσκίασμα. βουληθείς απε
κύησεν ημάς λόγω αληθείας, εις το είναι η
μάς απαρχήν τινά των αυτού κτισμάτων.
ώστε αδελφοί μου αγαπητοί, έστω πας
άνθρωπος ταχύς εις το ακούσαι, βραδύς
εις το λαλήσαι, βραδύς εις οργήν. οργή
γαρ ανδρός δικαιοσύνην θεού ου κατερ
γάζεται. διό αποθέμενοι πάσαν ρυπαρίαν
και περισσείαν κακίας, εν πραότητι δέξασ
θε τον έμφυτον λόγον τον δυνάμενον σώ
σαι τας ψυχάς υμών. γίνεσθε δε ποιηταί
λόγου και μη μόνον ακροαταί παραλογι
ζόμενοι εαυτούς, ότι ει τις ακροατής λό
γου εστί και ου ποιητής, ούτος έοικεν αν
δρί κατανοούντι το πρόσωπον της γενέσε
ως αυτού εν εσόπτρω. κατενόησε γαρ εαυ
τόν και απελήλυθε, και ευθέως επελάθετο ό
ποίος ην. ο δε παρακύψας εις νόμον τέλει
ον τον της ελευθερίας και παραμείνας, ού
τος ουκ ακροατής επιλησμονής γενόμενος,
αλλά ποιητής έργου, ούτος μακάριος εν
τη ποιήσει αυτού έσται. ει τις δοκεί θρήσ
κος εν υμίν είναι μη χαλιναγωγών γλώσ
σαν αυτού, αλλά απατών καρδίαν αυτού,

dabitur ei. Postulet autem in fide
nihil hesitans. Qui enim hesitat similis
est fluctui maris: q̃ a vẽto mouet' ⁊ cir
cũfertur. Nõ ergo estimet homo ille
q' accipiet aliquid a dño. Vir B
duplex aio inconstans est in omnib⁹
vijs suis. Glorietur aũt frater
humilis in exaltatione sua: diues aũt
in humilitate sua: quoniam sicut flos
feni transibit. Exortus enim est sol Eccle.14.c. Esa.40.b. 1.Pet.1.d.
cum ardore: ⁊ arefecit fenum
⁊ flos eius decidit: ⁊ decor
vultus eius deperijt.
Ita et diues in itineribus suis
marcescet. Beatus vir qui suffert Joan.5.c.
tẽptationẽ: qm̃ cũ ꝓbat⁹ fuerit accipiet
coronam vite: quam repromisit
dñs diligentibus se. Nemo
cũ temptatur dicat q̃m a deo tẽptat'.
Deus enim intẽptator malorum qꝫ vo
est. Ipse aũt neminẽ tẽptat. Vnusquis
tẽptat' a cõcupiscẽtia sua: abstract⁹
⁊ illect⁹. Deinde ꝯcupiscẽtia cũ ꝯceperit C
parit peccatum: peccatũ vo cum
consũmatum fuerit generat mortẽ. Nolite
itaqꝫ errare frẽs mei dilectissimi. Oĩe
datũ optimum ⁊ oĩe donũ perfectum
desursum est descendens a patre
luminũ apd' quem non est trãsmutatio
nec vicissitudinis obũbratio. Volũtarie
ei genuit nos vbo vitatis: vt simus
initium aliquid creature eius.
Scitis frẽs mei dilectissimi. Sit aũt ois Pro.17.d.
homo velox ad audiendum: tardus Eccle.5.c.
aũt ad loquendum: ⁊ tardus ad irã. Ira Ephe.5.a.
enim viri iustitiam dei non operatur.
Propter qd' abijciẽtes omnem immundi
tiã ⁊ abundãtiam malitie: in mãsuetudi
ne suscipite insitũ vbum: qd' põt saluare D
aĩas vestras. Estote aũt factores Ro.2.c.
verbi ⁊ non auditores tãtum fallẽtes Mat.7.g.
vosmetipsos: q' si quis auditor est vbi Act.1.a.
⁊ non factor: hic cõparabitur viro
consideranti vultum natiuitatis
sue in speculo. Considerauit enim se
et abijt: ⁊ statim oblitus est qualis
fuerit. Qui aũt ꝑspexerit in legẽ ꝑfectã Mat.5.c.
libertatis et ꝑmanserit in ea:
non auditor obliuiosus factus
sed factor operis: hic beatus in
suo facto erit. Si qs aũt putat se religi 1.Pet.3.c.
osũ esse non refrenans linguam
suam: sed seducens cor suum:

τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου. Cap.2.

Ἀδελφοί μου μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης. ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς, καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου, καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν. ἀκούσατε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια. οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς. εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν, καλῶς ποιεῖτε. εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος. ὁ γὰρ εἰπὼν μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου. οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχᾶται ἔλεον κρίσεως. τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ. μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν. ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος. οὕτω καὶ ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν. ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις. σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστί, καλῶς ποιεῖς, καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουσι.

huius vana est religio. Religio mūda et immaculata apud deū et p̄rem hec est. Uisitare pupillos et viduas in tribulatione eorum: et immaculatū se custodire ab hoc seculo. Cap.2.

Frēs mei nolite in p̄sonarum acceptione habere fidem domini nostri iesu christi glorie. Etenim si introierit in cōuētū vr̄m vir aureum anulum habens in veste cādida: itroierit aūt et pauper in sordido habitu: et intendatis in eū q̄ indut⁹ ē veste p̄clara: et dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedū meorum: nōne iudicatis apud vosmetipsos: et facti estis iudices cogitationū iniquarum? Audite frēs mei dilectissimi. Nōne de⁹ elegit pauperes in hoc mūdo diuites in fide et heredes regni: quod repromisit de⁹ diligētibus se? Uos autem exhonorastis pauperē. Nōne diuites p̄ potētiā opprimunt vos: et ipsi trahūt vos ad iudicia? Nōne ipi blasphemāt bonū nomen qd̄ inuocatū est sup vos? Si tñ legē perficitis regalē s̄m scripturam: diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis. Si aūt personā accipitis: peccatū operamini: redarguti a lege quasi trāsgressores. Quicūq3 aūt totā legē seruauerit: offēdat aūt in vno: fact⁹ ē oīum re⁹. Qui ei dixit nō mechaberis: dixit et nō occides. Qd̄ si nō mechaberis: occides aūt: fact⁹ es transgressor legis. Sic loqmini et sic facite sicut p̄ legē libertatis icipiētes iudicari. Judiciū enim sine mia illi q nō facit miam. Superexaltat aūt mia iudiciū. Quid p̄derit frēs mei: si fidē qs dicat se habere: opa aūt nō hēat? Nūqd poterit fides saluare eū. Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant victu quotidiano: dicat aūt aliquis ex vobis illis ite in pace calefacimini et saturamini: nō dederitis aūt eis que necessaria sunt corpi: quid p̄derit? Sic et fides si nō habeat opera mortua ē in semetipsa. Sed dicet qs. Tu fidē habes et ego opera habeo. Ostēde mihi fidē tuā sine opib⁹: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis qm̄ vnus est de⁹: bn̄ facis: et demones credunt et contremiscunt.

A

B

Leui.19.c. Ro.13.b. Ephe.6.b. Col.3.d. Act.10.c. 1.Pe.1.c.

Supra.1.d

C

σι. θέλεις δὲ γνῶναι ὦ ἄνθρωπε κενὲ ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη, καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη. ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον. ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι. Cap.3.

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα. πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ. δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα. ἰδὲ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται. οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει, καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι. ἀκατάσχετον κακὸν μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ᾽ ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας. ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρὴ ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν. μὴ δύναται ἀδελφοί μου συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα. οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ. εἴ τις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς

Uis aūt scire o hō inanis quoniam fides sine opibus mortua est? Abraā pater noster nōne ex opibus iustificat⁹ ē: offerens ysaac filium suū super altare? Uides quoniam fides coopabat opibus illius: et ex operibus fides cōsūmata ē. Et suppleta ē scriptura dicens. Credidit abraam deo et reputatū est illi ad iustitiā: et amic⁹ dei appellatus ē. Uidetis qm̄ ex opib⁹ iustificat hō: et nō ex fide tantū. Similiter et raab meretrix nōne ex opibus iustificata est suscipiens nuncios et alia via eijciens? Sicut enī corpus sine spiritu mortuum est: ita fides sine operibus mortua est. Ca.3.

Nolite plures magistri fieri fratres mei: sciētes qm̄ maius iudiciū sumitis. In multis enī offendim⁹ oēs. Si qs in verbo nō offēdit: hic p̄fectus ē vir. Potest etiā freno circūducere totū corpus. Si autē equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis: oēm corpus illorum circumferim⁹. Et ecce naues cū magne sint et a ventis validis minentur circūferunt aūt a modico gubernaculo: vbi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidē mēbrū ē: et magna exaltat. Ecce quāt⁹ ignis q̄ magnā siluam incēdit? Et ligua ignis est vniuersitas iniquitatis. Lingua cōstituitur in mēbris nostris: q̄ maculat totū corp⁹ et inflamat rotam natiuitatis nr̄e inflamata a gehenna. Oīs enim natura bestiarū et volucrum et serpētiū et ceterorum domātur et domita sūt a natura humana: linguam aūt null⁹ hoīm domare potest. Inquietum malū plenum veneno mortifero. In ipa benedicimus deū et p̄rem: et ipsa maledicimus hoīes qui ad imaginem et similitudinem dei facti sūt. Ex ipo ore p̄cedit benedictio et maledictio. Nō oportet fratres mei hec ita fieri. Nunquid fons de eodē foramine emanat dulcē et amarā aq̄m? Nunqd pōt frēs mei ficus vuas facere: aut vitis ficus? Sic neq3 salsa dulcem pōt facere aquam. Quis sapiens et disciplinat⁹ iter vos? Ostēdat ex bona

D

Gene.15.a. Gala.3.a. Ro.4.a.

Josue.2.b.

A

Eccle.19.b

B

C

αναστροφής τα έργα αυτού εν πραύτητι
σοφίας. ει δε ζήλον πικρόν έχετε και ερί-
θειαν εν τη καρδία υμών, μη κατακαυχάσ-
θε και ψεύδεσθε κατά της αληθείας. ουκ έ-
στιν αύτη η σοφία άνωθεν κατερχομένη,
αλλ' επίγειος ψυχική δαιμονιώδης. όπου
γαρ ζήλος και ερίθεια, εκεί ακαταστασία
και παν φαύλον πράγμα. η δε άνωθεν σο-
φία πρώτον μεν αγνή εστίν, έπειτα ειρη-
νική, επιεικής, ευπειθής, μεστή ελέους καρ-
πών αγαθών, αδιάκριτος και ανυπόκριτος.
καρπός δε της δικαιοσύνης εν ειρήνη σπεί-
ρεται τοις ποιούσιν ειρήνην. Cap. 4.

Πόθεν πόλεμοι και μάχαι εν υμίν, ουκ
εντεύθεν εκ των ηδονών υμών των
στρατευομένων εν τοις μέλεσιν υμών. επι-
θυμείτε και ουκ έχετε, φονεύετε και ζηλού-
τε, και ου δύνασθε επιτυχείν. μάχεσθε και
πολεμείτε και ουκ έχετε, διά το μη αιτείσ-
θαι υμάς. αιτείτε και ου λαμβάνετε, διότι
κακώς αιτείσθε, ίνα εν ταις ηδοναίς υμών
δαπανήσητε. μοιχοί και μοιχαλίδες ουκ
οίδατε ότι η φιλία του κόσμου έχθρα του
θεού εστίν. ος αν ουν βουληθή φίλος εί-
ναι του κόσμου, εχθρός του θεού καθίστα-
ται. η δοκείτε ότι κενώς η γραφή λέγει προς
φθόνον επιποθεί το πνεύμα ο κατώκησεν
εν ημίν. μείζονα δε δίδωσι χάριν. διό λέ-
γει. κύριος υπερηφάνοις αντιτάσσεται, τα-
πεινοίς δε δίδωσι χάριν. υποτάγητε ουν
τω θεώ, αντίστητε τω διαβόλω και φεύξε-
ται αφ' υμών. εγγίσατε τω θεώ και εγγιεί
υμίν. καθαρίσατε χείρας αμαρτωλοί, και
αγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρή-
σατε και πενθήσατε και κλαύσατε. ο γέλως
υμών εις πένθος μεταστραφήτω, και η
χαρά εις κατήφειαν. ταπεινώθητε ενώπιον
του κυρίου, και υψώσει υμάς. μη κατα-
λαλείτε αλλήλων αδελφοί, ο καταλαλών
αδελφού και κρίνων τον αδελφόν αυτού,
καταλαλεί νόμου και κρίνει νόμον. ει δε
νόμον κρίνεις, ουκ ει ποιητής νόμου αλλά
κριτής. εις εστίν ο νομοθέτης ο δυνάμενος
σώσαι και απολέσαι. συ δε τις ει ος κρί-
νεις τον έτερον. άγε νυν οι λέγοντες σήμε-
ρον και αύριον πορευσώμεθα εις τήνδε την
πόλιν, και ποιήσωμεν εκεί ενιαυτόν ένα,
και εμπορευσώμεθα και κερδήσωμεν, οίτι-
νες ουκ επίστασθε το της αύριον. ποία γαρ
η ζωή υμών, ατμίς γαρ έσται η προς ολί-
γον φαινομένη, έπειτα δε και αφανιζομένη,
αντί του λέγειν υμάς, εάν ο κύριος θελή-
ση και ζήσωμεν, και ποιήσωμεν τούτο η έ-

ɔuersatiõe opationẽ suã in mãsuetudie
sapie. Qđ si zelũ amarũ hẽtis: ⁊ ɔtẽtio- D
nes sunt in cordibus vestris: nolite gl'iari
⁊ mẽdaces eẽ aduersus ṽitatẽ. Nõ ẽ eñ
ista sapia desursũ descẽdẽs a patre lumi-
nũ: sꝫ terrena aialis diabolica. Ubi
eñ zelus ⁊ contentio: ibi inconstantia
⁊ oẽ opꝰ prauũ. Que aũt desursũ ẽ sapi-
entia: primũ qdẽ pudica ẽ: deide pacifi-
ca: modesta: suadibilis: bonis ɔsẽtiẽs: ple-
na mia ⁊ fructibꝰ bonis: non iudicãs
sine simulatiõe. Fructꝰ aũt iustitie i pa-
ce seminatur faciẽtibꝰ pacẽ. Cap. 4.

Unde bella ⁊ lites in vobis? nonne A
ex cõcupiscentijs vestris
q̃ militãt in mẽbris vr̃is? Cõcupiscitis
⁊ nõ habetis: occiditis ⁊ zelatis
⁊ non potestis adipisci. Litigatis ⁊
belligeratis: ⁊ nõ habetis: ꝓpter qđ nõ po-
stulatis. Petitis ⁊ nõ accipitis: eo ꝙ
male petatis vt in ɔcupiscentijs vestris
insumatis. Adulteri ⁊ adultere nescitis
qz amicitia huiꝰ mũdi: inimica
ẽ dei? Quicũqz ergo voluerit amicus B
esse huius seculi: inimicus dei ɔstituit.
An putatis qz inaniter scriptura dicat:
ad inuidiã cõcupiscit spũs q̃ habitat
in vobis? Maiorẽ aũt dat graz. Prop-
ter qđ dicit. Deꝰ sup̄bis resistit: humili- 1. Pe. 1. b.
bus autem dat gratiam. Subditi ergo Ephe. 2. f. Ephe. 4. d
estote deo: resistite aũt diabolo ⁊ fugiet 1. Pet. 5. c.
a vobis. Appropiate deo ⁊ appropin-
quabit vobis. Emũdate manꝰ peccato- C
res ⁊ purificate corda duplices aĩo. Mi- Hiere. 31. c
seri estote ⁊ lugete ⁊ plorate. Risus Joan. 16. c 1. Pe. 5. c.
vester in luctum conuertatur: ⁊
gaudiũ i merorẽ. Humiliamini i ɔspe-
ctu dñi ⁊ exaltabit vos. Nolite detrahe-
re alterutrũ fratres mei. Qui detrahit
fratri aut q̇ iudicat frẽm suum:
detrahit legi ⁊ iudicat legẽ. Si autem
iudicas legem: non es factor legis: sed
iudex. Unꝰ ẽ ei legislator ⁊ iudex: q̇ pt D
ꝑdere ⁊ liberare. Tu aũt q̇s es q̇ iudi- Ro. 14. a. et. b.
cas ꝓximũ tuũ? Ecce nũc q̇ dicitis ho-
die aut crastino ibimus in illam
ciuitatem: ⁊ faciemus ibi q̇dẽ annum
⁊ mercabimur ⁊ lucrũ faciemꝰ: qui
ignoratis q̇d erit i crastinũ. Que est eñ
vita vestra? Uapor .n. erit ad modicũ
parens: ⁊ deinceps exterminabitur:
pro eo vt dicatis: si dñs voluerit.
⁊ si vixerimꝰ: faciemus hoc aut illud.

κεῖνο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις
ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐ-
στιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦν-
τι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν. Cap. 5.
Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύ-
ζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν
ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέ-
σηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγο-
νεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίω-
ται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσ-
ται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν. ὡς πῦρ
ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ
μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς
χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ὑφ᾽ ὑμῶν
κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ
ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυ-
φήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέ-
ψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφα-
γῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαι-
ον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακροθυμήσατε
οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυ-
ρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμι-
ον καρπὸν τῆς γῆς μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτόν,
ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.
μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς
καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρί-
ου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλήλων ἀ-
δελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ
τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε ἀ-
δελφοί μου τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μα-
κροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν
τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν
τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠ-
κούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πο-
λυεύσπλαγχνος ἐστὶ καὶ οἰκτίρμων. πρὸ
πάντων δὲ ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε,
μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε
ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναί,
καὶ τὸ οὔ, οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν
πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν· προσευχέσ-
θω. εὐθυμεῖ τις· ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν
ὑμῖν, προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέ-
ρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν
ἐπ᾽ αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν
τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πί-
στεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐ-
τὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ἦ πεποιηκώς, ἀ-
φεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις
τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλή-
λων ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαί-
ου ἐνεργουμένη. ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιο-
παθὴς ἡμῖν καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ

Nunc autem exultatis in superbijs
vr̃is. Omis exultatio talis maligna est.
Scienti igitur bonum facere et nõ fa-
cienti: peccatum est illi. Cap. 5.
Agite nũc diuites: plorate vlulãtes A
in miserijs vestris
q̃ aduenient vobis. Diuitie vr̃e putrefa-
cte sũt: et vestimẽta vr̃a a tineis come-
sta sũt. Aurum et argentũ vr̃m eruginauit:
et erugo eorum in testimoniũ vobis erit:
et mãducabit carnes vr̃as sicut ignis.
Thesaurizastis vobis irã in nouissimis die-
bus. Ecce merces operariorum q̃ messuerũt
regiones vr̃as q̃ fraudata est a vobis
clamat: et clamor eorũ in
aures domini sabaoth introiuit. Epu-
lati estis sup terrã: et in luxurijs enutri-
stis corda vr̃a. In die occisionis B
adduxistis et occidistis iustum: et
non restitit vobis. Patientes
igr̃ estote frẽs vsque ad aduentum dñi.
Ecce agricola expectat preciosum
fructum terre patienter ferens:
donec accipiat temporaneum et serotinum.
Patientes igitur estote et confirmate
corda vestra: quoniam aduentus domini
appropinquauit. Nolite ingemiscere frẽs
in alterutrum: vt nõ iudicemini. Ecce iu-
dex ante ianuã assistit. Exẽplũ accipite
frẽs exitus mali et lõganimitatis et laboris
et patiẽtie prophetas: q̃ locuti sunt in
nomine domini. Ecce beatificamus C
eos q̃ sustinuerũt. Sufferẽtiã Job audi-
stis: et finem dñi vidistis: quoniam misericors
est dominus et miserator. Ante
omnia autem frẽs mei nolite iurare
neque per celũ neque per terrã: neque
aliud quodcũque iuramẽtũ. Sit autem sermo vr̃ est Mat. 5. f.
est: non non: vt non sub iudicio 2. Cor. 7. c. 1. Pe. 2. c.
decidatis. Tristatur autem aliquis vr̃m: oret
equo aio et psallat. Infirmatur quis in
vobis: inducat presbyteros
ecclesie et orent
super eum: vngentes eum oleo in
noie dñi. Et oratio fidei
saluabit infirmũ: et alleuiabit eum
dñs: et si in peccatis sit remittentur
ei. Confitemini ergo alterutrum D
peccata vestra: et orate pro inuicem
vt saluemini. Multũ enim valet deprecatio iu-
sti assidua. Helias homo erat similis 3. Re. 17. a. et. 18. g.
nobis passibilis: et oratione orauit Luce. 4. d.

μη βρέξαι και ουκ έβρεξεν επί της γης ενιαυτούς τρείς και μήνας εξ. και πάλιν προσηύξατο και ο ουρανός υετόν έδωκε, και η γη εβλάστησε τον καρπόν αυτής. αδελφοί εάν τις εν υμίν πλανηθή από της αληθείας και επιστρέψη τις αυτόν, γινωσκέτω ότι ο επιστρέψας αμαρτωλόν εκ πλάνης οδού αυτού, σώσει ψυχήν εκ θανάτου, και καλύψει πλήθος αμαρτιών.

vt non plueret annos tres ꝛ menses sex. Et rursum orauit ꝛ celum dedit pluuiam: ꝛ terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis errauerit a veritate ꝛ conuerterit quis eũ: scire debet qm̃ q̃ ꝯuerti fecerit peccatorẽ ab errore vie sue: saluabit aiaꝫ eius a morte: ꝛ opiet multitudinem peccatorum.

Τέλος της του αγίου ιακώβου καθολικής επιστολής.

Explicit epistola beati iacobi apostoli.

Incipit argumentum in epistolam beati petri primam.

Discipulos saluatoris inuicti toto orbe diffusos ꝛ peregrinos in hoc seculo monstrat: ꝛ preterite vite penitere suadet: et in nouam vitam proficere tota cuꝫ sollicitudine exhortatur Simon petrus filius iohannis prouincie galilee vico bethsaida frater andree apostoli.

Explicit argumentum.

Η του αγίου πέτρου καθολική πρώτη επιστολή.

Incipit epistola beati petri apostoli prima. Cap.i.

Πέτρος απόστολος ιησού χριστού, εκλεκτοίς παρεπιδήμοις διασποράς πόντου γαλατίας καππαδοκίας ασίας και βιθυνίας, κατά πρόγνωσιν θεού πατρός εν αγιασμώ πνεύματος, εις υπακοήν και ραντισμόν αίματος ιησού χριστού. Χάρις υμίν και ειρήνη πληθυνθείη. ευλογητός ο θεός και πατήρ του κυρίου ημών ιησού χριστού, ο κατά το πολύ αυτού έλεος αναγεννήσας ημάς εις ελπίδα ζώσαν δι αναστάσεως ιησού χριστού εκ νεκρών, εις κληρονομίαν άφθαρτον και αμίαντον και αμάραντον τετηρημένην εν ουρανοίς εις υμάς τους εν δυνάμει θεού φρουρουμένους διά πίστεως, εις σωτηρίαν ετοίμην αποκαλυφθήναι εν καιρώ εσχάτω, εν ω αγαλλιάσθε ολίγον άρτι, ει δέον εστί λυπηθέντες εν ποικίλοις πειρασμοίς, ίνα το δοκίμιον υμών της πίστεως πολύ τιμιώτερον χρυσίου του απολλυμένου διά πυρός δε δοκιμαζομένου, ευρεθή εις έπαινον και τιμήν και δόξαν, εν αποκαλύψει ιησού χριστού. ον ουκ ειδότες αγαπάτε εις ον άρτι μη ορώντες πιστεύοντες δε αγαλλιάσθε χαρά ανεκλαλήτω και δεδοξασμένη, κομιζόμενοι το τέλος της πίστεος υμών, σωτηρίαν ψυχών. περί ης σωτηρίας εξεζήτησαν και εξηρεύνησαν προφήται οι περί της εις υμάς χάριτος προφητεύσαντες, ερευνώντες εις τίνα η ποίον καιρόν εδήλου το

A Petrus apostolus iesu christi electis aduenis dispersionis ponti galatie cappadocie: asie ꝛ bithynie ſꝫ prescientiã dei patris in sctificationem spiritus: in obedientiã ꝛ aspersionẽ sanguinis iesu xpi. Gr̃a vobis ꝛ pax multiplicetur. Benedictus deus ꝛ pater domini nostri iesu xpi: q̃ ſm̃ miaꝫ suã magnã regenerauit nos in spem viuã p̃ resurrectionẽ iesu xpi ex mortuis in hereditatẽ icorruptibilẽ ꝛ icõtaminatã ꝛ imarcessibilẽ ꝯseruatã in celis: in vobis q̃ in virtute dei custodimini per fideꝫ: in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo. B In quo exultabitis modicũ nũc: si oportet ꝯtristari in varijs tẽptationibus: vt probatio vestre fidei multo preciosior sit auro quod per ignem probatur: inueniatur in laudem ꝛ gloriã ꝛ honorẽ in reuelatione iesu xpi: quẽ cũ nõ videritis diligitis. In quẽ nũc quoqꝫ nõ vidẽtes creditis: credẽtes aũt exultabitis letitia inenarrabili ꝛ glificata: reportãtes finẽ fidei vestre saluteꝫ aiaꝝ vraꝝ. De qua salute exquisierunt atqꝫ scrutati sũt ꝓphete: q̃ de futura in vobis gratia prophetauerunt: scrutãtes i quod vel q̃le tempus significaret

1.Cor.1.a. Ephe.1.a.

Joan.16.c

εν αυτοίς πνεύμα χριστού, προμαρτυρόμενον τα εις χριστόν παθήματα και τας μετά ταύτα δόξας, οις απεκαλύφθη ότι ουχ εαυτοίς, υμίν δε διηκόνουν αυτά α νυν ανηγγέλη υμίν διά των ευαγγελισαμένων υμάς εν πνεύματι αγίω αποσταλέντι απ ουρανού, εις α επιθυμούσιν άγγελοι παρακύψαι. διό αναζωσάμενοι τας οσφύας της διανοίας υμών νήφοντες τελείως ελπίσατε επί την φερομένην υμίν χάριν εν αποκαλύψει ιησού χριστού ως τέκνα υπακοής, μη συσχηματιζόμενοι ταις πρότερον εν τη αγνοία υμών επιθυμίαις, αλλά κατά τον καλέσαντα υμάς άγιον, και αυτοί άγιοι εν πάση αναστροφή γενήθητε. διότι γέγραπται. άγιοι γένεσθε, ότι εγώ άγιος ειμί. και ει πατέρα επικαλείσθε τον απροσωπολήπτως κρίνοντα κατά το εκάστου έργον, εν φόβω τον της παροικίας υμών χρόνον αναστράφητε. ειδότες ότι ου φθαρτοίς αργυρίω η χρυσίω ελυτρώθητε εκ της ματαίας υμών αναστροφής πατροπαραδότου, αλλά τιμίω αίματι ως αμνού αμώμου και ασπίλου χριστού, προεγνωσμένου μεν προ καταβολής κόσμου, φανερωθέντος δε επ εσχάτων των χρόνων, δι υμάς τους δι αυτού πιστεύοντας εις θεόν τον εγείραντα αυτόν εκ νεκρών και δόξαν αυτώ δόντα. ώστε την πίστιν υμών και ελπίδα είναι εις θεόν. τας ψυχάς υμών ηγνικότες εν τη υπακοή της αληθείας διά πνεύματος, εις φιλαδελφίαν ανυπόκριτον, εκ καθαράς καρδίας αλλήλους αγαπήσατε εκτενώς, αναγεγεννημένοι ουκ εκ σποράς φθαρτής, αλλά αφθάρτου διά λόγου θεού ζώντος και μένοντος εις τον αιώνα. διότι πάσα σαρξ ως χόρτος, και πάσα δόξα ανθρώπου ως άνθος χόρτου. εξηράνθη ο χόρτος, και το άνθος αυτού εξέπεσε, το δε ρήμα κυρίου μένει εις τον αιώνα. τούτο δε εστι το ρήμα το ευαγγελισθέν εις υμάς. Cap.2.

Αποθέμενοι ουν πάσαν κακίαν και πάντα δόλον και υποκρίσεις και φθόνους και πάσας καταλαλιάς, ως άρτι γέννητα βρέφη το λογικόν άδολον γάλα επιποθήσατε, ίνα εν αυτώ αυξηθήτε, είπερ εγεύσασθε ότι χρηστός ο κύριος. προς ον προσερχόμενοι λίθον ζώντα, υπό ανθρώπων μεν αποδεδοκιμασμένον, παρά δε θεώ εκλεκτόν έντιμον. και αυτοί ως λίθοι ζώντες οικοδομείσθε οίκος πνευματικός ιεράτευμα άγιον, ανενέγκαι

in eis spũs xpi: ꝓnuncians eas que in christo sunt passiones: ꝛ posteriores glĩas: quibus reuelatũ est qꝛ nõ sibimetipsis: vobis aũt ministrabãt ea q̃ nũc nũciata sũt vobis p̃ eos q̃ euãgelizauerũt vobis spiritu sancto misso de celo: in quem desiderant angeli ꝓspicere. C Propter qd̃ succincti lũbos mentis vestre sobrij perfecte sperate in eã que offertur vobis grãꝫ i reuelationem iesu xpi. quasi filij obedientie: non configurati prioribus ignorantie vestre desiderijs: sed ſm eum qui vocauit vos sctũm: ꝛ ipsi in oĩ ꝯuersatõe sancti sitis: qm̃ scriptũ est. Sancti eritis: qm̃ ego sanctus sum. Et si p̃reꝫ inuocatis eũ q̃ sine acceptiõe ꝑsonaꝝ iudicat ſꝫ vniuscuiusqꝫ op9: in timore incolatus vri tp̃e ꝯuersamini. Scientes q̃ nõ corruptibilibus auro vel argento redẽpti estis de vana vestra conuersatione paterne traditiõis: ſꝫ ꝓcioso sãguine q̃si agni imaculati xpi ꝛ incõtaminati: precogniti quidem ante mũdi ꝯstitutionẽ: manifestati autẽ nouissimis tp̃ibus: ꝓpter vos q̃ per ipsuꝫ fideles estis in deo: qui suscitauit eũ a mortuis ꝛ dedit ei gloriaꝫ: vt fides vestra ꝛ spes esset in deo. D Aias vestras castificantes in obedientia charitatis in fraternitatis amore simplici ex corde inuicẽ diligite attentius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per verbum dei viui et ꝑmanentis i eternũ: qꝛ oĩs caro vt fenũ: ꝛ oĩs gloria eius tanq̃ flos feni. Exaruit fenum ꝛ flos eius decidit: verbum aũt domini manet in eternum. Hoc est aũt verbum qd̃ euangelizatum est in vos. Cap.2.

A Deponẽtes igit̃ oẽꝫ maliciã ꝛ omnẽ dolũ ꝛ simulationes ꝛ inuidias ꝛ oẽs detractões: sicut modo geniti infantes rõnabile ꝛ sine dolo lac ꝯcupiscite: vt i eo crescatis i salutẽ: si tñ gustatis qm̃ dulcis ẽ dñs. Ad quẽ accedẽtes lapidem viuuꝫ: ab hoibus quidem reprobatum: a deo autem electũ ꝛ honorificatũ. Et ipi tanq̃ lapides viui supedificamini domus sp̃ualis in sacerdotium sanctum: offerentes

Leui.11.d. Deu.10.d. Col.3.d. Jaco.2.b. Ac[illegible].c. Roma 1.b. Ephe 6.b.

Hebr.9.b. 1 Joan.1.b. Apo.1.b.

Esai.40.b

Esai.40.b Eccle.14.c Jaco.1.b.

Ephe.4.c. Col.2.b. Hebre.12.a

θυσίας πνευματικάς εὐπροσδέκτους τῷ
θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. διότι περιέχει ἐν
τῇ γραφῇ. ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον
ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτόν, ἔντιμον, καὶ ὁ πι
στεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ὑ
μῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν, ἀπειθοῦ=
σι δέ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδο=
μοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνί=
ας, καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα
σκανδάλου. οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ α
πειθοῦντες, [redacted] ἐτέθησαν. [redacted] δὲ γέ
νος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα. ἔθνος ἅ
γιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρε=
τὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς κα=
λέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. οἵ
ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἠ
λεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες. ἀγαπητοί πα
ρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους
ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτι
νες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀνα
στροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνε=
σιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακο
ποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαν=
τες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.
ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει δι
ὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι,
εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις
εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀ
γαθοποιῶν. ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ
θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀ
φρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν. ὡς ἐλεύθεροι
καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακί=
ας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ θε
οῦ. πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀ=
γαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τι
μᾶτε. οἱ οἰκέται ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φό
βῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς
καὶ ἐπιεικέσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. τοῦ=
το γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑπο
φέρει τις λύπας πάσχων ἀδίκως. ποῖον
γὰρ κλέος εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζό
μενοι ὑπομενεῖτε, ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες
καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις
παρὰ θεῷ. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἐκλήθητε, ὅ
τι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑ
πολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακο=
λουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ. ὃς ἁ=
μαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δό=
λος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὃς λοιδο=
ρούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων
οὐκ ἠπείλει. παρεδίδου δὲ τῷ κρίνον=
τι δικαίως, ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς

spiritales hostias acceptabiles
deo per iesum christum. Propter quod continet B
scriptura. Ecce pono in sion lapidem Esa.28.d.
summum: angularem: probatum: electum: preciosum: et Mat.21.g.
qui crediderit in eum non confundetur. Vobis Mar.12.b. Luce.20.c
igitur honor credentibus: non credentibus Act.4.b.
autem lapis quem reprobauerunt edificantes: Ps.117.
hic factus est in caput anguli:
et lapis offensionis et petra
scandali: his qui offendunt verbo nec cre=
dunt: in quo et positi sunt. Vos autem genus Exo.19.a.
electum: regale sacerdotium: gens sancta:
populus acquisitionis: vt virtutes
annuncietis eius qui de tenebris vos voca
uit in admirabile lumen suum. Qui Osee.2.d.
aliquando non populus dei: nunc autem populus dei: qui Ro.9.d.
non consecuti misericordiam: nunc autem misericordiam con
secuti. Charissimi obsecro vos tanquam ad= Rom.13.d.
uenas et peregrinos abstinere vos a carna Gala.5.c.
libus desiderijs que militant aduersus animam:
conuersationem vestram inter gentes habentes bo
nam: vt in eo quod detractant de vobis tanquam C
de malefactoribus: ex bonis operibus vos con
siderantes glorificent deum in die visitationis.
Subiecti igitur estote omni humane creature Roma.13.a
propter deum: siue regi quasi precellenti:
siue ducibus tanquam ab eo missis
ad vindictam malefactorum: laudem vero bo
norum. Quia sic est voluntas
dei: vt bene facientes obmutescere faciatis im
prudentium hominum ignorantiam. Quasi liberi
et non quasi velamen habentes malicie
libertatem: sed sicut serui dei.
Omnes honorate: fraternitatem diligite. Ro.12.c.
Deum timete: regem honorificate.
Serui subditi estote in omni timore Ephe.6.a.
dominis: non tantum bonis Col.3.d.
et modestis sed etiam dyscolis. Hec est Titum.2.c.
enim gratia: si propter dei conscientiam sustinet 1.Co.7.c.
quis tristitias patiens iniuste. Que Jaco.5.c.
enim est gratia si peccantes et colaphizati D
suffertis? Sed si benefacientes
patienter sustinetis: hec est gratia
apud deum. In hoc enim vocati estis: quia
et christus passus est pro nobis: vobis relin
quens exemplum vt sequamini
vestigia eius. Qui peccatum
non fecit: nec inuentus est dolus 1.Joan.3.a
in ore eius. Qui cum malediceretur Esaie.53.b
non maledicebat: cum pateretur
non comminabatur. Tradebat autem iudicanti
se iniuste. Qui peccata nostra ipse Esaie.53.b.

ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύ
λον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ
δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μώλωπι αὐ=
τοῦ ἰάθητε. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώ=
μενα, ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποι=
μένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.
Cap.3.
Ὁ[redacted] αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς
ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπει=
θοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀ
ναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται, ἐ=
ποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστρο
φὴν ὑμῶν. ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλο=
κῆς τριχῶν καὶ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐν
δύσεως ἱματίων κόσμος, ἀλλ' ὁ κρυπτὸς
τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ
τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐ=
στιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές. οὕτω
γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπί=
ζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς ὑ=
ποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὡς
σάρρα ὑπήκουσε τῷ ἀβραάμ κύριον αὐ
τὸν καλοῦσα, ἧς ἐγενήθητε τέκνα ἀγαθο=
ποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν
πτόησιν. οἱ ἄνδρες ὁμοίως συνοικοῦν
τες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει
τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ
συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ
ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν. τὸ δὲ
τέλος πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς,
φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες,
μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοι=
δορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοὐναντίον δὲ εὐ=
λογοῦντες, εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλή=
θητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ὁ γὰρ
θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγα
θάς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ
κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλῆ=
σαι δόλον. ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ
ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ
διωξάτω αὐτήν, ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρί=
ου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέη=
σιν αὐτῶν. πρόσωπον δὲ κυρίου ἐ=
πὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι
αὐτοὺς ἐκ γῆς. καὶ τίς ὁ κακώσων ὑ=
μᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε.
ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μα=
κάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε,
μηδὲ ταραχθῆτε, κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγι
άσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι δὲ
ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑ=
μᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ

pertulit in corpore suo super lignum:
vt peccatis mortui
iustitie viuamus: cuius liuore
sanati estis. Eratis enim sicut oues erran
tes: sed conuersi estis nunc ad pastorem
et episcopum animarum nostrarum.
Cap.3.
Similiter et mulieres subdite sint A
viris suis: vt et si qui non credunt Colo.3.c.
verbo per mulierum conuersationem Ephe.5.c.
sine verbo lucrifiant: considerantes
in timore sanctam conuersationem
vestram. Quarum non sit extrinsecus
capillatura aut circundatio auri aut indu
menti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est
cordis homo in incorruptibilitate
quieti et modesti spiritus: qui est
in conspectu dei locuples. Sic
enim aliquando et sancte mulieres sperantes
in deo ornabant se subiecte
proprijs viris: sicut
Sara obediebat Abrae dominum eum Gene.18.b.
vocans: cuius estis filie benefacientes:
et non pertimentes vllam
perturbationem. Viri similiter cohabitantes B
secundum scientiam: quasi infirmiori vasculo
muliebri impartientes honorem tanquam
coheredibus gratie vite: vt non
impediantur orationes vestre. In fine autem Pro.10.b.
omnes vnanimes compatientes: Roma.12.d
fraternitatis amatores: misericordes: mode
sti: humiles: non reddentes malum pro malo: nec
maledictum pro maledicto: sed econtrario bene
dicentes: quia in hoc vocati estis:
vt benedictionem hereditate possideatis. Qui Ps.33.
enim vult vitam diligere: et dies videre bo Jaco.1.d.
nos: coerceat linguam suam a
malo et labia eius ne loquantur
dolum. Declinet autem a malo: et
faciat bonum: inquirat pacem et
sequatur eam: quia oculi domini
super iustos et aures eius in preces
eorum. Vultus autem domini super
facientes mala.
Et quis est qui vobis noceat: C
si boni emulatores fueritis. c.boni gem
Sed si quid patimini propter iustitiam: beati. tiui casus.f.
Timorem autem eorum ne timueritis: nu.
neque conturbemini. Dominum autem christum sanctifi Mar.5.a.
cate in cordibus vestris: parati
semper ad satisfactionem omni poscenti vos
rationem de ea que in vobis est spe: sed cum

πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες
ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς
κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζον
τες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστρο
φήν. κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας εἰ θέ=
λοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ πάσχειν, ἢ κακο=
ποιοῦντας. ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁ=
μαρτιῶν ἔπαθε δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡ
μᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν
σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ἐν ᾧ καὶ
τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκή=
ρυξεν ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ
τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις νῶε κα=
τασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγαι τοῦ
τέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος.
ᾧ ἀντίτυπον νῦν καὶ ἡμᾶς σώζει βάπτισμα,
οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνει
δήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀνα
στάσεως ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανόν, ὑποταγέν
των αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυ=
νάμεων. Cap.4.
Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρ
κί, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασ
θε. ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκί, πέπαυται ἁμαρ
τίας, εἰς τό, μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις
ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν
σαρκὶ βιῶσαι χρόνον. ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ
παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλη=
μα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμέ=
νους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγί=
αις, κώμοις, πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλο=
λατρίαις. ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων
ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτείας ἀνάχυ
σιν βλασφημοῦντες, οἳ ἀποδώσουσι λό=
γον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νε
κρούς. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελί
σθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρ=
κί, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι. πάντων δὲ
τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν καὶ νή
ψατε εἰς τὰς προσευχάς, πρὸ πάντων δὲ
τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες. ὅ
τι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν. φι
λόξενοι εἰς ἀλλήλους, ἄνευ γογγυσμῶν. ἕ
καστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς
αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποι
κίλης χάριτος θεοῦ. εἴ τις λαλεῖ ὡς λόγι=
α θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χο
ρηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς
διὰ ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώ=
σει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξέ

modestia et timore: conscientiã hñtes
bonã: vt in eo qđ detrahunt de vobis
confundantur qui calumniantur
vestrã bonã in xp̃o cõuersationem.
Melius ẽ ei vt bñfaciẽtes si volũtas đi
velit pati q̃3 malefacientes.
Qr et xp̃s semel pro peccatis nostris Hebre.9.d
mortu9 ẽ iustus p iniustis: vt nos Roma.5.b
offerret deo: mortificatos quidem
carne: viuificatos aũt spũ. In quo et his
q in carcere erãt spũ veniẽs p̃dicauit: qui D
increduli fuerant aliqñ: qñ expectabant Mat.24.c
dei patiẽtiã in dieb9 noe cũ fabricaret Luce.17.f
arca: in qua pauce idest
octo anime salue facte sunt per aquã:
qđ et nos nunc silis forme saluos facit
baptisma: nõ carnis depositio sordiu3:
s3 ɔscie bone iterrogatio i deũ: p resur
rectionẽ iesu xp̃i a mortuis: q est i dexte
ra dei: degluties mortẽ vt vite eterne here
des efficeremur: pfect9 i celũ subiectis si
bi angelis et ptãtib9 et virtutib9. Cap.4.
Christo igitur passo in carne: A
et vos eadẽ cogitatiõe armamini:
qr q passus est in carne desijt a pctis:
vt non iam desiderijs hominum
sed voluntate dei qđ reliquum est in
carne viuat temporis. Sufficit enim 1 Pe.4.d
preteritum tempus ad voluntatem Iaco.4.b.
gentium consummandam his q ambu
lauerũt i luxurijs: desiderijs: vinolẽtijs:
comessatõib9: potatõib9: ebrietatib9: et il
licitis idolo℞ cultib9. In quo admirant B
nõ ɔcurrẽtib9 vobis in eandẽ luxurie cõ
fusionẽ blasphemãtes: q reddent rationẽ
ei q parat9 est iudicare viuos et mortu
os. Propter hoc ei et mortuis euãgeli=
3atũ est: vt iudicent qdẽ s3 hoies in car
ne: viuãt aũt s3 deũ in spũ. Omium autẽ
finis appropinquit. Estote itaq3 prudẽ
tes et vigilate in orõnib9: añ omnia aũt
mutuã i vobisinetipis charitatẽ ɔtinuam
hñtes qr charitas opit multitudinẽ pctõ℞ Pro.10.b.
Hospitales inuice3: sine murmuratione. Ro.12.c
Unusq̃sq3 sicut accepit gr̃a3 i alteruti℞ Hebre.13.a
illã ãministrãtes: sicut boni dispensato= Philip.2.b
res multiformis gr̃e dei. Si q̃s loqt: C
q̃si s̃mões đi. Si q̃s ministrat: tãq̃3 ex vir
tute quã ãministrat de9: vt i oib9 hono
rificet de9 p iesu3 xp̃m: cui est glia et
imperium in secula seculorum Amen.
Charissimi nolite pegrinari in feruore
q ad temptatiõe3 vobis sit: q̃si noui ali

νου ὑμῖν συμβαίνοντος, ἀλλὰ καθὸ κοινω=
νεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι χαίρετε, ἵ
να καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ
χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι. εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀ
νόματι Χριστοῦ μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης
καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπε
παυται, κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται,
κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται. μὴ γάρ τις ὑ=
μῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κα=
κοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος. εἰ δὲ ὡς
χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξαζέτω δὲ
τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ὅτι ὁ καιρὸς
τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ
θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος
τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ.
καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ
ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται. ὥστε καὶ οἱ πά
σχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πι
στῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς αὐ
τῶν ἐν ἀγαθοποιΐα. Cap.5.
Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ
ὡς συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν
τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελ=
λούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.
ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ,
ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἑκουσί
ως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως,
μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλ
λὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ φα
νερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος κομιεῖσθε τὸν
ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον. ὁμοίως
νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάν=
τες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπει
νοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπε=
ρηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδω
σι χάριν. ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν
χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ,
πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρρίψαντες
ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. νή
ψατε, γρηγορήσατε, ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διά
βολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζη=
τῶν τίνα καταπίῃ. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ
πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων
τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι. ὁ δὲ θε=
ὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν
αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὀλί
γον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στη
ρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αὐτῷ ἡ δόξα
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
ἀμήν. διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀ=
δελφοῦ ὡς λογίζομαι δι' ὀλίγων ἔγρα=
ψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην
εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ, εἰς ἣν ἑστήκατε.

qđ vobis cõtingat: sed communicantes
christi passionibus gaudete: vt
et in reuelatione glorie eius in noie
gaudeatis exultãtes. Si exprobramini
xp̃i: beati eritis: qm̃ qđ ẽ honoris glorie
et virtutis dei: et q ẽ ei9 spũs sup vos req
escet. D
Nemo autem vestrum
patiat q̃si homicida aut fur aut male
ficus aut alieno℞ appetitor. Si aũt vt
xp̃ianus: nõ erubescat: glorificet autẽ
deum in isto nomine: qm̃ tempus ẽ vt
incipiat iudicium a domo
dei. Si aũt primũ a nobis: quis finis
eorum qui non credunt dei euangelio?
Et si iustus q̃dẽ vix saluabit: impius et Prou.11.d
pctõr vbi parebũt? Itaq3 et hi q pati
untur secundum voluntatem dei: fideli
creatori commendent animas suas
in benefactis. Cap.5.
Seniores ergo q i vobis sũt obsecro A
consenior et testis
xp̃i passionũ: q et eius que in futuro
reuelanda est glorie communicator.
Pascite q in vobis est gregem dei:
puidẽtes nõ coacte s3 spõtanee s̃m deũ:
neq3 turpis lucri gr̃a: s3 voluntarie:
neq3 vt dominantes in cleris: sed
forma facti gregi ex aio. Et cũ apparu B
erit princeps pastorum percipietis
imarcessibilẽ glorie corona3. Similiter
adolescẽtes subditi estote seniorib9. Oẽs
eni inuicem humilitatem
insinuate: qr dominus superbis
resistit: humilibus aũt dat
gr̃am. Humiliamini igitur sub potenti Iaco.4.c.
manu đi: vt vos exaltet i tpe visitatõis
oẽm sollicitudine3 vestram proijcientes Luce.12.c.
in eũ: qm̃ ipsi cura est de vobis. So Roma.12.c
brij estote et vigilate qr aduersari9 vr̃ dia C
bolus tanq̃3 leo rugiens circuit querens
quem deuoret. Cui resistite fortes
i fide: scientes eandem passionẽ ei que
i mundo est vr̃e fraternitati fieri. Deus
aũt omnis gratie qui vocauit nos in
eternã suã gloriã in xp̃o iesu modicum
passos: ipse perficiet: confirmabit:
solidabitq3. Ipsi gloria D
et imperium in secula seculorum.
Amẽ. Per siluanũ fidelem frẽ3 vob
vt arbitror breuiter scripsi
obsecrans et contestãs hanc
esse verã gratiã dei: in qua statis.

ασπάσεται υμάς η εν βαβυλώνι συνεκλεκτή, και μάρκος ο υιός μου. ασπάσασθε αλλήλους εν φιλήματι αγάπης. ειρήνη υμίν πάσι τοις εν χριστώ ιησού, αμήν.

Τέλος της του αγίου πέτρου πρώτης επιστολής.

Salutat vos ecclesia q̃ est i babylõe collecta: ⁊ marcus filius meus. Salutate invicẽ in osculo sancto. Gratia vobis omnibus q̃ estis in xp̃o iesu. Amen.

Explicit ep̃la b̃ti petri apostoli prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat: eisdemqʒ pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat.

Explicit argumentum.

Η του αγίου πέτρου καθολική δευτέρα επιστολή. Cap. 1.

Σίμων πέτρος δούλος και απόστολος ιησού χριστού τοις ισότιμον ημίν λαχούσι πίστιν εν δικαιοσύνη του θεού ημών και σωτήρος ιησού χριστού. χάρις υμίν και ειρήνη πληθυνθείη εν επιγνώσει του θεού και χριστού ιησού του κυρίου ημών. ως πάντα ημίν της θείας δυνάμεως αυτού τα προς ζωήν και ευσέβειαν δεδωρημένης διά της επιγνώσεως του καλέσαντος ημάς διά δόξης και αρετής. δι' ων τα τίμια ημίν και μέγιστα επαγγέλματα δεδώρηται, ίνα διά τούτων γένησθε θείας κοινωνοί φύσεως, αποφυγόντες της εν κόσμω εν επιθυμία φθοράς. και αυτό τούτο δε σπουδήν πάσαν παρεισενέγκαντες επιχορηγήσατε εν τη πίστει υμών την αρετήν, εν δε τη αρετή την γνώσιν, εν δε τη γνώσει την εγκράτειαν, εν δε τη εγκρατεία την υπομονήν, εν δε τη υπομονή την ευσέβειαν, εν δε τη ευσεβεία την φιλαδελφίαν, εν δε τη φιλαδελφία την αγάπην. ταύτα γαρ υμίν υπάρχοντα και πλεονάζοντα ουκ αργούς ουδέ ακάρπους καθίστησιν εις την του κυρίου ημών ιησού χριστού επίγνωσιν. ω γαρ μη πάρεστι ταύτα, τυφλός εστί μυωπάζων, λήθην λαβών του καθαρισμού των πάλαι αυτού αμαρτιών. διό μάλλον αδελφοί σπουδάσατε βεβαίαν υμών την κλήσιν και εκλογήν ποιείσθαι. ταύτα γαρ ποιούντες ου μή πταίσητε ποτέ. ούτω γαρ πλουσίως επιχορηγηθήσεται υμίν η είσοδος εις την αιώνιον βασιλείαν του κυρίου ημών ιησού χριστού. διό ουκ αμελήσω αεί υμάς υπομιμνήσκειν περί τούτων, καίπερ ειδότας και εστηριγμένους εν τη παρούση αληθεία. δίκαιον δε ηγούμαι εφόσον ειμί εν τούτω τω σκηνώματι διεγείρειν υμάς εν υπομνήσει, ειδώς ότι ταχινή εστίν η απόθεσις του σκηνώματός μου, καθώς και ο κύριος ημών ιησούς χριστός εδήλωσέ μοι. σπουδάσω δε

Incipit epistola secunda beati Petri apostoli. Cap. 1.

A

Simon petrus servus ⁊ apostolus iesu xp̃i his q̃ coequalem nobiscũ sortiti sunt fidẽ in iustitia dei nr̃i ⁊ salvatoris iesu xp̃i. Gratia vobis ⁊ pax adimpleatur in cognitione dei ⁊ christi iesu dñi nr̃i. Quõ oĩa nobis divine virtutis sue que ad vitam ⁊ pietatem donata sunt per cognitionez eius qui vocavit nos propria gloria ⁊ virtute. Per quem maxima et p̃ciosa nobis promissa donavit: vt per hoc efficiamini divine consortes nature:

B

fugiẽtes eius q̃ in mundo est concupiscẽtie corruptionẽ. Vos aũt curã oẽm subinferẽtes ministrate in fide vestra virtutẽ: in virtute autez sciẽtiaʒ: in scia aũt abstinẽtiã: in abstinentia autẽ patientiam: in patientia autem pietatem: in pietate autem amorẽ fraternitatis: in amore aũt fraternitatis charitatẽ. Hec enim si vobiscũ assint ⁊ superẽt: nõ vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri iesu xp̃i cognitione. Cui enim non presto sũt hec: cecus ẽ ⁊ manu tẽptãs: oblivionẽ accipiẽs purgatõis veterũ suorũ delictorũ.

C

Quapropter frẽs magis satagite vt per bona opa certã vrãʒ vocationẽ ⁊ electionem faciatis. Hec enim faciẽtes non peccabitis aliqñ. Sic enim abũdãter ministrabitur vobis introitus in eternum regnũ dñi ⁊ salvatoris nr̃i iesu xp̃i. Propter quod vos incipiã sp̃ cõmonere de his: ⁊ quidẽ sciẽtes ⁊ confirmatos vos in presenti veritate. Iustum autẽ arbitror quãdiu sum i hoc tabernaculo suscitare vos i cõmonitione: certus quod velox est depositio tabernaculi mei: s̃m quod ⁊ dominus noster iesus xp̃s significavit mihi. Dabo aũt opaʒ

και εκάστοτε έχειν υμάς μετά την εμήν έξοδον, την τούτων μνήμην ποιείσθαι. ου γαρ σεσοφισμένοις μύθοις εξακολουθήσαντες εγνωρίσαμεν υμίν την του κυρίου ημών ιησού χριστού δύναμιν και παρουσίαν, αλλ' επόπται γεννηθέντες της εκείνου μεγαλειότητος. λαβών γαρ παρά θεού πατρός τιμήν και δόξαν, φωνής ενεχθείσης αυτώ τοιάσδε υπό της μεγαλοπρεπούς δόξης. ούτος εστίν ο υιός μου ο αγαπητός, εις ον εγώ ευδόκησα. και ταύτην την φωνήν ημείς ηκούσαμεν εξ ουρανού ενεχθείσαν, συν αυτώ όντες εν τω όρει τω αγίω. και έχομεν βεβαιότερον τον προφητικόν λόγον. ω καλώς ποιείτε προσέχοντες ως λύχνω φαίνοντι εν αυχμηρώ τόπω, έως ου ημέρα διαυγάσει, και φωσφόρος ανατείλη εν ταις καρδίαις υμών. τούτο πρώτον γινώσκοντες ότι πάσα προφητεία γραφής ιδίας επιλύσεως ου γίνεται. ου γαρ θελήματι ανθρώπου ηνέχθη ποτέ προφητεία, αλλά υπό πνεύματος αγίου φερόμενοι ελάλησαν άγιοι θεού άνθρωποι. Cap. 2.

Εγένοντο δε και ψευδοπροφήται εν τω λαώ, ως και εν υμίν έσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οίτινες παρεισάξουσιν αιρέσεις απωλείας, και τον αγοράσαντα αυτούς δεσπότην αρνούμενοι, επάγοντες εαυτοίς ταχινήν απώλειαν. και πολλοί εξακολουθήσουσιν αυτών ταις ασελγείαις, δι' ους η οδός της αληθείας βλασφημηθήσεται, και εν πλεονεξία πλαστοίς λόγοις υμάς εμπορεύσονται. οις το κρίμα έκπαλαι ουκ αργεί και η απώλεια αυτών ου νυστάξει. ει γαρ ο θεός αγγέλων αμαρτησάντων ουκ εφείσατο, αλλά σειραίς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εις κρίσιν τηρουμένους, και αρχαίου κόσμου ουκ εφείσατο, αλλ' όγδοον νώε δικαιοσύνης κήρυκα εφύλαξε, κατακλυσμόν κόσμω ασεβών επάξας, και πόλεις σοδόμων και γομόρρας τεφρώσας καταστροφή κατέκρινεν, υπόδειγμα μελλόντων ασεβείν τεθεικώς, και δίκαιον λώτ καταπονούμενον υπό της των αθέσμων εν ασελγεία αναστροφής ερρύσατο. βλέμματι γαρ και ακοή ο δίκαιος, εγκατοικών εν αυτοίς ημέραν εξ ημέρας ψυχήν δικαίαν ανόμοις έργοις εβασάνιζεν. οίδε κύριος ευσεβείς εκ πειρασμών ρύεσθαι, αδίκους δε εις ημέραν κρίσεως κολαζομένους τηρείν. μάλιστα δε τους οπίσω σαρκός εν επιθυμία μιασμού πορευομένους και κυριότητας καταφρονούντας. τολμηταί, αυθάδεις, δόξας ου τρέμουσι βλασ

⁊ frequẽter habere vos post obitũ meũ: vt horũ oĩuʒ memoriã faciatis.

D

Non enim indoctas fabulas secuti notã fecimus vobis domini nostri iesu christi virtutem ⁊ presentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ ⁊ gloriã: voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui: ipsʒ audite. Et hãc vocẽ nos audivimus de celo allatã: cũ essemus cum ipso in mõte sctõ. Et habemus firmiorem propheticum sermonez: cui bene facitis attendentes quasi lucerne lucẽti in caliginoso loco: donec dies elucescat: ⁊ lucifer oriatur in cordibus vr̃is. Hoc primũ intelligentes quod omnis prophetia scripture propria interpretatiõe nõ fit. Nõ enim volũtate humana allata ẽ aliqñ prophetia: sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Cap. 2.

Esaie. 42. a. Mat. 3. g. et. 17. b. Mar. 1. b. Luce. 3. e.

A

Fuerũt vero ⁊ pseudoprophete in populo: sicut ⁊ i vobis erũt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: ⁊ eum qui emit eos dñm negant: superducentes sibi celerẽ perditionẽ. Et multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: ⁊ in avaritia fictis vbis de vobis negociabũtur. Quibus iudiciũ iã olim nõ cessat: ⁊ perditio eorum non dormitat. Si enim deus angelis peccãtibus nõ pepercit: sed rudẽtibus inferni detractos i tartaruʒ tradidit cruciãdos i iudiciũ reservari: ⁊ originali mũdo nõ pepercit: sed octavũ noe iustitie preconem custodivit: diluvium mũdo impiorũ inducens: ⁊ civitates sodomorũ ⁊ gomorreorũ i cinerẽ redigẽs eversione dãnavit: exẽplũ eorũ qui impie acturi sũt ponẽs: ⁊ iustũ Loth oppressũ a nephãdorũ luxuriosa conversatione eripuit. Aspectu enim ⁊ auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diẽ aiaʒ iustã iniqs operibus cruciabant. Novit deus pios de temptatione eripere: iniquos vero i diẽ iudicii reservare cruciãdos. Magis aũt eos qui post carnẽ in concupiscẽtia immũdicie ãbulãt dñationesque contẽnũt audaces sibi placẽtes sectas nõ metuũt itroducere blas-

Gene. 7. a.

B

Gene. 19. d.

Psal. 36.

φημούντες, όπου άγγελοι ισχύι και δυνάμει μείζονες όντες ου φέρουσι κατ' αυτών παρά κυρίω βλάσφημον κρίσιν. ούτοι δε ως άλογα ζώα φυσικά γεγεννημένα εις άλωσιν και φθοράν εν οις αγνοούσι βλασφημούντες, εν τη φθορά αυτών καταφθαρήσονται, κομιούμενοι μισθόν αδικίας. ηδονήν ηγούμενοι την εν ημέρα τρυφήν, σπίλοι και μώμοι, εντρυφώντες εν ταις απάταις αυτών συνευωχούμενοι υμίν, οφθαλμούς έχοντες μεστούς μοιχαλίδος και ακαταπαύστους αμαρτίας, δελεάζοντες ψυχάς αστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας έχοντες, κατάρας τέκνα, καταλειπόντες ευθείαν οδόν επλανήθησαν, εξακολουθήσαντες τη οδώ του Βαλαάμ του Βοσόρ, ος μισθόν αδικίας ηγάπησεν, έλεγξιν δε έσχεν ιδίας παρανομίας. υποζύγιον άφωνον εν ανθρώπου φωνή φθεγξάμενον, εκώλυσε την του προφήτου παραφρονίαν. ούτοι εισί πηγαί άνυδροι, νεφέλαι υπό λαίλαπος ελαυνόμεναι, οις ο ζόφος του σκότους εις αιώνα τετήρηται. υπέρογκα γαρ ματαιότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν εν επιθυμίαις σαρκός ασελγείαις τους ολίγον αποφυγόντας τους εν πλάνη αναστρεφομένους, ελευθερίαν αυτοίς επαγγελλόμενοι, αυτοί δούλοι υπάρχοντες της φθοράς. ω γαρ τις ήττηται τούτω και δεδούλωται. οι γαρ αποφυγόντες τα μιάσματα του κόσμου εν επιγνώσει του κυρίου και σωτήρος Ιησού Χριστού, τούτοις δε πάλιν εμπλακέντες ηττώνται, γέγονεν αυτοίς τα έσχατα χείρονα των πρώτων. κρείττον γαρ ην αυτοίς μη επεγνωκέναι την οδόν της δικαιοσύνης, η επιγνούσιν επιστρέψαι εκ της παραδοθείσης αυτοίς αγίας εντολής. συμβέβηκε δε αυτοίς το της αληθούς παροιμίας. κύων επιστρέψας επί το ίδιον εξέραμα, και υς λουσαμένη εις κύλισμα βορβόρου.

phemãtes. Ubi angeli fortitudie et virtute cũ sit maiores nõ portãt aduersũ se a dño execrabile iudicium. (C) Hi vero velut irratiõabilia pecora naturalr in captionẽ et in pniciẽ his q̃ ignorãt blasphemãtes: in corruptiõe sua peribunt: pcipiẽtes mercedẽ iniusticie. Voluptatẽ existimãtes diei delitias: coinquinationis et macule: delicijs affluẽtes in conuiuijs suis luxuriãtes vobiscuz: oculos habentes plenos adulteri et incessabilis delicti: pellicentes animas instabiles: cor exercitatum in auaritia habentes: maledictionis filij: derelinquẽtes rectam viam errauerunt: secuti viam balaam ex bosor: q̃ mercedẽ iniqtatis amauit: correptionez habuit sue vesanie. Subiugale mutũ aial in hois voce loquens prohibuit (D) prophete insipientiam. (Jude.1.c.) Hi sũt fõtes sine aqua: et nebule turbinibus exagitate: quibus caligo tenebrarũ reseruatur. Superba enim vanitatis loqntes pelliciunt in desiderijs carnis luxurie eos qui paululũ effugiunt: qui in errore conuersati libertatem illis promittentes: cũ ipsi serui sint corruptionis. A quo enim qs superatus est: hui9 et seru9 est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione dñi nr̃i et saluatoris iesu xp̄i: his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie: q̃ post agnitione retrorsũ cõuerti ab eo qd illis traditũ ẽ scõ mãdato. Cõtigit enim eis illud veri prouerbij. Canis reuersus ad suum vomitum: (Pro.26.b.) et sus lota in volutabro luti.

Cap.3.

Ταύτην ήδη αγαπητοί δευτέραν υμίν γράφω επιστολήν, εν αις διαγείρω υμών εν υπομνήσει την ειλικρινή διάνοιαν, μνησθήναι των προειρημένων ρημάτων υπό των αγίων προφητών και της των αποστόλων υμών εντολής του κυρίου και σωτήρος. τούτο πρώτον γινώσκοντες, ότι ελεύσονται επ' εσχάτου των ημερών εμπαίκται κατά τας ιδίας επιθυμίας αυτών πορευόμενοι, και λέγοντες που εστίν η επαγγελία της παρουσίας αυτού. αφ' ης γαρ οι πατέρες εκοιμήθησαν, πάντα ούτως

Cap.3.

(A) Hanc ecce vobis charissimi secũdaz scribo epistolaz: in quibus vestrã excito in cõmonitiõe sincerã mentez: vt memores sitis eorũ q̃ p̃dixi verborũ a sanctis prophetis et apostolorum vestrorum preceptorum domini et saluatoris. Hoc primum scientes q̃ (1.Tim.4.a. 2.Tim.3.a.) veniẽt in nouissimis dieb9 in deceptiõe illusores iuxta proprias concupiscentias ãbulãtes: dicẽtes vbi est promissio aut aduentus eius? Ex quo enim patres dormierũt: omnia sic

διαμένει απ' αρχής κτίσεως. λανθάνει γαρ αυτούς τούτο θέλοντας, ότι ουρανοί ήσαν έκπαλαι και γη εξ ύδατος και δι' ύδατος συνεστώσα τω του θεού λόγω, δι' ων ο τότε κόσμος ύδατι κατακλυσθείς απώλετο. οι δε νυν ουρανοί και η γη τω αυτού λόγω τεθησαυρισμένοι εισί πυρί τηρούμενοι εις ημέραν κρίσεως και απωλείας των ασεβών ανθρώπων. εν δε τούτο μη λανθανέτω υμάς αγαπητοί, ότι μία ημέρα παρά κυρίω ως χίλια έτη, και χίλια έτη ως μία ημέρα. ου βραδύνει ο κύριος της επαγγελίας ως τινές βραδυτήτα ηγούνται, αλλά μακροθυμεί εις ημάς, μη βουλόμενος τινάς απολέσθαι, αλλά πάντας εις μετάνοιαν χωρήσαι. ήξει δε η ημέρα κυρίου ως κλέπτης εν νυκτί, εν η οι ουρανοί ροιζηδόν παρελεύσονται, στοιχεία δε καυσούμενα λυθήσονται, και γη και τα εν αυτή έργα κατακαήσεται. τούτων ουν πάντων λυομένων, ποταπούς δει υπάρχειν υμάς εν αγίαις αναστροφαίς και ευσεβείαις, προσδοκώντας και σπεύδοντας την παρουσίαν της του θεού ημέρας, δι' ην ουρανοί πυρούμενοι λυθήσονται, και στοιχεία καυσούμενα τακήσεται. καινούς δε ουρανούς και γην καινήν κατά το αυτού επάγγελμα προσδοκώμεν, εν οις δικαιοσύνη κατοικεί. διό αγαπητοί ταύτα προσδοκώντες, σπουδάσατε άσπιλοι και αμώμητοι αυτώ ευρεθήναι εν ειρήνη, και την του κυρίου ημών μακροθυμίαν σωτηρίαν ηγείσθε, καθώς και ο αγαπητός ημών αδελφός Παύλος κατά την αυτώ δοθείσαν σοφίαν έγραψεν υμίν, ως και εν πάσαις ταις επιστολαίς λαλών εν αυταίς περί τούτων, εν οις εστί δυσνόητα τινά, α οι αμαθείς και αστήρικτοι στρεβλούσιν, ως και τας λοιπάς γραφάς προς την ιδίαν αυτών απώλειαν. υμείς ουν αγαπητοί προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ίνα μη τη των αθέσμων πλάνη συναπαχθέντες εκπέσητε του ιδίου στηριγμού, αυξάνετε δε εν χάριτι και γνώσει του κυρίου ημών και σωτήρος Ιησού Χριστού. αυτώ η δόξα και νυν και εις ημέραν αιώνος. αμήν.

(B) pseuerãt ab initio creature. Latet enim eos hoc volẽtes q̃ celi erant prius et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo: per que ille tũc mũdus aqua inũdatus perijt. Celi autem qui nunc sunt et terra eodez verbo repositi sunt igni seruati in die iudicij et perditionis impiorũ hoiuz. Unũ vero hoc non lateat vos charissimi: q̃ vnus dies apud dñz sicut mille anni: et mille ãni (Ps.89.) sicut dies vnus. Nõ tardat dominus pmissionẽ suã sicut qdã existimãt: sz patienter agit propter vos: nolens aliquos perire: sed omnes ad penitẽtiã (C) reuerti. Adueniet aũt dies domini (1.Thes.5.a. Apo.3.a.) vt fur: in quo celi magno impetu transient: elementa vero calore soluent: terra aũt et que in ipsa sunt opa exurent. Cũ igit hec oia dissoluẽda sint q̃les opz vos esse in sanctis conuersatiõibus et pietatibus: expectãtes et properantes in aduentum diei domini: per quez celi ardentes soluentur et elementa ignis ardore tabescẽt. Nouos vero celos et nouã terrã (Esai.65. Apoc.21.a.) sm promissa ipsius expectamus: in q̃bus iustitia hitat. Propter qd charissimi hec expectãtes: satagite (D) immaculati et inuiolati ei inueniri in pace: et dñi nr̃i iesu xp̄i lõganimitatẽ salutez arbitramini: sicut et charissimus frater noster paulus sm datam sibi sapiaz scripsit vobis: sicut et in omnibus epistolis loquens in eis de his: in quibus sũt quedaz difficilia itellectu: q̃ idocti et instabiles deprauãt: sicut et ceteras scripturas ad suam ipsorum pditionẽ. Uos igit frẽs prescientes custodite: ne insipiẽtium errore traducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione domini nostri et saluatoris iesu christi. Ipsi gloria et nunc in diem eternitatis. Amen.

Τέλος της του αγίου Πέτρου καθολικής δευτέρας επιστολής.

Explicit epistola beati Petri apostoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam beati Johannis apostoli primam

Rationẽ verbi et q̃ de9 ipse sit charitas manifestat et susurrones fratrum nec deuz scire: nec pios fiẽri posse eousqz dissertat: vt esse comprobet homicidas: eo q̃ odium sit interfectionis occasio.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιωάννου καθολική πρώ
τη επιστολή. Cap. 1.

ην απ αρχής, ο ακηκόαμεν, ο
εωράκαμεν τοις οφθαλμοίς ή-
μών, ο εθεασάμεθα και αι χεί-
ρες υμών εψηλάφησαν περί
του λόγου της ζωής, και η ζωή
εφανερώθη, και εωράκαμεν και
μαρτυρούμεν και επαγγέλλομεν υμίν την
ζωήν την αιώνιον, ήτις ην προς τον πατέ-
ρα και εφανερώθη ημίν. ο εωράκαμεν και α-
κηκόαμεν απαγγέλλομεν υμίν, ίνα και υ-
μείς κοινωνίαν έχητε μεθ ημών, και η κοινω
νία δε η ημετέρα μετά του πατρός και με-
τά του υιού αυτού ιησού χριστού. και
ταύτα γράφομεν υμίν, ίνα η χαρά ημών η
πεπληρωμένη. και εστίν αύτη η επαγγελί
α ην ακηκόαμεν απ αυτού, και αναγγέλλο
μεν υμίν, ότι ο θεός φως εστί, και σκοτία
εν αυτώ ουκ εστίν ουδεμία. εάν είπωμεν ό
τι κοινωνίαν έχομεν μετ αυτού και εν τω
σκότει περιπατώμεν, ψευδόμεθα, και ου
ποιούμεν την αλήθειαν. εάν δε εν τω φω-
τί περιπατώμεν, ως αυτός εστίν εν τω φω-
τί, κοινωνίαν έχομεν μετ αλλήλων, και το
αίμα ιησού χριστού του υιού αυτού κα
θαρίζει ημάς από πάσης αμαρτίας. εάν εί-
πωμεν ότι αμαρτίαν ουκ έχομεν, εαυτούς
πλανώμεν, και η αλήθεια ουκ εστίν εν ή-
μίν. εάν ομολογώμεν τας αμαρτίας ημών,
πιστός εστί και δίκαιος ίνα αφή ημίν τας
αμαρτίας, και καθαρίση ημάς από πάσης α
δικίας. εάν είπωμεν ότι ουχ ημαρτήκαμεν,
ψεύστην ποιούμεν αυτόν, και ο λόγος
αυτού ουκ εστίν εν ημίν. Cap. 2.

εκνία μου ταύτα γράφω υμίν, ίνα μη
αμάρτητε. και εάν τις αμάρτη, παρά
κλητον έχομεν προς τον πατέρα ιησούν
χριστόν δίκαιον. και αυτός ιλασμός εστί
περί των αμαρτιών ημών, ου περί των η
μετέρων δε μόνον αλλά και περί όλου
του κόσμου. και εν τούτω γινώσκομεν ό-
τι εγνώκαμεν αυτόν, εάν τας εντολάς αυ-
τού τηρώμεν. ο λέγων έγνωκα αυτόν, και
τας εντολάς αυτού μη τηρών, ψεύστης ε-
στί, και εν τούτω η αλήθεια ουκ εστίν. ος
δ αν τηρή αυτού τον λόγον, αληθώς εν
τούτω η αγάπη του θεού τετελείωται. εν
τούτω γινώσκομεν ότι εν αυτώ εσμέν. ο
λέγων εν αυτώ μένειν, οφείλει καθώς εκεί
νος περιεπάτησε, και αυτός ούτως περιπα
τείν. αδελφοί ουκ εντολήν καινήν γράφω

Incipit epistola beati Iohannis a
postoli prima. Cap. 1.

Quod fuit ab initio quod au A
diuimus: quod vidimus oculis
nostris: quod perspeximus et
manus nostre contrectaue
runt de verbo vite: et vita
manifesta est: et vidimus
et testamur et annunciamus vobis
vitam eternam: que erat apud patrem
et apparuit nobis. Quod vidimus et audi B
uimus annunciamus vobis: vt et vos
societatem habeatis nobiscum: et societas
nostra sit cum patre et cum
filio eius iesu christo. Et scribimus vestrum sit
hec scribimus vobis vt gaudeatis: et gau Ioan. 6. f
dium plenum. Et hec est annunciatio
quam audiuimus ab eo: et annunciamus
vobis: quoniam deus lux est: et tenebre
in eo non sunt ulle. Si dixerimus quoniam C
societatem habemus cum eo et in
tenebris ambulamus: mentimur: et veritatem
non facimus. Si autem in luce
ambulamus: sicut et ipse est in luce:
societatem habemus adinuicem: et Hebr. 9. b. Apo. 1. b.
sanguis iesu christi filii eius emundat
nos ab omni peccato. Si dixerimus D
quoniam peccatum non habemus: ipsi nos
seducimus: et veritas in nobis non est.
Si confiteamur peccata nostra:
fidelis est et iustus vt remittat nobis
peccata nostra: et emundet nos ab omni
iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccaui
mus: mendacem facimus eum: et verbum
eius non est in nobis. Cap. 2.
Filioli mei hec scribo vobis: vt non A
peccetis. Sed et si quis peccauerit ad
uocatum habemus apud patrem iesum
christum iustum. Et ipse est propiciatio
pro peccatis nostris: non pro nostris
autem tantum sed etiam pro totius
mundi. Et in hoc scimus quoniam
cognouimus eum: si mandata eius
obseruamus. Qui dicit se nosse eum: et Infra. 4. d
mandata eius non custodit: mendax est:
et in hoc veritas non est. Qui
autem seruat verbum eius: vere in
hoc charitas dei perfecta est. In
hoc scimus quoniam in ipso sumus.
Qui dicit se in christo manere: debet sicut ille
ambulauit: et ipse ambulare.
Charissimi non mandatum nouum scribo

υμίν. αλλ' εντολήν παλαιάν, ην είχετε απ
αρχής. η εντολή η παλαιά εστίν ο λόγος
ον ηκούσατε απ' αρχής. πάλιν εντολήν και
νήν γράφω υμίν, ο εστίν αληθές εν αυτώ
και εν υμίν, ότι η σκοτία παράγεται, και το
φως το αληθινόν ήδη φαίνει. ο λέγων εν τω
φωτί είναι και τον αδελφόν αυτού μισών,
εν τη σκοτία εστίν έως άρτι. ο αγαπών τον
αδελφόν αυτού εν τω φωτί μένει, και σκάν
δαλον εν αυτώ ουκ εστίν. ο δε μισών τον α
δελφόν αυτού εν τη σκοτία εστί και εν τη σκο
τία περιπατεί, και ουκ οίδε που υπάγει. ότι
η σκοτία ετύφλωσεν αυτού τους οφθαλ=
μούς. γράφω υμίν τεκνία, ότι αφέωνται υ
μίν αι αμαρτίαι διά το όνομα αυτού. γρά=
φω υμίν πατέρες, ότι εγνώκατε τον απ' αρ=
χής. γράφω υμίν νεανίσκοι, ότι νενικήκατε
τον πονηρόν. γράφω υμίν παιδία, ότι εγνώ
κατε τον πατέρα. έγραψα υμίν νεανίσκοι,
ότι ισχυροί εστέ, και ο λόγος του θεού εν
υμίν μένει, και νενικήκατε τον πονηρόν. μη
αγαπάτε τον κόσμον μηδέ τα εν τω κόσμω.
εάν τις αγαπά τον κόσμον, ουκ εστίν η α=
γάπη του πατρός εν αυτώ. ότι παν το εν τω
κόσμω η επιθυμία της σαρκός και η επιθυ=
μία των οφθαλμών, και η αλαζονεία του βί
ου, ουκ εστίν εκ του πατρός, αλλ' εκ του κό
σμου εστί. και ο κόσμος παράγεται, και η ε
πιθυμία αυτού. ο δε ποιών το θέλημα του
θεού, μένει εις τον αιώνα. παιδία, εσχάτη
ώρα εστί. και καθώς ηκούσατε ότι ο αντί=
χριστος έρχεται, και νυν αντίχριστοι πολ=
λοί γεγόνασιν, όθεν γινώσκομεν ότι εσχά=
τη ώρα εστίν. εξ ημών εξήλθον, αλλ' ουκ ή
σαν εξ ημών. ει γαρ ήσαν εξ ημών, μεμενή
κεισαν αν μεθ' ημών. αλλ' ίνα φανερωθώσιν
ότι ουκ εισί πάντες εξ ημών. και υμείς χρίσ
μα έχετε από του αγίου, και οίδατε πάντα.
ουκ έγραψα υμίν ότι ουκ οίδατε την αλή
θειαν, αλλ' ότι οίδατε αυτήν, και ότι παν
ψεύδος εκ της αληθείας ουκ εστί. τις εστίν
ο ψεύστης ει μή ο αρνούμενος ότι ιησούς
ουκ εστίν ο χριστός, ούτος εστίν ο αντί=
χριστος, ο αρνούμενος τον πατέρα και τον υ
ιόν. πας ο αρνούμενος τον υιόν, ουδέ τον
πατέρα έχει. υμείς ουν ο ηκούσατε απ' αρ=
χής, εν υμίν μενέτω, εάν εν υμίν μείνη ο απ'
αρχής ηκούσατε, και υμείς εν τω υιώ και εν
τω πατρί μενείτε. και αύτη εστίν η επαγγε=
λία ην αυτός επηγγείλατο ημίν την ζωήν
την αιώνιον. ταύτα έγραψα υμίν περί των
πλανώντων υμάς, και υμείς το χρίσμα

vobis: sed mādatū vetus quod habuistis
ab initio. Mandatū vetus est verbum
quod audistis. Iterū mandatum nouum B
scribo vobis: quod verum est in ipso Iohā.13.g
et in vobis: quia tenebre transierunt: et
verū lumen iā lucet. Qui dicit se in I.4.d
luce esse: et fratrē suum odit:
in tenebris est vsque adhuc. Qui diligit
fratrē suū in lumine manet: et scādalū
in eo nō est. Qui autē odit fratrem Leui.19.c. Infra.3.c.
suū in tenebris est: et in tenebris
ambulat: et nescit quo eat: quia
tenebre obcecauerunt oculos eius.
Scribo vobis filioli: quoniam remittūtur vobis
peccata propter nomen eius. Scribo
vobis patres: quoniam cognouistis eū qui ab ini
tio ē. Scribo vobis adolescētes: quoniam vici
stis malignū. Scribo vobis infātes: quoniam co
gnouistis patrē. Scribo vobis iuuenes:
quoniam fortes estis: et verbū dei manet in
vobis: et vicistis malignū. Nolite
diligere mūdū neque ea que in mundo
sunt. Si quis diligit mūdū: non est chari C
tas patris in eo. Quoniam omne quod est in
mūdo concupiscētia carnis est: et concupi
scentia oculorum: et superbia vite: que
non est ex patre: sed ex mundo
ē. Et mūdus transit et concupiscentia
eius. Qui autem facit voluntatem
dei manet in eternū. Filioli: nouissima
hora est. Et sicut audistis quia antichristus
venit: nunc antichristi multi [illegible]
facti sunt. Vnde scimus quia nouissima
hora est. Ex nobis prodierūt: sed nō erāt
ex nobis. Nā si fuissent ex nobis: permā
sissent vtique nobiscū. Sed vt manife
sti sint quoniam nō sunt omnes ex nobis. Sed
vos vnctionē habetis a sctō: et nostis omnia.
Nō scripsi vobis quasi ignorātibus verita
tē: sed quasi sciētibus eā: et quoniam omne
mēdaciū ex veritate nō est. Quis est
mendax nisi is qui negat quoniam iesus
nō est christus? Hic est antichristus D
qui negat patrem et filium.
Omnis qui negat filium: nec
patrem habet: qui confitetur filiū: et patrem habet.
Vos quod audistis ab initio
in vobis permaneat: quia si in vobis permāserit
quod audistis ab initio: et vos in filio et
patre manebitis. Et hec est repromissio
quā ipse pollicitus est nobis vitam
eternam. Hec scripsi vobis de
his qui seducunt vos: et vos vnctionem

ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ
χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ'
ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ
πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεύ
δος. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς μενεῖτε ἐν αὐ
τῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν
φανερωθῇ ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσ-
χυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.
ἐὰν ἴδητε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι
πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γε
γέννηται. Cap. 3.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πα
τήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο
ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω
αὐτόν. ἀγαπητοὶ νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ
οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι
ἐὰν φανερωθῇ ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀ
ψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων
τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτὸν
καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν
ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρ
τία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐ-
φανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ
ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ
μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων,
οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.
τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν
δικαιοσύνην δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δί-
καιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ
διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος
ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς
ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ
ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ
οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γε
γέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα
τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς
ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θε
οῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.
ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ'
ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς
κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐ
τόν, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε
ἀδελφοί μου εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς
οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου
εἰς τὴν ζωὴν ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς.
ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφόν, μένει ἐν τῷ θα
νάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀν
θρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρω
ποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ
μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγά-
πην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυ

quã accepistis ab eo maneat in vobis.
Et nõ necesse habetis vt aliqs doce
at vos: sȝ sicut vnctio ei9 docet vos de
oibus: ꝛ verũ est ꝛ non est mendaciũ.
Et sicut docuit vos: manete in eo.
Et nunc filioli manete in eo: vt cũ
apparuerit habeam9 fiduciã: ꝛ nõ ꝯfũ
damur ab eo in aduentu eius.
Si scitis qm̃ iustus est: scitote qm̃ et
omnis qui facit iustitiã: ex ipso natus
est. Cap. 3.

Videte qlẽ charitatẽ dedit nobis pr̃:
vt filij dei noiemur ꝛ sim9. Prop
ter hoc mũdus nõ nouit nos: qꝛ nõ no
uit eũ. Charissimi nũc filij dei sum9: ꝛ
nõdũ apparuit qd erim9. Scimus qm̃
cũ apparuerit: siles ei erim9: qm̃ vi
debimus eum sicuti est. Et ois q̃ habet A
hanc spem in eo: sanctificat se:
sicut ꝛ ille sctũs est. Omnis q̃ facit
pctũ ꝛ iniqtatẽ facit. Et peccatum
est iniqtas. Et scitis qꝛ ille apparuit 1. Pet. 2. d. Esai. 53. b.
vt peccata tolleret: ꝛ
pctũ in eo nõ est. Ois q̃ in eo
manet non peccat: ꝛ ois qui peccat:
non vidit eum nec cognouit eum. B
Filioli nemo vos seducat. Qui facit Mat. 4. a. Mar. 13. b. Luce. 21. b. Ephe. 5. b. 1. Cor. 1. d. Col. 2. d. Apo. 21. c. ioan. 8. c.
iustitiã iustus est: sicut ꝛ ille iustus
est. Qui facit peccatum ex
diabolo est: qm̃ ab initio diabolus
peccat. In hoc apparuit filius
dei: vt dissoluat opera diaboli. Omnis
q̃ natus est ex deo peccatum non
facit: qm̃ semen ipsius in eo manet: ꝛ
nõ põt peccare qm̃ ex deo natus est.
In hoc manifesti sunt filij
dei ꝛ filij diaboli. Omnis
qui non facit iustitiã non est ex deo:
ꝛ qui non diligit fratrem suum.
Qm̃ hec est ãnũciatio quã audistis ab
initio vt diligam9 alterutrũ. Nõ sicut Gene. 4. b.
cain q̃ ex maligno erat: ꝛ occidit frẽm C
suum. Et propter qd occidit eum?
Qm̃ opa eius maligna erãt: frĩs aũt
eius iusta. Nolite mirari ioham. 15. c.
fratres si odit vos mundus. Nos
scim9 qm̃ translati sumus de morte
ad vitam: quoniam diligimus
frẽs. Qui nõ diligit: manet in morte.
Ois qui odit fratrem suum homicida Leui. 19. supra. 2. b. iohan. 15. b.
est. Et scitis qm̃ omnis homicida
non habet vitam eternam in se
manẽtẽ. In hoc cognouimus charitatẽ
dei: qm̃ ille

χὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ
τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τίθεναι. ὃς δ' ἂν
ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ
σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μέ-
νει ἐν αὐτῷ. τεκνία μου μὴ ἀγαπῶμεν λό-
γῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθεί-
ᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀλη-
θείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν
τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡ-
μῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς
καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπη-
τοὶ ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡ-
μῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ
ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεσ-
τὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν
ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόμα-
τι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἀγα-
πῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ
ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει,
καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γι-
νώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύμα-
τος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Cap. 4.

Ἀγαπητοὶ μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε,
ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ
τοῦ θεοῦ ἐστίν. ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆ-
ται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ
γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦ-
μα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐλη-
λυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶν πνεῦμα
ὃ μὴ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐ-
ληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο
ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχε-
ται καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ
τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία καὶ νενικήκατε αὐτούς,
ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσ-
μῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διατοῦτο ἐκ
τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν
ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν. ὁ γινώσκων
τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ
θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκο-
μεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα
τῆς πλάνης. ἀγαπητοὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους
ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ ἀ-
γαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει
τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν,
ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη
ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐ-
τοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὸν
κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐσ-
τὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν
θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέ-
στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁ-
μαρτιῶν ἡ

aīaʒ suā p nobis posuit: ⁊ nos debe-
mus pro fratribus aīas ponere. Qui
habuerit substātiā huiꝰ mūdi: ⁊ viderit
frēʒ suum necesse habere: ⁊ clauserit
viscera sua ab eo: quō charitas dei ma-
net ī eo? Filioli mei: nō diligamꝰ vbo Ro.13.b.
neqʒ lingua: sed opere ⁊ veritate.
In hoc cognoscimus qm̄ ex veritate D
sumꝰ: ⁊ in cōspectu eius suadebimus
corda nr̄a. Qm̄ si rephēderit nos
cor nostrum: maior est deus
corde nr̄o: ⁊ nouit oīa. Charissimi Joan.16.f.
si cor nr̄m non reprehenderit nos:
fiduciā habemꝰ ad deū: ⁊ qcq̄d
petierimꝰ: accipiemꝰ ab eo: quoniaʒ
mādata eiꝰ custodimꝰ: ⁊ ea q̄ sūt pla-
cita coram eo facimus. Et hoc est Joan.15.c. infra.4.c.
mādatū eius: vt credamus in nomine
filij eius iesu christi: ⁊ diligamus
alterutrū sicut dedit mādatū nobis. Et
q seruat mādata eius in illo manet:
⁊ ipse in eo. Et in hoc scimus
qm̄ manet in nobis: de spiritu
quem dedit nobis.

Cap. 4.

Charissimi nolite oī spiritui crede- A
re: sʒ pbate spiritus si ex
deo sunt: qm̄ multi pseudopphete
exierunt in mundum. In hoc
cognoscitur spūs dei. Oīs spiritus
q cōfitet iesuʒ xp̄m in carne venisse:
ex deo est. Et omnis spiritus
qui soluit iesum
ex deo non est: ⁊ hic
est antixp̄s de quo audistis qm̄ venit:
⁊ nunc iā in mundo est. Uos ex Johan.?.f.
deo estis filioli: ⁊ vicistis eum:
qm̄ maior est qui in vobis ē: q̄ꝫ q in
mundo. Ipsi de mundo sunt: ideo de
mūdo loquūtur: ⁊ mundus eos
audit. Nos ex deo sumꝰ. Qui nouit sup.1.a Johan.8.f.
deum: audit nos: qui non est ex
deo: nō audit nos. In hoc cognoscimꝰ
spiritum veritatis ⁊ spiritum
erroris. Charissimi diligamꝰ nos iuicē:
qr charitas ex deo est. Et oīs q dili-
git: ex deo natus est: ⁊ cognoscit
deū. Qui nō diligit: non nouit deuʒ:
qm̄ deus charitas ē. In hoc apparuit Joan.3.b.
charitas dei in nobis: qm̄ filiuʒ suum
vnigenitum misit deus in
mūdū: vt viuamus per euʒ. In hoc ē
charitas: nō quasi nos dilexerimus
deū: sʒ qm̄ ipse prior dilexit nos: ⁊ mi-
sit filiū suū ꝓpiciationē pro pctīs nr̄is.

μῶν. ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡ
μᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγα-
πᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγα
πῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ
ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.
ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν
καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐ
τοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ
μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υ
ἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ
ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν
αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς
ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην
ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί,
καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει,
καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετελεί
ωται ἡ ἀγάπη μεθ᾽ ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔ-
χωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐ
κεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τού
τῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ᾽ ἡ τε
λεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ
φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ
τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν
αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.
ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ
μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε,
τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται ἀ
γαπᾶν. καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ᾽
αὐτοῦ, ἵνα ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν
ἀδελφὸν αὐτοῦ. Cap. 5.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χρισ-
τός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ
ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γε
γεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν
ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν
θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τη
ρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ,
ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντο
λαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γε
γεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον,
καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον
ἡ πίστις ὑμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον
εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος καὶ
αἵματος ἰησοῦς ὁ χριστός. οὐκ ἐν τῷ ὕ
δατι μόνον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵμα
τι. καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν ὅ-
τι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰ-
σὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πα-
τὴρ καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ
οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρ
τυροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕ

Charissimi si deus dilexit nos: 1.Cor.4.d. Ephe.5.a. Phil.3.c. 1.The.4.b Joan.13.g
et nos debemꝰ alterutrū diligere.
Deū nemo vidit vnq̄. Si diligamus
inuicē: deus in nobis manet: et
charitas eius in nobis perfecta est. C
In hoc cognoscimꝰ qm̄ in eo manemꝰ:
et ipse in nobis: qm̄ de spū suo
dedit nobis. Et nos vidimus et
testificamur: qm̄ pater misit filiū suum
saluatorē mūdi. Quisq̄s cōfessus fuerit
qm̄ iesus est filius dei: deus in
eo manet: et ipse in deo. Et nos
cognouimꝰ et credidimus charitati
quā hȝ deꝰ in nobis. Deꝰ charitas ē:
et qui manet in charitate in deo manet:
et deꝰ in eo. In hoc perfecta est
charitas dei nobiscū vt fiduciā habeamꝰ D
in die iudicij: q: sicut ille
est: et nos sumus in hoc mundo.
Timor nō est in charitate: sȝ perfecta
charitas foras mittit timorem: quoniā
timor penam habet. Qui aūt timet nō
ē pfectꝰ in charitate. Nos ergo diliga
mꝰ deū: qm̄ deus prior dilexit nos.
Si q̄s dixerit qm̄ diligo deū: et frēm Sup.2.a.
suum odierit mendax est. Qui enī
non diligit fratrem suum quem vidit: sup.2.b.
deū quē non vidit q̄mo pōt diligere? Joan.15.g.
Et hoc mandatum habemus a 1.Cor.4.d
deo: vt qui diligit deum: diligat et Ephe.5.a.
fratrem suum. Phil.3.c. 1.The.4.b Cap. 5.

Omnis q̄ credit qm̄ iesus est xp̄s: A
ex deo natus est. Et omnis
q̄ diligit eum q̄ genuit: diligit et eū
q̄ natꝰ est ex eo. In hoc cognoscimus
qm̄ diligimus natos dei: cū
deū diligamus et mandata eiꝰ faciamꝰ
Hec enim est charitas dei
vt mādata eius custodiamus: et man-
data eiꝰ grauia nō sunt. Qm̄ oē q̄d na
tum est ex deo vincit mundum: 1.Co.15.d.
et hec est victoria que vincit mundum
fides nostra. Quis est aūt q̄ vicit mūdū
nisi qui credit qm̄ iesus est filius
dei? Hic est qui venit per aquam et
sanguinem iesus xp̄s. Non in aqua
solum: sed in aqua et sanguine.
Et spiritus est qui testificatur quoniam B
xp̄s est veritas. Qm̄ tres sunt
qui testimonium dant in celo: pater:
verbum: et spiritus sanctus: et hi
tres vnum sunt. Et tres sunt qui
testimoniū dant in terra: spūs: aqua

Sanctus thomas in expositione secunde decretalis de summa trinitate et fide catholica tractans istū passum contra abbatem Joachim vȝ Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater: verbum: et spiritus sanctus; dicit ad litteram verba sequentia. Et ad insinuandam vnitatem trium personarum subditur et hii tres vnum sunt. Quodquidem dicitur propter essentie vnitatem. Sed hoc Joachim peruerse trahere volens ad vnitatem charitatis et consensus inducebat consequentem auctoritatem. Nā subditur ibidem: et tres sunt qui testimonium dant in terra. s. spiritus: aqua: et sanguis. Et in quibusdam libris additur: et hii tres vnum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur: sed dicitur esse appositum ab hereticis arrianis ad peruertendum intellectum sanum auctoritatis premisse de vnitate essentie trium personarum. Hec beatus thomas vbi supra.

δωρ καὶ τὸ αἷμα. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀν
θρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ
μείζων ἐστίν. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ
θεοῦ ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.
ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν
μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θε
ῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίσ
τευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν
ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐσ
τὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡ-
μῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ
ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν ζωήν, ὁ μὴ
ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.
ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι
ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς
τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐσ-
τὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐ
άν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκού
ει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ
ἐὰν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτή-
ματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ᾽ αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτί
αν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ δώσει αὐ
τῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνα-
τον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐ
κείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁ-
μαρτία ἐστί, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θά
νατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ
τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ᾽ ὁ γεννηθεὶς
ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς
οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θε
οῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ
κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει,
καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν
τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθι-
νῷ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐ
στιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία
φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀ-
μήν.
τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικῆς
πρώτης ἐπιστολῆς.

et sanguis. Si testimonium hominum
accipimus: testimonium dei
maius est. Qm̄ hoc est testimoniū
dei q̄d maiꝰ ē: qm̄ testificatꝰ est de filio
suo. Qui credit in filium dei: habet Johan.5.f
testimoniū dei in se. Qui nō credit filio: C
mendacem facit eū: q: non credit
in testimonium q̄d testificatus est
deus de filio suo. Et hoc est
testimoniū qm̄ vitā eternā dedit nobis
deus: et hec vita in filio eius
est. Qui hȝ filiū dei: hȝ vitā: q̄ non
hȝ filiū dei: vitā non habet.
Hec scribo vobis:
vt sciatis quoniam
vitā habetis eternam
q̄ creditis in noīe filij dei. Et hec est
fiducia quā habemus ad eū: q:
quodcūq̄ petierimꝰ s̄ȝ volūtatē eiꝰ: au
dit nos. Et scimꝰ q: audit nos q̄cq̄d
petierimꝰ. Scimꝰ qm̄ habemꝰ petitio
nes quas postulamus ab eo. Qui scit D
fratrem suum peccare peccatum
non ad mortem: petat et dabitur ei
vita peccanti non ad mortem.
Est peccatū ad mortem: non pro illo
dico vt roget q̄s. Oīs iniq̄tas peccatū
est: et est peccatum ad mortem.
Scimus q: omnis qui natus est ex
deo non peccat: sed generatio
dei conseruat eum: et malignus
non tāget eū. Scimus qm̄ ex deo
sumus: et mūdus totus in maligno
positꝰ est: et scimus qm̄ filiꝰ dei venit:
et dedit nobis sensū: vt cognoscamus
deum verū: et simus in vero
filio eius. Hic est
verus deus et vita eterna. Filioli
custodite vos a simulachris.
Explicit epistola beati Johannis
apostoli prima.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem secundam.

Vsq̄ adeo ad sanctam feminam scribit: vt eandem dominā non dubitet litteris appellare: eiusdē q̄ filijs testimonium q̄ ambulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum.

ἡ τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικὴ δευτέρα
ἐπιστολή. Cap. I.

πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ
τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀ-
γαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐ-
γὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐ
γνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀ
λήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν

Incipit epistola beati Johannis apo
stoli secunda. Cap. I.

Senior electe dn̄e et A
natis eius quos ego di
ligo in veritate: et nō ego
solꝰ: sȝ et oēs q̄ cognoue
runt veritatē pp̄ veritatē
que permanet in nobis

καὶ μεθ' ημῶν ἔσται εις τὸν αιῶνα. ἔσται μεθ'
υμῶν χάρις, ἔλεος, ειρήνη ἀπὸ θεοῦ πα-
τρὸς καὶ παρὰ κυρίου ιησοῦ χριστοῦ τοῦ
υιοῦ τοῦ πατρὸς εν αληθεία καὶ αγάπη. ε-
χάρην λίαν ὅτι εὕρηκα εκ τῶν τέκνων σου
περιπατοῦντας εν αληθεία, καθὼς εντολὴν
ελάβομεν παρὰ τοῦ πατρός. καὶ νῦν ερω-
τῶ σε κυρία ουχ ὡς εντολὴν γράφων σοι
καινὴν αλλὰ ἣν εἴχομεν απ' αρχῆς, ἵνα αγα
πῶμεν αλλήλους. καὶ αὕτη εστὶν ἡ αγάπη ἵ
να περιπατῶμεν κατὰ τὰς εντολὰς αὐτοῦ.
αὕτη εστὶν ἡ εντολὴ καθὼς ηκούσατε απ' αρ
χῆς, ἵνα εν αυτῇ περιπατῆτε. ὅτι πολλοὶ
πλάνοι εισῆλθον εις τὸν κόσμον, οἱ μὴ ομο
λογοῦντες ιησοῦν χριστὸν ερχόμενον εν
σαρκί. οὗτός εστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ αντίχρι
στος. βλέπετε εαυτούς, ἵνα μὴ απολέσωμεν
ἃ ειργασάμεθα καλά, αλλὰ μισθὸν πλήρη
απολάβωμεν. πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μέ
νων εν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχ
ει. ὁ μένων εν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ οὗτος
καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υιὸν ἔχει. εἴ τις ἔρ-
χεται πρὸς υμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν
οὐ φέρει μὴ λαμβάνετε αυτὸν εις οικίαν, καὶ
χαίρειν αυτῷ μὴ λέγετε. ὁ γὰρ λέγων αυ
τῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αυτοῦ τοῖς
πονηροῖς. πολλὰ ἔχων υμῖν γράφειν, οὐκ
εβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος, αλλὰ
ελπίζω ελθεῖν πρὸς υμᾶς, καὶ στόμα πρὸς
στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ημῶν ᾖ πε-
πληρωμένη. ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς αδελ
φῆς σου τῆς εκλεκτῆς. αμήν.

τέλος τῆς τοῦ αγίου ιωάννου καθολικῆς
δευτέρας επιστολῆς.

et vobiscū erit in eternum. Sit vobiscū
gratia: mia: pax a deo patre
et a christo
iesu filio pris i veritate et charitate. Ga B
uisus sū valde qm̄ inueni de filijs tuis
ambulātes in veritate: sicut mandatū
accepimus a patre: et nūc rogo te domina: nō
tāq̄ mandatū nouū scribēs
tibi: sed qd̄ habuim⁹ ab initio: vt dili
gam⁹ alterutrū. Et hec est charitas vt
ambulemus s̄m mandata eius. Istud
Hoc ei ē mādatū: vt quēadmodū audi
stis ab initio: i eo ambuletis: qm̄ mul
ti seductores exierūt i mūdū: q nō cōfitē
tur iesum christum venisse in
carnē. Hic est seductor et antixp̄s. C
Uidete vosmetipsos ne perdatis
que operati estis: sed vt mercedē plenā
accipiatis. Ois q recedit et nō
pmanet in doctrina xp̄i: deū nō
hz. Qui pmanet in doctrina: hic
prēm et filiū hz. Si qs venit
ad vos et hanc doctrinam
nō affert: nolite recipere eū in domuz:
nec aue ei dixeritis. Qui ei dicit illi D
aue: communicat operibus eius
malignis. Ecce pdixi vobis: vt i die dñi nō
cōfūdamini. Plura hñs vobis scribere:
nolui p chartā et attramētū. Spero ei
me futurum apud vos: et os ad
os loqui. vt gaudium vestrū plenū sit. Joan.16.f / 1. Joan.1.b.
Salutant te filij sororis
tue electe.

Explicit epistola beati Johannis a
postoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem tertiam.

Gaium pietatis causa extollit: atqz vt in ipsa pietate maneat exhortatur. Diotrepen impietatis et su
perbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus vniuersis.

Explicit argumentum.

ἡ τοῦ αγίου ιωάννου καθολικὴ τρί
τη επιστολή. Cap.i.

Ὁ πρεσβύτερος γαΐῳ τῷ αγαπη-
τῷ, ὃν εγὼ αγαπῶ εν αληθεία. α
γαπητέ περὶ πάντων εὔχομαι
σε ευοδοῦσθαι καὶ υγιαίνειν, κα
θὼς ευοδοῦταί σου ἡ ψυχή. εχά
ρην γὰρ λίαν ερχομένων αδελφῶν καὶ μαρ
τυρούντων σου τῇ αληθεία, καθὼς σὺ εν αλη
θεία περιπατεῖς. μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔ-
χω χαράν, ἵνα ακούω τὰ εμὰ τέκνα εν αλη
θεία περιπατοῦντα. αγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς
ὃ εὰν εργάσῃ εις τοὺς αδελφοὺς καὶ εις τοὺς

Incipit epistola beati Johānis apo
stoli tertia. Cap.i.

Senior Gaio charissimo A
quē ego diligo i veritate.
Charissime de oib⁹ orō
nē facio pspe te igredi
et valere: sicut pspere a
git aia tua. Gauis⁹ sū valde venietibus
frib⁹ et testimoniū phibētib⁹ veritati tue:
sicut tu i veritate ābulas. Maius hoz B
nō hēo gaudiū: q̄ vt audiā filios meos
i veritate ābulare. Charissime fidelr facis
qcqd oparis i fratres: et hoc i

ξένους, οἳ εμαρτύρησάν σου τῇ αγάπῃ ε-
νώπιον εκκλησίας, οὓς καλῶς ποιήσεις προ
πέμψας αξίως τοῦ θεοῦ. υπὲρ γὰρ τοῦ ο-
νόματος αυτοῦ εξῆλθον μηδὲν λαμβάνοντες
ἀπὸ τῶν εθνῶν. ημεῖς οὖν ὀφείλομεν απο
λαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γε
νώμεθα τῇ αληθεία. ἔγραψα τῇ εκκλησία,
αλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αυτῶν διοτρεφὴς
οὐκ επιδέχεται ημᾶς. διατοῦτο εὰν ἔλθω
υπομνήσω αυτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λό-
γοις πονηροῖς φλυαρῶν ημᾶς. καὶ μὴ αρκού
μενος επὶ τούτοις, οὔτε αυτὸς επιδέχεται
τοὺς αδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κω
λύει καὶ εκ τῆς εκκλησίας εκβάλλει. αγαπη-
τέ μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, αλλὰ τὸ αγαθόν. ὁ
αγαθοποιῶν, εκ τοῦ θεοῦ εστιν. ὁ κακοποι-
ῶν, οὐχ εώρακε τὸν θεόν. δημητρίῳ μεμαρ-
τύρηται υπὸ πάντων καὶ υπ' αυτῆς τῆς α-
ληθείας, καὶ ημεῖς δὲ μαρτυροῦμεν καὶ οἴδα
τε ὅτι ἡ μαρτυρία ημῶν αληθής εστι. πολ-
λὰ εἶχον γράφειν, αλλ' οὐ θέλω διὰ μέλα-
νος καὶ καλάμου σοι γράψαι. ελπίζω δὲ εὐ
θέως ιδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λα
λήσομεν. ειρήνη σοι. ασπάζονταί σε οἱ φίλοι.
ασπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα. αμήν.

τέλος τῆς τοῦ αγίου ιωάννου καθο
λικῆς τρίτης επιστολῆς.

pegrinos: q testimoniū reddiderūt chari
tati tue i cōspectu ecclesie: quos bn̄ facies
deducens digne deo. Pro noie enim
eius profecti sunt nihil accipientes
a gētilib⁹. Nos ergo debem⁹ suscipere C
huiusmodi: vt coopatores simus
veritatis. Scripsissez forsitā ecclesie:
sed is q amat pmatū gerere i eis dio
trepes non recipit nos. Propter hoc si
venero cōmoneā ei⁹ opa q facit: verbis
malignis garriēs i nos. Et qsi nō ei ista
sufficiant: neqz ipse suscipit
frēs: et eos q suscipiūt phibet:
et de ecclesia eijcit. Charissime
noli imitari malum: sed qd bonum est.
Qui bn̄ facit: ex deo est: q male facit D
nō videt deū. Demetrio testimoniū red
dit ab oibus et ab ipsa veritate:
sz et nos testimoniū phibem⁹: et nosti
qm̄ testimoniū nr̄m verū est. Multa
habui tibi scribere: sed nolui p atrame
tū et calamū scribere tibi. Spero autem
ptin⁹ te videre: et os ad os loqmur.
Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta tu amicos nominatim.

Explicit epistola beati Johan
nis apostoli tertia.

Incipit argumentum in epistolam beati Jude apostoli.

Iudas apostolus fratres de corruptoribus vie veritatis ita informat: vt illicitum esse differet de sub
iugo semel erutos: seruitutis denuo operam suam officijs nouare seruilibus.

Explicit argumentum.

ἡ τοῦ αγίου ιούδα καθολικὴ επιστολή

Ἰούδας χριστοῦ ιησοῦ δοῦλος αδελ
φὸς δὲ ιακώβου τοῖς εν θεῷ πατρὶ
ηγιασμένοις, καὶ ιησοῦ χριστῷ τε
τηρημένοις κλητοῖς. ἔλεος υμῖν καὶ
ειρήνη καὶ αγάπη πληθυνθείη. αγαπητοί
πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν υμῖν
περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ανάγκην ἔσχον
γράψαι υμῖν, παρακαλῶν επαγωνίζεσθαι
ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς αγίοις πίστει. πα-
ρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προ
γεγραμμένοι εις τοῦτο τὸ κρίμα ασεβεῖς, τὴν
τοῦ θεοῦ ημῶν χάριν μετατιθέντες εις ασέλ
γειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν καὶ δεσπότην τὸν
κύριον ημῶν ιησοῦν χριστὸν αρνούμενοι.
υπομνῆσαι δὲ υμᾶς βούλομαι ειδότας υ-
μᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν εκ γῆς
αιγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πι

Incipit epistola btī Jude aplī. Ca.i.
i Iudas iesu christi seru⁹ frater A
āt iacobi: his q sunt i deo pre
dilectis: et xp̄o iesu cōseruatis
et vocatis. Mia vobis et
pax et charitas adimpleat. Charissimi
oēz sollicitudinē faciēs scribēdi vobis
de cōi vr̄a salute: necesse habui
scribere vobis: deprecans supercertari
semel tradite sanctis fidei. Subintroierūt
.n. qdā homines q olīz pscripti sunt
in hoc iudicium impij: f. Jnpu mi caluo.p. n.
dñi nr̄i grāz trāsferētes in luxuriam:
et solum dominatorem et
dñz nostrum iesum xp̄m negantes
Cōmonere āt vos volo sciētes B
semel omnia: qm̄ iesus pplm de terra
egypti saluās: scd̄o eos q nō crediderūt

στεύσαντας ἀπώλεσεν. ἀγγέλους τε τους μη τηρήσαντας την εαυτών αρχήν, αλλά απολιπόντας το ίδιον οικητήριον εις κρίσιν μεγάλης ημέρας δεσμοίς αϊδίοις υπό ζόφον τετήρηκεν. ως σόδομα και γόμορρα και αι περί αυτάς πόλεις, τον όμοιον τούτοις τρόπον εκπορνεύσασαι, και απελθούσαι οπίσω σαρκός ετέρας πρόκεινται δείγμα πυρός αιωνίου, δίκην υπέχουσαι. ομοίως μέντοι και ούτοι ενυπνιαζόμενοι σάρκα μεν μιαίνουσι, κυριότητα δε αθετούσι, δόξας δε βλασφημούσιν. ο δε μιχαήλ ο αρχάγγελος ότε τω διαβόλω διακρινόμενος διελέγετο περί του μωϋσέος σώματος, ουκ ετόλμησε κρίσιν επενεγκείν βλασφημίας, αλλ' είπεν επιτιμήσαι σε κύριος. ούτοι δε όσα μεν ουκ οίδασι βλασφημούσιν, όσα δε φυσικώς ως τα άλογα ζώα επίστανται, εν τούτοις φθείρονται. ουαί αυτοίς ότι τη οδώ του κάϊν επορεύθησαν, και τη πλάνη του βαλαάμ μισθού εξεχύθησαν, και τη αντιλογία του κορέ απώλοντο. ούτοι εισίν εν ταις αγάπαις υμών σπιλάδες συνευωχούμενοι υμίν, αφόβως εαυτούς ποιμαίνοντες, νεφέλαι άνυδροι υπό ανέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπώρινα άκαρπα, δις αποθανόντα, εκριζωθέντα, κύματα άγρια θαλάσσης επαφρίζοντα τας εαυτών αισχύνας, αστέρες πλανήται, οις ο ζόφος του σκότους εις αιώνα τετήρηται. προεφήτευσε δε και τούτοις έβδομος από αδάμ ενώχ, λέγων, ιδού ήλθε κύριος εν αγίαις μυριάσιν αυτού ποιήσαι κρίσιν κατά πάντων, και ελέγξαι πάντας τους ασεβείς αυτών περί πάντων των έργων ασεβείας αυτών ων ησέβησαν, και περί πάντων των σκληρών ων ελάλησαν κατ' αυτού αμαρτωλοί ασεβείς. ούτοι εισί γογγυσταί μεμψίμοιροι, κατά τας επιθυμίας αυτών πορευόμενοι, και το στόμα αυτών λαλεί υπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ωφελείας χάριν. υμείς δε αγαπητοί μνήσθητε των ρημάτων των προειρημένων υπό των αποστόλων του κυρίου ημών ιησού χριστού, ότι έλεγον υμίν, ότι εν εσχάτω χρόνω έσονται εμπαίκται κατά τας επιθυμίας εαυτών πορευόμενοι των ασεβειών. ούτοι εισίν οι αποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεύμα μη έχοντες. υμείς δε αγαπητοί τη αγιωτάτη ημών πίστει εποικοδομούντες εαυτούς εν πνεύματι αγίω προσευχόμενοι, εαυτούς εν αγάπη θεού τηρήσατε, προσδεχόμενοι το έλεος του κυρίου ημών ιησού χριστού εις ζωήν αιώνιον. και ους μεν ελεείτε διακρινόμενοι, ους δε εν φόβω σώζετε εκ του πυρός αρπάζοντες, μισούντες και τον από της σαρκός εσπιλωμένον χιτώνα. τω δε δυναμένω φυλάξαι αυτούς απταίστους και στήσαι κατενώπιον της δόξης αυτού αμώμους εν αγαλλιάσει, μόνω σοφώ σωτήρι ημών, δόξα και μεγαλωσύνη, κράτος και εξουσία, και νυν και εις πάντας τους αιώνας. αμήν.

perdidit. Angelos vero qui non
seruauerũt suũ pricipatũ: sꝫ dereliquerunt
suum domicilium in iudicium magni
diei vinculis eternis sub caligine reserua
uit. Sicut sodoma et gomorra et
finitime ciuitates simili modo
exfornicate: et abeuntes post C
carnẽ alterã facti sunt exemplũ ignis e
terni penã sustinẽtes. Silr̃ et
hi carnem quidem maculant:
dñationẽ aũt spernũt: maiestatẽ aũt blas
phemãt. Cũ michael archãgel9 cum
diabolo disputãs altercaretur de
moysi corpore: non est ausus iudiciũ
inferre blasphemie: sꝫ dixit imperet Zach.5.a.
tibi de9. Hi aũt quecũqꝫ quidẽ ignorãt bla
sphemãt: quecũqꝫ aũt naturaliter tanq̃
muta aĩalia norũt: in his corrũpuntur.
Ve illis quia in via cayn abierunt D
et errore balaam mercede
effusi sunt: et in contradictione chore
pierunt. Hi sunt in epulis suis 2.Pe.2.d
macule conuiuantes: sine timore
semetipsos pascẽtes: nubes sine aq̃ que
a ventis conferuntur: arbores autũna-
les infructuose: bis mortue erradicate:
fluctus feri maris despumantes m.: Feri nominatiuus p. n.
suas ꝯfusiones: sidera errantia:
quibus procella tenebrarũ seruata est E
in eternũ. Prophetauit aũt et de his se
ptim9 ab adã enoch dicẽs. Ecce venit Zach.14.a. Mat.24.d. D. Apo.1.b
dñs in sctis milibus suis facere iudiciũ
contra omnes: et arguere omnes
ipios de oibus operibus impietatis
eorũ: quibus ipie egerũt: et de omnib9
duris q̃ locuti sunt cõtra deũ
peccatores impij. Hi sũt murmuratores
querulosi: sm desideria sua
ambulãtes: et os eorũ loq̃tur superba:
mirantes personas questus
cã. Vos aũt charissimi memores estote F
verborũ que p̃dicta sunt ab apostolis
dñi nostri iesu xp̄i: qui dicebant
vobis. Qm̃ in nouissimis tpib9 venient 1.Tim.4.a
illusores sꝫ desideria sua ambulãtes in 2.Tim.3.a.
impietatibus. Hi sunt qui segregãt se- 2.Pe.3.a.
metip̃os: animales: spũ nõ hñtes. Vos
aũt charissimi supedificãtes vosmetip̃os
sãctissime nr̃e fidei: in spũ scto
orãtes: vosmetipsos in dilectiõe dei
seruate: expectãtes misericordiam dñi
nostri iesu xp̄i in vitã eternã.
Et hos qdẽ arguite iudicatos: illos ve

ro saluate de igne rapientes. Alijs au- G
tem miseremini in timore:
odiẽtes et eam que carnalis est maculatã
tunicã. Ei aũt q̃ potens est vos ꝯserua
re sine pctõ: et cõstituere ante cõspectũ
glorie sue immaculatos in exultatione
in aduentu domini nostri iesu christi:
soli deo saluatori nr̃o p iesũ xp̄m dñm nr̃m
glia et magnificentia: imperium et po
testas ante omnia secula: et nunc et
in omnia secula seculorum. Amen.

Τέλος της του αγίου ιούδα καθολικής επιστολής.

Explicit epistola beati Jude apostoli.

Incipit prologus in Apocalypsim beati Johannis apostoli.

Omnes qui pie volunt viuere in christo: sicut ait apostolus: psecutionẽ patientur: iuxta illud. Fili accedens ad seruitutem dei: sta in timore et prepara animam tuam ad temptationem. Temptatio nanqꝫ est vita hominis super terram. Ne autem fideles deficiant in his: consolatur eos dominus atqꝫ confirmat dicẽs. Vobiscum sum vsqꝫ ad consummationem seculi et nolite timere pusillus grex. Propterea videns deus pater tribulationes quas passura erat ecclesia ab apostolis fundata supra petram christum: vt minus timeatur: disposuit vna cum filio et spiritu sancto eas reuelare. Reuelauit autem tota trinitas christo secundum humanitatem. Christus vero iohanni per angelum. Johannes ecclesie: de qua reuelatione hunc librum composuit. Unde et liber iste Apocalypsis dicitur .i. reuelatio: qr hic continentur que deus reuelauit iohanni: et iohannes ecclesie: quanta scꝫ ecclesia passa sit in tempore primitiuo: et nunc patiatur: et nouissime temporibus antichristi passura sit: quando tanta erit tribulatio: vt si fieri posset etiam moueantur electi. Et que pro his et nunc et in futuro premia sit susceptura: vt quos denunciata suplicia terrent: promissa premia letificent. Ideo iste liber inter reliquas scripturas noui testamenti prophetie nomine cẽsetur: que alijs est excellentior prophetijs. Sicut enim nouum testamentum prestat veteri: euangelium legi: ita hec prophetia prophetijs veteris testamenti: qr de christo et ecclesia magna ex parte iam adimpleta sacramenta denunciat. Vel etiam ideo: quia cum alijs vniphariа: isti tripharia data est prophetia simul .s. preterito et presenti et futuro. Ad cuius confirmandam auctoritatem occurrit iam autoritas mittentis deferentis et accipientis. Mittentis .s. trinitatis: et deferentis .s. angeli: et accipientis .s. iohannis. Cum autem iohanni hec in visione fuerint reuelata: et sint tria genera visionum: sub quo genere contineãtur videndum est. Visio enim alia corporalis: quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia spiritualis seu imaginaria: cum videlicet dormientes vel vigilantes imagines rerum cernimus: quibus aliquid significatur: sicut vidit pharao spicas et moyses rubum ardere: ille dormiens: iste vigilans. Alia intellectualis: quando videlicet spiritusancto reuelante intellectui mentis veritatẽ mysteriorum sicut est capimus: quomodo vidit iohãnes que in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantum spiritu vidit: sed et earum significata mente intellexit. Vidit autem iohannes et scripsit in pathmos insula relegatus a domitiano in exilio principe impijssimo: hac eum ad scribendum compellente causa: qr dum exul teneretur a domitiano in pathmos insula in ecclesijs quibus precrat multa pullularunt atqꝫ inoleuerunt vitia atqꝫ diuerse hereses. Erant enim quidam heretici ibi dicentes christum non fuisse ante mariam: qr temporaliter de ea natus erat: quos iohannes in principio euangelij sui redarguit dicens. In principio erat verbum. Et in hoc libro cum dicit alpha et o .i. principium et finis. Dicebant etiam quidam ecclesiam pondere tribulationum ante finem seculi desiturã: et pro labore non premium eternum suscepturam. Horum ergo errores volens destruere iohannes ostendit christum principium esse et finem. Unde esaias. Ante me nõ est formatus deus: et post me non erit: et ecclesiam per exercitium tribulationum non desinere sed proficere: et pro his brauium eternum recipe. Scribit autem iohannes septem ecclesijs asie et earum septem episcopis: de predictis instruens: et in eis p eam totam generalem ecclesiam docens. Est itaqꝫ materia iohannis in hoc opere status spiritualiter asiane ec

clesie: nec non et totius videlicet que in presenti patiatur: et in futuro receptura sit. Intentio vero eius est monere ad patientiam que seruanda est. Tum quia breuis labor: tum qz premiũ magnum. Modus tra=ctandi talis: primo premittit prologum et salutationem: vbi reddit auditores benignos et attentos: quo premisso: accedit ad narrationem. Ante narrationem vero ostendit christum esse ab eterno sine principio et fine. Inducens ipsum loquentez. Ego sum alpha et o: idest principium et finis. Postea accedẽs ad narrationem distinguit septem visiones: quibus terminatis iste liber consummatur. Premittit autem prologuz dicens. Apocalypsis ihesu christi: subaudis hic est. sicut in alijs: visio esaie: hec est: et parabole salomonis sunt hec.

Item alius prologus in apocalypsim.

Iohanes apostolus et euangelista a christo electus atqz dilectus in tanto amore dilectionis vberior habitus est: vt in cena supra pectus eius recumberet: τ ad crucez astanti soli matrem propriam commendasset. Ut quẽ nubere volentem ad amplexum virginitatis asciuerat: ipsi etiaz custodiendam virginem tradidisset. Hic itaqz cum propter verbum dei et testimonium ihesu christi in pathmos insulaz sortiretur exilium: illic ab eodem apocalypsis preostẽsa describitur. Ut sicut in principio canonis. i. libri geneseos incorruptibile principium prenotatur: ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur: dicentis. Ego sum alpha et o: initium et finis. Hic est iohannes qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore: conuocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum: orationeqz completa reddidit spiritum: tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt nescientibus inquirendi desiderium collocetur: et querentibus laboris fructus et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Apocalypsis iohannis tot habet sacramenta quot verba. Paruz dixi: et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentie.

Explicit argumentum.

Αποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ θεολόγου. Ca.i.

α Ἀποκάλυψις ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστεί=λας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ ὅσα εἶδε, καὶ ἅτινα εἰσί, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητίας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα, ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς

Incipit liber apocalypsis beati Iohannis apostoli. Cap.i.

a Apocalypsis iesu xp̃i quam dedit illi deus palã facere seruis suis q̃ oportet fieri cito: τ significauit mittẽs per angelum suum seruo suo iohãni: q̃ testimoniũ phibuit verbo dei: τ testimonium iesu christi quecunqz vidit. Beatus qui legit τ audit verba prophetie huius: τ seruat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohãnes septẽ ecclesijs q̃ sunt in asia. Gr̃a vobis et pax ab eo q̃ est τ q̃ erat τ q̃ vẽtur9 ẽ: τ a septẽ spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: τ a iesu xp̃o qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum A

j.21.b.

infra.22.c.

γης, τω αγαπήσαντι ημάς και λούσαντι
ημάς από των αμαρτιών ημών εν τω αί-
ματι αυτου. και εποίησεν ημάς βασιλείαν
ιερείς τω θεώ και πατρί αυτου. αυτω η δό
ξα και το κράτος εις τους αιώνας των αιώ-
νων αμήν. ιδου έρχεται μετά των νεφελών,
και όψεται αυτόν πας οφθαλμος, και οίτι
νες αυτόν εξεκέντησαν. και κόψονται επ αυ-
τόν πάσαι αι φυλαί της γης. ναι αμήν. εγώ
ειμί το άλφα και το ω, λέγει κύριος ο θεός,
ο ων, και ο ην, και ο ερχόμενος, ο παντο-
κράτωρ. εγώ ιωάννης ο αδελφός υμων και
κοινωνός εν τη θλίψει και βασιλεία και υ-
πομονή εν Χριστώ ιησου εγενόμην εν τη
νήσω τη καλουμένη πάτμω διά τον λόγον
του θεου και διά την μαρτυρίαν ιησου Χρι
στου. εγενόμην εν πνεύματι εν τη κυριακή
ημέρα, και ήκουσα φωνήν οπίσω μου με-
γαλήν ως σάλπιγγος λεγούσης. ο βλεπεις
γράψον εις βιβλίον, και πέμψον ταις επτά
εκκλησίαις, εις έφεσον, και εις σμύρναν, και
εις πέργαμον, και εις θυάτειρα, και εις σάρ
δεις, και εις φιλαδέλφειαν, και εις λαοδίκει-
αν, και εκεί επέστρεψα βλέπειν την φωνήν
ήτις ελάλει μετ εμου, και επιστρέψας εί-
δον επτά λυχνίας χρυσάς, και εν μέσω των
επτά λυχνιών όμοιον υιώ ανθρώπου ενδε
δυμένον ποδήρη, και περιεζωσμένον προς
τοις μαζοίς ζώνην χρυσήν. η δε κεφαλή αυ
του και αι τρίχες λευκαί ωσεί έριον λευ-
κόν, ως χιών. και οι οφθαλμοί αυτου ως
φλοξ πυρός, και οι πόδες αυτου όμοιοι
χαλκολιβάνω, ως εν καμίνω πεπυρωμένοι.
και η φωνή αυτου ως φωνή υδάτων πολ
λών, και έχων εν τη δεξια χειρί αυτου αστέ
ρας επτά, και εκ του στόματος αυτου ρομ-
φαία δίστομος οξεία εκπορευομένη. και η ό
ψις αυτου ως ο ήλιος φαίνει εν τη δυνάμει
αυτου. καί ότι είδον αυτόν, έπεσα προς τους
πόδας αυτου ως νεκρός, και επέθηκε την
δεξιάν αυτου χείρα επ εμέ, λέγων. μη φο
βου. εγώ ειμί ο πρώτος και ο έσχατος και ο
ζών, και εγενόμην νεκρός, και ιδου ζων ειμί
εις τους αιώνας των αιώνων αμήν, και έχω
τας κλεις του θανάτου και του άδου. γρά
ψον ουν α είδες και α εισί, και α μέλλει γε
νέσθαι μετά ταυτα, το μυστήριον των επτά α
στέρων ων είδες επί της δεξιάς μου, και τας
επτά λυχνίας τας χρυσάς. οι επτά αστέρες,
άγγελοι των επτά εκκλησιών εισί, και αι επ
τά λυχνίαι ας είδες, επτά εκκλησίαι εισί.

Cap. 2.

terre: qui dilexit nos: et lauit
nos a peccatis nostris in sanguine Hebr. 9.b. 1. Joan. 1.d
suo: et fecit nos regnum et B
sacerdotes deo et patri suo. Ipsi gloria
et imperium in secula seculorum.
Amen. Ecce venit cum nubibus: Esa. 3.c
et videbit eum omnis oculus: et qui Mat. 24.d
eum pupugerunt. Et plangent se super eum Jude. 1.c
omnes tribus terre: etiam amen. Ego 1.22.c.
sum alpha et o: principium et finis: dicit dominus
deus: qui est: et qui erat: et qui venturus est omnipotens.
Ego iohannes frater vester et
particeps in tribulatione et regno et patien
tia in iesu christo fui in
insula que appellatur patmos propter verbum
dei et testimonium iesu christi.
Fui in spiritu in dominica Infra. 4.a
die. Et audiui post me vocem magnam
tanquam tube dicentis. Quod vides C
scribe in libro: et mitte septem
ecclesiis que sunt in asia: epheso: et smyrne: et
pergamo: et thyatire: et sardis:
et philadelphie: et laodicie.
Et conuersus sum vt viderem vocem
que loquebatur mecum. Et conuersus vidi
septem candelabra aurea: et in medio
septem candelabrorum aureorum similem filio hominis
vestitum podere: et precinctum ad
mamillas zona aurea. Caput autem eius
et capilli erant candidi tanquam lana alba: et
tanquam nix. Et oculi eius velut infra 2.c et 19.c.
flamma ignis: et pedes eius similes
aurichalco sicut in camino ardenti.
Et vox illius tanquam vox aquarum mul
tarum: et habebat in dextera sua stellas D
septem. Et de ore eius gladius Infra. 19.c
vtraque parte acutus exibat. Et facies Mat. 17.a.
eius sicut sol lucet in virtute
sua. Et cum vidissem eum: cecidi ad
pedes eius tanquam mortuus: et posuit
dexteram suam super me dicens. Noli timere
Ego sum primus et nouissimus et Esa. 54.a.
viuus: et fui mortuus: et ecce sum viuens Infra. 22.c.
in secula seculorum: et habeo
claues mortis et inferni. Scribe Esa. 22.f.
ergo que vidisti et que sunt: et que oportet fieri infra. 3.b.
post hec: sacramentum septem stellarum Joh. 11.c
quas vidisti in dextera mea et
septem candelabra aurea. Septem stelle:
angeli sunt septem ecclesiarum: et
candelabra septem: septem ecclesie sunt.

Cap. 2.

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσῳ γρά=
ψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀ
στέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν
μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶ=
δα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπο=
μονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κα=
κούς. καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς
ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες
αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομο
νὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπία
σας. ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην
σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν
πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ
πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαι
σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ
τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλ=
λὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νι=
κολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκου
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.
τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς
ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ
θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκ
κλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος
καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν.
οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν
πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλα
σφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑ=
αυτούς, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ
σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰ
δοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν
εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖ
ψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανά
του, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ
ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ
τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέ=
λῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τά
δε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κα
τοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρα
τεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίσ
τιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρ
τυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν
ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ' ἔχω κατὰ
σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν δι
δαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν βαλὰκ βα
λεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ
φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. οὕτως
ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν
νικολαϊτῶν. ὁμοίως μετανόησον. εἰ δὲ μή,
ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐ=
τῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔ=
χων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς

Et angelo ephesi ecclesie scribe. A
Hec dicit qui tenet septem stellas
in dextera sua: qui ambulat in
medio septē cādelabrorū aureorū. Scio
opera tua et laborem et patientiam
tuam: et quia non potes sustinere malos.
Et temptasti eos qui se dicunt
apostolos esse et non sunt: et inuenisti
eos mēdaces. Et patientiā habes et su
stinuisti propter nomē meū: et non defecisti.
Sed habeo aduersū te pauca quod charita
tē tuā primā reliquisti. Memor esto ita= B
que vnde excideris et age penitentiam: et Infra.3.a.
prima opera fac. Sin autem venio
tibi et mouebo candelabrum tuum de
loco suo: nisi penitentiam egeris. Sed Luce.13.a.
hoc habes quia odisti facta nicolaitarum:
que et ego odi. Qui habet aurem audiat:
quid spiritus dicat ecclesijs.
Vincenti dabo edere de ligno
vite quod est in paradiso
dei mei. Et angelo smyrne ecclesie
scribe. Hec dicit primus
et nouissimus: qui fuit mortuus et vixit.
Scio tribulationē tuā et C
paupertatē tuā: sed diues es: et blasphema
ris ab his qui se dicunt iudeos esse
et non sunt: sed sunt synagoga
sathane. Nihil horum timeas que passurus
es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex
vobis in carcerē: vt tēptemini: et habebi
tis tribulationem diebus decē. Esto fidelis vs
que ad mortē: et dabo tibi coronam vite.
Qui habet aurē: audiat quid spiritus dicat
ecclesijs. Qui vicerit non ledetur a infra.3.b.
morte secunda. Et angelo
pergami ecclesie scribe. Hec D
dicit qui habet rhōpheā ex vtraque parte
acutam. Scio vbi habitas:
vbi sedes est sathane: et tenes
nomen meum: et non negasti fidem
meam. Et in diebus illis antiphas te
stis meus fidelis qui occisus est apud vos:
vbi sathanas habitat. Sed habeo aduer=
sus te pauca: quia habes illic tenentes
doctrinā balaā: qui docebat balac mitte
re scādalū corā filijs israel
edere et fornicari: ita
habes et tu tenentes doctrinam
nicolaitarum. Similiter penitentiam age: si quo mi E
nus: veniā tibi cito et pugnabo cū illis
in gladio oris mei. Qui habet
aurem: audiat quid spiritus dicat

ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν
ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω
αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄ
νομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ=
μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυα
τείροις ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ υ=
ἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ
ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοι
οι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν
ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ
τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσ=
χατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ' ἔχω κατὰ
σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζάβελ
ἣ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ
πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ
φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρό=
νον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι
ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν
εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐ=
τῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσω=
σιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς
ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι
αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφ=
ροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ
κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοι
ποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν
διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ
βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν, οὐ βαλῶ
ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε κρατή
σατε, ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τη
ρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ
ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐ=
τοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κε=
ραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα πα
ρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀ
στέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 3.
Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησί
ας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ
πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέ
ρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι
ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στή
ριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποβαλεῖν. οὐ γὰρ
εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴλη=
φας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετα=
νόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐ
πὶ σὲ ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποί
αν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις
ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι
μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν

ecclesijs. Vincenti dabo
mānna absconditum: et dabo
illi calculū cādidū et in calculo nomē
nouū scriptū: quod nemo scit nisi
qui accipit. Et angelo thyatire
ecclesie scribe. Hec dicit filius
dei: qui habet oculos supra.1.c et 19.c.
tanquam flāmā ignis et pedes eius similes
aurichalco. Noui opera tua et fidem et F
charitatē tuā et ministeriū et
patientiā tuā: et opera tua nouissima
plura prioribus. Sed habeo aduersus
te pauca quia permittis mulierem hiezabel
que se dicit prophetē docere et
seducere seruos meos: fornicari et
māducare de idolothytis. Et dedi illi tempus Job.24.d.
vt penitentiam ageret: et non vult penitere
a fornicatiōe sua. Ecce ego mitto eam
in lectum: et qui mechantur cum ea
in tribulatiōe maxima erūt: nisi penitē Mat.4.c. Mar.1.c.
tiam ab opibus suis egerit: et filios eius Luce.13.a. Act.5.d
interficiā in mortē: et scient omnes G
ecclesie quia ego sum scrutans renes Iere.17.b.
et corda: et dabo vnicuique vestrum
secundum opera sua. Vobis autē dico et ceteris qui
thyatire estis: quicunque non habent
doctrinā hanc: et qui non cognouerunt
altitudinem sathane quēadmodū dicūt nō
mittā super vos aliud pōdus: tamen id quod ha
betis tenete donec veniā. Et qui vicerit et
custodierit vsque in finē opera mea: dabo
potestatem super gētes: et reget eas 19.c. ps.2.
in virga ferrea: et tanquam vas figuli
confringent: sicut et ego accepi a
patre meo: et dabo illi stellā
matutinam. Qui habet aurem audiat:
quid spiritus dicat ecclesijs. Cap. 3.
Et angelo ecclesie sardis A
scribe. Hec dicit qui habet septem
spiritus dei et septem stellas.
Scio opera tua: quia nomē habes quod
viuas: et mortuus es. Esto vigilās et cō
firma cetera que moritura erāt. Non enim
inuenio opera tua plena corā
deo meo. In mēte ergo habe qualiter ac
cepis et audieris: et serua et penitentiam age.
Si ergo nō vigilaueris: veniā ad 1.Thes.5.a 2.Pet.3.c.
te tanquam fur: et nescies qua
hora veniā ad te. Sed habes
pauca nomina in sardis qui nō inquinauerūt
vestimenta sua: et ambulabunt
mecū in albis: quia digni sunt. Qui vi sup.2.b.

οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς,
καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς
βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώ-
πιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκου-
σάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ
τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας
γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινός ὁ
ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ δαυίδ, ὁ ἀνοίγων καὶ
οὐδεὶς κλείσει αὐτήν, ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ
οὐδεὶς ἀνοίξει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέ-
δωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην ἣν οὐ-
δεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔ-
χεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον,
καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδω-
μι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λε-
γόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι καὶ οὐκ εἰ-
σίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐ-
τοὺς ἵνα ἥξουσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπι-
ον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἠγάπη-
σά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομο-
νῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ
πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς
οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦν-
τας ἐπὶ τῆς γῆς. ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔ-
χεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νι-
κῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ
θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι. καὶ γρά-
ψω ἐπ᾽ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ
τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς και-
νῆς ἱερουσαλήμ, ἣ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρα-
νοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα μου
τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦ-
μα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ
τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέ-
γει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός,
ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ
ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄ-
φελον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός, οὕτως ὅτι χλι-
αρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστὸς οὔτε ψυχρός, μέλ-
λω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέ-
γεις πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐ-
δενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ
ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς
καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι
ἀγοράσαι χρυσίον παρ᾽ ἐμοῦ πεπυρωμέ-
νον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευ-
κὰ ἵνα περιβάλῃ, μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς
γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρι-
σον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.
ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παι-
δεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰ-
δοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. ἐὰν

cerit: sic vestietur vestimentis albis:
⁊ non delebo nomen eius de
libro vite: ⁊ confitebor nomē
eius corā patre meo ⁊ corā
angelis eius. Qui habet aurē audiat B
quid spūs dicat ecclesijs. Et
angelo philadelphie ecclesie
scribe. Hec dicit sanctus ⁊ verus supra.i.d.
q̄ hȝ clauem dauid: qui aperit ⁊ Esa.22.f. Job.12.a.
nemo claudit: claudit et
nemo aperit. Scio opa tua. Ecce dedi
coram te ostium apertuȝ: qđ nemo
pōt claudere: q₂ modicam habes
virtutem: ⁊ seruasti verbum meum:
⁊ nō negasti nomē meū. Ecce dabo
de synagoga satane qui dicunt
se iudeos esse et non sunt:
sed mentiuntur. Ecce faciam illos
vt veniant ⁊ adorent ante
pedes tuos: ⁊ scient q₂ ego dilexi
te: qm̄ seruasti verbum patientie
mee: ⁊ ego seruabo te ab hora
temptationis q̄ ventura est in
orbem vniuersum temptare habitantes
in terra. Ecce venio cito. Tene qđ ha
bes: vt nemo accipiat coronā tuā. Qui C
vicerit: faciā illū columnaȝ in templo
dei mei: ⁊ foras nō egredieť amplius.
sup eū nomē dei mei ⁊ Et scribā
nomen ciuitatis dei mei noue
hierusalem: que descendit de celo
a deo meo: ⁊ nomen meum
nouū. Qui hȝ aurem audiat qđ spūs
dicat ecclesijs. Et angelo
laodicie ecclesie scribe. Hec dicit
amen testis fidelis et verus: qui est
principiū creature dei. Scio opa tua:
q₂ neqȝ frigidus es neqȝ calidus: vti-
nā frigidus esses aut calidus: sed q₂ tepi
dus es ⁊ nec frigidus nec calidus: inci
piā te euomere ex ore meo: q₂ dicis q₂
diues sum ⁊ locupletat⁹: ⁊ nullius
egeo: ⁊ nescis q₂ tu es
miser ⁊ miserabilis ⁊ pauper
⁊ cecus ⁊ nudus. Suadeo tibi D
emere a me aurū ignitum probatū:
vt locuples fias: ⁊ vestimentis albis
induaris: vt non appareat confusio
nuditatis tue: ⁊ collyrio inunge
oculos tuos vt videas.
Ego quos amo: arguo et castigo.
Emulare ergo et pniam age. Ecce
sto ad ostium et pulso. Si

τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν
θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ
δειπνήσω μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ.
ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ
θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα
μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.
ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει
ταῖς ἐκκλησίαις. Cap.4.
Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγ-
μένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώ-
τη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ᾽
ἐμοῦ λέγουσα. ἀνάβα ὧδε καὶ δείξω σοι ἃ
δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενό-
μην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν
τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος
ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ,
καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁρά-
σει σμαραγδίνῳ, καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου
θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους
εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους κα-
θημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευ-
κοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους
χρυσοῦς. καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται
ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ ἑπτὰ
λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ
θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ
θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασ-
σα ὑελίνη ὁμοία κρυστάλλῳ, καὶ ἐν μέσῳ
τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσα-
ρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ
ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέ-
οντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ,
καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς
ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀε-
τῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ᾽ ἓν
αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν
καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀ-
νάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτός,
λέγοντα. ἅγιος ἅγιος ἅγιος ἅγιος ἅγιος
ἅγιος, ἅγιος ἅγιος ἅγιος, κύριος ὁ θεὸς ὁ
παντοκράτωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἐρχόμε-
νος. καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν
καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρό-
νου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων,
πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐ-
νώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ
προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων, καὶ βάλλουσι τοὺς στεφά-
νους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες.
ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἅγιος
λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύ-
ναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ
θέλημά σου εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν. Cap.5.

quis audierit vocē meā ⁊ aperuerit
mihi ianuaȝ: intrabo ad illum: ⁊
cenabo cū illo: ⁊ ipse mecum.
Qui vicerit dabo ei sedere mecum in
throno meo: sicut et ego vici ⁊ sedi
cū prē meo in throno eius.
Qui hȝ aurē audiat quid spūs dicat
ecclesijs. Cap.4.
Post hec vidi: et ecce ostiū apertū A
in celo: et vox prima
quā audiui tāq̄ȝ tube loq̄ntis mecuȝ
dicēs. Ascēde huc ⁊ ostendaȝ tibi que
opȝ fieri post hec. Et stati fui
in spiritu. Et ecce sedes posita erat in sup. i. c.
celo: ⁊ supra sedē sedēs: et q̄ sedebat
similis erat aspectui lapidis iaspidis et
sardij: ⁊ iris erat ī circuitu sedis similis
visiōi smaragdine. Et in circuitu sedis
sedilia vigintiq̄ttuor: ⁊ supra thronos B
vigintiquatuor seniores sedentes
circūamicti vestimentis albis:
et in capitibus eorum corone
auree. Et de throno procedebant
fulgura et voces et tonitrua: ⁊ septem
lāpades ardentes ante
thronū: que sunt septem spiritus
dei. Et in conspectu sedis tāq̄ȝ mare
vitreuȝ simile crystallo: et in medio
sedis et in circuitu sedis quattuor
animalia plena oculis ante et C
retro. Et animal primū simile leoni:
⁊ secundum simile vitulo:
⁊ tertiū aial hñs faciē quasi
hois: et quartum aial simile aquile
volāti. Et q̄ttuor aialia singula
eorū habebāt alas senas: et in circuitu
et intus plena sūt oculis. Et reqē
nō habebant die ac nocte
dicentia. Sanctus sanctus sanctus Esa.6.b.
dominus deus
ops: q̄ erat: et qui ē: et qui ventur⁹ ē.
Et cū darēt illa aialia gliaȝ et honorē D
et bñdictionē sedenti super thronum
viuēti in secula seculoꝝ:
procidebant vigītiq̄ttuor seniores ante
sedentem in throno: et
adorabāt viuenteȝ in secula
seculorum: et mittebant coronas
suas ante thronum dicentes.
Dignus es dñe deus noster
accipere gloriam et honoreȝ et virtutē:
q₂ tu creasti oia: et propter
volūtatē tuā erāt ⁊ creata sunt. Cap.5.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον
ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον
σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυ-
ρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ἄξιος
ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖ-
δας αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω
τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν
αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολύ, ὅτι οὐδεὶς
ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βι-
βλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν
πρεσβυτέρων λέγει μοι. μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐ-
νίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα ἡ ῥί-
ζα δαυίδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ
σφραγῖδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐν
μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώ-
ων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἀρνίον
ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγισμένον, ἔχον κέρατα
ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσι τὰ ἑπ-
τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ ἀποστελλόμενα εἰς
πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε ἐκ
τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βι-
βλίον. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον τὰ τέσσαρα
ζῶα καὶ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπε-
σον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κι-
θάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμια-
μάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων. καὶ
ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες. ἄξιος εἶ λα-
βεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας
αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ
ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς
καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐ-
ποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ
ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶ-
δον καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολ-
λῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ
τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν
μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιά-
δων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστι τὸ
ἀρνίον τὸ ἐσφαγισμένον λαβεῖν τὴν δύ-
ναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν
καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν, καὶ πᾶν
κτίσμα ὅ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς
γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤ-
κουσα λέγοντας τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρό-
νου καὶ τῷ ἀρνίῳ, ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων ἀμήν. καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα
τὸ ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον καὶ προ-
σεκύνησαν.
Cap. 6.

Et vidi in dextera sedentis A
supra thronū librum scriptum
intus ꝛ foris signatum
sigillis septē. Et vidi angelū fortem
pdicātē voce magna. Quis est dignus
aperire librū ꝛ soluere signacula
eius? Et nemo poterat neqȝ in celo
neqȝ in terra neqȝ subtus
terram aperire librum: neqȝ respicere
illū. Et ego flebam multū: qm̄ nemo
dignus inuentus est aperire librum:
nec videre eum. Et vnus de
seniorib⁹ dixit mihi. Ne fleueris. Ec B
ce vicit leō de tribu iuda radix
dauid aperire librum ꝛ soluere septē
signacula eius. Et vidi ꝛ ecce in
medio throni ꝛ quattuor animaliū
ꝛ in medio seniorum agnum
stantē tanqȝ occisū: habentē cornua
septem ꝛ oculos septem: qui sūt septē
spiritus dei missi in
oēm terrā. Et venit ꝛ accepit de
dextera sedentis in throno librum.
Et cum aperuisset librū: quattuor ỹ. 6. a.
aīalia ꝛ vigintiqttuor seniores ceciderūt
corā agno hn̄tes singuli citharas C
ꝛ phialas aureas plenas odoramētorū:
que sunt orationes sanctorum: et
cātabāt cāticū nouū dicētes. Dignus
es dn̄e accipe librū ꝛ aperire signacula
eius: qm̄ occisus es: ꝛ redemisti nos Infra. 7. d.
deo in sanguine tuo ex oī tribu
et lingua ꝛ populo ꝛ natione: et feci
sti nos deo nostro regnum et
sacerdotes: ꝛ regnabim⁹ sup terrā. Et
vidi et audiui vocē angelorū multorū
in circuitu throni et animalium et
seniorum: et erat numerus eorum D
milia milium Dani. 7. b.
dicētiū voce magna. Dignus est
agnus qui occisus est accipe virtutē
et diuinitatē et sapiētiā et fortitudinem
et honorē et gliā ꝛ bn̄dictionē: et oēȝ
creaturam que in celo est et super
terrā et sub terra: et que sunt in mari:
et que in eo: omnes audiui
dicentes sedenti in throno
et agno. Bn̄dictio ꝛ honor et
gloria et potestas in secula seculorum.
Et quattuor animalia dicebant
amen. Et vigintiquattuor seniores ceci
derunt in facies suas: et adorauerunt vi-
uentem in secula seculorum. Cap. 6.

Και είδον ότι ήνοιξε το αρνίον μίαν εκ των επτά σφραγίδων, και ήκουσα ενός εκ των τεσσάρων ζώων λέγοντος ως φωνή βροντής. έρχου και είδον. και ιδού ίππος λευκός, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων τόξον, και εδόθη αυτώ στέφανος, και εξήλθε νικών, και ίνα νικήση. και ότι ήνοιξε την δευτέραν σφραγίδα, ήκουσα του δευτέρου ζώου λέγοντος. έρχου. και εξήλθεν άλλος ίππος πυρρός, και τω καθημένω επ' αυτόν εδόθη αυτώ λαβείν την ειρήνην εκ της γης ίνα αλλήλους σφάξωσι, και εδόθη αυτώ μάχαιρα μεγάλη. και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την τρίτην, ήκουσα του τρίτου ζώου λέγοντος. έρχου και είδον. και ιδού ίππος μέλας, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων ζυγόν εν τη χειρί αυτού. και ήκουσα φωνήν εν μέσω των τεσσάρων ζώων λέγουσαν. χοίνιξ σίτου δηναρίου, και τρείς χοίνικες κριθής δηναρίου, και το έλαιον και τον οίνον μη αδικήσης. και ότε ήνοιξε την τετάρτην σφραγίδα, ήκουσα φωνήν του τετάρτου ζώου λέγοντος. έρχου και είδον, και ιδού ίππος χλωρός, και ο καθήμενος επάνω αυτού όνομα αυτώ θάνατος, και ο άδης ακολουθεί μετ' αυτού, και εδόθη αυτώ εξουσία επί το τέταρτον της γης αποκτείναι εν ρομφαία και εν λιμώ και εν θανάτω, και υπό των θηρίων της γης. και ότε ήνοιξε την πέμπτην σφραγίδα, είδον υποκάτω του θυσιαστηρίου τας ψυχάς των ανθρώπων των εσφαγισμένων διά τον λόγον του θεού και διά την μαρτυρίαν του αρνίου ην είχον, και έκραξαν φωνή μεγάλη λέγοντες. έως πότε ο δεσπότης ο άγιος και αληθινός ου κρίνεις και εκδικείς το αίμα ημών εκ των κατοικούντων επί της γης.

και εδόθη αυτοίς ίνα αναπαύσωνται έτι χρόνον, έως ου πληρωθώσι και οι σύνδουλοι αυτών και οι αδελφοί αυτών, οι μέλλοντες αποκτείνεσθαι ως και αυτοί. και είδον και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την έκτην, και σεισμός μέγας εγένετο, και ο ήλιος μέλας εγένετο ως σάκκος τρίχινος, και η σελήνη εγένετο ως αίμα, και οι αστέρες του ουρανού έπεσον εις την γην, ως συκή βάλλει τους ολύνθους αυτής υπό μεγάλου ανέμου σειομένη. και ο ουρανός απεχωρίσθη ως βιβλίον ελισσόμενον, και παν όρος και νήσος εκ των τόπων αυτών εκινήθησαν, και οι βασιλείς της γης και οι μεγιστάνες και οι χι-

Et vidi ꝙ aperuisset agnꝰ vnū de A
septē sigillis: ⁊ audiui vnum
de quattuor animalibus dicens tanq̄
vocē tonitrui. Veni ⁊ vide. Et vidi: et
ecce equꝰ albus: ⁊ q̄ sedebat sup illū
habebat arcū: ⁊ data ē ei corōa: ⁊ exi-
uit vicēs vt vinceret. Et cū aperuisset si-
gillū secūdū audiui secundum animal
dicēs. Veni ⁊ vide. Et exiuit aliꝰ equꝰ
rufus: ⁊ qui sedebat sup illū datū est
ei vt sumeret pacē de terra: ⁊ vt
inuicē se iterficiāt: ⁊ datus est ei gladiꝰ
magnus. Et cum apuisset sigillū
tertiū: audiui tertiū aial dicens.
Veni ⁊ vide. Et ecce equus B
niger: ⁊ q̄ sedebat sup illum habebat
staterā in manu sua. Et audiui tāq̄ vo-
cē in medio q̄tuor aialiū dicētes.
Bilibris tritici denario vno: ⁊ tres bili-
bres hordei denario vno: ⁊ vinum et
oleū ne leseris. Et cū aperuisset sigillū sup 5.b.
quartum audiui vocem quarti
aialis dicētis. Veni ⁊ vide: ⁊ ecce
equus pallidus: ⁊ q̄ sedebat super
eum nomen illi mors: ⁊ infernꝰ
sequebatur eum. Et data est illi
ptās super quattuor partes terre: ⁊ in-
terficere gladio fame ⁊ morte
⁊ bestiis terre. Et cum C
aperuisset sigillū q̄ntū: vidi subtus
altare animas
interfectorum propter verbum
dei: ⁊ propter testimonium
qđ habebāt: ⁊ clamabant voce magna
dicentes. Usq̄ quo domine sanctus Infra 19.a.
⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas
sanguinē nr̄m de his q̄ habitāt in terra?
Et date sunt illis singule stole albe: ⁊ di-
ctum est illis vt requiescerent adhuc
tp̄s modicū: donec cōpleantur cōserui
eorū ⁊ frēs eorum
qui interficiēdi sunt sicut ⁊ illi. Et
vidi cum aperuisset sigillum ⁊
sextū ⁊ ecce terremotꝰ magnꝰ fctūs ē: Mat.27.f.
sol factꝰ ē niger tanq̄ saccꝰ ciliciꝰ:
⁊ luna tota facta est sicut sanguis: D
⁊ stelle de celo ceciderunt super
terrā: sicut ficus emittit grossos
suos cū a vento magno mouetur.
Et celum recessit sicut liber
inuolutus: ⁊ oīs mons ⁊ insula de
locis suis mote sunt: ⁊ reges
terre ⁊ principes ⁊ tribuni

λίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις· πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι. Cap. 7

Καὶ μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων· μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ. ἐκ φυλῆς ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς ῥουβείμ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς γάδ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ἀσήρ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς νεφθαλείμ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς συμεών, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς λευί, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ἰσαχάρ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ζαβουλών, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς ἰωσήφ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς βενιαμίν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες· ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς τίνες εἰσί, καὶ πόθεν ἦλθον. καὶ εἴπον αὐτῷ. κύριέ μου σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. διατοῦτο εἰσὶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ᾽ αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ᾽ οὐ μὴ πέσῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Cap. 8.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος,

et diuites et fortes et omnis seruus et liber absconderunt se in speluncis et in petris montium: et dicunt montibus et petris: cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis super thronum et ab ira agni: quoniam venit dies magnus ire ipsorum: et quis poterit stare? Cap. 7.

Infra. 9. b. Esa. 2. d. Luce. 23. c. Osee. 10. c.

A Post hec vidi quatuor angelos stantes super quattuor angulos terre: tenentes quattuor ventos terre ne flarent super terram neque super mare neque in vllam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei viui: et clamauit voce magna quatuor angelis: quibus datum est nocere terre et mari dicens. Nolite nocere terre et mari neque arboribus: quoadusque signemus seruos dei nostri in frontibus eorum.

Infra. 9. a.

B Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum israel. Ex tribu iuda duodecim milia signati. Ex tribu ruben: duodecim milia signati. Ex tribu gad: duodecim milia signati. Ex tribu aser: duodecim milia signati. Ex tribu neptali duodecim milia signati. Ex tribu manasse: duodecim milia signati. Ex tribu simeon: duodecim milia signati. Ex tribu leui: duodecim milia signati. Ex tribu ysachar: duodecim milia signati. Ex tribu zabulon: duodecim milia signati. Et tribu ioseph: duodecim milia signati. Ex tribu beniamin: duodecim milia signati.

C Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis: stantes ante thronum et in conspectu agni: amicti stolis albis: et palme in manibus eorum: et clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronum et agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quattuor animalium: et ceciderunt in conspectu throni in facies suas: et adorauerunt deum dicentes amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio: honor et virtus et fortitudo deo nostro in secula seculorum: amen. Et respondit vnus de senioribus et dixit mihi.

D Hi qui amicti sunt stolis albis qui sunt et vnde venerunt? Et dixi illi. Domine mi tu scis. Et dixit mihi. Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna: et lauerunt stolas suas et dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei: et seruiunt ei die ac nocte in templo eius: et qui sedet in throno habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius: neque cadet super illos sol neque vllus estus: quoniam agnus qui in medio throni est reget illos: et deducet eos ad vite fontes aquarum: et absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum. Cap. 8.

Sup. 5. c.

Esa. 25. c. Hiere. 31. b. Infra. 21. a.

A Et cum aperuisset sigillum septimum factum est silentium in celo quasi media hora. Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei: et date sunt illis septem tube. Et alius angelus venit: et stetit ante altare: habens thuribulum aureum: et data sunt illi incensa multa: vt daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum quod est ante thronum dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo.

B Et accepit angelus thuribulum aureum: et impleuit illud de igne altaris: et misit in terram: et facta sunt tonitrua et voces et fulgura et terremotus magnus. Et septem angeli qui habebant septem tubas preparauerunt se vt tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit: et facta est grando et ignis mixta in sanguine: et missum est in terram. Et tertia pars terre combusta est: et tertia pars arborum concremata est: et omne fenum viride combustum est.

C Et secundus angelus tuba cecinit et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tertia pars maris sanguis: et mortua est tertia pars creature eorum que habebant animas in mari: et tertia pars nauium interijt. Et tertius angelus tuba cecinit: et cecidit de celo stella magna ardens tanquam facula: et cecidit in tertiam partem fluminum et in fontes aquarum: et nomen stelle dicitur absinthium:

και εγένετο το τρίτον των υδάτων εις άψινθον, και πολλοί των ανθρώπων απέθανον εκ των υδάτων, ότι επικράνθησαν. και ο τέταρτος άγγελος εσάλπισε, και επλήγη το τρίτον του ηλίου και το τρίτον της σελήνης και το τρίτον των αστέρων, ίνα σκοτισθή το τρίτον αυτών, και η ημέρα μη φαίνη το τρίτον αυτής, και η νυξ ομοίως. και είδον και ήκουσα ενός αετού πετομένου εν μεσουρανήματι λέγοντος φωνή μεγάλη τρις. ουαί, ουαί, ουαί, τοις κατοικούσιν επί της γης εκ των λοιπών φωνών της σάλπιγγος των τριών αγγέλων των μελλόντων σαλπίζειν.

Cap.9.

Και ο πέμπτος άγγελος εσάλπισε, και είδον αστέρα εκ του ουρανού πεπτωκότα εις την γην, και εδόθη αυτώ η κλείς του φρέατος της αβύσσου, και ήνοιξε το φρέαρ της αβύσσου. και ανέβη καπνός εκ του φρέατος ως καπνός καμίνου καιομένης, και εσκοτίσθη ο ήλιος, και ο αήρ εκ του καπνού του φρέατος. και εκ του καπνού εξήλθον ακρίδες εις την γην, και εδόθη αυταίς εξουσία ως έχουσιν εξουσίαν οι σκορπίοι της γης. και ερρέθη αυτοις ίνα μη αδικήσωσι τον χόρτον της γης, ουδέ παν χλωρόν, ουδέ παν δένδρον, ει μή τους ανθρώπους μόνους, οί τινες ουκ έχουσι την σφραγίδα του θεού επί των μετώπων αυτών. και εδόθη αυτοις ίνα μη αποκτείνωσιν αυτούς, αλλ' ίνα βασανισθώσι μήνας πέντε, και ο βασανισμός αυτων ως βασανισμός σκορπίου όταν πλήξη άνθρωπον. και εν ταις ημέραις εκείναις ζητούσιν οι άνθρωποι τον θάνατον, και ου μή ευρήσουσιν αυτόν, και επιθυμήσουσιν αποθανειν, και φεύξεται απ αυτών ο θάνατος. και τα ομοιώματα των ακρίδων όμοια ίπποις ητοιμασμένα εις πόλεμον, και επί τας κεφαλάσ αυτών ωσ στέφανοι χρυσοί, και τα πρόσωπα αυτών ωσ πρόσωπα ανθρώπων. και είχον τρίχασ ωσ τρίχασ γυναικών, και οι οδόντεσ αυτών ωσ λεόντων ήσαν, και είχον θώρακασ ωσ θώρακασ σιδηρούσ. και η φωνή των πτερύγων αυτών ωσ φωνή αρμάτων ίππων πολλών τρεχόντων εισ πόλεμον, και έχουσιν ουράσ ομοίασ σκορπίοισ και κέντρα, και εν ταισ ουραίσ αυτών εξουσίαν έχουσι του αδικήσαι τουσ ανθρώπουσ μήνασ πέντε. έχουσαι βασιλέα επ αυτών άγγελον τησ αβύσσου, όνομα αυτώ εβραϊστί αβδαδών, εν δε τη ελληνική όνομα έχει ο απολλύων. η ουαί η μία

Et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus angelus cecinit: et percussa est tertia pars solis et tertia pars lune et tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum: et diei non luceret pars tertia: et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medium celi dicentis voce magna. Ve ve ve habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri. D

Cap.9.

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de celo cecidisse in terram: et data est ei clavis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi: et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magne: et obscuratus est sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuste in terram: et data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam: et desiderabunt mori: et fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prelium: et super capita earum tanquam corone similes auro: et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas: et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: et habebant caudas similes scorpionum: et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi: cui nomen hebraice abaddon: grece autem apollyon: et latine habens nomen exterminans. Ve unum

Margin: A; 7.14 c. et 19. a.; Ezechi. 9. b; supra. 7. a.; B; supra. 6. d.; Esa. 2. d; Osee. 10. c; Luce. 23. c.; sap. 16. b; C

απήλθεν, ιδού έρχεται έτι δύο ουαί μετά
ταύτα. και ο έκτος άγγελος εσάλπισε, και ή
κουσα φωνήν μίαν εκ των τεσσάρων κεράτων τού θυσιαστηρίου του χρυσού του ενώ
πιον τού θεού, λέγουσαν τω έκτω αγγέλω
ο έχων την σάλπιγγα. λύσον τους τέσσα
ρας αγγέλους τους δεδεμένους επί τω πο
ταμώ τω μεγάλω ευφράτη. και ελύθησαν
οι τέσσαρες άγγελοι οι ητοιμασμένοι εις την
ώραν και μήνα και ενιαυτόν, ίνα αποκτεί
νωσι το τρίτον των ανθρώπων. και ο αριθ
μός των στρατευμάτων του ίππου μυριά
δες μυριάδων, ήκουσα τον αριθμόν αυτών.
και ούτως είδον τους ίππους εν τη οράσει,
και τους καθημένους επ' αυτών έχοντας θώ
ρακας πυρίνους και ιακινθίνους και θειώ
δεις, και αι κεφαλαί των ίππων ως κεφαλαί
λεόντων, και εκ των στομάτων αυτών εκ
πορεύεται πυρ και καπνός και θείον. από
των τριών πληγών τούτων απεκτάνθησαν
το τρίτον των ανθρώπων εκ του πυρός και
του καπνού και του θείου του εκπορευο
μένου εκ των στομάτων αυτών. η γαρ εξου
σία των ίππων εν τω στόματι αυτών εστί
και εν ταις ουραίς αυτών. αι γαρ ουραί αυ
τών όμοιοι όφεσιν έχουσαι κεφαλάς, και εν
αυταίς αδικούσι. και οι λοιποί των ανθρώ
πων οι ουκ απεκτάνθησαν εν ταις πληγαίς
ταύταις, ου μετενόησαν εκ των έργων των
χειρών αυτών, ίνα μη προσκυνήσωσι τα
δαιμόνια, και τα είδωλα τα χρυσά, και τα
αργυρά, και τα χαλκά, και τα λίθινα, και
τα ξύλινα, α ούτε βλέπειν δύναται, ούτε α
κούειν, ούτε περιπατείν, και ου μετενόησαν
εκ των φόνων αυτών, ούτε εκ των φαρμα
κιών αυτών, ούτε εκ της πορνείας αυτών,
ούτε εκ των κλεμμάτων αυτών. Cap. 10.

Και είδον άγγελον ισχυρόν καταβαίνον
τα εκ του ουρανού περιβεβλημένον νε
φέλην, και η ίρις επί της κεφαλής αυτού, και
το πρόσωπον αυτού ως ο ήλιος, και οι πό
δες αυτού ως στύλοι πυρός. και είχεν εν
τη χειρί αυτού βιβλιδάριον ανεωγμένον,
και έθηκε τον πόδα αυτού τον δεξιόν επί
της θαλάσσης, τον δε ευώνυμον επί της
γης, και έκραξε φωνή μεγάλη ώσπερ λέων
μυκάται. και ότε έκραξεν ελάλησαν αι επτά
βρονταί τας εαυτών φωνάς, και ότε ελά
λησαν αι επτά βρονταί, έμελλον γράφειν και
ήκουσα φωνήν εκ του ουρανού λέγουσαν.
σφράγισον α ελάλησαν αι επτά βρονταί και
μετά ταύτα γράφεις. και ο άγγελος ον εί
δον εστώτα επί της θαλάσσης και επί της γης

abijt: ⁊ ecce veniũt adhuc duo ve post
hec. Et sextꝰ ãgelꝰ tuba cecinit: ⁊ au
diui vocem vnam ex quattuor cornibus
altaris aurei qđ est ante oculos
dei: dicentẽ sexto angelo
qui habebat tubam. Solue quattuor
angelos qui alligati sunt in flumine
magno eufrate. Et soluti sunt
quattuor angeli qui parati erant in
horã ⁊ diẽ ⁊ mẽsẽ ⁊ annũ: vt occiderẽt
tertiam partem hoim. Et numerus
equestris exercitus vicies milies
dena milia: ⁊ audiui numerum eorũ.
Et ita vidi equos in visione:
⁊ qui sedebant super eos habebãt lori
cas igneas ⁊ hyacithinas ⁊ sulphureas:
⁊ capita equorũ erant tanq̃ȝ capita
leonum: ⁊ de ore eorum procedit
ignis ⁊ fumus ⁊ sulphur. Et ab
his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum de igne ⁊ de
fumo ⁊ sulphure que procedebant
ex ore ipsorum. Potestas enim
equorum in ore eorum est
⁊ in caudis eorum. Nam caude eorũ
similes serpentibus habẽtes capita: ⁊ i
his nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis
neqȝ pniam egerunt de operibus
manuum suarum vt non adorarent
demonia ⁊ simulacra aurea ⁊
argentea ⁊ erea ⁊ lapidea ⁊
lignea: q̃ neqȝ videre pñt neqȝ audire
neqȝ ambulare: ⁊ non egerunt pniam
ab homicidijs suis neqȝ a veneficijs
suis neqȝ a fornicatione sua
neqȝ a furtis suis. Cap. 10.

Et vidi aliũ angelũ fortẽ descẽdentẽ
de celo amictum nube
⁊ iris in capite eius. Et
facies eius erat vt sol: ⁊ pedes
eius tanq̃ȝ colũne ignis. Et hẽbat in
manu sua libellum apertuȝ:
⁊ posuit pedem suum dextrum supra
mare: sinistrum aũt super terrã: ⁊ clamauit voce magna quẽad-
modũ cũ leo
rugit: ⁊ cũ clamasset locuta sũt septeȝ
tõitrua voces suas. ⁊ cũ locuta fuissẽt
septẽ tõitrua voces suas: ⁊ ego scripturꝰ e
raȝ: ⁊ audiui vocẽ de celo dicẽte mihi.
Signa q̃ locuta sunt septẽ tonitrua: ⁊
noli ea scribere: ⁊ angelus quem vidi — Daniel 12.
stanteȝ supra mare ⁊ supra terram

ήρε την χείρα αυτού την δεξιάν εις τον ουρανόν, και ώμοσεν εν τω ζώντι εις τους αιώνας των αιώνων, ος έκτισε τον ουρανόν και τα εν αυτώ, και την γην και τα εν αυτή, και την θάλασσαν και τα εν αυτή, ότι χρόνος ουκ έτι έσται, αλλ᾽ εν ταις ημέραις της φωνής του εβδόμου αγγέλου όταν μέλλη σαλπίζειν τελεσθή το μυστήριον του θεού, ο ευηγγελίσατο τους δούλους αυτού τους προφήτας. και η φωνή ην ήκουσα εκ του ουρανού πάλιν λαλούσα μετ᾽ εμού και λέγουσα. ύπαγε λάβε το βιβλιδάριον το ανεωγμένον εν τη χειρί του αγγέλου του εστώτος επί της θαλάσσης και επί της γης, και απήλθον προς τον άγγελον λέγων αυτώ. δός μοι το βιβλιδάριον, και λέγει μοι. λάβε και κατάφαγε αυτό, και πικρανεί σου την κοιλίαν, αλλ᾽ εν τω στόματί σου έσται γλυκύ ως μέλι. και έλαβον το βιβλιδάριον εκ της χειρός του αγγέλου, και κατέφαγον αυτό, και ην εν τω στόματί μου ως μέλι γλυκύ, και ότε έφαγον αυτό επικράνθη η κοιλία μου, και λέγει μοι. δει σε πάλιν προφητεύσαι επί λαοίς και επί έθνεσι και γλώσσαις και βασιλεύσι πολλοίς. Cap. 11.

Και εδόθη μοι κάλαμος όμοιος ράβδω, και ειστήκει ο άγγελος λέγων. έγειραι και μέτρησον τον ναόν του θεού και το θυσιαστήριον και τους προσκυνούντας εν αυτώ. και την αυλήν την έξωθεν του ναού έκβαλε έξωθεν, και μη αυτήν μετρήσεις, ότι εδόθη τοις έθνεσι, και την πόλιν την αγίαν πατήσουσι μήνας τεσσαρακονταδύο, και δώσω τοις δυσί μάρτυσί μου και προφητεύσουσιν ημέρας χιλίας διακοσίας εξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. ούτοι εισίν αι δύο ελαίαι και αι δύο λυχνίαι αι ενώπιον του κυρίου της γης εστώσαι, και εί τις αυτούς θέλει αδικήσαι, πυρ εκπορεύεται εκ του στόματος αυτών, και κατεσθίει τους εχθρούς αυτών, και εί τις θέλει αυτούς αδικήσαι, ούτως δει αυτόν αποκτανθήναι. ούτοι έχουσιν εξουσίαν κλείσαι τον ουρανόν ίνα μη υετός βρέχη τας ημέρας της προφητείας αυτών, και εξουσίαν έχουσιν επί των υδάτων στρέφειν αυτά εις αίμα, και πατάξαι την γην εν πάση πληγή οσάκις εάν θελήσωσι. και όταν τελέσωσι την μαρτυρίαν αυτών, το θηρίον το αναβαίνον εκ της αβύσσου ποιήσει μετ᾽ αυτών πόλεμον, και νικήσει αυτούς και αποκτενεί αυτούς, και τα πτώματα αυτών επί της πλατείας της πόλεως της μεγάλης, ήτις καλείται πνευματικώς σόδομα και αίγυπτος, όπου

leuauit manum suam ad celum ⁊ iurauit per viuentem in secula seculorũ: qui creauit celum ⁊ ea que in eo sunt: ⁊ terrã ⁊ ea q̃ i ea sunt: ⁊ mare ⁊ ea que i eo sunt: q2 tps non erit amplius: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: cõsummabit mysteriũ dei: sicut euangelizauit p seruos suos pphetas.

C

Et audiui vocẽ de celo iterũ loquentẽ mecum ⁊ dicentem. Uade ⁊ accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare ⁊ sup terrã: ⁊ abii ad angelum dicens ei vt daret mihi librũ: ⁊ dixit mihi.

D

Accipe librũ ⁊ deuora illum: ⁊ faciet amaricari vẽtrẽ tuũ: sz i ore tuo erit dulce tanq̃z mel. Et accepi librum de manu angeli ⁊ deuoraui illum: ⁊ erat in ore meo tanq̃z mel dulce: et cũ deuorassem eum amaricatus ẽ venter meus: ⁊ dixit mihi. Opz te iterũ pphetizare gẽtib9 ⁊ populis ⁊ linguis et regibus multis. Cap. 11.

Eze.3.a.

A

Et datus ẽ mihi calam9 silis virge ⁊ dictũ est mihi. Surge ⁊ metire tẽplũ dei et altare: et adorãtes in eo. Atriũ aũt qđ est foris templũ eiice foras ⁊ ne metiaris illud: qm̃ datũ est gentibus: et ciuitatẽ sctãm calcabunt mensibus quadraginta duob9: ⁊ dabo duob9 testib9 meis: ⁊ pphetabunt dieb9 mille ducẽtis sexaginta amicti saccis. Hi sunt due oliue ⁊ duo cãdelabra in conspectu domini terre stãtes: et si qs voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eoꝝ ⁊ deuorabit inimicos eorum: ⁊ si quis voluerit eos ledere sic opz eũ occidi.

B

Hi hñt ptãtem claudẽdi celũ ne pluat diebus prophetie illoꝝ: ⁊ potestatẽ habent super aquas conuertendi eas in sanguinẽ ⁊ percutere terrã oĩ plaga quotienscunq3 voluerint. Et cũ finierit testimonium suũ: bestia q̃ ascendit de abysso faciet aduersus eos bellũ: ⁊ vincet illos ⁊ occidet eos: ⁊ corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magne que vocatur spũaliter sodoma ⁊ egypt9: vbi

και ο κύριος αυτών εσταυρώθη, και βλέπουσιν εκ των λαών και φυλών και γλωσσών και εθνών τα πτώματα αυτών ημέρας τρεις ήμισυ, και τα πτώματα αυτών ουκ αφήσουσι τεθήναι εις μνήμα, και οι κατοικούντες επί της γης χαίρουσιν επ᾽ αυτοίς, και ευφρανθήσονται, και δώρα πέμψουσιν αλλήλοις, ότι ούτοι οι δύο προφήται εβασάνισαν τους κατοικούντας επί της γης. και μετά τρείς ημέρας και ήμισυ πνεύμα ζωής εκ του θεού εισήλθεν επ᾽ αυτούς, και έστησαν επί τους πόδας αυτών, και φόβος μέγας επέπεσεν επί τους θεωρούντας αυτούς. και ήκουσα φωνής μεγάλης εκ του ουρανού λεγούσης αυτοίς. ανάβητε ώδε. και ανέβησαν εις τον ουρανόν εν τη νεφέλη, και εθεώρησαν αυτούς οι εχθροί αυτών. και εν εκείνη τη ημέρα εγένετο σεισμός μέγας, και το δέκατον της πόλεως έπεσε, και απεκτάνθησαν εν τω σεισμώ ονόματα ανθρώπων χιλιάδες επτά, και οι λοιποί έμφοβοι εγένοντο, και έδωκαν δόξαν τω θεώ του ουρανού. η ουαί η δευτέρα απήλθεν, η ουαί η τρίτη ιδού έρχεται ταχύ. και ο έβδομος άγγελος εσάλπισε, και εγένοντο φωναί μεγάλαι εν τω ουρανώ, λέγουσαι. εγένετο η βασιλεία του κόσμου του κυρίου ημών και του χριστού αυτού, και βασιλεύσει εις τους αιώνας των αιώνων. και οι είκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οι ενώπιον του θεού καθήμενοι επί τους θρόνους αυτών, έπεσον επί τα πρόσωπα αυτών, και προσεκύνησαν τω θεώ, λέγοντες. ευχαριστούμεν σοι κύριε ο θεός ο παντοκράτωρ, ο ων, και ο ην, και ο ερχόμενος, ότι είληφας την δύναμίν σου την μεγάλην και εβασίλευσας. και τα έθνη ωργίσθησαν, και ήλθεν η οργή σου, και ο καιρός των νεκρών κριθήναι και δούναι τον μισθόν τοις δούλοις σου τοις προφήταις και τοις αγίοις και τοις φοβουμένοις το όνομα σου τοις μικροίς και τοις μεγάλοις, και διαφθείραι τους διαφθείροντας την γην. και ηνοίγη ο ναός του θεού εν τω ουρανώ, και ώφθη η κιβωτός της διαθήκης του κυρίου εν τω ναώ αυτού, και εγένοντο αστραπαί και φωναί και βρονταί και χάλαζα μεγάλη. Cap. 12.

Και σημείον μέγα ώφθη εν τω ουρανώ. γυνή περιβεβλημένη τον ήλιον, και η σελήνη υποκάτω των ποδών αυτής, και επί της κεφαλής αυτής στέφανος αστέρων δώδεκα, και εν γαστρί έχουσα, έκραζεν ωδίνουσα και βασανιζομένη τεκείν. και ώφθη άλλο σημείον εν τω ουρανώ. και ιδού δράκων

⁊ dñs eorum crucifix9 est: ⁊ videbunt de tribubus ⁊ populis ⁊ linguis ⁊ gentibus corpora eorũ per tres dies ⁊ dimidium: ⁊ corpora eoꝝ non sinent poni in monumentis: ⁊ inhabitantes terrã gaudebũt super illos ⁊ iocũdabũtur ⁊ munera mittent inuicẽ: qm̃ hi duo prophete cruciauerunt eos q̃ hitabãt sup terram.

C

Et post dies tres ⁊ dimidiũ spiritus vite a deo intrauit in eos: ⁊ steterunt super pedes suos: ⁊ timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnã de celo dicentem eis. Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube: ⁊ viderunt illos inimici eoꝝ.

Eze.37.c.

Act.1.b. Luce.24.g

Et in illa hora factus ẽ terremot9 magn9: ⁊ decima ps ciuitatis cecidit. Et occisa sũt i terremotu noĩa hoĩm septẽ milia: ⁊ reliq in timorẽ sunt missi: ⁊ dederũt gloriam deo celi. Ue secundũ abiit: ⁊ ecce ve tertium veniet cito. Et septim9 angelus tuba cecinit: ⁊ facte sunt voces magne in celo dicẽtes. Factũ est regnũ huius mundi dñi nostri ⁊ xpi eius: ⁊ regnabũt in secula seculorum Amen.

D

Et viginti quattuor seniores q̃ in cõspectu dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas: ⁊ adorauerunt deum dicentes. Gr̃as agim9 tibi dñe de9 nr̃ oĩpotẽs: q̃ es: ⁊ q̃ eras: ⁊ q̃ venturus es: q2 accepisti virtutẽ tuã magnam et regnasti. Et irate sũt gẽtes: ⁊ aduenit ira tua: et tps mortuorum iudicari et reddere mercedem seruis tuis prophetis ⁊ sanctis et timẽtibus nomẽ tuũ pusillis et magnis: et exterminandi eos q̃ corrupunt terrã. Et apertũ ẽ tẽplum dei in celo: et visa est arca testamenti in templo eius. Et fctã sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna. Cap. 12.

A

Et signũ magnũ appuit in celo. Mulier amicta sole et luna sub pedibus ei9: ⁊ in capite ei9 corona stellarũ duodecim: et i vtero hñs clamabat parturiens ⁊ cruciabat vt pariat. Et visum ẽ aliud signũ in celo. Et ecce draco

μέγας πυρρός έχων κεφαλάς επτά και κέρατα δέκα, και επί τας κεφαλάς αυτού επτά διαλήματα, και η ουρά αυτού σύρει το τρίτον των αστέρων του ουρανού, και έβαλεν αυτούς εις την γην. B καί ο δράκων έστηκεν ενώπιον της γυναικός της μελούσης τίκτειν, ίνα όταν τέκη το τέκνον αυτής καταφάγη. και έτεκεν υιόν άρρενα, ος μέλλει ποιμαίνειν πάντα τα έθνη εν ράβδω σιδηρά. και ηρπάγη το τέκνον αυτής πρός τον θεόν και προς τον θρόνον αυτού, και η γυνή έφυγεν εις την έρημον, όπου έχει εκεί τόπον ητοιμασμένον απο του θεού, ίνα εκεί εκτρέφωσιν αυτήν ημέρας χιλίας διακοσίας εξήκοντα. και εγένετο πόλεμος εν τω ουρανώ. ο μιχαήλ και οι άγγελοι αυτού του πολεμήσαι μετά του δράκοντος, και ο δράκων επολέμησε και οι άγγελοι αυτού, και ουκ ίσχυσεν, ουδέ τόπος ευρέθη αυτώ έτι εν τω ουρανώ. και εβλήθη ο δράκων ο μέγας ο όφις ο αρχαίος ο καλούμενος διάβολος, και σατανάς ο πλανών την οικουμένην όλην εβλήθη εις την γην, και οι άγγελοι αυτού μετ αυτού εβλήθησαν. C και ήκουσα φωνήν μεγάλην εν τω ουρανώ λέγουσαν. άρτι εγένετο η σωτηρία και η δύναμις και η βασιλεία του θεού ημών και η εξουσία του χριστού αυτού, ότι κατεβλήθη ο κατήγορος των αδελφών ημών, ο κατηγορών αυτών ενώπιον του θεού ημών ημέρας και νυκτός. και αυτοί ενίκησαν αυτόν διά το αίμα του αρνίου και διά τον λόγον της μαρτυρίας αυτών, και ουκ ηγάπησαν την ψυχήν αυτών άχρι θανάτου. διατούτο ευφραίνεσθε οι ουρανοί και οι εν αυτοίς σκηνούντες. ουαί τη γη και τη θαλάσση, ότι κατέβη ο διάβολος προς υμάς, έχων θυμόν μέγαν, ειδώς ότι ολίγον καιρόν έχει. και ότε είδεν ο δράκων ότι εβλήθη εις γην, εδίωξε την γυναίκα, ήτις έτεκε τον άρρενα. D και εδόθησαν τη γυναικί δύο πτέρυγες του αετού του μεγάλου, ίνα πέτηται εις την έρημον εις τον τόπον αυτής, όπως τρέφηται εκεί καιρόν και καιρούς και ήμισυ καιρού από προσώπου του όφεως. και έβαλεν ο όφις εκ του στόματος αυτού οπίσω της γυναικός ύδωρ ως ποταμόν, ίνα αυτήν ποταμοφόρητον ποιήση. και εβοήθησεν η γη τη γυναικί, και ήνοιξεν η γη το στόμα αυτής, και κατέπιε τον ποταμόν ον έβαλεν ο δράκων εκ του στόματος αυτού. και οργίσθη ο δράκων επί τη γυναικί, και απήλθε ποιήσαι πόλεμον μετά των λοιπών του σπέρματος αυτής, των τηρούντων τας εντο

magnus rufus hñs capita septē τ cornua decē: τ in capitibus suis septem diademata: τ cauda eius trahebat tertiā partē stellarū celi: τ misit eas in terrā. Et draco stetit ante mulierem que erat partura: vt cū peperisset filium eius deuoraret. Et peperit filiū masculū q recturus erat oēs gētes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deum τ ad thronū eius: τ mulier fugit in solitudinē vbi habebat locū paratū a deo: vt ibi pascāt eam diebus mille ducētis sexaginta. Et factū est p̄liū magnū in celo. Michael τ angeli eius preliabantur cum dracone: τ draco pugnabat τ angeli eius: τ non valuerunt neqȝ locus inuentus est eorū amplius in celo. Et proiectus est draco ille magnus serpēs antiquus q vocat diabolus: τ sathanas q seducit vniuersū orbē: proiectus ē in terram: τ angeli eius cum illo missi sūt. Et audiui vocē magnam in celo dicentē. Nunc facta est salus τ virtus τ regnū dei nostri τ p̄tās christi eius: qr proiectus est accusator fratruȝ nostrorum: q accusabat illos ante cōspectuȝ dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt eū propter sanguinem agni: τ propter verbum testimonij sui: τ nō dilexerunt animas suas vsqȝ ad mortē. Propterea letamini celi et q habitatis in eis. Ve terre τ mari: qr descēdit diabolus ad vos: habens iram magnam sciēs q modicū tēpus hȝ. Et postquā vidit draco q proiectus eēt i terrā: persecutus ē mulierē: q peperit masculū. Et date sunt mulieri ale due aqle magne vt volaret in desertū in locū suū: vbi alitur per tempus τ tempora τ dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierē aquā tāqȝ flumen: vt eā faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierē: et aperuit os suū: et absorbuit flumē qd misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierē: et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata

λάς του θεού, και εχόντων την μαρτυρίαν του ιησού. και εστάθην επί την άμμον της θαλάσσης. A

Ca. 13.

Και είδον εκ της θαλάσσης θηρίον αναβαίνον έχον κέρατα δέκα και κεφαλάς επτά, και επί των κεράτων αυτού δέκα διαδήματα, και επί τας κεφαλάς αυτού ονόματα βλασφημίας. και το θηρίον ο είδον ην όμοιον παρδάλει, και οι πόδες αυτού ως άρκτου, και το στόμα αυτού ως στόμα λέοντος. και έδωκεν αυτώ ο δράκων την δύναμιν αυτού και τον θρόνον αυτού και εξουσίαν μεγάλην. και μίαν εκ των κεφαλών αυτού ωσεί εσφαγμένην εις θάνατον, και η πληγή του θανάτου αυτού εθεραπεύθη. και εθαύμασεν όλη η γη οπίσω του θηρίου. και προσεκύνησαν τω δράκοντι τω δεδωκότι την εξουσίαν τω θηρίω και προσεκύνησαν τω θηρίω, λέγοντες τις όμοιος τω θηρίω, και τις δυνατός πολεμήσαι μετ αυτού. B και εδόθη αυτώ στόμα λαλούν μεγάλα και βλασφημίαν, και εδόθη αυτώ εξουσία πόλεμον ποιήσαι μήνας τεσσαράκοντα δύο. και ήνοιξε το στόμα αυτού εις βλασφημίαν προς τον θεόν βλασφημήσαι το όνομα αυτού και την σκηνήν αυτού και τους εν τω ουρανώ σκηνούντας. και εδόθη αυτώ ποιήσαι πόλεμον μετά των αγίων και νικήσαι αυτούς. και εδόθη αυτώ εξουσία επί πάσαν φυλήν και γλώσσαν και έθνος, και προσκυνήσουσιν αυτώ πάντες οι κατοικούντες επί της γης, ων ου γέγραπται το όνομα εν τω βιβλίω της ζωής του αρνίου του εσφαγμένου από καταβολής κόσμου. (Ja.10.d; Phil.4.a.) ει τις έχει ους ακουσάτω. C ει τις έχει αιχμαλωσίαν υπάγει, ει τις εν μαχαίρα αποκτενεί, δει αυτόν εν μαχαίρα αποκτανθήναι. (Mat.26.e.; Gene.9.a) ώδε εστίν η υπομονή, και η πίστις των αγίων. και είδον άλλο θηρίον αναβαίνον εκ της γης, και είχε κέρατα δύο όμοια αρνίω. και ελάλει ως δράκων. και την εξουσίαν του πρώτου θηρίου πάσαν ποιεί ενώπιον αυτού, και εποίει την γην και τους εν αυτή κατοικούντας ίνα προσκυνήσωσι το θηρίον το πρώτον, ου εθεραπεύθη η πληγή του θανάτου αυτού. και ποιεί σημεία μεγάλα και πυρ, ίνα εκ του ουρανού καταβαίνη επί την γην ενώπιον των ανθρώπων. D και πλανά τους εμούς τους κατοικούντας επί της γης διά τα σημεία, α εδόθη αυτώ ποιήσαι ενώπιον του θηρίου, λέγων τοις κατοικούσιν επί της γης ποιήσαι εικόνα τω θηρίω, ο είχε την πληγήν της μαχαίρας, και έζησε. και εδόθη αυτώ πνεύμα δούναι τη εικόνι του θηρίου,

dei: τ habent testimonium Iesu xp̄i: et stetit sup arenā maris.

Cap. 13.

Et vidi de mari bestiā ascēdentē hñtē capita septē τ cornua decē: τ sup cornua eius decē diademata: τ super capita eius noīa blasphemie. Et bestia quā vidi similis erat pardo: τ pedes eius sicut pedes vrsi: τ os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam τ p̄tātē magnā. Et vidi vnū de capitibus suis quasi occisum in mortē: τ plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconē: q dedit potestatē bestie: τ adorauerūt bestiam dicentes. Quis similis bestie τ quis poterit pugnare cum ea? Et datū est ei os loquens magna τ blasphemias: τ data est ei potestas facere bellum menses quadraginta duos. Et aperuit os suū i blasphemias ad deū: blasphemare nomen eius τ tabernaculū eius τ eos qui in celo hitāt. Et datū ē illi bellū facere cum sanctis: τ vincere eos. Et data ē illi p̄tās in omnē tribū τ populum τ linguā τ gentē: τ adorauerūt eā omnes qui inhabitabant terrā: quorū nō sūt scripta noīa i libro vite agni qui occisus est ab origine mundi. Si qs hȝ aurē audiat. Qui i captiuitatē duxerit i captiuitatē vadet: q i gladio occiderit opȝ eū gladio occidi. Hic est patientia τ fides sctōrū. Et vidi aliam bestiam ascendentē de terra: τ habebat cornua duo silia agni. Et loqbat sicut draco. Et p̄tātem prioris bestie omnem faciebat in cōspectu eius: τ fecit terram τ habitantes in ea adorare bestiam primā: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna vt etiā ignē faceret d celo descendere in terram in cōspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra pp signa que data sūt illi facere i cōspectu bestie: dicens hitantibus i terra vt faciāt imaginē bestie que habet plagam gladij: τ vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestie:

και ίνα λαλήση η εικών του θηρίου, και ποιεί τους μη προσκυνούντας την εικόνι του θηρίου ίνα αποκτανθώσι. και ποιεί πάντας τους μικρούς και τους μεγάλους και τους πλουσίους και τους πτωχούς και τους ελευθέρους και τους δούλους ίνα δώσιν αυτοίς χαράγματα επί της χειρός αυτών της δεξιάς, η επί των μετώπων αυτών, και ίνα μήτις δύνηται αγοράσαι η πωλήσαι, ει μη ο έχων το χάραγμα η το όνομα του θηρίου, η τον αριθμόν του ονόματος αυτού. ώδε η σοφία εστίν. ο έχων νουν ψηφισάτω τον αριθμόν του θηρίου. αριθμός γαρ ανθρώπου εστί, και ο αριθμός αυτού εστίν εξακόσιοι εξήκοντα εξ.

Cap. 14

Και είδον και ιδού αρνίον εστηκός επί το όρος σιών, και μετ αυτού εκατόν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες έχουσαι το όνομα αυτού και το όνομα του πατρός αυτού γεγραμμένον επί των μετώπων αυτών. και ήκουσα φωνήν εκ του ουρανού ως φωνήν υδάτων πολλών και ως φωνήν βροντής μεγάλης, και η φωνή ην ήκουσα ως κιθαρωδών κιθαριζόντων εν ταις κιθάραις αυτών, και άδουσιν ωδήν καινήν ενώπιον του θρόνου και ενώπιον των τεσσάρων ζώων και των πρεσβυτέρων, και ουδείς εδύνατο μαθείν την ωδήν, ει μη αι εκατόν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες οι ηγορασμένοι από της γης. ούτοι εισίν οι μετά γυναικών ουκ εμολύνθησαν, παρθένοι γαρ εισίν. ούτοι εισίν οι ακολουθούντες τω αρνίω όπου γαρ αν υπάγη. ούτοι υπό ιησού ηγοράσθησαν από των ανθρώπων απαρχή τω θεώ και τω αρνίω, και εν τω στόματι αυτών ουχ ευρέθη ψεύδος. άμωμοι γαρ εισί. και είδον άλλον άγγελον πετόμενον εν μεσουρανήματι έχοντα ευαγγέλιον αιώνιον ευαγγελίσασθαι τους καθημένους επί της γης και επί παν έθνος και φυλήν και γλώσσαν και λαόν, λέγων εν φωνή μεγάλη. φοβήθητε τον θεόν και δότε αυτώ δόξαν ότι ήλθεν η ώρα της κρίσεως αυτού, και προσκυνήσατε τω ποιήσαντι τον ουρανόν και την γην και την θάλασσαν και πηγάς υδάτων. και άλλος άγγελος δεύτερος ηκολούθησε λέγων. έπεσεν έπεσε βαβυλών η μεγάλη, εκ του οίνου του θυμού της πορνείας αυτής πεπότικε πάντα τα έθνη. και άλλος άγγελος τρίτος ηκολούθησεν αυτοίς, λέγων εν φωνή μεγάλη. ει τις προσκυνεί το θηρίον και την εικόνα αυτού, και λαμβάνει χάραγμα επί του μετώπου αυτού η επί την χείρα αυτού, και αυτός πίεται εκ του οίνου του

et ut loquatur imago bestie: et faciet ut quicunqz nō adorauerit imaginē bestie: occidatur. Et faciet oēs pusillos et magnos et diuites et pauperes et liberos et seruos habere characterem in dextera manu aut in frontibus suis: et ne quis possit emere aut vendere: nisi q̄ habeat characterem aut nomē bestie: aut numeruz nominis ei⁹. Hic sapia ē. Qui hz itellectū cōputet numerū bestie. Numerus enim hominis est: et numer⁹ eius sexcenti sexaginta sex.

Cap. 14.

Et vidi: et ecce agnus stabat supra montē siō: et cū eo cētū q̄dragunta quattuor milia habentes nomē ei⁹ et nomē patris eius scriptum in frontibus suis. A

Et audiui vocem de celo tanq̄ vocez aq̄r multar et tāq̄z vocem tonitrui magni: et vocē quā audiui sicut citharedorū citharizantiū in citharis suis: et cātabant quasi canticum nouū ante sedē et ante q̄ttuor animalia et seniores: et nemo poterat discere canticuz nisi illa centum q̄dragita q̄ttuor milia q̄ empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sūt coinq̄nati: virgines ei sūt. Hi sequuntur agnū quocunqz ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitie deo et agno: et in ore eorum nō ē iuētū mēdaciū. Sine macla ei sūt añ thronū dei. Et vidi alter angelū volātē p medīū celū hñtē euāgeliū eternuz vt euāgelizaret sedentibus sup terrā et sup oēz gentē et tribum et linguā et ppl̄z: dicēs magna voce. Timete dñz: et date illi honorē: qr venit hora iudicij eius: et adorate eū qui fecit celum et terram et mare et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens. Cecidit cecidit babylō illa magna: q̄ a vino ire fornicatiōis sue potauit omnes gentes. Et terti⁹ āgel⁹ secut⁹ est illos dicēs voce magna. Si q̄s adorauerit bestiam et imaginez ei⁹: et acceperit characterem in fronte sua aut in manu sua: hic bibet de vino B

Margin: ps. 33. ps. 145. Act. 14. c. — 18. a. Iere. 51 a. Esaie. 21. c.

θυμού/του θεού/του κεκερασμένου ακρά-
του εν/τω ποτηρίω/της οργής αυτού, και
βασανισθήσεται εν πυρί και θείω ενώπιον
/των αγίων αγγέλων και ενώπιον/του αρ-
νίου. και/ο καπνός/του βασανισμού αυτων
εις αιώνας αιώνων αναβαίνει και ουκ έχου-
σιν ανάπαυσιν ημέρας και νυκτός/οι προσ-
κυνούντες/το θηρίον και/την εικόνα αυτού,
και είτις λαμβάνει/το χάραγμα/του ονόμα-
τος αυτού. ώδε υπομονή/των αγίων εστίν,
ώδε/οι τηρούντες/τας εντολάς/του θεού
και/την πίστιν/του ιησού, και ήκουσα φω-
νής εκ του ουρανού λεγούσης μοι. γράψον
μακάριοι/οι νεκροί/οι εν κυρίω αποθνήσκον-
τες. απάρτι λέγει ναι/το πνεύμα ίνα ανα-
παύσωνται εκ/των κόπων αυτών. /τα δε έρ-
γα αυτών ακολουθεί μετ αυτών. και εί-
δον, και ιδού νεφέλη λευκή, και επί/την νε-
φέλην καθήμενος όμοιος υιώ ανθρώπου, έ-
χων επί/της κεφαλής αυτού στέφανον χρυ-
σούν, και εν/τη χειρί αυτού δρέπανον οξύ,
και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού
κράζων εν φωνή μεγάλη/τω καθημένω επί
/της νεφέλης. πέμψον/το δρέπανον σου
και θέρισον, ότι ήλθεν/η ώρα/του θερίσαι,
ότι εξηράνθη/ο θερισμός/της γης. και έβαλεν
/ο καθήμενος επί/την νεφέλην/το δρέπανον
αυτού επί/την γην, και εθερίσθη/η γη. και
άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού/του
εν/τω ουρανώ, έχων και αυτός δρέπανον ο-
ξύ. και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του θυ-
σιαστηρίου, έχων εξουσίαν επί/του πυρός,
και εφώνησε κραυγή μεγάλη/τω έχοντι/το
δρέπανον/το οξύ, λέγων. πέμψον σου/το
δρέπανον/το οξύ, και τρύγησον/τους βό-
τρυας της αμπέλου/της γης, ότι ήκμασαν/αι
σταφυλαί αυτής. και έβαλεν/ο άγγελος
/το δρέπανον αυτού εις/την γην, και ετρύ-
γησε/την άμπελον/της γης, και έβαλεν εις
/την ληνόν/του θυμού/του θεού/τον μέγαν.
και επατήθη/η ληνός έξωθεν/της πόλεως,
και εξήλθεν αίμα εκ/της ληνού άχρι/των χα-
λινών/των ίππων από σταδίων χιλίων εξα-
κοσίων. Cap. 15.

Και είδον άλλο σημείον εν/τω ουρανώ
μέγα και θαυμαστόν, αγγέλους επτά
έχοντας πληγάς επτά/τας εσχάτας, ότι
εν αυταίς ετελέσθη/ο θυμός/του θεού. και
είδον ως θάλασσαν υελίνην πυρί μεμιγμέ-
νην, και/τους νικώντας εκ/του θηρίου και εκ
/της εικόνος αυτού και εκ/του αριθμού
/του ονόματος αυτού, εστώτας επί/την θά-
λασσαν/την υελίνην, έχοντας κιθάρας/του
θεού, και άδουσι/την ωδήν μωύσεος/του

ire dei qđ mixtum eſt mero
in calice ire ipſius: et
cruciabitur igne et ſulphure in cõſpectu
angelorũ ſanctorum ⁊ an̄ cõſpectũ agni.
Et fumus tormentorum eorum — C — ſupra.9.a. et.j.19.a.
deſcendet in ſecula ſeculorum: nec habẽt
requiẽ die ac nocte qui adorauerunt
beſtiam et imaginem eius:
⁊ ſi quis acceperit characterem nominis
eius. Hic patientia ſanctorum eſt:
qui cuſtodiunt mandata dei
⁊ fidem ieſu. Et audiui vocem
de celo dicentem mihi. Scribe
beati mortui qui in domino moriuntur.
Amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcãt
a laboribus ſuis. Opera enim
illorum ſequuntur illos. Et vidi:
⁊ ecce nubẽ candidam: et ſuper nubem
ſedentem ſimilem filio hoĩs: habentem
in capite ſuo coronam auream:
et in manu ſua falcem acutam.
Et alius angelus exiuit de templo
clamãs voce magna ad ſedentem ſuper
nubem. Mitte falcem tuam — D
⁊ mete: q2 venit hora vt metatur:
quĩ aruit meſſis terre. Et miſit
qui ſedebat ſuper nubem falcem
ſuam in terram et meſſuit eam. Et
alius angelus exiuit de templo: qđ eſt
in celo: habens et ipſe falcem acutã.
Et alius angelus exiuit de altari:
qui habebat poteſtatem ſupra ignem:
⁊ clamauit voce magna ad eum q̃ habe-
bat falcem acutam dicens. Mitte falcẽ
tuã acutã ⁊ vindemia botros
vinee terre: quoniam mature ſunt
vue eius. Et miſit angelus
falcẽ ſuã acutã in terram: ⁊ vindemiauit
vineã terre: ⁊ miſit in
lacũ ire dei magnũ.
Et calcatus eſt lacus extra ciuitatẽ:
et exiuit ſanguis de lacu vſq; ad frenos
equorum per ſtadia mille ſexcenta.
Cap. 15.

ET vidi aliud ſignum in celo — A
magnũ ⁊ mirabile: angelos ſeptẽ
hñtes plagas ſeptẽ nouiſſimas: quoniã
in illis conſũmata eſt ira dei. Et
vidi tanq̃ mare vitreũ mixtũ
igne: ⁊ eos qui vicerunt beſtiam et
imaginẽ eius: ⁊ numerũ
nois eius ſtantes ſupra mare
vitreum habentes citharas
dei: ⁊ cantantes canticum moyſi

δούλου/του θεού και/την ωδήν/του αρνί
ου, λέγοντες. μεγάλα και θαυμαστά/τα έρ
γα σου κύριε/ο θεός/ο παντοκράτωρ, δίκαιαι
και αληθιναί/αι οδοί σου/ο βασιλεύς/των
εθνών. τίς ου μη φοβηθή σε κύριε, και δο
ξάση/το όνομα σου, ότι μόνος άγιος ει, ότι
πάντα/τα έθνη ήξουσι και προσκυνήσουσιν
ενώπιον σου, ότι/τα δικαιώματα σου εφα=
νερώθησαν. και μετά ταύτα είδον και ηνοί=
γη/ο ναός/της σκηνής/του μαρτυρίου εν/τω
ουρανώ. και εξήλθον/οι επτά άγγελοι/οι ε=
χοντες/τας επτά πληγάς εκ/του ουρανού, οι
ήσαν ενδεδυμένοι λίνον και καθαρόν και
λαμπρόν, και περιεζωσμένοι περί/τα στή
θη ζώνας χρυσάς, και εν εκ/των τεσσάρων ζώ
ων έδωκε/τοις επτά αγγέλοις επτά φιά=
λας χρυσάς γεμούσας/του θυμού/του θε=
ού/του ζώντος εις/τους αιώνας/των αιώνων.
και εγεμίσθη/ο ναός καπνού εκ/της δόξης
/του θεού και εκ/της δυνάμεως αυτού, και
ουδείς ηδύνατο εισελθείν εις/τον ναόν άχρι
τελεσθώσιν/αι επτά πληγαί/των αγγέλων.

Cap.16.

Και ήκουσα φωνής μεγάλης εκ/του ναού
λεγούσης/τοις επτά αγγέλοις. υπάγε
τε εκχέατε/τας φιάλας/του θυμού/του θεού
εις/την γην. και απήλθεν/ο πρώτος και εξέχεε
/την φιάλην αυτού επί/την γην, και εγένετο
έλκος κακόν και πονηρόν εις/τους ανθρώ=
πους/τους έχοντας/το χάραγμα/του θηρίου
και/τους προσκυνούντας/τη εικόνι αυτού.
και/ο δεύτερος άγγελος εξέχεε/την φιάλην
αυτού εις/την θάλασσαν, και εγένετο αίμα
ως νεκρού, και πάσα ψυχή ζώσα απέθανεν
εν/τη θαλάσση. και/ο τρίτος άγγελος εξέχεε
/την φιάλην αυτού εις/τους ποταμούς και/τας
πηγάς/των υδάτων, και εγένετο αίμα. και
ήκουσα/του αγγέλου/των υδάτων λέγον=
τος, δίκαιος ει/ο ων, και/ο ην/ο όσιος, ότι
ταύτα έκρινας, ότι αίμα αγίων και προφη=
τών εξέχεαν, και αίμα αυτοίς έδωκας πιείν
άξιοι εισί και ήκουσα εκ/του θυσιαστηρίου λέ
γοντος. ναι κύριε/ο θεός/ο παντοκράτωρ, α
ληθιναί και δίκαιαι/αι κρίσεις σου και/ο τέταρ
τος άγγελος εξέχεε/την φιάλην αυτού επί
/τον ήλιον, και εδόθη αυτώ καυματίσαι/τους
ανθρώπους εν πυρί. και εκαυματίσθησαν
/οι άνθρωποι καύμα μέγα, και εβλασφή=
μησαν/οι άνθρωποι/το όνομα/του θεού
/του έχοντος/την εξουσίαν επί/τας πλη
γάς ταύτας, και ου μετενόησαν δούναι
αυτώ δόξαν. και/ο πέμπτος άγγελος
εξέχεε/την φιάλην αυτού επί/τον θρόνον
/του θηρίου, και εγένετο/η βασιλεία αυτού

serui dei ⁊ canticum agni B
dicētes. Magna ⁊ mirabilia sūt opa
tua domine deus omnipotens: iuste
⁊ vere sunt vie tue domine rex
seculoꝝ. Quis nō timebit te dn̄e ⁊ ma
gnificabit nomē tuū? Qr solus pi⁹ es:
qm̄ oēs gentes veniēt ⁊ adorabunt
in ɔspectu tuo: qm̄ iudicia tua manife
sta sūt. Et post hec vidi: ⁊ ecce aptū ē C
templū tabernaculi testimonij in
celo. Et exierūt septē angeli habentes
septem plagas de templo
vestiti lino mundo et
candido: ⁊ precincti circa pectora
zonis aureis. Et vnū de q̄ttuor aīalib⁹ D
dedit septem angelis septem phialas
aureas plenas iracundie dei
viuentis in secula seculorum.
Et īpletū ē tēplū dei fumo a maiestate
dei ⁊ de virtute eius: ⁊
nemo poterat introire in tēplum donec
ɔsūmarent septē plage septē angeloꝝ.

Cap.16.

Et audiui vocē magnā de templo A
dicentē septē angelis. Ite ⁊
effundite septē phialas ire dei
in terrā. Et abijt pm⁹ angelus ⁊ effu=
dit phialā suā in terram: ⁊ factum est
vulnus seuū ⁊ pessimū in homines
qui habebāt characterem bestie [ei⁹.
⁊ in eos q adorauerūt bestiā ⁊ imaginē
Et scd's angelus effudit phialam
suā in mare: et factus est sanguis
tāq̄3 mortui: ⁊ oīs aīa viuēs mortua ē
in mari. Et tertius effudit
phialam suam super flumina et super
fontes aq̄ꝝ: ⁊ factus est sanguis. Et
audiui angelū aquarū dicentem.
Iustus es dn̄e q es ⁊ q eras sctūs: q B
hoc iudicasti: qr sāguinē sctōꝝ ⁊ ꝓphe
tarū effunderūt: ⁊ sāguinē eis dedisti bi
bere. Digni ei sūt. Et audiui de altari
dicētē. Etiā dn̄e deus oīpotens vera
⁊ iusta iudicia tua. Et quartus
angelus effudit phialam suam in
solem ⁊ datū est illi estu affligere
hoīes ⁊ igni. Et estuauerunt
hoīes estu magno: ⁊ blasphemauerunt
nomen dei
habentis ptātē super has plagas:
neq3 egerunt penitentiam vt darent
illi gloriam. Et quintus angelus
effudit phialam suam super sedem
bestie: ⁊ factum est regnum eius

εσκοτωμένη, και εμασσώντο/τας γλώσσας
αυτών εκ/του πόνου, και εβλασφήμησαν
/τον θεόν/του ουρανού εκ/των πόνων αυ
τών και εκ/των ελκών αυτών, και ου μετε
νόησαν εκ/των έργων αυτών. και/ο έκτος
άγγελος εξέχεε/την φιάλην αυτού επί/τον
ποταμόν/τον μέγαν ευφράτην, και εξη=
ράνθη/το ύδωρ αυτού, ίνα ετοιμασθή/η ο=
δός/των βασιλέων/των από ανατολών η=
λίου. και είδον εκ/του στόματος/του δρά
κοντος και εκ/του στόματος/του θηρίου και
εκ/του στόματος/του ψευδοπροφήτου
πνεύματα τρία ακάθαρτα ως βάτραχοι.
εισί γαρ πνεύματα δαιμόνων ποιούντα
σημεία, α εκπορεύεται επί/τους βασιλείς
/της οικουμένης όλης, συναγαγείν αυτούς
εις/τον πόλεμον/της ημέρας εκείνης/της με
γάλης/του θεού/του παντοκράτορος. ιδού
έρχομαι ως κλέπτης. μακάριος/ο γρηγο=
ρών και τηρών/τα ιμάτια αυτού, ίνα μη
γυμνός περιπατή, και βλέπωσι/την ασχη=
μοσύνην αυτού. και συνήγαγεν αυτούς
εις τόπον/τον καλούμενον εβραϊστί αρμα
γεδών. και/ο έβδομος άγγελος εξέχεε/την
φιάλην αυτού εις/τον αέρα, και εξήλθε φω
νή μεγάλη από/του ναού/του ουρανού α
πό/του θρόνου λέγουσα. γέγονε. και εγέ
νοντο αστραπαί και βρονταί και φωναί, και
σεισμός εγένετο μέγας οίος ουκ εγένετο
αφού/οι άνθρωποι εγένοντο επί/της γης
τηλικούτος σεισμός ούτω μέγας. και εγε
νετο/η πόλις/η μεγάλη εις τρία μέρη, και
/αι πόλεις/των εθνών έπεσον. και βαβυ=
λών/η μεγάλη εμνήσθη ενώπιον/του θεού,
δούναι αυτή/το ποτήριον/του οίνου/του
θυμού/της οργής αυτού. και πάσα νήσος
έφυγε, και όρη ουχ ευρέθησαν. και χά=
λαζα μεγάλη ως ταλαντιαία καταβαίνει
εκ/του ουρανού επί/τους ανθρώπους, και
εβλασφήμησαν/οι άνθρωποι/τον θεόν εκ/της
πληγής/της χαλάζης, ότι μεγάλη εστίν/η
πληγή αυτής σφόδρα.

Cap.17.

Και ήλθεν εις εκ/των επτά αγγέλων/των
εχόντων/τας επτά φιάλας, και ελάλη=
σε μετ εμού λέγων. δεύρο δείξω σοι/το
κρίμα/της πόρνης/της μεγάλης/της καθημέ=
νης επί/των υδάτων/των πολλών, μεθ ης
επόρνευσαν/οι βασιλείς/της γης. και εμεθύ
σθησαν/οι κατοικούντες/την γην εκ/του οίνου
/της πορνείας αυτής. και απήνεγκε με εις έρη
μον εν πνεύματι και είδον γυναίκα καθημένην
επί θηρίον κόκκινον γέμον ονομάτων βλασ
φημίας, έχον κεφαλάς επτά και κέρατα δέ

tenebrosum: ⁊ cōmanducauerūt linguas
suas pre dolore: ⁊ blasphemauerunt
deum celi pre doloribus
et vulneribus suis: et nō egerūt penitētiā
ex operibus suis. Et sextus C
angelus effudit phialam suam in
flumē illud magnū eufratē: et siccauit
aquam eius: vt prepararetur via
regibus ab ortu solis.
Et vidi de ore draconis
et de ore bestie et
de ore pseudoprophete exire
spūs tres immūdos in modū ranarum.
Sunt .n. spūs demonioꝝ facientes
signa: ⁊ procedunt ad reges
totius terre congregare illos
in ꝑliū ad diē magnū
omnipotentis dei. Ecce supra.3.a.
venio sicut fur. Beatus qui vigilat 1.The.5.a
et custodit vestimenta sua ne 2.Pe.3.c.
nudus ambulet ⁊ videant turpitudinē Mat.24.g
eius. Et congregauit illos Luce.12.c.
in locū q vocat hebraice hermagedon. 1.Co.5.a.
Et septimus angelus effudit D
phialam suā in aerem: et exiuit vox
magna de templo a
throno dicens. Factū est. Et fcā sunt
fulgura et voces ⁊ tonitrua: et
terremot⁹ factus est magn⁹ q̄lis nūq̄3 fu
it ex quo homines fuerunt super terram
talis terremot⁹ sic magn⁹. Et facta est
ciuitas magna in tres partes: et
ciuitates gentiū ceciderunt. Et babylon
magna venit in memoriam ante deum:
dare illi calicem vini
indignatiōis ire ei⁹. Et omnis insula
fugit: et montes non sunt iuēti. Et grā
do magna sicut talentū descendit
de celo in homines: et
blasphemauerunt homines deum ꝓpter
plagā grādinis: qm̄ magna facta est
vehementer.

Cap.17

Et venit vnus de septē angelis A
q habebant septē phialas. Et locut⁹
ē mecū dicēs. Veni ⁊ ostendā tibi
dānationē meretricis magne que sedet
super aquas multas: cū qua
fornicati sunt reges terre: ⁊ inebriati sunt
qui inhabitant terram de vino
prostitutionis eius. Et abstulit me in
spū i desertū. Et vidi mulierē sedētē sup
bestiā coccineā plenā noibus blasphemie:
hñtē capita septē et cornua decem.

κα. και/η γυνή ην περιβεβλημένη πορφύ=
ραν και κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσῶ
και λίθω τιμίω και μαργαρίταις, έχουσα
χρυσοῦν ποτήριον εν/τη χειρί αυτῆς γέ=
μον βδελυγμάτων και/τα ακάθαρτα/της
πορνείας αυτῆς. και επί/το μέτωπον αυτῆς
όνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυ=
λὼν/η μεγάλη/η μήτηρ/των πόρνων και
/των βδελυγμάτων/της γης. και είδον/την
γυναίκα μεθύουσαν εκ/του αίματος/των
αγίων και εκ/του αίματος/των μαρτύρων
ιησοῦ. και εθαύμασα ιδὼν αυτὴν θαυμα
μέγα. και είπε μοι/ο άγγελος. διατί εθαύ=
μασας. εγὼ σοι ερῶ/το μυστήριον/της γυ=
ναικός και/του θηρίου/του βαστάζοντος αυ
τὴν/του έχοντος/τας επτά κεφαλάς και/τα
δέκα κέρατα./το θηρίον ο είδες, ἦν και ουκ
εστί, και μέλλει αναβαίνειν εκ/της αβύσ=
σου, και εις απώλειαν υπάγειν, και θαυ=
μάσονται/οι κατοικοῦντες επί/της γης, ὧν
ου γέγραπται/τα ονόματα επί/το βιβλί=
ον/της ζωῆς από καταβολῆς κόσμου, βλέ=
ποντες/το θηρίον, ότι ἦν και ουκ εστί. και
παρέσται. ὧδε/ο νοῦς/ο έχων σοφίαν./αι επ
τα κεφαλαί επτά όρη εισίν, όπου/η γυνή
κάθηται επ αυτῶν, και βασιλείς επτά ει=
σιν./οι πέντε έπεσον,/ο εις εστίν, ο άλλος
ούπω ἦλθε. και όταν έλθῃ, ολίγον αυ=
τὸν δεῖ μεῖναι. και/το θηρίον ο ἦν και
ουκ έστι, και αυτός όγδοος εστί, και
εκ/των επτά εστί, και εις απώλειαν υπά=
γει. και/τα δέκα κέρατα α είδες, δέκα βασι
λείς εισίν, οίτινες βασιλείαν ούπω έλαβον,
αλλ εξουσίαν ως βασιλείς μίαν ὥραν λαμ
βάνουσι μετά/του θηρίου. ούτοι μίαν γνώ
μην έχουσι, και/την δύναμιν και/την εξου=
σίαν αυτῶν/τω θηρίω διδόασιν. ούτοι με
τά/του αρνίου πολεμήσουσι, και/το αρνί=
ον νικήσει αυτούς, ότι κύριος κυρίων εστί
και βασιλεύς βασιλέων, και/οι μετ αυτοῦ
κλητοί και εκλεκτοί και πιστοί. και λέγει
μοι./τα ύδατα α είδες ου/η πόρνη κάθηται
λαοί και όχλοι εισί, και έθνη και γλῶσ=
σαι, και/τα δέκα κέρατα α είδες και/το θη=
ρίον, ούτοι μισήσουσι/την πόρνην, και ἠ=
ρημωμένην ποιήσουσιν αυτήν, και γυμνήν
ποιήσουσιν αυτήν, και/τας σάρκας αυτῆς
φάγονται, καί αυτήν κατακαύσουσιν εν πυ
ρί. ο γαρ θεός έδωκεν εις/τας καρδίας αυτῶν
ποιῆσαι/την γνώμην αυτοῦ, και ποιῆσαι
γνώμην μίαν, και δοῦναι/την βασιλείαν αυ
τῶν/τω θηρίω, άχρι τελεσθήσονται/οι λόγοι

Et mulier erat circumdata purpura
⁊ coccino ⁊ inaurata auro
⁊ lapide precioso ⁊ margaritis: habens
poculum aureū in manu sua plenum
abominatione ⁊ immundicia
fornicationis eius. Et in fronte eius
nomen scriptum mysteriū: babylon
magna mater fornicationum ⁊
abominationum terre. Et vidi
mulierem ebriam de sanguine
sctōꝝ ⁊ de sanguine martyrum
iesu. Et mirat⁹ sū cū viderē illā āmira=
tiōe magna: ⁊ dixit mihi āgel⁹. Quare
miraris? Ego dicā tibi sacramētū mu=
lieris ⁊ bestie que portat eam:
que habet capita septem et non
cornua decē. Bestia quā vidisti fuit ⁊
est: ⁊ ascensura est de abysso:
⁊ in interitū ibit: ⁊ mirabuntur
inhabitantes terram: quorum
non sunt scripta nomina in libro
vite a constitutione mundi: videntes
bestiam que erat ⁊ non est. Et
hic est sensus qui hꝫ sapiaꝫ. Septeꝫ
capita septem montes sunt: super quos
mulier sedet: ⁊ reges septem sunt.
Quiqꝫ ceciderūt: vnus est: et alius
nōdū venit. Et cū venerit opꝫ illū breue
tp̄s manere. Et bestia que erat ⁊
non est: ⁊ ipsa octaua est: et
de septem est: et in interitum vadet.
Et decē cornua q̄ vidisti: decem reges
sunt: qui regnum nondum acceperunt
sꝫ ptātē tanq̄ꝫ reges vna hora accipient
post bestiam. Hi vnū consilium
habent: ⁊ virtutem et potestatem
suam bestie tradent. Hi cum
agno pugnabunt: et agnus
vincet illos: qm̄ dn̄s dn̄orum est
⁊ rex regū: et qui cum illo sunt — J.19.c. 1.Thi.6.d
vocati ⁊ electi ⁊ fideles. Et dixit
mihi. Aq̄s q̄s vidisti vbi meretrix sedet:
populi sunt ⁊ gentes et lingue:
⁊ decē cornua que vidisti in bestia:
hi odient fornicariam: et desolatam
facient illam et nudam:
et carnes eius
manducabunt: ⁊ ipsaꝫ igni cōcremabūt.
Deus ei dedit in corda eorum
vt faciant qđ placitum est illi:
vt dent regnum suum
bestie: donec consummentur verba

B C D

τοῦ θεοῦ καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες ἐστὶν ἡ πόλις
ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βα-
σιλέων τῆς γῆς.

Cap.18.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον κα-
ταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα ἐ-
ξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς
δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ,
λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ
ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων καὶ φυλα-
κὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυ-
λακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμι-
σημένου, ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς
πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.
καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ᾽ αὐτῆς ἐπόρνευ-
σαν. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμε-
ως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤ-
κουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγου-
σαν. ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ
συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ
ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε. ὅτι ἐ-
κολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐ-
ρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀ-
δικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐ-
τὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ δι-
πλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ
ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδό-
ξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δό-
τε αὐτῇ βασανισμόν, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς
λέγει ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ
εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μι-
ᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος
καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυ-
θήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας
αὐτήν. καὶ κλαύσουσι καὶ κόψονται ἐπ᾽ αὐ-
τὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ᾽ αὐτῆς πορ-
νεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι
τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ
μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βα-
σανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πό-
λις ἡ μεγάλη βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυ-
ρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ
ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν
ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς
ἀγοράζει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύ-
ρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ
βύσσου καὶ πορφυροῦ καὶ σηρικοῦ καὶ κοκ-
κίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος
ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τι-
μιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ
μαρμάρου, καὶ κινάμωμον καὶ θυμιά-
ματα, καὶ μύρον καὶ λίβανον, καὶ οἶ-
νον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον

dei. Et mulier quam vidisti est ciuitas
magna que habet regnum super reges
terre

Cap.18.

Et post hec vidi alium angelum descen- A
dentem de celo habentem potestatem
magnam: et terra illuminata est a
gloria eius. Et exclamauit in fortitudine
dicens. Cecidit cecidit babylon magna et supra.14.b. Hie.51.a. Esa.21.c.
facta est habitatio demoniorum et custodia
omnis spiritus immundi: et custodia
omnis volucris immunde et odibilis:
quia de vino ire
fornicationis eius biberunt omnes gentes.
Et reges terre cum illa fornicati sunt:
et mercatores terre de virtute
deliciarum eius diuites facti sunt. Et au-
diui aliam vocem de celo dicentem.
Exite de illa populus meus: et ne B
participes sitis delictorum eius: et
de plagis eius non accipiatis. Quoniam perue-
nerunt peccata eius vsque ad celum:
et recordatus est dominus iniquitatum
eius. Reddite illi sicut et ipsa
reddidit vobis: et duplicate duplicia se-
cundum opera eius. In poculo quo
miscuit vobis: miscete illi duplum. Quan-
tum glorificauit se et in delitijs fuit: tantum date
illi tormentum et luctum: quia in corde suo
dicit. Sedeo regina: et vidua non Esa.47.a.
sum: et luctum non videbo. Ideo in vna C
die venient plage eius: mors
et luctus et fames: et igne comburetur:
quia fortis est dominus deus qui iudicauit
illam. Et flebunt et plangent se super illam
reges terre qui cum illa fornicati sunt
et in delitijs vixerunt: cum viderint
fumum incendij eius:
longe stantes propter timorem tormentorum
eius: dicentes. Ve ve ciuitas illa Jere.51.b.
magna babylon ciuitas illa fortis:
quoniam vna hora venit iudicium tuum. Et
negociatores terre flebunt et lugebunt
super illam: quoniam merces eorum nemo
emet amplius: merces auri et argenti
et lapidis preciosi et margarite et
byssi et purpure et serici et coccini: D
et omne lignum thyinum: et omnia vasa
eboris de lapide precioso
et eramento: et ferro et odoramentorum
marmore: et cinamomum et amomum et
et vnguenti et thuris et vini
et olei et simile et tritici

καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ ἵππων καὶ ῥαιδῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων καὶ ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ. καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων. οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς. Cap. 19.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων ἀλληλούια. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ δεύτερον εἴρηκεν ἀλληλούια. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέ-

τ iumētorū τ ouiū τ equorū τ rhedarū τ mancipiorum τ animarum hominū. Et poma desiderij anime tue discesserunt a te: τ oīa pinguia τ pclara perierūt a te: τ amplius illa iam non inuenient. mercatores hominum.
E Qui diuites facti sunt: ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius: flentes ac lugentes τ dicentes. Ve ve ciuitas illa magna q̄ amicta erat bysso τ purpura τ cocco: τ deaurata ē auro τ lapide precioso τ margaritis: qm̄ vna hora destitute sūt tāte diuitie. Et oīs gubernator τ oēs qui in lacum nauigant τ naute τ qui in mari operantur: longe steterūt: τ clamauerunt videntes locum incendij eius: dicentes. Que Dn.51.b.
F similis ciuitati huic magne? Et miserūt puluerē sup capita sua: et clamauerūt flētes τ lugentes: dicentes. Ve sunt oēs ciuitas illa magna: in q̄ diuites facti q̄ hēbant naues in mari de preciis ei⁹: qm̄ vna hora desolata ē. Exulta sup eā celū τ sancti apli τ prophete: qm̄ iudicauit deus iudiciū vrm̄ de illa. Et sustulit vn⁹ āgelus fortis lapidē q̄si molarē magnū: et
G misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babylon ciuitas illa magna: τ vltra iā non inuenietur. Et vox citharedorū τ musicorū τ tibia canentiū τ tuba nō audietur i te ampli⁹: τ oīs artifex oīs artis nō inuenietur in te āpli⁹: τ vox mole nō audietur i te ampli⁹. Et lux lucerne nō lucebit i te āpli⁹: τ vox sponsi τ sponse non audietur adhuc i te: qr mercatores tui erāt pncipes terre: qr in veneficijs tuis errauerūt oēs gētes: τ in ea sanguis pphetarū τ sctōrū inuentus est: τ oim qui interfecti sunt in terra. Cap. 19 Iere.51.c.

A Post hec audiui q̄si vocē magnā turbarū multarū in celo dicentium alleluia. Salus τ virtus τ gloria dei nostri: qr vera τ iusta iudicia sūt ei⁹: qui iudicauit de meretrice magna q̄ corrupit terram i pstitutiōe sua: τ vindicauit sanguinē seruorū suorū de manib⁹ eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti quatuor supr.6.c. supra.9.a. et.14.c.

σσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῷα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου λέγοντες ἀμὴν ἀλληλούια. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα. αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λεγόντων ἀλληλούια, ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ. χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν. καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι. γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ. καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή, σύνδουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων ὀνόματα γεγραμμένα καὶ ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον. βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων

τ quatuor animalia: τ adorauerunt deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia. Et vox de throno exiuit dicēs. Laudē dicite deo nostro oēs sctī eius τ qui timetis eum pusilli τ magni. Et audiui q̄si vocē tube magne τ sicut vocem aquarū multarū: τ sicut vocē tonitruorū magnorū dicētiū alla: qm̄ regnauit dn̄s deus noster ops.
B Gaudeam⁹ τ exultem⁹ τ demus gliaz ei: qr venerunt nuptie agni: et vxor eius preparauit se. Et datū ē illi vt cooperiat se bysso splēdēti τ cādido. Byssinum enim iustificatiōes sūt sctōrū. Et dixit mihi. Scribe. Bti qui ad cenā nuptiarū agni vocati sūt. Et dixit mihi. Hec verba dei vera sunt. Et cecidi ad pedes eius vt adorarem eū. Et dixit mihi. Vide ne feceris: cōseruus tuus sum: τ fratrum tuorum habentium testimonium iesu. Deū adora. Testimonium enim est spiritus prophetie. Et vidi celum apertum: τ ecce equus albus: τ q̄ sedebat sup eū vocabat fidelis Mat.22.a. Luce.14.d Infra.22.b.
C et verax: et cum iustitia iudicat et pugnat. Oculi aūt ei⁹ sicut flāma ignis: et in capite eius diademata multa: habens nomen scriptū qd nemo nouit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sāguine: et vocabat nomē ei⁹ verbū dei. Et exercitus qui sunt in celo sequebantur eum in equis albis: vestiti bysso albo et mundo: τ de ore ei⁹ procedit gladi⁹ ex vtraq3 pte acut⁹: vt in ipso percutiat gentes: et ipse reget eas in virga ferrea: et calcat torcular vini furoris ire dei omnipotentis: et hz in vestimento et in femore suo scriptum. Rex regū et dn̄s dn̄antium. Et vidi vnū angelū stantē in sole: et clamauit voce magna dicens omnibus auibus supra.1.c.et Esa.63.a. supra 1.d. ps.2. 1.Thi.6.d
D q̄ volabāt per medium celi. Venite et cōgregamini ad cenā magnā: vt māducetis carnes regū et carnes tribunorū et carnes fortiū: et carnes equorū et sedentium in ipsis: et carnes oim liberorum et seruorum et

μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρί-
ον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύ-
ματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον
μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ με-
τὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ
θηρίον καὶ μετ᾽ αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ
ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς
ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ
θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λί-
μνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, καὶ οἱ
λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ κα-
θημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐ-
χορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. Cap. 20.
Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσ-
σου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐ-
τοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν
ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς ὁ
πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν
αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν
ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω
αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη ἄχρι τε-
λεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐ-
τὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρό-
νους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδό-
θη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμέ-
νων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνη-
σαν τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ
ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν
καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐ-
βασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη.
καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι
τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ
πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος
ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ
δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ᾽ ἔ-
σονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ
βασιλεύσουσι μετ᾽ αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅ-
ταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη λυθήσεται ὁ σατα-
νᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται
πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνί-
αις τῆς γῆς τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγώγ, συνα-
γαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθ-
μὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν
ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν
παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν
ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ
ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θη-

pusilloꝝ ⁊ magnoꝝ. Et vidi bestiã
⁊ reges terre et exercitus
eoꝝ congregatos ad faciendum preliũ
cũ illo q̃ sedebat in equo ⁊ cum
exercitu eius. Et apprehensa est
bestia ⁊ cum ea pseudopropheta
qui fecit signa corã ipso quibus
seduxit eos qui acceperũt characterem
bestie: ⁊ q̃ adorauerunt imaginem
ei⁹. Viui missi sunt hi duo in stagnũ
ignis ardentis ⁊ sulphuris: ⁊
ceteri occisi sunt in gladio sedentis
super equum qui procedit de
ore ipsius: ⁊ omnes aues saturate sũt
carnibus eorum. Cap. 20
Et vidi angelũ descẽdẽtẽ de A
celo habẽtẽ clauem abyssi
⁊ cathenã magnã in manu sua:
⁊ apphẽdit draconẽ serpentem
antiquũ: qui est diabolus ⁊ sathanas:
⁊ ligauit
eũ per ãnos mille: ⁊ misit eum in
abyssum: ⁊ clausit et signauit super
illũ vt nõ seducat ãpli⁹ gẽtes donec cõ-
summent mille anni: ⁊ post hoc opꝫ il-
lũ solui modico tpe. Et vidi sedes:
⁊ sederũt sup eas: ⁊ iudiciũ datum est
illis: et aĩas decollatorum B
pp testimoniũ iesu ⁊ propter
verbuꝫ dei: ⁊ qui non adorauerunt
bestiam neqꝫ imaginem eius: nec
acceperũt characterẽ ei⁹ in frontibus
aut ĩ manib⁹ suis: ⁊ vixerunt ⁊ regna-
uerunt cum christo mille annis.
Ceteri mortuorum non vixerunt donec
cõsũment mille anni. Hec ẽ resurrectio
pma. Btũs ⁊ sctũs q̃ hꝫ partem
in resurrectione prima. In his
secũda mors nõ hꝫ potestatẽ: sed erunt
sacerdotes dei ⁊ xpi: ⁊
regnabũt cũ illo mille ãnis. Et cuꝫ C
ꝯsũmati fuerit mille anni: soluet satha-
nas de carcere suo: ⁊ exibit et
seducet gẽtes q̃ sunt sup q̃tuor angulos
terre gog ⁊ magog: ⁊ ꝯgregabit
eos in prelium: quorum numerus est
sicut arena maris. Et ascenderunt
sup latitudinem terre: ⁊ circuierunt
castra sanctorum et ciuitatem
dilectã. Et dscẽdit ignis a deo de celo
⁊ deuorauit eos: et
diabol⁹ q̃ seducebat eos missus ẽ in
stagnũ ignis ⁊ sulphuris: vbi ⁊ bestia

ρίον και ο ψευδοπροφήτης, και βασανισθή
σονται ημέρας και νυκτός εις τους αιώνας
των αιώνων. και είδον θρόνον μέγαν λευ=
κόν, και τον καθήμενον επ αυτόν, ου από
προσώπου έφυγεν ο ουρανός και η γη, και
τόπος ουχ ευρέθη αυτοίς. και είδον τους
νεκρούς τους μεγάλους και τους μικρούς
εστώτας ενώπιον του θρόνου, και βιβλία
ανεώχθησαν, και άλλο βιβλίον ανεώχθη ο
εστί της ζωής. και εκρίθησαν οι νεκροί εκ των
γεγραμμένων εν τοις βιβλίοις κατά τα έρ
γα αυτών, και έδωκεν η θάλασσα τους εν
αυτή νεκρούς, και ο θάνατος και ο άδης έ
δωκαν τους εαυτών νεκρούς, και εκρίθησαν
έκαστος κατά τα έργα αυτών, και ο θάνα
τος και ο άδης εβλήθησαν εις την λίμνην
του πυρός. ούτος εστίν ο θάνατος ο δεύ=
τερος η λίμνη του πυρός. και είτις ουχ ευ
ρέθη εν τη βίβλω της ζωής γεγραμμένος, ε
βλήθη εις την λίμνην του πυρός. Cap. xxi.

Και είδον ουρανόν καινόν και γην καινήν.
ο γαρ πρώτος ουρανός και η πρώτη
γη παρήλθε, και η θάλασσα ουκ εστιν έτι,
και την πόλιν την αγίαν ιερουσαλήμ και=
νήν είδον καταβαίνουσαν από του θεού εκ
του ουρανού, ητοιμασμένην ως νύμφην κε
κοσμημένην τω ανδρί αυτής. και ήκουσα
φωνής μεγάλης εκ του ουρανού λεγού=
σης. ιδού η σκηνή του θεού μετά των ανθρώ
πων, και σκηνώσει μετ αυτών, και αυτοί λα
ός αυτού έσονται, και αυτός ο θεός έσται
μετ αυτών. και εξαλείψει παν δάκρυον α
πό των οφθαλμών αυτών, και ο θάνατος
ουκ έσται έτι, ούτε πένθος, ούτε κραυγή,
ούτε πόνος ουκ έσται έτι, ότι τα πρώτα
απήλθον. και είπεν ο καθήμενος επι του θρό
νου. ιδού καινά ποιώ πάντα. και λέγει μοι.
γράψον ότι ούτοι οι λόγοι αληθινοί και
πιστοί εισί. και είπε μοι. γέγονα το α και το
ω, αρχή και τέλος. εγώ τω διψώντι δώ
σω εκ της πηγής του ύδατος της ζωής δω=
ρεάν. ο νικών κληρονομήσει ταύτα. και έσο
μαι αυτώ θεός και αυτός έσται μοι υιός. τοις
δε δειλοίς και απίστοις και αμαρτωλοίς και
εβδελυγμένοις και φονεύσι και πόρνοις
και φαρμακοίς και ειδωλολάτραις και πά
σι τοις ψευδέσι το μέρος αυτών εν τη λί=
μνη τη καιομένη πυρί και θείω, ο εστίν ο θά
νατος ο δεύτερος. και ήλθεν εις εκ των επ
τά αγγέλων των εχόντων τας επτά φιάλας
γεμούσας των επτά πληγών των εσχάτων,
και ελάλησε μετ εμού λέγων. δεύρο δεί
ξω σοι την γυναίκα την νύμφην του αρνίου

⁊ pseudoprophete cruciabuntur
die ac nocte in secula
secl'oꝝ. Et vidi thronū magnū cādidum: D
⁊ sedentem super eum: a cuius
conspectu fugit terra ⁊ celū: et
locus nō ē inuentus eis. Et vidi
mortuos magnos ⁊ pusillos
stantes in cōspectu throni: ⁊ libri
apti sūt: ⁊ ali⁹ liber apertus est qui
est vite: ⁊ iudicati sunt mortui ex his
q̄ scripta erāt in libris sm opera
ipsoꝝ: ⁊ dedit mare mortuos qui in
eo erant: ⁊ mors et infernus dederunt
mortuos suos q̄ in ipsis erāt: ⁊ iudicatū ē
de singulis sm opa ipsoꝝ: ⁊ infernus ⁊
mors missi sunt in stagnum
ignis. Hec est mors secunda.
Et qui non inuentus est supra. 13. b.
in libro vite scriptus: missus est
in stagnum ignis. Cap. xxi.

Et vidi celū nouū et terram nouam. A
Primum ei celum et prima Esa. 65. c. et. 66. d. 2. Pe. 3. c.
terra abijt: ⁊ mare iam non est.
Et ego iohānes vidi sctām ciuitatē hirl'm
nouam descendētē de celo a deo
paratam: sicut sponsam ornatam
viro suo. Et audiui
vocem magnā de throno dicentem.
Ecce tabernaculū dei cū hominibus:
⁊ hītabit cū eis: et ipsi populus
ei⁹ erūt: ⁊ ipse deus cum eis erit eoꝝ B
de⁹. Et absterget de⁹ oēm lachrymam ab supra. 7. d. Esa. 25. c. Iere. 31. c.
oculis eorum: et mors
vltra nō erit neqꝫ luctus neqꝫ clamor:
neqꝫ dolor erit vltra: quia prima
abierūt. Et dixit qui sedebat in throno.
Ecce noua facio oīa. Et dixit mihi. Esa. c. 43. c. 2. Co. 5. d.
Scribe q̄r hec vba fidelissima sunt ⁊ ve
ra. Et dixit mihi. Factū est. Ego alpha
⁊ o: initium et finis. Ego sitienti dabo
de fonte aque vite gratis.
Qui vicerit possidebit hec. Et ero Esa. 45. c.
illi de⁹: ⁊ ille erit mihi filius. Deute. 8. d. C
Timidis aūt et incredulis et
execratis et homicidis et fornicatoribus
et veneficis et idolatris et omnibus
mendacibus: pars illorum erit in stagno
ardēti igne et sulphure: quod est mors
scđa. Et venit vnus de septem
angelis habentibus phialas
plenas septem plagis nouissimis:
⁊ locut⁹ ē mecū dicēs. Veni et ostendā
tibi sponsam vxorem agni.

και απήνεγκέ με εν πνεύματι επ' όρος μέ
γα και υψηλόν, και έδειξε μοι την πόλιν την
μεγάλην αγίαν ιερουσαλήμ καταβαινου
σαν εκ του ουρανού από του θεού, έχου-
σαν την δόξαν του θεού, ο φωστήρ αυτής
όμοιος λίθω τιμιωτάτω, ως λίθω ιάσπιδι
κρυσταλίζοντι έχουσαν τείχος μέγα και υ
ψηλόν έχουσαν πυλώνας δώδεκα, και επί
τοις πυλώσιν αγγέλους δώδεκα, και ο-
νόματα επιγεγραμμένα, α εστί των δώδε
κα φυλών των υιών ισραήλ. από ανατο-
λών πυλώνες τρείς, και από βορρά πυλω
νες τρείς, και από νότου πυλώνες τρείς,
και από δυσμών πυλώνες τρείς. και το
τείχος της πόλεως έχον θεμελίους δώδε-
κα, και επ' αυτών δώδεκα ονόματα των δώ
δεκα αποστόλων του αρνίου. και ο λαλών
μετ' εμού είχε μέτρον κάλαμον χρυσούν,
ίνα μετρήση την πόλιν και τους πυλώ-
νας αυτής. και η πόλις τετράγωνος κείται,
και το μήκος αυτής όσον το πλάτος. και ε
μέτρησε την πόλιν τω καλάμω επί σταδί-
ους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα το μήκος
και το πλάτος και το ύψος αυτής ίσα εσ
τί. και εμέτρησε το τείχος αυτής εκατόν
τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχών μέτρον
ανθρώπου, ο εστίν αγγέλου. και ην η εν
δόμησις του τείχους αυτής ιάσπις και η πό
λις χρυσίον καθαρόν, όμοιον υέλω καθαρώ
και οι θεμέλιοι του τείχους της πόλεως
παντί λίθω τιμίω κεκοσμημένοι. ο θεμέλι-
ος ο πρώτος ιάσπις, ο δεύτερος σάπφειρος
ο τρίτος χαλκηδών, ο τέταρτος σμαραγ-
δος, ο πέμπτος σαρδώνυξ, ο έκτος σάρδιος
ο έβδομος χρυσόλιθος, ο όγδοος βήρυλ
λος, ο ένατος τοπάζιον, ο δέκατος χρυσό
πρασος, ο ενδέκατος υακίνθινος, ο δωδέκα
τος αμέθυστος. και οι δώδεκα πυλώνες δώ
δεκα μαργαρίται, ανά εις έκαστος των πυ
λώνων ην εξ ενός μαργαρίτου, και η πλα-
τεία της πόλεως χρυσίον καθαρόν ως ύε-
λος διαυγής. και ναόν ουκ είδον εν αυτή.
ο γαρ κύριος ο θεός ο παντοκράτωρ να
ός αυτής εστί και το αρνίον. και η πόλις
ου χρείαν έχει του ηλίου ουδέ της σελή-
νης ίνα φαίνωσιν εν αυτή. η γαρ δόξα του
θεού εφώτισεν αυτήν, και ο λύχνος αυτής
το αρνίον. και περιπατήσουσι τα έθνη διά
του φωτός αυτής. και οι βασιλείς της γης
φέρουσι την δόξαν και την τιμήν αυτών
εις αυτήν και οι πυλώνες αυτής ου μή κλει
σθώσιν ημέρας. νυξ γαρ ουκ έσται εκεί. και
οίσουσι την δόξαν και την τιμήν των εθνών

Et sustulit me in spiritu in montē ma-
gnū et altū: et ostendit mihi ciuitatem
sctām hierusalem descendentem
de celo habentem
claritatem dei: et lumen eius
sile lapidi precioso tanq̄ lapidi iaspidis
sicut crystallū. Et hēbat murū magnū et D
altū: habētē portas duodecim: et in
portis angelos duodecim: et nomina
inscripta que sunt nomina duodecim
tribuum filiorum israel. Ab oriente
porte tres: et ab aquilone porte
tres: et ab austro porte tres:
et ab occasu porte tres: et
murus ciuitatis hñs fūdamēta duodeci:
et in ipsis duodeci nomina duodecim
apostolorum agni. Et qui loquebatur
mecū hēbat mēsurā arūdineam aurea.
vt metiretur ciuitatem et portas
ei⁹ et murū. Et ciuitas in q̄dro posita ē:
et lōgitudo ei⁹ tāta ē q̄ta et latitudo. Et E
mēsus est ciuitatē de arūdine aurea p stadia
duodecim milia: et longitudo
et altitudo et latitudo ei⁹ eq̄lia sunt.
Et mensus est muros eius centum
q̄dragita q̄tuor cubitorum mensura
hominis que ē angeli. Et erat structura
muri eius ex lapide iaspide: ipsa vo ciui
tas aurū mūdū: simile vitro mundo:
et fundamenta muri ciuitatis
oī lapide precioso ornata. Et fūdamētum
primum iaspis: secundum saphirus:
tertiū calcedoneus: quartū smaragdus: F
quintum sardonyx: sextum sardius:
septimū chrysolithus: octauū beryllus:
nonū topazius: decimū chrysoprassus:
vndecimū hyacinthus: duodecimū
amethyst⁹. Et duodeci porte: duodeci
margarite sūt p singulas. Et singule por
te erāt ex singulis margaritis: et platea
ciuitatis aurū mundū tanquā vitrum
pellucidū. Et tēpluz nō vidi in ea.
Dñs enim deus ops templū G
illius est et agnus. Et ciuitas Esa.60.d.
non eget sole neq̄ luna
vt luceant in ea. Nā claritas
dei illuminauit eā: et lucerna eius est
agnus. Et ambulabunt gentes in
lumine eius. Et reges terre
afferent gloriā suā et honorē
in illā. Et porte eius non claudentur Esa.60.c.
per diē. Nox enim non erit illic. Et
afferent gl'iam et honorem gentium

εις αυτήν, και ου μή εισέλθη εις αυτήν παν
κοινόν και ποιούν βδέλυγμα και ψεύδος ει
μή οι γεγραμμένοι εν τω βιβλίω της ζωής
του αρνίου. Cap. xx.

Και έδειξέ μοι ποταμόν καθαρόν ύδατος
ζωής λαμπρόν ως κρύσταλλον εκπορευό
μενον εκ του θρόνου του θεού και του αρνί
ου. εν μέσω της πλατείας αυτής και του πο
ταμού εντεύθεν και εντεύθεν ξύλον ζωής ποι
ούν καρπούς δώδεκα, κατά μήνα έκαστον α
ποδιδούς τον καρπόν αυτού, και τα φύλλα
του ξύλου εις θεραπείαν των εθνών. και παν
κατάθεμα ουκ έσται εκεί, και ο θρόνος του θε
ού και του αρνίου εν αυτή έσται, και οι δού
λοι αυτού λατρεύσουσιν αυτώ. και όψον
ται το πρόσωπον αυτού και το όνομα αυτού
επί των μετώπων αυτών και νυξ ουκ έσται ε
κεί, και χρείαν ουκ έχουσι λύχνου και φω
τός ηλίου, ότι κύριος ο θεός φωτιεί αυτούς,
και βασιλεύσουσιν εις τους αιώνας των αι-
ώνων. και λέγει μοι. ούτοι οι λόγοι πιστοί
και αληθινοί. και κύριος ο θεός των πνευμά
των των προφητών απέστειλε τον άγγελον
αυτού δείξαι τοις δούλοις αυτού α δει γενέσ
θαι εν τάχει. ιδού έρχομαι ταχύ. μακάριος
ο τηρών τους λόγους της προφητείας του
βιβλίου τούτου. καγώ ιωάννης ο ακούων
και βλέπων ταύτα. και ότε ήκουσα και έβλε
ψα έπεσον προσκυνήσαι έμπροσθεν των πο
δών του αγγέλου του δεικνύντος μοι ταύ
τα. και λέγει μοι. όρα μή. σύνδουλός σου
ειμί και των αδελφών σου των προφητών
των τηρούντων τους λόγους του βιβλίου
τούτου. τω θεώ προσκύνησον. και λέγει
μοι. μή σφραγίσης τους λόγους της προφη
τείας του βιβλίου τούτου, ότι ο καιρός εγ
γύς εστί. ο αδικών αδικησάτω έτι, και ο ρυ
παρός ρυπαρευθήτω έτι. και ο δίκαιος δικαι
οσύνην ποιησάτω έτι, και ο άγιος αγιασθήτω
έτι. ιδού έρχομαι ταχύ, και ο μισθός μου
μετ' εμού, αποδούναι εκάστω ως το έργον έ
σται αυτού. εγώ το άλφα και το ω, αρχή και
τέλος, ο πρώτος και ο έσχατος. μακάριοι οι
ποιούντες τας εντολάς αυτού ίνα έσται η ε
ξουσία αυτών επί το ξύλον της ζωής, και τοις
πυλώσιν εισέλθωσιν εις την πόλιν. έξω οι κύ
νες και οι φαρμακοί και οι πόρνοι και οι φο
νείς και οι ειδωλολάτραι και πας φιλών
και ποιών ψεύδος. εγώ ιησούς έπεμψα τον
άγγελόν μου μαρτυρήσαι υμίν ταύτα επί
ταις εκκλησίαις. εγώ ειμί η ρίζα και το γένος
του δαυίδ, ο αστήρ ο λαμπρός ο πρωϊ-
νός. και το πνεύμα και η νύμφη λέγουσιν έρ
χου, και ο ακούων ειπάτω έρχου. και ο δι

in illam. Nō intrabit in eā aliq̄d
coinq̄natū aut abominationē faciēs et mē
daciū: nisi q̄ scripti sunt in libro vite
agni. Cap. xx.

Et ostendit mihi fluuium aque A
viue splēdidū tanq̄ crystallū: pce
dentem de sede dei et agni.
In medio platee ei⁹ et ex vtraq̄ pte Galat.5.d. Eze.47.c
fluminis lignum vite afferens
fruct⁹ duodeci: p mēses singulos reddēs
fructum suum: et folia
ligni ad sanitatē gentium. Et omne
maledictū nō erit amplius: sꝫ sedes dī
et agni in illa erunt: et serui
eius seruient illi. Et videbunt
faciem eius et nomen eius
in frontib⁹ eoꝝ. Et nox vltra nō erit: Esa.60.d.
et nō egebūt luie lucerne: neq̄ lumine
solis: qm dñs deus illuminabit illos:
et regnabunt in secula seculorum.
Et dixit mihi. Hec verba fidelissima B
sunt et vera. Et domin⁹ deus spirituū
prophetarum misit angelum fieri
suum ostendere seruis suis que oportet
cito. Et ecce venio velociter. Beatus
qui custodit verba prophetie
libri hui⁹. Et ego iohānes q̄ audiui
et vidi hec. Et postq̄ audissē et vidissē:
cecidi vt adorarem ante pedes
angeli qui mihi hec ostendebat.
Et dixit mihi. Uide ne feceris. Cōser supra.19.b
uus enim tuus sum et fratrū tuoꝝ pphetarū
et eoꝝ q̄ seruāt vba pphetie libri
huius. Deum adora. Et dixit C
mihi. Ne signaueris vba pphetie
libri huius. Tempus enim prope
est. Qui nocet noceat adhuc: et qui
i sordib⁹ ē sordescat adhuc. Et q̄ iust⁹ 1.Joh.3.b
iustificet adhuc: et sctūs sanctificetur
adhuc. Ecce venio cito: et merces mea
mecū ē: reddere vnicuiq̄ sꝫ opera
sua. Ego sum alpha et o: primus et no Esa.44.a. supra.1.d.
uissimus: principium et finis. Beati
q̄ lauāt stolas suas i sāguie agni: vt sit
potestas eoꝝ in ligno vite: et
p portas intrēt ciuitatē. Foris canes
et venefici et impudici et homicide
et idolis seruiētes: et omnis qui amat
et facit mēdaciū. Ego iesus misi D
angelū meū testificari vobis hec in
ecclesijs. Ego sum radix et genus
dauid: stella splendida et matutina.
Et spiritus et sponsa dicunt veni.
Et q̄ audit dicat veni. Et qui sitit Esa.55.a.

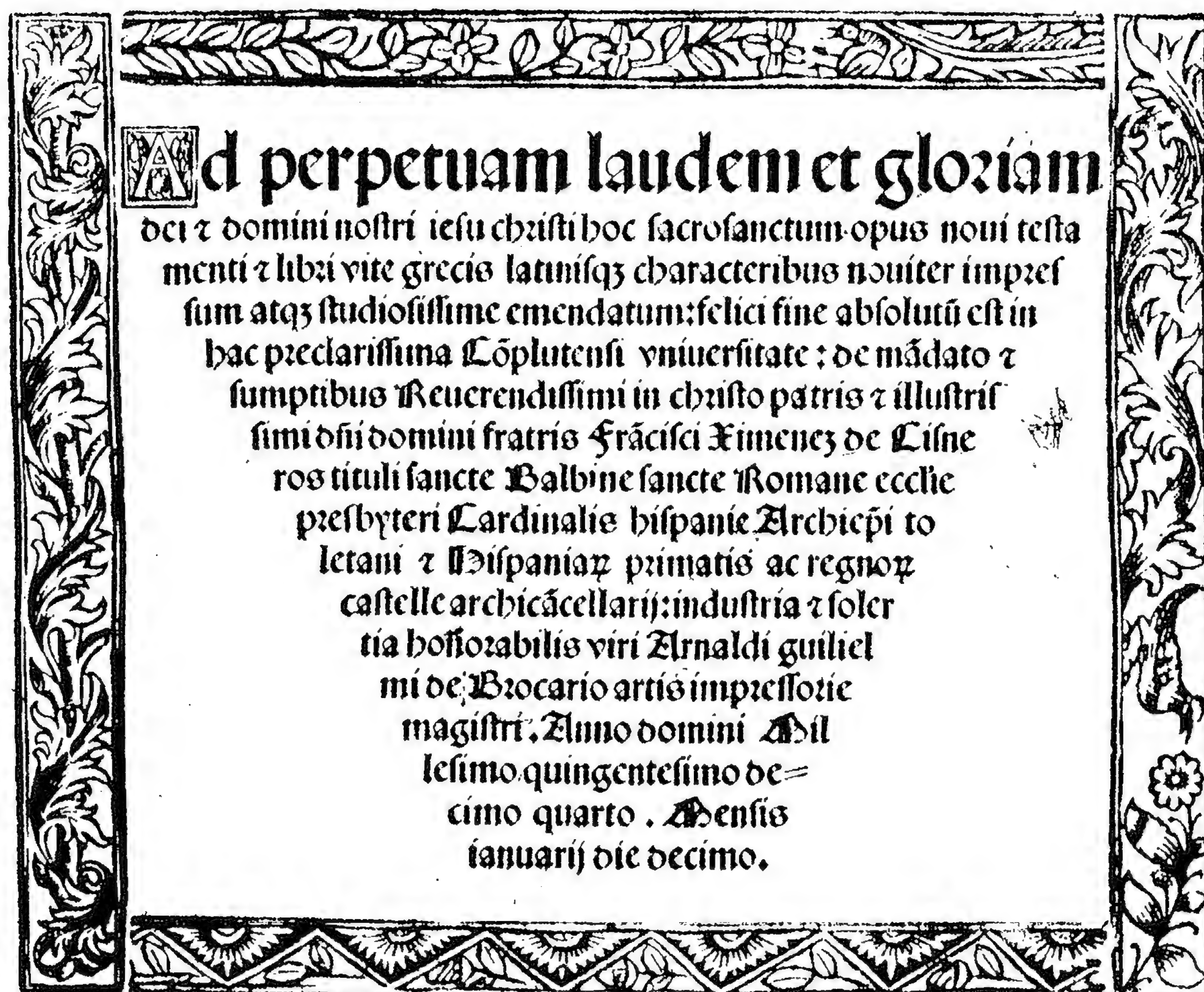
ψώμ ερχέσθω/ ο θέλωμ λαβέτω ύδωρ ζωής
δωρεάμ. μαρτυρώ εγώ παμτί ακούομτι
/ τους λόγους/ της προφητείας / του βιβλί
ου τούτου. εάμ τις επιθή επ' αυτά επιθήσαι επ'
αυτόμ/ ο θεός/ τας επτά πληγάς/ τας γεγραμ
μέμας εμ/ τω βιβλίω τούτω. και εάμ τις αφέ
λη από/ τωμ λόγωμ/ του βιβλίου/ της προ=
φητείας ταύτης, αφέλοι/ ο θεός/ το μέρος αυ
τού από/ του ξύλου/ της ζωής και εκ/ της πό
λεως/ της αγίας/ τωμ γεγραμμέμωμ εμ/ τω βι
βλίω τούτω. λέγει/ ο μαρτυρώμ ταύτα μαι
έρχομαι ταχύ, αμήμ. μαι, έρχου κύριε ιη=
σού. / η χάρις/ του κυρίου ιησού χριστού με
τά πάμτωμ/ τωμ αγίωμ. αμήμ.

Τέλος / της αποκαλύψεως.

veniat: ⁊ q̄ vult accipiat aquam vite
gratis. Contestor enim omni audienti
verba prophetie libri
huius. Si quis apposuerit ad hec: apponet
deus super illuz plagas scriptas
in libro isto. Et si quis diminuerit
de verbis libri prophetie
huius: auferet deus partez eius
de libro vite ⁊ de ciuitate
sctā et de his que scripta sūt in libro
isto. Dicit q̄ testimoniū phibet istorū. E
tiā venio cito: amē. Veni dn̄e iesu.
Gratia dn̄i nostri iesu christi cuz
omnibus vobis. Amen.

Explicit liber Apocalypsis.

Deo gratias.

Ad perpetuam laudem et gloriam
dei ⁊ domini nostri iesu christi hoc sacrosanctum opus noui testa
menti ⁊ libri vite grecis latinisq; characteribus nouiter impres
sum atq; studiosissime emendatum: felici fine absolutū est in
hac preclarissima Cōplutensi vniuersitate: de mādato ⁊
sumptibus Reuerendissimi in christo patris ⁊ illustris
simi dn̄i domini fratris Frācisci Ximenez de Cisne
ros tituli sancte Balbine sancte Romane ecclie
presbyteri Cardinalis hispanie Archiepi to
letani ⁊ Hispaniarū primatis ac regnorū
castelle archicācellarij: industria ⁊ soler
tia honorabilis viri Arnaldi guiliel
mi de Brocario artis impressorie
magistri. Anno domini Mil
lesimo quingentesimo de=
cimo quarto. Mensis
ianuarij die decimo.

Δημητρίου Δουκᾶ τοῦ κρητός.

Ει πράξεις ὅσιαι ἀρετή τε βροτοὺς ἐς ὄλυμπον,
  ἐς μακάρων χῶρον καὶ βίον δ' ἰδεῖν ἄγειν,
ἀρχιερεὺς ξιμένης θεῖος πέλει. ἔργα γὰρ αὐτοῦ
  ἥδε βίβλος. θνητοῖς ἄξια δῶρα τάδε.

Νικήτου τοῦ φαύστου.

Ζεὺς μακάρων κράντωρ πανυπέρτατος οὐρανιώνων
  ἑλλάδος ἧς γαίης πατρίδος εἶδε πόνους.
Τῷ ξιμένει τ' ἔπετελλ' ἔμαλιγκίω ἀθανάτοισι
  τὴν σοφίην βιοτόνθ', ἑλλάδος ὥραν ἔχειν.
Τοῦ δ' ἄμα κηδοσύνην καὶ ἐς ἠέλιον καταδύντα
  κείνης γηραλέης λαμπρὰ τέθηλε γένη.
Ζώης μοι ζώης κρονίδα κεχαρισμένε θυμῷ.
  ζώης ἀνθρώποις τίμιε ἀρχιερεῦ.
εἵνεκα σῆς ἀρετῆς νεῦσε ζεύς, ὧδε πέπρωται,
  ἐξείς ἀθανάτων δώματα μακρόβιος.

Joannis Vergare Toletani artium Magistri.

Liber ad lectorem nouum opus admirantem.

Quid nam heres: stupidusq; manes: quid murmura tecum
  Lector agis? Quid sic lumina fixa tenes?
Lector. Miror opus tantum: celestia munera miror.
  Miror quod fatum secula nostra beat.
Liber. Et merito. Neq; enim maiorum prisca tulerunt
  Secula: que vobis tempora vestra ferunt.
Sed tandem parces: quum quis me emiserit autor
  Discas: Nam magnos quid nisi magna decent?
Lector. Eia age pande precor: quis diuum talia mittit
  Namq; ego mortalis vir ea facta reor.
Liber. An nosti: quo se Toletum presule iactat?
  Cuiq; humeros ornat purpura: Mitra caput?
Francisci nomen: mores: habitusq; fidesq;
  Quiq; niuem cygni nomine: mente: gerit.
Solus iacentes qui hac tempestate camenas
  Erigit: et doctis premia digna refert.
Lector. At teneo: noui. Nonne est qui nuper ab afris
  Oranum expugnans pulchra trophea tulit?
Quiq; academie celebrauit nomine magnum
  Complutum: et musas quasq; vigere dedit?
Liber. Recte est. Sat nosti. Hic ergo est qui sumptibus amplis
  Rem tantam tanto condidit ingenio.
Lector. O res magnifica: o semper memorabilis etas
  Qua exire atq; legi talia sorte datum.
Eia age iactatrix repete hic cuium omne vetustas
  Nil par huic operi quod referatur: habes.
O presul felix hispane gloria gentis
  Atq; hominum primus: primaq; cura dei.
O doctum sanctumq; caput: quo fulget aperte
  Integritas: grauitas: gratia: musa: fides.
Viue precor felix felicia tempora reddens:
  Et tibi concedat vota petita deus.
Ac liceat soli fati peruertere legem.
  Cui licitum cunctos sic superare fuit.

Et cum Nestoreos tandem transcenderis annos:
Aut iam cumee secula vatis agas:
Celicolum turmis tendens comitatus ad astra
Parta prius celi premia sero petas.

Fredenãdus Pincianus cõmẽdatarius diui Jacobi in laudem operis.

Aetheream quisquis magni penetrare tonantis
Sedem atque immensi scandere regna poli:
Et festas superum felix agitare choreas
Querit: et in tutis tutior esse locis:
Castalio quisquis madefactus labra liquore
Nosse velit varijs verba referre sonis:
Dogmata sanctorum per que perdiscere patrum
Possit: et a priscis scripta relicta viris:
Perlegat hec nullo dona interitura sub euo
Hactenus inuisas perlege lector opes.
Quas si forte rogas dederit quis: maximus ille est
Princeps Aonios qui colit usque viros:
Nomine Cisnerius clara de stirpe parentum
Et meritis factus clarior ipse suis:
Cura Toletani cuius moderamina cleri
Sustentat: nulli que satis apta viro.
Et quem cardineo splendens circundat honore
Purpura: que numeros nunc tenet ipsa suos.
Hic est pierio exprompsit qui pectore lector
Hec monumenta tuis condita temporibus.
Barbara si tanta tribuit tibi nomina Memphis
Pyramis eoo conspicienda solo:
Et Mausolei nomen memorabile busti
Eternum que ferunt cares ad astra decus:
Ac loca per varias celebrantur plurima laudes
Vates grandisonis que cecinere modis:
Justius hesperie resonent preconia gentis:
Cedat et Hispano gloria cuncta solo.
At tibi pro meritis totus pater optime tantis
Sub pedibus mundus subiacet ecce tuis.

Magistri Bartoli de castro Burgensis.

Hactenus in tenebris iacuere volumina: sacre
Lux quibus est sophie: nunc tamen ecce patent.
Greca latina simul primeue reddita luci
Biblia propellit nubila luce noua.
Tersa decora nitens: omni rutilantior astro
Diuine sophie vera magistra patet.
Hanc dedit hispanus presul: cui semper in omne
Tempus: et eterno fama perennis erit.
Inuidet hunc nobis etas insignis auorum:
Namque cedit tanto gloria prisca viro:
Inuideat licet hunc etas ventura nepotum:
At superat priscam: namque manebit opus
Lux oritur sacre sophie: procul este prophani:
Accedat diuus qui volet esse sophos.

Τέλος.

Ost impressum greca ⁊ latina oratione nouũ testamentum vt superius vidistis humanissimi lectores: quã q̃ ita omnia enucleata: elucidata: ⁊ digesta erant: non solum latina pagina grece pagine: ⁊ versu versum sed etiam dictione dictioni correspondente: idq̃ vt dilucidius pateret litterulis latinis vtrobiq̃ positis: vt nullus iam apud eum qui mediocri ingenio preditus esset dubitationis locus reliquus esse videretur: tamen quia sepe numero sic vsu venire solet vt multe dictiones apud grecos sicuti ⁊ in reliquis contingit idiomatis multiplices sortiantur significatus: atq̃ ex hac frequenti sermonis amphibolia nõnunquam reconditissimi sensus ad allegorias ⁊ alios mysticos sacre scripture intellectus attinentes pendeant: visum est prefato reuerendissimo in xp̃o patri atq̃ illustrissimo domino Fratri Francisco Ximenes de cisnerijs Hispanie Cardinali ⁊c. Ad pleniorem ⁊ vberiorem sacre scripture intelligentiam necessarium esse vobis grecũ dictionariũ: in quo oẽs omnium dictionũ significationes quoad eius fieri posset plenissime cõtinerentur. Nam cum interpretandi munus (vt ipsi nostis) breuissimis quibusdam ⁊ arctissimis terminis circunscriptum sit: non potuit interpres in ipso transferendi discursu nisi vnico tantum significato vnam dictionem explicare. Hec igitur iactura quam procul dubio non mediocrem esse sacre scripture studiosis nemo sapiens diffitebitur: hoc vobis velum auctario ⁊ coronide benigni lectores resarcitur. Ecce enĩ vobis damus lexicon copiosum: q̃ maxima cura ⁊ studio fieri potuit elucubratum. In quo omnia vocabula totius noui testamẽti: ⁊ insuper sapientie ⁊ ecclesiastici continentur: ⁊ eorum multiplices significationes copiose exponuntur: quas tamen non ex protritis ⁊ vulgaribus aut quibusuis: sed ex adiuratissimis ⁊ maximi apud grecos nominis authoribus decerpsimus. polluce. cyrillo. suida. greco cornucopia. moschopulo. magno etymologico. ammonio ⁊ alijs id genus scriptoribus. In eo autem hũc ordinem obseruamus: vt in nominibus ⁊ reliquis orationis partibus que per casus inflectuntur: post rectum ipsum: genitiuum casum a quo omnium obliquorũ ratio dependet subiungeremus. Genusq̃ etiam explicauimus: apposito articulo masculino vel feminino vel neutro. In verbo autem cum sit pars orationis inter alias difficillima: per multa a nobis diligentia adhibita est. post primam enim verbi positionem que ab ipsis grecis thema vocatur: futuri temporis ⁊ preteriti perfecti desinentiam adiecimus: quia.s. hec tria tempora presens ⁊ preteritum perfectum ⁊ futurum: in verbo vt nostis primum tenent locum: cum ab his cetera tempora formentur. Itaq̃ que hec tria tempora non fugiunt: is cetera omnia paruo negocio formare poterit. Sed hac studiosa traditione non contenti: aliud quippiam excogitauimus quod omnibus in vniuersũ: sed his potissimum qui multam operam grecis litteris adhuc non adhibuerunt perq̃ vtile simul ⁊ gratum futurũ esse existimauim⁹. Tempora enim omnia non solum modi indicatiui sed ⁊ reliquorũ modorum que ob augmentum syllabicum vel temporale vel litteram reduplicationis vel ob alias causas a primo thematis positiõe desciscebãt: per ordinẽ alfabeti inter cetera vocabula proprijs in locis reposuimus. Atq̃ hic est ordo in orationis partibus que inflectuntur a nobis obseruatus. Reliquas autem que non variantur prout ab ipsis authoribus inuente sunt: sic eas in ordinem redegimus: ab omni immutatione manuũ abstinentes. ¶ Ceterum sic hec omnia tam ieiune ⁊ aride studiosis et bene erga litteras animatis: sed pinguiuscule (vt ita dictum sit) ⁊ veluti condimento aliquo adhibito succulentius traderentur: visum est nobis facturos nos esse operepreciũ si ab initio repetentes trium grammatice grece primarum partium hoc est articuli: nominis ⁊ verbi breuem quandam epitomẽ ⁊ breuiarium cõficeremus. Nam q̃uis he ipse partes tam diffuse alioquin varie ⁊ difficiles sint vt ad omnia exequẽda magno volumine opus esset: non fuit tamen nobis (quantum ad presens attinet) propositum cuncta consectari: sed necessarijs tantum breuissime delibatis reliqua omnia valere sinere: atq̃ ita breuem quandam ac perinde compendiosam σκιαγραφίαν vt ipsi dicunt idest vmbraticam deliniationem conficere: timanthẽ egregium pictorẽ imitati qui immanem cyclopem in parua tabella effigiauit. Hoc autem compendiũ grece grammatice non omnino vt arbitramur inutile erit: his presertim qui nouiter ad grecas litteras animum applicuerint. Sunt igitur apud grecos totidem q̃t apud latinos orationis partes hoc est octo. Nomẽ. verbum. participium. pronomen. aduerbium. coniunctio. prepositio. articulus. Inter quas nomen ordine prima est: sed cum nomen ipsum prepositis articulis inflectatur: ⁊ articulorum ratio cognitionem accentuũ supponat: ab accentibus ipsis erit initium sumendum. sunt igitur accentus ipsi decem. Acutus. grauis. circunflexus. tenuis. densus. lõgus. breuis. inuersus. subdistinctio. subunio. grece vocantur. oxea. varea. perispomene. psile. dasea. macra. vrachea. apostrophos. hypodiastole ⁊ hyphen. hi autem diuiduntur in spiritus. tonos. passiones ⁊ tempora. temporibus autem ⁊ passionibus omissis quia ad presentem speculatiõez non attinẽt: de spiritibus tantum ⁊ tonis agemus. Sunt igitur spiritus duo tantum tenuis qui vocatur psile ⁊ fit sic. ᾿ . vel densus qui vocatur dasea. ⁊ fit sic. ῾ . cum omnis igitur dictio que a vocali incipit vel cum aspiratione in principio vel sine illa proferẽda sit: si debet aspirari supra primam vocalẽ dasea: si non: psile locanda est. vt ἅγιος. ὀφθαλμός. Toni autem sunt tres. acutus qui fit sic. ´ . Grauis qui fit sic. ` . Circunflexus qui ex vtroq̃ constat: qui fit sic. ~ . Numeri vero quia id quoq̃ prescisse: ex vsu erit sunt apud grecos sicuti ⁊ apud arabes tres. singularis pluralis ⁊ dualis quo vtuntur cum res duas significare volunt. In quo numero duali illud quoq̃ notandum: nominatiuum ⁊ accusatiuum esse eundem semper. ⁊ genitiuum ⁊ datiuum eundẽ etiam semper. His predictis ad articulos accedamus. Hi in duplici sunt differentia. Aut.n. sunt prepositiui: quibus latini omnino carent: aut postpositiui quorum loco: nomine relatiuo vtuntur. Vtriq̃ autem aut sunt masculini aut feminini aut neutri. Articuli igitur prepositiui masculini sic declinantur. Singulari numero. nominat. ὁ. Geniti. τοῦ. Datiuus. τῷ. accusa. τόν. Duali numero. nomina. ⁊ accusa. τώ. Geni. ⁊ dati. τοῖν. plurali. nume. Nomina. οἱ. geni. τῶν. Dat. τοῖς. Accus. τούς. Vocatiuo omnes articuli carent. Ablatiuo autem ⁊ ipsi articuli ⁊ relique partes per casus inflexe. neq̃.n. vllo modo greci ablatiuum agnoscunt: sed illius loco gtõ [genitiuo] iterdũ: interdũ vero datiuo vtuntur. Articuli feminini sic inflectuntur. singulari numero. nomi. ἡ. geniti. τῆς. dat. τῇ. accu. τήν. Duali numero. nomina. ⁊ accus. τά. geni. ⁊ dat. ταῖν. plurali numero. nominati. αἱ. genit. τῶν. dat. ταῖς. accusa. τάς. ¶ Articuli neutri sic. singula. numero. nominat. τό. genit. τοῦ. dat. τῷ. accusat. τό. duali numero nominat ⁊ accusat. τώ. genit. ⁊ dat. τοῖν. plurali numero. nomi. τά. genit. τῶν. dat. τοῖς. accusa. τά. Articuli autem postpositiui declinantur eodem modo quo prepositiui: ⁊ ab illis formantur ablata a principio consonante vbi inuenta fuerit ⁊ loco illius addita aspiratione: ad hunc modum. articuli postpositiui masculini. numero singulari. nomi. ὅς. geniti. οὗ. dati. ᾧ. accusa. ὅν. duali numero. nominati. ⁊ accu. ὥ. geni. ⁊ dat. οἷν. plurali numero. nomi. οἵ. genit. ὧν. dati. οἷς. accusa. οὕς. Articuli postpositiui feminini. singu. nume. Nominat. ἥ. geni. ἧς. dat. ᾗ. accus. ἥν. duali numero. nominat. ⁊ accus. ἅ. genit. ⁊ datiuus αἷν. plurali numero. nominati. αἵ. geniti. ὧν. dat. αἷς. accusati. ἅς. Articuli postpositiui neutri. numero singulari. nomi. ὅ. genit. οὗ. dat. ᾧ. accusati. ὅ. duali numero. nominati. ⁊ accusati. ὥ. genit. ⁊ datiuus. οἷν. plurali numero. nominati. ἅ. geniti. ὧν. dat. οἷς. accusa. ἅ. ' ' . Vlisis articulis de nomine agendum. Nominum igitur declinationes sunt decẽ. priores quinq̃ vocãtur simplicium nominum. posteriores autem quinq̃ nominum contractorum: quia in obliquis contractionem patiuntur. Ex prioribus item quinq̃. quattuor prime appellantur nominum parisyllabicorum: quia tam in recto quã in obliquis nomina per illas declinata parem habent numerũ syllabarum vt ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου. Quinta vero vocatur nominum inequisyllabicorum: quia in obliquis plures q̃ in recto syllabas habẽt vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. Prima igitur declinatio nominum parisyllabicorum: est masculinorum tantum nominum desinentium in duas terminationes. ας. vel. ης. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ᾳ. vel. in. ῃ. accusati. in. ν. cum vocali nominatiui vt. ὁ αἰνείας. τοῦ αἰνείου. τῷ αἰνείᾳ. τὸν αἰνείαν. ὁ χρύσης τοῦ χρύσου. τῷ χρύσῃ τὸν χρύσην. Secunda declinatio nominum parisyllabicorum est femininorum tantum nominum desinentium in. α. vel. η. quorum genitiuus fit in. ης. vel. ας. Datiuus in. ῃ. vel. ᾳ. accusat. in. ν. cum vocali nominatiui. vt ἡ μοῦσα. τῆς μούσης. τῇ μούσῃ. τὴν μοῦσαν. ἡ ἡμέρα. τῆς ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ. τὴν ἡμέραν. Tertia declinatio nominum parisyllabicorum est masculinorum ⁊ femininorum nominum desinentium in. ος ⁊ neutrorum in. ον. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ῳ. accusat. in ον. vt ὁ λόγος. τοῦ λόγου. τῷ λόγῳ. τὸν λόγον. Quarta declinatio nominum parisyllabicorum est nominum atticorum masculinorũ ⁊ femininorũ desinentium in. ως. ⁊ neutrorum in. ων. quorum genitiuus fit in. ω. datiuus in. ῳ. Accusatiuus in. ων. vt ὁ μενέλεως. τοῦ μενέλεω. τῷ μενέλεῳ. τὸν μενέλεων. Quinta declinatio est nominum inequisyllabicorum desinentium in varias ⁊ multiplices terminationes quas: recensere longum esset ⁊ onerosum. quorum genitiuus fit. in. ος. datiuus in. ι. accusat. in. α. ⁊ in alias terminationes. vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. τῷ αἴαντι. τὸν αἴαντα. Sequuntur posteriores quinq̃ declinationes quas prediximus nominum contractorum nuncupari. quarum prima est nominum masculinorum ⁊ femininorum ⁊ communium duorum desinentium in. ης. ⁊ neutrorum in. ες. vel in. ος quorum genitiuus fit in. εος. ⁊ per contractionem in. ους. datiuus in. ει. ⁊ per contractionem in. ει. Accusatiuus in. εα. ⁊ per contractionem in. η. ⁊ nominũ quaz in. α. vt ἀριστοτέλης. τοῦ ἀριστοτέλεος ⁊ ἀριστοτέλους. τῷ ἀριστοτέλεϊ ⁊ ἀριστοτέλει. τὸν ἀριστοτέλεα ⁊ ἀριστοτέλη. Secunda declinatio est masculinorum ⁊ femininorum desinentium in. ις. ⁊ neutrorum in. ι. quorum genitiuus fit in. ιος. communiter et in.

εος. ionice ⁊ in. εως. attice. Datiuus autem. in. ιι. ⁊ per contractionem in. ι. ⁊ in. ει. ⁊ per cōtractionem in. ει. accusatiuus. in. ιν. tm̄. vt ὁ ὄφις τοῦ ὄφιος ⁊ ὄφεος ⁊ ὄφεως. τῷ ὄφιϊ ⁊ ὄφι ⁊ ὄφεϊ ⁊ ὄφει. τὸν ὄφιν. Tertia declinatio est nominum masculinorum tantum desinentiū in. ευς. quorum genitiuus fit in. εος. communiter. ⁊ in. ηος. ionice. ⁊ in εως. attice. datiuus in. ει. ⁊ per contractionem in. ει. ⁊ ionice in. ηι. accusatiuus in. εα. ⁊ ionice in. ηα. vt ὁ βασιλεύς. τοῦ βασιλέος ⁊ βασιλέως ⁊ βασιλῆος. τῷ βασιλέϊ ⁊ βασιλεῖ ⁊ βασιλῆϊ. τὸν βασιλέα ⁊ βασιλῆα. Quarta declinatio est femininorum tantū nominum desinentium in. ω. vel. ως. quorum genitiuus fit in. οος. ⁊ p contractionem in ους. datiuus in. οι. ⁊ per contractionem in. οι. accusatiuus in. οα. ⁊ per contractionē in. ω. vt. ἡ αἰδώς. τῆς αἰδόος ⁊ αἰδοῦς τῇ αἰδόϊ ⁊ αἰδοῖ. τὴν αἰδόα ⁊ αἰδῶ. Quinta declinatio est nominum neutrorum tantum in. ας. vel. ρας. desinentium quorum genitiuus fit in. ατος. ⁊ per ablationem. τ. in. αος. ⁊ per contractionem in. ως. datiuus in. ατι. ⁊ per ablationem. τ. in. αι. ⁊ per contractionē in. α. Accusatiuus vero idem est cum nominatiuo ⁊ item cum vocatiuo in nominibus neutris: idq; in omni numero quod grecis commune est cū latinis: ⁊ hec breuiter de nomine. nunc de verbo disseramus. Uerba ab vltima syllaba nomen capiunt nam si terminantur in ω cum accentu graui varytona idest grauitona vocantur. si in ω cum circunflexo circunflexa. Si in. μι. desinunt verba in μι. vocantur. in aliquam autem harum terminationum omne verbum desinere necesse est. Ex verbis autē que in. ω. varytonum desinunt sex fiunt coniugationes prima est verborum habentium ante. ω. finalem litteram aliquam ex his consonantibus. s. β. π. φ. aut simul. πτ. vt. λείβω. libo. τέρπω. delecto. γράφω. scribo τύπτω. percutio quorum futurum in. ψω. desinit vt λείψω. τέρψω γράψω. τύψω. preteritum vero perfectum in φα vt λέλειφα τέτερφα γέγραφα τέτυφα. Secunda coniugatio est verborum habentiū ante. ω. finalem aliquam ex his consonantibus scilicet. γ. κ. χ. vel simul κτ vt λέγω dico. πλέκω innecto. τρέχω curro. τίκτω pario. quorum futurum fit in. ξω. vt λέξω. πλέξω τρέξω τίξω. ⁊ preteritū pfectum in χα vt λέλεχα πέπλεχα τέτρεχα τέτιχα. Tertia coniugatio est verborum habentium ante. ω. finalem aliquam ex consonātibus. δ. θ. τ. vel duo. ττ. attice vt ᾄδω. canto. πλήθω. impleo ἀνύττω. perficio. quorum futurum in σω. desinit vt ᾄσω πλήσω. ἀνύσω ⁊ preteritum perfectum in κα vt ἧκα πέπληκα. ἤνυκα. Quarta cōiugatio est verborum habentium ante ω finalem ζ aut duo σσ communiter ⁊ que ζ habent aliquando mittunt futurum in ξω vt παίζω ludo: futurum παίξω. ⁊ hec faciunt preteritum in χα vt πέπαιχα aliquando autem faciunt futurum in σω vt φράζω dico. futurū φράσω ⁊ hec mittunt preteritum perfectum in κα vt πέφρακα. Que vero habent duo σσ vt in plurimum in ξω mittunt futurum ⁊ preteritum in χα vt ὀρύσσω. fodio. futurum ὀρύξω preteritū ὤρυχα. Quinta coniugatio est verborum habentium ante ω finalem aliquam ex consonantibus. λ. μ. ν. ρ. vt ψάλλω canto. νέμω pasco. κρίνω iudico. σπείρω semino ⁊ in futuro eandem consonantem seruant ante. ω. vt ψαλῶ νεμῶ κρινῶ: σπερῶ. preteritum vero perfectum in κα desinit vt ἔψαλκα νενέμηκα κέκρικα ἔσπαρκα. Sexta coniugatio est verborū desinētium in ω purum. pura autem vocalis appellatur quam nulla precedit consonans sed alia vocalis vt ἱππεύω equito. βασιλεύω regno. quorum futurum desinit in. σω. vt ἱππεύσω βασιλεύσω ⁊ preteritum in κα vt ἵππευκα βεβασίλευκα. Ab hac autem sexta coniugatione varytonorum fiunt alie tres coniugationes que vocantur verborū circunflexorum quia habent accentum circūflexum in vltima syllaba. nā a verbis que desinunt in έω fit prima coniugatio per contractionē έω in ῶ circunflexum vt a ποιέω idest facio ποιῶ hec autem verba mittunt futurum in ήσω ⁊ preteritum in ηκα vt ποιήσω. πεποίηκα a verbis autem desinentibus in άω fit secunda coniugatio per contractionem άω in ῶ vt a βοάω idest clamo descendit βοῶ. ⁊ hec verba similiter futurum in. ήσω. faciunt ⁊ preteritum in ηκα vt βοήσω βεβόηκα. A verbis autem desinentibus in όω fit tertia per contractionem όω in ῶ vt a χρυσόω deauro. fit χρυσῶ quorum futurum fit in. ώσω. ⁊ preteritum in. ωκα vt χρυσώσω: κεχρύσωκα. Item a verbis varytonis a quibus fiūt superiores tres cōiugatiōes verborū circūflexorū fiūt alie tres coniugationes verborum in μι nam a verbis desinentibus in. έω mutata ε in η ⁊ ω in μι. fit prima coniugatio verborum desinentiū in μι vt a τιθέω pono. fit τίθημι a verbis autem desinentibus in άω. fit secunda mutata. α in η ⁊ ω. itidem in μι. vt ab ἱστάω sto. fit ἵστημι a verbis autem desinentibus in όω fit tertia vt a διδόω do. fit δίδωμι mutatā. ο. in ω ⁊ ω in μι. a verbis autem varytonis sexte coniugationis desinentibus in ύω fit quarta coniugatio verborum in μι mutata ω vltima in μι. vt a ζευγνύω iungo fit ζεύγνυμι. Quorum omnium verborum in μι futura tempora ⁊ preterita fiunt a verbis varytonis a quibus verba ipsa in μι deriuantur. Itaq; vt ex supradictis liquet coniugationes apud grecos sunt tredecim sex scilicet varytonorū. tres circunflexorum ⁊ quattuor eorum verborum que in μι desinunt. ⁊ hec de articulis nomine et verbo sub cōpendio dixisse satisfuerit. Ualete.

Τέλος σὺν θεῷ.

ἃ Articulus postpositiuus. neutri generis. numeri pluralis. Que.
ἀβαρής. εος. ὁ. ἡ. Leuis nō molest⁹ aut onerosus.
ἄβατος. η. ον. Inaccessibilis. e. Res difficilis aditus.
ἀβλαβής. εος. ὁ. ἡ. Illesus. Sine lesione.
ἀβοήθητος. η. ον. qui caret auxilio. Cui non datur auxiliū. ⌈fectus.
ἀβροχία. ας. ἡ. Siccitas. pluuie defectus.
ἄβυσσος. ου. ὁ. Abyssus. profunditas.
ἄγαγε. Duc.
ἀγαγεῖν. Ducere. duxisse.
ἀγαγέσθαι. Duxisse. ductū fuisse.
ἀγάγω. Ducā. duxero.
ἀγαγών. όντος. ὁ. Postq̄ duxit.
ἀγαθοεργέω ⁊ ἀγαθοεργῶ. μ. σω. π. ηκα. Benefacio. bene ago.
ἀγαθοποιέω ⁊ ἀγαθοποιῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Benefacio. ⌈cium.
ἀγαθοποιΐα. ας. ἡ. Bñficētia. bñficium.
ἀγαθοποιός. ου. ὁ. Beneficus. Qui benefacit.
ἀγαθός. η. ον. bon⁹. a. ū.
ἀγαθότης. ητος. ἡ. Bonitas.
ἀγαθύνω. μ. νῶ. π. κα. bñfacio. bonū facio. ⌈tas virtus.
ἀγαθωσύνη. ης. ἡ. Probitas. bonitas virtus.
ἀγαλλίαμα. τος. το. Exultatio. leticia.
ἀγαλλιάομαι ⁊ ἀγαλλιῶμαι μ. άσομαι. π. αμαι. Exulto. letor.
ἀγαλλίασις. εως. ἡ. Exultatio.
ἀγαλλιάω ⁊ ἀγαλλιῶ. μ. άσω π. ακα. Exulto. letor. ⌈ut q̄ nō nupsit.
ἄγαμος. η. ον. qui nō duxit vxorē aut q̄ nō nupsit.
ἀγανακτέω. ⁊ ἀγανακτῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Indignor. conqueror.
ἀγανάκτησις. εως. ἡ. Cōquestio. querela. accusatio. indignatio.
ἀγαπάω. ⁊ ἀγαπῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Amo. cōtētus sū.
ἀγάπη. ης. ἡ. Amor. dilectio.
ἀγάπησις. εως. ἡ. Dilectio. amor.
ἀγαπητός. η. ον. Dilectus. a. um.
ἀγγαρεύω. μ. εύσω. π. ευκα. cogo tanquā princeps ⁊ preposit⁹. Ui facio.
ἀγγεῖον. ου. το. Uas. ⌊facio.
ἀγγελία. ας. ἡ. annūciatio. nūci⁹.
ἄγγελος. ου. ὁ. Nūcius. angelus.
ἀγείρω. μ. ερῶ. π. ερκα. cōgrego.
ἀγέλη. ης. ἡ. Grex. ⌈ratione.
ἀγενεαλόγητος. η. ον. Sine generatione.
ἀγερωχία. ας. ἡ. Luxuria.
ἅγια. ων. Sācta. oꝝ. locus in tēplo.

ἁγιάζω. μ. άσω. π. ακα. Sctifico.
ἁγίασμα. τος. το. sanctificatio.
ἁγιασμός. ου. ὁ. Sanctificatio.
ἅγιος. α. ον. Sanctus. a. um. ⌈tio.
ἁγιότης. ητος. ἡ. Sctitas. Sctificatio.
ἁγιωσύνη. ης. ἡ. Sanctificatio. co
ἁγιώτατος. η. ον. Sctissim⁹. a. ū.
ἀγκάλη. ης. ἡ. Ulna.
ἄγκιστρον. ου. το. Hamus.
ἄγκυρα. ας. ἡ. Ancora.
ἀγκών. ῶνος. cubitus. ⌈a. um
ἄγναφος. η. ον. Rudis. e. icurat⁹. a. um
ἁγνεία. ας. ἡ. Castitas. ⌈purgo.
ἁγνίζω. μ. ίσω. π. ικα. Sanctifico. purgo.
ἁγνισμός. οῦ. ὁ. Purgatio. sctificatio purificatio.
ἀγνοέω ⁊ ἀγνοῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Ignoro. nescio.
ἀγνόημα. ατος. το. Ignorātia.
ἄγνοια. ας. ἡ. Ignorantia.
ἁγνός. η. ον. Castus. purus. a. ū.
ἁγνότης. ητος. ἡ. Castitas. puritas.
ἁγνῶς. Sincere. caste. pure. mūde.
ἀγνωσία. ας. ἡ. Ignorantia.
ἄγνωστος. η. ον. Ignotus. a. um.
ἀγορά. ας. ἡ. Forum. platea.
ἀγοράζω. μ. σω. π. κα. emo. is.
ἀγοραῖος. α. ον. Uulgari plebei⁹. popularis.
ἀγορασμός. ου. ὁ. Emptio.
ἄγρα. ας. ἡ. Captura. venatio.
ἀγράμματος. η. ον. Rudis lrāꝝ idoctus. idiota.
ἀγραυλέω ⁊ ἀγραυλῶ. μ. σω. π. κα. In agro pernocto. vel in agro habito. ⌈siluestris.
ἀγριέλαιος. ου. ἡ. Oleaster. oliua siluestris.
ἄγριος. α. ον. Siluestris. e. ferus. a. ⌊um.
ἀγρός. οῦ. ὁ. Ager. i.
ἀγρυπνέω. ⁊ ἀγρυπνῶ. μ. ήσω π. ηκα. Uigilo.
ἀγρυπνία. ας. ἡ. Uigilia.
ἄγω. μ. άξω. π. ἦχα. duco. ago. frāgo trāsigo. eo.
ἀγωγή. ης. ἡ. Educatio.
ἀγών. ῶνος. ὁ. Agon. certamen.
ἀγωνία. ας. ἡ. Certamē. periculū.
ἀγωνίζομαι. μ. ίσομαι. π. ισμαι Cōtendo. certo. laboro. ⌈preciosus.
ἀδάμας. αντος. ὁ. Adamas. lapis preciosus.
ἀδάμαστος. η. ον. Indomit⁹. a. ū.
ἀδάπανος. η. ον. Sine sūptu. qd̄ nl̄lo p̄cio ꝯstat ⌈tas. securitas.
ἄδεια. ας. ἡ. Licentia. libertas. facultas. securitas.
ἀδελφή. ης. ἡ. Soror.

ἀδελφοκτόνος. ου. ὁ. Occisor ⌊fratris.
ἀδελφός. ου. ὁ. Frater.
ἀδελφότης. ητος. ἡ. Fraternitas.
ἀδέσποτος. η. ον. Qui caret authore ⁊ domino.
ἄδηλος. η. ον. Immanifestus. a. ū. nō appens.
ἀδηλότης. ητος. ἡ. Incertitudo.
ἀδήλως. Incerte. immanifeste.
ἀδημονέω ⁊ ἀδημονῶ. μ. ήσω π. ηκα. Tristor. Mestus sū.
ᾅδης. ου. ὁ. Infernus. pluto.
ἀδιάκριτος. η. ον. Nō discernēs. nō diiudicās. ⌈idesinēs. Cōtinu⁹. a. ū.
ἀδιάλειπτος. η. ον. Incessabilis idesinēs. Cōtinu⁹. a. ū.
ἀδιαλείπτως. incessāter. idesinēter
ἀδιάπτωτος. η. ον. Incadibilis. Qui nō cadit. ⌈ipersuasibilis. e.
ἀδιάτρεπτος. η. ον. Inuertibilis. ipersuasibilis. e.
ἀδιαφθορία. ας. ἡ. Integritas icorruptio. ⌈gēs. Ignauus. a. ū.
ἀδιάφορος. α. ον. Indifferēs. negligēs. Ignauus. a. ū.
ἀδιεξέταστος. η. ον. Inuestigabilis. iexq̄sibil̄. e. ⌈iuriā facio. offendo.
ἀδικέω ⁊ ἀδικῶ. μ. ήσω. π. ηκα. iniuriā facio. offendo.
ἀδίκημα. ατος. το. Iniuria. offensio. Scelus. iniquitas.
ἀδικία. ας. ἡ. Iniustitia. iniquitas.
ἄδικος. η. ον. Iniustus. a. um.
ἀδίκως. Iniuste.
ἀδόκητος. η. ον. Insperatus. a. ū.
ἀδόκιμος. η. ον. Reprobus. reprobatus. a. um.
ἀδολεσχέω ⁊ ἀδολεσχῶ. μ. σω. π. κα. Uerbosus sum. ⁊ loquax.
ἄδολος. η. ον. Simplex. sine dolo.
ἀδόλως. Sine fraude.
ἀδρανέστατος. η. ον. Ignauissimus. Incertissimus. a. ū.
ἁδρότης. ητος. ἡ. Plenitudo
ἀδυνατέω ⁊ ἀδυνατῶ. μ. ήσω. π. ηκα. Impotēs sū. ipossibilis sū.
ἀδύνατος. η. ον. Impotēs. impossibilis. infirmus.
ᾄδω. μ. ᾄσω. π. ηκα. Cāto. cano
ἀεί. Semper. ⌈tuus. a. um.
ἀειγενής. εος. ὁ. ἡ. Sēpitern⁹ ppetuus. a. um.
ἀένναος. α. ον. Semper fluens.
ἀέρος. genitiuus ab. ἀήρ. Aeris.
ἀετός. ου. ὁ. Aquila.
ἄζυμος. η. ον. Azymus. a. um.
ἀήρ. ερος. ὁ. Aer. tempus.
ἀθανασία. ας. ἡ. Immortalitas.
ἀθάνατος. η. ον. Immortalis. e.
ἀθέμιτος. η. ον. Illicitus. a. um.

ἄθεος.α.ον. Impius.sine deo.
ἀθεσμός.η.ον. Nefandus.impius.a.um.
ἀθετέω.τ ἀθετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Irritū facio.cōtristo.spno.frustror.
ἀθέτησις.εως.ἡ. Reprobatio.cōtēptus.neglectio.
ἀθεώρητος.η.ον. Nō visus.a.um.
ἀθλέω.τ ἀθλῶ.μ.ησω.π.ηκα. Certo.contendo.
ἄθλησις.εως.ἡ. Certamē.cōtētio.
ἀθῳόομαι.τ ἀθῳοῦμαι.μ.σομαι.π.ωμαι. Innocens sum.
ἀθῷος.α.ον. Innocens.
ἀθῳόω.τ ἀθῳῶ.μ.σω.π.κα. Libero.
αἱ. Articulus prepositiuus.feminini generis numeri pluralis.
αἵ. Articulus postpositiuus.feminini generis.numeri pluralis. Que.
αἴγειος.α.ον. Caprinus.a.um.
αἰγιαλός.οῦ.ὁ. Littus.
ἀΐδιος.α.ον. Sempiternus.a.um.
ἀϊδιότης.ητος.ἡ. Sēpiternitas.eternitas.
αἰδώς.οος.ἡ. Verecūdia.pudor.
αἰθίοψ.οπος.ὁ. Ethiops.ethiopicus.
αἷμα.ατος.το. Sāguis.
αἱμάσσω.μ.ξω.π.χα. Sanguino.cruento.as.
αἱματεκχυσία.ας.ἡ. effusio sāguinis.
αἱμορροέω.τ αἱμορροῶ.μ.ησω.π.ηκα. Patior fluxum sanguinis.
αἴνεσις.εως.ἡ. Laus.
αἰνετός.η.ον. Laudabilis.e.
αἰνέω.τ αἰνῶ.μ.εσω.π.εκα. laudo.as.
αἴνιγμα.ατος.το. Enigma.sermo obscurus.τ implicitus.
αἶνος.ου.ὁ. Laus.
αἱρέομαι.αἱροῦμαι.μ.ήσομαι.π.ημαι. Eligo.
αἵρεσις.εως.ἡ. Heresis.electio.
αἱρετέω.τ αἱρετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Eligo.
αἱρετικός.η.ον. Hereticus.electiuus.a.um.
αἱρετίς.ιδος.ἡ. Electrix.
αἴρω.μ.ἀρῶ.π.ἦρκα. Tollo.aufero.eleuo.
αἷς. Articulus postpositiuus.datiui casus.numeri pluralis.f.g. Quibus.
αἰσθάνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι. Sentio.
αἴσθησις.εως.ἡ. Sensus.
αἰσθητήριον.ου.το. Sensus.
αἰσχροκερδής.εος.ὁ.ἡ. Turpis lucri sectator.
αἰσχροκερδῶς. Turpis lucri grā.

αἰσχρολογία.ας.ἡ. turpis locutio.
αἰσχρός.α.ον. Turpis.e.
αἰσχρότης.ητος.ἡ. Turpitudo.
αἰσχύνη.ης.ἡ. Pudor.verecundia. Confusio.
αἰσχύνομαι.μ.οῦμαι. Pudet me.pudore afficior.
αἰσχυντηρός.α.ον. Verecūd⁹.a.ū.
αἰσχύνω.μ.νῶ.π.κα. Confundo. erubescere aliquem facio.
αἰτέω.τ αἰτῶ.μ.ησω.π.ηκα. peto.
αἴτημα.ατος.το. Petitio.
αἰτία.ας.ἡ. Causa.accusatio.
αἰτιάομαι.τ αἰτιῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Accuso.culpo.do causā.causor.
αἵτινες. Que.relatiuū foemi. generis.numeri pluralis.
αἴτιον.ου.το. Causa.
αἴτιος.α.ον. Obnoxius. reus.causator.effector rei.
αἰτίωμα.ατος.το. Accusatio.petitio.
αἰφνίδιος.α.ον. Repentin⁹.a.um.
αἰφνιδίως. Subito.repente.
αἰχμαλωσία.ας.ἡ. Captiuitas.
αἰχμαλωτεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Captiuo.as.
αἰχμαλωτίζω.μ.ισω.π.ικα. Captiuo.as.
αἰχμάλωτος.ου.ὁ. Captiuus.
αἰών.ῶνος.ὁ. Seculum.
αἰώνιος.α.ον. Eternus.a.um.
ἀκαθαρσία.ας.ἡ. Spurcitia.immūditia.
ἀκάθαρτος.η.ον. Spurcus. immūdus.a.um.
ἀκαιρέομαι.τ ἀκαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Occupatus sum.
ἄκαιρος.α.ον. Importunus.a.um.
ἀκαίρως. Importune.
ἄκακος.η.ον. Innocēs.sine malitia.
ἄκανθα.ας.ἡ. Spina.
ἀκάνθινος.η.ον. Spineus.a.um.
ἀκάρδιος.α.ον. Excors.
ἄκαρπος.η.ον. Infructuosus.a.um.
ἀκατάγνωστος.η.ον. Irreprehēsibilis.e.
ἀκατάκριτος.η.ον. Indēnatus.a.um.
ἀκατακάλυπτος.η.ον. Non velat⁹. apertus.a.um.
ἀκατάλυτος.η.ον. Insolubilis.e.
ἀκαταμάχητος.η.ον. inexpugnabilis.e.
ἀκατάπαυστος.η.ον. Nō cessans.
ἀκαταστασία.ας.ἡ. sedition.dissēsio
ἀκατάστατος.η.ον. icōstās.mobil'.e
ἀκατάσχετος.η.ον. Irretēnbilis irrefrenabilis.e.
ἀκέραιος.α.ον. Siplex.iteger.a.ū.

ἀκηδία.ας.ἡ. Negligentia.pigritia.
ἀκηδιάω.τ ἀκηδιῶ.μ.σω.π.κα. Pigresco.ociosus sum.
ἀκήκοα. Audiui.
ἀκηκοώς.οτος.ὁ. postquā audiuit.
ἀκηλίδωτος.η.ον. immaculatus.sine vitio.
ἀκλινής.εος.ὁ.ἡ. Indeclinabilis.e
ἀκμάζω.μ.ασω.π.ακα. Floreo. vigeo.maturesco.maturus sū.
ἀκμή.ης.ἡ. Flos.vigor.
ἀκμήν. Adhuc.
ἄκμων.ονος.ὁ. Incus.
ἀκοή.ης.ἡ. Fama.auditus.
ἀκοίμητος.η.ον. Indormibilis.iextinguibilis.e.
ἀκοινώνητος.η.ον. Incōmunicabilis.incommunicatus.a.um.
ἀκολασία.ας.ἡ. Incastigatio. petulantia.procacitas.
ἀκολουθέω.τ ἀκολουθῶ.μ.ἀκολουθήσω.π.ηκα. Sequor.
ἀκωλύτως. Sine impedimento.
ἀκοπιάτως. Sine labore.
ἀκουσίως. Inuite.
ἀκουστής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκουστός.η.ον. Audibilis.e.
ἀκουτίζω.μ.σω.π.κα. Audire facio.
ἀκούω.μ.ούσω.π.ουκα. Audio obedio.obtempero.
ἀκρατής.εος.ὁ.ἡ. Incontinens.
ἄκρατον.ου.το. Merum.
ἀκριβάω.τ ἀκριβῶ.μ.σω.π.κα. Approbo diligēti examinatiōe.exquisite examino.comprobo.
ἀκρίβεια.ας.ἡ. Diligentia. exactio. curiositas.
ἀκριβέστατος.η.ον. Diligentissimus.certissimus.a.um.
ἀκριβέστερος.α.ον. diligētior. certior.us.
ἀκριβής.εος.ὁ.ἡ. Diligēs. exactus a.um.
ἀκριβόω.τ ἀκριβῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Diligenter exquiro. ēt disco.
ἀκριβῶς. Diligenter.
ἀκρίς.ίδος.ἡ. Locusta. sūmitas arboris.fructus in sūmitate arboris.
ἀκρίτως. Indicta causa.
ἀκρόαμα.ατος.το. Audit⁹.auditio
ἀκροάομαι.τ ἀκροῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Audio.
ἀκροατήριον.ου.το. Auditorium.
ἀκροατής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκροβυστία.ας.ἡ. Preputium
ἀκρογωνιαῖος.α.ον. angularis.

ἀκροθίνια.ων. Selecta τ precipua ad offerēdum τ consecrandum deo vel primitie frugum τ oium rerum.
ἄκρος.α.ον. Summus. extremus.a.um. Vltimus.
ἀκρότομος.η.ον. alt⁹.excelsus.a.ū
ἀκτίς.ῖνος.ἡ. Radius.
ἀκυρόω.τ ἀκυρῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Irritū facio.rescindo.annullo.
ἀκώλυτος.η.ον. Improhibitus. Qui non vetatur.
ἀκωλύτως. sine phibitiōe τ impedimento.
ἄκων.οντος.ὁ. Inuitus.a.um.
ἀλάβαστρον.ου.το. Vas lapideum carens ansis ad reponendum vnguentum.
ἀλαζονεία.ας.ἡ. Supbia. isolētia.
ἀλαζονεύομαι.μ.σομαι.π.μαι Glorior ex aliqua re.iacto aliquā rē
ἀλαζών.όνος.ὁ. Insolēs.arrogās.
ἀλαλάζω.μ.αξω.π.αχα. Strepitū τ sonū facio.tinnio. tollo vocē tam in gaudio q̄ in tristitia hoc est iubilo τ eiulo.
ἀλάλητος.η.ον. Indicibilis inenarrabilis.e.
ἄλαλος.η.ον. Mutus. nō loquēs.
ἅλας.ατος.το. Sal.
ἀλείφω.μ.ψω.π.φα. Vngo.
ἀλεκτοροφωνία.ας.ἡ. Gallicinium.galli cantus.
ἀλέκτωρ.ορος.ὁ. Gallus.
ἄλευρον.ου.ὁ. Farina.
ἀλήθεια.ας.ἡ. Veritas.
ἀληθέστατος.η.ον. verissim⁹.a.ū.
ἀληθεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Verax sū.vera dico.
ἀληθής.εος.ὁ.ἡ. Verax. verus.a.ū.
ἀληθινός.η.ον. Verus.a.um.
ἀληθινῶς. Vere.
ἀλήθω.μ.ησω.π.ηκα. Molo.is.
ἀληθῶς. Vere.
ἁλιεύς.έως.ὁ. Piscator.
ἁλιεύω.μ.ευσω.π.ευκα. piscor.
ἁλίζω.μ.ισω.π.ικα. salio. sale condio.
ἁλικός.η.ον. Salsus.a.um.
ἀλισγέω.τ ἀλισγῶ.μ.σω.π.κα Contamino.polluo.odio habeo.
ἀλίσγημα.ατος.το. cōtaminatio.
ἀλκή.ης.ἡ. robur.fortitudo.
ἀλλά. sed.est etiā iceptiua particula
ἀλλάγε. Saltem.sed.
ἀλλαγή.ης.ἡ. vicissitudo. cōmutatio.
ἄλλαγμα.ατος.το. Cōmutatio.
ἀλλάττω.μ.αξω.π.αχα. muto:cōmuto.alieno.as.subdo.is.

ἀλλαχῆ. alibi. alias.
ἀλλαχόθεν. Aliunde.
ἀλλή. Sed.
ἀλληγορέω.τ ἀλληγορῶ.μ.σω.π.κα. Allegorizo.p allegoriā dico
ἀλλήλους. adinicē.seipsos mutuo.
ἀλλογενής.εος.ὁ.ἡ. Alienigena.
ἀλλοιόω.τ ἀλλοιῶ.μ.σω.π.κα. Alieno.muto.as.
ἀλλοίωσις.εως.ἡ. imutatio. alienatio.
ἅλλομαι.μ.οῦμαι.π.ηλμαι. Salio.exilio.
ἄλλος.η.ο. Alius.a.ud.
ἀλλοτριοεπίσκοπος.η.ον. Alienorum appetens.
ἀλλότριος.α.ον. alienus.extern⁹.a.ū.
ἀλλοτριόω.τ ἀλλοτριῶ.μ.σω.π.κα. Ab alieno.immuto.
ἀλλόφυλος.η.ον. Externus.diuerse nationis.alienigena.
ἀλοάω.τ ἀλοῶ.μ.σω.π.κα. Trituro.as.
ἀλόγιστος.η.ον. Insensatus.a.um.
ἄλογος.η.ον. Irrationalis.e.
ἀλόη.ης.ἡ. Aloe.
ἅλμη.ης.ἡ. salsugo. terra sterilis.
ἅλς.λός.ὁ. Sal.
ἀλυπότερος.α.ον. magis sine tristitia.
ἀλύπως. sine tristitia.aduer.
ἅλυσις.εως.ἡ. Cathena.
ἀλυσιτελής.εος.ὁ.ἡ. Inutilis.
ἁλῶ. Capiar captus fuero.
ἅλων.ονος.ὁ. Area.
ἀλώπηξ.εκος.ἡ. Vulpes.
ἅλωσις.εως.ἡ. Captio. captura.
ἁλώσομαι. Capiar.
ἅμα. simul.
ἀμαθής.εος.ὁ.ἡ. Indoct⁹.rudis literarū.
ἅμαξα.ης.ἡ. Currus.
ἀμαράντινος.η.ον. imarcessibil'.e.
ἀμάραντος.η.ον. imarcessibilis.e.
ἁμαρτάνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. pecco.
ἁμάρτημα.ατος.το. peccatum.
ἁμαρτία.ας.ἡ. Peccatum.
ἀμάρτυρος.α.ον. sine teste.
ἁμαρτωλός.ου.ὁ. Peccator.
ἀμαυρόω.τ ἀμαυρῶ.μ.σω.π.κα. Obscuro.as.obtenebro.as.
ἄμαχος.η.ον. Pacificus.
ἀμάω.τ ἀμῶ.μ.ησω.π.ηκα. meto.is.
ἀμβρόσιος.α.ον. diuin⁹.imortalis
ἀμέθυστος.ου.ὁ. Amethyst⁹ lapis preciosus.
ἀμείλικτος.η.ον. Grauis. tetricus.

Qui non ridet.
ἀμέλει. profecto.igitur.ob eam rē.
ἀμελέω.τ ἀμελῶ.μ.ησω.π.ηκα Negligo.
ἄμεμπτος.η.ον. Irreprehensibilis. inaccusabilis.e.
ἀμέριμνος.η.ον. sine cura.
ἀμετάθετος.η.ον. imutabilis.e.
ἀμετακίνητος.η.ον. immobilis.e.
ἀμεταμέλητος.η.ον. Qui nō penitet. sine penitentia.
ἀμετανόητος.η.ον. Qui non penitet. non agens penitentiam.
ἀμέτρητος.η.ον. sine mensura. qđ mensura caret.
ἄμετρος.α.ον. Immensus.a.um.
ἀμηνής.εος.ὁ.ἡ. qui caret ira.non iracundus.
ἀμήτωρ.ορος.ὁ.ἡ. sine matre. qui caret matre.
ἀμίαντος.η.ον. Impollutus.a.um.
ἄμμος.ου.ὁ. Arena.
ἀμμώδης.εος.ὁ.ἡ. Arenosus.a.ū.
ἀμνησία.ας.ἡ. Obliuio.
ἀμνηστία.ας.ἡ. memorie defectus Obliuio.
ἀμνός.ου.ὁ. Agnus.
ἀμοιβή.ης.ἡ. Mutua compensatio. Retributio.
ἀμοιρέω.τ ἀμοιρῶ.μ.σω.π.κα. careo.non sum particeps.
ἄμοιρος.α.ον. exps.sine pte.exors.
ἀμόλυντος.η.ον. incoinquinatus immaculatus.a.um.
ἄμορφος.η.ον. res carēs figura vl' forma.
ἄμπελος.ου.ἡ. Vitis. vinea.
ἀμπελουργός.ου.ὁ. cultor vinee.
ἀμπελών.ῶνος.ἡ. Vinea.
ἄμυνα.ης.ἡ. Vltio. vindicta.
ἀμύνομαι.μ.οῦμαι.π.υμμαι. Vlciscor.punio.
ἀμύνω.μ.νῶ.π.υγκα. Auxilior. vindico.
ἀμφίβληστρον.ου.το. Rete.
ἀμφιέννυμι.μ.εσω.π.εκα. vestio
ἀμφιλαφής.εος.ὁ.ἡ. iplicit⁹:spiss⁹
ἀμφορεύς? ἄμφορος.ου.ἡ. Binium.
ἀμφότερος.α.ον. Ambo. vterq̄.
ἀμωμία.ας.ἡ. Defectus macule vel reprehensionis.
ἀμώμητος.η.ον. Irreprehensibilis.e.
ἄμωμος.η.ον. immaculatus.a.um.
ἄν. Coniunctio potestatē significās: Aliquando tamen superflue ponitur ad ornatum.
ἀνά. Per.secundum.
ἀνάβα. Ascende.

ἀναβάθμος.ου.ὁ.Gradus.
ἀναβαίνω.μ.ήσομαι.ϖ.ηκα.A
scendo.⌈Differo.dilato.Modulor.
ἀναβάλλομαι.μ.οῦμαι.π.ημαι
ἀναβάς.άντος.ὁ.postquā.ascēdit.
ἀνάβασις.εως.ἡ.Ascensio.
ἀναβέβηκα.Ascendi.
ἀνάβηθι.Ascende.
ἀναβήσομαι.Ascendam.
ἀναβιβάζω.μ.ασω.π.ακα.Edu
co.sursum duco.Ascendere facio.
ἀναβλέπω.μ.ψω.π.φα.Video.a
spicio.reuideo.i.visum recupero.
ἀνάβλεψις.εως.ἡ.Visus.
ἀναβοάω.ꝛ ἀναβοῶ.μ.ησω.ϖ.
ηκα.Clamo.Vociferor.
ἀναβολή.ης.ἡ.Mora.dilatio.
ἀναβράζω.μ.σω.π.κα.Ex profun
do aque educo.
ἀνάβω.Ascendam.ascendero.⌈se.
ἀναγαγεῖν.Sursū duxisse.pduxis
ἀναγαγών.όντος.ὁ.Postq̄ ad
duxit.vel supra duxit.
ἀνάγαιον.ου.τὸ.Cenaculum.
ἀναγγέλλω.μ.ῶ.ϖ.ελκα.Nun
cio.as. ⌈tus.regeneratus.a.um.
ἀναγεγεννημένος.η.ον.Rena
ἀναγεννάω.μ.ησω.π.ηκα.Rege
nero.
ἀναγίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
Redeo.reuertor. ⌈Lego.
ἀναγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.ωκα.
ἀναγκάζω.μ.ασω.π.ακα.cogo.
ἀναγκαῖος.α.ον.Necessarius.a.ū.
ἀναγκαιότερος.α.ον.Magis ne
cessarius.a.um.
ἀναγκαστῶς.coacte.violenter.
ἀνάγκη.ης.ἡ.Pressura.necessitas.
ἀναγνούς.όντος.ὁ.Postq̄ legit.
ἀναγνῶ.Legam.legero.
ἀναγνῶναι.Legisse. ⌈gnosco.
ἀναγνωρίζω.μ.ησω.ϖ.ικα.co=
ἀναγνωσθῆναι.Lectum esse.
ἀναγνωσθῶ.Lectus fuero.
ἀνάγνωσις.εως.ἡ.Lectio.
ἀναγνώσομαι.Legam.
ἀνάγομαι.μ.ξομαι.ϖ.ηγμαι.
Soluo a portu. ⌈praduco.frango.
ἀνάγω.μ.αξω.ϖ.ηχα.Duco.su
ἀναδεικνύω.μ.ειξω.ειχα.Desi
gno.demonstro. ⌈monstratio.
ἀνάδειξις.εως.ἡ.Ostensio.De=
ἀναδέχομαι.μ.ξομαι.π.εγμαι.
suscipio.recipio.
ἀναδίδωμι.μ.ωσω.π.ωκα.Red

do.trado.restituo.⌈postq̄ tradidit.
ἀναδούς.όντος.ὁ.postq̄ reddidit.
ἀναδύο.Bini.scz numer binariū.
ἀνάδυσις.εως.ἡ.Ortus.eleuatio.
ἀναδώσω.reddā.restitu[illegible].⌊appitio
ἀναζάω.ꝛ ἀναζῶ.μ.ησω.π.ηκα.
Reuiuo.reuiuisco.
ἀναζητέω.ꝛ ἀναζητῶ.μ.ησω.π.
ηκα.Requiro.inquiro.
ἀναζωννύω.μ.ωσω.ϖ.ωκα.
Precingo.cingo.
ἀναζωπυρέω.ꝛ ἀναζωπυρῶ.
μ.ησω.ϖ.ηκα.suscito.resuscito.re
cupo.incendo.adaugeo.reinflāmo.
ἀναθάλλω.μ.ῶ.ϖ.αλκα.Reflo
reo.reuiresco.Reuirescere facio.
ἀνάθεμα.ατος.τὸ.Donum obla=
tum deo.Execratio.detestatio.
ἀναθεματίζω.μ.σω.ϖ.κα.Exe
cror.deuoueo.
ἀναθεωρέω.ꝛ ἀναθεωρῶ.μ.η=
σω.ϖ.ηκα.contemplor.intueor.
ἀνάθημα.ατος.τό.Donum quod
est in templo oblatum deo.
ἀναίδεια.ας.ἡ.Inpudētia.inuere
cundia. ⌈cundus.a.um.
ἀναιδής.εος.ὁ.ἡ.Impudēs.inuere
ἀναιρέομαι.ꝛ ἀναιροῦμαι.μ.η
σομαι.π.ηρημαι.Assumo.tollo.
ἀναίρεσις.εος.ἡ.Occisio.
ἀναιρέω.ꝛ ἀναιρῶ.μ.ησω.π.η=
κα.Occido.interficio.aufero.tollo.
ἀναισθητέω.ꝛ ἀναισθητῶ.μ.
σω.π.κα.sensu careo.
ἀναισθήτως.Insensate.stulte.ad
uerbialiter.⌈satione.Inculpabilis.
ἀναίτιος.α.ον.Innocēs.sine accu
ἀνακαθίζω.μ.ισω.ϖ.ικα.Resi=
deo.surgens sedeo. ⌈uo.as.
ἀνακαινίζω.μ.ισω.ϖ.[illegible].Reno
ἀνακαινόω.ꝛ ἀνακαινῶ.μ.ω=
σω.ϖ.ωκα.Renouo.as.⌈uatio.
ἀνακαίνωσις.εως.ἡ.nouitas.reno
ἀνακαίω.μ.αυσω.π.κα.cōburo.
ἀνακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Re
uelo.manifesto.as.⌈deo.reuertor.
ἀνακάμπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Re=
ἀνάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Di
scumbo. ⌈tus.aptus.a.um.
ἀνακεκαλυμμένος.η.ον.Reuela
ἀνακεφαλαιόομαι.ꝛ ἀνακεφα
λαιοῦμαι.μ.ωσομαι.ϖ.ω=
μαι.Abbreuior.compendiose con
tineor.compleor.ꝛ tā actiua q̄ pas
siua significatione inuenitur.

ἀνάκλητος.η.ον.Reuocatus.iterū
vocatus.a.um. ⌈Recumbo.
ἀνακλίνομαι.μ.ουμαι.π.ιμαι.
ἀνακλίνω.μ.νῶ.π.ικα.Accumbe
re facio.reclino. ⌈puto.abscindo.
ἀνακόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Am=
ἀνακράζω.μ.αξω.π.χα.exclamo
ἀνακρίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.ιμαι.
Exquiro.probo.
ἀνακρίνω.μ.νῶ.ϖ.ικα.interrogo.
Exquiro.probo.experior.iudico.
ἀνάκρισις.εως.ἡ.Exq̄sitio.iterro
gatio. ⌈aspicio.
ἀνακύπτω.μ.υψω.υφα.sursū.
ἀνάλαβε.assume.resume.sursū tolle.
ἀναλαβών.όντος.ὁ.Postq̄ sur
sum tulit.postq̄ accepit.
ἀναλαμβάνω.μ.ηψομαι.π.ημ
μαι.Assumo.sursum.tollo.
ἀναλάμπω.μ.ψω.π.φα.splen
deo.fulgeo.⌈restitutio.restauratio.
ἀνάλημμα.ατος.τὸ.Reassūptio.
ἀναληφθείς.έντος.ὁ.Assūptus.
sublatus.
ἀνάληψις.εως.ἡ.assumptio.
ἀναλογία.ας.ἡ.Ratio.proportio.
ἀναλογίζομαι.μ.ισομαι.ϖ.ισ=
μαι.Recogito.reputo.colligo.
ἀναλόγως.Rationabiliter.propor
tionabiliter cognoscibiliter.
ἄναλος.η.ον.Insulsus.a.um.
ἀναλόω.ꝛ ἀναλῶ.μ.ωσο.ϖ.ω
κα.Consumo.interimo.
ἀνάλυσις.εως.ἡ.resolutio.
ἀναλύω.μ.υσω.π.υκα.resoluo.
reuertor.reuoco.
ἀναλωθῶ.Consumar.
ἀναλῶσαι.Consumpsisse.⌈sumpsit.
ἀναλώσας.αντος.ὁ.Postq̄ con
ἀναλώσω.Interficiam.consumaz.
ἀναμάρτητος.η.ον.Sine pecca
to.carens crimine.
ἀναμένω.μ.νῶ.ϖ.ηκα.Expecto.
ἀναμέσον.In medio.
ἀναμιμνήσκομαι.μ.ησομαι.π.
ημαι.recordor.
ἀναμιμνήσκω.μ.ησω.π.ηκα.sug
gero tibi.reduco te in memoriā.
ἀναμνησθήσομαι.recordabor.
ἀνανεύω.μ.ευσω.ϖ.ευκα.abnuo
ἀνανήφω.μ.ηψω.π.ηφα.resipisco
ἀναντίρρητος.η.ον.res que caret
dubitatione.
ἀναντιρρήτως.Indubitanter.
ἀναξηραίνω.μ.νω.ϖ.κα.Desi=

co.Exsicco.
ἀνάξιος.α.ον.Indignus.a.um.
ἀναξίως.Indigne.
ἀνάπαλιν.Vice versa.e conuerso.
ἀναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
requiesco.
ἀνάπαυσις.εως.ἡ.requies.
ἀναπαύω.μ.αυσω.π.αυκα.refo
cillo.reficio.requiescere facio.
ἀναπείθω.μ.εισω.π.εικα.suadeo
ἀναπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.remit=
to.iterum mitto.
ἀναπεπαύμαι.refocillatus.refec
tus sum. ⌈ctus fueram.
ἀναπεπαύμην.refocillatus.refe
ἀνάπεσε.recumbe.
ἀναπεσοῦμαι.recumbā.discūbaz.
ἀναπεσών.όντος.ὁ.Postq̄ re=
cubuit. ⌈bro inutilis.
ἀνάπηρος.α.ον.debilis.aliquo mē
ἀναπίπτω.μ.οῦμαι.π.πτω=
κα.Discūbo. ⌈formo.
ἀναπλάττω.μ.σω.π.κα.Fingo.
ἀναπληρόω.ꝛ ἀναπληρῶ.μ.
ωσω.π.ωκα.Adimpleo.
ἀναποδίζω.μ.σω.π.κα.Impe=
dio.retrogradior.reuertor.
ἀναποδισμός.ου.ὁ.Impedimen
tum.reuersio. ⌈bilis.e.
ἀναπολόγητος.η.ον.Inexcusa
ἀναπτερόω.ꝛ ἀναπτερῶ.μ.σω.
π.κα.Eleuo.in altum duco.
ἀναπτύσσω.μ.υξω.ϖ.υχα.E
uoluo.Explico.reuoluo.
ἀνάπτω.μ.ψω.π.φα.Incendo.
ἀναρίθμητος.η.ον.innūerabilis.e.
ἀνασείω.μ.εισω.π.εικα.Concito.
concutio. ⌈to.destruo.
ἀνασκευάζω.μ.ασω.π.ακα.euer
ἀνασπάω.ꝛ ἀνασπῶ.μ.σω.π.α
κα.Extraho.sursum tollo.
ἀνάστα.Exurge.
ἀναστάς.άντος.ὁ.postq̄ surrexit.
ἀνάστασις.εως.ἡ.resurrectio.
ἀναστατόω.ꝛ.ἀναστατῶ.μ.ω
σω.π.ωκα.Conturbo.concito.
ἀνασταυρόω.ꝛ.ἀνασταυρῶ.μ.
ωσω.π.ωκα.Crucifigo.
ἀναστενάζω.μ.ξω.π.χα.Inge
mo.suspiro.
ἀνάστηθι.Exsurge.exsurgere fac.
ἀναστῆναι.resurrexisse.surgere fe=
cisse. ⌈scitauit.surgere fecit.
ἀναστήσας.αντος.ὁ.Postq̄ su
ἀναστήσειν.suscitaturū esse.surrectu

rum esse. ⌈suscitabo.
ἀναστήσομαι.Surgam.resurgaz.
ἀναστήσω.Suscitabo.resurgam.
ἀναστρέφομαι.μ.ψομαι.π.αμ
μαι.cōuersor.cōmoror.vitam duco.
ἀναστρέφω.μ.ψω.π.φα.subuto.
ἀναστροφή.ης.ἡ.Subuersio.
ἀναστῶ.resurgā.resurgere faciā.
ἀνατάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγ
μαι.Ordino.compono.⌈compono.
ἀνατάσσω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.αγ=
μαι.Ordino.compono.⌈cōpono.
ἀνατάττω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατεθραμμένος.η.ον.Educat⁹.
Enutritus.a.um. ⌈or.orirfacio.
ἀνατέλλω.μ.λῶ.π.αλκα.Ori=
ἀνατίθημι.μ.ησω.ϖ.ηκα.Conse
cro.dedico.confero.
ἀνατολαί.ῶν.αἱ.oriēs.vñ sol orit.
ἀνατολή.ης.ἡ.oriens.vñ sol oritur.
ἀνατρέπω.μ.ψω.π.φα.Sub=
uerto.destruo. ⌈nutrio.
ἀνατρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.
ἀνατυπόω.ꝛ ἀνατυπῶ.μ.σω.
π.κα.figuro.formo.iprimo.refiguro.
ἀναφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι
Appareo.manifestor.
ἀναφανείς.έντος.ὁ.postq̄ appuit.
ἀναφέρω.μ.οισω.π.οχα.Addu
co.Sursum duco.offero.refero.
ἀναφωνέω.ꝛ ἀναφωνῶ.μ.ησω
π.ηκα.Exclamo.
ἀναχθείς.έντος.ὁ.Postq̄ sursū
ductus est.postq̄ soluit a portu.
ἀνάχυσις.εως.ἡ.Diffusio.confu
sio.dissolutio.
ἀναχωρέω.ꝛ ἀναχωρῶ.μ.η=
σω.π.ηκα.reuertor.Secedo.
ἀναχωρίζω.μ.ισω.π.ικα.Scin
do.partior.diuido.
ἀνάψυξις.εως.ἡ.refrigeriū. ⌈ro.
ἀναψύχω.μ.υξω.π.χα.refrige
ἀνδραποδιστής.ου.ὁ.Plagia
ἀνδρεία.ας.ἡ.virilitas.fortitudo.⌊ri⁹
ἀνδρεῖος.α.ον.Virilis.e.robust⁹
ἄνδρες.ῶν.οἱ.Viri. ⌊a.um.
ἀνδρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.
Viriliter ago.
ἀνδροφόνος.ου.ὁ.Homicida.
ἀνέβαινον.Ascendebam.ant.
ἀνεβαλλόμην.Differebam.ant.
Modulabar.antur.
ἀνέβην.Ascendi.
ἀνεβησάμην.Ascendi.

ἀνέβλεψα.Aspexi.vidi.
ἀνεβόησα.Clamaui.
ἀνέβρασα.Ex profūdo aque eduxi.
ἀνεγείρω.ρω.π.κα.excito.
ἀνεγίνωσκον.Legebam.ant.
ἀνέγκλητος.η.ον.Sine crimine.
carens accusatione.
ἀνέγνων.Legi.
ἀνέδειξα.Designaui.demonstraui.
ἀνέζησα.reuixi.resurrexi.
ἀνεζήτουν.requirebam.ant.
ἀνέθαλον.reflorui.reflorere feci.exsit
ἀνεθεμάτισα.deuoui.execratus sū.
ἀνεθέμην.Contuli.consecraui.
ἀνέθην.Contuli.consecraui.
ἀνεθρεψάμην.educaui.nutriui.
ἀνειλόμην.sustuli.assumpsi.
ἀνεῖλον.occidi.interfeci.erunt.
ἀνειμένος.η.ον.remissus.a.um.
ἀνείς.έντος.ὁ.remittens.laxans.
ἀνειχόμην.sustinui.toleraui.
ἀνεκάθισα.resedi.surgens sedi. ⌈e.
ἀνεκδιήγητος.η.ον.ienarrabilis.
ἀνεκείμην.Discumbebam.
ἀνεκλάλητος.η.ον.Inenarrabi
lis.indicibilis.e.
ἀνεκλειπής.εος.ὁ.ἡ.Infinitus.
Qui nunquā deest.vel deficit.
ἀνέκλειπτος.η.ον.idesiciēs.idefess⁹
ἀνεκλίθην.Discubui.
ἀνέκλινα.reclinaui.recumbere feci.
ἀνέκοψα.amputaui.abscidi.
ἀνέκραγον.Vociferatus sū.excla
maui.erunt.
ἀνέκραξα.exclamaui.
ἀνεκτότερος.α.ον.tolerabilior.us.
ἀνέλαβον.suscepi.erunt.
ἀνελεήμων.ονος.ὁ.ἡ.imisericors
ἀνελεῖν.Interfecisse.
ἀνελήφθην.assūptus.eleuatus sū.
ἀνελπίστως.Insperate.sine spe.
ἀνελύθην.reuersus resolutus sum.
ἀνέλω.Interficiam.Interficerem.
ἀνεμίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισμαι.
a vento moueor.
ἀνεμνήσθην.recordatus sum.
ἄνεμος.ου.ὁ.Ventus.⌈tus.a.um.
ἀνεμπόδιστος.η.ον.non impedi
ἀνένδεκτος.η.ον.Impossibilis.e.
ἀνενέγκαι.Obtulisse.sursum tulisse
abstulisse.
ἀνενέγκας.αντος.ὁ.Postq̄ obtu
lit.sursum tulit.abstulit.
ἀνενεγκεῖν.Obtulisse.sursum tulis
se.abstulisse.

ἀνεξερεύνητος. η. ον. Inscrutabilis. incomprehensibilis. e.
ἀνεξικακία. ας. ἡ. Tolerantia malorum.
ἀνεξίκακος. η. ον. patiens. tolerator malorum.
ἀνεξιχνίαστος. η. ον. inuestigabilis. e.
ἀνεπαίσχυντος. η. ον. Qui nõ cõfunditur. inconfusibilis.
ἀνεπαυσάμην. Requieui.
ἀνεπεμψα. remisi. iterum misi.
ἀνέπεσον. Discubui. erunt.
ἀνεπίληπτος. η. ον. Irreprehensibilis. e.
ἀνεπλασάμην. Effinxi. formaui.
ἀνεπλήρωσα. adimpleui. cõpleui.
ἀνεπόδισα. Impediui. reuersus sũ.
ἀνέρχομαι. μ. ευσομαι. π. ηλυθα. Reuertor. redeo.
ἄνες. Remitte. solue.
ανεσεισα. Concitaui. concussi.
ἄνεσις. εως. ἡ. Requies. occasio. licentia. relaxatio.
ἀνεσπάσθην. Sursum sublat⁹ suʒ.
ἀνέστην. Surrexi.
ἀνέστησα. suscitaui. surrexi.
ἀνεστράφην. Conuersatus sum.
ἀνέστρεφον. Subuertebã. ant. subuerti. erunt.
ἀνέστρεψα. Subuerti..
ἀνετάζω. μ. ασω. π. ακα. Torqueo ad discutiendam veritatẽ. exquiro.
ἀνέτειλα. Ortus sum.
ἀνέτρεψα. Conuerti subuerti.
ἀνετυπούμην. Formabar. figurabar. Refigurabar.
ἄνευ. Sine.
ἀνεύθετος. η. ον. Incommodus. inutilis. e.
ἀνεῦρον. Inueni. erunt.
ἀνευρών. οντος. ὁ. Postq̃ inuẽit
ἀνεφερόμην. Sursum ferebar.
ἀνεφώνησα. Exclamaui.
ἀνέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Tolero. patior.
ἀνέχω. μ. ξω. π. χα. Sustineo.
ἀνεχώρησα. Reuersus suʒ. secessi.
ἀνεψιός. ου. ὁ. Nepos ex fratre vel sorore. vel consobrinus filius auunculi vel patrui.
ἀνέψυξα. Refrigeraui.
ἀνέωγα. Apertus sum.

ἀνεωγμένος. η. ον. Apertus. a. uʒ.
ἀνεωγώς. οτος. Postq̃ʒ aperuit vel apertus est.
ἀνέωξα. Aperui.
ἀνεώχθην. Apertus sum.
ἀνεωχθῆναι. Apertum esse.
ἀνήγαγον. Obtuli. erunt. Adduxi. erunt.
ἀνήγγειλα. Nunciaui.
ἀνηγγέλην. Nunciatus sum.
ἄνηθον. ου. τό. Anethum.
ἀνῆκα. Remisi. laxaui.
ἀνῆκε. Decet. oportet.
ἀνῆκον. οντος. Decens. Opportunum. Conueniens.
ἀνήλθον. Ueni. redij. erunt.
ἀνήμερος. α. ον. Inmitis. e.
ἀνήνεγκα. Pertuli. obtuli.
ἀνήρ. ερος. ὁ. Uir.
ἀνῃρέθην. Interfectus sum.
ἀνήφθην. Accensus sum.
ἀνήχθην. Ductus sum. Ascendi nauem.
ἀνθέξομαι. Adherebo.
ἀνθέστηκα. Restiti.
ἀνθεστηκώς. τος. ὁ. Postq̃ʒ restitit
ἀνθέω. ꝛ ἀνθῶ. μ. σω. π. κα. Floreo.
ἀνθιστάμην. Resistebam. [reo.
ἀνθίστημι. μ. ησω. π. ηκα. resisto.
ἀνθομολογέομαι. ꝛ ἀνθομολογοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Confiteor.
ἀνθομολόγησις. εως. ἡ. Confessio.
ἄνθος. εος. τό. Flos.
ἀνθρακία. ας. ἡ. Ignis ex carbonib⁹
ἄνθραξ. ακος. ὁ. carbo.
ἀνθρωπάρεσκος. η. ον. Hominibus placens.
ἀνθρώπινος. η. ον. Humanus. a. ũ.
ἀνθρωποκτόνος. η. ον. homicida.
ἄνθρωπος. ου. ὁ. ἡ. Homo.
ἀνθυπατεύω. μ. εύσω. π. ευκα. Presum. proconsul ꝛ preses sum.
ἀνθύπατος. ου. ὁ. Preses. proconsul.
ἀνθομολογούμην. confitebar.
ἀνθ' ὧν. Eo quod. quia.
ἀνίημι. μ. ησω. π. ηκα. Remitto laxo.
ἀνίλεως. ω. ὁ. ἡ. Sine misericordia.
ἄνιπτος. η. ον. Illotus. Qui non est lotus.
ἀνίστημι. μ. ησω. π. ηκα. surgo. excito. suscito.
ἀνόητος. η. ον. Stultus. insipiens.
ἄνοια. ας. ἡ. Stultitia. insipientia.
ἀνοίγω. μ. οίξω. π. ωγα. Aperio
ἀνοικοδομέω. ꝛ ἀνοικοδομῶ. μ. ησω. π. ηκα. Reedifico. restauro.
ἄνοιξις. εως. ἡ. Apertio.
ἀνοῖος. α. ον. Insensatus. a. um.
ἀνόμημα. ατος. τό. Iniquitas.
ἀνομία. ας. ἡ. Iniquitas.
ἀνόμοιος. α. ον. Dissimilis. e.
ἄνομος. η. ον. Iniquus sine lege.
ἀνόμως. Iniuste, contra legem.
ἀνομώτερος. α. ον. Iniquior.
ἀνομβρίζω. μ. σω. π. κα. Demitto. ꝛ distillo velut pluuiam.
ἀνόνητος. η. ον. inutilis. e.
ἀνορθόω. ꝛ ἀνορθῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Erigo. Corrigo. in rectum tollo.
ἀνόσιος. α. ον. Scelestus. impius. a. um.
ἀνοχή. ης. ἡ. Tolerantia. sustentatio Mora. dilatio.
ἀνταγωνίζομαι. μ. σομαι. π. ισμαι. Resisto. certo. contrapugno.
ἀντάλλαγμα. ατος. τό. commutatio.
ἀνταμακλάω. ꝛ ἀνταμακλῶ. μ. σω. π. κα. Repercutio. reuerbero.
ἀνταναπληρόω. ꝛ ἀνταναπληρῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Adimpleo. compleo.
ἀνταποδίδωμι. μ. ωσω. π. ωκα. Retribuo. rependo.
ἀνταποδοθήσομαι. retribuar.
ἀνταπόδομα. ατος. τό. retributio.
ἀνταπόδοσις. εως. ἡ. retributio
ἀνταποδοῦναι. retribuisse.
ἀνταποδώσω. retribuam.
ἀνταποκρίνομαι. μ. οῦμαι. π. ιμαι. Contra respondeo.
ἀντειπεῖν. contradicere.
ἀντελαβόμην. Apprehendi. Amplexus suʒ. adhesi.
ἀντέλεγον. contradicebam. ant. cõtradixi. erunt.
ἀντελοιδόρουν. Inuicem conuitiabar. antur.
ἀντέπω. Contradico.
ἀντερείδω. μ. σω. π. κα. Enitor. innitor. adhereo.
ἀντέστην. restiti.

ἀντέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Amplector. apprehendo. adhereo.
ἀντηχέω. ꝛ ἀντηχῶ. μ. σω. π. κα. Resono. contra sono.
ἀντί. pro. contra. loco. equaliter.
ἀντιβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα. Confero. alterno. vltro. citroq̃ʒ iacto.
ἀντιδιατίθημι. μ. ησω. π. ηκα. Contra dispono.
ἀντίδικος. η. ον. Aduersari⁹. a. um.
ἀντίζηλος. η. ον. Qui adinuicem contra alium zelotypus est.
ἀντίθεσις. εως. ἡ. Oppositio. contrapositio.
ἀντικαθέστημαι. Oppositus. contrapositus sum. ꝛ constitutus.
ἀντικαθίστημι. μ. ησω. π. ηκα. cõtrapono. cõtracõstituo. repugno.
ἀντικαλέω. ꝛ ἀντικαλῶ. μ. ησω. π. κληκα. reinuito. adinucẽ voco
ἀντικαταλλάσσω. μ. ξω. π. χα. commuto.
ἀντικατέστην. Repugnaui.
ἀντίκειμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Aduersor. contrapositus suʒ.
ἀντικρύ. E regiõe. exaduersũ. cõtra.
ἀντιλαμβάνομαι. μ. ηψομαι. π. ημμαι. capesso. ãplector. adhereo.
ἀντιλέγω. μ. ξω. π. χα. cõtradico.
ἀντιλήπτωρ. ορος. ὁ. Auxiliator opitulator. [xilium.
ἀντίληψις. εως. ἡ. Opitulatio. auxilium.
ἀντιλήψομαι. Suscipiam. adherebo. amplectar.
ἀντιλογία. ας. ἡ. contradictio.
ἀντιλοιδορέω. ꝛ ἀντιλοιδορῶ. μ. ησω. π. ηκα. cõtra cõuitior. maledicenti maledico.
ἀντίλυτρον. ου. τό. Redemptio.
ἀντιμετρίζω. μ. ισω. π. ικα. Remetior. contra metior.
ἀντιμισθία. ας. ἡ. Remuneratio.
ἀντιπαρέρχομαι. μ. λευσομαι. π. ηλυθα. Pretereo. pertranseo. venio ad auxiliandum.
ἀντιπαρῆλθον. Preterij. pertrãsiui. erunt. veni ad auxiliandũ. runt.
ἀντιπέραν. contra. e regione.
ἀντιπεριβάλλω. μ. λω. π. ηκα cooperio. [pertus. a. uʒ.
ἀντιπεριβεβλημένος. η. ον. cooopertus. a. uʒ.
ἀντιπίπτω. μ. ουμαι. π. ωκα. Resisto.
ἀντίπτωμα. ατος. τό. rixa. cõtẽtio
ἀντιστῆναι. Restitisse.
ἀντιστήσομαι. Resistã. cõtrastabo
ἀντιστήσω. cõtra statuã. cõtrauertã.
ἀντιστρατεύομαι. μ. σομαι. π. μαι. contrapugno. repugno.
ἀντίστω. Resistã. cõtra stẽ. repugnẽ.
ἀντιτάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. contra sto. resisto. contradico.
ἀντίτυπος. η. ον. Exemplar. res similis forme. [Haurio.
ἀντλέω. ꝛ ἀντλῶ. μ. ησω. π. ηκα. Haurio.
ἄντλημα. ατος. τό. Uas ad hauriendum aquam.
ἀντοφθαλμέω. ꝛ ἀντοφθαλμῶ. μ. ησω. π. ηκα. Resisto. contrauertor contraconor. [carens aqua.
ἄνυδρος. α. ον. Inaquosus. a. um. carens aqua.
ἀνυπόκριτος. η. ον. sine simulatione.
ἀνυπονόητος. η. ον. Insuspectus. De quo suspitio non ẽ. [a. uʒ
ἀνυπότακτος. η. ον. Nõ subditus. a. uʒ
ἀνυψόω. ꝛ ἀνυψῶ. μ. σω. π. κα. Eleuo. tollo.
ἄνω. remittã. deserã. relinq̃. laxen..
ἄνω. Super. supra.
ἀνώγαιον. ου. τό. Cenaculum.
ἀνώγεων. ου. τό. Cenaculum.
ἄνωθεν. A superiorib⁹. dẽuo. desursũ.
ἀνώμβρισα. Distillaui. Ab alto misi distillando tanquam pluuiam.
ἀνώνυμος. η. ον. Nefãdus. nõ dicẽ [d⁹. a. ũ.
ἀνωρθώθην. Erect⁹ sum.
ἀνώρθωσα. Direxi. extuli.
ἀνωτερικός. η. ον. Superior. ius.
ἀνώτερος. α. ον. Superior. ius.
ἀνωφελής. εος. ὁ. ἡ. Inutilis. e.
ἀξία. ας. ἡ. Meritum. dignitas.
ἀξίνη. ης. ἡ. Securis.
ἄξιος. α. ον. Dignus. a. um.
ἀξιόω. ꝛ ἀξιῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Rogo dignor. p̃cor. oro. dignũ reputo
ἀξίως. Digne. [scribunt.
ἄξων. ονος. ὁ. Axis. ꝛ tabula i qua scribunt.
ἀοίκητος. η. ον. Inhabitabilis. e. inhabitatus. a. um. [citas.
ἀορασία. ας. ἡ. Priuatio visus. cecitas.
ἀόρατος. η. ον. Inuisibilis. e.
ἀπάγαγε. Duc. abduc.
ἀπαγαγών. οντος. ὁ. Postquaʒ duxit. abduxit. [cio. as.
ἀπαγγέλλω. μ. ω. π. ελκα. Nuncio. as.
ἄπαγε. Abduc. amoue. apage. aduerb. vetantis. [suffoco.
ἀπάγχω. μ. ξω. π. χα. Strãgulo. suffoco.
ἀπάγω. μ. ξω. π. χα. Duco. Abstraho. Auoco.
ἀπαιδευσία. ας. ἡ. ieruditio.
ἀπαίδευτος. η. ον. Rudis litterarum. sine disciplina. [do. discedo.
ἀπαίρω. μ. ῶ. π. κα. Aufero. recedo. discedo.
ἀπαιτέω. ꝛ ἀπαιτῶ. μ. ησω. π. ηκα. Repeto.
ἀπαλγέω. ꝛ ἀπαλγῶ. μ. ησω. π. ηκα. Despero. dolorem finio.
ἀπαλλάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. Liberor. discedo. [ro
ἀπαλλάσσω. μ. ξω. π. χα. Libero
ἀπαλλάττομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. Liberor. Discedo. [ro.
ἀπαλλάττω. μ. ξω. π. χα. Libero.
ἀπαλλοτριόω. ꝛ ἀπαλλοτριῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Abalieno. as.
ἁπαλός. η. ον. Tener. a. um.
ἀπαναίνομαι. μ. ουμαι. π. ημμαι Renuo. abijcio. [ime.
ἀπαναστήσομαι. recedã. auferaʒ
ἀπανίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. recedo. abscedo. separo. aufero.
ἀπαντάω. ꝛ ἀπαντῶ. μ. ησω. π. ηκα. Obuio. obuiam eo.
ἀπάντησις. εως. ἡ. Obuiatio. ecursus.
ἅπαξ. Semel. [cursus.
ἀπαράβατος. η. ον. Sẽpitern⁹. a. ũ.
ἀπαραίτητος. η. ον. inexcusabilis. ineuitabilis. e. Inexorabilis. e.
ἀπαρετήτως. Inexcusabiliter. ineuitabiliter. [Impreparatus. a. uʒ.
ἀπαρασκεύαστος. η. ον. ĩparat⁹.
ἀπαρέσκω. μ. σω. π. κα. displiceo.
ἀπαρθῶ. Auferar. tollar. discedaʒ.
ἀπαρνέομαι. ꝛ ἀπαρνοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. Abnego. nego.
ἀπάρτι. A modo. ab hac hora.
ἀπαρτισμός. ου. ὁ. p̃fectio. cõsumatio.
ἀπαρχή. ης. ἡ. Primitie. [matio.
ἀπ' ἀρχῆς. Ab initio.
ἅπας. αντος. Omnis. totus. a. um.
ἅπασα. ης. ἡ. Omnis. tota.
ἀπάτη. ης. ἡ. deceptio. fallacia.
ἀπάτωρ. ορος. ὁ. qui caret patre.
ἀπαύγασμα. ατος. τό. Splendor. fulgor.
ἀπέβην. Euasi. exiui: finem habui.
ἀπέβλεπον. aspiciebã. ãt. aspexi. erũt
ἀπέδειξα. Ostẽdi. demonstraui.
ἀπεδεξάμην. Excepi. amplexus sũ.
ἀπεδέχθην. Exceptus suscept⁹ sũ.
ἀπεδεχόμην. excipiebã. ãplectebar
ἀπεδήμησα. Peregre p̃fect⁹ suʒ.
ἀπεδίδουν. reddebã. retribuebam
ἀπεδοκίμασα. reprobaui. [ant

ἀπελοκιμάσθην. reprobatus sum.
ἀπελόμην. Vendidi.
ἀπέλωκα. reddidi. restitui. retribui.
ἀπέθανον. Mortuus sum. pij. erunt.
ἀπεθαύμασα. admiratus sum.
ἀπεθέμην. Deposui.
ἀπεθνήσκον. Moriebar. pibā. ant.
ἀπείλω. μ. σω. π. κα. video. [na.
ἀπείθεια. ας. ἡ. incredulitas. diffiden
ἀπειθέω. τ ἀπειθῶ. μ. ησω. π. κα.
Nō obedio. nō credo. incredulus sū.
ἀπειθής. εος. ὁ. ἡ. inobediens. incre
dulus. a. um.
ἀπεικάζω. μ. σω. π. κα. assimilo.
ἀπείκασμα. ατος. το. similitudo.
imago. figura.
ἀπειλέω. τ ἀπειλῶ. μ. ησω. π.
ηκα. Minor. aris. comminor. aris.
ἀπειλή. ης. ἡ. Mine.
ἄπειμι. Abeo. discedo.
ἀπειπάμεθα. Proieccim⁹ abnega
uimus. desperauimus. [ui. runt.
ἀπεῖπον. Abnegaui. proieci. euita
ἀπείραστος. η. ον. Qui non tētat.
ἄπειρος. α. ον. Expers. sine experi
entia. inutilis. infinitus.
ἀπειρότατος. η. ον. inexpertissi
mus. inutilissimus. a. um.
ἀπεκάλεσα. Uocaui.
ἀπεκαλύφθην. Reuelatus sum.
ἀπεκάλυψα. Reuelaui.
ἀπεκδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι.
Expecto.
ἀπέκδυσις. εως. ἡ. spoliatio. exutio
ἀπεκδύω. μ. σω. π. υκα. Exuo.
spolio. nudo veste. [laui.
ἀπεκεφάλισα. Decapitaui. decol
ἀπέκοψα. Abscidi.
ἀπεκρίθην. Respondi.
ἀπεκριμάμην. Respondi.
ἀπέκρυψα. Abscondi.
ἀπεκτάνθην. Occisus iterfect⁹ fui.
ἀπέκτεινα. Occidi.
ἀπεκύησα. Genui. peperi.
ἀπεκύλισα. Deuolui. voluendo a
moui τ abstuli.
ἀπέλαβον. Recepi. erunt.
ἀπελαύνω. Expello.
ἀπελάω. τ ἀπελῶ. μ. σω. π. κα.
Expello. amoueo. arceo.
ἀπελεγμός. οῦ. ὁ. Redargutio.
ἀπέλειχον. Lābebā. ant. lābi. erūt
ἀπελεύθερος. α. ον. Libert⁹. a. uz.
ἀπελεύσομαι. proficiscar. pteribo.
ἀπεληλύθα. Recessi. discessi.

ἀπεληλύθειν. recesserā. abscesserā.
ἀπελθεῖν. Discessisse. pfectum esse.
ἀπέλθω. Discessero. abscessero. pro
fectus fuero.
ἀπελθών. οντος. ὁ. Postq̄ reces
ἀπέλιπον. Reliq. erūt. [sit. abscessit.
ἀπελογούμην. Excusabam. defē
debam. Apologia vtebar.
ἀπελουσάμην. Ablutus sum.
ἀπελπίζω. μ. ισω. π. ικα. spero a
liquid ab alio. despero.
ἀπελύθην. Dimissus sum.
ἀπελυόμην. Dissoluebar. discede
ἀπέλυσα. Dimisi. [bā.
ἀπέναντι. contra e regione.
ἀπενεγκεῖν. Pertulisse. abduxisse.
ἀπενεχθῆναι. Asportatū. ductū fu
ἀπενιψάμην. Laui. lotus sū. [isse.
ἀπεξεδεχόμην. Expectaui.
ἀπέπεσον. Decidi. erunt.
ἀπεπλανήθην. Aberraui.
ἀπεπλευσα. Abnauigaui.
ἀπέπλυνα. Laui.
ἀπεπνίγην. suffocatus sum.
ἀπέπνιξα. suffocaui.
ἀπέπω. Abnego. proijcio. deuito.
ἀπέραντος. η. ον. Infinitus. a. um.
ἀπερίσπαστος. η. ον. Immobilis.
inflexus. a. um. Assiduus. a. um.
ἀπερισπάστως. Immobiliter. in
cessanter assidue. [a. uz.
ἀπερίτμητος. η. ον. Incircumcisus
ἀπέρχομαι. μ. ευσομαι. π. η
λυθα. Abscessi. recessi. pfectus sū.
ἀπέσπασα. Eduxi. extuli. euulsi.
ἀπεσπάσθην. Auulsus. eductus.
ἀπεστάλην. Missus sūz. [elat⁹ sū.
ἀπέσταλκα. Misi.
ἀπέσταλμαι. Missus sum.
ἀπεσταλμένος. η. ον. missus. a. ū.
ἀπεστέγασα. Detexi. tectū demo
ἀπέστειλα. Misi. [lit⁹ sū.
ἀπεστερημένος. η. ον. Priuatus.
fraudatus. a. um.
ἀπεστέρησα. Priuaui.
ἀπέστην. Discessi recessi.
ἀπέστησα. Abduxi. auerti. [taui.
ἀπεστράφην. Auers⁹ suz. fugi. eui
ἀπεστρέψα. Retuli. restitui. euerti.
ἀπεταξάμην. Recessi. vale feci.
ἀπετύφλωσα. Excecaui.
ἀπεφθεγξάμην. Locutus sum.
ἀπεχθῶς. Inuoluntarie. inuite. ini
miciciter. [stineo.
ἀπέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Ab

ἀπέχω. μ. ξω. π. ηκα. Recipio ab
sum. habeo. [uisus sum.
ἀπεχωρίσθην. Abscessi. recessi. di
ἀπήγαγον. Abduxi. duxi. erunt.
ἀπήγγειλα. Nunciaui.
ἀπηγγέλην. Nunciatus sum.
ἀπηγγελκώς. οτος. ὁ. Postq̄
nunciauit.
ἀπηγξάμην. suffocatus sum.
ἀπήειν. Introiui. absui.
ἀπήλασα. Abegi. expuli.
ἀπηλγηκώς. οτος. ὁ. Postq̄ de
sperauit. dolorem finiuit.
ἀπῆλθον. Abij. abscessi. erunt. [se.
ἀπηλλάχθαι. Liberatū eē. recessis
ἀπηλλοτριωμένος. η. ον. Aba
lienatus. a. um.
ἀπήμαντος. η. ον. Illesus. a. um.
ἀπήνεγκα. Abduxi. Duxi.
ἀπηνέστατος. η. ον. Immitissim⁹
seuissimus. validissimus. a. um.
ἀπηνής. εος. ὁ. ἡ. Ualidus. seuus. i
mitis. e.
ἀπήντησα. Obuiam fui. perueni.
ἀπήρεσα. Displicui.
ἀπίδω. Uideam. videro.
ἀπιέναι. Recedere.
ἀπιστέω. τ ἀπιστῶ. μ. ησω. π.
ηκα. Non credo.
ἀπιστία. ας. ἡ. icredulitas. ifidelitas.
ἄπιστος. η. ον. infidelis. incredulus
a. um.
ἀπιών. οντος. ὁ. Postq̄ recessit.
ἀπληστεύω. μ. σω. π. κα. sum in
saciabilis.
ἀπληστία. ας. ἡ. insaciabilitas.
ἄπληστος. η. ον. insaciabilis. e.
ἁπλόος. α. ον. simplex.
ἁπλότης. ητος. ἡ. simplicitas.
ἁπλῶς. simpliciter. generaliter.
ἄπνοος. α. ον. Nō spirās. carēs aīa.
ἀπό. A. ab. abs.
ἀποάνωθεν. Assumo. a pte supiori.
ἀποβαίνω. μ. ησομαι. π. κα. De
scendo. contingo. euado.
ἀποβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα. A
bijcio. sperno. [contigit euasit.
ἀποβάς. αντος. ὁ. postq̄ descendit
ἀπόβλημα. ατος. το. Reliquie. qđ
proijcitur.
ἀποβήσομαι. cōtigā. descēdā euadā
ἀποβλέπω. μ. ψω. π. φα. Aspicio.
inspicio.
ἀπόβλητος. η. ον. Abijciend⁹. a. ū.
ἀποβολή. ης. ἡ. abiectio.

ἀπογεγραμμένος. η. ον. Descri
ptus. cōmuneratus. a. um.
ἀπογενόμενος. η. ον. mortu⁹. a. ū.
ἀπογίνομαι. μ. ησομαι. π. ημαι
Morior.
ἀπόγονος. ου. ὁ. Originem du
cens. nepos. posterus.
ἀπογραφή. ης. ἡ. Descriptio. pfessio
ἀπογράφω. μ. ψω. π. φα. De
scribo. censeo. connumero.
ἀποδεδειγμένος. η. ον. Approba
tus. ostensus. demōstratus. a. um.
ἀποδεικνύω. μ. ειξω. π. χα. De
monstro. ostendo.
ἀπόδειξις. εως. ἡ. Demonstratio.
ostensio. [batus. a. um.
ἀποδεδοκιμασμένος. η. ον. repro
ἀποδεκατόω. τ ἀποδεκατῶ. μ.
ωσω. π. ωκα. decimo. as. [ū.
ἀπόδεκτος. η. ον. Susceptu dign⁹. a
ἀποδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι.
Suscipio. accipio. expecto.
ἀποδημέω. τ ἀποδημῶ. μ. ησω.
π. ηκα. Peregrinor. extra patriā sum.
ἀπόδημος. η. ον. Peregrinus. a. ū.
ἀποδίδομαι. μ. σομαι. π. μαι.
Uendo.
ἀποδιδόμαι. Reddere. restituere.
ἀποδίδωμι. μ. ωσω. π. ωκα. red
do. restituo. [go. separo.
ἀποδιορίζω. μ. ισω. π. κα. Segre
ἀποδοθῆναι. Redditū. restitutum.
venditum esse.
ἀποδοκιμάζω. μ. σω. π. κα. Re
ἀπόδος. Redde. [probo. as.
ἀπόδοσις. εως. ἡ. restitutio retribu
tio.
ἀποδοῦναι. reddidisse. retribuisse.
ἀποδούς. οντος. ὁ. postq̄ reddi
dit. retribuit.
ἀποδοχεῖον. ου. το. receptaculū.
ἀποδοχή. ης. ἡ. Acceptio.
ἀποδράσω. Aufugiam. [buere.
ἀποδῶ. Reddam. redderem. retri
ἀποδώην. Retribuam. reddam.
ἀποδώσω. Reddam. restituā. retri
buam. [retributur⁹
ἀποδώσων. οντος. ὁ. Redditur⁹.
ἀποθανεῖν. Mortuum esse.
ἀποθανοῦμαι. Moriar.
ἀποθάνω. Moriar. mortuus fuero.
ἀποθανών. οντος. Postq̄ mor
tuus est. [ror.
ἀποθαυμάζω. μ. σω. π. κα. Admi
ἀποθέμενος. η. ον. postq̄ deposuit

dimisit. [missum esse.
ἀποθέσθαι. deponere. dimittere. di
ἀπόθεσις. εως. ἡ. depositio. dimissio
ἀποθησαυρίζω. μ. σω. π. κα. the
saurizo. thesaurū facio. repono.
ἀποθήκη. ης. ἡ. apotheca. horreū. ali
cuius rei repositorium.
ἀποθλίβω. μ. ψω. π. φα. Compri
mo. constringo. affligo. [Morior.
ἀποθνήσκω. μ. οῦμαι. π. ηκα.
ἀπόθου. Depone. omitte.
ἀποικία. ας. ἡ. Colonia.
ἀποικίζω. μ. σω. π. κα. Migrare
ἀποκαθιστάνω. restituo. [facio.
ἀποκαθίστημι. μ. σω. π. κα. restituo
ἀποκαλέω. τ ἀποκαλῶ. μ. σω. π
κα. Uoco. inuoco. [uelo. detego.
ἀποκαλύπτω. μ. ψω. π. φα. re
ἀποκάλυψις. εως. ἡ. Reuelatio.
ἀποκαραδοκία. ας. ἡ. Expectatio
ἀποκαταλλάσσω. μ. ξω. π. χα.
Reconcilio.
ἀποκαταλλάττω. μ. ξω. π. χα.
Reconcilio. as.
ἀποκατασταθῶ. Restituar.
ἀποκατάστασις. εως. ἡ. restitutio
ἀποκαταστήσω. Restituam.
ἀποκατεστάθην. Restitutus sum.
ἀποκατήλλαξα. Reconciliaui.
ἀπόκειμαι. μ. σομαι. π. μαι. Re
ponor. recondor. statuor.
ἀποκεκρυμμένος. η. ον. Abscon
ditus. a. um.
ἀποκεκύλισμαι. Reuolutus sum.
ἀποκεκυλισμένος. η. ον. Reuo
lutus. a. um.
ἀποκενόω τ ἀποκενῶ. μ. σω. π.
κα. Euacuo. exinanio. exhaurio.
ἀποκεφαλίζω. μ. σω. π. κα. deca
pito. decollo.
ἀποκλείω. μ. σω. π. κα. Claudo.
ἀποκόπτω. μ. ψω. π. φα. abscido
ἀπόκριμα. ατος. το. Responsio.
responsum. [respondeo.
ἀποκρίνομαι. μ. οῦμαι. π. μαι
ἀποκρίνω. μ. νῶ. π. κα. Judico. as.
ἀπόκρισις. εως. ἡ. Responsio.
ἀποκρύπτω. μ. ψω. π. φα. Ab
scondo. [cultus. a. ū.
ἀπόκρυφος. η. ον. Abscōditus. oc
ἀποκτανθῆναι. occisum esse.
ἀποκτεῖναι. occidisse. interfecisse.
ἀποκτείνω. μ. νῶ. π. κα. occido. in
terficio.
ἀποκυέω. τ ἀποκυῶ. μ. σω. π.

κα. Concipio. fero partū. osculor.
ἀποκυλίω. μ. σω. π. κα. Reuoluo.
euoluo. voluendo abstraho.
ἀποκύω. μ. σω. π. κα. Gigno. pario
ἀποκωλύω. μ. σω. π. κα. Auerto.
prohibeo.
ἀπολαβεῖν. recepisse. recuperasse.
ἀπολαβόμενος. η. ον. Postq̄ ap
prehendit.
ἀπολαμβάνω. μ. ηψομαι. π. ημ
μαι. recipio. apprehendo.
ἀπόλαυσις. εως. ἡ. Fruitio.
ἀπολαύω. μ. σω. π. κα. Fruor.
ἀπολείπω. μ. ψω. π. φα. Relinquo
ἀπολείχω. μ. ξω. π. χα. Lambo.
ἀπολέλυμαι. dimissus. solutus. li
liberatus sum. [missus. liberatus.
ἀπολελυμένος. η. ον. Solutus. di
ἀπολελύσθαι Solutū. dimissū eē.
ἀπολέσαι. Perdidisse. amisisse.
ἀπολέσας. αντος. ὁ. Postq̄ perdi
dit. amisit. [sum esse.
ἀπολέσθαι. perijsse. perdidisse. ami
ἀπολέσω. Perdam.
ἀπολέω. τ ἀπολῶ. μ. σω. π. κα.
Pereo. perdo.
ἀπολήψομαι. Accipiam. recipiā.
ἀπόλλυμι. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολλύω. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολογέομαι. τ ἀπολογοῦ
μαι. μ. σομαι. π. ημαι. Respōdeo.
defendo purgando objecta.
ἀπολογία. ας. ἡ. Defensio. excu
satio.
ἀπολόμενος. η. ον. postq̄ perijt.
ἀπολοῦμαι. peribo.
ἀπολούω. μ. σω. π. κα. abluo.
ἀπολύτρωσις. εως. ἡ. Redēptio.
remissio. [uo.
ἀπολύω. μ. σω. π. κα. dimitto. sol
ἀπολῶ. perdam. destruam.
ἀπολωλεκώς. οτος. ὁ. postq̄ per
didit. amisit.
ἀπολωλώς. οτος. ὁ. postq̄ perijt.
ἀπόλωμαι. peream.
ἀπομακρόθεν. a longe.
ἀπομάσσω. μ. ξω. π. χα. abstergo
ἀπομιᾶς. Simul.
ἀπονέμω. μ. μῶ. π. ηκα. Tribuo.
do partem. [abluo
ἀπονίπτω. μ. ψω. π. φα. Lauo.
ἀπόνοια. ας. ἡ. ocium. [illegible]
ἀποπαρθενόω. τ ἀποπαρθε
νῶ. μ. σω. π. κα. Deuirgino. virgi
nitatem aufero.

ἀϖοπέρυσι.Ab anno preterito.
ἀϖοπίϖτω.οῦμαι.π.ωκα.De=
cido.
ἀϖοπλαμάομαι.⁊ ἀποπλαμῶ
μαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Aberro.
ἀποπλαμάω.⁊ ἀϖοπλαμῶ.μ.
ησω.ϖ.ηκα.Decipio ſeduco.
ἀποϖλάμησισ.εως.ἡ. Deceptio.
peregrinatio.error.
ἀϖοπλέω.μ.σω.π.κα'. Abnaui
go.
ἀποϖλύμω.μ.μω.ϖ.κα. Lauo.
ἀϖοπμίγω.μ.ξω.π.χα.Suffoco
ſtrangulo.
ἀϖορέομαι.⁊ ἀποροῦμαι.μ.η=
σομαι.ϖ.ημαι. Dubito.confun
dor.afflictor.
ἀϖορέω.⁊ ἀϖορῶ.μ.σω.π.κα.
Dubito.indigeo. careo. inops im
potens ſum. [dubitatio.
ἀϖορία.ας.ἡ.Confuſio.indigentia.
ἀϖόρρητος.η.ομ. Nefādus. nō di
cendus.a.um. [cio.deijcio.
ἀπορρίϖτω.μ.ψώ.ϖ.φα. abij=
ἀπόρροια.ας.ἡ.Emanatio.
ἀϖορφαμίζομαι.μ.σομαι.ϖ.
ισμαι.Orphanꝰ fio. ſegregor. ſo
lus fio. [guo.
ἀποσβεμμύω.μ.σω.ϖ.κα.Extin
ἀποσκίασμα.ατος.το.obūbratio.
ἀποσοβέω.⁊ ἀποσοβῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Expello.abigo.
ἀποσϖάω.⁊ ἀϖοσπῶ.μ.ασω.
π.ακα.Auello.educo.abſtraho.ab
duco.
ἀϖοσταλείς.εμτος.ὁ. Miſſus.
ἀποσταλῶ.Mittar.
ἀποστάσ.αμτος.ὁ.Poſtq̄z receſ=
ſit.recedere fecit. [ſio.diſceſſus.
ἀποστασία.ας.ἡ.Diſſentio.rebel
ἀποστάσιομ.ου.το. Libellus re
pudij.repudium.
ἀϖοστεγάζω.μ.σω.ϖ.κα.De
tego.tectum demolior.
ἀϖοστέλλω.μ.λῶ.ϖ.αλκα.
Mitto.
ἀϖοστερέω.⁊ ἀποστερῶ.μ.η=
σω.ϖ.ηκα. Fraudem facio.priuo.
ἀϖόστηθι.Diſcede.
ἀποστῆμαι.Diſceſſiſſe.
ἀϖοστήσομαι.Recedam.diſcedā
ἀϖόστησομ.Auerte.recede.
ἀποστήσω. Recedam. diſcedam.
auertam.
ἀϖοστολή.ης.ἡ. Apoſtolatus.

ἀϖόστολος.ου.ὁ. Apoſtolus.i.
miſſus.
ἀϖοστοματίζω.μ.σω.π.κα. Lo
quor memoriter. vel iubeo tanquā
preceptor diſcipuluȝ memoriter ali
quid recitare.
ἀποστραφῶ.Auertar.
ἀϖοστρέφομαι.μ.ψομαι.ϖ.
μμαι.Auertor.diſcedo.fugio.
ἀποστρέφω.μ.ψω.ϖ.φα. Auer
to.reddo.refero.
ἀϖοστροφή.ης.ἡ.cōuerſio.auerſio
ἀϖοστυγέω.⁊ ἀποστυγῶ.μ.η
σω.π.ηκα.Odi.odio habeo.
ἀϖοστῶ. Diſcedam.diſcederem.
ἀϖοσυμάγωγος.η.ομ.Eiectus
extra ſynagogam.a.um.
ἀπόσχου.Abſtine.
ἀϖοτάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγ
μαι.Diſiūgor.ſeparor.nūcio.renū
cio.diſcedo. valefacio.
ἀϖοτάσσω.μ.ξω.π.χα. Renun
cio.valefacio.
ἀϖοτάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι.
Diſiungor.ſepor.nuncio. renuncio.
valefacio.diſcedo.
ἀϖοτάττω.μ.ξω.π.χα. Renun=
cio.valefacio.
ἀποτελέω.⁊ ἀϖοτελῶ.μ.εσω.
π.εκα.Perficio.
ἀποτέμμω.μ.σω.π.κα.Abſcindo.
ἀποτίθημι.μ.ησω.π.κα.depono.
ἀποτιμάσσω.μ.ξω.π.χα.excutio.
ἀποτιμμύω.μ.σω.π.κα.Reddo.
exſoluo.punio.
ἀϖοτίω.μ.σω.π.κα.reddo.ſoluo.
ἀποτολμάω.⁊ ἀποτολμῶ.μ.
ησω.π.ηκα.Audeo.
ἀϖοτομία.ας.ἡ.Seueritas.
ἀπότομος.η.ομ.Crudelis.dirꝰ.a.ū.
ἀποτόμως.Duriter.grauiter.
ἀποτότε.Ex tunc.ex illa hora.
ἀποτουμῦμ. Ex nunc.ex hac hora.
ἀϖοτρέχω.μ.μοῦμαι.ϖ.ηκα.
curro.
ἀποτυφλόω.⁊ ἀποτυφλῶ.μ.
σω.π.κα.Exceco.
ἀϖουσία.ας.ἡ. Abſentia.
ἀποφέρω.μ.οισω.π.μοχα. Aſ=
porto.defero.
ἀϖοφεύγω.μ.ξω.π.χα.aufugio
ἀϖοφθέγγομαι.μ.ξομαι.ϖ.
γμαι.Loquor.
ἀποφορτίζομαι.μ.σομαι.π.ισ=
μαι.Onus depono.

ἀποφυγώμ.ομτος.ὁ. Poſtq̄ȝ au
ἀϖόχρησις.εως.ἡ.Uſus. [fugit.
ἀποχωρέω.⁊ ἀϖοχωρῶ.μ.η=
σω.π.ηκα.Diſcedo.
ἀϖοχωρίζω.μ.σω.π.κα. Abſcin
do.diuido. [morior.
ἀϖοψύχω.μ.ξω.π.χα. Areſco.
ἀπρόσδεκτος.η.ομ.Inſuſceptibi=
lis.indignus ſuſceptu. a.uȝ.
ἀπροσδόκητος.η.ομ.iſperatꝰ.a.ū
ἀπρόσιτος.η.ομ.Inacceſſibilis.e.
ἀϖρόσκοπος.η.ομ. qui caret offen
ſione.
ἀϖροσωϖόληπτοσ.η.ομ. Qui
non facit diſcrimē ⁊ acceptionē per
ſonarum. [nō errat.
ἄϖταιστος.η.ομ.Sine peccato.qui
ἅπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.tāgo
ἅπτω.μ.ψω.π.φα.Accendo.
ἀπωθέω.⁊ ἀϖωθῶ.μ.σω.π.κα.
Repello.
ἀϖώκισα. Migrare feci.
ἀπώλεια.ας.ἡ.Perditio.
ἀϖώλεσα.Perdidi.interfeci.
ἀπωλόμημ.Perij.
ἀπώμ.ομτος.ὁ.Abſens.
ἀπωσάμεμος.η.ομ. Poſtq̄ȝ.repu
lit.Abiecit.
ἀϖωσάμημ.Repuli.abieci.
ἄρα.Nam.igitur.
ἆρα.Nunquid.
ἀρά.ᾶς.ἡ. Maledictio.execratio.
ἄραγε.Igitur.ideo.
ἆραι.Tollere.tuliſſe.
ἄρας.αμτος.ὁ. Poſtq̄ȝ tulit.ſoluit
a portu.diſceſſit.
ἀργέω.⁊ ἀργῶ.μ.ησω.ϖ.ηκα.
Ceſſo.vaco. ocioſus ſum.
ἀργία.ας.ἡ.Ocium.
ἀργός.η.ομ.Ocioſus.piger.
ἀργύριομ.ου.το.Argētū.nūmus.
ἀργυροκόπος.ου.ὁ.Argentariꝰ.
ἄργυρος.ου.ὁ. Argentum.
ἀργυροῦς.α.οῦμ.Argenteꝰ.a.ū.
ἀργυροχόος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἀρδαλόω.⁊ ἀρδαλῶ.μ.σω.π.
κα.Contamino.polluo.fuligine ipleo.
ἄρειος πάγος.ου.ὁ. Uicus mar
tius.
ἀρειοπαγίτης.ου.ὁ. Areopagi=
ta.ex ariopago.i.martio vico.
ἀρέσαι. Placuiſſe.
ἀρέσας.αμτος.ὁ. Poſtq̄ȝ placuit.
ἀρέσκεια.ας.ἡ. Complacentia.
Obſequium.

ἀρέσκω.μ.σω.ϖ.κα.Placeo.
ἀρεστός.η.ομ.Benignus.placiduȝ
equus.a.um.
ἀρετή.ης.ἡ.Uirtus.
ἀρθήσομαι.auferar.tollar.
ἄρθητι.Tollere.impera.paſſi.
ἀρθῶ.Tollar.auferar.
ἀριθμέω.⁊ ἀριθμῶ.μ.σω.π.κα.
Numero.Computo.as.
ἀριθμός.ου.ὁ.Numerus.
ἀριστερός.α.ομ.Siniſter.a.um.
ἀριστέω.⁊ ἀριστῶ.μ.σω.ϖ.κα.
ἄριστομ.ου.το.Prādiū. [prādeo.
ἀρκέομαι.⁊ ἀρκοῦμαι.μ.σο=
μαι.ϖ.μαι.Contentus ſum.
ἀρκετός.η.ομ.Sufficiens.
ἀρκέω.⁊ ἀρκῶ.μ.ησω.ϖ.κα.ſuf
ficio.ſatis ſum.
ἄρκος.ου.ἡ.Urſa.
ἄρκτος.ου.ἡ.Urſa.
ἅρμα.ατος.το.currus.
ἁρμόζω.μ.σω.ϖ.κα.Adapto.
ἁρμόμιομ.ου.το.Suauitas.
ἁρμός.ου.ὁ.compago.iunctura.
ἀρμέομαι.⁊ ἀρμοῦμαι.μ.σο=
μαι.π.ημαι. Nego.
ἄρμες.ωμ.Agni.
ἀρμίομ.ου.τό.Agnus.
ἆρομ. Tolle.
ἀροτριάω.⁊ ἀροτριῶ.μ.σω.π.
κα.Aro.exerceo.Amo.
ἄροτρομ.ου.το.Aratrum.
ἁρπαγή.ης.ἡ.Rapina.
ἁρπαγήσομαι.Rapiar.
ἁρϖάζω.μ.ξω.π.χα.Rapio.
ἅρϖαξ.γος.ὁ.Rapax.
ἀρραβώμ.ωμος.ὁ.pignus.
ἄρραφος.η.ομ.Inconſutilis.e.in=
conſutus.a.um.
ἄρρημ.εμος.ὁ.maſculꝰ.maſculinꝰ.
ἄρρητος.η.ομ.inefabilis.idicibilis
ἀρρωστέω.⁊ ἀρρωστῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Egroto.infirmor. [egritudo.
ἀρρώστημα.ατος.το.infirmitas
ἀρρωστία.ας.ἡ. Infirmitas.egro
tatio. [tus.a.um.
ἄρρωστος.η.ομ.Lāguidus.egro
ἄρσεμ.το.Maſculum.
ἀρσεμοκοίτης.ου.ὁ. Maſculoruȝ
concubitor.
ἄρτεμις.ιδος.ἡ.diana dea.
ἀρτέμωμ.ομος.ὁ.artemo.iſtrumē
ἄρτι.modo.nuper.nunc. [tū nauis.
ἄρτιος.α.ομ.ſanus.pfectꝰ.a.ū.par.
ἄρτοσ.ου.ὁ.panis.

ἀρτύω.μ.σω.ϖ.κα.Condio.
ἀρχάγγελος.ου.ὁ.Archange=
lus princeps angelorum.
ἀρχαῖος.α.ομ.antiquus.a.um.
ἀρχή.ης.ἡ.Principium. principa=
tus.poteſtas.magiſtratus.
ἀρχηγός.ου.ὁ.dux.author.
ἀρχιερατικός.η.ομ.res principis
ſacerdotum. [tuȝ.
ἀρχιερεύσ.εος.ὁ.pṙiceps ſacerdo
ἀρχιϖοίμημ.εμος.ὁ.princeps pa
ſtorum. [faber.
ἀρχιτέκτωμ.ομος.ὁ.Architectus
ἀρχιτελώμης.ου.ὁ.princeps pu
blicanorum. [ſynagoge
ἀρχισυμάγωγος.ου.ὁ.pṙiceps.
ἀρχιτρίκλιμος.ου.ὁ.Princeps
conuiuij.
ἄρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.icipio
ἄρχω.μ.ξω.π.χα.pṙiceps ſū.dn̄or
ἄρχωμ.ομτος.ὁ.princeps.dux.
ἀρω.Tollam.auferam.
ἀρώματα.ωμ.τα.aromata.
ἀσάλευτος.η.ομ.Immobilis.in
concuſſus.a.um.
ἄσβεστος.η.ομ.inextinguibilis.e.
ἀσέβεια.ας.ἡ.Impietas.
ἀσεβέω.⁊ ἀσεβῶ.μ.σω.ϖ.κα.im
pius ſum.impie.ago.
ἀσέβημα.ατος.το. iniq̄tas. ipietas
ἀσεβής.εος.ὁ.ἡ.ipius.irreligioſus.
ἀσέλγεια.ας.ἡ.Impudicitia.
ἄσημος.η.ομ.Ignobilis.obſcurus
ἀσθέμεια.ας.ἡ.Infirmitas. [a.um.
ἀσθεμέστερος.α.ομ.Infirmior.
ἀσθεμέω.⁊ ἀσθεμῶ.μ.ησω.ϖ.
κα.Impotens imbecillis ſum.e=
groto.as. [becillitas.
ἀσθέμημα.ατος.το.Egritudo.im
ἀσθεμήσ.εος.ὁ.ἡ. Infirmus.a.um
Imbecillis.e.egrotus.a.um.
ἆσθμα.ατος.το.Spiritus. [ro.
ἀσθμαίμω.μ.μω.π.κα.ſpiro.ſuſpi
ἀσιάρχης.ου.ὁ.princeps aſie.
ἀσίδηρος.α.ομ.res q̄ caret ferro.
ἀσιτία.ας.ἡ.abſtinētia acibo.ieiuniū
ἄσιτος.η.ομ.Ieiunus.ſine cibo.
ἀσκέω.⁊ ἀσκῶ.μ.σω.π.κα.Exer
ceo ⁊ ſtudeo.
ἀσκός.ου.ὁ.Uter.i.corium vini.
ἆσμα.ατος.το.Cantus.
ἀσμέμως.Libenter.
ἄσοφος.η.ομ.Inſipiens.indoctus.
a.um. [Saluto.
ἀσϖάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.

ἀσϖασμός.ου.ὁ.Salutatio.
ἄσϖιλος.η.ομ.Immaculatus.a.ū
ἀσϖίσ.ιδοσ.ἡ.aſpis ſerpēs.ſcutū.
ἄσϖομδος.η.ομ.Sine ſedere vl'pa
ce.tranſgreſſor ſederis confirmati
iuramento.
ἀσσάριομ.ου.το.aſ.genus nūmi.
ἀστατέω.⁊ ἀστατῶ.μ.σω.π.κα
Inſtabilis ſū.nō habeo ſedē certā.
ἀστεῖος.α.ομ.elegās.vrbanus.a.ū
ἀστήρ.εροσ.ὁ.Stella.
ἀστηρικτός.η.ομ.iſtabil'.nō firmꝰ.
ἄστοργος.η.ομ.Qui caret amo=
re ⁊ caritate.
ἀστοχέω ⁊ ἀστοχῶ.μ.ησω.ϖ.
κα.aberro.abſcedo.
ἀστραϖή.ης.ἡ.Fulgur.
ἀστράπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Fulgu
ro.coruſco.
ἄστρομ.ου.το.ſtella.aſtrum.
ἀσύμφωμος.η.ομ.diſcors.differēs
ἀσύμετος.η.ομ.Imprudens.ſine
intellectu.
ἀσύμθετος.η.ομ.Qui non ſeruat
pacta et ſtatuta.
ἀσφάλεια.ας.ἡ.Ueritas.certitu=
do.diligentia.munitio.
ἀσφαλής.εος.ὁ.ἡ.Uerus.tutꝰ.mu
nitus.a.um.ſecurus.a.um.
ἀσφαλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι
munio.cuſtodio. [ter
ἀσφαλῶς.diligēter.caute.circūdā
ἀσχημομέω.⁊ ἀσχημομῶ.μ.η
σω.π.ηκα.Turpiter ⁊ inhoneſte a
go.turpis videor.
ἀσχημοσύμη.ης.ἡ.Turpitudo.
ἀσχήμωμ.ομος.ὁ.ἡ.Inuerecūdꝰ
Turpis.inhoneſtus.a.um.
ἀσχολέω.⁊ ἀσχολῶ.μ.σω.ϖ.
κα.vaco.do operam.
ἀσχολία.ας.ἡ.negotiū.occupatio
ἀσώτεια.ας.ἡ.Luxuria.
ἀσώτως.Luxurioſe.
ἀτακτέω.⁊ ἀτακτῶ.μ.σω.π.κα
male ago ⁊ inhoneſte.vitioſus ſuȝ.
ἄτακτος.η.ομ.Inquietus.vitijs de
ditus.a.um.
ἀτάκτως.inordinate.iquiete.vitioſe
ἀταξία.ας.ἡ.Inordinatio.petulan
tia.procacitas.
ἅτε.ceu.ſicut.tanq̄ȝ.
ἀτεκμία.ας.ἡ.filiorum inopia.
ἄτεκμος.η.ομ.Qui caret filijs.
ἀτέλεστος.η.ομ.imperfectus.a.ū.
ἀτελής.εος.ὁ.ἡ.Imperfectus.a.ū.

ἀτενίζω.μ.σω.π.κα.ītueor.aſpicio
ἄτερ.ſine abſqꝫ.
ἀτιμάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as. ⌈Inhonoro.as.
ἀτιμάω ἢ ἀτιμῶ.μ.σω.π.κα.
ἀτιμία.ας.ἡ.ignominia.ignobilitas.
ἄτιμος.ἡ.ον.inhonoratus.a.um.
ἀτιμότερος.α.ον.Inhonoratior.Ignobilior.
ἄτινα.que.neu.ge.nu.plura.
ἀτμίς.ιδος.ἡ.Uapor.
ἀτμός.οῦ.ὁ.Uapor.
ἄτομος.ἡ.ον.Indiuiſibilis.e.atomus ſolis. ⌈ſiõe
ἄτοπος.ἡ.ον.abſurdꝰ.dignꝰ rep̄hē
ἀτραπός.οῦ.ἡ.Semita.
αὐγάζω.μ.σω.π.κα.fulgeo.ſplendeo.luceo.
αὔγασμα.ατος.τό.Fulgor.
αὐγή.ῆς.ἡ.Lux.dies.
αὐθάδης.εος.ὁ.ἡ.Contumax.ſuperbus.elatus.
αὐθαίρετος.ἡ.ον.Uolūtarius.ſua ſponte electus.a.um.
αὐθεντέω.ἢ αὐθεντῶ.μ.σω.π.κα.Dominor.author ſum.
αὐθέντης.οῦ.ὁ.Author.actor.alicuius rei.
αὖλαξ.ακος.ὁ.Sulcus.
αὐλέω.ἢ αὐλῶ.μ.σω.π.κα.Tibijs cano.
αὐλή.ῆς.ἡ.Aule.atrium.aula.
αὐλητής.οῦ.ὁ.Tibicē.q̄ tibijs cāit
αὐλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Maneo.moror.habito.diuerto.
αὐλίζω.μ.σω.π.κα.tibijs cano.
αὐλός.οῦ.ὁ.Tibia.
αὐξάνω.μ.ησω.π.ηκα.Augeo.creſco.creſcere facio.
αὐξηθῶ.Creſcam.
αὔξησις.εως.ἡ.Augmentum.
αὔριον.Cras.
αὐστηρός.α.ον.auſterꝰ.grauis.durus.a.um.
αὐτάρκεια.ας.ἡ.ſufficientia.
αὐτάρκης.εος.ὁ.ἡ.ſufficiens.
αὕτη.ῆς.ἡ.Hec.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτή.ῆς.ἡ.Ipſa.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτόθι.Ibi.
αὐτοκατάκριτος.ἡ.ον.Qui ſeipſum condemnat.
αὐτόματος.ἡ.ον.Ultroneus.ſpōtaneus.a.um.
αὐτόπτης.οῦ.ὁ.Qui proprijs oculis aliquid vidit.
αὐτός.ἡ.ον.Ipſe.a.um.
αὐτοσχεδίως.Ex nihilo.
αὐτοῦ.Hic.ibi.huc.ipſius.
αὐτόχειρ.ειρος.ὁ.Ultroneus.ſpontaneus.a.um.
αὐχμηρός.α.ον.caliginoſus.a.um.
ἀφαιρέομαι.ἢ ἀφαιροῦμαι.μ.ήσομαι.π.ημαι.priuo.adimo.
ἀφαίρεσις.εως.ἡ.adēptio.ablatio.
ἀφαιρέω.ἢ ἀφαιρῶ.μ.ησω.π.κα.Amputo.aufero.
ἀφανής.εος.ὁ.ἡ.non viſus.occultus.inuiſus.a.ū. ⌈demolior.deſtruo
ἀφανίζω.μ.σω.π.κα.Extermino.
ἀφανισμός.οῦ.ὁ.interitꝰ.deſtructio
ἄφαντος.ἡ.ον.inuiſibilis.diſparēs
ἀφεγγής.εος.ὁ.ἡ.Tenebroſus.a.ū
ἀφειδία.ας.ἡ.īparſimonia.inabſtinentia.
ἀφείθην.remiſſus.condonatus ſuꝫ.
ἀφειλόμην.abſtuli liberaui.priuaui
ἀφεῖλον.amputaui.abſtuli.eruⁿt.
ἀφείς.έντος.ὁ.Relinquens.dimittens.poſtq̄ʒ reliquit dimiſit.
ἀφελρώμ.ωμος.ὁ.Seceſſus.
ἀφεθήσομαι.Remittar.
ἀφεθῶ.remittar.remitterer.
ἀφελεῖν.abſtuliſſe.amputauiſſe.
ἀφέλοιμι.diminuam.auferam.
ἀφελότης.ητος.ἡ.ſimplicitas.
ἀφέλω.abſtulero.diminuero.
ἀφέλωμαι.auferā.tollam.adimaꝫ.
ἀφέντες.dimittentes.relinquentes.
ἄφες.Sine.permitte.
ἄφεσις.εως.ἡ.Remiſſio.
ἀφέωμαι.Remittar.
ἁφή.ῆς.ἡ.Junctura.tactus.
ἀφῆκα.dimiſi.emiſi.
ἀφῆς.Exquo.exquo tempore.
ἀφήσω.dimittam.
ἀφθαρσία.ας.ἡ.Incorruptio.
ἄφθαρτος.ἡ.ον.Incorruptibil.e.
ἀφθόνως.abūdanter.ſine inuidia.
ἀφιέναι.dimittere.
ἀφίημι.μ.σω.π.κα.Dimitto.permitto.emitto.condono.remitto.
ἀφικνέομαι.ἢ ἀφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.puenio.conſequor.
ἀφικόμην.perueni.conſecutus ſum.
ἀφιλάγαθος.ἡ.ον.Qui nō amat bonitatem et virtutem.
ἄφιξις.εως.ἡ.receſſus.abitio.
ἀφιλάργυρος.ἡ.ον.Non cupidus pecuniarum.non auarus.
ἀφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Diſcedo.
ἀφιστάμην.Diſcedebam.
ἀφιστάω.ἢ ἀφιστῶ.μ.σω.π.κα.Aufero.adimo.
ἀφίστημι.μ.σω.π.κα.Diſcedo.abduco.auerto.
ἀφίω.μ.σω.π.κα.Sino.
ἄφνω.ſubito.repente.
ἄφοβος.ἡ.ον.ītrepidꝰ.ſine metu.
ἀφόβως.ſine timore.aduerb.
ἀφομοιόομαι.ἢ ἀφομοιοῦμαι.μ.ώσομαι.π.ωμαι.Aſſimilor.ſimilis fio.
ἀφομοιόω.ἢ ἀφομοιῶ.μ.σω.π.κα.Aſſimilo.
ἀφοράω.ἢ ἀφορῶ.μ.ασω.π.κα.Aſpicio.video.
ἀφορίζω.μ.σω.π.κα.determino
ἀφορμή.ῆς.ἡ.Occaſio.
ἀφρίζω.μ.σω.π.κα.Spumo.
ἀφρονέστατος.ἡ.ον.Inſipientiſſimus.a.um.
ἀφρός.οῦ.ὁ.Spuma.
ἀφροσύνη.ης.ἡ.ſtultitia.inſipiētia.
ἄφρων.ονος.ὁ.ἡ.iſipiēs.imodeſtꝰ.a.um. ⌈κα.Dormio.
ἀφυπνόω.ἢ ἀφυπνῶ.μ.σω.π.
ἀφυστερέω.ἢ ἀφυστερῶ.μ.σω.π.κα.Defraudor.priuor.
ἀφῶ.dimiſero omiſero.omittam.
ἀφωμοιωμένος.ἡ.ον.Aſſimilatus.ſimilis factus.
ἄφωνος.ἡ.ον.Mutus ſine voce.
ἀφώρισα.Diſcreui.ſegregaui.
ἀφωρισμένος.ἡ.ον.Segregatus diſtinctus.determinatus.ſepoſitus electus.a.um.
ἀχανής.εος.ὁ.ἡ.vaſtus.imēſus.a.ū
ἄχαρις.εως.inurbanꝰ.iſulſus.a.uꝫ.
ἀχάριστος.ἡ.ον.Ingratus.a.uꝫ.
ἀχειροποίητος.ἡ.ον.Non manu factus.a.um.
ἄχη.ῆς.ἡ.Uiriditas.
ἀχθήσομαι.Ducar.
ἄχθος.εος.τό.Dolor.
ἀχλύς.ύος.ἡ.Caligo.
ἀχρειόομαι.ἢ ἀχρειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Inutilis ſum.
ἀχρεῖος.α.ον.Inutilis.e.
ἄχρηστος.ἡ.ον.Inutilis.e
ἄχρι.Uſqꝫ ad.
ἄχρι οὗ.vſqꝫ ad.
ἄχρις.vſqꝫ ad.

ἄχρισοῦ. Usqz ad.
ἄχυρομ.ου.τό. Palea.
ἀψευδής.ὁ.ἡ. Uerax. q̄ nō mētit.
ἀψιμθος.ου.ὁ. absinthium herba.
ἄψυχος.η.ομ. inanimatus.a.um.
ἄωρος.α.ομ. Intempestiuus, immaturus. acerbus.a.um.
βαθμός.ου.ὁ. Gradus.
βάθοσ.εος.τό. profunditas.
βαθύμω.μ.μῶ.π.κα. profūdo.as.
βαθύς.εος.ὁ. profundus.a.um.
βαϊομ.ου.τό. Ramus.
βαλάμτιομ.ου.το. Sacculus.
βάλλω.μ.λῶ.ϖ.ηκα. Mitto, iacio. iaculor, cedo.
βαπτίζω.μ.σω.ϖ.κα. Baptizo.
βάπτισμα.ατος.το. Baptismus.
βαπτισμός.ου.ὁ. Baptismus.
βαπτιστής.ου.ὁ. Baptista. Qui baptizat.
βάπτω.μ.ψω.π.φα. Tingo.
βάρβαρος.α.ομ. barbarus.a.um.
βαρέω.ῒ βαρῶ.μ.σω.π.κα. Grauo. onero.
βαρεως. Grauiter.
βαρος.εος.το. Pondus. grauitas. Onus.
βαρύμω.μ.μῶ.π.κα. grauo.
βαρύς.εος.ὁ. Grauis.e.
βαρύτεροσ.α.ομ. Grauior. us.
βαρύτιμος.η.ομ. preciosus.a.um.
βασανίζω.μ.σω.π.κα. torqueo. fatigo. iacto.
βασανισμός.ου.ὁ. Cruciatus. tormentum.
βασανιστής.ου.ὁ. Tortor.
βασανος.ου.ὁ. Tormentum. experientia. probatio. index. quo aurifices aurum explorant.
βασιλεία.ας.ἡ. Regnum.
βασιλειομ.ου.το. Regnum.
βασίλειος.ου.ὁ. regia domus.
βασίλειος.α.ομ. Regalis. regius.a.um.
βασιλεύς.εως.ὁ. Rex.
βασιλεύω.μ.σω.π.κα. regno.as.
βασιλικόσ.η.ομ. Regulus. regalis. regius.a.um.
βασίλισσα.ης.ἡ. Regina.
βάσισ.εως.ἡ. fatum. exitus. basa. firmamentum. gressus.
βασκαίμω.μ.μῶ.π.κα. Fascino.as
βασκαμία.ας.ἡ. Fascinatio.
βάσκαμοσ.η.ομ. Inuidus.a.uz.

βαστάζω.μ.ξω.π.χα. Porto. baiulo.as.
βάτος.ου.ὁ. Rubus. genus mensure. cadus.
βάτραχος.ου.ὁ. Rana.
βαττολογεω.ῒ βαττολογῶ.μ.σω.π.κα. Loquax sum. multum loquor.
βαφή.ης.ἡ. Tinctura.
βδέλυγμα.τος.το. Abominatio.
βδελυκτός.η.ομ. Abominandus. abominabilis.e.
βδελύσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Abominor. aris.
βδελύττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. abominor. aris.
βέβαιος.α.ομ. Firmus.a.um.
βεβαιόω.ῒ. βεβαιῶ.μ.σω.ϖ.κα. Confirmo. roboro.
βεβαίωσις.εως.ἡ. Confirmatio.
βεβαμμεμος.η.ομ. Tinctus.a.um.
βεβαπτισμέμος.η.ομ. baptizatꝰ.a.ū
βεβαρημεμοσ.η.ομ. grauatus.a.ū. oneratus.a.um.
βεβήκειμ. Iueram. processeram.
βεβηκώσ.οτοσ.ὁ. Postq̄z iuit. processit. positus est. vadit.
βέβηλος.η.ομ. Contaminatus. profanus.a.um.
βεβηλόω.ῒ βεβηλῶ.μ.σω.ϖ.κα. Uiolo. contamino.
βέβληκα. proieci. misi.
βεβληκως.οτοσ.ὁ. Postq̄z proiecit. misit. iniecit.
βέβλημαι. Coniectus. eiectus sum. Iaceo. precipitatus sum.
βεβλημεμος.η.ομ. Proiectus. iniectus. precipitatus.a.um.
βεβρωκώσ.οτοσ.ὁ. postq̄z manducauit.
βέλοσ.εος.το. Sagitta. iaculum.
βελτίωμ.ομος.ὁ.ἡ. Melior. prestātior. us.
βῆμα.ατοσ.το. Tribunal. gressus. passus.
βήρυλλος.ου.ὁ. Beryllus. genus lapidis preciosi.
βία.ας.ἡ. Uis. violentia.
βιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. grauor. oneror. vim patior. cuz difficultate facio. cogor. vim facio.
βιάζω.μ.σω.π.κα. Uim facio.
βίαιοσ.α.ομ. violentus. fortis.e.
βιαστήσ.ου.ὁ. violentus. qui vim facit.

βιβλιδάριομ.ου.το. Libellus.
βιβλίομ.ου.το. Libellus. liber.
βίβλοσ.ου.ἡ. Liber.
βιοσ.ου.ὁ. Uita. victus.
βιῶμι. Uiuo.
βιῶσαι. vixisse.
βίωσισ.εως.ἡ. Uita. conuersatio.
βιωτικόσ.η.ομ. vitalis ad vitam ptinens.
βλοβεροσ.α.ομ Nociuus. noxius.a.um.
βλαβεω.ῒ βλαβῶ.μ.σω.ϖ.κα. Nocumentū accipio. mulctor.
βλάβη.ης.ἡ. Detrimentum. nocumentum.
βλαπτω.μ.ψω.π.φα. noceo. offendo.
βλασταμω.μ.ησω.π.κα. germino. pullulo. cresco.
βλαστημα.ατοσ.το. germen.
βλαστήσω. germinabo. pullulabo. crescam.
βλαστός.ου.ὁ. germen.
βλασφημεω.ῒ βλασφημῶ.μ.σω.π.κα. Blassemo. maledico.
βλασφημία.ας.ἡ. blassemia.
βλάσφημοσ.η.ομ. blassemus. homo male fame.
βλέμμα.ατος.το. Aspectus.
βλέπω.μ.ψω.π.φα. aspicio. video. caueo.
βλεφαρομ.ου.το. palpebra.
βληθεις.εντος.ὁ. missus. piectꝰ.a.ū
βληθῆμαι. Missum proiectuz fuisse.
βληθήσομαι. Mittar. proiciar.
βληθήσωμαι. Mitterer. missus; piectus fuero.
βλήθητι. Proijcere. mittere. imperatiuus passiuus.
βληθῶ. proijciar: mittar.
βλητέοσ.α.ομ. mittendus. dignus missuz ῒ proiectu.
βοάω.ῒ βοῶ.μ.ησω.π.ηκα. Uociferor. clamo.
βόες.ωμ.ὁι.ἁι. boues. vacce.
βοή.ης.ἡ. clamor.
βοήθεια.ας.ἡ. auxilium. adiutoriuz.
βοηθέω.ῒ βοηθῶ.μ.σω.π.κα. Adiuuo ῒ opem fero.
βοήθημα.ατοσ.το. Auxilium.
βοηθόσ.ου.ὁ. Auxiliator. adiutor.
βόθρος.ου.ὁ. Fouea. sepultura.
βόθυμοσ.ου.ὁ. Fouea.

βόλβιτον.ου.το. Stercus boum.
βολή.ης.ἡ. Jactus.
βολίζω.μ.σω.π.κα.submitto bolidē
βολίς.ιδος.ἡ. Jactus. iaculatio.
βοοζύγιον.ου.το. Jugum boum.
βόρβορος.ου.ὁ. Lutum.cenū.
βορέας.ου.ὁ.boreas.aquilo vētus.
βορρᾶς.ᾶ.ὁ. Aquilo.boreas.
βόσκομαι. Pascor.
βόσκω. Pasco.
βοτάνη.ης.ἡ. Herba.
βότρυς.υος.ὁ. Botrus.racemus.
βούλευμα.ατος.το. Consilium. propositum.
βουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Delibero.consulto.
βουλευτής.ου.ὁ. Consiliarius.decurio.prudens ꝛ boni consilij.
βουλή.ης.ἡ. Consilium. [Volo.
βούλομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
βουνός.ου.ὁ. Collis.
βοῦς.οός.ὁ.ἡ. Bos.vacca.
βοῶν. Boum.vaccarum.
βραβεῖον.ου.τό. Brauium.premium certaminis.
βραβεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Exulto. Nuncio.medio.propono certamen.vinco in certamine.
βραδύνω.μ.νῶ.π.κα. Tardo.tardus sum.
βραδυπλοέω.ꝛ βραδυπλοῶ μ.σω.π.κα. Tardo cursu nauigo
βραδύς.εος.ὁ. Tardus.a.um.
βραδυτής.ητος.ἡ. Tarditas.
βραχίων.ονος.ὁ. Brachium.
βραχύς.εος.ὁ.breuis.paruus.modicus. [ui piturus.
βραχυτελής.εος.ὁ.ἡ.breuis.bre
βρέφος.εος.τό. Infans.
βρέχω.μ.ξω.π.χα. Rigo.
βρίθω.μ.σω.π.κα. Deprimo.
βρόμος.ου.ὁ. Crepitus ignis. strepitus.sonitus.
βροντάω.ꝛ βροντῶ.μ.σω.π.κα. Tono.as.
βροντή.ης.ἡ. Tonitru.
βροχή.ης.ἡ. Pluuia.
βρόχος.ου.ὁ. Laqueus. [tiū.
βρύγμα.τος.το.rugitus.stridor dē
βρυγμός.ου.ὁ.rugitꝰ.stridor dētiū
βρύχω.μ.ξω.π.χα. Dētes collido Rugio. [nero.germino.
βρύω.μ.σω.π.κα. Produco.ge
βρῶμα.τος.το. Esca. [ducabilis
βρώσιμος.η.ον. comestibilis. man

βρώσκω. Comedo.
βύβλος.ου.ἡ. Liber.
βυθίζω.μ.σω.π.κα. mergo.obruo.
βυθός.ου.ὁ. Abyssus.profundum.
βυρσεύς.εος.ὁ. Coriarius.
βύσσινος.η.ον. Byssinus. ex bysso.
βύσσος.ου.ὁ.byssus.genꝰ lini subti [lis.
βῶλος.ου.ὁ. Massa.
βωμός.ου.ὁ. Ara.
γάγγραινα.ης.ἡ. Cancer.
γάζη.ης.ἡ. Gaza.thesaurus.
γαζοφυλάκιον.ου.το. Repositorium gaze.thesaurus.
γάλα.κτος.τό. Lac.
γαλαθηνός.η.ον. Lacte nutritꝰ.a.ū
γαλήνη.ης.ἡ. Tranquillitas.
γαμέω.ꝛ γαμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Duco vxorem.
γάμος.ου.ὁ. Nuptie.
γάρ. Enī.aliquādo etiā est particula adiectiua ꝛ nihil significat.
γαστήρ.ερος.ἡ. Venter.
γαυρίαμα.τος.το.elatio.exultatio.
γαυριάω.ꝛ γαυριῶ.μ.σω.π.κα Exulto.letor.extollor.superbio.
γαυρόομαι.ꝛ γαυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Eleuor.superbio.extollor.
γέ. Particula adiectiua in fine dictionū ꝛ significat īterdū diminutionē.
γεγαμηκώς.οτος.ὁ. Postquā duxit vxorem.
γεγαυριωμένος.η.ον. Sublatꝰ. elatus.superbus.a.um.
γεγαυρωμένος.η.ον. Eleuatus. In superbiam elatus.inflatus.
γεγενημένος.η.ον. Factus.a.um.
γεγενῆσθαι. Factum fuisse.
γεγέννηκα. Genui.
γεγέννημαι. Genitus fui. [ratꝰ.a.ū.
γεγεννημένος.η.ον. Natus.gene
γεγεννῆσθαι.gn̄atum genitū fuisse.
γένομαι. Factus sum.fui.
γεγονέναι. Fuisse. factum fuisse.
γεγονώς.ότος.ὁ. Postq̄ factꝰ fuit
γέγραμμαι.scriptꝰ sū. [postq̄ fuit.
γεγραμμένος.η.ον.scriptus.a.ū.
γέγραφα. Scripsi. [a.ū
γεγυμνασμένος.η.ον.exercitatꝰ.
γείτων.ονος.ὁ.ἡ. Vicinus.a.
γελάω.ꝛ γελῶ.μ.σω.π.κα.rideo
γέλως.τος.ὁ. Risus.
γεμίζω.μ.σω.π.κα. Impleo.
γέμω.μ.σω.π.κα. Plenus sum.
γενεά.ᾶς.ἡ. Generatio.

γενεαλογία.ας.ἡ. Genealogia.sermo vel ratio generis.
γενεαλογέομαι.ꝛ γενεαλογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Generationem habeo.
γενέσθαι. Fuisse.factum fuisse.
γενέσια.ων.τα. Festū diei natalis.
γενεσιάρχης.ου.ὁ. Generator.
γενεσιουργός.ου.ὁ. Creator.
γένεσις.εως.ἡ. Generatio.
γενετή.ης.ἡ. Natiuitas.
γενέτις.ιδος.ἡ. Mater. Genitrix.
γενηθῆναι. Factum fuisse.
γενήθητι.fias.imperatiuꝰ passiuus.
γενήσομαι. Fiam.
γεννάω.ꝛ γεννῶ.μ.σω.π.κα. Genero.gigno.
γέννημα.τος.το.generatio.fetus.
γέννησις.εως.ἡ. Generatio.
γεννητός.η.ον.gn̄atꝰ.genitꝰ.a.ū.
γεννήτωρ.ορος.ὁ. Genitor.
γενοίμην. Fiam.fierem.
γενόμενος.η.ον.factus.a.um.
γένος.εος.το.genꝰ.spēs.natio.for [ma.
γενοῦ.esto.sis.
γένωμαι. Fiam.sim.
γέρας.ατος.το.honor.donū.p̄miū
γερουσία.ας.ἡ. Senatus.
γέρων.οντος.ὁ. Senex. [sto.as.
γεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι. Gu
γεῦσις.εως.ἡ. Sapor.gustus.
γεώδης.εος.ὁ.ἡ. Terrenus.a.um.
γεωργέω.ꝛ γεωργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Agricolo.as. terrā colo tanq̄ agricola. [tura.
γεωργία.ας.ἡ.agricolatio.agricul
γεώργιον.ου.το. Agricolatio agricultura.
γεωργός.ου.ὁ. Agricola.
γῆ.ης.ἡ. Terra.
γηγενής.εος.ὁ.ἡ.ex terra natꝰ.a.ū
γήμω. Ducam.duxero vxorem.
γηράσκω.μ.σω.π.κα. Senesco.
γῆρας.ατος.τό. Senectus.
γιγαντώδης.εος.ὁ.ἡ. Giganteus gigantis similis vel eq̄lis.e. [sū.fio.
γίγνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
γίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.sū.fio
γινώσκω.μ.ωσομαι.π.ωκα. Cognosco.
γλεῦκος.εος.τό. Mustum.vinū.
γλυκαίνω.μ.νω.π.κα. Dulcis sum.
γλύκασμα.ατος.το. Dulcedo.
γλυκύς.εος.ὁ. Dulcis.

γλυκύτερος.α.ον.Dulcior. ius.
γλυκύτης.ητος.ἡ.Dulcedo.
γλύμμα.ατος.τό. Sculptura.
γλυϖτός.η.ον.Sculptus.a.uȝ.
γλυφή.ης.ἡ.Sculptura.
γλύφω.μ.ψω.ϖ.φα.sculpo.
γλῶσσα.ης.ἡ.Lingua.
γλωσσόκομον.ου.το.Arca. vel repositorium ligneum ad asseruandas pecunias que supererant. loculi.Marsupium.
γλωσσώδης.εος.ὁ.ἡ. Loquax. verbosus.a.um.
γναφεύς.εος.ὁ.Fullo.
γνήσιος.α.ον. germanus. legitimus.a.um.
γνησίως.Legitime. [scientes.
γνόντες.οντων.οἱ.cognoscentes.
γνούς.οντος.ὁ.cognoscēs.sciens.
γνόφος.ου.ὁ.Caligo
γνῶ.cognoscam.
γνῶθι.cognosco.
γνώμη.ης.ἡ.sententia. consilium.
γνωρίζω.μ.σω.π.κα.cognosco.notum facio.
γνώριμος.η.ον Notus. equalis.
γνωσθείσ.εντος.ὁ. Cognitus.
γνωσθῆναι.Cognitum fuisse.
γνωσθήσομαι.cognoscar.sciar.
γνώσθητι.cognitus esto.
γνωσθῶ.cognoscar.
γνῶσις.εωσ.ἡ.cognitio.
γνώσομαι.cognoscam.
γνώστης.ου.ὁ.cognitor.conscius.
γνωστός.η.ον.cognitus.a.um.
γογγύζω.μ.σω.ϖ.κα.murmuro.as. [murmuratio.
γογγυσμός. ου. ὁ. Murmur.
γογγυστής.ου. ὁ. murmurator.
γόης.ητος.ὁ.veneficus.incantator. [seductor.
νόμος.ου.ὁ.Onus.
γομφιάζω.μ.σω.π.κα.collido dētes.strideo dentibus.
γόνατα.ων.τά.Genua.
γονεύς.εος.ὁ.pater.parens.
γόνυ.ος.τό.Genu.
γονυπετέω.ʒ γονυπετῶ.μ.σω π.κα.Genua flecto. [pistola.
γράμμα.ατος.τό lr̃a. scriptura.e
γραμματεία. ας. ἡ. Litteratura. sapientia.
γραμματεύς.εος.ὁ.Scriba.
γραϖτός.η.ον. Scriptus. pictus. a.um.
γραφή.ης.ἡ.pictura.scriptura.
γράφω.μ.ψω.π.φα.scribo pingo
γραώδης.εος.ὁ.ἡ. Anilis.e.
γρηγορέω.ʒ γρηγορῶ.μ.σω.π κα.Uigilo.as.
γυμνάζω.μ.σω.π.κα.Exerceo.
γυμνασία.ας.ἡ.Exercitium.
γυμνιτεύω.μ.σω.ϖ.κα. Nudꝰ sũ
γυμνός.η.ον.Nudus.a.um.
γυμνότης.ητος.ἡ.Nuditas.
γυναῖκα. Mulierem.vxorem.
γυναικάριον.ου.το. muliercula.
γυναικεῖον.ου.το. Locꝰ mulierꝝ.
γυναῖκες.ων.αἱ. mulieres.vxores.
γυνή.αικος.ἡ. Mulier.vxor.
γύρος.ου.ὁ.Gyrus.circuitꝰ. [cuico.
γυρόω.ʒ γυρῶ.μ.σω.π.κα. cir=
γωνία ας.ἡ.Angulus.
δαιμονίζομαι. μ. σομαι. π. ισμαι.Uexor a demonio.demoniũ hēo.
δαιμόνιον.ου.το.Demonium.
δαιμονιώδης.εος.ὁ.ἡ.Demoniacus.diabolicus.a.um.
δαίμων.ονος.ὁ.ἡ.demō.deꝰ.dea.
δαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Percutio.
δάκνω.μ.ήξω. π. ηχα. Mordeo.
δάκρυον.ου.το.Lachryma.
δακρύω.μ.σω.π.κα. Lachrymo. ploro.
δακτύλιον.ου.τό.Annulus.
δάκτυλος.ου.ὁ.digitus.
δαμάζω.μ.σω.π.κα.domo.as.
δάμαλις.εως.ἡ.Uitula.
δανείζομαι. μ.σομαι.π.εισμαι. Mutuor.feneror.
δανείζω.μ.σω.π.κα. Mutuo.as.
δάνειον.ου.τό.debitum.
δανεισμός.ου.ὁ. Mutuatio. mutuum.
δανειστήσ.ου.ὁ.Fenerator.
δάνος.εος.το.Mutuum.fenus.
δαπανάω.ʒ δαπανῶ.μ.σω.ϖ. κα.Expendo.
δαπάνη.ης.ἡ. Sumptus. expensa.
δαρήσομαι.Uapulabo.
δαψιλής.εος.ὁ.ἡ.Abundans.
δέ.coniunctio.autem.
δεδάμασμαι.domatus sum.
δεδανεισμένος.η.ον.mutuatꝰ.a.ũ
δέδεγμαι.Accepi.
δεδεκάτωκα.decimaui.
δεδεκάτωμαι.decimatus sum.
δεδεκώς.οτος. ὁ. postq̃ ligauit.
δέδεμαι.Alligatus sum.
δεδεμένος.η.ον. Ligatus.a.um.
δεδέσθαι.Ligatum fuisse.
δεδικαίωμαι. Iustificatus sum.
δεδικαιωμένος.η.ον. Iustificatus.a.um. [nē patitur.
δεδιωγμένος.η.ον.Qui persecutio
δεδοκίμασμαι.Probatus sum.
δεδοκιμασμένος.η.ον.Approbatus.a.um.
δέδομαι.Datus traditus suȝ.
δεδομένος.η.ον.datus. a.um.
δεδοξάσθαι.Glorificatum fuisse.
δεδόξασμαι.Glorificatus sum.
δεδοξασμένος.η.ον.Glorificatus.a.um.
δεδούλευκα.Seruiui.
δεδούλωμαι.seruituti subiectꝰ sũ.
δεδουλωμένος.η.ον.Seruus factus.seruiens.
δέδωκα.dedi.
δεδώκειν.dederam.
δεδωκώς.οτος.ὁ.Postq̃ dedit.
δεδώρημαι.donatus. datus sum.
δεδωρημένος.η.ον. donatus. datus.a.um.
δέη.oportuerit.oporteat.
δεήθητι.Roga.
δέησισ.εωσ.ἡ.Oratio.
δεήσω.Indigebo.
δεθῆναι.Alligatum.vinctũ fuisse.
δεῖ.Oportet.decet.
δεῖγμα.ατος. το. demonstratio. signum. [exēplum facio.
δειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco
δείγνυμι.μ.ειξω.π.χα.Ostendo. demonstro.
δειγνύω.μ.ειξω.π.χα. demonstro.ostendo.
δείκτυον.ου.το.Rete.
δειλία.ασ.ἡ.Timiditas.
δειλιάω.ʒ δειλιῶ. μ. σω.ϖ.κα. Formido.metuo.
δειλόσ.η.ον.Timidus.a.um.
δεῖνα.Quendam.
δεινόσ.η.ον.Grauis.obscurus. Uehemens.seuerus.horribilis.
δεινῶσ. Male grauiter.
δεῖξαι.demonstrauisse.
δεῖξον.Ostende.
δείξω.demonstrabo. [Ceno.as.
δειπνέω.ʒ δειπνῶ.μ.σω.π.κα.
δεῖπνον.ου.τό.cena.e.
δεισιδαιμονaίστερος.α.ον. Curiosior.circa deorũ cultũ. supstitiosior.
δεισιδαιμονία.ασ.ἡ. Cultuȝ erga deos.superstitio.
δειχθείσ. εντοσ.ὁ.demonstratus.

δέκα. Decem.
δεκαδύο. Duodecim. ⌈siũ.
δεκαμηνιαῖος.α.ον. Res decẽ mẽ
δεκαπέντε. Quindeci. ⌈vrbiũ
δεκάπολις.εως.ἡ. prouĩcia decem
δεκατέσσαρες.ων. quattuordeci.
δεκάτη.ης.ἡ. Decima.
δέκατος.η.ον. Decimꝰ.a.um.
δεκατόω.⁊ δεκατῶ.μ.σω.π.κα.
Decimo.as.
δεκτός.η.ον. Acceptus.a.um.
δελεάζω.μ.σω.π.κα. allicio. at
δένδρον.ου.τό. Arbor. ⌊traho.
δεξιά.ας.ἡ. Dextra.
δεξιολάβος.ου.ὁ. Lancearius.
δεξιός.α.ον. Dexter.a.um.
δέξομαι. Accipiam.
δέομαι.μ.ήσομαι. Rogo.indigeo.
δέον. Decens.licitum.
δέρμα.ατος.τό. Pellis.corium.
δερμάτινος.η.ον. pelliceus.a.um.
δέρω.μ.ρῶ.π.κα. Excorio.as.
δεσμά.ων.τα. Vincula.
δεσμεύω.μ.σω.π.κα. Alligo.
δεσμέω.⁊ δεσμῶ.μ.σω.π.κα.
δέσμη.ης.ἡ. Fasciculus. ⌊Ligo.
δέσμιος.α.ον. Vinctus.a.um.
δεσμός.ου.ὁ. Vinculum.
δεσμοφύλαξ.κος.ὁ. Carceris cu
stos.prepositus carceris.
δεσμωτήριον.ου.τὸ. Carcer.
δεσμώτης.ου.ὁ. Victꝰ.q̃ ẽ ĩ viculis
δεσπόζω.μ.σω.π.κα. Dominor.
δεσπότης.ου.ὁ. Dominus.
δεῦρο. Huc.adeo.veni.accede.
δεῦτε. Agite.venite.
δευτεραῖος.α.ον. Qui aliquid fe
cit secunda die.
δεύτερον. Secundo.secundum.
δευτερόπρωτος.η.ον. Secundi
primus.a.um.
δεύτερος.α.ον. secundus.a.um.
δευτερόω.⁊ δευτερῶ.μ.σω.π.
κα. Secundo.as.itero.as.
δευτέρωσις.εως.ἡ. Secũdatio.re
petitio.iteratio. ⌈scipio.accipio.
δέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Su=
δέω.μ.σω.π.κα. Ligo.alligo.absũ.
opus habeo.
δή. particula cõpletiua ⁊ nihil signifi
δῆγμα.ατος.τὸ. Morsus. ⌊cat.
δηλονότι. Videlicet. manifestũ est.
δῆλος.η.ον. Manifestus.a.um.
δηλόω.⁊ δηλῶ.μ.σω.π.κα. Ma
nifesto.significo.ostendo.

δημηγορέω.⁊ δημηγορῶ.μ.
σω.π.κα. Contionor. Orationẽ pu
blice habeo.
δημιουργέω.⁊ δημιουργῶ.μ.
σω.π.κα. Condo.fabrico.facio.
δημιουργός.ου.ὁ. Conditor.
δῆμος.ου.ὁ. Populus.plebs.
δημοσίᾳ. Publice.
δημόσιος.α.ον. Publicus.a.um.
δημότης.ου.ὁ. Popularis.p̄uatꝰ.
δηνάριον.ου.τό. Denarium.ij.
δήποτε. Tandem.
δήρας.αντος.ὁ. postq̃ percussit.
δῆσαι. Ligauisse.
δήσας.αντος.ὁ. Postq̃ ligauit.
δῆσον. Alliga.
δήσω. Ligauero.
διά. Per.propter.
δία. Iouem.
διαβαίνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. Trã
seo.perambulo.gradior.
διαβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Calũ
nior.criminor.
διαβάς.αντος.ὁ. postq̃ ptransiuit.
διαβεβαιόω.⁊ διαβεβαιῶ.μ.σω.
π.κα. Affirmo.confirmo.
διαβῆναι. Transiuisse. ⌈facio.
διαβιβάζω.μ.σω.π.κα. ptransire
διαβλέπω.μ.ψω.π.φα. Video.
aspicio.
διαβολή.ης.ἡ. Calũnia.accusatio.
διάβολος.ου.ὁ. calũniator. diabo
διαβούλιον.ου.τὸ. cõsiliũ. ⌊lus.
διαγγέλλω.μ.λῶ.π.ελκα. Nun
διάγε. Saltem.propter. ⌊cio.as.
διαγενόμενος.η.ον. Postq̃ tran
siuit ⁊ preterijt. ⌈trãsco.perficior.
διαγίνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι
διαγινώσκω.μ.σομαι.π.ωκα.
Cognosco.dijudico. ⌈sco.
διαγνωρίζω.μ.σω.π.κα. cogno
διάγνωσις.εως.ἡ. cognitio.dijudi
catio.iudicium. ⌈bo.
διαγνώσομαι. cognoscaꝫ.dijudica
διαγογγύζω.μ.σω.π.κα. Mur
muro.
διαγρηγορέω.⁊ διαγρηγορῶ.
μ.σω.π.κα. Vigilo.
διάγω.μ.ξω.π.χα. Duco.trãsigo.
transueho.
διαδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Suscipio.per successionem capio.
διάδημα.τος.τό. diadema.ligamẽ
διαδίδωμι.μ.σω.π.ωκα. Di=
stribuo.do.trado.

διάδος. Da.distribue.
διάδοχος.ου.ὁ. successor. Qui in
officio succedit.
διαδραμοῦμαι. Discurram.
διαδράς.αντος.ὁ. Postq̃ pcurrit.
discurrit.
διαδώσω. tradam.dabo.distribuaꝫ.
διαζωννύω.μ.σω.π.κα. Pre=
cingo.cingo.
διαθέμενος.η.ον. Postq̃ disposuit
vel dispositus est.
διαθήκη.ης.ἡ. Testamẽtũ.status ho
minis ⁊ conditio.
διαθήσομαι. Disponam.
διαθρύπτω.μ.ψω.π.φα. Con=
fringo.in minutas partes seco.
διαίρεσις.εως.ἡ. Diuisio.
διαιρέω.⁊ διαιρῶ.μ.σω.π.κα.
Diuido.
διαιτάομαι.⁊ διαιτῶμαι.μ.σο
μαι.π.μαι. Viuo.vitaꝫ transigo.
διακαθαρίζω.μ.σω.π.κα. Mun=
do.as.purgo.
διακατελέγχω.μ.ξω.π.χα. Re
uinco.reprehendo.redarguo.
διακατηλεγχόμην. Reuincebaꝫ.
inuehebar.reprehendebam.
διακατήλεγχον. Reuincebam.
Reprehendebam.aut.reuinci.rep
hendi.runt.
διακενῆς. Inuanum.frustra.
διακονέω.⁊ διακονῶ.μ.σω.π.
κα.ministro.as.
διακονία.ας.ἡ. Ministerium.
διακονιάω.⁊ διακονιῶ.μ.σω.π.
κα. Dispenso.operor.
διάκονος.ου.ὁ. Minister.i.
διακόσιος.α.ον. Ducenti.
διακούω.μ.σω.π.κα. Audio.
διακριβόομαι.⁊ διακριβοῦμαι
μ.σομαι.π.μαι. Diligens sum.
διακρίνομαι.μ.ουμαι.π.ιμαι.
Hesito.disputo.
διακρίνω.μ.νῶ.π.κα. Discerno.
diiudico.
διάκρισις.εως.ἡ. disceptatio.
διακυβερνάω.⁊ διακυβερνῶ.μ.
σω.π.κα. Guberno.
διακωλύω.μ.σω.π.κα. phibeo.
διαλαλέω.⁊ διαλαλῶ.μ.σω.
π.κα. Colloquor.diuulgo.
διαλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Disputo. ⌈cesso.
διαλείπω.μ.ψω.π.φα. desino.
διάλεκτος.ου.ἡ. Idioma.Ligua.

sermo proprius cuiusqꝫ nationis.
διαλλαγή.ης.ἡ. reconciliatio.
διαλλάττω.μ.ξω.π.χα. reconci
lio.commuto.variego.
διαλογίζομαι.μ.σομαι.π.ισ=
μαι. cogito.
διαλογισμός.ου.ὁ. cogitatio.
διαλοιδόρησις.εως.ἡ. conuitiuꝫ.
διαλύω.μ.σω.π.κα. dissoluo.dif
fundo. ⌈famo.
διαμαίνομαι.μ.ουμαι.π.μα. In
διαμαρτύρομαι.μ.ουμαι.π.
μαι. Testor.testeꝫ facio.
διαμασάομαι.⁊ διαμασῶμαι.
μ.σομαι.π.μαι. manduco. Intẽ
perate mando.deuoro.
διαμάχομαι.μ.έσομαι.π.μαι.
Pugno.as.
διαμεμάχημαι. Pugnaui.
διαμεμενηκώς.οτος.ὁ. Postquã
mansit.postquam perseuerauit.
διαμεμερισμένος.η.ον. diuisus.
a.um. ⌈perseuero.remaneo.
διαμένω.μ.νῶ.π.κα. Permaneo.
διαμερίζω.μ.σω.π.κα. diuido.
διαμερισμός.ου.ὁ. sepatio.diuisio
διαμέσου. Per medium. ⌈blico.as
διανέμω.μ.μῶ.π.κα. diuulgo.pu
διανεύω.μ.σω.π.κα. Innuo. si=
gnis loquor. ⌈cogito.meditor.
διανοέω.⁊ διανοῶ.μ.σω.π.κα.
διανόημα.ατος.τό. cogitatio.
διάνοια.ας.ἡ. sapiẽtia.mẽs.itellectꝰ.
διανοίγω.μ.ξω.π.χα. Aperio.
διανυκτερεύω.μ.σω.π.κα. per=
nocto.noctem traduco ⁊ consumo.
διανύω.μ.σω.π.κα. expedio. fa-
διαπαντός. Semper. ⌊cio.conficio.
διαπαρατριβή.ης.ἡ. conflictatio.
διαπεράω.⁊ διαπερῶ.μ.σω.π.
κα. Transeo.transfreto.
διαπλέω.μ.σω.π.κα. pernauigo
nauigando relinquo.
διαπονέομαι.⁊ διαπονοῦμαι.
μ.σομαι.π.μαι. Doleo.
διαπορεύομαι.μ.σομαι.π.
μαι. Transeo.
διαπορέω.⁊ διαπορῶ.μ.ήσω.
π.κα. Hesito.dubito.
διαπραγματεύομαι.μ.σομαι.
π.μαι. Negocior.mercaturã exerceo
διαπρίω.μ.σω.π.κα. disseco.scido
διαπτάς.αντος.ὁ. postquam trãs
uolauit. ⌈Articulo.as.
διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα.

διαρθρόομαι.⁊ διαρθροῦμαι.
μ.ώσομαι.π.ωμαι. confirmor in
membris.
διαρθρόω.⁊ διαρθρῶ.μ.σω.π.
κα. per membra cõpono. ⌈scerpo.
διαρπάζω.μ.ξω.π.χα. diripio.di
διαρραγήσομαι. disrũpar.dissipa
bor. ⌈disrumpo.
διαρρηγνύω.ξω.π.χα. Scindo.
διαρρήσσω.μ.ξω.π.χα. Rũpo.
διασαφέω.⁊ διασαφῶ.μ.σω.π.
κα. Narro.reffero.renũcio.mãifesto.
διασείω.μ.σω.π.κα. Concutio.
διασκεδαννύω.μ.σω.π.κα. dis=
soluo.
διασκιρτάω.⁊ διασκιρτῶ.μ.σω.
π.κα. Exulto.exilio pre letitia.
διασκορπίζω.μ.σω.π.κα. Spar
go.dispergo.
διασπάω.⁊ διασπῶ.μ.σω.π.
κα. disrumpo ⁊ discerpo.
διασπαρείς.εντος.ὁ. disseminatꝰ
dispersus.a.um. ⌈dispergo.
διασπείρω.μ.ρῶ.π.κα. dissemino.
διασπορά.ας.ἡ. dispersio.dissemi
natio.
διαστάς.αντος.ὁ. postquã distauit
διαστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
precipio. ⌈distinguo.
διαστέλλω.μ.λῶ.π.κα. diuido.
διάστημα.ατος.τὸ. distãtia.spaciũ
διαστήσας.αντος.ὁ. Postq̃ fecit
distare.separauit.
διαστολή.ης.ἡ. distinctio. ⌈guro
διαστράπτω.μ.ψω.π.φα. Ful
διαστρέφομαι.μ.ψομαι.π.
μμαι. peruertor. ⌈inuerto.
διαστρέφω.μ.ψω.π.φα. puerto
διασχίζω.μ.σω.π.κα. Scindo.
διασώζω.μ.σω.π.κα. saluo libero
as. ⌈p̃ceptum.
διαταγή.ης.ἡ. ordinatio. cõstitutio
διάταγμα.τος.τὸ. p̃ceptũ.cõstitutio
διαταράττω.μ.ξω.π.χα. Turbo.
tumultum facio.
διατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Ordino.constituo.dispono. ⌈beo.
διατάσσω.μ.ξω.π.χα. p̃cipio.iu
διατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
dispono.ordino. ⌈di no.cõstituo.
διατάττω.μ.ξω.π.χα. precipio or
διαταχοῦς. cito.velociter.
διατείνω.μ.νῶ.π.κα. assequor.at
tingo. ⌈κα.perseuero.perficio.
διατελέω.⁊ διατελῶ.μ.σω.π.

διατεταγμένος.η.ον. preceptus.
ordinatus.a.um.
διατετάχεμαι. precepisse.iussisse.
διατηρέω.⁊ διατηρῶ.μ.σω.π.
κα. conseruo.retineo.
διατί. Quare.cur.
διατίθημι.μ.ήσω.π.ηκα. dispono.
διατοῦτο. propter hoc.ideo.
διατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα. dis=
curro.percurro. ⌈Maneo.
διατρίβω.μ.ψω.π.φα. cõmoror.
διατροφή.ης.ἡ. Alimentum.
διαυγάζω.μ.σω.π.κα. Elucesco.
διαυγής.εος.ὁ.ἡ. plucidus.a.um.
διαφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι
Appareo.
διαφέρω.μ.οίσω.π.οχα. Diffe=
ro. Excello.supero.transfero.diffe
mino.per diuersas ptes fero. ⌈gio
διαφεύγω.μ.ξουμαι.π.γα. Fu
διαφημίζω.μ.σω.π.κα. diffamo.
διαφθείρω.μ.ρῶ.π.κα. corrũpo.
διαφθορά.ας.ἡ. corruptio.
διαφορά.ας.ἡ. differentia.
διάφορος.α.ον. diuersꝰ.differẽs.
διαφορώτερος.α.ον. differentior
Magis diuersus.a.um.
διαφύγω. Fugiam.fugerem.
διαφυλάττω.μ.ξω.π.χα. seruo.
custodio.
διαχειρέομαι.⁊ διαχειροῦμαι
μ.σομαι.π.ημαι. Occido.iterficio.
διαχειρίζομαι.μ.σομαι.π.ισ=
μαι. Occido.interficio.
διαχέω.μ.ευσω.π.κα. diffundo.
διαχωρίζω.μ.σω.π.κα. scido.se
paro. ⌈surro.murmuro.
διαψιθυρίζω.μ.σω.π.κα. Su
δίγλωσσος.η.ον. Bilinguis.du
plici lingua. ⌈docere alios.
διδακτικός.η.ον. doctor. qui amat
διδακτός.η.ον. doctꝰ.a.ũ.docibilis.
διδασκαλία.ας.ἡ. doctrina.
διδάσκαλος.ου.ὁ. Magister.
διδάσκω.μ.ξω.π.χα. doceo.
διδαχή.ης.ἡ. doctrina.
δίδομαι. dare.
διδόω.⁊ διδῶ.μ.σω.π.κα. do.as.
δίδραχμα.τος.τό. didrachma.
genus pecunie.
δίδυμος.η.ον. Geminus.a.um.
δίδωμι.μ.σω.π.κα. do.
διέβην. Transiui.
διεβίβασα. pertransire feci.
διεβλήθην. diffamatꝰ accusatꝰ suꝫ.

Διεγείρω.μ.ρῶ.π.κα.Excito.as.
Διεγνώρισα.cognoui.
Διεγόγγυζον.murmurabã.ant.
Διεγρηγορησάμην.Uigilaui.
Διεδιδόμην.Diuidebar.distribue
Διέδωκα.diuisi.distribui. [bar.
Διέζωσα.precinxi.
Διεζωσάμην.precixi me.pcictus sũ.
Διεζωσμένος.η.ον.precinctus.a.ũ.
Διεθέμην.disposui.
Διεθρύβην.Sectus in minutas par
tes sum.confractus sum.
Διεῖλον.diuisi.erunt. [tus suz.
Διεκρίθην.hesitaui.discret⁹ diudica
Διεκρινόμην.Hesitabam.dijudica
bam.discernebam.ar.
Διέκρινον.Dijudicaui.erunt.bã.ant
Διεκώλυον.prohibebã.vetabã.ant
Διελαλούμην.diuulgabar.collo=
quebar.
Διελάλουν.colloquebar.antur.
Διελεγόμην.disputabã.disserebaz.
Διελέγχω.μ.ξω.π.χα.redar=
guo.reprehendo.corrigo.
Διελεύσομαι.Ambulabo.pertran
sibo.Ueniam.
Διελέχθην.disputaui.
Διεληλυθώς.οτος.ὁ.postq̃ perue
nit.& penetrauit.
Διελθεῖν.Intrauisse.transisse.venis
se.perambulasse.
Διέλθω.trãseã.pambulẽ.Ueniam.
Διελθών.οντος.ὁ Postq̃ transiuit
pambulauit.
Διέλιπον.desij.cessaui.rũt.
Διελογιζόμην.Cogitabam.
Διελύθην.dissolutus.dispersus suz.
Διεμαρτυράμην.Testificatus.te=
status sum.
Διεμαρτυρόμην.Testificatus.te
status sum.
Διεμαχόμην.pugnabam.
Διέμεινα.permansi.perseueraui.
Διέμενον.permanebã.pseuerabã.ant
Διεμέριζον.Diuidebam.ant.
Διεμερισάμην.diuisi.diuisus sum.
Διεμερίσθην.diuisus fui.
Διενέγκω.Excellam.superem.trans
feram.transferrem.ro.
Διενεχθῆναι.Superatum.transla
tum.dilatum esse.
Διενθυμέομαι.& Διενθυμοῦμαι
μ.ησομαι.π.ημαι.Cogito.
Διενοήθην.Cogitaui.
Διεξάγαγε.Perfice.

Διεξάγω.μ.ξω.π.χα.Perficio.
Διεξελθών.οντος.ὁ.Postquã pro
cessit.egressus est.
Διεξέρχομαι.μ.σομαι.π.ληλυ
θα.procedo.egredior. [sus.
Διέξοδος.ου.ἡ.exit⁹.trãsit⁹.decur
Διεπέρασα.Transfretaui.transiui.
Διεπορευόμην.Ibaz.iter faciebã.
Διεπραγματευσάμην.Negocia
tus sum.mercaturam feci.
Διεπριόμην.dissecabar.scindebar.
Διέπω.dispono.guberno.
Διερευνάω.& Διερευνῶ.μ.σω.
π.κα.Scrutor.
Διερμηνευτής.ου.ὁ.Interpres.
Διερμηνεύω.μ.σω.π.κα.iterptor.
Διερρηγνύμην.scidebar.rũpebar.
Διέρρηξα.Scidi.rupi.
Διέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυ=
θα.Ambulo.trãseo.venio.ptrãseo.
Διεσάφησα.Narraui.
Διεσκίρτησα.exultaui.exilij pletitia
Διεσκόρπισα.Sparsi.dispersi.
Διεσκορπίσθην.dispersus sum.
Διεσκορπισμένος.η.ον.dispersus
a.um.
Διεσπάρην.disseminat⁹ sũ.& dispsus
Διεσπᾶσθαι.disruptum fuisse.
Διέστειλα.distinxi.
Διεστειλάμην.Precepi.iussi.
Διεστελλόμην.precipiebã.iubebã.
Διέστην.discessi.distaui.
Διέστησα.distaui.distare feci.
Διεστραμμένος.η.ον.puers⁹.a.uz.
Διεστραμμένως.puerse.iuerse.ad
Διέσχισα.Scidi. [uerb.
Διεσωζόμην.Saluabar.
Διεσώθην.Saluatus sum.
Διέταξα.Iussi.ordinaui.
Διεταξάμην.Iussi.ordiaui.dispo̓sui.
Διεταράχθην.turbatus sum.
Διετηρήθην.Seruatus sum.
Διετήρουν.Seruabam.ant.
Διετής.εος.ὁ.ἡ.Res duorũ annorũ.
Διετία.ας.ἡ.Biẽnium.duo anni.
Διέτριβον.Commorabar.antur.
Διέτριψα.Commoratus sum.
Διεφαινόμην.Apparebam.
Διεφερόμην.disseminabar.ferebar
per varias partes.
Διεφήμισα.diffamaui.diuulgaui.
Διεφημίσθην.diffamat⁹ diuulga=
tus sum.
Διεφθάρην.Corruptus sum.perij.
Διεφθαρμένος.η.ον.corrupt⁹.a.ũ

Διεφθάρμην.corrupt⁹ fuerã.pierã.
Διέφθειρα.corrupi.
Διεφθειρόμην.corrũpebar.occide=
Διεφύλαξα.custodiui. [bar.
Διεφύλασσον.Seruabam.ant.
Διεχειρησάμην.Interfeci.
Διεχώρισα.diuisi.separaui.
Διεχωρίσθην.diuisus scissus sum.
Διήγαγον.Trãsuexi.runt.
Διήγειρα.Excitaui. [gebam.
Διηγειρόμην.Excitatus eram.sur
Διηγέομαι.& Διηγοῦμαι.μ.ησο
μαι.π.ημαι.Narro.refero.
Διήγησις.εως.ἡ.Narratio.historia
Διηκόνησα.Ministraui.
Διηκόνουν.Ministrabam.ant.
Διηκριβωσάμην.diligens fui.
Διήκω.μ.ξω.π.χα.puado.puenio.
Διῆλθον.pertransij.pertransierunt.
Διηλλαγμένος.η.ον.Commu=
tatus.variegatus.varius.a.um.
Διηνεκής.εος.ὁ.ἡ.cõtinu⁹ ppetu⁹.a
Διήνοιγον.Aperui.erunt. [um.
Διήνοιξα.Aperui.
Διηνοίχθην.Apertus sum.
Διηπόρουν.Hesitabam.ant.
Διηρθρώθην.Per membra compo
situs sum.formatus sum.
Διηρμήνευον.Interpretabar.ãtur.
Διηρχόμην.Perambulabaz.
Διθάλασσος.η.ον.Bimaris.bi
marin⁹.a.ũ.circũdat⁹ duplici mari.
Διικνέομαι.& Διικνοῦμαι.μ.ιξο
μαι.π.ιγμαι.pertingo.penetro.
Διίπταμαι.μ.σομαι.π.μαι.
Transuolo.
Διίστημι.μ.ησω.π.ηκα.disto.di
stare facio.diuido.
Διισχυρίζομαι.μ.σομαι.π.ισ=
μαι.Affirmo.
Δικαιοκρισία.ας.ἡ.Iusti iudiciũ.
Δίκαιος.α.ον.Iustus.a.um.
Δικαιοσύνη.ης.ἡ.Iustitia.
Δικαιόω.& Δικαιῶ.μ.ωσω.π.
ωκα.Iustifico.
Δικαίωμα.ατος.τό.Iustificatio.
Δικαίως.Iuste.
Δικαίωσις.εως.ἡ.Iustificatio.
Δικαστής.οῦ.ὁ.Iudex.
Δίκη.ης.ἡ.Ultio.suppliciũ.pena.
Δίκην.Adinstar.
Δίκτυον.ου.το.Rete.
Δίλογος.η.ον.Bilinguis.homo du
plici sermone.
Διό.Quamobrem.propter quod.

διοδεύω.μ.σω.π.κα. Iter facio. perambulo.
δίοδος.ου.ἡ.Transitus.
διοικέω.τ διοικῶ.μ.σω.π.κα. Dispono.guberno.
διόλλυμι.μ.σω.π.κα. peo.pdo.
διόλου.per totum.
διοπετές.εος.τό.statua e celo lapsa
διόρθωσις.εως.ἡ.Correctio. ∫tor.
διορθωτής.ου.ὁ. director. emēda
διορύσσω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διορύττω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
διός.Iouis.
διόσκουροι.ων.οἱ.castor τ pollux
διότι.Quia.
διπλάσιος.α.ον.Duplus.a.um.
δίπλοος.ου.ὁ.Duplex.
διπλότερος.α.ον.Induplo plus
διπλόω.τ διπλῶ.μ.σω.π.κα. Duplico.as.
δίς.Bis.
δισσός.η.ον.Duplex.
δισσῶς.Bifariam.dupliciter.
διστάζω.μ.ξω.π.χα.Dubito.
δίστομος.η.ον.ex vtraqз pte scidēs
δισχίλιος.α.ον.Duo mille.
διυλίζω.μ.σω.π.κα.Excolo.as.
δίφρος.ου.ὁ.Sella.
δίχα.Absqз.
διχάζω.μ.σω.π.κα. sepo.diuido.
διχομηνία.ας.ἡ. semiplena luna.
διχοστασία.ας.ἡ.seditio.discordia
διχοτομέω.τ διχοτομῶ.μ.σω π.κα. Diuido.
διψάω.τ διψῶ.μ.ησω.π.ηκα. ∫Sitio.
δίψη.ης.ἡ.Sitis.
δίψος.εος.τό.Sitis.
δίψυχος.η.ον.Duplex animo.
διωγμός.ου.ὁ.Persecutio.
διώδευον.Iter faciebam.ant.
διώδευσα.Ambulaui.perābulaui.
διωδεύθην.Trāsuolaui.pertrāsiui.
διώκτης.ου.ὁ.persecutor.
διώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.se- quor.sector.
διώλεσα.perdidi.perij.
διωλλύμην.peribam.
διωρθώθην.Directus sum.
διώρυξ.ος.ἡ.Fossa.fossio.
δόγμα.ατος.τό.Edictum.statutuз. placitum.lex.sanctio.
δογματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι dogmata fácio.statuta τ leges cōdo
δοθείς.εντος.ὁ.Datus.
δοθῆναι.datum fuisse.

δοθήσομαι.dabor.
δοθῶ.Tradar.der.
δοκέω.τ δοκῶ.μ.ξω.π.γμαι. videor.existimo.puto.
δοκιμάζω.μ.σω.π.κα.pbo.expior
δοκιμασία.ας.ἡ.probatio.
δοκιμή.ης.ἡ.probatio.experimētuз.
δοκίμιον.ου.τό.pbatio. expimētū
δόκιμος.η.ον.probatus.a.um.
δοκός.ου.ἡ.Trabes.
δόλιος.α.ον. subdol⁹.dolosus.a.ū
δολιότης.ητος.ἡ.Dolositas
δολιόω.τ δολιῶ.μ.σω.π.κα.do lose ago.
δόλος.ου.ὁ.Fraus.dolus.
δολόω.τ δολῶ.μ.σω.π.κα. Adultero.as.corrūpo. vitio aliquid.
δόμα τος.το.datum.donum.
δόντες.οντων.οἱ.postq̄ȝ dederunt
δόξα.ης.ἡ.Gloria.
δοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
δόξω.Videar.putem.existimem.
δόρας.ατος.το.Lignum.
δορκάς.αδος.ἡ.Dorcas animal.
δόρυ.ος.το.Lancea.
δός.Dederis.dato.
δόσις.εως.ἡ.datio.donum.
δότε.dederitis.datote.
δότης.ου.ὁ.dator.qui aliquid dat
δότω.dederit.dato.
δοῦλα.ων.τα.gñe neutro serua.
δουλαγωγέω.τ δουλαγω- γῶ.μ.σω.π.κα. In seruitutem redigo.
δουλεία.ας.ἡ.Seruitus.
δουλεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.is.
δούλη.ης.ἡ.Serua.
δοῦλος.ου.ὁ.Seruus.
δουλόω.τ δουλῶ.μ.σω.π.κα Seruituti subijcio.
δοῦναι.dedisse.
δούς.οντος.ὁ. postquam dedit.
δοχεῖον.ου.το.receptaculum.
δοχή.ης.ἡ.acceptio.cōuiuiū.prādiū
δράκων.οντος.ὁ.draco.
δραμών.οντος.ὁ.postq̄ȝ cucurrit.
δράσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Comprehendo.
δράττομαι.μ.σομαι.π.γμαι. Apprehendo.comprehendo.
δράω.τ δρῶ.μ.σω.π.κα.facio.
δρέπανον.ου.τό.Falx.
δρόμος.ου.ὁ.Cursus.
δρόσος.ου.ὁ.Ros.
δύμι.μ.υσω.π.κα.occido.mergor.

δύναμαι.μ.σομαι.π.μαι.possū.
δύναμις.εως.ἡ.Potentia.virtus.
δυναστεία.ας.ἡ.potentia.
δυναστεύω.μ.σω.π.κα.subijcio. opprimo.
δυνάστης.ου.ὁ.Potens.
δυνατός.η.ον.potens. possibilis.
δυνατῶς.potenter.
δυνατώτερος.α.ον. potentior.
δυνήσομαι.potero.
δύο.duo.due.duo.
δυσάλυκτος.η.ον. Ineuitabi- lis inefugibilis.e.
δυσβάστακτος.η.ον.Importa- bilis.difficilis portatu.
δυσδιήγητος.η.ον. ienarrabil'.e.
δυσγένεια.ας.ἡ.Ignobilitas.
δυσεντερία.ας.ἡ.dysenteria.mor bus intestinorum.
δυσερμήνευτος.η.ον.Ininterpre tabilis.e.difficilis interpretatu.
δυσί.duobus.
δύσκολος.η.ον.difficilis.durus.a um.grauis.e.
δυσκόλως.difficulter.grauiter.
δυσμή.ης.ἡ.Occidens.
δυσνόητος.η.ον.difficilis itellectu
δυσφημία.ας.ἡ.Infamia.
δύσχρηστος.η.ον.Inutilis.e.
δύω.μ.σω.π.κα.occido.mergor.
δῶ.dem.largiar.
δώδεκα.duodecim.
δωδέκατος.η.ον.duodecim⁹.a.ū.
δωδεκάφυλλον.ου.τό.duode- ∟cim tribus.
δώην.dem.
δῶμα.ατος.τό.domus.tectus.
δωρέα.ας.ἡ.donum.
δωρεάν.gratis.
δωρέομαι.τ δωροῦμαι.μ.σο- μαι.π.ημαι.dono.largior.
δώρημα.ατος.το.donum.munus
δῶρον.ου.τό.donum.munus.
δωροκοπέω.τ δωροκοπῶ.μ. σω.π.κα.diminuo donum.
δώσω.dabo.
ἔα.Sine.permitte.
ἐάν.Si.cum.
ἑαυτῆς.sui ipsius.fem.generis.
ἑαυτοῖς.sibi ipsis.vobisipsis.m.g.
ἑαυτούς.seipsos.vosipsos.
ἐάω τ ἐῶ.μ.ασω.π.κα.sino.pmitto.
ἐβάθυνον.Profundaui.profunda bam.ant.erunt.
ἔβαλλον.Cedebam.ant.proijcie- bam.ant.

ἔβαλον. Misi.proieci.erunt.
ἐβαπτιζόμην.baptizabar.
ἐβάπτιζον.baptizabam.ant.
ἐβάπτισα. baptizaui.
ἐβαπτισάμην.baptizaui.baptizat⁹ [sum.
ἐβαπτίσθην.baptizatus sũ.
ἐβαρήθην.Grauatus sum.
ἐβασανιζόμην.cruciabar.torq̃bar.
ἐβασάνιζον.cruciabam.ant.
ἐβασάνισα.cruciaui.
ἐβασανίσθην. tortus.cruciatus fui.
ἐβασίλευσα.Regnaui.
ἐβάσκηνα. Fascinaui.
ἐβασταζόμην.ferebar.baiulabar.
ἐβάστασα.portaui.baiulaui.
ἐβδελυγμένος. η.ον. Abominatus.execratus.a.um.
ἐβδελυξάμην. abominatus sum.
ἑβδομήκοντα.Septuaginta.
ἑβδομηκονταέξ.Septuaginta sex.
ἑβδομηκονταπέντε. septuaginta quinq̃.
ἑβδομηκοντάκις. septuagies.
ἕβδομος.η.ον.septimus. a. um.
ἐβεβαιώθην.confirmatus sum.
ἐβεβήλωσα.Uiolaui.
ἐβεβλήμην.Jacuerã.piect⁹ fueram.
ἐβιάσθην.grauatus sũ.oneratus fui.
ἐβλάστησα.germinaui. pullulaui.
ἐβλασφήμησα.blassemaui. [creui.
ἐβλασφήμουν.blassemabã.ant.
ἔβλεπον.vidi.erunt.videbam.ant.
ἐβλήθην.proiectus fui.
ἐβοήθησα.Auxiliatus sum.
ἐβόησα.exclamaui.
ἐβουλευόμην. consultabam. cogitabam.deliberabam.
ἐβουλευσάμην.cogitaui.deliberaui.consultaui.
ἐβουλήθην.Uolui.
ἐβουλόμην.Uolebam.
ἐβόων.clamabam.ant.
ἑβραΐς.δος.ἡ. Idioma hebraicum
ἑβραϊστί.Hebraice.
ἔβρεξα.rigaui.plui.
ἐβρόντησα.intonui.tonitru feci.
ἔβρυχον.stridebã dẽtib⁹.rugiebã.ãt
ἐγάμησα.duxi vxorem.
ἐγάμουν.Ducebã vxorẽ.ant. [a.ũ.
ἐγγεγραμμένος.η.ον.Inscript⁹.
ἐγγίζω.μ.σω.π.κα.appropiquo.as
ἐγγράφω.μ.ψω.π.φα.Inscribo.
ἐγγυάω.τ ἐγγυῶ.μ.σω.π.κα. Spondeo.fideiubeo.
ἐγγύζω.μ.σω.π.κα.Appropiquo

ἐγγύη.ης.ἡ.fideiussio.sponsio.
ἔγγυος.α.ον.pregnãs.grauida:spõ [sor.
ἐγγύς.prope.
ἐγγύτερον.propius.magis prope.
ἐγεγόνειν.factus fueram.
ἐγείρω.μ.ρῶ.π.κα.excito.suscito.
ἐγέμισα.Impleui.
ἐγεμίσθην.Impletus sum.
ἐγενήθην.factus sum.
ἐγεννήθην.generatus. natus sum.
ἐγέννησα.genui.generaui.
ἐγενόμην.factus sum.
ἐγερθείς.εντος.ὁ.excitat⁹.experrectus. [ctus.
ἔγερσις.εως.ἡ.resurrectio.
ἐγευσάμην.Gustaui.
ἐγήγερμαι.excitatus fui.surrexi.
ἐγηγερμένος.η.ον. Excitatus. resuscitatus.a.um.
ἔγημα.Duxi vxorem.
ἐγινόμην.fiebam.eram.
ἐγίνωσκον.cognoscebam.ant.
ἐγκάθετος.η.ον.Insidians.
ἐγκαθίζω.μ. σω.π.κα. Insideo.
ἐγκαίνια.ων.τά.encenia.festũ iudeorum. [nouo.
ἐγκαινίζω.μ.σω.π.κα. Innouo.renouo.
ἐγκαλέω.τ ἐγκαλῶ.μ.σω.π.κα. Conqueror.accuso.
ἐγκαμίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. ducor vxor. [iungo.
ἐγκαμίζω.μ.σω.π.κα.matrimõio
ἐγκαμίσκομαι.ducor vxor.
ἔγκατα.ων.τα.Interiora.
ἐγκαταλαμβάνω. μ. ηψομαι. π.ημμαι.Cõprehẽdo.ideprehẽdo.
ἐγκαταλείπω.μ.ψω.π.φα. Relinquo.
ἐγκαταλίπω. relinquaz deseram.
ἐγκατελείφθην. Relictus sum.
ἐγκατέλιπον.Reliqui.erunt.
ἐγκατοικέω.τ ἐγκατοικῶ.μ.σω π.κα.Inhabito.
ἐγκεκαίνισμαι.renouat⁹ inouat⁹sũ
ἐγκεντρίζω.μ.σω.π.κα. Insero.
ἔγκυος.α.ον.pregnãs.grauid⁹. a. ũ
ἔγκλημα.ατος.το.crimẽ.accusatio
ἐγκομβόω.τ ἐγκομβῶ.μ.σω.π. κα. Insinuo.in sinũ mitto. ãplector.
ἐγκοπή.ης.ἡ.ipedimẽtũ.offẽdiculũ.
ἐγκόπτω.μ.ψω.π.φα. Impedio obtundo.protraho.
ἐγκράτεια.ας.ἡ.continentia.
ἐνκρατής.εος.ὁ.ἡ.cõtinẽs. cõpos.
ἐγκρατεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι. Continens sum.

ἐγκρίνω.μ.νῶ.π.κα.Insero. [to.
ἐγκυλίω.μ.σω.π.κα.iuoluo.iuolu
ἐγλυκάνθην.dulcis factus fui.
ἔγλυψα.sculpsi.
ἔγνωκα cognoui.
ἐγνώκειν.cognoueram.
ἐγνωκώς.οτος.ὁ.postq̃ cognouit.
ἔγνων.cognoui.
ἐγνώρισα.notum feci.
ἐγνώσθην.cognitus fui.
ἔγνωσμαι.notus fui.
ἐγόγγυζον.murmurabam.ant.
ἐγόγγυσα.murmuraui.
ἐγράφην.scriptuz sum.pictus sum.
ἔγραφον.scribebã.ãt.scripsi. erunt.
ἔγραψα.Scripsi.
ἐγρηγόρησα. Uigilaui.
ἐγύρωσα.circuiui.
ἐγχρίω.μ.σω.π.κα. Iniungo.
ἐγώ.Ego.
ἐδάκρυσα.Illachrymaui.
ἐδαφίζω. μ.σω.π.κα. Desolo.diruo a fundamentis. solo equo.
ἔδαφος.εος.το.pauimentũ.solum.
ἐδεδώκειν.Dederam.
ἐδεήθην. Rogaui.
ἐδέθην.Ligatus fui.
ἔδει.Oportebat.
ἐδειγμάτισα.exẽplũ feci. traduxi.
ἔδειξα.ostendi.demonstraui.
ἐδεξάμην.Accepi.
ἐδεόμην.supplicabã.orabam.
ἔδεσμα.ατος.το.Cibus.esca.
ἐδεσμούμην.Ligabar.
ἐδευτέρωσα.Iteraui.repetiui.
ἐδεχόμην.Accipiebam.
ἐδήλουν.significabã.dmõstrabã.ãt
ἐδηλώθην.declaratus. ostẽsus sum
ἐδήλωσα.declaraui. manifestaui.
ἐδημηγόρουν. Orationez publice habebã. ant.
ἔδηρα.percussi.Excoriaui.
ἔδησα.Ligaui.
ἐδίδαξα.Docui.
ἐδίδασκον.docebam.ant.
ἐδιδάχθην.Edoctus sum.
ἐδίδουν.dabam.ant.
ἐδικαιώθην.Iustificatus sum.
ἐδικαίωσα.Iustificaui.
ἐδίστασα.Dubitaui.
ἐδίψησα.Sitiui.
ἐδίωκον.. Persequebar.antur.
ἐδίωξα.persecutus sum.
ἐδόθην.Datus sum.
ἐδοκίμασα.probaui.

ἐδόκουν.existimabā āt.videbar.ant.
ἐδολιοῦν. Dolose agebam.ant.
ἔδομαι.μ.σομαι.π.μαι.mā̄duco
ἔδοξα. Visus sum mihi.putaui.
ἐδόξαζον.Glorificabam.ant.
ἐδόξασα.Glorificaui.
ἐδοξάσθην.glorificatus fui.
ἐδούλευσα.Seruiui.
ἐδουλούμην. Captiuabar . in seruitutem redigebar.
ἐδουλώθην.seruus factus sum.
ἐδούλωσα.captiuaui.seruum feci.
ἑδραῖος.α.ον.Firmus.stabilis.
ἑδραίωμα.ατος.το.Firmamētuz
ἔδραμον.Cucurri.erunt.
ἔδυν.occidi.mersus sum.
ἐδυνάμην.Poteram.
ἔδωκα.Dedi.
ἐδωρησάμην.donaui.
ἐζήλωσα.Emulatus suz.inuidi .imitatus sum .zelaui.
ἐζημιώθην.Mulctatus sum.detrimentum accepi.
ἔζησα.Vixi.
ἐζῆτε.Viuebatis.viueretis.
ἐζήτησα.quesiui.
ἐζητησάμην. quesiui. q̄situs sum.
ἐζητούμην.querebar.
ἐζήτουν.querebam.ant.
ἐζυμώθην.fermentatus sum.
ἐζωγρημένος.η.ον.captus.a.um.
ἔζων.Viuebam.ant.
ἐζώννυον.cingebam.ant.
ἐθαμβήθην. Miratus sum.
ἐθαμβούμην.Stupebam.mirabar.
ἐθανατώθην. Mortificatus sum.
ἐθαύμαζον. Mirabar.antur.
ἐθαύμασα. Miratus sum.
ἐθαυμάστωσα. Admirari feci.
ἔθαψα.Sepeliui.
ἐθεάθην.Visus sum.
ἐθεασάμην.Vidi.
ἐθελοθρησκεία, ας.ἡ . supstitio.
ἐθελοκωφόω.ꝛ ἐθελοκωφῶ.μ.σω.ϖ.κα.Fingo me surdum esse.
ἐθέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
ἐθεμελιώθην.Fundatus fui.
ἐθεμελίωσα.Fundaui.
ἐθέμην.posui.positus fui.
ἐθεραπεύθην.curatꝰ. sanatus.cultus sum.
ἐθεραπευόμην.curabar. sanabar.
ἐθεράπευσα.Curaui.colui.seruiui. Lenificaui.
ἐθερίσθην.Messus sum.

ἐθερμαινόμην.calefiebam.
ἐθεωρήθην.Visus fui.
ἐθεώρησα.Vidi.
ἐθεώρουν.Videbam.ant.
ἔθηκα.posui.
ἐθήλασα.Suxi.
ἐθηριομάχησα.cū bestijs pugnaui
ἐθησαύρισα.Thesaurizaui.
ἐθίζω.μ.σω.π.κα.Consuesco. Assuefacio actiue.
ἐθισμός.ου.ὁ.Consuetudo.
ἐθνάρχης.ου.ὁ. princeps gentis. prepositus.
ἔθνησκον. Moriebar.antur.
ἐθνικός.η.ον.Ethnicus. gentilis.e.
ἐθνικῶς.Gentiliter.more gentilium.
ἔθνος.εος.το.Gens.
ἐθορύβουν.cōcitabā.turbabā. ant.
ἔθος.εος.τό.consuetudo.mos.
ἔθρεψα.paui.alui.
ἐθρήνησα.Lamentatus sum.
ἐθρήνουν.Lamentabar.antur.
ἐθρησκευόμην.colebar.adorabar.
ἐθρήσκευον.colebā.adorabam.ant.
ἐθυμώθην. Iratus sum.
ἔθυον.Immolabam.ant.
ἔθυσα.Immolaui.sacrificaui.
ἐθυσίαζον.Sacrificabam.ant.
ἔθω.μ.σω.π.ωθα.Consuesco.
εἰ.Si.
εἶ.Es.secunda.persona a sum.
εἴασα.Siui.permisi.
εἴγε.Si tamen.
εἰδεμή. Alioquin.
εἰδεμήγε.Alioquin.
εἰδέχθεια.ας.ἡ.deformitas . turpitudo. [scio.
εἰδέω.ꝛ εἰδῶ.μ.σω.ϖ.κα.Video.
εἴδησις.εως.ἡ. Scientia.cognitio.
εἶδος.εος.το.Species.pulchritudo forma. Vultus.
εἴδω.μ.σω.π.κα.Video.scio.
εἰδωλεῖον.ου.το. Domus idolis consecrata.
εἰδωλόθυτος.η.ον. Quod idolis immolatur.
εἰδωλολατρεία.ας.ἡ. idolorum seruitus.
εἰδωλολάτρης.ου. ὁ. Idolatra. Idolorum cultor.
εἴδωλον.ου.τό. Idolum.simulachrum.phantasma.
εἰδώς.οτος.ὁ.Postq̄ sciunt.
εἴην.Essem.
εἰθισμένος.η.ον.consuetus.assuefactus.a.um.

εἰκάζω.μ.σω.ϖ.κα. coniectꝰ. as.
εἰκαί.Et si.quamuis.
εἰκῆ.Frustra.sine causa.temere.
εἴκοσι.Viginti.
εἰκοσιπέντε.viginti quinqꝫ.
εἰκοσιτέσσαρες.ων. οἱ. viginti quattuor.
εἰκοσιτρεῖς.ων. Viginti tres.
εἴκω.μ.ξω.π.χα.obedio.cedo.pareo
εἰκών.ονος.ὁ.imago.figura.effigies
εἴληφα.Accepi.
εἰληφώς.οτος.ὁ.Postquā accepit
εἰλικρινής.εος.ὁ.ἡ.sincerꝰ.purꝰ.a.ū
εἰλικρίνεια.ας.ἡ. Sinceritas. veritas.puritas.iafectata manifestatio
εἷλκον.Abduxi.traxi.ebā.āt.
εἵλκυσα.Eduxi.extraxi.
εἱλόμην.Elegi.
εἰμή.Nisi.
εἰμήτι.Nisi.
εἰμί.μ.σομαι.π.μην.Sum.
εἵνεκεν.Eo quod.ob id quod.
εἶπα.Dixi.
εἰπέ.Dic.
εἰπεῖν.Dicere.dixisse.
εἶπον.Dixi.erunt.
εἶπον.Dic.
εἴπω.Dicam.dixero.
εἰπών.οντος.ὁ.postq̄ dixit.
εἰργαζόμην.operabar.faciebam.
εἰργασάμην. operatus sum.feci.
εἰργασμένος.η.ον. Factus.a.um.
εἴρηκα.Dixi.
εἰρήκειν.Dixeram.
εἴρημαι.Dictus sum.
εἰρημένος.η.ον.Dictus.a.um.
εἰρηνεύω.μ.σω.π.κα. pacem habeo.pacem agito.
εἰρήνη.ης.ἡ.pax.
εἰρηνικός.η.ον.Pacatus.a.um.pacificus.a.um.
εἰρηνοποιέω.ꝛ εἰρηνοποιῶ. μ. σω.ϖ.κα. pacifico . pacem ago.
εἰρηνοποιός.ου ὁ.pacificator. pacificus.
εἱρκτή.ης.ἡ.carcer.
εἴρω.μ.ρω.π.κα.dico.necto.
εἰς.In.prepositio ad locum.
εἷς.ενος.ὁ.Unus.
εἰσάγαγε.introduc.introduxeris.
εἰσαγαγεῖν.inducere.introduxisse.
εἰσαγάγω.Inducam.introducam
εἰσαγορέω.ꝛ εἰσαγορῶ.μ.σω.π.κα.Inuoco. [co.
εἰσάγω.μ.ξω.π.χα. iduco.itrodu

εἰσακούω.μ.σω.ϖ.κα.Exaudio.
εἰσδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.re cipio [currit.
εἰσδραμώμ.ορτος.ὁ.postq̄ intro
εἴσειμι.intro.ingredior.
εἰσελεύσομαι.intrabo.
εἰσελήλυθα.intraui.
εἴσελθε.intra.ingredere.
εἰσελθεῖμ.intrauisse.
εἰσέλθω.ingrediar.intrem.
εἰσελθώμ.ορτος.ὁ.postq̄ igressꝰ ē
εἰσενεγκαι.infer.immitte.
εἰσενεγκεῖμ.introduxisse.immisisse.
εἰσενέγκω.inducam.inferam.
εἰσεπήδησα.Exilij.
εἰσεπορευόμημ.Introibam
εἰσέρχομαι.μ.εύσομαι.π.ηλυ θα.intro.ingredior.
εἰσήγαγομ.induxi.introduxi.erūt.
εἰσηγορῆσθαι.inuocatum fuisse.
εἰσῄειμ.intraui.intraueram.
εἰσηκούσθημ.exauditus fui.
εἰσῆλθομ.intraui.erunt.
εἰσήνεγκα.intuli introduxi.
εἰσί.Sunt.
εἰσίασιμ.introeunt.ingrediuntur.
εἰσιέμαι.ingredi.intrare.
εἰσκαθείς.singuli.singulatim.
εἰσκαλέομαι.τ εἰσκαλοῦμαι.μ σομαι.ϖ.μαι.Uoco.inuoco.
εἴσοδος.ου.ἡ.introitus.ingressus.
εἰσπηδάω.τ εἰσπηδῶ.μ.ησω. π.κα.insilio.exilio
εἰσπορεύομαι.μ.ευσομαι.ϖ. ευμαι.Introeo.ingredior.
εἰστήκειμ.Steteram.
εἰστοπαντελές.omnino. [curro.
εἰστρέχω.μ.οῦμαι.π.ηκα.itro-
εἰστροπή.ης.ἡ.Aggressio.
εἰσφέρω.μ.οισω.π.χα.Intro- [mitto.induco.
εἶτα.postea.
εἶτε.Siue.
εἶχομ.habui.habuerūt.habebā.ant.
εἴωθα.consueui.
εἰώθειμ.consueueram.
εἰωθώς.οτος.ὁ.postq̄ assueuit.
εἴωμ.sinebam permittebam.ant.
ἐκ.ex prepositio.
ἐκαθάρισα.Mundaui.purgaui.
ἐκαθαρίσθημ.mundatus fui.
ἐκαθεζόμημ.Sedebam. [erunt.
ἐκάθευδομ.dormiebā.āt.dormiui.
ἐκαθήμημ.Sedebam.
ἐκάθισα.sedi.sedere feci.
ἐκαιόμημ.ardebam.comburebar.

ἐκάκωσα.male tractaui.ad malū in [citaui.
ἐκάλεσα.vocaui.
ἐκάλουμ.Vocabam.ant.
ἐκάλυψα.cooperui.
ἐκάμμυσα.clausi oculos.
ἐκάμμυσα.clausi.compressi oculos.
ἔκαμψα.curuaui.flexi.
ἐκαρτέρησα.sustinui.
ἕκαστος.η.ομ.vnusquisq;.
ἑκάστοτε.frequenter.
ἑκατόμ.Centum.
ἑκατονταέτης.ου.ὁ.Centenari us.homo centum annorum.
ἑκατονταπλάσιομ.ου.το.centu plum.[dux cētū hoium.centurio.
ἑκατοντάρχης.ου.ὁ.pnceps vel
ἑκατόνταρχος.ου.ὁ.Centurio.
ἐκαυματίσθημ.estuaui.cōbustus to stus sum.
ἐκβαίνω.μ.ησομαι.π.κα.Euado egredior.contingo.
ἐκβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Eijcio.edu co.profero.immitto.
ἔκβασις.εως.ἡ.egressus.exitꝰ.finis
ἐκβεβλήκειμ.eieceram.expuleram.
ἐκβιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. diligenter facio.elaboro.
ἐκβληθείς.εντος.ὁ.eiectus.
ἐκβληθήσομαι.eijciar.
ἐκβολή.ης.ἡ.iactus.emissio.eiectio
ἐκγαμίζω.μ.σω.π.κα.Nuptui trado.
ἐκγελάω.τ.ἐκγελῶ.μ.σω.ϖ.κα Irrideo.
ἔκγονομ.ου.το.nepos.posterus.
ἔκγονος.η.ομ.nepos.nepris.poste rus.a.um.
ἐκδαπανάω.τ ἐκδαπανῶ.μ.η σω.ϖ.κα.supinsumo.supimpēdo.
ἐκδειματόω.τ ἐκδειματῶ.μ. σω.ϖ.κα.Terreo.
ἐκδέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.γμαι. Suscipio.expecto.
ἔκδηλος.η.ομ.manifestus.a.um.
ἐκδημέω.τ ἐκδημῶ.μ.σω.π.κα. Absens a patria sum.peregrinor.
ἐκδιδάσκω.μ.ξω.π.χα.doceo.
ἐκδίδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Lo co.as.colloco filiam marito. [cio.
ἐκδίδωμι.μ.σω.π.κα.verso.as.fa
ἐκδιηγέομαι.τ ἐκδιηγοῦμαι.μ σομαι.π.μαι.enarro.expono.
ἐκδικέω.τ ἐκδικῶ.μ.σω.ϖ.κα. Uindico.ius facio.vlciscor.
ἐκδίκησις.εως.ἡ.Uindicta.

ἔκδικος.ου.ὁ.Uindex [infector.
ἐκδιώκω.μ.ξω.π.χα.persequor.
ἔκδοτος.η.ομ.traditus.a.um.
ἐκδοῦναι.versauisse.fecisse.
ἐκδοχή.ης.ἡ.Expectatio.
ἐκδύω.μ.σω.π.κα.Exuo.
ἐκδῶ.tradam.dedam.
ἐκδώσομαι.Locabo.
ἐκεῖ.ibi.illic.illuc.
ἐκεῖθεμ.inde.illinc.
ἐκείμημ.positus fui.
ἐκείνης.illac.illa parte.
ἐκεῖνος.η.ομ.ille.a.ud.
ἐκεῖσε.illic.
ἐκέλευομ.iubebam.ant.
ἐκέλευσα.Iussi.
ἐκένωσα.Exinaniui.Uilifeci.
ἐκέρασα.Miscui.
ἐκέρδησα.Lucrifeci.
ἐκεφαλαίωσα.Abbreuiaui.com prehendi.summaui.
ἐκζητέω.τ ἐκζητῶ.μ.ησω.π.κα. Exquiro.
ἐκήρυξα.predicaui.
ἐκήρυσσομ.Predicabam.ant.
ἐκηρύχθημ.Predicatus sum.
ἐκθαμβέω.τ ἐκθαμβῶ.μ.σω.ϖ. κα.stupeo.admiror.
ἔκθαμβος.η.ομ.stupefactus.a.um.
ἐκθαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror
ἔκθεσις.εως.ἡ.Expositio.
ἔκθετος.η.ομ.Expositus.a.um.
ἐκθλίβω.μ.ψω.ϖ.φα.Opprimo angustio.affligo.
ἐκινδύνευομ.periclitabar.antur.
ἐκινδύνευσα.periclitatus sum.
ἐκινήθημ.Motus sum.
ἐκκαθαίρω.μ.ρῶ.π.κα.emundo. purgo. [cendo.
ἐκκαίω.μ.αυσω.π.κα.Exuro.in-
ἐκκακέω.τ ἐκκακῶ.μ.σω.ϖ.κα. Deficio.lassor.
ἐκκαυθήσομαι.Ardebo.cōburar.
ἐκκαυθῶ.exurar.incendar.
ἐκκαύσω.Comburam.incendam.
ἐκκεντέω.τ ἐκκεντῶ.μ.σω.π.κα. Pungo.compungo.
ἐκκέχυμαι.effusus sum.diffusus sum.
ἐκκινέω.τ ἐκκινῶ.μ.σω.ϖ.κα. Moueo.commoueo.conturbo.
ἐκκλάω.τ ἐκκλῶ.μ.σω.ϖ.κα. Frango.effringo.
ἐκκλείω.μ.σω.π.κα.excludo.
ἐκκλησία.ας.ἡ.Ecclesia.Contio. congregatio.conuocatio.

ἔκκλητος.η.ομ.appellatꝰ.vocatus a.um. [declinare facio.
ἐκκλίνω.μ.νῶ.π.κα.Declino.et
ἐκκολυμβάω.τ ἐκκολυμβῶ.μ σω.π.κα.enato.as.
ἐκκομίζω.μ.σω.π.κα.educo.effero
ἐκκοπήσομαι.Exscindar.eradica bor.euellar.
ἐκκόπτω.μ.ψω.π.φα.Abscindo. euello.
ἐκκρέμαμαι.Suspensus fui.
ἐκκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκκτίζω.μ.σω.π.κα.condo.creo.
ἐκκτίσθημ.creatus sum.
ἔκλαιομ.plorabam.ant.
ἐκλαλέω.τ ἐκλαλῶ.μ.ησω.ϖ κα.Loquor.dico.
ἔκλαμπρος.α.ομ.Coruscus.ful- gidus.a.um.
ἐκλάμπω.μ.ψω.π.φα.Fulgeo. fulgere facio.
ἐκλανθάνομαι.μ.ησομαι.π.μαι obliuiscor.
ἔκλασα.fregi.
ἔκλαυσα.ploraui.fleui. [go.
ἐκλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.eli
ἐκλείπω.μ.ψω.ϖ.φα.deficio.
ἔκλεισα.clausi.
ἐκλείσθημ.clausus fui.
ἐκλεκτός.η.ομ.electus.a.um.
ἐκλέλησμαι.oblitus sum.
ἔκλεψα.furatus sum.
ἐκλήθημ.vocatus sum.
ἐκληροδότησα.tribui.dedi.
ἐκληρώθημ.sorte vocatus sum.
ἐκλικμάω.τ ἐκλικμῶ.μ.σω.ϖ. κα.contero.comminuo.diuido.
ἔκλινα.declinaui.verti in fugam.
ἐκλογή.ης.ἡ.electio.
ἐκλύομαι.μ.σομαι.π.μαι.deficio lassor. [tergo.
ἐκμάσσω.μ.ξω.π.χα.emundo ab
ἐκμάττω.μ.ξω.π.χα.abstergo.
ἐκμεμαχώς.οτος.ὁ.Postq̄ emū dauit.abstersit.
ἐκμυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.derideo
ἐκνεύω.μ.ευσω.π.κα.declino.
ἐκνήφω.μ.ψω.π.φα.Sobrius sum euigilo.resipisco.excito.
ἐκοιμήθημ.dormiui.
ἐκοινώνησα.cōicaui.participaui.
ἐκόλασα.puniui.
ἐκολάσθημ.punitus fui.
ἐκολάφισα.colaphis.percussi.
ἐκολλήθημ.cōglutinatꝰ sū.adhesi.

ἐκολοβώθημ.abbreuiatus sum.
ἐκολόβωσα.abbreuiaui.
ἐκομισάμημ.tuli.recepi.
ἐκόπασα.cessaui.
ἐκοπίασα.laboraui.
ἐκοπτόμημ.Planxi.secui.bar
ἔκοπτομ.cedebā.ant.scindebā.āt.
ἐκόσμησα.ornaui.
ἐκόσμουμ.ornabam.ant.
ἑκούσιος.α.ομ.Voluntarius.a.um
ἑκουσίως.Voluntarie.
ἐκούφιζομ.alleuiabam.ant.
ἐκοψάμημ.scidi.planxi.
ἔκπαλαι.quodā.olī.a multo tēpore
ἐκπειράζω.μ.σω.π.κα.Tento.
ἐκπέμπω.μ.ψω.π.φα.mitto.
ἐκπεπλήρωκα.cōpleui.adimpleui
ἐκπέπτωκα.excidi.decidi.
ἐκπεσεῖμ.decidisse.
ἐκπεσῶ.decidam.incidam.
ἐκπετάννυμι.μ.σω.π.κα.expan do.extendo. [extendo.
ἐκπεταννύω.μ.σω.π.κα.expādo.
ἐκπέφευγα.effugi.
ἐκπεφευγέμαι.effugisse.
ἐκπίπτω.μ.ουμαι.π.ωκα.decido
ἐκπλέω.μ.ευσω.π.κα.Nauigo.
ἐκπληρόω.τ ἐκπληρῶ.μ.σω. π.κα.Adimpleo.compleo [pletio.
ἐκπλήρωσις.εως.ἡ.adipletio.cō-
ἐκπλήσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι admiror.stupesio.
ἐκπλήσσω.μ.ξω.π.χα.Stupefa cio.admirari facio.
ἐκπλήττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Stupesio.admiror.
ἐκπλήττω.μ.ξω.π.χα.stupefacio
ἐκπνέω.μ.ευσω.π.κα.Spiro.
ἐκποιέω.τ ἐκποιῶ.μ.σω.ϖ.κα. Copiam.facio. [exeo.procedo.
ἐκπορεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
ἐκπορνεύω.μ.σω.π.κα.fornico.
ἔκπρακτος.η.ομ.venalis.e.
ἐκπρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
ἐκπρίω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
ἐκπτύω.μ.σω.π.κα.despuo.con [temno.
ἔκραζομ.clamabam.bant.
ἔκραξα.clamaui.
ἐκραταιούμημ.confortabar.
ἐκράτησα.tenui.apprehendi.
ἐκρατούμημ.tenebar.apphēdēbar.
ἐκραύγασα.clamaui.
ἐκριζόω.τ ἐκριζῶ.μ.σω.π.κα.Er radico.euello a radice.
ἐκρίθημ.iudicatus fui.

ἔκρινα.iudicaui.proposui.
ἐκρινόμημ.iudicatus eram.vel fui.
ἐκρύβημ.absconditus fui.
ἔκρυψα.abscondi.
ἐκσεσοβημένος.η.ομ.Expulsus.ab actus.a.um.
ἐκσοβέω.τ ἐκσοβῶ.μ.σω.ϖ.κα. abigo.expello.
ἔκστασις.εως.ἡ.stupor.admiratio.
ἐκστέφω.μ.ψω.π.φα.corono.
ἐκστήσομαι.Admirabor.stupebo. extra me fiam.
ἐκσυρίζω.μ.σω.π.κα.exsibilo.
ἐκταράσσω.μ.ξω.π.χα.cōturbo concito. [concito.
ἐκταράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.
ἐκτησάμημ.possedi.acqsiui.cōpaui.
ἐκτεθείς.εντος.ὁ.expositus.a.um.
ἐκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκτελέω.τ ἐκτελῶ.μ.σω.ϖ.κα. Perficio.consumo.
ἐκτένεια.ας.ἡ.pseuerātia.cōstātia.
ἐκτενέστερος.α.ομ.plixior.cōstātior
ἐκτενής.εος.ὁ.ἡ.Continuus.assidu us.a.um. [duc.
ἐκτενῶς.sollicite.attēte.cōtinue.assi
ἐκτεταμένος.η.ομ.extensus.a.um.
ἐκτήκω.μ.σω.π.κα.Liquescere τ tabescere facio.liquefacio.consumo.
ἐκτίθημι.μ.σω.π.κα.expono.enarro
ἐκτιλάω.τ ἐκτιλῶ.μ.σω.ϖ.κα. euello.
ἐκτινάσσω.μ.ξω.π.χα.excutio.
ἔκτισα.condidi.creaui.feci.
ἐκτίσθημ.cōditꝰ.factus.creatus sū.
ἔκτισμαι.conditus.creatus sum.
ἐκτισμένος.η.ομ.cōditꝰ.creatꝰ.a.ū
ἕκτος.η.ομ.Sextus.a.um.
ἐκτός.extra deforis.
ἐκτραπήσομαι.Aberrabo.auer tar.discedam.
ἐκτραπῶ.Aberrem.Auertar.di- scedam.
ἐκτρέπομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. Euito.fugio.declino.ab vna re ad aliam conuertor.
ἐκτρέπω.μ.ψω.π.φα.Conuerto inuerto.
ἐκτρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.nutrio.
ἐκτρίβω.μ.ψω.π.φα.Tero.cōmi nuo.disperdo.extermino.
ἔκτρωμα.τος.το.abortus.abortiuꝰ
ἐκτύπωμα.ατος.το.figura.
ἐκύκλευσα.circumdedi.circuiui.
ἐκύκλωσα.circumdedi.circuiui.

ἐκυλιόμην.volutabar.
ἐκυλίσθην.Deuolutus. inuolutus. volutatus fui.
ἐκφαίνω.μ.νῶ.ϖ.κα.manifesto.as
ἐκφέρω.μ.σω.ϖ.χα.educo.effero.
ἐκφεύγω.μ.ξω.ϖ.χα.effugio.
ἐκφοβέω ꝛ ἐκφοβῶ.μ.σω.π.κα. exterreo.deterreo.
ἔκφοβος.η.ον.exterritus.a.um.
ἐκφυγεῖν.effugisse.
ἐκφύγω.fugiam.fugerem.
ἐκφυσάω ꝛ ἐκφυσῶ.μ.σω.π.κα exsufflo.
ἐκφύω.μ.σω.π.κα. nascor.
ἐκχέω.μ.ευσω.π.κα.effundo. diffundo.
ἐκχεῶ.effundam.
ἐκχυθήσομαι.effundar. effluam.
ἐκχυθῶ.effundar.
ἐκχύνομαι. μ.οῦμαι.π.υμαι effundor.
ἔκχυσις.εως.ἡ.effusio.
ἐκχωρέω.ꝛ ἐκχωρῶ.μ.σω.π.κα discedo.
ἐκψύχω.μ.ξω.π.χα. Spiro. emitto animam.
ἐκωλύθην.vetitus prohibitus sum.
ἐκώλυσα.vetui.prohibui.
ἑκών.οντος.ὁ.libens. voluntarius.
ἔλαβον.accepi.erunt.
ἔλαθον.latui. runt.
ἐλαῖα.ας.ἡ.oliua.
ἔλαιον.ου.το.oleum.
ἐλαιών.ωνος.ὁ.oliuetũ.loc⁹ oliuaruʒ.
ἐλάκησα.crepui.strepui.
ἐλαλήθην.dictus sum.
ἐλάλησα.locutus sum.
ἐλάλουν.loquebar.antur.
ἐλάμβανον.accipiebam.ant.
ἔλαμψα.splendui.
ἐλάσσων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior
ἐλατόμησα.Lapidem expoliui.in lapide excussi.ex lapide feci.
ἐλατός.η.ον.ductilis.e.
ἐλάτρευσα.seruiui.
ἐλαττονέω.ꝛ ἐλαττονῶ.μ.σω.π κα. Minus sum.
ἐλαττόω.ꝛ ἐλαττῶ.μ.σω.π.κα. minuo.diminuo.
ἐλάττωμα.ατος.το.imbecillitas. diminutio.
ἐλάττων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior.
ἐλάττωσις.εως.ἡ.diminutio.
ἐλαύνω.Impello.remigo. duco vt prefectus.agito. cudo. insequor.fabrico.extendo.duco.imitto.inequito.

ἐλαφρία.ας.ἡ.agilitas. festinatio.
ἐλαφρός.α.ον.Leuis.velox.
ἐλάχιστος.η.ον.minimus.a.um.
ἐλαχιστότερος.α.ον.minimus.a.ũ
ἔλαχον.sortitus fui.erunt.
ἐλάω.ꝛ ἐλῶ.μ.σω.π.κα. Impello.remigo.
ἐλεγμός.ου.ὁ.Correptio. reprehensio
ἔλεγξις.εως.ἡ.correptio.
ἔλεγον.dicebam.ant.dixi.erunt.
ἔλεγχος.ου.ὁ.Redargutio. correptio.testis.
ἐλέγχω.μ.ξω.π.χα. corripio.castigo.
ἐλεεινός.η.ον.miserabilis. miserandus.a.um.
ἐλεεινότερος.α.ον.miserabilior.ius
ἐλεέω.ꝛ ἐλεῶ.μ.σω.ϖ.κα.misereor
ἐλεημοσύνη.ης.ἡ.elemosyna.
ἐλεήμων.ονος.ὁ.ἡ. misericors.
ἐλειτούργησα.ministraui.
ἔλεος.εος.το.misericordia.
ἐλευθερία.ας.ἡ.Libertas.
ἐλεύθερος.α.ον.liber.a.um.
ἐλευθερόω. ꝛ ἐλευθερῶ. μ.σω. π.κα.libertate dono.liberum facio.
ἐλεύκανα.albefeci.dealbaui.
ἔλευσις.εως.ἡ.aduentus.
ἐλεύσομαι.veniam.
ἐλεφάντινος.η.ον.elephantinus. eburneus.a.um.
ἐληλακώς.οτος.ὁ. postquam.impulit et remigauit.
ἐλήλυθα.veni.
ἐληλύθειν.veneram.
ἐληλυθώς.οτος.ὁ.postquā venit.
ἐλίφθην.acceptus fui.
ἐλθέ.veni.
ἐλθεῖν.venisse.
ἔλθω.veniam.venero.
ἐλθών.οντος.ὁ.postq̄ venit.
ἐλιθάσθην.lapidatus sum.
ἐλιθοβόλησα.lapidaui.
ἐλιθοβόλουν.lapidabam.ant.
ἐλίσσω.μ.ξω.π.χα.Muto.voluo.verto.
ἕλκος.εος.τό.vlcus.
ἑλκόω.ꝛ ἑλκῶ.μ.σω.π.κα. Vlcero.as.vlcus facio.
ἑλκύω.μ.σω.ϖ.κα.Traho. extraho.educo.
ἕλκω.μ.ξω.π.χα.traho.duco.
ἐλλεῖπος.η.ον.defectuosus.a.um.
ἐλλείπω.μ.ψω.ϖ.φα.deficio.
ἕλλην.ηνος.ὁ.grecus.
ἑλληνικός.η.ον.grecus.a.um.
ἑλληνίς.ιδος.ἡ.greca.

ἑλληνιστής.ου.ὁ.grecus.
ἑλληνιστί.grece.
ἐλλιπής.εος.ὁ.ἡ.defectuosus.a.ũ
ἐλλογέω.ꝛ ἐλλογῶ.μ.σω.ϖ.κα.computo.imputo.
ἐλογιζόμην.cōputabā:cogitabam
ἐλογισάμην.cogitaui.
ἐλογίσθην.cōsiderat⁹. reputat⁹ fui.
ἐλοιδόρησα.maledixi.conuitiat⁹ sũ
ἑλόμενος.η.ον.postquā elegit.
ἐλπίζω.μ.σω.ϖ.κα.spero.
ἐλπίς.ιδος.ἡ.spes.
ἐλύθην.solutus sum.
ἐλυμαινόμην. vastabā. destruebā.
ἐλυόμην.soluebar.
ἔλυον.soluebam.ant.
ἐλυπήθην.contristatus sum.
ἐλύπησα.tristitia affeci.contristaui.
ἔλυσα. Solui.
ἐλυτρώθην.redemptus sum.
ἐλυτρωσάμην. redemi. liberaui.
ἐμαθήτευσα.discipulus fui.
ἔμαθον.didici.erunt.
ἐμακάριζον.Beatificabam.beatuʒ. ducebam.ant.
ἐμακάρισα. beatificaui.btũʒ duxi.
ἐμάρανα.marcidũ feci.corrupi.
ἐμαρτυρήθην.testimoniũ adept⁹ sũ
ἐμαρτύρησα.testimonium perhibui.testificatus sum.
ἐμαρτυρούμην.testimōiũ asseq̄bar
ἐμαρτύρουν.testimoniũ dabā. āt.
ἐμασσώμην.mādebā. māducabaʒ.
ἐμαστιγώθην.flagellatus fui.
ἐμαστίγωσα.flagellaui.
ἐματαιώθην.euanui. van⁹ fctus fui.
ἐμαυτοῦ. mei ipsius.
ἐμαχόμην.pugnabam .litigabam.
ἐμβαίνω.μ.σομαι.π.κα. ascendo.
ἐμβάλλω.μ.λῶ. π.ηκα. Inijcio. immitto.
ἐμβάπτω. μ. ψω.ϖ.φα.intingo
ἐμβάς.αντος.ὁ. postq̄ ascendit.
ἐμβατεύω.μ.σω.π.κα.Ineo.itro.ascendo.
ἐμβῆναι.ascendisse.
ἐμβιβάζω. μ.σω.ϖ.κα.Impono. ascendere cogo.
ἐμβίωσις.εως.ἡ.Consuetudo.familiaritas.conuersatio.
ἐμβλέπω.μ.ψω.π.φα. Aspicio. attendo.
ἐμβριμάομαι. ꝛ ἐμβριμῶμαι. μ.σομαι.π.ημαι.cōminor.fremo.
ἐμβρώσιος.α.ον.aptus ad comedēdum comestibilis.e.

ἐμέ. Me ipsum.
ἐμεγαλαύχησα.Superbiui. gloriatus sum.
ἐμεγάλυνα. Magnificaui.
ἐμεγαλυνόμην.magnificat⁹ sũ.bar
ἐμέθυσα.inebriaui.ipleui. saturaui.
ἐμεθύσθην.ebrius factus sum.
ἔμεινα. Mansi.
ἐμελέτησα.meditat⁹ sũ.exercui.
ἔμελλον.futurus erā.futuri erant.
ἐμεμνήμην.memineram.
ἐμεμψάμην. vituperaui, accusaui.
ἔμενον.manebam. ant.
ἐμέρισα.diuisi.
ἐμερίσθην.diuisus sum.
ἐμεσίτευσα.interposui.
ἐμέτρησα.mēsuraui. mensus fui.
ἐμέω.ꝛ ἐμῶ.μ.σω.ϖ.κα.vomo. euomo.
ἐμήνυσα.significaui.nũciaui.
ἔμιξα. Miscui.
ἐμίσησα.odi.odio habui.
ἐμισθωσάμην.conduxi.
ἐμίσουν.oderam.ant.
ἐμμαίνομαι.μ.ουμαι. ϖ. μαι. Insanio.
ἐμμανής.εος.ὁ.ἡ. Insanus. furiosus.a.um.
ἐμμελέτημα.τος.το. exercitatio. inuentio.
ἐμμένω.μ.νῶ.π. κα. Immaneo. permaneo.
ἔμμονος.η.ον. pseuerās:imanens.
ἐμνημόνευον.recordabar. antur.
ἐμνημόνευσα. memini.
ἐμνήσθην. Recordatus sum.memoria habitus sum.
ἐμοί.mihi.
ἐμοίχευσα.mechat⁹ sũ.adulteraui.
ἐμόλυνα.maculaui.
ἐμολύνθην.inq̄nat⁹.cōtaminat⁹ sũ.
ἐμός.η.ον.meus.a.um.
ἐμοσχοποίησα.vitulum feci.
ἔμπαιγμα.ατος.το.illusio.ludibrium.
ἐμπαιγμός.ου.ὁ. Ludibrium. Illusio.
ἐμπαίζω.μ.ξω.π.χα.irrideo.illudo
ἐμπαίκτης.ου.ὁ.illusor.derisor.
ἐμπειρία.ας.ἡ.experientia.
ἐμπεπλησμένος.η.ον. Saturatus.repletus.a.um.
ἐμπεριπατέω. ꝛ ἐμπεριπατῶ. μ.σω.ϖ.κα.Inambulo.
ἐμπεσεῖν.Incidisse.
ἐμπέσοιμι.incidam.inciderem.
ἐμπεσοῦμαι.cadam.incidam.

ἐμπέσω.cecidero.incidero.incidam.
ἐμπεσών.οντος.ὁ. postq̄ incidit.
ἐμπιπλάω.ꝛ ἐμπιπλῶ.μ. σω. ϖ.κα.Impleo.
ἐμπίπτω.μ.σοῦμαι.ϖ. ωκα.incido.
ἐμπιστεύω.μ.σω. ϖ.κα .credo.
ἐμπλακείς.εντος.ὁ.implicit⁹.a.um
ἐμπλέκω.μ.ξω.ϖ. χα. Implico. innecto.
ἐμπλήθω.μ.σω.ϖ.κα.Impleo.
ἐμπλοκή.ης.ἡ.Implicatio.innodatio.innexio.colligatio.
ἐμπνέω.ꝛ ἐμπνῶ.μ.ευσω.π.κα. Inspiro.spiro.
ἐμποδίζω.μ.σω.π.κα.Prohibeo abstineo.
ἐμποιέω.ꝛ ἐμποιῶ. μ.σω.π. κα. Induco.innasci facio.
ἐμπορεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. facio mercaturam. in aliena naui mercaturam exerceo.
ἐμπορία.ας.ἡ. Negociatio. mercatura.
ἐμπόριον.ου.το. Mercatura negociatio.
ἔμπορος.ου.ὁ. negociator. mercator.
ἐμπρήθω.μ.σω.ϖ.κα.icēdo.
ἔμπροσθεν.coram.a parte ante.
ἐμπτύω.μ.σω.ϖ.κα.despuo.
ἐμπυρίζω. μ.σω.π.κα. exuro.
ἐμφανής.εος.ὁ.ἡ .māifest⁹.a.ũ.
ἐμφανίζομαι. μ. σομαι. ϖ. ισμαι. Appareo.
ἐμφανίζω.μ.σω.π.κα. manifesto. demonstro.significo.
ἔμφοβος.η.ον.conterritus .a.um.
ἐμφραγμός.ου.ὁ.obturatio.
ἔμφυτος.η.ον.Implantatus.insitus.a.um.
ἐμφυσάω.ꝛ ἐμφυσῶ.μ.σω.ϖ.κα.insufflo.
ἐμώρανα.Stultum feci.
ἐμωράνθην.Stultus factus sum.
ἐν.in.prepositio in loco.
ἕν.Vnum. ne.g.
ἕνα. Vnum. accusatiuus singularis. mas.gene.
ἐναγκαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι complector:in vlnis accipio.
ἐνάλιος.α.ον. Marinus.a.um.
ἐναλλαγή.ης.ἡ.commutatio.
ἔναντι. Ante.coram.e regione.
ἐναντίον.coram.contra.e regione.
ἐναντιόομαι.ꝛ ἐναντιοῦμαι. μ. σομαι.π.μαι.Aduersor.contradico.
ἐναντίος.α.ον.contrarius.a.um.

ἐναργής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.uʒ.
ἐναρίθμιος.α.ον. Annumeratus. connumerabilis.e.
ἐνάρχομαι.μ.ξομαι. ϖ.γμαι. Incipio.
ἔνατος.η.ον.Nonus.a.um.
ἐναυάγησα.naufragiũ passus sum.
ἐνδεδεμένος.η.ον.colligatus.alligatus.a.um.
ἐνδεδυμένος.η.ον. Vestitus.indutus.a.um.
ἐνδεής.εος.ὁ.ἡ.egens.
ἔνδεια.ας.ἡ. Defectus. inopia.necessitas.indigentia.
ἔνδειγμα.ατος.το.Exemplum.
ἐνδείκνυμι.μ.ξω.π.χα.Demonstro.ostendo.
ἐνδεικνύω. μ.ξω.π.χα. Demonstro.ostēdo.
ἔνδειξις.εως.ἡ.demōstratio.ostēsio.
ἐνδείξωμαι.demonstrem.
ἕνδεκα. Vndecim.
ἑνδέκατος.η.ον. vndecimus.a.um.
ἐνδελεχίζω.μ.σω.π.κα. assuesco. assiduus sum.
ἐνδελεχῶς. Assidue.
ἐνδελεχισμός.ου.ὁ. Assiduitas.
ἔνδεσις.εως.ὁ.ἡ. Ligatura.
ἐνδέχεται.lʒ.possibile ē. facultas est.
ἐνδέω.μ.σω.π.κα. alligo.colligo.
ἐνδημέω.ꝛ ἐνδημῶ.μ.σω.π.κα. In patria sum.in populo sum.
ἐνδιδύσκομαι.Induor.
ἔνδικος.η.ον.Iustus.a.um.
ἔνδοθεν.abintus.
ἐνδόμησις.εως.ἡ.Structura.
ἐνδοξάζω.μ.σω.ϖ.κα. glorifico.
ἔνδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἔνδυμα.τος.το.vestimētũ.
ἐνδυναμόω.ꝛ ἐνδυναμῶ.μ.σω ϖ.κα.conforto.
ἐνδύνω. μ.νῶ.π.κα.penetro.subeo subintro.
ἐνδύομαι.μ.σομαι.π.μαι. vestior.induor.
ἔνδυσις.εως.ἡ.vestitio. indutura.
ἐνδύω.μ.σω.ϖ. κα. induo.vestio.
ἐνέβαλον.immisi.immiserunt.
ἐνέβην.ascendi.
ἐνεβίβασα.imposui. ascendere feci.
ἐνέβλεπον.videbā.āt.vidi.erunt.
ἐνέβλεψα.inspexi.
ἐνεβριμησάμην.cōminat⁹ sũ.infremui.
ἐνεβριμώμην.cōminabar.fremebā.
ἐνέγκας.αντος.ὁ.postquā tulit.
ἔνεγκον. Affer.adduc.
ἐνεδειξάμην.ostendi.
ἐνεδιδυσκόμην.induebar.

ἔνεδρα. ας. ἡ. Insidie.
ἐνεδρεύω. μ. σω. π. κα. insidior.
ἔνεδρον. ου. τό. insidie ⌈lescebā.
ἐνεδυναμούμην. cōfortabar. cōua
ἐνεδυναμώθην. ɔfortat⁹ sū. cōualui
ἐνεδυνάμωσα. confortaui.
ἐνέδυσα. indui.
ἐνεδυσάμην. indutus sum. indui.
ἐνείλισα. inuolui.
ἐνεῖχον. insidiabar. antur.
ἕνεκα. propter. eo quod.
ἐνεκαίνισα. innouaui.
ἐνεκάλουν. accusabam. ant.
ἐνεκάλεσα. accusaui.
ἕνεκεν. propter. eo quod.
ἐνεκεντριζόμην. inserebar.
ἐνεκεντρίσθην. insertus sum.
ἐνεκοπτόμην. impediebar.
ἐνέκοψα. impediui.
ἐνελίσσω. μ. ξω. π. χα. inuoluo.
ἐνέμεινα. permansi.
ἐνεμήθην. pastus sum.
ἐνένευον. annuebā. Innuebā. ant.
ἐνενήκοντα. Nonaginta.
ἐνενηκονταεννέα. nonaginta nouē.
ἐνεξουσιάζομαι. μ. σομαι. π. μαι
potestatem habeo.
ἐνεξουσιάζω. μ. σῶ. π. κα. Pote=
statem do. in potestate colloco.
ἐνέπαιζον. illudebam. ant.
ἐνέπαιξα. illusi.
ἐνεπαίχθην. illusus fui.
ἐνεπίστευσα. credidi.
ἐνέπλησα. impleui.
ἐνεπλήσθην. impletus. repletus sum.
ἐνεποίησα. induxi. innasci feci.
ἐνέπρησα. combusi. incendi.
ἐνέπτυον. inspuebam. ant.
ἐνέπτυσα. spui. despui.
ἐνέργεια. ας. ἡ. actus. opatio. virtus
ἐνεργέω. ⁊ ἐνεργῶ. μ. σω. π. κα.
operor. facio.
ἐνέργημα. ατος. τό. operatio.
ἐνεργής. έος. ὁ. ἡ. Efficax. aptus ad
laborandum. potens.
ἐνέστηκα. institi. instaui. ⌈sistit.
ἐνεστηκώς. ότος. ὁ. postq̄ instauit.
ἐνεστώς. τος. ὁ. presens.
ἐνετειλάμην. precepi.
ἐνετρεπόμην. reuerebar.
ἐνετύλιξα. inuolui.
ἐνέτυχον. Intercessi. rogaui. inter=
pellaui. erunt.
ἐνευλογέω. ⁊ ἐνευλογῶ. μ. ή=
σω. π. κα. inbenedico. i. in alio be

nedico alium.
ἐνεφανιζόμην. ostēdebar. appebar.
ἐνεφάνιζον. Declarabam. ostende=
bam. ant. ⌈ficaui.
ἐνεφάνισα. notū feci. declaraui. signi
ἐνεφανίσθην. apparui.
ἐνεφύσησα. insufflaui.
ἐνέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. con=
tineor. comprehendor. ⌈deportat⁹.
ἐνεχθείς. έντος. ὁ. Latus. delatus.
ἐνεχθῆναι. allatū. portatum fuisse.
ἐνέχω. μ. ξω. π. κα. Insidior.
ἐνήργησα. operatus sum.
ἐνηργούμην. operabar.
ἐνήργουν. operabar. antur.
ἐνθάδε. Hic.
ἔνθεν. Hinc.
ἐνθυμέομαι. ⁊ ἐνθυμοῦμαι. μ.
σομαι. π. μαι. Cogito.
ἐνθύμημα. ατος. τό. cogitatio.
ἐνθύμησις. εως. ἡ. cogitatio.
ἔνι. est.
ἐνιαυτός. ου. ὁ. annus.
ἐνίκησα. Uici.
ἐνίοτε. interdū. aliquando. ⌈surgo.
ἐνίσταμαι. μ. ήσομαι. π. μαι. in
ἐνίστημι. μ. ήσω. π. ηκα. insto. as.
ἔνιψα. Laui.
ἐνιψάμην. Lotus sum. laui.
ἐννέα. Nouem.
ἐννεός. α. ον. stupefactus. a. um
ἐννεύω. μ. ευσω. π. κα. Innuo.
ἐννοέω. ⁊ ἐννοῶ. μ. σω. π. κα. In
telligo.
ἐννόημα. ατος. τό. sensus. itellect⁹.
ἔννοια. ας. ἡ. cogitatio. itē no ppositū.
ἔννομος. η. ον. Legitimus. a. um.
ἔννυχος. η. ον. Nocturnus. a. ū
ἐνοικέω. ⁊ ἐνοικῶ. μ. ήσω. π. κα.
Inhabito. ⌈cio.
ἐνοικίζω. μ. σω. π. κα. ihabitare fa
ἐνομιζόμην. putabā. leges condebā.
ἐνόμιζον. putabā. āt. leges cōdebā. āt
ἐνόμισα. Leges condidi. putaui.
ἐνόντα. ων. τά. existentia. que insunt.
ἑνός. Unius.
ἐνόσευσα. egrotaui.
ἐνόσουν. egrotabam. ant.
ἐνοσφισάμην. fraudaui. ɔfraudaui.
ἑνότης. ητος. ἡ. Unitas. vnio.
ἐνοχλέω. ⁊ ἐνοχλῶ. μ. ήσω. π.
κα. Impedio. turbo.
ἔνοχος. η. ον. Reus. a. um.
ἐνστήσομαι. Instabo insurgam.
ἔνταλμα. ατος. τό. Mandatum.

ἐνταφιάζω. μ. σω. π. κα. Sepelio.
ἐνταφιασμός. ου. ὁ. Sepultura.
ἐντελέω. ⁊ ἐντελῶ. μ. σω. π. κα.
Perficio. consummo.
ἐντέλλομαι. μ. οῦμαι. π. αλμαι
iubeo. precipio.
ἔντερον. ου. τό. intestinum.
ἐντέταλμαι. iussus sum. ⌈tus. a. um.
ἐντετυλιγμένος. η. ον. Inuolu=
ἐντετυπωμένος. η. ον. Impressus.
inscriptus. sculptus. a. um.
ἐντεῦθεν. Hinc.
ἔντευξις. εως. ἡ. intercessio.
ἐντηεξῆς. die sequenti.
ἔντιμος. η. ον. Honorabilis. precio=
sus. a. um.
ἐντιμότερος. α. ον. honoratior. Ue
nerabilior.
ἐντιναγμός. ου. ὁ. cōcussio. excussio
ἐντολή. ης. ἡ. mandatū. preceptum.
ἐντόπιος. α. ον. incola. indigena.
ἐντός. intus.
ἐντόσθιος. α. ον. intrinsecus. a. um.
ἐντραπήσομαι. verebor. reuerebor.
ἐντραπῶ. confundar.
ἐνθρέπομαι. μ. ψομαι. π.
μμαι. Uereor. reuereor.
ἐντρέπω. μ. ψω. π. φα. confundo.
ἐντρεχής. εος. ὁ. ἡ. Uelox.
ἔντρομος. η. ον. Tremens. tremebū
dus. a. um.
ἐντροπή. ης. ἡ. reuerētia. verecūdia
ἐντρυφάω. ⁊ ἐντρυφῶ. μ. σω. π.
κα. Delitior. lasciuio.
ἐντυγχάνω. μ. εύξομαι. π. κα.
intercedo. interpello. rogo. forte sum
ἐντυλίττω. μ. ξω. π. χα. inuoluo.
ἐντυπόω. ⁊ ἐντυπῶ. μ. σω. π.
κα. imprimo. inscribo. insculpo.
ἐνυβρίζω. μ. σω. π. κα. Contumeli
ἔνυδρος. α. ον. aq̄tic⁹. a. ū ⌊az facio.
ἔνυξα. pupugi. percussi.
ἐνυπνιάζω. μ. σω. π. κα. Somnio.
ἐνύπνιον. ου. τό. Somnium.
ἐνύσταξα. dormitaui.
ἐνώκησα. inhabitaui.
ἐνώπιον. coram. in presentia.
ἐνωτίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. au
ἐξ. ex. prepositio. ⌊ribus percipio.
ἕξ. Sex.
ἐξάγαγε. Educ. profer.
ἐξαγαγεῖν. educere. eduxisse.
ἐξαγαγών. όντος. ὁ. postq̄ eduxit
ἐξαγγέλλω. μ. λω. π. κα. nūcio.
ἐξαγοράζω. μ. σω. π. κα. redio ⌊as.

ἐξάγω. μ. ξω. π. χα. Educo.
ἐξαιρέομαι. ⁊ ἐξαιροῦμαι. μ. ή=
σομαι. π. μαι. eripio. libero. eligo.
ἐξαιρέω. ⁊ ἐξαιρῶ. μ. ήσω. π. κα.
Eruo. eijcio.
ἐξαίρω. μ. ρω. π. κα. tollo. aufero.
ἐξαιτέω. ⁊ ἐξαιτῶ. μ. ήσω. π. κα.
Exquiro.
ἐξαίφνης. Repente. subito.
ἐξακολουθέω. ⁊ ἐξακολουθῶ.
μ. ήσω. π. κα. Sequor.
ἑξακόσιος. α. ον. sexcentus. a. um.
ἐξαλείφω. μ. ψω. π. φα. deleo.
ἐξαλλάττω. μ. ξω. π. χα. immuto
commuto. ⌈Exilio.
ἐξάλλομαι. μ. οῦμαι. π. λμαι.
ἐξαμαρτάνω. μ. σομαι. π. κα. pec
co. ⌈rectio.
ἐξανάστασις. εως. ἡ. exsurrectio. sur
ἐξαναστήσομαι. Exsurgam.
ἐξαναστήσω. excitem. excitabo.
ἐξαναστῶ. resuscitē. excitē. surgam.
ἐξανατέλλω. μ. λω. π. κα. Exo=
rior. orior.
ἐξανέστην. surrexi.
ἐξανέτειλα. exortus sum.
ἐξανίστημι. μ. ήσω. π. κα. excito. su
scito. ⌈π. κα. seduco. decipio.
ἐξαπατάω. ⁊ ἐξαπατῶ. μ. σω.
ἐξάπινα. statim. confestim.
ἐξαπίνης. confestim.
ἐξαπορέομαι. ⁊ ἐξαποροῦμαι.
μ. ήσομαι. π. μαι. tedium habeo.
tedet me.
ἐξαποστέλλω. μ. λῶ. π. κα. Di
mitto. Mitto.
ἐξάπτω. μ. ψω. π. φα. Accendo.
ἐξαρθῶ. Tollar. auferar.
ἐξαριθμέω. ⁊ ἐξαριθμῶ. μ. σω. π.
κα. dinumero. numero. as.
ἐξαρτίζω. μ. σω. π. κα. pficio cōsumo
ἐξαρτύω. μ. σω. π. κα. cōdio. istruo
ἐξάρχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι.
Incipio.
ἐξάρω. Tollam. auferam.
ἐξαστράπτω. μ. ψω. π. φα. Ful
guro. fulgeo. luceo.
ἐξαυτῆς. protinus.
ἐξέβαλον. eieci. runt. ⌈ui.
ἐξεβιασάμην. diligēter feci. elabora
ἐξεβλήθην. Eiectus sum.
ἐξεγαμιζόμην. nuptui tradebar.
ἐξεγείρω. μ. ερῶ. π. κα. Excito.
ἐξεδεχόμην. Expectabam.
ἐξεδίκησα. Uindicaui.

ἐξεδόμην. Locaui.
ἐξέδυσα. Exui.
ἐξεζήτησα. Exquisiui.
ἐξεθαμβήθην. Stupefactus sum.
ἐξεθέμην. exposui. declaraui.
ἐξέθλιψα. afflixi. oppressi.
ἐξειλάμην. liberaui. eripui. abstuli.
ἐξειλόμην. Liberaui. eduxi.
ἐξεῖλον. eduxi. abstuli. runt.
ἔξειμι. egredior. proficiscor.
ἐξεκαύθην. exarsi.
ἐξέκαυσα. Arsi. combusi.
ἐξεκέντησα. pupugi. percussi.
ἐξεκινήθην. motus sum. cōmotus fui.
ἐξεκλάσθην. Fractus sum.
ἐξεκλείσθην. exclus⁹. eiectus sum.
ἐξέκλινα. declinaui ⁊ decliare feci.
ἐξεκομιζόμην. educebar. efferebar.
ἐξεκόπην. excisus sum.
ἐξεκρεμάμην. Suspensus eram.
ἔξελε. erue. eijce.
ἐξελεγόμην. eligebam. elegi.
ἐξέλειπον. deficiebam. ant.
ἐξελεξάμην. elegi. electus sum.
ἐξελέσθαι. liberauisse. liberatū fuisse.
ἐξελεύσομαι. egrediar. exibo.
ἐξελήλυθα. egressus sum. exiui.
ἐξεληλύθειν. exieram.
ἐξεληλυθώς. οτος. ὁ. postq̄ exiuit
ἔξελθε. exi. egredere. exieris.
ἐξελθεῖν. exisse.
ἐξέλθω. exiero. exeam.
ἐξελθών. οντος. ὁ. postq̄ exiuit.
ἐξέλιπον. defeci. defui. runt.
ἐξέλκω. abstraho. abduco. traho.
ἐξελοῦ. libera. eripe. aufer. ⌈bam
ἐξελοῦμαι. liberabo. eripiā. subtra=
ἐξέλωμαι. eripiam. eriperem.
ἐξέμαξα. abstersi.
ἐξέμασσον. abstergebam. ant.
ἐξεμυκτήριζον. Deridebā. subsana
bam. ant.
ἐξεναντίας. e regione. exaduerso.
ἐξενέγκας. αντος. ὁ. Postquam e
duxit. extulit.
ἐξενεγκεῖν. eduxisse. extulisse.
ἐξένεγκον. profer. educ.
ἐξένευσα. declinaui.
ἐξένισα. hospitio suscepi. hospitat⁹ sū
ἐξενοδόχησα. hospites recepi. hos
ἐξέπεμψα. Dimisi. ⌊pitalis fui.
ἐξέπεσα. excidi. decidi.
ἐξέπεσον. excidi. decidi. cecidi. erunt
ἐξεπέστειλα. dimisi. misi.
ἐξεπέτασα. expandi.

ἐξεπιστέλλω. μ. λω. π. κα. emit
to. mitto. scribo epistolam.
ἐξεπλάγην. admiratus sum.
ἐξέπλεον. abnauigabam. ant.
ἐξέπλευσα. abnauigaui.
ἐξεπλησσόμην. admirabar. stupe
ἐξέπνευσα. Spiraui. ⌊bam.
ἐξεποίησα. copiam feci.
ἐξεπορευόμην. exibam.
ἐξεπόρνευσα. Fornicatus sum.
ἐξέπτην. euolaui.
ἐξέπτυσα. despui. respui.
ἐξέραμα. ατος. τό. vomitus.
ἐξερευνάω. ⁊ ἐξερευνῶ. μ. σω. π.
κα. scrutor. exquiro.
ἐξερεύομαι. μ. σομαι. π. μαι. effū
do. eructo.
ἐξέρχομαι. μ. λεύσομαι. π. ήλυ
θα. exeo. egredior.
ἐξεστακέναι. seduxisse. demētauisse.
ἐξέστην. obstupui. extra me ⁊ in exta
ἔξεστι. Licet. ⌊si fui.
ἐξέστραμμαι. subuersus sum.
ἐξετάζω. μ. σω. π. κα. Interrogo
exquiro.
ἐξετάραξα. pturbaui. commoui.
ἐξέτασις. εως. ἡ. iterrogatio. inq̄sitio
ἐξετασμός. ου. ὁ. Interrogatio.
ἐξέτεινα. extendi. ⌊Inquisitio.
ἐξέτεινον. extendi. erunt. extende=
ἐξετιθέμην. exposui. enarraui. ⌊bā. āt
ἐξετράπην. conuersus sum.
ἐξέτριψα. contriui. afflixi.
ἐξευρίσκω. μ. σω. π. κα. inuenio.
ἐξέφυγον. effugi. runt.
ἐξέχεα. effudi.
ἐξεχούμην. effundebar.
ἐξεχύθην. diffusus. effusus sum.
ἐξέψυξα. spiraui. emisi animā.
ἐξήγαγον. eduxi. erunt.
ἐξήγειρα. excitaui.
ἐξηγέομαι. ⁊ ἐξηγοῦμαι. μ. σο=
μαι. π. μαι. enarro. expono.
ἐξηγέρθην. exsurrexi. suscitatus sum.
ἐξήγησις. εως. ἡ. enarratio. expositō
ἐξηγόρασα. Redemi.
ἐξήειν. exiuerā. profectus fueram.
ἑξήκοντα. sexaginta.
ἐξῆλθον. exiui. erunt.
ἐξηλλαγμένος. η. ον. imutat⁹. cō
mutat⁹. a. um.
ἐξήμαρτον. peccaui. runt.
ἐξηπάτησα. seduxi. decepi.
ἐξῆρα. abstuli. amoui.
ἐξηράνθην. arui. exsiccatus sum.

ἐξήρανον.Arefeci.erunt.
ἐξήραμμαι.arui.
ἐξηραμμένος.η.ον.Aridus.are=factus.a.um.
ἐξηρεύνησα.scrutatus sum.
ἐξηρευσάμην.effudi.eructaui.
ἐξηρίθμησα.Dinumeraui.
ἐξηρτυμένος.η.ον.Instructus.cõditus.a.um.
ἐξηρχόμην.exibam.
ἐξῆς.Statim.postpaulo.immediate.
ἐξήτασα.examinaui.iterrogaui.exq
ἐξητησάμην.exquisiui.petij. [siui.
ἐξηχέω.τ ἐξηχῶ.μ.σω.π.κα.Sono.as.sonitum facio.
ἐξιέναι.proficisci.exire.
ἐξικανοῦ.a multo tempore.
ἐξιλάσκομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Impetro veniam.
ἐξιλασμός.ου.ὁ.propiciatio.
ἐξισάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Adequor. [peo admiror extra me suȝ
ἐξίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Stu=
ἐξιστάμην.Stupebam.
ἐξιστάω.τ ἐξιστῶ.μ.σω.ϖ.κα.Demento.seduco.
ἐξίστημι.μ.σω.π.κα.Extra me sũ.mẽte excido.in furorẽ vertor.recedo
ἐξισχύω.μ.σω.π.κα.possum.
ἐξιχνιάζω.μ.σω.π.κα.inuestigo.inquiro.
ἐξιών.οντος.ὁ.Exiens.egrediens.
ἔξοδος.ου.ἡ.Exitus.
ἐξοίσω.Efferam. [pereo.
ἐξόλλυμαι.μ.ουμαι.π.λωλα.
ἐξολοθρεύω.μ.σω.π.κα.Extermino.eijcio.
ἐξολοῦμαι.Peribo.
ἐξομβρίζω.μ.σω.π.κα.Distillo.demitto ab alto quasi pluuiam.
ἐξομολογέομαι.τ ἐξομολογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι.cõfiteor.
ἐξομολογέω.τ ἐξομολογῶ.μ.ησω.ϖ.κα.confiteor.spondeo.
ἐξομολόγησις.εως.ἡ.confessio.
ἐξόν.Licitum.cum liceret.
ἐξορκίζω.μ.σω.ϖ.κα.Adiuro.
ἐξορκιστής.ου.ὁ.exorcista.ꝯiurator
ἐξορύττω.μ.ξω.π.χα.Effodio.
ἐξουδενόω.τ ἐξουδενῶ.μ.σω.ϖ.κα.Nihili facio.
ἐξουθενέω.τ ἐξουθενῶ.μ.σω.π.κα.contemno.nihili facio.
ἐξουσία.ας.ἡ.potestas.

ἐξουσιάζω.μ.σω.π.κα.ptãtẽ hẽo.
ἐξοχή.ης.ἡ.principatus.eminentia.
ἐξυπνίζω.μ.σω.π.κα.Excito a somno.expergefacio. [a sõno.
ἔξυπνος.η.ον.expgefactꝰ.excitatꝰ
ἐξυψόω.τ ἐξυψῶ.μ.σω.π.κα.Exalto.eleuo.
ἔξω.Foras.extra.
ἕξω.Habebo.
ἔξωθεν.Extrinsecus.deforis.
ἐξωθέω.τ ἐξωθῶ.μ.σω.π.κα.expello.impello. [alto tãquã pluuiaȝ.
ἐξώμβρισα.Distillaui.Demisi ab
ἐξωμολόγησα.cõfessꝰ sũ.spopõdi.
ἐξῶσα.Expuli.impuli.
ἐξώτερος.α.ον.Exterior.us.
ἔοικα.Videor.similis sum. [uor.
ἑορτάζω.μ.σω.π.κα.festũ ago.festi
ἑόρτασμα.ατος.το.gaudiũ.festiui
ἑορτή.ης.ἡ.festuȝ.dies festus. [tas.
ἐπαγαγεῖν.induxisse.contraduxisse
ἐπαγάγω.Inducam.induxero.
ἐπαγγελία.ας.ἡ.Repromissio.
ἐπαγγέλλομαι.μ.λουμαι.ϖ.μαι.promitto.
ἐπαγγέλλω.μ.λω.π.κα.Renũcio.nuncio. [pollicitatio.
ἐπάγγελμα.ατος.το.promissum
ἐπάγω.μ.ξω.π.χα.Induco.superduco.affligo.percutio.
ἐπαγωγή.ης.ἡ.Inductio.superinductio.afflictio.conuentus.
ἐπαγωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.propugno.supercerto.defendo.
ἔπαθον.passus sum.erunt.
ἐπαθροίζω.μ.σω.π.κα.congrego
ἐπαιδεύθην.eruditus.doctus sum.
ἐπαίδευον.Erudiebam.ant.
ἐπαινέω.τ ἐπαινῶ.μ.σω.π.κα.
ἔπαινος.ου.ὁ.Laus. [Laudo.
ἐπαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Extollo.eleuo.
ἔπαισα.percussi.
ἐπαισχύνομαι.μ.οῦμαι.π.μαι.Erubesco. [mendico.as.
ἐπαιτέω.τ.ἐπαιτῶ.μ.σω.π.κα.
ἐπαίτησις.εως.ἡ.mẽdicatio.mendicitas.
ἐπακολουθέω.τ ἐπακολουθῶ.μ.σω.ϖ.κα.sequor.subsequor.
ἐπακούω.μ.σω.π.κα.exaudio.
ἐπακροάομαι.τ ἐπακροῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Audio.
ἔπαλξις.εως.ἡ.propugnaculum.pinna.pinnaculum.
ἐπάν.postquam.

ἐπανάγαγε.abduc.ꝺduc.reuertere
ἐπαναγαγεῖν.abduxisse.deduxisse reuersum esse.
ἐπάναγκες.Ex necessitate.
ἐπανάγω.μ.ξω.π.χα.Transgredior.reuertor.reduco.abduco.
ἐπαναμιμνήσκω.μ.σω.π.κα.reduco in memoriam.
ἐπαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Requiesco.
ἐπαναστήσομαι.Insurgam.
ἐπανίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Insurgo.
ἐπανελθεῖν.redijsse.reuersuȝ fuisse.
ἐπανέρχομαι.μ.λευσομαι.π.λυθα.redeo.reuertor.
ἐπανήκω.μ.ξω.π.χα.reuertor.redeo. [sio.
ἐπάνοδος.ου.ἡ.Reditus.Reuer
ἐπανόρθωσις.εως.ἡ.Correctio.
ἐπάνω.Supra.super. [Castigatio.
ἐπαοιδός.ου.ὁ.Incantator.
ἐπαπέστειλα.cõtramisi.immisi.
ἐπαποσταλήσομαι.Immittar.cõtramittar.
ἐπαποσταλμένος.η.ον.Immissus.contramissus.a.um.
ἐπαποστέλλω.μ.λω.ϖ.κα.immitto.contramitto.
ἐπάρας.αντος.ὁ.postq̃ eleuauit extulit. [auxilior.opem fero.
ἐπαρκέω.τ ἐπαρκῶ.μ.σω.π.κα.
ἔπαρον.Eleua.extolle.
ἐπαρρησιαζόμην.Loquebar cuȝ fiducia τ audacter.fidebam.
ἐπαρρησιασάμην.Fisus sum.fiduciam habui.audacter locutus sũ
ἐπαρχία.ας.ἡ.prouincia.
ἔπασχον.patiebar.antur.
ἐπάταξα.percussi.
ἐπατήθην.calcatus sum.
ἔπαυλις.εως.ἡ.cõmoratio.suburbiũ
ἐπαύριον.crastinus dies.dies seq̃ns
ἐπαυσάμην.cessaui.quieui.
ἐπαυτοφόρω.In ipso crimine.
ἐπαφρίζω.μ.σω.π.κα.Despumo.
ἐπαχύνθην.incrassatus sum.
ἐπέβαλον.ieci.runt.immisi.rũt.
ἐπέβην.ambulaui.ingressus sum.
ἐπεβίβασα.imposui.ascendere feci.
ἐπέβλεψα.Respexi.
ἐπεγεγράμμην.inscriptus fueram
ἐπεγείρω.μ.ερω.π.κα.excito.contra excito.
ἐπεγίνωσκον.cognoscebam.ant.

ἐπεγνωκέναι.cognouisse. [uit
ἐπεγνωκώς.οτος.ὁ.postq̃ cogno
ἐπέγνων.cognoui.
ἐπεγνώσθην.cognitus fui.
ἐπέδειξα.ostendi.demonstraui
ἐπεδίδουν.Dabam.porrigebam.crescebam.ant.
ἐπεδόθην.traditus.datus sum
ἐπέδωκα.tradidi.dedi.
ἐπεζήτησα.Exquisiui.
ἐπεθέμην.Imposui.impositus fui.
ἐπεθύμησα.Cupiui.
ἐπεθύμουν.cupiebam.ant.
ἐπεί.postquam.quoniam.
ἐπειδή.postquam.quoniam.
ἐπειδήπερ.quoniam.postquam.
ἐπεῖδον.respexi.runt.
ἐπείδω.μ.σω.ϖ.κα.respicio.
ἐπειθόμην.Persuadebar.persuasus fui.obediebam.
ἔπειθον.Persuasi.serunt.Obediui.runt.obediebam.ant.
ἔπειμι.ꝑcurro.vado.aduenio.aggre
ἐπείνασα.Esuriui. [dior.
ἐπείπερ.quoniam.postq̃.
ἐπείραζον.Tentabam.ant.
ἐπείρασα.Tentaui.
ἐπειράσθην.tẽtatꝰ suȝ.exꝑtus sum.
ἐπειρώμην.tentabam.experiebar.
ἔπεισα.persuasi.
ἐπεισαγωγή.ης.ἡ.introductio.
ἐπείσθην.persuasus sum.
ἔπειτα.Deinde.post.
ἐπεῖχον.Intendebam.ant.
ἐπεκάθισα.Imposui.sedere feci.
ἐπεκαλεσάμην.Inuocaui.
ἐπεκαλύφθην.Tectus sum.
ἐπεκάλυψα.Cooperui.
ἐπεκείμην.Instabam.
ἐπέκεινα.Vltra.Supra.trans.
ἐπεκλήθην.Vocatus inuocatus fui.cognominatus fui.
ἐπέκρινα.iudicaui.sententiam tuli.
ἐπελαβόμην Apprehendi.
ἐπέλαβον.apprehẽdi.runt.
ἐπελαθόμην.Oblitus fui.
ἐπελανθανόμην.obliuiscebar.
ἐπελθεῖν.Superuenisse.
ἐπέλθω.supueniã.superuenero.
ἐπελθών.οντος.ὁ.postq̃ supuenit
ἐπελεύσομαι.superueniam.
ἐπελήσθην.obliuioni traditus sum.
ἐπέλυον.Enarrabam.exponebam.ant.dimittebam.ant.
ἐπέλυσα.dimisi.exposui.declaraui.

ἐπεμαρτυράμην.Testificatus.testatus sum.
ἐπέμεινα.Mansi.
ἐπεμελήθην.curaui.curam habui.
ἐπέμενον.perseuerabam.ant.
ἐπέμφθην.Missus fui.
ἔπεμψα.Misi.
ἐπενδύτης.ου.ὁ.Tunica.
ἐπενδύω.μ.σω.ϖ.κα.supinduo.
ἐπενεγκεῖν.Intulisse.
ἐπένευσα.annui.concessi.
ἐπένθησα.luxi.planxi.plorai.
ἐπενοήθην.Inuentus fui. [taui
ἐπενόησα.Intellexi.inueni.excogi
ἐπεξένωσα.Hospitio suscepi.Hospes fui.Hospitaliter cõuersatus sũ.
ἐπεξέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.Inuehor.castigo.punio.
ἐπέπεσον.Incidi.irrui.runt.
ἐπέπλησα.Impleui.adimpleui.
ἐπεποίθειν.Fisus fueram.
ἐπεπόνθειν.passus fueram.
ἐπερίσσευον.abundabam.ant.
ἐπερίσσευσα.abundaui.
ἐπέρχομαι.μ.λευσομαι.ϖ.ληλυθα.Superuenio.
ἐπερωτάω.τ ἐπερωτῶ.μ.σω.π.κα.Rogo.interrogo.
ἐπερώτημα.ατος.το.iterrogatio
ἔπεσα.cecidi.
ἐπεσκέφθην.Visitatus fui.
ἐπεσκεψάμην.Visitaui.
ἐπεσκίασα.obumbraui.
ἔπεσον.Cecidi.runt.
ἐπεσπασάμην.assumpsi.attraxi.
ἐπέστειλα.misi.scripsi epistolam.
ἐπέστην.abstiti.superstiti.apparui.
ἐπεστήριξα.confirmaui.firmaui.
ἐπέστησα.constitui.preposui.istiti.
ἐπεστράφην.conuersatus sum.
ἐπέστρεψα.cõuersus.reuersus fui.
ἐπέσχον.permansi.runt.
ἔπεσχε.Attende.
ἐπέταξα.precepi.
ἐπέτειος.α.ον.annuꝰ.a.um.ad annum tantum.
ἐπετετάμην.superextensus fuerã.
ἐπετήδευσα.exercui.colui.
ἐπετίθουν.imponebam.ant.
ἐπετίμησα.Improperaui.
ἐπετίμων.improperabam.ant.
ἐπετράπην.ꝑmissus.cõmissus suȝ.
ἐπέτρεψα.permisi.
ἐπέτυχον.assecutus sum.runt.
ἐπεφάνην.Apparui.

ἐπέφερον.deferebã.iferebã.ant.
ἐπεφώνουν.Acclamabam.contra clamabam.magis clamabã.ant.
ἐπέφωσκον.illucescebam.ant.
ἐπεχείρησα.conatus sũ.dedi operaȝ
ἐπεχείρισα.conatus sum.tentaui.in manus tradidi.
ἐπεχείρουν.conabar.antur.
ἐπέχρισα.Vnxi.
ἐπέχω.μ.ξω.π.κα.Intendo.alludo.remaneo.
ἐπήγαγον.Induxi.contraduxi.ꝑcussi.afflixi.runt.
ἐπηγγειλάμην.ꝓmisi.ꝓmissꝰ suȝ
ἐπήγγελμαι.ꝓmissi.ꝓmissus suȝ.
ἐπήγειρα.excitaui.
ἐπηκολούθησα.subsecutus sum.
ἐπήκουσα.audiui.
ἐπηκροώμην.Audiebam.
ἐπῆλθον.Superueni.runt.
ἐπήνεσα.Laudaui.
ἔπηξα.Fixi.affixi.
ἐπῆρα.Leuaui.sustuli.
ἐπηρεάζω.μ.σω.ϖ.κα.Calumnior.accuso.
ἐπήρθην.Sublatus sum.
ἐπήρκεσα.auxiliatꝰ sum.opem tuli.
ἐπηρώτησα.Rogaui.interrogaui.
ἐπηρώτων.Interrogabam.ant.
ἐπί.Sub.in.contra.
ἐπίασα.Apprehendi.
ἐπιάσθην.captus.apprehẽsus sum.
ἐπιβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.Ingredior.ascendo.
ἐπιβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Immitto adijcio.repeto.ꝯtigo.attineo.inijcio
ἐπιβαρύνω.μ.νῶ.π.ηκα.Aggrauo.onero.
ἐπιβαρῶ.aggrauẽ.onerosus sim.
ἐπιβάς.αντος.ὁ.Postq̃ ingressus est.ascendit.
ἐπίβασις.εως.ἡ.gressus.incessus.
ἐπιβεβηκώς.οτος.ὁ.Postquam.ascendit.ingressus est.
ἐπιβῆναι.ascendisse.
ἐπιβιβάζω.μ.σω.π.κα.impono.
ἐπιβλέπω.μ.ψω.ϖ.φα.respicio.
ἐπίβλημα.ατος.το.immissio.adiectio.
ἐπιβοάω τ ἐπιβοῶ.μ.ησω.ϖ.κα.acclamo.vociferor.inuoco.
ἐπιβουλή.ης.ἡ.insidie
ἐπίβουλος.ου.ὁ.insidiator.
ἐπιγαμβρεύω.μ.σω.π.κα.Desponso.as.

ἐπιγεγραμμένος.η.ον. Inscriptus superscriptus.a.um.
ἐπίγειος.α.ον. terrenus. a.um.
ἐπιγίνομαι.μ.σομαι.π.ημαι. aduenio.contingo.euenio.superuenio
ἐπιγινώσκω.μ.σομαι.π.κα. Cognosco.
ἐπιγενόμενος.η.ον. Postq̄ aduenit.superuenit.contigit.
ἐπιγνούς.οντος.ὁ.postq̄ cognouit.
ἐπιγνῶ.cognoscā.cognouero.
ἐπίγνωθι.Scito.
ἐπιγνῶναι.cognouisse.cognoscere.
ἐπίγνως.cognosce.
ἐπιγνωσθήσομαι.cognoscar.
ἐπιγνωσθῶ.cognitus fuero.
ἐπίγνωσις.εως.ἡ.notitia.
ἐπιγνώσομαι.cognoscam.ar.
ἐπιγραφή.ης.ἡ.inscriptio.
ἐπιγράφω.μ.ψω.π.φα.iscribo.
ἐπιδε.aspice.respice.
ἐπιδεής.εος.ὁ.ἡ.indigens.inops.
ἐπιδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Ostendo.demonstro.
ἐπιδεῖξαι.ostendisse.demōstrauisse.
ἐπιδέομαι.μ.ησομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ἐπιδημέω.⁊ἐπιδημῶ.μ.σω.π.κα.in patria.in populo sum.
ἐπιδιατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδιατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδίδωμι.μ.σω.π.κα.Do.porrigo.cresco.
ἐπιδιορθόω.⁊ἐπιδιορθῶ.μ.σω.π.κα.corrigo.dirigo.
ἐπίδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἐπιδύω.μ.σω.π.κα.Mergor.occido.subruor.induo.
ἐπιδῶ.creuero.profectum fecero.
ἐπιδώσω.dabo.porrigā.augebor.
ἐπιείκεια.ας.ἡ.Modestia.pbitas.Officiositas.
ἐπιεικής.εος.ὁ.ἡ.Modestus.moderatus.a.um.
ἐπιζητέω.⁊ἐπιζητῶ.μ.σω.π.κα inquiro.quero.
ἐπιθανάτιος.α.ον.Destinatus morti.a.um.
ἐπιθεῖναι.Imposuisse.superposuisse.apposuisse.
ἐπιθείς.εντος.ὁ.Postquam imposuit.superposuit.apposuit.
ἐπίθες.impone.superpone.appone.
ἐπίθεσις.εως.ἡ.Impositio.superpositio.appositio.
ἐπιθήσαιμι.Imponam superponam.apponam.
ἐπιθήσομαι.Apponam.apponar.imponam.superponam.ar.
ἐπιθήσω.iponā.supponā.apponā.
ἐπιθυμέω.⁊ἐπιθυμῶ.μ.σω.π.κα.opto.desidero.
ἐπιθύμημα.ατος.τό.desiderium.
ἐπιθύμησις.εως.ἡ.cōcupiscentia.desiderium.
ἐπιθυμητής.ου.ὁ.Concupitor.desiderator.
ἐπιθυμητός.η.ον.desiderabilis.e.
ἐπιθυμία.ας.ἡ.cōcupiscētia.desiderium.
ἐπιθῶ.imponā.iposuero.superposuero.apposuero.
ἐπικάθημαι.insideo.
ἐπικαθίζω.μ.σω.π.κα.Sedere facio.ad sedendum pono.
ἐπικαλέομαι.⁊ἐπικαλοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.inuoco.appello.
ἐπικαλέω.⁊ἐπικαλῶ.μ.σω.π.κα.inuoco.cognomino.
ἐπικάλυμμα.ατος.τό.Coopertimentum.vestimentum.
ἐπικαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.vestio.
ἐπικατάρατος.η.ον.maledictꝰ.a.ū
ἐπίκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.irruo.incumbo.imponor.
ἐπικέκλημαι.inuocaui.Appellaui.inuocatus appellatus sum.
ἐπικεκλήμην.inuocaueram.appellaueram.appellatus ⁊ inuocatus fueram.
ἐπικερδής.εος.ὁ.ἡ.Lucrosus.questuosus.a.um.
ἐπικληθείς.εντος.ὁ.Cognominatus.inuocatus.a.um.
ἐπικοινωνόω.⁊ἐπικοινωνῶ.μ.σω.π.κα.Communico.
ἐπικούρειος.α.ον.epicureꝰ.a.um.
ἐπικουρία.ας.ἡ.auxiliū.adiumētū.
ἐπικράνθην.exacerbatus fui.
ἐπικρίνω.μ.νω.π.κα.Iudico.sententiam fero.
ἐπικροάω.⁊ἐπικροῶ.μ.σω.π.κα Audio.
ἐπικροτέω.⁊ἐπικροτῶ.μ.σω.π.κα.collido.complodo.cōpulso.
ἐπικρυφαῖος.α.ον.obscurꝰ.latēs.
ἐπιλαβέσθαι.apphēdisse.adhesisse.
ἐπιλαβόμενος.η.ον.Postq̄ apprehendit.adhesit.
ἐπιλαβοῦ.apprehende.adhere.
ἐπιλάβωμαι.apphēdero.adhesero
ἐπιλαθέσθαι.oblitum fuisse.
ἐπιλάθωμαι.obliuiscar.
ἐπιλαμβάνομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.adhereo.
ἐπιλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.accipio.
ἐπιλανθάνομαι.μ.λησομαι.π.λησμαι.obliuiscor.
ἐπιλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Eligo.cognominor.
ἐπιλείπω.μ.ψω.π.φα.Desero.relinquo.
ἐπιλέλησμαι.Oblitus fui.
ἐπιλελησμένος.η.ον.oblitus.a.ū
ἐπιλησθήσομαι.Obliuioni tradar obliuionem accipiam.
ἐπιλησθῶ.obliuioni tradar.
ἐπιλησμονή.ης.ἡ.obliuio.
ἐπίλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
ἐπίλυσις.εως.ἡ.solutio.iterptatio.
ἐπιλύω.μ.σω.π.κα.Expono.declaro.dimitto.
ἐπιμαρτυρέω.⁊ἐπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.testor.contestor.
ἐπιμαρτύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.testificor.testor.
ἐπιμέλεια.ας.ἡ.diligentia.cura.
ἐπιμελέομαι.⁊ἐπιμελοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.curo.curam habeo.
ἐπιμελῶς.diligenter.
ἐπιμένω.μ.νω.π.κα.pmaneo.persevero.
ἐπιμίξ.Mixtim.
ἐπιμονή.ης.ἡ.assiduitas.idustria.
ἐπίμοχθος.η.ον.laboriosus.a.um.
ἐπινεύω.μ.σω.π.κα.annuo.innuo
ἐπινοέω.⁊ἐπινοῶ.μ.σω.π.κα.Excogito.comminiscor.
ἐπίνοια.ας.ἡ.Cogitatio.prouidentia.exquisitio.excogitatio.
ἔπινον.bibebam.ant.
ἐπιξενόω.⁊ἐπιξενῶ.μ.σω.π.κα.Hospitio suscipio.Hospes sum.hospitaliter conuersor.
ἔπιον.bibi.biberunt.
ἐπιορκέω.⁊ἐπιορκῶ.μ.σω.π.κα.peiero.iuro falso.
ἐπιορκία.ας.ἡ.periurium.
ἐπίορκος.ου.ὁ.periurus.
ἐπιοῦσα.ης.ἡ.Sequēs.veniēs.f.g.
ἐπιούσιος.α.ον.Quottidianus.supersubstantialis.e.
ἐπιπέμπω.μ.ψω.π.φα.Contramitto.immitto.

ἐπιπεπτωκώς.οτος.ὁ.Postq̄ superuenit.irruit.incidit.
ἐπιπέσοιμι.incidam.
ἐπιπεσών.οντος.ὁ.postq̄ procubuit.recubuit.
ἐπιπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.Irruo.incido.
ἐπιπλεῖον.multum.admultum.
ἐπιπλεῖστον.Ultra diu.
ἐπιπλήθω.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐπιπλήττω.μ.ξω.π.χα.increpo.accuso.
ἐπιποθεία.ας.ἡ.cupiditas.
ἐπιποθέω.⁊ἐπιποθῶ.μ.σω.π.κα.Cupio.opto.
ἐπιπόθησις.εως.ἡ.desiderium.
ἐπιπόθητος.η.ον.desideratꝰ.a.ū.
ἐπιπολύ.diu.
ἐπίπονος.η.ον.Laboriosus.a.um.
ἐπιπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.aduenio.
ἐπίπρασκον.vendebam.ant.
ἐπιρράπτω.μ.ψω.π.φα.Assuo.vnum cum alio suo.
ἐπιρρίπτω.μ.ψω.π.φα.Superiacio.superimpono.
ἐπίσημος.η.ον.insignis.e.
ἐπίσης.equalis.e.aduerb.
ἐπισιτισμός.ου.ὁ.cibatio.saginatio frumentatio.cibarium.
ἐπισκέπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Uisito.considero.
ἐπισκευάζω.μ.σω.π.κα.paro.preparo.
ἐπισκηνόω.⁊ἐπισκηνῶ.μ.σω.π.κα.Inhabito.
ἐπισκιάζω.μ.σω.π.κα.obumbro.
ἐπισκοπέω.⁊ἐπισκοπῶ.μ.σω.π.κα.Uisito.considero.speculor.
ἐπισκοπή.ης.ἡ.animaduersio.Uisitatio.consideratio.
ἐπίσκοπος.ου.ὁ.eps.speculator.
ἐπίσον.ου.τό.Additamentum.quod additur ad equādum pōdus.
ἐπισπάομαι.⁊ἐπισπῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Attraho ex pelle.extendo pellem.preputium adduco.
ἐπισπάω.⁊ἐπισπῶ.μ.σω.π.κα.attraho.
ἐπίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.scio.intelligo.acquiro.
ἐπιστάς.αντος.ὁ.postq̄ astitit.superstitit.
ἐπιστάτης.ου.ὁ.pceptor.preses.
ἐπιστέλλω.μ.λω.π.κα.epistolā mitto.scribo.
ἐπιστεύθην.creditus sum.
ἐπίστευον.credebam.ant.
ἐπίστευσα.credidi.
ἐπίστηθι.insta.
ἐπιστήμη.ης.ἡ.scientia.disciplina.
ἐπιστήμων.ονος.ὁ.ἡ.doctꝰ.eruditꝰ sciens.
ἐπιστηρίζω.μ.ξω.π.χα.cōfirmo.roboro.
ἐπίστηθι.Supersta.
ἐπιστήσω.Urgebo.addam.presero.instabo.statuā.constituā.firmabo.preficiam.astabo.stem.
ἐπιστοιβάζω.μ.σω.π.κα.Accumulo.struo.
ἐπιστολή.ης.ἡ.epistola.
ἐπιστομίζω.μ.σω.π.κα.reprimo arguo.
ἐπιστρέφω.μ.ψω.π.φα.Reuertor.
ἐπιστροφή.ης.ἡ.reuersio.cōuersio.
ἐπιστῶ.superueniam.instem.
ἐπιστώθην.creditus.confisus sum.
ἐπισυναγαγεῖν.congregauisse.
ἐπισυνάγω.μ.ξω.π.χα.cōgrego.
ἐπισυναγωγή.ης.ἡ.collectio
ἐπισυνέστην.contrasteti.contra insurrexi.
ἐπισυνηγμένος.η.ον.cōgregatus.a.ū.
ἐπισυνίστημι.μ.σω.π.κα.Contrasto.contra insurgo.
ἐπισυντρέχω.μ.ουμαι.π.κα.cōcurro
ἐπισύστασις.εως.ἡ.Instantia.cōcursus.conuentus.
ἐπισφαλής.εος.ὁ.ἡ.periculosus.non tutus.incertus.a.um.
ἐπισφαλῶς.periculose.non tuto.infirmiter.
ἐπισχύω.μ.σω.π.κα.inualesco.
ἐπισωρεύω.μ.σω.π.κα.coaceruo.accumulo.
ἐπιταγή.ης.ἡ.preceptum.
ἐπίτασις.εως.ἡ.extensio.āpliatio.
ἐπιτάσσω.μ.ξω.π.χα.Impero.
ἐπιτάττω.μ.ξω.π.χα.impero.
ἐπιτεθῶ.imponar.
ἐπιτείνω.μ.νω.π.κα.extendo.
ἐπιτελέω.⁊ἐπιτελῶ.μ.σω.π.κα.Perficio.facio.
ἐπιτέτραμμαι.Permissus.commissus sum.commissum est mihi.
ἐπιτήδειος.α.ον.neccessarius.aptus.a.um.
ἐπιτήδευμα.ατος.τό.studiū.exercicium.
ἐπιτηδεύω.μ.σω.π.κα.Exerceo.colo.
ἐπιτιθέασιν.imponunt.
ἐπιτίθημι.μ.σω.π.κα.impono.
ἐπιτιμάω.⁊ἐπιτιμῶ.μ.σω.π.κα.Impropero.
ἐπιτίμησις.εως.ἡ.Improperium.exprobatio.
ἐπιτίμιον.ου.τό.Improperium.
ἐπιτοαυτό.simul.in idipsum.
ἐπιτοπρωί.Mane.
ἐπιτρέπω.μ.ψω.π.φα.pmitto.
ἐπιτρέφω.μ.ψω.π.φα.alo.nutrio
ἐπιτρίς.Ter.
ἐπιτροπή.ης.ἡ.Permissio.
ἐπίτροπος.ου.ὁ.procurator.
ἐπιτυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.assequor.adipiscor.
ἐπιτυχεῖν.Assecutū.adeptū fuisse.
ἐπιτυχία.ας.ἡ.adeptio.assecutio.
ἐπιφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι Appareo.
ἐπιφαίνω.μ.νω.π.κα.Illumino.appareo.
ἐπιφανής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.ū
ἐπιφάνεια.ας.ἡ.Illustratio.aduentus.apparitio.
ἐπιφαύω.μ.σω.π.κα.Illumino.
ἐπιφέρω.μ.σω.π.κα.defero.ifero
ἐπιφημίζω.μ.σω.π.κα.diffamo.diuulgo.
ἐπιφωνέω.⁊ἐπιφωνῶ.μ.σω.π.κα.Inclamo.acclamo.magis clamo.
ἐπιφώσκω.Illucco.lucesco.
ἐπιχαίρω.μ.ησομαι.π.μαι.gaudeo ob alterius bonum vel malum.
ἐπίχαρμα.ατος.τό.Irrisio.ludibrium.
ἐπιχειρέω.⁊ἐπιχειρῶ.μ.σω.π.κα.conor.
ἐπιχειρίζω.μ.σω.π.κα.Conor.tento.in manus trado.
ἐπιχέω.μ.ευσω.π.κα.Infundo.
ἐπιχορηγέω⁊ἐπιχορηγῶ.μ.σω.π.κα.Suppedito.subministro.
ἐπιχρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.
ἐπιών.οντος.ὁ.procedēs.sequens.
ἐπλανήθην.deceptus sum.erraui.
ἐπλάνησα.decepi.
ἔπλασα.formaui.feci.plasmaui.
ἐπλάσθην.formatus sum.
ἔπλεον.nauigabam.ant.
ἐπλεόνασα.abundaui.
ἐπλεονέκτησα.circumueni.
ἐπλήγην.percussus sum.
ἐπλήθυνα.Multiplicaui.
ἐπληθύνθην.Multiplicatus sum.
ἐπληθυνόμην.multiplicabar.
ἐπλήθυνον.Multiplicaui.runt.Multiplicabam.ant.
ἐπλημμέλησα.peccaui.
ἐπληρούμην.complebar.iplebar.
ἐπλήρουν.cōplebā.iplebā.ant.

ἐπληρώθην. Adimpletus sum.
ἐπλήρωσα. impleui. compleui.
ἔπλησα. Impleui.
ἐπλήσθην. impletus sum.
ἐπλούτησα. Diues factus sum. Ditatus fui.
ἐπλούτισα. diuitem feci.
ἐπλουτίσθην. diues factus sum.
ἔπλυνα. Laui.
ἔπνευσα. Flaui.
ἐπνιγόμην. suffocatus sum. bar.
ἔπνιγον. Suffocabam. ant. suffocaui. strangulaui. runt.
ἐποίησα. feci.
ἐποιησάμην. Feci. factus fui.
ἐποικοδομέω. τ ἐποικοδομῶ. μ. σω. π. κα. superedifico.
ἐποιούμην. fiebam.
ἐποίουν. Faciebam. ant.
ἐποκέλλω. μ. λω. π. κα. Impingo nauem.
ἐπονομάζω. μ. σω. π. κα. Cognomino.
ἐποπτεύω. μ. σω. π. κα. Considero. speculor.
ἐπόπτης. ου. ὁ. Speculator. visor qui videt aliquid.
ἐπόπτομαι. μ. ψομαι. π. μμαι. Inspicio.
ἐπορεύθην. abiui. iui.
ἐπορευόμην. ibam.
ἐπόρθουν. Expugnabam. ant. predabar. antur.
ἐπόρνευσα. fornicatus sum.
ἔπος. εος. το. carmen. versus.
ἐπότιζον. dabam bibere. ant.
ἐπότισα. Dedi potum.
ἐποτίσθην. potatus sum.
ἐπουράνιος. α. ον. celestis. e.
ἐπράθην. Venditus sum.
ἔπραξα. Feci. exegi.
ἔπρεπε. oportebat. decebat.
ἐπρίσθην. Sectus: scissus fui.
ἑπτά. Septem.
ἔπταισα. erraui. offendi.
ἑπτάκις. Septies.
ἑπτακισχίλιος. α. ον. septē mille.
ἑπταπλάσιος. α. ον. septupl9. a. ū
ἑπταπλασίων. ονος. ὁ. ἡ. septuplus. a. um.
ἔπτυσα. Spui.
ἐπτώχευσα. paup: τ mēdicus fui.
ἐπυθόμην. interrogaui. sciui.
ἐπυνθανόμην. sciscitabar. interrogabam. sciebam.
ἐπώκειλα. impegi nauem.
ἐπῳκοδόμησα. superedificaui.

ἐπώλησα. Vendidi.
ἐπώλουν. Vendebam. ant.
ἐπωμίς. ιδος. ἡ. humerale vestis gen9
ἐπωρώθην. excecatus sū. idurat9 sū.
ἐραστής. ου. ὁ. Amator.
ἐργάζομαι. μ. σομαι. π. μαι. opor.
ἐργασία. ας. ἡ. Operatio. labor operarij. opera. industria.
ἐργατεία. ας. ἡ. officiū. artificiū.
ἐργάτης. ου. ὁ. operarius.
ἐργολαβία. ας. ἡ. Manualis operatio. merces ex labore.
ἔργον. ου. το. opus.
ἐρεθίζω. μ. σω. π. κα. Irrito. prouoco. incito.
ἐρεθισμός. ου. ὁ. incitatio.
ἐρείδω. μ. σω. π. κα. hereo. innitor.
ἐρετίζω. μ. σω. π. κα. eligo. amo. exopto.
ἐρεύγομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. erupto.
ἔρευνα. ης. ἡ. scrutatio. examinatio.
ἐρευνάω. τ ἐρευνῶ. μ. σω. π. κα. Scrutor.
ἐρημία. ας. ἡ. Loc9 desert9. solitudo.
ἔρημος. η. ον. desert9. a. ū. solus. a. ū.
ἐρημόω. τ. ἐρημῶ. μ. σω. π. κα. Vasto. desolo. solitarium facio.
ἐρήμωσις. εως. ἡ. vastitas. desolatio
ἐρίζω. μ. σω. π. κα. contendo. certo.
ἐρίθεια. ας. ἡ. contentio. lis.
ἔριον. ου. το. Lana.
ἔρις. ιδος. ἡ. contentio. dissidiū.
ἐρίφιον. ου. το. hedus. hedulus.
ἔριφος. ου. ὁ. hedus.
ἑρμηνεία. ας. ἡ. Interpretatio. stilus dicēdi. character.
ἑρμηνεύω. μ. σω. π. κα. Interpretor. declaro. enarro.
ἑρμῆς. ου. ὁ. Mercurius.
ἑρπετός. η. ον. reptilis. e.
ἐρραβδίσθην. virgis cesus sum.
ἐρράντισα. aspersi.
ἐρραντισμένος. η. ον. aspsus. a. ū.
ἐρράπισα. alapis percussi.
ἐρρέθην. dictus sum.
ἔρριξα. scidi. torsi.
ἐρρίζωσα. radicaui. radices ieci.
ἔρριμμαι. piectus. pcipitatus sum.
ἐρριμμένος. η. ον. piect9. iacens.
ἔρριψα. proieci.
ἐρρυσάμην. liberaui.
ἐρρωμένος. η. ον. Validus. a. um. Fortis. e.
ἔρρωσο. vale. cōfirmat9: valēs esto.
ἐρυθραίνω. μ. νῶ. π. κα. rubefacio.

ἐρυθρός. α. ον. ruber. a. um.
ἔρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. venio
ἐρῶ. dicam.
ἐρωτάω. τ ἐρωτῶ. μ. σω. π. κα. rogo. interrogo.
ἐρώτημα. ατος. το. interrogatio.
ἐσάλευσα. moui. agitaui. concussi.
ἐσαλεύθην. commotus. cōcussus sū.
ἐσάλπισα. tuba cecini.
ἔσβεσα. extinxi.
ἐσεβάσθην. colui.
ἐσείσθην. cōmot9 sū. cōcussus fui.
ἐσήμανα. significaui.
ἐσθής. ητος. ἡ. vestis.
ἐσθίω. μ. σω. π. κα. manduco.
ἐσίγησα. tacui.
ἐσιώπων. tacebam. ant.
ἐσκανδαλιζόμην. scandalizabar.
ἐσκανδαλίσθην. scādalizatus sū.
ἔσκαψα. effodi.
ἐσκεπάσθην. coopertus sum.
ἐσκευασμένος. η. ον. Preparatus. paratus. a. um.
ἐσκήνωσα. habitaui.
ἐσκίρτησα. exultaui.
ἐσκλήρυνα. induraui.
ἐσκληρυνόμην. Indurabar. induratus sum.
ἐσκόρπισα. dispersi.
ἐσκορπίσθην. dispersus fui.
ἐσκοτίσθην. obscuratus. obtenebratus sum.
ἐσκοτισμένος. η. ον. obtenebratus tenebris obscurat9. a. um.
ἐσκοτωμένος. η. ον. tenebrosus. a. ū
ἐσκυλμένος. η. ον. vexatus. a. um.
ἐσκύλευσα. spoliaui.
ἐσμέν. sumus.
ἐσμυρνισμένος. η. ον. myrrhatus. a. um.
ἔσομαι. ero.
ἐσόμενος. η. ον. futurus. a. um
ἔσοπτρον. ου. το. speculum.
ἐσοφισάμην. Sapienter egi vel sapiens fui.
ἐσοφίσθην. eruditus. sapiens fui.
ἐσπάραξα. conturbaui. laceraui.
ἐσπαργάνωσα. inuolui.
ἐσπαργανωμένος. η. ον. Inuolutus. a. um.
ἐσπαρμένος. η. ον. seminatus. a. um
ἔσπασα. eduxi.
ἐσπατάλησα. libidini operam dedi. libidinosus: luxuriosus fui.
ἔσπειρα. seminaui.
ἔσπεισα. libaui.
ἑσπέρα. ας. ἡ. vespera.

ἔσπευδον. festinabam. ant.
ἔσπευσα. festinaui.
ἐσπιλωμένος. η. ον. maculat9. pollutus. a. um.
ἐσπλαγχνίσθην. misertus sum.
ἐσπούδασα. Sollicit9 fui. Dedi operam. laboraui.
ἐστάθην. steti. confirmatus sum.
ἔσται. erit.
ἔσταμαι. stare.
ἐσταυρώθην. crucifixus sum.
ἐσταύρωμαι. crucifixus sum.
ἐσταυρωμένος. η. ον. crucifix9. a. ū
ἐσταύρωσα. crucifixi.
ἐστέ. estis.
ἐστειλάμην. Secessi. profectus fui. possedi. particeps factus fui.
ἐστέναξα. gemui.
ἐστερεώθην. firmatus. cōsolidat9 sū
ἐστερέωσα. firmaui. solidaui.
ἐστερήθην. priuatus fui.
ἐστέρησα. priuaui.
ἐστερούμην. firmabar. solidabar.
ἐστεφανωμένος. η. ον. Coronatus. a. um.
ἐστεφάνωσα. coronaui.
ἔστηκα. steti. stare feci. constitui.
ἐστηκώς. οτος. ὁ. postquam stetit. constituit. stare fecit.
ἔστην. steti.
ἐστήριγμαι. firmat9 solidat9 sum.
ἐστηριγμένος. η. ον. cōfirmat9. a. ū
ἐστήριξα. firmaui.
ἐστηρίχθην. firmatus. stabilit9 sū.
ἔστησα. steti. statui. stare feci.
ἐστί. est.
ἐστράφην. conuersus fui.
ἔστρεψα. cōuersus sū. cōuerti. redij.
ἐστρηνίασα. delitiatus. luxuriat9 sū
ἐστρωμένος. η. ον. stratus. a. um.
ἐστρώννυον. sternebam. ant.
ἔστρωσα. straui.
ἔστω. Sit. esto.
ἐσυκοφάντησα. Male τ fraudulēter quesiui.
ἐσύλησα. predatus sum.
ἔσυρα. traxi. vi compuli.
ἐσφάγην. occisus. iugulatus sum.
ἐσφαγίσθην. occisus. iugulatus sū.
ἐσφαγισμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφαγμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφάλην. erraui.
ἔσφαλον. erraui.
ἐσφράγισα. signaui. sigillū posui.

ἐσφραγισμένος. η. ον. Signatus sigillo. a. um.
ἐσχάρα. ας. ἡ. focus. craticula.
ἐσχατόγηρος. α. ον. Senex. vltime senectutis. decrepitus. a. um.
ἔσχατος. η. ον. vltimus. a. um.
ἐσχάτως. extreme. nouissime.
ἔσχε. habe.
ἔσχηκα. habui.
ἐσχηκώς. οτος. ὁ. postquā habuit.
ἐσχίσθην. Scissus. diuisus sum
ἔσχον. habui. habuerūt. potui. runt.
ἔσχω. habeam. possim.
ἔσω. intra.
ἐσῳζόμην. saluabar.
ἔσωθεν. intrinsecus.
ἐσώθην. saluatus sum.
ἔσωσα. saluaui.
ἐσώτερος. α. ον. interior. us.
ἐτάζω. μ. σω. π. κα. Exquiro. scrutor. examino.
ἑταιρίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. meretrix sum.
ἑταῖρος. amicus. equalis.
ἐτάκην. delicui. liqfactus fui. defluxi.
ἐτάνυσα. extendi.
ἔταξα. ordinaui.
ἐταξάμην. constitui.
ἐταπείνωσα. Humiliaui.
ἐτάραξα. perturbaui. commoui.
ἐταρασσόμην. perturbabar. commouebar.
ἐτάρασσον. turbabam. ant.
ἐταράχθην. Turbatus sum.
ἐτάφην. sepultus sum.
ἐτέθην. positus fui.
ἐτεθνήκειν. Mortuus fueram.
ἐτεκνοτρόφησα. filios educaui.
ἔτεκον. peperi. runt.
ἐτελειώθην. perfectus. cōsumat9 sū
ἐτελείωσα. consumaui. perfeci.
ἐτέλεσα. perfeci. finiui.
ἐτελέσθην. perfectus. finitus fui.
ἐτελεύτησα. mortuus sum: finiui.
ἑτερόγλωσσος. η. ον. Res aliene lingue.
ἑτεροδιδασκαλέω. τ ἑτεροδιδασκαλῶ. μ. σω. π. κα. aliī doceo.
ἑτεροζυγόω. τ ἑτεροζυγῶ. μ. σω. π. κα. iugum duco.
ἕτερος. α. ον. alter. alius. a. ud.
ἑτέρως. aliter.
ἐτέχθην. natus sum.
ἐτηκόμην. liquefiebam.
ἐτήρησα. seruaui.

ἐτηρούμην. seruabar.
ἐτήρουν. seruabam. ant.
ἔτι. vltra. amplius. item. preterea.
ἐτίθουν. ponebam. ant.
ἔτιλλον. vellebā. euellebā. ant.
ἐτίμησα. honoraui.
ἐτιμησάμην. appreciaui.
ἐτιμωρησάμην. cruciaui. torsi.
ἑτοιμάζω. μ. σω. π. κα. paro.
ἑτοιμασία. ας. ἡ. preparatio.
ἕτοιμος. η. ον. paratus. a. um.
ἑτοίμως. prompte.
ἐτόλμησα. ausus fui.
ἐτόλμων. audebam. ant.
ἔτος. εος. το. annus.
ἔτρεχον. currebā. āt. cucurri. runt.
ἐτροποφόρησα. mores alicui9 sustinui.
ἐτρύγησα. vindemiaui.
ἐτρύφησα. delitiatus sum.
ἐτρυχόμην. torquebar.
ἐτύθην. immolatus sum.
ἐτυμπανίσθην. Suspensus. excoriatus. lignis cesus. interfectus sum.
ἔτυπτον. percutiebam. ant.
ἐτύπωσα. figuraui. formaui. ipressi.
ἐτύφλωσα. excecaui.
εὖ. bene.
εὐαγγελίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. Euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγελίζω. μ. σω. π. κα. euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγέλιον. ου. το. Nuncius bonus nuncius. euangelium.
εὐαγγελιστής. ου. ὁ. Euangelista. nunciator. boni nunciator.
εὐαρεστέω. τ εὐαρεστῶ. μ. σω. π. κα. placeo.
εὐάρεστος. η. ον. placitus. a. um.
εὐαρέστως. placenter.
εὐγένεια. ας. ἡ. nobilitas generis.
εὐγενέστερος. α. ον. nobilior. us.
εὐγενής. εος. ὁ. ἡ. nobilis. generos9
εὔγεος. α. ον. fertilis. e.
εὐδία. ας. ἡ. serenitas.
εὐδοκέω. τ εὐδοκῶ. μ. σω. π. κα. volo. letor. cōplaceo mihi i aliq re.
εὐδοκία. ας. ἡ. Beneplacitum. complacitum. voluntas. letitia.
εὐδοκιμέω. τ εὐδοκιμῶ. μ. σω. π. κα. Approbo.
εὐδράμεια. ας. ἡ. bonus τ psper rerum euentus.
εὐέλπις. ιδος. ὁ. ἡ. homo bone spei.
εὐεξία. ας. ἡ. bona habitudo. sanitas

ἐυεργεσία.ας.ἡ.beneficium.
ἐυεργετέω.⁊ ἐυεργετῶ.μ.σω.π κα.benefacio alij.prosum.
ἐυεργέτης.ου.ὁ.benefactor.
ἐυεργετικός.η.ον.benefactiuꝰ.a.ū
ἔυζωνος.η.ον. Strenuus.leuis.succinctus.a.um.
ἐυηγγελιζόμην.Euangelizabam.bonam nunciabā.nunciabam.
ἐυηγγελισάμην. Euangelizaui.bona nunciaui.nūciaui.nūciatꝰ fui.
ἐυηγγελίσθην. Euangelizatus.p̄dicatus sum.
ἐυηγγελισμένος.η.ον.Nunciatus.euangelizatus.predicatus.|a.ū
ἐυηργέτησα.bñfeci. bñficio affeci.
ἐυηρεστηκέναι.placuisse.
ἐυηρέστησα.placui.
ἐυθαρσής.εος.ὁ.ἡ. Confidēs.audax.qui est bono animo.
ἐυθεῖα.recta.
ἔυθετος.η.ον.Aptus.dispositus.cōmodus.opportunus.placitus.Approbatus.a.um.
ἐυθέως.statim. [ctu.
ἐυθραυστος.η.ον.fragilis.facilis fra
ἐυθυδρομέω.⁊ ἐυθυδρομῶ.μ.σω.π.κα.recto cursu peruenio.
ἐυθυμέω.⁊ ἐυθυμῶ.μ.σω.π.κα.letor.bono animo sum.
ἔυθυμος.η.ον.letus.a.um.
ἐυθυμότερος.α.ον.Letior.meliori animo.
ἐυθύνω.μ.νω.π.κα.dirigo.
ἐυθύς.α.υ.rectꝰ.a.ū.confestim.
ἐυθύτης.ητος.ἡ.directio.
ἐυκαιρέω.⁊ ἐυκαιρῶ.μ.σω.ϖ.κα.habeo tēpus vel oportunitateȝ.vaco.do operam.
ἐυκαιρία.ας.ἡ.opportunitas.
ἔυκαιρος.α.ον.opportunus.a.um.
ἐυκαίρως.opportune.
ἐυκλεής.εος.ὁ.ἡ.gl'iosus.a.um.
ἔυκλεια.ας.ἡ.claritas.gloria.
ἐυκοπώτερος.α.ον.facilior.us.
ἐυκοσμία.ας.ἡ.Honestas morum:probitas.lenitas.
ἔυκυκλος.η.ον.bene curuatus.perfecte circulatus.a.um.
ἐυλάβεια.ας.ἡ.Reuerentia.timiditas.formido.
ἐυλαβέομαι.⁊ ἐυλαβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Metuo.uereor.euito.
ἐυλαβής εος.ὁ.ἡ. Timoratus.cautus.religiosus.a.um.
ἔυλαλος.η.ον.bene loquens.
ἐυλογέω.⁊ ἐυλογῶ.μ.σω.π.κα Benedico.
ἐυλογητός.η.ον.benedictus.a.ū.
ἐυλογία.ας.ἡ.benedictio.
ἐυμαθῶς.docte.sapienter.
ἐυμαρῶς.faciliter.sine querela.
ἐυμελής.εος.ὁ.ἡ.suauis.e.
ἐυμενῶς.hilariter.lete.beniuole
ἐυμετάδοτος.η.ον.liberalis.e.
ἐυμορφία.ας.ἡ.pulchritudo.
ἔυμορφος.η.ον.pulcher.a.um.
ἐυνοέω.⁊ ἐυνοῶ.μ.σω.π.κα.beniuolus sum.
ἔυνοια.ας.ἡ.beniuolentia.
ἔυνους.ου.ὁ.beniuolus.amicus.
ἐυνουχίζω.μ.σω.π.κα.eunuchuȝ facio.
ἐυνουχίσθην.eunuchus factus suȝ
ἐυνοῦχος.ου.ὁ.Eunuchus.i.custos cubilis.spado.
ἐυοδία.ας.ἡ.p̄speritas.bōa fortūa.
ἐυοδόομαι.⁊ ἐυοδοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.prosperum iter habeo.bene placeo.
ἐυοδόω.⁊ ἐυοδῶ.μ.σω.ϖ.κα.prosperor.⁊ prosperū alium facio.
ἐυάδελφος.α.ον.q̄ bñ assistit ⁊ astat
ἐυπειθής.εος.ὁ.ἡ.Suadibilis.subditus.a.um.obediens.
ἐυπερίστατος.η.ον.circumstans
ἐυπερίστημι.μ.σω.π.κα.circumsto.asto.
ἐυποιέω.⁊ ἐυποιῶ.μ.σω.π.κα.Benefacio alij.
ἐυποιία.ας.ἡ.bñficētia in aliuȝ.
ἐυπορέω.⁊ ἐυπορῶ.μ.σω.ϖ.κα.Abundo.abundantem aliuȝ facio.
ἐυπορία.ας.ἡ.Abundantia.victus acquisitio.
ἐυπράττω.μ.ξω.ϖ.χα.Beneago.bono statu sum.
ἐυπρέπεια.ας.ἡ.decor.honestas.
ἐυπρεπέστερος.α.ον.pulchrior.speciosior.us.
ἐυπρεπής.εος.ὁ.ἡ.pulcher.speciosus.decens.
ἐυπρεπῶς. Diligenter.decenter.pulchre.
ἐυπρόσδεκτος.η.ον.acceptus.gratus.a.um.
ἐυπροσήγορος.α.ον. Qui bene loquitur.vel bonum habet nomen.
ἐυπροσωπέω.⁊ ἐυπροσωπῶ.μ.σω.ϖ.κα.placeo.
ἐυρέθην.inuentus sum.
ἐυρεῖν.inuenisse.
ἕυρεμα.ατος.το.Inuentio.
ἕυρεσις.εως.ἡ.inuentio.
ἕυρημα.ατος.το.inuentio.
ἐυρήσω.inueniam.
ἐυρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐυροκλύδων.ωνος.ὁ.euroclydō.
ἕυρον.inueni.
ἔυρρωστος.η.ον. Beneualens.sanus.prosper.a.um.
ἐυρρώστως.fortiter.valenter.
ἐυρύχωρος.α.ον.spaciosꝰ.latꝰ.a.ū
ἕυρω.inuenero.
ἐυρών.οντος.ὁ.postquam inuenit
ἐυσέβεια.ας.ἡ.pietas.
ἐυσεβέω.⁊ ἐυσεβῶ.μ.σω.π.κα.pius ⁊ religiosus sum.
ἐυσεβής.εος.ὁ.ἡ.piꝰ ⁊ religiosꝰ.a.ū
ἐυσεβῶς.pie.religiose.
ἔυσημος.η.ον.Manifestus.notus.insignis.honestus.a.um.
ἔυσπλαγχνος.η.ον.misericors.
ἐυστάθεια.ας.ἡ.firmamentum.stabilimentum. [a.uȝ
ἐυσταθής.εος.ὁ.ἡ.stabilis.firmus.
ἔυστοχος.η.ον.directus.directe emissus.
ἐυσχημόνως.Verecunde.Honeste.grauiter.prudenter.
ἐυσχημοσύνη.ης.ἡ.Honestas.grauitas.prudentia.
ἐυσχήμων.ονος.ὁ.Nobilis.prudens.grauis.cautus.honestus.
ἐυτελέστερος.α.ον.Tenuior.exilior.contemptibilior.us.
ἐυτελής.εος.ὁ.ἡ.Exilis.tenuis.parui precij contemptibilis.e.
ἔυτηκτος.η.ον.facilis liquefactu.e.
ἐυτόνως.constanter.assidue.
ἐυτραπελία.ας.ἡ.Scurrilitas.ridicula narratio.
ἐυφημία.ας.ἡ.bona fama.
ἔυφημος.η.ον. Qui habet bonam famam vel bona verba.
ἔυφθαρτος.η.ον.corruptibilis.e.
ἐυφορέω.⁊ ἐυφορῶ.μ.σω.π.κα Uberes fructus fero.multiplico in fructibus.
ἐυφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Letor.epulor.
ἐυφραίνω.μ.νω.ϖ.π.κα.Letari facio.letifico.
ἐυφροσύνη.ης.ἡ.exultatio.letitia.

ἐυφυής.εος.ὁ.ἡ.ingeniosus.a.uȝ.
ἔυχαρις.εως.ὁ.ἡ.grōsꝰ.vēustꝰ.a.ū
ἐυχαριστέω ⁊ ἐυχαριστῶ.μ.σω.π.κα.gratias ago.
ἐυχαριστία.ας.ἡ.gratiarū actio.
ἐυχάριστος.η.ον.gratus.a.um.
ἐυχερῶς.Faciliter.
ἐυχή.ης.ἡ.oratio.preces.
ἔυχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.Oro p̄cor.preces fundo.
ἐύχρηστος.η.ον.vtilis.e.
ἐυψυχέω.⁊ ἐυψυχῶ.μ.σω.ϖ κα.Bono animo sum.
ἐυωδία.ας.ἡ.bonus odor.
ἐυώνυμος.η.ον.Sinister.a.um
ἔφαγον.comedi.runt.
ἐφάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι.Insilio.impetum facio.
ἐφανερώθην.ostensus sum.apparui
ἐφανέρωσα.manifestaui.
ἐφάνην.Apparui.
ἐφάπαξ.semel.
ἔφασκον.affirmabam.ant.
ἐφεισάμην.peperci.
ἐφέλκω.μ.ξω.π.χα.attraho.
ἐφέξω.Intendam.
ἐφερόμην.Ferebar.
ἔφερον.ferebam.portabam.ant.
ἐφέστηκα.institi.preses fui.astiti.
ἐφεστώς.ωτος.ὁ.Postq̄ astitit.institit.preses fuit.
ἐφευρετής.ου.ὁ.Inuentor.
ἐφημερία.ας.ἡ.Regio.tribus.ministerium diei.
ἐφήμερος.α.ον.quottidianus.a.uȝ
ἔφην.dixi.
ἔφθασα.preueni.
ἐφθεγξάμην.locutus sum.
ἔφθειρα.corrupi.
ἐφικέσθαι.p̄uenisse.consecutū fuisse.
ἐφικνέομαι ⁊ ἐφικνοῦμαι.μ.ξομαι.ϖ.ιγμαι.Peruenio.Consequor.adipiscor. [fui.
ἐφίλησα.amaui.osculatꝰ fui.consue
ἐφιλίασα.amicꝰ fui.amicitiā habui
ἐφίλουν.Amabam.ant.osculabar.antur.assuetus eram.ant.
ἐφιμώθην.obmutui.
ἐφίμωσα.obmutescere feci.
ἐφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.insto
ἐφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Asto.supsto.appareo.insto.
ἐφοβήθην.Timui.
ἐφοβούμην.Timebam.
ἐφόβουν.Terrebam.ant.
ἐφόνευσα.occidi.
ἐφόρεσα.portaui.
ἐφόσον.Quandiu.
ἔφραξα.Obturaui.sepiui.
ἐφρόνησα.Sapiens fui.
ἐφρόνουν.Sapiebam.ant.
ἐφρουρούμην.Custodiebar.
ἐφρούρουν.custodiebam.ant.
ἐφρύαξα.fremui.
ἐφύβριστος.η.ον.cōtumeliosꝰ.a.ū
ἔφυγον.fugi.runt.
ἐφύλαξα.custodiui.
ἐφυλαξάμην.Custodiui.custoditus suȝ.seruaui.seruatus sum.
ἐφυλάχθην.seruatus fui.
ἐφυσιώθην.inflatus sum.
ἐφύτευον.plantabam.ant.
ἐφύτευσα.plantaui.
ἐφώνησα.vocaui.clamaui.
ἐφωνησάμην.clamaui.vocaui.
ἐφώνουν.clamabā.vocabam.ant.
ἐφώτισα.illuminaui.
ἐφωτίσθην.illuminatus sum.
ἔχαιρον.gaudebam.ant.
ἐχαλάσθην. Demissus submissus
ἐχάραξα.Sculpsi. [deiectus fui.
ἐχάρην.gauisus fui.
ἐχαρισάμην.donaui.gratificatꝰ sū.
ἐχαρίσθην.gratia impletus sum.
ἐχαρίτωσα.gratia impleui.
ἔχθιστος.η.ον.inimicissimus.a.uȝ.
ἔχθρα.ας.ἡ.inimicitie.arum.
ἐχθραίνω.μ.νω.π.κα.Inimicitias exerceo.inimicus sum.
ἐχθρός.α.ον.inimicus.a.um.
ἐχθρότατος.η.ον.inimicissimꝰ.a.ū
ἔχιδνα.ης.ἡ.Uipera.
ἔχις.εως.ἡ.Uipera.
ἐχλεύαζον.irridebā.subsānabā.āt.
ἔχομαι.μ.ξομαι.ϖ.ημαι.Teneor ab aliqua re.adhereo illi.
ἐχόμενος.η.ον.Consequens.proximus.vicinus.a.um.
ἐχορήγησα.prebui.suppeditaui.
ἐχορτάσθην. Saturatus fui.
ἐχρηματίσθην.oraculo monitꝰ fui.
ἐχρησάμην.Usus sum.
ἔχρισα.vnxi.
ἐχρισάμην.vnctus fui.vnxi.
ἐχρώμην.vtebar.
ἔχω.μ.ξω.ϖ.κα.Habeo.possum.
ἐχωρίσθην.diuisꝰ scisus fui.discessi.
ἐψευδομαρτύρουν.falsū testōi
ἐψευσάμην.mētitꝰ sū. [uȝ dicebā.āt
ἐψευσάμην.mentitus sum.
ἐψηλάφησα.cōtrectaui.palpaui.
ἐψώμισα.alui.paui.
ἑωθινός.η.ον.matutinus.a.um.
ἑώρακα.Uidi.
ἑωράκειν.Uideram.
ἑωρακέναι.Uidisse.
ἑωρακώς.οτος.ὁ.postquam vidit.
ἑώρων.Uidebam.ant.
ἕως.vsqȝ.
ἕωσκάτω.vsqȝ deorsum.
ἕωσπότε.vsqȝ quo.
ἕωσότου.Dum.quoad.
ἕως οὗ.donec.
ἕως τοῦ νῦν.Usqȝ nunc.
ζάω ⁊ ζῶ.μ.σω.π.κα.Uiuo.
ζεστός.η.ον.calidꝰ.feruidꝰ.a.um.
ζεῦγος.εος.το.Iugum.par.
ζευκτηρία.ας.ἡ.iunctura.
ζέω ⁊ ζῶ.μ.σω.π.κα.ferueo.
ζῆ.Uiuit.
ζῆλος.ου.ὁ.zelus.emulatio.
ζηλόω ⁊ ζηλῶ.μ.σω.π.κα.zelo.emulor.imitor.
ζήλωσις.εως.ἡ zelus
ζηλωτής.ου.ὁ.zelotes.emulator.imitator.
ζημία.ας.ἡ.detrimentum.damnum.
ζημιόω ⁊ ζημιῶ.μ.σω.π.κα.punio.mulcto.damnifico.
ζήσας.αντος.ὁ.postq̄ vixit.
ζητέω ⁊ ζητῶ.μ.σω.π.κα.Quero.
ζήτημα.ατος.το.questio.inquisitio
ζήτησις.εως.ἡ.questio.
ζιζάνια.ας.ἡ.zizania.
ζόφος.ου.ὁ.tenebre.arum.
ζυγός.ου.ὁ.Iugum.
ζυγόσταθμος.η.ον.Quod appē [dit i statera.
ζύμη.ης.ἡ.fermētū.
ζυμόω ⁊ ζυμῶ.μ.σω.π.κα.fermē [to.as.
ζῶ.Uiuo.viuam.
ζωγραφία.ας.ἡ.pictura.
ζωγρέω.⁊ ζωγρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Uenor.capio.capio viuum.
ζωή.ης.ἡ.Uita.
ζῶν.ῶντος.ὁ.Uiuens.
ζώνη.ης.ἡ.zona.
ζώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Cingo.
ζωννύω.μ.σω.π.κα.cingo.
ζωογονέω ⁊ ζωογονῶ.μ.σω.π.κα.Uiuifico.
ζωοποιέω ⁊ ζωοποιῶ.μ.σω.ϖ.κα.Uiuifico.
ζῶσα.ης.ἡ.Que viuit.
ζώσω.Cingam.
ζωτικός.η.ον.Uitalis.e.

ἤ. aut. vel. quam. nisi. an. potiusq̃. magisq̃.
ᾗ. Cui. femini. gener. quatenus. secundum q. qua.
ἦ. profecto. sit. fuerit.
ἤγαγον. duxi. runt.
ἠγαλίασα. letatus fui.
ἠγαλλιασάμην. exultaui.
ἠγανάκτησα. indignatus sum. conquestus sum.
ἠγανάκτουν. Querebar. moleste ferebã. ãt.
ἠγαπήθην. Amatus fui.
ἠγαπηκώς. οτος. ὁ. postq̃ amauit.
ἠγαπημένος. η. ον. amat9. dilect9. a.um.
ἠγάπησα. amaui.
ἠγάπων. amabam. ant.
ἠγγάρευσα. coegi tanq̃ prefectus. vim feci.
ἤγγιζον. appropinquabam. ant.
ἤγγικα. appropinquaui.
ἤγγισα. appropinquaui.
ἤγειρα. Suscitaui.
ἡγεμονεύω. μ. σω. π. κα. Sũ preses vel princeps.
ἡγεμονία. ας. ἡ. principatus. impiũ
ἡγεμών. ονος. ὁ. princeps. dux.
ἡγέομαι τ ἡγοῦμαι. μ. σομαι. ω. ημαι. Dux sum. puto.
ἠγέρθην. excitat9 sũ. surrexi.
ἡγίασα. Sanctificaui.
ἡγιάσθην. sanctificatus sum.
ἡγίασμαι. sanctificatus sum.
ἡγιασμένος. η. ον. sctificatus. a. uʒ.
ἡγνικώς. οτος. ὁ. postquam sanctificauit. purgauit. castificauit.
ἡγνισμένος. η. ον. sctificat9. purificatus. a. um
ἠγνόησα. ignoraui.
ἠγνόουν. ignorabam. ant.
ἠγόμην. ducebar.
ἠγόραζον. emebam. ant.
ἠγόρασα. Emi.
ἠγοράσθην. Emptus sum.
ἠγορασμένος. η. ον. Emptus. a. ũ.
ἡγούμενος. η. ον. dux. prepositus.
ἠγρύπνησα. Vigilaui.
ἠγωνιζόμην. decertabã. decertareʒ.
ἠγώνισμαι. pugnaui. certaui. cõtẽdi
ἡ δὲ. Illa autem.
ἥδε. Hec.
ᾔδειν. sciueram. scissem.
ἡδέως. iucunde libenter.
ἤδη. Jam.
ἠδικημένος. η. ον. iuriã pass9. lesus grauatus. a. ũ.
ἠδίκησα. lesi. offẽdi. iniuriam feci.
ἥδιστος. η. ον. Dulcissimus iucundissimus. a. um.
ἥδομαι. μ. σομαι. π. μαι. letor. delector.
ἡδονή. ης. ἡ. voluptas. vitium.
ἠδυνάμην. potui.
ἠδυνήθην. potui.
ἡδύνω. μ. νῶ. ω. κα. Dulcoro. as. Dulce aliquid facio.
ἡδύοσμον. ου. το. menta herba.
ἡδύς. εως. ὁ. dulcis. e.
ἠθέλησα. Volui.
ἦθος. εος. το. Mos.
ἧκα. Misi.
ἠκαιρούμην. occupatus eram.
ἤκμασα. florui. vigui. maturui.
ἠκολούθησα. Secutus sum.
ἠκολούθουν. sequebar. sequebãtur
ἤκουσα. audiui.
ἤκουον. audiebam. ant.
ἠκούσθην. auditus fui.
ἠκούτισα. audire feci.
ἠκριβάσθην. Diligenter examinat9 fui. approbatus fui.
ἠκρίβωσα. diligenter didici.
ἠκύρωσα. irritum feci. annihilaui.
ἥκω. μ. ξω. π. χα. Venio.
ἡλάμην. desilij. insilij.
ἠλαττώθην. diminutus fui.
ἠλαττωμένος. η. ον. Minoratus. diminutus. a. um.
ἠλάττωσα. minui. inferiorem feci.
ἠλαττόνησα. defui. minus fui.
ἠλαυνόμην. agebar. impellebar.
ἠλεήθην. recept9 sũ in misericordiaʒ
ἠλεημένος. η. ον. Qui misericordiã adeptus est. a. um.
ἠλέησα. Misertus fui.
ἤλειφον. vngebã. ant. vnxi. runt.
ἤλειψα. vnxi.
ἠλευθέρωσα. libertatem dedi. libertate donaui.
ἦλθον. veni. runt.
ἡλικία. ας. ἡ. Statura. etas.
ἡλίκος. η. ον. quantus. a. um.
ἥλιος. ου. ὁ. Sol.
ἡλκωμένος. η. ον. vlcerosus. a. um.
ἤλλαξα. mutaui. commutaui.
ἠλλοίωσα. mutaui. alienaui.
ἠλλόμην. exiliebam.
ἧλος. ου. ὁ. clauus.
ἤλπιζον. Sperabam. ant.
ἤλπικα. Speraui.
ἠλπικέναι. sperauisse.
ἠλπικώς. οτος. ὁ. postq̃ sperauit
ἤλπισα. Speraui.
ἡμάρτανον. peccabam. ant.
ἡμάρτηκα. peccaui.
ἥμαρτον. peccaui. runt.
ἡμᾶς. nos. accusat.
ἡμεῖς. nos. nomina.
ἠμέλησα. neglexi.
ἤμελλον. Futurus eram. ant.
ἦμεν. fuimus.
ἡμέρα. ας. ἡ. dies.
ἡμερόω τ ἡμερῶ. μ. σω. ω. κα. mansuefacio.
ἡμέτερος. α. ον. noster. a. um.
ἤμην. Fui. fueram. eram.
ἡμιθανής. εος. ὁ. ἡ. semimortu9. a. ũ
ἡμίθνητος. η. ον. Semimortu9. a. ũ.
ἡμῖν. nobis.
ἥμισυ. εος. το. Dimidium.
ἡμιώριον. ου. το. semihora. dimidium hore.
ἠμυνάμην. Ultionem feci. vĩdicaui. auxiliũ tuli.
ἠμφιεσμένος. η. ον. vestitus. a. um.
ἡμῶν. nostrũ. geni. plu. pnois ἐγώ.
ἦν. eram. fui. erat fuit.
ἥν. quam. accu. sing. femini. generis.
ἠνάγκαζον. cogebam. ant.
ἠνάγκασα. compuli. coegi.
ἠναγκάσθην. coactus sum.
ἤνεγκα. tuli.
ἤνεγκον. attuli. runt.
ἤνεσα. laudaui.
ἠνεσχόμην. sustinui. toleraui.
ἠνέχθην. allatus fui.
ἠνεώχθην. apertus fui.
ἠνοίγην. apertus fui.
ἤνοιξα. Aperui.
ἠνοίχθην. apertus fui.
ἠντληκώς. οτος. ὁ. postq̃ hausit.
ἠξίουν. rogabã. dignũ putabã. ant.
ἠξίωσα. rogaui. dignum reputaui.
ἠξίωμαι. rogatus fui. dignus. reputatus fui.
ἠπατήθην. deceptus fui.
ἠπείθησα. non credidi.
ἠπείθουν. non credebam. ant.
ἠπείλουν. minabar. antur.
ἤπιος. α. ον. Mansuetus. mitis. contrarius bellicoso.
ἠπίστησα. non credidi.
ἠπίστουν. non credebam. ant.
ἠπόρουν. Dubitabam. impotens inops eram. ant.
ἡπτόμην. Tangebam.
ἦρα. Tuli. accepi. abstuli.
ἠραλωμένος. η. ον. Pollutus. leprosus. fuligine repletus. a. um.
ἠρέθισα. pvocaui. irritaui. incitaui.

ἤρεμος.η.ον.quietus.tacitus.a.um
ἤρεσα.placui.
ἤρεσκον.placebam.ant.
ἠρέτισα.amaui.exoptaui.elegi.
ἠρημώθην.desolatus.solus fctũs sũ.
ἠρημωμένος.η.ον.Desolatus.solitarius factus.a.um.
ἠρήμωσα.solitarium aliquid feci.
ἤρθην.sublatus fui.
ἠρίθμημαι.numeratus fui.
ἠριθμημένος.η.ον.numeratꝰ.a.um
ἠρίστησα.pransus fui.
ἤρκησα.Satisfeci.satisfui.
ἠρμένος.η.ον.sublatus.a.um.
ἡρμοσάμην.aptaui.Conglutinaui.
ἤρνημαι.negaui.
ἠρνημένος.η.ον.postq̃ negauit.
ἠρνησάμην.negaui.
ἠρνούμην.negabam.
ἠρξάμην.cepi.incepi.
ἡρπάγην.raptus fui.
ἥρπασα.rapui.
ἠρτυμένος.η.ον.conditus.a.um.
ἠρχόμην.veniebam.
ἠρώτησα.rogaui.interrogaui.
ἠρώτων.rogabam.ant.
ἧς.Cuius.articulus postpositiuꝰ.f.g.
ἦς.fuisti.cras.fueris.
ᾖσα.cauii.
ἦσαν.fuerunt.erant.
ἠσέβησα.impie egi.impius fui.
ἦσθα.cras.fuisti.
ἠσθένησα.egrotaui.infirmus.impotens fui.
ἠσθένουν.Egrotabam.infirmus.impotens eram.ant.
ἤσθιον.manducabam.ant.
ᾐσθόμην.Sensi.
ἠσπαζόμην.salutabam.
ἠσπασάμην.salutaui.
ἠστόχησα.excidi.aberraui.
ἡσυχάζω.μ.σω.π.κα.taceo.
ἡσυχία.ας.ἡ.Silentium.
ἡσύχιος.α.ον.Tacitus.a.um.
ἠσφαλισάμην.muniui.custodiui.
ἠτάκτησα.Inquietus fui.praue ⁊ inique egi.
ᾔτηκα.petiui.
ᾔτησα.petiui.
ᾐτησάμην.petiui.petitus fui.
ἠτιμάσθην.inhonoratus fui.
ἠτιμωμένος.η.ον.inhonoratꝰ.a.ũ.
ἥτις.que.singul.num.
ἡτοίμασα.paraui.
ἡτοίμασμαι.paratus fui.
ἡτοιμασμένος.η.ον.paratus.a.ũ.
ᾐτούμην.petebar
ἡττάομαι.⁊ ἡττῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.vincor.profligor.
ἥττημα.ατος.το.deuictio.pfligatio
ἥττων.ονος.ὁ.ἡ.Minor.us.
ἤτω.Sit. ⌈cui.letatus sum.
ηὐδόκησα.Volui.bene complacui.
ηὐλιζόμην.Diuertebam.habitabã.morabar.degebam.
ηὔλισα.tibia cecini.
ηὐλίσθην.mansi.habitaui.
ηὐλόγουν.benedicebam.ant.
ηὐξάμην.optaui.precatus sum.
ηὔξανον.Crescebam.ant.creui.crescere feci.runt.
ηὔξησα.creui.
ηὐφράνθην.Letatus fui.
ηὐχαρίστουν.gratias agebam.ant
ηὐχόμην.optabam.precabar.
ἠφανισμένος.η.ον.Deletus.euersus.e medio sublatus.a.um.
ἤφιον.Sinebam.ant.
ἠχέω.⁊ ἠχῶ.μ.σω.π.κα.sono.as.
ἤχθην.ductus fui.
ᾐχμαλώτευσα.captiuaui.captiuũ duxi.
ᾐχμαλώτισα.captiuaui.
ἦχος.εος.το.sonus.fama.
ἠχρειώθην.inutilis factus sum.
ἡψάμην.Tetigi.
θάλασσα.ης.ἡ.mare.pontus. ⌈lo
θάλπω.μ.ψω.π.φα.foueo.refocil
θαμβέω.⁊ θαμβῶ.μ.σω.π.κα.Deum timeo.admiror.
θάμβος.εος.το.pauor.stupiditas.admiratio magna.
θανάσιμος.η.ον.mortifer.letalis.e
θανατηφόρος.α.ον.Letifer.mortifer.letalis.e.
θάνατος.ου.ὁ.Mors.
θανατόω.⁊ θανατῶ.μ.σω.π.κα.Interficio.interimo.
θάπτω.μ.ψω.π.φα.Sepelio.
θαρρέω.⁊ θαρρῶ.μ.σω.π.κα.cõfido.fido.fiduciã habeo.bono aio sũ
θαρσέω.⁊ θαρσῶ.μ.σω.π.κα.confido.fido.bono animo sum.
θάρσος.εος.το.fiducia.audacia.
θαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror.
θαυμάσιος.α.ον.mirabilis.e.
θαυμαστός.η.ον.mirabilis.e.
θαυμαστόω.⁊ θαυμαστῶ.μ.σω.π.κα.In admirationẽ verto.admirari facio.
θεά.ας.ἡ.dea.
θεαθῆναι.visum fuisse.
θεάομαι.⁊ θεῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Video. ⌈Spectaculum fio.
θεατρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
θέατρον.ου.το.spectaculum.
θεία.ας.ἡ.diuinitas.
θεία.ας.ἡ.amita.
θεῖναι.posuisse.
θειώδης.εος.ὁ.ἡ.sulfureus.a.um.
θεῖον.ου.το.sulfur.diuinitas.
θεῖος.α.ον.diuinus.a.um.
θεῖος.ου.ὁ.Auunculus.
θειότης.τος.ἡ.diuinitas.
θείς.εντος.ὁ.postq̃ posuit.
θέλημα.ατος.το.Voluntas.
θέλησις.εως.ἡ.Voluntas.
θέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
θέμα.τος.το.positio.
θεμέλιον.ου.το.fundamentum.
θεμελιόω.⁊ θεμελιῶ.μ.σω.π.κα.fundo.as.
θέμενος.η.ον.postq̃ posuit.
θεοδίδακτος.η.ον.doctꝰ a deo.a.ũ
θεομαχέω.⁊ θεομαχῶ.μ.σω.π.κα.pugno contra deum.resisto voluntati diuine.
θεομάχος.η.ον.repugnans deo.
θεόπνευστος.η.ον.A deo inspiratus.a.um.
θεός.ου.ὁ.ἡ.deus.dea.
θεοσέβεια.ας.ἡ.pietas.cultus erga deum. ⌈a.um
θεοσεβής.εος.ὁ.ἡ.pius religiosus.
θεοστυγής.εος.ὁ.ἡ.odibilis deo.e
θεότης.ητος.ἡ.diuinitas.
θεραπεία.ας.ἡ.sãitas.cultꝰ.familia.
θεραπεύω.μ.σω.π.κα.Medeor.colo.veneror.seruio.letifico.
θερίζω.μ.σω.π.κα.Meto.
θερισμός.ου.ὁ.Messis.
θεριστής.ου.ὁ.Messor.
θερμαίνω.μ.νω.π.κα.calefacio.
θέρμη.ης.ἡ.calor.
θερμότης.ητος.ἡ.calor.
θέρος.εος.το.Estus.calor.
θές.pone.
θέσθε.ponite.
θέσις.εως.ἡ.positio.
θεσμός.ου.ὁ.positio.lex.
θέσο.pone. ⌈aspicio.
θεωρέω.⁊ θεωρῶ.μ.σω.π.κα.
θεωρία.ας.ἡ.spectaculũ.cõsideratio speculatio. ⌈torius.
θήκη.ης.ἡ.Theca.Vagina.reposi-
θηλάζω.μ.σω.π.κα.lacto.sugo.
θήλεια.ας.ἡ.femina.

θῆλυ.εος.το.Femininum.
θημωνία.ας.ἡ.Cumulus.
θήρ.ρος.ὁ.Fera.
θήρα.ας.ἡ.Venatio.
θηρεύω.μ.σω.π.κα.venor.
θηρευτής.ου.ὁ.venatorꝰ.venator.
θηριομαχέω.⁊ θηριομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.Cum bestijs pugno.
θηρίον.ου.τό.Bestia.fera.
θησαυρίζω.μ.σω.π.κα.Thesaurizo.repono. [risi.
θησαυρός.οῦ.ὁ.thesaurꝰ.reposito
θήσω.ponam.
θίγω.μ.ξω.π.χα.Tango.
θλάω.⁊ θλῶ.μ.σω.ϖ.κα.frango
θλίβω.μ.ψω.π.φα.premo.
θλίψις.εως.ἡ.tribulatio.pressura.
θνήσκω.μ.ουμαι.ϖ.κα.morior.
θνητός.η.ον.Mortalis.e.
θοίνας.ου.ὁ.deuorator.
θορυβέω.⁊ θορυβῶ.μ.σω.ϖ.κα.Turbo.tumultuor.
θόρυβος.ου.ὁ.Tumultus.
θρασύς.εος.ὁ.Audax.
θραῦσις.εως.ἡ.commotio.fractio.
θραύω.μ.σω.π.κα.Frango.
θρέμμα.τος.το.pecus.
θρηνέω ⁊ θρηνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Lamentor.lugeo.
θρῆνος.ου.ὁ.luctus.eiulatus.
θρησκεία.ας.ἡ.religio.
θρησκεύω.μ.σω.π.κα.colo.adoro
θρῆσκος.η.ον.religiosus.a.um.
θριαμβεύω.μ.σω.π.κα.triūpho.in triumphum duco.
θρίξ.χὸς.ἡ.pilus.capillus.
θροέομαι.⁊ θροοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.turbor.moueor.
θρόμβος.ου.ὁ.Gutta.
θρόνος.ου.ὁ.thronus.sedes.
θροῦς.ου ὁ.tumultus.
θυγάτηρ.ος.ἡ.filia.
θυγάτριον.ου.το.filiola.
θύινος.η.ον.Thyinus.a.um.hoc ē.ex thya arbore.
θυμηρέστερος.α.ον.Gratior.acceptior.us. [ratio.aromatizatio.
θυμίαμα.ατος.το.suffimētū.euapo
θυμιατήριον.ου.το.turibulum.
θυμιάω.⁊ θυμιῶ.μ.σω.π.κα.suffio.aromatizo.
θυμομαχέω.⁊ θυμομαχῶ.μ.σω.π.κα.iratus sum.indignor.
θυμόομαι.⁊ θυμοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.irascor.

θυμός.ου.ὁ.ira.furor.animus.
θυμώδης.εος.ὁ.ἡ.Furiosus.pronus ad iram.iracundus.a.um.
θύρα.ας.ἡ.ostium.
θυρεός.οῦ.ὁ.Scutum.
θυρίς.ιδος.ἡ.Fores.
θύρωμα.ατος.το.ianua. [trix.
θυρωρός.ου.ὁ.ἡ.Janitor.vel ianitrix.
θυσία.ας.ἡ.Sacrificium.victima.
θυσιάζω.μ.σω.π.κα.Sacrifico.
θυσιαστήριον.ου.το.Altare.sacrificatorium.
θύω.μ.σω.π.κα.sacrifico.imolo.occido.
θῶ.ponam.ponerem. [cido.
θώραξ.κος.ὁ.lorica.pectꝰ.thorax.
ἴαμα.ατος.το.Curatio.sanatio.remedium.requies. [Medeor.sano.
ἰάομαι.⁊ ἰῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.
ἴασις.εως.ἡ.Sanitas.
ἴασπις.δος.ἡ.iaspis.lapis p̄ciosus
ἰατρός.ου.ὁ.Medicus.
ἴδε.Ecce.
ἰδέα.ας.ἡ.Aspectus.
ἰδεῖν.Vidisse.
ἴδετε.Videte.
ἴδιος.α.ον.proprius.a.um.
ἰδιώτης.ου.ὁ.Jndoctus.priuatus.plebeius.idiota.
ἰδού.Ecce.
ἱδρώς.ωτος.ὁ.Sudor.
ἴδω.Videam.videro.
ἰδών.οντος.ὁ.postquam vidit.
ἱερατεία.ας.ἡ.Sacerdotium.
ἱεράτευμα.ατος.το.Sacerdotiū
ἱερατεύω.μ.σω.π.κα.sacerdotio fungor.
ἱερεύς.εος.ὁ.sacerdos.
ἱερόν.ου.το.Templum.
ἱεροπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Sanctus.sanctis.decens.
ἱερός.α.ον.Sacer.a.um.
ἱεροσυλέω.⁊ ἱεροσυλῶ.μ.σω.π.κα.Sacra furor.sacrilegiū cōmitto.
ἱερόσυλος.η.ον.Sacrilegus.a.um
ἱερωσύνη.ης.ἡ.Sacerdotium.
ἵημι.μ.σω.π.κα.Mitto.
ἱκανός.η.ον.Dignus.sufficiens.multus.a.um.
ἱκανότης.τος.ἡ.Sufficientia.abundantia.
ἱκανόω.⁊ ἱκανῶ.μ.σω.π.κα.Jdoneum ⁊ sufficientem facio.
ἱκετεία.ας.ἡ.Supplicatio.
ἱκετεύω.μ.σω.ϖ.κα.Supplico.
ἱκετηρία.ας.ἡ.Supplicatio.

ἱκέτης.ου.ὁ.Supplex.
ἰκμάς.δος.ἡ.Humor.
ἱλαραίνω.μ.νω.π.κα.Exhilaro.letifico.as.
ἱλαρός.α.ον.Letus.a.um.hilaris.e
ἱλαρότης.τος.ἡ.hilaritas.letitia.
ἱλαρόω.⁊ ἱλαρῶ.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλαρύνω.μ.σω.ϖ.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλάσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.propitius sum.
ἱλασμός.ου.ὁ.propitiatio.
ἱλαστήριον.ου.το.Propitiatio.purgamentum.
ἵλεως.ω.ὁ.ἡ.propitius.a.
ἱμάρτωσις.εως.ἡ.Contextus.innexio.colligatio.
ἱμάς.αντος.ὁ.Lorum.corrigia.
ἱματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Jnduor.vestior.
ἱμάτιον.ου.το.vestis.
ἱματισμός.ου.ὁ.vestimētū.vestitꝰ
ἱμείρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Desidero.
ἵνα.vt. [dero.
ἱνατί.Vt quid.cur.
ἴνδαλμα.τος.το.simulachrum.
ἰοβόλος.η.ον.Venenosus.qui venenum emittit.
ἰόομαι.⁊ ἰοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Erugine cōtraho.erugine cōsumor.
ἰός.ου.ὁ.venenū.erugo metallorū.
ἱππεύς.εος.ὁ.Eques.
ἵππος.ου.ὁ.equus.
ἶρις.δος.ἡ.Arcus celestis tempore pluuie.
ἰσάγγελος.ου.ὁ.equalis angelis
ἴσημι.cognosco.scio.
ἴσθι.esto.mane.
ἴσος.η.ον.equalis.par.
ἰσότης.τος.ἡ.Equalitas.
ἰσότιμος.η.ον.Equalis honoris.e.
ἰσόψυχος.η.ον.Vnanimis.e.
ἱστάω.⁊ ἱστῶ.μ.σω.π.κα.Constituo.statuo.
ἵστημι.μ.σω.π.κα.Statuo.stare facio.consisto.sto.
ἵστησα.statui.
ἱστορέω.⁊ ἱστορῶ.μ.σω.π.κα.Video.narro.
ἰσχυρός.α.ον.Fortis.e.
ἰσχυρότερος.α.ον.Fortior.us.
ἰσχύς.υος.ἡ.Fortitudo.vis.
ἰσχύω.μ.σω.π.κα.Possum.valeo
ἴσως.Forte.

ἰχθύδιον.ου.το.pisciculus.
ἰχθύον.ου.το.piscis.
ἰχθύς.υος.ὁ.piscis.
ἰχνευτής.ου.ὁ.Qui per aliena vestigia vadit.
ἰχνεύω.μ.σω.π.κα.inuestigo.
ἴχνος.εος.το.vestigium.
ἰῶτα.Jota littera greca.
καγώ.⁊ ego.
κάζω.μ.σω.π.κα.Pulcher ⁊ ornatus sum.orno.
καθά.sicut.quēadmodū.
καθαίρεσις.εως.ἡ.destructio.
καθαιρέω.⁊ καθαιρῶ.μ.σω.ϖ.κα.destruo.depono.demitto.
καθαίρω.μ.ρω.π.κα.purgo.
καθάπερ.quemadmodum.
καθάπτω.μ.ψω.π.φα.inuado.
καθαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Mundo.purgo. [tudo.munditia.
καθαριότης.τος.ἡ.puritas.pulchri
καθαρισμός.ου.ὁ.emundatio.purgatio.
καθαρός.α.ον.Mundus.a.um.
καθαρότης.τος.ἡ.emundatio.purgatio. [Sedes.
καθέδρα.ας.ἡ.Cathedra.Sella.
καθέζομαι.μ.ουμαι.π.μαι.sedeo.
καθεῖλον.deposui.destruxerunt.
καθεῖς.νος.ὁ.singulus.vnusquisq;.
καθέκαστα.sigillatim.
καθελεῖν.Deposuisse.deduxisse.demisisse.destruxisse.
καθελῶ.deposuero.demisero.
καθελών.οντος.ὁ.Postq̄ deposuit.destruxit.
καθεν.νος.το.singula.
καθεξῆς.ex ordine.deinceps.
καθεύδω.dormio.
καθεύρεμα.τος.το.inuētio.inuētū.
καθηγητής.ου.ὁ.Ductor.dux.magister.princeps.
καθῆκα.demisi.submisi.
καθήκει.decet.conuenit.
καθῆκεν.decet.oportet.
καθῆκον.οντος.το.Conueniens.consentaneum.quod decet.
κάθημαι.sedeo.
καθήμενος.η.ον.sedens.
καθημέραν.quottidie
καθημερινός.η.ον.quottidianꝰ.a.ū
καθῆψα.inuasi.
καθιέμενος.η.ον.demissus.a.um.
καθίζω.μ.σω.π.κα.sedeo.sedere facio.

καθίημι.μ.σω.π.κα.demitto.submitto. [orsum volo.
καθίπταμαι.μ.σομαι.π.μαι.de
καθίστημι.μ.σω.π.κα.constituo.
καθιστάω.⁊ καθιστῶ.μ.σω.π.κα
καθόλου.oino.gn̄aliter. [deduco.
καθοπλίζω.μ.σω.π.κα.armo.armis munio. [conspicio.video.
καθοράω.⁊ καθορῶ.μ.σω.π.κα.
καθόσον.quatenꝰ.in quātū.quanto.
καθότι.quia.eo quod.
κάθου.sede.
καθυστερίζω.μ.σω.ϖ.κα.Defraudor.
καθωπλισμένος.η.ον.armatꝰ.a.ū
καθώς.Vt.sicut.
καί.Et.
καίγε.Et.etsi.quamuis.
καινίζω.μ.σω.π.κα.inouo.renouo
καινός.η.ον.Nouus.a.um.
καινότερος.α.ον.recentior.iunior.
καινότης.ητος.ἡ.nouitas.
καίπερ.quamuis.quanquam.
καιρός.ου.ὁ.Tempus.
καίτοι.atqui.etquidem.
καίτοιγε.quamuis.quanquam.
καίω.μ.σω.π.κα.cōburo.accendo.
κακεῖ.et illic.
κακεῖθεν.et illinc.
κακεῖνος.η.ον.⁊ ille.a.ud.
κακία.ας.ἡ.malignitas.malitia.erūna
κακοεξία.ας.ἡ.ifortuniū.malus statꝰ
κακοήθεια.ας.ἡ.malꝰ mos.malignitas. [π.κα.male loquor.maledico.
κακολογέω.⁊ κακολογῶ.μ.σω
κακόμοχθος.η.ον.Qui vanū ⁊ malum laborem perpetitur.
κακοπάθεια.ας.ἡ.erūna.infelicitas
κακοπαθέω.⁊ κακοπαθῶ.μ.σω.π.κα.laboro.erumnas tolero.
κακοπάθητος.η.ον.q̄ mala passꝰ ē.
κακοποιέω.⁊ κακοποιῶ.μ.σω.ϖ.κα.malefacio.
κακοποιός.ου.ὁ.malefactor.
κακοπραγία.ας.ἡ.Jnfelicitas.aduersitas.malignitas.
κακότεχνος.η.ον.fraudulētus.a.ū.
κακοῦργος.ου.ὁ.malēfactor.nocēs
κακουχέομαι.⁊ κακουχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.laboro.tristor.
κακόω.⁊ κακῶ.μ.σω.ϖ.κα.male tracto.afligo.ad malū prouoco.
κακῶς.male.
κάκωσις.εως.ἡ.afflictio.
καλαμάομαι.⁊ καλαμῶμαι.μ.

σομαι.π.μαι.colligo spicas post messores.
καλάμη.ης.ἡ.stipula.
κάλαμος.ου.ὁ.arundo.
καλέω.⁊ καλῶ.μ.σω.ϖ.κα.voco.
καλλιέλαιον.ου.το.Oliua legitima.ad differentiam siluestris.
καλλιεργέω.⁊ καλλιεργῶ.μ.σω.π.κα.bene operor.iusta facio.
καλλίων.ονος.ὁ.ἡ.melior.pulchrior. [cies.
καλλονή.ης.ἡ.Pulchritudo spe
κάλλος.εος.το.pulchritudo.
καλοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Doctor bone doctrine.
καλοποιέω.⁊ καλοποιῶ.μ.σω.ϖ.κα.Bonum facio. [honestꝰ.a.ū
καλός.η.ον.bonus.a.um.pulcher.
καλύπτω.μ.ψω.π.φα.cooperio.
κάλυμμα.ατος.το.velamen.
καλῶς.Bene.
κάμηλος.ου.ὁ.camelus.
κάμινος.ου.ὁ.fornax.caminus.
καμμύω.μ.σω.π.κα.claudo oclos.
καμοί.⁊ mihi.
κάμπτω.μ.ψω.π.φα.flecto.curuo.
κάμω.laborem.fatiger.
κάν.Et si.quamuis.
κανών.ονος.ὁ.Regula.
καπηλεύω.μ.σω.π.κα.Cauponor.diuendo.negocior.
κάπηλος.ου.ὁ.caupo.diuenditor.negociator. [migo.
καπνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fu
καπνός.ου.ὁ.Fumus.
καρδία.ας.ἡ.cor. [nitor.
καρδιογνώστης.ου.ὁ.cordiū co
καρπόομαι.⁊ καρποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.colligo fructus.
καρπός.ου.ὁ.fructus.
καρποφορέω.⁊ καρποφορῶ.μ.σω.ϖ.κα.fructifico.fructum fero.
καρποφόρος.α.ον.fructifer.a.um.
κάρπωσις.εως.ἡ.Libatio.oblatio fructuum.sacrificium.
καρτάλλος.ου.ὁ.cophinus acutus a parte inferiori.
καρτερέω.⁊ καρτερῶ.μ.σω.ϖ.κα.Sustineo.
κάρφος.εος.το.festuca.
κασσίτηρος.ου.ὁ.Stannum.
κατά.Secundum.contra.iuxta.ab.super.ante.ex.per.coram.
κατάβα.descēde. [do.
καταβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.descē

καταβάλλω.μ.λω.π.κα. Deijcio.decido.allido.deprimo.derelinquo.immitto.
καταβαρύνω.μ.νω.π.κα.aggrauo.onero. ⌈dit.
καταβάς.αντος.ὁ.postq̃ descen
καταβάσιος.α.ον. Descensorius.a.um.qui descendit.
κατάβασις.εως.ἡ.descensus.
καταβάτω.descendat.
καταβέβηκα.descendi. ⌈scendit.
καταβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̃ de-
κατάβηθι.descende.
καταβῆναι.descendisse.
καταβήσομαι.descendam.
καταβιβάζω.μ.σω.π.κα.Deduco.deprimo. ⌈ciferatio.
καταβόησις.εως.ἡ.Clamor vo-
καταβολή.ης.ἡ.constitutio.
καταβραβεύω.μ.σω.π.κα.seduco
καταβραχύ.paulatim.
καταβρώσκω.μ.σω.π.κα.Comedo.depasco.
καταβῶ.descendam.descendero.
κατάγαγε.deduc.effunde.
καταγαγεῖν.Deduxisse.detulisse ab alto deorsum.
καταγάγω.pducã.deducã.educaȝ.
καταγαγών.οντος.ὁ.Postq̃ pduxit.detulit.deduxit.eduxit.
καταγάλλομαι.gaudeo.
καταγγελεύς.εος.ὁ.nunciator.
καταγγέλλω.μ.λω.π.κα.Nuncio.as.
καταγέλαστος.η.ον.Ridiculus.ridendus.risu dignus.a.um.
καταγελάω.ꝛ καταγελῶ.μ.σω.π.κα.derideo.
καταγινώσκω.μ.σομαι.π.κα.Accuso.reprehendo.
καταγνώμην.ex sententia.aduer.
καταγνωσθήσομαι.reprehendar.condẽnabor.
κατάγνωσις.εως.ἡ.Reprehensio.condemnatio.
καταγράφω.μ.ψω.π.φα.describo.
κατάγω.μ.ξω.π.χα.Subduco.deduco.frango.produco.
καταγωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι Debello.vinco.
καταδαπανάω.ꝛ καταδαπανῶ μ.σω.π.κα.Consumo.expendo.
καταδεσμεύω.μ.σω.π.κα.Ligo.alligo.vicio.

καταδέω.μ.σω.π.κα.Ligo.
κατάδηλος.η.ον.manifestus.a.um
καταδικάζω.μ.σω.π.κα.cõdẽno.
καταδίκη.ης.ἡ.condemnatio.
καταδιώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.sector.
καταδουλόω.ꝛ καταδουλῶ.μ.σω.π.κα.Subijcio.in seruitutem redigo.
καταδυναστεύω.μ.σω.π.κα.potentia abutor.opprimo.
κατάθεμα.ατος.τὸ.maledictum.
καταθεματίζω.μ.σω.π.κα.Detestor.
καταθέσθαι.Depositum fuisse.Deposuisse.prestitisse.
καταθλίβω.μ.ψω.π.φα.Opprimo.affligo.comprimo.
καταιγίς.δος.ἡ.procella.
καταισχύνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Erubesco.
καταισχύνω.μ.νω.π.κα.Confundo.erubescere facio.deturpo.
κατακαήσομαι.ardebo.vrar. ⌈vro
κατακαίω.μ.σω.π.κα.Ardeo.
κατακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.velo.
κατακαυθήσομαι.Comburar.
κατκαῦσαι.combusisse.
κατακαύσω.comburam.
κατακαυχάομαι.ꝛ κατακαυχῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Glorior cõtra aliquem.
κατάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Jaceo.discumbo.accumbo.
κατακέκριμαι.Damnatus.condẽnatus sum.
κατακλάω.ꝛ κατακλῶ.μ.σω.π.κα.Frango.
κατάκλειστος.η.ον.Clausus.inclusus.a.um.
κατακλείω.μ.σω.π.κα.Claudo.includo.incarcero.
κατακληρολοτέω.ꝛ κατακληρολοτῶ.μ.σω.π.κα.sorte distribuo.
κατακληρονομέω.ꝛ κατακληρονομῶ.μ.σω.π.κα.Heres alicuius rei sum.hereditate acquiro.heredem facio. ⌈recumbo.
κατακλίνομαι.μ.νουμαι.π.μαι
κατακλύζω.μ.σω.π.κα.inũdo.
κατακλυσμός.ου.ὁ.cataclysmus inundatio.
κατακολουθέω.ꝛ κατακολουθῶ.μ.σω.π.κα.Sequor.

κατακόπτω.μ.ψω.π.φα.Scindo. ⌈cipito
κατακρημνίζω.μ.σω.π.κα.Pre
κατάκριμα.ατος.τὸ.condẽnatio.
κατακρίνω.μ.νω.π.κα.condẽno.
κατάκρισις.εως.ἡ.condemnatio.damnatio.
κατακρύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.occulto.
κατακυριεύω.μ.σω.π.κα.dñor.
καταλαβόμενος.η.ον.Postquã comprehendit.sciuit.
καταλάβω.cõprehẽdã.sciã.sciuero
καταλαλέω.ꝛ καταλαλῶ.μ.σω.π.κα.Detraho.maledico.
καταλαλιά.ας.ἡ.detractio.
κατάλαλος.ου.ὁ.detractor.murmurator.
καταλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.deprehendo.comprehendo.comperio.scio.
καταλάμπω.μ.ψω.π.φα.fulgeo.luceo.
καταλανθάνομαι.μ.σομαι.π.ησμαι.obliuiscor. ⌈nũero.
καταλέγω.μ.ξω.π.χα.recenseo.
κατάλειμμα.ατος.τὸ.Reliquie.quod reliquum est.
καταλείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
καταλελειμμένος.η.ον.relict⁹.a.ũ
καταλήσομαι.obliuiscar.
καταληφθήσομαι.comprehendar
καταλήψομαι.cõprehẽdã.itelligã
καταλιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.as
καταλιμπάνω.relinquo.
καταλιπών.οντος.ὁ.postq̃ reliqt.
καταλλαγή.ης.ἡ.reconciliatio.
καταλλάττω.μ.ξω.π.χα.reconcilio. ⌈Reputo.connumero.
καταλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατάλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
κατάλυμα.ατος.τὸ.Diuersoriũ.
κατάλυτος.η.ον.Hospes.
καταλύω.μ.σω.π.κα.Soluo.destruo.diuerto.
κατάμαθε.disce considera.
καταμανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Considero.disco.inspicio.
καταμαρτυρέω.ꝛ καταμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.contratestificor.
καταμένω.μ.νω.π.κα.maneo.
καταμόνας.solus.aduerb.
καταμωκάομαι.ꝛ καταμωκῶμαι.μ.σομαι.π.ημαι.illudo irrideo.

καταναλίσκω.μ.ωσω.π.ωκα.Consumo.expendo.
καταναλῶσαι.cõsũpsisse.expẽdisse
καταναλώσω.consumã.expendã.
καταναρκέω.ꝛ καταναρκῶ.μ.σω.π.κα.Grauis.onerosus sum.
κατανεύω.μ.σω.π.κα.annuo.
κατανοέω.ꝛ κατανοῶ.μ.σω.π.κα.Considero.
κατανόησις.εως.ἡ.Consideratio.cogitatio. ⌈κα.peruenio.
καταντάω.ꝛ καταντῶ.μ.σω.π.
κατανυγήσομαι.compungar.
κατάνυξις.εως.ἡ.compunctio.
κατανύττω.μ.ξω.π.χα.Compungo.pungo.
καταξιόω.ꝛ καταξιῶ.μ.σω.π.κα.Dignum reputo.dignor.rogo.
καταπατέω.ꝛ καταπατῶ.μ.σω.π.κα.Conculco. ⌈latio.
κατάπαυσις.εως.ἡ.reqes.refocil
καταπαύω.μ.σω.π.κα.Cesso.quiesco.cessare facio.comprimo.coherceo.
καταπεσών.οντος.ὁ.postq̃ procidit.deorsum cecidit.
καταπέτασμα.ατος.τὸ.Velum.
καταπίνω.μ.σω.π.κα.Absorbeo.bibo.deglutio.
καταπίπτω.μ.σουμαι.π.κα.procido.deorsum cado.
καταπλέω.μ.σω.π.κα.Nauigo.
καταπληγμός.ου.ὁ.Percussio.plaga.
καταποθῶ.absorbear.deglutiar.
καταπονέομαι.ꝛ καταπονοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.opprimor.
καταποντίζω.π.σω.π.κα.Mergo.obruo.precipito in mare.
καταπίω.absorbeã.deglutiam.
κατὰ πρόσωπον.e regione.coraȝ.
καταπτήσσω.μ.ξω.π.χα.Timeo.formido.terreo.
κατάρα.ας.ἡ.maledictio.
καταράομαι.ꝛ καταρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Maledico.execror.
κατάρατος.η.ον.maledictus.a.ũ.
καταργέω.ꝛ καταργῶ.μ.σω.π.κα.Occupo.euacuo.soluo.
καταριθμέω.ꝛ καταριθμῶ.μ.σω.π.κα.Numero.
καταρρηγνύω.μ.ξω.π.γα.Contrascindo.effundo.immitto.
καταρρίπτω.μ.ψω.π.φα.Demitto.deijcio.precipito.

καταρτάω.ꝛ καταρτῶ.μ.σω.π.κα.Apto.adapto.
κατάρτησις.εως.ἡ.adaptatio.
καταρτίζω.μ.σω.π.κα.Reficio.perficio.
καταρτισμός.ου.ὁ.Consummatio.perfectio.
κατασείω.μ.σω.π.κα.Signũ manufacio.concutio.innuo.
κατασκάπτω.μ.ψω.π.φα.suffodio.diruo.
κατασκευάζω.μ.σω.π.κα.preparo.paro.facio.fabrico.
κατασκεύασμα.τος.τὸ.fabricatio.preparatio.
κατασκηνόω.ꝛ κατασκηνῶ.μ.σω.π.κα.habito.maneo.
κατασκήνωσις.εως.ἡ.Nidus.habitatio.mansio.
κατασκιάζω.μ.σω.π.κα.obũbro.
κατασκοπέω.ꝛ κατασκοπῶ.μ.σω.π.κα.considero.exploro.
κατάσκοπος.ου.ὁ.cõsiderator.explorator. ⌈circũuenio.insidior.
κατασοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατασπεύδω.μ.σω.π.κα.festino
κατασταθήσομαι.constituar.
κατάστασις.εως.ἡ.cõtradictio.resistentia. ⌈sedõ.
καταστέλλω.μ.λω.π.κα.cõprio
κατάστημα.τος.τὸ.hit⁹.cõstitutio
καταστῆσαι.constituisse.
κατάστησον.constitue.
καταστήσω.constituam.
καταστολή.ης.ἡ.habitus.vestis.
καταστρέφω.μ.ψω.π.φα.euerto.destruo.
καταστρηνιάω.ꝛ καταστρηνιῶ.μ.σω.π.κα.Inordinate ꝛ luxuriose viuo.
καταστροφή.ης.ἡ.subuersio.
καταστρωννύω.μ.σω.π.κα.Substerno.sterno.
κατασύρω.μ.ρω.π.κα.traho.
κατασφάττω.μ.ξω.π.χα.obtrunco interficio. ⌈gno.as.sigillo.as.
κατασφραγίζω.μ.σω.π.κα.Si
κατάσχεσις.εως.ἡ.possessio.apprehensio.detentio.
κατάσχω.habeam.possideam.
κατὰ ταῦτα.eodem modo.
κατὰ τί.in quo.in qua re.
κατατίθημι.μ.σω.π.κα.Presto.depono.

κατατομή.ης.ἡ.concisio.
κατατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα.Decurro.
κατατρίβω.μ.ψω.π.φα.cõtero.
κατατρώγω.μ.ουμαι.comedo.deuoro.
καταυγάζω.μ.σω.π.κα.illumio.
κατάφαγε.comede.
καταφάγομαι.comedam.
καταφάγω.comedam.comedero.
καταφαγών.οντος.ὁ.postquam comedit.
καταφέρομαι.μ.σομαι.π.μαι.Deprimor.mergor.
καταφέρω.μ.σω.π.κα.deprimo Contrafero. ⌈Aufugio.
καταφεύγω.μ.ουμαι.π.γα.
καταφθείρω.μ.ρω.π.κα.corrũpo.
καταφθορά.ας.ἡ.corruptio.
καταφιλέω.ꝛ καταφιλῶ.μ.σω.π.κα.osculor.amo.consuesco.
καταφλέγω.μ.ξω.π.χα.cõburo
καταφρονέω.ꝛ καταφρονῶ.μ.σω.π.κα.contemno.
καταφρόνησις.εως.ἡ.cõtemptus
καταφρονητέος.α.ον.Despiciendus.contemnendus.a.um.
καταφρονητής.ου.ὁ.contemptor
κατάφρων.νος.ὁ.ἡ.insensatus.a.ũ
καταφυγών.οντος.ὁ.postquam confugit. ⌈to.as.
καταφυτεύω.μ.ψω.π.φα.plan
καταχέω.μ.σω.π.κα.effundo.
καταχθόνιος.α.ον.Terrestris.infernus.subterraneus.a.um.
καταχράομαι.ꝛ καταχρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.abutor.male utor.
κατάχρεος.α.ον.Subditus.subiectus.a.um.
καταχρίω.μ.σω.π.κα.vngo.lino
καταψεύδομαι.μ.σομαι.π.σμαι.mentior.
καταψευσμός.ου.ὁ.Falsum testimonium.calumnia falsa.
καταψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero
κατεάγω.frangerer.
κατέαξα.Fregi.
κατεάξω.confringam.frangam.
κατέβαινον.descendebam.ant.
κατεβάρησα.grauaui.molest⁹ fui.
κατέβην.Descendi.
κατεγέλων.deridebam.ant.
κατέγνων.reprehẽdi.condemnaui.
κατεγνωσμένος.η.ον.reprehensus.reprehensibilis.e.

κατεδαπανήθην. consumptus. expensus fui.
κατέδησα. alligaui.
κατεδίκασα. condemnaui.
κατεδίωξα. psecutus. psecutus fui.
κατέδραμον. decurri. runt.
κατεδυνάστευσα. Oppressi. subiugaui. potentia abusus sum.
κατέθηκα. deposui.
κατείδωλος. η. ον. idolis seruiens.
κατειλημμένος. η. ον. Comprehēsus. a. um.
κατειληφέναι. comprehendisse.
καθειργάσθαι. factum. opatum eē.
καθειργασάμην. effeci. opatus sū.
κατειχόμην. detinebar.
κατεῖχον. detinebā. itendebam. ant.
κατεκάην. arsi. combustus fui.
κατέκαιον. comburebam. ant.
κατεκάλυψα. cooperui. teri.
κατεκείμην. iacebam. appositus fueram. ant.
κατέκλασα. fregi.
κατέκλεισα. inclusi. incarceraui.
κατεκληρολότησα. Sorte diuisi ⁊ distribui.
κατεκληρονόμησα. Heredē feci. hereditate aliquid habui.
κατέκλυσα. mundaui. submersi.
κατεκρίθην. condemnatus fui.
κατέκρινα. condēnaui. damnaui.
κατέλαβον. comprehendi. runt.
κατελαμπόμην. fulgebam. lucebā
κατελείφθην. relictus sum.
κατελήφθην. comprehensus fui.
κατελθεῖν. deuenisse. descendisse.
κατελθών. οντος. ὁ. postq̄ deuenit. descendit.
κατέλιπον. reliqui. reliquerunt.
κατελογίσθην. connumeratus. reputatus fui.
κατέλυσα. destruxi.
κατέναντι. contra ⁊ regione.
κατενάρκησα. grauis. onerosus fui.
κατένευσα. annui. innui.
κατενεχθείς. έντος. ὁ. Depressus. deorsum latus.
κατενόησα. intellexi. consideraui.
κατενόουν. cōsiderabā. itelligebā. āt
κατενύγην. compunctus fui.
κατενώπιον. Coram.
κατεξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptātē habeo.
κατεπατήθην. conculcatus fui.
κατέπαυσα. cessaui. quieui. quiescere ⁊ cessare feci. cohercui. vetui.

κατέπεσα. decidi. cecidi.
κατεπέστην. isurrexi. cōtra surrexi.
κατέπιον. absorbi. ebibi. runt.
κατέπλευσα. nauigaui.
κατεπόθην. absortus fui.
κατεργάζομαι. μ. σομαι. π. σμαι operor.
κατέρραξα. cōtra scidi. effudi, imisi.
κατέρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. Descendo.
κατέσεισα. Signum manu feci. Annui. concussi.
κατεσθίω. μ. σω. π. κα. deglutio. deuoro.
κατεσκαμμένος. η. ον. dirutus. euersus. a. ū
κατέσκαψα. suffodi. euerti.
κατεσκεύασα. feci. fabricaui. p̄paui
κατεσκευάσθην. Factus. preparatus. fabricatus fui.
κατεσκευασμένος. η. ον. Factus preparatus. fabricatus. a. um.
κατεσκήνωσα. habitaui.
κατέσπευσα. festinaui.
κατεστάθην. constitutus fui.
κατεσταλμένος. η. ον. compressus sedatus. a. um.
κατέστησα. constitui.
κατέστρεψα. euerti. dirui.
κατεστρώθην. stratus. substratꝰ fui
κατεσφραγίσθην. Signatus fui. sigillatus fui.
κατεσφραγισμένος. η. ον. Signatus. sigillatus. a. um.
κατέσχον. obtinui. comprehendi. rūt
κατέτος. singulis annis. quotannis.
κατευθηνῶ. μ. νω. π. κα. Proficere facio. diuitem facio. ⁊ in melius promoueo.
κατευθύνω. μ. νω. π. κα. Diues sū prosperor. feliciter ago. dirigo.
κατέφαγον. comedi. runt.
κατεφθαρμένος. η. ον. corruptꝰ. a um.
κατέφθειρα. corrupi.
κατεφίλησα. osculatus fui. Amaui. consueui.
κατεφίλουν. osculabar. antur. amabam. consueueram. ant.
κατεφίστημι. μ. σω. π. κα. Insurgo. contrasurgo.
κατέφυγον. aufugi. runt.
κατέχεα. effudi.
κατέχω. μ. ξω. π. χα. Habeo. detineo. possideo.
κατήγαγον. deduxi. runt.
κατήγγειλα. prenunciaui.
κατηγγέλην. p̄dicatꝰ nūciatus fui.
κατήγγελλον. p̄dicabā. nūciabā. āt

κατηγορέω. ⁊ κατηγορῶ. μ. σω. π. κα. accuso. denomino. predico.
κατηγορία. ας. ἡ. Accusatio. predicatio. predicamentum.
κατήγορος. ου. ὁ. accusator.
κατηγόρουν. Accusabam. denominabam. predicabam. ant.
κατηγωνισάμην. vici. debellaui.
κατῆλθον. deueni. descendi. runt.
κατηλλάγην. reconciliatus fui.
κατήνεγκα. detuli.
κατήντησα. perueni.
κατηξιώθην. dignus habitus fui.
κατηραμένος. η. ον. maledictꝰ. a. ū.
κατηρασάμην. malediri. detestatus fui.
κατηργήθην. solutus. euacuatus fui
κατήργηκα. euacuaui. solui.
κατήργημαι. solutus. Euacuatus. abolitus fui.
κατηριθμένος. η. ον. Connumeratus. a. um.
κατηρτισάμην. Adaptaui. perfeci. preparaui. adaptatus. perfectus. preparatus fui.
κατηρτίσθαι. perfectum. consumatum. adaptatum fuisse.
κατηρτισμένος. η. ον. Adaptatus. perfectus. consumatus. a. um.
κατησχύνθην. erubui. confusus fui.
κατησχυνόμην. erubescebam.
κατήφεια. ας. ἡ. Meror.
κατηφής. εος. ὁ. ἡ. tristis. mestꝰ. a. ū.
κατηχέω. ⁊ κατηχῶ. μ. σω. π. κα. instruo. erudio.
κατηχήθην. edoctus fui. audiui.
κατήχημαι. edoctus fui. audiui.
κατηχημένος. η. ον. edoctus. instructus. a. um.
κατήχθην. deductus. delatus fui.
κατιδίαν. seorsum.
κατιόω. ⁊ κατιῶ. μ. σω. π. κα. tanq̄ erugo vel rubigo consumo. vel depono rubiginem. emundor a rubigine.
κατισχύω. μ. σω. π. κα. Inualesco. contra preualeo.
κατοικέω. ⁊ κατοικῶ. μ. σω. π. κα. Habito. migro.
κατοίκησις. εως. ἡ. habitatio.
κατοικητήριον. ου. το. Habitaculum. tabernaculum. mansio.
κατοικία. ας. ἡ. habitatio.
κατολίγον. paucis. parum.
κατόναρ. in somnijs.

κατοπτρίζω. μ. σω. π. κα. In speculo video.
κάτοπτρον. ου. το. Speculum.
κατορθόω. ⁊ κατορθῶ. μ. σω. π. κα. Dirigo. corrigo
κατόρθωμα. ατος. το. Correctio prosperitas.
κάτω. Infra. deorsum.
κατώκησα. Habitaui.
κατώρθωσα. Correxi. direxi.
κατώτατος. η. ον. Infimus. a. um.
κατώτερος. α. ον. inferior. us.
κατωτέρω. Magis infra.
καυθήσομαι. comburar. ardeam.
καῦμα. τος. το. Estus. calor magnꝰ
καυματίζω. μ. σω. π. κα. Torreo. comburo.
καῦσις. εως. ἡ. combustio.
καυσούμενος. η. ον. cōburēdꝰ. a. ū
καύσων. ωνος. ὁ. calor. estus.
καυτηριάζω. μ. σω. π. κα. Cauterizo. comburo. vro.
καυχάομαι. ⁊ καυχῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. Glorior.
καύχημα. ατος. τό. gloriatio.
καύχησις. εως. ἡ. gloriatio.
κέδρος. ου. ὁ. Cedrus arbor.
κεῖμαι. μ. σομαι. Positus sum. ponor. iaceo.
κειρία. ας. ἡ. vitta. fascia. tenia.
κείρω. μ. ρω. π. κα. tondeo.
κεκαθαρμένος. η. ον. purgatus. emundatus. a. um.
κεκάθικα. Sedere feci. sedi.
κεκαλυμμένος. η. ον. Velatus. occultus. coopertus. a. um.
κεκατηραμένος. η. ον. maledictꝰ. a um.
κεκαυμένος. η. ον. cōbustus. ardens
κεκαυτηριασμένος. η. ον. cauterizatus. combustus. a. um.
κεκαύχημαι. Gloriatus fui.
κεκένωμαι. euacuatꝰ. vanꝰ fctūs sū.
κεκερασμένος. η. ον. mixtus. a. um. Temperatus. a. um.
κέκλεισμαι. clausus fui.
κεκλεισμένος. η. ον. clausus. a. um.
κέκληκα. Vocaui.
κεκληκώς. οτος. ὁ. postquā vocauit
κεκλημένος. η. ον. vocatus. a. um.
κεκληρονόμηκα. Heres fui. hereditatem habui.
κέκλικα. inclinaui.
κεκλωσμένος. η. ον. Textus. inuolutus. destructus. a. um.
κεκοίμημαι. Dormiui.

κεκοιμημένος. η. ον. postquam dormiuit.
κεκοίνωκα. pollui. contaminaui.
κεκοινωμένος. η. ον. pollutus. contaminatus. a. um.
κεκοινώνηκα. communicaui.
κεκολαμμένος. η. ον. sculptus. excussus. a. um.
κεκονιαμένος. η. ον. Dealbatus. incrustatus ⁊ ornatus desuper. a. um.
κεκοπίακα. laboraui.
κεκοπιακώς. οτος. ὁ. postq̄ laborauit. postq̄ fatigatus fuit.
κεκορεσμένος. η. ον. Saturatus. saciatus. a. um.
κεκόσμημαι. ornatus fui.
κεκοσμημένος. η. ον. ornatus. a. uʒ.
κέκραγα. exclamaui.
κεκράξομαι. clamabo.
κεκρατηκέναι. Cōsecutū fuisse. tēuisse apphēdisse
κεκράτημαι. retētus. apphēsus fui.
κέκρικα. Iudicaui.
κέκριμαι. Iudicatus fui.
κεκριμένος. η. ον. iudicatus. a. um.
κέκρυμμαι. Absconditus fui.
κεκρυμμένος. η. ον. abscōditꝰ. a. uʒ
κελεύω. μ. σω. π. κα. iubeo. p̄cipio.
κέλευσμα. ατος. το. iussio. p̄ceptū.
κενοδοξία. ας. ἡ. Inanis gloria.
κενόδοξος. η. ον. Inanis glorie cupidus. a. um.
κενός. η. ον. inanis. Vanus. a. um.
καινοφωνία. ας. ἡ. vocum nouitas.
κενόω. ⁊ κενῶ. μ. σω. π. κα. Irritū facio. euacuō.
κέντρον. ου. το. stimulus.
κεντυρίων. ωνος. ὁ. Centurio. dux centum militum.
κενῶς. Frustra. in vanum.
κεραία. ας. ἡ. apex.
κεραμικός. η. ον. Figulinus. a. um. Luteus. a. um.
κεράμιον. ου. το. vas luteū. lagena.
κεραμεύς. εος. ὁ. Figulus.
κέραμος. ου. ὁ. Tegula.
κεράννυμι. μ. σω. π. κα. Misceo. Tempero.
κεραννύω. μ. σω. π. κα. misceo. tēpero.
κέρας. ατος. το. cornu.
κέρασον. Tempera.
κεράτιον. ου. το. Siliqua.
κεραυνός. ου. ὁ. Fulmen.
κερδαίνω. μ. σω. π. κα. lucrifacio.
κερδηθήσομαι. Lucrifiam.
κερδήσω. lucrifaciā. lucrer.

κέρδος. εος. το. Lucrum.
κέρμα. ατος. το. Moneta. pecunia.
κερματιστής. ου. ὁ. nummularius
κεφάλαιον. Capitulum. summa. cōpendium.
κεφαλαιόω. ⁊ κεφαλαιῶ. μ. σω. π. κα. Vulnero in capite. abbreuio. In vnum cogo. congrego.
κεφαλή. ης. ἡ. caput.
κεφαλίς. ιδος. ἡ. caput. capitulum.
κεχάρισμαι. donaui. gratificatꝰ. fui
κεχαριτωμένος. η. ον. repletꝰ grā. a. um.
κεχορηγημένος. η. ον. Suppeditatus. subministratus. a. um
κεχρημάτισμαι. responsum accepi.
κεχρηματισμένος. η. ον. reuelatus. Responso declaratus. a. um.
κεχρυσωμένος. η. ον. deauratꝰ. a. ū.
κεχωρισμένος. η. ον. Segregatus. Scissus. a. um.
κίδαρις. εως. ἡ. ornamētū capitis. Mitra.
κηλίς. δος. ἡ. macula.
κῆνσος. ου. ὁ. census.
κῆπος. ου. ὁ. Hortus.
κηπουρός. ου. ὁ. Hortulanus.
κηρίον. ου. το. Fauus.
κήρυγμα. ατος. το. predicatio.
κηρύσσω. μ. ξω. π. χα. predico.
κῆτος. εος. το. Cetus. balena.
κίβδηλος. η. ον. Nugax. falsus. a. ū.
κιβωτός. ου. ἡ. Arca.
κιθάρα. ας. ἡ. cithara.
κιθαρίζω. μ. σω. π. κα. citharizo.
κιθαρῳδός. ου. ὁ. citharedus.
κινδυνεύω. μ. σω. π. κα. Periclitor. videor. colligor ex supradictis.
κινέω. ⁊ κινῶ. μ. σω. π. κα. moueo.
κίνησις. εως. ἡ. Motus.
κινητικώτερος. α. ον. Mobilior.
κιννάμωμον. ου. το. cinnamomū.
κινύρα. ας. ἡ. Instrumentum musicū. cithara.
κλάδος. ου. ὁ. ramus.
κλαίω. μ. αύσω. π. κα. ploro.
κλάσις. εως. ἡ. fractio.
κλάσμα. ατος. το. Fragmentum. frustum.
κλαυθμός. ου. ὁ. fletus. vlulatus.
κλαυθμών. ωνος. ὁ. fletus et eiulatus locus. lachrymetum.
κλαύσω. plorabo.
κλάω. ⁊ κλῶ. μ. σω. π. κα. frango
κλείς. δος. ἡ. clauis.
κλείω. μ. σω. π. κα. claudo.

κλέμμα.ατος.το.Furtum.
κλέος.εος.το.gloria.nobilitas.
κλέπτης.ου.ὁ.fur.
κλέπτω.μ.ψω.π.φα.Furor.
κλέψις.εως.ἡ.furtum.
κληθείς.εντος.ὁ.vocatus.
κληθῆναι.vocatum fuisse.
κληθήσομαι.vocabor.
κληθῶ.vocer.vocatus fuero.
κλῆμα.ατος.το.palmes.
κλήνη.ης.ἡ.Lectus.
κληροδοτέω.⁊ κληροδοτῶ.μ.σω.π.κα.Do.distribuo.
κληρονομέω.⁊ κληρονομῶ.μ.σω.π.κα.hereditate acqro.possideo.
κληρονομία.ας.ἡ.Hereditas.
κληρονόμος.ου.ὁ.Heres.
κλῆρος.ου.ὁ.Sors.
κληρόω.⁊ κληρῶ.μ.σω.π.κα.Sorte voco.
κλῆσις.εως.ἡ.vocatio.
κλητός.η.ον.vocatus.a.um.
κλίβανος.ου.ὁ.Clibanus.fornax.caminus.
κλίμα.ατος.το.regio.
κλίνη.ης.ἡ.lectus.
κλινίδιον.ου.το.lectulus.
κλίνω.μ.νω.π.κα.reclino.inclino.
κλισία.ας.ἡ.Tentorium.tabernaculum.cortina.pars caule vbi pecora dormiunt.conuiuium.cathedra.sedes.
κλοιός.ου.ὁ.Lignum quo vinctorũ colla premũtur in carcere
κλοπή.ης.ἡ.furtũ.
κλύδων.ωνος.ὁ.tempestas.
κλυδωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fluctuo.
κλώθω.μ.σω.π.κα.Neo.inuoluo.destruo.
κλών.ωνός.ὁ.Ramus.
κλῶσμα.τος.το.Innexio.circumuolutio.alligatura.nexus.
κναφεύς.εος.ὁ.fullo.
κνήθομαι.μ.σομαι.π.μαι.prurio
κνήθω.μ.σω.π.κα.scalpo.
κνώδαλον.ου.το.fera incommunitas aerea.quã aquatica.⁊ terrestris
κοδράντης.ου.ὁ.quadrans.genus pecunie.
κοιλία.ας.ἡ.venter.
κοιμάομαι.⁊ κοιμῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.dormio.
κοίμησις.εως.ἡ.dormitio.finis.
κοινός.ή.ον.Immundus.a.um.communis.e.
κοινόω.⁊ κοινῶ.μ.σω.π.κα.coinquino.polluo.
κοινωνέω.⁊ κοινωνῶ.μ.σω.π.κα.Communico.
κοινωνικός.η.ον.Communicabilis.conuersabilis.e.
κοινωνία.ας.ἡ.cõicatio.collatio.
κοινωνός.ου.ὁ.socius.particeps.
κοίτη.ης.ἡ.Lectus.
κοιτών.ωνος.ὁ.cubiculum.
κόκκινος.η.ον.coccineus.a.ũ.
κόκκος.ου.ὁ.Granum.
κολάζω.μ.σω.π.κα.punio.crucio
κολακεία.ας.ἡ.adulatio.
κολακεύω.μ.σω.π.κα.adulor.
κολάπτω.μ.ψω.π.φα.cudo.sculpo.
κόλασις.εως.ἡ.Supplicium.
κολαφίζω.μ.σω.π.κα.colaphis cedo.
κολλάομαι.⁊ κολλῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
κόλλησις.εως.ἡ.cõglutinatio.colligatio.
κολλυβιστής.ου.ὁ.nũmularius
κολυμβάω.⁊ κολυμβῶ.μ.σω.π.κα.Nato.
κολυμβήθρα.ας.ἡ.natatoria.piscina.
κολοβόω.⁊ κολοβῶ.μ.σω.π.κα.ebbreuio.
κολλούριον.ου.το.colyrium.
κόλπος.ου.ὁ.Sinus.
κομάω.⁊ κομῶ.μ.σω.π.κα.nutrio comam.
κόμη.ης.ἡ.coma.cesaries.
κομίζω.μ.σω.π.κα.Recipio.
κομψότερος.α.ον.melior.studiosior.probior.eloquẽtior.improbior magis deceptiuus.qui magis persuadet.qui pluribus artibus instructus ẽ.
κονιάω.⁊ κονιῶ.μ.σω.π.κα.Dealbo.incrusto.puluerizo.
κονιορτός.ου.ὁ.Puluis.
κοπάζω.μ.σω.π.κα.cesso.cessare facio.
κοπετός.ου.ὁ.planctus.
κοπή.ης.ἡ.cedes.
κοπιάω.⁊ κοπιῶ.μ.σω.π.κα.Laboro.
κοπιάζω.μ.σω.π.κα.laboro.
κόπος.ου.ὁ.labor.molestia.
κόπρια.ων.τα.Stercora.
κοπρία.ας.ἡ.sterquiliniũ.stercus.
κόπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.lamentor.
κόπτω.μ.ψω.π.φα.scindo.
κόραξ.κος.ὁ.coruus.
κοράσιον.ου.το.puella.
κορέννυμι.μ.σω.π.κα.saturo.facio.
κορεννύω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
κορεσθείς.εντος.ὁ.saciatus.
κόρη.ης.ἡ.Virgo.puella.pupilla oculi.proserpina.
κόρος.ου.ὁ.Genus mensure.
κόρυς.υθος.ἡ.Galea.
κόσκινος.ου.ὁ.Cribrum.
κοσμέω.⁊ κοσμῶ.μ.σω.π.κα.orno
κοσμικός.η.ον.secularis.e.mundanus.a.um.
κόσμιος.α.ον.ornatus.a.um.
κοσμοκράτωρ.ορος.ὁ.Mũdi princeps et rector.
κόσμος.ου.ὁ.Mundus.ornatus muliebris.honor.obsequiũ.
κουστωδία.ας.ἡ.custodia.custodes.
κουφίζω.μ.σω.π.κα.Alleuio.leuem facio.
κοῦφος.η.ον.Leuis.e.
κόφινος.ου.ὁ.cophinus.
κράββατος.ου.ὁ.grabbatꝰ.i.lectꝰ
κράζω.μ.ξω.π.γα.clamo.
κραιπάλη.ης.ἡ.crapula.
κρανίον.ου.το.caluaria.
κράσπεδον.ου.το.fimbria.libus.
κραταιός.α.ον.potens.fortis.e.
κραταιόω.⁊ κραταιῶ.μ.σω.π.κα.Conforto.
κρατέω.⁊ κρατῶ.μ.σω.π.κα.teneo.apprehendo.
κράτησις.εως.ἡ.potestas.
κράτιστος.η.ον.optimus.a.ũ.
κράτος.εος.το.potentia.
κρατύνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι.conualesco.roboror.
κραυγάζω.μ.σω.π.κα.clamo.
κραυγή.ης.ἡ.clamor.
κρέας.ατος.το.caro.
κρείσσων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρείττων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρέμαμαι.suspendor.pendeo.
κρεμάω.⁊ κρεμῶ.μ.σω.π.κα.suspẽdo.
κρεμασθῶ.suspendar.
κρημνός.ου.ὁ.precipitium.
κρήνη.ης.ἡ.Fons.
κριθή.ης.ἡ.Hordeum.
κριθῆναι.iudicatum fuisse.
κριθήσομαι.iudicabor.
κρίθινος.η.ον.hordeaceus.a.um.
κριθῶ.iudicer.iudicatus fuero.
κρίμα.ατος.το.iudiciũ.damnatio

κρῖνον.ου.τὸ.Lilium.
κρίνω.μ.νῶ.π.κα.iudico.propono.
κρίσις.εως.ἡ.iudicium.
κριτήριον.ου.τὸ.Locus iudicum. Locus vbi dantur iudicia.
κριτής.ου.ὁ.Judex.
κριτικός.ἡ.όν.iudex.cognitor. criti
κρούω.μ.σω.π.κα.pulſo. [cus.
κρυβῆναι.abſconditum fuiſſe.
κρυπτός.ἡ.όν.abſconditus.a.um.
κρύπτω.μ.ψω.π.φα.abſcondo.
κρυπτῶς.occulte.
κρύσταλλος.ου.ὁ.cryſtallus.
κρυσταλλίζω.μ.σω.π.κα.Similis ſum cryſtallo.
κρυσταλλοειδής.εος.ὁ.ἡ.cryſtallo ſimilis.e.
κρυφῆ.in abſcondito.occulte.
κρύφιος.α.ον.coopertus.occultus.a.um. [μαι.poſſideo.acquiro.
κτάομαι ⁊ κτῶμαι.μ.σομαι.π.
κτῆμα.τος.τὸ.ager.poſſeſſio.
κτῆνος.εος.τὸ.iumentum.
κτῆσις.εως.ἡ.poſſeſſio.acquiſitio.
κτήσωμαι.poſſideam.acquiram.
κτήτωρ.ορος.ὁ.poſſeſſor.
κτίζω.μ.σω.π.κα.condo.creo.
κτίσις.εως.ἡ.creatio.creatura.
κτίσμα.ατος.τὸ.creatio.creatura.
κτίστης.ου.ὁ.conditor.creator.
κτύπος.ου.ὁ.ſonitus.ſtrepitus.
κυβεία.ας.ἡ.nequitia.
κυβερνάω ⁊ κυβερνῶ.μ.σω.π.κα.guberno.
κυβέρνησις.εως.ἡ.gubernatio.
κυβερνήτης.ου.ὁ.gubernator.
κυκλεύω.μ.σω.π.κα.circumeo.circundo.
κυκλόθεν.in circuitu.
κύκλος.ου.ὁ.circulus. [cundo
κυκλόω ⁊ κυκλῶ.μ.σω.π.κα.cir
κύκλῳ.circumcirca.
κύκλωσις.εως.ἡ.Circulatio.circuitus.circundatio.
κύλισμα.ατος.τὸ.volutatio.volu
κυλίω.μ.σω.π.κα.voluto. [tabrū
κυλλός.ου.ὁ.debilis.
κῦμα.ατος.τὸ.vnda.
κυμαίνομαι.μ.νοῦμαι.π.μμαι Fluctuo.as.
κύμβαλον.ου.τὸ.Cymbalum.
κύμινον.ου.τὸ.cyminum.
κυνάριον.ου.τὸ.canis.catellus.
κύνες.ων.οἱ.canes.
κυνηγία.ας.ἡ.venatio.

κυνίδιον.ου.τὸ.catellus.
κυπάρισσος.ου.ἡ.cupreſſus.arbor
κύπτω.μ.ψω.π.φα.pcũbo.iclino.
κυρία.ας.ἡ.domina.
κυριακός.ἡ.όν.dominicus.a.um.
κυριεύω.μ.σω.π.κα.dominor.
κύριος.ου.ὁ.dominus.
κυριότης.τητος.ἡ.dominatio.
κυρόω ⁊ κυρῶ.μ.σω.π.κα.cõfir
κυσί.canibus. [mo.
κύων.νος.ὁ.ἡ.canis.
κώδων.ωνος.ὁ.tintinabulum.
κῶλον.ου.τὸ.cadauer.
κωλύω.μ.σω.π.κα.veto.ꝓhibeo.
κώμη.ης.ἡ.comeſſatio.caſtellum.
κωμόπολις.εως.ἡ.Oppidum.Vico ciuitas.vicurbium.
κῶμος.ου.ὁ.Sympoſium.conuiuium.ſodalitas.⁊ ꝓprie quãdo itur ad amicam cũ tripudijs ⁊ muſica.
κώνωψ.ωπος.ὁ.culex.
κωφός.ου.ὁ.mut⁹.ſurd⁹.īſenſatus.
λαβεῖν.accepiſſe.
λάβοιμι.accipiam.rem.
λάβω.Accipiam. ro.
λαγχάνω.μ.σομαι.π.ογχα.Sortior.
λάθρα.occulte.clam.
λαθραῖος.α.ον.occultus.a.um.
λαῖλαψ.απος.ἡ.Procella.turbo venti.nimbus.
λακέω ⁊ λακῶ.μ.σω.π.κα.Crepo.ſtrepo.
λάκκος.ου.ὁ.Fouea.
λακτίζω.μ.σω.π.κα.calcitro.as.
λαλέω ⁊ λαλῶ.μ.σω.π.κα.Loquor. [dignus.a.um.
λαλητός.ἡ.όν.Dicibilis.e.Dictu
λαλιά.ας.ἡ.loquela.
λαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.Accipio.capio.
λαμπάς.δος.ἡ.Lampas.
λαμπρός.α.ον.Splēdidus.micãs ſumptuoſus.albus.a.um.
λαμπρότης.τος.ἡ.ſplēdor.fulgor.
λαμπρῶς.ſplendide.ſumptuoſe.
λάμπω.μ.ψω.π.φα.ſplēdeo.fulgeo. [obliuiſcor.
λανθάνομαι.μ.σομαι.π.μαι.
λανθάνω.μ.σω.π.θα.lateo.
λαξευτός.ἡ.όν.Ex lapide exciſus ⁊ fabrefactus.a.um.
λαός.ου.ὁ.populus.plebs.
λαπιστής.ου.ὁ.Laſciuus.mēdax.procax.temerarius.

λάρυγξ.γος.ὁ.guttur.
λατομέω ⁊ λατομῶ.μ.σω.π.κα.lapidē polio.ī lapide fabrico.
λατρεία.ας.ἡ.Seruitus.obſequiū.
λατρεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.
λάχανον.ου.τὸ.olus.
λάχω.ſortiar.
λέβης.τος.ὁ.lebes.cacabus.
λεγεών.ωνος.ὁ.legio.
λέγω.μ.ξω.π.χα.dico.colligo.
λεῖμμα.ατος.τὸ.reliquū.reliquie
λεῖος.α.ον.leuigatus.planus.a.um.
λείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
λειτουργέω ⁊ λειτουργῶ.μ.σω.π.κα.miniſtro.
λειτουργία.ας.ἡ.miniſterium.
λειτουργικός.ἡ.όν.mīſtrator⁹.a.ū
λειτουργός.ου.ὁ.miniſter.
λελάληκα.dixi.locutus ſum.
λελάλημαι.dictus fui.
λελαλημένος.ἡ.όν.dictus.a.um.
λελατομημένος.ἡ.όν.ex petra elaboratus ⁊ fabrefactus.a.um.
λελόγισμαι.computatus fui.
λελουμένος.ἡ.όν.lotus.a.um.
λέλυμαι.ſolutus fui.
λελυμένος.ἡ.όν.ſolutus.a.um.
λελύπηκα.cõtriſtaui.dolore affeci.
λελύπημαι.contriſtatus fui.
λέντιον.ου.τὸ.Linteum.
λεπίς.δος.ἡ.Squama.
λέπρα.ας.ἡ.lepra.
λεπρός.α.ον.leproſus.a.um.
λεπτός.ἡ.όν.Minutus.exilis.ſubtilis.e.
λεπτότατος.α.ον.ſubtiliſſim⁹.a.ū
λευκαίνω.μ.νῶ.π.κα.albefacio
λευκός.ἡ.όν.albus.a.um.
λευκότης.τος.ἡ.albedo.
λέων.οντος.ὁ.Leo.
λήθη.ης.ἡ.obliuio.
ληνός.ου.ἡ.torcular.
λῆξις.εως.ἡ.finis.quies.ſors.
λῆρος.ου.ὁ.deliramentum.nuge.
λῃστής.ου.ὁ.latro.
λῆψις.εως.ἡ.acceptio.acceptum.
λήψομαι.accipiam.
λίαν.valde.
λίβανος.ου.ὁ.thus.
λιβανωτός.ου.ὁ.thus.thuribulū.
λιβερτῖνος.ου.ὁ.libertinus.
λιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.
λίθινος.ἡ.όν.lapideus.a.um.
λιθοβολέω ⁊ λιθοβολῶ.μ.σω.π.κα.lapido.

λίθος.ου.ὁ.lapis.
λιθόστρωτος.η.ον.Locus lapidibus stratus.a.um.
λιθουργός.ου.ὁ.Lapidarius.artifex lapidum.
λιθώδης.εος.ὁ.ἡ.petrosus.a.um.
λικμάω ⁊ λικμῶ.μ.σω.π.κα.contero.comminuo.
λιμήν.ενος.ὁ.portus.
λίμνη.ης.ἡ.Stagnum.palus.
λιμός.ου.ὁ.fames.
λῖνος.ου.ὁ.linum.
λιπαίνω.μ.νω.ϖ.κα.piguefacio
λιπαρός.α.ον.nitidus.
λίτρα.ας.ἡ.Libra.
λίψ.βος.ὁ.libs.ventus.
λόγειος.α.ον.sapiens.elegans.
λογία.ας.ἡ.Collectio.collecta.fructificatio.
λογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.cogito.reputo.delibero.computo.
λογίζω.μ.σω.π.κα.Computo.cõnumero. [conueniens.
λογικός.η.ον.Rationalis.decens.
λόγιον.ου.τὸ.eloquium.
λόγιος.α.ον.eloquens.sciens.
λογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
λογομαχέω ⁊ λογομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.verbis contendo.
λογομαχία.ας.ἡ.verborũ pugna
λόγος.ου.ὁ.Verbum.oratio.liber.sermo.causa.respectus.rõ.ꝓportio.
λόγχη.ης.ἡ.lancea.
λοιδορέω ⁊ λοιδορῶ.μ.σω.π.κα.Conuitior.maledico.
λοιδορία.ας.ἡ.cõuitiũ.maledictũ.
λοίδορος.ου.ὁ.maledic⁹.ꝯuitiator
λοιμός.ου.ὁ.pestis.pestilentia.
λοιπός.η.ον.reliquus.a.um.
λουτρόν.ου.τὸ.Lauacrum.
λούω.μ.σω.π.κα.Lauo.
λοχάω vel λοχέω ⁊ λοχῶ.μ.σω.π.κα.insidior.
λυθρώδης.εος.ὁ.ἡ.cruẽtatus.a.ũ
λυκαονιστί.lycaonice.ligua lycaonie regionis
λύκος.ου.ὁ.Lupus.
λυμαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Vasto.destruo.
λυπέομαι ⁊ λυποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.tristitia afficior.tristor.
λυπέω ⁊ λυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.tristitia afficio.tristifico.
λύπη.ης.ἡ.tristitia.meror.
λυπηρός.α.ον.tedios⁹.molest⁹.a.ũ
λύσις.εως.ἡ.Solutio.
λυσιτελέω ⁊ λυσιτελῶ.μ.σω.π.κα.prosum.vtilis sum.
λυσιτελής.εος.ὁ.ἡ.Utilis.e.
λύτρον.ου.τὸ.Redemptio.
λυτρόομαι ⁊ λυτροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Redimo.
λύτρωσις.εως.ἡ.Redemptio.
λυτρωτής.ου.ὁ.redemptor.
λυχνία.ας.ἡ.candelabrum.
λύχνος.ου.ὁ.lucerna.
λύω.μ.σω.π.κα.soluo.expono.
μαγεία.ας.ἡ.magia.magica ars.
μαγεύω.μ.σω.π.κα.Magicã exerceo.magus sum.
μαγικός.η.ον.magicus.a.um.
μάγος.ου.ὁ.magus.
μαζός.ου.ὁ.mamilla.
μάθε.disce.
μαθεῖν.didicisse.
μαθήσομαι.discam.
μαθητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Erudior.doceor.discipulus sum.
μαθητής.ου.ὁ.Discipulus.
μαθήτρια.ας.ἡ.discipula.
μάθω.discam.didicero.
μαθών.οντος.ὁ.postquam didicit
μαίνομαι.μ.νουμαι.ϖ.να.Insanio.
μακαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Beatifico.beatum facio.beatum duco.
μακάριος.α.ον.beatus.felix. [tio.
μακαρισμός.ου.ὁ.btitudo.btifica
μακαριώτερος.α.ον.beatior.felicior.
μάκελλον.ου.τὸ.macellum.Locus publicus vbi vẽdũtur cibaria.
μακράν.lõge.a longe.
μακρόβιος.α.ον.qui diu vixit.longeuus.a.um.
μακρονημέρευσις.εως.ἡ.Longitudo dierum.
μακρόθεν.a longe.
μακροθυμέω ⁊ μακροθυμῶ.μ.σω.π.κα.patiẽtiã hẽo.patiẽs sum.
μακροθυμία.ας.ἡ.Longanimitas.patientia.
μακρόθυμος.η.ον.Fortis.patiens longanimis.
μακροθύμως.patienter.
μακρός.α.ον.longus.magnus.a.ũ.
μακρότερος.α.ον.longior.us.
μακρότης.τητος.ἡ.longitudo.
μακροχρόνιος.α.ον.Res multi temporis.longe vite.
μάλαγμα.τος.τὸ.Fomentũ.mollificatio.
μαλακία.ας.ἡ.ĩfirmitas.blãditice.
μαλακός.η.ον.mollis.e.
μάλιστα.maxime.
μᾶλλον.magis.potius.econtrario
μάμμα.ης.ἡ.auia.
μανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Disco.
μαντεία.ας.ἡ.diuinatio.ars diuinãdi
μαντεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Vaticinor.oraculum peto.
μαραίνω.μ.νω.π.κα.Marcidum facio.
μαργαρίτης.ου.ὁ.margarita.
μάρμαρον.ου.τὸ.marmor.
μαρσίππιον.ου.τὸ.Marsuppiũ crumena.
μαρτυρέω ⁊ μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testificor.testor.testimõiũ do.
μαρτυρία.ας.ἡ.testimonium.
μαρτύριον.ου.τὸ.testimonium.
μάρτυς.ρος.ὁ.testis
μασσάομαι ⁊ μασσῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Manduco.mando.
μαστιγόω ⁊ μαστιγῶ.μ.σω.π.κα.flagello. [lo.
μαστίζω.μ.σω.π.κα.Verbero.flagel
μάστιξ.γος.ὁ.plaga.
μαστός.ου.ὁ.Vber.mamma.
ματαιολογία.ας.ἡ.Vaniloquiũ
ματαιολόγος.η.ον.vanilocus.
ματαιόομαι ⁊ ματαιοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.euanesco.stult⁹ sũ.
μάταιος.α.ον.Stultus.vanus.a.ũ
ματαιότης.ητος.ἡ.stultitia.vãitas
μάτην.frustra.
μάχαιρα.ας.ἡ.gladius.
μάχη.ης.ἡ.pugna.
μάχομαι.μ.σομαι.π.μαι.Pugno.as.
μεγαλαυχέω ⁊ μεγαλαυχῶ.μ.σω.π.κα.glorior.superbio.iacto.
μεγαλεῖον.ου.τὸ.Res alta ⁊ magna.magnale.
μεγαλειότης.ητος.ἡ.Magnificentia.magnitudo.
μεγάλη.ης.ἡ.magna.nomi.singul.
μεγάλοι.ων.οἱ.magni.nomi.plur.
μεγαλοπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Magnificus.a.um.
μεγαλόφρωνος.η.ον.Presumptuos⁹.elat⁹.magnifice de se loquẽs
μεγαλύνω.μ.νω.π.κα.Magnifico.as.extollo in altum.
μεγάλως.vehementer. [gnitudo.
μεγαλωσύνη.ης.ἡ.maiestas.ma

μέγας.λου.ὁ.Magnus.
μέγεθος.εος.τὸ.magnitudo.
μεγιστάν.ανος.ὁ.vir in regno pri=
marius ꝛ qui a rege primũ locũ hʒ.
μέγιστος.η.ον.maximus.a.um.
μεθαρμόζω.μ.σω.π.κα.cõuerto.
μεθερμηνεύω.μ.σω.π.κα.interp
μέθη.ης.ἡ.ebrietas. ⌊tor.
μεθιστάνω.transfero.
μεθίστημι.μ.σω.π.κα.Transmuto
amoueo.arceo. ⌈ars.dolus.
μεθοδεία.ας.ἡ.circumuẽtio.insidie.
μεθόριον.ου.τὸ.Finis.confiniũ.
μεθύσκομαι.Inebrior.
μεθύσκω.inebrio.ebriũ aliũ facio.
μέθυσος.η.ον.Ebriosus.a.um.
μεθύω.μ.σω.π.κα.inebrior.ebrius
sum.inebrio alium. ⌈Subrideo.
μειδιάω ꝛ μειδιῶ.μ.σω.π.κα.
μείζων.ονος.ὁ.ἡ.Maior.us.
μεῖνον.Mane.esto.consiste.
μείνω.Maneam.mansero. ⌈nuo.
μειόω ꝛ μειῶ.μ.σω.π.κα.dimi=
μέλαινα.ης.ἡ.nigra.numeri.sing.
μέλαν.ανος.τὸ.nigrũ.atramentũ.
μελανία.ας.ἡ.Nigredo.
μέλας.ανος.ὁ.Niger.
μέλει.Cure est.
μελήσω.Futurus.sum.
μέλι.τος.τὸ.Mel.
μέλισσα.ης.ἡ.Apes.
μελίσσειος.α.ον.apeus.res apis.
μέλλω.Futurus sum.
μέλος.εός.τὸ.Membrum.modula
tio.cantus.Musica. ⌊cit.
μεμαθηκώς.οτος.ὁ.postquã didi
μεμβράνα.ης.ἡ.membrana.
μεμαρτύρηκα.testimoniũ peribui.
μεμαρτύρημαι.Testimoniũ adep
tus sum. ⌈tus.a.ũ
μεμαστιγωμένος.η.ον.flagella
μεμενήκειν.Manseram.
μεμέρισμαι.diuisus fui. ⌈nus.a.ũ
μεμεστωμένος.η.ον.repletus.ple
μεμέτρημαι.mẽsuratꝰ.cõputatꝰ fui
μέμηνα.insanui.
μεμίαμμαι.pollutꝰ.coinq̃natꝰ fui.
μεμιαμμένος.η.ον.Pollutus.co
inquinatus.a.um. ⌈tꝰ.a.ũ.
μεμιασμένος.η.ον.inq̃natꝰ.pollu
μεμιγμένος.η.ον.mixtus.a.um.
μεμίσηκα.odi.odio habui.
μεμισημένος.η.ον.odio habitꝰ.a.ũ.
μέμνημαι.recordatꝰ fui.recordor.
μεμνημένος.η.ον.Memor.

μέμνησο.memineris.memento.
μεμνηστευμένος.η.ον.Despon=
satus.a.um. ⌈solus relictus.a.um.
μεμονωμένος.η.ον.Solitarius.
μεμύημαι.initiatus.institutus.fui.
μέμφομαι.μ.ψομαι.accuso.vitu
μεμψίμοιρος.α.ον.q̃rulꝰ.a.ũ. ⌊po
μέμψις.εως.ἡ.querela.accusatio.
μεμωκημένος.η.ον.Reprehensus
μέν.Quidem. ⌊subsannatus.a.um.
μενοῦνγε.quinimmo.immo.
μέντοι.Profecto.tamen.
μένω.μ.νῶ.π.κα.Maneo.
μερίζω.μ.σω.π.κα.diuido.scindo.
μέριμνα.ης.ἡ.cura.sollicitudo.
μεριμνάω ꝛ μεριμνῶ.μ.σω.π.
κα.curo.curã habeo.sollicitus sũ.
μερίς.δος.ἡ.Cura.sollicitudo.
μερισμός.ου.ὁ.partitio.distributio
μεριστής.ου.ὁ.Diuisor.
μέρος.εος.τὸ.pars.
μεσάζω.μ.σω.π.κα.in medio sum.
medium locum teneo.
μεσέω ꝛ μεσῶ.μ.σω.π.κα.medio
as.in media parte sũ.dimidia pars
mei transijt.
μεσημβρία.ας.ἡ.Meridies.
μεσιτεύω.μ.σω.π.κα.medium
pono.interpono.
μεσίτης.ου.ὁ.mediator.
μεσοπορέω ꝛ μεσοπορῶ.μ.σω
π.κα.per medium procedo ꝛ vado
μεσότης.τος.ἡ.medietas.
μεσονύκτιον.ου.τὸ.media nox.
μέσος.η.ον.medius.a.um.
μεσότοιχον.ου.τὸ.mediꝰ paries.
μεσουράνημα.ατος.τὸ.mediuʒ
μεστός.η.ον.plenꝰ.a.ũ. ⌊celi.
μεστόω ꝛ μεστῶ.μ.σω.π.κα.im
μετά.post.cum. ⌊pleo.
μεταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.trãseo
μεταβάλλω.μ.λω.π.κα.muto.
transmuto.transmutor.
μεταβάς.αντος.ὁ.postquã trãsiuit
μεταβέβηκα.transiui.
μετάβηθι.transi.
μεταβήσομαι.transibo.
μεταβολή.ης.ἡ.mutatio.
μεταβουλία.ας.ἡ.cõmutõ negocia
μεταβραχύ.paulopost. ⌊tio.traiectio
μεταβῶ.transiero.transeam.
μετάγω.μ.ξω.π.χα.circumfero.
verso.traduco.
μεταδίδωμι.μ.σω.π.κα.do par
tem.trado.communico.

μεταδός.da partẽ.trade.cõmunica.
μεταδοῦναι.tradidisse partem.cõ
municauisse.
μεταδῶ.tradã.partem dẽ.cõmunicẽ
μετάθεσις.εως.ἡ.Translatio.trans
positio. ⌈cor.abeo.
μεταίρω.μ.ρῶ.π.κα.Proficis=
μετακαλέομαι ꝛ μετακαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.accerso.voco
μετακινέω ꝛ μετακινῶ.μ.σω.π.
κα.Moueo.
μετακιρνάω ꝛ μετακιρνῶ.μ.σω
π.κα.Conuerto.
μεταλαμβάνω.μ.ληψομαι.π.
μμαι.partem capio.particeps sum.
μεταλήψεσθαι.participaturũ esse.
μετάληψις.εως.ἡ.perceptio.par=
ticipatio. ⌈to.commuto.
μεταλλάττω.μ.ξω.π.χα.permu
μεταλλεύω.μ.σω.π.κα.Tran=
smuto.transuerto.
μεταμελέομαι ꝛ μεταμελοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.pẽiteo.pẽitet me
μεταμέλομαι.μ.ουμαι.π.μαι
pẽitet me.pẽitẽtiã ago
μεταμικρόν.paulo post.
μεταμορφόω ꝛ μεταμορφῶ.
μ.σω.π.κα.transformo.
μετανοέω ꝛ μετανοῶ.μ.σω.π.
κα.penitentiam ago.
μετάνοια.ας.ἡ.penitentia.
μεταξύ.inter.in medio loco.
μεταπέμπομαι.μ.ψομαι.Ac=
cerso.voco. ⌈fuero.
μεταστάθω.trãsmutatus.amotus
μεταστήσας.αντος.ὁ.postquam
amouit.
μεταστρέφω.μ.ψω.π.φα.con=
μετάσχε.participa. ⌊uerto.
μετασχηματίζω.μ.σω.π.κα.trãs
figuro.transformo.
μετάσχω.participẽ.participauero.
μεταταῦτα.post hec.
μετατίθημι.μ.σω.π.κα.trãsfero.
μετατοῦτο.post hoc. ⌊transpono.
μετέβαινον.transibã.ant.
μετεβαλλόμην.transmutabar.
μετέβην.Transij.
μετέθηκα.transposui.transtuli.
μετεκαλεσάμην.vocaui.accersiui.
μετεκιρνώμην.conuertebar.
μετελάμβανον.particeps erã.ant.
μετελεύσομαι.exercebo aliq̃ artẽ.
tentabo.puniã.preteribo.appetã.narra
bo.appetã magistratũ.accersã.accedã.

μετεμελήθην.Penitui.
μετεμελόμην.penituit me.penitui.
μετεμορφώθην.transfiguratus fui.
μετεμόησα.penitui.penitētiā egi.
μετέπειτα.Postea.
μετεπεμψάμην.accersiui.vocaui.
μετέρχομαι.μ.ευσομαι.π.θα. tento.exerceo aliquam artē.punio. pretereo.appeto.narro.appeto ma gistratum.accerso.accedo.
μετέστησα.trāstuli.amoui.arcui.
μετέστρεψα.Conuerti.
μετέσχηκα.Participaui. [cipauit
μετεσχηκώς.τος.ὁ.postquā parti
μετεσχηματίσα.trāsfiguraui.trāf
μετέσχον.participaui.rūt[formaui.
μετετέθην.trāslat⁹.trāsposit⁹ fui.
μετέχω.μ.ξω.π.κα.particeps sū.
μετεωρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι. In sublime tollor.[bliunitas.eleuatio.
μετεωρισμός.ου.ὁ.Sublatio.su
μετέωρος.α.ον.sublimis.e.
μετήλλαξα.cōmutaui.pmutaui.
μετῆρα.profectus sum.transij.
μετοικεσία.ας.ἡ.transmigratio.
μετοικέω ꝛ μετοικῶ.μ.σω.π.κα trāsmigro.habitationē mutare cogo.
μετοικίζω.μ.σω.π.κα.Habitatio. nem trāsfero.
μετοχή.ης.ἡ.participiū.pticipatio.
μέτοχος.ου.ὁ.particeps.socius.
μετρέω ꝛ μετρῶ.μ.σω.π.κα.me tior.mensuro.
μετρητής.ης.ἡ.metreta.i.mensura.
μετριάζω.μ.σω.π.κα.modest⁹ sū.
μετριοπαθέω ꝛ μετριοπαθῶ. μ.σω.π.κα.Condoleo.begni nus.ꝛ officiosus sū.parco.do veniā
μέτριος.α.ον.tēpat⁹.modest⁹.a.um
μετρίως.modeste.benigne.
μέτρον.ου.το.Metrum.mensura.
μετώκησα.transtuli habitationem. mutare feci habitationem.
μέτωπον.ου.το.Frons.tis.
μέχρι.Dum.vsqȝ ad.
μεχρισοῦ.Quoad.donec.
μή.Non.ne.nunquid.
μήγε.Ne.
μηδαμόθεν.nulla ex pte.nulla rōne
μηδαμῶς.nequaquā.nullo modo.
μηδέ.Neqȝ.
μηδείς.ενος.ὁ.nullus.nemo.
μηδεμία.ας.ἡ.nulla.nūeri sing.f.g.
μηθέν.νος.το.nihil.nullum.
μηκέτι.non amplius.

μῆκος.εος.το.lōgitudo.[sco.lōg⁹ fio.
μηκύνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.cre
μηλωτή.ης.ἡ.melota.pellis ouina.
μήν.Tamen.quidem.
μήν.ος.ὁ.Mensis.
μηνίζω.μ.σω.π.κα.succēseo.irascor
μῆνις.ιος.ἡ.Ira.
μηνύω.μ.σω.π.κα.nuncio.as.
μήποτε.ne forte.ne vnquam.
μήπως.ne forte.
μηρός.ου.ὁ.Femur.
μήτε.Neqȝ.
μήτηρ.ρος.ἡ.Mater
μήτι.nunquid.
μήτις.ne aliquis.num aliquis.
μήτρα.ας.ἡ.Vulua.
μητρολώας.ου.ὁ.Matricida.
μία.ας.ἡ.Una.f.g. [lo.
μιαίνω.μ.νω.π.κα.coinqno.macu
μίασμα.ατος.το.Coinquinatio.
μιασμός.ου.ὁ.immunditia.coiqui
μίγμα.τος.το.Mixtura. [natio.
μίγνυμι.μ.ξω.π.χα.misceo.
μιγνύω.μ.ξω.π.χα.misceo.
μικρολόγος.η.ον.sordidus.aua rus.nimis parcus.a.um.
μικρός.α.ον.paruus.a.um.
μικρότερος.α.ον.minor.
μίλιον.ου.το.miliare.
μίλτος.ου.ὁ.rubrica.coloris species
μίμημα.τος.το.imitatio.similitudo.
μιμητής.ου.ὁ.imitator.[emulatio.
μιμνήσκομαι.μ.σομαι.π.μαι. Recordor.memor sum. [beo.
μισέω ꝛ μισῶ.μ.σω.π.κα.odio ha
μισητός.η.ον.odibilis.odio dign⁹. odiosus.a.ū.[tributio.remūeratio.
μισθαποδοσία.ας.ἡ.mercedis re
μισθαποδότης.ου.ὁ.remunera tor.compensator.satisfactor.
μίσθιος.α.ον.mercenarius.a.um.
μισθόομαι ꝛ μισθοῦμαι.μ.σο μαι.π.μαι.mercede conduco.
μισθός.ου.ὁ.merces. [ctio.
μίσθωμα.ατος.το.merces.cōdu
μισθωτός.ου.ὁ.mercenarius.
μισοξενία.ας.ἡ.Inhospitalitas. odium hospitalitatis.
μνᾶ.gen⁹ nūmi.mina.mna.
μνάομαι ꝛ μνῶμαι.μ.σομαι.π. μαι.indago.despōso.comēdo.spō deo.appeto magistratū.reminiscor.
μνεία.ας.ἡ.memoria. [peto vxorē.
μνῆμα.ατος.το.monumentum.
μνημεῖον.ου.το.monumentum.

μνήμη.ης.ἡ.memoria.
μνημονεύω.μ.σομαι.π.μαι.Re cordor.reminiscor. [memoria.
μνημόσυνον.ου.το.recordatio.
μνησθείς.εντος.ὁ.memor.recorda
μνησθῆναι.recordatū esse. [tus.
μνησθήσομαι.recordabor.[fuero.
μνησθήσωμαι.recorder.recordat⁹
μνήσθητι.recordare.
μνησθῶ.recorder.reminiscar.acti ue ꝛ passiue.
μνηστεύω.μ.σω.π.κα.despōdeo.
μογγιλάλος.η.ον.Mutus.a.uȝ.
μόγις.Vix.
μόδιος.ου.ὁ.Modius.
μοι.Mihi.
μοιχάομαι ꝛ μοιχῶμαι.μ.σο μαι.π.μαι.adultero.mechor.
μοιχαλίς.δος.ἡ.Adultera.
μοιχεία.ας.ἡ.adulterium.
μοιχεύω.μ.σω.π.κα.adultero.as
μοιχός.ου.ὁ.adulter.
μόλις.Vix.
μόλυβος.ου.ὁ.plumbum.
μολύνω.μ.νω.π.κα.polluo.
μολυσμός.ου.ὁ.pollutio.immū ditia.
μομφή.ης.ἡ.querela.accusatio.
μονή.ης.ἡ.mansio.
μονογενής.εος.ὁ.ἡ.vnigenit⁹.a.ū.
μονοήμερος.α.ον.res vnius diei.
μόνον.solum.aduer.
μονόομαι ꝛ μονοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.Solus sum.
μόνος.η.ον.Solus.a.um.
μονόφθαλμος.η.ον.Unum soluȝ oculum habens.
μορφή.ης.ἡ.Figura.effigies.
μορφόω ꝛ μορφῶ.μ.σω.π.κα. figuro.formo
μόρφωσις.εως.ἡ.figura.formatio
μόσχευμα.ατος.το.planta tenel la.tam arborūȝ: quam olerum.
μοσχοποιέω ꝛ μοσχοποιῶ.μ. σω.π.κα.vitulum facio.
μόσχος.ου.ὁ.Vitulus.
μου.mei.genitī.singul.
μουσικός.η.ον.musicus.a.um.
μοχθηρός.α.ον.laboriosus.a.um.
μόχθος.ου.ὁ.erumna.labor.
μοχλός.ου.ὁ.instrumentū quo ia nue claudunt.siue ferreū siue ligneū
μυελός.ου.ὁ.medulla.cerebrum.
μυέομαι ꝛ μυοῦμαι.μ.σομαι.π μαι.sacris initior.instruor.instituor.

μῦθος.ου.ὁ.Fabula.
μυῖα.ας.ἡ.Musca.
μυκάομαι ꝛ μυκῶμαι.μ.σο μαι.π.μαι.Rugio.mugio.balo.
μυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.Irrideo.
μυλικός.η.ον.Molaris.e.
μύλος.ου.ὁ.Mola.
μύλων.ωνος.ὁ.pistrinū.mola.
μυρεψός.ου.ὁ.pigmentarius.my ropola. [decem milia.
μυριάς.δος.ἡ.numerus continens
μυρίζω.μ.σω.π.κα.Ungo.
μυριοπλασίως.in infinituȝ plus.
μύριος.α.ον.Multus.a.um.
μυρίος.α.ον.Decē mille.
μυριότης.τος.ἡ.multitudo.multi
μύρον.ου.το.vnguētuȝ.[plicitas.
μυστήριον.ου.το.Mysterium.
μύστης.ου.ὁ.Mystes.i.sacerdos.
μύστις.δος.ἡ.doctrix.mulier sacer
μυχός.ου.ὁ.spelūca.penetrale[dos
μυωπάζω.μ.σω.π.κα.Cec⁹ pal po ꝛ apprehendo.
μώκος.ου.ὁ.subsānator.derisor
μώλωψ.ωπος.ὁ.Liuor.
μωμάομαι ꝛ μωμῶμαι.μ.σο μαι.π.μαι.calūnior.vitupo.maculo.
μῶμος.ου.ὁ.Macula.opprobriū.
μωραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Euanesco.Stultus fio.
μωραίνω.μ.νω.π.κα.stultū facio.
μωρία.ας.ἡ.Stultitia.
μωρολογία.ας.ἡ.Stultiloquiū.
μωρός.α.ον.stultus.a.ū.fatuus.a.ū.
ναί.Profecto.certe.
ναός.ου.ὁ.Templum.
νάρδος.ου.ὁ.Nardus.
ναυαγέω ꝛ ναυαγῶ.μ.σω.π. κα.Naufragium patior.
ναύκληρος.ου.ὁ.Nauclerus.na uis gubernator.
ναύτης.ου.ὁ.Nauta.
νεανίας.ου.ὁ.iuuenis.adolescens.
νεᾶνις.δος.ἡ.iuuēcula.mulier iuue
νεανίσκος.ου.ὁ.adolescens. [nis
νεκρός.α.ον.Mortuus.a.ū. [tifico
νεκρόω ꝛ νεκρῶ.μ.σω.π.κα.mor
νέκρωσις.εως.ἡ.mortificatio.
νενεκρωμένος.η.ον.mortuus.a.ū.
νενίκηκα.Vici.
νενομοθέτημαι.lege sancitus fui.
νενομοθετήμην.legem acceperam.
νεόκτιστος.η.ον.nouiter creat⁹.a.ū.
νέος.α.ον.Nouus.a.um.
νεοσσός.ου.ὁ.pullus.

νεότης.ητος.ἡ.Iuuentus.
νεόφυτος.η.ον.nou⁹.nup plātat⁹.
νεύω.μ.σω.π.κα.Annuo.
νεφέλη.ης.ἡ.Nubes.
νέφος.εος.το.Nubes.
νεφρός.ου.ὁ.Lumbus.renes.
νεωκόρος.ου.ὁ.edituus. qui tractat res sacras.
νεωτερικός.η.ον.Iuuenilis.e.
νεώτερος.α.ον.adolescētior.iunior.
νή.Per.aduerbium iurantis.
νήθω.μ.σω.π.κα.Neo.
νηκτός.η.ον.Natatilis.a.um.
νηπιάζω.μ.σω.π.κα.paruulus suȝ vt paruulum me gero. [cisor
νηπιοκτόνος.η.ον.paruulorū oc
νήπιος.α.ον.Paruulus.a.um.
νησίον.ου.το.Insula paruula.
νῆσος.ου.ἡ.Insula.
νηστεία.ας.ἡ.Ieiunium.
νηστεύω.μ.σω.π.κα.Ieiuno.as.
νήστης.εος.ὁ.ἡ.Ieiunus.a.um.
νῆστις.Ieiunus.
νηφάλιος.α.ον.Sobrius.a.um.
νήφω.μ.ψω.π.φα.Castus dego.vi gilo.sobrius ꝛ modestus suȝ.
νικάω ꝛ νικῶ.μ.σω.π.κα.Uinco.
νῖκος.εος.το.Victoria.
νιπτήρ.ηρος.ὁ.Peluis.
νίπτω.μ.ψω.π.φα.Lauo.
νοερός.α.ον.intelligens.sciens.
νοέω ꝛ νοῶ.μ.σω.π.κα.Intelligo.
νόημα.ατος.το.Cogitatio.sensus
νοήμων.μονος.ὁ.ἡ.Sapiēs.intelligēs sensatus.a.um.
νοθεύω.μ.σω.π.κα.Decipio.cor rumpo.adultero.Abalieno.
νόθος.ου.ὁ.spurius.illegitimus
νομή.ης.ἡ.Pascuum.
νομίζω.μ.σω.π.κα.puto.leges cō do.leges sancio.
νομικός.η.ον.Legis peritus.lega lis.ad leges pertinens
νόμιμα.τος.το.decretū.lex.statutū.
νομίμως.Legitime.
νόμισμα.ατος.το.numisma.nūm⁹
νομοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Legis. Doctor. [latio.
νομοθεσία.ας.ἡ.legisposítio.legis
νομοθετέω ꝛ νομοθετῶ.μ.σω. π.κα.leges condo.legem pono.
νομοθέτης.ου.ὁ.Legislator.
νόμος.ου.ὁ.Lex.
νοΐ.Menti.
νοός.Mentis.

νοσεύω.μ.σω.π.κα.Egroto.as.
νοσέω ꝛ νοσῶ.μ.σω.π.κα.lāgueo. infirmus sum.
νόσημα.ατος.το.egritudo.morb⁹.
νοσσιά.ας.ἡ.nidus.mansiuncula.
νοσσίον.ου.το.Pullus
νόσος.ου.ἡ.egritudo.morb⁹.lāguor
νοσφίζω.μ.σω.π.κα.fraudo.
νότος.ου.ὁ.Notus.auster
νουθεσία.ας.ἡ.correptio.instructio.
νουθετέω ꝛ νουθετῶ.μ.σω.π. κα.Moneo.corrigo.
νουμηνία.ας.ἡ.Neomenia.prim⁹
νουνεχῶς.sapiēter. [dies mensis.
νοῦς.ου.ὁ.Mens.[eo naturalis.
νυχθήμερον.ου.το.dies ꝛ nox.di
νύκτες.ων.αἱ.noctes.nomina.plura
νύκτωρ.Noctu. [lis.virgo.
νύμφη.ης.ἡ.nurus.nympha.spon
νυμφίος.ου.ὁ.Sponsus.
νυμφών.ωνος.ὁ.Sponsus.
νῦν.nunc.
νυνί.nunc.
νύξ.κτος.ἡ.Nox.
νυσταγμός.ου.ὁ.Dormitatio.
νυστάζω.μ.ξω.π.χα.Dormito.
νύσσω.μ.ξω.π.χα.Pungo.
νύττω.μ.ξω.π.χα.Pungo.
νωθρός.η.ον.imbecillis.piger.lan guidus.a.um.
νῶτος.ου.ὁ.Dorsum.
ξένια.ων.τα.xenia.i.munuscula hos
ξενία.ας.ἡ.hospitiū. [pitalia.
ξενίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.hospi tor.hospes sum.
ξενίζω.μ.σω.π.κα.pegrinor.hospi tio suscipio.
ξενιτεία.ας.ἡ.hospitiū.
ξενοδοχέω ꝛ ξενοδοχῶ.μ.σω. π.κα.hospitalis sū.hospites recipio
ξένος.η.ον.Hospes.aduenā.extra neus.a.um.
ξεστός.η.ον.equalis.polit⁹.leuiga tus.rasus.a.um.
ξηρά.ας.ἡ.Arida.i.terra.
ξηραίνω.μ.νω.π.κα.sicco.arefacio
ξηρός.α.ον.Siccus.aridus.a.um.
ξίφος.εος.το.Gladius.Ensis.
ξύλινος.η.ον.Ligneus.a.um.
ξύλον.ου.το.Lignum.fustis
ξυρέω ꝛ ξυρῶ.μ.σω.π.κα.Rado.
ξυστός.η.ον.Leuigatus.a.um.
ὁ.articls ppositiu⁹.mas.gene.nu.sing.
ὁ.articls postpositiu⁹.ne.g.nu.s.Qd.
ὀγδοήκοντα.Octoginta.

ὀγλόος.η.ον.Octauus.a.um.
ὄγκος.ου.ὁ.ſupbia.magnitudo.cla
ὅδε.ουδε.ὁ.Hic.iſte. [tio.
ὁδεύω.μ.σω.π.κα.Iter facio.
ὁδηγέω ⁊ ὁδηγῶ.μ.σω.π.κα.
ducatum preſto.Duco.Ago.
ὁδηγός.ου.ὁ.Dux.
ὁδοιπορέω ⁊ ὁδοιπορῶ.μ.σω
π.κα.Iter facio.
ὁδοιπορία.ας.ἡ.iter.itineratio.
ὁδοιπόρος.ου.ὁ.Uiator.
ὀδόντες.οντων.οἱ.Dentes.
ὁδός.ου.ἡ.Uia.
ὀδούς.οντος.ὁ.Dens.
ὀδυνᾶσαι.Cruciaris.
ὀδυνάομαι ⁊ ὀδυνῶμαι.μ.σο
μαι.π.μαι.Laboro.triſtor.crucior.
ὀδυνάω ⁊ ὀδυνῶ.μ.σω.π.κα.
Triſtitia afficio.triſtifico.
ὀδύνη.ης.ἡ.Dolor.
ὀδυρμός.ου.ὁ.Fletus.
ὄζος.ου.ὁ.Ramus.
ὄζω.μ.σω.π.κα.Oleo.
ὅθεν.Unde.
ὁθενδή.Undecunqȝ.
ὀθόνη.ης.ἡ.Pera ex lino.linteum.
ὀθόνιον.ου.τό.Linteum.
οἱ.Ipſi.Ei.
οἱ.Articulꝰ prepoſitiuus.maſculi.ge.
numeri pluralis.
οἱ.Articulus poſtpoſitiuus.maſculi.
gene.numeri plur.Qui.
οἰακίζω.μ.σω.π.κα.Guberno.as.
οἶδα.Scio.noui.
οἰκειακός.η.ον.Domeſticus.a.ū.
οἰκεῖος.α.ον.familiaris.e.domeſti=
οἰκέτης.ου.ὁ.Seruus. [cus.a.ū.
οἴκημα.τος.τό.habitatio.domici
οἴκησις.εως.ἡ.domiciliū. [lium.
οἰκητήριον.ου.τό.manſio.habita=
culum.habitatio.
οἰκήτωρ.ορος.ὁ.habitator.
οἰκία.ας.ἡ.Domus.
οἰκοδεσποτέω ⁊ οἰκοδεσπο-
τῶ.μ.σω.π.κα.familiā guberno.
οἰκοδεσπότης.ου.ὁ.prˉ familias.
οἰκοδομέω ⁊ οἰκοδομῶ.μ.σω
π.κα.Edifico.
οἰκοδομή.ης.ἡ.edificatio.
οἰκονομέω ⁊ οἰκονομῶ.μ.σω.π
κα.villico.villicus.ſuȝ.
οἰκονομία.ας.ἡ.Uillicatio.diſpen
ſatio.
οἰκονόμος.ου.ὁ.Uillicus.
οἰκόπεδον.ου.τό.Solum vbi pri

us erat domus.
οἶκος.ου.ὁ.Domus.
οἰκουμένη.ης.ἡ.Habitabilis.orbis
pars que habitatur.
οἰκτειρέω ⁊ οἰκτειρῶ.μ.σω.π.
κα.Miſereor.
οἰκτείρω.μ.ρω.π.κα.Miſereor.
οἰκτιρμός.ου.ὁ.miſericordia.
οἰκτίρμων.ονος.ὁ.ἡ.miſericors.
οἰκτρός.α.ον.miſerabilis.e.
οἶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Puto.
οἰνοπότης.ου.ὁ.Uini potator.
οἶνος.ου.ὁ.Uinum.
οἰνοφλυγία.ας.ἡ.vinolentia.
οἴομαι.μ.σομαι.π.μαι.puto.
οἷον δέ.non ſolum non. [uatio
οἰωνισμός.ου.ὁ.auguriorū obſer
οἷος.α.ον.qualis.e.potēs.ſolus.a.ū.
οἷς.Quibus.maſculi.gener.
οἴσω.Feram
οἵτινες.ων.οἱ.Qui.
ὀκτωκαιτεσσαράκοντα.ων.οἱ.
αἱ.Octoginta quattuor.
ὀκνέω ⁊ ὀκνῶ.μ.σω.π.κα.pigri=
tor.pigritiā habeo.
ὀκνηρός.α.ον.piger.a.um.
ὀκταήμερος.α.ον.res octo dierū.
ὀκτώ.Octo.
ὄλβος.ου.ὁ.Diuitie. [noſus.a.uȝ.
ὀλέθριος.α.ον.pernicioſus dam=
ὄλεθρος.ου.ὁ.interitꝰ.pnicies.
ὀλιγόπιστος.η.ον.hō pue fidei.
ὀλιγοποιέω ⁊ ὀλιγοποιῶ.μ.
σω.π.κα.ad paruū numerū redigo.
ὀλίγος.η.ον.Paruus.a.um.
ὀλιγοστός.η.ον.paucus.a.um.
ὀλιγοχρόνιος.α.ον.Res que du
rat paruum tempus.
ὀλιγοψυχέω ⁊ ὀλιγοψυχῶ.
μ.σω.π.κα.Puſillanimē me ge=
ro.puſillanimis ſum.
ὀλιγόψυχος.η.ον.puſillanimis.e.
ὀλιγωρέω ⁊ ὀλιγωρῶ.μ.σω.
π.κα.Contemno [cillo.
ὀλισθαίνω.μ.σω.π.κα.labor.va
ὀλίσθημα.τος.τό.lapſꝰ.vacillatio
ὁλκή.ης.ἡ.Attractio.pondus triuȝ
ſcrupulorum.lis. [deſtructor.
ὀλοθρευτός.ου.ὁ.Exterminator.
ὀλοθρεύω.μ.σω.π.κα.deſtruo.
ὁλοκάρπωμα.τος.τό.holocauſtū
ὁλοκληρία.ας.ἡ.integra ſanitas.
incolumitas. [perfectꝰ.a.ū.
ὁλόκληρος.α.ον.īteger.cōſumatꝰ
ὁλοκαρπόω ⁊ ὁλοκαρπῶ.μ.

σω.π.κα.Holocauſtum ſacrifico.
ὁλοκαύτωμα.ατος.τό.holocau
ὀλολύζω.μ.ξω.π.χα.vlulo.as [ſtū
ὅλος.η.ον.Totus.a.um.
ὁλοσφύρατος.η.ον.Solidꝰ.a.ū.
ὁλοτελής.εος.ὁ.ἡ.Totus.perfe
ctus.integer.a.uȝ.
ὄλυνθος.ου.ὁ.Groſſꝰ.ficꝰ caprifici.
ὅλως.Omnino.
ὁμαλίζω.μ.σω.π.κα.Planum ⁊
equale aliquid facio.complano as.
ὄμβρος.ου.ὁ.pluuia.nimbus.
ὁμιλέω ⁊ ὁμιλῶ.μ.σω.π.κα.cō
uerſor.alloquor. [confabulatio.
ὁμιλία.ας.ἡ.Cōuerſatio.colloquiū.
ὁμίχλη.ης.ἡ.Nebula.
ὄμμα.ατος.τό.Oculus.
ὄμνυμι.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὀμνύω.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὁμοθυμαδόν.Unanimiter.ſimul.
concorditer.
ὁμοιάζω.μ.σω.π.κα.Similis ſū.
ὁμοιοπαθής.εος.ὁ.ἡ.ſimilis.e.ſi
milium paſſionuȝ.
ὅμοιος.α.ον.Similis.e.
ὁμοιότης.ητος.ἡ.Similitudo.
ὁμοιότροπος.η.ον.Similis.e.ſi=
milium morum.
ὁμοιόω ⁊ ὁμοιῶ.μ.σω.π.κα.
Aſſimilo.comparo.
ὁμοίωμα.τος.τό.ſimilitudo.figu
ὁμοίως.ſimiliter. [ra.ſtatua.
ὁμοίωσις.εως.ἡ.Similitudo.
ὁμολογέω ⁊ ὁμολογῶ.μ.σω.
π.κα.Confiteor.polliceor.
ὁμολογία.ας.ἡ.confeſſio.
ὁμολογουμένως.manifeſte.
ὁμόνοια.ας.ἡ.pax.ↄcordia.cōſēſꝰ.
ὀμόσαι.iuratum fuiſſe.
ὀμόσας.αντος.ὁ.poſtq̄ȝ iurauit.
ὀμόσω.Iurabo. [cio.
ὁμότεχνος.η.ον.ſilis in arte ⁊ offi
ὁμοῦ.Simul pariter.
ὅμως.Tamen.
ὁμωσμέντοι.verūtamē.tū. [ↄcors.
ὁμόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Unanimis.
ὄν.οντος.τό.exiſtēs.qδ eſt.neutri.
ὅν.Quem. [gener.
ὄναγρος.ου.ὁ.Aſinus ſilueſter.
ὀναίμην.Iuuer.fruar.
ὄναρ.ος.τό.Inſomnium.
ὀνάριον.ου.τό.aſellꝰ. [tior.ex.pbo
ὀνειδίζω.μ.σω.π.κα.maledico.ↄui
ὀνειδισμός.ου.ὁ.ↄuitiū.īpropiū.
ὄνειδος.εος.τό.cōuitiū.im.ppriū.

ὄνειρος.ου.ὁ.Somnus.
ὄνημι.μ.σω.π.κα.Iuuo.
ὀνικός.η.ον.aſinarius.a.um.
ὄνομα.ατος.τό.Nomen.
ὀνομάζω.μ.σω.π.κα.noīo.
ὀνομασία.ας.ἡ.noīatio.appellatio.
ὀνομαστός.η.ον.Memorabilis.iſi
ὄνος.ου.ὁ.ἡ.aſinꝰ.aſina. [gnis.e
ὄντες.ων.οἱ.exiſtētes.maſculi.gen.
ὃν τρόπον.quemadmodum.ſicut.
ὄντως.Uere.
ὄνυξ.χος.ὁ.Unguis.vngula.genꝰ
aromatis.lapis onyx
ὀξέως.cito.velociter.
ὄξος.εος.τό.acetum.
ὀξύνω.μ.νω.π.κα.Acuo.
ὀξύς.εος.ὁ.Acutus.a.um.velox.
ὀπή.ης.ἡ.cauerna.
ὄπισθεν.atergo.retro.
ὀπίσω.poſt.
ὅπλα.ων.τά.arma.
ὁπλοποιέω ⁊ ὁπλοποιῶ.μ.
σω.π.κα.Armo.as.
ὁποῖος.α.ον.qualis.e.
ὁπότε.quando.
ὅπου.Ubi.
ὀπτάνομαι.Uideor.
ὀπτασία.ας.ἡ.Uiſio.reuelatio.
ὄπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Ui
deor.appareo.
ὀπτός.η.ον.Aſſus.a.um.
ὀπώρα.ας.ἡ.pomū.poma autūnalia
ὅπως.Ut.
ὅραμα.τος.τό.Uiſio.
ὅρασις.εως.ἡ.Uiſio.
ὁρατός.η.ον.Uiſibilis.e.
ὁράω ⁊ ὁρῶ.μ.σω.π.κα.video.aſ
ὀργή.ης.ἡ.Ira. [picio
ὀργίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ira=
ὀργίλος.η.ον.iracūdus.a.ū. [ſcor
ὀργυιά.ας.ἡ.Ulna. [pio.opto.
ὀρέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Cu
ὀρεινός.η.ον.montanus.a.um.
ὄρεξις.εως.ἡ.appetitus.deſideriū.
ὀρθοπολέω ⁊ ὀρθοπολῶ.μ.
σω.π.κα.recta via pergo..
ὀρθός.η.ον.Rectus.a.um.
ὀρθοτομέω ⁊ ὀρθοτομῶ.μ.σω
π.κα.Recte tracto.recte diuido.re
cte ſcindo.
ὀρθρίζω.μ.σω.π.κα.Mane ſurgo.
ὀρθρινός.η.ον.Matutinus.a.um
ὄρθριος.α.ον.Matutinus.a.um.
ὄρθρος.ου.ὁ.Diluculum.
ὁρίζω.μ.σω.π.κα.Determino.de

finio.predeſtino.
ὅριον.ου.τό.Terminus.finis.
ὁρκίζω.μ.σω.π.κα.adiuro.cōiuro.
ὅρκος.ου.ὁ.iuramentum.
ὁρκωμοσία.ας.ἡ.iuſiurandum.
ὁρμαίνω.μ.νω.π.κα.Concito.
ὁρμάω ⁊ ὁρμῶ.μ.σω.π.κα.Im
petum facio.cum impetu eo.
ὁρμή.ης.ἡ.Impetus.propoſitum.
ὅρμημα.τος.τό.Impetus.
ὄρνεον.ου.τό.auis.volucris.
ὄρνις.θος.ἡ.auis.gallina.
ὁροθεσία.ας.ἡ.Terminorū poſitio
ὄρος.εος.τό.Mons.
ὀροφή.ης.ἡ.Tectum.
ὀρτυγομήτρα.ας.ἡ.coturnix ma
rina.coturnix matricia.
ὀρύσσω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρύττω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρφανός.η.ον.orphanus.a.um.
ὀρχέομαι ⁊ ὀρχοῦμαι.μ.σο=
μαι.π.μαι.Salto.
ὀρχίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ſalto
ὅς.ου.ὁ.Qui.numeri ſing.
ὁσάκις.Quotienſcunqȝ.
ὅσδηποτοῦν.quicunqȝ.
ὅσιος.α.ον.Sanctus.a.um.
ὁσιότης.τος.ἡ.Sanctitas.
ὁσιόω ⁊ ὁσιῶ.μ.σω.π.κα.ſctifico.
ὁσίως.Sancte.
ὀσμή.ης.ἡ.odor.
ὅσος.η.ον.quātus.a.um.quicunqȝ.
ὀστέον.ου.τό.os.oſſis.
ὅστις.νος.ὁ.qui.quicunqȝ.n.ſ.
ὀστράκινος.η.ον.Teſtaceus.Lu
teus.a.um. [olfacio.
ὀσφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
ὄσφρησις.εως.ἡ.odoratus.
ὀσφύς.υος.ὁ.Lumbi.
ὅσω.quanto.aduer.
ὅταν.quando.
ὅτε.quando.
ὅτι.Quia.quod.qui.
οὐ.non.
οὗ.Ubi.quo.cuius.generis.maſculi.
οὐά.Uah.
οὐαί.ve.interiectio dolentis.
οὐδαμῶς.nequaquam.
οὐδέ.neqȝ.
οὐδέν.Nullum.nihil.
οὐδείς.ενος.ὁ.nullus.nemo.
οὐδεμία.ας.ἡ.Nulla.
οὐδέν.νος.τό.Nullum.nihil.
οὐδέποτε.Nunquam.
οὐδέπω.nondum.

οὐθείς.νος.ὁ.nemo.nullus.
οὐθέν.νος.τό.Nullum.nihil.
οὐκ.non.
οὐκέτι.non amplius.
οὐκοῦν.Igitur.
οὔκουν.non igitur.nequaquam.
οὐ μή.non.
οὖν.ergo.igitur.itaqȝ.
οὔπω.Nondum.
οὐρά.ας.ἡ.Cauda.
οὐράνιος.α.ον.Celeſtis.e.
οὐρανόθεν.Ex celo.
οὐρανός.ου.ὁ.Celum.
οὐραγέω ⁊ οὐραγῶ.μ.σω.
π.κα.Duco extremam partem.eo
οὕς.Quos. [in extrema parte.
οὖς.τος.τό.auris.
οὖσα.ης.ἡ.exiſtens.femini.generis.
οὐσία.ας.ἡ.ſubſtantia.exiſtentia.
οὖσιν.exiſtentibus.maſculi.generis.
οὔτε.neqȝ.
οὗτος.ου.ὁ.Hic.ille.
οὕτω.Sic.
οὕτως.Sic.
οὐχ.non.
οὐχί.Non.nonne.
ὀφειλέτης.ου.ὁ.Debitor.
ὀφειλή.ης.ἡ.Debitum.
ὀφείλημα.ατος.τό.Debitum.
ὀφείλω.μ.λω.π.κα.Debeo
ὄφελον.Utinam.
ὄφελος.εος.τό.vtilitas.
ὀφθαλμός.ου.ὁ.Oculus.
ὀφθαλμοδουλεία.ας.ἡ.Serui
tus ad oculum. [ſus.a.um.
ὀφιόδηκτος.η.ον.A ſerpente mor
ὄφις.εως.ὁ.Serpens.
ὀφρύς.υος.ἡ.Supercilium.
ὀχεία.ας.ἡ.Coitus. [xo.turbo.
ὀχλέω ⁊ ὀχλῶ.μ.σω.π.κα.ve=
ὀχλοποιέω ⁊ ὀχλοποιῶ.μ.σω
π.κα.ſeditionē facio.turbaȝ cōcito
ὄχλος.ου.ὁ.turba.turbatio.tumltꝰ
ὀχυρός.α.ον.munitꝰ.a.ū.
ὀχυρόω ⁊ ὀχυρῶ.μ.σω.π.κα.
fortifico.munio. [lum munitū.
ὀχύρωμα.τος.τό.munitio.caſtel
ὀψάριον.ου.τό.piſciculus.
ὀψέ.Veſpere.ſero.
ὀψία.ας.ἡ.veſper. [nocte.
ὀψίζω.μ.σω.π.κα.cōprehēdor a
ὄψιμος.η.ον.Serotinus.a.um
ὄψιος.α.ον.ſerotinus.a.um
ὄψις.εως.ἡ.facies.cōſpectus.cōpa
ὄψομαι.videbo. [tio.preſentia.

ὀψώνιον.ου.τὸ.Lucrum. gratificatio.stipēdiū.cibꝰ statutꝰ ⁊ decretꝰ
παγείς.εντος.ὁ.Compactus.coagulatus.conglutinatus.
παγετός.ου.ὁ.glacies.
ϖαγήσομαι.congelabor.figar. premar.comprimar.
ϖαγιδεύω.μ.σω.π.κα. Arte capio.illaqueo.venor.
παγίς.δος.ἡ.Laqueus.
ϖάγος.ου.ὁ.Saxum.glacies.locus eminens.
ϖαθεῖν.passum esse.
ϖάθημα.τος.τὸ.passio.
παθητός.η.ον.passibilis.q̄ pōt pati.
ϖάθος.εος.τὸ.passio.
ϖάθω.patiar.
παθών.οντος.ὁ. postq̄ passus est.
ϖαίγνιον.ου.τὸ.Ludibrium.
ϖαιδαγωγός.ου.ὁ. puerorū doctor vel ductor.
ϖαιδάριον.ου.τὸ.puerulus.
ϖαιδεία.ας.ἡ.disciplina.
παιδευτής.ου.ὁ.istructor.p̄ceptor
ϖαιδεύω.μ. σω.π. κα.Corripio castigo.
ϖαιδιόθεν.a puero.
ϖαιδίον.ου.τὸ.puer.puella.
ϖαιδίσκη.ης.ἡ.ancilla.
ϖαῖς.δος.ὁ.ἡ.puer.famulꝰ.la.
ϖαίω.μ.σω.π.κα.percutio.
ϖάλαθος.ου.ὁ.Massa. ⁊ ϖάλαθοσ ἀρωμάτων. vulgo poma.
ϖάλαι.Olim.quondā.iādiu.iāprīdē.
ϖαλαιός.α.ον.antiquus.a.ū.vetus
παλαιότης.τος.ἡ.ātiq̄tas.vetustas
ϖαλαιόω ⁊ ϖαλαιῶ.μ. σω.π. κα.Antiquo.antiquū facio.
ϖάλη.ης.ἡ.lucta.certamen.
παλιγγενεσία.ας.ἡ.Regeneratio
ϖάλιν.Rursus.iterum.
ϖαμβασιλεύς.εως.ὁ.Rex potentissimus ⁊ qui omnia potest.
παμπληθεί.Uniuersaliter.
πάμπολυς.λλου.ὁ.multus.
ϖᾶν.τος.τὸ.totum.
ϖανδοχεῖον.ου.τὸ.Stabulum.diuersorium publicum.
ϖανδοχεύς.εος.ὁ.Stabularius.
ϖανεπίσκοπος.ου.ὁ.Qui omnia prospicit et prouidet.
ϖανήγυρις.εως.ἡ.Frequentia.conuentus.
ϖανηγυρισμός.ου.ὁ.congregatio.conuersatio.
ϖανοικί.cum tota domo.

πανοπλία.ας.ἡ.armatura. tota armatura.
ϖανούργευμα.τος.τὸ.astutia.
πανουργία.ας.ἡ.fraus.Dolꝰ. sciētia.multa experientia.
ϖανοῦργος.η.ον.Fraudulentus.dolosus.multiscius.sapiens.
ϖανταχῆ.vbiq̄.
ϖανταχόθεν.vndiq̄.
ϖανταχοῦ.vbiq̄.
παντελής.εος.ὁ.ἡ.p̄fectꝰ.p̄petuus.
ϖάντες.ων.οἱ.Omnes. m.g.
ϖάντη.Semper.
ϖαντοδύναμος.η.ον.Oīpotēs.qui hʒ p̄ēm virtutem ⁊ potentiam.
πάντοθεν.vndiq̄.ex omni parte.
παντοκρατορία.ας.ἡ.oīpotētia.
παντοκράτωρ.ρος.ὁ.imperator.omnipotens.
ϖαντός.Omnis. genitiuus singul. gene.masc.⁊ neut.
ϖάντοτε.Semper.
ϖαντοτρόφος.ου.ὁ.qui oīa alit.
ϖάντως.omnino.vtiq̄.
ϖαρά.A.ab.iuxta.potius quaʒ.preter. Ad.
ϖαραβαίνω.μ.σομαι.ϖ.ηκα.Transgredior
ϖαραβάλλω.μ.λω.π.κα.Comparo.appello nauem.
ϖαράβασις.εως.ἡ.Transgressio.preuaricatio.
παραβάτης.ου.ὁ.Transgressor.
ϖαραβῆναι.transgressum fuisse.
ϖαραβήσομαι.transgrediar.
ϖαραβιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι. Cogo.
ϖαραβιβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.imponor.ascendere cogor.
ϖαραβλέπω.μ.ψω.ϖ.φα.Despicio.contemno.
παραβολή.ης.ἡ.parabola.exēpluʒ.
ϖαραβουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.trado.
παραβῶ.transgrediar. transiero.
παραγαγών.οντος.ὁ. postquaʒ deduxit.detulit.
παραγγελία.ας.ἡ.p̄ceptū. admōnitio.
παραγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα.precipio.
παραγενέσθαι.Aduenisse.astitisse.
παραγενόμενος.η.ον.Postquaʒ aduenit.astitit.
παραγένωμαι.aduenīam.assistaʒ.
ϖαραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Uenio.aduenio.asto.

ϖαράγω.μ.ξω.ϖ.χα.Defero.deduco.transeo.pretereo.
παραδέδομαι.traditꝰ sū.p̄ditꝰ sui.
ϖαραδεδομένος.η.ον.Traditus proditus.a.um.
παραδεδώκειν.tradiderā.p̄diderā
ϖαραδεδωκώς.οτος.ὁ.postquā tradidit.prodidit.
ϖαραδειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco.diffamo.publico iudicio expono.
παραδειγματισμός.ου.ὁ.Traductio.diffamatio.exemplum.
ϖαράδεισος.ου.ὁ.paradisꝰ.hortꝰ
παραδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Suscipio
ϖαραδίδωμι.μ.σω.ϖ.κα.trado prodo.do.
ϖαραδοθείς.εντος.ὁ.Traditus.datus.proditus.
παραδοθῆναι.Traditū.proditum datū fuisse
παραδοθήσομαι.Tradar.prodar.dabor.
παραδοθῶ.tradar.prodar.der.
ϖαραδοξάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
παράδοξος.η.ον.Mirabilis.preter opinionem.
ϖαραδοξότατος.η.ον.Admirabilissimus.maxime p̄ter opinioneʒ.
παράδοσις.εως.ἡ.traditio.doctrīa
παραδοῦναι.tradidisse.prodidisse.
ϖαραδούς.οντος.ὁ.Postquam tradidit.prodidit.
παραδῶ.tradam.prodam.
παραδώσω.tradam.prodam.
ϖαραζηλόω ⁊ ϖαραζηλῶ.Irrito.zelotypus suʒ.ad zeluʒ prouoco in emulationem ⁊ zelum mitto.
ϖαραθαλάσσιος.α.ον.Maritimus.a.um.prope mare.
ϖαραθεωρέω ⁊ παραθεωρῶ.μ.σω.π.κα.despicor.contemno.
παραθῆναι.Apposuisse.addidisse.tradidisse.
ϖαραθήσω.Apponam.Deponaʒ.tradam.addam.
ϖαράθου.Commenda.
ϖαραθῶ.apponam.apponerem.
ϖαραίνεσις.εως.ἡ.Admonitio.adhortatio ad virtutem.
ϖαραινέω ⁊ παραινῶ.μ.σω.π.κα.admoneo.hortor ad virtutes.
ϖαραιτέομαι ⁊ ϖαραιτοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Excuso.deuito.euito.
ϖαρακαθίζω.μ.σω.π.κα.Assideo prope sedeo.

ϖαρακαλέομαι ⁊ ϖαρακαλοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Hortor.consolor.
ϖαρακαλέω ⁊ ϖαρακαλῶ.μ.μ.σω.π.κα.Rogo.
παρακάλυμμα.τος.τὸ.velamētū.
ϖαρακαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Uelo.occulto.
ϖαρακαταθήκη.ης.ἡ.Depositum.
ϖαράκειμαι.Adiaceo. apponor.
ϖαρακεκαλυμμένος.η.ον.Coopertus.Uelatus.a.um.
ϖαρακέκλημαι.consolatus fui.
παρακεχειμακώς.οτος.ὁ.Post quam hyemauit.
ϖαρακληθῆναι.Exhortatum.consolatum esse.
ϖαρακληθήσομαι.consolabor.
ϖαρακληθῶ.cōsoler.cōsolatꝰ fuero
ϖαράκλησις.εως.ἡ.Consolatio.exhortatio.
ϖαράκλητος.η.ον.cōsolator.exhortator.
παρακμάζω.μ.σω.π.κα.Senesco.transgredior florem etatis.
ϖαρακοή.ης.ἡ.Inobedientia.
ϖαρακολουθέω ⁊ παρακολουθῶ.μ.σω.π.κα.Sequor.
ϖαρακούω.μ.σω.π.κα.Non audio.non obedio.
ϖαρακύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.procumbo.inclino.incuruor.
ϖαραλαβε.accipe.
ϖαραλαβεῖν.accepisse.
ϖαραλαμβάνω.μ.ηψομαι.ϖ.φα.accipio.assumo.
ϖαραλέγομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι preteruehor.iuxta nauigo.
ϖαραλελυμένος.η.ον.Resolutꝰ.a.um.solutus.paralyticus.a.um.
ϖαραληφθείς.εντος.ὁ.Acceptus.assumptus.
ϖαραληφθήσομαι.assumar.
ϖαραλήψομαι.accipiam.
ϖαράλιος.α.ον.maritimus.a.um.
ϖαραλλαγή.ης.ἡ.Commutatio.transmutatio.
ϖαραλογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.decipio.fallo.
ϖαραλυτικός.η.ον.Paralyticꝰ.resolutus.a.um.
ϖαραλύω.μ.σω.ϖ.κα.soluo.resoluo.
ϖαραμένω.μ.νω.ϖ.κα.maneo.patienter expecto.tolero.
ϖαραμίαν.p̄ter vnam.vna excepta.

παραμυθέομαι ⁊ παραμυθοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.cōsolor.
ϖαραμυθία.ας.ἡ.solatiū.cōsolatio
παραμύθιον.ου.τὸ.solatiū.solamē
ϖαρανομέω ⁊ ϖαρανομῶ.μ.σω.π.κα.Legem transgredior.p̄ter legem facio.
ϖαρανομία.ας.ἡ.iniquitas.vesānia
ϖαράνομος.η.ον.Iniustus.iniquus.a.um.
ϖαραπέσω.Excidam lapsus est.
ϖαραπεσών.οντος.ὁ.postq̄ prolapsus est.
παραπικραίνω.μ.νω.π.κα.Exacerbo.
ϖαραπικρασμός.ου.ὁ.exacerbatio.
παραπίπτω.μ.σουμαι.π.ωκα.Decido.prolabor.
ϖαραπλέω.μ.ευσω.ϖ.κα.pernauigo.preternauigo.
ϖαραπλήσιος.α.ον.similis.e.
ϖαραπλησίως.Similiter.
ϖαραπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.pretereo.ambulo.
ϖαράπτωμα.ατος.τὸ.pctūʒ.casus.
ϖαραρρέω.μ.σω.π.κα.Lado.p̄fluo.effluo.labor.eris.
ϖαραρρυῶ.Perefluam.effluaʒ.cadam.laber.
ϖαράσημος.η.ον.Insignis.e.insignitus.a.um.
παρασκευάζω.μ.σω.π.κα.p̄paro
ϖαρασκευή.ης.ἡ.Parasceue.idest preparatio.
ϖαραστῆναι.Astitisse.
ϖαραστῆσαι.exhibuisse. sistere fecisse.
παράστησον.Exhibe.presta.astare fac.sistere fac.
ϖαραστήσω.exhibebo.sistere faciā
ϖαραστῶ.astem.cōmēdē. exhibeā.
ϖαρασχεῖν.exhibuisse.prebuisse.
παρατείνω.μ.νω.π.κα.extendo.dilato.
παρατηρέω ⁊ παρατηρῶ.μ.σω ϖ.κα.obseruo.
παρατίθημι.μ.σω.π.κα.Propono.appono.commendo.
ϖαρατρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.Percurro.
ϖαρατυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.Obuiā casu fio.forte accido ⁊ occurro.
παρατυχών.οντος.ὁ.Postquā casu obuiā fuit.forte accidit ⁊ occurrit.
ϖαραυτίκα.Statim.confestim.
ϖαραφέρω.μ.σω.π.κα.Transfero.hac ⁊ illac fero.
ϖαραφρονέω ⁊ παραφρονῶ.μ.σω.π.κα.Desipio.insanio.

παραφρονία.ας.ἡ.isipiētia.isania.
ϖαραχειμάζω.μ.σω.ϖ.κα.hyemeʒ ago.
ϖαραχειμασία.ας.ἡ.hyematio.
ϖαραχρῆμα.confestim.continuo.
ϖάρδαλις.εως.ὁ.Pardalis.pardus animal.
ϖαρέβαλον.applicui nauem.
ϖαρέβην.trāsgressꝰ.p̄uaricatus fui.
ϖαρεβιασάμην.coegi.coactus sū.
ϖαρεβιβασάμην.Adductus.coactus.impositus fui.
ϖαρεγενόμην.veni.
ϖαρεγκλίνω.μ.νω.π.κα.inclino.
ϖαρεδιδόμην.Tradebar.
παρεδίδουν.tradebā.āt.p̄debā.āt
ϖαρεδόθην.traditus.p̄ditus fui.
ϖαρεδόξασα.inhonoraui.
παρέδοσαν.tradiderūt.prodiderūt
ϖαρέδωκα.tradidi.prodidi.
πάρεδρος.α.ον.qui assidet.assessor
ϖαρεθέμην.cōmēdaui. apposui.
ϖαρεθεωρούμην.contemnebar.
ϖαρέθηκα.proposui.apposui.
ϖαρείδω.μ.σω.π.κα.Despicio.contemno.
ϖαρειμένος.η.ον.Remissus. dissolutus.a.uʒ
ϖάρειμι.adsum.venio.
ϖαρεισάγω.μ.ξω.ϖ.χα.Induco.Introduco.
παρεισάκτος.η.ον.subītroductꝰ.a.ū
ϖαρεισδύω.μ.σω.ϖ.κα.Subintro latenter.surrepo.
ϖαρεισέδυσα.Subintraui.latenter surrepsi.
ϖαρεισενέγκας.αντος.ὁ.postq̄ subintulit.induxit.
παρεισέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα.intro.subintro.
ϖαρεισῆλθον.subintraui.runt.
ϖαρειστήκειν.astiterā.
ϖαρεισφέρω.μ.οισω.ϖ.κα.subīfero.affero.induco.
ϖαρειχόμην.prebebar. exhibebar.
ϖαρεῖχον.prebebā.ant.
ϖαρεκάλεσα.rogaui.hortatus sui.
ϖαρεκάλουν.Rogabam.ant.hortabar.antur.
ϖαρεκλήθην.exhortatꝰ.cōsolatꝰ sū.
ϖαρεκτός.extra.preter.
ϖαρέλαβον.acceperunt.
ϖαρελεγόμην.Legebam.preteruehebar.iuxta nauigabam.
ϖαρελεύσομαι.Transibo.preteri

bo.superueniam.occupabo.
παρεληλυθέναι.preteriisse
παρεληλυθώς,οτος,ὁ.preterit⁹
παρελθε.Transi.
παρελθεῖν.transisse.
παρέλθω.trãseã.transiuero.
παρελθών.οντος.ὁ.postq̃pterijt
παρελκύω.μ.σω.π.κα.protrabo procrastino.dilato.extẽdo.remoror.
παρέλυον.resoluebã.dissoluebã.ãt.
παρεμβάλλω.μ.λω.π.κα.In tersero.immitto.interijcio.
παρεμβολή.ης.ἡ.castra orsi.
παρεμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.κα. incido.cado.
παρέμεγκαι.transfer.
παρεμεγκεῖν.transtulisse.
παρεμέκλιμα.inclinaui.
παρεμοχλέω ꝛ παρεμοχλῶ.μ. σω.π.κα.inquieto.
πάρεξ.preter.excepto.
παρεξω.prebebo.exhibebo.
παρεπίδημος.ου.ὁ.Hospes.
παρεπικραμα.exacerbaui.
παρεπορευόμην.pretergrediebar
παρέρχομαι.μ.λευσομαι.π. λυθα.transeo.pretereo.negligo. superuenio.occupo. [ratus fui
παρεσκεύασμαι.Paratus.prepa
παρεσκευασμένος.η.ον.parat⁹. preparatus.a.um.
παρέσομαι.Adero.
παρέστηκα.affui.circumsliti.
παρεστηκώς,οτος,ὁ.postq̃astitit circumstitit.
παρέστην.affui.astiti.
παρέστησα.exhibui.astiti.
πάρεστι.adest.licet.
παρεστώς.τος.ὁ.postquã astitit.
παρέσχον.exhibui.prebui.runt
παρετείνον.extendebã.differebã ãt.
παρετήρουν.obseruabam . ant.
παρέχω.μ.ξω.π.χα.exhibeo pbeo
παρήγγειλα.precepi denunciaui.
παρήγγελον.denunciabam . preci piebam.ant.epi .runt.
παρῆγον.transiui.preterij.runt
παρηγορία.ας.ἡ.cõsolatio .solatiũ
παρηκολούθηκα.assecutus fui.
παρηκολουθηκώς,οτος,ὁ.post quam assecutus est.
παρῆλθον.preterij.runt.
παρῆν.aderam.affui.
παρῄνουν.admonebaʒ.consulebã adhortabar.bantur.

παρῆσαν.venerunt.affuerunt.
παρητημένος.η.ον.excusat⁹.a.ũ.
παρητησάμην.excusaui me.refugi euitaui.
παρθενία.ας.ἡ.virginitas
παρθένος.ου.ἡ.virgo.
παριδε.despice.contemne.
παρίδω.despiciam contemnã.ro.
παρίημι.μ.σω.π.κα.remitto.
παριστάνω.exhibeo. prebeo.
παριστάω ꝛ παριστῶ.μ.σω.π. κα .constituo .statuo.
παρίστημι.μ.σω.π.κα.exhibeo. asto.circumsto.sisto.
παρολεύω.μ.σω.π.κα. pretergre dior.pretereo.
πάροδος.ου.ἡ.transitus
παροικέω ꝛ παροικῶ.μ.σω.π.κα prope habito.habito .migro in aliã terram ad habitandum.
παροικία.ας.ἡ.icolat⁹.pegrinatio
πάροικος.ου.ὁ.aduena.peregrin⁹.
παροιμία.ας.ἡ.parcemia.exẽplum. parabola prouerbium.
πάροιμος.η.ον.Uinolẽtus.a.um.
παροιχέομαι ꝛ παροιχοῦμαι. μ.σομαι.π.μαι.pretereo. [tũ.
παρομοιάζω.μ.σω.π.κα.simile
παρόμοιος.α.ον.similis.e.
παροξύνω.μ.νω.π.κα.Irrito.
παροξυσμός.ου.ὁ.prouocatio.ir ritatio.
παροράω ꝛ παρορῶ.μ.σω.π.κα contemno.dissimulo.siñ prouoco.
παροργίζω.μ.σω.π.κα.irrito.ad
παροργισμός.ου.ὁ.iracundia.
παροτρύνω.μ.νω.π.κα.cõcito.
παρουσία.ας.ἡ.aduẽtus.presẽtia.
παροψίς.δος.ἡ.paraplis.catin⁹.
παρρησία.ας.ἡ.audacia i loq̃ndo.
παρρησία.audacter.
παρρησιάζομαι.μ.σομαι.π. σμαι.audacter ꝛ manifeste loquor.
παρῶ.preterea. remittam.ro.
παρώδευσα.pterini.ptergress⁹ fũ.
παρῴκησα.prope habitaui.migra ui in alienã terram.
παρών.οντος.ὁ. presens.
παρωξυνόμην.incitabar . ira fla grabam. [citatus .iratus .a.um.
παρωργισμένος.η.ον.irritat⁹.in
παρώτρυνα.concitaui.
παρωχημένος.η.ον.preterit⁹.a.ũ.
πᾶς.αντος.ὁ.omnis.masculi.ge.
πᾶσα.ης.ἡ.omnis.femini.gener.

πάσσαλος.ου.ὁ.pal⁹.ligni.fustis
πάσσω.μ.σω.π.κα. spargo.vario. tinguo.
πάσχα.ατος.τὸ.pasca.
πάσχω.μ.σομαι.π.θα patior.
πατάσσω.μ.ξω.π.χα. percutio.
πατέω ꝛ πατῶ.μ.σω.π.κα.cal co.conculco.
πατήρ.ρος.ὁ.pater.
πατριά.ας.ἡ.familia.
πατριάρχης.ου.ὁ.patriarcha.pa trum princeps.
πατρικός.η.ον.paternus.a.um.
πατρίς.δος.ἡ.patria
πατρολώας.ου.ὁ.parricida.
πατροπαράδοτος.η.ον.a patri bus traditus.a.um
πατρῷος.α.ον.paternus . a.um.
παύομαι.μ.σομαι.π.μαι.cesso. quiesco.
παύω.μ.σω.π.κα.cessare facio.
πάχνη.ης.ἡ.pruina
παχύνω.μ.νω.π.κα.incrasso
πέδαι.ων.αἱ.pedice. compedes.ꝛ omnes genus vinculi pedum.
πεδήτης.ου.ὁ.ἡ cõpedib⁹ ligat⁹ ẽ
πεδινός.η.ον.campestris.e.
πεδίον.ου.τὸ.cãpus.planicies.
πεζῆ.pedestri itinere. [facio.
πεζεύω.μ.σω.π.κα. pedibus iter
πεζός.η.ον.pedestris.e.
πειθαρχολογία.ας.ἡ.persuasibili tas sermonum
πειθαρχέω ꝛ πειθαρχῶ.μ.σω. π.κα.parco.obtẽpo.obedio pricipi
πείθομαι.μ.σομαι.π.σμαι.obe dio.persuadeor.credo
πείθω.μ.σω.π.κα.psuadeo.cõfido.
πειθώ.οος.ἡ.suadela . persuasio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.π.κα.curio
πεῖρα.ας.ἡ.experientia.tentatio.
πειράζω.μ.σω.π.κα.experior.tento
πειράομαι ꝛ πειρῶμαι.μ.σομαι π.μαι.tento.procuro.do operam.
πειρασμός.ου.ὁ.tentatio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.π.κα.ex perior .tento
πεισμονή.ης.ἡ.persuasio.
πέλαγος.εος.τὸ.pelagus.profun ditas aquarum.
πελεκίζω.μ.σω.π.κα . decapito. obtrunco .securi percutio.
πέμπτος.η.ον.Quintus.a. um.
πέμπω.μ.ψω.π.φα . Mitto.
πένης.τος.ὁ.Pauper.

πενθερά.ας.ἡ.socrus.
πενθερός.ου.ὁ.socer.
πενθέω ꝛ πενθῶ . μ . σω .π. κα. Lugeo.
πένθος.εος.τὸ.luctus.
πενιχρός.α.ον. pauperculus . a.ũ.
πεντάκις.Quinquies.
πεντακισχίλιος.α.ον.q̃nq̃ millia
πεντακόσιος.α.ον.quingẽtus.a.ũ.
πέντε.Quinq̃.
πεντεκαιδέκατος.η. ον. quintus decimus.a.um
πεντήκοντα.quinquaginta.
πεντηκοντατρία.ων.τα . quiq̃ginta tria.neutri generis. [.a.ũ.
πεντηκοστός.η.ον.quiq̃gesimus.
πεπαιδευμένος.η.ον.doctus.eru ditus.a.um.
πεπαλαίωκα.ãtiquaui.ãtiquũ feci
πέπαυμαι.cessaui.desij.
πεπειραμένος.η.ον . expt⁹.a. um.
πέπεισμαι.psuasus fui.credidi.
πεπεισμένος.η.ον.persuasus.a.ũ.
πεπελεκισμένος.η.ον.decapitat⁹ decollatus.securi percussus.a.um.
πεπηγώς.οτος.ὁ . infixus . con glutinatus . congelatus .
πεπιεσμένος.η.ον.pressus.oppress⁹. aggrauatus .a.um
πεπίστευκα.credidi.
πεπιστεύκειν.credideram.
πεπιστευκώς.οτος.ὁ.postq̃ cre didit.
πεπλάνημαι.erraui. deceptus fui.
πεπλανημένος.η.ον . deceptus . Aberrans.
πεπλάτυμαι.extẽs⁹ . dilatatus fũ.
πεπλήρωκα.impleui.
πεπληρωκέναι.ipleuisse.cõpleuisse
πεπλήρωμαι.implet⁹.cõplet⁹ fui.
πεπληρωμένος.η.ον.Implet⁹.re pletus .a.um. [pletus.a.um.
πεπληροφορημένος.η.ον.im
πεπλούτηκα.ditatus fui.diues fa ctus fui.
πεποίηκα.Feci.
πεποιήκειν.Feceram.
πεποιηκέναι.fecisse.
πεποιηκώς.οτος.ὁ.postquã fecit.
πεποιημένος.η.ον.factus.a.um.
πέποιθα.cõfido . confisus fui.
πεποιθέναι.cõfidere.confisũ esse.
πεποίθησις.εως.ἡ.fiducia.pfidẽtia
πεποιθώς.οτος.ὁ.postquam confi sus est.confidens.

πεπολίτευμαι.conuersatus fui.
πέπονθα.passus fui.
πεπότικα.potaui.dedi bibere.
πεπορευμένος.η . ον . postquam ambulauit.
πεπραγμένος.η.ον.act⁹.fact⁹.a.ũ.
πέπρακα.vendidi.
πεπραμένος.η.ον.vẽditus.a.um.
πέπραχα.feci.
πεπραχέναι.fecisse.
πεπτωκώς. οτος.ὁ.postq̃ cecidit.
πεπυρωμένος.η.ον.cõbustus.a.ũ
πεπώρωκα.induraui.
πεπωρωμένος.η.ον.excecat⁹.a.ũ sine sensu.
πέραν.trans .vltra.
πέρας.ατος.τὸ.finis.
περάω ꝛ περῶ.μ.σω.π.κα. trãseo.
πέρδιξ.κος.ἡ.perdix auis.
περί.de.circum. [circunduco.
περιάγω.μ.ξω.π.χα. circumeo.
περιαιρέω ꝛ περιαιρῶ.μ.σω.π κα.aufero.
περιαστράπτω. μ . ψω.π.φα circumfulgeo.
περιβάλλομαι . μ . ουμαι . π. βλημαι.cooperior . induor.
περιβάλλω.μ.λω.π.κα . coope rio.circumdo.induo.
περιβεβλημένος.η.ον.indut⁹.a.ũ.
περιβλέπω.μ.ψω.π.φα.circum spicio.
περιβληθείς.εντος.ὁ. circumda tus.coopertus.vestitus . [Inctus.
περιβόλαιον.ου.τὸ.velamẽtũ.a
περιβολή.ης.ἡ. amictus.cooperi mẽtuʒ.indumentum.
περίβολον.ου.τὸ.mur⁹. circuit⁹.
περιγραφή.ης.ἡ.consumptio.cir cunscriptio.lineamentum
περιδέω.μ. σω.π.κα. circumligo.
περιδραμών.οντος.ὁ.postquaʒ circumcurrit.circuiuit. [tus fui.
περιεβαλόμην .indutus fui.coop
περιέβαλον.cooperui.vestiui.
περιεβλεπόμην.circumspiciebar. circumspectus fui.
περιεδεδέμην.circumligatus fuerã
περιέζωσα.precinxi.
περιεζωσμένος.η.ον.precict⁹.a.ũ.
περιέθηκα.circumposui.circumdedi. imposui.
περιεκόμπουν. Circumsonabam. Circumstrepebam.ant.
περιέκρυβον.occultabaʒ.ant.

περιέλαμψα.circumfulsi.
περιελεῖν.Abstulisse.
περιελθών.οντος.ὁ.Postquã cir cuiuit.Circumambulauit. [lit.
περιελών.οντος.ὁ.postquã fustu
περιέξεσα.circũrasi.poliui.leuigaui.
περιεπάτησα.Ambulaui.
περιεπάτουν.Ambulabam. ant
περιέπειρα.Transfixi.transfodi.
περιέπεσον.Incidi.runt.
περιεποιησάμην.Acquisiui.
περιεργάζομαι.μ.σομαι.π.μαι Curiose ago. [tas nimia.
περιεργία.ας.ἡ.curiositas. sedult
περίεργος.η.ον.curiosus.a . um.
περιέρχομαι.μ.σομαι.π.λυ θα.Circumeo.circuambulo.
περιεσπώμην.Diuellebar. satage bam.Occupabar.
περιέστην.Circumstiti. [tit.
περιεστώς.τος.ὁ. postq̃ circumsti
περιέσχον.Circumdedi.runt.
περιέτεμον.Circuncidi.runt.
περιετμήθην.Circuncisus fui.
περιέχω.μ.ξω.π.χα.Circũdo.ec cupo.contineo.
περιζήτησις.εως.ἡ.Questio.
περιζώννυμι.μ.σω.π.κα.pcigo.
περιζωννύω.μ.σω.π.κα.pcingo.
περιζωσάμενος.η.ον.Precinctus. Accinctus.a.um.
περιζώσω.Precingam.
περίειμι.circueo. circundo.abo.
περιῆγον.circubã.ãt.circuiui. runt.
περιῄειν.Circuieram. [runt.
περιῆλθον.circuiui.circũambulaui
περιῃρούμην.Subinouebar . aufe rebar.
περιήστραψα.Circumfulsi.
περιθείς.εντος.ὁ.Postquam.cir cumposuit.imposuit.
περίθεσις.εως.ἡ. circumdatio.cir cumpositio.
περιθήσομαι.Circumponar.sumã
περιθήσω.circumponam.
περιΐσταμαι.μ. σομαι.π.μαι. Emito. declino.
περικάθαρμα.τος.τὸ.purgamen tum.Sterquilinium.
περικαλύπτω . μ . ψω.π.φα. Uelo.Cooperio. [cumtegor
περίκειμαι.Circũponor.circũdor.cir
περικεκαλυμμένος.η.ον.cooper tus.velatus.a.um.
περικεφαλαία.ας.ἡ. Galea.

πορνεῖον.ου.το. Lupanar. locus vbi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνη.ης ἡ. Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicariꝰ
ϖόρρω. Longe.
ϖόρρωθεν. Allonge.
πορρωτέρω. Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ.purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpureꝰ.a.ū.
ϖοσάκις. Quotiens.
ϖοσαχῶς. Quotiens.
ϖοσίν.pedibus.
ϖόσις.εως.ἡ.potꝰ.poculum.potio
ϖόσος.η.ον. Quantus.a.um.
πόσω. Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον. Qualis.e.
ϖότε. Quando.
ποτέ. Aliquando.
πότερον. Utrum.an.
ϖότερος.α ον. Uter.a.um.
ϖοτήριον.ου.το.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ϖοῦ. Ubi.
ϖοῦς.ολος.ὁ. Pes.
πρᾶγμα.ατος.το. Res.
ϖραγματεία.ας.ἡ. Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.negocior.
πραθῆναι.vēditum fuisse.
πραιτώριον.ου.το. Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ. Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ. Opus.
ϖρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.ū.
πραότης.τητος.ἡ. Mansuetudo. benignitas.
ϖρασιά.ας.ἡ. Sulcus. pars.
πράσις.εως.ἡ. Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.χα. Ago.facio.
ϖραΰς.εος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
ϖραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.benignitas.
πρέπει.decet.honestū est.
ϖρέπον.οντος.το.decēs.honestū.
ϖρεσβεία.ας.ἡ. Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα. Legatꝰ sum.intercedo.melior sum.
ϖρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior
ϖρεσβυτέριον.ου.το. Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ. Senex.
ϖρεσβῦτις.δος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ. Pronus.in faciē lapsus.in partē anteriorē inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίν.priusquam.
ϖρινή.priusquam.
πρό.ante.priusquā.
προαγαγεῖν.produxisse.precessisse.
ϖροαγαγών.οντος.ὁ. postquā produxit.precessit.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.χα.pcedo.pduco.
ϖροαδικέω ⁊ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ⁊ προαιροῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Eligo. prepono. destino.
ϖροαιτιάομαι ⁊ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Causā do. causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.āte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ἡ. Procax. petulans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
ϖροαναμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα. decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι. Precedo.
ϖροαύλιον.ου.το. Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
ϖροαυλον.ου.το. vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.pcedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα. produco.germino.impello.
προβας.αντος.ὁ. postq̄ processit.
ϖροβατικός.η.ον.ouinus.ouiariꝰ
ϖρόβατον.ου.το.ouis.
προβεβηκως.οτος.ὁ.postq̄ pcessit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα. produco detraho. premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ. Postquā processit.vel ante factus est.
ϖρογεγραμμενος.η.ον. Prescriptus.antescriptus.a.ū.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p̄existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p̄cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.p̄cognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ. Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ. Precessor.parēs. progenitor.priuignus.

προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.prescribo. Antescribo.
ϖροδαπανάω ⁊ ϖροδαπανῶ. μ.σω.ϖ.κα.expēdo. ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ū.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα. Prius do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ἡ.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ. Postquā ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi.detraxi.
ϖροέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην. Precognitus. ante cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ον. Precognitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
ϖροέγραψα. Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. propositꝰ fui.
ϖροείδω.μ.σω.ϖ.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην. Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predictꝰ.a.ū.
ϖροείρω.μ.ρω.ϖ.κα. antedico.
ϖροέκοπτον. proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.preposui. anteposui.
ϖροέλαβον.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγον.p̄dixi.rūt.predicebā.āt.
προελεύσομαι.precedā.
ϖροέλθω.preueniā.preuenero.
προελθών.οντος.ὁ.postquam progressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα. Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
ϖροενηρξάμην. Incepi.
προενόησα.prosperi.prouidi.
ϖροενομεύθην.capiꝰ.captiuatꝰ fui
ϖροεπαγγέλλομαι.μ.λουμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην.āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα procedo.progredior.

ϖροεστώς.οτος.ὁ. Qui preest. prefectus.
ϖροέτεινα.extendi.protendi.proposui.porrexi.
ϖροετιμήθην.magis honoratꝰ sū ⁊ pluris factus.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ.κα.p̄paro.
ϖροετρεψάμην.exhortatus sum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ.σομαι. π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
ϖροευηγγελισάμην.p̄nunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμην. preordinaui.
ϖροήγαγον.produxi. p̄duxi.runt.
ϖροηγέομαι ⁊ ϖροηγοῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. precedo. preuenio.primus sum.
ϖροῆγον. Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
ϖροήδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt.
ϖροηλπικώς.οτος.ὁ.postq̄ p̄speraui.
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā ante peccauit.
ϖροηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.causatꝰ sū.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ἡ.propositum. propositio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ἡ. prefinitū tēpus.
ϖροθυμία.ας ἡ.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie. libenter.
ϖροιδών.οντος.ὁ.postq̄ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.p̄paro
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ον.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η.ον. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον.preordinatus.preelectus.a.um.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.χα.añ p̄dico.

ϖροκοπή.ης.ἡ. p̄fectus.augmētū.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.p̄ficio.
πρόκριμα.τος.το.p̄iudiciū.
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα. p̄pono.antepono.
ϖρολαβόμενος.η.ον. postq̄ preuenit.antecepit.p̄uētus ē
ϖρολαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ. μμαι.ante capio.preuenio.
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ.χα.predico.āte dico
προληφθείς.εντος.ὁ.p̄occupatꝰ. preassūptus
προμαρτυρέω ⁊ προμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.p̄nūcio
ϖρομαχέω ⁊ προμαχῶ.μ.σω. π.κα. Antepugno.iter p̄mos pugno.
ϖρομελετάω. ⁊ ϖρομελετῶ. μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω. ⁊ ϖρομεριμνῶ. μ.σω.π.κα.āteeuro.priꝰ curā habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα. p̄nūcio. antenūcio.as.
προνοέω ⁊ προνοῶ.μ.σω.π.κα. p̄uideo.curā habeo.
ϖρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as.
ϖροοράω ⁊ προορῶ.μ.σω.ϖ.κα.p̄uideo.puideo.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predestino.
προπαθών.οντος.ὁ.postq̄ antepassus est.prius perpessus ē.
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα.ante patior
προπάτωρ.ορος.ὁ.p̄gēitor.parꝰ.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσών.οντος.ὁ.postq̄ p̄cidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.p̄teruꝰ. temerarius.a.um.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα. procido.antecado.
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι preceo.
ϖρός. Ad.
ϖροσάββατον.ου.το.ante sabbatum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem. afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγών.οντος.ὁ.postquā attulit.adduxit.obtulit
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα. Appello.voco
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ.χα. Adduco.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
ϖροσαιτέω ⁊ προσαιτῶ.μ.σω. ϖ.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
ϖροσανάβηθι.ascende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα.erogo.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
ϖροσαναπληρόω ⁊ προσαναπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Acquiesco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.insuper subuerto.
ϖροσανεθέμην.acquieui.addictꝰ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω ⁊ ϖροσαπειλῶ μ.σω.π.κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω. ⁊ προσαπωθῶ. μ.σω.ϖ.κα. Adexpello. insuper expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω ⁊ προσγελῶ.μ. σω.ϖ.κα. arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω ⁊ ϖροσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superogo
ϖροσδεκτός.η.ον. acceptus.a.ū.
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω. ⁊ ϖροσδοκῶ.μ. σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ἡ. Expectatio.
ϖροσδραμών.οντος.ὁ. postquā accurrit.
προσεάω ⁊ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π.κα. Appropinquo.
ϖροσεδεήθην.egui.indigui. oraui.
ϖροσεδεξάμην.accepi. āplexus fui
ϖροσεδεχόμην.expectabā. accipiebā.
προσεδόκων.expectabā.āt.
ϖροσεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα.assisto.deseruio.
ϖροσεθέμην.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus additꝰ fui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociatꝰ sū. .i.negociando acquisiui ⁊ auxi rem.
ϖροσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
ϖροσεκάλουν. prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθην.consensi.
ϖροσεκληρώθην.adiunctus fui.

πορνεῖον.ου.τό.Lupanar.locus vbi ſunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνη.ης ἡ.Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicariꝰ
ϖόρρω.Longe.
ϖόρρωθεν.Alonge.
πορρωτέρω.Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ.purpuraria.Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpureꝰ.a.ũ.
ϖοσάκις.Quotiens.
ϖοσαχῶς.Quotiens.
ϖοσίν.pedibus.
ϖόσις.εως.ἡ.potꝰ.poculum.potio.
ϖόσος.η.ον.Quantus.a.um.
πόσῳ.Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον.Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον.Qualis.e.
ϖότε.Quando.
ποτέ.Aliquando.
πότερον.Utrum.an.
ϖότερος.α ον.Uter.a.um.
ϖοτήριον.ου.τό.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potũ do.poto.
ϖοῦ.Ubi.
ϖοῦς.οδος.ὁ.Pes.
πρᾶγμα.ατος.τό.Res.
ϖραγματεία.ας.ἡ.Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.negocior.
πραθῆναι.vẽditum fuiſſe.
πραιτώριον.ου.τό.Pretorium.domus preſidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ.Exactor.interfector.Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ.Opus.
ϖρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.um.
πραότης.τητος.ἡ.Manſuetudo.benignitas.
ϖρασιά.ας.ἡ.Sulcus.pars.
πράσις.εως.ἡ.Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα.Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.χα.Ago.facio.
ϖραΰς.εος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
ϖραΰτης.τος.ἡ.manſuetudo.benignitas.
πρέπει.decet.honeſtũ eſt.
ϖρέπον.οντος.τό.decẽs.honeſtũ.
ϖρεσβεία.ας.ἡ.Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα.Legatꝰ ſum.intercedo.melior ſum. ⌈us.
ϖρεσβύτερος.α.ον.ſenior.antiqᵒr
ϖρεσβυτέριον.ου.τό.Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ.Senex.
ϖρεσβῦτις.δος.ἡ.anus.vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ.Pronus.in faciẽ lapſus.in partẽ anteriorẽ inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.ſeco.ſcindo.
πρίν.priuſquam.
ϖρινή.priuſquam.
πρό.ante.priuſquã.
προαγαγεῖν.produxiſſe.preceſſiſſe.
ϖροαγαγών.οντος.ὁ.poſtquã produxit.preceſſit. ⌈co.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.χα.p̃cedo.p̃du
ϖροαδικέω ⁊ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ⁊ προαιροῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Eligo.prepono.deſtino.
ϖροαιτιάομαι ⁊ προαιτιῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Cauſã do.cauſor.accuſo.
προακούω.μ.σω.π.κα.ãte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ἡ.Procax.petulans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα.Ante pecco.
ϖροαναμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα.decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.Precedo.
ϖροαύλιον.ου.τό.Premium ſonandi vel cantandi ad tibias.
ϖρόαυλον.ου.τό.veſtibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.p̃cedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα.produco.germino.impello.
προβάς.αντος.ὁ.poſtq̃ proceſſit.
ϖροβατικός.η.ον.ouinus.ouiariꝰ
ϖρόβατον.ου.τό.ouis. ⌈a.ũ.
προβεβηκώς.οτος.ὁ.poſtq̃ p̃ceſſit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.produco detraho.premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.proſpicio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ.Poſtquã proceſſit.vel ante factus eſt.
ϖρογεγραμμένος.η.ον.Preſcriptus.anteſcriptus.a.um.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p̃exiſto.ante ſum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p̃cognoſco.preſcio.
προγνωσθῆναι.p̃cognitum fuiſſe.
πρόγνωσις.εως.ἡ.Preſcientia.precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ.Preceſſor.parẽs.

progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.preſcribo.Anteſcribo.
ϖροδαϖανάω ⁊ ϖροδαπανῶ.μ.σω.ϖ.κα.expẽdo.ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ον.manifeſtus.a.ũ.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα.Prius do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ἡ.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ.Poſtquã ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precurſor.
προεβίβασα.produxi.detraxi.
ϖροέγνων.precognoui.preſciui.
προεγνώσθην.Precognitus.ante cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ον.Precognitus.a.um.
προεγράφην.ante ſcriptus fui.
ϖροέγραψα.Ante ſcripſi.
προέδραμον.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.propoſui.propoſitꝰ fui.
ϖροείδω.μ.σω.ϖ.κα.preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην.Prepoſui.pluris feci.propoſui.
προεῖπον.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixiſſe.
προειρημένος.η.ον.predictꝰ.a.ũ.
ϖροείρω.μ.ρω.ϖ.κα.antedico.
ϖροέκοπτον.proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.prepoſui.antepoſui.
ϖροέλαβον.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγον.p̃dixi.rũt.predicebã.ãt
προελεύσομαι.precedã.
ϖροέλθω.preueniã.preuenero.
προελθών.οντος.ὁ.poſtquam progreſſus eſt.proceſſit.preceſſit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα.preſpero.
προεμάχησα.Antepugnaui.inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
ϖροενηρξάμην.Incepi.
προενόησα.proſpexi.prouidi.
ϖροενομεύθην.capiꝰ.captiuatꝰ fui
ϖροεπαγγέλλομαι.μ.λουμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην.ãte promiſi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα

procedo.progredior.
ϖροεστώς.οτος.ὁ.Qui preeſt.prefectus. ⌈poſui.porrexi.
ϖροέτεινα.extendi.protendi.pro=
ϖροετιμήθην.magis honoratꝰ ſũ ⁊ pluris factus. ⌈ro.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ.κα.p̃pa
ϖροετρεψάμην.exhortatus ſum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
ϖροευηγγελισάμην.p̃nunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμην.preordinaui.
ϖροήγαγον.produxi.p̃duxi.runt.
ϖροηγέομαι ⁊ ϖροηγοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.precedo.preuenio.primus ſum.
ϖροῆγον.Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
ϖροῄδειν.preſciueram.
προηδικημένος.η.ον.Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.preceſſi.runt. ⌈rauit.
ϖροηλπικώς.ότος.ὁ.poſtq̃ p̃ſpe
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.poſtquã ante peccauit.
ϖροηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.cauſatꝰ ſũ.accuſaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ἡ.propoſitum.propoſitio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ἡ.prefinitũ tẽpus.
ϖροθυμία.ας.ἡ.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie.libenter.
ϖροϊδών.οντος.ὁ.poſtq̃ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.preſum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα.preficio.preſum.anteſto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα.repromitto.prenuncio.antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.p̃paro
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.ante promiſi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ον.repromiſſus.antepromiſſus.a.um.
πρόκειμαι.propoſitus ſum.
προκεχειρισμένος.η.ον.Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον.preordinatus.preelectus.a.um. ⌈co.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.χα.ãn p̃di

ϖροκοπή.ης.ἡ.p̃fectus.augmẽtũ.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.p̃ficio.
πρόκριμα.τος.τό.p̃iudiciũ. ⌊p̃cedo
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα.p̃pono.antepono. ⌈uenit.antecepit.p̃uẽtus ẽ
ϖρολαβόμενος.η.ον.poſtq̃ pre
ϖρολαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.ante capio.preuenio. ⌈ãtedico
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ.χα.predico.
προληφθείς.εντος.ὁ.p̃occupatꝰ.preaſſũptus ⌈.μ.σω.π.κα.p̃nũcio
προμαρτυρέω ⁊ προμαρτυρῶ
ϖρομαχέω ⁊ προμαχῶ.μ.σω.π.κα.Antepugno.iter p̃mos pugno.
ϖρομελετάω.⁊ ϖρομελετῶ.μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω.⁊ ϖρομεριμνῶ.μ.σω.π.κα.ãtecuro.priꝰ curã habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα.p̃nũcio.antenũcio.as. ⌈p̃uideo.curã habeo.
προνοέω ⁊ προνοῶ.μ.σω.π.κα.
ϖρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα.populor.captiuo.as. ⌈κα.p̃uideo.prouideo.
ϖροοράω ⁊ προορῶ.μ.σω.ϖ.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predeſtino.
προπαθών.οντος.ὁ.poſtq̃ antepaſſus eſt.prius perpeſſus ẽ. ⌈te patior
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα.an
προπάτωρ.ορος.ὁ.p̃gẽitor.pauꝰ.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσών.οντος.ὁ.poſtq̃ p̃cidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.p̃teruꝰ.temerarius.a.um. ⌈do.antecado.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα.proci
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
ϖρός.Ad. ⌊preeo.
ϖροσάββατον.ου.τό.ante ſabbatum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω.Offeram.offerrem.afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγών.οντος.ὁ.poſtquã attulit.adduxit.obtulit ⌈pello.voco
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα.Ap
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ.χα.Adduco.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ἡ.acceſſus.
ϖροσαιτέω ⁊ προσαιτῶ.μ.σω.ϖ.κα.Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα.Aſcendo.
ϖροσανάβηθι.aſcende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα.erogo.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.poſtquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.cõquieſcã.cum alio requieſcã.
ϖροσαναπληρόω ⁊ προσαναπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Acquieſco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.inſuper ſubuerto.
ϖροσανεθέμην.acqeui.addictꝰ ſũ.
προσανεπλήρωσα.Accumulaui.adimpleui.
προσαπειλέω ⁊ ϖροσαπειλῶ μ.σω.π.κα.Comminor.aris.
προσαπωθέω.⁊ προσαπωθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Adexpello.inſuper expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω.μ.σω.π.κα.Appono.impono.ſuprapono.
προσγελάω ⁊ προσγελῶ.μ.σω.ϖ.κα.arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω ⁊ ϖροσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.ſuperexpẽdo.ſuperogo
ϖροσδεκτός.η.ον.acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω ⁊ ϖροσδοκῶ.μ.σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ἡ.Expectatio.
ϖροσδραμών.οντος.ὁ.poſtquã accurrit.
προσεάω ⁊ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα ſino.permitto. ⌈propinquo.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π.κα.Ap=
ϖροσεδεήθην.egui.indigui.oraui.
ϖροσεδεξάμην.accepi.ãplexus fui
ϖροσεδεχόμην.expectabã.acci=
προσεδόκων.expectabã.ãt ⌊piebã.
ϖροσεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα.aſſiſto.deſeruio.
ϖροσεθέμην.adieci.addidi.appoſui.appoſitus adiectus additꝰ fui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.appoſui.
προσεῖδω.video.aſpicio.intueor.
προσειργασάμην.adnegociatꝰ ſũ..i.negociando acquiſiui ⁊ auxi rem.
ϖροσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.acceſiui.
ϖροσεκάλουν.prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθην.conſenſi.
ϖροσεκληρώθην.adiunctus fui.

ϖροσέκοψα. Irrui.offendi.
ϖροσεκύλισα. Aduolui.
ϖροσεκύνησα.adoraui.
προσεκύνουν.adorabam.ant.
ϖροσελαβόμην. Assumpsi.parti
cepsſ fui.partem cepi. assūptus fui.
ϖροσελεύσομαι. Accedam.
ϖροσελήλυθα.accessi.
πρόσελθε.accede.
ϖροσελθεῖν.accessisse.
ϖροσέλθω.accedam.accessero.
προσελθών.οντος.postq̃ accessit
ϖροσένεγκαι. Offer.
ϖροσενέγκαι. obtulisse.adduxisse.
ϖροσενέγκας.αντος.ὁ. postq̃ ob
tulit.
ϖροσενέγκω.offeram. obtulero.
ϖοσενεχθείς.εντος.ὁ.oblatus.
ϖροσενήνοχα.obtuli.
ϖροσέπεσον.procidi.runt.
ϖροσέϖιπτον.procidebam. ant.
ϖροσεϖιτιμάω.⁊ ϖροσεϖιτι=
μῶ.μ.σω.ϖ.κα. Insuper arguo
⁊ reprehendo.
ϖροσεϖιτίμησις.εως.ἡ. Insup
vituperatio ⁊ reprehensio.
ϖρὸς ἐϖὶ τούτοις. Ad hec.pre
terea.vltra hec.
προσεϖοιούμην. Fingebam.ven
dicabam.acquirebam.
προσεργάζομαι. μ. σομαι. ϖ.
μαι.negociādo augeo. denuo adq̃ro.
προσέρρηξα. Incidi. cum impetu
illisus fui.
προσερρωμένος.η.ον. Confirma
tus.corroboratus.a.um. ⸢accedo.
ϖροσέρχομαι.μ.σομαι.ϖ. θα.
ϖροσέσχηκα.presto fui. attendi.
προσετάγην. Iussus.preceptus fui
ϖροσέταξα.precepi.iussi.
ϖροσετέθην.additus.apposit⁹ fui.
ϖροσετιθέμην.augebar.addit⁹erā
προσετίθουν.augebam.ant.
προσευχή.ης.ἡ.oratio.
προσεύχομαι.μ.ξομαι.π. μαι.
oro.preces fundo.
ϖροσέφερον. offerebam.ant.obtu
li.runt. ⸢fui.
ϖροσεφώνησα.vocaui. allocutus
προσεφώνουν. Vocabam.ant.al=
locutus fui.runt.
προσῆλθον.accessi.rūt. ⸢na.
προσήλυθος.η.ον. ꝓselytb⁹. adue
προσηλόω.⁊ προσηλῶ.μ.σω.π
κα.affligo clauis.
ϖροσήνεγκα.obtuli.

ϖροσηνέχθην.oblatus fui.
προσηρχόμην.accedebam.
ϖροσηυξάμην.oraui.p̃ces fudi.
προσηυχόμην.orabā.p̃ces fūdebā
προσθεῖναι.adiecisse. ⸢auxit.
ϖροσθείς.εντος.ὁ.postq̃ adiecit.
πρόσθες.adauge.appone. ⸢adijciaʒ
ϖροσθήσω. Addam. Apponam.
προσθῶ. Addam.addidero.
ϖροσιδεῖν.aspexisse.vidisse.
ϖρόσκαιρος.α.ον.ad tp̃s.tp̄alis.e
προσκαλέομαι.⁊ προσκαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.aduoco ꝯsentio.
προσκαλέω. ⁊ προσκαλῶ. μ.
σω.π.κα.prouoco.
ϖροσκαρτερέω ⁊ προσκαρτε=
ρῶ.μ. σω.ϖ.κα.insto.assiduus sū.
ϖροσκαρτέρησις.εως.ἡ.instātia.
ϖροσκέκλημαι.aduocaui. assūpsi.
προσκεφάλαιον.ου.το.ceruical
προσκληρόομαι ⁊ ϖροσκλη=
ροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.adiūgor
ϖρόσκλησις.εως.ἡ.gratia. com=
passibilitas.detrimētū alteri⁹ ptis.
προσκολλάομαι. ⁊ ϖροσκολ=
λῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
πρόσκομμα.ατος.το.offensio.
προσκοϖή.ης.ἡ. offēsio.offēdiculū.
ϖροσκόπτω.μ.ψω.π.φα.offēdo
irruo. ⸢in lapide.
προσκρούω.μ.σω.ϖ.κα. offēdo
ϖροσκυλίω.μ.σω.ϖ.κα. Aduo
luo.voluēdo applico ⁊ appono.
ϖροσκυνέω. ⁊ ϖροσκυνῶ. μ.
σω.ϖ.κα. Adoro.
ϖροσκύνησις.εως.ἡ.adoratio.
προσκυνητής.ου.ὁ.adorator.
προσλαβεῖν.assumpsisse.
ϖροσλαβόμενος.η.ον. postquaʒ
assumpsit.assumptus.a.um.
προσλαβοῦ.accipe.suscipe. suscep
tus esto. ⸢σω.ϖ.κα.alloquor.
ϖροσλαλέω.⁊.προσλαλῶ.μ.
προσλαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ.
μμαι.assumo.presumo.deprehendo.
ϖροσληφθῆναι.assumptum fuisse.
ϖροσληφθῶ.assumptus. deprehē
sus fuero.
πρόσληψις.εως.ἡ. assumptio.
ϖροσλογίζομαι. μ. σομαι.ϖ.
σμαι.computo.adnumero.
προσμένω.μ.νω.π.κα. admaneo
.i.prope aliquē maneo. immaneo.
insto.acq̃esco. ⸢adlugeo.suplugeo.
προσολύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι
προσορμίζομαι.μ.σομαι.π.μαι

ad portum peruenio.
ϖροσοφείλω.μ.σω.ϖ. κα.debeo
προσοχή.ης.ἡ.obseruatio.custodia.
attētio.diligētia. ⸢molestus sum.
προσοχθίζω.μ.σω.π.κα.grauis.
προσόχθισμα. τος.το.grauitas.
tedium.onerositas. ⸢cū alio ludo.
ϖροσϖαίζω.μ.ξω.ϖ.χα.alludo
πρόσπεινος.η.ον.esuriēs.famescēs
ϖροσπέσω.irruam.incidam.
προσπήγνυμι.μ.ξω.π.χα. affigo
προσπηγνύω.μ.ξω.π.χα.affigo
προσπήξας.αντος.ὁ.postq̃ affixit
προσϖίπτω.μ.σοῦμαι.ϖ.κε ir
ruo.procido.
προσϖοιέομαι.⁊ ϖροσϖοιοῦ=
μαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Fingo.for
mo.figuro.familiarem facio.
ϖροσϖοιέω.⁊ προσποιῶ.μ.σω
ϖ.κα.vendico.acquiro. ⸢μαι.accedo
ϖροσπορεύομαι. μ. σομαι. ϖ.
ϖροσρηγνύω.μ.ξω. ϖ.χα. In
cido.cum impetu illidor. ⸢roboro.
προσρωννύω.μ.σω.π.κα.ꝯfirmo
ϖρόσταγμα.τος.το.preceptū.
ϖροσταράττω.μ.ξω.π. χα. per
turbo.commoueo.affligo. ⸢iubeo.
προστάσσω.μ.ξω.χα. precipio.
ϖροστάτις.δος.ἡ. Assestrix. que
preest ⁊ astat. ⸢sor.prefectus.
προστάτης.ου.ὁ. princeps.asses=
προστάττω.μ.ξω.π.χα.precipio.
iubeo. ⸢tum fuisse.
ϖροστεθῆναι.appositum esse.addi
ϖροστεθήσομαι. adijciar. addar.
ϖροστεταγμένος.η.ον.iuss⁹. sta
ϖροστῆναι.prefuisse. ⸤tutus.a. um.
προστίθημι.μ.σω.π.κα.addo adij
cio. ⸢curro.
ϖροστρέχω.μ.οῦμαι.π.κα. Ac
ϖροσφάγιον.ου.το. cibus.esca.
ϖρόσφατος.η.ον. nouus.a.um.
προσφάτως.nuper. ⸢duco.
προσφέρω.μ.σω.π.κα.offero.ad
ϖροσφιλής.εος.ὁ.ἡ.amabilis.de
siderabilis.e.
προσφορά.ας.ἡ.oblatio.
ϖροσφωνέω. ⁊ προσφωνῶ. μ.
σω.ϖ.κα.alloquor.voco.
πρόσχες.attende.intende.
ϖρόσχυσις.εως.ἡ.effusio.
ϖροσψαύω.μ.σω.ϖ.κα. tango.
προσωϖοληπτέω.⁊ ϖροσωπο
ληπτῶ.μ.σω.ϖ.κα.ꝑsonā.accepto
ϖροσωϖολήϖτης.ου.ὁ. Per=
sonarum acceptor.

ϖροσωϖοληψία.ας. ἡ.perſonarum acceptio.
ϖρόσωϖομ.ου.το. facies.pſona.
ϖροσώρμισθημ.ad portũ perueni
ϖροσώχθισα.grauis ꝛ oneroſ⁹ fui
ϖροτείμω.μ.μω.ϖ.κα.Do.propono.protendo.
ϖρότερομ.Prius.
ϖρότερος.α.ομ.prior.ius.
ϖροτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Propono.prepono.antepono.
ϖροτιμάω.ꝛ ϖροτιμῶ.μ.σω.π κα.Prehonoro.magis honoro.pluris facio.
ϖροτοστάτης.ου.ὁ.pfect⁹.preſes
προτρέπω.μ.ψω.π.φα.exhortor
προτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.pcurro
ϖρουπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.Preexiſto.prius ſum.
ϖρουπῆρχομ.Prius.eram.ant.prius fui.runt.
ϖρουφεστώς.ωτος.ὁ.Qui preextitit.
ϖρουφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.preexiſto.
ϖροφαμῶς.palam.manifeſte.
ϖρόφασις.εως.ἡ.Oratio.pretextus.excuſatio.occaſio.
προφέρω.μ.σω.π.κα.pfero.obijcio
ϖροφητεία.ας.ἡ.prophetia.
προφητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prophetizo.lego ſcripturas diuinas.
προφήτης.ου.ὁ.Propheta.
προφητικός.η.ομ.propheticus.a.ũ
προφῆτις.ιδος.ἡ.propheteſſa.
προφθάμω.μ.σω.ϖ.κα.pueniο.
ϖροφυτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prius planto.ante planto.
προχειρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Conſtituo.preordino.predico.
προχειροτομέω.ꝛ προχειροτομῶ.μ.σω.ϖ.κα.pordino ꝛ pligo.
προώρισα.predeſtinaui.pcõſtitui.
ϖροωρώμημ.preuidebam.bar.
πρύμμα.ης.ἡ.Puppis.
πρύταμις.εως.ὁ.gubernator.rector
ϖρωΐ.Mane.prima luce.
ϖρωία.ας.ἡ.mane.prima lux.
πρωΐθεμ.A mane.a tpe matutino.
πρωιμός.η.ομ.Matutinus.a.um.
πρώρα.ασ.ἡ.Prora.
πρωτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Primatũ teneo.princeps ſum.
πρωτογέμημα.τος.το.Primogenitum.quod primo generatur.
ϖρωτόγομος.η.ομ.primogenitus a.ũ.

πρωτοκαθεδρία.ας.ἡ.Primus locus in ſedendo.prima cathedra.
πρωτοκλισία.ας.ἡ.prim⁹recubit⁹
ϖρωτόπλαστος.η.ομ.Primum formatus ꝛ factus.a.um.
πρωτοτόκιος.α.ομ.pmogenit⁹.a.ũ
ϖρωτότοκος.η.ομ.pmogẽit⁹.a.ũ.
πρωτομάρτυς.υρος.ὁ.Primus martyr.i.primus teſtis.
ϖρῶτος.η.ομ.primus.a.um.
πρωτοστάτης.ου.ὁ.pſes.author
ϖταίω.μ.σω.ϖ.κα.erro.offendo.
ϖτέρμα.ης.ἡ.calcaneus.
ϖτερύγιομ.ου.το.pinnaculum.
πτέρυξ.γος.ἡ.ala.
πτημός.η.ομ.Volatilis.volucris.e.
ϖτοέομαι.ꝛ πτοοῦμαι.μ.σομαι ϖ.μαι.Terreor.
πτόησις.εως.ἡ.Perturbatio.
ϖτύομ.ου.το.Ventilabrum.
πτύρομαι.μ.ροῦμαι.π.μαι.conturbor.terreor.
ϖτύσσω.μ.ξω.ϖ.χα.plico.as.
ϖτύσμα.τος.το.Sputum.
ϖτύω.μ.σω.ϖ.κα.Spuo.
πτῶμα.τος.το.Cadauer.caſus.ruina.corpis.
πτῶσισ.εως.ἡ.Ruina.caſus.
ϖτωχεία.ας.ἡ.mẽdicitas.pauptas
πτωχεύω.μ.σω.ϖ.κα.Mẽdico.
ϖτωχός.η.ομ.mendicus.a.um.
ϖυγμῆ.crebro.ſepe.
πυθέσθαι.ſciſſe.interrogauiſſe.
πυθόμεμος.η.ομ.Poſtquam ſciuit.interrogauit.
πύθωμ.ωμος.το.Python.nomen demonis.
ϖυκμά.Frequenter.ſepe.
ϖυκμός.η.ομ.Denſus.creber.multus.a.um.
πυκμότεροσ.α.ομ.Denſior.crebrior.frequentior.us.
πυκτεύω.μ.σω.π.κα.Pugilatu certo.pugnis contendo.
πύλη.ης.ἡ.porta.
ϖυλώμ.ωμος.ὁ.ianua.
πυμθάμομαι.μ.ευσομαι.π.σμαι Sciſcitor.interrogo.ſcio.
ϖῦρ.ρος.το.ignis.
πυρά.ας ἡ.cumulus lignorũ.pyra.
πύργος.ου.ὁ.Turris.
ϖυρεῖομ.ου.το.Thymiamateriũ.focus.vaſculum in quo odoramenta comburuntur.
ϖυρέσσω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.

ϖυρετός.ου.ὁ.febris.
πυρέττω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.
ϖύριμος.η.ομ.ignitus.a.um.
πυριφλεγής.εος.ὁ.ἡ.Ardens.
ϖυροομαι.ꝛ ϖυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Vror.
ϖυρός.ου.ὁ.Triticum.
ϖυρπμόος.α.ομ.Ignem ſpirans.
πυρράζω.μ.σω.ϖ.κα.Rubeo.rubicundus ſum.
ϖυρρος.α.ομ.ruffus.a.um.
ϖυρώλης.εος.ὁ.ἡ.ignitus.a.um.
ϖύρωσις.εως.ἡ.Inflammatio.feruor.incendium.
ϖωλέω.ꝛ ϖωλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vendo.
ϖῶλος.ου.ὁ.Pullus equinus.vel aſininus.
ϖώποτε.Vnquam.
ϖωρόω.ꝛ πωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.excceco.as.ſenſu priuo.
πώρωσις.εως.ἡ.Cecitas.vel defectus ſenſus.
ϖῶσ.quo pacto.quomodo.
ραβδίζω.μ.σω.π.κα.Virga.cedo.
ράβδος.ου.ἡ.Virga.
ραβδοῦχος.ου.ὁ.virgas gerens.lictor.
ραδιούργημα.τος.το.ſcel⁹.facinus.
ραδιουργία.ας.ἡ.Fallacia.
ραθυμέω.ꝛ ραθυμῶ.μ.σω.ϖ.κα.pigreſco.
ραῖδος.ου.ὁ.genus fere ſic vocate.
ράκοσ.εοσ.το.pannus.
ραμίς.δοσ.ἡ.gutta.
ραμτίζω.μ.σω.ϖ.κα.aſpergo.
ραμτισμός.ου.ὁ.aſperſio.
ραϖίζω.μ.σω.π.κα.alapis cedo.
ράϖισμα.τος.το.alapa.
ραφίσ.δοσ.ἡ.Acus.
ρεμβάς.δοσ.ἡ.Mulier que mente alienatur.
ρεμβασμός.ου.ὁ.Alienatio.occupatio mentis.
ρεῦμα.τοσ.το.fluxus.
ρεύσω.Fluam.
ρέω.μ.ευσω.ϖ.κα.fluo.
ρῆγμα.τος.το.ſciſſura.ruina.
ρήγμυμι.μ.ξω.ϖ.χα.Scindo.rũpo.diſrumpo.
ρηγμύω.μ.ξω.ϖ.χα.ſcindo.rumpo.diſrumpo.
ρηθείσ.ειτος.ὁ.dictus.
ρηθήσομαι.Dicar.
ρῆμα.τος.το.Verbum.

ρῆξομ.Scinde.rumpe.diſrumpe.
ρήξω.ſcindã.rumpam.diſrumpã.
ρήσσω.μ.ξω.ϖ.χα.ſcindo.rũpo.
ρήτωρ.ορος.ὁ.Rhetoꝛ.oꝛatoꝛ.qui agit cauſas.
ρητῶς.Manifeſte.
ρίζα.ης.ἡ.Radix.
ριζόω ⁊ ριζῶ.μ.σω.ϖ.κα.radico. radices iacio.
ρίμ.νος.ἡ.naris.naſus.
ριπή.ης.ἡ.ictus.
ριϖίζω.μ.σω.ϖ.κα.iacio.iacto.
ριϖτέω ⁊ ριϖτῶ.μ.σω.ϖ.κα.cũ impectu iacio.pꝛoijcio.
ρίϖτω.μ.ψω.π.φα.iacio.ꝑcipito.
ρόδομ.ου.Το.Roſa.
ροιζηδόμ.cũ magno impetu.
ροῖζος.ου.ὁ.ſtridoꝛ ſybili.impetus.
ροΐσκος.ου.ὁ. malũ punicũ auro intertextũ in veſte ſacer dotali ad oꝛnatum.
ρομφαία.ας.ἡ.Gladiꝰ.rompbea.
ροπή.ης.ἡ.ictus.momentum.
ροῦς.ου.ὁ.Fluxus.
ρυθμός.ου.ὁ.muſica.cõcẽtꝰ.melos.
ρύμη.ης.ἡ.Vicus.
ρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.libero.
ρυϖαρεύω.μ.σω.ϖ.κα.ſoꝛdeſco.immundus ſum.
ρυϖαρία.ας.ἡ.immunditia.
ρύσις.εως.ἡ.fluxus.pꝛofluuium.
ρυτίς.δος.ἡ.Ruga.
ρωμαϊκός.η.ομ.romanꝰ.latinꝰ.a.ũ.
ρομαῖος.α.ομ.romanus.a.um.
ρωμαϊστί.Romane.latine.
ρωμμυμι.μ.σω.ϖ.κα.Roboro.cõfirmo.valido.foꝛtifico.
ρώμμυω.μ.σω.ϖ.κα.Roboꝛo.firmo.valido.foꝛtifico.
σάββας.Τος.Το.Sabbatum.
σαββατισμός.ου.ὁ.ſabbatiſmꝰ.
σάββατομ.ου.Το.Sabbatum.
σαγήμη.ης.ἡ.Sagena.rete.
σαθρός.α.ομ.debilis.marcidꝰ.a.ũ.
σαίμω.μ.μω.ϖ.κα.Aduloꝛ.moueo.perturbo.commoueo.
σάκκος.εος.Το.ſaccus.cilicium.
σαλεύω.μ.σω.ϖ.κα.agito.cõcutio
σάλος.ου.ὁ.fluctus.tempeſtas.cõmotio maris.
σάλπιγξ.γος.ἡ.Tuba.
σαλϖίζω.μ.σω.ϖ.κα.Tuba cano
σαλπιστής.ου.ὁ.qui tuba canit.
σαμαρειτης.ου.ὁ.ſamaritanus.
σαμαρεῖτις.δος.ἡ.ſamaritana.

σαμδάλιομ.ου.Το.Calciamentũ muliebꝛe.ſandalium.calige.
σαμίς.δος.ἡ.Tabula.
σαπρός.α.ομ.malus.rancidus.a.ũ.
σαργάμη.ης.ἡ.Spoꝛta.
σάρδιος.ου.ὁ.Sardius lapis pꝛecioſus. [pꝛecioſus.
σαρδώμυξ.κος.ἡ.ſardonyx lapis
σαρκικός.η.ομ.Carnalis.e.
σάρκιμος.η.ομ.carneus.a.um.
σάρξ.κος.ἡ.Caro.
σαρόω ⁊ σαρῶ.μ.σω.ϖ.κα.verro
σάτα.ωμ.Τα.ſeminata.ſata oꝛum.
σάφειρος.ου.ὁ.Saphirus genus lapidis pꝛecioſi.
σαφής.εος.ὁ.ἡ.Manifeſtus.a.um.
σβέμμυμι.μ.σω.ϖ.κα.Extinguo.
σβεμμύω.μ.σω.ϖ.κα.Extinguo.
σβέσαι.Extinxiſſe.
σβέσθαι.Extinctum eſſe.
σβεστικός.η.ομ.Extinctiuus.a.um.Quod habet vim ad extinguendũ.
σβέσω.Extinguam.
σέ.Te.
σεαυτόμ.Te ipſum.
σεβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.Colo.veneroꝛ. [adoꝛatur.
σέβασμα.ατος.Το.quod colitur ⁊
σεβαστός.η.ομ.auguſtꝰ.colẽdꝰ.a.ũ.
σέβομαι.colo.veneroꝛ.
σειρά.ας.ἡ.Rudens.
σεῖσμα.Τος.Το.concuſſio.
σεισμός.ου.ὁ.Motus.concuſſio.tempeſtas.pꝛocella.terremotus.
σείω.μ.σω.π.κα.concutio.quatio.
σελήμη.ης.ἡ.Luna.
σεληνιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Lunaticus ſum.
σεμίδαλις.εως.ἡ.Simila.
σεμμός.η.ομ.Grauis.ſeuerus.venerandus.a.um.
σεμμότης.ητος.ἡ.ſeueritas.reuerentia
σεσαλευμέμος.η.ομ.Agitatus.a.um.concuſſus.a.um.
σεσαρωμέμος.η.ομ.ſcopis mundatus.a.um
σέσηπα.putrefactus ſum.
σεσιγημέμος.η.ομ.Tacitus.a.um.
σεσοφισμέμος.η.ομ.Eruditus.doctus.a.um.
σεϖτός.η.ομ.Venerandus.a.um.
σέσωκα.ſaluaui.
σεσωρευμεμος.η.ομ.Oneratus.cumulatus.grauatus.a.um

σέσωσμαι.ſaluatus fui.
σεσωσμέμος.η.ομ.ſaluatus.ſaluus.a.um. [claro
σημαίμω.μ.μω.ϖ.κα.ſignifico.de
σημεῖομ.ου.Το.ſignum.
σημειόομαι ⁊ σημειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Noto.as.
σήμερομ.Hodie.
σήπομαι.μ.ψομαι.ϖ.ϖα.Putreſio.putreſco.
σηρικός.η.ομ.ſericus.a.um.
σής.Τος.ἡ.Erugo.tinea.
σητόβρωτος.η.ομ.A tinea vel erugine comeſus.a.um.
σθεμόω ⁊ σθεμῶ.μ.σω.ϖ.κα.cõfirmo.roboꝛo.
σιαγώμ.ομος.ἡ.Maxilla.
σίαλος.ου.ὁ.poꝛcus pinguis.
σιγάω ⁊ σιγῶ.μ.σω.ϖ.κα.taceo
σιγή.ης.ἡ.ſilentium
σιγηρός.α.ομ.taciturnus.a.um.
σιδηροῦς.α.ουμ.ferreus.a.um.
σίδηρος.ου.ὁ.Ferrum.
σικάριος.ου.ὁ.Sicarius.homicida
σίκερα.ας.ἡ.Sicera.
σιμικίμθιομ.Semicinthium.
σίμαϖις.εως.ἡ.ſinapis.
σιμδώμ.ομος.ἡ.Sindon.linteum.
σιμιᾶσαι.cribꝛare.Cribꝛauiſſe.
σιτευτός.η.ομ.ſaginatus.a.um
σιτιστός.η.ομ.Altilis.e.
σιτομέτριομ.ου.Το.Tritici menſura.
σῖτος.ου.ὁ.Triticum.
σιωϖάω ⁊ σιωϖῶ.π.σω.ϖ.κα.Taceo.ſileo.
σιωπή.ης.ἡ.ſilentium.
σκαμδαλίζω.μ.σω.ϖ.κα.ſcandalizo.
σκάμδαλομ.ου.Το.ſcandalum.
σκάϖτω.μ.ψω.π.φα.Fodio.
σκάφη.ης.ἡ.ſcapha.nauis.
σκέλος.εος.Το.Crus.
σκεϖάζω.μ.σω.ϖ.κα.pꝛotego.Tego.
σκέϖασμα.Τος.Το.Indumentum
σκεπαστής.ου.ὁ.Viſitatoꝛ.
σκέϖη.ης.ἡ.Tegumentum.velamentum.
σκευάζω.μ.σω.ϖ.κα.Pꝛeparo.paro.
σκευή.ης.ἡ.Armamenta cuiuſcunq; rei.
σκεῦος.εος.Το.ſuppellex.Sarcina.vas.

σκημή.ης.ἡ.scena.tabernaculum.
σκημοπηγία.ωμ.τα.scenophegia.festum iudeorum.
σκημοποιός.ου.ὁ.opifex tabernaculorũ
σκῆμος.εος.το.tabernaculum.
σκημόω ⁊ σκημῶ.μ.σω.π.κα.habito.contubernor.castrametor.pono tentorium.
σκήμωμα.τος.το.Tabernaculum.habitatio
σκῆπτρομ.ου.το.sceptrũ.
σκιά.ας.ἡ.Umbra.
σκιάζω.μ.σω.π.κα.obumbro.
σκιρτάω ⁊ σκιρτῶ.μ.σω.π.κα.Exulto.
σκληροκαρδία.ας.ἡ.duritia cordis
σκληρός.α.ομ.durus.a.um.
σκληρότης.τος.ἡ.Duritia.
σκληροτράχηλος.η.ομ.Durus ceruice.a.um.
σκληρύμω.μ.μω.π.κα.Induro.
σκληρυσμός.ου.ὁ.Induratio.obduratio.
σκμῖφομ.ου.το.Genus animalis paruuli volatilis.
σκολιός.α.ομ.Tortuosus.obliquus.prauus.a.um.
σκόλοψ.πος.ὁ.stimulus.
σκοπέω ⁊ σκοπῶ.μ.σω.π.κα.considero.speculor.animaduerto.
σκοπιά.ας.ἡ.speculatio.specula.
σκοπός.ου.ὁ.signum ad quod dirigitur sagitta.propositũ aliquod ad quod pergimus.speculator.
σκορακισμός.ου.ὁ.floccifactio.vilipensio.contemptus
σκορπίζω.μ.σω.π.κα.spargo.
σκορπίος.ου.ὁ.scorpius.
σκοτειμός.η.ομ.tenebrosus.a.um.
σκοτία.ας.ἡ.Tenebre.rum.
σκοτίζω.μ.σω.π.κα.obscuro.obtenebro.
σκότος.εος.το.tenebre.rũ.
σκοτόω ⁊ σκοτῶ.μ.σω.π.κα.obtenebro.obscuro.
σκυβαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.reprobor.floccipendor.
σκύβαλομ.ου.το.Stercus.
σκυθρωπός.η.ομ.tristis.seuer9.a.ũ.
σκύλλω.μ.λω.π.κα.vexo.molesto.as.
σκύλα.ωμ.τα.spolia.
σκυλεύω.μ.σω.π.κα.spolio.as.
σκωληκόβρωτος.η.ομ.Consumptus a vermibus.a.um.
σκώληξ.κος.ὁ.Vermis.
σμαράγδιμος.η.ομ.res ex lapide smarado
σμάραγδος.ου.ὁ.smaragdus lapis.preciosus.
σμικρύμω.μ.μω.π.κα.Diminuo.
σμύρμα.ης.ἡ.Myrrha.
σμυρμίζω.μ.σω.π.κα.myrrho.as.myrrha condio.
σοί.Tibi.
σορός.ου.ἡ.loculi mortuorum.
σός.η.ομ.Tuus.a.um.
σοῦ.tui.genitiuus a prono.tu.
σουδάριομ.ου.το.linteũ.sudariũ
σοφία.ας.ἡ.sapientia.
σοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Sapiens videri volo.
σοφίζω.μ.σω.π.κα.instruo.informo.Doceo.
σοφός.η.ομ.sapiens.
σπαράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.Lacero.
σπάργαμομ.ου.το.inuolucrum.fascia qua infans inuoluitur.
σπαργαμόω ⁊ σπαργαμῶ.μ.σω.π.κα.Inuoluo.
σπαρείς.εμτος.ὁ.seminatus.
σπαρῶ.seminatus fuero.
σπαταλάω ⁊ σπαταλῶ.μ.σω.π.κα.delitiose.voluptuose viuo.
σπατάλη.ης.ἡ.Cibus.esca.
σπάω ⁊ σπῶ.μ.σω.π.κα.educo.
σπεῖρα.ας.ἡ.Cohors militum.
σπείρω.μ.ρω.π.κα.semino.
σπεκουλάτωρ.ορος.ὁ.satelles.
σπέμδομαι.μ.σομαι.π.μαι.sacrificor.consecror.indutias facio.
σπέμδω.μ.σω.π.κα.sacrifico.libo
σπομδεῖομ.ου.το.calix.vas ad libanduз.
σπέρμα.τος.το.semẽ.
σπερμολογος.η.ομ.seminiuerbi9 loquax.qui uerba dissemiat.
σπεύδω.μ.σω.π.κα.Festino.accelero.
σπήλαιομ.ου.το.speluca.
σπιθαμή.ης.ἡ.palmus.
σπιλάς.αδος.ἡ.scopulus.
σπιλέω ⁊ σπιλῶ.μ.σω.π.κα.Polluo.Maculo.
σπῖλος.ου.ὁ.Macula.
σπιλόω ⁊ σπιλῶ.μ.σω.π.κα.Polluo.Maculo.
σπιμθήρ.ρος.ὁ.scintilla.
σπλάγχμα.ωμ.τα.Viscera.
σπλαγχμίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.Misereor.
σπλαγχμοφάγος.ου.ὁ.Qui comedit viscera.
σπόγγος.ου.ὁ.spongia.
σποδος.ου.ὁ.Cinis.
σπόριμος.η.ομ.satus.a.um.
σπόρος.ου.ὁ.semen.
σπουδάζω.μ.σω.π.κα.sollicitus sum.do operã.
σπουδαῖος.α.ομ.sollicitus.virtuosus.a.um.
σπουδαιότερος.α.ομ.sollicitior.
σπουδαιοτερως.sollicitius.
σπουδαίως.sollicite.
σπουδή.ης.ἡ.sollicitudo.diligẽtia.
σπυρίς.δος.ἡ.sporta.
σταγώμ.ομος.ὁ.Gutta.
στάδιος.ου.ὁ.stadium.
σταθείς.εμτος.ὁ.stans.postq̃ stetit
σταθῆμαι.stetisse
σταθήσομαι.stabo.perdurabo.põderabor.
σταθμός.ου.ὁ.Pondus.libra.statera.statua.stabulum.residentia.
σταθῶ.stem.stetero.
στάκτη.ης.ἡ.Genus.odoramenti.
στάμμος.ου.ὁ.Urna.
στάς.αμτος.ὁ.postquam stetit.
στάσιμος.η.ομ.statarius.a.um.stabilis.e.
στάσις.εως.ἡ.seditio.quies.status.permansio.
στατήρ.ρος.ὁ.stater.genus nummi
σταυρός.ου.ὁ.crux.
σταυρόω ⁊ σταυρῶ.μ.σω.π.κα crucifigo.
σταφυλή.ης.ἡ.Uua.
στάχυς.υος.ὁ.spica.
στέαρ.τος.το.Adeps.
στέγη.ης.ἡ.Domus.tectum.
στένω.μ.ξω.π.χα.sustineo.celo.cooperio.
στεῖρα.ας.ἡ.sterilis.se.ge.
στειρόομαι ⁊ στειροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.sterilis efficior vel sum.
στέλεχος.εος.το.stipes.truncus.
στέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Deuito.recedo.secedo ab aliqua re.iter facio.nauigo.particeps sũ.possideo
στέμμα.ατος.το.corona.coronatio.stemma.
στεμαγμός.ου.ὁ.Gemitus.
στεμάζω.μ.ξω.π.χα.Gemo.
στεμός.η.ομ.Angustus.a.um.
στεμοχωρέομαι ⁊ στεμοχωροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Angustior.fatigor.aris.
στεμοχωρία.ας.ἡ.Angustia.

στέμωσις.εως.ἡ.anguſtia.tribula=
tio.aduerſitas.
στέργω.μ.ξω.ϖ.χα.amo.tolero.
contentus ſum.
στερεός.α.ομ.Solidus.firm⁹.a.ū.
στερέοω ⁊ στερεῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Confirmo.roboro.
στερέωμα.τος.το.firmamētum
στερέωσις.εως.ἡ.robur.fortitudo.
στέρμά.ωμ.τα.planicies late ⁊ pla
ne ipſius terre
στεφαμηφορέω ⁊ στεφαμηφο=
ρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Coronor.coronaꝫ
gero.
στεφαμόω ⁊ στεφαμῶ.μ.σω.ϖ.
κα.Corono.as.
στέφω.μ.ψω.ϖ.φα.Corono.
στῆθι.Sta.erigere.ſurge.
στῆθος.εος.το.Pectus.
στῆκομ.Sta.
στήχω.μ.ξω.ϖ.χα.Sto.
στήλη.ης.ἡ.Columna.
στῆμαι.Steteiſſe.
στῆσομ.Statue.ſta.
στήριγμα.τος.το.Firmamentuꝫ.
Stabilimentum Γtio
στηριγμός.ου.ὁ.firmitas.robora=
στηρίζω.μ.ξω.π.χα.firmo.roboro.
στῆσαι.ſteteiſſe.excitauiſſe Lαs.
στήσας.αμτος.ὁ.Poſtquam ſta=
tuit.ſtetit.ſtare fecit
στήσω.Stem.cōſtituā.ſtatuam
στιβάδες.ωμ.αι.Stramenta.ſtra
gula.Arborum ſummitates.virga
rum fragmenta.mēſe.lecti.menſe in
humo.accubitus ex virgis.
στίγμα.ατος.το.Stigma.pūctuꝫ.
στιγμή.ης.ἡ.pūctus. Lſignum.
στίλβω.Splendeo.fulgeo.
στιππύομ.ου.το.Stuppa.
στοά.ας.ἡ.porticus.
στοιβάδες.ωμ.αἱ.Idem quod
στιβάδες.
στοιχεῖομ.ου.το.Elementuꝫ.prin
cipium.littera.
στοιχέω ⁊ στοιχῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Vado.procedo.ambulo.
στολή.ης.ἡ.ſtola.genus veſtis.
στολισμός.ου.ὁ.veſtitus.
στόμα.τος.το.os.oris
στόμαχος.ου.ὁ.ſtomachus.
στόμωμα.ατος.το.Cōſolidatio.
ferruminatio ferri.
στοχάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
Eſtimo.conīecto.aſpicio.vado.perue
nio ad certitudinē.
στρατεία.ας.ἡ.militie dignitas.hoc
eſt prefectura vt tribunatus.centu=
rionatus.vel huiuſmodi.
στράτευμα.τος.το.Exercitus
στρατεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.
Milito.as.
στρατηγός.ου.ὁ.Dux.
στρατιά.ας.ἡ.Exercitus.
στρατιώτης.ου.ὁ.Miles.
στρατολογέω ⁊ στρατολογῶ
μ.σω.ϖ.κα.Exercitum duco.im=
perator ſum.
στρατοπεδάρχης.ου.ὁ.Tribu
nus militum.preſes militie.
στρατόπεδομ.ου.το.Exercitus
στραφείς.εμτος.ὁ.conuerſus
στραφήσομαι.conuertar.
στραφῶ.cōuerſ⁹ fuero.cōuertar.
στρεβλή.ης.ἡ.contorſio.tortura.con
uulſio illa que fit cū aliquis torquetur
στρεβλός.η.ομ.tortuoſus.deprauа
tus.a.um.
στρεβλόω ⁊ στρεβλῶ.μ.σω.ϖ.
κα.Deprauo.torqueo.ligo.flagello.
στρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.conuerto.
στρημιάω ⁊ στρημιῶ.μ.σω.π.κα.
Luxurior.vitioſus ſum.
στρῆμος.Luxus.Delitie.
στρουθίομ.ου.το.paſſer.
στροφή.ης.ἡ.Verſutia.
στρόφος.ου.ὁ.Dolor inteſtinoruꝫ.
Tormines.
στρώμμυμι.μ.σω.ϖ.κα.Sterno.
στρωμμύω.μ.σω.π.κα.Sterno.
στυγητός.η.ομ.Odibilis.e.odio di
gnus.a.um.
στυγμάζω.μ.σω.π.κα.Triſtis ſū.
στυγμός.η.ομ.horrendus.a.um.
στύλος.ου.ὁ.Colūna.baſis ſuper
columnā.
στῶ.Stem.ſtetero.
στωικός.η.ομ.Stoicus.a.um.ſecta
fuit philoſophorum.
σύ.Tu.
συγγελάω ⁊ συγγελῶ.μ.σω.
ϖ.κα.corrideo.ſimul rideo.
συγγέμεια.ας.ἡ.Cognatio.
συγγεμής.εος.ὁ.ἡ.Cognatus.p
pinquus.a.um.
συγγεμίς.δος.ἡ.Cognata.
συγγηράω ⁊ συγγηρῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Conſeneſco.
συγγμώμη.ης.ἡ.Venia.
συγγμωστός.η.ομ.Ignoſcendus
venia dignus.a.um.
συγγυμμασία.ας.ἡ.Coexercita=
tio.conuerſatio.
συγκάθημαι.Simul ſedeo.
συγκατίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul
ſedeo.ſimul ſedere facio.
συγκακοπαθέω ⁊ συγκακοπα
θῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.
erumnas tolero.
συγκακουχέομαι ⁊ συγκακου
χοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.affli
gor.
συγκαλέω ⁊ συγκαλῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Conuoco.
συγκαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.co
operio.Velo.as. Γas.
συγκάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.incuruo
συγκαταβαίμω.μ.σομαι.π.κα.
Simul deſcendo.
συγκαταβάς.αμτος.ὁ.Poſtquā
ſimul deſcendit. Γpoſitio
συγκατάθεσις.εως.ἡ.conſēſus.cō
συγκατατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.
μαι.Aſſentior.conſentio.
συγκαταψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.
Simul.numero.as.connumero.
συγκατέβημ.ſimul deſcendi. Γfui.
συγκατεψηφίσθημ.cōnumerat⁹
σύγκειμαι.componor.
συγκεκαλυμμέμος.η.ομ.coopt⁹
velatus.a.um. Γ.a.um.
συγκεκλεισμέμος.η.ομ.concluſ⁹.
συγκεκραμέμος.η.ομ.commixtus
admixtus.temperatus.a.um.
συγκεκυφώς.οτος.ὁ.poſtꝙ icur
uauit ⁊ inclinauit ſe.
συγκεράμμυμι.μ.σω.ϖ.κα.tem
pero.miſceo. Γpero.miſceo.
συγκεραμμύω.μ.σω.ϖ.κα.tem=
συγκέχυμαι.cōfuſ⁹.pturbat⁹ ſuꝫ.
συγκεχυμέμος.η.ομ.Confuſus.
perturbatus.a.um.
συγκιμέω ⁊ συγκιμῶ.μ.σω.ϖ.
κα.Simul moueo.commoueo.
συγκλείω.μ.σω.ϖ.κα.Simul
claudo.concludo.
συγκληρομόμος.ου.ὁ.Cohe=
res.ſimul heres. Γundo.
συγκλύζω.μ.σω.ϖ.κα.ſimul in=
συγκοιμωμέω ⁊ συγκοιμωμῶ.
μ.σω.ϖ.κα.Particeps ſum.
συγκοιμωμός.ου.ὁ.ſoci⁹.pticeps
συγκολλάω ⁊ συγκολλῶ.μ.
σω.ϖ.κα.Conglutino.
συγκομίζω.μ.σω.π.κα.Curo.ſi
mul fero.
σύγκριμα.τος.το.cōparatio.
συγκρίμω.μ.μω.ϖ.κα.comparo.
σύγκρισις.εως.ἡ.comparatio.
συγκυρία.ας.ἡ.Occaſio.ſors.
συγκύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Incli
nor.vel inclino aliud.
συγκύφω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor
inclino aliud.
συγχαίρω.μ.σομαι.ϖ.κα.Con
gratulor.congaudeo.
συγχέω.μ.ευσω.π.κα.Confundo
συγχράομαι ⁊ συγχρῶμαι.
μ.σομαι.π.μαι.cōmunico.coutor.
σύγχυσις.εως.ἡ.Confuſio.
συζάω ⁊ συζῶ.μ.σω.ϖ.κα.ſimul
viuo.
συζεύγμυμι.μ.ξω.ϖ.χα.cōiūgo.
συζευγμύω.μ.ξω.π.χα.cōiūgo.
συζήσω.Simul viuam.
συζητέω ⁊ συζητῶ.μ.σω.ϖ.κα.
Conquiro.diſputo.
συζήτησις.εως.ἡ.cōquiſitio.queſtio
συζητητής.ου.ὁ.Conquiſitor.exq
ſitor.ſcrutator.
σύζυγος.η.ομ.cōpar.ſub eodē iugo
συζωοποιέω ⁊ συζωοποιῶ.μ.
σω.π.κα.conuiuifico.
συκάμιμομ.ου.το.genus arboris
ſic vocate.
συκῆ.ης.ἡ.ficus arbor.
συκομοραία.ας.ἡ.arbor ſic vocata
συκομωρεά.ας.ἡ.arbor ſic vocata
σύκομ.ου.το.ficus fructus.
συκοφαμτέω ⁊ συκοφαμτῶ.μ.
σω.π.κα.calumnior.falſā litē intēdo.
fraudulenter aliquid quero.
συλαγωγέω ⁊ συλαγωγῶ.μ.
σω.ϖ.κα.Decipio.
συλέω ⁊ συλῶ.μ.σω.ϖ.κα.pre
dor.Rapio.
συλλαβεῖμ.cōprehendiſſe.
συλλαβέσθαι.Adiuuiſſe.compre=
henſum fuiſſe.
συλλαβόμεμος.η.ομ.Poſtquam
comprehendit.comprehenſus eſt.
συλλαβώμ.ομτος.ὁ.Poſtquam
adiuuit.comprehendit.
συλλαλέω ⁊ συλλαλῶ.μ.σω.
ϖ.κα.colloquor.Γμμαι.Adiuuo.
συλλαμβάμομαι.μ.ψομαι.ϖ.
συλλαμβάμω.μ.ψομαι.π.μαι
Adiuuo.comprehendo.concipio.
συλλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.colligo.
συλληφθείς.εμτος.ὁ.compreben
ſus.conceptus.
συλληφθῆμαι.Comprehenſum.
conceptum fuiſſe.
συλλήψομαι.cōprehēdā.cōcipiaꝫ
συλλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
colligo.
συλλογισμός.ου.ὁ.Ratiocina
tio.collectio.cogitatio.
συλλυπέομαι ⁊ συλλυποῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.cōtriſtor.ſimul
triſtor.
συμβαίμω.μ.σομαι.π.ηκα.cōtin
go.accido.
συμβάλλω.μ.λω.π.κα.confero.
ſimul iacio.concurro.ſimul uenio.
συμβάς.αμτος.ὁ.poſtquā accidit
συμβασιλεύω.μ.σω.ϖ.κα.ſimul
regno.as.
συμβέβηκα.contigi.accidi.
συμβεβηκώς.οτος.ὁ.Poſtquam
contigit.accidit.
συμβέβλημαι.contuli.profui.
συμβησόμεμος.η.ομ.Qui contin
get.eueniet.
συμβιβάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
In ſocietatem venio.
συμβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.certior ſū
certior ſio.cōnecto.inſtruo.doceo.
συμβίωσις.εως.ἡ.communicatio
vite.contubernium.ſodalitas.
συμβιώσομαι.ſimul viuā.
συμβολοκοπέω ⁊ συμβολοκο
πῶ.μ.σω.ϖ.κα.pticeps ſū.ꝯuerſor
σύμβολομ.ου.το.Signum.ſimi
litudo.accidens quod proprie de=
clarat rem aliquā.
συμβουλεύομαι.μ.σομαι.ϖ.
μαι.conſulto.delibero.
συμβουλεύω.μ.σω.ϖ.κα.cōſulo.
συμβουλία.ας.ἡ.conſilium.
συμβούλιομ.ου.το.ꝯciliū.cōſiliū
σύμβουλος.ου.ὁ.conſiliarius.
συμμαθητής.ου.ὁ.cōdiſcipulus.
συμμαρτυρέω ⁊ συμμαρτυ=
ρῶ.μ.σω.ϖ.κα.teſtimoniū reddo.
συμμερίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
comparticipo. Γparticeps.
συμμέτοχος.ου.ὁ.conſocius.cō
συμμιμητής.ου.ὁ.coimitator.
συμμορφόομαι ⁊ συμμορ=
φοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.ꝯfiguror
σύμμορφος.η.ομ.conformis.eiuſ
dem forme
συμπαθέω ⁊ συμπαθῶ.μ.σω.
π.κα.compatior.condoleo.miſereor.
συμπαθής.εος.ὁ.ἡ.compatiens.
qui cōdolet.
συμπαίζω.μ.σω.ϖ.κα.colludo.
συμπαραγεμόμεμος.η.ομ.Poſt
quam ſimul venit.
συμπαραγίμομαι.μ.σομαι.π.
ημαι.Simul venio.ad ſum.fauco
συμπαρακαλέω ⁊ συμπαρα=
καλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul aduoco
exhortor.conſolor.
συμπαρακληθῆμαι.Simul con=
ſolatum eſſe.
συμπαραλαβεῖμ.Simul aſump
ſiſſe.coaſſumpſiſſe.
συμπαραλαβώμ.ομτος.ὁ.poſt
quam coaccepit.ſimul ſumpſit.
συμπαραλαμβάμω.μ.ψομαι
ϖ.μμαι.Simul accipio.Γmanco
συμπαραμέμω.μ.μω.ϖ.κα.ſimul
συμπαρεγεμόμημ.ſiml'affui.faui.
συμπάρειμι.ſimul ſū.ſimul adſū.
συμπαρώμ.ομτος.ὁ.Poſtquam
ſimul affuit.
συμπάσχω.μ.σομαι.ϖ.θα.com
patior.condoleo. Lmitto.
συμπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.ſimul
συμπεριλαβώμ.ομτος.ὁ.Poſt
quam ſimul accepit.
συμπεριλαμβάμω.μ.ψομαι.
ϖ.μμαι.coaccipio.ſimul accipio.
συμπεριφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.
γμαι.Simul feror.ꝯſētio.idē ſētio.
συμπεφυκώς.οτος.ὁ.Simul na
tus.inuolutus.innexus.a.um
συμπίμω.μ.σω.π.κα.ſimul bibo.
συμπληρόω ⁊ συμπληρῶ.μ.
σω.ϖ.κα.compleo. Γſtrangulo.
συμπμίγω.μ.ξω.ϖ.χα.ſuffoco.
συμπολίτης.ου.ὁ.conciuis.
συμπομέω ⁊ συμπομῶ.μ.σω.
ϖ.κα.Simul laboro.
συμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
conuenio.concurro.confluo.
συμπόσιομ.ου.το.conuiuiū.
συμπρεσβύτερος.α.ομ.cōſenior.
συμφέρω.μ.σω.ϖ.κα.Confero.
proſum.in vnum confero.
σύμφημι.μ.σω.π.κα.conſentio.cō
ſono.concordo. Γtas.
συμφορά.ας.ἡ.calamitas.aduerſi
συμφυλέτης.ου.ὁ.contribulis.
Ex eadem tribu.
συμφύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.
conglutinor.coagmentor.ſubigor
vt maſſa ⁊ commiſceor.

συμφύω.μ.σω.ϖ.κα.siml' nascor.
συμφωνέω ꝛ συμφωνῶ.μ.σω
ϖ.κα.consentio.conuenio.
συμφώνησις.εως.ἡ.Consonãtia.
concordia.conformitas.conuentio.
συμφωνία.ας ἡ.concordia vocum.
melodia.symphonia.
σύμφωνος.η.ον.concors.cõsentiẽs
συμψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα. compu
to.connumero.
σύν.cũ.simul.
συνάγαγε.congrega.
συναγαγεῖν.congregauisse.
συναγάγω.cõgregẽ.cõgregauero.
συναγαγών.οντος.ὁ.postquam
congregauit.
συνάγω.μ.ξω.ϖ.χα.congrego
συναγωγή.ης.ἡ.Synagoga.con=
gregatio.
συναγωνίζομαι.μ.σομαι.ϖ.
σμαι.cooperor.siml' laboro.adiuuo
συναθλέω ꝛ συναθλῶ.μ.σω.π
κα.collaboro.simul laboro.
συναθροίζω.μ.σω.ϖ.κα.cõgrego
συναίρω.μ.ρω.ϖ.κα.sumo.pono
confero. ⌈uus.a.um
συναιχμάλωτος.η.ον. concapti
συνακολουθέω ꝛ συνακολου
θῶ.μ.σω.ϖ.κα.simul sequor.
συναλγέω ꝛ συναλγῶ.μ.σω.
ϖ.κα.cõdoleo.simul doleo.
συναλίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.
Simul comedo.
συναναβαίνω.μ.σομαι.ϖ.κα.
coascendo.simul ascendo. ⌈dit
συναναβάς.αντος.ὁ.postꝙ coascẽ
συνανάκειμαι.simul discumbo.
συναναμίγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα.
cõmisceo.simul misceo.
συναναμιγνύω.μ.ξω.ϖ.χα. cõ
misceo.simul misceo.
συναναπαύομαι.μ.σομαι.π.
μαι.simul quiesco.refrigeror.
συναναστροφή.ης.ἡ.conuersatio
συνανεκείμην.simul discumbebam
συναντάω ꝛ συναντῶ.μ.σω.π
κα.Obuiã eo.obuio.contingo.⌈ro.
συναντιλάβωμαι.adiuuẽ.adiuue
συναντιλαμβάνομαι.μ.ψο=
μαι.ϖ.μμαι.adiuuo.siml' p̃ualeo
συναντλέω ꝛ συναντλῶ.μ.σω
π.κα.simul haurio.
συναπάγομαι.μ.ξομαι.π.μαι.
consentio.idem sentio.
συναϖάγω.μ.ξω.π.χα.siml' duco

συναϖέθανον.simul perij.occubui.
runt.
συναϖέστειλα.simul misi.
συναπήχθην.simul ductus sum.
συναπόθανε.simul morere.
συναϖοθανεῖν.simul mortuũ fuisse
συναϖοθνήσκω.μ.ουμαι.π.κα
simul morior.commorior.
συναπόλλυμι.μ.σομαι.π.κα.Si
mul pereo.
συναϖολλύω.μ.σομαι.π.κα.
simul pereo.
συναπολοῦμαι.simul peribo.
συναποστέλλω.μ.λω.ϖ.κα.si
mul mitto.
συναϖολόμην.simul perij.
συνάϖτω.μ.ψω.ϖ.φα.coniun=
go.contingo.pertingo.
συνάραι.ponere.posuisse.sũpsisse.
συναρμολογέω ꝛ συναρμο=
λογῶ.μ.σω.ϖ.κα.construo.
συναρϖάζω.μ.ξω.ϖ.χα.corri=
pio.rapio.arripio.
συναυξάνομαι.μ.σομαι.π.μαι
simul cresco.
συναχθείς.εντος.ὁ.cõgregatus.
σύνδειϖνος.η.ον.qui simul cum a
lio cenat.
σύνδεσμος.ου.ὁ.vinculũ.cõiũctio
συνδέω.μ.σω.π.κα.colligo.
συνδιαιτάω ꝛ συνδιαιτῶ.μ.
σω.ϖ.κα.conuiuo.conuersor
συνδοξάζω.μ.σω.π.κα. conglori
σύνδουλος.η.ον.cõseruꝰ.a.ũ.⌊fico
συνδρομή.ης.ἡ.concursus.us.
συνέβαινον.contingebam.ant.
συνέβαλλον.Disputabam.confe=
rebam.simul iaciebaʒ.ant.
συνεβαλόμην.cõtuli.profui.
συνέβην.contigi.accidi.
συνεβλήθην.simul iactus fui.com=
paratus fui. ⌈liberaui.
συνεβουλευσάμην.cõsultaui.de
συνεγγίζω.μ.σω.ϖ.κα.appro=
pinquo.
σύνεγγυς.prope. ⌈conresuscito
συνεγείρω.μ.ρω.ϖ.κα.coercito.
συνέδραμον.concurri.runt.
συνεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul se
deo.consisto.
συνέδριον.ου.το.cõsessus.cõciliũ
συνέζευξα.coniunxi.
συνεζήτουν.disputabã.ɔquirebã.ãt
συνεζωοποίησα.conuiuificaui.
συνεθέμην.composui.pactus sum.

συνεθίζω.μ.σω.ϖ.κα.consuefacio
συνέθλιβον.comprimebam.ant.cõ
pressi.runt.
συνείδησις.εως.ἡ.conscientia.
συνείδω.μ.σω.π.κα.conscius suʒ.
considero.
συνειδώς.οτος.ὁ.Postꝙ conside
rauit.conscius fuit.
συνειληφώς.οτος.ὁ.postꝙ conce
σύνειμι.Simul sum.conuersor⌊pit
συνειπόμην.sequebar.comitabar.
secutus.comitatus fui.
συνεισελεύσομαι.simul ingredi=
ar.simul intrabo.
συνεισέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.
simul intro.
συνεισῆλθον.simul intraui.runt.
συνειχόμην.tenebar.ɔprehẽdebar
συνεκάθισα.simul sedi.simul sede=
re feci.
συνεκάλεσα.conuocaui.
συνέκδημος.η.ον.comes peregri=
nationis.peregrinus.a.um.
συνεκέρασα.Temperaui.
συνεκίνησα.commoui.
συνέκλεισα.conclusi.
συνεκόμισα.curaui.sustuli.siml' tuli
συνεκπολεμέω ꝛ συνεκπολε=
μῶ.μ.σω.π.κα.simul pugno.
συνεκτίσθην.simul creatus fui.
συνέκτισμαι.simul creatus fui.
συνέλαβον.concepi.comprehendi.
auxilium tuli.runt.
συνελάλησα.collocutus fui.
συνελάλουν.colloquebar.antur.
συνελάω ꝛ συνελῶ.μ.σω.π.κα
compello.reconcilio.
συνέλεξα.collegi.
συνεληλύθειν.conuenerã.in eun
dem locum cum alijs veneram.
συνεληλυθώς.οτος.ὁ.Postꝙ
simul venit.
συνελθεῖν.conuenisse.simul venisse
συνέλθω.conueniam.conuenero.
simul venero.
συνελθών.οντος.ὁ.postquam cõ
uenit.simul venit.
συνελογισάμην.cogitaui.collegi
συνενέγκας.αντος.ὁ.Postquaʒ
contulit.coaceruauit.simul tulit.
συνέξω.continebo.
συνεπάθησα.compassus fui.
συνεϖεθέμην.cõsensi.simul adieci.
συνέπεμψα.simul misi.
συνεϖέστην.simul insurrexi.

συνεπιμαρτυρέω ⁊ συνεπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.Simul teſtoꝛ. conteſtificoꝛ.
συνέπιον.ſimul bibi.runt.
συνεπιτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul adijcio.conſentio. Appono.
συνεπληρούμην.ſimul cõplebar.
συνέπνιγον.Suffocabã.ant.ui.rũt
συνέπνιξα.ſuffocaui.
συνέπομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι. conſequoꝛ.comitoꝛ.
συνεπορευόμην.ſimul ibam.
συνεργέω ⁊ συνεργῶ.μ.σω.ϖ κα.cooperoꝛ.
συνεργός.ου.ὁ.coopatoꝛ. adiutoꝛ
συνέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.cõuenio.confluo.ſimul venio.
σύνες.intellige.
συνεσθίω.μ.σω.ϖ.κα.Simul mã⌐duco.
σύνεσις.εως.ἡ.Intellectus.
συνεσπάραξα.diſſipaui.dilaceraui
συνεσταλμένος.η.ον.Abbꝛeuiatus.bꝛeuis.e.
συνεσταυρώθην.concrucifixꝰ fui.
συνεσταύρωμαι.Cõcrucifixꝰ fui.
συνεσταυρωμένος.η.ον.Cõcrucifixus.a.um.ſimul crucifixus.a.ũ.
συνέστειλα.Coꝛripui. Amoui.
συνέστηκα.Conſtiti.
συνέστησα.Exhibui.
συνεστώς.ωτος.ὁ. poſtquam ſimul ſtetit.conſtitit.
συνέσχον.continui. runt.
συνέταξα.conſtitui. oꝛdinaui.
συνετάφην.Conſepultus fui.
συνετεθείμην.coniurauerã. conſpirauerã. Simul poſitus fuerã.
συνετέθην.Simul poſitus fui.coniuraui.conſpiraui.
συνετέλεσα.Conſumaui.finiui.
συνετελέσθην.finitꝰ. conſũptꝰ fui.
συνετήρησα.Conſeruaui.
συνετήρουν.conſeruabam. ant.
συνετός.η.ον.pꝛudens.intelligens.
συνέτριψα.Contriui.
συνετῶς.Pꝛudenter.
συνευλοκέω ⁊ συνευλοκῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conſentio. applaudo particeps ſum.
συνευωχέομαι ⁊ συνευωχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Simul epuloꝛ.
συνέφαγον.Simul comedi. rũt.
συνεφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul inſurgo.
συνεφωνήθην.conueni. cõcoꝛdaui.
συνεφώνησα.conueni.concoꝛdaui.
συνέχαιρον.congratulabar. antur.
συνέχεα.Confudi.
συνέχεον.Confundebam. concitabã.ant.
συνέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.Detineoꝛ.coartoꝛ.
συνεχύθην.Confuſus fui.
συνέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Compꝛimo. coãguſto.coarto. circundo.cõtineo
συνεψήφισα.ↄputaui. ↄnumeraui
συνήγαγον.cõgregaui.collegi:rũt.
συνήγειρα.ↄreſuſcitaui.coexcitaui.
συνηγέρθην.Conſurrexi.conreſuſcitatus fui.
συνηγμένος.η.ον.congregatꝰ.a.ũ.
συνήδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.condelectoꝛ.
συνήθεια.ας.ἡ.conſuetudo. mos.
συνήθλησα.Simul laboꝛaui.
συνηθροισμένος.η.ον.congregatus.a.um.
συνῆκα.Intellexi.
συνήλασα.compuli. Reconciliaui.
συνῆλθον.conueni.runt.
συνηλικιώτης.ου.ὁ. coetaneus.
συνῆν.conuerſatus ſum.fui cum aliquo.ſimul fui vel eram.
συνήντησα.Obuiaui.
συνήργουν.cooperabar.antur.
συνηρπάκειν.coꝛripuerã.arripuerã.
συνήρπασα.coꝛripui.rapui.arripui
συνηρχόμην. conueniebam.
συνῆσαν. ſimul erant. conuerſati erant fuerunt.
συνήσω.Intelligam.
συνήχθην.cõgregatus ſum.cõueni.
συνθάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Conſepelio.
συνθήκη.ης.ἡ.ſpõſio.pactũ. pactio.
συνθλάω ⁊ συνθλῶ.μ.σω.π.κα Confringo.
συνθλίβω.μ.ψω.π.φα.cõpꝛimo
συνθρύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.affligo
συνιδών.οντος.ὁ.Poſtquam cõſiderauit.aſpexit.
συνιείς.εντος.ὁ.Intelligens.
συνιέναι.Intelligere.
συνίημι.μ.σω.ϖ.κα.Intelligo.
συνιστάνω.commendo.
συνιστάω ⁊ συνιστῶ.μ.σω.ϖ.κα.cõmendo. ⌐cõſtituo.cõmẽdo
συνίστημι.μ.σω.π.κα.ſimul ſiſ.
συνιῶ.intelligã.
συνιῶν.ωντος.ὁ.intelligens.
συνιών.οντος.ὁ.conueniens.ſimul veniens.
συνκτίζω.μ.σω.π.κα.ſimul creo.
συνοδεύω.μ.σω.ϖ.κα.ſimul iter facio.
συνοδία.ας.ἡ.coitineratio. comitatus ⁊ ſocietas in itinere.
σύνοιδα.conſcius fui.conſcius ſum
συνοικέω ⁊ συνοικῶ.μ.σω.π.κα cohabito.
συνολκή.ης.ἡ.cõtractio.attractio.
συνομιλέω ⁊ συνομιλῶ.μ.σω.π.κα.conuerſoꝛ.colloquoꝛ.
συνομορέω ⁊ συνομορῶ.μ.σω ϖ.κα.cõterminꝰ ⁊ finitimꝰ habito
συνόντες.ων.οἱ. conueniẽtes.coexiſtentes.
συνουσιασμός.ου.ὁ.coitus.
συνοχή.ης.ἡ.pꝛeſſura.coarctatio.
συντάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.oꝛdino. conſtituo.is. ⌐ſtituo.
συντάττω.μ.ξω.π.χα.oꝛdino.con
συνταφείς.εντος.ὁ.ↄſepultꝰ.a.ũ.
συντέλεια.ας.ἡ.conſumatio.finis. Adiumentum.vtilitas.
συντελέω ⁊ συντελῶ.μ.σω.ϖ.κα.conſumo.finio.
συντέμνω.μ.τμήσω.π.κα.Abbꝛeuio.conſcindo.
συντετμημένος.η.ον.Abbꝛeuiatus.conciſus.a.um.
συντετριμμένος.η.ον.concuſſus. contritus.confractus.quaſſatꝰ.a.ũ
συντετρίφθαι.confractũ. cõtritũ eẽ
συντηρέω ⁊ συντηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.conſeruo.cuſtodio.
συντίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.conſpiro.coniuro. ⌐paciſcoꝛ.
συντίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Compono
σύντομος.η.ον.bꝛeuis.e.
συντόμως.Bꝛeuiter. ⌐curro.
συντρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.con
συντριβή.ης.ἡ.contritio.Afflictio.
συντρίβω.μ.ψω.ϖ.φα.conflicto. concutio.Quaſſo.frango.
σύντριμμα.τος.το.contritio. afflictio.
σύντροφος.η.ον.collactaneꝰ.a.ũ.
συντρώγω.μ.ουμαι.ſimul. comedo.
συντυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.Adeo.conuenio.
συντυχεῖν.aduiſſe.conueniſſe.
συντύχω.Adiero.conuenero.

συνυπεκρίθην. Una simulaui. Aliene simulationi consensi.
συνυποκρίνομαι. μ. ουμαι. π. μαι. Simul simulo. Aliene simulationi consentio.
συνυπουργέω. ⁊ συνυπουργῶ. μ. σω. π. κα. Adiuuo.
συνῶ. Intelligam.
συνωδίνω. μ. νω. π. κα. Parturio. dolores partus sentio.
συνῳκηκώς. οτος. ὁ. Postq̄ simul habitauit.
συνωμοσία. ας. ἡ. coniuratio.
συνών. οντος. ὁ. simul existens. cõuersans.
συρίζω. μ. σω. π. κα. sibilo. as.
συρισμός. ου. ὁ. sibilus.
σύρος. α. ον. syrus. a. um.
σύρτις. εως. ἡ. syrtis. locus in mari periculosus.
σύρω. μ. ρω. π. κα. traho. vi cõpello
συσπαράττω. μ. ξω. π. χα. Dissipo. dilanio. dilacero.
σύσσεισμός. ου. ὁ. concussio. terremotus.
συσσείω. μ. σω. π. κα. concutio.
σύσσημον. ου. το. signum.
σύσσωμος. η. ον. concorporalis. e.
συσταθείς. εντος. ὁ. cõmendatus.
συστασιαστής. ου. ὁ. Qui simul cum alijs fecit seditionem.
σύστασις. εως. ἡ. cõstitutio. dispõ.
συστατικός. η. ον. Qui simul cum alijs fecit. seditionem.
συσταυρόω. ⁊ συσταυρῶ. μ. σω. π. κα. concrucifigo.
συστέλλω. μ. λω. π. κα. Abbreuio. corripio. [sco.
συστενάζω. μ. σω. π. κα. Ingemisco.
συστιασις. εως. ἡ. coepulatio. conuiuium.
συστοιχέω. ⁊ συστοιχῶ. μ. σω. π. κα. coniunctus sum. ꝓpe sum.
συστρατιώτης. ου. ὁ. commilito
συστρέφω. μ. ψω. π. φα. cõuerto. congrego. voluo.
συστροφή. ης. ἡ. conuersio.
συσχηματίζω. μ. σω. π. κα. conformo.
σφαγή. ης. ἡ. occisio. [lo.
σφαγίζω. μ. σω. π. κά. occido. iugulo.
σφάγιον. ου. το. Victima.
σφάζω. μ. σω. π. κα. iugulo. occido
σφάλλομαι. μ. ουμαι. π. μαι. Erro. pedem percutio. offendo.

σφάλλω. μ. λω. π. κα. Erro. offẽdo. pedem ad lapidem percutio.
σφενδόνη. ης. ἡ. fũda. ⁊ locus in annulo vbi figitur lapis.
σφήξ. κος. ὁ. Vespa,
σφιγγία. ας. ἡ. parsimonia. tenuitas. victus.
σφόδρα. vehementer. valde.
σφοδρός. α. ον. validus. vehemens
σφοδρῶς. vehementer.
σφραγίς. δος. ἡ. sigillũ. signaculũ.
σφύρα. ας. ἡ. maleus.
σφυρόν. ου. το. planta pedis
σχεδία. ας. ἡ. nauis.
σχεδόν. circiter. ferme. quasi.
σχῆμα. ατος. το. figura. forma.
σχίζω. μ. σω. π. κα. scindo. diuido.
σχίσμα. ατος. το. scisma. scissura.
σχοίνιον. ου. το. funiculus. funis. rudens. [sus sum.
σχολάζω. μ. σω. π. κα. vaco. ociosus sum.
σχολή. ης. ἡ. schola. ocium.
σχῶ. habeam. ro.
σώζω. μ. σω. π. κα. saluo. as.
σῶμα. τος. το. corpus.
σωματικός. η. ον. corporalis. e.
σωματικῶς. corporaliter.
σωρεύω. μ. σω. π. κα. congero. accumulo.
σωρηδόν. aceruatim. cumulatim.
σωτήρ. ηρος. ὁ. saluator.
σωτηρία. ας. ἡ. saluatio.
σωτήριον. ου. το. salutare. saluatio
σωτήριος. α. ον. sanabil'. saluabil'. e.
σωφρονέω. ⁊ σωφρονῶ. μ. σω. π. κα. sapio. sapiens ⁊ prudens sum.
σωφρονίζω. μ. σω. π. κα. Prudẽtiam doceo.
σωφρονισμός. ου. ὁ. sobrietas.
σωφρόνως. pruden ter. sobrie.
σωφροσύνη. ης. ἡ. sobrietas.
σώφρων. ονος. ὁ. ἡ. prudens.
Τά. Articulus prepositiuus numeri pluralis generis neutri.
Τάγμα. τος. το. ordo.
Τὰ δέ. partim autem.
Ταῖς. Articulus prepositiuus datiui pluralis generis feminini.
Τακήσομαι. liquescam.
Τακτός. η. ον. ordinatus. statutus. a. um.
ταλαιπωρέω. ⁊ ταλαιπωρῶ. μ. σω. π. κα. Miser sum. in erumna positus sum.
Ταλαιπωρία. ας. ἡ. Infelicitas. miseria. erumna.

Ταλαίπωρος. α. ον. miser. a. um.
Ταλαντιαῖος. α. ον. Res tãti ponderis vt est talentum.
Τάλαντον. ου. το. talentum.
Τάλας. νος. ὁ. miser.
Ταμεῖον. ου. το. Cubiculum. repositorium. penetrale.
Τὰ μέν. partim quidem.
ταμιειον. ου. το. cubiculum. repositorium. penetrale.
Τανῦν. nunc.
Τανύω. μ. σω. π. κα. extendo.
Ταξάμενος. η. ον. postq̄ ordinauit. constituit. vel ordinatus ⁊ constitutus fuit.
Τάξις. εως. ἡ. ordo. officium.
Ταπεινός. η. ον. humilis. e.
Ταπεινοφροσύνη. ης. ἡ. humilitas
Ταπεινόω. ⁊ ταπεινῶ. μ. σω. π. κα. Humilio. as.
Ταπείνωσις. εως. ἡ. Humilitas. Humiliatio. [turbo.
Ταράσσω. μ. ξω. π. χα. turbo. perturbo.
Ταράττω. μ. ξω. π. χα. turbo. ꝑturbo. [multus.
Ταραχή. ης. ἡ. turbatio. cõmotio. tumultus.
Ταραχθῶ. turbatus fuero.
Τάραχος. εος. το. tumult⁹. turbatio
Ταραχώδης. εως. ὁ. ἡ. Turbatiuus. tumultum faciens.
Ταρσός. ου. ὁ. Ala. penna. ordo remigantium. summa pars pedis iuxta digitos. vas in quo cõditur case⁹.
Ταρταρόω. ⁊ ταρταρῶ. μ. σω. π. κα. In tartarum trudo ⁊ mitto.
Τάς. Articulus prepositiuus. femi. g. numeri plura.
Τάσσω. μ. ξω. π. χα. ordino ⁊ in magistratum colloco. constituo.
Τάττω. μ. ξω. π. χα. Ordino ⁊ in magistratum colloco. constituo.
Ταῦρος. ου. ὁ. taurus.
Ταῦτα. ων. τα. Hec. pluralis numeri. gene. neu.
Ταύτη. hac. aduerb. huic. fe. ge.
Ταφή. ης. ἡ. sepultura.
Τάφος. ου. ὁ. sepultura.
Τάχα. forte. aduerb.
Ταχέως. velociter. cito.
Ταχινός. η. ον. velox. celer.
Τάχιον. citius. velocius.
Ταχίων. νος. ὁ. ἡ. velocior.
Τάχιστα. Velocissima. citissima. pluralis nu. ⁊ aduerbialiter velocissime. citissime.

Τάχος.εος.το.velocitas.festinatio.
Ταχύνω.μ.νω.ϖ.κα. Accelero.festino.maturo.as.
Ταχύς.εος.ὁ. velox.celer.
Τέ.Et.
Τεθέαμαι. vidi.
Τέθεικα.posui.
Τεθεικώς.τος.ὁ.postq̃ posuit.
Τεθεμελιωμένος. η. ον. fundatus.a.um.
Τεθεμελιώμην. fundatus fueram.
Τεθεραπευμένος.η. ον. Sanatus. cultus.curatus.letari factus.a.um.
Τεθῆναι.positum fuisse.
Τεθησαυρισμένος.η.ον. Thesaurizatus.seruatus.a.um.
Τεθλιμμένος.η.ον.Pressus.compressus.arctatus.a.um.
Τεθνάναι. Mortuum fuisse.
Τέθνηκα. Mortuus fui.
Τεθνηκώς.οτος.ὁ.postq̃ mortuꝰ ẽ.
Τεθορυβημένος.η.ον. turbatus.q̃ tumultu aliquo consternatus est.
Τεθραμμένος.η.ον.Educatus.enutritus.a.um.
Τεθραυσμένος.η.ον.cõfractꝰ.a.ũ.
Τεθυμένος.η. ον.Occisus.immolatus.a.um.
Τεθῶ.ponar.positus fuero.
Τεῖχος.εος.το. Murus.
Τεκεῖν.peperisse.
Τεκμήριον.ου.Το.cõiectura.Argumentum.
Τεκνίον.ου.το.filiolus.
Τεκνογονέω. ⁊ Τεκνογονῶ. μ. σω.ϖ.κα.filios procuro.⁊ gigno.
Τεκνογονία.ας.ἡ.Filiorũ ꝓcreatio
Τέκνον.ου.το.filius.
Τεκνοτροφέω.⁊ Τεκνοτροφῶ.μ σω.ϖ.κα.filios educo.
Τεκνοφόνος.η.ον.filiorum occisor.
Τεκταίνω. μ.νω. ϖ.κα. Fabrico. molior.edifico.
Τέκτων.νος.ὁ.faber.
Τέκω.pariam.pepérero.
Τέλειος.α.ον.perfectus.a.um.
Τελειότερος.α.ον. perfectior. ius.
Τελιεότησ.τος.ἡ.perfectio. cõsummatio.completio.
Τελειόω.⁊ Τελειῶ.μ.σω.π.κα. cõsumo. perficio.
Τελείως.perfecte.
Τελείωσις. εως.ἡ. perfectio. consũmatio.adimpletio.
Τελειωτής.ου.ὁ.ꝑfector.cõsũmator

Τελεσφορέω. ⁊ Τελεσφορῶ. μ. σω.ϖ. κα.Fructum fero.
Τελετή.ης.ἡ.Sacrificium.
Τελευτάω.⁊ Τελευτῶ. μ.σω.ϖ. κα.finio.morior.
Τελευτή.ης.ἡ.obitus.mors.
Τελέω.⁊ Τελῶ.μ.σω.ϖ.κα. Consumo.perficio.soluo.
Τέλος.εος. το.finis.vectigal.
Τελώνης.ου.ὁ.publicanus.
Τελώνιον.ου.το.Teloneum.locus vbi sunt publicani.
Τέξομαι.pariam.
Τέρας.τος.το.monstrum.prodigiũ.
Τερέβινθος.ου.ὁ.terebinthꝰ arbor
Τέρμα.τος.το.Finis.
Τέρπω.μ.ψω.π.φα. delecto.
Τέρψις.εως.ἡ.delectatio.iucũditas
Τέσσαρα.ων.τα.quattuor.neu.ge.
Τεσσαράκοντα.quadraginta.
Τεσσαρακονταδύο .quadraginta duo .
Τεσσαρακονταέτης.εος.ὁ.ἡ.res quadraginta annorum.
Τεσσαρακοντατέσσαρες.ων.οἱ αἱ.quadraginta quattuor.
Τέσσαρες.ων.οἱ.αἱ. quattuor.
Τεσσαρεσκαιδεκάτος.η.ον.quattuordecimus.a.um.
Τέταγμαι . Constitutus . ordinatus fui.
Τεταγμένος.η.ον. Constitutus.ordinatus.a.um.
Τεταμένος.η.ον. extensus.a. um.
Τεταπεινωμένος.η.ον. Humiliatus.a.um.
Τετάραγμαι.turbatꝰ.cõmotus fui.
Τεταραγμένος.η.ον.Commotus turbatus.a.um.
Τεταρταῖος.α.ον.quatriduanꝰ.a.ũ
Τέταρτος.η.ον.quartus.a . um.
Τετάχθαι.Ordinatum.constitutum fuisse.
Τετελείωκα.perfeci.consumaui.
Τετελείωμαι.perfectus sum.
Τετελειωμένος.η.ον. Perfectus. consummatus.a.um.
Τετέλεκα.perfeci.consumaui.
Τετελεκώς.τος. ὁ.postquam perfecit .finiuit.
Τετέλεσμαι.cõsumatus .ꝑfectꝰ fui.
Τετηκώς.οτος.ὁ. postq̃ liquefactꝰ est.delicuit.
Τετήρηκα.seruaui.
Τετήρημαι.seruatus sum.

Τετηρημένος.η.ον.seruatus.a.um.
Τετιμημένος.η.ον . Appreciatus. honoratus.a.um.
Τετράγωνος.η.ον.res quattuor angulorum.
Τετράδιον.ου.Το . Res constans ex bis quattuor.i.ex octo.
Τετρακόσιος.α.ον.quadrigẽtꝰ.a ũ
Τετρακισχίλιος. α. ον. quattuor mille.
Τετρακόσιος.α.ον.quadrigẽtꝰ.a.ũ
Τετράμηνος.η.ον.res q̃ttuor mẽsiũ
Τετραπλοῦς.η . ουν. Quadruplus.a.um.
Τετράπους.δος.ὁ. quadrupes.
Τετραρχέω.⁊ Τετραρχῶ.μ.σω ϖ.κα.Sum tetrarcha.
Τετράρχης.ου.ὁ . Princeps quattuor rerum.
Τετράστιχος.η.ον. Res quattuor ordinum ⁊ versuum.
Τετραυματισμένος.η.ον. Vulneratus.a.um.
Τετραχηλισμένος.η.ον . Apertus.manifestus.a.um.
Τετύφλωκα.excecaui.
Τετύφωμαι.Inflatus fui ⁊ sup̃bia. elatus.
Τετυφωμένος.η.ον.Superbus.inflatus. a.um.
Τετύχηκα.Adeptus fui . Extiti.forte occurri.
Τεχνάομαι.⁊ Τεχνῶμαι. μ. σομαι.π.μαι.Fabrili arte vtor.fabrico
Τέχνη.ης.ἡ.ars.
Τεχνίτης.ου.ὁ.artifex.opifex.
Τεχνῖτις.δος.ἡ. Mulier artifex et magistra .
Τεχθείς.εντος.ὁ. genitus . natus.
Τέφρα.ας.ἡ.cinis.
Τεφρόω. ⁊ Τεφρῶ.μ.σω.ϖ. κα. In cinerem redigo.
Τῆ. Articulus prepositiuus:feminini generis:numeri singularis:dat.ca.
Τῆδε.Huic.feminini generis . hac.
Τηκτός.η.ον.liquefactiuus. a.um.
Τήκω.μ.ξω.π.χα.liquefacio.
Τηλαυγῶς . Clare . dilucide . luculenter.
Τηλικοῦτος.η.ον. tantus.a.um.
Τήν.Articulus prepositiuus: feminini. generis: numeri singularis . Accusatiui casus.
Τηρέω.⁊ Τηρῶ.μ.σω.π.κα.seruo.
Τήρησις.εως.ἡ.Seruatio.custodia.

observatio.
Τῆς. Articulus prepositiuus. feminī. generis:numeri singu.geni.casus.
Τί,νος.το.quid.aliquid.
Τιθέασιν.ponunt.
Τιθείς.εντος.ὁ.ponens.
Τιθημι.μ.σω.π.κα.Pono.facio.depono.exuo.
Τιθυνέω.ꝛ Τιθυνῶ.μ.σω.ϖ.κα.nutrio vt nutrix.
Τίκτω.μ.ξομαι.ϖ.οκα.pario.
Τίλλω.μ.λω.π.κα.vello.
Τιμάομαι.ꝛ Τιμῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.apprecio.
Τιμάω.ꝛ Τιμῶ.μ.σω.π.κα.honoro
Τιμή.ης.ἡ.Honor.precium.
Τίμιος.α.ον.p̄ciosus.honorabilis.e
Τιμιότης.τος.ἡ.preciositas.Honoratio.precium.
Τιμιώτατος.η.ον.preciosissimꝰ.a.ū
Τιμιώτερος.α.ον.preciosior.
Τιμωρέω.ꝛ Τιμωρῶ.μ.σω.π.κα.punio.castigo.
Τιμωρέομαι. ꝛ Τιμωροῦμαι. μ.σομαι.π.μαι.crucio.vlciscor.
Τιμωρία.ας.ἡ. Supplicium.vltio.punitio.
Τίνες.ων.οἱ.αἱ.Qui.q̄.iterrogatiue.
Τινές.ων.οἱ.αἱ.quidā.quedā. pl.nu.
Τίς.ινος.ὁ.ἡ.quis que.quidā.q̄daꝫ.
Τίτλος.ου.ὁ.Titulus.
Τίω.μ.σω.ϖ.κα.sustineo.patior.honoro.soluo.
Τμηθείς.εντος.ὁ.sectus.scissus.a.ū.
Τό.ου.το.Articulus prepositiuꝰ.nu.sing.neu.ge.nomi.accu.ꝛ voca.casus.
Τοιγαροῦν.itaqꝫ.igitur.
Τοίνυν.igitur.
Τοιοῦτος.η.ον.talis.e.
Τοῖς.Articulus prepositiuus.generis masc.ꝛ neu.num.plu.datiui casus.
Τοῖχος.ου.ὁ.paries.
Τοκαθημέραν.quottidie.
Τοκετός.ου.ὁ.partus.
Τόκος.ου.ὁ.vsura.partus.
Τολοιπόν.post hac.deinceps.iam.
Τολμάω.ꝛ Τολμῶ.μ.σω.ϖ.κα Audeo.
Τολμηρός.α.ον.audax.
Τολμηρότερος.α.ον.confidentior.audentior.
Τολμητής.ου.ὁ.audax.
Τομώτερος.α.ον.penetrantior.potentior.efficatior.
Τόν.Articulus prepositiuus.masculi.

gener.numeri singu.accus.cas.
Τόξον.ου.το.Arcus.
Τοπάζιον.ου.το.topazium. lapis preciosus.
Τόπος.ου.ὁ.locus.
Τοπρότερον.prius.
Τοσαύτη.tanta.femini.generis.
Τοσοῦτος.η.ον.tātus.tā multꝰ.a.ū
Τοσούτω.tanto.aduer.
Τοσύνολον.omnino.
Τότε.Tunc.
Τοῦ.vt.
Τοῦ.Articulꝰ p̄positi.mascul.ꝛ neu.gener.nume.singularis.geni.casus.
Τουναντίον.contrarium.
Τούς.Articulus prepositiuus. masc.gene.nume.plu.accusatiui casus.
Τουτέστιν.hoc est.idest.
Τοῦτο.ου.Το.Hoc.
Τράγος.ου.ὁ.Caper.
Τρανός.η.ον.Disertus.expeditus in loquēdo.manifestus.clarus.certus a.um.
Τράπεζα.ης.ἡ.mensa.
Τραπεζίτης.ου.ὁ. nummularius.
Τραῦμα.τος.το.vulnus.
Τραυματίζω.μ.σω.π.κα.vulnero
Τραχηλίζω.μ.σω.π.κα. per scapulam ꝛ tergum scindo.
Τράχηλος.ου.ὁ.collum.
τραχύς.εος.ἡ.asper.
Τρεῖς.ων.οἱ.αἱ.tres.
Τρέμω.μ.σω.ϖ.κα.tremo.trepido
Τρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.alo.pasco.nutrio.
Τρέχω.μ.ουμαι.π.κα.Curro.
Τρία.ων.τα.tria.
Τριάκοντα.triginta.
Τριακόσιος.α.ον.trigessimus.
Τρίβολος.ου.ὁ.tribulus.
Τρίβος.ου.ἡ.semita.
Τριετία..ας.ἡ.triennium. spaciuꝫ trium annorum.
Τρίζω.μ.σω.ϖ.κα. Illido.concutio.strideo.
Τρίμηνος.η.ον.res trium mensium
Τριπλάσιος.α.ον.triplus.a.um.
Τρίς.ter.
Τρισίν.tribus.
Τριστέγον.ου.Το.tertiū cenaculū
Τρισχίλιος.α.ον.tria millia.
Τρίτος.η.ον.tertius.a.um.
Τρίχες.ων.αἱ.pili.capilli.
Τρίχινος.η.ον.res facta ex pillis.
Τρόμος.ου.ὁ.Tremor.formido.

pauor.
Τροπή.ης.ἡ.Conuersio. vicissitudo.reuersio.
Τρόπος.ου.ὁ.mos.
Τροποφορέω. ꝛ Τροποφορῶ. μ.σω.π.κα.mores alicuius sustieo.
Τροφή.ης.ἡ.esca.cibus.
Τροφός.ου.ἡ.nutrix.
Τροχηλάτης.ου.ὁ.auriga.
Τροχία.ας.ἡ.Gressus.iter. itio. ambulatio.orbita. cursus.vestigium
Τροχός.ου.ὁ.rota.reuolutio
Τρυβλίον.ου.το.catinus.
Τρυγάω.ꝛ Τρυγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vindemio.
Τρυγέω.ꝛ τρυγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vindemio.
Τρυγητής.ου.ὁ.Videmiator.messor.ꝛ generaliter q̄ omnem fructuꝫ colligit.
Τρυγών.νος.ἡ.Turtur.
Τρύζω.μ.σω.π.κα.Strideo. inconditum sonum facio.
Τρυμαλιά.ας.ἡ.foramen.
Τρύπημα.τος.το.foramen.
Τρυφάω.ꝛ Τρυφῶ.μ.σω.π.κα.Luxurior.delitior.
Τρυφή.ης.ἡ.voluptas.delitie.luxus
Τρύφημα.ατος.το.delitie.voluptas.luxus.
Τρύχω.μ.ξω.ϖ.χα.torqueo.
τρώγω.μ.φαγοῦμαι.ϖ.κα.Comedo.
Τυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.Sum.forte sum,adipiscor.
Τυμπανίζω.μ.σω.π.κα.Ligno percutio.excorio.interficio.
Τύπος.ου.ὁ.figura.exemplar.
Τυπόω.ꝛ τυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.figuro.formo.
Τύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.percutio.verbero.
Τυραννέω.ꝛ Τυραννῶ.μ.σω.ϖ.κα.Dominor tanq̄ tyrannus.
Τυραννίς.δος.ἡ.Tyrannis.imperium violentum.
Τύραννος.ου.ὁ.tyrannus.rex.
Τυρβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Turbor.
Τυφλός.ου.ὁ.cecus.
Τυφλόω.ꝛ Τυφλῶ.μ.σω.π.κα.exceco.as.
Τύφομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.fumum emitto.fumigo.
Τυφόομαι.ꝛ Τυφοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.inflor.
Τυφωνικός.η.ον.typhonicus.a.ū.
Τυχεῖν.adeptum esse.
Τυχόν.οντος.το.Quod euenit fortasse.
Τύχω.Eueniam.contingam.forte obtigero.adipiscar.
Τυχών.οντος.ὁ.Qualiscunqꝫ.vulgaris.ignobilis.forte obuēiēs.postq̄ occurrit vel adeptus est.
Τῷ.Articulus preposi masculi.ꝛ neu.gene.numeri singularis. datiui ca.
Τῶν.Articulus prepositiuus.numeri pluralis.geniti.casus. ois generis.
ὕαινα.ης.ἡ.hyena.animal sic vocatū
ὑακίνθινος.η.ον.hyacinthinus.a.ū
ὑάκινθος.ου.ὁ.hyacinthus.
ὑβρίζω.μ.σω.π.κα.contumelijs et injurijs afficio.
ὕβρις.δος.ἡ.iniuria. contumelia.
ὑβριστής.ου.ὁ. Contumeliosus.conuitiator.
ὑγεία.ας.ἡ.sanitas.
ὑγιαίνω.μ.νω.π.κα. Beneualeo.sanus sum.
ὑγίεια.ας.ἡ. sanitas.
ὑγιής.εος.ὁ.ἡ. sanus.a.um.
ὑγρός.α.ον.humidus.a.um.
ὕδατα.ον.τα.aque.
ὑδραγωγός.ου.ὁ.Aquator.adaquator. qui ad aquam ducit.
ὑδρία.ας.ἡ.hydria.vas aque.
ὑδροποτέω.ꝛ ὑδροποτῶ.μ.σω.ϖ.κα.aquam bibo.
ὑδρωπικός.η.ον.hydropicus.a.ū.
ὕδωρ.τος.το.aqua.
ὑέλινος.η.ον.Vitreus.a.um.
ὕελος.ου.ὁ.Vitrum.
ὑετός.ου.ὁ.pluuia.
ὑιοθεσία.ας.ἡ.adoptio.
ὑιός.ου.ὁ.Filius.
ὕλη.ης.ἡ.Silua.materia.
ὑλοτόμος.ου.ὁ.Ligna cedens.lignator.
ὑμᾶς.vos.accusatiui casus.
ὑμεῖς.Vos.nominatiui casus.
ὑμέτερος.α.ον.vester.a.um.
ὑμῖν.vobis.datiuus pluralis.
ὑμνέω ꝛ ὑμνῶ.μ.σω.π.κα.laudo
ὑμνόω.ꝛ ὑμνῶ.μ.σω.π.κα.laudo
ὑμῶν.vestrū vel vestri.genit. plural.
ὕπαγε.vade.
ὑπάγω.μ.ξω.π.χα.vado.
ὑπακοή.ης.ἡ.obedientia.
ὑπακούω.μ.σω.ϖ.κα.obedio.

ὕπανδρος.η.ον.Sub viro.coniugatus.a.um.
ὑπαντάω.ꝛ ὑπαντῶ.μ.σω.ϖ.κα.occurro.obuiam eo.
ὕπαρξις.εως.ἡ.Substantia.existentia.diuitie.
ὑπάρχοντα.ων.τα.Res familiaris.substantia.subsistentia.
ὑπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.sum.existo.
ὑπέβαλον.submisi.runt.
ὑπέδειξα.ostendi.demonstraui.
ὑπεδείχθην.ostensus fui.
ὑπεδεξάμην.suscepi.excepi.
ὑπέθηκα.supposui.
ὑπείκω.μ.ξω.ϖ.χα.obedio.pareo.
ὑπειληφώς.τος.ὁ.postq̄ putauit.suspicatus est.supposuit.
ὑπέλαβον.suscepi.runt.
ὑπελάμβανον.Suspicabar. putabam.presupponebam.ant.
ὑπελείφθην.relictus sum.
ὑπέμεινα. Mansi.sustinui. perpessus sum.
ὑπέμενον.Mansi.remansi.remanebam.ant.runt.
ὑπεμνήσθην.recordatus fui.
ὑπεναντίον.contra.e regione.
ὑπεναντίος.α.ον.contrarius.a.ū.
ὑπενεγκεῖν.sustinuisse.
ὑπενόησα.Putaui.cogitaui. suspicatus fui.
ὑπενόουν.suspicabar.antur.
ὑπέπλευσα.subnauigaui.
ὑπέρ.super.pro.supra.vltra.
ὑπεράγω.μ.ξω.π.χα.supero.superinduco.adulte etatis sum.
ὑπεραιρόω.ꝛ.ὑπεραιρῶ.μ.σω.π.κα.extollo.
ὑπέρακμος.η.ον.supadultꝰ.a.uꝫ.
ὑπεράλλομαι.μ.οῦμαι.π.μαι.Transilio.
ὑπεράνω.Super.supra.
ὑπερασπίζω.μ.σω.π.κα.Defendo.protego.
ὑπερασπισμός.ου.ὁ.protectio.defensio.
ὑπεραυξάνω.μ.σω.ϖ.κα.Supercresco.
ὑπερβαίνω.μ.σομαι.π.κα.transgredior.
ὑπερβάλλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.dilato.procrastino.
ὑπερβαλλόντως.Eminenter.excellenter.
ὑπερβάλλω.emineo.excello.

ὑπερβήσομαι.transgrediar.
ὑπερβολή.ης.ἡ.eminētia.excellētia
ὑπερέβαλον.excellui.eminui.runt.
ὑπερείδω.μ.σω.ϖ.κα.Despicio.contemno.
ὑπερεκκτείνω.μ.νω.π.κα. Superextendo.
ὑπερεκχύνομαι.μ.ουμαι.π.μαι superefluo.
ὑπερεντυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα Intercedo.
ὑπερεπέκεινα.Vltra.
ὑπερεπερίσσευσα.superabūdaui
ὑπερεπλεόνασα.supabundaui.
ὑπερέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Emineo.superexisto.potestatem habeo. super sum.supero.
ὑπερῆρα.extuli.sublimaui.
ὑπερηφανεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Superbio.
ὑπερηφανία.ας.ἡ.superbia.
ὑπερήφανος.η.ον.superbus.a.uꝫ.
ὑπεριδών.τος.ὁ.postq̄ despexit.animaduertit.
ὑπερίδω.contemnaꝫ. contempsero.
ὑπέρμαχος.ου.ὁ.victor. vindex.
ὑπερνικάω.ꝛ ὑπερνικῶ.μ.σω.ϖ.κα.Supero.vinco.
ὑπέρογκος.η.ον.Superbus.inflatus.a.um.
ὑπεροράω.ꝛ ὑπερορῶ.μ.σω.ϖ κα.Despicio.contemno.
ὑπεροχή.ης.ἡ.Sublimitas.
ὑπερπερισσεύω.μ.σω.ϖ.κα.superabundo.
ὑπερπερισσῶς. Multo amplius.superabundanter.
ὑπερπλεονάζω.μ.σω.ϖ.κα.superabundo.
ὑπέρραψα.suffulsi.sui.
ὑπερυψόω. ꝛ ὑπερυψῶ.μ.σω.π.κα.Superexalto.
ὑπερφρονέω.ꝛ ὑπερφρονῶ.μ.σω.ϖ.κα.supersapio. plus sapio.
ὑπερῷον.ου.Το.cenaculum.
ὑπεστειλάμην.Suppressi.dissimulaui.veritus sum.fugi.
ὑπέστελλον.subtrahebam. ant.
ὑπέστρεφον.reuertebar.antur.
ὑπέστρεψα.reuersus sum.
ὑπετάγην.subiectus fui.
ὑπέταξα.subieci. supposui.
ὑπέχω.μ.ξω.π.κα.sustineo.patior
ὑπεχώρησα.secessi.
ὑπῆγον.Ibam.ant.iui.rūt.

ὑπήκοος.α.ον.Obediens.ſubditus.a.um.
ὑπήκουον.obediebam.ant.
ὑπήκουσα.obediui.
ὑπήνεγκα.ſuſtinui.toleraui.
ὑπήντησα.occurri.obuiam iui.
ὑπηρεσία.ας.ἡ. Miniſterium.
ὑπηρετέω.ꝛ ὑπηρετῶ.μ.σω.π.κα.ſeruio.miniſtro.
ὑπηρέτης.ου.ὁ. ſeruus.miniſter.
ὑπῆρχον.eram.ant.fui.runt.
ὑπισχνέομαι.ꝛ ὑπισχνοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Polliceor.
ὕπνος.ου.ὁ.ſomnus. [mio.
ὑπνόω.ꝛ ὑπνῶ.μ.σω.π.κα. Dor
ὑπό. A.ab.ſub.
ὑποβάλλω.μ.λω.π.κα.ſubmitto
ὑποβλέπω.μ.ψω.π.φα. Suſpicor.admiror.veneror.
ὑπόγραμμον.ου.το.Exemplu3.
ὑποδέδεγμαι. Suſcepi.accepi.
ὑποδεδεμένος.η.ον.calciatꝰ.a.ũ.
ὑπόδειγμα.τος.το.Exemplum.
ὑποδείγνυμι.μ.ξω.π.χα.Oſtendo.demonſtro. [do.demonſtro.
ὑποδειγνύω.μ.ξω.π.χα.Oſten
ὑποδεῖξαι.oſtẽdiſſe.demõſtrauiſſe.
ὑποδείξω.oſtẽdam.demonſtrabo.
ὑποδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Excipio.ſuſcipio. [cio.
ὑποδέω.μ.σω.π.κα.ſubligo.cal=
ὑπόδημα.τος.το.calceus. [uit.
ὑποδήσας.αντος.ὁ.poſtq̃ calcia
ὑπόδικος.η.ον.Subditus.vltioni ſubiectus.a.um.
ὑποδραμών.οντος.ὁ.poſtq̃ decurrit.ſubcurrit.
ὑποδύω.μ.σω.π.κα.Subeo.ſuccũbo.ingredior.cõdo.ſubiduor.
ὑποζύγιος.α.ον.ſubiugalis.e.
ὑποζώννυμι.μ.σω.π.κα.Subcingo.precingo.accingo.
ὑποζωννύω.μ.σω.π.κα.ſubcigo.
ὑπόθες.ſuppone.ſubmitte.
ὑποκάτω.Sub.
ὑποκρίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Simulo.
ὑπόκρισις.εως.ἡ.Hypocriſis.verſutia.ſubiudicium.
ὑποκριτής.ου.ὁ.Hypocrita.Actor tragediarum.
ὑποκτείνω.μ.νω.π.κα.occido.
ὑπολαβών.οντος.ὁ.Poſtq̃ ſuſcepit.reſpõdit.putauit.pſuppoſuit
ὑπολαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.Suſcipio.preſuppono.puto.exiſtimo
ὑπολείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo
ὑπολήνιον.ου.το.Lacus.
ὑπόληψις.εως.ἡ. Suſpitio.opinio.cogitatio.
ὑπολιμπάνω.μ.ψω.π.κα.relinquo
ὑπομείνας.αντος.ὁ.Poſtq̃ tolerauit.perpeſſus eſt.perſtitit.
ὑπομεμενηκώς.οτος.ὁ.poſtq̃ tolerauit.ſuſtinuit.paſſus eſt.perſtitit.
ὑπομένω.μ.νω.π.κα.tolero.patientia3 habeo.permaneo.pſeuero.
ὑπομιμνήσκω.μ.σω.π.κα. In memoriam reuoco.
ὑπομνῆσαι.in memoriã reduxiſſe.
ὑπομνημονεύω.μ.σω.π.κα.Recordor.
ὑπομνήσας.αντος.ὁ.poſtq̃ reuocauit in memoriam.
ὑπόμνησις.εως.ἡ.recordatio.
ὑπομνήσω.Suggeram.In memoriam reuocabo.
ὑπομονή.ης.ἡ.patientia.
ὑπονοέω.ꝛ ὑπονοῶ.μ.σω.π.κα.Arbitror.ſuſpicor.
ὑπονόημα.τος.το.Suſpitio.opinio.ſententia.
ὑπόνοια.ας.ἡ. Suſpitio.Opinio.ſententia.
ὑποπλέω.μ.σω.π.κα.ſubnauigo
ὑποπνέω.μ.ευσω.π.κα.Suſpiro.ſpiro.ſufflo.
ὑποπόδιον.ου.το.Scabellum.
ὑποπτεύω.μ.σω.π.κα.Suſpicor.ſuſpectum habeo.
ὑποῤῥάπτω.μ.ψω.π.φα.ſubſuo.ſuffulcio.
ὑπόστασις.εως.ἡ.ſubſtantia.
ὑποστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι Supprimo.detrabo.fugio.vereor.
ὑποστέλλω.μ.λω.π.κα.ſubtrabo. [bo.
ὑποστήσομαι.ſuſtinebo.tolera=
ὑποστολή.ης.ἡ.ſuppreſſio.fuga.
ὑποστρέφω.μ.ψω.π.φα.regredior.reuertor.
ὑποστρώννυμι.μ.σω.π.κα.ſubijcio.ſubſterno.
ὑποστρωννύω.σω.π.κα.ſubijcio.ſubſterno.
ὑποστρώσω.ſubijcia3.ſubſternã.
ὑποσχάζω.μ.σω.π.κα.claudico.
ὑπόσχεσις.εως.ἡ.pollicitatio.promiſſum.
ὑποταγή.ης.ἡ.obediẽtia.ſubiectio
ὑποταγῶ.ſubijciar.ſubiectꝰ fuero.
ὑποτάσσω.μ.ξω.π.χα.Subordino.ſubdo.ſubijcio.
ὑποτάττω.μ.ξω.π.χα.Subordino.ſubdo.ſubijcio.ſuppono.
ὑποτέταγμαι.ſubiectus ſum.
ὑποτεταγμένος.η.ον.Subiectus.ſuppoſitus.a.um.
ὑποτίθεμαι.μ.σομαι.π.μαι.admoneo.conſulo.
ὑποτίθημι.μ.σω.π.κα.ſuppono.
ὑποτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.ſubcurro.decurro.
ὑποτύπωσις.εως.ἡ.Informatio.figuratio.
ὑποφέρω.μ.σω.π.κα.ſuſtineo.
ὑποχείριος.α.ον.ſubditus.ſubiectus.a.um.
ὑποχωρέω.ꝛ ὑποχωρῶ.μ.σω.π.κα.ſecedo.
ὑπωπιάζω.μ.σω.π.κα.Sugillo calumnior.
ὗς.ος.ὁ.ἡ.porcus.ſus.
ὕσσωπος.ου.ἡ.hyſſopus herba.
ὑστερέομαι.ꝛ ὑστεροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.excido.abrelinquor.
ὑστερέω.ꝛ ὑστερῶ.μ.σω.π.κα Retraho ꝛ auerto me.indigeo.defectuoſus ſum.deſum.
ὑστέρημα.ατος.το.penuria.defectus.
ὑστέρησις.εως.ἡ.penuria.defectꝰ.
ὕστερον.poſtea.
ὕστερος.α.ον.poſterior.us.
ὑφαντός.η.ον.contextus.a.um.
ὑφίστημι.μ.σω.π.κα.Suſtineo.
ὑψηλός.η.ον.excelſus.a.um.
ὑψηλότερος.α.ον.Excelſior.us.
ὑψηλοφρονέω.ꝛ ὑψηλοφρονῶ.μ.σω.π.κα.ſupbio.alta ſapio
ὕψιστος.η.ον.altiſſimus.a.um.
ὕψος.εος.το.altitudo.
ὑψόω.ꝛ ὑψῶ.μ.σω.π.κα.exalto eleuo.
ὕψωμα.ατος.το.Altitudo.celu3.vel ea que ſunt in eo.
φάγε.comede.
φαγεῖν.comedere.comediſſe.
φάγεσαι.comedes.
φάγος.ου.ὁ.vorax.
φάγω.comedã.comedero.
φαγών.τος.ὁ.poſtq̃ comedit.
φαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι.appareo.

φα.φε.φη.φθ.pha.phe.phi.phth. φι.phi φλ.φο.φρ.phl.pho.phr.

φαίνω.μ.νω.π.κα.luceo.
φανερός.α.ον.manifeſtus.a.um.
φανερόω.ꝛ φανερῶ.μ.σω.π.κα oſtendo.declaro.manifeſto.
φανερῶς.manifeſte.palam.
φανέρωσις.εως.ἡ.manifeſtatio.
φανήσομαι.Apparebo.
φανός.ου.ὁ.laterna.clarus.
φανοῦμαι.Videbor.
φανόω.ꝛ φανῶ.μ.σω.π.κα.Manifeſto ꝛ propalo.
φαντάζομαι.σομαι.π.μαι.figuro ea que vidi.vel fingo ꝛ imaginor ea que non vidi.video in ſomnijs.
φαντασία.ας.ἡ.viſio.viſus.
φαντασιοκοπέω.ꝛ φαντασιοκοπῶ.μ.σω.π.κα.Sine cauſa ꝛ pro libito percutio.
φάντασμα.ατος.το.phãtaſma.
φανῶ.appareã.videar.
φάραγξ.γος.ἡ.Vallis.conuallis.
φαρέτρα.ας.ἡ.pharetra.
φάρυγξ.γος.ὁ.Guttur.
φαρμακεία.ας.ἡ.Incantatio.veneficium.medicamen.
φαρμακία.ας.ἡ.Veneficium.
φαρμακός.ου.ὁ.Veneficus.
φάρμακον.ου.το.Veneficium.me
φασί.dicunt.affirmant. [dicamentũ
φάσις.εως.ἡ.fama rumor.
φάσκω.dico.affirmo.
φάσμα.τος.το.ſimulacrum.Viſio.
φάτνη.ης.ἡ.preſepium. [phãtaſma.
φαῦλος.η.ον.malus.inutilis.e.
φαυλότης.τος.ἡ.nugacitas.inutilitas
φέγγος.εος.το.Lumen.lux.
φείδομαι.μ.σομαι.π.μαι.parco
φειδομένως.parce.
φειδώ.οος.ἡ.parcitas.parſimonia.
φελόνης.ου.ὁ.Penula.volumẽ ex pergameno habens legem ſcriptã.loculi pecuniarum. [co.
φέρω.μ.οισω.π.χα.fero.porto.du
φεύγω.μ.ξω.π.χα.fugio.
φευκτός.η.ον.Fugiendus.dignus qui fugiatur.a.um.
φήμη.ης.ἡ.fama.
φημί.μ.σω.π.κα.dico.affirmo.
φθάνω.μ.σω.π.κα.pueñio.corrũpo.
φθαρτός.η.ον.corruptibilis.e.
φθαρῶ.corrũpar. [loquor.
φθέγγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
φθέγμα.ατος.το.ſermo.
φθείρω.μ.ρω.π.κα.corrumpo
φθινοπώρινος.η.ον.autumnalis.quando autumnus ipſe deſinit.
φθόγγος.ου.ὁ.ſonus.
φθονερός.α.ον.inuidus.a.u3.
φθονέω.ꝛ φθονῶ.μ.σω.π.κα.in
φθόνος.ου.ὁ.inuidia. [uideo.
φθορά.ας.ἡ.corruptio.
φιάλη.ης.ἡ.phiala genus vaſis.
φιλάγαθος.η.ον.Amator boni.vel bonorum.
φιλαδελφία.ας.ἡ.caritas fratrie.
φιλάδελφος.η.ον.Amator fratrũ vel fraternitatis.
φίλανδρος.α.ον.amator viri.
φιλανθρωπία.ας.ἡ.Hoim amor.
φιλάνθρωπος.η.ον.benignꝰ.a.ũ.
φιλανθρώπως.benigniter.hũane
φιλάργυρος.α.ον.auarus.a.um.
φίλαυτος.η.ον.ſeipſum amans.
φιλέω.ꝛ φιλῶ.μ.σω.π.κα.Amo.conſueſco.oſculor.
φιλήδονος.η.ον.Voluptatis amator.voluptuoſus.a.um.
φίλημα.τος.το.oſculum.
φιλία.ας.ἡ.amor.
φιλιάζω.μ.σω.π.κα.amicus ſũ.
φιλόθεος.α.ον.amator dei.
φιλονεικία.ας.ἡ.contentio.
φιλόνεικος.η.ον.contentioſus.a.ũ.
φιλοξενία.ας.ἡ.Hoſpitalitas.
φιλόξενος.η.ον.Hoſpitalis ꝛ amator hoſpitalitatis.
φιλοπρωτεύω.μ.σω.π.κα.Volo primus eẽ.ꝛ principatum gerere.
φίλος.η.ον.amicus.a.um.
φιλόσοφος.η.ον.amator ſapiẽtie.
φιλόστοργος.η.ον.qui diligit.qui habet caritatem.
φιλότεκνος.η.ον.amator filioru3.
φιλοτιμέομαι.ꝛ φιλοτιμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Amo.diligenter aliquid ago.ſtudeo.inſolens ſum.lautus ꝛ liberalis ſum.do operam.procuro. [diligentia.
φιλοτιμία.ας.ἡ.Ambitio.ſtudiu3.
φιλότιμος.η.ον.bonus.honorificus.ſponte exhibitus.a.um.
φιλοφρόνως.benigne ꝛ humane.
φιλόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Benignus.humanus.
φιλόψυχος.η.ον.amator aiaru3.
φιμόομαι.ꝛ φιμοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.obmuteſco.
φιμός.ου.ὁ.Mutus.
φιμόω.ꝛ φιμῶ.μ.σω.π.κα.obmuteſcere facio.os alligo.
φλέγω.μ.ξω.π.χα.ardeo.cõburo.
φλογίζω.μ.σω.π.κα.inflamo.
φλοιός.ου.ὁ.cortex.
φλόξ.γος.ἡ.flama.
φλυαρέω.ꝛ φλυαρῶ.μ.σω.π.κα.garrio.nugas loquor. [vaniloqus.
φλύαρος.α.ον.nugarum locutor.
φοβέομαι.ꝛ φοβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Timeo. [faciens.
φοβερός.α.ον.terribilis.terrorem
φόβητρον.ου.το.terror.terricula
φόβος.ου.ὁ.timor. [mentum.
φοινίκισσα.ης.ἡ.pheniſſa mulier.i.exphenicia. [regione.phenix.
φοῖνιξ.κος.ἡ.palma.hõ ex phenicia
φονεύς.εως.ὁ.Homicida.
φονεύω.μ.σω.π.κα.occido.pimo.
φόνος.ου.ὁ.homicidiũ.
φορέω.ꝛ φορῶ.μ.σω.π.κα.fero.
φόρος.ου.ὁ.tributum.
φορτίζω.μ.σω.π.κα.onero.
φορτίον.ου.το.onus.
φραγέλλιον.ου.το.flagellum
φραγελλόω.ꝛ φραγελλῶ.μ.σω.π.κα.flagello.as.
φραγήσομαι.obturabor.ſepiar.
φραγμός.ου.ὁ.ſepes.maceria.
φραγῶ.obturer.ſepiar. [dico.
φράζω.μ.σω.π.κα.diſſero.loquor.
φράττω.μ.ξω.π.χα.obturo.ſepio.
φρέαρ.ατος.το.puteus.
φρεναπατάω.ꝛ φρεναπατῶ.μ.σω.π.κα.ſeduco.decipio.
φρεναπάτης.ου.ὁ.ſeductor.
φρένες.ῶν.αι.mentes.
φρήν.ενος.ἡ.mens.animus.
φρικτός.η.ον.horrendus.a.um.
φρικτῶς.horrende. [tremiſco.
φρίσσω.μ.ξω.π.χα.horreo.con
φρίττω.μ.ξω.π.χα.Horreo.contremiſco. [pio.
φρονέω.ꝛ φρονῶ.μ.σω.π.κα.ſa
φρόνημα.ατος.το.deſideriũ.votũ.
φρόνησις.εως.ἡ.ſapia. [voluntas.
φρόνιμος.η.ον.ſapiens.prudens.
φρονίμως.ſapienter.
φρονιμώτερος.α.ον.ſapiẽtior.us
φρόντησις.εως.ἡ.cura.
φροντίζω.μ.σω.π.κα.curo.cogito
φροντίς.δος.ἡ.cura.
φρυάττω.μ.ξω.π.χα.fremo.
φρουρέω.ꝛ φρουρῶ.μ.σω.π.κα custodio.ſeruo. [ridum.
φρύγανον.ου.το.ſarmẽtũ.lignũ a
φυγάς.αδος.ὁ.profugus.exul.

φυγεῖν.fugisse.
φυγή.ης.ἡ.fuga.
φύγω.fugiam.fugero.
φυγών.οντος.ὁ.postꝙ fugit
φῦκος.fucus. [lia noctis
φυλακή.ης.ἡ.carcer.custodia. vigi
φυλακίζω.μ.σω.π.κα.in carcerē
includo.
φυλακτήριον.ου.το.phylacteriū
locꝰ vbi sūt custodes.repositoriū.vestis.
φύλαξ.κος.ὁ.custos.
φυλάσσω.μ.ξω.π.χα.custodio
φυλάττω.μ.ξω.π.χα.custodio.
φυλή.ης.ἡ.tribus.
φύλλον.ου.το.folium.
φῦλον.ου.το.genus.natio.
φύραμα.τος.το.massa.
φυσάω.τ φυσῶ.μ.σω.π.κα.spiro
φυσικός.η.ον.naturalis.e.
φυσικῶς.naturaliter.
φυσιόω.τ φυσιῶ.μ.σω.π.κα.īflo
φύσις.εως.ἡ.natura.
φυσίωσις.εως.ἡ.iflatio.superbia
φυτεία.ας.ἡ.plantatio.
φύτευμα.τος.το.plantatio.
φυτεύω.μ.σω.π.κα.planto.
φύω.μ.σω.π.κα.nascor.produco.
φωλεός.ου.ὁ.fouea.cubile.
φωνέω.τ φωνῶ.μ.σω.π.κα.can
φωνή.ης.ἡ.vox. [to.loquor.voco.
φῶς.τος.το.Lux.lumen.
φωστήρ.ρος.ὁ.luminare. [rus
φωσφόρος.ου.ὁ.lucifer. phospho
φωτεινός.η.ον.lucidus.a.um.
φωτίζω.μ.σω.π.κα.illumino.
φωτισμός.ου.ὁ.illuminatio.
χαῖρε.salue.Aue. [letor
χαίρω.μ.σομαι.π.μαι.gaudeo.
χάλαζα.ης.ἡ.grando.
χαλάω.τ χαλῶ.μ.σω.π.κα.sub
mitto.laxo.
χαλβάνη.ης.ἡ.galbanum.
χαλεπός.η.ον.Difficilis.seuꝰ.durꝰ
χαλεπώτερος.α.ον.difficilior.us
χαλιναγωγέω.τ χαλιναγω=
γῶ.μ.σω.π.κα.Refreno.freno.cō
χαλινός.ου.ὁ.frenum. [pesco.
χάλκεος.α.ον.Ereus.a.um.
χαλκεύς.εως.ὁ.Erarius faber.
χαλκεῖον.ου.το.vas ereum.
χαλκηδών.νος.ὁ.Chalcedon.ge
nus lapidis preciosi. [thus.
χαλκολίβανος.ου.ὁ.masculum
χαλκοπλάστης.ου.ὁ.faber era
χαλκός.ου.ὁ.Es.ris. [rius.

χαλκοῦς.η.ουν.Ereus.a.um.
χαμαί.in terra.humi.
χαρά.ας.ἡ.gaudium.
χάραγμα.τος.το.Impressio.scul
ptura.figura.
χάραξ.κος.ὁ.Uallum.palus cui
plante nouelle adherent.
χαρακτήρ.ηρος.ὁ.character.figu
ra.forma. [bo.figuro.
χαράττω.μ.ξω.π.χα.sculpo.scri
χαρῆναι.gauisum fuisse.
χαρήσομαι.gaudebo.
χαρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Do
no.gratificor.
χάρις.τος.ἡ.gratia.
χάρισμα.ατος.το.gratia.donum
χαριτόομαι.τ χαριτοῦμαι.μ.
σομαι.π.μαι.Gratia plenus sum.
χάρτης.ου.ὁ.charta.papyrꝰ.mem
χάρω.gaudeam. [brana.
χαρῶ.gaudeam.
χάσμα.ατος.το.Chasma.chaos.
confusio.scisma.
χαῦνος.η.ον.Mollis.e.
χεῖλος.εος.το.Labium.
χειμάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.
tempestate iactor.tempestatē patior.
χείμαρρος.ου.ὁ.torrens.
χειμέριος.α.ον.Hybernus.a.um.
χειμών.ωνος.ὁ.tempestas.hyēps
χείρ.ρος.ἡ.manus.
χειραγωγέω.τ χειραγωγῶ.μ
σω.π.κα.māduco.ad manū traho.
χειραγωγός.ου.ὁ.qui manu ali
um ducit. [phū
χειρόγραφον.ου.το.chirogra=
χειροπέδαι.ων.αἱ.vicula manuū.
χειροποίητος.η.ον.manufactꝰ.a.ū
χειροτονέω.τ χειροτονῶ.μ.
σω.π.κα.ordino.eligo.
χείρων.νος.ὁ.ἡ.peior.
χερσαῖος.α.ον.terrestris.e.
χερσί.manibus.
χέρσος.ου.ὁ.terra deuastata τ soli
taria que nullū fructum producit.
χερσόω.τ χερσῶ.μ.σω.π.κα.
Deuasto.desolo.
χήρα.ας.ἡ.Uidua.
χθές.heri.die preterito.
χιλίαρχος.ου.ὁ.dux mille militū
χιλιάς.δος.ἡ.miliare.
χίλιος.α.ον.Mille.
χιτών.ωνος.ὁ.tunica.
χιών.νος.ἡ.nix.
χλαμύς.δος.ἡ.chlamys.

χλευάζω.μ.σω.π.κα.subsāno.
χλιαρός.α.ον.tepidus.a.um.
χλιδών.νος.ὁ.Ornamentum bra
chiorum.delitie.
χλόη.ης.ἡ.viriditas.herba.
χλοηφόρος.η.ον.Uiridem herbā
ferens.germinans.
χλωρός.α.ον.viridis.e.
χνοῦς.ου.ὁ.puluis.
χοϊκός.η.ον.terrenus.a.um.
χοῖνιξ.κος.ἡ.chenix.genꝰ mēsure.
χοῖρος.ου.ὁ.porcus.
χολάω.τ χολῶ.μ.σω.π.κα.In
dignor.irascor.
χολέρα.ας.ἡ.cholera.
χολή.ης.ἡ.Fel.ira.
χορηγέω.τ χορηγῶ.μ.σω.π.
κα.exhibeo.presto.suppedito.
χορός.ου.ὁ.chorea.chorus.cetus.
χορτάζω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
χόρτασμα.τος.το.cibus.esca.pa
bulum feni.
χόρτος.ου.ὁ.fenum.herba.
χοῦς.ου.ὁ.puluis.
χράομαι.τ χρῶμαι.μ.σομαι.
π.μαι.Utor.
χρεία.ας.ἡ.necessitas.
χρεμετίζω.μ.σω.π.κα.Hinnio.
χρεωφειλέτης.ου.ὁ.debitor.
χρήζω.μ.σω.π.κα.Indigeo.
volo.mutuo.
χρῆμα.τος.το.pecūie.res.precium.
χρήματα.ων.τα.pecunie.arum.
χρηματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
pecunias colligo.
χρηματίζω.μ.σω.π.κα.Do respō
sa.sum.vocor.
χρηματισμός.ου.ὁ.oraculū.rñsū.
χρησάμενος.η.ον.postꝗ̄ vsus est.
χρησιμεύω.μ.σω.π.κα.vtilis sū
χρήσιμος.η.ον.Utilis.e.
χρησιμώτερος.α.ον.vtilior.us
χρῆσις.εως.ἡ.Usus.
χρηστεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.
sum benignus.
χρηστοήθεια.ας.ἡ.bonitas morū.
χρηστολογία.ας.ἡ.vtilis vel dul
cis sermo. [ricors.
χρηστός.η.ον.vtilis.benignꝰ.mise
χρηστότερος.α.ον.vtilior.melior.
χρηστότης.τος.ἡ.bōitas.vtilitas.
χρηστῶς.Utiliter.
χρίσμα.τος.το.Unctio.
χριστός.η.ον.Christus.i.vnctꝰ.a.ū
χρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.

χροά.ας.ἡ.color.
χρονίζω.μ.σω.π.κα.moror.moram
χρόνος.ου.ὁ.tempus. [facio.
χρονοτριβέω.τ χρονοτριβῶ.
μ.σω.π.κα.moram facio.moror.
χρυσίον.ου.το.aurum.
χρυσοδακτύλιος.α.ον.Habēs
anulum aureum.
χρυσόλιθος.ου.ὁ.chrysolithus
lapis preciosus.
χρυσόπρασος.ου.ὁ.chrysopra
sus lapis preciosus.
χρυσός.ου.ὁ.Aurum.
χρυσουργός.ου.ὁ.aurifex.
χρυσοῦς.η.ουν.aureus.a.um.
χρυσόω.τ χρυσῶ.μ.σω.π.κα.
Deauro.inauro.
χρῶμα.τος.το.color.
χύτρα.ας.ἡ.olla.
χωλός.ου.ὁ.claudus.
χῶμα.ατος.το.agger.cumulus.
χωνευτήριον.ου.το.Fornax vbi
aurum exploratur τ liquefit.
χώρα.ας.ἡ.regio.
χωρέω.τ χωρῶ.μ.σω.π.κα.va
do.capio.
χωρίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.di
scedo.proficiscor.
χωρίζω.μ.σω.π.κα.separo.scindo
χωρίον.ου.το.villa.ager.
χωρίς.sine.absqꝫ.
χῶρος.ου.ὁ.chorus ventus.
ψάλλω.μ.λω.π.κα.cano.canto.
ψαλμός.ου.ὁ.psalmus.cantus.
ψαλμωδός.ου.ὁ.Psalmorum
cantator.cantor.[strumētū musicū
ψαλτήριον.ου.το.psalterium in
ψάμμος.ου.ἡ.Arena.
ψαμμωτός.η.ον.Arenosus.a.um.
ψευδάδελφος.ου.ὁ.falsꝰ frater.
ψευδαπόστολος.ου.ὁ.falsus
apostolus. [sus preceptor.
ψευδοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Fal
ψευδολόγος.ου.ὁ.mēdax.[tior
ψεύδομαι.μ.σομαι.π.μαι.Men
ψευδομαρτυρέω.τ ψευδο=
μαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.Falso
testificor.falsum testimonium perhi
beo. [testimonium.
ψευδομαρτυρία.ας.ἡ.Falsum
ψευδομάρτυς.ρος.ὁ.falsꝰ testis
ψευδώνυμος.η.ον.Qui habet fal
sum nomen. [pheta.
ψευδοπροφήτης.ου.ὁ.falsꝰ pro
ψεῦδος.εος.το.mendacium.

ψευδόχριστος.ου.ὁ.Qui falso
facit se christum.
ψεῦσμα.τος.το.Mendacium.
ψεύστης.ου.ὁ.Mendax.
ψηλαφέω.τ ψηλαφῶ.μ.σω.
π.κα.palpo. [patio.
ψηλάφησις.εως.ἡ.Tactus.pal
ψηφίζω.μ.σω.π.κα.computo.
ψῆφος.ου.ὁ.Sententia.suffragium
calculus suffragiorum.
ψιθυρισμός.ου.ὁ.susurratio.
ψιθυριστής.ου.ὁ.susurro.susurra
tor. [murator.
ψίθυρος.ου.ὁ.Susurrator.mur
ψιχίον.ου.το.mica.
ψυγήσομαι.refrigescam.
ψυχή.ης.ἡ.Anima.vita.
ψυχικός.η.ον.animalis.e.
ψύχος.εος.το.frigus.
ψυχρός.α.ον.frigidus.a.um.
ψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero.as.
ψωμίζω.μ.σω.π.κα.Allo.do ci=
bum.distribuo.
ψωμίον.ου.το.frustum panis.
ψωμός.ου.ὁ.panis.
ψώχω.μ.ξω.π.χα.confrico.
ὦ.o.aduerbiū vocandi.sim fuero.
ὧ.Cui.masculi.gen.Quo.
ὧδε.Sic.Huc.
ᾠδή.Cantus.
ὡδήγησα.Deduxi.duxi.ducatum p
ὠδίν.νος.ἡ.dolor. [stiti.
ὠδινάω.τ ὠδινῶ.μ.σω.π.κα.
Doleo.contristo.dolere facio.
ὠδίνω.μ.νω.π.κα.partus dolores
sentio.parturio.concipio.genero.
ᾠκοδομήθην.edificatus fui.
ᾠκοδομήμην.edificatus fueram.
ᾠκοδόμησα.edificaui.
ᾠκοδόμουν.edificabam.ant.
ὠλιγοποίησα.Ad paruum nume
rum redegi.
ὠλίσθησα.Lapsus sum.labi feci.
causa erroris fui.
ὡμαλισμένος.η.ον.Equatus.leui
gatus.complanatus.a.um.
ὡμίλουν.conuersabar.colloque=
bar.antur. [tus fui.
ὡμοιώθην.similis factꝰ sū.assimila
ὡμοίωσα.assimilaui.comparaui.
ὡμολόγουν.cōfitebar.pollicebar.
antur. [fui.
ὡμολόγησα.confessus.pollicitus
ὠμόλινον.ου.το.Sudarium line
um quod circumponebatur hume

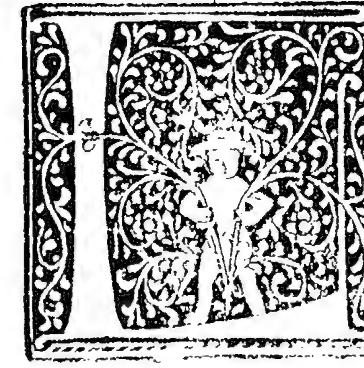
ris.crudum linum.
ὦμος.ου.ὁ.Humerus.
ὤμοσα.iuraui.
ὧν.quorum.
ὤν.τος.ὁ.existens.mascul.gener.
ὠνείδιζον.Improperabam.conui
tiabar.antur. [fui.
ὠνείδισα.improperaui.conuitiatus
ὠνέομαι.τ ὠνοῦμαι.μ.σομαι.
π.μαι.Emo.
ὠνησάμην.Emi.
ὠνόμασα.nominaui.appellaui.
ὠνομάσθην.noiatus.appellatꝰ fui.
ᾠόν.ου.το.ouum.
ὥρα.ας.ἡ.Hora.tempus aliquod ex
quattuor anni temporibus.pulchri
tudo.tempus idoneum rei faciēde.
ὥρα.ας.ἡ.cura. [cher sum.
ὡρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pul=
ὡραῖος.α.ον.pulcher.maturus.op
portunus.a.um.
ὠργίσθην.Iratus sum.
ὤρθριζον.mane surgebam.ant.
ὥρισα.proposui.determinaui.finiui.
diffiniui. [natꝰ.propositus.a.um.
ὡρισμένος.η.ον.definitꝰ.determi
ὥρμησα.cū impetu iui.impetū feci.
ὤρυξα.effodi.
ὠρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.rugio.
ὠρχησάμην.Saltaui.
ὡς.sicut.a quo tempore.sic.vt.quādo.
quoad.dum.
ὡσαύτως.similiter.eodem modo.
ὡσεί.tanꝗ̄.quasi.circiter.
ὦσι.sint.fuerint.
ὠσίν.Auribus.
ὥσπερ.Sicut.quemadmodum.
ὥστε.Itaqꝫ.ita vt.vt.adeo quod.
ὦτα.ων.τα.Aures
ὠτίον.ου.το.auris.auricula.
ὤφειλον.debebam.ant.
ὠφέλεια.ας.ἡ.vtilitas.
ὠφελέω.τ ὠφελῶ.μ.σω.π.κα.
Iuuo.prosum.
ὠφέλιμος.η.ον.Utilis.
ὤφθην.Uisus fui.apparui.
ὠχύρωσα.muniui.fortificaui.

Τέλος σὺν θεῷ.

Incipiunt interpretationes hebreorum chaldeorum grecorumqȝ nominum noui testamēti. Et primo in euangelium secundum Mattheum.

Capitulum primum.

Interp.
Jesus.
Christus
Dauid.
Abraam
Isaac.
Jacob.
Judas.
Phares.
zara.
Thamar.
Esrom.
Aram.
Amina.
Naason
Salmon
Booz.
Raab.
Obed.
Ruth.
Jesse.
Salomon
Urias.
Roboam.
Abias.
Asa.
Josaphat.
Joram.
Ozias.
Jothan.
Achaz.
Ezechias.
Manasses
Amon.
Josias.
Jechonias
Babylon.
Salathiel
zorobabel
Abiud.
Eliachim.
Azor.
Sadoch
Achim.
Eliud.
Eleazar.
Mathan.
Joseph
Maria.
Emanuel.
Interp.
Jesus.
Bethleem
Juda.
Herodes.
Magi.
Hierosoly.

Liber generatiōis. ¶ Je
sus.) Saluator. ¶ Chri-
stus.) Unctus. grecū est.
¶ Dauid.) Dilectus.
¶ Abraā.) Pater mul-
titudinis. ¶ Isaac.) Ri-
sus. ¶ Jacob.) Supplā
tator: vel calcaneum: aut
planta. i. vestigiū. ¶ Ju-
das.) Laudatio: siue cō
fessio. ¶ Phares.) Di-
uisio. ¶ Zara.) Oriens:
vel orientalis: aut clari-
tas. ¶ Thamar.) Palma: vel datylus: siue commuta-
tio: vel permutatio: aut amaritudo. ¶ Esrom.) Sagit-
ta exultationis: siue diuisio cantici: aut atriuȝ: vel fenū.
Heb. Esron. ¶ Araȝ.) Excelsus: vel sublimis: aut pu
ciens. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue po-
pulus vouens: aut populi princeps. ¶ Naason.) Colu
ber: vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue ene-
us. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribu-
ens. ¶ Booz.) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Raab.)
Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Obed.) Seruus: aut
operari⁹. ¶ Ruth.) Saturata: siue inebriata. ¶ Jesse.)
Ens: siue existēs: aut munus: vel oblatio. ¶ Salomō.)
Pacificus. ¶ Urias) Ignis domini: siue lumen domi
ni: aut lux domini. ¶ Roboā.) Dilatans populum: aut
latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum
populo. ¶ Abias.) Pater domini: vel patris domin⁹:
aut voluntas domini. ¶ Asa.) Medicus: aut sanans. sy
rum est. ¶ Josaphat.) Dominus iudex: vel domini iu-
dicium. ¶ Joram.) Domini celsitudo: aut domini subli
mitas: siue domini protectio. ¶ Ozias.) Fortitudo do-
mini: siue hyrcus domini. ¶ Jothan.) Consumatus: si-
ue perfectus. Heb. Jotham. ¶ Achaz.) Apprehēdēs:
siue possidens: aut videns. ¶ Ezechias.) Fortitudo do
mini: siue apprehensio domini. ¶ Manasses) Oblitus:
aut obliuio. ¶ Amon.) Fidelis: aut verax: seu artifex:
vel nutritius: aut pedagogus. ¶ Josias.) Ignis domi-
ni: siue vrēs dominus. ¶ Jechonias). Preparatio do
mini: aut firmitas domini. ¶ Babylon. Confusio: vel
commixtio. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue cōmo
datus dei. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut a
liena vel extranea confusio: siue extranea commixtio:
aut dispersio confusionis vel commixtionis: seu circu
lus commixtionis: vel confusionis. ¶ Abiud.) Pater
laudis vel confessionis. ¶ Eliachim.) Dei resurrectio
vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis:
aut deus vindicans. ¶ Azor.) Adiutor: vel accinctus:
aut syriace conuersus. ¶ Sadoch.) Justus: siue iustifi
catus. ¶ Achim.) Resurgens: vel confirmans: aut vin
dicans: vel frater eorum. ¶ Eliud.) Deus laudis: siue
deus confessionis: aut dei laus vel ꝯfessio. ¶ Eleazar)
Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Mathan) Donum:
aut lumbus: siue mors eorum: vel syriace expectatio vel
spes. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Ma
ria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha ma
ris: siue doctrix vl' magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo
domina maris. ¶ Emanuel.) Nobiscum deus. 2.
Cum ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Bethleem.)
Domus panis: siue domus belli. ¶ Juda) Lauda
tio: siue confessio. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pel
libus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut sy
riace draco ignitus. ¶ Magi.) Sapientes vel philoso
phi: aut qui presunt sacris hoc est sacerdotes. persicum
est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vl'
consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Ju
dei.) Laudantes: siue cōfitentes. ¶ Christus.) Unct⁹.
grecū est. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cū deo.
¶ Joseph) Augmentū: vel profectus. ¶ Egyptus.)
Angustie: siue tribulationes. ¶ Hieremia.) Celsitudo
domini: vel sublimitas domini: aut exaltans dominuȝ.
¶ Rama.) Excelsa: vel sublimis: aut protecta. ¶ Ra
chel) Ouis. ¶ Archelaus.) Princeps populi. grecum
est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Galilea) Uo
lubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) San
ctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade lit
teram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut
virgultum. ¶ Nazareus.) Separatus: siue coronatus:
aut sanctificatus: vel per sade litteram custodiens: siue
floridus: aut virgultum. 3.
In diebus autem. ¶ Johannes.) Domini gratia: si
ue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Ju
dea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Esaias) Salus domi
ni. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vl'
consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Jor
danis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio
iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij.
¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi: vel iustificati:
aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Abraam.) Pater multi
tudinis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis:
siue volutabilis: aut rota. 4.
Tunc iesus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Cri
minator: siue calumpniator: aut accusator. grecum
est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jo
hannes.) Domini gratia: siue domini donuȝ: aut domi
ni misericordia. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis
aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut
coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpre
tatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Caphar-
naum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut ꝓ-
piciatio penitentis. ¶ Zabulon.) Habitaculum: vl' ha
bitans. ¶ Neptalim.) Comparatio: vel equiparatio: a
ut retorsio: vel tortuositas. ¶ Esaias.) Salus domini.
¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel ꝓ-
tectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes
iudicij. ¶ Symon.) Audiens vel obediēs. ¶ Petr⁹.)
Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis vl'
fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl'
calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.)
Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Syria.) He
braice dicitur aram: ꝛ iterpretatur excelsa: vel sublimis
aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Decapolis)
Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Hieroso
lyme) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: si
ue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea.) Lauda
tio: siue confessio. 5.
Uidens autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Ue
re: siue fideliter. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Racha)
Uacuus: vel vanus. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis
vel tristitie aut diuitiarum: vel syriace infernus. ¶ Hie
rosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consuma
ta: siue timor perfectus vel consumatus. 6.
Attendite. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Mā
mona.) Pecunia vel diuitie: aut cupiditas. syrum
est. ¶ Salomon) Pacificus. 7.
Nolite iudicare. ¶ Pharisei.) Diuisi. 8.
Cum autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) At
tractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Ca-
pharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis:
aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Uere: siue fideli
ter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cū deo. ¶ A
braam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Ja-
cob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest ve
stigium. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecū est. ¶ E
saias.) Salus domini. ¶ Gerasení.) In greco gergese
ni: ꝛ hebraice interpretatur peregrinationi aut confli-
ctui vel ruminationi appropinquantes. 9.
Et ascendens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Matthe⁹)
Donatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.)
Dñi gra: siue dñi donū: aut domini mia. ¶ Dauid) Di-
lectus. ¶ Israel) Preualens siue dominās cū deo. 10.

Judei.
Christus
Israel.
Joseph.
Egyptus
Hieremia
Rama.
Rachel.
Archela⁹.
Judea
Galilea
Nazareth.
nazareus.
Interp.
Johannes
Judea.
Esaias.
Hierosoly.
Jordanis.
Pharisei.
Saducei.
Abraam.
Jesus.
Galilea.
Interp.
Jesus.
Diabolus
Sathanas
Johannes
Galilea
Nazareth
Caphar.
Zabulon.
Neptalim.
Esaias.
Jordanis.
Symon.
Petrus.
Andreas.
Jacobus
zebedeus
Syria
Decapolis
Hierosoly.
Judea.
Interp.
Jesus.
Amen.
Pharisei.
Racha.
Gehenna.
Hierosoly.
Interp.
Amen.
Mammo.
Interp.
Jesus.
Moyses
Caphar.
Amen.
Israel.
Abraam.
Isaac.
Jacob.
Petrus
Esaias.
Geraseni
Interp.
Jesus
Mattheus
Johannes
Israel.

Interp. Symon. Petrus. Andreas. Philipp⁹ Bartholo. Jacobus. Zebedeus Johannes Thomas Mattheus Alpheus. Thadeus. Chananeus

ET conuocatis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aquas. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johannes.) Domini gratia: vel domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest ille qui cum alio vno et eodem partu nascitur. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux. ¶ Thaddeus.) Laudans: vel confitens. ¶ Chananeus.) Zelotes: vel emulator vt habetur luce. 6. Non enim erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee que in zelum vel emulationem conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Schariotis.) In greco scribitur ischariotis: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: siue populus timens: aut manipulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: aut possessor muscarum. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. 11.

Judas. Schari. Jesus Samarita. Israel. Amen. Sodoma. Gomorrei. beelzebub Gehenna.

Interp. Jesus. Johannes Christus Amen. Elias. Corozaim bethsaida. Tyrus. Sydon. Sodoma.

ET factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Corozaim.) Hoc secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio vel figuratio: aut fortitudo: vel petra. ¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. 12.

Interp. Jesus. Pharisei. Dauid. beelzebub Jonas. Niniuite. Jona. Salomon

IN illo tempore. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: aut possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Niniuite.) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Jona) Idem quod ionas. ¶ Salomon.) Pacificus. 13.

Interp. Jesus Esaias. Amen. Diabolus Maria. Jacobus. Joseph Symon. Judas.

IN illo die. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Joseph.) In greco ioses: quod hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. 14.

Interp. Herodes. Jesus. Johannes Herodias. Petrus. Genesar.

IN illo tempore. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Genesar.) In greco genesareth: et hebraice interpretatur hortus: aut protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 15.

Interp. Hierosoly. Pharisei. Esaias. Petrus. Jesus. Tyrus. Sydon Chananea Dauid. Israel. Galilea Magedan

TUnc accesserunt. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum: vel colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Chananea.) Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita vel confracta: aut recte respondens: vel recte affligens. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Magedan.) In greco magdala: et hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. 16.

Interp. Pharisei. Saducei. Jonas. Jesus Cesarea. Philipp⁹ Johannes Helias Hieremias Symon. Petrus. Christus Bariona. Hierosoly. Sathanas Amen.

ET accesserunt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. comis vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Bariona) Filius columbe. ex syro et hebreo. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 17.

Interp. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes Moyses Helias Amen. galilea. Caphar. Symon.

ET post dies sex. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Symon.) Audiens vel obediens. 18.

Interp. Jesus. Amen. gehenna. Petrus.

IN illa hora. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere siue fideliter. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. 19.

Interp. Jesus. galilea. Judea. Jordanis. Pharisei. Moyses. Amen. Petrus. Israel.

ET factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. 20.

Interp. Hierosoly. zebedeus. Jesus. Hiericho. dauid.

SImile est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus: vel consumatus. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Hiericho) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Interp. Hierosoly. Bethpha. Jesus Syon. Osanna. dauid. Hierosoly. Nazareth. Galilea. bethania. Amen Johannes Pharisei.

ET cum appropinquasset. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium vel domus bucce vallis: aut domus ficuum scilicet precoquarum. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Syon.) Aceruus: vel tumulus: aut specula: vel siccitas. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nunc. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Pharisei.) Diuisi. 22.

Interp. Pharisei Herodiani

SImile factum est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: si-

Cesar
Jesus
Saducei
Moyses
Abraam.
Isaac.
Jacob
Christus.
David

ue montes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cuȝ qua ortus est: vel qd cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei.) Justi vl' iustificati: aut syriace sciti vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraā) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneū: aut plāta idest vestigiū. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ David.) Dilectus. 23.

Interp.
Jesus
Moyses
Pharisei.
Rabbi
Christus
Gehenna.
Pharisęꝰ
Abel
zacharias
Barachi.
Amen.
hierusaleȝ

Tunc iesus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Abel.) Vanitas: siue anhelitꝰ: aut syriace vapor. ¶ Zacharias) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Barachias.) Benedicens dominū: aut genuflectens domino. ¶ Amen.) Vere siue fideliter. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 24.

Interp.
Jesus
christus.
daniel.
Judea.
Sabbatuȝ
Noe

Et egressus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus, grecū est. ¶ Daniel.) Judiciuȝ dei. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Sabbatuȝ.) Requies: siue cessatio. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. 25.

Tunc simile. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. 26.

Interp.
Jesus
Pascha
cayphas.
Bethania
Symon.
Amen.
Judas.
Scarioth.
Rabbi
galilea.
Petrus.
gethsema.
zebedeus.
christus.
galileus
Nazarenꝰ

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomēs ore: aut vomitꝰ oris. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domꝰ cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon.) Audiēs vel obediēs. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur ischarioth: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Gethsemani.) Vallis pinguissima: siue vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Galileus.) Volubilis siue volutabilis: aut rotans. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodiēs: vel floridus: aut virgultum. 27.

Interp.
Jesus
Pontius.
pilatus
Judas
Achelde.
Hieremias
Israel
Judei.
Christus
Cyreneus
Symon
Golgotha.
Eli.
Lamaza.
Helias
galilea.
Maria.
Magdale.
Jacobus
Joseph
zebedeus
Arimath.
Parasce.
pharisei

Mane autem facto. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pōtiꝰ) Marinus, grecum est. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus, grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Corbona.) Donum vel oblatio. ¶ Acheldemach.) Ager sanguinis, syrum est: scribi debet acheldema. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris: vel filius magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Cyreneus.) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens, grece vero dominans. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Golgotha.) Caluaria: scilicet vbi sunt capita mortuorum. ¶ Eli.) Deus meus. ¶ Lamazabathani.) Ut quid dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) In greco ioses: ⁊ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio, grecuȝ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. 28.

Vespere autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitētes.

Interp.
Sabbatuȝ
Maria.
Magdale.
Jesus
galilea.
Judei.

¶ Explicit euangelium secundum mattheum.

Incipit euangelium secundum Marcum.

¶ Capitulum primum.

Initium euangelij. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolymite.) De hierusalem quod interpretatur visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Symon) Audiens: vel obediens. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus, grecum est. ¶ Jacobꝰ) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiū. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemēs. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cōsolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteraȝ scribatur: īterpretatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. 2.

Interp.
Jesus.
Christus
Esaias.
Johannes
Judea
Hierosoly.
Jordanis.
nazareth.
galilea.
Sathanas
Symon
Andreas.
Jacobus.
zebedeus.
Caphar.
Sabbatuȝ
nazarenus
Moyses.

Et iterum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vl' villa cōsolationis: aut propitiatio penitētis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Alphęꝰ) Millessimꝰ: vel doctꝰ: aut dux. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Sabbatū) Requies: siue cessatio. ¶ David.) Dilectus. ¶ Abiathar.) Pater excellens: aut pater residui vel remanentis: siue pater explorationis vel cōtemplationis: aut pater funiculi. 3.

Interp.
Caphar.
Jesus.
Leui.
Alpheus.
pharisei.
Johannes
Sabbatuȝ
David.
Abiathar.

Et introiuit. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellisi gloria: vel pellibus gloriantes: seu mōtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Idumea) Russa: siue terrena: aut sanguinea. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ⁊ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johānes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Boanerges.) Beatus hieronymus dicit quod debet scribi bane reem quod interpretatur filij tonitrui. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus, grecuȝ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum, grecum est. ¶ Bartholomeus) Filius suspendentis aqs. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus .i. ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Alphęꝰ.) Millessimus: vel doctꝰ: aut dux.

Interp.
Sabbatuȝ
pharisei.
Herodiani
Jesus
Galilea
iudea.
Hierosoly.
idumea.
iordanis
Tyrus
Sydon
Symon
Petrus
iacobus
zebedeus.
iohannes.
Boaner.
Andreas
Philippꝰ
Bartholo.
Matthęꝰ.
Thomas
Alpheus
Taddeus

Taddeus. Chananeus. Judas. Scarioth. beelzebub Sathanas Amen.

¶ Taddeus.) Laudans vel confitēs. ¶ Chananeus) Zelotes vel emulator interpretatur vt habetur luce. 6 Non enim erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee q̄ in zelum vel emulationem conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cōtrarius: siue aduersarius. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 4.

Interp. Sathanas

ET iterum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 5.

Interp. Geraseni. Decapolis Jayrus. Petrus. Jacobus. Johannes thabita.

ET venerunt. ¶ Geraseni.) In greco gadareni: et hebraice iterpretatur septi vel murati. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum. s. regio. grecum est. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiū. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thabitacumi) In greco scribitur talitha cumi: & ex syro & hebreo interpretatur puella surge. 6.

Interp. Sabbatum Maria. Jacobus. Joseph. Judas. Symon Jesus Herodes iohannes. Helias. Herodias. Philippus galilea. Bethsaida Genesare

ET egressus inde. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Jacobus.) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Ubi dicitur frater iacobi & ioseph: in greco est ioses: & hebraice potest interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiens: vel obediēs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 7.

Interp. Pharisei. Hierosoly. Judei Esaias. Moyses Corban tyrus. sydon. syrophe. Galilea Decapolis Effeta.

ET conuenerunt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Corban) Donum vel oblatio. ¶ Tyrus.) Hebraice dr sor: & interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Venatio aut insidiatio: siue viaticū vel cibariū: aut nauis iudicij. ¶ Syrophenissa.) Attracta rubedo: vel attractio purpurea. grecum est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Effeta.) Aperire: imperatiui modi passiue vocis. 8.

Interp. Jesus. dalmanu Pharisei. Amen. Herodes Bethsaida Cesarea. Philippus Johannes Helias. Christus Petrus Sathanas

IN diebus illis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Dalmanuta.) Situla preparata: vel exhaustio numerata: aut macies vel ramus preparatus aut numeratus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Amen.) Vere siue fideliter. ¶ Herodes) Pellis gloria: vel pellibus gloriās: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorū vel insidiantiū. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel qd cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volūt. latinū est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecū est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 9.

Interp. Amen. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes Helias. Moyses. Rabbi. pharisei. galilea. Caphar. Christus. gehenna.

ET dicebat illis. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Gehēna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. 10.

Interp. Judea. iordanis Pharisei. Moyses. Jesus Amen. Petrus. Hierosoly. Jacobus. Johannes zebedeus. Hiericho. Thimeus. Barthi. nazarenus Dauid. Rabboni.

ET inde exurgens. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis) Fluuius iudicij: aut demōstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus. Saxum: vel petra. grecū est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneū aut plāta. i. vestigiū. ¶ Johānes.) Dn̄i gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus abundans. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Thimeus.) Cecus vel cecitas. ¶ Barthimeus) Beatus hieronimus dicit q corrupte legitur: & debet scribi barsemeus: qd syriace interpretatur filius cecus: vel filius cecitatis. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Rabboni.) Magister. syrum est. 11.

Interp. Hierosoly. Bethania. Jesus Osanna. dauid. Rabbi. Amen. Johannes

ET cum appropinquarēt. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nūc. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amē.) Vere: siue fideliter. ¶ Johānes.) Domini gratia: siue domini donū: vel domini mia. 12.

Interp. Pharisei. Herodiani Cesar Jesus. Saducei. Moyses. Abraam. Isaac Jacob. Israel Christus dauid Amen.

ET cepit. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: aut mōtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 13.

Interp. Jesus Petrus. Jacobus Johannes Andreas iudea. Christus.

ET cum egrederetur. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Andreas.) Virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 14.

Interp. Pascha bethania. Symon. Jesus. Amen Judas scarioth Galilea.

ERat autem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon) Audiens vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Vere siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scariothis) In greco scribitur iscariothis: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Gethsemani.) Vallis pinguissima: seu vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.

Johannes Abba Rabbi. Christus Nazarenus Galileus

ta. i. vestigiū. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litterā scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. 15.

Interp. Jesus. Pilatus. Judei. Barrabas Symon Cyreneus Alexander Ruffus Golgotha. Christus Israel. Eloy Lamaza. Helias Maria. Magdale. Jacobus. Joseph. Salome. Galilea. Hierosoly. Sabbatum Joseph Arimath.

ET confestum. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pilatus.) Cōstringēs vel constrictus. grecū est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius cōfusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyreneus.) Paries vel trabes: aut frigidus: vel occurrens: grece vero dominans interpretatur. ¶ Alexander.) Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Ruffus.) Latinum est. ¶ Golgotha.) Caluaria. s. vbi sunt capita mortuorum. ¶ Christus.) Unctus. grecū ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dominans cum deo. ¶ Eloy.) Deus meus. ¶ Lamazabathani.) Quare dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Ubi dicitur & ioseph mater. & infra in fine huius ca. vbi dicitur & maria ioseph: in istis duobus locis in greco ē ioses: & hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Salome) Pacifica: siue perfecta: aut retribuēs. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Sabbatū.) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph) Augmentū vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. 16.

Interp. Sabbatum Maria. Magdale. Jacobus Salome. Jesus. nazarenus Petrus. Galilea

ET cum transisset. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domia maris. ¶ Magdalene) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplātator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiū. ¶ Salome.) Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota.

¶ Explicit euangelium secundum marcum.

Incipit euangelium secundum Lucam.

Capitulum primum.

Interp. Theophi. Herodes Judea. Zacharias Abia Aaron. Elisabeth Johannes Israel. Helias. Gabriel Galilea Nazareth Joseph. Dauid Maria

FUit in diebus. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Zacharias.) Memoria domini: siue masculus domini. ¶ Abia) Pater domini: vel patris dominus: aut volūtas domini. ¶ Aaron) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Elisabeth.) Deus iuramenti vel saturitatis: siue dei septenarium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Gabriel.) Uir deus: aut fortitudo dei: vel fortis meus deus. ¶ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sāctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultū. ¶ Joseph.) Augmentū: vel profectus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. 2.

Jesus. Jacobus. Juda. Abraam.

Interp. Cesar Augustus Syria Cyrinus Joseph Galilea Nazareth. Judea. Dauid. Bethleem Maria. Christus Jesus Moyses Hierusalē. Symeon. Israel. Anna Phanuel. Aser. Pascha. Hierosoly.

FActum est autem. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt: latinum est. ¶ Augustus.) Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alij volūt ab augendo. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: & iterpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cyrinus.) In greco cyrinus: & interpretatur dominans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Bethleem) Domus panis: siue domus belli. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Symeon.) Audiens: vel obediens. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Anna.) Gratiosa: aut misericors: siue requiescens: vel donans. ¶ Phanuel.) Uidens deum: siue facies dei. ¶ Aser.) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 3.

Interp. Tiberiadis Cesar. Pontius. Pilatus Judea. Galilea. Herodes Philippus Iturea. Traconiti. Lysania Abilina. Annas Cayphas. Johannes Zacharias Jordanis. Esaias. Abraam Christus Herodias Jesus. Joseph Heli Mathat. Leui Melchi. Janne. Mathati. Amos Naum. Hesli nage Maath Semei Judas. Johanna. Resa

ANno autem. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Pontius.) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus.) Constringens: vel cōstrictus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Iturea.) Custodita: vel syriace montana: aut mōtuosa. ¶ Traconitidis.) Saxosa: vel aspera. grecum est. ¶ Lysania.) Dissoluens tristitiam. grecum est. ¶ Abilina) Lugens: vel plorans: siue pater mansionis aut murmurationis. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicij. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Christus.) Unctus. grecū ē. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mōs glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Heli.) Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerens: siue pia vel mortariolum. ¶ Mathat.) Donum vel donans. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Melchi.) Rex meus: siue consilium meum. ¶ Janne.) In greco scribitur ianne cum duplici. n. & interpretatur respondens: vel incipiēs loqui: aut afflictus: vel humiliatus: siue pauper. ¶ Mathatias.) Donum domini. ¶ Amos.) Fortis vel robustus. ¶ Naum.) Consolator: siue penitens: aut ductor eorum. ¶ Hesli.) Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separans. ¶ Nage.) Claritas vel splendor. ¶ Maath.) Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio. ¶ Semei.) Audiens vel obediens: aut nomen aceruu: vel destruens aceruum. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Resa.) Caput: vel voluntas:

Zoroba. Salathiel. Neri. Addi. Thosan. Helmadan. Her. Iesu. Eliezer. Iorim. Symeon. Iona. Heliachiz. Melcha. Menna. Mathata. Nathan. David. Iesse. Obed. Booz. Salmon. Naason. Aminadab. Aram. Esrom. Phares. Iacob. Isaac. Abraam. Thare. nachor. Saruch. Ragau. Phalech. Heber. Sale. Caynan. Arphaxat. Sem. noe. Lamech. Mathusa. Enoch. Iareth. Malalec. Enos. Seth. Adam. Interp. Iesus. Iordanis. Diabolus. Hierusalez. Galilea. nazareth. Sabbatuz. Esaias. Ioseph. Caphar. Amen. Helias. Sarepta. Sydonia.

aut cursus. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea cõfusio: siue extranea cõmixtio: aut dispersio confusionis vel cõmixtionis: seu circulus cõmixtionis vel confusionis. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue commodatus dei. ¶ Neri.) Lucerna vel noua le. ¶ Addi.) Testis vel testimonium: siue ornatus: vel trãsitus: aut preda. ¶ Thosan.) In greco scribitur chosam: et hebraice interpretatur diuinans. ¶ Helmadã.) Deus mẽsure eorũ: vel deus indumenti eorũ. ¶ Her.) Vigil: aut denudans: vel effundens: seu emulus: vel ciuitas. ¶ Iesu.) In greco iose: et hebraice potest interpretari parcens vel eleuatus: aut existẽs. ¶ Eliezer.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Iorim) Dominus exaltans: vel domini exaltatio. ¶ Symeon.) Audiens: vel exauditio. ¶ Iona.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Heliachim.) Dei resurrectio aut affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Melcha.) Regina vel consiliatrix: sed in greco scribitur melea: et hebraice interpretatur adimplens vel adimpletus. ¶ Menna.) In greco mainan: et hebraice interpretatur numeratus vel remuneratus: aut preparatus. ¶ Mathata.) Donuz eius. ¶ Nathan.) Dãs vel donatus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Iesse.) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Obed.) Seruus: aut operarius. ¶ Booz) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuẽs. ¶ Naason.) Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Aram.) Excelsus: vel sublimis: aut proiiciens. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenũ. Heb. Esron. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Iacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Thare.) Odorans: vel spirans: aut abigens. ¶ Nachor.) Raucus: vel aridus: seu iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus. ¶ Saruch.) Palmes: vel sarmentum: seu ramus: aut conuolutio. Heb. Sarug. ¶ Ragau.) Socius aut pastor eius: siue malum vel confractio eius. ¶ Phalech) Diuisio. Heb. Phaleg. ¶ Heber.) Transiens: vel transitus: aut ira: seu pregnans: aut syriace frumentum. ¶ Sale) Missio: vel mittens: siue ramus: aut propagines: vel telum: aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Caynan) Possessor: vel emptor: aut lamẽtator: vel nidus. ¶ Arphaxat.) Sanans vel laxans quasi depredationem aut quasi mamillam: vel sanans aut laxans sicut demon. ¶ Sem.) Nomẽ vel fama: siue ponẽs vel positus: aut ibi. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Lamech.) Pauper: vel humiliatus: aut percussus. ¶ Mathusalem.) Mortem suam misit: aut mortis sue arma: vel ex hebreo et syro mortem suam spolians: vel mortis spoliuz. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Iareth.) Imperãs: vel descendẽs. Heb. Iared. ¶ Malalehel.) Laudans deum: vel illuminatio dei. ¶ Enos.) Homo vel vir: seu oblitus: aut desperatus. ¶ Seth.) Positus vel posuit. ¶ Adaz.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. 4.

Iesus autem. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Iordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Ioseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Capharnaum) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Sarepta.) Angustia bucelle vel panis: siue conflatio: vel conflatoriũ: aut angustie dilatatio vel persuasio. ¶ Sydonia.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Heliseus.) Dei salus: vel deus saluans. ¶ Naaman.) Pulcher: siue decorus: aut motum preparans. ¶ Syrus.) De syria que hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 5.

Israel. Heliseus. naaman. Syrus. nazarenus. Symon. Christus. Interp. Genesare. Symon. Petrus. Iesus. Iacobus. Iohannes. Zebedeus. Moyses. Pharisei. Galilea. Iudea. Hierusalẽ. Leui. Interp. Sabbatuz. Pharisei. Iesus. Symon. Petrus. Andreas. Iacobus. Iohannes. Philippus. Bartholo. Mattheus. Thomas. Alpheus. Zelotes. Iudas. scarioth. Iudea. Hierusalez. Tyrus. sydon. Interp. Capharna. Iesus. Iudei. Amen. Israel. naym. Iudea. Iohannes. Phariseus. Interp. Maria. Magdale. Iohanna. Chusa. Herodes. susanna. Diabolus. Geraseni. Galilea. Iesus. Iayrus. Petrus. Iacobus. Iohannes.

Factum est autem. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Iacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Iohannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Galilea) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Iudea) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Hierusalẽ.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Leui.) Copulatus. 6.

Factum est autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Andreas.) Virilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Iacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiuz. ¶ Iohãnes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendẽtis aquas. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodez partu nascitur. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Zelotes.) Emulator. grecuz est. ¶ Iudas.) Laudans: siue confitens. ¶ Scarioth) In greco scribitur iscarioth: et hebraice interpretatur vir occisiõis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Iudea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticuz vel cibarium: aut nauis iudicij. 7.

Cum aũt. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Iudei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Naym.) Iocũditas: aut pulchritudo: vel commotio aut motus eoruz. ¶ Iudea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Iohannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 8.

Et factum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Iohanna.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Chusa.) In greco scribitur chuza: et hebraice interpretatur videns: vel prophetãs. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Susanna.) Liliũ vel rosa: aut letitia. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Geraseni) In greco gadareni: et hebraice interpretatur septi vel murati. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Iayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Iacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Iohannes) Do-

Interp. Iesus. Herodes. Iohannes. Helias. Bethsaida. Symon. Petrus. Christus. Iacobus. Moyses. Hierusalez. Samarita. Interp. Sodoma. Corozaim. Bethsaida. Tyrus. Sydon. Capharna. Sathanas. Iesus. Hierusalez. Hiericho. Leuita. Samarita. Martha. Maria. Interp. Ioannes. Beelze. Sathanas. Ionas. Niniuite. Salomon. Pharisei. Pharisei. Abel. Zacharias. Interp. Pharisei. Gehenna. Salomon. Amen. Petrus. Interp. Galilei. Pilatus. Syloe. Hierusalez. Sabbatuz. Abraam. Sathanas. Isaac. Iacob. Pharisei. Herodes. Interp. Iesus. Pharisei. Sabbatuz. Interp. Pharisei. Interp. Mammo. Pharisei. Iohannes. Lazarus. Abraam. Moyses. Interp. Hierusalez. Samaris.

mini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. 9.

Conuocatis autem. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Iohannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Iacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces vel feculenti. 10.

Post hec autem. ¶ Sodoma.) Secretum eoruz: siue calx aut cementum eorum. ¶ Corozaim.) Secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum: vel cibariorum: aut domus venatoruz vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculuz: vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum: vel cibarium: aut nauis iudicii. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Iesus) Saluator. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho) Luna vel mẽsis: aut odor eius. ¶ Leuita.) Copulatus. ¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex: vel feculentus. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. 11.

Et factum est. ¶ Iohannes.) Domini gratia: aut domini donuz: siue domini misericordia. ¶ Beelzebub) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Ionas.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Niniuite) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Salomõ) Pacificus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. 12.

Multis autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Gehenna) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarũ: aut syriace infernus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxuz siue petra. grecum est. 13.

Aderant autem. ¶ Galilei.) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Syloe.) Missus vel mittens: aut ramus: siue telum aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Isaac) Risus. ¶ Iacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta: idest vestigium. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: aut syriace draco ignitus. 14.

Et factum est. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 15.

Erant autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. 16.

Dicebat autem. ¶ Mãmona.) Pecunia: vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Iohannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei atriuz. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. 17.

Et ait. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Samaritanus) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Noe) Consolatio: vel requies. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Sodoma.) Secretũ eorũ: siue calx aut cemẽtũ eorum. 18.

Dicebat autem. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos: aut floridus: siue virgultuz. ¶ Dauid.) Dilectus. 19.

Et ingressus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Zacheus.) Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. ¶ Iesus.) saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Hierosolyma.) Idẽ. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: aut domus ficuum. i. precoquarum. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. 20.

Et factũ est. ¶ Iesus) Saluator. ¶ Iohãnes) Domini gratia: aut domini donuz: siue domini misericordia. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Saducei.) Iusti vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Iacob.) Supplãtator vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Respiciẽs aũt. ¶ Gazophylacium) Ubi gaze. i. thesauri templi seruabãtur: ex persico et greco. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Iudea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 22.

Appropinquabat autem. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Iudas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scharioth.) In greco scribitur ischarioth: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Iohãnes.) Dñi gratia: siue domini donũ: aut dñi misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dñans cum deo. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 23.

Et surgens. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Iudei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Iudea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Galileus.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyrenensis.) Partes: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Amẽ.) Vere: siue fideliter. ¶ Ioseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 24.

Galilea. Samarita. Pharisei. Noe. Loth. Sodoma. Interp. Pharise⁹. Sabbatuz. Iesus. Amen. Petrus. Hierosoly. Hiericho. Nazaren⁹. Dauid. Interp. Hiericho. Zacheus. Iesus. Abraam. Hierusalez. Bethpha. Bethania. Pharisei. Interp. Iesus. Iohannes. Cesar. Saducei. Moyses. Abraam. Isaac. Iacob. Christus. Dauid. Interp. Gazophy. Hierusalez. Iudea. Amen. Interp. Pascha. Sathanas. Iudas. Schariot. Petrus. Iohannes. Israel. Symon. Iesus. Galileus. Christus. Interp. Pilatus. Cesar. Christus. Iudei. Iudea. Galilea. Galileus. Herodes. Hierosoly. Iesus. Barrabas. Symon. Cyrenensis. Hierusalez. Amen. Ioseph. Arimath. Parasce. Sabbatuz.

Interp. Sabbatuz Jesus Galilea. Maria. Magdale. Joanna. Jacobus. Petrus. Hierusalez Emaus Cleophas Nazaren⁹ Israel. Christus Moyses. Symon. Hierosoly. Bethania.

Una autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis; aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum aut planta: idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Emaus.) Timens consiliũ: vel matris aut gentis consilium: seu populus abiectus ¶ Cleophas.) In greco cleopas: et interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria: grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultum. ¶ Israel) Preualens siue dominans cũz deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s ¶ Symõ.) Audiens: vel obediens. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini.

¶ Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit euangelium secundum Johannem.

¶ Capitulum primum.

Interp. Joannes Moyses. Jesus. Christus Judei. Hierosoly. Leuite. Helias. Esaias. Pharisei. Bethania. Jordanis. Israel. Rabbi. Andreas Symon. Petrus. Messias Johanna. Cephas. Galilea. Philipp⁹ Bethsaida Nathana. Joseph Nazaret. Israelita. Amen.

In principio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Leuite.) Copulati. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel dom⁹ gratie domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel protectio iudicij: seu descẽsio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Israel.) Preualẽs: siue dominãs cum deo. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Messias.) Unctus. grece aũt dicitur christus. ¶ Johanna.) Ubi dicitur tu es symon filius iohanna in greco scribitur iona: ⁊ sic est i biblijs nostris antiquis: ⁊ hebraice interpretatur columba. ¶ Cephas.) Petrus. s. a petra. syrum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida.) Domus frugũ. vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Nathanael.) Donum dei. ¶ Joseph.) Augmentuz: vel profectus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: aut separata: siue coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur custodita: aut florida: siue virgultum. ¶ Israelita.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 2.

Interp. Chana. Galilea. Jesus. Judei. Architri. Capharna Pascha. Hierosoly. Hierosoly.

Et die tertia. ¶ Chana.) Zelus: vl' emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cãna idest arundo. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Architriclinus.) Princeps triclinij idest trium mensarum. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Pascha.) Trãsit⁹: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hierosolyme.) Idem. 3.

Interp. Pharisei. Nicodem⁹

Erat autez. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nicodem⁹.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vl' assũptus: subaudi de aquis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Enon.) Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium. ¶ Salim) Uulpes. p. n. aut pugilli siue pugni: vel semite. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 4.

Jesus. Rabbi. Amen. Israel. Moyses. Judea. Johannes Enon. Salim. Judei. Jordanis. Christus

Interp. Jesus. Pharisei Johannes Judea. Galilea Samaria. Sichar. Jacob. Joseph. Samarita Judeus. Judei. Samarita Hierosoly. Messias. Christus Rabbi. Galilei. Chana. Caphar.

Ut ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Sichar.) Conclusio: vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit autem beat⁹ Hieronym⁹ q̃d corrupte ponitur pro sichem: quod interpretatur humerus: siue portio: aut manicatio: vel matutinatio. sed in greco sichar inuenitur. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum; aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Augmentuz vel profectus. ¶ Samaritana.) Custos: vel adamantina: siue spinosa: aut fex: vel feculẽta. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Idez p. n. ¶ Samaritani.) Custodes: vl' adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculẽti. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Messias.) Unctus. grece autẽ dicitur christus. ¶ Christus.) Unct⁹. grecũ est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilei) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Chana.) Zelus: vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut canna idest arundo. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cõsolationis: aut propitiatio penitentis. 5.

Interp. Judei. Jesus. Hierosoly. Probati. Bethsaida Sabbatuz Amen. Johannes Moyses.

Post hec. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Probatica.) Ouina: idest loc⁹ vbi pecora sacrificanda tenebantur. grecũ est. ¶ Bethsaida.) Domus effusionis: idest locus vbi aque pluuiales confluebãnt. in greco scribitur bethesda. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Jesus Galilea. Tiberiadis Pascha. Judei Philipp⁹ Andreas Symon. Petrus. Caphar. Rabbi. Amen. Manna. Moyses. Joseph. Christus. Diabolus. Judas. Schariot.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut cõfractio. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitẽtis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Manna.) Preparatio: aut quid. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Christus.) Unctus grecum est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas) Laudatio siue cõfessio. ¶ Schariotes.) In greco scribitur iscariotes: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 7.

Interp. Jesus. Galilea. Judea. Judei. Scenophe Moyses. Sabbatuz Hierosoly. David. Bethlez.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Scenophegia.) Festum tabernaculorũ. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ David.) Dilectus. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue dom⁹ belli.

Nicodem⁹
Galileus.
Interp̄.
Jesus
Moyses.
Gazophi.
Judei
Abraam
Amen.
Diabolus.
Samarita
Interp̄.
Jesus.
Rabbi.
Syloe.
Pharisei.
Sabbatuz
Judei.
Christus
Moyses.
Interp̄.
Amen.
Judei
Encenia.
Hierosoly.
Salomon.
Interp̄.
Lazarus.
Bethania.
Maria.
Martha.
Jesus.
Judea.
Rabbi.
Judei.
Thomas.
Didymus.
Hierosoly.
Christus
Pharisei
Romani.
Cayphas.
Ephrem.
Pascha.
Interp̄.
Jesus
Pascha.
Bethania.
Lazarus
Martha.
Maria.
Pisticum.
Judas.
Escariotis
Judei.
Hierosoly.
Osanna.
Israel.
Syon.
Philipp⁹
Bethsaida
Galilea.
Andreas
Amen.
Christus
Esaias.
Interp̄.
Pascha.
Jesus
Diabolus.

¶ Nicodemus.) Hebraice interpretatur innocens san
guis: grece vero victoria populi. ¶ Galileus). Volu-
bilis: siue volutabilis: aut rotans. 8.
Jesus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.)
Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: sub
audi de aquis. ¶ Gazophylacium.) Ubi gaze idest the
sauri templi seruabātur: ex persico et greco. ¶ Judei.)
Laudantes: siue confitentes. ¶ Abraam.) Pater mul
titudinis. ¶ Amē.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus)
Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecū est.
¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spi-
nosus: aut fex vel feculentus. 9.
Et preteriēs. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabbi) Ma
gister. ¶ Syloe.) Missus. ¶ Pharisei.) Diuisi.
¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Judei.) Lau
dantes: siue confitentes. ¶ Christus) Unctus grecum
est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de a
quis. 10.
Amen amen. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Je-
sus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confi-
tentes. ¶ Encenia.) Renouatio: vel dedicatio: idest fe
stum pro renouatione vel dedicatione templi. grecum
est. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel
consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Sa
lomon.) Pacificus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.
¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel p-
fectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes
iudicij. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini do-
num: siue domini misericordia. 11.
Erat autem. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei
atrium. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel af
flictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domi-
ni. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudis mare: aut myr
rha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro
⁊ hebreo domina maris. ¶ Martha.) Prouocans: aut
amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Jesus.)
Saluator. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Rab-
bi.) Magister. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes.
¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus
appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cuz
alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Gemi-
nus: vel gemellus: ille. s. qui cum alio vno ⁊ codē partu
nascitur. grecum est. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut
visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel
consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Phari
sei.) Diuisi. ¶ Romani) Ualentes: aut robusti: vl' potē
tes. grecum est. ¶ Cayphas.) Inuestigator vel sagax:
seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Ephrem) Frugi-
fer: aut crescens. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudica
tio. 12.
Jesus ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha.) Trā
situs: vel claudicatio. ¶ Bethania) Domus obedi-
entie vel afflictionis: aut domus cantici: siue dom⁹ gra
tie domini. ¶ Lazarus) Dei adiutorium: siue dei atri-
um. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syria
ce domina vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amari
tudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magi
stra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Pisti
cum) Fidele. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue con
fessio. ¶ Escariotis) In greco scribitur iscariotis: ⁊ he
braice interpretatur vir occisionis: aut vir extermina-
tionis vel mortis. ¶ Judei.) Laudantes: siue confiten
tes. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio pfecta vel
consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ O-
sanna) Salua obsecro: vel salua nūc. ¶ Israel) Preua
lens siue dn̄ans cū deo. ¶ Syon.) Aceruus aut tumu
lus: vel specla: aut siccitas. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Phi
lippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est.
¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut do
mus venatorum vel insidiantium. ¶ Galilea.) Volubi
lis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Andreas.) Uirilis vel
fortissimus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.
¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Esaias) Salus do
mini. 13.
Ante diem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudica-
tio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator:
siue calumpniator: aut accusator, grecum est. ¶ Judas)
Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiēs: vel obe
diēs. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: ⁊ he
braice interpretatur vir occisionis: aut vir extermina-
tionis vel mortis. ¶ Petrus) Saxuz: siue petra, grecū
est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Sathanas) Con-
trarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue cō
fitentes. 14.
Et ait. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et gre
ce didymus appellatur: quod interpretatur gemel
lus. i. ille qui cuz alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Je
sus.) Saluator. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue ama-
tor equorum, grecuz est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.
¶ Paraclitus) Consolator: siue aduocatus, grecum ē.
¶ Judas) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Schariotis.) In
greco scribitur iscariotis: ⁊ hebraice interpretaꝛ vir oc
cisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 15.
Ego suz. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduoca
tus, grecum est. 16.
Hec locutus sum. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue
aduocatus. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amē)
Uere: siue fideliter. 17.
Hec locutus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Un
ctus. grecum est. 18.
Hec cuz dixisset. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cedron)
Tristis: vel denigratus. ¶ Judas) Laudatio: siue
confessio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nazarenus.) San-
ctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sa-
de litteraz scribatur interpretatur custos: siue floridus
aut virgultū. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Pe
trus) Saxum: vel petra. grecuz est. ¶ Malchus) Rex
vel regnuz: aut consiliarius. ¶ Judei) Laudantes: siue
confitētes. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut re
spondens. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vo
mens ore: vel vomitus oris. ¶ Pilatus) Constringens
vel constrictus. grecum est. ¶ Judeus) Laudās: siue cō
fitens. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bar-
rabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusio-
nis vel ignominie. 19.
Tunc ergo. ¶ Pilatus) Constringens: vel constri-
ctus. grecuz ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Lau
dantes: siue confitentes. ¶ Cesar.) A ceso matris vte-
ro dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum
qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit ocu
los vt quidam volunt. latinū est. ¶ Gabatha) Eminens
vel excelsum: grece vero dicitur lithostratos quod in-
terpretatur lapidibus stratus: ⁊ erat locus vel stratum
lapideum eminens. ¶ Parascene) Preparatio. grecū
est. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Golgo
tha.) Caluaria scilicet vbi sunt capita mortuorū. ¶ Na
zarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronat⁹: si
autem per sade litteram scribatur interpretatur custos
siue floridus: aut virgultuz. ¶ Maria.) Exaltata: vel a
maritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel
magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo dn̄a maris. ¶ Cleo
phas) In greco cleopas: ⁊ interpretatur gloria omnis
vel omnimoda gloria. grecum est. ¶ Magdalene.)
Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris.
¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph.) Au
gmentum vel profectus. ¶ Arimathia) Leo mortuus
domino: aut lux mortis domini. ¶ Nicodemus) He
braice interpretatur inocens sanguis, grece vero victo
ria populi. 20.
Una autem. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessa-
tio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare
aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut
ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalane) Ma-
gnifica: aut magnificata: vel exaltata: aut turris. ¶ Sy-
mon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum
vel petra. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabboni)
Magister. syrum est. ¶ Judei) Laudantes: siue confi
tentes. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece di
dymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest
ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didy
mus) Gemin⁹ vl' gemellus: ille scilicet qui cū alio vno
⁊ eodem partu nascitur. grecum est. 21.

Judas.
Symon.
Schario.
Petrus.
Amen.
Sathanas
Judei.
Interp̄.
Thomas.
Jesus.
Philipp⁹
Amen.
Paraclit⁹
Judas,
Scariot.
Interp̄.
Paraclit⁹
Interp̄.
Paraclit⁹
Jesus.
Amen.
Interp̄.
Jesus.
Christus.
Interp̄.
Jesus.
Cedron
Judas.
Pharisei.
Nazaren⁹
Symon
Petrus.
Malchus.
Judei.
Annas.
Cayphas.
Pilatus.
Judeus.
Pascha.
Barrabas
Interp̄.
Pilatus
Jesus
Judei.
Cesar.
Gabatha
Parasce.
Pascha.
Golgotha.
Nazaren⁹
Maria.
Cleophas
Magdale.
Sabbatuz
Joseph
Arimat.
Nicodem⁹
Interp̄.
Sabbatuz
Maria.
Magdale.
Symon.
Petrus.
Jesus.
Rabboni
Judei.
Thomas.
Didymus.

Interp. Jesus. Tiberiadis. Symon. Petrus. Thomas. Didymus. Mathana. Chana. Galilea. Zebedeus. Johannes. Amen.

Postea. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Symō) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxū: vel petra. grecum est. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ꝛ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. s. ille qui cum alio vno ꝛ eodem partu nascitur. ¶ Didymus.) Geminus: vel gemellus: ille. s. qui cū alio vno ꝛ eodem partu nascitur. grecum est. ¶ Mathanael.) Donū dei. ¶ Chana.) Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cāna. i. arūdo. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dñi misericordia. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit euangelium secundum Johannem.

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad romanos.

Interp. Paulus. Jesus. Christus. Dauid. Roma. Greci. Judeus. Amen.

¶ Capi. primum.

Paulus ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorū: ꝛ ideo maximus qꝛ minimus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Dauid) Dilect⁹. ¶ Roma) Ualēs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecum est. ¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 2.

Interp. Judeus. Grecus. Jesus. Christus.

Propter quod. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū ē. 3.

Interp. Judeus. Judei. Greci. Jesus. Christus.

Quid ergo. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitentes. ¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 4.

Interp. Abraam. Dauid. Sara. Jesus. Christus.

Quid ergo. ¶ Abraaz) Pater multitudinis. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Sara) Dña vel princeps. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. 5.

Justificati ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. ¶ Moyses.) Attract⁹: vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Christus. Jesus.

Quid ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. 7.

Interp. Christus. Jesus. Abba.

In ignoratio. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. 8.

Nihil ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abba) Pater. syrum est. 9.

Interp. Christus. Israelite. Amen. Israel. Abraam. Sara. Rebecca. Jacob. Esau. Moyses. Pharao. Judei. Osee. Esaias. Sabbaoth. Sodoma.

Ueritatem dico. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Israelite.) De israel: quod interpretatur: preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen) Uere siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraā) Pater mltitudinis. ¶ Isaac) Risus. ¶ Sara) Domina vel princeps. ¶ Rebecca) Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita. ¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Esau) Faciens: vel operās: aut tinea eius. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharao) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Judei) Laudantes: siue cōfitentes. ¶ Osee) Saluator: aut salus. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Sabbaoth) Exercitus. p. n. siue militie: aut fortitudines. ¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruus: aut syriace lana. ¶ Syon) Aceruus: aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 10.

Interp. Christus. Moyses. Jesus. Judeus. Grecus.

Fratres. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecuz est. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. 11.

Interp. Israelita. Abraam. Beniamin. Elias. Israel.

Dico ergo. ¶ Israelita) De israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Beniamin.) Filius dextere. ¶ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Baal.) Idolum: aut dominans: vel subijciens: aut possidens. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Syon) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. ¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 12.

Baal. Dauid. Syon. Jacob. Amen.

Interp. Christus.

Obsecro itaqꝫ. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. 13.

Interp. Jesus.

Omnis anima. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 14.

Interp. Christus. Jesus. Esaias. Jesse. Hierusalē. Illyricus. Hispania. Macedo. Achaia. Judea. Amen.

Infirmum autem. ¶ Christus) Unctus. grecum ē. ¶ Jesus.) Saluator. 15.

Debemus autem. ¶ Christus.) Unctus. grecum ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Esaias) Salus dñi. ¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Illyricuz) Exhilaratio: siue letificatio. grecum est. ¶ Hispania.) Rara idest preciosa. grecum est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est. ¶ Achaia.) Dolor: siue tristitia. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 16.

Interp. Pheben. Cenchris. Prisca. Aquila. Christus. Jesus. Asia. Maria. Androni. Julia. Apostoli. Ampliat⁹. Urbanus. Stachius. Aristobo. Herodion. Marcisus. Triphena. Triphosa. Persida. Ruffus. Asyneret⁹. Phlegon. Patroba. Herman. Philolo. Julia. Nereus. Olipiadez. Sathanas. Timothe⁹. Lucius. Jason. Sosipater. Tertius. Cai⁹. Erastus. Quartus. Amen.

Commendo autez. ¶ Pheben.) Lucida vel pura. grecum est. ¶ Cenchris.) Milium: genus leguminis. grecuz est. ¶ Prisca.) In greco priscilla: ꝛ interpretatur antiqua: est enim diminutiuum de prisca. latinū ē. ¶ Aquila.) Latinum est. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Ephenetus.) Laudabilis. grecum est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecum est. tamen pro asia in hoc loco in greco ponitur achaia: quod interpretatur dolor: siue tristitia. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Andronicus.) Uir victoriosus. grecuz est. ¶ Julia) In greco iunia a iunone idest dñatrice. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Ampliatus.) Latinuz est: a verbo amplio amplias. ¶ Urbanus) Latinum est. ¶ Stachius) Spica. grecum est. ¶ Appelles) Expellens: vel abigens. grecum est. ¶ Aristobolus.) Optimus consultor: vel optimum consilium: grecuz est. ¶ Herodion.) Junonis vel dominatricis cantilena. grecuz est. ¶ Marcisus.) Stupefactus: vel negligens. grecum est. ¶ Triphena) Deliciosa vel delicata. grecum est. ¶ Triphosa.) Idem. grecum est. ¶ Persida.) Frangens: siue diuidens: aut vngula: vel griphus. ¶ Ruffus) Latinū ē. ¶ Asyneretus.) In greco asyncritus: ꝛ interpretatur incomparabilis. grecum est. ¶ Phlegon.) Comburens vel ardens. grecum est. ¶ Hermes) Mercurius: aut lucrum: vel refugium. grecum est. ¶ Patroba) Paternalis. grecum est. ¶ Herman) Sustentaculum: vel inauris. grecum est. ¶ Philologus) Amator litterarum: vel amator verbi. grecum est. ¶ Julia.) Lanuginosa. grecū est. ¶ Nereus.) Lucerna: vel nouale: grece vero magn⁹ interpretatur. ¶ Olimpiadem.) In greco olimpan: ꝛ interpretatur celestis. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Lucius.) A luce. latinum est. ¶ Jason) Sanans vel medicans. grecum est. ¶ Sosipater) Saluans patrem: vel salus patris. grecum est. ¶ Tertius) Latinum est. ¶ Caius) Latinum est: ꝛ interpretatur dominus ex lingua latina prisca. ¶ Erastus.) Amabilis. grecum est. ¶ Quartus.) Latinum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit Epistola ad Romanos.

Incipit epistola prima ad corinthios.

Interp. Paulus. Apostol⁹. Jesus. Christus. Sosthenes. Cloes. Appollo. Cephas. Crispus. Gai⁹.

¶ Capitulum primum.

Paulus vocatus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹. s. apostolorū: ꝛ ideo maxim⁹ quia minim⁹. ¶ Apostol⁹) Miss⁹. grecū ē. ¶ Jes⁹) Saluator. ¶ Christ⁹) Unct⁹ grecū ē. ¶ Sosthenes) Saluator potēs vel robustus. grecuz est. ¶ Cloes) Uiridis: aut graminea. grecuz est. ¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecuz est. ¶ Cephas.) Petrus. s. a petra. syruz ē. ¶ Crispus) Latinum est. ¶ Gai⁹) Latinum est: ꝛ interpretatur domin⁹ ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Stephana) Corona vel coronata. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Greci) Robusti: vel fortes. grecum ē. 2.

Stephana. Greci.

Interp. Christus. Jesus.

Et ego. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 3.

Interp. Paulus. Apollo. Cephas.

Et ego. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostoloruz: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cephas) Petrus. s. a petra. syrū ē. 4.

Interp. Christus. Apollo. Apostoli. Timothe.

Sic nos. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 5.

Interp. Sathanas. Pascha.

Omnino. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹. grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. 6.

Interp. Apostolus. Christus. Jesus. Cephas. Barnabas. Moyses. Judei. Judeus.

Audet aliquis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unct⁹. grecum est. 7.

De quibus: ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 8.

De his autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 9.

Non sum liber. ¶ Apostolus) Missus. grecuz est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cephas) Petus. s. a petra. syrum est. ¶ Barnabas) Fili⁹ prophete: vel filius cōsolationis. ¶ Moyses) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judeus) Laudās siue cōfitens. 10.

Interp. Moyses. Christus. Israel. Judei.

Nolo. n. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Israel) Preualens: siue dominās cū deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. 11.

Christus. Jesus.

Interp. Jesus. Christus. Judei. Apostolus.

Imitatores. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. 12.

De spiritalibus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Apostolus) Missus. grecum est 14.

Sectamini. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Apocalypsis) Reuelatio. grecum est. 15.

Interp. Christus. Cephas. Jacobus. Apostolus. Adam. Jesus. Ephesus.

Notum autem. ¶ Christus.) Unctus. grecum est ¶ Cephas) Petrus. s. a petra. syrum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Adaz) Homo: siue terrenus: aut ruffus. vel sāguineus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecū ē. 16

Interp. Galatia. Sabbatuz. Hierusalē. Macedo. Ephesus. Pentecos. Timothe. Apollo. Stephana. Fortunat⁹. Achaicus. Achaia. Asia. Aquila. Prisca. Paulus. Jesus. Christus. Marana. Amen.

De collectis. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Macedonia.) Excelsa. vel eminens. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. ¶ Pentecoste) Quinquagessima. grecuz est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecuz est. ¶ Stephana.) Corona vel coronata. grecum est. ¶ Fortunatus) Latinum est. ¶ Achaicus) Dolens vel tristis. grecum est. ¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est. ¶ Asia.) Limosa: vel cenosa. grecuz est. ¶ Aquila.) Latinū est. ¶ Prisca.) Latinum est. i. antiqua. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ꝛ ideo maximus qꝛ minim⁹. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Maranatha.) Dominus noster venit. syruz ē. ¶ Amen) Uere siue fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Corinthios.

Incipit epistola secunda ad corinthios.

Interp. Paulus. Apostolus. Christus. Jesus. Timothe⁹.

¶ Capitulum primum.

Paulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est ¶ Christ⁹) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deū: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamētum. grecuz est. ¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecū est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecuz ē. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecū ē. ¶ Judea.) Laudatio siue cōfessio. ¶ Syluanus) Latinū est: a sylua. ¶ Amen) Uere siue fideliter. 2.

Corinthus. Achaia. Asia. Macedo. Judea. Syluanus. Amen.

Interp. Titus. Macedo.

Statui autē. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Troadē) Perforata. grecum est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecū est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. 3.

Interp. Christus. Moyses.

Incipimus. ¶ Christus.) Unct⁹. grecū est. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 4.

Interp. Christus. Jesus.

Ideo habentes. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 5.

Interp. Christus.

Scimus enim. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

Interp. Corinthii. Christus. Belial.

Habitantes. ¶ Corinthij) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Belial) Peruersus: vel absqꝫ iugo: siue non ascēdens. 7.

Interp. Macedo. Titus.

Has ergo. ¶ Macedonia) Excelsa vel eminēs. grecum est. ¶ Titus) Honorabilis. grecum est. 8

Interp. Macedo. Titus. Jesus. Christus. Apostoli.

Notam autez. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecum est. ¶ Titus) Honorabilis. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 9.

Nam de ministerio. ¶ Macedones.) Excelsi vel eminentes. grecuz est. ¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 10.

Interp. Paulus. Christus.

Ipse autem. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostoloruz: ꝛ ideo maximus qꝛ minimus. ¶ Christus) Unctus. grecum est. 11.

Interp. Christus. Eua. Jesus. Apostoli. Macedo. Achaia. Apostolus. Sathanas. Hebrei. Israelite. Abraam. Judei. Damascus. Aretha. Damasce.

Utinam. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Eua) Uita: vel viuens. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa vel eminens. grecum est. ¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecuz ēst. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Hebrei) Transeūtes: siue transeuntes: aut pregnantes: vel syriace frumenta. ¶ Israelite) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Judei) Laudantes siue confitentes. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculuz: siue sanguis femoris vel incendij aut procuratoris. ¶ Aretha) Uirtuosus: aut placidus. grecum est. ¶ Damascenī) Sāguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femoruz vel incendiorum aut procuratorum. 12.

Interp. Christus. Jesus.

Si gloriari. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. 13.

Ecce tertio. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Corinthios.

Incipit epistola ad galatas. ca. primū.

Interp. Paulus. Apostolus. Jesus. Christus. Galatia. Amen. Judaism⁹. Hierosoly. Apostoli. Arabia. Damascus. Petrus. Jacobus. Syria.

Paulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: ꝛ ideo maximus qꝛ minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecuz ē. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Judaismus.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Apostoli) Missi. grecuz est. ¶ Arabia) Uespera: aut vespertina: vel fideiussio: siue suauitas: aut coruus vel coruina: seu desertuz: aut salix: vel commixta. ¶ Damascus) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculum: seu sanguis femoris vel incendij aut procuratoris. ¶ Petr⁹) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Syria.) Hebraice dicitur araz: ꝛ interpretatur excelsa vel subli

mis: aut decipiēs: siue maledictio eorū. ¶ Cilicia) Voluens: vel reuoluta. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 2.

DEinde post. ¶ Hierosolyma) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Tit⁹.) Honorabilis. grecū ē. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petr⁹) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneū: aut planta idest vestigiū. ¶ Cephas) Petrus scilicet a petra. syrum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia ¶ Antiochia) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue contra vehiculuz vel currum. grecuz est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. 3.

O Insensati. ¶ Galate) Lactantes: vel lactei. grecuz est. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Grecus.) Robustus: vel fortis. grecum est. 4.

DIco autem. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Christus) Unct⁹. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Syna.) Rubus: vel synace inimicicia. ¶ Arabia.) Vespera: aut vespertina: vel fideiussio: siue suauitas: aut coruus vel coruina: seu desertum: aut salix: vel commixta. ¶ Agar.) Aduena: siue peregrina: aut ruminans: vel timens. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Isaac) Risus. 5.

STate. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet appostolorum: et ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 6.

SI spiritu. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens: siue dominans cū deo. ¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad galatas.

Incipit epistola ad Ephesios. ca. j.

PAulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: et ideo maximus quia minim⁹. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est. 2.

ET vos. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 3.

HUius rei gratia. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: et ideo maximus quia minim⁹. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi. grecū est. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. 4.

OBsecro itaqz. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: vel accusator. grecum est. 5.

EStote ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

FIlij obedite. ¶ Christus) Unctus. grecū ē. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Tithicus.) In greco tichychus: et interpretatur casualis vel contingēs. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Ephesios.

Incipit epistola ad Philippenses.

¶ Capitulum primum.

PAulus et. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: et ideo maximus quia minimus. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deuz: aut preciosus deo. grecuz est ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. 2.

Cilicia. Judea. Interp̄. Hierosoly. Barnabas Titus. Jesus. Petrus. Jacobus. Cephas. Joannes. Antiochia Judei. Judeus. Interp̄. Galate. Christus. Jesus Abraam. Judeus Grecus. Interp̄. Abba. Christus Jesus Abraam. Syna. Arabia. Agar. Hierusalē. Isaac. Interp̄. Christus Jesus Israel. Amen. Interp̄. Paulus Apostolus Jesus Christus Ephesus Interp̄. Christus Jesus. Israel. Apostoli. Interp̄. Paulus. Christus Jesus. Apostoli Amen. Interp̄. Christus Apostoli. Jesus. Diabolus Interp̄. Christus Diabolus. Thitichus Jesus. Amen. Interp̄. Paulus. Timothe⁹ Jesus. Christus Philippis

SI qua ergo. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus.) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Epaphroditus) Venustus: siue iocundus: grecū est. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. 3.

DE cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel.) Preualens siue [illegible] minans cum deo. ¶ Beniamin) Filius dextre. ¶ Hebreus.) Trāsiēs: siue iratus: aut pregnās: vel syriace frumētū. ¶ Hebrei) Idē. p. n. ¶ Phariseus) Diuis⁹. 4.

ITaqz fratres. ¶ Euchodia.) In greco Euodia: et interpretatur bonus odor: vel bene olens. grecum est. ¶ Synticeu.) Colloquēs: vel confabulās. grecum est. ¶ Clemens.) Latinum est: significatqz mitem vel modestum. ¶ Christus) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Philippenses.) Bellicosi: siue amatores equorum. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecuz est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Epaphroditus) Venustus: siue iocūdus. grecū est. ¶ Amē. Vere: siue fideliter. ¶ Cesar) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.

¶ Explicit epistola ad Philippenses.

Incipit epistola ad Colossenses. ca. j.

PAulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: et ideo maxim⁹ qr minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus.) honor dei: siue honorans deū: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Colossis) Punitio: vel supplicium. grecū ē. ¶ Epaphras) Spumans. grecū ē. 2.

UOlo. n. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecuz ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Neomenia.) Nouilunium. grecū est. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. 3.

IGitur. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Judei) Laudātes: siue cōfitētes. ¶ Jesus) Saluator. 4

DOmini. ¶ Christus) Unct⁹. grecū ē. ¶ Titich⁹) In greco tichychus: et interpretatur casualis vel cōtingens. grecum est. ¶ Onesimus.) Utilis. grecum est. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecū est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Justus) Latinum est. ¶ Epaphras) Spumans. grecū est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est ¶ Jerapolis.) Sacra ciuitas. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Demas) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecū est ¶ Nimpha.) Sponsa. grecum est. ¶ Laodicenses) Populi iusti. grecū est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorum. grecuz ē ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: et ideo maximus quia minimus. ¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Colossenses.

Incipit epistola prima ad thessalonicenses.

¶ Capitulum primum.

PAulus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: et ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorās deū: aut preciosus deo. grecū est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens. grecum est. ¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est. 2.

NAm et ipsi. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecū

Interp̄. Christus Jesus. Timothe⁹ Epaphro. Apostolus Interp̄. Christus. Jesus. Israel. Beniamin Hebreus Interp̄. Eucodia. Synticen. Clemens. Christus. Jesus. Philippē Macedo. Thessalo. Epaphro. Amen. Cesar. Interp̄. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Colossis. Epaphras Interp̄. Laodicia. Jesus. Christus Neomenia Sabbatuz Interp̄. Christus Titichus. Onesim⁹. Aristar. Marcus Barnabas Jesus. Justus. Epaphras Laodicia. Jerapolis Lucas. Demas Nimpha. Laodicen. Archipp⁹. Paulus Amen. Interp̄. Paulus. Syluanus Timothe⁹ Thessalo Jesus. Christus Macedo Achaia Interp̄. Philippis Christus

Apostoli. Jesus. Judei. Paulus. Sathanas
Interp. Athene. Timotheꝰ Christus Jesus. Amen.

est ¶ Apostoli.) Missi.grecum est. ¶ Judea) Lauda-
tio: siue confessio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Lau-
dantes: siue confitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mi
rabilis: aut latine minimus .s.apostolorum : ꝛ ideo ma-
ximus quia minimus. ¶ Sathanas) Contrarius: siue
aduersarius. 3.
PRopter quod. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab a-
thena idest minerua mineruales.grecū est. ¶ Ti-
motheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut precio
sus deo.grecum est. ¶ Christus) Unctus . grecum est.
¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 4.
DE cetero. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedōia) Ex
celsa: vel eminens.grecū est. ¶ Christus) Unctꝰ.
grecum est. 5.
DE tpibus. ¶ Jesus) Saluator . ¶ Christus) Un-
ctus.grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.

Interp. Jesus. Christus Amen.

¶ Explicit epistola prima ad Thessalonicenses.

Incipit epistola secūda ad Thessalonicenses

Interp. Paulus. Syluanus Timotheꝰ Thessalo. Jesus Christus
Interp. Jesus Christus Sathanas
Interp. Christus Jesus. Paulus Amen.

¶ Capitulum primum.
PAulus. ¶ Paulus) Os tube : siue mirabi-
lis: aut latine minimꝰ .s.apostolorū : ꝛ ideo
maximus quia minimus . ¶ Syluanus .)
Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Ho-
nor dei: vel honorans deum : aut preciosus
deo.grecum est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victo
ria: aut situs siue positio alterius victorie . grecum est .
¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus.grecū ē. 2.
ROgamus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Un-
ctus. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue
aduersarius. 3.
DE cetero. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Je
sus) Saluator. ¶ Paulus.) Os tube.siue mirabi
lis: aut latine minimus.s.apostolorum: ꝛ ideo maximꝰ
quia minimus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.
¶ Explicit epistola secunda ad Thessalonicēses.

Incipit epistola prima ad Timotheum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Ephesus. Macedo. Amen. Hymeneꝰ. Alexander Sathanas
Interp. Christus. Apostolus Adam. Eua.
Interp. Diabolus. Christus Jesus. Timotheꝰ
Interp. Christus Sathanas Jesus
Interp. Jesus. Christus Diabolus. Pontius. Pilatus. Amen. Timotheꝰ

¶ Capitulum primum.
PAulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube: si-
ue mirabilis: aut latine minimus scilicet a-
postolorum: ꝛ ideo maximus quia minimꝰ.
¶ Apostolus.) Missus.grecum est. ¶ Je
sus) Saluator. ¶ Christus) Unctus . gre-
cum est. ¶ Timotheus) Honor dei : vel honorans de-
um: aut preciosus deo.grecum est. ¶ Ephesus) Deside
rabilis.grecum est. ¶ Macedonia.) Excelsa : vel emi-
nens.grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Hy
meneus) Carmen nuptiale.grecū est . ¶ Alexander.)
Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus .grecum
est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 2.
OBsecro. ¶ Christus) Unctus: grecum est . ¶ Je-
sus) Saluator. ¶ Apostolus) Missus.grecum est.
¶ Adam) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sangui
neus. ¶ Eua) Uiua: vel viuens. 3.
FIdelis sermo. ¶ Diabolus.) Criminator: siue ca-
lumpniator: aut accusator.grecum est. ¶ Christꝰ)
Unctus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timotheꝰ)
Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo.gre
cum est. 4.
SPiritus autem. ¶ Christus) Unctus. grecum est.
¶ Jesus) Saluator. 5.
SEmorum. ¶ Christus.) Unctus.grecū est. ¶ Sa
thanas.) Contrarius: siue aduersarius . ¶ Jesus)
Saluator. 6.
QUicumqꝫ. ¶ Jesus) Saluator . ¶ Christus) Un-
ctus.grecū est. ¶ Diabolus) Criminator: siue ca
lumpniator: aut accusator.grecū est. ¶ Pontius) Ma
rinus.grecum est. ¶ Pilatus) Constringens : vel con-
strictus.grecum est. ¶ Amē) Uere: siue fideliter. ¶ Ti
motheus) Honor dei: vel honorans deum: aut precio-
sus deo.grecum est.
¶ Explicit epistola prima ad Timotheum.

Incipit epistola secunda ad Timotheū.

¶ Capitulum primum.
PAulus apostolus. ¶ Paulus.) Os
tube: siue mirabilis: aut latine mini
mus.s.apostolorum: ꝛ ideo maximꝰ
quia minimus. ¶ Apostolus) Mis-
sus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator.
¶ Christus) Unctus . grecum est.
¶ Timotheus) Honor dei: vel ho-
norans deum: aut preciosus deo.gre
cum est. ¶ Loide.) Melior.grecū est. ¶ Eunice) Bo
na victoria.grecum est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa.gre
cum est. ¶ Philetus) In greco fygellus: ꝛ interpreta-
tur fugitiuus.grecum est. ¶ Hermogenes) Mercurio
genitus: aut lucri generatio: vel refugium generatiōis.
grecum est. ¶ Onesiphorus.) Utilitatem afferens.gre
cum est. ¶ Roma.) Ualens vel valentia : aut potens:
vel robusta.grecum est . ¶ Ephesus) Desiderabilis .
grecum est. 2.
TU ergo. ¶ Christus) Unctus.grecum est . ¶ Je-
sus) Saluator. ¶ Dauid.) Dilectus . ¶ Hymene
us) Carmen nuptiale.grecum est. ¶ Philetus.) Ama
bilis.grecum est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūp
niator: aut accusator.grecum est. 3.
HOc autem. ¶ Jannes) In greco iannes cum du-
plici.n.ꝛ hebraice interpretatur respondens: vel in
cipiēs loqui: aut afflictus: vel humiliatus : aut pauper.
¶ Mambres) Rebellis: aut amarus: vel commutans:
aut permutans: sꝫ in greco scribitur iambres: ꝛ hebrai
ce potest interpretari mare cum egestate vel pauperta-
te. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de a
qs. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru . s.loco cur
rus: siue contra vehiculum vel currum.grecum ē. ¶ I-
conium) Ueniens.grecum est. ¶ Lystris) Dissoluen-
tes.grecum est. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Je
sus) Saluator. 4.
TEstificor. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Un-
ctus. grecum est. ¶ Demas) Popularis: vel ple-
beius: aut pinguis.grecum est . ¶ Thessalonica) Dei
altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie.
grecum est. ¶ Crescens.) Latinū est a crescēdo . ¶ Ga
latia) Lactans vel lactea.grecum est. ¶ Titus) Hono
rabilis.grecū est. ¶ Dalmatia) Lampas frustratoria:
aut fulgur vanitatis.grecum est. ¶ Lucas) Hebraice
ipsi resurrectio: vel latine a luce. ¶ Marcus) Limatus:
vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus.
¶ Titichus.) In greco tychicus: ꝛ interpretatur casua
lis: vel contingens.grecum est. ¶ Ephesus) Desidera
bilis.grecum est. ¶ Troade) Perforata .grecum est.
¶ Carpum) Fructus vel fructuosus. grecum est. ¶ A
lexander) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimꝰ.
grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Prisca.)
In greco priscilla: ꝛ est diminutiuū huius nominis pri
sca: quod interpretatur antiqua.latinū est. ¶ Aquila)
Latinum est. ¶ Onesiphorus) Utilitatem afferēs.gre
cum est. ¶ Erastus.) Amabilis.grecum est . ¶ Corin-
thus) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecū
est. ¶ Trophimus) Nutritus: siue educatus.grecum ē.
¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea.grecum est. ¶ Eu-
bolus.) Prudens: aut beneconsulens.grecū ē. ¶ Pu
dens.) Latinum est . ¶ Linus) Rete vel retiaculum.
grecum est. ¶ Claudia) Latinum est. ¶ Amen) Uere:
siue fideliter.
¶ Explicit epistola secunda ad Timotheū.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Loide. Eunice. Asia. Philetus. Hermoge. Onesipho Roma. Ephesus.
Interp. Christus Jesus. Dauid. Hymeneꝰ. Philetus
Interp. Jannes. Mambres Moyses. Antiochia Iconium. Lystris. Christus. Jesus.
Interp. Jesus. Christus. Demas Thessalo. Crescens. Galatia. Titus. Dalmatia. Lucas. Marcus Titichus. Ephesus. Troade Carpum. Alexander Amen. Prisca. Aquila. Onesipho Erastus. Corinthus Trophimꝰ Miletum. Eubolus. Pudens Linus. Claudia. Amen.

Incipit epistola ad titū.ca.j.

PAulꝰ seruꝰ. ¶ Paulꝰ) Os tube: siue mi
rabilis: aut latine minimus.s.apostolo-
rum : ꝛ ideo maximus quia minimus.
¶ Apostolus.) Missus.grecū ē. ¶ Je
sus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus.
grecū est. ¶ Titus.) Honorabilis.gre
cū est. ¶ Creta.) Carnea: vel carnalis.grecū ē. ¶ Cre
tenses) carnei: vel carnales.grecum est. 2.
TU autem. ¶ Jesus) Saluator.. ¶ Christus) Un-
ctꝰ.grecū ē. 3.
ADmone illos. ¶ Jesus.) Saluator . ¶ Christus)
Unctus grecum est. ¶ Artheman.) Integer: vel i

Interp. Paulus Apostolus Jesus. Christus Titus. Creta. Cretenses.
Interp. Jesus Christus
Interp. Jesus. Christus Artheman

Titichus. Nicopolis Zena. Apollo Amen.

columbis: aut venustus. grecum est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: ⁊ interpretatur casualis: vel contingẽs. grecum est. ¶ Nicopolis.) Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. grecum est. ¶ Zena.) Viuens. grecum est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Titum.

Interp. Paulus Christus Jesus. Timotheꝰ Phile. Appia. Archippꝰ Onesimus Epaphras Marcus Aristar. Demas Lucas. Amen.

Incipit epistola ad Philemonem. ca.j.

Paulus vinctus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s. apostolorũ: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Vnctꝰ. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorãs deum: aut preciosus deo. grecum ẽ. ¶ Philemon.) Deosculans. grecũ est. ¶ Appia.) Producens vel pulullans. grecum est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorũ. grecũ est. ¶ Onesimus.) Vtilis. grecũ est. ¶ Epaphras.) Spumans. grecum est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Aristarchus) Optimus princeps. grecum est. ¶ Demas.) Popularis vel plebeius: aut pinguis. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vł latine a luce. ¶ Amẽ) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad philemonem.

Interp. Jesus. Diabolus. Abraam. Interp. Apostolus Jesus. Moyses. Christus. Egyptus Interp. Aaron. Christus Melchise. Interp. Christus. Abraam. Jesus. Melchise. Interp. Melchise. Salem. Abraam. Leui. Aaron. Juda. Moyses. Interp. Manna. Aaron. Cherubim Christus Moyses. Jesus Interp. Abel. Cayn. Enoch. Noe. Abraam. Isaac. Jacob. Sara. Esau. Joseph.

Incipit epistola ad Hebreos. ca.j.

Multifarie multisq; modis. 2.

Propterea. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator siue calumpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Abraam) Pater multitudinis. 3.

Vide fratres. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractꝰ vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. 4.

Timeamus ergo. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Sabbatismus) Requies: siue cessatio. 5.

Omnis nãq;. ¶ Aarõ.) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 6.

Quapropter. ¶ Christus.) Vnctus. grecum ẽ. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. 7.

Hic enim. ¶ Melchisedech.) Rex iustitie. ¶ Salem) Pax. ¶ Abraaz) Pater multitudinis. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 8.

Capitulum autem. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualẽs siue dñans cuz deo. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. 9.

Habuit quidem. ¶ Manna.) Preparatio: aut qd. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docẽs siue concipiens. ¶ Cherubim.) Quasi magistri: vel quasi multiplicantes: aut quasi pugnantes: vel cognitionem aut scientiam multiplicantes. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator. 10.

Abraam. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 11.

Est autem. ¶ Abel.) Vanitas: vel anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Enoch) Dedicatus: vel disciplinatus: aut mongeratus. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator: vel calcaneũ: aut planta idest vestigiuz. ¶ Sara.) Domina: vel princeps. ¶ Esau.) Faciens vel operãs: aut tinea eius. ¶ Joseph.) Augmentum: vel ꝓfectus.

Israel. Moyses. Pharao. Egyptij. Christus Egyptus. Pascha. Hiericho. Raab. Gedeon. Barach. Samson. Jepte. Dauid. Samuel. Interp. Jesus Esau. Moyses. Syon. Hierusalẽ. Abel. Interp. Jesus. Christus Amen. Timotheꝰ Italia.

¶ Israel) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi ꝺ aquis. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Egyptꝰ.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Raab) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Gedeon) Conterẽs vel confringens: aut ex syro ⁊ hebreo abscissio iniquitatis. ¶ Barach.) Fulgur: siue in vanuz aut in vacuum. ¶ Samson) Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio aut mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruiciũ aut ministeriũ eius. ¶ Jepte.) Aperiens. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 12.

Ideoq; ⁊ nos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esau.) Faciens: vel operans: aut tinea eius. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Syon.) Aceruus: aut tumulus vel specula: aut siccitas. ¶ Hierusalẽ.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. 13.

Charitas. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut ꝓciosus deo. grecum est. ¶ Italia) Ab italo rege dicta ẽ: vel ab italis idest vitulis: eo quod illa regio vitulis abũdat. latinum est.

¶ Explicit epistola ad hebreos.

Interp. Theophi. Jesus. Apostoli. Hierosoly. Johannes Israel. Hierusalẽ. Judea. Samaria. Galilei. Hierosoly. Sabbatuz Petrus. Jacobus. Andreas Philippꝰ Thomas. Bartholo. Mattheus Alpheus. Symon. Zelotes. Judas. Maria. Dauid. Achelde. Joseph Barsabas. Justus. Matthias Interp. Hierusalẽ. Judei. Galilei. Parthi. Medi. Elamite. Mesopo. Judea. Cappado. Pontus. Asia.

Incipit liber actuum Apostolorum. ca.j.

Primum quidem. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi grecum est. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eiꝰ. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Hierosolyma.) Idẽ qꝺ hierusalem supra. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Andreas) Virilis vel fortissimus. grecũ est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecũ est. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: qꝺ interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aq̃s. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux. ¶ Symon.) Audiẽs: vel obediẽs. ¶ Zelotes.) Emulator. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Acheldemach) Ager sanguinis. syrum ẽ. scribi debet acheldema. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cõuersionis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Iustꝰ.) Latinum est. ¶ Matthias.) Donum dñi. 2.

Et cum. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotãtes. ¶ Parthi.) Lingua scythica dicuntur fugaces: vel exules. ¶ Medi.) Mensurantes: siue abundantes: aut induti. ¶ Elamite) Adolescẽtes: siue occulti: aut secta. ¶ Mesopotamia.) Regio est sic appellata eo qꝺ duobꝰ fluuijs eufrate. s. ambiat ⁊ tygri: mesos. n. medius: potamos ꝟo fluuius interptat. grecũ ẽ. ¶ Judea) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Cappadocia) In hebreo dr̃ captor: ⁊ interptatur spherula: siue pomũ: aut vola vel palma turturis vel exploratori. ¶ Põtus.) Mare. grecũ est. ¶ Asia)

Phrigia. Pamphi. Egyptus. Lybia. Cirene. Romani. Proselyti. Cretes. Arabes. Petrus. Johel. Israelite. Jesus. Nazarenꝰ Dauid. Christus. Israel. Apostoli. Interp. Petrus. Johannes Jesus. Christus Nazarenꝰ Salomon Abraam. Isaac. Jacob. Pilatus. Moyses. Samuel. Interp. Saducei. [illegible] Hierusalez Annas. Caypbas. Johannes Alexander Israel. Christus Dauid. Herodes. Pontius. Pilatus. Apostoli. Joseph. Barnabas Leuites. Cyprius. Interp. Ananias. Saphyra. Apostoli. Petrus. Sathanas Salomon. Hierusalez Saducei. Gamaliel. Israelite. Theodas. Judas. Galileus. Interp. Greci. Hebrei. Stephanꝰ Philippꝰ procorus. Nicanor. Thimon. parmena. nicolaus.

Limosa vel cenosa. grecũ est. ¶ Phrigia) Sicca: vł ardẽs. grecũ est. ¶ Pãphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiões. ¶ Lybia.) Hebraice dr̃ phut: ⁊ iterptat aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis. ¶ Cirene.) Parieꝰ: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Romani.) Valentes: aut potentes: vel robusti. grecũ est. ¶ Proselyti) Aduene: siue peregrini. grecũ est. ¶ Cretes.) Carnei: siue carnales. grecũ est. ¶ Arabes) Vespertini: aut fidelissores: siue suaues: aut campestres: vel conii: aut salices: vel mixtiones. ¶ Petrus.) Saxuz: vel petra. grecũ est. ¶ Johel.) Volẽs: siue icipiẽs: aut iurãs. ¶ Israelite.) De israel qꝺ interpretat preualẽs siue dñans cũ deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatꝰ: si aũt per sade lrãm scribat interptat custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Dauid) Dilectꝰ. ¶ Xp̃s) Vnctꝰ. grecũ ẽ. ¶ Israel.) Preualẽs siue dñans cũ ꝺo. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ ẽ. 3.

Petrus aũt. ¶ Petrus.) Saxũ: vel petra. grecũ ẽ. ¶ Johãnes.) Dñi grã: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus. grecum ẽ. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aũt per sade lraz scribat interpretat custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Salomõ.) Pacificꝰ. ¶ Abraã.) Pr̃ multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator: vel calcaneũ: aut plãta. i. vestigiũ. ¶ Pilatus.) Cõstringẽs: vel cõstrictus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Samuel.) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 4.

Loquentibꝰ. ¶ Saducei.) Iusti: siue iustificati: [illegible] syriace scisi vel scismatici. ¶ Jesus.) Saluat[illegible] ¶ Hierusalẽ.) Visio pacis: aut visio perfecta v[illegible] [illegible] siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ A[illegible]nas.) Affligẽs: vel humiliãs: aut rũdens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomẽs ore: vel vomitꝰ oris. ¶ Johãnes) Domini grã: siue domini donũ: aut dñi mĩa. ¶ Alexander.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecũ est. ¶ Petrꝰ.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Christus.) Vnctus. grecũ est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatꝰ: vel coronatꝰ: si aũt p sade lrãm scribat iterptatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Herodes.) Pellis glia: vł pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogãtie: aut syriace [illegible] igniius. ¶ Pontius) Marinus. grecũ est. ¶ Pilatus.) Constringẽs: vel cõstrictꝰ. grecũ est. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Joseph.) In greco ioses. ⁊ hebraice põt interpretari parcẽs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Barnabas.) Filius consolationis. ¶ Leuites.) Copulatus. ¶ Cyprius) Pulcher. grecum est. 5.

Vir aũt. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donũ domini. ¶ Saphyra.) Narrãs: vel numerãs: aut libraria: vel litteraria: aut syriace formosa. ¶ Apostoli) Missi. grecũ ẽ. ¶ Petrꝰ.) Saxũ vel petra. grecũ est. ¶ Sathanas.) Cõtrarius siue aduersarius. ¶ Salomõ.) Pacificus. ¶ Hierusalẽ.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Saducei.) Iusti: siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Israel) Preualens siue dominãs cũ deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Gamaliel.) Retributio dĩ: aut camelꝰ dei: siue ablactatus dei. ¶ Israelite.) De israel qꝺ interpretatur ꝓualẽs siue dominãs cũ deo. ¶ Theodas.) Fluẽs aqua. grecũ est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Galileꝰ.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotãs. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. 6.

In diebus illis. ¶ Greci.) Robusti: vel fortes. grecum est. ¶ Hebrei) Transeuntes: siue irati: aut pregnãtes: vel syriace frumenta. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecũ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Procorus.) Expeditus vel facilis: aut promptus: siue paratus. grecum est. ¶ Nicanor.) Victor vel victoriosus. grecũ est. ¶ Thimon.) Honorabilis vel preciosus. grecũ est. ¶ Parmena.) Permanẽs. grecũ est. ¶ Nicolaus.) Victoria plebis. grecum est.

Antioche Hierusalez Libertini. Cyrenẽses Alexandri Cilicia. Asia. Moyses. Jesus Nazarenꝰ Interp. Abraam. Mesopo. Charran. Chaldei. Isaac. Jacob. Joseph. Egyptus. Pharao. Egyptij. Chanaan. Sichem. Emor. Moyses Israel. Madian. Syna Aaron Moloch Rempha Babylon Jesus. Dauid Saulus stephanus Interp. Saulus Hierosoly. Judea. Samaria. Apostoli. Philippꝰ Christus. Symon. Jesus. Petrus. Johannes Hierosoly. Samari. Hierusalez Gaza. Ethiops. Candacis. Ethiopes. Esaias. Azotus. Cesarea. Interp. Saulus. Damascus Hierusalez Jesus. [illegible] Judei. Tharsẽsis. Israel. Judei. Barnabas Apostoli. Cesarea.

¶ Antiochenus.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: aut cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ est. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Libertini) Latinum est. i. filij manumissorum. ¶ Cyrenenses.) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vel occurrentes. ¶ Alexandrini). Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. grecũ est. ¶ Cilicia) Voluens vel reuoluta. grecuz est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa. grecũ est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aũt per sade litteram scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. 7.

Viri fratres. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Mesopotamia.) Regio sic appellata: eo quod duobus fluuijs eufrate ambiatur ⁊ tygri: mesos enim medius potamos vero fluuius interpretatur. grecũ est. ¶ Charran.) Ira: vel syriace libertas. ¶ Chaldei.) Quasi demones: aut quasi depdatores: vel quasi mãmille: aut quasi agri. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator: vel calcaneũ: aut plãta. i. vestigium. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicãs. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Chanaan.) Mercator: vel negociator: siue cõtritus aut confractus: vł recte respõdens: aut recte affligens. ¶ Sichem) Humerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio. ¶ Emor.) Asinus: siue lutum: aut vinosus: vel syriace grauis: aut põderosus. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualens siue dominãs cum deo. ¶ Madian.) Iudiciũ: vel iudicãs: siue litigãs: aut obiurgans. ¶ Syna.) Rubus: vel syriace inimicitia. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Moloch.) Regnãs: aut consiliarius. ¶ Rempha.) Pro hoc in hebreo est chiun: qꝺ iterpretatur placenta. i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus: hebrei vero dicũt chiun lingua arabica vel punica saturnum significare. ¶ Babylon) Cõfusio vł cõmixtio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Salomon) Pacificus. ¶ Saulus.) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Stephanus) Corona vel coronatus. grecum est. 8.

Saulus aũt. ¶ Saulus.) Postulatus: siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel consumatꝰ. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vł spina: seu fex eius. ¶ Apli.) Missi. grecũ est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorũ. grecũ est. ¶ Christus) Vnctus. grecũ est. ¶ Symõ.) Audiẽs: vel obediẽs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrus.) Saxũ: vel petra. grecũ ẽ. ¶ Johannes.) Dñi grã: siue domini donũ: aut domini mĩa. ¶ Hierosolyma) Idẽ qꝺ hierosolyme. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamãtini: siue spinosi: aut feces vł feculẽti. ¶ Hierusalẽ.) Idẽ qꝺ hierosolyma. ¶ Gaza) Fortis: aut capra. ¶ Ethiops.) Ardẽs: vel incẽsus. grecũ ẽ. ¶ Candacis.) Possidẽs cõtritionẽ: aut ex hebreo ⁊ syro possessio mũda vel purissima. ¶ Ethiopes.) Ardẽtes: vel incẽsi. grecũ est. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Azotꝰ.) Hebraice dr̃ asdod: ⁊ interptat depdatio vł ignis dilecti: siue ignis patrui. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata ẽ: cesar ꝟo a ceso matris vtero dictꝰ ẽ: vel a cesarie. i. coma vł capillatura cũ q̃ ortꝰ ẽ: vł qꝺ cesios. i. glaucos habuerit oclos vt q̃dã volunt latinum est. 9.

Saulus aũt. ¶ Saulus) Postulatus: siue cõmodatus: aut sepultꝰ. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculũ: siue sanguis femoris vel incendij aut ꝓcuratoris. ¶ Hierlz.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectꝰ vel cõsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Ananias.) Grã domini: siue mĩa domini: aut donũ domini. ¶ Judas.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Tharsensis.) Alatꝰ: vel pennatus. grecũ ẽ. ¶ Israel.) Preualẽs siue dominãs cũ deo. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitentes. ¶ Barnabas.) Filius ꝓphete: vel filius cõsolationis. ¶ Apli.) Missi. grecũ ẽ. ¶ Cesa

Tharsum. Judea. Galilea. Samaria. Petrus. Lydda. Eneas. Christus Sarona. Joppe. Thabita Dorcas. Symon

Interp.

Cesarea. Cornelius Italica Joppe. Symon. Petrus Judei Judeus Israel. Jesus. Christus Judea Galilea Johannes nazareth. Diabolus. Hierusalez

Interp.

Apostoli. Judea. Petrus. Joppe. Cesarea. Symon. Johannes Jesus. Christus. Stephanꝰ. Phenicis Ciprus Antiochia Judei. Cyprii Cyrenei. Hierosoly. Barnabas Tharsum. Saulus Agabus Claudius.

Interp.

Herodes Jacobus Johannes Judei. Petrus Pascha. Maria Marcus Rhode Cesarea Tyrii Sydonii. Blastus

rea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso m̃ris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel q̃d cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidã volunt. latinum est. ¶ Tharsum.) Alata: vl' pẽnata. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eiꝰ. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Lydda) Stagnum. s. aquarũ. grecũ est. ¶ Eneas.) Laudatus. grecũ est. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Sarona.) Planicies: aut canticũ eius. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Thabita.) Dorcas. i. dãmula vel caprea. syrum est. ¶ Dorcas.) Caprea vel dammula. grecũ est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 10.

VIr aũt. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est. cesar vero a ceso matris vtero dictus ẽ: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel q̃d cesios. i. glaucos habuerit oculos vt q̃dã volũt. latinũ ẽ. ¶ Cornelius) Latinũ est a cornu. ¶ Italica cohors.) Ab italia dicta est. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxuz: siue petra. grecũ est. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Judeus) Laudans: siue cõfitens. ¶ Israel.) Preualẽs siue dominãs cũ deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aũt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Hierusalem) Visio pacis aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 11.

AUdierũt aũt. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Petrus.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' cõsumatus. ¶ Joppe.) Pulchritudo. aut decor. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidã volunt. latinum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecuz est. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma. s. arbor. grecuz est. ¶ Cyprꝰ.) Pulchra vel pulchritudo. grecũ ẽ. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue contra vehiculũ vel currũ. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cyprij.) Pulchri. grecum est. ¶ Cyrenei) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vl' occurrẽtes. ¶ Hierosolyme.) Idẽ q̃d hierosolyma supra. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filius cõsolationis. ¶ Tharsuz.) Alata: vel pennata. grecum est. ¶ Saulus) Postulatꝰ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Agabus.) Locusta: vel festiuitas patris. ¶ Claudius.) Latinum est. 12.

EOdẽ aũt. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneũ: aut planta. i. vestigiũ. ¶ Johãnes.) Dñi gr̃a: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Petrꝰ.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Pascha.) Trãsitus: vel claudicatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus aut expolitus. i. a rubigine abstersus. ¶ Rhode.) Rosa. grecũ ẽ. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel q̃d cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidã volũt. latinũ est. ¶ Tyrij.) Hebraice dr̃ sorim: ⁊ interpretatur tribulãtes vel obsidẽtes: aut angustiantes: vel ligãtes: siue vinculati: vel figurantes: aut plasmãtes: siue fortes: vel petre. ¶ Sydonij.) Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicãtiũ. ¶ Blastus.) Germinãs vel producẽs. grecũ est. ¶ Barnabas.) Filiꝰ prophete: vel filius consolationis. ¶ Saulus.) Postulatꝰ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 13.

ERant aũt. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo: vel curru. s. loco currus: siue contra vehiculũ vel curruz. grecũ est. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filiꝰ consolationis. ¶ Symon) Audiẽs: vl' obediẽs. ¶ Niger.) Latinũ est. ¶ Lucius.) A luce. latinũ est. ¶ Cyrenensis) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. ¶ Manahẽ.) Cõsolator: aut ductor eorũ: siue preparatio caloris: aut munus incẽsum: vel numerãs calefactionẽ. ¶ Herodes) Pellis glia: vel pellibus glorians: siue mõs glie vel arrogãtie: aut syriace draco ignitꝰ. ¶ Saulus.) Postulatꝰ: siue cõmodatꝰ: aut sepultꝰ. ¶ Seleucia) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuãs. grecũ ẽ. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecũ est. ¶ Salamina.) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuãs. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Johãnes.) Dñi gr̃a: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Paphũ.) Bulliẽs vel estuans. grecũ est. ¶ Judeus.) Laudans: siue cõfitens. ¶ Barieu) Maleficus: siue magus: aut in nequitia. ¶ Sergius.) Rete vel reticulũ. grecũ est. ¶ Paulꝰ.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplõrũ: et ideo maximꝰ q: minimus. ¶ Elymas.) Magus: aut corruptor: vel perniciosus. grecũ est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Pergen.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Pamphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatꝰ. ¶ Pisidia.) Picea. i. pice denigrata. grecũ est. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Israelite.) De israel: q̃d interp̃tatur preualẽs siue dñans cũ deo. ¶ Israel.) Idẽ. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiões. ¶ Chanaan) Mercator vel negociator: siue cõtritus aut cõfractus: vel recte respõdens: aut recte affligens. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomẽ eius a deo. ¶ Saul.) Postulatus: siue cõmodatꝰ: aut fouea: siue sepulchrũ: vel infernus. ¶ Cis.) Durus: aut stipula: vel cucumerarium. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus: vel oblatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Pilatus.) Constringẽs vel cõstrictus. grecũ est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Iconium.) Veniens. grecũ est. 14.

FActũ est aũt. ¶ Iconiũ.) Veniẽs. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitentes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ ẽ. ¶ Lycaonia.) Lupina. grecũ ẽ. ¶ Lystra.) Dissoluẽs. grecũ est. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplõrũ: ⁊ ideo maximus q: minimꝰ. ¶ Barnabas.) Filius pphete: vel filius cõsolationis. ¶ Lystris.) Dissoluẽtes. grecũ est. ¶ Jouis.) Quasi iuuãs pater. latinũ est. ¶ Mercurius.) A mercibus dictꝰ est: q: mercature deus putabatur a gẽtilibus. latinũ est. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ est. ¶ Pisidia.) Picea. i. pice denigrata. grecũ est. ¶ Pãphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ ẽ. ¶ Pergẽ.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Atalia.) In greco attalia: ⁊ interpretat̃ augens: vel nutriẽs. grecum est. 15.

ETq̃dã. ¶ Judea.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplõrum: ⁊ ideo maximus q: minimus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierusalez.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma. s. arbor. grecũ est. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex eiꝰ. ¶ Hierosolyme.) Idẽ q̃d hierusalẽ. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Petrꝰ) Sa-

Barnabas Saulus. Hierosoly.

Interp.

Antiochia Barnabas Symon. Niger. Lucius Cyrenẽsis Manahẽ Herodes. Saulus Seleucia. Cyprus Salamina Judei. Johannes Paphum Judeus Barieu Sergius Paulus Elymas Diabolus Pergen. Pamphi. Hierosoly. Pisidia Sabbatuz Israelite. Egyptus. Chanaan. Samuel Saul. Cis. Beniamin David. Jesse Jesus. Abraam Hierusales Pilatus. Galilea Moyses. Iconium

Interp.

Iconium. Judei Apostoli. Lycaonia. Lystra. Derben Paulus Barnabas Lystris Jouis Mercuriꝰ Antiochia Pamphi. pergen. Atalia.

Interp.

Judea. Moyses. Paulus. Barnabas Apostoli. Hierusalez Phenicis Samaria. Hierosoly. Pharisei. Petrus.

Jacobus. Symon. David. Sabbatuz Antiochia Judas. Barsabas Sylas. Syria. Cilicia. Johannes Marcus Pamphi. Cyprus.

Interp.

Derben Lystra. Timotheꝰ Lystris Iconium. Paulus Judei Apostoli. Hierosoly. Phrygia Galatia Misia. Bithinia. Jesus. Troade. Macedo. Samoth. neapolis Philippis Colonia. sabbatum. Lydia thiatireni. Christus sylas Romani.

Interp.

Amphipo Apollo. thessalo. Judei Paulus sabbatum Christus Jesus Sylas. Jason. Cesar. Beroea. Timotheꝰ Athene. Epicurei. Stoici. Ariopagꝰ Dionysius Areopagi damaris.

Interp.

Athene Corinthus Judeus. Aquila Italia. Priscilla. Claudius. Judei. Roma. Sabbatuz Macedo. Sylas.

xũ: siue petra. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl' calcaneum: aut plãta. i. vestigiũ. ¶ Symon.) Audiens: vel obediẽs. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru. s. loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ ẽ. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cõuersiõis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Sylas.) Cõsiderãs: vel animaduertẽs. grecũ est. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: ⁊ interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiẽs: siue maledictio eorũ. ¶ Cilicia.) Voluẽs vl' reuoluta. grecũ ẽ. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus. i. a rubigine abstersus. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Cyprus.) Pulchra vel pulchritudo. grecum est. 16.

PEruenit aũt. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Lystra.) Dissoluẽs. grecũ ẽ. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Lystris.) Dissoluẽtes. grecũ ẽ. ¶ Iconiũ) Veniẽs. grecũ ẽ. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplõrum: ⁊ ideo maximus q: minimus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectꝰ vel cõsumatus. ¶ Phrygia.) Sicca: vel ardens. grecũ est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecũ est. ¶ Misia.) Scelesta: vel abominabilis. grecũ est. ¶ Bithinia.) Violẽta propatio. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Troade) Perforata. grecũ est. ¶ Macedo) Excelsus: vel eminẽs. grecũ est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminẽs. grecum ẽ. ¶ Samothracia.) Arenosa ⁊ aspera. grecũ est. ¶ Neapolis) Noua ciuitas. grecũ est. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorũ. grecũ est. ¶ Colonia) latinum est: a colendo. i. habitãdo dicta. ¶ Sabbatũ) Requies siue cessatio. ¶ lydia.) Natiuitas: vel gñatio. ¶ Thiatireni.) Odor: siue sacrificium laboris vel cõtritiõis. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Sylas.) Cõsiderãs vel animaduertens. grecum est. ¶ Romani.) Valentes: aut robusti: siue potentes. grecum est. 17.

CUm aũt. ¶ Amphipolis.) Vallata vel circũdata ciuitas. grecũ est. ¶ Apollonia) Perditio vel destructio. grecũ est. ¶ Thessalonica.) Dei altera victoria: aut situs siue positiõ alterius victorie. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplõruz: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Sabbatuz) Requies: siue cessatio. ¶ Christus) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sylas) Cõsiderãs vel animaduertẽs. grecum est. ¶ Jason) Sanãs: vel medicãs. grecũ est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel q̃d cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidã volũt. latinum est. ¶ Beroea) Grauis vel põderosa. grecũ est. ¶ Timotheꝰ) Honor dei: siue honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Athene.) Sine cumulo: vel ab athena. i. minerua mineruales. grecũ est. ¶ Epicurei.) Adiutores: siue auxiliatores. grecũ est. ¶ Stoici) A stoa. i. porticu i quo disputabant illi philosophi dicti sunt. grecũ est. ¶ Ariopagus.) Vicus martis: nomẽ erat cuiusdã curie atheniẽsis sic vocate. grecũ ẽ. ¶ Dionysiꝰ.) Diuinitꝰ simulatꝰ vl' cõpũctꝰ. grecũ ẽ. ¶ Areopagita) De vico martis. grecũ ẽ. ¶ Damaris.) Uxorcula. i. pua vxor. grecũ est. 18

POst hec. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena. i. minerua mineruales. grecum est. ¶ Corinthꝰ.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecum est. ¶ Judeus.) Laudãs siue cõfitens. ¶ Aquila) Latinũ est. ¶ Italia.) Ab italo rege: vel ab italis. i. vitulis: eo q̃d illa regio vitulis abundat. latinũ est. ¶ Priscilla.) Latinũ est idest antiqua diminutiue. ¶ Claudius.) Latinũ est. ¶ Judei.) Laudãtes: siue confitentes. ¶ Roma.) Valens vel valẽtia: aut potens vel robusta. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminẽs. grecum est. ¶ Sylas.) Considerans: vel animaduertens. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei siue honorans deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Paulꝰ.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. ¶ Crispus.) Latinum est. ¶ Corinthij.) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est. ¶ Gallion.) Lactans: vel lacteus. grecum est. ¶ Achaia.) Dolor vl' tristitia. grecum est. ¶ Sosthenes.) Saluator potens vel robustus. grecum est. ¶ Syria) Hebraice dicitur aram ⁊ interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cenchris) Milium: genus leguminis. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecuz est. ¶ Cesarea) A cesare nominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie: idest coma vel capillatura cum qua ortus ẽ: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinũ ẽ. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru scilicet loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est. ¶ Phrygia) Sicca: vel ardens. grecum est. ¶ Appollo) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Alexandrinus.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. 19.

FActũ est aũt. ¶ Apollo) Perdẽs: vel destruens. grecũ est. ¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamẽtũ. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimꝰ. s. aplõrum: ⁊ iõ maximus q: minimꝰ. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecũ est. ¶ Johãnes.) Dñi gr̃a: siue dñi donum: aut dñi mĩa. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrannus.) Imperãs: vel princeps. grecũ est. ¶ Asia.) Limosa: vl' cenosa. grecũ ẽ. ¶ Judei) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Judeus.) Laudãs: siue confitens. ¶ Scena.) In greco sceua: ⁊ interpretatur dispositus vel preparatus. grecũ ẽ. ¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminẽs. grecũ ẽ. ¶ Achaia.) Dolor vel tristitia. grecum est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' cõsumata: siue timor pfectus vel ꝯsumatus. ¶ Roma) Valẽs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecũ est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Erastus) Amabilis. grecũ ẽ. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quã gentiles deã frumenti putabant. grecũ est. ¶ Diana.) Latinũ est: ⁊ dicta est a die: eo q̃d habeat lucẽ emulã diei. Naz luna hoc nõie appellat̃. ¶ Ephesij.) Desiderabiles. grecũ est. ¶ Gaius.) Latinũ est: ⁊ interp̃tat̃ dominꝰ ex lingua latina prisca: grece vero terrenũ aut gloriãtẽ significat. ¶ Aristarchus) Optimus pnceps. grecũ est. ¶ Macedones) Excelsi vel eminẽtes. grecũ est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecũ ẽ. ¶ Jouis) Quasi iuuans pater: latinum est. 20.

POstq̃ aũt. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. aplõrum: ⁊ ideo maximꝰ q: minimus. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecũ est. ¶ Grecia) Robusta: vel fortis. grecũ est. ¶ Sosipater.) Saluãs patrẽ: vel salus pris. grecũ ẽ. ¶ Pyrrhꝰ.) Flauus: vel rubeus. grecũ est. ¶ Beroensis.) Grauis vel põderosus. grecũ est. ¶ Thessalonicenses.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ est. ¶ Aristarchus.) Optimꝰ princeps. grecũ ẽ. ¶ Secundus.) Latinũ est. ¶ Gaius) Latinũ ẽ: ⁊ interp̃tatur dñs ex ligua latina prisca: grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Derbeus) Circunseptus: vel vallatus. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorãs deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Asiani.) Limosi vel cenosi. grecũ est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: ⁊ interpretatur casualis: vel cõtingens. grecum est. ¶ Trophimus.) Nutritꝰ: siue educatus. grecum est. ¶ Troade.) Perforata. grecũ ẽ. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecũ est. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Eutychus.) Felix: aut bene fortunatus. grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio: vel approximatio. grecum est. ¶ Mytilene) Munditia vel abstersio torcularis. grecũ est. ¶ Chium.) Apta vel apertura. grecum est. ¶ Samum.) Arenosa. grecũ est. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ E-

Timothe. Paulus christus. Titus. Crispus Corinthii. Gallion. Achaia. Sosthenes Syria. Cenchris. Ephesus. Cesarea

Antiochia Galatia Phrigia. Appollo. Alexandri Johannes

Interp.

Appollo Corinthus Paulus. Ephesus. Johannes Jesus Tyrannus Asia. Judei. Judeus Scena. Macedo. Achaia. Hierosoly. Roma Timotheꝰ Erastus. Demetriꝰ Diana. Ephesii Gaius. Aristar. Macedo. Alexander Jouis

Interp.

Paulus Macedo. Grecia. Sosipater Pyrrhus beroensis thessalo. Aristar. Secundus Gaius. derbeus. timotheus Asiani. titichus. trophimꝰ. troade. Philippis Sabbatuz Eutichus. Asson. Mytilene. Chium samum. Miletum.

Ephesus. Asia. Penteco. Hierosoly. Jesus. Christus Hierusalē Interp. Choum. Rhodum. Pathara. Phenicis Cyprus. Syria Tyrus. Paulus Hierosoly. Ptoloma Cesarea. Philipp⁹ Judea. Agabus Hierusalē. Judei. Jesus Jason. Cyprius. Jacobus. Moyses. Asia. Israelite Trophim⁹ Ephesus Egyptius. Judeus. Tharsum. Cilicia Interp. Judeus. Tharsum. Cilicia. Gamaliel. Damasc⁹. Hierusalē Saulus. Jesus. Nazaren⁹ Ananias. Judei. Stephan⁹ Paulus romanus. Interp. Paulus. Ananias. Saducei. Pharisei. hierusalē Roma. Judei. Cesarea. Felix. Claudius Lysias. romanus. Antipatri Cilicia Herodes Interp. Ananias.

phesus.) Desiderabilis. grecum est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Pētecoste.) Quinquagesima. grecū est. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel consumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Hierusalem.) Idem quod hierosolyme. 21.

Cum aūt. ¶ Choū.) Uertex: vel sūmitas. grecum est. ¶ Rhodum.) Rosa. grecuз est. ¶ Pathara.) Calcata: vel conculcata. grecum est. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma arbor. grecum est. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecuз est. ¶ Syria) Hebraice dicitur aram: ꝛ iterpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiēs: siue maledictio eorū. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ꝛ iterpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorū: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus vel consumatus. ¶ Ptolomaida.) Bellicosa. grecum est. ¶ Cearea) A cesare noiata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vł capillatura cum qua ortus est: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt. latinū est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Agabus.) Locusta: vel festiuitas patris. ¶ Hierusalem.) Idem qđ hierosolyma. supra. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitētes. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Jason.) In greco iasō: ꝛ interpretatur indagator: aut spōdens: vel reminiscēs. grecum est. ¶ Cyprius.) Pulcher. grecū est. ¶ Jacobus.) Sūpplātator: vł calcaneū: aut plāta .i. vestigiū. ¶ Moyses.) Attractus vel assūpt⁹: subaudi de aquis. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecū est. ¶ Israelite.) De israel: qđ interpretatur preualens: siue dominans cum deo. ¶ Trophimus.) Nutritus: siue educatus. grecum est. ¶ Ephesus. Desiderabilis. grecū est. ¶ Egypti⁹) Angustians: siue tribulans. ¶ Judeus.) Laudans: siue cōfitens. ¶ Tharsum.) Alata vel pennata. grecū ē. ¶ Cilicia.) Uoluens: vel reuoluta. grecum est. 22.

Uiri frēs. ¶ Jude⁹.) Laudās: siue ɔfitēs. ¶ Tharsuз.) Alata: vel pennata. grecū est. ¶ Cilicia.) Uoluēs: vel reuoluta. grecū est. ¶ Gamaliel.) Retributio dei: aut camelus dei: siue ablactatus dei. ¶ Damasc⁹.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: seu sāguis femoris vel incendij aut pcuratoris. ¶ Hierusaleз.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfect⁹ vel cōsumatus. ¶ Saulus.) Postulatus: siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separat⁹: vł coronat⁹: si aūt p sade lraз scribať iterptatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Ananias.) Gra dñi: siue mia dñi: aut donū dñi. ¶ Judei.) Laudātes: siue ɔfitētes. ¶ Stephan⁹.) Corona vł coronat⁹. grecū ē. ¶ Paul⁹) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Romanus.) Ualens: siue robustus: aut potens. grecum est. 23.

Intēdēs aūt. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .s. aplorū: ꝛ iō maximus qr minimus. ¶ Ananias.) Gra dñi: siue mia domini: aut donū domini. ¶ Saducei) Justi: siue iustificati: aut syriace sciti vel scismatici. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Roma.) Ualēs: vel valētia: aut potēs vel robusta. grecū ē. ¶ Judei.) Laudātes siue ɔfitētes. ¶ Cesarea) A cesare noiata ē: cesar vo a ceso matris vtero dict⁹ ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cū q̄ ort⁹ ē: vł qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt qdā volūt. latinū ē. ¶ Felix) Latinū ē. ¶ Claudius) Latinū ē. ¶ Lysias.) Dissoluēs. grecū ē. ¶ Romanus) Ualēs siue robustus: aut potens. grecū est. ¶ Antipatridē.) Pro patre: vel contra patrem. grecum est. ¶ Cilicia.) Uoluens: vel reuoluta. grecuз est. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellib⁹ gloriās: siue mōs gliē vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. 24.

Post quinqз. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donū domini. ¶ Tertullus.) Falsa annūciās: vel mendax: aut monstruosus. grecum est. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. aplorū: ꝛ iō maximus qr minimus. ¶ Felix.) Latinū est. ¶ Nazareni.) Sanctificati: aut separati: vel coronati: si aūt per sade litterā scribatur interptatur custodientes: vel floridi: aut virgulta. ¶ Lysias.) Dissoluēs. grecū est. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitentes. ¶ Hierusalē.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Asia.) Limosa vł cenosa. grecum est. ¶ Drusilla.) Rore cōspersa. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Porti⁹) Uitulus: aut vitulin⁹. grecū est. ¶ Festus) Latinū ē. 25.

Festus ergo. ¶ Festus.) Latinū est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus vel consumat⁹. ¶ Cesarea.) A cesare noiata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est. ¶ Judei.) Laudātes: siue ɔfitētes. ¶ Hierusalē.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. aplorum: ꝛ iō maximus qr minimus. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dict⁹ est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qđ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidam volūt. latinū est. ¶ Agrippa.) Latinū est: dictū ab eo qđ egros .i. difficiles partus faciat: vł dicitur ille q in nascēdo prius emittit pedes. grecū est. ¶ Bernice) Grauis victoria: vel pōdus victorie. grecū est. ¶ Hierosolyme.) Idem qđ hierosolyma supra. ¶ Romani.) Ualentes: siue robusti: aut potētes. grecū est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Augustus.) Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alij volunt ab augendo. 26.

Agrippa. ¶ Agrippa.) Latinū est: dictū est ab eo quod egros idest difficiles partus faciat: vel dicitur ille qui in nascēdo pri⁹ emittit pedes. grecū ē. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .s. aplorū: ꝛ ideo maximus qr minimus. ¶ Judei.) laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme) Uisio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: vel separatus: aut coronatus: si aūt p sade littera scribatur: interpretať custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: seu sanguis femoris vel incēdij aut procuratoris. ¶ Saulus.) Postulat⁹: siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Festus.) Latinuз est. ¶ Bernice.) Grauis victoria: vel pondus victorie. grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt latinum est. 27.

Ut aūt. ¶ Italia.) Ab italo rege dicta est: vł ab italis .i. vitulis eo qđ illa regio vitulis abūdat. latinū est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. aplorū: ꝛ iō maxim⁹ qr minimus. ¶ Julius.) Lanugo vel lanuginosus. grecū est. ¶ Adrumetina.) In greco adramytena: ꝛ interptať soliditas mūda vel tersa. grecū est. ¶ Asia.) limosa vł cenosa. grecū ē. ¶ Aristarch⁹.) Optim⁹ pricceps. grecū est. ¶ Macedo.) Excelsus: vel eminēs. grecū est. ¶ Thessalonicēsis.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecū est. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticū: vł cibariū: aut nauis iudicij. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecum est. ¶ Cilicia.) Uoluens: vel reuoluta. grecū est. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecū est. ¶ Lystra.) In greco myra: ꝛ interpretatur virgultū: siue vnguētū odoriferū. grecū est. ¶ Lycia.) lupina. grecuз est. ¶ Gnidum.) Atriplex: genus herbe purgatiue vel laxatiue. grecū est. ¶ Creta.) Carnea: siue carnalis. grecum est. ¶ Salmonem) Fluctua

Tertullus Paulus Felix Nazareni Lysias. Judei. hierusalē Asia Drusilla. Judea. Jesus. Festus. Interp. festus. Hierosoly. Cesarea Judei. hierusalē Paulus. Cesar. Agrippa. Bernice. Hierosoly. Romani Jesus Augustus Interp. Agrippa. Paulus. Judei. Hierosoly. Pharise⁹ Jesus. Nazaren⁹ Damascus Saulus. Sathanas Judea. Moyses Christus. Festus Bernice. Cesar. Interp. Italia. Paulus Julius Adrume. Asia. Aristar. Macedo. Thessalo. Sydon Cyprus Cilicia. Pamphi. Lystra. Lycia. Gnidum Creta Salmo.

tio: vel commotio: aut conquassatio. grecum ē. ¶ Tha
lassa.) In greco lassea: ⁊ iterpretatur ipsa: vel pudēs,
grecum est. ¶ Phenicis.) Rubea vel purpurea: aut
palma arbor. grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio
vel approximatio. grecū est. ¶ Lauda.) In greco clau
da: ⁊ interpretatur vox fracta: siue vox flebilis. grecum
est. ¶ Syrtim.) Attrahēs: vel attractio. grecū ē. ¶ Ce
sar.) A ceso matris vtero dictus est. vl' a cesarie .i. coma
vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest
glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinū est.
¶ Hadria.) In greco andria: ⁊ interpretatur virtutas:
siue fortitudo. grecum est. ¶ Bithalassum.) In greco
dithalassum: qd interpretatur duo maria: siue diuersa
maria: qd in nauigatiōe vix sine periculo euenire solet.
grecum est. 28.
Ecum. ¶ Mytilene.) In greco Melita: ⁊ interp
tatur melliflua. grecū est. ¶ Paulus.) Os tube: si
ue mirabilis: aut latine minimus .i. apostolorum: ⁊ ideo
maximus qr minimus. ¶ Publius.) Latinū ē. ¶ Sy
racusa.) Attrahēns violenter. grecum est. ¶ Regium.)
Ruptura vel fractura: quoniam illic terra rupta est in
ter regnū neapolitanum ⁊ siciliam. grecū est. ¶ Puteo
li.) Latinum est. ¶ Roma.) Valens: vel valentia: aut
potens vel robusta. grecum est. ¶ Appiforum.) Ex gre
co ⁊ latino longinquū vel remotū forū: siue longinqua
vel remota via. ¶ Taberne.) Latinum est. ¶ Iudei.)
Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Visio
pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfe
ctus vel consumatus. ¶ Romani.) Valentes: siue potē
tes: aut robusti. grecū est. ¶ Cesar.) A ceso matris vte
ro dictus est: vel a cesarie .i. coma vel capillatura cum
qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit o
culos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Israel.) Preua
lens: siue dominans cum deo. ¶ Iudea.) Laudatio: si
ue confessio. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attra
ctus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Esaias.) Sa
lus domini. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est.
¶ Explicit liber Actuum apostolorum.

Thalassa. Phenicis. Asson. Lauda. Syrtim. Cesar. Hadria. Bithalas. Interp. Mytilene. Paulus. Publius. Syracusa. Regium. Puteoli. Roma. Appiforum. Taberne. Iudei. Hierosoly. romani. Cesar. Israel. Iudea. Iesus. Moyses. Esaias. Christus.

Incipit epistola beati Jacobi. ca. j.

Iacobus dei. ¶ Iacobus.) Supplantator:
vel calcaneum: aut planta idest vestigium.
¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnctus
grecum est. 1.
Fratres mei. ¶ Iesus.) Saluator.
¶ Christus.) Vnctus grecū ē. ¶ Abraā.) Pater multitudi
nis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Raab.) Lata: vel dilatata: aut
platea. 3.
Nolite plures. ¶ Gehenna.) Vallis deceptionis si
ue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. 4.
Unde bella. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calūp
niator: aut accusator. grecum est. 5.
Agite nunc. ¶ Sabbaoth.) Exercitus .p. n. siue mi
litie: aut fortitudines. ¶ Iob.) Dolens vel gemēs
siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitias. ¶ He
lias.) Deus dominus: aut fortis dominus.
¶ Explicit epistola beati Jacobi.

Interp. Iacobus. Iesus. Christus. Interp. Iesus. Christus. Abraam. Isaac. raab. Interp. Gehenna. Diabolus. Interp. Sabbaoth. Iob. Helias.

Incipit epistola prima beati Petri. ca. j.

Petrus aplus. ¶ Petrus.) Sarū: vel petra.
grecū ē. ¶ Aplus.) Missus. grecū est. ¶ Ie
sus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnct⁹. grecū
est. ¶ Pōtus.) Mare grecū ē. ¶ Galatia.)
Lactās vl' lactea. grecū ē. ¶ Cappadocia.)
In hebreo dr captor: ⁊ iterptat sphera: siue pomum:
aut vola vel palma tuituris vel exploratoris. ¶ Asia.)
Limosa vel cenosa. grecum est. ¶ Bithynia.) Violēta
properatio. grecum est. 1.
Eponentes. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vn
ctus. grecum est. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus:
vel specula: aut siccitas. 3.
Similr. ¶ Sara.) Dña vel pñceps. ¶ Abraā.) Pr
multitudinis. ¶ Christ⁹.) Vnct⁹. grecū ē. ¶ Noe.)
Cōsolatio: vl' reqes. ¶ Iesus.) Saluator. 4.
Christo igitur. ¶ Christus.) Vnct⁹. grecū ē. ¶ Ie
sus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter. 5.
Seniores. ¶ Christus.) Vnctus. grecū ē. ¶ Diabo
lus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator. gre
cum est. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Amen.) Vere: siue fide
liter. ¶ Syluanus.) Latinum est a sylua. ¶ Babylō.)
Confusio: vel commixtio. ¶ Marcus.) Limatus: vel
fricatus: aut expolitus .i. a rubigine abstersus.
¶ Explicit epistola prima beati Petri.

Interp. Petrus. Apostolus. Iesus. Christus. Pontus. Galatia. Cappado. Asia. Bithynia. Interp. Iesus. Christus. Syon. Interp. Sara. Abraam. Christus. Noe. Iesus. Interp. Christus. Diabolus. Iesus. Amen. Syluanus. Babylon. Marcus.

Incipit epistola secunda beati Petri. ca. j.

Simon petrus. ¶ Symon.) Audiens: vel
obediēs. ¶ Petrus.) Sarū: vel petra. gre
cū est. ¶ Apostolus.) Missus. grecum est.
¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christus.) Vnct⁹.
grecum est. 2.
Fuerūt vo. ¶ Noe.) Cōsolatio: vel re
quies. ¶ Sodoma.) Secretū eorū: siue calx aut cemen
tū eorū. ¶ Gomorrei.) Populus rebellis: aut popul⁹
timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.
¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut cooptus: vl' re
sina preciosa que dicitur stacte. ¶ Balaam.) Vetustas
populi: vel absq3 populo: siue deuoratio aut destructio
eorum. ¶ Bosor.) Munitio: aut vindemia: siue ablatio:
aut in angustia: vel in tribulatiōe. ¶ Iesus.) Saluator.
¶ Christus.) Vnctus. grecum est. 3.
Hanc ecce. ¶ Apostoli.) Missi. grecū ē. ¶ Iesus.)
Saluator. ¶ Christus.) Vnct⁹. grecū ē. ¶ Paul⁹.)
Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .i. apostolorū:
⁊ iō maximus qr minimus. ¶ Amen.) Vere: siue fidelr.
¶ Explicit epistola secunda beati Petri.

Interp. Symon. Petrus. Apostolus. Iesus. Christus. Interp. Noe. Sodoma. Gomorrei. Loth. Balaam. Bosor. Iesus. Christus. Interp. Apostoli. Iesus. Christus. Paulus. Amen.

Incipit epistola prima beati Iohānis. ca. j.

Quod fuit ab initio. ¶ Iesus.) Saluator.
¶ Christus.) Vnctus. grecum est. 2.
Filioli mei. ¶ Ies⁹.) Saluator. ¶ Chri
stus.) Vnctus. grecum est. 3.
Uidete qualem. ¶ Diabolus.) Crimi
nator: siue calumpniator vel accusator.
grecum est. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Ie
sus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Vnct⁹. grecū ē. 4.
Charissimi. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Vn
ctus. grecum est. 5.
Omnis qui credit. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.)
Vnctus. grecum est.
¶ Explicit epistola prima beati Ioānnis.

Interp. Iesus. Christus. Interp. Iesus. Christus. Interp. Diabolus. Cayn. Iesus. Christus.

Incipit epistola secunda beati Ioannis. ca. j.

Senior. ¶ Electa.) Latinum est: ⁊ grece idē si
gnificat. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.) Vn
ctus. grecum est.
¶ Explicit epistola scda bti Ioānis.

Interp. Electa. Iesus. Christus.

Incipit epistola tertia beati Ioānis. ca. j.

Senior. ¶ Gaius.) Latinum est: ⁊ interpreta
tur dominus ex lingua latina prisca. grece
vero terrenum aut gloriantem significat.
¶ Diotrepes.) A ioue nutritus. grecum ē.
¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quā gen
tiles deam frumenti putabant. grecum est.
¶ Explicit epistola tertia beati Iohannis.

Interp. Gaius. Diotrepes. Demetri⁹.

Incipit epistola beati Iude apostoli.

Iudas iesu christi seruus. ¶ Iudas.) Laudatio:
siue confessio. ¶ Iesus.) Saluator. ¶ Christ⁹.)
Vnct⁹. grecū est. ¶ Iacobus.) Supplantator:
vel calcaneum: aut planta .i. vestigium. ¶ Egy
ptus.) Angustie: siue tribulatiōes. ¶ Sodoma.) Secre
tum eorum siue calx vel cementum eorum. ¶ Gomor
ra.) Populus rebellis: aut populus timens. siue mani
pulus: vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Michael.) Quis
sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel pcus
sio dei: siue percutiēs deus. ¶ Diabolus.) Criminator:
siue calūpniator: aut accusator. grecū est. ¶ Moyses.)
Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Cayn.)
Possessio vel possessus. ¶ Balaam.) Vetustas populi:
vel absq3 populo: siue deuoratio aut destructio eorum.
¶ Chore.) Caluus vel caluicium: siue glacies vel gelu.
¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sangui
neus. ¶ Enoch.) Dedicatus: vel disciplinatus: aut mo
rigeratus. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.
¶ Explicit epistola beati Iude apostoli.

Interp. Iudas. Iesus. Christus. Iacobus. Egyptus. Sodoma. Gomorra. Michael. Diabolus. Moyses. Cayn. Balaam. Chore. Adam. Enoch. Amen.

Interp.
Apocaly.
Jesus
Christus
Johannes
Asia
Amen.
Pathmos
Ephesus
Smyrna
Pergam⁹
Thyatira.
Sardis.
Philadel.
Laodicia.

Incipit liber Apocalypsis. ca.i.

Apocalypsis ie-su christi. ¶ Apocaly
psis.) Reuelatio.grecum est. ¶ Je-
sus) Saluator. ¶ Christus.) Unct⁹.
grecum est. ¶ Johannes) Domini
gratia:siue domini donum: aut do-
mini mia. ¶ Asia) Limosa vel ceno
sa.grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue
fideliter. ¶ Pathmos) Letalis:vel
mortifera.grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis.gre
cum est. ¶ Smyrna) Myrrha.grecum est. ¶ Perga-
mus) Altitudo vel sublimitas.grecum est. ¶ Thyati-
ra) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. gre-
cum est. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut canti-
cum letitie:vel id quod remanet aut relinquitur: vel sy
riace cortina. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fra-
ternitatis.grecum est. ¶ Laodicia) Populus iustus.
grecum est. 2.

Interp.
Ephesus.
Apostoli.
Nicolaite.
Smyrna.
Judei
Sathanas
Diabolus.
Pergam⁹
Antiphas
Balaam.
balach.
Israel.
Manna.
Thyatira.
Jezabel.

Et angelo. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum e.
¶ Apostoli.) Missi.grecum est. ¶ Nicolaite) Eli
ctione plebis.grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecu
est. ¶ Judei.) Laudantes:siue confitentes. ¶ Satha-
nas) Contrarius:siue aduersarius. ¶ Diabolus) Cri-
minator:siue calumpniator: aut accusator. grecum est.
¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est.
¶ Antiphas) Pro oibus:vel contra oes. grecum est.
¶ Balaam) Uetustas populi: vel absq3 populo: siue
deuoratio aut destructio eoru3. ¶ Balach) Inuolues:
aut destruens:vel cum lambente:aut syriace cum pe-
cutiente. ¶ Israel) Preualens siue dominans cu deo.
¶ Manna) Preparatio:aut quid. ¶ Tyathira.) Odor
siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est.
¶ Jezabel) Insule habitaculi:vel ve habitaculo:aut ex
hebreo & syro insula sterquilinij:vel ve sterquilinio. 3.

Interp.
Sardis.
Philadel.
Dauid
Sathanas
Judei.
Hierusale
Laodicia.
Amen.

Et angelo. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut
canticum letitie:vel id quod remanet aut relinqui
tur:vel syriace cortina. ¶ Philadelphia) Amor fratris
vel fraternitatis.grecu3 est. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Sa
thanas.) Contrarius:siue aduersarius. ¶ Judei) Lau-
dantes:siue confitentes. ¶ Hierusalem) Uisio pacis:
aut visio perfecta vel consumata siue timor perfectus
vel consumatus. ¶ Laodicia) Populus iustus.grecu
est. ¶ Amen) Uere:siue fideliter. 5.

Interp.
Juda.
Dauid.
Amen.

Et vidi. ¶ Juda.) Laudatio:siue confessio. ¶ Da
uid) Dilectus. ¶ Amen.) Uere :siue fideliter. 7.

Interp.
Israel.
Juda.
ruben
Gad.
Aser
neptalim
Manasse
Symeon
Leui
Isachar
zabulon.
Joseph
Beniamin

Post hec. ¶ Israel) Preualens siue dominans cu
deo. ¶ Juda) Laudatio:siue confessio. ¶ Rube)
Uidens filium:vel visio filij:aut visionis fili⁹. ¶ Gad)
Felix:vel accinctus. ¶ Aser) Beatitudo:siue felicitas.
¶ Neptalim) Comp atio:vel equiparatio:aut retor-
sio:vel tortuositas. ¶ Manasse) Oblitus: aut oblitio.
¶ Symeon) Audiens:vel exauditio. ¶ Leui) Copula
tus. ¶ Isachar.) Est merces. ¶ Zabulon) Habitacu-
lum:vel habitans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profe-
ctus. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Amen) Uere:
siue fideliter. 9.

Interp.
Abadon
apollion

Et quintus. ¶ Abadon) Exterminans:vel perdi
tio. ¶ Apollion.) Exterminans:vel perdens aut
destruens.grecum est. ¶ Eufrates.) Frugifer:siue fru-
ctificans:aut crescens. 11.

Interp.
Sodoma
Egyptus
Christus
Amen.

Et dictus est. ¶ Sodoma) Secretum eorum: siue
calx aut cementum eoru3. ¶ Egyptus) Angustie:
siue tribulationes. ¶ Christus) Unctus. grecum est.
¶ Amen) Uere:siue fideliter. 12.

Interp.
Michael.
Diabolus
sathanas.

Et signum. ¶ Michael) Quis sicut deus:aut hu-
militas siue paupertas dei:vel percussio dei: siue
percutiens deus. ¶ Diabolus) Criminator:siue calu̅p
niator:aut accusator.grecu3 est. ¶ Sathanas.) Contra
rius:siue aduersarius. ¶ Christus) Unctus.grecu3 est.
¶ Jesus) Saluator. 14.

Et vidi. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus:vel spe-
cula:aut siccitas. ¶ Babylon.) Confusio:vel co̅-
mixtio. 15.

Interp.
Moyses.

Et vidi. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus sub
audi de aquis. 16.

Interp.
Eufrates
Hermagedon
babylon

Et audiui. ¶ Eufrates) Frugifer:siue fructificas:
aut crescens. ¶ Hermagedon.) Mons euange-
lij vel euangelizationis:aut mons pomorum vel fructu
um.i.electoru̅. ¶ Babylon) Co̅fusio:vel co̅mixtio. 17.

Interp.
Babylon
Apostoli.

Et venit. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio.
¶ Jesus) Saluator. 18.

Et post hec. ¶ Babylon) Confusio: vel commix
tio: ¶ Apostoli) Missi.grecum est. 19.

Interp.
Alleluya
Amen.
Jesus
Christus.
Gog
Magog

Post hec. ¶ Alleluya) Laudate dominu̅. ¶ Ame̅)
Uere:siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. 20.

Et vidi angelum. ¶ Diabolus.) Criminator: siue
calumpniator:aut accusator.grecum est. ¶ Satha
nas) Contrarius:siue aduersarius. ¶ Jesus.) Salua-
tor. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Gog) Tectu3:
vel solarium:siue tegulatum. ¶ Magog.) Tegens vel
tegulans:aut tabefactus:vel liquefactus. 21.

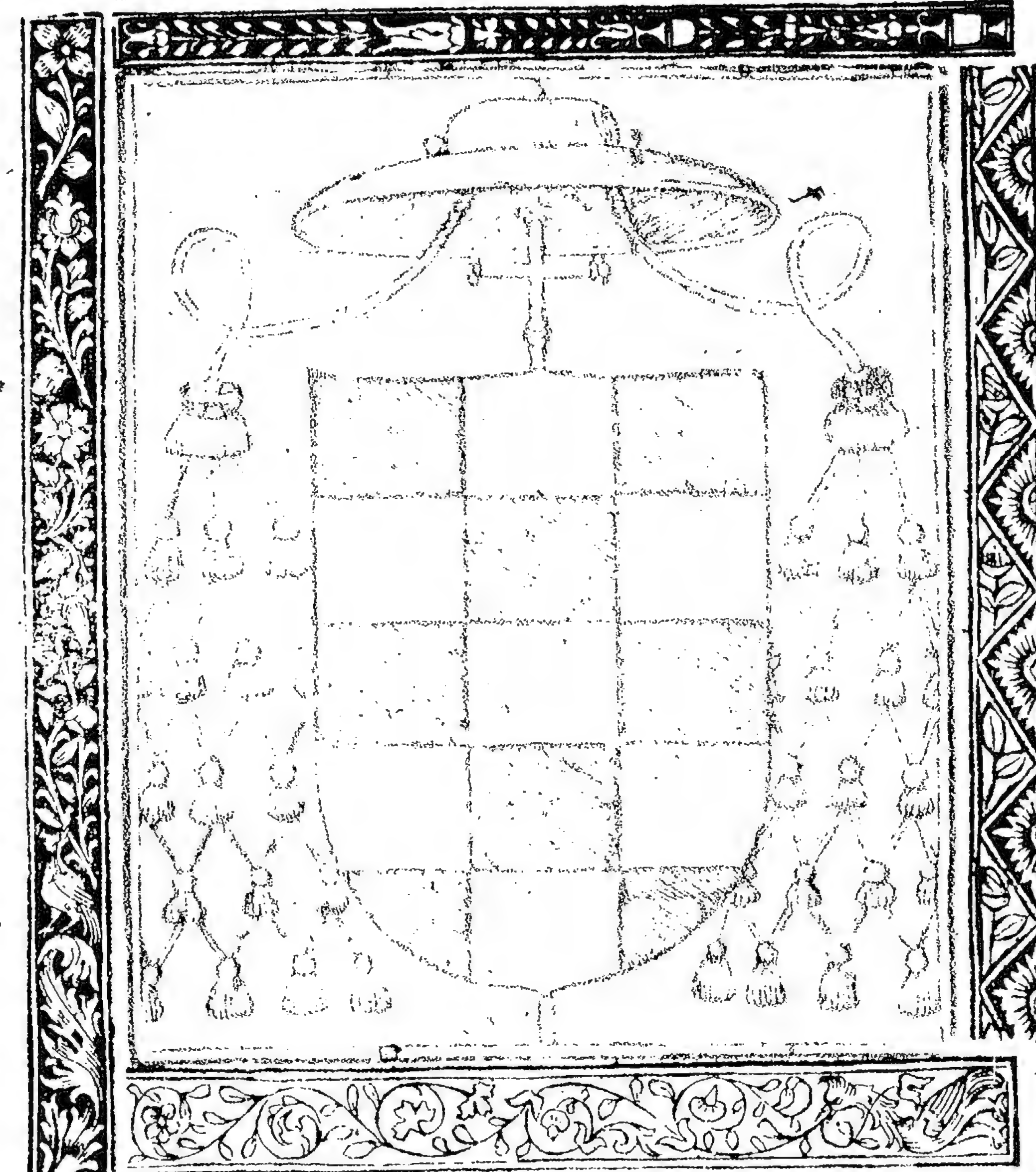
Interp.
Johannes
Jesus
Dauid.
Amen.
Christus

Et vidi. ¶ Johannes) Domini gratia:siue domi-
ni donum aut domini misericordia. ¶ Hierusale̅)
Uisio pacis:aut visio perfecta vel co̅sumata: siue timor
perfectus vel consumatus. ¶ Israel) Preualens:siue
dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi grecu̅ est. 22.

Et ostendit. ¶ Johannes) Domini gratia: siue do
mini donum:aut domini misericordia. ¶ Jesus.)
Saluator. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Amen) Uere :siue
fideliter. ¶ Christus.) Unctus.grecum est.

¶ Explicit Apocalypsis.
¶ Finis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ꝛ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumentū vetus hebdoas innuit. octo
Lex noua signatur. ter quinqꝫ receptat vtrumqꝫ.

Vocabularium hebraicum atqꝫ chaldai-
cū totius veteris testamenti cū alijs tra-
ctatibus prout infra in prefatio-
ne continetur in academia
complutensi nouiter
impressum.

Ad lectorem.

Um his qui diuine legis integram cognitionē ac
in ea christum qui vera sapientia est pio mentis affectu conquirūt: ꝙ
plurimum conferat earum linguarum peritia: quibus primaria origi-
ne sacra eloquia spiritu sancto dictante conscripta sunt: vt omnes fer-
me ecclesiastici tractatores in quāplurimis locis aperte testantur. Ideo
postq̄ iubēte Illustrissimo ac Reuerēdissimo in xp̄o patre & dn̄o Dn̄o
Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosancte Romañ. ecclesie
T.T. Sancte Balbine Presbytero Cardinali Hispanie nūcupato sancteq̄
Toletañ. ecclesie Archiepiscopo Hispaniarū primate ac regnorum Ca
stelle Archicancellario in cōmunem christiane reipublice vtilitatem
dedimus nouum testamentum Greco Latinoq̄ sermone impressum: adiecto insuper quam vtilis
simo lexico grecarum omniū dictionū que in eo cōtinentur: daturi quā primū vetus instrumentū
(quod iam nūc in prelo est) Hebraica chaldaica Grecaq̄ lingua cū singulis latinis interpretatio
nibus excussum. En premitimus vobis veluti pro degustamento & preludio operis copiosissimū
Hebreorū Chaldeorumq̄ vocabulorū dictionarium. Opus profecto sacrarū litterarum studiosis
supraq̄ dici possit vtilissimū summo labore elucubratum nec minori etiam studio & sedulitate
correctum. In quo non modo simplices dictionum interpretationes tam primitiuarum quam de
riuatiuarum totius veteris istrumēti seriatim continentur: sed (quod omniū operosissimū fuit)
quot locis in eodem veteri testamento vna queq̄ dictio ꝑpter lingue illius fecunditatem multi-
plicet significata adiectis ꝙ plurimis concordantiis continuo subiungitur. Assignata cuiq̄ lo-
co propria significatione qua ibidem vsus est latinus interpres. Ceterum cum magna pars recon
ditorum vtriusq̄ testamenti mysteriorum in etymologia propriorum nominū siue hominum
siue rerum quarumuis abstrusa lateat: non paruamq̄ vim & adiutorium prebeat ad soluenda enig
mata & figuratas locutiones scripturarum: adiectus est secundo loco tractatus de nominum pro-
priorum interpretatione: que per vtrumq̄ testamētum tam Hebraico ꝙ Chaldaico ac etiam Gre-
co sermone passim dispersa legūtur: vt facile ex ipsa nominum ab eterno preuisa impositione oēs
docibiles dei valeāt non occidentem litteram sed ipsum mystici abditiq̄ sensus nucleum quē spi-
ritus sanctus intra littere vterum obumbrauit reuelata facie speculari: littere velamine ablato
Apposita deinde est legendorum Hebraicorum characterum ars & instructio: vna cum ipsa He-
bree lingue grammatica ex summis ipsorum autoribus accuratissime collecta atq̄ eo ordine
digesta: vt nullibi (aut certe in ꝙ paucissimis) preceptoris opera desiderari posse videatur. Et quo
niā in hebreo chaldeoq̄ idiomate difficiles cognitu sunt primitiue dictionum origines ad ipsorū
deriuatiuorum notitiam perquam necessarie: opere precium etiam visum est precepta nonnul
la hac de re adiungere: quibus nosse studiosus valeat quibus litteris demptis (quod litterarum ge
nus accidentale ab ipsis appellatur) maneat thema ipsum siue pura dictionis origo in dictiona
rio requirēda. Quāuis autem in ipsa veteris testamēti impressione (que nunc in manibus est)
positiones he & nominum origines in margine hebraice & chaldaice littere notate sint: multum
tamen tum ad lingue absolutam cognitionem tum ad studiosorum curiositatem facere visum est
si ex arte id & non solo vsu cognosceretur. Postremum tandem voluminis locum obtinet aliud di
ctionarium latini abecedarii ordine digestum: quod omnia veteris testamenti latina vocabula ci
tatis prioris vocabularii paginis hebraice proferre docet: vt non tantum hebraica latine: sed versa
vice latina hebraice possis enunciare. Que omnia lector studiose beniuolo gratoq̄ animo suscipi
to: & ad diuine sapientie cognitionem referto. Ita enim fiet; vt bonorum laborum gloriosus sit
fructus: & tu tandem intelligere incipias quantum reliquae humane sapientie lectiones a celestium
literarum nectare superentur. vale.

Incipit vocabularium Hebraicum

totius veteris testamenti cum aliis dictionibus chaldaicis ibi contentis. Et hoc secundum ordinē Alphabeti hebraici.

אָב Pater.

אָב Ab. pater natura vel etate. honore. doctrina vel
fide. Geñ. 17. Erisq̄ pater multarum gentium
Exo. 20. Honora patrem tuum & matrē tuam
2. Re. 7. Ego ero ei in patrem. Eze. 22. Patrem & matrem
contumelia affecerunt in te. Mal. 1. Filius honorat patrē.
Et in eodem. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus.
Pa. p autore vel inuētore. Signat ēt autorē vel inuētorē alicuius ministerii vel officii.
Geñ. 4. Qui fuit pat habitātium in tētoriis atq̄ pastorum
Pr doctrine & morū. Et in codē. Ipse fuit pat canētium in cithara. Dicitur ēt pa
ter doctrine & morum. quia quando aliquis sequitur do
ctrinam & mores alicuius: dicitur eius filius. 4. Reg. 2. Pa
ter mi pater mi currus israel & auriga eius. Eze. 16. Pater
tuus amorreus: & mater tua cethea. Et iohan. 8. Vos ex pa
tre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere. Po
Pa. p principe vel dn̄o. nitur etiā pro principe vel domino. 4. Reg. 4. Pater & si
rem grandem dixisset tibi propheta facere debueras. Dici
Pa. fidei. tur etiam pater fidei. Ad roma. 4. Sed & ei qui ex fide est
Abrae qui est pater omnium nostrum. Et recipit aliquan
do in fine iod quando post se regit genitiuum & dicitur.
אֲבִי אֲבִי Abi. Geñ. 10. Pater omnium filiorum heber. Esa. 9. Pa
ter futuri seculi. & in plurali declinatur sicut nomina femi
אָבוֹת nina & dicitur. אָבוֹת. Aboth. idest patres. Exo. 20. Reddēs
Patres. iniquitatem patrum in filios. 4. Reg. 14. Non morientur
patres pro filiis. Hiere. 7. Patres succēdūt ignem. Et com
אָבִי ponitur cum pronominibus hoc modo. אָבִי Abi. i. pater
Pr. meus meus. Geñ. 45. Adhuc pater meus viuit. & in lingua chal
אַבָּא daica dicitur. אַבָּא Abba siue. אֲבָהָתִי Abahathi. i. pater siue
Pater siue pr meus. pater meus. Da. 2. Tibi deus patrū nostrorum confiteor.
אֲבָהָתִי Pro quo hebrei legunt tibi deus patris mei: siue tibi deus
Pa. meus pater mi confiteor. אָבִיךָ Abicha. i. pater tuus. Esa. 43. Pa
אָבִיךָ ter tuus primus pecauit. אָבִיו Abiu. i. pater suus aut pater
Pr tuus. eius vel ipsius. Geñ. 37. Increpauit eum pater suus. אָבִינוּ
אָבִיו Abinu. i. pater noster. Nu. 27. Pater noster mortuus est in
Pr suus. deserto. אֲבִיכֶם Abichem. i. pater vester. Geñ. 45. Et tolli
אָבִינוּ te inde patrem vestrū. אֲבִיהֶם Abihem. idest pater eorum.
Pr noster Geñ. 43. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. & quādo
אֲבִיכֶם refertur ad feminam hoc modo. אָבִיךְ Abich. idest pater tu
Pr. vester us fe. ge. Ruth. 2. Et ꝙ reliqueris parētes tuos. Pro quo in
אֲבִיהֶם hebreo habetur. Et reliqueris patrē tuū & matrem tuam.
Pr eorum. אָבִיהָ Abiha. Pater sus vel eius aut ipsius. s. femine. Iudi. 1.
אָבִיךְ Monuit vir sus vt peteret a patre suo agrū. אֲבִיכֶן Abichen
Pr tuus. idest pater vester fe. ge. Geñ. 31. Sed & pater vester circum
אָבִיהָ uenit me. אֲבִיהֶן Abihen. i. pater earū. Exo. 2. Que cū re
Pr suus. uertissent ad raguel patrē suū. & in nu. plu. hoc mō. אֲבוֹתַי
אֲבִיכֶן Abothai. i. patres mei. Geñ. 48. Deus in cuius conspectu
Pr. vester ambulauerūt patres mei. אֲבֹתֶיךָ Abothécha. i. patres tui.
אֲבִיהֶן Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. אֲבֹתָיו Abo
Pr earum thau. i. patres eius vel patres sui. 4. Reg. 15. Sicut fecerant
אֲבוֹתַי patres eius. אֲבוֹתֵינוּ Abothénu. i. patres nostri. Psal. 43. pa
Pres mei tres nostri narrauerūt nobis. אֲבוֹתֵיכֶם Abothechem. i. pa
אֲבוֹתֶיךָ tres vestri. Hiere. 2. Quid inuenerūt in me patres vestri ini
Pres tui. quitatis. אֲבוֹתָם Abotham vel אֲבוֹתֵיהֶם Abothehem. i. pa
אֲבוֹתָיו tres eorū vel patres sui. Iob. 15. Et non abscondunt patres
Pres eius suos. & quando refertur ad feminā vel ad feminas hoc mō
אֲבֹתֵינוּ אֲבוֹתַיִךְ Abotháich. Patres tui. s. alicuius femine. אֲבוֹתֶיהָ A
Pa. nostri bothéha. patres sui vel eius. s. femie. אֲבוֹתֵיכֶן Abothechen
אֲבוֹתֵיכֶם idest patres vestri. fe. ge. אֲבוֹתָן Abothan vel אֲבוֹתֵיהֶן Abó
Pa. vestri thehen. i. patres earū. vnde notandum ꝙ pronomina pri
אֲבוֹתָם Pa. eorum אֲבוֹתַיִךְ Patres tui אֲבוֹתֶיהָ

me persone. vt ego. meus. nos. noster. tam in numero sin
gulari ꝙ in plurali sunt cōmunia masculo & femine mo
do sint in compositione vt. אָבִי Abi vel אָבִינוּ Abinu. i. pa
ter meus vel pater noster: vel per se positā vt אֲנִי Ani vel
אָנוּ ánu. i. ego vel nos. Et mō ꝑdicto cōponuntur oīa pro
nomina cū noībus appellatiuis vt. אֲדֹנִי Adoni. i. dn̄s me
us. אֲדֹנֶךָ Adonécha. i. dn̄s tuus. &c. Et hoc debet etiā nota
ri in noībus appellatiuis. de quibus dicetur in sequētibus.

אָבִב Abab. virēs: aut virgultum: seu lignum virescēs: aut
noue fruges adhuc virescētes. Exo. 9. Eo quod linū — אָבִב Virens.
esset virens. & inde mēsis nouarum frugum dicitur. אָבִיב — אָבִיב
Abib. Exo. 13. Hodie egredimini mense nouarum frugū. — Noue fruges.
& in eodem. 23. Tempore mensis nouorū. s. fructuū. Deu.
16. obserua mensem nouarū frugū: & verni primum tpis. — Verni tpis
vbi ponitur ēt pro verno tpe. & aliqn̄ deficit vltimū beth
quod duplicatur: & scribitur ꝑ simplicē beth: & loco beth
quod deficit ponitur punctū dagues ī vltima syllaba. Iob
8. Cum adhuc sit in flore. Pro quo hebrei legunt. Cum — Flos.
adhuc sit in viriditate sua. Pro quo ī hebreo est. אֵבּוֹ Ibbo. — Virescens אבו
Significat etiā amena virgulta seu ligna virentia atq̄ fru
ctifera: pro quo btūs Hieronymus poma transtulit. vt Cā — Poma.
ti. 6. Descendi in hortum nucum vt viderem poma cōual
lium. Pro quo ī hebreo est. אִבֵּי Ibbe. Et etiam spica cū no — אִבֵּי
uis frugibus tritici seu hordei vocatur אָבִיב Abib. Leui. 2. — אָבִיב
De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni. — Spica vi.

אָבַד Abad. Perire. disperire: disperdere. perdere. Psal. 1. — אָבַד
Et iter impiorum peribit. Hester. 4. Et domus patris — Perire.
tui peribitis. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. Et in eo
dem. & effugium peribit ab eis. Esa. 57. Iustus periit & nō
est qui recogitet. Deut. 8. Predico tibi ꝙ omnino dispere — Disperire
as. Nu. 24. Et perdat reliquias ciuitatū. Iob. 14. Et hoīes — Perdere.
ergo similiter pdes? Psal. 5. perdes oēs qui loquuntur men
dacium. vnde res perdita vocatur. אֲבֵדָה Abeda. Leui. 6. — אֲבֵדָה Res pdita
Siue rem perditā inueneris. Inde. אֲבַדּוֹן Abaddon. i. pditio — אֲבַדּוֹן
siue exterminans vel exterminatio. Iob. 26. Non est ope — Perditio.
rimentum perditioni. Et in eodem. 28. perditio & mors
dixerunt auribus nostris audiuimus famā eius. Prouer. 15
Infernus & perditio corā dn̄o. Apo. 9. Et habebant super
se regem angelum abyssi cui nomē hebraice abadon: gre
ce autem apolion: & latine habens nomen exterminans.

אָבָה Aba. velle desiderare. acquiescere. Deut. 27. Et non — אָבָה
voluit dominus deus tuus audire Balaam. Prouer. 1. — Velle.
Fili mi si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. vbi in — Acquiescere
fine dictionis ponitur aleph loco he. & ab hac dictione
deriuatur. אֲבִיּוֹנָה Abiiona. i. desideriū. voluptas. Pro quo — אֲבִיּוֹנָה
beatus hieronymus transtulit capparis. Eccl. 12. Et dissipa — Desideriū Capparis
bitur capparis. Et inde dicitur. אֶבְיוֹן Ebion. idest pauper — אֶבְיוֹן
inops. Psal. 70. Ego vero egenus & paup sum. Et dicitur — Pauper.
ebion eo quod sp desiderat res necessarias quibus caret.
& inde dicitur. אֵבֶה Ebe. Iob. 9. Sicut naues poma portan — אֵבֶה
tes. Pro quo hebrei legunt. Sicut naues desiderii. i. deside — Poma Desiderii
rantes ire ad portum. Potest tamen deriuari a dictione su
prapósita. אִבֵּי Ibe. que significat poma. Cañti. 6. Vt vide — אִבֵּי
rem poma conuallium. — Poma.

אֲבוֹי Aboi. Miseria. heu. ve. Prou. 23. Cuius patri ve. pro — אֲבוֹי
quo hebrei legunt. Cui miseria vel cui ve: quod est — Ve.
interiectio dolentis. Tamen diuidendo hanc dictionem
potest interpretari. patri ve: sicut est in littera nostra. אָב.
Ab. enim patrē significat. & אוֹי oi. ve siue heu interpreta — Heu.
tur. licet in cōpositiōe pdatur ibi vna littera. s. aleph. & in
lingua chaldaica etiā sine illa littera significat ve vel heu.

אִבְחַת Abach. cōturbatio. pauor. fremitus stridor. districtio — אִבְחַת
gladii vel mucronis. et recipit tau in fine et dicitur

אִבְחַת Ebchath. Ezech. 21. In omnibus portis eorũ dedi cõturbationem gladii. Et solum inuenitur in loco predicto. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat omnia alia supradicta.

אֲבַטִּחַ Abtiach. Pepo. Nume. 11. In mẽtem nobis veniũt cucumeres & pepones. Et solũ inuenitur in numero plurali. s. אֲבַטִּחִים Abatichim.

אָבַךְ Abach. Implicare cõuoluere. Esa. 9. Et cõuoluentur in superbia fumi. Et solũ inuenitur in p̃dicto loco. Et dicunt aliqui hebrei quod significat eleuare: vnde in predicto loco ipsi legunt. Et eleuabuntur in superbia fumi.

אָבַל Abal. Lugere. Exo. 33. Audiens ppl's sermonẽ hunc pessimũ luxit. 1. Reg. 15. Lugebat samuel saul. Et in eo. 16. Vsq̧ quo tu luges saul. Iob. 14. Et aĩa eius in semetipsa lugebit. Osee. 10. Quia luxit sup eũ populus eius. Et inde dicitur. אָבֵל Abel. i. lugẽs. p̃s. 34. Quasi lugẽs & cõtristatus sic humiliabar. Esa. 61. Et ponerẽ cõsolationẽ lugentibus Sion. Et ĩde dicitur. אֵבֶל Ebel. i. luctus. Eccl. 7. Melius est ire ad domũ luctus ꝗ̃ ad domũ cõuiuii. Et Amos. 5. Vocabũt agricolã ad luctũ. Item. אֲבָל Abal. Sed. pfecto. vtiq̧. Gen̄. 17. Sed etiã Sara vxor tua pariet tibi filium. Et in eo. 42. Merito hec patimur quia peccauimus ĩ fratrẽ nostrũ. pro quo hebrei legũt profecto siue vtiq̧ hoc patimur quia peccauimus in fratrẽ nostrũ. Itẽ. אוּבָל Vbal. Riuus seu fluuius. Sed beatus Hieronymus trãstulit portã. Dan̄. 8. Vidi autem in visione esse me super portam vlai. pro quo Symmachus transtulit super paludem vlai. Et dicunt aliqui hebrei quod in loco predicto vbal est nomen proprium fluuii: et vlai nomen fontis vnde oritur.

אֶבֶן Eben. lapis. & est generis feminini. vt Gen̄. 29. Et os eius grãdi lapide claudebatur: vnde ibi illud adiectiuũ grãdi est gñis feminini quod denotat lapidem esse gñis feminini. Et ĩ lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur. אַבְנָא Abna. Dan̄. 2. Lapis autẽ qui percusserat statuam &c. Et in plurali. אֲבָנִים Abanim. i. lapides. Iosue. 10. Et dñs misit sup eos lapides magnos: vbi sub voce masculina est generis feminini: quia illud adiectiuũ magnos: in hebreo est generis feminini: quod denotat lapides esse generis feminini: vt dictũ fuit in superiori tractatu: qui de grammatica hebraica tractat. Et aliqñ in nũero plurali pdit vltimũ mem. s. qñ iungitur cũ alia dictione vel qñ regit post se genitiuũ: & dicitur. אַבְנֵי Abne. Exo. 28. Sumesq̧ duos lapides onychinos. Zach. 9. Et lapides sancti eleuabũtur sup terrã eius. Pro quo in hebreo est: & lapides sanctitatis &c. quia dictum fuit in supiori tractatu ꝙ noĩa pluralis numeri in im desinẽtia in statu regiminis amittũt mem vltimũ. Et inde אָבְנַיִם Obnáim. i. sedes seu sella vbi pariens sedet tempore partus: vel vbi figulus sedet laborando. Exo. 1. Et tp̃s partus aduenerit pro quo he. le. & videbitis in sella. s. pariẽtis. Hiere. 18. Et ip̃e faciebat opus sup rotã. vbi pro rota est dictio obnáim. & profertur in nũero pl'ali: & caret singl'ari.

אַבְנֵט Abnet. baltheus sacerdotalis. zona. Exo. 29. Cingesq̧ baltheo Aarõ. Leuit. 16. Accingetur zona linea. Et in plurali. אַבְנֵטִים Abnetim. i. balthei.

אָבַס Abas. ĩpinguare. ĩcrassari. saginare. ĩde. אָבוּס Abus. i. saginatũ. Prouer. 15. Melius est vocari ad olera cũ charitate ꝗ̃ ad vitulũ saginatũ cũ odio: & in plurali. Abusim. i. saginati siue impinguati. 3. Reg. 4. Et auiũ altiliũ. pro quo hebrei legũt. Et auiũ pinguiũ. Et inde dicitur. אֵבוּס Ebus. i. presepe: eo quod ibi impinguantur aĩalia. Esa. 1. Cognouit bos possessorẽ suum: & asinus presepe domini sui. & in plurali. אֵבוּסִים Ebusim. id est presepia.

אֲבַעְבֻּעָה Abaabua. vesica vel inflatio. Exo. 9. Erunt in hominibus & iumẽtis vlcera & vesice. & solũ inuenitur in numero plurali. s. אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth.

אָבָק Abac. puluis. Nau̅. 1. Et nebule puluis pedũ eius. Et qñ regit post se genitiuũ recipit in fine thau: & dicitur. אֲבָקַת Abcath. Cãti. 3. Et vniuersi pulueris pigmetarii: et inde deriuatur verbũ. אָבַק Abac. i. luctatus est. Gen̄. 32. Et ecce vir luctabatur cum eo vsq̧ mane: eo ꝙ luctatores frequenti pedum motu puluerem excitent.

אָבַר Abar. p̃ualere. ĩde. אַבִּיר Abbir. i. valid9 vl' potẽs aũt robust9. Gen̄. 49. Per man9 potẽtis Iacob. 1. Reg. 22. Potẽtissimus pastorũ Saul: & aliqñ accipitur pro deo. p̃s. 132. Votũ vouit deo iacob: & in eodẽ. Tabernaculũ deo iacob. Et ĩ pl'ali. אַבִּירִים Abbirim. i. potẽtes: & aliqñ accipitur pro angelis. p̃s. 78. Panẽ angelorũ manducauit hõ. & etiã accipitur pro tauris: eo quod sunt fortissima aĩalia. p̃s. 21. Tauri pingues obsederũt me. Et. p̃s. 49. Nũquid mãducabo carnes taurorũ. Itẽ אָבַר Abar. plumescere. Iob. 39. Nũquid p sapiẽtiã tuã plumescit accipiter. Inde אֵבֶר Eber. i. ala vel pẽna. p̃s. 54. Quis dabit mihi pẽnas sicut colũbe. Inde deriuatur אֶבְרָה Ebra. ꝗ̃ dictio partẽ significat circa posteriora volucrũ: vt. p̃s. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri: et etiam significat alam vel pennã Iob. 39. Penna struthiõis similis est pennis erodii. Ponitur etiam pro membro: vt Ezech. 17. Longo membrorum ductu.

אָגַד Agad. fasciculus: manipulus: colligatio: & scribitur cũ he ĩ fine: & dicitur. אֲגֻדָּה Agudda. i. fasciculus. Exo. 12. Accipietisq̧ fasciculũ hyssopi. Amos. 9. Et fasciculũ suũ super terrã fundauit. Et in plurali. אֲגֻדּוֹת Aguddoth. i. fasciculi. Esaie. 58. Solue fasciculos deprimentes.

אֱגוֹז Egoz. nux. Canti. 6. Descendi in ortum nucum. & solum inuenitur in predicto loco.

אֶגֶל Egel: gutta: stilla: & inuenitur tãtũ in numero plurali. Iob. 38. vel qs genuit stillas roris. Inde. אֶגְלַיִם Egláim nomẽ proprium loci. Esa. 15. Vsq̧ ad agalim vlulatus eius.

אֲגַם Agã. Pelagus: palus: lacus: stagnũ. p̃s. 106. Posuit desertũ in stagnũ aquarũ: & Esa. 35. Et que erat arida in stagnũ. Et in plurali. אֲגַמִּים Agãmim. i. stagna vel paludes. Exo. 7. Et riuos & paludes. Esa. 42. Et stagna arefaciã. Inde. אַגְמוֹן Agmõ. i. hamus vel circulus. Iob. 40. Nũquid pones circulũ in naribus eius: & Esa. 58. Nũquid contorquere quasi circulũ caput suũ: & Esa. 9. Vbi dicitur incuruãtem & deprauantẽ: pro eo quod in trãslatione nostra est deprauãtem in hebreo est Agmõ. Sed hebrei dicũt ꝙ significat iuncũ in supradicto loco. Significat etiã lebetẽ siue caldariam Iob. 41. Sicut ole succense atq̧ feruentis pro quo hebrei legunt sicut ole succense atq̧ caldarie vel lebetis.

אַגָּן Agan. Crater. Cãti. 7. Vmbilicus tuus crater tornatilis & in plurali. אַגָּנֹת Aganoth. i. Cratere. Exo. 24. Tulit itaq̧ moyses dimidiã partẽ sanguinis & misit in Crãteras.

אֲגַף Agaph. exercitus siue agmẽ Eze. 17. Cũ vniuerso agmine suo gladio cadent: & in eodem. 39. Et cades tu et omnia agmina tua.

אָגַר Agar. cõgregare: colligere Deut. 28. Et vinũ nõ bibes nec colliges: & Prouer. 6. cõgregat ĩ messe quod comedat. ĩde. אִגֶּרֶת Igéret. i. ep'la. eo quod ĩ ea colligũtur m'ta verba Nee. 6. Et ep'lam hẽbat ĩ mãu sua: & ĩ ligua chaldaica dicitur. אִגְּרָא Igera: siue. אִגַּרְתָּא Igartha. Esd. 4. Scripserũt ep'lã vnã. Et in eo. Hoc ẽ exẽplar ep'le. & in pl'ali. אִגְּרוֹת Igeroth. i. ep'le. 2. Parali. 30. Scripsitq̧ ep'las ad ephraim & manassem: & inde. אֲגוֹרַת Agorath. i. pecunia siue nũmus. vt. 1. Reg. 2. Et offerat nũmum argenteum & tortam panis.

אֲגַרְטַל Agartal. phiala. & inuenitur tm̃ in numero pl'ali. Esdre. 1. Phiale argẽtee triginta. Sed hebrei dicũt quod significat peluim in quo manus lauantur.

אָדַב Adab. cõtristari. tabescere. mérore cõsumi. 1. Re. 2. Et tabescat aĩa tua. & solũ inuenitur in loco predicto.

אֱדַיִן Edáin. In ligua chaldaica est aduerbiũ tp̃is & significat tũc Dan̄. 2. Tũc danieli mysteriũ p visionẽ noctis reuelatũ est: & in eo. Tũc arioch festinus ĩtroduxit danielẽ. scribitur etiã cũ beth in principio & dicitur. בֵּאדַיִן Bedáin. vt in eo. Tunc daniel requisiuit de lege atq̧ sententia.

אָדַם Addã. rubere siue rubicũdũ eẽ: aut flauescere. Proue. 23. Ne ĩtuearis vinũ qñ flauescit Esa. 1. Et si fuerĩt rubra quasi vermiculus. Thren. 4. Rubicundiores ebore antiquo. p quo hebrei legunt. Rubuerũt siue rubicũdiores fuerũt plusq̧ ebur ãtiquũ. & ĩde. אָדוֹם Adom. i. ruffus vel rubicũd9 Gen̄. 25. Da mihi de coctiõe hac ruffa: & Nu. 19. vt adducãt ad te vaccã ruffam Cãti. 5. Dilectus me9 cãdidus & rubicũd9. & ĩde. מְאָדָּם Meoddã. i. ruffus siue rubricat9 Nau̅. 2. Clypeus fortiũ ei9 ignitus. pro quo heb. le. Clypeus fortiũ ei9 ruff9 siue rubricat9: & ĩ plu. מְאָדָּמִים Meoddamim. Exo. 25. Et pelles arietum rubricatas. Et aliqñ geminãtur due vltime littere: & dicitur. אֲדַמְדָּם Adãddã. i. ruffũ vel rubeũ Leui. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit. & recipit ĩ fine tau: quod denotat nomẽ esse femininũ: in eo. ca. vbi dicitur. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subruffa. Inde. אֹדֶם Odẽ. quod ẽ lapis p̃ciosus rubei coloris: quod nostra trãslatio sardiũ trãstulit Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius. & Eze. 28. Ois lapis p̃ciosus operimẽtũ tuum sardius topatius: & ĩde. אֲדָמָה Adama. i. terra ruffa aut humo. Gen̄. 6. Cũq̧ cepissent hoies multiplicari sup terrã: & ĩ eo. 2. Produxitq̧ dñs deus de humo oẽ lignũ. & inde dicitur. אָדָם Adam. i. hõ aut hũanus. vel terrenus Gen̄. 1. Faciamus hoiem ad imaginẽ & sĩlitudinẽ nostrã. & in eo. 8. Sẽsus enĩ et cogitatio hũani cordis: & aliqñ accipitur p primo hoie: vt Gen̄. 2. Erãt aũt vterq̧ nudus Adã & vxor eius. & aliqñ ponitur pro hoie in vniuersali siue pro humana natura: vt Nu. 3. Ab homine vsq̧ ad pecus: & p̃s. 115. Omnis homo mendax: & caret numero plurali.

אָדוֹן Adon. dñs. dñator. Gen̄. 18. Et dñs me9 vetust9 est. p̃s. 113. A facie dñi mota ẽ terra. Esa. 3. Ecce dñator dñs exercituũ: & in eo. Mittet dñator deus exercituũ in pinguib9 eius tenuitatẽ: & in plu. אֲדוֹנִים Adonim. i. dñi vel dñatores. et qñ regit post se genitiuũ amittit vltimã litterã. s. mem: & dicitur אֲדֹנֵי Adone. i. dñi. & vtroq̧ modo dicitur de deo. s. in nu. plu. De primo Malac. 1. vbi dicitur Et si dñs ego sũ: vbi ẽ timor me9. pro quo in hebreo est dñi noĩatiui casus plu. nu. s. & si dñi ego sum: vbi ẽ timor meus. De. 2. p̃s. 135. vbi dicitur. Cõfitemini dño dñorũ. pro quo in heb. est. Cõfitemini dñis dñorũ. In aliis vero locis pro dño ponitur. אֲדֹנָי Adonái: quod interp̃tatur dñi mei ĩ plu. & hoc qñ scribitur eisdẽ litteris quibus p̃nunciatur. s. aleph. daleth. nun. iod. Sed nomẽ dñi Tetragrãmaton. pro quo btũs Hieronymus cõiter trãstulit dñm: ĩ heb. scribitur cum quattuor litteris. s. iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiã aut gñationẽ. Itẽ. אֶדֶן Aden. basis. fulcimẽtũ: & in plu. אֲדָנִים vel אַדְנֵי Adanim vel adane. i. bases Exo. 26. Bases argẽteas: & ĩ eo. 36. Cũ quadragĩta basibus argẽteis. & Iob. 38. Super quo bases eius solidate sunt.

אָדַר Adar. magnificare. extollere. fortificare. Esa. 42. Et magnificaret legẽ & extolleret. Et inde verbũ passiuum. נֶאְדַּר vel נֶאְדָּרִי Needari. Exo. 15. Dextera tua dñe magnificata ẽ ĩ fortitudĩe: & ĩde. אַדִּיר Addir. admirabilis. fortis. magn9. magnific9. excellẽs. p̃s. 8. Dñe dñs noster ꝗ̃ admirabile ẽ nomẽ tuũ. Iudicũ. 5. In phiala fortiũ obtulit butyrũ. Esa. 33. Nec trieris magna trãsgredietur: & Eze. 17. Et erit ĩ cedrũ magnã. & aliqñ scribitur sine Iod ĩ medio. & cũ thau ĩ fine. & dicitur. אַדֶּרֶת Addáreth. & significat grãdẽ in gñe femi. vt Eze. 17. Vt sit in vineã grãdem. Significat etiã magnificẽtiã: vt Zach. 11. Quoniam vastata ẽ magnificẽtia eorũ. Inde. אַדֶּרֶת Addéreth. i. palliũ. Gen̄. 25. In morẽ pellis hispidus. pro quo he. le. in morem pallii hispidi vel hirsuti. Et Iosue. 7. vidi inter spolia palliũ coccineũ. & 4. Reg. 2. Tulitq̧ helias palliũ suũ & inuoluit illud. Significat etiã genus vestimẽti quo reges vel magnifici viri vtebãtur. Ione. 3. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimentũ suũ a se. Itẽ. אֲדָר Adar. nomẽ duodecimi mẽsis: secũdũ cõputationẽ hebreorũ. Ester. 9. Igitur duodecimi mẽsis quẽ adar vocari iã diximus. Itẽ. אִדַּר Idar siue. אִדְּרָא idera. ĩ ligua chaldaica significat areã. Dan̄. 2. Et redacta sunt quasi in fauillã estiue aree.

אֲדַרְגָּזְרַיָּא Adargazraia. in lingua chaldaica significat duces siue magistratus Dan̄. 3. Duces & tyrãnos & prefectos. et solum inuenitur in numero plurali.

אַדְרַזְדָּא Adrazda. in lingua chaldaica est aduerbium exhortandi. i. diligenter Esdre. 7. tribuantur diligenter in domo dei celi.

אֲדַרְכֹּן Adarcõ. gen9 põderis vl' monete quod nostra trãslatio solidũ trãstulit. Esdre. 8. Crateras aureas viginti: ꝗ̃ habebãt solidos millenos. & solũ inuenitur in nu. plu. scilicet. אֲדַרְכֹּנִים Adarconim. i. solidi: vt in predicto loco.

אֲהָהּ Aha. Interiectio est dolẽtis. Hiere. 1. A. a. a. dñe deus ecce nescio loqui. Ioel. 1. A. a. a. diei. & ĩ heb. est vna dictio tm̃ ꝗ̃ sonat aha: & ẽ cõposita ex tribus litteris. s. Aleph. he. he. & aliqñ ponitur pro heu. vt Ezech. 9. Heu, heu. heu. dñe deus. vbi similiter in heb. est vna dictio tm̃. s. aha.

אָהַב Ahab. amare. diligere. Gen̄. 25. Isaac amabat esau eo quod de venatiõibus illius vesceretur: & Rebeca diligebat Iacob. & in eo. 37. Israel aũt diligebat Ioseph. et ĩde. אוֹהֵב Oheb. i. diligẽs siue amãs: Esa. 61. Quia ego dñs diligens iudiciũ. & in plu. אוֹהֲבִים Ohabim. vel אוֹהֲבֵי Ohabe. i. diligẽtes siue amãtes vel amores. p̃s. 118. Pax multa diligẽtibus legẽ tuam. & Prouer. 8. Ego diligẽtes me diligo: & in eo. 7. Et fruamur cupitis amplexibus. p quo heb. legũt. Et letemur siue exultemus amoribus siue dilectionibus. Inde. אָהוּב Ahub. i. dilectus siue amicus. & in gñe femi. אֲהוּבָה Ahuba. i. amica vel dilecta. Osee. 3. Dilige mulierẽ dilectã ab amico. & inde. אַהֲבָה Ahaba. i. dilectio. amor. charitas. 2. Reg. 1. Et amabilis sup amorẽ mulierũ. Et Cãti. 8. Fortis vt mors dilectio. & in eo. Aquẽ multe nõ poterũt extinguere charitatẽ. Significat etiã dilectã. Cãti. 2. Ne suscitetis nec vigilare faciatis dilectam. Inde. נֶאֱהָב Neehab. i. dilectus siue amabilis. 2. Re. 1. Saul et Ionatas amabiles & decori valde.

אֱהִי Ehi. vbi. Osee. 13. Vbi est rex tuus. & solũ in hoc loco ponitur p vbi. in aliis vero locis est verbũ substãtiuũ futuri tp̃is & deriuatur ab hoc verbo הָיָה Haia. quod significat fuit. Interpretatur aũt ero. vt in cap'lo preallegato vbi dicitur. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero inferne.

אָהַל Ahal. Tẽtoriũ siue tabernaculũ. tẽdere splendere. siue lucere. Gen̄. 13. Et habitauit ĩ sodomis. p quo ĩ hebreo ẽ: & tetẽdit tabernaculũ siue tẽtoriũ ĩ sodomis. & ĩ eo. Mouẽs igitur Abraam tabernaculũ suũ venit & habitauit iuxta cõuallẽ mãbre. pro quo in heb. est. Et tetendit Abraã tabernaculũ suũ & venit & habitauit iuxta cõuallẽ mãbre. Et vtrũq̧ est verũ. nã mouebat tabernaculũ suũ ab vno loco & tẽdebat illud in alio loco p suas mãsiones: donec venit ad habitãdũ in cõuallẽ mãbre. Et inuenitur etiã predicta dictio sine Aleph. Esa. 13: vbi dicitur. Nec ponet ibi tentoria arabs. vbi ponitur. יַהֵל Pro. יַאֲהֵל Iahel pro Iaahel. & ide. אֹהֶל Ohel. i. tabernaculũ vel tẽtoriũ. Gen̄. 18. Apparuit dñs abrae sedẽti in hostio tabernaculi. & ĩ eo. Festinauit Abraã

in tabernaculū ad sarā. & in eo. 31. In mōte galaad fixit tentoriū suū. Et in plu. אֹהָלִים Ohalim. i. tabernacula vel tentoria. Geñ. 25. Habitabat ī tabernaculis. & aliqñ ponitur pro splēdere. vt Iob. 25. Ecce luna etiā nō splēdet. p quo aliqui heb. le. Ecce luna etiā nō extēdit siue expādit. s. lumē suū in modū tētorii. iuxta illud Esa. 13. Stelle celi & splendor earū nō expādent lumē suū. Et cōmuniter pro splēdere scribitur sine aleph. de quo vide īfra in dictiōe. הָלַל Halal. Itē אֲהָלוֹת Ahaloth. aloe. vt Cāt. 4. Myrrha & aloe cū oīb9 primis vnguētis. ps. 44. Myrrha & gutta & Casia. vbi pro gutta ponitur eadē dictio. s. ahaloth. i. aloe. Alii dicunt genus eē aromatis quod medici sandalū vocāt. & aliqñ scribitur cū Iod et mem in fine: & dicitur אֲהָלִים Ahalim ī eodē significato. Proue. 7. Aspsi cubile meū myrrha & aloe. Et nu. 24. vt tabernacula q̄ fixit dñs. pro quo heb. le. vt aloe quā plantauit dñs. Sed ēt pōt significare tabernacla sicut ē ī nostra trāslatione. vt supra dictū est. & licet ibi ponatur verbū plātauit: pōt tñ cōuenire cū tabernaculis. quia est equiuocū & significat etiam figere. vt Dañ. 11. vbi dicitur. Figet tabernaculū suum apedno inter duo maria.

Tentoriū. אֹהָלִים Taberna cula. Splēdere. Extēdere. אֲהָלוֹת Aloe Gutta. אֲהָלִים Aloe. Taberna cula.

אוֹ O. vel. aut. siue. si. Exo. 21. Qui percusserit seruū vel ancillā. & in eo. Si autē vna die vel duobus superuixerit. & in eo. Si percusserit quispiā oculum serui sui aut ancille. Et Leui. 1. De turturibus & pullis colūbe. pro quo in hebreo legitur. De turturibus vel de pullis colūbe. & in eo. 5. Offerat duos turtures vel duos pullos colūbarū. & in eo. 12. Cūq3 cōpleti fuerint dies purgationis siue pro filio siue pro filia. Itē ponitur pro si. vt. 1. Reg. 20. Si quid forte responderit tibi pater tuus dure. ponitur etiam. pro &. vt Leui. 4. Et postea intellexerit pctm̄ suū. & aliqui hebrei legūt si postea intellexerit. Et in eo. & cognouerit peccatum suum. Prouer. 30. Gallus succinctus lumbos suos et aries.

או Uel. Aut. Siue. Si. Et.

אוֹב Ob. Phyton. demō. vel ars phytonica. vt Leui. 20. Vir siue mulier in quib9 phytonicus vel diuinatiōis fuerit spūs. & Esa. 29. Et erit quasi phytonis de terra vox tua. & in pluī. אֹבֹת Oboth. i. phytones Deut. 18 Nec phytōes cōsulatis. & Esa. 8. Et cū dixerit ad vos q̄rite a phytonib9. Significat etiā in nūero plu. vtres siue lagūculas: Iob. 32. En venter me9 q̄si mustū absq3 spiraclo: quod lagūclas nouas dirūpit.

אוב Phytonicus. Phyton. אבת Phytōes. Lagūcule.

אוּד Ud. Torris. Titio. vt Zach. 3. Nūquid nō iste torris est erutus de igne. cuius pluralē אוּדִים Vdim ponitur Esa. 7. vbi dicitur. Cor tuū ne formidet a duabus caudis titionū fumigātiū istorum. אוֹדֹת Odoth. propter. causa. s. alicuius vel gratia alicuius: vt Nu. 12. Propter vxorē eius. Ethiopissam. & Iosue. 14. Nosti qd locut9 est dñs ad Moysēn hoīem dei de me & te. Pro quo hebrei legunt ppter me et te. vel causa mei & causa tui: aut gratia mei & gratia tui: siue super causa mea & sup causa tua. & hoc vltimū est magis propriū quia cōmuniter preponitur dictio עַל Al. i. sup. Sicut Geñ. 26. Annunciantes ei de puteo quē foderant. Pro quo in hebreo est. Annunciantes ei super causa putei quē foderant.

אוד Torris. אודים Titiones. אודת Propter De. Propter Causa.

אִוָּה Iua. Desiderare. Cōcupiscere. Deu. 5. Nō cōcupisces domū proximi tui. & Esa. 26. Aīa mea desiderauit te in nocte. Sed in hebreo illud desiderauit est prime psone. Et tūc illud aīa mea erit ablatiui casus. i. in aīa mea desiderauī te in nocte. & inde אַוָּה Aua. i. desideriū. Deut. 12. Si autē comedere volueris & te esus carnium delectauerit occide et comede. pro quo in hebreo est verūtamen in omni desiderio aīe tue occides & comedes carnes. Sed trāslātor noster trāstulit sesum. vbi ponitur אַוַּת Auath p אַוָּה Aua. quia noīa in he desinētia qñ post se regūt gtm̄ mutāt illud he in thau Et inde aliud nomen in quo additur thau in principio. s. תַּאֲוָה Thaaua. i. desideriū. ps. 112. Desiderium peccatorū peribit. & Prouer. 13. Desiderium si cōpleatur delectat animā. & inde מַאֲוַיֵּי Maauaie per additionē mem ī principio. i. desideria. vt. ps. 139. Ne tradas me dñe a desiderio meo peccatori. pro quo Beatus hieronymus in psal. iuxta hebraicam veritatē transtulit. ne des dñe desideria impii. Et inde p additionem littere nun in principio נָאוָה Naaua. i. desiderabilis vel placens: aut decens vel speciosum aut pulchrū. Cāti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalem. & in eo. Pulchre sunt gene tue sicut turturis. et Prouer. 17. Non decēt stultū verba cōmposita. et in eo. 19. Nō decent stultum delicie. et in eo. 26. Sic indecens est stulto gloria. et Esa. 52. Quā pulchri super mōtes pedes annunciātis et predicantis pacem.

אוה Cōcupiscere. Desiderare. אוה Desideriū. אות תאוה Desideriū. מאוי Desideria. נאוה Formosa. Pulchrū. Decens.

אוֹחַ Oach. Gen9 bestie mōstruose vel serpētis. pro quo dracones trāstulit Beatus Hieronymus. Esa. 13. et replebuntur domus eorum draconibus. et solum inuenitur in numero plurali in loco predicto.

אח Dracones.

אוֹי Oi. ve. heu. Nume. 21. Ve tibi moab. et Esa. 6. Ve mihi quia tacui.

אוי Ue.

אֱוִיל siue אֱוִל Euil. stultus. Iob. 5. virū stultū īterficit iracūdia. Osee. 9. Scitote israel stultum prophetā. et in plurali. אֱוִילִים Euilim. Prouer. 1. Sapientiam atq3 doctrinam stulti despiciunt. Inde אִוֶּלֶת Iueleth. i. stulta insipiens siue stulticia. Prouer. 14. Sapiens mulier edificat domū suā. insipiens structam quoq3 manibus destruit. & in eo. Impatiēs opabitur stultitiā. Itē אוּלַי Vlai. si forte. forte. forsitan. si. Geñ. 18. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate. Iosue. 9. Forte in terra que nobis forte debetur habitatis. Significat etiam nisi. vt Nume. 22. Et nisi asina declinasset de via. De verbo autem אֻלָם vel אוּלָם Vlam. vel vlam dicetur infra in dictione אֵלָם Alam.

אויל אויל Stultus. אוילים Stulti. אולת Insipiēs. Stultitia. אולי Si. Forte. Nisi. אולם

אוֹן On. fortitudo. virtus. dolor. luctus. tristis. murmurans. Iob. 18. Arctabuntur gressus virtutis ei9. & in eodē. 4. Virtus illi9 ī vmbilico vētris ei9. & Osee. 12. Et ī fortitudine sua directus est cū angelo. et Geñ. 59. Et principium doloris mei. Pro quo hebrei legūt principiū fortitudinis mee. Iob. 20. Et manus illius reddēt ei dolorē suum. et in eo. 21. Deus seruabit filiis suis dolorē patris. Deut. 26. Nō comedi ex eis in luctu meo. Threñ. 3. Quid murmurauit homo viuens. Et quasi hec oīa beatus Hieronymus voluit cōplecti in hoc verbo מִתְאוֹנְנִים Mithonenim. pro quo murmur dolentium pre labore traduxit Nu. 11. vbi dicitur. Interea ortū est murmur ppli quasi dolentiū pre labore. Pro quo hebrei legūt. Et fuit ppls quasi murmurātes vel quasi dolētes pre labore. & in plu. אוֹנִים Onim. i. fortitudines. siue dolores. aut fortes vel dolētes. & beatus Hieronymus traduxit sollicitos. Prouer. 11. Expectatio sollicitorū peribit. īde אָוֶן Auen. i. iniquitas. iniustitia. vanitas. dolor. idolū. vt. ps. 35. Verba oris eius iniquitas & dolus. & in eo. Iniquitatem meditatus est in cubili suo. & ps. 9. Sub lingua eius labor & dolor. & ps. 89. Et amplius eorum labor & dolor. Nume. 23. Non est idolum in Iacob. et Osee. 12. Inueni idolum mihi.

און Uirtus. Fortitudo. Dolor. Fortitudo. Dolor. Luctus. Murmurare. מתאננים Murmur. אונים Solliciti. און Iniquitas Dolor. Idolum.

אוּץ Os. īstāter hortari. cogere. festinare. āgustiari. siue turbari. Geñ. 19. Cogebāt eum angeli dicētes: surge tolle vxorē tuā. et Exo. 5. Prefecti quoq3 operū instabāt. i. festināter cogebāt. vbi ponitur אָצִים Asim. iosue. 10. Et nō festinauit occūbere spatiū vnius diei. Prouer. 19. Qui festinus est pedibus. offendet. iosue. 17. Quia angusta est tibi possessio montis ephraim. Hiere. 17. Et ēgo non sum turbatus te pastorem sequens. & Esa. 22. vbi dicitur. Nolite incumbere vt consolemini me. Pro eo quod in littera nostra est incumbere: in hebreo est similis dictio sicut supra.

אוץ Cogere. Instare. אצים Festinare. Angustare siue arctare turbari. Incūbere.

אוֹר Or. illūinare. lucere. Geñ. 1. Et illūinēt terrā. Exo. 14. Et illuminās noctē. ps. 12. Illūina oculos meos. et. ps. 17. Qm̄ tu illuminas lucernā meā. et. ps. 67. Illuminet vultum suū sup nos. et. ps. 139. Et nox illuminatio mea in deliciis meis. Pro quo in psalterio beati Hieronymi quod imediate trāstulit de hebreo sic habetur. Nox quoq3 luxerit corā me Iob. 41. Post eū lucebit semita. & ps. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi. Esa. 60. Surge illuminare ierusalē. Inde nomē אוֹר Or. i. lux. vel lumē aut illuminatio. Geñ. 1. Dixitq3 deus fiat lux: & facta est lux. & in eo. Appellauitq3 lucem diē. Iob. 22. Et in viis tuis splēdebit lumen. et. ps. 35. In lumine tuo videbimus lumē. & ps. 26. Dñs illuminatio mea et salus mea. Inuenitur etiā אוֹרָה Ora cū he in fine. Hester 8. Iudeis aūt noua lux oriri visa est. & ī plu. אוֹרִים Orim. i. lumina seu luminaria. ps. 139. Qui fecit luminaria magna. Ponitur etiā אוֹר Or. p sole. vt Iob. 31. Si vidi solē cū fulgeret et lunā incedentē clare. & aliqñ recipit mem in principio: et dicitur מָאוֹר Maor. i. luminare. Geñ. 1. Luminare maius vt pesset diei: et luminare minus vt preesset nocti. & in plurali. מְאֹרֹת Meoroth. i. luminaria. In eodem. Fiant luminaria in firmamēto celi. et in eo. Fecitq3 deus duo luminaria magna. inde מֵאִיר Meir siue מְאִירַת Meirath. i. illūinās ps. 18. Preceptū dñi lucidū illuminās oculos. & Inde. נָאוֹר Naor. p additionē nun in principio. i. illuminans siue illuminatus. ps. 75. Illuminās tu mirabiliter a mōtib9 eternis. et dicūt hebrei q etiam supradicta dictio אוֹר Or. significat pluuiā & fulgur. nā vbi legitur in trāslatiōe nostra. Iob. 37 Frumentū desiderat nubēet: nubes spargit lumē suū. ipi legūt. Et nubes spargit pluuiā suā. & ī eo. 37. Vbi dicitur. Et lumē illius sup terminos terre: ipi legūt. et fulgur illius sup terminos terre. Itē אוֹרוֹת Oroth. herbe virides: et forte visum aspectu cōfortātes & illuminātes. A superiori dictione deriuatū. 4. Reg. 4. Et egressus est vnus ī agrū vt colligeret herbas. Itē אוּר Or siue אוּר Vr. i. ignis. Iob. 41. Sternutatiōe ei9 splēdet ignis. & Esa. 31. Cui9 ignis est in sion. Vnde illud quod habetur. Geñ. 15. Ego dñs q eduxi te de vr Chaldeorū. Aliqui hebrei dicūt q in eodē loco vr est: nomē cōe et q significat ignem. & legūt sic. Ego dñs qui eduxi te de igne chaldeorū. Dicūt eñ q Abraā nolens adorare ignem quē chaldei adorabāt fuit missus in ignē & inde virtute diuina liberatus. et in plu. אוּרִים Vrim. pro quo beatus Hieronymus trāstulit doctrinā. Exo. 28. Pones in rationale iudicii doctrinā & veritatē. & Leui. 8. In quo erat doctrina et veritas. Deut. 33. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. Esa. 24. In doctrinis glorificate dñm. Sed qñ loquitur de vestibus sacerdotalibus: dicūt aliqui hebrei q ibi p vrim intelligitur nomē dñi tetragrāmatō inclusum in rationali. Alii fatētur se nescire quid significet. Itē מְאוּרַת Meurath. p additionē mem in principio. i. foramē siue cauerna in qua sunt serpentes. Esa. 11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet.

אור Illumiare Lucere. אור Lux. Lumen. illumiatiō. אורה Lux. אורים Lumiaria. אור Sol. מאור Luminare מארת luminaria מאיר מאירת illuminās נאור illuminās אור Lumen. Pluuia. Fulgur. אורות Herbe. אור אור Ignis. Ur. אורים Doctrina. Doctrine. מאורת Cauerna.

אוֹת Oth. signū. Geñ. 4. Posuit dñs signū in ca in. Exo. 3. Hoc habebis signū q miserim te. & in eo. 4. Si nō audierint sermonē signi prioris: credēt verbo signi sequētis. Et deut. 13. Et predixerit signū atq3 portentū. et in plurali. אוֹתֹת Ototh. i. signa. Exo. 4. Fecit signa corā pplo. et nu. 2. Singuli p turmas signa atq3 vexilla castra metabūtur filii Israel. & ps. 134. Misit signa et pdigia in medio egypti. Et ī lingua chaldaica dicitur אָת Ath. siue אָתָא Atha. et ī plu. אָתַיָּא Athaia. siue אָתִין Athin. Dañ. 3. Signa & mirabilia fecit apud me deus. Et in eo. 6. Faciens signa & mirabilia. Et etiam vtuntur hoc nomine אוֹת Oth. pro littera. et in plurali. אֹתִיּוֹת Othioth. id est littere.

אות Signum. אותת Signa. את אתא Signum. אתיא אתין Signa. אות Littera. אתיות Littere.

אָז Az. tūc. Exo. 15. Tūc cecinit moyses. Iosue. 1. Tunc diriges viā tuā. ps. 92. Parata sedes tua ex tūc. & qñq3 scribitur cū Iod in fine & dicitur אֲזַי Azai. ps. 124. Forte viuos deglutissent nos: & in eo. Forsitan aqua absorbuisset nos. et in eo. Forsitā pertrāsisset aīa nostra. Pro quo hebrei legūt Tunc siue vtiq3 viuos deglutissent nos. Tūc siue vtiq3 aqua absorbuisset nos. Tunc siue vtiq3 pertransisset aīa nostra.

אז אז Tunc. אזי Forte. Forsitan. Tunc.

אֵזוֹב Ezob. hyssopus genus herbe. Exo. 12. Fasciculūq3 hyssopi tingite ī sanguine. et Leui. 14. Et lignū cedrinū vermiculūq3 & hyssopū. & 3. Reg. 4. Vsq3 ad hyssopū que egreditur de pariete. ps. 50. Asperges me dñe hyssopo & mundabor. & scribitur cum littera vau in secunda syllaba.

אזב Hyssopus.

אֲזָדָא Azda. in lingua chaldaica significat āmbulare siue recedere. Dañ. 2. Et sermo recessit a me. Et in eodem. Scitis q recesserit a me sermo.

אזדא Recedere.

אָזַל Azal. abire. āmbulare. recedere. deficere. Iob. 4. Quomō si recedāt aque de mari. Prouer. 20. Et cū recesserit gl'iatur. 1. Reg. 9. Panis deficit in sitarciis nostris. Deut. 32. Videbitq3 q infirmata sit manus. quod hebrei sic exponūt. Videbit quod recessit siue defecit robur vel potestas. nā p man9 aliqñ itelligitur robur vel potestas. est etiā nomē lapidis sic nūcupati. 1. Reg. 20. Et sedebis iuxta lapidē cui nomē est Ezel. et dicūt hebrei quod vocabatur Ezel: eo quod erat signū eūtibus siue iter agentibus quā viam caperent.

אזל Recedere. Deficere. Infirmari Ezel.

אֹזֶן Ozen. auris. Exo. 21. Perforabisq3 aurē ei9 subula. & ī eo. 29. Et pones sup extremū auricule dextre. Iob. 12. Auris verba diiudicat. & ī plu. אָזְנַיִם Oznaim. i. aures. ps. 113. Aures hñt & nō audiēt. & Deut. 23. Ponitur p baltheo vbi dicitur. Gerēs paxillū ī baltheo. Hebrei tñ ī hoc loco arma īterpretātur. Inde verbū tertie cōiugatiōis הֶאֱזִין Heezin. i. audiuit. auscultauit. aurib9 pcepit. Deut. 33. Audite celi q̄ loquor. & ps. 5. Verba mea auribus pcipe dñe. & ps. 16. Auribus pcipe orōnē meā. & Esa. 1. Et aurib9 pcipe terra. & īde verbū אָזִין Azin. i. audiui. Iob. 32. Audiui prudētiā vestrā. et aliqñ scribitur sine aleph. Prouer. 13. Malus obedit ligue iniq̄ vbi ponitur מֵזִין Mezin p מֵאֲזִין Maazin. īde מֹאזְנַיִם Moznaim. i. statere in numero plu. Leui. 19. statera iusta & equa sint pōdera. Iob. 31. Appēdat me ī statera iusta. & ps. 61. In stateris vt decipiāt de vanitate ī idipm. & solū inuenitur ī pl'ali nūero apud hebreos. Inde verbū אִזֵּן Izen. i. pōderauit siue exq̄siuit. Eccl's. 12. et enarrauit q̄ fecerat & inuestigās cōposuit parabolas multas. Pro quo heb. le. Pōderauit siue exquisiuit: et inuestigauit cōposuitq3 parabolas multas.

און Auris Auricula. אזנים Aures. Baltheus. Arma. האזין Audire. Auribus pcipere. אזין Audiui מזין Obedire. מאזנים Staters. אזן Enarrare. Pōderare

אֲזִק Azac. Catena siue compes. & solum inuenitur in numero plu. Hiere. 40. Qñ tulit eū vinctū catenis in medio oīm. & in eo. Ecce solui te hodie de catenis q̄ sunt in manibus tuis. inuenitur etiā sine Aleph. ps. 149. Ad alligādos reges eorū in cōpedibus. & Nañ. 3. optimates eius cōfixi sunt in cōpedibus. Vbi ponitur בַּאֲזִקִּים p בְּזִקִּים Baaziquim.

אזק Catena. Cōpedes. בזקים באזיקים

אָזַר Azar. cingere. accingere. precingere. 1. Reg. 2. Et infirmi accincti sunt robore. Iob. 28. Accinge sicut vir lumbos tuos. & Esa. 8. Accingite vos & vincemini. & in eo. 45. Accinxi te & non cognouisti me. ps. 17. Et precinxisti me virtute ad bellū. Et. ps. 92. Indutus est dñs fortitudine & precinxit se: Inde אֵזוֹר Ezor. i. cingulū vel cinctorium. vt Esa. 5. Non soluetur cingulū lūborū eius. & in eo. 11. Et erit iustitia cingulū lumborū eius & fides cinctoriū renū eius.

אזר Accingere precingere. אזור Cingulum

אָח Ach. Frater siue germanus. Geñ. 24. Habebat aūt Rebeca fratrē noīe laban. & ī eo. 27. Venit germanus tu9 fraudulēter & accepit bñdictionē tuā. & in eo. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. & in eo. 42. Adducite fratrē vestrū. & qñ post se regit genitiuū vel qñ cōponitur cū pronoībus tūc recipit ī fine Ioth. & dicitur. אֲחִי Achi. vt Geñ. 14. fratris eschol & fratris Aner. & ī eo. 42. Adducite fratrē vestrū. & in plu. אַחִים Achim. i. fratres. Geñ. 13. Fratres eñ

אח Frater. אחי Frater. אחים Fratres.

sumus.& ps.132. Ecce q̄ bonū & quã iucūdū habitare fratres in vnū.& qñ post se regit genitiuū vel qñ cōiūgitur cū pronoībus tūc amittit mem. vt ĩ precedẽti tractatu grãmatice dictum est.& in gñe feminino אחות Achoth.i.soror.Geñ.4.soror vero Tubalcain Noema.& in eo.12. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis.& ĩ eo. Quã ob causam dixisti eẽ sororẽ tuã. & in plu. אחיות Achioth.i.sorores.1. Paralip.2. Quorū sorores fuerũt saruia & abigail.inde.אחוה Achua.i. fraternitas vel germanitas. Zach.11. Vt dissolueret germanitatẽ inter Iudã & Israel.Et etiã qñ duo sũt siles ponitur supradicta dictio.s. אח Ach. pro altero ĩporū. & ĩ gñe femini no אחות Achoth.p altera. Exo.26.Quib⁹ tabula alteri tabule cõnectatur.& in eo.25.vbi dicitur. Respiciãtq; se mutuo.pro q̄ ĩ hebreo est respiciantq; alter ad alterū. Item אח Ach. Pyra.focus.beatus hieronymus trãstulit arulã.Hiere.36.Et posita erat arula corã eo plena prunis.& in eo. & pro iecit in ignẽ qui erat sup arulã.Itẽ אח Ach.heu. Interiectio dolẽtis.Eze.6. Et dic heu ad oẽs abominatiões malorū domus israel. & recipit he ĩ principio. & dicitur.האח Heach.i. Euge.ps.39.q dicũt mihi euge. euge.& ps.34. Euge euge vidit oculus noster. Ponitur etiã supra dicta dictio אח Ach. pro אחד Echad.i.vnum.Eze.18.Et fecerit vnum de istis.

אחד Echad.vnus siue vnū.vt Geñ.1.Et factū est vespere & mane dies vn⁹.Deut.6.Dñs de⁹ tu⁹ de⁹ vn⁹ est.Prou.1.Marsupiū vnū sit oĩm nr̃m.Eccl's.9.Qui ĩ vno peccauerit multa bona perdet. Et in genere feminino אחת Achath.i. vna. Altera.Quedã.Semel.Deut.21.Si habuerit hõ vxores duas:vnam.dilectam & alterã odiosam.4.Regũ.4.Mulier aũt quedã de vxorib⁹ pphetarū. Et aliqñ ponitur pro vno ĩ gñe neutro .vt Geñ.11.Erat aũt terra labii vnius. Iob.39. Vnū locut⁹ sum quod vtinã nõ dixissem. Significat etiã semel.Leuit.16.Et ores pro filiis israel & pro cũctis pc̃tis eorū semel in anno.3.Reg.10.Semel p tres annos ibat in tharsis.&.4. Reg.4. Deambulabat in domo semel huc atq; illuc.& in eo.6. Et obseruauit se ibi nõ semel neq; bis. ps.61. Semel locutus est deus. Et aliqñ preponitur ei beth.& dicitur באחת Beachath.i.semel vel in vno. Nu.10. Si semel clãgueris.Iob.33.semel loquitur de⁹.Prouer.28.Qui puersis graditur viis cõcidet semel.Tñ cõiter significat ĩ vna siue in vno in gñe neutro. & in plu. אחדים Achadim.i.vni. Eze.37.& erunt in vnione in manu tua. pro quo He.le. Et erũt vni siue vnici in manu tua. Accipitur etiam pro paucis.vt Geñ.29. Et videbãtur illi pauci dies pre amoris magnitudine.& inde verbū התאחדי Hithachadi.p quo Beatus hieronymus transtulit Exacuere. Eze.21. Exacuere valde ad dextrã & ad sinistrã.de quo vide ĩfra in dictiõe חדד chadad.

אחו Achu. Pratū locus virens siue carectū. Et scribitur cū vau in fine loco he. Geñ.41.Et pascebat in locis palustribus.Iob.8.Aut crescere carectum sine aqua. & dicũt alii q hebrei q̄ ĩde deriuatur אח Ach.i.frater de quo vide supra.

אחז Achaz. Apprehẽdere.tenere.obtinere.Possidere.Adherere.Exo.4.Et apphẽdes caudã eius.ps.47.Tremor apprehẽdit eos.Geñ.25.Plantã fratris tenebat manu. Exo.15.Dolores obtinuerũt habitatores philistiim.Iob.26. Qui tenet vultū solii sui.ps.76.Anticipauerũt vigilias oculi mei.p quo.he.le. Apphẽdisti siue tenuisti vigilias oculorū meorū.3.Re.6.Vt nõ hererẽt muris tẽpli.& ĩ eo.ponitur p opire:vbi dicitur.Et oppuit domū lignis cedrinis.Significat etiã capere vel possidere.vt Cãt.2. capite nobis vulpes paruas. Geñ.34. Negociamini & possidete eã. Inde אחזה Achuza.i.possessio vel apphensio. Geñ.23. Date mihi ius sepulchri.p quo he.le.Date mihi possessionẽ siue apprehẽsionẽ sepl'chri.& Leui.25. reuertetur hõ ad possessionẽ suã

[Margin: אחות Soror. אחיות Sorores. אחוה Germanitas. אח Alter. אחות Altera. אח Arula. אח Heu. האח Euge. אח Pro. אחד — אחד Unus, Unum. אחת Una altera quedam. Unum. Semel. באחת Semel. אחדים Pauci. התאחדי Exacuere. חדד אחו Locus palustris. Carectum. אחז Apprehendere. Tenere. Obtinere. Anticipare. Herere. Operire. Capere. Possidere. אחזה Possessio.]

אחלי Achale vel אחלי Achalai .i.vtinã aduerbiū deprecãdi.4.Re.5.vtinã fuisset dñs me⁹ ad pphetã. ps.118. vtinã dirigãtur vie mee ad custodiẽdas iustificatiões tuas.

אחלמה Achlama.amethist⁹ lapis pcios⁹.exo.28.liguri⁹ achates & ametist⁹. & alii dicũt q̄ signt chrystalū

אחר Achar. Differre. Tardare. Morã facere. Geñ.34. Nec distulit adolescẽs quin statim quod petebatur expleret.Deut.23. Cũ votū voueris dño deo tuo nõ tardabis reddere.ps.69. Dñe ne moreris. Eccl's.5. Si qd vouisti deo:ne moreris reddere. Et aliqñ scribitur cũ Iod loco aleph.vt.2. Reg.20.Et morat⁹ ẽ extra placitū.ide אחר Achar vel אחרי Achare.i.post.postea.postq;.Geñ.22.Que postq; gesta sũt & in eo.30.Noli respicere post tergū.& in eo.35. Et semini tuo post te.Nu.12.Postea reuocabitur. Osee.11. post deum ambulabũt.& ĩde אחור Achor.i.posteriora siue retro aut retrosum vel tergū.ps.77.Percussit inimicos suos ĩ posteriora. Geñ.49.Cadat ascẽsor.ei⁹ retro.ps.9.In cõuertẽdo inimicos meos retrorsū.ps.34.Cõuertãtur retrorsū & reuereãtur ps.43. Nõ recessit retro cor nr̃m. ps.138 . Nouissĩa & ãtiq tu formasti me.p q̄ he.le. Retro & añ formasti me. Eze.2. Qui erat script⁹ ĩtus & foris.p quo he.le.Qui erat scriptus intus & retro.i.in pte posteriori.quod est idẽ cũ lr̃a nr̃a.& inde אחרי Achore.i.posteriora. Exo.33. Videbis posteriora mea. & inde אחרון Acharon.i.nouissim⁹ vel posterior aut postrem⁹.Prouer.31. Et ridebit ĩ die nouissimo.Esa.9. Nouissimo aggrauata est via maris.& in plu.אחרנים Acharonim.i.nouissimi postremi vel vltimi. Geñ.33 . Liã vero & filios ei⁹ ĩ secũdo loco. p quo he.le.Liã vero & filios ei⁹ postremos siue posteriores.& in eo.Rachel aũt & ioseph ĩ nouissimo.p q̄ ĩ hebreo ẽ nouissimi vel vltimi. Iob.18.in die ei⁹ stupebũt nouissimi.et inde אחרנה Acharona.i.nouissime aduerbiū.Nu.2.Et nouissimi pficiscẽtur.p q̄ in hebreo hẽtur. Et nouissime pficiscẽtur.ide אחרנית Achoranith.i. retrorsū vel posteri⁹.vt Geñ.9.Et incedẽtes retrorsū operuẽrũt verẽda pr̃is sui.3.Reg.18.Et tu cõuertisti cor eorū iterū p quo he.le.Et tu cõuertisti cor eorū retrorsū.i.in tpe pterito. Quod est idẽ sensus cũ lr̃a nr̃a. Indẽ אחרית Acharith.i. nouissimū vltimū siue posterius aut postremū vel finis. vt Geñ.49.Vt annũciẽ q̄ vẽtura sunt vobis ĩ nouissimis diebus.Deut.32. Vtinã saperẽt & ĩtelligerẽt ac nouissima puiderẽt.Eccl's.7.Meli⁹ est finis orõnis :q; principiū.Et quia pmiū seqtur laborẽ.ideo etiã ponitur p pmio vl' mercede. Prouer.24 . Quam cum inueneris habebis in nouissimis spẽ.p quo he.le. Quã cũ ĩueneris habebis premiū vel mercedẽ.& Hiere.29.vt dem vobis finẽ et patiẽtiã. p quo he.le. Vt dem vobis pmiū siue mercedẽ vl' spẽ.Itẽ אחר Acher. Alius vel alter.Nu.14. Qui plenus alio spū secutus est me Iob.31.Serã et alius comedet.et.ps.108.Et episcopatū eius accipiat alter. et Esa.28. In loq̃la em̃.labii et lingua altera loq̃tur ad populū istū. Et ĩ lingua chaldaica scribitur cũ nũ in fine et dicitur אחרן Acharan. Dañ.2. Nec repietur quisq; qui indicet illum.pro quo hebrei legunt.Et alius nõ est qui indicet illū.et in plu. אחרים Acherim.i.alii vel alteri. Exo.20. Non habebis deos alienos coram me.i.alios.

אחשדרפנים Achasdarpenim.principes vel satrape qui vident faciẽ regis. Ester.3. Ad oẽs satrapas regis.et in eõ.8. Ad principes pcuratoresq; et iudices.Esd.8.Satrapis qui erãt in cõspectu regis et ducib⁹. Et ĩ lingua chaldaica dicitur אחשדרפניא Achasdarpenaia.Dañ.3.Misit ad congregandos satrapas.Et solū inuenitur in nu.plu.

אחשתרנים Achasteranim veredarii.vt Ester.8.egressi q; sũt veredarii celeres.et solū ĩuenitur ĩ nu.plu.ĩ loco pdicto.et dicũt hebrei q̄ signãt mulas.ex equa et

[Margin: אחלי אחלי Utinam. אחלמה Ametistus. Christalus. אחר Differre. Tardare. Morari. אחר אחרי Postq;. Post. Postea. אחור Posteri⁹. Retro. Retrorsū. Nouissima. Foris. אחרי posteriora. אחרון Nouissim⁹. אחרנים Postremi. Nouissimi. אחרנה Nouissime. אחרנית Retrorsum. Iterum. אחרית Nouissimū. Finis. Spes. Premium. אחר Alius. Alter. אחרן Alius. אחרים אחשדר. Satrape. Principes. אחשדר. Satrape. אחשתר. Veredarii.]

onagris mansuefactis genitas : que sunt velocissime cursu.

אחת Achath.vna siue vnū aut semel.de quo vide sup in dictiõe. אחד Echad cũ daled in fine. Itẽ אחת Achet.in lingua chaldayca signãt ponere vl' reponere. Esdre.5 . Et pone ea in tẽplo quod est in ierusalẽ. et in eo.6. Qui erant reposita ĩ babylone. Et in eo. Que et posita sint in tẽplo dei.

אט At.leniter.paulatim.3.Re.21.Et ambulauit demisso capite. Pro quo hebrei legũt.Et ambulauit paulatĩ siue pedetẽtim. Et illud quod hẽtur Osee.11.Et declinaui ad eũ vt vesceretur.vbi p eo quod in lr̃a nostrã est declinaui in hebreo hẽtur supradicta dictio.s.אט At.vt dicetur ĩfra ĩ verbo. נטה Nata.a quo deriuatur. et recipit ĩ prĩcipio lamed & dicitur לאט Leat.i.paulatĩ.leniter.suauiter. 2.Re.18 . Serua te mihi puerū absalõ.pro quo hebi.legũt.lenit mihi de puero absalõ.sed translator trãstulit sensū.et Iob.15.Sed verba tua praua hoc phibẽt .Pro quo hebrei legũt.& loq̃tur suauiter tecū.et ẽt recipit ĩ fine iod et dicitur. לאטי Leiti. Geñ.33 Et sequar paulatĩ vestigia eius. Itẽ אטים Itim.malefici.vel diuini:& solū inuenitur in numero plurali. Esa.19. Interrogabunt simulachra sua & diuinos suos.

אטד Atad. Tribulus.vel spina.Pro q̄ in nostra trãslatiõe hẽtur rhamnū.Ps.58.Priusq; intelligerẽt spine vr̃e rhamnū.est etiã nomẽ pprĩū.Geñ.50.Et venerũt ad areã atad.quod male in aliqbus codicibus hẽtur acad pro atad.

אטם Atam.claudere.obturare.Ps.57.Sicut aspidis surdi et obturãtis aurẽ suã.et Prouer.21.Qui obturat aurẽ suã ne audiat pauperẽ. Esa.33.Qui obturat aurẽ suã ne audiat sanguinẽ. Inde.אטום Atum.i.clausum.siue obturatū. et in plurali אטומים Atumim.vel אטומות Atumoth.in gñe fe.i.clausi.vl' clause.siue obturate. Ezech.40.Et fenestras obliqs. Pro quo hebrei legũt. Et fenestras clausas siue obturatas:nõ q̄d oĩno essent clause:sed quod erãt magis clause a parte exteriori:sicut fit cõiter in fenestris ecclesiarū.sicut exponũt hebrei. Vnde trãslatio nr̃a recte trãstulit obliqs.

אטן Etun. Tapetes. Proue.7. Lectulū meū straui tapetib⁹ pictis ex egypto.& solū ĩuenitur ĩ loco pdicto.et scribitur cũ vau & pũcto surec in secũda syllaba.& dicũt hebrei q̄d signãt funes qa in lingua syra cõiter ponitur p funib⁹.

אטר Atar.claudere.siue obturare.ps.69.Et ne vrgeat super me pute⁹ os suū.i.Ne obturet vl' claudat sup me puteus os suū. Et btũs hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ trãstulit.Et ne coronet sup me pute⁹ os suū. quod etiã põt stare:mutãdo litterã aleph in ain.& fortasse etiã cũ littera aleph põt significare corõare:sicut multe alie dictiones hebraice.q̄ quãuis scribãtur diuersis lr̃is:idẽ significãt: et maxime qñ habẽt aliquã similitudinẽ in platione.sicut sunt aleph & ain:que ambe prõnũciãtur in gutture secũdū hebreos. Inde. אטר Iter.sinister.q vtitur manu sinistra pro dextra.& secũdum beatū hieronymū dicitur ille qui vtraq; manu pro dextera vtitur.vt Iudi.3.Qui vtraq; manu pro dextera vtebatur. & ĩ eo.20.Ita sinistra vt dextera pliãtes.

אי E. Vbi.quis.vel quid.aut vnde.& est dictio ĩteri rogatiua vel dubitatiua.Geñ.4. Vbi est abel frater tuus. Eccl's.11 Nescis qd magis oriatur. & Esa.50. Quis est hic liber repudii matris vr̃e.1.Reg.30.Cuius es tu vl' vnde.& ponitur etiã p nõ vel nullū.Prouer.31. Quia nullū secretū ẽ vbi regnat ebrietas. Inde deriuatur nomẽ pprĩū. איכבוד Iccabod q̄d interptatur:vbi gloria vl' nõ est gl'ia.1.Reg.4.Et vocauit puerū ichabod dicẽs:trãslata est gloria dñi de israel.Et in hebreo nõ est illud dñi.debet tñ subintelligi.& recipit in fine he.& dr̃. איה Aie.i.vbi.de quo ĩfra in suo loco dicetur. Itẽ. אי I.i.ve.interiectio dolẽtis. vt Eccl's.10. Ve tibi terra cui⁹ rex est puer.& in eodẽ.4. Ve soli:qui cũ ceciderit non

[Margin: אחת Una. אחת Ponere Reponere. אט Demisso capite. Paulatim. לאט Leniter. Prauus Suauiter. לאטי Paulatim. אטים Diuini. אטד Rhamn⁹. Atad. אטם Obturare. אטום Obturatū. אטומים אטומות Oblique Clauder vl' obturare. אטן Tapetes Funes. אטר Urgere. Claudere. Coronare. אטר Sinister. Qui vtraq; manu p dextera vtit. אי Ubi. Quid. Quis. Nullum. איכבוד Ubi gloria. איה Ubi. אי Ue.]

habet sublenantẽ se. vbi põitur אילו Ilo.cõpositū ab אי I.i. ve.& לו Lo.i.ei. Itẽ אי I.insula. Esa.20. Et dicet habitator insule hui⁹.et Iob.22.Saluabitur innocẽs.Pro q̄ he.legũt Saluabit insulã ĩnocẽs.& alii dicũt q̄d põitur ibi. אי I.pro איש Is.per appositionẽ lr̃e sin.& sic legũt.saluabitur vir innocens.q̄d est idẽ cũ lr̃a nr̃a.& in plurali איים Iim.i.insule. Ps.71. Reges tarsis & insule munera offerent. et Ps.96. Letentur insule multe. Ezech.26. Et turbabũtur insule in mare.& qñ post se regit gtm̃ scribitur sine mẽ. vt Geñ.10. Ab his diuise sunt insule gentiū.& Hiere.2.Transite ad insulas cetim.ide nomẽ quorũdã aĩalium mõstrosorū cõiter in desertis vel insulis repertorū :q̄ dicuntur איים Iim .pro quo btũs hieronymus transtulit vlulas.Esa.13.Et rñdebũt vlule in edibus eius.& etiã trãstulit alibi onocẽtauros. Esa.34.Et occurrent demonia onocentauris

איב Aiab. Inimicare. inimicū esse. Exo.23. Inimic⁹ ero inimicis tuis. Inde אויב Oieb.i. inimicus.1.Reg.18. Et factus ẽ saul inimicus dauid.et Ps.8.Vt destruas inimicum & vltorẽ . et ĩ gñe.fe.scribitur cũ tau ĩ fine.vt Mich.7. Ne leteris inimica mea.Et in pl'ali אויבים oibim.vel אויבי oibe. Leuit.26.Cadent inimici vr̃i gladio.& Ps.17. Et inimicos meos dedisti mihi dorsū.Treñ.1. Et facti sunt ei inimici. Inde איבה Eba.i.inimicitia. Geñ.3. Inimicitias ponã ĩter te & mulierẽ.et Eze.25.Et iplẽtes inimicitias veteres.

איד Ed. Afflictio.interitus. pernicies. calamitas. Ps.17. Preuenerunt me in die afflictionis mee.& Prouer.1. Ego quoq; in interitu vestro ridebo.& in eodẽ.Et interit⁹ quasi tẽpestas ingruerit.Itẽ איד Ed vapor.siue nubes. pro quo translatio nostra fontẽ trãstulit. Geñ.2. Sed fons ascẽdebat de terra. Sed hebrei vaporẽ vel nubẽ interptantur. et Iob.36. Vbi dicitur:& infundit imbres ad ĩstar gurgitū: pro eo quod in lr̃a nr̃a ẽ gurgitū.in hebreo est eadẽ dictio.

איה Aich. Vbi.aut q̄lis.siue q̄les. Geñ.18. Vbi ẽ sara vxor tua. Iudi.8.Quales fuerunt viri q̄s occidistis Itẽ. איה Aiah.vultur. Leui.11. Miluū ac vulturem iuxta genus suū.

איך Ech.quomodo.vt Geñ.39. Quõ ergo possū hoc malū facere. Exo.6.Quõ audiet me pharao. & Osee.11. Quomodo dabo te ephraim.& recipit ĩ fine he. Et dicitur איכה Echa.i.quomodo.vt Exo.2. Quõ palã factū est verbum hoc. et Esa.1. Quõ facta est meretrix ciuitas fidelis. Threñ.1.Quõ sedet sola ciuitas plẽa ppl'o. Et aliqñ põitur pro vbi.vt Canti.1. Vbi pascas vbi cubes in meridie.& aliqñ scribitur per caph duplicatū. Et dicitur איככה Echacha. vt Canti.5. Spoliaui me tunica mea : quõ induar illa.laui pedes meos: quõ inquinabo illos.et Ester. 8. Quomodo enim potero sustinere necẽ et interfectionẽ populi mei.

איל Eial.fortitudo.robur.siue valitudo.vel potestas. Ps.21. Tu aũt dñe ne elõgaueris auxiliū tuū a me:ad defensionẽ meã conspice.pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Tu aũt dñe ne longe fias fortitudo mea in auxiliū meū festina.et Ps.87. Factus sum sicut hõ sine adiutorio. Pro q̄ btũs hieronym⁹ in eodẽ psalterio trãstulit. Factus sum sicut hõ inualidus.i.sine fortitudine vl' valitudine.& aliqñ scribitur sine iod: et põitur lamed ĩ prĩcipio & dicitur. לאל Leel.i. valitudo siue fortitudo.vt Geñ.31.E tnunc quidem valet manus mea. Deut.28.Et nõ sit fortitudo in manu tua. Et inde. איל El.i.fortis.potẽs.robust⁹.Eze.17.Sed & fortes terre tollet.& in eo.31.Tradidi eū in man⁹ fortissimi gẽtiū.& ẽt scribitur sine iod: et signãt deū siue fortissimū.vt Geñ.14.Erat enĩ sacerdos dei altissimi.& in eo.33. Inuocauit sup illud fortissimū deū israel.vbi põitur p fortissimo. Et de hoc dicetur ĩfra in dictiõe אל El. Item. איל A'il siue איל El.aries. Geñ.22. Viditq; post ter

[Margin: אילו Ue ei. אי Insula. איים Insule. איים Ulule. Onocentauri. איב Inimicū eẽ. אויב Inimicus. Inimica. אויבים אויבי Inimici. איבה Inimicitia. איד Afflictio. Interitus. איד Fons. Uapor vel nubes. Gurges. איה Ubi. Qualis. איה Uultur. איך Quomõ. איכה Quõ. Ubi. איככה Quõ. איל Fortitudo. לאל Ualere. Fortitudo. איל Fortis. Fortissim⁹. איל איל]

gum arietē. Exo. 29. Arietem aūt cōsecrationis tolles. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. arietes. Exo. 25. Et pelles arietū rubricatas. Et in eodē. 29. Et arietes duos imaculatos. Ps. 113. Montes exultauerūt sicut arietes. Itē. אַיִל El. cāpestria. siue vallis Geñ. 14. Vsqꝫ ad cāpestria pharan. Accipitur etiā pro limine siue frōte edificii. Ezech. 40. Et ad frontē atrii porte vndiqꝫ per circuitū. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. frontes edificii. vt in eodē. Et mēsura vna frontiū ex vtraqꝫ parte. & in eodē. Et fecit frontes ꝑ sexaginta cubitos. Et aliqñ in supra dicto loco scribitur sine iod in medio: tam in singulari q̄ʒ in plurali. Itē. אַיָּל Aial. ceruus. Ps. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. Et in gñe fe. dicitur. אַיָּלָה Aiala. vel. אַיֶּלֶת Aieleth. i. cerua. Geñ. 49. Neptalim ceruꝰ emissus. qđ in hebreo legitur in gñe fe scilicet cerua emissa. Prouer. 5. Cerua charissima & gratissimꝰ hinnulus. Et in plurali. אַיָּלִים Aialim. i. cerui. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloqꝫ ceruorum. Et in plurali femio. אַיָּלוֹת Aialoth. i. cerue. Iob. 39. Et parturiētes ceruas obseruasti. & sub gñe masculino intelligitur femininū: et ecōtrario: tā in singulari q̄ʒ in plurali.

אָיֹם Aiom. horribilis: vel terribilis. Abach. 1. Horribilis et terribilis est. cuiꝰ femininū est. אֲיֻמָּה Aiūma. Cāti. 6. Terribilis vt castrorū acies ordinata. Inde אֵימָה Ema. idest terror. siue horror. aut timor. vel formido. aut indignatio. Geñ. 15. Et horror magnus & tenebrosus inuasit eū. Exo. 15. Irruat sup eos formido. Ps. 54. Et timor mortis cecidit sup me. Prouer. 16. Indignatio regis nuncii mortis. Et in plurali. אֵימִים Emim. i. terribiles. siue horribiles. vel formidabiles. siue furores. aut portēta. Iob. 20. Vadēt & veniēt sup eum horribiles. Ps. 87. Exaltatus aūt humiliatꝰ sum & cōturbatus. Pro quo hebrei legunt. Portaui terrores tuos & cōturbatus sum. Vnde beatus hieronymus ī psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Portaui furorē tuū & cōturbatus sum. et Hiere. 50. Terra sculptiliū est & in portētis glorian tur: et inde quidā populi qui erant q̄si gigantes appellātur אֵימִים Emim. Deut. 2. Emim primi fuerūt habitatores eiꝰ populus magnus & validus vt de enachim stirpe quasi gigantes crederētur: & essent similes filiorū enachim: deniqꝫ moabite appellabāt eos emim. et dicūtur sic a terrore: qm̄ sūt timendi & horribiles visu. Et inde. אֵימְתָנִי Emthani. quod in lingua chaldaica significat terribilē vel admirabilē. Dañ. 7. Et ecce bestia quarta terribilis atqꝫ mirabilis.

אַיִן En. Non. siue nihil. Geñ. 28. Non est hic aliud nisi domus dei. Leui. 26. Et nō erit qui exterreat. 1. Reg. 2. Non est sanctus vt est dñs: et nō est fortis sicut deus noster. 2. Paral. 2. Nihil erat in arca nisi due tabule. Dicitur etiā אַיִן āin. i. nihil. vel nihilū. siue non. Esa. 40. Ecce vos estis ex nihilo. et Osee. 13. Et saluator nō est ꝑter me. et recipit mē in principio. Et dicitur. מֵאַיִן Meāin. i. non. nec. Hiere. 30. Ve quia magna dies illa: nec est similis eius. et ēt hec dictio מֵאַיִן Meāin est aduerbiū interrogatiuū loci: & significat vnde. vt Geñ. 29. Fratres vñ estis. et Ps. 120. Vnde veniet auxiliū mihi. et etiā cōponitur cū littera chaph in pricipio et dicitur. כְּאַיִן Cheāin. i. quasi. pene. tanq̄ʒ nihilū. vel quasi non. Ps. 73. Pene effusi sunt gressus mei. et. Ps. 38. Et substātia mea tanq̄ʒ nihilū ante te.

אֵיפָה Epha. genus mensure. quod in nostra trāslatione dicitur. ephi. Exo. 16. Gomor aūt decima pars est ephi. Ruth. 2. Inuenit ordei quasi ephi mensuram. & aliqñ ponitur pro modio. Leui. 19. Iustus modius equusqꝫ sextariꝰ. & scribitur aliqñ sine iod. Leui. 5. Offeret pro pctō suo simile partē ephi decimā. Et qñ post se regit genitiuū tunc mutat he vltimū in tau: sicut alia noīa feminina in he desinentia. vt. 1. Reg. 17. Accipe frībus tuis ephi polēte. Item. אֵיפֹה Epho. vbi. vel quādo. Geñ. 37. Vbi pascant greges. Ruth. 2. Vbi hodie collegisti. et Iob. 38. Vbi eras quando ponebā fundamēta terre. Et aliqñ ponitur pro qñ. vt Iob. 4. Aut qñ recti deleti sunt. scribitur etiā cum uau in fine loco he. vt Iob. 17. Vbi est ergo nūc prestolatio mea. vbi ponitur. אֵיפוֹ Epho pro eo quod in littera nostra est nunc. Inuenitur etiā. אֵיפוֹא Epho. cum vau et aleph in fine. & interpretatur vbi: siue nūc: vel hic aduerbiū loci. vt Geñ. 27. Quis igitur ille ē: q captā venationē attulit mihi. Pro quo hebrei legūt. Quis nūc ille ē qui captā venationē attulit mihi. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ etiam in loco predicto ponitur pro vbi. et legūt sic. Quis vbi ille est. Et dicūt ꝙ deficit ibi cōiunctio q̄dā: ac si diceret. Quis et vbi ille est. sicut Abac. 3. Vbi nos habemus sol & luna steterūt in habitaculo suo. ꝓ quo in hebreo habetur. Sol luna steterūt in habitaculo suo. vbi similiter deficit illa cōiunctio. et Geñ. 27. ubi dicitur. Et tibi post hac fili mi ultra qđ faciam: pro eo quod in littera nostra est post hac in hebreo habetur predicta dictio.

אִישׁ Is. vir. homo. maritus. quilibet. quicūqꝫ. vnusquisqꝫ. quisqꝫ. alter. Geñ. 2. Hec vocabitur virago: qa de viro sumpta est. Et in eodē. 30. Etiā hac vice mecū erit maritus meus. et Exo. 11. Postulet vir ab amico suo. & in eodē. Fuitqꝫ moyses vir magnus valde in terra egypti. Leui. 17. Homo quilibet de domo israel si occiderit bouē aut ouē. Et in eodē. Homo quilibet de domo israel & de aduenis qui peregrinātur inter vos. & in eo. Homo quicūqꝫ de filiis israel & de aduenis qui peregrinātur apud vos. et in eodē. 19. Vnusquisqꝫ patrē suū & matrē timeat. et in eodē. 25. Reuertatur homo ad possessionē suam & vnusquisqꝫ rediet ad familiā pristinā. Ponitur etiā pro altero. vt Exo. 21. Si rixati fuerint viri: & percusserit alter proximū suum. Et in eodē. 25. Vbi nos habemus respiciātqꝫ se mutuo versis vultibus: in hebreo habetur. Et aspectus eorū quisqꝫ ad fratē suū: siue alter ad frēm suū: aut alter ad alterū. qa sicut supra dictū ē hec dictio frater aliqñ ponitur in scriptura ꝓ alter de duobus qñ sunt siles. Accipitur etiā אִישׁ Is. ꝓ viro forti et magno siue nobili vel pricipali. vt. 1. Reg. 26. Nūquid nō vir tu es. idest nobilis et precipuus vł priceps. Vnde subditur. & quis alius similis tui in israel. Et. 3. Reg. 2. Confortare et esto uir fortis. vbi in hebreo nō ē illud fortis: sed subintelligitur sub nomine viri. Et aliquādo pōitur pro nomine speciei. quod sub nomine hominis siue viri intelligitur etiam femina. vt Exo. 21. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur. & ps. 1. Beatus vir qui non abiit in cōsilio impiorum. Vbi sub hoc nomine. אִישׁ Is. Intelligitur tam masculus quā femina. & etiā accipitur pro masculo cuiuscūqꝫ speciei. Vt. Geñ. 7. Ex omnibus animātibus mūdis septena et septena masculū & feminā: de animantibus vero imūdis duo masculū & feminā. vbi pro masculo habetur. אִישׁ Is: et pro femiā. אִשָּׁה Isa. et in plurali אִישִׁים Isim. i. viri. Prouer. 8. O uiri ad vos clamito. et Esa. 53. Despectū et nouissimū virorum. Et in genere feminino scribitur sine iod & cū he in fine et dicitur. אִשָּׁה Isā. idest mulier. Virago. vxor. femina. vnaqueqꝫ. q̄libet. Geñ. 2. Et edificauit dominꝰ deus costam quam tulerat de adā in mulierē. et in eodē. Hec vocabitur virago: quia de viro sumpta est. et in eodem. 4. Adā vero cognouit vxorem suam. et in eodem. 7. Ex omnibus animantibus mundis septena masculum et feminam: de animantibus vero immundis duo masculum et feminam. Exo. 27. Pro eo quod nos habemus quinqꝫ cortinas sibi iungentur mutuo: in hebreo habetur quinqꝫ cortine erunt iuncte vnaqueqꝫ ad sororem suā. i. vnaqueqꝫ ad alteram.

Sed trāslator transtulit sensum. Scribitur etiā cū tau in fine loco he. & dicitur. אֵשֶׁת Eseth. idest mulier. siue vxor. vt Prouer. vltimo. Mulierē fortē quis inueniet. et Exo. 18. Tulit sephoram vxorem moysi. Et in plurari. אִשּׁוֹת Isoth. idest mulieres. vt Ezechi. 23. Sic ingrediebantur ad oola & ooliba. mulieres nefarias. & pōitur cōmuniter pro mulieribus. נָשִׁים Nasim quod nomē deriuatur ab. אֱנוֹשׁ Enos de quo infra in suo loco dicetur. Item אִישׁוֹן Ison. obscurū vel tenebrosum. siue pupilla. s. oculi. Prouer. 7. in noctis tenebris & caligine. et in eodē. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. & accipitur etiam pro pupilla oculi: eo quod cōmuniter est nigri coloris. Prouer. 7. Legemqꝫ meam vt pupillā oculi tui. ps. 17. Custodi me vt pupillā oculi.

אִית Ith. siue אִיתַי ithai. in ligua chaldaica sigñat eē. Dañ. 2. Non est homo super terrā qui sermonē tuū rex possit implere. Et ī eodē. Quorū nō ē cū hominibꝰ cōuersatio

אֵיתָן Ethan. Fortis. robustus. durus. siue asperū. & saxosū Geñ. 49. Sedit in forti arcus eius. & Nu. 24. Robustū quidē ē habitaculū tuū. Exo. 14. Cūqꝫ extēdisset Moyses manū suā contra mare: reuersū est primo diluculo ad priorē locū. pro quo hebrei legūt. reuersū est primo diluculo ad fortitudinē suam siue ad vigorē suū. & ps. 73. Tu siccasti fluuios ethan. Pro quo beatus Hieronymus interpretationē nominis sequens in psalterio iuxtā hebraicam veritatē trāstulit. Tu siccasti flumīa fortia. & Deut. 21. ponitur pro aspero & saxoso. vbi dicitur & ducent eam ad vallem asperā atqꝫ saxosam. et Iob. 33. Vbi dicitur. & oīa ossa illius marcescere facit: pro eo quod ī littera nostra est marcescere facit: in hebreo habetur supradicta dictio. s. ethan pro quo hebrei legūt fortiter siue fortis scilicet dolor. & in plurali אֵיתָנִים Ethanim idest fortes vel robusti. vt Mich. 6. Audiant montes iudicium domini: & fortia fundamenta terre. Ponitur etiam pro optimatibus vel pricipibus. vt Iob. 12. Et optimates supplātat. ponitur quoqꝫ pro nomine proprio. 3. Reg. 8. cōueniteqꝫ ad Regem salomonem vniuersus israel mēse ethanim. Vbi vitio scriptorū ponitur in translatione nostra. Bethanim. ꝓ ethanim.

אַךְ Ach. Tantūmodo. solūmō. Duntaxat. sed. saltē. verūtm̄. ēt. quidē. vere. certe. autē. adhuc. forsitā. Nu. 12. Nūtm̄modo per moysem locutus ē dñs. Leuit. 21. ita dūtaxat vt intra velum nō ingrediatur. Esa. 43. Verūtamen seruire me fecisti in peccatis tuis. Exo. 10. Sed nūc dimitte peccatum mihi etiā hac vice. Geñ. 29. Os quidē meū es & caro meā. 1. Reg. 25. Vere frustra seruaui omīa: que huius erant in deserto. Exo. 21. si autem vno die vel duobus superuixerit. Geñ. 18. Si loquar adhuc semel. ps. 138. Et dixi forsitā tenebre conculcabūt me. significat etiā. q̄uā. vt. ps. 72. quā bonus israel deus. & aliquando ponitur causa ornatus orationis sicut apud latinos alique dictiones encliticę. & ideo aliquando omittitur a translatore. vt Leuit. 23. Vbi dicitur decimo die mensis huius septimi: dies expiationis erit. vbi premittitur supradicta dictio scilicet. אַךְ Ach. que omittitur a translatore. et similiter in aliis locis.

אָכַל Achal. Comedere. deuorare. consumere. comburere. Geñ. 37. Fera pessima comedit eum. Exo. 34. Panē non comedit & aquā nō bibit. Leui. 26. Et comedetis panē vestrū in saturitate. Et in eodē. Et comedetis vetustissima veterum. Ps. 68. Zelus domus tue comedit me. et Ps. 78. Quia comederūt iacob. Exo. 15. Deuorauit eos sicut stipulam. & Leuit. 9. Et ecce egressus ignis a dño deuorauit holocaustū. & Ps. 13. Qui deuorāt plebem meā sicut escam panis. Significat ēt cōsumere. vt Deu. 4. Dñs deus tuus ignis cōsumēs est. & Iudi. 6. Ascenditqꝫ ignis de petra: & carnes azymosqꝫ panes cōsumpsit. 2. Reg. 11. Et nunc hunc & nūc illum cōsumit gladius. Item significat cōburere. vt Exo. 3. Et videbat ꝙ rubus arderet: et nō cōbureretur. Et ide. אֹכֶל ochel. i. victus. siue cibus. vel esca. Geñ. 42. Vt emamus victui necessaria. Et in eodē. Sed serui tui venerūt vt emerēt cibos. Et in eodē. 43. Reuertimini & emite nobis pauxillū escarū. Et inde. אֲכִילָה Achila. i. comestio. vel cibus. 3. Reg. 19. Et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & q̄draginta noctibus. Et recipit in principio mem. Et dicitur. מַאֲכָל Maachal. i. cibus. vt Iudi. 14. De comedēte exiit cibus. Et etiā scribitur cū tau in fine. & dicitur. מַאֲכֹלֶת Maacholeth. i. cibus. Esa. 9. Et erit in cōbustionem & cibū ignis. Et inde. מַאֲכֶלֶת Maacheleth. i. gladius. vel culter. Geñ. 22. Et arripuit gladiū vt īmolaret filiū suū. & in plurali. מַאֲכָלוֹת Maachaloth. Prouer. 30. Generatio que pro dentibus gladios habēt: & cōmandit molaribus suis. Pro quo hebrei legūt. Generatio que pro dentibus gladios habent: et cultros pro molaribus.

אָכֵן Achen. Siquidē. certe. vere. ergo. itaqꝫ. Exo. 2. Quō palā factū est verbū istud. ꝓ quo hebrei legūt: siquidē siue certe palā factū est verbū. Ps. 82. Vos autē sicut hoīes moriemini. Esa. 49. Ergo iudiciū meū cum dño.

אָכַף Achaph. curuare. flectere. cōpellere. Prouer. 16. Anima laborantis laborat sibi: quia cōpulit ad illud os suū. Et solū inuenitur in loco predicto. & Iob. 33. Et eloquētia mea non sit tibi grauis. vbi pro eo ꝙ in littera nostra est eloquētia mea in hebreo habetur אַכְפִּי Achpi. Et dicunt hebrei ꝙ ibi ponitur per additionē aleph in principio pro כַּפִּי Chapi. i. manus mea. Et legūt sic. Et manus mea non sit tibi grauis. Sed si dictio supradicta diuidatur in. אַךְ ach. quod significat. certe. aut quidē. sicut supradictū est: & פִּי pi. quod significat os meū: tunc erit talis littera. s. et quidē os meū nō sit tibi graue. quod ē idē sensus cū littera nostra.

אִכָּר Icar. Agricola. vt Hiere. 51. Et collidā in te agricolam: & iugalē eius. et Amos. 5. Et vocabūt agricolā ad luctū. & ī plurali. אִכָּרִים Icarim. i. agricole. Hiere. 14. Cōfusi sūt agricole. et in eo. 31. Agricole & minātes greges

אַל Al. Non. neqꝫ. ne. nequaquā. noli. siue nolite. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudū. & Ps. 120. Non det in cōmotionē pedē tuū: neqꝫ dormiet qui custodit te. Prouer. 3. Noli prohibere benefacere eum qui potest. Et in eodē. 23. Noli laborare vt diteris. & in eodē. 30. Neqꝫ est rex qui resistat ei. Canti. 1. Nolite me cōsiderare ꝙ fusca sim. Hiere. 51. Non tendat qui tendit arcum suū. Osee. 4. Ne derelinquat saltē iuda: & nolite ingredi in galgala & ne ascenderitis in bethauē: neqꝫ iurauertis viuit dñs. Vbi pro eo ꝙ in littera nostra ē ne. & neqꝫ. & nolite. in hebreo ponitur supradicta dictio. Ponitur etiā pro. in. vel cōtra. vt. 1. Reg. 17. Vbi dicitur in quē irruisti hodie. i. cōtra quē irruisti hodie. subditur cōtra meridiē ceni. Itē. אֵל El. deus. siue fortis. vt Geñ. 14. Erat enī sacerdos dei altissimi. et in eodē. Benedictus abram deo excelso: qui creauit celum & terrā. et benedictus deus excelsus. Et in eodē. 17. Ego sum deus oipotens. & in eodē. 33. Inuocauit sup illud fortissimū deū israel. Vbi ponitur. אֵל El. pro fortissimo. & Iosue. 22. Fortissime deus israel ipse nouit. Ps. 42. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. Pro quo in hebreo habetur. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. et etiā. lxx. traduxerūt ischyron. i. fortem. vnde vitio scriptorū fuit positum ibi fontē pro fortem. et in plurali. אֵלִים Elim. i. fortes vel dii. vt. Exo. 15. Quis similis tui in fortibus dñe. Accipitur etiā pro diis gentiū siue pro idolis. vt Esa. 1. Cōfundātur ab idolis qbꝰ sacrificauerūt. et in eo. 57. Qui cōsolamini in diis. Vide et supra ī dictiōe. אַיִל El. cū iod

in medio dictiōis. Item. אֶל El. cum apice segol significat. ad. apud. in. sup. cum. per. cōtra. de. a. vl' ab. Geñ. 2. Et adduxit eam ad adam. Et in eodē. 4. Dixit caim ad abel fratrem suum. Et in eodē. Respexit dñs ad abel & ad munera eius. Exo. 6. Locutusq; ē dñs ad moysen. Itē ponitur pro apud Geñ. 12. Et laudauerunt illā apud pharaonē. Et in eod. 37. Accusauitq; fratres suos apud patrem. Ponitur etiā pro. in. vt. Geñ. 23. Sepeliuit Abraam vxorē suam in spelūca agri duplici. & in eodē. 27. Madianite vēdiderūt eū in egypto. Exo. 29. In qua pones testimonium quod dabo tibi. Significat etiā. sup. vt. 2. Re. 2. regēq; cōstituit sup galaad & sup gesuri & super iezrael. Itē significat. cū. vt. Geñ. 49. Sepelite me cū patrib9 meis. Itē sigñat. per. vel. contra. 3. Reg. 18. Siquidē cherubim expādebāt alas super locum arce. Eccl'. 1. Et gyrat p meridiē. 1. Reg. 27. Cōtra meridiē iude & cōtra meridiē ierameel & cōtra meridiē ceni. 2. Re. 5. Si ascendā cōtra philisteos. Itē pōitur p. de. siue p. a. vel. ab. vt Geñ. 20. Dixitq; abraā de sara vxore sua soror mea ē. Et in eodē. 41. Et oēs prouincie veniebāt in egyptū: vt emerent escas. Pro quo in hebreo habetur. vt emerēt escas a ioseph. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ipsorū quattuor. et aliqñ ponitur pro articulo: ad denotandū q dictio seques est datiui casus vl' accusatiui. Geñ. 3. Mulieri quoq; dixit. vbi pmittitur supradicta dictio. el. Et in eo. Vocauit dñs deus adam. vbi ēt ponitur in hebreo. el. ad denotandū q adā est accusatiui casus. et aliqñ scribitur cū iod ī fine: & dicitur. אֱלֵי Ele. idest. in. aut secus. Iob. 3. Gaudētq; vehemēter cū inuenerīt sepulchrū. Pro quo hebrei legūt. Qui letabātur ī exultatione: gaudēt cū inuenerint sepulchrū. Et in eodē. 29. Radix mea apta ē secus aq̄s. Ponitur ēt aliqñ. אֵל El. pro. אֵלֶּה ele. i. isti vel ii. aut hec. Geñ. 19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. et in eodē. 16. Daboq; posteris tuis vniuersas regiones has. & est oīs generis & cuiuscūq; casus: qa noīa hebraica sunt indeclinabilia. Cōponitur ēt cū pnoībus hoc modo אֵלַי Elai. i. ad me. אֵלֶיךָ Elécha. i. ad te. אֵלָיו Elau. i. ad eum. אֵלֵינוּ Elénu. i. ad nos. אֲלֵיכֶם Alechem. i. ad vos. אֲלֵהֶם Alehem. i. ad eos. & qñ refertur ad feminam hoc modo. אֵלַיִךְ Elaich. i. ad te. אֵלֶיהָ Elēha. i. ad eā. אֲלֵיכֶן Alechen. i. ad vos. אֲלֵיהֶן Alehen. i. ad eas. prima psona tam in singulari q̄; in plurali est sicut in masculino.

Ad. Apud. In. Super. Cum. Per. Contra. De. A. Articulus dati casus. Accusatiui casus. אֱלֵי In. Secus. אֵל אֵלֶּה Isti. Hi. אֵלַי Ad me.

אֲלַל Alal. in lingua chaldaica significat lamētari. eiulare. plangere. vlulare. Et inde. אַלְלַי Alelai. i. ve. īteriectio dolētis vel eiulātis. Iob. 10. Si ipius fuero ve mihi. Michee. 7. Ve mihi qa factus sum sicut qui colligit in autūno. & aliquādo scribitur cū simplici lamed. Ioel'. 1. Plange q̄si virgo accincta sacco. vbi pōitur. אֱלִי Eli. quod ē verbū secūde psone īperatiui modi gñis femini. Itē. אֱלִיל Elil. i. idolū. nihil siue inane aut vanū. Esa. 10. Quō inuenit man9 mea regna idoli. Iob. 13. Et cultores peruersorū dogmatū. Pro quo hebrei legūt: medici idoli omnes vos: siue medici vel cultores inanitatis vel nihilitatis oēs vos. nā pōt deriuari a supradicta dictiōe. אַל Al. que significat nō siue nihil. & in plurali אֱלִילִים Elilim. i. idola vel demōes. Leui. 19. Nolite cōuerti ad idola. ps. 95. Oēs dii gentiū demonia. Esa. 2. Et idola penit9 cōterētur. Ponitur etiā. אֱלִיל Elil. pro fraudulētia. Hiere. 14. Et diuinationē fraudulentam & seductionē cordis sui prophetant vobis.

אֲלַל Lamētari. אַלְלַי Ve. Plāgere. אֱלִי אֱלִיל Idolum. Peruersū dogma. Idolū siue inane vel nihil. אֱלִילִים Idola. Demonia. אֱלִיל Fraudulētia.

אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. grādo. Ezech. 13. Et dabo lapides pgrādes. pro quo hebrei legūt. Et dabo lapides grādinis. Et in eo. Et iber inundans in furore meo erit & lapides grādes. Et in eo. 38. Et imbre vehemēti & lapidibus immēsis. vbi ponitur pro immēsis elgabis. nā significat grādinē qñ lapides grandinis sunt magni & in magna quātitate. Et de hoc vide infra in dictione. גָּבִישׁ Gabas.

אֶלְגָּבִישׁ Grandes. Grando. Immēsus.

אֵלֶּה Ele. isti. iste. ista. siue hi. he. hec. Geñ. 2. Iste sunt generationes celi & terre. Et in eo. 9. Isti sunt filii noe et ab iis disseminatū est omne genus hoīm sup vniuersam terrā. Et in eodē. 36. He aūt sunt gñationes esau: & hec noīa filiorū eius. Et in eo. Hi duces filiorū esau. Exo. 1. Hec sunt noīa filiorū israel. Et est oīs gñis & oīs casus. vt supra dictū ē. & in ligua chaldaica dicitur. אִלֵּין Ilen vl'. אִלֵּךְ ilech. Dañ. 2. Et cōteret oīa hec. Et in eo. 3. Viri isti contēpserūt te rex.

אֵלֶּה Iste. Isti. Hi. He. Hec. אִלֵּין אִלֵּךְ Isti.

אָלָה Ala. Iurare. maledicē. īprecari. vt Iudi. 7. Et sup qb9 me audiēte iuraueras. Iob. 31. Vt expeterē maledicēs aīam eius. Inde. אָלָה Ala. i. iuramētū aut maledictio siue execratio. Geñ. 26. Sit iuramentū inter nos. Eze. 16. Sicut despexisti iuramētū. Ps. 9. Cuius maledictione os plenū est. Ps. 78. Et de execratione & mendacio annūciabūtur. Esa. 24. A facie maledictionis luxit terra. Et in plurali. אָלוֹת Aloth. Deut. 29. Iuxta maledictiōes q̄ in libro legis huius ac federis cōtinētur. Et in eodē. 30. Oēs aūt maledictiones has cōuertet super inimicos tuos. Et inde. תַּאֲלָה Thaala. i. labor. fatigatio. Threñ. 3. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Item. אֱלוֹהַּ Eloha. deus. Iob. 3. Non reqrat eū deus desup. Et in eo. 4. Nūquid homo dei cōparatione iustificabitur. Abac. 3. Deus ab austro veniet. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהּ Ela vel אֱלָהָא elaha. Dañ. 2. Vt q̄rerent misecordiā a facie dei celi. Et ī eodē. Tibi deo patrū meorū cōfiteor. Et scribitur plural'r. אֱלֹהִים Elohim. i. deus. Geñ. 1. In pricipio creauit deus celū & terrā. ps. 7. Deus iudex iust9. et qñ post se regit gtm̄ amittit mē: sicut cetā noīa plalia ī im desinētia & dicit אֱלֹהֵי Elohe. Exo. 3. De9 hebreorū misit me ad vos. Deut. 10. Ipse ē deus deorū. Et vt ait btūs hieronym9 ī epl'a ad marcellā: est cōis numeri: quod et vnus deus vocatur & plures. Deut. 4. Neq; est alia natio tā grādis: q̄ habeat deos apropinquātes sibi. 1. Reg. 28. Deos vidi ascendētes de terra. Et in eo. 4. Quis nos saluabit de manu deorū sublimiū istorū. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהַיָּא Elahaia siue אֱלָהִין Elahin. i. dii. Hiere. 10: Dii qui celos & terrā nō fecerunt. Dañ. 2. Exceptis diis quorū nō est cum hoībus cōuersatio. Accipitur ēt pro diis gentiū: qui dicūtur dii secundū opinionē eorū a qbus colūtur. Geñ. 25. Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt. Ps. 95. Oēs dii gentiū demonia. Osee. 3. Et ipi respiciūt ad deos alienos. Accipitur etiā pro angelis siue pro hoībus sanctis vel potētibus seu principibus vel iudicibus: qui dicūtur dii participatiue. Geñ. 6. Vidētes filii dei filias hominū q essent pulchre: acceperūt sibi vxores ex oībus quas elegerāt. Quod exponūt hebrei de filiis potentiū & principū. 2. Regū. 7. A facie populi tui quē redemisti tibi ex egypto gentē & deū eius. i. principē eius. Ps. 8. Minuisti eū paulomin9 ab angelis. Ps. 96. Adorate eū oēs angeli eius. Ps. 137. In cōspectu angelorū psallam tibi. Ps. 81. Ego dixi dii estis. Exo. 21. offerat eum dñs diis. Et in eo. 22. Diis nō detrahes. Item. אֵלָה Ela. terebinthus vel quercus. Geñ. 35. At ille infodit eos subter terebinthū que est post vrbē sichē. Ios. 24. Et tulit lapidē pergrādem: posuitq; eum subter quercum que erat in sanctuario dñi. Iudi. 6. Venit angelus dei & sedit sub quercum. Esa. 1. Cum fueritis velut quercus defluētibus foliis.

אָלָה Iurare. Maledicē. אָלָה Iuramētū maledictio. Execratio. אָלוֹת Maledictiones. תַּאֲלָה Labor. אֱלוֹהַּ Deus. אֱלָהּ אֱלָהָא Deus. אֱלֹהִים Deus. אֱלֹהֵי Deus. Dii. אֱלָהַיָּא אֱלָהִין Dii gentiū. Potentes vel pncipes. Angeli. Dii pro iudicibus. אֵלָה Terebinth9. Quercus.

אִלּוּ Ilu. Si. quāuis. Ester. 7. Atq; vtinā in seruos & famulas venderemur esset tolerabile malū & gemēs tacerem. Pro quo hebrei legūt. Atq; si in seruos et famulas vēderemur tacerē. Eccl'. 6. Etiā si duobus millibus annis vixerit. Itē. אֲלוּ Alu. in lingua chaldaica ē aduerbiū demōstratiuū. i. ecce siue. en. Dañ. 2. Et ecce q̄si statua vna.

אִלּוּ Vtinam. Si. Etiā si. אֲלוּ Ecce.

אָלַח Alach. fetere. corruptū siue inutilem esse. Et inde verbū passiuū prime cōiugationis quod recipit nū in principio & dicitur. נֶאֱלַח Neelach. Iob. 15. quanto magis. abominabilis & inutilis hō. & ps. 13. oēs declinauerūt simul inutiles facti sūt. ps. 52. vbi eadē Verba habentur.

אָלַח Fetere. נֶאֱלַח Inutilis.

אוּלַי vlay. si forte. forte. forsitam. De quo vide supra in dictiōe. אוּלַי vlay cū littera vau ī pria syllaba. itē. אֱלִי Eli. i. plāge. de quo vide supra. in dictōe. אֲלַל Alal. אַלְיָה alya. cauda. vt leuit. 3. adipē & caudā totā cū renib9 אֱלִיל elil. idolū. siue demō. de q° vide sup. ī dictōe אֲלַל alal

אָלַם Alā. facere māipulos vl'. maniplos ligare. vt Ge. 37. Putabā nos maniplos ligare ī agro. Inde אֲלֻמָּה Alūma. manipulus. Geñ. 37. & Quasi consurgere manipulū meū & stare. & in plurali. אֲלֻמִּים Alūmim. Secundū terminationē masculinorū vl' אֲלֻמּוֹת Alumoth. secundū terminationē femininorū: eodē libro et cap. vbi sup. Itē. אָלַם alam obmutescere mutū eē. ps. 30. muta fiant labia dolosa. & ps 38. Obmutui & humiliat9 sū. & ī eodē. obmutui et nō aperui os meū. Esa. 53. Et quasi agn9 corā tōdente se. obmutescit. & inde. אִלֵּם Ilem. siue. אִלֵּם Elem. i. mutus. siue muta. vt Geñ. 4. Quis fabricat9 ē mutū. ps. 37. Sicut mut9 nō aperiēs os suū. & ī titulo psalmi. 55. vbi dicitur In finē p populo. qui a sactis lōge factus ē: in tituli inscriptiōe ipi dauid. p quo beatus Hieronimus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. victori p colūba muta: eo quod pcul abierit dauid humilis & simplex. & in plurali. אִלְּמִים Ilemim. i. muti. Esa. 56. canes muti nō valētes latrare vidētes vana. Itē אֻלָם vlam. siue אוּלָם vlam. vere. vtiq;. sed. alioquī verūtamē. Numeri. 14. viuo ego & implebitur glīa dñi vniuersa terra. vbi premittitur in hebreo dictio vlā. s. vere siue vtiq; viuo ego. Iob. 1. sed extēde manū tuā: & tāge cūcta q̄ possidet. et ī eodē. 2. alioquī mitte manū tuā et tāge os eius & carnē. et in eodē. 11. Atq; vtinā deus loqueretur tecū. et in eodem. 13. Prius vos ostēdēs fabricatores mēdacii. p quo hebrei le. Et vere siue vtiq; vos fabricatores mēdacii. ps. 58. Si vere vtiq; iusticiā loqmini. vbi pōitur. אֵלֶם Elem pro. אֻלָם Vlam: Sigñat ēt אֻלָם Vlam. siue אוּלָם Vlam porticū siue vestibulum. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templū viginti cubitorū. &. ps. 52. Et firmamentū in plagis eorū. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. & firma sint vestibula eorū. Ezech. 40. & mēsus ē vestibulū porte octo cubitorū. & in eodē vestibulū aūt porte erat intrinsec9. et in plurali אֵלַמִּים elamim. secūdū terminationē masculinorū. siue אֵלַמּוֹת elamoth. Secundū terminationē femininorū vt in eo. 40. sil'r aūt erāt & ī vestibulis fenestre p gyrum. et in eo. & vestibula in circuitu Item. אַלְמָן Alman. viduus siue viduatus vt. Hiere. 51. Non fuit viduatus israel & iuda a dño deo suo. & in gene. feme. אַלְמָנָה Almana. i. vidua. vt Geñ. 38. esto vidua in domo patris tui. & Esa. 1. Defendite viduā. et in plurali. אַלְמָנוֹת Almanoth. ps. 65. patris orphanorū et iudicis viduarū. Thren. 5. matres nostre q̄si vidue. et īde. אַלְמֹן Almon. i. viduitas vt. Esa. 47. Et venient tibi hec duo subito in die vna sterilitas et viduitas. et hoc idē sigñt. אַלְמְנוּת Almenuth. vt Geñ. 38. que depositis viduitatis vestibus assūpsit theristrum. Esa. 54. Et opprobrii viduitatis tue nō recordaberis amplius. & inde domus siue palatia iam destructa dicuntur metaphorice אַלְמְנוֹת Almanoth. vt Esa. 13. & respōdebūt vlule ī edibus eorum. Itē. אַלְמֹנִי Almoni. i. ille cui9 nomen tacetur in scriptura: et deriuatur a supradicta dictiōe אָלַם Alam q̄ significat obmutescere. Ruth. 4. declina paulisp. et sede hic vocās eū noīe suo. & 4. Reg. 6. in loco illo et illo ponam9 īsidias

נֶאֱלַח Inutilis. אוּלַי Forte. אֱלִי אַלְיָה Cauda. אֱלִיל Idolum. אָלַם Manipulos ligare. אֲלֻמָּה Manipulus. אֲלֻמִּים אָלַם Mutū esse. Obmutescere. אִלֵּם Mutus. אִלֵּם Mutus. Muta. אִלְּמִים Muti. אֻלָם אוּלָם Atq;. Sed. Alioquin. Vtinam. Atiq;. אֵלֶם אֻלָם אוּלָם Porticus. Vestibulū. אֵלַמִּים אֵלַמּוֹת Vestibula. אַלְמָן Viduatus. אַלְמָנָה Vidua. אַלְמָנוֹת Vidue. אַלְמֹן Viduitas. אַלְמְנוּת Viduitas. אַלְמְנוֹת Edes scil; destructe. אַלְמֹנִי Ille.

אֵלוֹן Elon. siue. אַלּוֹן Alon quercus. Gene. 35. Et sepulta ē ad radices bethel subter quercū & appellauit nomen loci illius quercus fletus. & in plurali. אַלּוֹנִים Alonim siue. אַלּוֹנֵי Alone. vt Amos. 2. et fortis ipse quasi quercus. & zacha. 11. Vlulate quercus basan. significat etiā cōuallē siue locū in quo sunt multe quercus & alie arbores. vt Geñ. 12. Et vsq; ad cōuallē illustrē. & in eodē. 18. Appruit aūt ei dñs in cōualle mābre. Itē. אִילָן Ilan. siue אִילָנָא ilana. in lingua chaldaica significat arborē. Dañ. 4. Et ecce arbor ī medio terre. Et in eodem. Succidite arborem.

אֵלוֹן אַלּוֹן אַלּוֹנִים אַלּוֹנֵי Quercus. Cōuallis. אִילָן אִילָנָא

אֶלֶף Elef. mille. vt Geñ. 20. Ecce dedi mille argēteos fratri tuo. Nu. 31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. Canti. 4. Mille clypei pendēt ex ea. Et in eo. 8. Mille tui pacifici. & ī plurali. אֲלָפִים Alaphim. siue אַלְפֵי Alphe. i. millia siue milleni. vt Exo. 34. Qui custodis misericordiā in millia. & Dan. 7. Millia milliū ministrabāt ei: et cum regit post se gtm̄. dicitur. אַלְפֵי Alphe. vt Iob. 1. Fuit possessio eius septē millia ouiū: & tria millia camelorū. ponitur etiā singulare pro plurali: videlicet qñ precedit alius numerus minor. dūmodo excedat numerū denariū. vt Exo. 12. sexcēta fere millia peditū. & Nu. 25. Et occisi sunt viginti q̄ttuor millia. vbi in hebreo ponitur mille in singulari p millia in plurali. Accipitur etiā pro familia in q̄ est hoīm multitudo vt Iudi. 6. Ecce familia mea minima est in manasse. & pro duob9 millibus tm̄ dicitur אַלְפַּיִם Alphaim. vt Esdre. 2. Filii feros duo millia. et in eodē. Filii beguay duo millia qnq̄gintasex. & inde. מַאֲלִיפוֹת Maliphoth. i. ea q̄ in millibus multiplicata sunt. vt. ps. 143. Oues eorū fetose. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. pecora nostra in millib9. Itē. אָלַף Alaph. docere siue discere Iob. 18. docuit iniquitatē tuā os tuū. Et in eodē. 33. Tace & docebo te sapientiā. Proue. 22. Ne forte discas semitas eius. et aliqñ scribitur sine aleph. vt Iob. 35. Qui docet nos sup iumēta terre. vbi pōitur. מַלְּפֵנוּ Malephénu. pro מְאַלְּפֵנוּ malephénu. & inde. אַלּוּף Alluf. i. dux: siue doctus. aut doctor vl' magister. Geñ. 36. Dux themā. Dux omar. Dux sephua. Ps. 54. Dux meus & notus meus. pro quo hebrei legūt: doctor vel magister meus & notus me9. Prouer. 2. Que reliqt ducē pubertatis sue. et in eodē. 16. Et verbosus separat principes. i. duces. Ponitur ēt pro federatis. vt in eodē. 17. Qui autē altero sermōe repetit separat federatos. Et inde agnus qui precedit gregē: & est dux aliorū. dicitur. אַלּוּף Aluph. pro quo btūs Hieronymus traduxit māsuetū. Hiere. 11. Et ego quasi agnus māsuetus qui portatur ad victimā. significat ēt bouē vel taurū aut armentū. et inuenitur tm̄ in nūero plurali. s. אַלּוּפֵי Aluphe. siue. אֲלָפִים Alaphim. vt Ps. 143. Boues eorū crasse. & Esa. 30. Et tauri tui & pulli asinorū q operātur terrā. Deu. 7. Oleo & armētis gregib9 ouiū tuarū et in eodē. 28. Greges armētorū tuorū & caule ouiū tuarū.

אֶלֶף Mille. אֲלָפִים אַלְפֵי Millia. Familia. אַלְפַּיִם Duo millia. מַאֲלִיפוֹת Fetose. In millib9. אָלַף Docere. Discere. מַלְּפֵנוּ Pro. מְאַלְּפֵנוּ אַלּוּף Dux. Magister. princeps. Federati. אַלּוּף Māsuetus. אַלּוּפֵי אֲלָפִים Boues. Tauri. Armēta.

אָלַץ Alas. molestare siue angustiare. vt Iudicū. 16. Cumq; molesta esset ei: & per multos dies iugiter adhereret spaciū ad quietē nō tribuēs. pro quo hebrei legūt: cūq; molesta esset ei verbis suis per singulos dies: & angustiasset eū. et solum inuenitur in predicto loco.

אָלַץ Molestare.

אַלְקוּם Alcū. verbū cōpositū ēst. ab. אַל Al. quod significat neq; siue nō. & קוּם Cū. quod significat cōsurgere siue resistere. Prouer. 30. Neq; ē rex qui resistat ei. pro quo heb. legūt: et rex nō cōsurget cū eo: siue nō resistet ei. q ē idē cū litt'a nostra. pōt ēt legi sic. s. & rex cui nēo resistet:

אַלְקוּם nō resistēs.

אִם Im. si: siue. nū: nūquid. cum: vl' quādo. Geñ. 4. Si bene egeris recipies. & Exo. 1. Si masculus fuerit interficite eum: si femina reseruate. Thren. 3. Quia si abiecit & miserebitur. ponitur etiam pro siue vt Exo. 19. Siue iumentum fuerit siue homo non viuet. Eccl'. 12. Siue bonū siue malum sit. Item ponitur pro. an. vt Geñ. 24. Vtrum prosperum

אִם Si. Siue.

iter suum fecisset deus an non. Exo. 17. Est ne deus in nobis an non. & quando cōponitur cum ista littera. ה ha et dicitur. הַאִם. Haim tūc significat num siue nūquid. vt Nume. 17. Num vsq; ad internicionē delendi sum9. &. Iob. 6. Ecce non est auxiliū mihi in me. pro quo hebrei legunt nūquid non est auxilium meū in me. ponitur etiā pro cum vel quādo. vt Nu. 36. Cum iubileus. i. quinquagesimus ann9 aduenerit. & qñ iungitur cū iuramēto tūc ponitur pro negatiōe vt. p̄s. 88. Semel iuraui in scō meo si dauid mentiar. i. ꝙ nō mētiar. &. p̄s. 95. Vt iuraui in ira mea: si itroibūt in requiē meam. et p̄s. 131. Sicut iurauit dño votū vouit deo iacob: si introiero in tabernaculū domus mee. Et cum cōponitur cū hac syllaba ו ve. & dicitur. וְאִם Veim. tunc significat et si. quod si. sin autē. si aūt. Exo. 20. quod si dixerit seruus diligo dñm meū. & in eodē. Si autē filio suo desponderit eā. Nu. 16. Sin autem nouā rem fecerit dñs. et cum preponitur ei dictio. כִּי ci. et dicitur. כִּי אִם Ci im tunc ambe dictiōes aliquando significāt nisi vel sed. vt. Geñ. 32. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. & p̄s. 1. Sed in lege dñi volūtas eius. et quando premittitur ei dictio. עַד Ad. que significat vsq;: tūc ambe dictiones significāt quoadusq; siue donec. vt Gene. 24. Non comedā: donec loquar sermones meos. habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradictos. Item. אֵם Em. Mater. vt Geñ. 3. Mater cunctorū viuentiū. &. Exo. 20. honora patrem tuū & matrem tuā. ponitur etiā pro biuio vel capite viarum. vt Eze. 21. Stetit enim rex babylonis in biuio in capite duarū viarū. accipitur etiā pro familia vel populo. vt. 2. Regū. 20. Et tu vis subuertere ciuitatem: & euertere matrem in israel. & in plurali. אִמּוֹת imoth. i. matres. vt Thren. 2. Matribus suis dixerūt. Dicitur etiā. אֻמּוֹת Vmmoth. Secundū terminationē feminorū. siue. אֻמִּים Vmmim. secūdū terminationē masculinorū & significat tribus aut gentes vel populos. vt Geñ. 25. Duodecim principes tribuū suarū. &. Ps. 116. Laudate eū oēs populi. Et in ligua chaldaica dicitur. אֻמָּה Vmma. Dañ. 3. Et oīs populus & trib9 et lingua. & in plurali. אֻמַּיָּא Vmmaia. vt in eodē. vobis dicitur populis tribub9 & linguis. et inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur. אַמָּה Amma. i. cubitus de quo vide in dictione sequenti.

אָמָה Ama. famula: vel ancilla: aut cubitus. Geñ. 21. eiice ancillā hanc & filiū eius. non enim heres erit filius ancille. Exo. 2. Misit vnam e famulabus suis. & in plurali. אֲמָהוֹת Amahoth. vt Gen. 20. Sanauit deus abimelech et vxorem ancillasq; eius. Et Naū. 3. Et ancille eius gementes. significat etiā predicta dictio cubitū. Geñ. 6. Et in cubito cōsumabis sūmitatē eius. Exo. 26. Et cubitus ex vna parte pēdebit. Hiere. 51. pedalis precisiōis tue. pro quo hebrei legunt. cubitus. i. mēsura auaricie tue siue precisionis tue. Et in plurali. אַמּוֹת Ammoth. Deu. 3. Nouē cubitos habens longitudinis. et in numero duali. אַמָּתַיִם Amathaim. i. duo cubiti. Exo. 25. Longitudo habebat duos & semis cubitos. et in lingua chaldaica in plurali dicitur. אַמִּין Ammin. i. cubiti. Dañ. 3. Latitudine cubitorū sex.

אָמַל Amal. Deficere. infirmū siue imbecillem esse. Eze. 16. In quo mūdabo cor tuū. pro quo hebrei legūt. ꝙ imbecille siue infirmū factū est cor tuum. Tamen si illa littera aleph: que ponitur in principio illius dictiōis est prime persone futuri tēporis & non est de substantia dictionis Tunc potest esse sensus sicut in littera nostra. Inde. אֻמְלַל. vmlal. per duplicē lamed. i. infirmus siue imbecillis factus est: aut defecit: vel desertum est. vt. 1. Regū. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. et Neemie. 4. quid iudei faciūt imbecilles. Et. Ps. 6. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Esa. 24. Infirmata est vitis. Et in eodem. Et infirmata est altitudo populi terre. Hiere. 15. infirmata ē: que peperit septem. Esa. 16. Quoniā suburbana esebon deserta sunt. Et scribitur aliqñ cū vau. in prima syllaba.

Margin: An. — הַאִם — Num. — Ecce — Nunquid. — Cum. — Si. — וְאִם — Et si. — Quod si. — Si autē. — Sinautem — כִּי אִם — Nisi. — Sed. — עַד — Donec. — אֵם — Mater. — Biuiū. — אִמּוֹת — Matres — אֻמּוֹת — אֻמִּים — Tribus. Populi — אֻמָּה — Tribus — אֻמַּיָּא — Tribus — אַמָּה — Cubitus. — אָמָה — Ancilla Famula — אֲמָהוֹת — Ancille. — Cubitus. — אַמּוֹת — Cubiti. — אַמָּתַיִם — duo cubiti — אַמִּין — Cubiti. — אָמַל — Imbecille seu īfirmū esse. — אֻמְלַל — Infirmari — Imbecill. — Desertū eē

אָמַן Aman. Credere. fidelem esse. stabilē esse. permanere. Genesis. 15. Credidit Abraam deo. vbi ponitur הֶאֱמִין Heemin. quod est verbum tertie coniugationis. Et Exo. 4. Non credent mihi. Et in eo. Vt credāt inquit quod apparuerit tibi dñs. Et in eo. Si non crediderint inquit tibi Et in eo. Credent verba signi sequētis. et in eodem. 14. Et crediderūt dño. p̄s. 26. Credo videre bona dñi. Et. p̄s. 115. Credidi propter qđ locutus sum. p̄s. 77. Nec fideles habiti sunt in testamēto eius. Significat etiā stabilem esse. aut permanere. vt Iob. 4. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles. et Esa. 7. Si nō credideritis non permanebitis. vbi sīlis dictio ponitur pro pmanebitis sicut pro credideritis. inde. אֱמוּנָה Emuna. i. fides. credulitas. veritas. stabilitas. Indeficiens. 4. Reg. 12. Sed in fide tractabant eam. p̄s. 32. Et omnia opera eius in fide. Esa. 11. Et fides cinctoriū renum eius. Et osee. 2 Sponsabo te mihi in fide. Item ponitur pro veritate. vt p̄s. 35. Et veritas tua vsq; ad nubes. p̄s. 118. Et in veritate tua humiliasti me. Et in eodē. omnia mādata tua veritas. Significat etiā stabilitatē vel firmitatē. vt. Exo. 17. Et factū est vt manus illius non lassarētur. i. non deficerēt: sed essent stabiles pro quo in hebreo est. Et fuerūt manus eius veritas siue stabilitas. Et idē significat. אֹמֶן Omen. et in plurali. אֱמוּנִים Emunim. i. veritates. siue fideles aut veraces. p̄s. 11. Quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum. & inde. נֶאֱמָן neeman. i. fidelis. verax. stabilis: indeficiens. Nu. 12. Qui in omni domo mea fidelis ē. 1. Reg. 2. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelē. 2. Reg. 7. Et fidelis erit dom9 tua et regnum tuū vsq; in eternū. 3. Reg. 11. Et suscitabo tibi domū fidelē. Iob. 12. Mutans labiū veraciū. Esa. 33. Aque eius fideles. i. stabiles siue indeficiētes. Hiere. 15. Facta est mihi quasi mēdacium aquarū infideliū. pro quo in hebreo est. Aquarum que nō sunt fideles. i. que nō sunt stabiles. Et in lingua chaldaica dicitur. מְהֵימַן Meheman. i. fidelis. Daniel. 2. Et fidelis interpretatio eius. Et inde. אֵמֻן Emun. i. fides siue credulitas. Deut. 32. Et infideles filii. pro quo in hebreo est filii in quibus non est fides: siue credulitas: aut veritas. Et inde. אָמֵן Amen. quod est aduerbium affirmandi. vt Deut. 27. Et respōdebit omnis populus amen. & in eodē. & dicet oīs populus amen. et Esa. 65. Benedicetur in deo amen. Et in hebreo in hoc loco amen est genitiui casus. interp̄tatur aūt amen. vere siue fideliter. aut fides. siue veritas. vnde Apocalypsis. 3. dicitur. Hec dicit amē testis fidelis & ver9. et inde. אָמְנָם Omnam. Siue. אֻמְנָם Vmnam. i. vere. vtiq;. Gen. 18. Num vere paritura sum anus. Et idem significat. אָמְנָה omna. vt Geñ. 20. Alias autem & vere soror mea est. Item. אֹמֵן Omen. i. Alumnus. nutrici9 vel nutrix. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulū. Ester. 2. Qui fuit nutricius filie fratris sui edisse. Esa. 49. Et erunt reges nutricii tui. Item. אָמָּן Amman. Artifex. siue opifex. Canti. 6. Que fabricata sunt manu artificis. Item. אָמוֹן Amon. i. multitudo quasi. הָמוֹן Hamon. Hiere. 52. Et ceteros de multitudine trāstulit nabuzardan princeps militie.

אָמַץ Amas. Preualere. superare. firmare. vel roborare. confortare. Roboratū vel robustum esse. siue viriliter agere. Geñ. 25. Populusq; populū superabit. Deut. 2. Et obfirmauerat cor illi9. i. cōfortauerat siue roborauerat cor illius. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. p̄s. 26. Et confortetur cor tuū & sustine dñm. Et. p̄s. 141. Quia cōfortati sunt sup me. Ruth. 2. videns ergo noemi ꝙ obstinato

Margin: Desertū eē — אָמַן — Credere. — הֶאֱמִין — Credere. — Fidelē eē — Stabilē eē — אֱמוּנָה — Fides. — Veritas. — Stabilitas — אֹמֶן — אֱמוּנִים — Veritates. — נֶאֱמָן — Fidelis. — Verax. Stabilis indeficiēs. — מְהֵימַן — Fidelis. — אֵמֻן — Fides. — אָמֵן — Amen. — אָמְנָם — אֻמְנָם — Vere — אָמְנָה — Vere — אֹמֵן — Nutrix. Nutricius — אָמָּן — Artifex. — אָמוֹן — Multitudo. — אָמַץ — Superare Obfirmare Cōfortare

ruth animo decreuisset secum pergere. pro quo hebrei legunt. Et vidit ꝙ ipsa confortabatur ad eundum secum. 3. Reg. 12. Porro rex roboam festinus ascendit currum. Pro quo hebrei legunt. porro rex roboam confortatus est vt ascenderet currum. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Prouer. 8. Quando ethera firmabat sursum. & Zach. 12. Confortentur mihi habitatores ierusalem in domino deo suo. Iob. 16. Roborarē vos in ore meo Ios. 1. Et esto robustus valde. & in eodem. & viriliter age. inde אַמִּיץ Amis. idest fortis vel robustus. Iob. 9. Sapiens corde & fortis robore. Amos. 2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur. מְאַמֵּץ Meames. vt Prou. 24. Et vir doctus robustus & validus. cuius plurale מַאֲמַצֵּי Maamasse. ponitur. Iob. 36. vbi dicitur. Et omnes robustos fortitudine. & inde אַמּוּץ Amus. idest fortis. vt Zach. 6. In quadriga quarta equi varii & fortes. & dicunt hebrei ꝙ in hoc loco significat subruffos vel rubicundos. Alii vero dicunt ꝙ in predicto loco accipitur pro equis qui sunt coloris cineris.

אָמַר Amar. dicere. loqui. precipere. cogitare. eligere: siue exaltare. Geñ. 1. Dixitq; deus fiat lux. Et in eo. Dixit quoq; fiat firmamentum. Et in eo. 4. Dixitq; cayn ad abel fratrē suum. Ps. 148. Quia ipse dixit & facta sunt. Exo. 5. Hec dicit dominus deus. & inde. לֵאמֹר Lemor. idest ad dicendum: pro quo in translatione nostra communiter ponitur dicens. vt Exo. 40. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. pro quo hebrei legunt. Locutusq; est dominus ad moysen ad dicendum scilicet: filiis israel vel aliis. Nam illud lamed quod ponitur in principio dictionis communiter ponitur pro ad: quando preponitur gerundio vel infinitiuo vt לַעֲשׂוֹת Laasoth. ad faciendum. לֶאְסֹר Leesor. ad alligandum. vt. Ps. 149. Ad faciēdam vindictam in nationibus. & in eodem ad alligandos reges eorum in compedibus. ponitur etiam לֵאמֹר Lemor pro verbo inpersonali idest dicitur. pro quo beatus Hieronymus transtulit vulgo dicitur. Hiere. 3. Vulgo dicitur. si dimiserit vir vxorem suam. Et aliquādo scribitur sine aleph. vt. 2. Reg. 19. Et amasse dicite. vbi ponitur. תֹּמְרוּ Thomru. pro תֹּאמְרוּ Thomru. Et. p̄s. 136. Quia dicitis in cogitatione. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia contradicent tibi scelerate: quod magis consonat cum hebreo. vbi ponitur יֹמְרוּךָ iomrucha pro יֹאמְרוּךָ iomrucha. & inde אֹמֶר omer siue אִמְרָה Imrath. idest verbum vel eloquiū. vt Ps. 18. Non sunt verba neq; sermones. & Ps. 147. Qui emittit eloquium suum terre. & in plurali. אֲמָרִים Amarim siue אִמְרֵי imrē. aut אֲמָרוֹת Amaroth. idest verba siue eloquia. Iob. 6. Et in ventum verba profertis. Et p̄s. 11. Eloquia domini eloquia casta. Prouer. 1. Ad intelligendum verba prudentie. Et ēt supradicta dictio אָמַר Amar. ponitur pro p̄cipere. vt Geñ. 3. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex oī ligno paradisi. & Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias. & Iob. 9. Qui p̄cipit soli & nō oritur. Et in eo. 37. Precipit niui vt descendat in terrā. & inde מַאֲמַר Maamar. idest verbū siue preceptū. vt Ester. 2. Quidquid enī ille p̄cipiebat obseruabat ester. Pro quo in hebreo habetur. verbū siue p̄ceptū mardochei faciebat Ester. Itē אָמַר Amar. significat cogitare vel putare: ꝙ est dicere in corde. vt. Iudi. 15. putaui ꝙ odisses eā. Et i eo. 20. putauerūt solito more cedere. 4. Reg. 5. Putabā ꝙ egrederetur ad me. 2. Reg. 21. nisus est pcutere dauid. pro quo he. le. dixit. s. in corde suo siue cogitauit percutere dauid. & Eccls. 2. Dixi ergo in corde meo. Itē ponitur pro exaltare siue eligere. vt Deut. 26. Dñm elegisti hodie. Et in eo. en dominus elegit te hodie: vbi ponitur הֶאֱמִיר Heemir: quod est verbum tertie coniugationis. Et dicunt hebrei ꝙ significat exaltare. Et inde ille ramus qui est in summitate arboris dicitur אָמִיר Amir vt Esa. 17. Et sicut excussio olee duarum vel trium oliuarū in summitate arboris. pro quo he. le. in sūmitate rami. s. illius qui est in sūmitate arboris. Et in eo. ponitur pro segete. vbi dicitur: sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ramum siue virgultum. de quo vide etiam infra in dictione חֹרֶשׁ Charas. Item ponitur pro superbire. vt. Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis vbi ponitur תִּתְיַמָּרוּ thithiamaru sine aleph: sicut in aliquibus locis supradictis. Itē אִמַּר Imar in lingua chaldaica significat arietem siue hedū Esdre. 6. Et hedos in holocausta.

אֶמֶשׁ emes. heri. nocte preterita. Geñ. 19. Ecce dormiui heri cum patre meo. Et in eodem. 31. Sed deus patris tui heri dixit mihi. Et in eodem. Respexit dominus & arguit te heri. Et accipitur ibi heri pro nocte preterita. nā premittitur in textu, Viditq; in somnis dicentem sibi dominum. Pro quo in hebreo habetur: & venit de9 ad laban syrum in somno noctis.

אֱמֶת Emeth. veritas. verus. Geñ. 47. Et facias mihi misericordiam & veritatem. 3. Reg. 10. Verus est sermo quem audiui in terra mea. Ios. 2. Detis mihi verum signū. 4. Reg. 20. Fiat tantum pax & veritas in diebus meis. Ps. 18. Iudicia domini vera. Ps. 84. Veritas de terra orta est.

אַמְתַּחַת Amthach. saccus. vt Geñ. 44. Imple saccos eorum frumēto quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

אָן An. quo. aduerbium iterrogandi loci vel temporis. vt. 1. Reg. 10. Quo abisti. & Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia.

אָנָּא Anna. Aduerbium obsecrandi vel rogandi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obsecro. vt Geñ. 50. Obsecro vt obliuiscaris scelerum fratrū tuorum. & Ps. 117. O domine saluum me fac: o domine bene prosperare. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. O domine salua obsecro. obsecro domine prosperare obsecro. & aliquādo scribitur. אָנָּה Anna cum he in fine loco aleph. vt. Ps. 115. O domine libera animam meam. & in eo. O domine quia ego seruus tuus. vbi beatus Hieronymus etiam transtulit obsecro: sicut in supradicta dictione. & Exo. 32. Obsecro peccauit populus iste pctm̄ maximū.

אֲנָא Ana. in lingua chaldaica est pronomen prime persone & significat ego. Dañ. 4. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea.

אִנְבָּא Inba. In lingua chaldaica signat fructū. Dañ. 4. Et fructus eius nimis. Et in eo. Et dispgite fruct9 eius.

אָנָה Ana. quo. aduerbium interrogandi loci vel tpis. huc & illuc. quoq;. vt Ps. 12. Vsq; quo domine obliuisceris mei in finē: vsq; quo auertis faciē tuam a me. Et in eo. Vsq; quo exaltabitur inimicus meus super me. & Ps. 138. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiā. & Canti. 5. Quo abiit dilectus tuus. & qñ duplicatur supradicta dictio: significat. huc. & illuc. siue quoq;. vt. 3. Reg. 2. Et nō egredieris inde huc atq; illuc. Et in eo. Quacunq; die egressus fueris huc & illuc scito te esse moriturū. &. 4. Reg. 5. Nō abiit seruus tuus quoq;. est ēt aduerbium obsecrandi vel rogandi vt supra dictū est. Item אָנָה Ana. lugere. contristari siue mestū esse. vt Esa. 3. Et merebunt atq; lugebunt porte eius. Et in eodem. 19. Et merebunt piscatores. Et inde. תַּאֲנִיָּה Thaaniia & אֲנִיָּה Aniia. idest luctus & meror: siue tristitia. vt Threñ. 2. Et repleuit in filia Iuda humiliatum & hu-

Margin: Firmare. — Roborare. — Robustum esse. — אַמִּיץ — Fortis. — Robustus. — מְאַמֵּץ — מַאֲמַצֵּי — Robusti. — אַמּוּץ — Fortis. — אָמַר — Dicere. — לֵאמֹר — Dicens. — Ad dicēdū — לֵאמֹר — Dicitur. — Contradicere. — אֹמֶר — Verbum. Eloquium — אֲמָרִים — אֲמָרוֹת — Verba. Eloquia. — אָמַר — Precipere. — מַאֲמַר — Verbum. — אָמַר — Putare. — Cogitare. — Eligere. — הֶאֱמִיר — אָמִיר — Arbor. — Ramus. — Seges. — תִּתְיַמָּרוּ — אִמַּר — Aries. — אֶמֶשׁ — Heri. — אֱמֶת — Veritas. Verus. — אַמְתַּחַת — Saccus. — אָן — Quo. — אָנָּא — Obsecro. — O — אָנָּה — O — Obsecro. — אֲנָא — Ego. — אִנְבָּא — Fructus. — אָנָה — Quo. — Huc illuc. — Quoq;. — אָנָה — Lugere. Merere. — תַּאֲנִיָּה — אֲנִיָּה — Humiliatio

Luctus merore. אנה Casu accidere. Occasionē querere. תאנה Occasio.

miliatam. Pro quo he.le. & repleuit siue multiplicauit in filia iuda luctum & merorem vel tristitiā. Item אנה ina. fortuitu vel casualiter accidit: siue occasionem quesiuit. vt Exo. 21. Qui autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius. 4. Reg. 5. Animaduertite & videte ꝙ occasiões querit aduersum me. Et inde תאנה thoana. idest occasio. vt Iudi. 14. Et quereret occasiones cōtra philistiim. Hiere. 2. in desiderio anime sue glutiuit ventū amoris sui: nullus auertet eam. pro quo hebrei legunt in desiderio aie sue glutiuit ventum occasionis sue: quis auertet eam: siue occasiōem eius quis auertet. Nomina enim hebraica sunt indeclinabilia: vt supra dictum est. Item אנה Ana in lingua chaldaica significat. ego. vt Dañ. 5. Porro ego audiui de te ꝙ possis obscura interpretari.

אנה Ego.

אנון Inun. in lingua chaldaica est pronomen tertie persone pluralis numeri. idest illi. siue. ipsi. Dañ. 2. In diebus autem regnorum illorum.

אנון Illi.

אנח Anach. Suspirare. ingemiscere. vt Exo. 2. et īgemiscentes filii israel propter opera vociferati sunt. & Prouer. 29. Cum impii sumpserit principatum: gemet populus. & Esa. 24. Ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Thren. 1. Sacerdotes eius gemētes. & in eodē audierūt quia ingemisco ego. Ezech. 21. Ingemisce in contritione lumborum. Ioelis. 1. Quid ingemuit animal. & ide אנחה Anacha. idest gemitus: vel suspirium. Iob. 3. Anteꝗ̄ comedam suspiro. pro quo in hebreo habetur. Ante cibum meum suspiriū meū venit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. & Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. & Esa. 35. fugiet dolor & gemitus. & in plurali. אנחות Anachoth. vt Thren. 1. Multi enim gemitus mei.

אנח Ingemiscere. Gemere. אנחה Suspiriū. Gemitus. אנחות Gemitus.

אנחנו Anachnu. Nos. vt Ps. 19. Nos autem surreximus & erecti sumus. & aliquando scribitur sine aleph. et dicitur. נחנו Nachnu. vt Thren. 3. Nos iniꝗ̄ egimus et ad iracundiam prouocauimus.

אנחנו Nos. נחנו Nos.

אני Ani. ego. vt Geñ. 15. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum. & in plurali אנו ánu siue אנחנו Anachnu. idest nos vt supra dictū est. & hec tria pronomina. s. ego tu. ille. variantur in hebreo per omnes casus. alia vero nomina sunt indeclinabilia & inuariabilia. Sed vtuntur quibusdam articulis ad denotandum casus. vt dictum fuit in p̄cedenti tractatu de gramatica hebraica: vbi posite sunt variationes pronominum per omnes casus tā in singulari ꝙ̄ in plurali. Item אני Oni. nauis. vt Esa. 33. Non transibit super eum nauis remigum. Ponitur etiā pro classe vt. 3. Reg. 9. Classē quoꝗ̄ fecit rex Salomon. Scribitur etiam cum he in fine. & dicitur אניה Onia. vt Ione. 1. Et inuenit nauem euntem in tharsis. & in plurali. אניות Onioth. i. Naues. Ps. 103. Illic naues ptrāsibunt. & Esa. 23. vlulate naues maris.

אני Ego. אנחנו Nos. אני Nauis. Classis. אניה Nauis. אניות Naues.

אנך Anach. litum. i. linitū. siue trulla cementarii qua liniunt parietes. Amos. 7. Et ecce dñs stans super murum litum & in manu eius trullam cementarii. vbi pro trulla cementarii ponitur in hebreo eadem dictio que ponitur pro lito. Et in eo. Quid tu vides amos & dixi trullam cementarii. Et in eodē. Ecce ponam trullam in medio populi mei israel. Et solum inuenitur in locis predictis. Et dicunt hebrei ꝙ significat lapidem plumbeum vel stāneum quo cementarii vtuntur ne edificium sit tortuosum: quia in lingua punica vel arabica stannum dicitur אנך Anach. & sic legunt. Ecce dominus stans super murum stanneum: idest edificatum cum tali instrumento: & in manu eius stannum idest lapidem stanneum. & sic in sequentibus.

אנך Litum. Trulla cementarii. Stannum

אנכי Anochi. ego. vt Geñ. 15. Ego ꝓtector tuus. & Exo. 20. Ego sum dominus deus tuus.

אנכי Ego.

אנס Anas. cogere. compellere. vim facere: difficile siue impossibile esse. Ester. 1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. & in lingua chaldaica significat difficile siue impossibile esse. Dañ. 4. Et omne sacramentum nō est impossibile tibi. & aliqui hebrei legunt. non est occultum siue coopertum tibi.

אנס Cogere. Impossibile esse.

אנף Anaph. indignari. siue iratum esse. vt Deut. 1. Cum mihi quoꝗ̄ iratus deus propter vos dixerit. & Ps. 2. Nequando irascatur dominus. inde אנפה Anapha. Nomē auis in lege prohibite. Pro quo beatus Hieronymus transtulit charadrion. vt Leuit. 11. Erodionem & charadriō iuxta gen⁹ suū. & aliq hebrei dicūt ꝙ signāt q̄ddā gen⁹ milui.

אנף Irasci. אנפה Charadriō

אנק Anac. ingemiscere. dolere. mugire. vel clamare pre dolore. Ezech. 8. Super frontes virorum gementiū & dolentium. Et in eo. 24. Ingemisce tacens. Hiere. 51. Et in omni terra eius mugiet vulneratus. & inde אנקה Enca: siue אנקת Encath. idest gemitus. Ps. 101. Vt audiret gemitus compeditorum. Inde אנקה Anaca significat quoddam animal: pro quo beatus Hieronymus transtulit mygale. Leuit. 11. Mygale chameleon & stellio. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ significat quoddam genus reptilium quod semper gemit vel clamat: dictum a verbo supradicto.

אנק Gemere. Ingemiscere. Mugire. אנקה Gemitus. אנקה Mygale.

אנש Anas. desperare. dolere. infirmari. vt. 2. Reg. 12. Percussitꝗ̄ dominus paruulum quem peperit vxor vrie dauid & desperatus est. & Ps. 68. Improperium expectauit cor meum & miseria. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Opprobrio contritum est cor meum & desperatus sum. Et inde אנוש Anus. idest violentus, grauatus. inscrutabilis. insanabilis. desperatus. vt Iob. 34. Violenta sagitta mea absꝗ̄ vllo peccato. & Esa. 17. Et dolebit grauiter. Hiere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile. Et in eo. 30. Insanabilis est fractura tua. & in eodem insanabilis est dolor tuus. Et in genere feminino אנושה Anusa. Mich. 1. Quia desperata est plaga eius. Item אנוש Enos. homo. vt quidam volunt a superiori dictione deriuatum eo ꝙ in presenti vita semper est in miseriis & doloribus. Ps. 102. Homo sicut fenū dies eius. & Esa. 51. Quis es tu vt timeas ab homine mortali. & Hiere. 17. Et diem hominis nō desideraui. Sed hebrei in hoc loco legunt אנוש Anus: sicut supra: & sic legunt. & diem desperationis vel infirmitatis vel doloris nō desideraui: scilicet cōtra suos aduersarios & persecutores: quia non appetebat vindictam. potest etiam supradicta dictio אנוש Enos. deriuari a verbo נשה Nasa que significat obliuionem: & additur aleph in pricipio huius dictionis Enos sicut in multis nominibus deriuatiuis. Et idem dicit eusebius in libro de preparatione euangelica. Et allegat illud p̄si. 8. Vbi dicitur. Quid est homo quod memor es eius. vbi pro homine ponitur enos. q. d. quid est iste oblitus siue obliuiosus ꝙ memor es eius. Est ēt nomē propriū enos filii seth. vt habetur Geñ. 5. & 1. Paralip. 1. Et in plu. אנשים Anasim. i. hoies. aut viri. vt Geñ. 18. Apparuerūt ei tres viri stātes prope eū. Et in eo. 19. Viri ciuitatis vallauerūt domū illius. 1. Re. 25. Hoies isti boni satis fuerūt nobis. & Iob. 4. Quādo solet sopor occupare hoies. & ponitur אנוש Enos in singulari pro plurali. vt Ps. 9. Vt sciant gentes quoniam homines sunt. Et in lingua chaldaica dicitur אנש. siue אנשא Enasa. idest homo siue homines. Dañ. 2. Non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit interpretari. Et in eodem. In quibus habitant filii hominum. Et in genere feminino amittit aleph. & dicitur נשים Nasim. i. mulieres: siue vxores. vt Exo. 1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. & Deut. 17. Nō hēbit vxores plurimas. &. Esa. 3. Et mulieres

אנש Desperare. Miseria. אנוש Violentus. Grauiter. Miserabilis. Insanabilis. אנושה Desperata. אנוש Homo. אנוש desperatio. Enos. אנשים Viri. Homines. אנוש Homines. אנש Homo. אנשא Homines. נשים mulieres.

dominate sunt eis.

אנת Anthe. in lingua chaldaica est pronomen secunde persone. idest tu. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo.

אנת Tu.

אסם Asam. celariū: siue horreum. & inuenitur tantum in numero plurali. Deut. 28. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua. & Prouer. 3. & implebūtur horrea tua saturitate.

אסם Celaria.

אסן Ason. Periculū siue mors. Geñ. 42. Ne forte in itinere quicꝗ̄ patiatur mali. pro quo he. le. Ne forte in itinere accidat ei periculum siue mors. Et in eo. 44. Si tuleritis & istum & aliquid ei in via contigerit. idest aliquid periculi vel infortunii ei cōtigerit. Exo. 21. Si autem mors fuerit subsecuta: reddet animam pro anima.

אסן quicꝗ̄ mali. Periculū. Mors.

אסף Asaph. congregare. colligere. contrahere. retrahere. reuocare. auferre. disperdere. Geñ. 49. Congregamini & audite filii iacob. & Nu. 11. Congrega mihi septuaginta viros. Et in eodem congregās septuaginta viros de senioribus israel. Hiere. 10. Congrega de terra confusionem tuam. Mich. 2. Congregatione congregabo iacob totum te. Item significat colligere. vt Geñ. 49. Collegit pedes suos super lectum. Nu. 19. Colliget autem vir mūdus cineres vacce. Et in eo. 20. Pergat inquit aaron ad populos suos. Pro quo hebrei legunt. colligatur Aaron ad populos suos. Et in eo. & Aaron colligetur & morietur ibi. Et in eo. 31. Et sic colligeris ad populum tuum. Iudi. 19. Nullusꝗ̄ sub tectum suum nos vult recipere. vbi ponitur in hebreo colligere pro recipere. 4. Reg. 22. Idcirco colligam te ad patres tuos: & colligeris ad sepulchrum tuum in pace. & Esa. 10. Sicut colliguntur oua que derelicta sunt. Et in eo. 57. Viri misericordie colliguntur: a facie enim malitie collectus est iustus. & inde festū tabernaculorum vocatur אסיף Asiph. A colligendo eo ꝙ in eo tempore colligebantur fructus & reponebantur in horreis. Exo. 23. Solēnitatē quoꝗ̄ in exitu anni quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. Et inde אסף óseph siue אסיפה Asipha. idest collectio. & in plurali. אספות Asuphoth. siue אספים Asuphim. idest collectiones vel congregationes. Et accipitur etiam pro concilio quod est collectio vel congregatio plurimorum. vt. 1. Paralip. 26. In qua parte domus erat seniorum concilium. Et in eo. Vbi erat concilium bini & bini. Eccl's. 12. Que per magistrorum concilium data sunt a pastore vno. Et inde illa pars exercitus que nouissime proficiscebatur in castris dicitur מאסף Measeph. i. recolligens. quia recolligebat omnes qui dispersi erant & errauerant per viam. Nu. 10. Nouissimi castrorum omnium profecti sunt filii dā. pro quo he. le. Et profectum est vexillum castrorum tribus dā recolligens omnia castra. & Ios. 6. Reliquum vulgus arcam sequebatur. pro quo he. le. & recolligens. & aliqñ duplicantur due vltime littere principales. & dicitur אספסוף Asaphsuph. idest vulgus promiscuū quod se miscuerat & recollegerat cum populo israel qñ egressi sunt de egypto. vt Nu. 11. Vulg⁹ quipe promiscuum quod ascenderat cum eis flagrauit desiderio. Item אסף Asaph. significat contrahere vel retrahere. vt. 1. Reg. 14. Contrahe manum tuam. &. 2. Reg. 10. Cōtraxit omnem israelem & transiuit iordanem. Ioelis. 2. Et stelle retraxerunt splendorē suū. Itē ponitur pro reuocare. vt Nu. 11. Reuersusꝗ̄ est moyses & maiores natu israel in castra. pro quo he. le. Collectus siue reuocatusꝗ̄ est moyses. Et in eo. 12. Separetur septē diebus extra castra & postea reuocabitur. Et in eo. Donec reuocata ē maria. Significat ēt curare vel sanare hoiem leprosum eo quod leprosus habitat extra ciuitatē. 4. Reg.

אסף Cōgregarē. Colligere. אסיף Tēpus quo fructus colliguntur. אסף אסיפה אספות אספים Cōcilium. מאסף Nouissimi. recolligēs. Reliquum vulgus. אספסוף Vulgus ꝓmiscuum. Cōtrahere. Retrahere. Reuocare.

5. Profecto curasset eū a lepra quā habet. Et ī eo. Quia iste misit ad me vt curē hoiem a lepra sua. Et in eo. Et curaret me. Itē ponitur pro auferre: quod est idem quod retrahere vt Geñ. 30. Abstulit de⁹ opprobriū meū. i. retraxit. et Iob. 27. Diues cū dormierit nihil secū auferet. Ps. 103. Auferes spm̄ eorū & deficiēt. & Esa. 16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Signāt ēt perire vel disperdere: aut cōsumere. vt Iudi. 18. Et ipse cū omni domo tua pereas. 1. Reg. 15. Discedite ab amalech ne forte inuoluā te cū eo. pro quo hebrei legūt. Ne forte disperdā te cū eo. Hiere. 8. vbi nos legimus congregans congregabo eos. hebrei legūt disperdēs disperdam eos. siue cōsumens consumā eos. Et sil'r. Sopho. 1. vbi dicitur cōgregās congregabo oia. pro quo he. le. consumēs consumā oia. Et sic infra eo. cap. vbi dicitur congregans hominem & pecus. Congregans volatilia celi.

Curare. Auferre. Perire. Disperdere. Cōgregare.

אספרנא Asparna. in lingua chaldaica signāt diligēter siue festināter aut studiose. Esdre. 5. Et opus hoc diligenter struatur. Et in eo. 6. Studiose sumptus dentur viris illis. Et in eo. Diligenter executi sunt.

אספרנא Diligēter. Studiose.

אסר Asar. vincire. ligare. cōstringere. obligare Geñ. 42. Frater vester vnus ligetur in carcere. Et in eo. Et ligans illis presentibus. Iudi. 16. Vinxit eum latētibus apud se insidiis. Et in eodē saltē indica mihi quo ligari debeas. Et in eo. Quibus rursum dalila vinxit eū. 4. Reg. 13. Vinxitꝗ̄ eum pharao nechao in rebla. Signāt ēt cōstringere siue obligare. vt Nu. 30. Aut se cōstrinxerit iuramento. Et ī eo. Et iuramentū quo obligauit aiam suā. Itē signāt iungere currum vel quadrigā aut plaustrum. ꝙ est idem quod ligare. vt Geñ. 47. Iuncto ioseph curru ascendit obuiā prī. & Exo. 14. Iūxit ergo currū & oēm populū suū assumpsit secum. &. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum iungite in plaustro. Et quia currus & quadrige ligabantur ad preliandum: ideo aliquando significat disponere prelium: aut incipere prelium. vt. 3. Reg. 20. Et ait quis incipiet preliari. & inde אסיר Asir. siue אסור Asur idest vinctus vel ligatus. vt Iudi. 15. Non te occidemus sed vinctum trademus. Hiere. 40. Quando tulit eum victum catenis in medio omnium. Et in plurali. אסורים Asurim. siue אסירים Asirim. vt Geñ. 39. Traditiꝗ̄ ioseph in carcere vbi vincti regis custodiebantur. Et in eo. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos qui in custodia erant. Ps. 67. Qui educit vinctos in fortitudine. Esa. 14. Vinctis ei⁹ nō aperuit carcerem. Zach. 9. Tu quoꝗ̄ in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Significat etiam אסורים Asurim. siue אסורי Asure ligaturas siue vincula. vt Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. Eccl's. 7. Vincula sunt manus eius. Et quandoꝗ̄ deponit aleph. Eccl's. 4. Quod de carcere catenisꝗ̄ interdum quis egrediatur ad regnum. vbi ponitur הסורים Hasurim pro האסורים Haasurim. inuenitur etiam אסרות Asuroth. in feminina terminatione. vt. 2. Reg. 3. Manus tue ligate non sunt. Et inde מסרות Moseroth. idest ligature siue vincula. vt Iob. 39. Et vincula eius absoluit. Ps. 106. Et vincula eorum dirupit. & Ps. 105. Dirupisti vincula mea. Et inde carcer dicitur בית האסורים Beth haasurim. idest domus vinctorum. vt Iudic. 16. Et clausum in carcere molere fecerunt. Et in eo. qui adductus de carcere ludebat ante eos. Et inde אסר Esar. idest vinculum. siue edictū aut constitutio. Dañ. 6. Locuti sunt regi super edicto.

אסר Ligare. Vincire. Cōstrīgere. Obligare. Iungere. Incipere ꝓlium. אסיר אסור Vinctus. אסורים אסירים Vincti. אסורים Vincula. Carcer. הסורים האסורים אסרות Ligature. מסרות Vincula. Carcer. אסר Edictū.

עא Aa siue עאא Aaa. in lingua chaldaica significat lignū. Esdre. 5. Et ligna ponantur in parietibus.

עא עאא Lignum.

אף Aph. etiam. quoꝗ̄. attamen. etenim. quantomagis. ira. naris. Leuit. 26. Ego quoꝗ̄ hec faciā vobis. Et in

אף Quoꝗ̄.

Tamen. Etenim. Quãto magis. הַאַף Nũquid. Cur. Itaq;. Quãto magis. Quantum. אַף Ira. Furor.

eodem. Attamen etiã cum essent in terra hostili nõ penit⁹ abieci eos. Ps. 96. Etenim correxit orbẽ terre: qui nõ cõmo uebitur. Iob. 4. Quantomagis hi qui habitant domos luteas. Et qñ preponitur ei lrã he & dicitur. הַאַף Haaph. tunc est aduerbiũ interrogandi: vel dubitandi. pro quo in translatione nrã ponitur nunquid. vt Geñ. 18. Nũquid perdes iustũ cũ impio. Sed hebrei legunt: nunquid ẽt perdes iustũ cũ impio: & qñ iũgitur ei hec dictio. כִּי chi. & dicitur אַף כִּי Aph chi. tunc significat. itaq;. siue quantomagis. vt Geñ. 3. Cur precepit vobis deus vt nõ comederetis ex oĩ ligno paradisi. Pro quo aliqui hebrei legũt. Itaq; precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Translatio chaldaica trãstulit vere. & quesitiue. q. d. Es ne verũ quod precepit vobis deus vt nõ comederetis ex omni ligno paradisi. Sed cõmuniter significat quãtomagis. vt. 3. Reg. 8. Quãtomagis dom⁹ hec quã edificaui tibi. & Iob. 25. Quãtomagis homo putredo & filius hominis vermis. Et in eo. 9. Quantus ergo sum ego vt respondeam ei. Pro quo hebrei legunt. Quantomagis vt ego respondeam ei. Prouer. 11. Si iustus in terra recipit: quantomagis impius & peccator. Item אַף Aph. idest ira vel furor. Iob. 36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. & Ps. 77. Et ira dei ascendit super eos. Ps. 94. Quia iuraui in ira mea si introibũt in requiem meã. & Ps. 137. Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuã. Significat etiã faciem siue vultum: vt Geñ. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Et in eo. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ littera nũ in medio. Dañ. 2. Et cecidit in faciem suam. Significat etiam nares: vel nasum. vt Ps. 114. Nares habent & non odorabunt. Canti. 7. Nasus tuus sicut turris libani. Esa. 2. Quiescite vos ab homine cuius spirit⁹ in naribus eius est. & in plurali. אַפַּיִם Apaim. i. furores: vel nares: aut facies. Et cũ premittitur ei dictio אֶרֶךְ erech. idest longus: & dicitur אֶרֶךְ אַפַּיִם erech apaym. interpretatur longanimis. i. tardus ad iram. vt Ps. 102. Longanimis & multũ misericors. Et aliqñ interpretatur patiẽs: vt Exo. 34. Patiens & multe miserationis ac verax. Et econtrario qñ premittitur ei קְצַר cesar. i. curtus: vel breuis: & dicitur קְצַר אַפַּיִם Cesar apaim. tunc significat iracundũ. i. breuis vel facilis ad iram. Prouer. 14. Impatiens operabitur stultitiam. & etiam dictio אַפַּיִם Apaim ponitur pro tristi vel tristitia. vt. 1. Reg. 1. Anne aũt dedit vnam partem tristis.

Facies. Vultus. Nares. Nasus. אַפַּיִם Furores. lõganimis. Patiens. Impatiẽs. אַפַּיִם Tristis.

אָפַף Aphaph. circũdare. vt Ps. 17. circũdederũt me funes mortis. & Ps. 39. Qm̃ circumdederunt me mala: quorum non est numerus.

אָפַף Circũdare.

אָפַד Aphad. cõstrigere. astrigere. cigere. Exo. 29. Q̃d cõstringes baltheo. & Leuit. 8. Quod astringens cingulo aptauit rationali. & inde dicitur אֵפֹד Ephod. i. superhumerale. eo quod cõstringebatur cũ rationali. vt Exo. 28. facies aũt superhumerale. Et in eo. Et stringatur rationale anulis suis cũ anulis suphumeralis vita hyacithina vt maneat iunctura fabricata: & a se inuicem rationale & suphumerale nequeant separari. Et aliqñ ponitur in translatiõe nrã. pro baltheo: vel cingulo. vt Leuit. 8. In locis supradictis. Significat ẽt vestimentũ siue ornamentũ quoddã sic nominatũ. vt. 2. Reg. 6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo Et recipit in fine. he vel thau. & dicitur אֲפֻדָּה aphuda. siue אֲפֻדַּת aphudath. vt Exo. 28. Ipsa quoq; textura & cũcta operis varietas erat ex auro. & Esa. 30. Et vestimẽtũ cõflatilis auri tui. vbi ponitur ꝓ vestimẽto. & ĩde deriuatur אַפַּדְנוֹ Apadno. Dañ. 11. Et figet tabernaculũ suũ apedno ĩter duo maria. pro quo in hebreo est. Et figet tabernacula apedno inter duo maria. Et dicunt hebrei quod apedno significat ornamentum suum. & sic ipsi legunt: & figet tabernacula ornamenti sui inter duo maria.

אָפַד cõstringere astringere. אֵפֹד Super humerale. Baltheus. Cingulum Ephod. אֲפֻדָּה אֲפֻדַּת Textura. Vestimẽtũ אַפַּדְנוֹ Apedno. ornamẽtũ.

אָפָה Apha. coq̃re. vt Geñ. 19. Et coxit azyma: & comederunt. Exo. 12. Coxeruntq; farinã quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Exo. 16. Coquite que coquẽda sunt. & cõiter accipitur pro coctione panis. Et inde אֹפֶה ophe. i. panificus siue pistor. vt Geñ. 40. Pincerna regis egypti & pistor. & in plurali. אֹפִים ophim. In eodem. Videns pistorum magister q̃ prudenter somniũ dissoluisset. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Pro q̃ he. le. Et daretur ei torta quottidie panis de vico pistorũ. & in ge. fe. אֹפוֹת ophoth. 1. Re. 8. Filias quoq; vestras faciet sibi vnguentarias & focarias & panificas. Et inde מַאֲפֵה Maaphe. i. coctura: siue coctũ. vt Leuit. 2. Cum aũt obtuleris sacrificiũ coctũ in clibano. & aliqñ scribitur sine aleph & cũ tau in principio & nũ in fine. vt Leuit. 6. Offeret aũt eã calidam. & sequitur in hebreo. Coctã oblationẽ minutatim diuisam. vbi ponitur. תֻּפִינֵי thũphine. in numero. plu. quia secundum hebreos duplici coctione coquebatur. Itẽ אֵפֹה Epho siue אֵפוֹא Epho. i. vbi. de quo vide supra in dictiõe. אֵיפֹה Epho cum iod in medio dictionis.

אָפָה Coquere. אֹפֶה Pistor. אֹפִים Pistores. אֹפוֹת Panifice. מַאֲפֵה Coctum. תֻּפִינֵי אֵפֹה Vbi.

אֹפֶל Ophel. tenebrosũ: siue caliginosum. caligo. tenebre: aut serotinũ. Iob. 3. Noctẽ illã tenebrosus turbo possideat. Et ĩ eo. 23. Nec faciẽ meã opuit caligo. et Amos. 5. Et caligo & nõ splendor in ea. & q̃a caligo est cã timoris vel horroris ideo ponitur pro horrore: vt Iob. 10. vbi dicitur. Sed sempitern⁹ horror ĩhabitat. & recipit in fine. he. & dicitur. אֲפֵלָה Aphela. Prouer. 7. In noctis tenebris & caligine. & Ioelis. 2. Dies tenebrarũ & caliginis. Et quandoq; recipit mem in principio. & dicitur. מַאֲפֵל Maaphel. vt Iosue. 24. Et posuit tenebras inter vos & egyptios. Significat etiam serotinũ eo quod diu occultatur sub terra & ẽ in tenebris. Exo. 9. Triticum & far non sunt lesa: quia serotina erant. vbi ponitur אֲפִילֹת Aphiloth. & Hiere. 2. Nunquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina. vbi ponitur מַאְפֵּלְיָה Maaphelia. tamen hebrei primam significationem sequentes legunt. aut terra tenebrosa vel caliginosa.

אֹפֶל Tenebros⁹ turbo. Caligo. Horror. אֲפֵלָה Caligo. מַאֲפֵל Tenebre. Serotinũ. אֲפִילֹת Serotina. מַאְפֵּלְיָה

אֹפֶן Ophan. siue אוֹפָן ophan. rota. Exo. 14. Et subuertit rotas curruũ. Et in hebreo est in numero singulari. s. subuertit rotã curruũ. Sed in hebreo aliqñ põitur singulare ꝓ plurali & ecõuerso. Esa. 28. nec rota plaustri sup cymmũ circuibit. Ezech. 1. Apparuit rota vna sup terrã. Et in eo. quasi sit rota ĩ medio rote. Et in eo. 10. Et rotas istas vocauit volubiles audiẽte me. pro q̃ in hebreo ẽ rotã vocauit volubilẽ in aurib⁹ meis. i. audiẽte me. & in plu. אוֹפַנִּים ophanim. i. rote. vt in eo. 1. Et aspectus rotarũ et opus earũ. Et in eo. Spũs enĩ vite erat in rotis. Signãt ẽt tp̃s opportunũ vel congruum ad aliq̃d loquẽdũ vel operãdũ. vt Prou. 25. Mala aurea in lectis argenteis: q̃ loq̃tur verbũ in tp̃e suo. vbi ꝓ eo quod in lrã nrã est in tp̃e suo in hebreo ponitur. אָפְנָיו Ophnau. Et in ista significatione solum inuenitur in loco predicto.

אֹפֶן Rota. אוֹפַנִּים Rote. Opportunum. אָפְנָיו

אָפֵס Aphes. deficere. finiri: consumari. complere. Geñ. 47. Quare morimur corã te deficiente pecunia. Et in eo. Si preciũ nõ habetis. Pro quo in hebreo est. Si deficit argentũ vel pecunia. Esa. 16. Finitus est puluis. Psal. 76. aut in finẽ misericordiã suã abscindet. Pro q̃ btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. ergo ne compleuit vsq; in finem misericordiam eius. & inde. אֶפֶס ephes. idest defectus. terminus. finis. nihilum. non. sed. veruntamen. Prouer. 26. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Esa. 5. Agrum agro copulatis vsq; ad terminum loci. Amos. 6. Et respondebit finis est. Et in plurali.

אָפֵס Deficere. Finiri. Cõplere. אֶפֶס Defectus. Terminus Finis.

אַפְסֵי Termini. Fines. אֶפֶס Nihilum. Non. Absq; vlla Causa. Sed. Caue ne. Verũtamẽ אַפְסַיִם Tali.

אַפְסֵי Aphse. idest termini vel fines. vt. Ps. 2. Et possessionẽ tuam terminos terre. Et p̃s. 66. Et metuant eum omnes fines terre. Item אֶפֶס ephes. idest non siue nihilum. vt Esa. 40. Quasi nihilum & inane reputate sunt ei. Et in codẽ. 45. Quoniam absq; me non est deus. & in eo. & nõ est deus absq; me. & in eo. 47. Et non est preter me alius. Et in eo. 52. Ecce accola veniet qui non erat mecum. et in eo. Et assur absq; vlla causa calũniatus est eum. pro quo hebrei legunt. Et assur pro nihilo calũniatus est eum: quod est idem sensus. Item significat. sed. verũtamen. caue ne. vt Nu. 13. Sed cultores fortissimos habet. Et in eo. 22. Caue ne aliud quam precepero tibi loquaris. 3. Reg. 12. Verũtamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini. Et quia vt supra dictum est: significat terminum vel finem alicuius rei: Et talus est terminus vel finis corporis humani: inde dicitur. אַפְסַיִם Aphsaim. idest tali. vt Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq; ad talos.

אֶפַע Id q̃d non est. אֶפְעֶה Vipera.

אֶפַע Apaa. Nihil siue id quod nõ est. vt Esa. 41. Ecce vos estis ex nihilo: & opus vestrum ex eo quod non est. et solum inuenitur in predicto loco. Et cum scribitur cum littera he in fine & dicitur. אֶפְעֶה Epheh. tunc significat viperam. vt Iob. 20. Et occidet eum vipere lingua. et Esa. 30. Vipera & regulus volans.

אָפַק Continere Cohibere. necessitate compelli. Cõfortari. Dissimulare. אָפִיק Torrens. אֲפִיקִים Torrẽtes. Riui. Fontes. Rupes. Fortes. Fistule.

אָפַק Aphac. continere se. vel cohibere. Confortari. Geñ. 43. Rursumq; lota facie egressus continuit se. Et in eo. 45. Nõ se poterat vltra cohibere ioseph. & Esa. 63. Multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarũ super me continuerunt se. Et in codẽ. 64. Nunquid super iis continebis te domine. 1. Reg. 13. Necessitate compulsus obtuli holocaustum domino. pro quo hebrei legunt. Et confortatus sum & obtuli holocaustum domino. Ester. 5. Et dissimulata ira reuersus in domum suam. Inde. אָפִיק Aphic. i. fortis decursus. fluctus. torrens. riuus. fons. Iob. 6. sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. & in plura. אֲפִיקִים Aphicim. Ps. 125. Sicut torrens in austro. quod in hebreo legitur in plurali scilicet sicut torrẽtes vel riuuli in austro. et Esa. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. & Ezech. 35. Atq; in torrentibus interfecti gladio cadent. Ioel. 3. Et sup omnes riuos iuda ibunt aque. Item ponitur pro fontibus. Ps. 17. Et apparuerũt fontes aquarum. Et p̃s. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. Item ponitur pro rupibus. ut Ezech. 6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Et in eo. 31. Et in vniuersis rupib⁹ terre. Tamẽ hebrei in hiis duobus locis pro rupibus legũt rupturis terre: vbi torrentes vel riui decurrunt. Accipitur etiam pro fortibus. vt Iob. 12. vbi nos habemus & eos qui oppressi sunt releuat: ibi hebrei legũt: & cingulũ fortiũ dissoluit. Item ponitur pro fistulis eris vel ferri: eo quod sunt fortissime. Iob. 4. Ossa eius velut fistule eris.

אֵפֶר Cinis. Puluis. אֵפֶר Velamen. אַפִּרְיוֹן Ferculum אוֹפִיר

אֵפֶר Epher. cinis. fauilla. vt Geñ. 18. Cũ sim puluis & cinis Ps. 101. Quia cinerem tanq; panem manducabã. Iob 42. Et ago penitentiã in fauilla & cinere. Ponitur ẽt pro puluere. vt. 3. Re. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eo. At ille statim abstersit puluerem de facie sua. Sed in istis duobus locis predictis pro puluere in hebreo habetur. אֵפֶר Apher. & dicũt hebrei quod signãt velamen siue tegumẽtũ. Et sic legunt. Et mutauit se velamine siue tegumẽto sup oculos suos. Et ĩ eo. At ille abstulit velamen siue tegumentum ab oculis suis. Et secundum hebreos inde deriuatur. אַפִּרְיוֹן Apirion. i. tabernaculum vel lectica cortinis velata. Pro quo in nrã trãslatione ponitur ferculũ. Canti. 3. Ferculũ fecit sibi rex Salomon de lignis libani. Item. אוֹפִיר Ophir. filius fuit Iectan. vt habetur Geñ. 10. Is sortitus est terram ditissimã in india vbi multum aurũ inuenitur & ab eo illa terra nomen accepit: et vocata est. אוֹפִיר Ophir: vt. 3. Reg. 9. Qui cũ venissent in ophir sumptum inde aurum quadringentorũ viginti talẽtorũ detulerũt ad regẽ salomonẽ. Iob. 28. Nõ comparabitur tinctis indie coloribus. ubi pro india ponitur ophir. Et ẽt ponitur ꝓ auro obrizo. vt Esa. 13. Preciosior erit vir auro & homo mundo obrizo. Et Iob. 22. Et pro silice torrentes aureos.

Ophir. Indie. Obrizũ. Aurum.

אֲפַתּוֹס Apethos. in lingua chaldaica significat preceptũ siue statutũ. Esd. 4. Et vsq; ad reges hec noxa peruenict. pro quo he. le. Et precepto vel statutis regũ nocet. & solum inuenitur in predicto loco.

אֲפַתּוֹס Preceptũ Statutum

אָץ As. instanter hortari. cogere. festinare. De quo vide supra in dictione אוּץ Os.

אָץ Cogere.

אֶצְבַּע Esbaa. digitus. de quo vide infra in dictione צֶבַע Sebaa.

אֶצְבַּע Digitus.

אָצַל Asal. Reseruare. vl̃ separare. auferre. dimittere. Geñ. 27. Nunquid nõ reseruasti & mihi bñdictionẽ. Nu. 11. Et auferam de spiritu tuo tradãq; eis. Et in eo. Auferẽs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Eccl's. 2. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei nõ negaui eis. Pro q̃ hebrei legunt. Et oĩa que desiderauerũt oculi mei non separaui vel nõ abstuli ab eis. Ezech. 42. Propterea eminebant de inferioribus & de mediis a terra. vbi pro eo quod in lrã nrã est eminebant in hebreo habetur. נֶאֱצַל Neesal. quod est verbũ passiuũ prime cõiugatiõis. Pro quo he. le. ꝓpterea separabatur vel separatũ erat de inferioribus. Et inde אֲצִילָה Asila. i. distantia siue spatiũ. vt Ezech. 41. Sex cubitorũ spacio. Et inde. אֲצִילֵי Asile. i. separati. vel lõginqui: aut qui ꝓcul recesserũt. Exo. 24. Nec sup eos q̃ procul recesserãt de filiis israel misit manũ suã. et Esa. 41. Et a longinquis eius vocaui te. Tamen hebrei dicũt q̃ in istis duobus locis predictis ponitur pro prĩcipibus vel magnatib⁹: eo q̃d sunt diuisi & separati a reliquo vulgo. Itẽ אֵצֶל ésel. i. Prope. iuxta. apud. Geñ. 39. Et ille recusabat stuprũ. Pro q̃ in hebreo sic habetur. Et non exaudiebat eã: vt concũberet iuxta eã vel apud eã: et vt esset cũ ea. sed beatus Hieronymus transtulit sensũ. & Leuit. 6. Et pones iuxta altare. et Ezech. 40. Et limẽ porte iuxta vestibulũ porte intrinsecus calamo. vno inde אַצִּילוֹת Asiloth. i. cubiti. Hiere. 38. Sub cubito manuũ tuarum. Pro quo in hebreo est sub cubitis manuum tuarũ. Ezech. 13. Ve qui cõsuunt puluillos sub omni cubito manus. Et etiam in hoc loco in hebreo est in nu. plu. s. sub oĩbus cubitis manus. Nam hec dictio אַצִּילוֹת Asiloth non inuenitur in hebreo in numero singulari in isto significato. Et dicũt hebrei q̃ signãt partẽ brachii ab humero vsq; ad cubitũ. Nã alias cubit⁹ אַמָּה Amma dicitur.

אָצַל Reseruare Auferre. Negare. Eminere. נֶאֱצַל Separare. אֲצִילָה Spacium. אֲצִילֵי qui procul recesserunt Lõginqui. אֵצֶל Iuxta. אַצִּילוֹת Cubiti.

אָצַר Asar. recondere. reponere. thesaurizare. vt. 4. Reg. 20. Auferẽtur oĩa que sunt in domo tua: & q̃ condiderũt p̃res tui. et Esa. 23. Nõ condentur neq; reponẽtur. & Amos. 3. Thesaurizãtes iniquitates & rapinas in edib⁹ suis. Et inde. אוֹצָר Osar. i. thesaurus vel cellariũ. vt Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimũ cellũ. & Nee. 10. ad gazophylaciũ in domo thesauri. & Hiere. 38 Ingressus est domũ regis que erat sub cellario. & in plurali אוֹצָרוֹת Osroth. secundũ terminationẽ femininorũ. i. thesauri: vel cellaria: aut celle. vt Ps. 134. Qui producit vẽtos de thesauris suis. et. 1. Paralip. 27. Super cellis autem vinariis zabdias Aphonites.

אָצַר Condere. Thesaurizare. אוֹצָר Thesaurus Celarium. אוֹצָרוֹת Thesauri. Celle.

אַקּוֹ Aco. Genus aĩalis siluestris. Pro quo beatus hieronymus transtulit tragelaphum. vt Deut. 14. Bubalũ. tragelaphum. pygargum. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei q̃ significat hircum siluestrem.

אַקּוֹ Tragelaphus.

ארר maledicere ארר Arar.maledicere.execrare.Geñ.5.In terra cui male
dixit dñs.&in eo.27 Qui maledixerit tibi sit ille ma
ledict9.Iob.3.Qui maledicũt diei.Et aliqñ scribitur cũ sim
plici res.vt Nu.22.Veni igitur & maledic pplo.et in codẽ.
Et maledictus in quẽ maledicta cõgesseris.et Iudi.5.Male
dicite terre meroz.Malach.2.Et maledicã benedictionib9
ארור vestris:et maledicã illis. Et inde ארור Arur.i.maledictus.
Maledict9 vt Geñ.3.Maledictus eris inter oĩa animãtia. Et in eo.49.
Maledictus furor eorũ quia pertinax.Hiere.17.Maledict9
homo qui cõfidit in hoĩe.et in plurali.ארורים Arurim.siue
ארורים מארירים Mearerim.i.maledicti siue maledicẽtes. vt Nu.5.
מארירים Ingredietur aque maledicte in ventrem tuũ. et.1.Reg.26.
Maledicti Maledicti sunt in cõspectu dñi.Et inde מארה Meera.i.ma
מארה ledictio.pro q̃ trãslatio nr̃a egestatẽ siue penuriã traduxit.
Egestas vt Prouer.3.Egestas a dño in domo ĩpii.et Malach.3.Et in
Penuria. penuria vos maledicti estis. Significat ẽt supradicta dictio
Colligere cũ simplici res Colligere.vel.decerpere fructus.de quo vi
de infra in dictione ארה Ara.

אראלם Erelam.videntes.Esa.33.Ecce vidẽtes clamabũt
Videtes. אראלם foras.hebrei tamẽ dicũt q̃d אראלם Erelam est
nomen cuiusdam hierarchie angelorum . et sic legunt.
Ecce angeli eorum clamabunt foras . Beatus vero hiero
nymus in suis explanationibus sup hoc loco sic ait. Verbũ
hebraicũ arelã ꝑ quo aquila symmachus & theodotio inter
pretati sunt apparebo eis:extremã syllabam diuidẽtes & le
gẽtes Are lam: hebrei significare ãgelos arbitrãtur:& esse
prophetiã:post vocationẽ gentiũ & diuitias ecclesie de sub
uersiõe templi quod flebãt angeli nequaq̃ intus habitãtes
sed exeuntes foras.hec hieronymus.

ארב Insidiari. ארב Arab.insidiari.Deut.19.Siquis aũt odio habens pro
ximũ insidiatus fuerit vite eius. Ps.10.Insidiatur in
abscõdito quasi leo in spelũca sua.Prouer.1.Si dixerint ve
ni nobiscũ insidiemur sanguini.Et in codẽ.12.Verba ĩpio
rum insidiãtur sanguini.Et scribitur aliquãdo sine aleph.
vt.1.Reg.15.Vbi dicitur. Et tetendit insidias in torrente.
ויָרב Vbi ponitur ויָרב Vaiareb.pro ויארב Vaiaareb. inde ארב
Pro. Oreb.i.insidians.siue insidie.Ios.8.Pone insidias vrbi.Et
ויארב in codẽ.Consurgetis de insidiis & vastabitis ciuitatẽ.& re
ארב cipit in fine mem.& dicitur מארב Maarab. Ps.10.Sedet in
Insidie insidiis cũ diuitibus.& inde ארב áreb.i.latibulũ vnde pro
מארב spicientes insidiãtur.Iob.37.Ingredietur bestia latibulum
Insidie. suũ. et inde ארבות Aruboth.i.cataracte siue fenestre ex qui
ארב bus aliqñ insidiatur.Geñ.7.Et cataracte celi apte sunt.Esa.
Latibulũ. 60. Et quasi colũbe ad fenestras suas. Accipitur etiã pro fu
ארבות mario quod est foramẽ siue fenestra quedã.vt Osee.13.Et
Cataracte. sicut fum9 de fumario.vbi põitur ארבה Arubba in nũero
Fenestre. singulari.Itẽ ארבות Arubboth.ponitur pro allisione.Esa.
Fumariũ. 25.Et humiliabit gloriã eius cũ allisione manuũ eius. Ta
ארבה men hebrei primã significationẽ sequẽtes legũt.Et hũilia
ארבות bit gloriã eius cũ insidiis manuũ eius.Itẽ ארבה Arbbe.lo
Allisio. custa.Exo.10. Ecce ego inducã cras locustam in fines tuos.
Insidie Et in codẽ. Ventus vrens leuauit locustas.
ארבה
Locusta.

ארבע Arbaa.siue ארבעה Arbaa.quattuor.vt Geñ.2.Qui
ארבעה ארבע inde diuiditur in q̃ttuor capita. Prouer.30. Quat
Quattuor. tuor sunt minima terre.Esa.11.A quattuor plagis terre.

ארג Arag.texere.plectere.Exo.35.Et texant oĩa.Iudi.16
Texere. ארג Si iquit septem crines capitis cũ licio plexueris.Esa.
Plectere. 59.Et telas aranee texuerunt.& inde ארג E'reg.siue ארג
ארג áreg.i.tela.siue textura.Iudi.16.Extraxit clauũ cũ crinibus
ארג et licio.pro quo hebrei legũt.Extraxit clauũ cũ tela & licio.
Tela. Iob.7.Dies mei velocius transierũt q̃ a texente tela succi
ארג ditur.Et inde. ארג Oreg.i.textor siue texens. Esa.38.Pre
Texens ארגים scissa est velut a texẽte vita mea.Et in plurali ארגים órguim.

1.Reg.17.Hastile aũt haste eius erat quasi liciatoriũ texen Texentes
tium.Esa.19.Et texentes subtilia.& in genere feminino.
ארגות Orgoth . 4. Reg . 23 . Pro quibus mulieres texe ארגות
bant quasi domũculas luci.

ארגון Arguenan in lingua chaldaica significat purpurã. ארגון
Dañ.5.Purpura vestietur. Purpura.

ארגז Argaz.Arcula.i.arca paruula.vel capsella.1.Reg.6. ארגז
Ponetis capsellam ad latus eius. Arca vel capsella.

ארגמן Argaman.purpura siue purpureũ. Exo.25. Hya ארגמן
cinthum & purpuram cocũq; bis tinctum. Canti. Purpura.
3.Accensum purpureum. purpureũ.

ארה Ara.Colligere.decerpere.metere.maledicere.vt Cã ארה
ti.5. Mesui myrrhã meã cum aromatibus meis. Pro Metere.
quo hebrei legũt.Decerpsi vel collegi myrrhã meã.Ps.79. Decerpere
Vindemiãt eam omnes qui pretergrediũtur viam.pro quo Colligere.
hebrei legũt.colligũt vel decerpunt.ponitur etiã pro male vidẽmiare.
dicere.vt Nu.22.Veni igitur & maledic poplo qui fortior maledicer.
me est. Et de hoc vide supra in dictione ארר Arar.& inde. ארי
ארי Ari siue אריה Arie.i.leo.de q̃ vide infra post dictionẽ Leo.
ארח Arach.videẽt ibi de dictiõe אריאל Ariel.et inde ארות אריה
Vruoth.i.p̃sepia.3.Reg.4.Et hẽbat salomõ q̃draginta mil Leo.
lia presepia equorũ.2.Paral.32.Et presepia oĩm iumẽtorũ. אריאל
ארות
Presepia.

ארו Aru.in lingua chaldaica significat ecce: siue en. Dañ. ארו
7.Et ecce quattuor venti celi pugnabant in mari ma
gno.Et in codẽ.Et ecce bestia quarta terribilis. Ecce.

ארז E'rez.cedrus.vt.3. Reg.4. Et disputauit sup lignis ארז
a cedro que est in libano vsq; ad hyssopũ que egredi Cedrus.
tur de pariete. Ps.91.Sicut cedrus libani multiplicabitur.
Et in plurali ארזים Arazim.vt Ps.148.Lingna fructifera ארזים
et oẽs cedri.Scribitur etiã cũ puncto surech in secũda sylla Cedri.
ba:et dicitur ארזים Aruzim,Ezech.27.Cedros quoq; ha ארזים
bebant in negociationibus tuis.Et inde ארזה Arza.quod Cedri.
secundũ hebreos significat cõtignationẽ domõrũ ex lignis ארזה
cedrinis factã.Soph.2.Vbi nos habemus qm̃ attenuabo ro Attenuare
bur eius.hebrei legũt.Quoniã cõtignatio nudata est: siue cõtignatio
dissipata est.potest etiã deriuari a verbo רזה Raza.quod si
gnificat attenuare sicut est in littera nostra.Et tũc illa littera
aleph que ponitur in principio dictonis erit prime perso
ne futuri indicatiui.

ארח Arach.itinerare.ire.gradiri.vt Iob.34. Qui gradi ארח
tur cũ operãtib9 iniquitatẽ.inde ארח órach.i.semita Gradiri.
via.iter.cõsuetudo.Geñ.49.Cerastes in semita.Iob.16. Et ארח
semitã p quã nõ reuertar.Ps.26 Et dirige me ĩ semitã rectã. Semita
Ps.138.Semitã meã & funiculũ meũ inuestigasti.Prouc.2.
Qui derelinquũt iter rectũ.Et in codẽ.15. Doctrina mala Iter.
deserentiũ viam Et in codẽ. Via iustorũ absq; offendiculo. Via.
Acipitur etiã pro cõsuetudine. Geñ.18. Desierant fare fie
ri muliebria.pro quo in hebreo est. desierat fare fieri con Cõsuetudo
sũedo mulierum.Et in plurali ארחות Orchoth.i.semite. ארחות
vie.calles.Iudi.5.Quieuerũt semite & qui ingrediebantur Semite.
per eas ambulauerũt per calles deuios.& inde ארח Orẽach Calles.
idest viator.vt Hiere.15.Et quasi viator declinãs ad manẽ ארח
dum.Et in plurali ארחים orchim.vt in eo.9.Quis dabit Viator.
me in solitudine diuersorium viatorum . Et inde ארחת ארחים
Orchath.i.comitatus viatorũ. Geñ.37. Viderunt ismaeli Viatores.
tas viatores venire de galaad.Et inde ארוחה Arucha.idest ארחת
annona siue viaticum vel cibarium quod datur per singu Viatores
los dies.vt.4.Reg.vltimo. Annonam quoq; constituit ei ארוחה
sine intermissione : que dabatur ei a rege per singulos di Annona.
es.Hiere.vltimo. Et cibaria eius cibaria perpetua dabãtur Cibaria.
ei a rege babylonis statuta p singulos dies.Prouer.15.Me
lius est vocari ad olera cum charitate: q̃ ad vitulum sagina
tum cum odio.Pro quo hebrei legũt.melius est cibariũ si

ue viaticum oleris cum charitate:q̃ vitulum saginatum cũ
odio.Sed idem est sensus cum littera nostra.

ארי Leo. ארי Ari.Leo . Nu.23. Et quasi leo erigetur.1.Reg.17. Et
veniebat leo & vrsus & tollebat arietẽ.Et in eo . Leo
nem & vrsum interfeci ego seruus tuus . & aliquando scri
אריה bitur cum littera he in fine & dicitur .אריה Arieh.idest leo
Leo. Geñ.1.Accubuisti vt leo.Ps.7. Nequando rapiat vt leo ani
mam meam.Ps.21.Salua me ex ore leonis.Amos.3. Nun
quid rugiet leo in saltu.Est etiam nomen propriũ loci. 4.
Reg.15.Iuxta argob & iuxta ariph.debet legi.iuxta argõb
אריות & iuxta arich.& in plurali.אריות Araioth.secundum termi
Leones. nationem femininorum.vt.3.Reg.10.Et duo leones iuxta
אריים manus singulas . Inuenitur etiã אריים Araiim secundum
Leunculi. terminationem masculinorum.vt in eo.10. Vbi dicitur leũ
אריא culi stantes.& in lingua chaldaica dicitur אריא Aria. idest
Leo. leo & in plurali אריותא Ariauatha.i. leones.Dañ.6.Mitte
אריותא tur in lacum leonum.inde אריאל Ariel.idest fortis.magn9
Leones. aut robustus quasi leo. 2. Reg.23. Ipse pcussit duos leones
אריאל moab .quod hebrei exponunt duos fortissimos moab. vel
Leones. secundum translationem chaldaicam:duos magnos & prĩ
cipes moab.& componitur ab ארי Ari . idest leo:& אל El
אריאל quod significat fortem.accipitur etiam אריאל Ariel pro al
pro altari. tari holocausti.vt Ezech.43.Et ab ariel vsq; ad sursum cor
nua quattuor:& ariel duodecim cubitorum in lõgitudine .
Scribitur etiam sine iod & cum he in principio & dicitur
הראל הראל Haarel.vt in eo.cap̃.43.vbi dicitur.Ipse autem ari
el quattuor cubitorum.accipitur etiam ariel pro ciuitate ie
rusalem in qua erat altare holocausti.Esa.29.Ve ariel ariel
אראלם ciuitas quam expugnauit dauid . De dictione autẽ אראלם
Erelam vide supra post dictionem ארר Arar.

ארך ארך Arach.prolongare.in longum differre. longũ face
re.siue longum esse . Geñ.26. Cũq; pertransissent
Prolõgar dies plurimi.pro quo hebrei legunt . Cũq; prolongaren
tur sibi ibi dies.Deut.6.vt prolongentur dies tui. Et in eo.
Longiores 22.Et longo viuas tempore.2. Paralipo.5. Quia paululũ
esse. longiores erant.Prouer.28.Qui autem oderit auariciam
Lõgũ face longi fient dies eius. Esa.54 . Longos fac funiculos tuos.
In longuz Ezech.12.In longum differentur dies.Et in eo.31.Et ele
differre. uati sunt rami eius.Pro quo hebrei legunt. Et prolongati
ארך sunt rami eius.& inde ארך órech.idest longitudo dilatatio.
Lõgitudo. Geñ.6.Trecentorum cubitorũ erit longitudo arce.& Exo.
25.Duos cubitos & dimidiũ tenebit longitudo eius.Deut.
30.Ipse est enim vita tua & longitudo dierũ tuorũ. Ezech.
Dilatatio. 17.Longo membrorum ductu.Et in eo.31. In dilatatione
ארוך arbustorum suorum.& inde ארוך Aruch . idest lõgus.& in
Longus. genere feminino ארוכה Arucha . idest longa siue longior.
ארוכה vt Iob.11.Longior terra mẽsura eius.& inde ארכה Archa.
Longa. Quod in lingua chaldaica significat temporis longitudi
ארכה nem.Dañ.7.Et tempora vite constituta essent eis. Accipi
Tẽpus lõ tur etiam ארוכה Arucha pro medicina vel sanitate post lon
gum. gum tempus acquisita.vt Esa.58.Et sanitas tua citius orie
ארוכה tur.Dañ.4.Forsitan ignoscet deus delictis tuis.pro quo he
Sanitas. brei legunt.forsitan erit sanitas seu medicina delicto tuo.
Cicatrix. In aliis vero locis beatus Hieronymus transtulit cicatricẽ.
2.Paralipo.24.Et obducebatur parietum cicatrix.Nec.4
Quod obducta esset cicatrix muri ierusalẽ. Hiere.8. Qua
re igitur non est obducta cicatrix filie populi mei.Et in eo.
אריך 30. Obducam enim cicatricem tibi. Et inde אריך Arich.
quod in lingua chaldaica significat sanum vel conueniens
Esdre.4.Et lesionẽ regis videre nefas ducimus . Pro quo
Sanum. hebrei legunt.Et damnum siue lesionem regis non est sa
ארכבה nũ nobis videre:siue nõ ẽ cõueniẽs nobis videre.
ארכבה Arcubba . in lingua chaldaica significat genu .

Dañ.5.Et genua eius ad se iuicem collidebantur. Genua.

ארם Aram.syria.vel syrus.2.Reg.8. Facta ẽ syria serui ארם
ens dauid.Et in eo.10.Conduxerunt mercede syrũ Siria.
roob.Scribitur etiam cum iod in fine & dicitur ארמי Ara Sirus.
mi.idest syrus.Deut.26 . Syrus persequebatur patrem me ארמי
um.& in genere femenino ארמיה Aramia.idẽst mulier de Sirus.
siria.& inde.ארמית Aramith.idest siriace. Dañ.2.Respon ארמיה
derunt chaldei regi siriace. Esdre.4. Epistola autem accu ארמית
sationis scripta erat siriace & legebatur sermone siro.Item Siriace.
ארמן Armon.palatium.domus magna .3.Reg.16. Ingres ארמן
sus est palacium & succendit se cum domo regia. Prou.28. Palatium
Et iudicia quasi vectes vrbium.pro quo hebrei legunt. Et Vrbs.
iudicia quasi vectis palatii.Esa.25. Domum alienorum vt
non sit.& in plurali ארמנות Armenoth.i. palatia. domus. Domus.
edes.Esa.23.Suffoderunt domos eius.Hiere.49. Et deuo ארמנות
rabit menia Benadab.pro quo hebrei legunt.Et deuorabit Domus.
palatia benadab.Amos.1.Et deuorabit edes eius . Et in eo Menia.
dẽ .2.Et deuorabit edes ierusalẽ Scribitur ẽt cũ littera he in Palatia.
principio & in fine.& dicitur הרמנה Harmóna. Amos.4. Edes.
Et proiiciemini in armon. & dicunt hebrei q̃ est nomẽ ap הרמנה
pellatiuum et q̃ significat palatium siue domum magnam Palatium.
sicut supra armon cum aleph in principio.

ארן Aron.arca.Exo.25. Arcam de lignis setim compin ארן
gite.Deut.10.Faciesq; arcam ligneam . accipitur etiã Arca.
pro loculo in quo mortuus reponitur.vt Geñ.50.Reposit9 Loculus.
est in loculo in egypto.Item ארן óren.genus arboris quod ארן
translatio nostra pinum nominat. Esa.44. Plantauit pi Pinus.
num quam pluuia nutriuit.

ארנבת Arnebeth.lepus. vt Leui. 40.Lepus quoq;:nã ארנבת
& ipse ruminat. Lepus.

ארע Araa.siue ארעא araa. In lĩgua chaldaica significat ארע
terram.Hiere.10 . Pereant de terra & ab iis que sub ארעא
celo sunt . Significat etiam inferius seu minus . Dañ. 2.et Terra.
minus te argenteum . idest inferius te.& inde ארעית ar Inferi9
ith.idest pauimentum.Dañ.6. Et nõ peruenerunt vsq; ad ארעית
pauimentum laci. Pauimentum.

ארץ éres .Terra.patria.regio. Geñ.1. In principio crea ארץ
uit deus celum & terram.Et in eo.Terra autem erat Terra.
inanis & vacua.Et in eo.12.Et veni in terram quam mon
strauero tibi.Iob.28.Terra de qua oriebatur panis.Ps.26.
Credo videre bona domini in terra viuentium. Hiere.22.
Terra terra terra:audi verbum domini . Accipitur etiam p
patria vel regione.Geñ.30.Dimittite me: vt reuertar in pa Patria.
triam meam.Leuit.18.Iuxta morem regionis chanaan ad Regio.
quam ego introducturus sum vos non agetis . Et in plurali
ארצות arasoth.idest terre vel regiones.vt Geñ.26.Tibi enĩ ארצות
& semini tuo dabo vniuersas regiones has. Ps.104. Et de Regiones
dit illis regiones gentium. Ps.114 . Placebo domino in re
gione viuorum.pro quo in hebreo habetur . Deambulabo
coram domino in terris viuentium siue in regionibus vi Terre.
uorum.& sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iux
ta hebraicam veritatem .scilicet deambulabo coram domi
no in terris viuorum.

ארקא Arca.in lingua chaldaica significat terrã. Hiere. ארקא
10.Dii qui celum & terram non fecerunt.& solum Terra.
inuenitur in predicto loco.

ארש aras.despondere.desponsare . Deut.20. Quis est ארש
homo qui desponsauit vxorem & non accepit eã. Desponsare.
Osee.2.Et desponsabo te mihi in sempiternum.& despõ
sabo te mihi in iustitia & iudicio & in misericordia & in
miseratiõibus & despõsabo te mihi in fide . & inde ארשה ארשה
Orasa.siue מארשה Meorasa.idest desponsata.vt Exo.22. מארשה
Si seduxerit quis virginem nondum desponsatã.Deut.22. Desponsata

Si puellam virginem desponderit vir. pro quo hebrei legunt. Si puella virgo fuerit desponsata viro. Item. ארֶשֶׁת Areseth. eloquiũ. sermo. pro quo translatio nostra volũtatem transtulit. Ps. 20. Et volũtate labiorũ eius nõ fraudasti eum. Et solum inuenitur in predicto loco.

(ארשת Voluntas.)

אֵשׁ Es. ignis. Geñ. 22. Ecce inqt ignis & ligna. Exo. 12. Edent carnes nocte illa assas igni. Et in eodẽ. 19. Eo quod descendit sup eum dñs in igne. Nu. 11. Et absorptus est ignis. Deut. 4. Quia dñs deus tuus ignis cõsumens est. Ps. 17. Et ignis a facie eius exarsit. Ps. 38. In meditatione mea exardescit ignis. Ps. 65. Trãsiuimus per ignẽ & aquã. Michee. 6. Adhuc ignis in domo impii. Et licet in supradicto loco quidã legũt. אִישׁ Is. i. vir. Tamẽ ad hoc quod significaret virũ debebat scribi cũ iod in medio dictionis. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine. Dañ. 7. Et traditũ esset ad cõburendũ igni. & inde. אִשֶּׁה Ise. i. oblatio vel sacrificiũ quod in igne offerebatur. Leuit. 1. Adolebitq; ea sacerdos sup altare in holocaustũ & suauẽ odorem dño. Pro quo he. legũt. Adolebitq; sacerdos oĩa sup altare in holocaustũ & oblationẽ vel sacrificiũ odoris suauissimi dño. et sic infra vbi similia verba habẽtur. Et eodẽ. 3. Et offerent de hostia pacificorum in oblationẽ dño. Et in eodẽ. Adolebũtq; ea sup altare i holocaustũ lignis igne supposito in oblationẽ suauissimi odoris domino.

(אש Ignis. אש Vir. אשה Oblatio.)

אָשַׁשׁ Asas. Confundere. erubescere. Esa. 46. Memẽtote istud & cõfundemini. Tamẽ hebrei dicũt q̃d significat cõfortare siue fundare. vnde in supradicto loco ipsi legunt. Memẽtote hoc & cõfortamini siue fundamini. & ĩde אֲשִׁישֵׁי Asise. i. fundamẽta. Esa. 16. His qui letãtur sup murum cocti lateris loquimini plagas suas. Pro quo hebrei legunt. Fundamẽtis muri cocti lateris. Et dicũt hebrei q̃ per fundamẽta intelligũtur viri fortes atq; primarii sup quib9 fundabatur illa ciuitas: que habebat muros cocti lateris: q hebraice dicitur chareseth. i. murus fictilis. & sic transtulit beatus hieronymus Hiere. 48. vbi dicitur. Et cor meũ ad viros muri fictilis dabit sonitũ tibiarũ. & inde אֻשַּׁיָּא Vsaia quod in lingua chaldaica significat parietes siue fundamẽta. Esd. 4. Et parietes cõponentes. Et in eodẽ. 6. Et ponant fundamẽta supportãtia. Itẽ אֲשִׁישֵׁי Asise. i. vinacia. Osee. 3. Et diligũt vinacia vuarũ. Sed hebrei dicunt q̃ significat dolia siue lagenas aut cyphos. & sic legunt. Et diligunt dolia siue lagenas vuarũ. i. vini. & inuenitur in feminina terminatione. אֲשִׁישׁוֹת Asisoth. Pro quo beatus hieronymus transtulit flores. Canti. 2. Fulcite me floribus. & in nũero singulari אֲשִׁישָׁה Asisa. Pro quo translatio nostra traduxit Similã frixã oleo. 2. Reg. 6. Et similã frixam oleo. 1. Paral. 16. Et frixam oleo similã. Sed etiã in his locis hebrei legũt: et lagenam siue cypum. s. plenum vini.

(אשש Cõfundere Cõfortare. Fundare אשישי q letantur. Fũdamẽta אשיא Parietes. Fũdamẽta אשישי Vinacia. Lagene. אשישות Flores. אשישה Simila frixa oleo. Lagena)

אֶשֶׁד E'sed. Effusio. siue decursus. s. aquarũ. aut radix mõtis: vbi aque pluuiales cõfluũt. Nu. 21. Scopuliq; torrentiũ inclinati sunt: vt requiescerent in arnõ. Pro quo hebrei legunt. Effusio siue decursus torrẽtium inclinatus est vt requiesceret in arnon. et in plurali אֲשֵׁדוֹת Asdoth. Deut. 4. vsq; ad radices montis phasga.

(אשד Scopulus Effusio. אשדות Radices.)

אִשָּׁה Isa. Mulier. virago. vxor. vnaqueq;. De quo vide supra in dictione אִישׁ Is. i. vir. a quo deriuatur. Item אִשֶּׁה Ise. i. oblatio siue sacrificiũ quod offerebatur in igne super altare. De quo vide supra in dictione אֵשׁ Es.

(אשה Mulier. אשה Oblatio.)

אֲשִׁיָּה Asiia. fundamẽtum & solũ inuenitur in nũero plurali. vt Hiere. 50. vbi dicitur. Ceciderũt fundamẽta eius. vbi pro fundamentis ponitur אֲשִׁיוֹת Asioth. secundum terminationẽ pluralem femininorum.

(אשיה Fũdamẽta אשיות)

אֶשֶׁךְ A'sech. Testiculus. Leuit. 21. Vbi ponitur in nr̃a trãslatione herniosus. Pro quo hebrei legunt. Compressus vel attritus testiculo. & solũ inuenitur in predicto loco.

(אשך Testiculus)

אֶשְׁכָּר Escar. Munus. siue donum. De quo vide infra in dictione שָׂכָר Sacar.

(אשכר Munus.)

אֵשֶׁל E'sel. Arbor. & est nomẽ generale ad omnẽ arborẽ. Pro quo beatus hieronymus nemus transtulit. Geñ. 21. Abraã vero plantauit nemus. 1. Reg. 31. Et tulerũt ossa eorum & sepelierunt in nemore iabes.

(אשל Nemus.)

אָשַׁם Asam. delinquere. peccare. errare. perire. disperire. Leuit. 4. vt faciat quicq; de iis que lege dñi prohibẽtur: atq; delinquat. Et in eodẽ. 5. Subiacebit delicto. Et in eodẽ. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in eodem. 6. Pro singulis que faciẽdo peccauit. Hiere. 2. Omnes qui deuorant eum delinquẽt. Et in eodẽ. 50. Et hostes eorũ dixerunt non peccauimus. Significat etiã quãdo aliquis cõuincitur delicto: & quando cognoscit peccatũ suum & agit penitentiã. Leuit. 5. Oblitaq; postea intellexerit delictũ suũ: agat penitentiã pro peccato. Et in eodẽ. 6. Conuicta delicto reddet omnia que per fraudẽ voluit obtinere. Zach. 11. Occidebant & non dolebãt. i. non penitebat eos: quia non reputabãt hoc peccatũ. Significat etiã perire vel disperire. aut interire. vt Ezech. 6. Et dissipabũtur & interibunt are vestre. Osee. 14. Pereat samaria: qm̃ ad iracũdiam prouocauit deũ suũ. Ioel. 1. Sed & greges pecorum disperierũt. Ps. 5. Iudica illos deus. Pro quo hebrei legũt. Disperde illos deus. & inde אָשָׁם Asam. siue אַשְׁמָה Asma. i. peccatũ. delictum. error. vt Leuit. 6. Iuxta estimationẽ mensuraq; delicti. Et in eodẽ. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciens populũ. Pro quo in hebreo habetur. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit pro delicto populi siue pro peccato populi. Et in eodẽ. 5. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in eodẽ. 6. Pro peccato aũt suo offeret arietem immaculatũ. Esa. 53. Si posuerit pro peccato animam suam. Accipitur etiã pro victima siue hostia que offerebatur pro delicto vel peccato. Leuit. 7. Hec est lex hostie pro delicto. Et in eodẽ. Mactabitur & victima pro delicto. Accipitur etiam pro mulcta vel pena que imponitur alicui pro aliquo delicto vel peccato.

(אשם Delinq̃re. Peccare Delictũ cognoscere. Cõuinci de licto. Dolere. Perire. Interire. Disperire. אשם אשמה Delictũ. Error. peccatũ Hostia pro delicto. Mulcta vl̃ pena.)

אַשְׁמָן Asman. Locus immundus. vel dessolatus. Pro quo translatio nostra habet caliginosum. Esa. 59. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. & solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

(אשמן Caliginosum.)

אַשָּׁף Asaph. magus. Dañ. 2. Verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni hariolo & mago & chaldeo. & in plurali. אַשָּׁפִים Asapim. vt in eodẽ. Precepit aũt rex vt cõuocarentur harioli & magi & malefici & chaldei. Item אַשְׁפָּה Aspa. pharetra. Iob. 39. Super ipsum sonabit pharetra. Esa. 49. In pharetra sua abscondit me. Threñ. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. Item אַשְׁפּוֹת Aspoth. stercus siue sterquiliniũ. Ps. 112. De stercore erigens pauperem. Nee. 3. vsq; ad portã sterquilinii edificauit melchias. & scribitur in plu. אַשְׁפַּתּוֹת Aspathoth. Threñ. 4 Amplexati sũt stercora.

(אשף Magus. אשפים Magi. אשפה Pharetra אשפות Stercus. sterq̃liniũ. אשפתות Stercora.)

אָשַׁר Asar. Beatificare. beatũ facere. beatum dicere. siue beatũ predicare. beatum esse. Iob. 29. Auris audiẽs beatificabat me. Esa. 9. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes. Ps. 40. Et beatum faciet eum in terra. Geñ. 30. Beatã quippe me dicent omnes mulieres. Esa. 30. Qui beatũ te dicunt: ipsi te decipiunt. Canti. 6. Et beatissimam predicauerunt eam. Et inde אֹשֶׁר Oser. i. beatitudo. Geñ. 30. Dixitq; lia: hoc p beatitudine mea. & inde אַשְׁרֵי Asre. i. beatus. siue beati. aut beata. nam scribitur pluraliter et est oĩs numeri & oĩs generis. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a dño. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio

(אשר Btĩficare. Btũ facere btũ dicere btũ p̃dicare אשר Btĩtudo. אשרי Beatus.)

impiorũ. Ps. 32. Beata gens cuius est dñs deus eius. Eccl̃s. 10. Beata terra cuius rex nobilis. 3. Reg. 10. Beati viri tui & beati serui tui. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua dñe. Ps. 118. Beati ĩmaculati in via. scribitur etiã cum littera mẽ in prĩcipio & dicitur מְאֻשָּׁר Meusar. Prouer. 3. Et qui tenuerit eam beatus. Item אָשַׁר Iser. ambulare. dirigere. subuenire. Prouer. 9. Et ambulate per vias prudẽtie. Et in eodẽ. 4. Nec placeat malorũ via. Pro quo hebrei legunt. Nec ambules: siue ne gradiaris in via malorũ. Ps. 16. Proiicientes me nunc circũdederũt me. Pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Incedẽtes aduersum nos nunc circũdederũt nos. significat etiã dirigere vel subuenire. Prouer. 23. Et dirige in via animũ tuum. Esa. 1. Subuenite oppresso iudicate pupillo. Inde אֲשׁוּרֵי Asure. i. gressus aut vestigia. Ps. 16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps. 36. Non supplantabũtur gressus eius. & aliqñ ponitur אֲשֻׁר Asur in singulari sine vau in medio: & significat gressus vel vestigia aut semitã. Iob. 23. Vestigia eius secutus est pes meus. Et in eodẽ. 31. Si declinauit gressus meus de via. Itẽ אֲשֶׁר Aser. dictio est relatiua oĩs generis & vtriusq; numeri. i. quis. vel qui. que. quod. qui. que. & est ĩdeclinabilis sicut alia noĩa hebraica. Geñ. 1. Diuisitq; aquas q̃ erant sub firmamẽto ab iis que erant sup firmamentũ. Et in eodem. Cuius semen in semetipso sit. & in eodẽ. 3. Mulier quã dedisti mihi. Nu. 13. Hec sunt noĩa virorũ quos misit moyses. Ponitur ẽt pro cõiunctione q̃. quia. qm̃. eoq̃. vt. 3. Reg. 15. Eo q̃ fecisset dauid rectũ in oculis dñi. Ps. 118. Quia eloquia tua non custodierũt. Itẽ significat vt: vel immo. Ruth. 3. Et prouidebo vt bene sit tibi. 1. Reg. 15. Et ait saul ad samuelẽ: immo audiui verbũ dñi. Itẽ significat. si. Leui. 4. Si peccauerit princeps. Deut. 11. Si obedieritis mãdatis dñi dei vr̃i. Habet etiã alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Itẽ אֲשֵׁרָה Asera. lucus. Deut. 16. Non plantabis tibi lucũ & omnẽ arborẽ iuxta altare dñi dei tui. 3. Reg. 15. Et in luco ei9 quẽ cõsecrauerat. Et in plurali אֲשֵׁרִים Aserim. secundũ formã masculinorũ. Exo. 34. Lucosq; succide. 3. Reg. 14. Edificauerũt enim & ipsi aras & statuas et lucos. Et inde dr̃ אֲשׁוּרִים Asurim. Pro quo btũs hieronym9 trãstulit pretoriola que sunt cellule parue in naui ex lignis facte. Ezech. 27. Pretoriola de insulis italie. & per additionẽ tau in principio dr̃ תְּאַשּׁוּר Theasur. quod significat quodã genus arboris. quod nostra translatio buxũ nominat. Esa. 41. Ponã in deserto abietẽ & vlmũ et buxum simul.

(Beata. Beati. מאשר Beatus אשר Ambulare Incedere Dirigere subuenire. אשורי Gressus. אשר Vestigia. אשר Que. Cuius. Quam. Quos. Eo q̃. Quia. Vt. Immo. Si. אשרה Lucus. אשרים Luci. אשורים pretoriola. תאשור Buxus.)

אֵת Eth. Articulus est obliquorũ casuũ. & preponitur persone patienti. & cõiter ponitur ad denotandum accusatiuũ casum. Geñ. 1. In principio creauit deus celũ & terrã. Vbi ante celũ p̃ponitur predictus articulus אֵת Eth. et similiter ante terrã. & sic infra. Et fecit deus firmamentũ. Et in eodẽ. Fecitq; deus duo luminaria magna. & in eo. Et creauit de9 hominẽ. Et in eodẽ. 44. Iam vrbem exierãt. Et in pluribus aliis locis sacre scripture. quia vt sepe dictũ est nomina hebraica sunt indeclinabilia. & ideo habent aliquos articulos per cõpositionẽ vel per appositionẽ: qui denotãt casus nominũ: qui õmittũtur in nr̃a trãslatione: eo q̃d noĩa declinantur per casus. & aliqñ in hebreo cognoscitur casus nominũ ex cõtextu orationis sine aliquo articulo. Geñ. 5. In die qua creauit deus hominẽ. Vbi nullus articulus preponitur huic dictoni hominẽ que hebraice dicitur Adam. Et aliqñ supradictus articulus אֵת Et. Preponitur noĩatiuo. Geñ. 49. Et omnipotens benedicet tibi. Vbi huic nomini oĩpotens preponitur predictus articulus. et. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrsus & tollebat arietẽ. 4. Reg. 6. Caderet ferrũ securis in aquã. & in eo. 9. Sedentes in curribus sequebamur achab patrẽ huius. Nee. 9. Reges nostri non fecerũt legem tuã. Hiere. 35. Preualuerunt sermones ionadab filii rechab. Ezech. 43. Filii hoĩs locus solii mei & locus vestigiorũ pedum meorũ. Et in eodẽ. 39. Qui sepeliãt & requirant eos qui remanserãt. Pro quo in hebreo habetur. Sepelientes transeuntes eos qui remanserant. vbi huic dictioni transeũtes preponitur p̃dictus articulus. & similiter oĩbus noĩatiuis predictis. et aliqñ ponitur ad denotandũ datiuũ casum. vt Leui. 13. Ostenderurq; sacerdoti. Iob. 26. Quem docere voluisti. Pro quo in hebreo habetur. Cui annũciasti sermones siue verba. & aliqñdo ponitur predicta dictio אֵת Eth. pro ad. vt Iudi. 19. Et nũc vadim9 ad domũ dei. 1. Reg. 30. Accedens autẽ dauid ad populũ salutauit eos. Itẽ ponitur pro de. vl̃ a. vt Iosue. 22. Et a nostro cõsortio ne recedatis. Hiere. 15. Et adducã inimicos tuos de terra quã nescis. Ponitur etiã pro cum. Geñ. 25. Potuit coire quispiã de populo cum vxore tua. Et in eodẽ. 37. Pascebat gregem cum fratribus suis. et in eo. Et erat cũ filiis bale & zelphe. Exo. 1. Qui ingressi sunt in egyptũ cum iacob. Ps. 77. Et non est creditus cum deo spũs eius. Itẽ ponitur pro cõtra. Geñ. 14. Inierunt bellũ cõtra bara regem sodomorũ: & cõtra bersa regem gomorre. & cõponitur cum pronoĩbus hoc modo. אֹתִי Othi. idest me. אֹתְךָ Othcha siue אֹתָךְ Othach. idest te. vt Geñ. 12. Et interficient me & te reseruabunt. אֹתוֹ Otho. i. eum vel ipsum aut illũ. אֹתָנוּ Othanu. i. nos accusatiui casus. אֶתְכֶם Ethchem. i. vos. accusatiui casus. אֶתְכֶן Ethchen. i. vos fe. gñis. אֹתָם Otham. i. eos. aut semetipsos. vt Ezech. 34. Ve pastorib9 israel qui pascebant seipsos. אֹתָנָה Othana siue אֶתְהֶן Ethhen. i. eas. & aliqñ scribitur cum vau in prima & pũcto olem. & dicitur אוֹתְהֶן Othhen. vt Ezech. 23. Et cõfodiãtur gladiis eorũ. pro quo in hebreo habetur Et cõfodient eas gladiis eorũ. Et similiter cõponitur cum pronominibus: quando ponitur pro cum. hoc modo. אִתִּי Ithi. i. mecũ. & aliqñ est aduerbiũ hortandi. Pro quo btũs hironymus transtulit veni. Canti. 4. Veni de libano sponsa mea: veni de libano. אִתְּךָ Ithecha siue אִתָּךְ Ithach. i. tecũ אִתּוֹ Itho. i. secũ aut cum eo. אִתָּהּ Itha. i. cũ ea. אִתָּנוּ Ithanu idest nobiscum. אִתְּכֶם Ithechem. i. vobiscũ. אִתְּכֶן Ithechen. idest. vobiscum. fe. gene. אִתָּם Itham. cum eis vel cum illis aut cum ipsis. אִתָּן Ithan. cum eis vel cum illis. fe. ge. Itẽ אַתְּ Ath. i. tu. fe. ge. & aliquãdo ponitur pro masculo. vt Nu. 11. vbi dicitur. Sin autẽ aliter tibi videtur. Pro quo hebrei legunt. Si autẽ sic tu facies mihi. Deut. 5. Cuncta que dixerit deus noster tibi: loqueris ad nos. Pro quo in hebreo est. Tu loqueris ad nos. Ezech. 28. Tu cherub extentus & ptegens In aliis vero locis scribitur cum he in fine. & dicitur אַתָּה Atha. i. tu. Geñ. 3. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Et in eo. 4. Et tu dñaberis illius. Exo. 19. Tu enim testificatus es & iussisti dicens. & in eodẽ. Ascendesq; tu & aaron tecũ. Sed quãdo refertur ad feminã: semp scribitur sine he. et in plurali אַתֶּם Athem. i. vos. vt Geñ. 43. Vos autẽ eritis innoxii. Et in eodẽ. Vos aũt abite liberi ad patrem vestrũ. & qñ refertur ad feminas scribitur cũ littera nũ in fine. et dicitur אַתֵּן Athen. i. vos. fe. ge. Et aliqñ additur he in fine. & dicitur אַתֵּנָה Athena. vt Geñ. 31. Et ipse nostis q̃ totis viribu meis seruierim patri vestro. pro quo in hebreo est. Et vos nostis. Et in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine etiã si referatur ad masculos. et dicitur אַתּוּן Athun. i. vos. Dañ. 2. Quod tẽpus redimitis. pro quo hebrei legũt. Quod tẽpus vos redimitis. Item אֵת Eth. i. ligo instrumentũ quo terrã fodimus. vt. 1. Reg. 3. Vt acueret vnusquisq; vomerẽ suũ & ligonẽ. Et in plurali אִתִּים Ithim. i. ligones. vt. 1. Reg. 13. Retuse itaq; erant acies vomerũ et ligonum. & aliqñ bea

(את Articulus accusatiui. את Articulus noĩatiui. Articulus datiui. את Ad. A. De. Cum Contra. אתי Me. אתי Mecum. Veni אתה Tu. אתם Vos. אתן Vos אתנה Vos. אתון Vos. את Ligo. אתים Ligones.)

tus hieronym⁹ transtulit vomeres siue aratra. Esa. 2. Et cōflabunt gladios suos in vomeres. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios. *Vomeres. Aratra.*

אָתָה Venire. אָתָה Atha. Venire. accedere. Iob. 37. Ab aquilone aurum venit. Esa. 21. Venit mane & nox. Deut. 33. Et cū eo sanctorū millia. Pro quo hebrei legūt. Et venit de millibus sanctorū. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. Mich. 7. In die illa vsq; ad te veniet. Et aliqn̄do scribitur sine he in fine. vt Esa. 41. Et veniet ab ortu solis. Et quādoq; mutatur he finalis in iod. vt Iob. 3. Quia timor quē timebā venit mihi. et Esa. 21. Conuertimini & venite. Et in eodē. 41. Appropinquauerūt & accesserūt. Et in eo. 56. Omnes bestie agri venite ad deuorandū. & in eodē. Venite sumamus vinum. Inuenitur etiā sine aleph in principio: & ponitur in fine loco he finalis. Deut. 33. Qui venit cum principibus populi. Et aliqn̄ ponitur he in pricipio loco aleph. Esa. 21. Occurrentes sitienti afferte aquā. Hiere. 12. Properate ad deuorādum. pro quo hebrei legūt. Venite ad deuorādum siue ad comedendū. & inde אותיות Othiioth. i. ea que ventura sunt. Esa. 41. Annūciate que ventura sunt in futurū. Et in eodē. 45. Ventura interrogate me. *Accedere. Afferre. אותיות Ventura.*

אָתוֹן Asina. אָתוֹן Athon. Asina. vt Nu. 22. Et strata asina profectus est. Et in eodē. Cūq; vidisset asina stantē angelū. Et in eo. Et aperuit dn̄s os asine. scribitur etiā cum littera vau in secunda syllaba in eodē capl̄o. & in plurali אֲתֹנוֹת Athonoth. idest asine: vt Geñ. 32. Asinas viginti & pullos earū. Iudi. 5. Qui ascenditis sup nitentes asinos. Pro quo in hebreo habetur. Qui ascenditis sup nitētes asinas. 1. Reg. 9. Perierant autē asine cis patris saul. Item אֵתָן Ethan. fortis vel robust⁹ aut asperū vel saxosum. De quo vide supra in dictiōe אית Eth. quia cōiter scribitur cum littera iod in medio dictionis. Itē אַתּוּן Athun siue אַתּוּנָא Athuna. In lingua chaldaica significat fornacē siue furnū. Dañ. 3. Eadē hora mittetur in fornacē ignis ardentis. Et in eo. Missi sunt in mediū fornacis ignis ardentis. Et in eodē. Fornax autem succensa erat nimis. *אֲתֹנוֹת Asine. אֵתָן Fortis. אַתּוּן אַתּוּנָא Fornax.*

אֲתַר Excutere. Locus. אֲתַר Athar. In lingua chaldaica significat excutere. Dañ. 4. Excutite folia eius. Significat etiā locū. vt supra in eodē. 2. Nullusq; locus inuētus est eis. Esd. 6. Et referatur in templū ierusalē in locum suum.

De incipiētibus a littera. ב. Beth.

בְּ בְּ Be. In. cum. quādo. ad. per. contra. Sed hec littera be nūq; reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica reperitur sola sed in cōpositione cum noīe vel pronomine aut cum verbo siue participio vel gerūdiis. & ponitur pro in. aut cum vel cōtra. vt Geñ. 1. In principio creauit deus celum & terrā. Et in eodē. 33. Et prosequerer te cum gaudio et cum canticis & cū tympanis & cum citharis. Ps. 125. In cōuertendo dn̄s captiuitatē sion. Osee. 6. Cum cōuertero captiuitatē populi mei. Item ponitur pro quando. Geñ. 2. Quādo creati sunt. Et in eodē. 16. Qn̄ peperit ei Agar ismaelem. Et in eodē. 25. Quādo nati sunt paruuli. & in eo. 41. Quādo stetit in conspectu regis. Item ponitur pro ad. Geñ. 1. Faciamus hoiem ad imaginē & similitudinē nr̄am. Et in eodē. Et creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suā: ad imaginē dei creauit illum. Et in eodē. 5. Ad similitudinē dei fecit illum. Item ponitur pro per. Geñ. 21. Iura ergo per dn̄m ne noceas mihi. Et in eodē. 22. Per me metipsum iuraui dicit dn̄s. Et in eodē. 28. Angelos quoq; dei ascendētes & descendētes per eam. Ps. 65. Transiuim⁹ per ignem & aquā. Ponitur etiā pro cōtra. Geñ. 16. manus *In. Cum. Quando. Ad. Per. Contra.*

eius contra oēs & manus omniū cōtra eum. Exo. 14. Dn̄s enim pugnat pro eis cōtra nos. Nu. 12. Locutaq; est maria et aaron contra moysen. Deut. 2. Ne moueamini cōtra eos. Et in eodē. 5. Ne loquaris contra proximū tuū falsum testimoniū. Iob. 22. Et erit oipotens contra hostes tuos. & cōponitur cum pronoībus sic. בִּי Bi. i. in me. בְּךָ Becha siue בָּךְ Bach. i. in te. בּוֹ Bo. in illo aut in eo vel in ipso. בָּהּ Ba. in illa vel in ea aut in ipā. בָּנוּ Bánu. in nobis. בָּכֶם Bachem. i vobis בָּכֶן Bachen. in vobis. fe. ge. בָּם Bam siue בָּהֶם Bahem. in illis aut in eis vel in ipsis. בָּהֶן Bahen in eis vel in ipsis: aut in illis. feminini generis. *בִּי In me.*

בָּבַת Pupilla. בַּת Pupilla. בָּבַת Babath. Pupilla. s. oculi. Zach. 2. Qui autem tetigerit vos tangit pupillam oculi sui. Inuenitur etiā cum simplici beth. et dicitur בַּת Bath. i. pupilla. Threñ. 2. Ne taceat pupilla oculi tui.

בָּא Venire. בָּא Ba. venire. ingredi. De quo vide infra in dictione בוא Bo cum vau in medio: quia ab eo deriuatur.

בֵּאֵר Explanare. בְּאֵר Puteus. בֵּאֵר Baar. Explanare. declarare. elucidare. Deut. 1. cepit moyses explanare legē. Et in eodē. 27. Et scribes sup lapides oīa verba legis huius plane & lucide. Abac. 2. Scribe visum & explana eū sup tabulas. Item בְּאֵר Beer. Puteus Geñ. 21. Quoniā ego fodi puteū istum. Et in eodē. 26. Et repererūt aquā viuam. Pro quo in hebreo habetur. Et reperierunt puteū aquarū viuentiū. Et in eo. Fodit aliū puteum. Et in plurali בְּאֵרוֹת Beeroth. i. putei. Geñ. 14. Vallis aūt siluestris habebat puteos multos bituminis. et in eodē. 26. Omnes puteos quos foderāt serui Abraam. *בְּאֵרוֹת Putei.*

בָּאַשׁ Fetere. putrescere Computrescere. בָּאַשׁ Baas. Fetere. computrescere. fedare. confundere. odiosum esse. tristari. displicere. Exo. 5. Quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaone. Et in eodē. 7. Et putrescet aqua. Et in eodē. Cōputruitq; fluuius. & in eo. 16. Et scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Ps. 37. Putruerunt & corrupte sunt cicatrices mee. Eccl's. 10. Musce morientes perdunt suauitatē vnguenti. Pro quo hebrei legunt. Musce morientes fetere faciūt. Significat etiā odiosum esse siue fedare vel confundere. Geñ. 34. Odiosum fecistis me chananeis. 1. Reg. 27. Multa mala operatus est cōtra populum suū israel. Pro quo hebrei legūt. Odiosus factus est cū populo suo israel. 2. Reg. 10. Videntes aūt filii Amon q̄ iniuriam fecissent dauid. pro quo hebrei legūt. Videntes aūt filii amon q̄ odiosi siue fetidi essent dauid. Et in eode. 16. Vt cum audierit oīs israel q̄ fedaueris patrē tuū. & Prouer. 13. Impius autē confundit. Et in lingua chadaica significat cōstristari siue displicere. Dañ. 6. Satis cōtristat⁹ est. & inde. בְּאֹשׁ Beos. i. fetor vel putredo. Esa. 34. Et de cadaueribus eorū ascendet fetor. Ioel. 2. Et ascendet fetor ei⁹. Amos. 4. Et ascendere feci putredinē castrorū vr̄orū. Et inde בְּאֻשָׁה Basa. i. vua fetida & pessimi saporis que vocatur labrusca. Iob. 31. Et pro ordeo spina. pro quo hebrei legunt. Et pro ordeo labrusca. cuius plurale בְּאֻשִׁים Beusim habetur Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas. *Odiosū ee. Fedare Cōfundere Cōtristari בְּאֹשׁ Fetor. בְּאֻשָׁה Vua fetida Spina. בְּאֻשִׁים Labrusce.*

בַּג Direptio Cibus. בַּג Bag. Cibus. esca. Ezech. 25. Et tradam te in direptionē gentiū. Pro quo hebrei legunt. Et tradam te in cibū vel in escam gentibus. Nam supra dixerat ipsi comedēt fruges tuas: & ipsi bibent lac tuū. & preponitur ei פַּת Path. Quod significat panē vel cibū. & dicitur פַּתְבַּג Pathbag. Pro quo beatus hieronym⁹ aliqn̄ transtulit cibos. vt Dañ. 1. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis. Et in eo. Ne polluerētur de mensa regis. i. de cibis regis. Et in eodē. Qui vescuntur cibo regio. & aliqn̄ transtulit panē. vt in eodem. 11. Et comedētes panē cum eo cōterent eum. *פַּתְבַּג Cibi. Panis.*

בָּגַד Preuaricari. בָּגַד Bagad. Preuaricari. aspernere. contēnere. spernere. despicere. Esa. 24. Preuaricantes preuaricati sunt.

Hiere. 12. Bene est oībus qui preuaricantur & iniq; agunt. Osee. 5. In dn̄o preuaricati sunt. Significat etiā spernere aut contēnere vel despicere. Exo. 21. Si spreuerit eam. Esa. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. & in eodē. Cum fatigatus desieris contēnere cōtemneris. Hiere. 3. Quomodo si contēnat mulier amatorē suū: sic contēpsit me dom⁹ israel. Threñ. 1. Oēs amici eius spreuerūt eam. Malach. 2. Quare ergo despicit vnusquisq; vestrū fratrem suū. et in eodē. Et vxorem adolescentie tue noli despicere. & inde בֶּגֶד Béged siue בָּגֶד Báged. i. preuaricatio vel contemptio. Esa. 24. Et preuaricationē trāsgressorū. & in plurali בֹּגְדוֹת Bógdoth. idest preuaricatiōes. & inde בֹּגֵד Boged. i. preuaricator. vel qui spernit. Esa. 21. Qui incredulus est infideliter agit. pro quo hebrei legūt. Qui spernit p̄uaricator est: siue qui preuaricator est spernit. & in eodē. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. et in plurali בֹּגְדִים Bógdim. i. preuaricatores vel transgressores. Esa. 24. Et preuaricationē transgressorum preuaricati sunt. Hiere. 9. Quia oēs adulteri sunt & cetus preuaricatorū. & in gn̄e fe. בָּגֹדָה Bagoda siue בּוֹגֵדָה Bógeda vt Hiere. 3. Et vidit preuaricatrix soror eius iuda. et in eo. Et non timuit preuaricatrix iuda soror eius. Itē בֶּגֶד Béged Pānus. vestis. siue vestimentū. vt Geñ. 28. Et dederit mihi panem ad vescendū et vestimentū ad induendū. Exo. 28. Faciesq; vestem sanctā aaron fratri tuo. Ps. 101. Et oēs sicut vestimentū veterascent. Esa. 64. Et quasi pānus mēstruate vniuerse iustitie nostre. Et in plurali בְּגָדִים Begadim. i. pāni vel vestimenta. Leui. 12. Lauabit vestimēta sua. Itē בְּגָד In felicitate aut venit felicitas. De quo vide ifra in dictione גד gad: quia est dictio composita. *Spernere. Contēnere Despicere. בֶּגֶד בָּגֶד Preuaricatio בֹּגְדוֹת בֹּגֵד Incredul⁹ Infidelis. p̄uaricator qui spernit בֹּגְדִים Trangressores. Preuaricatores. בָּגֹדָה בּוֹגֵדָה preuaricatrix. בֶּגֶד Vestimētū. Pānus. בְּגָדִים Vestimēta. בְּגָד I felicitate.*

בִּגְלַל Ob grām. Vt. Propter. בִּגְלַל Biglal. Propter. ob gratiā. Geñ. 12. Et viuet aīa mea ob gratiam tui. Deut. 15. Vt benedicat tibi dn̄s deus tuus in omni tēpore. Pro quo hebrei legūt. Quia propter hanc rem benedicet tibi dn̄s deus tuus in omni ope tuo.

בַּד Linum. בַּד Bad. linū. vel lineus. diuinus vel diuinator: aut mēdax. vectis. ramus. pondus. Leui. 16. Tunica linea vestietur feminalib⁹ lineis verenda celabit: accigetur zona linea cidarim lineā imponat capiti. Significat etiā diuinū vel diuinatorem. & solū inuenitur בַּדִּים Badim in nūero plurali. Esa. 44. Signa diuinorū irrita facit. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt: et quia isti cōmuniter mentiūtur ideo secundū hebreos etiā significat mēdaces siue mendacia. Iob. 11. Vbi nos habemus: tibi soli tacebūt homines! hebrei legūt. Mendacia tua tacebūt hoīes! Et in eodē. 41. Non parcā ei verbis potentibus. pro quo ipsi legūt. Non tacebo mendacia eius. Vide etiā de hoc ifra in dictione בָּדָא bada. Significat etiā vectes siue fortitudinē. Exo. 25. Faciesq; vectes de lignis setim. Esa. 16. Et indignatio ei⁹ plusq; fortitudo eius. Accipitur etiā pro membris vel brachiis eo quod sunt quasi vectes & in illis est fortitudo. Iob. 18. Deuoret pulchritudinē eius: & cōsumat brachia ei⁹ primogēita mors. & etiā pro pulchritudine habetur ibi eadē dictio. Ponitur etiā pro profundo. vt in eodē. 17. In profundissimū infernū descendant oīa mea. Sed etiā in hoc loco hebrei legunt. Membra siue brachia. s. mea in īfernū descendāt. Itē accipitur pro ramis arboris eo q̄d sunt sicut mēbra in homine. vt Ezech. 19. Et egressus ignis de virga ramorū ei⁹: et in eodē. 17. Et fructificauit in palmites. significat etiā בַּד Bad. equalitatē ponderū vel mensurarū. s. qn̄ de diuersis rebus tantū accipitur de vno q̄tum de alio. vt Exo. 30. Equalis ponderis erunt oīa. Pro quo in hebreo habetur. Bad cū bad erunt. i. tantū cum tanto erunt: quasi dicat tantum de vno quantum de alio. *בַּדִּים Diuini. Soli. Mēdacia. Potentes Vectes. Fortitudo Brachia. Pulchritudo. Profūdissimum. Rami. בַּד Eq̄le pōd⁹*

בָּדָד בָּדָד Badad. solus. solitarius. Et est oīs generis & vtriusq;

numeri. Leui. 13. Solus habitabit extra castra. Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit. et in eodē. 33. Habitabit israel cōfidenter & solus. Esa. 27. Ciuitas enī munita desolata erit. idest sola vel solitaria. Hiere. 49. Soli habitabūt. Threñ. 1. Quomodo sedet sola ciuitas. Et in eo. 3. Sedebit solitarius et tacebit. & aliqn̄do scribitur cum vau in prima syllaba. et dicitur בּוֹדֵד Boded. i. solitarius. Ps. 101. Sicut paser solitarius in tecto. Osee. 8. Onager solitarius sibi ephraim. & recipit articulum lamed in principio. & dr̄ לְבָדָד Lebadad. i. solus. solitarie. singulariter. et est ois generis & vtriusq; numeri. vt Nu. 23. Populus solus habitabit. Ps. 4. Quoniā tu domine singulariter. Mich. 7. Habitantes solos in saltu. Et aliqn̄ scribitur cum simplici daled. & dicitur לְבַד Lebad idest sol⁹. seorsum. singulariter. Zach. 12. Et plangēt terre: familie & familie seorsum: familie domus dauid seorsum: et mulieres eorū seorsum. Et cōponitur cum p̄nominibus hoc modo. לְבַדִּי Lebadi. solus ego. Deut. 1. Non possum solus sustinere vos. לְבַדְּךָ Lebadécha. solus tu. Exo. 18. Solus illud non poteris sustinere. לְבַדּוֹ Lebado. solus ille. Geñ. 32. Mansit solus. & in nostra trāslatione amittūtur iste persone. s. ego. tu. ille. quia subintelligūtur ex verbis appositis לְבַדָּהּ Lebada: sola illa. לְבַדֵּנוּ Lebadénu. soli nos לְבַדְּכֶם Lebadechem. soli vos. לְבַדְּכֶן Lebadechen. sole vos. feme. ge. לְבַדָּם Lebadam. soli illi. לְבַדָּן Lebadan. sole ille. Item לְבַד Lebad. i. preter. excepto. absq;. Deut. 18. Excepto eo q̄d in vrbe sua ex paterna eis successione debetur. 3. Re. 5. Absq; prepositis qui p̄erant singulis operibus. & etiā preponitur ei lr̄a mem. & dicitur מִלְּבַד Milebad. i. absq;. excepto. preter. Geñ. 46. Absq; vxorib⁹ filiorū ei⁹. Leui. 23. Exceptis sabbatis dn̄i. Deut. 4. Non est alius preter eum. *Solus. Desolata Soli. Sola. Solitari⁹. בּוֹדֵד Solitari⁹. לְבָדָד Solus. Singulr. Soli. לְבַד Seorsum. לְבַדִּי Solus ego לְבַד Excepto. Absq;. מִלְּבַד Absq;. Excepto. Preter.*

בָּדָא Fingere. בָּדָא Bada. Fingere. mētiri. 3. Reg. 12. Quintadecima die mensis octaui quem finxerat de corde suo. Nee. 6. De corde enim tuo tu cōponis hec. i. tu fingis hec mendacia. Et dicunt aliqui q̄ ab hac dictione deriuatur. בַּדִּים Badim. quod in supradicta dictione dixim⁹ significare diuinatores seu mendaces. *diuinatores*

בָּדַל Diuidere Separe בָּדַל Badal. Diuidere. separare. Geñ. 1. Diuisit lucem a tenebris. & in eodem. Et diuidat aquas ab aquis. Exo. 26. Quo & sanctuariū & sanctuaria sanctuarii diuidētur. Nu. 16. Nunquid parū vobis est q̄ separauit vos deus. & in eo. Separamini de medio cōgregationis huius. Deut. 10. Eo tēpore separauit dn̄s tribum leui. Esd. 6. Et oēs qui se separauerant a coinquinatione gentiū terre. Et in eodē. 9. Non est separat⁹ populus israel. Et in eodē. 10. Separamini a populis terre. Esa. 56. Et non dicat filius aduene qui adheret domino dicens: separatione diuidet me dn̄s a populo suo. Item בְּדַל Bedal. cartilago. siue extremum auris. Amos. 3. Quomodo si eruat pastor duo crura aut extremū auricule Item בְּדִיל Bedil. stannū. Nu. 31. Et stannū & plumbū. Esa. 1. Auferam omne stannū tuū. Ezech. 27. Argento ferro stāno plumboq; repleuerūt nundinas tuas. Zach. 4. Et videbunt lapidē stāneū in manu zorobabel. *בְּדַל Extremū auricule. בְּדִיל Stannū.*

בְּדֹלַח Bdeliū. בְּדֹלַח Bedólach. bdeliū. quod secundū aliquos est genus lapidis preciosi. Geñ. 2. Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus. et Nu. 11. Erat autē man quasi semen coriandri coloris bdelii.

בָּדַק Instaurar. Scrutari בֶּדֶק sartatecta instauratio. בָּדַק Badach. instaurare. vel reparare ruinam vel fissuras domorum. 2. Paral. 34. Vt instaurarent templū & infirma queq; sarcirent. In lingua vero chaldaica significat scrutari vel rimari: aut inuestigare. Inde בֶּדֶק Bédec. i. rima vel scissura: siue illud quod venit ad restaurandū: vel indiget restauratiōe. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarēt sartatecta domus siquid necessariū viderint instauratione. Ezech. 27.

Senes biblii & prudentes eius habuerūt nautas ad miniſte-riū varie ſupellectilis tue. pro quo hebrei legūt. Senes gi-blii & prudētes eius fuerūt in te: cōfortantes vel reparātes rimam vel ſciſſuram tuā.i.reſtaurātes quicquid indiget re-ſtauratione.

scissura vel rima.

בְּדַר Diſpgere
בְּדַר Badar. In lingua chaldaica ſignificat diſpergere vel diſſeminare.vt Dañ.4.Diſpergite fructus eius.

בָּה Jn ea.
בָּה Ba.in illa.vel in ea.aut in ipſa.ſiue in qua.Et eſt dictio compoſita cuius partes non inueniūtur per ſe.vt dictū eſt ſupra in principio huius littere Beth.

בֹּהוּ Vacuū. בֹּהוּ Nihil. Deſolatio.
בֹּהוּ Bóhu.vacuum.ſiue vacuitas.aut nihil. Gen̄.1. Terra autē erat inanis & vacua. Vbi pro inanis ponitur.תֹּהוּ Thóhu.et pro vacua ponitur בֹּהוּ Bóhu.cum vau in fine lo co he.& habētur eedē dictōes.Hiere.4 vbi dicitur.Aſpexi terram & ecce vacua erat & nihil.vbi pro vacua ponitur. תֹּהוּ Thóhu.& pro nihil ponitur.בֹּהוּ Bóhu.et Eſa.34. Vbi nos habemus & extendetur ſup eam menſura vt redigatur ad nihilū & perpendiculū in deſolatione:in hebreo habe-tur & extendetur ſup eam menſura thóhu & lapides bóhu. vbi tranſlatio nr̄a pro thóhu tranſtulit nihilū.& pro bóhu deſolationē.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ thóhu ſit res omni forma carens.vt eſt materia prima. Et bóhu aptitudo ha-bendi:ſiue deſiderium quod mouet materiam primam ad omnem formam naturalem.

בַּהַט ſmaragd⁹
בַּהַט Bahat.genus lapidis.pro quo btūs hieronymus ſmá ragdum tranſtulit.Eſter.1.Super pauimentū ſmarag dino et pario ſtratū lapide.& ſolū īuenitur in p̄dicto loco.

בָּהַל Cōturbari Cōturbare Turbare. Feſtinare. Cito pgere Accelerař. Feſtinari
בָּהַל Bahal.Turbare.conturbare.feſtinare.accelerare.ter-rere.timere.temere loqui.vel temere feſtinare. Exo. 15.Tunc cōturbati ſunt principes edom.1.Reg.28.Cōtur-turbatus enī erat valde.Iob.4.Tetigit te & cōturbatus es. Et in codē.23. Et omnipotens cōturbauit me.et Ps.2. Et in furore ſuo cōturbabit eos.et Ps.6. Et aīa mea turbata eſt valde. & in codē. Erubeſcant & cōturbētur vehemēter oēs inimici mei.et. Ps.29.Et factus ſum cōturbatus.et Ps.82. Et in ira tua turbabis eos.Significat etiā feſtinare vel acce-lerare.vt.2.Paparal.25 Ad quā me deus feſtinato ire prece pit.Eſter.6.Et cito eum ad conuiuiū quod regina paraue-rat pergere cōpulerūt.Et in eodē.8. Egreſſi ſunt veredarii celeres.Prouer.20.Hereditas ad quā feſtinatur in pricipio Et in codē.28.Qui feſtinat ditari & aliis inuidet.Eccl's.7. Ne ſis velox ad iraſcendū.& in eodē.8.Ne feſtines recede-re a facie eius. Item ſignificat terrere.vel pertimeſcere.aut temere loqui.Gen̄.45.Et non poterāt reſpondere fratres nimio terrore perterriti.Iob.21.Et ego quādo recordatus fuero pertimeſco.Eccl's.5. Ne temere quid loquaris.et īde בְּהָלָה Behala ſiue נִבְהָלָה Nibhala.i.feſtinatio.velociter.con turbatio.terror.Leui.26.Viſitabo vos velociter.& Ps.77. Et anni corū in feſtinatione.Soph.1.Quia cōſummationē cum feſtinatione faciet cunctis habitantibus terrā.Eſa.65. Nec generabūt in conturbatione.et in lingua chaldaica dr̄ הִתְבְּהָלָה Hithbehala.i. feſtinatio ſiue feſtinanter. Dañ. 2. Tunc arioth feſtinus introduxit danielē.Pro quo hebrei le gunt. Tunc arioth cum feſtinatione introduxit danielem. Et in codē.3. Surrexit prope.i.feſtināter. Eſd.4. Et abie-runt feſtini.pro quo hebrei legūt.Et abierūt cū feſtinatiōe.

pterrere. ptimeſcere Temere lo qui. בְּהָלָה נִבְהָלָה Velociter. Feſtinatio cōturbatio הִתְבְּהָלָה Feſtinatio

בָּהֶם Jn illis
בָּהֶם Bahem.in illis. vel in eis.aut in ipſis.et eſt dictio cō-poſita vt dictum eſt ſupra.

בְּהֵמָה Animal Beſtia. Jumentū Pecus.
בְּהֵמָה Behema.animal. beſtia.iumentū.pecus. Deut.14. Hoc eſt animal quod comedere debetis.Nee.2.Ni-ſi aīal cui ſedebam.Prouer.30. Leo fortiſſimus beſtiarum. Exo.19.Siue iumentū fuerit ſiue homo nō viuet.Nu.3.Ab homine vſq3 ad pecus mei ſunt.Et quādo poſt ſe regit geni tiuū:vel quādo cōponitur cum pronominib⁹: tunc mutat he in tau.ſicut & alia noīa hebraica in he deſinētia.vt Nu. 3.Et pecora leuitarū pro pecoribus eorū.quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. Et pecus leuitarū pro pecore eorū. Et in plurali בְּהֵמוֹת Behemoth.Deut.32.Dentes beſtiarū immitā in eos.Iob.12.Interroga iumēta & docebūt te. Et in eodē.Qui docet nos ſuper iumēta terre. Eſa.30. Onus iumentorū auſtri.Ps.8. Inſuper & pecora campi. Ioel.2. Nolite timere aīalia regionis.Abac.2.Et vaſtitas animaliū deterrebit eos.Accipitur etiā pro noīe proprio quod poni tur pro demone.vt Iob.40. Ecce behemoth quē feci tecū fenum quaſi bos comedet. Tamē hebrei qui occidentē lit-teram ſequūtur dicunt:ꝙ in hoc loco accipitur pro quodā animali ignoto incredibilis magnitudinis quod vocatur behemoth in plurali terminatione.

בְּהֵמוֹת Beſtie. Jumēta Pecora Aialia. behemoth

בֹּהֶן Pollex בְּהֹנוֹת ſūmitates Pollices.
בֹּהֶן Bóhen.pollex.Leuit.14.Et ſuper pollicē manus eius ac pedis dexteri.& in plurali בְּהֹנוֹת Behonoth.i.polli-ces.Iudi.1.Quē perſecuti cōprehederūt ceſis ſūmitatibus manuū eius ac pedum.Pro quo hebrei legūt.Quem perſe cuti cōprehenderūt:et abſciderunt pollices manuū eius ac pedum.et in codē.Septuaginta reges ceſis manuū ac pedū ſummitatib⁹.pro quo hebrei legūt. ceſis pollicibus manū ac pedum.ſed idem eſt ſenſus.

בֹּהַק Macla co-loris can-did⁹.
בֹּהַק Bóhac.macula in cute coloris candidi.Leui.13. Sciat non eſſe lepram:ſed maculam coloris candidi & ho-minem mundum.

בַּהַר Candor בַּהֶרֶת q̄ſi lucens. lucis cādor Candor
בַּהַר Bahar.candor.albedo.inde בַּהֶרֶת Bahéreth.i.macula candida vel quaſi lucens. Leuit.13. Aut quaſi lucens quippiā.i.plaga lepre.& in codē. Sin autē lucis candor fue rit in cute.& in codē. Sin aūt in ſuo loco candor ſteterit. et in codē.Vir ſiue mulier in cuius cute candor apparuerit. & in codem.Si deprehenderit ſubobſcurū alborem lucere in cute.Et inde בָּהִיר Bahir.i.lucidū vel candidū ſicut eſt nix. Iob.37. Subito aer cogetur in nubes.p quo hebrei legūt Lucidū vel candidū eſt in nubibus.

בָּהִיר Lucidū.

בּוֹ Jn illo.
בּוֹ Bo. In illo.vel in eo.aūt in ipſo.et eſt dictio cōpoſita cu-ius partes nō inueniūtur per ſe.vt ſupradictū eſt.

בּוֹא Venire. Jngredi. Jntroire Afferre Adducere. Offerre. Deferre. Jntroducē
בּוֹא Bo.venire.ingredi.intrare. introducere. ītromittere afferre. adducere. Gen̄.6. Finis vniuerſe carnis venit ad me.et in codē.19.Venerūt duo angeli ſodomā.& in eo. 24.Veni ergo hodie ad fontem aque.& in eodē.27.Venit german⁹ tuus fraudulēter.et Exo.22.Maxime ſi cōductū venerat pro mercede operis ſui.et in codē.20.Veniā ad te et benedicā tibi.1.Reg.4.Venit deus in caſtra.Ps.35.Non veniet mihi pes ſuperbie.Abac.2. Quia veniens veniet & non tardabit.Significat etiā ingredi: vel introire. Gen̄.6. Et ingredieris arcam tu & filii tui. et in eodē.7.Ingredere tu & oīs domus tua in arcam.Et in eodē.34. Ingreſſi ſunt vrbem cōfidenter.& in eo.38. Et accepta vxore ingreſſus eſt ad eam.et Ps.5.Introibo in domū tuam.et Ps.17.Et cla mor meus in cōſpectu eius introibit in aures ei⁹. Ps.62. In troibūt in inferiora terre. Ps.78. Introeat in cōſpectu tuo gemitus cōpeditorū.Ps.99.Introite portas eius in confeſ-ſione.et Eſa.2.Introibūt in ſpelūcas petrarū.et ſepe ſcribi-tur ſine vau in medio:vt in aliquibus locis predictis.& ali-quādo loco vau ponitur iod.ſ.quādo eſt verbū tertie coniu gationis:et tunc ſignificat afferre: vel introducere.aut ad-ducere :vel offerre.Gen̄.27. Affer mihi de venatione tua. Et in codē.33.Suſcipe benedictionē quā attuli tibi.& in eo. 42.Adducite fratrē veſtrū.et in eodē. Obtulerū ei munera et in codē.Et deferte viro munera. & in eo.Introduc viros domū.& in codē.Introducti ſumus vt deuoluat in nos calū niā.Exo.35.Omnis multitudo filiorū iſrael obtulit mente

promptiſſima.Et in eodem.36.Plus offert populus q̄3 ne-ceſſarium eſt. Leui.2.ac deferet ad filios aaron ſacerdotis. Et in eo.4.Et adducet illū ad hoſtiū tabernaculi: & ī eo.in feret ſacerdos qui vnctus eſt de ſanguine eius. Deut.12. Et offeretis in loco illo holocauſta.Eſa.1.Nō offeratis vltra ſa crificiū fruſtra.Ezech.37.Ecce ego intromittā in vos ſpīm Eſa.41.Et adducet magiſtratus quaſi lutū.Et in codē.49. Et afferent filios tuos in vlnis. & Hiere.39.Vt adducere-tur in babylonē.Ezech.8.Et adduxit me in hieruſalē.Acci pitur etiā pro introitu ſolis ſub orizonte qđ in nr̄a tranſla tione dicitur occidere vel occūbere.Gen̄.15. Cūq3 ſol occū beret.Eccl's.1.Et oritur ſol & occidit.Eſa.60.Nō occidet vl tra ſol tuus.Et inde בּוֹא Bo.ſiue בָּא Bo.ſine vau in medio di ctiōis.i.Ingreſſus ſiue introitus.1.Reg.16. Pacificus ne eſt ingreſſus tuus.Et ſic.3.Reg.2. Vbi eadē verba habentur. Ps.120.Dn̄s cuſtodiat introitū tuum & exitum tuum. Pro quo in hebreo habetur.Dn̄s cuſtodiat exitū tuum & introi tū tuum.Et aliqn̄ prepōitur ei littera lamed: & dicitur לְבֹא Lebo.vt Iudi.3.vſq3 ad introitum emath.Amos.6. Ab in troitu emath vſq3 ad torrentem deſerti.Qn̄q3 etiā preponi tur ei littera mem.& dicitur מָבוֹא Mebo.i.ingreſſus vel in troitus:aut occaſus.ſ.ſolis.vt Iudi.1.Oſtende nobis introi-tū ciuitatis. Ezech.26.Quaſi per introitum vrbis diſſipa te.Ps.103.Sol cognouit occaſum ſuum.Ps.112. A ſolis or-tu vſq ad occaſum.Et aliqn̄ ſcribitur cum he in fine: et dici citur בִּיאָה Bia.i.Introit⁹.Ezech.8.Et ecce ab aquilōe por-te altaris idolum zeli in ipſo introitu. & etiā ſcribitur cum caph & he in fine & dicitur בֹּאֲכָה Boacha.i.ingreſſus vel in troitus. aut veniens.vel ingrediens.ſiue pergēs. Gen̄.10. Facti ſunt termini Chanaan venientibus a ſidone gerarā vſq3 gazā donec ingrediaris ſodomā.& in codem. Et facta eſt habitatio eorū de meſſa pergētibus vſq3 ſephar.& in eo dem.25.Que reſpicit egyptum introeuntibus aſſyrios.Et inde תְּבוּאָה Thebua.i.fructus. fruges. prouentus vel redi-tus:eo ꝙ veniūt per ſingulos annos. Leuit.25. Colligeſq3 fructus eius.Et in eodem tp̄s eīn frugum vēdet tibi.Nu.18. Et reputabitur vobis quaſi de area & de torculari dederitis primitias.Pro quo hebrei legunt.Et reputabitur leuitis q̄ſi fructus aree & quaſi fructus torcularis.ſed beatus hierony-mus tranſtulit ſenſum.Deut.22.Et que naſcuntur ex vinea pariter ſanctificentur.i.fruct⁹ vinee.& Eccl's.5.Et qui amat diuitias fructum nō capiet ex eis.4.Reg.8. Reſtitue ei oīa que ſua ſunt:& vniuerſos reditus agrorum.

Jnferre. Jntroimit-tere. Occidere. בּוֹא בָּא Jngreſſus Jntroitus לְבֹא Jntroitus מָבוֹא Jntroitus Occaſus. בִּיאָה Jntroitus בֹּאֲכָה Jngrediēs Pergens. Jntroiēs. תְּבוּאָה Fructus. Fruges. Redditus.

בּוּב נְבוּב Jnane. Cōcauum Vanus.
בּוּב Bub.Concauū.vacuū. inane.vanum.Et ſcribitur per additionem nun in principio.& dicitur נָבוּב Nebub. vt Ezo.27.Non ſolidum ſed inane & cōcauum intrinſec⁹ facies illud.Hiere.52.Et intrinſec⁹ caua erat.i.cōcaua.Iob. 11.Vir vanus in ſuperbiam erigitur.

בּוּז בּז Cōtēnere. Deſpicere Predari. Diripere. בּוּז Cōtemptū Deſpectio
בּוּז Buz.ſiue בוֹז Boz.Contemnere. deſpicere. depredari. diripere.Prouer.23.Quia deſpicient doctrinā eloquii tui.Et in codē.Ne contēnas cū ſenuerit mater tua. Cāti.8. Quaſi nihilum deſpicient eū.Pro quo in hebreo habetur. Deſpectione deſpicient eum.Eſa.24.Et depredatione pre dabitur.& in codem.10.Vt auferat ſpolia & diripiat predā Item בּוּז Buz.pōitur pro nomine. & ſignificat contēptum ſiue deſpectum.Iob.12.Lampas cōtempta apud cogitatio nes diuitum.& in codē.31.Et deſpectio propinquorum ter ruit me.Ps.30.In ſuperbia & in abuſione. Pro quo heb.le gunt.In ſuperbia & in deſpectione. & aliqn̄ ſcribitur ſine vau in medio :& etiam qn̄q3 duplicatur vltima littera zain & multa alia deriuantur ab eo:de quo vide infra in dictiōe. בָּזַז Bazaz.& in dictione בִּזָּה Baza.

בּוּךְ
בּוּךְ Buch.Cōfuſum ſiue deuiū eſſe.oberrare.Coarctari.fle re.Ingemere. & ſcribitur per additionem nun in princi-pio.& dicitur נָבוּךְ Nabuch.Exo.14.Coarctati ſunt in ter ra.i.confuſi vel oberrantes ſunt in terra. Heſter.3. Et cun ctis iudeis qui in vrbe erant flentib⁹.Pro quo hebrei legūt. Et ciuitas ſuſa flebat ſiue confuſa erat. & Ioel.1. Mugierūt greges armenti.Et aliqn̄ ſcribitur ſine vau in medio dictio nis.& inde מְבוּכָה Mebucha.Pro quo trāſlatio noſtra habet fletum.Eſa.22. Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus dn̄o deo exercituum in valle viſionis.

נָבוּךְ Coarctare Flere. Mugire. מְבוּכָה Fletus.

בּוּל Herba. Truncus. Germen. יְבוּל Germen. Fructus. מַבּוּל Diluuium בּוּל Bul.
בּוּל Bul.Germē.Herba.Truncus.ſ.ligneus.Iob.40. Huic montes herbas ferunt.Eſa.44.Ante truncū ligni p-cidam.ſignificat enim quidquid terra producit:modo ſunt herbe:modo arbores vel ligna.vnde proprie interpretatur germē.& ſcribitur aliquando cum Iod in principio & dici-tur יְבוּל Iebul.i.Germē.ſiue fructus. Leuit.26.Et terra gig net germē ſuum.Ps.66.Terra dedit fructum ſuum. Abac. 2.Et non erit germen in vineis.Et etiā de hoc vide infra in dictiōe יָבַל Iabal.Et qn̄ ſcribitur cum littera mem in prin cipio & dicitur מַבּוּל Mabul:tunc ſignificat diluuium.Gen̄. 6.Ecce ego adducam aquas diluuii ſuper terram. Et in eo-dem.7.Propter aquas diluuii.Et quia menſis octobris abū dat imbribus:ideo appellatur in hebreo.בּוּל Bul.3.Reg.6. Et in anno vndecimo menſe bul ipſe eſt menſis octauus p-fecta eſt domus.

בּוּן
בּוּן Bun.Intelligere. Docere. de quo vide infra in dictio-ne.בִּין Bin.

בּוּס Cōculcare Calcare. מְבוּסָה Cōculcata. cōculcatio מוּבָס Putridū תְּבוּסָה cōculcatio Contēptio Diripere. בוֹשַׁסְכֶם בּוֹסַסְכֶם בָּשַׁס
בּוּס Bus.cōculcare.calcare.diripere.Ps.59.Et ipſe ad nihi lū deducet tribulātes nos.Pro quo btūs Hieronym⁹ in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Et ipſe con culcabit hoſtes noſtros.Prouer.27. Anima ſaturata calca-bit fauum.Et eſa.14.Et in montibus meis conculcem eū. Zach.10.Et erunt quaſi conculcantes lutum . Et aliquādo duplicatur vltima littera ſamach.Eſa.63.Hoſtes noſtri cō-culcauerunt ſanctificationem tuam.& Hiere.12. Conculca uerunt partem meam.Ezech.16.& vidi te conculcatam in ſanguine tuo.& inde מְבוּסָה Mebuſa.i.deſt conculcatio.ſiue conculcata.Eſa.18.Ad gentem expectantem & conculca-tam.Et in codem.22.Dies enim interfectionis & concul-cationis & fletus domino deo exercituum in valle viſiōis. Et inde מוּבָס Mubas.ideſt conculcatum. Pro quo trāſlatio noſtra habet putridum.Eſa.14. Quaſi cadauer putridum non habebis conſortium cum eis in ſepultura. Et aliquādo ſcribitur cum thau in principio & dicitur תְּבוּסָה Thebuſa.i. Conculcatio vel cōtemptio.2.Paralip.22.voluntatis quip pe fuit dei aduerſus ochoziā.Pro quo hebrei legunt. A deo eīn fuit cōculcatio vel comtemptio ochozie.Nā Iehu cōptē ſit eum & iuſſit iis qui ſequebantur eum vt percuterent etiam ipſum ochoziam: quamuis erat rex Iuda.vt habe-tur.4.Regum.9.Et aliquando ſcribitur cum littera ſin lo-co ſamach & ſignificat diripere. Amos.5.Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem & predam electam tollebatis ab eo.vbi ponitur בוֹשַׁסְכֶם Boſaſchē pro בּוֹסַסְכֶם Boſaſchē: Secundum aliquos hebreos. Alii vero dicunt quod ei⁹ pri mitiuum eſt בָּשַׁס Baſas.de quo infra in ſuo loco dicetur.

בּוּץ Byſſus. Sericum.
בּוּץ Bus.linum vel byſſus.aut ſericum. Heſter.1. ſuſtenta-ta funibus byſſinis atq3 purpureis. Et in eodem.8. Et amictus ſerico pallio. In lingua vero ſyra communiter po nitur pro lino.

בּוּק Diſſipari. Diſſipare. בּוּקָה מְבוּקָה
בּוּק Boc.diſſipare.deuaſtare.euacuare. diſrumpere. Eſa. 24.Diſſipatione diſſipabitur terra.Hiere.9. Et diſſi-pabo cōſiliū Iuda & Hieruſalem.Naū.2.Diſſipata eſt & ſciſ ſa & dilacerata. Vbi p diſſipata pōitur בּוּקָה Buca. & p ſciſ-ſa pōitur מְבוּקָה Mebuca;qđ a ſupradicta dictione deriuatur

per additionem mem in principio. et aliquando gemi-
בוקק natur vltima littera coph. et dicitur. בוקק Bochec.vt Esa.
Dissipare. 24. ecce dominus dissipabit terram. et de hoc vide infra
in dictione בקק Bacac. et aliquando scribitur sine vau in
medio et cum littera nun in principio que denotat ver-
Disrũpere bum passiuum prime coniugationis. Esa.19. et disrumpe-
tur spiritus egypti in visceribus eius.

בור בור Bor.cisterna.lacus.carcer. Geñ.37.Miserunt eum in
Cisterna. cisternam veterem. Et in eodem. Extrahẽtes eum de ci
sterna vendiderunt eum ismaelitis. Exo.21. Si quis aperue
rit & foderit cisternam. & Ps.27. assimilabor descendenti
Lacus. bus in lacum. Ps.39. Et eduxit me de lacu miserie. Esa.38.
Non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tu-
am. Et in eodem.51. Et ad cauernam laci de qua precisi e-
stis. Thren.2. Inuocaui nomen tuum domine de lacu no-
uissimo. Item ponitur pro carcere eo ꝙ est similis ciste-
ne vel lacui. Geñ.41. Protinus ad regis imperium eductum
Carcer. de carcere ioseph totonderunt. & in plurali ברת Boroth.
ברת vt Deut.6. Cisternas quas non fodisti. & Hiere.2. Et fode
Cisterne. runt sibi cisternas dissipatas.

בוש בוש Bos. Erubescere.confundere. tardare siue moram fa
erubescere cere. Iudi.3. Expectantes diu donec erubescerent. &.
4.Reg.2. Coegerunt eum donec acquiesceret. Pro quo he
brei legunt. Coegerunt eum donec erubesceret. siue do-
Moram fa nec moram faceret. Ps.22. In te sperauerunt & non sunt
cere. confusi. Ps.30. Erubescant impii & deducantur in infer-
Cõfũdere. num. Ps.69. Confundantur & reuereantur qui querunt a-
nimam meam. Ps.70. Cum confusi fuerint & reueriti qui
querunt animam meam. Esa.23. Erubesce sidon. Et ali-
quando scribitur sine vau in medio dictionis: vel loco ei⁹
ponitur iod scilicet quando est verbum tertie coniugatio-
nis. 2.Reg.19. Confudisti hodie vultum omnium seruo-
rum tuorum. Esdre.8. Erubui enim petere a rege pedites
& equites. Et in eodem.9. Confundor & erubesco leuare
faciem meam ad te. Ps.13. Consilium inopis confudistis.
Ps.43. Et odientes nos confudisti. Ps.52. Cõfusi sunt quo
niam deus spreuit eos. pro quo hebrei legunt. Confudisti.
siue confundere fecisti. scilicet illos. Hiere.48. Quoniam
vastata est & confusa. & in eodem. confusa est fortis & tre-
מביש muit. & inde מביש Mebis.idest confusionem faciens: siue
Ignomini ignominiosus. Prouer.19. Qui affligit patrem & fugat ma
osus. trem ignominiosus erit & infelix. Et in genere feminino.
מבישה מבישה Mebisa. Prouer.10. Et putredo in ossibus eius que
Cõfusionẽ confusione res dignas gerit.idest que confusionem facit.
faciẽs. Et inde בושה Busa.idest confusio.verecundia.obprobriũ.
בושה vt.Ps.88. Perfudisti eum confusione. Et idem significat
Confusio. בשת Boseth. 1.Reg.20. In confusionem tuam & in confu-
בשת sionem ignominiose matris tue. & Ps.130. Inimicos eius
Confusio. induam confusione. Hiere.3. Confusio comedit laborem
patrum nostrorum ab adolescentia nostra. vbi secundum
hebreos confusio accipitur pro idolo. Et quandoqꝫ recipit
בשנה nun in secunda syllaba. & dicitur בשנה Bosna.idest confu
Confusio. sio.verecundia. Osee.10. Confusio ephraim capiet. Inde
מבושי מבושי Mebuse: quod significat membra verenda. Deut.25
Verenda. Et aprehenderit verenda eius. Et quandoqꝫ duplicatur lit
tera sin: & significat erubescere siue morari aut moram fa
cere. Geñ.2. Erat autem vterqꝫ nudus adam scilicet & vxor
Erubesceᷓ. eius: et non erubescebant. Exo.32. Videns populus ꝙ mo
Moram fa ram faceret moyses. Iudic.5. Cur moratur regredi cur-
cere. rus eius.
Morari.

בז בז Baz.contemnere.despicere.depredari. De quo vide in
dictione sequenti & infra in dictione בזה baza.

בזז בזז Bazaz. depredari. siue depopulari.predari. diripere.

Nume.31. Quidquid habere potuerunt depopulati sunt Depopulari
Deut.2. Absqꝫ iumentis que in partem venere predantium Predari.
Iosue.8. Iumenta autem & predam ciuitatis diuiserunt
sibi filii israel. Pro quo hebrei legunt. Iumenta autem &
predam ciuitatis depredati sunt sibi filii israel. Hiere.30. Depredari
Cunctosqꝫ predatores tuos dabo in predam. Et in eodem.
50. Gladius ad thesauros eius qui diripientur. Ezech.39. Diripere.
Et depredabuntur eos quibus prede fuerunt. Et aliquando
scribitur cum simplici zain. Esa.8. Festina predari. Et in Predari.
eodem.10. Et pupillos diriperent. & in eodem.11. Simul
predabuntur filios orientis Soph.2. Reliquie populi mei
diripient eos. Et de hoc vide supra in dictione. בוז Boz. &
inde בז Baz.siue בזה Biza.idest preda. depredatio. dire- בז
ptio. Nu.14. Paruulos vestros de quibus dixistis quod pre בזה
de hostibus forent. Hester.9. Predas de sustantiis eorum Preda.
agere noluerunt Esa.10. Vt auferat spolia & diripiat predã. Spolia

בזא Baza. Diripere siue dissipare. Esa.18. Diripuerũt flu בזא
mina terram eius. Diripere.

בזה Baza.contemnere.despicere.spernere.paruipendere. בזה
detrahere. Vilipendere. diripere siue depredari. Nu. Cõtẽpnere
15. Verbum enim domini contempsit. 1.Reg.2. Qui au-
tem contemnunt me erunt ignobiles. 2.Reg.12. Quare
cõtempsisti verbũ domini. Ps.16. Ad nihilum deductus ẽ
in conspectu eius malignus. Pro quo beatus Hieronymus
in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Despici Despicere
tur oculis eius improbus. Prouer.1. Sapientiam atqꝫ doctri
nam stulti despiciũt. Esa.37. Despexit te & subsannauit vir
go filia sion. Ps.21. Quoniam non spreuit nec despexit de Spernere.
precationem pauperum. Ester.1. Parũipendent imperia Paruipẽ-
maritorum. Scribitur etiam aliquando בז Baz. sine he in dere.
fine. Prouer.13. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum בז
obligat. & Zach.4. Quis enim despexit dies paruos. & in Detrahere
de. נבזה Nibze.idest contemptus siue despectus. ps.118. A Despicere.
dolescentulus sum ego & contemptus. Esa.53. Desideraui נבזה
mus eum despectum & nouissimum virorum. & in plura- Cõtẽptus.
li נבזים Nibzim. Malach.2. Propter quod & ego dedi vos Despect⁹.
contemptibiles. Et aliquando recipit nun & mem in prin נבזים
cipio. Et dicitur. נמבזה Nemibza.idest despectum aut vile Cõtẽptibiles
1.Reg.15. Quidquid autem vile fuit & reprobum demoli נמבזה
ti sunt. Et inde בזוי Bazui.idest contemptus vel direptus. Vile.
Esa.42. Ipse autem populus direptus & vastatus. & in ge- בזוי
nere feminino בזויה Bezuia. Eccl's.9. Sapientia pauperis Direptus.
contempta est. & inde בוז Buz. idest contemptio vel despe בזויה
ctio. vt Iob.31. Et despectio propinquorum terruit me. & Contẽpta.
de hoc vide supra in dictione ב ז Buz. & inde בזיון Bizaion בוז
idest contemptio siue despectio. Ester.1. Vnde regis iusta Despectio.
est indignatio. Pro quo in hebreo est. & iuxta abundanti- בזיון
am contemptionis vel despectionis: et indignatio. scilicet
est. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum e sensu non Cõtẽptio.
verbum ex verbo: sicut et in pluribus aliis locis sacre scrip Despectio.
ture: et maxime in libro Hester.

בזק Bazac. Fulgur.corruscatio. Ezech.1. et animalia ibant בזק
et reuertebantur in similitudinem fulguris corruscan Fulgur.
tis. est etiam nomen propriũ loci. Iudic.1. et inuenerunt A
donibezech. in bezech. 1.Reg.2. et recensuit eos in bezech

בזר Bazar. Diuidere.dispergere.dissipare. Ps.67. Dissipa בזר
gentes que bella volunt. pro quo hebrei legunt. disper Dissipare.
ge siue diuide gentes que bella volunt. Dañ.11. et diuitias Dispgere.
eorum dissipabit.

בחל Bachal. variare. instabilem esse. Zach.11. Siquidem בחל
et anima eorum variauit in me. et solum inuenitur in Variare.
predicto loco. et dicunt hebrei ꝙ significat abominari vel
abhorrere.

בחן בחן Bachan. Probare.tentare. Iob.7. Et subito probas il-
Probare. lum. Et in eodem.23. Probauit me quasi aurum. Et in
eodem.34. Auris enim verba probat. & in eodem. Pater
mi probetur iob vsqꝫ in finem. Ps.16. Probasti cor meum
& visitasti nocte. & Ps.25. Proba me domine & tenta me.
Ps.80. Probaui te apud aquam contradictionis. Hiere.20
Tu autem domine exercituum probator iusti. Ezech.21.
Plaude super femur quia probatum est. & Zach.13. Et pro
Tentare. babo eos sicut probatur aurum. Malach.3. Et tentauerunt
בחן deum: & salui facti sunt. & inde. בחן Bochan.idest proba-
tus: siue probatio. aut probamentum. Esa.28. Ecce ego po
probatum nam in sion lapidem preciosum probatum. Et inde בחון
בחון Bachon.idest fortis. siue robustus: aut probatus: vel proba
Probator tor. Hiere.6. Probatorem dedi te in populo meo. Pro quo
Fortis. hebrei legunt fortem vel robustũ dedi te in populo meo.
Et vtrumqꝫ potest significare: nam eius plurale ponitur
pro robustis. Esa.23. Vbi dicitur in captiuitatẽ traduxerũt
Robusti. robustos eius. & inde בחן Bachan: quod secundum hebre-
בחן os significat etiam arcem siue turrim fortissimam & excel
sam. Esa.32. tenebre & palpatio facte sunt super speluncas
Arx. Pro quo hebrei legunt. Munitio & arx facte sunt in spelũ-
cas: siue per speluncas. de quo beatus Hieronymus super
hoc loco sic ait. Pro tenebris & palpatione in hebraico di-
citur ofel & bachan: quas hebrei duas turres esse in ierusa
lem arbitrantur excelsas atqꝫ firmissimas: que his appel-
lantur nominibus. Quarum prior interpretatur tenebre
siue nubilum: eo quod vsqꝫ ad nubes erigeret caput: alte-
ra probamentum & firmitas: siue vt symmachus vertit in-
quisitio: eo quod in contemplando culmine ei⁹ oculi falle
rentur. Hec hieronymus.

בחר בחר Bachar. Eligere. Geñ.13. Elegit sibi loth omnem re-
Eligere. gionem circa iordanem. Exo.17. Elige viros: & pu-
gna contra amalech. Deut.30. Elige ergo vitam vt & tu
viuas. Iudi.5. Noua bella elegit deus. 1.Reg.16. Non ele-
git dominus ex istis. Et in eodem.20. Nunquid ignoro ꝙ
diligis filium isai. Pro quo hebrei legunt. Nũquid ignoro
ꝙ eligis filium isai. &. 3.Reg.18. Eligite vobis bouem vnũ
Iob.34. Iudicium eligatur nobis. Ps.64. Beatus quem e-
legisti & assumpsisti. Ps.118. Viam veritatis elegi. Esa.7.
vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Et in eodem.
48. Elegi te in camino paupertatis. Hiere.8. Et eligẽt ma
gis mortem quam vitam. Zach.2. Et eliget adhuc ierusa-
בחור lem. Et in eodem.3. Qui eligit ierusalem. & inde בחור Ba
Electus. chur.idest electus. siue iuuenis. 1.Reg.9. Erat autem ei fili-
Iuuenis. us vocabulo saul electus & bonus. Eccl's.11. Letare ergo iu
uenis in adolescentia tua & in diebus iuuentutis tue. Et in
בחורים plurali בחורים Bachurim.idest electi. vel iuuenes. Iudi.14.
Iuuenes. Sic enim iuuenes facere consueuerant. Ps.77. Et electos
israel impediuit. Et in eodem. Iuuenes eorum comedit i-
Electi. gnis. Esa.23. Non enutriui iuuenes. scribitur etiam cum
iod in secunda syllaba tam in singulari quam in plurali &
בחיר dicitur בחיר Bechir.idest electus. 2.Reg.21. In gabaa saul
Electus. quondam electi domini. Et in plurali בחירים Bechirim. si
בחירים ue בחירי Bechire. idest electi. Ps.88. Disposui testamen-
בחירי tum electis meis. Ps.104. Filii Iacob electi eius. vnde ibi e
Electi. lecti est nominatiui casus pluralis numeri. Et refertur ad fi
נבחר lios. scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נבחר
Electus. Nibchar.idest electus. prouer.10. Argentum electum lin-
gua iusti. & quandoqꝫ ponitur mem in principio & dici-
מבחר tur מבחר Mibchar.i. electio. & ponitur pro electis. Geñ.
Electi. 23. In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum. pro
quo hebrei legunt. in electione sepulchrorum nostrorum.
Exo.15. Et electi principes eius submersi sunt in mari ru-

bro. Ezech.22. Et succident electas cedros tuas. & inde
בחרות Bachruth.idest tempus iuuẽtutis quod est electum בחרות
tempus. Eccl's.11. Et in bono sit cor tuum in diebus iu- Dies iuuẽ
uentutis tue. tutis.

בטא Bata.proferre.pronunciare. promittere. Leuit.5. A בטא
nima que iurauerit & protulerit labiis suis. Et in eo- Proferre.
dem. Et idipsum iuramento & sermone firmauerit. Pro
quo hebrei legunt. Ad omne quod pronunciauerit vel p- pronũciare.
tulerit homo cum iuramento. & inde מבטא Mibta. idest. מבטא
prolatio: vel pronunciatio. Nu.30. Et semel de ore eius ver
bum egrediens. Pro quo hebrei legunt. & prolationem si- Prolatio.
ue pronunciationem labiorum eius. Pronũcia
tio.

בטה Bata.proferre.pronunciare. promittere. sicut in di- בטה
ctione supradicta: que etiam scribitur cum littera he
in fine. Prouer.12. Est qui promittit & quasi Gladio pungi Promitte
tur. Quod etiam potest legi sic scilicet Est qui profert vel re.
qui pronunciat & quasi gladio pungit. Proferre.
Pnũciare.

בטח Batach.sperare.confidere. fiduciam vel confidenti- בטח
am habere. fiducialiter agere. securum esse. 4.Reg.
18. In quo confisus es vt audeas rebellare. & in eodem. An Confidere
speras in baculo arundineo. Iob.6. Confusi sunt quia spe- Sperare.
rauit. Et in eodem.4. Et habet confidentiam ꝙ influat ior Confiden
danis in os eius. Ps.21. In te sperauerunt patres nostri: spe tiã habere
rauerunt & liberasti eos. Ps.24. Deus meus in te confido
non erubescam. Ps.25. In ipso sperauit cor meum. & Ps.
31. Sperantem autem in domino misericordia circũdabit.
Ps.48. Qui confidunt in virtute sua. ps.117. Quam confi
dere in homine. & in eodem. Quam sperare in principi
bus. Esa.12. Fiducialiter agam & non timebo. Et in eodem Fiduciali-
26. Quia in te sperauimus. Et in eodem. Sperastis in do- ter agere.
mino in seculis eternis. Hiere.12. Cum autem in terra pa-
cis securus fueris. Et in eodem.17. Maledictus vir qui con Securũ eẽ
fidit in homine. Et in eodem.28. Et tu confidere fecisti po
pulum istum in mendacio. vbi ponitur verbum tertie cõ
iugationis. & sic Esa.36. Vbi dicitur. nec conturbet vos e-
zechias dicens dominus liberabit nos. pro quo hebrei le-
gunt. Nec confidere faciat vos ezechias dicens. & inde.
בטח Betach. siue בטחה Bitcha.idest spes.confidentia. fidu- בטח
cia. securitas. ps.4. In spe constituisti me. ps.15. Insuper & בטחה
caro mea requiescet in spe. Esa.30. In silentio & in spe erit Spes.
fortitudo vestra. & in eodem.32. & cultus iustitie silentium
& securitas vsqꝫ in sempiternum. Soph.2. Hec est ciuitas Securitas
gloriosa habitans in confidentia. ponitur etiam aduerbia- Cõfidẽtia.
liter. vt Geñ.34. Ingressi sunt vrbem confidenter. & ali- Cõfidẽter.
quando recipit lamed in principio & dicitur לבטח Labe- לבטח
tach.idest fiducialiter.confidenter.secure. prouer.3. Tunc Fiducialr.
ambulabis fiducialiter in via tua. Ezech.38. Habitantesqꝫ
secure. & aliquando scribitur cum littera nũn in fine. & di-
citur. בטחון Bitachon. 4.Reg.18. Que est ista fiducia qua בטחון
niteris. & aliquando recipit mem in principio & dicitur Fiducia.
מבטח Mibtach.idest fiducia. spes.confidentia. Iob.8. Et si מבטח
cut telam aranearum fiducia eius. ps.21. Spes mea ab vberi Fiducia.
bus matris mee. prouer.21. Detraxitqꝫ robur fiducie eius. Spes.
& inde בטחות Batuchoth. pro quo beatus hieronymus trã- בטחות
stulit audacter. Iob.12. & audacter prouocant deum. pro Audacter.
quo hebrei legunt. & securitates vel confidentie prouocan Confidẽtie
tibus deum. scilicet abundant.

בטל Batal.vacare. siue cessare. ociosum esse. prohibere. בטל
Eccl's.12. Et ociose erũt molentes in minuto numero Ociosum
Esdre.4. prohibeatis viros illos: vt vltra non edificent. & esse.
in eodem. & prohibuerunt eos in brachio & robore. & in Prohibe
eodem. Tunc intermissum est opus domus domini. idest re.
tunc cessauit.

בטן Uterus. Venter.
בטן Beten vterus. venter. Gen̄. 25. Due gentes sunt in vtero tuo. 3. Reg. 7. Iuxta mensuram columne contra retiacula. Pro quo hebrei legunt. Iuxta ventrem contra retiacula. dicitur autem venter columne pars media siue pars crassior ipsius colūne. Ps. 21. In te ꝓiectus sum ex vtero. Prouer. 13. Venter autem impiorum insaturabilis. cuius plurale בטנים Botnin. nō inuenitur in hoc significato sed pro fructu arboris pini: secūdum hebreos. Sed btūs Hieronymus traduxit terebinthi fructus. Gen̄. 43. Stactēs & terebinthi & amigdalarum.
בטנים Terebith⁹

ביב בוב
ביב Bib. concauūm. vanum. inane. vacuum. De quo vide supra in dictione בוב Bub.

ביה In ea.
ביה Be. in ligua chaldaica significat in eo. vel ī ipso. Dan̄. 4. Et esca vniuersorum in ea. et in hebreo est masculini generis.

בין Intelligere
בין Bin. intelligere. cogitare. aspicere. intueri. Iob. 23. Et intelligam quid loquitur mihi. Ps. 5. Intellige clamorem meū. Ps. 49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. Ps. 81. Nescierunt nec intellexerunt. Ps. 93. Intelligite insipientes in populo. Prouer. 2. Tunc intelliges timorē domini. Et in eodem. 8. Intelligite paruuli astutiam. & in eodem. 14. Sapientia callidi est intelligere viam suam. Et in eodem. 24. Qui inspector est cordis ipse intelligit. Esa. 28. Et quem intelligere faciet auditum. Dan̄. 9. Ego daniel intellexi in libris. Et in eodem. 11. Et docti in populo docebunt plurimos. i. intelligere facient plurimos. Et in eodem. 12. Et ego audiui & non intellexi. Et aliquando scribitur sine iod in medio dictionis. vt Ps. 138. intellexisti cogitationem meā delonge. Iob. 13. Audiuit auris mea & intellexit singula. Dan̄. 8. Fac intelligere istam visionem. Et in eodem. 11. Et cogitabit aduersus eos qui dereliquerunt testamentum sanctum. Et quando est verbum tertie coniugationis recipit. he. in principio. scilicet in preterito et in imperatiuo & in infinitiuo. & dicitur. הבין Hebin. et in presenti vel participio recipit litteram mem in principio & dicitur מבין Mebin. et aliquando mutat iod. in vau. scilicet quādo est verbum quarte cōiugationis vel in voce passiua prime coniugationis. Et tunc significat intelligere: siue docere: considerare: respicere. Esa. 10. Et in sapientia mea intellexi. Hiere. 30. In nouissimo dierū intelligetis ea. Deut. 32. Circunduxit eum & docuit. 3. Reg. 3. Quem diligentius intuens clara luce. Iob. 11. Et videns iniquitatem nonne considerat. Et in eodem. 37. Sta & considera mirabilia dei. & inde בינה Bina. i. intelligētia siue intellectus. prudentia. sapientia. Deut. 4. Hec est vestra sapientia et intellectus coram populis. Iob. 20. Et spiritus intelligentie mee respondebit mihi. Et in eodem. 38. Aut quis dedit gallo intelligētiam. Esa. 11. Spiritus sapientie & intellectus. Prouer. 4. Et attendite vt sciatis prudentiam. & inde נבון Nabon. siue מבין Mebin. idest intelligens siue prudens. Deut. 4. En populus sapiens & intelligens gens magna hec. Prouer. 1. Et intelligens gubernacula possidebit. Et in eodem. 8. Recti sunt intelligentibus. Et in eodem. 14. In corde prudentis requiescit sapientia. Et inde תבונה Thebuna. i. intelligentia. siue intellectus. aut prudentia. Iob. 12. Ipse habet consilium & intelligētiam. Ps. 135. Qui fecit celos in intellectu. Iob. 12. Et in multo tempore prudentia. Prouer. 2. Prudentia saluabit te. Et in eodem. 24. Et in prudentia roborabitur. ponitur etiam pro sapientia. vt. Ps. 146. Et sapientie eius non est numerus. Item בין Ben. inter. intra. intermedium. Gen̄. 1. Diuisitq; aquas que erāt sub firmamento ab iis que erant super firmamentum. Pro quo hebrei legunt. Diuisitq; inter aquas que erant sub firmamento & inter aquas que erant super firmamentum. & in eodem. 13. Facta est rixa īter pastores Abraā & Loth. Exo. 14. Qui ē inter magdalum et mare. Leuit. 10. vt habeatis scientiam discernēdi inter sanctum et profanum & inter pollutum & mundum. Ps. 103. Inter medium montium pertransibunt aque. inuenitur etiam בינות Benoth. i. inter. Ezech. 10. Et imple manum tuā prunis ignis que sunt inter cherubim. Inde בינים Benaim. idest Intermedius Pro quo translatio nostra habet Spuriū. 1. Reg. 17. Et egressus est vir spurius de castris philistinorum. pro quo hebrei legunt. Et egressus est vir intermedius de castris philistinorum. eo ꝙ stabat inter duas acies. Item בן Ben. sine iod in medio significat filium. de quo vide infra in dictione בנה Bana.
Docere. Cogitare. הבין מבין Intelliger. Docere: Intueri. Cōsiderar. בינה Sapiētia. Intellect⁹ Itelligētia. Prudētia. נבון מבין Intelligēs Prudens תבונה Intelligentia Intellect⁹ Prudētia Sapiētia. בין Inter. Iter mediū. בינות Inter. בינים Spurius. Intermedius. בן

בוצים ביצי Oua. ביצה
ביצים Besim. siue ביצי Bese. oūa. Deu. 22. Et matrem pullis vel ouis desuper incumbantem. Iob. 39. Derelinqt in terra oua sua. Esa. 10. Sicut colligūtur oua q̄ derelicta sunt. & in eodem. 59. Oua aspidum ruperunt. & eius singulare ביצה Besa. non inuenitur in sacra scriptura: sed ī aliis libris hebraicis ĩuenitur ꝓ ouo.

ביר Cisterna. בירה Habitatio. Ciuitas. בירתא Castrum. בירניות Domus. Castella.
ביר Bair. cisterna. Hiere. 6. Sicut frigidam facit cisterna aquā suā. Item בירה Bira. habitatio. palatiū. 1. Parali. 29. Neq; enim homini preparatur habitatio sed deo. significat etiā ciuitatem vel vrbē. scilicet regiam. Ester. 1. Susa ciuitas regni eius exordiū fuit. Et in eodē. 2. Erat vir Iudeus ī susis ciuitate. Et in ligua chaldaica dicitur בירתא Birtha. i. castrum. Esdre. 6. Et inuentum est in echbathanis ꝙ est castrum in medenaprouīcia. & in plurali בירניות Biranioth. idest palatia siue domus magna. siue castella. Pro quo beatus Hieronymus transtulit domos ad instar turrium. 2. Paralip. 17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium. Et in eodem. 27. In saltibus castella & turres.

בית בית Domus. Domus auium. Intus. Intrinsecus Inter. Carcer. Spacium. בתים בתי Dom⁹. Edes. Edicule. domuncule. olfactoria.
בית Baith. siue בית Beth. Domus. Gen̄. 19. Declinate in domum pueri vestri. Et in eodem. viri ciuitatis vallauerunt domum illius. Exo. 13. in manu forti eduxit nos dominus de terra egypti de domo seruitutis. Nu. 22. Si dederit mihi balach plenam domum suam argenti & auri. Deut. 6. Et meditaberis sedens in domo tua. Et in eodem. 25. Et vocabitur nomē eius in israel domus discalciati. Significat ēt gentem vel familiam. vt domus israel. domus iuda. domus dauid. Accipitur etiam pro nido auium vel pro habitaculo animalium. Ps. 83. Etenim passer inuenit sibi domum. Ps. 103. Erodii domus dux est eorum. Item significat int⁹. intrinsecus. inter. Exo. 25. Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris. 3. Reg. 7. Quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabāt. Iob. 8. Et inter lapides cōmorabitur. Itē accipitur ꝓ carcere. Esa. 14. vinctis eius nō aperuit carcerem. Accipitur etiam pro loco vel pro spacio quod contineт aliquā rē: vel appropriato alicui rei: quod dicitur domus eius. 3. Reg. 18. Fecitq; aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. Pro quo in hebreo habetur. fecitq; aqueductum quasi domus duorum satorum sementis in circuitu. i. quasi spacium vel locum in quo poterant seminari duo sata sementis. et sic dicitur Bethacarem quod interpretatur domus vinee. idest locus vinearum. & sic de reliquis. et in plurali בתים Bathim. siue בתי Bathe. i. edes. domus. Exo. 1. Et edificauit illis domos. Leuit. 25. Edes leuitarum que in vrbibus sunt semper possunt redimi. Prouer. 1. replebimus domos nostras spoliis. Inuenitur etiam pro ediculis siue domunculis. 4. Reg. 23. Destruxit quoq; ediculas efeminatorū que erant in domo domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Significat etiā ornamentū quoddā muliebre. pro quo beat⁹ Hieronymus trāstulit olfactoria. Esa. 3. Et olfactoria & ānulos et inaures vbi pro olfactoriis in hebreo habetur בתי הנפש Bathe hanephes quod interpretatur domus anime. Et dicunt hebrei quod sunt quedam ornamenta que pendebant in pectore vel supra cor sicut sunt olfactoria & similia. Item ביתן Bithan. Nemus. vel silua. Ester. 1. In vestibulo horti & nemoris. Et in eodem. 7. Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat palatium vel domus facta in horto uel nemore ad solatium uel refrigerium. Item בית Bith. in lingua chaldaica significat dormire. siue manere. Dan̄. 6. Et dormiuit incenatus.
ביתן Nemus. בית Dormire.

בך
בך Becha. in te. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se. sicut supra dictum est.

בכא Fletus. בכאים Piri.
בכא Bacha. fletus. planctus. Ps. 83. Disposuit in valle lachrymarum in loco quē posuit. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transeuntes in vallem fletus fontem ponent eam. Hebrei vero dicunt ꝙ significat quoddam gen⁹ arboris cuius plurale est בכאים Bechaim. Pro quo piros trāstulit Beatus Hieronymus. 2. Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorū Et in eodē. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum. 1. Paralip. 14. Vbi eadem verba habentur.

בכה Flere. Plorare. Plangere בכי Fletus. Planctus Profūdū נבכי Profūdū בוכיה Plorans. בכות Fletus.
בכה Bacha. flere. plorare. plāgere. 2. Reg. 1. Filie israel super saul flete. Ps. 125. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Hiere. 13. In abscōdito plorabit anima mea. Et in eodē. 31. Rachel plorans filios suos. Thren. 1. Plorans plorabit in nocte. Osee. 12. Fleuit & rogauit eum. et q̄nq; scribitur sine he in fine. Gen̄. 21. Leuauit vocem suam & fleuit. Et in eodem. Cumq; eiulatu magno fleret. Et in eodē. 50. Ruit super faciē patris flens. Ps. 136. Illic sedimus et fleuimus. Hiere. 22. Plangite eum qui egredietur. Ezech. 8. Plangentes adonidem. Et inde בכי Bechi. i. fletus. ploratus planctus. profundū. Gen̄. 45. Eleuauitq; vocem suam cum fletu. Esa. 15. Ascendit domus dibon ad excelsa in planctū. Hier. 31. Quiescat vox tua a ploratu. significat etiam fluct⁹ siue profundum. s. aquarum ad similitudinem lachrymarū abundantium. Iob. 28. Profunda quoq; fluuiorum scrutatus est. Et aliquando scribitur cum littera nun in principio et dicitur נבכי Nibche. ut in eodē. 38. Nunquid ingressus es profundum maris. Inde בוכיה Bochia. i. flebilis. siue plorans. Thren. 1. Idcirco ego plorans. Et inde בכות Bachuth. i fletus. Gen̄. 35. Vocatūq; est nomē loci illius quercus flet⁹.

בכם בכן
בכם Bachem. in vobis. siue in vos. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se: vt dictum est supra. et quando refertur ad feminas scribitur cum littera nū in fine et dicitur בכן Bachen. i. in vos vel in vobis. fe. ge.

בכר Primogenitum constituere. Primogenitum facere. בכור Primogenitus. Maior. primitiuū. בכירה Maior. בכרות
בכר Bachar. primogenitum facere. siue primogenitū cōstituere: aut primitias offerre vel primitiua afferre. vt Leuit. 27. Primogenita que ad deum pertinent nemo sanctificare poterit. pro quo hebrei legunt. Omne primogenitum quod domino cōstitutū est nemo sanctificet. Deut. 21. Non poterit filium dilecte facere primogenitū. Ezech. 27 Per singulos mēses afferet primitiua. et inde. בכור Bechor. i. Primogenitus. vel maior. aut primitiuum. Gen̄. 25. Primogenitus ismahel nabaioth. Et in eodē. 38. Fuitq; her primogenitus iude. Et in eodem. 43. Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua. Et in eodem. 48. Qui maior natu erat. Exo. 4. Filius meus primogenitus israel. Et in eodē. 13. Sanctifica mihi omne primogenitū. Ps. 88. Et ego primogenitum ponam illum. Hiere. 31. Et efrain primogenitus me⁹ est. 3. Reg. 16. In ahyram primitiuo suo fundauit eam. et in ge. fe. בכירה Bechira. i. primogenita vel maior. Gen̄. 19. Dixitq; maior ad minorem. Et in plurali בכרות Bechoroth. i. primogenita. vel primogeniti. Gen̄. 4. Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis sui. & quando post se regit genitiuum dicitur בכורי Bechore. Esa. 14. Et pascentur primogenita pauperum. Et inde בכורה Bechora. i. primogenitura vel primogenita. s. ius primogeniture Gen̄. 25. Vende mihi primogenita tua. Et in eodē. Quid mihi proderunt primogenita. Deut. 21. Et huic debentur primogenita. Et in omnibus locis predictis in hebreo legitur in singulari. s. primogenitura vel ius primogeniture. & inde בכורים Bichurim. siue בכורי Bichure. primitie vel primitiua. Exo. 23. Primitias frugum terre tue defferes in domum domini dei tui. Leuit. 2. Si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum domino. Nu. 28. Dies etiam primitiuorum quando offeretis nouas fruges domino. Et inde בכורה Bicura. i. ficus que primum venit ad maturitatem. Osee. 9. Quasi prima poma ficulnee. Mich. 7. Precoces ficus desiderauit anima mea. Et eadem dictio ponitur pro temporaneo. Esa. 28. Quasi temporaneum ante maturitatem autumni. cuius plurale בכורים Bichurim. ponitur pro grossis. Naū. 3. Sicut ficus cū grossis suis. inde מבכירה Mabchira. i. Mulier q̄ prīo parit. pro q̄ puerperā transtulit beatus Hieronymus. Hiere. 4. Angustie sicut puerpere. Et inde בכרה Bichra. Significat quoddā gen⁹ animalis magni & velocissimi cursu. pro quo beatus Hieronymus transtulit cursorem. Hiere. 2. Cursor leuis explicans vias suas. cuius plurale בכרי Bichre Dromedarios transtulit. Esa. 60. Dromedarii madian et epha.
Primogenita. בכורי Primogenita. בכורה Primogenita. בכורים בכורי Primitie primitiua. בכורה Primum pomum ficulnee. Precor. ficus. Tpaneum בכורים Grossi. מבכירה Puerpera בכרה Cursor. בכרי Dromedarii.

בל Non. Ne. Neq;. בלי Non.. Sine. absq; מבלי Non. Eo quod non. בבלי Ne לבלי absq;. בליעל absq; iugo Iniquum. Diabolus. diabolic⁹. Preuaricatio. בלילו
בל Bal. ne. non. neq;. Ps. 15. Quoniam bonorum meorum non eges. et in eodem. Quoniam adextris est mihi ne commouear. Ps. 103 Terminū posuisti quem non trāsgredientur: neq; conuertentur operire terram. Prouer. 23. Et mens eius non est tecum. Et in eodem. Vulnerauerunt me sed nō dolui. Traxērūt me & ego nō sensi. & recipit in fine. iod. & dicitur בלי Beli. i. non. absq;. sine. 2. Reg. 1. Clipeus saul quasi non esset vnctus oleo. Ps. 71. Donec auferatur luna. pro quo hebrei legunt. Donec nō sit luna. Ps. 58. Sine iniquitate cucurri. Esa. 14. Subiiciētem in furore gentes crudeliter. Pro quo hebrei legunt. Subiiciētem in furore gentes persecutione absq; cessacione. i. incessabili. Et in eodē. 38. Tu autem eruisti animam meam vt non periret. Et etiam recipit mem in principio & dicitur מבלי Mibeli. i. non. sine. absq;. eo ꝙ non. Exo. 14. Forsitan non erant sepulchra in egypto. Iob. 4. Tigris periit eo ꝙ non haberet predam. Thren. 1. Eo ꝙ non sunt qui veniant ad solemnitatem. Et etiam recipit in principio beth. & dicitur בבלי Bibli. i. ne. non. absq;. Deut. 19. Qui percusserit proximū suum nesciens. Et aliquādo scribitur cū lamed in principio. et dicitur לבלי Libli. Esa. 5. Et aperuit os suum absq; vllo termino. Et componitur predicta dictio בלי Beli. cū dictione על Al. que significat ascensionem et dicitur בליעל Belial. i. non. ascendens. potest etiam componi cum dictione על Ol. quod significat iugū: & interpretari absq; iugo. Et sic interpretatur aliquando in translatione nostra. Iudi. 19. Venerunt viri ciuitatis illius filii belial. i. absq; iugo. Et aliquando translator pro belial posuit iniquum. Ps. 40. Verbum iniquum cōstituerunt aduersum me. Quandoq; etiā interpretatus est diabolum siue diabolicum. 3. Reg. 21. Et adductis duobus viris filiis diaboli. Et in eodem. At illi vt viri diabolici dixerunt contra eum testimonium. Ponitur ēt בליעל Belial. pro preuaricatiōe Naū. 1. Mente ꝑtractans ꝑuaricationē. cōponitur ēt predicta dictio בלי Beli. cū dictione לו Lo. que significat ei. vel eius. aut sibi. vel sui & dr̄ בלילו Belilo. i. nō eius. vel nō sui. aut nō illi⁹. Iob. 18. Habitent in tabernaculo illi⁹ socii ei⁹ qui nō est. & in eo. 42.

rant. Et in eodem. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. & inde בַּלָּהָה Balaha.i. terror. turbatio. Esa.17. In tempore vespere & ecce turbatio. & in plurali. בַּלָּהוֹת Balahoth. idest conturbationes vel formidines. Iob.10. Vndiq; terrebunt eum formidines. Ponitur etiam pro interitu. vt in eodem. & calcet super eū quasi rex interitus. Item ponitur pro nihilo. Ezech. 26. In nihilum redigam te. Et in eodem. 28. Nihil factus es & non eris in perpetuum.

Agrum non suum demetūt. Componitur ēt cū dictiōe מָה Ma que signt̄ quid: siue aliqd. & dicitur בְּלִימָה belima: qđ significat nō aliquid. i. nihil. Iob. 26. Et appendit terrā sup nihilo. Item בַּל bal in lingua chaldaica signat cor. Dañ.6. Et pro daniele posuit cor vt liberaret eum.

בָּלַל Balal. confundere. miscere. cōmiscere. Geñ.11. Quia ibi confusum est labium vniuerse terre. Pro quo heb. le. qa ibi confudit dñs siue cōmiscuit dñs labiū vniuerse terre. Osee.7. Ephraim in populis ipse cōmiscebatur. Et aliqñ scribitur cum simplici lamed. Geñ.11. Et cōfundamus ibi linguā eorū. vbi ponitur נָבְלָה Nábla. & inde. בְּלִיל Belil. i. pabulū iumentorum ex diuersis mixtū. Esa.30. Commixtum migma comedent: sicut in area ventilatū est. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenū steterit. pro q̄ he.le. Aut mugiet bos super pabulū suū. i. existens sup pabulum suum. & inde verbum יָבַל Iabal. i. pabulū prebuit. Iudi.19. Et pabulū asinis prebuit. inde בְּלוּלָה Belula. i. cōmixtū vel cōmixta. pro quo Beatus hieronymus transtulit cōspersam. Leuit.2. Simile cōsperse oleo & absq; fermēto. & in plu. בְּלוּלֹת Beluloth. Nu.6. Qui cōspersi sūt oleo. & inde תְּבַלּוּל Thebalul. quod significat maculā in pupilla oculi: quā albuginē nominat trāslatio nostra. Leuit. 21. Si albuginem hñs in oculo. a confusione pupille dictū. & idē. תֶּבֶל Thébel. i. confusio. scelus. Leuit. 20. Vterq; moriatur quia scelus operati sunt. Esa.10. Et furor meus super scelus eorū. & scribitur cum accentu in prima syllaba. nā si accentus ponatur in secunda syllaba tūc signat mundū vel orbē 1. Reg. 2. Et posuit super eos orbē. Iob.18. Et de orbe trāsferet eū. Ps. 23. Orbis terrarū & qui habitant in eo. Et de hoc vide infra in littera thau.

בָּלַג Balag. confortari. refrigerari. subridere. Ps.38. Remitte mihi vt refrigerer. Iob.11. Commuto faciem meam & dolore torqueor. pro quo hebrei legunt. Commutabo faciem meam & refrigerabor siue confortabor. Et quia lachryme sunt refrigerium dolorem patiēti: ideo ponitur etiam pro plangere. Iob.10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum. sed ēt in hoc loco hebrei legūt. dimitte me vt conforter vel refrigerer paululum. Amos.5. Qui subridet vastitatem sup robustum. & inde מַבְלִיגִיתִי Mabligithi. Pro quo in nostra translatione ponitur dolor meus. Hiere.8. Dolor meus super dolorem. Hebrei tamē dicunt q̄ significat refrigerium meum siue confortationem meam.

בָּלָה Bala senescere. inueterare. vetustate cōsumi. atterere siue conterere. vetustum facere Geñ.18. Postq̄ consenui & dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo. Nee. 9. Vestimenta eorū non inueterauerunt. Ps.31. Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea. Ps. 48. Et auxilium eorum inueterascet. Ps.101. Et omnes sicut vestimentum veterascent. Esa.65. Et opera manuum eorum inueterabunt electi mei. Deut.8. Vestimentum tuum quo operiebaris nunquam vetustate defecit. Et in eodem. 29. Non sunt attrita vestimenta vestra neq; calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Ios. 9. Trita sunt & pene cōsumpta. 1. Paralip. 17. Neq; filii iniquitatis atterent eum. Dañ.7. Et sanctos excelsos conteret. Thren. 3. vetustam fecit carnem meam & pellem meam. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. & idē בָּלֹת Baloth. i. vetustas. siue senect⁹. Ps. 91. Et senectus mea in misericordia vberi. & inde בָּלִים Balim. idest veteres. Iosue. 9. saccos veteres asinis imponentes. Et in genere feminino בָּלוֹת Baloth. vt in eodem. Et inde בְּלוֹיֵי Beloie. idest vetera siue antiqua. Hiere.38. Tulit inde veteres pānos & antiqua que putruerant.

בְּלוֹ Belo. in lingua chaldaica significat vectigal quod datur pro vnoquoq; capite. Esdre.4. Tributum quoq; & vectigal & annuos redditus non dabunt.

בְּלִיַּעַל Belial. interpretatur non ascendens: siue absq; iugo. aut iniquus: vel diabolicus. De quo vide supra in dictione בַּל Bal, quia est dictio composita vt ibidem dictum est.

בָּלַט Balat. paulatim. Abscondite. clam. ruth.3. Et venit abscondite. 1. Reg. 18. loquimini ad dauid clam.

בָּלַם Balam. constringere. coarctare. refrenare. Ps.31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Pro quo hebrei legunt in camo & freno maxillas eius siue os eius ad constringendum siue ad refrenādū. vbi ponitur לִבְלוֹם Liblom. Et solum inuenitur in predicto loco. De dictione autem בְּלִימָה Belima. idest nihil. vide supra in dictiōe. בַּל Bal vnde deriuatur.

בָּלַס Balas cum samach in fine. idest vellicare. siue excutere Amos.7. Sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. & solum inuenitur in hoc loco.

בָּלַע Balaa. deuorare. absorbere. glutire. destruere. precipitare. Geñ. 41. Deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Exo.7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorū. Et in eodem. 15. Deuorauit eos terra. Nu.16. Et aperiens terra os suū deglutiat eos. Et in eo. Deuorauit eos cum tabernaculis suis. Deut.11. Quos aperto ore suo terra absorbuit. 2. Reg. 17. Ne forte absorbeatur rex. Iob.7. nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Et in eodem. 8. Si absorbuerit eum de loco suo. & in eo. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Et in eodem. 37. Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. Ps.34. Ne dicant deuorauimus eum. & Ps. 68. Ne absorbeat me profundum. & Ps.106. Et omnis sapientia eorum deuorata est. & Ps. 123. Forte viuos deglutissent nos. Prouer.1. Deglutiamus eum sicut infernus viuentem. Et in eodem. 19. Et os impiorum deuorat iniquitatem. Esa.28. Absorpti sunt a vino. Et in eodē. 49. Fugabuntur qui absorbebant te. Hiere.51. Absorbuit me quasi draco. Et in eodem. Et eiiciam quod absorbuerat de ore eius. Abac.1. Et taces deuorante impio iustiorem se. Significat etiā precipitare siue dissipare vel diruere. 2. Reg. 20. Quare precipitas hereditatem domini. Et in eodem. Non precipito nec demolior. Iob.10. Et sic repente precipitas me. Ps.54. Precipita domine diuide linguas eorum Eccl's.10. Et labia insipientis precipitabunt eum. Esa. 9. Et qui beatificantur precipitati. Et in eodem. 19. Et consilium eius precepitabo. Et in eodem. 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Thren.2. Precipitauit dominus & non pepercit. Esa.13. Et viam gressuum tuorum dissipant. Significat etiam diruere. Nu.4. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam inuoluantur. pro quo hebrei legunt. Et non ingrediantur ad videndum quando diruitur sanctuarium. i. quando ea que sunt in sanctuario auferūtur de loco suo vbi sunt sita & inuoluūtur ad portandū ea quādo castra mouebāt. vnde idem est sensus cum littera nostra. Inde בֶּלַע Bálaa. i. Precipitatio. siue deuoratio vel dissipatio. Ps.51. Dilexisti oīa verba p̄cipitationis.

בִּלְעֲדֵי Biladai. Excepto. absq;. preter. nisi. Geñ.14. Exceptis his que comederunt iuuenes. Et aliqñ vltimū iod nō est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. vt in eodē. 41 Absq; me deus respōdebit prospera pharaoni. Et cōponitur cū pronominibus sic. בִּלְעָדַי Biladai. i. Absq; me: vt supra. בִּלְעָדֶיךָ Biladécha. i. absq; te. Geñ. 41. Et absq; tuo imperio non mouebit quisq; manū aut pedem. Et recipit in principio mē. & dicitur מִבַּלְעֲדֵי Mibalade. i. absq;. preter. Ios.22. Preter altare dñi dei nr̄i. Ps.17. Quis deus preter dominum.

בָּלַק Balac. Nudare. siue dilacerare. Destruere. Esa.24. Ecce dñs dissipabit terrā & nudabit eam. Nañ.2. Dissipata est & scissa & dilacerata. vbi ponitur מְבֻלָּקָה Mebulaca pro dilacerata.

בִּלְתִּי Bilthi. Nisi. preter. ne. non. Nu.12. Nihil aliud respiciunt oculi nr̄i nisi man. et in eodē. 32. Preter caleb filiū iephone. Et aliqñ vltimū iod non est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. Osee.13. Et saluator non est preter me. Et aliqñ significat ne vel nō. 1. Reg. 20. Cogitabat enī quod nō esset mūdus. Iob.14. Donec atterātur celi non euigilabunt. pro quo hebrei legūt. Donec nō celi. i. donec non sint celi nō euigilabūt. Potest etiā deriuari a dictione supra posita. בָּלָה Bála: que significat atterere sicut est in nostra translatione. Esa.10. Ne incurueminí sub vinculo. & in eodē. 14. Cedentem populos in indignatione plaga insanabili. pro quo hebrei legūt. Plaga nō cessante. Et recipit in principio mē. & dicitur מִבִּלְתִּי Mibilthi. i. non: siue eo quod nō. Nu.14. Et dicāt non poterat introducere populū in terrā. & qñq; recipit in principio lamed. Et dicitur לְבִלְתִּי Lebilthi. i. vt non. nec. ne. Deut.4. Et iurauit vt nō transirē iordanē nec ingrederer terrā optimā. et in eodē. 17. Nec eleuetur cor ei⁹ in supbia sup fratres suos neq; declinet in partē dexterā vel sinistrā.

בָּם Bam. in eis. vel in illis. aut in ipsis. Et ē dictio cōposita cuius partes non inueniūtur per se: vt dictū est supra in principio huius littere beth. Et quādo refertur ad feminas scribitur cum nun in fine loco mem.

בָּמָה Bama. excelsum. altitudo. 1. Reg. 9. Sacrificiū est hodie populo in excelso. 3. Reg. 3. Illud quippe erat excelsum maximum. Esa. 2. Quia excelsus reputatus est ipse Et in p̄lali בָּמוֹת Bamoth. i. excelsa. siue altitudines. Deut. 32. Et cōstituit eum super excelsa terre. 3. Reg. 15. Excelsa autē non abstulit. Ps.17. Et super excelsa statuēs me. Esa. 14. Ascendā super altitudines nubiū. ponitur etiā pro collo eo q̄ est pars excelsa in homine. Deut. 33. Et tu eorum colla calcabis.

בְּמוֹ Bemo. in. per. Iob.37. Ingredietur bestia latibulum suū. pro quo hebrei legūt. Et ingredietur bestia in latibulū vel in insidiis. Esa. 43. Cum ambulaueris in ignem non combureris.

בָּן Ban. in eis. et refertur ad feminas. vt dictū est supra. Itē בֵּן Ben. filius. de quo vide infra in dictione sequēti.

בָּנָה Bana. edificare. extruere. construere. Geñ. 4. Et edificauit ciuitatem. Nu. 23. Edifica mihi septē aras. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domū nouam: & non dedicauit eam. Ios.8. Tunc edificauit iosue altare dño deo. 3. Reg.8. Edificans edificaui domū habitaculū tuū. Ps.101. Quia edificauit dñs sion. Eccl's. 9. Extruxitq; munitiones per girū. Hiere.30. Et edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliquando scribitur sine he finali. Geñ.2. Edificauit dominus deus costam quā tulerat de adam in mulierē. Et in eodē. Edificauit autē noe altare dño. Exo.1. Edificauerūt q; vrbes tabernaculorū pharaoni. Iob.3. Et qui edificant sibi solitudines. Nu.33. Imponētes vocabula vrbibus quas extruxerat. Deut. 20. Et extrue machinas donec capias ciuitatem. Ezech. 27. Abietibus de sanir extruxerunt te. Et inde בִּנְיָן Binian. i. edificiū. structura. Ezech. 40. Et mēsus est latitudinē edificii calamo vno. Et idē significat בִּנְיָה Binia. cum he in fine loco nū. vt in eodē. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. Significat etiam supradicta dictio בָּנָה Bana. filios habere vel filios suscipere. Geñ.16. Si forte saltē ex illa suscipiam filios. inde dicitur בֵּן Ben. i. filius quia est quasi edificium parentū eius. Potest etiā deriuari a dictione supradicta. בִּין Bin. quod significat ītelligere. vt supra dictum est. et ideo Hiere. 49. vbi nos hēmus. Periit cōsiliū a filiis. Aliqui hebrei legūt. Periit cōsiliū ab intelligētib⁹: et sic trāstulerūt. lxx. qa ē equiuocū ad vtrūq;. & accipitur multipliciter. s. p̄ filio naturali. Geñ.5. Et genuit filios & filias. et in eodem. 18. Et habebit filium sara vxor tua. & in eodē. 45. Ioseph filius tuus viuit. Accipitur etiā pro filiis filiorū vel pro quocūq; descendēte ab alio: qui dicitur filius eius. vt filii israel. filii Iuda. filii Leui. Nu.16. Audite filii leui. Et nō solum pro filiis filiorū sed etiā pro filiis filiarum. Geñ.31. Filie mee & filii. Pro quo hebrei legūt. Filie filie mee: & filii filii mei. s. sunt: qui vtiq; erant filii filiarū suarū. Accipicipitur etiā pro filio adoptiuo. Exo. 4. Filius meus primogenitus israel. et supra in eodē. 2. Quem illa adoptauit in locum filii. Pro quo in hebreo habetur. Et fuit illi in filiū. Accipitur etiā pro discipulo vel pro quocūq; qui sequitur doctrinā alterius: qui dicitur filius eius. 4. Reg. 2. Vidētes autē filii prophetarū qui erant in hiericho. vnde magister vel dñs aut princeps pater appellatur in scriptura. vt dictū est supra in principio huius voluminis. Et etiā cuiuscunq; opera facit eius filius dicitur. Deut.3. Omnes viri robusti. pro quo hebrei legunt. Omnes filii fortitudinis. 1. Reg. 2. Porro filii heli filii belial. 3. Reg. 21. Et eductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cōtra eum. Ps.88. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Vnde saluator in euāgelio ioānis. 8. ait. Si filii abrae estis: opera abrae facite. Et etiā quando aliquis est dignus aliqua re vel aliqua pena dicitur filius illius rei. Deut. 25. Si autē eum qui peccauit dignum viderint plagis. Pro quo in hebreo habetur. Si autē qui peccauit filius fuerit flagellationis. i. dignus plagis sicut est in littera nostra. 2. Reg. 13. Viuit dñs quia filius mortis est vir qui fecit hoc. Et etiā q̄ndo aliquis habet aptitudinem ad aliquā rem aut ex ea producitur dicitur filius eius. Iob. 41. Non fugabit eum vir sagittarius. Pro quo in hebreo habetur. Non fugabit eū filius arcus. Esa. 5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. i. in angulo terre pinguissime apto oliuis. sicut exponūt hebrei. Et in eodē. 21. Tritura mea & filia aree mee. Pro quo in hebreo habetur. Et filius aree mee. & dicitur filius aree granū frumenti: eo quod producitur in ea. Threñ.3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. vbi per filios pharetre ītelligūtur sagitte Et etiā viri alicuius ciuitatis vel loci aut regionis siue populi dicūtur filii eius. vt Geñ. 21. Presentibus filiis populi mei. Esa.11. Simul predabūtur filios orientis. Hiere. 2. Filii memphis & taphnis. Threñ. 4. Filii sion inclyti. significat etiā etatē vel duratione. Exo.12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Pro quo hebrei legūt. Agnus absq; macula masculus filius vnius anni. i. etatis vnius anni. Et. 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat saul cum regnare cepisset. Accipitur etiā pro paruo animali cuiuscūq; speciei qui adhuc sequitur matrē. Geñ.18. Et tulit inde vitulū. pro quo in he-

breo habetur filius vacce. & similiter vbicunq; nos habemus vitulũ de armento: in hebreo habetur vitul9 filius vacce. Et sic pullus colũbe in hebreo dicitur filius colũbe. & in plurali בָּנִים Banim siue בְּנֵי Bene. vt in aliquibus locis supradictis. Et in genere feminino scribitur irregulariter. Nam cũ deberet dici בְּנַת Benath: dicitur בַּת Bath: & deficit littera nun que est littera substantialis. & significat filiã. Geñ. 30. Peperit filiã nomine dinam. Exo. 2. Descendebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine. Ps. 136. Filia babylonis misera. Threñ. 2. In tabernaculo filie sion. et in codẽ. Et cõsolabor te virgo filia sion. Et accipitur quasi eisdem modis quibus. בֵּן ben: vt supra. Itẽ significat pupillã vt dictum est supra in dictione בָּבַת Babath. Et eius plurale בָּנוֹת Banoth scribitur regulariter cum littera nun. Et significat filias. Geñ. 5. Et genuit filios & filias. & in eodẽ. 49. Filie discurrẽtes sup murũ. Canti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalẽ. Et etiã accipitur pro villis vel viculis aut suburbanis quia sunt quasi filie ciuitatis. Iudi. 1. Manasses quoq; non deleuit bethsan & chanath cũ viculis suis. Inde תַּבְנִית Thabnith. i. similitudo. exemplar. descriptio. Exo. 25. Iuxta similitudinẽ tabernaculi quod ostendã tibi. Et in eodẽ. Inspice & fac secundũ exemplar quod tibi in monte monstratũ est. 4. Reg. 16. Et similitudinẽ iuxta omne opus eius 1. Paral'. 28. Dedit autẽ dauid salomoni filio suo descriptionem porticus templi. Et in eodẽ. Vt ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin. & in eodẽ. Vt intelligerẽ vniuersa opera exẽplaris. de dictione אֲבָנִים obnaim vide supra in dictione אֶבֶן eben.

בָּנוּ Banu. in nobis. & est dictio cõposita cuius partes non inueniũtur per se vt dictum est supra.

בָּסַס Basas. conculcare. calcare. De quo vide supra in dictione בּוּס Bus.

בֹּסֶר Boser. vua acerba. siue botrus immaturus. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in flore botrus eius. Hiere. 31. Patres comederũt vuam acerbam: & dentes filiorũ obstupuerunt. et in eodẽ. Omnis homo qui comederit vuã acerbam obstupescẽt dentes eius. Accipitur etiã pro quolibet fructu immaturo. Esa. 18. Et immatura perfectio germinabit.

בָּעָה Baa. Querere. requirere. inuestigare. petere. feruere. Esa. 21. Si queritis querite cõuertimini venite. & in eodẽ. 30. Et requisita in muro excelso. Dañ. 6. Vt oĩs qui petierit aliquã petitionẽ. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eo. Qui rogaret quicq; de diis. et in eo. Orat obsecratione sua. i. rogat vl' petit petionẽ suã. Significat ẽt feruere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerẽt: aque arderẽt igni. Pro quo hebrei legũt. Sicut exustio ignis tabescerent: aque feruerent igni. & ĩde deriuatur. אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth. qđ significat pustulas siue vesicas que fiunt ex feruore vel calefactione sanguinis. Exo. 9. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice.

בָּעַט Baat. recalcitrare. calce abiicere. Deut. 32. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit. 1. Reg. 2. Quare calce abiecistis victimam meam. Et translatiue ponitur pro cõtemnere aut vilipendere.

בָּעַל Baal. possidere. dominari. in potestatẽ habere. subiugare. maritũ esse. l'. habere vxorẽ. siue rem cũ muliere habere. Esa. 26. Dñe deus noster possederũt nos dñi absq; te. et in eo. 54. Quia dominabitur tui qui fecit te. Hiere. 31. Et ego dominat9 sum eorũ. Significat etiã maritũ ẽẽ siue vxorẽ habere: eo q vir est quasi dñs vxoris & possidet eam. Deut. 24. Si acceperit homo vxorẽ & habuerit eam. et Malach. 2. Et habuit filiam dei alieni. Accipitur etiã pro dormire cũ vxore. Deut. 21. Et postea intrabis ad eam: dormiesq; cum illa. Ponitur etiã pro inhabitare terrã que erat deserta. eo q redigitur in potestatẽ habitantiũ: & possidetur ab illis sicut vxor a viro. Esa. 62. Et terra tua inhabitata Et in eodẽ. Et terra tua inhabitabitur. Et inde בַּעַל Baal. i. dominus. possessor. siue possidens. vel habens. aut vir. siue maritus. Exo. 21. Dñs quoq; bouis innocẽs erit. & in eodẽ. Bos lapidibus obruetur: & dominũ eius occidẽt. & in eo. Reddet dñs cisterne preciũ iumentorũ. Esa. 16. Dñi gentiũ exciderũt flagella eius. Ponitur ẽt p habẽte vxore vel pro marito. Exo. 21. Si habens vxorẽ & vxor egredietur simul. Et in eodẽ. Subiacebit damno quantũ maritus mulieris expetierit. Geñ. 20. Habet enim virũ. Pro quo hebrei legũt. Et ipsa est maritata marito. vbi ponitur בְּעֻלַת Beulath. pro maritata. Deut. 22. Si dormierit vir cũ vxore alterius. Pro quo hebrei legũt. Si dormierit vir cũ vxore maritata marito. Ponitur etiã pro habente vel possidẽte quancũq; rem. Geñ. 37. Ecce somniator venit. pro quo hebrei legũt. Ecce habens somnia venit. Et in eodem. 49. Inuiderunt ei habentes iacula. Esa. 41. Habens rostra serrantia. Significat etiã principem vel magistrũ: eo q habet dominiũ vel scientiam. Leuit. 21. Sed nec in principe populi sui cõtaminabitur. Eccl's. 12. Que per magistrorũ conciliũ data sunt a pastore vno. est etiã בַּעַל Baal. nomen idoli qui erat quasi dominus eis a quibus colebatur.

בְּעָלִיל Baalil. Separatũ. Ps. 11. Argentũ igne examinatũ probatũ terre. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Argentũ probatum separatũ a terra. Et dicunt aliqui hebrei quod deriuatur a supradicta dictiõe בַּעַל Baal. que significat dominiũ: eo quod argentum purissimũ habet dñium sup alias res terrestres. Iuxta illud Eccl's. 10. Pecunie obediunt omnia. vbi in hebreo argentum ponitur pro pecunia.

בָּעַר Baar. Ardere. comburere. succendere. ledere. depasci. auferre. ferre. separare. insipientẽ fieri Exo. 3. Et videbat q rubus arderet. & in eodẽ. Quare non cõburatur rubus. et in eodẽ. 35. Non succendetis ignẽ. Leui. 6. Quẽ nutriet sacerdos subiiciens ligna. Pro quo hebrei legũt. Et succendet sup illud sacerdos ligna. Nu. 11. Vocauitq; nomẽ loci illius incensio: eo q succensus fuisset contra eos ignis domini. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. Et in eodem. 5. Et montẽ ardere vidistis. Iudi. 15. Sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi. pro quo hebrei legũt. Sicut ligna que succensa sunt igni. Et in eodẽ. Quibus succensis & cõportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Ps. 17. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 82. Sicut ignis qui cõburit siluam. Esa. 1. Et succendetur vtrũq; simul. et in eo. 10. Et succẽdetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna. & in eodẽ. 40. Et liban9 nõ sufficiet ad succendendũ. Et in eodẽ. 43. Et flamma non ardebit in te. Hiere. 4. Et succẽdatur & nõ sit q extinguat. & in eo. 7. Patres succẽdũt ignem. et in eodẽ. 30. Et factus est in corde meo quasi ignis estuans. & in eodẽ. 36. Et posita erat arula coram eo plena prunis, pro quo hebrei legũt. Et arula erat coram eo succẽsa. i. plena prunis: sicut est in littera nostra. Threñ. 2. Succẽdit in iacob quasi ignis. Ezech. 39. Et succendẽt & comburent arma. Naũ. 2. Et succendam vsq; ad fumũ quadrigas tuas. Malach. 4. Ecce enim dies veniet succensa. Inde בְּעֵרָה Beera siue תַּבְעֵרָה Thabeera. i. incendiũ. siue incensio. Exo. 22. Reddet damnũ qui ignẽ succenderit. pro quo hebrei legunt. Reddet. s. dãnum qui incendit incendiũ. Nu. 11. Vocauitq; nomen loci illius incensio. Et inde בַּעַר Baer. i. Ardor succensio. focus. Esa. 4. In spiritu iudicii & spiritu ardoris Et in eodẽ. 44. Et facta est hominibus in focũ. Significat

etiam ledere. vel depasci. aut demetere. Exo. 22. Si leserit quispiã agrũ vel vineã. Et in eo. Et dimiserit iumentũ suũ vt depascatur aliena. Esa. 3. Vos autẽ depasti estis vineã. 3. Reg. 16. Ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius. et in eodẽ. 21. Et demetã posteriora tua. Item significat auferre: vel separare. Deut. 13. Auferes malũ de medio tui. & in eodẽ. 17. Auferes malũ de israel. et in eodẽ 22. Et auferes malum de medio tui. & in eodẽ. 26. Attuli quod sanctificatũ est de domo mea. Pro quo hebrei legũt. Abstuli vel separaui. s. a cõmunibus vsibus. et in eodẽ. Nec separaui ea in qualibet immũditia. Iudi. 20. Vt auferatur malũ. Et qa qñ aliquis eligitur separatur de medio aliorũ ideo põitur בַּעַר Baer. pro electione vel p electo. Nu. 24. Et fueris electus de stirpe cain. Ponitur etiam pro ostensione. Esa. 6. Et cõuertetur & erit in ostensionẽ. Tamẽ aliqui hebrei legũt in hoc loco. Et erit in separationẽ vel in ablationem. Alii sic. Et erit in pastum: sequẽtes predictas significationes. Significat etiã insanire: siue insipientẽ vel stultũ esse. Hiere. 10. Pariter insipientes & stulti probãtur. & in eodẽ. Stultus factus est oĩs homo a scientia sua. Et inde נִבְעָרָה Nibara. i. insipiens. Esa. 19. Dederunt consiliũ insipiens. Et idẽ significat בַּעַר Baar. Ps. 91. Vir insipiens non cognoscet. Et in plurali בֹּעֲרִים Boarim. i. insipiẽtes. Ps. 93. Intelligite insipiẽtes in populo. Ezech. 21. Dabo te in manus hominũ ĩsipientiũ. et inde בְּעִיר Beir. i. Iumentũ. Geñ. 45. Onerantes iumẽta vestra ite in terrã chanaã. Exo. 22. Et dimiserit iumentũ suũ. Nu. 20. Vt et nos & nostra iumẽta moriamur. & in eodẽ. Ita vt pp'lus biberet & iumẽta.

בָּעַת Baath. Conturbare vel exagitare. obstupescere. terrere. 1. Reg. 16. Et exagitabat eum spiritus neq;. Et in eodẽ. Ecce spiritus dñi malus exagitat te. Hester. 7. Quod ille audiẽs illico obstupuit. Esa. 21. Emarcuit cor meũ tenebre stupefecerũt me. Et ĩde בְּעָתָה Beatha. i. Terror. siue formido. Hiere. 8. Tẽpus medele & ecce formido. Et in pl'ali. בִּעוּתֵי Biuthe. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. Ps. 78. Terrores tui conturbauerunt me.

בֹּץ Bos. cenum. vel lutũ. Hiere. 38. Demerserũt te in ceno et in lubrico pedes tuos. vbi ponitur lubricũ pro luto. Et aliquãdo scribitur cum he in fine vt in sequẽti dictione.

בִּצָּה Bisa. Humor. cenũ. Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore. et in eodẽ. 40 In locis humẽtib9. pro quo hebrei legũt. In ceno vel in loco cenoso. cuius plurale scribitur cũ aleph loco he: et signãt loca cenosa vel humida. Pro quo beatus Hieronymus transtulit littora: eo q plerũq; sunt cenosa vel humida. Ezech. 47. In littoribus autẽ eius et in palustribus non sanabũtur.

בָּצָל Basel. cepe. Nu. 11. Porriq; & cepe & allia. Et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּצַע Basaa. prodesse. siue lucrari. auariciã sequi. auare rapere. auaricie studere. cõcupiscere. succindere. complere perficere. Geñ. 37. Quid prodest si occiderimus fratrẽ nostrum. Iob. 22. Aut qđ ei prodest si ĩmaculata fuerit via tua. et in eodẽ. 27. Que est enim spes hypocrite si auare rapiat. Prouer. 1. Sic semite oĩs auari. Pro quo in hebreo habetur. Sic semite oĩs sectantis auariciã. vel omnis cõcupiscentis cupiditatem. Prouer. 15. Conturbat domũ suã qui sectatur auariciam. Hiere. 6. Omnes sectantur auariciã. Ezech. 22. Et auare proximos tuos calũniabaris. Et in eodẽ. Ad perdendas aĩas auare sectando lucra. Significat etiã succindere aut vulnerare. Iob. 6. Soluat manũ suam & succidat me. Esa. 38. Dum adhuc ordirer succidit me. Ioel'. 2. Sed & per fenestras cadent: & non demoliẽtur. i. non scindentur vel non vulnerabũtur. Amos. 9. Auaricia enim in capite oĩm. Pro quo hebrei legũt. Et vulnerabit eos in capite oẽs siue in capite omniũ. Potest etiã legi sic. s. et auaricia eorum in capite omniũ. quod est idẽ sensus cum littera nostra. Item significat cõplere vl' ĩplere aut pficere. Esa. 10. Et erit cũ impleuerit dñs cuncta opera sua in monte sion. Threñ. 2. Cõpleuit sermonẽ suũ. Zach. 4. Et manus eius pficient eam. Inde. בֶּצַע Besaa siue בֶּצַע Basaa. i. Auaricia. lucrum. cupiditas. rapina. precissio. Exo. 18. Et qui oderint auariciã. Iudi. 5. Et tamẽ nihil tulere predantes. Pro quo in hebreo habetur. Rapinam argenti siue lucrum argenti non acceperũt. Ps. 118. Inclina cor meũ deus in testimonia tua & non in auariciã. Prouer. 28. Qui odit auariciã longe fiẽt dies ei9. Esa. 56. Vnusquisq; ad auariciã suam. & in eodem. 57. Propter iniquitatẽ auaricie eius iratus sum. Mich. 4. Et interficies dño rapinas eorum. Hiere. 51. Venit finis tuus pedalis precissionis tue.

בָּצַק Basac. Subtritũ esse: siue attritũ esse. Deut. 8. Et pes tuus non est subtritus. Nee. 9. Pedesq; eorũ non sunt attriti. Et inde בָּצֵק Basec. i. massa vel pasta eo q fit terendo manibus vel pedibus. Exo. 12. Tulit igitur populus conspersam farinã. i. massam ex aqua & farina confectã. & in eodem. Coxerũtq; farinam quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Osee. 7. Quieuit paululum ciuitas a cõmixtione fermenti.

בָּצַר Basar. deesse siue desistere. phibere. auferre vidimiare. munire. Geñ. 11. Nec desistẽt a cogitationib9 suis donec eas ope cõpleãt. Iob. 42. Et nulla te latet cogitatio. Pro quo hebrei legũt. Et non prohibetur vel non auferetur a te cogitatio. Ps. 75. Qui aufert spiritũ principum. Et inde בַּצֹּרֶת Basoreth. i. Tempus prohibitionis pluuie. pro quo beatus Hieronymus transtulit siccitatẽ. Here. 17. Et in tpe siccitatis nõ erit solicitũ. Et idẽ signãt בַּצָּרוֹת Basaroth in plurali. vt in eodẽ. 14. Quod factũ est verbũ dñi ad hieremiã de sermonibus siccitatis. Significat etiã vindemiare vel vuas colligere. Leuit. 25. Et vuas primitiarũ tuarũ non colliges quasi vindemiã. Deut. 24. Si vĩdemiaueris vineã tuam. Iudi. 9. Vastantes vineas vuasq; calcantes. Pro quo hebrei legunt. Et vindemiauerũt vineas suas: & calcauerũt scilicet vuas. Et inde בֹּצֵר Boser. i. vindemiator. Hiere. 6. Conuerte manũ tuam quasi vindemiator ad cartallũ. Et in plurali בֹּצְרִים Bosrim. vt in eodem. 49. Si vindemiatores venissent super te: non reliquissent tibi racemũ. & inde בָּצִיר Basir. i. vindemia. Leui. 26. Apprehẽdet messium tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementẽ. Iudi. 8. Melior est racemus ephraim vindemia abiezer. Itẽ significat munire. Esa. 22. Et destruxistis domos ad muniẽdum murũ. Hiere. 51. Si firmauerit in excelso robur suũ. i. munierit. et inde בָּצִיר Basir. i. munitio vel munitus. Zach. 11. Succisus est saltus munitus. et aliquãdo scribitur cũ mem in principio & dicitur מִבְצָר Mibsar. i. munitio vl' munita. Hiere. 8. Cõuenite & igrediamur ciuitatẽ munitã. Abach. 1. Ipse super oẽm munitionẽ ridebit. Et in plurali מִבְצָרִים Mibsarim siue מִבְצָרוֹת Mibsaroth. i. munitiones. Threñ. 2. Destruxit in furore suo munitiones virginis iuda. Dañ. 11. Et capiet vrbes munitissimas. Et aliqñ scribitur cum l'ra nũ in fine. & dicitur בִּצָּרוֹן Bisaron. Zach. 11. Cõuertimini ad munitionẽ vincti spei. Et inde בְּצוּרָה Besura. i. munita vel murata. Esa. 27. Ciuitas eñi munita desolata erit. Et in plurali בְּצֻרוֹת Besuroth. Nu. 13. Et vrbes fortes atq; muratas. 2. Reg. 20. Ne forte inueniat ciuitates munitas & effugiat nos. Significat ẽt ea que sunt difficilia intellectu. Pro quo beatus hieronym9 transtulit firma. Hiere. 33. Et annũciabo tibi grandia & firma que nescis. Et inde בֶּצֶר Baser. i.

silex: qui est lapis dur⁹ & firmissimus. Iob.22. Dabit pro
Silice: terra silicem: & pro silice torrentes auri. Hebrei tamē dicūt
quod in predicto loco signat aurū: eo φ difficile habetur.
בקק בָּקַק Bacac. vastare. dissipare. demoliri. disrūpere. euacua
re. Esa.24. Ecce dn̄s dissipabit terram. Osee.10. Vi-
Dissipare. Euacuare. tis frōdosa israel. Pro quo hebrei legūt. Vitis euacuata. i. in
fructuosa israel. & idē signat frōdosa. i. ifructuosa: qa humo
rem quē debuerat in vuas transmutare: mutauit in foliorū
Vastare et frondiū multitudinē. Naū.2. Quia vastatores dissipaue
runt eum. Et aliqndo scribitur cum simplici coph. Esa.19.
Disrūpere Et disrūpetur spiritus egypti in visceribus eius. et in eo.14.
Dissipatione dissipabitur terra. Hiere.9. Et dissipabo cōsi-
Demoliri. liūm iuda & ierusalem. & in eodē.51. Et demolientur terrā
eius. Et de hoc vide supra in dictione בוק Buc.

Bacbuc. vas testeū cuius os est angustū. Et a sono
בקבוק בַּקְבּוּק nomen accepit: quia cum mergitur in aqua: vel cū
ex eo aqua effunditur facit talem sonū. Pro quo beatus hie
Laguncula. ronymus lagunculā traduxit. Hiere.19. Vade & accipe la-
gunculā figuli testeam. & in eodē. Et conteres lagūculā.

Bacaa. rumpere. irrūpere. erūpere. interrūpere. disrū
בקע בָּקַע pere. diuidere: vł scindere. diffecare. aperire. euellere.
Rumpere. Geñ.7. Rupti sunt oēs fontes abyssi magne. Iof.9. Vtres vi
ni nouos impleuimus: nunc aūt rupti sunt. Esa.34. Et circū-
fodit & fouit ī vmbra ei⁹. Pro quo hebrei legūt. Et rumpit
& fouit in vmbra ei⁹. et in eodē.59. Oua aspidū ruperunt.
Irrūpere 2.Reg.23. Irruperūt ergo tres fortes castra philistinorum.
4.Reg.3. Tulit secū septingentos viros educentes gladios
vt irrūperent ad regem edon. Iob.26. Vt non erūpat pa-
Erūpere. riter deorsum. Prouer.3. Sapientia illius eruperunt abyssi.
Esa.58. Tunc erūpet quasi mane lumē tuū. & in eodē.59.
Et quod confotū est erūpet in regulū. Ezech.13. Et erūpere
faciam spiritū tempestatū. 4.Reg.25. Et interrupta est ci-
uitas. 2.Paral.32. Et obsedit ciuitates munitas volens eas
capere. Pro quo hebrei legūt. Et obsedit ciuitates munitas
Interrūpe vt interrūperet eas sibi. i. vt vi armorū caperet eas sibi. Ps.
77. Interrupit mare & perduxit eos. Et in eo. Interrupit
Dirūpere petra in heremo. Nu.16. Dirupta est terra sub pedibus eo-
rum. 3.Reg.1. Et insonuit terra a clamore eorū. pro quo he-
brei legūt. Et disrupta est terra a clamore eorū. i. tam forti-
ter clamabāt φ videbatur ac si terra disrūperetur. Iob.32.
Quod lagūculas nouas disrumpit. Ps.73. Tu dirupisti fon
tes & torrentes. Esa.64. Vtinam disrumperes celos. Item
ponitur pro scindere vel dilacerare aut dissipare. Ps.140.
Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo beatus
Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit
Scindere. Sicut agricola cū scindit terrā. Esa.35. Quia scisse sunt in
deserto aque. et in eo.63. Qui scindit aquas ante eos. Osee
13. Bestia agri scidet eos. Mich.1. Et valles scidētur. Abach.
3. Fluuios scindes terre. Zach.14. Et scindetur mons oliua
rum ex media parte sui. Item significat aperire vel diffe
Aperire. Diffecare care. Iudi.15. Aperuit itaq dn̄s molarē dentem in maxilla
asini. Hiere.39. Aperta est ciuitas. Amos.1. Eo φ diffecue
Euellere rint pregnātes galaad. Item pōitur pro auellere. Esa.7. Et
auellamus eā ad nos. Itē ponitur pro dilacerare vel dissipa
dilacerare. re. Hiere.29. Et dilacerabis oēm humerū eorū. Ezech.30.
Dissipare. Et alexandria erit dissipata. Et īde מְבוּקְעָה Mebucaa. i. scis-
מבוקעה sa vel interrupta aut dissipata. Ezech.26. Quasi per introi
Dissipata. tū vrbis dissipate. Et in pl'ali מְבוּקָעִים Mebucaim. i. scissi.
מבוקעים Iof.9. Et vtres vinarios scissos atq consutos. & inde בְּקִיעִים
Scissi. Bechiim. i. Scissure vł scissiōes. Esa.22. Et scissuras ciuitatis
בקיעים dauid videbitis. Amos.6. Et percutiet domū maiorē ruinis
Scissure et domū minorē scissionibus. Et inde בִּקְעָה Bicaa. i. cāpus
בקעה vel planicies aut vallis que est inter duos montes & diuidit
inter eos. Geñ.11. Inuenerunt campum in terra senaar. et Campus.
Deut.8. In cuius campis & montibus erūpent fluuiorum
abyssi. Esa.4. Erunt praua in directa & aspera in vias pla-
nas. Pro quo hebrei legūt. Erunt praua in directā & aspera Planicies
in campū siue in planiciē aut in vallē. Et inde בֶּקַע Bechaa. בקע
idest dimidiū siue particula cuiusdā ponderis secundū he-
breos. Pro quo in nostra translatione habetur duos siclos. duo sicli
Geñ.24. Protulit vir inaures aureas appendētes siclos du
os. pro quo hebrei legūt. Protulit vir inaurem aureā appē
dens dimidiū ponderis. Exo.38. Oblatū est autē ab iis qui Dimidium
transierunt ad numerū. pro quo hebrei legunt. Dimidius
siclus per singula capita.

Bicher. querere. visitare. recensere. Leuit.13. Sin aūt בקר
בקר post emundationē rursus creuerit macula in cute: nō Querere Visitare
queret amplius. Ps.26. Et visitem templū eius. 4.Reg.16.
Altare vero ereū erit paratū ad voluntatē meam. pro quo
hebrei legūt. Altare vero ereū erit mihi ad visitandū siue
ad querendū. Esd.4. Vt recēseas ī libris historiarū. Ezech. Recensere.
34. Et visitabo eos sicut visitat pastor gregē suū. ponitur
etiā pro eligere. vt Leuit.27. Non eligetur nec bonum nec Eligere בקר
malū. Inde בֹּקֶר Bocher. i. mane siue matutinū. dictū fortas
se a querendo. nam mane incipimus res querere aut visita Mane.
re. Geñ.1. Et factum est vespere & mane dies vn⁹. Exo.14.
Iamq aduenerat vigilia matutina. Iob.38. Cum me lauda
rēt simul astra matutina. Et in pl'ali בְּקָרִים Becharim. Esa. בקרים
33. Esto brachiū nostrū in mane. Threñ.3. Noui diluculo. Mane.
Et inde בִּקֹּרֶת Bicoreth. i. vapulatio: vel vapulata. Leui.19. בקרת
Vapulabūt ambo. pro φ hebrei legūt. Verberata erit: siue Vapulatio
vapulatio erit. i. vapulauit ipsa: siue vapulabūt ambo sicut
est in littera nr̄a. Et deriuatur a p̄dicta dictiōe בקר Bicher
idest visitauit: eo φ punitio delicti est visitatio. Iuxta illud
psalmi.88. Visitabo in virga iniquitates eorū & in verbe-
ribus peccata eorū. Itē בָּקָר Bacar. i. vacca siue bos. Geñ.12. בקר
Fuerūtq ei oues & boues. & in eodē.21. Tulit itaq abraam Bos.
oues & boues & dedit abimelech. Et ponitur in hebreo sin
gulare pro plurali: quia est nomē speciei. et in eodē.18. Et
tulit inde vitulū tenerrimū. p quo in hebreo legitur. Et tu
lit inde filium vacce tenerrimū. i. vitulū paruū qui adhuc
sequitur matrē. et est idem sensus cū littera nr̄a. & similiter
in aliis locis vbi in hebreo habetur filius vacce: in transla-
tione nostra ponitur vitulus: siue vitulus de armēto. nam
ponitur etiā pro armento. Geñ.18. Ipse vero ad armentū
cucurrit. Exo.10. Cum ouibus & armentis. Deut.32. Buty-
rum de armento. Osee.5. In gregibus suis & in armentis Armentū.
suis vadēt ad querendū dn̄m. Et plurali declinatur בְּקָרִים בקרים
Becarim. secundū terminationē masculinorū. pro quo bea
tus hieronymus transtulit bubalos. Amos.6. Aut arari po Bubali
test in bubalis. Et inde בּוֹקֵר Bocher. i. armētarius. Amos.7. בוקר armētari⁹.
Sed armentarius ego sum.

בקש Biches. Querere. requirere. petere. deprecari. roga- בקש
re. Geñ.37. Fratres meos quero. Exo.2. Et querebat Querere
occidere moysen. & in eodē.4. Mortui enim sunt oēs qui
querebāt animā tuam. 1.Reg.10. Quesierūt ergo eum. et in
eodē.13. Quesiuit sibi dn̄s virum iuxta cor suū. & in eodē.
20. Et requirat dn̄s de manu inimicorū dauid. & in eodē. Requirere
23. Si quis quesierit animā meā: queret & animā tuā. Ester.
2. Quesitūq est & inuentū. Ps.4. Et queritis mendacium.
Ps.26. Vnam petii a dn̄o hanc requirā. Canti.5. Quesiui
et non inueni illum. Ezech.3. Sanguinē eius de manu tua
requirā. Malach.2. Et legem requirent ex ore eius. Signifi
cat etiā petere vel deprecari. Esd.8. Et peteremus ab eo viā Petere.
rectam. Ester.4. Et deprecaretur eum pro populo suo. Et Deprecari
in eodē.7. Vt rogaret hester reginā pro anima sua. Dañ.2. Rogare

Et rogauit eunuchorū prepositū ne contaminaretur. Et in
בקשה de. בַּקָּשָׁה Bacasa. i. petitio siue depcatio. vt Hester.5. Que
Petitio est petitio tua hester regina.

בר בַּר Bar. Filius. frumentum. electus. purus. vel mūdus. Dañ.
Filius. 7. Et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis venie
bat. Et inde Bariona interpretatur filius colūbe: & barto-
lomeus filius ptolomei. significat etiā frumentū vel triticū
Frumentū Triticū. Geñ.41. Et oēm frumētum sub pharaonis potestate cōda-
tur. & in eodē. Tantaq fuit abūdantia tritici vt arene maris
coequaretur. et in eodē.45. Et totidē asinas triticū in iti-
nere panesq portantes. Ps.71. Erit firmamentū in terra in
summis montiū. Pro quo in hebreo habetur. Erit fragmē
tum siue particula frumēti vel tritici in terra in capite mō-
ברי tium. Et aliquādo additur littera iod in fine: & dicitur בְּרִי
Frumentū Beri. Iob.37. Frumentū desiderat nubes. Ponitur etiā pro
Pastus Electum. pabulo vel pastu. Iob.39. Et pergūt ad pastum. Item signi-
ficat electum. Prouer.31. Quid electe mi: quid electe vteri
mei: quid electe votorū meorū. Canti.6. Pulchra vt luna
electa vt sol. Significat etiā purum vel mundū siue lucidū.
Mundus. Iob.11. Et mundus sum in cōspectu tuo. Ps.2. Apprehēdi
Pure. te disciplinā. Pro quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta
hebraicā veritatē transtulit: adorate pure. Ps.18. Preceptū
Lucidum. domini lucidū. Ps.23. Innocens manibus & mūdo corde.
Ps.72. Quā bonus israel deus iis qui recto sunt corde. pro
quo hebrei legūt. Quam bonus israel deus iis qui mundo
sunt corde. Prouer.14. Vbi non sunt boues presepe vacuū
est. pro quo hebrei legūt. Vbi non sunt boues presepe mū-
dum est. sed ponitur ibi mundū pro vacuo sicut est in litte
בר ra nostra. Et inde בֹּר Bor. i. puritas siue purū. Ps.17. Et se-
Puritas Purum. cundū puritatē manuū mearū. Esa.1. Et excoquā ad purū
scoriā tuā. Vide etiā de hoc in sequēti dictiōne ברר Barar.
et in dictiōne ברה Bara. quia secundū he. ab eis deriuatur.

ברר בָּרַר Barar. Eligere. mūdare. probare. vel examinare. Ps.
17. Et cum electo electus eris. Dañ.11. Vt conflētur &
Eligere. eligantur & dealbētur. & in eo.12. Eligentur & dealbabun
tur & quasi ignis probabūtur multi. Et aliquādo scribitur
cum simplici res. 1.Reg.17. Eligite ex vobis virū. Ezech.
20. Eligam ex vobis trāsgressores & ipsos. Significat etiā
Mundare. Purgare. mūdare vel purgare. Esa.52. Mūdamini q fertis vasa dn̄i.
Hiere.4. Non ad ventilādū & nō ad purgādū. Et in eo.51.
Acuite sagittas. pro quo hebrei legūt. mūdate sagittas. &
est idem sensus. nam cū sagitta acuitur mūdatur a rubigi-
Probare ne. Item significat probare vel examinare. Eccl's.3. Vt pro
baret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. & in eodē.
8. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intellige-
Examinare. rem. pro quo hebrei legūt. Omnia hec tractaui in corde
ברור meo & vt probarē vel examinarē oia hec. Inde בָּרוּר Barur
Purus. idest purus siue electus. Iob.33. Scientiā labia mea puram
ברורים loquentur. Esa.41. Posuit me quasi sagittam electā. Et in plu
Electi. rali בְּרוּרִים Berurim. i. electi vel mūdi. 1.Paral.16. Et post
בר cum heman & idithum & reliquos electos. Et inde בַּר Bar
Electus idest electus. purus. mundus. & in ge.fe. בָּרָה Bara. de quo
ברה vide supra in dictione precedenti. Et inde בֹּרִית Borith. i.
ברית herba qua panni mundātur. Hiere.2. Si laueris te nitro &
Herba bo. multiplicaueris tibi herbā borith. Et dicūt aliqui hebrei φ
significat saponē quo panni dealbātur. nam in hebreo nō
est illud herbam: sed sic: & multiplicaueris tibi borith.

ברא בָּרָא Bara. Creare. fingere. succidere. excidere. eligere.
Creare. impinguare. Geñ.1. In principio creauit deus celum
et terram. Et in eodē.2. Iste sunt generationes celi & terre
quando creati sunt. et in eodē.5. In die qua creauit deus ho
minem. Ps.50. Cor mundū crea in me deus. Ps.101. Popu
lus qui creabitur laudabit dn̄m. Ps.148. Ipse mandauit &
creata sunt. Esa.4. Et creabit dn̄s super omnē locū montis
sion. & in eodē.54. Ecce ego creaui fabrū sufflantē in igne
Et in eodē.57. Creaui fructū labiorū. Et inde בּוֹרֵא Bore בורא
idest creans vel creator. Esa.45. Creans celos & extendens Creans
eos. & in eodem.43. Creans te iacob. et in eodem.45. Et
creans tenebras: faciens pacem & creans malum. Eccl's.12. Creator
Memento creatoris tui. Et inde בְּרִיאָה Beria. idest crea בריאה
tura vel res nouiter creata. Nu.16. Sin autē nouamrem fe Noua res.
cerit dominus. Significat etiā eligere sicut precedens di-
ctio. Ezech.21. Et manu capiens cōiecturam in capite vie
ciuitatis coniiciet. pro quo hebrei legūt. Et manu eligens
siue & locum eligens in capite vie ciuitatis eliget. nam pro Eligere
eo quod in littera nr̄a est manu: in hebreo habetur יד Iad.
que dictio licet cōmuniter significet manū tamē ī hebreo
aliquādo ponitur pro loco: vt ifra dicetur. Item בָּרָא Bara ברא
idest succindere vel excindere. Iof.17. Ascende in siluā &
succide tibi spatia. Et in eodē. Succides tibi atq purga- Succidere
bis ad habitandū spatia. Ezech.23. Et cōfodiantur gladiis
eorum. i. succidātur gladiis eorum. Significat etiā impin-
guare. vel incrassari. aut comedere. vel cibū capere. 1.Reg.
2. Vt comederent primitias oīs sacrificii israel populi mei.
Pro quo hebrei legūt. Vt impinguaremini primitiis oīs Impinguare
israel populi mei. 2.Reg.2. Et nec comedit cum eis cibum. Comedere
vide etiā de hoc infra in dictione ברה Bara. Et inde בָּרִיא ברא
Bari. i. pinguis vel crassus. Iudi.3. Erat aūt eglon crassus Crassus
nimis. Et aliqndo scribitur cum he in fine & dicitur בְּרִיאָה בריאה
Beria. i. crassum. vel pingue. aut electum. Ezech.34. Et qđ Crassum. Electus
crassum erat occidebatis. Abach.1. Et cibus ei⁹ electus. Scri
bitur etiā cum he loco aleph. Et dicitur בְּרִיָּה Biria. Ezech. בריה
34. Ecce ego ipse iudicabo inter pecus pingue & macilen- Pingue.
tum. Et in plurali בְּרִיאִים Beriim. i. crassi. vel pingues. 3. בריאים
Reg.4. Et decem boues pingues. Et in ge.fe. בְּרִיאוֹת Be- Pingues. בריאות
rioth. i. crasse vel plene. Geñ.41. De quo ascendebāt septē Crasse.
boues pulchre & crasse nimis. et in eodē. Septē spice pullu-
labant in calamo vno plene ac formose. Itē בַּרָּא Barra ברא
lingua chaldaica significat agrū siue foris aut foras. Dañ. Ager.
2. Filii hominū & bestie agri.

בַּרְבֻּרִים Barburim. quodā genus auium. 3.Reg.4. Ex- ברברים
cepta venatione ceruorū caprearū atq bubalo
rum: et auium altiliū. vbi ponitur barburim abusim. i. auiū Aues.
pinguiū vel saginatarū. Et solum inuenitur in numero
plurali in predicto loco.

בָּרָד Barad. grādo. Exo.9. Ecce pluam cras hac ipsa hora ברד
grandinē multam nimis. & in eodē. Vt fiat grando in Grando
vniuersa terra egypti. Esa.32. Grando autē in descensione
saltus: supple erit. Inde בְּרֻדִּים Berudim. i. respersi punctis ברודים
seu maculis variis ad similitudinē grandinis. Geñ.31. Vari-
os & maculosos & diuersorū colorum. & in eodē. Varios Maculosi.
maculosos atq respersos. vbi ponitur pro respersis. Zach. Respersi.
6. Et in quadriga quarta equi varii & fortes. vbi ponitur
pro variis. Varii.

ברה בָּרָה Bara. cibare. vel cibū capere. aut comedere. vesci. prā ברה
dere. eligere. 2.Reg.3. Cumq venisset vniuersa mul
titudo cibum capere cum dauid. & in eodē.13. Veniat oro Cibū cape
thamar soror mea: vt det mihi cibum. & in eodē. Et cibum
paratum capiam de manu eius. Et in eodē. Vt vescar de ma Vesci
nu tua. Et aliqn scribitur cum aleph in fine loco he. De quo
vide supra in dictione ברא Bara. Significat etiā eligere. 1.
Reg.17. Eligite ex vobis virū. De quo vide supra in dictio Eligere
ne ברר Barar. Inde בְּרִיָה Biria. i. cibus vel pulmentum. 2. בריה
Reg.13. Vt faciat pulmentū. & in eodē. Et fac ei pulmentū. pulmentū. Cibum.
Et in eodē. Infer cibum in conclaui. & inde ברי Beri. i. fru- ברי
mentū. vt supra in dictione בר bar dictum est. Et inde ברות ברות

בָּרוּת Eſca. כִּבְרַת אֶרֶץ

Baroth. ſiue בָּרוּת Baruth.i.eſca vel cibus. Ps.67. Et dederunt in eſcam meā fel. Threñ.4. Facti ſunt cibus earum. Et a ſupradicta dictiōe בָּרָה bara. poteſt deriuari illud quod habetur Geñ.35.ſ. כִּבְרַת אֶרֶץ Chibrath. eres.i.cum dat cibū terra: ſiue quādo gignit terra: hoc eſt in vere. Et ideo beatꝰ hieronymus optime traduxit vernum tempus. vbi dicitur. Venit verno tpe ad terrā que ducit ephratā. & in codē.38. Eratq; vernum tempus. et.4.Reg.5. Traduxit electum tēpus. vbi dicitur abiit ergo ab eo electo tempore. quod eſt idē quod vernū tēpus. Vide etiā de hoc īfra in dictione כַּבִּר Cabir. Quia ſecūdū aliquos hebreos illa littera caph que ponitur in principio: eſt littera ſubſtātialis huiꝰ dictionis.

כִּבְרַת ſpaciū tre. בְּרִית

כִּבְרַת Chibrath. et dicūt quod ſignificat certū ſpaciū terre vt puta vnum milliare. et ſic legunt. Eratq; ſpaciū terre ad introitum ephrata. et ſimiliter.4.Reg.5. Abiit ergo ab eo ſpaciū terre. Sed prima opinio eſt magis propria: quia nō habet ſimile vnde כִּבְרַת Chibrath ſignificet ſpaciū. de dictione aūt בְּרִית Berith. que ſignificat pactū vel fedus. vide infra in dictione בְּרֹת Beroth.

בַּרְזֶל Ferrum. Ferreus.

בַּרְזֶל Barzel. ferrum ſiue ferreus. Geñ.4. In cuncta opera eris ac ferri. Deut.3. Mōſtratatur lectus eiꝰ ferreus. 2.Reg.23. Armabitur ferro & ligno. 4.Reg.6. Accidit autē vt cum vnꝰ materiam ſuccidiſſet caderet ferrum ſecuris in aquam. Ps.104. Ferrum pertranſiit animam eius. Ps.106. Vincti in mendicitate & ferro.

בָּרַח Fugere. Fugare. מִבְרָח Profugus. Peruēire. Feſtinātcr abire. בְּרִיחַ Vectis. בְּרִיחִם בְּרִיחֵי Vectes. Profugus

בָּרַח Barach. Fugere. effugere. fugare. Geñ.31. Noluitq; iacob cōfiteri ſocero ſuo quod fugeret. 1.Reg.19. Et aufugit atq; ſaluatus eſt. & in codē.20. Fugit autem dauid de naioth. Ps.138. Et quo a facie tua fugiam. Dañ.10. Et fugerunt in abſconditum. Oſee.12. Et fugit iacob in regionē ſyrie. Ione.1. Surrexit ionas vt fugeret in tharſis. Et q̄ndo eſt verbum tertie cōiugationis ſignificat fugare. 1.Paral.8. Hi fugauerūt habitatores geth. & in codē.12. Et omnes fugauerūt qui morabātur in vallibus. Nee.13. Quem fugaui a me. Iob.41. Non fugauit eum vir ſagittarius. Prouer.19. Qui affligit patrē & fugat matrē. Et inde מִבְרָח Mibrach. ideſt profugus. Ezech.17. Et oēs profugi eius cum vniuerſo agmine ſuo. Significat etiam moueri ſiue peruenire de vno loco in alium. ſ. quādo ille motus eſt feſtinus & violentus. Exo.36. Fecit quoq; vectem alium: qui per medias tabulas ab angulo vſq; ad angulū perueniret. Nu.24. Reuertere in locū tuū. pro quo hebrei legūt. Fuge ſiue feſtināter abi in locū tuū. Inde בְּרִיחַ Beriach.i.vectis eo ꝙ mittebatur per medias tabulas et mouebatur de vno extremo in aliū. Exo.36. Fecit q̄q; vectē aliū. Iob.38. Et poſui vectē & oſtia. Prou.18. Et iudicia quaſi vectis vrbiū. Et in plu. בְּרִיחִם Berichim. ſiue בְּרִיחֵי Beriche. Ex...25. Facies quoq; vectes de lignis ſetim. Ps.106. Quia contriuit portas ereas & vectes ferreos confregit. Eſa.15. Vectes eius vſq; ad ſegor. et in eodem.43. Et detraxi vectes vniuerſos. Tamē hebrei in his duobus locis precedentibus pro vectibus legūt profugos aut fugitiuos ſiue mobiles. Eſt enim equiuocū vt dictū eſt: et poteſt etiā ſignificare profugos ſiue mobiles. & eodem modo. Eſa.37. vbi dicitur. In die illa viſitabit dñs in gladio ſuo duro & grandi & forti ſuper leuiathan ſerpentem vectē: poteſt etiā legi. Sup leuiathan ſerpentē profugū ſiue mobilē. & hebrei legūt. Sup leuiathan ſerpentē claudentē ſiue clauſum: eo ꝙ vectis ē inſtrumētū quo oſtia claudūtur.

בָּרַךְ Bñdicere. Bñdicere ꝑ maledicere. Salutare. Grãs agere. Genu flectere. אַבְרֵךְ בָּרוּךְ Bñdictus. מְבוֹרָךְ Bñs. בְּרוּכָה מְבוֹרֶכֶת Benedicta. בְּרוּכִים Benedicti. בְּרָכָה Bñdictio. בְּרָכוֹת Bñdictiões. בֶּרֶךְ Genu. בִּרְכַּיִם בִּרְכֵּי Genua. בְּרֵכָה Piſcina. בְּרֵכוֹת Piſcine.

בָּרַךְ Barach. benedicere: ſalutare. gratias agere. genuflectere. Geñ.1. Benedixitq; illis deus. Et in codem.12. Benedicam benedicentibus tibi. Et in eo. atq; in te benedicētur vniuerſe cognationes terre. et in eo.14. Et dominus in cunctis benedixerat ei. Et in eo.22. Et benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terre. Et in eo.27. Vt benedicat tibi anima mea. Et in eo.49. Benedixitq; ſingulis benedictionibus propriis. Exo.12. Et abeuntes benedicite mihi. Nu.23. Et tu econtrario benedicis ei. Et in eo. Ad benedicendum adductus ſum. Deut.33. Benedic domine fortitudini eius. Ioſ.24. Sed econtrario per illum benedixit vobis. 1.Reg.9. Quia ipſe benedicet hoſtie. Iob.1. Operibus manuum eius benedixiſti. Ps.102. Benedic anima mea domino. Et in eo. Benedicite domino omnes angeli eiꝰ. Ps.117. Benediximus vobis de domo domini. Ps.131. Viduam eiꝰ benedicens benedicam. Eſa.65. Qui benedictus eſt ſuper terram: benedicetur in deo Amen. Et in eo.66. Qui recordatur thuris: quaſi qui benedicit idolo. Et aliquando ponitur per antiphraſim pro maledicere vel blaſphemare. 3.Reg.21. Benedixit naboth deum et regem. Iob.1. Ne forte peccauerint filii mei et benedixerint deo in corde ſuo. Ponitur etiā pro ſalutare vel gratias agere. 1.Reg.13. Et egreſſus eſt ſaul vt ſalutaret eum. 2.Reg.8. Et gratias ageret eo ꝙ expugnaſſet adadezer. 4.Reg.4. Si occurrerit tibi vir non ſalutes eum. Item ſignificat genu flectere. Geñ.24. cū feciſſet camelos accumbere. ideſt genu flectere. Et in eo.41. Vt omnes coram eo genu flecterent. vbi ponitur אַבְרֵךְ Abrech per additionem aleph in principio. 2.Paralip.6. Flexis genibus corā vniuerſa multitudine iſrael. Ps.94. Ploremus ante dominum qui fecit nos. Pro quo in hebreo habetur. Flectamus genua ante dominum qui fecit nos. Et ſic tranſtulit beatus Hieronymus iuxta he.ve. Inde בָּרוּךְ Baruch. ideſt benedictus. Geñ.24. Ingredere benedicte domini. Nu.24. Qui benedixerit tibi erit ipſe benedictus. Deut.28. Benedictus tu in ciuitate et benedictus in agro. Ps.134. Benedictus dominus ex ſion. Et aliquando ſcribitur cum littera mem in principio et dicitur. מְבוֹרָךְ Meborach. ideſt benedictus. Iob.1. Sit nomen domini benedictū. Et in genere feminino. בְּרוּכָה Berucha. ſiue מְבוֹרֶכֶת Meborecheth. ideſt benedicta. 1.Reg.25. Et benedicta tu q̄ prohibuiſti me hodie ne irem in ſanguinem. Deut.33. De benedictione domini terra eius. Pro quo hebrei legunt. Benedicta domini terra eius. Et in plurali בְּרוּכִים Beruchim. 2.Reg.2. Benedicti vos a domino. Et inde בְּרָכָה Beracha.i. benedictio. Geñ.27. Et accepit benedictionem tuam. Et in eodem. Nunquid non reſeruaſti ait et mihi benedictionē. Et in plurali בְּרָכוֹת Berachoth. vt Geñ.49. Benedictionibus celi deſuper: benedictionibus abyſſi iacentis deorſum: benedictionibus vberū et vulue: benedictiones patris tui confortate ſunt benedictionibus patrum eius. Accipitur ēt benedictio pro munere vel dono. Geñ.33. Suſcipe benedictionem quam attuli tibi. 4.Reg.5. Obſecro itaq; vt accipias benedictionem a ſeruo tuo. Ponitur etiam pro conuētione vel pacto. Eſa.36. Facite mecum benedictionem & egredimini ad me. Inde בֶּרֶךְ Berech. ideſt. genu. Eſa.45. Mihi curuabitur omne genu. Et in plurali. בִּרְכַּיִם Bircaim ſiue בִּרְכֵּי birche. ideſt genua. Geñ.50. Filii quoq; machir filii manaſſe nati ſunt in genibus ioſeph. Deut.28. In genibus & in ſuris. Iob.4. Et genua trementia confortaſti. Itē. בְּרֵכָה Berecha. ſignificat piſcinā ſiue ſtagnum. 3.Reg.22. Lauerūt currum eius in piſcina ſamarie. 4.Reg.18. Et ſteterunt iuxta aqueductum piſcine ſuperioris. Eſa.22. Congregaſtis aquas piſcine inferioris. Et in plurali. בְּרֵכוֹת Berechoth. Eccſ.2. Et extruxi mihi piſcinas aquarum. Canti.7. Oculi tui ſicut piſcine in eſebon.

בְּרֹם Precioſum. בְּרַם Verūtamē. Sed.

בְּרֹם Berom. precioſum. Ezech.27. Gazarūq; p̄cioſarū. et ſolū inuenitur in numero plurali in predicto loco. Et dicunt hebrei ꝙ ſignificat quoddā genus veſtimēti precioſiſſimi. Item בְּרַם Beram in lingua chaldaica ſignificat ſed ſiue verūtamen. vt Dañ.2. Sed eſt deus in celo. & in eodem.4. Veruntamē germen radicū eius in terra ſinite.

בָּרָק Fulgurare. בָּרָק Fulgur. בְּרָקִים Fulgura. בָּרֶקֶת Smaragdꝰ.

בָּרַק Barac. Fulgurare. coruſcare. ſplendere. Ps.143. Fulgura coruſcationē & diſſipabis eos. Iob.20. Et fulgurans in amaritudine ſua. Abach.3. In ſplendore fulgurātis haſte tue. Inde בָּרָק Barac.i. fulgur. coruſcatio. 2.Reg.22. Fulgur & conſumpſit eos. Et in plurali בְּרָקִים Beracim.i. fulgura. Ps.96. Alluxerunt fulgura eius orbi terre. Ps.134. Fulgura in pluuiam fecit. Et inde בָּרֶקֶת Bareceth: quod ſignificat quendā lapidem precioſum ſplendidum. Pro quo beatus hieronymꝰ tranſtulit ſmaragdū. Exo.28. In primo verſu erit lapis ſardius & topazius & ſmaragdus. Exo.28. Saphyrus & carbunculus & ſmaragdus.

בַּרְקָן Tribulus.

בַּרְקָן Barcon. tribulus. genus ſpine. Iudi.8. Et cōterā carnes veſtras cum ſpinis tribuliſq; deſerti. & in codē. Tulit ergo ſeniores ciuitatis & ſpinas deſerti ac tribulos. Et ſolū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בְּרוֹשׁ Abies. בְּרוֹשִׁים Abietes. Agitatores

בְּרוֹשׁ Beros. genus arboris. pro quo beatus hieronymus abietē tranſtulit. Eſa.55. Pro ſaliūcula aſcēdet abies. Et in codē.6. Abies & buxus & pinus ſimul. Zach.11. Vlula abies quia cecidit cedrus. Et in plurali בְּרוֹשִׁים Beroſim.i. Abietes. Eſa.14. Abietes quoq; letati ſunt ſup te. Ponitur etiā pro agitatoribus curruū: eo ꝙ talibus lignis vtebātur in curribus. Nañ.2. Et agitatores cōſopiti ſunt. Poteſt etiā per abietes que ſunt arbores magne & excelſe intelligi principes & magnates. Et ita tranſtulit chaldaicus interpres in loco predicto. Alii vero dicūt ꝙ in eo loco per abietes intelligūtur lancee ſiue alia arma miſſilia: eo ꝙ plerūq; fiebant ex tali ligno.

בְּרֹת Cupreſſus. בְּרִית Pactum Fedus.

בְּרֹת Beroth. cupreſſus. genus arboris. Canti.1. Ligna domorum noſtrarū cedrina: laquearia noſtra cupreſſina. Et ſolum inenitur in numero plurali in predicto loco. Item בְּרִית Berith.i. pactū vel fedus. Geñ.9. Et ſtatuam pactum meū vobiſcū. & in codē.17. Ponā pactum meū tecū. Ezo.23. Non inibis cum eis fedus. Deut.29. Hec ſunt verba federis. Eſa.28. Percuſſimus fedus cum morte. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a dictione ſupradicta בָּרָה Bara: que ſignificat ſuccindere: eo ꝙ antiquitus illi qui faciebant pactum vel fedus occidebant aliquod animal & diuidebant illud in duas partes & tranſibant inter eius diuiſiones. Hiere.34. vbi dicitur. Et non obſeruauerūt verba federis quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo: vitulū quē conſciderunt in duas partes & tranſierūt inter diuiſiones eius principes iuda & principes ieruſalem eunuchi & ſacerdotes & omnis populus terre qui tranſierunt inter diuiſiones vituli. Et ideo in ſacra ſcriptura plerūq; fedus vel pactū iungitur cum verbo percutere vel ferire. Ioſ.24. Percuſſit ioſue in die illa fedus. 1.Reg.11. In hoc feriā vobiſcū fedus. et Hiere.31. Ecce dies veniēt dicit dominꝰ & feriam domui iſrael & domui iuda fedus nouum.

בֹּשׁ

בֹּשׁ Bos. confundi. erubeſcere. De quo vide ſupra in dictione בּוֹשׁ Bos. cum vau in medio dictionis.

בֹּשֵׁשׁ

בֹּשֵׁשׁ Baſas. Morā facere. tardare. erubeſcere. de quo vide ſupra in dictione בּוֹשׁ Bos.

בָּשַׁל Matureſcere. Coquere. Aſſare. מְבַשְּׁלוֹת Culine.

בָּשַׁל Baſal. Maturare. coquere. dequoquere. aſſare. Geñ.40. Et poſt flores vuas matureſcere. Ioſ.3. Mittite falces quoniā maturuit meſſis. Significat etiam coquere. Exo.12. Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctum aqua. & in codē.16. Et que coquenda ſunt coquite. Leui.6. Vas autē fictile in quo cocta eſt confringetur. Nu.6. Et armum coctū arietis. Deut.16. Et coques & comedes in loco quē elegerit dñs. 3.Reg.19. Et in aratro boū coxit carnes. Ezech.24. Et diſcocta ſunt oſſa illius. Et in codē.46. Iſte eſt locus vbi coquēt ſacerdotes pro peccato & pro delicto et vbi coquēt ſacrificiū. Ponitur etiā pro aſſare. vt.2.Paral.35. Et aſſauerūt phaſe ſuper ignem. & inde מְבַשְּׁלוֹת Mebaſeloth.i. coquine. pro quo in tranſlatione nr̄a habetur culine. Ezech.46. Et culine fabricate erant ſubter porticus.

בֹּשֶׂם Aromatū. ſuauis odor. בֶּשֶׂם cinamomū. בְּשָׂמִים Aromata.

בֹּשֶׂם Boſſem. aroma ſiue aromaticū: vel ſuauis odor. Canti.5. Meſſui myrrham meā cum aromate. Eſa.3. Et erit pro ſuaui odore fetor. Et hoc idē ſignificat בֶּשֶׂם Beſem Exo.35. Et cīnamomi mediū.i. ducentos & quinquaginta ſiclos: calami ſimiliter. pro quo hebrei legūt. Et cīnamomi aromatici medium.i. ducentos quinquaginta ſiclos: & calami aromatici ſimilr. Et in plurali בְּשָׂמִים Beſamim. Exo.25. Aromata in vnguentū & thymiamata boni odoris. Et in codē.30. Sume tibi aromata

בָּשַׁס Diripere.

בָּשַׁס Baſas. Diripere. conculcare. Amos.5. Pro eo quod diripiebatis pauperē. Et de hoc vide ſupra in dictione בּוּס Bos cum littera ſamach in fine.

בָּשַׂר Nūciare. Bonū nūciū portare annūciare. מְבַשֵּׂר annunciās. מְבַשֶּׂרֶת euāgelizās. מְבַשְּׂרוֹת Euangelizantes. בְּשׂוֹרָה Nūcius. Merces. בָּשָׂר Caro. Carneus. Caro. בִּשְׂרָא Caro pro hoībus. בְּשׂוּר incarnatio. בְּשׂוּרִי

בָּשַׂר Baſar. Nunciare. annunciare. bonum nuncium portare. euangelizare. 2.Regum.18. Curram & nunciabo regi. et in codem. Non eris nuncius in hac die: ſed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare. Et in codem. Bonum apporto nuncium. Eſa.60. Et laudes domini annunciantes. Hiere.20. Qui annunciauit patri meo dicens: natus eſt tibi puer maſculus. Et inde מְבַשֵּׂר Mebaſer. ideſt Annuncians: vel euangelizans: ſiue qui annunciat vel qui euangelizat. Eſa.52. Quam pulchri ſuper mōtes pedes annunciantis & predicantis pacem annunciantis bonū. Et in ge.fe. מְבַשֶּׂרֶת Mebaſereth.i. que annunciat vel que euāgelizat. Eſa.40. Super montem excelſum aſcende tu qui euāgelizas ſion. quod in hebreo legitur in ge.fe. ſcilicet tu que euangelizas ſion. Et in eodem qui euangelizas ieruſalem. pro quo hebrei legunt que euangelizas ieruſalem. cuius plurale מְבַשְּׂרוֹת Mebaſeroth habetur Ps.67. Dominꝰ dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Et inde בְּשׂוֹרָה Beſora.i. nuncius ſiue annūciatio: vel euangelizatio. 2.Reg.18. Non eris boni nuncii baiulus. Accipitur etiam pro premio vel mercede quod datur pro bono nūcio relato. 2.Reg.4. Cui oportebat me mercedem dare pro nuncio. Item בָּשָׂר Baſar. caro. ſiue carneus. Geñ.2. Et caro de carne mea. Et in codem.6. Nō permanebit ſpiritus meus in homine in eternū quia caro eſt. Et in codem. Excepto ꝙ carnē cū ſanguine non comedetis. Exo.30. Caro hominis non vngetur ex eo. Iob.10. Nunquid oculi carnei tibi ſunt. Ps.15. Inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Eſa.17. Et ponit carnē brachium ſuū. Et accipitur caro aliquando pro cōſanguinitate. Geñ.29. Os meum es & caro mea. Et in codem.37. Frater enim & caro noſtra eſt. Eſa.58. Et carnem tuā ne deſpexeris. 2.Reg.5. Os tuum & caro tua ſumus. Accipitur ēt pro omni animato. Geñ.6. Finis vniuerſe carnis venit ad me. Et in codem vt interficiam omnē carnē in qua eſt ſpiritus vite. Ps.135. Qui dat eſcam omni carni. Et aliqñ accipitur pro ſolo homīe. Ps.64. Ad te omnis caro veniet. Eſa.40. & videbit omnis caro pariter qđ os domini locutum eſt. & in codem.66. Veniet omnis caro vt adoret coram facie mea dicit dñs. & in lingua chaldaica ſcribitur aliqñ cū aleph in fine & dicitur בִּשְׂרָא Biſra. Dañ.2. Quorum non eſt cum hominibus conuerſatio. vbi ponitur caro pro hominibus. & inde בְּשׂוּר Beſur. ideſt incarnatio. Oſee.9. Vbi nos habemus ſed & ve eis cum receſſero ab eis. in hebreo habetur: ſed & ve eis incarnatio mea ex eis. vbi ponitur בְּשׂוּרִי Beſuri cū littera ſin. Ad hoc enim ꝙ ſignificaret cum receſſero debebat ſcribi cū littera ſamach.

Vnde.lxx.Interpretes ita tranſtulerunt. Sed & ve eis caro mea ex eis. vt refert beatus Hieronymus ſuper hoc loco. Et dicit ve eis: quia ex hoc quod iudei pro maiori parte remãſerunt in infidelitate ſecuta fuit eis miſeria & infelicitas. Et hoc idem dicit Nicolaus de lyra in tractatu de differentiis noſtre tranſlationis ab hebreo.

בַּת Bathus.

בַּת Bath.bathus.genus menſure liquidorũ.3.Reg.7. Duo milia bathos capiebat. Ezech.45. Statera iuſta: & ephi iuſtum: & bathus iuſtus erit vobis. & in eodem. vt capiat decimam partem chori bathus: & decimam partẽ chori ephi & in plurali בַּתִּים Bathim. vt in eodem. quia decẽ bathi implent chorum. Item בַּת Bath.ideſt filia. & in plurali בָּנוֹת Banoth.i.filie.de quo vide ſupra in dictione בָּנָה Bana.

בַּתִּים Bathi. בַּת בָּנוֹת

בַּתָּה Valles.

בַּתָּה Batha.vaſtitas vel deſertum. Eſa.5. Et ponam eam deſertam. & in plurali בַּתּוֹת Bathoth. Pro quo beatꝰ Hieronymus trãſtulit valles. Eſa.7. Et veniẽt & requieſcẽt oẽs in torrentibus vallium.

בְּתֻל בְּתוּלָה Virgo.

בְּתֻל Bethul.virgo. incorruptus. tamẽ nõ inuenitur in ſcriptura niſi בְּתוּלָה Bethula in.ge.fe.i. virgo incorrupta Geñ.24. virgoqꝫ pulcherrima incognita viro. Deut.32. Iuuenem ſimul ac virginem. Eſa.37. Virgo filia ſyon. Hiere.31. Reuertere virgo iſrael. & in plurali בְּתוּלֹת Bethuloth. ideſt virgines. Eſa.23. Nec ad incrementum perduxi virgines. & Amos.8. In die illa deficient virgines pulchre. Et inde בְּתוּלִים Bethulim ſiue בְּתוּלֵי Bethule.i.virginitas. vel ſigna virginitatis. Deut.22. Non inueni filiam tuam virginem. Pro quo hebrei legunt non inueni filie tue virginitatem. & in codẽ. Et ecce hec ſunt ſigna virginitatis filie mee Iudi.11. Et plãgam virginitatem meam cũ ſodalibus meis. & ſemper inuenitur in numero plurali ſecundum terminationem maſculinorum. & caret ſingulari.

בְּתוּלֹת Virgines. בְּתוּלִים בְּתוּלֵי virginitas

בָּתַק Trucidare

בָּתַק Bathac. Perfodere.trucidare. Ezech.16. et trucidabũt te gladiis ſuis. & ſolum inuenitur in predicto loco.

בָּתַר Diuidere. בֶּתֶר בֶּתֶר Pars. Diuiſio. בְּתָרִים בֶּתֶר Bether. בָּתַר Poſt.

בָּתַר Bathar. diuidere. partiri. Geñ.15. Qui tollẽs vniuerſa hec diuiſit ea per mediũ. & in eodem. Aues aũt non diuiſit. Inde בֶּתֶר Bather. ſiue בֶּתֶר Bether.i.diuiſio ſiue ptitio aut pars. vt Geñ.15. Et vtraſqꝫ partes contra ſe altrinſecus poſuit. & in eodem. Tranſiẽs inter diuiſiones illas. Vbi ponitur בְּתָרִים Betharim in numero plurali. et Hiere.34. Et tranſierunt inter diuiſiones eius. Et in codẽ qui tranſierunt inter diuiſiones vituli. põitur etiã בֶּתֶר Bather pro nomine proprio. Canti.2. Similis eſto dilecte mi capree hinnuloqꝫ ceruorum ſuper montes bether. Vbi vicio ſcriptorũ ponitur ibi in noſtra tranſlatione Bethel pro Bether. Nã debet ſcribi cum littera.t. & non cum.l. Et interpretatur diuiſio ſiue partitio. Item בָּתַר Bathar in lingua chaldaica ſignificat poſt vel poſtea. Dañ.2. Et poſt te cõſurget regnum aliud.

De incipiẽtibus a littera. ג Gimal.

גַּג גָּג Tectum. Solarium גַּגּוֹת Tecta.

גַּג Gag.tectũ vel ſolarium. Deut.22. Facies murum tecti p circuitũ. Ioſ.2. Ipſa vero fecit aſcendere viros in ſolariũ domus ſue. 1.Reg.9. Et locutꝰ eſt cũ ſaule in ſolario. Ps.101. Sicut paſſer ſolitarius in tecto. Et in plurali גַּגּוֹת Gagoth.i. tecta vel ſolaria. Ps.128. Fiant ſicut fenum tectorũ. Eſa.22. Quia aſcendiſti & tu omnis in tecta.

גָּאָה Magnificari.

גָּאָה Gaa.magnificari.exaltari vel eleuari. creſcere. ſuperbire. Aut in ſuperbiã eleuari. Exo.15. Cantemꝰ dño: glorioſe enim magnificatus eſt. Pro quo hebrei legũt. Magnifice enim magnificatus eſt: ſiue magnificatione magnificatus eſt: aut exaltatione exaltatꝰ eſt. vbi ponitur גָּאֹה גָּאָה Gao Gaa. ſignificat etiã creſcere Iob.8. Nunquid poteſt virere ſcirpus ſine humore. Ezech.47. Qm̃ intumuerant aque profundi torrentis.i.creuerant aque profundi torrẽtis. Item ſignificat ſuperbire vel in ſuperbiã eleuari. Iob.8 Et propter ſuperbiam quaſi leena capies me. Et inde גֵּאֶה Gee.i.ſuperbꝰ. elatus.arrogans. Iob.40. Et reſpiciẽs oẽm arrogantem humilia eum. & in eodem. Reſpice cunctos ſuperbos & humilia eos. Eſa.2. Quia dies domini exercituũ ſuper omnem arrogantem & excelſum. & aliquando ſcribitur ſine he in fine. Eſa.16. Superbus eſt valde. & in plurali. גֵּאִים Geim. Prouer.15. Domum ſuperborũ demolietur dominus. & idem ſignificat גְּאֵיוֹנִים Geeſonim. Ps.122. Opprobrium abundantibus & deſpectio ſuperbis. & inde גָּאוֹן Gaon.i.Superbia.arrogantia.altitudo. Prouer.16. Contritionem precedet ſuperbia. Eſa.13. Et quieſcere faciam ſupbiam infidelium. & in eodem.16. Et arrogantia eius & indignatio eiꝰ pluſquã fortitudo eius. Hiere.12. Quid facies in ſupbia iordanis. et Oſee.7. Et humiliabitur ſupbia iſrl̃ in facie eius. Amos.6. Deteſtor ego ſupbiã iacob. Zach.11. Vox rugitus leonum: quia vaſtata eſt ſuperbia iordanis.i. altitudo iordanis. Et ſic eſt in chaldaica tranſlatione.ſ. altitudo iordanis. Ponitur etiam pro gl'ia vel maieſtate. Exo.15. Et in multitudine glorie tue depoſuiſti oẽs aduerſarios tuos. Eſa.2. A facie timoris domini & a gloria maieſtatis eius. Inde גַּאֲוָה Gaaua.i.ſuperbia.arrogantia.elatio. Ps.30. In ſuperbia & abuſione. Ps.35. Non veniat mihi pes ſuperbie. Eſa.30. Et arrogantiam fortium humiliabo. ponitur etiam pro corpore. Iob.41. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia. De quo vide infra in dictione גֵּו Geu. Et aliquando ſcribitur ſine vau. Et dicitur גֵּאָה Gea. Prouer.8. Arrogantiam & ſuperbiam & viam prauam & os bilingue deteſtor. & inde גֵּאוּת Geuth.i.ſuperbia. Ps.6. Os eorum locutũ eſt ſuperbiam. Accipitur etiã pro excellentia vel gloria. Ps.92. Dominus regnauit decorem indutus eſt. pro quo btũs Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem trãſtulit. Dominus regnauit: gloria indutus eſt.

Creſcere. Supbire גֵּאֶה Arrogans Superbꝰ. גֵּאִים Superbi. גְּאֵיוֹנִים גָּאוֹן Superbia Arrogãtia Altitudo. Gloria. Maieſtas. גַּאֲוָה Superbia Arrogãtia Corpus. גֵּאָה Arrogãtia גֵּאוּת Superbia Gloria.

גָּאַל Redimere

גָּאַל Gaal. Redimere.emere.inquinare. Exo.6. Ac redimã in brachio excelſo. Et in eodem.15. Dux fuiſti in miſericordia tua pplo quem redemiſti. Ps.71. Ex vſuris & iniquitate redimet animas eorum. Eſa.43. Noli timere quia redemi te. & in eodem.48. Dicite redemit dominus ſeruũ ſuum iacob. & in eodem.63. Ipſe redemit eos. Oſee.13. De morte redimã eos. Significat etiam emere vel redimere iure propinquitatis rem propinqui venditam vel alienatam vel ſi ipſemet redimat quod vendiderat. Leuit.25. Põt redimere quod ille vendiderat. Et in eodem. Si non redemerit. Et in eodem. Qui voluerit ex fratribus eiꝰ redimet eũ. & in eodem. Sin aũt ipſe potuerit redimet ſe. Ruth.3. Si te voluerit propinquitatis iure retinere: bene res acta eſt: ſi aũt noluerit ego te abſqꝫ vlla dubitatione ſuſcipiã. pro quo hebrei legunt. Si redemerit te: bene: redimat: & ſi non redemerit: ego te redimã. Sed btũs Hieronymꝰ trãſtulit ſenſum Et in eodem.4. At ille reſpondit ego agrum emã. Et in eodem. Cedo iuri propinquitatis. Pro quo hebrei legunt. Nõ poſſum redimere ſiue non poſſum emere. Et in eodem. tu vero vtere priuilegio quo me libẽter carere profiteor. Pro quo hebrei legunt. Tu vero redime tibi redemptiõe mea: quia non poſſum redimere. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum in locis predictis. Et inde גְּאֻלָּה Geula.i. redẽptio aut facultas vel licentia redimendi. Leuit.25. Sub redemptionis conditione vendetur. & in eodem. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. & inde גֹּאֵל Goel ideſt redemptor. Iob.19. Scio enim ꝙ redemptor meus viuit. Ps.18. Domine adiutor meus & redẽptor meꝰ

Redimere Emere. גְּאֻלָּה Redẽptio. Licẽtia redimendi. גֹּאֵל

Eſa.41. Et redemptor tuus ſanctus iſrael. Et in eodem.59. Et venerit ſiõ redemptor. Accipitur etiam pro propinquo vel proximo: eo ꝙ iure propinquitatis habebat licentiã redimendi vt ſupradictum eſt. Leuit.25. Propinquus eiꝰ põt redimere. & in eodem. Si aũt nõ habuerit proximũ. Ruth.4. Cũqꝫ vidiſſet propinquũ preterire. Ponitur etiam predicta dictio גָּאַל Gaal. p antiphraſin pro inquinare vel coinquinare. aut cõtaminare. vel polluere. aut fedare. ſiue obſcurare. Eſa.63. Et oĩa veſtimenta mea inquinaui. Thren.4. Polluti ſũt ſanguine. Dañ.1. Propoſuit aũt daniel in corde ſuo vt non pollueretur de menſa regis. & in eodem. Et rogauit eunuchorum prepoſitum ne contaminaretur. Malach.1. Offertis ſuper menſam meam panem pollutum: & dicitis in quo polluimꝰ te. Soph.3. Ve prouocatrix & redẽpta. pro quo hebrei legunt. Ve prouocatrix & contaminata ſiue fedata vel deturpata. Poteſt etiam ſignificare redẽptã ſicut eſt in littera noſtra. Significat etiam obſcurare vel deturpare. Iob.3. Obſcurent eum tenebre & vmbra mortis. Item ponitur pro eiicere vel ſeparare aliquem tanquã pollutum & immundum. Eſdre.2. Et eiecti ſunt a ſacerdotio. & ſimiliter. Nee.8. vbi eadem verba habentur.

Propinquꝰ Proximꝰ. inquinare Polluere. Cõtaminare obſcurare. Eiicere.

גַּב גָּב Dorſum ſupercilium. Statura.

גַּב Gab.altitudo.eminentia.dorſum.ſupercilium. ſtatura. Ps.128. Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores Leuit.14. Radet capillos capitis barbamqꝫ & ſupercilia. Ezech.1. Statura quoqꝫ erat rotis. & in eodem. Et totũ corpus oculis plenum. pro quo hebrei legunt. Et dorſa eorũ oculis plena. Quod eſt idem ſenſus cum littera noſtra. Et in eodem.43. Hec quoqꝫ erat foſſa altaris. pro quo hebrei legunt. Et hec erat altitudo ſiue ſtatura altaris. Poteſt etiã deriuari a ſequenti dictione גֶּבֶא Gebe. quod ſignificat ciſternam vel foſſam: ſicut eſt in littera noſtra. Item ponitur pro lupanari. eo quod meretrices ſtabant in loco eminẽti: vt viderentur a tranſeuntibus. Ezech.16. Edificaſti tibi lupanar. & in eodem. Et deſtruent lupanar tuum. ponitur ẽt גַּבִּים Gebim in plurali pro ciſternis vel foſſis. de quo vide infra in dictione גּוֹב Gob. & inde גִּבֵּן Giben. per additionẽ nun in fine. quod ſecũdum hebreos ſignificat excelſum vel eminentem. Ps.67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo btũs Hieronymꝰ in pſalterio iuxta hebraicã veritatẽ tranſtulit. Mons excelſus &c. de quo vide infra in dictione גִּבֵּן Giben. quia ſecundum aliquos hebreos illa littera nun eſt de ſubſtantia dictionis.

Lupanar. גַּבִּים גִּבֵּן Excelſus.

גֶּבֶא גֵּבֶא cisterna vel palus. Paluſtres

גֶּבֶא Gebe.ciſterna.vel palus. Eſa.30. Aut hauriatur parũ aque de fouea. Pro quo hebrei legunt. Aut hauriatur parum aque de ciſterna ſiue de palude. Cuius plurale ponitur pro paluſtribus. Ezech.47. In littoribus aũt eius & in paluſtribus non ſanabuntur.

גָּבַהּ גָּבָה Excelſiorẽ eſſe. Exaltari. Eleuari. Sublimẽ eſſe. גָּבָא Exaltari. גֹּבַהּ גַּבְהוּת

גָּבַהּ Gaba.exaltari. ſublimẽ eſſe. eleuatũ eſſe ſiue eleuari. ſuperbire. Iob.11. Excelſior celo eſt: & quid facies. Ps.112. Qui in altis habitat. Ps.130. Domine non eſt exaltatũ cor meum nec elati ſunt oculi mei. Prouer.16. Et ante ruinam exaltabitur ſpiritꝰ. & in eodem.17. Qui exaltat oſtiũ ſuum querit ruinam. Eſa.3. Pro eo quod eleuate ſunt filie ſion. & in eodem.5. Et exaltabitur dominus exercituũ in iudicio. & in codẽ.52. Et ſublimis erit valde. & in codẽ.55 Sicut exaltantur celi a terra: ſic exaltate ſũt vie mee a viis veſtris. Ezech.16. Et eleuate ſunt & fecerunt abominatiões & in eodem.19. Et exaltata eſt ſtatura eius. & in eodem.31. Propterea eleuata eſt altitudo eius. vbi ponitur גָּבָא Gaba. cum aleph in fine loco he. Abdie.1. Si exaltatus fueris vt aquila. & inde גֹּבַהּ Goba. ſiue גַּבְהוּת Gabhuth.i.altitudo.ſublimitas.exaltatio.eleuatio ſiue elatio. 1.Reg.16. Non reſpicias vultum eius: neqꝫ altitudinem ſtature eius. Ps.102. Secundum altitudinem celi a terra. Eſa.2. Incuruabitur omĩs ſublimitas hominũ. & in codẽ.7. Siue in excelſum ſupra. vbi ponitur הַגְבֵּהַּ Hagbeha. & inde גָּבֹהַּ Gaboha. vel גְּבֹהָה Geboha.i.excelſus.ſublimis.eleuatus. 1.Reg.2. Nolitẽ multiplicare loqui ſublimia gloriantes. pro quo hebrei legunt. Nolite multiplicare loqui ſublime ſublime. Eccl's.5. Quia excelſo excelſior eſt alius. & Eſa.2. Et ſuper omnem turrẽ excelſam. & in plurali גְּבֹהִים Gebohim. Eccl's.5. Et ſuper hos quoqꝫ eminentiores ſunt alii. Item גֵּבֶה Geba.i.elatus. ſuperbus.arrogãs. Ps.100. Superbo oculo & inſaciabili corde. Prouer.16. Abominatio domini omnis arrogans.

Altitudo. ſublimitas הַגְבֵּהַּ גָּבֹהַּ גְּבֹהָה Sublime. Excelſus. Excelſior Excelſa גְּבֹהִים Eminentiores. גֵּבֶה Superbꝰ. Arrogans

גִּבֵּחַ Recaluaſter. גַּבַּחַת recaluatio

גִּבֵּחַ Gibeah.recaluaſter.depilatus. Leuit.13. Et ſi a fronte ceciderint pili recaluaſter & mundus eſt. & inde גַּבַּחַת Gabacbath.i.recaluatio.depilatio. vt in eodem. Si autem in caluitio ſiue in recaluatiõe albus vel ruffus color fuerit. Accipitur etiam pro depilatione panni aut veſtimenti. vt in eodem. Eo quod infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corroſio enim eſt in caluitio ſuo vel in recaluatione ſua. & dicunt hebrei quod caluitium quod in hebreo dicitur קָרַחַת Carachath eſt a parte poſteriori. & גַּבַּחַת Gabachath.i.recaluatio eſt a pte anteriori. & idem videtur innuere textus cum dicit. & ſi a fronte ceciderint pili: recaluaſter & mundus eſt.

גָּבַל Terminos conſtituere Terminos ponere.

גָּבַל Gabal. terminare.limitare.i.terminum vel limitẽ ponere. Exo.19. Cõſtitueſqꝫ terminos populo per circuitum. & in eodem. Tu enim teſtificatus es & iuſſiſti dicẽs. Pone terminos circa montem. Deut.19. Non aſſumes & tranſferes terminos proximi tui quos fixerunt priores. Ioſ.18. Qui eſt terminus illius ab oriente. Pro quo hebrei legunt. Et iordanis terminabit illum ab oriente. Zacha.9. Emath quoqꝫ in terminis eius.ſ.erit vel cõputabitur. pro quo hebrei legunt. Emath quoqꝫ terminabitur ſiue limitabitur in ea. & inde גְּבוּל Gebul.i.terminꝰ vel confinium. Nu.21. Arnon terminus eſt Moab. & Ioſ.1. Erit terminus veſter. Ps.103. Terminum poſuiſti: quem non tranſgredientur. Et in plurali. גְּבוּלוֹת Gebuloth. ſiue גְּבוּלֵי Gebule. Iob.24. Alii terminos tranſferũt. Ps.73. Tu feciſti omnes terminos terre. Eſa.60. Vaſtitas & contritio in terminis tuis. Accipitur etiam aliquando pro fine vel definitiõe. Ps.147. Qui poſuit fines tuos pacem. Eſa.28. Et milium & viciam in finibus ſuis. ubi ponitur in hebreo ſingulare p plurali. Ezech.43. In ſummitate montis omnes fines eius. & in codẽ. Et definitio eius vſqꝫ ad labium eius. & in eodem.ca. ponitur in tranſlatione noſtra pro corona que fit ad decorem in ſũmitate alicuius vaſis & eſt definitio vel terminus ipſius vaſis. vbi dicitur. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti. & in eodem. Et ſuper coronam in circuitu. Significat etiã qñ terminus vel finis alicuius rei iungitur cum termino vel fine alterius: & maxime quando ambe ſunt ſimiles. Exo.28 Facies in rationali catenas ſibi inuicem coherentes. vbi ponitur גַּבְלֻת Gabluth. pro eo quod in littera noſtra eſt ſibi inuicem coherentes.

Terminare. גְּבוּל Terminus גְּבוּלוֹת גְּבוּלֵי Finis. Definitio. Corona. Sibi inuicem coherentes. גַּבְלֻת

גִּבֵּן Gibbus גַּבְנֻנִּים Coagulatꝰ eleuatio. Excelſus.

גִּבֵּן Giben. Eleuatus.excelſus. Et ſignificat etiam Gibboſum: eo quod gibbus eſt eleuatio vel tumor in dorſo. Leuit.21. Si fracto pede: ſi manu: ſi gibbus: ſi lippus. & ſcribitur in plurali cum duplici nun. & dicitur גַּבְנֻנִּים Gabnunim. Ps.67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo hebrei legunt. Mons eleuationũ: mons baſam. Vnde beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatẽ ſic traduxit. Mons excelſus: mons baſam. Alii vero interpretantur. Mons gibboſus a predicta dictione גִּבֵּן Guiben: que ſignificat gibboſum. Poteſt etiam ſignificare coagulatum Sicut.lxx. tranſtulerunt: a dictione גְּבִינָה Gebina.i. caſeus

quã t coagulatione lactis. Iob.10. Et sicut caseum me coagulasti.

גֶבַע Gebaa. collis. Zach.14. De colle remon ad austrũ ierusalem. & aliquando scribitur cum he in fine: & dicitur גִבְעָה Gibaa. Hiere.2. In omni enim colle sublimi. Et in eodem.16. Et venabuntur eos de omni monte & de omni colle. & in eodem.50. De monte in collem transierunt. & quãdo post se regit genitiuum scribitur cũ tau in fine loco he. & dicitur גִבְעַת Gibaath. Ios.5. Et circuncidit filios israel in colle preputiorum. & in plurali גְבָעוֹת Gebaoth. siue גִבְעוֹת Giboth. i. colles: Geñ.49. Donec veniret desiderium collium eternorum. Nu.23. De collibus cõsiderabo eũ. Deut.33. Et de pomis collium eternorum. Ps.64. Et exultatiõe colles accingentur. est etiam nomen proprium loci: eo qđ erat situs in colle. Iudi.19. Sed transibo vsq; gabaa. Esa.10. Gabaa sedes nostra. Inde גְבִיעַ Gabiaa. i. calix. vel scyphus. Geñ.44. Scyphum aũt meum argenteum & preciũ quod dedit tritici pone ĩ ore sacci iunioris. & in plurali גְבִעִים Gebiim. Exo.25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos. & inde מִגְבָּעַת Migbaath. i. pileus vel tiara. Exo.29. Et baltheos ac tiaras in gloriam & decorem. & solum inuenitur in numero plurali.

גִבְעֹל Gibood. Folliculus lini. Exo.9. Et linum iam folliculos germinaret. Et solum inuenitur in predicto loco.

גָבַר Gabar. preualere. cõfortari: vel confirmare. roborare vel roborari. fortem vel violentum esse. Confirmare Geñ.7. Et aque preualuerunt nimis super terrã. & in eodẽ.49. Benedictiones pr̃is tui confortate sunt. 1.Reg.2. Quia non in fortitudine sua roborabitur vir. 2.Reg.1. Aquilis velociores leonibus fortiores. s. sunt. Iob.15. Et contra omnipotentem roboratus est. Et in eodem.21. Subleuati sunt confortatiq; diuitiis. & in eodem.36. Quia violẽti fuerũt. Ps.11. Linguam nostram magnificauimus. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit. Linguam nostram roboremus. Ps.64. Verba iniquorum preualuerunt super nos. Ps.102. Corroborauit misericordiam suã super timentes se. Eccl's.10. Multo labore exacuetur. Pro quo hebrei legunt. Et exercitus superabitur. Potest etiam legi sic. s. & viribus preualebit. quod est idem sensus cum littera nostra. Dañ.9. Cõfirmabit autem pactũ multis. Zach.10. Et confortabo domum Iuda & domũ Ioseph. & in eodem. Cõfortabo eos in domino. & inde גְבוּרָה Gebura. i. robur. potentia. virtus. Iudi.8. Iuxta etatem robur est viri. 2.Paralip.10. In manu tua est fortitudo & potẽtia. Ps.64. Accinctus potentia. Ps.79. Excita potentiam tuam & veni. & in lingua chaldaica dicitur גְבוּרְתָא Geburtha. Dañ.2. Quia sapientia & fortitudo eius sunt. & in plurali גְבֻרוֹת Geburoth. i. potentie. vel potentatus. aut virtutes. vel fortitudines. Ps.19. In potentatibus salus dextere eius. Ps.70. Introibo in potentias domini. Ps.88. Si aũt in potentatibus octoginta anni. Ps.105. Quis loquetur potẽtias domini. Ps.150. Laudate eum in virtutibus eius. Et inde גִבּוֹר Gibor. i. potens. robustus. fortis. Geñ.10. Ipse cepit esse potens in terra. & in eodem. Et erat robustus venator coram domino. Ruth.2. Homo potens & magnarum opũ. Ps.23. Dominus fortis & potens: dominus potẽs in prelio. Esa.3. Fortem & virum bellatorem. & in eodem.49. Nunquid tolletur a forti preda. & in pl'ali גִבּוֹרִים Giborim. i. potentes: vel fortes: aut robusti. Canti.3. En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortibus israel. & in eodem Omnis armatura fortium. Esa.5. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & inde גְבִיר Gebir. i. Dñs vel dominator aut superior. Geñ.27. En dñm tuũ illum constitui. & in genere feminino גְבִירָה Gebira siue גְבֶרֶת Gebereth. Geñ.16. Despexit dominam suam. & Esa.47. In sempiternũ ero dña. Hiere.13. Dic regi & dominatrici. & inde גֶבֶר Geber. siue גְבַר Gebar. i. vir. siue homo. eo quod habet potestatem vel dominium supra mulierem. Deut.22. Nõ inducetur mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Iob.3. Viro cuius abscondita est via. & in eodem.34. Quis est vir vt est Iob. & in eodem.38. Accinge sicut vir lumbos tuos. Ps.17. Et cum viro innocente innocens eris. Ps.88. Quis est homo qui viuet: & non videbit mortem. Prouer.30. Viam viri in adolescentia. Hiere.17. Maledictus homo qui cõfidit in homine. & in eodem. Benedictus vir qui confidit in domino. & in eodem.22. Virum qui in diebus suis non prosperabitur. & in eodem.31. Femina circundabit virum. Threñ.3. Ego vir videns paupertatem meam. & in eodem. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Dañ.8. Ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. & in plurali גְבָרִים Gebarim. Exo.10. Ite tantum viri. & in eodem.12. sexcenta fere millia peditum virorum. & in lĩgua chaldaica dicitur גֻבְרִין Gubrin siue גֻבְרַיָּא Gubraia. Dañ.3. Sũt ergo viri iudei. & in eodem viri isti contempserunt te. Ponitur etiã גֶבֶר Geber. pro singulis. Ioel.2. Singuli in calle suo ambulabunt. Item גֶבֶר Gaber. i. gallus gallinaceus. Esa.22. Sicut asportatur gallus gallinaceus.

גָבִישׁ Gabis. eminens: siue grande. Iob.28. Excelsa & eminentia non cõmemorabũtur. vbi pro excelsa & eminentia in hebreo habetur רָמוֹת Ramoth & גָבִישׁ Gabis. Et dicunt hebrei quod sunt lapides preciosi: sic dicti propter suam excellentiam. Nam dictio ramoth excelsa siue alta interpretatur. Prouer.24. Excelsa stulto sapiẽtia. Vbi pro excelsa põitur ibi ramoth scriptũ eisdem litteris sicut in supra dicto loco. Põitur etiam pro serico. Ezech.27. Vbi dicitur. Et sericum & chodchod proposuerunt in mercato tuo. Sed dictio גָבִישׁ Gabis solum inuẽitur in supradicto loco: & ab eo componitur אֶלְגָבִישׁ Elgabis. pro quo beatus Hieronymus transtulit Pergrandes. siue grandes. Ezech.13. Et dabo lapides pergrandes. Et in eodem.38. Et imbre vehemẽti & lapidibus immensis. vbi pro immensis põitur elgabis. Et dicunt hebrei q̃ significat granditem qñ. s. lapides grãdinis sunt magni & in magna quantitate. Nã dictio אֵל El cum qua compõitur fortem siue fortissimum significat vt supra in dictione אֵל El dictum est.

גָד Gad. felicitas. fortuna. coriandrum. Geñ.30. Dixit feliciter. & idcirco vocauit nomẽ eius gad. pro q' in hebreo habetur. In felicitate: siue venit felicitas: & vocauit nomen eius gad. Et lxx. transtulerunt: in fortuna. Potest etiam deriuari a sequenti dictione גָדַד Gadad que significat expeditionem siue accinctum vel procinctum. vnde beat⁹ Hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait. vbi nos posuimus in fortuna: & grece dr̃ ἐυτύχηκα quod potest euent⁹ dici. in hebreo habetur בָּגָד Bagad. Qđ aquila interpretatur venit accinctio. Nos autem dicere possumus in procinctu. Ba. enim potest prepositionem sonare in: & venit. Gad euentus: ergo siue procinctus quod gad dicitur Zelphe filius gad vocatus est. hec Hieronymus. ponitur etiam גַד Gad. p fortuna. Esa.65. Qui ponitis fortune mensam: & libatis super eam. Et dicunt aliqui hebrei. quod in predicto loco accipitur גַד Gad pro stella iouis: eo quod iupiter in lingua arabica sic vocetur. Alii vero dicunt quod significat certam cõstellationem stellarum. De quo vide infra in sequenti dictione גָדַד Gadad. Item גַד Gad. significat coriandrũ. Nu.11. Erat aũt man quasi semen coriãdri.

גָדַד Gadad. accingere se ad prelium. Expedire se: copulare vel colligere exercitum. Incidere vel concidere. aut dilacerare. Geñ.49. Gad accinctus preliabitur ante eum. & ipse accingetur retrorsum. Hiere.5. Et in domum meretricis luxuriabantur. pro quo hebrei legunt. Et in domo meretricis colligebantur siue copulabantur. s. tanquam exercitus. Michee.5. Nunc vastaberis filia latronis. Pro quo hebrei legunt. Nunc accingeris. s. ad prelium filia latronis vel filia accincti. Potest etiam interpretari Nunc concideris siue incideris. & aliquando scribitur cũ simplici daleth. Abac.2. Vt ascẽdam ad populum accinctum nostrum. Ps.93. Captabunt in animam iusti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veri. transtulit copulabuntur aduersus animam iusti. Et aliqui hebrei dicunt q̃ ab hac dictione deriuatur גָד Gad. quod supra dixim⁹ significare certam copulationẽ vel constellationem stellarum. Inde גְדוּד Gedud. i. accinctus vel expeditus. s. ad prelium: vel latro siue latrũculus: aut turma vel exercitus. 2.Reg.22. In te eñi curram accinctus. Ps.17. Qm̃ in te eripiar a tentatiõe. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In te enim curram accinctus. Nãm eadẽ verba ponuntur in hebreo in hoc loco sicut supra. 2.Reg. Hiere.18. Adduces enim super eos latronẽ repente. Osee.7. Spolians latrũculus foris. Significat etiam turmam vel exercitum. 1.Paralip.12. Suscepit ergo eos dauid & constituit principes turme. Iob.29. Cũq; sederem quasi rex circuñdãte exercitu. & in plurali גְדוּדִים Gedudim siue גְדוּדֵי Gedude. i. latrones vel latrunculi. aut turme vel exercitus. 2.Reg.4. Duo viri principes latronum erant filio saul. 4.Reg.4. Immisitq; ei dominus latrunculos chaldeorum & latrunculos syrie & latrunculos moab & latrunculos filiorum amon. & in eodem.6. Et vltra non venerunt latrones syrie in terram israel. Iob.19. Simul venerunt latrones ei⁹ Item גָדַד Gadad. significat scindere vel incidere. aut concidere siue dilacerare. Deut.14. Non vos incidetis nec facietis caluitium. 3.Reg.18. Incidebant se cultris & lanceolis. Hiere.16. Non se incident. & in eodem.41. Rasi barba & scissis vestibus & squallentes. pro quo hebrei legunt. Rasi barba & scissis vestibus & incisi. s. vngulis quod fiebat in signum luctus & tristitie. & in eodem.47. Vsquequo concideris. & in eodem.48. Et in cunctis manibus colligatio. Pro quo hebrei legunt. In cunctis manibus incisiones. Potest etiam significare colligationes. sicut dictum est supra. ponitur etiam pro genimínibus vel pro frugibus. Ps.64. Riuos eius inebria multiplica genimina eius. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Sulcos eius inebria multiplica fruges eius. Tamen hebrei dicunt quod significat riuulos qui fiunt quando agricola scindit terrã cum aratro: & ex vtraq; parte sulci fiunt.

גְדָבְרַיָּא Gedabraia. in lingua chaldaica significat tyrannos siue magnates. Dañ.3. Duces & tyrannos.

גָדָה Gad ripa. littus. & solum inuẽitur גְדוֹת Gedoth in numero plurali. Ios.3. Iordanis autem ripas aluei sui tẽpore messis impleuerat. Esa.8. Et fluet super vniuersas ripas eius.

גְדִי Gedi. hedus. Geñ.38. Et misit hedum de capris. Exo.24. Non coques hedum in lacte matris sue. Esa.11. Pardus cum hedo accubabunt. & in plurali גְדָיִים Gedaiim. siue גְדָיֵי Gedaie. Geñ.27. Affer mihi duos hedos. Cãti.1. Et pasce hedos tuos.

גָדַל Gadal. siue גָדֵל Gidel. Magnificare siue magnificari. grandem vel magnũ fieri. crescere. exaltare. enutrire. Geñ.41. Vno tantum regni solio precedam te. pro quo in hebreo habetur. Tantũmodo solium magnificabo siue exaltabo supra te. Nu.14. Magnificetur ergo fortitudo domini. Ios.4. In die illo magnificauit dñs Iosue. 1.Reg.26. Sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis: sic magnificetur aĩa mea in oculis domini. 2.Reg.7. Idcirco magnificatus es domine deus. & in eodem. Et magnificetur nomen tuum in sempiternum. 3.Reg.10. Magnificatus est rex salomon super omnes reges terre. Iob.7. Quid est homo quia magnificas eum. Ps.17. Magnificans salutes regis eius. Ps.33. Magnificate dominum mecũ. Ps.40. Magnificauit super me supplantationem. Ps.103. Domine deus meus magnificatũs es vehementer. Ps.137. Quoniã magnificasti super omne nomen sanctum tuum. Eccl's.2. Magnificaui opera mea. Esa.42. Et magnificaret legem & extolleret. Ezech.16. Et grandis effecta es. & in eodẽ.38 Et magnificabor & sanctificabor. Dañ.11. Et eleuabitur & magnificabitur aduersus omnẽ deum. & in eodem. Quia aduersus vniuersa consurget. pro quo hebrei legũt. Quia aduersus vniuersa magnificabitur. Abdie.1. Et non magnificabis os tuum in die angustie. Ponitur etiam pro exaltare. Ios.3. Hodie incipiam exaltare te. Hester.3. Post hec rex asuerus exaltauit amã. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur. Item significat crescere. Geñ.21. Creuit puer & ablactatus est. & in eodem.25. Quibus adultis. pro quo in hebreo habetur. Creuerũt pueri. & in eodẽ.26. Ibat proficiens atq; succrescens donec magnus vehementer effectus est. 1.Reg.2. Puer aũt samuel pficiebat atq; crescebat. 2.Reg.5. Et ingrediebatur proficiẽs atq; succrescẽs. Esdre.9. Delicta nostra creuerũt vsq; ad celũ. Iob.31. Quia ab infantia creuit mecum miseratio. Ione.4. Neq; fecisti vt cresceret. Item significat nutrire siue enutrire. Esa.1. Filios enutriui & exaltaui. & in eodem.23. Non enutriui iuuenes. & in eodem.49. Plantauit pinum: quã pluuia nutriuit. Et in eodem.40. Et istos quis enutriuit. Ezech.31. Aque nutrierunt eũ. & in eodẽ.44. Neq; comã nutrient. Dañ.1. Vt enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. & inde גֹדֶל Godel. i. magnitudo. siue magnificẽtia. Exo.15. In magnitudine brachii tui fiant immobiles quasi lapis. Esa.9. In superbia & magnitudine cordis. Ezech.31. Eratq; pulcherrimus in magnitudine sua. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur גְדוּלָה Gedula. Ps.144. Et magnitudinis ei⁹ non est finis. & in eodem. Et magnitudinẽ tuam narrabũt. & inde גָדוֹל Gadol. i. magnus. siue magnificus: qualitate siue quantitate. Exo.11. Fuitq; moyses vir magnus valde. 1.Reg.25. Et homo ille magnus nimis. 4.Reg.20. Fleuitq; ezechias fletu magno. Ps.75. In israel magnũ nomen ei⁹. Esa.12. Quia magnus in medio tui sanctus israel. Hiere.10. Magnus tu & magnum nomen tuum. Thren.2. Magna est velut mare contritio tua. Malach.4. Anteq̃ veniat dies dñi magn⁹. Et in. g. f. גְדוֹלָה Gedola. 4.Reg.4. Erat ibi mulier magna. Et in plurali גְדוֹלִים Gedolim. i. Magni. 2.Re.7. Iuxta nomen magnorum qui sũt super terram. Ps.135. Qui fecit luminaria magna. & in eodem. Qui percussit reges magnos. & in. g. f. גְדֹלוֹת Gedolod. i. magne: siue magna in. g. n. Hebrei enim non habent genus. n. Sed pro eo aliquando vtuntur masculino vt supra: & aliquando fe. vt Iob.5. Fecit magna & inscrutabilia. Ps.130. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilib⁹ super me. Ps.135. Qui fecit mirabilia magna solus. & inde מִגְדָּל Migdal. siue מִגְדּוֹל Migdol. i. turris. Geñ.11. Faciam⁹ nobis ciuitatem & turrẽ. & in eodem. Fixit tabernaculum trans turrim gregis. Prouer.17. Turris fortissima nomen domini. Canti.4. Sicut

מגדלים מגדלות · Turres · גדילים · Funiculi

turris dauid collū tuū. Eſa.5. Et edificauit turrim in medio eius. Hiere.31. Et edificabitur ciuitas domini a turre ananehel. Ezech.29. A turre ſyene vſq; ad terminos ethiopie & in plurali מגדלים Migdalim. ſecūdum terminationem maſculinorum. ſiue מגדלות Migdaloth. ſecundum terminationem femininorum. 2. Paralip.26. Et edificauit ozias turres in ieruſalem. Canti.8. Et vbera mea ſicut turris. pro quo in hebreo habetur. Et vbera mea ſicut turres. Eſa.30. Cum ceciderit turres. Ezech.27. Et pigmei qui erāt in turribus tuis. Inde גדילים Gedilim. i. fimbrie veſtium aut funiculi in fimbriis veſtiū. Deut.22. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui.

גדע · Succidere · abſcindere · cōfringere

גדע Gadaa. ſuccindere. proſcindere. abſcindere. confringere. Deut.7. Lucos ſuccidite: & ſculptilia comburite. 1. Reg.2. Et precidam brachium tuum. Eſa.9. Sycomoros ſucciderunt. Et in eodem.10. Et excelſi ſtatura ſuccidentur. Hiere.48. Abſciſſum eſt cornu moab. Significat etiā confringere. Ps.74. Et omnia cornua peccatorum cōfringam. Eſa.14. Corruiſti in terra. pro quo hebrei legunt. Cōfractus es in terra. & in eodem.22. Et frangetur & cadet. Threñ.2. Confregit in die furoris ſui omne cornu iſrael.

גדף · Blaſphemare. · גדוף · גדופים · Blaſphemie.

גדף Gideph. blaſphemare. opprobrare. vilipendere. cōtemnere. 4. Reg.19. Quibus blaſphemauerūt pueri regis aſſyriorum me. & in eodem. Cui exprobraſti & quem blaſphemaſti. Nu.15. Quoniam aduerſus dominum rebellis fuit. Pro quo hebrei legunt. Quoniam dominum ipſe contempſit vel blaſphemauit. Et inde גדוף Giduph. i. blaſphemia vl' opprobrium. Et in plurali גדופים Giduphim. ſiue גדופי Giduphe. Eſa.43. Dedi ad internicionē iacob & iſrl' in blaſphemias. & in eodem.51. Et blaſphemias eorum ne metuatis. Sopho.2. Audiui opprobrium moab & blaſphemias filiorum amon.

גדר · Circunſepire. · Sepire. · Circūedificare. · Cōcludere · גדר · Sepes. · Maceria · Murus · Peribol9 · גדרת · Veſtibulū. · גדרה · Sepes. · גדרות · גדרים · Macerie · Sepes. · גדרות · Caule.

גדר Gadar. ſepire. circunſepire. ſepem edificare. circūedificare. concludere. Iob.19. Semitam meam circunſepſit. Oſee.2. Et ſepiam eam maceria. Eſa.58. Et vocaberis edificator ſepium. Threñ.3. Circūedificauit aduerſum me: & in eodem. Concluſit vias meas lapidibus quadris. & inde גדר Geder. ſiue גדר Gader. i. ſepes. maceria. murus. peribolus. Nu.22. Stetit angelus domini in anguſtiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. pro quo hebrei legunt. Stetit angelus domini in ſemita vinearum Sepes hinc & ſepes inde. & beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum. Eccl's.10. Qui diſſipat ſepem: mordebit eum coluber. Prouer.14. Et maceria lapidum deſtructa erat. Eſa.5. Auferam ſepem eius. Ezech.13. Neq; oppoſuiſtis vos murum pro domo iſrael. & in eodem.42. Et peribolus exterior. & in eodem. In latitudine periboli atrii. Ponitur etiā in eodē capitulo גדרת Gedereth. p veſtibulo. vbi dicitur. Que via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam orientalem ingredientibus. & etiam in hoc loco hebrei legunt. Murum ſiue peribolum. Inuenitur etiam גדרה Gedera. cū he in fine. i. ſepes. 1. Paralip.4. Habitantes in plantationibus & in ſepibus apud regem. & ponitur ibi in hebreo ſingulare pro plurali. Et in plurali גדרות Gederoth. ſecundū terminationem femininorum. ſiue גדרים Gederim. ſecundum terminationem maſculinorū. Ps.79. Vt quid deſtruxiſti macerias eius. Ps.88. Deſtruxiſti oēs ſepes ei9. Mich.7. Dies vt edificentur macerie tue. Naū.3. que conſident in ſepibus in die frigoris. & inde גדרות Gidroth. i. caule ouiū eo ꝙ ſunt circunſepte. Nu.32. Caulas ouiū fabricabimus.

גדש · Aceruus · Fruges · Cōgeries.

גדש Gadis. aceruus. aut fruges coaceruate: ſiue cōgeries. Exo.22. Si egreſſus ignis inuenerit ſpicas & cōprehenderit aceruos frugum. Iudi.15. Et comportate iam fruges & adhuc ſtantes in ſtipula concremate ſunt. Iob.21. Et ſuper congerie mortuorum vigilabit. & in hebreo non habetur illud mortuorum. debet tamen ſubintelligi.

נה · Hic.

נה Ge. hic. Ezech.47. Hic eſt terminus in quo poſſidebitis terram. & ſolum inuenitur in hoc loco. Nam in aliis locis ſcribitur זה Ze cum littera Zaim.

גהה · Soluere. · Sanare · Ceſſare. · Etas florida. · Sanitas · גהה

גהה Gaha. ſoluere. ceſſare. Oſee.5. Nec ſoluere poterit a vobis vinculum. hebrei vero dicunt quod ſignificat medicari vel ſanare. vnde in predicto loco ipſi legūt. Et nō ſanabit a vobis infirmitatem vel dolorem. In tranſlatione chaldaica habetur. Nec ceſſare faciet a vobis flagellū. Et ſolum inuenitur in predicto loco. & Prouer.17. vbi dicitur. Animus gaudens etatem floridam facit. pro quo hebrei legūt. Cor gaudēs bñfacit ſanitatē. i. ſanitatē bonā facit. vbi pro ſanitate ponitur גהה Geha: a predicta dictiōe deriuatū.

גהר · Proſterni · Incūbere.

גהר Gahar. proſterni pronus in terra. Incumbere. 3. Reg.18. Et pronus in terra poſuit faciem ſuam inter genua ſua. 4. Reg.4. Et incubuit ſuper eum. & ſolum inuenitur in locis predictis.

גו · Corpus · Tergum · Dorſum. · Conuallis · גו · Intus. · Mediū · גוה · Vagina

גו Geu. corpus. tergum ſiue dorſum. Eſa.50. Corpus meū dedi percutientibus. & in eodem.51. Et poſuiſti vt terra corpus tuum. Ponitur etiam pro tergo vl' dorſo. 3. Reg.14. Me autem proieciſti poſt tergum tuum. Nee.9. Et proiecerunt legem tuam poſt terga ſua. Prouer.10. Et virga in dorſo eius qui indiget corde. Eſa.38. Quia proieciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea. Ezech.23. Et proieciſti me poſt tergum tuum. & ſcribitur aliquando cum aleph in medio. vt Iob.41. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia. & aliquando ſcribitur cum Iod & he in fine. & dicitur גויה Geuia. ſiue גוית Geuiath. i. corpus. & in plurali גויות Geuioth. De quo vide infra in dictione גוה Geua. Item גו Geu. ſignificat int9 ſeu medium. pro quo beatus Hieronymus tranſtulit cōuallem: eo quod eſt in medio duorum montium. Iob.30. Qui de conuallibus iſta rapientes. pro quo hebrei legunt. De intus vel de medio expellebantur vel eiiciebantur. In lingua vero chaldaica גו Go. ſignificat intus vel medium. Dañ.3. Eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. pro quo hebrei legunt. Eadem hora mittetur in medium fornacis ignis ardentis. & in eodem. Ceciderunt in medio camini ignis ardentis. & aliquando ſcribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Nōne tres viros miſimus in medio ignis. Item גוה Geua. cum he in fine. ponitur pro vagina. Iob.30. Eductus & egrediens de vagina ſua. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt eductus & egrediens de interiori ſiue de intus aut de medio ſcilicet vagine.

גוב · Locuſta · גבא · גוב · גבים · Foſſe. · Fouee. · גובא · Lacus. · גבים · Laquearia

גוב Gob ſiue גבי Gobai. locuſta. Amos.7. Et ecce fictor locuſte. Naū.3. Et paruuli tui quaſi locuſte locuſtarum. & in lingua chaldaica locuſta dicitur גבא Goba cum aleph in fine. Itē גוב Gob. fouea. ſiue foſſa. & in plurali גבים Gebim. 4. Reg.3. Facite alueum torrentis huius foſſas: Eſa.33. Velut cum foſſe plene fuerint de eo. Hiere.14. Venerunt ad hauriendum non inuenerūt aquam. pro quo hebrei legūt. Venerunt ad foueas ſiue ad ciſternas: non inuenerunt aquā Nam in lingua chaldaica ciſterna vel lacus dicitur גובא Guba. vt Dañ.6. mittetur in lacum leonū. vide etiam de hoc ſupra in dictione גב Gab. Ponitur etiam גבים Gebim. pro laquearibus que fiunt in tectis domorum: in quibus fiunt foſſe parue. 3. Reg.6. Texit quoq; domū laquearib9 cedrinis.

גוד

גוד God. accingere ſe ad prelium. expedire ſe. ſcindere. aut dilacerare. De quo vide ſupra in dictione גדד Gadad.

גוה · Gloria. · Superbia · גויה · Cadauer. · Corpus. · גויות · Ruine. · Corpora vel cadauera. · Valles. · גוה · Vagina.

גוה Geua. Altitudo. Exaltatio. elatio. ſuperbia. Iob.22. Qui enim humiliatus fuerit: erit in gloria. Vbi ponitur exaltatio vel altitudo pro gloria. Et in eodem.33. Et liberet eum de ſuperbia. Hiere.13. In abſcondito plorabit anima mea a facie ſuperbie. Ponitur etiam pro vagina. De quo vide ſupra in dictione גו Geu. & inde גויה Geuiia. ideſt corpus. ſiue ſtatura. aut cadauer. Naum.3. Neq; eſt finis cadauerum. Et quando poſt ſe regit genitiuum vel quando componitur cum pronominibus. Tunc mutat he vltimū in thau. Geñ.47. Quod abſq; corporibus & terra nihil habeamus. Pro quo in hebreo habetur. Quod abſq; corpore noſtro & terra noſtra. Iudi.14. Et ecce examen apum in ore leonis erat. Pro quo in hebreo habetur. Et ecce examen apum in corpore leonis erat. Et in eodem. Noluit indicare quod mel de corpore leonis aſſumpſerat. 1. Reg.31. Et tulerunt cadauer ſaul & cadauer filiorum eius de muro bethſan. Dañ.10. Et corpus eius quaſi chryſolithus. vide etiā de hoc ſupra in dictiōe גו Geu. & in plurali גויות Geuiioth. Ps.109. Iudicabit in nationibus: implebit ruinas. Pro quo hebrei legunt. Iudicabit in nationibus implebit corpora ſiue cadauera: aut implebit corporibus vel cadaueribus. Poteſt etiam deriuari a dictione גיא Ge: que ſignificat vallem. Vnde beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veritatem tranſtulit. Iudicabit in gentibus implebit valles Item גוה Geua. ideſt vagina. de quo vide ſupra in dictione גו Geu.

גוז · Volare. · Tondere. · Extrahere · Tranſire.

גוז Goz. volare. tondere. extrahere. tranſire. Nu.11. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit. Pro quo hebrei legunt. Et ventus egreſſus eſt a domino: & fecit volare coturnices de mari. Iob.1. Et tonſo capite corruit in terra. Et de hoc vide infra in dictione גזז Gazaz. Ps.70 De ventre matris mee tu es protector meus. Pro quo hebrei legunt. De ventre matris mee tu es extractor ſiue eductor meus. Ps.89. Quoniam ſuperuenit manſuetudo & corripiemur. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Quoniam tranſiuimus cito & aduolauimus. Et in aliquibus locis ſupradictis ſcribitur ſine vau in medio dictiōis. De quo vide infra in dictione. גזז Gazaz.

גוח · Extrahere. · Erumpere · Influere. · Ventilare. · Ingemiſcere. · גיחון

גוח Goach. educere. extrahere. erumpere. ingemiſcere. Ps.21. Quoniam tu es qui extraxiſti me de ventre. Iob.38 Quando erumpebat quaſi de vulua procedens. Et in eodem.40. Quod influat iordanis in os eius. Vbi ponitur יגיח Iagiach. Quod eſt verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt: quod faciat extrahi iordanem in os ei9. Ezech.32. Et vētilabas cornu in fluminibus tuis. Pro quo hebrei legunt. Extrahebas ſiue erumpebas in fluminibus tuis. Poteſt etiam deriuari a dictione נגח Nagach. que ſignificat cornu percutere ſiue cornu ventilare. De quo infra in ſuo loco dicetur. Ponitur etiam pro ingemiſcere. Michee.4. Dole & ſatage filia ſion. Pro quo hebrei legunt. Dole & ingemiſce filia ſiō: ab eo fortaſſe quod etiam educit lachrymas. Et dicunt aliqui quod ab eo accepit nomen fluuius paradiſi qui dicitur גיחון Gion. eo ꝙ educitur ad irrigandum hortum & terram qua fluit. Et ſecundum hebreos ipſe eſt nilus qui etiam educitur ad irrigandam terram egypti qua fluit.

גוי · Gens. · Natio. · גוים · Gentes. · Nationes

גוי Goi. Gens. natio. Geñ.15. Veruntamen gentem cui ſeruituri ſunt ego iudicabo. Et in eodem.12. Faciamq; te in gentem magnam. Et in eodem.20. Num gentem ignorantem & iuſtam interficies. Exo.19. Eritis mihi regnum ſacerdotale & gens ſancta. Deut.4. Que eſt alia gens ſic inclyta. Et in eodem. Nec eſt alia natio tā grādis. Ps.104. Et tranſierunt de gente in gentem. Ps.105. Ad letandum in letitia gentis tue. Ioelis.1. Gens enim aſcendit in terra mea. Soph.2. Et reſidui gentis mee poſſidebunt illos: Et in plurali גוים Goim. ideſt gentes vel nationes. Geñ.17. Eriſq; pater multarum gentium. Et in eodem.25. Due gentes ſunt in vtero tuo. Deut.15. Et dominaberis nationibus plurimis. Eſa.5. Et eleuabit ſignum in nationibus procul. Oſee.8. Nunc factus eſt in nationibus quaſi vas immundum. Et in eodem. Sed & cum mercede conduxerunt nationes nunc congregabo eos. Iohel'.1. Vt dominentur eis nationes.

גול · Exultare.

גול Gol. Exultare. letari. De quo vide infra in dictione גיל Guil. quia cōmūniter ſcribitur cum iod in medio dictionis.

גוע · Conſumi. · Deficere. · Etate conſumi. · Obire. · Delere. · Perire · גוע · Laborans · Erūnoſus.

גוע Gauaa. conſumi. aut etate conſumi. deficere. obire. mori. interire. Geñ.6. Et vniuerſa que ſub terra ſunt conſumentur. Et in eodem.7. Conſumptaq; eſt omnis caro. Et in eodem.25. Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bona. Et in eodem. Deficienſq; mortuus eſt. Et in eo.35. Conſumptuſq; etate mortuus eſt. Et in eodem.49. Collegit pedes ſuos ſuper lectum & obiit. Nume.27. Ecce conſumpti ſumus omnes. Et in eodem. Num vſq; ad internicionem cuncti delendi ſumus. pro quo hebrei legunt. num vſq; ad internicionem conſumendi ſumus. Et in eodem.20. Vtinam periiſſemus īter fratres noſtros. Ioſ.22. Atq; vtinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo. Iob.34. deficiet oīs caro ſimul. Et inde גוע Gouea. ideſt deficiens vel laborans in extremis. Ps.87. Pauper ſum ego & in laboribus a iuuentute mea. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Et erumnoſus ſum a iuuentute mea.

גוף · גופת · Cadauer. · Veſtis. · Corpus.

גוף Guph. Corpus: ſiue cadauer. Et additur ei littera tau in fine. & dicitur גופת guphath. 1. Paralipo.10. Et tulerunt cadauera ſaul & filiorum eius. Et aliquando ſcribitur ſine littera vau in medio. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit veſtem. Exo.21. Cum quali veſte intrauerit: cum tali exeat. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ etiam in hoc loco ſignificat corpus. Et legunt ſic. Si cum corpore ſuo intrauerit: cum corpore ſuo exeat. ideſt ſi ſolus abſq; vxore & liberis intrauerit: ſolus exeat. Iuxta illud Geñ.47. Abſq; corporibus & terra nihil habeamus. In tranſlatiōe autem chaldaica ſic habetur. Si ſolus intrauerit: ſolus exeat. Vnde ſequitur ſi habens vxorem: & vxor egredietur ſimul. ſcilicet cum eo.

גור · Peregrinari. · Habitare.

גור Gur. Peregrinari. habitare. aduenam eſſe. Incolere ſiue incolam eſſe. timere. expaueſcere. vereri. congregare. colligere. Geñ.12. Deſcenditq; Abram in egyptum vt peregrinaretur ibi. Et in eodem.19. Ingreſſus eſt inquiunt vt aduena. Pro quo hebrei legunt. Ingreſſus eſt ad peregrinandum. Et in eodem.26. Et peregrinare in ea Geñ.47. Ad peregrinandum in terram tuam venimus. Exo.12. Quod ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam. Pro quo in hebreo habetur. Et ſi peregrinatus fuerit apud vos peregrinus. Iudic.17. Peregrinari voluit vbicunq; ſibi cōmodum reperiſſet. Ruth.1. vt peregrinaretur in regione moabitide. 4. Reg.8. Et peregrinare vbicunq; repereris. Iob.28. Diuiſit torrentem a populo peregrinante. Ps.5. Nec habitabit iuxta te malignus Ps.14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Eſa.15. Habitabunt in te profugi mei. Et in eodem.33. Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante: quis poterit

habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Et in eodē. 54. Ecce accola veniet qui non erat mecum. Pro quo hebrei legunt: ecce habitans habitabit siue ecce peregrinans peregrinabitur vel accola erit absq; me. idest qui erat absq; me: & beatus Hieronymus transtulit sensum: potest etiam legi sic: ecce congregans congregabitur absq; me. idest absq; imperio meo. *Incolere.* Hiere. 40. Non incolet eam filius hominis. Et aliquando scribitur sine vau in medio dictionis. *Aduenam esse.* Geñ. 21. Et terre in qua versatus es aduena. Et in eodem. 32. Apud laban peregrinatus sum. *Peregrinari.* Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos. Leuit. *Accolā eē.* 17. Et de aduenis qui peregrinantur apud vos. Ps. 104. accola fuit in terra cham. Ps. 119. Heu mihi quia īcolatus meus prolongatus est. Pro quo hebrei legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. Et secundum hebreos mosoch est nomen cuiusdam prouincie. Vt habetur. Ezech. 38. vbi dicitur. Pone faciem tuam contra gog & terrā magog principem capitis mosoch & tubal. Tamen potest significare protrahere vel prolongare sicut est in littera nostra: vt infra in suo loco dicetur. *Habitare.* Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in eodem. 54. Aduena quondam tuus adiūgetur tibi. Pro quo hebrei legunt qui peregrinabatur siue qui habitabat tecum adiungetur tibi. Potest etiam legi sic: qui congregatur aduersum te: irruet vel cadet in te. Et aliquando duplicatur littera res. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vt cumq; sustētor afflixisti. Pro quo hebrei legunt. Etiam ne viduam apud quam ego peregrinor vel habito afflixisti. Potest etiam deriuari a dictione גָּרָה Gara. que significat ruminare: vt infra dicetur. & sic erit idem sensus cum littera nostra. Scribitur etiam sine vau & cum duplici res. Pro quo beatus hieronymus transtulit *Ruere.* ruere. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. & de hoc vide infra in dictione גָּרַר Garar. *גֵּר* inde גֵּר ger idest peregrinus. Aduena. incola. inquilinus. proselytus. *Peregrinus.* Geñ. 15. Scito prenoscens ꝙ peregrinum futurum sit semen tuum. Et in eodem. 23. Aduena sum & peregrinus apud vos. *Aduena.* Exo. 2. Aduena fui in terra aliena. Et in eodem. 22. Aduenam non contristabis. Et in eodem. 23. Peregrino molestus non eris. Iob. 31. Peregrinus foris non mansit *Incola.* Ps. 38. Quoniam aduena ego sum apud te. Ps. 118. Incola ego sum in terra. Significat etiam proselytum. 1. Paralipo. *Proselyt⁹* 22. Et precepit vt cōgregarentur omnes proselyti. Ezech. 14. Quia hō hō de domo israel & de proselytis. Et in plurali *גֵּרִים* גֵּרִים Gerim. *Aduene.* Leuit. 19. Fuistis enim & vos aduene in terra egypti. Et in eodem. 25. Et vos aduene & coloni mei *Inquilini* estis. Iob. 19. Inquilini domus mee & ancille mee sicut alienum habuerunt me. Ps. 145. Dominus custodit aduenas. & Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent. *גֵּרַת* Et in genere feminino גֵּרַת Garath. Pro quo beatus Hiero*Hospita.*nymus hospitam transtulit. Exo. 3. Sed postulabit mulier *מָגוּר* a vicina sua & ab hospita sua. Et inde מָגוּר Megur: siue. *מְגוּרֵי* מְגוּרֵי Megure. idest peregrinatio vel peregrinationes. si*Peregrinatio.*ue habitatio: aut habitacula. Geñ. 47. Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum sunt parui & mali & non peruenerunt vsq; ad dies patrum meorum: quibus *Habitacula* peregrinati sunt. Ps. 54. Quoniam nequitie in habitaculis eorum. *גּוּר* Item גּוּר Gur. idest timere. pauere. vereri. Deut. 1. Nec accipietis cuiusquam personam. Pro quo in hebreo *Timere.* habetur. Nec timeatis quenquam. Et in eodem. 32. Sed propter iram inimicorum distuli. Pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timerem. Alii vero dicunt ꝙ dictio אָגוּר Agur que ponitur in predicto loco deriuatur a dictione supraposita אָגַר Agar. que significat colligere. Et legūt *Colligere.* sic. Nisi ira inimicorum collecta vel aucta: scilicet fuisset. *Vereri.* Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 19. Fugite ergo a facie gladii. Pro quo hebrei legūt. Timete vobis *Colere.* a facie gladii. Osee. 10. Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Pro quo hebrei legunt. Vaccas bethauen timuerunt habitatores samarie: potest etiam legi sic. Vaccas bethauen incoluerunt habitatores samarie. Et aliquando scribitur sine vau in medio. Deu. 28. Et conuertet in te omnes afflictiones egypti quas timuisti. Iob. 9. Verebar om*מָגוֹר*nia opera mea. & inde מָגוֹר Magor. idest timor. pauor. ter*Pauor.*ror. Hiere. 6. Quoniam gladius inimici pauor in circuitu. Et in eodem. 20. Non phassur vocauit dominus nomen tuum: sed pauorem vndiq;. Et in eodem. Ecce ego dabo te *Terror.* in pauorem. Et in eodem. 46. Terror vndiq; ait dominus Et aliquando scribitur cum littera he in fine vel tau. & dici*מְגוֹרָה*tur מְגוֹרָה Megora. siue מְגוֹרַת Megorath. idest timor siue *Quod timetur.* illud quod timetur. Prouer. 10. Quod timet impius veniet super eum. Esa. 66. Et que timebant adducam eis. Et inde *מְגוּרֵי* מְגוּרֵי Megure. i. timores vel terrores. aut terrentes. thren. 2. Qui terrerent me de circuitu. Ezech. 21. Gladio traditi *Terrores.* sunt cum populo meo. Pro quo hebrei legunt. Terrores siue timores gladii fuerunt cum populo meo. Potest etiam deriuari a dictione מָגַר Mager. quod in lingua chaldaica si*גּוּר*gnificat tradere sicut est in littera nostra. Item גּוּר Gur. i. cōgregare. Ps. 55. Inhabitabunt & abscondent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē tran*Cōgregare*stulit. Congregabuntur abscondite. Ps. 58. Irruerūt in me fortes. Pro quo beatus hieronymus in eodem psalterio trāstulit. Congregantur aduersus me fortissimi. Ps. 139. Tota die constituebant prelia. Pro quo hebrei legunt. Tota die congregabant prelia: siue congregati sunt in preliis. vnde beatus Hieronymus in eodem psalterio transtulit. Tota *Trahere.* die versati sunt in preliis. Abach. 1. Traxit illud in sagena sua. Pro quo hebrei legunt. congregauit vel collegit illud in sagena sua. Et aliquādo scribitur cum duplici res. Osee. 7. Super triticum & vinum ruminabant. Pro quo hebrei legunt. Super triticum & vinum congregabantur vel colligebantur. potest etiam deriuari a dictione. גָּרָה Gara: que *מְגוּרָה* significat ruminare: sicut est in littera nostra. Inde מְגוּרָה Megura. idest Horreum vbi fruges congregantur vel recolliguntur. Aggei. 2. Nunquid iam semen in germine est *Horreum.* Pro quo hebrei legunt. Nunquid iam semen in horreo est *מַמְּגוּרוֹת* Et in plurali. מַמְּגוּרוֹת Mameguroth: cum duplici mem in *Horrea.* principio. Ioel. 1. Demolita sunt horrea. *גּוּר* Item גּוּר Gur, idest *Catulus.* catulus. Geñ. 49. Catulus leonis iuda. Deut. 33. Dañ catu*גּוּרִים*lus leonis. Et in plurali גּוּרִים Gurim: siue גּוּרֵי Gure. thrē. *Catuli.* 4. Lactauerunt catulos suos. Naum. 2. Leo cepit sufficien*גּוּשׁ*ter catulis suis.

גּוּשׁ Gus. glèba vel luti portiuncula. Pro quo beatus hie*Sordes.*ronymus sordes transtulit. Iob. 7. Induta est caro mea putredine & sordibus pulueris. Et solum inuenitur in predicto loco.

גז גז Gaz. transire. volare. tondere. De quo vide supra in di*Transire.*ctione. גוז Goz. & etiam in dictione sequenti.

גזז גזז Gazaz. Tondere. Geñ. 31. Eo tempore ierat laban ad *Tondere* tondendas oues suas. 1. Reg. 25. Et accidit vt tonderetur grex eius. Et in eodem. Audiui ꝙ tonderent pastores tui greges tuos. 2. Reg. 13. Factum est autem post tempus biennii vt tonderentur oues absalon. Et in eodem. Ecce tondentur oues serui tui. Et aliquando scribitur cum simplici zain. Geñ. 38. Nunciatumq; est thamar ꝙ socer illius ascenderet in thamna ad tondendas oues. Iob. 1. Et tonso capite. Pro quo in hebreo habetur. Et totondit caput suum. Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. & Mich. 1. Decaluare & tondere super filios delitiarum tuarum. Naum. 1. Si perfecti fuerint & ita plures: sic quoq; attondentur. *גּוֹזֵז* Et inde גּוֹזֵז Gozez. idest tondens: vel tonsor. Geñ. 38. A*Tonsor.*scendebat ad tonsores ouium suarum. 1. Reg. 25. Carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Esa. 53. Et quasi a*Tondens.*gnus coram tondente se. & inde גִּזֵּי Gize. i. tonsiōes. *גִּזֵּי* Amos 7. Et ecce serotinus post tonsionem regis. Et dicuntur *Tonsio.* ibi tonsiones blada que incipiunt tuelari que tondebantur pro animalibus regis nutriendis. Sicut exponit Nicola*גִּזָּה*us de lyra super hoc loco. Et inde גִּזָּה Guiza. siue גֵּז Guez. *גֵּז* idest vellus. *Vellus.* Iudi. 6. Si ros in solo vellere fuerit. Et in eodem. Expresso vellere concham rore impleuit. Et in eodem. Oro vt solum vellus siccum sit. Ps. 71. Ascendet sicut pluuia in vellus. Et quando regit post se genitiuū scri*גִּזַּת*bitur cum tau in fine. & dicitur. גִּזַּת Guizath. Iudi. 6. Po*Vellus.*nam hoc vellus lane in area. & inde גָּזִית Gazith. idest ra*גָּזִית*sum: aut leuigatum, vel politum. 1. Paralipo. 22. Ad ceden*Politum. Lapides q̄drati.*dos lapides & poliendos. Thren. 3. Conclusit vias meas lapidibus quadratis. vbi pro lapidibus quadratis in hebreo est גָּזִית Gazith: eo ꝙ lapides quadrati ceduntur & poliuntur.

גִּזְבָּר גִּזְבָּר Gizbar. thesaurarius: vel custos arce publice. 1. Esdre. 7. *Custos arce publice* Omnibus custodibus arce publice. Et supra in eodem ponitur in nostra translatione pro nomine *Gazabar.* proprio. Vbi dicitur p manum mithridatis filii gazabar. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt quod est nomen appellatiuum: et quod significat thesaurarium vel custodem arce publice. Et in hebreo non habetur illud filii. Sed: sic p manum mithridatis gazabar: idest thesaurarii.

גָּזַל גָּזַל Gazal. predari. vi auferre. aut vi extorquere. Rapere violenter aliquid subtrahere. depredari. Geñ. 21. Et increpauit abimelech propter puteum aque quem vi ab*Vi auferre*stulerant serui eius. Et in eodem. 31. Timui ne violenter auferres filias tuas a me. Leuit. 6. Vel vi aliquid extorserit. *Vi extorquere.* 2. Reg. 23. vi extorsit hastam de manu egyptii. Deut. 28. *Rapere.* Asinus tuus rapiatur coram te. Ps. 68. Que non rapui tūc exsoluebam. Prouer. 4. Et non capitur somnus ab eis nisi supplantauerint. Pro quo hebrei legunt. Et rapitur som*Subtrahere.*nus ab eis nisi supplantauerint. Et in eodem. 28. Qui subtrahit aliquid a patre & a matre. idest qui violenter subtra*Per vim rapere.*hit. Ezech. 18. Per vim nihil rapuerit. & inde גֵּזֶל Gézel. *גֵּזֶל* siue. גְּזֵלָה Gezela. idest rapina vel preda. vt Leuit. 6. Red*גְּזֵלָה*det omnia que per fraudem voluit obtinere. Pro quo he*Rapina.*brei legunt. Reddet rapinam quam rapuit. aut calumniam quam calumniatus est: aut depositum quod fidei eius creditum fuerat: vel rem perditam quam inuenit. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum: & paucis verbis comprehendit omnia supradicta. Ps. 61. Et rapinam nolite concupiscere. Et quando regit post se genitiuum: tunc scribitur *גְּזֵלַת* cum tau in fine. & dicitur. גְּזֵלַת Gezelath. Esa. 3. Et rapi*Rapina.*na pauperis in domo vestra. Et in plurali גְּזֵלוֹת Gezeloth. *גְּזֵלוֹת* Ezech. 28. Rapientem rapinas. Item. גּוֹזָל Gozal. pullus. *גּוֹזָל* Et accipitur pro pullo columbe. Pro quo Beatus Hierony*Pullus columbe.*mus transtulit columbam. Geñ. 15. Turturem quoq; & co*Columba.*lumbam. Inuenitur etiam in numero plurali pro pullis. *Pulli.* Deut. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos super eos volitans.

גָּזָם גָּזָם Gazam. *Eruca.* Eruca. Ioel. 1. Residuum eruce comedit locusta. Et solum inuenitur in predicto loco.

גֶּזַע גֶּזַע *Truncus.* Gezaa. Truncus. radix. Iob. 14. Et in puluere emortuus fuerit truncus illius. Esaie. 11. Egredietur virga de ra*Radix.*dice iesse. Et in eodem. 40. Nec radicato in terra trūco eorum. vbi ponitur pro trunco.

גָּזַר Gazar. diuidere. scindere. abscindere. decernere. disponere. statuere. ordinare. *גָּזַר* *Diuidere.* 3. Reg. 3. Diuidite inquit infantem viuum in duas partes. Ps. 135. Qui diuisit mare *Scindere.* rubrum in diuisiones. 4. Reg. 6. Cumq; venissent ad iordanem cedebant ligna. Ps. 87. Et ipsi de manu tua repulsi sunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipsi de manu tua abscissi sunt. *Abscidere* & Esa. 53. Quia abscissus est de terra viuentium. Abach. 3. Abscindetur de ouili pecus. Thren. 3. dixi perii. Pro quo *גְּזֵרָה* hebrei legunt. dixi abscissus sum. Et inde גְּזֵרָה Gezera. siue *גִּזְרָה* גִּזְרָה Gizra. i. diuisum vel separatum. aut diuisio: vel separatio. Leuit. 16. Cumq; portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam. idest in terram separatam vel *Separatū* diuisam extra hominum habitationem. Ezech. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. & in plurali גְּזָרִים Gezarim. *גְּזָרִים* Geñ. *Diuisiōes* 15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones. Et inde *מַגְזֵרוֹת* מַגְזֵרוֹת Magzeroth. Pro quo beatus hieronymus transtu*Cultri. Serre.*lit cultros. 2. Reg. 12. diuisitq; cultris. Hebrei tamen dicūt ꝙ significat serras quibus ligni scinduntur. Item גָּזַר Ga*גָּזַר*zar. Significat decernere vel statuere: siue disponere. Iob. *Decernere.* 22. Et decernes rem & veniet tibi. Hester. 2. Et que passura esset. Pro quo hebrei legunt. Et quod decretum siue ordinatū fuerat super eā. Aut & quod statutum fuerat super *Declinare* eam. Ponitur etiam pro declinare. Esa. 9. Et declinabit ad dexteram & esuriet. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Et decernet siue ordinabit ad dexteram & esuriet. idest decernet vel determinabit declinare ad dexteram & esuriet *גָּזְרִין* Et inde גָּזְרִין Gazrin siue. גָּזְרַיָּא Gazraia: quod in lingua *Aruspices* chaldaica significat aruspices siue hariolos. Dañ. 2. Arioli magi & aruspices. Et in eodem. 4. Tunc ingrediebātur ha*גִּזְרָה*rioli magi chaldei & aruspices. Et inde. גִּזְרָה Gizra. idest dispositio. sententia: pro q̄ nostra translatio pulchritudinē *Pulchritudo.* transtulit. Thren. 4. Vbi dicitur. Saphyro pulchriores Quod potest interpretari sic. Saphyrus dispositio eorum. Potest etiam significare abscissionem: vt supra dictum est. *Abscissio.* Vnde hebrei in hoc loco legunt. Saphyrus abscisio eorū. *Sentētia.* idest nitidi & lucidi ac si essent abscissi ex saphyro. Et in lingua chaldaica significat sententiam. Dañ. 4. in sententia vigilum decretum est.

גַּחַל גַּחַל Gachal. carbo. pruna. 2. Reg. 22. Grando & carbones *Carbo.* ignis. Et in eodem. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 119. Cum carbonibus dessolatorum. Ps. 139. Cadent super *Pruna.* eos carbones. Prouer. 25. Prunas enim congregabis super caput eius. Et in eodem. 26. Sicut carbones ad prunas. *גַּחֶלֶת* Esa. 44. Et coxi super carbones eius panes. Et in numero singulari scribitur cum tau in fine et dicitur. גַּחֶלֶת Gache*Carbo.*leth. Esa. 47. Non sunt carbones quibus calefiant. Quod in hebreo legitur in numero singulari. scilicet non est pruna. Ponitur etiam pro scintilla. 2. Reg. 14. Et querunt ex*Scintilla.*tinguere scintillam meam.

גָּחוֹן גָּחוֹן Gachon. Pectus. Geñ. 3. Super pectus tuum gradieris. *Pectus.* Leuit. 11. Quidquid super pectus graditur.

גַּיְא גַּיְא Gai. siue גֵּיא Ge. vallis. Nu. 21. Ramoth vallis est in re*Vallis.*gione moab. Deut. 3. Mansimusq; in valle. Esa. 28. Qui erant super verticem vallis pinguissime. Et in eodem. 40. Omnis vallis exaltabitur. Inuenitur etiam in genere feminino. Zach. 14. Prerupto grandi valle. pro quo hebrei legunt. vallis magna valde. Et aliqñ scribitur sine aleph. vt Ios. 8. Ad septētrionalē vrbis plagā. Inter quā

Vallis. & eos vallis erat media. Et in plurali גאיות Gueaioth. siue
גאיות גאות Gueoth. Ezech.6. Hec dicit dominus deus montibus
גאות & collibus rupibus & vallibus. Vbi littera iod ponitur pro
Valles. littera aleph. Et in eodem.35. In vallibus tuis atq; in tor-
rentibus tuis interfecti gladio cadent. Vbi littera iod ante-
ponitur littere aleph.

גיד גִּיד Guid. neruus. Gen̄.32. Quam ob causam nō comedūt
Neruus. neruum filii israel: quia emarcuit in femore iacob vsq;
in presentem diem: eo q tetigerit neruum femoris eius. E
גידים sa.48. Et neruꝰ ferreus ceruix tua. Et in plurali גִּידִים Gui
גידי dim. Siue גִּידֵי guide. Iob.10. Ossibus & neruis cōpegisti
Nerui. me. Et in eodem. 40. Nerui testiculorum eius perplexi
sunt. Ezech.37. Et dabo super vos neruos.

גיל גִּיל Guil. exultare. letari. coetaneus: siue coeuus. Ps.2. Et e-
Exultare. xultate ei cum tremore. Ps.12. Qui tribulant me exul-
tabunt si motus fuero. Ps.149. Et filii sion exultent in re-
ge suo. Prouer.23. Exultat gaudio pater iusti. Esa.9. Sicut
exultant victores capta preda. Osee.10. Et editui eius sup
eum exultauerūt. Abac.3. Exultabo i deo iesu meo. Zach.
9. Exulta satis filia sion. Et aliquando scribitur sine iod in
medio. vt Ps.12. Exultabit cor meum in salutari tuo. & ps.
15. Et exultabit lingua mea. Pro quo in hebreo est. & exul
tabit gloria mea. Esa.65. Et exultabo in ierusalem. & inde
גילה גִּילָה Guila. idest exultatio. Esa.65. Ecce ego creo ierusalē
Exultatio. exultatione. Et aliquando scribitur sine he: & dicitur. גִּיל
גיל Guil. idest exultatio. Iob.3. Gaudentq; vehementer cum
inuenerint sepulchrum. Pro quo hebrei legunt. Qui leta-
Exultatio. bantur in exultatione gaudent cum inuenerint sepulchrū
Osee.9. Noli letari israel: noli exultare sicut populi. Pro
quo hebrei legunt. Noli letari israel ad exultationem sicut
populi. Et aliquando scribitur cum tau in fine. Et dicitur
גילת גִּילַת Guilath. Pro quo beatus hieronymus transtulit leta-
Letabūda. bunda. Esa.35. Et exultabit letabunda & laudans. Item גִּיל
גיל Guil. coetaneus. coeuus. eo quod isti letantur ad inuicem.
Coeuus. Dan̄.1. Pre ceteris adolescentibus coeuis vestris.

גיף גִּיף Guiph. Claudere. oppilare. Nee.7. Cumq; adhuc assi-
Claudere. sterent clause porte sunt & oppilate. Et solum inueni-
Oppilare. tur in predicto loco. Et in lingua chaldaica plerunq; si-
gnificat claudere scilicet portas.

גיר גִּיר Guir. Cinis. Esa.27. Cum posuerit omnes lapides al-
Cinis. taris sicut lapides cineris. & solum inuenitur in predi-
cto loco. & Dan̄.5. Vbi dicitur in superficie parietis aule re
Superficies gie. vbi pro superficie ponitur גִּירָא Guira cum aleph in
גירא fine. Et dicunt hebrei q significat calcem siue gypsum quo
Gypsum. parietes leuigantur.

גל גַּל Gal. Aceruus. tumulus. vt Gen̄.31. Fecerunt tumulum
Tumulus. comederuntq; super eum. Et in eodem. Quem voca-
Aceruus. uit labam tumulum testis & iacob aceruum testimonii. Et
in eodem. Tumulus iste testis erit.2. Reg.18. Et comporta-
גלים uerunt super eum aceruum lapidum. & in plurali גַּלִּים Ga-
Aceruī. lim. idest aceruī. Osee.12. Nam & altaria eorū quasi aceruī
גל Ponitur etiam גַּל Gal. pro horto. vt Canti.4. Hortus con-
Hortus. clusus fons signatus. Tamen hebrei dicunt q in predicto lo
גלות co significat fontem. Et in plurali גֻּלּוֹת Guloth. idest fon-
tes. Pro quo beatus hieronymus transtulit irriguum. Iof.
Irriguum 15. Dedit itaq; ei caleb irriguum superius & irriguum in-
ferius. Iudi.1. Vbi eadem verba habentur. Vide etiam de
hoc in dictione sequenti.

גלל גָּלַל Galal. deuoluere. voluere. inuoluere. amouere. rotare.
deuoluere. Auferre. Gen̄.29. Quibus congregatis deuoluerent
Amouere. lapidem. & in eodem. Et amoueamus lapidem de ore pu-
tei. Et in eodem.43. Vt deuoluat in nos calumniam.2. Re.
20. Amassa autem conspersus sanguine iacebat in media
via. Pro quo hebrei legunt. Amassa autem inuoluebatur Inuoluere
sanguine. Esa.9. Et vestimentum mixtum sanguine. idest
inuolutum sanguine. Et aliquando scribitur cum simplici
lamed. Gen̄.29. Et amouit lapidem quo puteus claudeba-
tur. Iof.15. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Et Auferre.
in eodem.10. Voluite saxa ingentia ad os spelunce. Ps.21. Voluere.
Sperauit in domino eripiat eum. pro quo hebrei legunt.
Deuoluit ad dominum eripiat eum: & potest subintelligi
spem suam. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he-
braicam varitatem transtulit. Confugit ad dominum sal- Cōfugere.
uet eum. Ps.36. Reuela domino viam tuā. Pro quo hebrei
legunt. Volue super dominum viam tuam. Potest etiam de
riuari a dictione גָּלָה Gala: que significat reuelare vel dete-
gere: vt infra in suo loco dicetur. Esa.34. Complicabūtur Cōplicare
sicut liber celi. Pro quo hebrei legunt. Voluentur siue in-
uoluentur sicut liber celi. Nam antiquitus libri voluebātur
sicut rotuli: vt infra dicetur. Et aliquando duplicantur due
prime littere. Iob.30. Et ad meas miserias deuoluti sunt.
Hiere.51. Et euellam te de petris. Pro quo hebrei legunt.
Et deuoluam te de petris. siue rotare te faciam de petris vt deuoluere.
de rupibus. Et inde גַּלְגַּל Galgal. i. rota. siue volubilis. Ps. Rotare.
76. Vox tonitrui tui in rota. Ps.82. Deus meus pone illos גלגל
vt rota. Eccl's.12. Et confringatur rota super cisternam. Esa. Rota.
5. Et rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem.28.
Nec rota plaustri super cyminum circumibit. Ezech.1. Ro
tas vocauit volubiles. Quod in hebreo legitur in numero Volubilis.
singulari: scilicet rotam vocauit volubilem. Est etiam גִּלְגָּל גלגל
Guilgal nomen proprium loci. Iof.5. Vocatumq; est no-
men loci illius galgala. Et in eodem manseruntq; filii isra Galgala.
el in galgalis. Inde גֻּלְגֹּלֶת Gulgoleth. idest caput aut calua גלגלת
ria: eo q est rotundum. Exo.16. Gomor per singula capi-
ta.1. Paralipo.10. Et corpus eius affixerunt in templo da- Caput.
gon. Pro quo hebrei legunt. Caput siue caluariam eius af- Caluaria.
fixerunt in templo dagon. Nam.1. Reg.31. Dicitur q cor-
pus eius suspenderunt in muro Bethsan: Philistiim enim
amputauerunt caput saul. vt habetur.1. Paralip.10. et cor-
pus affixerunt in muro Bethsam: & caput siue caluariam
in templo dagon. Et inde caluarie locus dicitur golgotha. Golgotha
Matthei.27. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha:
q'd est caluarie locꝰ. Et īde גְּלִילִים Guelilim siue. גְּלִיל Gue גלילים
lile. idest circuli. eo q sunt rotundi. Ester.1. Qui eburne- Circuli.
is circulis inserti erant. In alio vero loco beatus Hierony
mus transtulit tornatiles. Canti.5. Manus eius tornatiles. Tornatiles
Et inde מְגִלָּה Meguila. idest volumen. libellus. Quia anti מגלה
quitus solebāt libros voluere & nō cōpaginare. Zach.5. Et
ecce volumen volans. Et in eodem. Ego video volumen Volumen.
volans. & inde גֵּלֶל Gelal. idest fimus. stercus. vt Ezech.4. גלל
Et stercore quod egreditur de homine opperies illud. Et Stercus.
in eodem. Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus hu Fimus.
manis. Soph.1. Et corpora eorum sicut stercora. vbi poni גללים
tur גְּלָלִים Gelalim in numero plurali. accipitur etiam גלל
Guelal pro marmore. eo q est rotundum. vt Esdre.1. Qui
edificatur lapide inpolito. Pro quo hebrei legunt. Qui e-
dificatur lapide marmoreo. Et inde גִּלּוּל Guillul. idest abo Marmor.
minatio vel sordes. & accipitur pro idolo: sic dictum a ster גלול
core & fetore. vt Deut.29. Vidistis abominationes & sor- Abomina
des. idest idola eorum. Ezech.16. Et super idola abomina- tio.
tionum tuarum. Et in eodem.18. Et oculos suos non leua- Idolum.
uerit ad idola domus israel. Ponitur etiam pro inmundi-
tiis. Vt in eodem.14. Posuerunt inmunditias suas in cor- Inmundi
dibus suis. Et in eo. Qui posuerit inmunditias suas in corde tie.
suo. & inde גַּל Gal. i. aceruꝰ. Iob.8. Sup aceruū petrarū radi גל
ces eiꝰ dēsabūtur. & de hoc vide i dictiōe pcedēti. Accipitur Aceruus.

Fons. etiam pro fonte. Et in plurali גֻּלּוֹת Guloth. idest fontes
גלות vel irriguum. De quo vide supra in dictione precedenti.
Inde גַּל Gale. idest fluctus. dictū a circulis qui in aqua fiūt
Fluctus. Ps.64. Sonum fluctuum eius. Ps.88. Motum autem flu-
ctuum eius tu mitigas. Ione.2. Omnes gurgites tui & flu-
גולה ctus tui super me transierūt. Et inde גֻּלָּה Gula: quod signi
ficat vas rotundum. Pro quo beatus hieronymus transtulit
Lampas. lampadem. Zach.4. Et lampas eius super caput eius. Et in
eodem. Vna a dextris lampadis & vna a sinistris eius. Scri-
גולת bitur etiam cum thau in fine & dicitur גֻּלַּת Gulath. Pro q
beatus hieronymus transtulit vittam: eo q circumuoluitur
Vitta. capiti vel alii membro. Eccl's.12. Et recurrat vitta aurea.
Et aliqui hebrei dicunt q deriuatur a supradicta dictione
גולות גַּל Gal que significat fontē. & in plurali גֻּלּוֹת Guloth. Pro
quo beatus hieronymus transtulit funiculos.1. Paralip.7.
Et funiculos capitellorum super capitella columnarum. Et
Funiculi. in eodem. Vt opperirent duos funiculos qui erant super
capita columnarum. Erant enim funiculi erei circumuoluti
גליל capitibus columnarum. Et inde גָּלִיל Galil. idest terminus.
גלילות vel confinium. Et in plurali גְּלִילוֹת Gueliloth. idest termi-
ni vel confinia secundum hebreos. Pro quo beatus hiero-
nymus transtulit tumulos: eo q in terminis vel confinibus
fiunt aceruī vel tumuli rotundi ad terminos diuidendos.
Tumuli. vt Iof.22. Cumq; venissent ad tumulos iordanis. Et in eo-
dem. Super iordanis tumulos contra filios israel. Ezech.
47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orienta-
גלילה lis: vbi ponitur גְּלִילָה Gelila cum littera he in fine. Potest e
tiam deriuari a dictione גַּל Gal que significat aceruum vel
גליל tumulum. Ponitur etiam גָּלִיל Galil siue גְּלִילוֹת Gueliloth
גלילות pro galilea. vt Iof.13. Omnis videlicet galilea philistiim. v
Galilea. bi pro galilea ponitur גְּלִילוֹת Gueliloth. Esa.9. Viam ma-
ris trans iordanem galilea gentium. vbi ponitur גָּלִיל Ga-
lil. Sed in locis supradictis hebrei legunt terminos vel ter-
בגלל minum: aut confinium vel confinia. Inde בִּגְלַל Biglal. i.
Ob gratiā. propter. ob gratiam. Gen̄.12. Et viuet anima mea ob grati
am tui. Deut.15. Vt benedicat tibi dominus deus tuus in
Propter. omni tempore. Pro quo hebrei legunt. Quia propter hāc
rem benedicet tibi dominus deus tuus in omni opere tuo.

גלב גַּלָּב Galab. tonsor. Et solum inuenitur in numero plurali.
vt Ezech.5. Sume tibi gladium acutum radentem pil
los. Pro quo hebrei legunt. Sume tibi gladium acutum no-
Tonsores. uaculam tonsorum: idest acutum sicut nouacula tonsorum.

גלד גֶּלֶד Geled. cutis. Iob.16. Saccum cōsui super cutem meam
Cutis. Et solum inuenitur in predicto loco.

גלה גָּלָה Gala. reuelare. discooperire. nudare. detegere. Trans-
migrare. migrare. captiuare. transferre. Exo.20. Non a-
Reuelare. scendes per gradus ad altare meum: ne reueletur turpitu-
do tua. Leuit.18. Omnis homo ad proximam sanguinis
sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in eodem.
Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tue non
Discoope- discooperies. Et in eodem. Turpitudinem vxoris patris
rire. tui non discooperies. Ruth.3. Discooperies pallium quo o
peritur. Et in eodem. & discooperto a pedibus eius pallio
se proiecit. Et in eodem. Quod audire te volui. Pro quo he
brei legunt. Et ego dixi reuelabo aurem tuam.1. Reg.9. do
minus autem reuelauerat auriculam samuelis.2. Reg.6. dis
cooperiens se ante ancillas seruorum suorum. Iob.12. qui
reuelat profunda de tenebris. Et in eodem. 20. Reuelabūt
celi iniquitatem eius. Ps.118. Reuela oculos meos. Prouer.
11. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana. Et in eodem.
16. Reuela domino opera tua. Et in eodem.19. Nisi ea dixe
ris que versantur in corde suo. Pro quo hebrei legunt. Ni-
Detegere. si cum reuelatur vel detegitur cor suum. Et est idem sensus
cum littera nostra. Et in eodem.25. Secretum extraneo nō
reueles. Esa.22. Et reuelabitur operimentum iude. Et in
eodem. Et reuelata est in auribus meis vox domini exerci-
tuum. Et in eodem.40. Et reuelabitur gloria domini. Et
in eodem.37. Reuela crura transi flumina. Et in eodem.
Et reuelabitur ignominia tua. Et in eodem.57. Quia iux
ta me discooperuisti. Hiere.11. Tibi enim reuelaui causam
meam. Et in eodem.49. Reuelaui abscondita eius. Ezech.
13. Et reuelabo fundamentum eius. Amos.3. Nisi reuelaue
rit secretum suum ad seruos suos prophetas. Et in eodem.
5. Et reuelabitur quasi aqua iudicium. Ponitur etiam pro
aperire: quod est discooperire. vt Leuit.22. Ipsaq; aperue- Aperire.
rit fontem sanguinis sui. Nu.22. Protinus aperuit domin9
oculos balaam. Et in eodem.24. Et sic aperiuntur oculi e-
ius. Iob.20. Apertum erit germen domus illius. Et in eo-
dem.33. Tunc aperuit aures virorum. Prouer.27. Aperta
sunt prata. Item ponitur pro nudare: quod est detegere. vt
Gen̄.9. Et nudatus iacuit in tabernaculo suo.2. Reg.6. Et Nudare.
nudatus est quasi nudetur vnus de scurris. Ezech.16. Et nu
dabo ignominiam tuam coram eis. Ponitur etiam pro ap- Apparere
parere.1. Reg.14. Cumq; apparuerimus eis. sed hebrei in
hoc loco legunt. Cumq; discooperti vel detecti fuerimus
eis. Et inde גָּלוּי Galui. i. discoopertum: vel apertū: aut no גלוי
tum. vt Ester.3. Vt omnes prouicie scirent. Pro quo hebrei
legunt. Vt in omni prouincia daretur edictum discoper- Discooper
tum vel notum omnibus populis. Hiere.32. Et signa forin tum.
secus. idest discooperta & nota. Et aliquando scribitur sine Nota.
he. vt in aliquibus locis supradictis. & inde גִּלָּיוֹן Gilaion. גליון
idest volumen. liber. Eo quod in eo reuelantur ea que igno
ramus & nescimus. Esa.8. Sume tibi librum grandem. Et Liber.
inde. גִּלְיוֹנִים Gilionim. idest specula: eo q in eis ap- גליונים
parent seu reuelantur ea que eis opponuntur. Esa.3. Et
specula & sindones & vittas & theristra. Et solum inueni- Specula.
tur in numero plurali & in predicto loco. Item. גָּלָה Ga- גלה
la. significat transmigrare. migrare. captiuare. transferre.
Esa.5. Propterea captiuus ductus est populus meus. Et in Captiuare
eodem.49. Ego sterilis & non pariens transmigrata & ca Transmi-
ptiua. Hiere.13. Translata est omnis iuda transmigratione grare.
perfecta. Thren.1. Migrauit iuda propter afflictionem. Et Migrare.
in eodem.4. Non addet vltra vt transmigret te. Ezech.12.
Et transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis au-
tem de loco tuo. Osee.10. In gloria eius quia migrauit ab
eo. Amos.6. Nunc migrabunt in capite transmigrantium.
Et in eodem.7. Et israel captiuus migrabit de terra sua. Et
supra in eodem.5. Et galgala captiua ducetur. Naum.2.
Et miles captiuus adductus est. Item ponitur pro transfer- Trāsferre.
re.1. Reg.4. Translata est gloria domini de israel.2. Reg.
15. Et egressus es de loco tuo. Pro quo hebrei legunt. Et
translatus siue transmigratus es de loco tuo.4. Reg.16.
Et transtulit habitatores eius. Et in eodem.17. Et transtu-
lit Israel in assyrios.1. Paralipo.5. Et transtulit ruben &
Gad & dimidiam tribum Manasse. Ester.2. Qui transla-
tus fuerat de ierusalem. Et in eodem. Nabuchodonosor rex
Babylonis transtulerat. Esa.38. Generatio mea ablata est &
conuoluta est a me. Pro quo hebrei legunt. Generatio mea
ablata est & translata est a me. Hiere.29. Et ad omnem
populum quem traduxerat Nabuchodonosor de ierusalē.
Et in eodem.39. Et superfluos vulgi qui remanserant trā-
stulit Nabuzardan magister militum. Amos.1. Et transfe-
retur populus Syrie. Et in eodem. Eo q transtulerit capti-
uitatem perfectam. Item ponitur pro auferre. Iof.5. Ho- Auferre.
die abstuli opprobrium egypti a vobis. Ps.118. Aufer a
me opprobrium & contemptum. Et inde. גוֹלָה Gola גולה

siue גָלוּת Galuth.i.Transmigratio.Captiuitas. Esa.45. Et captiuitatem meam dimittet.Hiere.28.Et omnem trāsmigrationē iude.Et in eodē.29.Et ad reliquias seniorū transmigrationis.Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorū israel.& in eodē.Et transmigratio hierusalem que in bosphoro est.Et in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine.& dicitur גָלוּתָא Galutha. Dañ.2.Inueni hominē de filiis transmigrationis Iudee.

גָלַח Galach. Radere. Tondere. Leuit.13.Radetur hō absq; loco macule.Nu.6.Quod radet ilico in eadē die.& in eodem.Tunc radetur Nazareus ad ostiū tabernaculi. Et in eodē.Postq; Rasum fuerit caput eius. Deut.21. Que radet cesariē.Iudi.16. Si rasum fuerit caput meū. Et in eodem. rasit septem crines eius.Esa.7. In die illa radet dñs in nouacula conducta.Hiere.41.Rasi Rarba & scissis vestibus. Ezech.44.Et caput suum non radent.

גָלַם Galam.Inuoluere.4.Reg.2.Tulitq; Helias pallium suum:& inuoluit illud.Et inde גְלוֹמֵי Gelome.i.inuolutiones:aut panni siue vestes inuolute.Ezech.27.Inuolucris hyacinthi & polymitorū.Pōitur etiā גֹּלֶם Golem pro re imperfecta vel informi.Ps.138.Imperfectum meum viderunt oculi tui.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit.Informē adhuc me viderunt oculi tui.

גַלְמוּד Galmud.Solitarius.Solus.Sterilis.vt Iob.3.Sit nox illa solitaria.Et in eodē.15. Congregatio eñ hypocrite sterilis.Et in eodem.30.Egestate & fame steriles.Esa.49. Ego sterilis & non pariens.vbi pro eo quod in littera nostra est.Non pariens.in hebreo ponitur.גַלְמוּדָה Galmuda in genere feminino.

גָלַע Galaa.cōmiscere.Miscere.Prouer.20.Omnes aūt stulti cōmiscentur cōtumeliis.Pro quo Hebrei legūt. Oīs aūt stultus cōmiscet se siue cōmiscetur.s.Cōtumeliis vel cōtentionibus.Nā supra immediate dixerat.Honor est homini qui separat se a cōtētionibꝰ.Et ponitur ibi יִתְגַלָּע ithgalaa:quod est verbum quarte cōiugationis.Ponitur etiā idē verbum supra in eodē.17.vbi dicitur. Et anteq; calūniam patiatur iudiciū deserit. Pro quo hebrei legunt. Et anteq; cōmisceatur iurgium siue iudicium desiste vel desere. Et in eodē.18.In omni tēpore erit exprobrabilis.Pro quo hebrei legunt. In omni tempore siue in omni re cōmiscetur. scilicet contentionibus.l.Contumeliis.Et solum inuenitur in predictis locis.

גָלַשׁ Galas.Ascendere.Apparere.Canti.4. Capilli tui sicut greges caprarum:que ascenderunt de monte Galaad.Et in eodē.6.Capilli tui sicut greges caprarum : que apparuerunt de Galaad.Et solum inuenitur in his duobus locis.Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat Manicare.i. Mane surgere.Quia idem significat in lingua Arabica vel Punica.In lingua vero chaldaica significat Tondere vel Depilare.Vnde aliqui hebrei in predictis locis legunt. Que atonse sunt de monte galaad.

גַם Gam. etiā. quoq;.et.q;.Etenim.equidem.namq;. sed. Sed et.Geñ.27.Benedic etiam & mihi pater mi .Et in eodem.Mihi quoq; obsecro vt benedicas.Et in eo.29.Dedit etiam istum mihi . & in eodem.30. Vt prouideam aliquando etiam domui mee . Exo.7 . Et fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas.Nu.4.Tole sūmam etiam filiorum gerson.Et in eodem.16.Vt vobis etiam sacerdotiū vendicetis.Deut.1.Mihi quoq; iratus deus propter vos.Et in eodem.3.Tradidit dominus deus noster in manibus nostris etiam og regem basam.Et in eodem. 23 . Etiam post decimam generationem.Ruth.2.Etiam si possem hac no

cte concipere.Et in eodem.2 . De vestris quoq; manipulis proiicite de industria.1.Reg.8. Sic faciūt etiam tibi. Et.2. Reg.11.Mane hic etiam hodie.Et in eodem.& mortuus est etiam vrias Etheus.4.Reg.2.Vbi est deus helie etiā nūc. Ester.5. Etiam cras cum rege pransurus sum.Prouer.14. Etiam proximo suo pauper odiosus est . Esa.14 . Abietes quoq; letate sunt super te.Et in eodem.23 . Ibi quoq; non erit requies tibi.Et in eodē.28.Hi quoq; pre vino nescierunt.Thren.4.Ad te quoq; perueniet calix.Hiere.48.Et erit in derisum etiam ipse.Osee.5 . Ruet etiam iudas cum eo.Zach.9.& relinquetur etiam ipse deo nostro . Ponitur etiam.Pro.et.vel q;.vt Geñ.27.Et erit benedictus.& in eodem.Comeditq; precium nostrum.& in eodē.44.Et nos & apud quē inuentus est cyphus.& in eodem.50.Habuitq; in comitatu currus & equites.& in eodē. Veneruntq; ad eū fratres sui.Exo.12.Et vos & filii isrl.Hiere.22.Et in domo mea inueni malum eorum.Et in eodem.33. Et pactū meū irritū esse poterit &c.Item pōitur pro etenim vel pro equidem.Ps.18:Etenim seruus tuꝰ custodit ea.ps.24. Etenim vniuersi qui sustinent te non confundentur.p̄s.82.Etenim assur venit cū eis.Ps.83.Etenim passer inuenit sibi domū. & in eodem.Etenim benedictionem dabit legislator. Ps. 118.Etenim sederunt principes aduersum me loquebātur. Ps.138. Etenim illuc manꝰ tua deducet me. Esa.49. Equidem & captiuitas a forti tolletur.Hiere.33. Equidem & semen iacob & dauid serui mei. Ponitur etiam גַם pro Nam et:siue pro nāq; vt.1.Reg.17.Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus.Ps.22. Nam & si ambulauero in medio vmbre mortis.Ps.118. Nam & testimonia tua meditatio mea est. Hiere.23. Propheta namq; & sacerdos polluti sunt. Item ponitur pro sed.Geñ.13.Sed & loth qui erat cū Abraam.Exo.12.Sed & vulgus p̄miscuum. Threñ.3. Sed & cum clamauero.Habet etiam alios modos loquendi: qui possunt reduci ad supradictos.Et aliquando ponitur causa ornatus orationis.Sicut apud latinos alique dictiones enclitice.Et ideo aliquando omittitur in nostra translatione. Geñ.27.Cur vtroq; orbabor filio.Pro quo hebrei legunt. Cur ēt vtroq; orbabor filio.Exo.12. Surgite:egredimini a populo meo vos & filii israel..Pro quo hebrei legunt. Surgite:egredimini a populo meo etiam vos etiam filii israel. Et in eodem.Oues vestras & armēta assumite. Pro quo hebrei legunt.Etiā oues vr̄as & armenta assumite.& in eodē. Et abeuntes benedicite mihi.Pro quo hebrei legunt.Et abeuntes benedicite etiam mihi.Prouer.14.Risus dolore miscetur.Pro quo hebrei legunt.Etiam in risu dolet cor.Et similiter in aliis locis omittitur p̄dicta dictio in nostra trāslatione. Scribitur etiam cum sin in principio. Geñ.6. Quia caro est.Pro quo hebrei legunt.In eo quod etiam caro est. vbi etiam preponitur beth prepositio.Potest etiam deriuari a dictione שָׁגַג saga que significat errare siue ignorare. & tunc erit talis littera.s.in errore suo siue in ignorātia sua caro est.i.quia carnalis est ideo ignorat vel errat.

גָמָא Gama. Bibere. Ingurgitare.sorbere.vt Geñ.24.Pauxillum aque mihi ad bibendū prebe.Pro quo hebrei legūt.Da mihi bibere obsecro pauxillum aque: siue fac me ingurgitare vel sorbere pauxillum aque.Et Iob.36.Feruēs & fremens sorbet terram.Item גֹּמֶא Gome.Scirpus. Papyrus.Iuncus.Exo.2.Sumpsit fiscelam scirpeam.Iob.8. Nūquid virere potest scirpꝰ absq; humore.Esa.18. Et in vasis papyri super aquas.& in eodē.35.viror calami & Iunci.

גֹּמֶד Gomed.Mensura palme manus.Iudi.3.Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ signifi

cat cubitum.Et inde גְמָדִים Gamadim.Pro quo beatꝰ hieronymus transtulit pygmeos :qui sunt homines breuissime stature.Ezech.27.Sed & pygmei q erāt in turribꝰ tuis

גָמָה Gama.aspectus.similitudo.& scribitur cū mē in principio & mutatur he vltimum in tau ratione adiuncti. & dicitur מְגַמַּת Megamath. Abach.1. facies eorum ventus vrens.Pro quo hebrei legunt.Aspectus vel similitudo facierum eorum ventus vrens:siue ventus orientalis. Et solum inuenitur in predicto loco.Et dicūt aliqui hebrei ꝙ significat aduersum vel contra. Et legunt sic . Ex aduerso facierum eorum ventus vrens . In translatione chaldaica sic habetur. Ex aduerso facierum eorum similes sunt vento orientali: Qui est ventus calidus & vrens.

גָמַל Gamal.retribuere.reddere . largiri . ablactare . Geñ. 50.Et reddat nobis omne malum quod fecimus.pro quo hebrei legunt. Et reddat nobis omne malum quod retribuimus ei:vel quod reddidimus ei. Ps.12. Cātabo domino qui bona retribuit mihi.Ps.17. Retribuet mihi dominus scd̄m iustitiam meā.Ps.102.Neq; secūdū iniquitates nostras retribuit nobis.Ps.114.Quia dominus benefecit tibi.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit.Quia dñs reddidit tibi. Ps.136 Retributiōem tuā quam retribuisti nobis.Esa.3. Qm̄ reddita sunt eis mala.Et in eo.63.Sup omnibus que reddidit nobis dñs.Et in eo.Et super multitudinem bonorū domꝰ israel:que largitus est eis.& īde גְמוּל Guemul.i. retributio vicissitudo.vicē.vltio.vt.Ps.130. Ita retributio in anima mea.Esa.3.Retributio enim manuum suarum fiet ei.Et in eodem.59.Et vicissitudinē inimicis suis.Et in eodem. Insulis vicem reddet. Ioel.3.Nunquid vltionem vos reddetis mihi.Et aliquando scribitur cum he in fine : & dicitur גְמוּלָה Gemula.vt.2.Reg.19. Non indigeo hac vicissitudine.Scribitur etiam aliquando cum tau in principio :& dicitur תַגְמוּל Tagmul.idest retributio.Ps.115.Pro omnibus que retribuit mihi.Pro quo hebrei legunt . Omnes retributiones eius super me.Significat etiam ablactare . Geñ. 21.Creuit igitur puer & ablactatus est:fecitq; abraam grande conuiuium in die ablactationis eius.1. Reg .1. Non vadam donec ablactetur infans.Et in eodem.Et mane donec ablactes eum.Et in eodem.Et adduxit eum secum postq; ablactauerat.Et inde גָמוּל Gamul.idest ablactatus.Ps.130. sicut ablactatus est super matrem suam. Esa.11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet . Et in eodem.28.ablactatos a lacte auulsos ab vberibus . significat etiam quando fructus qui sunt quasi lac incipiunt indurari & recipere propriam formam.Numē. 27. In amygdalas deformati sunt. Pro quo hebrei legunt . Et ablactauit amygdalas.Esa.18.Et imrnatura perfectio germinabit Pro quo hebrei legunt.Et vua acerba ablactata. idest perfecte deformata erit germinatio eius. Item גָמָל Gamal . i. camelus:& est promiscui generis.vt Leuit.11. Sicut camelus.Deut.14.Camelum leporem & chirogrillum. Esa.21. Ascensorem asini & ascensorem cameli.& in plurali גְמַלִּים Gemalim.siue גְמַלֵּי Gemale.idest cameli.Geñ.12. Et asine & cameli.Et in eodē.Tulitq; decem camelos de grege domini sui.Et in eodem.32.Camelos fetas cum paruulis suis triginta.Et in eodem.37.Et camelos eorum portantes aromata.

גֻּמָּץ Gumas.fouea.Eccl's.10.Qui fodit foueam:incidet in eam.Et solum inuenitur in predicto loco.Et scribitur cum vau in prima syllaba loco vocalis.

גָמַר Gamar.deficere.finire.perficere.consumari.siue consumare.Ps.7. Consumetur nequitia peccatorum . Ps . 11.

Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus.Ps.76.A generatione in generationem . Pro quo in hebreo habetur.Consumauit siue consumatum est verbum a generatione in generationem.Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit.consumabitur verbum de generatione in generationem.Ps.56. Deum qui benefecit mihi.pro quo hebrei legunt.Deum perficientem super me.Ps.137.Dominus retribuet pro me. Pro quo hebrei legunt.Dominus consumabit siue perficiet pro me. scilicet opera que non possum facere. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem sic transtulit: dñs operabitur pro me.Et inde גְמִיר guemir . quod in lingua chaldaica significat doctissimum siue perfectissimū Esdre.7.vbi dicitur.Esdre scribe doctissimo salutem.

גַן Gan.hortus.paradisus.Geñ.2. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis.Et in eodem. Lignum etiam vite in medio paradisi:Canti.4.Hortus conclusus soror mea sponsa.Et in eodem.5. Veni in hortū meū . Et in eo.6.Dilectus meus descendit in hortum suum.& scribitur aliqn̄ cū he in fine in.ge.fe.Et dicitur גַנָּה Gāna:vt Esa.61. Et sicut hortus germen suum germinat . Et qn̄ regit post se genitiuum mutat he vltimum in tau:& dicitur גִנַּת Guinnath.Canti.6.Descendi in hortum nucum .& in plu. גַנִּים Gannim secundum formam masculinorum siue גַנּוֹת Gannoth secundum formam femininorum . Nu . 24.vt horti iuxta fluuios irrigui.Canti.4.fons hortorū.Esa.1.Erubescetis sup hortos quos elegeratis.Hiere.29.plātare hortos

גָנַן Ganan.protegere.Esa.31.Protegens & liberans.Et aliqn̄ scribitur cū simplici nū.Vt in eo.Sic proteget dñs. exercitum ierusalē.Et in eo.37.Et protegam ciuitatē istā vt saluem eam.Osee.11.Protegam te israel.& inde מָגֵן Magen.idest protector siue protegens.aut scutum vel clypeus:Geñ.15.Ego dñs protector tuus.Ps.17.Protector ē omnium sperantium in se.Osee. 4 . Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius.Significat etiam scutum vel clypeum aut peltam:eo quod protegit.vt deut.33. Scutum auxilii tui.2.Reg.1.Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Et in eodem.Clypeus saul quasi non esset vnctus oleo .Et ī eo 22.Scutū meū & cornu salutis mee.3.Reg.10. trecēteq; mine auri vnā peltā vestiebāt.Esa.21.Surgite pricipes arripite clypeū. Naū.2.Clypeus fortiū eius ignitꝰ.Et aliqn̄ scribitur cū thau in fine.& dr̄ מְגִנַּת Meginath.vt Thren.3 .dabis eis scutū cordis.& in plu.מָגִנִּים Maguinim:scd̄m formam masculinorū.siue מָגִנּוֹת maguinoth.scd̄m formā femininorū.vt.3.Reg.10.Et trecētas peltas ex auro p̄bato.2.Parali. 12.& clypeos aureos q̄s fecerat salomō.Et in eo.26 . Preparauit quoq; eis Ozias.i. cuncto exercitui clypeos & hastas Et in eodem.23 . Deditq; ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq; & peltas.

גָנַב Ganab.furari.Geñ.32.Et rachel furata ē idola pr̄is sui. Et in eo.Noluitq; iacob cōfiteri socero suo ꝙ fugeret. Pro quo he.le.Et furatus est iacob cor laban syri : eo qd̄ nō nūciauit ei qa fugiēs ipse.Et in eo.Nec indicare mihi.Pro quo he.le.Et furatus es cor meū & nō indicasti mihi.i.occultasti vel abscōdisti a me.Et sic est in translatione chaldaica. Et in eo.Cur furatus es deos meos.Et in eo.Quidquid furtim peribat : a me exigebas.Et in eo.40.Quia furtī sublatus sum de terra hebreorū.Exo.20.Nō furtū facies.Et ī eo. 21.Qui furatus fuerit hoīem:& vendiderit eū.Et in eo.22. Et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint.Et in eo.qd̄ si furto ablatū fuerit:restituet damnū.2.Re.15 .& sollicitabat corda virorū israel.Pro quo he.le.Et furabatur absalon corda virorum israel . Et in eodem .19. Et declinauit populus in

die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus efugiens de prelio. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est se populus in die illa ad ingrediendum in ciuitatem. idest abscondite vel furtiue ingressus est populus ciuitatem. Iob. 4. Porro ad me dictum est verbum absconditum & quasi furtiue. Hiere. 23. Qui furantur verba mea & inde. גַּנָּב Ganab. idest fur. Exo. 22. Si inuenitur fur duplum reddet. Iob. 24. Per noctem vero erit quasi fur. Ps. 49. Si videbas furem currebas cum eo. Et in plurali. גַּנָּבִים Ganabim. idest fures. Abdie. 1. Si fures introissent ad te. & inde גְּנֵבָה Geneba. idest furtum. Exo. 22. Si non habuerit quod pro furto reddat: ipse venundabitur. Et in eodem. Si inuentum fuerit apud eum quod furatum est. Pro quo hebrei legunt. Si inuentum fuerit in manu eius furtum.

גַּנָּב Fur. גַּנָּבִים Fures. גְּנֵבָה Furtum.

גַּנָּה Gana. hortus. de quo vide supra in dictione גַּן Gan.

גַּנָּה Hortus.

גְּנָז Ganaz. thesaurus. siue gaza: vel locus vbi reponitur aurum vel argentum seu vestes preciose. Ester. 3. Et decem millia talentorum appendam arcariis gaze tue. Ezech. 27. Gazarumque preciosarum. Vbi pro gaza siue gazis ponitur in hebreo. גִּנְזֵי Ginze in numero plurali: nam caret numero singulari.

גְּנָז Gaza. גִּנְזֵי

גַּנְזַךְ Ganzach. cellarium. repositorium. vt. 1. Paralip. 28. Descriptionem templi & porticus & cellariorum. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco.

גַּנְזַךְ Cellarium

גָּעָה Gaa. Mugire. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit.

גָּעָה Mugire.

גָּעַל Gaal. abiicere. abominari. respuere. aborrere. Leuit. 26. Et nõ abiiciet vos anima mea. Et in eodem. Abominabitur vos anima mea. 2. Reg. 1. Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Iob. 21. Bos eorum concepit & non abortiuit. & inde. גֹּעַל Goal. idest abiectio. Ezech. 16. In abiectione anime tue.

גָּעַל Abiicere. abominari. Abortire. גֹּעַל Abiectio.

גָּעַר Gaar. Increpare. Geñ. 37. Et increpauit eum pater suus. Ps. 9. Increpasti gentes: periit impius. Ps. 67. Increpa feras arundinis. Ps. 105. Et increpuit mare rubrum: & exsiccatum est. Ps. 118. Increpasti superbos. Esa. 17. Et increpabit eum & fugiet procul. Et in eodem. 54. Vt non irascar tibi & non increpem te. Naum. 1. Increpans mare: & exsiccans illud. Zach. 3. Increpet dominus in te sathan. Malach. 2. Ecce ego proiiciam vobis brachium. Pro quo hebrei legũt. Ecce ego increpabo vobis siue pro vobis semẽtem siue brachium. Et in eodem. 3. Et increpabo pro vobis deuorantem. Et inde. גְּעָרָה Geara. idest increpatio siue redargutio. Ps. 103. Ab increpatione tua fugient. Prouer. 13. Qui autem illusor est non audit cum arguitur. pro quo hebrei legunt. Et illusor non audit increpationem siue redargutionem. Et aliquando scribitur cum mem in principio & tau in fine. & dicitur. מִגְעֶרֶת Migeereth. Deut. 28. Et increpationem in omnia opera tua.

גָּעַר Increpar. גְּעָרָה Increpatio. Redargutio. מִגְעֶרֶת Increpatio

גָּעַשׁ Gaas. commouere. turbare. intumescere. impetum facere. 2. Reg. 22. Commota est & contremuit terra. & in eodem. Et conquassata quoniam iratus est eis. Pro quo hebrei legunt, Et commota sunt. Et sic habetur. Ps. 17. vbi eadem verba ponuntur in hebreo. Iob. 34. Et in media nocte turbabuntur. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur. Et in eodem. 46. Et veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius. Et in eodem. Et velut flumina mouebuntur fluctus eius.

גָּעַשׁ Cõmouere cõquassar. Turbare. Intumescere.

גַּף Gaph. arx. pinnaculum. ala siue penna. vt Prouer. 9. Vt vocaret ad arcem. Ponitur etiam pro veste. vt Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. de quo vide supra in dictiõe גּוּף Guph. Scribitur etiam cum aleph in principio. Et significat exercitum siue agmen. De quo vide supra in dictione אֲגַף Agaph. Item. גַּף gaph. in lingua chaldaica signãt alam siue pennam. Dañ. 7. Et alas hẽbat aqle.

גַּף Arx. Vestis. Ala.

גֶּפֶן Gephen. vitis. vt Geñ. 40. Videbam coram me vitem Iudi. 9. Et locuta sunt ligna ad vitem. 4. Reg. 4. Et inuenit quasi vitem siluestrem. Ps. 127. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Osee. 10. Vitis frondosa israel. Et aliquando ponitur in nostra translatione pro vinea. vt Geñ. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Nu. 6. Quidquid ex vinea esse potest. Deut. 32. De vinea sodomorum vinea eorum. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in primo flore. Ps. 79. Vineam de egypto transtulisti. Et in plurali גְּפָנִים Gephanim. Canti. 2. Vinee florentes dederunt odorem suum. Abach. 2. Et non erit germen in vineis. Et in omnibus locis predictis hebrei legunt vitem siue vites. Et aliquando ponitur in hebreo singulare pro plurali. vt Esa. 7. Omnis locus vbi fuerint mille vites. & Hiere. 8. nõ est vua in vitibus. Pro quo in hebreo habetur. Non sunt vue in vite.

גֶּפֶן Vitis. Vinea. גְּפָנִים Vinee.

גֹּפֶר Gofer. Leuigatum: seu bituminatum. Geñ. 6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et solum inuenitur in predicto loco: & dicunt hebrei quod significat quodam genus ligni leuissimi sic nominati. vnde ipsi legunt. Fac tibi arcã de lignis gópher. & sunt qui dicunt quod signãt quadratũ. Alii vero dicũt quod signãt quodam genus cedri. btũs vero hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait: pro quadratis lignis: bituminatis legimus in hebreo.

גֹּפֶר Leuigatũ. Gopher.

גָּפְרִית Gophrith. sulphur. Geñ. 19. Igitur dominus pluit super sodomam & gomoram sulphur & ignem. Deut. 29. Sulphure & salis ardore comburens.

גָּפְרִית Sulphur.

גָּרַר Garar. serrare. dissecare. ruere. & inde מְגֵרָה Megera. i. serra. 3. Reg. 7. Tam ĩtrinsecus quam extrinsecus serrati erant. Pro quo he. le. Serrati erant serra intrinsecus & extrinsecus. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. Hebrei tñ dicunt quod etiam in hoc loco signãt serrare vel dissecare. Et legũt sic: procella dissecans vel detrũcans in capite impiorũ quiescet. Alii vero dicunt quod deriuatur a supradicta dictione גּוּר Gur. Que signãt habitare vel peregrinari. Ponitur etiam in nostra translatione pro sustentari. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vtcũque sustentor afflixisti. de quo vide supra in dictione גּוּר Gur. & aliqñ scribitur cũ simplici res. Prouer. 21. Rapine impiorum detrahent eos. Pro quo he. le. Rapina impiorum dissecabit eos. Potest etiam deriuari a dictione נָגַר Nagar. que significat detrahere vel defluere. vt infra dicetur.

גָּרַר מְגֵרָה Serrare. Ruere. Dissecare. Sustẽtari. Detrahere Dissecare.

גָּרָב Garab. scabies. Deut. 28. scabie quoque & prurigie: ita vt curari nequeas. & in lingua chaldaica significat vtrem vel lagenam.

גָּרָב Scabies.

גַּרְגַּר Gargar. granum. Pro quo beatus hieronymus transtulit oliuam. Esa. 17. Duarum vel trium oliuarum in sũmitate rami. Et solũ inuenitur in predicto loco: & in nu. plu. Itẽ גַּרְגְּרֹת Garguera. guttur. collũ. Prou. 1. Et torques collo tuo. Et in eo. 3. Circũda eas gutturi tuo. & scribitur in hebreo plr: quia caret singlari. Et aliqñ scribitur cũ simplici gimel & simplici res & additur littera nun in fine. & dicitur גָּרוֹן Garon. i. guttur. Ps. 13. Sepulchrũ patẽs guttur eorũ. Ps. 113. Non clamabũt in gutture suo. Ps. 149. Exaltatiões dei in gutture eorum. Esa. 58. Clama ne cesses. Pro quo he. le. Clama in gutture siue cum gutture ne cesses.

גַּרְגַּר Granum. Oliua. גַּרְגְּרֹת Collum. גָּרוֹן Guttur.

גָּרַד Garad. radere. scalpere. Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Et solum inuenitur in predicto loco.

גָּרַד Radere

גָּרָה Gara. incitare. irritare. prouocare. inire bellũ. litẽ mouere. Deut. 2. videte ergo diligẽter ne moueami cõtra eos. i. ne irritetis siue ne prouocetis eos ad bellũ. et in eo. ne iceas aduersus eos prelium. Et in eodem. Neque mouearis ad prelium. 4. Reg. 14. Quare prouocas malum vt cadas tu & iudas tecum. Hiere. 50. Quoniam dominum prouocasti. Et inde. תִּגְרַת Thigrath. idest prouocatio siue irritatio vel contentio. Ps. 38. a fortitudine manus tue ego defeci. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit a contentione manus tue consumatus sum. Item גֵּרָה Guera. idest ruminare. Leuit. 11. Omne quod habet diuisam vngulam & ruminat. Et in eodem Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Item. גֵּרָה Guera. obolus. genus ponderis seu genus monete. Exo. 30. Siclus viginti obolos habet. Et secundum aliquos hebreos ab hac dictione deriuatur גָּרוֹן Garon. idest guttur. de quo vide supra in dictione גַּרְגַּר Gargar.

גָּרָה Irritare. Inire prelium. mouere ad prelium. Prouocar. תִּגְרַת Contentio. גֵּרָה Ruminar. גֵּרָה Obolus.

גָּרַז Garaz. excidere. Ps. 30. Proiectus sum a facie oculorũ tuorum. Pro quo hebrei legunt. Excisus sum a facie oculorum tuorum. & inde גַּרְזֶן Garzen. idest securis. Deut. 19. Et in sucissione lignorum securis fugerit manũ. Esa. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea

גָּרַז Excidere. גַּרְזֶן Securis.

גּוֹרָל Goral. sors. Nu. 33. Singuli vt sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Ios. 15. Sors filiorum iude. Ps. 21. Et super vestem meam miserunt sortem. Prouer. 1. Sortem mitte nobiscum. Et in plurali. גּוֹרָלוֹת Goraloth. idest sortes. Leuit. 16. Mittensque super vtrumque sortem. Pro quo hebrei legunt. Et mittat sacerdos super duos hircos sortes. Ione. 1. Et miserunt sortes.

גּוֹרָל Sors. גּוֹרָלוֹת Sortes.

גֶּרֶם Garem. cartilago. os: aut fortis: vel durus: siue osseus vt Iob. 40. Cartilago illius quasi lamine ferree. Prouer. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Et in eodem. 25. Et lĩgua mollis confringet duritiam vbi ponitur in hebreo os pro duritia. Dañ. 6. Et omnia ossa eorum comminuerunt. Ponitur etiam pro forti. Geñ. 49. Isacar asinus fortis. Itẽ. גָּרַם Garam. cõfrĩgere. Nu. 24. Ossaque eorum confringet. Ezech. 23. Et fragmenta eius deuorabis. Pro quo hebrei legunt. & testas eius confringes. scilicet dentibus. Soph. 3. Iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. pro quo hebrei legunt. Iudices eius lupi vespere non confringebãt scilicet ossa in mane. Quasi dicat: in vespere confringebãt ossa & deuorabant ea: & nihil in mane relinquebant. Item גֶּרֶם Gerem. idest gradus quo ascenditur: aut tribunal. 4. Reg. 9. Posuerunt sub pedibus eius in similitudinẽ tribunalis

גֶּרֶם Cartilago. Ossa. Duritiés. Fortis. גָּרַם Cõfrigere. גֶּרֶם Tribunal.

גֹּרֶן Góren. area. Geñ. 50. Venerunt ad aream achad. Deut. 16. Quando collegeris de area & de torculari. Esa. 21. Et filia aree mee. Et in plurali גֳּרָנוֹת Goranoth. vt Osee. 9. Super omnes areas tritici. Ioel. 2. Implebuntur aree frumẽto. Item גָּרוֹן Daron. idest guttur. De quo vide supra in dictione גַּרְגַּר gargar.

גֹּרֶן Area. גֳּרָנוֹת Aree. גָּרוֹן Guttur.

גָּרַס Garas. confringere. frangere. Thren. 3. Et confregit ad numerum dentes meos. Ps. 118. Concupiuit anima mea desiderare. Pro quo hebrei legunt. Confracta siue contrita est anima mea desiderio. Et aliquando scribitur cum sin littera in fine loco samach. & dicitur גֶּרֶשׂ Gérés idest confractum vel contusum. Leui. 2. Et confringes in modum farris. Et in eodem. Partem farris fracti & olei.

גָּרַס Confriger. Cõcupiscere. גֶּרֶשׂ Cõfrigere Fractum.

גָּרַע Garaa. diminuere. auferre. prohibere. confringere. Exo. 5. Nec minuetur quicquam ex opere vestro. Nu. 11. Quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre. Pro quo hebrei legunt. Quare minuimur. idest inferiores sumus: vt non valeamus oblationem offerre. Et in eodem. 3. De nostra hereditate minuetur. Et in eodem. Confundatur fortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo hebrei legunt. Addatur hereditas earum hereditati tribus quibus fuerint vxores: & de nostra hereditate minuetur. Deut. 4. Non addetis ad verbum: nec auferetis ex eo. Iob. 15. Et tulisti preces coram deo, idest abstulisti vel diminuisti. Et in eodem. Et inferior te erit eius sapientia. Pro quo hebrei legunt. Et diminuta est apud te sapientia: siue ablata est a te sapientia. Et in eodem. 36. Non auferet a iusto oculos suos. Et in eodem. qui aufert stillas pluuie. Ezech. 16. Et auferam iustificationem tuam. Significat etiam cõfringere vel cõcidere. vt Ezech. 5. Ego quoque confringam: & non parcet oculus meus. Esa. 15. Omnis barba radetur: idest concidetur. Hiere. 48. Omnis barba rasa erit. & inde מִגְרָעוֹת Migraoth. Pro quo Beatus hieronymus transtulit trabes: eo quod exciduntur vt. 3. Reg. 6. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus: vt non hererent muris templi. Hebrei tamen dicunt quod muri templi erant minus crassi a parte superiori: & quod tabulata a parte posteriori sustentabantur in muro eo quod erat crassior a parte inferiori: ita quod trabes non ingrediebantur in muro sed capita earum a parte posteriori erant inixa muro: & illud muri quod erat diminutum in crassitudine a parte superiori dicitur מִגְרָעוֹת Migraoth secundum hebreos.

גָּרַע Minuere. Auferre. Cõfrigere Concidere. מִגְרָעוֹת Trabes.

גָּרַף Garaph. trahere. vt Iudi. 5. Torrens cisson traxit cadauera eorum. Item. אֶגְרֹף Egroph per additionem aleph in principio significat pugnum. vt Exo. 21. Et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno. Esa. 58. Et percutitis pugno impie. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מֶגְרָפוֹת Megrephoth: et significat stercus siue glebas. Ioel. 1. Computruerunt iumẽta sub stercore suo. Pro quo aliqui hebrei legunt sic. Computruerunt. disseminata sub glebis suis: scilicet ne pullularent. Nam vtroque modo potest legi vt infra dicetur in dictione. פָּרַד Parad.

גָּרַף Trahere. אֶגְרֹף Pugnus. מֶגְרָפוֹת Stercus. Glebe.

גָּרַשׁ Garas. eiicere. abiicere. expellere. cõmouere. vt Geñ. 3. Eiecitque adam. Et in eodem. 4. Ecce eiicis me hodie a facie terre. Et in eodem. 21. Eiice ancillam hanc et filium eius. Exo. 2. Et eiecerunt eas. Et in eodem. 6. Et in manu robusta eiiciet eos de terra sua. Et in eodem. 11. Post hec dimittet vos et exire compellet. Et in eodem. 12. Cogentibus exire egyptiis. Pro quo hebrei legunt. Quia eiecti siue expulsi sunt de egypto. Et in eodem. 23. Qui fugabũt eueum et cananeum. idest qui expellent vel eiicient eueum et cananeum. Et in eodem. Non eiiciam eos a facie tua anno vno. Et in eodem. Paulatim expellam eos de conspectu tuo. Et in eodem. 34. Ego ipse eiiciam ante faciem tuam amorreum & cananeum. Nu. 22. Si quomodo possim percutere & eiicere eum de terra mea. 1. Reg. 26. Qui eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini. Ps. 77. Et eiecit a facie eorum gentes. Ezech. 31. Iuxta impietatem eius eieci eum. Ioñ. 2. Et ego dixi abiectus sum a cõspectu oculorum tuorum. Ponitur etiam pro commouere vel fluctuare. vt Esa. 57. Impii autem quasi mare feruens. idest commotum vel fluctuans. Et in eodem. Et redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Pro quo hebrei legunt. Et commouent aque eius cenum & lutum: siue conculcationem et lutum. Et inde mulier repudiata que eiecta est a viro suo dicitur גְּרוּשָׁה Guerusa. vt Leuit. 21. Neque eam que repudiata est a marito. Ezech. 44. Viduam et repudiatam non accipiant vxores. Et ide גְּרֻשׁוֹת Guerusoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit cõfinia. Ezech. 45. Separate confinia vestra a populo meo. Hebrei tamen dicunt quod in hoc loco significat tributa que prĩcipes eiiciebãt seu imponebant super populum. & inde מִגְרָשׁ Migrese siue מִגְרָשׁוֹת Migresoth. i. suburbana. Leuit. 25. Suburbana

גָּרַשׁ Eiicere. Exire compellere. Expellere. Abiicere. Fluctuare. cõmouere. גְּרוּשָׁה repudiata. גְּרֻשׁוֹת confinia. מִגְרָשׁ Suburbana.

autem eorum non veneant.Nu.35.Et suburbana sint peco ribus ac iumentis.Ios.14.Et suburbana sint ad alenda pecora.Et in eodem.21.& suburbana eius per circuitum. Et aliquando ponitur pro classibus.Ezech.27.A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Item.

גֶּרֶשׁ Fructus. גְּרֶשׁ

גֶּרֶשׁ Gueres.i.maturitas seu fructificatio:sic dictũ ab excidẽdo seu expellendo fructum ex arboribus. Deut.33.De pomis fructuũ solis ac lune.Item גְּרֶשׁ Gueres cum ceboleth in littera sin significat confractum siue contusum.De quo vide supra in dictione גָּרַס Garas.

נָשַׁשׁ Palpare. Atrectare

נָשַׁשׁ Gasas.palpare.attrectare.vt Esa.59.Palpauim⁹ quasi ceci parietem:& quasi absq; oculis attrectauimus. Et solum inuenitur in predicto loco.

גָּשַׁם Pluere. מַגְשִׁימִים גֶּשֶׁם Pluuia. Imber.

גָּשַׁם Gasam.pluere.vt Hiere.14.Nunquid sunt in sculptilib⁹ gentium qui pluant.Vbi ponitur מַגְשִׁימִים magsimim. Quod est participium plurale tertie coniugatiõis. idest facientes pluere.Inde גֶּשֶׁם Gesem.idest pluuia.imber Leuit.26.Dabo vobis pluuias temporibus suis.Iob.37.& Imbri fortitudinis sue.Ps.67.Pluuiam voluntariam segregabis deus.Prou.25.Ventus aquilo dissipat pluuiã. Eccls.12.Et reuertantur nubes post pluuiam.Esa.44.Plantauit pinum quam pluuia nutriuit.Et in eodem.55.Quomodo descendit imber & nix de celo.& aliquando ponitur in nostra translatione pro hyeme:eo quod in eo abundant pluuie.Iob.37.Qui precipit niui vt descẽdat in terram & hiemis pluuiis.In lingua vero chaldaica significat corpus. vt Dañ.3.Et nihil potestatis habuisset ignis in corpibus eorũ

Hyeme. Corpus.

גַּת Torcular. גִּתּוֹת torcularia גִּתִּית torcularis.

גַּת Gath.torcular.Iudi.6.Cumq; gedeon filius eius excuteret atq; purgaret frumenta in torculari.Esa.63. Et vestimenta tua sicut calcantium in torculari.& in plurali גִּתּוֹת Guithoth.Nee.13.In diebus illis vidi in iuda calcantes torcularia in sabbato.Et aliquando scribitur cum iod in secunda syllaba.Et dicitur גִּתִּית Guithith.vt in titulo psalmi octaui.vbi dicitur in finem pro torcularibus psalmus dauid.hebrei tamen dicunt ꝙ ille psalmus & similiter alii habent talem titulum eo quod dauid composuerit illos cum esset in geth ciuitate philistinorum:que interpretatur torcular. Alii vero dicunt ꝙ גִּתִּית Guithith.est nomen cuiusdam musici instrumenti quod fuit inuentum in geth:in quo cantabatur ille psalmus.

De incipientibus a littera. ד Daled.

דַּד דַּדֵּי Vbera. Mamme.

דַּד Dad.Mammilla.mamma.vber. Et solum inuenitur in numero plurali.s.דַּדֵּי Dade.Prouer.5.Vbera eius inebrient te omni tempore.Ezech.23.Et fracte sunt mamme pubertatis earum.Et in eodem.Et ibi confregerunt vbera pubertatis eius.Canti.1.Quia meliora sũt vbera tua vino. Potest etiam significare dilectiones siue amores:vt infra dicetur in dictione דּוֹד Dod.

דָּא Hec.

דָּא Da.in lingua chaldaica significat hec siue hoc.Dañ.4 Nonne hec est babylon ciuitas magna. Et in eodẽ.7. diuerse inter se.pro quo hebrei legũt.diuerse hec ab hac.

דָּאַב Languere Infirmari Dolere.

דָּאַב Daab.dolere.languere.Infirmari.esurire.Ps.87.Oculi mei languerunt pre inopia.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Oculus meus infirmatus est ab afflictione. Hiere.31.Et vltra non esurient.pro quo hebrei legunt. Et vltra non dolebunt.Et aliquando scribitur sine aleph.Leui.26.Et consumat animas vestras.vbi ponitur מַדִיבוֹת Madiboth.pro מַאֲדִיבוֹת Maadiboth:quod est verbum tertie coniugationis.Pro quo hebrei legunt.Dolere facientes siue infirmare

מַדִיבוֹת מַאֲדִיבוֹת

facientes animam. Et inde דְּאָבָה Deaba. idest dolor. infirmitas.Pro quo beatus hieronymus transtulit egestatem siue esurientem.Iob.41.Et faciem eius p̄cedet egestas. Hiere.31.Et animam esurientem saturaui. Et aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur דַּאֲבוֹן Daabon.Deut.28. Et animam consumptam merore. Pro quo hebrei legunt.Et infirmitatem siue langorem vel merorem anime.

דְּאָבָה Egestas. Esuriens. דַּאֲבוֹן Meror.

דָּאַג Solicitum esse. Timere.

דָּאַג Daag.solicitũ esse.formidare. timere. 1. Reg. 9. Et solicitus sit pro nobis.Ps.37.Et cogitabo pro peccato meo.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et solicitus ero pro peccato meo.Esa.57.Pro quo solicita timuisti.Hiere.17.Et in tempore siccitatis non erit solicitum.Et in eodem.38.Solicit⁹ sum propter iudeos qui transfugerunt ad chaldeos. Et in eodem.43.Et fames pro qua soliciti estis adherebit vobis. Et inde דְּאָגָה Deaga.idest solicitudo vel timor.Pro quo in translatione nostra ponitur cogitatio.Ios.22. Et non magis ea cogitatione & tractatu diceremus.Item דָּג Dag.i.piscis.vt Nee.13.Inferentes pisces & omnia venalia. De quo vide infra in dictione דָּגָה Daga.

דְּאָגָה solicitudo. Cogitatio. דָּג Piscis.

דָּאָה Volare.

דָּאָה Daa. volare.deut.28.In similitudine aquile volãtis. Pro quo hebrei legunt.Sicut volat aquila. Et aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco he.Ps.17. Et volauit super pennas ventorum.& inde דָּאָה Daa: quod est nomen auis immunde:sic dicta a magnitudine volatus, Quam nostra translatio yxon nominauit.Deut.14.yxon & vulturẽ ac Miluum.

דָּאָה Yxon.

דִּיב דִּבְיוֹנִים Stercus. colũbarũ

דִּיב Dib.fimus.stercus.& componitur cum dictione ionim que significat columbas.& dicitur דִּבְיוֹנִים Dibionim. idest stercus columbarum. 4. Reg. 6.Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq; argenteis. & solum inuenitur in predicto loco.

דָּבַב Ruminare Facere loqui. דִּבָּה Fama. Infamia.

דָּבַב Dabab.denunciare.facere loqui.diffamare. Canti.7. Labiisq; & dentibus illius ad ruminandum. Pro quo hebrei legunt:faciens loqui labia vetera siue antiqua. & inde דִּבָּה Dibba.idest fama vel infamia.aut detractio seu vituperatio.Geñ.37. Accusauit fratres apud patrem crimĩe pessimo.Pro quo hebrei legunt.Et adduxit ioseph famam eorum malam ad patrem suum.Nu.13. Detraxeruntq; terre quam aspexerant.Pro quo hebrei legunt. Et exire fecerunt infamiam vel detractionem terre quam aspexerant. Prouer. 25. Et exprobare non cesses. Pro quo hebrei legunt.Et infamia tua non reuertetur: idest non cessabit. Ponitur etiam in nostra translatione pro vituperatione vel pro contumelia.Ps.30.Quoniam audiui vituperationem multorum.Prouer.10.Qui profert contumeliam insipiẽs est.Hiere.20.Audiui enim contumeliam multorum & terrorem in circuitu.

Vituperatio Cõtumelia

דֹּבֶא Senectus.

דֹּבֶא Daba.senectus.Deut.33.Sicut dies iuuentutis tue:ita & senectus tua.Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortitudinem.

דְּבַח Immolare. דְּבַח Hostia. מַדְבְּחָא Altare.

דְּבַח Dabach.in lingua chaldaica significat immolare vel sacrificare. 1. Esdre. 6. In loco vbi immolant hostias.& inde דְּבַח Debach siue דִּבְחָא Dibcha.idest hostia vel sacrificium: vt in predicto loco. & inde מַדְבְּחָא Madbecha idest altare. vt. 1. Esd.7. & offerte ea super altare templi dei vestri.

דְּבֵלָה Masa deficis. דְּבֵלִים Masse caricarum.

דְּבֵלָה Debela.carica. siue palatha. idest massa deficis. 1. Regum.30. Dederuntq; ei panem vt comederet & biberet aquam sed & fragmen masse caricarum. Esa. 38. Et iussit esaias vt tollerent massam deficis. Et in plurali dicitur דְּבֵלִים Debelim. 1. Regum. 25. Et ducentas massas caricarum. Et. 1. Paralipo. 12. Afferebant panes in

asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum & farinã & palathas.

Palatha. דָּבַק Adherere.

דָּבַק Dabac.adherere.conglutinare. agglutinare. compingere.attingere.apprehẽdere.comprehendere. sequi Sociare.Geñ.2.Et adherebit vxori sue. Et in eodem.34. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Deut. 4. Vos autem qui adheretis domino deo vestro. Et in eodem.10. Ipsi adherebis.Et in eodem.13.Et non adherebit de illo anathemate quicquam in manu tua.Et in eodem.30. Et illi adhereas.Ios.22.Adhereatisq; ei & seruiatis. 2.Reg. 20. viri autem iuda adheserunt regi suo.4.Reg.3. Veruntamẽ in peccatis Hieroboã filii nabath qui peccare fecit israel adhesit.Iob.29.Et lingua eorum gutturi suo adherebat.& in eodem.41.Vna alteri adherebit.Et in eodem.Membra carnium eius coherentia sibi.Ps.21.Et lingua mea adhesit faucibus meis.Ps.118.Adhesit pauimẽto anima mea.Et in eodem.Adhesi testimoniis tuis domine. Prouer. 18. Magis amicus erit quam frater.Pro quo hebrei legunt.Magis adheret quam frater. Hiere. 13. Sicut adheret lumbare ad lumbos viri.Et in eodem.42.& fames qua soliciti estis adherebit vobis.Ezech.3.Et linguam tuam adherere faciam palato tuo.Et in eodem.29.Et pisces tui squamis tuis adherebunt.Item ponitur pro conglutinare vel agglutinare Geñ.34.& conglutinata est anima eius cum ea.Ps.43.cõglutinatus est in terra venter noster.Hiere.13. Sic agglutinaui mihi omnem domum israel.Ezech.29.& agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Ponitur etiam pro compingere.Iob.34.& glebe compingebantur. Significat etiam attingere vel contingere:aut apprehendere vel comprehendere.Geñ.19. Ne forte apprehẽdat me malum.Et in eodem.31. & comprehendit eum in monte galaad.2.Parali.3.Alam cherub alterius contingebat. Significat etiam sequi vel persequi. Iudi. 20. & cum vltra tenderent persecuti sunt eos.1.Reg.31.Irrueruntq; philistiim in saul & in filios eius.idest persecuti sunt eos.1. Paralipo.10. Cumq; appropinquassent philistei persequentes saul & filios eius.Inde דֶּבֶק debec. idest glutinum siue coniunctio aut iunctura.Esa. 41. Dicens glutino bonum est. & in plurali דְּבָקִים debacim.3.Reg.22.& percussit regem israel inter pulmonem & stomachum. Pro quo hebrei legunt.& percussit regem israel inter iuncturas & loricam.Et per iuncturas intelligitur torax qui fit ex laminis ferreis sibi inuicem iunctis.

Cohererc. Cõglutinare. Agglutinare. Cõpigere. Apphẽdere Comphendere. Cõtingere Persequi. דֶּבֶק Glutinum דְּבָקִים Iuncture.

דִּבֵּר Loqui.

דִּבֵּר Diber. loqui.dicere.sermocinari.ĩterficere.subiicere Geñ.17.Cumq; finitus esset sermo loquẽtis cum eo. Et in eodem.18.Quia semel cepi loqui ad dominum meũ. Et in eodem.Ne queso indigneris domine mi si loquar. & in eodem.24.Qui locutus est mihi & iurauit mihi dicẽs. Et in eodem.31.Caue ne quicquam aspere loquaris cõtra iacob.Et in eodem.37.Nec poterant ei quicquam pacifice loqui.Et in eodem.42.Locutus est nobis dominus terre. Exo.4.Et ipse loquetur pro te.Et in eodem.13.Locutusq; est dominus ad moysen.Et in eodem.19.Moyses loquebatur.Et in eodem.20.Loquere tu nobis & audiemus. Nu. 7.Audiebat vocem loquentis ad se.Et in eodem. 12.Locuta est maria & Aaron contra Moysen.Et in eodem. Vel per somnium loquar ad illum.Et in eodem.Ore enim ad os alloquor ei.Et in eodem.21. Locutusq; contra dominum & Moysen ait.Et in eodem.27.Iustam rem postulant filie salphaad.Pro quo hebrei legunt. Iuste siue recte loquuntur filie salphaad.Deut.31.Et loquar audientibus eis.1. Reg. 1. Porro anna loquebatur in corde suo.Et in eodem.19.Locutus est ergo ionathas de dauid bona.2.Reg.23. Spiritus domini locutus est per me.&.4.Reg.2. Cumq; pergerent & incedentes sermocinarentur.Nee.13. Ex media parte lõquebantur azotice.& nesciebant loqui iudaice. Iob.7.loquar in tribulatione spiritus mei. Et in eodem. 33.Loquatur lingua mea in faucibus meis.Ps.2. Tunc loquetur ad eos in ira sua.Ps.14.Qui loquitur veritatem in corde suo. Ps.27.Qui loquuntur pacem cum proximo suo. Ps.30. Que loquuntur aduersus iustum iniquitatem.Ps.49.Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris. Ps. 86. Gloriosa dicta sunt de te.Ps.88.Tunc locutus es in visione sanctis tuis.Prouer.23.Et cor tuum loquetur peruersa.Et in eodem 25.Qui loquitur verbum in tempore suo. Eccls.1. Locutus sum in corde meo.Et in eodem. 7. Sed & cunctis sermonibus que dicuntur ne accommodes cor tuum.Canti.8 In die quando alloquenda est. Esa.8. Loquimini verbum & non fiet.Hiere.9.Docuerunt linguas suas loqui mendacia.Ezech.2.Et loqueris verba mea ad eos. Dañ.10.Cumq; loqueretur mecum conualui. Osee.2. Et loquar ad cor eius.Et in eodem.10. Loquimini verba visionis inutilis. Et in eodem.12.& locutus sum super prophetas. Zach. 2. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur. Malach.3.Quid locuti sumus contra te. Vbi ponitur verbum passiuũ prime coniugationis:quod scribitur cum littera nun in principio.Et in eodem. Tunc locuti sunt timentes dominum vnusquisq; cum proximo suo. & inde דָּבָר Dabar.siue דְּבַר Debar.i.verbum.sermo.eloquium.Res vel aliquid.causa. negocium. tractatus. ordo. responsum. Iudi. 3.Verbum secretum habeo ad te.o rex.1.Reg.17. Nũquid non verbum est.2.Reg.1. Quod est verbum quod factum est.3.Reg.17.Et verbum dei in ore tuo verum est. Iob.4. Porro ad me dictum est verbum abscõditum.Ps.32. Quia rectum est verbum domini. Ps. 44. Eructauit cor meum verbum bonum.Ps.106.Misit verbum suum & sanauit eos.Ps.118.Verbum tuum permanet in celo.Prouer. 14.innocens credit omni verbo.Esa.2.Verbum quod vidit esaias filius Amos.Hiere.29. Et suscitabo super vos verbum meum bonum.Ezech.1. Factum est verbum domini ad ezechielem.Item ponitur pro sermone.Geñ. 24. A deo egressus est sermo.Exo.33.Audiens populus sermonẽ hũc pessimum.Deut.30.Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo. 1.Reg.3.Et sermo domini erat preciosus. 3.Reg.10.Non fuit sermo qui regem posset latere.2. Paralipo.9.Firmetur sermo tuus quem locutus es. Iob. 26. Et cum vix paruam stillam sermõis eius audierimus.Ps.147 Velociter currit sermo eius.Prouer.12. Et sermone bono letificabitur.Et in eodem.25.Gloria dei est zelare verbũ: & gloria regum inuestigare sermonem. Hiere. 18.Nec sermo a propheta.Et in eodem.44. Cuius sermo compleatur.Item ponitur pro re:vel pro aliquo. Geñ. 37.Pater vero rem tacitus considerabat.Exo. 9. vt nil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel.Pro quo hebrei legunt Et non morietur siue nõ peribit ex oĩbus que pertinẽt ad filios israel quicquam siue aliquid aut res.Nu.23.Et quodcumq; imperauerit loquar tibi. Pro quo hebrei legũt. & quodcunq; siue rem quam ostenderit mihi loquar tibi. Deute.23.& nihil in eis appareat feditatis. Pro quo hebrei legunt.& non appareat in te turpis res aut feditatis aliquid. Iudi.18.Nullo eis penitus resistente.Pro quo hebrei legũt Et non resistente re siue aliquo in terra. Et in eodem. In quo nullius rei est penuria. 2. Reg.11.Non te frangat ista res. Et in eodem.17. Et sic res latuit. 4. Regum.5. & si rem grãdẽ dixisset tibi ꝓpheta facere debueras. Ps.63.Intenderũt arcum suum rem amaram. Ecclesiastes. 8. Neq;

Sermocinare. Dicere. דָּבָר דְּבַר Verbum. Sermo. Res. Quicquã. Quodcũq; Aliquod. Res. Opus.

permaneas in opere malo. Pro quo hebrei legũt. Neq; permaneas in re mala ſiue in aliquo malo. & in eodẽ. Qui cuſtodit preceptum: non experietur quicquã mali. i. aliquid mali. Eſa. 39. Nõ fuit res quam nõ oſtenderim eis in theſauris meis. Et in plurali דְּבָרִים Debarim. i. verba. Sermões res. Geñ. 11. Erat aũt terra labii vnius & ſermonum eorũdẽ Deut. 4. Ne obliuiſcaris verborum que viderunt oculi tui. Et in eodem vocem verborum eius audiſtis. 3. Reg. 8. Et ſint ſermones mei iſti &c. Ps. 18. Non ſunt loquele neq; ſermones. Ps. 118. Cõfirma me in verbis tuis. Ezech. 1. Cunꝃe res difficiles. Et qñ poſt ſe regit genitiuũ dicitur דִּבְרֵי Dibre. Ps. 35. Verba oris eius iniquitas & dol⁹. Põitur etiã דָּבָר Dabar pro cauſa. Ioſ. 5. Hec aũt cauſa eſt ſecunde circũciſionis. 3. Reg. 11. Et hec eſt cauſa rebellionis aduerſus eũ. Item ponitur pro negocio vel tractatu. Exo. 18. Vltra vires tuas eſt negocium. Ioſ. 22. Et non magis ea cogitatiõe atq; tractatu. Item ponitur pro ordine. Eſa. 5. Et paſcẽtur agni iuxta ordinem ſuum. Ps. 109. Secundũ ordinem melchiſedech. Vbi põitur דִּבְרָתִי Dibrathi cũ Tau & Iod in fine: ratione genitiui ſequentis. Significat etiam eloquiũ ſiue reſponſum vel ſponſionem. Exo. 8. Pro ſponſione ranarum quam condixerat pharaoni. Hiere. 5. Et reſponſum nõ eſt in eis. Oſee. 1. Principium loquendi dño in oſee. Pro quo hebrei legunt. Principiũ eloquii ſiue ſermonis dñi in oſee Et aliquando additur littera mem in principio & dicitur מִדְבָּר Midbar. i. eloquium. Canti. 4. Et eloquium tuũ dulce. Et aliquãdo huic dictiõi דָּבָר Debar ſiue דִּבְרַת Dibrath preponitur dictio עַל Al. & dicitur עַל דְּבַר Al debar ſiue עַל דִּבְרַת Al dibrath. Et tunc ambe dictiones ſignificãt propter: quia: vel gratia alicuius rei: aut ſuper aliquod: vl' ꝓ aliquo. vt Geñ. 43. Propter pecuniam quam retulimus pri⁹ in ſaccis noſtris. Deut. 24. Quia noluerunt vobis occurrere in pane & aqua. Eccl's. 3. Dixi in corde meo de filiis hominum. i. propter filios hominum. Et in eodem. 8. Et precepta iuramenti dei. Pro quo hebrei legunt. Et propter iuramentum dei: ſiue & ſuper verbum iuramenti dei. Dañ. 2. Sed vt interpretatio regi manifeſta fieret. Inde דְּבִיר Debir i. Oraculum: ſiue domus interior que dicebatur Sancta ſanctorum: eo quod ex eo dabantur reſponſa & verba diuina. 3. Reg. 6. Per circuitum templi & oraculi. & in eodẽ. Oraculum aũt in medio domus in interiori parte fecerat. Et in eodem. 8. Et intulerunt ſacerdotes arcam federis domini in locum ſuum in oraculum templi. Beatus hieronymus ſup epiſtolam ad Epheſios ſic ait. Interiora corporis noſtri in nouum vocabulum tranſeant: dicanturq; debir: quod nos oraculum ſiue reſponſum poſſumus appellare. & vt contẽtioſius verbum exprimamus ex verbo locutorium dicere poſſumus. Item דָּבַר Daber. i. interfecit ſiue ſubiecit. 2. Paralip. 22. Surrexit & interfecit oẽm ſtirpem regiam dom⁹ Ioram. Ps. 46. Subiecit populos nobis. Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veri. tranſtulit in hoc loco. Congregauit populos ſubtus nos. & inde דֶּבֶר Deber ſiue דָּבֶר Daber. i. mors peſtis ſiue peſtilẽtia. vt Exo. 5. Ne forte occurrat nobis peſtis aut gladius. Et in eodem. 9. Peſtis valde grauis. & in eodem. Et percutiam te & populũ tuum peſte. Ps. 90. A negocio perambulãte in tenebris. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatem trãſtulit. A peſte in tenebris ambulãte. Oſee. 13. Ero mors tua o mors. Et inde מִדְבָּר Mydbar. i. deſertum. Solitudo: eo quod eſt locus contrarius vite humane. Geñ. 21. Habitauit in deſerto Pharã. Exo. 4. Vt ſeruiat mihi in deſerto. Et in eodẽ. 14. Cõcluſit eos deſertũ. & in eodẽ. 19. In die hac venerunt in ſolitudinem Sin. Deut. 1. In ſolitudine campeſtri. Ps. 54. Et manſi in ſolitudine. Ps. 101. Similis factus ſum pelicano ſolitudĩs. Inde דְּבוֹרָה Debora. i. apis. Eſa. 7. Et api que eſt in terra aſſur. Et in plurali דְּבוֹרִים Deborim idest apes. Deut. 1. Sicut ſolent apes perſequi. Iudi. 14. Et ecce examen apũ in ore leonis erat. Ps. 117. Circundederũt me ſicut apes. Item דֹּבֶר Dabar. i. caula. ſ. ouium. Mich. 2. Quaſi pecus in medio caularum. Vbi ponitur הַדָּבְרוֹ Hadabro cum he in principio & cum vau in fine. Et dicũt hebrei ꝙ ſignificat cõſuetudinem ſiue ductum, eo quod in lingua chaldaica דְּבַר Dabar ſignificat ducere vel minare. Inde דֹּבְרוֹת Dobroth id eſt ducte: in gñe feminino. Pro quo btũs Hieronymus tranſtulit rates. 3. Reg. 5. Et ego componam eas in ratibus.

דְּבַשׁ Debas. Mel. Geñ. 43. Modicũ reſine & mellis. Exo. 13. Vt daret tibi terrã fluentẽ lacte & melle. Iudi. 14. Quid dulcius melle. 1. Reg. 14. Omnis quippe terre vulg⁹ venit in ſaltum in quo erat mel. 2. Paralip. 39. Mellisquoq; & omnium que gignit humus decimas obtulerũt. Et dicũt hebrei ꝙ etiam accipitur ꝓ melle dactylorum: qui in terra illa ſunt valde melliflui. Item דַּבֶּשֶׁת Dabeſeth. Gibbus. ſ. camellorum. Eſa. 30. Et ſuper gibbum camellorum theſauros ſuos.

דָּג Dag. Piſcis. De quo vide in dictione ſequenti.

דָּגָה Daga. creſcere. multiplicari. piſcari. Geñ. 48. Et creſcant in multitudinem ſuper terrã. Hiere. 16. Ecce ego mittã piſcatores multos dicit dñs & piſcabuntur eos. Inde דָּגָה Daga. i. piſcis. Exo. 7. Piſces quoq; q ſunt in fluuio morientur. & in eodem. Et piſces qui erant in flumine mortui ſunt. Nu. 11. Recordamur piſciũ quos comedebamus in egypto. Et quando poſt ſe regit genitiuum mutat he vltimum in Tau. Geñ. 1. Et preſit piſcibus maris. & in eodem. Et dominamini piſcib⁹ maris. Ezech. 29. Et agglutinabo piſces fluminum tuorum. Et in predictis locis in hebreo ponitur ſingulare pro plurali. dicitur etiam דָּג Dag. ſine he in fine. vt Ione. 2. Et preparauit dñs piſcem grandẽ. Scribitur etiã דָּאג Dag. cum aleph in medio dictionis. Nec. 13. Afferentes piſces & oĩa venalia. Et in plurali דָּגִים Dagim. i. piſces. Eccl's. 9. Sed ſicut piſces capiuntur hamo. Et qñ poſt ſe regit genitiuũ amittit mem & dicitur דְּגֵי Dege. Geñ. 9. Oẽs piſces maris manui veſtre traditi ſunt. Ps. 8. Volucres celi & piſces maris. & inde דַּיָּג Dayag ſiue דַּוָּג Dauag per appoſitionẽ Iod vel Vau in medio dictionis. i. piſcator. Eſa. 19. Et merebunt piſcatores. Ezech. 47. Et ſtabunt ſuper illa piſcatores.

דֶּגֶל Degel. Vexillum. aut ſignum exercitus: ſiue quodlibet inſigne. Nu. 2. Singuli per turmas ſigna atq; vexilla & domos cognationum ſuarum caſtrametabuntur. Et in eo. In caſtris filiorum ruben ad meridianam plagam erit princeps eliſur filius ſedeur. pro quo hebrei legunt. Vexillum vel ſignum caſtrorum ruben ad meridianam plagam per turmas ſuas & princeps filiorum ruben eliſur filius ſedeur. Et inde דָּגוּל Dagul idest inſigne vel ſignatum. Pro quo Beatus Hieronymus tranſtulit electum. Canti. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus: electus ex millibus. Et inde verbum. נִדְגֹּל Nidgol. Pro quo in noſtra tranſlatione habetur magnificabimur. Ps. 19. Et in nomine dei noſtri magnificabimur. Sed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit: & in nomine dei noſtri ducemus choros. Poteſt etiam legi ſic. Et in nomĩe dei noſtri ducemus vexilla vel ſigna: aut ſignati vel inſignes erimus. Et inde נִדְגָּלוֹת Nidgaloth. pro quo beatus hieronymus trãſtulit caſtrorũ acies ordinate. ſ. ꝑ ſigna atq; vexilla. Canti. 6. Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.

דָּגָן Dagan. Frumentum. Geñ. 27. frumento & vino ſtabiliui eum. Deut. 11. Vt colligatis frumẽtum & vinum & oleũ. 2. Paralip. 32. Apothecas quoq; frumẽti vini & olei.

דָּגַר Dagar. fouere. incumbare ſicut aues ſolent ſuper oua incubare. Eſa. 34. Et circunfodit & fouit in vmbra eius. Hiere. 17. Perdix fouit que non peperit.

דָּדָה Dada. tacere. recogitare. Ps. 41. Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſq; ad domũ dei. Pro quo btũs hieronymus in pſalterio iuxta he ve. tranſtulit. Quia veniam ad vmbraculum tacebo vſq; ad domum dei. Eſa. 38. Recõgitabo tibi omnes annos meos. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat ambulare paulatim ſiue moueri. Sicut infra dictio נָדַד Nadad. que ſignificat mouere aut migrare. vt Eſa. 10. Migrauit medemena. Et in eodem. Et nõ fuit qui moueret pennam. Et ſic exponũt illud pſalmi. 41. ſcilicet mouebor ſiue ambulabo cum eis vſq; ad domum dei. Et illud Eſa. 38. Exponunt ſic ſcilicet cõmouebo oẽs annos meos. idest reuoluam eos in cogitatiõe mea in amaritudine anime mee.

דְּהַב Dahab. In lingua chaldaica ſignificat aurum vt Dañ. 2. Caput ex auro optimo. Et in eodem. Es argentũ & aurum. Et inde מַדְהֵבָה Madheba per additionem mem in principio. idest aurum tributarium. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit tributum. Eſa. 14. Quomodo ceſſauit exactor: quieuit tributum.

דָּהַם Daham. ſtupefacere. conturbare. Et inde participiũ paſſiuum נִדְהָם Nidham. Hiere. 14. Quare futurus es ſicut vir vagus. pro quo he. le. ſicut vir ſtupefactus ſiue conturbatus. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

דָּהַר Dahar. fremere. Naum. 3. Vox impetus rote & equi frementis. Et inde דַּהֲרוֹת Daharoth. idest fremitus. vel impetus. Iudi. 5. Fugientibus impetu & per preceps ruentibus fortiſſimis hoſtium. Pro quo hebrei legunt. Ab impetu ſiue a fremitu fortium eius. Item תִּדְהָר Thidhar. ꝑ additionẽ tau in principio: ſignificat quoddam genus arboris. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit vlmum. Eſa. 41. Ponam in deſerto abietem & vlmum & buxum ſimul. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat quandam ſpeciẽ cedri.

דּוֹב Dob. vrſus. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrſus & tollebat arietem. Prouer. 28. Leo rugiens & vrſus eſuriens. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. vt. 1. Reg. 17. Leonem & vrſum interfeci ego ſeruus tuus. Eſa. 11. Vitulus & vrſus paſcentur. Threñ. 3. Vrſus inſidians factus eſt mihi. Et in plurali דֻּבִּים Dubim. i. vrſi. 4. Reg. 2. Et egreſſi ſunt duo vrſi de ſaltu.

דַּוָּג Dauag. piſcator. De quo vide ſupra in dictione דָּגָה Daga. Et inde דּוּגָה Duga. i. inſtrumẽtum piſcatoriũ ſecũdum hebreos quo piſces coquũtur. Amos. 4. Et reliqas veſtras in ollis piſcatoriis. Et aquila in lebetibus piſciculorum tranſtulit. vt ait beatus hieronym⁹ in ſuis explanationibus ſuper predicto loco.

דּוֹד Dod. Dilectus. patruus. aut patruelis. vber. mãma. ſeu mamilla. caldariũ. cophinus. calathus. Canti. 1. Faciſculus myrrhe dilectus meus mihi. Et in eodẽ. 2. Dilectus me⁹ mihi & ego illi. & in eodẽ. 5. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto. Et in eodẽ. 8. Innixa ſuper dilectum ſuũ. Itẽ ponitur pro patruo. Hiere. 32. Et venit ad me ananehel filius ſellũ patrui mei. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. Leui. 10. Vocatis autẽ moyſes miſahele & eliſſaphan filiis oziel patrui aaron. Et in eodẽ. 25. Qui noluerit ex fratribus ſuis redimet eum aut patruus. Ponitur etiã pro patrueli. Eſa. 4. Canticum patruelis mei vinee ſue. Hiere. 32. Ecce ananehel filius ſellũ patruelis tuus veniet ad te. Et in eodem. In oculis ananehel patruelis mei. Ponitur etiã pro vbere. vel mãma. Prouer. 7. Veni inebriemur vberibus. Scribitur etiam pro vberibus vel pro mãmis ſine vau in medio dictionis. vt Cãti. 1. Quia meliora ſunt vbera tua vino. & in eodem. Memores vberũ tuorum ſuper vinũ. et in eodẽ. 4. Quã pulchre ſunt mãme tue ſoror mea ſponſa. et in eodẽ. Pulchriora ſunt vbera tua vino. Et in eodẽ. 7. Ibi dabo tibi vbera mea. hebrei tamẽ in predictis locis ꝓ vberib⁹ vel mamis legunt dilectiones ſiue amores: quia eiſdẽ litteris vtrũq; ſcribitur. vt Ezech. 16. Et tẽpus tuũ tempus amantium. vbi pro eo quod in littera noſtra eſt amantiũ: in hebreo eſt דֹּדִים Dodim ſine vau: ſicut in locis ſupradictis. vide etiã de hoc ſupra in dictione דָּד Dad. Item דּוּד Dud. i. caldarium. 1. Reg. 2. Et mittebat eam in lebetem vel in caldariũ. Ponitur etiã pro cophino. Ps. 80. Manus eius in cophino ſeruierunt. Item ponitur pro calatho. Hiere. 24. Calathus vnus ficus bonas habebat nimis. & in eodẽ. Et calathus vnus ficus habebat malas nimis. Et in plurali דּוּדִים Dudim. 4. Reg. 10. Et poſuerũt capita eorũ in cophinis. Et aliquando ſcribitur cum littera aleph in fine: de quo vide in dictione ſequenti.

דּוּדָאִים Dudaim. mandragore. Geñ. 30. Reperit mãdragoras quas matri lie dedit. et. Canti. 7. Mandragore dederunt odorem ſuũ. et ſolum inuenitur in numero plurali. et qñ poſt ſe regit genitiuũ amittit mẽ: & dicitur דּוּדָאֵי Dudae. vt Geñ. 30. Da mihi partem de mandragoris filii tui. Ponitur etiã pro cophinis vel calathis. vt Hiere. 24. Et ecce duo calathi pleni ficis.

דָּוָה Daua. merens. dolẽs. mẽſtruata. Threñ. 1. Tota die merore confectam. Et in eodẽ. 5. Propterea meſtum factũ eſt in dolore cor noſtrũ. Et aliquãdo ſcribitur cum Iod in fine loco he. Et dicitur דְּוַי Dauai. i. dolor. Infirmitas. meror. aut merens Ps. 40. Dñs opem ferat illi ſuper lectũ doloris eius. Thren. i. Et cor meum merens. Ponitur etiã דְּוַי Deue pro anguſtia. Iob. 6. Nunc pre anguſtia cibi mei ſunt Et aliquãdo ſcribitur cũ mem in principio. Et dicitur מַדְוֵי Madue. Deut. 7. Auferet dñs a te omnẽ languorem & infirmitates egypti peſſimas. Ponitur etiã מַדְוֵי Madue pro veſtimẽtis. vt. 2. Reg. 10. Et precidit veſtes eorum medias. de quo vide infra in dictione מַד mad. Item דָּוָה Daua. i. menſtruũ ſiue menſtruata. Leui. 12. Iuxta dies ſeparationis mẽſtrui. Et in eodẽ. 15. Et que menſtruis tẽporibus ſeparatur. Eſa. 30. Et diſperges ea ſicut immũditiam menſtruate.

דּוּחַ Doach. ĩpellere. expellere. euertere. eiicere. lauare. Ps. 34. Et angelus dñi coarctãs eos. Pro ꝙ beat⁹ hieronymus in pſalterio iuxta hebraicã veritatẽ tranſtulit. Et angelus dñi impellat. Ps. 35. Expulſi ſũt nec potuerũt ſtare. Hiere. 27. Vt eiiciã vos & pereatis. Et aliquãdo ſcribitur ſine vau in medio. de quo vide infra in dictione דָּחָה Dacha. Itẽ ſignificat lauare. ſ. quãdo eſt verbũ tertie coniugationis: et tunc mutatur littera vau in iod. vt Eſa. 4. Et ſanguinẽ ieruſalem lauerit de medio eius. 2. Paral'. 4. Vt lauarent in eis omnia que in holocauſtis oblaturi erant. Pro quo hebrei legunt Ad lauandũ in eis: omnia que in holocauſtũ oblaturi erant lauabant in eis. Ezech. 40. Ibi lauabãt holocauſtũ.

דּוּךְ Doch. terere. Et inde מְדוֹכָה Medocha. i. Mortariũ: eo quod in eo teritur. vt Nu. 11. Frangebat mola ſiue terebat in mortario. Et inde דַּךְ Dach. i. pauper. egenus. humilis. contritus. Ps. 9. Et factus eſt dominus refugiũ pauperi Ps. 73. Ne auertatur humilis factus confuſus. Vide etiam de hoc ĩfra in dictione דַּךְ Dach. & in dictione דָּכָה Dacha.

דּוּם Dom. Tacere. ſilere. quieſcere. expectare. vt Ps. 61. Veruntamẽ deo ſubiecta eſto anima mea. Pro quo beat⁹

Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verũtamẽ
deo tace anima mea. Amos.5. Ideo prudens in tempore il-
Tacere. Silere. lo tacebit. Et aliquando scribitur sine vau.vt Leuit.10. Qđ
audiẽs tacuit aarõ. Hiere.47. Et refrigerare & sile. Threñ.
2. Nec taceat pupilla oculi tui.& in eodem.3. Sedebit solita-
rius & tacebit. significat ẽt quiescere.siue expectare. Iosue.10.
Sol cõtra gabaon ne mouearis.pro quo hebrei legunt. Sol
Quiesce. contra gabaon quiesce vel expecta.i.sta ne mouearis. Et in
eodem. Et stetit sol & luna.i. quieuit.1. Reg.14. Manete
Expectate. donec veniamus ad vos.i.quiescite vel expectate. Vide ẽt
infra in dictione דָּמַם Damam.& in dictiõe דּוּמָה Dama. In
דומה de דּוּמָה Duma.i.silentium. Pro quo in nostra translatione
Infernus. ponitur infernus. Ps.93. Paulominus habitasset in infer-
דומיה no anima mea. Et inde דּוּמִיָּה Dumia.i.silẽtium. Ps.61. Nõ
ne deo subiecta erit anima mea. Pro quo beatus Hierony-
mus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Attamen ad deum
Silentium. silebit anima mea. Ps.64. Te decet hymnus deꝰ in syon.
Pro quo beatus Hieronymus trãstulit. Tibi silentium laus
deus in syon.
דין דִּין Dun.iudicare.iudicium esse.iudicio contẽdere.certare.
litigare. Geñ.6. Non permanebit spũs meus in homine
Certare. in eternum. Pro quo hebrei legunt. Non certabit siue non
litigabit spiritus meus in homine in eternum. Alii vero le-
Iudicare. gunt sic. Non iudicabit spũs meus in hoĩe in eternum. Vñ
beatus Hieronymus in libro de hebraicis questionibus sup
predicto loco sic ait. In hebreo scriptum est: Non iudicabit
spiritus meus homines istos in sempiternum: qm̃ caro sũt.
hoc est: quia fragilis est in homine conditio nõ eos ad eter
nos seruabo cruciatus: sed hic illis restituam quod meren-
tur. Ergo non seueritatem vt in nostris codicibus legitur:
sed clementiam d[illegible]sonat: dum peccator hic pro suo scelere
visitatur. hec Hieronymus. Alii vero dicunt ꝙ potest deri-
uari a dictione נָדָן Meden que significat vaginã: quasi esset
spiritus in homine sicut gladius in vagina.& legũt sic. Nõ
vaginabitur spiritus meꝰ in homine.i.non manebit vel p-
manebit. Concordat cum hoc burgensis in additionibus
Esse iudicium. super hoc loco. Iob.19. Et scitote esse iudicium.& aliquãdo
Iudicare. scribitur sine vau in medio. Geñ.15. Veruntamen gentem
cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem.30. Iudicauit
mihi dominus. Hiere.5. Causam vidue non iudicauerunt
Et in eodem.22. Iudicauit causam pauperis & egeni in bo
num suum. Et aliquando scribitur cum Iod in medio loco
vau. Geñ.49. Dan iudicabit populum suum. Deut.32. Iu-
dicabit dominus populum suum. Iob.35. Iudicare coram
illo. Ps.71. Iudicabit populum tuum in iustitia. Ps.109. Iu
Iudicio cõtendere. dicabit in nationibus. Eccl's.6. Et non possit contra iustio-
rem se iudicio contendere. Esa.3. Stat ad iudicandos popu
los.& aliquando scribitur cum nun in principio & dicitur
נדון נָדוֹן Madon: & significat certare vel litigare. vt.2. Reg.19.
Certare. Omnisq; populus certabat in cunctis tribubus israel. Inde
דין דִּין Din.i.iudicium siue causa.s.que agitur in iudicio. Iudi.
Iudicium Causa. 5. Et sedetis supra in iudicio. Iob.36. Causa tua quasi im-
pii iudicata est: causam iudiciumq; recipies. Hiere.5. Cau-
sam vidue non iudicauerunt.& in eodẽ.22. Iudicauit cau-
דיין sam pauperis & inde דַּיָּן Daiam.i.iudex. Ps.67. Patris or
Iudex. phanorum & iudicis viduarum.& inde מָדוֹן Madon.i.con-
מדון tentio. Lis. Rixa. Iurgium. Discordia. vt Prouer.15. Vir ira
Rixa. Litis. Iurgium. cundus prouocat rixam. Et in eodem. 16. Homo peruer-
sus suscitat litem. Et in eodem.17. Qui dimittit aquam ca-
put est iurgiorum. Quod in hebreo legitur in numero sin
gulari scilicet caput est iurgii. Et in eodem. 22. Eiice deriso
מדון rem & exibit cum eo iurgium.2. Reg.21. Quartum bellũ
Excelsus. fuit in geth: in quo vir fuit excelsus.& ponitur ibi מָדוֹן Ma

don pro excelso. Pro quo aliqui hebrei legũt. litigiosus vel
rixosus.i.bellicosus. Potest etiam deriuari a dictione מִדָּה
Midda que significat mẽsuram.vt sit sensus. In quo vir fuit Mensura.
mensure siue mensuratus.i.excelsus. Et in plurali scribitur
sine vau & dicitur מְדָנִים Medanim.vt prouer.6. Qui semi מדנים
nat inter fratres discordias.& in eodem.10. Odium susci- Discordie. Rixe.
tat rixas.& aliquando scribitur cum Iod loco vau & dicitur
מִדְיָנִים Midianim. vt prouer.18. Contradictiones cõpri- מדינים cõtradictiones. Lites.
mit sors. Et in eodem.21. Melius est sedere in angulo do-
matis ꝙ̃ cum muliere litigiosa. pro quo hebrei legũt quã
cum muliere litigiorum vel litium. Et in eodem. Quam cũ
muliere rixosa. Pro quo hebrei legunt. Quam cum mulie-
re rixarum vel litium. Et in eodem.27. Tecta perstillãtia
in die frigoris & litigiosa mulier comparantur. Ponitur ẽt
pro iudiciis.vt prouer.18. Et iudicia quasi vectes vrbium. Iudicia.
Sed etiam in hoc loco hebrei legũt. Et iurgia siue lites. Itẽ
מְדִינָה Medina.i.prouincia. de quo vide infra in dictione מדינה Prouincia.
מָדַן Medin.
דּוּץ Dus. Precedere.vt Iob.41. Et faciẽ eius precessit ege- דוץ Precedere.
stas.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt he-
brei ꝙ significat letari siue gaudere: quia in lingua chal-
daica significat gaudium vel letitiam.& legunt sic. Et corã Letari.
eo letabitur meror: siue ante ipsum gaudebit dolor. Tamẽ
si littera daleth mutetur in litteram res: que est quasi eiusdem
figure: tunc significat precurrere siue precedere. Sicut est
in littera nostra.
דּוֹק Doc. Nihil.vt Esa.40. Qui extẽdit velut nihili celos. דוק Nihil.
De quo vide infra in dictione דָּקַק Dacac.
דּוּר Dur. Habitare.durare.vt.Ps.83. Magis ꝙ̃ habitare in דור Habitare.
tabernaculis peccatorum.& in lingua chaldaica aliqñ
scribitur cum aleph in medio loco vau.vt Dañ.2. Et oĩa
in quibus habitant filii hominũ.& inde מָדוֹר Mador.i.ha- מדור
bitatio. Dañ.2. Quorum non est cum hominibus conuersa
tio.idest habitatio.& in eodem.4. Et cum bestiis feris erit Habitatio. דור
habitatio tua.& inde דּוֹר Dor.i.generatio. Etas.i.tempꝰ ha
bitationis vel durationis hominis.vt Geñ.15. Generatiõe Generatio
aũt quarta reuertentur huc. Deut.23. Tertia aũt generatiõe
intrabunt in ecclesiam domini.& in eodem.32. Generatio
enĩ peruersa est. Ps.13. Qm̃ dominus in generatione iusta
est. Eccl's.1. Generatio preterit & generatio aduenit. Esa.
38. Generatio mea ablata est.& in eodem.53. Generationẽ דורים
eius quis enarrabit.& in plurali דּוֹרִים Dorim. Secundum
formam masculinorum siue דּוֹרוֹת Doroth secũdum formã דורות
femininorum.vt Ps.71. Et ante lunam in generatiõe & ge
nerationem. Pro quo hebrei legunt. Et ante lunam in ge-
neratione generationum. Esa.41. Vocans generatiões ab Generationes דור
exordio. Item דּוּר Dur.i.strues.s.lignorum.vt Ezech.24. Strues.
Compone quoq; struem ossium sub ea.& inde מְדוּרָה Me- מדורה
dura.i.pyra.focus.vt in eodem. Ve ciuitati sanguinum: cu- Pyra.
ius ego grandem faciam pyram. Esa.30. Nutrimenta eius
ignis & ligna multa. pro quo hebrei legunt. focus siue Py-
ra eius ignis & ligna multa.
דּוּשׁ Dus. triturare. terere. cõterere Iob.39. Aut bestia agri דוש
conterat. Esa.25. Et triturabitur moab sub eo sicut te- Conterere Triturare. Terere.
runtur palee in plaustro. Et in eodem.28. Non enim in ser
ris triturabitur gith. Et in eodem. Verum nõ in perpetuũ
triturans triturabit illum. Et in eodem.41. Triturabis mõ
tes & cõminues.& osee.10. Ephraim vitula docta diligere
trituram. Pro quo hebrei legunt. Ephraim vitula docta di
ligens triturare. Amos.2. Eo quod triturauerunt plaustris
ferreis galaad. Mich.4. Surge tritura filia sion. Et aliqñ
scribitur sine vau.vt Iudi.8. Cõterãm carnes vestras cum
spinis tribulisq; deserti. Et aliquando scribitur cum littera

Iod in medio loco vau.vt Deut.25. Non ligabis os bouis
דיש triturantis.& inde דַּיִשׁ Dais.i.tritura. vt Leuit.26. Et ap-
prehendet messium tritura vindemiam.& aliquando scri-
Tritura bitur cum mem in principio.vt Esa.21. Tritura mea & filia
דישן aree mee. Item דִּישׁוֹן Dison. nomen est cuiusdam animalis.
Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Pygargum. Deut.
Pygargus 14. Bubalum.tragelaphum.pygargum.
דחה דָּחָה Dacha. Impellere.expellere.eiicere.euertere. supplã
tare.decipere.preuaricari facere. Ps.117. Qui cogita-
supplãtare Expellere. Impellere uerunt supplantare gressus meos. Prouer.14. In malitia
sua expelletur impius. Hiere.23. Impellẽtur & corruẽt in
ea.& in eodem.29. De cunctis locis ad que expuli vos. Et
in eodem. Cunctis gentibus ad quas ego eieci eos. Et aliqñ
Eiicere scribitur cum vau in medio. de quo vide supra in dictione
דּוּחַ Doach. Item significat abstrahere vel auertere. siue fa-
Abstrahere Auertere cere alios preuaricari.vt Deut.13. Quia voluit te abstrahe-
re a domino deo tuo.& in eodem. Et auerterunt habitato-
res vrbis sue atq; dixerunt.& ponitur ibi verbum tertie cõ
iugationis quod scribitur cum he in principio & Iod in se-
Preuaricari facere cunda syllaba: 2.Paralip.21. Et preuaricari fecit iudam.i.
auertit a cultura deĩ. vide etiam de hoc infra in dictiõe נָדַח
דחי Nadach.& inde דְּחִי Dechi.i.lapsus. Ps.55. Et pedes meos
Lapsus a lapsu.& similiter. Ps.104. Vbi eadem verba habentur.&
דחויה inde דְּחוּיָה Dechuia.i.delapsa.siue depulsa. Ps.61. Tãq; pa-
Depulsa. rieti inclinato & maceriẽ depulse.& inde נִדָּחִים Nidachim
נדחים i.eiecti siue profugi.vt Ps.149. Dispsiones israel cõgrega
Eiecti. bit. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai-
cam veritatem transtulit. eiectos israel congregabit. Esa.11
Profugi Et congregabit profugos israel.& in eodẽ.16. Habitabunt
in te profugi mei moab.& etiam de hoc vide infra in dictio
מדחה ne נָדַח Nadach.& inde מִדְחֶה Midche per additionẽ mem
in principio. pro quo beatus Hieronymus transtulit ruinã
Ruina. vt prouer.26. Os lubricum operabitur ruinam.
דחל דְּחַל Dachal. in lingua chaldaica significat terrere siue ti-
Terrere. mere. Dañ.4. Somnium vidi & perterruit me. Et in-
דחיל de דְּחִיל Dechil.i.terribilis. Dañ.2. Intuitꝰ eiꝰ erat terribilis
Terribilis דחון דַּחֲוָן Dachauan cibus siue cena. Dañ.6. Cibiq; non sunt al
lati coram eo. hebrei tamen dicunt quod significat in-
Cibus strumentum musicum: seu tibiam.
דחן דֹּחַן Dochan. milium.vt Ezech.4. Et tu sume tibi frumen-
Milium. tum & hordeum & fabam & lentem & milium.& solũ
inuenitur in predicto loco.
דחף דָּחַף Dachaph. festinare. perterritum accelerare.vt.2. Para
lip.26. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi. He-
perterritꝰ accelerare. Festinare. ster.3. Festinabant cursores qui missi erant.& in eodem.6.
Et aman festinauit ire in domum suam.
דחק דָּחַק Dachac. Coarctare. Angustiare. Opprimere. Ioel.2.
Coarctare Vnusquisq; fratrem suum non coarctabit. & Iudi.2.
Vastare Et liberabat eos de cede vastantium. pro quo hebrei legũt.
Tribulare Angustiare A facie tribulantium & angustiantium vel coarctantiũ eos
די דַּי Ddai. siue דֵּי De. Sufficientia. abundantia. satis. vt Exo.
די 26. Plus offert populus ꝙ̃ necessarium est. Pro quo he-
Sufficientia Abũdãtia. brei legunt. Plus offert populus ꝙ̃ sufficientia vel abundã-
tia est operis.i.plus ꝙ̃ sufficit operi.& in eodem. Eo quod
oblata sufficerent & abundarent. Leuit.5. Sin aũt non po-
tuerit offerre pecus. pro quo hebrei legunt. Si non inuene-
rit manus eius sufficientiam pecudis.i. si non potuerit ha-
bere precium sufficiens pro emptione pecudis.& in eodẽ.
25. Et ipse preciũ ad redimẽdum potuerit inuenire. pro
quo hebrei legunt. Et inuenerit quantum sufficit pro redẽ
ptione sua.& in eodem. Quod si non inuenerit manus eiꝰ
vt reddat precium. pro quo hebrei legunt. Quod si non in
uenerit manus eius sufficientiam vt reddat ei. Deut.15. Et

dabis mutuum quo eũ indigere prospexeris. Pro quo he-
brei legunt. Mutuans mutuabis ei iuxta sufficientiam que
ei deficit. 2.Paralip.30. Quia sacerdotes qui possent suffi-
cere sanctificati non fuerũt. vbi preponitur lamed & mem
& dicitur לְמַדַּי Lemiddai.i.ad sufficientiam. Hester.1. Vñ למדי sufficiẽtia.
regis iusta est indignatio. Pro quo hebrei legunt. Et iuxta
sufficientiam vel abundantiam contemptionis vel despe-
ctionis: & indignatio.s.est. sed beatus Hieronymus in locis
predictis transtulit sensum.& prouer.25. Mel inuenisti cõ-
mede quod sufficit tibi.& in eodẽ.27. Sufficiat tibi lac ca- Sufficere.
prarum in cibos tuos. Esa.40. Et libanus non sufficiet ad
succendendum: & animalia eius non sufficient ad holocau
sta.i.non erunt satis. Hiere.29. Rapuissent quod sufficeret
sibi. Nañ.2. Leo cepit sufficienter catulis suis. significat ẽt sufficiẽter.
דֵּי Dde. Transitus vel transmigratio ex vno tẽpore in aliud די
vel ex vno loco in aliũ. Et tũc cõiter scribitur cum littera
mem in principio.& dicitur מִדֵּי Midde. Esa.66. Et erit mẽ מדי
sis ex mense & sabbatum ex sabbato.i. per singulos mẽses
& per singula sabbata. ponitur etiã pro a principio.1. Reg. A principio
18. A principio aũt egressionis eorum. Ponitur etiam pro Frequẽter
frequenter.4. Reg.4. Cũq; frequenter inde transiret.i. sta
tutis temporibus.& aliquando hec dictio דֵּי Dde.est sylla-
bica adiectio que ponitur causa ornatus oratiõis. vel ad de-
notandum multitudinem vel magnitudinem rei cui pre-
ponitur.& scribitur aliquando cum beth vel caph aut mem
in principio & dicitur בְּדֵי Bede. siue כְּדֵי Chede.aut בדי
Midde.& aliquando omittitur in nostra translatione.vt.3. כדי
Reg.14. Cũq; ingrederetur rex in domum domini porta-
bant ea. vbi huic verbo ingrederetur premittitur מִדֵּי Mid מדי
de. Iob.39. Vbi audierit buccinam dicit vah. pro quo in he
breo habetur בְּדֵי Bede buccine dicit vah.i. in abũdantiam
vel multitudinem buccinarum dicit vah.& Hiere.51. Et la-
bores populorum ad nihilum & gentium in ignem erunt.
Pro quo in hebreo habetur. Et laborabunt populi in דֵּי De
nihilum: & gentes in דֵּי De ignis laborabũt. Itẽ כְּדֵי Che כדי
de. ponitur pro instar.vt Iudi.6. Et in instar locustarũ vni Instar
uersa complebãt. Item מִדֵּי Midde ponitur pro dum siue p מדי
ex quo.vt Hiere.31. Quia ex quo locutus sum de eo adhuc Ex quo
recordabor eius. Itẽ דִּי Di. in lingua chaldaica est pnomen
relatiuum & est omnis generis & vtriusq; numeri. Hiere. די
10. Dii qui celum & terram non fecerũt. Dañ.4. Nõne hec Qui
est babylon ciuitas magna quam ego edificaui & in eodem Que
5. Quos volebat interficiebat: & quos volebat percutiebat Quod
quos volebat exaltabat: & quos volebat humiliabat. & ali-
quando significat ꝙ coniunctionem. Dañ.2. Certe noui ꝙ ꝙ
tempus redimitis scientes ꝙ recesserit a me sermo.& aliqñ
preponitur ei littera caph & dicitur כְּדֵי Cede.& tũc in eadẽ כדי
lingua chaldaica significat quãdo. Dañ.5. Quando autem Quãdo
eleuatum est cor eius. Et aliquando preponitur ei dictio
הָא He: & tunc ambe dictiões significant sicut vel queãd-
modum.vt Dañ.2. Sicuti ferrum misceri teste non potest. Sicut.
Est etiam דִּי Di. articulus genitiui casus. Dañ.2. Ab arioch די
principe militie regis.& in eodem. Sit nomen domini be-
nedictum. Et quando preponitur dictio עַד Ad. tunc ambe
dictiones significant donec: siue quoadusq;. Dañ.2. Donec Donec.
tempus transeat.& in eodem.4. Donec scias ꝙ dominatur
excelsus.
דַּיָּג Daiag. piscator. De q̃ vide supra in dictiõe דּוּג Dog. דיג
דַּיָּה Daia. miluus. Deut.14. Vulturem ac miluum iuxta ge דיה
nus suum.& in plurali דַּיּוֹת Daioth.vt Esa.34. Illic cõ Miluus. דיות
gregati sunt milui alter ad alterum.& habet terminatiõẽ Milui.
femininam in hebreo tam in singulari ꝙ̃ in plurali. Et est
promiscui generis.

דְּיוֹ Deio. Atramentum. Hier. 36. Et ego scribebā in volumine atramento.

דֵּין Den in lingua chaldaica est pronomen demonstratiuū idest hic siue iste: & in genere feminino vel neutro scribitur cum aleph vel he in fine: vt infra dicetur in dictione דְּנָא Dena.

דָּיֵק Daiec. propugnaculum siue munitio. vt. 4. Reg. 25. Et extruxerunt in circuitu eius munitiões. Ezech. 4. Et edificabis munitionem & comportabis aggerem.

דָּךְ Dach. in lingua chaldaica est pronomen demōstratiuū tertie persone: & est omnis generis. Esdre. 4. Quia si ciuitas illa edificata fuerit. & in eodem. qm̄ vrbs illa vrbs rebellis. & in eodem. 6. Sinite templum illud fieri.

דָּכָא Dacha. consumere. conterere. confringere. humiliare. vt Iob. 4. Consumentur velut a tinea. & in eodē. 5. Et conterētur in porta: & non erit qui eruat. Et in eodē. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus: Et in eodem. 22. Et lacertos pupillorū cōminuisti. pro quo hebrei legunt. Et brachia pupillorum conterebantur vel cōfringebantur. Et in eodem. 34. Et introducet noctem & conterentur. Ps. 71. Et humiliabit calūniatorem. Ps. 142. Humiliauit in terra vitam meam. Esa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Et in eodem. Et dn̄s voluit conterere eum in infirmitate. Threñ. 3. vt contereret sub pedibus eius omnes vinctos terre. Ponitur etiā pro mundare. vt Hiere. 44. Non sunt mundati vsq3 ad diem hanc. & inde דַּכָּא Dacha. i. contritio siue contritus vel attritus aut humilitas vel humilis. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis. Ps. 89. Ne auertas hominem in humilitatem. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit conuertēs homines vsq3 ad cōtritionem. Esa. 57. In excelso & in sancto habitans & cum contrito & humili spiritu. & in plurali דַּכָּאֵי Dachee. i. cōtriti vel humiles. Ps. 33. Et humiles spiritu saluabit. & scribitur aliquādo cum vau in fine. ut Prouer. 26. Lingua fallax odit veritatē. Pro quo hebrei legūt. Lingua fallax siue lingua mendacii odit humilitatem: siue conterentem se. i. corripientem se. Scribitur etiam cum he in fine vt in dictione sequenti.

דָּכָה Dacha. conterere. humiliare. sicut dictio supradicta. Ps. 9. In laqueo suo humiliabit eum. Ps. 43. Qm̄ humiliasti nos in loco afflictionis. Ps. 50. Et exultabūt ossa humiliata. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vt exultent ossa que confregisti. & in eodem. Cor contritum & humiliatum de⁹ nō despicies. Ps. 88. Tu humiliasti sicut vulneratum superbū & inde דַּךְ Dach. i. pauper egenus. De quo vide supra in dictione דּוּךְ Doch. & inde דָּכְיִ Dochi. i. fluctus. eo quod conterunt vel confringunt se inuicem. Ps. 92. Eleuauerunt flumina fluctus suos.

דִּכֵּן Dicen. In lingua chaldaica est pronomen demonstratiuum. i. illa siue ille. Dañ. 2. Statua illa magna. & in eodem. 7. Et de cornu illo quod habebat oculos.

דּוּכִיפַת Duchiphath. nomen auis inmūde. Pro quo beat⁹ Hieronymus traduxit Vpupā. vt Leuit. 11. Vpupā quoq3 & vespertilionem.

דְּכַר Dechar. in lingua chaldaica significat recordari siue mēorari. & inde דּוּכְרָן Duchran. siue דּוּכְרָנָא Duchrana. i. memoria siue commemoratio aut memoriale. Esdre. 6. Talisq3 scriptus erat in ea cōmentarius: Pro quo hebrei legunt. Et sic erat scriptum in ea memoria siue memoriale & in plurali דּוּכְרָנַיָּא Duchranaia. & pōitur pro historiis vl cōmentariis que sunt memorie priscorū tēporū. Esdre. 4. vt recenseas in libris historiarum. Et in eodem. Et inuenies scriptum in commētariis. Item דְּכַר Dechar. in lingua chaldaica significat masculū siue agnū. Esdre. 7. Et agnos & hedos in holocaustum.

דַּל Dal. Pauper. egen⁹. De quo vide infra in dictiōe sequēti

דָּלַל Dalal. attenuare. pauperē esse. Esa. 29. Attenuabūtur & siccabuntur riui fluminum. & aliquando scribitur cum simplici lamed. vt. 2. Reg. 13. Quare sic attenuaris macie fili regis. Iob. 28. Quos oblitus est pes egētis hominis & inuios. pro quo hebrei legunt. Quos oblitus est pes: attenuati sunt ab homine. i. diminuti & cōmoti sunt. Ps. 114. Humiliatus sum & liberauit me. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxtā hebraicam veritatem transtulit. Attenuatus sum & me saluauit. Esa. 17. Attenuabitur gloria iacob. & in eodem. 38. Attenuati sunt oculi mei suspiciētes in excelsum. Sed dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco deriuatur a dictione דָּלָה Dala Que significat eleuare. & legunt eleuati sunt oculi mei &c. Inde דַּל Dal. i. attenuatus. macilentus. pauper. egenus. vt Leuit. 14. Quod si paup est & non potest manus eius inuenire que dicta sunt. Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ps. 140: Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo hebrei legūt. Serua super pauperem labia mea. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Serua paupertatē labiorum meorum. potest etiam deriuari a dictiōe דֶּלֶת Deleth que significat ostium vt infra dicetur. & in plurali דַּלִּים Dalim. 2. Reg. 3. Dom⁹ autē saul decrescens quotidiē. Pro quo hebrei legunt. Domus autem saul euntes & attenuati. i. quottidie attenuabātur. i. decrescebant. Hiere. 39. Et de plebe pauperum qui nihil penitus habebāt dimisit nabuzardā. & in plurali feminino דַּלּוֹת Daloth. vt Geñ. 41. In tantum deformes & macilente vt nunq3 tales in terra egypti viderim. & inde דַּלָּה Dala. i. macies. tenuitas. paupertas: Esa. 38. Dū adhuc ordirer succidit me. Pro quo hebrei legunt. De macie vel de tenuitate succidit me. i. infirmitate succidit me. Et quando post se regit genitiuum mutat he in tau. & dicitur דַּלַּת Dalath. i. paupertas vt. 4. Reg. 25 Et de pauperib⁹ terre reliquit vinitores & agricolas. quod in hebreo legitur collectiue. s. de paupertate terre. i. de congregatione pauperū. & in plurali dicitur דַּלּוֹת Daloth. Hiere. 62. De pauperibus autem populi & de reliquo vulgo. & in eodem. De pauperibus vero terre reliquit nabuzardan. vbi ponitur paupertas pro pauperibus. Ponitur etiā דַּלַּת Dalath. pro cesarie vel coma. vt Canti. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis. vide ēt infra in dictiōe דָּלָה Dala.

דָּלַג Dalag. transilire. saltare. vt Canti. 2. Ecce iste venit saliens in montibus. Esa. 35. Tūc saliet sicut ceruus claudus. Soph. 1. Et visitabo super omnem qui arrogāter ingreditur super limen. Pro quo hebrei legunt. Et visitabo sup omnem transilientem vel salientem super limen. In trāslatione chaldaica sic habetur. Et visitabo sup oēm qui ambulat in ritu philistinorū. Nā sacerdotes philistinorū nō calcabāt limē tēpli Dagon: sed trāsiliebāt illd'. vt hētur. 1. Reg. 5.

דָּלָה Dala. Haurire. Exhaurire. Sufferre. Eleuare. Exo. 2. Que venerant ad hauriendam aquam. & in eodē. Insuper & hausit aquam nobiscum. Prouer. 20. Sed homo sapiens exhauriet illud. Inde דְּלִי Dali. siue דְּלִי Deli. i. situla qua aqua exhauritur. Nu. 24. Fluet aqua de situla eius. & Esa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle. Item דָּלָה Dala. i. eleuare. sufferre. Ps. 29. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me. Pro quo hebrei legunt. Exaltabo te domine quoniam eleuasti me vel sustulisti me. Prouer. 26. Quomō pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecēs est in ore stultorum. Potest etiam legi sic. Eleuate. i. tollite crura a claudo: quia nihil prosūt quāuis sint pulchra: & sic exponunt aliqui hebrei. Vnde idem est sensus cum littera nostra. Esa. 38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. pro quo hebrei legunt. Eleuati sunt oculi mei in excelsum siue ad excelsum. Potest etiā interpretari. Attenuati sunt: sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דָּלַל Dalal. & inde דָּלִיּוֹת Dalioth. i. rami siue propagines. Eo qđ sunt excelse vel eleuate. Hiere. 11. Et combusta sunt fruteta eius. pro qđ hebrei legunt. Et cōfracti sunt rami ei⁹. Ezech. 17. Respicientibus ramis eius ad eam. & in eodem. Et palmites suos extendit ad eam. Et in eodem. Sub vmbra frondium eius nidificabunt. pro quo hebrei legunt. In vmbra ramorum eius habitabunt.

דָּלַח Dalach. turbare. conturbare. s. aquas pedibus cōculcādo. vt Ezech. 32. Et conturbabas aquas pedibus tuis. Et in eodem. Et non turbabit eas pes hominis vltra: neq3 vngula iumentorum turbabit eas.

דָּלַף Daleph. stillare. vt Iob. 16. Ad deum stillat ocul⁹ me⁹. Eccl's. 10. Et in infirmitate manuū perstillabit dom⁹. Ps. 118. Dormitauit aīa mea pre tedio. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Distillauit anima mea pre stultitia. & secūdū hebreos ponitur ibi distillare p lacrimare vel plorare: iuxta illud Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. & inde דֶּלֶף Deleph. i. stilla pluuie siue stillicidium. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris. Pro quo hebrei legunt. Stilla siue stillicidiū continuum vel assiduū in die frigoris.

דָּלַק Dalac. incendere. succendere. ardere. persequi. vt. Ps. 7. Sagittas suas ardētibus effecit. Ps. 9. Dum superbit impius: incenditur pauper. Prouer. 26. Sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Pro quo hebrei legūt. Sic labia ardentia siue persequentia & cor pessimum. Esa. 5. Vt vino estuetis. pro quo hebrei legunt. Vinū incendit eos. Ezech. 24. Congere ossa: que igne succendam. Abdie. 1. Et succēdentur in eis & deuorabunt eos. Inde דַּלֶּקֶת Dalecheth. i. incendium siue ardor. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre: frigore: & ardore. Significat etiam persequi. vt Geñ. 31. Et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me. pro quo hebrei legunt. Et quod est peccatum meum: quia persecutus es post me. Potest etiā legi sicut est in littera nostra: quia est equiuocum vt supra dictum est. 1. Reg. 17. Et reuertētes filii israel postq3 persecuti sunt philisteos inuaserunt castra eorum. Threñ. 4. Super montes persecuti sunt nos.

דֶּלֶת Deleth. ostium. ianua. Geñ. 19. Ac post tergū acclaudens ostiū. Exo. 21. Et applicabitur ad ostiū. 3. Reg. 6. Et vtrūq3 ostium duplex erat. 4. Reg. 12. Aperuitq3 foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Aperuitq3 foramē in ostio eius siue in ianua eius. Prouer. 16. Sicut ostium vertitur in cardine suo. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. Et aliquando scribitur sine tau. & dicitur דַּל Dal. vt. Ps. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. & de hoc vide supra in dictione דָּלַל Dalal. & in plurali דְּלָתוֹת Dalthoth. siue דַּלְתֵי Dalthe. aut דְּלָתַיִם Delathaim. i. ostia. porte. value. ianue. Ios. 6. Et in nouissimo liberorum ponat portas eius. 3. Reg. 6. Et in ingressu oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarum. & in eodē. Et duo ostia de lignis abiegnis. & in eodem. 7. Per cardines ostiorū domus interioris sancti sanctorum & ostiorum domus tēpli ex auro erant. 2. Paralip. 3. Et postes & parietes & ostia. Nee. 6. Valuas non posueram in portis. & in eodem. 7. Et posui valuas. & in eodem: Cūq3 adhuc assisterēt clause porte sunt. Iob. 40. Portas vultus ei⁹ quis aperiet. Esa. 45. Aperiam coram eo ianuas.

דָּם Dam. sanguis. cruor. homicidiū. vt Geñ. 9. Excepto ꝙ carnem cū sanguine non comedetis: sanguinē enī aīarū vestrarum requiram. & in eodem. Quicunq3 effuderit humanum sanguinem: fundetur sanguis illius. Exo. 7. Et sit cruor in omni terra egypti. & in eodem. 12. Et sument de sanguine: ac ponent super vtrūq3 postem. Leuit. 17. Sāguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit. Deut. 32. De cruore occisorum & de captiuitate. Ios. 2. Reus sibi erit: sanguis ipsius erit in caput eius. & in eodem. Cunctorum autē sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum. 2. Reg. 1. sanguis tuus sit super caput tuum. & in eodem. 23. Nun sanguinem hominum istorum qui profecti sunt & animarum periculum bibam. Iob. 16. Terra ne operias sanguinem meum. Ps. 57. Manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Ps. 71. Et honorabile nomen eorum coram illo. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius. Ezech. 19. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo. Sed in hoc loco dicunt hebrei ꝙ deriuatur a dictione דָּמָה Dama infra posita que significat assimilare. Et sic ipsi legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Accipitur etiam pro pena vel noxa effusionis sanguinis. Nu. 35. Absq3 noxa erit qui eū occiderit. & in plurali דָּמִים Damim. siue דְּמֵי Deme. i. sanguines. vt Geñ. 4. Vox sāguinis fratris tui clamat ad me de terra. pro quo hebrei legūt. Vox sanguinum fratris tui clamantiū ad me de terra. Sed chaldaicus interpres transtulit etiam singulariter: sicut est in littera nostra. 2. Reg. 3. Mundus ego sum & regnū meū vsq3 in sempiternum a sanguine abner. quod etiam in hebreo legitur pluraliter. s. a sanguinibus abner. Esa. 1. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Pro quo hebrei legūt Manus enim vestre sanguinibus plene sunt. Osee. 1. Et sanguis sanguinem tetigit. Pro quo hebrei legunt. Et sanguines in sanguines tetigerunt. & in eodem. 12. Et sanguis ei⁹ super eum veniet. quod etiam in hebreo legitur in plurali. Zach. 9. Et auferam sanguinem eius de ore eius. Pro quo hebrei legunt. Et auferam sanguines eius de ore eius. Et sic communiter vbi apud hebreos legitur in plurali. in nostra translatione transfertur singulariter: exceptis aliquib⁹ locis: aut quando significat penam capitalem vel penā effusiōis sanguinis. Ps. 50. Libera me de sanguinibus de⁹. Ps. 54. Viri sanguinū & dolosi non dimidiabūt dies suos. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. & aliquando ponitur pro homicidio vel pro reatu sanguinis. vt Exo. 22 Non erit reus sanguinis. pro quo hebrei legunt. Nō erunt ei sanguines. i. non imputabitur ei pena effusionis sanguinis. & in eodem homicidium perpetrauit. pro quo hebrei legunt. Sanguines ei. idest pena homicidii imputabitur ei Deut. 19. Ne sis sanguinis reus. Accipitur etiam pro periculo mortis: vel sanguinis effusione. vt Deut. 22. Facies murum tecti per circuitū: ne effundatur sanguis in domo tua. Pro qđ he. le. Facies murum tecti: & nō ponas sanguines in domo tua. i. non ponas periculū effusiōis sanguinis in domo tua. Ponitur etiam דָּם Dām p vino rubro sanguinei coloris. vt Deut. 32. Et sanguinē vue vt biberet meracissimū.

דָּמַם Damam. silere. tacere. conterere. quiescere. immobilē esse. expectare. vt Esa. 47. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorum. & Threñ. 3. Bonum est prestolari cum silentio salutare domini. pro quo hebrei legunt. Bonū est prestolari & silere ad salutare domini. Abach. 2. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi tacenti. & aliqñ

scribitur cum simplici mem. vt. 1. Reg. 2. Et impii in tene-
Conticescere bris conticescent. Iob. 29. Et intenti tacebant ad consilium
meum. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernũ.
Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam
veritatem transtulit. Confundantur impii taceant in infer
no. Esa. 15. Quia nocte vastata est Ar moab conticuit. Hie
Silere. re. 8. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos
fecit. & in eodem. 25. Et conticuerunt arua pacis. & in eo-
dem. 51. Nolite tacere super iniquitatem eius Threñ. 2.
Côticuerunt senes filie sion. & in eodem. 3. Sedebit solita-
rius & tacebit. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tace
bit. Significat etiam quiescere vel immobilem esse aut ex-
Immobilem esse. pectare. vt Exo. 15. Fiãt immobiles quasi lapis. Ios. 10. Sol
contra gabaon ne mouearis. Pro quo hebrei legunt. Sol
Quiescere contra gabaon quiesce vel expecta. i. esto immobilis. Et in
Stare. eodem. Et stetit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete do
Manere. nec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Iob. 30. In-
teriora mea efferbuerunt absq; vlla requie. Pro quo hebrei
legunt. Interiora mea efferbuerunt & non quieuerunt. vi-
de etiam de hoc supra in dictione דום Dom. & infra in di-
דְּמָמָה ctione sequenti. & inde דְּמָמָה Demamá. i. silentium. trãqui
litas. quies. vt. Ps. 106. Et statuit procellam eius in auram.
pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam
veritatem transtulit. Statuet turbinem in tranquillitatem.
Trãqlitas. idest in silentium vel quietem. Ponitur etiam pro aura. vt
Aura. 3. Reg. 19. Et post ignem sybilus aure tenuis.

דָּמָה דָּמָה Dama. assimilare. similẽ eẽ. adeqre. tacere. existimare
cogitare. putare. opprimere. excidere. vastare. consu
Similẽ eẽ. mere. Ps. 48. Et similis factus est illis. Ps. 101. Similis fact9
sum pellicano solitudinis. Ps. 143. Homo vanitati similis
factus est. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnu-
Assimilare loq; ceruorum. & in eodem. 5. Assimilaui te amica mea. &
in eodem. 7. Statura tua assimilata est palme. Esa. 14. Simi
lis ero altissimi. & in eodem. 40. Cui ergo similem fecistis
deum. & in eodem. Et cui assimilastis me. Hiere. 6. Specio
se & delicate assimilaui te filia sion. Threñ. 2. Vel cui assi-
milabo te filia ierusalem. Ezech. 31. Cui similis factus es in
Adequare magnitudine tua. & in eodem. Abietes non adequauerunt
summitatem eius. & in eodem. Omne lignum in paradiso
dei non est assimilatum illi. & in eodem. 32. Leoni gẽtium
assimilatus es. Osee. 12. Et in manu prophetarum assimi-
דְּמוּת latus sum. & inde דְּמוּת Demuth. i. similitudo. exemplar
Similitudo imago. Geñ. 1. Faciamus hominem ad imaginem & simili
tudinem nostrã. Ezech. 1. Et in medio eius similitudo quat
tuor animalium. & in eodem. Similitudo aũt vultus eorũ.
& in eodem. Et similitudo animalium & aspectus eorum.
Exemplar. Põitur etiam pro exẽplari. vt. 4. Reg. 16. Misit rex achaz
Imago ad vriam exemplar eius. Itẽ ponitur pro imagine. vt Esa.
40. Et quam imaginem ponitis ei. & aliquando scribitur
sine tau. vt Ezech. 19. Mater tua q̃si vinea in sanguine tuo.
Pro quo aliqui hebrei legunt. Mater tua quasi vitis in simi
litudine tua. Sed magis proprie significat sanguinem sicut
est in littera nostra: vt dictum est supra in dictiõe דָּם Dam.
דִּמְיוֹן & inde דִּמְיוֹן Dimion. i. similitudo. vt. Ps. 16. Susceperũt mẽ
Similitudo sicut leo paratus ad predam. pro quo beatus Hieronymus
in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Similitu
do eius quasi leonis desiderantis predam. Significat etiam
Tacere. supradicta dictio דָּמָה Dama. tacere. aut silere. vt Esa. 6. Ve
mihi quia tacui. Threñ. 3. Oculus meus afflictus est: nec ta
cuit. Item significat estimare siue existimare aut cogitare
vel putare: aut arbitrari. vt. Ps. 47. Suscepimus deus mise-
ricordiam tuam in medio templi tui. Pro quo beatus Hie-
Estimare ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtu-

lit. Estimauimus deus misericordiam tuam in medio tem-
pli tui. Ps. 49. Existimasti inique q ero tui similis. Ester.
4. Ne putes q animam tuam tantum liberes. Esa. 10. Ipse Putare. Arbitrari.
autem non sic arbitrabitur. i. cogitabit. & in eodem. 14.
Iurauit dominus exercituũ dicẽs: si non vt putaui ita erit.
Significat etiam opprimere aut excidere siue deuastare aut
consumere. 2. Reg. 21. Virum qui attriuit nos & oppressit Opprimere
iniq;. Osee. 4. Nocte tacere feci matrem tuam. Pro quo he
brei legunt. Nocte oppressi siue deuastaui aut excidi matrẽ Deuastare
tuam. Potest etiam significare tacere feci: sicut supra dictũ
est. & lxx. sequẽtes primum significatum transtulerũt. No-
cti assimilaui matrem tuam. & in eodem. 10. Transire fecit Transire
samaria regem suum. pro quo hebrei legũt. Deuastauit vel
consumpsit aut excidit samaria regem suum. & in eodẽ. 11.
Sicut mane transiit: pertransit rex israel. Pro quo hebrei le
gũt. Mane excissus siue consumptus est rex israel. Abdie. Cõsumere.
1. Quomodo conticuisses. Pro quo hebrei legũt. Quomõ
excissus vel consumptus es. Soph. 1. Conticuit omnis popu
lus chanaã. Hiere. 47. Côticuit ascalon. Quod hebrei expo
nunt. Excissus est siue consumptus vel deuastatus est. Põt Excidere
etiam significare conticescere: vt supra dictum est. & inde
דְּמִי Demi. i. excissio. siue consumptio. vt Esa. 38. Ego dixi דְּמִי
in dimidio dierum meorum. pro quo hebrei legũt. Ego di
xi in excissione vel in consumptione dierum meorum. Et Excissio
secundum hoc significatum exponunt aliqui hebrei aliqua
que supra in dictione דָּמָם Damam dixim9 significare ta-
cere vel silere. vt. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in
infernum. Hiere. 9. Et sileamus ibi quia dominus deus no
ster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerũt arua pa Silere. Conticere
cis. vbi in predictis locis aliqui hebrei dicunt q significat
excidere vel opprimere: aut consumere. Sed potest signifi
care tacere aut silere vel conticiscere: sicut supra dictum est
quia possunt deriuari a dictione supradicta דום Dom. siue
a dictione damam. De quo vide in predictis dictionib9. In
de דֳּמִי Domi. i. silentium. vt Esa. 62. Et ne detis silentiũ ei. דֳּמִי
Ps. 82. Deus quis similis erit tibi. pro quo beatus Hierony Silentium
mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. De9
non silentium tibi. Et propter predictam equiuocationem
potest etiam interpretari. Deus non similis tibi. i. nullus est
similis tibi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur דּוּמִיָּה דּוּמִיָּה
Dumia. vt. Ps. 21. Et nocte non ad insipientiam mihi. Pro
quo beatus Hieronymus transtulit. Et nocte nec est silentiũ Silentium
mihi. Ps. 38. Obmutui & humiliatus sum: & silui a bonis.
Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Obmutui & silẽtio
tacui de bono. Et de hoc vide supra in dictione דום Dom.

דֹּמֶן Domen. stercus siue sterquilinium. vt. Ps. 82. Facti sũt דֹּמֶן
stercus terre. Hiere. 9. In sterquilinium super faciẽ ter-
re erũt. & in eodem. Et cadet morticinium hominis quasi Stercus sterq̃liniũ.
stercus super faciem regiõis. & inde מַדְמֵנָה Madmena per מַדְמֵנָה
additionem mem in principio & he in fine. i. sterquiliniũ
secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus trãstulit plau
strum. Esa. 25. Sicut teruntur palee in plaustro. Ponitur Plaustrũ.
etiam מַדְמֵן Madmen pro silentio vel silente sicut dictio מַדְמֵן
supradicta. Hiere. 48. Ergo silens conticesces. vbi pro eo Silens
quod in littera nostra est silens: in hebreo ponitur מַדְמֵן
Madmen. & dicunt aliqui hebrei q est nomen proprium
cuiusdam loci regionis moab. Et interpretatur stercus siue
sterquilinium.

דָּמַע Damaa. lachrimare siue lachrimas fundere. plorare. דָּמַע
vt Hiere. 13. Plorans plorabit & deducet oculus meus Plorare
lachrimã. & inde דִּמְעָה Dimaa. i. lachrima. vt in loco pre- דִּמְעָה
dicto. & 4. Reg. 20. Vidi lachrimam tuam. Esa. 25. Aufe- Lachrima
ret dominus deus lachrimã. & Threñ. 1. Et lachrime eius

in maxillis eius. Quod in hebreo legitur in singulari. s. &
lachrima eius in maxillis eius. & sic in aliquibus aliis locis
vbi in translatione nostra legitur pluraliter. in hebreo le-
דְּמָעוֹת gitur singulariter. & in plurali dicitur דְּמָעוֹת Demaoth. i.
Lachrime lachrime vt Threñ. 2. Defecerũt pre lachrimis oculi mei.
דֶּמַע Significat etiam דֶּמַע Dimaa Liquorem. s. vini vel olei.
secũdũ hebreos. vt Exo. 22. Pro eo quod nos habemus de-
cimas & primitias tuas nõ tardabis offerre. Hebrei legũt.
Liquor. Plẽnitudinem tuam. s. frugum: & liquorem tuũ. s. vini vel
olei: non tardabis. s. offerre. Sed beatus Hieronymus tran-
stulit sensum.

דַּמֶּשֶׂק דַּמֶּשֶׂק Damesec. nomẽ proprium viri vel loci. vt Geñ. 15.
Et filius procuratoris domus mee: iste damasc9 elie
zer. 4. Reg. 8. Venit quoq; eliseus in damascũ. Esa. 7. Ca-
Damascus put syrie damascus. Amos. 3. In plaga lectuli & in damasci
grabato. Sed in predicto loco dicunt aliqui hebrei q est no
men cõmune: & q significat angulum. & sic ipsi legunt. In
Angulus. plaga lectuli & in angulo grabati. Alii vero dicunt q deri-
uatur a dictione מֶשֶׁק Mesech. que significat gubernare: si-
Sustẽtaculum. ue sustentare. vt sit sensus. In plaga lectuli & in sustentacu-
lo grabati.

דְּנָא דְּנָא Dena. siue דְּנָה in lingua chaldaica est pnomẽ demõ-
stratiuum generis feminini vel neutri. Dañ. 2. Vt que
Iste. rerent miam a facie dei celi super sacramento isto. & in eo-
Hoc. dem. sacramentum hoc reuelatum est mihi. & in eodem.
hoc est somniũ. Et quandoq; preponitur ei littera caph. &
כִּדְנָה dicitur כִּדְנָה. i. sic aut huiuscemodi. Hiere. 10. Sic ergo di-
Sic. Huiuscemodi. ctis eis. Dañ. 2. Verbum huiuscemodi non sciscitatur.

דּוֹנַג Donag. cera. vt. Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Ps.
דּוֹנַג 96. Mõtes sicut cera fluxerunt a facie domini. Michee
Cera 1. Sicut cera a facie ignis.

דָּעַךְ דָּעַךְ Daach. extinguere. conterere. consumere. vt Iob. 21.
Extinguere. Quotiẽs lucerna impiorũ extinguetur. Ps. 117. Exar-
serunt sicut ignis in spinis. Pro quo beatus Hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Extincti sunt
quasi ignis spinarum. Prouer. 20. Extinguetur lumen eius
in mediis tenebris. Significat etiam conterere vel cõsume
Conterere Cõsumere re. vt Iob. 6. Et vt incaluerint soluentur de loco suo. i. con
terentur vel consumẽtur. Esa. 43. & cõtriti sunt quasi linũ.

דֹּפִי דֹּפִי Dophi. opprobrium. Scandalũ vt. Ps. 49. Et aduersus
filium matris tue ponebas scandalum. & solum inueni
Scandalũ opprobriũ tur in predicto loco. Beatus vero Hieronymus in psalterio
iuxta hebraicam veritatem transtulit opprobrium.

דָּפַק דָּפַק Daphac. pulsare. impellere. vt Iudi. 19. Et circũdãtes
Pulsare domũ senis fores pulsare ceperũt. Cãti. 5. Vox dilecti
mei pulsantis. Geñ. 37. Quas si plus in ambulando fecero
laborare morientur vno die. Pro quo hebrei legunt. Et si
Impellere impellerent eas vno die morientur omnes oues. i. si eas fe
cero ambulare plus solito: morientur omnes oues. Vnde
beatus Hieronymus transtulit sensum.

דָּק דָּקַק דָּק Dac. siue דָּקַק. cõminuere. cõterere. attenuare. Et sem
per scribitur cum simplici coph. vt Exo. 30. Cũq; in te
nuissimum puluerem vniuersa cõtuderis. Pro quo hebrei
Cõminuere legunt. Et contũdes ea & cõminues. & in eodem. 32. Et cõ-
Conterere triuit vsq; ad puluerem. pro quo hebrei legunt. Et contri-
uit donec cõminutum est. Deut. 9. Omnino quoq; in pul-
uerem redigens. i. in puluerẽ cõminuens. 2. Reg. 22. Qua
si lutum platearum cõminuam eos. & illud quod habetur
psalmõ. 17. Et quasi lutum platearum delebo eos. Ibi enĩ
scribitur אֲרִיקֵם Aricem per res & non per daleth. 4. Reg.
Cõminuere 23. Combusit & cõminuit in puluerem. 2. Paralip. 34. Lu
cos etiam & sculptilia succidit atq; cõminuit. Et in eodem
Lucos & sculptilia contriuit in frusta. Pro quo hebrei le-

gunt. Lucos & sculptilia contriuit ad comminuẽdum. i. in
minutissimas partes. Esa. 28. Neq; in vngulis suis commi
nuet eum. & in eodem. 41. Triturabis gentes & cõminues
Michee. 4. Et cõminues populos multos. & inde דַּק Dac. דַּק
idest minutum siue cõminutum aut tenue vt Exo. 6. Appa Minutum
ruit in solitudine minutum & quasi pilo tusum. Accipitur
etiam pro minutissimo vel tenuissimo puluere. vt Esa. 29. Puluis tenuis.
Et erit sicut puluis tenuis multitudo ventilantiũ te. & in eo
dem. 40. Ecce insule quasi puluis exiguus. & scribitur ali
quãdo cum he in fine & dicitur דַּקָּה Daca. vt Leuit. 16. Et דַּקָּה
hauriens manu compositum thymiama in incensum. Pro
quo hebrei legũt. Et plenis pugnis siue pugilis suis thimia
matis aromatum comminuti aut tenuis. 3. Reg. 19. Et post Cõminutũ
ignẽ sybilus aure tenuis. & in plurali דַּקּוֹת Dacoth. vt Geñ. דַּקּוֹת
41. Confecteq; macie. Pro quo hebrei legũt. Et tenues car Tenues
ne. & in eodem. Alie quoq; totidem spice tenues. Item דַּק דַּק
Dac. i. lippus secundum beatũ Hieronymum. vt Leuit. 21. Lippus
Si gibbus si lippus. Hebrei tamen dicunt q in predicto lo-
co significat eũ qui habet tenuẽ pellẽ vel telã super pupillã
oculi. & inde דֹּק Doc. pro quo beatus Hieronym9 transtu דֹּק
lit nihilum. Esa. 40. Qui extendit velut nihili celos. & ẽt Nihilum
in hoc loco hebrei dicũt q significat cortinã vel telã tenuẽ.
& legũt sic. Qui extẽdit velut cortinã vel telam celos.

דָּקַר Dacar. perfodere. transfigere. cõfigere. vt Nu. 25. Et דָּקַר
perfodit ambos simul: virum. s. & mulierem. Iudi. 10 perfodere-
Qui iussa perficiens interfecit eum. pro quo hebrei legũt.
Et transfixit eum & mortu9 est. 1. Reg. 31. Euagina gladiũ Trãsfigere
tuũ & percute me. pro quo he. le. Euagina gladiũ tuum & percutere.
transfige me vel confige me. Esa. 13. Omnis qui inuentus
fuerit occidetur. pro quo hebrei legũt Transfigetur vel p- Occidere.
fodietur. s. gladiis. Zach. 12. Aspicient ad me quem cõfixe
runt. & in eodẽ. 13. Et cõfigent eũ pater eius & mater eius
& inde מְדֻקָּרִים Meducarim. i. transfixi vel cõfixi. s. gladiis מְדֻקָּרִים
pro quo btũs Hieronymus trãstulit vulneratos. Hiere. 37 Transfixi
Et relicti fuerint ex eis aliq vulnerati. & inde מַדְקְרוֹת Mad Vulnerati
ceroth. i. confixiones vel cõpunctiones. Prouer. 12. Est qui מַדְקְרוֹת
promittit & quasi gladio pungitur. pro quo hebrei legunt Pungere
Est qui promittit vel qui profert quasi compunctiões vel Compunctiones.
perfossiones gladii.

דַּר Dar. nomen cuiusdam lapidis preciosi. vt Ester. 1. Sup דַּר
pauimentum smaragdino & pario stratũ lapide dispo Lapis parius.
siti erant. & dicunt hebrei q significat lapidem lucidum &
quod deriuatur a דָּרוֹם Darom quod significat meridiem.

דְּרוֹר Deror. libertas. remissio. electio. turtur. vt Leuit. 25. דְּרוֹר
Et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre Remissio
tue. i. libertatem. Hiere. 34. Predicans vt dimitteret vnus-
quisq; seruum suum. pro quo hebrei legunt. Predicans eis
remissionem vel libertatem: vt dimitteret vnusquisq; ser-
uum suum. & in eodẽ. Vt predicaretis libertatẽ vnusquisq; Libertas
ad amicũ suũ. & in eodẽ. Ecce ego predico libertatẽ ait do-
minus. & scribitur cum vau in secũda syllaba. Significat ẽt
דְּרוֹר Deror purum vel electũ. vt Exo. 30. Sume tibi aroma- Electum.
ta prima myrrhe electe. i. eius que libere transit per manus
mercatorũ. Est etiã nomẽ cuiusdã auis. pro quo in nr̃a trãs-
latione ponitur turtur. vt. Ps. 83. Etenĩ passer inuenit sibi
domum & turtur nidum. & beatus Hieronym9 in psalterio Turtur.
iuxta he. ve. posuit genus pro specie & transtulit auem. Et
similiter Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans & pas-
ser quolibet vadens. vbi ponitur pro passere. Et dicũt ali- Passer
qui q significat hirundinẽ: eo quod libere nidificat apud
homines in quacũq; domo absq; vllo timore.

דֵּרָאוֹן Deraon. abomiatio. opprobriũ. vt Esa. 66. Et erũt דֵּרָאוֹן
vsq; ad sacietatem visiõis omni carni. Pro quo hebrei legũt

opprobrijs
Et erunt in opprobriũ: siue in abominationem omni car ni. Potest etiã significare sicut est in littera nostra. vt sit dictio composita a דַי De. quod significat abũdantiam vel sacietatẽ aut satis: & רָאוֹן Raon quod deriuatur a verbo רָאָה Raa. quod significat videre. & licet dictio דַי De. scribatur cum littera Iod ad hoc quod significet abundantiã vel sacietatem: tamen in cõpositione potest omitti illa littera: sicut in alijs dictionibus compositis in quibus deficiunt vel superfluunt alique littere & maxime quando sunt littere vocales: sicut est Iod. & translatio chaldaica concordat cum littera nostra. in qua sic habetur. Donec dicant iusti satis vidimus. ponitur etiam predicta dictio דֵּרָאוֹן Deraon. Dañ. 12 vbi dicitur. Alii in opprobrium vt videant semper. i. vt satis videant. Pro quo hebrei legunt. Alii in opprobrium in abominationem semper. potest etiam legi sic. In facietatẽ vel in abundantiam visionis semper. Quod est idem sensus cum littera nostra.

דֵּרָאוֹן
satis videt.
abomiatio

דָּרְבָן Stimulus דָּרְבֹנוֹת Stimuli
דָּרְבָן Darban. stimulus. vt. 1. Reg. 13. vsq̃ ad stimulum corrigendum. & in plurali דָּרְבֹנוֹת Darbonoth. vt eccľs. 12. Verba sapientium sicut stimuli.

דָּרַג מַדְרֵגָה Maceria מַדְרֵגוֹת Sepes.
דָּרַג Darag. maceria. sepes. & scribitur cum mem in principio & cũ he in fine & dicitur מַדְרֵגָה Madrega. vt Cãti. 2. In cauernis macerie. & in pľali מַדְרֵגוֹת Madregoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit sepes. Ezech. 38. Et cadent sepes & omnis murus. Sed in suis explanationibus super loco predicto dicit ꝙ significat munitiões. & in lingua chaldaica דָּרָג Darag significat gradum vel locũ eminentẽ.

דָּרָג Gradus
דַּרְדַּר Tribulus.
דַּרְדַּר Dardar. tribulus. vt Geñ. 3. Et spinas & tribulos germinabit tibi. Et solum inuenitur in predicto loco. Et ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.

דָּרַךְ
Calcare.
Cõculcare.
דָּרַךְ Darach. calcare. conculcare. ambulare. incedere. ire. viam facere. dirigere. tẽdere. extendere. s. arcum. vt Deut. 1. Et ipsi dabo terrã quam calcauit. & in eodẽ. 11. Oĩs locus quẽ calcauerit pes vester: vester erit. & in eodẽ. 33. Et tu eorũ colla calcabis. Iof. 1. Oẽm locũ quẽ calcauerit vestigiũ pedis vestri. Iudi. 5. Cõculca aĩa mea robustos. & in eodem. 20. Ceciderunt atq̃ prostrati sunt ad orientalẽ plagã vrbis gabaa. pro quo hebrei legũt. Calcauerũt siue conculcauerunt eũ vsq̃ cõtra gabaa. Iob. 22. Nũquid semitam seculorũ custodire cupis: quã calcauerunt viri iniqui. i. p quã ambulauerunt viri iniqui. & in eodẽ. 28. Non calcauerunt eã filij institorum. Ps. 90. Sup aspidem & basiliscũ ambulabis. Esa. 11. Ita vt transeant per eũ calciati. i. vt ambulent vel incedant per eũ. & in eo. 59. Oĩs qui calcat in eis ignorat pacem. i. oĩs qui ambulat vel incedit in eis. Michee. 1. Et calcabit super excelsa terre. Significat etiã calcare vuas vel oliuas in torculari. vt Iudi. 9. Vastãtes vineas vuasq̃ calcantes. Nee. 13. Calcantes torcularia in sabbato. Esa. 63. Et vestimenta tua sicut calcantis in torculari. & in eodem. Torcular calcaui solus. Hiere. 25. Celeuma quasi calcantiũ cõcinetur. Threñ. 1. Torcular calcauit dominꝰ. Michee. 6. Tu calcabis oliuas. Item significat viam facere siue viam preparare. vt Abach. 3. Viam fecisti equis tuis in mari. Potest etiam legi sic. Calcasti in mari equis tuis. Ponitur etiam p triturare. vt Hiere. 51. Filia babylonis tempus triture eius. Significat ẽt dirigere vel incedere. Ps. 24. Diriget mãsuetos in iudicio. & in eodem. Dirige me in veritate tua. Ponitur etiam pro oriri. vt Nu. 24. Orietur stella ex iacob. Sed etiã in hoc loco hebrei legunt. Incedet siue ambulauit stella ex iacob. Inde דֶּרֶךְ Darech. siue דֶּרֶךְ Derech. i. via. Iter. consuetudo. Mos. vt Geñ. 6. Omnis quippe caro corrupe rat viam suam. Et in eodem. 19. Et mane proficiscemini in viam vestram. & in eodem. Et custodierit me in via p quã

Ambulare
Calcar e. vuas.
Viã facere.
Triturare.
Dirigere
Oriri.
Incedere.
דֶּרֶךְ
Via.

ambulo. Exo. 4. Cũq̃ essent in itinere in diuersorio. & in eodem. 18. Viam per quam ingredi debeant. Nu. 21. Et tedere cepit populus itineris ac laboris. & in eodem. Via regia gradiemur. Iof. 23. En ego hodie ingredior per viam vniuerse terre. Iudi. 17. Cũq̃ venisset in mõtem ephraim iter faciens. 1. Reg. 12. Et docebo vos viam rectam & bonã 3. Reg. 13. Nec reuerteris per viam qua venisti. & in eodẽ. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat. Iob. 17. Et tenebit iustus viam suã. Ps. 1. Qm̃ nouit dominus viam iustorum & iter impiorum peribit. Ps. 2. Neqñ irascatur dñs & pereatis de via iusta. Esa. 10. Et baculum suum leuabit super te in via egypti. & in eodẽ. 40. Parate via dño. Ponitur ẽt pro more vel consuetudine: vt Geñ. 19. Et nullus virorum remansit qui possit ingredi ad nos iuxta morẽ vniuerse terre. & in eodem. 31. Quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. & etiam ponitur aliqñ in nr̃a translatiõe via: pro more vel cõsuetudiẽ Et in plurali דְּרָכִים Derachim. i. vie. vt Hiere. 6. State sup vias & videte. & qñ post se regit genitiuum vel qñ cõponitur cũ pronominibꝰ ãmittit litterã mem. vt Leuit. 26. Desertęq̃ fiẽt vie vestre. 2. Parali. 13. Reliq̃ aũt sermonũ abie viarũq̃ & operũ eius. Ps. 24. Vias tuas dñe demonstra mihi. Ps. 118. Vias meas annunciaui. Ps. 137. Et cantẽt in viis dñi. Prouer. 10. Qui aũt deprauat vias suas manifestus erit & in eodem. 28. Qui peruersis graditur viis concidet semel. & in eodẽ. 31. Et diuitias tuas ad delẽdos reges. Pro q̃ hebrei legũt. Et vias tuas ad delẽdos reges. Esa. 58. Et glorificaueris eũ dũ non facis vias tuas. vbi ponitur ibi vias p negociis vel operibus. Inde מִדְרָךְ Midrach. i. quãtum põt calcare vnius pedis vestigiũ: vt Deut. 2. Neq̃ enĩ dabo vobis de terra eorum quãtũ põt vnius pedis calcare vestigiũ Item דָּרַךְ Darach. tendere. s. arcũ vel sagittas. vt. Ps. 7. Arcum suum tetendit. Ps. 10. Qm̃ ecce peccatores intenderũt arcũ. Ps. 36. Et intenderunt arcum suum. Ps. 63. Intẽderũt arcũ rem amarã. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Intenderũt sagittam suã verbũ amarissimum. Esa. 5. Omnes arcus eius extenti. & in eodẽ. 21. A facie arcus extenti. Hiere. 9. Et extenderunt linguã suã quasi arcum mendacii. & in eo. 51. Nõ tẽdat qui tẽdit arcũ suum. Thren. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus.

Iter.
Mos. cõsuetudo.
דְּרָכִים
Vie.
מִדְרָךְ
Quãtũ potest calcare vniꝰ pedis vestigium.
דָּרַךְ
Tendere.
Extendere.

דַּרְכְּמֹן Solidus. drachma.
דַּרְכְּמֹן Darchemon. drachma. solidus. vt Esdre. 2. Auri solidos q̃draginta millia & mille. Nee. 7. Auri drachmas viginti millia. & solum inuenitur in numero plurali.

דָּרוֹם Meridies.
דָּרוֹם Darom. meridies. siue austrũ. vt Deut. 33. Mare & meridiem possidebit.

דְּרָע Brachium אֶדְרָע Brachium
דְּרָע Daraa. in lingua chaldaica significat brachiũ. Dañ. 2. Pectus & brachia de argento. & scribitur etiam cum aleph in principio. & dicitur אֶדְרָע Edraa. Esdre. 4. Et prohibuerunt eos in brachio & robore.

דָּרַשׁ Requirere Exquirere Querere
דָּרַשׁ Daras. querere. cõsulere. exquirere. reqrere. vt Geñ. 9. Sanguinem enĩ animarũ vestrarũ requirã. & in eodem. Et de manu fratris eius requirã animã hois. & in eo. 42. Sanguis eius exquiritur. Leuit. 10. Cũ q̃reret moyses exustũ reperit. Deut. 4. Si tñ toto corde q̃sieris eũ. & in eo. 13. Quere solicite & diligẽter rei veritate perspecta. Esdre. 10. Vt quererent rẽ. vbi ponitur דַּרְיוֹשׁ Darios p דְּרֹשׁ Deros. & Ps. 9. Queretur peccatũ illiꝰ & non inuenietur. Ps. 13. Aut requirens deũ. Ps. 21. Laudate dñm qui requirunt eum. Ps. 33. Exquisiui dñm & exaudiuit me. Ps. 108. Et eiiciantur de habitationibus suis. pro quo beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Et querãtur in parietinis suis. Ps. 110. Exquisita in omnes volũtates eiꝰ Ps. 118. In toto corde meo exquisiui te. Esa. 31. Et dñm nõ

exquisierũt. & in eo. 55. Querite dñm dũ inueniri põt. & in eodẽ. 58. Me etenim de die in diem querunt. & in eodẽ. 62 Tu aũt vocaberis quesita ciuitas. & in eodem. 65. Quesierunt me qui antea non interrogabant. Ponitur ẽt pro consulere vel interrogare. vt Geñ. 25. Perrexitq̃ rebeca vt cõsuleret dominũ. Ezech. 14. Et venerit ad prophetam vt interroget per eum me. & in eodem. 20. Venerunt de senioribus israel vt interrogarent dñm. & in eo. Nunquid ad interrogandũ me vos venistis. & in voce passiua significat respõdere ad interrogata. vt in eodẽ. 14. Nunquid interrogatus respõdebo eis. & in eo. 20. Viuo ego quia non respondebo vobis. & inde מִדְרָשׁ Midras. i. liber in quo scribuntur res geste: eo quod in eo requiruntur res geste seu preterita. vt 2. Paralip. 13. Reliqua aũt sermonũ abie viarũq̃ & operum eius scripta sunt diligentissime in libro addo prophete.

Consulere interrogaꝛ
Respõdere
מִדְרָשׁ
Liber.

דָּשָׁא Germiare. דֶּשֶׁא Herba
דָּשָׁא Dasa. germinare. pululare. Herbã facere. vt Geñ. 1. Germinet terra herbam virẽtem. Ioeľ. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti. Inde דֶּשֶׁא Dése. i. herba. dũ est tenera & recẽs orta. Geñ. 1. vt supra. & in eodem. Et protulit terra herbam virentem. Deut. 32. Quasi imber super herbam. Hiere. 50. Qm̃ effusi estis sicut vituli super herbã.

דָּשֵׁן
Incrassari impiguare
דָּשֵׁן Dasan. impinguare. incrassari. Pinguẽ esse. cinerẽm colligere. vel a cinere mundare. Deut. 31. Cũq̃ comederint & saturati crassiq̃ fuerint. Ps. 19. Et holocaustũ tuũ pingue fiat. Ps. 22. Impiguasti in oleo caput meũ. Prouer. 11. Anima que benedicit impinguabitur. & in eodẽ. 13. Aĩa aũt operantiũ impinguabitur. & in eo. 15. Fama bona impinguat ossa. & in eo. 28. Qui vero sperat in dño saluabitur. pro quo hebrei legunt. Qui vero sperat in domĩo impinguabitur. Esa. 34. Incrassatus est adipe. & in eo. Et humus eorum adipe pinguium. Pro quo hebrei legunt. Et humus eorum adipe impinguabitur. & inde דָּשֵׁן Dasen. i. pinguis vel crassus. vt Esa. 30. Eritq̃ vberrimus & pinguis. & in plurali דְּשֵׁנִים Desenim siue דִּשְׁנֵי Disne. Ps. 21. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terre. Ps. 91. Vberes & bene patiẽtes erunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Pingues & frondẽtes erũt. & inde דֶּשֶׁן Desen. vel דֶּשֶׁן Dasen. cũ accentu in prima syllaba. i. pinguedo. crassitudo. vt Iudi. 9. Nũquid possum deserere pinguedinem meã. Ps. 66. Sicut adipe & pinguedĩe repleatur anima mea. Esa. 55. Et delectabitur in crassitudine aĩa vestra. Hiere. 31. Et inebriabo aĩam sacerdotum pinguedine. Item דֶּשֶׁן Desen siue דָּשֵׁן Dásen. i. cinis. vt Leuit. 1. In quo cineres effundi solent. pro quo hebrei legũt. In locum cineris. & in hebreo caret nũero plurali. & in eodẽ. 6. Tolletq̃ cineres quos vorans ignis exussit. 3. Reg. 13. Et effũdetur cinis q in eo est. & inde verbũ דָּשֵׁן Dásen. i. cineres colligere. vel a cinere mundare. vt Exo. 27. Faciesq̃ in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. Nu. 4. Sed & altare mundabũt cinere. & inde illud psalmi. 20. Et holocaustum tuũ pinguefiat: exponũt aliqui hebrei. Et holocaustũ tuũ incineretur. i. in cinerẽ redigetur sup altare holocausti.

דָּשֵׁן
Pinguis.
דְּשֵׁנִים
Pingues.
דֶּשֶׁן
pinguedo.
Crassitudo
דֶּשֶׁן
Cinis.
דָּשֵׁן
Cinerẽ suscipere.
A cinere mundare

דָּת Edictum Lex.
דָּת Dath. edictũ. lex. ritus. constitutio. sñia. Esdre. 8. Dederũtq̃ edicta regis satrapis qui erant de cõspectu regis. Ester. 1. Scientium leges ac iura maiorum. & in eodẽ. & scribantur iuxta legem persarum atq̃ medorũ. & in eodem. 3. Nouis vtens legibus. & in eodem. Insuper & regis scita cõtemnens. Pro quo hebrei legunt. Et leges siue edicta regis non ipsi faciunt. i. cõtemnũt. & in eodẽ. Statimq̃ edictũ pependit in susis. & in eodẽ. 4. Et tunc ingrediar ad regẽ contra legem faciens. Dañ. 2. Vna est de vobis sñia. & aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Et egressa sñia sapientes interficiebantur. Ponitur ẽt pro tributo quod datur regibus vel principibus per singulos annos. vt Esdre. 6. vt de arca regis. i. de tributis que dantur de regiõe trãs flumen.

Sententia
Tributum

דִּתְאָה Herba.
דִּתְאָה Ditha in lingua chaldaica significat herbã siue fenum. Dañ. 4. Et cum feris pars eiꝰ in herba terre.

דְּתָבְרַיָּא optimates
דְּתָבְרַיָּא Dethabraia. in lingua chaldaica significat optimates siue magnates. & solum inuenitur in nũero plurali. Dañ. 3. Duces & tyrãni & optimates.

De incipientibus a littera. ה. He.

הַ
Articlus demõstratiuꝰ
הַ Ha. Ista particula הַ Ha. Nunq̃ reperitur sola per se sicut neq̃ vlla alia littera hebraica. Sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis. Et qñ preponitur: tunc cõmuniter est quasi articulus demõstratiuus sicut in greco. ὁ. ἡ. τό. qui sunt articuli masculini & feminini & neutrius sicut in nostro vulgari dicitur. El. la. los. las. Et sic in hebreo dicitur הָאִישׁ Hais. i. vir cũ predicto articulo El. s. vir specialis de quo habemus aliquam cognitionem: vel de quo facta est aliqua mentio. & ideo nunq̃ apponitur nomini proprio quia est notus per se & non indiget tali articulo. nec etiam predictus articulus apponitur nomini qñ illud nomẽ iungitur cũ pnomine deriuatiuo. s. Meus. tuus suus. noster. vester. Nisi in paucis admodũ locis: vt Iof. 7. Et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei. vbi huic nomini tabernaculi mei in hebreo preponitur predictus articulus & dicitur הָאָהֳלִי Haaholi. Et quãtum memoria teneo solum inuenitur in predicto loco. In aliis vero locis semper apponitur nomini quod non habet post se pnomen adiunctum. vt Geñ. 42. Locutus est nobis dñs terre dura. pro quo in hebreo habetur. Locutus est nobis vir dominus terre dura. vbi preponitur predicta particula הַ Ha huic dictioni vir. Exo. 11. Fuitq̃ moyses vir magnus valde. Pro quo in hebreo habetur. Etenĩ vir moyses magnus valde. s. fuit הָאִשָּׁה Haisa. i. mulier cum predicto articulo. la. vt Geñ. 3. Mulier quã dedisti mihi sociã. הָאֲנָשִׁים Haanasim. idest viri. cum predicto articulo los. vt Geñ. 34. Irati sunt valde. pro quo in hebreo habetur. Irati sũt viri valde. Exo. 35. Viri cum mulieribus prebuerũt. הַנָּשִׁים Hanasim. i. mulieres cum predicto articulo. las. vt in eodem. 15. Egresseq̃ sunt oẽs mulieres post eam. & predictus articulꝰ הַ Ha preponitur omnibus casibꝰ & generibꝰ & nũeris. Nomĩatiuo vt הָאָרֶץ הָיְתָה Haares haitha. i. terra erat. vt Geñ. 1. Terra aũt erat inanis & vacua. genitiuo vt מִקְוֵה הַמַּיִם Micue hamaim. i. cõgregationem aquarum. vt in eodem. Cõgregationesq̃ aquarũ vocauit maria: Datiuo vt עַל הָאָדָם Al haadam. i. homini. vt in eodẽ. 2. Precepitq̃ ei dicens. Pro quo in hebreo habetur. Precepitq̃ dñs deꝰ homini siue ipi ade dicens. Accusatiuo ut אֶת הַשָּׁמַיִם Eth hasamaim. i. celos. vt in eodem. 1. In principio creauit deus celum & terrã. Vocatiuo vt הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם Haazinu hasamaim. i. audite celi. vt Deut. 32. Audite celi que loquor. Ablatiuo vt בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי Baiom hasemini. i. in die octauo. vt Leuit. 9. Facto aũt octauo die. & aliqñ ponitur pro hoc articulo vocãdi. o. vt הַמֶּלֶךְ Hamélech. i. o. rex. vt Iudi. 3. Verbũ secretũ habeo ad te. o rex הַשַּׂר Hasar. i. o princeps. vt. 4. Reg. 9. Verbum mihi ad te o princeps. & in eo. At ille dixit ad te o princeps. הַנַּעַר Hanáar. i. o adolescens. vt. 1. Reg. 17. De qua progenie es. o adolescẽs הָרֹאֶה Haroe. i. o videns. vt. 2. Reg. 15. O vidẽs reuertere in ciuitatem הַכֹּהֲנִים Hacohanim. i. o sacerdotes. vt Malach. 1. O sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et secũdũ hebreos nunq̃ preponitur nomini proprio predictus articulus: nisi tñ nominibus appellatiuis. Et licet preponatur huic nomini ade tamẽ preponitur ei prout est no

Articulus nomiatiui
Articulus genitiui.
Articulus datiui.
Articulus accusatiui.
Articulus vocatiui.
Articulus ablatiui.
Articulus vocandi.

mē appellatiuum & significat hominem. Significat ēt qn̄
Ille. pnomē demōstratiuū.vt האיש Hais.i.ille vir.vt.2.Reg.12
Tu es ille vir qui fecisti hāc rem.vbi pro eo quod in līa no
stra est ille vir in hebreo habetur Hais. האשה Haisa.i.illa
mulier.vt.1.Reg.1.Ego sum illa mulier que steti coram te
hic הרחבה Archaba.i.illa latissima.Hiere.51.Murus baby
lonis ille altissimus. debet legi latissimus.& in hebreo mu
rus est generis feminini.& aliqn̄ significat emphasim.i. ni
miam quandā expressionem vel excellentiam.Sicut apud
latinos.Alexander ille magnus.Sic apud hebreos.dicitur.
האלהים Haelohim siue האל Hael.i.ille de⁹ qui est sup oēs
deos. הגדול Hagadol.i.ille magn⁹. הגבור Hagibor.i.ille po
tens. הנורא Hanora.i.ille terribilis.vt Deut.10.De⁹ magn⁹
& potens & terribilis.vbi omnibus his dictionibus prepont
tur predictus articulus ה Ha.vt העלמה Haalma.i. virgo cū
predicto articulo.vt Esa.7.Ecce uirgo cōcipiet & pariet fi
lium.Apponitur etiam hec littera ה cum apice patha no
mini,uel pronomini aut uerbo.Et est articul⁹ interrogādi
uel dubitandi:& significat nunquid uel nun.vt Gen̄.4.Nū
Nunquid. Nun. quid custos fratris mei ego sum.& in eodem.18. Nun vere
paritura sum.& in eodem.20.Nun gentem ignorantem &
iustam interficies.& in eodem.27.Nun vnā tm̄ benedictio
nem habes.& in eodē.34.Nunquid vt scorto abuti debue
re sorore nostra.& in eodē.37.Nunquid rex noster eris.Et
in eodem.41.Nun inuenire poterim⁹ talem uirū.& Exo.
2.Nun occidere me uis.Nu.11.Nunquid ego concepi oēm
hanc multitudinem.& in eodem.16.Nun paruni uobis est.
Iob.4.Nunquid homo dei cōparatione iustificabitur. Et
sic in aliis ꝗ plurimis locis. Item ponitur pro forsitan. vt
Forsitan. Exo.14.Forsitā non erāt sepulchra in egypto.Iob.11.For
sitan vestigia dei cōprehendes. Item significat vtrū. Gen̄.
Vtrum. 24.Vtrum prosperum iter suum fecisset deus.& in eodem
27.Vtrum tu sis filius meus esau.& in eo.37.Vide vtrū tu
nica filii tui sit.& in eodem.42.Vtrum falsa an vera sint.
Exo.16.Vt tentem eū vtrum ambulet in lege mea.Nu.11.
Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur.
& in eo.13.Vtrū fortis sit an infirmus.ponitur etiam in pre
dicto loco pro An. & in eodē.16.An & oculos nostros vis
An. eruere. & 1.Reg.21.An desūt nobis furiosi.Iob.40.An ex
trahere poteris leuiatan hamo.Item ponitur pro hac par
ticula.Si.interrogatiue vel dubitatiue.vt Gen̄.8.Vt vide
Si. ret si iam cessassent aque.& in eo.43.Si pater viueret:si ha
beremus fratrem.& Exo.4.Vt videam si adhuc viuat.Ps.
13.Vt videat si est intelligens.Ps.57.Si vere vtiꝗ iustitiam
loquimini.Item ponitur pro.Ne.Interrogatiue uel dubi
Ne. tatiue aut admiratiue.vt.3.Reg.15.Tu ne es vir dei qui ve
nisti de iuda.& in eo.17.Etiam ne viduā apud quam ego
vtcūꝗ sustentor afflixisti.& in eodem.18.Tu ne es ille qui
cōturbas israel.Item ponitur pro ecce.vt Iob.26.Ecce gi
Ecce. gantes gemūt sub aquis.Et qn̄ apponitur verbo vel parti
cipio aliquādo ponitur pro noīe relatiuo.s.qui.que.quod.
Qui. vt Gen̄.2.Ipse est qui circuit oēm terrā euilaꝫ.& in eodē.
24.Quis est ille homo qui venit per agrum.Ios.10.Et ait
ad principes qui secū ierant.vbi ponitur ההלכו Hehalchu.
idest qui ierant vel qui ambulauerant.& Esdre.10.Omnes
viri qui duxerūt vxores alienigenas. Ester.1. Qui regna
uit ab india vsꝗ ad ethiopiam. Habet fortasse & alios mo
dos significādi:qui possunt reduci ad supradictos. De quo
vide in superiori tractatu grāmatice.

Ve. הה Hah.interiectio est dolentis.pro quo beatus Hierony
mus transtulit. Ve.vt Ezech.30.Vlulate ve diei. & ali
quādo scribitur cū aleph in pricipio.& dicitur אהה Ahah.
De quo vide supra in littera aleph.

הא Ecce. הא He.ecce.vt Gen̄.47.Accipite semina & serite agros.
Pro quo hebrei legunt.Ecce vobis semen & serite ter
rā.& Ezech.16.Quapropter & ego vias tuas in capite tuo
dedi.pro quo hebrei legunt.Et etiam ego ecce viam tuam
in capite.s.tuo dedi.

הבהב Offerre. הבהב Habhab..offerre.vt Osee.8.Hostias offerent. & so
lum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui he
brei ꝙ deriuatur a dictione יהב Iahab.que significat addu
cere vel afferre siue offerre. Alii vero dicūt ꝙ significat cō
cremare siue assare.quia idem significat in lingua chaldai
ca & arabica.

הבה Venite. הבה Haba.aduerbium est exhortandi vel inuitandi.s.eia.
age. agite. beat⁹ Hieronym⁹ transtulit venite.Gen̄.11
Venite faciam⁹ lateres.De q̄ vide ifra in dictiōe יהב Iahab.

הבל Vane agere. Vana loqui. הבל Habal.euanescere.siue vanū esse. Aut vane agere: vel
vane loqui.vt.4.Reg.17.Secutiꝗ sūt vanitates & va
ne egerūt.Iob.27.Et quid sine causa vana loquimini.Hie
Vanum est הבל re.2.Et ambulauerunt post vanitatem & vani facti sunt. &
inde הבל Hebel siue הבל Habel.i.vanitas aut vanum.& in
הבלים plurali הבלים Habalim.i.vanitates aut vana.vt Eccl̄s.1.Va
Vanitas. Vanitates nitas vanitatum dicit eccl̄s: vanitas vanitatū & oia vanitas.
& in eo. Vidi cūcta que fiunt sub sole & ecce vniuersa vani
tas.& in eodē.2.Et est quicꝗ tam vanū. & in eo. Adolescē
Vanum tia & voluptas vana sunt.Deut.32.Irritauerūt me in vani
tatibus suis.Hiere.10. Vana sunt & opus risu dignū.Ponitur
Sculptilia etiam pro idolis vel pro sculptilibus .vt in eodem.14. Nū
quid sunt in sculptilibus gentium qui pluat.

הבן Hebenini הבנים הבן Haben.gen⁹ eboris.Sed quia est dictio obscura & inu
sitata.ideo btūs Hieronym⁹ posuit in trāslatiōe ipsum
hebraicū.vt Ezech.27.Dētes eburneos & hebeninos. vbi
ponitur in hebreo הבנים Habnim.in nūero plurali.& solū
inuenitur in predicto loco.Et dicunt aliqui hebrei ꝙ signi
ficat quoddā genus ligni pulcherrimi.

הבר Augures. Astrologi. הבר Hober.augur.astrologus.vt Esa.47.Stent & saluent
te augures celi qui contemplantur sydera.lxx.vero
sic transtulerunt.Stent & saluam te faciant astrologi celi.&
solum inuenitur in nūero plurali & in predicto loco.

הגה Meditari. הגה Haga.meditari.loqui.clamare.sonos seu verba profer
re.rugire.gemere.amouere.auferre.vt Iob.27.Neꝗ
lingua mea meditabitur mendacium. Ps.1. Et in lege eius
meditabitur die ac nocte.Ps.2.Et populi meditati sunt ina
nia.Ps.62.In matutinis meditabor in te.Ps.70.Sed & lin
gua mea tota die meditabitur iustitiam tuam.i. loquetur.
Ps.76.Et meditabor in oībus operib⁹ tuis.Esa.33.Cor tuū
meditabitur timorē.& in eo.37.Meditat⁹ est in spiritu suo
duro per diē estus.Sed dicunt hebrei ꝙ in predicto loco si
Amouere. Loqui Clamare gnificat amouere vel auferre.& sic legunt.Amouit siue ab
stulit in spiritu suo duro.& in eodē.59.Concepim⁹ & locu
ti sumus de corde verba mendacii.ponitur ēt pro clamare.
Sonare vt.Ps.113.Nō clamabūt in gutture suo.& btūs Hieronym⁹
in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nō sonabunt in gutture
suo.Esa.8.Qui stridēt in incantationibus suis.pro quo he
brei legunt.Qui garriūt & clamāt vel sonant aut loquūtur
Rugire Gemere Item significat rugire vel gemere.vt Esa.31. Quomō si ru
giat leo & catulus leonis sup predam suā.& in eo.59.Et qn̄
הגה columbe meditantes gememus.& supra in eodē. 38. Medi
tabor vt colūba.i.gemā vel rugiam vt colūba.Inde הגה He
Sonus ge.i.sonus.sermo.locutio.gemit⁹.vt Iob.37.Et sonum de
ore eius procedētē.& Ps.59.Sicut aranea meditabuntur .
Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstu
lit.Quasi sermonē loquēs.ponitur etiā pro gemitu.pro q̄
Carmen. beat⁹ Hieronymus transtulit carmē.s.lugubre vel triste. vt
Ezech.2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen

& ve.& aliqn̄ scribitur cum duplici gnimal.& significat cla
Rugitus. Meditatio הגות morem vel rugitum aut meditationem.vt.Ps.5. Intellige
clamorem meum.& beatus Hieronymus transtulit. Intelli
ge rugitum meum.Ps.38.In meditatione mea exardescet
ignis.& aliqn̄ scribitur cum tau in fine & dicitur הגות Ha
Meditatio הגיון guth.vt.Ps.48.Et meditatio cordis mei prudentia. Inde
הגיון Higaion.i.meditatio.vt.Ps.9. In operibus manuum
Meditatio suarum comprehensus est peccator.pro quo hebrei legūt.
In operibus manuum suarum corruit impius meditatio
Canticum הגה semper.siue meditatione semper.Ps.18.Et meditatio cor
dis mei in conspectu tuo semper.Ponitur etiam pro canti
Amouere. co.vt.Ps.91.Cum cātico in cithara.Item הגה Haga.amoue
re.auferre.2.Reg.20.Amoto ergo illo de via transibat oīs
Auferre. vir.& Prouer.25.Aufer rubiginem de argento.& in eodē.
Aufer impietatem de vultu regis.

הגן Separatū הגן Hagan.separatū.vt Ezech.42.Que via erat afi vesti
bulū separatum per viam orietalē ingredientibus.vbi
הגנה pro eo quod in littera nostra est separatum in hebreo habe
tur הגנה Hagina.& solum inuenitur in predicto loco.& di
cunt hebrei ꝙ significat rectum siue directum. Tamē si illa
particula ה Ha esset articularis sicut supra in principio hu
ius littere dictum est.Tunc dictio גנה Gina significat hor
tum siue pomerium.& tunc poterit esse talis littera.s.que
via erat ante vestibulum siue ante peribolum horti siue po
merii per viam orientalem ingredietibus. Alii vero dicūt
ꝙ predicta dictio deriuatur a dictione נגן Nagan.que signi
ficat canere vel psallere.& legūt.Que via erat ante peribo
Canere. lum vel clausuram organizationis vel cantici.i. vbi leuite
canebant laudes deo.& huius opinionis est Nicolaus de ly
ra cui concordat translatio chaldaica.

הד Gloria הד Hed.laus.siue gloria.vt Ezech.7. Prope est dies occi
sionis & non glorie montium.& dicunt hebrei ꝙ signi
ficat sonitum siue clamorem aut resonantiam. Et ꝙ deriua
tur a sequenti dictione que significat sonitum vel clamorē
Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione הוד Hod.que signi
ficat laudem vel gloriam.sicut est in littera nostra. De quo
infra dicetur.

הדד Vox calcātium. Clamor Celeuma. הדד Hedad.sonitus.strepitus.clamor.pro quo beatus Hie
ronymus transtulit vocem calcātium.Esa.16.Vox cal
cantium irruit.& in eodem. Vocem calcantium abstuli.i.
clamorem vel strepitum quem calcantes in torculari faciūt
Quod etiam dicitur celeuma.vt Hiere.25. Celeuma quasi
calcantium concinetur.& in eodem. 48.Necquaꝗ calcator
vue solitum celeuma cantabit.& in eodem. 51. Et super te
celeuma cantabitur.in quibus locis ponitur predictā dictio
pro celeuma.Et scribitur cum iod in prima syllaba.

הדברי optimates הדברי Hadabre siue הדבריא Hadabraia in lingua chal
daica significat optimates siue principes. & solum
inuenitur in numero plurali.Dan̄.3.& ait optimatib⁹ suis.

הדה Mittere. הדה Hada.extendere.mittere.s.manū.vt Esa.11.Et in ca
uernam reguli qui ablactatus fuerit manū suam mit
tet.Et solum inuenitur in predicto loco.

הדך Conterere הדם הדך Hadach.conculcare.conterere.vt Iob.40. Et contere
impios in loco suo.& solū inuenitur in predicto loco.
Scabellū. הדם הדם Hadom.scabellum.vt Ps.109. Donec ponam inimi
cos tuos scabellum pedum tuorum.Esa.66.Terra au
tem scabellum pedum meorum.Item הדם Hadem.in lin
Scindere. הדמין gua chaldaica significat scidere:aut in frusta secare & inde
Frusta. הדמין Hadamin.i.frustra seu fragmenta. Dan̄.1. Peribitis
vos.pro quo hebrei legunt.in frusta concidemini.& in eo
dem.3.Dispereat:& domus eius vastetur.pro quo hebrei le
gunt.In frusta concidatur.

הדס Myrtus הדס Hadas.myrtus.vt Nee.8.Frōdes myrti & ramos pal
marum.Esa.41. Dabo in solitudine cedrum & spinā
& myrtum.& in eodem.55. Et pro vrtica crescet myrtus.
הדסים & in plurali הדסים Hadasim.pro quo beatus Hierony
Myrteta mus transtulit.Myrteta.Zach.1.Et ipse stabat inter myrte
ta que erant in profundo.

הדף Impellere Expellere subuertere הדף Hadaph.impellere.expellere. subuertere. vt Nu. 35.
Si per odium quis hominem impulerit.Deut.6.vt de
leret omnes inimicos tuos coram te.pro quo hebrei legūt.
Vt expellat omnes inimicos tuos coram te. Prouer.10. Et
insidias impiorū subuertet.Esa.22.Et expellam te de statio
ne.Hiere. 46.Non stetit:quoniam dominus subuertit eum
Impingere Ezech.34.Pro eo quod lateribus & humeris impingeba
tis.i.expellebatis vel impellebatis.

הדר Honorare. Gloriari. הדר Hadar.decorare.honorare.gloriare.glorificare.vt Le
uit.19.Et honora personā senis. Prouer. 25. Ne glo
riosus appareas coram rege.i.ne glorieris coram rege seu
ne glorificeris.Threñ.4.Faciem senum non erubuerunt.
Pro quo hebrei legunt. Facies senum non sunt honorate.
vel non sunt decorate.Dan̄.5.Deum qui habet flatum tuū
Glorificaf. in manu sua non glorificasti.Exo.23.Et pauperis non mi
sereaeris in iudicio.pro quo hebrei legunt.Et pauperē non
honorabis siue non decorabis in iudicio. Sed beatus Hie
הדר ronymus transtulit sensum.& inde הדר Hadar siue הדר He
der.i.pulcher siue decorus:aut pulchritudo vl' decor.vt Le
Pulcher Pulchritudo. uit.23. Sumetisꝗ vobis die prio fruct⁹ arboris pulcherri
me.Ps.95.Confessio & pulchritudo in conspectu eius.Ps.
Decor. 103.Cōfessionem & decorem induisti.Dan̄.11.Et indign⁹
decore regio.Ps.144.Magnificentia glorie sanctitatis tue
loquetur.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta
hebraicā veritatē transtulit decorē glorie magnitudis tue
& verba mirabilium tuorum loquar. Dan̄.4. Et in gloria
decoris mei.& aliqn̄ scribitur cū tau in fine.vt.Ps.95. Ado
rate dn̄m in atrio sancto eius.pro quo beat⁹ Hieronym⁹ in
psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Adorate do
minum in decore sanctuarii.2.Paralip.20. Vt laudarent eū
in turmis suis. pro quo hebrei legunt. Et laudarent decorē
sanctuarii.siue decorem sanctum aut in decore sanctuarii.
Dignitas. הדרי Ponitur etiam pro dignitate. vt Prouer.14. In multitudie
populi dignitas regis.i.gloria siue decor regis.& in plura
Splēdores. li הדרי Hadre.pro quo in nostra translatione habetur splē
dores.Ps.109.In splendoribus sanctorum.Sed beat⁹ Hie
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem pro הדרי
Montes. Hadre.legit הררי Harere cum duplici res.i.montes.vbi sic
transtulit.In montibus sanctis.Et hec varietas cōtigit pro
pter similitudinem res & daleth: que sunt quasi vnius figu
re.& fortasse in libris antiquis erat scriptū הררי Harere cū
duplici res. Inde הדור Hadur.i.decorus gloriosus siue for
Formosus הדורים mosus.vt Esa.63. Iste formos⁹ in stola sua.& in p̄lali הדורים
Gloriosi Hadurim.vt in eodem.45.Et gloriosos terre humiliabo.
Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat anfra
ctus:siue abrupta:vel circuitus viarum:aut vias non rectas.
& sic legunt. Et distorta.i.ea que non sunt recta rectificabo
הדר siue anfractus vel abrupta.s. viarum equabo.Item הדר Ha
Reuertere dar in lingua chaldaica significat reuertere. Dan̄.4. Et ad
honorem regni mei decoremꝗ perueni.pro quo hebrei le
gunt.Et ad honorem regni reuersus sum siue reduct⁹ sum.

הו הו Ho.ve. Interiectio dolentis.vt Amos.5.Et in cūctis que
foris sunt dicetur ve.ve.& solū inuenitur in p̄dicto loco.

הוא Ipse. הוא Hu.pronomen est tertie persone aut verbum substan
tiuum.s.ipse vel ipsum.ille vel illud.iste vel istud.is vl'
id. est vel fuit.Gen̄.1.Ipse est qui circuit omnem terram eui

Ipsum. lath. & in eodem. Ipsum est nomen eius. Et in eodē. 18. Ipse
Ille. vero stabat iuxta eos. & in eo. 27. Quis igitur ille est qui
Iste. dudū captam venationem attulit mihi. Exo. 6. Iste est aarō
& moyses. & in eo. Iste est moyses & aaron. Ester. 7. Quis
est iste & cuius potentie. Et accipitur etiam in genere neu-
tro: quia hebrei non habent gen⁹ neutrum: sed pro eo vtū
הוא tur cōiter genere masculino & aliquando feminino. Scribi
tur etiam הוא Hi cum vau in medio dictionis. & cum pun-
cto hiric in genere feminino. s. ipsa. illa. ista. vt Geñ. 3. Mu-
lier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. pro quo
Ipsa in hebreo habetur. Ipsa dedit mihi de ligno. & in eodem.
הוא Ipsa conteret caput tuum. Sed in predicto loco in codicib⁹
hebreorum scribitur הוא Hu cum puncto surec: quod inter
pretatur ipse vel ipsum & refertur ad semen: De quo supra
dixerat: inimicitias ponam inter te & mulierem & semen
tuum & semen illius. Vtroq; tñ mō legi potest: quia eisdē
litteris vtrūq; scribitur in hebreo scilicet ipsum & ipsa. Et
in eodem. 17. Delebitur anima illa de populo suo. & in eo-
Illa. dem. 24. Ipsa est mulier quam preparauit domin⁹ filio do
mini mei. & sic in aliis locis ponitur הוא Hi, cum vau in me
הוא dio dictionis in genere feminino. Item ponitur הוא Hu. p
Qui. hoc nomine relatiuo quis vel qui. vt Geñ. 14. Qui habita-
bat in sodomis. & in eodē. Qui habitabat in conualle mā-
bre. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo Sum es fui.
vt Geñ. 20. Quia propheta est. & in eodem. In omni lo-
co ad quem ingrediemur dices φ frater tu⁹ sim. Deut. 32.
Videte φ ego sim solus. Vide etiam de hoc infra in dictio-
ne הוה Haua.

הוד הוד Hod. gloria. laus. confessio. honor. decor siue species.
Gloria. Nu. 17. Et dabis ei precepta cunctis videntibus & par-
tē glorie tue. 2. Paralip. 29. Et tibi laus. s. est. & Iob. 39. Glo
Confessio. ria narium eius terror. Ps. 103. Confessionem & decorē in-
duisti. Ps. 148. Confessio eius super celum & terrā. Hiere.
22. Ve domine: ve inclyte. Pro quo hebrei legunt. Ve domi
ne siue ve domino & ve glorie eius. Dañ. 11. Et non tribue-
Honor. tur ei honor regius. Osee. 14. Et erit quasi oliua gloria
eius. Zach. 10. Quasi equum gloria eius in bello. Signifi-
cat etiam decorem siue speciē. 1. Paralip. 7. Soror autem
Decorus. eius regina peperit virum decorū. Dañ. 10. Et species mea
Species immutata est in me.

הוה Haua. verbum est substantiuū. s. sum es fui. vt Geñ. 27.
הוה Esto dominus fratrum tuorū. Esdre. 4. Nam & reges
Esse. fortissimi fuerunt in ierusalem. Nee. 8. Et leuare te velis su-
per eos in regē. Pro quo hebrei legunt. Et tu es sup eos rex
siue & tu velis esse super eos rex. Eccls. 2. Quid enim pde
rit homini de vniuerso labore suo. pro q̄ he. le. quid enī est
homini de vniuerso labore suo. Et aliquando scribitur cum
aleph in fine. vt in eodem. 11. In quocūq; loco ceciderit ibi
erit. & Iob. 37. Qui precipit niui vt descendat in terrā. Pro
quo hebrei legunt. Qui precipit niui esse in terra. i. vt de-
scendat in terram sicut est in littera nostra. Dañ. 2. Tu rex
videbas. Pro quo hebrei legunt. Tu rex videns eras. & ali-
quando scribitur cum lamed in principio & aleph in fine
Calamitas loco he. Dañ. 2. Sit nomen domini benedictum in secula. vi
הוה de etiam de hoc infra in dictione היה Haia. Item הוה Houa
siue הוה Haua aut הות Hauath. i. calamitas. vanitas. insidie.
iniquitas. peruersitas. vt Iob. 6. Et calamitas quam patior.
Esa. 47. Irruet super te calamitas quam non poteris expia
Vanitas. re. Ponitur etiam pro vanitate. Ps. 51. Et preualuit in vani-
tate sua. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai-
cam veritatē transtulit. Confortatus est in insidiis suis. Pro
uer. 10. Insidias impiorum subuertet. Michee. 7. Et magn⁹
locutus est desiderium anime sue. Pro quo hebrei legūt. Et Insidie
magnus locutus est iniquitatem vel peruersitatem anime Iniquitas
sue. Sed mutando he primum in aleph: tunc potest signifi-
care desiderium. & in plurali. הוות Hauoth. Ps. 37. Et qui in הוות
quirebant mala mihi locuti sunt vanitates. sed beatus Hie- Vanitates
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit
insidias. Ponitur etiam pro iniustitia. vt. Ps. 51. Iniustitiā Iniustitia.
cogitauit lingua tua. Pro quo beatus Hieronymus transtu
lit in predicto psalterio. Insidias cogitat lingua tua. Ps. 54.
Et labor in medio eius & iniustitia. Pro quo beatus Hiero
nymus in predicto psalterio transtulit. Insidie in vitalibus
eius. Ponitur etiā pro iniquitate. vt. Ps. 56. Donec transeat
iniquitas. Sed etiam in hoc loco beatus Hieronym⁹ in pre
dicto psalterio transtulit. Donec transeant insidie. Et dicūt
aliqui hebrei φ ab hac dictione deriuatur verbum תהותתו
Thehothethu. Pro quo. lxx. trāstulerunt irruitis. vt. Ps. 61. Irruere
Quousq; irruitis in hominem. Pro quo beatus Hierony-
mus in predicto psalterio transtulit. Vsquequo insidiami- Insidiari.
ni contra virum.

הוי Hoi. ve. interiectio dolentis. siue o. quod est aduerbium הוי
vocatiui casus. vt Esa. 1. Ve genti peccatrici. & in eodem
5. Ve qui coniungitis domum domui. & in eodem. Ve qui Ve.
trahitis peccatum in funiculis vanitatis. & in eodē. Ve qui
dicunt malum bonum & bonum malum. & in eodem. Ve
qui sapientes estis in oculis vestris. & in eodem. Ve qui po-
tentes estis ad bibendum vinum. & in eodem. 10. Ve qui cō
dunt leges iniquas. & in eodem. Ve assur virga furoris mei
& Hiere. 22. Non plangent eum ve frater & ve soror: non
concrepabunt ei ve domine & ve inclyte. & in eodem. 47.
O mucro domini vsquequo non quiesces. & Zach. 2. O. O.
O fugite de terra aquilonis. & in eodē. 2. O sion fuge. Esa.
55. Omnes sitientes venite ad aquas. Pro quo hebrei le-
gunt. O omnes sitientes venite ad aquas. & aliquando scri
bitur sine Iod. & dicitur הו Ho de quo supra dictum est.

הון Hon. diuitie: siue multitudo aut abundātia diuitiarum. הון
substantia. sufficientia. satis. vt. Ps. 118. Sicut in omnib⁹
diuitiis. Prouer. 11. Non proderunt diuitie in die vltionis. Diuitie
Et in eodem. 13. Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit.
Et in eodem. 19. Diuitie addunt amicos plurimos. Ponitur
etiam pro substantia. vt Prouer. 1. Omnem preciosam sub- Substātia
stantiam reperiemus. & in eodem. 3. Honora dominum de
tua substantia. Et in eodem. 6. Omnem substantiam dom⁹
sue tradet. Et in eodem. 10. Substantia diuitis vrbs fortitu-
dinis eius. Et in eodem. 13. Substantia festinata minuetur.
Et in eodem. 24. Vniuersa substantia preciosa & pulcherri
ma. Significat etiam satis vel sufficientia. vt Prouer. 30. Et
quartum φ nunquam dicit sufficit. Et in eodem. Ignis ve- sufficiētia.
ro nunq; dicit sufficit. Ponitur etiam pro precio. vt. Ps. 43
Vendidisti populum tuum sine precio. idest sine substantia Precium
vel sine diuitiis.

הזה Haza. dormitare secundum hebreos. & inde הזים Ho הזה
zim. idest dormitantes. Pro quo beatus Hieronymus הזים
transtulit. videntes vana. quasi חוזים Chozim cum littera
cheth. Esa. 56. Videntes vana dormientes & amantes som- Vana.
nia. & solum inuenitur in predicto loco.

הי Hi. ve. Interiectio dolentis. vt Ezech. 2. Et scripte erant הי
in eo lamentationes & carmen & ve. & solū inuenitur in Ve.
predicto loco.

היא Hi. pronomen est tertie persone generis feminini. i. היא
ipsa. illa. ista. ea. eadē. vt Geñ. 20. Et ipsa ait frater me- Ipsa.
us est. Iudi. 4. Que iudicabat populum. Et in eo. Et sede-
bat sub palma que nomine illius vocabatur. Pro quo he-

היא brei legunt. Et ipsa sedebat sub palma debbora. Threñ.
Ipsa. 1. Habitauit inter gentes pro q̄ in he. hr̄ ipsa habitauit in-
ter gētes. Et aliquando scribitur cū vau in medio dictiōis
sicut supra dictum est in dictione הוא Hu. Ponitur etiam
pro hoc verbo substantiuo sum es fui. vt Geñ. 12. Quare
non indicasti mihi φ vxor tua esset. Et in eodem. 20. Di-
Esse. xitq; de sara vxore sua soror mea est. Ps. 118. Quia in eter
num mihi est.

היה היה Haia esse. verbum substantiuum. egrotare. euanesce-
Esse. re. vt Geñ. 6. Noe vir iustus atq; perfectus fuit in gene
rationibus suis. Et in eodem. 10. Ipse cepit esse potens in
terra: & erat robustus venator coram domino. Et in eodē.
Fuit autem principium regni eius babylon. Et in eodem.
21. Et fuit cum eo. Et in eodem. 26. Sit iuramentum inter
nos. Exo. 3. Ego sum qui sum. & in eodem. Qui est misit
me ad vos. Et in eodem. 9. Ecce manus domini erit super
agros. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hominum. 1. Reg. 1.
Fuit vir vnus de ramathaim. 2. Reg. 4. Duo viri princi-
pes latronum erant filio saul. Et i eo. 7. Ego ero ei in patrē
& ipse erit mihi in filium. Dañ. 1. Fuit autem daniel vsq; ad
annum primum cyri regis. Et aliquando scribitur sine he
finali. vt in aliquibus locis supradictis. Scribitur etiam ali
quando cum duplici iod. vt Geñ. 24. Soror nostra crescas
in mille millium. Pro quo in hebreo habetur: Soror nostra
tu sis in mille millium. 2. Reg. 15. Si veneris mecum eris mi
hi oneri. & a predicta dictiōe: & a supradicto verbo הוה Ha
ua. deriuatur nomen domini tetragrammaton quod scri-
bitur quattuor litteris. scilicet. Iod. he. vau. he. & significat
esse vel essentiam. pro quo beatus hieronymus & alii inter
pretes traduxerunt dominum: & etiam hebrei pro hoc no
mine legunt אדני Adonai. idest dominus. de quo vide su
pra in dictione אדן Adon. Et aliquando predicta dictio
Fieri. היה Haia. pōitur p hoc verbo. fio. fis. fit. vt Geñ. 1. Fiat lux &
facta est lux. Et in eodem. Fiat firmamentū in medio aqua
rum. Et in eodem. Et factum est ita. Et in eodem. Fiant lu-
minaria. & Ruth. 1. Et factum est in diebus vnius iudicis.
Threñ. 3. quis est iste qui dixit vt fieret. Ezech. 1. Factum est
verbum domini ad ezechielem filium buzi. Et in eodem.
6. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et in voce pas-
siua aliquando recipit nun in principio. vt Deut. 4. Si fa-
cta est aliquando huiuscemodi res. Iudi. 19. Nunquam res
talis facta est. Prouer. 13. Desiderium si compleatur de-
lectat animam. Pro quo hebrei legunt. Desiderium fa-
ctum. idest completum delectat animam. Significat eti-
am infirmari siue languere: quando scribitur cum nun
Languere in principio. vt Dañ. 8. Et ego daniel langui & egrotaui
Euanescer per dies. Item significat euanescere siue perire. pro quo bea
tus hieronymus transtulit fugit. vt Dañ. 2. Et somnus eius
fugit ab eo.

היך היך Hech. Quomodo. vt. 1. Paralipo. 13. Quomo-
quomodo. do possum ad me introducere Arcam dei. Dañ. 10.
Et quomodo poterit seruus domini mei loqui cum do-
mino meo.

הים
Côturbare הים Him. Turbare. tumultuari. perdere. interficere.
Tumultua Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea & cō
ri. turbatus sum. Michee. 2. Tumultuabuntur a multitudine
hominum. Et aliquando scribitur sine iod. vt Deut. 7.
Interficer Et interficiet illos donec penitus deleantur. Vbi vltimum
mem non est de substantia dictionis: sed est pronomen re
latiuum numeri pluralis. & Ruth. 1. Velox apud cunctos
fama percrebuit. Pro quo hebrei legunt. Et conturbata
est omnis ciuitas super eis. Siue tumultuata est omnis ciui
tas super eis. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.
Vide etiam de hoc infra in dictione המם Hamam. & in
dictione המה Hama. Et inde מהומה Mehuma. idest per- מהומה
turbatio. pauor. interfectio. vt Deut. 7. Donec peni-
tus deleantur. Pro quo hebrei legunt. Perturbatione Perturba
siue interfectione magna nimis. Et. 1. Reg. 5. Fiebat enim tio.
pauor mortis in singulis vrbibus. Pauor

הין Hin. Velle. paratum esse. vt Deut. 1. Cumq; in- הין
structi armis pergeretis in montem. Pro quo hebrei Velle.
legunt. Et voluistis ascendere in montem: siue parati fui- paratū eē.
stis ascendere in montem. Et dicunt aliqui hebrei φ de-
riuatur a dictione הן Hen: que significat ecce. Item.
הין Hin. Mensura erat liquidorum. vt Exo. 29. Et quar- הין
tam partem Hin. Et Nume. 28. Et quartam partem Hin genus
Hin vini. mensure.

היכל Hechal. Templum: palatium. & communiter scri- הכל
bitur cum iod in prima syllaba. vt. 3. Reg. 6. Et por-
ticus erat ante templum. Ps. 5. Adorabo ad templum san- Templum
ctum tuum in timore tuo. Ps. 10. Dominus in templo san-
cto suo. Ps. 143. Circum ornate vt similitudo templi. & E-
sa. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. Et in eo
dem. 39. Et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Palatium
Hiere. 7. Nolite confidere in verbis mendacii dicen-
tes: templum domini: templum domini: templum do-
mini est. Et secundum hebreos ponitur ibi templum ter
eo quod in tres partes erat diuisum. scilicet in domum ex
teriorem que dicebatur porticus. Et in domum medi-
am in qua erat mensa & candelabrum. Et in domum in-
teriorem in qua erat arca & cherubin que dicebatur ora-
culum siue sanctum sanctorum. Dañ. 1. Et qui possent
stare in palatio regis. Amos. 8. Et stridebunt cardines
templi. Et in plurali. היכלים Hechalim: siue היכלי He- היכלים
chle. secundum terminationem nominum masculinorum
siue. היכלות Hechaloth. Secundum terminationem fe-
mininorum. vt. Ps. 44. A domibus eburneis ex quibus Domus.
delectauerunt te. idest a templis vel a palatiis eburneis. Templa.
Prouer. 30. Stellio manibus nititur & moratur in edibus Palatia.
regis. idest in palatiis regis. Ponitur etiam pro delubris. Edes.
Esa. 13. Et syrene in delubris voluptatis. Osee. 8. Et oblitus Delubra.
est israel factoris sui & edificauit delubra.

הכר Hacar. Opprimere. Iob. 19. Et non erubescitis op- הכר
primentes me. Et aliqui hebrei dicunt φ significat opprimer.
impudenter agere. siue ingratum esse. Quia in lingua
Arabica significat impudentiam. Vnde in predicto loco
ipsi legunt. Et non erubescitis impudenter agitis con- Impuden
tra me: siue ingrati estis mihi. Et inde הכרת Hacarath. ter agere.
idest impudentia siue ingratitudo. Esa. 3. Agnitio vul- igratū eē.
tus eorum respondebit eis. Pro quo hebrei legunt: Im- הכרת
pudentia vultus eorum respondebit eis. Vnde subditur. Agnitio
Et peccatum suum quasi sodoma predicauerunt: & non Impudētia.
absconderunt. Potest etiam deriuari a verbo נכר Nacar.
Quod significat cognoscere vel agnoscere. sicut est in lit-
tera nostra.

הלל Halal. Laudare. gloriari. letari. splendescere. fulgere הלל
Insanire. conturbare. iniq; agere. Iudi. 16. Quod e- Laudare.
tiam populus videns laudabat deum suum. 1. Paralipo. 16.
Laudate nomen sanctum eius. Pro quo hebrei legunt.
Laudamini siue gloriamini in nomine sancto eius. Et
in eodem. 29. Confitebimur tibi & laudabimus nomen
tuum inclytum. 2. Paralipo. 20. Laudabant dominum

deum israel voce magna. ps. 9. Quoniam laudatur peccator in desideriis anime sue. ps. 21. In medio Ecclesie laudabo te. Ps. 62. Et labiis exultationis laudabit os meum. Et in eodem. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Ps. 101. Et qui laudabant me aduersum me iurabant. Sed beatus hieronymus aliam significationem sequens in psalterio iuxta hebraicam ve. transtulit. Exultantes per me iurabant. Ps. 118. Septies in die laudem dixi tibi. pro laudaui te. Et in eodē. Viuet anima mea: & laudabit te. Ps. 134. Laudate nomen domini laudate serui domini. Ps. 145. Lauda anima mea dominum. Ps. 148. Laudate dominum de celis. Ps. 150. Omnis spiritus laudet dominū. Prouer. 27. Laudet te alienus & non os tuum. Et in eodem. 31. Mulier timens deum ipsa laudabitur. Et in eodem. Laudent eam in portis opera eius. Canti. 6. Regine & concubine & laudauerunt eam. Esa. 38. Neq; mors laudabit te. Et in eodem. 45. In domino iustificabitur & laudabitur omne semen israel. Et inde מהלל Mehulal. siue מהלל Mahalal. idest laudabilis: siue laus: vel laudatio. vt. 1. Reg. 22. Laudabilem inuocabo dominum. Prouer. 27. Sic probatur homo ore laudantis. Pro quo hebrei legunt. Et homo iuxta laudem suam siue iuxta laudationem suam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Et inde תהלה Thehila. siue תהלת Thehilath. idest laus. siue laudatio aut laudabilis. vt in titulo psalmi. 44. Vbi dicitur laudatio ipsi dauid. & in eodem Ps. Laudationem domini loquetur os meum. Hiere. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Et in plurali. תהלות Thehiloth. vt. Ps. 21. Tu autem in sancto habitas laus israel. Pro quo hebrei legunt. Et tu sanctus habitator siue habitas laudes israel siue laudationes israel. Beatus vero hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et tu habitator sancte laus israel. Et ponitur ibi singulare pro plurali. & Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Scribitur etiam pluraliter. הלולים Hilulim. idest laudationes. Pro quo beatus hieronymus transtulit laudabiles. vt Leuit. 19. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. & inde הללויה Aleluia. idest laudate dominum. & est dictio composita ab הללו Halelu. φ significat laudate vt supra. & יה Ia: quod est vnum de nominibus dei: & ponitur pro domino. vt Ps. 146. Laudate dominum quoniam bonus est psalmus. Vbi pro eo quod in littera nostra est Laudate dnm: in hebreo habetur הללויה Haleluia. Itē הלל Halal significat gloriari vel letari. scilicet quando est verbum quarte coniugationis. vt. Ps. 48. Et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Ps. 51. Quid gloriaris in malitia: qui potens es in iniquitate. Ps. 96. Et qui gloriantur in simulachris suis. Ps. 105. Et glorietur in laude tua. Prouer. 20. Et cum recesserit gloriabitur. Et in eodem. 27. Ne glorieris in crastinum. Hiere. 9. Non glorietur sapiens in sapientia sua: & non glorietur fortis in fortitudine sua: & non glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur. Ponitur etiam pro letari. vt Esa. 41. Et in sancto israel letaberis. Et inde הלולים Hilulim. Pro quo beatus Hieronymus transtulit choros cātantium. vt Iudi. 9. Et factis cantantium choris ingressi sunt fanum dei sui. Item הלל Halal. idest splendere. fulgere. lucere. Iob. 29. Quando splendebat lucerna eius super caput meum. Et in eodem. 31. Si vidi solem cum fulgeret. Et in eodem. 41. Sternutatio eius splendor ignis. Esa. 13. Quoniam stelle celi & splendor earum non expandent lumen suum. vide etiam de hoc supra in dictione אהל Ahal. & inde הילל Helel. idest lucifer. vt Esa. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Significat etiam הלל Halal Insanire: vt. 1. Reg. 21. Et collabebatur inter manus eorum. Pro quo hebrei legunt. Et insaniebat inter manus eorum. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur & insanient. Ponitur etiam pro conturbare. vt Eccl's. 7. Calumnia conturbat sapientem. Et Naū. 2. In itineribus conturbati sunt. Item ponitur pro iniq̄ agere. Ps. 74. Dixi iniquis nolite iniq̄ agere. Et inde הוללים Holelim. idest stulti siue iniqui. Ps. 5. nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum. Ps. 72. Quia zelaui super iniquos. Et inde מהולל Meholal. idest stultus. siue iniquus. pro quo beatus hieronymus transtulit. Errorem. Eccl's. 2. Risum reputaui errorem. & inde הוללות Holeluth. idest insania vel stultitia secundum hebreos. Sed beatus hieronymus transtulit. errorem. Eccl's. 1. Erroresq; & stultitiam. Et in eodem. 7. Et vt cognoscerem impietatem & errorem imprudentium. & in eodem. 10. Et nouissimum oris illius error pessimus. Et supra in eodem. 9. transtulit contemptum. vbi dicitur. Vnde & corda filiorum hominum implentur malicia & contemptu in vita sua. Et inde תהלה Tahola. Pro quo beatus hieronymus transtulit prauitatem. vt Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatem.

הלא Halo. Nonne. nunquid non: vtiq;. ecce. Geñ. 20. Nōne ipse dixit mihi soror mea est. Et in eodem. Nōne pro rachel seruiui tibi. Exo. 4. Nonne ego dominus. Iudi. 9. Nunquid non est ipse filius ierobaal. Prouer. 8. Nunquid non sapientia clamitat. Et aliquando scribitur cum vau & aleph in fine. vt Geñ. 4. Nonne si bene egeris recipies. Et in eodem. 31. Nonne quasi alienas reputauit nos. Et in eodem. 42. Nunquid non dixi vobis nolite peccare in puerum. Et aliquando ponitur pro vtiq; siue pro ecce. vt Exo. 4. Aaron frater tuus leuites scio φ eloquens sit. Pro quo hebrei legunt. Vtiq; siue ecce Aaron frater tuus leuites. Deut. 4. Qui est in rabath filiorum amon. pro quo hebrei legunt. Vtiq; est siue ecce est in rabath filiorum Amon. Iosu. 1. Ecce precipio tibi confortare & esto robustus. Et. 1. Reg. 10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem. Et in eodem. 23. Nonne ecce dauid latitat apud nos. Vbi ponitur pro nonne & ecce. Ruth. 2. Audi filia ne vadas in alterum agrum ad colligendum. Vbi in hebreo premittitur supradicta dictio. scilicet vtiq; siue ecce audi filia. 1. Reg. 15. Ego enim sum qui precipio vobis. Vbi similiter in hebreo premittitur supra dicta dictio הלא Halo. Vide etiam de hoc infra in dictione לוא Lo.

הלאה Hala. Vltra. trans. illuc. Deinceps. vt. 1. Reg. 10. Cumq; abieris inde & vltra transieris. Et in eodem. 20. Ecce sagitte vltra te sunt. Et in eodem. Ecce sagitta ibi est: porro vltra te. Amos. 5. Et migrare vos faciam trans damascum. Ponitur etiam pro illuc. vt Geñ. 19. Recede illuc. Nu. 16. Et ignem huc illucq; dispergat. Vbi ponitur pro huc & illuc. Item significat deinceps. vt Leuit. 22. Die autem octauo et deinceps offerri poterunt. 1. Reg. 18. A die illa et deinceps. Et inde deriuatur נהלאה Nahalaa. idest remota vel eiecta aut repulsa. Et est participium passiuum in hebreo. Pro quo Beatus hieronymus transtulit. Eam que laborauerat. vt Mich. 4. Et eam que laborauerat in gentem robustam. Lxx. vero transtulerunt. Et repulsam. Potest etiam deriuari a dictione. לאה Laa. Que significat laborare. sicut beatus hieronymus transtulit.

הלה Hala. Iniq; siue praue agere. & inde תהלה Tahola. i. Prauitas. Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הלל Halal.

הלך Halach. Ambulare. gradiri. ire. incedere. procedere. Discurrere. transire. Geñ. 3. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso. Et in eodem. 5. Et ambulauit enoch cum deo. Et in eodem. cum deo ambulauit noe. Et in eodem. 17. Ambula coram me. Et in eodem. 32. Ecce properat in occursum tuum. Pro quo hebrei legunt. Et ecce ipse ambulat in occursum tuum. Et in eodem. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei. Leuit. 26. Et ambulabo inter vos. Deut. 22. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum tuorū. Iosu. 10. Et ait ad principes exercitus qui secum ierant. Et ponitur ibi הלכוא Halchu cum aleph addita in fine. 3. Re. 21. Et ambulauit demisso capite. Iob. 23. Si ad orientem iero nō apparet. Et in eodem. 24. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes. pro quo hebrei legunt. Nudum faciunt ambulare absq; indumento. Et in eodem. 30. Merens incedebam sine furore. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Ps. 14. Qui ingreditur sine macula. idest qui graditur vel ambulat sine macula. Ps. 25. Et complacui in veritate tua. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et ambulabo in veritate tua. Ps. 37. Tota die contristatus ingrediebar. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Tota die merens ambulabam. Ps. 42. Quare contristatus incedo. Ps. 54. In domo dei ambulauimus in consensu. Ps. 84. Iustitia ante eum ambulabit. Ps. 118. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini. Ps. 130. Neq; ambulaui in magnis neq; in mirabilibus super me. Prouer. 6. Aut ambulare super prunas. Et in eodem. 7. Abiit via longissima. Et in eodem. 8. In viis iustitie ambulabo. Et in eo. 13. qui cum sapientibus graditur. Abach. 2. In luce sagittarum tuarum ibunt. Ponitur etiam pro discurrere vel procedere aut transire. vt Exo. 9. Ac discurrentia fulgura super terram. Iob. 41. De ore eius lampades procedunt. Ps. 72. Et lingua eorum transiuit in terra: sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & ligua eorum deambulauit in terra. Item ponitur pro venire. quod est etiam ambulare. vt Nu. 22. Cur non statim venisti ad me. Hiere. 51. qui fugitis gladium venite & nolite stare. Et in voce passiua prime coniugationis ponitur pro adduci. Ps. 108. Sicut vmbra cum declinat ablatus sum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. quasi vmbra cum declinatur adductus sum. Et inde הליכה Halicha. idest deambulatio. vel locus super quo ambulant. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Iter. vt Naum. 2. Ruent in itineribus suis. quod in hebreo legitur singulariter. scilicet in deambulatione sua siue in itinere suo. Et in plurali. הליכות Halichoth. vt Iob 6. Considerate semitas theman itinera saba. Prouer. 31. Considerauit semitas domus sue. Abach. 3. Ab itineribus eternitatis eius. Accipitur etiam הליכי Haliche pro pedibus. Iob. 29. Quando lauabam pedes meos butyro. & inde הלך Helech. idest viator siue peregrinus. vt. 2. Reg. 12. Cum autem peregrinus quidam venisset ad diuitem. Et inde מהלך Mahalach. idest iter. vt Nee. 2. Vsq; ad quod tempus erit iter tuum. Ione. 3. Et niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum. Et in eodem. Et cepit ionas introire ciuitatem itinere diei vnius. & pluraliter. מהלכים Mahalechim. idest itinera. siue deambulatoria. vel ambulantes. vt Zach. 3. Et dabo tibi ambulantes de iis qui nunc hic assistunt. Quod etiam potest legi sic. Et dabo tibi deambulatoria inter assistentes hos. Scribitur etiam aliquando cum thau in pricipio & in genere feminino: et dicitur תהלכות Thahaluchoth. Nee. 12. Et ierunt ad dexteram super murum. Pro quo hebrei legunt. Et deambulatoria siue deambulantes ad dexteram super murum. & inde הלך Halach. quod significat reditum siue tributum φ accipitur a viatoribus. Esdre. 4. Tributum & vectigal & annuos reditus non dabunt. Et in eodem. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebant.

הלם Halam. percutere. q̄ssare. concutere. excidere. vt Iudi. 5. Vngule equorum ceciderunt. idest percusserūt. Potest etiam legi sic. Vngule equorum percusse siue q̄ssate sunt. & subditur ratio fugientibus impetu & per preceps ruentibus. Et in eodem. Et percussit sisaram. Ps. 73. In securi & ascia deiecerunt eam. idest exciderunt eam. Esa. 16. Domini gentium exciderunt flagella eius. id est propagines eius vel ramos eius. Esa. 28. Errantes a vino. Pro quo hebrei legunt. Percussi siue conq̄ssati a vino. Ponitur etiam pro cudere quod est idem quod percutere vel q̄ssare. vt Esa. 41. Confortauit faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis. Et inde הלמות Halmuth. idest malleus. vt Iudi. 5. Sinistram suam misit ad clauum: & dexteram suam ad fabrorum malleum. Et in plurali scribitur cum mem in principio. & dicitur מהלמות Mahalumoth. vt Prouer. 19. Et mallei percutientes stultorum corporibus. Et inde יהלם Iahalom per additionem iod in principio: quod significat quendam lapidem preciosum. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit hyaspidem. Exo. 28. In secundo carbūculus: sapphyrus & hyaspis. & Ezech. 28. Sardius topazius & hyaspis. Hebrei tamen dicunt φ significat lapidem adamantem: eo quod frangit & diuidit alias gēmas durissimas. Item הלם Halom. idest huc: illuc. vt Iudi. 18. Quis te huc adduxit. & in eo. 10. Vtrum nam venturus esset illuc. 1. Reg. 14. Et huc illucq; diffugiens. Et in eodem. Accedamus huc ad deum. 2. Reg. 7. quia adduxisti me hucusq;. Ps. 72. Ideo conuertetur populus meus hic Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Propterea conuertetur populus eius huc.

הם Hem. Pronomen est tertie persone pluralis numeri. scilicet ipsi. isti. illi. hi. vt Geñ. 14. Isti accipient partes suas. Exo. 6. Hi sunt qui loquūtur ad Pharaonem. Ps. 94. Semper hi errant corde: & isti non cognouerunt vias meas. Et in genere feminino scribitur cum littera nun in fine: De quo infra dicetur. Inuenitur etiam nun in fine in genere masculino. vt Ruth. 1. Si eos expectare velitis donec crescant. Et recipit in fine he. & dicitur המה Hema. vt Geñ. 6. Isti sunt potentes a seculo. ponitur etiam pro verbo substantiuo. vt Geñ. 48. Et respondit: filii mei sunt. Cāti. 6. Sexaginta sunt regine. Et aliquando duplicatur he & mem. vt Ezech. 7. Non ex eis nec ex populo nec ex sonitu eorum. Vbi pro eo quod in littera nostra est ex populo: in hebreo habetur מהמהם Mehemhem. Quod potest interpretari. Ex eis. & dicunt hebrei φ ponitur ibi pro filiis filiorum. Cui concordat translatio chaldaica. Potest etiam deriuari a dictione המה Hama. Que significat tumultum aut multitudinem. idest populum. vt sit sensus. Non ex eis nec ex tumultu eorum: nec ex sonitu eorum. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum vau in medio & dicitur הום Hom. idest hi siue illi aut ipsi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. dicitur etiam הימו Himo. siue הימון Himon. Dañ. 2. Et comminuit eos. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

הָמַם Hamam.conterere.consumere.interficere. occidere pterrere.cōturbare. tumultuari. personari. Esa.28 Nec vexabit eum rota plaustri. Pro quo hebrei legunt. Nec conteret Rota plaustri. Et licet in predicto loco pro eo quod in littera nostra est neque: in hebreo non ponatur negatio: sed vau littera cum puncto seua: quod est coniunctio: tamen cum precedenti negatione valet pro neque. vt infra dicetur in principio littere vau. Et Hiere. 51. Deuorauit me nabuchodonosor Rex Babylonis. Pro quo hebrei legunt: contriuit siue consumpsit me nabuchodonosor rex babylonis. Et aliquando scribitur cū simplici mem.vt Exo.14. Et interfecit exercitum eorum. Et in eodem.23. Et occidam omnem populum ad quē ingredieris. Ester.9. Vt occideret illos atq; deleret. Ios.10. & conturbauit eos dominus a facie israel. Iudi.4. Perterruit q; dominus sisaram.1.Reg.7. Et exterruit eos.2. Reg.22. Fulgura & consumpsit eos.Ps.17. Fulgura multiplicauit. & conturbauit eos. vide etiam de hoc supra in dictione הִים Him: & infra in dictione sequenti.

הָמָה Hama.tumultuari.sonare.conturbare. rugire.1.Re. 4. Et personuit terra.3.Reg.1. Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultuantis. Et in eodem. Et insonuit ciuitas. Prouer.20. Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas. Ps.45. sonuerūt & turbate sunt aque eorum.Ps.82. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt. Esa.16. Super hoc venter meus ad moab quasi cithara sonabit. Et in eodem.17. Et multitudo maris sonantis. Pro quo hebrei legunt. Vt sonitus maris sonabunt. Hiere.6. Vox eius quasi mare sonabit Et in eodem.31. Qui conturbat mare & sonant fluctus ei9. Et in eodem.48. Cor meum ad moab quasi tibia eris sonabit. Et in eodem.51. & sonabunt fluctus eorum quasi aque multe. Ponitur etiam pro conturbare.vt Ps.45. Conturbate sunt gentes. Ps.54. Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum. Ps.76. Memor fui dei & delectatus sum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Recordans dei conturbabar. Hiere.31. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. Ezech.7. Quasi columbe in conuallibus omnes trepidi.idest conturbati. Ponitur etiam pro latrare. Ps.58. Et famem patientur vt canes. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et latrēt vt canes. Ponitur etiam pro rugire.vt Esa.51. Et rugiemus q̄ si vrsi omnes. vide etiam supra in dictione הִים Him. & inde הֹמִיָּה Homia.idest tumultuosa vel sonans: aut conturbata. Pro quo beatus hieronymus transtulit frequens.vt Esa. 22. Vrbs frequens ciuitas exultans. & inde הֶמְיָה Hemia.i. sonitus. Esa.17. Concidit cadauer tuū. Pro quo hebrei legunt. Sonitus organorum tuorum. scilicet detractus est ad inferos. sed propter equiuocationem dictionum potest etiam legi sicut beatus hieronymus transtulit. Inde הָמוֹן Hamon.idest tumultus. sonit9. multitudo. populus. diuitie.1. Reg.4. Quis est hic sonitus tumultus huius. Et in eodem 14. Tumultus magnus exortus est. Hiere.46. Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie. Amos.5. Aufer a me tumultum carminum tuorum. Ezech.17. Nec ex sonitu eorum. significat etiam multitudinem siue populum.vt Geñ 17. Quia pater multarum gentium constitui te.3.Reg.18. Quia sonus multe pluuie est. Et.4.Reg.7. Quia ipsi tantum sunt in vniuersa multitudine israel.2.Paralip.20. Venit contra te multitudo magna. Et in eodem. Nolite timere neq; paueatis hanc multitudinem. Esa.13. Vox multitudinis in montibus. Et in eodem.16. Et auferetur gloria moab super omni populo multo. Et in eodem.17. Ve multitudini populorum multorum. Hiere.3. Vere mendaces erāt colles & multitudo montium. Ezech.32. Fili hominis cane carmen lugubre super multitudinem egypti. Et in eodem. Deiiciam multitudinem tuam. Et in eodem. Et attraxerunt eam & omnes populos eius. Et in eodem.39. Et vocabitur vallis multitudinis gog. & scribitur in plurali הֲמוֹנִים Hamonim.idest populi. Ioel.3. Populi populi in valle concisionis. Et inde dicitur הֲמוֹנָה Hamona. nomen proprium ciuitatis in qua sepelienda erat multitudo Gog vt Ezech.39. Nomen autem ciuitatis Hamona & mundabunt terrā. Ponitur ēt הָמוֹן Hamon.pro diuitiis: vel pro multitudine diuitiarum. Ps.36. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Eccl's.5. Qui amat diuitias. Ponitur etiam pro angelo. Esa.33. A voce angeli fugerunt populi. Sed beatus hieronymus in explanationibus Esaie super predicto loco sic ait. A voce enim angeli quem symmachus ita vt in hebreo scriptum est transtulit Hamon quem hebrei gabrielem autumant & habere etymologiam populi. Inuenitur etiam אָמוֹן Amon cum aleph in principio loco he: & significat populum vel multitudinē. Hiere.52. Et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militie.

הֲמֻלָּה Hamula.loquela.vociferatio.sonitus.Hiere.11. Ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea. Ezech. 1. Quasi sonus erat multitudinis vt sonus castrorum. Pro quo hebrei legunt. sonus siue vox vociferationis vel loquele vt sonus castrorum. scilicet erat. Et dicunt aliqui hebrei q; littera he que ponitur in principio non est de substantia dictionis: sed est littera articularis: vt supra in principio huius littere dictum est. & dicunt q; idem significat quod מִלָּה Milla.idest verbum vel sermo aut loquela. sicut infra dicetur.

הָמַן Haman.multiplicari.aut superare: scilicet multitudine. Ezech.5. Quia superastis gentes que in circuitu vestri sunt. Et inde dicunt aliqui q; deriuatur הָמוֹן Hamon idest multitudo. Populus. tumultus. sonitus. de quo vide supra in dictione הָמָה Hama.

הָמַס Hamas. Tabescere.contabescere. Esa.64. Sicut exustio ignis tabescerent. Hebrei tamen dicunt q; significat arefacere. Vnde in predicto loco ipsi legunt. sicut exustio ignis arefacti. scilicet sunt: vel essent. Nam ponitur ibi הֲמָסִים Hamasim in numero plurali. Alii vero dicunt q; deriuatur a dictione מָסַס Masas. que significat tabescere. vt Ps.67. Sicut fluit cera a facie ignis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Sicut tabescit cera a facie ignis.

הָמַר Hamar.fouea. Et scribitur cum mem in principio: & in numero plurali. scilicet מַהֲמֹרוֹת Mahamoroth. vt Ps.139. In miseriis non subsistent. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit in foueas vt non resurgant. & solum inuenitur in predicto loco.

הֵן Hen. Ecce.en. Aduerbium demonstratiuum. vt Geñ.3. Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est. Et in eodem. 4. Ecce eiicies me hodie a facie terre. Et in eodem. 11. Ecce vnus est populus. Et in eodem.30. Gratum habeo quod petis. Pro quo hebrei legunt. Ecce siue en iam esset secundum verbum tuum. Deut.10. En domini dei tui celum est. Iob.33. Ecce & me sicut & te fecit deus. Et in eodem. quia querelas in me reperit. Pro quo hebrei legunt. Ecce querelas siue occasiones in me reperit. Et in eodem. Hoc est ergo in q̄ non es iustificat9. Et in eo. Ecce hec oīa operatus est deus. Ps.50. Ecce .n. in iniquitatib9 cōcept9 sū. et i eo.

Ecce enim veritatem dilexisti. Ponitur etiam הֵן Hen. pro si vt Exo.8. quod si mactauerimus ea que colūt egyptii corā eis lapidibus nos obruent. Iob.13. Etiā si occiderit me in ipso sperabo. Hiere.2. Et videte si factū est huiuscemodi. Itē. הֵן Hen. pronomen est tertie persone pluralis numeri feminini generis. Nu.27. Et ei in hereditatem succedant. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies hereditatē patris earū ad eas vel ad ipsas. Et aliquando accipitur in genere masculino. Ruth.1. Si eos expectare velitis donec crescant. De q̄ vide supra in dictione הֵם Hem.

הִנֵּה Hine.ecce. et sicut dictio precedens. vt Geñ.1. Ecce dedi vobis omnem herbam. Et in eodem.12. Ecce cōiux tua. Et in eo.18. Ecce in tabernaculo est. & in eo.22. Ecce inquit ignis & ligna. Et in eo.24. En rebeca coram te est. Et in eo.28. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris. Pro quo he.le. Ecce ego tecum & custodiam te vbicunq; perrexeris. Et cōponitur cū pronominibus hoc modo. s. הִנְנִי. Hineni.i.ecce ego. Geñ.6. Ecce ego adducā diluuii aquas super terram. Esa.65. Dixi ecce ego ecce ego. הִנְּךָ Hinecha siue הִנָּךְ Hinach.idest ecce tu.vt Geñ.16. Ecce ait concepisti. Pro quo he.le. Ecce ait tu concepisti. Deut.31. Ecce tu dormies cum patribus tuis. הִנּוֹ Hino.i.ecce ille: siue ecce ipse.vt Iob.2. Ecce in manu tua est. Pro quo he.le. Ecce ille i manu tua.s.est. הִנְּנוּ Hinenu.idest ecce nos.vt Geñ.14. En omnes nos serui sumus domini mei. Ios.9. Nunc autem in manu tua sumus. Pro quo hebrei legunt. Nunc autem ecce nos in manu tua.s.sumus.2.Reg.5. Ecce nos os tuum & caro tua sumus. Hiere.3. Ecce nos venimus ad te. הִנְּכֶם Hinechem.idest ecce vos. הִנָּם Hinam idest ecce illi. Et quando componitur cum pronomine prime persone vel tertie aut per se positum ponitur aliquando pro hoc verbo adsum siue paratus sum. aut presto sum.vt Geñ.22. At ille respondit adsum. Et in eodem. Quid vis fili. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego fili mi siue adsum fili mi. Et in codē.27. Audio: quis es tu fili mi. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego siue adsum: quis es tu fili mi. Et in eodem.37. Quo respondente presto sum ait. Nu.14. Parati sumus ascendere ad locum.1.Reg.12. Presto est rex vester quem elegistis.3.Reg. 1. Adest nathan propheta. Esa.58. Primus ad sion dicet ecce adsum. Pro quo hebrei legunt. Primus ad sion ecce adsunt.idest dicet ad sion: ecce adsunt filii tui. Item הֵנָּה Hena idest huc.modo.aduerbium loci vel presentis temporis. & vtroq; modo ponitur. Geñ.15. Vbi dicitur generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim complete sunt iniquitates amorreorum vsq; ad presens tempus. Et in eodem.44. Et huc vsq; non comparet. Et in eodem.45. Et adducite eum ad me. Pro quo hebrei legunt. Et adducite patrem meum huc.2.Reg.5. Non ingredieris huc. Hiere. 50. Huc facies eorum veniēt. Item הֵנָּה Hena. Pronomen ē tertie persone pluralis numeri feminini generis.vt Exo.1. Ipse enim obstetricandi habent scientiam. Nu.31. Nonne iste sunt que deceperunt filios israel. Accipitur etiā in genere masculino.2.Reg.4. Ingressi sunt autem domū. Pro quo hebrei legunt. Et ipsi ingressi sunt domū. Accipitur etiam pro verbo substantiuo. Geñ.6. Videntes autem filii dei filias hominum q; essent pulchre.

הָס Has.silere.tacere. Amos.6. tace & nō recorderis nominis dñi. Soph.1. Silete a facie dñi dei. Zach.2. Sileat omnis caro a facie dñi. Nu.13. Inter hec caleb compescēs murmur populi qui oriebatur contra moysen ait. Pro quo hebrei legunt. Et silere fecit caleb populum ad Moysen vel pro moyse.idest propter murmur qui oriebatur contra eū

הָפַךְ Hapach. vertere: siue verti. reuerti. conuertere.conuerti. Euertere vel euerti. Subuertere: aut aduersari. Peruertere. mutare. Deut.23. Vertitq; maledictionem eius in benedictionem.3.Reg.22. Verte manum tuam & eiice me de exercitu. Prouer.12. Verte impios & non erunt. Iudi.20. Quod cum cernerēt filii israel in ipso certamine positi. Pro quo hebrei legunt. Et versus est vir israel in certamine. & in eodem. Versa facie fortissime resistebant.1.Re. 4. Irruerant enim in ea dolores subiti. Pro quo hebrei legunt. Versi enim fuerant dolores eius in eam. Siue euerse vel dissolute sunt compages eius in ea. Nam eadem verba ponuntur. Dañ.10. vbi dicitur. Dñe mi in visione tua dissolute sunt compages mee. Ester.9. Versa vice superiores iu dei esse ceperunt. Iob.30. redactus sum in nihilū.i. versus sum in nihilum. Et in eodem.41. in stipulam versi sunt ei lapides funde. Prouer.12. verte impios et non erunt. Thrē. 5. hereditas nostra versa est ad alienos. Itē significat reuerti.vt.1.Reg.25. reuersi sunt itaq; pueri dauid per viam suā. 4.Reg.5. Quando reuersus est homo de curru suo.2.Paralip.9. que reuersa abiit in terrā suā. Ios.8. presertim cum ii qui simulauerunt fugā et tendebāt ad solitudinē contra persequentes fortissime restitissent. Pro quo hebrei legunt Et populus qui fugerat ad desertum reuersus est contra persequentem idest contra populum persequentem. Osee.7. Ephraim factus est subcineritius panis qui non reuersatur. Item significat conuertere siue conuerti. Ps.77. Conuertit in sanguinem flumina eorum. Et in eodem. Conuersi sunt in die belli. Ps.104. Conuertit cor eorum vt odirēt populum eius. Iob.38. Restituetur quasi lutum signaculum. Pro quo hebrei legunt: conuertetur siue vertetur vt lutum signaculum. Esa.34. Et conuertentur torrentes eius in picem. Threñ.3. Et conuertit manum suam tota die. Osee.11. Conuersum est in me cor meum. Ioel.2. Sol conuertetur in tenebras. Item significat euertere vel aduersari.2.Reg.10. Et exploraret ciuitatem & euerteret eam.1.Paralipo.19. vt explorent & inuestigent & scrutentur terram. pro quo hebrei legunt. Vt scrutentur & euertant & explorent terram. Iob.19. Et quem maxime diligebam aduersatus est mihi. Item significat subuertere. Geñ.19. Vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Et in eodem. Et subuertit ciuitates has. Iob.9. Quos subuertit in furore suo. & in eodem.28. Subuertit a radicibus montes. Thren.4. Que subuersa est in momento. & inde הֲפֵכָה Haphecha.idest subuersio. Geñ. 19. Et liberauit lot de subuersione vrbium. & aliquādo scribitur cum mem in principio.vt Deut.29. In exemplū subuersionis sodome & gomorre. Itē ponitur pro peruertere Hiere.23. Et peruertistis verba dei viuentis. Et inde הֵפֶךְ Haphech.idest peruersio siue peruersum. Esa.29. Peruersa est hec vestra cogitatio. Et aliquando scribitur pluraliter. & cum tau in principio & dicitur תַּהְפֻּכוֹת Thahpuchoth. Deut.32. Generatio enim peruersa est. Pro quo hebrei legunt. Generatio enim peruersionum vel auersionū est. Prouer.2. Ab homine qui peruersa loquitur. Et in eodem. Et exultant in rebus pessimis. Pro quo hebrei legunt. Et exultant in subuersionibus pessimis. Et in eodem.23. Et cor tuum loquetur peruersa. Et aliquando duplicantur littera pe & littera caf. & dicitur הֲפַכְפַּךְ Haphachpach. Prouer.21. Peruersa viri via aliena est a deo. & inde מַהְפֶּכֶת Mahapecheth. Quod ponitur pro neruo carceris quo malefactores vel qui peruerse agunt vinciuntur. Hiere.29. Vt mittas eum in neruum & in carcerem. Significat etiam predicta dictio voluere. Iudi.7. Videbatur mihi quasi subcineritius panis ex ordeo volui & in castra madian descendere. Iob. 37. Et nubes spagūt lumē suū; que lustrāt cuncta per circui

tum Pro quo hebrei legunt. Et ipse siue & ipsum in circui
tu voluitur. Et in eodem. 38. Restituetur vt lutum signacu
lum. Pro quo hebrei legunt: voluetur siue reuoluetur vt lu
tum signaculum. Item significat mutari. idest ab alio in a=
Mutari. liud verti vel conuerti. vt Exo. 14. Mutatumq; est cor pha
raonis & seruorum eius super populum. Leuit. 13. Et pi=
los in album mutatos. Iob. 30. Mutatus es mihi in crude=
lem. Hiere. 13. Si mutare poterit ethiops pellem suã. Dañ.
הָפַךְ 10. Et species mea imutata est in me. & ide הֵפֶךְ Hephech. i.
contra. econuerso. econtrario. contrarium. vel contra consuetudi
nem. vt Ezech. 16. Et factum est in te contra consuetudinẽ
contrariũ. mulierum. Et in eodem. Et factum est in te contrarium. in
מִתְהַפֶּכֶת de מִתְהַפֶּכֶת Mithapecheth. idest versatilis. Geñ. 3. Et flame
Versatilis. um gladium atq; versatilem.

הֹצֶן הֹצֶן Hosen. instructio. scilicet belli vel exercitus. Ezech.
Instruct⁹. 23. Et venient super te instructi curru et rota. et solum
inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ signi
ficat quoddam instrumentum bellicum: vel quoddam ge
nus vehiculi quo in bellis vtebantur.

הַר הַר Har. mons. Geñ. 10. Vsq; sephar montem orientalem.
Mons. Exo. 3. Et venit ad montem dei. Et in eodem. 25. Se=
cundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.
Ps. 3. Et exaudiuit me de monte sancto suo. Ps. 10. Trans=
migra in montem sicut passer. Ps. 14. Quis requiescet in
monte sancto tuo. Ps. 23. Quis ascendet in montem domi
ni. Et aliquando scribitur cũ he in fine. vt Geñ. 14. Et qui
remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 19. In
montem saluum te fac. Et in eodem. Nec possum in mon=
te saluari. & in predictis locis ponitur he finalis loco ad vt
in. sicut מִצְרַיְמָה Misraima. idest ad egyptum: vel in egyp=
הָרִים tum. & in plurali הָרִים Harim. idest montes. Geñ. 7. Op=
Montes. pertiq; sunt omnes montes excelsi. Iob. 28. Subuertit a ra
dice montes. Ps. 71. Suscipiant montes pacem populo. Et
aliquando duplicatur littera res. vt in sequenti dictione.

הָרָר הָרָר Harar. mons. Geñ. 14. In montibus seir vsq; ad cam
Mons. pestria. Pro quo hebrei legunt. In monte suo seir vs
q; ad campestria. Ps. 28. Prestitisti decori meo virtutem.
Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam
veritatem transtulit. Prestitisti monti meo fortitudinem.
הֲרָרֵי Et in plurali הֲרָרֵי Harere. Deut. 8. Et de montibus eris me
Montes. talla fodiuntur. Ps. 35. Iustitia tua sicut montes dei. Ps. 49
Iumenta in montibus & boues. Ps. 85. Fundamenta eius
הֲרָרִי in montibus sanctis. Et inde הֲרָרִי Harari. idest montanus.
mõtanus. Hiere. 17. Sacrificantes in agro. Pro quo hebrei legunt.
Montanus in agro. Nam dicitur montanus ex multa con
suetudine sacrificandi in monte vel in agro.

הָרַג הָרַג Harag. occidere. interficere. Geñ. 4. consurrexit cain
Interficer aduersus fratrem suum abel & interfecit eum: & in eo
dem. Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. Et in eo
dem. Omnis qui occiderit cain. Et in eodem. Quoniam
Occidere. occidi virum in vulnus meum. Exo. 2. Nũ occidere me vis
sicut occidisti heri egyptium. Et in eodem. 4. Ecce ego in
terficiam filium tuum primogenitũ. Et in eodem. 11. Ob
secro vt interficias me. Et in eodem. 25. Occidat vnusquis
q; proximos suos: qui initiati sunt beelphegor. 2. Reg. 3. I=
gitur ioab & abisai frater eius interfecerunt abner. Iob. 5.
Virum stultum interficit iracundia. Et in eodem. 20. Occi
Mortifica det eum lingua vipere. Ps. 44. Quoniam propter te mor
re. tificamur tota die. idest occidimur. Ps. 77. Et occidit pi=
gues eorum. Et in eodem. Cum occideret eos querebant
eum. Et in eodem. Occidit in grandine vineas eorum. Pro
uer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Eccl's. 3. tempus
occidendi & tempus sanandi. Esa. 22. Et ecce gaudium &

letitia occidere vitulos & iugulare arietes. Ezech. 26. Fi
lie quoq; eius que sunt in agro gladio interficientur. & in=
הֲרֻגִים de הֲרֻגִים Harugim. siue הֲרֻגֵי Haruge. idest interfecti vel oc
Interfecti cisi Prouer. 7. Et fortissimi quiq; iterfecti sunt ab ea. Hie=
re. 18. Et viri earum interficientur morte. pro quo in he=
breo habetur. Et viri earum erũt interfecti morte. Ezech.
הֲרֵגָה 37. Et insufla super interfectos istos. Et inde הֲרֵגָה Harega.
idest occisio vel interfectio. Hiere. 12. Sanctifica eos in diẽ
Occisio. occisionis. Et in eodem. 19. Non vocabitur amplius locus
iste thophet & vallis filii ennon: sed vallis occisiõis. Zach.
11. Pasce pecora occisionis. Et aliquando scribitur sine he
הֶרֶג in fine: & dicitur הֶרֶג Hereg. vt Ester. 9. Percusserunt iu=
dei inimicos suos plaga magna & occiderunt eos. Pro quo
hebrei legunt. Percusserunt iudei inimicos suos percussio
Occisio ne gladii & occisione & perditione. Esa. 27. Aut sicut occi
dit interfectos eius sic occisus est. pro quo hebrei legũt: aut
sicut occisio interfectorum eius sic occisus est. Et in eodem.
interfectio 30. In die interfectionis multorum cum ceciderint turres.
Ezech. 26. Cũ occisi fuerint in medio tui. Pro quo hebrei
legunt. In occidendo occisionem in medio tui. Sed beat⁹
hieronymus transtulit sensum.

הָרָה הָרָה Hara. concipere. vt Geñ. 4. Que concepit & peperit
concipere. cain. Et in eodem. 16. At illa concepisse se videns de=
spexit dominam suam. Et in eodem. 38. Ad vnum igitur
coitum mulier concepit. Nume. 11. Nunquid ego concepi
omnem hanc multitudinem. Iudi. 13. Sed concipies & pa=
ries filium. Iob. 3. Et nox in qua dictum est conceptus ẽ ho
mo. Esa. 8. Ecce virgo concipiet. Et in eodem. 33. Conci
pietis ardorem. Et in eodem. 26. Concepimus & quasi par
turiuimus. Et in eodem. 59. Conceperũt dolorem & pepe
runt iniquitatem. Et in eodem. Concepimus & locuti su
mus de corde verba mendacii. Osee. 1. Et concepit & pepe
Gignere. rit filium. Significat etiam gignere. vt. 1. Paralip. 4. Genu
הָרָה itq; mariam & samai & iesba. inde הָרָה Hara. idest pgnãs.
vel concipiens aut conceptus. vt Geñ. 16. Ecce concepisti.
Pregnãs. Pro quo hebrei legunt. Ecce tu pregnãs. Et in eodem. 38.
Et videtur vterus illius intumescere. Pro quo hebrei le=
gunt. Et ecce illa pregnãs. Et in eodem. De viro cuius hec
sunt concepi. Pro quo hebrei legunt. De viro cuius hec sũt
ego pregnans. Exo. 21. Et percusserit quis mulierem pre
conceptus gnantem. Hiere. 30. Et vulua eius conceptus eternus. Et in
הָרוֹת plurali הָרוֹת Haroth. idest pregnantes. 4. Reg. 8. Et paruu
pregnãtes los eorum ellides: & pregnantes diuides. & in eodem. 15.
Et interfecit omnes pregnantes eius. Amos. 5. Eo quod
הֵרוֹן dissecuerunt pregnantes galaad. & inde הֵרוֹן Heron. idest
conceptio vel cõceptus. vt Geñ. 3. Multiplicabo erumnas
conceptus tuas & conceptus tuos. & aliquando scribitur cum iod &
הֵרָיוֹן dicitur הֵרָיוֹן Heraion. idest conceptus. Ruth. 4. Et dedit il
li dominus vt conciperet. Pro quo hebrei legunt. Et dedit
conceptus illi dominus conceptum. Osee. 9. Gloria eorum a partu &
הוֹרִים ab vtero & a conceptu. & inde הוֹרִים Horim. siue הוֹרֵי Hore
idest progenitores vel patres. vt Geñ. 49. Confortate sũt
Patres. benedictionibus patrum eius.

הַרְהַר הַרְהַר Harhar. in lingua chaldaica significat cogitationẽ
הַרְהֹרִין & solum inuenitur in nũero plurali. scilicet הַרְהֹרִין
cogitatões Harhorin. Dan. 4. Et cogitationes mee in stratu meo.

הָרַס הָרַס Haras. destruere. dissipare. conterere. deponere. ter
Destruere minos transcendere. Exo. 23. Sed destrues eos. Iudi.
6. Et destrues aram baal. Iob. 12. Si destruxerit: nemo est
qui edificet. Ps. 10. Quoniam quem perfecisti destruxerũt
Prouer. 14. Insipiens structam quoq; manibus destruet. &
in eo. 24. & maceria lapidum eius destructa erat. Esa. 49
Destruẽtes te & dissipantes a te exibunt. Thren. 2. Destru

xit in furore suo munitiones virginis iuda. Ponitur etiam
Dissipare. pro dissipare. Hiere. 1. Et dissipes & edifices & plantes. Et
in eodem. 31. Et dissiparem & disperderem & affligerem.
Ezech. 36. Quia ego dominus edificaui dissipata. Et su=
pra in eodem ponitur pro suffosis: vbi dicitur. Et destitute
Suffodere atq; suffose munite sederunt. Ioel. Dissipate sunt apothe
ce quoniam confusum est triticum. Item ponitur pro de=
Deponere ponere vel conterere. Exo. 15. Deposuisti aduersarios tuos
Ps. 67. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum. signi
Conterere trãscẽdere. ficat etiam transcendere terminum. Exo. 19. Ne forte velit
transcendere terminos ad videndum dominum. Et in eo=
dem. Sacerdotes autem & populus non transeant termi=
הֶרֶס nos. Inde. הֶרֶס Heres. idest destructio vel dissipatio. Esa. 19
Ciuitas solis vocabitur vna. Pro quo hebrei legunt. Ciui=
Destructio tas destructionis vel dissipationis vocabitur vna. Sed si p=
dicta dictio. הֶרֶס Heres scribatur cum cheth: que est quasi e
iusdem figure cum littera he: tunc significat solem vel te=
stam aut testeum. Et fortasse in bibliis hebraicis antiquis e
rat scriptum חֶרֶס cheres cum littera cheth: sicut beat⁹ hie=
ronymus transtulit. Nam in suis explanationibus sup hoc
loco sic ait. חֶרֶס cheres enim verbum ambiguum est: & te=
Testa. sta dicitur & sol: eo ꝙ vtrunq; areat & siccum sit. Hec hiero
nymus. in translatione autem chaldaica sic habetur. Ciui=
הֲרִיסוּת tas solis que destruenda est vocabitur vna. Et inde הֲרִיסוּת
Harisuth. idest destructio siue ea que corruerant: aut ruina.
Ruina. vt Esa. 49. Et terra ruine tue. Amos. 9. Et ea que corrue=
rant restaurabo.

הָתַת הָתַת Hathath. insidiari. irruere. Ps. 61. Quousq; irruitis in
Irruere. hominem. Et solum inuenitur in predicto loco. Et di
cunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a supradicta dictione הַוָּה ha
ua. De quo vide in predicta dictione.

הָתַל הָתַל Hathal. circumuenire. fallere. mentiri. illudere. Geñ.
circũuenir 31. Sed & pater vester circumuenit me. Exo. 8. Verũ=
Fallere. tamen noli vltra fallere. Iudi. 16. Per tres vices mentitus es
Mentiri. mihi. 3. Reg. 18. Illudebat eis helias. Iob. 13. Aut decipietur
Illudere. vt homo vestris fraudulentiis. pro quo hebrei legunt. Aut
Decipere. sicut illuditur homini illudetis ei. vel sic: aut sicut mentimi
ni homini mentiti estis ei. Hiere. 9. Et vir in fratrem suum
הוּתַל deridebit. idest illudet. Et inde הוּתַל Huthal. idest dece=
ptum siue illusum. pro quo beatus hieronymus transtulit.
Insipiens insipientem. vt Esa. 44. cor insipiens adorabit illud. Et in
הֲתֻלִּים de הֲתֻלִּים Hathulim. idest mendaces: siue illudentes aut il=
Mẽdaces. lusores. Iob. 17: Non peccaui. pro quo hebrei legunt. Si nõ
mendaces mecum. Et idem dicit Burgeñ. in suis additioni
מַהֲתַלּוֹת bus super predicto loco. Et inde מַהֲתַלּוֹת Mahathaloth. pro
Errores. quo beatus hieronymus transtulit errores. vt Esa. 30. Vide
te nobis errores.

De incipientibus a littera. ו Vau.

Vau littera nunquam reperitur sola per se: sicut nec vlla a=
lia littera hebraica: vt dictum est in precedentibus. Sed ap=
ponitur nomini & verbo & aliis partibus orationis: et tunc
communiter ponitur pro coniunctione scilicet. &. q;. quo
q;. autem. at. atq;. vero. ac. igitur. sed. cumq;. aut. vt Geñ. 1.
Et In principio creauit deus celum & terram. & in eodẽ. Ter=
ra autem erat inanis & vacua. & in eodem. Et tenebre erãt
super faciẽ abyssi: & spiritus domini ferebatur super aquas
Et in eodem. Et fecit deus firmamentum. Et in eodem. 4.
Aut. Fuit autem Abel pastor ouium & cain agricola. Et in eo=
q;. dem. Iratusq; est cain vehementer. Et in eodem. Dixitq;
Quoq;. dominus ad eum. Et in eodem. 5. Vixit quoq; seth. Et in

eodem. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eodem
9. Vixit autem noe. Et in eodem. 15. Turturem quoq; & co
lumbam. Et in eodem. 24. At illa cito tollens pallium. E=
At. xo. 2. At ille vbi est inquit. Et in eodem. 14. In curribus
Atq;. atq; equitibus. Et in eodem. 16. Atq; computruit. Iob. 1.
Ac. Simplex & rectus ac recedens a malo. Ps. 1. Et in lege eius
meditabitur die ac nocte. Ponitur etiã in nostra translatio
ne aliis modis quãplurimis. Nam aliquando ponitur pro
Vero. vero. vt Prouer. 2. Impii vero de terra pdentur. Et in eodẽ.
10. filius vero stultus mestitia est matri sue. Eccl's. 1. terra ve
ro in eternũ stat. Ponitur etiã pro igitur: siue pro ergo. vt
Igitur. Geñ. 2. formauit igitur dominus hominem. Et in eodẽ. Tu
Ergo. lit ergo dominus deus hominẽ. Et in eodẽ. Igitur perfecti
sunt celi & terra. Et in eodem. 3. Vidit igitur mulier. Et in
eodem. 12. Nunc igitur ecce coniũx tua. Et in eodem. 16. I=
gitur sarai vxor abraam nõ genuerat. Exo. 1. Bene ergo fe
cit deus obstetricibus. Et in eodem. Precepit ergo pharao
Sed. omni populo. Item ponitur pro sed. vt Geñ. 2. Sed fons a=
scendebat de terra. & in eodem. 31. Sed deus patris tui dixit
mihi. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. Ps. 6. Sed
tu domine vsquequo. Canti. 1. Nigra sum sed formosa. Itẽ
Cumq;. ponitur pro cumq;. vt Geñ. 3. cumq; agnouissent se esse nu
dos. Et in eodem. 4. cumq; essent in agro. Exo. 2. cumq; iã
celare non posset. Deut. 4. cumq; quesieris ibi dominum
deum tuum. Iob. 2. cumq; eleuassent procul oculos. Et in
eodem. 29. cumq; sederem quasi rex circũdante exercitu.
Aut. Item ponitur pro aut. siue pro vel. vt Geñ. 31. Aut si tu pre
terieris malum mihi cogitans. Et in eodem. 41. Absq; tuo
imperio non mouebit quisq; manum aut pedem. Exo. 21.
Qui percusserit patrem suum aut matrem. Et in eodem.
Qui maledixerit patri suo aut matri. Leuit. 17. Quod si nõ
Vel. lauerit vestimenta sua vel corpus. Et in eodem. 22. Sin autẽ
vidua vel repudiata. Et in eodẽ. 25. vel qui ex his nati fue=
rint. Iob. 38. Aut thesauros grandinis aspexisti. Ps. 8. Aut
filius hominis quoniam visitas eũ. Ps. 14. Aut quis requi
escet in monte sancto tuo. Item ponitur pro etiam. Geñ. 1.
Etiam. Dixit etiam deus producant aque. Et in eodẽ. 2. Lignum
etiam vite in medio paradisi. Et in eodem. 28. Vouit etiam
votum dicens. Hiere. 5. Si etiam viuit dominus dixerint.
Item ponitur pro enim: vel nam: aut nanq;. vt. Geñ. 20.
Enim. Habet enim virum. Et in eodẽ. 24. Habitabat enim in ter
Nam. ra australi. Exo. 19. Nam profecti de raphidim. 1. Reg. 4.
Nanq; Egressus est nãq; israel. Canti. 2. Nam vinea nostra floruit.
Abach. 1. Equites nãq; eius de longe venient. Ponitur etiã
Itaq;. pro itaq;. Geñ. 11. Tulit itaq; thare abrã filium suum. Exo.
1. Posuit itaq; eis magistros operum. Et in eodem. 14. Ti=
muit itaq; populus dominum. Deut. 11. Ama itaq; domi=
Siquidem num deum tuum. Item ponitur pro siquidẽ. vt. 1. Reg. 28.
Siquidem philistiim pugnant aduersum me. 4. Reg. 7. Si
quidem dominus audiri fecerat. Item ponitur pro interea
Interea aut interim vel preterea. vt. Geñ. 35. Interea locutus est do
Interim. minus ad iacob. Et in eodem. 43. Interim fames omnem
terrã premebat. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super
Preterea. Egyptum. Et in eodem. 38. Fuerũt pretera centum talenta
argenti. 2. Paralip. 34. Ossa preterea sacerdotum combu=
sit. Ponitur etiam pro quãdo vel pro vnde. vt. Geñ. 11. Sem
Quando. erat centum annorum quando genuit Arphaxath. Et in eo
Vnde. dem. 13. Vnde facta rixa inter pastores gregum. Et in eodẽ.
26. Vnde appellauit eum abundantiam. Et cum preceden
ti negatione ponitur pro Neq;. vt. Exo. 20. Non facies ti=
Neq;. bi sculptile neq; omnem similitudinem. Et in eodem.
Nec eorum que sunt in aquis sub terra. Deut. 18. Neq; in=
cantor: neq; phythones consulat. Nume. 25. Neq; filius

hominis vt mutetur. Esa. 28. Neq; vexabit eum rota plaustri. Thren. 3. Non enĩ humiliauit ex corde suo & abiecit filios hominum. idest neq; abiecit filios hominum. Ezech. 13. Neq; opposuistis murum pro domo israel. Habet fortasse in nostra translatione alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Hebrei tamen in omnibus locis supradictis dicunt quod ponitur pro coniunctione. Et aliquando ponitur vau littera vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Geñ. 22. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul. Pro quo in hebreo habetur. In die tertio & leuauit abraam oculos suos & vidit locum procul. Et in eodem. 36. Et hi filii sebeon Aya & anna. Pro quo in hebreo habetur. Et hi filii sebeon & aya & anna. Et similiter ponitur in principio librorum: vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Exo. 1. Hec sunt nomina filiorum israel. Pro quo in hebreo habetur. Et hec sunt nomina filiorum israel. Iudi. 1. post mortem iosue consuluerunt filii israel dominum. Pro quo hebrei legunt. Et factum est post mortem iosue & consuluerunt filii israel dominum. Ruth. 1. In diebus vnius iudicis quando iudices preerant. pro q̃ hebrei legunt. Et factum est in diebus quando iudicabant iudices. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. pro quo hebrei legunt. Et fuit vir vnus de ramathaim. Esdre. 1. In anno primo cyri regis persarum. Pro quo hebrei legunt. Et in anno primo cyri regis persarum. Ester. 1. In diebus asueri. Pro quo in hebreo habetur. Et factum est in diebus asueri. Et aliquando ponitur in nostra translatione in principiis librorum. vt Leuit. 1. Vocauit autem moysen. Nu. 1. Locutusq; est dominus ad Moysen. Ezech. 1. Et factum est in tricessimo anno. Item littera vau preposita verbo preteriti temporis facit ipsum temporis futuri: & econuerso. vt Geñ. 27. Tempusq; veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Et in eodem. Eritq; semen tuum q̃si puluis terre & dilataberis ad orientem & occidentem. Et in eodem. Et benedicentur in te & in semine tuo. Item facit de preterito futurum. vt in eodem. Cumq; venisset ad quendam locum. Et in eodem. Tulitq; de lapidibus que iacebant. Pro quo hebrei legunt. Et tulit de lapidibus loci. Et in eo. Viditq; in somnis scalam. Et de hoc plenius in arte grãmatica dictum est.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est vau. & sunt due tantum & aliqua nomina propria: sunt autem que sequuntur.

וָו capita.

וו Vau. Paxillus. siue clauus: cuius caput est curuum instar littere vau. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro q̃ beatus hieronymus transtulit capita. Exo. 26. Quarum capita aurea & bases enee. Et in eodem. 27. Et capita earum cum celaturis suis argentea. Et dicunt hebrei ꝙ erant quidam paxilli vel claui affixi in capitibus colũnarum ex quibus pendebant cortine et velamina.

וָהֵב facere.

וָהֵב Vaheb. facere. vt Nu. 21. Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus Arnon. Vbi pro eo quod in littera nostra est fecit: in hebreo ponitur supradicta dictio. scilicet וָהֵב Vaheb. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei ꝙ est nomen proprium loci sic dicti propter aliquã causam ignotam apud illos. Vnde in hebreo de verbo ad verbum sic legitur. scilicet: ad vaheb in rubrum et ad torrẽtes Arnon. idest venerunt ad locum qui dicitur vaheb. et inde in mare rubrum et ad torrentes Arnon. scilicet venerunt. vnde in sequentibus dicitur profectiq; sunt de solitudine in mathana: de mathana in nahaliel: de nahaliel in bamoth. scilicet venerunt. Et in hebreo non habetur illud profectiq; sunt. Sed subintelligitur. Et licet in aliis locis

sacre scripture vbi ponuntur mansiones filiorum israel nõ inueniatur locus dictus וָהֵב Vaheb. non repugnat supradictis: sicut nec inuenitur locus dictus mathana neq; nahaliel nisi tantum in predicto loco: vbi dicitur quod profecti sunt de solitudine in mathana: et de mathana in nahaliel. Alii vero dicunt ꝙ predicta dictio וָהֵב Vaheb deriuatur a dictione יְהָב Iehab. Que significat molem vel onus. vt. p̃s. 54. Iacta super dominum curam tuam. Pro quo ipsi legunt. Iacta super dominum onus tuum siue mollem tuam. Vnde i predicto loco legunt sic. A mole in mare rubrũ vsq; ad torrentes arnon. Et secundum beatum Hieronymum supradicta dictio יְהָב Iehab significat charitatem. Nam in supradicto psalmo iuxta he. ve. sic transtulit. scilicet. Proiice super dominum charitatem tuam. Et in lingua chaldaica significat dare vel tradere aut afferre. De quo vide infra in dictione יָהַב Iahab. sunt etiam aliqua nomina propria a littera vau incipientia. Sicut est וָפְסִי vapsi. vt Nu. 13. De tribu nethalim naabi filium vapsi. Et similiter וַשְׁתִּי Vasthi. Ester 1. Vasthi quoq; regina fecit conuiuium feminarum.

De incipientibus a littera. ז zain.

זְאֵב Lupus. זְאֵבִים Lupi.

זְאֵב Zeeb. Lupus. vt geñ. 49. Beniamin lupus rapax. Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in plu. זְאֵבִים Zeebim siue זְאֵבֵי Zeebe. idest lupi. Ezech. 22. Quasi lupi capientes predã. Abach. 1. Et velociores lupis vespertinis.

זֹאת Ista.

זֹאת Zoth. Ista. vel hec. De quo vide infra in dictione זֶה Ze.

זְבוּב Musca. זְבוּבִים Musce.

זְבוּב zebub. musca. vt Esa. 7. sybilabit dñs musce q̃ ẽ i extremo flũinũ egypti. & i plu. זְבוּבִים zebubi. siue זְבוּבֵי zebube. Eccl's. 10. musce moriẽtes ꝑdũt suauitatẽ vnguẽti

זָבַד Dotare. זֶבֶד

זָבַד Zabad. dotare. vt Geñ. 30. Dotauit me de⁹ dote bona. et ide זֶבֶד Zebed. i. dos. siue dotatio. vt in ꝑdicto loco.

זָבַח Immolare Sacrificare Mactare. Occidere.

זָבַח zabach. imolare. sacrificare. occidere. mactare vt Geñ. 31. Immolatisq; victimis in mõte. pro quo in hebreo habetur. Et immolauit iacob victimã in mõte. Exo. 5. Et sacrificemus dño deo nr̃o. Et i eo. Ite et sacrificate deo vr̃o in terra hac. Et in eo. 8. et dimittã ppl'm vt sacrificent dño. Et in eodem. abominationes enim egyptiorũ imolabim⁹ Et in eo. Q̃d si mactauerimus ea q̃ colũt egyptii. Et in eo. 22. Qui immolat diis occidetur. Et in eo. 23. Nõ imolabis sup fermẽto sanguinẽ victime mee. Leuit. 17. Et nequaq̃ vltra imolabũt hostias suas demonibus. Nu. 22. Cumq; occidisset balac boues & oues misit ad balaã. Deut. 16. Immolabisq; phase dño deo tuo. Et in eo. q̃d imolatũ ẽ vespe. pro quo. he. le. q̃d imolabis vespe. Et in eo. 33. Ibi imolabunt victimas iustitie. 1. Reg. 1. vt adoraret & sacrificaret dño. Et in eo. Et imolauit elcana. Et i eo. 15. vt imolet dño deo tuo in galgalis. 3. Reg. 8. mactauitq; salomon hostias pacificas q̃s imolauit dño. Et in eo. 13. Et imolabit sup te sacerdotes excelsorũ. & in eo. 19. Tulit par boũ & mactauit illud. 1. Paralip. 29. Immolauerũtq; victimas dño. 2. Paralip. 7. Rex aũt & oĩs ppl's imolabãt victimas. Et in eo. Mactauit igitur rex salomõ hostias boũ. Et in eo. 28. quos ego placabo hostiis. pro quo he. le. Eis sacrificabo siue imolabo. & in eo. 33 Cũctis idolis quos manases fuerat fabricatus imolauit. p̃s. 4. Sacrificate sacrificiũ iustitie. Ps. 26. Et imolabo in tabernaculo eius hostiã vociferationis. p̃s. 49. Immola deo sacrificiũ laudis. Ps. 115. tibi sacrificabo hostiã laudis. Esa. 65. qui imolãt i hortis. & in eo. 66. qui mactat pec⁹ q̃si q excerebret canẽ. Osee. 4. Sup capita mõtiũ sacrificabãt. & ide זֶבַח zebach. i. victima. hostia. sacrificiũ. Exo. 12. dicetis eis victima trãsitus dñi est. Leuit. 3. Si hostia pacificorũ fuerit eius

זֶבַח Victima. Hostia.

Sacrificiũ

oblatio. Ps. 39. sacrificiũ & oblationẽ noluisti. & in plurali. זְבָחִים Zebachim. siue זִבְחֵי Zibche. Exo. 24. Immolaueruntq; victimas pacificas dño. Deut. 33. Ibi imolabũt victimas iustitie. 1. Reg. 15. Nũquid vult deus holocausta & victimas. Et aliq̃ñ scribitur in plu. זְבָחוֹת Zebachoth secũdũ formã noĩm femininorũ. vt Osee. 4. Et cõfundẽtur a sacrificiis suis. & inde מִזְבֵּחַ Mizbeach. siue מִזְבַּח Mizbach. i. Altare vbi sacrificia vel hostia offerũtur. Geñ. 8. Edificauit aũt noe altare dño. Exo. 20. Altare de terra facietis mihi. & in eo. 21. Ab altari meo euelles eũ vt moriatur. Accipitur ẽt pro altari incẽsi. vt Exo. 30. Facies quoq; altare ad adolendũ thymiama. & in plu. מִזְבְּחוֹת Mizbechoth. vt Ps. 83. Altaria tua dñe virtutũ. Osee. 10. secũdũ multitudinem fructus sui multiplicauit altaria.

זְבָחִים Victime. זְבָחוֹת Sacrificia. מִזְבֵּחַ Altare. מִזְבְּחוֹת Altaria.

זָבַל Cohabitare. זְבֻל Habitaculum.

זָבַל Zabal. cohabitare. vt Geñ. 30. Etiã hac vice mecũ erit vir meus. Pro quo hebrei legunt. Hac vice cohabitabit mihi vir meus. Et inde זְבֻל Zebul. i. habitaculum. vt. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domũ et habitaculũ tuũ. Abach 3. Sol & luna steterunt in habitaculo suo.

זְבַן Emere.

זְבַן Zabã. in lingua chaldaica significat. Emere. seu vẽdere Dañ. 2. Quod tempus redimitis. idest emitis.

זָג acinus folliculus

זָג Zag. Folliculus vuarũ. Nũ. 6. Ab vua passa vsq; ad acinũ nõ comedet. Pro quo he. le. Ab acinis vsq; ad folliculum. s. vue nõ comedet. Et solum inuenitur in predicto loco.

זֶה Iste. Hoc. Isti. Hic. Istud. Ille. Hec. Ipse. Iam. Qui. Hac.

זֶה Ze. Pronomen est demonstratiuũ vel relatiuũ. i. iste. hic ipse. ille. qui vel quod. iã. Et est oĩs casus & vtriusq; numeri & generis masculini vel neutri. vt Geñ. 5. Iste consolabitur nos. Et in eo. 11. Ceperuntq; hoc facere. Et in eo. 31. Sicq; per viginti annos in domo tua seruiui. ꝑ quo he. le. Isti mihi viginti anni in domo tua. s. trãsacti sunt. siue iste mihi vigessimus annus in domo tua. s. transactus est. Et in eo. 41. Nun inuenire poterimus talẽ virũ qui spũ dei plenus sit. Pro quo he. le. Nun inuenire poterimus sicut hic. s. est: virũ qui spiritu dei plenus sit. Exo. 32. Moysi ei huic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit. Et in eo. Egressusq; est hic vitulus. Et in eo. 33. Et verbũ istud quod locutus es faciã. Deut. 3. Montem istũ egregiũ & libanum. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc. 1. Reg. 14. Et occidite super istud. 2. Reg. 11. Et nunc hũc & nunc illũ consumit gladius. vbi ponitur etiã pro illo. 3. Reg. 19. Et ecce angelus dñi tetigit eũ. pro quo he. le. Et ecce angelus dñi iste tetigit eũ: siue qui tetigit eũ. Ps. 23. quis est iste rex glorie. Ps. 47. Q̃m hic est deus deus noster in eternũ. Ps. 55. Ecce cognoui quia deus meus es. ꝑ quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Hoc scio quia deus meus es. Ps. 67. Sinai a facie dei israel. pro quo he. le. Iste siue ille sinai a facie dei israel. s. motus est vel distillauit Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et sinai a facie dei israel. Eccl's. 7. Bonum est te sustẽtare istũ: sed ab illo ne subtrahas manũ tuã: vbi ponitur pro isto & pro illo. Et in eo. 8. Oĩa hec tractaui in corde meo. Canti. 2 Ecce iste venit saliens in mõtibus. Et i eo. En ipse stat post parietẽ nr̃m. Esa. 25. Iste dñs sustinuimus eũ. Zach. 1. Iste iã septuagesimus annus est. ponitur ẽt pro iam. 2. Reg. 14. Quasi mulier iam plurimo tp̃e lugens mortuũ. zach. 7. Sicut feci iã multis annis. Et aliq̃ñ ponitur relatiue. Iob. 19. Et quẽ maxime diligebã aduersatus est mihi. Ps. 73. mons sion in quo habitasti. Ps. 103. In locũ quẽ fundasti eis. Et in eo. Draco iste quẽ formasti ad illudendũ ei. Vbi ponitur ꝑ demõstratiuo & relatiuo simul. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui genuit te. Ponitur etiam pro aduerbio hac. vt Nu. 13. Ascendite per meridianam plagam. pro quo hebrei legunt. Ascendite hac in meridiem siue per meridiem. Scri-

bitur ẽt cum beth in principio & dicitur בָּזֶה Baze & significat. hic. idest in hoc loco. vt Exo. 24. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Apponitur etiã ei mem in principio et dicitur מִזֶּה Mize. i. ab hoc vel ab isto aut ab ipso. Et aliq̃ñdo ponitur aduerbialiter & sign̄at hinc vel istinc. i. ab hac vel ab ista parte vel de isto loco. Geñ. 42. Non egrediemini hinc. Exo. 17. Sustentabant manus eius ex vtraq; parte. Pro quo he. le. Sustentabant manus eius hinc vnus & hinc vnus. i. vnus ex vtraq; parte. Exo. 33. Vade ascende de loco isto. Scribitur etiã זֹה zo cum puncto holẽ & tunc est generis feminini vel neutri. Eccl's. 2. Et gaudio dixi quid frustra deciperis. Pro quo he. le. Et letitie. s. dixi quid ipsa facit. Et in eo. 5. Hoc est donũ dei. Et in eo. 7. Cuncta tẽtaui in sapiẽtia. Pro quo he. le. Omnia hec tẽtaui in sapientia. Et aliq̃ñ scribitur cum vau loco he & puncto holem & dicitur זוֹ Zo. vt Eccl's. 5. Miserabilis prorsus infirmitas. Pro quo hebrei legunt. Etiam hec mala infirmitas. s. est. Osee. 7. Ista subsannatio eorum in terra egypti. Et aliq̃ñ scribitur cum pũcto surech & dicitur זוּ Zu. Ps. 11. Custodies nos a generatiõe hac in eternũ. Ps. 61. Duo hec audiui. Esa. 42. nõne dñs ipse cui peccauimus. & in eo. 43. Populum istũ formaui mihi. Abach. 1. Hec est fortitudo eius deo suo. Et aliquando ponitur relatiue. vt Exo. 15. Populo quem redemisti. Ps. 9. In consiliis quibus cogitant. Ps. 16. A facie impiorum qui me afflixerunt. Et aliquando scribitur pro relatiuo & demonstratiuo simul. Ps. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Ps. 31. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris. Ps. 67. Cõfirma hoc deus quod operatus es in nobis. Ps. 131. Et testimonia mea hec que docebo eos. Ps. 141. In via hac qua ambulabam. Scribitur etiam cum littera aleph & tau in fine & dicitur זֹאת Zoth. & communiter est generis feminini. Leuit. 6. Hec est lex holocausti. Deut. 33. Hec est benedictio. 4. Reg. 8. Domine mi rex hec est mulier & hic est filius eius. Ps. 131. Hec est requies mea in seculum seculi. Et aliquando ponitur in nostra translatione in genere neutro: quia hebrei non habẽt genus neutrum: sed pro eo aliquãdo vtuntur masculino & aliquando feminino. Geñ. 42. Iam nunc experimentum vestri capiam. Pro quo hebrei legunt. In hoc probabimini. idest experimentum vestri capiam. 4. Reg. 5. Sic & sic locuta est puella. Pro quo hebrei legunt. vt hoc & vt hoc locuta est puella. idest taliter & taliter: vel sic et sic. sicut est i littera nostra. Iob. 22. Hoc scio a principio. Et in eo. 33. Hoc ẽ ergo in quo nõ est iustificatus. Et in eo. 34. Audi quod dicitur. Et in eo. 35. Nunquid equa videtur tibi tua cogitatio Pro quo hebrei legunt. Nunquid hoc cogitasti in iudicio. Ps. 26. In hoc ego sperabo.

בָּזֶה Hic. מִזֶּה Hinc. זֹה Ipsa Hoc. זוֹ Hec. Ista. זוּ hec. Ipse. Iste. Qui. hec que. זֹאת hec. hoc. Quod.

זָהָב aurum.

זָהָב Zahab. aurũ. Geñ. 2. vbi nascitur aurum: & aurum terre illius optimum. Exo. 25. Et deaurabis eã auro mũdissimo. Iob. 23. Probauit me quasi aurum quod per ignẽ transit. Et in eodem. 37. Ab aquilone aurum venit. Sed in predicto loco dicunt hebrei ꝙ accipitur aurũ ꝑ puritate vel serenitate aeris ad similitudinem auri purissimi. & etiã dicunt ꝙ accipitur translatiue pro oleo mundissimo & purissimo. vt Zach. 4. In quibus sunt suffusoria ex auro. pro q̃ ipsi legunt. Infundentia ex se aurum. idest oleum purum & mundissimum & aurei coloris. Oleum.

זָהַם abomiabile fieri.

זָהַם Zahã. Inquinare. abomiabile facere. Iob. 33. abomiabilis ei fit in vita panis. & solũ inuenitur in ꝑdicto loco.

זָהַר Ostendere Admonere

זָהַר Zahar. ostidere: monere. admõere. ꝑuidere. ꝑostẽdere anũciare. cauere. obseruare. Exo. 18. ostĩdasq; pp'lo cerimonias & ritus colendi. 4. Reg. 6. Et preoccupauit eũ. Pro q̃ he. le. Et admonuit eũ siue obseruauit eũ. Eccl's. 4. q nes

Preuidere. Cauere. Annūciare. Admonere.

scit preuidere in posterū. Et in eo. 12. His amplius fili mi ne requiras. pro quo he. le. His amplius fili mi caue: siue admonitus sis: aut preuide. Ezech. 3. Et annunciabis eis ex me. idest admonebis. Et in eo. Si dicēte me ad impiū morte morieris nō ānūciaberis. & in eo. Vt auertatur a via sua mala. Pro quo he. le. vt caueat impius a via sua mala. Et in eo. qa nō annūciasti ei. Et in eo. Si aūt tu ānunciaberis iusto. Et ī eo. Viuēs viuet quia annunciasti ei. Pro quo he. le. Viuēs viuet qa admonitus est: vel quia obseruauit se. & in eo. 33. Et cecinerit buccina: & annūciauerit populo. Et in eo. Et non obseruauerit se. Et in eo. Sonū buccine audiuit & nō se obseruauit. Et in eo. vt se custodiat ipius a via sua mala. signat ēt fulgere. s. splēdere. vt Dañ. 12. Et qui docti fuerint fulgebunt sicut splēdor firmamēti. & inde זֹהַר Zohar. idest splēdor. vt in pdicto loco. & Ezech. 8. Quasi aspect9 splēdoris & visio electi.

Obseruare. Fulgere. זֹהַר Splendor

זו Zo. siue זו Zu. Pronomen est demonstratiuum vel relatiuū aut vtrūq; simul. De quo vide supra in dictiōe זה Ze.

זוב Fluxū pati. Fluere.

זוב Zob. fluere. Manare. fluxum sanguinis vel seminis pati. vt Leuit. 15. Mulier que patitur multis diebus fluxū sanguinis. Et in eo. Vel que post mēstruū sanguinē fluere non cessat. Ps. 77. qm̄ percussit petrā & fluxerunt aque. Esa. 48. Et scidit petrā & fluxerunt aque. Accipitur etiā זוב Zob. pro ipso fluxu. & aliqn̄ scribitur sine vau. vt Hiere. 49. Fluxit vallis tua. s. sanguine iterfectorū. sicut exponūt hebrei. & inde זָב Zab. i. fluēs vel manās: siue ille qui patitur fluxū. vt Leui. 15. Vir q patitur fluxū seminis. & ī ge. fe. זָבָה zaba siue זָבַת zabath. vt in eo. & Exo. 3. In terrā q̄ fluit lacte & melle. & in eo. 13. Vt daret tibi terrā fluētem lacte & melle. Nu. 16. que lacte & melle manabat. Deut. 6. Terrā lacte & melle manātē. Ponitur ēt זוב zob pro extabescere. vt Threñ. 4. qm̄ isti extabuerūt consumpti a sterilitate terre. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt φ significat fluere. & legūt sic. qm̄ ex istis fluebant confossi vel perfossi.

זוב Fluxus. זָב Qui patit fluxum. זָבָה Que fluit. Fluens. Manans. זוב Extabescere

זוד Zud. superbire. superbe agere. temere operari. & scribitur sine vau. Exo. 18. Eo quod supbe egerint contra eos. Hiere. 50. Quia cōtra dñm erecta est. pro quo he. le. Quia cōtra dñm superbiuit vel supbe egit. & aliqn̄ scribitur cū iod in medio loco vau. vt Exo. 25. Si quis p idustriā occiderit fratrē suū vel p insidias. pro quo he. le. & cū supbierit vel cū temere egerit vir cōtra fratrē suū vt occidat eū p insidias. Nee. 9. Cognouisti eni quia supbe egerāt cōtra eos. Et in eo. Ipsi vero & pres nri supbe egerūt. Et inde זֵד Zed. i. supbus. vt Prouer. 21. Supbus & arrogās vocatur indoctus. & in plu. זֵדִים Zedim. Ps. 18. Et ab alieīs parce seruo tuo. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. A supbis quoq; libera seruū tuū. Ps. 118. Increpasti supbos. & in eo. Superbi iniq; agebant vsquequaq;. Ps. 139. Abscōderūt supbi laqueū mihi. & inde זָדוֹן zadon i. supbia siue supbus. Prouer. 11. Vbi fuerit supbia: ibi erit contumelia. Et in eo. 21. Qui in ira operatur superbiā. Hiere. 50. Ecce ego ad te superbe. Et in eo. Et cadet supbus & corruet. & in plu. זֵדוֹנִים Zedonim. Ps. 123. Forsitā ptrāsisset aīa nrā aquā itolerabilē. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. forsitan transissent super animam nostram aque superbe.

זוד Supbe agere. Supbire. Temere agere. זֵד Supbus. זֵדִים superbi. זָדוֹן Supbia. Supbus. זֵדוֹנִים Superbe.

זָוָה Zaua. angulus. & inuenitur tm̄ in numero plu. s. זָוִיּוֹת Zauioth. i. anguli. vt Ps. 143. Filie nostre cōposite. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. filie nre quasi anguli ornati. Zach. 9. Et quasi cornua altaris. i. quasi anguli altaris. ide מְזָוִים Mezauim. pro quo beatus hieronymus transtulit. Promptuaria. Ps. 143. Prōptuaria eorū plena. & etiam in hoc loco he. le. anguli nri pleni.

זָוָה זָוִיּוֹת Anguli מְזָוִים Promptuaria.

זוז מְזוּזָה Postis. Limen.

זוז Zuz. limen. postis. s. porte. & scribitur cū mē in principio & he ī fine & dicitur מְזוּזָה Mezuza. vt Exo. 12. Ac ponēt sup vtrūq; postē. Et in eo. 21. Et applicabitur ad ostium & postes. Deut. 6. Scribesq; ea in limine & ostiis dom9 tue. Ezech. 43. Fabricati sunt limen eorū iuxta limē meū.

זול Vilipēdere. Spernere. זלל Vile

זול Zul. vilipendere. spnere. & scribitur sine vau. Esa. 46 qui confertis aurū de sacco. pro quo he. le. qui paruipēditis siue vilipenditis aurū de sacco. s. ad fabricandū idola producebant aurum de sacco paruipendentes illud a c si esset alia res parui valoris. Et aliqn̄ scribitur cū iod loco vau vt threñ. 2. Oēs qui glorificabant eam spreuerunt eam. Et inde זלל Zolel cū duplici lamed. i. vile: Hiere. 15. Et si separaueris pciosū a vili. & de hoc vide ifra in dictiōe זלל Zolel

זון Vesci. Esca זן Nutrimentum. Genus. זְנִים Genera

זון zun. in lingua chaldaica signat vesci vel nutriri. Dañ. 4. Et ex ea vescebatur oīs caro. & inde. מָזוֹן Mazon. i. esca siue nutrimentū. Geñ. 45. Et totidem asinas triticū in itinere panesq; portantes. Pro quo he. le. Et totidem asinas portantes triticū & panes & pulmentū siue escā. Dañ. 4. & esca vniuersorum in ea. Et aliqn̄ scribitur sine vau & dr̄ זָן Zan. Ps. 143. Eructantia ex hoc in illud. Pro quo hebrei legunt. Eructantia de nutrimēto in nutrimentū: siue de pulmento in pulmentum. & in lingua chaldaica significat genus vel speciem. vt Dañ. 3. Et vniuersi generis musicorū. Vnde in supradicto loco aliqui hebrei legunt. Eructantia siue educentes de genere in genus. et similiter. 2. Paralipo. 16. Vbi dicitur posueruntq; eum in lectulum suū plenum aromatibus et vnguentis meretriciis: vbi pro meretriciis ponitur in hebreo. זְנִים Zenim. pro quo aliqui hebrei legunt. Plenum aromatibus et vnguentorum speciebus vel generibus. i. plenum diuersis generibus vnguentorum. potest etiam significare sicut est in lr̄a nr̄a. De quo vide infra in dictione זָנָה zana. Dicunt etiam hebrei φ a predicta dictione potest deriuari זוֹנָה zona: quod ponitur pro meretrice. vt Ios. 2. Vbi dicitur ingressi sunt domum mulieris meretricis. et φ potest etiam significare hospitatricē vel cauponā: que solet escas vendere. Cui cōcordat translatio chaldaica. et simil'r Ioel. 3. Vbi dicitur. Et posuerunt puerum in prostibulo. vbi pro prostibulo ponitur predicta dictio. scilicet זוֹנָה zona. Alii interpretantur sic. s. Et posuerunt siue tradiderunt puerum in cauponam. idest vendiderunt eum p nutrimēto vel esca vñ sequitur. et puellā vēdiderūt p uino ut biberēt. vide ēt de hoc infra in dictiōe זנה zana. Itē זן Zen. i. arma siue baltheū. et scribitur cū aleph ī pricipio et dr̄ אָזֵן Azen. Deut. 23. Gerēs paxillū in baltheo. inde זונות zonoth. pro quo beatus hieronymus transtulit Habenas. ut. 3. Reg. 22. Et habenas lauerunt iuxta uerbum domini.

זונה Meretrix. Pstibulum Caupona. זן אזן Baltheum זונות Habene.

זוע zua. mouere. cōmouere. cōtremiscere. Eccl'. 12. qñ cōmouebūtur custodes dom9. Ester. 5. et nō solū nō assurrexisse sibi sed neq; motū quidē de loco. p q̄ he. le. Et non surrexit et nō mouit se p eo. Dañ. 6. cōtremiscāt et paueāt deū danielis: et aliqn̄ duplicātur pria et ultia lr̄a. ut Abach. 2. Et suscitabuntur cōmouentes te. i. uexātes te. et ide זְוָעָה zeuaa. pro quo beatus hieronymus transtulit uexationē. ut Esa. 28. sola uexatio intellectum dabit auditui.

זוע Cōmouere Mouere. cōtremiscere. זְוָעָה Uexatio.

זור zur. exprimere. pmere. cōculcare. circūligare. exhorrescere. alienare. extraneū fieri. Iudi. 6. expsso uellere cōcham rore ipleuit. Iob. 39. Pes cōculcet ea. Esa. 59. Et qd̄ cōfotū ē erūpet i regulū. p quo he. le. Et qd̄ cōculcatū uel fractū fuerit erūpet in regulū. pōitur ēt p circūligare. Esa. 1. nō ē circūligata nec curata medicamine. Sed ēt in hoc loco hebrei legūt. nō ē expssa. s. a sanie u' putredie q̄ medici solēt exprimere ut mult9 mūdificetur. et ide מָזוֹר mazor. i. cōculcatio siue cōfractio: aut ifirmitas scd̄m hebos. p q̄ btūs

זור Exprimere conculcare circūligare. מָזוֹר

hieronymus transtulit vinculum: siue alligandū. Hiere. 30 Ad alligandum curationem tuā vtilitas nō est tibi. Osee. 5 Et vidit ephraim languorē suū: & iudas vinculū suū. Et in eo. Nec soluere poterit a vobis vinculum. Ponitur etiā in nostra translatione pro insidiis. vt Abdie. 1. Ponent insidias subter te. Ponitur etiam pro exhorrescere aut alienare vt Iob. 19. Halitum meū exhorruit vxor mea. Ps. 57. alienati sunt pctōres a vulua. ps̄. 68. Extraneus fact9 sū fratribus meis. Ps. 67. Non sunt fraudati a desiderio suo. Pro q̄ he. le. Nō sunt alienati. i. nō recesserūt a desiderio suo. Esa. 1. Abalienati sunt retrorsum. Ezech. 14. Quia recesserūt a me in cūctis idolis suis. i. quia alienati sunt a me. Et ī eo. Si alienatus fuerit a me. & inde זָרָא Zara cū aleph in fine. i. alienatio: & ponitur p nausea. vt Nu. 11. Donec exeat per nares vr̄as & vertatur in nauseā. & inde זָר Zar. i. alien9 vl' extraneus. Leuit. 10. Offerētes corā dño ignē alienū. Nu. 3. Quisquis alienus accesserit morietur. Prouer. 11. qui fidē facit pro extraneo. & in plu. זָרִים Zarim. i. extranei vel alieni. Prouer. 5. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. Esa. 1. Regionē vestrā corā vobis alieni comedūt. Et in eo. Sicut in vastitate hostili. pro quo he. le. Sicut subuersio alienorū. ponitur ēt זָרִים Zarim pro erūpētibus vel p vētilatoribus. Hiere. 18. Aut euelli possunt aque erūpētes frigide. Et in eo. 51. Et mittā in babylonē ventilatores & ventilabūt eū: & de hoc vide infra in dictione זָרָה Zara. Item זוֹרֵר Zōrer cū duplici res signat oscitare. vt. 4. Reg. 4. Et oscitauit puer septies. Hebrei tm̄ legūt. & sternutauit puer septies. quia in lingua chaldaica significat sternutare.

Alligādū. Uinculum. Insidie. exhorrescere. Alienare. Extraneus fieri. Recedere. זָרָא Nausea זָר Alienus. Extraneus זָרִים Extranei. Alieni. זָרִים Erūpētes. vētilatores זוֹרֵר Oscitare. sternutare.

זָחַח Zachach. separare. leuare. & scribitur cum simplici cheth. Exo. 28. Et a se iuicē rōnale & suphumerale ne queant separari. & solū inuenitur in predicto loco.

זָחַח Separare

זָחַל Zachal. incuruari. expauescere. serpere. reptare. Iob. 23. Iccirco demisso capite veritus sum vobis indicare meam sentētiam. Pro quo he. le. Iccirco incuruatus sum siue expaui & timui indicare meam scientiam vobis. Signat ēt reptare vel serpere. Deut. 32. Cū furore trahentiū super terrā atq; serpētiū. mich. 7. velut reptilia terre. & ide זֹחֶלֶת Zocheleth. Nomen propriū cuiusdam lapidis. 3. Reg. 1. Iuxta lapidem zocleth.

זָחַל Demisso capite. Incuruari expauescere Serpere. Reptile זֹחֶלֶת Zoeleth

זיו Ziu. Nomē mēsis: qui apud nos dicitur aprilis. 3. Reg. 6. In anno quarto mense zio ipse est mensis secundus regni salomōis. & ī ligua chaldaica signat splēdorē vel amenitatē. vnde scd̄m hebreos sic dr̄ ab apparitione florum. Item זיו ziu. in lingua chaldaica signat staturā siue aspectū. Dañ. 2. Statura sublimis. Et in eo. 3. Et aspectus faciei eius mutatus est.

זיו Zio. זיו Statura. Aspectus.

זיז Ziz Omnimodū: siue vniuersitas. Esa. 66. Et delitiis affluatis ab oīmoda gloria eius. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum est. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et vniuersitas agri mecū est. Ps. 79. Et singularis ferus depastus est eam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et oēs bestie agri depaste sunt. & dicūt aliqui hebrei φ predicta dictio זיז Ziz est genus ad omnia animalia fera & agrestia. Alii vero dicunt φ est nomen bestie fere ignote sic dicte. & solum inuenitur in locis pdictis

זיז oīmodum Uniuersitas. Omnes.

זיק Zic. flama. & solum inuenitur in numero plurali. s. זִיקוֹת Zicoth scd̄m formā femininorū. Esa. 50. Ecce oēs vos accendentes ignem accincti flamis: ambulate in lumine ignis vestri & in flamis quas succendistis. Inuenitur etiam זִיקִים Zicim scd̄m formā pluralē masculinorū & ponitur pro compedibus. Ps. 149. Ad alligandos reges eorū in cōpedibus. Naū. 3. Optimates eius cōfixi sunt in compedibus. Ponitur ēt p lanceis. vt Prouer. 26. Qui mittit sa

זיק זִיקוֹת Flame. זִיקִים Cōpedes.

gittas & lanceas in mortem.

Lancee

זַיִת Zaith. siue זית Zeth: oliua siue oliuetum. Geñ. 8. Portans ramū oliue virentibus foliis. Exo. 23. Ita facies in vinea & in oliueto tuo. Hiere. 11. Oliuam vberē pulchrā. & in plu. זֵיתִים Zethim. Ps. 127. Filii tui sicut nouelle oliuarū

זית Oliua. Oliuetum זֵיתִים Oliue.

זָכַךְ Zachach. Purificare. Mūdare. Siue mūdū vel cādidū fieri. & scribitur cū simplici chaph. Iob. 9. Et fulserint velut mundissime manus mee. Pro quo he. le. Et mundauerim siue purificauerim in mūditia manus meas. Et ī eo. 15. Et celi non sunt mūdi in conspectu eius. Thren. 4. candidiores nazarei eius niue. & inde זַךְ Zach. i. purus seu mūdus aut lucidus. Leuit. 24. Vt afferant tibi oleum de oliuis purissimū. Iob. 8. Si mundus & rectus incesseris. Et in eo. 33. Mundus sum ego & absq; delicto. & in genere feminino זַכָּה Zaca. i. mūda. Exo. 30. Galbanū boni odoris & thus lucidissimū. Pro quo in hebreo habetur lucidissima: quia thus apud hebreos est generis feminini. Iob. 16. Cum haberem mundas ad deum preces. Pro quo hebrei legunt. & oratio mea munda. s. est. Vide etiā de hoc in dictione sequēti. & inde. זְכוֹכִית. Zechochith. i. vitrum: eo quod est mundum & lucidum. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum vel vitrum. & dicunt hebrei φ ponitur ibi pro vitro crystallino. quod est purissimum et preciosissimum.

זָכַךְ Fulgere. Mūdare. Mundū eē cādidū eē. זַךְ purissimū. Mundus. זַכָּה Lucidissimum. Munda. זְכוֹכִית Uitrum

זָכָה zaca. immaculatū esse. mundare. seu mūdū apparere iustificare. corrigere. Iob. 15. Quid est homo vt immaculatus sit. Pro quo he. le. Quid est homo vt mundus sit siue vt mundus appareat. Et in eo. 25. Aut apparere mūdus natus de muliere. Ps. 72. Ergo sine causa iustificaui cor meum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ergo frustra mūdaui cor meum. Esa. 1. Lauamini: mūdi stote. Ps. 118. In quo corrigit adolescentior viam suam. Ponitur etiam pro vincere. Ps. 50. Et vincas cum iudicaris. Potest etiam legi sic. scilicet: et mundes vl' corrigas cū iudicaueris. Vide ēt de hoc in dictiōe precedenti. Et inde זָכוּ zachu. siue זְכוּת zechuth. quod in lingua chaldaica signat iustitiā vel mūditiā. Dañ. 6. quia corā eo iustitia inuēta est in me.

זָכָה Immaculatum esse. Mundum apparere. Iustificare. Mūdū eē. corrigere. Uincere. זכו Iustitia.

זָכַר zachar. recordari. meminisse. memorari. Geñ. 8. recordatus aūt est dñs noe. Et in eo. 9. Et recordabor federis mei. Et in eo. 40. Memento mei cū bñ tibi fuerit. Et in eo. Vt suggeras pharaōi. p q̄ he. le. & memineris mei apud pharaonē. & in eo. Et tm̄ succedētibus psperis ppposit9 pincernarū oblitus est interptis sui. pro q̄ in hebreo hr̄. & nō ē recordat9 ppositus pincernarū ipius ioseph & oblitus ē eius. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Exo. 20. Memēto vt diē sabbati sctifices. Et in eo. In oī loco in quo memoria fuerit nois mei. p q̄. he. le. ī oī loco ī q̄ recordari vel memorari fecero nomē meū. & in eo. 23. Et p nomē exterorū deorū nō iurabitis. p q̄. he. le. & nois extorū deorū nō recordabimini. Siue nomē exterorū deorū nō noiabitis. Nu. 10. Et erit recordatio v'ri corā dño deo vr̄o. Et ī eo. 11. Recordamur piscīū q̄s comedebam9 in egypto gratis. Deut. 16. vt memineris diei egressiōis tue de egypto. Et in eo. Et recordaberis qm̄ seru9 fueris in egypto. & ī eo. 25. Memēto qd fecerit tibi amalech. 1. Re. 25. Et recordaberis ancille tue. 4. Re. 9. memini qñ ego & tu sedētes in curru seqbamur achab. Et in eo. 20. Memēto queso quō ambulauerim corā te. Ester. 9. Isti sunt dies quos nulla vnq̄ delebit obliuio. p q̄. he. le. Et isti dies mēorati. s. erūt. Iob. 4. recordare qs vnq̄ inocēs piit. ps̄. 18. Memor sit oīs sacrificii tui. ps̄. 41. Hec recordatus sum. Ps. 77. Et recordatus ē q̄a caro sunt. Ps. 113. Dominus memor fuit nostri. Ps. 136. Si non meminero tui. Et in titulo Ps. 137. Vbi dicitur. Psal-

זָכַר Recordari meminisse memorari.

mus dauid in rememorationem sabbati. Pro quo hebrei legunt. Psalmus dauid ad commemorandum siue ad recordandum. Canti. 1. Memores vberum tuorum super vinum. Esa. 43. Ne memineritis priorum. Et in eodē. 62. Qui reminiscimini domini: ne taceatis. Et in eodem. 66. Qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hiere. 15. cum recordati fuerint filii sui ararum suarum. Thren. 3. Memoria memor ero. Et in eodem. 5. Recordare domine quid acciderit nobis. Ezech. 3. Et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit. Et in eodem. 18. Et omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et in eodem. Omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. Et in eodem. 21. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendū. Et in eodem. Pro eo quod recordati estis manu capiemini Ione. 2. Domini recordatus sum. Ponitur etiam pro nominare. 1. Reg. 4. Cumq; ille nominasset arcam dei. & inde זֵכֶר Zecher. idest memoria. recordatio. commemoratio. Exo. 17. Delebo enim memoriam amalech. Ps. 9. Periit memoria eorum. Ps. 29. Et confitemini memorie sanctitatis eius. Ps. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum. Osee. 14. Memorabile eius sicut vinum libani. & aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur זִכָּרוֹן zicharon siue זִכְרֹן zichron. i. memoria. recordatio. monumentum. memoriale. Exo. 39. In monumentum filiorum israel. Nu. 10. Vt sint vobis in recordationem dei vestri. Eccls. 1. Non est priorum memoria. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. & in plurali. זִכְרוֹנוֹת zichronoth. & ponitur pro historiis vel annalibus: eo quod in eis commemorantur preterita. Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias & annales priorum temporum. inuenitur etiam מַזְכֶּרֶת mazchereth. cum mem in principio. idest commemorans vel commonefaciens. Pro quo beatus hieronymus transtulit inuestigans. Nu. 5. Et oblatio inuestigans adulterium. inde אַזְכָּרָה Azchara. idest commemoratio vel memoriale aut monumentum. Leuit. 2. Et ponet memoriale super altare Et in eodem. Qui cum obtulerit ea: tollet memoriale de sacrificio. Et in eodem. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris. Et in eodem. 24. Vt sit panis in monumentum oblationis domini. & dicunt hebrei q̄ significat suffumigationem vel odorationem. & dicunt quod predicta dictio זָכַר Zachar est equiuoca & q̄ etiam significat suffumigare vel odorari. nam Esa. 66. vbi nos legimus: qui recordatur thuris. Ipsi legunt. Qui odoratur vel qui suffumigat thus. & similiter in aliquibus locis predictis. Item זָכָר Zachar. masculus. Geñ. 1. Masculum & feminam fecit eos. Exo. 12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Leuit. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in plurali זְכָרִים Zecharim. idest masculi. Exo. 13. Quidquid habueris masculini sexus. Pro q̄ in hebreo habetur. Quoscūq; habueris masculos. & inde זָכוּר Zechur. idest masculinū Exo. 23. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domino. & inde verbum. תִּזָּכֵר Thizachar. idest si fuerit masculus: vel si fuerit generis masculini. Exo. 34. omne quod aperit vuluam generis masculini meum erit. idest si fuerit masculus.

זָל Zel. Vilipendere. contemnere. De quo vide supra in dictione זוּל Zul.

זוֹלֵל Zolel. vorator: siue commessationibus vacans. vilis. despectus. Deut. 21. comessationibus vacat & luxurie atq; conuiuiis. Ponitur etiam pro vili. Hiere. 15. Si separaueris preciosum a vili. Thren. 1. Vide domine & considera quoniam facta sum vilis. & inde זֻלּוּת Zuluth. idest vilissimum: aut contēptus. Ps. 11. Cum exaltati fuerint nouissimi

filiorum hominum. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum. & in hebreo ponitur ibi singulare pro plu.

זֶלֶג Zaleg. fuscinula. tridens. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַזְלֵג Mazleg. vt. 1. Reg. 2. Et habebat fuscinulam tridentem. & in plu. מִזְלָגוֹת Mizlagoth. Exo. 27. Et forcipes atq; fuscinulas. 1. Parali. 28. Ad fuscinulas quoq; & phialas.

זַלְזַל Zalzal. propago. ramusculus. Esa. 18. Prescindētur ramusculi. & solū inuenitur in nu. plu. & i p̄dicto loco.

זַלְעָף Zalaaph. horror. procella. tempestas. Ps. 118. Defectio tenuit me pro peccatoribus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtuli. Horror tenuit me ab impiis. & i plurali. זִלְעֲפוֹת Zilaaphoth. Ps. 10. Spiritus procellarum pars calicis eorum.

זוּלַת Zulath. absq;. preter. Excepto. 4. Reg. 24. Exceptis pauperibus populi terre. Scribitur etiam cum iod in fine: & dicitur זוּלָתִי Zulathi. Deut. 1. Preter caleph filium iephone. & aliquando illa littera iod ponitur pro pronomine prime persone. Osee. 13. Deum absq; me nescies.

זָמַם Zamam. cogitare. Deut. 19. Sicut fratri suo facere cogitauit. Ps. 30. Vt acciperent animā meā consiliati sūt idest cogitauerunt. Thren. 3. Fecit dn̄s que cogitauit. Ps. 139. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me. Sed hebrei in predicto loco dicunt q̄ est nomen & legunt sic. Cogitationem eius ne educas. idest ne educas eam in actu. vn̄ beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Scelera eius ne effundantur. Hiere. 51. Quia cogitauit dominus & fecit. & aliqn̄ scribitur cū simplici mē. vt Geñ. 11. Ne desistēt a cogitationibus suis: donec eas opere compleant. pro quo hebrei le. Et nunc nō p̄hibebitur ab eis quodcunq; cogitauerint ad faciendū. Ps. 16. Et non est inuenta in me iniquitas: vt nō loquatur os meū opera hoīum. Pro quo he. le. nō inuenisti: quod cogitaui non transisset os meum vel nō trāsire os meum. & hic est finis versus in hebreo. & sequitur alius versus. in opera hoīum. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit sic. Et nō inuenisti cogitationes meas non transire os meum. Hiere. 4. Cogitaui & non penitebit me. & inde זִמָּה Zima siue זִמַּת Zimath. i. cogitatio. Prouer. 24. Cogitatio stulti peccatum. significat etiā malā cogitationem vel peccatum ex proposito: aut piaculum siue scelus vel nefas. Leuit. 19. Ne contaminetur terra: & impleatur piaculo. Et in eodem. 20. Qui supra vxorem filiā duxerit matrem eius: scelus operatus est. & in eodem. Nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Ezech. 16. Et nō fecit iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis. Et in eodem. Scelus tuum & ignominiā tuā tu portasti. Et in eodem. 22. Scelus operati sunt in medio tui. Et in eo. 23. Sic ingrediebantur ad oolam & oolibam mulieres nefarias. Et in eodem. Et auferam scelus de terra. Osee. 6. Quia scelus operati sunt. & in plurali. זִמּוֹת Zimoth idest cogitationes vel scelera. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Esa. 32. Ipse vero cogitationes concinnabit ad perdēdos mites. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מְזִמָּה Mezima. idest cogitatio vel consilium. vt p̄s. 138. Quia dicitis in cogitatione. Prouer. 2. Consilium custodiet te. & in eo. 3. Custodi legem meā atq; consiliū. Et in eo. 5. Vt custodias cogitationes. Hiere. 11. Quid est q̄ dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Vbi ponitur מְזִמָּתָה Mezimatha cum tau & he in fine. & pōitur ibi in hebreo singulare p̄ plurī: nā plur dicitur מְזִמּוֹת Mezimoth. Prouer. 14. Et vir versutus odiosus est. Pro quo he. le. & vir cogitationum vel scelerum odiosus est.

זְמַן Zeman. tempus. Nee. 2. Et constitui ei tēpus. & Eccls. 3. Omnia tempus habent. & Dañ. 2. vt tempus daretur ei. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph in fine. vt in eodem. 3. Statim vt audierūt. pro quo hebrei legunt. Eodē tempore vt audierūt. &c. & in plu. זִמְנִין Zimnin. siue זִמְנַיָּא Zimnaia. i. tempora. Dañ. 2. Et ipse mutat tempora. & in eodē. 6. Et tribus temporibus in die flectebat genua. Item זַמֵּן Zamen. in lingua chaldaica significat componere vel preparare. Dañ. 2. q̄ interpretationem quoq; fallacem & deceptiōe plenam composueritis. & inde זְמַנִּים Mezumanim secūdum terminationem pluralem masculinorum. siue מְזֻמָּנוֹת Mezumanoth secūdum terminationem femininorum. i. tempora statuta aut constituta vel determinata. Nee. 10. Per tempora a temporibus anni ad annum. pro quo hebrei legunt. Per tempora statuta vel determinata de anno in annum. & in eodem. 13. In temporibus constitutis & in primitiis.

זָמַר Zamar. psallere. cantare. secare. putare. s. vites. Iudi. 5 Psallam domino deo israel. Ps. 46. Psallite regi nostro psallite. & in eodem. Psallite sapienter. Ps. 137. In conspectu angelorū psallā tibi. Ps. 146. Quoniam bon9 est psalmus deo nostro. Pro quo hebrei legunt. Quoniam bonū est psallere vel cantare deo nostro. & inde מִזְמוֹר Mizmor. i. psalmus vel canticū. vt in titulis psalmorū. Ps. 3. Psalmus dauid cū fugeret a facie absalom. & sic de reliquis. & inde זָמִיר Zamir. i. cantus. s. auium circa ver. vel putatio. s. arborum. Canti. 2. Tempus putatiōis aduenit. Quod alii interpretantur. Tempus cantus aduenit. & in plurali. זְמִירוֹת Zemiroth. i. cantica vel carmina. Iob. 35. Qui dedit carmina in nocte. Ps. 118. Cantabiles mihi erant iustificationes tue. & inde. זִמְרָה Zimra siue זִמְרַת Zimrath. i. laus siue canticum. Exo. 15. Fortitudo mea & laus mea dominus. Ps. 117. Vbi eadem verba habentur. & in vtroq; loco deficit iod littera in fine: que ponitur pro hoc pronoīe mea: tamē subintelligitur. Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. Pōitur etiam pro canticis. Amos. 5. Et cantica lyre tue non audiā. & inde זְמָרָא Zemara. qđ in linga chaldaica sign̄at musicam siue canticū. Dañ. 3. Et vniuersi geñis musicorum. & inde זַמָּרַיָּא Zemaraia. i. cantores. Esdre. 7. Cantoribus & ianitoribus. Significat etiam זִמְרָה Zimra optimum: eo qđ est laudabile. Geñ. 43. Sumite de optimis terre frugib9. & inde מְזַמְּרוֹת Mezameroth. Quod significat quedā instrumenta musica secūdum hebreos. pro quo beatus Hieronymus trāstulit psalteria. Hier. 52. Psalteria & phialas & mortariola. in alio vero loco traduxit Fuscinulas. vt. 3. Reg. 7. Et forcipes aureos & hydrias & fuscinulas. 4. Reg. 12. Et fuscinule & turibula. Item זָמַר Zamar. i. secare vel putare. Leuit. 25. Sex annis putabis vineam tuam. & in eodem. Et vineam tuam non putabis. Esa. 5. Non putabitur & nō fodietur. & inde זָמִיר Zamir. i. putatio. Canti. 2. Tempus putationis aduenit. Potest etiam interpretari tempus cantici aduenit. Sign̄at ēt palmitē vel p̄paginē: eo q̄ putatur & sciditur ex arbore. Esa. 25. Propaginem fortium marcescere faciet. & inde זְמוֹרָה Zemora. i. palmes. propago. ram9. germē. vitis. Nu. 13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Eze. 8. Et ecce applicant ramū ad nares suas. & in p̄dicto loco dicunt hebrei q̄ significat fetorem vel malum odorem. ponitur ēt pro vite vel germine. Eze. 15. Quomodo fiet de ligno vitis Esa. 17. Et germen alienum seminabis. & in plurali זְמוֹרִים Zemorim. i. propagines. Naū. 2. Et propagines eius corruperunt & inde מַזְמֵרוֹת Mazmeroth. i. falces siue ligones. Esa. 2. Et cōflabūt gladios suos in vomeres: & lanceas suas in falces. & in eodem. 18. Et prescindentur ramusculi eius

falcibus. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios: & ligones in lanceas. E solum inuenitur in numero plurali. Item זֶמֶר Zamer. nomen cuiusdam animalis: pro quo beat9 Hieronymus transtulit Camelopardalum. Deut. 14. Orygen & camelopardalum.

זָנָב Zanab. cauda. Exo. 4. Et apprehēde caudam eius. Deut. 28. Constituet te dominus in caput & non in caudam. Esa. 9. Et disperdet dominus ab israel caput & caudā & in eodem. Et propheta docens mendacium ipse est cauda. & in plurali זְנָבוֹת Zenaboth. Iudi. 15. Et falces ligauit in medio. pro quo hebrei legūt. Et posuit falcem in medio duarum caudarum. Esa. 7. Et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum. & inde זִנֵּב Zineb. i. caudam abscidit vel extremos percussit aut cecidit. Deut. 25. Et extremos agminis tui qui lassi residebant ceciderit. Ios. 10. Et extremos quoq; fugientium cedite.

זַן Zan. siue זֵן Zen. esca. nutrimentum. species siue genus De quo vide supra in dictione זוּן Zun.

זָנָה Zana. fornicari. luxuriari. Geñ. 38. Fornicata est tamar nurus tua. Leuit. 19. Ne prostituas filiā tuam. Pro quo hebrei legunt. Non contaminabis siue non violabis filiam tuam: vt facias eam fornicari. i. ne exponas eam fornicationi. & in eodem. 20. Vt fornicaretur cum moloch. & in eodē Et fornicata fuerit cum eis. & in eodem. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro. i. si fornicata fuerit. Deut. 31. Populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos. Iudi. 19. Que reliquit eū. pro q̄ hebrei legunt. Et fornicata est ab eo concubina eius. 2. Paralip. 21. Et fornicari fecit habitatores ierusalem. Ps. 72. Perdidisti omnem qui fornicatur abs te. Esa. 23. Et fornicabitur cum vniuersis regnis terre. Hiere. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis Ezech. 6. Quia contriui cor eorum fornicans & oculos eorum fornicantes. Osee. 1. Quia fornicans fornicabitur terra a domino. & in eodem. 2. Quia fornicata est mater eorū & in eodem. 3. Non fornicaberis & non eris viro. & in eodē 4. Fornicati sunt & non cessauerunt. & in eodem. Fornicatione fornicati sunt. & in eodem. 5. Quia nunc fornicatus est ephraym & īde זוֹנָה Zona. i. meretrix. fornicaria. Geñ. 38. Suspicatus est esse meretricem. Leuit. 21. Sordidā & meretricem non accipiant. Ios. 2. Ingressi sunt domum mulieris meretricis. & dicunt aliqui hebrei q̄ in predicto loco significat hospitatricem vel cauponam. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. Iudi. 11. Fili9 mulieris meretricis. Prouer. 7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. 2. Paralip. 16. Posuerunt eum super lectulum plenum aromatibus & vnguentis meretriciis. vbi ponitur זְנִים Zenim. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis. & in plurali זוֹנוֹת Zonoth. i. meretrices. 3. Reg. 3. Tunc venerunt due mulieres meretrices. ponitur etiam זוֹנוֹת Zonoth pro habenis. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. & inde זְנוּת Zenuth. i. fornicatio. Nu. 14. Et portabunt fornicationem vestram. Osee. 4. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. & aliquando scribitur cū littera tau in principio & dicitur תַּזְנוּת Thaznuth. Ezech. 16. Et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti. & in eodem. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra chanaā. & in eodem. 23. Insuper & fornicationes suas quas habuerat in egypto non dereliquit. Et aliquando duplicatur littera nun in nūero plurali & dicitur זְנוּנִים Zenunim siue זְנוּנֵי Zenune. Osee. 1. Sume tibi vxorē fornicationū & fac filios fornicationum. & in eodem. 2. Auferat fornicationes suas a facie sua. Naū. 3. Propter multitudinē fornicationū meretricis.

Abiicere. Repellere. Polluere. זנח Zanach.abiicere.repellere.deficere.1.parali.11.Eo qđ abiecisset eos ieroboā & posteri ei⁹.& in eodē.29.Cūctamq; tēpli supellectilē quā polluerat rex achaz.pro quo hebrei legūt.quā abiecerat rex achaz.Threñ.2.Repulit altare suum.& in eodem.3.Et repulsa est anima mea.& in eodem.Quia non repellet in sempiternum dñs.ponitur etiā pro deficere.Esa.19.Et deficient flumina vbi additur littera aleph ante litterā Zain.

Fluere. Saltare. זנק Zanac.fluere.Deut.33.Dan catulus leonis fluet largiter de basan.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei q̃ significat saltare:quia in lingua syra idem significat.& in hebreo non habetur largiter:sed sic.Fluet de basan siue saltabit de basan.

Sudor. זיע Ziaa.sudor. De quo vide infra in dictione יזע Iazaa.

Dispersio. Cōmotio זעוה Zaaua.dispersio siue cōmotio.Deut.28.Vt dispergaris per omnia regna terre.pro quo hebrei legunt. Et eris in dispersionem vel in cōmotionē p̄ omnia regna terre

Breuiare. Amputare זעך Zaach.breuiare.Iob.17.Dies mei breuiabuntur.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei q̃ significat scindere siue amputare.vnde ipsi legūt.Dies mei conscissi sunt siue amputati sunt.

Detestari Irasci Indignari זעם Zaam.detestari.irasci.indignari.Nu.23.Propera & detestare israel.& in eodem. Quā ratiōe detester quē dominus non detestatur.Ps.7.Nunquid irascetur per singulos dies.& Prouer.24.Et detestabūtur eos trib⁹. Dañ.11.Et indignabitur contra testamentum sanctuarii.Zach.1 Vsq; quo tu non misereberis ierusalem & vrbiū iuda quib⁹ iratus es.& inde זעם Zāam.i.ira.furor.indignatio. detestatio.Ps.68.Effunde super eos iram tuam.Osee.7.Cadēt in gladio principes eorū a furore lingue sue.& inde זעם Zeum idest detestandus siue ille cui aliquis irascitur. Prouer. 22. Cui iratus est dominus incidet in eam.& in genere feminino זעמה Zeuma.pro quo beatus Hieronymus transtulit plenam ire.Michee.6.Et mensura minor ire plena.& inde נזעמים Nizaamim.i.irati vel detestabiles. Pro quo beatus Hieronymus transtulit tristem. Prouer.25.Et facies tristis linguam detrahentem.& in hebreo scribitur pluraliter Quia facies est in hebreo pluralis nūeri & gñis masculini.

Irasci Minari Feruere. זעף Zaaph.irasci.ira feruere. Minari.2. Paralip. 26. Iratusq; ozias tenens manu thuribulum.& in eodem. Minabatur sacerdotibus.Prouer.19.Et contra dominum feruet animo suo.& inde זעף Zaaph.i.ira feruor. Michee.7. Iram domini portabo.Ione.1.Et stetit mare a feruore suo.& inde זעף Zaeph.i.furibundus.3.Reg.20.Furibundus venit in samariam.& in plurali זעפים Zoaphim.i.furibundi vel tristes.Geñ.40.Ad quos cum introisset ioseph mane& vidisset eos tristes.Ponitur etiā pro macilētis. Dañ.1. Qui si viderit vultus vr̃os macilētiores pre ceteris adolescētib⁹.

Clamare זעק Zaac.Clamare.vociferari.vocare.conuocare.congregare.accersere.1.Reg.15.Et clamauit ad dominū tota nocte.2.Reg.3.Ibat ingrediens & clamans.2.Paralip.18. At ille clamauit ad dominum.Nee.9.Cōuersiq; sunt & clamauerunt ad te.Iob.35.Propter multitudinem calūniatorum clamabunt.Ps.21.Ad te clamauerunt & salui facti sūt. Esa.15.Clamauit esebon & eleale.& in eodem.57.Cumq; clamaueris liberent te.Ezech.17.Clama & vlula fili hominis.Osee.7.Et non clamauerunt ad me in corde suo.Ponitur etiam pro vociferari.Exo.2.Et ingemiscētes filii israel propter opera vociferati sunt.Iof.8.At illi vociferantes pariter & se mutuo cohortantes. Abach.1. Vociferabor ad te vim patiens.Item ponitur pro vocare siue inuocare. Osee 8. Me inuocabunt deus meus.Zach.6.Et vocauit me & locutus est ad me. Significat etiam accersere vel congregare aut conuocare siue conclamare.Iudi.4.Qui accersitis zabulon & neptalim ascendit.& in eodem.18.Cōclamātes feciti sunt.pro quo hebrei legunt. Congregati siue collecti sunt.& in eodem.Quid tibi vis cur clamas.pro quo hebrei legunt.Cur congregatus vel collectus es.s.cum viris dom⁹ tue.2.Reg.20.Conuoca mihi oēs viros iuda.& in eodem. Abiit ergo amasa vt conuocaret iudam.& inde זעקה Zaaca siue זעקת Zaacath.i.clamor vociferatio. vt Geñ.18.Clamor sodomorum & gomorreorū multiplicatus est.Nee.9 Clamoremq; eorum audisti.Iob.16.Neq; inueniat in te locū latendi clamor meus.Esa.15.Quī circūdedit clamor terminum Moab.Hiere.50.Et clamor inter gētes auditus est.

Paululū. Modicum זער Zeer.paululū.parū.modicū.Iob.36.Sustine me paululum & indicabo tibi.Esa.28.Modicum ibi: modicū ibi.& scribitur cū mem in principio & dicitur מזער Mizaar. Esa.24.Et relinquentur homines pauci.Quod in hebreo legitur singulariter.s.& relinquetur homo paucus.& ponitur ibi singulare pro plurali.& in eodem.29. Nōne adhuc in modico & in breui conuertetur libanus in chermel.

Pix. זפת Zepheth.siue זפת Zapheth.Pix. Exo.2. Et liniuit eā bitumine & pice.Esa.34. Et cōuertentur torrētes ei⁹ in picēm & erit terra eius in picem ardentem.

Purgare. Colare. Cōflare Distillare זקק Zacac.purgare.cōflare.colare.distillare.Ps.11.Purgatum septuplum.Esa.25.Vindemie defecate.pro quo hebrei legunt.Feces colate seu purificate.Malach.3.Et colabit eos quasi aurum & quasi argentum.& aliquando scribitur cum simplici coph.Iob.28. Et auro locus est in quo conflatur.& in eodem.36.Et effundit imbres instar gurgitum.pro quo hebrei legunt. Et distillabunt imbres. Item זקים Zicim.i.compedes.Pa.149.Ad alligandos reges eorum in cōpedibus.De quo vide supra in dictione זק Zic.

Senescere זקן Zacan.senescere.Geñ.18.Nū vere paritura sum anus. Pro quo hebrei legūt.Nū vere paritura sum cum ego senuerim.& in eodē.27.Senuit aūt isaac. Iof.13. Senuisti & longeuus es.1.Reg.12.Ego autem senui & incanui.Iob. 14.Si senuerit in terra radix eius.Prouer.22. Etiam cum senuerit nō recedet ab ea.& inde זקן Zachen.siue זקן Zecā idest senex aut senior.Geñ.19.A puero vsq; ad senem. & in eodem.24.Erat aūt abraā senex.& in eodē.Dixitq; ad seruum seniorem domus sue. Leuit.19.Et honora personam senis.& in plurali זקנים Zechenim siue זקני Ziene. Geñ. 18.Erant autē ambo senes.Exo.24. Et septuaginta senes ex israel.& inde זקן Zochen.i.senectus.vt Geñ. 48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur זקנה Ziena.i.senecta vel senectus. Ps.70.Ne proiicias me in tempore senectutis.& in eodem Et vsq; ad senectam & senium de⁹ ne derelinquas me. Esa. 46.Et vsq; ad senectam ego ipse.Declinatur etiam pluraliter:& dicitur זקנים Zecunim.i.senectus. Geñ.21. Et peperit filium in senectute sua.& in eodem.38.Eo quod in senectute genuisset eum.pro quo hebrei legunt.Quia filius senectutis fuit sibi.Itē זקן Zacan siue זקן Zecan.idest barba siue mentū.Leuit.13.Vir siue mulier in cuius capite vl' barba germinauerit lepra.1.Reg.17.Et apprehendebā mentū eorum & suffocabam interficiebāq; eos.2. Reg.10. Rasitq; dimidiam partem barbe eorum.& in eodē.Manete in hierico donec crescat barba vestra.& in eodē.20. Et tenuit manu dextera mentum amasse.Ps.132.Quod descēdit in barbam barbam Aaron.Esa.7.Et pilos pedum & barbā vniversam.Hiere.41.Rasi barba & scissis vestibus.

Erigere זקף Zacaph.leuare.erigere.Ps.144.Et erigit omnes elisos.& solum inuenitur in predicto loco.

Extraneus זר Zar.extraneus.alienus.De quo vide supra in dictione.

Circulus. זר Zur.Item זר Zer.circulus siue corona.De quo vide infra in dictione.זרה Zara.

Oscitare זרר Zarar.oscitare.4.Reg.4. Et oscitauit puer septies. Hebrei tamen dicūt q̃ significat sternutare. De quo vide supra in dictione זור Zur.

Dissipare. זרב Zarab.Dissipare.Iob.6.Tempore quo fuerint dissipati peribunt.& solum inuenitur in predicto loco.

Spargere dispergere זרה Zara.spargere.dispergere.ventilare.circundare. alienare.exhorrere.Exo.32.Quem sparsit in aquā. Nu. 16.Ignem huc illucq; dispergat.Iob.18.Aspergatur in tabernaculo eius sulfur. Prouer. 1. Frustra eñ iacitur rete ante oculos pēnatorum.i.frustra spargitur vel extenditur. Hiere.31.Qui dispersit israel cōgregabit eum.& in eodem 49.Dispergam eos in omnem ventū.Ezech.5.Tertiā vero aliam disperges in ventum.& in eodem. Tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam. & in eodē.6. Et dispergā ossa vestra circa aras vestras.Malach.2.Et dispergam super vultum vestrū stercus solēnitatum vestrarū. *Ventilare* Significat etiam ventilare.Ruth.3.Et hac nocte areā hordei ventilat.Hiere.4.Non ad ventilandū & non ad purgandū & in eodē.49.Et ventilabo eos in oīs vētos istos.& in eodem.51.Et mittā in babylonem ventilatores & ventilabūt eam.vbi ponitur etiā זרים Zarim p̄ vētilatorib⁹.Ezech.5 Et ventilabo vniuersas reliquias tuas.& in eodē.22.Et vētilabo te in terras.& in eodē.29.Et ventilabo eos in terras. Zach.1.Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per singulos viros.& inde מזרה Mizre.i.ventilabrum.Esa.30. Sicut in area vētilatum est.Pro quo hebrei legunt. Quod vētilatū est cū pala & cū ventilabro. Hiere.15.Et dispergam eos vētilabro in portis terre.& inde מזרים Mezarim.qđ secūdū hebreos significat ventos ventilātes a parte septētrionali qui sunt frigidissimi.pro quo beatus Hieronym⁹ trāstulit arcturū.Iob.37.Ab interioribus egreditur tēpestas & ab arcturo frigus.Item זרה Zara.i.circunligare.circundare.2. Reg.22. Accinxisti me fortitudine ad preliū. Ps. 138.Semitā meā & funiculum meum inuestigasti.pro quo hebrei legunt.Semitā meā & accubationem meam circundedisti vel circunligasti.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē primā significationem sequens ita trāstulit. Semitam meā & accubationē meā euentilasti. Inde זר Zer.pro quo btūs Hieronymus transtulit coronā siue labium quod fiebat per circuitū arce vel mense aut altaris thymiamatis.Exo.25.Faciesq; supra coronam aureā per circuitū.& in eodē. Faciesq; illi labium aureum per circuitum.& in eodem.Et super illam alteram coronā aureolam.& in eodem.30.Faciesq; ei coronā aureolam per gyrū & duos anulos aureos sub coronā.Item זרה Zara.i. alienare siue alienatū eē. exhorrere.De quo vide supra in dictione זור Zur.& inde זרא Zara cū aleph in fine loco he.idest alienatio vel horror.pro quo beatus Hieronymus transtulit nauseam.vt Nu.11. Donec exeat per nares vestras & vertatur in nauseā.& inde dicūt aliqui q̃ deriuatur ממזר Mamzer.quod significat adulterinū.i.natus de adulterio vel de scorto natus.De quo vide infra in dictione מזר Mazar.

Stillare. Irrorare זרזיף Zarziph.stillare.irrorare.Ps.71.Sicut stillicidia stillātia super terram.vbi pro eo quod in littera nostra est stillantia in hebreo ponitur זרזיף Zarziph.Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē sic transtulit.vt stille irrorantes terram.& solum inuenitur in predicto loco.

Gallus succinctus. זרזיר Zarzir.nomen est cuiusdā animalis.pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit Gallus succinctus. Prouer. 30.Gallus succinctus lumbos suos & aries.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei q̃ significat canem leporarium qui est precinctus lumbos & velocissim⁹ ac fortis.Alii vero dicunt q̃ significat leopardum qui etiā est gracilis circa lumbos & fortissimus.& pōt deriuari a dictione זרז Zaraz.que in lingua chaldaica significat accingere vel precingere.

Oriri. Exoriri זרח Zarach.oriri.vt Geñ.19.Sol egressus est super terrā. pro quo hebrei legunt.Sol ortus est super terrā. Iob. 9.Qui precipit soli & non oritur.Ps.111.Exortum est in tenebris lumē rectis corde.Eccl's.1.Et oritur sol & occidit.2. Paralip.26.Statimq; orta est lepra in fronte eius. Esa. 58. Et orietur in tenebris lux tua.& in eodem.60.Et gloria domini super te orta est.& in eodem. Super te autem orietur dominus.& in eodem.Et reges in splendore ortus tui.Malach.4.Et orietur vobis timentibus nomen meū sol iustitie.& inde locus vbi oritur sol dicitur מזרח Mizrach.i.ort⁹ siue oriēs. Ps. 102. Quantum distat ortus ab occasu. Ps. 112.A solis ortu vsq; ad occasum.Esa.43.Ab oriente adducam semen tuum.& in eodem.46.Vocans ab oriente iustū & inde אזרח Ezrach.i.indigena quasi inde ortus.Exo.13. Tam de aduenis q̃ de indigenis terre.& in eodem.Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos.Leuit.19.Sed sit quasi indigena inter vos aduena qui habitauerit in vobis.Significat etiam אזרח Ezrach quoddam genus arboris:quam cedrū nominat translatio nostra.Ps.36 Vidi impium super exaltatum & eleuatum sicut cedrus libani.& dicunt aliqui hebrei q̃ significat quandā arborem que semper est viridis & recens quasi sit in ortu suo:quam aliqui putant esse laurum.vnde legunt sic.Vidi impium robustum & fortem quasi laurum virentem. Sed beatus Hieronymus primā significationem sequēs in psalterio iuxta hebraicā veritatē sic transtulit.Vidi impium robustū & fortissimū sicut indigenam virentem. Est etiam אזרחי Ezrachi cognomē cuiusdā viri: fortasse eo quod erat orientalis. vt in titulo psalmi.88. vbi dicitur. Intellect⁹ ethā ezraites.

Impetus. Turbo. זרם Zerem.impetus.tempestas.turbo.s.aquarum.imber gurges.fluxus.Esa.28.Sicut impetus grādinis turbo confurgens:sicut impetus aquarum multarum.& in eodem 25.Quasi turbo impellens parietem.& in eodem.32. Erit vir sicut qui absconditur a vento & celat se a tempestate.ponitur etiam pro imbre.Iob.24.Quos imbres mōtium rigant.Hebrei tamen dicunt q̃ in predicto loco significat riuos vel fluctus qui impetuose descendunt de montibus.& legunt sic:a fluctibus montium siue a riuis montium humectabuntur.Itē ponitur pro gurgite.Abach.3.Gurges aquarum transiit.Scribitur etiam cū tau in fine & dicitur זרמת Zirma in genere feminino. pro quo beatus Hieronymus transtulit fluxum.vt Ezech.23.Sicut fluxus equorū fluxus eorum.& inde verbum זרם Zarom.i.impetuose fluere: siue impetuose percutere.Ps.76.Multitudo sonitus aquarū vocem dederūt nubes.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Excusserūt aqs nubila.i.impetuose fluxerūt aque de nubib⁹. Ps.87. Que pro nihilo habentur eorum anni erunt.pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. Percutiente te eos vt somnium erunt.

Serere Seminare זרע Zaraa. seminare. serere. Geñ. 26. Seuit autem isaac in terra illa.Exo.23.Sex annis seminabis terram tuā. Leuit.19.Agrum tuum non seres diuerso semine. & in eo. 25. Non seretis neq; metetis sponte in agro nascētia. & in eodem.Seretisq; anno octauo. Deut.22.Non seres vineam tuam altero semine.& in eodē.29.Ita ut non seratur. Iudi. 6.Cūq; seuisset israel.Iob.4.Seminant dolores & metunt

eos.& & in codē.31.Setam & ali9 comedat.Ps.106.Et semi
nauerunt agros & plantauerunt vineas.Ps.125.Qui semi
nant in lachrimis in exultatione metent.Eccls.11.Mane se
mina semen tuum.Esa.17.Et germen alienū seminabis.&
in codē.32.Beati qui semiatis super oēs aquas.& in eo. 40
Et quidem neq; plantato neq; sato: quod in hebreo legitur
pluraliter.s.neq; plantati sunt neq; sati sunt..& in codē.55
Et dat semē serenti. Hiere.4.Et nolite serere inter spinas.
& in eodem.12.Seminauerunt triticū & spinas messuerūt.
Ezech.36.Et arabimini & accipietis semētem.pro quo in
hebreo habetur.& seminabimini.Osee.2.Et seminabo eā
mihi in terra.Accipitur etiam pro generare.Leuit.12.Mu
Semen suscipere. lier si suscepto semie peperit masculum.pro quo hebrei le
gunt.Mulier si seminificauerit.i.si fecit semē & generauit
& peperit masculum.Nu.15.Erit innoxia & faciet liberos.
Pro quo in hebreo habetur.& erit innoxia & seminabitur
semine.i.faciet liberos.sicut est in littera nostra.& inde זֹרֵעַ
זֹרֵעַ Zoreaa siue מַזְרִיעַ Mazriaa.i.seminificans: vel semē faciēs
aut semen afferens.Geñ.1.Germinet terra herbā virentē
Faciens semen. & facientē semen.vbi ponitur מַזְרִיעַ זֶרַע Mazriaa zéraa.
Pro quo hebrei legunt.Seminificantem semen.& in codē
Et protulit terra herbam virentem & facientem semen. &
Afferēs semen. in eodem.Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem se
זָרוּעַ men.& inde. זָרוּעַ Zarúaa.i.seminabile vel seminatum.
Leuit.11.Si ceciderit super sementem.pro quo hebrei le
Semiabile gunt Si ceciderit super omnē sementem seminabilem vel
seminatā. Ps.96.Lux orta est iusto.pro quo in hebreo ha
betur.Lux semiata est iusto.Sed si scribatur cum lrā cheth
in fine.tunc interpretatur orta est. Sed in bibliis hebraicis
זָרוּעַ reperitur זָרוּעַ Zaruaa cū ain in fine.quod interpretatur se
זֶרַע minata est. et inde זֶרַע Zéraa siue זָרַע Záraa.i.semen vl' se
Semen mentis.Geñ.1.Cuius semen in semetipso sit. & in eodem.
3.Inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuū &
semen illius.Et in codem.8.Cunctis diebus terre sementis
et messis.Et in codē.13.Semini tuo dabo terrā hanc. Et in
eodem.15.Scito prenoscēs q peregrinū futurum sit semē
tuū.Leuit.11.Si ceciderit super sementē non polluet eam.
Nu.11.Erat aūt man quasi semen coriandri.Et in codē.24
Et semen illius erit super aquas multas. Deut.4. Et elegit
semen eorum post eos.1.Reg.1.Dederisq; serue tue sexum
virilem.pro quo hebrei legunt.Dederisq; serue tue semen
virorum.i.semen virile.Esa.17.Et mane semen tuum flore
bit.Dicitur enim semen tā de frumento q de herbis vel plā
tis & etiā de hominib9.sicut dicitur fructus arboris & fru
מִזְרָע ctus ventris.Et aliquando scribitur cum mem in principio
Sementis & dicitur מִזְרָע Mizraa.Esa.19.Et omnis semētis irrigua
זֵרָעִים siccabitur.& in plurali זֵרָעִים Zeraim.1.Reg.8. Sed et sege
tes vestras et vinearū reddit9 addecimabit.pro quo hebrei
Semina. legunt.Semina vestra et vineas vestras addecimabit. Esa.
61.Et sicut hortus germen suum germiat.pro quo hebrei
זֵרֹעִים legunt.Et sicut hortus semina sua germinat.& inde זֵרֹעִים
Zeroim.i.legumina.Dañ.1.Et dentur nobis legumina ad
Legumia. uescendum . Scribitur etiam cum littera nun & dicitur
זֵרְעֹנִים זֵרְעֹנִים Zeronim.i.legumina.Itē זְרֹעַ Zeróa.i. brachiū
זְרֹעַ Brachium siue armus.Exo.6.Ac redimā vos in brachio extēto. & in
codē.15.In magnitudine brachii tui fiant inmobiles q̄si
lapis.Iob.26.Et sustentas brachium eius qui nō est fortis.
Et in codē.40.Et si habes brachium sicut deus.Ps.135. In
manu potenti & brachio extento. Esa.53.Esto brachiū no
strum in mane.Et in eodem.52.Parauit dominus brachiū
sanctum suum.& in eodem.53.Et brachium domini cui re
uelatum est.Malach.2.Ecce ego proiiciam vobis brachiū.
Sed in predicto loco hebrei habent זֶרַע Zeraa.i.semen. vt
supra. Vnde ipsi legunt sic.s.Ecce ego increpabo vobis se
men vel sementem.Et aliquādo additur aleph in principio
& dicitur אֶזְרוֹעַ Ezroaa.i.brachium. Iob. 31. Et brachium אֶזְרוֹעַ
meū cū suis ossibus confringatur. Hiere.32.Et in manu ro Brachium
busta & in brachio extento .Significat etiam זְרֹעַ Zeróaa. זְרֹעַ
Armū.Nu.6.Et armum coctum arietis.Deut.18.Dabūt sa Armus.
cerdoti armū ac ventriculum.& in plurali זְרֹעִים Zeroim זְרֹעִים
siue זְרֹעֵי Zeroe secūdum terminationem masculinorum
aut זְרֹעוֹת Zerooth secundū termiatione femininorū. Geñ. זְרֹעוֹת
49.Et dissoluta sunt vincula brachiorū eius. Deut.33.Sub Brachia
ter brachia sempiterna.Ps.17.Et posuisti vt arcum ereum
brachia mea.Ps.36.Qm̄ brachia pctorū côterētur.Esa.51.
Et brachia mea populos iudicabunt.Dañ.11.Et brachia au
stri non sustinebunt.& in eodem.Et brachia pugnantis ex
pugnabuntur a facie eius.& in eo.Et brachia ex eo stabūt.

זָרַק Zarac.spargere.aspergere.dispergere.fundere.effun זָרַק
dere.Exo.9.Et spargat illud moyses in celum.Nu.19. Spargere
Quia aqua expiationis non est aspersus.& in codē.Et non Aspergere
est aqua lustrationis aspersus.2.Paralip.34.Et super cumu
los corū qui eis immolare consueuerant fragmenta disper Dispgere
sit.ponitur etiā pro fundere vel effundere. Exo. 24. Partē Fundere
aūt residuā fudit super altare.Leuit.1.Fundentes per altaris
circuitum.& in eodem.Sanguinem vero illius fundent sup
altare.Ezech.36.Et effundam super vos aquam mundam. Effundere.
Osee.7.Sed & cani effusi sunt in eo.& inde מִזְרָק Mizrac.i. מִזְרָק
phiala vel peluis aut vas in quo recipiebant sanguinem vel
aquam ad aspergendum.Nu.7.Phiala argentea habens se Phiala
ptuaginta siclos.& in eodem.Phialā argenteā habentem se
ptuaginta siclos.& in plurali מִזְרָקִים Mizracim siue מִזְרְקֵי מִזְרָקִים
Mizrece scd'm termiatione masculinorū aut מִזְרָקוֹת. Miz Phiale
racoth .secūdum terminationem femininorū .Nu.7.Phia
le argentee duodecim.3.Reg.7.Et phialas & mortariola &
thuribula ex auro purissimo.1.Paralip.28. Fuscinulas q́q;
& phialas.Hiere.52. Et psalteria & phialas & mortariola.
Amos.6.Bibentes in phialis vinū.Zach.14.Quasi phiale
coram altari. In alio vero loco beatus Hieronymus inter
pretatus est Amulas.3. Reg.7.Fecit ergo hiram lebetes & thuribula
scutras. & amulas.& similiter infra I codē. Ponitur etiā pro
thuribulis.4.Reg.12.Fuscinule & thuribula & tube.

זֶרֶת Zéreth.palmus:aut mensura palmi.vt Exo.28. Men זֶרֶת
suram palmi babebit tam in longitudine q in latitu Mensura palmi.
dine.Esa.40.Et celos palmo ponderauit.

De incipientibus a littera.ח.Cheth.

חָח Chach siue חוֹחַ choach.armillea.circulus.spina.compes. חָח
siue catena.Exo.35.Viri cum mulieribus prebuerūt ar Armilla.
millas & inaures. Quod in hebreo legitur singulariter.s.
prebuerunt armillam & inaurem.& ponitur ibi singulare
pro plurali.Iob.40.Aut armilla perforabis maxillam ei9. Circulus
Ponitur etiam pro circulo.4.Reg. 19.Ponam itaq; circulū
in naribus tuis.Esa.37.Vbi eadē verba habentur.Et in duo
bus locis predictis scribitur cum iod in fine.i. circulū meū.
Et dicunt hebrei q in trib9 locis predictis signficat hamū
Ponitur etiā pro Carduo vel spina.2.Paralip.25. Carduus Carduus
qui est in libano.Prouer.26.Quō si spina nascatur in ma Spina
nu temulenti.vbi ponitur pro spina חוֹחַ Choach cū vau in חוֹחַ
medio dictionis.Potest etiā legi sic.Quomō si armilla ascē
dat in manu temulenti.& in plurali חוֹחִים Chochim.Cāti.2 חוֹחִים
Sicut lilium inter spinas.ponitur etiam pro catenis vel cō
pedibus: eo q sunt in figura rotunda sicut circuli. vt.2.Pa Spine.
ralip.33.Et vinctum catenis atq; cōpedibus duxerunt eum Catene
in babylonem.Ezech.19.Et adduxerunt eum in catenis in
terram egypti.vbi pro catenis ponitur חַחִים Chachim. & חַחִים

frenum. in eodem. 29.Beatus Hieronymus transtulit frenum.vbi
dicitur & ponam frenum in maxillis tuis.vbi pro freno po
nitur in hebreo חַחִים Chachim.in plurali.

חָבַב חָבַב Chabab.diligere. Deut.32. Dilexit populos. & inde
Diligere חֹב Chub.pro quo beatus Hieronym9 transtulit sinū.
חֹב Iob.31.Et zelaui in sinu meo iniquitatem meam. Potest ēt
Sinus. deriuari a dictione sequenti.

חָבָא חָבָא Chaba.abscondere.celare.latere.Geñ.3. Et abscōdit
Abscōdere se adam & vxor eius.& in eodem. Et timui eo quod
nudus essem & abscondi me.& in eodem.31.Cur ignoran
te me fugere voluisti.Pro quo hebrei legunt.Cur abscon
ditus es vt fugeres.Ios.6.Abscondit eñ nuncios quos dire
xeramus.& in eodem.Eo quod absconderit nuncios quos
miserat.Et in codē.10.Fugerant enim quinq; reges & se ab
Latere. scōderant in spelunca.& in codē.Latentes in spelūca vrbis
maceda.1.Reg.10.Ecce absconditus est domi.& in eodem.
13.Absconderunt se in speluncis.& in eodē.14. En hebrei
egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerant.& in
eodem.Qui se absconderant in monte ephrain.3. Reg.18.
Tulit ille centū prophetas & abscondit eos.4.Reg.6.Que
abscondit filium suum.2.Paralip.18.Quādo ingressus fue
ris cubiculum de cubilo vt abscōdaris.Iob.5.A flagello lin
gue absconderis. & in eodē.24.Et oppresserūt pariter mā
suetos terre.pro quo hebrei legunt. Pariter abscōditi sunt
mansueti terre.Esa.42.Et in domibus carcerum abscōdi
ti sunt.Ponitur etiam pro indurari.Iob. 38.vbi dicitur.In
Indurari similitudinem lapidis aque durantur.i.indurantur. Et etiā
in predicto loco hebrei legunt absconduntur: quia quando
aque indurantur in lapidem: iam non ibi apparent aque:
Protegere sed absconduntur & latent. Ponitur etiam pro protegere.
Esa.49.In vmbra manus sue protexit me.i.abscondit me
vel celauit me.Scribitur etiam sine aleph vel cum he in fi
ne loco aleph.De quo vide infra in dictione sequenti.& in
מַחֲבֵא de מַחֲבֵא Machabe.i.latibulum.Esa.32.Et erit vir sicut qui
Latibulū absconditur a vento.Pro quo hebrei legunt. Et erit vir si
cut latibulum venti.i.locus vbi absconditur a vento. & in
מַחֲבֹאִים plurali מַחֲבֹאִים Machaboim.i.latibula.1.Reg.23. Conside
Latibula rate & videte oīa latibula in quibus absconditur. Vide ēt
de hoc in dictione sequenti.

חָבָה חָבָה חָבָה Chaba.abscōdere.celare.latere: sicut dictio precedēs.
Latere. Ios.2.Ibiq; latitate tribus diebus.3.Reg.22.Quando
ingredieris cubiculum intra cubiculū vt abscondaris. Esa.
Abscōdere Celare. 26.Abscondere modicum ad momentum. Hiere. 49. Et
חֶבְיוֹן celari nō poterit.& inde חֶבְיוֹן Chebion.i.abscōsio. Abach.
Absconsio 3.Ibi abscondita est fortitudo eius.pro quo hebrei legunt.
מַחֲבַת Et ibi absconsio fortitudinis eius.s.est.& inde מַחֲבַת Macha
Craticula. bath.i.craticula siue sartago.Leuit.2.Si autem de craticu
la fuerit sacrificium.Ponitur etiam pro sartagine. vt in eo
Sartago dem.6.Que in sartagine oleo conspersa frigetur.Ezech.4
Et tu sume tibi sartaginem ferream.

חָבַט חָבַט Chabath.excutere.purgare.Deut.24.Si fruges colle
Excutere. geris oliuarum.pro quo hebrei legunt. Quando ex
cusseris oliuas tuas. quod est idem sensus cū littera nostra.
Nam oliue virga excutiuntur & postea fructus colligūtur.
Iudi.6.Cūq; gedeon filius eius excuteret atq; purgaret fru
menta.Ruth.2.Virga cedens & excutiens. Esa.28. Sed in
virga excutietur git.& in eodem.27.Excutiet dominus ab
alueo fluminis.

חָבַל חָבַל Chabal. pignorare vel pignus accipere.aut pign9 au
ferre.corrūpere.cōputrescere.fedare.dissipare.demo
liri.disperdere.parturire.dolere.nocere.obligare.Exo.22
Pign9 accipere. Si pignus a proximo tuo acceperis.Deut.24.Nō accipies
loco pignoris inferiorem & superiorem molam: quia ani
mam suam apposuit tibi.pro quo hebrei legunt.Null9 pi
gnorabit.i.nullus accipiet loco pignoris inferiorem & su Pignorat
periorem molam: quia animam ipse pignorat. Quod ex
ponens translatio chaldaica ita transtulit.Quia cum eis fit
nutrimentum ad sustentationem anime.& in eodem.Neq;
auferes pignoris loco vidue vestimentum.Iob.22.Abstu Auferre pignus.
listi enim pignus fratrum tuorum.& in eodem.24. Abstu
lerunt pro pignore bouē vidue.& in eodem.Et vulgus pau
perum spoliauerunt.Pro quo hebrei legunt. Et super pau
perem acceperunt pignus siue abstulerunt pign9. Prouer.
20.Et pro extraīea aufer pignus ab eo. Ezech.18. Pignus Pign9 retinere.
non retinuerit. pro quo hebrei legunt.Pignus non pigno
rabit.& inde חֲבֹל Chabol siue חֲבֹלָה Chabola.i.pignus vel חֲבֹל
res pignorata.vt in eodem.18. Pignus debitori reddiderit Pignus
& in eodem.Pignus non reddentem.& in eodem.33. Et pi
gnus restituerit ille impius.Amos.2.Et super vestimentis
pignoratis accubuerunt.Item חָבַל Chabal.i. corrumpere חָבַל
vel computrescere fedare.Nee.1.Peccauimus: vanitate sedu
cti sumus.Pro quo hebrei legunt. Peccauimus: corruptiōe
corrupti sumus tibi.siue feditate fedati sumus tibi. Esa.10. Corrūpere
Et computrescet iugum a facie olei.Mich.2.Propter īmū
ditiam eius corrumpetur putredine pessima. vbi ponitur Computrescere.
verbum & nomen ab eo deriuatum.Item significat dissipa
re vel demoliri aut disperdere. Eccls.4. Et dissipet cuncta Dissipare.
opera manuum tuarum.Canti.2.Capite nobis vulpes: que Demoliri.
demoliuntur vineas.Esa.13. Vt disperdat omnem terram.
& in eodem.54.Ego creaui interfectorem ad disperdēdū. Dispdere.
Iob.34.Quia ergo ego locutus sum ad deum: te quoq; nō
prohibebo.Pro quo hebrei legunt.Quia ad deum dicitur
peperci non dissipabo vel non disperdam.i.solus deus pōt
dicere peperci non dissipabo. vel ad deū pertinet dicere pe
perci non dissipabo vel non disperdam.Item ponitur pro
parturire.Ps.7.Ecce parturit iniustitiam & concepit dolo
rem.Canti.8.ibi corrupta est mater tua: ibi violata est ge
nitrix tua.pro quo hebrei legunt. Ibi parturiuit te mater parturiuit
tua.Ibi pturiuit gēitrix tua.Sed in hoc loco trāslator noster
secutus est aliā significationem supra positam.& inde חֵבֶל חֵבֶל
Chébel.i.partus siue dolor.Esa.66.Anteq; veniret partus Partus.
eius.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חֶבְלֵי Cheble.i.do חֲבָלִים
lores.Iob.21. Dolores diuidet furoris sui. & in eodem.39. Dolores.
Et rugitus emittunt.vbi ponitur rugitus pro doloribus.s.
parturientium. Ps.17. Dolores inferi circundederunt me
Esa.13.Torsiōes & dolores tenebūt.Osee.13.Dolores par
turientis venient ei.& inde חֲבָל Chabal siue חֲבוּלָה Chabu חֲבָל
la.i.corruptio vel delictum. Dañ.3. Et nihil corruptionis Corruptio Delictum.
in eis est.& in eodem.6.Et coram te rex delictum non feci.
Significat etiam predicta dictio in lingua chaldaica nocere
Dañ.6.Et non nocuerūt mihi.Item חֲבַל Chabal.i.obliga חֲבַל
re.irretire.Prouer.13.Qui detrahit alicui rei: ipse se in fu Obligare.
turū obligat & inde חֶבֶל Chébel.i.funis vl' funicul9. Deut. חֶבֶל
32.Iacob funicul9 hereditatis eius.Ios.2.Demisit ergo eos Funiculus
per funem de fenestra.Zach.2.Et in manu eius funiculus Funis.
messorum.& in plurali חֲבָלִים Chabalim siue חַבְלֵי Cheble חֲבָלִים
idest funes.2.Reg.22.Funes inferni circundederunt me.3. Funes.
Reg.20.Ponamus itaq; saccos in lumbis nostris & funicu
los in capitibus nostris.Iob.36.Et vinciantur funibus pau
pertatis.Ps.15.Funes ceciderunt mihi in preclaris.Ps.118.
Funes peccatorum circūplexi sunt me.Esa.33.Et oēs fu
niculi eius non rumpentur. Ezech.27.Que obuolute &
astricte erant funibus.Osee.11.In funiculis adā trahā eos.
Zach.11.Et alteram vocaui funiculos.vbi pro funiculis po
nitur חֹבְלִים Chóblim.& potest etiam legi. corrumpentes חֹבְלִים
siue dissipantes. Et quia terra siue possessio metitur cū fu

niculo sicut dicitur Amos.7. Et humus tua funiculo metietur. Ideo põitur etiam חֶבֶל Chebel. pro hereditate vel possessione aut regione. Deut.3. Tradidi medie tribui manasse omnem regionem argob vsq; ad terminos gesuri. Ios.17. Cur dedisti mihi terram in possessionem & sortis & funiculi vnius. Ezech.47. Quia ioseph duplicem funiculum habet. i. duplicem possessionem vel hereditatem. Accipitur etiam חֶבֶל Chebel. pro pedica vel laqueo: eo quod fit ex fune. Iob.18. Abscondita est in terra pedica eius. & inde חִבֵּל Chibel. i. malus nauis. eo quod in eo ligantur omnes funiculi nauis. Prouer.23. Et quasi sopitus gubernator amisso clauo. pro quo hebrei legunt. Et quasi dormiens in capite mali. s. nauis. & inde חֹבֵל Chobel. i. nauta vel gubernator nauis. Ione.1. Et accessit ad eũ gubernator & dixit ei. Ezech.27. Sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. & in eodem. Et vniuersi gubernatores maris in terra stabunt. & inde תַּחְבֻּלוֹת Thachbuloth. i. gubernacula. Prouer.1. Et intelligens gubernacula possidebit. Et in eodem, 20. Et gubernaculis tractanda sunt bella. & in eodem. 24. ponitur pro dispositione. vbi dicitur. Quia cum dispositione initur bellum. Hebrei tamen dicũt q in predictis locis accipitur pro consiliis uel astutiis aut versutiis. Sicut supra in eodem.12. Vbi dicitur & consilia impiorum fraudulẽtia: vbi ponitur pro consiliis. & eadem dictio ponitur in nostra translatiõe pro gubernante. vt Iob.37. Vbicũq; eas voluntas gubernãtis duxerit. Pro quo hebrei legunt. In consiliis suis. i. in voluntate sua. Item חֶבֶל Chebel. i. cuneus. congregatio. grex. vt.1. Reg.10. Obuium habebis gregem prophetarũ. Et in eodem. Et ecce cuneus prophetarum. & ab hoc significato dicunt aliqui hebrei q deriuatur dictio חֲבָלִים Chabalim. quam supra diximus significare funiculos. Ps.108. Funes peccatorum circũplexi sunt me. pro quo ipsi legunt. Cateruę siue cunei peccatorum. Et similiter Zach.11. Vbi dicitur & alteram vocaui funiculos.

חֲבַצֶּלֶת Chabaseleth. flos vel lilium. Canti.2. Ego flos cãpi. Esa.35. Et florebit quasi lilium. & solum inuenitur in predictis locis.

חָבַק Chabac. amplexari. complecti. Geñ.29. Cõplexusq; & in oscula ruens. & in eodem.33. Amplexatus est eũ. 4. Reg.4. Habebis in vtero filium. Pro quo hebrei legunt Tu amplexaberis filium. Iob.24. Et non habẽtes velamẽ amplexantur lapides. Prouer.24. Glorificaberis cum eam fueris amplexatus. Eccl's.3. Tempus amplexandi & tempus longe fieri ab amplexibus. ubi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & in eodem.4. ponitur pro complicare vbi dicitur. Stultus complicat manus suas. Canti.2. Et dextera illius amplexabitur me. Threñ.4. Amplexati sũt stercora. & inde חִבֻּק Chibuc. i. amplexus siue amplexatio vel complicatio. Prouer.24. Pauxillũ manus conseres vt quiescas. Pro quo hebrei legunt. Pauxillum amplexationis vel complicationis manuum. s. erit tibi vt quiescas.

חָבַר Chabar. iungere. coniungere. congregare. colligere. sociare. copulare. amicitiã vel fedus inire. participare. incantare. i. incantationes facere. Geñ.14. Omnes hi cõuenerunt in vallem siluestrem. i. coniũcti vel cõgregati sunt. Exo.26. Quinq; cortine sibi iũgẽtur mutuo: & alie quinq; nexu simili coherebunt. i. coniungentur. & in eodem. Ex quibus quinq; iunges seorsum. & in eodem.28. Duas oras iunctas habebit in vtroq; latere. & in eodem. Et in vnũ reddent. Pro quo hebrei legunt. Et iungatur. s. in vnum. & in eodem.36. Coniunxitq; cortinas quinq; alteram alteri. Et in eodem. Quorum quinq; iũxit seorsum. Et inde dicitur מַחְבֶּרֶת Machbereth siue חֹבֶרֶת Chobareth. i. illa ora cortine in qua ponebãtur circuli vel anse ad cõiungẽdas cortinas. vt in pdicto loco. Iob.16. Cõsolarer & ego vos sermonibus. Pro quo hebrei legunt. Coniungerẽ siue copularem super vos sermones. i. cõponerẽ sermones consolatorios ad consolandum vos. Ps.93. Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis. idest nunquid iungetur tibi sedes iniquitatis. Ezech.1. Iuncteq; erant penne eorum alterius ad alterum. & in eo. Due penne singulorum iungebantur. Significat etiã amicitias vel fedus inire aut confederari vel participare.1. Paralip.20. Post hec iniuit amicitias iosaphath rex iuda cum ochozia rege israel. & in eodem. Et particeps fuit vt faceret naues. & in eodem. Quia habuisti fedus cum ochozia. Dañ.11. Et post finem annorum federabuntur. & in eodem Et post amicitias cum eo faciet dolum. idest postq; iniuit amicitias cum eo faciet dolum. Ps.121. Vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. & inde חָבֵר Chaber. i. particeps. socius. sodalis. Ps.118. Particeps ego sum omnium timentium te. Prouer.28. Particeps homicide est. & in plurali. חֲבֵרִים Chaberim siue חַבְרֵי Chabre. i. participes vel socii aut sodales. Iudi.20. Quasi homo vnus eadem mente vnoq; cõsilio. pro quo hebrei legunt. Quasi homo vnus participes siue socii. i. conformes in vnum. Iob.40. Cõcidant eũ amici. i. socii vel participes. Canti.1. Ne vagari incipiã post greges sodalium tuorum. Esa.1. Principes tui infideles: socii furum. Ezech.37. Et scribe sup illud iude & filiis israel sociis eius. & in eodem. Et cuncte domus israel sociorũq; eius. Ponitur etiam חָבוּר Chabur pro participe. vt Osee.4. Particeps idolorum ephraim. Põitur etiam in genere feminino Malach.2. Et hec particeps tua. & inde חֶבְרָה Chebra siue חֶבֶר Cheber. i. societas. congregatio. participatio. Iob.34. Qui graditur cum operantibus iniquitatem. Pro quo hebrei legunt. Qui graditur in participationem vel societatẽ cum operantibus iniquitatem. Osee.6. Participes sacerdotum. pro quo hebrei legunt. Participatio vel congregatio sacerdotũ. & inde מְחַבְּרוֹת Mechaberoth. i. iuncture siue cõmissure. 1. Paralip.22. Ferrum quoq; plurimum ad clauos ianuarum & ad cõmissuras atq; iuncturas. 2. Paralip.24. Et ligna ad cõmissuras edificii & ad cõtignationem domorum. Item חָבַר Chabar significat incantare siue incantationes facere. Eo quod fit cum amicitia & pacto vel participatione demonum. vel cum congregatione serpentum. Deut.18 Ne sit maleficus neq; incantator. Pro q hebrei legũt. Neq; maleficus neq; incantans incantationem. siue neq; qui incantat incantationem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps.57. Et venefici incantãtis sapienter. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Neq; incantatoris incantationes callidas Esa.47. Et propter duriciam incantatorum tuorum. Prouer.21. Quam cum muliere litigiosa & in domo communi Pro quo hebrei legunt. Quam cum muliere litigiosa & in domo incantationis. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: nam potest significare participationem vel societatem aut congregationem: sicut supra dictũ est. Inde חַבּוּרָה Chabura. i. liuor. tumor carnis. eo quod in tali percussione congregatur & congelatur sanguis. Exo.21. Liuorem pro liuore. Esa.1. Vulnus & liuor & plaga tumens. & in eodem.53. Et liuore eius sanati sumus. & in plurali חַבּוּרֹת Chaburoth Prouer.20. Liuor vulneris abstergit mala. quod in hebreo legitur pluraliter. s. liuores vulneris. Ponitur etiam pro cicatricibus. Ps.37. Putruerũt & corrupte sunt cicatrices mee Et qñq; geminantur beth & res. & dicitur חֲבַרְבֻּרָה Chabarbura. idest macula siue varietas. vt Hiere.13. Aut pardus varietates suas.

חָבַשׁ Chabas. vincire. ligare. alligare. circunligare. circunuoluere. sanare. curare. sternere. s. iumẽtum. Exo.29 Et impones ei mitras. pro quo hebrei legunt. Et alligabis vel circunligabis eis mitras. Nam mitra circũligabatur capiti cum vitta byssina. Ps.146. Et alligat cõtritiones eorũ Esa.30. In die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Ezech.24. Corona tua circunligata sit tibi. & in eodẽ.30. Et ecce non est obuolutum vt restitueretur ei sanitas. Et in eodem. Et fasciretur linteolis. i. obuolueretur. Et in eodem 34. Quod cõfractum est non alligastis. & in eodẽ. & quod confractum fuerat alligabo. Ione.2. Pelagus operuit caput meum. pro quo hebrei legunt. Pelagus circũligatũ est vel obuolutũ est capiti meo. Ponitur etiam in nostra trãslatione pro scrutari. vt iob.28. Profunda quoq; fluuiorum scrutatus est. Item ponitur pro demergere. vt in eodem.40. Et facies eorum demerge in foueam. Sed etiam in predictis locis hebrei dicunt q significat ligare vel comprimere. Item significat mederi. vel sanare. aut curare. eo quod medici ligant & circunuoluũt vulnera. Iob.5. Quia ipse vulnerat & medetur. & in eodem.34. Nunquid qui non amat iudiciũ sanari potest. Esa.1. Neq; curata medicamine. & in eodem. 61. Vt mederer contritis corde. & inde חֹבֵשׁ Chobes. pro q beatus Hieronymus transtulit medicum. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nõ sum medicus. Hebrei tamen in prędicto loco interpretantur vinculatorem. i. ille qui comprehendit malefactores & mittit eos in vincula. Item significat sternere. s. iumentum. quod est idem quod ligare. Geñ. 22. Et strauit asinum suum. Nu.22. Et strata asina profectus est. 2. Reg.16. Et cum duobus asinis qui onerati erant ducẽtis panibus. pro quo hebrei legunt. Et cum duobus asinis stratis & oneratis ducentis panibus. & in eodem.19. Dixiq; ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinũ. 3. Reg.13. Sternite mihi asinum.

חֲבַת Chabath. sartago. craticula. 1. Paralip.9. Prefectus erat eorũ q in sartagine frigebantur. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dicitur מַחֲבַת Machabath. De quo vide supra in dictione חָבָה Chpba.

חַג Chag. Festum. solemnitas. De quo vide infra in dictione sequenti.

חָגַג Chagag. festum celebrare. sacrificare. circundare. girare. cõmouere. turbare. Ps.41. In voce exultatiõis & cõfessionis sonus epulantis. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In voce laudis & confessionis multitudinis festa celebrantis. & cõmuniter scribitur cum simplici guimal. Leuit.23. Celebrabitis ferias domini septem diebus. & in eodem. Celebrabitisq; solẽnitatem eius. & in eodem. Et mense septimo festa celebrabitis. Naum.1. Celebra iuda festiuitates tuas. Zach.14. Celebrent festiuitatem tabernaculorum. ponitur etiam pro sacrificare. s. sacrificia que in solẽnitatibus solebant offerri. Exo.5. Dimitte populum meum vt sacrificet mihi in deserto. & inde חַג Chag. i. festum. festiuitas. solẽnitas. ferie. Exo. 10. Est enim solẽnitas dei nostri. & in eodem.32. Cras solẽnitas domini est. Leuit.23. Solẽnitas azymorũ domini est. & in eodem: Erunt ferie tabernaculorum septem diebus. Deut.16. Et celebrabitis diem festũ hebdomadarum. & in plurali חַגִּים Chagim siue חַגֵּי Chage. vt Esa.29. Solẽnitates euolute sunt. Ezech.45. In solemnitatibus & in calendis. Amos.5. Odi proieci festiuitates vestras. Accipitur etiam חַג Chag. pro sacrificio aut pecude vel animali quod offerebatur in solẽnitate. Exo.23. Neq; remanebit adeps solẽnitatis mee vsq; mane. i. adeps animalis quod offertur in solẽnitate. Ps.117. Constituite diem solemnem in condensis. Pro quo hebrei legũt. Ligate sacrificium. s. solẽne vel pecus quod offertur in solẽnitate in condensis. Malach.2. Et dispergam super vultũ vestrũ stercus solẽnitatũ vestrarũ. idest stercus aĩaliũ que offerebãtur in solemnitatibus: sicut exponũt hebrei. Significat etiã pdicta dictio חַג Chag girare vel circũdare. Iob.26. Terminũ circundedit aquis. & de hoc vide infra in dictione חוּג Chug. Et quia in solẽnitate fit commotio & tumultus ppli: ideo ponitur etiã pro turbare. Ps. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius. & inde deriuatur sequens dictio.

חָגָא Chaga. turbatio. pauor. Esa.19. Et erit terra iude egypto in pauorem.

חָגָב Chagab. quoddã genus locuste. vt Leuit.11. Atq; locusta: singula secũdũ genus suũ. Eccl's.12. Et impinguabitur locusta. & in plurali חֲגָבִים Chagabim. Nu.13. Quibus comparati quasi locuste videbamur.

חָגָה Chaga. foramen. scissura. & scribitur cum vau loco he & inuenitur tñ in nũero plurali. s. חַגְוֵי Chague. vt Cãti.2. Colũba mea in foraminibus petre. Abdie.1. Habitãtẽ in scissuris petrarum.

חָגַר Chagar. cingere. accingere. circunligare. contrahere. Exo.12. Renes vestros accingetis. & in eodem.29. Accingesq; eos baltheo. Leuit.16. Accingetur zona linea.3. Reg.20. Accingerunt saccis lumbos suos. Ps.44. Accingere gladio tuo super femur tuum. Ps.64. Et exultatione colles accingentur. Ps.75. Et reliquie cogitationis diẽ festum agent tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Reliquiis ire accingeris. Prouer.31. Accinxit fortitudine lumbos suos. Ezech.7. Accingent se ciliciis Ponitur ẽt pro cõtrahere. 2. Reg.22. Et cõtrahentur in angustiis suis. & inde חָגוּר Chagur siue חֹגֵר Choger. i. accinctus siue accingens. 2. Reg.6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo. & in eodem.21. Et accinctus erat ense nouo. 3. Reg.20 Ne glorietur accinctus eq; vt discinctus. & in gñe feminino חֲגֻרַת Chagarath. i. accincta. vt Ioel.1. Quasi virgo accĩcta sacco. & inde חֲגֹר Chagor. i. cingulũ vel cinctoriũ. baltheus. zona. Prouer.31. Et cingulum tradidit cananeo. Scribitur etiã in genere feminino. & dicitur חֲגוֹרָה Chagora. 3. Reg.2 Et posuit cruorem belli in baltheo suo. 4. Reg.3. Conuocauerunt oẽs qui accincti erãt baltheo. Esa.3. Et pro zona funiculus. & aliqñ additur mem in principio. vt in eodem. Et pro fascia pectorali cilicium. Pro quo hebrei legunt. Et pro fascia cinctoriũ vel cingulum sacci. & in plurali חֲגֹרֹת Chagoroth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit perizomata. vt Geñ.3. Et fecerunt sibi perizomata.

חַד Chad. in lingua chaldaica significat vnũ. Dañ.2. Et ecce quasi statuã vnã. & in sermone chaldaico est gñis masculini. & in gñe feminino scribitur cũ aleph vel he in fine. & dicitur חֲדָא Chada siue חֲדָה Chada. Dañ.2. Vna est de vobis sententia. Esdre.4. Scripserunt epistolam vnam.

חָדַד Chadad. acuere. velocẽ esse. & cõiter scribitur cũ simplici daleth. Prouer.27. Ferrũ ferro acuitur: & homo acuit faciẽ amici sui. Ezech.21. Gladius exacutus est & limatus. & in eodem. Vt cedat victimas exacutus est. Scribitur ẽt cum littera aleph ante cheth. vt Ezech.21. Exacuere valde ad dexteram & ad sinistram. Significat etiam velocem esse. Abach.1. Et velociores lupis vespertinis. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & acutiores sunt lupis vespertinis. i. habent dentes acutiores ad deuorandũ: q lupi in vespere. & inde חַדָּה Chadda. i. acuta. vt Esa.49. Et posuit os meũ qsi gladium acutum. & in hebreo ponitur in genere feminino quia gladius in hebreo ẽ feminini gñis. & inde חַדּוּדֵי Chaddude. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Radios: eo qd

tendunt ad acuitatem. Iob.41. Sub ipso erunt radii solis.

חדה Chada. letari. gaudere. letificare. vnire. Exo.18. Letatusq; est iethro super omnibus bonis. Ps.20. Letificabis eum in gaudio. Significat etiam vnire vel conuenire. vt Geñ.49. Et in cetu illorũ nõ sit gloria mea. pro quo he. le. Et in cetu illorum nõ vniatur vel nõ cõueniat gloria mea. Iob.3. Non computetur in diebus anni. pro quo hebrei legunt. Non vniatur in diebus anni vel non sit vnus ex diebus anni. Nam in lingua chaldaica significat vnitatem. vide etiam de hoc infra in dictione יַחַד Iachad. & inde חֶדְוָה Chedua. i. gaudiũ. vt. 1. Paralip.16. Fortitudo & gaudiũ in loco ei⁹. Nee.8. Gaudiũ em̃ dñi erit fortitudo vr̃a. Itẽ חַדָּה Chadda. in lingua chaldaica significat pectus. Dañ.2. Pect⁹ autem & brachia de argento.

חדל Chadal. cessare. desinere. derelinquere. deserere. dimittere. recedere. quiescere. Geñ.2. Et cessauerunt edificare ciuitatem. & in eodem.41. Et copia mensuram excederet. pro quo hebrei legunt. Vsquequo desiit numerari: qm̃ non erat nũerus. Sed btũs Hieronym⁹ transtulit sensũ Exo.9. Et cessauerunt tonitrua. & in eodẽ. Et cessabunt tonitrua. & in eodẽ.14. Recede a nobis vt seruiam⁹ egyptiis Deut.15. Non deerunt pauperes in terra. Iudi.5. Cessauerunt fortes in israel & quieuerunt. & in eo. Nunquid possũ deserere pinguedinem meam. & in eodẽ. Nũquid possum deserere dulcedinẽ meã. 1. Reg.12. Absit autẽ a me hoc peccatum in dño vt cessem orare pro vobis. Iob.3. Ibi impii cessauerũt a tumultu. Ps.38. Vt sciam quid desit mihi. Prouer.19. Non cesses audire fili doctrinã. significat etiam quiescere qñ ponitur pro cessare vel desinere. Iudi.15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionẽ: & tunc quiescam. Iob.14 Vt quiescat donec optata veniant. Esa.1. Quiescite agere peruerse. & in eodem.2. Quiescite ergo ab homine. & in eodem.24. Quieuit sonitus letantium. Ezech.3. Si forte audiant & quiescãt. & in eo.3. Qui audit audiat: & qui quiescit quiescat. Amos.7. Dñe deus quiesce obsecro. Zach.11. Et si non quiescite. & inde חֶדֶל Chadel. Pro quo beatus Hieronymus transtulit quietem. Esa.38. Non aspiciam hominẽ vltra & habitatorem quietis. & inde חָדֵל Chadal. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit nouissimum. i. despectum vel derelictum. Esa.53. Despectum & nouissimum virorum.

חדק Chadech. spine genus. vt Prouer.15. Iter pigrorũ q̃si sepes spinarum. In alio vero loco beat⁹ Hieronymus transtulit. Paliurum. Mich.7. Qui optimus in eis est quasi paliurus.

חדר Cheder. cubiculum siue locus interior: aut penetrale. Exo.8. Et ingredientur domũ tuã & in cubiculum lectuli tui. 3. Reg.20. Ingressus est ciuitatem in cubiculũ qđ erat intra cubiculum. & in eodem.22. Quando ingredieris in cubiculum intra cubiculum vt abscondaris Canti.3. Et in cubiculum genitricis mee. & aliquãdo scribitur cum he in fine. vt Geñ.43. Et introiẽs cubiculum fleuit. Iudi.15. Cũ cubiculũ eius solito vellet intrare. & in plurali חֲדָרִים Chadarim siue חַדְרֵי Chedre. i. cubicula vel cellaria. Esa.26. Vade popule me⁹ intra in cubicula tua. Prouer.24. In doctrina replebuntur cellaria. Ponitur etiã pro partibus interioribus vel pro penetralibus. vt Deut.32. Et intus pauor. pro q̃ hebrei legunt. Et de interioribus pauor. s. erit. Iob.9. Et interiora austri. & dicũt aliqui ꝙ sunt stelle in parte meridionali iuxta polum antarcticum. & quia non videntur ab hominibus existentibus in parte septentrionali dicuntur interiora austri. & in eodem.37. Ab interioribus egredietur tempestas. Prouer.7. Penetrantes interiora mortis. & in eodem.18. Et ipsa perueniunt vsq; ad interiora mortis. Ponitur etiam pro abscondito. vt Ezech.8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. & inde verbum. הַחְדֶּרֶת Chodereth. idest in cubiculum vel in absconditum ingredi faciẽs. s. propter timorem vel terrorẽ. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obstupescere faciet. vt Ezech.21. Hic est gladius occisionis magne qui obstupescere eos faciet.

חדש Chadas. innouare. renouare. instaurare. 1. Reg.11. Et innouemus ibi regnũ. Ps.50. Et spm̃ rectũ innoua in visceribus meis. Ps.103. Et renouabis faciem terre. Iob.10. Instauras testes tuos contra me. Esa.61. Et instaurabunt ciuitates desertas. & inde חָדָשׁ Chadas siue חֲדָשָׁה Chadasa. idest nouus: noua: nouum. vt Exo.1. Surrexit iterea rex nouus super egyptũ. Leuit.23. Et sic offeretis sacrificiũ nouũ dño. & in eo.26. Et vetera nouis superuenientib⁹ proiicietis. Deut.20. Quis est hõ qui edificauit domũ nouã. & in eodẽ 24. Cũ acceperit hõ nuper vxorẽ. pro quo he. le. Cum acceperit hõ vxorẽ nouã. 2. Reg.21. Et accinctus erat ense nouo & in hebreo non habetur ense: sed subintelligitur. Eccl's.1. Nihil nouũ sub sole. & in plurali חֲדָשִׁים Chadasim. i. noui siue noua. Deut.32. Noui recentesq; venerunt. Iudi.5. Noua bella elegit deus. Canti.7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Threñ.3. Noui diluculo multa est fides tua. & inde חֹדֶשׁ Chodes. i. mensis. & dicitur sic propter nouã lunam que fit in principio cuiuslibet mẽsis apud hebreos: quia hebrei cõputant annum per menses lunares. Geñ.8. Requieuitq; arca mense septimo decima septima die mẽsis super montes armenie. Exo.12. Mensis iste vobis principiũ mensium. Leuit.16. Mense aũt septimo decima die mensis. Nu.11. Sed vsq; ad mensem dierũ. Esa.66. Et erit mensis ex mense. Osee.5. Nunc deuorabit eos mensis cum partibus suis. & in plurali חֳדָשִׁים Chodasim. i. menses. Geñ.38. Post tres menses nunciauerunt iude. Iob.14. Numerus mensiũ eius apud te est. Esa.47. Et supputabãt menses. Accipitur etiã חֹדֶשׁ Chodes. pro prima die mensis. i. pro calendis. 1. Reg.20. Ecce calende sunt crastino. & in eo. Cras calẽde sunt. & in eodẽ. Et venerunt calende. 4. Reg.4. Hodie nõ sunt calende. Ezech.45. In solẽnitatibus & in calẽdis. vbi põitur חֳדָשִׁים Chodasim in plurali. Et in eo.46. Et adorabit populus terre ad ostiũ porte illius in sabbatis & in calendis coram dño. Ponitur ẽt in nostra translatiõe pro menstruo: eo qđ accidit mulieribus in quolibet mense. Hiere.2. In menstruis eius inueniẽt eam. Sed etiã in hoc loco hebrei legũt. In mense suo inuenient eam.

חדת Chadath. in lingua chaldaica significat innouare siue nouum. Esdre.6. Et ordines de lignis nouis.

חוב Chob. Debitum siue debitor. vt Ezech.18. Pignus debitori reddiderit. & inde verbũ. חַיֵּב Chiieb. i. cõdẽnare. Dañ.1. Condemnabitis caput meũ regi.

חוג Chog. circũdare. gyrare. vt Iob.26. Terminũ circundedit aquis. & inde חוּג Chug. i. circulus. gyrus. circinus. Prouer.8. Quãdo certa lege & gyro vallabat abyssos. Esa.40. Et sedet super gyrũ terre. Ponitur etiam pro cardine. vt Iob.22. Et circa cardines celi perambulat. & aliqñ additur mem in principio: & dicitur מְחוּגָה Mechuga. pro q̃ beatus Hieronym⁹ trãstulit circinũ. vt Esa.44. Et in circino tornabit illud.

חוד Chud. enigma vel problema proponere. vel si latine posset dici enigmatizare vel problematizare. Iudi.18. Proponam vobis problema. & in eo. Propone problema tuum Ezech.17. Fili hominis propone enigma. & inde חִידָה Chida. i. problema vel enigma. vt in locis predictis. & in plurali חִידוֹת Chidoth. Nu.12. Palã & nõ per enigmata deum videt. 3. Reg.10. Venit tentare eũ in enigmatibus. Prouer.1.

Verba sapientum & enigmata eorum. Abach.2. Nunquid non omnes isti super eum parabolam sument & loquelam enigmatũ eius. & inde אֲחִידָן Achidan: q̃d in lingua chaldaica significat secreta enigmata. Dañ.5. Interp̃tatio somniorum & ostensio secretorum.

חוה Chaua. annunciare. ostendere. indicare. Iob.15. Ostẽdam tibi audi me. & in eodem.32. Ostendã vobis etiã ego meã sapientiã. & in eo. Et ostendã scientiã meã. & in eodẽ.36. Sustine me paululũ & indicabo tibi. & in lĩgua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine loco he. Dañ.2. Et interp̃tationẽ eius indicabimus. & inde אַחֲוָה Achaua: p addítionem aleph in principio. i. indicatio siue annunciatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit enigmata. Iob.13. Et enigmata mea percipite aurib⁹ vestris. Pro quo hebrei legunt. Et annunciationem meã vel indicationem meam in auribus vestris. s. percipite. Inde חַוֹּת Chauoth. i. oppida aut ville siue vici. Nu.32. Et occupauit vicos eius. & in eodem. Quos appellauit auothiair. i. villas iair.

חוז Choz. prouincia. regio. portus. & additur mem in principio. & dicitur מָחוֹז Machoz. Ps.106. Et deduxit eos in portũ voluntatis eorũ. & solũ inuenitur in p̃dicto loco.

חוח Chauach. locus abditus subterraneus. & solum inuenitur in numero plurali. 1. Reg.13. Et absconderunt se in speluncis & in abditis. Item חוֹחַ Choach. i. spina. De quo vide supra in dictione חח Chach.

חוט Chut. filũ. funiculus. Geñ.14. A filo subtegminis vsq; ad corrigiam calige non accipiam. Eccl's.4. Et funiculus triplex difficile rumpitur. Ponitur etiã pro vitta. Cãti.4. Sicut vitta coccinea labia tua. Item חוּט Chut in lingua chaldaica significat parietes componere vel inuicem coniungere sicut vnus pannus cum alio coniungitur filo. Esdre.4. Et parietes componentes. & inde in lingua chaldaica sarcinator dicitur חַיָּט Chaiat.

חול Chul. dolere. parturire. cruciari. contremiscere. obstetricare. Infirmare siue infirmatum esse. vulnerare. Expectare. cõquiescere. residere. morari. venire. formare. creare. tripudiare siue choros ducere. & aliqñ scribitur sine vau in medio. & qñq; mutat vau in iod. s. qñ est verbũ tertie cõiugationis. Qñq; etiam scribitur cũ duplici lamed in fine. scilicet qñ est verbũ quarte cõiugationis: vt patebit in locis sequentibus. Deut.2. Et in morẽ parturientiũ cõtremiscãt. Iob.9. Cũctis diebus suis impius superbit. pro quo hebrei legunt. Cunctis diebus suis impi⁹ dolet siue infirmatur aut cruciatur. & in eo.26. Ecce gigantes gemũt sub aquis. i. dolent vel cruciantur. Ponitur etiã in eodem pro obstetricare vbi dicitur. Obstetricãte manu ei⁹ eductus est coluber tortuosus. & in eo.39. Parturientes ceruas obseruasti. Ps.9. In quinate sunt vie illius in omni tempore. Pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Parturiunt vie eius in om̃i tp̃e. i. doloribus vel cruciatibus plene sunt. Ps.29. Vox dñi preparantis ceruas. pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Vox dñi obstetricans ceruas. Esa.13. Quasi parturientes dolebunt. & in eo.23. Non parturiui & non peperi. & in eo. Dolebũt cum audierint de tyro. & in eo.26. Dolens clamat in doloribus suis. & in eo. Et quasi parturiuim⁹. & in eo.45. Et matri quid parturis. & in eo.51. Et ad saram que peperit vos. i. dolores partus sustinuit. & in eo.54. Hinni que non pariebas. & in eo.66. Anteq; parturiret peperit. & in eo. Nũquid parturiet terra in die vna. & in eo. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere.4. Vocem em̃ quasi parturientis audiui. & in eo. Vẽtrẽ meũ doleo. & in eo.5. Percussisti eos & non doluerunt. & in eodẽ. Et a facie mea non dolebitis.

Ezech.30. Quasi parturiens dolebit. Mich.4. Dole & satage filia sion. Ponitur etiam pro cruciari. vt Ioel.2. A facie eius cruciabuntur populi. Item ponitur pro cõmouere siue contremiscere vel cõturbare. Ps.28. Vox dñi cõcutiẽtis desertũ: & cõmouebit dñs desertum cades. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Vox dñi parturire faciens desertum: parturire faciens dñs desertum cades. Potest etiam legi sic. Vox dñi cõtremiscere faciens desertũ: cõtremiscere faciens dñs desertum cades. Ps.96. Vidit & commota est terra. Sed btũs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vidit & cõtremuit terra. Ps.113. A facie dñi mota est terra. Et etiã in hoc loco beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A facie dñi contremiscit terra. Hiere.51. Cõmouebitur terra & conturbabitur. Item ponitur pro infirmari. vt Mich.1. Quia infirmata est in bonum Eccl's.5. Est & alia infirmitas pessima. De quo vide infra in dictione חָלָה Chala. Ponitur etiã pro vulnerare. 1. Reg.21. Et vulneratus est vehementer a sagittariis. Esa.51. Vulnerasti draconem. & in eo.53. Ipse aũt vulnerat⁹ est propter iniquitates nr̃as. Inde חִיל Chil. i. dolor. Ps.47. Ibi dolor vt parturientis. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur חִילָה Chila. i. dolor. vt Iob.6. Et affligens me dolore. & aliquando duplicatur lr̃a Cheth & lr̃a Lamed & dicitur חַלְחַל Chalchal. i. doluit siue consternatus est dolore. vt Ester.4. Qđ audiens cõsternata est. & inde חַלְחָלָה Chalchala. i. dolor. angustia. ut Esa.21. Propterea impleti sunt lumbi mei dolore. Ezech.30. Et erit pauor in ethiopia. & in eo. Et erit pauor in eis. vbi ponitur pro pauore. Ponitur etiã pro defectione. Naum.2. Et defectio in cunctis renibus. Sed in predictis locis hebrei interpretantur dolorem. Ponitur etiam predicta dictio חוּל Chul. pro dissipare. Prouer.25. Vent⁹ aquilo dissipat pluuias. vide etiã infra in dictione חָלַל Chalal. & in dictione חָלָה Chala. Significat etiã expectare vel prestolari. vt Geñ.8. Expectatis aũt vltra septem diebus. Iudi.3. Expectantes diu donec erubesceret. Iob.35. Iudicare coram illo & expecta eum. Ps.36. Subditus esto dño & ora eum. pro q̃ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Tace dño & expecta eum. Threñ.3. Bonũ est prestolari cũ silẽtio salutare dñi. Vide etiã de hoc infra in dictione יָחַל Iachal. Ponitur etiã pro permanere. Iob.20. Et propterea nihil permanebit de bonis eius. Item significat conquiescere siue morari aut venire vel residere. vt. 2. Reg.3. Et veniat super caput Ioab. Hiere.23. Et tempestas erũpens super capita impiorum veniet. vbi etiã ponitur pro erumpẽs. & in eodem.30. In capite impiorum cõquiescet. Osee.8. Et quiescent paulisper ab onere regis & principum. Ponitur etiã in nostra translatione pro incipere. vt Threñ.4. Et non ceperunt in ea manus. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & non metate sunt siue non quieuerũt aut non morate sũt in ea manus vel loca: quia in momento & absq; mora subuersa fuit sodoma. Osee.11. Cepit gladius in ciuitatibus ei⁹ vbi etiã hebrei legunt. Resedit siue moratus est aut quieuit gladius in ciuitatibus eius. Significat etiam creare vel formare. vt Deut.32. Et oblitus es dei creatoris tui. Ps.89. Et formaretur terra & orbis. Prouer.8. Ante om̃es colles ego parturiabar. Pro quo hebrei legunt. Ante oẽs colles formata vel creata sum. Põt etiã significare sicut est in littera nr̃a: vt supra dictum est. Ponitur etiã pro cõcipere. Ps.50. Ecce em̃ in iniquitatibus conceptus sum. Prouer.8. Adhuc non erant abyssi & ego concepta eram. Ponitur etiam pro determinare. vt Prouer.26. Iudicium determinat causas. Sed ẽt in hoc loco hebrei dicũt ꝙ significat formare vel creare. & legunt sic. Magnus siue princeps creat vel format oĩa: aut

sustentat omnia. Nam pro eo qđ in predicto loco est iudiciũ in hebreo habetur רַב Rab: qđ si scribatur cũ pũcto hiric & legatur רִיב Rib: tũc significat iudicium: sicut est in littera nostra. significat etiam חול Chol. tripudiare siue Choros ducere. Iudi. 21. Cũq; videritis filias silo adducendos choros ex more ꝓcedere. & in eo. De his que ducebãt choros. & inde מָחוֹל Machol siue מְחוֹלָה Mechola. i. chorus. vt Ps. 149. Laudent nomen eius in choro. Canti. 7. Quid videbitis in sunamite nisi choros castrorũ. Quod in hebreo legitur in numero singulari. s. quid videbitis in sunamite quasi chorum castrorum. Hiere. 51. Tũc letabitur virgo in choro. & in plurali מְחֹלוֹת Mecholoth. Exo. 50. Egresseq; sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris. & in eodem. 32. Vidit vitulũ & choros. Item חול Chol. i. arena. Deut. 33. Et thesauros absconditos arenarum. Ps. 138. Et super arenã multiplicabuntur. Osee. 1. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris. Põitur etiam pro palma arbore. Iob. 29. Et sicut palma multiplicabo dies. Sed etiã in hoc loco hebrei legunt. Et sicut arena multiplicabo dies Alii vero dicũt ꝙ in predicto loco est nomen cuiusdam auis sic nominate: que est longissime vite. Item חול Chol. idest profanũ. laicũ. pollutum. contaminatum. De quo vide infra in dictione חָלַל Chalal.

חוּם Chum. fuluum. ruffum. fuscum. Geñ. 30. Et quodcũq; fuluum & maculosum variumq; fuerit. & in eodẽ. Et omnia que non fuerĩt varia & maculosa & fulua. Ponitur ẽt pro nigro. vt in eo. Cũctum aũt gregem vnicolorem. i. albi & nigri velleris tradidit in manu filiorũ suorũ. pro quo hebrei legunt. Omnẽ in quo erat album: & oẽm nigrum in arietibus tradidit in manibus filiorũ suorũ. & etiã in locis predictis pro fuluo hebrei legũt nigrum. Item חוֹם Chom. i. calor siue calid?. De q̃ vide infra in dictiõe חַמָּה Chamã.

חוּס Chus. parcere. misereri. vt Geñ. 45. Neq; dimittatis quicq; de supellectili vestra. pro quo he. le. Et oculus vester non parcat siue non misereatur super supellectilia vestra: siue super vasa vestra. Deut. 13. Neq; parcat ei ocul? tuus. 1. Reg. 24. Sed pepercit tibi oculus meus. Ps. 71. Parcet pauperi & inopi. Esa. 13. Super filios non parcet oculus eorum. Hiere. 13. Non parcam & nõ cõcedam. Vbi ponitur pro concedere. pro quo he. le. Non parcã neq; misertus ero siue non misertus ero & non parcã. & in eo. 21. Et nõ flectetur neq; parcet neq; miserebitur. Vbi ponitur pro flecti. scilicet misericordia. pro quo he. le. Non parcet super eos neq; parcet neq; misertus erit. Ezech. 7. Et non parcet oculus meus super te. & in eo. 16. Nõ pepercit super te ocul?. & in eodẽ. 20. Et pepercit oculus meus super eos vt non interficerem eos. & in eo. 2 3. Neq; parcã neq; placabor. Ioel. 2 Parce dñe populo tuo. Ione. 4. Tu doles super hederã. i. tu misertus es siue pepercisti super hederam. & in eo. Et ego non parcam super niniue. & aliquando scribitur sine vau. vt in aliquibus locis predictis.

חוֹף Choph. portus. littus maris. De quo vide infra in dictione חָפַף Chaphah.

חוּץ Chus. foris. foras. forinsecus. extra. extrinsecus. preter excepto. vicus: siue callis: aut platea. & quandoq; apponitur ei littera beth: siue littera mem: aut lamet: & dicitur בַּחוּץ Bachus siue מחוץ Michus. aut לַחוּץ lachus. Geñ. 6. Et bitumine linies eam tam intrinsecus q̃ extrinsec?. & in eodem. 19. Eduxerunt eum & posuerũt extra ciuitatẽ. & in eodem. 24. Cur foris stas. Exo. 25. Et deaurabis eã auro purissimo int? & foris. Deut. 24. Sed stabis foris. & in eo. 32. Foris vastabit eos gladius. Prouer. 1. Sapientia foris predicat. Ezech. 41. Et vsq; ad domũ interiorem & forinsecus: & aliquando scribitur cũ he in fine. & dr̃ חוּצָה Chũsa. vt Geñ. 15 Eduxitq; eum foras. & in eo. 24. Qui festinus egressus est ad hominẽ vbi erat fons. pro quo he. le. Et cucurrit labã ad hominẽ foras ad fontẽ. Prouer. 5. Deriuentur fontes tui foras. Ezech. 40. Et ad latus exteri? quod ascendit ad ostium porte. Significat etiã preter. siue excepto. vt Eccľs. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Pro quo he. le. Quis deuorabit siue quis mãducabit: & quis deliciis affluet preter me. i. plusq; ego. Vide etiã de hoc in dictione חוש Chus cum sin in fine. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Hebrei tñ in predicto loco legũt sic. vt daretur ei torta quottidie panis de vico siue de calle panificũ vľ pistorũ. Nã ponitur ẽt pro calle vel platea. vt. 3. Reg. 20. Fac tibi plateas in damasco. Iob. 5. Et irrigat aquis vniuersa. pro quo he. le. Et mittit aquas super faciẽ platearum vel calliũ. Esa. 51. Et quasi via transeuntib?. pro quo he. le. Et quasi callis transeuntib?. Hiere. 5. Circuite vias ierusalẽ. Pro quo he. le. Circuite calles siue plateas ierusalem. & in eodem. 7. Et in plateis ierusalẽ. & inde חִיצוֹן Chison. i. extrinsecus. forinsecus. exterior vľ exterius. 3. Reg. 6. Quasi prominentes de pariete & egredientes. & sequitur in hebreo. Intrinsecus & extrinsecus. & in eo. Sed & pauimentum dom? texit auro intrinsecus & extrinsecus. Ezech. 41. Intrinsec? & forinsecus ad mensuram. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur חִיצוֹנָה Chisona. vt in eodem. 42. Et eduxit me ad atrium exterius. & in eodem. Et contra pauimentum stratũ lapide atrii exterioris. & in eodem. 44. Cũq; egredientur ad atrium exterius.

חוֹק Choc. preceptum. legitimũ. institutio. statutũ. consuetudo. De quo vide infra in dictione חָקַק Chacac.

חָוַר Chauar. erubescere. Esa. 29. Neq; modo vultus ei? erubescent. Item חור Chur. significat colorem aereum. vt Ester. 1. Et pendebãt ex omĩ parte tentoria aerei coloris & carbasini. & in eo. 8. Fulgebat vestib? regiis hyacinthinis videlicet & aereis. hebrei tñ dicunt ꝙ significat album. Nã in lingua chaldaica חִיּוָר Chiuar significat album vel candidũ Dañ. 7. Vestimentum eius cãdidum quasi nix. & inde חֹרִי Chori. pro quo beatus Hieronymus transtulit farinam. eo quod est alba. Geñ. 40. Quod tria canistra farine haberem super caput meũ. Item חור Chur. foramen. spelunca. cauerna. 4. Reg. 12. Aperuitq; foramen desup. Canti. 5. Dilectus meus misit manũ suam per foramẽ. Esa. 11. Et delectabitur infans ab vbere super foramen aspidis. & in plurali חֹרִים Chorim siue חֹרֵי Chore. pro quo beatus Hieronym? trãstulit cauernas siue speluncas. 1. Reg. 13. En hebrei egrediuntur de cauernis. Iob. 30. Et in cauernis terre vel sup glareã. Naũ. 2. Et impleuit preda speluncas suas. Esa. 19. Et texentes subtilia. Pro quo hebrei legunt texentes retia. eo quod sunt plena foraminibus. põitur ẽt pro stercore. vt Esa. 36. Vt comedant stercora sua. & inde מַחֲרָאוֹת Mochraoth. i. latrine. 4. Reg. 10. Et fecerunt pro ea latrinas. Sed in margĩe habetur מוֹצָאוֹת Mosaoth. quod interpretatur egressiones Itẽ חור Chor. i. optimus seu nobilis aut liber vel ingenuus & inuenitur tm̃ in nũero pľali. s. חֹרִים Chorim siue חֹרֵי Chore. vt Nee. 5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eo. 13. Et obiurgaui optimates iuda. Esa. 34. Nobiles ei? non erunt ibi. Hiere. 27. Et oẽs optimates iuda & ierusalẽ. & inde חוֹרִין Chorin. i. nobilitas siue libertas. Eccľs. 10. Beata terra cuius rex nobilis est. pro quo he. le. Beata terra cui? rex filius nobilitatis vel libertatis. s. est & est mod? loquẽdi hebraici idiomatis vt pro nobili dicatur filius nobilitatis.

חוּשׁ Chus. festinare. delectari siue deliciis affluere. Ps. 37. Intende in adiutorium meum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Festina in auxiliũ meũ. Ps. 69. Dñe ad adiuuãdũ me festina. & aliqñ scribitur sine vau. vt Deut. 32. Et adesse festinãt tpa. Iob. 31. Et festinauit in dolo pes meus. Esa. 8. Festina predari. Abach. 1. Quasi aquila festinans ad comedendũ. & aliqñ scribitur cũ iod loco vau. s. qñ est verbũ tertie cõiugatiõis. Ps. 54. Expectabã eũ qui saluũ me fecit. pro quo beatus Hieronym? in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Festinabo vt saluer. Esa. 5. Et cito veniat opus eius. & in eo. 28. Qui crediderit nõ festinet. & in eo. 60. Subito faciã illud. pro quo he. le. Festinare faciã illud. i. festinãter vel cito faciam illud. & inde חוּשִׁים Chusim. i. festini uel festinãtes. pro quo beatus Hieronym? trãstulit accinctos. vt Nu. 32. Nos aũt ipi armãti & accincti pergemus ad preliũ. & inde חִישׁ Chis. i. cito siue festinãter Ps. 89. Qm̃ supuenit mãsuetudo. pro q̃ btũs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Qm̃ transiuim? cito. Ponitur etiã supradicta dictio חוש Chus pro delectari vel deliciis affluere. vt Eccľs. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Hebrei vero sesum vocãt חוש Chus. videlicet sensũ vis? siue auditus aut odorat? vel gust? seu tactus. & sic in predicto loco aliqui hebrei legunt. Quis deuorabit: aut qs sentiet. i. quis sensibus fruetur vt ego. i. plusq; ego.

חָזִיז Chaziz. fulgur. Iob. 38. Et viam sonantis tonitrui. pro quo hebrei legũt. Et uiam fulguris sonantis: nam post fulgur sequitur tonitruũ sonans. & dicunt aliqui hebrei ꝙ etiã significat nubem. & in plurali חֲזִיזִים Chazizim. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit nubes. Zach. 10. Et domin? faciet nubes & pluuiam imbris dabit eis. Alii dicunt ꝙ deriuatur a sequenti dictione que significat videre. vnde. lxx. in predicto loco ꝓ nubib? iterp̃tati sũt fãtasias. i. appitiões.

חָזָה Chaza. videre. aspicere. respicere. speculari. cõtẽplari Exo. 24. Viderũtq; deũ & comederũt & biberũt. Iob. 15. Quod vidi narrabo tibi. & in eo. 19. Et in carne mea videbo deũ saluatorem meũ. quẽ visurus sum ego ipẽ. & in eodem. 27. Ecce vos oẽs nostis. pro quo he. le. Ecce vos oẽs vidistis. & est idem sensus cum lr̃a nostra. Nam ponitur ibi videre pro intelligere vel nosse. Sicut in aliis locis. & in eo. 36. Oẽs hoĩes vident eũ. Ps. 26. Vt videã voluntatem dñi. Ps. 45. Vacate & videte opera dñi. Ps. 57. Letabitur iustus cum viderit vindictam. Esa. 1. Quam vidit super iudam & ierusalẽ. & in eo. 2. Verbum quod vidit esaias fili? amos. & in eo. 26. Dñe exaltetur man? tua vt nõ videãt: videãt & cõfundantur. & in eo. 29. Et principes vestros qui vident visiones operiet. & in eo. 47. Qui cõtemplabãtur sydera & supputabant menses. Mich. 4. Et aspiciat in sion ocul? noster. & inde חֹזֶה Choze. i. videns. vt. 1. Paralip. 25. Oẽs isti filii heman videntis regis in sermonibus dei. & in eodẽ. 29 Atq; in volumine gath vidẽtis. 2. Paralip. 12. Scripta sunt in libris semeie prophete & addo videntis. & accipitur pro propheta. vt. 1. Reg. 9. Qui ꝓpheta dicitur hodie olim vocabatur videns. Ponitur etiã חֹזֶה Choze. pro pacto. vt Esa. 28 Et cum inferno fecim? pactum. & in eo. Et pactum vestrum cum inferno nõ stabit. Sed hebrei etiã in predicto loco interpretantur videntem siue speculã aut speculatorẽ. & inde חָזוֹן Chazon siue חִזָּיוֹן Chezion. cũ iod in medio aut חִזָּיוֹן Chizaiõ. i. visio. vt. 1. Re. 3. Nõ erat visio manifesta. Iob. 20 Et transiet sicut visio nocturna. Esa. 1. Visio esaie filii amos. & in eo. 22. Onus vallis visionis. & in eo. 29. Et erit sicut somniũ visionis nocturne. & in plurali חֶזְיוֹנוֹת Chezionoth. i. visiones. vt Iob. 4. In horrore visionis nocturne. Qđ in hebreo legitur in plurali. s. in horroribus visionũ noctis. & in eo. 7. Et ꝑ uisiones horrore cõcuties. & inde מַחֲזֶה Machaze. per additionẽ mem in principio. i. visio. vt Geñ. 15. Factus est sermo dñi ad abram ꝑ visionẽ dicẽs. Nu. 22. Qui visionẽ oĩpotẽtis videt. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. 2. Reg. 7. Et e regione se respiciẽtes. pro quo in hebreo haberur. visio ad visionẽ vel cõtra visionẽ. Et beatus Hieronymus transtulit sensum. & aliqñ scribitur cum tau in fine. & dicitur חָזוּת Chazuth. i. visio. vt. 2. Paralip. 9. In visione quoq; addo videntis. Esa. 21. Visio dura monstrata est mihi. & in eo. 29. Et erit uobis visio omniũ. & in lingua chaldaica dicitur חֶזְוָא Chezua. Dañ. 2. Tunc danieli mysterium per visionẽ noctis reuelatũ est. Ponitur etiã חָזוּת Chazuth pro insigni. Dañ. 8. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. & in eo. Et orta sunt quattuor cornua subter illud. pro q̃ he. le. & orta sunt insignia quattuor subter illud. i. quattuor cornua grãdia que poterant videri a lõge. Significat etiã aspectũ. Dañ. 4. Et aspect? illi? erat vsq; ad terminos vniuerse terre. Põitur etiã predicta dictio חָזָה Chaza pro cõmorari vel apprehendere. vt Iob. 8. Et inter lapides cõmorantur. & in eo. 23. Nõ apprehendã eũ. & lr̃a aleph que ponitur in predicto loco in principio dictiõis est prime psone futuri tpis. & in fine deficit lr̃a he sicut in aliis locis predictis. Itẽ חָזֶה Chaze. i. pect?. vt Exo. 29. Sumesq; pectusculũ de ariete. & in eo. Sanctificabisq; pectusculũ consecratum. & in plurali חָזוֹת Chazoth. i. pectora. vt Leuit. 9. Posuerũt sup pectora. & in eo. Pectora eorum & armos dexteros separauit.

חָזַק Chasac. confortare siue confortari. corroborare. inualescere. preualere. vim inferre. instaurare. consolidare. indurare siue indurari. apprehendere. tenere. retinere. obtinere. continere. Geñ. 41. Nã & illos oppresserat fames. pro quo hebrei legũt. & cõfortata est siue inualuit fames in terra egypti. & in eo. Et malũ inopie temperarẽt. pro quo he. le. Et cõfortata est siue inualuit fames in vniuersa terra. & in eo. 48. Qui confortatus sedit in lectulo. pro quo he. le. & cõfortatus est israel & sedit in lectulo. Exo. 12. Vrgebãtq; egyptii populũ israel de terra exire velociter. pro quo hebrei legunt. Et inuaescebat. i. vim faciebat egyptus super populũ ut velociter emitterent eos de terra. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat in maius & prolixius tendebatur. pro quo he. le. Et sonitus tube ibat & confortabatur siue inualescebat nimis. Nu. 13. Confortamini & afferte nobis de fructibus terre. Deut. 3. Precipe iosue & corrobora eum. & in eo. 31. Viriliter agite & cõfortamini. & in eo. Confortare & esto robustus. Iudi. 1. Postq; aũt confortatus est israel fecit eos tributarios. 1. Reg. 4. Confortamini. & 2. Reg. 3. Dauid proficiens & semp se ipo robustior. & in eo. 10. Si preualuerĩt aduersum me syri. & in eo. Si autem filii amon preualuerint aduersum te. & in eo. Esto vir fortis & pugnemus pro populo nr̃o. pro quo he. le. Cõfortare & cõfortemur pro populo nr̃o. & in eo. 11. Conforta bellatores tuos. & in eo. 24. Obtinuit sermo regis verba ioab. i. magis preualuit sermo regis. & similis dictio ponitur. 1. Paralip. 21. vbi dicitur. Sed sermo regis magis ꝑualuit. 4. Reg. 14. Cũq; obtinuisset regnũ. pro quo he. le. Cũq; corroboratum esset regnũ in manu eius. & in eodẽ. Et preualuit fames in ciuitate. 2. Paralip. 21. Cumq; se confirmasset. i. corroborasset vel confortasset. & in eo. 26. Propter crebras victorias. pro quo he. le. Qm̃ cõfortatus uel corroboratus est vsq; ad summum. & in eo. Eo qđ auxiliaretur ei dñs & corroborasset illum. & in eo. 28. Et nullo resistẽte vastauit. pro quo he. le. Et non confortauit vľ nõ corroborauit eũ. Nee. 6. Quã ob causam magis cõfortaui manus meas. Ps. 31. Viriliter agite. Ps. 146. Qm̃ cõfortauit seras portarũ tuarum Esa. 28. Ne forte constringantur vincula vestra. pro quo he

Cõfortare. brei legunt. Ne forte confortentur vel corroborentur vincula vestra. & in eo. 35. Confortate manus dissolutas. & in eodē. 41. Et fratri suo dicet confortare. & in eo. Confortauit faber erarius percutiens malleo. & in eodē. Et confortauit eum clauis. Hiere. 20. Fortior me fuisti. Ezech. 3. Manꝰ enī dñi erat mecū confortans me. & in eo. 30. Et recepto robore possit tenere gladium. pro quo he. le. Vt roboraretur siue vt inualesceret: vt possit tenere gladiū. Osee. 7. Cõfortaui brachia eorū. Malach. 3. Inualuerunt sup me verba vestra. Significat etiā instaurare. siue consolidare. vt. 4. Reg. *Instaurar.* 12. Et instaurarent sartatecta domꝰ. & in eo. Non instaurauerunt sacerdotes sartatecta templi. & in eo. Quare sartatecta nõ instauratis. & in eodē. Ita ut impleretur instauratio domꝰ dñi. & in eo. Admuniendā domū. i. ad instaurandā domū. Ponitur etiā pro edificare. vt Nee. 3. Et iuxta eū edi*Edificare.*ficauit marimuth filius vrie. & in eo. Et iuxta eum edificauerunt tecueni. & in eo. Et portam veterem edificauerunt. *Cõsolidar.* Ponitur etiā pro consolidare. Esa. 54. Et clauos tuos consolida. *Indurare.* Item significat indurare. vt Exo. 4. Ego indurabo cor eius. & in eo. 7. Induratūqꝫ est cor pharaonis. & in eo. 9. Indurauitqꝫ dñs cor pharaonis. & in eo. 14. Et indurabo cor eiꝰ & persequetur vos. & in eo. Et ego indurabo cor egyptiorū. Hiere. 5. Indurauerunt facies suas supra petrā. *Apprehendere.* Significat etiam apprehendere siue tenere vel retinere. vt Geñ. 19. Apprehenderūt manus eiꝰ. & in eo. 21. Et tene ma*Tenere. Retinere.*num illius. Exo. 4. Extendit & tenuit. & in eo. 9. Quod si adhuc tenuis & retiēs eos. 2. Reg. 3. Abner regebat domū saul. pro quo hebrei legūt. Abner tenebat domū saul. i. sustentabat eam. Quod est idē cū littera nostra. 3. Reg. 2. Et apprehendit cornua altaris. Iob. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. pro quo he. le. Adhuc tu apprehendis siue retines simplicitatem tuā. Ps. 34. Apprehende arma & scutum. Iob. 26. Qui apprehēdit aures canis. Esa. 41. In quo *Capere.* apprehendi te ab extremis terre. Ponitur etiā pro capere vel continere. vt. 2. Paralip. 4. Capiebat tria millia metre*חזק*tas. & inde חזק Chózec. i. fortitudo. robur. vis. Esa. 8. Sicut *Fortitudo* in manu forti erudiuit me. pro qꝫ he. le. In fortitudine manus erudiuit me. Amos. 6. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. Scribitur etiā cum he in fine. vt. 1. Reg. *Vis.* 2. Alioquin tollam vi. 2. Paralip. 26. Sed cum roboratꝰ eēt eleuatum est cor eius. Pro quo hebrei. le. Et in fortitudine *Robur.* sua siue in robore suo eleuatum est cor eius. Ps. 17. Diligam *חזק* te dñe fortitudo mea. & inde חזק Chazac. i. fortis vel robu*Fortis.*stus. vt Nu. 13. Vtrū fortis sit an infirmus. & in eo. Quia fortior nobis est. 3. Reg. 19. Et spūs grandis & fortis. Prouer. 23. Propīquꝰ enī illorū fortis. Esa. 28. Ecce fortis & validꝰ. Amos. 2. Et fortis non obtinebit virtutē suā. Ponitur ēt ꝓ *Fortitudo* fortitudine. vt Esa. 40. Ecce dñs deus in fortitudīe veniet. *חזקה* & in gñe feminino חזקה Chazaca. i. fortis. vel robusta seu valida. Exo. 3. Non dimittet vos rex egypti vt eatis nisi ꝑ *Valida. Robusta.* manū validā. Exo. 6. Per manū enī fortē dimittet eos & in manu robusta eiiciet eos de terra sua.

חזיר Sus. Aper. חזיר Chazir. sus. porcus. Aper. vt Leuit. 11. Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. Esa. 65. Qui comedunt carnem suillam.

חטא Peccare. חטא Chata. peccare. errare. expiare. aspergere. mundare siue purgare. vt Geñ. 20. Et ideo custodiui te ne peccares in me. & in eo. 39. Quō ergo possum hoc malum facere & peccare in deū meū. & in eo. 40. Accidit vt peccarēt duo eunuchi. & in eo. 43. Ero peccati reus in te omī tpe. Pro qꝫ in hebreo habetur. Peccabo tibi omī tpe. Exo. 5. Et iniuste agitur cõtra populū tuū. Pro quo he. le. Et peccat ppl's tuꝰ. siue & peccatū populi tui. s. est: iniuste nos affligendo. Et in eodē. 9. Peccaui etiam nunc. & in eo. 23. Ne forte peccare te faciant. & Leuit. 4. Anima que peccauerit per ignorantiā. & in eo. Si peccauerit princeps. Nu. 21. Peccauimus quia locuti sumus cõtra dñm & te. Ios. 7. Peccauit israel. 1. Reg. 14. Quod populus peccasset dño. & in eo. Et nõ peccabitis domino comedentes cum sanguine. 3. Reg. 14. Qui peccauit & peccare fecit israel. & in eo. In peccatis suis que peccauerunt. & in eo. 16. Et peccare fecisti populū meū. & in eodē. Et peccatū eius quo fecit peccare israel. & in eo. 21. Et peccare fecisti israel. 4. Reg. 17. Et peccare eos fecit peccatū maximū. & in eo. 21. Et peccare fecit etiā iudā. Iob. 1. In omībꝰ his non peccauit Iob labiis suis. & in eo. 7. Peccaui quid faciam tibi. & in eo. 24. Vsqꝫ ad inferos peccatum illius. pro quo hebrei legunt. Vsqꝫ ad inferos peccauerunt. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nā eisdē litteris vtrūqꝫ scribitur. Ps. 4. Irascimini & nolite peccare. Ps. 105. Peccauimus cum patribus nostris. Prouer. 8. Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā. Eccl's. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias animā tuā. Esa. 29. Qui peccare facitis homies in verbo. Threñ. 5. Patres nostri peccauerunt. Abach. 2. Et peccauit anima tua. aliqñ scribitur sine aleph. vt. 4. Reg. 13. Verūtñ nõ recesserunt a peccatis ieroboā qui peccare fecit isrl'. Significat etiā deuiare. vel errare. vt Iudi. 20. Et sic fundis lapides ad certum iaciētes vt capillum quoqꝫ possent percutere. pro quo he. le. Fundis lapides iaciētes ad capillū & nõ errabant. i. non deuiabant in alteram partem. Itē signi*Deuiare. Dānū reddere.*ficat dānū soluere siue dānū reddere. vt Geñ. 31. Ego dānū omne reddebā. s. quasi sim peccati reus. Inde חוטא Chote. *חוטא Peccator.* idest peccans siue peccator. vt Prouer. 11. Quāto magis impius & peccator. & Eccl's. 9. Et qui in vno peccauerit multa bona perdet. pro quo he. le. Et peccator vnus facit perdere *Peccans.* bona multa. potest etiā legi sic. & peccās in uno perdet bo*חטאים*na multa. & in plali חטאים Chataim. i. peccatores. vt Geñ. *Pctōres.* 13. Et viri sodomite erant pessimi & peccatores corā dño. 3. Reg. 1. Erimus ego & filius meus peccatores. i. quasi peccati *חטא* rei. & inde חטא. i. peccatū. vt Esa. 53. Et ipse peccata multo*Peccatū.*rum tulit. pro quo in hebreo habetur. & ipse peccatū multorum tulit. s. in nūero singulari. & Threñ. 1. peccatū peccauit ierusalem. Osee. 12. Nõ inuenient mihi iniquitatē quā pec*חטאה*caui. & cõiter scribitur cū he vel tau in fine. & dicitur חטאה Chataa siue חטאת Chatath. i. peccatū. vt Geñ. 4. Statim in *Peccatum* foribus peccatū tuū aderit. & in eo. 18. Et peccatum eorum aggrauatum est nimis. & in eodem. 20. Quia induxisti super me & super regnum meū peccatū grande. Exo. 32. Vt inducceres super eū peccatū maximū. & in eo. Vos peccastis *Noxa.* peccatū maximū. & in eo. Aut dimitte eis hanc noxam. i. hoc peccatū. & in eo. 34. Qui aufers iniquitatem & scelera atqꝫ peccata. & in hebreo legitur singulariter. s. & scelꝰ atqꝫ peccatū. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum suū. Esa. *חטאות* 5. Et quasi vinculū plaustri pctm̄. & in plurali חטאות Cha*חטאים*taoth secūdū terminationē femininorū siue חטאים Chataim. secundum terminationem masculinorum. vt Iob. 13. *Peccata.* Respõde mihi quantas habeo iniquitates & peccata. Eccl's. 10. Quia curatio cessare faciet peccata maxima. Significat *חטא* etiā predicta dictio חטא Chata. expiare. s. a peccato vel im*Expiare.*mūditia: siue mundare vel purgare aut lustrare. vt Leuit. 8. Quo expiato & sanctificato. pro quo hebrei legunt. Et expiauit altare & sanctificauit eum. & in eodem. 9. Et expiato altari fecit holocaustum. Nu. 9. Expiatusqꝫ die septimo lauauit se & vestimēta sua. & in eo. Si quis hoc ritu nõ fuerit expiatꝰ. & in eo. 31. Et aliquid in vtēsilia ꝑparatū de caprarum pellibus & pillis et ligno expiabitur. Ponitur ēt in eo. *Lustrare. Sctificare* pro lustrare vel sanctificare. vbi dr̄. Lustrabitur die tertio & septimo. & in eo. Aqua expiatiõis sanctificabitur. Ponitur *Aspergere* ēt pro aspergere. vt Nu. 19. Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo. Et in eo. Si die tertio aspersus nõ fuerit. Et ī eo. Et aspersus hac cõmixione nõ fuerit. Ps. 50. Asperges *Purgare. חטא* me dñe hyssopo & mūdabor. Põitur ēt ꝓ purgare vt Iob. *Lustratio.* 41. Et territi purgabūtur. & inde חטאת Chatath. i. lustratio *חטאת* siue expiatio. vt. Nu. 8. Aspergātur aqua lustratiõis. signat ēt חטאת Chatath hostiā vel sacrificiū quod offertur ad ex*Hostia pro peccato.*piandū peccatū. vt Exo. 29. Eo quod ꝓ peccato fit. Leuit. 6. Ista est lex hostie pro peccato. Et in eo. In loco vbi offertur holocaustū imolabitur. Pro quo he. le. In loco vbi imolatur holocaustū imolabitur hostia pro peccato. Et in eodē Hostia enim que offertur ꝓ peccato cuius sanguis infertur *מחטא* in tabernaculum. & inde מחטא Mechate. idest. ille qui of*offerēs hostiā ꝓ pcō*fert hostiam pro peccato. vt in eo. Sacerdos qui offert comedet eam.

חטב Scindere. Succidere חטב Chatab. secare. scindere. succindere. excidere. Deut. 29. Exceptis lignorū scissoribꝰ. Ezech. 39. Et nõ por*חטבות*tabunt ligna de regionibus nec succident de saltibus. Inde *Tapetes* חטבות Chatuboth. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. *מחטבות* Tapetes. vt Prouer. 7. Straui tapetibus pictis ex egypto. & inde מחטבות Mechutaboth. i. ornate. vt ps. 143. Filie eorū composite circūornate vt similitudo templi. Pro quo btūs *Ornati.* hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. filie nostre quasi anguli ornati ad similitudinem templi.

חטה Triticum. Frumētū. חטה Chita. triticum. frumentū. vt Exo. 9. Triticum autem & far nõ sunt lesa. Ps. 80. Cibauit eos ex adipe frumē*חטים*ti. Esa. 28. Et ponet triticū per ordinē. Ioel. 1. Vlulauerūt vinitores super frumēto. declinatur ēt pl'r & dicitur. חטים chitim. i. frumentū. siue triticū. Iudi. 6. Cumqꝫ gedeõ filius e*Frumētū.*ius excuteret atqꝫ purgaret frumētū. Ps. 147. Adipe frumenti satiat te. Canti. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici. Hiere. 12. Seminauerunt triticum.

חטם Infrenare חטם Chatam. obturare. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Infrenare. Esa. 48. Et laude mea infrenabo te. *חטם* & solum inuenitur in ꝑdicto loco. Et dicunt aliqui hebrei qꝫ deriuatur a חטם Chótem. quod in ligua chaldaica signi*Nasus.*ficat nasū vel nares. Et quia in hebreo ira & nares vna eadē dictione significantur. s. אף aph: vt supra dictū est. sil'r in predicto loco dicunt qꝫ significat cõtinere furorē & legūt sic: & laude mea. i. ꝑpter laudē meam cõtinebo siue refrenabo furorem meum tibi.

חטף Rapere. חטף Chataph. rapere. vt Iudi. 21. Et rapite ex eis singuli vxores singulas. Ps. 9. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

חטר Virga. חטר Chóter. virga. vt Prouer. 14. In ore stulti virga supbie. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse.

חי Viuere. חי Chai. viuere. vt Geñ. 5. Et factū est omne tēpus quod vixit adā. Et in eo. 11. Porro arphaxath trigīta quinqꝫ annos vixit. & de hoc vide infra in dictione חיה Chaia.

חיים Vite חיים Chaiim siue חיי chaie. vite. & caret numero singl'i. De quo vide infra in dictione חיה Chaia.

חיב Cõdēnare. חיב Chiieb. condēnare. Dañ. 1. Condēnabitis caput meum regi. De quo vide supra in dictione חוב Chob.

חיה חיה Chaia. viuere. viuificare. suscitare. ad vitā reseruare. vitam concedere. sanare. edificare. extruere. siue *Viuere.* instaurare. & aliqñ scribitur sine he in fine vt in aliquibus locis sequentibus. Geñ. 5. vixit aūt adā centū trigīta annis. Et in eo. Vixit quoqꝫ seth. Et in eo. 6. Vt possint viuere. Et in eo. 12. Et viuet aīa mea ob gratiā tui. Et in eo. 17. Vtinā ismael viuat corā te. Et ī eo. 19. Et viuet anima mea. Et in eo. 20. Et orabit pro te & viues. Et in eo. 27. Viues in gladio. Et in eo. 47. Et vixit in ea decē & septem annis. Exo. 1. Si femina reseruate. Pro quo he. le. Et si femina fuerit & viuat. Leuit. 18. Que faciens hõ viuet in eis. Nu. 14. Iosue autem filius nun & chaleb filius iephõe vixerūt. Deut. 5. vt viuatis & bene sit vobis. Et in eo. 8. Non in solo pane viuit homo. Et in eo. 30. Et viuas atqꝫ multiplicet te. 1. Re. 10. Viuat rex. 4. Reg. 1. vtrū viuere queam de infirmitate mea hac. Et in eo. 4. Tu aūt & filii tui viuite de reliquo. i. vitam sustentate. Iob. 14. Putas ne mortuus homo rursum viuat. Et in eo. 21. Quare impii viuunt. Ps. 17. Viuit dñs & benedictus deus meus. Ps. 21. Et viuent corda eorū in seculū. Et in eo. Et anima mea illi viuet. Ps. 117. Nõ moriar sed viuam. Eccl's. 6. Et vixerit multos annos. Esa. 26. Viuent mortui tui. Et in eo. 38. Dñe si sic viuitur. Hiere. 27. Et seruite ei & populo eius & viuetis. Threñ. 4. In vmbra sua viuemus in gentibus. Ezech. 13. Et viuificarēt aīas que non viuūt. & qñ est verbū tertie cõiugatiõis: tūc significat viui*Viuificare*ficare siue viuere facere. suscitare: siue ad vitā reseruare. aut vitā concedere: vel viuere ꝑmittere. vt Geñ. 47 Salus nr̄a ī manu tua est. Pro quo he. le. viuificasti nos. Exo. 2. Maleficos nõ patiaris viuere. pro quo he. le. Maleficam non viuificabis. i. nõ permittas eā viuere. Nu. 22. Et illa viueret. pro *Ad vitam reseruare* quo he. le. Et illā viuificarē. i. viuere permitterē. Et in eodē *Viuere ꝑmittere.* 31. Cur feminas reseruastis. pro quo he. le. Cur feminas viuificastis. i. ad vitā reseruastis. Ios. 2. Vt saluetis patrē meū *concedere vitam.* ac matrē. Pro quo he. le. vt viuificetis. idest ad vitā reseruetis: siue viuere permittatis. Et in eodem. 14. Concessit autem dominus mihi vitam. Iudi. 21. Et date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad. Pro quo in hebreo habetur. & date sunt eis vxores quas viuificauerant. idest ad vitam reseruauerant. 1. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat. 4. Reg. *Suscitare.* 8. Cumqꝫ ille narrasset regi quomodo mortuū suscitasset. Et in eo. Hic est filius meus quē suscitauit heliseus. Nee. 9. *Viuificare* Et tu viuificans omnia hec. Ps. 40. Dominus conseruet eū & viuificet eum. Ps. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos Esa. 57. Vt viuificet spiritum humilium. Ezech. 13. Viuificabant animas earum. Abach. 3. In medio annorum viui*Saluare.*fica illud. Ponitur etiam pro saluare. idest ad vitam reseruare. vt Geñ. 7. Vt saluetur semen super faciem vniuerse ter*Alere. Sanare.*re. Item ponitur pro alere. vt Ps. 32. Et alat eos in fame. itē significat sanare. vt Ios. 5. Donec sanarentur. Esa. 38. Et cataplasmaretur super vulnus & sanaretur. Item ponitur pro extruere vel edificare. vt. 1. paralipo. 11. Ioab autem reliqua *Extruere Edificare.* vrbis extruxit. Nee. 4. Nunquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. & inde חי chai. idest viuus siue vi*חי Viuens. Viuus.*uens. Iob. 12. In cuius manu anima omnis viuentis. ps. 83. Cor meum & caro mea exultauerunt in deo viuo. Esa. 38. viuens viuens ipse confitebitur tibi. Leuit. 13. Quando vero caro viuens in eo apparuerit. ps. 57. Sicut viuentes sic in ira absorbet eos. Et aliqui hebrei dicunt qꝫ in predicto lo*crudum.*co significat crudum. vt. 1. Reg. 2. vbi dicitur. Non accipiā carnem coctam sed crudam. vbi pro cruda ponitur חי chai. *חי* ponitur etiam pro forti vel fortissimo. vt. 2. Reg. 28. Bana*Fortissimꝰ*ias filius ioiade viri fortissimi. 1. Reg. 25. Et sic dicetis: sit fratribus meis & tibi pax. pro quo hebrei legunt. Et sic dicetis viuo. idest magno vel forti viro & tibi pax & domui tue pax. & pro viuo in hebreo est לחי Lechai: quod si legatur לאחי Leechai. tunc significat fratribus meis. Sicut est i littera nostra. Est etiam חי Chai aduerbium iurandi. *Aduerbiū iurandi.* vt Nume. 14. viuo ego & implebitur gloria domini vniuersa terra. Ruth. 3. Ego te suscipiam viuit dñs. 1. Reg. 25. viuit dñs & viuit aīa tua. & aliqñ scribitur cum puncto cere

in prima syllaba & dicitur חֵי Che. vt Geñ. 42. Per salutem
pharaonis nõ egrediemini hic. i. p vitã pharaonis. 4. Reg.
חַיִּים 4. Et viuit anima tua nõ dimittã te. & in plu. חַיִּים Chaiim
Viui. .i. viui siue viuentes. vt Ps. 114. Placebo dño in regione vi
uorū. Ps. 123. Forte viuos deglutissent nos. Ps. 55. Descen=
dant in infernum viuẽtes. Prouer. 1. Deglutiamus eũ sicut
infernus viuẽtẽ & integrũ. Quod in hebreo legitur plr. s.
deglutiamus eos sicut infernus viuẽtes & integros. Canti.
Viuentes. 4. Puteus aquarũ viuentiũ. Ezech. 32. Qui dederunt for=
midinẽ suã in terra viuentiũ. & in lingua chaldaica dicitur
חַיַּיא חַיַּיא Chaiaia. Dañ. 2. nõ in sapiẽtia q̃ est in me plusq̃ in cũ
Viuentes. ctis viuẽtibus. Itẽ חַיִּים Chaiim: siue חַיֵּי Chaie. i. vita. & in
חַיִּים hebreo declinatur plr. vt Geñ. 2. Lignũ ẽt vite in medio pa
Vita. radisi. Et in eo. 23. Vixit aũt sara centũ viginti septem an=
nis. pro quo he. le. Et fuerunt vite sare centũ viginti septẽ
anni. Deut. 30. ipse enim est vita tua. Iob. 10. Vitã & miseri=
cordiã tribuisti mihi. ps. 7. Et cõculcet i terra vitã meã. ps.
33. Quis est homo qui vult vitã. Eccls. 6. Vt pgat illuc vbi
חַיָּה est vita: & in ge. fe. חַיָּה Chaia. i. vita siue viuens. Geñ. 1. Et
Viuens. oẽm aiam viuentẽ. Et in eo. 2. Et factus ẽ homo in aiam vi=
חַיּוֹת uentem. Et in plu. חַיּוֹת Chaioth. idest viue siue viuentes.
Viuentes. Ponitur ẽt חַיָּה Chaia pro vita. vt Geñ. 18. Veniam ad te tẽ
חַיָּה pore isto vita comite. Et. 4. Reg. 4. Si vita comes fuerit.
Vita Sed hebrei in predictis locis legũt. Quasi hora viua. i. sicut
in ista hora vel in isto tempore quo viuitis. Sed beatus hie
ronymus trãstulit sensũ. Iob. 33. Abominabilis ei fit in vi=
ta panis. Hebrei tñ dicunt q in predicto loco accipitur pro
anima viuẽte. Et legunt sic. Et abominatur anima eius pa=
nem. Et in eo. Appropinquauit corruptioni anima eius &
vita illius mortiferis. Et in eo. Sed viuens lucem videret.
Pro quo he. le. Et vita eius siue anima eius in luce videret.
Esa. 57. Vitã manus tue inuenisti. Ezech. 7. Et adhuc in vi
מִחְיָה uentibus vita eorũ. & inde מִחְיָה Michia. i. viuificatio siue
id quod ad vitã pertinet: aut id quod ad victũ est necessari=
um. Geñ. 45. Pro salute enim vr̃a misit me dñs. p quo he.
viuificatio le. Pro viuificatione. i. pro sustentatione vite misit me dñs.
Leuit. 13. Ipsa quoq̃ caro viua apparuerit. Pro quo he. le.
Ad vitam & viuificatio carnis viue apparuerit. Iudi. 6. Nihil oĩno ad
pertinẽs. vitam pertinẽs relinquebant. Et in eo. 17. Et que ad victũ
Ad victus sunt necessaria. Inde nomen propriũ חַוָּה Chaua dicitur.
necessari=um. eo quod sit mater oĩum viuentiũ. Geñ. 3. Et vocauit Adam
חַוָּה nomẽ vxoris sue euã: eo qđ esset mater cunctorũ viuẽtiũ. i
Eua. qua dictione mutatur iod in vau: sicut in aliis locis. Itẽ חַיָּה
חַיָּה Chaia. i. animal. bestia. siue fera. vt Geñ. 1. Et bestias terre se
Bestia. cundũ species suas. Et in eo. Et fecit deus bestias terre. Et i
eo. Vt sint nobis in escam & cunctis animantibus terre. Et
in hebreo in predictis locis ponitur singulare pro plurali.
Animal. Et in eo. 7. Ipsi & omne animal secũdũ genus suum. Et in
Fera. eo. 37. Fera pessima comedit eũ. Leuit. 11. Hec sunt anima=
lia que comedere debetis. & in hebreo legitur singlr. s. hoc
est aial. Et in eo. 17. Siue venatiõe aut aucupio ceperit ferã
vel auẽ. Deut. 14. Hoc est aial qđ comedere debetis. Ps. 73.
Ne tradas bestiis aias confitentes tibi. Quod in hebreo le=
gitur singlr. s. ne tradas bestie. Ezech. 10. Ipsum est animal
quod videra iuxta fluuiũ Chobar. in lingua chaldaica dici
חֵיוָה tur חֵיוָה Cheua. Dañ. 2. Et bestias agri. Et i eo. 4. Subter eã
Bestia. habitabant animalia & bestie. & in plu. חַיּוֹת Chaioth. vt ps
Animal. 13. Aialia pusilla cũ magnis. Ezech. 1. Et in medio eius si
חַיּוֹת militudo quattuor aialiũ. Et in eo. Et aialia ibãt & reuerte=
animalia. bantur. Accipitur ẽt pro obstetricibus. vt Exo. 1. Ipse enim
obstetrices obstetricãdi habẽt scientiã. Pro quo he. le. Obstetrices eni
sunt. Alii vero legunt. Qm̃ bestie sunt. i. nõ indigẽt obste=
חַיָּה trice sicut bestie. Itẽ חַיָּה Chaia. ponitur pro cetu vel cõgre

gatione populi. Pro quo btũs hieronymus trãstulit statio=
nẽ siue castra. vt. 2. Reg. 23. Cõgregati sũt philistiim in sta=
tione. Et in eo. Castra aũt philistinorũ erãt posita in valle gi Statio.
gantũ. & scđm hoc significatũ. ps. 67. vbi nos legimus a= Castra.
nimalia tua habitabũt in ea: aliqui hebrei legũt. Cetus siue Cetus.
castra tua habitabũt in ea. Et in eo. increpa feras arundinis
Pro quo ipsi legunt increpa cetum siue castra arundinis.
חַיִל Chel. siue חַיִל chail. exercitus. fortitudo. robur. virtus. חֵיל
substãtia. diuitie. ãtemurale. 3. Re. 20. cõgregauit oẽm
exercitũ suũ. Et in eo. Et instaura numerũ militũ qui ceci= Exercitus.
derũt de tuis. pro quo he. le. & tu cõstitue tibi exercitũ sicut
exercit9 qui cecidit de te. 4. Reg. 18. Misit aũt rex assyrio=
rum Tartan cũ manu valida. pro q̃ he. le. Cũ exercitu gra=
ui. & in eo. 25. Venit nabuchodonosor rex babylonis ipse
& oĩs exercitus eius in hierl'm. Et in eo. Et persecutus est e
xercitus chaldeorũ regẽ. 2. Paralip. 14. Habuit ãt in exerci
tu suo portantiũ scuta. Et in eo. Egressus est cõtra eos zara
ethiops cũ exercitu suo decies cẽtena millia. Est. 1. Fortissi
mis persarũ & medorũ. Pro quo he. le. Exercitui persarũ &
medorũ. Esa. 36. cũ manu valida. pro quo he. le. cũ exercitu
graui. Hiere. 32. & tũc exercitus regis babylonis obsidebat
hierl'm. Et in eo. 37. Igitur exercitus pharaonis egressus ẽ
de egypto. Ezech. 37. Exercitus grandis nimis valde. & in
eo. 38. cetus magnus & exercitus vehemens. Significat ẽt
virtutẽ siue fortitudinẽ vel robur. Geñ. 37. Qđ si nosti in
eis esse viros industrios. pro quo he. le. viros fortitudinis Fortitudo
vel virtutis. Exo. 18. prouide aũt de oĩ plebe viros sapiẽtes
& timẽtes deũ. pro quo he. le. prouide aũt de omni plebe vi
ros fortitudinis vel virtutis & timẽtes deũ. Et in eo. Et ele=
ctis viris strenuis. i. viris fortitudinis vel virtutis. Nu. 24.
israel vero fortiter aget. Ruth. 4. Vt sit exemplũ virtutis in Robur.
ephrata. 1. Reg. 2. Et infirmi accincti sunt robore. ps. 17. Et Virtus.
precinxisti me virtute ad bellũ. ps. 32. in abũdantia aũt vir
tutis sue nõ saluabitur. ps. 47. ponite corda vestra in virtu
te eius. ps. 58. Disperge illos i virtute tua. ps. 59. In deo fa=
ciemus virtutẽ. ps. 83. ibunt de virtute in virtutẽ. ps. 117.
Dextera dñi fecit virtutẽ. ps. 121. fiat pax in virtute tua. pro
uer. 31. Mulierẽ fortẽ quis inueniet. Esa. 8. Auferetur forti= Fortis.
tudo damasci. Et in eo. 60. Fortitudo gentium veniet tibi. Fortitudo
Hiere. 17. Fortitudinẽ tuã & thesauros tuos in direptionẽ
dabo. Ioel. 2. Ficus & vinea dederunt virtutẽ suã. Mich. 4.
Et fortitudinem eorum dño vniuerse terre. Soph. 1. Et erit
fortitudo eorũ in direptionẽ. & aliqñ scribitur sine iod in
medio. vt Abdie. 1. Et transmigratio exercitus huius filio=
rum israel. Ps. 9. Et cadet cum dominatus fuerit pauperũ.
vbi pro eo qđ in lr̃a nr̃a est pauperũ: in hebreo est חֵלְכָאִים חֵלְכָאִים
chelcaim. & secũdum hebreos est dictio composita & signi
ficat exercitũ oppressorũ vel cõgregationẽ humiliũ. De q̃
vide infra in dictione חֵלֶךְ chelech. & i plu. חֲיָלִים chaialim חֲיָלִים
idest exercitus pluralis numeri. vt Eccls. 10. Multo labore
exacuetur. pro quo he. le. Et exercitus superabitur. quasi di Exercitus.
cat nõ. põt etiã legi sic. & fortitudinibus siue viribus supe=
rabit. Hiere. 40. Iohannã aũt filius caree. & oẽs principes
exercitus. Quod in hebreo legitur plr. s. Et oẽs principes
exercituũ. Et in eo. 41. Et oẽs pricipes bellatorũ. s. exerci=
tuũ. Itẽ חַיִל chail. i. substãtia vel diuitie. vt Geñ. 34. Paruu חַיִל
los quoq̃ eorũ & vxores duxerũt captiuas. pro quo he. le.
Et omnem substantiam eorum & omnes paruulos eorũ & Substãtia
vxores eorũ captiuauerũt & depredati sunt. Deut. 8. Ne di=
xeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee hec
mihi omnia prestiterunt. Pro quo hebrei legunt. Ne dixe
ris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee fecerũt
mihi substantiam hanc siue diuitias has. Et in eodem. Sed

recorderis dñi dei tui q ipse tibi vires pbuerit. & sequitur
in hebreo vt faceres. i. vt adquireres substãtiã siue diuitias
Diuitie. Iob. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Et in eo. 21. Sub=
leuati sunt confortatiq̃ diuitiis. Ps. 48. Et relinquent alie
nis diuitias suas. Ps. 61. Diuitie si affluerint nolite cor ap=
ponere. Prouer. 31. Ne dederis mulieribus substantiã tuam
Substãtia Et in eo. Multe filie cõgregauerũt diuitias. Esa. 30. Portan=
חֵיל tes sup humeros iumẽtorũ diuitias suas. Signãt ẽt חֵיל chel
antemurale. Treñ. 2. Luxitq̃ antemurale. ponitur etiam
antemurale. חֵיל chel p agro. vt. 3. Reg. 21. Canes comedent iezabel in a
gro iezrael. Hebrei tñ dicũt q in predicto loco signãt fossa
tũ quod fit in circuitu muri ciuitatis: siue locũ vel spaciũ
agger. quod est inter murũ & antemurale. Ponitur ẽt pro obsidio
Obsidio. ne. 2. Reg. 20. Et obsessa est vrbs. p quo he. le. & stetit in ob
חִיל sidiõe. Itẽ חִיל Chil. i. dolor. De q̃ vide sup i dictiõe חוֹל chol.
חִין חִין Chin. deprecatio. vt Iob. 41. Et ad depcãdũ cõpositis.
Depcatio. & dicũt aliqui hebrei q signãt firmitatẽ siue validitatẽ.
& legũt sic. & firmitate seu validitate cõpositiõis sue. Alii
vero dicũt q deriuatur a dictiõe חֵן Chanan. per interpo=
sitionẽ iod sicut in aliis locis solet fieri: & q significat grati
am. vt infra dicetur. & legunt sic. & grã compositionis sue.
חַיִץ חַיִץ Chis. paries siue murus. vt Ezech. 13. Et ipe edificabat
Paries. parietẽ. & solum inuenitur in predicto loco.
חֵיק Chec. Sinus. vt Exo. 4. Mitte manũ tuã in sinũ tuum.
חֵיק Et in eo. Retrahe ait manũ tuã in sinũ tuũ. Nu. 11. Por=
Sinus. ta eos in sinu tuo. Deut. 28. Et vxori que cubat in sinu suo.
2. Reg. 12. In sinu illius dormiens. Iob. 19. Reposita ẽ spes
mea in sinu meo. Ps. 34. Et oratio mea in sinu meo con=
uertebatur. Prouer. 5. Et foueris in sinu alterius. Et in eo. 16
Sortes mittũtur in sinu. Et in eo. 21. Et donũ in sinu indi=
gnationẽ maximã. Eccls. 7. Quia ira in sinu stulti requie=
scit. Esa. 40. Et i sinu suo leuabit. Et i eo. 65. Et remetiar o
pus eorũ primũ in sinu eorũ. Mich. 7. Ab ea que dormit i
Medietas sinu tuo. Ponitur ẽt pro medietate alicuius rei: sicut sinus ẽ
in medio hoĩs. vt. 3. Reg. 22. Fluebat aũt sanguis plage in si
nu currus. Quod hebrei exponũt i mediũ currus. Ezech.
43. Et de sinu terre vsq̃ ad crepidinẽ nouissimũ. Et in eo.
Et sinus eius vnius cubiti per circuitum. vbi secundum he
breos sinus accipitur pro medietate seu concauitate.
חֵיךְ חֵיךְ Chech. palatũ. guttur. vt Iob. 34. Et guttur escas gustu
Guttur. diiudicat. Canti. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo.
Palatum Et in eo. 5. Guttur illius suauissimũ. & in eo. 7. Guttur tuũ
sicut vinũ optimũ. Threñ. 4. Adhesit lingua lactentis ad
palatũ suũ. & Ezech. 3. Et linguã tuã adherere faciã palato
tuo. Osee. 8. In gutture tuo sit tuba. & inde חַכָּה Chaca. per
additionẽ he in fine. i. hamus. De q̃ vide i dictiõe sequẽti.
חִכָּה חִכָּה Chaca. expectare. prestolari. vt Iob. 3. Qui expectant
Expectare mortẽ & nõ venit. & in eo. 32. Igitur heliu expectauit
iob loquẽtẽ. Esa. 8. Expectabo dñm qui abscõdit faciẽ suã
a domo iacob. Et in eo. 30. Propterea expectat dñs vt mise
reatur vestri. Et in eo. Beati oẽs q expectãt eũ. Dañ. 12. bea
tus qui expectat & perueniet vsq̃ ad dies mille trecẽtos tri
חַכָּה ginta quinq̃. Abach. 2. Si morã fecerit expecta eũ. Itẽ חַכָּה
Chaca. i. hamus. vt Iob. 40. An extrahere poteris leuiatan
Hamus. hamo. Esa. 19. Et lugebunt omnes mittentes in flumẽ ha=
mum. Abach. 1. Totum in hamo subleuauit.
חַכְלִיל חַכְלִיל Chachlil. pulchrum. vt Geñ. 49. Pulchriores sunt o
Pulchrũ. culi eius vino. i. colore illustriores vt exponunt aliq.
& solum inuenitur in predicto loco. Et dicũt aliqui hebrei
q significat rubicundum siue rubeum. Vnde ipsi legunt.
Rubicũdũ Rubuerũt oculi ei9 a vino. siue rubicũdiores oculi ei9 vĩo.
חָכָם חָכָם Chacham. sapere. sapientem esse. Sapiẽtiam siue pru
dentiã docere. Sapiẽtie operã dare. Sapienter agere.

vt Deut. 32. Vtinam saperent & intelligerent. 3. Reg. 4. Et Sapere.
erat sapientior cunctis hominibus. Ps. 104. Et senes eius Sapientẽ
prudentiam docuit. Prouer. 8. Audite disciplinam & esto= esse.
te sapientes. Et in eodem. 9. Si sapiens fueris tibimetipsi e=
ris. Pro quo hebrei legunt. Si sapiens fueris tibi met sapi=
ens eris. vel sic. Si sapias sapias tibi ipsi. Et i eo. 19. Vt sis sa
piens in nouissimis tuis. Et in eo. 23. Fili mi si sapiens fue
rit animus tuus. Et in eodem. 27. Stude sapientie fili mi &
letifica cor meum. Pro quo hebrei legunt. Saputi siue sapi
ens fuit filius meus & letificatum est cor meum. Eccls. 2.
Quid mihi prodest q maiorẽ sapientie dedi operam. pro
quo hebrei legunt. Et ad quid sapui ego amplius. Et in eo=
dem. 7. Neq̃ plus sapias quam necesse est. Zach. 9. Assum
pserunt sibi quippe sapientiam valde. p quo hebrei legũt.
Quia sapuit siue sapiens fuit valde. Significat etiam sapiẽ=
ter vel callide agere. vt Exo. 1. Venite sapienter opprima= Sapiẽter
mus eum. Ps. 57. Et venefici incantantis sapienter. & inde agere.
חָכְמָה Chochma. idest sapientia. vt Exo. 31. Et impleui eum חָכְמָה
spiritu dei sapientia & intelligentia. Deut. 4. Hec est enim Sapiẽtia.
sapientia vestra & intellectus. 3. Reg. 2. facies ergo iuxta sa
pientiam tuam. Et in eo. 3. Videntes sapientiam dei esse in
eo. Et in eo. 4. Dedit quoq̃ deus sapiẽtiam salomoni. Iob.
11. Vt ostenderet tibi secreta sapientie. Prouer. 1. Sapientiã
atq̃ doctrinam stulti despiciunt. Et in eo. 8. Ego sapientia
habito in consilio. & in lingua chaldaica dr̃. חָכְמְתָא Choch חָכְמְתָא
metha. Dañ. 2. quia sapientia & fortitudo eius sunt. & i plu Sapiẽtia.
rali חָכְמוֹת Chochmoth. Ps. 49. Os meum loquetur sapien חָכְמוֹת
tiam. Pro quo hebrei legunt. Os meum loquetur sapiẽtias Sapientie
Et sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta he.
ve. Prouer. 24. Excelsa aũt stulto sapientia. Qđ in hebreo
legitur pluraliter. s. excelse stulto sapientie. tamẽ in hebreo
aliquando ponitur plurale pro singulari. vt supra in eo. 1.
Sapientia foris predicat. Et in eo. 9. Sapientia edificauit si
bi domum. Quod in hebreo legitur sic. Sapientie edifica=
uit sibi domum. Quod exponunt hebrei sic. idest vnaque=
q̃ sapientia edificauit sibi domum. & inde חָכָם Chacham. חָכָם
idest sapiens. vt Geñ. 41. Prouideat rex virum sapientem Sapiens.
& industrium. Iob. 15. Nunquid sapiens respondebit qua=
si inventum loquẽs. Ps. 106. Quis sapiens & custodiet hec.
Prouer. 1. Audiens sapiens sapientior erit. Eccls. 2. Sapien
tis oculi in capite eius. Esa. 3. Et sapientem de architectis. &
in eo. 31. Ipse autem sapiens adduxit malum. & in plurali.
חֲכָמִים Chachamim siue חַכְמֵי Chachme. i. sapiẽtes. vt Deut. חֲכָמִים
1. Date e vobis viros sapientes. Iob. 5. Qui apprehendit sa= sapientes.
pientes in astutia eorum. Ps. 48. Cum viderit sapiẽtes mo
rientes. Prouer. 3. Gloriam sapientes possidebunt. Eccls. 7
Cor sapientiũ vbi est tristitia. Esa. 5. Ve qui sapientes estis
in oculis vestris. & i ligua chaldaica dicitur חַכִּים Chachim חַכִּים
i. sapiẽs. Et i plu. חַכִּימַיָּא Chachimaia siue חַכִּימִין Chachi= חַכִּימַיָּא
min. Dañ. 2. Sapientes interficiebantur. Et in eo. Dat sapiẽ sapientes.
tiam sapiẽtibus. & in genere feminino חֲכָמָה Chachama. vt חֲכָמָה
2. Reg. 14. Et tulit inde mulierẽ sapientẽ. Et in plu. חֲכָמוֹת sapiens.
Chachmoth. vt Iudi. 5. Vna sapiẽtior ceteris vxorib9 eius חֲכָמוֹת
hec socrui verba rñdit. pro quo he. le. Sapientes dñe vel do
minatores eius rñdebãt ei: & ẽt ipsa rñdebat sibi. Tñ aliqñ
in heb. põitur plr̃e p singulari. vt Prouer. 14. sapiẽs mulier
edificat domũ suã. Pro q̃ in hebreo hr̃. Sapiẽtes mulieres e
dificat domũ suã. Quod heb. exponũt. i. vnaqueq̃ mulier
sapiẽs edificat domũ suã. ĩde תַּחְכְּמוֹנִי Thachchemõi. i. sapi תַּחְכְּמוֹנִי
ens. vt. 2. Reg. 23. Dauid sedens in cathedra sapientissim9. sapientissi=
חַל Chal. placenta. torta. collirida: & scribitur cũ he vel tau i mus.
fine & dr̃ חַלָּה siue חַלַּת chalath. vt Nu. 15. sepabitis pri= חַל
mitias dño de cibis vestris. Pro quo he. le. Separabitis pri= חַלָּה

Placenta mitias domino de pasta vel massa vestra tortam vel placē
Collirida. tam separabitis. 2. Reg. 6. Singulis collíridam panis vnam
חַלּוֹת & in plurali חַלּוֹת Chaloth. Pro quo beatus hieronymus trā
stulit panes siue colliridas. vt Leuit. 7. Si pro gratiarum a
ctione oblatio fuerit offeret panes absq fermento. Et in eo
Panes. collíride. dem. Et colliridas olei admixtione consparsas.
חָלַל חָלַל Chalal. Vulnerare. Interficere. occidere. infirmari. dis
sipare. irritum facere. Profanare. contaminare. pollue
re. violare. communem facere. incipere. tibia canere. Ps.
108. Et cor meum conturbatum est intra me. Pro quo bea
tus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cor me
Vulnerari um vulneratum est intrinsecus. Esa. 14. Et tu vulneratus
es sicut & nos. Et in eodem. 51. Vulnerasti draconem. Et in
eodem. 53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates
Occidere. nostras. Ezech. 28. Cum sis homo & non deus in manu oc
cidentium te. vide etiam de hoc supra in dictione חוּל Chul
חָלָל & inde חָלָל Chalal. idest occisus. vulneratus. Interfectus.
Occisus. vt Nu. 19. Si quis in agro tetigerit cadauer occisi hominis.
Et in eodem. 31. Omnis qui occiderit hominem vel occi
sum tetigerit. Deut. 21. Hominis cadauer occisi. Et in eodē
32. De cruore occisorum & de captiuitate. Quod in hebreo
legitur singulariter. scilicet de cruore occisi. Ps. 88. Tu hu
miliasti sicut vulneratum superbum. Hiere. 51. Et in omni
Vulnerat⁹ terra eius mugiet vulneratus. Threñ. 2. Cum deficeret qua
si vulneratus in plateis ciuitatis. Ezech. 26. A sonitu ruine
Interfect⁹ tue & gemitu interfectorum tuorum. Quod in hebreo legi
tur singulariter. scilicet a gemitu interfecti. Et in eo. 28. Et
morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. &
morieris in interitu siue in morte occisi. Et in eodem. Et
corruent interfecti in medio eius. Pro quo hebrei legunt.
& corruet interfectus siue vulneratus in medio eius. Sed in
hebreo aliquando ponitur singulare pro plurali: & con
חֲלָלִים uerso: sicut supra dictum est. & in plurali חֲלָלִים Chalalim
Vulnerati siue חַלְלֵי Chalele. vt. 1. Reg. 17. Cecideruntq vulnerati de
Interfecti philistiim in via sarim. Et in eodem. 31. Et ceciderunt inter
fecti in monte gelboe. 1. Paralip. 5. Vulnerati multi corrue
runt. Iob. 24. Et anima vulneratorum clamat. Ps. 87. Si
cut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 7. Multos
enim vulneratos eiecit. Hiere. 9. Et plorabo die ac nocte
interfectos filie populi mei. Et in eo. 14. Si egressus fuero
Occisi. ad agros ecce occisi gladio. Threñ. 4. Meli⁹ fuit occisis gla
dio q interfectis fame. Ezech. 21. Super colla vulneratorū.
חַלּת & inde חַלּת Chaloth. idest vulneratio siue infirmitas. vt ps
infirmitas 76. Et dixi nunc cepi. pro quo hebrei legunt. Et dixi infir
mitas mea est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta
ībecillitas hebraicam veritatem transtulit. Et dixi imbecillitas mea ē
חָלַל Ponitur etiā חָלַל Chalal pro dissipare. Prouer. 25. Vetus
Dissipare. aquilo dissipat pluuias. Item ponitur pro irritum facere.
Irritū fa cere. vt Nu. 30. Non faciet irritum verbum suum. Significat eti
am profanare siue violare aut contaminare vel polluere. 1.
Violare. Paralipo. 5. Sed cum violasset torum patris sui. Nee. 13. Et
Profanar profanastis diem sabbati. Ps. 54. Contaminauerunt testa
mentum eius. Ps. 88. Si iustitias meas profanauerint. Et in
eodem. Profanasti in terra sanctuarium eius. Esa. 23. Vt de
traheret superbiam omnis glorie. Pro quo he. le. vt viola
ret vel contaminaret superbiam omnis glorie. Et in eo. 43
cōtaminar Et contaminaui pricipes sanctos. & in eo. 48. Propter me
Blasphe mare. propter me faciam vt nō blasphemer. vbi ponitur pro blas
phemare. Ezech. 7. Et violabūt arcanū meū. Et in eo. Et cō
taminabunt illud. Et in eo. Et possidebūt sanctuaria eorū.
pro quo he. le. & violabūtur sanctuaria eorū. & in eo. 22. Et
possidebo te in cōspectu gētiū. pro quo he. le. & violat⁹ fue
ram in te in cōspectu gentiū. pōt etiā deriuari a dictiōe נָחַל

Nachal que signat possidere sicut est in lrā nrā. & in eo. 13.
Et violabāt me ad populū meū. Et in eo. 20. Et feci pp no
mē meū vt nō violaretur corā gētibus. Et in eo. Ne violare
tur corā gentibus quibus eieci eos. Et in eo. 25. Super san
Polluere ctuariū meū quia pollutū est. & in eo. 28. Et polluent deco
rem tuū. Et in eo. Et eieci te de mōte sctō dei. Pro quo he.
le. & profanaui siue cōtaminaui te de mōte sancto dei. i. tan
q profanū & cōtaminatū eieci. Et in eo. Polluisti sanctifica
tionē tuā. Et in eo. 36. Et polluerūt nomē sanctū meū. Et in
eo. Et sanctificabo nomē meū magnū quod pollutū est in
ter gentes. Et in eo. 39. Et nō polluā nomē sanctū meū am
plius. Amos. 2. Vt violarent nomē sanctū meū. Malach. 1.
Et vos polluistis illud. Et in eo. Quia cōtaminauit iudas
Item significat communem facere. vt Deut. 20. Quis ē ho
mo qui plantauit vineā & necdū fecit eā esse cōem: & quod
sequitur de qua vesci omnibus liceat: non est in hebreo: sed
est expositio translatoris. Et in eo. Et alius homo eius fun
gatur officio. Pro quo he. le. Et alius hō faciat eā esse cōem.
Et inde חָלָל Chalal. i. profanus vel cōtaminatus. vt Ezech. חָלָל
21. Tu aūt profane impie dux israel. & in gñe feminino Profanus חֲלָלָה
חֲלָלָה Chalala. i. cōtaminata vel polluta. Pro quo beatus hie
ronymus transtulit vile pstibulū. vt Leuit. 21. Scortū & vi Vile prosti bulum.
le prostibulū nō ducēt vxorē. & in eo. viduā āt & repudiatā
& sordidā. Vbi ponitur pro sordida. & inde חוֹל Chol. i. lai Sordida. חוֹל
cus. cōe. pollutū: vl pfanū. vt. 1. Reg. 21. Nō habeo laicos pa
nes ad manū sed tm̄ panē sanctū. Et ī eo. Porro via hec pol Laicus.
luta ē. Ezech. 22. Inter sanctū & pfanū nō habuerūt distāti Pollutus profanus
am. & in eo. 44. Et populū meū docebūt quid sit inter sā
ctū & pollutū. & inde חָלִילָה Chalila. i. absit. s. tanq pollutū חָלִילָה
& pfanū. Geñ. 18. Absit a te vt rē hāc facias. & in eo. 45. ab Absit.
sit a me vt sic agā. Ios. 22. absit a nobis hoc scelus. 1. Reg. 12
Absit aūt a me hoc pctūm in dño. Iob. 27. Absit a me vt iu
stos vos esse iudicē. Itē supradicta dictio חָלַל Chalal poni
tur pro expectare. vt Iob. 35. Iudicare corā illo: & expecta Expectare
eū. De quo vide supra in dictiōe חוּל Chul. significat etiam
incipere. & tūc est verbū tertie cōiugatiōis qd scribitur cū
he in pricipio & cū simplici lamed. vt in aliquibus locis pre
dictis. vt Geñ. 4. Iste cepit inuocare nomē dñi. p quo he. le.
Tūc ceptū est siue inceptū est ad inuocādū nomē dñi. Ali Incipere.
qui vero hebrei primā signationē sequētes legūt sic. Tunc
profanatū est ad inuocādū nomē dñi. i. attribuere nomen
dei idolis. qa tūc ceperūt idolatrare. & in eo. 9. Cepitq noe
vir agricola exercere terrā. Nu. 16. Et plaga deseuit. Pro q
he. le. Et plaga incepit. Et in eo. Quā iā vastabat incendiū.
pro quo he. le. Et ecce inceperat plaga in pplo. Deut. 2. In
cipe possidere. Et in eo. Hodie incipiā mittere terrorē atq
formidinē tuā. Ios. 3. Hodie incipiā exaltare te. Iudi. 20. &
instātius persequebātur cesis de exercitu eorū triginta vi
ris: vt viderūt quasi colūnā fumi de ciuitate cōscēdere. pro
quo he. le. Et beniamin cepit pcutere vulneratos de viris is
rael quasi triginta viros quia dixerūt vtiq pcussus est ante
nos sicut ī bello prio: & eleuatio. s. ignis vel fumi incepit cō
scēdere de ciuitate colūna fumi. s. ascēdebat. sed btūs hie. trā
stulit sensū. 1. Reg. 3. & oculi ei⁹ caligauerāt. p q he. le. & o
culi eius ceperūt caligare. & in eo. Incipiā & cōplebo. Et in
eo. 22. Nū hodie īcepi p eo cōsulere dñm. Hiere. 25. Ego
īcipio affligere. & ide תְּחִלָּה Thechila. i. pricipiū siue initiū. תְּחִלָּה
vt Geñ. 43. Iā ante descēdimus vt emeremus escas. Pro q
he. le. Descēdētes descēdimus in pricipio vt emerem⁹ escas Pricipiū. חָלִיל
Prou. 9. pricipiū sapiē timor dñi. Itē חָלִיל chalil. signat qd
dā īstrm̄ musicū: vt. 1. Reg. 10. Et añ eos psalteriū & tympa Tibia.
nū & tibiā. Esa. 30. Et letitia cordis sicut qui pgit cū tibia. & חֲלִילִים
in plr. חֲלִילִים Chalilim. 3. Reg. 1. canētiū tibiis & letātiū. vbi Tibie.

ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū. Hiere. 48. Cor me
um ad moab quasi tibia eris resonabit. qd in hebreo legi
tur plr. s. cor meū ad moab quasi tibie resonabit. Et in eo.
חוֹלְלִים Dabit sonitū tibiarū. Et inde חוֹלְלִים Cholelim. i. canentes
tibiis vel choris. Ps. 86. Sicut letantiū oīum nrm habitatio
Canentes tibiis. est in te. Pro quo he. le. Et cantores quasi canentes tibiis vl
choris oēs fontes mei in te. vñ beatus hieronymus in psal
terio iuxta he. ve. transtulit. Et cantores quasi in choris om
nes fontes mei in te. Scribitur etiā cū mem in principio &
מְחוֹלְלִים dr̄ מְחוֹלְלִים Mecholelim. vt. 3. Reg. 1. Canētiū tibiis & letā
מְחוֹלְלוֹת tiū: vt dictū est supra. & in gñe feminino מְחוֹלְלוֹת Mecho
Ducēs cho ros. leloth. i. canentes choris vel tibiis siue ducentes choros. vt
Iudi. 21. De iis que ducebāt choros. & inde מָחוֹל Machol. i.
מָחוֹל chorus. De quo vide supra in dictiōne חוֹל Chol. & quia ti
מְחִלּוֹת bia est instrumentū cōcauū. Inde dicitur מְחִלּוֹת Mechiloth
quod signat cōcauitates. s. terre. pro quo btūs hieronymus
trāstulit voragines. Esa. 2. Et introibunt in speluncas petra
Voragines rum & in voragines terre. Et inde חַלּוֹן Chalon. i. fenestra.
חַלּוֹן vt Geñ. 8. Aperiens noe fenestram arce quam fecerat. Et
Fenestra. in eo. 26. prospiciēs abimelech rex palestinorū p fenestrā.
חַלּוֹנִים Iudi. 5. Per fenestrā respiciens. Et in plr. חַלּוֹנִים Chalonim
siue חַלּוֹנֵי Chalone. secūdū terminationē masculinorū: aut
חַלּוֹנוֹת חַלּוֹנוֹת Chalonoth scdm terminationē femininorū. vt. 3.
Fenestre. Reg. 6. Fecitq in tēplo fenestras obliquas. Canti. 2. Respi
ciens p fenestras. Hiere. 9. Quia ascendit mors p fenestras
nrās. Ezech. 40. Et fenestras obliquas in thalamis. Reperi
חַלּוֹנַי tur ēt חַלּוֹנַי Chalonai in numero plu. pro חַלּוֹנִים Chalo
חַלּוֹנִים nim. vt Hiere. 22. Et aperit sibi fenestras.
fenestre. חֶלְאָה Chala. rubigo. Ezech. 24. Olle cuius rubigo in ea ē
חֶלְאָה & rubigo eius nō exiuit ex ea. Et ī eo. & cōsumatur ru
Rubigo. bigo eius. & in eo. Et nō exiuit ex ea nimia rubigo eius ne
q per ignem.
חָלָב חָלָב Chalab. siue חֵלֶב Cheleb. lac. adeps. vt Geñ. 18. Tulit
Lac. quoq butyrum & lac. Et in eo. 49. Et dentes eius la
cte cādidiores. Exo. 13. Vt daret tibi terrā fluentem lacte &
melle. Et in eo. 23. Non coques hedum in lacte matris sue
Deut. 32. & lac de ouibus. Esa. 55. Emite absq argen
to & absq vlla cōmutatione vinū & lac. Ezech. 25. Ipsi bi
חֵלֶב bēt lac tuū. Itē חֵלֶב cheleb. i. adeps. vt Exo. 29. Sumes & a
Adeps. dipem totū. Leuit. 3. Nec sanguinē nec adipem oīno come
detis. Et in eo. 7. Adipē ouis & bouis & capre nō comede
tis. Et in eo. Adipē cadaueris morticini. ps. 16. Adipē suum
cōcluserūt. Ps. 118. coagulatū est sicut lac cor eorū. pro quo
btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Incras
satū est velut adeps cor eorū. Tamē eisdē lrīs vtrūq scribi
חֲלָבִים tur. s. lac & adeps. & in plu. חֲלָבִים chalabim siue חֶלְבֵי Chel
Adipes. be. i. adipes. vt Leuit. 8. Posuit sup adipes. 3. Reg. 8. Et adi
pem pacificorū. quod in he. legitur plr. s. Et adipes pacifi
corū. ponitur ēt pro pingui vel p pinguedine. vt Geñ. 4.
Abel quoq obtulit de primogenitis gregis sui & de adipi
Piguedo. bus eorū. i. de pinguibus. Leuit. 3. Et qdqd pinguedinis est
intrinsecus. Et in eo. Et pinguedinē que operit vētrē. Itē
signat optimū vl electū siue medullā cuiuscūq rei. vt Geñ.
Medulla. Optimum 45. vt comedatis medullā terre. Nu. 18. Oēm medullā olei
& vini & frumēti. Et in eo. Optima & electa erunt cūcta. &
in eo. Si preclata & meliora queq obtuleritis ex decimis.
חֶלְבּוֹן Deut. 32. Et hircos cū medulla tritici. & inde חֶלְבּוֹן Chelbō
Pingue. i. pingue. vt Ezech. 27. In vino pingui in lanis coloris op
חֶלְבְּנָה timi. Itē חֶלְבְּנָה Chelbena. i. galbanū. vt Exo. 30. Sume tibi
Galbanū. aromata stacten & onychem & galbanum boni odoris.
חֶלֶד חֶלֶד Cheled. orbis: siue vita: vel tēpus vite. Ps. 38. Et substā
tia mea tanq nihilū ante te. Pro quo btūs hieronym⁹
Vita. in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et vita mea quasi non sit

in cōspectu tuo. Ps. 48. Auribus pcipite oēs qui habitatis Orbis.
orbē. In aliis vero locis varie trāstulit btūs hieronym⁹. nā
aliqñ trāstulit pfundū. vt. Ps. 16. A paucis de terra. pro quo
btūs hieronymus in pdicto psalterio trāstulit. Qui mortui
sunt in pfūdo. Ps. 58. Memorare que mea substātia est. pro Profūdū.
quo in pdicto psalterio traduxit. Memēto mei de profūdo.
Itē traduxit vesperā. vt Iob. 11. Et quasi meridianus fulgor
consurget tibi ad vesperā. Hebrei tm̄ in oībus locis pdictis Vespera.
dicunt q signat orbē siue tēpus determinatum vite huma Temp⁹ vi te humane
ne. Item חֹלֶד Choled. idest mustela. vt Leuit. 11. De iis que חֹלֶד
mouentur in terra mustela & mus. Mustela.
חָלָה Chala. egrotare. languere. infirmari. dolere. orare. ro חָלָה
gare. vt Geñ. 48. Nunciatū est ioseph q egrotaret pa Egrotare.
ter su⁹. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hoīes. 1. Reg. 22. nō Infirmar.
est qui doleat vicē meā. 2. Reg. 13. Ita vt ppter amorē illius Dolere.
egrotaret. & in eo. cuba super lectū & langorē simula. Pro
quo he. le. Et egrotare. i. langorē simula. sicut est in lrā nrā.
Et in eo. Et quasi egrotare cepit. 3. Reg. 14. In tpe illo e
grotauit Abia. Et in eo. Vt cōsulat te pro filio suo qui egro
tat. Et in eo. In tēpore senectutis sue doluit pedes. 4. Reg.
1. ceciditq ochozias per cancellos cenaculi sui quod habe
bat in samaria & egrotauit. 2. Paralip. 16. Egrotauit autem
Asa āno tricessimo nono regni sui. & in pdicto loco scribi
tur cū aleph in fine loco he. Prouer. 23. Verberauerunt me
sed nō dolui. Canti. 2. Quia amore lāgueo. Esa. 14. Et tu
vulneratus es sicut & nos. Pro quo he. le. Et tu infirmatus
es sicut & nos. potest ēt signare sicut est in lrā nrā. De quo
vide supra in dictione חוּל Chul. & in dictiōe חָלַל Chalal.
& in eo. 39. Audierat eī q egrotasset & conualuisset. Et in
eo. 53. Et dñs voluit conterere eū in infirmitate. vbi poni
tur הֶחֱלִי Hecheli: qd est verbū tertie cōiugatiōis. i. īfirma
re fecit. et Hiere. 5. Percussisti eos & nō doluerūt. Et in eo.
12. Hereditatē acceperūt & non eis profuit. pro quo he. le.
Infirmati sunt & nō eis profuit. & ponitur ibi verbū passi Infirmari
uū prime cōiugatiōis: qd scribitur cū littera nun in princi
pio. & potest etiam significare sicut est in littera nostra. De
quo vide īfra in dictiōe נָחַל Nachal. Dañ. 8. & ego daniel lā
gui & egrotaui p dies. vbi silīr scribitur cū nun in pricipio
Amos. 6. Et nihil patiebātur sup cōtritionē ioseph. vbi ēt
ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugatiōis. i. nō sunt in
firmati vl nō doluerūt sup cōtritionē ioseph. Mich. 1. qa in
firmata est in bonū q hītat in amaritudinibus. & in eo. 6. &
ego ergo cepi pcutere te. pro q he. le. Et ego quoq feci te ī
firmari pcutiēs te. Potest ēt legi sicut est in lrā nrā. De quo
vide supra in dictiōe חָלַל Chalal. & inde חֹלֶה Chole. siue חֹלֶה
חֹלָה Chola. i. egrot⁹ siue infirmus aut infirma: vel infirmi Egrotus.
tas. Nee. 2. cū te egrotū nō videam. Eccls. 5. Est & alia infir infirmitas
mitas pessima. Ezech. 34. Et qd egrotū ē nō sanastis. Et in
eo. & qd īfirmū fuerat cōsolidabo. Et aliqñ scribitur cū nun
in pricipio & dr̄ נַחְלָה nachla. vt Esa. 17. ablata est mesis in נַחְלָה
die hereditatis. p q he. le. In die īfirmitatis. pōt ēt signare si infirmitas
cut est in lrā nrā. Nā eisdē lrīs vtrūq scribitur in he. Ezech.
34. Quod infirmū est nō cōsolidastis. & ī eo. Et cornibus
vrīs vētilabatis oīa īfirma. In aliis vero locis p נַחְלָה nachla
btūs Hie. trāstulit pessimā. vt Hiere. 10. pessima plaga mea. Pessima.
Et in eo. 14. cōtrita ē virgo filia ppli mei plaga pessima ve
hemēter. & inde חֳלִי choli. i. īfirmitas: siue lāgor. vt Deut. 7 חֳלִי
Auferet dñs a te oēm lāgorē. 3. Reg. 17. Et erat lāgor fortis
simus. 4. Reg. 1. Vtrū viuere queā de infirmitate mea hac. Langor. infirmitas
2. Paralip. 16. Et neq in infirmitate sua qsiuit dñm. Esa. 1.
Oē caput lāguidū. & in eo. 53. vere lāgores nrōs ipse tulit.
Scribitur ēt חֳלָאִים cholaim in plr. cū lrā aleph loco iod. vt חֳלָאִים
Deut. 28. infirmitates pessimas & pseuerātes. scribitur etiā Infirmita tes.

cum mem in principio & cū he in fine.& dī מחלה Machala.siue מחלה machale.i.infirmitas siue langor. vt Exo.15. cunctū langorē quem posui in egypto nō inducam sup te. 2.Paralip.21.Tu aūt egrotabis pessimo langore vteri.Prouer.18.Spūs viri sustentat imbecillitatē suā.Pro quo he.le. Spūs viri sustentat infirmitatē suā vel lāgorē suū.& in plu. מחלים Machaluim.vt.2.Paralip.24.Et abeūntes dimiserunt eū in langoribus magnis.Scribitur etiā cū tau in principio & cū littera aleph loco iod.& dī תחלאים Thachaluim siue תחלואי Thachaluc.vt Deut.29.Videntes plagas terre illius & infirmitates quibus eam afflixerit dñs.Et etiā pro eo qđ in lrā nrā est afflixerit in hebreo ē supra dicta dictio. scilicet חלה Chila.i.infirmare fecit.2.Paralip.21.Mortuus q̄ est in infirmitate pessima.Quod in hebreo legitur pluraliter.f.in infirmitatibus pessimis: vbi ponitur תחלואים Thachaluim.Ps.102.Qui sanat oēs infirmitates tuas.Hiere.14.Si introiero in ciuitatē: ecce attenuati fame. Pro quo he.le.Ecce infirmi vel lāguidi fame.Et in eodem.16.Mortibus egrotationum morientur.Itē חלה Chala.i.orare.rogare.Deprecari.vt Exo.32. Moyses autē orabat dñm deum suū.1.Reg.13.Et faciē dñi nō placaui.i.nō oraui siue nō rogaui.3.Reg.13.Deprecare faciē dñi dei tui.Et in eo.Orauit vir dei faciē dñi.Esa.57.Propterea non rogasti. Item. חלה chala.i.torta vel placenta aut collirida. De quo vide supra in dictione חול chul.Item חלי choli.i.monile:seu margarita.Prouer.25. Inauris aurea & margarita fulgens.& recipit in fine he vel tau.vt Osee.2. Et ornabatur inaure sua & monili suo.Et in plurali mutat iod in aleph vt canti. 7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

Langor. Infirmitas. מחלים Langores. תחלאים Infirmitates. Egrotationes. חלה Orare. Deprecari. Rogare. חלה Torta. Placenta. חלי margarita. Monile.

חלחל Chalchal.Dolere.infirmari.cōtristari.& īde חלחלה Chalchala.i.dolor siue angustia.De quo vide supra in dictione חול chul.

חלחל חלחלה Infirmari.

חלט Chalat.rapere.vt.3.Reg.20.Rapuerunt verbū ex ore eius.Et solum inuenitur in predicto loco.

חלט Rapere.

חלך Chelech.Paup.& scribitur cū he ī fine & dī חלכה chelcha.vt Ps.9.Oculi eius in pauperē respiciūt.Et in eo. Tibi derelictus est pauper.& in plu.scribitur cū aleph loco he & dī חלכאים chelchaim.vt ī eo.Et cadet cū dñatus fuerit pauperū.Hebrei tñ dicūt q̄ in predicto loco est dictio composita & q̄ significat cetum vel congregatione dolentiū vel oppressorū.De quo vide supra in dictiōe חיל chail.

חלך חלכה Pauper. חלכאים Pauperes.

חלם Chalam.somniare.sanare.confortare.roborare. vt Geñ.28.Viditq̄ in somnis scalam stantem super terra.Pro quo he.le.& somniauit & ecce scala stabat in terra. & sic in sequentibus vbi translatio nrā habet vidit somnium siue vidit in somnis:Hebrei legunt.somniauit somniū. Et in eo.Accidit quoq̄ vt visū somniū referret fratribus suis.Pro quo he.le.& sōniauit ioseph somniū & narrauit eū fratribus suis.Et in eo.Audite somniū quod vidi.Et in eo. Aliud quoq̄ vidi somniū.Et ī eo.Quid sibi vult hoc somniū quod vidisti.Et in eo.40. Videruntq̄ ambo somniū. Et in eo.41.Post duos annos vidit pharao somnium.Et in eodem.vna nocte vterq̄ vidimus somniū.Et in eodē.vidi somnia:nec est qui edisserat.Et in eodem.42. Recordatus q̄ somniorum que aliquando viderat.Deut.13.Aut qui sōniū vidisse se dicat.Et in eo.Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur.pro quo he.le. Propheta aūt ille aut somnians somniū illud.Esa.29. Sicut somniat esuriēs & comedit.Hiere.23.Dicentes somniaui somniaui. Et in eodem.29.Neq̄ attendatis ad somnia vestra que vos sōniatis.Ioel.2.Senes vestri somnia somniabunt.& inde חלום Chalom.i.somniū.vt Geñ.31.Dixitq̄ angelus domini ad me in somnis.Quod in hebreo legitur singulariter.f.in somnio.Et in eo.viditq̄ in somnis dicentem sibi dominū. Pro quo in hebreo habetur.Et venit deus ad labam syrum in somno noctis.Et in eodem.37.Audite somnium meū. Nu.10.vel per somnium loquar ad illum.Et in plu. חלמות Chalomoth.vt Geñ.37.Ecce somniator venit.Pro quo hebrei legunt.Ecce vir somniorum venit.Et in eodē. Et tūc apparebit quid illi prosint somnia sua. Eccl̃s.5. Vbi sunt multa somnia plurime sunt vanitates.Et in lingua chaldaica dicitur חלם Chelem.siue חלמא Chelma.Dan.2. Dic sōniū seruis tuis.Et in eo.4.Somniū vidi & perterruit me. Et in plu.חלמין Chelmin.siue חלמיא Chelmaia.Vt in eo. 5.Et interptatio somniorum: & ostensio secretorum.Itē חלם Chalam.idest sanare siue cōfortare aut roborare.augmentare.vt Iob.39. Separantur filii earum & pergunt in pascua.Pro quo hebrei legunt.Roborantur siue confortantur filii earum & pergunt in pascua.idest crescunt & augentur.Et est idem sensus cum littera nostra.Nam postq̄ roborantur & crescunt separantur a matribus & pergunt in pascua.Esa.38.Corripies me & viuificabis me.pro quo hebrei legunt.Sanabis me siue confortabis me & viuificabis me. Item חלמות Chalamuth.idest vitellum oui: secundum hebreos.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem.Pro quo hebrei legunt.Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli.Et solum inuenitur in predicto loco.& si diuidatur predicta dictio potest interpretari sicut ē in littera nostra.Nam חלה Chala potest significare venire siue afferre.Vt dictum est supra in dictiōe חול Chul.& מות Muth mortem significat.vt infra dicetur.Item אחלמה Achlama.Lapis preciosus quem translatio nostra amethistū vocat.De quo vide supra in littera aleph.Quia secundum aliquos hebreos littera aleph est littera substantialis huiꝰ dictionis.secundum alios vero est addita & ideo deriuatur a supradicta dictione חלם Chalam.

חלם Sōniare. חלום. Somnii. חלמות Somnia. חלם Somnii. חלמין somnia. חלם Separare. Roborare. Corripere. Sanare. חלמות Vitelli. אחלמה Amethist.

חלמיש Chalamis.silex.saxum.Petra durissima.vt Deut.8 Qui eduxit riuos de petra durissima. vbi ponitur pro durissima:quasi diceret de petra silice.Siue de petra saxo.idest de petra silicea vel saxosa. Et ī eodem.32.Oleum q̄ de saxo durissimo: vbi ponitur pro saxo.Iob.28. Ad silicem extendit manum suam.Esa.50.Ideo posui faciē meam vt petram durissimā.vbi ponitur pro petra durissima.

חלמיש Durissima. petra. saxum. silex.

חלון Challon.fenestra.vt Hiere.22.Qui apit sibi fenestras. De quo vide supra in dictione חלל Chalal.

חלון Fenestra.

חלף Chalaph.Transire.pertransire.abiicere.mutare. perforare.Secare.conterere.1.Reg.10.Cumq̄ abieris inde & vltra transieris.Iob.9.Si abierit non intelligam eū. Et in eo.Pertransierunt quasi naues poma portantes. Ps. 89.Mane sicut herba transeat.Et in eo. Mane floreat & trāseat.Canti.2.Imber abiit & recessit.Esa.21.Sicut turbines ab austro veniunt.Pro quo hebrei legūt. Sicut turbines ab austro pertranseunt.siue ad transeundum.Et inde חלף chaloph.idest transitus.Prouer.31.Et causis omnium filiorum qui pertranseunt.pro quo hebrei legunt. Omnium filiorū transitus.Et dicunt hebrei q̄ accipitur pro presenti seculo qui transit & est in continua mutatiōe. Item חלף Chalaph idest mutare:siue permutare:aut immutare. vt Geñ.31.Et mutauit mercedem meam decem vicibus.Et in eo. Immutasti quoq̄ mercedem meam decem vicibus.Et in eo. 35. Ac mutate vestimenta vestra.Et in eodē.41.Ac veste mutata obtulerunt ei.pro quo hebrei legunt. Et mutauit vestimenta sua & venit ad pharaonem.Leuit.27. Sanctum erit & mutari nō poterit.Ps.101.Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur.Esa.9.Sed cedros immutabimus.Et in eodem.24. Quia transgressi sunt leges mutauerunt ius.

חלף Transire. Abire. Pertrāsire. חלף Transitus. חלף Mutare. Immutare.

Et in eo.40.Qui sperāt in dño mutabūt fortitudinē.Ponitur ēt pro instaurare vel renouare.vt Iob.14. Si precisū fuerit rursum virescet.Pro quo he. le. Si precisū fuerit rursum innouabitur siue instaurabitur.Et in eo.29. Et arcus meus in manu mea instaurabitur.& inde חליפה Chalipha.i.immutatio siue innouatio:aut istauratio.vt Iob.14. Donec veniat imutatio mea.Et in plu.חליפות Chaliphoth Iob.10.Et pene militant in me.Pro quo he. le. Mutatiōes & militia mecū.ps.54.Nō enim est illis cōmutatio. Quod in hebreo legitur plr.f.Nō enim sunt illis cōmutationes siue immutatiōes.ponitur ēt חליפות caliphoth pro vestibus mutatoriis vel optimis.vt Iudi.14.Dabo vobis triginta sindones & totidē tunicas.pro quo he.le.Dabo vobis triginta sindones & totidem mutatorias vestes.Et in eo. vos dabitis mihi triginta sindones & eiusdē numeri tunicas. Et ī eo.& ablatas vestes dedit iis qui problema soluerant. pro q̄ he.le.Et abstulit vestimenta eorū & dedit mutatoria.f.vestimenta iis qui problema soluerant.4.Reg.5.Et decē mutatoria vestimētorū.Et in eo.Da eis talentū argenti & vestes mutatorias duplices.Accipitur ēt חליפות chaliphoth pro viris qui vicissim mutabantur per singula tempora. vt.3. Reg.5.Mittebatq̄ eos in libanū decē millia per menses singulos vicissim.i.qui per singulos menses mutabantur. Et inde חלף cheleph.i.pro.sic dictum a cōmutatione vnius p̄ altero vt Nu.18.Quia preciū est pro ministerio quo seruitis.signat ēt predicta dictio חלף chalaph.perforare.siue cōterere:aut percutere:vel incidere.vt Iudi.5. Et tempus valide perforans.Iob.20.Et irruet in arcū ereū. pro quo he. le.perforabit eum siue cōteret eū arcus ereus.Esa.2. Et idola penitus conterentur.ponitur etiam pro sustinere.vt Iob 11.Si sustinuerit omnia & in vnū coaceruauerit. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt q̄ signāt conterere vel incidere. Et legunt sic.Si cōtriuerit & concluserit & coaceruauerit. potest etiā legi sic.Si immutauerit.Et ide מחלף Machalaph i.culter:ab incidēdo vel perforando dictus.& solum inuenitur in numero plu.f.מחלפות Machalaphoth.vt Esdre.1.cultri viginti nouē.& inde מחלפות Machlephoth. i. cincinni siue crines capitis.fortasse a mutatione dicti eo quod mutantur in tempore senectutis.vt Iudi.16. Si septē crines capitis mei licio plexueris.

Innouare. Instaurare. חליפה Immutatio. חליפות cōmutatio. Vestes mutatorie. חלף Pro. חלף Perforare. Conterere. Sustinere. Conterere. מחלף Culter. מחלפות Crines.

חלץ Chalas.Eruere.extrahere.auferre:tollere.deponere. nudare.eripere.liberare.armare.expedire. vt Leuit. 14. iubebit erui lapides in quibus lepra est.Deut.25.Tollet calciamentū de pede eius.Osee.5.Ablatus est ab eis.itē ponitur pro nudare.Threñ.4.Sed & lamie nudauerūt mā mam.itē significat eripere siue liberare.vt ps.6. Conuertere dñe eripe animā meā.ps.7.Decidam merito ab inimicis meis inanis.pro quo he.le. Et liberaui inimicos meos in vanū siue in vacuū.Beatus hieronymus in psalterio iusta he.ve.transtulit.Et dimisi hostes meos vacuos.ps.17.saluū me fecit qm̄ voluit me.i.eripuit vel liberauit me.ps.107 vt liberentur dilecti tui.ps.139.Eripe me dñe ab homine malo.Prouer.2.Iustus de angustia liberatus est.Esa.58.& ossa tua liberabit.Hebrei tñ dicunt q̄ in pdicto loco significat impinguare siue quietum esse. Vnde in pdicto loco ipsi legunt.Et ossa tua impinguabit siue quiescere faciet.Itē חלץ Chalas.Armare siue expedire. vt Nu.31. Armate inquit ex vobis viros ad pugnā.Et in eo.32.Nos autem ipsi armati & accincti pgemus ad preliū.Et in eo.Expediti pgite corā dño ad pugnā.& inde חלוץ Chalus.i.expeditus siue armatus.vt in eo.Et oīs vir bellator armatus iordanē transeat.Et in eo.oēs expediti pgamus ad bellū. & ī hebreo legitur singlr.f.oīs expeditus corā dño ad bellū.f. pget.& in plu.חלוצים chalusim.siue חלוצי chaluse.i.armati siue expediti.Nu.31.Duodecim millia expeditorū. & in eo.Ipsi armati pgemus corā dño ī terrā canaā.& ide.חליצה chalisa.i.armatura.vt.2.Reg.2.Et tolle tibi spolia eius. p quo he.le.Et tolle tibi armaturā eius.Potest ēt significare sicut est in lrā nrā.Nā supra diximus q̄ predicta dictio significat nudare siue auferre.Potest etiam legi sic.Et tolle tibi vestimēta eius.Nā in plu ponitur pro vestimentis siue p vestibus mutatoriis.vt Iudi.14.Quorū ablatas vestes dedit his qui problema soluerāt.scribitur etiā cū mē in principio & dī מחלצות Machalasoth.vt Esa.3.Et mutatoria & palliola & linteamina.Zach.3.Et induite mutatoriis.i.vestibus mutatoriis.Item חלץ Chalas.i.lūbus. & solū inuenitur in numero plu.f.חלצים Chalasaim. vt Geñ.35.Et reges de lumbis tuis egredientur.Et Iob.38. Accinge sicut vir lumbos tuos.Esa.32.Accingite lumbos vestros.

חלץ Eruere. Auferre. Nudare. Eripere. Liberare. Impinguare. חלץ Armare. Expedire. חלוץ Armatus. Expeditus. חלוצים Expediti armati. חליצה armatura. מחלצות mutatoria. חלץ חלצים Lumbi.

חלק Chalac.diuidere.distribuere.partiri.mollificare.lenire. dilabi. blandiri. adulari.dolose agere. Geñ.14. Et diuisis sociis irruit super eos nocte.& in eo.49. Diuidā eos in iacob.& in eo.Et vespere diuidet spolia.Exo.15.persequar & cōprehendā:diuidā spolia.Deut.4. Que creauit dñs deus tuus in ministeriū cūctis gentibus .pro quo he. le.Que diuisit siue distribuit dñs deus tuus cunctis gentibus.Ios.13.Et nūc diuide terrā in possessionē noue tribubus.Et in eo.18.Qui necdū acceperāt possessiones suas. Pro quo he.le.Qui necdū diuiserant possessiones suas.& in eo.Diuidite vobis terrā in septem partes. Et in eo.19. Partitiq̄ sunt terram.Et in eo.22. Diuidite hostiū predā. 2.Reg.6.Et partitus est vniuerse multitudini israel. Et in eo.19.Tu & siba diuidite possessionē.1.Paralip.16. Et diuisit vniuersis per singulos viros.Et in eo.23. Et distribuit eos dauid.Et in eo.24.Et diuisit eos dauid & sadoch. Et in eo.Diuisit aūt eis:hoc est filius eleazar.Iob.38. Per quam viam spargitur lux.Pro quo hebrei legunt. Per quam viam diuiditur siue distribuitur lux.Ps.59. Partibor sichimam.Prouer.17.Et inter fratres hereditatem diuidet.Esa. 33.Tunc diuidentur spolia predarū multarū.Hiere.37. vt diuideret ibi possessionem in conspectu ciuium. Hebrei tamen in predicto loco aliam significationem sequentes legunt sic.Vt dilaberetur inde in medio populi. siue per medium populi.Et in hebreo non habetur hereditatem: sed potest subintelligi: sicut est in littera nostra.Osee.10. Diuisum est cor eorum.Amos.7.Et humus tua funiculo metietur.Pro quo hebrei legunt.Funiculo diuidetur vel distribuetur: scilicet inimicis tuis.& est idem sensus. Nam p mēsuram funiculi diuidenda erat.Mich.3. Qui regiones nostras diuidat.Item ponitur pro spoliari.eo quod spolia diuidūtur inter bellatores.vt.2.Paralip.28.Igitur achaz spoliata domo domini & domo regum ac principum dedit regi assyriorum. & inde חלק Chelec.siue חלקה Chelca.aut חלוקה Chaluca.i.diuisio.pars.portio.partitio.vt Geñ.14 Et ptibus virorū q venerūt mecū. Quod in he. legitur singulariter.f.& parte virorū qui venerūt mecū. Nu.18. Nec habebitis partē īter eos: ego pars & hereditas tua.Deut.33 Q.d in parte sua doctor eēt repositus.Ps.118. Portio mea dñe dixi.Threñ.3.Pars mea dñs.Amos.4. Pars vna compluta est:& pars altera super quā nō pluit:aruit.Et in eo.Et comedit simul pte.Accipitur ēt חלק chelec.siue חלקה chelca.pagro vel possessione.eo qđ diuiditur inter heredes.vt Ruth.2.accidit āt vt ager ille hēret dñm noīe booz.2.Reg. 14.Scitis agrū ioab iuxta agrū meū. Et in eo. Succēderūt ergo serui absalom segetem igni.Pro quo he.le. Succēderūt ergo serui absalom agrū siue possessionē.& in eo. Qua

חלק Diuidere. Partiri. Distribuere. Spoliare. חלק חלוקה Pars. Portio. חלק Ager.

re succenderunt serui tui segetem meā igni.i.partē agri in quo erat seges.4.Reg.11.Iezabel quoq; comedēt canes i agro iezrael.& in plu.חֲלָקִים Chalacim.i. partes siue diuisiões.vt Iosꝰ.18.Lustrātes eā in septē partes diuiserūt. Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מַחֲלֹקֶת Machalóceth.i.diuisio siue pars.& in plu. מַחְלְקוֹת Machlecoth. vt Iosꝰ.12.Singulis partes suas tam in mōtanis q̃ i planis atq; campestribus.2.Paralip.26. Diuisiões aūt ianitorū.& in eo.35.In diuisionibus singulorū sicut p̄cepit dauid. Accipitur ēt pro vice siue pro turma: que erat ps hominū deputata in ministeriū regis vel tēpli.vt.1.Paralipo.23.Et distribuit eos dauid per vices filiorū leui.Et i eo.27 Qui ministrabant Regi iuxta turmas suas. Et in eo.Prime turme in primo mense iesboam preerat. Et in eo.Secundi mensis habebat turmā dudi ahoites. 2.Paralip.23. Nō dimiserat abire turmas que sibi per singulas hebdomadas succedere consueuerant.Et in eo.35.Per familias turmasq; leuiticas.Itē חָלַק Chalac.i.Mollificare. lenire. blandiri. adulari.blande vel ficte loqui. dolose agere. p̄s.54. Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo he.le.Lenificauerūt magis q̃ butyrū os suū.Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nitidius butyro os eius .Prouerb.2.Et ab extranea que mollit sermones suos. Et in eo.5 .Et nitidius oleo guttur eius.i.lenius siue blandius oleo guttur eius.s.est.Et in eo.28.Magis q̃ ille qui per lingue blandimēta decipit.Pro quo he.le.Magis q̃ ille qui blanditur siue adulatur lingua.Et in eo.29.Qui blādis fictisq; sermonibus loquitur amico suo.Ps.5. Linguis suis dolose agebant.Ps.35.Qm̄ dolose egit in cōspectu eius.Et inde חָלָק Chalac.i.lenis siue blādus.vt Geñ.27.Et ego lenis.Iosꝰ.11. Et partē montis que ascēdit seir.Pro quo he.le. A monte leni qui ascendit seir. & scd̄m hebreos dicitur lenis: eo qđ in eo nō erāt arbores neq; aliquid asperū.Potest ēt legi sic. A monte diuiso.& sic est in translatione chaldaica.Ezech.12.Neq; diuinatio ambigua in medio filiorū israel. ꝓ quo he.le.Neq; diuinatio lenis siue mollis.i.adulatoria & deceptoria.& inde חֵלֶק Chélec.siue חֶלְקַת Chelcath. i. blāditie siue lenitas.vt Geñ.27.Et colli nuda ꝓtexit.Pro quo he.le. Et super lenitatē colli sui. Et secundū primā signationem pōt ēt legi sic.s.& sup partē colli sui.i.sup illā partē que est nuda.& est idem sensus cū lr̄a nostra.Prouer.6.A blanda ligua extranee.Et in eo.7.In blanditiis labiorum protraxit illū.& in plu.חֲלָקוֹת Chalacoth.vt Esa.30. Loquimini nobis placentia.i.blanditias vel adulatiões.Ponitur ēt חֲלָקוֹת Chalacoth.pro dolosis vel pro dolis vel frauduleter.vt.p̄s.11.Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. Et in eo.Disperdat dn̄s vniuersa labia dolosa.Ps.72.Verūtn̄ ꝓpter dolos posuisti eos.Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verūtamē in lubrico posuisti eos.Dañ.11. Et impii in testamentū simulabūt fraudulenter .ponitur ēt חָלָק Chalac.pro lubrico.Prouer.26.Et os lubricū operatur ruinas.Et aliqñ duplicatur littera lamed & lr̄a coph.& dicitur.חֲלַקְלַק Chalaclac.Et reperitur tm̄ plr̄.s. חֲלַקְלַקּוֹת chalaclacoth.vt Ps.34.Fiant vie illorū tenebre & lubricū.Hiere.23.Via eorū erit quasi lubricū in tenebris. Itē חַלּוּק chaluc.accipitur ꝓ lapide leni.Pro quo btūs hieronymus trāstulit limpidissimum:sicut sunt lapides torrentis. vt.1.Re.17.Et elegit sibi quinq; limpidissimos lapides. & scd̄m hāc significationem.Esa.57. Vbi nos legimus in partibus torrētis pars tua.hebrei legūt.in lapidibus torrētis pars tua.

חָלַשׁ Chalas.debilitare.infirmari.vulnerare.Exo.17. Fugauitq; iosue amalech.pro quo he.le. Et debilitauit siue vulnerauit iosue amalech. Iob.14 .Homo vero cum mortuus fuerit & vulneratus.Esa.14. Corruisti in terrā q vulnerabas gentes.& inde חַלָּשׁ Chalas.i. debilis vel infirmus.vt Ioelꝰ.3.Infirmus dicet quia ego fortis sum. & inde חֲלוּשָׁה Chalusa.i.debilitas.Pro q̄ btūs hieronymꝰ trāstulit fugā. vt Exo.32. Neq; vociferatio cōpellētiū ad fugā.

חָם Cham.calefieri. De quo vide in dictione sequenti.

חָמַם Chamā.calefieri.calefacere.incalescere.& aliqñ scribitur cū simplici mē.vt Exo.16.Cūq; incaluisset sol liq fiebat.1.Re.11.Cras erit vobis salus cum icaluerit sol.3. Re.1.Cumq; operiretur vestibus nō calefiebat. Et in eo .Et calefaciat dn̄m nostrū regē.4.Reg.4.Et calefacta ē caro pueri.Iob.6.Cū incaluerint soluētur de loco suo. Et in eo.31. Et de velleribus ouiū mearū calefactus est. Et in eo.39. Tu forsitā in puluere calefacies ea.Ps.38.Cōcaluit cor meū intra me.Eccl̄s.4.Si dormierint duo fouebūtur mutuo.i.calefient mutuo.Et in eo. Vnus quō calefiet.Esa.44 . Sūpsit ex eis & calefactus est.Et in eo.Et calefactus est & dixit vah: calefactus sum: vidi focū.Et in eo.47.Nō sunt prune quibus calefiant.& ꝓ eo qđ in littera nostra ē qbus calefiāt in hebreo est לַחְמָם lachmā.i.ad calefaciēdū se.& eadem dictio pōitur Iob.30. Vbi dr̄ & radix iuniperorū erat cibus eorū. vbi ꝓ eo qđ in littera nr̄a est erat cibus eorū in hebreo ponitur p̄dicta dictio.vnde hebrei legūt.Et radix iuniperorū ad calefaciēdū se.potest ēt deriuari a dictiōe לֶחֶם Léchem. quē signat panē vel cibū sicut est in littera nostra.Esa.57. Qui cōsolamini in diis.Pro quo he.le.Qui calefacti estis i diis siue in idolis.i.in lignis ex qbus idola fiunt.Et ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugationis: quod scribitur cū littera nū in principio.Potest etiā deriuari a dictione נָחַם Nacham que signat cōsolari sicut est in lr̄a nr̄a. Osee.7. Oēs calefacti sunt quasi clibanū.Aggei.1.operuistis vos & nō estis calefacti. Vide ēt de hoc infra in dictiōe יָחַם Iachā. Et inde חוֹם Chom.idest calor.estus.feruor. vt Geñ. 8.Frigus.& estus.Et in eodem.18.In ipso feruore diei. Nee.7. Vsq; ad calorem solis.Iob.24.Ad nimium calorem transiet ab aquis niuium.Hiere.51.In calore eorum ponam potus eorum.Et inde.חַם Cham.i.calidus.vt Iosꝰ.9.Calidos assumpsimus panes.1.Reg.21.Vt ponerentur panes calidi. Iob.37.Nonne vestimenta tua calida sunt.Et inde חַמָּה chāma.idest sol.eo quod calefacit.Canti.6. Electa vt sol. Esa.24.Et confundetur sol.Et in eodem.30.Et erit lux lune sicut lux solis.Ponitur etiam חֵמָּה Chāma pro calore. vt Ps.18.Nec est qui se abscondat a calore eius. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ inde deriuatur חוּם Chum: de quo supra diximus significare nigrum siue ruffum.

חֶמְאָ Chema. Butyrum. & scribitur in singulari cum he vel tau in fine & dicitur חֶמְאָה Chema siue חֶמְאַת Chemath.vt Geñ.18.Tulit quoq; butyrum & lac.Deut.32. Butyrum de armento & lac de ouibus.Iudi.5. In phiala fortium obtulit butyrum.Esa.7. Butyrum & mel comedet. Scribitur etiam aliquando sine aleph.vt Iob.29.Quando lauabam pedes meos butyro.vbi ponitur חֵמָה Chema pro חֶמְאָה Chema.& pluraliter declinatur sicut nomina feminina.vt Ps.54.Diuisi sunt ab ira vultus eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Nitidius butyro os eius.Hebrei vero legunt pluraliter.scilicet lenificauerunt plusquam butyrū os eius.De quo dictum est supra in dictione חָלָק chalac.

חָמַד Chamad. Concupiscere. Desiderare. vt Exo. 20. Non concupisces domum proximi tui. Et in eodem Nec desiderabis vxorem eius. Et in eodem. 34. Nullus insidiabitur terre tue. Pro quo hebrei legunt. Nullus concupiscet vel desiderabit terram tuam. Deutero.

7.Nō cōcupisces argentū & aurū de quibus facta sunt.Iosꝰ.7.Et cōcupiscēs abstuli & abscōdi.Prouer.12. Desideriū ipii monumentū est pessimorū.Pro quo he.le. Desiderat siue cōcupiscit impius venari pessimos.Potest ēt legi sicut ē in lr̄a nr̄a: sicut infra dicetur in dictiōe מְצַד Masad.Canti.2 In vmbra illius quē desiderauerā sedi. & ide חֶמֶד Chémed siue חֶמְדָּה Chemda.i.cōcupiscētia.cupido. desiderium siue desiderabile.Ps.105.Pro nihilo habuerūt terrā desiderabilem.Esa.32.Plangite super regione desiderabili.Hiere.12 Dederūt portionē meā desiderabilē in desertū. Dañ.11.Et erit in cōcupiscētia feminarū. Ezech.23. Iuuenes cupidinis vniuersos. Osee.13.Ipse deripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.Zach.7.Et posuerūt terrā desiderabilē in desertum. Ponitur ēt pro desiderato.vt Aggei.2.Et veniet desideratus cunctis gentibus.& inde חָמוּד Chamud.i. desiderabile.& in plu.חֲמוּדִים Chamudim: siue חֲמוּדוֹת Chamudoth.i.desiderabiles vel desiderabilia.vt Ps.38. Et tabescere fecisti sicut araneam animā eius.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et posuisti quasi tineā desiderabilia eius.& in hebreo scribitur in predicto loco singulariter.s.desiderabile eius.Esa.44.Et amantissima eorū nō ꝓderūt eis.i.desiderabilia eorū.Dañ.9. Quia vir desideriorū es.Et in eo.10.Et panē desiderabilē nō comedi. Ponitur ēt ꝓ optimo vel valde bono.vt Geñ.27.Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi. 1. Reg.9.Et cuius erunt optima queq; israel. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַחְמָד Machmad.& in plurali מַחְמַדִּים Machmadim siue מַחֲמַדֵּי Machamade Canti.5. Et totus desiderabilis.et Ezech.24. Ecce ego tollo a te desiderabile oculorū tuorū. & Osee.9. Desiderabile argentū eorū.Threñ.1.Omnium desiderabilium suorum que habuerat.Et in eo.Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia sua.Et in eo.Dederunt preciosa queq; pro cibo. i.desiderabilia queq;.Ioelꝰ.3.Et desiderabilia mea pulcherrima intulistis in delubra vestra.scribitur ēt cum nū in principio & dicitur נֶחְמָד Nechmad.i.desiderabile. Geñ.3. Aspectuq; delectabile.Pro quo he.le.Et desiderabile ad intelligendū siue intellectui.Prouer.21. Thesaurus desiderabilis & oleum in tabernaculo iusti.Et in plu. נֶחֱמָדִים Nechemadim.p̄s.18.Desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum.

חָמָה Chama.socer.socrus.murus.vt Geñ.38. Nunciatū est thamar ꝙ socer illius ascenderet in thānath.Et in eo. Misit ad socerū suū.Reperitur ēt fe.ge.pro socru .vt Ruth. 1.Orpha osculata est socrum suā.Mich.7. Nurus cōtra socrum suam.Item חוֹמָה Choma.i.murus.Iosꝰ.2.Domꝰ enim eius herebat muro.1.Reg.25.Pro muro erant nobis.2.Re.11.Quare accessistis ad murū.Canti.8.Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. Et in eo.Ego murus.Et in plu.חוֹמוֹת Chomoth.i.muri.vt Deut.28.Et destruantur muri tui firmi atq; sublimes.& Canti.5.tulerūt pallium meū custodes murorū.Esa.49. Muri tui coram oculis meis semper.Et in eo.60.Et edificabūt filii peregrinorum muros tuos.Et in eo.Et occupabit salus muros tuos.Inuenitur ēt חוֹמֹתַיִם Chomotháim ꝓ duobus muris: sicut & alia nomina in aim desinētia que cōiter significāt dualē numerū.vt Esa.22.Et lacū fecistis inter duos muros.Itē חַמָּה chama.i.sol siue calor. De quo vide supra in dictione חָמַם Chamam.Item חֵמָה Chema.i.furor.ira.De quo vide infra in dictione יָחַם Iacham.Item חֵמָה chema.i.butyrum.vt Iob.29 Quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חֶמְאָ Chema cum aleph. Quia cōmuniter scribitur cū littera aleph excepto in loco predicto.

חֹמֶט Chómet.Genus serpentis vel animalis īmundi. pro quo beatus hieronymus transtulit lacertam, vt Leuit. 11.Lacerta & talpa omnia hec immunda sunt.

חָמַל Chamal.misereri.parcere.indulgere.Exo.2. Cernēsq; paruulū vagientē miserta eius ait.Deut.13. Vt miserearis & occultes eū.2.Reg.12.parcens ille sumere de ouibus & bobus suis.Et in eo. Eo quod fecerit verbum istud & nō pepercit.Et in eo.21. pepercitq; rex miphiboseth filio saul.Hiere.13.Nō parcā & nō concedā.Et in eo.15.Quis enim miserebitur tui hierl̄m.Et in eo.21.Nō parcet neq; miserebitur.Et in eo.50.Nō parcatis iaculis. Et in eo.51.Nolite parcere iuuenibus eius.Ezech.16. Vt faceret tibi vnum ex his misertus tui.Malach.3.Et parcam eis sicut parcit vir filio suo.Et ide חֶמְלָה Chemla.i.miseratio siue mīa.vt Geñ.19.Eo qđ parceret dn̄s illi.ꝓ quo he.le. In miseratiōe dn̄i sup eū.Ponitur ēt ꝓ indulgētia.vt Esa.63. In dilectiōe sua & indulgentia sua ipse redemit eos. Scribitur etiā cū mem in principio & dicitur מַחְמָל Machmal.vt Ezech. 24.Et super quo pauet aīa vestra.pro quo he.le.Et super miserationem siue indulgentiam anime vestre. idest super illud cui anima vestra miseretur & indulget.

חַמָּן Chaman.Simulachrū.& solū inuenitur i numero plurali.vt Leuit.26.Et simulachra vestra confringam.2. Paralip.34.Et simulachra que supposita fuerant demoliti sunt.Et dicūt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a supradicta dictione חַמָּה Chama.que significat solem & ꝙ erant simulachra siue imagines solis.Ponitur etiam pro delubris.vt Ezech. 6.Et conterentur delubra vestra.

חָמַס Chamas.Iniq; vel iniuste agere. Iniq; opprimere.ledere. Dissipare.contēnere.polluere.Geñ.16.Iniq; agis cōtra me.Iob.21.Et sententias cōtra me iniquas. ꝓ quo he.le.Et cogitationibus contra me iniq; vel iniuste agitis. s.cogitādo de me mala.Ezech.22.Neq; opprimatis iniq;. Itē ponitur pro ledere vel dissipare.vt Iob.15. Ledetur q̄si vinea in primo flore.Prouer.8.Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā.Threñ.2.Et dissipauit quasi hortū tētoriū suū.Ponitur ēt ꝓ contēnere.vt Ezech.22. Sacerdotes eius cōtempserūt legē meā.Itē ponitur pro polluere.Hiere.13.Pollute sunt plante tue.Et inde חָמָס Chamas.i. Iniquitas.iniustitia.iniuria.oppressio.Geñ.6. Et repleta est iniquitate.2.Reg.22.De iniquitate liberabis me.Ps.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.Ponitur etiam ꝓ mendaci.vt Deut.19.si steterit testis mendax contra hominem.idest testis iniquitatis. & in plurali.חֲמָסִים Chamasim Ps.139.Ab hominibus iniquis eripe me.Et inde תַּחְמָס thachmas.Quod significat quodam genus auis īmunde: quā translatio nostra noctuam vocat.vt Leuit.11. Struthionem & noctuam & larum.

חָמֵץ Chames.fermentare.vt Exo.12.Tulit igitur populus conspersam farinā anteq̃ fermentaretur.Et in codē. Neq; enim poterat fermentari.Leuit.6.ideo nō fermētabitur.Osee.7.Donec fermentaretur totum.& inde חָמֵץ Chames.i. fermentū.siue fermētatū.vt Exo.12.Quicūq; comederit fermentum peribit anima illa ex israel. Et in eo. 23. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee. Leuit.2.Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. Leuit.7.Panes quoq; fermentatos. Amos.4. Et sacrificare de fermentato laudem.idest sacrificiū laudis. Scribitur etiā cū littera mem in principio & cū tau in fine & dicitur מַחְמֶצֶת Machméseth.vt Exo.12. Qui comederit fermentatum peribit anima eius. Et in eodem. Omne fermentatū nō comedetis.Et inde חֹמֶץ Chómes.i.acetum. vt Num. 6. Acetum ex vino & ex qualibet alia potione.

חֹמֶץ Ps.68.Et in siti mea potauerũt me aceto.& idẽ verbũ חָמֵץ
Chames.i.exacerbari siue cõtrahi.vt Ps.72. Quia inflam
Contrahi. matũ est cor meũ.Pro quo beatus hieronymus in psalterio
חָמֵץ iuxta he.ve.trãstulit quia contractũ est cor meũ. Item חָמֵץ
Chomes.i.nocens siue iniquus.vt Ps.70. De manu contra
Iniquus. legem agentis & iniqui.pro quo btũs hieronymus in psal=
Nocens. terio iuxta he.ve.transtulit.De manu iniqui & nocentis.&
חָמוֹץ inde חָמוֹץ Chamos.i.oppressus. Esa.1.Subuenite oppres
Oppress⁹. so.Itẽ חָמִיץ Chamis.i.pabulũ.Pro q̃ btũs hieronymus trã
חָמִיץ stulit.Migma.vt Esa.30.Cõmixtum migma comedent.he
Migma. brei tamen dicunt ꝙ in p̃dicto loco sigñat granũ frumẽti
purum & mundũ.Itẽ חָמוּץ Chamus.i.tinctus.Esa.63.quis
חָמוּץ est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra.
Tinctus.
חָמַק חָמַק Chamac.Diuertere.declinare.vt Canti.5.At ille de=
Declinare clinauerat.Hiere.31.Vsquequo deliciis dissolueris fi=
lia vaga.Pro quo he.le.Vsquequo diuertes siue declinabis
חַמּוּקֵי .s.a via recta filia vaga:siue filia aduersatrix. & inde חַמּוּקֵי
Chamuce. Pro quo beatus hieronymus transtulit iunctu=
Juncture. ras.vt Canti.7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.
חָמַר חָמַר Chamar.Turbare.intumescere.vt Ps.45. Sonuerũt
Turbare. & turbate sunt aque eorũ.pro quo beatus hieronym⁹
intumesce in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Sonantibus & intume=
re. scentibus gurgitibus eius.Et aliqñ duplicatur lr̃a mem &
חֳמַרְמַר lr̃a res & dicitur חֳמַרְמַר Chomarmar.vt Iob.16.Facies mea
intumesce intumuit a fletu.Threñ.1.Conturbatus est venter meus.
re. Item חֵמָר Chemar.bitumẽ.vt Geñ.11.Habuerunt late=
חֵמָר res pro saxis & bitumen pro cemento.Et in eo.14. val=
Cõturbare lis aũt siluestris habebat puteos multos bituminis. Inde
Bitumen. verbum bituminare. Exo.2.Et liniuit eã bitumine ac pi
ce.vbi ponitur nomen & verbũ ab eo deriuatum.s. bitumi
חֹמֶר nauit eam bitumine ac pice.Item חֹמֶר Chómer.i. lutum si
ue cementũ ex calce & arena cõmixtũ:siue aceruus: aut co
Lutum rus.vt Exo.1.Operibus duris luti & lateris.Iob.10.Memẽ
to queso ꝙ sicut lutũ feceris me.Et in eo.38.Restituetur vt
lutũ signaculũ.Esa.64.Nos vero lutũ:& fictor noster tu.
Abach.3.In luto aquarũ multarũ.Potest etiam legi. Coa=
ceruationẽ siue cõgregationẽ aquarũ multarũ. Iuxta illud
Ps.32.Cõgregans quasi in vtre aquas maris. Ponitur etiã
Cementũ pro cemento.vt Geñ.11.Et bitumen pro cemento. Sigñat
Agger. ẽt aggerẽ siue aceruũ.vt Exo.8.Congregauerũt eas in in
חֹמֶר mẽsos aggeres.Item חֹמֶר Chómer.corus genus mensure.
vt Esa.5.Et triginta modii sementis facient modios tres.
Corus. Pro quo he.le.Corus sementis faciet ephi. Et est idem sen=
sus.Nam corus cõtinet triginta modios:& ephi est decima
pars cori.vt Ezech.45.Vt capiat decimã partẽ cori batus
& decimã partẽ cori ephi.Osee.3.Quindecim argenteis &
חֲמוֹר coro hordei.Item חֲמוֹר Chamor.i.asinus.vt Geñ.22.Stra=
Asinus. uit asinũ suũ.Et in eo.49.Isachar asinus fortis. Deut. 28.
Asinus tuus rapiatur coram te.Iudi.15.In maxilla asini in
mãdibula pulli asinarũ deleui eos: & percussi mille viros.
Pro quo aliqui hebrei legũt sic. in maxilla asini coacerua=
tio aceruorũ.s.percussa est de philisteis.sequitur.In maxil=
la asini percussi mille viros.Quia vt dictũ est asinus & acer
uus eisdem litteris scribitur in hebreo. De quo vide Bur=
geñ.in additionibus super predicto loco.1. Reg.16.Tulit
itaq; Isai asinũ plenũ panibus.Et ĩ hebreo nõ habetur ple
num sed sic.Tulit itaq; isai asinũ panũ.i.onustũ siue plenũ
panibus sicut est in littera nr̃a.4.Reg.6.Caput asini octo=
חֲמֹרִים ginta argenteis venderetur.& in plur: חֲמֹרִים Chamorim.
Asini. i.asini.vt Geñ.12.Fuerũtq; ei oues & boues & asini.Et in=
יַחְמוּר de dicunt hebrei ꝙ deriuatur יַחְמוּר Iachmur.Pro quo bea
Bubalus. tus hieronymus trãstulit bubalũ.Deut.14. Ceruũ & capre
am & bubalum.Hebrei dicunt ꝙ significat quoddã genus

ceruorũ.Item חֶמֶר Chémer.vel חֲמַר Chámar.i.vinum siue חֶמֶר
merũ.vt Deut.32.Et sanguinem vue biberent meracissi= Vinum.
mum.Ps.74.Quia calix in manu dñi vini meri.i.optimi
plenũ.Esa.27.In die illa vinea meri cantabitur ei.Et in li= Merum.
gua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine & dr̃ חַמְרָא חַמְרָא
Chamra.Dañ.5.precepit ergo iam temulentus.p q̃ he.le. Vinum
Precepit in gustu vel sapore vini.& in eo. Bibebant vinũ.
חָמֵשׁ Chames.quinq;.vt Esa.43. Ita vt quinq; partibus חָמֵשׁ
excederet.Et in eodẽ.45.Adhuc enim quinq; anni Quinq;.
residui sunt.1.Reg.25.Et quĩq; arietes coctos.Esa.19.Erũt
quinq; ciuitates in terra egypti.Et in genere masculio scri
bitur cũ he in fine & dicitur חֲמִשָּׁה Chamissa. contra mo=
rem aliorũ nominũ.Geñ.14.Quattuor reges contra quin
q;.Et in eo.47.Extremos quoq; fratrum suorũ quinq; vi
ros constituit.Et similiter alia nomina numeralia a tribus
vsq; ad decem seruant predictũ ordinem: ꝙ in genere ma
sculino assumunt he in fine.vt infra in suis locis dicetur.in
de verbum חָמֵשׁ Chimes.i.quintam partem tulit.Siue quĩ= חִמֵּשׁ
tam partem imposuit.ac si diceremus quintauit: sicut a de= Quintare.
cem dicitur decimauit.vt Geñ.41.Et quintã partẽ fructuũ Quintam
cõgreget in horrea.Pro quo he.le.Et quintet terrã egypti. partem tol
Et est sensus sicut in lr̃a nr̃a.Inde חֲמִישִׁי Chamisi.i.quĩtus. lere.
vt Geñ.1.Et factũ est vespere & mane dies quintus. & inde חֲמִישִׁי
חֹמֶשׁ Chómes siue חֲמִישִׁית Chamisith.i.quinta.s.pars. vt Quintus.
Geñ.47.Quintam partem regi dabitis.Et in eo. In vni= חֹמֶשׁ
uersa terra egypti regibus quinta pars soluitur. Leuit.5.& quinta p̃s
quintã partẽ ponet.Et in eo.Et quintã desuper partẽ dño
cui damnũ intulerat. Nu.5.Quintãq; desuper ei in quem
peccauerit. Accipitur etiam חֲמִישִׁית Chamisith p quĩquã חֲמִישִׁית
gulato.i.pro re quinq; angulorũ.3.Reg.6. Postesq; angu=
lorũ quinq;.i.quin quãgulati.Sicut in eo.dicitur quadran= Quinquã
gulati.Et inde חֲמִשִּׁים Chamisim.idest quĩquaginta. Geñ. gulati.
18.Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate. Et inde quin= חֲמִשִּׁים
quagenarius dicitur שַׂר חֲמִשִּׁים Sar chamisim. idest prin= Quinqua
ceps quinquaginta.vt Exo.18.Et cõstitue ex eis tribunos ginta.
& centuriones & quinquagenarios & decanos. Pro quo in
hebreo legitur.Principes milliũ & principes cẽtum & prĩ Quinqua
cipes quinquaginta & principes decem: scilicet virorum. genarii.
Et inde חֹמֶשׁ Chómes.Pro quo beatus hieronymus tran= חֹמֶשׁ
stulit inguen.2.Reg.2.Percussit ergo eum abner auersa ha
sta in inguine.Et in eo.3.Et percussit eum ibi in inguine Inguen.
& mortuus est.Et in eo.4. Et percusserunt eum in ingui=
ne.Et vt dicit nicolaus de lyra est locus in corpore humano
post quintam costam vbi pendent membra vitalia.Et quia
arma bellica sunt fabricata cum costis & iuncturis ferreis
ad similitudinem humani corporis & protegunt hominẽ
vsq; post inguen: inde dicitur חֲמֻשִׁים Chamusim.i.arma= חֲמֻשִׁים
ti.vel quia homines armati procedebant ordinatim quin=
quenj ad bellum.Exo.13.Et armati ascenderunt filii israel
de terra egypti.Et Iof.1.Vos ãt trãsite armati añ fr̃es ur̃os. Armati.
חֵמֶת Chemath.siue חֵמֶת Chémeth.Lagena.hydria.vter. חֵמֶת
Geñ.21.Et tollẽs panem & vtrem aque imposuit sca= Vter
pule eius.& in eo.Cũq; cõsumpta eẽt aqua in vtre.Osee.7
Ceperũt prĩcipes furere a vino.Pro q̃ he.le.Ceperũt prĩci Lagena.
pes lagenã siue vtrẽ vini:vel de vino.põt ẽt sigñare irã si=
ue furorẽ sicut est in lr̃a nr̃a.vt Iob.21.Et de furore oĩpotẽ Furor.
tis bibet.De quo vide infra in dictiõe יָחַם Iacham. Poni=
tur ẽt pro felle.Deut.32.fel draconũ vinũ eorũ.Abach.2. Fel.
Ve qui potũ dat amico suo mittẽs fel suũ.Sed ẽt in predicto
חֵן loco hebrei dicũt q̃d sigñat hydriam siue vtrem.
Chen.Gratia.De quo vide in dictione sequenti. חֵן
חָנַן Chanan.misereri.gratificari.donare.s.per gratiã.dep חָנַן
cari.orare.Geñ.43.Deus inquit misereatur tui fili mi. Misereri.

Exo.33.Et miserebor cui voluero. Pro quo in hebreo ha=
betur. [illegible] miserebor cui miserebor:siue cui misertus sum.
Vnde in epistola beati pauli ad Romanos.cap̃.9. Sic habe
tur.Moysi enim dicit miserebor cui misertus sum. & scribi
tur in predictis locis p simplicẽ nun:sicut & in aliqbus aliis
sequẽtibus.Iudi.21.Misceremini eorũ. Iob.19.misereminí
mei miseremĩ mei saltẽ vos amici mei.Ps.6.Miserere mei
de⁊qm̃ infirm⁊ sum.Ps.25.Audiuit dñs & misertus ẽ mei.
Ps.30.miserere mei dñe qm̃ tribulor. p̃s.36. Iustus aũt mi
seretur & tribuit.Ps.66.Deus misereatur nr̃i. Ps.76. Aut
obliuiscetur misereri deus.Ps.101. Quia tempus miseren=
di eius.Prouer.14.Qui aũt miseretur pauperi beatus. Et
in eo.19.Feneratur aũt dño qui miseretur paupis. Esa.26.
Misereatur impio & nõ discet iustitiã.Et in eo.30. Propte=
rea expectat dñs vt misereatur tui.Et in eo. Miserans mise
rebitur tui.Et in eo.33.Dñe miserere mei. Amos.5.Si for=
te misereatur dñs deus exercituũ.Malach.1.Et nunc depre
camini vultum dei vt misereatur nostri. Sigñat ẽt donare
Donare. vt Geñ.33.Quos donauit deus seruo tuo.Et in eo. Et quã
donauit mihi deus tribuens oĩa.Ps.118.Et de lege tua mi=
serere mei.Pro quo btũs hieronymus ĩ psalterio iuxta.he.
ve.transtulit.Et legem tuã dona mihi. Et quãdo est verbũ
quarte coniugationis tunc sigñat deprecari siue orare.aut
quasi per gratiã vel misericordiam petere.vt Geñ.42.Cũ
Deprecari q; deprecaretur nos.Deut.3.Deprecatusq; sum dñm. Iob.
Orare. 19.Ore proprio deprecabar illũ.Et in eo. Et orabam fili=
os vteri mei.Et qa ille qui orat vl' deprecatur submisse loq=
Submisse tur:ideo ponitur in nr̃a translatione p submisse loqui.Pro
loqui. uer.26.Quãdo submiserit vocem suã nec crederis ei. Itẽ
Ingemisce ponitur p ingemiscere.vt Hierẽ.23. Quomodo cõgemui
re. sti cũ venissent tibi dolores. Sed etiã in predicto loco he=
brei legunt.Quõ deprecata es cũ venissent tibi dolores.vl'
sic.Quã gratiã siue quã misericordiã habuisti cũ venissent
חֵן tibi dolores.Inde חֵן Chen.i.grã Geñ.18.Si inueni gratiã in
Gratia. oculis tuis ne transeas seruũ tuum.Et in eo.39. Et dedit ei
gratiã in conspectu principis carceris.Exo.3.Daboq; gra=
tiam populo huic.Et in eo.12.Dñs autem dedit gratiã po
pulo corã egyptiis.Et aliqñ scribitur cũ littera iod ĩ medio
& dr̃ חִין Chin.De quo supra dictũ est in suo loco. & inde
חֲנִינָה חֲנִינָה Chanina.i.misericordia siue gratia. Pro quo beatus
Requies. hieronymus transtulit requiẽ.Hiere.16.Qui nõ dabũt vo
תְּחִנָּה bis requiẽ.& inde תְּחִנָּה Thechina.i.clementia.mĩa.gratia.
deprecatio siue obsecratio.aut preces. vt Ios.11. Et non me
Clemẽtia. rerentur vllam clementiam.3.Reg.8. Respice ad orationẽ
Preces. serui tui et ad preces eius.Et in eodem. Et exaudies in celo
orationes eorum & preces eorum. Et in eodem. Sint oculi
deprecatio tui aperti ad deprecationem serui tui & populi tui. Hiere.
תַּחֲנוּנִים 38.Prostrabam ego preces meas coram Rege. Declinatur
etiam pluraliter תַּחֲנוּנִים Thachanunim siue תַּחֲנוּנֵי Tha=
deprecatio chanune.secundum formam nominum masculinorum. vt
Ps.27. Quoniam exaudiuit vocẽ deprecationis mee. Ps.
Obsecra= 129.Fiant aures tue intendentes in vocẽ deprecatiõis mee.
tiones. Prouer.18.Cum obsecrationibus loquitur pauper. Hiere.
Mĩa. 31.Et in misericordia reducam eos.Zach.12. Spiritum gra
Preces. tie & precum.Reperitur etiam תַּחֲנוּנוֹת Thachanunoth. se
תַּחֲנוּנוֹת cundũ formã noĩum femininorũ.vt Ps.85. Et intende uo=
חִנָּם ci deprecationis mee. Inde חִנָּם Chinam.i.gratis siue gra=
Gratis. tuito aut frustra: supuacue.Geñ.29.Num quia frater meus
es gratis seruies mihi.Exo.21.Egredietur gratis absq; pe=
cunia.Nu.11.Recordamur pisciũ quos comedebamus in e
Supuacue gypto gratis.Ps.34.Quoniam gratis absconderunt mihi
interitum laquei sui.Et in eo. Superuacue exprobrauerũt a
Frustra. nimam meam.Prouer.1.Frustra ei iacitur rete ante oculos

pẽnatorũ.Malach.1.Et nõ incẽdat altare meum gratuito. Gratuito.
חָנָה Chana.castrametari.castra ponere.manere.expugna חָנָה
re.obsidere.circũdare.scilicet castris obsidentiũ.Exo. castrame=
13.Castrametati sunt in etham.Et in eo.14. Reuersi castra tari.
metentur e regione phiairoth. Et in eo.in conspectu eius
castra ponetis super mare.Et in eo.15. Et castrametati sũt Castra po
iuxta aquas.Et in eo.9.Castrametati sunt in eodem loco. nere.
Et in eo.Ibiq; israel fixit tentoria.Pro quo hebrei legunt.
Et mansit ibi israel. Iudi.11.Et castrametatus est trans Ar= Manere.
non.Et in eo.19.Mane apud me etiam hodie.Pro quo he.
le.Manete obsecro:ecce dies manendi vel quiescẽdi.s.est.
eo quod iam tendebat ad occasum.vt supra in eodem dici=
tur.1.Reg.4.Et castrametatus est iuxta lapidem adiutorii.
Et in eo.Porro philistiim venerũt in aphec.Pro quo he.le.
Et philistiim manserũt siue castrametati sunt in aphec. Et
in eo.13.Et ascendentes castrametati sunt in machmas.Et
in eo.17.Castrametati sunt inter sochoth & azecha. Poni=
tur etiam pro obsidere vel expugnare aut circũdare.s.ca=
stris obsidentium.2.Reg.12.Et obside ciuitatem & cape eã Obsidere.
3.Reg.16.Porro exercitus obsidebat gebbeton.2.Paralip.
32.Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Ps.26.
Si consistant aduersum me castra.idest si obsederint vel ca=
strametati fuerint aduersum me Esa.29.Ve ariel ariel ciui=
tas quã expugnauit dauid.& potest etiã legi. Ciuitas in qua Expugnare
mansit vel in qua habitauit dauid. Et in codẽ. Et circunda circundare.
bo te quasi spheram Zach.8. Et circundabo domum me=
am ex iis que militant mihi. Et inde תַּחֲנוֹת Thachanoth. תַּחֲנוֹת
idest mansio siue castrametatio.4.Reg.6. In loco illo & il= castrameta
lo ponamus insidias.Pro quo hebrei legunt.In loco illo & tio.
illo mansio mea:scilicet erit ad insidiandum. Et inde מַחֲנֶה מַחֲנֶה
Machane.idest castrametatio.Siue castra.aut turma.circun
uallatio.Et est vtriusq; generis tam in singulari quã in plu=
rali.vt Geñ.32.Castra dei sunt hec.Et in eodem. Si venerit castra.
esau ad vnam turmam & percusserit eam:alia turma que re Turma.
liqua est saluabitur. Et in eodem. Ipse vero mansit nocte il=
la in castris. Nu.2. In castris filiorum ruben ad meridia=
nam plagam.Deut.23.Dominus enim deus tuus ambulat
in medio castrorum tuorum. Et in plurali מַחֲנִים Macha= מַחֲנִים
nim:siue מַחֲנַיִם Machanaim secundum formam masculi=
norum:aut מַחֲנוֹת Machanoth secundum formam femini= מַחֲנוֹת
nerum.idest turme.castra.agmina.vt Geñ.32. Et appella=
uit nomen loci illius Mahanaim.idest castra. Et in eodem. Castra.
Et diuisit populum in duas turmas.Et in eodem.Et nunc Turme.
cum duabus turmis regredior.Nu.10. Quando mouenda
sunt castra.Et in eodem.13.Vrbes quales:murate an absq;
muris.pro quo hebrei legunt. Vrbes quales in quibus ha=
bitant:si in castris an in munitionibus. & est sensus sicut in
littera nostra.1.Reg.17. Congregantes autem philistiim
agmina sua.Et in eodem.29.Congregata sunt ergo phili= Agmina.
stiim vniuersa agmina.Canti.6.Quid videbitis in sunami
te nisi choros castrorũ.Et inde חֲנֻיוֹת Chanuioth.idest mã= חֲנֻיוֹת
siones parue.siue habitacula ad pernoctandum secundum
hebreos.Pro quo beatus Hieronymus transtulit ergastu=
lum.Hiere.37.Itaq; ingressus est Hieremias in domũ la=
ci.& in ergastulum. Et inde חֲנִית Chanith. idest lancea si= Ergastulũ
ue hasta.vt.1.Reg.17.Hastile autem haste eius erat quasi li חֲנִית
ciatorium texentium.Et in eodem. Ipsum autem ferrum Hasta.
haste eius. Et in eodem.18.Tenebat autem saul lanceam.
Et in eodem.19. Nisusq; est saul configere dauid lan= Lancea.
cea.1.Reg.22.Hastam manu tenens. Et in eodem.26.
Ecce hasta regis.2. Reg.23. Ipse est qui leuauit ha=
stam suam. Et in plurali. חֲנִיתִים Chanithim secun= חֲנִיתִים
dum formam masculinorum: siue חֲנִיתוֹת Chanithoth חֲנִיתוֹת

secundum formam femininorum, vt. 2. Paralipo. 23. Dedit quoque ioiada sacerdos centurionibus lanceas clipeosque. Esa. 2. Et lanceas suas in falces.

חנט Chanat. condire. s. aromatibus: sicut in corporibus mortuorũ fieri solet vt seruentur a putrefactione. producere. proferre. vt Geñ. 50. Precepitque seruis suis medicis vt aromatibus condirent patrem suum. Et in eo. Quibus iussa complentibus. Pro quo hebrei legunt. Et condierunt medici israelem. Et in eodem. Iste quippe mos erat cadauerum conditorum. Et in eo. Et conditus aromatibus repositus est in loculo. Itẽ חָנַט Chanat. i. producere. proferre. s. quando arbor profert primos fructus: vel quñ ficus profert grossos suos. Canti. 2. Ficus protulit grossos suos. Et inde dicunt aliqui quod deriuatur חִטָּה Chita. i. triticum vel frumẽtum: eo quod in lingua chaldaica dicitur חִנְטִין Chintin. vt Esdre. 6. Frumentum sal vinum & oleum. Et de hoc vide supra in dictione חִטָּה Chita.

חנך Chanach. Initiare. dedicare. erudire. ĩbuere. s. primis rudimentis. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domum & non dedicauit eam. Et in eo. Et alius dedicet eã. 3. Reg. 8. Dedicauerunt templũ dñi rex & filii israel. Inde חֲנֻכָּה Chanucha. i. dedicatio. vt Nu. 7. Hec in dedicatione altaris oblata sunt. Et in titulo. ps. 30. Psalmus cantici in dedicatione domus. Item חָנַךְ Chanach. erudire. siue imbuere. scilicet primis elementis vel a primis moribus. vt Prouer. 22. Prouerbium est: adolescens iuxta viã suã: etiam si senuerit nõ recedet ab ea. pro quo hebrei legunt. Erudi siue imbue adolescentem iuxta viam suam: etiam si senuerit non recedet ab ea. Et inde חֲנִיכִים Chanichim. idest eruditi siue imbuti legibus domus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit expeditos. vt Geñ. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos.

חנם Chinam. Gratis siue gratuito. superuacue. frustra. De quo vide supra in dictione חָנַן Chanan.

חנמל Chanamal. pruina. Ps. 77. Et moros eorũ in pruina sed btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit frigus. Hebrei tamen dicunt quod significat speciẽ grãdinis. Et solum inuenitur in predicto loco.

חנף Chanaph. polluere. maculare. simulare. hypocritã esse. seducere. Accipere personam. Nu. 35. Ne polluatis terram habitationis vestre. Et in eo. Que insontium cruore maculatur. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Et polluta est terra in sanguinibus. Et ẽt in trãslatione nr̃a fortasse debet legi infecta pro iterfecta. Esa. 24. Et terra iterfecta ẽ ab hĩtatoribus suis. vbi siľr pro interfecta debet legi infecta. i. polluta siue vitiata aut cõtaminata. Hiere. 3. Nunqd nõ polluta & cõtaminata erit terra illa. & in eo. Et polluisti terrã in fornicatiõibus tuis. Et in eo. 23. Propheta nãque & sacerdos polluti sunt. Dañ. 11. & ipii in testm̃ simulabũt fraudulẽter. & inde חֲנֻפָּה Chanupha. i. pollutio vel cõtamiatio Hiere. 23. A pphetis hiľm egressa est pollutio sup oẽm terrã. Et inde חָנֵף Chaneph. i. hypocrita. simulator. fallax. vt Iob. 8. Spes hypocrite peribit. & in eo. 13. Non ei veniet in cõspectu eius oĩs hypocrita. Et in eo. 15. Cõgregatio ei hypocrite sterilis. Et in eo. 20. & gaudiũ hypocrite ad instar pũcti. Et in eo. 34. qui regnare facit hoĩem hypocritam pp pctã populi. Et in eo. 36. Simulatores & callidi puocãt iram dei. Ps. 34. tẽtauerũt me subsãnauerũt me. Pro q btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. In simulatione verborũ fictorũ. & in he. legitur in pľi. s. in simulatorib9 vľ simulatiõibus. Esa. 9. Quia oĩs hypocrita est & nequã. Et in eo. 10. Ad gentẽ fallacẽ mittã eum. Et in eo. 33. Possedit timor hypocritas. Et inde חֹנֶף Choneph. i. hypocrisis vel simulatio. vt Esa. 32. Vt perficiat simulationem.

חנק Chanac. strangulare. necare. laqueo suffocare. 2. Reg. 17. Disposita domo sua suspẽdio iteriit. i. laqueo se suffocauit. Iob. 7. Quam ob rem elegit suspendium anima mea. Naum. 2. Et necauit leonibus suis.

חסד Chesed. misericordia. beneficiũ. gratia. Geñ. 21. Hãc mĩam facies mecũ. & in eo. Iuxta mĩam quã feci tibi facies mihi. Et in eo. 47. Et facies mihi mĩam & veritatẽ. Exo. 15. Dux fuisti in misericordia populo quẽ redemisti. Et in eo. 34. Faciens misericordiã in millia. Deut. 7. Custodiens pactũ & mĩam. 2. Reg. 16. Hec est inquit gratia tua ad amicũ tuum. Iob. 6. Qui tollit ab amico mĩam. Ps. 25. qm̃ mĩa tua ante oculos meos est. Ps. 88. Misericordias dñi in eternũ cantabo. & in eo. qm̃ dixisti in eternũ mĩa edificabitur. Prouer. 3. Misericordia & veritas non te deserant. Esa. 16. Et preparabitur in mĩa solium. Et in eo. 57. Et viri mĩe colliguntur. Ione. 2. Misericordiam suã derelinquũt. i. nõ recordãtur beneficiorum tanquam ingrati. Et inde חָסִיד Chasid. i. misericors. sanctus. benignus. benefaciens. siue q est in statu gratie. Ps. 4. Qm̃ mirificauit dñs sanctũ suum. Ps. 11. quoniã defecit sanctus. Ps. 15. Non dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Et inde verbũ חָסַד Chasad. i. sanctum vel misericordem esse. Ps. 17. Cum sancto sanctus eris. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. Item חָסַד chasad. ponitur per antiphrasin pro improperare siue insultare. vt Prouer. 25. Ne forte insultet te qui audierit. Et inde חֶסֶד Chesed. idest improperium siue nefas. vel res nefaria vt. Leuit. 20. Nefariam rem operati sunt. Item חֲסִידָה Chasida. Nomen auis est inmunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit porphyrionem. Leuit. 11. Onocrotalum & porphyrionem. Hebrei tamen dicunt quod signat ciconiam.

חסה Chasa. confidere. fiduciam habere. sperare. protegere. Tutari. Deut. 32. Vbi sunt dii eorum: in quib9 habebant fiduciam. Ps. 5. Et letentur omnes qui sperant in te Ps. 16. Qui saluos facis sperantes in te. Ps. 30. In te dñe speraui. Ps. 35. In tegmine alarum tuarum sperabunt. Ps. 56. Quoniam in te confidit anima mea. Et in eodem. Et ĩ vmbra alarum tuarum sperabo. Ps. 63. Letabitur iustus in domino: & sperabit in eo. Prouer. 14. Sperat autem iustus in morte sua. Esa. 14. Et in ipso sperabunt pauperes populi eius. Naum. 1. Et sciens sperantes in se. Soph. 3. Et sperabunt in nomine domini. Item significat protegere vel tutari. vt Iudi. 9. Venite & sub vmbra mea requiescite. i. ptecti & securi estote. Ps. 60. Protegar in velamento alarũ tuarũ. p̃s. 90. Et sub pennis eius spabis. i. ptegeris. & ide חָסוּת Chasuth. i. fiducia. Protectio. vt Esa. 30. Et fiducia vmbre egypti in ignominiã. Et inde מַחְסֶה Machse. i. spes. fiducia. Protectio. p̃s. 45. Deus nr̃ refugiũ & virtus. pro quo beat9 hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Deus nr̃a spes & fortitudo. Ps. 61. Deus adiutor noster in eternũ. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Deus spes nostra semper. p̃s. 70. Et tu adiutor fortis. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Et tu spes mea fortissime. p̃s. 90. Dicet domino susceptor meus es tu. pro quo beatus hierõymus trãstulit. Dicẽs dño spes mea. Et in eo. qm̃ tu dñe spes mea. p̃s 103. Petra refugium herinaciis. i. ptectio siue tutamen herinaciis. Esa. 25. Spes a turbĩe: vmbraculum ab estu. Et in eo. 28. quia posuimus mendacium spes nostra.

חסל Chasal. deuorare deuastare. Deu. 28. qm̃ locuste deuorabũt oĩa. & ide חָסִיל Chasil. i. bruch9. gen9 locuste. siue rubigo a deuorãdo vľ deuastãdo dictũ. vt Esa. 33. sic colligitur bruch9. Iohel. 1. residuum bruchi comedet rubigo.

חסם Chasam. claudere siue ligare. s. os. vt Deut. 25. Non ligabis os bouis terentis. Ezech. 39. Que obstupescere faciet pretereuntes. Pro quo hebrei legunt. Que claudere faciet pretereuntes. s. ora vel nares propter magnitudinem fetoris cadauerum mortuorum. Sicut exponunt hebrei. & inde מַחְסוֹם Machsom. i. illud quo aĩaliũ ora claudũtur. Pro quo translatio nostra habet custodiã. vt. Ps. 38. Posui ori meo custodiã. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit silentium.

חסן Chosen. fortitudo. potentia. diuitie. opes. vt Prouer. 15 Domus iusti plurima est fortitudo. Dañ. 4. In robore fortitudinis mee. & aliquando scribitur cum aleph in fine. & dicitur חִסְנָא Chisna. Dañ. 2. Et regnum & fortitudinẽ & imperium & gloriam dedit tibi. Accipitur etiam pro diuitiis vel substantia aut opibus. Esa. 33. Diuitie salutis sapiẽtia & scientia. Hiere. 20. Et dabo vniuersum substantiam ciuitatis huius. Ezech. 22. Opes & precium acceperunt. & inde verbũ. חָסַן Chasan. i. thesaurizare. reponere. Esa. 23. Nõ condentur nec reponẽtur. & inde חָסֹן Chason. i. fortis siue potẽs. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppe & op9 vr̃m q̃si scintilla. pro quo hebrei le. Et erit fortis in stuppã & opus suum q̃si scintilla. Amos. 2. Et fortis ipse quasi quercus. & aliqñ scribitur cum iod in secunda syllaba. & dicitur חֲסִין Chasin. vt. Ps. 88. Quis similis tui potens es dñe. Item חֲסַן Chasan in lingua chaldaica significat obtinere vel possidere aut hereditare. Dañ. 7. Et obtinebit regnum vsque in seculum. Et in eo. Et regnũ obtinebũt sancti. i. possidebũt.

חסף Chasaph siue חַסְפָּא Chaspa. in ligua chaldaica significat fictile siue testam. Dañ. 2. Quedã aũt fictilis. & in codẽ. Tunc contrita sunt pariter ferrum: testa.

חספס Chasphas. minutum siue contusum. & additur lr̃a mem in pricipio & dicitur מְחֻסְפָּס Mechuspas. Pro q btũs Hieronym9 transtulit. Quasi pilo contusũ. Exo. 16 Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo cõtusum. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei quod significat rotundũ. In translatione chaldaica habetur quasi decorticatum.

חסר Chasar. deesse. deficere. indigere. diminui. vt Geñ. 8. Et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Et in eodem. At vero aque ibant & decrescebant. i. deficiebant vel minuebantur. & in eodem. 18. Quod si min9 quinquaginta iustis quinque fuerint. Pro quo hebrei legũt. Si forte deficiãt de quinquaginta iustis quinque. Exo. 16. Nec qui minus parauerat reperit minus. Pro quo hebrei legũt. Nec qui minus parauerat diminuit. s. mensurã gomor. & est sensus sicut in littera nostra. Deut. 2. Et nihil tibi defuit. & in eodem. 8. Et rerum omniũ abundantia perflueris. Pro q he. le. Nihil indigebis in ea. Et in eodem. 15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. 1. Reg. 21. An desũt nobis furiosi. 3. Reg. 17. Nec lecyth9 olei minuetur. & in codẽ. Et lecyth9 olei non est imminut9. Nee. 9. Nihil eis defuit. Ps. 8 Et minuisti eum paulomin9 ab angelis. Ps. 22. Et nihil mihi deerit. Prouer. 10. Et virga in dorso eius qui indiget corde. & in eodem. 12. Quam gloriosus & indigens pane. & in eodem. 28. Dux indigens prudentia multos opprimit. & in eodem. 31. Et spoliis non indigebit. Eccĺs. 4. Et fraudo animam meam a bonis. i. diminuo bona anime mee. & in eodem. 6. Et nihil deest anime sue. Canti. 7. Nunquam indigens poculis. Esa. 23. Et potum sitienti auferat. Pro quo hebrei legunt. Potum sitiẽti diminuat siue indigere faciat. Hiere. 44. Indiguimus omnibus. & inde חֶסֶר Chaser siue חֹסֶר Chefer. i. defectus. egestas. indigentia. vt Prouer. 10. Indocti autem in cordis egestate morientur. & in eodem. 28. Et

ignorat quod egestas superueniet ei. & inde חֹסֶר Chofer. i. penuria. egestas. indigẽtia. defectus. Deut. 28. Propter rerũ oĩm penuriã. Iob. 30. Egestate & fame steriles. Amos. 4. Et indigentiã panis in oĩbus locis vestris. & inde חֶסְרוֹן Chesron idest defectus siue diminutio. aut indigentia. Eccĺs. 1. Stultorum infinitus est numerus. Pro quo hebrei legunt. Et defectus nõ potest numerari. Potest etiam legi sic. Et deficiẽs vel indigens. s. corde & intellectu non potest numerari. Et tunc erit sensus sicut in littera nostra. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. sicut in pluribus aliis locis. Et inde מַחְסוֹר Machsor. i. defectus siue indigẽtia. aut penuria. Iudi. 18. In quo nullius rei est penuria. & in eodem. 19. Nulla re indigemus nisi hospitio. Pro quo hebrei legunt. Nullius rei est indigentia. & in eodem. Et prebebo omnia que necessaria sunt. Pro quo hebrei legunt. Omnis indigentia tua super me. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28. Qui dat pauperi non indigebit. i. non erit ei indigẽtia vel egestas.

חף Chaph. mundus siue immaculatus. De quo vide in dictione sequenti. Quia inde deriuatur secũdũ hebreos.

חפף Chaphaph. occultare. velare. protegere. btũs Hierony m9 trãstulit: q̃si in thalamo morari. Deut. 33. Quasi in thalamo tota die morabitur. Pro quo he. le. Protegens super eum tota die. Inde חֻפָּה Chupa. i. thalamus. eo quod est coopertus & velatus. Ps. 18. Et ipse tanquam sponsus procedẽs de thalamo suo. Ioeľ. 2. Egrediatur spõsus de cubiculo suo. & sponsa de thalamo suo. & inde חוֹף Choph. i. portus vel littus. aut statio nauium: eo quod occultat & protegit naues. Geñ. 49. Zabulon in littore maris habitabit. & in eodem Et in statione nauium. Hiere. 47. Et aduersus maritimas eius regiões. Pro quo he. le. Et aduersus portum maris. Et inde חַף Chaph. i. mundus siue immaculatus. vt Iob. 33. Immaculatus & non est iniquitas in me.

חפא Chapha. irritare. De quo vide in dictione sequenti.

חפה Chapha. operire. tegere. velare. vt. 2. paralip. 3. Domũ quoque maiorẽ texit tabulis ligneis abiegnis. & in eodem. Texit domum & trabes eius & postes. & in eodem. Cenacula quoque texit auro. Ester. 6. Lugens & operto capite. & in eodem. 7. Et statim operuerũt faciem eius. Ps. 67. Pẽne columbe deargentate. Pro quo in hebreo legitur. Coop te argento. Hiere. 14. Operuerunt capita sua. Itẽ חָפָא Chapha. cum aleph in fine. i. irritare siue detrahere. s. occulte. vt 4. Reg. 17. Et irritauerunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum.

חפז Chaphaz. festinare siue festinãter abire. formidare. expauescere. mirari. admirari. stupescere. strĩgere. 2. Reg. 4. Cũque festinaret vt fugeret cecidit. 4. Reg. 8. Que proiecerant syri dum turbarentur. i. dum festinarent vt fugerẽt. 1. Reg. 23. Porro dauid desperabat se posse euadere. pro q he. le. Et dauid festinabat ire a facie saul. Potest etiam legi sic. & dauid formidabat ad eũdum a facie saul. i. formidabat posse abire a facie saul. quod est idẽ sensus cũ littera nostra. Itẽ significat formidare siue expauescere. Deut. 20. Nolite cedere neque formidetis. Ps. 103. A voce tonitrui tui formidabunt. Itẽ significat mirari. siue admirari. aut stupescere: vel excessum mentis. vt Iob. 40. Ecce absorbebit flumẽ & nõ mirabitur. Ps. 30. Ego dixi in excessu mentis mee. Ps. 34. Cõturbati sunt cõmoti sunt. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cõturbati sunt admirati sunt. Ps. 115. Ego dixi in excessu meo. & beatus Hieronymus in predicto psalterio trãstulit. Ego dixi in stupore meo & inde חִפָּזוֹן Chiphazon. i. festinatio aut pauor. vel admiratio siue excessus. s. mentis. vt Exo. 12. Et comedetis eum fe

Festinatio. Pauor. Tumultus.

stinanter. Pro quo hebrei legunt. Comedetis eum in festinatione. Deut.16. In pauore egressus est de egypto. Põitur etiã pro tumultu. vt Esa.52. Q̃m nõ in tumultu exibitis

חֹפֶן Manus. Pugillus.

חֹפֶן Chóphen. Interior pars manus: que vola dicitur siue pugnus vel pugillus. & solum inuenitur in nũero plurali. Exo.9. Tollite plenas manus cineris de camino. Leuit.16. Et hauriens manu cõpositum thymiama. Pro quo hebrei legunt. Et plenis manibus siue pugillis thymiamate. Eccl's.4. Melior est pugillus cũ requie: q̃ȝ plena vtraq; manus cum labore.

חָפֵץ Voluntatẽ habere. Velle.

חָפֵץ Chaphes. velle. placere. voluntatem aut complacẽtiã habere. siue dilectionẽ vel amorem habere. Geñ.34. Amabat enim puellam valde. pro quo he.le. Quia volebat aut voluntatem siue cõplacentiã habebat in filia iacob. Nu.14. Si propicius fuerit dñs. pro quo he.le. Si voluntatẽ habuerit dñs. aut si vult dñs. Deut.21. Si aũt postea nõ sederit animo tuo. pro quo he.le. Et si non habueris voluntatẽ vel cõplacentiã in ea. & in eo.25. Sin aũt noluerit accipere vxorem fratris sui. i. si non voluerit. Iudi.13. Si dñs nos vellet occidere. 1.Reg.15. Nunquid vult dñs holocausta & victimas. Ps.146. Non in fortitudine equi volũtatem habebit. Canti.8. Donec ipsa velit. Ezech.18. Nunquid voluntatis mee est mors impii. i. nunquid voluntatem habeo in morte impii. & in eo. Quia nolo mortẽ morientis. pro quo he.le. Quia non habeo voluntatẽ in morte moriẽtis: siue quia non volo mortem morientis. & in eodem.33. Viuo ego dicit dominus nolo mortem impii. i. non volo. Ponitur etiã

Stringere. חֵפֶץ Volũtas.

pro stringere. vt Iob.40. Strinxit caudam suam quasi cedrus. & inde חֵפֶץ Chéphes. i. voluntas. complacentia. beneplacitum. Ps.1. Sed in lege domini volũtas eius. Ps.110. Exquisita in omnes voluntates eius. Esa.58. In die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra. & in eo. Facere voluntatẽ tuã in die sancto meo. & in eo. Et non inuenitur voluntas tua. Ponitur etiam in numero plurali. pro rebꝰ preciosis. i. pro iis que desiderantur. vt Prouer.3. Et omnia que desiderantur huic non valent comparari.

חָפַר Fodere.

חָפַר Chaphar. fodere. explorare. contemplari. considerare. scrutari. confundere siue cõfundi. erubescere. Geñ.21. Q̃m ego fodi puteũ istum. & in eo.26. Oĩs puteos q̃s foderant serui patri illius. & in eo. Fodit alios puteos: quos foderant serui patris sui abraã. & in eo. Foderũtq; in torrẽtem. & in eo. Profectus inde fodit alium puteũ. Nu.21. Puteus quem foderunt principes. Iob.12. Et defossus securus dormies. Quod sic exponitur ab hebreis. s. dormies securꝰ quasi terra esset defossa in circuitu tuo. Sicut fit in arce vel fortalicio ne inimici possint accedere ad murum. Eccl's.10 Qui fodit foueam incidet in eam. Hiere.13. Et fodi & tuli lumbare. Item significat explorare vel considerare aut contemplari seu scrutari. Ios.2. Vt explorarent terram. & in eodem. Et omnẽ terram considerare venerunt. Iob.3. Quasi effodientes thesaurum. pro quo he.le. Et scrutantur eam. s. mortem magis q̃ȝ thesauros. & in codẽ.39. Inde contẽplatur escam. Significat etiam confundere vel erubescere. Ps.33. Et facies vestre non confundentur. Prouer.13. Impius autem confudit & cõfudetur. & in codẽ.19. Ignominiosus erit & infelix. pro quo he.le. Confundere faciens & erubescere faciens. Esa.1. Erubescetis super hortis quos elegeratis. & in eo.24. Erubescet luna & confundetur sol. & in eodem.33. Confusus est libanus. & in eo.54. Non eñi te pudebit. i. non erubesces. Hiere.15. Confusa est & erubuit.

Explorare. Cõsiderar. Scrutari. Cõtẽplari. Cõfundere. Erubescer. Pudere.

חָפַשׁ Libertate donare.

חָפַשׁ Chaphas. liberum eẽ. liberare. i. libertate donare. Leuit.19. Nec libertate donata. & in eodẽ. Quia nõ fuit libera. & inde חָפְשִׁי Chopsi. i. liber vel liberatus. Exo.21. In septimo egredietur liber gratis. Deut.15. In septimo anno dimittes eum liberum. & in eo. Et quem libertate donaueris: nequaq̃ȝ vacuum abire patieris. Iob.3. Et seruus liber a domino suo. & in eo.39. Quis dimisit onagrũ liberum. Ps.87. Inter mortuos liber. & in psali חָפְשִׁים Chopsim. Hiere.34. Vt dimitteret vnusquisq; seruum suum & ancillam suam liberos. & inde חֹפֶשׁ Chóphes. i. libertas. Ezech.27. In tapetibus ad sedendum. pro quo hebrei legunt. In pannis siue in vestibus libertatis ad sedendũ siue ad equitandũ idest pannis siue tapetibus quibus liberi vtuntur. sicut exponunt hebrei. & inde חָפְשִׁית Chopsith. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit separatam. vt.2.Paralip.26. Et habitauit in domo separata plenus lepra. i. libera ab aliorum hominum habitatione.

חָפְשִׁי Liber. חָפְשִׁים Liberi. חֹפֶשׁ Libertas. חָפְשִׁית Separata.

חָפַשׂ Scrutari.

חָפַשׂ Chaphas cũ apice ceboleth. scrutari. inuestigare. mutare. Geñ.44. Quos scrutatꝰ incipiens a maiori vsq; ad minimũ. 1.Reg.23. Scrutabor eũ ĩ cũctis millibus iuda. Ps.63. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinium. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Ps.76. Et scopebã spm̃ meũ. pro quo hebrei legunt. Et scrutabatur spiritus meus siue inuestigabat vel inuestigabatur. Prouer.2. Et sicut thesauros effoderis illam. i. scrutatus fueris vel inuestigaueris illam. & in eodẽ.20. Que inuestigat omnia secreta ventris. Threñ.3. Scrutemur vias nostras. Amos.9. Inde scrutans auferam eos. Soph.1. In tẽpore illo scrutabor ierusalem in lucernis. Abdie.1. Quomodo scrutati sunt esau. vbi põitur in hebreo verbũ passiuum prime coniugationis quod scribitur cũ nun in principio. Item significat mutare. s. habitum vel vultũ. vt.1.Reg.28. Mutauit ergo saul habitum suum. 3.Reg.20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eodem.22. Sume arma tua & ingredere prelium. pro quo he.le. Muta. s. habitum & ingredere prelium. & in eodem. Porro rex israel mutauit habitum suum. Iob.30. In multitudine eorum cõsumitur uestimentum meũ. pro quo hebrei legunt. In multitudine fortitudinis. s. dolorum mutatur vestimentum meum. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer.28. Regnantibus impiis ruine hominũ. pro quo hebrei legunt. Cum surrexerint impii mutatur homo. vel secũdum aliam significationem scrutatur siue inuestigatur homo.

Inuestigar. Mutare.

חֵץ

חֵץ Ches. Sagitta. De quo vide in dictione sequenti. quia inde deriuatur.

חָצַץ Dimidiar. חֵצֶץ חֵץ Sagitta. Iaculum. חֵצִי חִצִּים Sagitte. מְחַצֵּץ ballistariꝰ. Turma. חָצָץ Calculus. Numerus.

חָצַץ Chasas. diuidere. dimidiare. vt Iob.21. Et numerus mensium eius dimidietur. Item חָצָץ Chasas. i. sagitta. iaculum. Ps.76. Etenim sagitte tue transeunt. & cõmuniter scribitur cũ simplici sade. & dicitur חֵץ Ches. vt.4.Reg.19. Nec mittet in eum sagittam. Hiere.9. Sagitta vulnerãs lingua eorũ. & in eo.50. Non parcatis iaculis. quod in hebreo legitur singulariter. s. iaculo vel sagitte. Scribitur etiã cum iod in fine & dicitur חֵצִי Chési. vt.1.Reg.20. Iecit aliã sagittam trãs puerum. & in eo. Ecce ibi est sagitta. 4.Reg.9. Et egressa est sagitta per cor eius. & in plurali חִצִּים Chisim siue חִצֵּי Chise. vt Deut.32. Sagittas meas complebo in eis. 1.Reg.20. Et ego tres sagittas mittam iuxta eũ. Ps.19. Sagitte potẽtis acute. & ĩde מְחַצֵּץ Mechases siue חֹצֵץ Choses. i. ballistarius siue sagittarius aut phalanx vel turma armatorum & curruum. Iudi.5. Vbi colisi sunt currus. Pro q̃ hebrei legunt. A voce sagittariorum uel ballistariorũ. Prouer.30. Et egredietur vniuersa per turmas suas. Item חָצָץ Chasas. i. calculus siue lapillus. Prouer.20. Et postea implebitur os eius calculo. Ponitur etiam translatiue pro numeratione vel numero. vt Threñ.3. Confregit ad numerũ dẽtes meos. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cõfregit calculo siue in modum arene dentes meos.

חָצַב fodere. Scindere. Excidere. Secare. Percuter. Sculpere. Dolare. מַחְצֵב Lapidicia.

חָצַב Chasab. fodere. scindere. secare. percutere. excidere. sculpere. dolare. Deut.6. Cisternas quas non fodisti. Pro quo in hebreo habetur. Cisternas defossas siue excisas quas non fodisti siue nõ excidisti. & in eodem.8. Et de mõtibus eius eris metalla fodiuntur. 2.Paralip.2. Et octoginta millia qui cederent lapides de mõtibus. Ps.28. Vox domini intercidentis flamã ignis. i. excidentis. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Vox domini diuidens flãmã ignis. Prouer.9. Excidit colũnas eiꝰ septem. Esa.5. Torcular extruxit in ea. pro quo he.le. Torcular excidit siue effodit in ea. & in eodẽ.10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea. & in eodem.15. Attendite ad petram vnde excisi estis. & in eodem.22. Quia excidisti tibi hic sepulchrũ: excidisti in excelso memoriale. Põitur etiam pro percutere. Esa.51. Nunquid non tu percussisti superbum. Item significat sculpere siue dolare. vt Iob.19 Vel certe sculpãtur in silice. Osee.6. Propter hoc dolaui in prophetis. & inde מַחְצֵב Machseb. i. lapicidium. s. locus vnde lapides exciduntur. vt.4.Reg.22. Vt emantur ligna & lapides de lapidicinis.

חָצָה Diuidere. Separare. Dimidiare. חֲצִי Medium. Semis. Dimidium. חֲצוֹת Media. מֶחֱצִית Dimidium. Media ps.

חָצָה Chasa. diuidere. Partiri. dimidiare. separare. Geñ.33. Diuisitq; filios lie & rachel. Exo.21. Vendent bouem viuum & diuidẽt precium. & in eo. Cadauer aũt mortui inter se dispartient. i. diuident. Nu.31. Diuidesq; ex equo predam. & in eodem. Ex media parte filiorũ israel quã separauerat. Iudi.7. Diuisitq; trecẽtos viros in tres ptes. 4.Reg.2. Et diuise sunt huc atq; illuc. Iob.40. Diuident illum negociatores. Ps.54. Non dimidiabunt dies suos. Esa.30. Velut torrens inundans usq; ad mediũ colli. Pro quo hebrei legunt. Vsq; ad collum dimidiabit. & est sensus sicut in littera nostra. Dañ.11. Et diuidetur in quattuor vẽtos celi. Et inde חֲצִי Chasi siue חֵצִי Chési. i. dimidium. semis. siue media pars. vt Exo.12. Factum est autem in noctis medio. Et in eodẽ.25. Cuius longitudo habebat duos & semis cubitos. & in eodem. Latitudo cubitum & dimidium. & in eodẽ Altitudo cubitum similiter ac semissem. 3.Reg.3. Et date dimidiam partem vni & dimidiam partem alteri. & inde חֲצוֹת Chasoth. i. dimidium. Exo.11. Media nocte ĩgrediar in egyptum. Ps.118. Media nocte surgebam ad confitendũ tibi. Scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מַחֲצִית Machasith siue מֶחֱצָה Mechesa. i. dimidiũ siue dimidia ps. vt Exo.30. Dimidium sicli iuxta mensuram templi. & in eodem. Media pars sicli offeretur dño. Leuit.6. Medium eiꝰ mane & medium eius vespere. Nu.31. Ex media quoq; parte filiorum israel accipies. & in eodem. Dataq; est media ps his qui in prelio fuerant.

חֹצֶן Sinus. Vlna.

חֵצֶן Chisen siue חֹצֶן Chósen. sinus. vlna. Nee.5. Insup excussi sinum meũ. Ps.128. Et sinum suum qui manipulos colliget. Esa.49. Et afferent filios tuos in vlnis. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat brachium.

חֲצַף מְחַצְּפָא Vrgens. Crudelis.

חֲצַף Chasaph. in lingua chaldaica significat vrgere siue temere agere seu ĩpudẽter agere. & inde מְהַחְצְפָא Machsepha. i. vrgens siue temeraria vel impudens. Dañ.3. Et iussio regis vrgebat. Ponitur etiã pro crudeli. vt in eodẽ.2. Et tam crudelis sentẽtia a facie regis esset egressa. Et etiam in predicto loco hebrei legunt. Impudẽs siue temeraria sniã.

חָצַר Clangere. Canere tuba. חֲצֹצְרָה Tuba. חֲצֹצְרֹת Tube. חָצֵר Atrium. Vestibulũ. חֲצֵרִים Atria. Oppidum. Villa. חָצִיר Herba. Fenum. Pascua. Viror. Porrum.

חָצַר Chasar. clangere. vel canere. s. tuba. & scribitur cũ duplici sade. vt.1.Paralip.15. Sacerdotes clangebant tubis. 2.Paralip.5. Et cũ eis cẽtumviginti canẽtes tubis. & in eodem.7. Porro sacerdotes canebãt tubis ante eos. & in eodem.29. Hi qui tenebant tubas erãt in officio suo. pro quo hebrei legunt. Et tube clangebant: siue vt ita dicã: tibicinabant. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. & inde חֲצֹצְרָה Chasósra. i. tuba. vt Osee.5. Clangite buccina in gabaa tuba in rama. & in plurali חֲצֹצְרֹת Chasósroth. i. tube vt Nu.10. Fac tibi duas tubas argenteas. & in eodem.31. Et tubas ad clangendum tradidit ei. Ps.97. In tubis ductilibꝰ. Item חָצֵר Chaser. Atrium. vestibulũ. villa. & reperitur generis cõis tam in singulari q̃ȝ in plurali. Exo.27. Facies & atrium tabernaculi. & in eodẽ. In latitudine uero atrii. & in eodem.40. Circundabisq; atrium tẽtoriis. 2.Reg.17. Qui habebat puteum in vestibulo suo. 3.Reg.6. Edificauit atriũ interius. & in eodem.7. Et atrium maius rotundũ. 2.Paralip.7. Sanctificans quoq; salomon mediũ atrii. Ester.1. In vestibulo horti & nemoris. & in eodem.6. Amã quoq; exterius atrium domus regie intrauerat. Hiere.26. Sta in atrio domus domini. & in eodem.36. In vestibulo superiori in introitu porte noue. & in eodem.37. Et mansit ieremias in vestibulo carceris. Ezech.10. Et atrium repletum est splendore glorie domini. & in eodem.40. Vsq; ad frontem atrii interioris. & in eodem. Et porta atrii interioris. & in eodẽ. Et introduxit me in atrium interius. & in eodem. Et vestibulum eius ad atrium exteriꝰ. Et in eodem.46. Porta atrii interioris que respicit ad orientem. & aliquãdo scribitur cũ he in fine. Hiere.36. Et ingressi sunt ad regem in atriũ. & in plurali חֲצֵרִים Chaserim siue חֲצֵרוֹת Chaseroth. i. atria. vt. Ps.85. Concupiscit & deficit anima mea in atria dñi. & in eodem. Quia melior est dies vna in atriis tuis. Ps.99. Et atria eius in hymnis. Esa.1. Vt ambuletis in atriis meis. Ponitur etiam pro villa vel oppido tam in singulari q̃ȝ in plurali. Geñ.25. Per castella & oppida eorum. Exo.8. Et mortue sunt rane de domibus & de villis. Leuit.25. Sin autem in villa fuerit domus que muros non habet. Nu.34. Vnde egredientur confinia ad villam nomine Addar. Ios.15. Ciuitates & ville earum. Esa.24. In domibꝰ habitabit cedar. pro quo hebrei legũt. In villis siue in oppidis habitabit cedar. & inde חָצִיר Chasir. i. herba. fenum. 3.Reg.18. Si forte possimus inuenire herbam. Iob.8. Et ante omnes herbas arescit. & in eodem.40. Fenum quasi bos comedet. ps.103. Producens fenum iumentis. Ps.129. Fiãt sicut fenum tectorum. Esa.15. Quia aruit herba. & in eodem.37. Et herba tectorum que exaruit. Et in eodem.40. Omnis caro fenũ. & in eodem.34. Et germinabunt inter herbas. Ponitur ẽt pro pascuis. siue pro virore. vt Esa.34. Et erit cubile draconũ & pascua struthionũ. & in eodẽ.35. Viror calami & iunci. Significat etiam porrũ. vt Nu.11. Porriq; & cepe & allia.

חֹק Lex.

חֹק Choc. lex. legitimum. preceptum. ritus. De quo vide in dictione sequenti.

חָקַק Leges cõdere. חִקְקֵי Exprimere. Exarare. Describer. מְחֻקָּק

חָקַק Chacac. decernere. statuere. precipere. leges condere. describere. depingere. exprimere. exarare. Prouer.8. Et legum conditores iusta decernunt. Esa.10. Ve qui cõdũt leges iniquas. vbi etiam pro legibus põitur חִקְקֵי Chicece. ac si diceret. ve qui decernunt decreta iniqua siue ve qui statuunt statuta iniqua. Esa.22. Diligenter in petra tabernaculum tibi. Pro quo hebrei legunt. Describens vel exarans in petra tabernaculum suum. Ezech.23. Imagines chaldeorũ expressas coloribus. & aliq̃n scribitur cum simplici coph. vt Iob.4. Vt exarentur in libro stiloferreo. Prouer.8. Q̃n certa lege & gyro vallabat abyssos. & in eodem. Quãdo appendebat fundamenta terre. pro quo hebrei legunt. Quando statuebat vel decernebat siue describebat aut certa lege vallabat fundamenta terre. Esa.30. Et in libro diligẽter exara illud. Ezech.4. Et describes in eo ciuitatem ierusalem. Et inde מְחֻקָּק Mechucac. i. illud quod decernitur vel statuitur. pro quo btũs Hieronymus transtulit iudicia. vt Prouer.31.

Ne forte bibant & obliuiscātur iudiciorū. & inde מְחֹקֵק Mechochec. i. legislator aut legifer. doctor. dux. princeps. vt Nu. 21. In datore legis & in baculis suis. Esa. 33. Domin⁹ legifer noster. Ponitur etiā pro doctore. vt Deut. 33. Qđ in parte sua doctor esset repositus. Item ponitur pro duce vel principe. vt Geñ. 49. Nō auferetur sceptrū de iuda & dux de femore eius. Iudi. 5. De machir principes descenderūt. Scribitur etiam sine mem in principio. vt in eodē. Cor meū diligit principes israel. & inde חִקְקֵי Chicheche. i. leges siue statuta. vt Esa. 10. Ve qui condunt leges iniquas. Et secūdū hebreos significat etiā cogitationes. vt Iudi. 5. Vbi nos legimus magnanimorū reperta est cōtētio. Pro quo ipsi legūt. Magne cogitationes cordis uel exarationes cordis. & inde חֹק Choc siue חֻקָּה Chuca vł חֻקַּת Chucath. i. lex. legitimū. preceptū. rit⁹. cultus. ius. cerimonia. statutum. cōsuetudo. terminus. & est cōmunis generis tam in singulari q̄ȝ in plurali. Geñ. 47. Et factum est quasi in legem. Exo. 12. Et celebrabitis eam domino in generationibus vestris cultu sempiterno. i. lege vł ritu sempiterno. & in eodem. Et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. & in eodē. Custodi verbum istud legitimū tibi & filiis tuis. & in eodem. Hec est religio phase. i. lex siue ritus phase. & in eodem. 13. Custodies huiuscemōi cultum statuto tēpore. & in eodē. 28. Legitimū sempiternū erit Aaron & filiis eius. & in eodē. 29. Cedetq; in partē Aaron & filiorū eius iure perpetuo. & in eo. 30. Legitimū sempiternū erit ipsi & semini eius. Leuit. 6. Legitimum sempiternū erit in generationibus uestris. & in eodē. 7. Et dedi aaron & filiis eius lege perpetua. & in eodē. 10. Quod datū est tibi & filiis tuis de oblationibus dñi. Pro quo hebrei leguit. Quia legitimum siue statutum est tibi & filiis tuis. & in eodē. 16 Eritq; hoc vobis legitimum sempiternū. & in eodē. 18. Nec in legitimis eorum ambuletis. & in eodē. Et precepta mea seruabitis. & in eo. 26. Si in preceptis meis ambulaueritis. Nu. 9. Preceptū idem erit apud vos tam aduene q̄ȝ indigene. & in eodē. 19. Hec est religio victime. pro quo hebrei legunt. Hoc est legitimum legis siue hec est cerimonia legis. 1. Reg. 30. Et factū est hoc ex die illa & deinceps cōstitutū & prefinitum. Ps. 2. Predicans preceptum eius. Ps. 93. Qui fingis laborē in precepto. Ps. 118. Ad custodiendas iustificationes tuas. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ad custodienda precepta tua. & in eodē. Iustificationes tuas custodiam. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Precepta tua custodiā. Ps. 148. Preceptū posuit & nō preteribit. Esa. 24. Mutauerunt ius. Hiere. 32. Et accepi librum possessionis signatū & stipulationes & rata. vbi ponitur pro rata. i. statuta vel determinata. & in eo. 33. Et leges celo & terre nō posui. Ezech. 20. Ergo & ego dedi eis precepta nō bona: & in eodem. 36. Sacrificium dño legitimum iuge atq; perpetuum. & ponitur ibi plurale pro singulari. Mich. 7. Longe fiet lex. Soph. 2. Priusq; pariat visio. pro quo in hebreo habetur. Priusq; pariat lex siue preceptum aut ius. & in littera nostra debet legi. Priusq; pariat iussio. Quia sic est in bibliis nostris antiquis. vnde beatus Hieronymus exponens predictū locū sic ait. Anteq; preceptū sequatur effectus. Significat etiā illud quod datur alicui ex statuto legis vel a natura aut ex consuetudine. vt in aliquibus locis predictis & Geñ. 47. Quibus & statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur. Prouer. 30. Tantūmodo victui meo tribue necessaria. i. cibaria statuta ex natura. & in eodē. 31. Deditq; predam domesticis suis & cibaria ancillis suis. i. statuta cibaria Ponitur etiā pro termino. vt Iob. 14. Cōstituisti terminos eius qui preteriri non poterunt. & in eodē. 26. Terminum

מְחֹקֵק Dator legis. Legislator Legifer Doctor. Dux. Princeps. חִקְקֵי Leges. Cogitationes. חֹק חֻקָּה Lex. Ritus. Religio Cultus. Ius. Legitimū. Preceptū. Cerimōia. Constitutū Preceptū. Ius. Rata. Iussio. Statutum. Terminus.

circundedit aquis. & in eodem. 38. Circundedi illud terminis meis. Esa. 5. Et aperuit absq; vllo termino. Item ponitur pro tempore. i. pro tempore statuto. vt Iob. 14. Et cōstituas mihi tempus in quo recorderis mei. Ponitur etiā ꝓ voluntate. vt Iob. 23. Cum expleuerit in me voluntatem suam Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Cum expleuerit terminum meum siue ius vel legem meam. Item ponitur pro sinu. vt in eodem. 23. Et in sinu meo abscondi verba oris ei⁹. Vbi ꝓ sinu pōitur in hebreo חֹק Chuc ꝓ חֵיק Chec.

חָקָה Chaca. depingere. describere. sculpere. considerare. vt Ezech. 23. Cūq; vidisset viros depictos in pariete. & inde מְחֻקֶּה Mechuche. i. sculptū siue depictū. pro quo btūs Hieronymus transtulit. Regulam. vt. 3. Reg. 6. Opere quadro ad regulam. Ponitur etiam pro considerare. vt Iob. 13. Et vestigia pedum meorum considerasti. Sed etiā in predicto loco hebrei legunt. Descripsisti vel sculpsisti. Vide etiā de hoc in dictione precedenti.

חָקַר Chacar. querere. inuestigare. scrutari. explorare. considerare. supputare. probare. Deut. 13. Quere sollicite & diligenter. Iudi. 18. Vt explorarent terram & diligenter inspicerent. i. diligenter inuestigarent vel considerarent. & in eodem. Dixerūtq; eis ite & cōsiderate terram. 1. Reg. 20. Si inuestigauero sententiam patris mei. 1. Paralip. 19. Vt inuestigent & scrutētur terram tuā. 2. Paralip. 4. Ita vt ignorarent pondus eris. Pro quo hebrei legunt. Non poterat inuestigari pōdus eris. Et est sensus sicut in littera nr̄a. Iob. 5. Vt inuestigauim⁹ ita est. & in eo. 28. Et enarrauit & preparauit & inuestigauit. & in eodem. 29. Et causam quam nesciebam diligētissime inuestigabam. Ps. 43. Nōne deus requiret ista. Prouer. 18. Et venit amicus eius & inuestigauit eum & in eodē. 25. Gloria regū inuestigare sermonē. & in eo. 28 Et pauper prudens scrutabitur eū. Eccs. 12. Et inuestigans composuit parabolas multas. Threñ. 3. Et queramus & reuertamur ad dominū. Ponitur etiam pro supputare. vt Hiere. 46. Succiderūt saltum eius ait dominus quia supputari non potest. Significat etiam probare. vt. Ps. 138. Dñe probasti me. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dñe inuestigasti me. & in eodem. Proba me de⁹ & scito cor meū. & etiā beatus Hieronym⁹ in hoc loco trāstulit. Scrutare me deus & cognosce cor meum. & inde חֵקֶר Checher. i. inuestigatio vł scrutatio. vt. Ps. 144. Et magnitudinis eius non est finis. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et magnitudinis eius nō est inuentio. i. non est inuestigatio vł scrutatio. Prouer. 25. Celum sursum & terra deorsum & cor regum inscrutabile. pro quo hebrei legunt. Et cordis regum non est scrutatio. i. nō est eius scrutari supradicta. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. & in eodem. Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Esa. 40. Nec est inuestigatio sapientie eius. Ponitur etiam pro vestigiis. vt Iob. 11. Forsitan vestigia dei comprehendes. Pro quo hebrei legunt. Forsitan inuestigationem vel scrutationem dei comprehendes.

חָרַר Charar. arere. exsiccari. succēdi. estuare. irasci: siue ira succendi. Et cōmuniter scribitur per simplicem res. vt Iob. 30. Et ossa mea aruerunt pre caumate. Scribitur in predicto loco cū he in fine. & aliqñ scribitur cū nun in principio. s. quando est verbum passiuum prime coniugatiōis. vt. Ps. 68. Rauce facte sunt fauces mee. pro quo he. le. Aruit siue exiccatum est guttur meū. Vnde beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Exasperatū est guttur meū. Ps. 101. Et ossa mea sicut cremium aruerunt. i. exsiccata sūt. Hiere. 6. Defecit sufflatorium in igne. i. combustū vel suc-

Voluntas. Sinus. חֹק חֵקָה Depingere. מְחֻקֶּה Sculptum Regula. Cōsiderare. חָקַר Querere. Explorare. Inuestigare. Requirere Scrutari. Supputa Probare. חֵקֶר Inuestigatio. Vestigia. חָרַר Arere Exsiccare. Exasperare.

censum est. Ezech. 15. Et medietas eius redacta est in fauillam. pro quo hebrei legunt. Et medietas eius exsiccata est siue exaruit vł succēsa est. & in eo. Quāto magis cum illud ignis deuorauerit & consumpserit. i. succenderit. Pōitur ēt pro tabescere vel liquefieri. vt Ezech. 24. Et ossa tabescent & in eodē. Vt incalescat & liquefiat es eius. Sed etiā in predictis locis hebrei dicūt q̄ significat exsiccare vel succēdere. Itē ponitur ꝓ insanire. vt Esa. 24. Ideoq; insaniēt cultores eius. Et etiā in predicto loco hebrei legūt. Arescent vł succendentur habitatores eius. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nā significat etiā furere vel irasci quod est idē qđ insanire. De quo vide infra in dictione חָרָה Chara. & inde חֲרֵרִים Charerim. i. siccitas. vt Hiere. 17. Sed habitabit in siccitate in deserto. & scribitur pluraliter in hebreo in predicto loco: & nunq̄ȝ reperitur in numero singulari. duplicatur ēt aliqñ littera cheth & dr̄ חַרְחַר Charchar. i. incēdit vel succendit. vt Prouer. 26. Sic homo iracundus suscitat rixas idest succendit vel incendit rixas. & inde חַרְחֻר Charchur. idest morbus ardens siue ardor. Deut. 28. Ardore & estu & aere corrupto.

חָרַב Charab. arere. exsiccare. vastare. desolare. destruere. dissipare. desertum facere. siue desertum esse. Geñ. 8. Primo mense prima die mēsis īminute sunt aque. Pro quo hebrei legunt. Exsiccate sunt aque. & in eo. Vidit q̄ exsiccata esset superficies terre. Iudi. 16. Si septem neruiceis funibus necdū siccis. Iob. 14. Et fluui⁹ vacuefactus arescat. Pro quo hebrei legunt. Et fluui⁹ exsiccetur & arescat. Esa. 19. Et fluuius desolabitur. i. arescet atq; siccabitur. & in eo. 37. Et siccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerum. & in eo. 44. Qui dico profundo desolare. Pro quo hebrei legunt. Qui dico ꝓfunditati. s. maris vel fluminis arescere vel exsiccare. Potest etiā legi sicut est in littera nostra: quia est equiuocū ad vtrūq;. & in eodē. 51. Nunquid nō tu siccasti mare. Hiere. 51. Et desertum faciam mare eius. i. exsiccabo mare eius. Osee. 13. Et desolabit fontē eius. i. exsiccabit. Nañ. 1. Et oīa flumina ad desertum deducens. Pro quo hebrei legunt. Et oīa flumina exsiccans siue arefaciens. & inde חֲרָבָה Charaba. i. siccū aridū siue arida. vt Geñ. 7. Et cūcta in quibus spiraculū vite est in terra mortua sunt. Pro quo hebrei legunt. Et cuncta in quibus spiraculū vite est in arida mortua sunt. Exo. 14. Et vertit mare in siccum. Leuit. 7. Siue oleo conspersa siue arida fuerit. Prouer. 17. Melior est bucella sicca cum gaudio. Eze. 30. Et faciā alueos fluminū aridos. & inde חֹרֶב Choreb. i. siccitas. calor. estus. vt Iudi. 6. Et in omni terra siccitas. & in eodem. Oro vt solum vellus siccum sit. & in eodem. Et fuit siccitas in solo vellere. Esa. 25. Vmbraculū ab estu. & in eo. Sicut estus in siti. & in eodē. Et quasi calore sub nube torrente. Hiere. 5. Siccitas super aq̄s eius. Aggei. 1. Et vocaui siccitatē super terram. Scribitur ēt cum puncto cegol in prima syllaba & dicitur חֶרֶב Chereb. idest estus. vt Deut. 28. Ardore & estu. Scribitur etiam cū nun & dicitur חַרְבֹן Charbon. i. siccitas vel estas. Ps. 31. Dū confringitur spina. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cum exarserit estas. Itē חָרַב Charab. Deuastare. desolare. destruere. dissipare. desertum esse. Iudi. 16. Qui deleuit terram nostrā. i. deuastauit vel desolauit. Nee. 2. Ciuitas domus sepulchrorū patrū meorum deserta est. Esa. 34. A generatione in generationem desolabitur. & in eodē. 37. Desertas fecerunt reges assyriorū terras & regiones earum. & in eodem. 49. Destruentes te & dissipantes a te exibunt. & in eodem. 60. Et gētes solitudine vastabuntur. Hiere. 2. Et porte eius desolamini vehementer. & in eodē. 26. Et vrbs ista desolabitur. & in eodem. 33. In

Succēdere. Tabescere Liquefieri. Insanire. חֲרֵרִים Siccitas. חַרְחַר Succēdere. חַרְחֻר Ardor. חָרַב Exsiccare. Arescere. Desolare Siccare. Desertū facere. חֲרָבָה Siccum. Arida. חֹרֶב Siccitas Estus. חֶרֶב Estus. חַרְבֹן Estas. חָרַב Deuastare Desertū eē. Desolare Desertū facere. Destruere. Vastare.

loco isto quem vos dicitis esse desertum. & in eodē. 50. Dissipa & interfice quos post eos sunt. & in eo. Dissipate vniuersos fortes eius. Ezech. 6. Vrbes deserte erunt. & in eodē Et dissipabuntur & interibunt are vestre. & in eodem. 26. Implebor: deserta est. & in eodem. Cum dedero te vrbē desolatā. Soph. 3. Desertas feci vias vestras. Aggei. 1. quia domus mea deserta est. & inde חֹרֶב Choreb. i. destructio siue destructum vel desertū. solitudo. vt Esa. 61. Et instaurabūt ciuitates desertas. Quod in hebreo legitur singulariter. s. ciuitates destructiōnis. i. ciuitates destructas vel desertas sicut est in littera nostra. Eze. 29. Et erit terra egypti in desertum & in solitudinem. Soph. 2. Et coruus in superliminari. Pro quo hebrei legunt. Et destructio in superliminari. Sed si scribatur cum aym in prima tūc significat coruū. & in plurali חָרְבוֹת Charboth siue חֳרָבוֹת Charaboth. i. destructiones aut destructa vel deserta. vt Esa. 48. Non sitierunt in deserto. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. in desertis. vel secundū primā significationem in siccitatibus. & in eodē. 61. Et edificabunt deserta a seculo. Ezech. 13. Quasi vulpes in deserto. pro quo he. le. In desertis. & in eo. 36. Torrentibus vallibusq; & desertis parietinis. & in eo. Et instaurauero ruinosa. pro quo he. le. Et edificabuntur deserta & in eo. Et ciuitates deserte & destitute. Ps. 108. Et eiiciātur de habitationibus suis. pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Et exquirātur in parietinis suis. Scribitur etiam cum mem vel nun & dicitur מַחֲרָבוֹת Machoraboth siue נֶחֱרָבֹת Necheraboth. vt Ezech. 29. Et ciuitates eius in medio vrbium subuersarum. vbi ponitur pro subuersis. & in eodem. 30. Et vrbes eius in medio ciuitatum desertarum erunt. & inde חָרֵב Chareb siue חֶרֶב Chereb. i. gladius. ensis. culter. mucro. & secundū hebreos est genus ad omnia ferramenta acuta quibus scindimus. Geñ. 3. Et flāmeum gladium atq; versatilem. & in eo. 27. Viues in gladio. & in eo. 48. Quam tuli de manu amorrei in gladio & arcu meo. Exo. 5. Ne accidat nobis pestis aut gladius. & in eodem. 20. Si enim leuaueris cultrū tuum super eum polluetur. Leuit. 26. Et gladius non transibit terminos vestros. Nu. 22. Cernens asina angelum stantem in via euaginato gladio. Deut. 33. Scutum auxilii tui & gladius glorie tue. Iudi. 3. Qui fecit sibi gladium ancipitem. & in eo. Et tulit sicam de dextero femore suo. idest & tulit gladium. & in eodem. 7. Gladius domini & gedeonis. 1. Reg. 13. Non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi. 2. Reg. 2. Nū vsq; ad internitionem tuus mucro deseuiet. Iob. 41. Cum apprehenderit eum gladius non subsistet. Ps. 36. Gladium eorum intret in cor ipsorum. Ps. 43. Neq; eñ in gladio suo possederunt terram. Esa. 27. In die illa visitauit dominus in gladio suo. Hiere. 4. Et ecce peruenit gladius vsq; ad animam. & in eodem. 33. Et ad munitiones & ad gladium. & in eodem. 47. Vsquequo cōcideris o mucro dñi. Ezech. 5. Sume tibi gladium acutum radentē pilos. & in eo. 21. Mucro euagina te. & in plurali חַרְבוֹת Charboth siue חֲרָבוֹת Charaboth. vt Ios. 5. Fac tibi cultros lapideos. 3. Reg. 18. Incidebant se iuxta ritum suum in cultris & lanceolis. Esa. 2. Et cōflabunt gladios suos in vomeres. Ponitur etiam pro instrumentis ferreis acutis quibus muri destruuntur. Pro q̄ btūs Hieronymus transtulit Armaturā. vt Ezech. 26. Et turres tuas destruet in armatura sua. & inde verbum חָרַב Charab. Quod significat pugnare. siue trucidare. vt. 4. Reg. 3. Pugnauerunt reges contra se & cesi sunt mutuo.

חָרַג Charag. contrahere. constringere. vt. 2. Reg. 22. Et cōtrahentur in angustiis suis. & solum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica significat timorem.

Dissipare. חֹרֶב Destructio Solitudo. חָרְבוֹת Deserta Ruinosa. Parietine מַחֲרָבוֹת Subuerse. Deserte. חֶרֶב Gladius. Culter. Sica. Ensis. Mucro חַרְבוֹת Cultri. Gladiū. Armatura חָרַב Pugnare. חָרַג Cōtrahere Timor.

חַרְגֹּל חרגל Chargol.species volatilis quattuor habēs pedes.pro
quo beatus Hieronymus transtulit. ophimachū. vt
Ophimachus. Leuit.11. Atacus atq; ophimachus.& solū inuenitur in pre
dicto loco.& dicunt aliqui hebrei q; est genus locuste.

חָרַד חרד Charad.pauere.formidare. timere. expauescere. ob-
stupescer.admirari.terrere. tremer.cōmoueri.vt Gen̄.
Expauescere. 17.Expauit isaac stupore vehementi.vbi ponitur verbum
& nomen ab eo deriuatum.Iudi.7.Qui formidolosus & ti
Pauere. midus est.& in eodē. Turbato omni exercitu. pro quo he
brei legūt.Et omnē exercitum pauere fecit: siue exterruit.
1.Reg.4.Erat aūt cor eius pauens p arca domini.& in eo.
Terrere 13.Et om̄is populus perterritus est qui sequebatur eum.&
in eodē.14.Sed & om̄is populus stationis qui ierat ad pre-
Obstupescere. liandū obstupuit.& in eodem.16.Et admirati sūt seniores
Admirari. ciuitatis.2.Reg.17.Percutiam eū: cūq; fugerit omnis po-
pulus qui cum eo est percutiam regem desolatum.pro quo
hebrei legunt.Terrebo eum & omnem populū qui cum eo
est:& percutiam regem solū.3.Reg.1. Territi sunt ergo &
surrexerunt.Iob.11.Et non erit qui exterreat. & in eo. 37.
Timere Super hoc expauit cor meū.Esa.29.Et stupebunt & time-
bunt a facie cōmotionis manus dn̄i.& in eodem.66.Audi-
Tremere. te verbum domini qui tremitis ad verbum eius.Ezech. 30
Egredientur nuncij a facie mea ad conterendā ethiopiam.
Pro quo hebrei legunt.Ad terrendam siue ad exterrendā
ethiopiam: vel vt contremiscere faciant ethiopiam: siue vt
expauescere faciant ethiopiam.& in eo.32. Et obstupescēt
Formidare. reges singuli pro anima sua.Osee.11.Et formidabunt filii
maris. & in eodē pōitur pro auolare.vbi dicitur.Auolabūt
quasi auis ex egypto.Pro quo hebrei legunt.Mouebuntur
Cōmoueri siue cōmouebūtur q̄si auis ex egypto.i.velociter cōmoue-
buntur pre timore vel terrore. Ponitur etiā pro laborare vl'
ministrare:quod est motus quidam.vt.4.Reg.4. Ecce se-
Ministrare dule in omnibus ministrasti nobis.pro quo hebrei legunt.
Ecce laborasti pro nobis omnē laborem istū. Siue ecce mi-
nistrasti pro nobis om̄e ministerium istud. vbi pōitur ver-
חֲרָדָה bum & nomen ab eo deriuatum.& inde חֲרָדָה Charada.i.
stupor.tremor.terror.timor.vt.Gen̄.27. Stupore vehemē
Stupor ti & vltra q; credi potest admirans ait.Ezech.26.Et induē
tur stupore.vbi ponitur in hebreo חֲרָדוֹת Charadoth in nu
חֲרָדוֹת mero plurali.Ponitur etiam in nostra translatione pro mi
raculo quod est res stupenda.1.Reg.14.Et factum est mira
Miraculū culum in castris.& in eodem.Et factum est quasi miraculū
Timor a deo.Prouer.29.Qui timet hominem cito corruet.pro q̄
hebrei legunt.Timor siue tremor hominis dabit ruinam.
& est sensus sicut in littera nostra.

חָרָה חרה Chara.irasci.indignari.furore succēdi.emulari.Gen̄.
Irasci. 4.Quare iratus es.Exo.32.Cur domine irascitur fu-
ror tuus contra populū tuum. Deut.11.Iratusq; dn̄s claudat
celum.& in eodē. 31. Et irascetur furor meus contra eum.
2.Reg.22.Qm̄ iratus est eis.& in eodem.24.Et addidit fu
ror domini irasci contra israel.4.Reg.22. Iratus est furor
eius contra iudam.Iob.32.Porro aduersum amicos ei9 in-
Indignari dignatus est.Ps.123.Cum irasceretur furor eorum in nos.
Ione.4.Putas ne bene irasceris tu.Zach. 10. Super pasto-
res iratus est furor meus.Scribitur etiā sine he. vt Gen̄. 4.
Iratusq; est cain vehementer.Exo.32.Iratusq; valde proie
cit de manu tabulas.Nu.12.Iratusq; contra eos abiit. Scri-
bitur etiam cum nun in principio.s.q̄n est verbum passiuū
prime coniugationis.Pro quo beatus Hieronymus trāstu
lit pugnare.vt Canti.1.Filii matris mee pugnauerunt con
Pugnare tra me.Esa.41.Omnes qui pugnant aduersum te. Vide ēt
חֲרִי de hoc supra in dictiōe חָרַר Charar.Inde חֳרִי Chori.i. ira.
vt Exo.11.Et exiuit a pharaone iratus nimis. pro quo he-
brei legunt.Et exiuit a pharaone cum ira furoris. Deut.30 Ira.
Que est hec ira furoris ei9 imensa.& inde חָרוֹן Charon.ira. חָרוֹן
furor. vt Exo.15. Misisti iram tuam. & in eo.32. Quiescat Ira.
ira tua & esto placabilis. 4.Reg.22. Verūtamen nō est auer
sus domin9 ab ira furoris sui magni.Ps.2.Et in furore suo Furor
conturbabit eos.Ps.84.Auertisti ab ira indignationis tue
Ponitur etiam חָרָה Chara pro emulari.vt Ps.36.Noli emu חָרָה
lari in malignātibus.& in eo.Noli emulari in eo qui psper- Emulari.
ratur in via sua.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta
hebraicā veritatem transtulit Contendere. & inde verbū
tertie coniugationis.s.הֶחֱרָה Hechera.Pro quo beatus Hie- הֶחֱרָה
ronymus transtulit.In monte.Nee.3.Post eū in monte edi In monte.
ficauit Baruch filius Zachai. Quod potest legi sic.s.post
eum emulatus.idest imitatus edificauit Baruch filius Za-
chai.vel secūdū primā significationē irat9.quia fortasse in-
uitus edificauit : tamen si pro littera cheth scribatur cū lit-
tera he: que est quasi eiusdem figure:vt dicatur הֶהָרָה Hahá
ra tunc significat in monte sicut est in littera nostra.

חָרוּז חרז Charuz.monile.torques.& solum inuenitur in nūero חָרוּז
plurali.s.חֲרוּזִים Charuzim vt Canti.1.Collum tuum Monile
sicut monilia.& secundum aliquos hebreos scribitur etiam חֲרוּזִים
cum aleph in principio loco cheth.Ezech.27. Vbi nos le-
gimus cedros quoq; habebāt in negociationibus tuis.pro
quo ipsi legunt.Monilia siue torques habebāt in negocia-
tionibus tuis.Sed melius in translatione nostra. De quo vi-
de supra in dictione אֶרֶז érez.

חַרְחַר חרחר Charchar.succendere.siue incitare.s.rixas vl' iurgia חַרְחַר
De quo vide supra in dictione חָרַר Charar.

חֶרֶט חרט Chéret.stilus: siue opus fusorium. Esa.8. Et scribe in חֶרֶט
eo stilo hominis.Exo.32.Formauitq; opere fusorio.
Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.& formauit cum stilo. Stilus.
scilicet ferreo.& inde חֲרִיטִים Charitim.Pro quo beat9 Hie חֲרִיטִים
ronymus transtulit Acus.s.ornamētū muliebre.Esa.3. Lin Acus.
teamina & acus.Ponitur etiam pro marsupiis vel saccis. vt
4.Reg.5.Ligauitq; duo talenta argenti in duobus saccis. Sacci

חַרְטֹם חרטם Chartom.hariolus.incantator. maleficus. vt Dan̄. חַרְטֹם
2.Ab omni hariolo & mago.& in plurali חַרְטֻמִּים Hariolus.
Chartumim .i.incantatores siue harioli aut malefici. Exo. חַרְטֻמִּים
7.Fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas.& in eo Incantationes
dem.Feceruntq; similiter malefici egyptiorum.& in eodē. Malefici
8.Fecerunt aūt & malefici per incantationes suas similiter.
& in eodem.Et dixerunt malefici ad pharaonem digit9 dei
est.Dan̄.2.Precepit aūt rex vt conuocarentur harioli.Poni Harioli
tur etiam pro coniectoribus.vt Gen̄.41.Misit ad omnes cō Cōiectores
iectores egypti.

חָרַךְ חרך Charach.inuenire.Prouer.12.Non inueniet fraudulē חָרַךְ
tus lucrū.& solū inuenitur in predicto loco.& dicūt he Inuenire.
brei q; significat inurere vl' adurere siue assare.vnde in pre Inurere
dicto loco ipsi legunt.Non inuret siue non assabit fraudulē
tus venationem suam.Quod sic exponitur ab hebreis: qua
si dicat.Quidquid dolo vel fraude acquiritur velociter pe-
ribit nec fraudulentus fruetur eo.Alii vero dicunt q; signifi
cat stigmatizare siue signare.i.signa vel stigmata in rebus
propriis ponere: vt inter alienas possint cognosci vel inue- Adurere
niri.& in lingua chaldaica significat adurere.Dan̄.3.Et ca- חֲרַכִּים
pillus capitis eorum non esset adustus.Item חֲרַכִּים Chara Cancelli.
chim.cancelli.Canti.2.Prospiciens per cancellos. & solum
inuenitur in numero plurali in predicto loco.

חָרוּל חרל Charul.sentis.vrtica.spina. Iob.30. Et esse sub senti- חָרוּל
bus delicias computabant.Prouer.14. Et ecce totum Sentis.
repleuerant vrtice.Soph.2.Siccitas spinarū & aceruū salis. Urtica.

חָרַם חרם Charam.delere.destruere.desolare.occidere. anathe- Spine
matizare.deuouere. cōsecrare. Nu.21. Delebo vrbes חָרַם

eius. Esdre.10. Auferetur vniuersa substantia eius. Pro q̄
Destruere. hebrei legunt. Destruetur vniuersa substantia eius: siue oc-
Desolare cidentur vniuersa pecora eius. Esa.11.Et desolabit dn̄s lin-
guam maris egypti. Item significat occidere siue interfice
re.vt Exo.22.Qui immolat diis occidetur. Nu.21.Quem
Occidere. Interficere. ille interfecit subuersis vrbibus eius. Ios.6.Et interfecerūt
omnia que erant in ea.& in eodē.10.Regemq; illius inter-
fecit.& in eodē. Sed omne quod spirare poterat interfecit.
Hiere.50.Dissipa & interfice. & in eodē. Et interficite eā.
Item significat anathematizare. vt Ios.6. Vos aūt cauete
ne de his que precepta sūt quippiam cōtingatis & sitis pre
uaricationis rei: & omnia castra israel sub peccato sint. pro
Anathematizare quo hebrei legunt. Vos aūt cauete ab anathemate ne ana-
thematizemini: & accipiatis de anathemate: & ponatis ca
stra israel in anathemate. Sed beatus Hieronymus transtu
lit sensum. Ponitur etiā pro consecrare vel deuouere aliqd
Cōsecrare. dn̄o: ne quis eo fruatur q̄si sit anathema. Leuit.27.Et pos-
sessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum.& in eo. Om̄e
quod domino consecratur siue homo fuerit siue animal.
חֵרֶם & in eo. Quidquid semel fuerit consecratum sanctum san
ctorum est domino.& inde חֵרֶם Cherem.i.cōsecratio.ana
thema: occisio. interfectio. rete. siue sagena. vt Leuit. 27.
Cōsecratio Et omnis consecratio que offertur ab homine nō redime-
tur. pro quo he.le. Et omnis consecratio que cōsecratur vl'
Deuouere deuouetur ab homine. vbi ponitur verbum & nomē ab eo
deriuatum. Nu.15. Omne quod ex voto reddiderint filii
israel tuum erit. Pro quo he.le. Omnis consecratio.i.om̄e
quod deuouetur in israel.s.domino: tuum erit.& cōmuni-
Anathema. ter ponitur pro anathemate. Deut.7. Ne fias anathema si-
cut & illud est.& in eodem. Quia anathema est.& in eo.13.
Et non adherebit de illo anathemate quicq; in manu tua.
& Ios.6. Sitq; ciuitas hec anathema.& in eo. Tulerūtq; de
anathemate.& in eo. Quia pollut9 est anathemate. Zach.
14. Et anathema non erit amplius. Malach. 4. Et percutiā
terram anathemate. scribitur etiā cum he in fine. vt Nu.21
Et vocauit nomen loci illius horma.i.anathema. Item po-
nitur pro morte vel interfectiōe. vt.3.Reg.20. Quia dimi-
Mors sisti virum dignum morte de manu tua. Esa.14. Et sup po
Interfectio. pulum interfectionis mee ad iudicium. Mich.7. Vir fratrē
suum ad mortem venatur. Significat etiam rete vel sagena
quibus aues vel pisces capiuntur. vt Eccl's.7. Que laqueus
Sagena venatorū est & sagena cor eius. Ezech.26. Siccatio sagena-
rum erit in medio maris. Abach.1. Traxit illud in sagena
חָרוּם sua.& in eodem. Propterea immolabit sagene sue. Itē חָרוּם
Charum.i.ille qui habet maculam in naribus.s.qui habet
nasum grandiorem vel minorem quam homines commu
niter hn̄t. vt Leuit.21. Si vel puo vel grādi vel torto naso.

חֶרְמֵשׁ חרמש Chermes. falx. Deut.23. Falce autem non metes. חֶרְמֵשׁ
& solum inuenitur in predicto loco. Falx

חֶרֶס חרס Chéres. sol. vt Iob.9. Qui precipit soli & nō oritur. חֶרֶס
Scribitur etiam cum he in fine.& dicitur חַרְסָה Char Sol.
sa. vt Iudi.14. Die septimo ante solis occubitum. & inde חַרְסָה
חַרְסִית Charsith.i. orientalis secundū hebreos. vt Hiere.19 Sol. חַרְסִית
Iuxta introitū porte fictilis. Pro quo hebrei legunt. Iuxta Orientalis.
introitum porte orientalis. Potest etiam deriuari a dictione
חֶרֶשׂ Chares. Que significat testam siue fictile: quia secūdū
hebreos frequenter ponitur littera sin cum apice cibbo-
leth pro littera samach. vnde beatus Hieronymus in expla
Testa. nationibus super Esaiam capl'o.19. sic ait. Chéres em̄ ver-
חֶרֶס bū ambiguum est & testa dicitur & sol. eo q; vtrūq; areat
Prurigo & siccum sit. hec Hieronymus. Item חֶרֶס Cahres.i. pruri-
go. Deut.28. Scabie quoq; & prurigine.

חָרַף חרף חָרַף Charaph. exprobrare. improperare. blasphemare. cō
uiciari. ignominiam facere. reprehendere. morti uel discri
mini se offerre. hyemare. Iudi.8. Super quibus exprobra- Exprobrare
stis mihi dicentes.1. Reg.17. Ego exprobraui agminibus
israel hodie.& in eo. ad exprobrādū em̄ israel ascēdit. & in
eodem. Quis est enim hic philisteus incircuncisus qui ex-
probrauit aciem dei viuentis. 2.Reg.22. Et blasphemauit Blasphemare
israel.& in eo.23. Quando exprobrauerunt philistiim. 4.
Reg.19. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Ps.41. Ex
probrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei. Ps. 54.
Qm̄ si inimicus me9 maledixisset mihi. pro quo btūs Hie
ronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. Non em̄ inimi-
cus exprobrauit mihi. Ps.68. Et opprobria exprobrātium
tibi ceciderunt super me. Ps.73. Vsq; quo deus impropera-
bit inimicus. Ps.118. Et rn̄debo exprobrātib9 mihi verbū. Improperare
Prover.27. Vt possim exprobrāti respōdere sermonem.&
inde חֶרְפָּה Cherpa.i. opprobrium. improperiū. ignominia חֶרְפָּה
vt Gen̄.30. Abstulit de9 opprobrium meū.1.Reg.17. Et tu Opprobrium.
lerit opprobriū de israel. 2.Reg.13. Ego em̄ ferre non pote
ro opprobriū meū. Ps.21. Opprobriū hoim & abiectio ple
bis. Ps.68. Improperium expectauit cor meū. Esa.4. Au- Improperiū
fer opprobrium nostrū.& in eo.20. Ad ignominiam egy- Ignominia.
pti.& in plurali חֶרְפּוֹת Cherphoth siue חֲרָפוֹת Charaphoth חֲרָפוֹת
Ps.68. Et opprobria exprobrantiū tibi. Dan̄.12. Alii in op
probriū vt videant semp. Q̄d in hebreo legitur pluraliter
scilicet in opprobria. Significat ēt reprehēdere. vt Iob.27
Neq; em̄ reprehēdit me cor meū. Et secūdū hebreos signi- Reprehendere.
ficat etiā desponsare. vt Leuit.19. Pro eo q; nos habemus
Que sit ancilla etiā nobilis. hebrei legunt. Que sit ancilla
desponsata viro. Sed nō habet simile vnde significet despō Desponsare
sare. Significat ēt offerre se discrimini vel morti. vt Iudi.5. Offerre se morti.
Zabulon vero & Neptalim obtulerunt animas suas morti.
Item חָרַף Charaph.i. hyemare. vt Esa.18. Et oēs bestie ter- חָרַף
re super illū hyemabunt.& inde חֹרֶף Choreph.i. hyems. vt Hyemare חֹרֶף
Gen̄.8. Estas & hyems. Amos.3. Et percutiā domū hyema- Hyems
lem cū domo estiua. Zach.14. In estate & hyeme erūt. Item
ponitur pro frigore. vt Prouer.20. Propter frig9 piger ara Frigus
re noluit. Ponitur etiā pro iuuētute vel adolescētia. vt Iob. Adolescentia.
29. Sicut fui in diebus adolescentie mee.

חָרַץ חרץ Charas. mutire. latrare. inire prelium. decernere. pre- חָרַץ
scindere. decidere. Exo.11. Apud oēs aūt filios israel Mutire
non mutiet canis. Ios.10. Nullus contra filios israel mutire
ausus est.& aliqui hebrei exponūt pro mutire.s. mouere lin
guam & exacuere. Itē significat inire preliū. vel secūdū he Inire prelium.
breos exacuere se ad preliū. vt.2.Reg.5. Tūc inibis preliū.
Itē ponitur pro decernere. vt.3.Reg.20. Hoc est iudicium Decernere
tuū quod ipse decreuisti.& inde נֶחֱרָצָה Necherasa.i. conci- נֶחֱרָצָה
sa vel decisa. pro quo beatus Hieronymus transtulit Abbre
uiationē. Esa.10. Consumationē enim & abbreuiationem Abbreuiatio.
dn̄s deus exercituū faciet.& in eo.28. Consumationē enim
& abbreuiationem audiui. Quod hebrei exponunt consu Decisa.
mationē decisam uel definitam.& inde חָרוּץ Charus.i. pre חָרוּץ
cisio vel concisio aut abbreuiatio. Iob.14. Breues dies ho-
minis sunt. Esa.10. Consumatio abbreuiata.i. decisa vel de Abbreuiatio.
finita. Ioel.3. Populi in valle cōcisiōis.& in eo. Quia iuxta Concisio
est dies dn̄i in valle cōcisionis. Significat etiā חָרוּץ Charus חָרוּץ
secūdū hebreos hominē rectū & iustum vel diligentē cui9
opera sunt decisa & definita ratiōe & intellectu. Pro q̄ btūs
Hieronymus trāstulit fortē vel robustū. vt Prouer.10. Ma- Fortis.
nus aūt fortium diuitias parat.& in eo.12. Manus fortium
dominabitur.& in eo.21. Cogitatiōes robusti semp in abū Robustus
dantiā. Ponitur etiā pro diligente vel sollicito. Itē חָרוּץ Cha Sollicitus
rus. significat instrumentū quo frumentum trituratur siue
excutitur: eo quod est acutum & scindit fruges. vt Esa.28.

Serra. Non em̄ in ferris triturabitur git. vbi ponitur pro ferris. &
Triturans in eo. 41. Ego posui te quasi plaustrum triturans. vbi poni-
חֲרֻצוֹת tur pro triturāte. & in plurali חֲרֻצוֹת Charusoth. i. plaustra
Plaustra. quibus trituratur. vt Amos. 1. Eo q̄d triturauerunt in plau-
חֲרִיצֵי stris ferreis galaad. & inde חֲרִיצֵי Charise. Pro quo beatus
Carpenta. Hieronymus transtulit Carpēta. vt. 2. Reg. 13. Et circūegit
super eos ferrata carpenta. s. scindētia. & 1. Paralip. 20. Et fe-
cit super eos tribula & trahas & ferrata carpēta transire. Po-
חֲרִיצֵי nitur etiam חֲרִיצֵי Charise pro caseis vl' pro formelis casei.
Formele. vt. 1. Reg. 17. Et decem formelas casei has deferes. pro quo
חָרוּץ hebrei legunt. Decē caseos lactis hos deferes. ponitur ēt חָרוּץ
Cicatrices habēs Charus pro habēte cicatricē. vt Leuit. 22. Si cicatricem ha-
bens si papulas. Item חָרוּץ Charus. i. menia siue murus: eo
חָרוּץ quod in parte supiori tendunt ad acuitatē. Dan̄. 9. Edifica-
Murus bitur platea & muri. Item חָרוּץ Charus. i. aurū. vt Iob. 41.
חָרוּץ Sternet sibi aurū quasi lutum. Ps. 76. Et posteriora dorsi
Aurum eius in pallore auri. Prouer. 3. Melior est acquisitiō eius ne-
gociatione auri. & in eo. 8. Doctrinā magis q̄ aurum eligi-
te. & in eo. Melior est fructus eius auro & lapide precioso.
& in eo. 12. Et substantia hominis erit auri preciū. Zach. 9
חֲרַץ Et aurū vt lutū platearū. Itē חֲרַץ Charas in lingua chaldai-
Renes. ca significat lumbū vel renes. Dan̄. 15. Et compages renum
eius soluebantur.

חַרְצֻב חַרְצֻב Charsub. nodus siue colligatio. & solum inuenitur
חַרְצֻבּוֹת in nūero plurali. s. חַרְצֻבּוֹת Charsuboth. vt Esa. 58.
Colligationes Dissolue colligationes impietatis. Ps. 72. Quia non est re-
spectus morti eorū. pro quo he. le. Quia nō sūt colligatio-
nes siue vincula morti eorū. Beatus Hieronymus in psal-
terio iuxta he. ve. transtulit. Quia nō cogitauerūt de mor-
te sua. i. nō sunt eis colligantia & innodatiōes morti eorū.

חַרְצָן חַרְצָן Charsan. acinus. i. granulū vue. & solū inuenitur in
Acinus numero plurali. vt Nu. 6. Ab vua passa vsq; ad aci-
num. pro quo hebrei. le. Ab acinis vsq; ad folliculū. s. vue.

חָרַק חָרַק Charac. fremere. frendere. stridere. s. dentib⁹. vt Iob.
Fremere 16. Infremuit cōtra me dentibus suis. Ps. 34. Frēdue-
Frendere. runt super me dentibus suis. Ps. 36. Et stridebit sup eū den-
Stridere tibus suis. Ps. 111. Dentibus suis fremet & tabescet. Thren̄. 2
Et fremuerunt dentibus.

חָרַשׁ חָרַשׁ Charas. silere. tacere. dissimulare se audire. obsurde-
Silere scere. tacitū cogitare. arare. Gen̄. 34. Siluit donec ve-
nirent. Nu. 30. Et tacuerit voti rea erit. & in eo. Qua die au-
dierit vir & nō cōtradixerit: voti rea erit. Pro q̄ he. le. Qua
Tacere. die audierit vir & tacuerit: voti rea erit. & est idē sensus cū
littera nostra. & in eo. Si audierit vir & tacuerit. & in eodē.
Q̄d si audiens vir tacuerit. Iudi. 16. Et ibi tota nocte cū si-
Silere. lentio prestolabantur. pro quo. he le. Et siluerūt ibi tota no-
cte. 1. Reg. 7. Ne cesses p̄ nobis clamare ad dn̄m deū nr̄m.
idest ne sileas a clamore. Nee. 5. Et siluerunt nec inuenerūt
quid responderent. Iob. 11. Tibi soli tacebūt hoīes. & in eo.
41. Non parcam ei. Pro quo he. le. Non tacebo mendacia
eius. Ps. 27. De⁹ me⁹ ne sileas a me. Ps. 34. Vidisti dn̄e: ne
sileas. Ps. 38. Ne sileas q̄m aduena ego sum apud te. Ps. 49
De⁹ noster nō silebit. Esa. 41. Taceant ad me isule. & in eo.
42. Silui patiens fui. Soph. 3. Silebit in dilectiōe sua. Item
Dissimulare se audire significat dissimulare se audire: vel obsurdescere. vt. 1. Reg.
10. Ille aūt dissimulauit se audire. Mich. 7. Et aures eorum
חֵרֵשׁ surde erūt. & inde חֵרֵשׁ Cheres. i. surdus. Exo. 4. Aut quis
fabricatus est mutū & surdū. Leuit. 19. Non maledices sur-
Surdus do. Ps. 37. Ego aūt tanq̄ surdus non audiebā. Ps. 57. Sicut
aspidis surde. Esa. 29. Et audient in die illa surdi verba le-
gis. & in eo. 35. Et aures surdorum patebunt. & in eo. 42.
חֶרֶשׁ Surdi audite. & inde חֶרֶשׁ Cheres. i. tacite siue clam. pro q̄
beatus Hieronymus transtulit in abscondito. Ios. 2. Misit
igitur Iosue fili⁹ nun de sethim duos viros exploratores in In abscondito.
abscondito. Item חָרַשׁ Charas. i. tacite cogitare: vel tacite חָרַשׁ
cōtemplari. vt Gen̄. 24. Ipse aūt cōtemplabatur eam taci- Tacite cōtemplari
te. 1. Reg. 23. Quia prepararet ei saul clā malū. i. tacite cogi- Tacite cogitare
taret. Iob. 4. Quin potius vidi eos qui operantur iniquita-
tem. pro quo he. le. Quin potius vidi cogitantes iniquita-
tem. Prouer. 3. Ne moliaris amico tuo malū. pro quo he. le. Moliri.
Ne cogites contra amicū tuū malū. & in eo. 6. Cor machi- Machinari
nās cogitationes pessimas. i. cogitans. & in eo. 12. Dol⁹ in Cogitare.
corde cogitantiū mala. & inde חָרָשׁ Charas siue חוֹרֵשׁ Cho- חָרָשׁ
res. i. faber. artifex. opifex. siue industrius. vt Gen̄. 4. Qui
fuit malleator & faber. 1. Reg. 13. Porro faber ferrarius nō in- Faber
ueniebatur in oīm terra israel. 2. Reg. 5. Artifices lignorū Artifex
artificesq; lapidum. 3. Reg. 7. Artificem erarium & plenū
sapientie. 4. Reg. 24. Et omnē artificē & inclusorem. 1. Pa-
ralip. 4. Genuit ioab patrē vallis artificū: ibi quippe artifi-
ces erant. Esa. 44. Fabri em̄ sunt ex hoībus. & in eo. Faber
ferrarius lima operatus est. & in eo. Artifex lignarius extē-
dit normā. Hiere. 29. Et faber & inclusor. Ezech. 21. Fabri- Fabricator.
cantiū interitū. Ponitur ēt pro sculptore. Exo. 28. Opere
sculptoris & celatura gēmarii. Item pōitur pro architecto. Sculptor. Architectus.
Esa. 3. Et sapientem de architectis & prudētē eloquii mysti-
ci. & inde חֲרֹשֶׁת Charoseth. i. artificium siue fabrefactio. vt חֲרֹשֶׁת
Exo. 31. Marmore & gēmis & diuersitate lignorū. pro quo
hebrei legūt. Et in artificio lapidis & in artificio siue fabri- Artificiū
catione lignorū. Est etiā חֲרֹשֶׁת Charoseth nomē proprium
loci. vt Iudi. 4. Ipse aūt habitabat in charoseth gentiū. Itē Charoseth
חָרַשׁ Charas. i. arare. vt Deut. 22. Nō arabis in boue simul חָרַשׁ
& asino. Iudi. 14. Si non arassetis in vitula mea. Ps. 128. Su- Arare
pra dorsum meū fabricauerūt pctōres. pro quo beat⁹ Hie-
ronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sup ceruicem
meā exarauerūt arantes. Hiere. 26. Sion quasi ager arabitur.
Ezech. 17. Exaratū super latitudinē cordis eorū. Amos. 6. Exarare.
Aut arari potest bubalis. & inde חָרִישׁ Charis. i. aratio siue חָרִישׁ
tēpus arandi. Gen̄. 45. Quibus nec arari poterit nec meti.
Pro quo he. le. In quib⁹ nec erit aratio nec messis. Exo. 34 Aratio.
Die septimo cessabis arare & metere. pro quo he. le. Die se-
ptimo cessabis siue quiesces: in aratiōe & in messe quiesces
1. Reg. 8. Et aratores agrorū suorū. pro quo he. le. Et ad arā-
dū aratiōnē suā. & inde מַחֲרֵשֶׁת Machareseth. i. vomer siue מַחֲרֵשֶׁת
aratrū. vt. 1. Reg. 13. Vt acueret vnusquisq; vomerē suum & Vomer.
ligonē & securim & tridentē & sarculū. vbi ponitur etiam Sarculus
pro sarculo. & in eodē. Retuse erant acies vomerū. & inde
חֲרִישִׁית Charisith. i. vehemēs aut validus ventus: secūdum חֲרִישִׁית
hebreos: qualis solet accidere in tēpore arandi. Pro q̄ beat⁹
Hieronymus transtulit vrentē. Ione. 4. Vēto calido & vrē- Ventus vrēs.
ti. Item חֹרֶשׁ Chores: virgultū densis frondibus. Ezech. 31 חֹרֶשׁ
Et frondibus nemorosis. Ponitur etiā in translatiōe nostra Virgultum cū frōdib⁹
pro aratro secundū aliam significatiōnē supradictam. Esa.
17. Sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum Aratrum.
israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legūt. Virgultū &
ramū. vt dictū est supra in dictiōe אָמַר Amar: Inde חֹרְשָׁה חֹרְשָׁה
Chorsa. i. siluane. mus. salt⁹. vt. 1. Reg. 23. Porro dauid erat Silua
in deserto ziph in silua. & in eo. Et abiit ad dauid in siluā.
& in eodē. Mansitq; dauid in silua. & in eo. Ecce dauid lati-
tat apd' nos i locis tutissimis silue. & in plurali חֳרָשִׁים Cha- חֳרָשִׁים
rasim. 2. Paralip. 27. Et i saltibus castella & turres. Itē חֶרֶשׂ Saltus.
Cheres. cum apice ceboleth in littera sin. i. testa. testeus. ficti- חֶרֶשׂ
lis. vt Leuit. 6. Vas aūt fictile in quo cocta est confringetur. Fictile
Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Ps. 21. Aruit tanq̄ testa Testa.
virtus mea. Esa. 16. Ad murū cocti lateris. vbi ponitur p̄ co-
cto latere. & in eo. 30. Et non inuenietur de fragmentis ei⁹ Coct⁹ later
testa. & in eo. 45. Testa de samiis terre. Pro quo he. le. Testa

de testis terre. & est idē sensus. Nā de insula samo affereban-
tur vasa testea que vasa samia appellabantur. Thren̄. 4.
Quomō reputati sunt in vasa testea. Ezech. 23. Et fragmē-
ta eius deuorabis. pro quo he. le. Et testas eius. i. fragmenta
חֶרֶשׂ teste eius confringes. s. dētibus. Item חֶרֶשׂ Chares. i. sol. vt
Sol. Iob. 41. Sub ipso erunt radii solis. De quo vide supra in di-
ctione חֶרֶס Chares cum samach in fine. & solum in predi-
cto loco scribitur cū sin in fine loco samach.

חָרַת חָרַת Charuth. sculpere. vt Exo. 32. Scriptura q̄q; dei erat
Sculpere. sculpta in tabulis.

חָשׁ חָשׁ Chas. festinare. De quo vide supra in dictione חוּשׁ
Chus.

חֲשַׁשׁ חֲשַׁשׁ Chasas. calor siue ardor. Esa. 5. Et calor flāme exu-
Calor. rit. & in eo. 33. Concipietis ardorem & parietis sti-
Ardor pulā. Hebrei vero dicunt q̄ significat quisquilias.

חָשַׁב חָשַׁב Chasab. cogitare. existimare. putare. reputare. estima-
re. in precio habere. numerare. vel cōputare. aut sup-
Cogitare. putare. Gen̄. 50. Vos cogitastis de me malum. & in eodem.
Sed deus vertit illud in bonum. Pro quo hebrei legūt. Sed
deus cogitauit illud in bonum. 2. Reg. 41. Quare cogita-
sti huiuscemodi rem. Ps. 34. Cogitantes mihi mala. & in
eodem. Loquentes dolos cogitabant. Ps. 39. Domin⁹ solici-
tus est mei. i. cogitauit pro me. Ps. 40. Aduersum me cogi-
Existimare tabant mala mihi. Ps. 72. Existimabā vt cognoscerē hoc.
Ps. 76. Cogitaui dies antiq̄s. Ps. 118. Cogitaui vias meas.
Prouer. 16. Qui attōitis ocl'is cogitat mala. & i eo. 24. Qui
cogitat mala facere. Ezech. 11. Hi sunt viri qui cogitant ini-
quitatē. Thren̄. 2. Cogitauit dn̄s dissipare murū filie sion.
Osee. 7. Et in me cogitauerunt malitiam. Amos. 6. Sicut
Putare dauid putauerunt se habere vasa cantici. Mich. 2. Ve qui co-
gitatis inutile. & in eodē. Ecce ego cogito super familiam
istā. Naum. 1. Quid cogitatis contra dominū. & in eodem.
Ex te em̄ exiuit cogitans cōtra dn̄m. Ione. 1. Et nauis peri-
clitabatur conteri. pro quo he. le. Et nauis putabatur conte-
ri siue cogitabat conteri. i. viri nauis cogitabant nauem cō-
teri. Malach. 3. Timentib⁹ dn̄m & cogitantibus nomē eius.
Itē significat reputare siue extimare. aut in precio habere.
Reputare. Gen̄. 15. Et reputatum est ei ad iustitiā. & in eodē. 31. Nōne
quasi alienas reputauit nos. Nu. 18. Vt reputetur vobis in
oblationem primitiuorū. & in eo. Et reputabitur vobis q̄si
de area & de torculari. & in eo. 23. Et inter gentes nō reputa-
bitur. Deut. 2. Terra gigantū reputata est. 1. Reg. 1. Estima-
Estimare uit ergo eā heli temulentā. 3. Reg. 10. Non erat argētū neq;
alicuius precii putabatur in diebus salomonis. 2. Paralip. 9
Argentum in diebus illis pro nihilo reputabatur. Iob. 18.
Quare reputati sumus vt iumenta. & in eo. 41. Estimauit
abyssum quasi senescentem. Ps. 43. Estimati sumus sicut
oues occisionis. Prouer. 17. Stultus si tacuerit sapiens repu-
tabitur. Esa. 2. Q̄m excelsus reputatus est ipse. & in eo. 13.
Qui argentum non querant. i. non estiment: vl' pro nihilo
reputent illud. & in eo. 29. Et chermel in saltum reputabi-
tur: & in eo. 33. Non reputabit homines. & in eo. 53. Vnde
nec reputauimus eum. & in eodē. Et nos putauimus eum
quasi leprosum. Thren̄. 4. Quomō reputati sunt in vasa te-
stea. Item significat numerare siue supputare vel computa-
Computare re. vt Leuit. 25. Cōputabuntur fructus ex eo tpē quo vendi-
Supputare dit. & in eo. Supputatis dūtaxat annis a tpē vēditionis sue.
Numerare & in eo. Ponet rationē cū eo iuxta annorū numerum. i. nu-
merabit vel supputabit cū eo. 4. Reg. 12. Et nō fiebat ratio
iis hominibus qui accipiebāt pecuniā. i. non numerabatur
vel non supputabatur eis. & sequitur sed in fide tractabant
Imputare eam. & in eo. 22. Verūtn̄ nō supputetur eis argentū. Ps. 31.
מַחֲשָׁבָה Beatus vir cui non imputauit dn̄s peccatū. & inde מַחֲשָׁבָה
Machasaba siue מַחֲשֶׁבֶת Machasebeth. i. cogitatio: siue exi-
stimatio. Gen̄. 6. Et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad Cogitatio
malū. Hiere. 18. Et cogito contra vos cogitationē. Ezech.
38. Et cogitabis cogitationē pessimā. & in plurali מַחֲשָׁבוֹת מַחֲשָׁבוֹת
Machasaboth. i. cogitationes. vt Exo. 31. Ad excogitandū
quidquid fabre fieri potest. Pro quo he. le. Ad excogitan-
dum cogitationes ad faciendum. & in eo. 35. Ad excogitan- Cogitationes.
dum cogitationes & faciendum. Iob. 5. Qui dissipat co-
gitationes malignorū. Ps. 39. Et cogitationibus tuis non
est qui similis sit tibi. Ps. 55. Aduersum me oēs cogitatiōes
eorū. Esa. 55. Non em̄ cogitationes mee cogitationes ve-
stre. Hiere. 11. Quia cogitauerunt super me cogitatiōes. &
in eo. 18. Venite & cogitemus cōtra ieremiā cogitationes.
& ide חֹשֵׁב Choseb. i. polymitari⁹ siue op⁹ polymitariū vl' חֹשֵׁב
plumariū. eo q̄d fit multa cogitatiōe & industria. Exo. 26. Opus plumarium.
Opere plumario facies. & in eo. 28. Opere polymito. & in Opus polymit arisi.
eo. 35. Vt faciat opera abietarii & polymitarii & plumarii.
& inde חֵשֶׁב Cēseb. i. ipsa cōtextura ingeniosa & subtilis. vt חֵשֶׁב
in eo. 28. Ipsa quoq; textura & cūcta operis varietas. Scri-
bitur etiam cū mem in principio. & dicitur מַחֲשֶׁבֶת Macha- מַחֲשֶׁבֶת
sabeth. i. illud quod subtiliter excogitatur vel adinuenitur. Quidquid adinuēitur
vt in eodē. 35. Quidquid fabre adinueniri pōt. Inde חֶשְׁבּוֹן
Chesbon. i. cogitatio. ratio. numeratio. cōputatio. Eccl's. 7. חֶשְׁבּוֹן
Et quererem sapientiā & rationē. & in eo. 9. Quia nec op⁹ Ratio.
nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos. & in
plurali חִשְּׁבֹנוֹת Chisebonoth. Pro quo beatus Hieronym⁹ חִשְּׁבֹנוֹת
transtulit machinas siue questiones. vt. 2. Paralip. 26. Et fe- Machine.
cit in ierusalē generis machinas. Eccl's. 7. Et ipse se infini- Questiōes
tis miscuerit questionibus.

חָשָׁה חָשָׁה Chasa. tacere. silere. negligere. 4. Reg. 2. Et ego no-
ui: silete. Nee. 8. Leuite silentiū faciebant in omni po- Silere.
pulo. i. silere faciebant omnē populū. Ps. 27. Ne q̄n taceas
a me. Ps. 106. Et siluerunt fluctus eius. Eccl's. 3. Tempus ta- Tacere.
cendi & tempus loquendi. Esa. 42. Tacui semp. & in eodē.
58. Nec cogitasti in corde tuo quia ego tacens. & in eo. 62.
Propter sion non tacebo. Ponitur etiam pro negligere. vt
Iudi. 18. Nolite negligere nolite cessare. 3. Reg. 22. Et ne- Negligere
gligimus tollere eam de manu regis syrie.

חֲשַׁח חֲשַׁח Chasach. in lingua chaldaica significat oportere vel
opus esse aut necesse esse. Dan̄. 3. Non oportet nos Oportere.
de hac re respōdere tibi. Esdre. 4. Q̄d si necesse fuerit vi- Necesse eē
tulos & agnos. & in eo. 7. Sed & cetera quibus opus fuerit. Opus esse

חָשַׁךְ חָשַׁךְ Chasach. obscurare. cōtenebrare. denigrare. Gen̄. 10
Operuerūtq; vniuersam supficiē terre vastātes oīa.
Pro quo he. le. Operuerūtq; vniuersam supficiē terre & ob- Obscurare.
scurata vel contenebrata est terra. Iob. 38. Quis est iste in-
uoluens sentētias sermōibus impitis. pro quo he. le. Quis
est iste obscurans cōsiliū sermonibus absq; sciētia. & est idē
sensus cum l'ra nostra. Ps. 68. Obscurētur oculi eorum ne
videant. Ps. 73. Quoniā repleti sunt qui obscurati sunt ter-
re domibus iniquitatum. Ps. 104. Misit tenebras & obscu-
rauit. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & si-
militer. Ps. 138. Quia tenebre non obscurabuntur a te. Ec-
cl's. 12. Anteq̄ tenebrescāt sol & luna & stelle. Esa. 5. Et lux Tenebrescere.
obtenebrata est in caligine eius. & in eo. 13. Obtenebratus
est sol in ortu suo. Hiere. 13. Date domino deo vestro gloriā Obtenebrare.
anteq̄ contenebrescat. Thren̄. 5. Ideo cōtenebrati sūt ocu-
li nostri. Amos. 8. Tenebrescere faciam terram in die lumi-
nis. Significat etiam denigrare. vt in eodē. 4. Denigrata Denigrare. Nigrescere.
est sup carbones facies eorum. Ezech. 30. Et in taphnis ni-
grescet dies. Sed in predicto loco in hebreo scribitur חָשַׂךְ חָשַׂךְ
Chasach cum ceboleth in littera sin. Quod significat vita-
re siue prohibere aut cessare vt infra dicetur: vnde in predi-

[margin: חֹשֶׁךְ Tenebre — חֲשׁוּכָא Tenebre. — מַחְשָׁךְ Tenebre. — Contenebratio — חֲשֵׁכִים מַחֲשַׁכִּים Tenebre.]

cto loco hebrei legũt. & in taphnis cessabit dies. inde חֹשֶׁךְ Chósech.i.obscuritas siue tenebre.& in hebreo legitur singulariter.s.tenebra.vt Geñ.1.Et tenebre erant super faciẽ abyssi.& in eo.Et diuisit lucem a tenebris. Iob.3. Dies illa vertatur in tenebras.Ps.17.Dñe deus meus illumina tenebras meas.Ps.27.Posuit tenebras latibulum suum. Esa.5. Ponentes tenebras lucem:& lucem tenebras. Ioel.2. Dies tenebrarum & caliginis.& aliqñ scribitur cum he vel aleph in fine & dicitur חֲשֵׁכָה Chasecha siue חֲשׁוּכָא Chasocha. vt Geñ.15.Et horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Ps.17.Tenebrosa aqua in nubibus aeris.Ps.138.Sicut tenebre eius ita & lumen eius. Dañ.2.Nouit in tenebris constituta. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מַחְשָׁךְ Machsach.vt Esa.29.Quorũ sunt in tenebris opa. Ps.87. Et notos meos a miseria.Pro quo he.le.Noti mei contenebratio.i.non video eos ac si essent in tenebris.Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit. Notos meos abstulisti.Qđ etiã potest legi : si scribatur cũ puncto ceboleth in littera sin:vt infra dicetur.& pluraliter declinatur חֲשֵׁכִים Chasechim siue מַחֲשַׁכִּים Machasachim.i. obscuritates siue tenebre.vt Esa.50.Qui ambulat in tenebris & non est lumen ei.Threñ.3.In tenebris collocauit me.

[margin: חָשַׂךְ — Custodire. Prohibere — Euitare — Reseruare — Cessare]

חָשַׂךְ Chasach.cum apice ceboleth in littera sin.vitare.euitare.prohibere.retinere.reseruare.custodire.s.a peccato vel a malo.cassare facere.siue cessare.Geñ.20.Et ideo custodiui te ne peccares in me.i.prohibui siue retinui te ne peccares in me.Et in eo.22.Et non pepercisti filio tuo vnigenito propter me.Pro quo hebrei legunt. Non prohibuisti siue non vitasti filium tuum vnigenitum a me. & in eo. 39.Neq; quicq̃ est quod non in mea sit potestate.pro quo hebrei legunt.Et non prohibuit siue non vitauit vel nõ retinuit a me quicq̃.1.Reg.25. Et seruum suum custodiuit a malo.i.phibuit,vel retinuit a malo.Esdre.9. Liberasti nos de iniquitate nostra.Pro quo he.le.prohibuisti nos.Iob.30 Et faciem meã cõspuere non verentur.pro quo he.le. Et a facie mea non euitauerunt conspuere.& est idem sensus cũ littera nostra.& in eo.38.Que preparaui in tempꝰ hostis. Pro quo he.le.Que reseruaui vel retinui ad tempus hostis siue ad tempus tribulationis.Ps.18.Et ab alienis parce seruo tuo.Pro quo hebrei legunt.A superbis quoq; prohibe seruum tuum. Vnde beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit.A superbis quoq; libera seruum tuum.Prouer.10.Qui aũt moderatur labia sua prudẽtissimus est.i.qui prohibet vel retinet labia sua.Item significat cessare.vt Iob.16.Non quiescet dolor meus.i.non cessabit.& supra in eodem.Et mouerem labia mea quasi parcens vobis.pro quo hebrei legunt.Et motus labiorũ meorum cessaret siue quiesceret.Prouer.21.Qui aũt iustus est tribuet & non cessabit.Esa.14.Subiicientem in furore gẽtes crudeliter.Pro quo hebrei legunt. Subiicientem in furore gentes persecutione incessante siue absq; cessatione. & in eodem.58.Clama ne cesses.

[margin: חָשַׁל Lassare Domare]

חָשַׁל Chasal.debilitare.lassare.domare.Deut.25.Et extremos agminis tui,qui lassi residebãt. Et in lĩgua chaldaica ponitur pro domare.vt Dañ.2.Quomodo ferrũ cõminuit & domat oĩa.Sed etiã in predicto loco hebrei dicũt ꝙ significat debilitare vel conterere.

[margin: חַשְׁמַל Electrum. חַשְׁמַלָה]

חַשְׁמַל Chasmal·electrũ.Ezech.1.Et de medio eius quasi species electri.& in eo.Et vidi quasi speciem electri Scribitur ẽt cũ he in fine & dicitur חַשְׁמַלָה Chasmala. vt in eo.8.Quasi aspectꝰ splẽdoris & visio electri.Et dicũt aliqui hebrei ꝙ significat angelum sic nominatum. Sed beatus Hieronymus in suis explanationibus dicit ꝙ significat electrum:& quod est argento auroq; preciosius.

[margin: חַשְׁמָן Legatus.]

חַשְׁמָן Chasman.legatus.vt.Ps.67.Venient legati ex egypto.& solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

[margin: חֹשֶׁן Rationale]

חֹשֶׁן Chósen. pectorale siue rationale.i.ornamentũ sacerdotale: quod sũmus sacerdos gerebat supra pectus & cor suum.Exo.25.Ad ornandum ephod & rationale. & in eo.28·Rationale quoq; iudicii facies.& in eodẽ.Portabitq; Aaron noĩa filiorũ israel in rationali iudicii sup pectꝰ suũ.

[margin: חָשַׂף Reuelare Discooperire Parare. — Nudare — מַחְשׂף Spoliatum — Haurire. — חֲשִׂיפֵי Parui greges.]

חָשַׂף Chasaph.discoopire.nudare. reuelare. haurire.exhaurire.Ps.28.Et reuelauit cõdensa.Esa.20. Discoopertis natibꝰ ad ignominiam egypti.& in eo.47.Discooperi humerum tuum.& in eo.52.Parauit dñs brachium sanctũ suum.pro quo he.le.Reuelauit siue discooperuit dñs brachium sanctum suũ.Hiere.13.Vnde & ego nudaui femora tua.Ezech.4.Et brachium tuum erit extentũ.pro quo he.le.Et brachium tuum discoopertum siue nudatum. & inde מַחְשׂף Machsoph.i.nudatio siue discoopertio.pro quo beatus Hieronymus transtulit spoliatum. Geñ.30. In his que spoliata.i.nudata fuerãt candor apparuit. Significat etiam haurire.vt Esa.30.Aut hauriatur parum aque de fouea.Aggei.2.Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas.pro quo he.le.Et ĩtraretis ad torcular ad exhauriendũ quinquaginta lagenas.Inde חֲשִׂיפֵי Chasiphe.i.parui greges.vt.3.Reg.20. Quasi duo parui greges caprarũ.

[margin: חָשַׁק Adherere. — Iunctũ eẽ — Diligere — חֵשֶׁק Qđ optat. — Vestire. — חִשּׁוּק Celatura. חִשּׁוּק Radius]

חָשַׁק Chasac. adherere.concupiscere.diligere.Amore iũctum esse.vt Geñ.34.Sichem filii mei adhesit anima filie vestre.Deut.7.Non quia cunctas gentes numero vincebatis iunctus est vobis dñs.i.adhesit vobis.Esa.38.Tu autem eruisti animam meam vt nõ periret.pro quo.he.le.Tu autem dilexisti siue desiderasti animã meam.i.tu autem adhesisti anime mee vt non periret.& inde חֵשֶׁק Chésec.i. illud quod optatur vel desideratur.vt.3.Reg.9·Et oĩe quod optauerat & voluerat facere· Itẽ significat vestire siue cooperire aliquid laminis siue celaturis aureis vel argenteis:eo quod adheret & iungitur illud aurum vel argentum ei rei cui apponitur.vt Exo.27.Omnes colũne atrii vestite erant argenteis laminis.& in eodem.38.Sed & ipas colũnas atrii vestiuit argento.Et inde חִשּׁוּק Chasuc.i.illa celatura argẽtea:qua columna vestiebatur.vt in eodem.27.Capita cum celaturis suis habebunt argentea.& in eodẽ.38.Capita columnarum & tecta operis celatura argẽtea.Item חִשּׁוּק Chasuc.i.radius rotarum.eo quod est infixus & iunctus rote.3. Reg.16.Et axes & radii earum.

[margin: חָשַׁר Cribrare Densitas חַשְׁרַת — Canthus]

חָשַׁר Chasar.cribrare.2.Reg.22.Cribrans aquas de nubibus.Hebrei tñ dicunt ꝙ significat dẽsitatem siue colligantiam. Vnde ipsi legunt. Densitas aquarum . vbi ponitur חַשְׁרַת Chesrath cum tau in fine.Significat etiam extremã circũferẽtiam rotarum:quã translatio nostra canthũ vocat.vt.3.Reg.7.Et axes earũ & radii & canthi.

[margin: אֲחַשְׁתְּרָנִים Veredarii.]

אֲחַשְׁתְּרָנִים Achastheranim.veredarii. De qͥ vide supra ĩ littera aleph.

[margin: חָתַת Pauere. Timere Terrere — Extimescere. Timere Cõfringere.]

חָתַת Chathath. pauere. expauescere. timere. formidare. perterrere:siue perterritum esse. Superare:vel superatum esse.deficere.confringere:siue confractum esse. Et cõmuniter scribitur cum simplici tau.vt Deut.31. Noli timere:neq; paueas.Ios.1.Noli metuere & noli timere.2. Paralip.20.Nolite timere nec paueatis.Iob.7.Terrebis me per somnia.& scribitur in predicto loco cum duplici tau. & in eo.31.Et despectio propinquorum terruit me. & in eo.32. Extimuerunt nec responderunt.& in eo.41. Qui factꝰ est vt nullum timeat.Ps.17.Et cõponens quasi arcum ereum brachia mea.pro quo he.le.Et cõfractꝰ est vel superatus est

[margin: Frangere. — Cõfrigere. — Superare Pauere. Deficere. formidare — Superari. — Emarcescere. — Timere. Deterrere — Descẽdere חִתַּת Terror. — Formido. — Pauor. — חִתָּה Plaga. מְחִתָּה Pauor. Contritio. — חַתְחַתִּים formidantes.]

arcus ereus brachiis meis.Et similiter.2.Reg.22. Vbi eadẽ verba habentur.Potest etiã deriuari a dictiõe נָחַת Nachath & esse sensus sicut in littera nostra.De quo infra in suo loco dicetur. Prouer.17.Plus proficit correctio apud prudentẽ quã centum plage apud stultum.Pro quo he.le.Frangit vel conterit correctio vel increpatio apud prudentẽ.Esa.7.Desinet ephraim esse populus.pro quo he.le. Cõfractus erit ephraim a pplo:siue deficiet ephraim a populo.i.ne sit populus.& est sensus sicut in littera nostra.& ĩ eo.9.Et sceptrũ exactoris eiꝰ supasti sicut in die madian.& in eo.30. A voce dñi pauebit Asur.& in eo.31.Et pauebunt fugiẽtes principes eius. & in eo.51.Et iustitia mea non deficiet.Hiere.1. Ne formides a facie eorũ:ne forte timere te faciam vultum eorũ.& in eo.17. Paueant ipsi & nõ paueã ego.& in eo.30. Ne paueas israel.& in eo.46.Vidi ipsos pauidos & terga vertentes.& in eo.49.Et pauere faciam elam coram inimicis suis. Vbi scribitur cũ duplici tau.& in eo.50.Vinctus est Marodach.i.confractus vel superatꝰ est.& in eo.Superata sunt idola eorum.& in eo.Gladius ad fortes eiꝰ qui timebunt.i.superabuntur.& in eo.51.Et emarcuit arcus eorum idest confractus vel superatus est arcus eorum.Abdie.1. Et timebunt fortes tui a meridie.Abach.2.Et vastitas animalium deterrebit eos.Malach.2.Et a facie nominis mei pauebat.Ponitur etiam pro descendere.vt Iob.21.Et in puncto ad infernum descendũt.De quo vide infra in dictione נָחַת Nachath.& inde חַתַּת Chathath siue חִתִּית Chithith.i. timor.pauor.terror.formido.vt Geñ.35.Terror dei inuasit oẽs per circuitũ ciuitates.Ezech.32.Qui dederant quõdam formidinẽ suã in terra viuentium.& in eo.Qui posuerunt terrorẽ suũ in terra viuentiũ.& in eo.Qui deducti sũt cum interfectis pauentes.pro quo he.le.In pauore suo.Ponitur etiã חִתָּה Chathath.pro plaga.vt Iob.6.Et modo videntes plagam meã timetis. & inde מְחִתָּה Mechitha.i. pauor siue contritio vel cõfractio.vt Prouer.10.Pauor pauperum egestas eorum.& in eo.Et pauor his qui operantur iniquitatẽ.& in eo.18 O stulti cõtritio eius.& inde חַתְחַתִּים Chathchathim.per geminationẽ cheth & tau.i.formidantes. vt Eccl's.12. Excelsa qͦq; timebũt & formidabũt in via.

[margin: חָתָה Fouere ignem. Prunas cõgregare. — Portare. Proficere. — Euellere. — מַחְתָּה Thuribulum.]

חָתָה Chatha.fouere.s.ignẽ:siue cõgregare aut portare. vt Prouer.6.Nunquid põt hõ abscondere ignẽ in sinu suo.i.fouere vel portare ignẽ in sinu suo.& in eo.25. Prunas eñ congregabis super caput eius.Esa.30. Et non inuenietur de fragmentis eiꝰ testa:in qua portetur igniculꝰ de incendio.Ponitur etiam pro pficere.vt Prouer.17.Plꝰ proficit correctio apud prudentẽ. Item ponitur pro euellere.vt Ps.51.Euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo. Sed in his duobus locis predictis scribitur sine he in fine & põt deriuari a dictione חָתַת Chathath.que significat cõfringere. vt supra dictũ est.vel a dictione מָחָה Macha.De quo infra dicetur.& inde מַחְתָּה Machtha.i.vas in quo substentatur vel portatur ignis.Pro quo beatus Hieronymus transtulit thuribulũ.vt Exo.10.Arreptisq; nadab & Abiu thuribulis imposuerũt ignem.& in eo.16.Assumptoq; thuribulo quod de prunis altaris ĩpleuerat. Nũ.16.Tollite vnusquisq; thuribula sua.& in eo.Tolle thuribulũ & hausto igni de altari. Significat ẽt vas vbi ea que emuncta erant extinguebãtur. Exo.25.Et vbi ea que emuncta sunt extinguntur.

[margin: חָתַךְ Abbreuiare. Incidere. Secare.]

חָתַךְ Chathach. incidere . precidere. determinare. statuere. beatus Hieronymus transtulit abbreuiare.vt Dañ. 9. Septuaginta hebdomade abbreuiate sunt super populũ tuũ & super vrbẽ sanctã tuã.Hebrei tñ legũt. Precise vel determiãte sunt.& solum inuenitur in predicto loco. Hebrei tñ cõmuniter vtuntur hoc verbo p incidere. vel precidere: aut secare.

[margin: חָתַל Obuoluere Inuoluere. Fasciare.]

חָתַל Chathal.inuoluere.circunligare.fasciare.s.pannis vel linteolis.vt Iob.38.Et caligine illud quasi pannis infantie obuoluerẽ.Ezech.16.Nec inuoluta pannis. & in eo. 30. Vt ligaretur pannis & fasciaretur linteolis.

[margin: חָתַם Signare. — Sub signaculo claudere. — Instruere — Claudere. — חֹתָם Signaculum. — Anulus.]

חָתַם Chatham.signare.sigillare.ligare.sub signaculo claudere.ratificare.obfirmare.Deut.32.Et signata in thesauris meis.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eius.Nee.9.Et Et signant principes nostri.& in eo.10.Signatores aũt fuerunt.Ester.3.Et littere signate ipius anulo misse sunt. Iob. 9.Et stellas claudit quasi sub signaculo.& in eo.14.Signasti quasi in sacculo delicta mea.& in eo.24.Perfodit in tenebris domos: sicut in die cõdixerat sibi.i.sicut in die signauerat.Nã fures in die considerant & signãt locum per quẽ in nocte perfodiãt domũ.& in eo.37. In manu oĩm hoĩm signat.Canti.4.Hortus cõclusus fons signatus. Esa.8. Signa legem in discipulis meis.Hiere.32.Scripsi in libro & signaui.& in eo.Et accepi librũ possessionis signatũ.Dañ. 12.Et signa librũ.Item ponitur pro instruere vel erudire. vt Iob.33.Et erudiens eos instruit disciplina. Pro quo he. le.Et in disciplia corũ signat:siue & in vinculis eorũ signat vel claudit.Ponitur ẽt pro crescere.i.qñ humor crescit & coagulatur:in tantum ꝙ claudit meatꝰ p quos fluit. Leuit. 50.Cũq; per singula momẽta adheserit carni eius atq; creuerit fedus humor. Inde חֹתָם Chotham.i.sigillũ vel signaculũ:aut anulus. vt Iob.38.Restituetur vt lutũ signaculum. Canti.8.Pone me vt signaculum super cor tuũ.Ezech.28. Tu signaculum similitudinis.Ponitur ẽt pro anulo in quo est sigillum.vt Geñ.38.Anulum tuũ & armillã & baculum quẽ manu tenes.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eiꝰ.& Hiere.22.Si fuerit iechonias filius Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea.Ponitur etiam pro squamis que sunt cõpacte & coniuncte inuicem.vt Iob.41.Cõpactum squamis se prementibꝰ.Pro quo he.le. Clausum signaculo stricto.Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

[margin: חָתַן Coniugia sociare. Connubia copulare Generum fieri. Affinitatẽ cõtrahere. — חֹתֵן Socer. Cognatus — חָתָן Gener. — Sponsus. — חֲתֻנָּה Desponsatio.]

חָתַן Chathan.nubere.conubia iungere.coniugio associari.affinitatem contrahere.generum fieri.Deut.7.Nec sociabis cum eis coniugia.Ios.23.Et cũ eis miscere cõnubia atq; amicitias copulare.1.Reg.18. In duobus gener meus eris hodie.et in eo.Nũc ergo esto gener regis.& in eo. Nũ parum videtur vobis generum esse regis.& in eo. Vt fieret gener regis.i.vt cõtraheret affinitatẽ cum rege.& inde חֹתֵן Chothen.i.socer.affinis:cognatus.vt Exo.3. Moyses autẽ pascebat oẽs iethro soceri sui.& in eo.18. Venit ergo iethro cognatꝰ moysi.& in eo.Qui egressus in occursum cognati sui.Nu.10.Dixitq; moyses obab filio Raguel madianite cognato suo.Iudi.19.Cui rursum locutus est socer. Reperitur ẽt in gñe feminino pro socru.Deut.27.Maledictus qui dormit cum socru sua..Inde חָתָן Chathan.i.gener.spõsus,Geñ.19.Habes hic quẽpiã tuorum generum. & in eo. Locutus est ad generos suos. Iudi.15. Samson gener thannatei.1.Reg.18. Vt fiam gener regis.Ponitur ẽt pro spõso. Exo.4.Spõsus sanguinum tu mihi es.Ps.18.Et ipe tanq̃ sponsus pcedens de thalamo suo.Esa.61. Tanq̃ sponsum decoratum corona.& in eo.62.Et gaudebit sponsus super sponsam.Hiere.6.Vocem sponsi & vocem sponse. Ioel.2. Egrediatur sponsus de cubiculo suo.& inde חֲתֻנָּה Chathuna .i.nuptie siue desponsatio.Cãti.3.In die despõsatiõis illiꝰ.

[margin: חָתַף Repente agere. — Latro]

חָתַף Chathoph.rapere.festinare.siue aliquid repente agere.Iob.9.Si repente interroget quis respondebit ei. & inde חֶתֶף Chétheph.i.raptor.pro quo beatus Hieronymus transtulit latronem. vt Prouer. 23. Insidiatur in via quasi latro.

חתר Chathar. fodere. perfodere. remigare. vt Iob. 24. Perfodit in tenebris domos. Ezech.8. Et dixit ad me fili hominis fode parietem. & in eo.12. Perfode tibi parietē & in eodē. Et vespere perfodi mihi parietē. & inde מַחְתֶּרֶת Machthéreth .i. fossio siue fossā quā fures faciunt in pariete ad furandū. Exo.22. Si effringens fur domū siue suffodiens fuerit inuent⁹. pro quo he.le. Si in fossiōe aut in fossa inuentus fuerit fur. Hiere.2. Non in fossis inueni eos. Ponitur etiā predicta dictio חָתַר Chathar ꝓ descēdere. Amos. 9. Si descenderint vsqꝫ ad infernum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Si effoderint in inferno siue in fouea. s. vt abscondant se. Item ponitur translatiue pro remigare vt Ione.1. Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridā.

De incipientibus a littera. ט Tet.

טאטא Tata. scopare. vt Esa.14. Et scopabo eam in scopa. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & solum inuenitur in predicto loco.

טאב Taab. in lingua chaldaica significat placere: siue bonum videri. Dañ.6. Tunc vehementer gauisus est super eo. pro quo hebrei legūt. Tunc regi multū placuit super eo.

טבח Tabach. occidere. mactare. immolare. Geñ.43. Occide victimas & instrue conuiuiū. Exo.22. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem & occiderit. Deut.28. Bos tuus immoletur coram te. i. occidatur. 1.Reg.25. Et carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Prouer.9. Immolauit victimas suas. Hiere.11. Et ego q̄si agnus mansuetus qui portatur ad victimā. i. q portatur ad occidēdū. Threñ.2. Percussisti nec misert⁹ es. i. occidisti. Inde טֶבַח Tébach siue טִבְחָה Tibcha. i. occisio, aut victima. vt Geñ.37. Occide victimas. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum. sicut etiā in aliquib⁹ locis supradictis. Ps.43. Estimati sum⁹ sicut oues occisionis. Esa.53. Sicut ouis ad occisionem ducetur. & aliquādo scribitur cū mem in principio & dicitur מַטְבֵּחַ Matbéach. vt Esa.14. Preparate filios ei⁹ occisioni. & inde טַבָּח Tabacha. occisor. carnifex. coquus. eo quod occidit animalia & aues ad coquendū. vt.1.Reg.9. Dixitqꝫ samuel coquo. & in eo. Leuauit aūt coquus armum & posuit ante saul. & in plurali טַבָּחִים Tabachim. pro quo beatus Hieronymus transtulit milites siue exercitum aut militiam. eo quod occidunt homines in bello. Geñ.38. Putiphari eunucho pharaoni magistro militum. & in eodem.39. Princeps exercitus sui. Hiere.52. Venit nabuzardan princeps militie. & vt beatus Hieronymus ait in libro de hebraicis questionibus super Genesim. lxx. interpretes principem coquorum trāstulerunt pro magistro vel principe exercitus. & in lingua chaldaica dicitur טַבָּחַיָּא Tabachaia. Dañ.2. Ab ariocho principe militie regis. & in genere feminino טַבָּחוֹת Tabachoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit focarias. i. coquas vt.1.Reg.8. Filias quoqꝫ vestras faciet sibi vnguentarias & focarias.

טבל Tabal. tingere. intīgere. baptizare. Geñ.37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. Exo.12. Tingite in sanguine qui est in limine. Leuit.4. Cūqꝫ intinxerit digitum in sanguine. & in eo.14. Tinget in sanguine passeris. Deut.33. Et tingit in oleo pedē suum. Ios.3. Et pedibus eorum in parte aque tinctis. vbi ponitur verbum passiuum: quod scribitur cum nun in principio. Ruth.2. Et intinge bucellam tuam in aceto. 1.Reg.14. Et intinxit in fauum mellis. 4.Reg.5. Descendit & lauit septies in iordane idest baptizatus est septies. Iob.9. Tamen sordibus intinges me. Ezech.23. Et tiaras tinctas in capitibus eorum.

טבע Tabaa. Submergere. demergere. immergere. defigere. infigere. Exo.15. Submersi sunt in mari rubro. Iob.28. Sup quo bases eius solidate sunt. i. infixe sunt. Ps.9. Infixe sunt gentes in īteritu quē fecerūt. Ps.68. Infixus sum in limo profundi. Et in eo. Eripe me de luto vt nō infigar. Hiere.38. Descenditqꝫ hieremias in cenū. i. infixus vel demersus est in cenū. Et in eo. Demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos. Treñ.2. Defixe sunt in terra porte eius. & inde טַבַּעַת Tabáath. i. anul⁹: eo qđ infigitur digito. Geñ.41. Tulitqꝫ anulū de manu sua. Exo.28. Facies & duos anulos aureos. Nume.31. Anulos & dextralia ac murenulas. ponitur etiā pro circulo qui est q̄si anulus. Exo.25. Et quattuor circulos aureos quos pones ꝑ quattuor arce angulos. Et in eo. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. vtūtur etiā hebrei hac dictiōe טֶבַע Tébaa pro natura: cū de natura loquūtur. sed nō reperitur in veteri testamēto.

טבר Tabur. vmbilicus. & trāslatiue dicitur de medio terre: sicut vmbilicus est in medio ventris. Iudi.9. Ecce populus de vmbilico terre descendit. Ezech.38. Habitator vmbilici terre. Quod btūs hieronym⁹ in suis explanationib⁹ exponit. in medio terre.

טבת Tebeth. Nomen proprium mensis: quem nos decembrē vocam⁹. Ester.2. Mēse decīo q vocatur tebeth.

טהר Tihar. mundare. purificare siue purificari. purgare. mundum esse. Geñ.35. Et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Leuit.12. Et mūdabitur pro fluuio sanguinis sui. & in eodē. Et sic mundabitur. & in eodem.13. Mundabit eam quia scabies est. & in eodem. Lauabitqꝫ homo vestimenta sua & mundus erit. & in eodē. Quomodo mundari debeat vel contaminari. & in eo.14. Precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres. & in eo. Asperget illum qui mundandus est vt iure purgetur. & in eo. Ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur. & in eodē. 15. Lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mūd⁹. & in eo.16. In hac enim die expiatio erit vestri atqꝫ mūdatio: corā dño mūdabimini. Et in eo.22. Et occubuerit sol tunc mūdatus vescetur. Nu.8. Purificabis eos iuxta hūc ritū. & in eo. Cūqꝫ lauerīt vestimēta sua & mūdati fuerīt. Ios.22. Et vsqꝫ in p̄sentē diē hui⁹ sceleris in vobis ꝑmanet. Pro quo he.le. De quo nō sumus mūdati vsqꝫ in diem hanc. 4.Reg.5. Recipies sanitatē caro tua atqꝫ mūdaberis. Et in eo. Lauer in eis & mūder. Nee.12. Et mūdati sunt sacerdotes & leuite & mūdauerūt populū. Iob.4. Aut factori suo purior erit vir. Et in eo.37. Et vētus transiens fugauit eas. i. mūdauit & purificauit aerē a nubibus. Ps.50. Et a peccato meo munda me. Esa.66. Qui sanctificātur & mūdos se putant in hortis. Hiere.13. Non mūdaberis post me. Ezech.22. Tu es terra immunda. Pro quo hebrei legunt. Tu es terra non munda: siue non purificata. & in eodē.39. Vt mundent terram. Malach.3. Et sedebit conflans & emūdans argentum. & in eodem. Et purgabit filios leui. & inde טָהוֹר Tahor in genere masculino: siue טְהֹרָה theora in gñe feminino. i. mundus siue munda: aut purus vel pura. Geñ.7. Ex omnibus animantibus mūdis tolles septem & septē. Exo.25. Deaurabis eam auro mundissimo. Leuit.13. Caluus & mundus est. & in eo.24. Super candelabrum mundissimum. & in eodem. Super mensam purissimam. Nu.9. Si quis aūt mundus est. & in eodē.19. In loco purissimo. 1.Reg.20. Ne forte non esset mundus nec purificatus. Ps.50 Cor mundum crea in me deus. & inde טָהֳרָה Tahora. siue tahorath. i. purificatio siue purgatio vł mundatio. Leuit.12 Trigīta trib⁹ dieb⁹ manebit in sanguinē purificatiōis sue. Et in eo.13. Et redditus mūditie iterū lepra creuerit. Et in eo.14. Offeretqꝫ ea die octauo purificationis sue. Et in eo. qui habere nō potest oīa in emūdationē sui. ps.88. Destruxisti eum ab emūdatiōe. Ezech.44. Et postqꝫ fuerit emūdatus. pro quo he.le. Et post emūdationē suā. Inde טֹהַר tóhar. i. puritas vel mūditia. beatus hieronymus trāstulit serenitatem vel serenū. Exo.24. Et quasi celū cum serenū est.

טוב Tob. bonū vel pulchrū esse. bene agere. Nu.24. quam pulchra sunt tabernacula tua. Canti.4. Pulchriora sūt vbera tua vino. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis tūc scribitur cū iod in medio loco vaū & significat benefacere. vt.2. Paralip.6. Bene equidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem. De quo vide ēt infra in dictiōe יָטַב Iatab. & īde טוֹב Tob. i. bonus. optimus. pulcher. decorus. beneplacens. bonū: siue bonitas. vt Geñ.1. Et vidit lucem ꝙ esset bona. & in he. est gñis masculini. & in eo. & vidit deus ꝙ esset bonū. & in eo. Vidit deus cūcta que fecerat & erāt valde bona. & in eo.2. Et lignū scientie boni & mali. & in eo.3. Qđ bonū esset lignū ad vescēdū. & in eo. Vidit requiē ꝙ eēt bona Nu.10. Quidquid optimū fuerit ex opibus. Ps.37. Qm̄ sequebar bonitatē. ps.72. Quā bonus deus israel. Ps.110. Intellectus bonus oībus facientibus eū. Eccl's.7. Qui placet deo effugiet illā. i. qui bonus est corā deo. & in eo.8. Erit bonum timentibus deum. Et in eo. Nō sit bonum impio. Mich.7. Qui optimus est in eis quasi paliurus. Et aliqñ scribitur cū surec: & dr̄ טוּב Tub. vt Geñ.24. Ex oībus bonis eius portans secū. Et ī eo.45. & ego dabo vobis oīa bona egypti. Et in eo. quia oēs opes egypti vestre erunt. pro quo he.le. quia oē bonū egypti vobis erit. Exo.33. Ego oñdam oē bonū tibi. Ps.30. quā magna multitudo dulcedinis tue dñe. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. quā multa est bonitas tua. Ps.144. Memoriam abūdantie suauitatis tue eructabūt. pro quo btūs Hieronymus transtulit. memoriā multe bonitatis tue loquentur. Esa.33. Et super multitudinē bonorū domus israel. ponitur etiā טוֹב Tob. pro pulchro vel decoro aut elegāte vel hilari. vt Exo.2. Et vidēs eū elegātē abscōdit eū. 1.Reg.9. Electus & bonus. i. electus & decorus vel elegās. vnde sequitur ab humero & sursum eminebat super oēm populū. ponitur ēt pro hilari. Ester.1. Cū rex esset hilarior. & in plura טוֹבִים Tobim. i. boni. 3.Reg.2. Quia interfecit duos viros iustos melioresqꝫ se. Ps.124. Benefac dñe bonis. Eccl's.4. Melius est duos esse simul. i. meliores sunt duo simul. Et in eo.11. Et si vtrūqꝫ simul melius erit. pro quo he.le. & si ambo simul bona erūt. Hiere.44. & saturati sumus panibus & bene nobis erit. pro quo he.le. & erimus boni. i. felices & diuites: sicut ipsi exponunt. & in lingua chaldaica scribitur sine vau & dr̄ טַב Tab. Dañ.2. & caput ex auro optimo. & in ge.fe. scribitur cum he in fine & dr̄ טוֹבָה Toba. Exo.18. Letatusqꝫ est iethro sup oībus bonis: quod in hebreo legitur singulariter. s. super omne bonū. Et ponitur ibi in hebreo femininū pro neutro: quia hebrei nō habēt genus neutrū: sed pro eo aliqñ vtuntur gñe masculino: & aliquando feminino. Nu.13. Ipsa terra bona aut mala. & in eo. Valde bona est. Ps.15. Quoniam bonorum meorum non eges. ꝓ quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit: bonū mihi non est sine te. Eccl's.7. In die bona fruere bonis. Et in plu. feminīo טוֹבֹת Thobot. i. bōe vel pulchre. vt Geñ.6. Videntes filii dei filias hominū ꝙ essent pulchre. Et in eodem.44. Septem spice pullulabant in culmine vno plene ac formose. Et in eodem. Septem boues pulchre & septem spice plene.

טוה Taua. nere. filare. Exo.35. Sed & mulieres docte que neuerant. Debet legi que neuerant. idest filauerant. Et in eodem. Et pilos caprarum. pro quo hebrei legunt. Et omnes mulieres quibus eleuatum est cor in sapientia filauerūt seu neuerūt capras. idest pilos caprarum. Et inde מַטְוֶה Matue idest filatum. vt supra in eodem. Dederunt hyacinthum & purpurā. pro quo he.le. obtulerūt filatum hyacinthum & purpuram.

טוח Tóach. linire. oblinire. complanare. Exo.15. Puluis elatus & alia terra lita. Et communiter scribitur sine vau vt supra in eodem. Et luto alio lini domū. Et in eodē. Postqꝫ denuo lita fuerit. Esa.44. Obliti enim sunt ne videant oculi eorum. s. luto vel cemēto vt nō videāt. Ezech.13. Illi autem liniebant eum luto absqꝫ paleis. Et ī eodem. Dic ad eos qui linunt absqꝫ temperamēto. Et in eo. Et destruā parietem quem linistis. Et in eo. Et nō sunt qui liniunt eum. Et inde טִיחַ Tiach. idest litura. vt in eo. Vbi est litura quā linistis. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ponitur etiam pro deaurare quod est quasi linire. vt.1. Paralip.29. Ad deaurandos parietes templi. Et inde טֻחוֹת Tuchoth. i. occulta vel abscōdita: ac si essent lita ne quis ea possit videre. Ps.50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. pro quo hebrei legunt. In absconditis & in occulto sapientiam manifestasti mihi. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Absconditum & arcanum sapientie tue manifestasti mihi. Ponitur etiam pro visceribus hominis. eo quod sunt occulta. Iob.38 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam.

טור Tur. Ordo. versus. progressio. s. linearis. Paries. mōs. Exo.28. ponesqꝫ in eo quattuor ordines lapidum. Et ī eodem. In primo versu erit lapis sardius. Et in eodem. In secundo .s. versu carbunculus & sapphyrus. 3.Reg.6. Edificauit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum et vno ordine lignorum cedri. Et in eodem.7. Et quattor deambulatoria inter columnas cedrinas. pro quo hebrei legunt. Super quattuor ordines colūnarū cedrinarum. Et in eodem. Vnus autem ordo habebat colūnas quindecim. Significat etiam parietem. vt Ezech.46. Et paries per circuitū ambiens. Et inde טִירָה Tira. Pro quo beat⁹ hieronymus transtulit propugnacula. Canti.8. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. De quo vide infra in dictione טִיר Tir. Item טוּר Thur. siue טוּרָא Thura: in lingua chaldaica significat montem. Dañ.2. donec abscissus est de monte lapis. Et ī eodem factus est mōs magn⁹.

טוש Tus. Properare. festinare. Beatus hieronymus trāstulit. Volare. Iob.9. Sicut aquila volans.

טות Teuath. in lingua chaldaica significat incenatum siue ieiunū. Dañ.6. Et dormiuit incenatus.

טח Tach. linere. De quo vide supra in dictione טוֹח Thóach.

טחה Tacha. iacere. s. arcu. Geñ.21. Quantū potest arcus iacere. Et solum inuenitur in predicto loco: vbi pōitur מְטַחֲוֵי Metachaue. cū mē in principio & vau loco he. Et secūdū aliquos hebreos est participium secunde coniugationis. scđm alios vero ē nomē pl'e pro iactibus siue ictibus.

טחן Tachan. molere. frangere. s. mola. cōminuere. conterere. abuti. Exo.32. & cōtriuit vsqꝫ ad puluerē. Nu.11. frāgebat mola. Deut.9. Et ī frustra cōminuēs. Iudi.16. & clausū ī carcere molere fecerūt. Esa.3. & facies pauperū cōmolitis. Et in eo.47. Tolle molam & mole farinā. Accipitur ēt translatiue ꝓ actu coitus. vt Iob.31. Scortū alterius sit vxor mea. pro quo in hebreo habetur. Molat siue tundat alteri vxor mea. Quod exponunt aliqui hebrei sic. quasi dicat seruiat alteri vxor mea: sicut olim seruos & ancillas

Abuti.

molere faciebant.sicut ēt modo faciūt sarraceni. Threñ.5. adolescentibus impudice abusi sunt. Quod in hebreo legitur sic.s.adolescētes ad molendū deducebāt.i. molere faciebant. Inde טַחֲנָה Tachana.i.mola.vt Eccl's.12.In humilitate vocis molētis. Et in plurali טֹחֲנוֹת Tochanoth. vt in eo. Et ociose erunt molentes.

טַחֲנָה Mola. טֹחֲנוֹת Molentes

טחר Tachor.morbus ani qui ficus vocatur: quā infirmitatē translatio nr̄a circūloquēdo exprimit. Deut.28. Percutiat te dñs vlcere egypti & partē corpis per quā stercora digerūtur.1.Reg.5.Et cōputrescebāt ꝓminētes extales corū. Et in eo.Et percutiebantur in secretiori parte natiū.Et in eo.6.Quinq; anos aureos facietis. Vbi ponitur ꝓ anis.Et in eo.Facietisq; similitudinē anorū vr̄orū. Et solū inuenitur in numero plu.s.טְחֹרִים Techorim siue טְחֹרֵי Techore.Et in predictis locis in textu ponitur עֳפָלִים Apolim pro טְחֹרִים Techorim.& in margine ponitur techorim: qđ hebrei legūt.Reperitur etiā in textu techorim.vt.1. Reg.6. Hi sunt aūt ani aurei q̄s rediderūt philistiim ꝓ delicto suo.

טְחֹר Ficus ifirmitas ani. Anus.

טטף Totaph.scđm hebreos est ornamētū quod frōtib⁹ sit is imponūt: vt recordentur preceptorū dei.& solū inuenitur in numero plu.s.טֹטָפוֹת Totaphoth.pro quo trāslatio nr̄a transtulit mouebuntur. Deut.6. Eruntq; & mouebuntur inter oculos tuos. Et solū inuenitur in ꝑdicto loco. Sed in lingua chaldaica sigñat ornamentum frōtis vel brachii Nam.2.Reg.1. Vbi dicitur & tuli diadema quod erat in capite eius & armillam de brachio illius: ibi in translatione chaldaica ponitur טֹטֶפֶת Totepheth.pro armilla.

טֹטָף טֹטָפוֹת Mouebūt. טֹטֶפֶת Armilla.

טיט Tit.lutum.cenū.vt Ps.17. Vt lutū platearū delebo eos Ps.39.Eduxit me de lacumiserie & de luto fecis. Ps. 68.Eripe me de luto vt nō infigar. Esa.57.Et redūdāt fluctus eius in cōculcationē & lutū. Abach.2. Vsq; quo aggrauat cōtra se densū lutū. Vbi ponitur עַבְטִיט Abtit: que ē dictio composita a עָב Ab quod significat densum & טִיט Tit quod significat lutum.

טִיט Lutum.

טיל Til.mittere.immittere.proiicere. eiicere. abiicere. vt Ione.1. Dñs misit ventū magnū in mari. Et in eo. Et miserūt vasa que erant in naui in mare.Et in eo.Tollite me & mittite in mare.Et in eo. Et tulerūt Ionā & miserunt in mare. Scribitur ēt sine iod in medio.vt.1.Reg.20.Et arripuit saul lanceā vt percuteret eū.pro quo he.le.Et proiecit saul lanceā. Iob.40. Et videntibus cūctis precipitabitur.i.ꝓiicietur. Prouer.16. Sortes mittuntur in sinu. Hiere.16. Et eiiciam vos de terra hac. Et in eo.22.Quare abiecti sūt ipse & semē eius.& aliqñ duplicatur lr̄a tet & lr̄a lamed: & dr̄ טַלְטֵל Taltel.i.proiicere siue asportare. Esa.22. Ecce dñs asportari te faciet sicut asportatur gallus galinaceus.

טִיל Mittere. Proiicere ꝑcipitare. Eiicere. Abiicere. טַלְטֵל Asportare

טינא Tina. in lingua chaldaica significat lutum. Dañ.2. & ferrum mixtum teste & luto.

טִינָא Lutum.

טיר Tir.habitatio.commoratio. palatium. Et scribitur in fine cum he vel tau.vt Ps.68. Fiat habitatio eorū deserta. Ponitur etiam pro propugnaculis.vt Canti.8. Edificemus super eū ꝓpugnacula argentea. Pro quo he.le. Habitationē siue palatiū argenteū. Et in plu. טִירוֹת Tiroth.ꝓ quo btūs hieronymus transtulit oppida. Geñ.25. Per castella & oppida eorū. Ponitur ēt ꝓ porticu.vt Ezech. 46. Et colūne fabricate erāt subter porticus per gyrū. Itē ponitur ꝓ caulis.s.ouiū.vt Ezech.25.Et collocabūt caulas suas in te.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a supradicta dictione טוּר Tur. Que sigñat parietem siue ordinē lapidū vel lignorū: quibus domus vel habitatio fit.

טִיר Habitatio Propugnacula. טִירוֹת Oppida. Porticus Caule.

טל Tal.ros.vt Geñ.27. Det tibi deus de rore celi. Et in eo. In pinguedine terre & ī rore celi desup. Exo.16. Maneq; ros iacuit ꝑ circuitū castrorū. Deut.32. Fluat vt ros elo quium meum. Iob.38. Quis genuit stillas roris. Ps.132. Sicut ros hermon qui descendit super montē sion. Canti.5. Quia caput meum plenum est rore. Esa.26. quia ros lucis ros tuus. Zach.8. Et celi dabunt rorē suum.

טַל Ros.

טלל Talal.tegere.operire vt.Nee.3. Ipse edificauit eā & texit. In lingua chaldaica significat vmbrā siue obumbrare.vel operire.vt Geñ.19.quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Vbi pro vmbra que hebraice dr̄ צֵל Sel.in trāslatione chaldaica ponitur טְלַל Telal. Dañ.4. Subter eam habitantes bestie agri.i.obūbrate vel tecte erāt subea. Et secundum hebreos inde deriuatur טַל Tal.i.ros.de quo supra dictum est in dictione precedenti.

טָלַל Tegere. Vmbra. טְלַל Habitare. טַל Ros.

טלא Talu.maculosū.i.diuersi & varii coloris: aut cōsutū ex fragmētis diuersorū colorū: vl' qñ vetera nouis resarciuntur.vt Geñ.30. Et separa cunctas oues varias & sparso vellere.i.maculoso vellere. Et in eo.quodcūq; ruffum & maculosum variūq; fuerit tam in ouibus q̄ȝ in capris erit merces mea. Et in eo. Et oīa que nō fuerint varia & maculosa & fulua. Et in eo. Et separauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculosos. significat ēt consutū ex variis fragmētis vel pitaciis siue ex pannis diuersorū colorū.vt Iof.9. Calciamētaq; perantiqua: que ad indiciū vetustatis pitaciis consuta erant. Ezech.16. Fecisti tibi excelsa hinc inde cōsuta.i.cooperta ex pannis diuersorum colorum consutis.

טָלֻא Maculosū. Pitaciis. consuta. Consutum

טלה Tale.agnus.vt.1.Reg.7. Tulit aūt samuel agnū lactātem vnum. Esa.65. Lupus & agnus pascentur simul. & in plurali mutat he in aleph. & dicitur טְלָאִים Telaim.i. agni.vt.1.Reg.15. Et recensuit eos quasi agnos. Esa.40. In brachio suo congregabit agnos.

טָלֶה Agnus. טְלָאִים Agni.

טלטל Taltal.asportare.proiicere. De quo vide supra in dictione טִיל Til.

טִלְטֵל Asportare

טמא Tama.siue טָמֵא Time.polluere.contaminare. Inquinare. Immundum vel pollutum esse.fordescere.profanare. Geñ.34. Quod cum audisset iacob. Pro quo he.le. Et iacob audiuit quod contaminauit siue profanauit dinā filiam suā. Et in eo. Seuientes ob stuprum sororis. Pro quo he.le.quia contaminauit vel poluit aut profanauit dinam sororem suā.s.sichem profanauit eam. Leuit.11. Et erit immundus vsq; ad vesperam. Et in eodem. Et super quod ceciderit quicq; de morticinis eorū polluetur. Et in eodem. Et oē liquens quod bibitur de vniuerso vase īmundū erit. Et in eo. Ne polluatis animas vr̄as in oī reptili. Et in eo.12 Et immūda erit septē dieb⁹. Et in eo. Sin aūt feminā peperit: immūda erit duabus hebdomadis. Et in eodē.13. Et ad arbitriū eius separabitur. pro quo he.le. Et videbit eum sacerdos & contaminabit eum. idest pollutū iudicabit: siue in mundītie cōdemnabit eū.& est idem sensus cū lr̄a nr̄a. Et in eo. Et immūditie cōdēnabitur. & in eo. Contaminabit itaq; eum sacerdos. Et in eo. Tunc sacerdotis iudicio polluetur & inter immūdos reputabitur. Et in eo.13. Condemnabit eū haud dubie lepre: que orta ē in caluicio.ꝓ quo he. le. Contaminās cōtaminabit eū sacerdos: quia ī capite suo lepra sua.s.est. Et in eo. Quomodo mūdari debeat vel cōtaminari. Et in eo.15. Omne stratū in quo dormierit īmūdū erit. Et in eo. Et ipse lotus aqua immūdus erit vsq; ad vesperā. Et in eo.18. Ne polluamini in oībus his qbus cōtaminate sunt vniuerse gentes. Et in eo. Et qbus polluta ē terra Et in eo.21. Ne cōtaminetur sacerdos in morte ciuium suorum. Et in eodem. Sed nec in principe populi sui contaminabitur. Nu.5. Ne contaminent ea cum habitauerim vobiscum. Et in eodem. Que vel polluta est vel falsa suspicione appetitur. Et in eodem. Sin autem declinasti a viro tuo atq; polluta es. Et in eo. Si polluta est & cōtempto viro adulterii rea. Et in eo.6. Quñ polluta ē sanctificatio eius. Deut. 24.quia polluta est.4.Reg.23. Contaminauit quoq; thopheth. Et in eo.polluit rex & cōtriuit statuas Ezech.4. Ecce anima mea nō est polluta. Et in eo. 23. Polluerunt sanctuariū meū. Osee.5. Contaminatus est israel. Et aliquādo scribitur sine aleph. De quo vide in dictione sequenti. Et inde טָמֵא Tame.i.pollutus.cōtaminatus. immūdus. sordidus. Leuit.11. Chirogryllus qui ruminat vngulamq; nō diuidit immūdus est. Et in eo. vt differentias noueritis mūdi & immūdi.& in eo.13. Contaminatū ac sordidū se clamabit. Esa.6. Quia vir pollutus labiis ego sum & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Ezech.4. Sic comedēt filii israel panem suū pollutū inter gentes.& in plurali. טְמֵאִים Temeim. Leuit.11. Et omnia hec immūda sunt vobis. Nu.9. Ecce aūt quidā immūdi super anima hoīs. Et in eo. Immūdi sumus sup anima hominis. & in gñe feminino טְמֵאָה Temea.i.polluta aut contaminata vel sordida.vt Leuit.15. Immūda erit quasi sit in tpē mēstruo. Et in eodē. 27. Animal immūdū quod immolari dño nō potest. Et in eo. Qđ si immūdū est animal. Et ponitur ibi in hebreo in genere feminino: quia aīal in hebreo est generis feminini. Iof.22. Qđ si putatis immūdā esse terrā possessionis vestre. Ezech.22. Sordida nobilis. Pro quo he.le. Sordida nominis. Et inde טֻמְאָה Tuma.i.immūditia. pollutio. Leuit. 5. Et si tetigerit quicq; de immūditia hominis iuxta omnem impuritatē qua pollui solet. Et in eo.15. Quādiu subiacet huic passioni.i.huic immūditie. Iudi.13. Nulloq; vescatur immūdo. Et ponitur ibi in hebreo immūditia ꝓ immūdo. Ezech.22. Immūditiā menstruate humiliauerunt in te. Et in plu. טֻמְאוֹת Tumoth.i.immūditie vel sordes. Leuit.16. Et expiet sanctuariū ab immūditiis filiorū israel.& in eo. In medio sortiū habitatiōis eorū. Debet legi sordiū.

טָמֵא Contaminare. Immūdū esse Polluere

טָמֵא Immūdus Cōtaminatus. Sordidus Pollutus. טְמֵאִים Immūdi. טְמֵאָה Immūda. Sordida. טֻמְאָה immūditia Immūdū. טֻמְאוֹת immūditie Sordes.

טמה Tama. Immūdū esse. sordescere. contaminare. polluere. Et scribitur sine he. Leuit.11. Ne tāgatis quicq; eorum ne immundi sitis. Iob.18. Et sorduimus coram te. Et est idem cum dictione precedenti.

טָמָה immūdū eē Sordescer

טמן Taman.abscōdere.celare.cooperire.vt Geñ.35. At ille infodit eas sub terebinthū.i. abscōdit eas sub terebinthū. Exo.2. Percussūq; egyptiū abscōdit in sabulo.4 Reg.7. Et abierūt & abscōderūt. Iob.18. Abscōdita est in terra pedica eius. Et in eo.31. Et celaui in sinu meo iniquitatē meā. Et in eo.40. Abscōde eos in puluere simul. Ps. 139. Abscōderunt superbi laqueū mihi. Prouer.19. Abscōdit piger manū suā sub ascela. Hiere.13.& abscōde ibi illud in foramine petre. Et in eo. Et abii & abscondi illud in euphratem. Et in eo. Et tuli lumbare de loco vbi ascōderā illud. Et in eo.43. Et abscōdes eos in crypta.& inde טָמוּן Tamun.i.abscōsio siue locus abscōditus aut latibulū. Pro quo beatus hieronymus transtulit foueā. Iob.40. Et facies eorū demerge in foueā.& inde מַטְמוֹן Matmon.i. abscōsio vel abscōditū.pro quo btūs hieronymus trāstulit thesaurum: eo qđ abscōditur.vt Geñ.43. Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Iob.3. quasi effodiētes thesaurum. Hiere.41. Habemus thesauros in agro.

טָמַן Abscōder. Celare. טָמוּן Fouea. מַטְמוֹן Thesaur⁹.

טנא Tene.cartallum.canistrū. Deut.26. Et pones in cartallo.& in eo. Suscipiēsq; sacerdos cartallū de manu tua Ponitur etiam pro horreo.vt in eodem.28. Benedicta horrea tua & benedicte reliquie tue.

טֶנֶא Cartall⁹. Horreum.

טנף Tanaph.inquinare. Canti.5. Laui pedes meos quō inquinabo illos.& solum inuenitur in predicto loco.

טָנַף Inquinar.

טעה Taaa.errare.vt Hiere.13. Errare fecerūt populū meū. Et est idē cū verbo תָּעָה Thaa.cū tau in principio. De quo īfra dicetur in littera tau.

טָעָה Errare.

טעם Taā.gustare.gustu diiudicare.māducare.1.Reg.14. Gustās gustaui ī sūmitate virge que erat ī manu mea paululū mellis.2.Reg.3.si añ occasū solis gustauero panē. Iob.6. Aut pōt aliquis gustare qđ gustatū affert mortem. Et in eo.12. Et fauces comedētis saporē. Pro q' he.le.& fauces siue guttur escā gustat sibi.i. gustu diiudicat. Et ī eo. 34 Et guttur escas gustu diiudicat. Ps.33. Gustate & videte qm̄ suauis est dñs. Prouer.31. Gustauit & vidit qm̄ bona est negociatio eius. Ione.3. Hoīes & iumenta & boues & pecora nō gustent quicq;. Ponitur ēt ꝓ comedere vel manducare. vt.1.Reg.14. Et nō māducauit vniuersus populus panē.& inde טַעַם Taam.i.gustus.sapor. Exo.16. Gustusq; eius quasi simile cū melle. Nu.11. Saporis quasi panis oleati. Dañ.5. Precepit ergo iam temulētus.pro quo he.le. precepit ī gustu vel sapore vini. Et ē sensus sicut ī lr̄a nr̄a.& ide מַטְעַמִּים Mataamim.i.fercula.cibi.esce.pulmētū.& solū inuenitur ī nu.plu.vt Geñ.27. Fac mihi inde pulmentū. Et in eo. Et fac cibos vt comedā. Et in eo. Vt faciā ex eis escas patri tuo. Et in eo. Coctosq; de venatione cibos intulit prī. prouerb. 23. Et ne desideres cibos eius. Item טַעַם Taam. i.eloquiū. doctrina.disciplina.ratio.sententia.statutum. 1.Reg.25.& benedictū eloquiū tuū. Iob.12. Et doctrinā se[...] auferens. Ps.118. Bonitatē & disciplinā & scientiā doce me. Et in titulo psalmi.33.vbi dr̄.psalmus dauid cū mutauit vultum suū corā abimelech.pro quo he.le.cū mutauit eloquiū suū siue rationē suā corā abimelech. Prouer.26. Sapientior sibi stultus videtur septē viris loquētibus sententias. Ione.3. Et dixit in niniue ex ore regis & principū.i.ex sententia vel statuto aut decreto regis. Et in lingua chaldaica dr̄ טְעֵם Teem Dañ.2. Et a me preceptū est. Et in eo. Nunc aūt audite sententiam. Pro quo he.le. Nūc aūt ponite decretū siue sententiā. Et in eo.5. Quis dedit vobis cōsiliū vt domū hanc edificaretis.i.quis dedit vobis preceptū vel decretū aut edictū vt domū hanc edificaretis. Et in eo. Cyrus. rex babylonis posuit edictū vt domus dei edificaretur. Et in eo. Vtrū nā a cyro rege iussum fuerit. Et in eo.6. Tunc darius rex ꝑcepit. i.posuit edictum vel decretum.& in eo. cyrus rex decreuit vt domus dei edificaretur. Et in eo.a me ergo positum est decretū. Et in eo.7. Ego artaxerxes rex statui atq; decreui. Et in eo.ponitur pro ritu: vbi dicitur omne qđ ad ritū dei celi pertinet. Dañ.2. Tunc daniel requisiuit de lege atq; sententia: vbi pōitur ꝓ sentētia. scribitur ēt chaldaice cū aleph in fine.& dr̄ טַעְמָא Taama.vt Dañ.6. vt satrape illis redderēt rationē. Esdre.4. Donec si forte a me iussum fuerit. Et in eo.5. Donec res ad dariū referretur.i.donec ratio huius rei ad darium referretur.

טָעַם Gustare. Gustu diiudicare. Māducare טַעַם Gustus. Sapor. מַטְעַמִּים Pulmētū. Esce. Cibi טַעַם Eloquium Doctrina. Disciplina Sententia טְעֵם Preceptū sententia. Consilium Edictum. Iussum Decretum Ritus. טַעְמָא Ratio. Iussum.

טען Zaan.onerare. īterficere vulnerare. vt Geñ. 45. onerantes iumenta ite in terram chanaam. Esa.14. cum his qui interfecti sunt gladio.

טָעַן Onerare.

טף Taph. puerorū vel īfantiū cōgregatio aut familia.& ponitur cōiter ꝓ puulis vel liberis. vt Geñ.34. paruulos q̄q; eorū & vxores duxerūt captiuas.& in eo.43.ne moriamur nos & puuli nr̄i. Et in eo.45.ad subuectionē puulorū suorū ac cōiugū. & ī eo.47. ꝑbens cibaria singulis. ꝓ quo he.le.iuxta puulos vel iuxta familiā singulorū.& in eo. Et in cibū familiis & liberis vestris. & ī eo.50.absq; puu lis & gregib⁹. Nu.31.quidqd est gñis masculini ēt in paruulis.& in eo. Puellas aūt & oēs feminas virgines reseruate.

טַף Paruuli. Familia.

טפף Taphaph. Garrire.plaudere.applaudere. Esa.3. Et nutibus oculorum ibant & plaudebant.& secundum hebreos inde deriuatur טַף Taph .i.familia vel paruuli. De q̄ dictum est in dictione precedenti.

טָפַף Plaudere טַף Familia.

טֹפַח טֹפַח Tophach. siue טֶפַח Tephach. Mensura quattuor digitorū: siue palmus. Exo. 25. Altā quattuor digitis. & ī eo. 37. Coronā aureā interrasilem quattuor digitorum. 3. Reg. 7. Crassitudo aūt luteris triū vnciarū erat. pro q̄ he. le. Et crassitudo eius mensure quattuor digitorū siue mensure palmi erat. Et eadem verba habentur in hebreo. 2. paralip. 4. Vbi dr̄: porro vastitas eius hēbat mēsurā palmi. & fortasse eadē est mensura. s. triū vnciarū & palmi. Ezech. 40. Calamus mēsure sex cubitorū & palmo. Et, in eo. Et labia eorū palmi vnius. Et in eo. 43. Qui hēbat cubitū & palmū. Et scd̄m hebreos in locis p̄dictis palmus accipitur pro mensura manus nō digitis expansis sed iunctis. & inde טִפֻּחַ Tipuach. i. ad mēsurā palme. & solū inuenitur ī nu. plu. vt Threñ. 2. Paruulos ad mēsurā palme. & inde טְפָחוֹת Tephachoth scd̄m terminationē femininorū. i. mēsurabiles. vt Ps. 38. Ecce mēsurabiles posuisti dies meos. i. ad mēsurā palme: que est breuis mēsura: quasi dicat breues. ponitur etiam טְפָחוֹת Tepachoth p̄ sūmitate parietis, eo qđ erat in sūmitate quasi mēsura palmi in crassitudie vel spissitudine. vt. 3. Reg. 7. Serrati erant a fundamēto vsq̄ ad sūmitatē parietū. Et inde verbū טִפַּח Tipach. i. mēsurare augmentare. educare. vt Esa. 48. Et dextera mea mēsa est celos. Threñ. 2. Quos educaui & nutriui. Et inde מִטְפַּחַת Mitpacha. i. palliū. Ruth. 3. Expāde inquit palliū tuū quo operiris. & in plu. מִטְפָּחוֹת Mitpachoth. Pro quo btūs hiero. trāstulit. Linteamīa. vt Esa. 3. & linteamīa & acus & specla.

Mensura q̄ttuor digitorum. Mensura palmi. Palmus. טִפֻּחַ Mensura palme. טְפָחוֹת Mēsurabiles. טְפָחוֹת Sūmitas. טִפַּח Mēsurare Educare. מִטְפַּחַת Pallium. מִטְפָּחוֹת Linteamīna.

טָפַל Taphal. applicare. iungere. cōponere. curare. p̄s. 118. Multiplicata est super me iniquitas supborū. pro q̄ btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Applicauerūt mihi mendaciū superbi. Iob. 13. Prius vos ostendens fabricatores mendacii. i. cōpositores vel applicatores mēdacii. Ponitur ēt pro sanare vel curare, eo qđ fit applicādo frigida calidis & ecōtrario. Iob. 14. Sed curasti iniquitatē meā.

טָפַל Multiplicare. Applicare. Curare.

טִפְסַר Tipsar. nomē propriū scd̄m nr̄am trāslationē. Hiere. 51. Numerate cōtra eā tapsar. Hebrei tn̄ dicūt q̄ signat ducē vel principē. & sic ipsi legūt. Numerate siue cōstituite cōtra eā ducē vel principē. s. exercitus. in alio vero loco btūs hieronymus trāstulit paruulos. Naū. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarū. Sed etiā ī p̄dicto loco hebrei legunt. Et principes vel duces tui quasi locuste locustarum. Et solum inuenitur in locis predictis.

טִפְסַר Tapsar. Dux.

טִפְרָא Taphra ī ligua chaldaica signt vngulā. Et solū iuenitur ī nu. plu. Dañ. 4. Et vngues eius vt vngues auiū.

טִפְרָא Vngula.

טָפַשׁ Taphas. Incrassare. hebetare. Ps. 118. Coagulatū ē sicut lac cor eorū. pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit incrassatum est velut adeps cor eorum. & solū inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica significat insanire vel insipientem esse.

טָפַשׁ Incrassari. Insanire.

טָרַד Tarad. stillare. perstillare. eiicere siue exulare. Prouer. 27. tecta perstillātia in die frigoris. & solū inuenitur in p̄dicto loco. Hebrei tn̄ dicūt q̄ signat cōtinuare siue cōtinuo laborare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Stillicidium cōtinuū vel assiduū in die frigoris. vnde hoīem quasi cōtinuo laborantē ipsi vocāt טָרוּד Tarud. & laborem assiduū vocāt טִרְדָּה Tirda. & in lingua chaldaica signat p̄dicta dictio eiicere siue abiicere vel exulare. Dañ. 4. Eiicient te ab hominibus. Et in eodem. Et ex hominibus abiectus ē.

טָרַד Perstillare. טָרוּד טִרְדָּה Eiicere. Abiicere.

טָרָה Tara. contabescere. putrescere. Inde טְרִיָּה Teriia. i. putridū. tabefactū. Iudi. 15. Mandibulā asini que iacebat arripiēs. i. que tabescebat humiditate terre. Esa. 1. vulnus & liuor & plaga tumens. i. plaga tabescens. & solum inuenitur in predictis locis.

טָרָה Tabescere. טְרִיָּה Tumens.

טָרַח Tarach. desiderare. Scd̄m nr̄am trāslationē. vt Iob. 37. Frumētū desiderat nubes. Hebrei tn̄ dicūt q̄ significat laborare. vñ in p̄dicto loco ipsi legunt. frumētum facit laborare nubē. & īde טֹרַח Torach. labor. fatigatio. beatus hieronymus trāstulit negociū siue molestiā. Deut. 1. negocia vr̄a & pōdus & iurgia. Esa. 1. fc̄tā sunt mihi molesta.

טָרַח Desiderare. Laborare. טֹרַח Negociū. Molestia.

טֶרֶם Terem. anteq̄. priusq̄. necdū. nondū. Geñ. 2. anteq̄ oriretur in terra. Et in eo. 19. prius aūt q̄ irēt cubitū. Et in eo. 24. Nec dū intra se verba cōpleuerat. Exo. 9. Noui aūt q̄ & tu & serui tui necdū timeatis deū. Et in eodē. 10. Nōne vides q̄ perierit egyptus. i. nōdū vides q̄ perierit egyptus. 1. Reg. 3. Anteq̄ extingueretur. & in eo. Porro samuel nec dū sciebat dn̄m. Ps. 118. Priusq̄ humiliarer ego deliqui. Esa. 65. Eritq̄ anteq̄ clamēt ego exaudiā. Et aliqn̄ scribitur cū beth in principio & dr̄ בְּטֶרֶם Beterem. i. anteq̄. priusq̄. Iudi. 14. Die septimo ante solis occubitū. i. anteq̄ sol occūberet. 1. Reg. 2. Etiā anteq̄ adolerēt adipē. Ps. 57. priusq̄ intelligerēt spine vr̄e. Esa. 66. Anteq̄ parturiret peperit. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִטֶּרֶם Miterem. vt aggei. 2. Anteq̄ poneretur lapis super lapidem in templo domini.

טֶרֶם Anteq̄. Priusq̄. Necdum. Nondum. בְּטֶרֶם anteq̄. Priusq̄. מִטֶּרֶם anteq̄.

טָרַף Taraph. rapere. laniare. capere. enutrire. siue victum tribuere. Geñ. 49. Beniamin lupus rapax. pro q̄ he. le. Beniamin lupus rapiet. i. quasi lupus rapiet. Et supra in eo. 37. Bestia deuorauit ioseph. pro quo he. le. Rapina raptus est ioseph. Exo. 22. Si comestū a bestia. i. si captū vel raptū fuerit a bestia. Deut. 33. Cepitq̄ brachiū & verticem. Ps. 8. Ne forte rapiat vt leo aīam meā. p̄s. 21. Sicut leo rapiens & rugiens. Ps. 103. Catuli leonū rugientes vt rapiant. Hiere. 5. Qui egressus fuerit ex eis capietur. Ezech. 19. Et didicit p̄dā capere. Et in eo. 22. quasi lupi rapiētes predā: vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Osee. 5. Ego capiā & vadā. & ī eo. 6. quia ipse cepit & sanauit nos. Amos 1. Et tenuerit vltra furorē suū. p̄ quo he. le. Et ceperit vel rapuerit vltra furore suo. & īde טְרֵפָה Terepha. i. captū vel occisū. aut laniatū. s. a bestia: aut rapina: vel p̄da. vt Geñ. 31. Nec captū a bestia ostendi tibi. Exo. 22. Deferat ad eū qđ occisum est. Leuit. 22. Morticiniū & captū a bestia nō comedēt. Ezech. 44. Omne morticinū & captū a bestiis de auibus & de pecoribꝰ nō comedēt sacerdotes. Scribitur ēt sine he & dr̄ טֶרֶף Tereph. siue טָרָף Taraph. vt Geñ. 49. Ad predā fili mi ascendisti. Nu. 23. Donec deuoret predā. p̄s. 75. Illuminās tu mirabiliter a mōtibus eternis. p̄ quo he. le. A mōtibus prede vel rapine. vnde btūs hiero. in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. a mōtibus captiuitatis. Ezech. 19. Et didicit predā capere. Itē טָרַף Taraph. i. enutrire. victū tribuere. vt Prouer. 30. tribue tm̄ victui meo necessaria & inde טֶרֶף Tereph. i. victū. cibus. esca. vt. p̄s. 110. Escā dedit timētibꝰ se. Malach. 3. Et sit cibꝰ in domo mea. Prouer. 31. Deditq̄ predā domesticis suis. p̄ quo he. le. Deditq̄ cibū siue victū domesticis suis. vñ seq̄tur. & cibaria ācillis suis. Pōt ēt legi sicut est in lr̄a nr̄a. Quia ē equiuocū vt dictū ē. Itē טָרָף Taraph. Palmes siue ramꝰ. aut foliū. s. raptū ex arbore a prīo signato deriuatū. Geñ. 7. portās ramū oliue virētibus foliis in ore suo. Ezech. 17. Et siccabit oēs palmites germinis eius. Et ēt in lingua chaldaica signat folium.

טָרַף Rapere. Capere. טְרֵפָה Captum. Occisum. טֶרֶף טָרָף preda. Captiuitas. טָרַף טֶרֶף Nutrire. Esca Cibus. Victus. טָרָף Ramus. Palmes. Folium.

De incipientibus a littera. י Iod.

יָאַב Iaab. Desiderare. Ps. 118. Quia mandata tua desideraui. & solum inuenitur in predicto loco.

יָאַב Desiderare.

יָאַל Iaal. velle. acquiescere. incipere. capere. iurare. adiurare. Stulte agere: siue stultum esse. Iudi. 17. Acquieuit & mansit apud hominem. Et in eodem. 19. Queso te vt

יָאַל Acquiescere.

hodie hic maneas. pro quo hebrei legunt. Acquiesce obsecro & mane. 4. Reg. 5. Melius est vt accipias duo talenta. pro quo hebrei legūt. Si vis accipe duo talenta. siue acquiesce & accipe duo talenta. Et in eodem. 6. Veni ergo & tu cū seruis tuis. pro quo hebrei legunt. Volle siue acquiesce obsecro & vade cum seruis tuis. Ponitur etiam pro incipere. vt Geñ. 18. Quia semel cepi: loquar ad dominum meum. Deut. 1. Cepitq̄ moyses explanare legem. 1. Reg. 17. Cepit tentare si armatus posset incedere. Iob. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. Veruntamen quod cepistis explete. Osee. 5. Quoniā cepit abire post sordes. Hebrei tamen in omnibus locis predictis interpretantur velle siue acquiescere. Et aliquando scribitur sine iod in principio. vt in aliquibus locis predictis. Item ponitur pro iurare siue adiurare. vt Exo. 2. Iurauit ergo moyses q̄ habitaret cū eo. 1. Reg. 14. Adiurauit autem saul populum dicens. Itē significat stulte agere siue stultū esse. & tunc est verbū passiuum prime coniugationis: quod scribitur cum nū in principio. vt Nu. 12. Ne imponas nobis hoc peccatū quod stulte comisimus. Esa. 19. Stulti facti sunt principes taneos. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt.

Velle. Incipere. Iurare. Adiurare. Stulte agere. Stultū fieri. Stultū eē.

יְאֹר Ieor. riuus. fluuius. flumen. Amnis. Geñ. 41. Putabat se stare super fluuium. Et in eodem. Et pascebantur in ipsa amnis ripa. Exo. 2. In carecto ripe fluminis. & in eodem. 7. Et stabis in occursum eius super ripam fluminis. Et in eodem. Et super fluuios eorum & riuos & paludes. Et in eo. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt: computruitq̄ fluuius. Et in eo. 8. Et ebulliet fluuius ranas. Esa. 19. Attenuabuntur & siccabuntur riui aggerum. Et in eodem. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Et in eodem. Et omnis sementis irrigua siccabitur. Vbi ponitur pro irrigua. Ezech. 29. Et dicis meus est fluuius. Amos. 8. Et eiicietur & defluet quasi riuus egypti. Scribitur etiā sine iod. vt in eo. Et ascendet quasi fluuius vniuersus. & solum in p̄dicto loco scribitur sine iod. & communiter accipitur pro nilo fluuio egypti. Ponitur ēt pro flumine tigri. vt Dañ. 12. Vnus hinc super ripam fluminis & alius inde ex altera ripa fluminis.

יְאֹר Fluuius. Amnis. Flumen. Riuus.

יָאַשׁ Iaas. Desperare. renunciare. Spem vel curam alicuius rei a corde amouere. cessare. vt. 1. Reg. 27. Et desperet saul cessetq̄ me querere. Eccl's. 2. Renūciauitq̄ cor meum vltra laborare sub sole. Et qn̄ est verbū passiuū prime coniugationis tunc scribitur sine iod & cū nun in principio & dicitur נוֹאָשׁ Noas: & est cuiuscunq̄ persone & vtriusq̄ numeri: & profertur in voce actiua. vt Hiere. 2. Et dixisti desperaui. Et in eo. 18. Qui dixerunt desperauimus Iob. 6. Et in ventū verba profertis. vbi pro eo quod in littera nostra est profertis in hebreo habetur supra dicta dictio נוֹאָשׁ Noas. idest amouetis ea verba a corde vestro: & sine cogitatione & meditatione profertis ea ī ventum. Esa. 57. nec dixisti quiescam. idest cessabo.

יָאַשׁ Desperare Renūciare. נוֹאָשׁ Desperare. Cessare.

יָאַת Iaath. conuenire. acquiescere. federari. vt Geñ. 34. Sed in hoc valebimus federari. Et in eo. Vnum ē qđ differt tantum bonum. pro quo hebrei legunt. Sed in hoc acquiescent siue conuenient nobiscum viri: vt habitēt nobiscum vt simus vnus populus. Sed beatus hieronymꝰ transtulit sensum. Et in eo. Tantū in hoc acquiescamus & habitantes simul. 4. Reg. 12. Prohibitiq̄ sunt sacerdotes vltra accipere pecuniā a populo. Pro quo he. le. Et acquieuerūt sacerdotes vt nō acciperēt pecuniā a populo. Hiere. 10. Tuū est enim decus, i. tibi cōuenit decus siue regnum.

יָאַת Federari. Cōuenire. Acquiescere.

יָבַב Iabab. eiulare. vlulare. vt Iudi. 5. Per fenestrā respiciens vlulabat mater eius. & solum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica communiter significat vlulare vel clangere. s. tuba.

יָבַב Vlulare. Clangere.

יָבַל Iabal. deducere. Adducere. afferre. asportare. Ps. 59. qs deducet me in ciuitatem munitam. Ps. 75. Qui in circuitu eius affertis munera. Esa. 18. Deferetur munus domino exercituum. Et in eodem. 23. Ducent eam pedes illius. Esd. 5. & asportare fecit ea in templum babylonis. Et inde יוּבַל Iubal. idest riuus siue deductio aquarum: aut humor. s. aquarū. Hiere. 17. Quod ad humorē mittit radices suas. p̄ quo he. le. qđ iuxta riuū mittit radices suas. Et in plu. יִבְלֵי Ible. Esa. 30. Riui currentiū aquarū. Et inde יְבוּל Iebul. idest germen. vt Leuit. 26. Et terra gignet germē suū Iob. 20. Apertū erit germen domus illius. Abach. 3. Et nō erit germen in vineis. Et de hoc vide supra in dictiōe בּוּל Bul. Item יוֹבֵל Iobel. i. buccina siue sonitus buccine. s. cornee: qua vtebātur in iubileo. vt Exo. 19. Cum ceperit clāgere buccina tunc ascendāt in montem. Ios. 6. Tollent septem buccinas quarum vsus est in iubileo. Pro quo in hebreo habetur. Tollent septem buccinas iubileas. i. quarum vsus est in iubileo: sicut est in littera nostra. Et in eo. Cumq̄ insonuerit vox tube longior atq̄ concisior. Et in eodē. Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas. Et inde quinquagessimus annus vocatur יוֹבֵל Iobel. Quia in eo personabant buccinis. vt habetur Leuit. 25. vbi dicitur. & clanges buccina. Et in eo. Ipse est enim iubileus. Et in eo. Anno iubilei redient oēs ad possessiones suas. Et in eo. Et redimi non poterit etiam in iubileo. Itē יַבֶּלֶת Iabeleth. Macula animalis. pro quo beatus hieronymus trāstulit papulas. Leuit. 22. Si cicatricem habēs si papulas.

יָבַל Deducere. afferre. Deferre. asportare. יוּבַל Humor. Riuus. יִבְלֵי Riui. יְבוּל Germen. יוֹבֵל Buccina. Iubileus. יַבֶּלֶת Papule.

יָבַם Iabam. Vxorē frīs defuncti in cōiugē accipere. siue illi associari. Geñ. 38. Et sociare illi vt suscites semē fratri tuo. Deut. 25. Sed accipiet eā frater eius & suscitabit semē frīs sui. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui in israel: nec me in cōiugiū sumere. Et inde frater mariti dicitur יָבָם Iabam. vt in eo. Sed accipiet eā frater eius. Et in eo. Nō vult frater viri mei suscitare semē fratris sui. Et vxor fratris dr̄ יְבָמָה Iebama. siue יְבֶמֶת Iabemeth. vt in eo. Perget mulier ad portam ciuitatis. i. perget vxor frīs ad portā ciuitatis. Et ī eo. Accedet mulier ad eū corā senioribus. Et ēt vxor frīs mariti dr̄ יְבָמָה Iebama. vt Ruth. 1. En reuersa est cognata tua ad populum suum. vbi ponitur p̄ cognata: que erat vxor fratris mariti sui.

יָבַם Sociare. Vxorē fratris in cōiugiū accipere. יָבָם Frater mariti. יְבָמָה Vxor frīs.

יָבַשׁ Iabas. siccare. exsiccare. arere. exarescere. cōfūdere. siue cōfundi. vt Geñ. 8. Donec siccarentur aque sup terrā. & in eo. Et vigesima die mēsis arefacta ē terra. Ios. 2. Audiuimꝰ eī q̄ siccauerit dn̄s aquas maris. & in eo. 5. Qđ siccasset dn̄s fluēta iordāis. 3. Reg. 17. Post dies aūt aliquātos siccatus est torrēs. Iob. 12. Si cōtinuerit aquas oīa siccabuntur. p̄s. 21. Aruit tanq̄ testa virtꝰ mea. Prouer. 17. Spūs tristis exsiccat ossa. Esa. 19. Et fluuius desolabitur atq̄ siccabitur. Ezech. 17. Cumq̄ tetigerit eam ventus vrens siccabitur: & ī areis germinis sui arescet. Et in eo. Et siccaui lignū viride. & in eo. 37. Aruerūt ossa nr̄a. Osee. 13. Et siccauit venas eius. Ioel. 1. Oīa ligna agri aruerūt. Et in eo. Qm̄ exsiccati sunt fontes aquarū. Amos. 4. Et ps altera sup quā non pluit aruit. Naū. 1. increpās mare & exsiccās illud. & īde יָבֵשׁ Iabes. i. aridus. siccus. vt Ios. 9. Panes quoq̄ quos portabāt ad viaticū duri erāt. p̄ q̄ he. le. Et oīs panis sui viatici aridꝰ siue siccus erat. & in eodem. Nunc autem sicci facti sunt. & ī plu. יְבֵשִׁים Iebesim. Nu. 6. vuas recētes siccasq̄ nō comedēt. Et in genere feminino scribitur יְבֵשָׁה Iebesa. vt in eo. 11. aīa nr̄a arida ē. & ī plu. יְבֵשׁוֹת Iebesoth. vt Ezech. 37. Sicca q̄ vehemēter. & inde יַבָּשָׁה Iabasa. siue יַבֶּשֶׁת Iabeseth.

יָבֵשׁ Siccare. Arescere. Arescere. Exsiccare. יָבֵשׁ Aridus. Siccus. יְבֵשִׁים Sicci. יְבֵשָׁה Arida. יְבֵשׁוֹת יַבָּשָׁה יַבֶּשֶׁת

idest arida. vel terra habitabilis. vt Geñ. 1. Et appareat arida. Ps. 65. Qui conuertit mare in aridã. Ps. 94. Et siccam manus eius firmauerunt. Esa. 44. Et fluenta super aridã. & in lingua chaldaica dicitur יַבֶּשְׁתָּא Iabestha. Dañ. 2. non est homo super terra qui sermonẽ tuũ possit implere. prõ quo hebrei legunt. Non est homo super arida. Itẽ יָבֵשׁ Iabas. idest cõfundere. siue cõfundi. aut erubescere. vt. 2. Reg. 19. Confudisti hodie vultũ omniũ seruorũ tuorũ. Esa. 29. Nõ modo confundetur iacob. Et in eodem. 30. Oẽs cõfusi sunt. & solum in predicto loco scribitur cum aleph & iod ĩ medio dictionis. Hiere. 8. Confusi sunt sapientes. Ioel. 1. Confusum est vinum & elanguit oleũ. Et in eo. Cõfusi sũt agricole. Et in eo. Quia confusum est gaudium a filiis hominũ. Zach. 10. Et confundentur omnia profunda fluminis. Hebrei tamen in predicto loco secundum primam significationẽ legũt. Et exsiccabuntur oĩa ꝓfunda fluminũ.

יָגֵב Iageb. ager. vt Hier. 39. Et dedit eis vineas & cisternas in die illa. Pro quo hebrei legunt. Et dedit eis vineas & agros in die illa. Et solum inuenitur in numero plurali. Potest etiam deriuari a dictione גֶּבֶא Gébe. Inde יֹגֵב Iogeb idest agricola. vt. 4. Reg. 25. Et de pauperibus terre reliqt vinitores & agricolas. Hier. 52. Reliquit priceps militie vinitores & agricolas.

יָגָה Iaga. affligere. humiliare. contristare. abiicere. Iob. 19 Vsqꝫ quo affligitis animam meam. Esa. 51. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. idest qui te afflixerunt. Threñ. 3. Et abiecit filios hoĩum. Et in eo. Quia si abiecit & miserebitur: vbi ponitur הֹגָה Hoga. cũ he ĩ principio. Et supra in eo. 1. Quia dñs locutus est super eã. Pro quo hebrei legunt. Quia dñs afflixit siue contristare fecit eam. Potest etiam deriuari a dictione הָגָה Haga que significat loqui sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in littera he. Et in eodem. vt locutus est dominus. pro quo hebrei legunt. Quoniam afflixit vel contristare fecit dñs. Et inde יָגוֹן Iagon. idest dolor. tristitia. vt Ps. 30. Quoniam defecit in dolore vita mea. Esa. 35. Fugiet dolor & gemit9. Hiere. 45. Quoniã addidit domin9 dolorem dolori meo Et inde תּוּגָה Thuga. idest tristitia siue mestitia. Prouer. 10. Filius autem stultus mestitia est matri sue. Et in eo: 14. Et extrema gaudii luctus occupat. idest tristitia: & inde נוּגוֹת Nugoth secundum terminationem pluralem femininorũ idest contristate siue dolentes. Pro quo beatus hieronym9 transtulit. squallide. Threñ. 1. Virgines eius squallide. Et inde נוּגֵי Nuge. Pro quo beatus hieronymus transtulit nugas. Soph. 3. Nugas que a lege recesserant congregabo. De quo btũs hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Id quod dixim9 nugas sciamus in hebreo ipsum latinum esse sermonem: & propterea a nobis ita vt in hebreo erat positum: vt nosse possimus linguam hebraicam omnium linguarum esse matricẽ. hec Hieronymus.

יָגַע Iagaa. laborare. deficere. scilicet pre labore. Iosu. 7. quare omnis populus frustra vexabitur. pro quo hebrei legunt. Non facias laborare ibi omnem populum. Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. Ps. 68. Laboraui clamans. Iob. 20. Luet que fecit omnia ꝓ quo hebrei legunt. Reddet quod laborauit. idest in quibus laborauerat. Prouer. 23. Noli laborare vt diteris. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in eo. 43. Nec laborasti in me israel. Et in eo. Nec laborem tibi prebui in thure. idest nec laborare te feci. Et in eo. Prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et in eo. 63. Nõ laborabunt frustra. Hiere. 51. Et labores populorum ad nihilum. Pro quo hebrei legunt. Et laborabunt populi in nihilum. Malach. 2. Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris. Et in eodem. In quo eum fecimus laborare. ponitur etiam pro deficere. scilicet pre labore. vt. 2. Reg. 23. Donec deficeret manus eius. Et inde יְגִיעַ Iegiaa. idest labor. fatigatio. Geñ. 31. Afflictionem meam & laborem manuum mearum. Deut. 28. Et omnes labores tuos comedet populus quem ignoras. Ps. 127. Labores manuum tuarũ quia manducabis. Esa. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Et in eodem. 55. Et laborem vestrum non in saturitate. Osee. 12. Omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem. & inde יָגֵעַ Iageaa: idest laboriosus siue labore confectus. aut fessus labore. Deut. 25 Quando tu eras fame & labore confectus. & in plurali יְגֵעִים Iegeim siue יְגִיעֵי Iegie. Iob. 3. Et ibi requieuerunt fessi robore. Eccl's. 1. Cũcte res difficiles. idest laboriose.

יָגַר Iagar. timere. formidare. vereri. Deut. 28. Afflictiões egypti quas timuisti. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 9. Verebar omnia opera mea. Ps. 118. Amputa opprobrium meum quod suspicat9 sum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ trãstulit. Auerte opprobrium meum quod reueritus sum. Hiere. 22. Et in manu quorum tu formidas faciem. Item יְגַר Iegar. Aceruus. tumulus. Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum testis.

יָד Iad. Manus. potestas. fortitudo. virtus. consilium. Percussio siue plaga. locus. Geñ. 8. Extenditqꝫ manum suã. Et in eodem. 16. Manus eius contra omnes & manus omnium contra eum. Et in eodem. 19. Apprehenderunt manum eius & manum vxoris. Et in eodem. 24. Pone manũ tuam super femur meum. Et in eodem. 38. Vnus protulit manum. Et in eodem. 33. De manu mea require illum. Exo. 4. Mitte manum tuam in sinu tuo. Et in eodem. 9. Ecce manus dñi erit super agros. Et in eodem. 13. ĩ manu forti eduxit te dominus de egypto. Et in eodem. 14. Et manũ magnam quam exercuerat dominus contra eos. idest virtutem seu potentiam. Et in eodem. 23. Non iunges manũ tuam vt pro impio dicas falsum testimonium. Et in eodẽ. 29. Postqꝫ initiaueris manus eorum. Nu. 11. Nunquid manus domini inualida est. Deut. 3. Magnitudinem tuam manumqꝫ fortissimam. iudi. 2. Manus domini super eos erat. Et in eodem. 3. Qui vtraqꝫ manu pro dextera vtebatur. 1. Reg. 5. Aggrauata est manus domini super azotios. Et in eodem. Fiebat manus domini per singulas ciuitates. Et in eodem. Grauissima valde manus domini dei. Ps. 20. inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Ps. 31. Grauata ẽ super me manus tua. Canti. 5. Dilectus meus misit manum suam per foramen. Esa. 5. Et extendit manum suam super eum. Et in eodem. 8. in forti manu erudiuit me. Et in eodẽ 25. in allisione manuum eius. & est communis generis. vt Ezech. 2. Et ecce manus missa ad me in qua erat inuolutus liber. pro quo ĩ hebreo habetur & ecce manus missa ad me in quo erat volumen libri. Nam iungitur cũ adiectiuo missa ꝙ est generis feminini & cum relatiuo quo ꝙ est generis masculini. & similiter in aliis locis. Ponitur etiam pro potestate vel fortitudine sicut in aliquibus locis predictis. & Geñ. 41. & omne frumentum sub pharaonis potestate condatur. Nam illud quod est in potestate alicuius dicitur esse in manu eius. Geñ. 24. Ex omnibus bonis eius portans secum. Pro quo hebrei legunt. Omnia bona domini sui in manu sua. idest portans secum in potestate sua. Nu. 21. Et tulit omnem terram que dictionis illius fuerat. Pro quo hebrei legunt. Et tulit omnem terram de manu illius. idest de potestate illius. Et in eodem. 31. Et tubas ad clangẽdum tradidit ei. pro quo hebrei legunt. Et tubas ad clangẽdũ in manu ei9. i. in potestate ei9. Et in eo. Numerũ pugnatorũ quos habuim9 sub manu nr̃a. i. potestate nostra. Iosu. 8. Et nõ potuerũt vltra huc illucqꝫ fugere. Pro quo hebrei legunt Et non fuerunt in eis manus ad fugiendum. i. non fuit in eis potestas seu virtus. 2. Regũ. 8. vt dominaretur super fluuium euphratem. Pro quo hebrei legũt. vt conuerteret manum suam. i. potestatem suam super fluuiũ euphratem. Ps. 88. ponam in mari manum eius. i. potestatem eius. ps. 94. In manu eius sunt omnes fines terre. prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. i. in potestate lingue. Et ẽt qñ aliquis subditur alteri: dicitur in scriptura dare ei manum. i. esse sub eius potestate. vt Leuit. 25. Si attenuat9 fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo hebrei legũt. Si attenuatus fuerit frater tuus & declinauerit manum suam tecum. 1. Paralip. 29. Cuncti filii regis dauid dederunt manum suam & subiecti fuerunt regi salomoni. 4. Reg. 10 Si est inquit da mihi manum: qui dedit ei manum suam. Threñ. 5. Egypto dedimus manũ. Ponitur etiam pro consilio vel dispositione. 2. Reg. 14. Nunquid manus ioab tecum est. i. consiliũ vel dispositio ioab. Esdre. 3. Vt laudarẽt dñm per manus dauid regis israel. i. ex dispositione vel ꝑcepto dauid. Ponitur etiam pro plaga vel percussione. vt in aliquibus locis predictis. & Iob. 23. Et man9 plage mee aggrauata est super gemitũ meum. 1. Paralip. 21. vertatur obsecro manus tua in me. Ps. 76. Manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Manus mea nocte extenditur. idest plaga mea nocte extẽditur. Hiere. 15. A facie manus tue solus sedebam. idest a facie plage vel percussionis tue. ponitur etiã pro loco. vt Nu. 2. Singuli per loca & ordines suos proficiscẽtur. Deut. 23. Habebis locũ extra castra. Iudi. 11. vel in cunctis ciuitatibus supra iordanem. pro quo he. le. vel in cunctis ciuitatibus que sunt iuxta loca arnon. 2. Reg. 14. Scitis agrum ioab ad agrũ meũ. vbi ponitur ꝓ agro. Et in eo. 18. Et appellatur manus absalon vsqꝫ in hãc diẽ: quod hebrei exponunt. Et appellatur locus Absalon vsqꝫ in hanc diem. Geñ. 34. terra in potestate vr̃a est. pro quo hebrei legunt. terra spaciosa manibus est coram vobis i. spaciosa locis. Ps. 103. Hoc mare magnum & spaciosum manibus. idest spaciosum locis. Iob. 1. Et asine pascebãtur iuxta eos. pro quo hebrei legũt. Iuxta loca eorum. Hiere. 6. Et pascet vnusquisqꝫ eos qui sub manu sua sunt. pro quo hebrei legunt. Et pascet vnusquisqꝫ locũ suum. Potest etiã intelligi sicut est in littera nostra. Et ĩ eo. 57. Dilexisti stratũ eorum manu aperta. Pro quo hebrei legũt. Dilexisti stratum eorum: locum vidisti. Potest etiam legi manum vidisti. & tunc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiam pro causa. vt Hiere. 41. Quos percussit propter godoliã. pro quo in hebreo legitur Quos percussit in manũ godolie. i. causa godolie siue propter godoliam: sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro fornice. i. pro loco vel arcu triumphali. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicem triũphalem. Ponitur etiam pro prophetia. vt Ezech. 1. Et facta ẽ super eũ ibi manus dñi. i. prophetia dñi. Et in eo. 37. Facta est super me manus dñi. Ponitur ẽt pro parte. vt Geñ. 43. Ita vt quinqꝫ partibus excederet. Et in eo. 47. Quattuor reliquas. s. partes permitto vobis in sementẽ. 2. Reg. 19. Decẽ partibus maior ego sum apud regẽ. vbi pro partibus ponitur יָדוֹת Iadoth. secundũ terminationẽ pluralẽ femininorũ. Et cõiter scribitur in plu. scd̃m terminationẽ masculinorũ. s. יָדַיִם Iadaim. siue יְדֵי Iede. vt Geñ. 27. Et manus sũt esau. Exo. 17. Manus moysi erãt graues. & ĩ eo. 32. cõsecrastis man9 vr̃as hodie dño. Esa. 45. Et opus tuũ absqꝫ manibus est. i. absqꝫ firmitate & duratiõe. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ aleph in fine & dicitur יְדָא Ieda. i. man9 Dañ. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribentis. & in plurali יְדַיִן Iadain. Dañ. 2. Donec abscissus est lapis de mõte sine manibus. Ponitur ẽt יְדֵי Iadai pro יָדַיִם Iadaim. vt Ezech. 13. ve qui consuunt puluillos sub oĩ cubitu manuũ. Item ponitur יָדוֹת Iadoth pro manibus sedis que erant ad similitudinẽ manus hominis. vt 3. Reg. 10. Due manus hinc atqꝫ inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus. Item ponitur pro axibus currus. vt in eodem. Et axes earum & radii & canthi. Et in eodem ponitur pro celaturis vel sculpturis in quibus erant figure manus: vbi dicitur habens celaturas variasqꝫ sculpturas ex semetipsa. Ponitur etiam pro incastraturis tabularũ. vel pro angulis. Exo. 26. In lateribus tabule due incastrature. Et ĩ eo. vt bine bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur.

יָדַד Iadad. Proiicere. deiicere. mittere. & scribitur cũ simplici daleth. vt threñ. 3. Et posuerũt lapidẽ super me. pro quo hebrei le. & proiecerũt lapidem in me. Hiere. 50. Omnes qui tenditis arcũ debellate eã. pro quo he. le. Oẽs qui tenditis arcũ iacite ad eã. s. iacula vel sagittas. vnde subditur. nõ parcatis iaculis. & Abdie. 1. & super ierusalẽ mittebãt sortẽ. Zach. 1. vt deiiciãt cornua gentiũ. Itẽ יְדִיד Iedid i. dilectus. amantissimus. Deut. 33. Amantissimus domini habitabit confidenter. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Hiere. 11. Quid est ꝙ dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. & inde יְדִידוּת Ieditduth. i. dilectio. Vt in eo. 12. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Pro quo hebrei legunt. Dedi dilectionem anime mee. idest dilectam anime mee.

יָדָה Iada. laudare. confiteri. iacere. deiicere. vt Geñ. 49. Iuda te laudabũt frẽs tui. Leuit. 5. Agat penitentiã ꝓ peccato suo. pro quo he. le. Et cõfiteatur illud in q peccauit. & in eo. 16. Confiteatur oẽs iniquitates filiorũ israel. & in eo. 26. Donec confiteãtur iniqtates suas & maiorũ suorũ. Nu. 5. Et cõfitebuntur peccatũ suũ. 3. Reg. 8. Cõfitẽtes nomini tuo. Nee. 1. Et cõfiteor ꝓ peccatis filiorũ israel. Iob. 4. Et ego cõfitebor ꝙ saluare te possit dextera tua. ps. 6. In inferno aũt qs cõfitebitur tibi. Ps. 9. Confitebor tibi dñe in toto corde meo. ps. 27. Et ex volũtate mea cõfitebor ei. ps. 44. ꝓpterea populi cõfitebũtur tibi. ps. 48. cõfitebitur tibi cũ bñfeceris ei. ps. 53. & cõfitebor noĩ tuo qm̃ bonũ est. ps. 66 Cõfiteãtur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes. Et in aliqbus locis ꝑdictis cõfiteri accipitur pro laudare vel grãs agere. vt ĩfra dicetur in fine hui9 dictiõis. Prouer. 28. qui aũt cõfessus fuerit & reliqrit ea miam cõsequetur. Esa. 38. quia nõ ĩfernus cõfitebitur tibi. & inde הֻיְּדוֹת Huiedoth siue יְהוּדָה Iehuda. i. laus vel confessio. pro quo beatus hieronymus trãstulit ad laudãdũ: vel hymnos. Nee. 11. ad laudãdũ & ad cõfitendũ in orõne. & in eo. 12. & sup hymnos ipi & frẽs eorũ. & inde תּוֹדָה thoda. i. cõfessio. laus. siue grãrũ actio. Ios. 7. Da gloriã dño deo israel & cõfitere. pro q he. le. & da ei cõfessionẽ. Esdre. 10. & nũc date cõfessionẽ dño deo. Ps. 94. preocupemus faciẽ eius in cõfessiõe. ps. 99. Introite portas eius in confessione. ponitur etiam pro laude. ps. 49. Immola deo sacrificiũ laudis. Amos. 4. sacrificare de fermẽto laudem. Item ponitur pro gratiarum actione. Leuit. 22. Si immolaueritis hostiã pro gratiarũ actiõe dño Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. ponitur etiam תּוֹדָה thoda. pro choro laudãtium siue gratias referẽtiũ. vt Nee. 12. Et statui duos choros laudantium. Et in eodem. Et chorus secundus gratias referentium. Inde deriuatur יְהוּדָה Iuda. qđ interpretatur laudatio siue confessio. vt Geñ. 29.

Et ait modo cõfitebor dño. & ob hoc vocauit eũ iudam. vñ beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup pdicto loco sic ait. Iuda cõfessio dr a cõfessione: ita cõfessoris nomen est dictũ. verũtamẽ hic cõfessio p gratiarũ actiõe aut pro laude accipitur. vt frequẽter in psalmis & in euangelio: confiteor tibi dñe celi & terre. i. gratias ago tibi siue glorifico te. hec Hieronym9. Accipitur ẽt pro iudea siue p terra iudee. Ps. 75. Notus in iudea deus. Hiere. 14. Luxit iudea & porte eius. Et in lingua chaldaica dicitur יְהוּד Iehud. Dañ. 2. Inueni hominẽ de filiis transmigrationis iudee. Et inde יְהוּדִי Iehudi. i. iudeus. vt Zach. 8. Et apprehẽdent fimbriã viri iudei. & in plu. יְהוּדִים Iehudim. Nee. 4. Quid iudei faciũt imbecilles. Ester. 8. Iudeis noua lux oriri visa est. & inde יְהוּדִית Iehudith. i. iudaica lingua siue iudaice. 2. Paralipo. 32. Insuper & clamore magno lingua iudaica cõtra populũ qui sedebat in muris ierusalẽ personabat. Nee. 13. Nesciebãt loqui iudaice. Esa. 36. Non loquaris nobis iudaice. Et quia principalis tribus & regalis erat tribus iuda: ideo gens & terra & etiã lingua ab eo nomẽ accepit. & inde מִתְיַהֵד Mithiahet. i. ille qui imitatur ritũ & religionẽ iudeorũ. vt Ester. 8. Vt plures alterius gentis & secte corũ religioni & cerimoniis iungerentur. Itẽ יָדָה Iadaa. i. Proiicere. siue deiicere. aut mittere. De quo vide supra in dictione יָדַד Iadad.

יָדַע Iadaa. scire. nosse. cognoscere. mãifestare. sentire. misereri. conterere. siue confringere. Geñ. 3. Scientes bonũ & malũ. Et in eo. Cumq3 cognouissent se esse nudos. Et in eo. 22. Nunc cognoui q timeas deũ. Et in eo. 31. Ignorabat q rachel furata esset idola. Pro quo he. le. Et nõ sciebat iacob q rachel furata esset ea. s. idola. Et sic in sequentib9 vbicu3 ponitur ignorare vel nescire in hebreo sunt due dictiones. s. nõ scire. Et in eo. 48. Scio fili mi scio. Exo. 2. Stante procul sorore eius & considerante aduentũ rei. pro quo hebrei legunt. Et stetit soror eius procul: vt sciret quid fieret de eo. Et est idem sensus cũ littera nostra. Et in eo. 5. nescio dñm. Et in eo. 7. Et scient egyptii quia ego sum dominus. Et in eo. 33. noui te ex nomine. Et in eo. vt sciam te. Et in eo. In quo enim scire poterimus ego & populus tuus. Deut. 4. Vt scires qm dñs ipse est deus. Et in eo. Scito ergo hodie & cogitato in corde tuo. Et in eo. Scio cõtẽtionẽ tuã. 1. Reg. 3. Porro samuel necdũ sciebat dñm. Et in eo. 17. noui superbiã tuã. Et in eo. 21. nã & pueris meis condixi in illũ & illũ locũ. Pro quo he. le. Et pueros scire feci illũ & illũ locũ. Et in eo. 22. Donec sciam quid faciat mihi deus. 2. Reg. 5. Et cognouit dauid qm confirmasset eũ dñs regem. Iob. 9. Qui transfert montes & nescierunt. Et in eo. 19. Scio q redemptor meus viuit. & in eo. Scitote esse iudiciũ. & in eo. 38. Et ostendisti aurore locũ suũ. Pro quo he. le. Scire fecisti aurorã locũ suũ. Et in eo. 42. Scio quia omnia potes. Ps. 9. vt sciãt gẽtes qm hoies sunt. Ps. 34. Veniat ei laqueus quẽ ignorat. Ps. 50. Et occulta sapiẽtie tue manifestati mihi. Ps. 40. In hoc cognoui qm voluisti me. Ps. 73 Et nõ cognouerũt sicut in exitu super sũmũ. pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Manifesta. s. erant in introitu desuper. ps. 137. Et alta a lõge cognoscit. Et ĩ eo. 138 Tu cognouisti sessionẽ meã & resurrectionẽ meam. ps. 143. Quid est homo quia inotuisti ei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quid est homo quia agnoscis eum. prouer. 12. nouit iustus iumẽtorum suorum animas. Canti. 6. nesciui: anima mea cõturbauit me. Esa. 7. vt sciat reprobare malum & eligere bonũ. Et in eodem. 19. Et cognoscent egyptii dñm. Et in eo. 50. vt sciam substentare eum qui lassus est verbo. Et in eodem. 53. Et scientem infirmitatem. Et in eodem. 58. Et scire vias meas volũt. Hiere. 2. Scito & vide. & in eo. 9. In hoc glorietur qui gloriatur: scire & nosse me. Et in eo. 31. Postq̃ ostendisti mihi percussi femur meum. pro quo hebrei legunt. Et postquam notus factus sum. scilicet mihi: percussi femur meum. Ezech. 2. et scient quia propheta fuerit in medio eorum. Osee. 2. & scies quia ego dñs. & in eodem. 13. ego cognoui te in deserto. Zach. 14. & erit dies vna que nota est domino. & aliquando scribitur sine iod. vt in aliquibus locis predictis. Et quando est verbum passiuum prime coniugationis: tunc in preterito indicatiui scribitur cũ nun & vau in principio loco iod: & dicitur נוֹדַע nodaa. vt Exo. 6. & nomen meum adonai non indicaui eis. pro quo hebrei legunt. & nomine meo adonai non sum factus notus eis: siue non sum cognitus eis. Deut. 21. & ignorabitur cedis reus. idest non est cognitus. Iudi. 16. & non est cognitum in quo esset fortitudo eius. 1. Reg. 22. & audiuit saul q apparuisset dauid. idest q esset notus vel manifestus. Ps. 75. Notus in iudea deus. Esa. 19. Et cognoscetur dominus ab egypto. Et quando est verbum tertie coniugationis tũc scribitur cum he & vau in principio. vt Exo. 33. Et non indicas mihi quem missurus sis mecum. pro quo hebrei legunt. Et nõ facis me scire quem missurus sis mecum. idest non manifestasti mihi vel non indicasti mihi: sicut est in littera nostra. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum suum. pro quo hebrei legunt. Et notum factum fuerit peccatum suũ. Et in eo. Et cognouerit peccatum suum. pro quo hebrei legunt. Et cognitum fuerit siue notum fuerit peccatum. Et est idem sensus cum littera nostra. ps. 24. Et testamentum ipsius vt manifestetur illis. pro quo hebrei legũt. vt scire faceret illos. ps. 89. Sic notum fac. ps. 97. notum fecit dominus salutare suum. ps. 104. Annunciate inter gẽtes opera eius. idest nota facite inter gentes opera eius. Ezech. 16. notas fac ierusalem abominationes suas. Et quando est verbum quarte coniugationis scribitur cum he & tau in principio. vt Geñ. 45. Et nullus interesset alienus agnitioni mutue. idest quando agnitus siue notus factus est a fratribus. Nu. 12. In visione apparebo ei. pro quo hebrei legunt. In visione notus factus ero ei. Significat etiam supradicta dictio יָדַע Iadaa. cognoscere carnaliter. vt Geñ. 4. Adam vero cognouit vxorem suam. Et in eodem. Et cognouit cain vxorem suam. Et in eodem. 38. Attamen vltra non cognouit eam. Nu. 31. Et mulieres que nouerũt viros in coitu. Et in eodem. Et omnes feminas virgines reseruate. Pro quo hebrei legunt. Et omnes paruulas feminas que non nouerunt virum in coitu: reseruate. 3. Regum. 1. Et rex non cognouit eam. Ponitur etiam pro sentire. vt Geñ. 19. Et ille non sensit. & in eodem. & nec quidem tunc sensit. Prouer. 23. Traxerunt me & ego non sensi. ponitur etiam pro liberare. vt Exo. 2. Et respexit dominus filios israel & liberauit eos. potest etiam reduci ad primum significatum. Nam scire dei est misereri vel liberare. Ponitur etiam pro conterere vel comminuere. vt Iudi. 8. Et contriuit cum eis atq3 comminuit viros sochoth. Et secundum hanc significationem exponunt aliqui hebrei illud quod habetur. Prouerb. 10. Qui autem deprauat vias suas manifestus erit. Pro quo ipsi legunt. Qui autem deprauat vias suas conteretur vel comminuetur. Et in eodẽ. 14. Et indoctos quoq3 erudiet. pro quo ipsi legunt. Et inter stultos siue indoctos conteretur. Potest etiam legi sic. Et inter indoctos notus siue manifestus erit. Et tunc erit idem sensus cum littera nostra. Ezech. 19. Didicit viduas facere. Pro quo ipsi legunt. Et confregit vel contriuit viduas eius. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Inde דֵּעָה Deaa. idest scientia vel cognitio. Et est communis generis. vt Ps. 72. Et si est scientia in excelso. Esaie. 11. Quia repleta est terra scientia domini. Hiere. 3. Et pascent vos scientia & doctrina. Et aliqñ scribitur sine he. vt Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. & cõmuniter scribitur cũ tau in fine & dr דַּעַת Daath. vt Geñ. 2. Lignũq3 scientie boni & mali. Exo. 31. Et impleui eũ spiritu dei: sapientia & intelligentia & scientia. Iob. 33. Scientiam labia mea purã loquentur. & in eo. 38. Quis est iste inuoluẽs sententias sermonibus imperitis. pro quo hebrei legũt Quis est iste qui obscurat. i. celat consilium sermõibus absq3 scientia. & in eo. 42. Quis est iste qui celat consiliũ absq3 scientia. Ps. 18. Et nox nocti indicat scientiam. Ps. 138. Mirabilis facta est scientia tua ex me. Prouer. 1. Adolescenti scientia & intellectus. Et in eo. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 8. Doctrinam magis q̃ aurum eligite. Vbi ponitur pro doctrina. Dañ. 12. Et multiplex erit scientia. & in plu. דֵּעוֹת Deooth secundum terminationem femininorum siue דֵּעִים Deim scdm terminationem masculinorũ. vt. 1. Reg. 2. Quia deus scientiarũ dñs est. Iob. 36. Et pfecta scientia probabitur tibi. pro quo hebrei legunt. Et pfecte scientie tecũ. s. sunt. Et in eo. Magnas & perfectas scientias. Inde מַדָּע Madaa. idest scientia vel disciplia. vt Dañ. 1. Et doctos disciplina. & in eo. pueris autem his dedit deus scientiam. Ponitur etiam pro cogitatione. vt Eccls. 10. In cogitatione tua regi nõ detrahas. & inde מַנְדְּעָא Mandea: q in lingua chaldaica significat scientiam. Dañ. 2. Et scientiam intelligentibus disciplinam. & inde מוֹדַע Modaa idest notus siue cõsanguineus. propinquus. vt Ruth. 2. erat autem viro abimelech consanguineus. Et in eo. 3. Propinquus noster est. Ponitur etiam p amico. vt Prouer. 7. Et prudentiam voca amicam tuam. & inde מְיֻדָּע Meiudãa. idest notus. vt. 4. Reg. 10. Et notos & sacerdotes. Iob. 19. Et qui me nouerant obliti sunt mei. Ps. 54. Dux meus & notus meus. Et secundum aliquos inde deriuatur מַדּוּעַ Madũaa. Que est dictio interrogatiua. idest. quare. cur. vt Num. 16. Cur eleuamini super populum domini. De quo vide infra in littera mem. Inde יִדְּעֹנִי Ideoni. i. diuinus siue hariol9. aut magus. vt Leuit. 19. Neq3 ab hariolis aliquid sciscitemini. Deut. 18. Neq3 phytones consulat neq3 diuinos. Esa. 8. Querite a phytonibus & diuinis: qui stridunt incantationibus suis.

יְהַב Iahab. dare. afferre. tradere. Esdre. 5. Tradidit eos ĩ manus nabuchodonosor regis assyriorum. Dañ. 2. Dat sapientiam sapientibus. Et in eo. Imperium & gloriã dedit tibi. Et in eodem. Et munera multa & magna dedit ei. Et in predictis locis scribitur in lingua chaldaica cum iod in pricipio. In hebreo vero scribitur sine iod Geñ. 30: Da mihi liberos. Ruth. 3. Expande inquit pallium tuum. pro quo hebrei legunt. Da siue affer pallium tuum. Ps. 28. Afferte domino filii dei: afferte domino filios arietum: afferte domino gloriam & honorem. Prouer. 30. Dicentes affer affer Osee. 4. Dilexerunt afferre ignominiam protectores ei9. & inde הָבָה Haba. Quod est aduerbiũ exhortandi vel inuitandi ad aliquid operandum. idest eia. age. agite. Beatus hieronymus transtulit. venite. Geñ. 11. Venite faciamus lateres. Et in eo. Venite igitur descendamus & confundam9 ibi linguã eorũ. Exo. 1. venite sapienter opprimamus eum. Scribitur etiam singulariter. pro quo btũs hieronym9 trãstulit. Dimitte. vt Geñ. 38. Ingrediensq3 ad eã ait: dimitte me. Item יְהָב Iehab. i. cura. vt Ps. 54. Iacta super dominũ curam tuam. Et aliqui hebrei legunt onus vel pondus tuum. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Proiice super dominum charitatem tuã. Et secundum hanc significationem deriuatur a dictione אַהֲבָה Ahaba: que significat charitatem vel dilectionem.

יְהַךְ Iehach: in lingua chaldaica significat referre. siue ire. aut ambulare. Esd. 5. vt res ad dariũ referatur. & in eo. 6. Et referantur in templũ in hierusalẽ. & in eo. 7. Cuicumq3 placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdotibus eius & leuitis ire in ierusalem tecum: vadat.

יַהֲלֹם Iahalom. hyaspis lapis preciosus. vt Exo. 28. In secundo carbunculus saphyrus & hyaspis. hebrei tñ dicũt q signãt adamãtẽ. De quo vide supra ĩ dictiõe הָלַם halõ

יָהִיר Iahir. Arrogans. temerarius. superbus. Prouer. 21. superbus & arrogans vocatur indoctus. Abacu. 2. Sic erit vir superbus: & non decorabitur.

יוֹם Iom. Dies. tempus. & accipitur aliquando pro die artificiali. i. pro tempore quo sol lucet super nostrũ horizõtem. vt Geñ. 1. & appellauit lucem diem: & tenebras noctẽ. & in eo. 8. & nox & dies non requiescent. i. non cessabunt. Et in eodem. 31. Die noctuq3 estu vrgebar & gelu. Nu. 11. Surgens ergo populus tota die illa & nocte ac die altero cõgregauit coturnicũ multitudinẽ. & similiter in pluribus aliis locis. Accipitur ẽt aliquando pro die naturali viginti quattuor horarũ. vt Geñ. 1. & factum est vespere & mane dies vnus. & similiter in sequentibus in eo. capi. Exo. 2. Memento vt diem sabbati sanctifices. Leuit. 23. Dies primus celeberrimus. 4. Reg. 7. Hec enim dies boni nũcii est. Ps. 60 vt reddã vota mea de die in diem. & aliqñ duplicatur littera mem & dicitur יוֹמָם Iomam. vt Exo. 13. Per diem in colũna nubis: & per noctẽ in colũna ignis. Et in eo. Nunq̃ defuit colũna nubis per diẽ. Iob. 5. Per diem incurrunt tenebras. Ps. 1. & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ps. 12. dolorem in corde meo per diẽ. Ps. 21. Clamabo per diẽ & nõ exaudies. ps. 41. in die mandauit dominus miam suam. & in plu. יָמִים Iamim siue יְמֵי Ieme. vt Geñ. 29. Et videbantur illi pauci dies. & in eo. 41. post duos ãnos vidit pharao somniũ. pro quo he. le. post duos annos dierũ. i. post duos annos cõpletos: sicut exponũt hebrei. & ĩ eo. 47. quot sũt dies annorũ vite tue. Et in eo. dies peregrinatiõis vite mee Leuit. 15. Et immũdus erit septẽ diebus. Et in eo. Mulier q̃ patitur multis diebus. Nu. 11. Sed vsq3 ad mensem dierum. Deut. 6. Vt prolõgentur dies tui. Iob. 38. Nunquid post ortũ tuũ precepisti diluculo. pro quo heb. legunt. Nunquid a diebus tuis precepisti diluculo. idest a die qua ortus es. scribitur etiam in plurali יוֹמַיִם Iomaim. trisyllabum. & accipitur pro duobus diebus tantum siue pro biduo. vt Exo. 21. Si autem vno die vel duobus superuixerit. Num. 9. Si vero biduo aut vno mense. Et in eodem. 11. Non vno die vel duobus. Scribitur etiam יָמוֹת Iemoth. secundum terminationem pluralem femininorum. vt Deut. 32. Memento dierum antiquorum. Ps. 89. Pro diebus quibus nos humiliasti. Et aliquando scribitur cum nun in fine loco mem. vt Dañ. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum. ponitur etiã יָמִים Iamim pro anno: secundum hebreos. scilicet quando ponitur absolute sine determinatione numeri. Leuit. 25. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. Et subditur in hebreo. Diebus erit redemptio eius. idest vno anno erit redemptio eius. Geñ. 24. Maneat puella saltem decem dies apud nos. pro quo hebrei legunt. Maneat puella apud nos dies aut decem. Et dicunt hebrei q per dies intelligitur annus: & per decem intelliguntur decem menses. vt sit sensus. Maneat puella apud nos annum aut decem menses. Potest etiam intelligi sicut est in littera

nostra.& est magis congruum.Exo.13.Custodies huiusce=
modi cultū statuto tēpore a diebus in dies.i. ab anno in an
num.Nu.9.Aut vno mense vel longiori tempore.vbi pro
ימים longiori tempore ponitur ימים Iamim.& dicunt hebrei
quod accipitur pro vno anno.1.Reg.1.Et ascēdebat vir ille
de ciuitate sua statutis diebus.pro quo in hebreo habetur.
Et ascendebat vir ille de ciuitate sua a diebus in dies. Qd'
Annos. hebrei exponunt de anno in annū:.et est idem sensus cum
littera nostra.Et in eo.27.Fuit aūt numerus dierū quibus
habitauit dauid in regione philistinorū quattuor mensiū.
Pro quo he.le.Fuit aūt numerus dierū quibus habitauit da
uid in regione philistinorum dies & quattuor menses.& p
dies intelligitur annus secūdū hebreos. Potest etiam in=
telligi q habitauit ibi aliquot diebus vltra quattuor men
ses.Tamen infra:capitulo.29.Dixit rex achis de dauid: &
est apud me multis diebus vel annis. Et potest exponi sic.
Quod in ipsis diebus quibus habitauit apud eū probauit
eū esse fidelissimū ac si habitasset apud eū multis annis.po
nitur etiam pro tempore:tam in singulari q̄ȝ in plu. Gen̄.
Tempus. 30.Egressus aūt ruben tempore messis triticee. Exo.32.
In die vltionis visitabo & hoc peccatū eorū.i. tpe vltionis.
Leuit.15.Quasi sit in tpe menstruo.Nu.3. Ex quo percus=
si primogenitos in terra egypti. Pro quo hebrei legunt.
In die.i.in tempore quo percussi primogenitos in terra e=
gypti.Deut.31.Et irascetur furor meus cōtra eos in die il=
lo.i.in tempore illo.1.Paralip.11.Et interfecit leonē in me=
dia cisterna in tpe niuis.Scribitur ēt cū he vel caph in prin
היום cipio & dicitur היום Haiom siue כיום Chaiom.i. hodie siue
Hodie. tēpus presens.vt Gen̄.21.Et ego nō audiui pter hodie. Et
in eo.22.Vnde vsqȝ hodie dicitur.Et in eo.25. Vende mi=
hi primogenita tua.Pro quo he.le. Vende mihi hodie pri=
mogenita tua.Et in eo.Iura ergo mihi.Pro quo hebrei le=
gunt.Iura mihi hodie.Exo.13.Hodie egredimini.1.Reg.
9.Hodie enim venit in ciuitatē.p̄s.2. Ego hodie genui te.
Ps.94.Hodie si vocem eius audieritis. Et aliqn̄ scribitur
כהיום cū caph & he in principio.& dr̄ כהיום Chehaiom.i. hodie
Quadam die. siue quadam die.vt Gen̄.39.Accidit aūt quadā die vt ītra=
ret ioseph domū.1.Reg.2. Incēdatur primū iuxta morem
Hodie. hodie adeps.Et in eo.9.Hodie enim inuenietis eū. Et qn̄
יום predicta dictio duplicatur & dicitur יום יום Iom iom tunc
יום signat per singulos dies.siue de die in diē.aut quottidie.vt
p singulos dies. Gen̄.39.Huiuscemodi verbis per singulos dies loqueba=
tur.Esa.58.Me etenim de die in diem querunt.Et in lingua
יומא chaldaica dr̄ יומא Ioma.i.dies.& ī pl'. יומיא Iomaia siue יומין
יומיא Iomin.i.dies uel tempora.Dan̄.2.que ventura sunt in no
יומין uissimis temporibus. Et in eodem. 4. igitur post finem
Tempora. Dies. dierum.

יון יון Ion. colūba. Et declinatur in singulari cū he in fine si=
Columba. cut noīa feminina:& accipitur tam pro masculo q̄ȝ pro fe
Columbe. mina:& in plu.יונים Ionim.secundū terminationē mascu=
linorū.vt Gen̄.8.Emisit quoqȝ colūbam.4.Reg.6.Et quar
ta pars cabi.stercoris columbarum.Ps.67.Penne columbe
deargentate.Canti.1.Oculi tui colūbarum. Et in eodem,
2.Colūba mea in foraminibus petre.Et in eo.5. Oculi ei9
sicut colūbe super riuulos aquarū.Et in eo.6. Vna est colū=
ba mea.Esa.59.Quasi colūbe meditātes gememus. Et in
eo.60.Et quasi colūbe ad fenestras suas. Hiere.25. A facie
ire colūbe.Et in eo.50.A facie gladii colūbe.Et in duobus
locis predictis potest legi pro colūba deuastantis vel depo
pulantis.De quo vide infra in dictione ינה Iana.Ezech.7.
יון Quasi columbe conuallīū.Item יון Iauan: cenum siue li=
Cenum. mus. Ps. 40.Et de luto fecis.Pro quo btūs hieronymus ī
Limus. psalterio iuxta he.ve.transtulit.& de luto ceni. Ps.68. Infi
xus sum in limo profundi. Item יון Iauan.i.grecia.Esa.66. יון
In italiam & greciā ad insulas longe. Zach.9.Et suscitabo Grecia.
filios tuos sion sup filios tuos Grecia. Et vt refert beatus
hieronymus in hebraicis questionibus sup Genesim. Iauā
Significat populos grecos qui iones appellantur: vnde &
mare ionium dicitur.hec Hieronymus.

יזם Iazam.cogitare.vt Gen̄.11.Nec desistent a cogitationi יזם
bus suis.Pro quo hebrei legunt. Et nunc non vitabi= Cogitare.
tur siue non prohibebitur ab eis omne quod cogitauerunt
facere.Et de hoc vide supra in dictione זמם Zamam.

יזן Iazan.armare.& inde מיזנים Meiuzanim. idest arma= יזן
ti secundum hebreos.Beatus Hieronymus transtulit A מיזנים
matores.Hiere.5.Equi amatores in feminas & emissarii fa Amatores
cti sunt.& dicunt aliqui q deriuatur a זון Zon quod signifi זון
cat nutrire quasi diceret: equi saginati.

יזע Iazaa.Sudor.Ezech.44.Et non accingetur in sudo= יזע
re.Scribitur etiam sine iod in principio & dicitur זיעה Sudor.
Ziaa cum he in fine.& quando post se regit genitiuum mu זיעה
tat he in tau & dicitur זעת Zeaath.Gen̄.3.In sudore vultus זעת
tui vesceris pane tuo. Sudor.

יחד Iachad.vnire.vnicum facere.vt Ps.85. Letetur cor יחד
meum vt timeat nomen tuum.Pro quo beatus hiero=
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Vnicum faccor meum vt timeat nomen tuum. & aliquan= Vnicū facere.
do scribitur sine iod.vt Gen̄.49.Et in cetu eorum non sit
gloria mea.Pro quo hebrei legunt.Et in cetu eorum non
vniatur.idest non conueniat gloria mea. Et de hoc vide su
pra in dictione חדה Chada.& inde יחיד Iachid. idest vni= יחיד
cus.vnigenitus.vt Gen̄.22.Tolle filium tuum vnigenitū. Vnigenit'
Ps.24.Quia vnicus & pauper sum ego.Prouer.4.Tenel= Vnicus.
lus & vnigenitus coram matre mea.Hiere.6. Luctum vni=
geniti fac tibi.Et in genere feminino יחידה Iechida. vt Iu יחידה
di.11.Occurrit ei vnigēita filia sua.Ps.21.Et de manu canis Vnigenita Vnica.
vnicam meam.p̄s.34.A leonibus vnicam meam.Et inde יחד
יחד Iachad.idest simul.in vnum.pariter.Iob.19. Simul ve Simul.
nerunt latrones eius.Et in eodem.38.Cum me laudarent
simul astra matutina.Ps.2.Et principes conuenerunt in v= In vnum.
num.Ps.48.Simul in vnum diues & pauper. Et aliquan=
do scribitur cū vau in fine & dicitur יחדו Iachdau.vt Gen̄. יחדו
13.Vt habitarent simul.Et in eodem.Et nequibant habita= Simul.
re communiter,idest pariter.Et in eodem.22.Cumqȝ duo Pariter.
pergerent simul.Deut.22.Non arabis in boue simul & asi
no.Et in eodem.25.Quando habitauerint fratres simul.
Ps.47.Conuenerunt in vnum.Ps.54. Qui simul mecū In vnum.
dulces capiebas cibos.Hiere.31.Iuuenes & senes simul.& a
liquando scribitur cum iod & vau in fine.vt Hiere. 46.Et
ambo pariter conciderunt.Et in eodem. Versi sunt & fuge=
runt simul.Et in eodem.49.Sacerdotes eius & principes
eius simul.

יחל Iachal.Expectare.sperare.prestolari.Gen̄.8.Expecta יחל
uit nihilominus septem diebus aliis.Iob.14.Cunctis Expectare.
diebus quibus nunc milito:expecto.Et in eo.29. Expecta
bant me sicut pluuiam.p̄s.32. Quemadmodum speraui= Sperare.
mus in te.Ps.118.In quo mihi spem dedisti. Pro quo btūs
hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem tran=
stulit.Quem me sperare fecisti.Ps.130.Speret israel in do=
mino.Ezech.13.Et perseuerauerunt confirmare sermonē.
Pro quo hebrei legunt.Et sperauerunt confirmare sermo
nem.& Michee.5.Et non prestolabitur filios hominum. prestolari.
Et in voce passiua prime coniugationis scribitur cum nun
& vau in principio loco iod.Ezech.19. Que cum vidis=
set quoniam infirmata est & periit expectatio eius. Pro
quo hebrei legunt. Et vidit quod cum expectaretur:

periit expectatio eius.idest cum esset in expectatione: pe=
riit expectatio eius.Potest etiam deriuari a dictione supra
dicta חלה Chala.que signāt infirmari:sicut est in lra nr̄a. &
qn̄ est verbū tertie cōiugatiōis:tunc scribitur cū he & vau ī
principio loco iod.vt Iob.32.Expectaui enim sermōes ve
stros.Et in eo.Qm̄ igitur expectaui & non sunt locuti. Ps.
129. Sustinuit anima mea in verbo eius:sperauit aīa mea ī
dn̄o.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.
trāstulit.Sustinuit anima mea & verbū eius expectaui.& in
אחילה prima persona futuri temporis dicitur אחילה Ochila.pro
aggrediar quo btūs hieronymus transtulit Aggrediar.vt.2.Reg.18.
Non sicut tu vis:sed aggrediar eū coram te. Hebrei tamen
legunt.Nō sic expectabo corā te.i.nō expectabo vt tu per=
cutias eū.sed ego ipse aggrediar eū corā te. in alio vero lo
co beatus hieronymus transtulit Doleo. Hiere.4. Vētrē
meū doleo.De quo vide supra in dictione חול Chul.Quia
תוחלת potest etiam deriuari ab eadē dictione.& inde תוחלת Tho=
Spes. cheleth.i.expectatio siue spes.vt Iob.40.Ecce spes ei9 fru
strabitur.Prouer.13.Spes que differtur affligit animam.

יחם יחם Iacham.calefacere.calefieri.cōcipere.vt Eccl's.2. vn9
Calefieri. quō calefiet.& ponitur translatiue p concipere. Gen̄.
Concipere. 30.Et in cōspectu earū conciperent.Et in eo. Factumqȝ est
vt in ipso calore coitus oues intuerentur virgas.Et in eodē
Igitur qn̄ primo tpe ascendebantur oues.i. concipiebāt.
Et in eo. Vt in earū cōtemplatione cōciperēt. beatus hiero
nymus in hebraicis questionibus sic ait. In eo aūt loco vbi
scriptū est: vt cōciperent in virgis:in hebreo habetur.Le=
iahamena.vim verbi hebraici nisi circuitu exprimere non
possum.Leiachamena enim pprie dicitur extremus in coi
tu calor quo corpus oē cōcutitur & patranti voluptati vici=
nus est finis.Hec hieronymus.Ps.50.Et in peccatis conce
pit me mater mea.Esa.57.Qui cōsolamini in diis. p quo
Calefacere he.le.Qui calefacti estis in diis siue in idolis.Potest etiā le=
gi sicut est in littera nostra.Nam potest deriuari a dictione
נחם נחם Nacham.que significat consolari:sicut infra dicetur.vi
חמה de ēt de hoc supra in dictione חמם Chamam.Inde חמה che
ma.siue חמת Chamath.i.ira.furor.indignatio.vt Deut.29
Ira. Et eiecit eos de terra sua in ira & in furore.Ester.7. Et re=
indignatio gis ira quieuit.Iob.6.Quarū indignatio ebibit spūm me=
Furor. um.Et in eo.21.Et de furore oīpotētis bibet. Ps.6.Neqȝ in
ira tua corripias me.Ps.36.Et derelinque furorem.p̄s.57.
furor illis secundum similitudinem serpentis.p̄s.75.Quo
niam cogitatio hominis confitebitur tibi & reliquie cogi=
tationis diem festum agent tibi.Pro quo beatus hierony=
mus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Quia ira hominis
confitebitur tibi:reliquiis ire accingeris.p̄s.89. Et in furo
re tuo turbati sunt.Prouer.16.Indignatio regis.nūcii mor
tis.Esa.27.Indignatio nō est mihi.Et in lingua chaldaica
scribitur cum aleph in fine loco he.Dan̄.3. tunc nabucho=
Furor. donosor ī furore & ira. Ponitur ēt חמת Chamath pro felle
חמת vel pro veneno.vt Deut.32.Fel draconum vinum eorum.
Fel. Venenum Ps.139.Venenum aspidum sub labiis eorū.Abach.2.Mit=
tens fel suū.De quo vide etiā supra in dictione חמת Cha=
חמה math.Ponitur ēt חמה Chema pro butyro vt Iob.29 quan
Butyrum. do lauabam pedes meos butyro.De quo vide supra in di=
ctione חמא Chema cum aleph in fine.

יחמר יחמר Iachmur.bubalus.Deut.14.Ceruum & capream &
Bubalus. bubalum.Hebrei tamen dicunt q significat quoddā
genus ceruorum.

יחס יחס Iachas.Genealogia.prosapia.cognatio.aut dinume=
rare.vel describere.s.per cognationes & genealogias
vt.1.Paralipo.4.Hec habitatio eorum & sedium distri=
Cognatio. butio.Pro quo hebrei legunt.Hec est habitatio eorum &
cognationes vel genealogie eorum.Et in eo.5.Et non est Describere per genealogias.
ille reputatus in primogenitum.idest non est descriptus in
primogenitum secundum genealogiam suam.Et in eodē.
9.Vniuersus ergo israel dinumeratus est.Et in eodem.Et Dinumerare.s.per cognationes.
descripti in villis propriis.2.Paralip.12. Et diligenter ex=
posita.idest descripta vel dinumerata. Esdre.2. Hi que=
sierunt scripturam genealogie sue.Et in eodem.8.Hi sunt Genealogia.
ergo principes familiarum & genealogia eorum. Nee.7.
Vt recenserem eos.idest describerem.secundum suas ge=
nealogias.Et in eodem.Et inueni librum census eorum.i.
descriptionis genealogie eorum.

יחף Iacheph.Discalciatus.vt Esa.20.Vadens nudus & dis יחף
calciatus.Et in eodem.Nudam & discalciatam. Hiere. Discalciatus.
2. Prohibe pedem tuum a nuditate. idest ne sit discal=
ciatus.

יחר Iachar.morari.moram facere.2.Reg.20. Et moratus יחר
est extra placitum quod ei constituerat rex. De quo vi Morari.
de supra in dictione אחר Achar

יטב Iatab.bonū esse.benefacere.placere.exhilarare.perse
uerare.cōponere.ornare.& iungitur cū quacūqȝ actio יטב
ne que bene vel perfecte sit acta.Gen̄.12. Vt bene sit mihi Bene esse.
pro te.Et in eodem. Abraam vero bene vsi sunt propter il Bene vti.
lam.Exo.1.Bene ergo fecit deus obstetricibus. Leuit.5.vt Bn̄ facere.
vel male quid faceret vel bene. Deut.5. Bene omnia sunt
locuti.Et in eodem.8. Et ad extremum misertus est tui.i.
bene fecit tibi.Et in eodem.12.Vt sit bene tibi & filiis tuis
post te.Iob.24.Et vidue bene non fecit.Ps.32.Beneplaci= Bn̄ placere
te ei in vociferatione.p̄s.35.Noluit intelligere vt bene age Bn̄ agere.
ret.Ps.48.Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Ps.124.
Bene fac domine bonis.Prouer.30. Tria sūt que bene gra
diuntur & quartum incedit feliciter.Pro quo hebrei legūt.
Et quattuor bene incedentes.Esa.1. Discite benefacere. &
in eodem.23.Bene cane:frequenta canticum.Et in eodem
41.Bene quoqȝ an male si potestis facite.Hiere.1.Bene vi=
disti.Et in eodem.2.Quid niteris bonam ostendere viam
tuam.Et in eodem.4.Bene autem facere nescierunt.Et in
eodem.7. Bonas facite vias vestras.Et in codē. Quoniā Bene dirigere.
si bene direxeritis vias vestras.Et in eodem.vt bene sit vo=
bis. Et in eodem.10.Quia nec male possunt facere nec be
ne.Et in eodem.13.Et vos potestis bene facere.Et in eodē.
32.Non desinam eis bene facere.Ezech.36. Bonisqȝ dona
bo maioribus quam habuistis ab initio. Mich. 2. Nonne Bonū eē.
verba mea bona sunt.Item significat placere.vt Gen̄.34.
Placuit oblatio eorum.Et in eodem.41.Placuit pharaoni Placere.
consilium.Leuit.10.Aut placere domino ī cerimoniis mē
te lugubri.Et in eodem.Quod cum audisset moyses rece=
pit satisfactionē. Pro quo hebrei legunt. Et audiuit moy
ses & placuit in oculis eius.Ios.22. Placuitqȝ sermo cūctis
audientibus.1.Reg.29.Sed satrapis non places. 2. Reg.3.
Et placuerunt eis cūcta que fecit rex.Nee.2.Et si placet ser
uus tuus ante faciem tuam.Ester.2.Placuit sermo regi. Et
in eodem.Que placuit ei & inuenit gratiam in conspectu
illius.Ps.68. Et placebit domīo super vitulum nouellum.
Item significat exhilarare siue letari.vt Iudi.19. Pariterqȝ Letari.
letemur.Et in eodem.Et duc letum diem.pro quo hebrei Exhilarare.
legunt.Et exhilara cor tuum.Et in eodem. Illis epulanti=
bus & post laborem itineris reficientibus corpora.pro quo
hebrei legunt.Illis exhilarantibus corda sua. 2. Regū. 13.
Cum temulentus fuerit amnon vino. Pro quo hebrei le=
gunt.Cum hilaris fuerit amnon vino.Ester.1.Itaqȝ die se=
ptimo cum rex esset hilarior: & post nimiam potationem
incaluisset mero.Item ponitur pro perseuerare.1.Reg. 20
Si autem perseuerauerit patris mei malitia. Mich.7.

Malum manuum suarum dicunt bonū. Pro quo he. le. Su-
per malū manuū suarū ad perseuerandū. Potest etiam legi
sicut est in littera nostra. Item ponitur pro componere vel
Cōponere. ornare. vt Exo. 30. Quando componet lucernas incendet
Ornare. illud. 4. Reg. 9. Et ornauit caput suum. vide etiam supra in
היטב dictione טוב Tob. & inde היטב Heteb. i. bene. perfecte: aut
Omnino. beneplacitum. omnino. valide. Deut. 9. omnino quoq; in
puluerem redigens. Et in eodem. 13. Quere solicite & dili-
genter. idest bene & perfecte. 4. Reg. 11. Et imagines con-
triuerunt valide. Ione. 4. Bene irasceris tu. Et in eo. Bene
Valide. Bene. irascor ego vsq; ad mortem. idest omnino siue multū iras-
מיטב cor vsq; ad mortem. Et inde מיטב Metab. i. optimū. Exo.
Optimum 22. Quidquid optimū habuerit in agro suo vel in vinea.
יין ייִן Iain: siue יין Ien. vinum. vt Geñ. 9. Bibensq; vinum in-
Vinum ebriatus est. Et in eodem. 59. Lauabit in vino stolā suā.
Leuit. 10. Vinum & omne quod inebriare potest non bibe-
tis Nu. 15. Et vinum ad libamentum. Et in eodem. Et vinū
ad liba fundenda. Deut. 32. Fel draconum vinū eorum. Et
in eo. Et bibebāt vinū libaminū. Ps. 59. Potasti nos vino
cōpunctionis. Ps. 74. Et vini meri plenus mixto. Canti. 1.
Quia meliora sunt vbera tua vino. Et ī eo. 8. Dabo tibi po-
culū ex vino cōdito. Hiere. 13. Omnis laguncula implebi-
tur vino. Et in eodem. 25. Sume calicē vini furoris. Threñ.
2. Vbi est triticum & vinum. Osee. 14. Memoriale eius si-
cut vinum libani.

יכח יכח Iachach. Increpare. arguere. corripere. reprehendere.
Increpare preparare. Geñ. 21. Et increpauit abimelech ꝑpter pu-
Arguere. teum aque. Et in eodem. 31. Respexit dominus & arguit te
heri. Leuit. 19. Sed publice argue eum. 1. Paralip. 16. Et in-
crepauit pro eis reges. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur
corripere. a deo. Et in eo. 6. Cum e vobis nullus sit qui possit arguere
Et in eodem. Ad increpandum tantum eloquia concinna-
tis. Et in eodem. 9. Non est qui vtrunq; valeat arguere. &
in eo. 13. Verūtamen vias meas in conspectu eius arguam.
Et in eodem. 15. Arguis verbis cum qui non est equalis ti-
bi. Et in eo. 22. Nunquid timēs arguet te. & in eo. 33. Incre-
pat quoq; per dolorem in lectulo. Ps. 6. Domine ne in furo-
re tuo arguas me. Ps. 49. Non in sacrificiis tuis arguam te.
ps. 140. Et increpabit me. Prouer. 3. Quē diligit dñs corri-
pit. Et in eo. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te: argue
sapientem & diliget te. Et in eo. 15. Non amat pestilens eū
qui se corripit. Et in eo. 19. Si aūt corripueris sapientē in-
telliget sapientiam. Et in eo. 28 Qui corripit hominē gra-
tiam postea inueniet. Hiere. 2. Et auersio tua increpabit te
Diiudicar Mich. 6. Et cum israel diiudicabitur. i. arguet eū. Signat et
preparare. preparare. vt Geñ. 24. Ipsa est quam preparasti seruo tuo
isaac. & in eo. Ipsa est mulier quam preparauit dñs filio dñi
mei. Scribitur etiam cum nun in principio. s. qn̄ est verbū
passiuū prime coniugationis. vt Geñ. 20. Memento te de-
prehensā. Pro quo he. le. Et corripiaris siue esto increpata
vel reprehensa. vnde ī littera nostra fortasse debet legi. me-
mento te esse reprehensam. Esa. 1. venite & arguite me di-
Arguere. cit dñs. Pro quo hebrei legunt. Venite & arguamur dicit
dñs. i. ad inuicem arguamus vel disputemus. & secundū he-
נכח breos inde deriuatur נכח Nochach. idest contra. e regione
contra. Iob. 23. Proponat equitatem contra me. & inde תוכחה To-
תוכחה checha siue תוכחת Tochachath. i. Increpatio. correptio. aut.
Increpatio correctio. vt Ps. 38. In increpationibus propter iniquita-
tem corripuisti hominem. ps. 149. Increpationes in popu-
lis. Prouer. 1. Et increpationes meas neglexistis. Et in eo-
dem. & via vite increpatio discipline. Et in eodem. 10. Qui
correptio. autem increpationes relinquit: errat. & in eodem. 27. Me-
lior est manifesta correptio: q̄ȝ amor absconditus. Osee. 5.
In die correptionis in tribubus israel.

יכל יכל Iachol. posse. valere. ꝑualere. Geñ. 19. Nec possum in
monte saluari. & in eo. Quia non potero facere quic- Posse.
q̄ȝ. & in eodem. 32. Qui cum videret q eum superare non
posset. & in eodem. Quantomagis contra homines preua-
lebis. & in eodem. 44. Imple saccos eorum frumento quā- Preualet.
tum possunt capere. & in eodem. 45. Non se poterat vltra
cohibere ioseph. Exo. 2. Cumq; iam celare nō posset. Et in
eodem. 8. vt educerent cyniphes & non potuerunt. Et in eo-
dem. 18. Et precepta eius poteris sustentare. Et in eodem.
40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis. Nu. 9. qui
non poterant facere phase. Iob. 4. Sed conceptum sermo-
nem tenere quis poterit. Et in eodem. 42. Scio quia om-
nia potes. ps. 12. ne quando dicat inimicus meus preualui
aduersus eum. Ps. 39. Et non potui vt viderem. Ps. 128. Et
enim non potuerunt mihi. Esa. 47. Quam non poteris
expiare. Hiere. 3. Et fecisti mala & potuisti. Ezech. 7. Ar-
gentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos. Valere.
Inde מיכל Michal. pro quo beatus hieronymus transtulit. מיכל
Gustatum. 2. Reg. 17. Transierunt festinanter gustata pau- Gustatum.
lulum aqua. ac si diceret מאכל Maachal. cum aleph loco iod
quod significat cibum vel degustationem. vt supra dictū
est in dictione. אכל Achal. Hebrei tamen dicunt q signifi-
cat riuum siue vadū aque. vnde in predicto loco ipsi legūt. Riu⁹ vadū
Transierunt riuū siue vadum aque. In translatione chaldai-
ca habetur. Transierunt iordanem.

יכת יכת Iacath. concidere. comminuere. Nu. 14. percutiens
eos atq; concidens. Deut. 9. Et in frustra comminuēs. concidere.
& de hoc vide infra in dictione כתת Chathath. cōminuere

ילל ילל Ialal. vlulare. exclamare. s. pre dolore vel angustia. E-
sa. 13. Vlulate quia prope est dies domini. Et in eodem Vlulare.
14. Vlula porta: clama ciuitas, & in eodem. 15. Moab vlula-
bit. Et in eodem. Et in plateis eius omnis vlulatus descen-
det in fletum. & in eodem. 52. Dominatores eius iniq; a- Iniq; age-
gunt. Pro quo hebrei legunt. Dominatores eius vlulare fa- re.
ciunt. scilicet illos quos iniq; opprimunt. Et in eodē. 65. &
pre contritione spiritus vlulabitis. Hiere. 47. & vlulabūt
omnes habitatores terre. Osee. 7. Sed vlulabant in cubili-
bus suis. Soph. 1. Vlulate habitatores pile. Zach. 11. Vlula a-
bies. & in eodem. Vlulate quercus basan. Reperitur etiam
quandoq; sine iod & per defectum vnius lamed. vt. 1. Reg.
4. Pregnans erat vicinaq; partui. Pro quo aliqui hebrei le-
gunt. Pregnans erat ad eiulādum. idest imminentibus do-
loribus partus. vbi ponitur ללת Lalath pro ליללת Leie-
lalath. Alii vero dicunt q deriuatur a dictione sequēti que
significat parere. & q ibi deficit littera daleth: ac si diceret
ללדת Laledeth. i. vicina partui. Sicut est in littera nr̄a. In-
de יללה Ielala. idest vlulatus siue clamor. vt. Esa. 15. Vsq; יללה
ad gallim vlulatus eius. Et in eodem. Et vsq; ad puteum he- Vlulatus.
lim vlulatus eius. Hiere. 25. Et vlulatus optimatum gre-
gis. Soph. 1. Vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a se-
cunda. Zach. 11. Vox vlulatus pastorum. Scribitur etiam si-
ne he & dicitur ילל Ielel. & ponitur pro vastitate solitudi- ילל
nis. vbi auditur ventus quasi vlulatus & clamor. Deut. 32. Vasta soli-
In loco horroris & vaste solitudinis. tudo.

ילד ילד Ialad. parere. ꝑturire. nasci. gignere. generare. vt Geñ. ילד
3. In dolore paries filios. Et in eo. 4. Que concepit & Parere.
peperit cain. Et in eodem. 16. Ecce concepisti & paries fi-
lium. & in eodem. 26. Iamq; tempus pariendi aduene-
rat. Et in eodem. 30. Post quem peperit filiam. Et in
eodem. 35. Cum parturiret Rachel. Exo. primo. Quan- Parturire
do obstetricabitis hebreas. idest quando feceritis parere
hebreas. Et in eodem. 21. Et peperit filios & filias. Leuit.

12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in
eodem. Si feminā peperit. 1. Reg. 2. Donec sterilis peperit
septē. Iob. 15. Et cōcepit dolorem & peperit iniquitatem.
Esa. 23. Non parturiui & non peperi. & in eodem. 26. Et pe-
perimus spiritū salutis. & in eo. 54. Lauda sterilis que non
paris. & in eodem. 59. Conceperunt laborem & pepererunt
iniquitatem. & in eo. 66. Anteq̄ȝ parturiret peperit. & in eo-
dem. Aut parietur gens simul. & in eodem. Quia par-
turiuit & peperit sion filios suos. Hiere. 15. Infirmata est
que peperit septē. Soph. 2. Priusq̄ȝ pariat visio. Item signi-
Nasci. ficat nasci. s. quando est verbum passiuum. Geñ. 40. Dies
tertius natalicius pharaonis erat. i. dies in quo natus est. &
in eo. 46. Filii aūt ioseph qui nati sūt in terra egypti. & in
eo. 48. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi. & in eodem. 50
Filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Exo. 1. Quidqd
masculini sexus natum fuerit. Ios. 5. Populus aūt qui natus
est in deserto. Iudi. 13. Quid debemus facere de puero qui
nasciturus est. 2. Reg. 5. Natiq; sunt dauid & alii filii & filie
& in eodē. Et hec nomina eorum qui nati sunt in ierusalem
& in eodē. 21. Et erat de origīe harapha. Pro quo he. le. qui
natus erat de harapha. & in eodē. Hi quatuor nati sunt de
harapha. 1. Paralip. 3. Porro in ierusalem nati sunt ei filii.
Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. & in eo. 5. Homo na-
scitur ad laborem. & in eo. 11. Se liberum natum putat. & in
eodem. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ps. 21. Po-
pulo qui nascetur. Ps. 89. Priusq̄ȝ montes fierent. Pro quo
beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē
transtulit. Anteq̄ȝ mōtes nascerētur. Eccl's. 3. Tempus nascē-
di & tēpus moriēdi. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. Ezech.
16. Et quādo nata es in die ortus tui. Item significat gigne-
Gignere. re siue generare. s. quando est verbum tertie coniugatiōis.
vt Geñ. 5. Et genuit filiū ad imaginē & similitudinē suā. &
in eodē. Postq̄ȝ genuit seth. & in eo. Et genuit enos. & in eo-
dem. Genuitq; filios & filias. & in eo. 10. Porro chus genuit
nēbrod. & in eodem. 48. Reliquos autem quos genueris
post eos tui erunt. Leuit. 18. Que domi vel foris genita est.
& Deut. 32. Deum qui te genuit dereliquisti. Iob. 28. Quis
genuit stillas roris. & in eo. Et gelu de celo quis genuit. Ps.
2. Ego hodie genui te. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui
genuit te. & in eodem. Qui sapiētem genuit. Esa. 45. Ve
Generare. qui dicit patri quid generas. & in eo. 66. Nunquid ego qui
alios parere facio ipse non pariā. i. nō generabo. & in eo. Si
ego qui generationem ceteris tribuo. i. qui alios generare
facio. Hiere. 16. Sup filios & filias q generantur in loco isto.
Ezech. 18. Quod si genuerit filium. Osee. 5. Filios alienos
genuerunt. & in eo. 9. Quod si genuerint: interficiam amā-
tissima vteri eorum. Ponitur etiā pro numerare uel recen-
Recensere sere per generationes vel cognationes. Nu. 1. Recensentes
p̄ gñatiōes
יולדה cos per cognationes & domos & familias. Inde יולדה Io-
Parturiēs leda siue יולדת Iolēdeth. i. pariens siue parturiens. vt Le-
uit. 12. Hec est lex parturientis. Ps. 47. Ibi dolores vt partu-
Pariens. rientis. Hiere. 31. Pregnans & pariens simul. Osee. 13. Do-
ילוד lores parturientis venient ei. & inde ילוד Ielud. i. natus vł
Natus. genitus. vt Iob. 14. Homo natus de muliere. & in eodē. 25.
Infans Aut apparere mundus natus de muliere. Ponitur etiam ꝑ
לדה paruulo vel infante. vt. 3. Reg. 3. Date illi infantem viuum.
& inde לדה Leda. i. partus. vt. 4. Reg. 19. Et vires non ha-
Partus. bet parturiens. pro quo hebrei legunt. Et vis siue virtus nō
est ad partum. Et est idem sensus cum littera nostra. Osee.
מילדת 9. A partu & ab vtero & a conceptu. & inde מילדת Meiale-
Obstetrix. deth. i. obstetrix. vt Geñ. 38. In qua obstetrix ligauit cocci-
תולדה num. Exo. 1. Dixit aūt rex egypti obstetricibus hebreorum.
Generatio & inde תולדה Tholada. i. generatio. & solum reperitur in
numero plurali. s. תולדות Thóldoth. i. generatiōes. vt Geñ. תולדת
2. Iste sunt generationes celi & terre. & in eodem. Hic est li- Gñationes
ber generationis Adā. & in eodē. 6. He sunt generationes
Noe. & in eo. 25. He sunt generationes Ismael. & in eo. 36.
Et he sunt generationes eius. Et quia in predicto loco non
numerantur generationes ipsius Iacob: sed ea que ei acci-
derunt: ideo dicunt hebrei q aliquando ponitur predicta
dictio pro rebus que accidunt. Quasi ea tēpus pariat iuxta
illud Prouer. 27. Ne glorieris in crastinum ignorans quid
superuentura pariet dies. Scribitur etiā cum mem in prin-
cipio loco tau. & dicitur מולדות Moldoth. vt Ezech. 16. Ra- מולדת
dix tua & generatio tua de terra chanaā. & inde מולדה Mo- Gñationes
lada siue מולדת Moladath. i. natiuitas. vt Geñ. 24. Et de מולדה
terra natiuitatis mee. & in eodē. 32. Reuertere in terrā nati- Natiuitas
uitatis tue. Ponitur etiā pro cognatione. vt in eo. 12. Egre-
dere de terra tua & de cognatione tua. & inde ולד Valad. i. Cognatio.
generatio. ut Geñ. 11. Erat aūt sarai sterilis nec habebat fi- ולד
lios. Pro quo hebrei legunt. Non erat ei generatio. & inde Filius.
יליד Ielid. i. natus vel genitus. & iungitur cum dictiōe בית Generatio
Baith: que significat domū. i. natus vel genitus domi. Pro יליד
quo beatus Hieronymus transtulit vernaculū. vt Geñ. 14.
Numerauit expeditos vernaculos suos. & in eodē. 17. Tam
vernaculus q̄ȝ emptitius circuncidetur. & in eodē. Tulitq; Vernacul⁹
Abraam israel filium suum & vernaculos domus sue. & in
eodē. Tam vernaculi q̄ȝ emptitii & alienigene. & inde ילד
Ieled. i. puer. infans. paruus. Geñ. 21. Abiecit puerū subter ילד
vnā arborē. & in eo. Non videbo morientē puerum. & in eo. Puer
37. Puer non cōparet. Exo. 2. Cernēsq; in ea paruulū. & in Paruulus
eo. Que nutrire possit infantulū. & in eodē. Et nutriuit pue- Infantul⁹
rum. 2. Reg. 6. Igitur Michol filie saul non est natus filius. Filius.
3. Reg. 3. Diuidite infantem viuum. Esa. 9. Paruulus natus Infans
est nobis. & in plurali ילדים Ieladim siue ילדי Ialde. Geñ. ילדים
33. Diuisitq; filios Lie & rachel. & in eodē. Et posuit vtrāq; Filii
ancillā & liberos earum in principio: Liā vero & filios eius Liberi
in secūdo loco. & in eodē. Paruuli sunt quos donauit mihi
deus. Exo. 21. Et abortiuum quidē fecerit. Pro quo hebrei Paruuli
legunt. Et egressi fuerint paruuli eius. i. fetus eius. & est sen-
sus sicut in littera nostra. Esa. 2. Et pueris alienis adheserūt
& in eodē. 8. Ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Poni- Pueri.
tur etiam pro fetibus. vt Iob. 39. Incuruantur ad fetum. Itē
ponitur pro pullis. vt in eo. 38. Quando pulli eius clamant Fetus.
ad deū. & in genere feminino ילדה Ialda. vt Geñ. 34. Ac- Pulli.
cipe inquit mihi puellā hanc. & inde ילדות Ialduth. i. ado- ילדה
lescentia siue pueritia. vt Eccl's. 11. Letare iuuenis in adole- Puella
scentia tua. & in eodē. 12. Adolescentia enim & voluptas va- ילדות
na sunt. Adolescen-
tia.

ילך ילך Ialach. ire. abire. vadere. ambulare. recedere. pergere. ילך
gradi. egredi. venire. deducere. decurrere. vt Geñ. 12.
Egress⁹ est itaq; abraam sicut preceperat ei domin⁹. i. abiit Abire
& in eodē. Et iuit cū eo loth. & in eo. 30. Egressus autem ru- Ire.
bē tp̄e messis triticee. & in eo. 36. Et abiit in alteram regio- Egredi.
nem. Exo. 2. Egress⁹ est post hec vir de domo leui. & in eo-
dem. 4. Abiit moyses & reuersus est ad iethro socerū suū.
& in eodem. Vadam & reuertar ad fratres meos. & in eodē.
Qui perrexit obuiam ei. & in eodem. 15. Ambulauerūtq; Vadere
tribus diebus per solitudinē. & in eo. 34. Obsecro vt gra- Pergere.
diaris nobiscum. Nu. 10. Veni nobiscum vt benefaciamus Ambulare
tibi. & in eodem. Non vadam tecum. & in eodē. 16. Pergēs Gradi.
cito ad populum. Deut. 31. Abiit itaq; moyses. 1. Reg. 2. Et Venire.
abiit Elcana in ramatha. Esa. 57. Et abiit vagus in via cor-
dis sui. Hiere. 7. Et abierunt in voluptatibus. Threñ. 1. Et
abierunt absq; fortitudine. Osee. 11. Post dominum ambu-
labunt. Mich. 1. Vadam spoliatus & nudus. & aliquādo scri-

bitur sine Iod. vt Gen̄. 12. Egredere de terra tua. Exo. 4. Vade in pace. & in eodem. Vade & reuertere in egyptum. & in eodem. Vade in occursum moysi. Nu. 23. Veni mecū in alterum locum. Iudi. 19. Veni obsecro & declinemus ad vrbem iebuseorum. & in eod. Et cum illuc peruenero manebimus in ea. 2. Paralip. 25. Veni videamus nos mutuo. Eccl's. 2. Vadam & affluā deliciis. Esa. 2. Et ambulabimꝰ in semitis eius. Est etiā verbū exhortandi. vt Gen̄. 37. Melius est vt venundetur ismaelitis. pro quo hebrei legunt. Venite & venūdemus eū ismaelitis. Esa. 1. Venite & arguite me dicit dn̄s. & in eodem. 2. Venite & ambulemꝰ in lumine dei nostri. Hiere. 18. Venite & cogitemus cōtra hieremiā. & in eodem. Venite & percutiamus eū in lingua. & qn̄ est verbū tertie coniugationis: tūc ponitur pro adducere vel deducere aut portare. Exo. 1. Accipe puerum istū. i. porta vel duc puerum istum. & in eodem. 14. Et abstulit illud dominus flante vento vehementi. pro quo hebrei. le. Et duxit dominus mare. Esa. 42. Et deducā cecos in viam. Thren̄. 3. Me minauit & adduxit. Ponitur etiā pro decurrere vel fluere. vt Ezech. 21. Et per cuncta genua fluent aque. Ioel. 3. Et colles fluent lacte: & per oēs riuos iudā ibunt aque. i. fluent.

Egredi. Vadere. Venire. Peruenire. Ambulare. Venite. Ducere. Deducere. Adducere. Fluere.

ילף יַלֶּפֶת Ialaph. scabies siue impetigo. & additur tau in fine & dicitur יַלֶּפֶת Ialepeth. vt Leuit. 21. Si iugē scabiē si impetiginem in corpore.

Scabies

ילק Ielec. bruchus. genꝰ locuste. vt Hiere. 51. Qm̄ replebo te hominibus q̄si brucho. & in eodem. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Naum. 3. Bruchus expansus est & auolauit.

ילק Bruchus.

ים Iam. mare. vt Gen̄. 1. Et dominamini piscibus maris. & in eodem. 14. Que nūc est mare salis. Exo. 14. Ingressi sunt filii israel per mediū maris. Deut. 11. Vsq; ad mare occidentale. Iob. 7. Nunquid mare sum ego. & in eodem. 28 Et mare loquitur non est mecum. Ps. 113. Mare vidit & fugit. Esa. 11. Sicut aque maris operientes. Hiere. 5. Qui posui arenam terminū mari. & in eo. 51. Et desertum faciā mare eius. Accipitur etiā pro quacunq; cōgregatione aquarum: & etiam pro vase grandi in quo aque congregabantur. vt. 3. Reg. 7. Fecit quoq; mare fusile. & in eo. Mare autē posuit ad dexterā partem templi. 4. Reg. 16. Et mare deposuit de bobus ereis. & in eo. 25. Et mare eneū. & in plurali יַמִּים Iamim. i. maria. vt Gen̄. 1. Congregationesq; aquarū vocauit maria. Ps. 23. Quia ip̄e super maria fundauit eum. Et quia mare nostrum mediterraneum est in parte occidētali respectu terre promissionis vl' respectu ierusalem: ideo ponitur יָם Iam pro occidente vel parte occidētali. vt Gen̄. 13. Ad aquilonem & meridiem ad orientē & occidentem. & in eo. 28. Et dilataberis ad orientem & occidētem. Exo. 26. Ad occidentalē vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Nū. 3. Hi post tabernaculum metabuntur ad occidētem. Deut. 33. Mare & meridiem possidebit. i. occidentē & meridiem. Ps. 106. A solis ortu & occasu ab aquilone & mari. Beatus hieronymus super predicto psalmo sic ait. Videtur quidem quattuor dixisse climata: oriētem & occidentē meridiē & boreā. hoc est quattuor climata mundi. Sed non ita psalmꝰ cōtinet. Hic eīm habet A solis ortu & occasu: ecce duo climata: ab aquilone; hoc est a septētrione: ecce tria climata: & mari: mare vtiq; in occidente est. Ergo videte qm̄ occidētem bis nominauit: & meridiem nec semel. Et infra vbicunq; mare auditis secundū climata semp intelligitur occidens. a situ eīm ierusalem mare hoc magnū quod dicitur in occidente est. hec Hieronymus. Inde יֵמִים Iemim. pro quo beatus Hieronymus transtulit aquas calidas. Gen̄. 36. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco ponitur pro mulis ex equa & asino generatis. Vnde beatꝰ Hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Multa & varia apud hebreos de hoc capitulo disputātur: apud grecos quippe & nostros super hoc silentiū est. Alii putant iamim maria appellata. Iisdem eīm litteris scribitur maria quibus & nunc hic sermo descriptus est. Et volunt illum dum pascit asinos patris sui in deserto aquarum cōgregationes reperisse. Que iuxta idioma lingue hebraice maria nuncupentur: quod. s. stagnum repererit: cuius rei inuētio in eremo difficilis est. Nōnulli putant aquas calidas iuxta punice lingue viciniam que hebree cōterminis est hoc vocabulo significari. Sunt qui arbitrentur onagros ad hoc admissos esse ad asinas: & ipsum per istiusmodi reperisse concubitum vt velocissimi ex his asini nascerentur qui vocantur iemim. Plerique putant ꝙ equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi: vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. hec Hieronymus.

ים Mare. יַמִּים Maria. ים Occidens. יֵמִים Aque calide. Muli.

ימין Iamin. dextera. aut dexter. Auster siue austral': aut meridies. & scribitur cum iod in secunda syllaba. Gen̄. 13. Si tu dexteram elegeris. & in eodem. 24. Vt vadam ad dexteram siue ad sinistram. & in codē. 48. Et posuit ephraim ad dexteram suam. & in eo. Qui extendēs manū dexteram posuit super caput ephraim. & in eodem. Vidēs aūt ioseph ꝙ posuisset dexteram manū super caput ephraim. Exo. 15. Dextera tua dn̄e magnificata est. & in eo. 29. Armūq; dextram. Nu. 20. Neq; ad dexterā neq; ad sinistram declinabimus. Iudi. 13. In dextro femore. 1. Reg. 11. Vt eruam omniū vestrū oculos dextros. Iob. 40. Qd' saluare te possit dextera tua. Ps. 15. Qm̄ a dextris est mihi. Pro q' hebrei. le. Qm̄ in dextera mea est. & in eo. Delectatiōes in dextera tua. Ps. 25. Et dextera eorū repleta est muneribus. Ps. 44. Astitit regina a dextris tuis. Pro quo he. le. Astitit regina ad dexteram tuam. Ps. 143. Et dextera eorum dextera iniquitatis. Prouer. 27. Et oleū dextere sue [illegible]uat. Esa. 41. Suscepi te dextera iusti mei. Hiere. 22. Si fuerit ieconias filiꝰ Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ip̄orum quattuor. Abach. 2. Circundabit te calix dextere dn̄i. Zach. 2. Oculus eius dexter tenebrescēs obscurabitur. & est in hebreo cōmunis generis. Scribitur ēt יְמָנִי Iemani cum iod in fine. i. dexter in genere masculino. vt. 3. Reg. 7. Cūq; statueret colūnā dexteram. Et in hebreo scribitur ibi in genere masculino: quia colūna in hebreo est generis masculini. & in genere feminino dicitur יְמָנִית Iemanith cum tau in fine. vt Exo. 29. Sup extremū dextere auricule Aarōn. Leuit. 14. Super extremū dextere auricule qui mundādus est. Et inde verbū dexterare. si latine posset dici. i. declinare ad dexterā siue tenere dexteram aut vti dextera. Gen̄. 13. Si ad sinistrā ieris ego dexteram tenebo. 1. Paralip. 12. Et vtraq; manu fundis saxa iaciētes. Pro quo hebrei legūt. Vtentes dextera & sinistra in lapidibus. & est sensus sicut in littera nostra. Ezech. 21. Exacuere valde ad dexteram siue ad sinistram. Scribitur etiam cum aleph loco iod. vt Esa. 30. Et nō declietis neq; ad dexteram neq; ad ad sinistrā. Et inde beniamin interpretatur filius dextere. Gen̄. 35. Pater uero appellauit eū beniamin. i. filius dextere. & inde יְמִנִי Iemini. i. vir de tribu beniamin. Ester. 2. De stirpe iemini. & debet scribi cum littera. i. & non cum lr̄a. g. sicut cōmuniter scribitur in nostris codicibus. Ponitur etiā יָמִין Iamin. pro austro: eo quod quando homo respicit ad orientem habet ad dexterā austrum siue meridiem. vt. Ps. 88. Aquilonem & mare tu creasti. pro quo he. le. Aquilonē & meridiē siue austrum tu creasti. Et beatus Hieronymus

ימין Dextera. Dexter. יְמָנִי Dexter. יְמָנִית Dextera. Ad dexterā declinare. Dexteram tenere. Dextera vti. Ad dexterā declinare. Beniamin filius dextere. יְמִנִי Vir de stirpe bēiami. יָמִין Mare. Meridies.

in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Aquilonē & dextrum tu creasti. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תֵּימָן Themā. i. auster siue meridies. Exo. 26. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. Iob. 9. Et interiora austri. & in eodem. 39. Expādet alas suas ad austrum. Abach. 3. Deus ab austro veniet. Ponitur etiam יָמִין Iamin. pro diebꝰ. sicut יָמִים Iamim cū mem in fine. vt Dan̄. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum.

Dextrū. i. auster. תֵּימָן Meridies. Auster. יָמִין Dies.

ימר Iamar. superbire. Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis. Tamen aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictiōe אָמִר Amir. De qua supra dictum est in littera aleph: & qd' significat exaltare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et in gloria eorum exaltabimini. in translatione chaldaica habetur. & in gloria eorum deliciabimini. i. deliciis affluetis.

יָמַר Supbire. Exaltare. Deliciis affluere.

ינה Iana. contristare. affligere. decipere. depopulari. spoliare. Exo. 22. Aduenam non contristabis. Leuit. 25. Qn̄ vendes quippiam ciui tuo vel emes ab eo ne cōtristes fratrem tuum. i. ne decipias eum. & in eodem. Nolite affligere cōtribules vestros. Hiere. 22. & pupillū & viduā nolite cōtristare. Ezech. 18. Et hoiem nōn contristauerit. & in eodem: Egenum & pauperem contristantem rapientem rapinas. & in eodem. 22. Pupillum & viduam contristauerunt apud te. Ponitur ēt pro depopulari vel deuastare. vt Ezech. 45. Et non depopulabuntur vltra principes populū meū. & in eodem. 46. Et nō accipiet princeps de hereditate populi per violentiam & de possessione eorū. pro quo hebrei legunt. Et nō accipiet princeps de hereditate populi vt depopuletur vel spoliet eos de possessione sua. & est idem sensus cum littera nostra. Esa. 49. Et cibabo hostes tuos carnibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et cibabo spoliantes te vel decipientes te carnibus suis. Et inde potest deriuari dictio יוֹנָה Iona. i. affligens vel deuastans aut depopulans. Hiere. 25. A facie ire columbe. Pro quo hebrei legunt. A facie ire affligentis vel depopulantis. Potest etiam significare colūbam sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictiōe יוֹן Ion. Et similiter in eodem. 50. A facie gladii columbe. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta ciuitas columba. vbi pro columba hebrei legunt decipientem vel affligentem aut depopulantem. Sed magis communiter significat colūbam sicut est in littera nostra.

ינה יָנָה Cōtristare. Decipere. Affligere. Depopulari. Hostes. יוֹנָה Columba. Affligens vel depopulans.

ינח Ianach. ponere. reponere. dimittere. relinquere. requiescere facere. Gen̄. 2. Et posuit eum in paradisum voluptatis. & in eodem. 39. In argumentum ergo fidei sue retētum pallium ostendit marito reuertenti domum. Pro quo hebrei legūt. Et reposuit pallium eius iuxta se donec reuerteretur maritus eius siue dn̄s eius in domū suam. Exo. 16. Quidquid aūt reliquum fuerit reponite vsq; in mane. & in eodem. Et repone coram dn̄o. & in eodem. Posuitq; illud Aaron in tabernaculo reseruandum. Nu. 17. Quas cum posuisset Moyses coram domino. Deut. 14. Et repones intra ianuas tuas. Ezech. 44. Et reponet eā in gazophylacio. & in eodem. Vt reponat benedictionem domui tue. Zach. 5. Et ponetur ibi super basim suam. Significat etiam dimittere vel derelinquere. vt Exo. 32. Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos. Nu. 32. In solitudine populum derelinquat. 1. Paralip. 16. Non dimisit queq; calūniari eos. Item significat requiescere. vt Prouer. 29. Erudi filiū tuū & refrigerabit te. i. requiescere te faciet. Esa. 14. Et requiescere eos faciet. & in eodem. Cum requiem dederit tibi dominus de labore tuo. Thren̄. 5. Lassis nondābatur requies. Ezech. 37. Et requiescere vos faciam. & de hoc vide etiam infra in dictione נוֹחַ Noach. & inde נַחַת Nachath. i. requies vt Iob. 17. Saltem ibi erit requies mihi. & in eodem. 36. Requies autem mense tue erit plena pinguedine. Eccl's. 4. Melius est pugillus cum requie. & in eodem. 9. Verba sapientiū audiuntur in silentio. i. in requie. & inde מְנָח Munach. idest locus dimissus uel separatus. Ezech. 41. Et erat interior domus in lateribus domus. Pro quo hebrei legunt. Et locꝰ dimissus vl' separatꝰ in lateribꝰ domꝰ. & in eo. Et ostiū lateris ad orationē. Pro quo hebrei legunt. Et ostium lateris ad locum dimissum. & in eodem. Et latitudinem loci ad orationem quinq; cubitorum.

ינח יָנַח Ponere. Reponere. Dimittere. Derelinquere. Requiescere. נַחַת Requies. Silentiū. מְנָח Interior domus. Locus dimissus. Oratio.

ינק Ianac. suggere. lactare. nutrire. s. lacte. Gen̄. 21. Qd' sara lactaret ei filium. Exo. 2. Que nutrire possit infantulum. i. lactare. & in eodem. Et nutriuit puerum. Deut. 32. Vt suggeret mel de petra. & in eodem. Inundationem maris quasi lac suggent. 1. Reg. 1. Et lactauit filium suū. 3. Reg. 3. Vt darem lac filio meo. Iob. 20. Caput aspidum sugget. Esa. 60. Et sugges lac gentium. & in eo. Et mamilla regum lactaberis. & inde מֵינֶקֶת Meneceth. i. nutrix. vt Gen̄. 24. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius. & in eodem. 35. Mortua est debbora nutrix rebece. Inde יוֹנֵק Ionec. i. suggēs siue lactans aut infans ab vbere. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulum. Deut. 32. Lactantem cum homine sene Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudē. Can. 8. Suggentem vbera matris mee. Esa. 11. Et delectabitur infans ab vbere Significat etiam יוֹנֵק Ionec ramum: siue virgultum. eo quod suggit humorem a radice arboris: sicut infans ab vbere. Iob. 15. Ramum eius arefaciet flāma. Esa. 53 Et ascendet sicut virgultum coram eo. Osee. 14. Ibunt rami eius.

יָנַק Lactare. Nutrire. Suggere. מֵינֶקֶת Nutrix. יוֹנֵק Infantulꝰ Lactans. Suggens. Infans ab vbere. יוֹנֵק Ramus. Virgultū.

יסד Iasad. fundare. fundamentum iacere. Statuere. Constituere. Exo. 9. A die qua fundata est. Ios. 6. In primogenito suo fundamenta illius iaciat. 3. Reg. 16. In abiram primitiuo suo fundauit eam. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fūdamēta que iecit salomon vt edificaret domū dei. 2. Paralip. 31. Mense tertio ceperunt aceruorū iacere fundamenta. Esdre. 3. Porro templum dei nondum fundatum erat. & in eo. Fūdato igitur a cementariis templo domini. & in eodem. Eo quod fundatum esset templum domini. & in eodem. Qui viderant templum prius cum fundatum esset. Ps. 23. Quia ipse super maria fundauit eū. Ps. 101. Initio tu domine terram fundasti. Ps. 103. Fūdauit terram super stabilitatē suā. & in eodem. In locum quem fundasti eis. Esa. 28. Ecce ego mittam in fundamētis sion lapidem. pro quo hebrei legūt. Ecce ego fundatus in sion lapis. & in eo. 44. Et tēplo fundaberis. & in eodem. 54. Et fundabo te saphyris. Abach. 1. Vt corriperes fundasti eū. Zach. 4. Manus zorobabel fundauerunt domum istam. & in eodem. 8. In die qua fundata est domus domini. Ponitur etiam pro statuere vel cōstituere. vt. 1. Paralip. 9. Quos constituerunt dauid & samuel. Ester. 1. Sed sicut rex statuerat. Item ponitur pro perficere. vt. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Ex ore infantium & lactentium fundasti fortitudinem. Item significat conuenire. vt. Ps. 2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps. 30. Dū conuenirent simul aduersum me. & inde יְסוֹד Iesod siue יְסוּד Iesud. i. fundamētum. vt Iob. 4. Qui terrenum habēt fundamentum. & in eodem. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. Ps. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. quod in hebreo legitur singulariter. s. fundamentū eiꝰ in mōtibus sāctitatis. & btūs Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit fundamentum eius in montibus sanctuarii. Ps. 136. Exinanite vsq; ad fundamentum. Prouer. 10. Iustus autem quasi fundamentum sempiternū. Ponitur etiam pro basi vel fundo alicuius rei. vt Leuit. 4.

יָסַד Fundare. Fundamēta iacere. Cōstituere. Statuere. Perficere. Cōuenire. יְסוֹד Fūdamētū

Basis Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim alta
ris.& in eodem. Iuxta basim altaris holocaustorum. Poni-
Principiū tur etiam pro principio qđ est quasi fundamētum. Esdre.
7. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de ba-
bylonia. Pro quo he.le. Fuit fundamentum siue principiū
ascensionis de babylonia. Scribitur etiam aliqñ cum mem
מוּסָד in principio & dicitur מוּסָד Musad.i.fundamentū: siue fun
Fūdamētū datum. vt. 3. Reg. 7. Serrati erant a fundamento vsq; ad fū-
mitatem. Esa. 28. In fundamento fundatum. vbi duplica-
tur predicta dictio.& in eodem. 30. Et erit transitus virge
מוּסְדֵי fundat9.& in plurali מוּסְדֵי Mósde siue מוּסָדוֹת Mósdoth
מוּסָדוֹת idest fundamenta. vt Deut. 32. Et montiū fundamenta cō-
Fūdamēta buret. Ps. 17. Et fundamenta montiū conturbata sunt. Pro
uer. 8. Quando appendebat fundamenta terre. Hiere. 51.
Et lapidem in fundamentis. Ezech. 41. Per circuitum fun-
data latera.

יָסַךְ יסך Iasach. vngere. sinire. Exo. 30. Caro hominis non vn-
Vngere getur ex eo. Vide ēt de hoc infra in dictione סוּךְ Such.
יָסַף יסף Iasaph. addere. adiicere. augere. cessare. Geñ. 8. Que
non est reuersa vltra. pro quo he.le. Et non addidit re-
Addere uerti vltra ad eum.& in eodē. 30. Et vocauit nomen illi9 io
seph dicens. Addat mihi dominus filium alterum. Vnde io
seph additamentum vel augmētum interpretatur.& in eo.
38. Attamen vltra non cognouit eā. Pro quo hebrei legūt.
Et nō addidit vltra cognoscere eam. Exo. 1. Et si ingruerit
contra nos bellum addatur inimicis nostris. Leuit. 27. Ad
det quintam partem earum. Nu. 36. Sequetur possessio sua
& trāslata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur.
Pro quo he.le. Et minuetur possessio earum de possessio-
ne patrum nostrorum & addetur ad possessionem tribus
cui fuerint.s.nupte.& in eodem. Confundatur fortium di-
stributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo he.
le. Et addatur possessio earum ad possessionem tribus cui
fuerint: & de possessione tribus patrum nostrorum minue
tur possessio earum. Sed beatus Hieronymus transtulit sen
sum. Deut. 4. Non addetis ad verbum quod ego precipio
vobis.& in eo. 5. Nihil addēs amplius. Sed in predicto loco
Cessare aliqui hebrei legunt. Et non cessabit.s.vox. Sed magis com
muniter significat addere sicut est in littera nostra.& in eo.
Si eñ audierimus vltra vocem domini. pro quo hebrei le-
gunt. Si addiderim9 audire vocem domini. 2. Reg. 24. Et
addidit furor domini irasci contra israel. 3. Reg. 10. Maior
est sapientia & opera tua q̄ʒ rumor quem audiui. Pro q̄ he.
le. Addidisti super rumorem vel super famā.& est sensus si-
cut in littera nostra. Iob. 29. Addidit quoq; iob.& in eo. 39
Vltra non addam.& in eo. 40. Nec vltra addas loqui. Pro-
uer. 11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt .i. adduntur
eis diuitie. Eccl's. 3. Non possumus eis quicq; addere. Esa. 7.
Et adiecit domin9 loqui ad Achaz.& in eo. 8. Et adiecit do
Adiicere minus loqui ad me.& in eodem. 26. Indulsisti gēti domīe:
Indulgere. indulsisti genti. pro quo he. legunt. Addidisti genti dñe: ad
didisti genti.& in eodem. 29. Ecce ego addam ut admira-
tionem faciam populo huic.& in eo. 38. Ecce ego adiiciam
super dies tuos quindecim annos.& in eo. 47. Quia vltra
non vocaberis mollis & tenera. Pro quo he.le. Quia nō ad-
des vt vocent te mollem & teneram.& in eo. Quia non vo
caberis vltra dña regnorum. Osee. 1. Quia non addam vl-
tra misereri domui israel. & in eo. Non addam vt diligam
Cessare eos. Significat etiā cessare. vt Nu. 11. Prophetauerūt nec vl-
tra cessauerunt. Et aliquando scribitur cum aleph loco iod.
vt Exo. 5. Nequaq̄ʒ dabitis vltra paleas populo. Pro quo he
brei legūt. Nequaq̄ʒ addatis dare paleas populo. 1. Reg. 18
Et saul magis cepit timere dauid. Pro quo he.le. Et adiecit

saul timere a facie dauid.& inde נוֹסָפוֹת Nosapoth.i. addi- נוֹסָפוֹת
tamenta. Esa. 15. Ponā enim super dibon additamenta. Additamē
ta.
יָסַר יסר Iasar. erudire. castigare. corripere. ligare. vincire. Le-
uit. 26. Addam correptiōes vestras septuplum. Pro q̄ Corripere.
hebrei legūt. Addam corripere siue castigare vos septuplū
& in eodē. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam.
idest si eruditi vel castigati non fueritis.& in eodem. Et cor
ripiam vos septem plagis. Deut. 4. De celo te fecit audire
uocem suam vt doceret te.i. erudiret te.& in eodē. 8. Quia Docere
sicut erudit filium suum homo: sic dominus deus tuus eru- Erudire
dit te. Iob. 39. Nunquid qui contendit cū deo tam facile cō-
quiescet. pro quo he.le. Nunquid qui contendit cū deo eru
diet siue corripiet aut corripietur. Ps. 2. Erudimini qui iu-
dicatis terram. Ps. 93. Beatus homo quem tu erudieris dñe.
Ps. 117. Castigans castigauit me dominus. Prouer. 9. Qui Castigare.
erudit derisorem.& in eo. Erudi filium tuum. & in eo. 29.
Seruus verbis erudiri nō potest. Esa. 8. In forti manu erudi
uit me.& in eodem. 28. Et erudiet illum in iudicio. Hiere.
6. Erudire ierusalem.& in eo. 30. Et castigabo te in iudicio.
& in eo. 31. Castigasti me domine & eruditus sum. Hiere. 23
Et discēt oēs mulieres.i. erudiētur vel castigabūtur. Osee.
7. Et ego erudiui.& in eo. Cedam eos secundum auditionē
cetus eorum.i. erudiam siue castigabo vel corripiam eos.&
in eo. 10. Iuxta desiderium meū corripiā eos. & inde מוּסָר מוּסָר
Musar.i. eruditio. correptio siue increpatio. disciplina. do-
ctrina: Iob. 5. Increpationē domini ne reprobres.& in eo. Increpa-
20. Doctrinam qua me arguis audiam. & in eo. 33. Et eru- tio.
diens eos instruit disciplina. Prouer. 1. Ad sciendam sapiē- Doctrina
tiam & disciplinā.& in eo. Ad suscipiendam eruditionem. Disciplina.
& in eo. 3. Disciplinā domini fili mi ne abiicias. Esa. 53. Di- Eruditio
sciplina pacis nostre super eum. Hiere. 10. Doctrina vanita
tis eorum lignum est. Significat etiam vinculum vel colli-
gationem. vt Iob. 36. Et vincula eius absoluit. Ps. 2. Disrū- Vinculum
pamus vincula eorum. Ps. 115. Dirupisti vincula mea. Hie-
re. 5. Et vincula eius ruperūt.& in eo. 30. Et vincula tua di s
rūpam. Ponitur etiam pro baltheo. ut Iob. 12. Balthеum re Baltheus.
gum dissoluit.

יָעַד יעד Iaad. cōuenire. statuere. constituere. despondere. despō
sare. testificari. pactum vel fedus facere. sustinere. Exo.
21. Cui nōn reddita fuerit. pro quo hebrei legunt. Quā nō Despōsare
desponsauit siue cui non despondit.& in eo. Si autem filio
suo despōderit eam.& in eo. 25. Inde precipiam & loquar Despōdere
ad te. Pro quo hebrei legunt. Et cōueniam tecū illic & lo- Cōuenire
quar tecum: siue & constitutus ero tibi illic & loquar tecum
& in eo. In quo loco apparebo tibi.i. conueniam ad loquen
dum tecum. Amos. 3. Nunquid ambulabūt duo pariter: ni-
si conuenerit eis. Pro quo hebrei legunt. Nisi cōuenerint.
Item ponitur pro congregari: qđ est in vnum conuenire. Cōgregare
vt. Ps. 47. Qm̄ ecce reges terre congregati sunt. Item po-
nitur pro constituere. Ios. 20. He ciuitates cōstitute sunt cū- Cōstituere.
ctis filiis israel. 2. Reg. 20. Et moratus est extra placitū qđ
ei cōstituerat rex. Hiere. 24. Positi ante templum dñi.i. cō-
stituti. Ezech. 21. Quocunq; faciei tue est appetit9. pro quo
hebrei legunt. Quocunq; facies tua constituta est.& est sen
sus sicut in littera nostra. Item significat federari siue fedus
vel pactum percutere. vt Nee. 6. Et percutiamus fedus pari- Percutere fedus.
ter.& in eo. Tractem9 nobiscum in domo dei.i. federemur Federari
siue conueniamus in vnum in domo dei. Ponitur etiam p̄ Testificari
testificari. vt Iob. 9. Nemo audet pro me testimonium dice
re. Item pōitur pro sustinere. vt Hiere. 49. Et quis sustine- Sustinere
bit me. Inde מוֹעֵד Moeed.i. tempus statutum vel constitu- מוֹעֵד
tum: siue placitum aut terminus. testimonium. fedus. pa-
ctum. solemnitas. festum. [...]. 1. Et sint in signa & tempora Tempus

Statutum Exo. 13. Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore.
tempus Nu. 9. Et faciant filii israel phase in tempore suo.& in eodē
16. Qui tempore co[...] per nomina vocabātur. Deut. 31.
Post septē annos anni remissionis. Pro quo hebrei legūt.
Statuto temporē anni remissionis. 2. Reg. 20. Et moratus
Placitum est extra placitū quod ei co[n]stituerat rex: Et licet in bibliis
nostris modernis habeatur. Et morat9 est extra palaciū. Tñ
in bibliis nostris antiquis habetur. Et moratus est extra pla
citum.i. extra tempus vel terminū quod ei cōstituerat rex.
Tēpus cō- & in eodem. 24. A mane vsq; ad temp9 constitutum. Iob.
stitutum. 30. Vbi constituta est domus omni viuenti. Ps. 74. Cum ac
cepero tempus: ego iustitias iudicabō. Hiere. 8. Miluus in
celo cognouit tempus suum. Item ponitur pro testimonio
vel testamento. vt Exo. 40. Eriges tabernaculum testimo-
Testimoniū. nii. Leuit. 1. Et locutus est ei dñs de tabernaculo testimonii.
Testamētū Esa. 14. Et sedebo in monte testamēti. Ponitur etiam pro
federe. Exo. 40. Nec poterat moyses ingredi tectum fe-
Fedus. deris.& in eodem. Ingressusq; moyses & Aaron dimissa
multitudine in tabernaculum federis. Ponitur etiam p̄ tē-
plo vel tabernaculo vbi multitudo hominū conueniebat.
vt Threñ. 2. Demolit9 est tabernaculum suū. Ps. 73. Et glo-
Taberna riati sunt qui oderunt te in medio solēnitatis tue. Pro quo
culum hebrei legunt. In medio templi tui. Beatus Hieronymus
in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. In medio
Pactum pacti tui.& in eodem. Quiescere faciamus omēs dies festos
dei in terra. Pro quo hebrei legunt. Incenderunt oīa taber
nacula dei in terra. Sed btūs Hieronym9 in psalterio iuxta
he. ve. transtulit. Incenderunt omnes solēnitates dei in ter-
ra. Significat etiā solēnitatem siue festum: in quo multitu-
do hominum conueniebat ad templum siue ad tabernacu-
lum. vt Leuit. 25. He sunt ferie dñi.i. solēnitates dñi. Nu.
Solēnitas 10. Dies festos & Kalendas. 2. Paralip. 30. Et comederunt se
Dies fest9 ptem diebus solēnitatis. Esa. 1. Et solēnitates vestras odiuit
anima mea. Threñ. 1. Eo quod non sint qui veniant ad solē
tatem.& in eodem. 2. Obliuioni tradidit dominus in syon
solēnitatem & sabbatum. Ezech. 45. In vniuersis solēnita-
tibus israel.& in eodem. 46. Et in nūdinis & in solēnitati-
מוֹעֲדִים bus. vbi ponitur מוֹעֲדִים Moaadim. secundum terminatio
nem pluralem masculinorum.& sic in aliquibus locis pre-
מוֹעֲדוֹת dictis. Reperitur etiā מוֹעֲדוֹת Moaadoth. secundum termi-
Dies festi. nationem pluralem femininorum. 2. Paralip. 8. In Kalēdis
מוֹעֵד & in festis diebus. Pōitur ēt מוֹעֵד Moeed pro agmine: in q̄
Agmen multi homines conueniunt. vt Esa. 14. Et non est qui effu-
עֵדָה giat agmen eius. Inde עֵדָה Eeda siue עֲדַת Aadath.i. cetus.
siue congregatio. Multitudo.s. hominū. Ecclesia. Exodi. 12
Cetus. Loquimini ad vniuersum cetum filiorum israel. Leuit. 8.
Et congregabis omnem cetum israel.& in eodem. 19. Lo-
Multitudo. quere ad omnem cetum filiorum israel. Nu. 1. Cū omi mul-
titudine.& in eodem. 10. Quibus conuocare possis multi-
Congrega dinem.& in eodem. 16. Sufficiat vobis q̄ omnis multitudo
tio. sanctorum est. Iob. 15. Congregatio enim hypocrite steri-
lis. Ps. 67. Congregatio taurorum in vaccis populorū. Ps.
73. Memor esto congregationis tue. Ps. 110. In consilio iu-
storum & congregatione. Accipitur etiam pro cōgregatio
ne vel multitudine mēbrorum. pro quo beat9 Hieronym9
transtulit Artus. Iob. 16. Et in nihilū redacti sunt omnes ar
Artus tus mei. Accipitur etiam pro congregatione vel multitudi
Examen. ne apum. Iudi. 14. Et ecce examē apum in ore leonis erat.
vbi ponitur pro examine.

יָעָה יעה Iaa. afferre. amouere. subuertere. Esa. 38. Et subuertet
Subuertere. grando spem mendacii.& inde יָעִים Iaim.i. instrumē-
ta quibus accipiebant prunas seu carbones de altari holo-
יָעִים causti. vel quibus voluebantur carnes que cremabantur su-

per altare. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro quo
beatus Hieronymus transtulit forcipes. Exo. 27. Et forci- Forcipes.
pes atq; fuscinulas.& in eo. 38. Et in vsus eius preparauit
ex ere vasa diuersa lebetes & forcipes. Pōitur etiam pro tri-
dentibus. Nu. 4. Fuscinulas ac tridentes vncinos & hastilia. Tridentes
Itē ponitur p̄ scutris. 3. Reg. 7. Fecit ergo hyram lebetes & Scutra
scutra. Ponitur ēt pro creagris. 2. Paralip. 4. Fecit hyram
lebetes & creagras.& in eo. Et lebetes & creagras. & phia- Creagre.
las.& aliqui hebrei dicunt q̄ significat coclearia.

יָעַז יעז Iaaz. impudens.& scribitur cum nun & vau in princi- יָעַז
pio & dicitur נוֹעָז Noaaz. Esa. 33. Populū imprudētem
non videbis. pro quo in bibliis nostris antiquis habetur. Po Impudēs.
pulum impudentem non videbis.i. procacē & absq; verecū
dia.& aliquādo scribitur sine nun.& dicitur עַז Aaz. Deut.
28. Gentem procacissimam. Dañ. 8. Consurget rex impu- Procacissima.
dens facie.& de hoc vide infra in dictione עָזַז Aazaz. & ali
qui hebrei dicunt q̄ predicta dictio נוֹעָז Noaaz significat Impudēs.
barbarum: per mutationem nun in lamed sicut לוֹעֵז Loeez נוֹעָז
quod significat barbarum. vt. Ps. 113. Domus iacob de po- Barbarus
pulo barbaro.

יָעַט יעט Iaat. inuoluere. induere. operire. Esa. 59. Opertus est יָעַט
quasi pallio zeli.& in eodem. 61. Et indumento iusti- Operire
tie circumdedit me.i. induit siue inuoluit me.& de hoc vide Inuoluere
infra in dictione עָטָה Aata. Item יְעַט Iaat in lingua chal- יְעַט
daica significat consiliū inire siue consulere. Dañ. 6. Consi Consilium
lium inierunt omnes principes.& inde עֵיטָא Etha.i. con- inire
silium siue decretum. pro quo beatus Hieronymus transtu עֵיטָא
lit legem. Dañ. 2. Requisiuit de lege atq; sententia. & inde Lex.
יָעֵט Iaat.i. cōsiliarius. Esdre. 7. A facie enim regis & septē יָעֵט
consiliariorum eius missus es. Cōsiliari9.

יָעַל יעל Iaal. prodesse. 1. Reg. 12. Que non prosunt vobis. Iob. יָעַל
21. Et quid nobis prodest si orauerimus eum. & in eo. Prodesse.
35. Quid tibi proderit si ego peccauero. Esa. 30. Qui eis p̄
desse non potuit. Hiere. 2. Populus vero meus mutauit glo
riam suam in idolum. pro quo hebrei legunt. Popul9 vero
meus mutauit gloriam suam in id quod non prodest. & est
idem sensus. Nam idolum nihil prodest: immo multum no
cet.& in eodem. 16. Que eis non profuit.& in eo. 23. Qui
nihil profuerūt populo huic. Abach. 2. Quid prodest scul-
ptile quia sculpsit illud sculptor suus. Ponitur etiā pro pre-
ualere. vt Iob. 30. Insidiati sunt mihi & preualuerunt. Item Preualere
יָעֵל Iaal.i. caprea. gen9 cerui: secundū hebreos. Beatus Hie יָעֵל
ronymus trāstulit ibicem. 1. Reg. 24. Etiā super abruptis-
simas petras q̄ solis ibicibus perue sunt. Iob. 39. Nunquid
nosti temp9 part9 ibicum in petris.& scribitur in gñe femi Ibices.
nino cū he vl' tau in fine.& dr̄ יַעֲלָה Iaala. Pro quo btūs Hie יַעֲלָה
ronymus trāstulit Hinnulum. Prouer. 5. Cerua charissima
& gratissimus hinnulus. Hinnulus

יַעַן יען Iaan. quia. eo quod. propterea. vt Geñ. 22. Quia fecisti יַעַן
hanc rem. Leuit. 26. Eo quod abiecerint iudicia mea. Quia
vbi in hebreo ponitur predicta dictio bis: propter vehemē Quod.
tiam cōminationis quasi diceret. Eo quod & eo qđ abiece-
rint: siue propterea & propterea. Esa. 61. Eo quod vnxerit
me dominus. Ezech. 5. Quia superastis gentes que in cir-
cuitu vestro sunt.& in eodem. 12. Vt non videat oculo ter-
ram. Item יַעֲנָה Iaana.i. struthio: auis immunda. Leuit. 11. יַעֲנָה
Struthionem & noctuam. & prepōitur ei in hebreo dictio Struthio.
בַּת Bath. que significat filiam.i. filia struthionis. vt in predi
cto loco.& Iob. 30. Et socius struthionū. pro quo hebrei le-
gunt. Et socius filiarum struthionis. Esa. 13. Et habitabunt
ibi struthiones. pro quo hebrei legunt. Et habitabunt ibi יְעֵנִים
filie struthiōis. Declinatur etiam pluraliter יְעֵנִים Ieenim Struthiones.
vt Threñ. 4. Quasi struthiones in deserto.

יעף Iaaph. Deficere. lassari. lassatū esse: vel defatigatum esse. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in codē. Deficient pueri & laborabunt. Et in eo. Ibunt & non deficient. Hiere. 51. Et labores populorū ad nihilū & gentium in ignem erunt. Pro quo hebrei legunt. Et laborabūt populi in nihilū: & gentes in ignem deficiēt siue fatigabuntur. Abach. 2. Et gentes in vacuum deficient. Et inde יעף Iaeph. i. lassus siue fatigatus aut defessus. 2. Reg. 16. Vinū autē vt bibat si quis defecerit in via. Pro quo hebrei legūt. Et vinū vt bibat defessus siue fatigatus in deserto. Esa. 40. Qui dat lasso virtutē. Et aliqui hebrei dicunt q a predicta dictiōe יעף Iaaph deriuatur illud Daň. 9. Ecce vir gabriel quem videram in visione a principio cito volans tetigit me. Vbi pro eo quod in lr̃a nr̃a est cito volans: in hebreo habetur מועף Muaaph. Pro quo ipsi legūt fatigatus fatigatione. sed melius deriuatur a dictiōe עוף oph: que signat volare. et tūc erit littera volās volatu. i. cito volans sicut est in littera nr̃a. & inde תועפה Toaapha. i. fortitudo. coaceruatio altitudo. & solum inuenitur in numero plurali. s. תועפות Toaaphoth. Nu. 23. Cui fortitudo similis est rhinocerotis. Iob. 22. Et argentū coaceruabitur tibi. Pro quo hebrei legūt. Et argenti coaceruationes vel fortitudines tibi. s. erūt Ps. 94. Et altitudines montiū ipsius sunt.

יעץ Iaas. Consiliari. consiliū inire. cōsilium dare. cogitare excogitare. decernere. statuere. Nu. 24. Verūtā pgēs ad pplm meū dabo tibi cōsiliū. 3. Reg. 12. Iniit cōsiliū rex roboā cū senioribus. Et in eo. Quod datis cōsiliū. 1. Parali. 13. Iniit autē consilium dauid cum tribunis. 2. Paralip. 30. Inito ergo consilio regis & principū. Nee. 6. Et ineamus consilium pariter. Iob. 26. Cui dedisti consiliū. Ps. 16. Benedicam dominū qui tribuit mihi intellectū. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Benedicam dominū qui dedit mihi consiliū. Esa. 7. Eo quod consiliū inierit contra te syria. Et in codē. 8. Inite cōsilium & dissipabitur. Et in codē. 40. Cum quo iniit consiliū. Et in eo. 45. Consiliamini simul. Naū. 1. Mente pertractans preuaricationē. Pro quo hebrei legūt. Consiliās preuaricationē: siue consiliarius belial. i. peruersus vel absq; iugo. Ponitur etiā pro cogitare. vt Ps. 31. firmabo super te oculum meū. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. Cogitabo de te oculo meo. Ps. 82. Et cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Esa. 14. Hoc consilium quod cogitaui super omnē terrā. Et in codē. 23. Quis cogitauit super tyrum. Et in eo. Dn̄s exercituū cogitauit hoc Et inde יועץ Ioces. i. consiliarius. 2. Reg. 15. Achitophel cōsiliarium regis. 2. Paralip. 25. Nunquid consiliarius regis es. Iob. 12. Adducit consiliarios in stultū finem. Esa. 3. Et sapientem consiliariū de architectis. Et in codē. 9. Admirabilis consiliarius deus fortis. Et inde עצה Eesa siue עצת Aasath. i. Cōsilium siue cogitatio. vt Iob. 12. Ipse habet cōsilium & intelligentiā. Et in codē. 21. Consilium impiorū longe sit a me. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in codē. 19. Et omne consilium tuū confirmet. Et in plurali עצות Eesoth. Deut. 32. Gens absq; cōsilio est. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. absq; cōsiliis. Esa. 25. Cogitationes antiquas fideles. Scribitur etiā cum mem in principio. & dicitur. מעצות Moaasoth. i. consilia siue cogitationes: aut adinuentiones. Ps. 5. Decidant a cogitationibus suis. Ps. 80. Ibūt in adinuētionibus suis. Prouer. 1. suisq; consiliis saturabūtur. Ponitur etiam pro voluptatibus. vt Hiere. 7. Sed abierunt in voluptatibus suis.

יער Iaar. silua. saltus. nemus. fauus. s. mellis. Deut. 19. In siluam ad ligna cedenda. 1. Reg. 14. Omne vulgus venit ad saltum in quo erat mel. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Ps. 131. Inuenimus eam in campis silue. Canti. 2. Sicut malus inter ligna silue. Esa. 29. Et chermel in saltum reputabitur. Ezech. 15. Quomō lignum vitis inter ligna siluarum: quod in hebreo legitur singulariter. s. inter ligna silue. & in plurali יערים Ieraarim. secundum terminationē masculinorum: siue יערות Iearoth. secundū terminationē femininorum. vt. Ps. 28. Et reuelauit condensa. Pro q beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et reuelans saltus. Ezech. 34. Et securi dormiēt in saltibus. Significat etiā fauum. s. mellis. 1. Reg. 14. Extenditq; summitatē virge quā habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Cāti. 5. Comedi fauum meum cum melle meo.

יפה Iapha. decorare. pulchrum vel decorum esse. Canti. 7. Quā pulchri sunt gressus tui. & in codem. Quam pulchra est & decora. Ezech. 16. Et decora facta est vehementer nimis. & in eo. 31. Erat pulcherrimus in magnitudine sūa. & aliquādo duplicatur littera iod & littera pe: propter excellentiam pulchritudinis. Ps. 44. Speciosus forma pre filiis hominum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Decore pulchrior est filiis hominum. Hiere. 10. Argento & auro decorauit illud. Inde יפי Iophi. i. pulchritudo. species. decor. vt Ps. 49. Ex sion species decoris eius. Prouer. 31. Et vana est pulchritudo. Zach. 9. Quid est pulchrum eius. i. quid est pulchritudo eius. & inde יפה Iaphe siue יפה Iapha aut יפת Iephath. idest pulcher: siue pulchra. aut decorus vel decora. Geñ. 12. Noui q pulchra sis mulier. & in eo. 39. Erat aūt ioseph pulchra facie & decorus aspectū. Canti. 1. Pulcher es dilecte mi & decorus. & in codē. Ecce tu pulchra es amica mea. Ezech. 31. Pulcher ramis & frōdibus nemorosus. & in eo. Quā speciosum feci eum. Duplicatur etiam littera iod & littera pe. & dicitur יפהפיה Iephephiia. Pro quo beatus Hieronymus transtulit elegantem atq; formosam. Hiere. 46. Vitula elegans atq; formosa egyptus.

יפח Iaphach. loqui. apparere. Ps. 26. Quoniam insurrexerūt in me testes iniqui: & mentita est iniquitas sibi. pro quo hebrei legunt. Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui & loquens mendacium. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit Et apertum mēdacium. Prouer. 14. Profert aūt mendacium testis dolosus. & in codem. 19. Qui loquitur mendacium non effugiet. Hiere. 4. Vox filie syon inter morientes. Pro quo hebrei legunt. Vox filie syon conqueritur. i. conquerendo loquitur. Abach. 2. Et apparebit in fine & non mentietur. Ponitur etiam pro fiducialiter agere. Ps. 12. Fiducialiter agā in eo. Item ponitur pro dominari. Ps. 9. Omniū inimicorū suorum dominabitur. Hebrei tamen dicūt q in predicto loco significat illaqueare: siue irretire. De quo vide infra in dictione פוח Püach.

יפע Iaphaa. apparere. illustrare. clarificare. Deut. 33. Apparuit de monte pharan. Iob. 1. Et non illustretur lumie. Ponitur etiam pro adiuuare. vt in codem. 10. Et consilium impiorum adiuues. Item ponitur per antiphrasim pro obscurare vel contenebrescere. vt in codem. Sed sempiternus horror inhabitat. Pro quo hebrei legūt. Et obscuratur vel contenebrescit sicut tenebre. Potest etiam legi sic. Et apparet sicut tenebre vel sicut obscuritas. Inde יפעת Iphaath. i. illustratio aut decor. Ezech. 28. Et polluent decorem tuum.

יפת Iapheth. portentum: siue ostentum. signū. prodigium & scribitur cum mem & vau in principio loco iod. & dicitur מופת Mopheth. Exo. 7. Cum dixerit vobis pharao ostendite nobis signum. Ps. 7. Tanq̄ prodigium factus sum multis. Esa. 8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum. & in codē. 20. Signū & portentum erit super egyptum. Ezech. 12. Quia in portentū dedi te. & in codē. Ego portentū vestrū. & in plurali מופתים Mopthim. Exo. 4. Vide oīa ostēta que posui in manu tua. & in codem. Et multiplicem signa & ostenta mea. Deut. 6. Fecitq; signa & prodigia. & in eo. 29. Signa illa portētaq; ingentia.

יצא Iasa. egredi. exire. procedere. educere. pducere. Geñ. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. & in codem. 15. Qui egredietur de vtero tuo. & in eo. 27. Et egresso iacob foras. Exo. 11. Media nocte egrediar in egyptum. & in codē. Post hec egrediemur: & exiuit a pharaone. Nu. 1. Omniū virorū fortiū ex israel. Pro quo he. le. Oīum egredientiū in exercitu. i. ōmiū qui sunt talis etatis qui possint ad bella procedere. & in eo. Oēs qui poterant ad bella procedere recensiti sunt. i. qui poterāt ad bella egredi. & in eo. 11. Donec exeat per nares vestras. Deut. 14. Qui nascūtur in terra. i. qui egrediūtur de terra. & in eo. 20. Si exieris ad bellum contra hostes tuos. & in eo. 24. Nō procedet ad bellū. Iudi. 21. Ad ducēdos choros ex more procedere. Ruth. 2. Vt cum puellis suis exeas ad metendū. 1. Reg. 8. Et egredietur ante nos. & in eo. 22. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum. Pro quo he. le. Egrediatur siue exeat pater meus & mater mea vobiscū. i. egrediatur de loco suo & maneat vobiscū. 2. Reg. 11. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Ps. 18. Tanq̄ sponsus procedens de thalamo suo. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse. Hiere. 2. Nam & ab ista egredieris. & in eo. 48. Quia florens egredietur. Ezech. 46. Per eandem viam exeat. Osee. 6. Et iudicia tua quasi lux egredientur. Amos. 5. Vrbs de qua egrediebantur mille. Abach. 3. Egredietur diabolus ante pedes eius. & in eo. Egressus es in salutem populi tui. & aliqñ scribitur sine aleph. vt Deut. 28. Que egrediuntur de medio feminū eius. Iob. 1. Nudus egressus sum de vtero matris mee. Scribitur etiā aliqñ sine iod. vt Geñ. 8. Egredere de arca. & in eo. 27. Et egredere foras. Nu. 12. Egredimini a populo meo. Esa. 30. Egredere dices ei. Et qñ est verbum tertie cōiugationis tunc significat educere. vt Geñ. 8. Et educ tecū. & in eo. 15. Et eduxit eū foras. & in codē. 19. Educā eas ad vos. & i eo. 38. Que cū duceretur ad penā. i. cū educeretur. Exo. 3. Vt educas populum meum filios israel de terra egypti. & in eo. Ego dn̄s qui educā vos de ergastulo egyptiorū & in eo. 18. Et q eduxisset dn̄s israel de egypto. Deut. 4. Et eduxit de fornace ferrea. Et in eo. 8. Qui eduxit riuos de petra durissima. Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me. Ps. 17. Et eduxit me in latitudinem. Ps. 103. Vt educas panem de terra. Ps. 141. Educ de custodia aīam meā. Esa. 40. Qui educit in numero militiā eorū. & in codem. 42. In veritate educet iudiciū. Item significat producere. vt Geñ. 1. Producat terram animā viuentē. & in eo. 38. Producite eam vt cōburatur. Iob. 12. Et abscōdita pduxit in lucē. Ps. 134. Qui producit ventos de thesauris suis. Ponitur etiā pro impēdere vel distribuere. vt. 4. Reg. 12. Qui impēdebant eam in fabris lignorū. & in eo. 15. Indixitq; manahen argentū sup israel. i. distribuit vt vnusquisq; solueret certam quantitatē. Inde מוצא Mosa. i. exitus siue egressus aut progressus vel processus. Nu. 33. Quas descripsit moyses iuxta castrorum loca que dn̄i iussione mutabant. pro quo he. le. Et descripsit moyses exitus siue progressus eorū. et. 3. Reg. 4. Et educebantur equi salomoni de egypto. Pro quo hebrei legūt. Et egressus siue exitus equorum salomonis de egypto. s. erat. Ps. 64. Exitus matutini & vespere delectabis. i. delectare facies. Ps. 106. Et exitus aquarum in siti. Esa. 58. Et sicut fons aquarum. i. sicut exitus aquarū. Mich. 5. Et egresus eius ab initio. Ponitur etiā מוצא Mosa. pro oriēte. i. pro loco exitus solis. vt. Ps. 74. Quia neq; ab oriēte nec ab occidēte. Scribitur ēt cū tau īprincipio loco mem. & in nūero plurali dicitur תוצאות Thosaoth. vt Nu. 34. Et peruenient ad meridiē vsq; ad cadesbarne. pro quo he. le. Et erunt exitus eius a meridie vsq; ad cadesbarne. & in codē. Et ad vltimū salsissimo claudentur mari. pro quo hebrei legunt. Et erunt exitus eius mare salis. Ps. 67. Et dn̄i dn̄i exitus mortis. & inde צאצאי Seesae: siue צאצאים Seesaim. i. germē. eo quod producitur vel egreditur a terra. Esa. 44. Orbis & omne germen eius. Significat etiam progeniem aut stirpem vel filios. vt 2. Paralip. 32. Filii qui egressi fuerāt de vtero eius. Iob. 5. Et progenies tua quasi herba terre. Et in codem. 35. Et progenies mea erradicetur. Esa. 8. Et stirps vteri tui vt lapilli eius. Et in codem. 22. Et vasorū diuersa genera. Pro quo hebrei legunt. Filios & filias. in translatiōe chaldaica habetur filios & filiorum filios. Et inde צואה Soah siue צאת Seath. i. fimus siue stercus. aut sordes. eo quod educitur foras. Deut. 23. Et egesta humo operies. i. stercus humo operies. prouer. 30. Et tamen non est lota a sordibus. Esa. 4. Si abluerit dn̄s sordes filiarum sion. Et in codem. 28. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiūq;. Ezech. 4. Et stercore quod egreditur de homīe operies illud. Et īde צואים Soim. sordidi. vt Zach. 3. Erat indutus vestibus sordidis. Et in eo. Auferte vestimēta sordida ab eo. & inde צאנן Saanan. i. exitus. vt Mich. 1. Non est egressa que habitat in exitu. Hebrei tamen dicunt q est nomen proprium loci. Sed non reperitur nisi tantum in hoc loco.

יצב Iasab. stare. statuere. Constituere. Erigere. verificare. Exo. 2. Stante procul sorore eius. Pro quo hebrei. le. Et stetit soror eius procul. & in codē. 14. State & videte magnalia domini. & in codē. 15. Stetit vnda fluens. & in eo. 19 Et steterunt ad radices montis. Nu. 22. Stetitq; angelus domini in via. & in codē. Cernens asina angelum stantem in via. Deut. 32. Constituit terminos populorum. Ps. 2. Astiterunt reges terre. Ps. 73. Tu fecisti oēs termīos terre. Pro q hebrei legunt. Tu statuisti siue constituisti omnes termīos terre. Esa. 3. Stat ad iudiciū dn̄s. Threñ. 2. Firmauit dexteram suam quasi hostis. pro quo hebrei legunt. Stat dextera eius quasi hostis. & in codē. Et posuit me quasi signū ad sagittam. i. statuit me. Zach. 11. Et id quod stat non enutriet. Ponitur etiā pro erigere. vt Geñ. 35. Erexitq; iacob titulū super sepulchrū eius. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicē triūphalem. Item ponitur pro corrigere. 1. Reg. 12. Vsq; ad stimulum corrigendum. Inde מצב Masab siue מוצב Musab. i. statio. 1. Reg. 14. Veni & transeamus ad stationem philistinorum. & in codem. Per quos nitebatur ionathas transire ad stationem philistinorum. & in codem. Sed & omnis populus stationis eorum. Esa. 22. Et expellā te de statione tua. & in codē. 29. Et faciam cōtra te aggerem. pro quo hebrei legunt. Et obsidebo contra te statione. s. militantiū. vbi ponitur מוצב Musab cum pūcto surech in prima syllaba. Scribitur etiā cum he in fine & dicitur מצבה Maseba. vt Zach. 9 Et circundabo domū meam ex his qui militant mihi. Pro quo hebrei legunt. Et circundabo domū meam siue castrametabor circa domum meam statione. s. militantiū mihi. & inde הוצב Husab. Pro q btūs Hieronymus trāstulit militē. Naū. 2. Et miles captiuus adductus est. Hebrei tamē dicunt q in predicto loco ponitur pro regina vel domina. Nā sequitur in codem. Et ancille eius minabantur. Ponitur etiā מצבה Maseba pro titulo vel statua. Geñ. 28. Et erexit in titu

Titulus lum.& in eodem.Et lapis iste quem erexi in titulũ.& in eo.
35.Erexitq3 iacob titulum super sepulchrum eius.hic est ti
tulus monumenti Rachel.Exo.23.Et cõfringes statuas eo=
Statua. rum.Deut.7.Et confringite statuas.& in eo.16.Neq3 facies
tibi atq3 constitues statuam.4.Reg.13.Tulit enim statuas
baal:quas fecerat pater eius.& in eo.10.Et protulerunt sta=
tuam de fano Baal.Ezech.26.Et statue tue nobiles in terrã
corruent.Scribitur etiam cum nun in principio.& dicitur
נְצִיב נְצִיב Nesib.i.statua siue statio.vt Geñ.19.Que versa est in
Status. statuam salis.De quo vide infra in dictione נָצַב Nasab. Itẽ
יְצַב יְצַב Iasab in ligua chaldaica significat verificare.i.veritatẽ
Verificare inquirere aut veritatẽ discere.Dañ.7.Post hec volui diligẽ
ter discere de bestia q̃rta.Proq̃ he.le.post hec volui verifi=
יְצִיב care.i.veritatẽ discere de bestia quarta.& inde יְצִיב Iasib.
יְצִיבָא siue יְצִיבָא Iasiba.i.veritas siue verum aut vere vel certe.
Certe. Dañ.2.Certe noui q̃ tempus redimitis.Pro quo hebrei le=
Verum. gunt.In veritate noui.& in eodem. Et verum est somniũ.
Vere. & in eo.3.Qui respondentes regi dixerunt vere rex.

יָצַג יָצַג Iasag.ponere.reponere.remanere.retinere.detinere.
Ponere. statuere.Geñ.30.Posuitq3 eas in canalibus.& in eodẽ.
33.Oro te vt de populo qui mecum est saltem socii rema=
Retinere. neãt vie tue.Pro quo hebrei legũt. Oro vt retinere faciam
tecum de populo qui mecum est.Et est sensus sicut in litte=
ra nostra.Exo.10.Oues tñ vestre & armenta remaneant.i.
Remanere retineantur vel reponãtur.Iudi.6.Ponã hoc vellus lane in
area.Iob.17.Posuit me quasi in prouerbium vulgi.Hiere.
Statuere. 51.Reddidit me quasi vas inane.i.posuit vl' statuit me.Osee.
2.Et statuam eã secundũ diẽ natiuitatis sue.Amos.5.Et cõ
Constituere stituite in porta iudiciũ.& aliqui hebrei dicunt q̃ predicta
dictio deriuatur a dictiõe נָצַג Nasag.cũ nun in principio.

יָצַע יָצַע Iasaa.sternere.extẽdere.Ester.4.Sacco & cinere mul=
Sternere. tis pro stratu vtentibus.Iob.17.Et in tenebris straui
lectulum meum.Ps.138 Si descendero in infernũ:ades.pro
quo hebrei legunt.Si strauero in infernum.s.lectulum vel
stratum meum.Esa.14.Subter te sternetur tinea.& in eodẽ
יְצוּעַ 58.Et saccum & cinerẽ sternere.& inde יְצוּעַ Iesuaa.i.stra=
Stratum. tum.Geñ.49.Et maculasti stratum meum.Ps.62.Sic me=
mor fui tui super stratum meum.Ps.131.Si ascendero in le=
ctum strati mei.Scribitur etiã cum mem in principio.& di=
מַצָּע citur מַצָּע Masaa.Esa.28.Coangustatum est enim stratum.
Stratum Inde יָצִיעַ Iasiaa.Pro quo beatus Hieronymus trãstulit ta
יָצִיעַ bulatum.i.stratum tabularum in circuitu templi.3.Reg.6.
Tabulatũ. Et edificauit super parietem templi tabulata per gyrum.&
in eodem.Tabulatum quod subter erat quinq3 cubitos ha=
bebat latitudinis.& in eodem.Et edificauit tabulatũ super
omnem domum.

יָצַק יָצַק Iasac.fundere.effundere.infundere.conflare.fluere.
Fundere. stringere.Geñ.28.Fundens oleum desuper.Exo.25.
Et quattuor circulos aureos.Pro quo hebrei legunt.Et fun
des ei quattuor circulos aureos.i.opere fusorio facies.& in
eodem.37.Fudit & quattuor circulos aureos.Leuit.2.Fun
detq3 super eam oleum.3.Reg.7.Erant fusiles & stabant su=
per duodecim boues.& in eodem.In campestri regiõe ior=
danis fudit ea rex.& in eodem.18.Et fundite super holocau
stum.4.Reg.3.Qui fundebat aquam super manus helie.&
in eodem.4.Et mitte inde in omnia vasa.i.infunde inde in
Infundere. omnia vasa.& in eodem.Et illa infundebat.& in eodem.In
fuderunt ergo sociis vt comederent.& in eodem. Infunde
turbe vt comedant.& Iob.22.Et fluuius subuertit fun=
Effundere. damentum eorum.Pro quo hebrei legunt.Et fluuius effu=
sus est in fundamentum eorum.& in eodem.28.Et lapis so
lutus calore in es vertitur.Pro quo hebrei legunt. Et lapis
funditur siue infunditur in es.Et est sensus sicut in lr̃a no=
stra.& in eodem.29.Et petra fundebat mihi riuos olei.&
in eodem.38.Quãdo fundabatur puluis in terra. Pro quo
hebrei legunt.Quando fundebatur puluis in terra.Ps.44
Diffusa est gratia in labiis tuis. Esa.44. Effundam enim Diffundere.
aquã sup sitientẽ .& in eo. Effundam spiritum meum sup
semẽ tuum.Zach.4.Et septem infusoria lucernis que erãt
super caput eius.Item põitur pro cõflare vel fluere.vt Exo.
37.Conflans quattuor anulos aureos.& in eodẽ.38. Qui= Conflare.
bus conflate sunt bases sanctuarii.3.Reg.22. Fluebat autẽ Fluere.
sanguis plage in sinu currus.Itẽ ponitur pro stringere vel
indurari.Iob.14.Cor eius indurabitur quasi lapis.& in eo. Indurari.
Et stringetur quasi malleatoris incus.Põitur etiam pro de= Stringere.
ponere vel proiicere.vt Ios.7.Proieceruntq3 ante dominũ Proiicere
2.Reg.15.Et deposuerunt arcam dei.& inde מוּצָק Musac.i. Deponere מוּצָק
fusile vel fusus.2.Paralip.4.Mare aũt fusile.Iob.37.Qua= Fusile.
si ere fusi sunt.Potest etiam legi quasi ere indurati vel cõstri
cti.i.solidi sunt siue stabiles sunt.Nam põitur etiam pro sta
bili.vt in eodem.11.Et eris stabilis & non timebis.Ponitur Stabilis.
etiam pro terra que est stabilis.vt in eodem.38.Quãdo fun Terra.
dabatur puluis in terra.& inde מְצוּקֵי Mesuce.Pro quo bea מְצוּקֵי
tus Hieronym⁹ transtulit cardines.vt.1.Reg.2.Domini enĩ Cardines.
sunt cardines terre.& inde צָקוּן Sacun.Pro quo beatus Hie צָקוּן
ronymus transtulit tribulatio.Esa.26.In tribulatione mur= Tribulatio
muris doctrina tua eis.Potest etiã deriuari a dictione צוּק
Soc.De quo vide infra in littera sadic.

יָצַר Iasar.formare.fingere.plasmare.creare.coangusta= יָצַר
re.arctare.Geñ.2.Formauit igitur dominus deus ho= Formare.
minem.& in eodem.Formatis igitur dominus deus de hu
mo cunctis animantibus terre.pro quo hebrei legũt.Et for
mauit dominus deus de humo oĩa animalia terre.Exo.32.
Et formauit opere fusorio.Ps.32.Qui finxit sigillatim cor Fingere.
da corũ.Ps.73.Estatem & ver tu plasmasti.Ps.93.Aut qui Plasmare
finxit oculum non cõsiderat.& in eodem.Qui fingis labo=
rem in precepto.Ps.94.Et siccam manus ei⁹ formauerũt.
Ps.103.Draco iste quem formasti.Ps.138.Tu formasti me.
& in eodem.Dies formabuntur & nemo in eis.Esa.27.Et
qui formauit eum non parcet ei.& in eodem.37.Ex dieb⁹
antiquis plasmaui illud.& in eodem.47.Formaui eum &
feci eum.& in eodem.43.Ante me non est formatus deus.
& in eodem.Populum istum formaui mihi.& in eodẽ.44
Et formans te ab vtero.& in eodem.Quis formauit deum.
& in eodem.Et in malleis formauit illud.& in eodem.For=
maui te:seruus meus es tu.& in eodem.45.Vt habitaretur
formauit eũ.Hiere.1.Priusq3 te formarẽ in vtero noui te.&
in eodẽ.18.Ecce ego fingo contra vos malum.Zach.12.Et
fingens spũm hominis.& inde יוֹצֵר Ioser.i.formator siue יוֹצֵר
plasmator aut plastes.vel figulus seu fictor.Ps.2.Et tãq3 vas Figulus.
figuli confringes eos.Esa.29.Et figmentũ dicat fictori suo Fictor.
non intelligis.& in eodem.41.Et velut plastes conculcans Plastes.
humum.& in eodem.44.Plastes idoli nihil sunt.& in eo.
45.Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis.& in eodẽ.
Hec dicit dominus sanctus israel & plastes eius.Hiere.18.
Descende in domum figuli.& in eodem.Sicut lutum in ma
nu figuli.& in eodem.19.Accipe laguunculam figuli testeã.
Amos.7.Et ecce fictor locuste.Abach.2.Quia sculpsit illd'
fictor suus.& in eodem.Quia sperauit in figmẽto fictor ei⁹
Ponitur etiam pro statuario.Zach.11.Proiice illud ad sta=
tuarium.& in eodem.Et proieci illos in domo domini ad
statuarium.Potest etiam in predicto loco legi figulum.Scri
bitur etiam sine iod.& dicitur צוּר Sur.Esa.44.Et forma= צוּר
tor quem ego non nouerim.Hebrei tamen in predicto lo= Formator.
co legunt fortem. De quo vide infra in dictione צוּר Sur. יְצֻרַי
Inde יְצֻרַי Iesure.i.membra.Iob.17.Et membra mea in Membra.

יֵצֶר nihilum redacta sunt.Inde יֵצֶר Ieser.i.figmentũ.Plasma
Figmentũ matio.formatio.Ps.102.Quia ipse cognouit figmentum
nostrum.Esa.29.Et figmentum dicat fictori suo.Ponitur
Sensus et etiã pro sensu vel cogitatiõe.vt Geñ.6.Et cũcta cogitatio
cogitatio cordis intenta esset ad malum.& in eodem.8.Sensus enim
& cogitatio humani cordis in malum prona sunt.1.Paralip.
28.Et vniuersas mentium cogitationes intelligit.Esa.26.
Vet⁹ error Vetus error abiit. Pro quo hebrei le.Cogitatio.s.bona fir=
mata est siue confirmata est.& secundũ hebreos predicta di
יֵצֶר ctio יֵצֶר Ieser.significat appetitum vel desiderium homis
ad bonum vel ad malum.vnde in predicto loco poterit esse
Appetitus sensus sicut in littera nostra. Item יָצַר Iasar.i.arctare siue
יָצַר coangustare.Iudi.2.Et vehementer afflicti sunt.pro quo
Arctare. hebrei legunt. Et arctati siue angustati sunt valde.& Iob.
18.Arctabuntur gressus virtutis eius.& in eodem.29.Cũ
Angustari saciatus fuerit arctabitur. Prouer.4.Non arctabuntur gres
sus tui.Esa.49.Nunc angusta erunt pre habitatoribus.Itẽ
Perterri= significat perterritũ esse siue angustiari vel cõtristari.Geñ.
tum esse 32.Timuit iacob valde & perterritus diuisit populũ.1.Reg.
Cõtristari. 30.Et cõtristatus est dauid valde.Pro quo hebrei legũt. Et
coarctatus siue angustiatus est dauid valde.2.Reg.13.Et de
periret in eam valde.pro quo hebrei legunt. Et angustia=
מֵצַר tus est amnon valde .& inde מֵצַר Mesar.i.angustia vl' tribu
Tribulatio. latio.Ps.117.De tribulatione inuocaui dominum.& in plu
מְצָרִים rali מְצָרִים Mesarim.Threñ.1.Apprehẽderũt eam inter añ
Angustie gustias.vide etiam de hoc infra in dictione צָרָה Sara.

יָצַת יָצַת Iasath.succendere.comburere.incendere.exurere.2.
Succẽdere. Reg.14.Et succendite eum igni.& in eodem.Succen
derunt ergo serui Absalon segetem igni.& in codẽ. Qua=
re succenderunt serui tui segetem meam.4.Reg.22.Ma=
Incẽdere gna enim ira dei succena est contra nos.& in eodem.Et in
cendetur indignatio mea in hoc loco.Esa.9.Et succende=
tur in densitate saltus.& in eodem.27.Succendam eam pa=
Cõburere. riter.& in eodem.33.Spine congregate igni comburẽtur.
Exurere Hiere.2.Ciuitates eius exuste sunt.& in eodem.10.Qm̃ in
censa sunt eo quod non sit vir pertrãsiens.& in eodem.Et
exuta sit quasi desertum.& in eodem.51.Incẽsa sunt taber=
nacula eius.Threñ.4.Et succendit ignem in sion.Ezech.
20.Ecce ego succendam in te ignem.

יֶקֶב יֶקֶב Ieceb.torcular.Deut.16.Quando collegeris de area &
Torcular de torculari.4.Reg.6.Vnde te possũ saluare:de area
vel de torculari.Esa.5.Et torcular extruxit in ea.Osee.9.
Area & torcular non pascet eos.

יָקַד יָקַד Iacad.ardere.exardere.incendere.Leuit.6.Ignis in
eodem altari erit.Pro quo hebrei legunt.Et ignis alta
Incẽdere Ardere ris incendetur siue ardebit in eo vel in ipso.& in eo.Ignis
autem in altari semper ardebit.Deut.32.Et ardebit vsq3 ad
inferni nouissima.Esa.10.Succẽsa ardebit quasi combustio
יְקוֹד ignis.& in eodem.65.Ignis ardens tota die.& inde יְקוֹד
Incendiũ. Iecod.i.incendiũ siue combustio.Esa.30.In qua portetur
מוֹקֵד ignis de incendio.& inde מוֹקֵד Moced.i.incendiũ siue cre=
miũ.Leuit.6.Cremabitur in altari tota nocte.Pro quo he=
Incẽdium brei legunt.Super incendium vel cremium eius super alta
Cremium. ri tota nocte.Ps.101.Et ossa mea sicut cremium aruerunt.

יְקָהָ יִקְּהָ Iiceha.expectatio.Et scribitur cum tau in fine ratione
יִקְּהַת genitiui sequẽtis.& dicitur יִקְּהַת Iicehath.vt Geñ.49
Expectatio Et ipse erit expectatio gentium.Et aliqui hebrei dicunt q̃
significat auscultationem vel obedientiam.Vnde in predi=
Ausculta= cto loco ipsi legunt.Et ipsi erit auscultatio vel obedientia
tio. populorum.idest ipsi obedient populi.Et sic est in transla=
tione chaldaica.Alii vero dicunt q̃ significat congregatio
nem.Scribitur etiam sine iod.Pro quo beatus Hieronym⁹
Partus transtulit partum.Prouer.30.Et qui despicit partum ma=
tris.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et qui despi
cit obedientiam matris.

יָקַע Iacaa.affigere.suspendere.s.in patibulo.crucifigere. יָקַע
Nu.25.Et suspende eos contra solem in patibulis.1. Suspendere.
Reg.21.Vt crucifigamus eos domino.& in eodẽ.Qui cru= Crucifigere.
cifixerunt eos in monte coram domino.& in eodẽ.Et colli
gentes ossa eorum qui affixi fuerant.Vide etiam de hoc in Affigere.
fra in dictione תָּקַע Thacaa.Et secundum aliquos hebreos
a supradicta dictiõe deriuatur dictio תָּקַע Thecaa.Pro quo תָּקַע
beatus Hieronymus transtulit.emarcuit.Geñ.32.Et statim
emarcuit.Hebrei tamen dicunt q̃ in predicto loco signifi= Emarcescere.
cat separare vel dislocare.Vnde in predicto loco ipsi legũt.
Et separata est siue dislocata est coxa femoris iacob.i.reces= Separare
sit de loco coherentie eius.Et eadem dictio ponitur pro re=
cedere.Hiere.6.vbi dicitur.Ne forte recedat anima mea a
te.Sed de hoc vide infra in dictione קָעַע Caaa cum dupli= Recedere.
ci aym.Quia inde deriuatur secundum aliquos hebreos.

יָקַף Iacaph.circundare.circuire.in rotundum tõdere.in
orbem transire.Ios.6.Circuite vrbem cuncti bellato= יָקַף
res semel per diem.Pro quo hebrei legunt.Et circuibitis Circuire.
vrbem cuncti bellatores:circuire vrbem semel per diem.Ps
16.Inimici mei animam meam circundederunt.Ps.21.Cõ Circũdare
cilium malignantiũm obsedit me.Pro quo beatus Hiero=
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Concilium pessimorum valauit me.i.circundedit me.Esa. Vallare.
15.Quia circundedit clamor terminum moab.Threñ.3.
Et circundedit me felle & labore.Leuit.19.Ne in rotũdum In rotun=
attondebitis comam.Iob.1.Cũq3 in orbem transissent dies dum aton=dere.
conuiuii.Vide etiam de hoc infra in dictione נָקַף Nacaph. In orbem transire.

יָקַץ Iacas.euigilare.expergiscere.suscitari.Geñ.9.Euigi
lans autem Noe de somno.& in eodem.28.Cũq3 eui= יָקַץ
gilasset iocob de somno.& in eodem.41.Expergefact⁹ pha Euigilare.
rao rursum dormiuit.& in eodem.Euigilans pharao post Expergiscere.
quietem.Ioel.1.Expergiscimini ebrii & flete.Abach.2.Et
suscitabuntur lacerantes te.& in eodem. Ve qui dicit ligno Suscitare.
expergiscere.

יָקַר Iacar.honoratum vel honorabilem esse.preciosum
esse.siue in precio esse. Appreciari.1.Reg.18.Et ce= יָקַר
lebre factum est nomen eius nimis.Pro quo hebrei legunt. Honoratũ
Et honoratum est nomen eius nimis.& in eodem.26.Eo esse.
quod preciosa fuerit aĩa mea in oculis tuis hodie.4.Reg.5. Preciosũ
Noli despicere animam meam & animam seruorum tuorũ esse.
qui mecum sunt.Pro quo hebrei legunt.Honorabilis vel
preciosa sit anima mea & anima seruorum tuorum qui me
cum sunt in oculis tuis.Et est sensus sicut in littera nostra.
Ps.35.Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuã
deus.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebrai
cam veritatem trãstulit.Quã preciosa est misericordia tua
deus.Ps.36.Vt honorificati fuerit & exaltati.Ps.71.Et ho= Honorifi=
norabile nomen eorum coram illo.Pro quo beatus Hiero= care.
nymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.
Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius.Ps.138.
Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus.Esa.13.Pre
ciosior erit vir auro.& in eodem.43.Ex quo honorabilis Honorabi=
factus es in oculis meis.Ponitur ẽt pro appreciari.vt Zach. lem esse.
11.Decorum precium quo appreciatus sum ab eis.Item po Appciari.
nitur pro subtrahere.Prouer.25.Subtrahe pedẽ tuũ de do= subtrahere
mo proximi tui.Hebrei tamen in predicto loco legũt.Pre
ciosum.idest rarum fac pedem tuũ de domo proximi tui:
quia omne rarum preciosum.Et est idem sensus cum lit= יָקָר
tera nostra.Et inde nomẽ adiectiuum יָקָר Iacar.siue יְקַר יְקַר
Iecar.idest preciosus honorabilis.1.Reg.3.Et sermo dñi
erat preciosus in diebus illis.Iob.28.Omne preciosum vi= Precios⁹.

dit oculus eius.Ps.15.Preciosa in conspectu domini mors
sanctorum eius.Eccl's.10. Preciosior est sapientia paruaq;
gloria ad tempus stultitia. Ponitur etiam pro honore aut
Magnitudo. magnitudine vel gloria.Ester.1. Ac magnitudinem atq; ia
ctātiā potētie sue.& in eo.Et cuncte vxores tam maiorū q̄
Honor. minorum deferant maritis suis honorem.Ps.44.Filie re
gum in honore tuo.Ps.48.Et hō cum in honore esset nō
intellexit.& in lingua chaldaica scribitur aliquando cum
יקרא aleph ī fine & dicitur יקרא Iecara. Dañ.2.Et gloriā dedit
Gloria. tibi.& aliquādo scribitur sine iod.vt Prouer.17.Et precio-
si spiritus vir eruditus.& aliquando scribitur cum duplici
iod.scilicet in principio & in medio & dicitur יקיר Iacir.
יקיר i.honorabilis.Hiere.31.Si fili⁹ honorabilis mihi ephraim.
Honorabilis. Significat etiam difficilem vel grauem.Dañ.2. Sermo eñ
Grauis. quem tu queris rex grauis est.idest difficilis est. Ponitur ēt
יקר יקר Yacar.pro claro vel lucido.vt Iob.31.Et lunam incedē
Clare. tem clare.Item ponitur pro precio.vt.Ps.48.Et precium
Precium. redemptionis anime eorum. Zach.11. Decorum precium
quo appreciatus sum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo
יקרים deriuatū.& in plurali יקרים Iecarim.vt Threñ.4. Filii siō
Honorabiles. inclyti.i.honorabiles vel preciosi. Et in genere feminino
scribitur cum he vel tau in fine & dicitur יקרה Iecara siue
יקרה יקרת Iecarath.Prouer.3.Preciosior est cunctis opib⁹.Esa.
יקרת 28.Lapidem probatum angularem preciosum. Et in he-
Preciosa. breo scribitur in genere feminino scilicet preciosam: quia
lapis in hebreo est generis feminini.& in plurali feminino
יקרות יקרות Iecaroth.3.Reg.5.Vt tollerent lapides grandes: lapi
Preciose. des preciosos.Pōitur etiam iecaroth pro frigore.vt Zach.
Frigus. 14.Non erit lux: sed frigus & gelu.Hebrei tamen dicunt q
in predicto loco significat claritatem sicut supra dictum est
Vnde in predicto loco ipsi legunt.Non erit lux clara & den
Clara. sa.idest obscura: quasi dicat.Nō erit lux multum clara neq;
multum obscura sed media.sicut in eodem sequitur.Et erit
dies vna que nota est domino: non dies neq; nox. Potest
etiam deriuari a dictione קרר Carar que significat frigidi-
tatem: sicut est in littera nostra.
יקש יקש Iacas.offendere.illaqueare.irretire. scandalizare. of-
fendiculum siue scandalum ponere.aut laqueum siue
retia ponere: scilicet more venatorum aut aucupum. Deut.
Offendere 7.Neq; assumes ex eis quicq̄ ne offendas. & in eodem.12.
Illaqueare. Caue ne imiteris eas.Pro quo hebrei legunt.Caue ne illa-
queatus sis vel ne irretitus sis post eas.siue ne offendas post
eas. Ps.123. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo
Venari. venantium.Ps.140.Custodi me de laqueo quem statuerūt
mihi. idest quem more venatorum posuerunt mihi. Pro-
Illaqueari. uer.6.Illaqueatus es verbis oris tui.Esa.8.Et cadent & cō-
Irretire. terentur & irretientur. Hiere.59. Illaqueaui te & capta es.
מוקש Inde מוקש Moces i.scandalum offendiculum. Laqueus.
Scandalum Ruina.Exo.10. Vsq; quo patiemur hoc scandalum.& in eo.
23. Certe erit in scandalum tibi. Leuit.19. Nec coram ceco
Offendiculum. pones offendiculum.Ponitur etiam pro ruina.Esa.8.Et in
Ruina. laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem.& in plura
מוקשות li מוקשות Mocsoth. secundum terminationem feminino-
Scādala. rum.Ps.140.Et a scandalis operantium iniquitatem. Scri-
מוקשים bitur etiam מוקשים Mocsim secūdum terminationem plu
Scādala. ralem masculinorum.Ps.139.Scandalum posuerunt mihi.
Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet scandala posue-
runt mihi.Ponitur etiam pro sudibus.vt Iob.40.Et in su-
יקוש dibus perforabis nares eius.& inde יקוש Iacus. Pro quo
Sudes. beatus Hieronymus transtulit Aucupem.Prouer.5.Et qua
Auceps. si auis de insidiis aucupis.Hiere.5.Insidiantes quasi aucu-
Ruina. pes laqueos.Ponitur etiam pro ruina.Osee.9. Laque⁹ rui
יוקשים ne factus est.& inde יוקשים Iucasim.i.capti laqueo vel re-

ti. Eccl's.9.Et aues laqueo comprehenduntur: sic capiūtur Capti.
homines in tempore malo.
ירא Iare.timere.extimescere.Geñ.3.Timui eo qd' nudus ירא Timere.
essem.& in eodem.18.Negauit sara dicens non risi: ti-
more perterrita.Pro quo hebrei legunt.Quia timuit. & in
eodem.19.Timuerat enim manere in segor.& in eodē.32.
Quia valde eum timeo.Exo.1. Timuerunt autem obstetri-
ces deum.& in eodem.2.Timuit moyses & dixit.& in eo-
dem.34.Timuerūt prope accedere.Leuit.19. Vnusquisq;
patrem & matrem timeat.Nu.14.Neq; timeatis populum
terre.Deut.4.Et discant timere me omni tempore.& in eo
dem.20.Non timebis eos.& in eodem.25. Et non timue-
ris deum. Ios.9.Timuimus igitur valde. & in eodem. 24.
Timete dominum.1.Reg.18.Et saul magis cepit timere da
uid. Iob.6.Et videntes plagam meam timetis.Ps.21.Qui
timetis dominum laudate eum. Ps.33. Timete dominum
omnes sancti eius.Ps.111.Beatus vir qui timet dominum.
& in eodem.Confirmatum est cor eius non commouebi-
tur.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai
cam veritatem transtulit.Firmatum est cor eius non time-
bit.Ps.127.Beati omnes qui timēt dominum.Prouer.24
Time dominum fili mi & regem.& in eodem.31.Mulier ti
mens deum ipsa laudabitur.Esa.59.Et timebunt qui ab oc
cidente sunt nomen domini. Osee.10.Non eñ timem⁹ do
minum.Et quando est verbum tertie coniugationis tunc si
gnificat terrere.idest timere facere. vt Nee.6. Omnes eñ
hi terrebant nos.& in eo.Et tobias mittebat epistolas vt ter Terrere.
reret me. 2. Reg.14. Nunc igitur veni vt loquar ad domi-
num meum regem presente populo.pro quo hebrei legūt.
Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meū regem ver-
bum hoc quia terruit me populus. Potest etiam deriuari a
dictione ראה Raa: que significat videre. & tunc erit talis
littera scilicet videbit enim me populus. idest vidente po-
pulo: quod est idem cum lr̄a nostra. Et inde verbū passiuū
תורא thiuare: qd' pōitur Ps.129. vbi dicitur. Quia apd' te תורא
propiciatio est & propter legem tuam. pro quo hebrei le-
gunt. Quia apud te propiciatio est vt timearis. vnde bea-
tus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trās
tulit. Quia tecum propiciatio: cum terribilis sis. Sed si pro
תורא Thiuare. legatur תורה Thora. mutata aleph vltima in
he. tunc significat legem. Sicut. Lxx. transtulerunt. Inde
יראה Ira siue יראת Irath.idest timor. vt Iob.28. Timor Timor.
domini ipsa est sapientia.Ps.2.Seruite domino in timore.
Ps.18.Timor domini sanctus permanet in seculum seculi.
Ps.54.Timor & tremor venerunt super me.Ps.110.Initiū
sapientie timor domini.Prouer.1. Timor domini princi-
pium sapientie.& inde מורא Mora.idest timor.terror. pa-
uor.terribilis.Geñ.9.Et terror vester ac tremor sit sup cun Terror.
cta animalia.Deut.34.Magnaq; mirabilia que fecit moy-
ses coram vniuerso israel.quod in hebreo legitur singulari
ter: scilicet magnūq; mirabile siue terribile quod fecit moy
ses.tamen in hebreo aliquando ponitur singulare pro plu-
rali & econuerso.Ps.75.Terribili & ei qui aufert spm̄ prin Terribili
cipum.Esa.8.Et timorem eius ne timeatis.& in eodē. Ipse Timor.
est pauor vester.Malach.1.vbi est timor meus.Et in plurali Pauor.
מוראים Moraim.idest terribilia siue horribilia: vel horri- מוראים
biles. Deut.4. Per pugnam & robustam manum exten-
tūq; brachium: & horribiles visiones. Pro quo he.le. Per Horribiles visiones.
pugnā siue in pugna & in manu robustā.& i brachio exten
to & in terribilibus vel horribilibus magnis. Scribitur ēt Terribilia
cum he in fine loco aleph.Ps.9. Pone domine legislatorē
super eos.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta
hebraicam ve.trāstulit.Pone domine terrorē eis.Tñ si pro

מורה Mora legatur מורה More: tunc significat preceptorē
נורא vel legislatorem sicut Lxx. transtulerunt. Inde נורא Nora
Terribilis idest timendus siue terribilis.Geñ.28.Quā terribilis est in
quit loc⁹ iste. Exo.15.Terribilis atq; laudabilis.Ps.75.Ter
ribilis apud reges terre.Ps.110.Sanctum & terribile nomē
eius.Esa.18.Ad populum terribilem post quem nō est ali⁹
נוראה & in gñe feminino נוראה Noraa. vt Esa.21.De terra hor-
Terribilis ribili.Hebrei tamen dicunt q in predicto loco accipitur p
longinqua.Eo quod solent homines in terra peregrina &
longinqua timere: cum nesciant eorum mores & consuetu-
נוראות dines.& in plurali נוראות Noraoth.i.terribilia.Ps.64.Mi
Terribilia rabile in equitate.Pro quo hebrei legunt: Terribilia in iu-
stitia.Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam
veritatem transtulit.Terribilis in iustitia.Ps.105. Terribi-
lia in mari rubro.Ps.144.Et virtutem terribilium tuorū
dicent. Ponitur etiam aduerbialiter pro terribiliter. vt. Ps.
Terribilis 138. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es.
ירד ירד Iarad.descēdere. hūiliari.deducere. detrahere.deflue
Descēdere re.deponere. Geñ.11. Descendit autem dominus vt vi
deret ciuitatem.& in eodem.12.Descenditq; Abrā in egy-
ptum.& in eodem.18. Descendam & videbo. & in eodem.
43.Iam ante descendimus vt emeremus escas. & in eodē.
45. Descende ad me ne moreris. Exo.15. Descenderūt in
profundum quasi lapis.& in eodem.19.Eo quod descendis
set dominus super eum.Nu.11. Vt descendam & loquar ti-
bi. Iudi.11. Dimitte me vt duobus mensibus circūeā mon-
tes.pro quo hebrei legunt. Dimitte me duobus mensibus
vt vadam & descendam super montes.& dicunt aliqui he-
brei q in predicto loco ponitur per antiphrasim descendā
pro ascendam. Alii vero dicunt q ideo dicitur descendam:
eo quod domus eius erat in maspha qui est locus eminen-
tior aliis montibus circuniacētib⁹. & in eodem.19.Et dies
mutabatur in noctem.pro quo hebrei legunt. Et dies descē
derat valde.i.descenderat vel declinauerat ad vesperam.&
est sensus sicut in littera nostra.1.Reg.23.Ephod secum ha
bens descenderat.& in eodem.Descendit ad petram & ver
sabatur in deserto maon.& in eodem.26. Aut in prelium
descendens perierit.& in eodē.29.Non descendat nobiscū
in prelium.Ps.29.Saluasti me a descendentibus in lacum.
& in eodem. Dum descendo in corruptionem. &.Ps.45.
Descendant in infernum viuentes.Prouer.30.Quis ascen
dit in celum atq; descendit.Esa.30.Qui descenditis in egy
ptum.& in eodem.50.Descendet in fletum.& in eodem.63
Quasi animal in campo descendens.& in eodem.64. Vti
nam dirumperes celos & descenderes. Significat etiam hu
miliare vel subiicere. vt Deut.20. Donec capias ciuitatem
que contra te dimicat.pro quo hebrei legunt.Donec descē
Subiicere dat.i.subiiciatur.s.ciuitas.& in eodem. 28. Et destruantur
muri tui firmissimi atq; sublimes.i.subiiciantur vel humi-
Deducere. lientur. Item significat deducere.i.deorsum ducere. vt Hie
re.9.Et deducant oculi nostri lachrimas.Threñ.1.Et ocul⁹
meus deducens aquas.& aliquando scribitur sine iod vt in
aliquibus locis predictis.& quando est verbum tertie con-
iugationis tunc significat. Deponere vel defluere aut detra
here seu deducere. Descendere facere: siue deorsum ponere
Deponere. aut deorsum fluere: seu deorsum trahere.vt Geñ.24. Que
festinans deposuit hydriā de humero. & in eodē.43.Sed et
Adducere. aliud attulimus argentum.i. deduxim⁹. & in eodem. 45.
Et adducite eum ad me.Exo.33.Iam nūc depone ornamē
tum tuum.Nu.1.Deponent leuite tabernaculum. & in eo.
4.Deponent velum quod pendet ante fores. & in eodem.
Defluere. 10.Depositumq; est tabernaculum.1.Reg.21.Defluebant sa
liue eius in barbam.Ps.54.Deduces eos in puteum interi

tus.Ps.77.Et deduxit tāq; flumina aquas.Esa.10.Et detra Detrahere
xi quasi potens in sublime residentes.& in eodem.14. Ve-
runtamen ad infernum detraheris. Threñ.2. Deduc quasi
torrentem lachrimas.Ezech.32.Et detrahe eam ipsam &
filias gentium.Ponitur etiam pro cōtristari.vt.Ps.54. Cō Cōtristari
tristatus sum in exercitatione mea.Et aliqui hebrei dicunt
q in predicto loco significat cōqueri.Ponitur ēt pro operi
re.vt.3.Reg.6.Et operuit tā cherubim q̄ palmas auro.He Operire.
brei tamen dicunt q in predicto loco significat expandere
vel extendere.Quia idē significat in lingua chaldaica. Vn-
de in predicto loco ipsi legunt.Et extendit super cherubim Extēdere
& super palmas aurum. Inde מורד Morad.i.descensus.vt מורד
Ios.10.Et essent in descensu bethoron.Hiere.48.In descē
su horonaim. Item מורד Morad.i.dependens vel declinās Descensus. מורד
vt.3.Reg.7.Quasi lora ex ore dependentia. Dependēs
ירה Iara.iacere.proiicere.iaculari.sagittare.mittere.immi ירה
tere.docere.ostendere.Exo.15. Currus pharaonis &
exercitum eius proiecit in mare.& in eodem.19. Aut cōfo-
dietur iaculis. Pro quo hebrei legunt. Aut iaculatione iacu Proiicere
labitur.i.proiicientur in eum iacula.& est idem sensus cum Iaculari.
littera nostra.Ios.18.Vt coram domino deo vestro mittam
vobis sortem.1.Reg.20.Et ego tres sagittas mittam iuxta Mittere.
eum.& in eodem.Iecit aliam sagittam trans puerum. & in Iacere.
eodem.Venit itaq; puer ad locum iaculi quod miserat iona
thas.& in eodem.21.Et consecuti sunt eum viri sagittarii.i.
mittētes sagittas.2.Reg.11.Ex muro tela mittātur.4.Reg.
13.Iace sagittam: & iecit.2.Paralip.35.Ibiq; vulnerat⁹ a sa
gittariis.pro quo hebrei legunt.Et iecerunt mittentes.s. ia
cula in regem Iosiam.Ps.63.Et exaltabitur de⁹: sagitte par
uulorum facte sunt plage eorum.pro quo beatus Hierony
mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Sa- Sagittare
gittabit ergo eos deus iaculo repentino inferētur plage eo
rum.Potest etiam legi sicut Lxx.transtulerūt: quia eisdē lit
teris vtrūq; potest scribi in hebreo: mutatis tamē punctis.
Esa.37.Non iaciet ibi sagittam.& aliquando scribitur cum
aleph loco he.vt.2.Reg.11.Et direxerunt iacula sagittarii.
idest iecerunt siue miserunt iacula.2.Paralip.26. Vt mitte-
rent sagittas & saxa grandia.Scribitur etiam aliquādo sine
he & sine aleph. vt Nu.21. Iugum ipsorū disperiit ab ese-
bon.Pro quo hebrei legunt.Proiiciem⁹ eos: periit esebon.
idest proiiciemus eos & pugnabimus contra esebon.Potest
etiam deriuari a dictione ניר Nir: que in lingua chaldaica
significat iugum.sicut est in littera nostra.Item ירה Iara.i. ירה
ostendere siue docere.vt Exo.15. Qui ostendit ei lignum. Ostendere
& in eodem.35.Dedit in corde eius.Pro quo hebrei legūt.
Et ad ostendendum vel ad docendum dedit in corde eius. Docere.
idest vt possint alios docere.4.Reg.12. Quibus docuit eū
ioiada sacerdos.Iob.6.Docete me & ego tacebo.& in eodē
27.Docebo vos per manum dei.Ps.118.Legem pone mi-
hi domine viam iustificationum tuarum. Pro quo beatus
Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trans
tulit. Ostende mihi domine viam preceptorum tuorum.
Prouer.4.Et docebat me atq; dicebat. Esa.2. Et docebit
nos vias suas.& in eodem.28.Quem docebit scientiam.&
in eodem. Deus suus docebit illum.Ponitur etiam pro eri-
gere.vt Geñ.31.En tumulus hic & lapis quem erexi. Item Erigere.
ponitur pro comparare.vt Iob.30.Comparatus sum luto. Comparare
idest ostēdit me eē lutū: sicut exponūt hebrei.& inde מורה מורה
More.i.docēs siue ostēdēs vel legislator.Iob.36.Null⁹ simi-
lis ei in legislatorib⁹.Ps.83. Etenim bn̄dictionē dabit legisla Legislator
tor.Pro q btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.trāstulit
Bn̄dictiōe quoq; amicietur doctor.Prouer.5. Neq; audiui Doctor.
vocem docentium me. Esa.30. Et erunt oculi tui videntes Docens.

preceptorem tuū. Ioel. 2. Qui dedit vobis doctorem iusti-
מורה tic. Ponitur ēt מורה More pro illustri. vt Geñ. 11. Vsq; ad cō
Illustris uallem illustrē. Hebrei tñ dicūt q in predicto loco est nomē
ꝓpriū loci. & simil'r. Deut. 11. Vbi dicitur. que est iuxta val-
lē tēdentē & intrātē ꝓcul. pro q' he. le. Que est iuxta vallem
מורה מורה More. i. ostendens. Ponitur etiā pro excelso. Iudi. 7.
Excelsum. Ad septentrionalē plagam collis excelsi. & inde תורה Tho
תורה ra. i. lex. doctrina. vt Exo. 12. Eadem lex erit indigene & co
Lex. lono. & in codē. 24. Daboq; tibi tabulas lapideas & legem
atq; mandata. Deut. 27. Et scribes super lapides oīa ver-
ba legis. Esa. 2. De sion exibit lex. & qñ post se regit geniti-
uum mutat he vltimū in tau. vt Exo. 13. Vt lex eius semp sit
in ore tuo. Leuit. 6. Hec est lex hostie pro peccato. 2. Reg. 7
Ista eñ est lex Adam dñe deus. Ps. 1. Sed in lege dñi volun
הורת tas eius: & in lege eius meditabitur. & in plurali תורת Tho-
Leges. roth. i. leges. vt Geñ. 26. Legesq; seruauerit. Leuit. 26. Hec
יורה sunt mandata atq; precepta & leges. Item יורה Iore. i. plu-
Tpanea uia tēporanea siue matutina. Deut. 11. Dabit pluuiam terre
Imber ma tue temporaneā. Hiere. 5. Metuam⁹ deū qui dat nobis plu-
tutinus uiam tēporaneam. Ioel. 2. Et descendere faciet ad nos im-
יורה brem matutinū & serotinum. Ponitur etiā יורה Iore ꝓ ine
Inebriare briare vel irrigare. Prouer. 11. Et qui inebriat ipē quoq; ine
briabitur. Vide etiā de hoc infra in dictionē רוה Raua. & ēt
מורה dictio מורה More de qua supra dictum est q significat do
ctorem vel preceptorem: in aliquib⁹ locis predictis hebrei
interpretantur imbrem vel pluuiam. s. temporaneam.

ירח ירח Iareach. Luna. Mensis. Iob. 25. Ecce luna etiam non
Luna splēdet. Ps. 8. Lunā & stellas que tu fundasti. Ps. 71. Et
ante lunā in generatione & generationem. Ps. 103. Fecit lu
nam in tempore. Esa. 13. Et luna non splendebit in lumine
suo. & in codē. 66. Et luna tua non minuetur. Declinatur ēt
ירחים pluraliter ירחים Ierachim: quasi sint plures. eo q' in quoli
bet mense luna innouatur. Deut. 33. De pomis fructuum so
Lune. lis ac lune. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. lunarum.
& in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine loco mem.
Dan. 4. Post finem mēsium duodecim. Ponitur etiam pro
Mensis mense tam in singulari q in plurali. eo quod apud hebreos
Menses. cōputabantur menses lunares. Exo. 2. Abscondit eum tri-
bus mensibus. 3. Reg. 6. Anno quarto fundata est dom⁹ do
mini in mense Zio. & in eo. in mēse Bul. Iob. 29. Quis mi
hi tribuat vt sim iuxta menses pristinos.

ירט ירט Iarat. peruertere. declinare. Nu. 22. Quia peruersa est
Peruertere via tua: mihiq; cōtraria. Iob. 16. Et manibus impiorū
Declinare me tradidit. i. me declinauit siue vertit.

ירך ירך Ierech siue ירך Iarech. femur. hastile. lat⁹. Geñ. 24. Po
Femur. ne manū tuā subter femur meū. & in eo. 32. Tetigit ner
uum femoris eius. & in eodem. Qui emarcuit in femore ia
cob. Ezech. 24. Et omnē partem bonā & femur & armū. &
ירכים in plurali ירכים Ierechaim. Exo. 28. A renibus vsq; ad fe-
Femora. mora. Pōitur etiā pro pede vel hastili cādelabri vnde pro-
Hastile. cedunt calami. vt Exo. 25. Hastile eius & calamos. Item po-
Latus. nitur pro latere vel plaga aut regione. vt Leuit. 1. Ad latus
altaris quod respicit ad aquilonem. Scribitur etiā cum tau
in fine: quod denotat genus femininū. vt Geñ. 49. Pertin-
gens usq; ad sidonē. Pro quo hebrei legunt. Et latus eius si
ue regio vel plaga eius vsq; ad sidonem. Exo. 26. Ad occi-
dentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Esa.
Plaga. 14. Et sedebo in mōte testamenti in laterib⁹ aquilonis. Po
Angulus. nitur etiam pro angulo. vt Exo. 26. Et rursum alias duas q̄
in angulis erigantur.

ירע ירע Iaraa. displicere. dure vel aspere accipere. callidē age-
re. malignari. affligere. vexare. inuidere. 1. Reg. 8. Dis-
Displicere plicuitq; sermo in oculis samuelis. & in eo. 18. Et displicuit

in oculis ei⁹ iste sermo. 1. Paralip. 21. Displicuit aūt deo q'
iussum erat. Geñ. 21. Dure accepit hoc Abraā. Pro quo he. Dure acci
le. Et displicuit verbum siue res nimis in oculis Abraam. pere.
& in codē. Non tibi videatur asperū. pro quo hebrei legūt. Asperum videri
Non displiceat in oculis tuis. & est sensus sicut in littera no-
stra. & in codē. 38. Eo quod rem detestabilē fecerat. Deut. 15
Neq; ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuā-
dis. Pro quo hebrei legunt. Neq; displiceat in oculis tuis cū
dederis ei. s. nec durum vel asperum tibi videatur. Ponitur
etiam pro affligere siue vexare. 2. Reg. 20. Nunc magis af- Affligere
flicturus est nos siba filius Bocri. Iob. 20. Affligetur qui
relictus est in tabernaculo suo. Ps. 105. Et vexatus est moy- Vexari.
ses propter eos. Item ponitur pro inuidere. Deut. 28. Inui Inuidere
debit fratri suo. & in codem. Inuidebit viro suo. i. callide v'l
maligne aget contra eum. Ponitur etiā pro vlulare. vt Esa.
15. Super hoc expediti Moab vlulabunt: anima eius vlula- Vlulare
bit sibi. Vide etiā de hoc infra in dictiōe רוע Róa. Itē יריעה יריעה
Ieriaa. cortina. sagum. Exo. 26. Decem cortinas de bysso re Cortina
torta. & in codem. Longitudo cortine vnius habebit vigin
ti octo cubitos. & in codem. Facies & saga cilicina vndecim
& in codem. Longitudo sagi vnius habebit triginta cubi- Sagum
tos. Et quia cortine solebant fieri quandoq; ex pellib⁹: ideo
nostra translatio aliquando traduxit pellem pro cortina. vt
2. Reg. 7. Et arca dei posita sit in medio pelliū. i. in medio Pellis.
cortinarum ex pellibus. Ps. 103. Extendens celum sicut pel
lem. Canti. 1. Sicut pelles salomonis.

ירק Iarac. expuere. cōspuere. Leuit. 15. Si saliuā huiuscemo ירק
di homo iecerit super eum qui mundus est. Nu. 12. Si Saliuā ia
pater eius expuisset in faciem ei⁹. Deut. 25. Expuetq; in fa- cere.
ciem eius. & aliquando scribitur sine iod. vt Iob. 30. Et fa- Expuere.
ciem meam conspuere non verentur. Esa. 50. Faciem meā Conspuere
non abscondi ab increpantib⁹ & cōspuentibus in me. & in-
de רק רוק Roc. i. saliua. sputum. Iob. 7. Nec dimittis me vt glu רוק
tiam saliuam meam. Item ירק Ierec aut ירק Iaroc. i. herba Saliua ירק
fenum. virens. olus. Geñ. 1. Vt habeant ad vescendum. Pro
quo hebrei legunt. Oīs viridis herba siue omne olus herbe Viridis
ad vescendum. s. sit. & in codem. 9. Quasi olera virentia tra Olus.
didi vobis omnia. Deut. 11. Vbi iacto semine in hortorum
morē aque ducuntur irrigue. Pro quo hebrei legūt. Vbi se-
minabis semen tuum & irrigabis pede tuo sicut hortū ole-
ris. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 4. Reg. 19.
Et virens herba tectorum. Iob. 39. Et virentia queq; ꝑqui-
rit. & inde ירקרק Ieracrac. i. viride siue pallidum. aut viror ירקרק
vel pallor. vt Leuit. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit infe- Virens
cta. Pro quo hebrei legunt. Si pallida vel ruffa macula
fuerit. & in codem. 14. Quasi valliculas pallorē siue rubo- Pallidum
re deformes. Ps. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore au- Pallor
ri. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veri-
tatem transtulit. Et posteriora eius in virore auri. & inde Viror.
ירקון Ieracon. i. pallor. & ponitur pro rubigine vel aurugi ירקון
ne. vt Deut. 28. Ardore & estu & aere corrupto ac rubigine Rubigo
Hiere. 30. Et conuerse sunt vniuerse facies in auruginem. Aurugo.
Amos. 4. Percussi vos vento vrente & auruginc. & simili-
ter aggei. 2. vbi eadem verba habentur.

ירש Iaras. possidere. hereditare. acquirere. heredem esse. ירש
exterminare. disperdere. expellere. delere. cōsumere.
vastare. depauperare. Geñ. 15. Et ecce vernaculus meus he
res me⁹ erit. idest hereditabit me. & in codem. Nō erit hic Hereditare
heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis Heredē esse
heredem. Pro quo hebrei legunt. Ipse hereditabit te. & in
codē. 21. Non eñi erit heres filius ancille. Nu. 13. Ascenda-
mus & possideamus terram. & in co. 14. Et semen ei⁹ possi
debit eā. Deut. 4. Et ingrediēs possideas terrā. & in co. 12.

Gentes ad quas ingredieris possidendas. Et in eo. Et posse
Possidere. deris eas atq; habitaueris in terra earū. & in eo. 18. Gentes
iste quarū tu possidebis terrā. Et in eo. 19. Et possederis
eam habitaueris q; in vrbibus eius. & in eo. Quam dñs de
us tuus daturus est tibi in posessionē. Et in eo. 26. Quam
dñs deus tuus tibi daturus est possidendam & obtinueris
eam. i. possederis. Et in eo. 33. Mare & meridiem posside-
bit. Ios. 1. Ad possidendam terram quam dñs deus noster
daturus est nobis. Et in eo. 13. Que necdum forte diuisa
est. pro quo he. le. Que necdū posessa ē. Iudi. 11. Et tu vis
possidere terrā eius. Et ī eo. Nōne ea que possedit chamos
deus tuus tibi iure debentur: que aūt dñs deus noster vi-
ctor obtinuit in nostrā cedēt possessionē. pro quo he. le. nō
ne quod possidere te fecit chamos deus tuus illud posside-
bis: & oē quod possidere fecit siue oēs quos eiecit vel expu
lit dominus deus noster a facie nostra illud possidebimus
Esdre. 9. Et heredes habeatis filios vestros. 1. Paralip. 28.
Vt possideatis terram bonam. Ps. 36. Iusti autem heredita
Hereditare būt terrā. Et in eo. Mansueti autem hereditabunt terram.
Esa. 65. Et hereditabūt eā electi mei. Hiere. 49. Cur igitur
hereditate possedit Melchom gad. Et ī eo. Et possidebit is
rael possessores suos. Osee. 9. vrtica hereditabit eos. Ab-
die. 1. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt mōtē Esau.
Et in eo. Et possidebit domus iacob eos qui se possederāt.
i. possessores suos. vbi ponitur verbum & nomen ab eo de
riuatū. Et in eodem. Et possidebunt regionem ephraim.
Zach. 9. Ecce dñs possidebit eā. Et aliqñ scribitur sine iod
vt in aliquibus locis predictis. Deut. 2. Incipe possidere. 3.
יורש Reg. 21. Surge posside vineā Naboth. Inde יורש Iores. i.
Heres. heres. possessor. vt Hiere. 49. An heres non est ei. Mich. 1
ירשה Adhuc heredē adducā tibi. & inde ירשה Iereša. siue ירשה
Possessio. Ierusa. i. hereditas. possessio. Nu. 24. Et erit idumea pos-
sessio eius. Et ī eo. Hereditas seir cedet inimicis suis. Deut.
2. Quia in possessionē esau dedi mōtē seir. & in eo. Quia
Hereditas filiis loth tradidi eam in possessionem. Ps. 60. Dedisti here
מורש ditatem timentibus nomen tuum. & aliquando scribitur
cum mem in principio & dicitur מורש Moras. idest posses
Possessio. sio. vt Esa. 14. Ponam eam in possessionem ericii. Et inde
מרשה מרשה Morasa. siue מורשת moreseth. i. hereditas. possessio
Hereditas Deut. 33. Hereditatem multitudinis Iacob. Mich. 1. Propte
rea dabit emissarios super hereditatem geth. significat eti
am predicta dictio ירש Iaras. exterminare. siue disperde-
re vel delere. aut expellere. vel consumere. siue vastare. Et
tunc communiter est verbum tertie coniugatiōis. Exo. 15.
Disꝑdere. Interficiet eos manus mea. i. disꝑdet vel exterminabit eos
manus mea. & in eo. 34. Cum enim tulero gentes a facie
tua. i. cū exterminauero vel expulero gētes a facie tua. Nu.
Cōsumere. 14. Feriam igitur eos pestilentia atq; consumā. Et in eo.
33. Disperdite cunctos habitatores terre illius. Et in codē.
Extermina Sin autem nolueritis interficere habitatores terre. i. exter-
re. minare vel consumere. Deut. 2. quibus expulsis atq; dele-
Expellere. tis. & in eo. Et fecit illos habitare pro eis. pro quo hebrei le
Delere. gunt. Et expulerunt eos & habitauerunt pro eis. Et in eo.
7. quomodo potero delere eas. Et in eo. 9. qui cōterat eos
& deleat atq; disperdat velociter. Et in eodem. Sed quia il-
Vastare le egerunt impie introeunte te delete sunt. Et in codē. 28.
Et fruges terre tue rubigo consumet. Ios. 8. Et vastabitis
ciuitatem. Iudi. 1. Nec potuit delere habitatores vallis ben
iamin. Et in eo. qui deleuit ex ea tres filios enach. Iob. 13.
& consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ponitur ēt
Extrahere pro extrahere. vt in eo. 20. De vētre eius extrahet eas de-
Torquere us. Ponitur etiam pro torquere. vt in eodem. 17. Torquen
tes cor meum. Item significat depauperare vel pauperē

facere. Geñ. 45. Ne & tu pereas & omnis domus tua. Pro
quo he. le. Ne depaupereris tu et omnis dom⁹ tua. i. ne pau Depaupe-
pertate vel inopia pereas. 1. Reg. 2. Dominus pauperē fa- rare.
cit & ditat. Iudi. 14. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt Expoliare.
expoliaretis nos. pro quo hebrei legunt. vt depauperaretis
nos. idest vt faceretis nos pauperes. Alii vero secundū pri-
mam significationem legūt sic scilicet vt hereditaretis nos
idest vt quasi iure hereditario expoliaretis nos. Prouer. 30
Aut paupertate compulsus furer. pro quo hebrei legūt. ne
depauperer & furer. Inde רש Ras. i. pauper. ps. 81. & humi רש
lem & pauperem iustificate. De quo vide infra in dictione Pauper.
רוש Ros. Inde תירוש Thiros. idest vinum. Geñ. 27. Frumē תירוש
to & vino stabiliui eum. Deut. 7. Frumento tuo atq; vinde Vinum
mie. Pro quo hebrei legunt. frumento tuo & vino tuo. & ī
codem. 11. vt colligatis frumentum & vinum & oleū. Osee.
2. & hec nesciuit quia egó dedi ei frumentum & vinū. Po-
nitur etiam pro grano vue de quo vinū exprimitur. Esa.
65. Quomodo si inueniatur granum in botro. Granum.

יש Ies est. verbū substantiuum tertie persone. De quo vide יש
infra in dictione ישה Iasa.

ישש Iases. siue ישיש Iasis. senex. antiquus. longeuus. de
crepitus. 2. Paralip. 36. Non est misertus adolescen- ישיש
tis & virginis & senis nec decrepiti quidem. vbi ponitur ꝑ Decrepit⁹
decrepito. Iob. 11. Et senes & antiqui sunt in nobis. Quod Antiquus
in hebreo legitur in numero singulari. Et in plu. ישישים ישישים
vt in eo. 12. In antiquis est sapientia. Et in eo. 32. Iunior sū Antiqui.
tempore: vos autem antiquiores. Et potest deriuari a pre-
dicta dictione יש Ies que significat est. eo quod diu est: &
longe durat.

ישב Iasab. Habitare. sedere. manere. stare. expectare. mo- ישב
rari. collocare. ducere. Geñ. 4. Et habitauit profugus Habitare.
in terra. Et in eodem. 13. Et nequibant habitare communi
ter. Et in eo. Abram habitauit in terra canaam: loth vero
moratus est in oppidis que erant circa iordanē. Et in codē Morari.
19. Timuerat enim habitare in segor. Et in eo. 25. Iacob
aūt vir simplex habitabat in tabernaculis. Et in eo. 35. Et
ascende bethel & habita ibi. Et in eo. 45. Et habitabis ī ter
ra gesen. Leuit. 23. Et habitabis in vmbraculis septem die
bus. Nu. 13. Amalech habitat in meridie. Et in eo. Cananc-
us vero moratur iuxta mare. Deut. 12. Et habitabitis in ter
ra. Et in eo. 25. Quando habitauerit fratres simul. 2. Reg.
5. Reuertere & habita cū rege. ps. 21. Tu autem in sancto
habitas. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua domine.
Ps. 122. qui habitas in celis. Ps. 131. Hic habitabo quoniam
elegi eam. Ps. 139. Habitabunt recti cum vultu tuo. Esa. 5.
Nunquid habitabitis vos soli in medio terre. Et in eo. 13.
Non habitabitur vsq; in finem. Et in eo. 44. Qui dico ie
rusalem habitaberis. Hiere. 17. In terra salsuginis & inha-
bitabili. pro quo he. le. in terra salsuginis que non habita-
tur. Et in eo. 22. vrbes inhabitabuntur. Et in eo. 42. Non Inhabitare
habitabimus in terra ista. Thren. 1. Habitauit inter gētes.
Ezech. 26. Quomodo peristi que habitas in mari. Et ī eo.
Sicut ciuitates que non habitantur. Et aliquando scribitur
sine iod vt in aliquibus locis predictis. Significat etiam se
dere. vt Geñ. 21. Seditq; e regione procul. Et in eo. 31. Ab- Sedere.
scondit idola subter stramenta cameli & sedit desuper. Et
in codem. 43. Sederunt coram eo. Et in eo. 49. Sedit in
forti arcus eius. Exo. 2. Et sedit iuxta puteum. Exo. 16. quā
do sedebamus super ollas carnium. Leuit. 15. Et vbicunq;
sederit. Nu. 32. Et vos hic sedebitis. Deut. 1. Sedistis ergo in
cadesbarne multo tempore. 1. Reg. 4. Heli sedebat super
sellam. Et in eo. 20. Et ego ex more sedere soleo iuxta re-
gem. Et in codem. & sedebis iuxta lapidem cui nomen est

Azel. Et in eo. Et sedit rex ad comedendũ panem. ps.1. &
in cathedra pestilentie nõ sedit. ps.28. Et sedebit dñs rex
ineternũ. ps.109. Sede a dextris meis. ps.131. Sedebunt su
per sedem tuã. Esa.14. Et sedebo in mõte testamẽti. Itẽ si=
Manere. gnificat manere. vel quiescere. vt Geñ.19. Et mansit ĩ mõ
te. Et in eo. Et mansit in spelunca. Leuit. 12. Sed manebit
triginta tribus diebus. Et in eo.23. Omnis qui de genere
est israel manebit in tabernaculis. Nu.20. Et mansit popu=
lus in cades. Ios.5. Manserunt in eodem castrorũ loco. 1.
Reg.1. Et maneat ibi iugiter. Ruth.2. Et nec ad momentũ
quidẽ domũ reuersa est. Pro quo he. le. Modicum quidem
Quiescere manet vel quiescit in domo. vel sic. Hec habitatio eius in
domo modica est. Esa.30. Supbia tantũ est quiesce. Hiere.
42. Si quiescẽtes manseritis in terra hac. Itẽ significat ex=
Expectare pectare vel prestolari aut morari. Exo.24. Expectate hic,
prestolari. donec reuertamur ad vos. Iudi.6. Ego prestolabor aduen
Morari. tũ tuum. 2. Reg.19. Cum moraretur ĩ castris. Ester. 2. mar
docheus morabatur ad ianuã regis. Et inde verbũ tertie cõ
הוֹשִׁיב iugationis הוֹשִׁיב Hosib: quod significat Habitare facere.
sedere facere: aut collocare. Geñ.47. In optimo loco fac
Habitare eos habitare. Et in eo. Ioseph vero patri & fratribus dedit
facere. possessionem in egypto. pro quo he. le. Et habitare fecit Io
seph patrẽ suũ & fratres suos & dedit eis possessionem in
Sedere fa= terra egypti. 3. Reg.21. Et sedere facite nabot inter pri=
cere. mos populi. Et in eo. Et submittite duos viros filios Belial
pro quo he. le. Et sedere facite duos viros filios Belial. Et ĩ
eo. Et sedere fecerũt Nabot inter primos populi. Ps.67.
Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Ps.112. vt
Collocare collocet eũ cũ principibus. Et in eo. Qui habitare facit ste
rilem in domo. Hiere.32. Et reducam eos ad locum istum
& habitare eos faciam confidenter. Ezech. 25. Et colloca=
bunt caulas suas in te. Item ponitur pro ducere. s. vxorem.
Esdre.10. Qui duxerunt vxores alienigenas. i. habitare e=
Ducere. as fecerunt secum. Et in eodem. Omnes viri qui duxerunt
vxores alienigenas. Nee.13. Sed & in diebus illis vidi iude
os ducentes vxores. Ponitur etiam pro reducere. 2. Reg.15
Reducere. Si reduxerit me dominus. Pro quo hebrei legunt. si redu=
יוֹשֵׁב cens reduxerit me dominus. Inde יוֹשֵׁב Ioseb. idest habita
tor siue habitans. vel sedens. Geñ.25. Iacob autem vir sim=
Habitans. plex habitans in tabernaculis. Exo.15. Dolores obtinue=
Habitator. runt habitatores philistiim. Et in eo. obriguerunt omnes
habitatores canaan. Ps.16. Sicut catulus leonis habitans in
Sedens. abditis. ps.106. sedentes in tenebris & in vmbra mortis. E
sa.6. Vidi dominũ sedentem super soliũ. Et in eo.10. Noli
timere popule meus habitator sion. & inde שֶׁבֶת sebeth. i.
שֶׁבֶת habitatio vel sessio: aut sedes: vel cathedra. vt. 2. Reg.23. da
uid sedens in cathedra sapientissimus. Et supra in eo. Com
Sedens. burentur vsq; ad nihilum. pro quo hebrei legunt. Combu
rentur in habitatione vel in sessione. idest in loco vbi sunt.
Habitatio. Potest etiam deriuari a dictione שַׁבָּת sabath que significat
Cessare. cessare vel desinere. quasi dicat. vsquequo cessent vel desi=
nant esse. & erit sensus sicut in littera nostra. ps.138. Tu co=
Sessio. gnouisti sessionem meam. Hiere. 9. Habitatio tua in me=
Solium. dio idoli. Threñ.3. Sessionem eorũ & resurrectionẽ eorũ vi
מוֹשָׁב de. Amos.6. Et appropiquatis solio iniquitatis. Inde מוֹשָׁב
Mosab. i. habitatio. sessio. cathedra. sedes. Leuit.25. Qui vẽ
diderit domum intra vrbis muros. pro quo he. le. Qui vẽ=
Habitatio. diderit domum habitationis intra vrbem muratam. 4. Re
gũ.2. Ecce habitatio vrbis huius optima est. ps.131. Elegit
eã in habitationẽ sibi. Ponitur ẽt ꝑ sede vel cathedra aut
Sessio. sessiõe. 1. Reg.20. Requiretur. enĩ sessio tua. & in eo. Cumq;
Chatedra. sedisset rex sup cathedrã suã. ps.1. Et in cathedra pestilẽtie
Cognatio. nõ sedit. ponitur ẽt ꝑ cognatiõe. 1. Reg.9. oĩs vero cogna=

tio dom⁹ sibe seruiebat mephiboseth. pro quo he. le. oĩs ha
bitatio dom⁹ sibe. i. oẽs qui habitabãt in domo eius. Et in
plu. מוֹשְׁבוֹת Mosboth. Exo.12. In cũctis habitaculis ve מוֹשְׁבוֹת
edetis azyma. Et inde נוֹשֶׁבֶת Nosebeth. i. habitabilis in ge Habitacula.
nere feminino. vt Exo.16. Donec venirent in terrã habita= נוֹשֶׁבֶת
bilem. & inde תּוֹשָׁב Thosab. i. inquilinus siue colonus. vt habitabilis
Leuit.22. Inquilinus sacerdotis & mercenarius nõ vesce= תּוֹשָׁב
tur ex eis. Et in eo.25. sed quasi mercenarius & colon⁹ erit Inquilin⁹
tecũ. Ponitur ẽt pro peregrino vel aduena. vt Geñ.23. Ad= Colonus.
uena sum & peregrinus apud vos. Exo.12. Aduena & mer peregrin⁹.
cenarius non comedet ex eo. Et in eo.25. Et susceperis eũ Aduena.
quasi aduenam & peregrinum. יֵשָׁה

יֵשָׁה Iasa. Est. erat. esset. fuisset. siue illud quod est. est enim
verbũ substantiuum tertie psone. & scribitur sine he יֵשׁ
& dicitur יֵשׁ Ies. Exo.17. Est ne deus in nobis an non: Nu.
9. Quotquot diebus fuisset nubes sup tabernaculũ. ꝑ quo Est.
he. le. Et erat. i. eueniebat qđ erat diebus numeri sup taber Erat.
naculũ. Et in eo. Et si fuisset nubes a vespere vsq; mane. 4. Fuisset.
Reg.10. Nũquid est cor tuũ rectũ. Et in eo. Et ait Ionadab
est. Iob.16. vtinã esset aĩa vestra pro aĩa mea. ps.7. si est ini Esset.
quitas in manibus meis. Prouer.11. Alii diuidunt propria
& ditiores fiunt. pro quo he. le. Est qui dispersit vel qui di=
uidit & additur amplius. & est sensus sicut in littera nostra.
Et in eo.14. Est viã que videtur hoĩ recta. & qñ cõponitur
cũ pronominibus tũc est secũde vel tertie persone. vt Geñ.
24. si direxisti viã meã. pro quo hebrei legunt. si es tu diri
gens viam meam. Et in eo. si facitis misericordiam & veri
tatem cum domino meo. pro quo he. le. si estis vos facien=
tes misericordiam & veritatem cũ dño meo. Deut. 29. sed
cunctis presentibus & absentibus. pro quo he. le. sed cum
eo qui est hic nobiscum stãte hodie corã dño deo nostro &
cũ eo qui non est nobiscum hodie. sed beatus hieronymus
trãstulit sensum. significat ẽt יֵשׁ Ies illud quod est siue ali=
quid. vt Prouer.8. Vt ditem diligẽtes me. pro quo he. le. vt
hereditare faciam vel possidere faciam diligentes me est. Illud qđ ẽ
i. illud quod est siue aliquid. & inde תּוּשִׁיָּה Thusiia. i. illud תּוּשִׁיָּה
quod est. Et dicunt hebrei ꝙ significat sapientiam vel legẽ
aut fortitudinẽ. Eo quod ꝓprie dicũtur esse & existere. Bea
tus vero hieronymus varie transtulit. Nã aliqñ traduxit sa= Sapientia
pientiã vel prudẽtiã. vt Iob.12. Apud ipsum est fortitudo Prudẽtia.
& sapientia. Et in eo.26. Et prudentiã tuã ostẽdisti pluri=
mam. In alio vero loco traduxit salutem. Prouer.2. Custo= Salus.
diet rectorum salutem. Mich.6. Et salus erit omnibus timẽ
tibus nomen eius. item transtulit equitatem vel iustitiam.
vt Prouer.8. Meum est consilium & equitas. Esa.28. Et ma Equitas.
gnificaret iustitiam. Item transtulit legem. vt Iob.11. Et qđ Iustitia.
multiplex sit lex eius. Prouer.3. Custodi legem meam atq; Lex.
consilium. Item ponitur pro necessariis. idest cognatis vel Necessarii.
amicis. vt Iob.6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me.
Sed in hebreo in predicto loco ponitur verbum singula=
ris numeri scilicet recessit a me. vnde hebrei legunt. Et sa=
pientia vel prudentia recessit a me. significat etiam illđ qđ
sapienter vel prudenter excogitatur. Iob.5. Ne possint im qđ ceperãt
plere manus eius quod ceperant. pro quo in hebreo habe
tur. Et non facient manus eius תּוּשִׁיָּה Thusiia. idest illud qđ
excogitauerant. Alii vero legunt. Et non facient manus ei⁹ Efficacia.
efficaciam. Item ponitur pro tempore. Prouer.18. In om= Tempus.
ni tempore erit exprobrabilis. Item põitur pro valide. Iob Valide.
30. Et quasi super ventum ponẽs elisisti me valide. יָשַׁח

יָשַׁח Iasach. humiliare. incuruare. Esa.2. Et incuruauit se Icuruare.
homo. Et in eodem. Et humiliabitur altitudo virorũ. Humiliare
Esa.51. Qui dixerunt anime tue incuruare vt transeamus. יֶשַׁח
Et inde nomen יֶשַׁח iasach. idest incuruatio. humiliatio.

Humiliatio. Michee.6. Et humiliatio tua in medio tui. & inde שַׁחַת Sa=
שַׁחַת chath. idest fouea. Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea.
Fouea. Et de hoc vide infra in dictione שׁוּחַ Soach. & in dictione
שַׁחַת Sachath.

יָשַׁט יָשַׁט Iasat. Extendere. tendere. porrigere. Ester. 4. Nisi
Tẽdere. forte rex auream virgam ad eum tetenderit. Et in eo
Extendere dem.5. Et extendit contra eam virgam auream.

יָשַׁם יָשַׁם Iasam. desolare. In solitudinẽ redigere. dissipare. de
moliri. vt Geñ.47. Ne pereunte cultore redigatur
In solitu= terra in solitudinem. Nu.21. Lassi peruenerunt in iophe.
dinẽ redi Pro quo hebrei legunt. Et dessolauimus eos vsq; nophe
gere. Potest etiam legi sic. Et femine siue mulieres vsq; nophe.
Dessolare. idest lassi quasi mulieres venerunt vsq; nophe. Et est idem
cum littera nostra. Nam dictio hebraica נָשִׁים Nasim que
ibi ponitur potest esse verbum prime personẽ pluralis nu
meri a supradicta dictione deriuatum: & potest etiam esse
nomen quod communiter significat mulieres. Hiere. 49.
Dissipare. Et nisi dissipauerint cum eis habitacula eorum. Ezech. 6.
Demoliri. Et excelsa demolientur & dissipabuntur. & in eo.12. vt de=
soletur terra a multitudine sua. & in eo.19. Et desolata est
terra & plenitudo eius. & de hoc vide infra in dictione שָׁמֵם
יְשִׁימוֹן samam. Inde יְשִׁימוֹן Iesimon. i. solitudo. desertum. Deut.
Solitudo. 32. In loco horroris & vaste solitudinis. ps.67. Cum per=
Desertum. transieris in deserto. Ps.106. Errauerunt in solitudine in
deserta via.

יָשֵׁן יָשֵׁן Iasan. dormire. dormitare. soporatum esse. quiescere.
Dormire. requiescere. Inueterare. vetus esse. Geñ.41. Rursũ dor
miuit & vidit alterũ somniũ. Iudi.16. Dormire eũ fecit su=
per genua sua. Iob.13. Et somno meo requiescerem. ps.3.
Soporatũ Ego dormiui & soporatus sum. ps.43. Quare obdormis
esse. Ps.77. Et excitatus est tanq; dormiens dñs. Ps.120. Ecce
non dormitabit neq; dormiet qui custodit israel. Prouer.
4. Non enim dormient nisi cum malefecerint. Eccl's. 5.
Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Canti.5. Ego dor
mio & cor meũ vigilat. Hiere.51. Et dormiẽt somniũ sem
piternũ. Ezech.34. Securi dormient in saltibus. Ponitur
Requiescere ẽt ꝑ quiescere vel requiescere. vt. Ps.4. In pace in idipsum
שֵׁנָה dormiam & requiescam. Inde שֵׁנָה Sena. siue שְׁנַת Senath.
idest somnus. dormitio. sopor. vt Geñ.28. Cumq; euigilas
Somnus. set iacob de somno. Ps.75. Dormierunt somnum suum.
Ps 131. Si dedero somnũ oculis meis. Prouer. 20. Noli di=
ligere somnum. Eccl's.5. Dulcis est somnus operãtis. Hie=
re.51. Et dormient somnum sempiternum. Dañ.2. Et som
nus eius fugit ab eo. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine lo=
co he. vt ps.126. Cum dederit dilectis suis somnum. Item
יָשָׁן יָשָׁן Iasan. i. vetus siue vetustum. Leuit. 25. Et comedetis ve
Vetus. teres fruges. Et in eodem. Donec noua nascantur edetis ve
tera. Et in eo.26. Et vetera nouis superuenientibus proiicie
נוֹשָׁן tis. Scribitur ẽt cũ nũ in principio & dicitur נוֹשָׁן Nosan. vt
Vetustissi= in eo. Comedetis vetustissima veterum. Et in genere femi
mum. nino נוֹשֶׁנֶת Noseneth cum tau in fine. vt Leuit. 13. Lepra
נוֹשֶׁנֶת
Vetustissima. vetustissima iudicabitur. & inde verbum passiuum נוֹשַׁן no
נוֹשַׁן san. idest inueteratum esse siue antiquũ eẽ. Deut.4. Et mo
Inuetera= rati fueritis in terra. pro quo hebrei legunt. Et inueterati
tum esse. fueritis siue antiqui facti fueritis in terra.

יָשַׁע יָשַׁע Iasaa. saluare. saluum facere. liberare. eruere. Exo.14.
Liberare. Liberauitq; dominus in die illo israel. Nu.10. Vt erua
Eruere. mini de manibus inimicorum vestrorum. Deut.33. Popu=
Saluare. le qui saluabitur in domino. 1. Reg.10. Qui solus saluauit
vos de vniuersis malis. Et in eodem.14. Quia non est do=
mino difficile saluare vel in multis vel in paucis. Et in eo.
25. Et saluauit manũ tuã tibi. 4. Re.6. salua me dñe mi rex
qui ait nõ te saluet dñs: vnde te possũ saluare. ps.17. Qm

saluũ fecit dñs xp̃m suũ. ps.21. Salua me ex ore leonis. Ps. Saluũ fa
27. Saluũ fac populũ tuũ. Ps.32. Non saluatur rex per mul cere.
tam virtutem. Ps.67. Deus noster deus saluos faciendi. Ps.
79. Et ostẽde faciẽ tuã & salui erimus. Ps.105. Saluos fac
nos dñe deus noster. Ps.117. o dñe saluum me fac. pro quo
beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ob
secro dñe: salua obsecro. & ponitur ibi in hebreo הוֹשִׁיעָה נָּא הוֹשִׁיעָה
Hosiaana. Pro quo osana canit Eccl'ia. & sũt in hebreo due נָא
dictiones. s. הוֹשִׁיעָה Hosiaa. Quod ẽ verbũ imperatiui mo Osana.
di. i. salua vel saluũ fac. & נָא Na. Quod est dictio depreca Salua ob
tiua. i. obsecro. Ps.137. Et saluũ me fecit dextera tua. Esa.45 secro.
Israel saluatus est in dño salute eterna. Et in eo. 49. Et fili=
os tuos ego saluabo. Hiere.23. In diebus illis saluabitur Iu
da. Et ĩ eo.31. salua dñe populũ tuũ. Osee.1. Et saluabo eos
in dño deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio. & ĩde
יֵשַׁע Iesaa. i. Salus. saluatio. salutare. 2. Reg.23. Cuncta eñ יֵשַׁע
salus mea & omnis voluntas. ps.17. Et cornu salutis mee. Salus.
ps.26. Dñs illuminatio mea & salus mea. ps.50. Redde mi
hi letitiam salutaris tui. ps.84. Et salutare tuum da nobis. Salutare.
Esa.61. Quia induit me vestimẽtis salutis. Abach.3. Egres
sus es in salutem populi tui: in salutẽ cũ xp̃o tuo. Scribitur
ẽt cũ vau in medio & he in fine & dicitur יְשׁוּעָה Iesuaa. vt יְשׁוּעָה
ps.3. Dñi est salus. ps.32. Fallax equus ad salutẽ. ps.117. Et Salus.
factus es mihi in salutẽ. Abach.3. Quadrige tue saluatio. Saluatio.
Scribitur ẽt cũ tau in fine loco he. vt Geñ.49. Salutare tu Salutare.
um expecto dñe. Ps.34. Dic anime mee salus tua ego sũ.
Esa.52. Et videbũt oẽs fines terre salutare dei nr̃i. & in plu
rali. יְשׁוּעוֹת Iesuooth. vt. ps.27. Et ꝓtector saluationũ xp̃i יְשׁוּעוֹת
sui est. Et aliqñ scribitur cũ tau in principio loco iod & di= saluatiões
citur. תְּשׁוּעָה Thesuaa. vt. 2. Reg.23. Fecitq; dñs salutẽ ma= תְּשׁוּעָה
gnã. ps.36. Salus aũt iustorũ a dño. ps.59. Et vana sai⁹ ho salus.
minis. ps.143. Qui das salutem regibus. prouer.11. Salus
aũt vbi multa cõsilia. & in eo.21. dñs aũt salutẽ tribuit. Et a
liqñ scribitur cum mem in principio. vt Ezech.16. & aqua
non es lota in salutem. & inde מוֹשִׁיעַ Mosiaa. idest saluator: מוֹשִׁיעַ
vel saluãs. vt Iudi.3. Qui suscitauit eis saluatorem. Esa.19. saluator.
Et mittet eis saluatorẽ & ꝓpugnatorẽ. Et in eo.43. & sal=
uator nõ est absq; me. Et in eo.63. & factus est eis saluator.
Et in plurali. מוֹשִׁיעִים Mosiim. Nee.9. dedisti eis salua= מוֹשִׁיעִים
tores. Et inde deriuatur sacratissimum nomen iesus. saluatores
Quod hebraice dicitur יְהוֹשֻׁעַ Iehosuaa. Zach.3. Et o= יְהוֹשֻׁעַ
stendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum. Et Iesus
in eodem. Quia ecce lapis quem dedi coram iesu. & inter=
pretatur saluator. Matthei.1. Et vocabis nomen eius iesũ:
ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. saluator.

יָשְׁפֵה Iaspe. hyaspis. lapis preciosus secundum hebreos. יָשְׁפֵה
Vnde ab hebreo habuit originem. Sed Beatus hie= Iaspis.
ronymus transtulit Beryllus. Exo. 28. In quarto chry
solithus onychinus beryllus. Ezech.28. Chrysolithus & o Berillus.
nix & beryllus.

יָשַׁר Iasar. placere. Rectum esse. dirigere. in directum
ire. Nume.23. Si forte placeat deo: vt inde male= יָשַׁר
dicas eis. Iudi.14. Quia placuit oculis meis. Et in eo= Placere.
dem. Descenditq; & locutus est mulieri que placuerat o=
culis eius. 1. Regum.18. Placuit sermo in oculis Dauid. 3.
Regum.9. Et non placuerunt ei. 1. Paralipo.12. placuerat
enim sermo omni populo. 2. Paralipo.32. Et auertit eas
subter ad occidentem vrbis Dauid. Pro quo hebrei le=
gunt. Et direxit eas. Hiere.18. Sicut placuerat in oculis
eius vt faceret. & in eodem.27. Et dedi eam ei qui placuit
in oculis meis. Item significat rectum esse vel in directum
ire. vt. 1. Regum. 6. Ibant autem in directum vacce. Ps. Idirectum
32. Quia rectum est verbum domini. Item significat ire.

dirigere. Ps. 5. Dirige in conspectu tuo viam meã. p̃s. 118. Propterea ad oĩa mandata tua dirigebar. Prouer. 3. Et ipse diriget gressus tuos. Et in eo. Et palpebre tue precedãt gressus tuos. pro quo he. le. Et palpebre tue dirigant cōtra te vl' ante te aut corã te. Et in eo. 9. Et pergentes in itinere suo: p quo he. le. Et dirigentes itinera sua. Esa. 40. Rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Ponitur ẽt pro humiliare. vt in eo. 45. Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamẽ in predicto loco legunt. Et distorta vel aspera rectificabo. i. recta faciam ea. Inde יָשָׁר Iasar. i. rectus: siue rectitudo. aut equitas. Iudi. 21. Vnusquisq3 quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Iob. 1. erat vir ille simplex & rectus. Et in eo. 23. Proponat equitatem contra me. p̃s. 10. Equitatem vidit vultus eius. Ps. 24. Dulcis & rectus dñs. Prouer. 29. Abominatur eos qui in via recta sunt. & in plu. יְשָׁרִים Iesarim. vt. p̃s. 18. Iustitie dñi recte. p̃s. 32. Rectos decet collaudatio. Ps. 48. Et dominabũtur eorum iusti in matutino. i. dñabuntur eorũ recti. Osee. 14. Quia recte vie dñi. Inde יֹשֶׁר Ioser. i. rectitudo siue equitas. Deut. 9. Neq3 enim propter iustitias tuas & equitatem cordis tui. Iob. 32. Simplici corde meo sermones mei. pro quo he. le. Rectitudine siue equitate cordis mei sermones mei. Prouer. 2. Qui relinquunt iter rectũ. pro quo he. le. Qui relinquunt itinera rectitudinis. Et in eo. 4. Ducã te per semitam equitatis. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִישׁוֹר Misor. p̃s. 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 40. & erũt praua in directa. Malach. 2. In pace & equitate ambulauit. & in plu. מֵישָׁרִים Mesarim. Ps. 16. Oculi tui videant equitates. Prouer. 1. Iustitiam & iudiciũ & equitates. Ponitur ẽt p rectis. Canti. 1. Recti diligunt te. Ponitur ẽt מֵישָׁרִים Mesarim in nostra translatione pro blando. Prouer. 23. Ingreditur blande. Quod hebrei exponunt suaue vel cōplacens. Et ponitur ibi in hebreo plurale pro singulari. potest ẽt legi sic. vadit siue ingreditur recte vel directe. Canti. 7. Sicut vinũ optimũ dignũ dilecto meo ad potandum. pro quo he. le. Sicut vinũ optimũ vadit siue ingreditur ad dilectũ meum suauitater vel in cōplacentiã. vel sic. vadit siue ingreditur dilecto meo recte vel directe. vbi similiter pōitur מֵישָׁרִים Mesarim. in plurali pro singulari. Inde יְשֻׁרוּן Iesurun. i. rectus vl' directus: aut rectissimus. Deut. 32. Incrassatus est dilectus. Debet legi directus. Et in eodem. 33. Erit apud rectissimũ rex. Et in eodem. Non est alius vt deus rectissimi. & inde מֵיוּשָׁר Meiusar. pro quo btũs hieronymus trãstulit opere quadro. 3. Reg. 6. Opere quadro ad regulã. Hebrei dicũt q signãt extensum vel cōplanatũ.

יַת Iath. in lingua chaldaica est articulus accusatiui casus. sicut in hebreo hec dictio אֶת Eth. de qua supra dictum ẽ in littera aleph. Et eodem modo componitur cum pronominibus sicut dictum est in predicta dictione אֶת Eth.

יְתִב Iatheb. in lingua chaldaica significat sedere vel habitare. Dañ. 7. Et antiquus dierum sedit. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

יָתֵד Iathed. paxillus. clauus. Deut. 23. Gerens paxillum in baltheo. Iudi. 4. Tulit itaq3 iael vxor Aber clauũ tabernaculi. Et in eo. 5. Manũ suam misit ad clauum. Et in codẽ. 16. Et clauum his circumligatum terre fixeris. Et in codẽ. Extraxit clauum cum crinibus & licio. Esa. 22. Et figam illum paxillum in loco fideli. Et in eodem. Auferetur paxillus qui fixus fuerat. Zach. 10. Ex ipso angulus & ex ipso paxillus. Et in plurali. יְתֵדוֹת Iethedoth. Exo. 27. Tam paxillos eius quam atrii.

יָתוֹם Iathom. Pupillus. orphanus. Exo. 22. Vidue & pupillo non nocebitis. p̃s. 9. Orphano tu eris adiutor. Et in

Dirigere. Rectũ facere. Humiliare. יָשָׁר Rectum. Rectus Equitas. Recta. יְשָׁרִים Recti. Recte. יֹשֶׁר Equitas. Rectitudo מִישׁוֹר Equitas. Directum מֵישָׁרִים Equitates Recti. Blande. Suauiter. יְשֻׁרוּן Directus. Rectissim⁹ מֵיוּשָׁר Ope q̃dro Extensum. יַת Articulus accusatiui casus. יְתִב Sedere Habitare. יְתֵד Paxillus. Clauus. יְתֵדוֹת Paxilli. יָתוֹם Pupillus Orphan⁹.

plu. יְתוֹמִים Iethomim. p̃s. 67. Patris orphanorũ & iudicis viduarũ. Threñ. 5. Pupilli facti sumus absq3 patribus.

יָתַר Iathar. remanere. relinqui. relinquere. superesse. excellere. excellens esse. Exuperare. Geñ. 32. Traductisq3 omnibus que ad se pertinebant remansit solus. Exo. 10. Et quidquid pomorum in arboribus fuit que grando dimiserat. idest reliquerat. Et in eodem. Nihilq3 omnino virens relictum est in lignis. Et in eodem. 16. Nullus relinquat ex eo in mane. Et in eodem. Sed dimiserunt quidam ex eis vsq3 mane. Et in eodem. 29. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Combures reliquias igni. idest quod remansit vel relictum est. Leuit. 2. Quod autem reliquum fuerit. Et in eodem. 7. Si quid in crastinum remanserit. Ios. 11. Et non reliquit vllum de stirpe Enachim. 3. Reg. 18. Ego remansi propheta domini solus. p̃s. 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Relinque filios interitus. Prouer. 2. Et simplices permanebunt in ea. idest remanebunt in ea. Esa. 1. Relinquetur filia sion vt vmbraculum in vinea. Et in eodem. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. significat etiam excellere. vel superare. vt Geñ. 49. Effusus es sicut aqua: non crescas. idest non excelles vel non habebis excellentiam que tibi debebatur vt primogenito super fratres tuos. Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicum iustus est. Pro quo hebrei legũt. Excellit siue exuperat proximũ suũ siue amicũ suũ iustus. idest excellentior est iustus alio quocũq3. & inde נוֹתָר Nothar. siue מוֹתָר Mothar. idest illud quod relinquitur vl' remanet, vt. 4. Reg. 4. Tu autem & filii tui viuite de reliquo. Inde יֶתֶר Iether. siue יוֹתֵר Iother. Plus. magis. amplius. reliquum. residuum. Geñ. 49. Prior in donis & maior in imperio. idest plus in donis & magis in imperio. Ps. 30. Et retribuet abundanter facientibus superbiam. idest retribuet magis vel amplius. Eccl's. 7. Et magis prodest videntibus solem. Et ĩ eo. 12. His ãplius fili mi ne requiras. Esa. 56. Et erit sicut hodie sic & cras & multo amplius. Ponitur etiam pro reliquo vel reliquiis aut residuo. Leuit. 14. qđ autem reliquum est olei. 1. Reg. 15. reliqua vero occidimus Ps. 16. Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis. Ioel. 1. Residuum eruce comedit locusta & residuum locuste comedit Bruchus. & inde יִתְרָה Ithra. i. Excellẽtia. plus: siue magnitudo. vt Esa. 15. Secundum magnitudinẽ operis & visitatio eorum. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur יִתְרַת Ithrath. Hiere. 48. Quia plus fecit quam potuit: idcirco perierũt. Et in hebreo nō est quã potuit. debet tamen subintelligi. & inde יוֹתֵר Iother. idest amplius. magis. excelentia. Eccl's. 1. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo. Et in eodem. 2. Et nihil permanet sub sole. idest nihil est amplius sub sole. Et in eodem. Et vidi q tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. pro quo hebrei legunt. Et vidi quod est excellentia sapientie ab stultitia: sicut est excellentia lucis a tenebris. Et in eodem. 3. Quid habet amplius hōmo. Ponitur etiã pro insuper. Vt in eodem. 5. Et insuper vniuerse terre rex imperat seruienti. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מוֹתָר Mothar. vt in eodem. Et nihil habet homo iumento amplius. Item יֶתֶר Iether. funiculus. Neruus. idest corda arcus. p̃s. 11. Parauerunt sagittam suam in pharetra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Posuerunt sagittã suã sup neruũ. Iob. 4. Qui aũt reliqui fuerint auferẽtur ex eis. pro quo he. le. Vtiq3 auferetur siue mouebitur funiculus eorũ in eis vel cũ eis. Et secundum hebreos per funiculũ intelligitur hic liga

יְתוֹמִים Orphani. יָתַר Remanere Relinquere Dimittere Permanere. Crescere. Excellere. נוֹתָר Reliquuz. יֶתֶר Plus. Abũdãter Magis Amplius. Reliqua. Reliquie. Residuum יִתְרָה Magnitudo. יִתְרַת Plus. Amplius. Excellẽtia מוֹתָר Amplius. יֶתֶר Neruus. Funiculus

tura vel firmitas. potest deriuari a primo significato & legi sic. s. Auferentur siue mouebũtur reliquie eorũ in eis vl' cum eis. Quod est idem sensus cum littera nostra. vel secundum aliud significatum sic. Auferetur excellentia eorum cum eis. Et in eo. 30. Pharetram enim suam aperuit. Pro quo hebrei legunt. funiculum meum siue cordam meã dissoluit vel aperuit. & in plurali יְתָרִים Ietharim. vt Iudi. 16. Si septem neruiceis funibus. Et in eodem. Attulerũtq3 ad eam satrape philistinorum septem funes. Scribitur etiam cum mem in pricipio & dicitur מֵיתָרִים Metharim. vt Nu. 3. Funes tabernaculi & omnia vtensilia eius. & in eo. & paxilli cum funibus. Item יוֹתֶרֶת Iothereth. idest tela vel reticulum quod pendet ex iecore. Leuit. 3. & reticulum iecoris cum renunculis. & in eodem. & vtrumq3 renunculum cũ adipe qui est iuxta ilia reticulumq3 iecoris. Ponitur etiam pro aruina. vt in eodem. & aruinam iecoris cum renunculis. Item ponitur pro adipe. vt in eodem. 4. & adipem iecoris cum renunculis.

De incipientibus a littera. כ. Caph.

Ista littera. כ. Caph nunq3 reperitur sola per se sicut neq3 vlla alia littera hebraica: sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis & tunc significat. quasi. sicut. tanq3. quemadmodum. cum. quando. iuxta. secundum. Geñ. 3. ecce adam quasi vnus ex nobis. & ĩ eo. 10. quasi nẽbrod robustus venator coram domio. & in eo. 19. visus est eis quasi ludens loqui. & in eo. 33. Quasi viderẽ vultum dei. & ĩ eodem. 38. Ne ipse moreretur sicut fratres ei⁹. & in eodem. 48. Sicut ruben & symeon. Exo. 15. Que deuorauit eos sicut stipulam. Deut. 1. Sicut stellas celi. Ps. 1. & erit tanq3 lignũ. & in eo. Tanquam puluis quem proiicit ventus. p̃s. 2. Tanq3 vas figuli. Ps. 17. qui pfecit pedes meos tanquam ceruorum. p̃s. 18. & ipse tanquam sponsus. Ps. 36. quemadmodum fumus deficiant. p̃s. 41. quemadmodum desiderat ceruus ad fōtes aquarum. p̃s. 77. quemadmodum patres eorum. Item significat cum vel quando. vt Exo. 9. Cum egressus fuero de vrbe. Deut. 17. Postquã autem sederit in solio regni sui. Pro quo he. le. Et erit qñ sederit in solio regni sui. Ester. 1. Qñ sedit in solio regni sui. Osee. 7. Cum sanare vellem israel. Item ponitur pro iuxta vel secundum. vt Geñ. 21. Iuxta misericordiam quã feci tibi. Et in eo. 43. Primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam. Exo. 25. Secundum exẽplar quod tibi in mōte monstratũ est. p̃s. 7. Iudica me dñe secũdũ iustitiã meã & scđm innocentiã meã. Ps. 61. Quoniam tu reddes vnicuiq3 iuxta opa sua. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est. כ. Caph.

כָּאַב Caab. Dolere. Iob. 14. Attamen caro eius dum viuet dolebit. Inde. כֹּאֵב Coeb. idest dolens. Ps. 68. Ego sum pauper & dolens. Et in plurali כֹּאֲבִים Coabim. Geñ. 34. Quando grauissimus vulnerum dolor est. Pro quo hebrei legunt. Cum essent dolentes. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat dolere facere vel dolorem inferre. Hiere. 28. Et spina dolorem inferens. Ponitur ẽt pro vulnerare vel contristare. vt Iob. 5. Quia ipse vulnerat & medetur. Ezech. 13. Quem ego non contristaui. Item ponitur translatiue pro lapidare vel lapidibus percutere. p quo btũs hieronymus trãstulit operire. s. lapidibus. 4. Reg. 3. Et oẽm agrũ egregiũ operietis lapidib⁹. & inde כְּאֵב Ceeb. i. dolor. Iob. 2. Videbant enim dolorem eẽ vehemẽtẽ. Esa. 65. Et vos clamabitis pre dolore cordis. scri

Pharetra Corda. יְתָרִים Funes. מֵיתָרִים Funes. יוֹתֶרֶת Reticulũ. Aruina. Adeps. Quasi. Sicut. Tãquam. Quemadmodum. Cum. Quando. Iuxta. Secũdum. כָּאַב Dolere. כֹּאֵב Dolens. כֹּאֲבִים Dolentes. Dolorem inferre. Vulnerare Contristar Lapidare. כְּאֵב Dolor.

bitur ẽt cũ mẽ in principio & dr̃ מַכְאוֹב Machob. Exo. 3. Et sciẽs dolorem eius. Eccl's. 1. Qui addit scientiam addit dolorem. Et in eo. 2. Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Esa. 53. Virum dolorum. Et ĩ eo. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 1. Si est dolor sicut dolor meus. Ponitur etiam כְּאֵב Ceeb. pro compassione vel miseratione. vt Iob. 31. Quoniã ab infantia creuit mecũ miseratio.

כָּאָה Caa. conterere. merere facere. percutere. Ps. 108. Et cōpunctum corde mortificare. idest contritum corde Prouer. 18. Spiritum vero ad irascendum facilẽ quis poterit sustinere. pro quo hebrei legunt. Et spiritum merentẽ vel tristem aut cōtritũ quis poterit sustinere. Ezech. 13. pro eo quod merere fecistis cor iusti. Dañ. 11. Et venient super eum trieres romane & percutietur. idest conteretur. Et dicunt aliqui hebrei q a predicta dictione deriuatur חֶלְכָּאִים Chelcaim. & q est dictio composita & significat exercitũ vel cōgregationẽ oppressorũ vel merentiũ. pro quo translatio nostra pauperes traduxit. p̃s. 9. Et cadet cum dñatus fuerit pauperũ. De quo vide supra in dictiōe חֵלֶךְ Chélech.

כֹּכָב Cochab. Stella. sidus. Nu. 24. Orietur stella ex iacob Amos. 5. Sidus dei vestri. Et in plu. כּוֹכָבִים Cochabim. Geñ. 1. & stellas. Et in eo. 15. Et numera stellas si potes. p̃s. 8. Lunam & stellas que tu fundasti. Esa. 47. Augures celi qui contemplantur sidera. Abdie. 1. Si inter sidera posueris nidum tuum. Et quando post se regit genitiuum scribitur sine mem & dr̃ כּוֹכְבֵי Cochbe. Geñ. 26. sicut stellas celi.

כָּכָה Cacha. sic. ita. Exo. 12. Sic autẽ comedetis illum. De q vide infra in dictione כֹּה Co.

כָּבַד Cabad. Grauare. aggrauare. premere. opprimere. multiplicare. Grauẽ vel ponderosum esse. Honorare. glorificare. honoratũ siue gloriosum esse. Geñ. 18. Et peccatũ eorum aggrauatũ est nimis. Et in eo. 43. Fames omnẽ terram vehementer premebat. Pro quo hebrei legunt. Et fames grauescebat in terra. Et in eodem. 48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim israel grauati erant pre senectute. Exo. 5. Opprimantur operibus. idest aggrauentur. Et in eodem. 7. Ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 8. Ingrauauit cor suum: & non audiuit eos. Et in eodem. Et ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem. 10. Ego enim indurauí cor eius. idest aggrauaui. 1. Regũ. 5. Aggrauata est autem manus domini super azotios. Et in eodem. Et grauissima valde manus domini dei. pro quo hebrei legunt. Et grauabatur valde manus dei ibi. Et in eodem. 6. Quare aggrauatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharao. Et in eodem. 31. Totũ pondus prelii versum est in saul. pro quo hebrei legunt. & ingrauatum est prelium in saul siue contra saul. 2. Reg. 13. Et grauemus te. Et in eodem. 14. quia grauabat eũ cesaries. 3. Reg. 12. Pater tuus aggrauauit iugũ nostrum. 2. Paralip. 25. Et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. pro quo hebrei legunt. Et erexit te cor tuum ad aggrauandum: scilicet prelium. Ps. 37. sicut onus graue grauate sunt super me. Esa. 6. Et aures eius aggraua. Ponitur etiam pro multiplicare. vt Naum. 3. Congregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locusta. & inde כָּבֵד Cabed siue כֹּבֶד Cobed. aut כְּבֵד Cebed. idest grauis ponderosus. multus siue multiplicat⁹. magn⁹ siue vehemẽs. vel pminẽs Geñ. 12. preualuerat enim fames in terra. pro quo he. le. Grauis enĩ erat fames in terra. Exo. 4. impeditioris & tardioris lingue sum. pro quo he. le. quia grauis oris & grauis ligue ego sũ. & est sẽsus sicut in lr̃a nostra. & in eo. 9. pestis valde grauis. Et in eodem. 17. Manus autem moysi erant graues. Ps. 37. Sicut onus graue. prouer. 27. Graue est

מַכְאוֹב Dolor. כְּאֵב Miseratio כָּאָה Conterere. Merere. Percutere חֶלְכָּאִים Pauperes כֹּכָב Stella. Sidus. כּוֹכָבִים Sidera. כּוֹכְבֵי כָּכָה Sic. כָּבַד aggrauare Premere. Grauare. Opprimere. Ingrauar. Aggrauar multiplicar. כָּבֵד כֹּבֶד Grauis. Graue.

saxum & onerosa arena. Esa.1. Populo graui iniquitate. & in eodem.21. A facie grauis prelii. Naum.3. Et grauis ruine. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et multitudo cadaueris. Nam ponitur etiam כָּבֵד Cabed. pro multo vel magno aut vehementi vel prominenti. vt Geñ.49. Plãctu magno atq; vehementi. Et in eodem. Planctus magnus est iste egyptiis. Exo.10. Et sederunt in cũctis finibus egyptiorum innumerabiles. idest multe. Et in eodem.18. Vltra vires tuas est negocium. idest multo magis quam vires tue. Nu.20. Statimq; egressus est obuius cum infinita multitudine. 3.Reg.3. Populum tuum hunc multum. Esa.32. Et vmbra petre prominenti. Ponitur etiã pro diuite. vt Geñ.13. Erat autem Abraam diues valde. idest auctus & multiplicatus in bonis. Sed beatus hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Quomodo potuerit exiẽs de egypto esse diues valde. Quod soluitur hebraica veritate in qua scribitur. Abraam grauis vehementer: hoc ẽ כָּבֵד מְאֹד Cabed meod; egypti pondere grauabatur: & licet videantur esse diuitie pecoris auri & argenti: tamen si egyptie sunt viro sancto graues sũt. Hec hieronymus. & inde כְּבֵדוּת Cebeduth. idest grauitas siue ponderositas. Beatus hieronymus transtulit Profundum. Exo.14. Ferebanturq; in profundum. Pro quo hebrei legũt. & deduxit eos in grauitate. i. grauiter & ponderose. Significat etiam supradicta dictio כָּבַד Cabad. honorare siue glorificare. Exo.14. Et glorificabor in pharaonem. Et in eodem.20. Honora patrem tuum & matrem. Leuit.10. Et in conspectu omnis populi glorificabor. Nu.22. Paratum habeo honorare te. Et in eodem. An quia mercedem aduentui tuo reddere nequeo. Pro quo hebrei legunt. An quia non possum honorare te. Et in eodem.24. Decreueram quidem magnifice honorare te. Iudi.13. Vt si sermo tuus fuerit expletus honoremus te. 1.Reg.2. Quicunque honorauerit me glorificabo eum. Et in eodem.15. Honora me coram senioribus. Iob.14. Siue nobiles fuerint filii eius. idest siue honorati vel glorificati fuerint. Ps.14. Timentes autem dominum glorificat. Ps.49. Sacrificiũ laudis honorificabit me. Prouer.12. Quam gloriosus & indigens pane. pro quo hebrei legunt. Quam glorificans vel honorans se & indigens pane. Et in eodem.13. Qui autem aquiescit arguenti glorificabitur. Et in eodem.27. Et custos domini sui glorificabitur. Esa.24. In doctrinis glorificate dominum. Et in eodẽ 26. Nunquid glorificatus es. Et in eodem.58. Et sanctum domini gloriosum & glorificaueris eum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et in eodem.66. propter nomẽ meum glorificetur dominus. Hiere.30. Et glorificabo eos & non attenuabuntur. Hebrei tamen in predicto loco secundum aliam significationem legunt. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech.27. Et glorificata es nimis in corde maris. Inde כָּבוֹד Cabod. idest gloria. honor. Geñ.45. Et nunciate patri meo vniuersam gloriam meã. Exo.16. Et ecce gloria domini apparuit in nube. Nu.24. Sed dominus priuauit te honore. Ios.7. Et da gloriam domino deo israel. 1.Reg.4. Translata est gloria de israel. p̄s.4. Filii hominum vsquequo graui corde: vt quid diligitis vanitatẽ. pro quo hebrei legunt. Filii viri vsquequo gloria mea pro ignominia diligitis vanitatem. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ueritatem sic trãstulit. Filii viri vsquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem. p̄s.7. Et gloriam meam in puluerem deducat. p̄s 15. Et exultauit lingua mea: pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et exultauit gloria mea. p̄s.28. Et in templo eius omnes dicent gloriam. p̄s.29. vt cantet tibi gloria mea. p̄s.72. Et cum gloria suscepisti me. Prouer.20. Honor est homini qui separat se a contentionibus. Et in eodem.25. Gloria dei celare verbũ & gloria regum inuestigare sermonem. Esa.14. vniuersi dormierunt in gloria. Et in eo.16. Auferetur gloria moab. Et in eodem.40. Et reuelabitur gloria domini. Malach.1. vbi est honor meus. & inde כְּבוּדָּה Cebuda. idest gloriosa vel honorabilis. preciosum. p̄s.44. Omnis gloria eius filie regis. Ezech.23. Et sedisti in lecto pulcherrimo. i. honorabili. Et in hebreo est generis feminini. ponitur etiam pro precioso. Iudi.18. Et omne quod erat preciosum. Et inde נִכְבָּד Nicbad. idest honorabilis. inclyt9. nobilis. gloriosus Geñ.34. Et erat inclytus in omni domo patris sui. 2.Reg.6. Quam gloriosus fuit hodie rex israel. & in plu. נִכְבָּדִים Nichbadim. Nu.22. plures & nobiliores quã ante miserat p̄s.149. Et nobiles eorum in manicis ferreis. Et in genere feminino נִכְבָּדוֹת Nicbadoth. p̄s.86. Gloriosa dicta sunt de te. Et in hebreo est generis feminini pluralis numeri. idest res gloriose dicte sunt de te. Item כָּבֵד Cabed. idest iecur. Leuit.1. Et omnia que adherent iecori. Et in eodem.3. Et reticulum iecoris. Prouer.7. Donec transfigat sagitta iecur eius. Ezech.21. Exta consuluit. pro quo hebrei legunt. vidit in iecore. Threñ.2. Effusum est in terra iecur meum.

Magnus. Multum. multitudo. prominẽs. Diues. Grauis. כְּבֵדוּת Profũdũ. Grauitas. כָּבַד Glorificare. Honorare. Honorificare. כָּבוֹד Gloria. Honor. כְּבוּדָּה Gloria. Honorabilis. Preciosũ. נִכְבָּד Inclytus. Gloriosus. נִכְבָּדִים Nobiles. נִכְבָּדוֹת Gloriosa. כָּבֵד Iecur.

כָּבָה Caba. extinguere. vt Leuit.6. Ignis autem in altari sẽper ardebit. pro quo hebrei legunt. & ignis in altari ardebit & non extinguetur. & in eodem. Et nunquam deficiet in altari. idest nunquam extinguetur. 1.Reg.3. Nec poterat videre lucernam dei antequam extingueretur. 2.Reg.14. Et querunt extinguere scintillam meam. Et in eodem 21. Ne extinguas lucernam israel. 2.paralip.29. Et extinxerunt lucernas. Canti.8. Aque multe non poterunt extinguere charitatem. Esa.42. Et lignum fumigans non extĩguet. Et in eodem.44. Contriti sunt sicut linum & extincti sunt.

כָּבָה Extinguere.

כֶּבֶל Chébel. compes. vinculum. p̄s.104. Humiliauerũt in compedibus pedem eius. p̄s.149. Et nobiles eorum in manicis ferreis. idest in vinculis vel compedibus ferreis & inde כָּבוּל Cabul. pro quo translatio nostra posuit ipsũ hebraicum. 3.Reg.9. Et appellauit eas terram cabul. idest sterilem & incultam: sicut exponunt hebrei. Alii vero dicunt q̃ significat arenosam siue lutosam in qua pedes ambulantium comprehendantur & figãtur quasi essent in cõpedibus & uinculis.

כֶּבֶל Compes. Vinculum. כָּבוּל Sterilis. Inculta.

כָּבַס Cabas. Lauare. abluere. Geñ.49. Lauit in vino stolã suam. Exo.19. Lauentque vestimenta sua. Leuit.11. lauabitq; vestimenta sua. Et in eodem.13. Lauabitq; hõ vestimenta sua & mundus erit. & in eodem. Et lauabunt id in q̃ lepra est. Et in eodem. postquam vestis est lota. Nu.8. & lauerint vestimenta sua. & in eodem.31. Et lauabitis vestimẽta vestra. p̄s.50. Amplius laua me ab iniquitate mea. Hiere.2. Si laueris te nitro. & in eodem.4. Laua a malicia cor tuum. & inde כּוֹבֵס Cobes. idest lauans aut fullo. Esa.7. In via agri fullonis. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַבֵּס Mechabes. vt Malach.3. Quasi ignis cõflans & quasi herba fullonum.

כָּבַס Lauare. כּוֹבֵס Fullo. מְכַבֵּס

כּוֹבַע Cóbaa. Galea. armatura capitis. 1.Regũ.17. Et posuit galeam eream super caput eius. Esa.59. Et galea salutis in capite eius. Ezech.27. Clypeum & galeam suspenderunt in te. & in plurali כּוֹבָעִים Cobaim. Hiere.46. Et state in galeis.

כּוֹבַע Galea. כּוֹבָעִים Galee.

כַּבִּיר Cabir. Multiplex. magnus. multus. grandis. fortis. potens. Iob.8. Et spiritus multiplex sermones oris tui. Et in eodem.15. Multo vetustiores quam patres tui. Et in

כַּבִּיר Multiplex. multus.

eodem. Deus potentes non abiicit: cũ & ipse sit potens. Esa.16. Paruus & modicus nequaq; multus. Scribitur etiam aliquando cũ aleph in medio. Esa.10. Et detraxi quasi potens in sublime residentes. Pro quo hebrei le. Et detraxi multitudinẽ habitãtiũ. Potest ẽt legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione אַבִּיר Abir. & in plurali כַּבִּירִים Cabirim. Iob.34. Cõteret multos & innũerabiles. Esa.17. Sicut sonitus aquarũ multarũ sonabunt. & aliqñ scribitur cum mem. & dicitur מַכְבִּיר Machbir. i. mltitudo siue multi. Iob.30. Et dat escas multis mortaliũ. & inde verbum tertie coniugationis qd' significat magnificare seu multiplicare. vt Iob.36. Et absq; sciẽtia verba multiplicat. Item כָּבִיר Cabir. i. pellis. 1.Reg.19. Et pellem pilosam caprarũ posuit ad caput eius. & inde כְּבָרָה Cebara. i. cribrum. eo quod cõmuniter fit ex pelle. Amos.9. Sicut concutitur triticum in cribro. & inde מִכְבָּר Michbar. Pro quo beat9 Hieronym9 trãstulit craticulã. Exo.27. Craticulãq; in modũ retis eneam. & in eo.38. Craticulãq; eius in modũ retis fecit eneam. & inde מַכְבֵּר Machber. i. stragulũ: seu vestis densa: aut tegmẽ 4.Reg.8. Et tulit stragulum & infudit aquã. & inde כִּבְרַת Chibrath. Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernum tempus siue electum temp9. Geñ.35. Venitq; verno tpe ad terram que ducit ephratam. 4.Reg.5. Abiit ergo ab eo electo tpe. Et de hoc vide supra in dictione בָּרָה Bara. Itẽ כְּבָר Cebar. i. iam. Eccl's.1. Iam precessit in seculis. & in eodẽ.2. Vt sequi possit regem factorem suũ. Pro quo hebrei le. Vt sequi possit regem qui iam fecerunt eũ. & in eodẽ. Et futura tpa obliuione cuncta pariter operiẽt. Pro quo hebrei le. Eo quod iam diebus vẽturis siue futuris oĩa obliterabũtur & in eo.3. Quod factũ est ipm permanet. Pro quo hebrei legunt. Quod fuit iam est. & in eo.4. Et laudaui magis mortuos quam viuentes. Pro quo hebrei legũt. Et laudaui mortuos qui iam mortui sunt magis q̃ viuentes. & in eodem.6. Iam vocatum est nomen eius. & in eo 9. Simul perierũt. i. iam perierunt. & in eodẽ. Quia deo placent opera tua. pro quo hebrei legunt. Quia iam deo placent opera tua.

Potens. כַּבִּירִים Multi. Multe. מַכְבִּיר Multi. Multiplicare. כָּבִיר Pellis. כְּבָרָה Cribrum. מִכְבָּר Craticula. מַכְבֵּר Stragulũ. כִּבְרַת Vernũ tps. Electũ tpe. כְּבָר Iam.

כָּבַשׁ Cabas. Subiicere. Subigere. in seruitutem redigere. Subiugare. Opprimere. Geñ.1. Et replete terram & subiicite eã. Nu.22. Cũ fuerit terra vobis subiecta. 2.Reg.8. De vniuersis gentib9 quas subegerat. Nee.5. Et ecce nos subiugamus filios nostros & filias in seruitutem. & in eodẽ. Et de filiabus nostris sunt famule. i. sunt subiecte. Ester.7. Etiam reginam vult opprimere me presente. Hiere.34. Et subiugauerunt in famulos & in famulas. Zach.9. Et subiicient lapidibus funde. Ponitur ẽt pro deponere. vt Mich.7. Deponet iniquitates nostras.

כָּבַשׁ Subiicere. Subigere. Subiugare. Opprimere. Deponere.

כֶּבֶשׂ Cébes cũ pũcto cebolet in littera sim. i. agnus. Leuit.4. Si aũt de pecoribus obtulerit. Pro quo hebrei legunt. Si aũt agnũ obtulerit. Nu.7. Agnum vnũ anniculũ in holocaustũ. Esa.11. Et habitabit lup9 cum agno. & in plurali כְּבָשִׂים Cebasim. i. agni. Exo.29. Agnos anniculos per singulos dies iugiter. Nu.7. Agnos anniculos per singulos quinq;. & in genere feminino כַּבְשָׂה Cabsa. i. agna siue ouis. Nu.6. Et ouem anniculã immaculatã pro peccato. 2.Reg.12. Pauper aũt nihil habebat omnino preter ouẽ vnã paruulã. & in plurali כִּבְשׂוֹת Chibsoth siue כְּבָשׂוֹת Chebasoth. Geñ.21. Et statuit abraã septem agnas gregis. & in eodem Quid sibi volunt septem agne iste.

כֶּבֶשׂ Agnus. כְּבָשִׂים Agni. כַּבְשָׂה Ouis. כִּבְשׂוֹת כְּבָשׂוֹת Agne.

כַּד Cad. hydria. lagena. Geñ.24. Habens hydriam in scapula sua. 3.Reg.17. Hydria farine non deficiet. Eccl's.12. Et conteratur hydria super fontem. & in plurali כַּדִּים Cadim. Iudi.7. Et dedit tubas in manibus eorum lagenasq; vacuas ac lãpades ĩ medio lagenarũ. & ĩ eo. Et hydrias cõfregerũt.

כַּד Hydria. כַּדִּים Lagene. Hydrie.

כִּידוֹד Cidod. scintilla. teda. Iob.41. Sicut tede ignis accense. & secundum hebreos inde deriuatur כַּד Cad. i. hydria vel lagena. De quo dictum est supra in dictione precedenti.

כִּידוֹד Teda. כַּד

כְּדַב Chadab in lingua chaldaica significat mentiri seu fallere. & inde כִּדְבָא Chidba. i. mendaciũ seu mẽdax aut fallax. Dañ.2. Quod interpretationem quoq; fallacem & deceptione plenam composueritis.

כְּדַב Mentiri. כִּדְבָא Fallax.

כַּדְכֹּד Cadchod lapis precios9. Quẽ trãslatio nr̃a hyaspidẽ vocat. Esa.54. Et ponã hyaspidẽ propugnacula tua. In alio vero loco trãslator posuit ipsum nomen hebraicũ. Ezech.27. Et sericũ & códchód ꝓposuerũt in mercato tuo.

כַּדְכֹּד Hyaspis.

כַּדּוּר Cadur. pila. sphera. Esa.22. Quasi pilã mittet te in terram. vbi deficit littera caph similitudinis que ponitur pro quasi: propter euphoniam ne littera caph geminetur. & in eodẽ.29. Et circũdabo te quasi sphera in circuitu tuo. Ponitur etiam כִּידוֹר Chidor pro prelio. vt Iob.15. Sicut regem qui paratur ad preliũ: eo quod in prelio globus militũ circundabat regem quasi sphera.

כַּדּוּר Pila. Sphera. כִּידוֹר Prelium.

כֹּה Co. sic. ita. hic. illic. huc. illuc. hinc. illinc. Geñ.15. Sic erit semen tuũ. & in eo.32. Sic loquimini domino meo esau. & in eodem. Hec dicit frater tuus iacob. Pro quo hebrei legunt. Sic dicit frater tuus iacob. Exo.3. Sic dices filiis israel. Nu.16. Sic benedicetis filiis israel. & in eodẽ.32. Nõne ita fecerunt patres vestri. 1.Reg.3. Hec faciat tibi deus & hec addat. pro quo hebrei legũt. Sic faciat tibi deus & sic addat. Et vbicũq; in prophetis legimus: hec dicit dñs. Hebrei legũt. sic dicit dominus. & aliquando duplicatur littera caph. & dicitur כָּכָה Cacha. vt Exo.12. Sic aũt comedetis illũ. & in eo.29. Omnia que precepi tibi facies super Aarõ & filiis ei9. Pro quo hebrei legũt. Et facies Aaron & filiis eius sic: iuxta omĩa que precepi tibi. Nu.11. Sin aũt aliter tibi videtur. Pro quo. he. le. Et si sic tu facies mihi. Ester.6. Sic honorabitur quẽcũq; rex voluerit honorare. Eccl's.11. Sic nescis opa dei. Canti.5. Quia sic adiurasti nos. Est etiam predicta dictio כֹּה Co. aduerbium loci. i. hic. huc. illuc. hinc. illinc. vel temporis. vt Geñ.22. Ego & puer illuc vsq; properantes. & in eodem.31. Pone hic coram fratribus meis. Exo.2. Cũq; circunspexisset huc atq; illuc. Nu.11. Quantum vno die confici potest ex omni parte castrorũ. pro quo hebrei le. Quasi via vnius diei hinc: & quasi via vnius diei illinc in circuitu castrorũ. & est sensus sicut in littera nostra. 3.Reg.18. Cũq; se verteret huc atq; illuc. Significat etiam tempus presens. vt Exo.7. Et vsq; ad presens audire noluisti.

כֹּה Sic. Ita. כָּכָה Sic. כֹּה Illuc. Hic. Huc. Illuc. Hinc. Presens tempus.

כָּהָה Caha. caligare. obscurare. obscurari. corripere. contristare. debilitari: aut infirmari. Geñ.27. Et caligauerũt oculi eius. Deut.34. Non caligauit oculus eius. 1.Reg.3. Et oculi eius caligauerant. Iob.17. Caligauit ab indignatione oculus meus. Nañ.3. Non est obscura cõtritio tua. Zach.11. Et oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Significat etiam corripere vel cõtristare aut infirmari. 1.Reg.3. Et non corripuerit eos. Esa.42. Non erit tristis nec turbulentus. i. non cõtristabitur. Ezech.21. Et infirmabitur omĩs spiritus. & inde כֵּהָה Checha. i. obscurum vl' tenebrosum. vt Leuit.13. Si obscurior fuerit lepra & non creuerit. & in eodem Et cicatrix subobscura. & in eo. Et ipsa lepre species fuerit subobscura. & in eodẽ. Si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute. Ponitur ẽt pro fumigante. Esa.42. Et linũ fumigans nõ extinguet. Quod alii obscurũ & tenebrosum trãstulerũt. vt ait btũs Hieronym9 in explanationibus sup predicto loco. Põitur etiam ꝓ merore vel tristitia. Esa.61. Pallium laudis pro spiritu meroris.

כָּהָה Caligare. Obscurari. Corripere. Cõtristare. Infirmari. כֵּהָה Obscurus. Subobscura. Fumigãs. Meror.

כְּהַל Cahel. in lingua chaldaica significat posse siue valere. Dañ.2. Vere potes mihi indicare somnium. & in eo.5

כְּהַל Posse.

Non poterunt nec scripturam legere.

כָּהַן Cahan: ministrare.s.in sacris. sacerdotio fungi. sacerdotē ordinari. Exo.28.vt sacerdotio fungatur mihi.& in codē. In quibus sanctificatus ministret mihi.& in eo. Sāctificabisq; illos vt sacerdotio fungantur mihi. & in eo.35. Vt fungātur officio suo in sacris. Nu.13. Cōsecratis manib9 vt sacerdotio fungerētur.& in eo. Functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar. Pōitur ēt pro decorare. vt Esa.61. Tāq; sponsum decoratū corona.i.tanq; spōsus qui more sacerdotis decoratur corona atq; aliis vestibus p̄ciosis atq; pulcherrimis: sicut exponūt hebrei.& inde כֹּהֵן Cohen.i.sacerdos. minister.vel ille qui preest sacris. Geñ.14. Erat autē sacerdos dei altissimi.& in eo.41. Deditq; ei vxorē Asenez filiā putipharis sacerdotis heliopoleos. Exo.2. Erāt aūt sacerdoti madian septē filie. Leuit.4. Si sacerdos peccauerit. Et in eo.6. Vestietur tunica sacerdos.& in eo.13. Adducetur ad Aron sacerdotē. Deut.17. Nolens obedire sacerdotis imperio. Ps.109. Tu es sacerdos in eternū. Hiere.52. Saraiam sacerdotē primū & sophoniā sacerdotē secūdū. & in plurali כֹּהֲנִים Cohanim. Geñ.47. Preter terrā sacerdotum que a rege tradita fuerat eis. Leuit.21. Loquere ad sacerdotes filios Aaron.2. Reg.8. Sadoc & abiathar erant sacerdotes. 4. Reg.10. Et notos & sacerdotes. Iob.12. Qui ducit sacerdotes inglorios. Osee.6. Particeps sacerdotū. Accipitur ēt pro magno vl' pricipali.vt.2. Reg.8. Filii aūt dauid sacerdotes erant.i.primi & principales ad manū regis. vt habetur 1. Paralip.18. vbi dr̄. Porro filii dauid primi ad manum regis.2. Reg.20. Hira aūt hiraites erat sacerdos dauid.i.primus & principalis in domo regia. sicut exponunt hebrei. Quia nō erat de gñe sacerdotali.& inde כְּהֻנָּה Cehuna.i.sacerdotiū. Nu.16. Vt vobis etiā sacerdotiū vendicetis. & in eo.25. Et erit tā ipi & semini ei9 pactū sacerdotii sēpiternū.

כַּוָּא Chaua. in līgua chaldaica sigñat fenestrā.& in pl'ali כַּוִּין Chauin. Dañ.6. Et fenestris apertis in cenaculo suo.

כָּוָה Caua. cōburere. exurere. Prouer.6. Vt nō plāte comburantur eius. Esa.43. Cū ambulaueris in igne nō cōbureris.& inde כְּוִיָּה Geuia.i.cōbustio vel adustio. vt Exo.21 Pedē pro pede adustionē pro adustione. Scribitur etiam cū mem in pricipio.& dicitur מִכְוָה Michua.i.cōbustio. Leuit.13. Caro aūt & cutis quā ignis exusserit. Pro quo he.le. Caro aūt in cuius cute fuerit exustio ignis.& in eo. Plaga combustionis est.& in eo. Quia cicatrix est combusture.

כּוֹחַ Coach. fortitudo. virtus. robur. & cōiter scribitur sine vau. Geñ.49. Tu fortitudo mea & principium doloris mei. Exo.15. Dextera tua dñe magnificata est in fortitudie. Deut.8. Fortitudo mea & robur manus mee. Iob.3. Ibi requieuerūt fessi robore.& in eo.9. Sapiēs corde est & fortis robore.& in eo.26. In fortitudine ei9 repēte maria cōgregata sunt.& in eo.30. Quorū virt9 manuū mihi erat p nihilo. Ps.22. Aruit tāq; testa virtus mea. Ps.28. Vox dñi in virtute. Ps.37. Dereliquit me virt9 mea. Ponitur ēt p frumēto vl' fructu: qui dicitur virtus & fortitudo terre. Iob.31 Si fruct9 eius comedi absq; pecunia. Itē כֹּחַ Coach.i.aīal immundum Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Chameleon. Leuit.11. Chameleon & stellio & lacerta.

כּוּל Col. capere. cōtinere. posse. ferre. sustiere. sustētare. nutrire. pascere. & cōmuniter scribitur cū iod in medio loco vau.3. Reg.7. Duo millia batos capiebat.& in eo.8. Qm̄ altare eneū qd' erat corā dño min9 erat & capere nō poterat holocaustum.2. Paralip.4. Capiebatq; tria millia metretas. Hiere.2. Et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere non valēt aquas. Ezech.21. Vt interficias & fulgeas. Pro quo he le. Vt capias siue cōtineas.i.vt sis capacissim9 interfectiōis & fulgeas: sic enim exponitur ab hebreis. Et similis dictio habetur infra in eodē.23. vbi dicitur. Que est capacissima ebrietate. Significat ēt sustinere vel sustentare. vt Hiere.6. Laboraui sustinēs. Ioel.2. Quis sustinebit eū. Itē ponitur pro appēdere. vt Esa.40. Quis appēdit trib9 digitis molē terre. Pōt ēt legi sustinuit trib9 digitis. Alii vero legunt & mēsus est.& scribitur in predicto loco cū caph & lamed tm̄. Et aliqñ duplicātur predicte due lr̄e & dr̄ כַּלְכֵּל Chilchel.i. cape. sustinere. sustētare. dispēsare. pascere. alere. enutrire. 2. Paralip.6. Si celū & celi celorū te nō capiunt. Prouer.18. Spūs viri sustentat imbecillitatē suam. Hiere.20. Ferre nō sustinēs. Malach.3. Et quis poterit cogitare diē aduēt9 ei9. Pro quo he.le. Et quis sustinebit diem aduentus ei9. Significat etiā pascere vel alere aut enutrire. Geñ.45. Ibiq; te pascā.& in eo.47. Et alebat eos omnēq; domū patris sui. 2. Reg.19. Prebuit alimenta regi cū moraretur in castris.3. Reg.18. Et pauit eos pane & aqua.& in eo.20. Et filii israel recensiti sunt & acceptis cibariis p̄fecti. Zach.11. Et qd̄ stāt nō enutriet. Significat etiā disponere vel dispensare. Ps.111 Disponet sermones suos in iudicio.. Et btūs Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. Dispensabit verba sua in iudicio.& secūdū aliquos hebreos inde deriuatur כִּילַי Chilai. Pro quo beatus Hieronymus transtulit fraudulentum. De quo vide infra in dictione כִּיל Chil.

כּוּן Chun. parare. prepare. dirigere. formare. firmare. cōfirmare. stabilire. Geñ.43. Et instrue conuiuiū.i. para vel prepara conuiuiū.& in eo. Illi vero parabāt munera. Exo.23. In locū quem preparaui tibi. Nu.23. Et para totidē vitulos.1. Reg.7. Preparate corda vestra dño.& in eo.13. Iam nūc preparasset dñs regnū tuū.2. Paralip.12. Nō prepauit cor suū.& in eo.27. Eo quod direxisset vias suas.& in eo.29. Et ecce exposita sunt oīa corā altari dñi. pro quo he.le. Et preparauimus: & ecce oīa corā altari dñi. & in eo.31. Vt prepararent oīa horrea in domo dñi.& in eo.35. Et preparate vos p domos & cognatiōes vestras. & in eo. Preparatūq; est ministeriū.& in eo. Sibi aūt & sacerdotibus postea parauerūt. Esdre.7. Parauit cor suū vt inuestigaret legem. Iob.39. Quis preparauit coruo escā. Ps.7. Et in eo parauit vasa mortis. Ps.67. Parasti in dulcedīe tua paupi deus. Ps.101. Et semen eorū in seculū dirigetur. Ps.102. Dñs in celo parauit sedē suā. Ps.118. Vtinā dirigantur vie mee.& in eo. Gress9 meos dirige secūdū eloquiū tuū. Ps.140. Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo. Ps.146. Et parat terre pluuiā. Prouer.19. Parata sunt derisoribus iudicia. Esa.14. Preparate filios eius occisiōi.& in eo.16. Et preparabitur in mīa soliū.& in eo.30. A rege preparata. pro q̄ he.le. Etiā regi preparatur. Hiere.24. Positi ante templum dñi.i. parati vel preparati. Ezech.28. In die qua cōditus es preparata sunt.& in eo.38. Prepara & instrue te & oēm multitudinē tuā. vbi ponitur ēt pro instruere. Itē pōitur pro valere. vt Iudi.12. Eādem lr̄am spicā exprimere nō valēs. pro quo he.le. Et nō valebat loqui sic.i. nō poterat dicere sebolet. vel sic. Et nō dirigebatur vel nō instruebātur ad loquendum.i. nō recte loquebatur sicut ei dicebatur. Significat ēt formare. vt Iob.31. Et formauit me in vulua vnus. Sed etiā in predicto loco hebrei legūt. Et parauit nos in vulua vn9. Significat etiā firmare vel cōfirmare. aut stabilire vel roborare. vt.1. Reg.20. Nō stabilieris tu neq; regnū tuū.2. Reg.5. Qm̄ confirmasset eū dñs regem.& in eo.7. Et firmabo regnū eius.3. Reg.2. Et firmatū est regnum eius nimis. Et in eo.3. Cōfirmatū est igitur regnū in manu salomōis. Prouer.4. Et oēs vie tue stabilientur. Ezech.4. Et obfirmabis faciē tuā ad eā. Scribitur etiā aliqñ cū duplici nun.s. quādo est verbum quarte cōiugationis. vt Exo.15. Sanctuariū tuū dñe firmauerūt manus tue. Iob.8. Et diligenter inuestiga patrū memoriā. Pro quo he.le. Et prepara siue dirige.s.te ad inuestigationē patrū. Ps.7. Et dirigens iustum. Ps.9. Parauit in iudicio thronū suū. Ps.10. Parauerunt sagittas suas in pharetra. Ps.23. Et sup flumina prepauit eū. Ps.36. A domino gressus hominis dirigentur. Ps.89. Et opa manuum nostrarum dirige. Prouer.24. Et prudētia roborabitur.i. stabilietur vel cōfirmabitur. Esa.51. Et parauerat ad perdēdum.& in eodem.62. Donec stabiliat & donec ponat ierusalē laudem in terra.& inde נָכוֹן Nachō.i. rectū siue certum aut preparatum vel firmum. Geñ.41. Firmitatis indicium est. Pro quo he.le. Quia firmū vel certū est verbum. Exo.8. Non potest ita fieri. Pro quo hebrei legunt. Non est rectū ita fieri. Et in eodem.34. Esto paratus mane. Deut.17. Et verum esse reperies. Pro quo hebrei legūt. Et ecce veritas: paratum vel certum verbū.s.est.1. Reg.23. Et reuertimini ad me ad rem certam. Et in eodem.26. Et didicit quod illuc venisset certissime. Nee.8. Mittite partes eis qui non preparauerant.i. qui non habēt paratum vel preparatū. Ps.50. Et spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ps.56. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Ps.92. Parata sedes tua ex tūc. Osee.6. Quasi diluculū preparatus est egressus ei9. Scribitur etiā cū he in fine & dicitur נְכוֹנָה Nechona. Ps.5. Quoniam non est in ore eorum veritas. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Nō est enī in ore corū rectū. Inde כֵּן Cen aduerbium.i. recte. Sic. Ita. similiter. pariter. Nu.27. Iustam rem postulant filie Salphaad. Pro quo he.le. Recte siue rectum filie Salphaad loquuntur.& in eo.36. Recte trib9 filiorū Ioseph locuta est. 4. Reg.7. Non recte facimus. Eccl's.8. Et laudantur in ciuitate quasi iustorū operū. pro quo he.le. Et laudantur in ciuitate quasi recte operentur. Hiere.8. Nemo quod bonum est loquitur.i. quod rectū est.& in plurali כֵּנִים Cenim.i. recti. Beatus hieronymus transtulit. Pacifici. Geñ.42. Pacifici venimus.& in eo. si pacifici estis. Est etiā כֵּן Chen aduerbium similitudinis.i. ita. sic. similiter. sicut. Geñ.1. Et factum est ita.& in eo.25. Si sic mihi futurū erat.& in eodem. 43. Si sic necesse est. Exo.1. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Pro quo he.le. Sic multiplicabantur & sic crescebant.& in eo.7. Feceruntq; moyses & Aaron sicut preceperat dñs.& in eo. Feceruntq; similiter malefici.& in eo. 10. Sic dñs sit vobiscum. Iudi.21. Alias aūt non repererunt quas simili modo traderent. pro quo he.le. Et non inuenerunt eis sic vel similiter.i. non inuenerūt certum numerum mulierū secūdū numerū virorū.2. Reg.18. Non sicut tu vis. 3. Reg.7. Et in iūcturis similiter desuper.& in eo. Pariterq; habebat vnū cubitū & dimidiū. Ester.7. Vt hec auderet facere.i. vt sic auderet facere. Ps.1. Nō sic ipii. Esa.33. Sic erit malus tuus. vt dilatare signū non queas.& in eo.51. Et habitatores eius sicut hec interibūt. pro quo he.le. Sic interibūt vel similiter interibunt. Hiere.23. Et fortitudo eorum dissimilis. Pro quo he.le. Et fortitudo eorū nō sic: vel nō similiter. Osee.11. Sic abierunt a facie eorū.. Et aliqñ preponitur ei littera lamed & dicitur לָכֵן Lachē.i. Propterea siue ideo. Idcirco. vt Geñ.4. Nequaq; ita fiet sed omis qui occiderit cain septuplū punietur. Pro quo he.le. Ideo siue propterea omnis qui occiderit cain. Et in eo.30. Dormiat tecum hac nocte. Pro quo he.le. Propterea siue ideo dormiat tecū hac nocte. Iob.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi.& in eodem.32. Ideo dicam audite me. & in eodem.37. Ideo timebunt eum viri. Esa.5. Propterea captiuus duct9 est populus meus.& in eodem. Propterea dilatauit infern9 animam suam.& in eodem.29. Propterea hec dicit dominus ad domum iacob. Soph.2. Propterea viuo ego dicit dominus. Preponitur etiam ei littera Beth & dicitur בְּכֵן Bechen. Pro quo beatus Hieronym9 transtulit Tunc. vt Ester. 4. Et tunc ingrediar ad regem. Eccl's.8. Vidi impios sepultos. pro quo hebrei legunt. Et tūc siue & interdum vidi impios sepultos. Et aliqñ prepōitur ei dictio עַל Al.& dr̄ עַל־כֵּן Al cen.i. propterea. ideo. idcirco. quā ob rem. Geñ.2. Quā obrē relinquat homo patrē suū & matrē.& in eo.11. Idcirco vocatum est nomen loci illius babel.& in eodem.16. Propterea appellauit puteum illum puteum viuentis. & in eodem.18. Idcirco enim declinastis ad seruum vestrum. & in eodem.29. Et idcirco appellauit nomen eius leui. & in codē.38. Quia nō tradidi eam sela filio meo. Pro quo he.le. Quia propterea nō tradidi eā sela filio meo.i. propterea fecit hoc scel9 quia nō tradidi eā sella filio meo. Ps.1. Ideo nō resurgūt ipii in iudicio. Ps.41. Propterea mēor ero tui de terra iordanis. Eccl's.8. Absq; timore vllo filii hoīm perpetrant mala. Pro quo hebrei legunt Propterea cor filiorum hominum impletur in eis ad faciendum mala.i. impletur malicia & nequitia. Cāti.1. Ideo adolescētule dilexerūt te. Abach.1. Propter hoc lacerata ē lex.& ī eo. Propterea egreditur iudiciū puersū. Et a p̄dicta dictiōe deriuatur מָכוֹן Machon.i. firmitas. basis. habitatio. sedes. Exo.15. Firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מְכוֹנָה Mechona.3. Reg.7. Et fecit decem bases eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas.& in eodem. Et ipsum opus basiū interrasile erat & in eodem. In summitate autem basis erat quedam rotunditas. Zach.5. Et ponatur ibi super basim suam. Dicitur ēt כֵּן Can.i. basis. Exo.30. Facies & labium eneum cū basi sua. & in eodem.31. Et omnia vasa eorum labium cum basi sua. Ponitur etiam pro sede vel gradu. vt Geñ.40. Et restituet te in gradum pristinum. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur כַּנָּה Cana. Ps.79. Et perfice eam quā plantauit dextera tua. Pro quo hebrei legunt. Et basim vel sedem quam plantauit dextera tua. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Et radicem quam plātauit dextera tua.& inde תְּכוּנָה Thechuna.i. sedes siue habitatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit solium. Iob.23. Et veniam vsq; ad soliū eius. Item כַּוָּן Cauan.i. torta siue placenta.& solum inuenitur in numero plurali.s. כַּוָּנִים Cauanim. Hiere.7. Vt faciant placentas regine celi.& in eodem.44. Nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas. Item כִּיּוּן Chiun.i. imago. Amos.5. Et imaginem idolorum vestrorum. Et aliqui hebrei dicunt q' significat idolum saturni. Eo quod saturnus in lingua arabica sic nominatur.

כּוֹס Cos. calix. scyph9. Geñ.40. Tuli ergo vuas & expressi in calicem.& in eodem. Et tradidi poculum pharaoni. Pro quo hebrei legunt. Et tradidi calicem in manu pharaonis. Ps.10. Pars calicis eorū. Ps.22. Et calix meus inebriās. Ps.74. Quia calix in manu domini. Ps.115. Calicem salutaris accipiā. Hiere.25. Sume calicē vini furoris. Threñ. 4. Ad te quoq; perueniet calix.& in plurali כּוֹסוֹת Cosoth. Hiere.35. Scyphos plenos vino & calices. Item כּוֹס Cos. nomen est auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit bubonem. Leuit.11. Et accipitrem iuxta genus suum: bubonem & mergulum. Ps.101. Factus sum sicut nycticorax in domicilio. Pro quo beatus Hieronym9 in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Factus sum quasi bubo solitudinum.

כּוּר Cur. fornax. caminus. Deut.4. Vos autem tulit dominus & eduxit de fornace ferrea egypti: vt hr̄et ppl'm. Prouer.27. Quomodo probatur in conflatorio argentū.

Caminus. & in fornace aurum. Esa. 48. Elegi te in camino pauperta
tis. Ezech. 22. Et ferrum & plumbū in medio fornacis. Et
כור in eo. Vt cōflatur argentū in medio fornacis. Item כור Cor
Corus. idest Corus. Genus mensure. 3. Reg. 5. Viginti millia coros
מכורה tritici in cibum domui ei9. Inde מכורה Mechora. Pro quo
beatus Hieronymus transtulit Radicem vel natiuitatem.
Radix Ezech. 16. Radix tua & generatio tua de terra canaā. & in eo
dem. 21. In terra natiuitatis tue iudicabo te. Hebrei vero di
cunt φ significat habitationē siuē coloniam.

כוש כוש Cus. propriū nomē est filii Cham. Gen. 10. Filii autem
Cus. cham cus & mesraim. Et ab eo dicta est ethiopia que
Ethiopia hebraice dicitur. Cus. vt Gen. 2. Circuit oēm terram ethio
כושי pie. Ps. 67. Ethiopia preueniet manus ei9 deo. & inde כושי
Cusi. i. ethiops. vt. 2. Paralip. 14. Et egressus est contra eos
Ethiops. zara ethiops. & in titulo. Ps. 7. vbi dicitur. Sup verba ethio
pis filii gemini. & secūdū hebreos vocatur ibi saul ethiops:
eo quod nō potuit mutare cor suum ne odiret dauid: sicut
nec ethiops potest mutare pellē suā. Hiere. 13. Si mutare po
כושים test ethiops pellē suam. & in plurali כושים Cusim. 2. Para
Ethiopes. lip. 14. Exterruitq3 dñs ethiopes. & in eo. Fugeruntq3 ethio
כושיים pes. Scribitur etiā cū duplici iod. & dicitur כושיים Cusiim.
vt Amos. 9. Nunqd non vt filii ethiopū vos estis mihi. & in
כושית genere feminino כושית Chusith. i. ethiopissa. Nu. 12. Pro
Ethiopissa pter vxorem eius ethiopissam. Et dicūt hebrei φ ethiopes
& madianite & ismaelite idē sunt. & ideo vxor moysi dici
tur in predicto loco ethiopissa quāuis esset madianitis.

כזב כזב Cazab. mentiri. frustrari. fallere. deficere. Nu. 23. Non
Mentiri est deus quasi homo vt mētiatur. 4. Reg. 4. Noli men
Frustrari. tiri ancille tue. Iob. 24. Quis me pōt arguere esse mētitū.
& in eo. 40. Ecce spes eius frustrabitur eū. Ps. 77. Et in lin
gua sua mētiti sunt ei. Ps. 88. Si dauid mētiar. Ps. 115. Oīs
homo mendax. Prouer. 14. Testis fidelis nō mentietur. Et
Deficere. in eo. 30. Et arguat te & inueniaris mendax. Significat etiā
deficere vel cessare. Esa. 58. Et sicut fons aquarū cuius non
deficiūt aque. Gen. 38. Quo nato parere vltra cessauit. He
brei tñ dicunt φ in predicto loco est nomē proprium loci.
& legunt sic. Et erat in chezib qñ peperit eū. Beat9 Hierony
mus in libro de hebraicis questiōib9 super predicto loco sic
ait. Verbū hebraicū hic ꝓ loci vocabulo positū est: qd' aqui
la pro re transtulit dicēs. Et vocauit nomē eius sela: & factū
est vt mentiretur in partu postq3 genuit eū. Postq3 em ge
nuit sela stetit partus eius: chezib ergo non nomen loci sed
mendaciū dicitur. vñ & in alio loco scriptum est. mentietur
opus oliue. i. fructū oliua nō faciet. hec Hieronym9. & inde
כזב כזב Cazab. i. mendaciū. Ps. 4. Et queritis mendaciū. Pro
Mendaciū uer. 30. Vanitatem & verbū mendacii longe fac a me. & in
כזבים plurali כזבים Cezabim. Iudi. 16. Et falsum locutus es. pro q̃
Mendacia hebrei legunt. Et locutus es mihi mendacia. Prouer. 14. Et
profert mendacia versipellis. Osee. 7. Et ipsi locuti sunt cō
tra me mēdacia. Scribitur ēt aliqñ cū aleph in pricipio. &
אכזב dicitur אכזב Achzab siue אכזיב Achzib. Hiere. 15. Facta es
אכזיב mihi quasi mendaciū aquarū infidelū. Mich. 1. Dom9 mē
Mendatia dacii in deceptionē regibus israel. Hebrei tamen in predi
cto loco legūt. Domos Achzib in deceptionē siue in mēda
ciū regib9 israel. Est em achzib nomē proprium loci. De q̃
habetur. Ios. 15. vbi dicitur & ceila & achzib & marela. Sed
translatio nostra posuit interpretationem pro nomine.

כזר כזר Chazar. crudelis. Et additur ei littera aleph ī pricipio.
אכזר & dicitur אכזר Achzar. Iob. 30. Mutat9 est mihi in cru
Crudelis delē. & in eo. 41. Non quasi crudelis suscitabo eū. Et aliqñ
אכזרי scribitur cum iod in fine & dicitur אכזרי Achzari. Pro
uer. 12. Viscera aūt impiorum crudelia. Hiere. 6. Crudelis
est & non miserebitur. & in eodem. 30. Percussi te castigatio

ne crudeli. & in eodem. 50. Crudeles sūt & immisericordes
אכזריות & ide אכזריות Achzariuth. i. crudelitas. vt Prouer. 17. Ira
non habet misericordiam. Pro quo hebrei legunt. Crudeli
Crudelitas tas ire. Potest etiam legi sic. Crudelitatem ira. s. habet. & est
sensus sicut in littera nostra.

כח Coach. fortitudo. virt9. robur. potētia. potestas. De q̃ vi
כח de supra in dictiōe כח Choaa cū vau in medio dictiōis.

כחד Cachad. celare. abscondere. occultare. latere. negare. de
Celare. lere. destruere. desolare. percutere. Gen. 47. Non cela
mus domino nostro. 1. Reg. 3. Oro te ne celaueris me. Et
Abscōdere in eo. Hec faciat tibi deus: & hec addat si absconderis a me.
& in eo. Et nō abscōdit ab eo. 2. Reg. 18. Nequaq3 hoc re
Latere gē latere potuisset. Iob. 15. Sapiētes cōsitentur & nō absco
dūt a prib9 eorū. & in eo. 20. Abscōdit illud sub lingua sua.
Occultare Ps. 138. Nō ē occultatū os meū a te. Signat ēt negare. Iob. 6
Negare Nec cōtradicā sermonib9 sancti. i. nō negabo sermōes sācti.
Significat ēt destruere vl' delere. aut desolare seu succidere
Conterere vel percutere. Exo. 23. Quos ego cōteram. i. destruam vel
Dispdere. disperdam. Iob. 4. Aut quādo recti deleti sunt. & in eo. 15.
Delere. Habitabit in ciuitatib9 desolatis. & in eo. 22. Nōne succisa
Desolare est erectio eorū. 2. Paralip. 32. Et percussit omnem virum
Succidere robustum & bellatorem.
Percutere

כחל Cachal. Linire. Circunlinire. Ezech. 23. Circunlinisti
Circūlinire stibio oculos tuos.

כחש כחש Cachas. negare. mentiri. deficere. Gen. 18. Negauit
Negare sara. Leuit. 6. Negauerit ꝓximo suo depositū. Deut.
33. Negabunt te inimici tui. Ios. 24. Ne forte negare veli
tis & mentiri domino deo vestro. 2. Reg. 22. Filii alieni resi
Mentiri stent mihi. Pro quo hebrei legunt. Filii alieni mentientur
mihi siue negabunt mihi. Ps. 17. Filii alieni mētiti sunt mi
hi. Ps. 65. Mentietur tibi inimici tui. Esa. 59. Peccare & mē
tiri contra dominū. Osee. 4. Maledictū & mendaciū & ho
micidium. Pro quo hebrei legunt. Maledicere & mentiri si
ue negare: & interficere. & in eodem. 9. Et vinū mentietur
Deficere. eis. i. deficiet. Abach. 3. Mentietur opus oliue. Zach. 13. Et
nec operientur pallio saccino vt metiantur. Ponitur etiam
Mutari pro immutari. Ps. 108. Et caro mea mutata est propter oleū
Hebrei tñ dicūt φ in pdicto loco significat marescere vel
extenuari. Vnde ipsi legūt. Et caro mea marcescit siue exte
Marcescere nuatur a pinguedine siue ab oleo. Iob. 16. Vbi nos legim9.
Et suscitatur falsiloquus aduersus faciē meā cōtradicēs mi
hi. Ipsi legūt. Et suscitatur in me macies mea siue tenuitas
mea in faciē meā testificatur. Vnde premittitur. ruge mee
testimonium dicūt contra me. Potest etiā intelligi sicut est
כחש in littera nostra. Inde כחש Cachas. i. negatio mendaciū si
Mendaciū ue mendax. Ps. 58. Et de execratione & mendacio annūcia
būtur. Esa. 30. Filii mēdaces filii nolētes audire legem dei.
Osee. 7. In malicia sua letificauerunt regē & mēdaciis suis
principes. & in eo. 10. Comedistis fructū mendacii. & in eo
dem. 11. Circūdedit me ephraim in negociatione. Debet le
Negatio. gi in negatione vel in mendacio.

כי כי Chi. Quia. qm. φ. enim. quidē. cū. qñ. si. Gen. 2. Quia in
Quia. ipso cessauerat ab omi opere suo. & in eo. 4. Qm occidi
Quoniam virū in vuln9 meū. & in eo. 5. Quia tulit eū dñs. & in eo. 11.
Quia ibi cōfusū est labiū vniuerse terre. & in eo. 20. Quia
propheta est. & in eo. 21. Quia in isaac vocabitur tibi semē.
& in eo. 26. Qm potētior nobis fact9 es. & in eo. 32. Qm si
cōtra deū fortis fuisti. Exo. 8. Qm nō est sicut dñs de9 nr. &
in eo. 23. Quia nō dimittet cū peccaueris. Ps. 1. Qm nouit
dñs viā iustorū. ps. 17. Quia custodiui vias dñi. ps. 23. Quia
ipse sup maria fundauit eū. Dan. 9. Quia recessimus a te.
& aliqñ signat qd' vl' quidē. Gen. 1. Et vidit de9 lucē φ eēt φ
bona. & in eo. 12. Quare nō indicasti mihi φ vox tua esset.

Et in eo. 15. Qd' possessurus sum eā. Exo. 23. Quod si au
dieris voce eius. & in eo. Quod tibi certe erit in scādalum.
Iob. 9. Vere scio φ ita sit. & in eo. 40. Quod influat iorda
nis in os eius. Itē ponitur pro enim vel quidē. Gen. 2. Non
Enim. enim pluerat dñs deus. & in eo. 8. Aque enim erāt sup vni
uersam terrā. & in eo. 16. Dixit em ꝓfecto hic vidi. Exo. 10.
Est em solēnitas dñi dei nostri. & in eo. 14. Dñs em pugnat
pro eis. Et in eo. 16. Ignorabāt enim quid eēt. & in eo. 34.
Populus em dure ceruicis est. Nu. 15. Verbū em dñi cōtem
Quidem psit. 1. Reg. 21. Et quidem si de mulieribus agitur. Iob. 14.
Tu quidē gressus meos dinumerasti. Thren. 3. Nō em hu
Cum. miliauit ex corde suo. Itē significat cū vel qñ. Gen. 4. Cū
Quando operatus fueris eam. & in eo. 30. Qñ placiti tps aduenerit.
Exo. 7. Cū dixerit vobis pharao ondite signa. Deut. 6. Cū
interrogauerit te filius tuus. & in eo. 7. Cū vero introdu
xerit te dñs deus tuus in terrā. & in eo. 12. Qñ dilatauerit
dñs deus tuus terminos tuos. & in eodē. 13. Qñ audieris vo
cem dñi dei tui. Ios. 17. Cū subuerteris cananeū. Prouer. 23
Qñ sederis vt comedas cū principe. & in eo. 26. Qñ sub
miserit vocem suā. Ponitur ēt pro si. Exo. 1. Si ingruerit cō
Si. tra nos bellū. & in eo. 23. Si seruieris diis eorū. Deut. 4. Si
genueris filios ac nepotes. Ps. 12. Qui tribulāt me exulta
bunt si motus fuero. Ps. 22. Nā & si ambulauero in medio
vmbre mortis. Prouer. 23. Si em percusseris eū virga non
morietur. Item ponitur pro vt. Gen. 38. Quid dabis mihi
vt fruaris cōcubitu meo. Iudi. 8. Vt dem9 exercitui tuo pa
Vt. nes. Ponitur ēt aliqñ relatiue. vt. Gen. 48. Qui maior na
Qui. tu erat. Iob. 41. Nō quasi crudelis suscitabo eū. pro quo he
brei le. Nō ē crudelis qui suscitet eū. Pōitur ēt pro sed. Ios.
Sed. 17. Sed transibis ad mōtē. Ponitur ēt pro quāuis. vt in eo.
Quāuis. Quē dicis ferreos habere curr9 & esse fortissimū. Pro quo
he. le. Quāuis curr9 ferreos habeat & quāuis sit fortissim9.
Et qñ pponitur dictiōi אם Im. & dicitur כי אם Ci im. tūc
ambe dictiones significāt nisi. Sed. quia si. Qd' si. Gen. 32.
Nisi. Nisi benedixeris mihi. Deut. 16. Sed in loco quem elegerit
Sed. domin9. Ps. 1. Sed tanq3 ventus quē proiicit vētus. Esa. 59.
Sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deū vestrum.
Hiere. 37. Sed & si percusseritis omnē exercitū chaldeorū.
Quia si 1. Reg. 14. Quia si fuper ionatha filium meū factū est. Hie
re. Si laueris te nitro. pro quo he. le. Quia si laueris te ni
tro. i. quāuis laueris te nitro. Thren. 5. Quia si abiecit: & mi
serebitur. & aliqādo preponitur ei lfa. he. & dicitur הכי Ha
chi. & est dictio dubitatiua. i. num quia. nūquid. vt Gen. 29
Num Num quia frater meus es gratis seruies mihi. 2. Reg. 9. Pu
tas ne est aliquis q remāserit de nomo saul. i. nūquid est ali
Nunquid. quis. Iob. 6. Nunquid dixi afferte mihi. Reperitur ēt affir
Iuste. matiue pro iuste siue vtiq3. Gen. 27. Iuste vocatū est nomē
eius iacob. 2. Reg. 23. Et inter tres nobilior. Pro quo he. le.
Vtiq3. Et de tribus vtiq3 nobilior.

כיד כיד Chid. interitus. interfectio. Iob. 21. Videbunt oculi ei9
כידון interfectionē suā. & inde כידון Chidō. i. clype9. scutū. ha
Interfectio. sta siue lancea: 1. Reg. 7. Et clypeus ereus tegebat humeros
Clypeus eius. Iob. 39. Vibrabit hasta & clypeus. Hiere. 50. Arcū &
Scutum. scutū apprehēdāt. Significat ēt lāceā siue hastā. vt Iob. 41.
Hasta. Et deridebit vibrātē hastā. Ios. 8. Leua clypeū qui in manu
Lancea. tua est. Pro quo he. le. Extende lanceā siue hastā que in ma
nu tua est. Et sic est in translatione chaldaica. s. hastam. Po
test etiam legi sicut est in littera nostra.

כילי כיל Chil. fraudulentus. & additur in fine lfa iod. & dr כילי
Fraudulē Chilai. Esa. 32. Nec fraudulētus vocabitur maior. & in
tus. eodem. Fraudulenti vasa pessima. Hebrei vero dicunt φ si
כים gnificat auarum siue parcum.
Cim. nomē stelle vel cōstellationis stellarum. & addi

כימה tur he in fine: & dicitur כימה Cima: pro quo beat9 Hierony
mus trāstulit Hyadas: siue pliadas. Iob. 9. Qui fecit arcturū
& oriona & hyadas & interiora austri. & in eo. 38. Nūquid Hyades
cōiungere valebis micātes stellas pliadas. In alio vero loco Pliades
traduxit arcturū. Amos. 5. Facientē arcturū & orionē & cō Arcturus
uertētem in mane tenebras. & aliqui hebrei dicunt φ sunt
septem stelle in fine signi arietis.

כיס כיס Cis. marsupiū. saccul9. Deut. 25. Nō habebis in sacculo
tuo diuersa pondera. Et pro pōdere ponitur in hebreo Sacculus
lapis. Prouer. 1. Marsupiū vnū sit oīum nostrū. & in eo. 16. Marsupiū
Et opera eius lapides sacculi. Debet legi sacculi. i. oīa pōde
ra sacculi. Nā vt supra dictū est in hebreo aliqñ ponitur la
pis pro pondere. Esa. 46. Qui confertis aurum de sacculo.

כף כף Ceph. petra. saxū. rupes. Iob. 30. In cauernis terre. vel כף
sup glareā. pro quo he. le. In cauernis terre & petrarū. Petra.
Hiere. 4. Et ascenderunt rupes. & inde in euāgelio cephas Rupes.
interpretatur petra. Iohānis. 1. Tu vocaberis cephas qd' in Cephas
terpretatur petrus. vnde petrus dicitur a petra.

כיור כיור Ciior. cōcha. siue labrū. i. vas in quo erat aqua ad lauā כיור
dum. Exo. 30. Facies & labrū eneū cum basi sua. Et in Labrum.
eo. 38. Fecit & labrū eneū cum basi sua. 2. Paralip. 4. Fecit Cōcha.
quoq3 cōchas decem. Pōitur ēt pro lebete. 1. Reg. 2. Et mit
tebat eam in lebetem. Significat ēt כיור Ciior fornacē vel Lebes
caminū. Zach. 12. Sicut caminū ignis in lignis. & ide כירים כיור
Ciraim. i. instrumētū in quo sustentātur olle ad ignem po Caminus.
site. Pro quo beat9 Hieronym9 trāstulit. Chytropodes. Le כירים
uit. 11. Siue clibani siue Chytropodes destruentur. Chytropo
des.

ככה ככה Cacha. Sic. Ita. De quo vide supra in dictiōe כה Co. ככה

ככר ככר Cicar. torta. massa. talentū. De q̃ vide infra post dictio ככר
nem כר Char. Talentum

כל כל Col. omnis. totus. vniuersus. & est communis generis & כל
vtriusq3 numeri. De quo vide in dictione sequenti.

כלל כלל Calal. cōplere. cōsumare. perficere. Ezech. 27. Ipsi cō כלל
pleuerūt pulchritudinē tuam. & inde כליל Celil. siue Complere
כליל Calil. i. totū. cōsumatū. pfectū. itegrū. Exo. 28. Facies כליל
& tunicā superhumeralis totā hyacithinā. 1. Reg. 7. Holo Totum
caustū integrū dño. Thren. 2. Heccine est vrbs quā dicūt p
fecti decoris. Ezech. 15. Quia perfecta erat in decore meo. Integrū.
& in eo. 18. Perfectus decore. Ponitur ēt pro totali combu Perfectū.
stiōe aut pro holocausto. Leuit. 6. Et tota crematur in al Totalis cō
tari. & in eo. Oīne em sacrificiū sacerdotum igne consume bustio.
tur. Deut. 13. Et cum ipsa ciuitate succēdes: ita vt vniuersa cō
sumas. Iudi. 20. Et flāmas in sublime ferri. Pro quo he. le.
Et ecce ascēdit totalis exustio ciuitatis vsq3 ad celū. Pōitur
etiā pro holocausto. Ps. 50. Tūc acceptabis sacrificiū iusti Holocau
tie oblationē & holocausta. Itē כליל Calil. i. penitus. totali stum.
ter. Esa. 2. Et idola penitus cōterentur. & inde מכלל Mich כליל
lol. i. vestis varia seu multifariā. Ezech. 23. Indutis veste va Penitus
ria. & in eo. 27. Ipsi negociatores tui multifariā. & ide מכלל מכלל
Michlal. i. species pulchritudo omimoda. Ps. 49. Ex sion Vestis va
species decoris ei9. Sed beatus Hieronym9 in psalterio iu ria.
xta he. ve. trāstulit. De siō pfecto decore. & inde כלול Che מכלל
lul. pro quo btūs Hieronymus trāstulit. Desponsationem. Species
Hiere. 2. Et charitatē despōsationis tue. & inde כלה Cala. i. כלול
sponsa siue nurus. Cāti. 4. Quā pulchre sunt māme tue so despōsatio
ror mea spōsa. Esa. 49. Et circūdabis tibi eos sicut spōsa. Si כלה
gnificat ēt nurū. vt Gen. 38. Nesciebat em φ nurus sua eēt.
1. Reg. 4. Nur9 aūt ei9 vxor phinees. Ezech. 22. Socer nurū Sponsa
suā polluit. Mich. 7. Nurus cōtra socrū suā. & ide כל Col. i. Nurus.
oīs. totus. cūctus. vniuersus. & est cōmunis gñis & vtriusq3 כל
nūeri. Gen. 1. Viditq3 deus cūcta que fecerat. & in eo. 2. Ex
omni ligno paradisi comede. & in eodem. 3. Et terram co Cuncta
medes cunctis diebus vite tue. & in eodem. 4. Omnis qui Omnis

Omnes. occiderit cain. & in eodem.24. Ex omnibus bonis eius por
tans secum. & in eodem.41. Omnesq; prouincie veniebāt
Omnia. Omne. Totum. in egyptum. Exo.24. Omnia que locutus est dominus fa
ciemus. & in eodem.33. Ego ostendam tibi omne bonum
meum. Leuit.2. Ac totum thus. Deut.6. Diliges dominum
deū tuum ex toto corde tuo.4. Reg.8. Et omnia bona da
masci. i. ex oībus bonis damasci. Ester.5. Cum hec oīa ha
beam. Ps.1. Et oīa quecūq; faciet prosperabūtur. Ps.13. Oēs
declinauerūt. Ps.118. Quoniā oīa seruiūt tibi. & in eo. Cla
maui in toto corde meo. Ps.150. Ois spūs laudet dñm. pro
uer.4. Et vniuerse carnis sanitas. & ī eo.10. Et vniuersa de
Uniuersa. licta operit charitas. & in eo: Vniuersa propter semetipm
operatus est dñs. Hiere.1. Et vniuersa que mandauero tibi
loqueris. Itē pōitur pro quicquam vel pro aliquid. Leuit.
Quicq;. 3. Nec sāguinem nec adipem oīno comedetis. i. nec quicq;
sanguinis vel adipis comedetis.4. Reg.4. Non habeo an
cilla tua quicq; in domo. Et aliquando significat nullum si
ue nihil. s. cum precedenti negatione vel sequenti. Exo.20
Nullum Nihil. Non facies omne opus in eo. i. nullū opus facies in eo. Nu.
10. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man.2. Reg.12.
כלא Pauper autem nihil habebat omnino. & in lingua chaldai
ca scribitur cū aleph in fine & dicitur כלא Cholla. Dan.2.
Omnia. Quomodo ferrum cōminuit & domat omnia. & compo
nitur cum pronominibus hoc modo כלי Culli. i. totus ego
כלך Cullech. i. totus tu. כלו Cullo. i. totus ille siue omnis il
le. כלנו Cullanu. i. omnes nos. כלכם Culleche. i. omnes vos
כלם Cullam. i. omnes illi siue vniuersi illi. Et aliquādo scri
bitur cum he & dicitur כלהם Culaham. i. omēs ipsi aut vni
uersi illi.2. Reg.23. Quasi spine euellentur vniuersi. i. vni
uersi illi. & in genere feminino mutat mem in nun. & dici
tur כלן Cullan. i. omnes ille. Scribitur etiam aliquādo cum
he in fine. & dī כלנה Cullana. Geñ.42. In me hec omīa
mala reciderunt. & aliquando scribitur cum duplici he. Et
dicitur כלהנה Cullahana.3. Reg.7. Fusurā vna & mensura
מכלות sculpturaq; consimili. pro quo hebrei legunt. Fusura vna &
Omnia. mensura vna & sculptura vna omnibus illis. & Inde מכלות
Mechloth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit omīa.2.
Paralip.4. Omnia de auro purissimo facta sunt. & aliqui
hebrei dicunt φ significat vasa. De quo vide infra in dictio
ne כלה Cala.

כלא Cala. prohibere. vetare. cessare. claudere. Geñ.8. Et p
Prohibere. hibite sunt pluuie de celo. Exo.36. Sicq; cessatum est
a muneribus offerendis. Pro quo hebrei legunt. Et prohi
bitus est populus ab oblatione. i. a muneribus offerendis. Nu.
11. Domine mi moyses prohibe eos. Ps.39. Ecce labia mea
non prohibebo. & in eodem. Tu autem domine ne lōge fa
cias miserationes tuas a me. Pro quo beatus Hieronymus
in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu domine non prohibe
bis misericordias tuas a me. ps.87. Traditus sum & nō egre
Claudere. diebar. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Clausum &
non prodeuntem. Ps.118. Ab omni via mala prohibui pe
des meos. Hiere.32. Et hieremias propheta erat clausus in
atrio carceris qui erat in domo regis iuda. Et sequitur in he
breo. Clauserat enim eum sedechias rex iuda. Aggei.1.
propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darēt rorem:
כלא & terra prohibita est ne daret germen suū. & inde כלא Ce
le siue כלוא Calu. i. clausura siue carcer. Esa.42. De domo
carceris sedentes in tenebris. & in eodem. Et in domibus
Carcer. carcerum absconditi sunt. Hiere.37. Ipse enim prepositus
erat sup carcerē. & in eo. Quia misistis me in domū carce
ris. & in eo.52. Et eduxit eū de domo carceris. & in eo. Et
מכלא mutauit vestimēta carceris eius. & inde מכלא Michla. i. ouí
Caula. le siue caula vbi pecora clauduntur. Ps.77. Et sustulit eum
de gregibus ouiū. Pro quo hebrei le. Et tulit eū de caulis si
Ouile. ue de ouilibus ouium. Scribitur ēt cū he in fine loco aleph.
כלאים vt Abach.3. Abscindetur de ouili pecus. & inde כלאים Ci
laim. i. mixtim: siue mixtio duarū specierū vel diuersarum
rerū. Leuit.19. Iumenta tua nō facies coire cū alterius ge
neris animantibus: agrum tuū non seres diuerso semine: ve
Mixtio. stē φ ex duobus texta est non indueris. Pro quo he. le. Iume
tum tuū nō facies coire mixtione: agrū tuū non seres mix
tione. & vestis mixtim. s. de lana & lino contexta nō ascen
dat sup te. Vbi in hebreo ter ponitur predicta dictio. Et bea
tus Hieronymus transtulit sensum.

כלב Cheleb. canis. Exo.11. Apud oēs aūt filios israel non
mutiet canis. Deut.23. Nec precium canis.1. Reg.17.
Canis. כלבים Nunquid ego canis sum. & in plurali כלבים Chelabim. Ps.
Canes. 21. Quoniā circūdederūt me canes. Esa.56. Et canes muti
כלוב nō valētes latrare. Item כלוב Chelub. i. canistrū. Beatus Hie
Canistrū. Uncinus. ronymus trāstulit vncinū. Amos.8. Et ecce vncinus pomo
rū. Significat etiā locū ex virgultis cōtextū in quo aues ser
uantur vel capiuntur. Pro quo beatus Hieronymus trāstu
Decipula. lit decipulā. Hiere.5. Sicut decipula plena auibus. Est ēt כלב
Caleb. Caleb nomē propriū viri. Nu.13. De tribu iuda caleb filiū
כלבי Iephone. & inde כלבי Calibi. i. vir de gñe caleb.1. Reg.
Uir de gē nere caleb. 25. Erat aūt de gñe caleb.

כלה Cala. perficere. cōplere. cōsumare. finire. cessare. cōsu
Perficere. Cōplere. mere. delere. disperdere. deficere. expectare: seu desi
derare. prohibere. Geñ.2. Igitur perfecti sunt celi & terra.
& in eo. Cōpleuitq; deus die septimo opus suū. & in eo.28
Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint. & in eo.24
Cūq; ille bibisset. pro quo he. le. Et cōpleuit dare ei potum
& in eo. Donec cūcti bibant. Pro quo he. le. Donec cōpleāt
vel perficiāt bibere. & in eo.41. Igitur trāsactis septē vber
tatis annis. Pro quo he. le. Et cōpleti siue finiti sunt septem
vbertatis anni. Exo.5. Cōplete opus vestrū. & in eo.39.
Perfectū est igitur omne opus tabernaculi. Nu.7. In die quo
cōpleuit moyses tabernaculū. Deut.26. Qū cōpleueris deci
ma cūctarū frugū.1. Reg.20. Scito quia cōpleta est malitia
eius.3. Reg.8. Cūq; cōplesset salomō orās.2. Paralip.7. Cō
pleuitq; salomon domū dñi. Iob.36. Cōplebunt dies suos
in bono. Ps.71. Defecerūt hymni dauid filii iesse. pro φ bea
tus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cōple
Finire. te sunt orationes dauid filii iesse. Hiere.8. Finita est estas. &
in eo.43. Factū est aūt cū cōplesset hieremias loquens ad
populū. & in eo.44. Donec penitus cōsumātur. Ezech.43
Eo φ cōsumpsi eos in ira mea. Itē significat cessare. Nu.27
Cessare. Vt quescāt φrele eorū a me. i. vt cesset vel finiatur.2. Reg.14.
Cessauitq; rex dauid psequi absalō. Itē significat disperdere
Disperdere. Delere. aut delere vel cōsumere. Exo.33. Ne forte dispdā te in via.
Nu.16. Vt eos repēte dispdā. & in eo.25. Vt nō ipe delerem
Cōsumere. filios isrl. Iob.7. Et cōsupti sūt absq; vlla spe. Ps.73. De me
dio sinu tuo in finē. Pro φ btūs Hieronymus in psalterio iu
xta he. ve. trāstulit. Ad mediū sinū tuū cōsumes. Ps.118. Pau
lominus cōsumauerūt me in terra. Esa.10. Et consumabitur
indignatio. & in eo.49. Fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere.
14. Et ego cōsumā eos. & in eo.16. Et gladio & fame consu
mētur. & in eo.49. Donec cōsumā eos. Malach.3. Et vos fi
lii iacob nō estis cōsumpti. & aliqū scribitur cū aleph in fi
ne loco he. Dan.9. Vt cōsumatur preuaricatio. Itē signifi
Deficere. cat deficere. Deut.28. Et deficientibus ad cōspectū eorum to
ta die.3. Reg.17. Hydria farine nō deficiet. Ps.68. Defece
runt oculi mei dum spero in deum meū. Ps.70. Cum defe
cerit virtus mea ne derelinquas me. Ps.118. Defecit in salu
tari tuo anima mea. & in eodem. Defecerunt oculi mei in
eloquium tuum. Hiere.14. Defecerūt oculi eorū. Threñ.3.

Quia non defecerunt miserationes eius. Item significat
Expectare. expectare vel desiderare. Iob.31. Et oculos vidue expecta
re feci. Ps.83. Concupiscit & deficit aīa mea in atria dñi. p
Desiderare. quo he. le. Concupiscit & desiderat anima mea ad atria do
mini siue in atria dñi.2. Reg.14. Cessauitq; rex dauid per
sequi absalom. pro quo he. le. Et desiderauit dauid egredi
ad Absalom. Potest ēt intelligi sicut est in littera nostra. vt
supra dictū est. Item significat prohibere siue claudere. vt
Prohibere. Excludere. Geñ.23. Nullusq; te phibere poterit.1. Reg.6. Vitulosq; ea
rum concluserunt domi. i. phibuerunt exire. Et in eo.25.
Que phibuisti me hodie ne irē ad sanguinē. Et aliqū scri
bitur cū aleph loco he. vt. ps.118. Ab omni via mala phi
bui pedes meos. & de hoc vide supra in dictione כלא cala.
כלה cum aleph in fine: & inde כלה cala. i. consumatio. Esa.10.
Cōsumatio. Cōsumationem enim & abbreuiationē dñs deus exercitu
um faciet. Ezech.11. Consumationē tu facis. Soph.1. Quia
cōsumationē cū abbreuiatiōe faciet. Ponitur ēt aduerbia
liter. i. cōsumate siue perfecte. vt Exo.11. Post hec dimittet
vos & exire compellet. pro quo he. le. Post hec dimittet vos
& cū dimiserit cōsumate siue perfecte eiiciet vos hinc. & ē
sensus sicut in lrā nostra. & aliqū scribitur cum tau in prin
תכלה cipio & dicitur תכלה Thichla. i. cōsumatio. ps.118. Omnis
Cōsumatio. cōsumatiōis vidi finem. scribitur ēt cū tau i fine & dicitur.
תכלית תכלית Thachlith. i. finis siue cōsumatio. vt Iob.28. Et vni
Finis. Perfectio. uersorū finē ipe cōsiderat. Ps.138. pfecto odio oderā illos
כליון i. fine vel cōsumatiōe odii oderam illos. & inde כליון Cila
Cōsumatio. ion. i. consumatio. Esa.10. Consumatio abbreuiata inun
כלי dabit iustitiā. & inde כלי Cheli. i. vas siue instrumētū. Ar
Uas. ma. ornamentū. vestis. Geñ.24. Prolatisq; vasis argenteis
& aureis: ac vestibus dedit ea rebecce. Exo.22. Si quis comē
dauerit alicui pecuniā aut vasa. Et in eo.25. Omne pōdus
candelabri cū vniuersis vasis suis habebit talentum auri.
Leuit.6. Vas fictile in quo cocta est confringetur: φ si vas
eneū fuerit. Et in eo.15. Et vbicūq; sederit. pro quo he. le.
Sella. Et oē vas in quo sederit. i. oīs sedis vel sella aut instrumen
tum in quo sederit. & in eo. vas fictile cōfringetur. & ī eo.
Vas aūt ligneū lauabitur aqua. Nu.19. Et mittet aquas vi
uas sup eos in vas. & in eo.35. Si quis ferro percusserit. p φ
Instrumentum. he. le. Si quis vase ferreo. i. instrumento ferreo percusserit.
Et in eo. Si ligno percusserit. Pro quo hebrei legunt. aut si
vase ligneo. i. instrumento ligneo percusserit. Deut.23. Fo
ras autem ne feras tecum. pro quo hebrei legunt. Et in va
se tuo ne reponas. sed beatus hieronymus transtulit sensū.
Ester.1. Et aliis atq; aliis vasis cibi inferebantur. Ps.2. Et
tanq; vas figuli confringes eos. Esa.22. Omne vas paruu
lum a vasis craterarum vsq; ad omne vas musicorū. i. istru
mentum musicum. Et in eo.32. Fraudulenti vasa pessima
sunt. & in eodem.54. Omne vas quod fictum est cōtra te.
Arma. Significat etiam arma. Geñ.27. sume arma tua. & ī eodē.
49. Vasa iniquitatis bellantia. i. arma iniquitatis. Pōitur
Uestis. Monile. etiam pro veste. vt Deut.22. Non induetur mulier veste vi
rili. Esa.61. Et quasi sponsam ornatam monilibus suis. pro
quo hebrei legunt. Et quasi sponsam ornatam vasis suis. i.
vestimentis vel ornamentis suis. Et etiam instrumenta cu
iuscūq; rei dicūtur in hebreo vasa eius. vt Ps.70. confite
מכלות bor tibi in vasis psalterii. Esa.13. Dominus & vasa furoris
eius. Zach.11. sume tibi vasa pastoris stulti. & inde מכלות
Michloth. i. vasa secundum hebreos.2. Paralip.4. Omnia
Uasa. de auro purissimo facta sunt. pro quo he. le. vasa de auro.
potest etiam signare oīa sicut est in littera nostra. de quo vi
כליות de supra in dictione כלל Calal. & inde כליות Celaioth. i. re
Renes. nes siue renūculi. Leuit.3. Et duos renes. & in eo. Et reticu
lū iecoris cū renūculis. Iob.10. reposita ē hec spes mea in si
nu meo. pro quo he. le. Cōsumati siue pfecti sunt renes mei
i sinu meo. De quo vide Burgeñ. in additiōibus sup pdicto
loco. ps.15. Increpuerūt me renes mei. Ps.25. Vre renes
meos & cor meū. ps.138. Quia tu possedisti renes meos.
Hiere.11. Qui pbas renes & corda. & solū inuenitur in nu.
plu. Ponitur ēt p medulla. Deut.32. Cum medulla tritici.
Medulla. Et dicūt hebrei φ ponitur ibi pro granis tritici: eo quod in
figura assimilantur renibus. Item כלה Call i. i. spōsa. siue nu
כלה rus. De quo vide supra in dictione כלל Calal.
Sponsa. כלח Calach. Seniū vel senecta. beatus hieronymus transtu
כלח lit. abūdātiā. s. dierū: qd est idem qd senecta. Iob.5. In
Abūdātia. gredieris ī abūdātia sepulcrū. & ī eo.30. Et vita ipa putabā
Senecta. tur idigni. i. lōgiori vita. p quo he. le. sup ipos piit senecta.
כלכל Cilcal. sustinere. sustentare. Enutrire. De quo vide
Sustinere. supra in dictione כל Chol.
כלם Calā. erubescere. reuereri. cōfundi. siue cōfūdere. mo
lestare. Nu.12. Nōne debuerat saltē septē diebus rubo
Rubore suffundi. re suffundi.1. Reg.20. Eo qd confudisset eū pater suus.2.
Cōfundere. Reg.10. Erāt eni viri cōfusi turpiter. Iob.11. A nulo cōfuta
Confundi. beris. i. cōfūderis. ps.39. Et reuereātur qui volūt mihi ma
Reuereri. la. ps.73. Ne auertatur humilis factus confusus. Hiere.3. no
Erubescere. luisti erubescere. Et in eo.6. Et erubescere nescierunt. & in
eo.14. Cōfusi sunt & afflicti. pro quo he. le. Cōfusi sunt & e
rubuerūt. & in eo.31. Cōfusus sū & erubui. Ezech.36. Con
fundemini & erubescite. Itē significat molestare.1. Reg.25
Molestare. Nunquā eis molesti fuimus. & in eo. boni satis fuerunt no
bis & nō molesti. Iudi.18. Et nullo eis penitus resistente. i.
כלימה nullo molestante. & ide כלימה Celimma. i. verecūdia. cōfu
Confusio. Opprobrium. sio. opprobriū. ps.68. Operuit cōfusio faciē meā. Prouer.
18. Stultū se esse demōstrat & cōfusione dignū. Hiere.20.
Opprobrium sempiternū. quod nulla obliuiōe delebitur.
Increpatio. Esa.50. Faciem meā non abscondi ab increpantibus. pro
quo he. le. Faciem meā nō abscondi ab opprobriis vel cōfu
כלימות siōibus. vbi ponitur כלימות Celimmoth in numero plurali.
כלף Celaph. Instrumentum dolatorium. Et solum inueni
כלפות tur in numero plurali. s. כלפות Celaphoth. Ps.73. In
Ascia. Dolatoria. securi & ascia deiecerūt eā. Pro quo beatus hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. bipenni et do
latoriis deraserunt.
כמה Cama. Desiderare. Cōcupiscere. quādo. quod. siue quā
כמה tum. Ps.62. Quā multipliciter tibi caro mea. Pro quo
Quā multipliciter. beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem
Desiderare. transtulit. Desiderauit ad te caro mea. Significat ēt quādo.
Quando. Quot. aut quot. Ps.34. Dñe quādo respicies. Ps.118. Quot sunt
Quāte. Quanta. dies serui tui. Iob.13. Respōde mihi quātas habeo iniquita
tes Zach.2. Et videam quanta sit longitudo eius & quanta
latitudo eius.
כמו Cemo. sicut. tanq;. Iob.19. Quare psequimini me si
cut deus. ps.28. Et comminuet eas tanq; vitulū libani.
Sicut. Tanq;. ps.57. sicut cera que fluit auferentur. Et in eo. Sicut viuen
tes sic in ira. ps.62. Sicut adipe & pinguedine repleatur
כמוני aīa mea. & cōponitur cū pnominibus hoc modo כמוני Ca
Sicut ego. mōni. i. sicut ego. כמוך camocha. i. sicut tu.3. Reg.22. sicut
ego sum ita & tu. pro quo he. le. sicut ego sicut tu. Esa.38. si
cut ego hodie. כמוהו Camōhu. sicut ille. Exo.9. qualis nō fu
it in egypto. p quo he. le. Sicut ille nō fuit in egypto. כמונו
Camonu. i. sicut nos. Geñ.34. Si volueritis esse similes no
stri. i. sicut nos. כמוכם Cemochem. sicut vos. Iob.12. Et mi
hi est cor sicut & vobis. כמוהם Cimohem sicut illi.
כומז Cumaz. Ornamentū muliebre. Beatus hieronymus
transtulit Murenulas. Nu.31. Dextralia ac murenulas.
Murenule. כמן Camon. cyminū. Esa.28. Seret git & cyminū sparget
כמן Et ī eo. Nec rota plaustri super cyminū circuibit. Item
Cyminum.

מכמן Michmā .i. thesaurus absconditus. Dañ. 11. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti.

כמס Camus. reconditum siue absconditū. Deut. 32. Nōne hec cōdita sūt apud me. & solū inuenitur ī pdicto loco.

כמר Camar. incalescere. exurere. cōmotum siue cōturbatū esse. Geñ. 43. quia cōmota sunt viscera eius. Pro quo he. le. Quia incaluerūt miseratiōes eius: siue commote sunt miserationes eius. Threñ. 5. Pellis nr̄a quasi clibanus exusta est. Osee. 11. Pariter cōturbata est penitudo mea .i. cōmota ē penitudo mea. Item כמר Camar .i. edituus siue minister templi vel altariū. Et solū inuenitur in nu. plu. s. כמרים Gemarim. Osee. 10. Et editui eius super eū exultauerūt. Soph. 1. Et noīa edituorū cū sacerdotibus. Pōitur ēt pro aruspicibus. vt. 4. Reg. 23. Et deleuit aruspices quos posuerunt reges iuda. Item מכמר Michmar .i. rete aut retiaculū. siue illaqueatū. ps. 140. Cadent in retiaculo eius peccatores. Esa. 51. Sicut orix illaqueatus. Abach. 1. Et congregauit in rete suū. Scribitur ēt cū tau ī fine & dicitur מכמרת Michmóreth Esa. 19. & expandentes rete super faciem aquarum.

כן Cen. sic. ita. De quo vide supra in dictione כן Cun. Item כנים Cinim .i. cinifes. Exo. 8. Et sint cinifes in vniuersa terra egypti. Et solū inuenitur ī nu. plu. & in pdicto loco. Scribitur ēt sine iod & dr̄ כנם Cinam. vt in eo. Et facti sunt cinifes in hominibus & in iumentis.

כנה Chana. Equare. assimilare. Iob. 32. Et deū homini nō equabo. Esa. 44. Et ī noīe israel assimilabitur. hebrei tñ dicūt q̄ signat cognominare. vnde in pdicto loco ipi legunt. Et in noīe israel cognominabitur. Et in eo. 45. Assimilaui te & nō cognouisti me. pro quo he. le. Cognominaui te & nō cognouisti me. Ponitur ēt p̄ subsistere. Iob. 32. Nescio enī quādiu subsistā. & ēt in predicto loco he. le. quia nescio cognominare. potest ēt deriuari a dictiōe כן Cun: que signat firmare vel subsistere sicut est in littera nostra. vel a dictiōe כנה Cana que signat sedē vel basim aut radicē

כנות Cenauath. in lingua chaldaica signat cōsiliū siue cōsiliatorē. Esdre. 4. Et reliqui qui erant in consilio eorum. Et in eodem. Et reliqui cōsiliatores eorū. & dicūt hebrei q̄ significat cetum seu congregationem hominum.

כנימא Cenema. in lingua chaldaica significat huiuscemodi. siue taliter. aut hoc modo. Esdre. 4. Scripserunt epistolam vnā de ierusalem huiuscemodi. Et in eodem. 5. Et ita diximus eis .i. taliter. & in eo. Huiuscemodi autē sermonem responderunt nobis.

כנס Canas. congregare. colligere. coaceruare. 2. Paralip. 22. Et precepit vt cōgregarentur omnes proselyti. Ester. 4. Vade & congrega omnes iudeos. Ps. 32. Cōgregās sicut in vtre aquas maris. ps. 146. Dispersiones israel congregabit. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argētū & aurū. Et in eo. 3. Et tempus colligendi lapides. Esa. 28. Et palliū breue vtrūq; operire non potest. pro quo hebrei legunt. Et pallium breue cum colligitur. idest cum colligitur ad operiendum vnum non potest alium operire. Vnde beatus hieronymus transtulit sensum. Inde מכנסי Michnese. idest femoralia seu feminalia. Exo. 28. Facies & feminalia linea. Leuit. 16. Feminalibus lineis verenda celauit. Ezech. 44. Et feminalia linea erunt in lumbis eorum. Et solum inuenitur in numero plurali.

כנע Canaa. Humiliare. conterere. erubescere. revereri. vt Iudi. 3. Humiliatusq; est moab in die illo sub manu israel. & in eo. 4. Humiliauit ergo deus in die illo iabin regē Canaā. Iudi. 8. Humiliatus est aūt madiā corā filiis israel. 3. Reg. 21. Nōne vidisti humiliatū Achab corā me: quia igitur humiliatus est. 2. Paralip. 33. Et quia humiliati sunt auersa est ab eis ira dñi. Et in eo. Et egit penitentiā valde corā deo .i. humiliatus est corā deo valde. Nee. 9. Et humiliasti corā eis habitatores terre. ps. 106. Et humiliatum est in laboribus cor eorū. Itē significat cōterere. Deut. 9. Qui cōterat eos. signat ēt erubescere vel revereri. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mens eorū. 2. Paralip. 33. Et non est reueritus faciē dñi sicut reueritus est Manases pater ei9. Itē כנען Cenáan. nomē propriū viri .s. filii Cham. Geñ. 10. Filii āt cham chus & Mesraim & phut & canaā. & ab eo dicta est terra canaā. Geñ. 11. Vt irent in terrā canaā. ps. 104. Tibi dabo terrā canaā. Et inde כנעני Cenaani .i. cananeus. vt Geñ. 13. cananeus & pherezeus habitabant in terra illa. Et in eo. 38. Filiam hominis cananei. signat ēt mercatorē vel negociatorē aut institorem. vt Iob. 40. Et diuident illū negociatores. Esa. 23. Institores eius īclyti terre. Zach. 14. Et nō erit mercator vltra in domo dñi. Vnde illud qd habetur Prouer. 31. cingulum tradidit cananeo. hebrei legūt. Et cīgulū tradidit mercatori vl' negociatori. & Ezech. 17. Et trāsportauit eā in terrā canaā. Quod hebrei exponunt in terra negociationis vel mercationis. vnde subditur in vrbe negociatorū posuit eū. Osee. 12. Canaā in manu eius statera dolosa. pro quo he. le. Mercator seu negociator in manu eius statera dolosa. Vnde beatus hieronymus in suis explanatiōibus super puerbia. capitulo vltimo sic ait. Bene etenim nomine canaā qui gentiliū populū perorauit. & interpretatur cōmutator cōuersa ad fidem gentilitas designatur: que felicissima comutatiōe a vitiis ad virtutes: a diabolo transmigrauit ad xp̄m. Hec hieronymus. Inde כנעה Cinaa .i. mercatio seu negociatio. Hiere. 10. congrega de terra confusionem tuam. pro quo he. le. congrega de terra negociationē tuā .i. substantiā tuā. Vnde beatus hieronymus super pdicto loco sic ait. precipitur ierusalem vt quicquid habet foris substantie in vrbē munitissimā cōgreget: & lōge obsidioni paret alimēta: cōgrega inquit & de foris & de terra hoc est de agris substantiā tuā siue confusionem. Quidquid enim habes cōfusione dignū est. Hec hieronymus. Potest ēt significare cōfusionē vel erubescentiam: sicut supra dictum est.

כנף Canaph. Ala. penna. Angulus. ora. s. vestimenti. vt Exo. 19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Et in eo. 25. Expandētes alas & operientes oraculū. Deut. 4. vel auiū sub celo volantiū. pro quo he. le. Omnis auis alate .i. habentis alas. Ruth. 2. Sub cuius confugisti alas. Iob. 39. Penna struthiōis similis est pennis erodii. Esa. 10. & non fuit qui moueret pennā. & in plu. כנפים chenaphaim. siue כנפי chanphe. vt in aliquibus locis predictis: & Iob. 39. Expandet alas suas ad austrū. Ps. 77. Penne colūbe deargētate. ps. 138. Si sumpsero pennas meas diluculo. Prouer. 1. Frustra aūt iacitur rete ante oculos pennatorū. Zach. 5. Et spūs in alis earū: & habebāt alas milui. Malach. 4. Et sanitas in pennis eius. Et est in hebreo cōis generis. vt patet in locis predictis. Inde verbum כנף Canaph .i. auolare. Esa. 30. Et nō faciet auolare a te vltra doctorem tuum. Item כנף canaph .i. angulus. aut ora vestimēti. Nu. 15. vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor palliorū. Deut. 22 Per quattuor angulos pallii tui. Aggei. 2. In ora vestimenti sui. Pōitur ēt pro angulo vel fine aut extremo terre. Iob 38. Et tenuisti concutiens extrema terre. Esa. 11. A quattuor plagis terre. idest a quattuor angulis terre. Et in eodem 24. A finibus terre laudes audiuimus. Ponitur etiam pro templo. Dañ. 9. Et erit in templo abominatio desolatiōis.

כנר Cinor. cithara. Geñ. 4. Ipse fuit pater canentium in cithara & organo. Iob. 30. Versa est in luctum cithara

nostra. ps. 32. Confitemini dño in cithara. Ps. 56. Exsurge in psalterio & cithara. & in plu. כנרים Chinorim secundū terminationē masculinorū. siue כנרות Chinoroth. scd̄m terminationem femininorū. 3. Reg. 10. Et citharas lyrasq; cantoribus. ps. 136. Suspendimus organa nostra. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. suspendimus citharas nostras. Ezech. 26. Et sonitus cithararū tuarū non audietur amplius. Ponitur etiam pro lyris. 1. Paralip. 15. Cantores in organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis.

כנש Canas. in līgua chaldaica significat cōgregare. Dañ. 3. misit ad congregandos satrapas.

כס Ces. solium. sedes. De quo vide infra in dictione כסא Cise.

כסס Casas. numerare. supputare. Et scribitur cū simplici samech. Exo. 12. Iuxta numerū aīarum que sufficere possint ad esum agni. pro quo he. le. Iuxta numerum vel supputationē aīarū vniuscuiusq; iuxta esum suum numerabitis sup agnū. & inde מכס Méches .i. supputatio. vel numeratio. pro quo btūs hieronymus transtulit partem. s. numeratā vel supputatā. Nu. 31. Et separabis partē dño. Et in eo. E quibus in partē dñi supputate sunt oues sexcente. scribitur etiam cū tau ī fine & dicitur. מכסת Michsath. vt Exo. 12. Iuxta numerū aīarū q̄ sufficere possint. Leuit. 27. supputabit sacerdos iuxta annorū numerū vsq; ad iubileum.

כסא Cise. Soliū. sedes. thronus. Geñ. 41. vno tātū regni solio pcedā te. Exo. 11. A primogenito pharaonis qui sedet in solio eius. 2. Reg. 3. Et eleuetur thronus dauid. 1. Paralip. 29. Seditq; salomō in solio dñi. Iob. 26. Qui tenet vultum solii sui. Esa. 66. Celum sedes mea est. Hiere. 17. Soliū glorie altitudinis a principio. Et aliqñ scribitur sine aleph & dr̄ כס Ces. vt Exo. 17. Quia manus solius dñi. debet legi solii dñi. pro quo he. le. Quia manus sup soliū dñi vel sup thronū dñi. suple est. Et secundū aliquos hebreos ī duobus locis scribitur cū he in fine loco aleph: 3. Reg. 10. Qui habebat sex gradus. pro quo he. le. Sex gradus erat throno. Et in eo. Et sūmitas throni rotūda erat. Sed in libris hebraicis reperitur ēt in predictis locis cū aleph in fine. sicut in supradictis. Et in plu. כסאות Chisoth. Ps. 121. Quia illic sederūt sedes in iudicio: sedes sup domū dauid. Item כסא Cése .i. terminus siue dies constitutus vel insignis. ps. 80. In īsigni die solēnitatis nostre. Scribitur ēt cū he in fine loco aleph. pro quo btūs hieronymus diē plene lune trāstulit Prouer. 7. In die plene lune reuersurus est. & est idem. Nā apud hebreos dies insignis phase & tabernaculorū erat in plenilunio.

כסה Cisa. operire. coopire. celare. abscōdere. tegere. Geñ. 7. Opertiq; sunt oēs montes excelsi. Et in eo. 25. At illa tollens cito palliū suū operuit se. Et in eo. 38. Operuerat enim vultū ne agnosceretur. Exo. 15. Abyssi operuerūt eos. Et in eo. 40. Operuit nubes tabernaculū testimonii. Nu. 4. Inuoluentq; eo arcam testimonii .i. operient. Et in eo. Cumq; inuoluerint Aaron et filii eius sanctuarium .i. operuerint. Et in eo. 9. Operuit illud nubes. ps. 31. Et iniustitiā meā nō abscondi. Ps. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Ps. 71. Operuit mōtes vmbra eius. ps. 142. Ad te confugi. pro quo hebrei legunt. A te coopertus sum. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. transtulit. A te protectus sum. Prouer. 10. Et vniuersa delicta operit charitas. Et in eo. 12. Qui aūt dissimulat iniuriā callidus est. Pro quo hebrei legunt. Qui autem celat iniuriam callidus est. Et est sensus sicut in littera nostra. Et ī eo. Homo versutus celat scientiā. Et in eo. 26. Qui operit odium fraudulenter. Eccl's. 6. Et obliuione delebitur nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et in tenebris nomen eius operietur. Esa. 23. Et vestiantur vsq; ad vetustatem .i. cooperiantur. Et in eo. 58. Cum videris nudū opi eum. Hiere. 51 In multitudine fluctuū eius operta est. Ezech. 16. Et opuisti illas. Et in eo. 18. Et nudū opuit vestimēto. Et in eo. 24 Vt possit operiri puluere. Et in eo. 30. Et ipsam nubes operiet. Et in eo. 31. Et operui eū abysso. Et in eo. 32. Et operiam cum extinctus fueris celos. Et in eo. solem nube tegam. Et inde כסוי Cesui .i. operimentum. velamē. Nu. 4. & operient rursum velamine hyacithinarū pelliū. Et in eo. Et extendet desuper operimentū hyacithinarū pelliū. scribitur etiam cum tau in fine & dicitur כסות Cesuth. Geñ. 20. Hoc erit tibi in velamen oculorum. Exo. 22. Ipsum est enim solum quo operitur. Pro quo he. le. Ipsum est enim operimētum eius solum. Deut. 22. Per quattuor angulos pallii tui quo operiris. idest operimenti tui quo operiris. Iob. 24. Quibus non est operimentum in frigore. Et in eo. 26. Et nullū est operimētū pditioni. Esa. 50. Et saccum ponā operimentum eorum. scribitur ēt cum mem in principio & dicitur מכסה Michse. Exo. 26. Facies & operimētum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis. & super hoc rursus aliud operimentum.

כסח Casach. scindere. succidere. dirumpere. Ps. 79. succensa igni & suffosa. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. succensa igni & dirupta. Esa. 5. Et facta sunt morticinia eorum quasi stercora. pro quo he. le. Et facta sunt morticina eorum succisa vel dirupta. Et in eo. 33. spine congregate igni cōburētur. Pro quo he. le. spine succisse vel scisse igne comburentur

כסל Casal. insanire. stultum vel insipientem esse. stulte agere. Hiere. 10. Pariter insipientes & fatui probabuntur. Et inde כסיל Cesil. idest stultus. insipiens. ps. 48. Simul insipiens & stultus peribunt. Ps. 91. Et stultus non intelligit hec. ps. 95. Et stulti aliquando sapite. Prouer. 18. nō recipit stultus verba prudentie. Et in eo. Os stulti cōtritio eius. Eccl's. 2. stultus in tenebris ambulat. Et in eo. 4. Stultus complicat manus suas. Et inde כסל Cesel .i. stultitia. insipientia. vecordia. fiducia. spes. robur. fortitudo. Latus siue ilia. Iob. 8. Nō ei placebit vecordia sua. ps. 48. Hec via illorum scandalum ipsis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Hec via insipientie corū. scribitur etiam cū he in fine & dicitur כסלה Chisla. ps. 84. Et in eos qui conuertuntur ad cor. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trāstulit. Vt nō conuertātur ad stultitiā. scribitur ēt cum tau in fine & dicitur. כסילות Cesiluth. Prouer. 29. Mulier stulta & clamosa. Item כסל Césel .i. fiducia. spes. ps. 77. Et ponant in deo spem suam. Ponitur etiam pro robore vel fortitudine. vt Iob. 4. Vbi est timor tuus fortitudo & patientia tua. Et in eodem. 31. si putaui aurum robur meum. sed ēt in predictis locis hebrei legunt spem vel fiduciam. Item כסל Césel. idest latus. Iob. 15. Et de lateribus eius aruina dependet. Prouer. 3. Dñs enim erit in latere tuo. & in plurali כסלים Cesalim. idest latera siue ilia. vt Leuit. 3. cum adipe quo teguntur ilia. Et in eo. Cum adipe qui est iuxta ilia. Item כסיל Cesil .i. sydus celeste. pro quo beatus hieronim9 transtulit oriona. vt Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona. Amos. 5. Facientem arcturum & oriona. In alio vero loco pro כסיל Cesil posuit arcturum. Iob. 38. Aut gyrum arcturi poteris dissipare. significat ēt splendorem. Esa. 13. Stelle celi & splendor earum.

כסם Casam. tondere. Ezech. 44. sed tondentes attondēt

capita sua. Item כֻּסֶּמֶת Cusémeth.i.far.genus frumēti. Exo 9. Triticū aūt & far nō sunt lesa. Declinatur etiā pl̃r. כֻּסְּמִים. Cusemim .pro quo beatus hieronymus transtulit viciam. Ezech. 4. Milium & viciam.

כָּסַף Casaph.cōcupiscere.desiderare. Geñ. 31. Et desiderio erat tibi domus patris tui.pro quo he.le. Quia desiderio desiderasti ad domū patris tui. ps. 16. Susceperunt me sicut leō paratus ad predā. p quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit. similitudo eius quasi leonis desiderantis pdā. Ps. 83. Cōcupiscit & deficit anima mea in atria dñi. Iob. 14. operi manuū tuarū porriges dexteram. pro quo he.le. opi siue ad opus manuū tuarū concupisces vel desiderabis. Et ide נִכְסָף Nichsaph.i.desiderabilis siue amabilis. Soph. 2. Conuenite congregamini gens nō amabilis.i.nō desiderabilis. & ide כֶּסֶף Ceseph.i.argētū.pecūia. Geñ. 13. Erat aūt abram diues valde in possessiōe auri & argēti. Iob. 3. Qui replent domos suas argēto. ps. 11. Argētū igne examinatū. ponitur ēt p nomine adiectiuo. s. pro argēteo. vt Geñ. 44. Cyphum meū argēteum. Exo. 3. Vasa argentea & aurea. Itē ponitur pro pecunia seu moneta: vt Geñ. 23. Pecunia digna tradat eā mihi. Exo. 22. Si quis cōmēdauerit alicui pecuniā. Leuit. 25. Pecuniā tuā nō dabis ei ad vsurā. Eccl's. 10. pecunie obediūt oīa. Inuenitur ēt i numero plurali. Geñ. 42. Et reponerēt pecunias singulorum in saccis. & in lingua chaldaica dicitur כְּסַף Cesaph. siue כַּסְפָּא Caspa.i.argentū. Dañ. 2. pectus & brachia de argento. Et in eo. Et argentum & aurum.

כֶּסֶת Cesath.puluillus. Ezech. 13. Ve qui consuunt puluillos sub omni cubitu manus. Et in eodem. Ecce ego ad puluillos vestros.

כְּעַן Cean in lingua chaldaica signat nunc siue mō. Dañ. 2. Et nunc ostende mihi que rogaui te. Item כְּעֶנֶת Ceéneth: aduerbiū est salutandi quod in epistolis ponebatur apud chaldeos sicut apud latinos dicitur salutē aut pacē dicere. Esdre. 4. Et reliquis regionibus trans flumē in pace. Et in eo. Serui tui qui sunt trās flumē salutē dicunt. & in eo. 7. Esdre sacerdoti & scribe legis dei celi doctissimo salutē. Et aliqū scribitur sine nun & dicitur כְּעֶת Ceeth. vt in eo. 4. salutem dicens & pacem.

כָּעַס Caas.irasci.indignari.irritare.prouocare. s. ad iram. 2. Paralipo. 16. Iratusq; est Assa aduersus videntem. Ps. 111. Peccator videbit & irascetur. Et inde verbum secunde vel tertie cōiugatiōis. qđ signat iratū facere. siue irritare vel prouocare. s. ad irā. Deut. 31. Vt irritetis eū in opa manuum vestrarū. & in eo. 32. Et in abominatiōibus ad iracundiā cōcitauerūt. & in eo. Et irritauerūt in vanitatibus suis. Et in eo. Et in gēte stulta irritabo eos. 1. Reg. 1. Affligebat quoq; eā emula eius. pro quo he.le. Et puocabat siue irritabat eā emula eius. Et in eo. Et sic puocabat eā. i. ad iracūdiam cōcitabat. 3. Reg. 16. Vt me irritares. Et in eo. prouocātes dñm deū israel in peccatis eorū. 4. Reg. 16. Feceruntq; verba pessima irritātes dñm. Et in eo. 21. Et irritaret eū. & in eo. 23. Ad irritādū dñm. Ezech. 32. Et irritabo cor populorū multorū. ponitur ēt pro irridere. vt Nee. 4. quia irriserūt edificātes. i. ad irā prouocauerūt. & inde כַּעַס Caas. i. ira. furor. indignatio. irritatio. meror. Deut. 31. sed propter irā inimicorū distuli. Iob. 5. vere stultū interficit iracūdia Et in eo. 17. Caligauit ad indignationē oculus meus. ps. 6. Turbatus est a furore oculus meus. prouer. 17. Ira pr̃is filius stultus. ponitur ēt p merore vel tristitia. vt. 1. Reg. 1. Ex multitudine doloris & meroris mei locuta sū vsq; in p̃sēs. scribitur ēt cū sin & pūcto ceboleth in fine. vt Iob. 6. Vtinā appēderētur pctā mea qb⁹ irā merui. & i eo. 10. & multipli cas irā tuā aduersū me. pōitur ēt p cura. Eccl's. 5. & in curis multis. & i erūna atq; tristitia. & i plu. כְּעָסִים ceasim. 4. Re. 23. propter irritatiōes quibus puocauerat eū manasses.

כַּף Caph. pugillus. palma. ideſt vola manus. vel planta pedis. aut phiala. De quo vide in dictione sequenti.

כָּפַף Caphaph. curuare. incuruare. ps. 56. icuruauerūt aīam meā. ps. 144. Et erigit oēs elisos. i. oēs curuos vel incuruatos. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. & erigit oēs iacētes. scribitur ēt cū simplici pe. Esa. 58. Nūquid cōtorquere vt circulū caput suū. i. incuruare q̄si circulū caput suū. Mich. 6. Curuabo genu deo excelso. p quo he.le. Curuabor deo excelso. pōt ēt subintelligi genu: sicut est in lr̃a nr̃a. Et inde כִּפָּה Cipa. pro quo btūs hieronymus transtulit incuruantē. Esa. 9. Incuruātē & deprauantē. Hebrei tñ dicūt q signat ramū vel virgultū. eo qđ rami in curuantur versus terrā. vnde in pdicto loco ipi legūt. ramū & iuncū. & dicūt q per ramū & iūcū significātur fortes & ibecilles. Iob. 15. & manus eius arescet. pro quo he.le. Et ramus eius nō virescēs. pōt ēt signare manū sicut est in lr̃a nostra. vt infra dicetur. Et in plu. כִּפּוֹת Capoth. pro quo beat⁹ hieronymus trāstulit spatulas. Leuit. 23. spatulasq; palmarū & ramos ligni. & inde כַּף Caph. i. pugillus. palma. interior pars manus seu pedis. eo qđ est recurua a parte interiori: aut phiala. Exo. 9. Extēdā palmas meas ad dñm. Leuit. 9. Addēs in sacrificiū libamēta que pariter offeruntur. pro quo he.le. Et obtulit munus seu oblationem & impleuit pugillū ex ea. Iudi. 8. Forsitan palme manuū zebee & salmana in manu tua sunt. 3. Reg. 7. quātum pugillus cape potest farine. 2. Paralipo. 6. Palmis in celum leuatis. Prouerb. 31. Palmas suas extendit ad pauperem. Ecclesiastes. 4. Melior est pugillus cum requie quam plena vtraq; manu. Ponitur etiam pro manu. vt Exo. 33. Et protegam dextera mea donec transeam. Pro quo hebrei legunt. Et protegam super te manu mea seu palma mea donec transeam. Et in eodem. Tollamq; manum meam. Leuit. 8. Tradensq; omnia Aaron & filiis eius. pro quo hebrei legunt. Et posuit omnia super manus Aaron & super manus filiorum eius. Et in eodem. Rursumq; suscepta de manibus eorum. 3. Reg. 8 Et manus expanderat ad celum. Iob. 16. Absq; iniquitate manus mee. Et in eo. 29. Et digitum supponebant ori suo. Pro quo hebrei legunt. Et manum seu palmam supponebant ori suo. Prouerb. 10. Egestatem operata est manus remissa. Esa. 28. Statim vt manu tenuerit deuorabit illud. & in eodem. 69. ecce in manibus meis descripsi te. & in plura lī כַּפַּיִם Capaim. siue כַּפּוֹת Capoth. vt in aliquibus locis pdictis & et in sequentibus. ponitur etiā pro planta pedis seu pro vestigio. Deut. 28. A planta pedis vsq; ad verticem tuum. & in eodem. Non valebat nec pedis vestigium figere. Esa. 1. A planta pedis vsq; ad verticem. Et in eo. 60. Et adorabunt vestigia pedū tuorū. 3. Reg. 18. Ecce nubecula parua quasi vestigiū hominis. Et ab eius similitudine ponitur ēt p nube scđm he. Iob. 36. In manibus abscōdit lucē. pro quo he.le. nubib⁹ abscōdit lucē. Threñ. 3. leuem⁹ corda nr̃a cum manibus. pro quo he.le. leuemus corda nostra ad nubes. ideſt sursum. Significat etiam os concauum in quo femur voluitur. Pro quo translatio nostra neruum transtulit. Geñ. 32. Tetigit neruum femoris eius. Et in eodem. Eo qđ tetigerit neruū femoris eius. Itē signat phialā siue vas cōcauū. pro q̄ btūs hiero. trāstulit mortariolū. Nu. 7. mortariolū aureū appēdēs decē siclos. & in plu. כַּפּוֹת capoth. Exo. 25. parabis & acetabula ac phialas. Nu. 7. Mortariola aurea duodecim. 2. paralip. 24. Phiale quoq; & cetera vasa. ponitur etiam כַּפּוֹת Capoth pro pesulo ostii. vt Canti. 5.

Pesulum ostii mei aperui dilecto meo.

כָּפָה Capha. cōprimere. extinguere. Prouer. 21. Mun⁹ absconditum extinguit iram.

כָּפַל Caphal. duplicare. Exo. 26. vt sextū saxū in fronte tecti duplices. Ezech. 21. Et duplicetur gladius ac triplicetur. Et ide כֶּפֶל Caphul. i. duplicatum siue duplex. Exo. 28. Quadrangulum erit & duplex. Et inde כֶּפֶל Cephel. i. duplicatio. Iob. 41. Et in mediū oris eius quis intrabit. p quo he.le. In duplicatiōe freni ei⁹ quis itrabit. & ide מַכְפֵּלָה Machpela. i. duplex siue duplicata. Geñ. 23. Vt det mihi speluncam duplicē. Et in eo. Sepeliuit Abraā vxorē suā i spelunca duplici. & inde כִּפְלַיִם Ciphlaim. i. duplicia. Esa. 40 Suscepit de manu dñi duplicia pro oībus peccatis suis.

כָּפַן Caphā. colligere. recolligere. Ezech. 17. Et ecce vinea ista quasi mittēs radices ad eā. pro q he.le. Et ecce vitis ista collegit radices suas ad eā siue super eā. i. recollegit ab aliis locis & misit eas ad eam. Item כָּפָן Chapham. i. fames Sterilitas. Iob. 5. In vastitate & fame ridebis.

כָּפִיס Caphis. lignū qđ est inter iūcturas edificiorū. Abach. 2. Et lignū quod inter iūcturas edificiorū ē rūdebit.

כָּפַר Caphar. placare. Expiare. propiciare. orare. rogare deprecari. auferre. delere. linire. bituminare. Geñ. 32. Dixit enim placabo illū muneribus. Exo. 29. Per singulos dies ad expiādū. Et in eo. Et sit placabile sacrificiū. pro quo he.le. Quibus expiabitur siue placabitur. & in eo. Septem diebus expiabis altare. & Leuit. 14. Vt placet p eo dñm. & in eo. 23. Et propicietur vobis dñs deus vester. Et in eo. 30 Et placabit super eo in generationibus vestris. & in eo. Et ppicietur aīabus eorum. Nu. 35. Nec aliter expiari potest. Deut. 21. Propicius esto populo tuo israel. 1. Reg. 3. Idcirco iuraui domui heli q non expietur iniquitas domus eius. Prouer. 16. Vir sapiens placabit eam. Esa. 47. Quā nō poteris expiare. Itē signat orare aut rogare vel deprecari. vt Exo. 30. Et deprecabitur Aaron sup cornua eius. Et in eo. 32. Si quomodo quiuero eū deprecari pro peccato vestro. Leuit. 4. Rogabitq; pro eo. & dimittetur ei. & in eo. 5. qui rogabit pro eo offerens arietem. Et in eo. qui orabit p eo quia nesciēs fecerit. Et in eo. 12. Orabitq; pro ea sacerdos. Item signat auferre vel delere. Deut. 21. Et auferetur ab eis reatꝰ sanguinis. Esa. 28. Et delebitur fedus vestrū cū morte. i. auferetur. Itē signat linire vel bituminare. Geñ. 6. & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. Vbi pōitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Et inde כַּפֹּרֶת Caporeth. i. ppiciatoriū vel coopteriū. Exo. 25. facies & ppiciatorium de auro purissimo. & ide כֹּפֶר Cōpher. i. illud qđ datur in ppiciatiōne vel pciū. Exo. 21. Quod si preciū fuerit ei impositū. Et in eo. 30. Dabūt singuli preciū pro aīabus suis. Nu. 35. Non accipietis pciū ab eo qui reus est sanguinis. Iob. 33 Inueni in quo ei propicier. Esa. 43. Dedi ppiciatiōne tuā Et inde כִּפֻּרִים Chipyrim. i. propiciatiōes vel expiatiōes. Exo. 30. Susceptamq; pecuniā que collata est a filiis israel. Pro quo he.le. Et suscipies pecuniā ppiciationū a filiis israel. Leuit. 23. Decimo die mēsis huius septimi dies expiationū erit. Et in eo. Quia dies propiciatiōis est: quod in hebreo legitur in nu. plu. s. propiciationū. Item כָּפָר Cephar. i. villa. 1. Reg. 6. Ab vrbe murata vsq; ad villā. Et in plurali כְּפָרִים Chepharim. Canti. 7. Cōmoremur i villis. Item כֹּפֶר Chephor. i. species aromatica. Beatus hieronymus transtulit cyprum: quasi ab hebreo deriuatum. Canti. 1. Botrus cypri dilectus meus mihi. & in plu. כְּפָרִים Chepharim. vt i eodem. 4. Cypri cum nardo. Et aliqui hebrei dicunt q signi ficat camphoram. Item כְּפוֹר Chephor. i. pruina. Exo. 16. In similitudinem pruine super terram. ps. 146. Nebulam sicut cinerem spargit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Pruinā sicut cinerē spargit. Itē כְּפוֹר Chephor ideſt peluis siue crater. Esdre. 8. Et crateras aureas viginti. Item כְּפִיר Chephir. i. catulus leonis. Ps. 16. Et sicut catulus leonis habitans in abditis. Esa. 31. Quomodo si rugiat leo & catulus leonis. Amos. 3. Nunquid dabit catulus leonis vocem suam. Et in plu. כְּפִירִים Chephirim. Ps. 103. Catuli leonum rugientes vt rapiant. ponitur etiam p leone. ps. 33. Diuites eguerunt & esurierunt. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Leones indiguerunt & esurierūt. Ps. 34. A leonibus vnicā meam. Ps. 90. Et cōculcabis leonē & draconē. Prouer. 28. Et iustus quasi leo cōfidēs. Ezech. 19. Et eduxit vnum de leunculis suis: leo factus est. Et in eo. 32. Leoni gentiū assimilatus es. Et in eo. 38. Negociatores tharsis & oēs leones eius. quod hebrei exponunt: omnes fortes vel principes eius. dicti a similitudine leōis. Ponitur ēt כְּפִירִים Chephirim pro vitulis. Nee. 6. Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis. nā antiquitus quando inibant fedus vel pactū diuidebant vitulum aut vitulos seu aliud quodcunq; animal & transibāt inter diuisiones eius. vt infra dicetur in dictione כָּרַת Carath. Hebrei tamen dicunt q in predicto loco כְּפִירִים Chephirim est nomen proprium loci.

כָּפַשׁ Chapas. cibare. Threñ. 3. Cibauit me ciere. Et solū inuenitur in pdicto loco. Hebrei tñ dicūt q signat inuoluere. vnde in pdicto loco ipi legunt. Inuoluit me cinere.

כְּפַת Capheth. in lingua chaldaica significat ligare. vel vincire. Dañ. 3. vt ligatis pedibus sidrach misach & abdenago. Et in eo. Et statim viri isti vincti cū brachis suis. & in eodem. Ceciderunt in medio ignis ardentis colligati.

כַּפְתֹּר Caphthor. Pomum. spherula. ideo scilicet ianue. aut limen. Exo. 25. Et sphērulas ac lilia ex ipso procedentia. Et in eodem. Spheruleq; simul & lilia. Et in eodem. Et spherule igitur & calami ex ipso erunt. Accipitur etiam pro cardine: eo quod est rotundus. Amos. 9. Percute cardinem. Item ponitur pro limine. Soph. 2. In liminibus eius morabuntur.

כַּר Car. agnus. aries. miles. stramentum. Esa. 16. Emitte agnum domine dominatorem terre. Et in eodem. 30. pascetur in possessione tua in die illo agnus spaciose. Et in plurali. כָּרִים Carim. Deut. 32. Cum adipe agnorum. Ps. 36. Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & exaltati deficient. Pro quo hebrei legunt. Et inimici domini quasi gloria arietum deficient. ideſt quasi adeps vel in guedo arietum deficient: sicut ipsi exponunt. ps. 64. Induti sunt arietes ouium. Hiere. 5. Deducā eos quasi agnos ad victimam. Ponitur etiam pro arietibus ferreis quibus destruebantur muri ciuitatis. Ezech. 4. Et dabis contra eam castra & pones arietes in gyro. Et in eodem. 21. Vt ponat arietes contra portas. Ponitur etiam pro militibus vel pro legione militum. vt. 4. Regum. 11. Et assumens centuriones & milites. vbi pro militibus ponitur כָּרִי cari. cum iod in fine. & infra in eodem. Tulitq; centuriones & cerethi & pheleti legiones. Pro quo hebrei legunt. Tulitq; centuriones & milites & cursores. Item כַּר Car. ideſt stramentū. Geñ. 31. Abscondit idola subter stramenta cameli.

כִּכָּר chicar. torta. massa. talētū. planicies. Exo. 29. tortāq; panis vni⁹. 1. Reg. 2. & offerat nūmū argēteū & tortā pāis. Hiere. 37. & vt daretur ei torta cottidie pāis. signat ēt talētū. vt Exo. 25. habebit talētam auri purissimi. 4. Reg. 5. Melius est vt accipias duo talenta. 2. Paralip. 36. Et condēnabit terrā cētū talētis argēti & talēti auri. Zach. 5. Et ecce talētū plūbi portabatur. signat ēt regionem campes-

trem vel planiciem.Geñ.13.Vidit omnem regionem iordanis.i.omnem planiciem iordanis.Et in eo.Elegitq; sibi loth regionem circa iordanem.Et in eo.19.Nec stes in omni circa regione.3.Reg.7.In campestri regione iordanis fudit ea rex. Regio. Cāpestris.

כרר Carar.stramentū.seu reclinatoriū iumentorū.& scribitur cum simplici res.De quo vide supra in dictione כר Car. כרר Stramētū.

כרב Cherub.Exo.25.Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero.ps.17.Et ascendit super Cherubim & volauit.Quod in hebreo legitur singulariter.s.Et ascendit super cherub.Ezech.10.Rota vna iuxta cherub vnum.Et in codē.Facies vna facies cherub.& in plu כרבים Cherubim Geñ.3.Collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim. Exo.25.Duos cherubim aureos & pductiles facies.& i eo. Et erūt cherubim expandentes alas.& in eodem.26.opere plumario & pulchra varietate cōtextū.pro quo hebrei legunt.opere plumario siue polymitario facies eum cherubim.i.figuris cherubim.Et i eo.36.Coccoq; bis tincto opere vario.Pro quo hebrei legunt.Coccoq; bis tincto cherubim.2.Reg.6.Super quam inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubim.3.Reg.6.Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis oliuarum.& in eo.7.Leões & boues & cherubim.2.Paralipo.3.Et celauitcherubim in parietibus.Ezech.10.& intellexi quia cherubim essent.Et sedm aliquos hebreos est genus ad oēm formam vel figuram.& dicunt q cherubim qui erant in propiciatorio erant in figura humana:& qui ponūtur in Ezechiele erant in figura quattuor aīalium que in eodem continentur.Ponitur etiam pro principe vel magno.Ezech.28.Tu cherub extensus & protegens. כרב Cherub. כרבים Cherubim

כרבל Carbal.Inuoluere.induere.vt.1.Paralipo.15.Porro dauid erat indut⁹ stola byssina.Item כרבל Carbal in lingua chaldaica significat calciamentum.Dañ.3.Vincti cum brachis suis & thiaris & calciamētis & vestibus missi sūt in fornacē ignis.he.vero dicūt q significat quoddam genus vestimenti. כרבל Induere. כרבל Calciamētum.

כרה Cara.fodere.perfodere.scindere.incidere.emere.parare.seu preparare.Geñ.50.In sepulchro meo quod fodi mihi.Exo.21.Si quis aperuerit cisternam & foderit. ps.7.Lacum aperuit & effodit eum.ps.39.Aures autem perfecisti mihi.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Aures fodisti mihi. Ps.93.Donec fodiatur peccatori fouea.Prouerb.16.Vir insipiens fodit malum.Et in eodem.26.Qui fodit foueam incidet in eam.Signāt et cōcidere.Iob.4.Concident eū amici.& inde כרת Ceroth.idest loca que exciduntur vel circunfodiuntur pro ouibus vel pro pastoribus ad quiescendū.Soph.2.& erit funiculus maris requies pastorum.& in de מכרה Michre.idest fossio.excisio.vt supra in eo.& aceruū salis.pro quo hebrei legunt.& excisio vel fosio salis.idest aceruus vnde sal exciditur vel effoditur.significat etiā predicta dictio parare.siue preparare.4.Reg.6.Apposita est eis ciborum magna preparatio.pro quo hebrei legunt.& preparare fecit eis apparatū magnū.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Ponitur etiam pro subuertere. Iob.6.Et subuertere nitimini amicum vestrum.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.& preparatis contra amicū vestrum.idest paratis vosmetipsos contra amicum vestrū. Significat etiam emere siue conducere.Deut.2.Aquā emptam haurietis & bibetis.pro quo hebrei legunt.Et etiam aquas emetis ab eis & bibetis.Osee.3.Et fodi eā mihi quindecim argēteis.pro quo he.le.& emi siue cōduxi eā mihi כרה Fodere. Concidere. כרת Requies. מכרה Excisio. Preparare. Subuertere. Emere.

quindecim argenteis.potest etiā legi sicut est in littera nostra.Vnde beatus hieronymus in suis explanationibus sic ait.fodit itaq; eam sibi.idest adulteram siue conduxit quindecim argenteis.quando dicit fodi ostendit vineam que a domino plantata est:& in multis locis scripturarū ponitur significans populum iudeorum.Sin autem legerimus conduxi.adultere precium non vt cum propheta dormiat sed vt contenta mercede sua adulterare desistat.Hec hieronymus.vnde illud quod habetur.Geñ.50.In sepulchro meo quod fodi mihi.Potest etiam legi.In sepulchro meo quod emi mihi.& inde מכר Mecher.i.emptio siue precium emptionis.Nu.20.Dabimus quod iustum est.pro quo hebrei legunt.Dabo precium earum.Prouer.31.procul & de vltimis finibus precium eius. Cōducere. מכר Precium.

כרז Caraz in lingua chaldaica significat preconizare siue predicare.Dañ.5.Et predicatum est de eo q haberet potestatem tertius in regno.& inde כרוזא Caroza.i.preco. vt in eodem.3.& preco clamabat valenter. כרז Predicare. כרוזא Preco.

כרך Carach.inuoluere.induere.& ide תכריך Thacrich.per additionem tau in principio.idest pallium quo inuoluitur.Ester.8.& amictus serico pallio atq; purpureo. כרך Inuoluere. תכריך Pallium.

כרכב Carcob.arula.Exo.27.Quos pones subter arulā altaris Et in eodem.38.Et subter eam in altaris medio arulam.& dicunt hebrei q significat circuitum siue ambitum. כרכב Arula.

כרכם Carcom.crocus.Canti.4.Nardus & crocus.& solū inuenitur in predicto loco. כרכם Crocus.

כרכר Charcar saltare.2.Reg.6.Dauid saltabat totis viribus ante dñm.inde כרכרות Chircaroth.pro quo beatus Hieronymus transtulit carrucas.Esa.66.& in mulis & in carrucis. כרכר Saltare. כרכרות Carruce.

כרם Cherem.vinea.Geñ.9.Et plātauit vineam.Exo.22. Si leserit quispiam agrum vel vineam.Iob.24.Et vineam eius quem vi oppresserunt vindemiant.Canti.1.Vineam meam non custodiui.Et in eo.2.Nam vinea nostra floruit.Esa.1.Vt vmbraculum in vinea.Et in eo.3.Vos enim depasti estis vineam meam.& in plurali כרמים Cheramim. Nu.22.Quibus vinee cingebantur.1.Reg.8.Et vineas & olineta optima tollet.Canti.1.Posuerunt me custodem in vineis.Ponitur etiam singulare pro plurali.Iudi.15.Vt vineas quoq; & olineta flamma cōsumeret.& inde כרמים Cormim.i.vinitores.Et solū inuenitur in numero plurali.4. Reg.25.Et de pauperibus terre relinquit vinitores & agricolas.Esa.4.Agricole & vinitores vestri erunt. כרם Vinea. כרמים Vinee. כרמים Vinitores.

כרמל Carmel.frumentum nouum.seu spice adhuc virescētes.4.Reg.4.Et frumētum nouum in pera sua.In alio vero loco btūs hieronymus transtulit pultes ex segete. Leuit.24.Et pultes nō comedetis ex segete.est etiā כרמל Carmel nomē montis in quo erant vinee & segetes & aliē arbores fructuose.1.Reg.25.Et possessio eius in carmelo. 3.Reg.18.Et congregauit prophetas in monte carmeli. Esa.10.& gloria saltus eius & carmeli eius.Et in eo.16.Et auferetur letitia & exultatio de carmelo.Et in eodem.29. Conuertetur libanus in carmel & carmel in saltum reputabitur.Et in eodem.35.Decor carmeli & saron.Hiere.46. Et sicut carmelus in mare veniet.Item כרמיל Carmil significat colorem coccineum.2.Paralip.2.Purpura coccino & hyacintho.Et i eo.In hyacintho & bysso & coccino.Et i eo dem.3.Fecit quoq; velū ex hyacitho purpura cocco & bysso.Et secundum hunc significatum exponunt hebrei illud Canti.7.Caput tuū vt carmelū.i.vt coccinū.Nā sequitur i eodem.Et come capitis tui sicut purpura regis. כרמל Frumētū nouum. כרמל Pultes. Carmelus. כרמיל Coccinus.

כרסא Cursa.in lingua chaldaica significat soliū siue thro- כרסא Solium

num.Dañ.5.Depositus est de solio regni sui.& in eodē.7. Thronus eius flāme ignis.& in plurali כרסון Carsauan.vt in eodem.Donec throni positi sunt. Thronus. כרסון Throni.

כרסם Carsam.exterminare.Ps.79.Exterminauit eā aper de silua.& solum inuenitur in predicto loco. כרסם Exterminare.

כרע Caraa.accubare.incuruari.curuare genua.genuflectere.Geñ.49.Accubuisti vt leo & quasi leena.Nu. 24.Accubās dormiuit vt leo.Iudi.7.Qui aūt curuatis genibus biberint.& in eodem.Reliqua multitudo flexo poplite biberat.pro quo he.le.Et reliquus populus curuauerunt genua ad bibendū.Iudi.11.Decepisti me.Pro quo he. le.Incuruans incuruasti me.i.humilians humiliasti me.2. Reg.22.Incuruasti resistentes mihi subtus me.3.Reg.8. Vtrūq; enim genu in terrā fixerat.i.incuruauerat.& in eo. 19.Quorum genua non sunt incuruata ante baal.4.Reg. 1.Curuauit genua cōtra heliam.Iob.4.Et genua trementia cōfortasti.Pro quo he.le.Genua incuruātia siue curuata cōfortasti.& in eo.31.Et super eam incuruentur alii.Ps.17. Et supplantasti insurgentes in me subtus me.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Incuruasti resistentes mihi sub me.Ps.77.Et electos israel impediuit.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit.Et electos israel incuruauit.Esa.10.Ne incuruemini sub vinculo.& in codē.45.Quia mihi curuabitur omne genu.& in eodem.65.Et oēs vos in cede corruetis.i.incuruabimini.& ide כרעים Ceraaim.i.genua vl' crura.Leuit.1. Intestinis & pedib⁹ lotis aqua.& in eo.Intestina vero & pedes lauabūt aqua.pro quo he.le.Intestina & genua siue crura.& in eodem.11.Sed habet longiora retro crura.Amos.2 Duo crura aut extremum auricule. כרע Accubare. Curuare. Incuruare. כרעים Crura.

כרפס Carpas.color carbasinus.Ester.1.Tentoria aerei coloris & carbasini.& solum inuenitur in predicto loco. כרפס Color carbasinus.

כרש Ceres.venter.Hiere.51.Repleuit ventrem suum teneritudine mea.& solum inuenitur in predicto loco. כרש Venter.

כרת Carath.scindere.abscindere.eradicare.dispdere.perire.occidere.pacisci.siue inire pactū.pcutere siue ferire fedus.Leuit.20.Succidāq; eū de medio populi sui.Et in codē.Succidāq; ipm & omnes qui consenserint ei.Nu. 15.Abscinderunt palmitē cū via sua.Deut.19.Et in succisione lignorū securis effugerit manū.& in eo.20.Succide & extrue machinas.& in codē.23.Amputatis testiculis & abscisso veretro.Iudi.6.Et nemus quod circa arā est succide.Et in eo.Super strue lignorū que de nemore succideris.& in codē.Lucūq; succisum.& in eo.Et succidit nemus.1.Reg. 20.Nō auferes misericordiam tuam.pro quo hebrei legūt. Nō abscindes misericordiā tuā.& in eo.Qū eradicauerit dñs inimicos dauid.i.qū succiderit.4.Reg.19.Et succidi sublimes cedros eius.2.Paralip.2.Operarii qui cesuri sunt ligna.Esa.14.Non ascēdat qui succidat nos.Hiere.46.Succiderunt saltum ei⁹.Ezech.16.Non est precissus vmbilicus tuus.Itē significat disperdere siue delere vel perire.aut inferire.Geñ.17.Delebitur anima illa de populo suo.Sed etiā in predicto loco hebrei legunt.Abscidetur siue succidetur aīa illa.Exo.8.Vt abigantur rane a te & a domo tua.i.vt intereant vel succidantur.& in eo.12.Quicūq; comederit fermentatū peribit aīa illa de israel.& in eo.31.Peribit anima illius de populo suo.Leuit.17.Et sic peribit de medio populi sui.& in eo.Interibit de populo suo.& in codē.Et disperdam eum de populo suo.Nu.15.Peribit de populo suo.Et in codem.Idcirco delebitur & portabit iniquitatem suam. Deut.19.Cū disperderit dominus deus tuus gentes.3.Reg. 14.Et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem.i. dispdā vel interficiam.& in eo.18.Et non penitus iumenta כרת Succidere. Abscindere. Precidere. Delere. Perire. Interire. Disperdere.

pereant.Ps.36.Reliquie impiorum peribūt.Hiere.51.Dñe tu locutus es contra locum istum vt disperderes eū.Ioel.1. Periit sacrificium & libamen de domo dñi.& in codē.Alimenta perierunt.Amos.1.Et disperdā homines a facie terre.& in eo.Et disperdā habitatores de campo idoli.Soph.3 Disperdidi gentes.Ponitur etiā pro interficere vel occidere.Leuit.20.Et interficiā ipsum de medio populi sui.& in eodem.Occidentur in cōspectu populi sui.& in eodem.Interficientur ambo de medio populi sui.4.Reg.9.Et percutiā de domo Achab mingentē ad parietem.i.interficiā vel occidā.Ezech.25.Et interficiā iterfectores.Dañ.9.Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur xpūs.& inde כריתת Cerithuth.i.abscisio vel separatio.& accipitur pro libello repudii quo vir ab vxore separabatur.Deut.24.Scribet libellum repudii.Esa.50.Quis est hic libell⁹ repudii matris vestre.Hiere.3.Et dedissem ei libellū repudii.& ide כרתים Cerethim.pro quo beatus Hieronymus transtulit interfectores siue perditos.Ezech.25.Et interficiam interfectores Amos.2.Gens perditorum.& inde כרתי Cerethi nomen legionis militum:eo quod occidebant & trucidabant homines in bello.2.Reg.8.Banaias aūt filius Ioiade super cerethi & phelethi.& in codem.15.Et legiones cerethi & phelethi.Significat etiam supradicta dictio כרת Carath pangere vel inire aut percutere fedus vel pactum:eo quod antiquitus qū inibant fedus vel pactum occidebant vitulum siue aliud quodcunq; animal:& diuidebant illud & transibant inter diuisiones eius:vt habetur Hiere.34.vbi dicitur.Et nō obseruauerunt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo:vitulum quem conciderunt in duas partes:& transierunt inter diuisiones eius.Geñ.15.In illo die pepigit dominus fedus cum Abraam.& in eodem.22.Percusseruntq; ambo fedus.& in eodem.Et inierunt fedus in puteo iuramenti.Exo.23.Non inibis cum eis fedus.& in eodem. 34.Ecce ego inibo pactū videntibus cunctis.Deut.5.Deus noster pepigit nobiscum fedus.1.Reg.11.Habeto nos federatos.Pro quo hebrei legunt.Percute nobiscum fedus seu ini nobiscum pactum.& in codem.In hoc feriam vobiscū fedus.& in eodem.20.Pepigit ergo ionathas fedus cum domo dauid.Et in hebreo in predicto loco non habetur fedus:sed subintelligitur.& in eodem.22.Maxime cum filius meus iniuerit fedus cum filio isai.Pro quo hebrei legunt. Cum percusserit vel inierit filius meus cum filio isai.s.fed⁹ vel pactum.Esdre.10.Percutiamus fedus cum deo nostro. Esa.55.Feriam vobiscum pactum sempiternum.Osee.10. Et ferietis fedus cum mendacio.& in lingua chaldaica ponitur pro horrere.Dañ.7.Horruit spiritus meus. Interficere. Occidere. כריתת Repudiū. כרתים Interfectores. Perditi. כרתי Cerethi כרת Pangere f.fedus Percutere Inire.f.fedus. Ferire.f.fedus. Horrere.

כשב Chesceb.agnus.Leuit.3.Si agnum obtulerit corā domino.& in eodem.22.Bos ouis & capra cum genita fuerit.Pro quo hebrei legunt.Bos vel agnus & capra.& in plurali כשבים Cesabim.vt Geñ.30.Diuisitq; gregē iacob. Pro quo he.le.Diuisitq; agnos iacob.Leuit.1.Quod si de pecoribus oblatio fuerit & de ouibus.Pro quo he.le.Quod si de ouibus oblatio eius fuerit de agnis.& in genere feminino כשבה Chisba.idest agna.Leuit.5.Offerat de gregib⁹ agnam siue capram. כשב Agnus כשבים Agni. כשבה Agna

כשה Casa.dilatare.Deut.32.Incrassatus impinguatus dilatatus.Hebrei vero dicunt q significat cooperire:sicut כסה cū littera samech.Vnde in predicto loco ipsi legūt. Incrassatus es:impinguatus es:cooperuisti.s.cor tuum pinguedine:ne possis intelligere. כשה Dilatare

כשל Casal.ruere.corruere.impigere.offendere.scandalizare.Labi.debilitari.infirmari.Prouer.4.Nesciūt vbi corruāt.& in eodem.Et currens non habebis offendiculū. כשל Corruere Offendere

Et in eodem.24.Et in ruina eius ne exultet cor tuũ.i.cum ruerit ne exultet cor tuũ. Esa.3. Ruit eñ ierusalem & iudas concidit.& in eodem.8.Et offendent ex eis plurimi. & in eodẽ.31.Et corruet auxiliator.& in eodẽ. 59. Impegimus meridie quasi in tenebris. Et in eodem. Quia corruit in platea veritas.Hiere.18. Impingentes in viis suis & in semitis seculi.& in eodem.20.Qui persequuntur me cadent. & in eodem.31.In via recta & non impingent in ea.& in eodem.46.Quia fortis impegit in fortem:& in eodem.Multiplicauit ruẽtes. Ezech.33.Et impietas impii non nocebit ei.Pro quo he.le.Non impinget siue non offendet in eam. Osee.4. Et corrues hodie & corruet etiam propheta tecum.& in eodem.5. Et israel & Ephraim ruent in iniquitate sua:ruet etiam iudas cũ eis.& in eodem.14.Quoniã corruisti in iniquitate tua.Naũ.3.Et corruẽt in corporib⁹ suis. Zach.12.Et erit qui offenderit in die illa sicut dauid. Malach.2.Et scandalizastis plurimos in lege. Item significat infirmari:vel ruere aut cadere in infirmitate. vt.1. Reg.2. Et infirmi accincti sunt robore.Nee.4.Debilitata est fortitudo portantiũ. Ps.30.Infirmata est in paupertate virtus mea.Ps.104.Et non erat in tribubus eorum infirmus.Ps. 106.Infirmati sunt nec fuit qui adiuuaret.Esa.40. Et iuuenes in infirmitate cadent.Threñ.1.Infirmata est virt⁹ mea Ponitur etiam pro vacillare.Iob.4.Vacillantem confirmauerunt sermões tui. Inde מִכְשׁוֹל Michsol.i. offendiculum. ruina.scãdalum.Leuit.19.Nec corã ceco pones offẽdiculũ. 1.Reg.25.Et in scrupulum cordis.idest in offendiculũ cordis.Esa.8.Et in petra scãdali.& in eodem.57.Auferte offẽdiculum de via populi mei.Ezech.3.Ponam offendiculum coram eo.Scribitur etiam cum he in fine in genere feminino & dr̃ מַכְשֵׁלָה Machsela.Esa.3.Et ruina autem hec sub manu tua.& in pl̃ali מכשולים Michsoli siue מַכְשֵׁלוֹת Machseloth.Ezech.21.Et multiplicat ruinas.Soph.1.Et ruine impiorum erunt.& inde כִּשָּׁלוֹן Chisalon.i.ruina. vt Prouer. 16.Et ante ruinam exaltabitur spiritus. Item כַּשִּׁיל Chasil. idest securis.Ps.73.In securi & ascia deiecerunt eam.

כשף Casaph.incantare.maleficiis vti.maleficũ esse.2. Paralip.33. Maleficis artibus inseruiebat.& inde nomẽ כֶּשֶׁף Ciseph.i.venefic⁹ seu maleficus. Hiere.27.Nolite audire prophetas vestros & diuinos & somniatores & augures & maleficos.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַשֵּׁף Mechaseph.i.maleficus.Deut.18.Ne sit maleficus.& i plurali מְכַשְּׁפִים Mechasephim.Dañ.2. Vt cõuocarẽtur harioli & magi & malefici.& in gñe feminino מְכַשֵּׁפָה Mechasepha.Exo.22.Maleficos nõ patiaris viuere.Quod in hebreo ponitur in genere feminino & in numero singulari.s.maleficam.Et dicunt hebrei ꝙ ideo ponitur in predicto loco in genere feminino quia illud genus maleficii crebrius reperitur in femina ꝙ̃ in viro. & inde כְּשָׁפִים Chesapim.i.maleficia seu veneficia.vt.4.Reg.9. Adhuc fornicationes iezabel matris tue & veneficia eius multa adhuc vigent.Naũ.3.Propter multitudinẽ fornicationũ meretricis & speciose & grate & habẽtis maleficia.& in eo.Que vẽdidit gẽtes in fornicatiõib⁹ suis: & familias in maleficiis suis.

כשר Caser.rectum.conueniens.cõgruum esse.Ester.8. Et deprecatio mea non ei videtur eẽ cõtraria. Pro ꝙ he. le.Et cõueniẽs seu cõgruẽs res erit corã rege:aut si rectũ erit corã rege. Sed btũs Hieronym⁹ trãstulit sensum. Eccl̃s.11. Nescis quid magis oriatur.i.nescis quid magis conueniat vel congruens sit.& inde כִּשְׁרוֹן Chisron.i.rectitudo.seu cõuenientia.Beatus hieronymus transtulit solicitudinem seu industriam.Eccl̃s.2.Nam cum alius laboret sapientia & doctrina & solicitudine.& in eodem.4.Rursum contemplat⁹ sum omnes labores hominum & industriam. & in eodẽ.5. Et quid ꝓdest possessori. vbi pro eo quod in littera nostra est prodest:in hebreo est predicta dictio.i.que conuenientia vel congruentia est possessori.Scribitur ẽt cum he in principio & dicitur הַכְשֵׁר Hechser.Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit industriam.Eccl̃s.10.Post industriam sequetur sapientia.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et abundans congruẽtia est sapiẽtie.& inde כּוֹשָׁרוֹת Cosaroth.Pro quo translatio nostra traduxit fortitudinẽ.Ps.67.Qui eduxit vinctos in fortitudine.Pro quo aliqui hebrei legunt.In rectitudinibus seu in cõgruentiis.Alii vero dicunt ꝙ in predicto loco significat cathenas seu compedes.& inde כִּישׁוֹר Chisor.Pro quo beatus Hieronymus transtulit fortia.Prouer.31.Manum suam misit ad fortia.

כתת Cathath.cõtũdere.cõterere.cõfringere.cõcidere. Leuit.22.Cõtritis vel tunsis vel sectis.4.Re.18.Et cõfregit serpentem eneũ.Esa.2.Et conflabũt gladios suos in vomeres.i.concident gladios suos.& in eodem.30.Sicut conteritur lagena contritione perualida.Zach.11.Et concident terram.& aliquando scribitur cum simplici tau.vt. Nu.14. Concidens eos vsq; horma.Deut.9. Et in frustra cõminuẽs idest conterẽns vel confringens.Ps.88.Et cõcidam a facie ipsius inimicos eius.Esa.24. Et calamitas opprimet portas.i.conteret vel confringet.Hiere.46.Et fortes eorũ cessos.pro quo hebrei legunt.Et fortes eorum cõcidentur seu conterentur.Ioel̃.3.Concidite aratra vr̃a in gladios.Mich. 1.Et omnia sculptilia eius concidentur.& inde מְכִתַּת Michthath.i.contritio seu cũfractio .Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit fragmenta.Esa.30.Et non inuenietur de fragmẽtis ei⁹ testa.& inde כָּתִית Cathith.i.cõtusũ.Exo.27.Vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum piloq; contusum.Ponitur etiam pro lucido vel purissimo.vt Leuit.24.Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimum ac lucidum.Nu.28.Que conspersa sit oleo purissimo. Inde מַכֹּת Macoth.Pro quo beatus Hieronymus transtulit cibaria.2. Paralip.2.Dabo in cibaria tritici choros viginti millia.

כתב Cethab.scribere.describere.Exo.32.De libro tuo quẽ scripsisti. & in eo. Et scribã super eas verba que habuerunt tabule que fregisti.Deut.24.Scribet libellum repudii. Ios.8.Et scripsit super lapides Deuteronomium legis moysi.& in eodem.24.Scripsit quoq; oĩa verba hec in volumine legis.Ester.3.Et scriptum est vt iusserat Aman.& in eodem.8.Scribite ergo iudeis sicut vobis placet.Iob.13.Scribis enim contra me amaritudines.Ps.86.Dominus narrabit in scripturis populorum.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Domin⁹ narrabit scribens populos.Ps.138.Et in libro tuo oẽs scribentur.Esa.4.Omnis qui scriptus est in vita.& in eodẽ.10 Et scribentes iniustitiam scripserunt.& in eodem. Et puer scribet eos.Hiere.17.Et recedentes a te in terra scribentur. & in eodem.31.Et in corde eorum scribam eam.& in eodẽ. 32.Et scripsi in libro & signaui.& in eodem.36.Tolle volumen libri & scribes in eo.Ezech.2.Et erat scriptus intus & foris.& ĩde כְּתָב Chethab.i.scriptura. Esdre.1. Et etiam per scripturam dicens.& in eodem.2.Hi quesierunt scripturã genealogie sue & non inuenerunt. Ester.8. Iuxta linguas & litteras suas.idest iuxta linguam & scripturã suã. Ezech. 13.Et in scriptura domus israel nõ scribentur. Ponitur etiã pro epistola. Ester.3.Sũma epistolarum hec fuit.& in eodẽ Vt epistolis que regis nomine mittebantur. Scribitur etiã cũ mem in principio & dicitur מִכְתָּב Michthab. vt Exo.32 Scriptura quoq; dei erat.Pro quo hebrei legũt. Et scriptura:scriptura dei erat.2.Paralip.21.Allate sũt autem ei lr̃e ab helia propheta .i.allata est ei scriptura seu epistola. & inde כְּתֹבֶת Chethobeth.i.descriptio. Pro quo beat⁹ Hieronymus trãstulit figuras. Leuit.19.Nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

כתל Cothel.paries.Canti.2.En ipse stat post parietem nostrum. & in lingua chaldaica dr̃ כְּתַל Chethal. Dañ.5. In superficie parietis aule regis.& in pl̃ali כַּתְלַיָּא Cuthlaia Esdre.5.Ligna ponantur in parietibus.

כתם Chethem.aurum.obrizũ.corona.diadema.color.macula. Iob.31. Et obrizo dixi fiducia mea. Prouer.35. Inauris aurea & margarita fulgens. Pro quo hebrei legũt. Inauris aurea & monile auri siue obrizi. Cãti.5.Caput ei⁹ aurum optimũ.Ponitur etiã pro corona vl' diademate. Ps. 44.Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Stetit cõiũx in dextera tua in diademate aureo.Ponitur etiam pro macula vel colore.Threñ.4.Mutatus est color optimus.Inde verbum passiuum נִכְתָּם Nichtham.i.signatum seu maculatum. Hiere.2. Maculata es in iniquitate tua corã me.& inde מִכְתָּם Michtham.i. insignis seu notatus.Pro quo translatio nostra tituli inscriptionem traduxit.vt in titulo.Ps.15.vbi dicitur.Tituli iscriptio psalmus dauid.Potest etiã legi.coronatio seu deauratio ipsi dauid.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit.Humilis & simplicis dauid.q.si diuidatur ꝑdicta dictio potest significare humilem & simplicem sicut beatus Hieronymus transtulit.Et similiter in titulis quinq; psalmorũ. scilicet a quinquagesimo quinto inclusiue vsq; ad sexagesimum exclusiue.

כתן Chethon.tunica.& scribitur cum tau in fine : eo qd' est generis feminini & dicitur כְּתֹנֶת Chethoneth.Geñ.37 Fecitq; ei tunicã polymitam.& in eodem. Nudauerũt eum tunica talari.& in eodem .Tulerunt aũt tunicam eius & in sanguinem hedi quem occiderant intinxerũt.Exo.39.Fecerunt & tunicas byssinas.quod in hebreo legitur singulariter.s.tunicam byssinã.2.Reg.13.Que induta erat tunica talari.Cãti.5.Spoliaui me tunica mea.& in pl̃ali כְּתֹנוֹת Cothnoth siue כֻּתֳּנוֹת Guthonoth.Geñ.3.Fecit dominus Ade & vxori eius tunicas pelliceas.Exo.28.Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis.& in eodẽ.29.Et indues tunicis lineis. Leuit.10.Sicut iacebant vestitos lineis tunicis.

כתף Catheph:siue כָּתֵף Chetheph.humerus.scapula.ora.s. vestimẽti.latus seu pars.Nu.7.Et onera propriis portant humeris.Deut.33.Et inter humeros illius requiescet. Iob.31.Humerus meus a iunctura sua cadat.Esa.11.Et volabunt in humeros philistiim.Ezech.12.In humeris portaberis.& in eodem.29.Omnis humerus depilatus.Zach.7 Auerterunt scapulam recedẽtes.Ponitur etiam pro humerulis alicuius basis.3.Reg.7.Et per quattuor partes quasi humeruli.& in eodem.Nã & humeruli illi quattuor. Item ponitur pro ora vestimentorum circa humeros. Exo. 28. Duas oras iunctas habebit in vtroq; latere summitatum.& in eodem. Et in oris que e regione sunt superhumeralis. Ponitur etiam pro latere vel parte. Exo. 27. Lateri vno deputabuntur.& in eodem. Et in latere altero erunt tentoria .et.3. Reg. 7. Quinq; ad dexteram partem templi & quinq; ad sinistram.& in eodẽ.Mare aũt posuit in dexterã partem.Ezech.40.Et pauimentum in fronte portarum.i. in latere portarum.& in eodem.Et ad lat⁹ exterius qd' ascẽdit ad ostium porte.& in eodem.Per latera porte octo mense erant.& in eodem.41.Et latera porte quinq; cubitis. & in eodem.Et similitudo palmarum hinc atq; inde in humerulis vestibuli.i.in lateribus vestibuli.

כתר Cathar.circundare.vallare.expectare.sustinere. Iudi. 19. Atq; ita factũ est vt ex vtraq; parte ab hostibus cederentur.Pro quo hebrei legunt.Circundederunt seu vallauerunt Beniamin.Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.Ps.21.Tauri pingues obsederunt me. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Vallauerũt me.Abach.1.Quia impius preualet aduersus iustum. Pro quo hebrei le.Quia impius circundat seu circũuenit iustũ. scilicet vt preualeat aduersus eũ.Significat etiam sustinere vel expectare.vt Iob.36.Sustine me paululum.Prouer.14 Et expectabunt astuti scientiam.& inde כֶּתֶר Cether.i.corona seu diadema.eo quod est rotunda.vt Ester.2. Et posuit diadema regni in capite eius.& inde כּוֹתֶרֶת Cothereth.i.coronula seu capitellũ.vt.3.Reg.7.Duo quoq; capitella fecit que ponerentur super capita colũnarũ.& in eodẽ. Quinq; cubitorũ altitudinis capitellũ vnũ: & quinq; cubitorum altitudinis capitellum alterũ.& in eodem. Septena versuum retiacula in capitello vno.

כתש Cathas.contũdere.conterere.Prouer.17.Si contũderis stultũ in pila.& inde מַכְתֵּשׁ Machthes.i.pila in qua contũditur:vt in loco ꝑdicto.et Soph.1.Vlulate habitatores pile.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ in predicto loco est nomen proprium loci. Accipitur etiam pro dente molari. Iudi.16 Aperuit itaq; dominus molarem dentem.

De incipientibus a littera ל lamed

Hec littera lamed quando preponitur nomini vel pronomini cõmuniter preponitur ad denotandũ datiuũ casũ. Geñ.3. Deditq; viro suo. & in eo. Ade quoq; dixit.& in eo. 4.Dixitq; lamech vxorib⁹ suis.& sic לְדָוִד Ledauid.i.ipsi dauid.לִשְׁלֹמֹה Lislomo.i.salomoni. & de hoc plena est scriptura.Et cõponitur cum pronominibus hoc modo לִי.i.mihi לְךָ Lecha.i.tibi.& in genere feminino לָךְ Lach.i. tibi.s. femine לוֹ Lo.i.ei.illi.ipi.& i gñe feminino לָהּ.i.ei.illi.ipi. scilicet femine לָנוּ Lanu.i.nobis לָכֶם Lachem.i. vobis & in feminino לָכֶן Lachen.i.vobis.s.femis לָהֶם Lahem siue לָמוֹ Lamo.i.illis.eis.ipis:vel ipsi datiui casus:singularis nũeri. Et in gñe feminino לָהֶן Lahen.i.eis.illis.ipis.s.feminis.Ponitur etiam לָמוֹ Lamo.in singulari.Esa.44.Et curuat⁹ est ante illud.Pro quo hebrei legunt.Et adorauit illũ.& in eo. 53.Propter scelus populi mei percussi eum.Et aliquãdo littera lamed denotat genitiuum.vt Geñ. 9.Sanguinem enĩ animarũ vestrarum requiram.& in eo.32.Cuius es:aut quo vadis:aut cuius sunt ista que sequeris. & in eo. Serui tui iacob. Vbi pro omnibus genitiuis predictis preponitur littera lamed. & in titulo. Ps. 9.vbi dicitur. In finem pro occultis filii psalmus dauid.Ps.67.Et dñi dei exit⁹ mortis.Cãti. 1.Cãticũ canticorũ salomonis.& in eo.8.Mille tui pacifici. Abach.2.Et loquelã enigmatũ eius.Et aliqñ denotat accusatiuũ.vt Geñ.1. Appellauitq; lucẽ diem & tenebras noctẽ. 2.Reg.3.Igitur Ioab & Abisai frater eius interfecerũt Abner.vbi huic nomini Abner preponitur littera lamed. Et aliquando ponitur pro noĩatiuo.Ios.10.Nullus cõtra filios israel mutire ausus est. Pro quo hebrei legunt. Non mutiuit contra filios israel vir lingua sua.vbi huic dictioni vir preponitur littera lamed.1. Paralip.3. Tertium Absalom filiũ Maacha.Pro quo he.le.Tertius absalom.s.fuit. Vbi huic dictiõi absalom preponitur littera lamed. Esa.63. Quare ergo rubrum est indumentum tuũ.vbi preponitur ẽt huic nomini indumentum.Ponitur etiam aliquando pro in vel ad.vt Geñ.1. Et sint in signa & tẽpora & dies & annos.& in eodem.2.Et factus est homo in animam viuentẽ.& in eo.3

Et dixit dñs deus ad mulierẽ. Ps. 16. Sicut leo parat⁹ ad predam. & in eo. 17. Qui docet manus meas ad preliũ. Hiere. 3. Ecce nos venim⁹ ad te. Osee. 3. Et ipi respiciũt ad deos alienos. & similiter qñ preponitur verbis gerundiis uel infinitiuis. vt. Ps. 118. Media nocte surgebã ad cõfitendũ tibi. Ps. 148. Ad faciendã vindictã in nationibus. & in eo. Ad alligandos reges eorũ in cõpedibus. Itẽ ponitur pro aduersus. 2. Reg. 13. Fecerunt ergo pueri absalom aduersus amnõ sicut preceperat eis. Ponitur etiam pro de. vel ex. vt. 2. Reg. 15. Et egressus de loco tuo. Esa. 33. Quis poterit habitare de nobis cũ igne deuorãte: quis poterit habitare de nobis cum ardoribus sempiternis. Ponitur etiã pro vt. Geñ. 1. Luminare maius vt preesset diei: & luminare minus vt preesset nocti: & in eo. Vt lucerent super terrã. Põitur etiã pro iuxta vel secũdũ. vt in eo. Faciens fructũ iuxta genus suũ. & in eo. Et faciẽtẽ semẽ iuxta gen⁹ suũ. & in eo. Et dñs vnũquodq; semẽtẽ secũdũ speciẽ suã. & i eo. Et bestias terre secũdũ species suas. Nu. 1. Per cognatiões & domos suas. i. scd'm cognationes & domos suas. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est ל Lamed.

לא Lo. non. nec. neq; . neq uaq̃. nihil. De quo vide infra in dictione לוא Lo: cum vau in medio dictionis.

לאב Laab. solitudo. siccitas. & reperitur tantum in numero plurali & p additionem tau in principio dr̃ תַּלְאֻבוֹת Thaluboth. pro quo beatus Hieronymus solitudinẽ trãstulit. Osee. 13. Ego cognoui te in deserto in terra solitudĩs. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicũt hebrei q̃ significat siccitatem vel sitim. Quia in lingua arabica vel punica terra sicca & arida hoc nomine appellatur.

לאה Laa. laborare. fatigari siue fessum esse: affligi vel deficere. moleste accipe. molestare. opprimere. Geñ. 19. Ita vt ostiũ inuenire non possint. Pro quo he. le. Et laborauerunt siue fatigati vel fessi sunt ad inueniendũ ostiũ. Exo. 7. Et affligentur egyptii bibentes aquã fluminis. Iob. 4. Forsitã moleste accipies. i. fatigaberis vel deficies. & in eo. Nũc aũt venit ad te plaga & defecisti. & in eo. 16. Nunc aũt oppressit me dolor meus. i. fatigauit me: siue deficere me fecit. Esa. 1. Laboraui sustinens. & in eo. 7. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis & deo meo. & in eo. 47. Defecisti in multitudine cõsiliorum tuorum. Ezech. 24. Mlto labore sudatũ est. Mich. 6. Aut quid molestus fui tibi. Quod beatus Hieronymus in explanationibus expõit. Et quo labore te pressi. & inde תְּלָאָה Thelaa. idest labor. fatigatio. Exo. 18. Vniuersũq; laborẽ qui accidisset eis in itinere. Nu. 20. Nosti oẽm laborẽ qui apprehendit nos. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dr̃ מַתְּלָאָה. Pro quo beatus Hieronymus transtulit de labore. ac si diceret מַתְּלָאָה Mithelaa. Malach. 1. Ecce de labore.

לאט Laat. operire. velare. 2. Reg. 19. Porro rex operuit caput suũ. & inde בְּלָאט Balat. cũ prepositione Beth in principio. i. occulte. Abscõdite: siue in abscondito. Iudi. 4. Et ingressa abscondite. Scribitur ẽt sine aleph. De quo vide infra in dictione לוט Lot. Item לְאַט. i. paulatim. leniter. De quo vide supra in dictione אַט At.

לאך Laach. Angelus. nũcius. & semp additur ei mem in principio & dr̃ מַלְאָךְ Malach. vt Geñ. 16. Cumq; inuenisset eã angel⁹ dñi. & in eo. 22. Et ecce angel⁹ dñi de celo clamauit. & in eo. 24. Ipse mittet angelũ suũ corã te. & in eo. 32. Fuerũtq; ei obuiã angeli dñi. & in eo. Misit aũt & nũcios ante se. & in eo. Reuersiq; sunt nũcii ad iacob. Exo. 32. Angelus meus p̃cedet te. Nu. 20. Misit interea nũcios moyses. & in eo. Miseritq; angelũ qui eduxerit nos de egypto. & in eo. 21. Misit aũt israel nũcios. & i eo. 22. Misit ergo nũcios ad Balaam. & in eo. Stetitq; angelus dñi in via. Iudi. 2. Ascendit angelus dñi de galgalis. & in eo. Cũq; loqueretur angelus dñi. & in eo. 13. Angelus dñi pariter in flãma altaris ascendit. Iob. 1. Nũcius venit ad iob qui diceret. & in eo. 33. Si fuerit pro eo angelus loquẽs. 2. Paralip. 26. At illi subsannabãt nuncios dei. Ps. 34. Et angelus dñi coarctãs eos. Prouer. 13. Nuncius impii cadet in malũ. Naũ. 2. Et non audietur vltra vox nunciorũ tuorũ: vbi ponitur מַלְאָכֵכֵה Malachecha. p מַלְאָכָךְ Malachecha. & ĩde מַלְאֲכוּת Malachuth nunciatio siue legatio: Aggei. 1. Et dixit aggeus nunci⁹ domini de nũciis dñi. Pro quo he. le. Et dixit aggeus nũci⁹ domini in nunciatione siue in legatiõe dñi. & in p'ali מַלְאֲכוֹת Malachoth. i. nũciationes siue legationes. Trãslatio nostra traduxit predicationes. Ps. 73. Vt annũciẽ oẽs predicatiões tuas. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. vt enarrem oẽs annũciationes tuas. Inde מְלָאכָה Melacha. i. opus. res. substãtia. seu diuitie. Geñ. 2. Cõpleuitq; de⁹ die septimo opus suũ. & in eo. Ab vniuerso opere qd' patrauerat. & in eo. 39. Et operis quippiã absq; arbitris faceret. Exo. 20. Oĩe opus nõ facietis in eo. & in eo. 36. Et qui spõte sua obtulerant se ad faciendũ opus. & in eo. Nec vir nec mulier quicq; offerat vltra in opere sãctuarii. 2. Paralip. 13 Et leuite sint in ordine suo. pro quo he. le. in opere suo. Ponitur etiã pro re vel opulẽtia aut substãtia. Exo. 22. Quod nõ extenderit manũ suã in rem proximi sui. & in eo. 36. Eo quod oblata sufficerent & superabũdarẽt. Pro quo hebrei legunt. Et opus siue opulentia erat sufficiens ad omne op⁹ vt fieret illud: & superabundans. Et secundum hebreos in predicto loco ponitur מְלָאכָה Melacha pro auro vel argento & reliquis que obtulerunt. 1. Reg. 16. Quidquid ergo vile fuit & reprobum demoliti sunt. Vbi ponitur pro eo qd' in littera nostra est quidquid. Significat etiã iumenta ac pecudes. Geñ. 33. Et ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse. Pro quo hebrei legunt. Et ego sequar paulatim vestigia operis. idest armenti ac pecudis & vestigia paruulorũ. Et in p'ali מְלָאכוֹת Melachoth. i. opera. vt. 1. Paralip. 28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Scribitur etiam מְלֶכֶת Melécheth sine aleph. Pro quo beatus hieronymus trãstulit reginam. quasi מַלְכַּת Malcath. a nomine מֶלֶךְ Melech. i. a rege deriuatum. Hiere. 7. Vt faciant placẽtas regine celi. & in eodem. 44. Qd' si nos sacrificamus regine celi. Pro quo hebrei legũt. operi celi. idest stellis seu sideribus militie celi. Beatus Hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Regine celi quam lunam debemus accipere: vel certe militie celi vt omnes stellas intelligamus.

לאם Leom. populus. gẽs. vt Geñ. 25. Populusq; populum superauit. Esa. 51. Et tribus mea me audite. & in pluralí לְאֻמִּים Leumim. vt Geñ. 25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Ps. 149. Increpationes in populi. Esa. 34 Et populi attendite. & in eodem. 41. Et gentes mutent fortitudinem. & in eo. 49. Et attendite populi de longe.

לב Leb. cor. mens. De quo vide in dictione sequenti.

לבב Lebab. cor. mens. intellectus. Exo. 14. Immutatumq; est cor pharaonis & seruorũ eius super populũ. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. & in eodem. 4. Et ne excidat de corde tuo. & in codẽ. 6. Diliges dominũ deum tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua. Et in codẽ. Eruntq; verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo. Iob. 9. Sapiens corde est. Et in eodem. 12. Et mihi est cor sicut & vobis. Ps. 77. Et pauit eos in innocentia cordis sui. Esa. 30.

Et letitia cordis sicut qui pergit in tibia. & in plurali לְבָבוֹת Lebaboth. secũdũ terminationẽ femininorũ. 1. Paralip. 28 Oĩa enĩ corda scrutatur dñs. Repitur etiã in gñe masculino Naũ. 2. Murmurantes in cordib⁹ suis. Scribitur ẽt cum simplici Beth tam in singulari q̃ in plurali. Exo. 7. Et ego indurabo cor ei⁹. Deut. 28. Dabit tibi dñs cor pauidũ. Iob. 7. Aut quid appones erga eũ cor tuũ. Ps. 11. In corde & corde locuti sunt. i. duplici corde locuti sunt. cuius oppositum habetur. 1. Paralip. 12. vbi dicitur. Venerũt in auxiliũ non corde duplici. Pro q' in hebreo hẽtur nõ corde & corde. Ps. 16. Probasti cor meum. Eccl's. 10. Cor sapientis in dextera ei⁹ & cor stulti in sinistra illius. Reperitur etiã in genere feminino cũ he vel tau in fine. Ezech. 16. In quo mundabo cor tuũ. & in plurali לִבּוֹת Liboth. i. corda. Prouer. 21. Appendit aũt corda dñs. Ps. 124. Bene fac dñe bonis & rectis corde. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. & rectis in cordib⁹ suis. Ponitur etiam pro mente. Leuit. 26. Donec erubescat incircũcisa mens eorum. Deut. 5. Quis det talem eos habere mentem. 3. Reg. 8. Hoc ipsum mẽte tractans. Prouer. 19. Qui possessor est mentis diligit animã suã. & in eo. 23. Et mens eius non est tecum. Eccl's. 2. Nec per noctem mẽte requiescit. Et quia cor est in medio corporis: ideo ponitur aliquando pro medio alicuius rei. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. pro quo in hebreo habetur. Et mõs ardebat igni vsq; ad cor celi. Quod hebrei exponũt vsq; ad mediũ celi. 2. Reg. 18. Cũq; adhuc palpitaret herens in quercu. Pro q' hebrei legũt. Cũq; adhuc viueret in corde quercus. i. in medio quercus. Ps. 48. Et transferentur montes in cor maris. vnde in euãgelio. Matthei. 12. Sic erit filius hominis in corde terre trib⁹ diebus. Inde verbũ לִבֵּב Libeb. i. cordificare. si liceret latine dici. Iob. 12. Vir vanus in superbia erigitur. pro quo he. le. Vir vanus cordificatur. i. cor seu mentem recipit & Põt esse sensus sicut in littera nostra. Significat etiã vulnerare cor. Canti. 4. Vulnerasti cor meũ. pro quo he. le. Cordificasti me. Item לְבִיב Lebib. i. sorbiciũcula. quod est cibus liquidus ex aqua & farina confectus. & solum inuenitur in numero plurali. s. לְבִיבוֹת Lebiboth. 2. Reg. 13. Et faciat in oculis meis duas sorbiciunculas. & in eo. Coxit sorbiciunculas. & inde verbũ לִבֵּב Libeb. i. sorbiciunculas facere siue liquefacere. vt in predicto loco vbi dicitur. Vt faciat in oculis meis sorbiciunculas. & in codẽ. Et liquefaciẽs in oculis ei⁹. Vnde illud. Canti. 4. Vbi dicitur vulnerasti cor meũ potest etiam legi liquefieri fecisti cor meũ. Inde לַבַּת Labath. i. flãma. Exo. 3. Apparuitq; ei domin⁹ in flãma ignis.

לבא Labi. Leo. Deut. 33. Quasi leo requieuit. & scribitur cũ littera iod ante aleph. & in gñe feminino לְבִיָּא Lebiia. Ezech. 19. Quare mater tua leena. Ponitur etiã לָבִיא Labi pro leena. Geñ. 49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu. 24. Et quasi leena quã suscitare nullus audebit. & in plurali masculino לְבָאִים Lebaim. Ps. 56. Anima mea in medio catulorũ leonum. & in gñe fe. לְבָאוֹת Lebaoth. Naũ. 2. Et necauit leenis suis.

לבט Labat. verberare. cedere. seu cedi. vapulare. Prouer. 10. Stultus ceditur labiis. & in codẽ. Stultus labiis verberabitur. Osee. 4. Et populus non intelligens vapulabit.

לבן Laban. dealbare. cãdidare. albũ siue cãdidũ esse. Ps. 50. Et super niuem dealbabor. Esa. 1. Quasi nix dealbabũtur. Dañ. 11. Vt conflentur & eligantur & dealbẽtur vsq; ad tempus prefinitum. & in eo. 12. Eligentur & dealbabuntur & quasi igni probabuntur. Ioel. 1. Albi facti sunt rami ei⁹. Inde לָבָן Laban. i. albus vel cãdidus aut candor. vt Geñ. 30. In his que spoliata fuerant candor apparuit. & in codẽ. 49 Et dentes lacte eius candidiores. Exo. 16. Quasi semen coriandri album. Leuit. 13. Et pilos in album mutatos colorẽ. & in eodem. Eo quod omnis in candore verba sit. & in plurali לְבָנִים Lebem. i. albi. Zach. 6. Et in quadriga tertia equi albi. & in genere fe. לְבָנָה Lebana. idest alba. vt Leuit. 13. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit. & in eodem. Albã siue ruffam habuerit cicatricẽ. & in plurali feminino לְבָנוֹת Lebanoth. vt in eodem. Vir siue mulier in cuius cute cãdor apparuerit. Pro quo hebrei legunt. Vir siue mulier quãdo fuerint in cute carnis sue macule albe. & inde לְבֵנָה Lebena. idest later. eo quod dealbatur vel candidatur dum coquitur igni. Geñ. 11. Habueruntq; lateres pro saxis. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet habuerunt laterem pro lapide. Ezech. 4. Sume tibi laterẽ. & in plurali לְבֵנִים Lebenim. Exo. 5. Et lateres similiter imperantur. & in eodem. Et reddetis cõsuetum numerum laterum. & inde deriuatur verbum לָבַן Liben. i. lateres facere vel cõficere. vt Geñ. 11. Venite faciamus lateres. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: quasi diceret laterificemus lateres. Exo. 5. Nequaq̃ dabitis vltra paleas populo ad conficiendos lateres. & inde מַלְבֵּן Malben. idest typus seu forma qua lateres formantur. 2. Reg. 12. Et traduxit in typo laterum. Naũ. 3. Tene laterem. vbi ponitur pro latere. Ponitur etiam pro muro latericio. Hiere. 43. Et absconde eos in crypta que est in muro latericio. & inde לִבְנָה Libna. idest genus lapidis candidissimi. Exo. 24. Sub pedib⁹ eius quasi opus lapidis saphyrini. & inde לְבָנָה Lebana. idest luna. eo quod est lucida & candida. Esa. 24. Et erubescet luna & confundetur sol. & inde לִבְנֶה Libne. idest genus arboris que detractis corticibus est multum alba. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Populum. Geñ. 30. Tollẽs ergo iacob virgas populeas. Osee. 4. Subtus quercũ populum & therebintum. & inde לְבוֹנָה Lebona. idest thus. eo quod est candidum. Exo. 30. Et thus lucidissimum. Leuit. 24. Et pones super eos thus lucidissimum. Canti. 4. Vadam ad montem myrrhe & collem thuris. & in codẽ. Cũ vniuersis lignis libani. Pro quo hebrei legunt. Cum vniuersis lignis thuris. i. thuriferis. & inde לְבָנוֹן Lebanon. idest libanus. eo qd' sunt in eo ligna thurifera. Ps. 91. Sicut cedrus libani multiplicabitur. Canti. 5. De lignis libani. Esa. 10. Et libanus cum excelsis cadet. & in eodem. 29. Et erit libanus in chermel. Et in eo. 35. Gloria libani data est ei. Item לָבֵן Laben Secũdũ aliquos hebreos est nomen proprium hominis. Sed secũdum translationem nostram & beatum Hieronymum illud lamed quod ponitur in principio dictionis non est de substantia dictionis sed denotat datiuũ casum vel genitiuũ. vnde לַבֵּן Laben idem est qd' filio datiui casus: vel filii genitiui casus. vt in titulo. Ps. 9. In finem pro occultis filii psalmus dauid. Et beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Victori super mortem filii psalmus dauid.

לבש Labas. induere. vestire. Geñ. 3. Et induit eos. & in eodem. 27. Vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. & in eodem. Pelliculas hedorum circundedit manibus. Pro quo hebrei legũt. Pelliculasq; hedorum induit siue vestiuit super manus eius. & in codẽ. 28. Et dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum. Exo. 29. Indues aaron vestimentis suis. Et in eodem. Et indues tunicis lineis. & in eodem. Septem diebus vtetur illa. qui pontifex pro eo fuerit. idest septem diebus induetur siue vestietur illa. Leuit. 16. Tunica linea vestietur. Nu. 20. Induit eis eleazarum filium eius. 2. Reg. 22 Vestiti cultu regio. & in eodem. Et induere vestibus tuis. Ester. 6. Debet indui vestib⁹ regiis. Iob. 29. Iustitia indutus sum & vestiui me. Ps. 92. Indutus est dominus forti-

tudinē.Prouer.31.Oēs domestici eius vestiti sunt duplici-
bus.Esa.61.Quia induit me vestimento salutis. Ezech.9.
Vestitus erat lineis.& in eo.23.Vestitos hyacītho. & in eo.
Indutis veste varia.Soph.1.Et super omnes qui induti sūt
Operire. veste peregrina.Aggei.1.Operuistis vos & non estis cale-
facti.Zach.3.Erat indutus vestibus sordidis.& in eo.Et in
לְבוּשׁ dui te mutatoriis & inde לְבוּשׁ Lebus.i. indumentum. ve-
Vestis stis.vestimētum.stola.Ester.6.Debet indui vestib⁹ regiis.
& in eodem.Et sumpta stola & equo fac vt locutus es. Iob.
Indumētū 24.Nudos dimittūt homines indumēta tollentes.& in eo
dem.41.Quis reuelabit faciem indumenti eius. Scribitur
מַלְבּוּשׁ etiam cū mem in principio & dicitur מַלְבּוּשׁ Malbus. Esa.
Indumētū 63.Et oīa indumenta mea inquinaui.Soph.1. Qui induti
Vestis. sunt veste peregrina.Et aliqñ scribitur cum tau in princi-
תִּלְבֹּשֶׁת pio & dicitur תִּלְבֹּשֶׁת Thilboseth.Esa.59.Indutus est vesti
Vestimētū. mentis vltionis.Et sequitur in hebreo indumento siue ve
stimento.

לְגֹם לגם Legom.preposito aleph in principio dicitur אַלְגֹּם Al
אַלְגֻּם gum & significat gen⁹ ligni preciosi & solum inueni
אַלְגּוּמִּים tur in numero plurali.s.אַלְגּוּמִּים Algumim.Pro quo beat⁹
Ligna thi- Hieronymus transtulit ligna thina.2.Paralip.9. Serui hi-
na. ram & serui salomonis attulerunt aurum de ophir & ligna
thina. Reperitur etiam אַלְמֻגִּים Almugim per interposi-
tionem mem.De quo vide infra in dictione לְמֹג Lemog.

לָהּ להּ La.ei.ipsi.illi.datiui casus.Et aliqñ genitiui:singularis
numeri:gñis feminini.Et qñ refertur ad masculum scri
Ei.ipsi.illi. bitur cum uau loco he vt infra dicetur.& in lingua chaldai
לַהּ ca dicitur לַהּ Le siue לֵיהּ Le.Dañ.2.Quia sapientia & for-
titudo eius sunt.& in eo. Vt tempus daret sibi.& in eodem.
Eius. Vt sacrificarent ei.
Ei.

להה Laha.deficere.opprimere seu opprimi vel fatigari.
לָהָה Geñ.47.Et oppresserat fames terram maxime egy-
Opprimere pti.Pro quo he.le.Et deficiebat vel fatigabatur terra egy-
Deficere. pti & canaā.s.fame. & īde מִתְלַהְלֵהַּ Mithlalcha per duplica
מִתְלַהְלֵהַּ tionem lameth & he.pro quo beatus Hieronymus transtu
Noxius. lit Noxius est.Prouer.26.Sicut noxi⁹ est qui mittit sagittas
& lāceas in mortē.Et dicunt aliq hebrei ꝙ significat insanū
siue stultū.vnde in predicto loco ipsi legunt sicut insaniēs
qui mittit sagittas & lanceas in mortē.

לַהַב להב Lahab.flāma.fulgur.s.gladii:seu ferrum lācee vel gla
dii micantis.Iudi.13.Cūq; ascenderet flāma. Esa.29.
Et flāma ignis deuorantis.Reperitur etiā in genere femini
no cum he vel tau in fine & dicitur לֶהָבָה Lehaba siue לַהֶבֶת
לֶהָבָה Lahebeth.Nu.21.Flamma de oppido esebon.Ps.105. Flā-
לַהֶבֶת ma combussit impios.Esa.43.Et flāma non ardebit in te
Flāma. Ezech.20.Et non extinguetur flamma succensionis eius.
לְהָבוֹת & in plurali לְהָבוֹת Lahaboth.Ps.28.Vox domini interci-
dentis flāmā ignis.quod in hebreo legitur pluraliter.s.flam
mas ignis.&.Ps.104.Ignem cōburentem in terra ipsorū.
Flāme. Pro quo hebrei legunt.Ignem flāmarum in terra ipsorū.
Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtu
לְהָבִים lit.Ignem flāmantem in terra ipsorum.Reperitur ēt לְהָבִים
Lehabim secundum terminationem pluralem masculino-
לַהַב rum.Esa.13.Facies cōbuste vultus eorū.Significat etiā לַהַב
Lahab.fulgorem gladii seu ferrum gladii vel lancee mican
Ferrū gla- tis ad modū flāmee pyramidis. Iudi.3. Vt capulus seque-
dii. retur ferrum in vulnere.1.Reg.17.Ipsum autem ferrū ha-
ste eius.Nañ.3.Et micantis gladii.
Micans.

לַהַג להג Lahag.meditatio.Eccl's.12. Frequēsq; meditatio car-
Meditatio nis afflictio est.& solum inuenitur in predicto loco.

להט Lahat.vrere.exurere.comburere.succendere.inflam-
לָהַט mare.Deut.32.Et montium fundamenta comburet.
Cōburere. Ps.56.In medio catulorum leonum dormiui cōturbatus.

Pro quo he.le.In medio catulorū leonū dormiui inflāman Inflāmare
tium.vñ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trās-
tulit.In medio leonū dormiui ferocientiū. Ps. 82. Et sicut Ferocire.
flāma cōburens mōtes.Ps.103.Et ministros suos ignē vrē-
tem.Ps.105.Flāma cōbussit impios.Esa.42.Et cōbussit eū Vrere.
in circuitu.Ioel.1.Et flāma succendit omnia ligna regiōis.
& in eo.2.Et post eū exurens flāma.Malach.4.Et inflāma Succēdere
bit eos ignis veniens.Inde לַהַט Lahat.i.flāma seu acies gla Inflāmare
dii resplendentis.Geñ.3.Et flāmeū gladiū atq; versatilem. לַהַט
vbi ponitur pro flāmeo.Significat etiam incātationes seu Flameum.
veneficia.Exo.7.Et fecerunt etiā ipsi per incātationes egy
ptiacas & arcana quedā similiter.Scribitur etiā sine he.vt in Incātatio-
eo.Feceruntq; similiter malefici egyptiorū incantatiōibus nes.
suis.& in eo.8.Fecerūt aūt & malefici per incātationes suas
similiter.& secūdū aliquos hebreos deriuatur a supradicta
dictione לָאַט Laat cū aleph in medio:que significat operi-
re aut velare vel abscondere.

להם Laham.leniter loqui:aut simpliciter loqui.Prouer.18 לָהַם
Verba biliguis quasi simplicia.pro quo he.le. Quasi
leniter vel simpliciter loquentia.& solū inuenitur in predi- Simplici-
cto loco.Itē לָהֶם Lahem.i.eis.illis.ipsis.& est gñis masculi ter loquēs
ni.& qñ refertur ad feminas scribitur cum nun in fine. De לָהֶם
quo vide supra in dictione hem. Eis.

להן Lahen.in lingua chaldaica significat.ideo. itaq;. exce לָהֵן
pto.sed.Dañ.2.Igitur somniū & interpretationem ei⁹
nūciate mihi.i.ideo somniū nūciate.& in eo.Somniū itaq; Ideo.
nūciate mihi.& in eo.Exceptis diis.& in eodem.Sed vt in- Itaq;.
terpretatio regi manifesta fieret. Sed.

להק Lahac.cetus.Cuneus.cōgregatio.& scribitur cum tau לַהַק
in fine eo quod est generis feminini:& dicitur לַהֲקַת לַהֲקַת
Lahacath.1.Reg.19. Qui cū vidisset cuneum prophetarū. Cuneus.
idest cetū vel congregationē prophetarū.quasi קְהִלַּת Gehi
lath.per transpositionem litterarum.

לו Lu.vtinā.si.forte.ne forte.fortasse.Geñ.17. Vtinā isma- לוּ
el viuat corā te.& in eo.30.Gratū habeo qd' petis. Pro q' Vtinam.
hebrei legūt.Vtinā eēt iuxta verbū tuū.& in eo.50. Ne for Forte.
te memor sit iniurie.Iudi.8.Si seruassetis eos nō vos occi- Si.
derē.Ezech.14.Et si bestias pessimas induxero sup terrā.
Et aliqñ scribitur cū aleph in fine.De quo vide in dictione
sequēti.Itē לוֹ Lo.i.ei.illi.ipsi.datiui casus singularis nūeri לוֹ
vt dictum est in grāmatica in capitulo de pronomine. Ei.illi.ipsi.

לוא Lo.dictio ē negatiua.i.nō.ne.neq;.nequaq;.vt Ezech. לוֹא
16.Nō fuit aūt sodoma soror tua audita in ore tuo.& in Non.
eo.24.Nec fluēt lachrime tue. In aliis vero locis scribitur Nec.
לֹא Lo.sine vau.vt Geñ.2.Nō eñ pluerat dñs deus.& in eo לֹא
dem.De ligno aūt sciētie boni & mali ne comedas.& in eo. Non.
3.Nequaq; morte moriemini.Exo.4.Neq; audiet vocem Ne.
meā.& in eo.Nec audiuit eos.& in eo.16.Neq; vermis inuē Nequaq;.
tus est in eo.Exo.23.Nō suscipies vocē mēdacii. Deut.26. Neq;.
Nō preteriui mādata tua nec sum oblitus.2.Reg.13.Si non
vis venire.4.Reg.5.Dixitq; Naamā vt vis. pro quo he.le.
Dixitq; Naamā & nō.i.si nō vis accipere nō accipias.& est
sensus sicut in lr̃a nostra.Iob.7. Nequaq; vltra iā viuā. Ps.
1.Beatus vir qui nō abiit in cōsilio impiorū & in via pecca-
torū nō stetit:& in cathedra pestilentie nō sedit.& in lingua לָא
chaldaica dicitur לָא La.Hiere.10.Dii qui celos & terram nō
fecerunt.Dañ.2.Si ergo somnium non indicaueritis mihi Non.
Et quando preponitur ei littera vau que est coniunctio: tūc
significat & non siue nec. aut neq;:vt in locis predictis. Et
aliquando preponitur ei littera beth & dicitur בְּלֹא Belo. בְּלֹא
idest in non:siue absq;:aut sine. Deut.32. Ipsi prouocaue- In non.
runt me in eo qui non est deus.& in eodem.Et ego prouo-
cabo eos in eo qui non est populus. Iob.8. Nunquid vire-

Absq;. re potest scirpus absq; humore.Ps.43. Vendidisti popu-
Sine. lum tuum sine precio.Ponitur etiam lo.pro nihilo. Iob.
Nihil. 27.Nihil secum affert. Ps.75.Et nihil inuenerunt viri di
לָא uitiarum.ponitur etiam in lingua chaldaica לָא La pro
Nihil. nihil. Dañ.4.In nihilum reputati sunt. Et cōiter quādo
iungitur cū dictione דָּבָר Dabar que significat rem aut ver
bum tunc ambe dictiones ponuntur pro nihilo. idest non
res aut non verbum.vt Deut.2.Et nihil eis defuit. Amos.6
Qui letamini in nihilum.Et aliquando scribitur cum he ī
הֲלוֹא principio & dicitur הֲלוֹא Halo.idest nonne. siue nūquid
Nonne. nun.nunquid non.vtiq;.ecce.De quo vide supra in littera
לוּא he.in dictione הֲלֹא Halo.Item לוּא Lu. idest vtinam. for-
Vtinam. tasse.si forte.Esa.48.Vtinam attendisses mandata mea.&
in eo.64.Vtinam disrumperes celos.Et communiter scri
bitur sine aleph.De quo vide in dictione precedenti.

לֹג לג Log.Genus mensure.pro quo beatus hieronymus trā
Sextari⁹. stulit sextarium. Leuit.14.Et olei sextarium: duosq;
turtures.

לָוָה לוה Laua.commodare.mutuare.mutuo accipere. fenera-
Fenerare. ri.copulare.adherere.adiungere.comitari. Deut. 28.
Et fenerabis gentibus multis:& ipse a nullo fenus accipies
idest mutuabis.Et in eodem. Ipse fenerabit tibi & tu nō fe
nerabis ei.idest mutuabit.Nee.5.Mutuo sumamus pecu-
nias in tributa regis.p̃s.36.Mutuabitur peccator & nō sol-
Mutuare. uet.Prouer.19.Feneratur domino qui miseretur pauperis
Mutuum Esa.24.Sicut fenerator sic is qui mutuū accipit.significat
accipere. etiam copulare vel adiungere.vt Geñ.29.Nunc quoq; co
Copulare. pulabitur mihi maritus meus.Eccl's.8. Et hoc solum secū
afferet de labore suo.pro quo hebrei legunt:hoc solū copu
Adiūgere. labitur ei siue comitabitur eū.Esa.14. Adiungetur aduena
adherere. ad eos.Et in eodem.56.Qui adheret domino. Hiere.50.
apponere. Venient & apponentur ad dominum.Dañ.11. Et applica-
applicari. buntur eis plurimi fraudulenter.Zach.2. Et applicabun-
לִוְיַת tur gentes multe domino.& inde לִוְיַת Liuiath.idest copu
latio vel augmentum. Prouer. 1. Vt addatur gratia capiti
Copulatio tuo.pro quo hebrei legunt.Quia copulatio vel augmen-
tum gratie sūt capiti tuo.Et in eo.4. Dabit capiti tuo aug
augmētū. menta gratiarum.Et inde לֹיוֹת Loioth.idest lora quibus a
לֹיוֹת nimalia iunguntur.Et solum inuenitur in numero plura-
Lora. li.3.Reg.7.Et subter leones & boues quasi lora ex ere de-
pendentia.Et in eodem.vt non celata sed apposita per cir
cuitum viderentur.pro quo hebrei legunt.Et lora per cir
לִוְיָתָן cuitum.idest quasi loris adiuncta.& inde לִוְיָתָן Liuiathan.
Nomen draconis sic nominati propter eius magnitudinē
Draco. Ps.73.Tu confregisti capita draconis.pro quo beatus hie
Leuiatam ronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Tu confregi-
sti capita leuiathan.Ps.103.Draco iste quem formasti. pro
quo beatus hiero. trāstulit Leuiathan istū plasmasti. Iob.
3.Qui parati sunt suscitare Leuiathan.Et ī eo. 40.An ex
trahere poteris leuiathan hamo.Esa.27. Super leuiathan
serpentem vectem:& super leuiathan serpētē tortuosum.

לוּז לז Luz.recedere.discedere.Prouer.3. Fili mi ne effluant
Effluere. hec ab oculis tuis.Et in codem.4.Ne recedant ab ocu-
Recedere. lis tuis.Et scribitur in predictis locis cum iod in medio:lo
לְזוּת co vau:quia est verbum tertie coniugationis.Inde לְזוּת le
zuth. idest dicessio vel detractio.Prouer.4. Et detrahētia
labia sint procul a te.pro quo hebrei legunt. Et detractio
Detractio vel dicessio labiorum sit procul a te. siue peruersitatem la-
נָלוֹז biorum longe fac a te.Et inde נָלוֹז Naloz. pro quo beatus
Infamis. hieronymus transtulit infamem siue illusorem.Prouerb.
2.Et infames gressus eorum.Et in eodem.3.Quia abomi
Illusor natio est domini omnis illusor.ponitur etiam pro tumul-
Tumultus tu.Esa.30.Et sperastis in calumnia & in tumultu. Hebrei

vero dicunt ꝙ significat recedentem.scilicet a via recta. I-
tem לוּז Luz.Genus arboris.pro quo beatus hieronymus לוּז
transtulit amygdalinum.Geñ.30. Virgas populeas virides
& amygdalinas. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ signat auelanū. Amygdal⁹

לוּחַ לוח Luach.Tabula.Exo:32.Duas tabulas testimonii lapi- לוּחַ
deas.Et in eodem.34.Precide ait tibi duas tabulas la- Tabula
pideas.Prouer.3.Et describe in tabulis cordis tui. Canti.8
Compingamus illud tabulis cedrinis.Quod in hebreo le-
gitur singulariter.s.tabula cedri.Esa.30.Scribe ei super bu
xum. Pro quo hebrei legunt. Scribe ei super tabulam. Et
potest intelligi super tabulam buxeam.Hiere.17. Exara-
tum super latitudinem cordis eorum. pro quo hebrei le-
gunt super tabulam cordis eorum. & ponitur ibi tabula p
latitudine.& in plurali לֻחֹת Luchoth.vt in aliquibus locis לֻחוֹת
predictis.& Abach.2.Et explana eū super tabulas. reperi- Tabule.
tur etiam לֻחֹתַיִם Luchothaim:secundum terminationem לֻחֹתַיִם
dualem.Pro quo beatus hieronymus transtulit Tabulata Tabulata
maris.quasi diceret לֻחֹתַיִם Luchoth iam.Ezech.27. Abi maris.
etibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis ma
ris.Inde לַח Lach.idest viride siue humidum.Geñ.30.vir לַח
gas populeas virides.Nu.6.vuas recentes siccasq; non co-
medet.i.vuas virides seu humidas.Ezech.17.Et siccaui li- Humidum
gnum viride.& inde לֵחַ Lecha:quod secundum hebreos Viride.
significat virorem seu reflorentiam.vt Deut.34.Nec den לֵחַ
tes illius moti sunt.pro quo ipsi legunt.Nec fugerat. idest
nec defecerat viror seu reflorentia eius.idest color viuidus Viror.
vultus eius:seu humidum radicale illius. potest etiam de Humidum
riuari a dictione לְחִי Lecha. que significat mandibulam
seu maxillam:vt infra dicetur.& tunc erit sensus sicut bea
tus hieronymus transtulit.

לוט Lot.Inuoluere.operire.colligare.1.Reg.21. Est inuo-
lutus pallio post Ephod.Esa.25.Et precipitabit domi לוֹט
nus in monte isto faciem vinculi colligati. vbi pro vinculi Inuoluere.
colligati hebrei legunt inuoluentis inuoluentis.nam ī he-
breo dictio lot bis replicatur in hoc loco.quasi diceret col-
ligantis colligantis.Et aliquādo scribitur sine vau.3. Reg.
19.Operuit vultum suum pallio.Scribitur etiam cū aleph
in medio loco vau.De quo vide supra in dictione לָאט laat Operire.
Et inde בַּלָּט Balat cum prepositione beth.idest in occulto בַּלָּט
siue clam aut abscondite vel oculte.vt Ruth.3.venit abscon
dite & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit.1.Reg. Abscōdite
18.Loquimini ad dauid clam me dicentes.significat etiam Clam.
incantationes:que nobis sunt abscondite.De quo vide su-
pra in dictione לָאט Laat.Item לוֹט Lot.species aromatica לוֹט
pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Geñ.37.
Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten. Stacte.

לוּל לול Lul.Cochlea.idest ascensus graduum columnam am- לוּל
plexantium in modum cochlee.3.Reg.6.Et p cochle- Cochlea.
am ascendebant in medium cenaculi.Item לוּלֵי lule cum לוּלֵי
iod in fine.idest si non.nisi.vt Geñ.31.Nisi deus patris mei Nisi.
Abraam & timor isaac affuisset mihi.Deut.32. Sed pro-
pter iram inimicorum distuli.pro quo hebrei legunt. Nisi
iram inimicorum timuissem.Et est sensus sicut ī littera no
stra.p̃s.123.Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc is-
rael:nisi quia dominus erat in nobis.Esa.1. Nisi dominus
exercituum reliquisset nobis semen.Et aliquādo scribitur
cum aleph in fine loco iod.vt Geñ.43.Si non intercessisset Si non
dilatio.Iudi.14.Si non arassetis in vitula mea:non inueni
setis propositionem meam.1.reg.25.Nisi cito venisses in
occursum meū.Et secundum aliquos est dictio composita
a לוּ Lu.quod significat si & לִי le vel לֹא Lo quod signifi
cat non.Ponitur etiam aliquando in nostra translatione af
firmatiue pro si vel vtiq; vt.2.reg.2.Si locutus fuisses mane Si.

recessisset populus.sed ēt in predicto loco hebrei legunt. Nisi locutus fuises.idest nisi dixisses mane:surgant pueri. Ps.26.Credo videre bona domini.vbi premittitur in hebreo predicta dictio לוּלֵי Lule.idest vtiq; credo. Pro quo hebrei legunt. Nisi credidissem.

לין לון
Manere.
לִין Lun.siue לון Lon. Manere.morari.commorari.pernoctare.murmurare.conqueri.Geñ.19.Et manete ibi. Et in eodem.Minime sed in platea manebimus.Et in eodem 24.Est in domo patris tui locus ad manēdum. Et in eodem.32.Ipse vero mansit nocte illa in castris. Nu.22. Manete hic nocte.Iosue.6.Et reuersa in castra mansit ibi. Iudi.19.Queso te vt hodie hic maneas.Et in eodem. & apud se fecit manere.Et in eo.ne in platea maneas.Ruth.1. Et vbi

Morari
morata fueris & ego pariter morabor.Nee.13. quare manetis ex aduerso muri. Iob.17.Et in amaritudinibus eorum moratur oculus meus.Et in eo.24.nudos dimittunt homines.Pro quo he.le.nudum faciunt manere.s.hoīem. Et est sensus sicut in littera nostra.Et in eo.41.In collo eius morabitur fortitudo.Ps.25.Anima eius in bōis demorabitur. Ps.48.Et homo cū in honore esset nō intellexit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Et

Cōmorari.
homo in honore non commorabitur.Sed in fine eiusdem psalmi ponitur non intellexit:nam ibi ponitur יָבִין Iabin hic autem יָלִין Ialin.Ps.9.In protectiōe dei celi cōmorabitur.prouerb.19.Et in plenitudine commorabitur. Esa.

Habitare.
1.Iustitia habitauit in ea.i.mansit vel morata est in ea. Hiere.4.Vsq; quo morabantur in te cogitatiōes noxie.Zach.5. Et commorabitur in medio domus & consumet eam.

מלון מָלוֹן
& inde מָלוֹן Malon:siue מְלוֹן Melon.idest māsio: seu diuersorium.Geñ.43.Cum venissemus ad diuersorium. Exo.

Diuersorium.
4.Cumq; esset in itinere in diuersorio.Hiere.9. Quis dabit me in solitudine diuersorum viatorum. debet legi diuersorium viatorum.

מְלוּנָה
& inde מְלוּנָה Meluna cum he in fine idest tugurium quod custodes agrorum faciunt ad manendum in nocte.Esa.1.Et tugurium in cucumerario. In alio

Tugurium
Tabernaculū vnius noctis.
vero loco Beatus hieronymus transtulit. Tabernaculū vnius noctis.Esa.24.Et auferetur quasi tabernaculū vni9 noctis.

לון
Murmurare.
Musitare.
Item לוֹן Lon.idest murmurare.Exo.15. Et murmurauit populus cōtra moysen.Et in eo.16.Et murmurauit omnis congregatio filiorum israel.Et in eo.Nos vero quid sumus quia musitastis contra nos.idest quia murmurastis. & in eo.quibus murmurati estis contra eum.nu.14. Vsque quo multitudo hec pessima murmurat contra me. Et ī eo. qui murmurastis contra me.Et in eo. qui reuersi murmurare fecerūt cōtra eū oēm multitudinē.

תְּלוּנָה
Murmur.
Murmurationes.
Querele.
Querimonie.
& inde תְּלוּנָה Theluna.i.murmuratio seu murmur.querela seu querimonia Exo.16.Audiuit enim murmur vestrum.Et in eo.Eo quod audierit murmuratiōes vestras.Et in eo.Nec contra nos est murmur vestrū.Nu.14.querelas filiorū israel audiui. idest murmurationes.Et in eo.17.Et cohibebo a me querimonias filiorum israel.idest murmurationes.Et in eo. Et quiescant querele eorum a me.

לוּע
Absorbere
Deuorare
לוּע Loaa.absorbere.deglutire.deuorare.lambere. Abdie. 1.Et bibent & absorbebunt.Prouer.20.Ruina est homini deuorare sanctā.Et licet in aliquibus bibliis nostris legatur deuotare.tamen in bibliis antiquis habetur deuorare. sicut in hebreo. Iob.6. Vnde & verba mea dolore sunt plena.Pro quo hebrei legunt.Ideoq; verba mea absorta sunt. Scribitur etiam cum littera ain in principio.vt Iob.39.pul

Lambere.
לוֹעָה
Guttur.
li eius lambunt sanguinē.vbi ponitur יְעַלְעוּ Iaalu.pro יְלַעְעוּ Ielau: propter euphoniā. Inde לוֹעָה Loee.i.guttur. vt Prouer.23.Et statue cultrum in gutture tuo.

לוץ לִיץ
לוּץ Lus.illudere.deludere.deridere.irridere.interpretari.

Deridere.
Deludere.
Illudere.
Ps.118.Superbi inique agebant vsq;quaq;.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Superbi deridebant me nimis.Prouer.3.Ipse deludit illusores. Et in eo.14.Stultus illudet peccatū. Et in eo.19. Testis iniquus deridet iudiciū. Et in eo.29.Si autem illuseris solus portabis.scribitur ēt cū duplici sade.vt Esa.28. Et nunc nolite illudere.

לֵץ
Derisor.
Illusor
Pestilēs.
Inde לֵץ Les.i.illusor.derisor.irrisor. Prouer. 9. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriā facit.Et in eo. Noli arguere derisorem.Et in eo.13.Qui aūt illusor est non audit cum arguitur.Et in eo.19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit.pro quo hebrei legunt. Illusorem percuties:& insipiens astutior erit.Et in eodem.20.Luxuriosa res vinū.pro quo he.le.Derisoria res vinum.idest facit hominem illusorem siue derisorem.Et in eo. 21.Superbus & arrogans vocatur indoctus. Pro quo hebrei legunt. Supbus & arrogans vocatur derisor.Et in eo.22. Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium.

לֵצִים
Derisores
& in plu. לֵצִים Lesim.Ps.1.Et in cathedra pestilentie nō sedit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et in cathedra derisorū non sedit.Prouer.19.parata sunt derisoribus iudicia.Reperitur ēt

לוֹצְצִים
Illusores.
לָצוֹן
Illusio.
לוֹצְצִים Losesim cū duplici sade.Osee.7. Extēdit manū suā cū illusoribus.Et inde לָצוֹן Lason.i.delusio siue irrisio.vt Esa.28.Audite verbū dñi viri illusores. pro viri illusionis vel derisionis.significat etiam supradicta dictio. Interpretari vel exponere verba alterius:aut loqui pro aliquo.

מֵלִיץ
Interpres
Loquēs p alio.
Et inde מֵלִיץ Melis.i.interpres:vel ille qui loquitur pro alio.vt Geñ.42.Eo quod per interpretem loqueretur ad eos.Iob.16.Verbosi amici mei. pro quo hebrei legunt. Interpretes mei amici mei.& vocat eos interpretes:eo qđ interpretabantur eius verba in malā partē.Et in eo.33.Si fuerit pro eo angelus loquens.Esa.43. Et interpretes tui preuaricati sunt in me.ponitur etiam pro legatis qui exponunt verba eorū a quibus mittuntur.2.paralip.32.Attamē in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eū

Legatus.
מְלִיצָה
Interpretatio.
Et inde מְלִיצָה Melisa.i.interpretatio.prouer.1. Animaduertet parabolam & interpretationē eius.vide ēt de hoc infra in dictione מָלַץ Malas.

לוּשׁ
Cōmiscere
Miscere.
Cōspergere
לוּשׁ Lus.cōmiscere.miscere.s.farinam aqua:more pistorum.conspergere.Geñ.18.Tria sata simile commisce 1.Reg.28.Tollensq; farinam miscuit eam.2.Reg.13. Que tollens farinam cōmiscuit.Hiere.7. Et mulieres conspergunt adipem.pro quo he.le.Et mulieres conspergunt siue cōmiscent massam.Osee.7. A mixtione fermenti donec fermentaretur totum.

לְוָת
Ad.
A.
לְוָת Leuath. In lingua chaldaica significat. Ad.siue a. Esdre.4.Iudei qui ascenderunt a te.

לָז
הַלָּז
Ille.
Illa.
Iste.
לָז Laz.ille.iste.Et est communis generis:& recipit in principio litteram he:que ponitur quasi pro articulo:& dicitur הַלָּז Halaz.Iudi.6.Pone supra petram illā.1.Reg.14. Que est trans locum illum.4.Reg.4.Ecce sunamitis illa. Zach.2.Loquere ad puerum istum dicens. Scribitur etiā

הַלָּזֶה
Iste.
הַלֵּזוּ
Illa.
cū he in fine & dicitur הַלָּזֶה Halaze.Geñ.2[illegible]quis est iste homo qui venit per agrū.& aliqñ scribitur cū vau: & dicitur הַלֵּזוּ Halezu. Ezech.36.Terra illa inculta facta est velut hortus voluptatis.

לָזָה
Detrahere
לָזָה Laza.detrahere.discedere.Prou. 4.Et detrahētia labia sint pcul a te.Et aliqui hebrei dicūt qp deriuatur a supradicta dictione לוּז Loz.De quo vide supra in eadem dictione.

לְחִי
maxilla
mandibula
לְחִי Lecha.Maxilla.mandibula.genna. & scribitur cum iod in fine loco he.vt Iudi.15.Inuentamq; maxillam idest mandibulam asini.& in eodem. In maxilla asini in mandibula palli asinarum.& in eodem.Proiecit mandibu

lam de manu.Ps.3.Quoniam tu percussisti omnes aduersātes mihi sine causa.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam.Threñ.1.& lachryme eius i maxilla eius.Mich.5.In virga percutient maxillam iudicis israel.

לְחָיַיִם
לְחָיֵי
Mādibule
Gene.
Maxille.
& in plu. לְחָיַיִם Lechaiaim siue לְחָיֵי Lechaie.Deut.18 Dabunt sacerdoti armum & ventriculum. Pro quo hebrei legunt.Dabunt sacerdoti armum & mandibulas seu maxillas & ventriculum.Canti.1.Pulchre sunt gene tue. Esa.30. & frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Et in eo.15.Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus.

Dentes.
Ponitur ēt pro dentibus.Deut.34.Nec dentes illius moti sunt. De quo vide supra in dictione לוּחַ Lūach.

לָחַךְ
Lambere.
Lingere
Delere.
Rodere.
לָחַךְ Lachach. lingere.lābere.rodere.3.Reg.18. Et aquā que erat in aqueductu lambens.Ps.71.Et inimici ei9 terram lingent. Nu.22.Ita delebit hic populus oēs qui in nostris finibus commorantur:quomodo solet bos herbas vsq; ad radices carpere.pro quo he.le.Nunc lambet seu rodet hic populus omnia que in circuitu nostro sunt sicut lābit seu rodit bos herbas agri.sed beatus hieronymus transtulit sensum.

לָחַם
Deuorare.
Comedere
לָחַם Lacham.comedere.manducare.deuorare. debellare. pugnare. Deut.32.Et deuorabunt eos aues. ps.140. Et non communicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nec comedere in delitiis eorum.Prouer.4.Comedūt panem impietatis.& in eo.9. Venite comedite panem meū. Et in eo.23. Quādo sederis vt comedas cū principe.& in eo.Nec comedas cum homine inuido.

לֶחֶם
Panis.
& inde לֶחֶם Léchem.i.panis.cib9. esca.pabulū.& est commune ad omnem cibum siue ad omne comestibile.sed magis communiter ponitur in scriptura pro pane.Geñ.3.In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et in eo.14.Proferens panem & vinum.& in eo.18.Ponā q; bucellam panis.& ī eo.47.In toto enim orbe panis deerat.Et in eo.49.Asser pinguis panis eius.Exo.25.& pones sup mensam panes ppositionis.Leuit.20. Vescetur tñ

Panis p carnibus.
panibus qui offeruntur in sanctuario. & secundū hebreos accipitur ibi pro carnibus que offerebantur in sanctuario. & in eo.21.Non offerat panem deo suo.Nu.14. Quia sicut panem ita eos possumus deuorare.Et in eo.28.Oblationē meā & panes.pro quo he.le.Oblationē meā panē meum. & accipitur ibi pro agnis qui offerebantur mane & vespere.Deut.8.Nō in solo pane viuit homo.ps.103. Vt educas panē de terra.Prouer.9.Comedite panē meū. & in eo. 22.In quo est panis mendacii.Eccl's.11.mitte panē tuū sup transeūtes aquas.Esa.3.& in domo mea nō est panis.Et in eo.58.Frangē esurienti panē tuū.Hiere.11.mittamus lignū in panē eius.Ezech.18.Panē suū esurienti dederit.Ponitur

Panis p manna.
ēt panis p māna.Exo.16.Ecce ego pluā vobis panes de celo.& in eo. Iste est panis quē dedit vobis dñs ad vescēdum. Nee.9.Panē quoq; de celo dedisti eis.Ps.77.Panē angelorū manducauit homo.

Cibaria
Pabulum
Alimonia.
Cibus.
Accipitur ēt pro quocūq; cibo vel esca aut pabulo.Geñ.47.Prebēs cibaria singulis.Leuit.3.in pabulū ignis & oblationis dñi.Et in eo.In alimoniā ignis & suauissimi odoris.& in eodem.22.Aletur cibis patris sui Nu.21.super cibo isto leuissimo.1.Reg. 4. maledictus vir qui comederit panem vsq; ad vesperam. Et accipitur ibi panis pro quocūq; cibo.Nam ionathas preuaricatus est:eo

Esca.
quod comedit modicū mellis.Ps.135. Qui dat escam omni carni.Ps.145.Dat escam esurientibus.Ps.146.Qui dat iumentis escam ipsorum. Item ponitur pro conuiuio.

Conuiuiū.
Corpus.
Dañ.5.Fecit grande conuiuium.Ponitur etiam pro carne. Soph.1.Et corpora eorum sicut stercora. Pro quo hebrei

Caro
legunt.Et carnes eorum sicut stercora. Iob.20. vbi nos legimus.pluet super illum bellum suum.hebrei legunt. pluet super illum in carne sua.Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

לָחַם
Expugnare.
Pugnare.
Item לָחַם Lacham.idest pugnare. expugnare.debellare.dimicare.a superiori significato deriuatum. Eo quod bellum est comestio & consumptio gladii ex vtraq; parte.Exo.1. Expugnatisq; nobis egrediatur. Et in eodem.14.Dominus enim pugnabit pro vobis. Et in eodem.Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et in eodem.17.Venit autem amalech & pugnabat contra israel. Et in eodem.Et egressus pugna contra amalech. Deut. 1. Ascendamus & pugnabimus.Et in eodem. Nolite ascendere nec pugnetis.Iosue.10.Et pugnabat contra eam. Et in

Oppugnare.
eodem.Et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam Et in eodem.Et circundeditq; expugnauit eam. Iudi.5. Et portas hostium ipse subuertit. Pro quo hebrei legunt.

Dimicare.
Tunc dimicauit siue expugnauit portas. scilicet inimicorum.Et in eodem.De celo dimicatum est contra eos.Et in eodem.Aduersus sysaram pugnauerunt. Et in eodem. 9. Qui pugnauit pro vobis.Et in eodem.11. Pugnabant filii Amon contra israel quibus acriter instantibus.Et in eodem.

Iurgari.
Aut docere potest qp iurgatus sit contra israel:& pugnauerit contra eum.Ps.34.Expugna impugnantes me.ps

Impugnare.
Bellare.
Debellare
מִלְחָמָה
Bellum.
55.Tota die impugnans tribulauit me.Et in eodem.Multi bellantes aduersum me.Ps.108. Et expugnauerunt me gratis.Esa.63.Ipse debellauit eos.& inde מִלְחָמָה milchama.idest bellum.pugna.Geñ.14. Inirent bellum contra balla regem sodomorum.Exo.1. Si ingruerit contra nos bellum.Et in eodem.15.Dominus vir pugnator. pro quo hebrei legunt.Dominus vir pugne.Et in eo.17.Et bellum

Pugna
dei erit contra Amalech. Deut.21.Si egressus fueris ad pugnam.Iob.39.Procul odoratur bellum.

לְחֵנָה
Cōcubina.
לְחֵנָה Lechena. in lingua chaldaica significat concubinam.Dañ.5.vxores & concubine illius. Et in eodē vxores tue & concubine tue vinum bibistis in eis.

לָחַץ
Opprimere
Affligere.
Atterere.
Arctare.
לָחַץ Lachas. Arctare.coarctare.opprimere.affligere.atterere.tribulare.Exo.3.vidiq; afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur.Et in eodem. 22. Neq; affliges eum.Nume.22.Iungit se parieti:& atterit sedentis pedē. Pro quo hebrei legunt. Et arctauit se parieti:& arctauit siue attriuit pedem Balaam ad parietem. idest cum pariete. Iudi.1. Arctauitq; Amorreus filios dan in monte. Et in eodem.4.Et per viginti annos vehementer oppresserat eos.1.Regum.10.Et de manu omnium regum qui affligebant vos.4.Regum.6.Claudite ostium & non sinatis eum

Coarctare.
Tribulare.
introire.Pro quo hebrei legunt. Coarctate eum in ostio. Ps.105.Et tribulauerunt eos inimici eorum. Esa.19. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis:quod in hebreo legitur in plurali:scilicet a facie tribulantium. Hiere.

לַחַץ
Afflictio.
30.& visitabo super omnes qui tribulant eos.& inde לַחַץ Lachas idest tribulatio:siue afflictio:aut oppressio:vel coarctatio. Exo.3.vidiq; afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Esa.30.& dabit tibi dominus panem arctum & aquam breuem.i.aquā afflictionis vel tribulationis.

לָחַשׁ
Musitare.
לָחַשׁ Lachas.musitare.susurrare.murmurare. incantare. 2.Reg.12.Cū ergo dauid vidisset seruos suos musitātes.ps.55.Aduersū me susurrabāt oēs inimici mei. & inde

לַחַשׁ
Murmur.
לַחַשׁ Lachas. idest murmur.Esa.26.In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Quod hebrei exponunt sic. Idest. in tribulatione conuertunt se ad secretā orationē.in alio vero loco pro לַחַשׁ Lachas beatus hieronym9 trāstulit.eloquū

לַחַשׁ
Eloquium mysticum.
mysticum.Esa.3. Et prudentem eloquii mystici. significat

etiam incantare. Ps. 57. que nō audit vocem incantantiū. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. vocem murmurantium. Eccl's. 10. Si mordeat serpens in silentio. Pro quo hebrei legunt. si mordeat serpens absq̧ incātatione. Potest etiam legi sic. si mordeat serpens absq̧ murmure vel susurratione. Quod est idem sensus cū littera nostra. Et inde dicūt hebrei ꝙ deriuatur dictio הלוחש Haloches. Nee. 3. Selum filius haloes. idest filius cuiusdam sapientis exorziste siue incantatoris. sicut exponūt hebrei. quia ponitur ibi he articularis in principio que non solet apponi nomini proprio nisi tantū appellatiuo: vt dictum est supra in principio littere he. Et inde לחשים Lechasim: Genus ornamenti muliebris. pro quo beatus hieronymus transtulit inaures. Et solū inuenitur in plu. Esa. 3. Inaures & annulos.

Murmurare. Incātatio. הלוחש לחשים Inaures. לט

לט Lat. clam siue abscondite. De quo vide supra in dictione לאט Laat.

Clam. לטאה Stellio.

לטאה Letaa. serpentis vel reptilis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit. stellio. & scribitur cum he in fine. Leuit. 11. Et stellio & lacerta & talpa.

לטש Acuere. לוטש Malleator.

לטש Latas. Acuere. polire. scilicet metallum. 1. Reg. 13. vt acueret vnusquisq̧ vomere suū. Iob. 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. pro quo hebrei legūt Inimicus meus acuit oculos suos contra me. Et ē sensus sicut in littera nostra. ps. 51. sicut nouacula acuta fecisti dolum. & inde לוטש Lotes. pro quo beatus hieronymus trāstulit malleatorem. Gen. 4. qui fuit malleator & faber in cūcta opera eris & ferri.

ליל ליל Nox. לילה Nox.

ליל Lail. siue ליל lel. nox. Exo. 12. nox ē ista obseruabilis dñi. Esa. 16. Pone quasi noctem vmbram tuam. Et in eo. 21. Custos quid de nocte: custos quid de nocte. & coiter scribitur cum he in fine & dicitur לילה laila. vt Gen. 1. Et tenebras appellauit noctem. Et in eo. Et luminare minus vt preesset nocti. Et in eo. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. Iob. 3. Et nox in qua dictū est conceptus est homo. ps. 16. Et visitasti nocte. & in plu. לילות Leloth. idest noctes. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. Canti. 3. In lectulo meo per noctes. & inde לילית Lilith. Nomen animalis clamantis siue vlulantis per noctes: secundum hebreos: pro quo beatus hieronymus transtulit lamiam. Esa. 34. Ibi cubauit lamia.

לילות Noctes. לילית Lamia. ליש Tigris. Leo.

ליש Lais. leo. Iob. 4. Tigris periit eo quod non haberet predam. pro quo he. le. Leo periit. Esa. 30. Leena & leo ex eis vipera.

לכד Capere. Apphēdere. Dephēdere.

לכד Lachad. capere. apprehendere. cōprehendere. cōstringere. Nu. 27. Cuius ceperunt viculos & possederunt habitatores. Deut. 2. Et spoliis vrbiū quas cepimus. Iosue 7. Et quacūq̧ tribū sors inuenerit. pro quo he. le. Et quācūq̧ tribū dñs apprehenderit. Et in eo. Quicūq̧ ille in hoc facinore fuerit apprehēsus. Et in eo. Et inuēta est tribus iuda. Et in eo. Inuēta est familia zare. i. deprehensa. Et in eo. Inuenit Achan filiū carmi. pro quo he. le. Et deprehensus est Achan filius carmi. & in eo. 10. maceda quoq̧ cepit Iosue. Et in eo. Et cepit eam die altero. 1. Reg. 14. Et saul confirmato regno super israel. pro quo he. le. Et saul cepit siue apprehendit regnū super israel. 2. Reg. 5. Cepit autem dauid arcē sion. Et in eo. 12. Et expugnabat vrbem regiam. i. nitebatur eā capere. Et in eo. Et capienda est vrbs aquarū. Et in eo. Obside ciuitatē & cape eā. Et in eo. Ne cū a me vastata fuerit vrbs: i. cū a me capta fuerit. Iob. 5. apphēdit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 5. Iniquitates sue capiūt impiū. & in eo. 6. & captus ppriis sermonibus. Esa. 44. Tenebitur laqueo. i. capietur. Hiere. 5. Laqueos ponētes & pedicas ad capiēdos viros. Et in eo. 6. Vir enī cū muliere capietur. Tren. 4. Xps dñs captus est in peccatis nr̄is. Abach. 1. Et capiet eā. Zach. 14. & capietur ciuitas. Ponitur ēt pro stringere vel cōstringere. Iob. 38. Et facies abyssi constringitur. Et in eo. 41. Et tenentes se nequaquā separabūtur. pro quo he. le. Et constringuntur & nō separātur. Inde לכד Lached. i. captio. Prouer. 3. Et custodiet pedē tuū ne capiaris. Pro quo he. le. Et custodiet pedem tuū a captione. i. ne capiaris. sicut est in lrā nr̄a. & inde מלכוד Malcud. i. laqueus siue decipula qua aues capiūtur. Iob. 18. Et decipula eius super semitam.

Tenere. Constringere. nequaquā se. לכד Captio. מלכוד Decipula. לכם Vobis. לכן Vobis.

לכם Lachem. vobis. Et in lingua chaldaica dicitur לכן Lecon. Dan. 3. vobis dr̄ populis tribubus & linguis.

למג אלמג אלמגים Thina.

למג Lemog. Genus ligni preciosi. & scribitur cū aleph in principio & dicitur אלמג Almug. & solū inueitur in numero plu. i. אלמגים almugim. Pro quo beatus hieronymus trāstulit ligna thina. 3. Reg. 10. Attulit ex ophir ligna thina multa nimis. & in eo. Fecitq̧ rex de lignis thinis fulcra domus dñi & domus regie & citharas lyrasq̧ cantoribus. Reperitur etiam אלגם Algom. per transpositionē litterarū. De quo vide supra in dictione לגם Legom.

למד Discere. Docere.

למד Lamad. Discere. docere. erudire. Deut. 4. vt discāt timere me oī tpe. Et in eo. 5. Discite ea & opere cōplete Et in eo. 17. vt discat timere dñm deū suum. Et in eo. 31. vt audientes discāt & timeāt dñm. Ps. 118. vt discā iustificationes tuas. Esa. 26. Et discet facere iustitiā. Hiere. 12. Si eruditi didicerint vias populi mei. Et in eo. 13. Cū didiceritis malū. Ezech. 19. Et didicit predā capere. signāt ēt docere vel erudire. s. quādo est verbū secūde coniugationis. Deut. 4. Scitis ꝙ docuerim vos. & in eo. que ego doceo te. Et in eo. 5. Que docebis eos vt faciāt ea in terra. Et i eo. 6. vt doceam vos. Et in eo. 11. Docete filios vr̄os. Et in eo. 20. Ne forte doceāt vos facere cūctas abominationes. 2. Reg. 22. Docens manus meas ad preliū. ps. 33. Timorē dñi docebo vos. ps. 50. Docebo iniquos vias tuas. Ps. 93. qui docet hominē scientiam. Et in eodem. Et de lege tua docueris eū. Ps. 118. Doce me iustificationes tuas. Et in eodem. sup omnes docentes me intellexi. Eccl's. 12. Docuit populum. Canti. 3. & ad bella doctissimi. Hiere. 12. Sicut docuerunt populum meum iurare in baal. & in eo. 31. Quasi iuuenculus indomitus. pro quo he. le. Quasi vitulus nō doctus. i. indomitus iugo. Osee. 10. ephraim vitula docta. & inde לימוד limud. i. doctus siue discipulus. Esa. 8. Signa legem in discipulis meis. & in eo. 50. Dñs dedit mihi linguā eruditam Pro quo he. le. Dñs dedit mihi linguā doctorū. Et in eodē. 54. vniuersos filios tuos doctos a dño. signāt ēt assuetum vel consuetū. Iudi. 3. & haberēt consuetudine preliandi. Hiere. 2. Onager assuetus in solitudine. & secūdū hebreos ide deriuatur כלמד Chilmad. Ezech. 27. Assur & chelmad venditores tui. pro quo he. le. Assur quasi doctus vel assuetus venditor tuus siue negociator tuus. Potest etiam eē nomen propriū: sicut est in littera nostra. & inde תלמיד Thalmid per additionem tau in principio. idest discipulus. 1. Paralipo. 25. Doctus pariter & indoctus. pro quo hebrei legunt. Doctor. & discipulus. & inde מלמד Malmad. idest vomer. Iudi. 3. Qui percussit de philistiim sexcentos viros vomere. Hebrei vero dicunt ꝙ significat stimulum bouis. idest virgā longā in cuius sūmitate est aculeus quo pungūtur boues vt recte incedant: quasi a docendo dictum eo quod doceat ipsos boues.

לימוד Discipulus. Doctus. Cōsuetudine habere. assuetus. כלמד תלמיד Doctus. Discipulus. מלמד Vomer. למה

למה Lama. quare. cur. vt quid. quamobrem. De quo vide infra in dictione. מה Ma.

למו Lamo. illis siue ipsis: aut illi datiui casus de quo vide in grammatica in capitulo de pronomine.

Illis. לעב Subsānare.

לעב Laab. subsannare. irridere. 2. Paralip. 36. At illi subsannabant nuncios dei.

לעג Irridere. Subsānare.

לעג Laag. subsannare. deridere. irridere. 2. Parali. 30. Illis irridentibus & subsannātibus. Nee. 2. Et subsannauerunt nos & despexerūt. Et in eo. 4. Et motus nimis subsannauit iudeos. Iob. 11. Et cum ceteros irriseris a nullo cōfutaberis. ps. 2. Dominus subsānabit eos. ps. 34. Tentauerūt me: subsannauerūt me. & inde nomē לעג Laag. i. subsannatio vel irrisio. Iob. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. Ps. 43. subsannatione & derisum his qui sunt in circuitu nostro. Osee. 7. Hec est subsannatio eorum in terra egypti. Esa. 28. In loquella enī labii. Pro quo hebrei legūt. In subsannatiōe labii. Alii vero legūt sic: in balbutienti ei labio: quasi a לעל Ileg. quod significat balbū. vt Esa. 32. Et lingua balborū velociter loquetur. Et in eo. 33. populū alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem linguē eius: in quo nulla est sapientia. pro quo hebrei legunt. Populum profundi sermonis: ita vt non intelligatur balbutiens lingua eius: siue sapientia. & est sensus sicut in littera nostra.

לעג Subsānatio. Balbus. לעז Barbarus.

לעז Loez. barbarus. ps. 113. De populo barbaro. & solum inuenitur in predicto loco.

לעט Comedere.

לעט Laat. comedere. deuorare. Gen. 25. Da mihi de coctione hac russa. vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest fac me comedere vel deuorare de coctione hac russa. Et beatus hieronymus transtulit sensum.

לען לענה amaritudo. Absinthiū.

לען Laan. absinthium. amaritudo. Et scribitur cum he in fine & dicitur לענה Laana. Deut. 29. Radix germinans fel & amaritudinem. Hiere. 9. Ecce ego cibabo populum istum absinthio. Tren. 3. Inebriauit me absinthio. Et in eodem. Absinthii & fellis. Amos. 5. Qui conuertitis in absinthium iudicium.

לפד Lampas. Fax.

לפד Lapid. lampas. fax. Gen. 15. Et apparuit clibanus fumans & lampas ignis. Iudi. 15. Et faces ligauit in medio. Iob 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitū Esa. 62. vt lampas accendatur. Zach. 12. Et sicut face ignis in feno. Et in plu. לפידים Lapidim. Exo. 20. Cunctus autē populus videbat voces & lampades. Et inde deriuatur nomen לפידות Lapidoth. Iudi. 4. Erat autem debora pphetes vxor lapidoth.

לפידים Lampades. לפידות לפת Apprehēdere. Cōturbari.

לפת Lapath. apprehēdere. complecti siue amplecti. cōturbari. Iudi. 16. Et apprehendens ambas colūnas. Ruth. 3. Expauit homo & conturbatus est: sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Expauit homo & amplexatus ē: in voce passiua.

לצר Malasar. Dispēsator.

לצר Lesar. Preposita mem littera cum apice segol significat dispensatorem: secūdum hebreos. Dan. 1. Et dixit daniel ad malasar. pro quo hebrei legūt. Et dixit daniel ad dispēsatorem siue ad prepositum. Et in eodem. Porro malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum. Potest etiā eē nomen proprium. sicut est in littera nostra.

לקק Lambere. Lingere.

לקק Lacac. lingere. lambere. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere. Et in eodem. Qui manu ad os proiciente aquas lambuerint. Et in eodem. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos. 3. Reg. 21. In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth: lambent quoq̧ sanguinem tuum.

לקח Sumere. Tollere.

לקח Lacach. accipere. sumere. assumere. tollere. emere. Gen. 2. Quoniam de viro sumpta est. Et in eodem. 5. Quia tulit eum deus. Et in eodem. 20. Propter mulierem quam tulisti. Et in eodem. 24. qui tulit me de domo pris mei. Et in eodem. 27. Primogenita mea ante tulit & nunc secundo surripuit benedictionē meam. idest tulit. Et in eodem. 31. Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri. Et in eodem. Abscondit idola subter strameta cameli. Pro quo hebrei legunt. Tulit idola & posuit ea in stramenta cameli. Exo. 9. Et grando & ignis mixta pariter ferebantur. pro quo hebrei legunt. Et grādo & ignis assumpta in medio grandinis. Et est sensus sicut in littera nostra. Nu. 16. Nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis. 1. Reg. 4. Et arca dei capta est. Et in eodem. Eo quod capta esset arca dei. 4. Reg. 2. Si videris me quando tollar a te. ps. 14. & munera super innocentem nō accepit. ps. 67. Accepisti dona in hoībus. Prouer. 24. Erue eos qui ducūtur ad mortē. Pro quo hebrei legunt. Erue assumptos ad mortem. Hiere. 23. qui assumunt linguas suas. Ezech. 33. Ille quidē in iniquitate sua captus est. & aliquando scribitur sine lamed scilicet in futuris & in imperatiuis & in infinitiuis vel gerūdiis. Gen. 6. Tolle igitur tecum ex omnibus escis. Et in eodem. 15. sume inquit mihi vaccam triennem. Et in eo. 18. Sed afferam pauxillum aque. Pro quo hebrei legunt. Accipiatur obsecro pauxillum aque. Et in eodem. Ponāq̧ buccellam panis. idest accipiam buccellam panis. Et in eo. 22. Tolle filium tuum. Et in eodem. 30. Parum ne tibi videtur ꝙ preripueris maritū mihi: nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Et in eodem. 38. Habeat sibi idest accipiat sibi pignus. Nu. 16. Tollat vnusquisq̧ thuribula sua. Iosue 9. susceperunt igitur de cibariis eorum. Esa. 8. Sume tibi librum grandem. 4. Reg. 12. Nollite ergo amplius accipere pecuniam. Et in eodem. Prohibitiq̧ sunt amplius sacerdotes accipere pecuniam. Esa. 23. Sume citharam & circuie ciuitatem. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. Ezech. 17. Vt firmaret radicem super aquas multas. Pro quo hebrei legunt. Tulit super aquas multas. Osee. 11. Portabam eos in brachiis meis. Pro quo hebrei legūt. Accipere eos siue ferre eos in brachiis suis. Et etiam in imperatiuis inuenitur aliquando cum lamed. vt Exo. 29. Tolle vitulum de armento. Ezech. 37. Et tolle lignum alterum. significat etiam emere. Prouerb. 31. Considerauit agrum & emit eū. z. Reg. 4. Assumentes spicas tritici. Pro quo hebrei legunt. Quasi emētes triticum. Esa. 52. Quoniam ablatus est populus meus gratis. pro quo hebrei legunt. Quoniam emptus est populus meus gratis. Item significat quando aliquis conatur ad aliquid agendum. Sicut in nostro vulgari dicitur Accepit petrus & fecit hoc vel illud siue iuit ad illum locū. idest accepit seipsum vel socios secum. Et per talem modū loquendi dicitur in hebreo. Exo. 4. Posuit & testimonium in arca. Pro quo in hebreo habetur. & accepit & posuit testimonium in arca. Nu. 16. Ecce autem chore. Pro quo hebrei legunt. Et accepit chore. & sequitur. & surrexerūt contra Moysen. Iudi. 14. Dederunt ei sodales triginta. pro quo hebrei legunt. Et acceperunt sodales triginta & fuerunt cū eo. z. Reg. 18. Porro Absalom erexerat sibi cum adhuc uiueret titulum. Pro quo hebrei legūt. Et absalom accepit & erexit sibi in vita sua titulum. Iob. 15. Quid te eleuat cor tuum. Pro quo hebrei legunt. Quid te accipit cor tuum. & inde מלקוח Malcoach. idest preda. siue illud quod de spoliis capitur. Nu. 31. Predam & vniuersa que acceperant tam ex hominibus quam ex iumentis. Et in eodem. Tollite summam eorum que capta sunt. Et in eodem. Diuidesq̧ ex eo que predam. Esa. 49. Nunquid tolletur a robusto preda. Et in eodem. Et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur. idest quod captum fuerit a robusto. Accipitur etiam מלקוח Malcoach pro faucibus. vt. Ps. 21. Et lingua mea adhesit fau

Assumere. Accipere. Capere. Suscipere. Emere. מלקוח Preda. Quod captū est. Captum. מלקוח

cibus meis.& inde מַלְקָחַיִם Melcachaim.i.forcipes quibus accipimus prunas.& reperitur tantũ in hebreo in numero duali: quia ex duabus constat.Esa.6.Quem forcipe tulerat de altari. Accipitur etiam pro emũctoriis lucernarũ. Exo. 25.Emũctoria quoq; & vbi ea que emuncta sunt extingãtur.Inde מַקָּח Micach.i. cupido: siue aceptio munerũ.2.paralip.19.Nec cupido munerũ.& inde מַקָּחָה Mecacha.i.merces.siue res venalis.Et solũ inuenitur in nũero plu.s.מַקָּחוֹת Macachoth.Nee.10.Qui important venalia & omnia ad vsum.& inde לֶקַח Lécach.idest doctrina siue assumptio doctrine vel legis.Deut.32.Cõcrescat vt pluuia doctrina mea Prouer.1.Audiens sapiens sapientior erit.pro quo hebrei legunt.Audiet sapiens & addet doctrinam.Et est idem sensus cum littera nostra.Et in eo.4. Donum bonum tribuã vobis.pro quo hebrei legunt.Doctrinam seu legem bonã tribui vobis.Esa.29.Et musitatores discent legem. Põitur etiam pro sermonibus.Prouer.7.Irretiuit eum multis sermonibus.

לָקַט Lacat.colligere.congregare.Geñ.47. E quibus omnẽ pecuniã cõgregauit.Exo.16. Colligat vnusquisq; ex eo quantũ sufficit.& in eo.Et collegerũt alius plus: alius minus.Et in eo.Iuxta id quod edere poterant congregauerunt.& in eo. In die aũt sexta collegerũt cibos duplices . Et in eo.& egressi sunt de populo vt colligerent. Ruth.2. Vadam in agrũ & colligã spicas.& in eo.& que collegerat virga cedens.4.Reg.4. Vt colligeret herbas agrestes.& in eodẽ.& collegit ex ea coloquintidas agri.Iudi.11.Congregatiq; sunt ad eum viri inopes.Esa.27.Et vos congregabimini vnus & vnus filii israel.& inde לֶקֶט Léchet.i.collectio vl' congregatio.siue remanẽtes spice que a pauperibus colligũtur.Leuit.9.Nec remanẽtes spicas colliges.& ĩde יַלְקוּט Ialcut.i.pera pastoralis in qua vasa pastoris colliguntur.1.Reg.17.Et misit eos in perã pastoralẽ.

לֶקֶשׁ Léches.Pluuia vel imber serotinus.Amos.7.In principio germinantiũ serotini imbris.Et in eo. Et ecce serotinus post tonsionẽ regis.& aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מַלְקוֹשׁ malcos Deut.11.Dabit pluuiam terre vestre temporaneã & serotinã.Osee.6.Et veniet quasi imber nobis tẽporaneus & serotinus . Zach.10. Petite a dño pluuiã ĩ tempore serotino.& inde verbũ.לָקַשׁ Laches i.retardare.Beatus hieronymus transtulit vĩdemiare.Iob.24.Et vineã eius quem vi oppresserunt vindemiant. Pro quo he.le.Et vineã impii retardãt.quasi dicat.primo depẽdantur bonos & iustos: & postea ẽt iniustos & impios: quia nemini parcũt.Potest ẽt intelligi sicut est in littera nostra.

לְשַׁד Lesad.humidũ.seu recens: secũdũ hebreos: btũs hieronymus trãstulit panẽ.s.recẽtẽ vel humidũ . Nu.11. Saporis quasi panis oleati.Ps.31.Conuersus sum in erũna mea dũ confringitur spina.Pro quo he.le.Conuersa est humiditas mea ĩ siccitate estatis.sed si illud lamed qđ ponitur in principio dictionis nõ est de substãtia dictionis : sed est prepositio sicut & in aliis locis: tunc potest legi sicut est in littera nostra.s.in erũna mea.

לִשְׁכָּה Lesach.cenaculũ.Gazophylaciũ.camera.tricliniũ.1.Reg.9.Introduxit eos in tricliniũ.Nee.10.Gazophylaciũ domus dei nostri.Ezechiel.40.Et per singula gazophylacia ostiũ.Et in eo.Porro gazophylaciũ qđ respicit viam aquilonis.& ĩ plu.לְשָׁכוֹת Lesachoth.vt in eo. & ecce gazophylacia & pauimẽtũ.& in eo. triginta gazophylacia in circuitu pauimẽti. Et in eo.Gazophylacia cantorum in atrio interiori.

לֶשֶׁם Lesem.lapis preciosus.quem translatio nostra ligurium appellat.Exo.28.In tertio scilicet versu ligurius achates & amethistus.

לָשׁוֹן Lason.lingua.loquella.Exo.4. Impeditioris & tardioris lingue sum.Iudi.7.Qui manu & lingua lambuerint aquas.Iob.27.Nec lingua mea meditabitur mendaciũ.ps.11.Et linguã magniloquã.Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis.Ponitur ẽt pro loqlla. vt Geñ.10.vnusquisq; scdm linguã suã.Deut.28.Gentẽ cuius linguã intelligere nõ possis.Ester.1.Diuersis linguis & litteris . signãt etiã lapidẽ terminalẽ vel sinũ maris vel fluminis.eo qđ est ad similitudinẽ lingue.vt Iob.15.A ligua eius que respicit meridiẽ.Et in eo . A lingua maris.Esa.11. Et desolabit dñs linguã maris egypti.& in plu . לְשֹׁנוֹת Lesonoth.i.lingue.vt Zach.8.Ex omnibus linguis gentium: & in lingua chaldaica dr̃ לִישָׁן Lisan.Dañ.3. Vt omnis populus & tribus & lingua.& in plu.לִישָּׁנַיָּא lisanaia. vt in eo. vobis dr̃ populis & tribubus & linguis.& inde verbũ לָשַׁן Lasen Quod signãt detrahere.seu murmurare.vl' accusare vt Ps.100.Detrahẽtem secreto proximo suo hunc persequebar.Prouer.30. Ne accuses seruum ad dñum suum.

לֶתַח Lethach.preposito mem & addito he in fine vt dicatur מֶלְתָּחָה Melthacha: significat vestẽ seu vestimẽtũ. 4.Reg.10.Dixitq; his qui preerãt super vestes . Et aliq hebrei dicunt q significat locũ quo vestes reponũtur. & solũ inuenitur in p̃dicto loco.

לֶתֶךְ Léthech. Dimidia pars mensure cori.vt Osee.3.Et dimidio coro ordei.Et solũ inuenitur in p̃dicto loco.

לְתַע Lethaa.p̃posito mem & addito he in fine vt dicatur מַלְתָּעָה Maltheaa: significat molã dentium.& solũ inuenitur in numero plu.Ps.57.Molas leonũ cõfriget dñs. Et inde verbũ נָתַע Nithau.quasi נִלְתַּע Nilthau per defectum lamed.i.cõtriti seu cõquassati sunt.s.dentes.vt Iob. 4. Et dentes catulorum leonum contriti sunt.

De incipientibus a littera מ Mem.

Ista littera mem qñ preponitur alicui dictiõi signãt. de.ex. e.a.vel ab.& aliqñ significat comparatiuum precedentis dictionis.De quo vide infra in dictione מִן Min.

מְאֹד Meod.nimis.valde.vehemẽter.Geñ.1. Et erãt valde bona.Et in eo.15.Merces tua multa nimis. Et in eo. 17.Et multiplicabo te vehementer nimis . vbi ponitur bis p̃dicta dictio.Exo.1. Ac roborati nimis ĩpleuerũt terrã.ps. 118.Nõ me derelinquas vsquequaq;.pro quo beatus hieronimus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit.vsq; nimis. Et ĩ eo. Et ne auferas de ore meo verbũ veritatis vsquequaq;.i.vsq; nimis.Esa.16.superbus est valde.& in eo.64.Ne irascaris dñe satis.i.valde.ponitur ẽt p validitate seu fortitudine Deut.6.Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua.vbi ponitur pro fortitudine.& põt poni pro mẽte q̃ est pars preciosa valde in homine.vnde in euãgelio põitur p mẽte.Mathei.22. Ait illi iesus : diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo & in tota anima tua & in tota mẽte tua.& sil'r Marci.12.ponitur pro mẽte & virtute.& Luce.10.ponitur pro anima & viribus.

מֵאָה Mea.Centum.Geñ.33.Centum agnis.2.Paralip.36. Et condemnauit terram centum talentis argenti .& aliquando mutat he vltimum in thau & dicitur מְאַת Meath Geñ.21.Cum esset annorum centum.Ponitur etiam aduerbialiter pro cẽties siue centuplum.vt Eccls.8. Peccator eo quod centies facit malum.& in plurali מֵאוֹת Meoth.Geñ. 5.Et facti sunt dies Adam postquam genuit seth octingenti anni.Quod in hebreo legitur octocenti anni.idest octocentena annorum.& in eo. Anni nongenti triginta.

מְאוּם Meum.aliquid.quicq;. quantũcũq;.Et cõmũiter scribitur cum he in fine & dicitur מְאוּמָה Meũma.vt Nu. 22.Nunquid loqui potero aliquid.Deut.13. Et non adherebit de illo anathemate quicq; ĩ manu tua.& in eodẽ .24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã.4.Reg.5.Et accipiam ab eo aliquid.Hiere.39.Nihilq; ei mali facies.i. non facies ei aliquid mali.Reperitur etiam מְאוּם Mum monosyllabum & sine he.Iob.31. Et si in manibus meis adhesit macula.Pro quo hebrei legunt.Et in manibus meis nõ adhesit aliquid.s.mali.Potest etiã deriuari a dictiõe מוּם Mum sine aleph: que signãt maculam.vt infra in suo loco dicetur.

מָאֵן Maen.nolle.renuere.Geñ.37.Nolluit consolationem accipere.Exo.10. Sin aũt resistis & non vis dimittere eum.& in eodẽ.22.Si pater virginis dare nolluerit.Nu.22 Nolluit Balaã venire nobiscũ.Ps.76.Renuit consolari anima mea.Hiere.5.Renuerunt accipere disciplinam. & in eodem.Et noluerunt reuerti.Item מָאן Man.in lingua chaldaica significat vas.& in plurali מָאנַיָּא Manaia siue מָאנֵי Mane. Dañ.5. Vt afferrent vasa aurea & argentea. & in eo. Tunc allata sunt vasa aurea.

מָאַס Maas.reprobare.abiicere.proiicere.repellere.spernere.odire. aborrere. dissoluere. Iob. 10. Et opprimas me opus manuum tuarum. Pro quo hebrei legũt.Et reprobes siue abiicias opus manuum tuarum.Ps.52. Quoniam deus spreuit eos.Ps.88.Tu vero repulisti & detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit.Tu aũt repulisti & proiecisti.Ps.117.Lapidem quem reprobauerunt edificantes.Esa.7.Vt sciat reprobare malum & eligere bonum.& in eodem.30.Pro eo quod reprobastis verbum hoc.& in eodem.54.Et vxorem ab adolescentia abiectam.Hiere.2.Quoniam obtriuit dñs confidentiã tuã. Pro quo hebrei legunt.Quoniam abiecit siue odiuit dominus confidentiam tuam.& in eodem 6. Argentum reprobum vocate eos.& in eodem.14.Nunquid proiiciens abiecisti iudam.Threñ.5.Sed proiiciens repulisti nos.Osee.4. Quia tu scientiam repulisti: repellam te. Amos.2.Eo quod abiecerunt legem domini.& in eodem.5.Odiui: proieci festiuitates vestras,Ponitur etiã pro dissoluere.vt.Ps.57.Ad nihilum deuenient tanq; aqua decurrens. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Dissoluantur sicut aque que fluunt.& de hoc vide infra in dictiõe מָסַס Masas. Itẽ ponitur pro contrahere.Iob.7.Cutis mea aruit & contracta est.Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et abominabilis facta est.

מָאַר Maar . inficere . dolorem vel amaritudinem inferre.Leuit.13.Infecta lepra reputabitur. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. idest amaritudinem vel dolorem inferens.

מְאַת Meath.centum.siue centies.De quo vide supra in dictione מֵאָה Mea.

מֶגֶד Méged. fruct⁹ seu põa.s.optima & electa fruges. Deut. 33. De pomis celi & rore.& in eodẽ. De pomis fructuũ solis ac lune.& in eo.De pomis colliũ eternorum. & in eo. Et de frugibus terre.Canti.4.Cũ pomorũ fructibus. & secundũ hebreos significat optimũ vel electũ cuiuscunq; rei. Scribitur etiam cum nun in vltima syllaba & dicitur מִגְדָּן Migdan.& solum inuenitur in numero plu.s.מִגְדָּנוֹת Migdanoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Dona seu munera aut pensationes.vt Geñ.24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit.2.Paralip.21.Et pensationes cum ciuitatibus munitissimis.& in eodem.32.Et munera ezechie regi iuda.

מַגָּל Magal.falx.Hiere.50.Et tenẽtem falcem in tempore messis.Ioel.3.Mittite falcem qñ maturauit messis.

מָגַן Migen.protegere.claudere.tradere.Geñ.14.Quo protegente: hostes in manibus tuis sunt. Pro quo hebrei legunt. Qui tradidit hostes tuos in manibus tuis . Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra.Prouer.4.Corona inclyta proteget te.Osee.11.Protegam te israel.Pro quo aliqui hebrei legunt.Tradam te israel.s.in manus inimicorũ. Inde מָגֵן Magen.i.scutum.protectio. De quo vide supra in dictione גָּנַן Ganan.

מָגַר Magar.deiicere.dissipare.collidere.tradere.detrahere Esdre.6.Dissipet oĩa regna & populũ.Ps.88.Et thronum eius in terra detraxisti.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit.Et sede ei⁹ in terrã collisisti.Ezech.21.Gladio traditi sũt cũ pplo meo.

מַד Mad.tunica.vestis.seu vestimentum.& scribitur cũ vau in fine.Leuit.6. Vestietur tunica sacerdos.2. Reg. 20. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habit⁹ sui.Ps.108. Et induit maledictionem sicut vestimẽtum. Et pluraliter declinatur in gñe masculino & feminino.1.Reg. 4. Scissa veste & cõspersus puluere caput.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.scissis vestibus.Ps.133. Quod descẽdit in orã vestimẽti ei⁹ . Pro quo hebrei legũt. In orã vestimẽtorũ eius.Et aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione sequenti.

מָדַד Madad.mẽsurare.metiri.expandere. Deut.21.Et metietur a loco cadaueris.2.Reg.8.Et mensus est eos funiculo.& in eodem.Mensus est autẽ duos funiculos.3.Reg. 17.Et expãdit se atq; mensus est super puerum. Ps. 59. Et conuallẽ tabernaculorũ metibor.Ezech.42.Et mensus est contra ventum aquilonis.& in eodem.43.Et metiantur fabricam.& aliquando scribitur cum simplici daleth.Exo.16 Et mensi sunt ad mensuram gomor.Nu.35.Contra orientem duo millia erunt cubiti.Pro quo hebrei legunt.Et mẽsurabis extra ciuitatem plagam orientalem duo millia cubitorum.Esa.65.Et remetiar opus eorum.Hiere.31.Si mensurari poterunt celi sursum. & in eodem.33. Sicut numerari non possunt stelle celi & metiri arene maris. Ezech.40 Et mensus est limen porte.& in eodem.47. Et mensus est mille cubitos.Osee.1.Sicut arena maris que sine mensura est.Pro quo hebrei legunt.Que non mensurabitur.Zach. 2.Vt metiar ierusalem.& ĩde מִדָּה Midda.i. mẽsura.vt Iob. 11.Longior terra mẽsura eius.& in eodem.28.Et aquas appendit in mensura.Zach.2.Et ecce funicul⁹ mensure in manu eius.Scribitur etiã cum duplici mem.Iob.38. Quis posuit mensuram eius.& in plurali מִדּוֹת Middoth. vt Ezech. 43.Iste autem mensure altaris in cubito verissimo. Reperitur etiam מַדֵּי Midde secundum terminationem masculinorum.vt Hiere.13.Hec est sors tua parsq; mensure tue.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.mẽsurarum tuarum. Dicitur etiam de homĩe procere statuere.Nu.13.Populus quẽ aspeximus procere stature est. Pro quo hebrei legunt. Et omnis populus quem aspeximus in ea homines mensurarum sunt.s.magnarum.1.Paralip.11.Et ipse percussit virũ egyptium cuius statura erat quinq; cubitorum.Pro quo hebrei legunt.Et ipse percussit virum egyptium virum mensure Dicitur etiã de reb⁹ inanimatis.vt. Hiere.22. Et edificabo mihi domũ latã. p q̃ he.le.Edificabo domũ mẽsurarũ.Ponitur etiã מִדָּה Midda.p spatio vel dimẽsione.vt Ios.3.Spacium cubitorum duo millia.Itẽ ponitur pro tributo.Esdre. 4. Tributum quoq; & uectigal & reditus accipiebãt.Nee. 5.Mutuam accepimus pecuniam in tributa regis. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum nun in medio & dr̃ מִנְדָּה Minda.vt in eodem. Tributũ & vectigal & ãnuos red

מִדָּה ditus non dabant. Ponitur etiam מִדָּה Midda pro vestimen-
to. De quo vide in dictione precedenti. Ponitur etiam pre-
מָדַד dicta dictio מָדַד Madad pro expectare. vt Iob. 7. Rursũ ex-
Expectare pectabo vesperam. Et dicunt aliqui hebrei q̃ in predicto lo-
co significat motum vel cõmotionem. De quo vide infra in
dictione נָדַד Nadad.

מְדִן מְדִינָה מדן Medin. prouincia. regio. Et scribitur cum he in fine &
dicitur מְדִינָה Medina. Ester. 1. Super centum viginti se-
Prouícia. ptem prouincias. & in eodem. Et misit epistolas ad vniuer-
sas prouincias regni sui. & in eodem. 3. Vt omnes prouin-
cie sciret. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tri-
buto. Dañ. 8. Cum essem in sussis castro quod est in elam re-
מִדִּין gione. Item מִדִּין Middin. nomen proprium loci secundum
hebreos. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. In iudicio
In iudicio Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Pro quo aliqui hebrei le-
gunt. Et sedetis supra medin. Et dicunt q̃ est nomen ꝓpriũ
loci. De quo habetur. Ios. 15. vbi dicitur. Betharaba medin
& facha. Potest etiam significare iudicium sicut est in litte-
ra nostra. De quo vide supra in dictione דִּין Dun.

מַדֻּעַ מדע Madũa. quare. cur. & cõmuniter scribitur cum vau in
secunda syllaba. Geñ. 26. Quid venistis ad me. i. qua-
re venistis ad me. Et in eodem. 40. Cur tristior est hodie so-
Quare. Cur. lito facies vestra. Exo. 2. Cur velocius venistis solito. Et
in eodẽ. 3. Quare nõ comburatur rubus. Nu. 16. Cur eleua-
mini super populum domini. Esa. 5. An quod expectaui vt
faceret vuas. Pro quo hebrei legunt. Cur expectaui vt face-
ret vuas.

מַדְרֵגָה מדרגה Madrega. maceria. sepes. De quo vide supra in di-
ctione דָּרַג Darag.

מָה מה Ma. dictio est ĩterrogatiua vel dubitatiua. i. quid. quod.
qualis. quam. quantum. quando. quomodo. quare. cur.
Quid. Geñ. 2. vt videret quid vocaret ea. Et in eodem. 20. Quid
fecisti nobis & quid peccauimus in te. Et in eodem. 37. Et ĩ-
terrogauit quid quereret. Et ĩ eodem. 38. Quid dabis mihi
Exo. 3. Quod est nomen eius: quid dicam eis. Et in eo. 16.
Nos vero quid sumus. Nu. 16. quid est enim Aarom. Iudi.
18. Et qd egissent ciscitãtibus respõderũt. 2. Reg. 18. Quid
Que. impedit si etiã ego currero. Esa. 40. Aut quam imaginem
ponitis ei. Zach. 9. Quid enim bonũ eius & quid pulchrũ
eius. Ps. 58. Memorare que mea sustantia est. Item signifi-
Qualis. cat. qualis. vt Nu. 13. Considerate terram qualis sit. 1. Reg.
28. Qualis est forma eius. Canti. 5. qualis est dilectus tuus
ex dilecto. Item significat. Quam siue quantum. vt Nu. 24.
Quam. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Ps. 8. Quam admi-
rabile est nomẽ tuum. Ps. 30. Quam magna multitudo dul-
cedinis tue. Ps. 35. Quemadmodum multiplicasti miseri-
cordiã tuã deus. Pro quo hebrei legũt. Quam preciosa mi-
sericordia tua deus. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua.
Ps. 103. Quam magnificata sunt opera tua domine. Ps.
118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Ps. 132.
Ecce quam bonum & quam iocundum. Canti. 4. Quam
pulchre sunt mãme tue. Item significat. quãdo siue quo. vt
Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Pro quo hebrei legũt.
Quando. Quo. quãdo recedet a me: quasi dicat nũquam. Ps. 4. Vsquequo
graui corde. Ps. 78. Vsquequo domine irasceris in finem.
Quomõ. Quare. Cur. Item significat. quare siue quomodo. vt Geñ. 27. quomõ
inquit tam cito inuenire potuisti. Et in eodem. 38. quare
diuisa est propter te maceria. Iob. 7. Cur non tollis pecca-
tum meum. Significat etiam aliquod incertum vel indeter-
minatum: siue quodcunq̃. Iob. 13. Quodcunq̃ mihi
quodcũq̃. mẽs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me
aliquid siue quodcunq̃. Sed beatus hieronymus transtu-
לָמָּה lit sensum. & preponitur ei littera lamed: & dicitur לָמָּה La-
ma. idest ad quid vel vt quid aut propter quid. quare. cur.
Geñ. 4. Quare iratus es & cur concidit facies tua. & in eo Quare.
12. Quare nõ idicasti mihi q̃ vxor tua esset. Et ĩ eo. 2. Quã- Quamob causam.
ob causam dixisti esse sororem tuã. & in eo. 27. Cur vtroq̃
orbabor filio. & in eodem. 47. Cur ergo morimur te vidẽ-
te. Exo. 5. Quare misisti me. Ios. 7. Cur iaces pron⁹ in ter-
ra. 1. Reg. 1. Cur fles & quare non comedis & qñobrem af- quãobrem
fligitur cor tuũ. Ps. 10. Vt quid domine recessisti lõge. Ps. 21 Vt quid.
Quare me dereliquisti. Recipit etiã sin in principio. Cãti.
1. Ne vagari incipiam. i. propter quid vagari incipiã. Et qñ
scribitur cũ caph in principio & dicitur כַּמָּה Cama. tunc est כַּמָּה
interrogatiuũ quãtitatis. Geñ. 47. Quot sunt dies annorũ Quot.
vite tue. Iob. 13. Respõde mihi: quãtas habeo iniquitates. Quante.
Ps. 118. Quot sunt dies serui tui. Ponitur etiam pro multi-
tudine. Zach. 7. Sicut feci iam multis annis. Significat etiã Multi.
quotiẽs. vt Iob. 21. Quotiẽs lucerna impiorũ extinguetur. Quotiens

מהל Mahal. miscere. permiscere. Esa. 1. Vinũ tuũ mixtũ est מָהַל
aqua. Et solum inuenitur in predicto loco. Miscere.

מהמה Mahmah. tardare. morã facere. negligere. turbari מִתְמַהְמַה
obstupescere. Geñ. 43. Si non intercessisset dilatio.
Pro quo hebrei legunt. Nisi tardassemus. Exo. 12. Et nullã Tardare.
facere sinentibus moram. Pro quo hebrei legunt. Et nõ po- morã facere
tuerunt moram facere. 2. Reg. 15. Ego abscondar in campe-
stribus deserti. Pro quo hebrei legunt. Ego moram faciam
in campestribus deserti. Ps. 118. Paratus sum & nõ sum tur-
batus. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he-
braicam veritatem transtulit. Festinaui & nõ neglexi. i. nõ Negligere
tardaui. Abach. 2. Si moram fecerit expecta illum. Signifi-
cat etiam turbari vel obstupescere. vt Iudi. 3. Dum illi turba- Turbari.
rentur effugit. Esa. 29. Obstupescite & admiramini. Obstupescere

מהר Mahar. festinare. accelerare. cito facere. velociter ope- מָהַר
rari. dotare. Geñ. 18. Et festinauit Abraam in taberna- Festinare.
culum. & in eodem. Accelera tria sata farine. & in eo. Qui Accelerare.
festinauit & coxit illum. & in eodem. 19. Festina & saluare
ibi. & in eodem. 27. Quomodo inquit tã cito inuenire po-
tuisti. & in eodem. 45. Festinate & adducite eum ad me.
Exo. 12. Vrgebantq̃ egyptii populum israel de terra exire Vrgere
velociter. 1. Reg. 13. Festina & veni. 2. Paralip. 28. Voca cito
micheam. Pro quo hebrei legunt. Festina micheam. i. cito
voca eum. Ester. 5. Vocate inquit Amã cito. & in eodem. 6.
Festina: & sumpta stola & equo fac vt locutus es. Ps. 15. Po-
stea accelerauerunt. Esa. 8. Velociter expoliã. & in eodem. Cito venire
51. Cito veniet gradiens ad aperiendũ. & inde מַהֵר Maher. מַהֵר
idest cito. velociter. vt Exo. 32. Recesserũt cito de via. Deut. Cito.
9. Qui conterat eos & deleat atq̃ disperdat velociter. & ali- Velociter.
quando scribitur cũ he in fine & dicitur מְהֵרָה Mehera. Nu. מְהֵרָה
16. Pergens cito ad populum. Esa. 5. Et ecce festinus veloci- Cito. Festinus.
ter veniet. & inde מָהִיר Mahir. idest festinus, velox. Ps. 44 מָהִיר
Lingua mea calamus scribe velociter scribẽtis. Pro quo he-
brei legunt. Scribe velocis. Prouer. 22. Vidisti virum velo- Velox.
cem in opere. Esa. 16. Et velociter reddens quod iustum est
idest velox. Soph. 1. Iuxta est & velox nimis. Scribitur etiã
cũ nun in principio & dicitur נִמְהָר Nimhar. Abach. 1. Gẽ- נִמְהָר
tem amaram & velocem. Ponitur etiam pro insipiente. vel Velox.
stulto, eo quod omnia precipitat. Iob. 7. Et consilium pra-
uorum dissipat. Pro quo hebrei legunt. Et consilium pra- Prauus.
uorum stultum siue insipiens factum est. Esa. 32. Et cor Insipiens Stultus.
stultorum intelliget scientiam. & in eodem. 35. Dicite pusil-
lanimis cõfortamini. Pro quo hebrei legũt. Dicite insipiẽ-
tibus corde cõfortamini. Itẽ מָהַר Mahar. i. dotare. Exo. 22. מָהַר
dotabit eam. & inde מֹהַר Mohar. i. dos. siue dotatio. Geñ Dotare. מֹהַר
34. Augete dotem & munera postulate. Exo. 22. Iuxta Dos.
modum dotis quem virgines accipere consueuerant.

מוּג מוג Mog. fluere. defluere. tabescere. liquefieri. 1. Reg. 14.
Prostrari. Et ecce multitudo prostrata. Pro quo hebrei legũt. Et
Defluere. ecce multitudo liquefacta vel tabefacta est siue defluxerat.
Ps. 64. In stillicidiis eius letabitur germinãs. Pro quo bea-
tus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Pluuiis
Liqfacere irrigabis eã. i. liquefacies vł mollificabis eã pluuiis. Ps. 74
Liquefacta est terra & oẽs qui habitant in ea. Ps. 106. Ani-
Tabescere. ma eorum in malis tabescit. Ezech. 21. Et corde tabescere.
Amos. 9. Qui tãgit terram & tabescit. & in eodem. Et oẽs
colles culti erunt. Pro quo hebrei legunt. Et omnes colles
liquescent seu defluent. s. abundantia. Ponitur etiam pro al-
Allidere. lidere. Iob. 30. Et quasi super ventum ponẽs allisisti me va-
lide. Esa. 64. Et allisisti nos in manu iniquitatis nostre.

מֹחַ מוח Moach. medula. Iob. 21. Et medulis ossa illius irrigan-
Medula. tur. Scribitur etiam sine uau. vt. Ps. 65. Holocausta me-
dulata offeram tibi. Esa. 25. Pinguium medulatorum. Po-
nitur etiam pro pinguedine uel vbertate. Esa. 5. Et deserta
Vbertas in vbertatem versa aduene comedent.

מוֹט מוט Mot. moueri. cõmoueri. labi. seu nutare. infirmari. ca-
dere. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus & infir-
mus manu. Pro quo he. le. Et cum depauperatus fuerit fra-
Nutare Labi Cõmoueri ter tuus & nutauerit seu deflexa fuerit manus eius tecum.
Deut. 32. Vt labatur pes eorum. Ps. 16. Vt nõ cõmoueantur
vestigia mea. Ps. 54. Et non dabit in eternum fluctuationẽ
iusto. i. cõmotionem seu lapsum. Ps. 65. Et non dedit in cõ-
Moueri. motionem pedes meos. Ps. 93. Si dicebã mot⁹ est pes me⁹.
Ps. 120. Nõ det in cõmotionem pedem tuum. Ps. 139. Ca-
Cadere dent super eos carbones. Prouer. 24. Et qui trahuntur ad
interitum liberare ne cesses. Pro quo hebrei legũt. Et labẽ-
tes seu cadentes ad occisionem liberare ne cesses. & in eodẽ
25. Iustus cadens coram impio. Esa. 24. Cõmotione com-
mouebitur terra. & in eodem. 40. Quomodo statuat simu-
Moueri. lachrum quod non moueatur. & in eodem. 41. Et conforta-
uit eum clauis q̃ non moueatur. & in eodem. 54. Et colles
contremiscent. Pro quo hebrei legunt. Et colles commo-
uebuntur. & in eodem. Et fedus pacis mee non mouebitur.
Declinare Ponitur etiam pro declinare. vt. Ps. 54. Quoniam declina-
uerunt in me iniquitatem. & de hoc vide infra in dictione
מוֹט נָטָה Nata. Item מוֹט Mot. bacul⁹ seu vectis aut pertica qua
res suspense vehuntur aut mouentur, seu virga. Nu. 4. Et
Vectis. inducent vectes. & in eodem. Inducentq̃ vectes. Pro quo
hebrei legunt. Et ponant in vecte seu in pertica. s. ad portã-
dum. & in eodem. 13. Quem portauerunt in vecte duo viri.
Virga Naũ. 1. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo. Scribi-
מוֹטָה tur etiam cum he in fine & dicitur מוֹטָה Mota. i. iugũ. Pro
quo beatus Hieronymus transtulit catenam. Hiere. 28. Et
Catena. tulit Ananias propheta catenã de collo hieremie prophe-
te. Esa. 58. Si abstuleris de medio tui catenam. Ponitur etiã
Deprimẽs pro deprimẽnte. vt in eodem. Soluere fasciculos deprimen-
מוֹטוֹת tes. & in plurali מוֹטוֹת Mototh. 1. Paralip. 15. Nũeris suis in
Vectes. Catene. vectibus. Hiere. 27. Fac tibi vincula & catenas. & in eo. Ca-
tenas ligneas cõtriuisti & facies ꝓ eis catẽas ferreas. Ezech.
Extensio. 34. Cum contriuero catenas iugi eorum. Ponitur etiã pro
extensione. vt Esa. 8. Et erit extensio alarum eius implens
latitudinem terre tue.

מוּךְ מוך Much. depauperari. oppressum vł attenuatum esse. Le-
Attenuatũ esse. uit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. & in eodem. Si
Paupertate cõprimi. paupertate compulsus. Vide etiam de hoc infra in dictione
מָכַךְ Macach.

מוּל מול Mol. circũcidere. secare. scidere. cõcidere. Geñ. 17. Cir-
Circũcidere cuncidetur ex vobis omne masculinũ: & circũcidetis car-
nem preputii vestri. & in eo. 21. Et circũcidit eũ octauo die
& in eodẽ. 34. Si aũt circũcidi nolueritis. Leuit. 12. Et die
octauo circuncidetur infantulus. Deut. 10. Circuncidite igi-
tur preputiũ cordis vestri. & in eo. 30. Circũcidet dñs deus
tuus cor tuũ. Ios. 5. Et circũcide secũdo filios israel. & in eo.
Qui oẽs circũcisi erãt. Hiere. 9. Et visitabo sup oẽm qui in
circũcisum habet preputiũ. Pro quo he. le. Et visitabo sup
oẽm circũcisum in preputio. Et aliqñ duplicatur lr̃a lamed
scilicet qñ est verbũ quarte cõiugationis. Ps. 57. Intẽdit ar-
cum suũ donec infirmẽtur. i. donec cõcidãtur. Ps. 89. Vespe Cõcidere.
decidat & arescat. Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio Decidere.
iuxta he. ve. trãstulit. Vespe cõteretur. i. cõcidetur. Et qñ est
verbũ tertie cõiugatiõis scribitur cũ iod in medio loco vau. Conteri.
Ps. 117. Et in noĩe dñi quia vlt⁹ sum in eos. Pro quo he. le. Vlcisci.
Quia concidã siue excidã eos. Itẽ מוּל Mul. i. cõtra. e regiõe. מוּל
ante. versus. Exo. 18. Esto tu populo in his que ad deũ pti-
nent. Pro quo he. le. Esto tu populo ante deũ. Nu. 8. Cõtra Ante.
eam partẽ quã cãdelabrũ rẽspicit. Deut. 1. Contra mare ru- Contra.
brũ. 1. Reg. 18. Et decliauit paululũ ad aliũ. i. versus aliũ. 2. Versus.
Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorũ. vbi ponitur ꝓ Aduersus.
aduerso. Et aliqñ scribitur cũ aleph post vau. Nee. 12. Et cho-
rus secundus gratias referentiũ ibat ex aduerso. i. e regione
& secũdũ aliquos hebreos a predicta dictione deriuatur di-
ctio הֲמוּלָּה Hamula. i. loq̃lla. vociferatio. sonitus. De quo vi- הֲמוּלָּה
de supra in littera he. Loquella.

מום Mum. macula. sordes. Leuit. 21. Qui habuerit macu- מוּם
lam de semine Aaron. Nu. 19. In qua nulla sit macula. macula.
Deut. 32. Et non filii eius in sordib⁹. Cãti. 4. Et macula nõ
est in te. & aliqñ scribitur cũ aleph in medio & dicitur מאום Sordes.
Mum. vt Iob. 31. Et in manibus meis adhesit macula. Dañ. מאום
1. In quibus nulla esset macula. macula.

מון Mum. similitudo. imago. figura. Et recipit tau in prin- מוּן
cipio & he ĩ fine & dr̃ תְּמוּנָה Themuna. vt Exo. 20. Neq̃ תְּמוּנָה
oẽm similitudinẽ que est in celo desup & que in terra deor- Siĩtudo.
sum. Nu. 12. Palã & nõ ꝑ enigmata & figuras deũ videt. Pro Figura.
quo he. le. In visiõe & nõ per enigmata. s. loquor ei. Sequi-
tur & figurã vel similitudidẽ dñi cõtẽplatur seu videt. Po-
test etiã legi sic. In visiõe & nõ ꝑ enigmata & figurã domi-
nũ videt. quod est idẽ sensus cũ lr̃a nr̃a. Deut. 4. Nõ vidistis
aliquã similitudinẽ in die qua locutus est vobis dñs. Ps. 16.
Saciabor cũ apparuerit gl̃ia tua. Pro quo he. le. Saciabor cũ
euigilauerit similitudo tua siue figura tua. vnde beat⁹ Hie-
ronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Implebor cũ vi-
gilauero similitudine tua. Quod etiam põt legi secundum
litteram hebraicam.

מוץ Mos. palea. seu stipula: vel sũmitas spice. & scribitur si- מוֹץ
ne vau. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ trãstulit puluerem.
Ps. 1. Sed tanq̃ puluis que proiicit vẽt⁹. Osee. 13. Sicut pul- Puluis.
uis turbine raptus. Soph. 2. Quasi puluerẽ trãseũtẽ diẽ. Po-
nitur ẽt ꝓ fauilla. Iob. 21. Et sicut fauillã quã turbo dispgit. Fauilla.

מור Mor. myrrha. Exo. 20. Sume tibi aromata prime myr- מוֹר
rhe & electẽ. Ester. 2. Vt sex mẽsibus oleo vngerentur Myrrha.
myrthino. pro q̃ he. le. Oleo myrrhe. vñ in nr̃a trãslatione
debet legi. Oleo vngerentur myrrhino. Ps. 44. Myrrha
& gutta & casia. Cãti. 1. Fascicul⁹ myrrhe dilect⁹ me⁹ mihi.

מוש Mus. recedere. deesse. auferre. cõmouere. palpare. tãge- מוּשׁ
re. Exo. 13. Nũq̃ defuit colũna nubis ꝑ diẽ. & ĩ eo. 33. Deesse
Minister ei⁹ iosue fili⁹ nun puer nõ recedebat de tabernacu- Recedere.
lo. Nu. 14. Nõ recesserũt de castris. Iob. 23. A mãdatis labio-
rũ ei⁹ nõ recessi. Prouer. 17. Nõ recedet malũ de domo ei⁹.
Esa. 54. Mõtes enĩ cõmouebũtur. & in eo. Mia aũt mea nõ Cõmoueri
recedet a te. Mich. 2. Vñ nõ auferetis colla vr̃a. Zach. 3. Et Auferre
auferã iniq̃tatẽ terre illi⁹. Signat ẽt palpare: siue tãgere vel

Attrectare. Tangere. Palpare. attrectare. Geñ. 27. Si atrectauerit me pater me⁹. & in eo. Accede huc vt tangā te. Exo. 1. Tam dense vt palpari queāt. Iudi. 16. Dimitte me vt tangam colūnas. Ps. 114. Man⁹ habent & non palpabunt. Vide etiam de hoc infra in dictione מַשַׁשׁ Masas.

מוּת Mori. Emori. Occidere. Interficer. מוּת Muth. mori. & aliquando scribitur sine vau: vt in aliquibus locis sequentibus. Geñ. 2. In quacunq; enī die comederis ex eo morte morieris. & in eodē. 3. Ne forte moriamur. & in codem. Nequaq̄ morte moriemini. & in eodē 11. Et mortuus est in aran. & in eodem. 19. Ne forte apprehendat me malum & moriar. & in eodem. 47. Cur ergo morimur. Leuit. 11. Si mortuū fuerit animal. 1. Reg. 17. Videntes aūt philistiim q̄ mortuus esset. & in eodem. 25. Et emortuum est cor eius intrinsecus. 2. Reg. 6. Vsq; in diem mortis sue. i. vsq; in diem qua mortua est. & in eodē. 12. Vt moreretur infans. & in eodem. Quod mortuus est paruul⁹ Esa. 6. In anno quo mortuus est rex ozias. Ezech. 28. Et morieris in interitu occisorum. & inde verbum transitiuū tertie vel quarte cōiugatiōis. Quod sigñat facere mori. i. interficere vel occidere. vt Exo. 22. Occideritq; virum aut mulierem. Deut. 21. Et adiudicatus morti appensus fuerit. Pro quo hebrei legunt. Et interfectus fuerit & appenderis eum in ligno. & in eodem. 24. Non occidentur patres pro filiis. 1. Reg. 14. Alios armiger eius interficiebat. & in eo. 17. Et suffocabā interficiebāq; eos. 2. Reg. 1. Ego interfeci xp̄m dñi. Ps. 33. Mors peccatorum pessima. Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Interficiet impium malicia. Prouer. 19. Ad interfectionem aūt anime eius ne ponas animam tuam. Hiere. 20. Quia non me interfecit a vulua. & inde מֵת Meth. i. mortuus. Exo. 12. Nec erat domus in qua non iaceret mortu⁹. Leuit. 21. Et ad omnem mortuū nō ingredietur omnino. Ps. 30. Obliuiōi datus sum tanq̄ mortuus a corde. Eccl's. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. & in plurali מֵתִים Methim siue מְתֵי Methe. i. mortui vel mortales. Exo. 12. Omnes moriemur. pro quo hebrei legunt. Omēs nos mortui. s. erimus. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in eodem. Nunquid mortuis facies mirabilia. Ps. 113. Non mortui laudabūt te dñe. Ps. 142. Sicut mortuos seculi. Esa. 5. Et nobiles eius interierunt fame. Pro quo hebrei legunt. Et nobiles eius mortui fame. Et in eodem. 22. Nec mortui in bello. & quando scribitur cū puncto seua in prima syllaba. Tunc significat viros siue homines mortales. Iob. 11. Tibi soli tacebūt homines. De quo vide infra in dictiōe מְתָה Matha. & inde מָוֶת Maueth. i. mors. Exō. 10. Et auferat a me mortē istā. Prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. Esa. 38. Nec mors laudabit te. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מָוְתָה Mautha. Ps. 115. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּמוּתָה Themutha. Ps 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Relinque filios interitus. & declinatur pluraliter מוֹתֵי Mothe. Esa. 53. Et diuites pro morte sua. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. pro mortib⁹ suis. Et pōitur ibi plurale p̄ singulari. Ezech. 28. Morte incircuncisorum morieris. Pro quo hebrei legunt. Mortibus incircuncisorum morieris. Scribitur etiam cū duplici mem & dicitur מְמוֹתֵי Memothe. Hiere. 16. Mortibus egrotationū morientur. Eccl's. 28. Et morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. Et morieris mortibus occisorum.

Mortuus. מֵתִים מְתֵי Mortui. Homines. מָוֶת Mors. מָוְתָה Mors. תְּמוּתָה Interitus. מוֹתֵי Mortes. מְמוֹתֵי Mortes. Interitus.

מֶזֶג Poculum. מֶזֶג Mazeg. poculum: seu commixtum poculum. Canti. 7 Nunq̄ indigens poculo.

מָזָה Cōsumptio. Succēdere. מָזֶה Maza. adustio. s. famis. secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus transtulit consumptionem. Deut. 32. Cōsumentur fame. & in lingua chaldaica significat incendere siue succēdere. Dañ. 3. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi consueuerat. & in eodem. Fornax autem succensa erat nimis.

מֵזַח Zona. Cingulum. מְזִיחַ מֵזַח Mézach. cigulum. zona. Ps. 108. Et zona qua semper precingitur. Esa. 23. Nō est cingulum vltra. Scribitur etiam cum iod in secunda syllaba. & dicitur מְזִיחַ Meziach. Iob. 12. Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei legunt. Et cingulum fortium dissoluit.

מַזָּל Sidus. מַזָּל Mazal. sidus. seu signum celeste. De quo vide infra in dictione נָזַל Nazal.

מָזֵר מַמְזֵר Māzer de scorto nat⁹ Separator מַזָּרוֹת Lucifer. מְזָרִים Arcturus מָזֵר Mazer. preposita alia littera mem vt dicatur מַמְזֵר Māzer: significat natum de adulterio vel de scorto. Deut. 23. Non ingredietur māzer. hoc est de scorto natus in ecclesiam domini. & in hebreo nō habetur hoc est de scorto natus: sed est expositio translatoris. In alio vero loco beatus Hieronymus pro mamzer transtulit separatōr. Zach. 9. Et sedebit separator in azotho. & aliqui hebrei dicunt q̄ deriuatur a dictione זָר Zar: que significat alienū siue extraneū Itē מַזָּרוֹת Mazaroth. i. lucifer siue aliud sidus. Iob. 38. Nūquid producis luciferum in tempore suo. Reperitur etiam מְזָרִים Mezarim secundum terminationem pluralē masculinorum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit arcturū. Iob. 37. Ab interioribus egredietur tempestas & ab arcturo frigus. & de hoc vide supra in dictione זָרָה Zara.

מְחָא Plaudere. Percutere. Resistere. Configere. מְחָא Macha. plaudere. s. manu. De quo vide in dictione sequenti: & in lingua chaldaica significat percutere seu resistere vel cōfigere. Dañ. 5. Quos volebat interficiebat & quos volebat percutiebat. Et in eodem. 4. Et non est qui resistat manui eius. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo ei⁹ & erigatur & configatur in eo.

מָחָה Delere. Auferre. Plaudere. Peruenire. Percutere. מְחִי Aries מָחָה Macha. delere. radere. auferre. tergere. plaudere. pertingere seu peruenire. Geñ. 7. Et delebo omnem substantiā m. & in eodem. Et deleta sunt de terra. Exo. 17. Delēs delebo memoriā amalec. Nu. 5. Et delebit ea aquis amarissimis. 4. Reg. 21. Et delebo ierusalem sicut deleri solēt tabule: delens vertam & ducam crebrius stilum super faciem eius. Nēe. 4. Et peccatum eorum coram facie tua non deleatur. & in eodem. 13. Et ne deleas miserationes meas. Ps. 68. Deleātur de libro viuentiū. Prouer. 31. Et diuitias tuas ad delendos reges. Esa. 25. Et auferet dominus deus lachrimam. & in eodem. 44. Deleui vt nubem iniquitates tuas. Ezech. 6. Et delebuntur opera vestra. Significat etiam tergere. Iob. 30. Que comedit & tergens os suum. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. & tūc significat plaudere. Ps. 97. Flumina plaudēt manu. Esa. 55. Omnia ligna regionis plaudent manu. Ezech. 25. Pro eo quod plausisti manu. Item significat pertingere. seu peruenire. Nu. 34. Inde peruenient contra orientem ad mare cenereth. Et in lingua chaldaica significat percutere. Dañ. 2. Et percutiebat statuam in pedibus eius. Et in eodem. Lapis autem qui percusserat statuam. & inde מְחִי Mehi. idest aries ferreus. seu tormentum quo muri percutiūtur. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos.

מָחַץ Percutere. Cōfringer. Cōcassare. מַחַץ Percussura. Intingere. Calcare מָחַץ Machas. percutere. confringere. cōquassare. vulnerare. intingere. Nu. 24. Et perforabunt sagittis. Pro q̄ hebrei legunt. Et sagitte sue percutient seu vulnerabunt Et in eodem. Et percutiet duces moab. Deut. 32. Percutiam & sanabo. & in eodem. 33. Percute dorsa inimicorū eius. Iudi. 5. Et tempus valide perforans. Pro quo he. le. Et

percussit & perforauit tempus eius. Ps. 67. Veruntā de⁹ cōfringet capita inimicorū suorū. Ps. 109. Cōfregit in die ire sue reges. & in eodem. Concassauit capita in terra multorū & inde מַחַץ Machas. i. percussura. Esa. 30. Et percussuram plage eius sanabit. Ponitur etiam pro intingere. Ps. 67. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā ve. transtulit. Vt calcet pes tuus in sanguine.

מָחַק Abscidere. מָחַק Machac. abscindere. afferre. Iudi. 5. Querens in capite vulneri locum. pro quo hebrei legunt. Et abscidit siue abstulit caput eius. & solū inuenitur in predicto loco.

מָחָר Cras. לְמָחָר In crastinum. מָחֳרָת Altera die. מְחִיר Precium. Cōmutatio מָחָר Machar. cras. Geñ. 30. Respondebitq; mihi cras iustitia mea. Exo. 9. Cras faciet dñs verbum istud. & in eodem. 17. Cras ego stabo in vertice collis. & non solum accipitur pro crastina die sed etiā pro tēpore lōge futuro. Exo. 8. Cumq; interrogauerit filius tuus cras. Ios. 4. Et quando interrogauerint vos filii vestri cras. & in eodem. 22. Et nequaq̄ dicāt cras filii vestri filiis nostris. Prouer. 27. Ne glorieris in crastinū. & recipit lamed loco prepositionis in principio & dicitur לְמָחָר Lemachar. i. in crastinum. vt Exo. 8. Qui respondit cras. Pro quo hebrei legunt. Qui respōdit in crastinū. & aliquando scribitur cum tau in fine. & dicitur מָחֳרָת Machorath. Exo. 9. Fecit ergo dñs verbum hoc altera die. i. die crastina. Nu. 11. Toto die illo & nocte ac die altero. & in eodem. 33. Altera die phase. i. die crastino phase. 1. Reg. 30. Et percussit eos dauid a vespera vsq; ad vesperam alterius diei. Item מְחִיר Mechir. i. precium seu cōmutatio. Deut. 23. Nec preciū canis in domo domini dei tui. 2. Reg. 24. Sed emam precio a te. 4. Reg. 21. Argenti precio quātum digna est. Ps. 43. Et non fuit multitudo in cōmutationibus eorum.

מָטַט Moueri. מָטַט Matat. moueri. nutare. labi. & scribitur cū simplici tet Ps. 16. Vt nō moueantur vestigia mea. Et secūdū aliquos hebreos deriuatur a dictione מוֹט Mot. De qua supra dictum est.

מְטָא Contingere. Pertigere. Aduenire. Attingere מְטָא Mata. in lingua chaldaica significat pertingere seu attingere vel aduenire. Dañ. 4. Proceritas eius contingens celum. & in eodem. Cuius altitudo pertingit ad celū. & in eodem. 7. Et terminus aduenit. i. attingit.

מִטָּה Lectulus. מִטּוֹת Lectuli. מַטֶּה Virga. Baculus Tribus. מַטּוֹת Virge Tribus. מַטָּה מִטָּה Mita. lectus. lectul⁹. Geñ. 48. Sedit in lectulo. & in eodem. 49. Et collegit pedes suos super lectulum. Cāti. 3. En lectulum salomōis. & in plurali מִטּוֹת Mitoth. Ester. 1 Lectuli quoq; aurei & argētei. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מַטֶּה Mate. virga. baculus. tribus. familia vt Exo. 4. Virgam quoq; hanc sume in manu tua. Esa. 10. Et baculus ipse est. Accipitur etiā pro tribu vel familia. Nu. 1. De tribu ruben. & in eodem. 36. De tribu in tribum. Et in plurali מַטּוֹת Matoth. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Nu. 30. Et locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Item מַטָּה Mata. infra. inferius. De quo vide infra in dictione נָטָה Nata.

מְטִיל Fistula מְטִיל Metil. fistula. Iob. 40. Ossa eius velut fistule eris. Hebrei vero dicunt q̄ significat baculum. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Ossa eius velut baculus ferreus. & solū inuenitur in predicto loco.

מָטָר Pluuia. Imber. מְטָרוֹת Pluuie מָטָר Matar. pluuia. imber. Exo. 9. Nec ultra stillāit pluuia super terram. Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre. Et in eodem. 28. Det dominus imbrem terre tue. & in eodem 32. Contrescat vt pluuia doctrina mea. Zach. 10. Dñs faciet niuem & pluuiā imbris. & declinatur pluraliter מְטָרוֹת Mitroth. Iob. 37. Et hyemis pluuiis & imbri fortitudinis sue. Pro quo he. le. Et pluuia imbris & pluuia imbrium fortitudinis sue. Et inde verbum tertie coniugationis. i. pluere facere. Geñ. 2. Non enim pluerat dominus deus super terrā. idest non fecerat pluere. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panē de celo. Ps. 10. Pluet super peccatores laqueos. Esa. 5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Amos. 4 Et plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatē non plui. & in eodem. Pars vna compluta est. vbi ponitur verbū passiuum prime coniugationis.

Pluere Cōpluta.

מִי Quis. Que. Qui. Quod. Aliquis. מִי Mi. quis. qui. que. quid. quod. & est dictio interrogatiua Geñ. 3. Quis indicauit tibi q̄ nudus esses. & in eodē. 21. Quis auditurus crederet Abraam. & in eodem. 33. Que nā sunt iste turme quas obuiam habui. Exo. 2. Quis cōstituit te principem. & in eodem. 3. Quis ego sum. & in eodem. 4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus est mutum & surdū. & in eo. 10. Qui nā sunt qui ituri sunt. Iudi. 9. Quis est iste abimelech & que est sichem. & in eodem. 13. Quod est nomen tuū. Ruth. 3. Et ait illi que es. 1. Reg. 25. Quis est dauid & quis est filius isai. Mich. 1. Quod scelus iacob: nonne samaria. & que excelsa iude: nōne ierusalem. Ponitur etiam pro aliquo. Iob. 5. Et ad aliquem sanctorum conuertere.

מֵי מֵי Me. aque. De quo vide in dictione sequenti

מַיִם Aque. Aqua. מֵי מֵימֵי Aque. מַיִם Maim. aque. & solum inuenitur in numero plurali: & caret singulari. Geñ. 1. Et spiritus domini ferebatur super aquas. & in eodem. Congregentur aque. Exo. 15. Et nō poterāt bibere aquas de marath. Iob. 14. Lapides excauāt aque. Ps. 17. Assūpsit me de aquis multis. & in eo. 28. Dñs super aquas multas. & aliquādo ponitur in hebreo plurale pro singulari. Ps. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. & similiter vbicunq; in nostra translatione legitur aqua in singulari: in hebreo ponitur in plurali. & qñ post se regit genitiuū: tunc scribitur sine mem vltimo & dicitur מֵי Me. Geñ. 7. Quando diluuii aque inundauerunt super terram. Nu. 20. Hec est aqua contradictionis. Et quādoq; scribitur sine [illegible] nō regat gtīpost se. Nu. 5. Ipse aūt tenebit aqs. [illegible]mas. & in eodem. Non te nocebunt aque iste ama[illegible]e. Ps. 72. Et dies pleni inuenietur in eis. pro quo he. le. Et aque plene decurrent eis siue exprimētur eis: quod hebrei exponūt propter multitudinem lachrimarum: que ab oculis eorum decurrent. Tamen si pro מֵי me legatur מִי mi tunc potest legi. Et quis plenus inuenietur in eis. Et sic trāstulit beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. Vide etiam de hoc infra in dictione מָצָא Masa. Esa. 48. Et de aquis iuda existis. Reperitur quoq; מַיִם Maim: et si post se regat genitiuum. Esa. 30. Et dabit tibi domin⁹ panem arctum & aquam breuem. Pro quo hebrei legūt. Panē angustie & aquam tribulatiōis. Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq; ad genua. Pro quo hebrei legunt. Et traduxit me per aquas genuum. idest vsq; ad genua. sicut est in littera nostra. Et aliquando scribitur cum duplici mem in principio. & dicitur מֵימֵי Meme. vt Ios. 4. Respondebitis eis defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini. Et etiā quando componitur cū pronominibus duplicatur item mem in principio: hoc modo. vt מֵימַי Memai. i. aque mee 1. Reg. 25. Tollā ergo panes meos & aquas meas. מֵימֶיךָ Memecha. i. aque tue. vt Nu. 20. Et si biberim⁹ aquas tuas nos & pecora nostra. מֵימָיו Memau. i. aque eius siue aque sue. vt in eodem. Et illa dabit aquas. Pro quo hebrei legunt. Et dabit aquas suas. מֵימֵינוּ Memenu. i. aque nostre. Threñ. 5. Aquam nostrā pecunia bibim⁹ מֵימֵיכֶם Memechem. i. aque vestre מֵימֵיהֶם Memehem. idest aque eorum. siue aque sue. Exo. 7. Et omnes lacus aquarum. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem congregationem aquarū suarum. & quāuis hec dictio מַיִם Maim siue מֵי Me. sit pluralis numeri tamē frequenter iūgitur cū verbo singularis nūeri. Leuit. 11.

Si fu sa fuerit super eũ aqua. & in codẽ. Si aũt quispiã aqua
sementem perfuderit. Pro quo hebrei legunt. Si data fuerit
idest si fusa fuerit aqua super sementem. Nu. 19. Et non est
aqua lustrationis aspersus. Pro quo hebrei legũt. Aqua lu-
strationis non est aspersa super eum. & in eodem. 24. Fluet
aqua de situla eius.

מִין מין Min. genus. species. Geñ. 1. Faciens fructũ iuxta genus
Genus. Species suum. & in eodem. Habens vnũquodq; semẽtẽ secũdũ
speciem suam. & in eo. Producat terra animã viuentem in
genere suo. & in eo. Et bestias terre secundum species suas.
מִנִּים Reperitur etiam מִנִּים Minim in numero plurali. Pro quo
beatus Hieronymus transtulit cordas. Ps. 150. Laudate eũ
Chorde in chordis & organo. Pro quo hebrei legũt. In generibus
vel speciebus. s. musicorum vel hymnorum.

מִיץ מיץ Mis. premere. exprimere. emungere. prouocare. Pro-
Premere, Emungere Prouocar uer. 30. Qui aũt fortiter premit vbera ad eliciendum
lac. & in eodem. Et qui vehementer emungit elicit sangui-
nem: & qui prouocat iras producit discordias. Vbi ter poni-
מֵץ tur predicta dictio. & inde מֵץ Mes. Pro quo beatus Hiero-
Puluis Suxio. nymus transtulit puluerem. Esa. 16. Finitus est puluis. Pro
quo hebrei legũt. Defecit pressio siue suxio. & si legatur מוץ
Mos; tunc significat puluerem sicut est in littera nostra. vt
dictum est supra in dictione מוץ Mos.

מִיק מיק Mic. dissolui. corrũpi. interire. Ps. 72. Cogitauerunt
& locuti sunt nequitiam. Pro quo hebrei legunt. Dis-
Dissolui. soluti sunt seu corrupti sunt & locuti sunt nequitiam. Vide
etiam de hoc infra in dictione מקק Macac.

מִיר מיר Mir. mutare. cõmutare. Leuit. 27. Sanctum erit & mu
tari non potest. Hiere. 2. Si mutauit gens deos suos. &
Mutare. in codẽ. Et populus meus mutauit gloriam suam. & inde
תְּמוּרָה Permutatio. תְּמוּרָה Themura. i. pmutatio vl' cõmutatio siue illud, p quo
aliquod mutatur. Leuit. 27. Si quis mutauerit: & quod mu
Quod mutatum est. tatum est & pro quo mutatum est sanctificabitur. vbi poni-
tur verbum & nomen ab eo deriuatum.

מָכַךְ מכך Machach. humiliare. deprimere. depauperare. & scribi
Humiliare tur cum simplici caph. Iob. 24. Et humiliabuntur si-
cut oĩa. Ps. 105. Et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Ec-
cl's. 10. In pigritiis humiliabitur cõtignatio. Significat etiã
Attenuari depauperare siue pauperẽ esse. Leuit. 25. Si attenuatus fue-
Paupertate compelli. rit frater tuus. i. si pauper fuerit. & in codẽ. Si paupertate cõ
מָךְ pulsus vendiderit se tibi. & inde מָךְ Mach. i. pauper. Leuit.
Pauper. 27. Si pauper fuerit.

מַכָּה מכה Maca. percussio seu plaga. De quo vide infra in dictio
ne נָכָה Naca.

מָכַר מכר Machar. vendere. venũdare. tradere. Geñ. 25. Vende
mihi primogenita tua. Et in eodem. Et vendidit ei
Vendere. primogenita. Et in eodem. 47. Vendentibus singulis pos
sessiones suas. Exo. 21. Si quis vendiderit filiam suam in fa
mulã. Leuit. 25. Quando vendes quippiam ciui tuo. Et in
codẽ. Quod reliquũ est reddet emptori. Pro quo hebrei
legũt. Reddet ei cui vendidit. i. emptori. sicut est in lrã nrã.
Deut. 28. Ibi venderis inimicis tuis. & in eodem. 32. Deus
suus vendidit eos. Iudi. 3. Tradidit eos in manus cusam re-
sataim. Pro quo he. le. Et vendidit eos in manu cusam resa
Tradere. taim. & in eo. 4. Et tradidit illos dñs in manu iabin. Pro q̃
he. le. Et vẽdidit eos dñs in manu iabin. Et ide verbũ passi
uum prime vel quarte coniugationis. 3. Reg. 21. Eo quod
venundatus sis vt faceres malũ in conspectu dñi. & in codẽ.
Qui venũdatus est vt faceret malum. Ester. 6. Traditi eñi
sumus ego & populus meus. Pro quo hebrei legunt. Vendi
ti eñi sumus. & in eodem. Atq; vtinam in seruos & famulos
venderemur. Esa. 50. Ecce eñi in iniquitatibus vestris ven
מֶכֶר diti estis. Et inde מֶכֶר Mécher. i. vẽditio siue res venalis. vt

Nee. 13. Inferentes pisces & omnia venalia. Scribitur etiam Venalia.
מִמְכָּר cum duplici mem & dicitur מִמְכָּר Mimcar. vt in eodem. Et Venale
manserunt negociatores & vendentes vniuersa venalia fo-
ris ierusalem. Leuit. 25. Quãdo vendes quippiã ciui tuo. i.
quando aliquod venale vẽdideris. Ezech. 17. Quia qui vẽ
dit ad id quod vendidit nõ reuerteretur. Ponitur etiã מִמְכָּר
Mimcar. pro eo quod ex paterna successione debetur ali-
cui: quasi ei vẽderetur. Nu. 18. Excepto eo quod in vrbe sua
ex paterna ei successiõe debetur. Inde מְכֵרָה Mechera. i. ha מְכֵרָה
bitatio secundũ hebreos. Geñ. 49. Symeon & leui fratres
vasa iniquitatis bellantia. Pro quo hebrei legũt. Symeon & Bellantia.
leui fratres vasa siue arma iniquitatis habitatio eorũ. Qđ
exponens chaldaicus interpres ita transtulit. s. symeon & le
ui fratres viri fortes: in terra habitationis eorum opati sunt
fortitudinem. Potest etiã significare arma vel gladiũ. Nam
in lingua greca machera idem est quod gladi9. Et vt ait bea Gladius.
tus Hieronymus in suis explanationib9 sup Soph. capl'o. 3
Ligua hebraica est matrix omniũ linguarũ. Vnde in predi
cto loco põt esse talis littera. Vasa iniquitatis arma eorũ si-
ue gladii eorum. Potest etiã significare habitationem: sicut
מְכוּרָה Mechora. cum vau. vt dictum est supra in dictione
כּוּר Cur.

מִלֵּל מלל Malal. loqui. dicere. Geñ. 21. Quis auditurus crederet מִלֵּל
Abraã q̧ sarra lactaret filiũ. Pro quo hebrei le. Quis
dixisset Abrae q̧ sarra lactaret filiũ. Iob. 8. Vsq; quo loque Dicere.
ris talia. & in eodem. 33. Scientiã labia mea puram loquen- Loqui.
tur. Ps. 105. Quis loquetur potentias domini. Ponitur etiã
pro annuere. q̧ est idem quod loqui. Pro quo beatus Hiero
nymus transtulit terere. Prouer. 6. Annuit oculis: terit pe- Annuere.
de. pro quo hebrei legunt. Annuit pede. & inde מִלָּה Mila. מִלָּה
idest verbum. sermo. dictio. Iob. 21. Audite queso sermões Sermo
meos. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet sermo-
nẽ meũ. Ps. 138. Quia non est sermo in lingua mea. & in lin
gua chaldaica dicitur מִלְּתָא Miletha. vt Dañ. 2. Sermo re- מִלְּתָא
cessit a me. & in plurali מִלִּים Milim. idest verba. sermones. מִלִּים
eloquia. Iob. 6. Ad increpandum tantum eloquia concina- Sermões. Eloquia.
tis. Et in eodem. 15. Arguis uerbis eum qui non est equalis
tibi. & in eodem. 16. Consolarer & ego vos sermonibus. Re
peritur etiam מִלִּין Milin cum nun in fine loco mem. vt מִלִּין
in eodem. 18. Vsq; ad quem finem verba iactabis. & in eo- Verba.
dem. 19. Et atteritis me sermonibus. & in eodem. 32. Plen9 Sermões.
sum sermonibus. Et aliqui hebrei dicunt q̧ inde deriuatur
dictio הֲמֻלָּה Hamula. Pro quo beatus Hieronymus transtu הֲמֻלָּה
lit loquellam. Hiere. 11. Ad vocem loquelle grandis exarsit Loquella
ignis in ea. De quo vide supra in littera he. Inde מְלִילָה Me מְלִילָה
lila. idest spica manibus fricata vel trita. Deut. 23. Franges
spicas & manu conteres. Spica

מָלֵא מלא Male. implere. replere. adimplere. complere. plenum מָלֵא
esse. initiare. consecrare. Geñ. 6. Repleta est terra ini- Replere
quitate. Et in eodem. 23. Pecunia dignissima tradat eam
mihi. Pro quo hebrei legunt. Pecunia plena siue plenissi-
ma aut completa tradat eam mihi. Et in eodem. 24. Et im- Implere
pleuerat hydriam aqua. Et in eodem. 29. Quia iam tem-
pus impletum est. Pro quo hebrei legũt. Quia impleti sunt
dies mei. & est sensus sicut in littera nostra. Et in codẽ. Im-
ple hebdomadam dierum. Exo. 1. Ac roborati nimis imple
uerunt terram. Et in codẽ. 15. Implebitur anima mea. Pro
quo hebrei legunt. Implebitur ex eis anima mea. & in eo-
dem. 31. Et impleui eum spiritu dei. Et in eodem. 40. Et
gloria domini impleuit tabernaculum. Leuit. 8. Vsq; ad
diem quo implebitur tempus consecrationis vestre. Nu.
14. Qui plenus alio spiritu secutus est me. Pro quo hebrei
legunt. Eo quod fuit alius spiritus in eo & impleuit siue

compleuit post me. idest impleuit voluntatem meam. &
est idem sensus cũ littera nostra. Et similis modus loquẽdi
habetur in eo. 32. vbi dr̃. Isti impleuerũt volũtatẽ meã. pro
quo he. le. Quia impleuerunt post me. Deut. 1. Quia secut9
est dominum. pro quo he. le. Quia impleuit post dominũ.
Plenũ eẽ. & in eo. 33. Et plenus erit benedictionibus dñi. Iudi. 6. con
cham rore impleuit. 1. Reg. 19. Et ãnumerauit ea regi. pro
Complere. quo hebrei legunt. & compleuit ea regi. idest compleuit nu
merũ eorũ. 3. Reg. 1. Complebo sermones tuos. & in eo. 7.
Et plenũ sapientia & intelligẽtia. 4. Reg. 9. porro hieu te-
tẽdit arcũ manu. pro quo he. le. Et hieu impleuit manũ suã
arcu. Et est sensus sicut in lrã nostra. Ester. 1. Cũq; impleren
tur dies cõuiuii. Iob. 15. Anteq; dies eius impleatur pibit.
Vbi vnũ verbũ hebraicũ ponitur in nrã trãslatione p duo-
bus verbis. s. p implere & perire. & in eo. 16. Saciati sũt pe
nis meis. i. impleti sunt. & in eo. 40. Nũquid implebis sage
nas pelle eius. Hebrei vero in pdicto loco dicũt q̧ signat cõ
Concidere cidere. vnde ipsi legũt. Nũquid cõcides cultris pellẽ eius. &
silr. Naum. 1. vbi dicitur. cõsumẽtur quasi stipula ariditate
plena. pro quo hebrei legunt. Consumentur quasi stipula
arida concisa. p̃s. 80. Dilata os tuũ & implebo illud. Can-
ti. 5. Caput meũ plenũ errore. & in eo. Et resident iuxta flu
enta plenissima. vbi additur littera thau in fine dictionis.
Esa. 2. Quia repleti sunt vt olim. i. repleti sunt iniquitate &
nequitia. Et in eo. 6. Et ea que sub ipso erant replebant tem
plum. & in eo. 33. Impleuit sion iudicio & iustitia. Et in eo
dem. 65. Et libatis super eã. pro quo he. le. Et impletis nu-
merũ libamento. Cuius expositionẽ vide infra in dictione
מָנָה Mana. Hiere. 4. Clamate fortiter & dicite. Pro quo he.
le. Clamate implete & dicite. i. clamate plena voce. Et in eo
dem. 12. Et clamauerũt post te plena voce. & in hebreo non
habetur voce: subintelligitur tñ. Et in eo. 23. Nũquid nõ ce
lũ & terrã ego ĩpleo. & ĩ eo. 51. Implete pharetras. Ezech.
9. & implete atria interfectis. Et in eo. 25. Implebor: deser
ta est. Zach. 9. Repleui ephraim. Et in eo. & replebuntur vt
phiala. & aliquando scribitur sine aleph. Iob. 32. Plenus sũ
sermonibus. Ezech. 28. Repleta sunt interiora tua iniqui-
tate. Et aliqñ scribitur cum vau loco aleph. vt in eo. 41. Ad
mensuram calami sex cubitorũ spacio. pro quo he. le. Ple-
nũ vel impletũ calamũ seu plenitudo calami. Scribitur ẽt a
מְלֹא liqñ cũ he loco aleph. Iob. 8. Donec impleatur risu os tuũ.
& inde מְלֹא Melo. i. plenitudo. Geñ. 48. Et semẽ illius cre-
Plẽitudo. scet in gẽtes. pro quo he. le. Et semen illius erit plenitudo
gentiũ. p̃s. 23. Dñi est terra & plenitudo eius. Ps. 97. Mo-
ueatur mare & plenitudo eius. 1. Reg. 28. Statimq; saul ceci
dit porrectus in terra. pro quo he. le. Et cecidit plenitudo
stature eius in terra. & est idem sensus cũ littera nostra. Po-
nitur ẽt pro plena. Eccl's. 4. melior est pugillus cum requie
Plena multitudo q̃ plena vtraq; manus. Esa. 6. Plena est omnis terra gloria
eius. Ponitur ẽt pro multitudine. Esa. 31. Cum occurrerit ei
מִלּוֹא multitudo pastorũ. & inde מִלּוֹא milo. nomen propriũ loci
Melo. vacui in ciuitate ierusalẽ: quẽm edificiis repleuit salomõ. 3.
Reg. 11. Tunc edificauit melo. & inde lapides preciosi que
מִלֻּאִים ponebantur in rationali & superhumerali dicuntur lapi-
impletiões des מִלֻּאִים miluim. eo quod implebant illum locum va-
cuum in quo includebantur. Exo. 25. & lapides ad ornan-
dum ephod & rationale. Et in eodem. Ponesq; in eo quattu
or ordines lapidum. pro quo hebrei legunt. Et implebis in
eo impletionem lapidis: quattuor ordines lapidis. Et in eo
dem. Inclusi auro erũt per ordines suos. pro quo he. le. In-
מִלֵּא clusi auro erunt in impletionibus suis. Ponitur etiam pre-
Cõsecrare. dicta dictio מִלֵּא male. pro initiare vel consecrare. vt Exo.
28. Et cunctorum consecrabis manus. & in eo. Postq; ini-

tiaueris manus eorum. Et in eodem. 29. Eo quod sit aries Initiare.
consecrationis. & in eodem. De ariete qui initiatus est. Et ĩ
eodem. Arietem autem consecrationis tolles. Et in eodem.
Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem.
Septem diebus consecrabis manus eorũ. Et in eo. 32. Con-
secrastis manus vestras hodie. Leuit. 8. septem enim dieb9
finitur consecratio. Iudi. 17. Impleuitq; vnius filiorũ suo-
rum manum & factus est ei sacerdos. idest initiauit vel con
secrauit manum. 3. Regum. 13. quicunq; volebat implebat
manũ suã & fiebat sacerdos. & inde מְלֵאָה melea. idest plẽa. מְלֵאָה
& accipitur etiam pro pregnante cuius venter plenus est.
Eccl's. 11. Et qua ratiõe compingantur ossa in ventre pgnã-
tis. Accipitur ẽt מְלֵאָה melea. pro spica frumento plena. se- Pregnãs.
cundũ hebreos. pro quo beatus hieronymus transtulit De
cimas. Exo. 22. Decimas & primitias tuas non tardabis of- Decime.
ferre. pro quo he. le. plenitudinem tuam. s. frugum: & lachri
mã tuã. i. liquorem vini & olei non tardabis. s. offerre. Nu.
18. Tam de area q̃ de torcularibus. pro quo hebrei legunt.
Sicut frumentum de area & sicut plenitudo torcularis. sed Plẽitudo.
beatus hieronymus transtulit sensum.

מַלְאָךְ מלאך Malach. nuncius. angelus. De quo vide supra in di מַלְאָךְ
ctione לָאַךְ Laach. Angelus.

מָלַח מלח Malach. salire. sale condire. liquefacere. Leuit. 2. quid מָלַח
quid obtuleris sacrificii sale condias. Ezech. 16. Et a- Sale condire.
qua non es lota in salutem nec sale condita. & inde מֶלַח me מֶלַח
lach. i. sal. Geñ. 14. Que est mare salis. & in eodem. 19. Ver Sal.
sa est in statuam salis. Deut. 29. Sulphure & salis ardore cõ
burens. Debet legi & salis ardore. & inde מְלֵחָה Melecha. i. מְלֵחָה
salsugo. Iob. 39. Et tabernacula eius in terra salsuginis. Ps. Salsugo.
106. Terram fructiferam in salsuginem. Hiere. 17. In terra
salsuginis & inhabitabili. & inde מַלּוּחַ Malsiach. idest her מַלּוּחַ
ba quedam que in terra salsuginis nascitur: vel quia decliat
ad saporem salis. pro quo beatus hieronymus generaliter
transtulit herbas. Iob. 30. & mandebant herbas. Item מָלַח Herbe.
Malach. i. liquefacere siue comminuere. vel deficere. Esa. 51 מָלַח
Quia celi sicut fumus deficient. Et inde מְמֻלָּח Memulach. Deficere.
idest cõminutũ. Exo. 30. mixtũ diligenter & purum. Pro מְמֻלָּח
quo hebrei legũt. Cõminutũ & purũ. sed in trãslatiõe chal Cõminutũ
daica est sicut in littera nostra. & inde מְלָחִים Melachim. i. מְלָחִים
panni cõminuti & triti ex nimia vetustate. Hiere. 38. & tulit
inde veteres pannos & antiqua que computruerunt. Et in Panni veteres
eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito
manuum tuarum. Item מַלָּח Malach. i. nauta seu guberna מַלָּח
tor nauis. Ezech. 27. Omnes naues maris & naute earum. Nauta.
Ione. 1. Et timuerunt naute.

מָלַט מלט Malat. saluare. liberare. eripere. euadere. parere. Geñ. מָלַט
19. salua animam tuam. Et in eodem. Sed in mõte sal Saluare
uum te fac. Et in eo. Nec possum in mõte saluari. Et in eo.
Et saluabor in ea. 1. Reg. 27. nõne melius est vt fugiã & sa
luer in terra philistinorũ. Et in eo. Fugiã ergo manus eius.
idest euadam manus eius. 2. Reg. 19. Qui saluã fecerunt a- Euadere
nimã tuã. 3. Reg. 19. Quicunq; fugerit gladium Azael occi
det eum hieu: & quicũq; fugerit gladium hieu. i. qui euase
rit gladium. Iob. 1. Et euasi ego solus. & in eodem. 19. Et de
relicta sunt tantum modo labia circa dentes meos. pro quo
hebrei legunt. Et euasi cum pelle dentium meorum. & bea
tus hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 22. Saluabi
tur inocẽs. p̃s. 106. Et eripuit eos de interinitionibus eorũ Eripere.
Eccl's. 9. Et liberauit vrbem per sapientiam suam. Ezech. Liberare.
17. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem. Et in
eodem. Nunquid effugiet. idest euadet. Et in eodem. 33. A
nimam suam saluabit. Amos. 2. Et robustus non saluabit
animam suam. Et in eodem. Et velox pedibus non saluabi

מלט tur.& inde מלט Melet.idest crypta vbi homines abscōdun
Crypta tur vt liberentur.Hiere.43.Et abscondes eos in crypta. Et
aliqui hebrei dicunt ꝙ significat fornacem calcis . Signifi=
cat etiam predicta dictio parere.vt Esa.66.Anteq̃ȝ veniret
Parere. partus eius peperit masculum.Et supra in eo.34.Ibi habu
it foueam ericius: & enutriuit catulos.pro quo he.le. Ibi ni
dificauit ericius:& peperit.Ponitur etiã pro incendere vel
Accēdere. accendere.vt Iob.41.sicut tede ignis accense.sed etiam in
predicto loco hebrei legunt.sicut scintille ignis euadunt si
ue vadunt.

מלך מלך Malach.regnare.consulere.seu cogitare.Exo.15 :Do=
Regnare. minus regnauit in eternum & vltra. Iudi. 9 . Impera
nobis.pro quo hebrei legunt.Regna super nos.& in codē.
veni & impera super nos.2.Reg.5. Et quadraginta annis
regnauit:in Ebron regnauit super iudam septem annis &
sex mensibus:in ierusalem autem regnauit triginta tribus
annis.3.Reg.11.& regnabis super omnia que desiderat ani=
ma tua.4.Reg.8.Et octo annis regnauit in ierusalem .Et ī
eodem.11.Porro athalia regnauit super terram.Ester.1.qui
regnauit ab india vsq; ad ethiopiam.Esa.32 . Ecce in iusti=
tia regnabit rex.Hiere.22.Nunquid regnabis. Et in eodē.
33.Et regnabit rex. Dañ.9 . Qui regnauit super regnum
chaldeorum.& inde verbum tertie coniugationis.i. regna
Regē con re facere siue regem constituere.vt.1.Reg.8.Et constitue su
stituere. per eos regem.& in eodem.11 . Et fecerunt ibi regem saul
coram domino.Et in eodem.12.Et constitui super vos re=
gem.Hiere.37 . Quē constituit regem nabuchodonosor.
מלך & idē מלך melech.i.rex.Geñ.26.Abiit isaac ad abimelech
Rex. regem palestinorum.Et in eodem.36. Antequam haberēt
regē filii israel.Exo.1.Et surrexit rex nouus super egyptū
p̄s.20.Domine in virtute tua letabitur rex.& in lĩgua chal
מלכא daica dicitur מלכא Malca.Dañ.2.rex in sempiternum vi=
מלכים ue.& in plurali מלכים melachim.i.reges.Geñ.14. & reges
Reges. qui erant cum eo.Et in eo.quattuor reges aduersus quinq;
מלכין p̄s.2.Astiterunt reges terre.reperitur etiã מלכין melachin
cum nun in fine loco mem.Prouer.31.Et vias tuas ad delē
מלכין dos reges.Et in chaldeo commũiter dicitur מלכין malchin
מלכיא siue מלכיא malchaia.Dañ.2.transfert regna atq; cōstituit.
Reges. pro quo hebrei legunt.auferēs reges & constituens reges .
Et in eo.Tu rex regũ es.scribitur etiam cum aleph in secun
da syllaba quod alias nūcios siue āgelos significat.2.Reg.
11.eo tpe quo solent reges ad bella procedere. & in gene=
מלכה re feminino מלכה malca.i.regīa.Ester.1.vasthi quoq; regi
Regina na fecit conuiuium.reperitur etiam cum aleph in secunda
מלאכת syllaba & cū thau in fine: & dr̄ מלאכת Melechet.Hiere.7.
Vt faciant placentas regine celi . De quo vide supra in di=
ctiōe לאך Laach.& i plũ.מלכות melachoth.i.regīe canti.6.
מלכות sexaginta sunt regine.Et inde מלוכה melucha. idest regnũ
Regine vt.3.Reg.10.De sermone autem regni non indicauit ei.&
מלוכה in eo.11.Et innouemus ibi regnum.scribitur etiam cũ du=
Regnum. plici mem in principio & dicitur ממלכה mamlacha . siue
ממלכה ממלכת mamlecheth.aut ממלכות mamlechuth . i. regnum.
ממלכת vt Geñ.10.Fuit autem principiũ regni eius Babylō.Exo .
ממלכות 19.& vos eritis michi in regnum sacerdotale. Nu. 32. Re=
Regnum . gnũ seon regis amorreorum.Deut.3.ciuitates regni og in
Basan.Threñ.2.Polluit regnum & prĩcipes eius.Scribitur
מלכות etiam cum simplici mem & dicitur מלכות malchuth . idest
Regnum . regnũ.vt Esdre.4.& vsq; ad regnum darii regis persarum
Et in eodem.In regno autem asueri ipse est artaxerxes .
מלכו p̄s.162.Et regnũ ipsius oībus dñabitur.Et in lingua chal=
מלכותא daica dicitur מלכו Malchu.siue מלכותא malchutha.Dañ.2.
Regnum . Regnum & fortitudo & imperium & gloriam dedit tibi. &
in eodem.& post te consurget regnum aliud.& in plurali.

ממלכות mamlachoth.i.regna.3.Reg.10.Non est factum ta Regna.
le opus in vniuersis regnis.p̄s.67.regna terre cantate do= מלכותא
mino.& in lingua chaldaica dicitur מלכותא malcheuatha . Regna.
Dañ.2.Comminuet autem & cōsumet vniuersa regna hec מלך
Item מלך Malach.consulere seu cogitare.Nee.5 . Cogita= Cogitare.
uitq; cor meum.& inde מלך malach.quod in lingua chal= מלך
daica significat consilium.Dañ.4.Consilium meum pla= Cōsilium.
ceat tibi.Item מלך molech.nomen idoli.Leuit.20. si quis מלך
dederit de semine suo idolo moloch. Amos.5.Et portastis Idolū mo
tabernaculũ moloch deo vestro.Et beatus hieronymus in loch.
explanationibus super predicto loco dicit ꝙ ponitur pro
lucifero.

מלץ Malas.dulcorare.seu dulcem esse.p̄s.118.Quã dulcia מלץ
faucibus meis eloquia tua.Et secundum aliquos inde Dulcē esse
potest deriuari מליץ melis:quod significat interpretem seu מליץ
eloquentem.de quo vide supra in dictione לוץ Los. Interpres

מלק Malac.scindere.secare.rumpere.Leuit.1. Et retorto מלק
ad collum capite ac rupto vulneris loco.Et dicunt he= Rumpere.
brei ꝙ significat secare vel scindere cum vnguine. vnde in
predicto loco ipsi legunt.& vnguine secabit caput eius . Et Secare.
in eo.5.Retorquebit caput eius ad pēnulas ita vt collo ad= Retorquē
hereat & non penitus abrumpatur.pro quo he.le. Et scin=
det seu secabit caput eius versus collum & non diuidat. Et
est idem sensus cum littera nostra.

מן Min.de. ex.e.a.vel ab.magis.plus.super.ne.non . Geñ. מן
2.Sed fons ascendebat de terra.Et in eodem . Formauit De.
igitur dominus deus hominem de limo terre . Et in eodē.
3.Nisi ꝙ ex ligno de quo preceperam tibi vt non comede= Ex.
res comedisti.Et in eodem. 29.Nam ex illo adaquabantur
pecora.Ios.3.A fluuio turbido qui irrigat egyptum . Iudi. A.
13.Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua .Ezech.39 Ab.
A die illa & deinceps.Et aliquando scribitur cum lameth
in principio.vt Exo. 9. A die qua fundata est.Iob.36 .Re=
petam scientiam meam a principio.Hiere.7.A seculo vsq;
in seculum.scribitur etiam cum iod in fine & dicitur מני mi מני
ni siue למני Lemini.Iudi.5.Ex ephraim delebit eos.Et in למני
eodem.De machir principes descenderunt. Iob . 20 . Hoc Ex.
scio a prĩcipio ex quo positus est homo super terram .Esa. De.
46.Qui portamini a meo vtero :qui gestamini a mea vul A.
ua.pro quo hebrei legunt . Qui portamini ab vtero: qui
gestamini a vulua.potest etiam legi sicut est ī littera nostra
vt infra dicetur.Mich.7.Et vsq; ad te veniet asur & vsq; ad
ciuitates munitas.pro quo hebrei legunt.Et vsq; ad te ve=
niet ab asur & ciuitates munitas: & a ciuitatibus munitis.&
in compositione cũ aliis dictionibus scribitur sine nun cũ
sola mem littera.vt Geñ.2.Quia in ipso cessauerat ab om=
ni opere suo.& ī eodem.Ex omni ligno paradisi comede :
de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. Et in eo.
Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea.Et in eo
dem.quoniam de viro sumpta est.& in eodem. 5. Iste con=
solabitur nos ab operibus nostris.Exo. 9. Ab homine vsq;
ad iumentum.Et in eodem . Necdum timeatis dominum
deum.pro quo hebrei legunt.Necdum timeatis a facie do=
mini dei. Leuit.19.Coram cano capite consurges.pro quo
hebrei legunt. A facie cani consurges.Deut.17 . De nume
ro fratrum tuorum.Et in eo.33.Dominus de sion veniet.
p̄s.8.Ex ore infantium & lactentium.p̄s.16 . Ab inimicis
manus tue domine a paucis de terra.p̄s.112.Ex hoc nunc
& vsq; in seculum.Prouer.8 . Antequam quicq; faceret a
principio.& in eodem. Ab eterno ordinata sum & ex anti
quis.Ezech.44 . que fuerit vidua a sacerdote accipiant.
Et aliquando significat plus vel magis: aut magisquã:aut
est nota comparationis & tunc iungitur cum nomine cui

Magisquã fit comparatio.Geñ.20.Te ergo ipsum magisquam hos af
fligemus.Iudi.5.Benedicta inter mulieres hiael.idest ma=
gisquam alias mulieres.Et in eodem.& benedicatur in ta=
bernaculo suo.pro quo hebrei legunt.plusquam mulieres
Plusquã. in tabernaculo benedicatur. Ruth. 1 . quia vestra angustia
magis me premit.Pro quo hebrei legunt . quia amaritudo
est mihi magis quam vobis.Potest etiam legi sic.quia ama
ritudo est mihi ex vobis.idest ex vestra angustia. & tunc ē
Super. rit idem sensus cum littera nostra.p̄s.30.Super omnes ini=
Pre. micos meos factus sum opprobrium.p̄s.44.Pre consorti
bus tuis.idest magis quam consortes tuos.p̄s.118.Sup om
Compara nes docentes me intellexi.& in eodem.Super senes intelle
tiuum. xi.Prouer.8.Melior est fructus meus auro & lapide precio
so:& genimina mea argento electo.Eccl's.7.Melius est no
Quam. men bonum quam vnguenta preciosa.Et in eo.9. Melius
est canis viuus leone mortuo.Ponitur etiam aliquando ꝓ
ne vel non.vt Geñ.31. Caue ne quicquam aspere loquaris
Ne. cum iacob.pro quo hebrei legunt.Caue de loquendo cum
iacob.1.Reg.15.Abiecit te dominus ne sis rex. Et in eodē.
25.Ita vt nemo possit ei loqui.3.Reg.15.Ne esset prĩceps
in sacris priapi.Ps.82.Disperdamus eos de gente.idest ne
sit gens.Esa.5.Ne pluant super eam imbrem.Ezech.16.&
desines fornicari.pro quo hebrei legunt.Et desinere te fa=
ciam a meretrice.idest ne sis meretrix.Deut.33. Et qui ode
מן runt eum non consurgunt:vbi ponitur מן min pro non .&
Non sic est etiam in translatione chaldaica. pōitur etiam aliquã
do pro in.vt Esa.55.Non erit ibi amplius infans dierum.
Pro quo hebrei legunt. Non erit inibi amplius infans die=
In. rum.& similiter.Deut.33.Dominus de sina venit.Pro quo
ipsi legunt.Dominus in sina venit . p̄s. 67 . A templo tuo
in ierusalem tibi offerent reges munera.pro quo hebrei le
gunt.In templum tuum in ierusalem .idest quod est in ie
Syllabica rusalem.Est etiam aliquando quasi syllabica adiectio . Et
adiectio. ideo omittitur in nostra translatione.Geñ.49 . Aser pin=
guis est panis eius. Vbi preponitur huic dictioni aser. scili
cet de Aser pinguis est panis eius.& in eodem. Deus patris
tui erit adiutor tuus.vbi pro eo quod in littera nostra est de
us in hebreo habetur מאל Meel.quod significat de deo. Le
uit.23. Altero die sabbati.vbi preponitur huic dictioni al=
tero:ac si diceret.De altero die sabbati. 4.Reg.18.Et nō pe
nitus iumenta intereant.vbi preponitur huic dictioni iu=
menta.Hiere.10.Non est similis tui domine.pro quo in he
breo legitur.De non est similis tui domine.Hiere . 17 . Et
ego non sum turbatus te pastorem sequens.vbi preponitur
huic dictioni pastorem.Pro quo hebrei legunt . Et ego nō
sum turbatus de pastore post te siue de pascendo post te.
Aggei.2.Antequam poneretur lapis in templo domini .
Pro quo in hebreo legitur. De antequam poneretur lapis
in templo domini.& quando componitur predicta dictio
cum pronominibus tunc duplicatur littera mem hoc mō=
ממני do.ממני Mimeni.idest a me.siue de me aut ex me.Ps.2.po
a me. stula a me.Reperitur etiam aliquando cum simplici mem
מני & dicitur מני mini.seu מני Meni.idest a me.Iob . 16 . Si ta=
מני cuero non recedet a me.Et in eodem.21.Consilium impio
rum longe sit a me.p̄s.64.verba iniquorum preualuerũt
super nos.pro quo hebrei legunt.verba iniquorum preua
luerunt a me.idest plusquam me vel super me.Esa.22.Re=
Ex me. cedite a me amare flebo.& in eodem.30.vt faceretis consi=
lium & non ex me.Et in eodem.38.Et conuoluta est a me.
ממך Mimecha.idest a te.Exo.8.vt abigantur rane a te ממנו
mimenu.i.ab eo.siue de eo aut a nobis.vt Geñ.2.In qua=
cunq; enim die comederis ex eo.Et in eodem.23. nullusq;
te ꝓhibere poterit.ꝓ quo he.le.nullus ex nobis sepulchrũ

suum prohibebit a te.Reperitur etiã מנהו menhu.siue מנהו
minehu.Iob.4.Suscepit auris mea venas susurri eius.pro
quo hebrei legunt.Et suscepit auris mea parum ex eo.Ps.
67.Ex inimicis ab ipso.Et in genere feminino scribitur
cum he ī fine:& dicitur ממנה mimena.idest ab ea siue de ea
aut ex illa.vt Geñ.30.& habeam ex illa filios. reperitur ēt
ממנו mimenu in genere feminino.Iudi.11.Non enim ha=
bebat alios liberos.pro quo in hebreo legitur . non erat ei
ex ea filius aut filia.idest preter eã.מכם michem:siue מכם
Mimechem.idest a vobis siue de vobis.מהם mehem .idest
ab eis siue de eis.Et aliquando scribitur cum littera nun &
dicitur מנהם minhem. Iob.11. Et effugium peribit ab eis.
Item מן min.significat quoddam genus instrumēti musici
& reperitur in numero plurali.scilicet מנים minim . ꝓ quo מן
beatus hieronymus trãstulit chordas.Ps.150. Laudate eũ מנים
in chordis & organo. Itē מן man.in lingua chaldaica signi Chorda.
ficat quis siue quicunq;.Dañ.3.Si quis autem non prostra מן
tus adorauerit.Et in eodem.quis est deus qui eripiet vos Quis.
de manu mea. Item מן man.idest mana cibus quo aliti sũt
hebrei in deserto.De quo vide in dictione sequenti. man.

מנה Mana.numerare.constituere.decernere.parare.seu ꝑ מנה
parare.Geñ.15.Sic erit semē tuum.pro quo hebrei le
gunt.Sic semen tuum numerabitur.2.Reg.24 . vade nu= Numerare
mera israel & iudã.3.Reg.20.Instaura numerum militum
qui ceciderunt.Iob.7.Et noctes laboriosas enumeraui mi
hi.p̄s.89.Dinumerare dexteram tuam sic notum fac. Pro
quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit
vt numerentur dies nostri sic ostende.Esa.65 . Numerabo
vos in gladio.& inde מני meni.idest numerus . vt supra in
eodem.Et libatis super ea.pro quo in hebreo habetur.Et Meni.
impletis meni libamine.& dicunt aliqui hebrei ꝙ meni in Cōstellatio
predicto loco significat certam cōstellationem seu certũ nu
merum stellarum quibus sacrificabant.Alii vero dicunt ꝙ
significat septem planetas;vnde.lxx. interpretes vt refert
beatus hieronymus super predicto loco sic transtulerunt.
Et impletis demoni poculum.Alii vero dicũt ꝙ significat Demon.
numerum.vnde sequitur in textu numerabo vos gladio :
vbi alludit scriptura ad ꝑdictã dictionē meni:more suo.Et
inde מנה mana:quod significat genus ponderis quod cōti מנה
net certum numerum vnciarum.pro quo translatio nostra
ipsum nomen hebraicũ posuit.Ezech . 45 . viginti sicli &
viginti quinq; sicli & quindecim sicli mnam faciunt . & in mna.
plurali מנים manim.Esdre.2.Argenti mnas quinq; millia מנים
Nee.7.Et argenti minas duo millia.& inde מנים monim. mne
Pro quo btũs hiero.transtulit vices.Geñ.31.mutauit merce מנים
dē meã decē vicibus. Item מנה mana.idest constituere siue Vices.
preparare.1.Paralip. 9.Et qui credita habebant vtensilia מנה
sanctuarii.pro quo hebrei legunt.qui erant constituti sup
vasa sanctuarii.Dañ.1.Et constituit eis annonam. & in eodē Cōstituere
qui constituit vobis cibum & potum. Et in eodem . Et di=
xit daniel ad malasar quem constituit princeps eunuchorũ
Scribitur etiam sine he.Ione.2.Et preparauit dominus pi Preparare
scem grandem.& in eodem.4.Et preparauit dominus de
us hederam.& in eodem.Et parauit deus vermem. & inde מנת
מנה mana.idest munus.pars.portio constituta seu debita.
Leuit.8.In partem suam sicut preceperat dominus.p̄s.15. Pars.
Dominus pars hereditatis mee.Ps.62.pars vulpium erũt
Et in plurali מנות manoth.Ester.2.Et traderet ei partes su= מנות
as.& in eodem. 9.Et mittant sibi mutuo partes epularum Partes.
& ciborum.& aliquando scribitur cum iod ī fine & dicitur
מניות menaioth. idest partes seu munera. Nee.12. Dabãt מניות
partes cantoribus & ianitoribus. Scribitur etiam cum a= Partes
leph & dicitur מנאות menaoth.vt supra in eodem.In deco מנאות

re gratiarum actione sacerdotes & leuitas. pro quo hebrei legunt. Munera seu partes pro gratiarum actione sacerdotibus & leuitis. & inde מָן man. idest cibus quo hebrei in deserto aliti sunt: quasi munere eis dato desuper. Exo.16. Appellauitq; domus israel nomen eius man. Nee.9. Et mana tuum non prohibuisti ab ore eorum. Et secundum translationem nostram מָן man interrogãtis particula est: & significat quid siue quis. Exo.16. Dixerunt ad inuicem מָן הוּא man hu. quod significat quid est hoc. tamen in hebreo nõ habetur quod significat quid est hoc: sed ẽ expositio trãslatoris: quia sequitur in textu. Ignorabant enim quid esset. Ps.60. misericordiam & veritatem eius quis requiret. vbi pro eo quod in littera nostra est quis in hebreo habetur מָן man. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat preparationem. Sed in lingua chaldaica communiter est dictio interrogatiua. vt dictum est in dictione precedenti.

munera מָן *man. mana.* מָן *Quid. Quis.*

מִנְחָה mincha. munus. oblatio. sacrificium. Geñ.43. Et deferte viro munera. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet munus. & in eo. Tulerunt ergo viri munera. & in eodem. Illi vero parabant munera. Iudi.3. miseruntq; filii israel per illum munera. Ponitur etiam pro sacrificio vł oblatione. Leuit.2. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii dño. & in eo. Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. & in eodem.7. Et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano. Nu.16. Ne respicias sacrificia eorum. 3.Reg.18. Cumq; iam tempus esset vt offerret holocaustum. idest sacrificium vespertinum. Esdre.9. Et ego sedebam tristis vsq; ad sacrificium vespertinũ. ps.140 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

מִנְחָה munus. Oblatio Sacrificiũ

מִנְבָּא menicha. in lingua chaldaica significat torquẽ. Dañ. 5. Et torquem auream habebit in collo.

מְנִיכָא Torques.

מָנַע manaa. priuare. vetare. prohibere. desinere. abscondere. celare. Geñ.30. Qui priuauit te fructu ventris tui. Nu.22. Ne cuncteris venire ad me. Pro quo hebrei legunt, Ne prohibearis siue ne desinas venire ad me. Et in eo. Deus priuauit te honore. 1.Reg.25. Qui prohibuit te ne venires in sanguinem. 2.Reg.13. Et non negabit me tibi. idest non prohibebit vel non vetabit me tibi. Iob.38. Auferetur ab impiis lux sua. Pro quo hebrei legunt. Et priuabitur seu prohibebitur ab impiis lux eorum: ps.20. & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. idest non priuasti vel prohibuisti. ps.83. Non priuabit bonis eos qui ãbulant in innocentia. Prouer.1. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. & in eodem.3. Noli prohibere benefacere. Hiere.2. Prohibe pedem tuum a nuditate. Et in eodem.5. Et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Ezech.31. Et prohibui flumina eorum. Ioel.1. Quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium & libatio. Pro quo hebrei legunt. Quoniam ꝓhibitum est de domo dei vestri sacrificium. ponitur etiam pro celare vel abscondere. Iob.20. & celabit in gutture suo. Prouer.11. Qui abscondit frumentum maledicetur in populis. Hiere.42. Nec celabo vos quicquam.

מָנַע Priuare. Prohibere Auferre. abscondere Celare.

מְנוֹר Manor. Liciatorium. idest lignum quo tela circũuoluitur. 1.Reg.17. Hastile autem eius erat quasi liciatorium texentium. Item מְנֹרָה Menora. idest candelabrum. De quo vide infra in dictione נוּר Nur.

מְנֹר Liciatoriũ מְנֹרָה

מַס Mas. Tributum. vectigal. De quo vide in dictione sequenti.

מַס Tributum

מָסַס Masas. Dissoluere. liquefacere. tabefacere. terrere. Perterrere. ptimescere. seu terrore vel pauore dissolui. Exo.16. Cumq; incaluisset sol: liquefiebat. Ios.2. Et elanguit cor nostrum. Pro quo hebrei legunt. Et dissolutum est cor nostrum. scilicet pauore. Et in eodem.7. Pertimuitq; cor populi. idest pauore dissolutum est. vel liquefactum est. vnde sequitur & ad instar aque liquefactum ẽ. vbi vtrũq; significatum ponitur in translatione nostra pro vno verbo hebraico. Nam in hebreo sic legitur. Et dissolutum seu liquefactum est cor populi & fuit sicut aqua. Iudi.15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. idest dissoluta. 2.Reg.17. Et fortissimus quisq; cuius cor est quasi leonis pauore soluetur. Iob.6. Qui tollit ab amico suo misericordiam. Pro quo hebrei legunt. Qui dissoluit ab amico suo misericordiam. ps.57. Ad nihilum deuenient tanquã aqua decurrens. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dissoluantur sicut aque que defluunt. Et in eodem. Sicut cera que fluit auferentur. idest que dissoluitur vel liquefit. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Sicut testudo que liquefit vel dissoluitur Vnde beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Sicut vermis tabefactus pertranseant. Esa.64 Sicut exustio ignis tabescerent. Michee.1. Et consumentur montes subeo. Pro quo hebrei legunt. Et dissoluentur vł tabescent montes sub eo. vide etiam de hoc in dictione sequenti. Ponitur etiam pro terrere vel pertimescere. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. Esa.10. Et erit terrore ꝓfugus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et erit quasi dissoluens signiferum: Nam quando signifer dissoluitur tunc totus exercitus dissoluitur & dissipatur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictionẽ נָסַס Nasas. & inde מַס Mas. idest tributum. census. vectigal. inditio. Geñ.49. Et erit tributis seruiens. Exo.1. Preposuit itaq; eis magistros operum. Pro quo hebrei legunt. Et preposuerunt eis principes censuum seu tributorum. 3.Reg.5. Et erat inditio triginta millia virorum. Et in eodem. Et adoniram erat super huiuscemodi inditionem. Esa.31. Et iuuenes eius vectigales erunt. Threñ.1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. & inde מִסָּה Missa. idest oblatio. Que fit deo propter debitum munus personale. & scribitur cum thau in fine loco he ratione genitiui sequentis. Deut.16. Oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem. Quod nomen vt quidam dicunt: nos christiani in sacrificio nostro impositum retinuimus vt a nobis appelletur missa: cum hoc nomen nec grecum nec latinum esse videatur: sed potius ab hebreis mutuatum.

מָסַס Liquefacere. dissolui pauore. ptimescere. Dissipare. Solui. Pauore. solui. Dissoluere Liquefieri Tabescere Terrere. מַס Tributum Census Inditio. Vectigal. מִסָּה Oblatio.

מָסָה Masa. dissoluere. Liquefacere. tabefacere. sicut dictio precedens. Ios.14. Dissoluerunt cor populi. Ps.6. lachrymis meis stratum meum rigabo. ꝓ quo hebrei legũt Lachrymis meis stratum meum liquefaciam seu dissoluã vel tabefaciam. Ps.36. Et tabescere fecisti sicut aranea animam eius.

מָסָה Dissoluere. Liquefacere. Tabescere

מָסַךְ masach. miscere. libare. Ps.101. Et poculum meum cum fletu miscebam. Prouer.9. miscuit vinum suum. Et in eodem. Bibite vinum quod miscui. Esa.5. Et viros fortes ad miscendam ebrietatem. Et in eodem.19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis. Et inde מֶסֶךְ mesech. idest mixtum seu libamen. ps.74. Plenus mixto. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְסָךְ mimsach. prouer.23. Et student calicibus epotandis. Pro quo hebrei legunt. Venientibus ad requirendam mixtionem. idest vinum mixtum. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Esa.65. Qui ordinatis fortune mensam & libatis super eam. Pro quo hebrei legunt. Et impletis numerum mixtione siue libamine. Vide etiam de hoc infra in dictione נָסַךְ Nasach. Item מָסָךְ masach. idest coopertorium seu tentorium. Exodi.26. Facies & tentorium in introitu tabernaculi. Esa.22. & reuelabitur operimentum iude. Ezech.28. Omnis lapis preciosus opimẽtũ tuũ.

מָסַךְ miscere. מֶסֶךְ mixtum. מִמְסָךְ Libare מָסָךְ tentorium

מָסַר Masar. tradere. delegare. Nu.31. Dederũtq; millenos de singulis tribubus. pro quo hebrei legunt. & traditi sunt seu delegati sunt de millibus israel mille per singulos tribus. Et in eo. Et preuaricari vos fecerunt in dominum. pro quo hebrei legunt. vt traderent preuaricationẽ in dominum. & in lingua chaldaica communiter significat tradere.

מָסַר Tradere.

מָעַד maad. labi. vacillare. nutare. deficere. infirmari. 2. Regũ.22. Et non deficient tali mei. pro quo hebrei legunt. & non labantur tali mei. Ps.17. Et non sunt infirmata vestigia mea. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & non deficient tali mei. ps.25. Et in domino sperans non infirmabor. pro quo beatus hieronymus transtulit. & in domino sperans non deficiam. Ps. 36. non supplantabuntur gressus eius. pro quo beatus hieronymus transtulit. non deficient gressus eius. i. nõ vacillabunt seu non labentur. ps.68. Et dorsum eorum semper incurua. Pro quo hebrei legunt. & lumbos eorum semper fac nutare seu vacillare. Prouer.25. & pes lapsus. & inde מוֹעֲדֵי Moade. i. lubricationes seu lapsus. Iob.12. Parata ad tempus statutum. pro quo hebrei legunt. parata ad lubricationes seu lapsus pedis. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione יָעַד Iaad.

מָעַד Deficere. Labi. Infirmari Vacillare מוֹעֲדֵי Lubricationes.

מֵעָה Meaa. viscera. intestina. venter. vterus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מֵעִים meaim. siue מְעֵי Mee. Nu.5. Ingrediantur aque maledicte iste in vẽtrẽ tuum. ps.39. Et legem tuam in medio cordis mei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. In medio ventris mei. Ps.70. De ventre matris mee tu es protector meus. Canti.5. Venter eius eburneus. Esa.16. Venter meus ad moab quasi cithara sonabit. & in eo.38. & stirps vteri tui vt lapilli eius. pro quo hebrei legũt Et stirps vteri tui sicut vteri eius. idest sicut stirps vteri ei9. Vbi bis ponitur eadem dictio. & dicunt hebrei ꝙ per stirpẽ vteri eius. scilicet maris: significantur pisces. sed in translatiõe chaldaica est sicut in littera nr̃a. & in eo.36. Multitudo viscerũ tuorũ & miserationũ tuarũ super me continuerũt se. Hiere.4. ventrẽ meũ doleo. & in eo.31. Idcirco cõturbata sunt viscera mea super eũ. Threñ.1. Venter meus cõturbatus est. Ione.2. Et orauit ionas ad dominum deum suũ de ventre piscis.

מֵעָה מֵעִים מְעֵי Venter. Vterus. Viscera.

מָעַט Maat. minuere. diminuere. minorare. seu minus facere. paruum seu minorem esse. decrescere. Geñ.32. minor sum cũctis miserationibus tuis. Exo.16. nec qui minus parauerat reperit minus. & in eo.30. pauper nil minuet. Leuit.25. quanto minus temporis numeraueris: tanto minoris et emptio constabit. pro quo hebrei legunt. secundũ paucitatẽ annorũ minues emptionẽ eius. & in eo.26. & ad paucitatem cuncta redigent. idest cuncta minuent. ps.106. Et iumenta eorum non minorabit. Prouer.13. substantia festinata diminuetur. Eccl's.12. Et ociose erunt molẽtes in minuto numero. pro quo hebrei legunt. & ociose erũt molentes: quia imminute sunt. Hiere.10. Ne forte ad nihilũ redigas me. pro quo hebrei legunt. ne forte minuas me. & in eodẽ.30. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech. 29. & imminuam eos ne imperent gentibus: & inde מְעַט Meaat. idest minus. parum. pauxillum. modicũ. paucũ. siue paucitas. Geñ.18. Sed afferam pauxillum aque. Et in eodem.24. Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe. Nu. 16. Nunquid parum vobis est ꝙ separauerit vos deus israel. Iob.10. Nunquid nõ paucitas dierum meorum finietur breui. Ezech.11. Et ero eis in sanctificationem modicam. Et in plurali. מְעַטִּים meatim. Ps.108. fiant dies eius pauci. Eccl's.4. Idcirco sint sermones tui pauci. & quando preponitur ei littera caph. tunc significat parum siue pene. Geñ. 25. potuit coire quispiam de populo cum vxore tua. Pro quo hebrei legunt. Quasi parum. idest pene coisset vnus de populo cum vxore tua. Ps.72. mei autem pene moti sũt pedes. Prouer.5. Pene fui in omni malo.

מָעַט Minorẽ esse. Minuere. parare. Minuere. Ad paucitatem redigere. Minorare Minuere. מְעַט Pauxillũ Parum. Paucitas modica מְעַטִּים Pauci. Pene.

מָעַךְ maach. conterere. concassare. subigere. comprimere. figere. Leuit.22. Omne animal quod vel contritis. Ezech.24. Ibi subacta sunt vbera earum. Pro quo hebrei legunt. Ibi confregerunt seu compresserunt vbera earum. significat etiam figere. vt.1. Regum.26. Et hastam fixam in terra.

מָעַךְ Conterere Subigere Figere.

מָעַל maal. preuaricari. transgredi. preterire. scilicet mãdatum. contemnere. Leuit.5. Anima si preuaricans cerimonias domini. Et in eodem.6. Et contempto domino negauerit proximo suo depositum. pro quo he. le. Et preuaricatus fuerit preuaricationem in dominum. Ios.7. Filii autem israel preuaricati sunt mandatum. & in eo.22. nõne Achan filius zare preteriit mandatum domini. prouer. 16. In iudicio non errabit os eius. idest non transgredietur vel non preteribit os eius. 2. Paralip.28. Et contemptum habuisset dominum. & inde מַעַל maal. idest preuaricatio vel transgressio. Ios.22. que est ista transgressio. & in eodem. Si preuaricationis animo hoc altare construximus. Ponitur etiam pro mendacio seu pro eo quod repugnat veritati. Iob.21. Cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati. Item מְעִיל meil. idest tunica seu pallium. Exo.28: Tunicam & lineam strictam. Et in eodem. facies & tunicam superhumeralis totam hiacinthinã. 1. Reg.2. & tunicam paruam faciebat ei mater sua. Esdre.9. Scidi pallium meum & tunicam. ps.108. Et operiantur sicut diploide. idest sicut pallio. Et in plurali. מְעִילִים meilim. 2. Reg.13. Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus vtebãtur. idest tunicis huiuscemodi.

מָעַל ꝑuaricari Preterire mandatuꝫ Trãsgredi Cõtẽnere. מַעַל Transgressio. Preuaricatio. Repugnãs veritati. מְעִיל Tunica Pallium. מְעִילִים Tunice.

מַעַן maan. preposita littera lamed dicitur לְמַעַן lemaan: & significat propter. propterea. propterquod. vt. ideo. idcirco. Geñ.18. Vt adducat dominus propter Abraam omnia que locutus est ad eum. Exo.16. Vt tentem eum. Leuit. 17. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel. Iob.18. Nunquid propter te derelinquetur terra. Ps.5. Propter inimicos meos. ps.6. Et saluum me fac propter misericordiam tuam. Ps.129. Et propter legem tuam sustinui te dominẽ. Prouer.16. vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Esa.38. Propter me & propter dauid seruum meũ. Ezech.36. Non propter vos ego faciam.

מַעַן לְמַעַן Vt. Ideo. Propter.

מְעָר máar. spelunca. & recipit he in fine & dicitur מְעָרָה meaara. Geñ.19. Et mansit in spelunca. Et ĩ eo.23. vt det mihi speluncam duplicem. 2. Reg.23. Et venerunt tempore messis ad dauid in speluncam odolam. Et in plurali מְעָרוֹת meaaroth. Iudi.6. Feceruntq; sibi antra & spelũcas. Esa.32. Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Itẽ מַעַר máar. idest incastratura siue sculptura. pro quo beatus hieronymus transtulit similitudinem. 3. Reg.7. Quasi in similitudinem hominis stantis. vide etiam de hoc infra in dictione עָרָה Ara.

מְעָר מְעָרָה Spelũca. מְעָרוֹת Spelũce. מַעַר Similitudo.

מַץ Mas. azymum. litis. iurgium. & recipit he in fine quod denotat genus femininum: & dicitur מַצָּה masa. Leuit.2. Simile consperse oleo & absq; fermento. idest azymum. Et in plu. מַצּוֹת Masoth. idest azyma. Geñ.19. Et coxit azyma & comederunt. Exo.12. Septẽ diebus azyma comedetis. Et in eo.29. Et lagana azyma. Itẽ מַצָּה masa

מַץ מַצָּה Azymum מַצּוֹת Azyma מַצָּה

idest lis.seu contentio. Esa.58. Ecce ad lites & contentiões ieiunatis.& de hoc vide infra in dictione נצה Nasa. Itē מץ Mos.idest puluis seu stipula. De quo vide supra in dictiõe מוץ Mos.cum vau in medio dictionis.

מצץ Masas.sugere.mulgere.& scribitur cum simplici sadic.Esa.66.vt mulgeatis & delitiis affluatis.vide etiam de hoc supra in dictione מץ Mis.

מצא Masa.inuenire.reperire.sufficere.seu sufficientiam prebere.accidere.Gen.19.Ita vt ostium inuenire nõ possent.Et in eodem.26.Et repererunt aquam viuam.Et in eodem.37.Inuenitq; eum vir.Et in eodem.38. Non inueni eam.Et in eodem.44.Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum.Exo.22.Si inuentū fuerit apud eum. Et in eodem.33.Quia inuenisti gratiam coram me.Leuit.25.si nõ inuenerit manus eius vt reddat precium. Iof.2.Querentes per omnem viam non repererũt eos.Iudi.14.quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuii. pro quo hebrei legunt.Si annunciaueritis mihi in septem diebus conuiuii & inueneritis.s.eius solutionem.1.Reg.13.Et non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi. Et in eodē 20.vade & affer mihi sagittas.pro quo hebrei legunt.vade inueni sagittas.2.Reg.18.Non eris boni nuncii baiulus.pro quo he.le.Et tibi non est annunciatio inuenta.i.non est sufficiens vel conueniens tibi ista annūciatio.4.Reg.7.sceleris arguemur.Pro quo hebrei legunt.Et inueniet nos scelus.Ester.4.Congrega omnes iudeos quos in susis reperreris.Ps.31.Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inueniēs.Prouer.3.Et inuenies gratiam & disciplinā bonā.& in eo.4.vita enim sunt inuenientibus ea.Et in eo.8.Et equi inuenientibus scientiam.Et in eo.Qui me inuenerit inueniet vitā.Eccls.7. Et inueni amariorem morte mulierem.Esa.13.Omnis qui inuentus fuerit occidetur.Et in eo.55. Querite dominum dum inueniri potest.Hiere.5.Quia inuenti sunt in populo meo impii.Et in eo.6.Et inuenietis requiē animabus vestris.Et in eodem.10.Et tribulabo eos ita vt inueniantur.scilicet ab aduersariis.Hiere.31.Inuenit gratiam in deserto. Significat etiam sufficere.Nu.11.Vt possit sufficere ad cibum.Et i eo. Vt eos faciant.Pro quo hebrei legũt.Vt sufficiat eis. Deut. 32.Inuenit eum in terra deserta.Pro quo hebrei legũt. sufficit ei in terra deserta.idest sufficientiam cibi & indumēti ei prebuit.Et sic est in translatione chaldaica. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.Iof.17.Nõ poterimus ad mõtana conscendere.pro quo hebrei legunt.Non sufficiet nobis mons.Zach.10.Et non inuenietur eis locus. Pro quo hebrei legunt.Et non sufficiet eis.Potest etiam legi sicut ē in littera nostra.Item ponitur pro accidere. Gen.42. Et narrauerunt ei omnia que accidissent sibi.Pro quo hebrei legunt.Et narrauerunt ei omnia accidentia que accidissent sibi.Exo.19.Vniuersumq; laborem qui accidisset eis in itinere.Deut.31.Et inuenient eum omnia mala. idest accident ei omnia mala.& inde verbum tertie coniugationis. idest inuenire facere.Pro quo beatus hieronymus transtulit.offerre siue tradere aut reddere.Leuit.9.Obtulerũt ei filii sui sanguinem eius.Et in eodem.Cum capite & membris singulis obtulerunt.2.Reg.3.Et non tradidi te in manu dauid. Iob.34.& iuxta vias singulorum restituet eis.idest reddet Zach.11.Ecce ego tradam homines vnumquēq; in manu proximi sui.

מצד Masad.obsidere.Esa.29.Et omnes qui militauerunt & obsiderunt & vallauerunt eam.& inde מצד mesad idest fortalicium.arx.munitio.presidium.locus tutissimus seu firmissimus:aut inaccessibilis.refugiũ.1.Paralip.11.Habitauit aũt dauid in arce.Et communiter scribitur cum he in fine & dicitur מצודה mesuda.1.Reg.22.Cunctis diebus quibus dauid fuit in presidio.Et in eodem.nolli manere in presidio.Et in eodem.24.Et dauid & viri eius ascenderũt ad tutiora loca.2.Reg.5.Cepit autem dauid arcem sion.1.Paralip.11.Porro dauid cepit arcem sion.Iob.39.Atq; inaccessis rupibus.ps.17.Dominus firmamentum meum & refugium meum.ps.30.Quoniam fortitudo mea & refugium meum es tu.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Quia petra mea & munitio mea tu es.Et in plurali מצדות mesudoth. siue mesodoth.Iudi.6.Et munitissima ad repugnandum loca. 1.Reg.23.morabatur autem dauid in deserto i locis firmissimis.Et in eodem.In locis tutissimis siluē.Ps.31.Et in domum refugii.Quod in hebreo legitur in plurali.scilicet in domum munitionum.Esa.33.monumenta saxorum sublimitas eius.reperitur etiam מצודים mesodim. secundũ terminationem masculinorum.vt Eccls.9.Struxitq; munitiones.Ponitur etiam pro laqueo venatorum seu hamo.Eccls 7.Que laqueus venatorum est.& in eo.9. Sicut pisces capiuntur hamo.

מצה masa.premere.exprimere.decurrere facere. Iudi.6. Expresso vellere cõcham rore impleuit.ps.74. verũ tamen fex eius non est exinanita:bibent omnes peccatores terre.Pro quo he.le.veruntamen feces eius exprimẽt:bibent omnes peccatores terre.idest potabunt vsq; ad fundũ calicis.vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. veruntamen feces eius potabũt bibentes omnes impii terre.Esa.51. Bibisti & potasti vsq; ad feces.vbi ponitur pro eo quod in littera nostra est potasti vsq; ad feces.Cuius passiuum habetur.Leuit.1. vbi dicitur.Decurrere faciet sanguinem sup crepidinem altaris.pro quo hebrei legunt.Et exprimatur sanguis eius super parietem altaris.sed beatus hieronymus transtulit sensum.& in eodem.5.quidquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius.idest faciet decurrere. Pro quo hebrei legunt.Exprimatur ad fundamentum altaris. Ps.72. Et dies pleni inuenientur in eis. pro quo hebrei legunt.& aque plene exprimentur eis. quod hebrei exponunt pro multitudine lachrymarum que distillabunt seu decurrent ab oculis eorum.Sed si scribatur cum littera aleph tunc significat inuenire.sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מצא masa.cum aleph in fine.& in dictione מצים maim.

מצח mesach.frons.Exo.28.Et erit super thiaram imminens fronti pontificis Esa.48.Et frons tua erea. Ezech.3.Et frontem tuam duriorem frontibus eorum.Et in plurali מצחות mischoth.Ezech.9.Super frontes virorum gementium.Item מצחה mischa.idest ocrea.genus armature 1.Reg.17.& ocreas ereas habebat in cruribus.

מצר mesar.tribulatio.angustia. siue locus angustus. Ps. 117.De tribulatione inuocaui dominum.Et in plurali מצרים mesarim: siue מצרי mesare.ps.115. Et pericula inferni inuenerunt me.idest tribulationes inferni.Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et munitiones inferni inuenerunt me.Quod etiam potest legi vt infra dicetur in dictione צור Sur. Threñ.1. omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

מק mac. fetor. seu fauilla. De quo vide in dictione sequenti.

מקק Macac.tabescere.cõtabescere.vel iterire facere.& scribitur cũ simplici coph. Leuit.26.Tabescent in iniquitatibus suis.Esa.34.Et tabescet ois militia celorũ. Ezech. 4.Et contabescat in iniquitatibus suis.& in eodem.33.Et i ipsis nos tabescim?.Zach.14.Tabescet caro vniuscuiusq; stantis super pedes suos & oculi eius cõtabescent in foraminibus suis:& lingua eorum cõtabescet in ore eorũ. & inde מק Mac.i.putredo.fetor.Esa.3.Pro suaui odore fetor. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit fauillā.vt in eodē 5.Sic radix eorum quasi fauilla.

מקל Macel:siue מקל Macal.virga.baculus. Gen. 30. Tolles ergo iacob virgas populeas.& in eodem. Oues intuerentur virgas.& in eodem.32. In baculo meo transiui iordanem.Hiere.1.Virgam vigilantem ego video. & in eodem.48.Baculus gloriosus.Ezech.38.Arcum & sagittam & baculos manuũ. Osee.4.Et baculus eius annunciauit ei.

מקם Macom.locus.Exo.20.In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei.Et de hoc vide infra in dictione קום Cum.

מר Mar.stilla.amaritudo.myrrha.Esa.40.Ecce gētes quasi stilla situle. Significat etiam amaritudinem siue amarum.De quo vide in dictione sequenti. Item מר mor.idest myrrha.De quo vide supra in dictione מור mor cum vau in medio dictionis.Item מר siue מרא mare in lingua chaldaica significat dominum seu dominantem.Dañ.2.Deus deorum est & dominus regum.Et in eodem. 4. Domine mi somnium his qui te oderunt.

מרר Marar.amaricare.amarum esse.Ad amaritudinē perducere seu prouocare.exacerbare. rebellare. mutare seu immutare.Exo.1.Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum.Et in eodem.15.Eo quod essent amare.1.Regum.30.Quia amara erat anima vniuscuiusq; viri. Ruth. 1.Quia amaritudine repleuit me valde omnipotens. Iob. 27.Ad amaritudinem adduxit animam meam.Esa.22.recedite a me amare flebo.pro quo hebrei legunt. dimittite me amaricabor i fletu siue amara ero in fletu.Et in eo.24. Amara erit potio bibentibus.Zach.11.Et plangent eũ plā ctu quasi super vnigenitum.Pro quo hebrei legunt.& amaricare super eum quasi amaricare super vnigenitum. idest amare plangent super eum: sicut amare plangitur super vnigenitum.& inde מר Mar.siue מרה Mara. idest amaritudo siue amarus aut amara.Exo.15.Vocans eum mara.idest amaritudinē.Ruth.1.Quia vestra angustia magis me premit.Pro quo hebrei legunt.quia amaritudo est mihi valde magis quā vobis.Potest etiam legi sic. Quia amaritudo ē mihi valde ex vobis.idest ex vestra angustia.Ester.4.ostēdens amaritudinem suam. Prouer. 5. Nouissima autem illius amara quasi absinthium.Esa.38.In amaritudine anime mee.Et in eodem.Ecce in pace amaritudo mea amarissima.Hiere.2.quia malum & amarum est reliquisse te dominum deum tuum.Scribitur etiam מרא Mara cum aleph in fine loco he.Ruth.1.Sed vocate me mara.idest amaram. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur מרת Morath.1.Reg.1.Cum esset amaro animo.Prouer.14.Cor quod nouit amaritudinem anime sue.Et in plurali. מרורים Merorim.Threñ.3.Repleuit me amaritudine.Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet repleuit me amaritudinibus. Ponitur etiam מרורים Memorim p lactucis agrestibus. Exo. 12.& azymos panes cum lactucis agrestibus. scribitur etiā מררת Meroroth.secundum terminationem plurale femininorum. Deut.32.& botrus amarissimus.quod in hebreo legitur in plu.s.botri amarissimi. & est in he.ge.fe. Iob.13. Scribis enim contra me amaritudines.& inde מרירות Meriruth.idest amaritudo.Ezech.21.& in amaritudine ingemisce.& inde תמרורים Thamrurim.idest amaritudines. Hiere.31. Vox in excelso audita est lamentationis luctus & fletus.pro quo hebrei legunt. Vox in rama audita est lamētationis fletus amaritudinum. idest amarissimi. Et in eo. Pone tibi amaritudines. Osee.12. Ad iracundiam prouocauit ephraim in amaritudinibus suis.Hebrei tamen dicunt q; in locis predictis significat statuas siue titulos. & inde מרירי Meriri siue מרירי merire.idest amarus siue amaritudines. Deut.32.morsu amarissimo.Iob.30.Et inuoluatur amaritudine. & inde ממר memer. cum duplici mem.idest amaritudo.pro quo beatus hieronymus transtulit.dolorem.Prouer.17.Et dolor matris que genuit eũ. & in plu. ממרורים mamerorim.Iob.9.& implet me amaritudinibus.& inde מרורה merora. idest fel seu amaritudo. Iob.20.Fel aspidum interius.& in eodem. Et fulgurans in amaritudine sua.& in eodem.36.& effudit in terra viscera mea.pro quo hebrei legunt.& effudit in terra fel meum.& inde verbum מרמר marmar cum duplici mem & res.pro quo beatus Hieronymus transtulit.eferatus est.Dañ.9.& eferatus est in eum. Item מרר Marar.idest rebellare. seu exacerbare: aut prouocare.Exo.23.Nec contēnendum putes. Pro quo hebrei legunt:ne rebelles in eũ. Ps.106. Quia exacerbauerunt eloquia dei.Ezech.20. Et irritauerũt me domus israel.Et in eodem.Et exacerbauerunt me filii. Dañ. 11.Et prouocatus rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aquilonis.vide et de hoc infra in dictiõe המרה tamira.significat et mutare.vt Hiere.44. & odor eius non est mutatus.vide etiam de hoc infra in dictione מור mir.

מרא Meri.ouis seu aries pinguis vel saginatus. exaltatio seu eleuatio.3.Reg.1.Arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus.Esa.1.Adipem pinguium & sanguinem vitulorũ Et in eo.11.Vitulus & leo & ouis simul morabuntur.Amos. 5.& vota pinguium vestrorum non respiciam.significat et exaltationē seu eleuationem.Iob.39.Cum tempus fuerit i altum alas erigit.pro quo hebrei legunt. Cum tempus fuerit in altum exaltatur seu eleuatur.

מרג Morag.plaustrum quo fruges triturantur.2.Reg. 24 Et plaustrum & iuga boum in vsum lignorũ. Esa. 41. Ecce posui te quasi plaustrum triturans nouum.

מרד Marad. rebellare.recedere. Geñ.14. & tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Nu.14. Nolite rebelles eē cõtra dominum.Iof.22.Tantum vt a domino & a nro cõsortio non recedatis.4.Reg.18.rebellauit quoq; cõtra regem assyriorũ.Iob.24.Ipsi fuerunt rebelles lumini. Ezech.2 Ad gentes apostatrices que recesserunt a me. & inde מרד Mered.i.recessio.transgressio.preuaricatio. Iof.22.Si preuaricatiõis animo hoc altare construximus. Threñ.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee.& in plurali מרודים merudim. Vt in eodem.1. Recordatus est ierusalem dierum afflictionis sue & preuaricationis sue. quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet preuaricationũ suarũ seu rebellionum suarum.significat etiam מרודים Merudim Abiectos seu egenos hoies aut humiles.pro quo beat? hieronymus transtulit vagos.Esa.58.Et egenos vagosq; induc in domum tuam.& secũdum istud significatum exponunt hebrei illud.Threñ.1.Dierum afflictionis sue & preuaricationis.idest egestatis seu humilitatis.Et in eodem.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee. quod potest etiam legi.& egestatis mee.

מרה Mara.rebellare.preuaricari. Inobedientem vel incredulum esse. exacerbare. ad iracundiam prouocare. Geñ.26.Que ambe offenderant animum isaac & rebecce.

idest inobedientes & rebelles fuerunt. Nu. 20. Eo quod incredulus fuerit ori meo. Deut. 1. Sed increduli ad sermonē domini dei vestri. & in codē. Sed aduersantes imperio dñi idest rebellastis siue inobedistis imperio dñi. & in eodem. 9. Sed semp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. 3. Reg. 13. Quia non obediens fuit ori domini. Ps. 5. Quoniā irritauerūt te. Pro q̄ btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quoniā prouocauerunt te. Ps. 77. In iram excitauerunt excelsum in inaquoso. Pro quo beatus hieronymus transtulit. vt prouocarent excelsum in inuio. & in eodem. Quoties exacerbauerunt eum in deserto. Ps. 104. Et non exacerbauit sermones eius. Pro quo btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et non fuerūt increduli verbis eius. Ps. 105. Quia exacerbauerunt spiritū eius. Iob 17. Et in amaritudinibus eorū moratur oculus meus. Pro quo hebrei legunt. Et in prouocatione seu irritatione eorū moratur oculus meus. Potest etiam significare amaritudinem sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictiōe מָרַר Marar. Hiere. 4. Quia me ad iracundiā prouocauit. Threñ. 1. Quia os eius ad iracundiam prouocaui. & in eodem. Quia amaritudine plena sum. Pro quo hebrei legūt. Quia rebellans rebellaui siue prouocans prouocaui. s. ad iracundiam. Ezech. 5. Et contēpsit iudicia mea vt plus esset impia. i. preuaricata est iudicia mea. Potest etiam deriuari a supradicta dictione מָרַר Marar: que significat rebellare vel contēnere sicut est in lr̄a nr̄a. & in eodē. 3. Et ad iracundiam prouocauimus. Esa. 3. Vt prouocarent oculos maiestatis eius. & in eodem. 63. Ipsi autem ad iracundiā prouocauerunt & afflixerūt spiritū sanctū eius. & inde מֹרֶה More idest rebellis. inobediens. prouocans. Beatus hieronymus transtulit proteruū seu contumacem. Deut. 21. Si genuerit homo filium contumacē & proteruum. Vbi ponitur pro proteruo. & in eodē. Filius noster iste proteruus est & contumax. vbi ponitur pro contumace. Ps. 77. Generatio praua & exasperans. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Generatio declinans & prouocans. Ponitur etiā pro amaritudine. 4. Reg. 14. Vidit domin⁹ afflictionem israel amaram nimis. & inde מְרִי Meri. idest rebellio. contentio. prouocatio. Deut. 31. Ego enim scio contentionem tuam. Ezech. 2. Quia domus exasperans est. Pro quo hebrei legunt. Quia domus rebellionis est. & in eodē. Et noli esse exasperans: sicut domus exasperās est. Ponitur etiam pro iurgio. Prouer. 17. Semper iurgia querit malus. Item ponitur p̄ amaritudine. Iob. 23. Nunc quoq; in amaritudine est sermo meus. & inde מְרָתַיִם Merathaim. Pro quo beatus hieronymus transtulit dominātes. Hiere. 50. Super terram dominantiū ascende. Hebrei tamen dicunt q̄ significat rebelliones seu rebellantes. Potest etiam deriuari a dictione מַר Mar. Que in lingua chaldaca significat dominum seu dominātem: vt supra dictum est. Item מוֹרָה Mora. i. nouacula. Iudi. 13. Cuius non tanget caput nouacula. & in eodē. 16. Ferrum nunquā ascendit super caput meū idest nouacula ferrea.

מָרַח Marach. Cataplasmare. hoc est emplastrum ponere. Esa. 38. Et cataplasmarent super vulnus. & inde מְרוֹחַ Meroach. i. compressus vel cataplasmatus in testiculis. Pro quo beatus hieronymus transtulit herniosum. Leuit. 21. Si impetiginem in corpore vel herniosus.

מָרַט Marat. Depilare. decaluare. decapillare. euellere. s. capillos. limare: seu polire. leuigare. Leuit. 13. Vir de cuius capite capilli fluunt. i. cum depilatum fuerit caput. Et in eodem. Et si a fronte ceciderint pili. Esd. 9. Et euulsi capillos capitis mei. Nee. 13. Et cecidi ex eis viros & decaluaui eos. Esa. 18. Ad gentem conuulsam & dilaceratā. i. depilatam. Et in eodem. 50. Et genas meas vellentibus. Ezech. 29. Omnis humerus depilatus. Significat etiā limare vel polire aut leuigare. 3. Reg. 7. Omnia vasa que fecit hiram regi salomoni de aurichalco erāt. Pro quo he. le. De ere polito siue limato. s. aurei coloris. quod est idē quod aurichalcus. Nam chalcos grece idem est quod es latine. Ezech. 21. Gladius exacutus est & limatus. & in eodē. Et dedi eum ad leuigandum. & in eodem. Et iste limatus est.

מָרַץ Maras. Detrahere. peruertere. s. verba alterius. molestare. Iob. 6. Quare detraxistis sermonibus veritatis. Hebrei vero dicunt q̄ significat fortificare: seu violentare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. quā fortes seu fortificati sunt sermones recti. & in eodē. 16. Aut aliquid tibi molestū est si loquaris. Pro quo ipsi legunt. Aut quid fortificabit vel violentabit te si responderis vel loq̄ris. & inde נִמְרָץ Nimras. Pro quo beatus hieronymus transtulit pessimā. 3. Reg. 2. Qui maledixit mihi maledictione pessima. pro quo he. le. maledictione forti seu violenta. Mich. 2. Et corrumpetur putredine pessima.

מָרַק Marac. abstergere. defricare. purgare. polire. limare. Leuit. 6. Quod si vas eneū fuerit defricabitur. Hiere. 46. Polite lanceas. & inde מָרוּק Maruc. i. tersum: seu mundissimū. 2. Paralip. 4. Ex ere mundissimo. Significat etiā mundū muliebre siue id quod ad cultum vel ornatum mulierum pertinet. Ester. 2. Expletis oībus que ad cultum muliebrē pertinebant. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תַּמְרוּק Tamruc. vt in eodē. Et accipiant mundum muliebrē. & in eodem. Quidquid postulassent ad ornatū pertinens accipiebant. Prouer. 20. Liuor vulneris abstergit mala. & inde מָרָק Marac. i. ius. s. carnium: eo q̄ in eo carnes abstergūntur. Iudi. 6. Et ius carniū mittens in ollam. & in eodem. Et ius desuper funde. Esa. 65. Ius prophanum in vasis eorum.

מָשַׁשׁ Masas. Palpare. attrectare. tangere. Geñ. 27. Si attrectauerit me pater meus. & in eodē. Accede huc vt tangam te fili mi. & in eodē. 31. Scrutatusq; omne tentorium &c. Pro quo hebrei legūt. Et attrectauit laban omne tentoriū. & in eodē. Et scrutatus es omnē supellectilē meā. Exo. 10. Tam dense vt palpari queant. Iob. 12. Palpabunt quasi in tenebris.

מָשָׁה Masa. Extrahere. educere. tollere. s. de aquis. Exo. 2. Vocauitq; nomen eius moyses dicens: quia de aqua tuli eum. vnde moyses qui hebraice dicitur מֹשֶׁה Mose. interpretatur extractus vel assumptus. s. de aquis. 3. Reg. 22. Extraxit me de aquis multis.

מֶשִׁי Mesi. vestis serica subtiliter contexta. Pro quo beatus hieronymus transtulit subtile. Ezech. 16. Et indui te subtilibus.

מָשַׁח Masach. vngere. linire. pingere. Geñ. 31. Ego sum deus bethel vbi vnxisti lapidē. Exo. 29. Lagana quoq; azima oleo lita. & in eodē. Vt vngatur in ea & cōsecrentur manus eorum. & in eodē. 30. Et vnges ex eo tabernaculum testimonii. & in eodē. Aaron & filios eius vnges. Leui. 7. Et lagana azyma vncta oleo. Nu. 19. Tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali. Pro quo hebrei legunt. pro vnctiōe. 1. Reg. 15. Me misit dñs vt vngerē te in regem. & in eodem. 16. Surge & vnge eum. 2. Reg. 1. Quasi nō esset vnctus oleo. & in eo. 5. Vnxeruntq; dauid in regem sup israel. 3. Reg. 19. Vnges asael regem super syriam: & hieu filium namsi vnge regem super israel. & in eodē. Eliseū autē filiū saphat qui est de abel meula vnge prophetā pro te. Esa. 21. Surgite principes arripite clypeū. Pro quo he. le. Surgite

principes vngite clypeum. significat etiā pingere. Hiere. 22. Pingitq; sinopide. Et inde מָשִׁיחַ Masiach. i. vnct⁹. & grece dicitur christus. & accipitur pro rege vl' sacerdote. eo quod vngebātur oleo sancto. Leuit. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit. 1. Reg. 24. Ne faciam hanc rem dño meo xp̄o dñi. Et in eodē. Quia xp̄us dñi est. 2. Reg. 1. Quare non timuisti mittere manū tuam vt occideres christum dñi. Ps. 2. Aduersus dñm & aduersus christū eius. Ps. 104. Nolite tangere christos meos. Esa. 45. Hec dicit dñs xp̄o eius cyro. Scribitur etiā cum duplici mem. & dicitur מִמְשַׁח Mimsach. Ezech. 28. Tu cherub extentus. Pro quo hebrei legunt. Tu cherub vnct⁹. scilicet in regem. & inde מִשְׁחָה Mischa. idest vnctio. Leuit. 7. Hec est vnctio aaron & filiorū ei⁹. Itē מְשַׁח Mesach. in lingua chaldaica significat oleum. Esdre. 6. Frumentum sal vinum & oleum.

מָשַׁךְ Masach. Trahere. attrahere. abstrahere. extrahere. adducere. tendere. protrahere seu prolongare. Geñ. 37. Extrahentes eum de cisterna vendiderunt eū. Exo. 12. Ite tollentes animal per familias vestras. Pro quo hebrei legūt. Trahite & tollite vobis pecus. Deut. 21. Que nō traxit iugū. Iudi. 20. Ingressi sunt ciuitatē & percusserūt eam; pro quo hebrei legūt. Attraxit siue duxit insidians & percussit eam idest populus insidians attraxit siue duxit exercitū contra ciuitatē & percussit eam. Iudi. 4. Et duc exercitū in montē tabor. & in eodē. Ego aūt adducam ad te in torrente cison Sisaram. & in eodē. 5. Qui exercitū ducerent ad preliandū. Iob. 21. Et post se omnes homies trahit. & in eo. 40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Ps. 9. Dum attrahit eum in rete suo. Eccl's. 2. Abstrahere a vino carnem meā. Canti. 1. Trahe me post te curremus. Esa. 5. Ve qui trahitis iniquitatem. Hiere. 31. Ideo attraxi te miserās. Ezech. 32. Et attraxerunt eam & oēs populos eius. Osee. 11. In funiculis Adā trahā eos. Significat etiā tēdere arcum: eo quod attrahitūr chorda eius. 3. Reg. 22. Vir quidā tetēdit arcum. Item significat protrahere siue prolongare. Exo. 19. Cum ceperit clangere buccina. Pro quo hebrei legūt. Cū protraxerit buccinā. i. cum vox buccine fuerit lōgior atq; cōcisior. Et simile verbum ponitur. Ios. 6. vbi dicitur. Cum insonuerit vox tube longior atq; cōcisior. Nee. 9. Et protraxisti super nos annos multos. Prouer. 13. Spes que differtur affligit animam expectātis. i. que prolongatur. Esa. 14. Et dies eius nō elongabuntur. & in eodē. 18. Ad gentē cōuulsam & dilaceratā. Pro quo hebrei legunt. Ad gentem prolongatam & depilatam aut conuulsam. Ezech. 12. Non prolongabitur vltra omnis sermo meus. & inde מֶשֶׁךְ Mesech. i. attractio siue p̄longatio. Iob. 28. Trahitur autem sapiētia de occultis. Pro quo hebrei legunt. Attractio aūt sapientie de occultis. Ps. 125. Mittentes semina sua. Pro quo hebrei legunt. Portās attractionem siue prolongationem sementis. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit portans florem sementis. Est etiā מֶשֶׁךְ Mesech. nomen prouincie vel gētis q̄ latine dicitur mosoch. a mosoch filio iapheth dicta. Geñ. 10. Et mosoch & thiras. Ezech. 38. Principem capitis mosoch & tubal. & secūdum hoc legūt hebrei illud. Ps. 119. vbi nos habem⁹. Heu mihi quia incolatus meus p̄longat⁹ est. ipsi legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. & sequitur Habitaui cum habitantibus cedar. & inde מְשָׁכִים Moschim. Pro quo btūs Hieronymus trāstulit emissarios. Hiere. 5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sūt mihi. Quod aliqui hebrei exponunt equi de mosoch. qui sūt equi robustissimi atq; lasciui.

מָשַׁל Masal. Dominari. preesse. cōparare. parabolizare. i. parabolam vel prouerbium cōponere vel assumere. Geñ. 1. Et preessent diei & nocti. & in eodē. 4. Et tu dñaberis illius. & in codem. 37. Aut subiiciemur ditioni tue. Pro quo hebrei legunt. Aut dominās dñaberis nostri. & in eodē 45. Et ipse dñatur in omni terra egypti. Deut. 15. Dominaberis nationibus plurimis: & tui nemo dñabitur. Iudi. 8. Dominare tu nostri. 1. Paralip. 29. Tu dñaris omnium. Ps. 65. Qui dñatur in virtute sua. Ps. 105. Dominati sunt eorū qui oderunt eos. Esa. 40. Et brachiū eius dñabitur. & in eodē. 28. Qui dñamini super populū istum. Dañ. 11. Nec secūdum potentiā illi⁹ qua dñatus est. Zach. 6. Et dñabitur sup solio. & in eo. 9. Et potestas eius a mari vsq; ad mare. & inde מֹשֵׁל Mosel. i. dominās seu princeps. Ps. 104. Princeps populorū & dimisit eum. Esa. 52. Dominatores eius inique agunt. & inde הַמְשֵׁל Hamsel. i. dñari. verbum infinitiuum. tertie cōiugationis. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit potestatē. Iob. 25. Potestas & terror apud eū. & inde מִמְשָׁל Mimsal. i. dominatio. Dañ. 11. Et dñabitur ditione. i. dominatione. Scribitur etiā cū he vel tau in principio. & dicitur מֶמְשָׁלָה Mensala siue מֶמְשֶׁלֶת Memseleth. i. dñatio seu dominium. potestas. Geñ. 1. Luminare maius vt preesset diei. Pro quo hebrei legunt. Lumīare maius in dominiū seu in potestatē diei. & in eodē. Et luminare minus vt preesset nocti. i. in dominiū noctis. Ps. 135. Solem in potestatē diei. Ps. 144. Et dñatio tua in omni generatione & generatione. Dañ. 11. Multa ein dñatio eius. & in plurali מֶמְשָׁלִים Mimsalim siue מֶמְשָׁלוֹת Memsaloth. 1. Paralip. 26. Semeie filio eius nati sunt filii prefecti familiarum suarum. Pro quo he. le. In dñationes familiarum suarum. & est sensus sicut in littera nr̄a. Ps. 113. Israel potestas ei⁹. quod in hebreo legitur pluraliter. s. potestates vel dñationes eius. Ps. 135. Lunā & stellas in potestatem noctis. Pro quo hebrei legūt. Lunā & stellas in potestates noctis. Significat etiā predicta dictio cōparare siue assimilare vel parabolizare. i. parabolam vel p̄uerbiū assumere vel dicere aut narrare. Nu. 21. Idcirco dicitur in prouerbio. Pro quo hebrei legūt. Idcirco dicebāt prouerbiātes. i. parabolas vel prouerbia dicentes. Iob. 17. Posuit me quasi prouerbium vulgi. & in eodē. 30. Assimilatus sum fauille & cineri. & in eodē. 41. Non est potestas sup terram que ei cōparetur. Vbi vtrūq; significatū cōplectitur translatio nostra pro vna dictione hebraica. Ps. 26. Et assimilabor descendētibus in lacū. Ps. 48. Comparatus est iumentis insipiētibus. Ezech. 16. Omnis qui dicit vulgo p̄uerbium: in te assumet istud dicens. & in eodē. 17. Et narra parabolam domui Israel. & in eodē. 18. Si erit vltra vobis parabola hec in prouerbium. & in eodē. Quid est q̄ inter vos parabolā vertitis in prouerbiū. & in eo. 20. Per parabolas loquitur iste. & inde מָשָׁל Masal. i. prouerbiū seu parabola. cōparatio. assimilatio. Nu. 23. Et assumpta parabola ait. Deut. 28. Et eris perditus in prouerbiū & in fabulā. 1. Reg. 9. Vnde & exiuit prouerbiū num & saul inter prophetas. Et in eodē. 24. Sicut dicitur in prouerbio antiquo. 3. Reg. 4. Locutus est quoq; salomō tria milia parabolas. p̄s. 48. Inclinabo in parabolā aurem meā. Prouer. 1. parabole salomonis filii dauid. Et in eodē. Animaduertet parabolā.

מֶשֶׁק Mesec. Procuratio. gubernatio. siccitas. Geñ. 15. Et filius p̄curatoris domus mee iste damascus eliezer. Ponitur etiā pro siccitate. & tunc scribitur cū duplici mem: & dicitur מִמְשַׁק Mimsac. Soph. 2. Siccitas spinarū & aceruus salis. vide etiam de hoc infra in dictione שָׁקַק Sacac.

מֶתֶג Metheg. frenum. camus. 2. Reg. 8. Et tulit dauid frenum tributi de manu filistiim. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Prouer. 26. Flagellum equo & camus asino. Esa. 37. Et frenum in labiis tuis.

מְתָה Matha. vir. homo. mortalis. & solum inuenitur in numero plurali. s. מְתִים Methim siue מְתֵי Methe. Deut. 2. Viris ac mulieribus ac paruulis. Iob. 11. Tibi soli tacebũt homines. Ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. Pro quo hebrei legunt. A viris manus tue domine a viris siue a mortalibus de mundo. vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A viris manus tue dñe qui mortui sunt in profundo. Esa. 3. Viri tui gladio cadent. Et quãdo iungitur cum dictione מִסְפָּר Mispar que significat numerum. tunc ambe dictiones significant paucos siue paucissimos idest viri qui facile possint numerari. Geñ. 31. Nos autem pauci sumus. Deut. 4. Et remanebitis pauci. & in eodem. 33. Et sit paruus in numero.

מָתַח Mathach. extendere. expandere. Esa. 40. Et expãdit eos sicut tabernaculũ ad inhabitandũ. & inde אַמְתַּחַת Amthachath. i. saccus. Geñ. 42. Apertoq; vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio. & in eodẽ. 44. Pone in ore sacci iunioris. & in plurali אַמְתְּחוֹת Amthachoth. vt in eodem. Imple saccos eorum frumento.

מָתַי Mathai. Quando. aduerbium interrogandi. Iob. 7. Quando cõsurgam. Ps. 40. Quãdo morietur. Ps. 41. Quando veniam & apparebo ante faciem dei. Ps. 118. Quãdo consolaberis me. & in eodẽ. Quando facies de persequẽtibus me iudicium. & recipit in principio littera lamed. & dicitur לְמָתַי Lemathai. Exo. 8. Constitue mihi quando deprecer pro te. & quando preponitur ei dictio עַד Aad. que significat vsq; : tunc ambe dictiones significant vsquequo siue quousq;. Ps. 6. Et tu domine vsquequo. Ps. 79. Quousq; irasceris super orationẽ serui tui.

מְתֹם Methom. sanitas. integritas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsq; ad verticem non est in eo sanitas.

מֹתֶן Mothen. Lumbus. & solum inuenitur in numero plurali. s. מָתְנַיִם Methenaim siue מָתְנֵי Mothne. i. lumbi. 2. Reg. 20. Dependente vsq; ad ilia. Pro quo hebrei legunt vsq; ad lumbos. 3. Reg. 18. Accinctis lumbis currebat ante achab. Iob. 40. Fortitudo eius in lumbis eius. Prouer. 30. Gallus succinctus lũbos. & in eodẽ. 31. Accingit fortitudine lumbos suos. Hiere. 1. Tu ergo accinge lũbos tuos. Ezech. 9. Et atramentariũ scriptoris habebat in lumbis suis. Ponitur etiam pro renibus. Exo. 12. Renes vestros accingetis. & in eodẽ. 28. A renibus vsq; ad femora. 4. Reg. 1. Zona pellicea accinctus renibus.

מָתַק Mathac. Dulcorare. i. dulcem facere: siue dulcem esse aut in dulcedinem verti. Exo. 15. In dulcedinẽ verse sunt. Iob. 20. Cum enim dulce fuerit in ore eius malũ. & in eodem. 21. Dulce fuit glareis cocyti. Pro quo hebrei legunt. Dulces fuerunt ei lapides torrẽtis. & in eodẽ. 24. Dulcedo illius vermis. Pro quo he. le. Dulcis est illi vermis siue dulcis fuit vermi. vtroq; enim modo potest intelligi secundũ litteram hebraicã. Ps. 55. Qui simul mecũ dulces capiebas cibos. Pro quo hebrei legũt. Qui simul dulcorauim⁹ secretum. vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Qui simul habuimus dulce secretum. Prouer. 27. Et bonis amici cõsiliis anima dulcoratur. & inde מֶתֶק Methec idest dulcedo. Iudi. 9. Quomodo possum deserere dulcedinem meã. Prouer. 16. Et qui dulcis est eloquio: maiora reperiet. Pro quo hebrei legũt. Et dulcedo labiorũ addit doctrinam siue eruditionẽ. & in numero plurali scribitur cum duplici mẽ & dicitur מַמְתַקִּים Mamthachim. Canti. 5. Guttur illius suauissimum. Pro quo hebrei legũt. Guttur illius dulcedines. Et inde מָתוֹק Mathoc. i. dulcis. Iudi. 14. Quid dulcius melle. Eccls. 11. Dulce est lumen. Canti. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo. Esa. 5. Ponentes amarũ pro dulci & dulce in amarum. Ezech. 3. Quasi mel dulce. Et in plurali מְתוּקִים Methuchim. Ps. 18. Et dulciora super mel & fauũ. & in gñe feminino מְתוּקָה Methuca. Eccls. 5. Dulcis est somnus operanti. Et in hebreo sõnus est generis feminini.

De incipientibus a littera נ Nun.

נָא Na. Dictio est obsecrãtis vel exhortãtis. i. nunc. eia. obsecro. Geñ. 50. Nos quoq; oramus vt seruo dei patri tuo dimittas iniquitatẽ hanc. Pro quo hebrei legũt. Et nunc dimitte obsecro iniquitatẽ seruorũ dei patris tui. Exo. 11. Dices ergo omni plebi. Pro quo hebrei legũt. Loquere nunc ad aures populi. Nu. 12. Obsecro dñe mi. & in eodẽ. Ne fiat hec quasi mortua. Pro quo hebrei legunt. Ne obsecro fiat quasi mortua. & in eodem. Deus obsecro sana eam. Ps. 117. Saluũ me fac. Pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Salua obsecro. vbi ponitur הוֹשִׁיעָה נָּא Osiana. Pro q' osana canit ecclesia. i. salua obsecro: vel salua nũc. est etiam quasi syllabica adiectio: & ideo aliqñ õmittitur in translatione nostra. Geñ. 15. Suspice celũ. Pro quo hebrei legunt. Suspice nunc celum. & in eodẽ. 18. Si inueni gratiã in oculis tuis. Pro quo hebrei legũt. Si nunc inueni gratiã in oculis tuis. & in eodẽ. Descendam & videbo. pro quo hebrei legũt descendam nunc. Et in eodẽ. 19. Educam eas ad vos. Pro quo he. le. Educam nunc eas ad vos. Canti. 3. Surgam & circuibo ciuitatem. Pro quo hebrei legunt. Surgã nunc: vel eia surgam & circuibo ciuitatẽ. Scribitur etiã cum aleph in principio & dicitur אָנָּא ána. Geñ. 50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorũ. Ps. 117. O dñe saluũ me fac. De quo vide supra in littera aleph in suo loco. Item נָא Na. i. crudum. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid. Item נֹא No. nomen propriũ loci. Pro quo beatus hieronymus trãstulit Alexandriã. cui cõcordat translatio chaldaica. Ezech. 30. Et faciam iudicia mea in alexandria.

נֹאד Nod. vter. lagena. Ps. 55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Pro quo hebrei legũt. Pone lachrymã meã in vtre tuo siue in lagena tua. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Et aliquãdo scribitur cum vau & aleph. Iudi. 4. Que aperuit vtrem lactis. Et in plurali נֹאדוֹת Nodoth. Ios. 9. Vtres vini scissos. & in eodẽ. Vtres vini nouos impleuimus.

נְאֻם Naam siue נְאֻם Neum. dicere. loqui. Ps. 35. Dixit iniustus vt delinquat in semetipso. Ps. 109. Dixit dñs domino meo. Esa. 37. Et ciuitatẽ hanc non ingredietur dicit dñs. Hiere. 4. Erit in die illa dicit dñs. & in eodem. 23. Qui assumunt linguas suas & aiunt dicit. Vbi secundũ beatũ hieronymũ subintelligitur dñs. Nam in hebreo nõ habetur dñs. & secundũ aliquos hebreos inde deriuatur נֶאֱמָנִים Neemanim. i. prudẽtes siue eloquẽtes. Pro quo btũs hieronymus transtulit veraces: deriuatũ ab אָמֵן Amen qđ significat vere siue fideliter. Iob. 12. Cõmutans labium veraciũ.

נָאַף Naaph. mechari. adulterare. Exo. 20. Nõ mechaberis. Leuit. 20. Si mechatus quis fuerit cũ vxore alterius & adulteriũ perpetrauerit cum cõiuge pximi sui morte moriatur & mechus & adultera. vbi põitur verbũ & noĩa ab eo deriuata. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Hiere. 7. Adulterari. iurare mẽdaciter. Et in eodem. Et mechati sunt in vxores amicorum suorum. Ezech. 16. Quasi mulier adultera que super virum suũ inducit alienos. Et inde נִאֻפִים Niuphim. i. adulteria. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. Reperitur etiã cũ duplici pe. Osee. 2. Et adulteria sua de medio vberum suorum.

נָאַץ Naas. Detrahere. blasphemare. opprobrare. exacerbare. irritare. ad iracũdiã pducere. florere: seu pullulare. Nu. 14. Vsqueq' detrahet mihi ppl's iste. & in eo. Ne quisq; ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Et in eodem. 16. Scietis q' blasphemauerint dominũ. 2. Reg. 12. Veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos nomẽ domini. Ps. 106. Et consilium altissimi irritauerunt. Prouer. 1. Et detraxerunt vniuerse correctioni mee. Et in eodem. 5. Et increpationibus nõ acquieuit cor meum. Pro quo hebrei legũt Et increpationem blasphemauit siue odiuit cor meum. Esa. 5. Et eloquium sancti israel blasphemauerũt. Et in eodem. 52. Tota die nomen meũ blasphematur. Hiere. 14. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum. Threñ. 2. Et in opprobrio & in indignatione furoris sui. Pro quo hebrei legũt. Et opprobrauit in indignatione furoris sui. Et inde נְאָצָה Niasa. idest opprobrium seu blasphemia. 4. Reg. 19. Dies tribulationis & increpationis & blasphemie dies iste. Et in plurali נְאָצוֹת Niasoth. Nee. 9. Fecerunt blasphemias grãdes. Ezech. 35. Audiui vniuersas blasphemias tuas. Item נָאַץ Naas. i. florere seu pullulare. Eccls. 12. Et florebit amygdalus. De quo vide infra in dictione נֵץ nos.

נָאַק Naac. Gemere. exclamare. Iob. 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Ezech. 30. Et gement gemitib⁹ interfecti. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Et inde נְאָקָה Naaca. idest gemitus. Exo. 2. Et audiuit deus gemitum eorum. Et in plurali נַאֲקוֹת Naacoth. vt Ezech. 30. vbi supra.

נֵאֵר Nier. Attenuare. gloriam auferre. maledicere. Ps. 88. Auertisti testamentum serui tui. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attenuasti pactum serui tui. Threñ. 2. Maledixit sanctificationi sue. Malach. 3. Et in penuria vos maledicti estis.

נָבוּב Nebub. vanum. inane. concauum. De quo vide supra in littera beth in dictione בּוּב Bub.

נָבָא Naba. Prophetare. vaticinari. Nu. 11. Prophetauerũt nec vltra cessauerunt. Et in eodem. Eldad & medad prophetant in castris. 1. Reg. 10. Ipsosq; prophetãtes. Et in eodem. Et prophetabis cum eis. & in eodẽ. Quod esset cũ prophetis & prophetaret. Et in eodem. 18. Et prophetabat in medio domus sue. Sed in translatione chaldaica in predicto loco habetur. Et insaniebat in medio domus. i. loquebatur seu garrulabatur sicut insanus. 3. Reg. 18. Et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. 1. Paralip. 25. Sub manu asaph prophetãtis iuxta regem. Hiere. 33. Prophetant in baal. & in eodem. 28. Suscitet dominus verba tua que prophetasti. Et in eodem. 32. Quare vaticinaris dicens. Et in eodem. 37. Vbi sunt prophete vestri qui pphetabant vobis. Ezech. 3. Vaticinare ad prophetas israel. Et in eo. 13. Que prophetant de corde suo. Et in eodem. 37. Vaticinare de ossibus istis. Et in eodem Et prophetaui sicut preceperat mihi. Et in eodem. Vaticinare ad spiritum: vaticinare fili hoĩs. Ioel. 2. Et prophetabũt filii vestri. & inde נָבִיא Nabi. i. ppheta. Geñ. 20. Quia ppheta est. Exo. 7. Et aarõ frater tuus erit propheta tuus. Deut. 13. Si surrexerit ĩ medio tui pphetes. & ĩ eo. 34. Et nõ surrexit vltra ppheta. Et pl'ali נְבִיאִים Nebiim. i. pphete. 1. Reg. 19. Qui cum vidisset cuneũ prophetarũ. & in eo. Num & saul inter prophetas. Et in genere feminino נְבִיאָה Nebia. idest prophetissa. Exo. 15. Sumpsit ergo maria pphetissa soror aaron. Esa 8. Et accesi ad prophetissam. Nee. 6. Sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum qui terrebãt me. Quod in hebreo legitur in genere feminino. s. Sed & noadie prophetisse & ceterorum prophetarum.

נִבְזְבָּה Nebizba. in lingua chaldaica significat donum vel munus. Dañ. 2. Premia & donum & honorem multum accipietis.

נָבַח Nabach. Latrare. Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. & solum inuenitur in predicto loco.

נָבַט Nabat. Aspicere. attendere. videre. intueri. considerare. Esa. 5. Aspiciemus in terram & ecce tenebre. Pro quo hebrei legũt. Et aspiciet in terram & ecce tenebre. Vbi secundum hebreos littera nun est de substantia dictionis & non denotat primam personã pluralem. Et cõmuniter scribitur sine nun. Geñ. 15. Suspice celum. Et in eodem. 19. Noli respicere post tergum. Exo. 3. Non enim audebat respicere contra deum. Et in eodẽ. 33. Respiciebantq; tergũ moysi. Nu. 23. Non est idolum in Iacob. Pro quo hebrei legũt. Non aspexit iniquitatem. i. idolum in iacob. 1. Reg. 2. Et videbis emulum in templo. 2. Reg. 16. Ne respicias vultum eius. Iob. 6. Considerate semitas theman. Et in eodem. 36. Vnusquisq; intuetur procul. Ps. 9. Quoniã tu laborem & dolorem consideras. Ps. 90. Oculis tuis cõsiderabis. Ps. 101. Dominus de celo in terrã aspexit. Ps. 103. Qui respicit terram & facit eam tremere. Ps. 141. Considerabam ad dexteram. Esa. 42. Et ceci intuemini ad videndum. Et in eodẽ. 51. Attendite ad petram vnde excisi estis. Abach. 1. Aspicite in gentibus & videte. Et in eodẽ. Et respicere ad iniquitatem non poteris. Et inde מַבָּט Mabat. i. aspectus siue intuitus. Pro quo beatus hieronymus transtulit spem. Esa. 20. Et confundantur ab ethiopia spe sua. Et in eodem heccine erat spes nostra. Zach. 9. Quoniã confusa est spes eius.

נָבַל Nabal. Defluere. decidere. cadere. emarcescere. stultũ esse. vilẽ esse. vilipendere: seu contumeliã facere. Exo. 18. Stulto labore consumeris. Pro quo hebrei legunt. Decidens decides: siue emarcescens emarcesces: vel defatigatus defatigaberis. 2. Reg. 22. Filii alieni defluxerunt. Ps. 1. Et folium eius non defluet. Esa. 1. Velut quercus defluentibus foliis. Et in eodẽ. 24. Fluxit & defluxit terra. Et in eodẽ. Defluxit orbis. & in eodem. 28. Et flori decidenti. & in eodem. 34. Sicut defluit folium de vinea & de ficu. & in eodẽ. 64. Cecidimus quasi folium vniuersi. Hiere. 8. Et folium defluxit. Significat etiam stultum esse: siue stultum apparere. Prouer. 30. Et qui stultus apparuerit postq; eleuatus est in sublime. Pro quo hebrei legunt. Si stultus fueris siue si stultus apparueris in eleuando. idest postquã eleuatus es. Et sequitur. si enim intellexisses. Item significat vilipendere seu contumeliã facere. Deut. 32. Et recessit a deo salutari suo. Pro quo hebrei legunt. Et vilipendit seu contempsit deum salutis sue. Hiere. 14. Neq; facias nobis contumeliã solii glorie tue recordare. Pro quo hebrei legunt. Ne vilipendas seu neq; despicias soliũ glorie tue. Sequitur. recordare &c. Et inde נָבָל Nabal. idest vilis. stultus. insipiens. Deut. 32. Popule stulte & non sapiens. 1. Reg. 25. Super virum istum iniquũ nabal: quoniã secundum nomen suum stultus est. Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in plurali נְבָלִים Nebalim. 2. Reg. 13. Et tu eris quasi vnus de insipientibus. Et in plurali feminino נְבָלוֹת Nebaloth. Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Et inde נְבָלָה Nebala idest stultitia. fatuitas. nefas: siue feda res. Geñ. 34. Eo quod fedam rem operatus esset. Ios. 7. Et fecit nefas in israel. 1. Reg. 25. Et sit stultitia cum eo. 2. Reg. 13. Noli facere stultitiam hanc. Esa. 32. Stultus enim fatua loquetur. Osee. 2. Et nunc reuelabo stultitiam eius. Quod Beatus hieronymus exponit turpitudinem idest feditatem. Et inde נְבֵלָה Nebela. idest cadauer seu morticinium

mortíciniū. Cadauer. Interfect⁹. נֶבֶל Lagena. Vter. Lagñcula. נֶבֶל Psalteriū. נִבְלֵי Concētus. מַבּוּל Diluuium.

Leuit.7. Adipem cadaueris morticini.& in eodē.22.Morticiniū & captum a bestia.Deut.14. Quidquid morticiniū est ne vescamini ab eo.& in eo.21.Nō permanebit cadauer eius in ligno.Ponitur etiam pro interfectis.Esa.26.Interfecti mei consurgent.Pro ꝗ in hebreo legitur. Cadauer meū consurgent.Item נֵבֶל Nebel.i.lagena seu vter. vel lagūcula.1.Reg.10. Alius portans lagenam vini. & in eodem.25. Et duos vtres vini.Esa.30. Sicut conterit lagenam figuli. Hiere.13.Omnis laguncula implebitur vino.& in eodem. 44.Et lagunculas eorū collident.Threñ.4. Quomō cōputati sunt in vasa testea.i.in lagunculas testeas. Item נֵבֶל Nebel.seu נָבֶל Nabel.i. psalteriū instrumentum musicum seu lyra.1.Reg.10.Et ante eos psalterium & tympanum.Ps 32.In psalterio decem chordarū psallite ei.Ps.70.Nam & ego cōfitebor tibi in vasis psalterii. Ps.91. In decachordo psalterio.Ps.150.Laudate eū in psalterio & cithara.& inde נִבְלֵי Nible.Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōcētū. Iob.38.Et concentum celi quis dormire faciet.i.quis cessare faciet.& aliqui hebrei dicunt q; significat imbres seu inundationes.& inde מַבּוּל Mabul quasi מַנְבּוּל Manbul.i. diluuium.De quo vide supra in dictione בּוּל Bul.

נָבַע Redūdare. מַבּוּעַ Fons. Eructare. Loqui. Ebulire. אֲבַעְבֻּעֹת Vesice.

נָבַע Nabaa.effluere.redūdare.emanare.eructare. Prouer. 18.Torrens redundās fons sapientie. & inde מַבּוּעַ Mabūaa.i.fons seu emanatio.Eccl's.12.Et cōteratur hydria super fontē. Esa.49.Et ad fontes aquarū portabit eos.Significat etiam eructare siue loqui aut ebulire vel scaturire. Ps. 18.Dies diei eructat verbum.Ps.118.Eructabunt labia mea hymnū.Ps.58.Ecce loquuntur in ore suo.Ps.77.Loquar propositiones ab initio.Eccl's.10.Musce morientes perdūt suauitatē vnguēti. Pro quo hebrei legunt.Musce mortis fetere & ebulire siue scaturire faciunt oleū pigmentarii. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Et secūdū aliquos hebreos ide deriuatur אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth.i.vesice seu ampule.Exo.9.Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice turgentes.

נִבְרַשְׁתָּא cādelabrū.

נִבְרַשְׁתָּא Nebrastha.in lingua chaldaica significat candelabrum.Dañ.5.Manus hominis scribentis contra candelabrum.

נֶגֶב Meridies. Auster.

נֶגֶב Negeb.meridies.auster.Geñ.12. Et vltra progrediēs ad meridiē.& in eodem.13.Reuersusq; est per iter quo venerat a meridie.& in eodem.28.Et dilataberis ad orientem & occidentem & septentrionem & meridiem. Ios.17. Efrain sit ab austro.1.Reg.27.Contra meridiem iude & cōtra meridiē ieramecl & cōtra meridiem ceni.Esa.30. Onus iumentorum austri.

נָגַד Iudicare. Nunciare. Annūciař.

נָגַד Nagad.nunciare.annūciare. narrare.indicare.referre. explanare.& cōiter scribitur sine nun.Geñ.3.Quis enī indicauit tibi q nudus esses.& in eo.9.Nunciauit fratrib⁹ suis.& in eodem.24.Cucurrit puella & nūciauit in domo matris sue.& in eodem.49.Vt annunciem vobis que ventura sunt.Exo.19.Et annunciabis filiis israel. Deut.71. Et hoc tibi nunciatū fuerit.& in eo.26. Profiteor hodie corā dño.i.annūcio hodie corā dño.Ruth.2.Nunciata sunt mihi omia que feceris socrui tue.& in eodē.Indicauitq; ei apud quem esset operata.Iob.1.Et euasi ego solus vt nūciarē tibi Ester.2.Needū proderat Ester patriā & populū suū.Pro ꝗ hebrei legūt. Needū idicauerat Ester populū suū & natiuitatem suam.Iob.26.Quē docere voluisti. Pro quo hebrei legūt.Cui annunciasti seu indicasti sermones. Eccl's.10. Et qui habent pennas annūciabūt sniam.Hiere.20.Persequimini & persequamur eum.Pro quo hebrei legunt.Annunciate & denunciemus eum.idest.dicamus cōtra eum falsum testimonium.& in eodem.36.Nunciare debemus regi oēs sermones istos.& in eodem. Indica nobis quomodo scripsisti.& in lingua chaldaica significat trahere siue abstrahere seu prolongare. Dañ.3.Fluuius igneus egrediebatur a facie eius.Pro quo hebrei legunt.Fluuius igneus attrahebatur a facie eius.& in translatione chaldaica cōmuniter ponitur pro hoc verbo מְשַׁךְ Masaach.de quo supra dictum est in littera mem.Item נֶגֶד Neged.idest coram.ante. in conspectu:contra.e regione.ex aduerso.Geñ.31.Necetur corā fratribus nostris.& in eodem.Pone hic coram fratribus meis. 1.Reg.19.Nunc corā dño est xp̄us eius.Ps.50. Et peccatum meum contra me est semper.Ps.108.Fiant cōtra dominū semper.Prouer.21.Non est cōsilium contra dominū.Esa. 40.Omnes gentes quasi non sint:sic sunt coram eo.Et recipit caph in principio & dicitur כְּנֶגֶד Cheneged. Geñ. 2. Faciamus ei adiutorium simile sibi.Pro quo hebrei legunt Faciamus ei adiutorium quasi coram eo siue quasi ante eū. quod sic exponūt hebrei.quod stet corā eo vel quod sit sēp in conspectu eius ad obsequendū ei.Scribitur etiā cū lamed in principio & dicitur לְנֶגֶד Leneged. Nu.22.Quia puersa est via tua mihiq; cōtraria.idest cōtra me.Ps.5.Nec permanebunt iniusti ante oculos tuos.Ps.13.Non est timor dei ante oculos eius.Ps.25.Quoniam misericordia tua ante oculos meos est.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנֶּגֶד Mineged.Geñ.21.Seditq; e regiōe procul.2.Reg. 18.Et tu stares ex aduerso.Ps.37.Aduersum me appropinquauerunt & steterunt.Prouer.14. Vade cōtra virum stultum.& aliquando scribitur cum he in fine & dicitur נֶגְדָה Negda.Ps.115.In conspectu omnis populi eius.Item נָגִיד Nagid.idest dux seu princeps.1.Reg.9.Et vnges eum ducem super populum meum israel.& in eodem.10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem.2.Paralip.32.Qui percussit omnem virum robustum & bellatorem & principem.Prouer.28.Dux indigens prudētia multos opprimet.Esa.58.Ducem & preceptorem gentibus.Et in plurali נְגִידִים Negidim.& ponitur pro rebus magnis & preciosissimis.Prouer.8.Quoniam de rebus magnis locuta sum.

Egredi. Attrahef. נֶגֶד Coram. Contra. כְּנֶגֶד לְנֶגֶד Contra. Ante. מִנֶּגֶד E regione. ex aduerso. Aduersū. Contra. נֶגְדָה In cōspectu. נָגִיד Dux. Princeps. נְגִידִים res magne.

נָגַהּ Splendef. Illuminař. נֹגַהּ Splendor. נְגַהּ נְגֹהוֹת splēdores.

נָגַהּ Naga.splendere.fulgere.illuminare.Iob.18.Neq; splēdebit flāma ignis eius.& in eo.22.& in viis tuis splēdebit lumē.Ps.17.Dñs de⁹ me⁹ illumiāt tenebras meas.Esa. 13. Et luna nō splendebit in lumine suo. & inde נֹגַהּ Noga idest splendor.Ezech.1.Et splēdor in circuitu ei⁹. Abach. 3.Splendor eius vt lux erit.& in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur נְגַהּ Nigha.Et ponitur pro aurora.Dañ.6.Tunc rex primo diluculo cōsurgens. Pro quo he.le.Tunc rex diluculo surrexit in aurora.& in plali נְגֹהוֹת Negohoth.Esa.59.Splendorē & in tenebris ambulamus. Pro quo hebrei legunt.In splēdorib⁹ quasi in tenebris ambulamus.

נָגַח Cornu percutere. Ventilare. Pugnare. Preliari.

נָגַח Nagach.cornu percutere.siue cornu petere.cornu impellere seu ventilare.Exo.21.Si bos cornu percusserit. & in eodem.Si bos cornupeta fuerit.Deut.33.In ipsis ventilabit gentes.Ps.43.In te inimicos nostros ventilabimus cornu.Ezech.34.In cornibus vestris ventilabatis omnia infirma.Dañ.8.Vidi arietem cornibus ventilantem. Ponitur etiam pro preliari vel puguare.vt in eodem.7.Pugnabant in mari magno.& in eodem.11.Et in tempore prefinito preliabitur aduersus eum rex Austri.

נָגַל מַגָּל Falx.

נָגַל Nagal mutato nun in mem.vt dicatur מַגָּל Magal.q̃si מַנְגָל Mangal.significat falcem.vt Ioel.3. Mittite falcē De quo vide supra in dictione מַגָּל Magal.

נָגַן

נָגַן Nagan. psallere.canere.1.Reg.16.Querant hominem scientem psallere in cithara:vt q̃n arripuerit te spiritus

Canere. נָגַן נְגִינָה Organus. נְגִינוֹת Carmina. Psalmi.

dei malus psallat manu sua.Et in eodē.Et percutiebat manu sua.Pro quo hebrei legūt. Et psallebat manu sua.4.Regum.3.Cumq; caneret psaltes.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum . idest cum psalleret psallens vel psaltes.Ps.67.Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. Esa.38.Et psalmos nostros cantabimus.vbi ponitur etiam verbum & nomen ab eo deriuatum.idest psalmos nostros psallemus.Et inde נְגִינָה Negina.idest psalterium aut organum seu aliud instrumentum musicum.vt in titulo.Ps.60. Vbi dicitur in finem in hymnis psalmus dauid. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit .Victori super organum psalmus dauid.& in plurali נְגִינוֹת Neginoth.vt in titulo.Ps.4.Vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid.pro quo beatus hieronymus transtulit Victori in psalmis.

נָגַע Tangere. Attingere. Pertigef. aduenire. Peruenif. Flagellaf. Plagare. Percutef. נֶגַע plaga. Lepra. נְגָעִים plage.

נָגַע Nagaa.tangere.attingere.impellere.pertingere . peruenire.percutere.seu flagellare.Geñ.3.Ne comederemus & ne tangeremus illud.Et in eodem.20.Et non dimisi te vt tangeres eam . & in eodem . Qui tetigerit hominis huius vxorem.Et in eodem.Sicut & nos nihil tuorum attigimus.Exo.4 . Tetigitq; pedes eius . Et in eodem.12. Et aspergite ex eo superliminare.Pro quo hebrei legunt. Et facite tangere superliminare ac duos postes de sanguie. Et in eodem.19.Ne tangatis fines eius . Et in eodem.Manus non tanget eum.Leuit.5.Sin autem non potuerit offerre pecus.Pro quo hebrei legunt.Sin autem non attigerit manus eius sufficientiam pecudis: & est sensus sicut in littera nostra.Ruth.2.Vt nemo molestus sit tibi.p quo hebrei legunt.Vt nemo tangat te.1.Reg.10 . Exercitus quorum tetigerat deus corda.Iob.5.non tanget te malum. Et in eo.6.Que prius nolebat tangere anima mea . p̄s . 103. Qui tangit mōtes & fumigant.Esa.6.Et tetigit os meum. Significat etiam pertingere.seu peruenire.1 . Paralip.28. Ita vt vsq; ad celum pertingeret vestra crudelitas.Canti.2 Tempus putationis aduenit.Esa.16.Vsq; ad iazer peruenerunt.Item significat flagellare seu plagare vel percutere. Geñ.12.flagellauit autem dominus pharaōem plagis magnis.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum:ac si diceret plagauit plagis magnis.Ios.8.Iosue vero & omnis israel cesserunt loco simulantes metum & fugientes . Pro quo hebrei legunt.Et percussi sunt iosue & omnis israel ante eos & fugerunt . idest ac si essent percussi fugerunt . 2 . Paralipo.27.Eo quod illico sensisset plagam domini.pro quo hebrei legunt.Eo quod plagasset seu percussisset eum dominus.Ps.72.Et cum hominibus non flagellabuntur. Et in eodem . Et fui flagellatus tota die.Esa.53 . Et nos putauimus eum quasi leprosum.pro quo hebrei legunt . Et nos putauimus eum plagatum.idest plagis percussum seu flagellatum.Et inde נֶגַע negaa.idest plaga . seu percussio. Exo.11.Adhuc vna plaga tangam pharaonem . Leuit . 13. Plaga lepre si fuerit in homie.p̄s.37.aduersum me appropinquauerunt & steterūt.pro quo hebrei legūt ex aduerso plage mee steterunt.vnde beatus Hiero.in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit quasi contra lepram meā steterunt.Et in plurali נְגָעִים Negaim.Geñ.12 . Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis.

נָגַף percutere. Ledere. Vulnerare. פterrere. Exterrere. Offendef. Impigere. נֶגֶף plaga. מַגֵּפָה plaga. מַגֵּפוֹת plage.

נָגַף Nagaph.Percutere.ledere.vulnerare.impellere .impingere.Exo.12.percutiens egyptios.Et in eodem.Ingredi domos vestras & ledere.idest percutere.Et in eodem.21 Et percusserit quis mulierem pregnantem . Et in eodem. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit.Deut.28 .Tradat te dominus corruentem ante inimicos tuos .pro quo hebrei legunt.Det te dominus percussum ante inimicos tuos.Iudi.20.putauerunt enim solito eos more cedere.i.percutere.pro quo hebrei legunt.Et dixerunt filii Beniamin percussi sunt ante nos.Et in eodem.Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent.pro quo hebrei legunt. Et viderunt filii beniamin quoniam percussi essent.1. Regū. 26.Quia nisi dominus percusserit eum.2.Reg. 10.Et quoniam corruissent coram israel.idest percusi essent . Et in eodem.12.percussitq; dominus paruulum.3.Reg.8.Si fugerit populus tuus israel inimicos suos.pro quo hebrei legūt Si percussus fuerit populus tuus israel ante inimicos suos. 2.Paralip.13.perterruit dominus hieroboam & omnem israel.pro quo hebrei legunt.Et percussit deus Ieroboam & omnem israel.Et in eodem.17.Exterruitq; dominus ethiopes.idest percussit.Esa.19.Et percutiet dominus egyptū plaga :& sanabit eam.ponitur etiam pro impingere seu offendere.p̄s. 90.ne forte offendas ad lapidem pedem tuum Prouer.3.Et pes tuus non impinget.Hiere.13.Antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. & inde נֶגֶף negeph.idest percussio seu plaga.Exo.30. Et non erit plaga in eis : cum fuerint recensiti.Nume.16.Et plaga deseuit.Et in eodem.quam iam vastabat incendium .pro quo hebrei legūt. Et ecce in ceperat plaga in populo.Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & cum he in fine & dicitur מַגֵּפָה magepha.idest plaga seu mortalitas. vt in eodem.Et plaga cessauit.Et in eodem .postquam quieuit interitus.idest postquam quieuit plaga.Et in eodem.25.que percussa est in die plage.Et in eodem.26.postquam noxiorum sanguis effusus est:pro quo hebrei legunt . Et factum est post plagam.Et in plurali מַגֵּפוֹת magephoth . Exo . 9. Mittam omnes plagas meas in cor tuum.

נָגַר Defluere. Decurrere. Detrahef. Tradere. Deducere. Cōcludere. Extendere.

נָגַר nagar.defluere.decurrere.detrahere.2.Reg.14. Quia si aque dilabimur super terram.pro quo hebrei legūt. Et quasi aque que defluunt seu decurrunt super terram.p̄s 74.Et inclinauit ex hoc in hoc.pro quo hebrei legunt. & decurrere seu defluere fecit ex eo.vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et propinauit ex eo.Threñ.3.Oculus meus afflictus est.pro quo hebrei legunt.Oculus meus defluxit. idest effudit lachrimas Mich.1.Sicut aque que decurrunt in preceps . significat et detrahere.vel tradere.Iob.20. Detrahentur in die furoris domini.p̄s.62.Tradentur in manus gladii.Prouer.21.Rapina impiorū detrahet eos.Hiere.18.Et deduc eos in manu gladii.idest trade seu detrahe eos i manu gladii.Ezech. 35.Et concluseris filios israel in manu gladii . Mich. 1 . Et detraham in vallem lapides eius.Ponitur etiam pro extendere.p̄s.76.manibus meis nocte contra eum.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.manus mea nocte extenditur.

נָגַשׁ Accedere. Appropinquare.

נָגַשׁ nagas.accedere.appropinquare . Geñ.19 . Recede illuc.pro quo hebrei legunt.Accede illuc.Et in eodem 27.Accede huc vt tangam te.Et in eodem . Accessit ille ad patrem.Et in eodem.Accede ad me & da mihi osculum . Et in eodem.33.Donec appropinquaret frater eius. Et in eodem.Et appropinquantes ancille & filii earum incuruati sunt:accessit quoq; lia cum pueris suis.Et in eodem.44 Accedens autem propius iudas.Et in eodem.45. Accedite inquit ad me & cum accessissent.Exo.24.Solusq; moyses accedet ad dominum & illi non appropinquabunt . Et in eodem.34.Timuerunt prope accedere.Et in eodem.venerunt ad eum etiam omnes filii israel.pro quo hebrei legunt. Accesserunt ad eum.Deut.25.Accedet mulier ad eū. Ruth.2.veni huc & comede panem.id est accede huc.2.Regum.1.Accede irrue in eum.Esa.29. Eo quod appropin-

quauſt populus iſte.Et in co.45.Accedite ſimul qui ſalua ti eſtis de gentibus.Et in co.49.Fac ſpaciū mihi vt habitem.Pro quo hebrei legunt.Accede mihi vt habitem.ideſt accede illuc vt facias mihi ſpacium.Et in co.65.Non appropinques mihi.Amos.9.Qui dicunt non appropinquabit Et inde verbū tertie coniugationis.ideſt appropiquare facere.applicare.ſiue afferre vel offerre.Geñ.27.Affer mihi inquit cibos.Et in co.Quos cum oblatos comedisset.Pro quo hebrei legunt.Et obtulit ei & comedit.Exo.20.Offerat eum dominus diis: & applicabitur ad oſtium.1.Reg.15 Adducite ad me Agag regem.ideſt afferte ſiue applicate ad me.2.Reg.3.Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati.ideſt non fuerunt applicati compedibus.

Afferre. Offerre. Applicare Adducere.

נָגַשׁ Nagas.cum puncto cebolet in littera ſin.exigere.repetere.affligere.anguſtiare.Deut.25.Repetere nō poteris quia annus remiſſionis eſt.Et in eodem.A peregrino & aduena exiges.4.Reg.23.Et vnūquēq; iuxta vires ſuas exegit tam argentū quam aurū.Eſa.58.Et oēs debitores vrōs repetitis.Ponitur ēt pro affligerē.1.Reg.13.Afflictus enim erat populus.Item ponitur ꝓ corruere.Eſa.3.Et corruet populus vir ad virum.ſed ēt in predicto loco hebrei legunt.Et exiget populus ſiue anguſtiabit vel affliget.Ponitur etiam pro offerre.ſicut ſupra נָגַשׁ Nagas cū puncto ſebolet vt.Eſa.53.Oblatus eſt quia ipſe voluit.& inde נוֹגֵשׂ noges.ideſt exactor.Exo.5.Precepit ergo in die illa prefectis operum & exactoribus populi.& in co.Igitur egreſſi prefecti operū & exactores ad populū dixerūt.Eſa.14.& ſubiiciēt exactores ſuos.Et in co.Quomodo ceſſauit exactor.

נָגַשׁ Repetere. Exigere. Affligere. Corruere. Offerre. נוֹגֵשׂ Exactor.

נֵד Ned.accerūus.moles.Exo.15.Stetit vnda fluens.ꝓ quo hebrei legunt.Steterunt quaſi accerūus ſeu quaſi moles fluctꝰ ſeu fluentes.ſ.aque.Ioſ.3.In vna mole conſiſtent. Et in co.Et ad inſtar mōtis intumeſcētes apparebant.pro quo he.le.Steterunt in accruo vno ſiue in vna mole.

נֵד accerūus. moles.

נָדַד Nadad.mouere.cōmouere.ammouere.recedere.fugere.Geñ.31.Fugiebatq; ſomnus ab oculis meis.i.āmotus eſt vel receſſit.Eſter.6.Noctem illam rex duxit inſomnem.ꝓ quo he.le.In nocte illa āmmotus eſt vel receſſit ſōnus regis.Iob.15.Cum ſe mouerit ad querendum panem Et in co.20.Et tranſiet ſicut viſio nocturna.ideſt mouebitur vel recedet ſicut viſio nocturna.Et in co.18.Et de orbe transferet eū.Pro q̄ he.le.Et de orbe āmouebit eū.Et ī co.42.Et mouerūt ſuper eū caput.p̄s.30.Qui videbant me foras fugerunt a me.p̄s.67.Rex virtutum dilecti dilecti.Pro quo he.le.Reges exercituū mouebūtur.Poteſt etiā deriuari a dictione דּוֹד Dod.que ſignificat dilectū.vnde beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Reges exercituū federabuntur.Eſa.10.& nō fuit qui moueret pēnā.Et ī co.Migrauit madmena.i.mota eſt vel receſſit madmena.Hiere.50.Recedite de medio babylonis.Oſee.7.ve eis qm̄ receſſerunt a mē.Naum.3.Reſiliet a te.Et in co. Sol ortus eſt & aduolauerunt.i.receſſerunt.Et inde נְדוּד nedud i.motus ſeu commotio.p̄s.54.Ecce elongaui fugiens.ꝓ quo he.le.Ecce elongabō motum.ideſt longe mouebor.& in plu. נְדוּדִים Nedudim.pro quo beatus hieronymus tranſtulit dolores.Iob.7.Et replebor doloribus vſq; ad tenebras.& inde מִדַּת Midath.quaſi מִנְדַּת Mindath.i.motus ſeu cōmotio.Iob.7.Et rurſum expectabo veſperam.Pro quo he.le.Et motus ſeu cōmotio veſpere.Vide etiā de hoc infra in dictione נוּד Nud.& inde נִדָּה Nida.i.menſtruata.ſeu mēſtruū aut immūda.eo quod ꝓpter ſui imūdiciā erat āmota vel ſeparata a viro & a templo.Leuit.12.Iuxta dies ſeparatiōis mēſtruate.& in co.iuxta ritū fluxus menſtrui.Et in co.15.Et que mēſtruis temporibus ſeparatur.Threñ.1.facta eſt ieruſalem quaſi polluta menſtruis.Ezech.18.Ad mulierem menſtruatā nō acceſſerit.Ponitur ēt pro inmunda vel inmūdicia.2.Paralip.29.Et auferte omnē inmūdiciā de ſanctuario.Eſdre.9.Terra inmūda eſt iuxta inmūdiciā populorum ceterarū terrarū.Ezech.7.Et aurum eorū in ſterquiliniū erit.i.in immūdiciā erit.Ponitur ēt ꝓ aqua qua immundi aſpergebantur.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit aſperſionē vel expiationē aut luſtrationē.Nu.19 vt ſit multitudini filiorum iſrael in cuſtodiā & in aquā aſperſionis.Et in co.Qui aqua aſperſionis nō eſt aſperſus.Et in co.Et non eſt aqua luſtrationis aſperſus.Et in co.Omnis qui tetigerit aquas expiationis.

נָדַד Fugere. Recedere. Mouere. ammouere. Migrare. Recedere. Reſilire. נְדוּד Motus. נְדוּדִים Dolores. מִדַּת Motus. נִדָּה Mēſtruata Mēſtruuʒ. Immūdicia Immūda. aſperſio. Luſtratio. Expiatio.

נָדַב Nadab.voluntarie ſeu ſponte offerre.vltroneū offerre.ſeu liberalē eſſe.indulgere.ſponte promittere ſeu polliceri.Exo.25.Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas.Et in co.35.obtulerūt mēte promptiſſima atq; deuota.Et in co.Mente deuota obtulerūt.Iudi.5.Qui ſponte obtuliſtis de iſrael animas veſtras.1.Paralip.29.Et ſi quis ſponte offert.& in co.Polliciti ſunt itaq; principes.Et in co.& letatus eſt populus cū vota ſponte promitterent Et ī co.In ſimplicitate cordis mei letus obtuli vniuerſa hec .i.ſponte obtuli.& inde נְדָבָה Nedaba.i.ſpōtaneū vel illud quod volūtarie datur vel offertur.Exo.35.Voluntaria dño dedicauerūt.Et in co.36.Mane vota populus offerebat.i.vota voluntaria offerebat.Ezech.46.Cum aūt fecerit princeps ſpontaneū.& in plu.נְדָבוֹת Nedaboth.p̄s.67.Pluuiā volūtariā ſegregabis deus.Quod in hebreo legitur pluraliter.Ps.109.Tecū pricipiū in die virtutis tue.Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Populi tui ſpontanei in die fortitudinis tue.Poteſt ēt legi ſic.Populi tui principatus ſiue tecum principatus in die virtutis tue vt infra dicetur.Ps.118.Volūtaria oris mei beneplacita fac dñe.& inde נָדִיב Nadib.i.voluntarius.vltroneus.liberalis Exō.35.Omnis voluntarius & prono animo offerat.Ponitur etiā pro principe vel duce.eo qđ debet eſſe liberalis & vltroneus.Eſa.32.Non vocabitur vltra is qui inſipiens eſt princeps.Et in co.Princeps vero ea que digna ſunt pricipi cogitabit.& ipſe ſuper duces ſtabit.vbi pro ducibus pōitur נְדִיבוֹת Nediboth.i.ea que digna ſunt duci vel principi.& ī plu.maſculino.נְדִיבִים Nedibim.Ps.46.Principes populorū congregati ſunt.p̄s.112.vt collocet eum dñs cū pricipibus cū principibus populi ſui.& in ge.fe.נְדִיבָה Nediba.Ps.50.Et ſpū principali confirma me.& in hebreo eſt ge.fe.quia ſpūs qui in hebreo dr̄ רוּחַ Ruach aliqñ eſt gñis feminini aliqñ maſculini.Ponitur ēt נְדִיבָה Nediba pro deſiderio.Iob.30.& abſtulit quaſi ventus deſideriū meū.& dicūt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco accipitur pro anima que ē pars principalior in homine.

נָדַב Vltroneū offerre. Mente deuota offerr Sponte offerre. Polliceri. Sponte ꝓmittere. נְדָבָה Volūtaria. Spōtaneū נְדָבוֹת Volūtarie. Spōtanei. Volūtaria נָדִיב volūtarius. Princeps Duces. נְדִיבוֹת נְדִיבִים Pricipes. נְדִיבָה pricipalis. נְדִיבָה Deſideriū.

נָדָה Nada.abiicere.āmouere.ſeparare.Eſa.66.Dixerūt fratres veſtri odientes vos & abiicentes.Amos.6.qui ſeparati eſtis in die malo.Item נֵדֶה Nede.i.merces.ſ.meretricis.Ezech.6.Omnibus meretricibus dātur mercedes.ſcribitur ēt cū alio nū in fine & dr̄ נֵדֶן neden.De quo vide ifra in ſuo loco.Item נִדָּה nida.ideſt menſtruata ſeu immunda.De quo vide ſupra in dictione נָדַד nadad.

נָדָה abiicere. Separare. נֵדֶה Merces. נֵדֶן

נִדְבָּךְ nidbach.in lingua chaldaica ſignat ordinē.Eſd.6.ordies de lapidibꝰ ipolitis tres:& ordō de lignis nouis.

נִדְבָּךְ Ordo.

נָדַח Nadach.aberrare.abiicere.eiicere.repellere.expellere.impellere.Deut.13.Vt errare te faceret de via.Et in codē.Quia voluit te abſtrahere a dño deo tuo.pro quo hebrei legunt.Quia voluit te facere aberrare a domīo deo tuo.& in eodem.Et auerterunt habitatores vrbis ſue.ideſt aberrare fecerunt.Et in eodem.19.Et ſecuris fugerit manū

נָדַח Errare. abſtrahere. aberrare.

Pro quo hebrei legunt.Et aberrauerit ſiue impulſa fuerit manus eius ſecuri.& in co.22.Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem.Et in eodem.30.ſi ad cardines celi fueris diſſipatus.ideſt fueris expulſus ſiue eiectus.2.Regū 14.Ne penitus pereat qui abiectus eſt.Et in co.& nō reuocat eiectum ſuum.Et in co.15.Et impellat ſuper nos ruinā Iob.6.Neceſſarii quoq; mei receſſerunt a me.pro quo hebrei legunt.Et prudētia ſeu ſapientia receſſit a me.De quo vide ſupra in dictione יֵשָׁה Iaſa.Ps.147.Diſperſiones iſrael cōgregabit.Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Eiectos iſrael congregabit.Eſa.8.Et caligo perſequens.i.implens ſiue eiiciens.Et in co.11.Et congregabit profugos iſrael.pro quo hebrei legunt.& congregabit eiectos ſiue expulſos iſrael.Et in eodem.13.& erit quaſi damula fugiens.i.aberrans ſiue eiecta Hiere.27.Vt eiiciam vos & pereatis.Threñ.2.viderūt aūt tibi aſſumptiones falſas & eiectiones,vide etiam de hoc ſupra in dictione דָּחָה Dacha.

Errare Expellere. Abiicere. Impellere Recedere. Eiicere.

נָדָן Neden.vagina.1.Paralip.21.Et conuertit gladiū ſuum in vaginam.Dañ.7.Ego daniel territus ſum in his.ꝓ quo hebrei legunt.Ego daniel in medio vagine.i.conſtrictus & afflictus ac ſi eſſē in medio vagine.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ inde deriuatur verbum יָדוֹן Iadon.pro quo beatus hieronymus tranſtulit permanebit.Geñ.6.Non permanebit ſpiritus meus in homine.Pro quo ipſi legūt.Non vaginabitur ſpiritus meus in homine.i.non permanebit ſicut gladius in vagina.De quo vide ſupra in dictiōe דּוּן dun Item נֵדֶן Neden.i.donū meretricis.Ezech.16.Tu autem dediſti mercedes cunctis amatoribus tuis.

נָדָן Vagina יָדוֹן Permanēr נֵדֶן Merces.

נָדַף Nadaph.impellere.repellere.proiicere.Iob.13.Cōtra folium quod vento rapitur.i.quod vēto impellitur vel proiicitur.& in eodem.32.Deus proiecit eum:non homo Ps.1.Sed tanquā puluis quē proiicit ventus.Ps.67.Sicut deficit fumus deficiant.Pro quo hebrei legunt.ſicut impellitur fumus impelles.ſcilicet eos.Eſa.41.ſicut ſtipulam vēto raptam.ideſt impulſam vel propulſatam.

נָדַף Impellere Proiicere

נָדַר Nadar.vouere.polliceri.Geñ.28.Vouit etiā iacob votū dicēs.Nu.30.Si qs virorū votū dño vouerit.Deut.23.Cū votū voueris dño deo tuo.Et in co.Si nolueris polliceri abſq; peccato eris.2.Reg.15.Vouens enī vouit ſeruꝰ tuus.Ione.1.& vouerunt vota.& inde נֵדֶר Néder.i.votum Et in plu.נְדָרִים Nedarim.i.vota.vt in locis predictis.

נָדַר Vouere Polliceri נֵדֶר Votum נְדָרִים

נָהָה Naha.Lamentari.plangere.canere.ſ.carmē lugubre.languere.Ezech.32.Cane carmen lugubre ſuper multitudinem egypti.Mich.2.Et cantabitur canticū cū ſuauitate dicentiū:depopulatione vaſtati ſumus.pro quo he.le.Et lamentabitur lamentū lamentabile ſeu lugubre dicentium:depopulatione vaſtati ſumus.Et eſt idem ſenſus cū littera noſtra.nam cum dicitur cantabitur canticum intelligitur lugubre:ſicut ſupra Ezech.32.Significat etiam languere.Dañ.8.Et ego daniel lāgui.De quo vide ſupra in dictione הָיָה Haia.Ponitur etiam pro requieſcere.1.Reg.7.& requieuit omnis domus iſrael poſt dominum.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et planxerunt ſeu ingemuerunt omnis domus iſrael poſt dominum.ideſt cum plāctu & gemitu dominum queſierunt.Sed ſi ſcribatur cum littera cheth que eſt quaſi eiuſdem figure ſicut he.tunc ſignificat requieſcere.ſicut eſt in littera noſtra.& inde נְהִי Nehi.i.lamentum ſeu lamentatio aut planctus.Hiere.9.Super montes aſſumam fletum ac lamentum.Et in eodem.Quia vox lamentationis audita eſt de ſion.Et in co.Docete filias veſtras lamentum.Et in eodem.30.vox in excelſo audita ē lamentationis.Ezech.27.Et aſſument ſuper te carmen lugubre & plangent.Amos.5.Eos qui ſciunt plangere.pro quo hebrei legunt.Eos qui ſciunt planctum ſeu lamentū.Scribitur etiam ſine iod & dicitur נֹהַּ Nōha.Ezech.7.Et non erit requies in eis.Pro quo hebrei legunt.Et non erit lamentatio in eis.ideſt nullus remanebit ex eis qui lamentetur alios.ꝙ ſi ſcribatur cum littera cheth vt dicatur נוֹחַ nóach.tunc ſignificat requiem ſicut eſt in littera noſtra.

נָהָה Canere carmē lugubre. Cantare. Lamētari. Languere Requieſcere נְהִי Lamentuʒ Lamētatio Carmē lugubre. נֹהַּ Requies. Lamētatio

נָהַג Nahag.Minare.ducere.adducere.cōſueſcere.aſſuefacere.Geñ.31.Tulitq; omnem ſubſtātiam ſuam & greges Pro quo hebrei legunt.Et minauit omnem gregem ſuum & ſubſtantiam ſuam.Et in eodem.31.Vt clam me abigeres filias meas.Pro quo hebrei legunt.Et furatus eſt cor meū & minaſti ſeu duxiſti filias meas.Exo.3.Cumq; minaſſet gregem.Et in eodem.10.Et dominus induxit ventū vrentem tota die illa.1.Reg.30.Tulit vniuerſos greges & armēta & minauit āte faciem ſuam.2.Reg.6.Oza autem & Aio minabant plauſtrum.4.Reg.4.Mina & propera.Et in eodem.9.Preceps enim graditur.Pro quo hebrei legūt.ſtulte enim minat.ſ.exercitū vel ſeipſum.Ps.79.Qui deducis velut ouē Ioſeph.Eſa.60.Et reges eorū adducātur.Threñ.3.Me minauit & adduxit.Naum.2.Et ancille eius minabātur gementes.ſignificat etiam aſſuefacere.Eccl'.2.Et animum meum transferre ad ſapientiam.pro quo hebrei legunt:Et cor meum aſſuefacerem in ſapientia.& inde מִנְהָג Minhag.i.conſuetudo.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit inceſſum.4.Reg.9.Eſt autem inceſſus quaſi īceſſus Iehu filii Namſi.

נָהַג Minare. Inducere. Minare. Deducere. Adducere. Aſſuefacer. מִנְהָג Inceſſus.

נָהַל Nahal.minare.ducere.portare.ſuſtētare.Geñ.33.Et ego ſequar paulatim veſtigia eiꝰ.Pro quo hebrei legūt.Et ego minabo paulatim veſtigia operis.ideſt veſtigia pecoris & paruulorum.Exo.15.Portaſti eum in fortitudine tua.Eſa.49.& ad fontes aquarum pōtabit eos.debet legi portabit.ſignificat etiam ſuſtentare.Geñ.47.Suſtētauitq; eos illo anno.Eſaie.51.Non eſt qui ſuſtentet eam.& inde נַהֲלֹלִים Nahalolim.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit foramina.Eſa.7.Et in omnibus fructetis & in vniuerſis foraminibus.Hebrei vero dicūt ꝙ ſignificat quoddam genus arboris humilis.

נָהַל Minare. Portare. Suſtētare. נַהֲלֹלִים Foramina

נָהַם Naham.fremere.frendere.gemere.rugire.Prouer.5.Et gemas in nouiſſimis tuis.Et in eodem.19.Sicut fremitus leonis ira regis:ideſt fremit ſicut leo.Eſa.5.& frēdet & tenebit predam.Et in eodem.Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſonitus maris.Pro quo hebrei legunt.& fremet ſuper eum in die illa ſicut fremitus maris.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.ſ.נְהָמָה Nahama.ideſt fremitus ſiue gemitus.p̄s.35.rugiebā a gemitu cordis mei.

נָהַם Gemere. Fremere. Frendere. נְהָמָה Gemitus.

נָהַק Nahac.rugire.clamare.vociferari.Iob.6.Nūquid rugiet onager cum habuerit herbam.Et in co.30.Qui inter huiuſcemodi letabantur.pro quo hebrei legunt.Inter arbuſta clamabant ſeu rugiebant.

נָהַק Rugire

נָהַר Nahar.fluere.confluere.affluere.illuminare.illuſtrare Eſa.1.& fluent ad eum omnes gentes.Et in codē.60.Tunc videbis & afflues.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et illuminaberis.Hiere.31.Et confluent ad bona domini.Et in eodem.51.Et non confluent ad eum vltra gentes.& inde נָהָר nahar.ideſt fluuius ſeu flumen.Geñ.2.Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis.Iob.22.Fluuius ſubuertit fundamentum eorum.p̄s.45.Fluminis impetꝰ letificat ciuitatem dei.Ps.79.Et vſq; ad flumen propagines eius.& in plurali.נְהָרִים neharim ſecūdum terminationem maſculinorum.Iob.20.non videat riuulos fluminis torrentis melis & butyri.pro quo hebrei legunt.non videat riuulos fluuios torrentes.Eſa.33.Locus fluuiorum ri

נָהַר Fluere. Affluere. Confluere. נָהָר Fluuius. Flumen. נְהָרִים Flumina. Fluuii.

ui latissimi. Abach. 3. Nunquid in fluminibus iratus es domine. reperitur etiam נְהָרוֹת Neharoth. secūdū terminationem femininorum. ps. 23. Et super flumina preparauit eā. Ps. 88. Et in fluminibus dextera eius. Ps. 136. Super flumina babylonis. Esa. 19. Et deficient flumina. Item נָהַר nahar idest illuminare. ps. 33. Respicite ad eum & illuminamini. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem primam significationem sequens transtulit: Respicite ad eum & confluite. & inde נְהָרָה Nehara. idest lumē. Iob 3. Nec illustretur lumine. Dan. 2. & lux cum eo habitat. Et inde נְהִירוּ Nehiru. idest scientia. Eo q; est lumen intellectus: vt in eodem. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Et inde מִנְהָרוֹת minharoth. idest subterranee spelunce vel antra. vbi sunt fenestre & fissure per quas lumen ingreditur. Iudi. 6. fecerūtq; sibi antra & speluncas in montibus.

נוֹא No. irritum facere. subuertere. infringere. seu contradicere verbis alicuius. prohibere. & scribitur cum iod in medio: loco vau. Eo quod est verbum tertie coniugationis. Nu. 30. Si autem statim vt audierit contradixerit pater Et in eodem. Eo quod contradixerit pater. Et in eo. 32. cur subuertitis mentes filiorum israel. Et aliqñ scribitur sine aleph. vt ps. 140. Oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum. pro quo hebrei legunt. Oleum autem primū seu principale non prohibebit vel non deferet caput meū. & inde תְּנוּאָה Thenua. idest querela seu querimonia. Pro quo beatus hieronymus transtulit vltionem. Nu. 14. & scietis vltionem meam. & in plurali תְּנוּאוֹת Thenuoth. Iob. 33 Quia querelas in me repetit. & aliqui hebrei dicunt q; significat occasiones. Alii vero dicunt q; significat desertiones seu discessiones.

נוּב Nub. germinare. fructificare. crescere. ps. 61. Diuitie si affluant. idest si creuerint vel germinauerint. ps. 91. adhuc multiplicabuntur in senecta vberi. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Adhuc fructificabunt in senectute. Prouer. 10. Os iusti parturit sapientiam. pro quo hebrei legunt. Os iusti fructificat seu germiat sapientiam. s. ad modum arboris que germinat fructus suos. Zach. 9. Et vinum germinans virgines. & inde נִיב nib idest fructus. Esa. 57. Creans fructum labiorum. Malach. 1 Et quod supponitur contemptibile est. pro quo hebrei legunt. Et fructus eius contemptibilis est. Vnde beatus hieronymus in explanationibus super hoc loco sic ait. fruct9 autem altaris ignis est: cibusq; ignis hostie vel holocausta. Et inde תְּנוּבָה Themuba. idest fructus. & reperitur tantū in numero plurali. Threñ. 4. Quoniam isti extabuerunt cōsūpti a sterilitate terre. pro quo he. le. A fructibus terre. i. pp defectū fructuū terre. & est idē sensus cum littera nostra.

נוּד Nud. mouere. commouere. mobilē seu vagū eē. auferre. consolari. Geñ. 4. Habitauit profugus in terra. idest habitauit mobilis seu instabilis in terra. 2. Reg. 23. Preuaricatores autem quasi spine euellentur vniuersi. idest mouebuntur siue auferentur. pro quo hebrei legunt. Quasi spina mota vel commota. Esa. 24. & auferetur quasi tabernaculum vnius noctis. Hiere. 18. Et mouebit caput suū. Et in eo. 50. Et moti sunt & abierunt. Et in eodem. Recedite de medio babylonis. Pro quo hebrei legunt. Mouemini de medio babylonis. Osee. 7. Ephraim in populis ipse commiscebatur. pro quo hebrei legunt. mouebatur siue commouebatur. Naum. 3. Quis commouebit super te caput. Super hoc loco beatus hieronymus in explanationibus sic ait. In hebreo non habetur caput. Sed nos apposuimus vt sensus manifestior fieret. Ponitur etiam pro transmigrare vel transuolare. Ps. 10. Transmigra in montē sicut passer.

Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transuola in montem vt auis. Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans. pro quo hebrei legunt. sicut auis ad mouendum. vide etiam de hoc supra in dictione נָדַד Nadad. significat etiam consolari. eo quod ille qui consolabatur alium mouebat caput suum significās compassionem. Iob. 2. Vt pariter venientes visitarent eū & consolarentur. Et in eodem. 43. Et mouerunt super eū caput. & in hebreo non habetur caput: sed sic: et mouerunt super eum. idest consolati sunt eum. Hiere. 16. Nec consoleris eos. Et in eodem. 2. Nec lugeatis super eum fletu. pro quo hebrei legunt. Nec consolemini super eum. Et in eodem. 48. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu ei9 & inde נוֹד Nud. idest motus seu commotio. ps. 55. Vitam meam annunciaui tibi. pro quo hebrei legunt. Motum meum numerasti. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Secretiora mea numerasti. & additur ei littera mem in principio & dicitur מָנוֹד Menod. Ps. 43. Commotionem capitis in populis. Scribitur etiam sine vau in medio. & dicitur נָד Nad siue נֵד Ned. pro quo beatus hieronymus transtulit profugum. idest instabilem. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Esa. 17. Ablata est messis in die hereditatis. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Aceruus seu cumulus messis in die infirmitatis. Quod etiam potest legi secundum litteram hebraicam. de quo vide supra in dictione נֵד Ned. scribitur etiam cum iod in medio loco vau. Iob. 16. Et mouerē labia mea quasi parcens vobis. Pro quo hebrei legunt. Et motum labiorum meorum non prohiberem. Ps. 35. Et manus peccatorum non moueat me. & inde נִידָה Nida. idest mota seu instabilis. vt Threñ. 1. Propterea instabilis facta est. Item נֹאד Nod cum aleph in medio loco vau. idest vter siue lagena. de quo vide supra in suo loco.

נָוָה Naua. Glorificare. decorare. siue decorum vel pulchrum esse. Exo. 15. Ipse est deus meus & glorificabo eum. Canti. 1. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Et in eodem. 4. Quam pulchre sunt māme tue. Abach. 2. Sic erit vir superbus & non decorabitur. & inde נָוָה Naua. idest decora siue speciosa. vt Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui filiam sion. & inde נָוֶה Naue. idest habitaculum seu tabernaculum. pulchritudo. decus. species. Exo. 15. Ad habitaculum sanctum tuum. Iob. 8. Et pacatum reddet habitaculū iustitie tue. Et in eodem. 18. Aspergatur in tabernaculo ei9 sulphur. Esa. 33. Oculi tui videbunt ierusalem habitationē opulentam. Hiere. 23. Et conuertam eos ad rura sua. idest ad habitacula sua. Ponitur etiam pro pulchritudine vel decore. Iob. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. ps. 67. Et speciei domus diuidere spolia. Esa. 27. Et speciosa relinquetur & dimittetur quasi desertum. Et in eodem. 32. & sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Hiere. 31. Pulchritudo iustitię mons sanctus. Et in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam. Significat etiam caulam pastorum. Pro quo beatus hieronymus transtulit pascua. 2. Reg. 7. Ego tuli te de pascuis. Soph. 2. Et erit funiculus maris requies pastorū. idest caula seu pascua pastorum. Et in plurali quandoq; scribitur cum aleph & vau & dicitur נְאוֹת Neoth. Ps. 22. In loco pascue ibi me collocauit. p q he. le. in habitaculis siue in pascuis herbe. aut in caulis herbe me collocabit. Hiere. 9. Et sup speciosa deserti plāctū. & in eo. 25. Et cōticuerunt arua pacis. vbi pōitur p aruis. Iohel. 1. Quia ignis comedit speciosa deserti. Et in eo. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti.

נוּחַ Noach. quiescere. requiescere. Geñ. 8. Requieuitq; arca mense septimo. Exo. 20. Et requieuit die septio. Deut. 5. Vt requiescat seruus & ancilla tua. 1. Reg. 25. Locuti sunt nabal omnia verba hec ex nomine dauid & siluerunt. i. requieuerunt vel cessauerunt. s. loqui. 2. Reg. 7. Et opperiemus eum. Pro quo hebrei legūt. Et requiescemus super eū. i. campametabimur super eum. Et in eo. 21. Et nō dimisit aues lacerare eos per diem. Pro quo hebrei legunt. & non dimisit aues requiescere super eos per diem. s. ne eos lacerarent. Iob. 3. nonne silui: nonne quieui. Esa. 10. Requieuit syria super ephraim. Et in eo. 11. Et requiescet super eū spiritus domini. Et in eo. 57. Requiescēt in cubili suo. Abach. 3. Et requiescam in die tribulationis. Et inde verbum tertie coniugationis. idest requiescere facere siue requiem dare aut refrigerare. seu reponere. Exo. 30. Et requiē dabo tibi. Et in eodem. & requiescere faciam te. Deut. 25. Cū ergo dñs deus tuus dederit tibi requiem. 2. Reg. 7. Et dñs dedisset ei requiē vndiq;. Ios. 21. Dataq; est ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Pro quo hebrei legunt. Requiescere fecit eos dñs per circuitum. Prouer. 29. Erudi filium tuum & refrigerabit te. Ezech. 5. Et requiescere faciam indignationem meam in eis. Et ī eo. 16. Et requiescet indignatio mea in te. Pro quo hebrei legunt. Et requiescere faciam indignationem meā in te. signat etiam reponere. Exo. 16. Quidquid reliquū fuerit reponite vsq; mane. Et in eo. 17 Sin autem paululum remisisset superabat amalech. p quo hebrei legunt. & qñ reponebat manus suas supabat Amalech. Ezech. 37. Et dimisit me in medio campi. i. reposuit me. & in eo. 44. Et reponā benedictionem domui tue. Et inde נַחַת Nachath. i. requies. Eccls. 4. Melior est pugillus cum requie. Et in eo. 9. Verba sapientum audiuntur in silentio. i. in requie vel in tranquillitate. & inde מָנוֹחַ manoach. i. requies. Ruth. 3. Querā tibi requiem. ps. 114. Cōuertere anima mea in requiē tuā. scribitur etiam cū he in fine & dicitur. מְנוּחָה Menucha. Geñ. 49. Vidit requiem q; esset bona. Iudi. 21. Nec erat vlla requies morientiū. Ps. 131. hec requies mea in seculum seculi. Pōitur etiam pro sepulchro qd est locus requietiōis. Esa. 11. Et erit sepulchrū eius gloriosum. Itē ponitur p prophetia. Hiere. 51. saraias aūt erat princeps pphetie. & in plu. מְנוּחוֹת Menuchoth. i. requietiones. Esa. 32. Et in requie opulenta. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. in requietionibus opulentis. & inde הֲנָחָה Hanacha. i. requies. Ester. 2. Et dedit requiem vniuersis p̄uinciis. & inde נִיחֹחַ Nichoach. i. suaue vel placens. Geñ. 8. Odoratusq; est dñs odorem suauitatis. Leuit. 3. In oblationem suauissimi odoris domini. & in eo. 26. Nec recipiam vltra odorem suauissimi. Nu. 28. Holocaustum suauissimi odoris atq; incensi est dñi. & in plurali. נִיחוֹחִין Nichochin. Dañ. 2. Et hostias & incensum precepit vt sacrificarent ei. Quod in hebreo legitur in plu. s. incensa.

נוּט Nud. mouere. concutere. ps. 98. moueatur terra. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Concutiatur terra. Vide etiam de hoc supra in dictione מוֹט Mot.

נְוָלִי Neuali. In lingua chaldaica significat sterquilinium: secundum hebreos. Dañ. 2. Et domus vestre publicabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et domus vestre in sterquilinium ponentur. Et in eo. 3. Et domus eius vastetur.

נוּם Num. dormire. dormitare. Ps. 75. Dormierunt somnum suum. Ps. 120. Neq; dormiet qui custodit te. Et in eodem. Ecce non dormitabit. Naum. 3. Dormitauerūt pastores tui. & inde נוּמָה. Numa. idest dormitio seu dormitatio. Prouer. 23. Et vestietur pannis dormitatio. Scribitur ēt

cum thau in principio & dicitur תְּנוּמָה Thenuma. ps. 131. Et palpebris meis dormitationem. & in plurali תְּנוּמוֹת thenumoth. Iob. 33. Et dormient in lectulo. pro quo hebrei legunt. In dormitationibus in lectulo. Prouer. 24. Paululū dormitabis. Pro quo hebrei legunt. Paululū dormitationū

נוּס Nus. fugere. cōfugere. Geñ. 14. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 39. Qui relicto in manu eius pallio fugit. Exo. 4. Ita vt fugeret moyses. Nu. 25. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt. pro quo hebrei legunt. Et non accipietis precium ad fugiendum ad ciuitatem refugii sui vsq; ad mortē pontificis. & beatus hieronymus trāstulit sensum. Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt. Pro quo hebrei legunt. Et non fugerat humiditas illius. idest humidum radicale non recesserat: siue speciositas eius non mutabatur propter senectutem. Potest etiam legi sic. Nec efugerat. idest nec mota fuit maxilla seu mandibula illius. Et ponitur ibi maxilla pro dentibus: sicut est in littera nostra vt dictum est supra in dictione לֵחָה Lecha: Ios. 8. Fugiem9 & terga vertemus. Pro quo hebrei legunt. Et fugiemus ante eos. Et in eodem. 10. Cumq; fugerēt filios israel. 2. Reg. 18. Siue enim fugerimus non magno opere de nobis ad eos pertinebit. Esa. 30. Sed super equos fugiemus ideo fugietis. Zach. 11. Et fugietis ad vallem montium. Et in eo. sicut fugistis a facie terremotus. Vide etiam de hoc in dictione נָסַס Nasas. & inde verbū tertie coniugationis. idest cōfugere facere siue fugare. Exo. 9. fecit confugere seruos suos & iumenta in domos. Iudi. 6. Vt fugeret madian. Pro quo hebrei legunt. Vt fugaret a facie Madian. & inde מָנוֹס Manos. idest fuga. effugium. siue refugium. Iob. 10. Et effugium peribit ab eis. Ps. 141. Periit fuga a me. Hiere. 16. Et refugium meum in die tribulationis. Hiere. 46. Fugerunt conciti. Pro quo hebrei legunt. fugam fugerūt. Scribitur etiam cum he vel thau in fine. Leuit. 26. Et ita fugiēt quasi gladiū. Pro quo he. le. Et fugient fugam gladii.

נוּעַ Noaa. Mouere. commouere. concutere. Nu. 32. Et circūduxit eum per desertum quadraginta annis. Pro quo hebrei legunt. Et moueri vel commoueri fecit eos per desertum quadraginta annis. Iob. 16. Mouerem & ego caput meum. Ps. 21. Locuti sunt labiis & mouerunt caput. ps. 58 Ipsi dispergentur ad manducandum. Pro quo hebrei legunt. Ipsi mouebuntur ad manducandum. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ipsi vagabuntur ad manducandum. Esa. 7. Et commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouentur ligna siluarum. Et in eodem. 19. Et mouebūtur simulachra egypti a facie eius. Et in eodem. 24. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius. idest commotione commouebitur terra. Dañ. 10. Et erexit me super genua mea. Pro quo hebrei legunt. Et commouit me super genua mea. idest commouendo siue agitando erexit. Amos. 4. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam. Pro quo hebrei legunt. Et mouebuntur due tres ciuitates ad vnam. Et in eodem. 9. Et concutiam in oībus gentibus domum israel: sicut concutitur triticum. Naum. 3. Si concusse fuerint cadent in os comedentis. Et inde נָע Naa. idest mobilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit vagus. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Et in eodem. Et ero vagus & profugus in terra. Et inde מְנַעַנְעִים Menaaneim. idest instrumenta musica enea a concutiendo vel mouendo dicta. Pro quo beatus hieronymus transtulit sistra. 2. Regum. 6. Et sistris & cymbalis. Et inde הֵנַע Henaa. Nomen proprium loci secundum translationem nostram. 4. Regum. 18. Vbi est deus

ſepharuaim Ana & Aua.Hebrei tamen in predicto loco legunt ſic. vbi eſt deus ſepharuaim : mouit & diſpergdidit. ſcilicet rex aſſyriorum omnes ſupradictos.

נוף Nuph.leuare.eleuare.mouere.hinc inde agitare.aſpergere.Exo.29.Et ſanctificabis eos eleuans coram domino.Et in eodem.Sanctificabiſq; illud eleuans coram domino.Et in eodem.Et armum quem de ariete ſeparaſti . pro quo hebrei legunt . Et armum qui eleuatus eſt & ſeparatus de ariete . Leuit.8. Qui poſtquam leuauerunt ea corã domino.Et in eodem.Tulit ergo pectuſculũ eleuans illud coram domino.Nu.6.Susceptaq; rurſum ab eo eleuauit in conſpectu domini.Et in eodem.8.Cumq; leuati fuerint coram domino.Et in eodem.Et offeret Aaron leuitas munꝰ in conſpectu domini.pro quo hebrei legũt . Et leuabit Aaron leuitas eleuatione in conſpectu domini. Et in eodem. Eleuabitq; eos Aaron in conſpectu domini .4. Reg.5.Et tangeret manu ſua locum lepre.pro quo hebrei legunt. Et eleuaret manum ſuam ad locum.ſcilicet lepre. Ps.61 . Pluuiam voluntariam ſegregabis deus. Pro quo Beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit . Pluuiam voluntariam eleuaſti deus.Hebrei tamen legunt. aſperſiſti deus.ſignificat etiam aſpergere.prouer.7.Aſperſi cubile meum myrrha & Aloe.põitur etiam pro trahere. Quod eſt hinc & ĩde mouere.vel eleuare.Eſa.10. Aut exaltabitur ſerra contra eum a quo trahitur.Et in eodem.Quomodo ſi eleuetur virga.Et in eodem.13. Leuate manum. Ponitur etiã pro agitare vel cribrare.Eſa.10.Agitabit manum ſuam ſuper montem filie ſion.Et in eodem.30. Ad perdendas gentes in nihilum.Pro quo hebrei legunt. Ad cribrandas gentes in cribro vanitatis.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Poteſt etiam legi ſic. Ad agitandas gentes agitatione vanitatis . Et inde תְּנוּפָה Thenupha. ideſt eleuatio ſiue agitatio. Exo.29.Sanctificabiſq; pectuſculum conſecratum.pro quo hebrei legunt. Sanctificabiſq; pectuſculum eleuationis.Leuit.7.Pectuſculum eleuationis & armum ſeparationis. Et in eodem . 10 . Pectuſculum quoq; quod oblatum eſt.Pro quo hebrei legunt.Pectuſculum quoq; eleuationis ſeu agitationis.Eſa.19. A facie commotionis manus domini exercituum.Et in eodem.30. Et in bellis precipuis expugnabit eos.pro quo hebrei legunt Et in bellis eleuationis ſeu agitationis vel commotionis expugnabit eos. Item נֹפֶת Nópheth.ideſt fauus . p̃s. 18.Et dulciora ſuper mel & fauum.Prouer.24.Et fauum dulciſſimum gutturi meo.Canti.4.Fauus diſtillans labia tua. Itẽ נָפַת Naphath.prouincia . regio . ſed tranſlatio noſtra poſuit pro nomĩe proprio.Ioſ. 17 . Tertia ps vrbis nopheth.3. Reg.4.benadab cuius omnis nephador.

נוץ Nus.florere.Canti.7.Floruerunt mala punica. Et aliquando ſcribitur cum iod in medio loco vau.Ps.131.ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio eius.Scribitur etiã cum aleph ĩ medio loco vau.Eccl's.12.Et florebit amygdalus.Et inde נִצָּה Niſa.ideſt flos.Geñ.40.& poſt flores vuas matureſcere.Iob.15.Et quaſi oliua proiiciens florem ſuũ. Ponitur etiam pro germinatione.Eſa.18. Et immatura perfectio germinabit.Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur נִצָּן Niſan.Canti.2.Flores apparuerunt in terra.vbi ponitur נִצָּנִים Niſanim.Et inde נִצֹּץ Noſes cum duplici ſade.ideſt ſcintilla.Ezech.1.Et ſcintille quaſi aſpectus eris.& aliquando ſcribitur cum iod in prima ſyllaba.vt Eſa.1 .Et opus eius quaſi ſcintilla.

נור Nur.lucerna.Et communiter ſcribitur ſine vau & dicitur נֵר Ner.Exo.27.Vt ardeat lucerna ſemper. 1 .Reg. 3.Et non poterat videre lucernam dei. Iob. 21 . Quotiens lucerna impiorum extinguetur.Ps.17 . Quia tu illuminas lucernam meam.p̃s.118.Lucerna pedibus meis verbũ tuũ p̃s.131.Paraui lucernam chriſto meo.Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur נִיר Nir.vt.3 .Reg.11 . Vt remaneat lucerna dauid ſeruo meo.Et ĩ plu. נֵרוֹת Neroth.Exo.25.facies & lucernas ſeptem.Nu.8.Cum poſueris ſeptem lucernas.Et inde מְנֹרָה Menora ideſt candelabrum. Exo.25.facies & candelabrum ductile de auro puriſſimo.Et in eodẽ. 40.Candelabrum ſtabit cum lucernis ſuis. Item נִיר Nir. ideſt nouale.Prouer.13.Multi cibi ĩ noualibus patrũ.Oſee. 10.Innouate vobis nouale. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.ac ſi diceret. Nouiter arate vobis nouale. Item נִיר Nir.in lingua chaldaica ſignificat iugũ.& ſic tranſtulit beatus hieronymus. Nu. 21. Vbi dicitur iugum ipſorum diſperiit.De quo vide ſupra in dictione יָרָה Iara. Itẽ נוּר Nur ſiue נוּרָא Nura.in lingua chaldaica ſignificat ignẽ Dañ.3.Mittetur in fornacem ignis.Et in eodem.7. Fluuius igneus rapidus egrediebatur a facie eius.

נוש Nus.deſperare.infirmari.p̃s.68.Improperium expectauit cor meum & miſeriam.Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.opprobrio cõtritum eſt cor meum & deſperatus ſum. Hebrei tamen legunt.Et infirmatus ſum.De quo vide ſupra in dictione אֱנוֹשׁ Anas.

נזד Nazad. coquere . ſcilicet pulmentum.vt Geñ.25.Coxit autem iacob pulmentum.& inde נָזִיד Nazid .ideſt pulmentũ ſeu coctio.vt in loco predicto &.4.Regũ. 4.Et concidit in ollam pulmẽti. Et in eodem.Cum guſtaſſet de coctione. Aggei.2.Panem aut pulmentum.

נזה Naza.aſpergere.& ſcribitur ſine nun. Leuit . 4 . Tincto digito aſperget ſepties contra velum . Leuit. 6 . Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa.Et in eo. 8 . Cumq; ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus.Nu.8. Aſpergantur aqua luſtrationis.Et in eodem.19. Ipſe quoq; qui aſpergit aquas lauabit veſtimenta ſua.Eſa. 53 . Iſte aſpget gentes multas.

נזל Nazal.fluere defluere.erumpere :pluere vel ſtillare. Nu.24.Fluent aque de ſitula eius.Deut.32.fluat vt ros eloquium meum.Iob.36.Que de nubibus fluunt.p̃s.147 flauit ſpiritus eius & fluẽt aque.Canti.4.que fluunt impetu de libano.Et in eodem.Et fluent aromata illius.Eſa.64 A facie tua montes defluerẽt.Hiere.9 . Et palpebre noſtre defluant aquis.Et in eodem.18.Erumpentes aque frigide. ideſt defluentes.Ponitur etiam pro pluere.Eſa.45.Et nubes pluant iuſtum.Et in eodem.46.Aquam de petra produxit eis.Pro quo hebrei legunt.Aquam de petra ſtillare fecit vel fluere fecit eis.& ĩde נוֹזְלִים Nozlim.ideſt riui ſeu fluenta.Ps.77.Et eduxit aquam de petra . Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Et eduxit riuos de petra.Et in eodem. Et imbres eorum ne biberent.ideſt fluenta.Prouer.5 . Et fluenta putei tui.Eſa.44.Et fluenta ſuper aridam.Et ĩde מַזָּל Mazal.i. Sydus ſeu ſignum celeſte . Et ſolum inuenitur in numero plurali.ſcilicet מַזָּלוֹת Mazaloth.4.Regũ.23.ſoli & lune & duodecim ſignis.& ſecundum hebreos propter ſui influẽtiam circa terrena appellantur hoc nomine.

נזם Nézem. Inauris ornamentum auris vel naris . Geñ. 24.Protulit vir inaures aureas.Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſcilicet inaurem auream.Prouer.11.Circulus aureus in naribus ſuis.ideſt in naribus porci . & in plurali נְזָמִים Nezamim. Geñ.35. & inaures que erant in auribus eorum.Exo.32.Tollite inaures aureas de vxorum filiorumq; & filiarum veſtrarum auribus.Eſa.3 . & gẽmas ĩ frõ

te pendentes.Pro quo hebrei legunt. Et inaures naris.

נזק Nazac.in lingua chaldaica ſignificat nocere ſeu damnare:aut damnum inferre. Eſdre.4. Et vſq; ad hec noxia perueniet.& in eodem.Et nocens regibus & ꝓuinciis.Dañ.6.Et rex non ſuſtinebit moleſtiam.i. nocumẽtũ. & inde נֶזֶק Nézec.i.Damnũ.nocumentũ.Eſter.7 .Nũc aũt hoſtis noſter eſt cuius crudelitas redundat in regem . Pro q̃ hebrei legunt.Quia nihil hoſtis prodeſt in damno vel cũ damno regis.

נזר Nazar.ſeparare.abſtinere.conſecrare.ſanctificare. Leuit.22.Vt caueant ab his que conſecrata ſunt.Pro quo hebrei legunt.Et ſeparentur vel abſtineant ab his que conſecrata ſunt.Nu.6.Et ſe voluerint domino conſecrare.& in eodem . A vino & omni quod inebriare poteſt abſtinebunt & in eodem.Cunctis diebus quibus ex voto domino conſecrantur.& in eodem.Omni tempore conſecrationis ſue. Pro quo hebrei legunt.Cunctis diebus quibus conſecratur vel ſeparatur domino.& in eodem. Vſq; ad completum diẽ quo domino conſecratur.& in eodem. Et conſecrabit domino diem ſeparationis illius.Zach.6.Vel ſanctificare me debeo.Pro quo hebrei legũt.vel abſtinere aut ſeparare me debeo.ſ.a cibo & potu. Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.Ponitur etiam pro abalienare.Eſa.1. Abalienati ſũt retrorſum.Oſee.9. Et abalienati ſunt in confuſione.i.ſeparati ſunt.Et de hoc vide ſupra in dictione זוּר Zur. & inde נָזִיר Nazir.ideſt nazareus , conſecratus: vel ſanctificatꝰ: aut ſeparatus.ſ.a vino & omni quod inebriare poteſt.Geñ. 49 Et in vertice nazarei inter fratres ſuos. Nu.6. Vir ſiue mulier cũ fecerint votũ vt ſanctificentur.Pro q̃ he.le. Cũ fecerit votũ nazarei.& ĩ eo. Iſta eſt lex cõſecratiõis.ꝑ q̃ he.le. Iſta eſt lex nazarei.i.conſecrati vel ſepati.& in eo.Tunc radetur nazareus ad oſtium tabernaculi.& in eodẽ.Et tradet in manus nazarei. Iudi.13.Erit enim nazareus dei ab infantia ſua & inde נֵזֶר Nézer.i.ſeparatio:vel ſanctificatio: aut corona ſeu diadema.Nu.6.Omni tempore ſeparationis ſue nouacula non aſcendet ſuper caput eius.& in eodem.Quia conſecratio dei ſuper caput eius. & in eodem. Omnibus diebꝰ ſeparationis ſue ſanctus erit domino.& in eodẽ.Quoniam polluta eſt ſanctificatio eius.Ps.31.Super ipſum autem efflorebit ſanctificatio eius.Ponitur etiam pro coma vel capillis eo quod nazareus nutriebat comã.vt Hiere.7.Tonde capillum tuum & proiice.Ponitur etiam pro eo quod ſeparatur a cõmuni vſu.Leuit.25.Et vuas primitiarum tuarum non colliges.Pro quo hebrei legunt.Et vuas ſeparationis tue.i. quas tibi vt proprias ſeparaueras non vindemiabis : quia debebant eſſe omnibus cõmunes.Item נֵזֶר Nézer.i. corona ſeu diadema.Exo.39.Fecerunt & laminam ſancte venerationis.Pro quo hebrei legunt.Et fecerunt laminam coronam ſanctitatis.Erat enĩ hec lamina circundata fronti pontificis in modum corone.2.Reg.1.Et tuli diadema qđ erat in capite eius.4.Reg.11.Et poſui ſuper eũ diadema.& inde מִנְזִיר Minezir.i.coronatus ſeu princeps.Pro quo btũs Hieronymus tranſtulit cuſtodem. Naũ.3.Cuſtodes tui quaſi locuſte.

נחה Nacha.minare.ducere. deducere. dirigere. reponere. collocare.Exo.13.Non eos duxit dominꝰ per viã terre philiſtiim.& in eodem. Vt dux eſſet itineris.& in eodẽ. 32. Vade & duc populum quo locutus ſum tibi.Iob.12.Et ſubuerſas in integrum reſtituet.Pro quo hebrei legunt.Expãdens vel diſpergens gentes & deducit eas.Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum.1. Reg.22. Et reliquit eos ante faciem regis moab.Pro quo hebrei legũt. Et deduxit eos ante faciem regis moab. Iob.38. Et veſperum ſuper fines terre conſurgere facis.Pro quo hebrei legunt.Et ſydus ſeu veſperum ſuper filios ſuos deduces: Ps. 22.Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitie.Ps.26.Et dirige me in ſemitam rectam Ps.76.Deduxiſti ſicut oues populum tuum. Ps.77. Et in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos. Ps. 107. Quis deducet me vſq; in idumeam.Prouer.6.Cum ambulaueris gradiatur tecum.Pro quo hebrei legunt. Cum ambulaueris minabit te: Prouer.18.Et ante principes ſpacium ei faciet.Pro quo hebrei legunt.Et ante principes deducet eũ. Eſa.58.Et requiem tibi dabit dominus ſemper. Pro quo hebrei legũt.Et deducet ſeu minabit te dominus ſemp. Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra. De quo vide ſupra in dictione נוּחַ Noach . Significat etiam reponere ſeu collocare.4.Reg.18.Et collocauit eos in Aila & in Aber.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et duxit ſeu deduxit eos.& ſecundum hebreos inde deriuatur מִנְחָה Mincha.i. munꝰ.vel donũ. De quo vide ſupra in dictiõe מָנַח Menach.

נחל Nachal.hereditare.poſſidere.Exo.32. Et poſſidebitis eam ſemper.& in eodem.34.Noſq; poſſideas. Leuit. 25.Et hereditario iure tranſmittetis ad poſteros. Pro quo hebrei legũt.Et hereditabitis eos filiis veſtris poſt vos.Nu. 32.Vſq; dum poſſideant filii iſrael hereditatem ſuam.& in eodem. Nec quicq; queremus trans iordanem.Pro quo hebrei legunt.Quoniam non hereditabimus cũ eis trãs iordanẽ. Nu.23.Quã diuidetis vobis ſorte.Pro quo hebrei legunt.Et poſſidebitis terram ſorte:& in eodem. Per tribꝰ & familias poſſeſſio diuidetur.i.poſſidebitis. & in eodẽ. Hec ſunt nomina virorum qui cum Ioſue terram vobis diuidẽt Pro quo hebrei legunt.Hec ſunt noĩa virorum qui hereditare facient vos terram.i.diuidendo vnicuiq; hereditatem ſuam.& in eodem. Vt diuiderent filiis iſrael terram chanaã Deut.21. Volueritq; ſubſtãtiam inter filios ſuos diuidere. Pro quo hebrei legunt.Et erit in die qua hereditare faciet filios ſuos.ſ.diuidendo eis hereditatem.& in eodẽ.32. Qñ diuidebat altiſſimus gentes.Pro quo he.le. Qñ hereditare ſiue poſſidere faciebat altiſſimꝰ gẽtes.i.qñ diuidebat gẽtes ꝑ terras vt vnaqueq; gens poſſideret terram ei cõceſſam a deo. Ioſ.1. Tu enim ſorte diuides populo huic terram.i.hereditare facies.& in eodẽ.13. Hanc poſſeſſionẽ diuiſit moyſes in campeſtribus moab.& in eodem.14.Hoc eſt qđ poſſederunt filii iſrael in terra chanaã quam dederunt eis.ideſt poſſidere fecerunt eleazar ſacerdos & ioſue filius nun. Iob. 7.Sic & ego habui menſes vacuos. Pro quo hebrei legunt. Sic poſſedi mihi menſes vanitatis.i.vanos & vacuos.Ps.81 Quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.Ezech.22 Et poſſidebo te in conſpectu gentium.Zach.2. Et poſſidebit dominus iudam partem ſuam.& inde נַחֲלָה Nachala.i. hereditas.poſſeſſio.Leuit.25.Reuertetur hoĩo ad poſſeſſionem ſuam.Nu.18. Ego pars & hereditas tua. Deut.18. Dominus enim ipſe eſt hereditas eorum. & in eodem. 32. Iacob funiculus hereditatis eius.Ps.93.Hereditatem tuam vexauerunt.Ps.134.In poſſeſſionem ſibi.& in pl'ali נְחָלוֹת Nachaloth.i.hereditates vel poſſeſſiones. Reperitur etiã נְחִילוֹת Nechiloth.vt in titulo.Ps.5.vbi dicitur in finẽ pro ea que hereditatem conſequitur.Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Victori pro hereditatibus.Hebrei tamen dicunt q; in predicto loco eſt nomẽ cuiuſdam inſtrumenti muſici ſic nominati. Item נַחַל Náchal.i.torrens.riuus.fluuius vallis. Leuit.23. Et ſalices de torrẽte. Nu.13. Pergẽtes vſq; ad torrentẽ botri.Ioſ.13.Ab aroer que ſita eſt in ripa torrentis Arnon.3. Reg.7.Et ibi de torrente bibes.Iob.28.Diuiſit torrentem a populo peregrinante.Ps.109.De torrente in via bibet.

Eſa.57.In partibus torrentis pars tua. Et aliquādo ſcribitur cum he in fine & dicitur.נַחְלָה nachla.vt Nu.34. Vſq; ad torrentem egypti.Ps.123.Torrentem pertranſiuit anima noſtra.Significat etiam vallem. Geñ.25.Foderuntq; in torrente.ideſt in valle qua torrens defluit tempore pluuiali.Deut.2.Oppido quod in valle ſitū eſt. Et in eodem.21.Ducentq; eam ad vallem aſperam atq; ſaxoſam.Ioel.3.Et irrigabit torrentem ſpinarum. pro quo hebrei legunt. Et irrigabit vallem ſetim. ideſt ſpinarum. Et in plurali נְחָלִים nechalim.ideſt torrentes ſeu valles.Nu.21.Sic faciet in torrētibus arnon.Et in eodem.24. Vt valles nemoroſe. 2.Reg.22.Torrentes Belial terruerunt me. Iob.20.Torrentes mellis & butyri.Eccſ.1.Omnia flumina intrant in mare.Reperitur etiam נַחֲלַיִם nachalaim.Ezech.47.quocunq; venerit torrens viuet. vbi ponitur נַחֲלַיִם Nachalaim pro נַחַל nachal.ideſt dualis numerus pro ſingulari.

(In margine: נַחְלָה · Vallis. · נְחָלִים · Torrētes. Valles. · flumina. נַחֲלַיִם)

נחם Nacham.conſolari.conſolationem accipere.penitere penitudinem habere.penitentiam agere.Geñ.5.Iſte conſolabitur nos ab operibus noſtris.& in eodem.24.Vt dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.Pro quo hebrei legunt.& conſolatus eſt iſaac poſt mortem matris ſue.ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. & in eodem.27.Minatur vt occidat te.pro quo hebrei legunt. Cōſolatur vt occidat te.& in eodem.37. Vt lenirent dolorem patris.pro quo hebrei legunt.vt conſolarentur eum. & in eodem. Noluit conſolationem accipere. Ruth.2.Quod cōſolatus es me.2.Reg.13.eo quod conſolatus eſſet ſuper Amnon interitum.Iob.29.eram tamen merentium conſolator.Pro quo hebrei legunt.Sicut qui conſolatur lugentes ſeu merentes.& in eodem.21.Quomodo conſolamini me fruſtra.Ps.68.& qui conſolarentur & non inueni. p̄s.76. Renuit conſolari anima mea.p̄s.118.& conſolatus ſum. & in eodem.fiat miſericordia tua vt conſoletur me.Eſa.1.heu ego conſolabor ſuper hoſtibus meis.Et in eodem.40.conſolamini cōſolamini popule meus.Et in eodem.49. quia conſolatus eſt dominus populum ſuum. & in eodem.51. Conſolabitur ergo dominus ſion.Et in eodem. Ego ipſe conſolabor vos.Et in eodem.54.Tempeſtate conuulſa abſq; vlla conſolatione.ideſt que non eſt conſolata.Et in eodē 66.quomodo ſi cui mater blandiatur. pro quo hebrei legunt.ſicut vir quem mater ſua conſolatur. Et ſequitur.Ita ego conſolabor vos:& in ieruſalem conſolabimini.Hiere.31.Et nolentis conſolari ſuper eis. Ezech.5. Et requieſcere faciam indignationem meam & conſolabor. & inde נֹחַם Nocham.ideſt conſolatio. Oſee.13.Conſolatio abſcōdita eſt ab oculis meis.& in plurali. נִחוּמִים nichumim. ideſt conſolationes.Eſa.57.Et reddidi conſolationes ei & lugentibus eius.Zach.1.Verba conſolatoria. pro quo hebrei legunt. verba conſolationum. & inde נֶחָמָה Nechama.ideſt conſolatio.Iob.6.Et hec mihi ſit conſolatio. p̄s. 118.Hec conſolatio mea in humilitate mea. Scribitur etiam cum thau in principio & dicitur תַּנְחוּם Thanchum. & ſolum reperitur in numero plurali.ſcilicet תַּנְחוּמוֹת Thanchumoth.ſiue תַּנְחוּמִים Thanchumim. Iob.15. Nunquid grande tibi eſt vt conſoletur te deus. pro quo hebrei legunt.Nunquid parum tibi conſolationes dei. ſcilicet ſunt. Et in eodem.21.Et agite penitentiam. pro quo hebrei legunt. Et ſit hoc conſolationes veſtre. ideſt hoc reputetur vobis pro conſolationibus.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.vt infra dicetur.p̄s.93.Conſolationes tue letificauerunt animam meam.Eſa.66.& repleamini ab vbere conſolationis eius.quod in hebreo legitur pluraliter: ſcilicet conſolationum eius. Hiere.16. & non dabunt eis potum calicis ad conſolandum. pro quo hebrei legunt. Et non dabunt eis calicem conſolationum. Item נִחַם Nicham.ideſt penitēre.ſiue penitudinem habere. aut penitentiam agere. Geñ.6. Penituit eum hominem feciſſe in terra. Et in eodem. Penitet enim me feciſſe eos.1. Regum.15. Penitet me quod conſtituerim Saul Regem Et in eodem. Et dominū penitebat q̄ conſtituiſſet regem Saul.Et in eodem. Penitudine non flectetur neq; enim homo eſt vt agat penitentiam. Iob.42. Et ago penitentiam in fauilla & cinere.Ps.109.Iurauit dominus & non penitebit eum. Hiere.8. Nullus eſt qui agat penitentiam ſuper peccato ſuo. Significat etiā placari ſeu miſereri.i.penitere ſuper malum.Exo.32. Et eſto placabilis ſuper nequitiā populi tui. E in eodē. Placatuſq; eſt dominus ne faceret malum.Deut.32. Et in ſeruis ſuis miſerebitur.Ps.105. Et penituit eum ſecundū multitudinem miſericordie ſue.Ione.3.Et miſertus eſt ſuper maliciam.Et inde נִחוּם Nechum.i. penitudo. Oſee.11.Pariter conturbata eſt penitudo mea.

(In margine: נחם נחם · conſolari. · Cōſolatiōnē accipe. · נחם · Cōſolatio. · נִחוּמִים · cōſolatiōes · נֶחָמָה · cōſolatio. · תַּנְחוּם · תַּנְחוּמוֹת · תַּנְחוּמִים · cōſolatiōes · נִחַם · Penitere. · Penitētiā agere. · Placari. · Miſereri. · נִחוּם · penitudo.)

נַחְנוּ Nachnu.nos.pronomen eſt pluralis numeri prime perſone.Threñ.3.Nos iniq; egimus & ad iracūdiam prouocauimus.

(In margine: נַחְנוּ · Nos.)

נָחַץ Nachas. feſtinare.vrgere.i. Reg.21. Sermo enī regis vrgebat.Pro quo hebrei legūt. Quoniam erat ſermo regis feſtinatus vel acceleratus. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

(In margine: נָחַץ · Vrgere.)

נַחַר Nechir.naris. Iob.39. Gloria naris eius terror. Et in eodem.41. De naribus eius procedit fumus. Et inde נַחֲרָה Nachara.i.hinnitus. Beatus hieronymus trāſtulit fremitum. Hiere.8. A dan.i.a tribu dan auditus eſt fremitus equorum eius.

(In margine: נַחַר · Naris. · נַחֲרָה · Fremitus.)

נחש Nachas. experiri ſiue experimento diſcere. augurari. auguria obſeruare. Geñ.30. Experimento didici quia benedixerit mihi deus propter te.Et in eodem. 44. Ipſe eſt in quo bibit dominus meus & in quo augurari ſolet. Et in eodem. An ignoratis q̄ non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia. Pro quo hebrei legunt. An ignoratis q̄ augurando auguratur vel diuinando diuinabit vir ſimilis mei. Leuit.19. Nō augurabimini.nec obſeruabitis ſomnia atq; auguria.3.Reg.20. Quod acceperūt viri pro omine.i. pro augurio.Pro quo hebrei legunt.Et augurati ſunt viri. 4.Reg.21. Et ariolatus eſt & obſeruauit auguria. Et inde נַחַשׁ Nachas.i.augurium. Nu.23. Non eſt augurium in Iacob. Et in eodem.24. Nequaq̄ abiit vt ante perrexerat:vt augurium quereret. Item נָחָשׁ Nachas.i.coluber aut ſerpēs Geñ.3.Sed & ſerpens erat callidior.Et in eodem.49. Dan coluber in via. Exo.4. Que verſa eſt in colubrum.Nu.21. fecit ergo moyſes ſerpentem eneū. Sed illud quod premittitur fac tibi ſerpentem eneum. Pro ſerpente eneo ponitur in hebreo שָׂרָף Saraph.i.vrens vel adurens.eo quod flatu oris adurit.Deut.8. In qua erat ſerpens flatu adurens. Vbi ponitur in hebreo נָחָשׁ Nachas שָׂרָף Saraph.i.ſerpens adurens.Iob.26. Obſtreticāte manus eius eductus eſt coluber tortuoſus.Eſa.27. Super leuiathan ſerpētem vectem: & ſuper leuiathan ſerpentem tortuoſum.Amos.9. Ibi mādabo ſerpenti & mordebit eos. Et in plurali נְחָשִׁים Nachaſim. Nu.21.Serpentes ignitos.Hiere.8.Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos. Item נְחֹשֶׁת Nechoſeth ſiue נְחוּשָׁה Nechuſa.i.es ſiue ereum. aut eneum. Geñ.4. Faber in cuncta opera eris & ferri. Exo.25.Aurum & argentum & es.Et in eodē.27. Et operies illud ere.4. Reg.25. Et mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei & tranſtulerunt es omne in babylonem.i.Paralipo.18.Eris plurimum de quo fecit Salomon mare eneum & columnas &

(In margine: נחש · Experimēto diſcere · Augurari. · Sōnia obſeruare. · נַחַשׁ · Augurium · נָחָשׁ · ſerpens. coluber. · נְחָשִׁים · ſerpentes. · נְחֹשֶׁת · נְחוּשָׁה · Es. · Ereum. · Eneum.)

vaſa enea. Iob.16.Nec caro mea enea eſt.Ezech.1.Quaſi aſpectus eris candētis.& in eodē.16.Quia effuſum eſt es tuū. Et in eodem.22. Omnes iſti es & ſtagnum.ponitur etiam pro aurichalco. quod eſt es fuſile coloris aurei.3. Reg.7. Omnia vaſa que fecit hiram regi Salomoni in domo domini de aurichalco erāt. Et inde נְחֻשְׁתָּן Nechuſthan. Trāſlatio noſtra habet noheſtam:ideſt eneum ſiue ereum.4. Reg.18.Confregitq; ſerpentem eneum quem fecerat moyſes:vocauitq; nomen eius noheſtam.& ſecundum hebreos nun finalis eſt diminutiua. quaſi dicat. Enulus eſt. ideſt parum eris eſt & nihil numinis habet. Et inde נְחֻשָׁה Nechuſath. ideſt compes. eo q̄ ſit ex ere. Threñ.3. Aggrauauit compedes meos. Quod in hebreo legitur ſingulariter ſcilicet compedem meum. Et in plurali נְחֻשְׁתַּיִם Nechuſtaim.2.Reg.4. Et pedes tui non ſunt compedibus aggrauati.

(In margine: נחם · aurichalcū · נְחֻשְׁתָּן · נְחֻשָׁה · Compes. · נְחֻשְׁתַּיִם · Cōpedes.)

נחת Nachath.deſcendere.opprimere.cōfringere.occumbere.ſiue occumbere facere.4. Reg.6. Quia ibi ſyri in inſidiis ſunt.Pro quo hebrei legunt. Quia ibi ſyri deſcēdentes.ideſt caſtrametati ſunt in inſidiis in aliquo valle vel profundo. Iob.21. Et in puncto ad infernum deſcendunt. Ps.37.Quoniam ſagitte tue infixe ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam. Pro quo hebrei legunt. Quoniam ſagitte tue deſcenderunt in me:& deſcendit ſuper me manus tua. Hiere.21. Qui dicitis quis percutiet nos. Pro quo hebrei legunt.Quis deſcendet ſuper nos:vel quis opprimet nos. Dañ.4.Et ecce vigil & ſanctus de celo deſcendit. Ioel.3. Ibi occumbere faciet dominus robuſtos tuos. Ponitur etiā pro multiplicare. Ps.64. Multiplica genimina eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Deſcendat in ripas vel in valles eius:ſcilicet pluuia. Ponitur etiam pro componere.p̄s.17.Et componens quaſi arcum ereum brachia mea.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et confractꝰ eſt arcus ereus brachiis meis.De quo vide ſupra in dictione חָתַת Cathath:quia inde poteſt deriuari. Et inde נַחַת Nachath.ideſt deſcēſio.Iob.17.Putas ne ſaltem ibi erit requies mihi.Pro quo hebrei legunt.Si ſimul in puluerem deſcenſio:ſcilicet mea erit.Poteſt etiam deriuari a dictione נוּחַ Noach que ſignificat requieſcere. & tunc erit ſenſus ſicut in littera noſtra. Ponitur etiam pro terrore. Eſa.30. Et terrorem brachii ſui oſtendet.

(In margine: נחת · Deſcēdere · Occūbere facere. · mltiplicare · נַחַת · Deſcenſio. · Terror.)

נטה Nata. declinare.inclinare.auertere.tendere.extendere.Nu.22.Auertit ſe de itinere. ideſt declinauit de itinere.Et in eodem. Et niſi declinaſſet aſina de via. Deut.16. Nec in alteram partem declinent.Iudi.19. Donec increſcat dies.Pro quo hebrei legunt.Donec declinet dies.1.Reg.8. Sed declinauerūt poſt auariciā.2. Reg.2. Et vade ad dexteram ſiue ad ſiniſtram.Pro quo hebrei legunt.Et declina ad dexteram ſiue ad ſiniſtram.3. Reg.2. Quod Ioab declinaſſet poſt adoniam & poſt Salomonem non declinaſſet. Eſdre.7.Et in me inclinauit miſericordiam ſuam. Iob.21.Viam eius cuſtodiui & non declinaui ex ea. Et in eodem.31. Si declinauit greſſus meus de via.Ps.17. Et inclinauit celos & deſcendit.Ps.61.Tanq̄ parieti inclinato.Ps.72. Mei autem pene moti ſunt pedes.Pro quo hebrei legunt. Mei autem pene inclinati vel declinati ſunt pedes.Ps.85. Inclina domine aurem tuam: et exaudi me. Ps.101. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt. Ps.118. Inclina cor meum in teſtimonia tua.Et in eo.inclinaui cor meū ad faciendas iuſtificatiōes tuas Ps.140.Ne declines cor meum in verba malicie. Prouer.4. Ad eloquia mea inclina aurem tuam. Et in eodem. Ne declines ad dexteram neq; ad ſiniſtram. Eſa.30.Declinate a me ſemitam.Et in eodem.66.Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacem.Hiere.6. Quia longiores facte ſunt vmbre veſperi. Pro quo hebrei legūt. Quia inclinate ſunt vmbre veſperi. Et in eodē.15.Et quaſi viator declinans ad manendum. Et frequenter ſcribitur ſine nūn & etiam ſine he. vt in aliquibus locis predictis & in ſequentibus. Oſee.11. Et declinaui ad eum vt veſceretur. Vbi ponitur אַט At:& ſola littera tet eſt eſſentialis illius verbi.nam littera āleph īdicat primā perſonam futuri: & propter vau coniunctionem precedentem fit de futuro preteritum. vt dictum fuit in arte grāmatica. Significat etiam נָטָה Nata Tendere ſiue extendere. Geñ.26. Extendit tabernaculum ſuum.Et in eodem.33. Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculū.Pro quo hebrei legunt. In qua extenderat tabernaculum ſuum.Exo.6. Ac redimam vos in brachio excelſo. debet legi in brachio extēto.Et in eodem. 14. Extende manum tuam ſuper mare. Et in eodem. Cumq; extendiſſet Moyſes manum. Nu.24. Vt valles nemoroſe.Pro quo hebrei legunt. vt valles extente ſeu inclinate. 4.Reg.21. Et extendam ſuper ieruſalem funiculum ſamarie. Iob.9.Qui extendit celos ſolus.Ps.103. Extendens celos ſicut pellem. Prouer.1. Extendi manum meam. Eſa.3. Et ambulauerunt extento collo. Amos.2.Et ſuper veſtimētis pignoratis accubuerunt. Pro quo hebrei legunt. & ſuper veſtimentis pignoratis extenderunt ſe ſiue inclinauerunt ſe:ideſt accubuerunt: ſicut eſt in littera nr̄a. Zach.1.Et perpendiculum extendetur ſuper Ieruſalem. Et inde מִטָּה Mita.ideſt lectꝰ. lectulus.reclinatorium.Geñ.47.Conuerſus ad lectuli caput. Et in eodem.49. Collegit pedes ſuos ſuper lectulum. Canti.3.En lectulum ſalomonis ſexaginta fortes ambiunt. Ezech.23. Et ſediſti in lecto pulcherrimo. Et in plurali מִטּוֹת Mitoth. Amos.6. Qui dormitis in lectis eburneis. Et inde מֻטֶּה Mute. ideſt declinatio ſeu auerſio a via recta.Ezech.9. Et ciuitas repleta eſt auerſione. Et inde מַטֶּה Mate.ideſt virga ſeu baculus ſuper quo homo aliquādo inclinatur:aut ſceptrum ſeu tribus. Exo.4. Verſaq; eſt in virgam. Et in eodem. virgam quoq; hanc ſume in manu tua. Leuit.26. Poſtq̄ confregero baculum panis veſtri. Nu.27. Germinabit virga eius. Ezech.7. Floruit virga. Et in eodem. Iniquitas ſurrexit in virgā impietatis. & in plurali מַטּוֹת Matoth.Nu.27. Virgas duodecim.Et in eodem.Protulit ergo moyſes omnes virgas.Reperitur etiā in genere maſculino.Abac.3.Maledixiſti ſceptris eiꝰ.Item מַטֶּה Mate. ideſt tribus ſeu familia. Nume.1.De tribu ruben Et in eodem.31. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur. & in plurali מַטּוֹת matoth. Nu.1. Hi nobiliſſimi principes multitudinis per tribus & cognationes ſuas. et in eo.30.& locutus eſt ad principes tribuum filiorum iſrael.

(In margine: נטה נָטָה · Auertere. Declinare · Inclinare. · נָטָה · Extendere · Extendere · מִטָּה · Lectulus. · Lectus. · מִטּוֹת · Lectuli. · מֻטֶּה · Auerſio. · מַטֶּה · Virga. · Baculus. · מַטּוֹת · Virge. · Sceptrū. · מַטֶּה · Tribus. · מַטּוֹת · Tribus.)

נטל Natal.Portare.leuare.iacere.proiicere. 2. Regum. 24.Trium tibi datur optio:elige vnum.Pro quo hebrei legunt.Tria ego proiicio ſuper te: ſiue ego leuo ſuper te: elige vnum.Eſa.40.Ecce inſule quaſi puluis exiguus. Pro quo hebrei legunt.Quaſi puluis leuatur ſiue proiicitur.ſcilicet vento.Et in eodem.63.Et portauit eos & eleuauit cunctis diebus ſeculi. Threñ.3. Quia leuauit ſuper ſe. Dañ.4. Oculos meos ad celum leuaui. Vide etiam de hoc ſupra in dictione טִיל Til. Et inde נֵטֶל Netel. ideſt onus ſiue oneroſum. Prouerb.27. Graue eſt ſaxum & oneroſa arena. Et in plurali נְטִילֵי Netile.ideſt onerati.Soph.1. Diſperierunt omnes qui inuoluti ſunt argento.pro quo hebrei legunt.Qui onerati ſunt argento.ideſt qui portant argentum.

(In margine: נָטַל · Proiicere · Portare. Leuare. · נֵטֶל · Oneroſum · נְטִילֵי · Onerati.)

Plantare נָטַע

נָטַע Nataa.plātare.figere.defigere.ſtabilire.Gen̄.2.Plantauerat autē dominus deus paradiſum. Et in codē. 9. Et plātauit vineā.Exo.15.Et plantabis eos in monte hereditatis tue. Deut.20. Quis eſt homo qui plātauit vineā.2.Reg.7.Et plantabo eū & habitabo cū eo. Ps.106. Et plantauerunt vineas.Eccſ.2.Plantaui vineas: feci hortos & pomaria:& cōſeui ea cuncti generis arborib⁹.Pro quo hebrei legūt.Et plātaui in eis lignū oīs fruct⁹.Et in codē.3.Tēpus plātandi & tēpus euellendi quod plantatū eſt.Eſa.40.Nec plātatus nec ſatus.Et in codē.41.Adhuc plātabis vineas.Et in eodem.44.Plantauit pinum.Et in eodem.65.Non plantabunt & alius comedet.Hiere.1.Et edifices & plantes. Amos.9.Et plātabo eos ſuper humū ſuam.Significat etiā figere.vel ſtabilire.Eccſ.12.Et ſicut claui in altum defixi. Eſa.51. Vt plantes celos & fundes terram.i.vt figas vel ſtabilias celos.Dan̄.11.Et figet tabernaculum ſuum Apedno inter duo maria. Et inde נְטַע Nétaa ſiue נָטַע Nátaa ideſt plantatio.Iob.14.quaſi cum prius plantatum eſt. Pro quo hebrei legunt.quaſi plantatio. Eſa.5. Et viri iuda germen eius delectabile.i.plantatio eius delectabilis. Et in plurali נְטִיעִים Netiim. Ps.143. Quorum filii ſicut nouelle plantationes.Eſa.17. Propterea plantabis plantationem fidelē Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes pulchras ſiue iocundas.Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & dicitur מַטָּע Nata.Eſa.61.Plantatio domini ad glorificādum.Ezech.34.Et ſuſcitabo eis germen nominatum.i.plantationem nominatam. Mich.1. Et ponam Ieruſalem quaſi aceruum lapidum cum plantatur vinea. Pro quo hebrei legunt.In plantationes vinee. Et eſt idem ſenſus cum littera noſtra.

Defigere. Figere. נְטַע נָטַע Plātatio. Germen. נְטִיעִים plātatiões. מַטָּע plantatio. Germen.

נָטַף Nataph.diſtillare.ſtillare.loqui.Iob.29. Super illos ſtillabat eloquium meum.Ps.67. Etenim celi diſtillauerunt.Canti.4.Fauus diſtillans labia tua ſponſa.Et in codem.5. Manus mee ſtillauerūt myrrham. Ioeſ.3. Stillabūt montes dulcedinem.Amos.7.Et non ſtillabis ſuper domū idoli.Et in eodem.9.Stillabunt mōtes dulcedinem.Mich.2.Stillabo tibi in vinum. Et in eodem. Et erit ſuper quem ſtillatur populus iſte. Ponitur etiam pro loqui vel prophetare.vt Ezech.20. Et ſtilla ad africū.i.loquere vel propheta ad africum.Et in eodem.21.Et ſtilla ad ſanctuaria.Mich.2. Ne loquamini loquētes. & ſequitur. nō ſtillabit ſup iſtos vbi eadem dictio ponitur pro loqui & pro ſtillare. Et inde נֶטֶף Néteph.i.gutta ſeu ſtilla.& ſolum inuenitur in numero plurali.Iob.36. Qui aufert ſtillas pluuie. Et inde נָטָף Nataph.i.ſpecies aromatica q̃ ſtillat de ligno aromatico. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit ſtactem.Exo.30. Sume tibi aromata & ſtactem.Et inde נְטִיפוֹת Netiphoth.i.monilia ſeu ornamenta colli.Iudi.8.Abſq; ornamentis & monilibus.Eſa.3.Et monilia & armillas & mitras.Hebrei tamen interpretantur olfactoria in quibus ponuntur aromata.

נָטַף Stillare. Diſtillare. prophetaſ Loqui. נֶטֶף Stille. נָטָף Stacte. נְטִיפוֹת Monilia.

נָטַר Natar.cuſtodire.ſeruare. Canti.1. Poſuerūt me cuſtodem vineis. Et in eodem.vineam meam non cuſtodiui. Significat etiam ſeruare inimiciciā in corde. Leuit.19. Non queras vltionem nec memoreris iniurie ciuium tuorum.Pro quo hebrei legunt.Non queras vltionem nec ſerues.i.inimiciciam filiis populi tui.i.ciuibus tuis. In aliis vero locis beatus Hieronimus tranſtulit iraſci. Hiere.3. Nunquid iraſceris in perpetuum. Naū.1.Et iraſcens ipſe inimicis ſuis. & in lingua chaldaica cōmuniter ſignificat ſeruare.vel conſeruare. Dan̄.7. Verba autem in corde meo conſeruaui. Et inde מַטָּרָה Matara.i.cuſtodia. Nee.12. Et ſteterunt in porta cuſtodie. Ponitur etiam pro carcere in quo

נָטַר Cuſtodire. Querere vltionem. Iraſci. conſeruare מַטָּרָה cuſtodia.

malefactores cuſtodiuntur. Hiere.38. Manſit vero Hieremias in veſtibulo carceris. Ponitur etiam מַטָּרָא Matara. pro ſigno ad quod ſagittarius dirigit ſagittam & illud obſeruat. Iob.16.Et poſuit me ſibi in ſignum.Thren̄.3.Et poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. Et in predicto loco ſcribitur cum aleph in fine loco he.

carcer. מַטָּרָא ſignum.

נָטַשׁ Natas. derelinquere. deſerere. dimittere. proiicere. Gen̄.31. Non eſt paſſus vt oſcularer filios meos. Pro quo hebrei legunt. Et non reliquiſti ſeu dimiſiſti me vt oſcularer filios meos. Exo.23. Anno autem ſeptimo dimittes eam:& requieſcere facies.Pro quo hebrei legūt. Anno autem ſeptimo dimittes eam & derelinques eam.i.relinques eam quieſcere. Iudi.6.Nunc autem derelinquit nos.1.Reg.10.intermiſſis pater tuus aſinis ſolicitus eſt pro vobis. i.dimiſſis aſinis. Et in eodem.17. Derelinquens ergo vaſa. Et in eodem. Quare dereliquiſti pauculas oues illas in deſerto.Ps.23.Ne derelinquas me.Ps.93. Quia non repellet dominus plebem ſuam.i.nō dimittet vel non derelinquet. Prouer.17. Et anteq̄ calūniam patiatur: iudicium deſeret. Eſa.2. Proieciſti enim populum tuum. Et in eodem.32. Domus enim dimiſſa eſt. Et in eodem.33.Laxati ſunt funiculi tui.Hiere.12. Dimiſi hereditatem meam. & in eodem. 23.Et derelinquam vos & ciuitatem hanc. Ezech.16. Propagines eius relicte ſunt. Et in eodem.29. Et proiiciam te in deſerto. Oſee.12. Et ſanguis eius ſuper eum veniet. Pro quo hebrei legunt. & ſanguis eius ſuper eum relinquetur vel dimittetur aut proiicietur. Amos.5. Et proiecta eſt in terram ſuam.& ſcribitur aliquando cum thau loco tet. Hiere.19.Et euulſa eſt in ira. Pro quo hebrei legunt.& dimiſſa eſt.poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra. De quo vide infra in dictione נָתַשׁ.Significat etiam extendere vel tendere:ſeu ſpargere: vel diffundere. Nu.11. Et dimiſit in caſtra:itinere quantum vno die cōfici poteſt. Pro quo hebrei legunt. & expandit ſeu ſparſit. Iudi.15. Caſtrametati ſunt in loco qui poſtea vocatus eſt lechī .i. diſperſi vel diffuſi ſunt.1.Reg.30. Ecce illi diſcumbebant ſuper faciem vniuerſe terre.Pro quo hebrei legunt. Ecce illi diſperſi vel diffuſi erant ſuper faciem vniuerſe terre.2.Reg.5. Et diffuſi ſunt in valle Raphaim. Eſa.21. A facie gladii imminentis. Pro quo hebrei legunt. A facie gladii extenti. Et inde נְטִישׁוֹת Netiſoth.i.rami ſeu propagines arboris. eo quod extēdūtur huc & illuc. Eſa.18. Et que derelicta fuerint abſcindentur. Pro quo hebrei legunt.Et propagines ſeu ramos auferet abſcindetq;.Hiere.5.Auferet propagines eius.& in eodem.48.Propagines tue tranſierunt mare.

נָטַשׁ Relinq̄re. Dimittere Repellere. Deſerere. proiicere. Laxare. Euellere. Expandeſ. Diſpgere. Diffundeſ נְטִישׁוֹת propagies

נִיב Nib.fructus.Eſa.57.Creans fructū labiorum.De quo vide ſupra in dictione נוּב Nub.

נִיב Fructus.

נִין Nin.filius.progenies.ſtirps.poſteri. Gen̄.21.Nec noceas mihi & poſteris meis ſtirpiq; mee. Vbi ponitur pro poſteris.Iob.12.Nō erit ſemē eius neq; ꝓgenies in populo ſuo.vbi ponitur pro ſemine.i.pro filio.Ps.73.Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſimul.Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. Dixerunt in cordibus ſuis poſteri eorum ſimul.Eſa.14. Et germen & propaginem. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſolum ſignificat filium.vnde in predicto loco ipſi legunt.filium & nepotem. & ſimiliter.Gen̄.21.& Iob.12. De quibus ſupra dictum eſt. Et inde verbum paſſiuum יִנּוֹן Inon ideſt filiabitur vel filiabatur:ſi latine poſſet dici:tranſlatio noſtra traduxit ꝑmanet.Ps.71. ante ſolem ꝑmanet nomē eius.pro quo in hebreo habetur. Ante ſolē filiabitur nomen eius.i.fili⁹ noīabitur vel vocabatur. Vide de hoc Burgeñ. In additionib⁹ ſuper predicto

נִין poſteri. ſemen. cognatio. Germen. Filius. יִנּוֹן permanet.

pſalmo.& inde מָנוֹן Manon.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit cōtumacem.Prouer.29.Qui delicate a puericia nutrit ſeruū ſuum poſtea ſentiet eū cōtumacem.i.non exiſtimauit ſe eſſe ſeruū:ac ſi eſſet filius dn̄i ſui & heres.& ideo non ſeruiet libenter domino ſuo.

מָנוֹן Cōtumaſ

נִיק Nic.lactare.nutrire.ſ.lacte.Exo.2.Accipe puerum iſtū & nutri mihi.& in eodem.Suſcepit mulier & nutriuit puerum.Vide etiam de hoc ſupra in dictione יָנַק Ianac.

נִיק Nutrire

נִיר Ner.ſeu נִיר Nir.lucerna ſeu nouale.De quo vide ſupra in dictione נוּר Nur.

נֵיר נִיר Lucerna Nouale

נֶכֶד Néched.nepos.i.filius filii.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit ſtirpem ſeu progeniem vel propaginē. Gen̄.21.Et poſteris meis ſtirpiq; mee. Iob.18.Non erit ſemē eius nec progenies in populo ſuo.Eſa.14. Et germē & propaginem.

נֶכֶד Stirps Progēies Propago

נָכָה Naca. percutere.cedere.ledere.Gen̄.19. Et eos q erāt foris percuſſerunt cecitate.Exo.3.Et percutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis.& in eo.5.En famuli tui flagellis cedimur.i.percutimur.& in eodem. 7. Ecce percutiam virga que in manu mea eſt aquas fluminis.Et in codē. 8.& percute puluerem terre.Et in eodem.9.Cūctamq; herbā agri percuſſit grando.Et in eo.linū ergo & ordeum leſum eſt.& in eo.Triticū autem & far non ſunt leſa.& communiter ſcribitur ſine nun vt in aliquibus locis p̄dictis. & Exo. 9.Et percutiam te & populū tuū.vbi ponitur אַךְ Ach.i. ꝑcutiam.& ſola littera caph eſt eſſentialis in predicto verbo percutiam & deficiunt nun & he.nam littera aleph denotat primam perſonā ſingularis numeri futuri temporis. Et ſupra in eo.Et percuſſit grando in omni terra egypti. Vbi ſimiliter deficiunt littera nun & littera he. In aliis vero locis communiter ſcribitur ſine nun.Nu.17.percutieſq; petrā. Deut.13.Statimq; percuties habitatores vrbis illius. Et in eodem.27.Maledictus qui clam percuſſerit proximum ſuum.1.Reg.17.Et ſuffocabam interficiebamq; eos. ꝓ quo hebrei legunt.Et percutiebam interficiebamq; eos. Et in eodem.19.Percuſſit eos plaga magna.Et in eodem.Lācea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietē. pro quo hebrei legunt.Et percuſſit lancea in parietem.Et in eodem.30. & percuſſerant ſicelech.i.vaſtauerant.2. Reg.11. Relinquite eum vt percuſſus intereat.Et in eodem.24.Percuſſit autē cor dauid eum.3.Reg.20.percute me:at ille noluit eū percutere.p̄s.3.Quoniā tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi.p̄s.101.Percuſſum eſt vt fenum & aruit cor meum. Eſa. 1.Super quo percutiam vos.pro quo hebrei legunt.Super quo percuſſi eſtis.Hiere.18.percutiamus eū lingua.Ezech. 39.Et percutiam arcū tuū in manu ſiniſtra tua.Oſee.6.percutiet & ſanabit.Zach.9.Et percutiet in mari fortitudinē eius.Ponitur ēt ꝓ occidere vel interficere.Nu.25.qui occiſus eſt cū madianitide.Et in eodem. que pariter interfecta eſt. ponitur etiā pro erūpere. Oſee.14. Et erumpet radix eius vt libani.Scribitur ēt cum aleph in fine loco he. Iob. 30.In terra penitus non parentes.pro quo hebrei legunt. percuſſi ſunt ſeu attriti ſunt de terra.& inde מַכָּה maca.i. ꝑcuſſio.plaga.vulnus.Deut.28.Inſuper & vniuerſos langores & plagas.quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. vniuerſum langorem & plagam.Eſa.1.Et plaga tumens. Hiere. 30.percuſſi te caſtigatione crudeli.ideſt percuſſione crudeli.& in plu.מַכּוֹת macoth.Deut.28.Augebit dominus plagas tuas & plagas ſeminis tui.Zach.13.que ſunt plage iſte. Reperitur etiam מַכִּים machim:ſecundum terminationem pluralem maſculinorum.4.Reg.9.propter vulnera quia percuſſerant eum ſyri.& inde נָכֶה neche.ideſt claudus. ſeu debilis pedibus.2.Re.9. Supereſt filius ionathe debilis pe

נָכָה Percuteſ cedere. Ledere. אַךְ Occidere. Interficeſ Erūpere. מַכָּה Plaga. Caſtigatio מַכּוֹת Plage. מַכִּים Vulnera. נָכֶה Debilis pedibus.

dibus.Et in plurali נְכֵאִים nechim.p̄s.35. Congregata ſunt ſuper me flagella.ideſt infirmitates pedum.proquo hebrei legunt.Congregati ſunt ſuper me claudi ſeu claudicantes. Scribitur etiam cum aleph loco he & dicitur נְכָאִים nechaim.pro quo beatus hieronymus tranſtulit plagas. Eſa.16. His qui letantur ſuper murum cocti lateris loquimini plagas ſuas.& inde נְכוֹ necho.ideſt claudus ſecundū hebreos. 4.Reg.23.Aſcendit pharao nechao rex egypti. ꝓ quo hebrei legunt.Aſcendit pharao claudus.poteſt etiam eſſe nomen proprium ſicut eſt in littera noſtra.

נְכִים Flagella. Claudi. נְכָאִים Plage. נְכוֹ claudus.

נֹכַח Nóchach. Coram.in conſpectu.contra. ideſt e regiōe pro.propter.rectum vel directum.Exo.14.In conſpectu eius caſtra ponetis.& in eodem.26. & contra menſam candelabrum.& in eodem.40.poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonii e regione menſe.Ezech.46.ſed e regione illius egredietur.ſignificat etiam pro ſiue propter. Gen̄.25.Deprecatuſq; eſt iſaac dominum pro vxore ſua.i. propter vxorem ſuam.& inde נְכֹחָה nechocha.i.directio ſiue equitas aut rectum vel directum.Eſa.57. Qui ambulat in directione ſua.& in eo.59. & equitas non poteſt ingredi.Amos.3.& neſcierunt facere rectum.& in plu. נְכֹחִים nechochim ſiue נְכֹחוֹת nechochoth.Prouer.8.Recti ſunt itelligentibus.Eſa.30. nolite aſpicere nobis que recta ſunt.

נֹכַח in cōſpectu contra. E regione. Pro. נְכֹחָה Directio. Equitas. Rectum. נְכֹחִים נְכֹחוֹת Recti. Recta.

נָכַל Nachal.machinari.cogitare.excogitare.ſcilicet malū vel dolum.doloſe agere.inſidiari.Gen̄.37. Antequā accederet ad eos cogitauerunt illum occidere.Nu.25.quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos & decepere inſidiis. ꝓ quo hebrei legunt.quia ipſi hoſtiliter egerunt contra vos in dolis ſeu in cogitationibus doloſis:quibus doloſe cogitauerunt contra vos:ſeu in machinationibus ſuis quibus machinati ſunt contra vos.vbi ponitur verbum & nomen ab eō deriuatum.Ps.104.& dolum facerent in ſeruos ſuos Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Doloſe agerent contra ſeruos ſuos. & inde נֹכֵל nochel.ideſt doloſus ſeu dolum excogitans. Malach.1.Maledictus doloſus.

נָכַל Cogitare Decipere inſidiis Machiari Doloſe agere. נֹכֵל Doloſus

נְכָס Neches.Diuitie.ſubſtantia.ſupellex.& declinatur tantum in plurali & dicitur נְכָסִים nechaſim ſiue נִכְסֵי nichſe.Ioſ.22.In multa ſubſtantia atq; diuitiis reuertimini in ſedes veſtras.Eſdre.4.& de arca regis ideſt de tributis que dantur de regione trans flumen.ideſt de ſubſtantia regis.

נְכָס נְכָסִים נִכְסֵי Diuitie Subſtātia

נָכַר Nacar.Cognoſcere.agnoſcere.alienare ſe. ſiue extraneum ſe facere.diſſimulare.ſcilicet ſe eſſe qui eſt. Iob. 24.Nec cognouit tyrannum.Prouer.20.Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer.ideſt cognoſcitur puer. Thren̄.4. Non ſūt cogniti in plateis.Et cōiter ſcribitur ſine nun. Gen̄.25.Et non cognouit eum.Et in eo.31.ſcrutare quidquid tuorum apud me inueneris. Pro quo hebrei legunt. Cognoſce quidquid tuorum.Et in eodem.38.Cognoſce cuius ſit anulus. Et in eodem.42.Cum agnouiſſet eos.Deutero.1. Nulla erit diſtantia perſonarum. pro quo hebrei legunt. Non cognoſcetis faciem in iudicio.ideſt non accipietis perſonam.vt Prouer.18. Accipere perſonam in iudicio non eſt bonum.Pro quo in hebreo habetur. Cognoſcere faciē in iudicio non eſt bonum.Iudi.18.& agnoſcentes vocem adoleſcentis leuite. Nee.12. Et neſciebant loqui iudaice. Pro quo hebrei legunt.Et non cognoſcebant loqui iudaice.Iob.4.Cuius non agnoſcebam vultum.Ps.141.Et non erat qui cognoſceret me.Et inde מַכָּר Macar.i.cognitus ſeu notus.4.Reg.12. Accipiant illā ſacerdotes iuxta ordinem ſuū.Pro quo he.le. Accipiāt ſacerdotes vnuſquiſq; a cognito ſuo ſiue a noto ſuo.Et ī eo. Nolite ergo ampli⁹ accipere

נָכַר cognoſceſ. Agnoſceſ. מַכָּר cognitus.

pecuniam iuxta ordinem vestrum. Pro quo hebrei legũt. A cognitis siue a notis vestris. & inde הַכָּרָה Hacara. i. agnitio. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. De quo vide supra in dictione הָכַר Hachar. Item נָכַר Hachar. i. alienare siue abalienare se. aut extraneum se facere: vl' dissimulare esse qui est. Gen̄. 42. Cum agnouisset eos quasi ad alienos durius loquebatur. Pro quo hebrei legunt. Et cognouit eos & alienauit se ad eos. i. alienum se fecit eis. vel dissimulauit se esse qui erat. 3. Reg. 14. Cum ergo illa intraret & dissimularet se esse que erat. & in eodem. Quare aliam te esse simulas. Iob. 21. Et hec eadem illum intelligere cognoscetis. Pro quo hebrei legunt. Et signa eorum non abalienetis. i. non sint vobis aliena vel non ignoretis. sicut exponit Burgen̄. in additionibus super p̄dicto loco. Prouer. 26. In labiis suis intelligitur inimicus. Pro quo hebrei legunt. In labiis suis alienatur inimicus. Potest etiam secundum primam significationē legi sic. s. in labiis suis cognoscitur inimicus. quod est idem sensus cū littera nostra. Hiere. 19. Et alienum fecerunt locum istum. Ponitur etiā pro superbire. Deut. 32. Ne forte superbirent hostes eorū. Ponitur etiam pro tradere: vel concludere. vt. 1. Reg. 23. Et ait saul tradidit eū dn̄s in man⁹ meas. & inde נֵכָר Necher: siue נֵכָר Nechar. i. alienatio siue alienus vel alienigena: aut extraneus seu peregrinus. Gen̄. 17. Et alienigene pariter circuncisi sunt. Exo. 12. Omnis alienigena non comedet ex eo. Deut. 31. Et fornicabit post deos alienos. Iob. 31. Et alienatio operantibus iniquitatem. Ps. 17. Filii alieni mentiti sunt mihi. Ps. 80. Neq; adorabis deum alienū. & in abdia. In die peregrinationis eius. & inde נָכְרִי Nochri. i. alienus: siue extraneus aut peregrinus. Deut. 17. Non poteris alterius gentis hominem regem facere. Pro quo hebrei legũt. Non poteris cōstituere super te virum extraneum siue alienum. Ps. 68. Et peregrinus filiis matris mee. Soph. 1. Sup omnes qui induti sunt ueste peregrina. & in plurali נכרים Nochrim. Esa. 2. Et pueris alienis adheserūt. & in Abdia. Et extranei ingrediebantur portas eius. & in genere feminino נָכְרִיָּה Nochria. vt Prouer. 5. Et foueris in sinu alteri⁹ Pro quo hebrei legunt. Et amplexaberis sinum extranee: siue aliene. & in eodem. 7. Et ab aliena que verba sua dulcia facit. Esa. 28. Peregrinum est opus eius ab eo. & in plurali נכריות Nochriioth. i. aliene siue extranee. Gen̄. 31. Nōne quasi alienas reputauit nos.

נכת Nechoth. aromata. Gen̄. 37. Et camelos eorum portātes aromata. Et in predicto loco scribitur cum aleph in medio. Esa. 39. Et ostendit eis cellam aromatum.

נלה Nala. consumare. deesse. Esa. 33. Cum fatigatus desieris cōtēnere cōtēneris. & inde מִנְלָה Minla. i. cōsumatio. secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronym⁹ trāstulit radicem. Iob. 15. Nec mittet in terram radicem suam.

נמל Namal. excidere. scindere. circuncidere. cōterere. atterere. Gen̄. 17. Et circuncidetis carnem preputii vestri & in eodem. Et alienigene pariter circuncisi sunt. & in eo. 34. Ritum gentis imitantes. Pro quo hebrei legunt. Sicut ipsi circuncisi sunt. Et communiter scribitur sine nun. Iob. 14. Quasi flos egreditur & conteritur. & in eodē. 18. Et sursum atteratur messis eius. & in eodem. 24. Et sicut summitates spicarum conterentur. Vide etiam de hoc supra in dictione מול Mol. Itē נְמָלָה Nemala. i. formica. Prouer. 6. Vade ad formicam o piger. & in plurali נְמָלִים Nemalim. secundum terminationem pluralem masculinorū. vt in eodem. 30. Formice populus infirmus.

נמר Namer. pardus. Hiere. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eodem. 13. Aut pardus varietates suas Osee. 13. Et ego ero eis sicut leena & sicut pard⁹ in via Assyriorum. & in plurali נְמֵרִים Nemarim. Abach. 1. Leuiores pardis equi eorum.

נס Nas. In lingua chaldaica significat iram vel furorem. Dan̄. 2. Rex in furore & ira magna.

נסס Nasas. leuare. exaltare. eleuare. signare. idest vexillū aut signum leuare. fugere. confugere. Ps. 4. Signatū est sup nos lumen vultus tui dn̄e. Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Leua sup nos lumē vultus tui dn̄e. Esa. 59. Quē spūs dn̄i cogit. Pro q̄ he. le. Spiritus dn̄i leuauit seu eleuauit signū seu vexillum in eo. Zach. 9. Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius. Ponitur etiam pro fugere. Ps. 59. Dedisti metuentibus te significationem vt fugiant a facie arcus. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Dedisti metuentibus te signum seu vexillum vt signentur ante firmitatem seu veritatem. vel sic. vt eleuent signum seu vexillum coram veritate vel firmitate. Esa. 10. Et erit terrore profugus. vide etiam de hoc supra in dictione מָסַס Masas. & in dictione נוס Nus. & inde נס Nes. idest exaltatio seu eleuatio. Exo. 17. Et vocauit nomē eius dominus exaltatio mea. Significat etiam signum seu vexillum eo quod eleuatur in bello & ad eum milites confugiunt. Nu. 21. Et pone eum pro signo. Esa. 11. Et leuabit dominus signum in nationibus. & in eodem. 30. Et quasi signum super collem. & in eodem. 33. Vt leuare signum non queas.

נסג Nasag. comprehendere. assumere vel transferre. s. terminum. retrorsum conuerti. Mich. 2. Non comprehēdet confusio. Deut. 19. Non assumes & transferes termīos proximi tui. Vbi vtrūq; significatum comprehendit trāslatio nostra sub uno verbo hebraico. scilicet assumes & trāsferes. & in eodem. 27. Maledictus qui transfert terminos ꝓximi sui. idest comprehendi facit. sicut exponunt hebrei. Prouer. 22. Ne transferas terminos antiquos. & in eodem. 23. Ne attingas terminos paruulorum. Pro quo hebrei legunt. Ne attingas siue ne transferas terminos seculi. idest terminos antiquos: nam eadem verba ponūtur in hebreo sicut supra caplo. 22. Osee. 5. Quasi assumentes terminū. Scribitur etiam cum sin & puncto ceboleth loco samech. Iob. 24. Alii terminos transtulerunt. Significat etiam auerti vel conuerti retrorsum. Deut. 39. Auertantur retrorsum & reuereantur. Ps. 69. Auertantur retrorsum & reuereantur qui volunt mihi mala. Esa. 42. Conuersi sunt retrorsum confundantur confusione. & in eodem. 59. Et auersi sumus ne iremus post tergum dei nostri. vide etiam de hoc infra in dictione סוג Sug.

נסה Nasa. Tentare. probare. assuescere vel consuetudinem habere. Gen̄. 22. Tentauit deus Abraam. Exo. 16. Vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea. & in eodem. 17. Quia tentauerunt dominum. & in eodem. 20. Vt enim probaret vos venit deus. Deut. 6. Non tentabis dominum deum tuum sicut tentasti in loco tentationis. Iob. 4. Si ceperimus loqui tibi forsitan moleste accipies. idest si tentauerimus vel probauerimus loqui. Ps. 94. Vbi tentauerunt me patres vestri. Significat etiam assuescere vel consuetudinem habere. 1. Reg. 17. Non enim habebat consuetudinem. Et in eodem. Non possum sic incedere quia non vsum habeo. Eccl's. 2. Vadam & affluam deliciis. Pro quo hebrei legunt. Et assuefaciam te deliciis. Inde מַסָּה Masa. idest tentatio. Exo. 17. Et vocauit nomen loci illius tētatio. Et in plurali מסות Masoth. vt Deut. 29. Tētationes magnas. Ponitur etiam מַסָּה Masa. pro pena. Iob. 9. Et non de penis innocentium rideat. pro quo hebrei legunt. In tentationem innocentiū irridebit.

נסח Nasach. Demoliri. auferre. siue euellere. vt Prouer. 15. Domum superborum demolietur dominus. Ponitur etiam pro auferre vel euellere. vt Deut. 28. Vt auferamini de terra. Ps. 51. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. ꝓ quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et euellet te de tabernaculo tuo. Prouer. 2. Et qui iniq; agunt auferentur ab ea. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eius. idest euellatur. & inde מַסַּח Masach. i. deuastatio vel demolitio: secundum hebreos. 4. Reg. 11. Et custodietis domus mesach. pro quo hebrei legunt. Et custodietis excubias domus a demolitione siue a deuastatione. vel sic. Et custodietis custodiam domus ruinose. Potest etiam esse nomē proprium sicut est in littera nostra.

נסך Nasach. libare. fundere. miscere. conflare. constituere ordinare. ordiri. Exo. 25. In quibus offerenda sunt libamina. Pro quo hebrei legunt. In quibus libandum est. Et in eodem. 30. Nec libabitis. pro quo he. le. Et libamē nō libabitis super illud. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Nu. 28. Et libabitis vini quartam partem hyn. 2. Reg. 23. Sed magis eam libauit domino. Esa. 29. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis. Osee. 9. Non libabunt domino vinum. & inde נֶסֶךְ Nesech. idest libamē seu libatio. Nu. 28. Iuxta omnem ritum sacrificii matutini & libamentorum eius. Et in eodem. Et liba que rite fundūtur. Et in eo. Libamenta autem vini q̄ue per singulas fundenda sunt victimas. Deut. 32. Bibebant vinum libaminū suorum. Hiere. 32. Et libabant diis alienis libamina. Ioel. 1. Periit sacrificiū & libatio de domo dn̄i. Et in eo. 2. Sacrificiū & libamen domino deo nostro. & inde מֶסֶךְ Mesech. seu מִמְסָךְ Mimsach. idest mixtum: seu libamen vel libatio. Ps. 74. Quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Esa. 65. Et libatis super eam. pro quo hebrei legunt. Et impletis ipsum meni libatione seu mixtione. De quo vide supra in dictione מנה Mana. Item נסך Nasach. idest conflare. Esa. 40. Nunquid sculptile cōflabit faber. Et in eo. 44. Et sculptile conflauit ad nihil vtile. Hiere. 10. Quoniā falsum est quod conflauit. Et inde נסך nesech. idest conflatile Esa. 48. Et sculptilia mea & conflatilia mandauerunt ista. Ponitur etiam pro simulachro. Esa. 41. Et vētus & inane simulachra eorum. Dan̄. 11. Insuper & deos eorum & sculptilia eorum. & inde מַסֵּכָה Masecha. idest conflatile: seu fusile. Exo. 32. Fecerūtq; sibi vitulum conflatilem. Et in eo. 34. Deos cōflatiles non facies tibi. Osee. 13. Feceruntq; sibi cōflatile de argento suo. Item נָסַךְ Nasach. idest constituere. seu ordinare. Ps. 2. Ego aūt constitutus sum rex ab eo. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Ego autem ordinaui regem meum. Prouer. 8. Ab eterno ordinata sum. & inde נסיכים nesichim. idest principes seu rectores. & solum inuenitur ī nu. plu. Ps. 82. Et sicut zebee & salmana omnes principes eorum. Significat etiam predicta dictio ordiri. vt Esa. 30. vt ordiremini telā & nō per spūm meum. & in eo. 25. Et telā quā orditus est sup oēs natiōes. & inde מַסֵּכָה Masecha. siue מַסֶּכֶת Masacheth. i. tela seu liciū vt in duobus locis predictis. & Iudi. 16. Si inquit septē crines capitis mei cum licio plexueris. Et in eodem. Extraxit clauum cū crinibus & licio. Ponitur etiam pro pallio. Esa. 28. Et pallium breue vtrūq; operire non potest.

נסע nasaa. Pergere. proficisci. progredi. recedere. moueri Gen̄. 12. Perrexitq; abraam vadens & vltra progrediens ad meridiē. Et in eo. 20. Profectus īde Abraā venit in terram australem. Et in eodem. 33. Gradiamur simul. Pro quo hebrei legunt. Proficiscamur & ambulemus. Et in eodem. 46. Profectusq; israel cum omnibus que habebat. Exo. 12. Profectiq; sunt filii israel de ramases. Et in eodē. 13. Viderunt egyptios post se. pro quo he. le. Et viderunt & ecce egyptus proficiscebatur siue pergebat post se. & in eodē 14. Tollensq; se angelus domini. i. mouit se siue ꝓfectus est angelus dn̄i. Nu. 10. Quando mouēda sunt castra. Et in eo. Mouebūt castra primi qui sunt ad orientalē plagā. & in eo. Leuabunt tentoria qui sunt ad meridiē. pro quo he. le. Mouebunt castra. Et in eo. Mouerūtq; castra primi iuxta imperiū dn̄i. Et in eo. Profectiq; sunt de monte dn̄i. Et in eodē. Cumq; eleuaretur arca. idest cumq; moueretur arca. Et in eo. 11. Ventus aūt egrediens a dn̄o. i. pergens. Et in eo. 33. Profecti igitur de rameses. Et in eodem. Inde egressi venerunt contra phiairoth. Esdre. 8. Promouimus ergo a flumine Aua. 1. Profecti sumus. Ponitur etiam pro auferre. vt Iob. 4. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis. Esa. 38. Generatio mea ablata est. Et inde verbū tertie coniugationis. i. proficisci facere seu mouere facere. Beatus hieronymus transtulit Tollere seu extrahere aut transferre. Exo. 15. Tulit autem moyses israel de mari rubro. idest proficisci fecit. Iudi. 16. Et apprehēdit ambas porte fores. idest tulit seu extraxit. Et in eo. Extraxit clauū cū crinibus. 3. Reg. 5. Precepitq; rex vt tollerent lapides grandes. 4. Reg. 4. Et cum plena fuerint tolles. Eccl's. 10. Qui transfert lapides & inde מַסַּע Masaa. idest profectio. Gen̄. 13. Reuersusq; est per iter quo venerat. idest per profectiones quibus venerat Deut. 10. Vade & precede populum. Pro quo hebrei legũt. Vade in profectione ante populum. idest perge ante populum. & in plurali מַסְעֵי Masee. Pro quo beatus hieronymus transtulit Mansiones. nu. 33. He sunt mansiones filiorum israel. Et in eodem. Quas descripsit moyses iuxta castrorū loca que domini iussione mutabant. Pōitur etiam מַסָּע masaa pro armis bellicis. Iob. 41. nec hasta nec thorax. ꝓ quo hebrei legunt. Hasta & arma & thorax.

נסק nasac. Ascendere. scandere. Ps. 138. Si ascendero in celum tu illic es. Et inde verbum tertie coniugationis q̄ significat ascendere facere. siue eleuare vel educere de aliquo profundo. Dan̄. 3. porro viros illos qui miserant sydrach misach & abdenago. Pro quo hebrei legunt. Qui ascēdere fecerant. Et in eodem. 6. Et danielem precepit educi de lacu. & in eodem. Eductusq; est daniel de lacu.

נעל naal. Claudere. offirmare. scilicet clausura vel sera. calciare. Iudi. 3. Clausis diligentissime ostiis cenaculi & offirmatis sera. Et in eodem. Viderunt clausas fores cenaculi. Canti. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa hortus conclusus. idest clausus. & inde מַנְעוּל manul. idest sera seu vectis quo ostium clauditur. Nee. 3. Et statuerunt valuas eius & vectes. in alio vero loco. Beatus hieronymus transtulit Pesulum ostii. Canti. 5. Pesulum ostii mei aperui dilecto meo. Item נָעַל naal. idest calciare. 2. Paralipo. 28. Cumq; vestisset eos & calciassent. Ezech. 16. & calciaui te hyacintho. & inde נַעַל naal. cum accentu in prima. idest calciamentum. Exo. 3. Solue calciamentum de pedibus tuis. Deut. 25 Et tollet calciamentum de pede eius. Et in eodem. Et vocabitur nomen eius in israel domus discalciati. Pro quo hebrei legunt. Domus discalciati calciamenti. p̄s. 59. In idumeam extendam calciamentum meum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מנעל manal. Deut. 33. ferrum & es calciamentum tuum. & in plurali נְעָלִים nealim siue נַעֲלַיִם naalaim. Exo. 12. Et calciamenta habebitis in pedibus. Esa. 5. nec rumpetur corrigia calciamenti eius. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet calciamentorum eius. Et in eodem. 11. Ita vt transeant per eum calciati. pro quo

hebrei legunt. vt transeant per eum cũ calciamẽtis. Amos.
נְעָלוֹת 2. Et pauperem pro calciamentis. Reperitur etiam נְעָלוֹת
Naaloth. secundum terminationem pluralem femininorũ
Calciamẽta. Ios. 9. Calciamentaq; perantiqua que ad indicium vetusta
tis pitatiis consuta erant.

נָעַם נָעַם Naam. suaue vel iocundum esse: seu dulce vel amenũ
Decorũ eẽ esse. placere. decorum esse. 2. Reg. 1. frater mi ionatha
Iocũdũ eẽ decore nimis. Pro quo hebrei legũt. frater mi ionatha iocũ
dus vel suauis fuisti mihi nimis. siue placuisti mihi nimis
aut decor⁹ fuisti mihi nimis. p̄s. 140. Et audiãt verba mea
quoniam potuerunt. pro quo beatus hierõymus in ps. iux
ta he. ve. transtulit. Et audient verba mea quoniam decora
Placere. sunt. Prouer. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 9.
Et panis absconditus suauior est. Et in eodem. 24. Qui ar
guunt eum laudabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et arguẽ
נָעִים tibus suaue siue iocũdum est. & inde נָעִים naim. i. iocũdus.
Egregius. suauis. decorus. egregius. 2. Reg. 23. Egregius psaltes isra
Iocũdus. el. Ps. 80. Psalterium iocundum cũm cithara. Ps. 132. Ecce
Suaue. q̄; bonum & q̄; iocundum. p̄s. 134. Psallite nomini ei⁹ quo
niam suaue est. Ps. 146. Deo nostro sit iocunda decoraq;
Pulchrus laudatio. Prouer. 22. Que pulchra erit tibi cum seruaueris
eam in ventre tuo. Et in eo. 24. Vniuersa substantia pre
נְעִימִים ciosa atq; pulcherrima. & in plu. נְעִימִים Neimim. 2. Reg. 1.
Decori. Saul & ionathas amabiles & decori valde. Iob. 31. Comple
bunt dies suos in bono & annos suos in gloria. pro quõ he
Iocundita tes brei legunt. Et annos suos in iocunditatibus vel in suauita
נֹעַם tibus. Et inde נֹעַם Noam. idest iocunditas. vel suauitas. aut
decor. p̄s. 90. Et sit splendor domini dei nostri super nos.
Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit.
Decor. Et sit decor dñi dei nostri super nos. Prouer. 16. Fauus me
lis composita verba. pro quo he. le. Fauus melis verba io
נְעִימוֹת cunditatis vel suauitatis. Et in plu. נְעִימוֹת Neimoth. p̄s. 16.
Delectationes in dextera tua in eternum. pro quo beatus
Decores. hieronymus in predicto psalterio trãstulit. Decores in dex
tera tua eternos. Et aliquando scribitur cum mem in prin
cipio. p̄s. 140. & non cõmunicabo cum electis eorum. Pro
Delicie quo beatus hieronymus transtulit. Nec comedere in deli
ciis eorum. idest in suauitatibus eorum. Scribitur etiam cũ
נַעֲמָן nun in fine & dicitur נַעֲמָן naaman. & in plu. נַעֲמָנִים naama
נַעֲמָנִים nim. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelem.
Iocũde Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes
iocundas vel suaues.

נַעַץ נַעַץ Naas. Genus arboris humilis. & scribitur cum dupli
Salisicula ci sadich & dicitur נַעֲצוּץ naasus. pro quo beatus hiero
נַעֲצוּץ nymus transtulit saliunculam. Esa. 55. pro saliuncula ascẽ
נַעֲצוּצִים det abies. Et in plu. נַעֲצוּצִים naasusim. pro quo beatus hie
Frutcta. ronymus transtulit frutcta. Esa. 7. Et vniuersis frutetis
& in vniuersis foraminibus.

נָעַר נָעַר Naar. excutere. cõcutere. expergisci. siue consurgere.
Exo. 14. Et inuoluit eos dominus in mediis fluctib⁹.
Excutere. pro quo hebrei legunt. & excussit dñs egyptios in medio
maris. Ps. 135. Et excussit pharaonem & virtutem eius in
mari rubro. Iudi. 16. Egrediar sicut ante feci & me excutiã.
Nec. 5. Insuper excussi sinum meum & dixi: sic excutiet
deus omnem virum. Iob. 38. Et excussisti impios ex ea. Ps.
Concuteř. 108. Et excussus sum sicut locusta. Esa. 33. Et concussa ẽ ba
san & carmelus. Et in eo. Et excutit man⁹ suas ab omni mu
nere. Et in eodem. 52. Excutere de puluere. Hiere. 51. Ex
cutient comas veluti catuli leonum. Significat etiam exp
Cõsurgere gisci vel consurgere. Zach. 2. Quia consurrexit de habita
נֹעַר culo sancto suo. & inde נֹעַר nóar. idest excussio. p̄ quo bea
Tempestas tus hieronymus trãstulit tempestatem. Iob. 36. Morietur
נְעֹרֶת in tempestate animaeorum. & inde נְעֹרֶת neoreth. i. stuppa.

seu fauilla stuppe q̄ excutitur ex lino. Iudi. 16. Quomodo
si rũpat quis filum de stuppa. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra Stuppa.
vt fauilla stuppe. Itẽ נַעַר nãar. i. puer. iuuẽis. adolescẽs. Geñ. Fauilla נַעַר
37. Pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et in Puer.
eo. Puer non comparet. Ruth. 2. Dixitq; booz iuueni qui
preerat messoribus. 1. Reg. 1. puer autem erat adhuc infan Iuuenis. Adolescẽs
tulus. Prouer. 1. Et adolescenti sciẽtia & intellectus. Hiere.
1. Quia puer ego sum. Accipitur ẽt pro ministro vel famu
lo. eo quod communiter puer maiori & seniori ministrat. Minister.
Iudi. 7. Descendat tecum phara puer tuus. idest minister vł Famulus.
famulus tuus. 4. Reg. 5. Dixitq; giezi puer viri dei. i. mini
ster eius. Ponitur etiam pro ignaro vel rudi. 2. Paralip. 13.
Porro roboan erat rudis & corde pauido. Accipitur etiam Rudis.
pro quocunq; animali dum est in tenera etate. Zach. 11. Di
spersum non queret & contritum non sanabit. pro quo he.
brei legunt. puerum non queret. idest pecus tenerum non Pecus tenerum.
queret. Et in plurali נְעָרִים nearim. idest pueri. iuuenes. a נְעָרִים
dolescentes. 2. Reg. 2. Surgant pueri. 3. Reg. 20. per pedise Pueri.
quos principum prouinciarum. pro quo hebrei legunt. p
pueros principum prouinciarum. Et in eodem. Egressi sũt
autem pueri principũ prouinciarum. Iob. 29. Videbãt me
iuuenes & abscondebantur. Ponitur etiam pro ministris. Iuuenes. Ministri.
Nec. 5. Sed & ministri eorum depresserant populum. Et
in genere feminino נַעֲרָה naara. Geñ. 24. puella decora ni נַעֲרָה
mis. Ruth. 2. Cuius est puella hec. 3. Reg. 1. Queramus do Puella.
mino nostro regi adolescentulam virginem. Et in plurali. Adolescentula.
נְעָרוֹת nearoth. Geñ. 24. Igitur rebecca & puelle illius ascẽ נְעָרוֹת
sis camelis secute sunt virum. Exo. 2. Et puelle eius gradie Puelle.
bãtur per crepidinẽ aluei. Ester. 2. querãtur regi puelle vir
gines. & idẽ נְעוּרִים neurim. i. puericia. iuuẽtus. & declinatur נְעוּרִים
tantum pluraliter. p̄s. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuẽ Iuuentus.
tute mea. p̄s. 127. Ita filii excussorum. pro quo beatus hie
ronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ita filii iuuentutis.
Potest etiam legi excussorum secundum primam signifi
cationem. Reperitur etiam נְעוּרוֹת neuroth. secundum ter נְעוּרוֹת
minationem pluralem femininorum. Hiere. 32. Iugiter fa
cientes malum in oculis meis ab adolescentia sua. adolescẽtia

נָפַח נָפַח naphach. insuflare. inspirare. exsuflare. spirare. succen
dere. affligere. Geñ. 2. Et inspirauit in faciem eius spi Inspirare
raculũ vite. Esa. 54. Ecce ego creaui fabrum suflantem in Suflare.
igne prunas. Ezech. 22. Vt succendã in ea ignẽ ad cõflandũ Insuflare.
idest ad suflandum. Et in eodem. 37. Et insufla super inter
fectos istos. Aggei. 1. Et intulistis in domum, & exsuflaui il Exsuflare.
lud. Malach. 1. & exsuflatis illud. Hiere. 15. Defecit anima
eius. idest spirauit. ponitur etiam pro succendere. Iob. 20. Spirare.
Deuorabit eum ignis qui non succenditur. Et in eo. 41. Si Succẽdere
cut olle succense atq; feruentis. Hiere. 1. Ollam succen
sam ego video. & inde מַפּוּחַ mapũach. idest suflatorium מַפּוּחַ
quo ignis succenditur. Hieremie. 6. Defecit suflatorium in Suflatoriũ
igne. ponitur etiam predicta dictio pro affligere. Iob.
31. Et animam agricolarum eius afflixi. & idẽ מַפָּח mapach. Affligere. מַפָּח
idest dolor seu afflictio. pro quo beatus hieronymus tran
stulit abominationem. Iob. 11. Et spes illorum abominatio abomĩatio
anime.

נֹפֶךְ נֹפֶךְ Nópech. carbunculus lapis preciosus. Exo. 28. In secũ
do. scilicet versu carbũculus & sapphyrus & hyaspis. E Carbũcul⁹
zech. 28. Sapphyrus & carbunculus & smaragdus.

נָפַל נָפַל Naphal. cadere. concidere. ruere. corruere. iacere. irrue
re. inferiorem esse. transfugere. Geñ. 4. Et cõcidit vul Concidere
tus eius. & in eo. Cur concidit facies tua. Et in eodem. 15.
Sopor irruit super abraam & horror magnus & tenebro irruere.
sus inuasit eum. idest cecidit super eum. Et in eodem. 17. ce Cadere.
cidit Abraam in faciem suam. Et in eodem. 24. Descendit

de camelo. pro quo hebrei legunt. Cecidit de camelo. Et in
eodem. 25. Coram cunctis fratribus suis obiit. idest cecidit.
Et aliqui hebrei exponunt sic. scilicet cecidit ei possessio co
ram cunctis fratribus suis. Et in eodem. 50. Quod cernens
Ruere. ioseph ruit super faciem patris. Leuit. 26. Et corruent corã
Corruere. vobis. Et in eodem. Cadẽt inimici vestri gladio. Nu. 6. Ita
tamen vt dies priores irriti fiant. Pro quo hebrei legunt.
Et dies priores cadant. idest cadant de numero vt nõ com
putentur. Deut. 22. Et sis reus labẽte alio & in preceps ruẽ
Iacere. te. Ios. 2. Etenim irruit in nos terror vester. Iudi. 7. Et oẽs
orientales populi iacebant in valle. 2. Regũ. 1. Sciebam enĩ
q̄ viuere non poterat post ruinam. idest postq; cecidit. 3.
Reg. 8. Non cecidit nec vnus quidem sermo. 4. Reg. 10. vi
de ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus domini
Concidere in terram. Nec. 6. Et conciderent intra semetipsos. pro quo
Inferiorẽ esse. hebrei legunt. Et ceciderunt valde in oculis suis. idest infe
riores sibi ipsis videbantur ex quo non preualuerant ad
uersus hebreos. Et simile verbum habetur. Iob. 12. Vbi di
citur nec inferior vestri sum. p̄ quo in hebreo legitur. Nec
cadens ego a vobis. & est sensus sicut in littera nostra. & in
Defluere. eodem. 14. Mons cadens defluit. pro quo hebrei legunt.
Mons cadens cadet siue corruet. Ps. 19. Ipsi obligati sunt &
ceciderunt. Ps. 36. Cum ceciderit non collidetur. Ps. 144.
Alleuat dominus omnes qui corruunt. Esa. 9. Et cecidit in
israel. Et in eodem. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer
Et in eodem. 21. Cecidit cecidit Babylon. Hiere. 51. Et ca
dent interfecti in terra chaldeorum. Et in eodem. Subito
cecidit babylon. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent. Amos
8. Et cadent & non resurgent. Et aliquando scribitur cum
duplici lamed. Ezech. 28. Et corruent interfecti in medio
eorum. Significat etiam transfugere aut profugere. vel ad
Trãsfugere iungere se aliis. 1. Reg. 29. Ex die qua transfugit ad me. 4.
Reg. 7. Venite ergo & transfugiamus ad castra syrie. 1. Pa
ralip. 12. Periculo capitis nostri reuertetur ad dominum su
um. idest transfugiet ad dominum suum. Et in eodem. trã
fugerunt ad eum de manase. Hiere. 21. Qui egressus fue
Profugere rit & transfugerit ad chaldeos. Et in eodem. 37. Ad chalde
os profugis. Et in eodem. 52. Et de profugis qui transfuge
Adiungi. rant ad regem babylonis. Esa. 54. Aduena quondam tuus
adiungetur tibi. Inde verbum tertie coniugationis. idest ca
dere facere: seu proiicere: vel dimittere: siue p̄sternere. Iu
Dimittere di. 2. nõ dimiserũt adinuentiões suas. i. nõ p̄iecerũt. 1. Reg.
Cadere facere. 3. Non cecidit ex omnibus verbis eius in terra. pro quo he
brei legũt. Nõ cadere fecit: siue nõ proiecit ex oĩbus verbis
eius. Iob. 29. Et lux vultus mei non cadebat in terra. p̄ quo
he. le. Et lucẽ vultus mei non faciebant cadere. p̄s. 105. vt p̄
prosternere sterneret eos ĩ deserto. i. cadere faceret. sigñat ẽt sortẽ p̄iice
re. i. sorte mittere vel sorte diuidere. Ios. 13. Veniat ergo in
partẽ hereditatis israel. pro quo he. le. Proiice eã in heredi
Sorte diuidere. tatẽ israeli. i. sorte diuide eã. & in eo. 23. Et nũc quia sorte di
Sortẽ mittere. uisi. p̄s. 77. Et sorte diuisit eis terrã in funiculo. Prouer. 1.
Sortẽ mitte nobiscũ. Ione. 1. venite & mittamus sortes. Et
in eo. & miserunt sortes & cecidit sors super ionam. Et ĩde
verbũ quarte cõiugatiõis. i. prosternere se siue iacere. Deut.
9. Et procidi añ dñm sicut prius quadraginta diebus. i. ia
Prosternere se. Iacere. cui siue prostratus sum ante dñm. Et in eo. Et iacui corã do
mino quadraginta diebus & noctibus. Et in eo. Quib⁹ eũ
suppliciter deprecabar. pro quo he. le. Quibus iacui siue q
Subiicere. bus prostratus sui. Põitur ẽt p̄ subiicere. Geñ. 43. Et violẽ
מַפָּלָה ter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. & inde מַפָּלָה
Ruina. Mapala. i. ruina. Esa. 17. Et erit quasi aceruus lapidum in
ruina. Et in eo. 23. posuerunt eã in ruinã. & in eo. 25. vrbẽ
fortẽ in ruinã. Ezech. 3. Et in ruina eius habitabũt vniuer

sa volatilia celi. & inde מַפָּל Mapal. i. quisquilie que cadũt מַפָּל
de frumento. Amos. 8. Et quisquilias frumenti vendamus quisquilie.
& inde מַפֹּלֶת Mapóleth. idest cadauer. Iudi. 14. Declinauit מַפֹּלֶת
vt videret cadauer leonis. & in numero plurali מַפְּלֵי Mapa Cadauer. מַפְּלֵי
le. & ponitur pro membris. Iob. 41. Membra carniũ eius
coherentia sibi. Et inde נֵפֶל népel. idest abortiuus: eo quod Membra. נֵפֶל
cadit ex vtero. Iob. 3. Aut sicut abortiuũ absconditum non Abortiuus
subsisterẽ. Ps. 57. Supercecidit ignis: non viderunt solem.
Pro quo btũs hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. qua
si abortiuum mulieris quod non vidit solem. Eccľs. 6. pro
nuncio q̄ melior illo sit abortiuus. & idẽ נְפִילִים nephilim. נְפִילִים
idest gigantes. eo quod propter sui magnitudinem ceteri
humiliores videntur cadere ante eos. vel quia irruit timor
eorum super alios. Geñ. 6. Gigantes autem erant super ter Gigantes.
ram in diebus illis. Nu. 13. Ibi vidimus monstra quedam fi
liorum Enach. pro quo hebrei legunt. Ibi vidimus gigan
tes filios enach.

נָפַץ נָפַץ Napas. dispergere. disgregare. disseminare. diuidere.
allidere. collidere. conterere. confringere. Geñ. 9. Et
ab his disseminatum est omne genus hoĩm super vniuer Disseminař.
sam terram. pro quo hebrei legunt. & ab his disperta ẽ om
nis terra. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 11. An
teq; diuidamur in vniuersas terras. & in eo. Inde dispersit Diuidere.
eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eo. Dispgere.
49. & dispergam eos in israel. 1. Reg. 13. quia vidi q̄ popu
lus dilaberetur a me. idest dispergeretur a me. 2. Reg. 18.
fuit autem ibi prelium dispersum super faciẽ vniuerse ter
re. 3. Reg. 22. Vidi cunctum israel dispersum in montibus
Hiere. 9. Dispergã eos in gentibus & in eodem. & omnis
grex eorum dispersus est. Esa. 33. Ab exaltatione tua disper
se sunt gentes. Hiere. 13. Et dispergã eos virum a fratre suo.
Ezech. 20. & cõgregabo vos de terris in quibus dispsi estis
Soph. 3. supplices mei filii dispersorum meorũ. hebrei tñ ĩ
p̄dicto loco dicũt q̄ est nomẽ proprium & legunt sic. Atha
rai filia phusai. & interpretatis his nominibus est sensus si
cut in littera nostra. Significat etiam allidere. vel cõfringe
re. vt Iudi. 7. Et hydrias confregissent. p̄s. 2. Et tanq; vas Cõfrigere.
figuli confringes eos. Ps. 136. & allidet paruulos tuos ad pe Allidere.
trã. Esa. 27. sicut lapides cineris allisos. Hiere. 4. & lagũcu
las eorũ collident. & in eodem. 22. nunquid vas fictile atq; Collidere.
cõtritum vir iste hieconias. & in eo. 51. Collidis tu mihi va Conterere
sa belli: & ego collidã in te gentes. & in eo. & collidam in te
equum & equitẽ eius. & inde נֶפֶץ néphes. i. allisio. Esa. 30.
Allidet in turbine. pro quo he. le. Allisio turbinis. & inde נֶפֶץ Allisio.
מַפָּץ Mapas. i. instrumentum siue vas quo aliquid conteri מַפָּץ
tur & dissipatur. Ezech. 9. & vniuscuiusq; vas interitus in Interitus.
manu eius.

נְפַק נְפַק Naphac. in ligua chaldaica significat egredi: siue edu
cere. Dañ. 2. & egressa sententia sapientes interficiebã Egredi.
tur. & in eo. qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes
babylonis. & ĩ eo. 3. egredimini & venite: statiq; egressi sũt
& inde נִפְקָת napcath. idest sumptus. expense. Esdre. 6. Sũ נִפְקָת
ptus autem de domo regis dabuntur. & in eodem. Studio Sumptus
se sumptus dentur viris illis.

נֶפֶשׁ נֶפֶשׁ Néphes. Anima. Geñ. 1. Producat terra animam vi נֶפֶשׁ
uentem. & in eodem. 2. & factus est homo in animam
viuentem. & in eodem. 19. Salua animam tuam. & in codẽ. anima.
35. egrediente autem anima eius pre dolore. Exo. 12. Peri
bit anima illa de israel. & in eodem. 21. Reddet animã pro
anima. Leuit. 5. Si peccauerit anima. Nu. 15. Quod si ani
ma vna nesciens peccauerit. Deut. 6. & ex tota anima tua.
1. Regum. 25. erit anima domini mei custodita quasi in fa
sciculo viuentium apud dominum deum tuum: porro ini

micorum tuorum anima rotabitur. 3. Reg. 17. Reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et in eodem. 19 Tolle animam meam. Iob. 1. Cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem. 21. Et anima eius quodcunꝗ voluit hoc fecit. Ps. 23. qui non accepit in vanum animã suam. Ps. 104. ferrum pertransiuit anima eius. Ps. 118. & anima mea cognoscet nimis. Prouer. 27. Anima saciata calcabit fauum. & communiter est generis feminini: vt patet ĩ aliquibus locis predictis. & aliquando reperitur in genere masculino. vt Geñ. 46. Omnes anime quattuordecim. vbi in hebreo illud quattuordecim est generis masculini. & iungitur cũ hoc nomĩe aĩe. & in eo. Anime due. Vbi pro eo q̃d in littera nostra est due in hebreo est שְׁנַיִם Senaim. ꝙ est generis masculini. Nume. 31. vnam animam ex quingẽtis tam ex hominibus quam ex iumentis. vbi pro eo quod in littera nostra est vnam in hebreo est אֶחָד Echad. quod est generis masculini. & aliquando accipitur pro toto homine seu pro corpore animato. vt in aliquibus locis predictis. & Geñ. 14. Da mihi animas. idest da mihi homines. Et in eodem. 46. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum. Ponitur etiam pro semetipso. Ps. 104. vt erudiret principes eius sicut semetipsum. Deut. 21. Dimittes eã liberam. pro quo hebrei legunt. Dimittes eam anime sue. idest sibiipsi: vt sit in sua libera potestate. Hiere. 51. Iurauit dominus exercituum per animam suam. idest per semetipsum. sicut exponunt hebrei. Amos. 6. Iurauit dominus deus in anima sua. ponitur etiam pro mortuo. idest pro morticino anime humane. Nu. 6. super mortuum non ingredietur. pro quo hebrei legũt. & super omnes animas mortui seu morticini non ingredietur. & in eodem. quia peccauit super mortuum. pro quo hebrei legunt. Quia peccauit super animam. idest super morticinum anime humane. & in eo. 19. Omnis qui tetigerit humane anime morticinũ. Ponitur etiam pro desiderio. Ps. 26. Ne tradideris me in animas tribulantium me. idest in desideria tribulantiũ me. Ponitur etiam pro halitu. Iob. 41. Halitus eius prunas ardere facit. Et in plurali נַפְשׁוֹת nephasoth. secundum terminationem femininorum. Ps. 71. Et animas pauperum saluas faciet. Ezech. 13. Vt interficerent animas que non moriuntur. Reperitur etiam נְפָשִׁים nephasim secundum terminationem masculinorum. Vt in eodem. Et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. & inde verbum נָפַשׁ naphes: q̃d significat refrigerare. vel requiescere aut recreare. vel animari. idest animam sumere. Exodi. 23. Et refrigeretur filius ancille tue & aduena. Et in eodem. Septimo autem ab opere cessauit. pro quo hebrei legunt. Septimo autem quieuit & requieuit. siue refrigeratus est. Loquitur enim scriptura de deo more humão: sicut de homine dicitur ꝙ refrigeratur & requiescit perfecto opere. Ponitur etiam pro refocillari. 2. Regum. 16. Et refocillati sunt ibi.

נֵץ Nes. Accipiter. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum.

נָצַב Nasab. Constituere. statuere. erigere. stare. 3. Regum. 22. Nec erat tunc constitutus rex in edom. Esa. 3. Stat ad iudicium dominus. Threñ. 2. firmauit dexteram suam quasi hostis. idest statuit dexteram suam siue stetit dextera sua. Zach. 11. Et quod stat nõ enutriet. Et aliquando scribitur sine nun. De quo vide supra in dictione יָצַב Iasab. & inde נְצִיב Nesib. idest statua siue statio. Geñ. 19. Que versa est in statuam salis. 1. Paralipo. 11. Et statio philistinorum in bethleem. Significat etiam prepositum seu prefectum. 3. Regum. 4. Habebat autem salomon duodecim p̃-

[Margin: Domo. / Semetips. / Mortuus / morticinũ / Halitus. / נַפְשׁוֹת / anime. / נְפָשִׁים / Anime. / נָפַשׁ / refrigerare. / Redescere / Refocillare / נֵץ / accipiter. / נָצַב / Cõstituere / Statuere. / Stare. / נְצִיב / Status / Statio. / prefectus]

fectos super omnem israel. Et in eodem. Nutriebantꝗ eos supradicti regis prefecti. Et inde מַצֵּבָה Maseba. idest statio siue statua. vt Esa. 22. Et expellam te de statione tua. ponitur etiam pro titulo vel statua. Geñ. 35. Erexitꝗ iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus monumenti rachel. Exo. 23. & confringes statuas eorum. vide etiam de hoc supra in dictione יָצַב Iasab. Ponitur etiam נְצָב Nisab pro capulo gladii. Iudi. 3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. Item נְצַב nasab. in lingua chaldaica significat plãtare. & inde נִצְבְּתָא nisebeth. idest plantatio. Dañ. 2. De plantatione eris & ferri oriebatur.

נָצָה Nasa. Iurgari. rixari. litigare. litem concitare. vastare. florere. volare. Exo. 2. Conspexit duos hebreos rixãtes. Et in eodem. 21. Si rixati fuerint viri. Leuit. 24. Iurgatus est in castris cum viro israelita. Nume. 26. qui surrexerunt contra moysem & Aaron. pro quo hebrei legunt. qui iurgati sunt. Et in eodem. Quando aduersus dominum rebellauerunt. Pro quo hebrei legunt. Quando iurgati sunt aduersus dominum. Et in titulo. Ps. 59. Vbi dicitur: cũ succendit mesopotamiam syrie. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum pugnauit aduersus syriam mesopotamie. Et inde מַצָּה Masa. idest rixa. contẽtio. iurgium. Prouer. 16. Qui meditatur discordias diligit rixas. Esa. 41. Viros rebelles tuos. Pro quo hebrei legunt. viri contentionis tue siue iurgii tui. idest iurgantes aduersum te. Et in eodem. 58. Ecce ad lites & ad contentiones ieiunatis. Significat etiam supradicta dictio: vastare. Hiere. 4. Ciuitates tue vastabuntur. Esa. 37. In erradicatione collium compugnantiũ. Pro quo hebrei legunt. In erradicationem collium deuastatorum seu desertorum. & secundum primam significationem potest legi sicut est in littera nostra. significat etiam florere seu germinare. Canti. 6. Si germinassent mala punica. Et in eodem. 7. Si floruerunt mala punica. Vide etiam de hoc supra in dictione נוּץ nus. significat etiam volare. vt Threñ. 4. Iurgati quippe sunt & commoti. pro quo hebrei legunt. Volauerunt & commoti sunt. Potest etiam legi sicut est in lr̃a nr̃a. Et aliq̃n scribitur cum aleph in fine loco he. vt Hiere. 48. Date florem moab quia florens egredietur. pro quo he. le. Date alam seu pennam moab. quia volans volabit. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et inde נוֹצָה nosa. idest pluma. Leuit. 1. Vesiculam vero gutturis & plumas proiiciet. Ezech. 17. Plena plumis & varietate. Et in eodem. Magnis alis multisꝗ plumis.

נָצַח Nasach. Triumphare. superare. vincere. seu victoriam obtinere. instare. solicitare. vrgere. Prefectum seu prepositum esse. 1. Reg. 15. Porro triumphator israel non parcet tibi. 1. Paralip. 15. In citharis pro octaua canebant epinicion. pro quo he. le. canebãt ad vincendum seu pro victoria. & est idem cum littera nostra: nam epinicion grece carmen triumphale significat. & in titulo. Ps. 4. vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit victori in canticis psalmus dauid. & sil'r in aliis titulis psalmorum. Dañ. 6. Igitur daniel supabat oẽs principes. Malach. 3. Victor in psalmis canentem. significat ẽt instare. vel vrgere. seu prepositũ vel prefectum esse. 2. Paralip. 2. Prepositosꝗ eorum tria millia. idest illos qui instabant operibus. Et in eodem. Tria autem millia sexcentos prepositos operum populi. Esdre. 3. Vt vrgerent opus domini. Et in eodem. Vt instarent sup eos q facie bãt opus. & inde נֵצַח nesach. i. fortitudo. virtus. Esa. 63. Et detraxi in terram virtutem eorum. Ponitur etiam pro sanguine in quo est fortitudo & vita. Et in eodem. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.

[Margin: מַצֵּבָה / statio. / Titulus. / statua. / נְצָב / Capulus. / נְצַב / Plantare. / נִצְבְּתָא / Plãtatio. / נָצָה / Rixari. / Iurgari. / Pugnare / מַצָּה / Rixa. / Contẽtio. / Vastare. / Germinare. / Florere. / Volare. / נוֹצָה / Pluma. / נָצַח / triũphare. / Vincere. / superare. / Preposituꝫ esse. / Vrgere. / Instare. / נֵצַח / Virtus. / sanguis]

significat etiam eternum seu perpetuum. vt. Ps. 12. Vsque quo domine obliuisceris mei in finem. idest in eternum. Ps. 48. Et viuet adhuc in finem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et viuet vltra in sempiternum. Esa. 13. Non habitabitur vsꝗ in finem. idest vsꝗ in eternum. Hiere. 15. Quare factus est dolor meus perpetuus. Threñ. 3. Periit finis meus. pro quo secundum primam significationem aliqui hebrei legunt. Periit victoria mea. potest etiam legi sic p̃iit eternitas seu perpetuitas mea. Ponitur etiam pro seculo. Esa. 64. In secula seculorum non erit transiens per eam. Et inde נִצַּחַת nisachath. idest fortis seu perpetua. Beatus hieronym⁹ trãstulit. contentiosam. Hiere. 8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa.

נָצַל Nasal. eripere. liberare. euadere. eruere. Auferre. abstrahere. spoliare. Geñ. 37. Volens eripere eũ de manibus eorum. Exo. 5. Et non liberasti eos. Et in eodem. 18. Et eruit me de gladio pharaonis. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te cõfugerit. idest qui ad te euaserit. Ios. 2. Et eruatis animas nostras a morte. 2. Reg. 22. in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum. 2. Reg. 20. Et effugiat nos. pro quo hebrei legunt. Et euadat oculos nostros. & est sensus sicut in littera nostra. 4. Reg. 18. Eruens liberabit nos dominus. Iob. 5. In sex tribulationibus liberabit te. Ps. 32. Vt eruat a morte animas eorum. p̃s. 33. Et de omnibus his liberauit eum dominus. Ps. 85. Et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Esa. 20. Vt liberarent nos a facie regis assyriorum. Et in eo. 37. Et tu poteris liberari. Hiere. 7. Et dixistis liberati sumus. Ezech. 14. Ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Amos. 4. Quasi torris raptus ab incendio. idest liberatus vel erutus ab incendio. Zach. 3. Nunquid non iste torris est erutus de igni. Et inde הַצָּלָה Hasala. idest liberatio. Ester. 4. Per aliam occasionem liberabuntur iudei. pro quo hebrei legunt. Refrigerium & liberatio stabit iudeis de loco alio. Significat etiã aufferre vel spoliare. seu diripere. Geñ. 31. Tulitꝗ deus substantiã patris vestri & dedit mihi. Et in eodem. Sed deus tulit opes patris nostri & eas tradidit nobis. Exo. 3. Et spoliabitis egyptum. Et in eo. et spoliauerũt egyptios. idest abstulerunt ab eis opes. Et in eodem. 33. Deposuerunt ergo filii israel ornamentum suum. 2. Paralip. 20. Et diripuerunt ita vt omnia portare non possent.

נָצַר Nasar. custodire. seruare. vastare. Deut. 32. Et custodiuit quasi pupillam oculi. Et in eodem. 33. Et pactũ tuum seruauerunt. Ps. 24. Requirentibus testamentum eius. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. His qui custodiunt pactum eius. p̃s. 33. Prohibe linguam tuam a malo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Custodi linguam tuam a malo. Ps. 118. Quia iustificationes tuas exquisiui. pro quo beat⁹ hieronymus transtulit. Quia precepta tua custodiui. p̃s. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo beatus hieronymus transtulit. Serua paupertatem labiorum meorum. Prouer. 4. Custodi illam quia illa est vita tua. Et in eo. 22. Oculi dñi custodiunt scientiam. Et in eo. 27. Qui seruat ficum comedet fructus eius. Esa. 27. Ego dominus qui seruo eam. Et in eodem. Nocte & die seruo eam. Naum. 2. Qui custodiat obsidionem. Et aliquando scribitur sine nun. vt Esa. 8. Liga testimonium. Pro quo hebrei legunt. Serua testimonium. Potest etiam deriuari a dictione צָרַר sarar. q̃ significat ligare. sicut est in littera nostra. Et inde נֹצֵר noser idest custos. & in plurali נֹצְרִים Nosrim. 4. Reg. 18. A turre custodum. Hiere. 4. Auditum est in ierusalem custodes

[Margin: Sẽpiternũ / Perpetu⁹ / Finis. / Seculum. / נִצַּחַת / Cõtentiosa / נָצַל / Eripere. / Liberare. / Eruere. / Euadere. / הַצָּלָה / Liberatio. / Tollere. / Spoliare. / aufferre. / Deponere / Diripere. / נָצַר / Custodire. / seruare. / נֹצֵר / נֹצְרִים / Custodes.]

venire de terra longinqua. Et in eodem. 31. Clamabunt custodes in monte ephraim. Et inde נְצוּרוֹת Nesuroth. i. res obseruate & occulte. Hiere. 33. Et annunciabo tibi grandia & firma que nescis. pro quo hebrei legunt. Annunciabo tibi grãdia & obseruata vel occulta que nescis. Et ĩde נְצוּרַת Nesurath. idest occulta. scilicet ad insidiandum vel decipiẽdum. Prouer. 7. Et preparata ad decipiendas animas. Pro quo hebrei legunt. Et obseruata vel occulta corde. Potest ẽt legi sic. Et vastata seu deserta corde. Nam predicta dictio etiam significat vastare vel desolare. Esa. 1. Sicut ciuitas q̃ vastatur. Et inde נְצוּרִים Nesurim. idest loca deserta: vel vastata. Beatus hieronymus transtulit delubra mortuorum. Esa. 65. Et in delubris mortuorum dormiant. Ponitur etiam pro fecibus. Esa. 49. Et feces israel conuertendas. vbi pro fecibus ponitur נְצוּרֵי Nesure. sicut alias שְׁמָרִים semarim significat feces & deriuatur a שָׁמַר Samar. quod significat custodire: vt infra dicetur. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et deserta seu deuastata israel ad conuertẽdũ. Item נֵצֶר neser. flos. virgultũ. stirps. germẽ. Esa. 11. Et flos de radice eius ascendet. Et in eodem. 14. Tu autem reiect⁹ es de sepulchro quasi stirps inutilis. Et in eodem. 60. Germen plantationis mee.

נְקִיק Nechic. cauerna. foramẽ. fissura. Esa. 7. Et in cauernis petrarum. Hiere. 13. Absconde illud ibi in foramine petre.

נָקַב Nacab. perforare. explanare. declarare. nominare. maledicere. seu blasphemare. 4. Reg. 12. Et aperuit foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Et perforauit foramen. Iob. 40. Et in sudibus perforabis nares eius. Esa. 36 Intrauit in manum eius & perforauit eam. Aggei. 1. In sacculum pertussum. i. perforatum. & ĩde מַקֶּבֶת machébeth. idest malleus. Iudi. 4. Assumens pariter & malleum. Ponitur etiam pro cauerna. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde p̃cisi estis. & in plurali מַקָּבוֹת macaboth. idest mallei. 3. Reg. 6. Et malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet mallei & securis. Esa. 44. Et in malleis formauit illud. Et ĩde נְקֵבָה Necheba. idest femina. Geñ. 1. Masculum & feminam creauit eos. Leuit. 12. Si feminam peperit. Nu. 31. Cur feminas reseruastis. Item נָקַב nacab. idest explanare. seu declarare aut nominare. Geñ. 30. Constitue mercedem tuam. Pro quo hebrei legunt. Declara seu explana mercedem tuam. Nu. 1. Quos tulerunt moyses & Aaron. pro quo hebrei legunt. Et tulit moyses & Aaron viros istos qui declarati seu explanati sunt per nomina vel qui nominati sunt per nomina. Esa. 62. Quod os domini nominauit. Amos. 6. optimates capita populorum. idest nominati capita populorum. Significat etiam maledicere seu blasphemare. Leuit. 24. Cumꝗ blasphemasset nomen domini. Et in eodem. Et qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Nume. 23. Quomodo maledicam cui non maledixit deus. Et in eodem. Inde maledicito ei. Iob. 3. Maledicant ei qui maledicunt diei. Et in eodem. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. Prouerb. 21. Qui abscondit frumẽtum maledicetur in populis. Abach. 3. Maledixisti sceptris eius.

נָקֹד Nycud. Punctum seu stigma: aut macula. scilicet diuersi coloris. Canti. 1. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Pro quo hebrei legunt. Cum punctis vel stigmatibus argenti. Vbi ponitur נְקֻדּוֹת Necudoth. in numero plurali. & inde נָקֹד Nacud. idest animal album habens maculas nigras vl' econuerso. Geñ. 30. & separa cunctas oues varias. i. hñtes maculas varii coloris

[Margin: נְצוּרוֹת / obseruata. / נְצוּרַת / Occulta. / Vastare. / נְצוּרִים / Delubra mortuorũ. / Feces. / נֵצֶר / flos. / Stirps. / Germen. / נְקִיק / cauerna. / foramen. / נָקַב / Perforare. / מַקֶּבֶת / Malleus / Cauerna. / מַקָּבוֹת / Mallei. / נְקֵבָה / femina. / נָקַב / Declarare / Nominare / Blasphemare. / maledicere. / נָקֹד / Punctum / נְקֻדּוֹת / Puncta. / נָקֹד / Vari⁹.]

Et in eodem. Et quodcunq; fuluum & maculosum varium
q; fuerit. Et in eodē. Et omnia que non fuerint varia & ma
נֹקֵד culosa. & fulua. Et a talibus pecoribus dictus est נֹקֵד noced
idest pastor. siue ille qui alit pecora. 4. Reg. 3. Porro mesa
Rex moab nutriebat pecora multa. Pro quo hebrei legunt
Pastor Erat armentarius seu pastor. & in plurali. נֹקְדִים Nocdim.
נֹקְדִים Amos. 1. verba amos qui fuit in pastoralibus thecue. & in=
pastorales de נִקּוּדִים Necudim. i. panis mucidus seu putrefactus. Eo
נִקּוּדִים quod in eo sunt quasi macule vel puncta diuersi coloris. p
Cōminuti. quo beatus hieronymus transtulit comminuti. Ios. 9. Pa=
nes quoq; quos portabant ob viaticum duri erāt in frustra
comminuti. Et in eo. Nūc sicci facti sunt & siccitate nimia
נִקּוּדִים cōminuti. ponitur etiam נִקּוּדִים Necudim pro crustula pa=
Crustula nis. 3. Regū. 14. Tolle quoq; in manu tua decem panes &
panis. crustulam.

נָקָה נָקָה Naca. mundum seu innocentem esse. mundare. parce
Mūdū eē. re. dessolare seu exterminare. Geñ. 24. Non tenebe=
ris iuramento. Pro quo hebrei legunt. Et mundus seu ino
cens eris a iuramento. Exo. 34. Nullusq; apud te per se in=
nocens est. Pro quo hebrei legunt. Et innocens non faciet
Innocentē innocentem vel non erit inocens. vel sic. Et mundans non
esse. mundabit. Et est sensus sicut in littera nostra. Potest etiam
legi sic. Nec quasi innocenti parcet. Et eadem verba habē=
tur. Nu. 14. vbi dicitur. Nullūq; innoxiū derelinquens. &
Hiere. 46. Nec quasi innocenti parcam tibi. Et supra in eo
dem. 30. vbi dicitur. Et non tibi videaris innoxius. Nu. 5.
Non te nocebunt aque iste amarissime. Pro quo hebrei le=
gunt. Innocens seu innoxia eris ab aquis istis. Et in eodē.
Innoxium Erit innoxia & faciet liberos. Et in eodem. Maritus absq;
esse. culpa erit. idest innocens seu mundus erit a culpa. Ps. 18. ab
Mūdare. ocultis meis munda me. Et in eodem. Et emundabor a de
licto maximo. Hiere. 49. Et tu quasi innocens relinque=
ris: non eris innocens. Ioel. 3. Et mundabo sanguinem eo=
rum quos non mundaueram. & aliquando scribitur cum a
leph loco he. Dañ. 7. Et capilli capitis eius quasi lana mun
נִקָּיוֹן da. & inde נִקָּיוֹן Nicaion. idest mundicia. innocentia. Ps. 25
Lauabo inter innocentes manus meas. Pro quo beatus hie
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtu=
Innocētia lit. Lauabo in innocentia manus meas. Osee. 8. Vsq; quo
non poteris emundari. pro quo hebrei legunt. Vsquequo
non poteris mundiciam. scilicet habere. Amos. 4. Dedi vo
Stupor bis stuporem dentium. Pro quo hebrei legunt. Dedi vobis
Mundicia mundiciam dentium. In quo significatur magnitudo fa=
mis. nam qui non comedunt mundos habent dentes. & in
נָקִי de נָקִי Nachi. i. mundus. innocens. innoxius. Geñ. 24. In
Innocēs. nocens eris a maledictione mea. Exo. 21. Dominus quoq;
bouis innocens erit. Iob. 4. Quis vnquā innocens periit.
Ps. 14. Et munera super innocentem non accepit. Ps. 23.
Innocens manibus & mundo corde. ps. 105. Et effuderunt
sanguinē innocentem. & aliquando scribitur cum aleph in
fine. Ioel. 3. Et effuderint sanguinem innocentem in terra
sua. Ione. 1. Et ne des super nos sanguinem innocentem. &
נְקִיִּים in plurali. נְקִיִּים Nechiim. Geñ. 44. vos autem eritis inno
Innoxii. xii. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti
מְנַקִּיּוֹת nos. Et inde מְנַקִּיּוֹת Menachiioth. Pro quo beatus hierony
Cyathi mus transtulit cyathos. Exo. 25. Et cyathos in quibus offe
נָקָה renda sunt libamina. Item נָקָה Naca. i. Desolare. seu exter
Desolare. minare. Esa. 3. Et desolata in terra sedebit. Zach. 5. Quia
Exterminaē omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. pro quo he. le.
Iudicari. Exterminabitur siue desolabitur. & in eo. Et omnis iurās
ex hoc similiter iudicabitur.

נָקַם נָקַם Nacam. vindicare. vlcisci. Geñ. 4. Omnis qui occide
rit cain septuplum punietur. pro quo hebrei legunt.

Septuplum vindicabitur. Et in eodem. septuplum vltio da Vīdicare.
bitur de cain. Exo. 21. Criminis reus erit. pro quo hebrei le
gunt. vindicta vindicabitur. Et in eodem. non subiacebit
pene. Pro quo hebrei legunt. non vindicabitur. Leuit. 19.
non queras vltionem. idest non vindices te. Et in eo. 26. &
inducā sup vos gladiū vltorē federis. Nu. 31. Vlciscere pri Vlcisci.
us filios israel. Ios. 10. Donec vlcisceretur se gens de inimi
cis suis. Iudi. 15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionē.
Et in eodem. 16. & vlciscar me de hostibus meis. 1. Reg. 24
& vlciscatur me dominus ex te. 4. Reg. 9. & vlciscar sangui
nem seruorum meorum prophetarum. ps. 7. vt destruas
inimicum & vltorem. Esa. 1. & vīdicabor de inimicis meis.
Hiere. 46. vt sumat vindictam. & in eodem. 50. Quoniam
vltio domini est: vltionem accipite de eo. & in eodem. 51. &
vlciscar vltionem tuam. Ezech. 25. & vindictam expetiuit
de eis. pro quo hebrei legunt. & vlti sunt in eis. Naum. 1. de
us emulator & vlciscens dominus: vlciscens domin⁹ habēs
furorem. & inde נָקָם nacam. idest vindicta. vltio. vt in ali= נָקָם
quibus locis predictis. & Deut. 32. & vindictam retribuet in Vindicta.
hostes eorū. scribitur etiam cū he vel thau in fine. ps. 149.
Ad faciendam vindictam in natiōib⁹. Hiere. 11. Videam vl
tionem tuam ex eis. & in plurali. נְקָמוֹת necamoth. ps. 93. Vltio
Deus vltionum dominus. נְקָמוֹת Vltiones

נָקַף nacaph. scindere. excidere. excutere. circuire. Esa. 10. נָקַף
& subuertentur condensa saltus eius ferro. idest excidē Excidere
tur ferro. & in eodem. 17. sicut excussio olee. & in eo. 24. Excutere
Quomodo si pauce oliue que remanserint excutiantur ex
olea. Significat etiam circuire siue euoluere. Iob. 1. Cumq;
in orbem transissent dies conuiuii. idest cum circuirent vel Circuire.
cum euoluerentur aut cum in circuitu transissent. & in eo=
dem. 19. & flagellis suis me cinxerit. idest circundederit. & Cingere.
in eodem. & rursus circundabor pelle mea. Esa. 29. Solēni circūdaē
tates euolute sunt. & inde נִקְפָּה nicpa. pro quo beatus hiero Euoluere.
nimus trāstulit funiculum. Esa. 3. & pro zona funiculus. He נִקְפָּה
brei tamen dicunt q; significat excissionem. Excissio.

נָקַר nacar. euellere. eruere. perforare. effodere. Nu. 16. An נָקַר
& oculos nostros vis eruere. Iudi. 16. Statim eruerunt Eruere.
oculos eius. 1. Reg. 11. Vt eruam omnium vestrum oculos
dexteros. Iob. 30. nocte os meū perforatur dolore. Prouer. Perforaē.
30. Suffodiant cum corui de torrente. Esa. 51. Et ad cauer
nam laci vnde excisi estis. idest vnde effosi estis. Et inde Excidere.
נִקְרַת nicrath. idest foramen vel scissura. Exo. 33. Ponā te נִקְרַת
in foramine petre. Esa. 2. & ingredientur scissuras petrarū. Foramen. Scissura.

נָקַשׁ nacas. offendere. scandalizare. illaqueare. insidiari. נָקַשׁ
cōprehendere. capere. collidere. Deut. 7. nec sumas Offendere
ex eis tibi quicquam ne offendas. Et in eodem. 12. Caue ne
imiteris eos. pro quo hebrei legunt. ne offendas post eos
1. Reg. 28. Quare ergo insidiaris anime mee vt interficiar. Insidiari.
Ps. 37. Et vim faciebant qui querebant animam meam. p
quo hebrei legunt. & insidiabantur vel scandalizabant seu
offendebant querentes animam meam. idest scandala seu Scandali zare.
offendicula ponebant. Vide etiam de hoc supra in dictione
יָקַשׁ Iacas. significat etiam comprehendere. ps. 9. In ope Cōprehen dere.
ribus manuum suarum comprehensus est peccator. potest
etiam legi offendit peccator. ponitur etiam pro scrutari.
ps. 108. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. Si= Scrutari.
gnificat etiam collidere. Dañ. 5. Et genua eius ad se inuicē Collidere.
collidebantur.

נֵרְדְּ nerde. nardus. species aromatica, vnde ab hebreo tra נֵרְדְּ
xit originem. Canti. 1. nardus mea dedit odorem su= Nardus.
um. Et in eodem. 4. nardus & crocus. Et in plurali נְרָדִים נְרָדִים
neradim. vt in eodem. Ciperi cum nardo: quod in hebreo Nardi
legitur pluraliter. scilicet cum nardis.

נָשַׁשׁ נָשַׁשׁ Nasas. obliuisci. & scribitur cum simplici sin. Geñ.
Obliuisci. 41. Obliuisci me fecit deus omniū laborum meo=
rum. & de hoc vide infra in dictione נָשָׁה Nasa.

נָשָׂא נָשָׂא Nasa. cum sin & pūcto ceboleth. Leuare. eleuare. ex=
tollere. exaltare. portare. sustinere. sumere. ferre. iura
re. iubere. parcere. dimittere. s. delictū vel peccatum. indul=
Eleuare. gerē. Geñ. 18. Cumq; eleuasset oculos. Et in eodē. 21. Cum=
Leuare. q; eiulatu magno fleret. Pro quo hebrei legūt. Et eleuauit
esau vocem suam & fleuit. Et in eodem. 29. Profectus er=
go iacob venit in terram orientalē. Pro quo hebrei legunt.
Et eleuauit iacob pedes suos & abiit in terram orientalem.
Et in eodem 40. Recordabitur pharao ministerii tui. Pro
quo hebrei legunt. Leuabit siue extollet pharao caput tuū.
Et in eodē. Recordatus est inter epulas magistri pincerna=
rum & pistorum principis. Pro quo hebrei legunt. Et leua
uit siue extulit caput principis pincernarum & caput prin=
cipis pistorum in medio seruorum suorum. Sed beatus hie
ronymus trāstulit sensum. Exo. 35. obtulerunt mente prō=
ptissima atq; deuota. Pro quo hebrei legunt. Et venit om=
nis vir quem eleuauit cor suū. Nu. 16. Cur eleuamini super
populum dñi. Ruth. 1. Et eleuata voce flere ceperūt. 2. Reg.
Exaltare. 5. Et quoniā exaltasset regnum eius super populum suum.
Et in eodem. 20. Leuauit manū suam cōtra regem. 3. Reg.
1. Adonias autem filius agith eleuabatur dicens ego regna
Subleuaē bo. 4. Reg. 14. & subleuauit te cor tuū. Iob. 41. Cum subla
tus fuerit timebūt angeli. i. cum subleuatus fuerit. Pro quo
hebrei legūt. Ab eleuatione eius timebūt dii siue angeli vel
fortes. ps. 23. Et eleuamini porte eternales. ps. 27. Dum ex
Extollere. tollo manus meas ad tēplum sanctum tuū. ps. 88. Motū au
tem fluctuū eius tu mitigas. Pro quo hebrei legunt. Cū ele=
uantur fluctus eius tu mitigas eos. Vnde btūs hieronymus
in psalterio iuxta he. ve. trāstulit eleuationes autem gurgitū
eius tu mitigas. Ps. 138. Accipient in vanitate ciuitates
tuas. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trā
stulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui. Esa. 2. Et super om
nem arrogantem. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem
eleuatū. i. eleuantē se siue elatum. Et in eodē. Et super om=
nes cedros libani sublimes & erectas. i. exaltatas. & in eodē.
30. Et super omnē collem eleuatum riui currentiū aquarū.
Et in eodem. 37. Leua ergo orationē pro reliquiis. & in eo
dē. 40. Omnis vallis exaltabitur. & in eodē. 42. Letetur
desertum & ciuitates eius. Pro quo hebrei legunt. Eleuent
desertū & ciuitates eius. i. eleuēt vocē in exultatiōe. Ezech.
1. Et cū eleuarentur animalia de terra eleuabantur simul &
rote. & in eodē. 10. Et cum eleuarent cherubim alas suas. &
in eodē. 33. Et oculos vestros leuatis ad immūdicias vestras.
Dañ. 11. Filii quoq; preuaricatorū populi tui extollētur. Si=
gnificat etiā portare vel sustinere. aut sustētare. quod est idē
Portare. qd onus leuare. Geñ. 13. Nec poterat eos capere terra. i. por
tare vel sustinere. & in eodē. 37. Et camelos eorū portantes
aromata. Et in eodē. 44. Quantum possunt capere. i. quā=
Tollere. tum possunt ferre vel sustinere. Et in eodē. 45. Et tollite in
de patrē meum. Exo. 19. Quomodo portauerim vos sup
alas aquilarum. Et in eodem. 25. Ad subuehendam men=
sam. Pro quo hebrei legunt. Et portabitur in eis mensa. Et
in eodem. 27. Erunt in vtroq; latere altaris ad portandum
Sustinere. Leuit. 22. Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui. Deut.
Sustētare. 24. Et ex eo sustentat animam suam. 2. Reg. 17. Circunda=
bit omnis israel ciuitati illi funes. Pro quo hebrei legunt.
Deferre. Portabunt seu tollent omnis israel ciuitatem illam funibus
3. Reg. 10. Deferens inde aurum & argentum. i. portans. 2.
Paralipo. 20. Ista omnia portare nō possent. Ester. 2. Om=
nium oculis gratiosa & amabilis videbatur. Pro quo hebrei

legunt. Et fuit ester portans gratiam. i. habens gratiam in
oculis omnium videntium eam. Sed beatus hieronymus
transtulit sensum. Iob. 21. Sustinete me vt loquar. Esa. 46.
Qui gestamini a mea vulua. Hiere. 10. Portata tollentur Gestare.
quia incedere non valent. Et in eodem. 31. Quoniam susti=
nui opprobrium adolescentie mee. Ezech. 17. Et erumpet
in germen & faciet fructum. Pro quo hebrei legunt. Et por
tabit ramos seu frondes & faciet fructum. Et similia verba
habentur in eodem. 27. Vbi dicitur. vt portet frondes & fa Portare.
ciat fructum. Et in eodem. 18. Filius non portabit iniquita=
tem patris. Et in eodem. 23. Et peccata idolorum vestrorū
portabitis. Et in eodem. 36. Et fructum vestrum afferatis. i. Afferre
portetis. Osee. 1. Sed obliuione obliuiscar eorum. Pro quo
hebrei legunt. Sed portans portabo eis. scilicet inimicos su
os vt eos destruant. Sed si scribatur cum puncto seboleth in
littera sin: tunc significat obliuisci sicut est in littera nostra.
In translatione vero chaldaica sic habetur. Si conuersi fue=
rint parcēs parcam eis. Quod etiam potest intelligi secun=
dum litteram hebraicam: sicut infra dicetur. Ioel. 2. Quia li
gnum attulit fructum suum. idest portauit. Et in eodem. Et
portastis tabernaculum moloch deo vestro. Ponitur etiam
pro adiuuare. Esd. 1. Adiuuent eum viri de loco suo. idest Adiuuare
prouideant ei de vehiculo ad portandum vxorem & libe=
ros. Significat etiam sumere vel suscipere aut tollere siue au
ferre. Geñ. 27. Sume arma tua. Et in eodē. 4. Auferet pha= Sumere.
rao caput tuum. i. tollet. Exo. 23. Non suscipies vocem men Auferre. Suscipere
dacii. Et in eodem. 30. Quando tuleris sūmam filiorum is= Tollere.
rael. Nu. 1. Nec pones sūmam eorum cum filiis israel. idest
nec tolles sūmam eorum. Et in eodem. 4. Tolle sūmam fi=
liorum chaath. Et in eodem. 16. Nec aselū quidē vnquam
acceperim ab eis. Et in eodem. 23. Assumptaq; parabola Accipere. Assumere.
sua dixit. & in eodem. 24. Et auferetur regnum illius. Po=
test etiam legi. Et exaltabitur: secundum primam significa=
tionem. 2. Reg. 5. Que tulit Dauid & viri eius. Hebrei ta=
men dicunt q; in predicto loco significat comburere. vnde
ipsi legunt. Que combusit Dauid & viri eius. & in eodem. Cōburere.
14. Nec vult deus perire animam. Pro quo hebrei legunt.
Et non tollit seu non aufert deus animam. Et est sensus si=
cut in littera nostra. 4. Regum. 4. Tolle filium tuū. Iob. 21.
Tenēt tympanum & citharam. i. tollūt vel sumūt. Et in eo
dem. 32. Et post modicum tollat me factor meus. Ps. 14. &
opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ps. 23.
Hic accipiet benedictionem a domino. Ps. 80. Sumite psal
mum & date tympanum. Hiere. 7. nec assumas pro eis ora=
tionem. Ezech. 9. Et assumant super nos lamentum. Et in
predicto loco scribitur sine aleph. & i eodē. 17. Vt euelleret
eam radicitus. Pro quo hebrei legunt. vt tolleret eam a ra=
dicibus suis. Mich. 2. Et rapuerunt domos. idest violenter
acceperunt. Significat etiam acceptionem personarū quod
in hebreo dicitur acceptio facierum. Geñ. 19. Ecce etiam in
hoc suscepi preces tuas. p quo hebrei legūt. Suscepi faciem Accipere psonam.
tuam. Et in eodem. 32. Forsitan propiciabitur mihi. Pro
quo hebrei legunt. forsitan accipiet faciem meā. Deut. 10.
Qui personam non accipit. & in eodem. 28. Gentem pro=
cacissimam que non deferat seni. pro quo hebrei legunt.
Que non accipiat faciem senis. idest que nō reuereatur vul
tum senis. 4. Regum. 3. Si non vultum iosaphat Regis iu=
de erubescerem. Pro quo hebrei legunt. Susciperem. 2. Pa=
ralipo. 19. Non est apud dominum deum nostrum iniqui=
tas nec personarum acceptio. Iob. 34. Qui non accipit
personam principum. Ps. 81. Et facies peccatorum sumi=
tis. Prouer. 6. Nec acquiescet cuiusq; precibus. pro quo he=
brei legunt. Nec accipiet faciem cuiuscūq; precii siue pcio.

Et in eodem.18. Accipere personam impii in iudicio non est bonũ. Malach.2. Et accepistis faciem in lege. Significat etiã iurare.i.nomen dñi in iuramẽto sumere. *[Assumere nomẽ dñi .s. iuramẽto.]* Exo.20. Non assumes nomẽ dñi dei tui in vanũ.i.nõ iurabis. Deut.5. Nõ vsurpabis nomen dñi dei tui frustra. Pro quo hebrei legũt. Non iurabis siue non assumes nomen dñi dei tui in vanũ siue frustra. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nõ sum medicus. Pro quo hebrei legunt. Iurabit in die illa. *[Iurare.]* Significat etiam nubere.i.vxorem accipere. *[Accipere .s. vxorem.]* Ruth.1. Et acceperũt vxores moabitidas.1.Paralipo.23. Acceperuntqꝫ eas filii cis fratres earũ. Nee.13. Et non acciperent de filiabus earum. Itẽ significat parcere vel indulgere.i.peccatũ tollere vel peccatũ dimittere. Geñ.4. Nõne si bene egeris recipies. Pro quo aliqui hebrei legũt. Nõne si bene egeris indulgere.i.indulgebitur tibi peccatum. *[Indulgere]* Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in eodẽ.18. *[Dimittere.]* Dimittam omni loco propter eos. & in eodem.50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. Pro quo hebrei legunt. Obsecro vt dimittas scelus fratrum tuorũ. Et in eodem. Nos quoqꝫ oramus vt seruis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Exo.10. Sed nunc dimitte peccatum mihi. *[Auferre .s. iniquitatẽ]* Et in eodem.34. Qui aufers iniquitatẽ & scelera. *[Ignoscere.]* Iof.24. Nec ignoscet sceleribus vestris. *[Remittere]* Iob.7. Cur non tollis peccatum meũ. Ps.31. Beati quorũ remisse sunt iniquitates. *[Cõtremiscere.]* Ponitur etiã pro contremiscere. Naũ.1. Et contremuit terra a facie eius. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et arsit terra a facie eius. Sed secundũ primã significationẽ potest legi. Et eleuata est terra a facie eius.i.eleuata est de loco suo, quod est idẽ quod contremuit. Et inde *[נְשִׂיא]* נָשִׂיא Nasi.i.princeps. eo quod eleuatur in populo. *[Princeps]* Geñ.23. Princeps dei es apud nos. Exo.22. Et principi populi tui nõ maledicas. Leuit.4. Si peccauerit princeps. & in plurali *[נְשִׂיאִים]* נְשִׂיאִים Nesiim.i.principes. Geñ.25. Duodecim principes tribuũ suarum. *[Pricipes.]* Exo.35. Principes obtulerunt lapides onychinos. Ponitur etiã *[נְשִׂיאִים]* נְשִׂיאִים Nesiim pro nubibus: eo qđ eleuantur in aere. *[Nubes.]* p̃s.134. Producẽs nubes ab extremis terre. Prouer.25. Nubes & ventus: & pluuie non sequentes. Hiere.51. Qui leuat nubes ab extremis terre. Et inde *[שְׂאֵת]* שְׂאֵת Seeth.i.eleuatio. Iob.30. Vt se mouerit turbabit vos. *[Eleuatio.]* Pro quo hebrei legunt. Eleuatio eius turbabit vos: i.cum se leuauerit turbabit vos. Ps.61. Verũtamen preciũ meũ cogitauerunt repellere. Pro quo hebrei legunt. Verũtamẽ de eleuatione eius cogitauerunt repellere. Potest etiã significare partẽ vel portionẽ vt infra dicetur. Vnde btũs hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. *[Pars.]* Partem enim eius cogitauerunt repellere. *[שְׂאֵת]* Ponitur etiã שְׂאֵת Seeth pro tumore vel eleuatione in cute seu pustula: aut plaga vel diuersus color. Leuit.13. Homo in cuius cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Vbi ponitur pro diuerso colore. *[Diuersus color.]* & in eodẽ. Plaga cõbustionis est & idcirco mũdabitur.i.eleuatio siue tumor. *[Eleuatio.]* Et inde *[שִׂיא]* שִׂיא Siia.i.eleuatio siue elatio. Pro quo beatus hieronymus transtulit superbiã. *[Superbia]* Iob.20. Si ascẽderit vsqꝫ ad celũ superbia eius. Et inde *[מַשָּׂא]* מַשָּׂא Masa.i.eleuatio. Ezech.24. Et super quos requiescunt anime eorũ. *[Eleuatio.]* Pro quo hebrei legunt. Et eleuationẽ anime eorũ.i. ad quos eleuãt animas suas: sicut dicitur Hiere.44. Ad quam ipsi eleuant animas suas: vt reuertantur & habitent ibi. Scribitur etiã cum he vel thau in fine. Ps.140. Eleuatio manuũ mearum sacrificiũ vespertinũ. Iudi.20. Vt ascẽdente in altũ fumo. Pro quo hebrei legunt. Vt ascendere facerent eleuationem fumi.i.quasi colũnam fumi. *[Columna]* Et in eodem. Quasi colũnam fumi de ciuitate conscendere. Ponitur etiam pro vexillo. eo quod eleuatur in altum. Hiere.6. Et super bethacarẽ leuate vexillum. *[Vexillum.]* vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Significat etiam מַשָּׂא *[מַשָּׂא]* Masa onus. a leuando vel portando dictum. Exo.23. Si videris asinũ odiẽtis te iacere sub onere. Nu.4. Ista sũt onera filiorũ caath. *[Onus.]* Quod in hebreo legitur singulariter.s.onus. Et in eodem. Et sciẽt singuli cui debeant oneri mancipari. Ps.37. Sicut onus graue grauate sunt sup me. Et aliquãdo scribitur cũ he in fine. Esa.30. Et graui onere. Accipitur etiam onus pro prophetia. Pro quo vt ait beatus hieronymus.lxx. Assumptionem trãstulerũt. 4.Reg.9. Et dominus onus hoc leuauit super eum. Esa.13. Onus babylonis.i.prophetia contra babylonẽ. *[prophetia.]* Et in eodẽ.19. Onus egypti. & in eodẽ.22. Onus vallis visiõis. Hiere.23. Qđ est onus dñi: & dices ad eos vos estis onus. Et quia iniqui interpretabãtur onus in malã partem: ideo dñs per prophetam prohibet eos ne vltra prophetiam vocẽt onus. vt in eodem. Hec dicetis vnusquisqꝫ ad proximũ suũ & ad fratrem suum: quid respõdit dñs: & quid locutus est dñs. & onus domini vltra nõ memorabitur: quia onus erit vnicuiqꝫ sermo suus: & peruertistis verba dei viuentis. Et secundũ hebreos vbicũqꝫ in prophetis ponitur מַשָּׂא Masa.i.onus. ibi non prospera sed aduersa prophetãtur. Vnde beatus hieronymus in prologo super Naũ prophetam sic ait. Assumptio quam.lxx. interpretes dicunt: apud hebreos Masa ponitur.i.graue onus. eo quod eum aduersus quem prophetatur premat: nec sinat leuare ceruicem. simulqꝫ hoc attendẽdum: quod hec ipsa vel assumptio vel onus vel põdus prophete visio sit. Hec hieronymus. Ponitur etiam מַשָּׂא Masa. pro visione prophetica. *[Visio]* Prouer.30. Visio quam locutus est vir cum quo est deus. Et in eodem.31. Visio qua erudiuit eũ mater sua. Significat etiam eleuationem vocis in cantico. Pro quo btũs hieronymus trãstulit melodiam. *[Melodia.]* 1.Paralipo.15. Et ad precinendam melodiam. Et in plurali נְשֻׂאוֹת *[נשׂאות]* Nesuoth siue מַשָּׂאוֹת *[מַשָּׂאוֹת]* Masaoth.i.onera vel assumptiones. Esa.46. Onera vestra graui põdere vsqꝫ ad lassitudinẽ. *[Onera. assũptiões]* Threñ.2. Viderũt autẽ tibi assumptiones falsas & eiectiones. Significat etiam נָשָׂא *[נָשָׂא]* Nasa.munera dare seu prebere. *[Prebere munera. Munera dare.]* 2.Reg.19. Aut munera nobis data sũt. 3.Reg.19. Hiram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina. Et inde מַשְׂאֵת *[מַשְׂאֵת]* Masath.i.munus seu portio aut pars vel annona que datur alicui. Geñ.43. Sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorqꝫ pars venit Beniamin. *[Pars. Annona. munuscula]* 2.Reg.11. Secutusqꝫ est eum cibus regius.idest portio seu annona regis. Hiere.40. Dedit quoqꝫ ei magister militum cibaria & munuscula. Ponitur etiã pro precio vel oblatione. 2.Paralip.24. vt deferrent singuli precium.i. oblationẽ quod constituit moyses seruus dei. *[Precium.]* ponitur etiam pro decimis. Ezech.20. & ibi queram primitias vestras & initium decimarum vestrarum. *[Decime. Dona.]* Scribitur etiam sine mem. vt Ezech.20. & in oblatione donorum vestrorum.

[נָשָׁא] נָשָׁא Nasa. cum puncto seboleth in littera sin. decipere. seducere. destruere. desolare. *[Decipere.]* Geñ.3. Serpens decepit me. p̃s.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Non decipiet inimicus eum. De quo vide etiam infra in dictione נָשָׁה Nasa. Esa.36. Nec conturbet vos Ezechias dicens dominus liberabit nos. *[Cõturbare]* Pro quo hebrei legunt. Nec decipiat siue nec seducat vos ezechias. Hiere.4. Heu heu domine deus ergo ne decepisti populũ istum. Et in eodem.37. Nolite decipere animas vestras. Et i abdia. Superbia cordis tui extulit te. Pro quo hebrei legunt. decepit te. idest seduxit te. Sed si scribatur cum puncto cebolet in littera sin: tunc significat extollere sicut est in littera nostra. Et in eodem. Omnes viri federis tui illuserunt tibi. *[Illudere.]* idest deceperunt te. Et inde מַשָּׁאוֹן *[מַשָּׁאוֹן]* Masaon. idest

fraus vel deceptio. vt Prouer.26. Qui operit odium fraudulenter. *[Fraus.]* Significat etiam destruere. siue desolare aut deuastare. 4.Reg.19. Eruntqꝫ in ruinam collium pugnantiũ. *[Desolatio. Destruere.]* idest in destructionẽ vel in desolationem. Esa.10. E marcuerunt principes mempheos. Pro quo hebrei legunt. destructi vel vastati sunt principes mẽpheos. Hiere.23. Propterea ecce ego tollam vos portans. Pro quo hebrei legunt. Et destruam vos destruens siue vastabo vos vastãs. Potest etiã legi sic obliuiscar vos obliuiscens. Sed si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat portare seu tollere. sicut est in littera nostra. Vt dictum est in dictione precedenti. Et inde *[שְׁאֵת]* שְׁאֵת Seeth.i.destructio seu vastatio. Threñ.3. Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio. Pro quo hebrei legunt. Destructio & contritio seu vastatio & cõtritio. *[Destructio.]* Et fortasse i littera nostra vicio scriptoris fuit posita vaticinatio pro vestatio. Et inde *[מַשּׁוּאוֹת]* מַשֻּׁאוֹת Masuoth.i.vastationes seu destructiones. Beatus hieronymus trãstulit interitũ seu dissipationẽm. p̃s.72. Deiecisti eos dum alleuarẽtur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã ve. transtulit. Deiecisti eos ad interitũ. *[Interitus.]* Ps.74. Leua manus tuas in superbiam eorum. Pro quo hebrei legunt. Leua uestigia tua seu plantas tuas.s.pedum ad destructiones siue ad dissipationes. *[Dissipatio]* Et beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Sublimitas pedum tuorum dissipata est.

[נָשַׁב] נָשַׁב Nasab. flare. sufflare. abigere. *[abigere. Flare. Sufflare]* Geñ.15. & abigebat eas abram. p̃s.146. Flauit spiritus eius & fluẽt aque. Esa.49. Quia spũs dñi sufflauit in eo.

[נָשַׂג] נָשַׂג Nasag. apprehendere. comprehendere. assequi. attingere. applicare. Geñ.44. Et persequere uiros & apprehensis dicito. *[Apprehẽdere]* Pro quo hebrei legunt. Persequere viros & apprehendes eos & dices ad eos. Et in eodem. Et apprehensis per ordinem locutus est. Et in eodem.47. Et non peruenerũt vsqꝫ ad dies patrum meorum. Pro quo hebrei legunt. Et non attigerunt siue non apprehenderunt aut nõ sunt assecuti dies patrum meorum. *[Attingere.]* Leuit.25. Et ipse precium ad redimendum potuerit inuenire. Pro quo hebrei legunt. Et attigerit siue assecuta fuerit manus eius & inuenerit quantũ sufficit ad redemptionem illius. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. & in eodem. Sin autem & ipse potuerit redimet se. Pro quo hebrei legũt: Aut attigerit manus eius.i.attigerit preciũ ad redimendũ se. Deut.19. Et apprehendat eum si longior via fuerit. 1.Reg.30. Persequar latrũculos hos & comprehẽdã eos. *[Cõprehẽdere]* Et in eodem. Persequere & absqꝫ dubio comprehendes. 2.Reg.15. Ne forte veniens occupet nos.i.apprehẽdat nos. Significat etiã applicare. 1.Reg.14. *[Applicare.]* Nullusqꝫ applicuit manũ ad os suum. Et inde שִׂיג *[שִׂיג]* Sig. pro quo beatus hieronymus transtulit diuersorium. 3.Reg.18. Forsitan loquitur aut in diuersorio est. *[Diuersoriũ.]* Hebrei vero dicunt ꝙ significat apprehẽsionẽ.i. forsitan est occupatus in apprehensione inimicorũ suorum. *[Apprehẽsio.]*

[נָשָׁה] נָשָׁה Nasa. obliuisci. mutuare. fenerare. mutuo accipere. debere: siue debitorem esse. *[Obliuisci.]* Gñ.41. Obliuisci me fecit deus oĩum laborum meorũ. Deut.32. Deum qui te genuit dereliquisti. Pro quo hebrei legunt oblitus es. Iob.39. Priuauit enim eã deus sapientia. Pro quo he.le. Obliuisci fecit eam deus sapientiã. Esa.47. Nõ obliuiscaris me. Threñ.3. *[נְשִׁיָּה]* Oblit⁹ sum bonorũ. Et inde נְשִׁיָּה Nesiia.i.obliuio. *[Obliuio.]* p̃s.87. Et iustitia tua in terra obliuionis. Significat etiã mutuare. seu fenerare. vel debere. aut debitorẽ esse. vl' exigere. *[Debere.]* Deut.16. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre. Et in eodem.24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquã quã debet tibi. *[Cõmodare]* Nee.5. Et ego & fratres mei & pueri mei cõmodauimus. & in eodem. Vsuras ne singuli a fratribus vestris

exigitis.s.sicut feneratores. Et in eodem. Quam exigere solebatis ab eis. *[Exigere.]* Iob.11. Et intelligeres ꝙ multo maiora exigaris ab eo ꝗ̃ meretur iniquitas tua. Pro quo hebrei legunt: Et scires quoniã debitorẽ te faceret deus ab iniquitate tua. *[Debitorem esse.]* i.secundum iniquitates tuas multo maiores penas deberet exigere a te deus. Ps.54. veniet mors super illos. Pro quo hebrei legunt. Mutuet siue feneretur mors super illos. *[Feneraři.]* p̃s.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo hebrei legunt. Non fenerabitur inimicus ei. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Non decipiet inimicus eum. Potest etiam deriuari a supradicta dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine que significat seducere. vel decipere. vt dictum est supra. Esa.24. Vt qui repetit: sic qui debet. Pro quo hebrei legunt. Vt qui mutuauit sic qui mutuo accepit. *[Mutuare.]* Hiere.15. Nõ fenerauit mihi quisqꝫ. & aliquãdo scribitur cum aleph in fine loco he. 2.Paralipo.6. Et iurare cõtra eum paratus venerit. Pro quo hebrei legunt. Et debuerit ei iuramentum.i.si fuerit obligatus iurare ei. vide etiam in dictione נָשָׁא Nasa cum aleph in fine. Et inde נוֹשֶׁה *[נוֹשֶׁה]* Nose.i.fenerator. creditor. *[Creditor]* 4.Reg.4. Creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Et in eodem. Vade vẽde oleũ & redde creditori tuo. Ps.108. Scrutetur fenerator omnẽ substantiam eius. *[Fenerator]* Esa.50. Aut quis creditor meus cui vendidi vos. Et inde מַשָּׁא *[מַשָּׁא]* Masa siue מַשָּׁאת *[מַשָּׁאת]* Masath.i.debitum siue illud quod debetur. *[Debitum.]* Deut.24. Rem aliquam quã debet tibi. Nee.5. vsuras ne singuli a fratri[bus] vestris exigitis. Pro quo hebrei legunt. Debitum ne vnusquisqꝫ a fratre suo exigitis. & in eodem. Non repetamus in cõmune istud es alienũ: concedam⁹ quod debetur nobis. Pro quo hebrei legunt. Relinquamus nunc debitum istud. Et in plurali. מַשָּׁאוֹת *[מַשָּׁאוֹת]* Masaoth. Prouer.22. Et vades se offerunt pro debitis. *[Debita.]* significat etiam predicta dictio emarcescere vel debilitare. *[emarcescere]* Geñ.32. Quam ob causam non comedunt neruũ filii Israel qui emarcuit in femore iacob. & in eodem. Eo quod tetigerit neruum femoris eius & obstupuerit.i.emarcuerit vel debilitatum fuerit. *[obstupescere.]* Hiere.51. Deuoratum est robur eorũ & facti sunt quasi mulieres.i.debilitatum est robur eorũ. *[Debilitari]* Et inde נָשִׁים *[נָשִׁים]* Nasim. idest mulieres siue vxores. vt i predicto loco. *[Mulieres.]* & Exo.1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. Leuit.26. Ita vt decẽ mulieres in vno clibano coquãt panes. Deut.17. Non habebit vxores plurimas. *[Vxores.]* 1.Reg.1. Qui habuit vxores duas. & in numero singulari dicitur אִשָּׁה Isa. de quo vide supra in dictione אִישׁ.

[נָשַׁךְ] נָשַׁךְ Nasach. Mordere. fenerare: ad vsuram commodare. fenus seu vsuram accipere. Nu.21. Quam obrẽ misit dñs in populum ignitos serpentes ad quorũ plagas & mortes plurimorũ. Pro quo hebrei legunt. Et misit domin⁹ in populũ serpentes ignitos & momorderũt populũ: & mortuus est populus multus de israel. *[Mordere.]* Et in eodem. Qui percussus aspexerit eum viuet. & in eo. Quẽ cũ percussi aspicerẽt sanabãtur. Pro quo hebrei legunt. & erat quãdo mordebat serpẽs aliquẽ & aspiciebat serpentẽ eneũ & sanabatur. Prouer.23 Et i nouissimo mordebit & coluber. Eccls.10. q dissipat sepem mordebit eũ coluber. & in eodem. Si momorderit serpẽs. Hiere.7. & mordebũt vos ait dñs. Amos.9. Ibi mãdabo serpẽti & mordebit eos. Mich.3. Qui mordẽt dẽtibus suis. Abach.2. nunquid nõ repente cõsurgent qui mordeant te. Significat etiã fenerare siue vsurã vel fenus accipere. Deut.23. Nõ fenerabis fratri tuo ad vsurã pecuniam nec fruges nec quãlibet aliam rem. *[Fenerare.]* Et sequitur in hebreo: que feneratur. idest que commodatur ad vsurã. Et in eo. fratri autem tuo absqꝫ vsura. Et inde נֶשֶׁךְ *[נֶשֶׁךְ]* Nesech.i.vsura. fenus. *[Vsura.]* vt in predicto loco. & Exo.22. Nec vsuris opprimes. pro ꝗ

hebrei legunt. Non pones super eum vsuram. Ps.14. Pecuniam suam non dedit ad vsuram. Item נִשְׁכָּה Nisca.i.gazophylaciū.camera. Thesaurus. Nee.3. Post eos edificauit mosolam filius barachie contra gazophylaciū suū. Et in eodem.13. Vt faceret ei thesaurum.i. gazophylaciū seu camerã. Et cōmuniter scribitur cū littera lamed & dicitur לִשְׁכָּה Lischa. de quo dictū est supra in littera lamed. Et in plurali נִשְׁכוֹת Nezachoth. Nee.12. Recensuerūt quoq3 in die illa viros super gazophylacia.

נָשַׁל Nasal.expellere.eiicere.elabi:siue euelli.defluere.discalciare. Deut.7. Et deleuerit gētes multas coram te i.expulerit vel eiecerit coram te. Et in eodem.19. Ferrūq3 elapsum de manubrio amicū eius percusserit. Et in eodem 28. Quia defluent & deperibunt. Pro quo hebrei legunt. Quia euelletur. 4. Reg.16. Et eiecit iudeos de haila. Iob. 27. Et non liberet deus animã eius. Pro quo hebrei legūt. Quia euellet siue expellet vel eiiciet deus animam eius. Significat etiam discalciare vel soluere.s.calciamentum. Exo. 3. Solue calciamētum de pedibus tuis. Ios.5. Solue inquit calciamentum tuum.

נְשָׁם Nasam.spiraculū.spiramētū.halitus.flatus.spiritus. & scribitur cum he vel thau in fine. Et dicitur נְשָׁמָה Nesama.siue נִשְׁמַת Nismath. Geñ.2. Et inspirauit ī faciem eius spiraculum vite. Et in eodem.7. Et cūcta in quibus spiraculum vite est in terra. Ios.10. Et omne quod spirare poterat interfecit. Pro quo he.le. omne spiraculū.i.omnē animã vel omne quod spirare poterat interfecit. 3.Reg.17. Et erat langor fortissimus ita vt non remaneret in eo halitus. Iob.26. Quē docere voluisti:nōne eū qui fecit spiramentū. Et in eodem.34. Spiritum illius & flatum ad se trahet. Et in eodem.37. Flante deo concrescit gelu. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei. Et in eodem. Flante deo perisse. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei peribunt. Ps.150. Omnis spiritus laudet dominū. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Omne quod spirat laudet dominum. Esa.2. Cuius spiritus in naribus eius est. Et in eodem.42. Dans flatum populo qui est super eam. Dañ.10. Sed & halitus meus intercluditur. Et inde תִּנְשֶׁמֶת Thinsameth. genus auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trāstulit cignum. vt Leuit.11. Et cignum & onocrotalum & porphyrionē. est etiã genus reptilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit talpam. vt in eodem. Et stellio & lacerta & talpa.

נָשַׁף Nasaph.flare.sufflare. Exo.15. Flauit spiritus tuus & operuit eos mare. Esa.40. Repente flauit in eos & aruerunt. Item נֶשֶׁף Neseph.i.caligo.vesper.nox.obscurum tenebre. 1.Reg.30. Et percussit eos Dauid a vespera vsq3 ad vesperam alterius diei. 4.Reg.7. Surrexerunt ergo vesperi vt venirent ad castra syrie. Iob.3. Obtenebrentur stelle caligine eius. & in eodem.7. Et replebor doloribus vsq3 ad tenebras. Et in eodem.24. Oculus adulteri obseruat caliginem. ps.118. Preueni ī maturitate & clamaui. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Surgebã adhuc in tenebris & clamabã. Prouer.7. Graditur in obscuro. Esa.5. Et potandum vsq3 ad vesperam. Et in eodem.21. Babylō dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pro quo hebrei legūt. Nox siue nocte desiderii mei vł dilectionis mee posuit me in terrorem siue in stuporem vel in miraculum. Sed aliquando babylon appellatur hoc nomine נֶשֶׁף Neseph. vt in eodem.13. Super montem caliginosum leuate signum. & premittitur onus babylonis. Hiere.13. Et anteq3 offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Et inde יַנְשׁוּף Iansuph. nomen auis que nocte volitat: secundum

hebreos. Pro quo beatus hieronymus trāstulit Ibin. Leuit. 11. Et mergulum & ibin. Esa.34. Et ibis & coruus habitabunt in ea.

נָשַׁק Nasac.osculari. deosculari.obedire.adorare.adherere.armari. Geñ.27. Et da mihi osculum fili mi. idest osculare me. Et in eo.31. Et non es passus vt oscularer filios meos. & in eo.29. Et adaquato grege osculatus est eã. Et in eodē. Et in oscula ruens. Pro quo hebrei legunt. Et osculatus est eum. Et in eodem.33. Et osculans fleuit. 2.Reg.19. Quasi osculãs eum. 3.Reg.18. Osculer oro patrem meum & matrem meam. Iob.31. Et osculatus sum manum meam ore meo. ps.88. Iustitia & pax osculate sunt. Prouer.7. Apprehensumq3 deosculatur iuuenem. Et in eodem.24. Labia deosculabitur qui recta verba respondit. Canti.1. Osculetur me osculo oris sui. Et inde נְשִׁיקוֹת Nesicoth.i.oscula & solum inuenitur in numero plurali. Prouer.27. Meliora sunt vulnera diligentis q3 fraudulenta oscula odientis. Canti.1. osculo oris sui. Quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet osculis oris sui. Significat etiam adherere: more deosculãtiū. Ezech.3. Et vocē alarū animaliū percutientiū alterã ad alteram.i.adherētiu. ps.2. Apprehēdite disciplinã. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Adorate pure. potest etiam legi sic. Adorate filium siue osculamini filium. De quo vide supra in dictione בַּר Bar. Osee.13. Vitulos adorant. Ponitur etiam pro obedire. Geñ.41. Et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Hebrei tamen in predicto loco dicunt q3 significat regere vel gubernare. Item נָשַׁק Nasac.i.armari. 1.Paralipo.12. Tendentes arcum. Pro quo hebrei legunt. Armati arcu. ps.77. Filii ephraim intendētes & mittentes arcum. Pro quo hebrei legunt. filii ephraim armati & mittentes arcum. Et inde נֶשֶׁק Nesec.i. Arma siue armamentariū. Iob.20. Fugiet arma ferrea. Esa.22. Armamentarium domus saltus. Ezech.39. Et succendent & comburent arma. Ponitur etiam pro bello. ps.139. Obumbrasti caput meū in die belli.

נָשַׁק Nasac.cum puncto cebolet.incendere.succendere.accendere. ps.77. Et ignis succensus est in iacob. Esa. 44. Et succendit & coxit panes. Ezech.39. Et succendent & comburent arma clypeum & hastam.

נֶשֶׁר Neser.aquila. Deut.14. Aquilã & halietum. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos. Ps.102. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. Prouer. 30. Viam aquile in celo. Ezech.17. Aquila grandis magnarum alarum. Et in plurali נְשָׁרִים Nesarim. Exo.19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Esa.40. Assument pēnas sicut aquile.

נָשַׂר Nasar. cum puncto ceboleth in littera sin. Serrare. & scribitur sine nun. 1.Paralipo.20. Fecit super eos tribulos & trahas & ferrata carpenta transire. pro quo hebrei legunt. Et serrauit eos serra vel tribulis ferreis. Et inde מַשּׂוֹר Masor. idest serra. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur.

נָשַׁת Nasath. Arescere.emarcescere. Esa.19. & arescet aqua de mari. & in eo.41. lingua eorū siti aruit. Hiere.51. deuoratū est robur eorum .i. emarcuit robur eorum. Vide etiam de hoc in dictione נָשָׁה Nasa. Et inde נִשְׁתְּוָן Nisteuan Pro quo beatus hieronymus transtulit accusationē. Esd. 4. Epistola autē accusationis scripta erat syriace. E aliquãdo scribitur cum he vel aleph in fine. vt in eo. Accusationē quam misistis ad nos.

נָתִב Nethib.semita.via.iter. Iob.28. Semitam ignorabit auis. Ps.77. Viam fecit semite ire sue. Ps.118. De

duc me in semitam mãdatorum tuorum: quia ipsam volui. Scribitur etiam cum he vel thau in fine q3 denotat genus femininū. Iob.30. Dissipauerunt itinera mea. Quod in hebreo legitur singulariter. s. iter meum. Prouer.12. Iter autem deuium ducit ad mortem. Vbi ponitur pro deuio. Esa. 43. Et in aquis torrentibus semitam. Et in plurali נְתִיבוֹת Nethiboth. Prouer.1. Prohibe pedem tuū a semitis eorum. Et in eodem.8. In mediis semitis stans. Esa.42. In semitis quas ignorauerunt ambulare eos faciam.

נָתַח Nathach. dimēbrare.i.concidere in mēbra vel in frusta aut in partes. siue secare. vel concidere. Exo.29. Ipsum quoq3 arietem secabis in frusta. Leuit.1. Artus in frusta concidens. Pro quo hebrei legunt. & dimembrabit seu concidet eū per membra sua seu per artus suos. Iudi.19. Et cadauer vxoris cū ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens. Et in eodem.20. Quã arreptã in frusta concidi. Et inde נֵתַח Netach.i.membrū.frustum.particula. vt in locis predictis. & Leuit.1. Membra que sunt cesa de sup ordinabis. Ezech.24. Cōgere frusta eius in eam: omnem partem bonam.

נָתַךְ Nathah. stillare.fluere.mulgere.fundere.cōflare. Exo. 9. Nec vltra stillauit pluuia super terrã. 2.Reg.21. Donec stillaret aqua de celo. 2.Paralipo.12. Et non stillabit furor meus super ierusalem. & in eodem.34. Magnus enim furor domini stillauit super nos. & in eodem. Idcirco stillauit furor meus super locū istum. Iob.3. Et quasi inuūdantes aque sic rugitus mei. Pro quo hebrei legūt. Et fluxerūt quasi aque rugitus mei. Et in eodem.10. Nōne sicut lac mulsisti me. Pro quo hebrei legunt. Stillare vel fluere me fecisti Dañ.9. Et stillauit super nos maledictio. Naū.1. Et indignatio ei9 effusa est vt ignis. Significat etiam conflãre. 4.Reg. 33. Conflauerūt serui tui pecuniam. 2.Paralipo.34. Argentum quod repertū est in domo dñi conflauerunt. Hiere.7. Ecce furor meus & indignatio conflatur super locū istum. Et in eodē.42. Sicut cōflatus est furor meus & indignatio mea super habitatores ierusalem: sic cōflabitur indignatio mea sup vos. Ezech.22. succendã in ea igne ad cōflãdū. & in eodē. Et conflabo vos & congregabo vos. Et in eodem. Et conflabimini in medio ei9 vt conflatur argētū in medio fornacis. & in eodē. Sic eritis in medio ei9. Pro quo hebrei legunt. Sic conflabimini in medio eius.

נָתַן Nathan. dare.donare.tribuere.largiri.tradere.ponere permittere: vel dimittere. Geñ.3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. & in eodē.12. Semini tuo dabo terram hanc. & in eodem.15. Domine deus quid dabis mihi. Et in eodem.23. Agrum trado tibi. Et in eodem 24. Fratribus quoq3 eius & matri dona obtulit.i.dedit. Et in eodem.25. Largit9 est abraham munera. & in eodē.29. Et hãc quoq3 dabo tibi. Et in eodē.38. Ne liberi fratris nomine nascerentur. Pro quo hebrei legūt. vt non daret semē fratri suo. & in eodem. Et non eū accepisset maritum. Pro quo hebrei legunt. E ipsa non esset ei tradita in vxorem. & est idem sensus cū littera nr̃a. Et in eodē. Vnus protulit manum.i.dedit manū. Exo.5. Non do vobis paleas. Et in eodem. Palee non dantur nobis. & in eodē.22. Si quis cōmendauerit amico suo pecuniã aut vas in custodiã. Pro quo hebrei legunt. Si quis dederit vel tradiderit. Leuit.11. Si autē quispiam aqua sementē perfuderit. Pro quo hebrei legūt. Et si data fuerit aqua super sementē. Et in eodē.26. Dabo vobis pluuias tēporibus suis. & in eodē. Et trademini in manibus hostiū. Nu.13. Dabisq3 dono leuitas Aarō & filiis eius quibus traditi sunt. Deut.10. Et dat ei victū & vestitū. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. & in eodē. Libētissime dabimus. 1.Reg.1. Anne autē dedit vnã partē tristis. 3.Reg.3. Quid vis vt dem tibi. & in eodē.4. Dedit quoq3 de9 sapiētiã salomoni. 4.Reg.19. Da mihi manū: qui dedit ei manū suã. 1.Paralipo.29. Et cūcti filii dauid dederūt manū & subiecti fuerunt salomoni. Iob.2. Oĩa q̃ habet homo dabit pro aĩa sua. ps.1. Quod fructū suū dabit in tēpore suo. Ps.80. Sumite psalmū & date tympanū. ps.135. Qui dat escã omni carni. Esa.35. Gloria libani data est ei. & ī eodē.37. Et dederunt deos earū igni. Et in eodē.41. Dabit quasi puluerem gladiū suū. & in eodem. Et ierusalē euãgelistã dabo. Hiere. 38. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitus regis babylonis. Threñ.5. Egypto dedimus manū. Et aliquãdo scribitur sine nū in principio: vt in aliquib9 locis predictis. & Geñ.14. Da mihi animas. & in eodē.24. & dedit ei oues & boues. & in eodem.30. Da mihi vxores & liberos meos. Et aliquãdo scribitur sine nū finali. vt in aliquib9 locis predictis. & Ios.6. Ecce dedi in man9 tuas hiericho. Ps.60. Dedisti hereditatē timētibus nomen tuū. Esa.42. Dedi spūm meū super eum. Scribitur etiam aliquando sine nun tam in principio q3 in fine. & tunc duplicatur littera thau. Geñ. 29. vt minores ante tradamus ad nuptias. Deut.28. Ne det eis de carnibus filiorū suorū. Ios.2. Cūq3 tradiderit nobis dñs terrã. Iudi.8. Cū ergo tradiderit dñs zebee & salmana in man9 meas. 2.Reg.22. Inimicos meos dedisti mihi dorsum. Significat etiã ponere aut cōstituere. vt Geñ.41. & prepositum esse scirent vniuerse terre egypti. Exo.25. In qua pones testimoniū. Nu.14. Constituamus nobis ducem. 3. Reg.6. Vt poneret ibi arcam federis domini. 2.Paralip.25 Nūquid consiliarius regis es. Pro quo hebrei legunt. Nunquid consiliarium regi posuerunt vel constituerunt te. Et in eo.35. ponite arcã in sanctuario tēpli. signat ēt pmittere vel dimittere. vt Geñ.20. Et non dimisi vt tangeres eam.i. non permisi. Et in eodem.31. & tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Et inde מַתָּן Mathã.i.donū.munus. Geñ. 34. Augete dotem & munera postulate. Prouerb.18. Donum hominis dilatat viã ei9. Scribitur etiã cū he vel thau in fine. vt Nu.18. Et tradidi donum domino vt seruiant in tabernaculo eius. Deut.16. Sed offeret vnusquisq3 secundū quod habuerit. pro quo hebrei legunt. vnusquisq3 secūdū donū manus sue. Ponitur etiã pro robore. Eccl's.7. Et perdet robur cordis eius. scribitur etiam sine nun & cū duplici thau & dicitur מַתַּת mathath.i.donū. 3.Reg.13. & dabo tibi munera. Eccl's.5. Hoc donū dei est. Et in plurali מַתָּנוֹת Mathanoth. Ps.67. Accepisti dona in hominibus. & in lingua chaldaica dicitur מַתְּנַן Mathenan. Dañ.2. munera & donū & honorem multum accipietis. Et inde נְתִינִים Nethinim idest nathinei qui erant traditi in ministerium templi. Esdre.2. Omnes nathinei & filii seruorum salomonis. & ī eo. 8. Et de nathineis quos dederat dauid & principes ad ministeria leuitarum.

נָתַס Nathas. dissipare.euertere. Iob.30. Dissipauerūt itinera mea.

נָתַע Nathaa. confringere.conterere. Iob.4. & dentes catulorum leonum contriti sunt.

נָתַץ nathas. destruere.demoliri.dissipare.cōfrigere. Exo. 34. aras eorū destrue. Leuit.11. siue cliban9 siue chytropodes destruētur. Deut.7. Aras eorū subuertite.i.destruite. & in eo.12. dissipate aras eorū. Iudi.6. viderūt destructã arã baal. & in eodē. Quia destruxit arã baal. & in eo.8. Destruã turri hãc. 2.Paralip.33. īstaurauit excelsa q̃ demolit9 fuerat ezechias pr̃ ei9. Iob.19. destruxit me vndiq3. ps.51. ptcrea de9 destruet te ī finē. ps.57. molas leonū cōfriget dñs. Esa. 22. Et destruxistis domos. Hier.1. vt euellas & destruas. & ī

eodem. 4. Et omnes vrbes eius destructe sunt. Et in eo. 33.
Et ad domos regis iuda que destructe sunt. Ezech. 16. Et de
molientur prostibulum tuum.
נָתַק נתק Nathac. euellere. abstrahere. rumpere. disrūpere. dis
soluere. dissipare. Leui. 22. Omne animal quod vel cō
tritis vel tunsis vel sectis ablatisq; testiculis est. Vbi ponitur
pro sectis. Pro quo hebrei legunt. ruptis seu euulsis. Iof. 4.
Euellere. Et siccam humum calcare cepissent. Pro quo hebrei legūt.
Euulse sunt plante pedum sacerdotum ad aridam. i. ad sic
cam humū. Sed btūs hieronymus transtulit sensum. Et in
eodem. 8. Donec persequentes ab vrbe longius protrahan
protraheř. tur. Pro quo hebrei legunt. Donec euellamus eos ab vrbe.
Et in eodem. Cumq; recessissent a ciuitate. Pro quo hebrei
Abstraheř legūt. Et euulserūt eos a ciuitate. Iudi. 20. vt abstraheret eos
de ciuitate. Et in eodem. 16. Qui rupit vincula. & in eodem.
Rumpere. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. & in eodē. 20. Sed
Erumpere & filii Beniamin audacter eruperunt de ciuitate. Iob. 17.
Dissipare. Cogitationes mee dissipate sunt. Ps. 2. Dirumpamus vin
Dirumpeř cula eorum. Eccl's. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur.
Esa. 5. Nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Hiere. 2. A
seculo confregisti iugū meū: rupisti vincula mea. Pro quo
hebrei legūt Rupi vincula tua. Et in eodem. 5. Et vincula
eius ruperunt. Et in eodem. 10. Et omnes funiculi mei di
rupti sunt. & in eodem. 12. Congrega eos quasi gregem ad
victimam. Pro quo hebrei legūt. Euelle eos. scilicet de loco
Euellere. suo. Et in eodem. 22. Inde euellam eum. Ezech. 17. Nōne
radices eius euellet. Naū. 1. Et vincula tua dirumpam. Poni
tur etiam pro consumere. Hiere. 6. Malicie eorum nō sunt
consumpte. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et
נֶתֶק mali seu malicie non sunt conuulsi. Item נֶתֶק Nethec. i. ti
nea: seu plaga lepre corrosiue que nascitur in capite vel in
Lepra capi tis. barba. Leuit. 13. Quia lepra capitis & barbe est. & in eodem.
Macula. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni. Et
אַתִּיק in eodem. Si nō creuerit macula. Et inde אַתִּיק Athic. idest
edificium quoddam in atrio tēpli fundatum: seu muro tem
pli iunctum. Pro quo beatus hieronymus transtulit porti
Porticus. cum. vt Ezech. 42. Vbi erat porticus iuncta porticui tripli
ci. Et in eodē. Quia supportabant porticus que ex illis emi
nebant. Et aliquando beatus hieronymus posuit ipsum he
braicum. s. Ectheca. vt in eodē. 41. Cōtra faciem eius quod
Ecthecas. erat separatū ad dorsum ecthecas ex vtraq; pte. Et in eodē.
Ecthecas per circuitum per tres partes.
נָתַר נתר Nathar. saltare. soluere. dissoluere. Leuit. 11. Crura
Saltare. per que salit super terram. Ps. 145. Dominus soluit
Soluere. compeditos. Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes. Abach.
Dissolueř. נֶתֶר 3. Aspexit & dissoluit gentes. Item נֶתֶר Nether. i. Nitrum
Nitrum. quo pāni mundantur. Hiere. 2. Si laueris te nitro.
Destruere. נָתַשׁ נתשׁ Nathas. euellere. dissipare. destruere. Deut. 29. Et eie
cit eos de terra sua. i. euulsit eos. 3. Reg. 14. Et euellet
Euellere. israel de terra bōa. Ps. 9. Et ciuitates eorū destruxisti. Hiere
Destruere 1. vt euellas & destruas. Et in eo. 18. Aut euelli possunt aque
erumpentes frigide. Et in eodem. 31. Et sicut vigilaui super
eos vt euellerem. Et in eodē. Non euelletur & non destrue
tur in perpetuum. Et in eodem. 42. Plantabo & non euel
lam. Ezech. 19. Et euulsa est in ira in terraq; proiecta. Mich.
5. Et euellam lucos tuos de medio tui. Ponitur etiam pro
derelinquere sicut נָטַשׁ Natas cum littera tet. De quo supra
Derelinque re. dictum est. Hiere. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem quā
dedi vobis.

De incipiētibus a littera. ס. samach.

סָס סס Sas. tinea. Esa. 51. Et sicut lanā sic deuorabit eos tinea.
Tinea. Et solum inuenitur in predicto loco.

סְאָה Sea. genus est mēsure aridorum. Pro quo beatus hie סאה
ronymus trāstulit modium vel satum. 4. Reg. 7. Mo Modius.
dius simile vno statere. & in eodem. Factusq; est modius si
mile statere vno. Et in plurali סְאִים Seim vel סְאתַיִם Sa סאים
thaim. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. 4. Reg. 7. Et duo סאתים
modii ordei statere vno. Duplicatur etiam aliquando litte Sata. Modii.
ra samach & littera aleph & dicitur סַאסְאָה Sasea. i. du סאסאה
plex mensura. Pro quo beatus hieronymus transtulit men Mēsura cō
sura contra mensuram. Esa. 27. In mensura contra mensu tra mēsurā
ram cum abiecta fuerit iudicabit eam. Predari.
סָאַן Saon. preliare. pugnare. predari. Esa. 9. Quia omnis סאן
violenta predatio cū tumultu. Pro quo hebrei legunt.
Quia omnis bellās vel pugnans pugnat cum tumultu: seu Pugnare.
omnis predans predatur cū tumultu. quasi dicat. Alia bella
fiunt cum tumultu: sed hoc bellum fiet sine tumultu & sine
sanguine ab angelo percutiente. Vt habetur infra Caplo.
37. Et predicta dictio solum inuenitur in predicto loco.
סָבַב Sabab. circuire. circundare. circunducere: vallare. gy סבב
rare. vertere. reuerti declinare. Geñ. 2. Ipse est qui cir Circuire.
cuit omnem terram euilla. 1. Reg. 7. Et ibat per singulos
annos circuiens Bethel & galgala. Deu. 32. Circunduxit eū circūduceř
& docuit. ps. 54. Die ac nocte circundabit eam super mu Circūdare
ros eius. ps. 117. Omnes gentes circundederunt me. Et in
eodem. Circundantes circundederunt me. Eccl's. 1. Et flecti
tur ad aquilonem. Pro quo hebrei legunt. & circuit seu gy
rat ad aquilonem. Hiere. 31. Femina circundabit virum. Et
cōmuniter scribitur cū simplici beth. Geñ. 19. Viri ciuitatis Vallare.
vallauerunt domū. & in eodem. 37. Vestrosq; manipulos a
dorare. Pro quo hebrei legūt. Et ecce circundabāt eū vestri
manipuli & adorabāt manipulū meū. Exo. 13. Sed circūdu
xit per viā deserti. Nu. 34. Qui circuibunt australē plagā.
& in eodē. Ibitq; p gyrū termin9 ab asemona. 1. Reg. 5. Cir
cunducatur arca dei israel & circunduxerūt arcā. & in eo. Il
lis autē circunducētibus eā. & in eodē. Adduxerūt ad nos ar
cā dei israel. i. circūduxerunt ad nos. Iob. 16. Circūdedit me
lāceis suis. Ps. 47. Circūdate sion. Esa. 23. Circuie ciuitatē.
& in eodē. 28. Nec rota plaustri sup cyminū circuibit. Eze.
41. Et platea erat in rotūdū ascēdēs sursum p cochleā. Pro
quo he. le. Et lata erat & circūdabatur sursū sursū. Sed btūs
hieronym9 trāstulit sensum. significat etiā declinare seu ver
tere vł auertere aut reuertere siue cōuertere. Geñ. 42. Auer Auertere.
titq; se parumper & fleuit. idest declinauit se ab eis. Nu. 32.
& nabo & baalmeō versisq; noibus. 1. Reg. 17. Declinauit Vertere. Declinare
paulisper ab eo. 2. Regum. 14. Vt verterem figuram sermo Reuertere
nis huius. & in eodē. Reuertatur in domum suam & faciem
meam non videat. 3. Regum. 2. Sed translatum est regnum
& factum est fratris mei. idest conuersum est regnum. & in Conuerteř
eo. 18. & tu conuertisti cor eorum iterum. 4. Reg. 20. & cō
uertit faciem suam ad parietem. Esdre. 6. & conuerterat cor
regis assyriorum ad eos. Eccl's. 2. Vnde cessaui renunciauit
q; cor meum. pro quo hebrei legunt. & conuersus sum vt
renunciaret cor meum. Hiere. 6. & transibunt domus eo
rum ad alteros. idest conuertentur ad alteros. & in eodem.
21. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris
sunt. Ezech. 1. Non reuertebantur cum incederent. Et inde סביב
סָבִיב Sabib. idest circuitus. gyratio: siue in circuitu: vel in per circuitū
gyro. Exo. 25. faciesq; illi labium aureum per circuitum. 3.
Regum. 6. per circuitū sculpsit variis celaturis. ps. 11. In cir in circuitu
cuitu impii ambulant. ps. 33. Immittit angelus domini in
circuitu timentium eum. Ezech. 1. Et splendor eius in cir In gyro.
cuitu. & in eo. 4. & pones arietes in gyro. & aliquando dup סביב
plicatur & dicitur סָבִיב סָבִיב Sabib sabib. Eccl's. 1. & i circui סביב
tu pergit spūs. pro quo hebrei legunt. In circuitu in circui in circuitu

tu pergit spūs. Et in plurali declinatur tam masculine q̄ fe
minine. Masculine. Ps. 49. Et in circuitu eius tempestas va
lida. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet & in circui
tis eius. Ps. 75. Omnis qui in circuitu eius affertis mūera.
Hiere. 49. Quia deuorauit gladius ea que per circuitum
tuum sunt. Declinatur etiam feminine. Iob. 22. Propterea
circundatus est laqueis. Pro quo hebrei legunt. Propterea
in circuitibus tuis laquei seu carbones. scilicet sūt. Et in eo
dem. 29. Et in circuitu meo pueri mei. Et in eodem. 41.
Per gyrum dentium eius formido. Ps. 17. In circuitu eius
Circuit tabernaculum eius. Eccl's. 1. Et in circulos suos reuertitur.
מסב Scribitur etiam cum simplici beth & cum mem in princi
Per circuitum. pio & dicitur מֵסַב Mesab. 3. Reg. 6. Et omnes parietes tem
pli per circuitum. & in plurali מְסִבּוֹת mesiboth. Iob. 34.
מסבות Lustrans cuncta per circuitum. & inde סִבָּה Siba. idest cir
Per circuitum. cuitio. translatio nostra transtulit auersationem. 3. Reg. 12.
סבה Quoniam auersatus fuerat eum dominus. Et aliqui hebrei
dicunt q̄ significat causam. & legunt. Quoniam a domino
Causa. fuit causa. Potest etiam legi sic. Quia a domino fuit circui
tio. idest dominus circumuenit eum vt sic responderet po
pulo: vt suscitaret verbum suum. scribitur etiam cum nun
נסבה in principio & dicitur נְסִבָּה Nesiba. 2. Paralipo. 10. vbi dici
Voluntas. tur. Erat enim voluntas dei vt compleretur sermo ei9. pro
מסב quo he. le. a domino fuit circuitio vel causa. & inde מֵסַב Me
Accubit9. seb. idest accubitus: vbi sedent ad comedendū in conuiuio.
מסיב eo quod conuiue sedebāt per gyrum siue in circuitum. Cā
ti. 1. Cum esset rex in accubitu suo. & inde מֵסִיב mesib. idest
conuiua. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 139. ca
Conuiue. put circuit9 eorum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.
ve. transtulit. Amaritudo conuiuarum meorum.
סבא סָבָא Saba. Inebriari. potare. scilicet excessiue. cōuiuiis va
Inebriari care. Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur
ebrietate. idest inebriemur ebrietate. Naum. 1. sic conuiuiū
eorū pariter potantium. pro quo hebrei leguut. Et in ebrie
סבא tate vel in conuiuio eorum inebriati. & inde סֹבֵא sobe. idest
Potator. potator. ebrius. Deut. 21. Comessationibus vacat & luxu
riis atq; conuiuiis. pro quo hebrei legunt. Comessator ē at
q; potator. Prouer. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum.
Et in eodem. Quia vacantes potibus & dantes symbola cō
סבא sumentur. Accipitur etiam סֹבֶא sobe. pro vino vel conui
Vinum. סבא uio. Esa. 1. Vinum tuum mixtum est aqua. Osee. 4. separa
tum est conuiuium eorum. Item סְבָא saba. nomen est filii
Saba. chus nepotis noe. Geñ. 10. filii autem chus saba & euila & sa
batha. Et ab eo nomen accepit terra saba. Que est prouīcia
in ethiopia. ps. 71. Reges arabum & saba dona adducent.
Esa. 43. Dedi propiciationem tuā egyptū: ethiopiam & sa
סבאים ba pro te. & inde dicuntur סְבָאִים sabaim. i. viri de saba. E
sa. 23. Adducebantur & veniebant de deserto. pro quo he.
Sabei. le. Adducebantur sabei de deserto. & in eo. 45. Labor egy
pti & negociatio ethiopie & sabaim. & qn̄ scribitur cū litte
ra sin tunc deriuatur a שְׁבָא Saba filio rema. Geñ. 10. filii
rema saba & dedan. & pōitur pro arabia. Ps. 71. Reges ara
bum. Et in eodem. & viuet & dabitur ei de auro arabie. &
de hoc vide infra in littera sin.
סבך סָבַךְ Sabach. irretire. pplexū esse. cōplecti. Iob. 8. Sup ace
ruum petrarum radices eius densabuntur. pro quo
complecti hebrei legunt. super aceruum petrarum complectuntur si
ue irretiuntur. Naum. 1. Quia sicut spine se inuicem com
סבך plectuntur. & inde סְבַךְ sebach. idest vepres seu ramus con
densus vel irretitus: aut arbusta. secundum translationem
chaldaicam. Geñ. 22. Viditq; post tergum arietem inter ve
Vepres. Silua. pres herentem cornibus. Ponitur etiam pro silua vel saltu
Ps. 73. Quasi in silua lignorum securibus. & beatus Hiero

nymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. In saltu lignorū
secures. Et in plurali סִבְכֵי sibache. pro quo beatus hierony סבכי
mus transtulit Condensa. Esa. 10. Et subuertentur conden Condensa.
sa saltus ferro. Ponitur etiam pro cubili vel tugurio ani
malium: eo quod fit ex frondibus vel ramis arborum se ī
uicem complectētibus. Hiere. 4. Ascēdit leo de cubili suo. Cubile.
& aliquando scribitur cum sin loco samach. 2. Reg. 18. Cū
q; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum. De
quo vide infra in littera sin in dictione שְׂבַךְ sebach.
סָבַל Sabal. portare. supportare. sustinere. Nee. 4. Debili סבל
tata est fortitudo portantis. Esdre. 7. Et ponant funda Portare.
menta supportantia. Esa. 46. Ego portabo. Et in eodem. supportař.
53. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 5. Et nos iniq
tates eorum portauimus. Ponitur etiam pro impinguari
vel incrassari. eo quod pinguedo ē homini quasi onus gra
ue. Ps. 143. Boues eorum crasse. Eccl's. 12. Et impinguabi Incrassari impīguari
tur locusta. Et aliqui hebrei legunt. Et onerabitur locusta.
Et dicunt q̄ pro locusta intelligitur dorsum. & inde סֵבֶל se סבל
bel. siue סֵבֶל Sabal. idest onus. 3. Reg. 5. Septuaginta millia סבל
eorum qui onera portabant. ps. 80. Diuerti ab oneribus Onus.
dorsum eius. Ponitur etiam pro tributo. 3. Reg. 11. Consti
tuerat eum super tributum domus ioseph. Et in plurali. Tributū.
סִבְלוֹת Siblotli. idest onera. Exo. 1. vt affligerēt eum oneri סבלות
bus. Ponitur etiam pro ergastulo. Vt in eodem. 6. Et educā Onera.
vos de ergastulo egyptiorum. pro quo hebrei legunt. Edu Ergastulū
cam vos de subter oneribus egyptiorum.
סְבַר Sabar. In lingua chaldaica significat putare. seu co סבר
gitare. Dañ. 7. Et putabit q̄ possit mutare tempora Cogitare.
& leges. Putare.
סָגַד Sagad. curuari. procidere. adorare. Esa. 44. fecit scul סגד
ptile & curuatus est ante illud. Et in eodem. Curuatur Curuari.
ante illud & adorat. Et in eodem. Ante truncum ligni pro adorare.
cidam. Dañ. 2. Et danielem adorauit. Procideř.
סְגֻלָּה Segula. peculium. seu peculiare. aut thesaurus. Exo. סגלה
19. Eritis mihi in peculiū de cunctis populis. Deut. Peculiū.
14. Vt sis ei in populum peculiarem. 1. Paralip. 29. De pe Peculiař
culio meo aurum & argentum do in templum dei mei. Ps.
134. Israel in possessionem sibi. Pro quo beatus hierony
mus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Israel in peculium
sibi. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argentum & aurum & sustā
tias regum. i. Thesauros regum. Substātia
סֶגֶן Segan. princeps. seu magistratus. Et solum inuenitur סגן
in numero plurali. scilicet סְגָנִים Seganim. Nee. 2. Ma סגנים
gistratus autem nesciebant quo abissent. Et in eo. 5. Et in Magistratus
crepaui optimates & magistratus. & in eodem. Iudei quo
q; & magistratus. Esa. 42. Et adducet magistratus quasi lu
tum. Ezech. 27. principes & magistratus iuuenes cupidi Prīcipes
nis. & in lingua chaldaica dicitur סִגְנַיָּא Signaia. Dañ. 3. סגניא
Magistratus & iudices duces & tyrannos. Magistratus
סָגַר Sagar. claudere. concludere. includere. tradere. Geñ. סגר
5. Et inclusit eum dominus de foris. Et in eo. 19. Clau Includere
seruntq; ostiū. Exo. 14. Conclusit eos desertū. Leuit. 13. Re Claudere.
cludet eum sacerdos septem diebus. Et in eodem. 14. Egre Recludere
dietur ostiū domus & statī claudet illā. Nu. 12. Separetur se
ptē diebus extra castra. p quo he. le. recludatur septē dieb9
extra castra. Nā extra castra erat quoddā tētoriū vbi leprosi
recludebātur. & in eo. Exclusa est itaq; maria extra castra.
Ios. 2. Cumq; porta clauderetur in tenebris. Et in eo. 6. hie
rico aūt clausa erat atq; munita. 1. Reg. 1. Dominus autē cō Cōcludere
cluserat vuluā eius. Et in eo. 23. Conclususq; est introgress9
vrbē. 3. Reg. 11. & coequauit voraginē ciuitatis dauid patris
sui. pro quo he. le. Et clausit rupturam seu diuisionem vel
diruptionem ciuitatis dauid patris sui. Ps. 34. Et conclude

eos qui persequũtur me. Esa. 22. Et claudet & non erit qui
aperiat. Et in eodem. 24. Clausa est omnis domꝰ nullo in
troeunte. Et in eodem. 26. Et claude ostia tua super te. Si-
gnificat etiam tradere. idest concludere in manu vel in po-
Tradere. testate alterius. Deut. 23. Non trades seruum domino suo
qui ad te confugerit. 1. Regum. 23. Vt tradamus eum in ma
nu regis. Et in eodem. Si tradent me viri ceile in manus
eius. Et in eodem. Et dixit dominus tradent. Et in eo. 24.
Quod tradiderit te dominus in manu mea. Et in eodem.
26. Conclusit deus inimicum tuum in manu tua. & inde
מַסְגֵּר מַסְגֵּר Masger. idest clausura: vel carcer. Esa. 24. Et clauden
Carcer. tur ibi in carcere. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deri
Conclusio. uatum. Et in eodem. 42. Vt educeres de conclusione vin-
Clausura. ctum. idest de clausura siue de carcere. Et in plurali מַסְגְּרוֹת
מַסְגְּרוֹת Misgeroth. 2. Regum. 22. & contrahentur in angustiis suis
Angustie. idest in clausuris. ps. 17. Et claudicauerunt a semitis suis. ꝑ
Clausure. quo btūs hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatē tran
סֻגַּר stulit. Et contrahentur in angustiis suis. & inde סֻגַּר Sugar.
idest carcer seu cauea: vbi vincti clauduntur. Ezech. 19. Et
Cauea. miserunt eum in caueam. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ signifi
cat lignū perforatum quo pedes seu colla vinctorū constri-
מִסְגֶּרֶת gūtur. & inde מִסְגֶּרֶת Misgereth. idest illud quod constrin-
git aliquam rem & eam continet in circuitu. Exo. 25. Et ip
Corona. si labio coronam interrasilem altam quattuor digitis & su
per illam alterā coronam aureolam. pro quo hebrei legūt.
clausura. Et facies ei clausuram ad mensuram pugni. idest alta quat-
tuor digitis in circuitu. & facies circulum seu labium ipsi
מִסְגְּרוֹת clausure in circuitu. & in plurali מִסְגְּרוֹת Misgeroth. ꝑ quo
beatus hieronymus transtulit Interasile seu coronulas vel
sculpturas. 3. Regum. 7. Et ipsum opus basium interrasile
interrasile. erat. Et in eodem. Et sculpture inter iuncturas. Et in codē.
Sculpture coronule. Variasqꝫ sculpturas ex semetipso. & in eodem. et inter coro
nulas et plectas. & in eodem. & media intercolūnia quadra
ta non rotunda. Vbi pro eo quod in littera nostra est me-
dia intercolūnia in hebreo est מִסְגְּרוֹת Misgeroth. Ponitur
anguli. etiam pro angulis. Vt in eodem. & in angulis cherubim. &
סְגֹר inde סְגֹר Segor. idest illud quod est clausum vel est interiꝰ.
Interiora. Osee. 13. & dirumpam interiora cordis eorum. Ponitur ēt
סְגֹר סְגוֹר Segor siue סָגוּר Sagur pro auro purissimo. eo quod
סָגוּר clauditur & custoditur sub firma custodia. 3. Reg. 6. & ope
purissimū. ruit illud atqꝫ vestiuit auro purissimo. Pro quo hebrei le-
.s. aurum. gūt. Auro sagur. Et in eo. 7. Et mortariola & thuribula de
aurum. auro purissimo. Iob. 28. Non dabitur aurum obrizum pro
obrizum. ea. Vbi ponitur pro auro obrizo. & inde מַסְגֵּר masger. i. in
מַסְגֵּר clusor. 4. Regum. 24. Et omnem artificem & inclusorem.
Inclusor. Et in eodem. Et artifices & inclusores mille. Hiere. 29. Et
principes iuda & ierusalem & faber & inclusor. Et dicunt a
liqui hebrei ꝙ significat thesaurarium qui includit & ser-
סַגְרִיר uat aurum & res preciosas. & inde סַגְרִיר Sagrir. idest impe
tuosus imber: seu frigus excessiuum. eo quod recludit homi
nes in domibus. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die fri-
Frigus goris.
סַד סַד Sad. lignum perforatum quo pedes vinctorum conti-
nentur. pro quo translatio nostra neruū transtulit. Iob.
Neruus. 13. Posuisti in neruo pedem meum.
סָדִין סָדִין Sadin. sindon. linteum. Prouer. 31. Sindonem fecit
Sindon. & vendidit. Et in plurali סְדִינִים Sedinim. vt Iudi. 14.
סְדִינִים Triginta sindones & totidem tunicas. Esa. 3. Et sindones &
sindones. vittas & teristra.
סֵדֶר סֵדֶר Seder. ordo. regula. Et solū inuenitur in numero plu
Ordo. rali. Iob. 10. Et nullus ordo. pro quo hebrei legunt. &
מִסְדְּרוֹנָה non sūt ordines. & inde מִסְדְּרוֹנָה Misderona. pro quo bea
Posticus. tus hieronymus transtulit posticum. Iudi. 3. Per posticum

egressus est. Et aliquando scribitur cum sin loco samech.
De quo vide infra in littera sin.
סַהַר Sahar. Rotundum. pro quo beatus hieronymus tran סַהַר
stulit tornatilem. Canti. 7. Vmbilicus tuus crater tor- Tornatilis
natilis. Item סֹהַר Soar. i. carcer. seu lacus rotundus quo סֹהַר
vincti claudūtur. Gen̄. 40. Misit eos in carcerem. pro quo Carcer.
hebrei legunt. Misit eos in domum carceris.
סוּג Sug. Auertere. auerti. conuerti: scilicet retrorsum. rece סוּג
dere. s. retro. 2. Regū. 1. Sagitta ionathe nunqꝫ rediit re Retro recedere.
trorsum. ps. 43. Non recessit retro cor nostrum. ps. 52. om Declinare
nes declinauerunt. ps. 128. Et conuertantur retrorsum om Retrorsum
nes qui oderunt sion. Esa. 59. Et conuersum est retrorsum conuerti.
cor nostrum. Soph. 1. Et qui auertuntur de post tergū do- Auerti.
mini. Vide etiam de hoc supra in dictione נָסַג Nasag. & in
de. סוּג Sug. idest recedens. vel declinans. Prouer. 14. Viis סוּג
suis replebitur stultus. pro quo hebrei legunt. De viis suis
replebitur recedens vel declinans corde. idest recedens vel Recedens
declinans a via recta siue a recto iudicio rationis. & īde סוּגָה סוּגָה
Suga. idest vallata vel circundata. Canti. 7. Vallatus liliis. Vallatus.
סוֹד Sod. secretum. arcanum. consilium: seu conciliū. Iob. סוֹד
29. Quādo secreto erat deus in tabernaculo meo. & se secretum.
cundum litteram hebraicam potest etiam legi sic. Quando
secretum dei in tabernaculo meo. scilicet erat. ps. 24. firma
mentum est dominus timentibus eum. pro quo beatꝰ hie-
ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit.
Secretum domini timentibus eum. Prouer. 25. Et secretū
extraneo ne reueles. Amos. 3. Nisi reuelauerit secretum su
um ad seruos suos prophetas. Ponitur etiam pro consilio
vel concilio. scilicet secreto. Iob. 15. Nunquid consiliū dei consilium.
audisti. Ps. 82. Super populum tuum malignauerunt con-
silium. ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum.
Ps. 110. In consilio iustorum & congregatione. Hiere. 6. &
super concilium iuuenum simul. & in eodem. 15. Non sedi concilium.
in concilio ludentium. Ezech. 13. In concilio populi mei
non erunt. & inde verbum הוּסַד Husad. idest consiliatus est הוּסַד
seu consilio decreuit. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fundamenta
que iecit salomon vt edificaret domū dei. pro quo hebrei consiliari.
legunt. Et hec sunt que consiliatus est salomon siue que cō
silio decreuit vt edificaret domum dei. Potest etiam deriua
ri a dictione יָסַד Iasad: que significat fundare: seu funda-
menta iacere: sicut est in littera nostra. & inde deriuatur. סַד סַד
Sad. quod significat lignum perforatum quo pedes vincto
rum continentur. Pro quo beatus hieronymus transtulit
neruum. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum. Neruus.
סוּה Saue. velamen. & scribitur cum mem in principio & סוּה
dicitur מַסְוֶה masue. Exo. 34. Posuit velamen sup faci מַסְוֶה
em suam. Velamen.
סוּךְ Such. Vngere. purgare. scilicet ventrem. Deut. 28. & סוּךְ
non vngeris oleo. Ruth. 3. Lauare igitur & vngere. 2. Vngere.
Regum. 12. Et lotꝰ vnctusqꝫ est. Ezech. 16. & vnxi te oleo.
Dan̄. 10. Sed neqꝫ vnguento vnctus sum. & inde אָסוּךְ asuch אָסוּךְ
idest laguncula olei seu lecythus. 4. Reg. 4. Non habeo an
cilla tua quicquā in domo mea nisi parum olei quo vngar
Pro quo hebrei legunt. Non habeo ancilla tua in domo ni
si lagunculam seu lecythum olei. Potest etiam esse verbum laguncula
prime persone futuri temporis. sicut est in littera nostra. si-
gnificat etiam predicta dictio purgare ventrem. Iudi. 3. for Purgare
siāt purgat aluum in estiuo cenaculo. 1. Reg. 24. Ingressꝰ uentrem.
est saul vt purgaret ventrem.
סוּס Sus. equus. hirūdo. Gen̄. 49. Mordens vngulas equi. סוּס
Exo. 14. Et omnis equitatus pharaonis. Et in eodem. Equus.
15. Ingressus est enim currus pharaonis cum curribus & equitatus.
equitibus eius. pro quo hebrei legunt. Ingressus est equus

pharaonis. Ps. 31. Nolite fieri sicut equus & mulus. Ps. 32.
fallax equus ad salutem. Reperitur etiam in genere femini
סוּסָה no סוּסָה Susa. Canti. 1. Equitatui meo in curribus pharao-
Equitatus nis. Et in plurali. סוּסִים Susim. Deut. 17. Non multiplica-
סוּסִים bit sibi equos. Ps. 19. Hi in curribus & hi in equis. Abach.
Equi. 3. Qui ascendis super equos tuos. Et in eodem. Viam feci-
sti in mari equis tuis. significat etiam quoddā genus auis.
Pro quo beatus hieronymus transtulit pullum. s. hirundi-
hirundo. nis: siue hirundinē. Esa. 38. Sicut pullus hirundinis sic cla-
mabo. Et aliquando mutat vau in iod. Hiere. 8. Turtur &
hirundo & ciconia. & aliqui hebrei interpretantur grus.
סוּף סוּף Soph. finire. consumere. consumi. deficere. deesse. cō-
plere. Ester. 9. Dies phurim idest fortium obseruētur
a iudeis & ab eorum progenie que his cerimoniis obliga-
ta est. Pro quo hebrei legunt. Et dies phurim idest fortium
isti non transeant a iudeis & memoria eorum non desinat
finire. siue non finiatur a semine eorum. Ps. 72. Subito defecerūt
Deficere. Esa. 66. Simul consumentur dicit dominus. Dan̄. 2. Com-
Cōsumere. minuet & consumet vniuersa regna. Hiere. 8. Congregās
Cōgregare. congregabo eos dicit dominus. pro quo hebrei legunt. cō
sumens consumam eos dicit dominus. potest etiam deriua
ri a dictione אָסַף asaph: que significat congregare: sicut est
in littera nostra. & similiter Soph. 1. vbi dicitur. congrega-
bo omnia a facie terre dicit dominus. congregans hominē
& pecus: congregans volatilia celi & pisces maris. pro quo
hebrei legunt. Consumam seu finiam omnia dicit dominꝰ
consumens hominem & pecus. De quo vide supra in dictio
ne אָסַף Asaph. & infra in dictione סָפָה sapha. Ponitur etiā
Complere pro complere. Dan̄. 4. sermo completus ē super Nabucho
סוֹף donosor. Et inde סוֹף Soph. idest finis. terminus summitas
finis. Eccl's. 7. In illa enim finis cunctorum admonetur. Et ī eo-
dem. 12. finem loquendi pariter omnes audiamus. Pōitur
Sūmitas. etiam pro sūmitate. 2. Paralipo. 20. Et inuenietis illos in sū
סוּף mitate torrentis. Item סוּף Suph. idest iuncus seu papirus
Carectus. aut carectus. Exo. 2. Et exposuit eum in carecto. Et in codē
Papirio. Que cum vidisset fiscellam in papirione. Esa. 19. Calamus
Iuncus. & iuncus marcescent. Significat etiam pelagus. Ione. 2. Pe
Pelagus. lagus operuit caput meum. & īde dicitur. יַם סוּף Iamsuph
יַם סוּף idest mare pelagosum: quia est quasi pelagus ingrediens
a mari oceano & non habens exitum aliunde: vel quia in
ripa eius oriuntur iunci siue papiri. Translatio nostra tra-
Mare rubrum. duxit mare rubrum. eo quod habet arenas rubeas. Exo. 15
Tulit autem moyses israel de mari rubro. Ps. 105. Et irrita-
uerunt ascendentes mare rubrum. Et in eodem. Et increpa
סוּפָה uit mare rubrum. Et inde סוּפָה Supha. idest tempestas. tur
Turbo. bo. Iob. 21. Et sicut fauilla quam turbo dispergit. Esa. 5. Et
Tēpestas. rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem. 17. Et si-
cut turbo coram tempestate. Osee. 8. Ventum seminauerūt
& turbinem metent. Naum. 1. Dominus in tēpestate & tur-
סוּפוֹת bine vie eius. Et in plurali סוּפוֹת suphoth. Esa. 21. Sicut tur
Turbines bines ab Africo veniunt.
סוּר סוּר Sur. Recedere. declinare. diuertere. ammouere. separa
Declinare re. auferre. Gen̄. 19. Declinate in domum pueri vestri
Diuertere Et in eodem. Vt diuerterent ad eum. Exo. 3. Vadam & vi-
debo visionem hanc. pro quo hebrei legunt. Recedam siue
declinabo & videbo visionem hanc. idest recedam de loco
in quo sto: & vadam ad videndam visionem hanc. Et in eo
recedere. dem. Cernens autem dominus ꝙ pergeret ad videndum.
Et in eodem. 32. Recesserunt cito de via. Nu. 12. nubes quo
ꝙ recessit que erat sup tabernaculo. & ī eo. 14. Recessit ab
eis omne presidium. Et in eodem. 16. Recedite a tabernacu
lis impiorum. Ruth. 4. Declina paulisper & sede hic. ps. 13
Omnes declinauerunt. Ps. 36. Declina a malo & fac bonū.

Ps. 118. Declinate a me maligni. Hiere. 17. Recedentes a te
in terra scribentur. Osee. 4. Separatum est conuiuium eo- Separari.
rum. Et in eodem. 7. Et recesserunt a me. Hebrei tamen in
predicto loco legunt. Preuaricati sunt in me. ꝗnā in hebreo Preuaricari.
non habetur a me sed in me. Amos. 6. Et auferetur factio
lasciuientium. idest recedet. & aliquando scribitur cum sin
loco samach. Osee. 9. Sed & ve eis cum recessero ab eis.
Sed in predicto loco in hebreo magis proprie legitur
incarnatio mea ex eis. De quo dictum est supra in dictione
בָּשָׂר Basar. significat etiam auferre vel ammouere. Gen̄.
38. Que depositis viduitatis vestibus. pro quo hebrei le-
gunt. Et abstulit vestes viduitatis sue. Et in eo. 49. Non Auferre.
auferetur sceptrum de iuda. Deut. 7. Auferet dominus a te
omnem langorem. Vbi ponitur verbum tertie coniuga-
tionis. idest recedere faciet. 2. Reg. 5. Nisi abstuleris cecos
& claudos. 3. Regum. 15. Insuper & maacham matrem su-
am amouit ne esset princeps. Iob. 27. Viuit deus qui ab-
stulit iudicium meum. Esa. 17. Ecce damascus desinet esse
ciuitas. idest auferetur ne sit ciuitas. Ezech. 21. Aufer cyda-
rim: tolle coronam. Dan̄. 12. Cum ablatum fuerit iuge sacri
ficium. & inde סוּרָה Sura. pro quo beatus hieronymus trā סוּרָה
stulit captiuam. idest recedens vel ablata de terra sua. Esa. captiua
59. Transmigrata & captiua. & inde סַר Sar. idest tristis vel סַר
indignans: eo quod recedit a consortio hominum. 3. Regū
21. Venit ergo Achab in domum suam indignans. & ī ge- Indignās
nere feminino סָרָה Sara. vt in eodem. Vnde anima tua cō- סָרָה
tristata est. & aliquando scribitur supradictum verbum cū Cōtristata
duplici res & dicitur סָרַר Sarar. idest subuertere. peruer- סָרַר
tere. declinare. scilicet a via recta. Thren̄. 3. Semitas meas
subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. subuertere Declinare
Vbi ponitur verbum & nomen seu participium ab eo deri
uatum. ac si diceret. Sicut vacca declinans declinauit israel.
Et inde סוֹרֵר Sorer. idest peruersus. siue declinans a via re סוֹרֵר
cta: aut proteruus vel contumax. Deut. 21. filium contuma contumax
cem & proteruum. vbi ponitur pro contumace. Et in codē
filius noster proteruus & contumax est. vbi ponitur pro ꝑ proteruus
teruo. Ponitur etiam pro incredulo. idest apostata. Esa. 65.
Ad populum incredulum. Osee. 9. Omnes principes eius Incredulꝰ
recedentes. idest declinantes a via recta. Zach. 7. & auerte- recedētes.
runt scapulam recedentes. & inde סָרָה Sara. idest discessio. סָרָה
preuaricatio. Deut. 13. quia locutus est vt vos auerteret a do
mino deo vestro. pro quo hebrei legūt. Quia locutus est
recessionem vel preuaricationem contra dominum deum recessio.
vestrum. Et inde סוּרִי Sure. pro quo beatus hieronymus סוּרִי
transtulit prauum. Hiere. 2. Quomodo ergo conuersa es
mihi in prauum vinea aliena. Hebrei tamen dicunt ꝙ si- Prauum.
gnificat palmites seu ramos. & legunt sic. Quomodo ergo
conuersa est mihi in palmites vinee aliene siue extranee. Palmites
Item סוּר Sur. nomen est cuiusdam porte in templo salo- סוּר
monis existentis. 4. Regum. 11. Tertia pars sit in porta seir
Debet legi ī porta sur. Sur.
סוּת Suth. Pallium seu coopertorium. Gen̄. 49. & in san- סוּת
guine vue pallium suum. Et solum inuenitur in pre- Pallium.
dicto loco.
סָחַב Sachab. Trahere. detrahere. deiicere. seu abiicere. pu- סָחַב
trescere. lacerare. 2. Regum. 17. Et trahemus eam ī tor Trahere
rentem. Hiere. 22. Putrefactus & proiectus extra portas ie- putrescere
rusalem. Et in eodem. 49. Si non deiecerint eos paruuli Deiicere.
gregis. Ponitur etiam pro lacerare. Hiere. 15. Et canes ad
lacerandum. & inde סְחָבוֹת Sechaboth. idest panni lacerati lacerare. סְחָבוֹת
& abiecti pre nimia vetustate. Hiere. 38. Tulit inde veteres Panni ue
pānos. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putri- teres.
da sub cubito manuum tuarum.

Sacha. Radere. abradere. Ezech. 26. Et radam puluerem eius de ea. Et inde סחי Sechi. idest abrasio. Pro quo beatus hieronymus transtulit erradicationem. Threñ. 3. Eradicationem & abiectionem posuisti nos.

Sachaph. Abradere. inundare. computrescere. Prouer. 28. Similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Pro quo hebrei legunt. Imber abradens siue inundans & absq; pane. sed beatus hieronymus transtulit sensum. Ponitur etiam pro computrescere. Hiere. 46. Quare computruit fortis tuus.

Sachar. Circuire. circumuoluere. negociari. vt Hiere. 14. Propheta namq; & sacerdos abierunt in terram. Pro quo hebrei legũt. Propheta namq; & sacerdos circuierunt in terram. idest huc atq; illuc abierunt non inuenientes requiem. Et aliquando duplicatur littera cheth & littera res & dicitur סחרחר Secharchar. ps. 37. Cor meum conturbatum est. Pro quo hebrei legunt. Cor meum circuiuit. idest fluctuat: & sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. & inde dicitur סחר Socher. idest mercator seu negociator: eo quod circuit regiones & vadit huc atq; illuc. Geñ. 23. quadringentos siclos argẽti probate monete: pro quo hebrei legunt. Quadringentos siclos argenti transeuntis mercatori vel negociatori. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 37. Et pretereuntibus madianitis negociatoribus. Esa. 23. Cuius negociatores principes. Ezech. 27. Carthaginẽses negociatores tui. ꝓ quo hebrei legũt. Tharsis negociatrix tua. vbi põitur tharsis ꝓ carthagine. Et in eodem. Venerunt ad te negociatores tui. Et in eodem. Negociatores populorum sybilauerunt super te. & inde סחר Sechar. siue סחורה Sechora. idest negociatio siue mercimonium. Prouer. 3. Melior est acquisitio eius negociatione argenti. Pro quo hebrei legunt. Melior est negociatio eius negociatione argenti. Et in eodem. 31. Quia bona est negociatio eius. Esa. 23. Et facta est negociatio gentium. Et in eodem. & erit negociatio eius & merces eius sanctificate domino. Et in eodem. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Ezech. 27. Et negociatio manus tue. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מסחר Mischar. 3. Regum. 10. & negociatores vniuersiq; scruta vendentes. Pro quo hebrei legunt. Et negociatio negociatorũ seu scruta vendentium. Sunt autem scruta res parui valoris. & inde verbum סחר Sachar. idest negociari. Geñ. 34. Terra in potestate vestra est: exercete negociamini & possidete eam. Et in eodem. Negocientur in terrã & exerceant eam. Et inde סחרה Sochera. idest clypeus rotundus secundũ hebreos. Ps. 90. scuto circũdabit te veritas ei⁹. ꝓ quo he. le. scutũ & clypeus veritas ei⁹. & btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Scutũ & ꝓtectio veritas eius. & inde סחרת socharẽth i. lapis ꝓciosus. ꝓ quo btũs hiero. trãstulit. lapidẽ pariũ. Hester. 1. Sup pauimẽtũ smaragdino & pario stratum lapide.

Sachis. Renascentia que ex radicibus seminis oriuntur: seu que sponte nascuntur. 4. Reg. 19. In secũdo autem anno que sponte nascuntur.

Sig. Scoria. rubigo. Ezech. 22. Versa est mihi domus israel in scoriã. & declinatur pluraliter סיגים Sigim. Prouer. 25. Aufer rubiginem de argento. Et in eo. 26. quo modo si argẽto sordido ornare velis vas fictile. i. argẽto rubiginoso velcũ scoria. Esa. 1. Argentũ tuũ versum est i scoriã. Et in eodem. & excoquam ad purum scoriam tuam.

Sir. Lebes. olla. spina. Exo. 16. Quando sedebamus super ollas carnium. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet super ollam carnium. 4. Regum. 4. Mors in olla. Eccl's. 7. Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla. Hiere. 1. Ollam succensam ego video. Ezech. 24. Pone ollam. Et in plurali סירות Siroth. Exo. 27. faciesq; in vsus ei⁹ lebetes. 2. Paralipo. 35. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus. Amos. 4. Et reliquias vestras in ollis feruentibus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et reliquias vestras in sagenis piscium vel piscatorum. De quo vide supra in dictione דוג Dog. & in dictione דגה Daga. Item סיר Sir idest spina. tribulus. & solum inuenitur in numero plurali scilicet סירים Sirim. Eccl's. 7. Sicut sonit⁹ spinarum. Osee. 2. Sepiam viam tuam spinis. Naum. 1. Sicut spine se inuicem complectuntur. Reperitur etiam סירות Siroth. secundum terminationem pluralem femininorum. Ps. 57. Priusq; intelligerent spine vestre rhamnum. Hebrei tamẽ primam significationem sequentes legunt sic. Priusq; intelligerent idest sentirent olle vestre rhamnum.

Sith. suadere. persuadere. incitare. decipere. seducere. auertere. Deut. 13. Si tibi voluerit persuadere frater tuus. Iosu. 15. Que suasa est a viro suo. 1. Regum. 26. Si dominus incitauit te aduersum me. 2. Regum. 24. Commouitq; dauid in eis. idest persuasit. 3. Regum. 21. Concitauit enim eum iezabel vxor sua. 4. Regum. 18. Nolite audire ezechiam qui decipit vos. 2. Paralipo. 32. Num ezechias decepit vos. Et in eodem. Nec vana persuasione deludat. Iob. 1. Tu autem commouisti me aduersus eum. idest persuasisti vel incitasti me. Et in eodem. 36. Igitur saluabit te de ore angusto. Pro quo hebrei legunt. Et etiam suasit te de ore angusto vel de ore tribulantis vel hostis. idest suasit te ne incideres in os eius. vel sic. Auertit te de ore angusto. & est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. Non te ergo superet ira. idest ne incitet te. Hiere. 38. Seduxerunt te & preualuerunt aduersum te. Ponitur etiam pro auertere. 2. Paralipo. 18. Atq; auertit eos ab illo. idest suasit vel incitauit eos vt diuerterent ab eo.

Sachach. Cooperire. velare. tegere. protegere. vt Exo. 25. Tegant expandentes alas. Iob. 10. Ossibus & neruis compegisti me. Pro quo hebrei legunt. texisti me seu protexisti me. Ezech. 28. Tu cherub extentus & protegens. Et in eodem. Et perdidi te o cherub protegens. & cõmuniter scribitur cum simplici caph. Exo. 40. Dimittesq; ante illam velum. Pro quo hebrei legunt. Velabis seu proteges arcam cum velo. 3. Regum. 8. Et protegebant cherubim arcam & vectes eius. Iob. 3. Et circumdedit eum de us tenebris. Pro quo hebrei legunt. Et texit seu protexit deus pro eo. Et in eodem. 38. Quis conclusit ostiis mare .i. qs velauit. & i eo. 40. ꝓtegũt vmbre vmbrã ei⁹. ps. 90. scapulis suis obũbrabit tibi. i. ꝓteget te. Threñ. 3. opuisti i furore. & i eo. opposuisti nubẽ tibi. & aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Exo. 33. & ꝓtegã te dextera mea. & ĩde סך Soch i. vmbraculũ. seu tabernaculũ vel tẽtoriũ. ps. 26. Qm abscõdit me in tabernaculo suo. Et aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Threñ. 2. & dissipauit qsi hortũ tẽtoriũ suũ. dr ẽt שך Sach. ps. 41. Qm trãsibo vsq; ad locũ tabernaculi admirabilis. scribitur ẽt cũ he in fine & dr סכה suca. Esa. 4. Et tabernaculũ erit in vmbraculũ diei. & in plu. סכות Sucoth. Leuit. 23. Erũt ferie tabernaculorũ septẽ diebus dñi. Et i eo. & habitabitis in vmbraculis septẽ diebus. & i eo. manebit i tabernaclis. & ĩde מסך masach. i. tẽtoriũ: seu velũ aut ꝓtectio Exo. 26. facies & tẽtoriũ i itroitu tabernacli. Nu. 4. & depo nẽt velũ qd pẽdet añ fores. ps. 104. spãdit nubẽ i ꝓtectiõe & inde סוכך sochech. i. tentoriũ seu vmbraculũ ex corio & tabulis fabrefactũ quo expugnatores vrbiũ vtũtur propter lapides & tela que de muro mittuntur. Naum. 2. Velociter ascendent muros eius: & preparabitur vmbraculum. Et

inde מוסך Musach. 4. Reg. 16. Musach quoq; sabbati. & dicunt hebrei φ erat tentoriũ quoddam in atrio tẽpli subter quod erant custodes templi in sabbatis.

Sachal. stulte agere. seu stulte operari. isanire. infatuare. fatuum seu stultum esse. Geñ. 31. Stulte operatus es. 1. Regum. 13. Stulte egisti: nec custodisti mandata domini. & in eo. 26. Apparet eni quod stulte egerim. 2. Reg. 15. Infatua queso domine consilium achitophel. Esa. 44. Et scientiam eorum stultam faciens. & inde סכל Sechel. idest stulticia. fatuitas. vt Eccl's. 10. Positum stultum in dignitate sublimi. pro quo hebrei legunt. Positam stulticiã. Et si scribatur cum littera sin loco samach potest legi sic. Positũ intellectũ in dignitate sublimi. & sic legunt aliqui hebrei. nã aliquando ponitur sin loco samach & econuerso. vt dictum est in precedentibus: & vt infra dicetur. & inde סכלות Sichluth. idest stulticia. insipientia. error. vt Eccl's. 2. Trãsiui ad contemplandam scientiã erroresq; & stulticiam. Et in eo. Et vidi φ tantũ precederet sapientia stulticiã quãtũ differt lux a tenebris. & in eo. 7. Errorem imprudentiũ. Et in eo. 10. preciosior est sapientia paruaq; gloria ad tẽpus stulticia Et aliquando scribitur cum sin loco samach. vt supra in eo. 1. Vt scirem prudentiam atq; doctrinam erroresq; atq; stulticiam. & inde סכל Sachal. idest stultus. fatuus. insipiens. Eccl's. 10. Sed & in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos estimat. Hiere. 5. Audi popule stulte.

Sachan. comparare. assimilare. assimilari. equalẽ seu cõparem esse. acquiescere. intelligere. preuidere. consuescere. Iob. 15. Arguis verbis eum qui non est equalis tibi. Et in eodem. 22. Nunquid deo potest comparari homo. Et in eodem. 34. Non placebit vir deo etiam si cucurrerit cum eo. idest non cõparabitur vir deo. Et aliqui hebrei dicunt φ significat prodesse seu conferre. Vnde i predicto loco ipsi legunt. Quid prodest vel quid confert homo cum cucurrerit cum deo. siue cum complacuerit cum deo. Et in eodem. 35. Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi ꝓderit si ego peccauero. pro quo hebrei legunt. Quid tibi confert & quid tibi proderit si ego peccauero Significat etiam acquiescere. Iob. 22. Acquiesce igitur ei & habeto pacẽ. Item significat intelligere seu preuidere. Iob. 22. etiam cũ perfecte fuerit scientie. pro quo hebrei legunt. etiam si intelligat in eis: siue super eos intelligens. sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Ps. 138. Et omnes vias meas preuidisti. Significat etiam consuescere. Nu. 22. Dic quid simile vnquam fecerim tibi. pro quo hebrei legunt. Nunquid consuescens consueui vt facerem tibi talia. Significat etiam periclitari. pro quo beatus hieronymus transtulit vulnerare. Eccl's. 10. Qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. ꝓ quo hebrei legũt. periclitabitur ab eis. Vnde periculum ipi vocant סכנה Secana. & inde מסכן Mischen. idest pauper. egenus. Eccl's. 4. Melior est puer pauper & sapiens. Et in codẽ. 9. Inuentusq; est in ea vir pauper & sapiens. Et in eodem. Sapientia pauperis contempta est. & inde מסכנות Mischenuth. idest paupertas. penuria. Deut. 8. vbi absq; vlla penuria comedes panem tuum. Item סוכן Sochen .i. cellariũ seu apotheca. Tabernaculum: siue cubicularius: vel thesaurarius. Esa. 22. Ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo Et in genere feminino סכנת Socheneth. 3. Regum. 1. Et foueat eum dormiatq; in sinu suo. pro quo hebrei legunt. Et sit ei cubicularia: dormiatq; in sinu suo. & inde מסכנות Mischenoth. idest apothece: seu tabernacula vel cellaria. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorum pharaoni. 2. Paralipo. 32. Apothecas quoq; frumenti vini & olei. Ponitur etiam pro munitionibus. 2. Paralipo. 8. Et alias ciuitates munitissimas edificauit in emath. Et in eodem. Et omnes vrbes firmissimas que fuerunt salomonis. Et in eodem 16. Et vniuersas vrbes neptalim muratas. Et in eodem. 17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium vrbesq; muratas. Et inde מסכן Mesucan. Pro quo beatus hieronymus transtulit fortem. Esa. 40. forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens.

Sichsach. Miscere. concurrere facere. Esa. 19. Et concurrere faciam egyptios aduersus egyptios.

Sachar. claudere. obturare. concludere. tradere. Geñ. 8. Et clausi sunt fõtes abyssi. ps. 62. Quia obstructum est os loquentium iniqua. Esa. 19. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium. pro quo hebrei legunt. Et concludam egyptum. Et inde שכר Secher. cum sin in principio loco samach. idest lacuna seu stagnum vbi aque clauduntur. Esa. 19. Omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

Sacath. Attendere. auscultare. Deut. 27. Attẽde & audi israel. Item סכות sicuth. nomen idoli secundum hebreos. Amos. 5. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Pro quo hebrei legunt. Et portastis sicuth regem vestrum seu regis vestri aut moloch vestri. φ si pro סכות sicuth ponatur סוכת suchath. tunc significat tentorium seu tabernaculum. sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione סכך sachach.

Sal. Canistrum. cartallus. Geñ. 40. Et in vno canistro quod erat excelsius. Et in plurali סלים Salim. Vt in eodem. Et ego vidi somnium φ tria canistra farine haberem super caput meum. Et in eodem. Tria canistra tres adhuc dies sunt. Reperitur etiam duplicatum. & dicitur סלסיל Salsil. vt Hiere. 6. Quasi vindemiator ad cartallum. vbi ponitur סלסלות Salsiloth in numero plurali. idest cartalli seu canistra. Et aliqui hebrei dicunt quod a predicta dictione deriuatur סלה Sela: per additionem he in fine: & significat semper. De quo vide in sequenti dictione. quia secundũ alios inde deriuatur.

Salal. Iter vel viam facere. viam preparare. Iter prebere. exaggerare. idest viã inequalem & asperã sterne re lapidibus & lignis & eleuare humiliora & deprimere altiora vt sit via plana. calcare. terere seu opprimere. Iob. 19. Et fecerunt sibi viam per me. Ps. 67. Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Esa. 57. viam facite prebete iter. vbi eadem dictio bis ponitur. Et in eodem. 26. Planum facite iter Pro quo hebrei legunt. Exaggerate exaggerate iter. i. planum facite iter. sicut est in littera nostra. Ponitur etiam pro terere vel calcare. Hiere. 18. vt ambulent per eas itinere nõ trito. Et in eodem. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. Pro quo hebrei legunt. Calcate vel triturate eam sicut aceruos. scilicet messis. potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro opprimere. Iob. 30. oppressi quasi fluctibus semitis suis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et iter fecerunt super me semitis interitus sui. Ponitur etiam pro retinere. Exo. 9. Adhuc retines populum meum. Pro quo hebrei legunt. Adhuc calcas populum meum. idest subiicis. Alii vero legunt sic. Adhuc eleuaris contra populum meum. Nã secũdũ hebreos ẽt signat eleuare. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. pro quo ipsi legunt. Eleua illam & exaltabit te. & in predicto loco duplicatur littera samach & littera lamed. & inde מסלה Mesilla siue מסלול maslul. i. via trita seu strata. aut semita. Nu. 20. Per tritam gradiemur viam. 2. Regum. 20. Iacebat in media via. Et in eodem. Amouit eum de via in agrum Esa. 11. Et erit via residuo populi mei. Et in eodem. 35.

Et erit ibi semita. Et in plurali מסלות mesiloth. Iudi. 20. in illa quoq; fuga palantes in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt in viis quinq; milliaviros. ps. 83. Ascensiones in corde suo Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Semite in corde suo. Esa. 33. Dissipate sunt vie. Et in codẽ. 49. Et semite mee exaltabuntur. Ponitur etiam pro gradibus. 2. Paralip. 9. Ex quibus fecit salomon gradus in domo domini. Et inde סוללה Solela. idest agger seu munitio ex quib9 expugnantur ciuitates. 2. Reg. 20. Et circundederunt munitionibus ciuitatem. idest aggeribus ad expugnandam ciuitatem. Esa. 37. Et non mittet in circuitu eius aggerem. Hiere. 6. Et fundite contra ierusalem aggerem. & in plurali סוללות Soleloth. Vt in eo. 32. Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatem. Et in eodem. 33. Que dextructe sunt ad munitiones & ad gladium. & a predicta dictione deriuatur סלה Sela. pro quo btũs hiero. transtulit sp. Abach. 3. Deus ab austro veniet & sanctus de monte pharan semper. & licet in aliquibus bibliis nostris non habetur predictum aduerbium semper: tamen in bibliis nostris antiquis habetur sicut predictum est. Et in eodem. Iuramẽta tribus q; locutus es. vbi in hebreo additur predicta dictio סלה Séla. scilicet que locutus est semper. Et in eodem. Denudasti fundamentum eius vsq; ad collum. vbi similiter in hebreo additur predicta dictio סלה séla. scilicet vsq; ad collum semper. Et frequenter reperitur in psalmis. vt. Ps. 4. Et queritis mendacium. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Querentes mendacium semper. & in eo. Et compungimini. pro quo beatus hiero. transtulit. Et tacete semper. Ps. 7. & gloriam meam in puluerem deducat. p quo beatus hiero. transtulit. & gloriam meam in puluerem collocet semper. Ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. pro quo beatus hiero. transtulit. In opere manuum suarum corruit impius: meditatio semper Et similiter in aliis psalmis ponitur predicta dictio. p quo lxx. interpretes Diapsalma posuerunt: vt ait beatus hieronymus in epistola ad marcellam. & nota q; predicta dictio non ponitur nisi in psalmis & in cãtico Abachuc supra allegato. Potest etiam significare eleuationem vł exaltationẽ. vt vbicunq; ponatur: ibi canens vel psallens debet eleuare vocem & mentem ad deum. Vide etiam de hoc beatũ hieronymum in predicta epistola ad marcellam de diapsalmate. & in explanatione psalmi quarti. & Burgeñ. in additione tertia psalmi. 83.

סלא Sala. estimare. equiparare. cõferre. Threñ. 3. & amicti auro primo. p quo he. le. Estimati siue equiparati auro. scribitur ẽt cũ he in fine loco aleph. Iob. 28. Nõ cõferetur tinctis indie coloribus. idest non comparabitur.

סלד Salad. Affligere. Iob. 6. Vt affligẽs me dolore nõ parcat. Et solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei q; significat exurere.

סלה Sala. Deiicere. spernere. calcare. ps. 118. spreuisti omnes discedentes a iudiciis tuis. Threñ. 1. Abstulit oẽs magnificos meos. pro quo hebrei legunt. Calcauit seu deiecit omnes magnificos meos. significat etiam conferre. Iob. 28. Non conferetur tinctis indie coloribus. De quo vide supra in dictione סלא sala cum aleph in fine. Item סלה séla. idest semper. De quo vide supra in dictione סלל salal.

סלח Salach. parcere. propiciari. dimittere. scilicet peccatũ. Leuit. 4. & dimittetur ei. Nu. 14. Dimitte obsecro peccatum populi huius. Et in eodem. Dimisi iuxta verbũ tuũ. Deut. 29. Et dominus non ignoscat ei. Ps. 24. Et propiciaberis peccato meo. Ps. 85. Quoniam tu domine suauis & mitis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu enim es domine bonus & propiciabilis. i. bonus & parcens. & inde סליחה selicha. idest propiciatio. ps. 129. Quia apud te propiciatio est.

סלם Sulam. scala. Geñ. 28. Viditq; in somnis scalam stantem. & solum inuenitur in predicto loco.

סלן silon. spina. tribulus. beatus hieronymus transtulit offendiculum. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. pro quo hebrei legunt. & nõ erit vltra domui israel in tribulum amaritudinis. & in plu. סלונים salonim. Ezech. 2. Quoniam increduli & subuersores sunt tecum. pro quo hebrei legunt. Quoniam increduli & spine sunt tecum. idest pungentes sicut spine.

סלסל Salsal. Arripere. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. Hebrei tamen dicunt q; significat exaltare. seu eleuare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Exalta illam & exaltabit te. Item סלסל Salsil. i. canistrum. seu cartalus. De quo vide supra in dictione sal.

סלע Sélaa. petra. rupes. Nu. 20. Loquimini ad petram coram eis. Et in eodem. 24. Si in petra posueris nidum tuum. Et in plurali. סלעים selaim. ps. 103. petra refugium erinaciis. pro quo beatus hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Petre refugium erinaciis. Significat etiam arcem vel fortalicium supra firmam petram positum. ps. 17. Dominus firmamentum meum. 4. Regum. 14. & apprehendit petram in prelio. idest arcem supra petram positam. ponitur etiam pro fortitudine. Esa. 31. Et fortitudo eius a terrore transibit. 2. Regũ. 22. Dominus petra mea. idest fortitudo mea.

סלעם Salaam. Genus locuste. pro quo btũs hiero. trãstulit Attachum. Leuit. 11. Atthachus atq; ophimachus.

סלף Salaph. mutare. peruertere. s. verba recta & iusta. supplantare. Deut. 16. Munera excecant oculos sapiẽtiũ & mutant verba iustorum. Prouer. 21. vt detrahat impios a malo. idest mutet seu reflectat. Ponitur etiam pro supplãtare. Iob. 12. Et optimates supplantat. Prouer. 13. Impietas autem peccatorum supplãtat. Et in eodem. 19. Stultitia hominis supplantat gressus eius. & inde סלף séleph. i. supplãtatio. peruersio. mutatio. Prouer. 11. Et supplantatio impiorum vastabit illos. Et in eodem. 15. Qui autem immoderata est conteret spiritum. pro quo hebrei legunt. & peruersitas vel supplantatio in ea: contritio in spiritu. s. est.

סלק Salac. In lingua chaldaica significat ascendere. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti i stratu tuo. Pro quo hebrei legunt. Tu rex cogitationes tue super stratũ tuũ ascẽderũt. Esdre. 4. Iudei qui ascenderunt a te ad nos.

סלת Soleth. simila. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. Leuit. 2. Simila erit eius oblatio. & in eodem. Pugillum plenum simile.

סם Sam. Aroma. seu aromaticum. & solum inuenitur in numero plurali. Exo. 30. Sume tibi aromata. Et in eodem. Galbanum boni odoris & thus. pro quo hebrei legũt Et galbanum aromatum. i. aromaticum & thus.

סמדר Semadar. vue immature. & proprie significat quando vinee sunt in flore vel quando flores fructum producunt. Canti. 2. & vinee florentes dederunt odorem suum & in eo. 7. Si flores fructum parturiunt. idest producunt.

סמך Samach. Inniti. adiungere. imponere. s. manum super aliquem. stabilire. confirmare. sustentare. Exo. 29 Imponentq; Aaron & filii eius manus super caput illius. Leuit. 8. Super cuius caput cum imposuissent Aaron & filii eius manum. Nu. 8. Ponent filii israel manus suas super eos. Et in eodem. Leuite quoq; ponent manus suas super

capita boum. Et in eo. 27. Et pone manũ tuã sup eũ. Et in eodem. Et impositis capiti eius manibus. Deut. 34. Quia moyses posuit super eũ manus suas. Esa. 36. Cui si innixus fuerit homo intrabit manũ eius. Amos. 5. Et innitatur manu sua super parietem. Significat etiã stabilire vel confortare aut confirmare seu fulcire. Geñ. 27. frumento & vino stabiliui eum. 2. Paralipo. 32. Confortatusq; est populus huiuscemodi verbis. ps. 36. Confirmat autem iustos dominus. ps. 50. Et spiritu principali confirma me. ps. 70. A te confirmatus sum ex vtero. ps. 87. Super me confirmatus est furor tuus. ps. 110. Cõfirmata in seculũ seculi. ps. 111. Confirmatũ est cor eius. ps. 144. Alleuat dñs omnes qui corruũt. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sustentat dñs omnes corruentes. Canti. 2. fulcite me floribus. Esa. 26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei legunt. Cogitatio. s. bona stabilita vel confirmata est. & beatus hieronym9 trãstulit sensũ. De quo vide supra in dictiõe יצר Iasar. Esa. 59. Et iustitia ei9 ipsa confirmauit eũ. Et in eodem. 63. Et indignatio mea auxiliata est mihi. Pro quo hebrei legunt. Confirmauit seu stabiliuit me. Ezech. 24. In qua confirmatus est rex babylonis aduersus ierusalem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. In qua adiunctus est rex babylonis ad ierusalẽ. Et inde סמיכה Semicha. i. palliũ eo quod adheret vel adiungitur homini. Iudi. 4. Et opertus ab ea pallio.

סמל Semel. simulachrũ. imago. idolũ. Deut. 4. Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. Pro quo hebrei legunt. Ne forte decepti faciatis vobis sculptile similitudinẽ alicui9 simulachri vel idoli. Ezech. 8. Vbi erat statutum idolum zeli. Et in codẽ. Et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu.

סמן Saman. miliũ. secundũ translationem nostram: & scribitur cũ nũ in principio & dicitur נסמן Nisman. Esa. 28. Et hordeum & miliũ & vicia in finibus eius. Hebrei tamen dicunt q; est verbum seu participiũ. & q; significat signatum vel notatum. & in predicto loco ipsi legunt & hordeum signatum vel notatum. Vnde signum seu notam ipsi vocant סימן Siman.

סמר Samar. horripilare. inhorrescere. Iob. 4. Inhorruerunt pilli carnis mee. ps. 118. Confige timore tuo carnes meas. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Horripilauit a timore tuo caro mea. Hiere. 51. Adducite equũ quasi bruchũ aculeatum. Pro quo hebrei legũt. Quasi bruchũ horripillatum. i. erectis crinibus. Item סמר Samar. i. clauus Et additur ei mẽ in principio & dr̃ מסמר Masmer & solũ inuenitur in numero plurali. s. מסמרים Masmeri vel מסמרות Masmeroth. 1. Paralipo. 22. Ferrũ quoq; plurimũ ad clauos ianuarũ. 2. Paralipo. 3. Sed & clauos fecit aureos. Esa. 41. & confortauit eũ clauis vt non moueretur. Hiere. 10. Clauis & malleis compegit. & aliquãdo scribitur cũ sin loco sámach Vt Eccľs. 12. Et quasi claui in altum defixi.

סנה Sene. rubus. Exo. 3. Apparuit ei dñs in flãma ignis de medio rubi. Et in eodem. Quare nõ cõburatur rubus. Deut. 33. Benedictio illius qui apparuit in rubo. Et inde dicitur mõs סיני Sinai. i. mõs rubi: sic dictus a rubo ibi existẽte in quo dominus apparuit.

סנור Sanuar. cecitas. & declinatur tantũ pluraliter. scilicet סנורים Sanuerim. Geñ. 19. Et eos qui foris erãt percusserunt cecitate. 4. Reg. 6. Percute obsecro gentem hanc cecitate.

סמפניא Sumphónia. symphonia. instrumentum musicum. Dañ. 3. Psalterii & symphonie & vniuersi generis musicorum.

סנסן Sansin. surculus seu ramus. Beatus hieronymus transtulit fructus. Canti. 7. Dixi ascendam in palmam & apprehendam fructus eius.

סנפר Senapir. penula. s. piscium. vt Leuit. 11. Omne quod habet penulas & squãmas. Et in codẽ. Quidquid autem penulas & squãmas non habet.

סעד Saad. confortare. firmare. stabilire. fulcire. roborare. prandere. adiuuare. Geñ. 18. Et confortetur cor vestrum. Iudi. 19. Et conforta stomachum tuum. & in eodem. Obsecro ĩquit vt pauxillum cibi capias & assumptis viribus. Pro quo he. le. Conforta obsecro nunc cor tuũ. ps. 17. & dextera tua suscepit me. Pro quo btũs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et dextera tua confortauit me. Ps. 103. Et panis cor hominis confirmet. i. cõfortet. ps. 118. Adiuua me & saluus ero. Pro quo hebrei legunt. Conforta seu fulci me & saluus ero. Prouer. 20. Et roboratur clementia thronus eius. Esa. 10. Vt cõfirmet illud & corroboret. Ponitur etiã pro prãdere. quod est stomachũ cõfortare. 3. Reg. 13. Veni mecũ domũ vt prandeas. Et in lingua chaldaica significat adiuuare. Esd. 5. Prophete domini adiuuantes eos. Et inde מסעד Masaad. i. fulcimentũ seu fulcrũ. 3. Reg. 10. Fecit rex de lignis thinis fulcra domus dñi.

סעה Soaa. cõmotio. tẽpestas. ps. 54. A pusillanimitate spiritus & tempestate. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A spiritu tẽpestatis & turbinis. Vide etiam de hoc supra in dictione נסע Nasaa.

סעף Saiph. palmes. Ramus. cacumen. sũmitas. s. arboris. cauerna. cogitatio. Esa. 17. In cacuminibus eius fructus ei9. i. in ramis ei9. & in codẽ. 27. Et cõsumet sũmitates eius. i. cacumina eius. Ezech. 31. Abietes non adequauerũt sũmitatẽ eius. i. cacumina ei9. & in eodẽ. Et in ramis eius fecerũt nidos omnia volatilia celi. Ponitur etiã pro cacumine mõtiũ seu petrarũ. in quibus sunt fissure cauernose: seu spelũce Iudi. 15. Et descendens habitauit in spelunca petre etham. Vbi ponitur pro spelunca. Esa. 2. Et ingredientur in scissuras petrarũ & in cauernas saxorũ. ubi ponitur pro cauernis. Et in codẽ. 57. Subter eminentes petras. i. subter cacumina petrarũ. Significat etiã cogitationes. Iob. 20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. ps. 118. Iniquos odio habui. Pro quo hebrei legunt. cogitationes. s. malignas odiui. Et btũs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Tumultuosos odiui. & aliqñ scribitur cũ sin loco sámach. vt Iob. 4. In horrore visiõis nocturne. Pro quo hebrei legũt. In cogitationibus a visionibus nocturnis. Ponitur etiã pro parte. 3. Reg. 18. Vsq; quo claudicatis in duas partes. Et aliqui hebrei legunt in duas cogitationes. Alii vero dicunt q; in predicto loco accipitur pro pedib9 qui sunt in homine quasi rami in arbore; quia homo est quasi arbor euersa. Item סעף Saaph. i. confringere. s. in partes minutas. Esa. 10. Cõfringet lagunculã in terrore.

סער Saar. cõturbare. tempestare. turbine moueri siue turbine rapi. irruere vt tẽpestas. 4. Reg. 6. Conturbatũ est cor regis syrie. Esa. 54. Paupercula tempestate conuulsa. idest tempestate cõmota. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus ex area. i. turbine cõmotus. Ione. 1. Mare ibat & intumescebat. Abach. 3. Venientibus vt turbo ad dispergendum me. Zach. 7. Et dispersi eos per omnes gentes. Pro quo hebrei legunt. Et cõmoui eos per omnes gentes. Et aliquando scribitur cum sin loco sámach. Iob. 26. Et velut turbo rapiet eum de loco suo. ps. 49. In circuitu eius tempestas valida. ps. 57. Sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quasi ira tempestas rapiet eos. Hiere. 2. Et porte eius desolamini

vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et tempestemini.i. sicut tempestas mouemini: desolamini vehementer. Sed si pro שערו Saaru legatur שערו Searau.tūc significat portas eius: sicut est in littera nostra. Dañ. 9. Et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis. Et inde סער Saar. siue סערה Seara.i. turbo. tempestas. 4. Reg. 2. Et ascendit helias per turbinē in celum. ps. 82. Ita persequeris illos in tempestatē tua. Hiere. 22. Ecce turbo dominice indignationis egreditur & tempestas irrumpens. Ione. 1. Et facta est tempestas magna in mari. Et in eodem. Quoniā propter me tempestas hec. & aliquando scribitur cum sin loco sāmach. vt Iob. 18. Et primos inuadet horror. Pro quo hebrei legunt. Et primos inuadet tempestas. Nañ. 1. Dominꝰ in tempestate & turbine via eius. Et in plurali סערות Seaaroth. Ezech. 13. Et ventum procelle dissipantem. Quod in hebreo legitur pluraliter.s. ventus turbinum vl' procellarum. Zach. 9. Et vadet in turbine austri. Pro quo hebrei legunt in turbinibus austri.

סף Saph. peluis. hydria. limen. De quo vide in dictione sequenti.

ספף Saphaph. peluis. crater. scyphꝰ. hydria. siue quodcūq; vas quo aqua vel vinum bibitur. limen. superliminare. Et scribitur cum simplici pe & dicitur סף Saph. Exo. 12. Fasciculū myrrhe tingite ī sanguine qui est in limine. Pro quo hebrei legunt. Tingite in sanguine qui est in pelui seu in cratere. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: vt infra dicetur. 4. Reg. 25. Et tres ianitores. Pro quo hebrei legunt. & tres custodes vasorum. Potest etiam legi sic. & tres custodes liminis. Quod est idem quod ianitores. & similiter. Ester. 2. Duo eunuchi regis qui ianitores erāt. Pro quo hebrei legunt. Duo eunuchi regis de custodibus scyphi seu calicis. idest de custodibus vasorum in quibus rex bibebat. & sic faciliter poterant inficere poculum regis & interficere eum. Zach. 12. Ecce ego ponam ierusalem superliminare crapule. Pro quo hebrei legūt. Calicem seu hydriam crapule. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in plurali ספים Sipim. Hiere. 52. Et hydrias & thymiamateria & vrceos. Reperitur etiam ספות Sipoth. secundum terminationē femininorū. 3. Reg. 7. Et hydrias & fuscinulas & phialas. Ponitur etiam ספות Sapoth pro tapetibus. 2. Reg. 17. Obtulerūt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia. Sed etiā in p̄dicto loco ꝓ tapetibus hebrei legūt hydrias seu scyphos. Item סף Saph. idest limē. siue superliminare. 3. Reg. 14. Cumq; illa ingrederetur limen domus. Ezech. 40. Et mensus est limen porte calamo vno. Et in eodem. Et limen porte iuxta vestibulum porte. Et in eodem. 43. Qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum. Et in plurali ספים Sipim. Esa. 6. Et commota sunt superliminaria cardinum. Amos. 9. Percute cardinem & cōmouebuntur superliminaria. Et inde verbum ספף Saphath.i. in limine esse. siue in limine habitare. Pro quo trāslatio nostra abiectum esse traduxit. ps. 83. Elegi abiectum esse in domo dei mei.

ספא Sapha. pabulum iumentorum seu fenum. & scribitur cum mem in principio. & dicitur מספוא Mispho Geñ. 24. Palearum quoq; & feni plurimū est apud nos. Et in eodem. 43. Deditq; pabulum asinis. Iudi. 19. Habentes paleas & fenum in asinorum pabulum.

ספד Saphad. plangere. lamentari. 3. Reg. 14. Et plangent eum omnis israel. Eccls. 3. Tempus plangendi & tempus saltandi. Hiere. 16. Neq; vadas ad plangendum. Et in eodem. Non plangētur & non sepelientur. Et in eodem. 22. Non plangent eum ve fratrer. Ezech. 24. Non plāges neq; plorabis. Zach. 6. Cum ieiunaueritis & planxeritis.

סער סערה turbo. tempestas. Horror. סערות turbines Procelle. סף ספף סף peluis Ianitores. ספים ספות Hydrie. ספות tapetia. סף Limen. ספים Cardines. Liminaria ספף abiectū eē. ספא מספוא Fenum. pabulum ספד plangere

Et in eodem. 12. Et plangent eum planctu quasi super vnigenitū. Et inde מספד Misped.i. planctus. vt in p̄dicto loco.

ספה Sapha. consumere. perdere. perire. addere. congregare. Geñ. 18. Nūquid perdes iustum cū impio.i. consumes. Et in eodem. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate peribunt simul. Deut. 29. Vt absumat ebria sitientem. idest consumat. Potest etiam legi sic. vt addatur ebria sitienti vel cum sitiente. 1. Reg. 26. Aut in prelium descendens perierit. Et in eodem. 27. Aliquando incidam vno die in manu saul. Pro quo hebrei legunt. Nunc peribo vno die in manu saul. siue per manum saul. ps. 39. Qui querunt animā meam vt auferant eam. idest vt perdant vel consumant eam. Esa. 7. Et barbam vniuersam. Pro quo hebrei legūt. Et etiam barbam consumet. Hiere. 12. consumptum est animal. vide etiam de hoc supra in dictione סוף Soph. significat etiam addere. vel augere. aut congregare. Nume. 32. Vt augeretis furorem domini contra israel. Deut. 32. Congregabo super eos mala. Prouer. 13. Et aliis congregantur absq; iudicio. Hebrei tamen in predicto loco secundum primam significationem legunt sic. Et est qui consumitur vel periit absq; iudicio. Esa. 13. Et omnis qui superuenerit cadet gladio.i. omnis qui adiunctus fuerit. Et in eodem. 29. Additus est annus ad annū. Vide etiam de hoc supra in dictione יסף Iasaph.

ספח Sapach. iungere. adherere. recolligere. 1. Reg. 2. Dicatq; ei dimitte me ad vnam partem sacerdotalem.i. iunge me siue recollige me. Et in eodem. 26. Quia eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditāte domini.i. vt non adheream hereditati domini. Iob. 30. Et esse sub sentibus delicias computabant. Pro quo hebrei legūt. Sub sentibus iungebātur. Esa. 14. Et adherebunt domui Iacob. Abach. 1. Mittens fel suum.i. iungens. Et inde ספחת Sapachath.i. pustula seu plaga lepre cuti adherēs. Leuit. 13. Homo in cuiꝰ cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מספחת Mispachath. vt in eodem. Mundabit eam quia scabies est. & in eodem. Iterum lepra creuerit. Et inde verbum שפח Sipach cum sin in pricipio loco sāmach. idest pustulis seu lepra aut scabie inficere. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Decaluare. Esa. 3. & decaluabit dominus verticem filiarū sion. Et inde משפח Mispach. idest pustula seu scabies. secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus transtulit iniquitatē. Esa. 5. Spectauit vt faceret iudiciū & ecce iniquitas. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Et ecce liga siue ligatio.i. conuenticulum seu coniuratio. Et inde משפחות Mispachoth. idest ceruicalia. Ezech. 13. & faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis. & in eodem. Et dirumpam ceruicalia vestra. Item ספיח Sephiach.i. illud quod renascitur de terra vel illud quod sponte terra gignit. Leuit. 25. Que sponte gignit humus nō metes. Et in eodem. Nō seretis atq; metetis sponte in agro nascentia. Iob. 14. Et alluuione paulatim terra consumitur. pro quo hebrei legunt. Et inundat renascentia pulueris terre.

ספל Sephel. Phiala. Concha. Iudi. 5. In phiala principū obtulit butyrum. Et in eo. 6. Concham rore impleuit

ספן Saphan. Recondere. tegere. Deut. 33. Quod in parte sua doctor esset repositus. idest reconditus vel tectus in sepulchro. 3. Regum. 6. Texit quoq; domum laqueariis cedrinis. Et in eodem. 7. Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram. idest texit. & inde ספון saphun. idest laquearium quod fit in tecto domus. 3. Reg. 6. Vsq; ad sūmitatem parietum & vsq; ad laquearia. Hiere. 22. Et facit laquearia cedrina. Aggei. 1. vt habitetis in domibus laqueatis. Et ali-

מספד Planctus ספה perdere perire. Absumere Consumere Cōgregare Adiicere. Addere. ספח Iungere. Habitare. adherere. mittere. ספחת pustula. מספחת Scabies שפח Decaluare משפח pustula. Iniquitas משפחות Ceruicalia ספיח Que spōte nascitur. ספל phiala. Concha. ספן Recondere Tegere ספון Laquearius.

quando scribitur cum sin loco sāmach. Deut. 33. Et absconditos thesauros arenarū.i. tectos thesauros. Et inde ספינה Sephina. idest nauis. Ione. 1. Et ionas descendit ad interiora nauis.

ספק Saphac. plaudere. cōplodere. stringere. siue constringere. percutere. sufficere. vel sufficere facere. Nu. 24. Iratusq; balac contra balaam cōplosis manibus ait. Hiere. 31. Et postq; ostēdisti mihi percussi femur meum. Pro quo hebrei legunt. Plausi siue complosi super femur.s. manu. & in codē. 48. Et allidet manu moab in vomitu suo. Threñ. 2. Plauserunt super te manibus. Ezech. 21. Idcirco plaudet super femur. Significat etiā percutere vel cōstringere. Iob. 34. Quasi impios pcusserit eos in loco videntiū. & in codē Inter nos interim constringatur. Et aliquando scribitur cū sin loco sāmach. Vt in eodem. 27. Stringet super eū manus suas.i. plaudet manibꝰ suis. Significat etiā sufficere. 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi qui sequitur me. Esa. 2. Et pueris alienis adheserūt. Pro quo hebrei legunt. Et pueris alienis sufficere sibi fecerunt. vel secūdum primā significationem potest legi sic. & pueris alienis applauserunt. vide etiam de hoc infra in littera sin in dictione שפק Saphac. Et inde ספק Séphec.i. concussio seu percussio. Pro quo beatus hieronymus transtulit oppressionem. Iob. 36. Nō te ergo supet ira vt aliquē opprimas. Pro quo hebrei legūt. Quia ira ne forte superet te siue persuadat tibi in oppressione. & est sensus sicut in littera nostra.

ספר Saphar. Numerare. supputare. censere. narrare. nūciare. ānunciare. referre. Geñ. 15. Et numera stellas si potes. Leuit. 15. Numerabit septem dies purificatiōis sue. & in eodem. 23. Numerabitis ergo ab altero die sabbati. & in codē. 25. Numerabis quoq; tibi septē hebdomadas. Nu. 23. Et nosse numerum stirpis israel. Pro quo hebrei legunt. Et numerare stirpē israel. 2. Reg. 24. Postq; numeratus est populus. 3. Reg. 3. Qui enumerari & supputari non potest. 2. Paralipo. 2. Numerauit igitur salomon omnes viros proselythos p̄s. 21. Numerauerūt omnia ossa mea. p̄s. 47. Narrate in turribus eius. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Numerate turres eius. Significat etiam narrare. siue referre vel nunciare. vt Geñ. 40. Referte mihi quid uideritis. Exo. 18. Narrauit moyses cognato suo cuncta que fecerat dñs pharaoni. Iudi. 7. Narrabat aliquis somniū proximo suo. Iob. 28. Tunc vidit illam & enarrauit. Et in eodem. 37. Quis narrabit ei que loquor. & in eodem. 38 Quis enarrabit celorū rationem. p̄s. 55. Vitam meā annūciaui tibi. Sed beatus hieronymus primā significationē sequens in psal. iuxta he. ve. transtulit. Secretiora mea numerasti. p̄s. 86. Dñs narrabit in scripturis populorum. p̄s. 118. In labiis meis pronūciaui omnia iudicia oris tui. Esa. 43. Laudem meā narrabit. & in eodem. Narra si quid habes vt iustificeris. & in eodem. 52. Quia quibus non est narratum de eo videbūt. Et inde ספירה Sephirath.i. narratio. p̄s. 55. Sicut in narratione tua. Potest etiam legi sic. Sicut in libro tuo vel in scriptura tua. vt infra dicetur. Scribitur etiam cū mē in principio & dicitur מספר Mispar. Iudi. 7. Cūq; audisset Gedeon somniū. Pro quo hebrei legunt. Cum audisset gedeon narrationem somnii. Significat etiam מספר Mispar numerationem seu numerum. Exo. 23. Numerum dierum tuorum implebo. Deut. 33. Et sit paruus in numero. 2. Paralipo. 12. Nec erat numerus vulgi. Iob. 25. Numquid est numerus militum eius. Esa. 40. Qui educit in numero militiam eorum. Scribitur etiam sine mem & dicitur ספר Supar. 2. Paralipo. 12. Post dinumerationem quam dinumerauit dauid. Et inde סופר Sopher. idest nu-

absconditi ספינה Nauis. ספק ספק Cōplodere. plaudere Allidere. manu. Percutere Cōstringere Stringere Sufficere. ספק Oppressio. ספר Numerare Referre. Narrare. Enarrare. Annūciare. pronūciare. ספירה Narratio. מספר Numerus. ספר Dinumeratio סופר

merans seu scriba. Esa. 33. Vbi est litteratus: vbi verba legis ponderans: vbi doctor paruulorum. Pro quo hebrei legūt. Vbi est numerans. vbi ponderans: vbi numerans turres. Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. Nam סופר Sopher etiam significat scribam seu litteratum vel legis doctorem. Vt. 2. Reg. 8. Saraias autem scriba. Esd. 6. Et ipse scriba velox in lege moysi. Hiere. 37. Vt comprehenderent Baruch scribam. Et in euangelio. Mathei. 13. Omnis scriba doctus in regno celorum. Vbi scriba accipitur pro litterato vel doctore. Et similiter pro eo quod in littera nostra est paruulorum in hebreo est מגדלים Migdalim. Quod etiam potest significare paruulos: vt dictum fuit supra in dictione גדל Gadal. Et in plurali סופרים Sophrim. idest scribe. Ester. 3. Vocatiq; sunt scribe regis. Et inde ספר Sépher. idest liber seu libellus quem scriba scribit. Geñ. 5. Hic est liber generationis adam. Exo. 17. Scribe hoc monumētum in libro. Et in codē. 32. Aut si non facies: dele me de libro tuo. Nume. 5. Scribetq; sacerdos in libello. Deut. 24. Scribet libellum repudii. Ios. 1. Non recedat volumen legis huius de ore tuo. Hiere. 32. Et scripsi in libro & signaui. Et in eodem. Et dedi librum possessionis Baruch filio nerie. Et in plurali ספרים Spharim. Dañ. 9. Intellexi in libris numerum dierum. Ponitur etiam pro litteris vel epistola. 4. Reg. 5. Vade & mittam litteras ad regem israel. Et in eodem. Cum acceperis epistolam hanc. Ester. 3. Et littere signate ipsius annulo misse sūt. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Et in eodem. Et respondebit. non scio litteras. idest nescio scripturam legere. Et inde ספרות Sephoroth. idest scripture seu litterature. p̄s. 70. Quoniam non cognoui litteraturas. Item ספיר Saphir. idest sapphyrus lapis preciosus. Vnde sapphyrus ab hebreo traxit originē. Exo. 24. Quasi opus lapidis sapphyrini. Et in eodem. 28. In secūdo carbūculus sapphyrus & hyaspis. Threñ. 4. Sapphyro pulchriores. Ezech. 10. Et ecce in firmamēto quod erat super caput cherubim quasi lapis sapphyrus. Et in plurali ספירים Saphyrim. Esa. 54. Et fundabo te sapphyris.

ספרד Sepharad. Nomen proprium loci vel Regionis. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit Bosphorum. vt in Abdia. Et transmigratio iesuralem que in bosphoro est. Hebrei tamen dicunt quod significat Hispaniam. Et sic ipsi appellant hispaniam sepharad. Et sic est in translatione chaldaica. scilicet hispania.

סקל Sacal. lapidare. Exo. 17. Adhuc modicum & lapidabunt me. Et in eodem. 19. Sed lapidibus opprimetur. pro quo hebrei legunt. Sed lapidando lapidabitur. Et in eodem. 21. Lapidibus obruetur. idest lapidando lapidabitur. Deut. 13. Lapidibus obrutus necabitur. 2. Regum. 16. Et mittens lapides aduersus eum. idest lapidabat eum. 3. Regum. 21. Et educite eum & lapidate. Et in eodem. Lapidatus est Nabal & mortuus est. Significat etiam lapides colligere. Esa. 5. & lapides collegit ex ea. & in eo. 62. planū facite iter & eligite lapides.i. colligite ne offendant in eos iter agentes.

סרר Sarar. subuertere. peruertere. preuaricari. declinare. scilicet a via recta. Threñ. 3. Semitas meas subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. De quo vide supra in dictione סר Sur. & inde סורר Sorer.i. Peruersus: p̄uaricator: aut declinans a via recta. Deut. 21. Filium contumacem & proteruum. idest filium peruersum vel preuaricatorem. Et in plurali סוררים Sorerim. Osee. 9. Omnes principes eius recedentes. ponitur etiam pro incredulo vel infideli. Ps. 67. Similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Pro quo Beatus Hiero-

litteratus. Doctor Numerās סופר Scriba. סופרים Scribe. ספר liber. libellus. Volumen. ספרים libri. littere. Epistola. ספרות litterature ספיר sapphyrꝰ. ספירים Sapphyri ספרד Bosphorꝰ סקל lapidare. lapidibus opprimere lapides colligere. סרר Subuertere סורר Cōtumax. Peruersꝰ סוררים Recedētes s. a via recta.

Increduli. nymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Increduli autem habitauerunt in siccitate. Et in eodem. Et enim non credentes inhabitare dominum deum. Esa. 1. Principes tui infideles. & in eodem. 65. Ad populum incredulũ. Hiere. 6. Omnes isti principes declinantes.

Infideles. declinãtes s. a uia recta.

סַרְבָּל סרבל Sarbal. in lingua chaldaica significat quoddam genus vestimenti. Pro quo beatus hieronymus transtulit Brachas. idest femoralia. Dañ. 3. Vinctos cum brachis suis. Sed infra in eodem ipsam dictionem chaldaicam ponit in translatione. vbi dicitur. Et sarbala eorum non fuissent immutata.

Brache. Sarbala.

סִרְיָה סִרְיָן סרה Sire. lorica. & scribitur cum iod loco he & nun in fine & dicitur סִרְיָן Sirian. Hiere. 51. Et non ascendet loricatus. Pro quo hebrei legunt. Et non ascendet in lorica sua. & cõmuniter scribitur cum sin loco sâmach. De quo vide infra in littera sin.

Lorica.

סָרַח סרח Sarach. superesse. superfluere. extendere. luxuriari. corrumpere. Exo. 36. Quod aũt superfluerit in saxis que parantur tecto. Et in eodem. Id est vnum saxum quod amplius est: ex medietate eius cooperies tabernaculi posteriora. Pro quo hebrei legunt. Ex medietate saxi quod amplius est extendes siue facies superfluere super tabernaculi posteriora. & in eodem. Vtrũq; latus tabernaculi proteges. Pro quo hebrei legunt. Superfluere facies super vtrũq; latus. i. extendes super vtrũq; latus. Ezech. 17. Creuit in vineam latiorem. i. extensam. Amos. 6. Et lasciuistis in stratis vestris. Et in eodem. Auferetur factio lasciuientium. Et inde סְרוּחֵי Seruche. Pro quo beatus hieronymus transtulit thiaras. Ezech. 23. Et thiaras tinctas in capitibus eorum. Item סָרַח Sarach. i. corrumpere. corruptum esse: seu inutilem esse: aut fetere. Hiere. 49. Inutilis facta est sapientia eorum. Pro quo hebrei legunt. Corrupta est siue fetuit sapientia eorum.

Superfluere. Extendere. Lasciuire. סְרוּחֵי Thiare. סָרַח Inutile esse. Corrũpere.

סַרְכָא סָרְכַיָּא סרכא Archa. in lingua chaldaica significat principem: & solũ inuenitur in numero plurali. s. סָרְכַיָּא Sarchaia Dañ. 6. Super eos principes tres. & in eodem. Igitur daniel superabat omnes principes.

Principes.

סֶרֶן סרן Saran. princeps. satrapa. axis. Et solũ inuenitur in numero plurali. Iudi. 16. Veneruntq; ad eam principes philistinorum. Et in eodem. Et principes philistinorũ conuenerunt in vnum. i. Reg. 5. Congregauerunt omnes satrapas philistinorum. & in eodem. 39. Sed satrapis nõ places. Ponitur etiam pro axibus curruũ. 3. Reg. 7. Et axes erei.

Principes. Satrape. Axis.

סָרִיס סרס Saris. eunuch⁹. seu priuat⁹ testiculis. Ester. 5. Sub manu egei eunuchi. Esa. 56. Et nõ dicat eunuchus ecce ego lignũ aridũ. Hiere. 38. Audiuit autẽ abdemelech ethiops vir eunuchus. Et i plurali סָרִיסִים Sarisim. Gen. 40. Accidit vt peccarent duo eunuchi. Ester. 1. Septẽ eunuchis qui in conspectu eius ministrabant. Et in eodem. 6. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis. Esa. 39. Et erũt eunuchi in palatio regis babylonis. Accipitur etiam pro ministro vel famulo quãuis nõ sit priuatus testiculis. vt Gen. 39. Emitq; eũ putiphar eunuchus pharaonis. idest minister pharaonis: nam iste habebat vxorẽ: vt patet in eodẽ capi°.

Eunuchus. סָרִיסִים Eunuchi. Minister.

סַרְעַף סרעף Saraaph. arbustum. ramus. Ezech. 31. Et multiplicata sunt arbusta eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

Arbustum.

סָרַף סרף Saraph. comburere. Amos. 6. Et tollet eum propinquus suus. & cõburet eum: vt efferat ossa de domo. & aliqui hebrei dicunt q̃ significat auiculum. i. fratrem matris. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Et tollet eum patruus suus & auũculus suus vt efferat ossa de domo. Ad hoc enim q̃ significaret combureret eũ debebat scribi cum littera sin loco sâmach. Sed frequẽter ponitur sâmach pro sin & ecõuerso. vt in precedentibus dictum est.

Comburere. Auunculus.

סִרְפַּד סרפד Sirpad. vrtica seu spina. Esa. 55. Pro vrtica crescet myrtus. & solum inuenitur in predicto loco.

Vrtica.

סְתָו סתו Sethau. hyems. câti. 2. Iam enim hyems trãsiit: imber abiit & recessit. & solũ inuenitur in predicto loco.

hyems.

סָתַם סתם Satham. obturare. obstruere. claudere. abscondere. Gen. 26. Omnes puteos quos foderant serui patris illius abraam illo tempore obstruxerunt implentes humo. Et in eodem. Et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. 4. Reg. 3. Cũctosq; fõtes aquarum obturabitis. 2. Paralipo. 32. Vt obturaret capita fontium qui erant extra vrbem. & in eodẽ. Et obturauerũt cunctos fontes. & in eodẽ. Ipse est ezechias qui obturauit superiorem fontem aquarũ gion. Nee. 4. Et quod cepissent interrupta concludi. Et aliquãdo scribitur cũ sin loco sâmach. Nũ. 24. Dixit homo cuius obturatus est oculus. Threñ. 3. Exclusit oratione meã. Pro quo hebrei legunt. Clausit orationem meã. i. clausit ne ingrederetur in conspectu eius. Et inde סָתוּם Sathum. i. clausum seu absconditum vel occultum: aut secretum siue arcanum. ps. 50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. Pro quo hebrei legunt. In abscõdito & in occulto vel arcano sapientiã vel sapientie manifestasti mihi. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Absconditũ & arcanũ sapiẽtie tue manifestasti mihi. Ezech. 28. Omne secretum non est obscõditũ a te. Dañ. 12. Quia clausi sunt signati q; sermones vsq; ad prefinitum tempus.

Obstruere. Obturare. Cõcludere. claudere. סָתוּם Occultum. arcanum. secretum. clausum.

סָתַר סתר Sathar. occultare. latere. abscondere. ptegere. vt Gñ. 4. Et a facie tua abscondar. Deut. 7. Qui te fugerint & latere poterint. Deut. 29. Abscondita dño deo nostro. i. peccata abscondita vel occulta diuino iudicio reseruatur punienda. & in eodem. 32. abscondam faciẽm meã ab eis. Iob 34. Ex quo absconderit vultũ quis est qui cõtempletur eũ. ps. 18. Nec est qui se abscõdat a calore eius. ps. 53. Nõne dauid absconditus est apud nos. Prouer. 27. Melior est manifesta correctio q̃ amor abscõditus. Esa. 16. Absconde fugientes. & in eodem. 29. Et intellectus prudentium eius abscondetur. & in eodem. Vt a dño abscondatis cõsilium. & in eodem. 40. Abscondita est via mea a dño. & in eodẽ. 45. Tu es deus abscõditus. & in eodẽ. 49. In pharetra sua abscõdit me. & in eodem. 53. Et quasi absconditus vultus eius. Et in eodẽ. 59. Peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis. Hiere. 36. Abscõdit autẽ eos dñs. Significat etiã protegere. Vt. ps. 16. Sub vmbra alarũ tuarũ protege me. ps. 63. Protexisti me a cõuentu malignantium. Esa. 28. Et mẽdacio protecti sumus. Scribitur etiã cum sin loco sâmach. vt. 1. Reg. 5. Et computrescebant prominentes extales eorum. Pro quo hebrei legunt. Et occultabantur eis ficus. i. quos habebãt in ano. Et inde סֵתֶר Sether. i. locus abscõditus vel occultus. latibulũ seu ptectio vel refugiũ. ps. 30. Abscõdes eos i abscõdito faciei tue. vbi põitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum. ps. 31 Tu es refugiũ meũ. ps. 80. Audiui te in abscondito tẽpestatis. ps. 90. qui habitat i adiutorio altissimi. p quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Qui habitat in abscondito excelsi. Esa. 16. Esto latibulũ corũ. & in eo. 28. Et protectionẽ aque inundabũt. Scribitur etiã cũ he in fine & dicitur סִתְרָה sithra. Deut. 32. & in necessitate vos ptegant. & aliquãdo scribitur cũ mem in principio & dicitur מִסְתָּר misthar. siue מִסְתּוֹר Misthor. vt. ps. 9. Insidiatur i abscõdito quasi leo in spelunca sua. Esa. 4. Et securitatem & absconsionem a turbine & a pluuia. & in plurali מִסְתָּרִים Mistharim. ps. 9. sedet in insidiis cũ diuitibus in occultis. Hiere. 23. Si occultabitur vir in abscõditis & ego non videbo eũ. & in ligua chaldaica dicitur מְסַתְּרָתָא Mesatheratha. Dañ. 2. Et ipse reuelat profunda & abscondita.

Abscondere. Latere. protegere. occultare. סֵתֶר abscõditus. protectio. latibulum. סִתְרָה מִסְתָּר מִסְתּוֹר absconsio. מִסְתָּרִים Occulta. abscondita. מְסַתְּרָתָא Abscõdita.

De incipientibus a littera. ע Aim.

עָב עב Aab. spissum. grossum. densum. nubes. s. dẽsa. seu caligino sa. 3. Reg. 7. Et epistylia super colũnas fecit. Pro quo hebrei legũt. Et grossitudo siue spissitudo super faciem earum. s. erat. Et in eodem. Grossitudo autem luteris triũ vnciarum erat. Hiere. 52. Porro grossitudo eius quattuor digitorũ erat. Ezech. 41. Et erant grossiora ligna in vestibuli fronte. Et in eodem. Secundum latera domus latitudine q; parietum. i. secundum spissitudinem vel grossitudinem parietum. Vide etiam de hoc infra in dictione עָבָה Aaba. significat etiam nubem. Esa. 14. Ascẽdam super altitudinem nubiũ. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet nubis. Et in eodem. 19. Ecce dñs ascẽdet super nubẽ leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo. 19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis. Item ponitur pro imbre. Prouer. 16. Quasi imber serotinus. i. quasi nubes imbris serotini. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi. 5. Celiq; ac nubes stillauerũt aquis. Iob. 22. Nubes latibulum eius. Vide etiam de hoc infra in dictione עִיב Iib.

Grossitudo. Grossius. Nubes. Caligo. Imber. Nubes. עָבִים Nubes.

עָבַד עבד Aabad. seruire. ministrare. operari. laborare. Gen. 14. Duodecim eni annis seruierunt chodorlaomor. Et in eodem. 15. Et subiicient eos seruituti. i. seruire facient eos. Et in eodem. 29. Gratis seruies mihi. & in eodem. Seruiã tibi pro rachel filia tua. Exo. 4. Dimitte filium meũ vt seruiat mihi. Et in eodem. 21. Sex annis seruiet tibi. Nu. 18. Solis filiis leui mihi in tabernaculo seruientibus. Pro quo hebrei legunt. Et seruiet leui ipse in ministerio tabernaculi federis. i. tribus leui. Deu. 6. Deum tuũ timebis & ipsi seruies. Iudi. 4. Ne seruiatis hebreis. 2. Reg. 21. Cui ego seruiturus sum. Et in eodem. Sicut parui patri tuo: ita parebo & tibi. Pro quo hebrei legunt. Sicut seruiui patri tuo: ita ero ante te. 3. Reg. 16. Et seruiuit baal & adorauit eum. Iob. 36. Si audierint & obseruauerint. Pro quo hebrei legũt. Si audierint & seruierint. Et in eodem. 39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. ps. 2. Seruite domino i timore. Eccl's. 5. Rex imperat seruienti. Esa. 14. & a seruitute dura quã ante seruisti. Et in eo. 19. Et colent eum hostiis atq; muneribus. Hiere. 27. Et seruient ei gentes multe. Et quãdo in hebreo sequitur pronomen cum ista prepositione in: tunc ponitur p opprimere. Exo. 1. Omniq; famulatu quo terre operib⁹ premebantur. Leuit. 25. Non eum opprimes seruitute famulorum. Significat etiam operari vel laborare. aut facere. Gen. 3. Vt operaretur terram de qua sumptus est. Et in eodem. 4. Cum operatus fueris eam. Leuit. 25. Vsq; ad annum iubilei operabitur apud te. Deut. 21. Que non traxit iugum nec terrã scidit vomere. Pro quo hebrei legunt. Qua non fuerit operatum: que non traxerit iugum. i. que non arauerit terram nec traxerit iugum. 2. Reg. 9. Operare igitur ei terram. Esa. 19. Et confundentur qui operabantur linum. Hiere. 10. Dii qui celos & terram non fecerũt. Ponitur etiam pro arare: quod est idem quod terram operari. Ezech. 36. Et arabimini & accipietis semẽtem. Et inde verbum tertie cõiugationis. i. seruire facere. laborare facere. opprimere. Exo. 1. Et affligebant inuidentes & illudentes eis. Pro quo hebrei legunt. Et seruire fecerũt egyptii filios israel in violentia seu violenter. 2. Paralipo. 34. Et fecit omnes qui residui fuerãt in israel seruire domino. Esa. 43. Nõ te seruire feci in oblatione. Hiere. 7. Et seruire faciam te inimicis tuis. Et inde עֶבֶד Aabed. siue עֶבֶד Eebed. idest seruus. minister. famulus. Gen. 9. Seruus seruorum erit fratribus suis. Et in eo. 44. Manebo itaq; seru⁹ tuus pro puero. Et in eo. 41. Eiusdẽ ducis militum famulus. Exo. 21. Si emeris seruum hebreum. Deut. 15. Vt requiescat seruus tuus & ancilla tua. Iob. 7. Sicut ceruus desiderat vmbrã. debet legi. Sicut seruus. Et sic est in bibliis nostris antiquis. & in titulo. Ps. 17. Vbi dicitur in finem puero domini dauid. idest seruo vel famulo domini. Et in plurali עֲבָדִים Aabadim. idest serui. Geñ. 20. Vocauit seruos suos. & in eodẽ. 47. Tui erimus eme nos in seruitutem regiam. Pro quo hebrei legunt. Eme nos & terram nostram pro frumento: & erimus nos & terra nostra serui pharaonis. Deut. 6. Serui eramus pharaoni. ps. 122. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Et inde עֲבוֹדָה Aaboda: siue עֲבֹדוּת Aabduth. idest seruitus. opus. ministerium. Gen. 21. Pro opere quo seruiturus es mihi. Exo. 1. Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris. Et in eodem. omniq; famulatu. Nume. 4. Ingredientes ad ministerium tabernaculi & onera portanda. Pro quo hebrei legunt. Omnis qui ingreditur ad operandum opus ministerii & ad opus oneris. Et est sensus sicut in littera nostra. 2. Paralipo. 12. Vt sciant distantiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarum. Esd. 9. Et in seruitute nostra non dereliquit nos deus noster. Eccl's. 9. & opera eorum in manu dei. Esa. 28. Et operaretur opus suum. & in eodem. 32. Et cultus iustitie silentium. i. opus vel seruitus iustitie. Et in lingua chaldaica dicitur עֲבִידְתָּא Abidtha. Dañ. 2. Et constituit super opera babylonis sidrach misach & abdenago. Scribitur etiam cum mem in principio. vt Iob. 34. Nouit enim opera eorum. Et inde עֲבֻדָּה Abuda. i. familia operã tium. Iob. 1. Et familia multa nimis.

Parere. Colere. Opprimere. Operari. Facere. Arare. Seruire facere. עֶבֶד עֶבֶד Seruus. Famulus. Puer. עֲבָדִים Serui. עֲבוֹדָה עֲבֹדוּת Opus. Famulat⁹ ministerii. Seruitus. Cultus. עֲבִידְתָּא Opus. עֲבֻדָּה Familia.

עָבָה עבה Aaba. impinguare. incrassari. grossum esse. dẽsum fieri. spissum esse. Deut. 32. Incrassatus impinguatus dilatatus. 3. Reg. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et idẽ עֳבִי Oobi. idest crassitudo seu crassum aut pigue. 2. Paralipo. 4. In regione iordanis fudit ea rex in argillosa terra. Pro quo hebrei legũt. In piguedine terre siue in crassitudine terre: idest in pingui & dẽsa terra sicut est terra argillosa. Iob. 15. Et pingui ceruice armat⁹ est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבֶה Naabe vt. 3. Reg. 7. In campestri regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. exponatur sicut supra.

impinguare. Grossũ esse. עֳבִי Crassitudo. Pinguis. מַעֲבֶה Argilosa.

עָבַט עבט Aabat. pignorare. pignus auferre. mutuare. declinare. Deut. 24. Non ingrediaris domũ eius vt pignus auferas. Pro quo hebrei legunt. Vt pignores pignus eius. Et inde עֲבוֹט Aabot. idest pignus vt in predicto loco. Et in eodem. Et ille tibi proferet quod habuerit. Pro quo hebrei legunt. Et ille proferet tibi pignus foris. & quia super pignore mutuatur: ideo ponitur etiam predicta dictio pro mutuare. Deut. 15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Pro quo hebrei legunt. mutuans mutuabis ei quo indiget. significat etiam declinare. Ioel. 2. Non declinabunt a semitis suis.

עָבַט Pignus. auferre. Pignorare. עֲבוֹט Pignus.

עַבְטִיט עבטיט Aabtit. dictio composita est: a עָב Aab. quod significat densum: & טִיט Tit. q̃ significat lutũ. i. densum lutum. Abach. 2. Aggrauat contra se densum lutum.

עַבְטִיט Densus lutũ.

עָבַר עבר Aabar. transire. preterite. progredi. transgredi. irasci. differre. concipere vel impregnare. Geñ. 15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones illas. Et in eodem. 32. In baculo meo transiui iordanem istum. Et in eodom. 33. Et ipse progrediens adorauit. Pro quo hebrei legunt. Et ipse transiuit ante eos siue progressus est ante eos & adorauit. Exo. 12. Et transibo per terram egypti nocte illa. Nume. 12. Obsecro vt liceat mihi transi

עָבַר Transire. Progredi.

re per terram tuam. Deut.28. Vt transeas in federe domi=
ni dei tui. Ios.1. Transi iordanem istum. 2. Reg. 16. Cum
transisset dauid paululū montis verticem. & in eodem.17.
Transierunt festinanter. Iob.13. Quodcunqꝫ mihi mēs sug
gerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me quodcū=
qꝫ. Sed beatus hieronymus trāstulit sensū. p̄s.16. Et non est
inuēta in me iniquitas vt nō loquatur os meū. Pro quo bea
tus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē tran
stulit. Et non inuenisti cogitationes meas non transire os
meū. p̄s.36. Et transiui & ecce non erat. p̄s.80. Manus eius
in cophino seruierūt. Pro quo beatus hieronymus in predi
dicto psalterio transtulit. Manus eius a cophino recesserūt
i. transierunt. Prouer.8. Ne transirent fines suos. Esa.40.
Et a deo meo iudicium meum transibit. Hiere.2. Et dixisti
non seruiam. Pro quo hebrei legunt. Et dixisti non tran=
sibo. Sed si scribatur cum littera daled que est quasi eius=
dem figure sicut littera res: tunc significat seruiā sicut est in
littera nostra. & in eodem.34. Et transierunt inter diuisio=
Trāsgredi. nes eius. significat etiā transgredi. Nu.14. Quare transgre
dimini verbum dn̄i. Deut.17. Vt transgrediantur pactum
illius. 2. Paralipo.24. Quare vos trāsgredimini preceptū
domini. p̄s.103. Terminū posuisti quem non transgredien
tur. Hiere.23. Et quasi homo madidus a vino, pro quo he=
Trāscēder. brei legūt. Et quasi homo quem trāscendit vinū. Et est sen
sus sicut in littera nostra. Dicitur etiā translatiue de mone=
ta currente. i. hinc inde trāseunte per manus mercatorum.
Geñ.23. Quadringentos siclos argenti probate monete
publice. Pro quo in hebreo legitur. Quadrigētos siclos ar=
genti transeuntis mercatori. Et inde verbū tertie coniuga=
Trāsferre. tionis. i. transire facere: traducere. trāsferre. Geñ.32. Tradu=
Traducer. ctis omnibus que ad se ptinebant. & in eodē.47. Et cūctos
populos ei⁹ a nouissimis terminis egypti. Pro quo hebrei
legunt. Et cunctos populos trāsire fecit siue trāstulit ad ciui=
tates: a nouissimis terminis egypti. i. habitatores vniuscu=
iusqꝫ ciuitatis fecit transire ad aliam: vt nullus que sua erant
possideret. Exo.36. Iussitqꝫ moyses preconis voce cantari.
Pro quo hebrei legunt. Iussitqꝫ moyses & transire fecerunt
vocem. i. preconem per castra. Leuit.25. Et clāges buccina
mēse septimo. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies buc
cinā mēse septimo. Deut.18. Ne inueniatur in te qui lustret
filiū aut filiā suam ducens per ignē. Pro quo hebrei legunt.
Non inueniatur in te transire faciens vel transferens filium
aut filiam suā per ignē. Ios.7. Quid voluisti traducere po=
Trāsgredi. facere. pulum istum iordanē. 1. Reg.2. Vt trangredi faciatis popu=
lum dn̄i. & in eodē.20. Iecit aliam sagittā trans puerū. Pro
quo hebrei legunt. iecit sagittā vt trāsire faceret eū. 2. Reg.
12. Et traduxit in typo laterū. i. transire fecit. & in eodem.
19. Et traduceret eum iordanem. Et in eodem. Trāsierunt
vada vt traducerent domū regis. 2. Paralipo.15. Et abstulit
Auferre. idola de omni terra iuda. Pro quo hebrei legunt. Et transi
re fecit siue transtulit idola de omni terra iuda. Et in eodem
33. Et trāsire fecit filios suos per ignem. Hiere.15. Et addu=
Adducere cam inimicos tuos de terra quā nescis. i. transferā. Et inde
עֵבֶר עֵבֶר Eeber. i. trās. ex aduerso. ante. pars. Exo.25. Vt luceat
ex aduerso. ex aduerso. Esa.9. Trans iordanē galilee. Ezech.9. Vnūqđ
Trans. Ante. qꝫ ante faciem suam gradiebatur. & preponitur ei littera
בְּעֵבֶר beth. Et dicitur בְּעֵבֶר Beeber. Deut.1. Hec sunt verba que lo
cutus est moyses trans iordanem. Ios.1. Quam tradidit vo=
Trans. bis moyses trans iordanem. i. in altera parte iordanis. Et a
מֵעֵבֶר liquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur
Trans. מֵעֵבֶר Meeber. Ios.18. Que est trans flumen ethiopie. Poni
עֵבֶר tur etiam עֵבֶר Eeber. pro parte. 1. Reg.14. Separamini vos
Pars. in partem vnam: & ego cū ionatha filio meo ero in parte

altera. Esa.43. vnusquisqꝫ in via sua errauerunt. idest in
partem suam. Et in plurali עֲבָרִים Aabarim. Hiere.49. עֲבָרִים
Ex omni confinio eorum adducam interitum super eos. Confinia.
Pro quo hebrei legunt. Ex omnibus partibus eorum. Et in Partes.
de הַעֲבָרָה Haabara. i. transitus seu vadum fluminis. Vt.2. הַעֲבָרָה
Reg.19. Et irrumpentes iordanem transierunt vada. Scri= Vadum.
bitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבַר Maabar מַעֲבַר
siue מַעֲבָרָה Maabara. Geñ.32. Transiuit vadum iaboc. Esa. מַעֲבָרָה
10. Transierunt cursim. Pro quo hebrei legunt. Transierūt Transitus
vadum vel transitum aut transitu. Et in plurali מַעֲבָרוֹת מַעֲבָרוֹת
Maabaroth. Ios.2. Secuti sunt eos per viā que ducit ad va= Vada.
da iordanis. Iudi.3. Et occupauerunt vada iordanis. Hiere.
51. Et vada preoccupata sunt. Et inde עִבְרִי Iibri. idest he עִבְרִי
breus. Geñ.14. Nunciauit Abram hebreo. Et in eodem. Hebreus.
41. Erat ibi puer hebreus. Et in plurali עִבְרִים Iibrim. idest עִבְרִים
hebrei. Exo.2. Conspexit duos hebreos rixantes. Et in eo= Hebrei.
dem.3. Dominus deus hebreorum vocauit nos. Ponitur
etiā עֵבֶר Eeber in singulari pro hebreis. Nu.24. vasta= עֵבֶר
bunt assyrios vastabuntqꝫ hebreos. & vocantur sic eo quod Hebrei.
patres eorum habitauerunt trans flumen eufratem: & inde
venit Abraam qui fuit dictus hebreus. quod interpretatur
transitor. Ios.24. Trans flumen habitauerunt patres vestri
ab initio. Et infra in eodem. Tuli ergo patrem vestrum A=
braam de mesopotamie finibus. pro quo hebrei legunt. De
trans flumen. Et inde בַּעֲבוּר Baabur. idest idcirco. vt. pro. בַּעֲבוּר
propter. propterea. Exo.9. Idcirco autem posui te. 2. Reg. Idcirco.
12. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunasti. p̄s.104. Propter. Vt.
Vt custodiāt iustificatiōes eius. p̄s.131. Propter dauid seruū Pro.
tuum. Amos.2. Et pauperem pro calciamentis. Mich.2.
Propter immūdiciam suam corrumpetur. Scribitur etiam
aliquando cum lamed in principio & dicitur לְבַעֲבוּר Le= לְבַעֲבוּר
baabur. Exo.20. Vt enim probaret vos venit deus. Item Vt
עָבַר Aabar. quando est verbum quarte coniugationis tunc עָבַר
significat irasci: siue differre. Deut.3. Iratusqꝫ est dominus Irasci.
mihi. p̄s.77. Audiuit dominus & spreuit. idest iratus est.
Et in eodem. Et hereditatem suam spreuit. Pro quo he=
brei legunt. Contra hereditatem suam iratus est: p̄s.88. Di Differre.
stulisti christum tuum. Pro quo Beatus Hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit iratus es ad
uersus christum tuum. Prouer.14. Stultus transiuit &
confidit. Pro quo hebrei legunt. Et stultus irascitur & cōfi=
dit. Potest etiā legi sicut est in littera nostra secundū primā
significationem. & in eodem. 26. Sic qui transit & impa=
tiens. idest irascens commiscetur rixe alterius. Et inde. עֶבְרָה
עֶבְרָה Eebra. idest ira. indignatio. p̄s.77. Indignationem indignatio
& iram & tribulationem. Prouer.22. Et virga ire sue con= Ira.
sumabitur. Esa.10. Et contra Populum furoris mei manda= Furor.
bo illi. Et in eodem.16. Et indignatio eius plusquam for=
titudo eius. Hiere.7. Reliquit generationem furoris sui. Et
in plurali עֶבְרוֹת Eebroth. Iob.21. Ad diem furoris du= עֶבְרוֹת
cetur. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet ad diem
furorum vel indignationum. Et in eodem. 40. Disperge Furores.
superbos in furore tuo. Pro quo hebrei legunt. Disper=
ge indignationes furoris tui. p̄s.7. Exaltare in finibus ini=
micorum meorum. Pro quo hebrei legunt. Exaltare in in=
dignationibus siue in furoribus hostium meorum. Vnde
Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam verita=
tem transtulit. Exaltare indignans super hostes meos. Po=
test etiam legi sic. Exaltare in partibus vel in finibus inimi עֵבֶר
corum. Nam עֵבֶר Eeber significat partem vel cōfinium. vt עִבַּר
supra dictū est. Item עִבַּר Ibbar. i. concipere. Iob.21. Bos eo Concipere
rum concepit. Hebrei tamen legunt. Bos eorū ipregnauit. Impegnar. עָבוּר
Item עָבוּר Aabur. i. fructū seu frumentum. aut fruges. Ios.

Fruges. 5. Et comederunt de frugibus terre. Et in eodem. Defecit=
mana postquam comederunt de frugibus terre. Et dicunt
hebrei ꝙ significat frumētum anni transacti: a prima signi
עָבַר ficatiōe deriuatum. Item עָבַר Aabar. idest affigere. 3. Reg.
Affigere. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Et aliqui hebrei secūdū
primam significationem legunt. Et transire fecit laminas
aureas. idest transire fecit eas in pariete ab vno angulo pa
rietis in alterum.
עָבַשׁ עָבַשׁ Aabas. Computrescere. Ioel.1. Computruerunt iu=
Computrescere. menta in stercore suo. & solū īuenitur in p̄dicto loco.
עָבֹת עָבֹת Aaboth. Densum. frondosum. coherens. vinculum.
Densum. Leuit.23. Et ramos ligni densarum frōdium. Ezech.
frondosū. 6. Subter omnem quercum frondosam. & in eodem.31. Et
Condensa. dedit summitatem suam virentem atqꝫ condensam. Et in
עֲבֹתִים plurali עֲבֹתִים Aabothim. secundum terminationem plu=
עֲבֹתוֹת ralem masculinorum siue עֲבֹתוֹת Aabothoth. secundum ter
minationem pluralem femininorum. Ps.117. Constituite
Condensa. diem solennem in condēsis. Ezech.31. & inter condensas
Condēse. frondes. frondes eleuatum est cacumen eius. Ponitur etiam pro fu=
niculis vel laqueis seu vinculis sibi inuicem coherentibus
ad similitudinem ramorum arboris condense se inuicem
complectentium. Exo.28. Duas catenulas auri purissimi
Coherētes sibi inuicem coherentes. Iudi.16. Si ligatus fuero nouis fū
Funes. nibus. p̄s.2. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Pro
laqueus. quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et proiicia
Vinculum mus a nobis laqueos eorum. Esa.2. Et quasi vinculum plau
Vincula. stri peccatum. Osee.11. In vinculis charitatis. & inde ver=
עָבַת bum עָבַת Aabath. idest intricare siue peruertere. secundū
hebreos. Beatus hieronymus transtulit conturbare. Mich.
Cōturbar. 7. Et conturbauerunt eam.
עָגַב עָגַב Aagab. Amare. scilicet mulierē. insanire. scilicet pre
Amare. amore. Hiere.4. Contēpserūt te amatores tui. Ezech.
Insanire. 23. Et in omnibus in quos insaniuit in immundiciis eorū.
Et in eodem. Super quos insaniuit libidine. & in eodem.
Plusqꝫ illa insaniuit libidine. Et in eodem. & insaniuit in a
matores suos. & in eodem. Et insaniuit super eos concupi=
עֲגָבִים scentia oculorum. & inde עֲגָבִים Aagabim. idest canticū dul
Canticum ce & suaue quod amatores insani canunt. Ezech.33. Quia ī
musicum canticum oris sui vertunt illos. Et in eodem. Et es eis quasi
suaue et dulce. carmen musicum quod suaui dulciqꝫ sono canitur. & inde
עוּגָב עוּגָב Vgab. idest organum. Geñ.4. Ipse fuit pater canenti=
um in cithara & organo. Iob.30. Et organum meū in vocē
Organum flentiū. Ps.150. Laudate eum in chordis & organo.
עָגָה עָגָה Aaga. Detinere. retinere. Ruth.1. Si eos expectare veli
tis donec crescant & annos pubertatis impleāt ante eri
tis vetule qꝫ nubatis. Pro quo he. le. Num eos expectare vul
Detinere. tis donec crescant: num pro eis detente vel retente eritis
vt non habeatis maritum. idest nunquid retēte eritis in vi=
duitate vt non habeatis maritos donec illi crescant. Et bea
tus hieronymus transtulit sensum. & solum inuenitur in p̄
dicto loco. & dicūt aliqui ꝙ eius primitiuum est עָגַן Aagan
cum nun in fine: loco he.
עָגֹל עָגֹל Aagul. Rotundum. vitulus. 3. Reg.7. Intercolumnia
Rotundū. quadrata non rotunda. 2. Paralip.4. A labio vsqꝫ ad
מַעְגָּל labium rotundum per circuitum. & inde מַעְגָּל Maagal. i.
Tentoriū. tentorium rotundum: seu locus castrorum qui fossato cir=
מַעְגָּלָה cundatur. 1. Reg.26. Et saulem dormientem in tentorio.
Magala. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעְגָּלָה maagala. vt
locus circundatus. in eodem.17. Et venit ad locum magala. idest ad locum fos
מַעְגָּל sato circundatum in quo erant castra. significat etiam מַעְגָּל
Iter. Maagal semitam siue iter. Ps.139. Iuxta iter scandalum po
Semita. suerunt mihi Prouer.2. Et omnem semitam bonam. & in
Callis. eodem.4. Dirige semitam pedibus tuis. Esa.26. rect⁹ callis

iusti ad ambulandum. & in plurali מַעְגָּלוֹת Maagaloth. siue מַעְגָּלוֹת
מַעְגָּלִים Maagalim. Ps.16. Perfice gressus meos in semitis מַעְגָּלִים
tuis. Ps.22. Deduxit me super semitas iustitie. Prouer.2. & Semite.
infames gressus eorum. idest semite eorum. Et in eo. Et ad
inferos semite ipsius. & inde עָגִיל Aagil. idest ornamētum עָגִיל
rotundum vel circulus ex aure pendens. Beatus hierony=
mus transtulit dextralia. Num.31. annulus dextralia & mu Dextralia.
renulas. & in plu. עֲגִילִים Aagilim. Ezech.16. & circulos ī au עֲגִילִים
ribus tuis. Item עֵגֶל Eegel. idest vitulus. Exo.29. Tolle vitu Circuli.
lum de armento. Et in eodem.32. Et fecit ex eis vitulū con עֵגֶל
flatilem. Ps.28. Et comminuet eas tanqꝫ vitulum. & in plu Vitulus.
rali עֲגָלִים Aagalim. Osee.9. Vitulos adorant. & in genere עֲגָלִים
feminino עֶגְלָה Eegla. siue עֶגְלַת Aagalath. i. vitula. Geñ. Vituli.
15. Sume inquit tibi vaccam trienem. pro quo hebrei le= עֶגְלָה
gunt. vitulam trienem. Iudi.14. Si non arassetis in vitula עֶגְלַת
mea. Osee.10. Ephraim vitula docta. Et in plurali femini= Vacca.
no עֲגָלוֹת Aagaloth. Osee.10. Vaccis bethauen coluerūt ha Vitula.
bitatores samarie. Et īde עֲגָלָה Aagala. idest currus seu plau עֲגָלוֹת
strum. sic dictum a rotūditate rotarum. 1. Reg.6. facite plau Vacce.
strum nouum vnum. Esa.28. Nec rota plaustri super cymi= עֲגָלָה
num circuibit. & in plurali עֲגָלוֹת Aagaloth. Geñ.45. Qui Plaustrū.
bus dedit Ioseph plaustra secundum pharaonis imperiū. עֲגָלוֹת
Nu.7. Sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Plaustra.
עָגַם Aagam. compati. cōtristari. Iob.30. Compatiebatur עָגַם
anima mea pauperi. & solum inuenitur in p̄dicto loco Compati.
עָגוּר Aagur. Nomē auis. Pro quo beatus Hieronymus trā עָגוּר
stulit hirundinem. Esa.38. Sicut pullus hirundinis sic hirundo.
clamabo. In alio vero loco traduxit ciconiam. Hiere.8. tur
tur hirundo & ciconia. & aliqui hebrei dicūt ꝙ significat ciconia.
gruem.
עַד Aad. Donec. vsqꝫ. vsqꝫ ad. vsqꝫ in. adusqꝫ. vsquequo. siue עַד
vsqꝫquaqꝫ. Dum. tanqꝫ. eternū. siue in eternum. preda.
Et quando preponitur verbo tunc significat donec. seu in
eternum. Sed quando preponitur nomini vel pronomini Donec.
tunc significat vsqꝫ. Geñ.3. Donec reuertaris in terram. Et
in eodem.19. Donec ingrediaris illuc. Exo.15. Donec per=
transeat populus tuus domine. Leuit.11. Donec implean=
tur dies purificationis sue. Nu.32. Donec introducamus
eos ad loca sua. Deut.1. donec veniretis ad locū istum. Et in
eodem.7. Donec deleas omnes atqꝫ disperdas. Ios.2. Do=
nec reuerterentur qui fuerant persecuti. Iudi.3. Donec eru
bescerent. 2. Regum.10. Donec crescat barba vestra. Iob.8.
donec impleatur risu os tuū. Ps.17. & nō conuertar donec
deficiant. Ps.56. donec transeat iniquitas. Esa.22. donec
moriamini. & in eodem.36. donec veniam & tollam vos.
& in eodem.62. donec stabiliat & donec ponat ierusalem
laudem in terra. & additur ei aliquando dictio אֲשֶׁר Aser.
siue dictio כִּי Chi. que est dictio relatiua, quasi diceret. dōec
ꝙ. Geñ.50. donec veniat qui mittendus est. Nu.20. donec
transeamus terminos tuos. Ios.1. donec det requiem domi
nus. Canti.2. Donec aspiret dies. Esa.6. Donec desolentur
ciuitates. Osee.5. Donec deficiatis & queratis faciem meā.
Significat etiam vsqꝫ siue vsqꝫ ad. Geñ.7. Ab homine vsqꝫ Vsqꝫ ad.
ad pecus. & in eodem.11. Veneruntqꝫ vsqꝫ aram. Et in eo.
12. Pertransiuit Abram terram vsqꝫ ad locum sichem &
vsqꝫ ad conuallem illustrem. Exo.10. Vsqꝫ in presentem di
em. Et in eodem.14. Vsqꝫ in sempiternum. Nume.21. Iassi Vsqꝫ in.
peruenerunt in iophe & vsqꝫ medaba. pro quo hebrei le= Vsqꝫ
gunt. Vsqꝫ nophe & vsqꝫ medaba. Deut.1. Vsqꝫ ad cadesbar
ne. 1. Reg.18. Vsqꝫ ad gladium & arcum suum. 4. Reg.9. ve
nit vsqꝫ ad eos. Iob.18. Vsqꝫ ad quē finē verba iactatis. Ps.
17. Dauid & semini eius vsqꝫ in seculum. Esa.1. A plāta pe=
dis vsqꝫ ad verticem. Significat etiam dū siue adhuc. Iudi. Dum.

3. Dũ illi turbarentur effugit. Iob. 1. Adhuc loquebatur ille & ecce ali⁹ intrauit. Ione. 4. Cũ adhuc eſſem in terra mea. ideſt dũ eſſem in terra mea. & quandoq̃ preponitur dictio ni מְהֵרָה mehera. que ſignificat velociter: vel dictioni מְאֹד Meod: que ſignificat nimis. ideſt vſq̃ velociter. ſiue vſq̃ nimis: aut vſq̃quaq̃: licet in trãſlatiõe noſtra aliquãdo omittitur dictio vſq̃. 1. Reg. 25. Erat enim ebrius nimis. ꝓ quo he. le. vſq̃ nimis. 3. Reg. 1. Erat autẽ puella pulchra nimis. Ps. 147. Velociter currit ſermo eius. Ps. 118. Non auferes de ore meo verbũ veritatis vſq̃quaq̃. Eſa. 64. Ne iraſcaris domine ſatis. pro quo he. le. Ne iraſcaris domine vſq̃ nimis. Significat etiam tam: ſiue quam. Geñ. 7. Ab homĩe vſq̃ ad pecus tam reptile q̃ volucres celi. Significat etiã eternitatem ſeu in eternum vel in perpetuũ aut iugiter. Exo. 15. Dominus regnabit in eternum & vltra. pro quo hebrei legunt. Dominus regnabit in ſeculum & in eternum. Iob. 20. Hoc ſcio a principio. pro quo hebrei legunt. Si hoc ſcis ab eterno. Ps. 110. Cõfirmata in ſeculum ſeculi. pro quo beatus hieronymus in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. firmata iugiter in ſempiternum. Ps. 111. Iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. ideſt in eternum. p̃s. 148. Statuit ea in eternũ. Eſa. 26. Speraſtis in domino in ſeculis eternis. & in eodem. 57 excelſus & ſublimis habitans eternitatem. Vide ẽt de hoc infra in dictiõe עוֹד Ood. põitur etiã pro tpe futuro. Soph. 3. Qua pp expecta me dicit dñs in die reſurrectionis mee in futurum. De quo vide infra in dictione עוֹד ood. & aliqñ ſcribitur cũ iod in fine. Nu. 23. Audi fili ſephor. ꝓ quo he. le. Audi vſq̃ ad me. ideſt audi me fili ſephor. & in eo. 24. Et ad extremum etiã ipſi peribunt. pro quo hebrei legũt. Et etiam ipſi vſq̃ ad perditionem. ſcilicet erũt. Et ẽ ſenſus ſicut in littera noſtra. 4. Reg. 9. venit nuncius ad eos & nõ reuertitur. ideſt vſq̃ ad eos. Iob. 4. Tetigit te & conturbatus es. pro quo he. le. pertingit vſq̃ ad te & conturbatus es Et in eo. 32. Et donec putabam vos aliquid dicere conſiderabam. Mich. 4. Vſq̃ ad te veniet. & quandoq̃ ſcribitur cũ nũ in fine & dicitur עֲדֶן Aaden. & ſignificat adhuc ſiue vſq̃ adhuc. Eccſ. 4. Et feliciorem vtroq̃ iudicaui qui necdum natus eſt. pro quo he. le. qui vſque adhuc non fuit. ſcribitur etiam cum he in fine & dicitur עֲדֶנָה Aadena. 1. Paralip. 12. Magna enim pars eorũ adhuc ſequebatur domũ ſaul. Eccſ. 4. Et laudaui magis mortuos quã viuẽtes. ꝓ quo he. le. Et laudaui mortuos qui iam mortui ſunt magis q̃ viuentes qui viuunt adhuc. Et qñ preponitur ei lr̃a beth & dr̃ בְּעַד Bead tũc ſignat pro. ꝓpter. per. ſup. Geñ. 7. & incluſit eum dñs de foris. pro quo he. le. Et clauſit dñs pro eo. Et in eodem. 26. Proſpiciens abimelech rex philiſtinorum per feneſtram. Exo. 8. Rogate pro me. Leuit. 16. Orabit ꝓ ſe & pro domo ſua. 4. Reg. 1. Ceciditq̃ ochozias per cancellos. 4. Reg. 4. Et claude oſtium tuum cum intrinſecus fueris tu & filii tui. Pro quo he. le. & claude oſtium tuum pro te & pro filiis tuis. ideſt ſuper te & ſuper filios tuos. Et ĩ eo. & clauſit oſtiũ ſuper ſe & ſuper filios ſuos. 2. Paralip. 20. Dominus bonus ꝓpiciabitur cunctis qui in toto corde reqrũt dñm. Pro quo he. le. Dñs bonus ꝓpiciabitur pro cunctis ſiue per cunctos. p̃s. 137. Dñs retribuet ꝓ me. Prouer. 6. preciũ enim ſcorti vix eſt vnius panis. pro quo he. le. Quia ꝓ muliere meretrice vſq̃ ad tortã panis. & eſt ſenſus ſicut in lr̃a nr̃a. Eſa. 32. Tenebre & palpatio facte ſunt ſuper ſpeluncas. Hiere. 11. In tpe afflictionis eorũ. pro quo he. le. pro malo vel ꝓ afflictiõe eorũ. Ioeľ. 2. Sed & per feneſtras cadent. & in eo. Per feneſtras intrabũt quaſi fur. Amos. 9. & nõ veniet ſuper nos malum. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dicitur. מִבַּעַד Mibaad. ideſt intrinſecus. Canti. 4. Abſque eo quod intrinſecus latet. Item עַד Aad. ideſt preda ſeu ſpolium. Geñ. 49. mane comedet predam. Eſa. 33. Tunc diuidentur ſpolia predarum multarum. De quo vide infra ĩ dictione עוֹד Ood. Item עֵד Eed. ideſt teſtis de quo vide infra in dictione עוֹד Ood. & inde עִדִּים Iidim. ideſt macule. ſcilicet panni menſtruate. eo quod eſt teſtis ſue inmũdicie. Eſa. 64. & quaſi pannus menſtruate.

Adhuc. · Nimis. · Velociter. · vſq̃quaq̃ · Satis. · Tam. · Quam. · In eternũ. · Eternum. · Iugiter. · Eternitas. · Futurum. · עֲדֶן · vſq̃ adhuc · עֲדֶנָה · Adhuc. · בְּעַד · Pro. · Per. · Super. · מִבַּעַד · Intrinſecus · עַד · Preda. · Spolium. · עֵד · עִדִּים · mẽſtruata.

עָדַד Aadad. Erigere. ſubleuare. ſuſcipere. ſuſtentare. Ps. 19. Nos autem ſurreximus & erecti ſumus. Ps. 145. Pupillum & viduam ſuſcipiet. Ps. 146. Suſcipiens manſuetos dominus. ideſt ſuſtentans.

עָדָה Aada. ornare. tranſire. auferre. ſiue ammittere. Ezech. 16. & ornaui te ornamento. & in eodem. Et ornata es auro. Et in eodẽ. 31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Oſee 2. Et ornabatur inaure ſua. & inde עֲדִי Eedi. ideſt ornamẽtum. ſiue ornatus. Exo. 33. Et nullus ex more inductus eſt cultu ſuo. Pro quo he. le. Et nullus poſuit ornamentũ ſuum ſuper ſe. & in eodem. Iam nunc depone ornatum tuum. Et in eodem. Depoſuerunt ergo filii iſrael ornatum ſuum a monte oreb. Ezech. 7. Et ornamentum monilium ſuorũ in ſuperbiam poſuerunt. vbi ponitur pro monili. & in eo. 16. Et perueniſti ad mundum muliebrem. pro quo hebrei legunt. Et veniſti cum ornamento ornamentorum. vbi ponitur tam in ſingulari q̃ in plurali. Ponitur etiam pro ore vel maxilla. p̃s. 31. In chamo & freno maxillas eorum cõſtringe. p̃s. 102. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Pro quo hebrei legunt. Qui replet in bonis os tuum. ſed beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem ſecundũ primam ſignificationem tranſtulit. Qui replet in bonis ornamentum tuum. & inde עֵדוּת Eeduth. ideſt ornamentum. decus. ſecundum hebreos. 4. Regum. 11. Et poſuit ſuper eũ diadema & teſtimonium. pro quo hebrei legunt. Et poſuit ſuper eum diadema et ornamẽtum: ſcilicet regium. ſed magis proprie ſignificat teſtimonium. ſicut eſt in littera nr̃a. De quo vide infra in dictione עוֹד ood. Et in titulo. Ps. 79. Vbi dicitur in finem pro his qui commutabuntur pſalm⁹ pro aſſyriis: teſtimonium Aſaph. vbi etiam hebrei pro teſtimonio legunt ornamentum ſeu decus. Item עָדָה Aada. ideſt tranſire vel aufferre. Iob. 28. nec pertranſiuit per eã leena. & ſupra in eodem. 25. Et luna etiam non ſplendet. Pro quo hebrei legunt. Ecce aufert lunam & non ſplendebit. ideſt aufert lumen lune. Poteſt etiam legi ſic. Ecce adhuc luna non ſplendebit. de quo vide ſupra in dictione עַד Aad. Prouer. 25. & ãmittit pallium in die frigoris. ideſt aufert a ſe pallium. Dañ. 2. Tranſfert regna atque conſtituit. Et in eodem. 7. Aliarum quoq̃ beſtiarum ablata eſſet poteſtas. Et in eodem. Poteſtas eorum que non auferetur. Itẽ עֵדָה Eeda. ideſt cetus ſeu congregatio hominum. De quo vide ſupra in dictione יַעַד Iaad.

עָדַן Aadan. deliciare. deliciis abundare. deliciis affluere. delectari. voluptati operam dare. Nee. 9. & abundauerũt deliciis in bonitate tua magna. & inde עֵדֶן Eeden. ideſt voluptas delicie. Geñ. 2. Plantauerat autem dominus paradiſum voluptatis a principio. & in eodem. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Ezech. 31. & emulata ſunt eũ omnia ligna voluptatis. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶדְנָה Eedna. Geñ. 18. Poſtq̃ conſenui & dominus meus vetulus eſt voluptati operam dabo. & in plurali עֲדָנִים Aadanim. 2. Reg. 1. Qui veſtiebat vos coccineis in deliciis. Hiere. 51. Repleuit ventrem ſuum teneritudine mea. ideſt deliciis meis. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲדַנִּים maadanim. Prouer. 29. & dabit delicias anime tue. Reperitur etiam מַעֲדַנּוֹת maadanoth ſecundum terminationẽ pluralem femininorũ. 1. Reg. 15. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus tremens. pro quo hebrei legunt. & abiit ad eum Agag deliciis. i. delicatus ſiue cũ delectatione. quia non timuit mortem: ſed habuit eã pro deliciis. Sicut exponunt aliqui hebrei. alii vero dicunt q̃ ſignificat vincula: & q̃ deriuatur a dictione עָנַד Aanad: & legunt ſic. & abiit ad eum. ideſt oblatus eſt ei Agag in vinculis. ideſt ligatus. Et ſimiliter. Iob. 38. Vbi nos legimus. Nunquid coniungere valebis micantes ſtellas pliadas. Pro quo ipſi legunt. Nũquid colligabis colligationes ſeu applicationes chima. Et eſt chima nomen cuiuſdam conſtellationis ſtellarũ: vt dictum eſt ſupra in littera chaph. & inde עֲדִינָה Aadina. ideſt delicata ſeu tenera. Eſa. 47. Audi hec delicata. Et in genere maſculino עֲדִינוֹ aadino. 1. Reg. 23. Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus. Item עִדָּן Iidan. In lingua chaldaica ſignificat tempus ſiue horã. Dañ. 2. Quod tempus redimitis. & in eo. Et ipſe mutat tempora & etates. & in eo. 7. Vſq̃ ad tempus & tempora & dimidium temporis.

עָדַר · Erigere. · Suſcipere · Suſtẽtare · עָדָה · Ornare. · עֲדִי · ornamẽtũ ornatus. · Monile. · Mundus muliebris. · Maxilla. · עֵדוּת · teſtimõiũ ornamen tum. · עָדָה · pertrãſire. · Auferre. · Ammittere · Trãſferre. · עֵדָה · Cetus · עָדַן · Abũdare deliciis. · עֵדֶן · Voluptas. · עֶדְנָה · Voluptas · עֲדָנִים · Delicie. · מַעֲדַנִּים · מַעֲדַנּוֹת · Vincula. · Colligatio nes. · עֲדִינָה · Delicata. · עֲדִינוֹ · tenerrim⁹. · עִדָּן · Tempus.

עָדַף Aadaph. ſupereſſe. excedere. ſuperfluere. excedens vel excreſcens eſſe. Exo. 16. Nec qui plus collegit habuit amplius. Pro quo hebrei legunt. & non exceſſit ſiue nõ ſupfluit illi qui plus collegit. Et in eo. 26. Quod autẽ ſupfuerit in ſaxis. ideſt vnum ſaxũ quod amplius eſt. Nu. 3. qui excedunt numerũ leuitarũ. & in eo. Precium eorũ qui ſupſunt. & in eo. Pecuniam eorũ qui fuerant amplius.

עָדַר Aadar. Deeſſe. deficere. priuare. auferre. Bellare. ſeu expedire. fodere. ſeu putare. ideſt abſcindere. 1. Regũ. 30. Nec defuit quiſq̃ a paruo vſq̃ ad magnum. 3. Reg. 4. Cum ingenti cura prebebant in tempore ſuo. pro quo hebrei legunt. Non deficiebant in aliqua re. ſiue in aliquo verbo. ſed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Eſa. 34. vnũ ex eis nõ defuit. & in eo. 40. Neq̃ vnũ reliquũ fuit. i. neq̃ vnũ defuit. Et in eo. 59. & facta eſt veritas in obliuiõe. Pro quo hebrei legunt. Et facta eſt veritas priuata vel deficiens ideſt non inuenitur in eis veritas. Significat etiam bellare. ſiue aciem inſtruere vel expedire. 1. Paralipo. 12. Expediti ad pugnã corde perfecto. & ſupra in eo. In auxiliũ non in corde duplici. pro quo he. le. Ad bellandum ſeu ad inſtruendam aciem non in corde & corde. ideſt non corde duplici: ſicut eſt ĩ littera noſtra. Item עָדַר Aadar. i. fodere ſeu ſarrire. Eſa. 5. Non putabitur & non fodietur. Et in eo. Et omnes montes qui in ſarculo ſarrientur. & inde מַעְדֵּר maceder. ideſt ſarculus ſeu foſſoriũ. vt in predicto loco. Item עֵדֶר Eeder. ideſt grex. Ps. 77. Et ꝓduxit eos quaſi gregẽ in deſerto. Canti. 6. Sicut grex caprarũ. & ĩ plu. עֲדָרִים Aadarim ſiue עֶדְרֵי Eedre. Geñ. 29. Tres quoq̃ greges ouiũ. Et in eodem. moſq̃ erat vt cunctis ouibus cõgregatis deuoluerent lapidem. Pro quo hebrei legunt. & congregabantur illuc omnes greges & deuoluebant lapidem. Ioeľ. 1. Sed & greges pecorum diſperierunt. Ponitur ẽt pro caulis pecorũ. 2. Paralip. 32. Et preſepia iumentorũ caulaſq̃ pecoribus.

עָדָשׁ Aadas. lens. & ſolum inuenitur in numero plurali. ſ. עֲדָשִׁים Aadaſim. ideſt lentes. Geñ. 25. Accepto pane & lentis edulio. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſcilicet lentiũ. 2. Reg. 23. Erat quippe ibi ager plenus lẽte. Ezech. 4. Et tu ſume tibi frumẽtũ & hordeũ & fabam & lentem.

עוּג Vug. coquere. ſcilicet panes ſubter prunas. vel operire. Ezech. 4. & ſtercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. i. coques illud cooperiendo ſtercore ſicut cooperiendo prunis. & inde עֻגָה Vuga. ideſt torta ſeu panis ſub prunis vel cinere cocta. vt ſupra in eodem. Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud. 3. Regum. 19. Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis. Oſee. 7. Subcinericius panis qui non reuerſatur. Et in plurali עֻגוֹת Vugoth. Geñ. 18. Et fac ſubcinericios panes. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוֹג maog. 3. Regum. 17. Viuit dominus deus tuus quia non habeo panem. Ponitur etiam מָעוֹג maog pro ſubſãnatione. Ps. 34. ſubſãnauerunt me ſubſãnatione. Et alii exponunt ſic. Subſãnauerunt me pane. quaſi dicat. pro cibo eis dato ab aduerſariis meis.

עוּד Aauad. Teſtificari. teſtimonium prebere. conteſtari. predari. ſpoliare. Geñ. 43. Denunciauit nobis vir ille ſub atteſtatione iuſiurandi dicens. pro quo hebrei legunt. Conteſtando conteſtatus eſt nos vir ille dicens. Exo. 19. deſcende & conteſtare populum. Et in eodem. 21. Et conteſtati ſunt dominum eius. Deut. 4. Teſtes inuoco hodie celum & terram. ideſt teſtificor ſeu conteſtor celum & terram contra vos. & in eodem. 30. Et inuocabo contra eos celum & terram. ideſt conteſtabor. 1. Regum. 18. Conteſtare eos & predic eis ius regis. 3. Regum. 21. Et falſum teſtimoniũ dicant. Pro quo hebrei legunt. Et teſtificent eum dicentes. i. teſtimonium dicant contra eum: Nee. 9. Conteſtatus es eos vt reuerterentur. Et in eodem. Et conteſtatus es eos in ſpiritu tuo. Et in eodem. Que teſtificatus es eis. Ps. 80. Audi popule meus & conteſtabor te. Ps. 94. Iſrael & teſtificabor te. Eſa. 8. & adhibui mihi teſtes fideles. Pro quo hebrei legunt. Et teſtificatus ſum mihi. ideſt conteſtatus ſum mihi teſtes fideles. ideſt teſtes adhibui mihi ſicut eſt in littera noſtra. Hiere. 6. Cui loquar & ad quem conteſtabor. Et in eodem. 32. Et ſcripſi in libro & ſignaui & adhibui teſtes. Amos. 3. Audite & conteſtamini in domo iacob. Malach. 2. Dominus teſtificatus eſt inter te & vxorem tuam. Ponitur etiam pro comparare. vt Threñ. 2. Cui comparabo te. Poteſt etiam legi ſic. Quem teſtificabor in te. ideſt quos teſtes adducã vt teſtificẽtur ſi talia aliquando aliquis paſſus ſit ſicut tu. Vnde idem erit ſenſus cum littera noſtra. & inde עֵד Eed. ideſt teſtis Geñ. 31. Tumulus iſte teſtis erit. Leuit. 5. Teſtiſq̃ fuerit. Deut. 17. Nemo occidatur vno contra ſe dicente teſtimoniũ. Pro quo hebrei legunt. Nemo occidatur in ore vnius teſtis. 1. Regum. 12. Teſtis eſt dominus aduerſus vos & teſtis xp̄us ei⁹. Ps. 88. Et teſtis in celo fidelis. Hiere. 29. Ego ſum teſtis & iudex. Ponitur etiam pro teſtimõio. Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum teſtis: & iacob acerium teſtimonii. Exo. 20. Non loquaris contra proximum tuum falſum teſtimonium. ſcribitur etiam cum he in fine & dicitur עֵדָה Eeda. Geñ. 21. Vt ſint mihi in teſtimonium. Et in eodem. 31. Tumulus inquam iſte & lapis erit in teſtimonium. & in plurali עֵדִים Eedim. ideſt teſtes. Deut. 17. In ore duorum vel trium teſtium. Iob. 10. Inſtauras teſtes tuos contra me. Eſa. 44. vos teſtes mei. & inde עֵדוּת Eeduth. ideſt teſtimonium ſiue teſtamentum. vel teſtificatio. Exo. 16. Poſuitq̃ illud Aaron in tabernaculo reſeruandum. Pro quo hebrei legunt. poſuitq̃ illud Aarõ coram teſtimonio. ideſt coram arca teſtamenti vel teſtimonii. Et in eodem. 25. In qua pones teſtimonium quod dabo tibi. Et in eodem. 38. Hec ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonii. Et in eodem. 40. Poſuit & teſtimonium in arca. Ps. 77. Et ſuſcitauit teſtimonium in iacob. p̃s. 92. Teſtimonia tua credibilia facta ſũt nimis. p̃s. 118. Beati qui ſcrutantur teſtimonia tua. p̃s. 131. Et teſtimonia mea hec que docebo eos. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּעוּדָה Theuda. Eſa. 8. Liga teſtimonium. & in eodem. Ad legẽ & ad teſtimoniũ. Itẽ עִוֵּד Aauad. ideſt ſpoliare. ſeu predari. tranſlatio noſtra traduxit circumplecti. Ps. 118. Funes peccatorũ circũplexi ſunt me. & beatus hieronymus in

עָדַף · Excedere. · Supereẽ. · Eſſe ãpliuſ · עָדַר · Deeſſe. · Deficere. · Expedire. · עָדַר · Fodere. · Sarrire. · מַעְדֵּר · Sarculus · עֵדֶר · Grex · עֲדָרִים · עֶדְרֵי · Greges. · Caule. · עָדָשׁ · עֲדָשִׁים · Lentes. · עוּג · operire. · Coquere. · עֻגָה · Subcinericius panis · עֻגוֹת · Subcinericii panes. · מָעוֹג · ſubcinericius panis. · Panis. · מָעוֹג · ſubſãnatio · עוּד · Denũciare. · Cõteſtari. · teſtificare. · Teſtimonium dicere. · Adhibere teſtes. · עֵד · Teſtis. · Teſtimõiũ · עֵדָה · Teſtimõiũ · עֵדִים · Teſtes. · עֵדוּת · Teſtimõiũ · תְּעוּדָה · teſtimoniũ · עִוֵּד · circũplecti

psalterio iuxta he.ve.transtulit. Implicauerunt me. pro quo hebrei legunt. Depredati sunt me. & inde עַד Aad. idest preda. seu spolium. Gen. 49. Mane comedet predam. Esa. 33. Tunc diuidentur spolia predarum multarum. Soph. 3. quapropter expecta me dicit domin? in die resurrectiōis mee in futurum. pro quo hebrei legunt. In die resurrectionis mee ad predam seu ad spolium. potest etiā legi sic. s. in die resurrectionis mee in eternum. De quo vide supra in dictione עַד Aad. Item עוֹד ood. idest adhuc. vltra. rursus. ampli?. Gen. 7. Adhuc enim & post dies septem. Et in eo. 8. Cunctis diebus terre. pro quo hebrei legunt. Adhuc cunctis diebus terre. & in eo. 45. adhuc pater meus viuit. Exo. 9. adhuc retines populum meū. 1. Reg. 20. & si vixero facies mihi misericordias domini. pro quo hebrei legunt. & non si adhuc ego vixero & non facies mecū misericordias domini. Et est idem sensus cū littera nostra. nam due negatiões valent pro vna affirmatione. Ester. 6. Adhuc illis loquentibus venerūt eunuchi regis. Iob. 1. Cumq₃ adhuc ille loqueretur venit alter. & in eo. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. Et in eo. 27. Quia donec superest halitus ī me. ps. 83. In secula seculorum laudabūt te. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Adhuc laudabunt te semper. ps. 140. Quoniam adhuc & oratio mea ī beneplacitis eorum. Esa. 5. Sed adhuc manus eius extenta. Osee. 11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc descendit cum deo. Potest etiam legi sic. Adhuc dominatus est cum deo. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superessent. Significat etiam vltra. siue rursus aut amplius. Gen. 8. Nequaquam vltra maledicam terre propter hominem. & in eodem. Non igitur vltra percutiam omnem animam. Et in eodem. 9. & non erunt vltra aque diluuii. Et in eodem. 46. Et inter amplexus fleuit. pro quo hebrei legunt. Et fleuit super collum eius vltra siue amplius. Exo. 4. Dixitq₃ dominus rursum mitte manum tuam in sinum tuum. Et in eodem. 10. Caue ne vltra videas faciem meam. Ps. 87. Quorum non est memor amplius. & Prouer. 31. Et doloris sui nō recordetur amplius. Esa. 62. Non vocaberis vltra derelicta. Et communiter significat tempus infinitum vel indeterminatū. Quandoq₃ vero accipitur pro tempore finito vel determinato. vt in aliquib? locis predictis: & 4. Reg. 6. Et vltra non venerūt latrones syrie in terram israel. idest post certum tempus. scribitur ēt cum beth vel mem in principio & dicitur בְּעוֹד Beod. siue מֵעוֹד Meod. idest dum adhuc: siue cum adhuc. Gen. 25. Dū adhuc ipse viueret. & in eo. 40. Tres propagines tres adhuc dies sunt: post quos recordabitur pharao ministerii tui. Pro quo hebrei legunt. tres propagines tres dies sunt: dū adhuc tres dies. idest in spacio trium dierum recordabitur pharao ministerii tui. Nu. 22. Cui semper sedere consueuisti vsq₃ in presentem diem. pro quo hebrei legunt. Cui sedere consueuisti dum adhuc tu: vsq₃ in presentem diem. i. ex eo tempore quo cepisti sedere super iumentum. Deut. 31. Adhuc viuente me. 2. Regum. 12. Ecce cum paruulus adhuc viueret. Et in eodem. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunaui. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superesset. & inde עַד Aad. idest eternum siue eternitas. De quo vide supra in dictione עַד aad.

עָוָה Aaua. Iniq₃ vel iniuste agere. peccare. curuum esse. 2. Reg. 19. Ne reputes mihi domine mi iniquitatem: ne memineris iniuriarum serui tui. pro quo hebrei legunt. neq₃ memineris q iniq₃ egerit seruus tuus. Ester. 1. Non solū regē lesit regina vasthi. Pro quo hebrei legunt. nō cōtra regem solū peccauit seu iniq₃ egit vasthi regina. Hiere. 9. Vt iniq₃ agerent laborauerunt. Dan. 9. Iniquitatem fecimus impie egimus. Et quia illud quod iniquū est non est rectum & similiter quod curuū est non est rectum. ideo ponitur etiā pro curuari. Ps. 38. Miser factus sum & curuat? sum vsq₃ in finem. Pro quo hebrei legunt. Curuatus sum & humiliatus sum vsq₃quaq₃. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Afflictus sum & incuruatus sum. vide ēt de hoc infra in dictione עָוַת Aauath. Ponitur etiam pro affligere. Esa. 24. & affliget faciem eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & incuruabit faciem eius. Et inde עָוָה Aaua. idest iniquitas. Ezech. 21. Iniquitatem iniquitatem iniquitatem ponam eam. vbi ponitur ter predicta dictio. & inde עָוֹן aauon. idest iniquitas. peccatū. Gen. 4. maior est iniquitas mea quam vt veniam merear. Et in eodē. 15. Necdum enim complete sunt iniquitates amorreorū. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet necdū enī cōpletum est peccatū seu iniquitas amorrei. Et in eodē. 44. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. Ps. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. ps. 68. appone iniquitatem super iniquitatem eorum. & in plurali עֲוֹנוֹת aauonoth. Iob. 13. Quantas habeo iniquitates. Et in eodem. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ps. 129. Si iniquitates obseruaueris domine. Prouer. 5. Iniquitates sue capiunt impium. Reperitur etiam עֲוֹנִים aauonim secundum terminationem pluralem masculinorum. vt Esa. 64. Et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. & in eodem. In manu iniquitatis nostre. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet iniquitatum nostrarum. Hiere. 14. Si iniquitates nostre responderunt nobis. & inde עִוְעִים Iiuim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vertiginem. Esa. 19 Dominus miscuit in medio eius spiritū vertiginis. Potest etiam legi. spiritum erroris vel iniquitatis.

עָוַל aaual. Iniq₃ agere. Ps. 70. & de manu contra legem agentis & iniqui. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. De manu iniqui idest iniq₃ agentis & nocentis. Esa. 26. In terra sanctorum iniq₃ gessit. & inde עָוָל aaual. siue עֲוִיל aauil. idest iniquus. Iob. 16. Conclusit me deus apud iniquum. & in eodem. 29. Conterebam molas iniqui. Soph. 3. Nesciuit autem iniqu? confusionem. idest erubescentiam. & inde עָוֶל aauel. idest iniquitas. Leuit. 19. nolite facere iniquum aliquid in iudicio in regula in pondere & in mensura. Ezech. 28. In multitudine iniquitatum tuarum in iniquitate negociationis tue. Et in eodem. 33. Confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem. & in eodem. In iniquitate sua quam operatus est: in ipsa morietur. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עַוְלָה aaula. 2. Reg. 7. nec addent filii iniquitatis vt affligāt eum. Iob. 6. Respondete obsecro absq₃ contentione. Pro quo hebrei legunt. absq₃ iniquitate. & in eodem. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem. Et in eodem. Nūquid deus indiget vestro mendacio. Pro quo hebrei legunt. nunquid pro deo loquemini iniquitatem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eodem. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. pro quo hebrei legunt. Qui bibit quasi aquam iniquitatem. ps. 106. Et omnis iniquitas oppilauit os suum. Ezech. 28. Donec inuenta est iniquitas in te. ponitur etiam pro infructuoso. Iob. 24. Et conteretur quasi lignum infructuosum. Dicitur etiam עוֹלָה oola. Iob. 5. Iniquitas autem contrahet os suum. & in plurali עוֹלוֹת ooloth. ps. 57. Etenim in corde iniquitates operamini. ps. 63. scrutati sunt iniquitates. anteponitur ēt littera lamed līe vau & dī עַלְוָה aalua. idest iniquitas. Osee. 10. Super filios iniquitatis. Item עוּל vul. infans paruulus. lactens. vt Esa. 49.

Nunquid obliuiscitur mulier infantem suum. Et in eodem 65. Non erit ibi amplius infans dierum. & in plurali עֲוִילִים Aauilim. Iob. 19. Stulti quoq₃ despiciebant me. pro quo hebrei legunt. Paruuli quoq₃ despiciebant me. Potest etiā legi sic secundum primam significationē. scilicet iniqui quoq₃ despiciebant me. Et in eodem. 21. Egrediūtur quasi greges paruuli eorum. & in plurali feminino עָלוֹת Aaloth. i. fete. seu lactantes. Gen. 33. Oues & boues fetas mecū. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum. Et in eodem. Et tollentes duas vaccas que lactabāt vitulos. Esa. 40. fetas ipse portabit. & inde עוֹלֵל Oolel. cum duplici lamed. idest infans. paruulus. lactens. 1. Regum. 15. Interfice a viro vsq₃ ad mulierem & paruulum. & in plurali עוֹלְלִים oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactētiū. Thren. 1. Paruuli eius ducti sunt in captiuitatem. vide etiā de hoc infra in dictione עָלַל Aalal. Item עוֹל ool. idest iugum. De quo vide infra in dictione עָלַל Aalal. Item עוּל Vul. in lingua chaldaica significat intrare seu ingredi vel introducere. Dan. 2. Daniel ingressus rogauit regem. & in eodē. post hec daniel ingressus ad arioch. & in eodem. Introduc me in conspectu regis. & inde מַעֲלֵי Maale. idest occasus solis. s. quando ingreditur sub nostro hemisperio. Dan. 6. & vsq₃ ad occasum solis laborabat.

עוֹן Oon. Habitaculum siue habitatio. vel templum. & scribitur cum mem in principio & dicitur מָעוֹן maoon. siue מְעוֹן Meoon. Deut. 26. Respice de sanctuario tuo. pro quo hebrei legunt. De habitaculo sancto tuo. 1. Reg. 2. Que precepi vt offerrentur in templo. & in eodem. & videbis emulum in templo. 2. Paralip. 30. peruenit oratio in habitaculū sanctum celi. Ps. 70. Esto mihi in deum protectorem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit Esto mihi robustum habitaculum. Ps. 89. Domine refugium factus es nobis. pro quo beatus hieronymus transtulit Domine habitaculum factus es nobis. Ps. 90. Altissimum posuisti refugium tuum. pro quo beatus hieronymus transtulit. Excelsum posuisti habitaculum tuum. Hiere. 10. Habitacula draconum. Naum. 2. Vbi est habitaculum leonū. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מְעוֹנָה meoona. Deut. 33. Habitaculum eius sursum. Soph. 3. Et non peribit habitaculum eius: & in plurali מְעוֹנוֹת Meoonoth. Naum. 2. Et cubile suum rapina. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet habitacula sua. siue cubilia sua. Ponitur etiā pro antris. Iob. 38. Quando cubant in antris. & inde מְעוֹנִים Meoonim. idest habitatores. 1. Paralip. 4. Et percusserunt tabernacula eorum & habitatores qui inuenti sunt ibi. Itē עוֹנָה oona. idest tempus statutum seu determinatum. Exo. 21. & vestimenta & precium pudicitie non negabit. pro quo hebrei legunt. & vestimentum eius & horam eius non minuet. idest tempus determinatum vt reddat ei debitum qd vir debet reddere vxori sue. Item עוֹנֵן oonen. augurari. ariolari. veneficia exercere. somnia obseruare. Deut. 18. aut qui ariolos sciscitetur. 4. Regum. 21. & hariolatus est & obseruauit auguria. Esa. 2. & augures habuerunt vt philistiim Et in eodē. 57. Vos autem accedite huc filii auguratricis. Hiere. 27. & augures & maleficos. Mich. 5. Et diuinatores non erunt in te. idest malefici siue harioli. Significat etiam obseruare somnia. Leuit. 19. Nec obseruabitis somnia. 2. Paralip. 33. & obseruauit somnia. & dicunt aliqui hebrei q deriuatur a predicta dictione עוֹנָה oona & quod significat obseruare tempora vel horas: sicut dicunt augures talis dies vel talis hora est bona ad tale opus incipiendum vel dimittendum. Alii vero dicunt q deriuatur a dictione עָנָן Aanan. de qua infra dicetur.

עוּף Vuph. volare. aduolare. caligare. obscurare. deficere. lassare. Deut. 4. vel auium sub celo volantium. Iob. 20 Velut somnium aduolans non inuenietur. ps. 54. volabo & requiescam. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transibimus cito & aduolabimus. Ps. 90. A sagitta volante in die. Prouer. 23. ne erigas oculos tuos ad opes quas nō potes habere: quia faciēt sibi pēnas quasi aquile: & volabūt in celū. vbi ponitur etiam pro erigere. Esa. 6. Et volauit ad me vn? de seraphim. & in eodem. 60. Qui vt nubes volant. Et aliquando scribitur cum duplici pe. vt Gen. 1. Et volatile super terram. Pro quo hebrei legunt. Et volatile volitet super terram. Esa. 6. Et duabus volabat. Ezech. 32. Cum volare ceperit gladius meus super faciem eorū. Osee. 9. Ephraim quasi auis aduolabit. & aliquando scribitur sine vau. Esa. 11 Et volabunt in humeros philistiim. Zach. 5. Volumen volans. & inde מוּעָף Muaph. i. volitatio seu volās. Esa. 8. Et non poterit aduolare de angustia sua. pro quo hebrei legunt. Quia non est volans siue quia non est volitatio cui est angustia vel tribulatio. Et est sensus sicut in littera nostra. Dan. 9. Cito volans tetigit me. & inde עוֹף ooph. idest auis. volucris. seu volatile. Gen. 1. Et omne volatile secundum genus suum. Et in eodem. Auesq₃ multiplicentur super terram. Et in eodem. 6. De volucribus iuxta genus suū. Leuit. 1. Siue de auib? holocaustum obtulerit. Iob. 12. Et volatilia celi indicabunt tibi. Et in hebreo ponitur in predictis locis in numero singulari: & ponitur singulare pro plurali. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph. caligare. vel obscurare: secundum hebreos. Beatus hieronym? transtulit oriri. Iob. 11. Orieris vt lucifer. pro quo hebrei legunt. Si obscuraberis: vt aurora eris. Quod exponunt sic. obscurum quod in te est: erit lucidum sicut lumen matutinum. & inde עֵיפָה Eepha. idest obscurum vel nebulosum Iob. 11. Terram miserie & tenebrarum. idest terram obscuram vel caliginosam sicut tenebre. Amos. 4. faciens matutinam nebulam. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוּף mauph. Esa. 8. Et ecce tribulatio & tenebre. & inde עַפְעַף Aphaph. idest palpebra. & solum inuenitur in numero plurali. Iob. 16. Et palpebre mee caligauerunt. ps. 129. Et palpebris meis dormitationem. Hiere. 9. Et palpebre nostre defluant aquis. Ponitur etiam pro ortu. scilicet aurore. Iob. 3. Expectet lucem & non videat: nec ortum surgentis aurore. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph deficere vel lassare aut sitire. & tunc scribitur sine vau vel cum iod in medio loco vau. Iudi. 4. Qui soporem morti socians defecit & mortuus est. 2. Reg. 21. Deficiente autem dauid. Ps. 63. In terra deserta inuia & inaquosa. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In terra inuia & sitiente sine aqua. ps. 142. sicut terra sine aqua tibi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Quasi terra sitiens ad te. Esa. 29. Lassus adhuc sitit. vbi vtrunq₃ significatum complectitur nostra translatio. scilicet lassare & sitire. & in eodem. 32. Et vmbra petre prominentis in terra deserta. idest in terra sitiente. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. vide etiam de hoc supra in dictione יָעַף Iaaph. & infra in dictione עָיֵף Aiaph.

עוּר vur. Excitare. suscitare. vigilare. expergisci. surgere. exsurgere. cōsurgere. suffodere. nudare. vel spoliare. excecare vt Iudi. 5. Surge surge debbora: surge surge & loquere canticū. i. expgiscere expgiscere. Iob. 40. Nō q̄si crudelis suscitabo eum. Ps. 7. Et exsurge ad me in precepto quod

mandasti.ps.43.Exsurge quare obdormis domine.ps.57. Exsurge gloria mea: exsurge psalterium & cithara.Canti.5.Ego dormio & cor meum vigilat. Hiere.25. Et turbo magnus egredietur a summitatibus terre.pro quo hebrei legunt.Et turbo magnus exsurget a summitatibus terre. Et in eodem.50.& reges multi consurgent a finibus terre. Ioel.3.Consurgant & ascendant gentes.Abach.2.ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi tacenti.Zach.2. Quia consurrexit de habitaculo sancto suo.Et quando est verbū tertie coniugatiōis tunc scribitur cum iod in medio loco vau. 2.Paralipo.36.Suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum.ps.34.Exsurge intende in iudicio meo.ps. 77. & non accendit omnem iram suam.pro quo hebrei legunt. & non facit suscitare vel non facit exsurgere omnem iram suam.Esa.41.Suscitaui ab aquilone.vnde in aliquibus locis vbi in hebreo habetur עיר Iir.quod significat ciuitatē: vt infra dicetur: aliqui hebrei legunt.suscitare vel exsurgere.ps.72.Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.pro quo ipsi legunt.Dominus in excitādo vel in consurgendo imaginem ipsorum contemnes. vnde premittitur velut somniū surgentis. Osee.7.Quieuit paululum ciuitas.pro quo hebrei legunt.quieuit paululum excitans.Mich.6.Vox domini ad ciuitatem clamat.pro quo hebrei legunt. Vox domini ad excitandum vel ad consurgendum clamat.Et aliquando scribitur cum duplici res.s. quando est verbum quarte coniugationis. & dr̄ עורר Orer.ps.79.Excita potentiam tuam & veni.Iob.17.& innocens cōtra hypocritam suscitatur. Et ī eodem.31.Et exultaui cum inuenisset eum malum.pro quo hebrei legunt. Et suscitatus sum cum inuenisset eum malum.Canti.2. Ne suscitetis neq; vigilare faciatis dilectam.Esa.10. & suscitabit super illum dominus exercituum flagellum. Significat etiam vibrare seu leuare hastam.1.Paralip.11. Ipse leuauit hastam suam contra trecentos vulneratos. Item significat suffodere.Esa.23.Suffoderunt muros eius. Et quandoq; duplicatur littera aim. Esa.15.Clamorem contritionis leuabunt.pro quo hebrei legunt.Clamorem contritionis suscitabunt. & aliquando duplicatur littera res & littera aim & dicitur ערער Aaraar.Hiere.51.Murus babylonis ille altissimus suffossione suffodietur.Significat etiam ערער Aaraar Humilem seu vacuum.Ps.101.Respexit in orationem humilium.Pro quo beatus hieronymus in ps.iuxta he.ve.trāstulit.Respexit ad orationem vacui.Et aliqui hebrei secūdum primam significationem legunt.Respexit ad orationem excitati vel excitantis.& inde ער Eer.idest excitans.pro quo beatus hieronymus transtulit magistrum.eo quod excitat mentem discipulorum.Malach.2.Magistrum & discipulum de tabernaculo Iacob.& ide עיר Iir.idest vigil.Dañ.4. Vigil & sanctus de celo descēdit.Et in plurali עירין Iirin Vt in eodem.In sententia vigilum decretum est. Item עור vr.idest nudare.seu expoliare.Esa.32.Exuite vos & confundemini.pro quo hebrei legunt.Et nudamini.Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum.pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum.& inde מעור Maor. idest nuditas.Abach.2.vt aspiciat nuditatem eius.Et inde ער Aar. siue עיר Iir.idest hostis siue aduersarius: vel ille qui īsurgit contra alium.1.Regum.28.Et transierit ad emulum tuum pro quo hebrei legunt.& transierit ad hostem vel inimicū tuum.Ps.138.Accipient in vanitate ciuitates tuas. pro quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve. transtulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui.Esa.14. Nec implebunt faciem orbis ciuitatum.pro quo hebrei legunt. Nec implebunt faciem orbis hostium vel inimicorum.Hiere.15. nisi super ciuitatem repente terrorem.pro quo hebrei legunt.nisi super eam repente hostem & terrores.potest etiam legi sicut est in littera nostra.nam communiter significat ciuitatē: vt infra dicetur in dictione עיר Iir.& in lingua chaldaica cōmuniter ponitur pro hoste.Dañ. 4. Et interpretatio eius hostib9 tuis sit.Item עור Aauar.idest cecare.excecare.Exo.23.non accipies munera que etiā excecant prudētes.Deut.16.Quia munera excecant oculos sapientum.2.Regū.25. Et oculos eius effodit.pro quo hebrei legūt. Et oculos ezechie excecauit.& inde עור Iiuer.idest.cecus. Exo.4.videntem aut cecum.Leuit.21.Si cec9 si claudus.Et in plu.עורים Iiurim.2.Regū.5.nisi abstuleris cecos & claudos. Esa.42. Et deducam cecos in viam.& in genere feminino עורת Auereth. vt Leuit.22.Si cecum fuerit si claudum. & in plurali feminino עורות Iiudroth.Esa.42. vt aperiret oculos cecorum.Quod in hebreo legitur in genere feminino. & inde עורון Iiuaron.idest cecitas.Deut.28.Percutiat te dominus amentia & cecitate.Zach.12.Et omnem equum populorum percutiam cecitatē.Item עור Oor.idest pellis.cutis. Geñ.3.Fecit quoq; dominus ade & vxori eius tunicas pelliceas.pro quo hebrei legunt.Tunicas pellis.idest pelliceas Leuit.4.Pellem vero & omnes carnes.Iob.2. Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem.7.Cutis mea aruit & contracta est.Et in plu. עורת Ooroth.Geñ.27.Pelliculasq; hedorū circundedit manib9 Exo.26.fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietū Reperitur etiam in genere masculino.Threñ.1. Pelles nostre quasi clibanus exustē sunt.Item עור vur.in lingua chaldaica significat fauillā seu paleas minutissimas. Dañ.2.& redacta sunt quasi in fauillam stiue aree.

עוש Vus.Congregare.cōuenire. Beatus hieronymus trāstulit.erumpere. Ioel.3.Erumpite & venite.pro q̄ he.le.Congregamini & venite.& inde עש Aas.idest quedā collectio seu congregatio vel constellatio stellarum. pro quo beatus hieronymus transtulit arcturum.Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona.& aliqui hebrei dicunt. q̄ significat cōgregationem stellarum circa caudam arietis. Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur עיש ais.pro quo beatus hieronymus transtulit vesperum.Iob.28.Et vesperum super fines terre consurgere facis.Pōitur etiam עש Aas pro tinea Iob.4.Consumētur velut a tinea.

עות Aauath.iniq; agere.peccare. puertere. curuare. obliquū esse.tempus constituere.Ester.1.non solū rēgē lesit vasthi sed & omnes principes. pro quo hebrei legunt. non contra regem solum iniq; egit seu peccauit vasthi regina.Ps.118.Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me Eccl's.7.Quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.pro quo hebrei legunt. Quis potest corrigere vel rectificare quod ille curuauit: vel obliquare fecit aut peruertit.& in eodem.12. Et nutabunt viri fortissimi.idest curuabuntur vel obliquabunt.Threñ.3.vt peruerteret hominem in iudicio suo.& inde מעות meuuath. idest iniquum seu peruersum vel curuum.Eccl's.1.peruersi difficile corriguntur. Pro quo hebrei legunt. Iniquum seu peruersum vel curuum non potest corrigi vel non potest rectificari.idest difficile corrigitur vel rectificatur.& inde עות Auath.idest iniquitas.Threñ.3. vidisti domine iniquitatem illorum aduersum me.Et inde נעות naauath. idest iniqua seu peruersa.1.Regum.2.filius mulieris vltro virum rapiētis.Pro quo hebrei legunt.filius mulieris inique vel peruerse & rebellis. Item עות vuth.idest tempus cōstituere: vel tempus cōgruum eligere ad aliquid agendum: vel vt multo tempore duret.pro quo btūs hieronymus transtulit sustentare. Esa.50. Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Pro quo hebrei legunt. Vt sciam tempus constituere lasso: verbo. idest vt sciam quo tempore erudire debeam lassum verbo.Et inde עת Eth.i.Tempus siue hora.Geñ.24. Eo tempore quo solent mulieres egredi.Et in eodem.29. Nec est tempus vt recludantur ad caulas greges. Leuit.26. Dabo vobis pluuias in tempore suo. Ios.5. Eo tempore ait dominus ad iosue.4.Reg.4. In hac eadem hora. Ruth.2. Quando hora vescendi fuerit. ps.118.Tempus faciendi domine. Eccl's.3. Omnia tempus habēnt. Et in eodem. Tempus nascendi & tempus moriendi. Et in eodem.7. Ne moriaris in tempore non tuo.Et in eodem.8.Tempus & responsionem cor sapientis intelligit.& in eodem.9.Nescit homo finem suum. Pro quo hebrei legunt. Nescit homo tempus suum.i.tempus determinatū vite sue.Esa.14. Prope est vt veniat tempus eius.Ezech.7.Venit tēpus appropinquauit dies.Et in plurali עתים Iithim.1.Paralipo.12. De filiis quoq; isachar qui nouerāt singula tempora.& in eodem.29. Et temporū que transierunt sub eo. Nee.13. In temporibus constitutis & in primitiis.Ester.1.Interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant.Pro quo hebrei legunt. Interrogauit sapiētes scientes horas vel tempora. Iob.24.Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Esa.33. Et erit fides in temporibus suis.Ezech.12.Et in tempora lōga iste prophetat.Reperitur etiam עתות Iithoth. secundum terminationem femininorum. ps.9. Adiutor in opportunitatibus in tribulatiōe.& in eodem. Despicis in opportunitatib9 in tribulatione. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Despicis in temporibus angustie.ps.30. In manu tua sortes mee.Pro quo beatus hieronymus transtulit. In manu tua tēpora mea. Et inde עתי Iithi. Pro quo beatus hieronymus transtulit paratum. Leuit.16. Emittet illum per hominē paratum in deserto.i.per hominē assuetum qui multis temporibus abiit in illum desertū: sicut exponunt hebrei. Et inde עתה Aatha.aduerbium temporis.i. nunc.modo.Geñ.3. Nunc ergo ne forte mittat manū suam Et in eodem.22.Nunc cognoui q̄ timeas dominum. Et in eodem. 29. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus. Nu.24. Videbo eum sed non modo.3. Reg.1. Ecce nunc Adonias regnat.ps.12. Nunc exurgam dicit dñs. Esa.29. Non modo confundetur iacob. Dañ.10. Nihil enim in me remansit viriū.Pro quo hebrei legunt. Et ego a modo non remansit in me virtus

עז Eez.capra. Et est promiscui generis. quia accipitur tam pro masculo q̄ pro femina. Geñ.15. Sume inquit mihi vaccam trienē & capram trinā. Leuit.3. Si capra fuerit eius oblatio. Et ī purali עזים Iizim. Geñ.30. Et separauit in die illa capras & oues. & in eodem.32. Capras ducentas hircos viginti. Exo.26. Facies & saga cilicina.idest saga de pillis caprarum.1. Reg.25. Ouium tria millia & mille capre. Et inde עזאזל Aazazel.Pro quo beatus hieronymus transtulit caprum emissarium.vt Leuit.16.Et alterā capro emissario.Et est dictio cōposita ab עז Eez.i.caper. & אזל Aazal idest abiit. Et aliqui hebrei dicunt q̄ est nomen deserti ad quod caper emittebatur & q̄ ab eo nomen acceperit. Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione sequenti: & q̄ significat desertum asperum atq; saxosum.

עזז Aazaz. fortificare. roborare. confortare. preualere. impudentē seu procacissimū esse.Et cōmuniter scribitur cum simplici zaim. Iudi. 6. Et oppressi sunt valde ab eis. Pro quo hebrei legunt. Et fortificata est siue inualuit manus Madian contra israel. Et beatus hieronymus transtulit sensum. ps.51. Et preualuit in vanitate sua. ps.67. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Eccl's.7. Sapientia confortauit sapientem. Esa.30. Expectantes auxilium in fortitudine pharaonis. Pro quo hebrei legūt. Ad fortificandum se in fortitudine pharaonis. Significat etiam librare. Prouer.8. Et librabat fontes aquarū. Sed etiā in predicto loco hebrei legūt. Et fortificabat fontes abyssi. Et inde עז Aaz.i.fortis. Esa.19. Et rex fortis dñabitur eorū. Et ī plurali עזים Aazim.ps.58. Irruerunt in me fortes. Et inde עזוז Iizuz. idest fortis seu fortitudo.aut virtus.ps.23. Dominus fortis & potens.ps.77. Et virtutes eius & mirabilia eius que fecit. ps.134. Et virtutem terribilium tuorum dicent. Esa.42. Effudit super eum indignationem furoris sui & forte bellum. Et communiter scribitur cum simplici zain & dr̄ עז Oz. siue עוז Vuz: vt Exo.15. Fortitudo mea & laus mea dñs. ps.21. Dñs in virtute tua letabitur rex. ps. 17. Dominus adiutor meus & protector meus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Dominus fortitudo mea & scutum meum. Et in eodem. Dominus fortitudo plebis sue. ps.28. Dominus virtutem populo suo dabit. ps.115. Laudate eum in firmamento virtutis eius. Ponitur etiam pro imperio. Geñ. 49. Maior ī donis & maior in imperio.1. Reg.2. Et dabit imperium regi suo. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מעוז Maoz Esa.17. Et erunt ciuitates fortitudinis eius derelicte. Et in eodem.23. Quia deuastata est fortitudo vestra.& in eodem 30. Et erit vobis fortitudo pharaonis in confusionē. Hiere. 16. Dominus fortitudo mea & robur meum. Scribitur etiā cum nun post litteram zain. Esa.23. Vt contereret fortes eius. Ponitur etiam מעוז Maaoz pro petra. Iudi. 6. Tolle carnes & azymos panes & pone supra petram illam. Et inde dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur עזאזל Aazazel. & q̄ significat desertum: asperum atq; saxosum. De quo dictum est in dictione p̄cedenti. Item עז Aaz.idest impudens: seu procacissimus. Deut.28. Gentem procacissimam. Scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נועז Noaz. Esa.33. Populum imprudentem non videbis.debet legi impudentē. Prouer.7. Et procaci vultu blanditur dicens. Inde עזניה Oznia.nomen auis imunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Halietū. Leuit.11. Gryphum & halietum.

עזב Aazab.relinquere.derelinquere. dimittere.adiuuare. subleuare.fortificare. Geñ.2. Quam ob rem relinquet homo patrem suum & matrem. & in eodem.28. Nec dimittam te nisi compleuero vniuersa que dixi. Exo. 9. Et dimisit seruos suos & iumenta in agris. Nume.10. Noli inquit nos relinquere. Ruth.2. Quod reliqueris parentes tuos. 4.Reg.2. Viuit dominus & viuit anima tua quia non derelinquam te. & in eo.9. A die qua relinquit terram. Nee. 4. Nū dimittent eos gentes. & in eodem.13. Quare dereliquimus domum dei. Iob.10. Dimittam aduersum me eloquium meum: & in eodem.18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps.9. Tibi derelictus est pauper. ps.21. Quare me dereliquisti. ps.36. Et non vidi iustum derelictum. Esa. 6. & multiplicabitur que derelicta fuerat. & in eodem.7. Derelinquetur terra quam tu detestaris. & in eodem.17. Derelicte ciuitates Aroer: gregibus erunt. Et in eodem.32 Multitudo vrbis relicta est. & in eodem.62. Non vocaberis vltra derelicta. Significat etiam adiuuare vel subleuare. Exo.23. non pertransibis: sed subleuabis eum eo. Pro quo hebrei legunt. & desieris adiuuare eum: adiuuando adiuuabis cum eo: vel subleuando subleuabis cum eo. vel secundum primam significationem potest legi sic. Dimittens dimittes cum eo. idest dimittes odium quod habebas

in corde tuo cum eo. Et ſic eſt in tranſlatione chaldaica. Significat etiam ſecundum hebreos fortificare vel roborare. Nee.3. Et dimiſerunt ieruſalem vſq; ad murum platee latioris.ideſt extenderunt murum eius. vt exponit Nicolaus de lyra. Pro quo hebrei legunt. Et fortificauerunt.ideſt munierunt ieruſalem vſq; ad murum platee latioris. Hiere. 25. Dereliquit quaſi leo tabernaculum ſuum. Et in eodem. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Pro quo hebrei legunt. Quomodo non fuit fortificata ciuitas laudabilis. Poteſt etiam legi ſic. Quomodo non fuit derelicta ciuitas laudabilis.ideſt quomodo non fuit derelicta ab obſidione. Et inde עָזוּב Aazub.ideſt dimiſſus vel reſiduus. Deut.32. Clauſi quoq; defecerunt: reſiduiq; conſumpti ſunt. Vbi pro clauſis ponitur עָצוּר Aaſur.quod ſignificat retentum. vel ſeruatum aut clauſum. & pro reſiduis ponitur עָזוּב Aazub. quod ſignificat dimiſſum vel derelictum. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ per עָצוּר Aaſur intelligitur ſubſtantia argenti & auri quam homo retinet & claudit apud ſe. Et per עָזוּב Aazub intelligitur ſubſtantia pecoris & armenti. Et eadem verba habentur. 4. Reg.14. Vbi dicitur & ꝙ conſumpti eſſent vſq; ad clauſos carceris & extremos. Vbi pro clauſis carceris ponitur עָצוּר Aaſur. & pro extremis ponitur עָזוּב Aazub. & inde עִזָּבוֹן Iizebon.ideſt mercatus ſiue nundine. Ezech.27. Propoſuerūt in mercato tuo. & in eodem. Argento: ferro: ſtanno: plūboq; repleuerunt nundinas tuas.

Fortificar. — עָזוּב Reſiduus. — Extremus עִזָּבוֹן — Mercatus Nundine.

עָזַק Aazac. ſepire. Eſa.5. Et ſepiuit eam & lapides collegit ex ea. Et ſolum inuenitur in predicto loco. Item עִזְקָא Iizca. ſiue עִזְקְתָא Iizchetha. in lingua chaldaica ſignificat annulum. Daň.6. Quē obſignauit rex annulo ſuo & annulo optimatum eius.

עָזַק Sepire. עִזְקָא עִזְקְתָא Annulus.

עָזַר Aazar. auxiliari. adiuuare. auxilium prebere. Geň. 49. Deus patris tui erit adiutor tuus.ideſt auxiliabitur tibi. 1. Reg.7. Huc vſq; auxiliatus ē nobis dominus. 3. Reg.1. Qui adiuuabant partes adonie. 2. Paralipo.26. Adiuuit eū dominus contra philiſtiim. Et in eodem. Vt adiuuarent regi contra inimicum. Et in eodem. Eo quod auxiliaretur ei dominus. Pro quo heberi legunt. Quia mirabiliter adiutus eſt. Et in eodem.28. Dii regum ſyrie auxiliātur eis. Et in eodem. Et aderunt mihi. ideſt auxiliabuntur mihi. p̄s. 27. In ipſo ſperauit cor meum & adiutus ſum. Ps. 45. Adiuuabit eam deus mane diluculo. Eſa. 41. Vnuſquiſq; priximo ſuo auxiliabitur. Et in eodem. Confortaui te & auxiliatus ſum tibi. Et in eodem. 50. Dominus deus auxiliator meus erit: ideſt auxiliabitur mihi. Daň. 11. Cum ꝙ corruerint ſubleuabuntur auxilio paruo. ideſt adiuuabuntur. Et inde עוֹזֵר Oozer. ideſt auxiliator ſiue adiutor. Eſa. 31. Et corruet auxiliator. Et inde עָזוּר Aazur. ideſt adiutus ſiue ille cui preſtatur auxilium. Eſa.31. Et cadet cui preſtatur auxilium. Et inde עֵזֶר Eezer.ideſt adiutorium ſiue auxilium. Geň. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Deut.33. Et adiutor illius contra aduerſarios eius erit. Pro quo hebrei legunt. Et adiutorium eius. p̄s.123. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶזְרָה Eezra. p̄s. 45. Adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Auxilium in tribulationibus inuentus eſt validum. Iob. 6. Ecce non eſt auxilium mihi in me. Et inde עֲזָרָה Aazara. ideſt atrium templi in quo implorabant auxilium diuinum. Sicut exponunt hebrei. Beatus hieronymus tranſtulit crepidinem. Ezech.43. Et de ſinu terre vſq; ad crepidinē nouiſſimā. Et in eodem. Et a crepidine minori vſq; ad crepidinē maiorē. & in eodem. Et crepido quattuordecim cubitorum erat.

עָזַר Auxiliari. Adiuuare — עוֹזֵר auxiliator. עָזוּר עֵזֶר Adiutoriū — עֶזְרָה auxilium. — עֲזָרָה Crepido.

עֵט Eet. ſtilus. calamus. Iob. 19. Stilo ferreo & plumbi lamina. Ps.44. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribentis.

עֵט Stilus. Calamus.

עָטָה Aata. inuoluere. induere. operire. contexere. amicire. diuertere. vagari. Leuit.13. Os veſte contectum Pro quo hebrei legunt. Et ſuper labia inuoluat vel cooperiat: Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Ps.83. Etenim benedictionem dabit legis lator. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Benedictione quoq; amicietur doctor. p̄s.103. Amictus lumine ſicut veſtimento. p̄s.108. Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur. Et in eodem. Et operiantur ſicut diploide confuſione ſua. Eſa.22. Et quaſi amictum ſubleuabit te. Pro quo hebrei legunt. Et amiciēs amiciet te. ſiue inuoluens inuoluet te. Hiere.43. Et amicietur terra egypti: ſicut amicitur paſtor pallio ſuo. Ezech.21. Amicti ad cedem. Et inde מַעֲטֶה Maate. ideſt pallium ſiue amictum. Eſa.61. Pallium laudis pro ſpiritu meroris. Significat etiam predicta dictio diuertere ſeu vagari. 1. Reg.15. Sed verſus ad predam es.ideſt diuertiſti ad predam. Canti.1. Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Et aliqui hebrei ſecundum primam ſignificationem legunt. Ne ſim ſicut inuoluta vel cooperta poſt greges vel ſuper greges ſodalium tuorum. Et Origenes ſuper cantica legit ſic. Ne quando fiam ſicut coopertus ſuper greges ſodalium tuorum. Ponitur etiam pro auerſari. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione עַיִט Aait. de quo infra dicetur in ſuo loco.

עָטָה Inuoluer. amicire. Operire — מַעֲטֶה Pallium. Diuertere Vagari. auerſari. עַיִט

עֲטַלֵּף Aataleph. veſpertilio. Leuit.11. Veſpertilionem & vpupam. Et in plurali עֲטַלֵּפִים Aatalephim. Eſa. 2. Vt adoret talpas & veſpertiliones.

עֲטַלֵּף veſpertilio עֲטַלֵּפִים veſptilioēs

עֲטִין Aatin. viſcera. ſecundum tranſlationem noſtram. Iob 21 Viſcera eius plena ſunt adipe. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat vas in quo lac mulgent. Et pro adipe hebrei legunt lacte: nam eiſdem litteris vtrunq; ſcribitur in hebreo.

עֲטִין Viſcera.

עָטַף Aataph. deficere. anxiari. meſtum eſſe: cooperire. inuoluere ſeu occultare. ſerotinum ſeu poſteriorē eſſe. p̄s.60. Anima eorum in ipſis defecit. p̄s.141. In deficiendo ex me ſpiritum meum. p̄s. 142. Et anxiatus eſt ſuper me ſpiritus me⁹. Et in titulo. p̄s.101. Vbi dicitur oratio pauperis cum anxiaretur. Threň. 2. Cum deficeret paruulus & lactens. Et in eodem. Cum deficerēt quaſi vulnerati. Et in eodem. Qui fame pereunt in capite omnium compitorum ideſt qui fame deficiunt. Significat etiam cooperire vel inuoluere. vt Iob.23. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Pro quo he. le. Inuoluetur ſiue coopietur ad dexterā & nō videbo. quaſi dicat. ſi in pte dextera.i. in pte meridionali coopuerit vel occultauerit ſe non videbo eum. p̄s.72. Operti ſunt iniquitate & impietate ſua. p̄s.64. Et valles abundabunt frumento. Pro quo hebrei legunt. Operientur frumēto. Eſa.57. Quia ſpiritus a facie mea egredietur. Pro quo hebrei le. quia ſpiritus a facie mea inuoluetur vel cooperietur. Alii vero ſecundum primam ſignificationem legunt. Quia ſpiritus a facie mea anxiatur. ideſt orat cum anxia & gemitu. Inde מַעֲטִיפוֹת Moatiphoth. ideſt palliola. Eſa. 3. Mutatoria & palliola & linteamina. Item עָטַף Aataph. ideſt ſerotinū ſeu poſteriorem eſſe. Geň.30. Quādo vero ſerotina admiſſura erat & conceptus extremus non ponebat eas. & in eodem factaq; ſunt ea que erant ſerotina laban: & que primi temporis iacob.

עָטַף Deficere. anxiari. — Inuoluer. — Operire. — Egredi. — מַעֲטִיפוֹת Palliola. עָטַף Serotinū eſſe

עָטַר Iiter. coronare. circuire. ſ. in modū corone. 1. Reg.23. In modum corone cingebant Dauid & viros eius. p̄s.5. vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti eum. p̄s.8. Gloria & honore coronaſti eum. p̄s.64. Benedices corone anni benignitatis tue. Pro quo hebrei legunt. Coronaſti annum bonitate tua. Beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Voluetur annus in bonitate tua. p̄s. 102. Qui coronat te miſericordia & miſerationibus. Cāti.3. In diademate quo coronauit eum mater ſua. Et inde עֲטָרָה Aatara. ideſt corona ſeu diadema. vt in p̄dicto loco. & Ps. 21. Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Eſa.28. Pedibus conculcabitur corona ſuperbie. Ezech.1. Aufer cidarim: tolle coronam. Et in plurali עֲטָרוֹת Aataroth. Zach.6. Et facies coronas & pones in capite ieſu. Et inde מְעֻטָּרָה Maatira. ideſt coronata. Eſa.33. Quis cogitabit hoc ſuper tyrum quōdam coronatam.

עָטַר Cingere i modū corone. Coronare. — עֲטָרָה Corona. — עֲטָרוֹת Corone. מְעֻטָּרָה

עָטַשׁ Aatas. ſternutare. Iob. 41. Sternutatio eius ſplendor ignis. & ſolum inuenitur in predicto loco.

עָטַשׁ Sternutar

עִי Ii. aceruus. ſ. lapidum. de quo vide infra in dictione עַיָּה Aaia.

עִי Aceruus.

עִיב Aaiab. obnubilare. obtenebrare. caligine obtegere. Threň. 2. Quomodo obtexit caligine. Et inde עָב Aab ideſt nubes. caligo. 3. Reg.18. Et ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. Prouer.6. Quaſi imber ſerotinus. ideſt ſicut nubes ſerotini imbris. Eſa. 14. Aſcēdam ſuper altitudinem nubium. Quod in hebreo legitur ſingulariter. ſcilicet ſuper altitudinem nubis. Et in eodem.18. Sicut nubes roris in die meſſis. Et in eodem. 19. Ecce dominus aſcendet ſuper nubem leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nuc veniam ad te in caligine nubis. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi.5. Celiq; ac nubes ſtillauerūt aquis. Reperitur etiam עָבוֹת Aaboth. ſecundum terminationem femininorum. 2. Reg.23. Mane abſq; nubibus rutilat. p̄s.76. Multitudo ſonitus aquarū. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Excuſſerunt aquas nubila. Significat etiam loca ardua & inacceſſibilia ad ſimilitudinem nubium. Hiere. 4. Ingreſſi ſunt ardua aſcenderunt rupes.

עִיב Obtegere caligine. עָב Nubes. — Caligo עָבִים Nubes עָבוֹת Nubes — Nubila — Ardua.

עַיָּה Aaia. aceruus. ſ. lapidum. ſiue deuaſtatio. Et ſcribitur ſine he. & dicitur עִי Ii. Michee. 1. Et ponam ieruſalem quaſi aceruum lapidum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְעִי Mei. vt Eſa. 29. Et erit ſicut aceruus lapidum in ruina. Ponitur etiam עִי Ii. pro deuaſtatione. vel conſumptione. Iob.30. Verūtamen non ad conſumptionem eorum emittit manum. Et in plurali עִיִּים Iim. p̄s.78. Poſuerunt ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Poſuerunt ieruſalem in aceruos lapidum. Mich.3. Et ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſ. quaſi aceruī lapidum.

עַיָּה עִי Aceruus. מְעִי עִי cōſumptio עִיִּים aceruī.

עִיז Aaiaz. congregare. confugere. Exo.19. Mitte ergo iā nunc & congrega iumēta tua. Significat etiam confugere: ſecundum hebreos. Eſa.10. Migrauit medemena: habitores gabim confortamini. Pro quo hebrei legunt. Habitatores gabim confugite. Poteſt etiam legi congregamini: ſcilicet in arcem vel munitionem. Hiere. 4. Confortamini nolite ſtare. Pro quo hebrei legūt. Congregamini vel confugite. ſcilicet in arcem vel in munitionem. Et in eodem. 6. Confortamini filii Beniamin in medio ieruſalem. Pro quo hebrei legunt. Confugite filii Beniamin de medio ieruſalem. Poteſt etiam deriuari a dictione עָזַז Aazaz que ſignificat confortare. vt ſupra dictum eſt.

עָז cōgregare — confugere

עַיִט Aait. auis. volucris. & ſolum inuenitur in numero ſingulari. Et ponitur aliquando ſingulare pro plurali. Geň. 15. Deſcenderunt volucres ſuper cadauera. Eſa. 18. Et relinquentur ſimul auibus montium. Et in eodem. Et eſtate perpetua erunt ſuper eum volucres. Et in eodem. 46. Vocans ab oriente iuſtum. Pro quo hebrei legunt. Vocans ab oriente auem. & ſic eſt in bibliis noſtris correctis. ſ. auem. & dicitur de cyro rege perſarū: qui dictus eſt auis propter eius velocitatem. Hiere.12. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi: nunquid auis tincta per totum. Ezech. 39. Auibus omniq; volatili. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur verbum עִיט Aat. i. abigere ad ſimilitudinem auium. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. Pro quo ipſi legūt. & abegit eos. ſiue inuectus eſt in eos.

עַיִט Volucris. Auis. — עִיט Abigere.

עַיָּם Aaiam. fortitudo. Eſa.11. In fortitudine ſpiritus ſui. & ſolum inuenitur in predicto loco.

עַיָּם Fortitudo

עַיִן Aain. ſiue עֵין Een. oculus. aſpectus. color. fons. Exo. 21. Oculum pro oculo. Deut.33. Habitabit iſrael confidenter & ſolus oculus iacob. Et in eodem.34. Non caligauit oculus eius. Iob.10. Ne oculus me videret. Prouer.30. Oculum qui ſubſānat patrem. Eſa.52. Oculo ad oculum videbunt. Zach. 9. Quia dominus eſt oculus hominis. Ponitur etiam pro aſpectu vel ſuperficie. Exo. 10. Que operiet ſuperficiem terre. Pro quo hebrei legunt. aſpectum vel colorem terre. Et in eodem. Operueruntq; vniuerſam ſuperficiem terre. Leuit.13. Et ſiquidem lepra vltra creuerit nec tranſierit in cute priores terminos. Pro quo hebrei legunt. Et ecce plaga in colore vel aſpectu ſuo ſteterit: nec creuerit plaga in cute. Et in eodem. Et cum viderit faciem quidem priſtinam non reuerſam. ideſt colorem vel aſpectum plage priſtinum. Nume. 11. Erat autem man quaſi ſemen coriandri coloris bdelii. Pro quo hebrei legunt. Et man quaſi ſemen coriandri albū. ſ. erat: & color eius ſicut color bdelii. Prouer. 23. Cū ſplenduerit in vitro color eius. Ezech.1. Quaſi ſpecies electri. ideſt quaſi aſpectus electri. & in eodē. Et ſcintille quaſi aſpectus eris candentis. Et in eodē. Quaſi viſio lapidis ſapphyrini. ideſt q̄ſi aſpectus lapidis ſapphyrini. Et ī plurali עֵינַיִם Eenaim. ſiue עֵינֵי Eene. Geň.3. ꝙ bonum eſſet lignum ad veſcendū & pulchrum oculis. & in eodem. Hoc erit tibi velamen oculorum. Nu.10. Et eris ductor noſter. Pro quo hebrei legunt Et eris nobis pro oculis. Sed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Deut.11. Et inter oculos veſtros collocate. 2. Paralipo. 16. Oculi enim domini contemplantur vniuerſam terram. Iob. 21. Videbunt oculi eius interfectionem ſuam. Ps.33. Oculi domini ſuper iuſtos. Eſa.3. Vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Et in eodem.33. Regem in decore ſuo videbunt oculi tui. Ezech.6. Et oculi eorum fornicantes. Zach.3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. & eſt tam generis maſculini quam feminini vt patet in locis predictis. Et inde verbum עָיַן Iien. ideſt intueri. aſpicere. ſiue oculos in aliquem iniicere. 1. Reg.28. Non rectis igitur oculis ſaul aſpiciebat Dauid. Ponitur etiam עֵינַיִם Eenaim pro biuio itineris. eo quod ibi viator apertis oculis aſpicit quod iter capiat. Geň. 38. Sedit in biuio itineris. Pro quo hebrei legunt. Sedit in porta oculorum ſiue in apertura oculorum. Et in eodem. Vbi eſt meretrix que ſedebat in biuio. vbi pro biuio ponitur עֵינַיִם Eenaim. Item עַיִן Aain. ſiue עֵין Een. ideſt fons. Geň.14. Et vene

עַיִן עֵין oculus — aſpectus Supficies — Facies — Color — Species — Viſio עֵינַיִם עֵינֵי oculi — עָיַן aſpicere עֵינַיִם Biuium — עַיִן עֵין

runt vsq; ad fontem mesphat. Et in eodem. 24. Ecce ego sto prope fontem aque. Iudi. 15. Fõs inuocatis de maxilla. Et in plurali עֵינוֹת Eenoth. Exo. 16. Duodecim fõtes aquarum & septuaginta palme. Deut. 8. Terra riuorum & fontium. Prouer. 8. Et librabat fontes aquarum. Scribitur etiã cum mem in principio & dicitur מַעְיָן Maiian. Leuit. 11. Fõtes vero & cisterne. Quod in hebreo legitur singulariter .s. fontem & cisternam. p̃s. 113. Et rupem in fontem aquarum. Prouer. 25. Fons turbatus pede. Canti. 4. Hortus conclusus fons signatus. & in eodem. Fons hortorũ puteus aquarum viuentiũ. Et in plurali מַעְיָנוֹת Maianoth. Geñ. 7. Rupti q; sunt omnes fontes abyssi magne. Prouer. 8. Nec dum fontes aquarum eruperant. Reperitur etiam מַעְיָנִים Maianim secundum terminationem pluralem masculinorum. p̃s. 103. Qui emittis fontes in cõuallibus. p̃s. 86. Sicut letantium omnium nostrum habitatio est in te. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Et cantores quasi in choris omnes fontes mei in te. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Omnes intuitus mei in te. i. in te solum respiciunt oculi mẽtis mee. vel sic omnia viscera mea in te. Nam in lingua chaldaica significat viscera. Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris.

עָיֵף Aaiaph. deficere. lassum esse. Esa. 40. Nõ deficiet nec laborabit. & in eodem. Et deficient pueri & laborabũt. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. Et inde עָיֵף Aaieph. idest lassus seu deficiens. Deut. 25. Quando tu eras fame & labore confectus. Pro quo hebrei legunt Et tu eras lassus & laborans. Esa. 5. Non est deficiens nec laborans, & in eodem. 28. Hec est requies: reficite lassum. Vide etiam de hoc supra in dictione יָעֵף Iaaph. & in dictione עוּף Vuph.

עָיַק Aaiac. stridere. Amos. 2. Ecce ego stridebo subter vos sicut stridet plaustrum. Hebrei tamen dicunt q; significat arctare. siue coangustiare. Et inde עָקָה Aaca. i. angustia vl' tribulatio. Ps. 54. A voce inimici & a tribulatiõe peccatoris. Scribitur etiam cũ mẽ in principio & dicitur מוּעָקָה Muaca. Ps. 65. Posuisti tribulationem in dorso nostro.

עִיר Iir. ciuitas. vrbs. oppidum. pullus. s. asini. Geñ. 4. Et edificauit ciuitatem. & in eodem. 11. Faciamus nobis ciuitatem & turrem. Et in eodem. 33. Transiuitq; in salem vrbem sichimorum. Deut. 2. Oppidum quod in valle situm est. Et in plurali cõmuniter scribitur sine iod in medio & dicitur עָרִים Aarim. Geñ. 41. Omnis etiam frugum abundantia in singulis vrbibus recondita est. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorũ pharaoni. Nume. 13. Vrbes quales murate an absq; muro. Deut. 3. Absq; oppidis innumeris que non habebant murum. & in eodem. 4. Tunc separauit moyses tres ciuitates. & quandoq; retinet iod in plurali & dicitur עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Principes triginta ciuitatum. Pro quo hebrei legunt. Et triginta ciuitates eis. s. erant. Põnitur etiam עָרִים Aarim. pro hostibus vel inimicis. 1. Reg. 28. Et transierit ad emulũ tuum. i. ad hostem vel inimicum tuum. Mich. 5. Et conteram ciuitates tuas. Pro quo hebrei legunt. Et cõteram hostes tuos. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione עוּר Vur. Item עִיר Iir. siue עַיִר Aair. idest pullus. s. asini. Geñ. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Iob. 11. Pullum onagri se liberum natum putat. Zach. 9. Et super pullum filium asine, Et in plurali עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum. & in hebreo in predicto loco non habetur asinarum: sed sic. Sedentes super triginta pullos. Et dicunt aliqui hebrei q; intelligitur de pullis equorum. Item עִיר Iir. i. vigil. De quo vide supra in dictione עוּר Vur.

עַיִשׁ Aais. sidus. siue constelatio stellarũ. Pro quo beatus hieronymus trãstulit vesperum. Iob. 38. Et vesperũ super fines terre consurgere facis. vide etiam de hoc supra in dictione עוּשׁ Vus.

עַכְבָּר Aachbar. mus. Leuit. 11. Mustela & mus. 1. Reg. 6. & quinq; mures aureos.

עַכָּבִישׁ Aacabis. aranea. Iob. 8. Aranearum tela fiducia eius. Esa. 59. Telas aranee texuerunt.

עֶכֶס Eeches. monile: seu calciamentum. i. ornatum. Esa. 3. Auferet dominus ornamentum calciamentorum. Et Et inde verbum עָכַס Aachas: quod significat cum tali calciamento in pedibus incedere. vel composito gradu incedere. Vt in eodẽm. & pedibus suis composito gradu incedebant. Ponitur etiam עֶכֶס Eeches pro compede: secundum hebreos. Prouer. 7. Et quasi agnus lasciuiens & ignorans & nescit q; ad vincula stultus trahatur. Pro quo hebrei legunt. Et sicut compes ad correctionem stulti: seu ad vinculum stulti.

עָכַר Aachar. turbare. conturbare. Geñ. 33. Turbastis me. Ios. 7. Quia turbasti nos exturbet te dominus in hac die. Iudi. 11. Et ipsa decepta est. Pro quo hebrei legunt. Et tu fuisti in conturbantibus me. 1. Reg. 14. Turbauit pater meus terrã. 1. Paralipo. 2. Qui turbauit israel. p̃s. 38. Et dolor me⁹ renouatus est. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et dolor meus cõturbatus est. Prouer. 15. Et in fructibus impiorum conturbatio.

עַכְשׁוּב Aachsub. aspis. serpentis genus. p̃s. 139. Venenum aspidum sub labiis eorum. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Venenum aspidis sub labiis eorum.

עַל Aal. super. supra. in. ad. apud. prope. iuxta. pro. propter aduersus. aduersum. contra. De quo vide infra in dictione עָלָה aala. quia inde deriuatur.

עֹל ool. iugum. De quo vide in dictione sequenti.

עָלַל Aalal. operari. facere. vindemiare. deuastare. depredari. spoliare. illudere. abuti. operire siue inuoluere. Exo. 9. Quotiens contriuerim egyptios. Pro quo hebrei legunt. Quid fecerim vel quid operatus sim in egypto. Threñ. 1. quoniam vindemiauit me. Pro quo hebrei legunt. quem fecit mihi siue quem operatus est mihi. Et i eodẽ. Et vindemia eos sicut vindemiasti me. Pro quo hebrei legunt. Et fac eis sicut fecisti mihi. idest destrue eos sicut destruxisti me. Potest etiam significare vindemiare sicut est in littera nostra. vt infra dicetur. & inde עֲלִילָה aalila. idest actus. opus. studium. adinuentio. cogitatio. consiliũ. p̃s. 65. Terribilis in consiliis super filios hominum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Terribile consilium super filios adam. idest opera eius sunt terribilia. Hiere. 32. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu. vbi ponitur pro cogitatu. Et inde עִלָּה Iila. Quod in lingua chaldaica significat occasionem. Dañ. 6. Et querebant occasionem ex latere regis. Et in eodem. Nullamq; causam & suspitionem reperire potuerunt. idest nullam occasionem. Et in plurali עֲלִילוֹת aalilloth. 1. Paralip. 16. Notas facite in populis adinuentiones eius. i. opera eius. p̃s. 104. annunciate inter gentes studia eius. idest opera eius. Ezech. 20. Nec secũdum scelera vestra pessima. Pro quo he. le. secundum opera v̄ra corrupta. significat et עֲלִילוֹת aalilloth excusationes. scilicet falsas. siue occasiões verborũ. p̃s. 140. ad excusandum excusationes in peccatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Sed Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Voluere cogitationes impias. idest cogitare cogitationes impias. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲלָלֵי Maalele. idest opera seu adinuentiones: vel cogitationes. aut studia. Ps. 27. Et secundum nequitiam adinuentionum ipsorum. Ps. 76. Memor fui operum domini. Hiere. 25. Et a pessimis cogitationibus vestris. & in eodẽ. 26. Bonas facite vias vestras & studia vestra. Significat etiam predicta dictio עָלַל Aalal. vindemiare. seu reliquias ex vindemia remanentes colligere. Deut. 24. Non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene pupilli ac vidue. Hiere. 6. Vsq; ad racemum colligẽt quasi in vinea reliquias israel. Pro quo hebrei legunt. Vindemiando vindemiabũt vel colligendo colligẽt quasi in vinea reliquias israel. Threñ. 1. Qm̃ vĩdemiauit me. Et inde עֹלֵלוֹת Ooleloth. i. racemi remanentes post vindemiam. Iudi. 8. Nonne melior est racemus ephraim vindemiis abiezer. Esa. 17. Et relinquetur in eo sicut racemus. & in eodem. 24. Et racemi: cum fuerit finita vindemia. Hiere. 49. Si vindemiatores venissent super te nonne reliquissent racemos. Mich. 7. Velut qui colligit in autũno racemos vindemie. Item עָלַל Aalal. idest spoliare. depdari. deuastare. seu occidere. Iudi. 20. In illa quoq; fuga palantes & in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt eos siue deuastauerunt in viis vel in itineribus quinq; millia viros. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt eum. Threñ. 3. Oculus meus depredatus est animã meam. Significat etiam illudere. Nume. 22. Quia illusisti mihi. 1. Reg. 31. Et interficient me illudentes mihi. Hiere. 38. Ne forte tradar in manus eorum & illudant me. Significat etiam abuti. Iudi. 19. Qua cum tota nocte abusi essent. Itẽ significat operire vel inuoluere. Iob. 16. Et operui cinere carnem meam. Pro quo hebrei legunt. Et inuolui siue operui cinere cornu meum. Et accipitur cornu pro fortitudine vel imperio. Item עוֹלֵל Oolel. idest paruulus infans. Hiere. 6. Effunde super paruulum foris. Threñ. 2. Cum deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi. Et in plurali עוֹלְלִים Oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Threñ. 4. Paruuli petierũt panem. vide etiam de hoc supra in dictione עוּל Vul. scribitur etiã cum thau in principio & dicitur תַּעֲלוּלִים Thaalulim. Esa. 3. Et effeminati dominabuntur eis. Pro quo hebrei legunt. Et infantes seu paruuli dominabuntur eis. Potest etiã significare abutentes. vt dictum est supra. Ponitur etiam תַּעֲלוּלִים Thaalulim pro illusionibus. Esa. 66. Et ego eligam illusiones eorum. Item עֲלִיל Aalil. idest probatũ secundum translationem nostram. p̃s. 11. Argentum igne examinatum probatum terre. Hebrei tamen dicunt q; significat vas paruũ fictile in quo argentum vel aurum purgatur seu purificatur. De quo vide supra in dictione בָּעַל Baal. quia secundum aliquos hebreos illud beth quod preponitur predicte dictioni non est prepositio sed est de substantia dictionis. Item עֹל Ol. i. iugum. Geñ. 27. Tempusq; veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Nume. 19. Nec portauerit iugum. Deut. 28. Et ponet iugũ ferreum super ceruicem tuam. 1. Reg. 6. quibus non est impositum iugum. 3. Reg. 12. Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis.

עִלֵּג Iileg. balbus. Esa. 32. Et lingua balborum velociter loquetur. & solum inuenitur in predicto loco.

עָלָה Aala. ascendere. leuare. eleuare. ducere. adducere. obducere. crescere. pullulare. oriri. offerre. Geñ. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. 17. Ascendit deus ab abraam. Et in eodem. 32. Iam enim ascendit aurora. Et in eodem. 35. Surge ascende bethel. & in eodem. 46. Et ego inde adducam te reuertentem. Pro quo hebrei legunt. Et ego ascendere te faciam vtiq; ascendendo: eo quod terra egypti erat humilior terra promissionis. Et in eodem. 49. Quia ascendisti cubile patris tui. Exo. 19. Moyses autem ascendit in montem ad deum. Et in eodem. 24. Ascende ad me in montẽ. Nume. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat. idest cum eleuata fuisset. Et in eodem. Et statim diluculo tabernaculum reliquisset. Pro quo hebrei legunt. Et eleuata esset nubes diluculo. & in eodem. Et si post diem & noctẽ recessisset. idest eleuata fuisset & in eodem. 10. Vigessima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis. & in eodem. 16. Vt separentur a tabernaculis chore. Pro quo hebrei legunt. Et ascendant vel eleuẽtur a tabernaculis chore. & in eodem. Cumq; recessissent a tentoriis eorum. idest cum ascendissent vel eleuati essent. Deut. 1. Et tumentes superbia ascendistis in montem. Ios. 15. Ascendetq; terminus in bethagla. Iudi. 8. Reuertentesq; de bello ante solis ortum. Pro quo hebrei legunt. Ante solis ascensum. idest antequam sol ascenderet super terram. 1. Reg. 5. Ascendebat vlulatus in celum. & in eodem. 9. Et ascenderunt in ciuitatem. 4. Regum. 2. Cum leuare vellet dominus heliam per turbinem in celum. 2. Paralipo. 16. Et facies eum a me recedere. Pro quo hebrei legunt. Et ascendet a me. Iob. 20. Si ascenderit vsq; ad celum superbia eius. Ps. 46. Ascendit deus in iubilo. Ps. 67. Ascendisti in altum. Canti. 3. Que est ista que ascendit. Esa. 2. Venite ascendamus in montem domini. Hiere. 4. Ascendit leo de cubili suo. & in eodem. 46. Ascendens operiam terram. Et in eodem. 47. Ecce aque ascendent ab Aquilone. & in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis. Et in eodem. 51. Et non ascendet loricatus. Ezech. 19. Et eduxit vnum de leunculis suis. pro quo hebrei legunt. Et ascendit seu creuit vnus de leunculis suis. Et in eodem. 36. Et ascendistis super labium lingue. Osee. 1. Et ascendent de terra. Et inde verbum tertie coniugationis. idest ascendere facere. seu ducere: aut educere vel adducere. scilicet de inferioribus ad superiora. siue eleuare. Exo. 32. Qui nos eduxit de terra egypti. idest qui nos ascendere fecit. Et in eodem. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Ios. 7. Et duxerunt eos ad vallem achor. Et secundum hebreos vallis Achor erat sublimior valle in quo ipsi erant vel quia inter eos & vallem achor erat aliquis mons vel collis quo ascenderunt vt ducerent eos ad vallem Achor. 2. Reg. 2. Sed & viros qui erant cum eo duxit Dauid. idest ascendere fecit eos: quia terra promissionis ad quam duxit eos erat sublimior. Et in eodem. 6. Vt adducerent arcam dei. Et in eodem. Et adduxit arcam dei de domo obed edõ Et in eodem. Dauid & omnis domus israel ducebant arcam. Hiere. 10. Eleuat nebulas ab extremitatibus terre. idest ascendere facit. Amos. 2. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti. Naum. 2. Et miles captiuus ductus est. Significat etiam obducere. Hiere. 8. Quare non est obducta cicatrix filie populi mei. Et in eodem. 33. Ecce obducam eis cicatricem & sanitatem. Hebrei tamen dicunt q; significat sanare vel curare. Et inde תְּעָלָה Theala. idest sanitas seu medicamentum. vt in predicto loco. Et in eodem. 46. Frustra multiplicas medicamina: sanitas non erit tibi. Significat etiam predicta dictio עָלָה Aala. crescere seu pullulare. quod est idem quod ascendere. 3. Reg.

Crescere. 22. Cōmissum est ergo preliū in die illa. Pro quo hebrei legunt, Creuit seu augmētatum est prelium in die illa. Esa. 5. Et ascendent super eam vepres & spine .i. crescent seu pullulabunt. & in eodem. 32. Super humū populi mei spine & vepres ascendent .i. crescent siue orientur. Et in eodem. 34. *Oriri. succrescere* Orientur in domibus eius spine. Ezech. 34. Et succrescere faciam super vos carnes. Et in eodem. Et carnes ascenderūt idest creuerunt. Et in eodem: Et super torrentem orietur in ripis eius. Ponitur etiam pro operire. Exo. 16. Cumq3 *Operire.* operuisset superficiem terre apparuit in solitudine quasi minutum. Pro quo aliqui hebrei secundum precedentem significationem legunt sic. & creuit ros qui iacuerat: & ecce super faciem solitudinis minutum. significat etiā predicta dictio עָלָה Aala offerre vel afferre sacrificium vel holo- *Offerre.* caustū: eo quod eleuabatur corā domino. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. Nume. 22. Imposuerunt simul vitulum & arietem super aram. idest obtulerunt. Deut. 12. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. Et in eodem. Sed in loco quem elegerit dominꝰ in vna tribuum tuarum offeres hostias. Iudi. 6. Et taurum alterum impositum *Afferre.* super altere. idest oblatum. 1. Reg. 2. Quam afferebat statutis diebus. 3. Reg. 10. Et holocausta que offerebat in domo domini. Et in eo. Mille hostias in holocaustum obtulit salomon. 2. Paralipo. 24. Et offerebantur holocausta in do- עוֹלָה mo domini. Et inde עֹלָה Oola. idest holocaustum. hostia *Holocaustum.* Geñ. 12. Et offeres eum in holocaustū. Leuit. 1. In holocaustum & suauē odorem domini. Nume. 29. Absq3 holocausto sempiterno. ps. 19. Et holocaustum tuum pingue fiat. עֹלֹת ps. 50. Sacrificium & holocaustum. Esa. 61. Odio habens *Holocausta.* rapinam in holocaustū. Et in plurali עֹלֹת Ooloth. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. 3. Reg. 3. Mille hostias in עֲלָוָן holocaustum. Et in lingua chaldaica dicitur עֲלָוָן Aalauā. *Holocausta.* Esd. 6. Et hedos in holocaustum. Et inde עֲלוֹת Aaloth. i. עֲלוֹת vasa quedam que erant in ministerium holocaustorum. 2. *Vasa.* Paralipo. 24. De qua facta sunt vasa templi in ministerium עֹלָה ad holocausta. Ponitur etiam עֹלָה Oola pro cogitatione. *Cogitatio* Ezech. 20. Nec cogitatio mentis vestre fiet. i. illud qđ ascen- עֲלִיָּה dit in mente vestra. Ponitur etiam עֲלִיָּה Aalia. pro holocau- *Victima.* sto. seu victima. 2. Paralipo. 9. Et victimas quas immolabat in domo domini. Hebrei tamen secundum primā significationem in predicto loco legunt. Et ascensum eius quo ascen- עֲלִיָּה debat in domo domini. Et inde עֲלִיָּה Aalia. i. cubile. cenacu- *Cenaculū.* lum. Iudi. 3. Viderunt clausas fores cenaculi. Et in eodem. Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo. 4. Reg. 4. Faciamus ergo ei cenaculum paruum. Et in eodem. Et veniens diuertit in cenaculum. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenacu- עֲלִיּוֹת lo suo. Et in plurali עֲלִיּוֹת Aalioth. ps. 103. Qui tegis aquis *Cenacula.* cenacula eius. Et inde מַעֲלֶה Maale. siue מַעֲלָה Maala. idest מַעֲלָה ascensus. seu gradus quo ascendunt. Nume. 34. Per ascen- *Ascensus.* sum scorpionum. Ios. 10. Et persecutus est eos per viam ascensus bethoron. 2. Paralip. 33. Et sepelierūt eum supra sepulchra filiorum dauid. Pro quo hebrei legunt. Et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filiorum dauid. Esa. 15. Per ascensum enim luith flens ascendet. Et in plurali. מַעֲלוֹת מַעֲלוֹת Maaloth. Exo. 20. Non ascendes per gradus ad alta- *Gradus.* re meum. Et in titulo. ps. 119. Canticum graduū. Et similiter in psalmis sequentibus. Ezech. 40. Et ascendit per gradus eius. Et in eodem. Et septem graduū erat ascensus eius. Et in eodem. 46. Gradus autem eius versi erant ad orien- *Ascēsiōes* tem. Amos. 9. Qui edificat in celo ascensiones suas. Significat ēt illud quod ascendit in cor hominis. i. cogitatiōes. vt *cogitatiōes* Ezech. 11. Et cogitationes cordis vestri ego noui. Ponitur מַעֲלוֹת etiam מַעֲלוֹת Maaloth. pro horologio. vel lineis. eo quod ibi erant quidam gradus per quorum vmbram designabantur hore diei. Esa. 38. Ecce ego reuerti faciam vmbram linearū *Linee. Horologiū* per quas descenderat in horologio achaz in sole retrorsum decem lineis. Et in eodem. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Et inde מַעְלָה Maala. idest su- מַעְלָה *Supra.* pra. sursum. vel deinceps. Exo. 30. A viginti annis & supra Nume. 1. Ab vno mense & supra. Deut. 28. Et eris semper supra. Et in eodem. Ascendet super te eritq3 sublimior. Pro quo he. le. Ascendet sup te supra supra. 1. Reg. 9. Ab humero & sursum eminebat supra omnem populum. Significat *Sursum.* etiam deinceps. 1. Reg. 30. Et factū est hoc ex illa die & dein- *Deinceps* ceps. Aggei. 1. & nūc ponite corda vestra a die hac & supra .i. a die hac & deīceps. scribitur etiā cū lamed in pricipio & לְמַעְלָה dicitur לְמַעְלָה Lemaala. Esa. 7. Siue in excelsum supra. Et ī *Supra.* eodem. 37. Et faciet fructū sursum. Ezech. 1. A lumbis eius *Sursum & super* & desuper. Et aliquando scribitur cum mem in principio מִמַּעַל & dicitur מִמַּעַל Mimaal. siue מִמַּעְלָה Mimaala. aut מִלְמַעְלָה מִמַּעְלָה Milmaala. idest desuper Geñ. 22. Posuit eum in altare su- מִלְמַעְלָה per struem lignorum. Et in eodem. 49. Benedictionibus *Desuper.* celi desuper. Exo. 20. Que est in celo desuper. Ios. 3. Que autem desup veniunt. 3. Reg. 7. Et mare super eos desuper erat. Iob. 3. Non requirat eum deus desuper. Esa. 6. Seraphim stabant super illud. Pro quo hebrei legūt. Seraphim stabant desuper ei. Ezech. 1. Et facies & pēne eorum extente desuper. Et in eodem. Et super firmamentum quod erat מֹעַל imminens capiti eorum. Et inde מֹעַל Moal. idest eleuatio. Nee. 8. Et respondit omnis populus amen eleuātes manus *Eleuatio.* suas. i. cum eleuatione manuū suarum. Et inde עֶלְיוֹן Elion עֶלְיוֹן idest excelsus. altissimus. superior. ps. 12. Et psalam nomini *Altissimꝰ* domini altissimi. ps. 46. Quoniam dominus excelsus ter- *Excelsus.* ribilis. ps. 90. Qui habitat in adiutorio altissimi. Esa. 14. Similis ero altissimo. Et in lingua chaldaica dicitur עִלָּאָה עִלָּאָה Ilaia. Dañ. 3. Serui dei excelsi egredimini & venite. poni- *Excelsus.* tur etiam עֶלְיוֹן Eliō pro exemplo. 3. Reg. 9. Et domus hec עֶלְיוֹן erit in exemplum. Pro quo hebrei legunt. Et domus hec *Exemplum* erit excelsa. i. que erat excelsa. 2. Paralipo. 7. Et domus ista erit in prouerbium vniuersis transeuntibus & dicent stupētes. Pro quo in hebreo habetur. Et domus ista que erat excelsa vniuerso transeunti: super eam stupebit & dicet. Et in genere feminino עֶלְיוֹנָה Eeliona. Esa. 36. Et stetit in aque- עֶלְיוֹנָה ductu piscine superioris. Ezech. 41. Et sic de inferioribus *superior.* ascendebatur ad superiora & medium. Et inde עַל Aal. i. su- עַל per. supra. in. ad. cū. apud. prope. iuxta. pro. propter. aduersus. contra. Geñ. 1. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Et in eodem. 2. Non enim pluerat dominus super terram. Et *super.* in eodem. 3. Super pectus tuum gradieris. & in eodem 20. Quia induxisti super me & super populum meū peccatū. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super egyptum. Et in eodem. 20. Et offeretis super eum holocausta. Leuit. 4. Et pones super eos thus. Iob. 38. Et vesperum super fines terre consurgere facis. & in eodem. 39. Super ipsū sonabit pharetra. ps. 2. Super siō montē sanctū eiꝰ. ps. 39. Et statuit supra *supra.* petrā pedes meos. ps. 128. Supra dorsum meū fabricauerūt Peccatores. Esa. 1. super quo pcutiā vos. & in eo. 7. Quieuit syria super ephraim. Et in eodem. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. Et in eodem. 11. Et requiescet super eū spiritus domini. Hiere. 2. Sed in omnibꝰ que supra memoraui. Osee. 7. Reuersi sunt vt essent absq3 iugo. pro quo hebrei legunt. Reuersi sunt: non supra. idest non tendunt ad superiora. Et. lxx. transtulerunt. reuersi sunt in nihilum. sed si p עַל Aal legatur עֹל ool. tunc significat iugum. sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione עָלַל aalal. & similiter Osee. 11. Vbi nos legimus iugum autem imponetur eis simul quod non auferetur. Hebrei legunt. & ad supra. i. ad superiora vocabit eum simul non eleuabitur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Significat etiam in: siue ad *In.* Geñ. 19. Salua animam tuam. pro quo hebrei legunt. Saluare in anima tua: siue saluum te fac in anima tua. Et in eodem. 27. Viues in gladio. Exo. 28. Sculpes eos nominibus filiorum israel. idest in nominibus. Et in eodem. 29. Et po- *Ad.* sita in canistro offeres. Ios. 2. Et ecce mulier ascēdit ad eos. Et in eodem. Per viam que ducit ad vada iordanis. 1. Reg. 1. Orauit ad dominū flens largiter. & ī eo. 2. Abiit elchana in ramatha in domum suam. 4. Regum. 22. Dixit autē elchias pontifex ad saphan scribam. Ps. 47. Ipse reget nos in secula. Pro quo hebrei legūt. Ipse reget nos vsq3 ad mortem siue in morte: & beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. ipse dux noster super mortem. De quo vide infra in dictione עָלַם Alam. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Pro quo hebrei legunt. Et dabitur liber ad eum qui nescit librum siue litteras. Et in eodem. 38. cunctis diebus vite nostre in domo domini. Hiere. 23. Hec dicetis vnusquisq3 ad proximum suum & ad fratrem suum. Osee. 12. & locutus sum super prophetas. idest ad prophetas. Significat etiam cum. iuxta. apud. secus. ante. Geñ. 16. *Iuxta. Prope.* Cumq3 inuenisset eam angelus domini iuxta fontem. Et ī eodem. 18. Apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. & in eodem. Ipse vero stabat iuxta eos. Et in eodem. 30. separatis inter se gregibus. Pro quo hebrei legunt. & posuit sibi greges seorsum & non posuit eas cum ouibus laban siue iuxta oues laban. Et in eodem. 41. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium. Pro quo hebrei legunt. & iuxta secundationem vel iterationem somnii. & est sensus sicut in littera nostra. Exo. 14. repererunt eos in castris super mare. idest iuxta mare. & in eodem. 35. *Cum.* Viri cum mulieribus prebuerunt. & in eodem. 40. Dimittesq3 ante illam velum. idest iuxta arcam. Nume. 2. & cum eis tribus filiorum manasse. 1. Regum. 20. fac ergo misericordiam cum seruo tuo. 2. Regum. 2. & occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Nee. 3. & iuxta eum edificauerunt viri hiericho & iuxta eos edificauit zachur. Ps. 1. & erit tāquam *Secus. Post.* lignum quod plantatū est secus decursus aquarum. Canti. 1. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. idest iuxta greges vel cum gregibus. Ezech. 1. iuxta fluuiū chobar. & in eodem. In terra chaldeorum secus flumen chobar Significat etiam. de. 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutū est *De.* de christo dei iacob. Hebrei tamen secundum primam significationem legunt sic. Dixit vir qui constitutus est supra: christus dei iacob. idest qui constitutus est in statu sublimiori. significat etiam. pro. siue propter. Geñ. 26. Pro illo *Pro.* quoq3 rixati sunt. Leuit. 4. Offeret pro peccato suo. & in *Propter.* eodem. Rogabitq3 pro eo sacerdos. Nume. 15. & rogabit sacerdos pro omni multitudine israel. ps. 7. Et propter hanc in altum regredere. Ps. 9. Propter quid irritauit impius deum. Ps. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. Ps. 43. quia propter te mortificamur tota die. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Ps. 68. Quia propter te sustinui opprobrium. Threñ. 5. Propterea mestum factum est cor nostrum. Et in eodem Propter montem sion quia disperiit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Significat etiam aduersus siue contra. Geñ. 4. *Aduersus.* Consurrexit cain aduersus fratrem suum Abel. Nu. 16. Cūq3 stetissent aduersus moysen. ps. 2. Aduersus dominum & *Contra* aduersus christum eius. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximum suum. ps. 63. Et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Esa. 7. Ad preliandum contra eam. Et

in eodem. 9. simul ipsi contra iudam. & in eodem. 27. Ne forte visitetur contra eam. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. scribitur eti- עֲלֵי am cum iod in fine & dicitur עֲלֵי aale. Iob. 29. Quando se- *In.* creto erat deus in tabernaculo meo. Ps. 91. In decachordo psalterio cum cantico in cithara. vbi ter ponitur predicta *cum.* dictio. Hiere. 9. Dolor meus super dolorem. & aliquando *Super.* preponitur ei littera chaph & dicitur כְּעַל Cheal. idest quasi כְּעַל super: vel sicut ad. Esa. 59. sicut ad vindictam quasi retribu- *Sicut ad.* tionem. idest quasi super retributionem. Et in eodem. 63. Et super omnibus que reddidit nobis dominus. & aliquan- *Et super.* do preponitur ei littera mem & dicitur מֵעַל meal. idest de- מֵעַל super. Geñ. 1. Diuisitq3 aquas que erant sub firmamento ab aquisque erant super firmamentum Ezech. 1. nam cum fie- *Super.* ret vox super firmamentum. scribitur etiam cum duplici מִמַּעַל mem in principio & dicitur מִמַּעַל Mimaal. siue מִמַּעְלָה mi- מִמַּעְלָה maala. De quo supra dictū est. & inde עֲלִיָּה aaleha. i. armū. עֲלִיָּה seu femur. 1. Regum. 9. Leuauit autem coquus armum & *Armus.* posuit ante saul. Pro quo hebrei legunt. Leuauit autem coquus crus & femur eius. siue id quod erat super illud. Item *Femur.* עָלָה Aala. maculare vel profanare. succidere vel succen- עָלָה dere. Geñ. 49. Et maculasti stratum eius. pro quo hebrei *Maculare* legunt. stratum meum maculatum seu profanatum est. Iob. 5. sicut infertur aceruꝰ tritici in tempore suo. pro quo hebrei legunt. Sicut succiditur aceruus: scilicet messis in tē- *Succidere* pore suo. Ps. 101. Ne reuoces me in dimidio dierum meo- *Reuocare.* rum. Pro quo hebrei legunt. Ne succidas me vel ne consumas me in dimidio dierum meorum. Hiere. 48. Ciuitates illius succenderunt. Et alii legunt succiderunt vel extermi- *succendere* nauerunt. Zach. 14. Et apprehendet vir manum proximi sui. & sequitur in hebreo. & succidetur manus sua super manum proximi sui. Potest etiam legi sic. & ascendet siue eleuabitur manus eius super manum proximi sui. & īde תְּעָלָה תְּעָלָה Theala. idest aqueductus. 3. Regum. 18. Steterunt iuxta a- *Aqueductus* queductum piscine superioris. Et in eodem. 20. Et quomodo fecerit piscinam & aqueductum. Esa. 7. Ad extremum aqueductus piscine superioris. & inde עֱלִי Eeli. idest pilum. עֱלִי Prouer. 27. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas fe- *Pilum.* riente desuper pilo. & dicūt aliqui hebrei q̄ significat mortarium. Item עָלֶה aale. idest folium. frons. ramus. vt Geñ. עָלֶה 8. Portans ramum oliue virentibus foliis in ore suo. Ps. 1. *ramus.* Et folium eius non defluet. & in plurali עָלִים aalim. siue *Folium.* עֲלֵי aale. Geñ. 3. Et consuerunt folia ficus. Nee. 8. Afferte עָלִים frondes oliue & frondes ligni pulcherrimi & frondes myr- עֲלֵי ti & ramos palmarum. vbi ponitur pro frondibus & pro *Folia. Frondes.* ramis. Et similiter. Esa. 17. Vbi dicitur. ne forte visitetur cōtra eam. potest etiam legi. ne forte deficiant folia eius. & sic legunt aliqui hebrei. & Hiere. 11. Vbi dicitur. Exarsit ignis in ea. Pro quo ipsi legunt. Exarsit ignis in folia eius.

עָלַז Aalaz. exultare. letari. gaudere. gloriari. sopiri. 2. Re- עָלַז gum. 1. ne exultent filie incircuncisorū. Ps. 67. exul- *Exultare. gaudere.* tate in conspectu eius. Ps. 95. Gaudebunt campi & omnia que in eis sunt. Ps. 149. Exultabunt sancti ī gloria. Hiere. 11. nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in qui- *gloriari.* bus gloriatus es. & in eo. 15. non sedi in concilio ludentium & gloriatus sum. Soph. 3. Letare & exulta in omni corde. significat etiam sopiri vel consopiri. Hiere. 51. & inebriabo eos vt sopiantur. & inde עָלֵז aalez. idest exultans. letus. *Sopiri.* עָלֵז glorians seu gloriosus. Esa. 5. Et populus eius & sublimes *gloriosus.* gloriosiq3 eius. Et in eodem. 13. Exultantes in gloria mea. *Exultans. Letantes.* Et in eodem. 24. Quieuit sonitus letantium. Soph. 3. quia tūc auferam de medio tui magniloquos superbie tue. idest gloriantes siue exultantes in superbia tua. & in genere fe-

עליזה minio עליזה Aaliza. Esa. 22. Vrbs frequēs: ciuitas exultās.
Exultans. Gloriās. Et in eo. 23. Nunquid non hec vestra est que gloriabaturin diebus pristinis.

עלט עלט Aalat. caligo tenebrosa. obscuritas. & scribitur cū he in fine quod denotat genus femininum. Geñ. 15. Cū
Caligo. tenebrosa ergo occubuisset sol: facta est caligo tenebrosa. Ezech. 12. In caligine egredietur.

עלם עלם Aalam. Occultare. celare. abscondere. latere. despicere. negligere. Leuit. 5. Et oblita fuerit. pro quo hebrei
Absconder. legunt. Et absconditum vel occultatum fuerit ab eo. siue latuerit eum. & in eodem. 4. & per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini est. pro quo hebrei legunt. & occultatum vel absconditum fuerit verbum ab oculis turbe & fecerit. & in eodem. 5. Et oblita fuerit immundicie sue. i.
Latere. si latuerit eam immundicia sua. Deut. 22. Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem & preteribis. Pro quo
occultare. celare. hebrei legunt. Et occultaberis vel abscondes te ab eis. 4. Reg. 4. Dominus celauit a me & non indicauit mihi. Iob. 6. Qui timent pruinam: irruet super eos nix. Pro quo hebrei legunt. Denigrati gelu vel pruina: super eos ocultabit vel occultabitur aut abscōdetur nix. vel sic denigrata aut offuscata gelu: abscondet siue celabit ea nix. & in eodem. 28. Abscondita est ab oculis omnium viuentium. ps. 25. Et cū iniq₃ gerentibus non introibo. pro quo hebrei legunt. & cum celatis vel absconditis non introibo. & est idem sensus Nam iniq₃ gerentes volunt esse in abscondito & odiunt lucem. iuxta illud Ioannis. 3. omnis enim qui male agit odit lucem: & non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. Threñ. 3. Ne auertas aurem tuam a singultu meo. pro quo hebrei legunt. Ne abscondas aurem tuam. & quia quando aliquis despicit vel contemnit alium abscondit & auertit faciem suam ab eo. ideo ponitur etiam pro despicere vel con
Negligere temnere aut negligere. Leuit. 20. Quod si negligēs populus terre & quasi paruipendens dimiserint hominem. pro quo hebrei legunt. Quod si occultando occultauerit popu
Despicere. cōtēnef lus terre oculos suos ab homine illo. Deut. 22. Non despicies: sed subleuabis cum eo. 1. Regū. 12. & cōtemnā illud hodie: restituamq₃ vobis. Ps. 9. Despicis in opportunitatibus in tribulatione. Esa. 58. Et carnem tuam ne despexeris. Na
עלום um. 3. Erisq₃ despecta. & inde עלום Aalum. idest occultum vel absconditum. Ps. 89. Seculum nostrum in illuminatio
Occultum ne vultus tui. pro quo hebrei legunt. & occulta vel abscondita nostra in luce vultus tui. & beatus hieronymus in psal
negligētia terio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Negligentias nostras in luce vultus tui. Scribitur etiam cum tau in fine &
עלמות dicitur עלמות Aalmuth. vt in titulo ps. 9. Vbi dicitur in fi
occulta. nem pro occultis filii. sed si predicta dictio diuidatur: tunc significat super mortem. & in aliquibus libris hebraicis sūt due dictiones. & sic trāstulit beatus hiero. in psal. iuxta he. veritatem. scilicet victori super mortem filii. & eadem dictio habetur. Ps. 47. vbi dicitur ipse reget nos in secula. p quo beatus hieronymus trāstulit. Ipse dux noster sup mortem. Potest etiam legi sic. Ipse reget nos in occultis. potest etiam significare iuuentutem. vt infra dicetur. De quo vide Nicolaum de lyra in postilla psalmi noni & Burgeñ. in
תעלומה additione. & inde תעלומה thaaluma. idest absconditum vel
Absconditū occultum. Iob. 28. Abscondita produxit ad lucem. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet absconditum. Et in
תעלמות plurali תעלמות Thaalumoth. vt in eodem. 11. Et ostenderet
Secreta. Abscōdita tibi secreta sapientie. Ps. 43. Ipse enim nouit abscondita
עלם cordis. Item עלם Eelem. idest puer. adolescēs. Iuuenis. 1.
Puer. Regum. 17. Interroga tu cuius filius sit iste puer. & inde עלום
עלום Aalom. i. adolescentia. iuuentus. & reperitur tantū in plurali. Iob. 20. Ossa eius implebuntur viciis adolescentie eius. Adolescentia.
Et in eodem. 33. Reuertatur ad dies adolescentie eius. Ps. 88. Minorasti dies temporis eius. pro quo beatus Hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Abbreuiasti dies adolescentie eius. Esa. 54. Quia confusionis adolescentie tue
obliuisceris. Et inde עלמה Aalma. idest virgo abscondita. עלמה
adolescentula. puella. Geñ. 24. Et virgo que egredietur ad Virgo.
hauriendam aquam. Exo. 2. Perrexit puella & vocauit matrem pueri. Puella.
Esa. 7. Ecce virgo concipiet & pariet filium. & proprie significat virginem adolescentulam & absconditam & non in prouecta etate. vnde beat⁹ hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. porro עלמה Aalma apud hebreos verbum ambiguum est: dicitur enim & adolescentula & abscondita. vnde & in titulo psalmi noni. vbi in hebreo positum est עלמות Aalmuth: ceteri interpretes transtulerunt pro adolescentula: quod .lxx. interpretati sunt pro absconditis. Et in genesi legimus vbi rebeca dicitur Alma: aquilam non adolescentulam nec puellā sed absconditam trāstulisse. Sunamitis quoq₃ mulier amisso filio cum elisei fuisset pedibus prouoluta & prohiberet eam giezi audit a propheta dimitte eam quia in dolore est & dominus abscondit a me. vbi in hebreo scriptum est העלים ממני Heeliim mimeni. ergo עלמה aalma non solum puella vel virgo: sed cum virgo abscondita dicitur & secreta: que nunquam virorum patuerit aspectibus sed magna parentum diligentia custodita sit: ligua quoq₃ punica que de hebreorum fontibus ducitur proprie virgo עלמה Aalma appellatur. Et quantum cum mea pugno memoria nūquam me arbitror Alma in muliere nupta legisse sed in ea que virgo est: vt non solum virgo sed & virgo iunioris etatis & in annis adolescentie. hec hieronymus. Ponitur etiā עלמה Aalma pro adolescentia. Prouer. 30. Et via viri in adolescentia. Sed nicolaus in postilla dicit ꝙ in hebreo ha adolescētia
betur in adolescentula. Et vtrunq₃ potest legi secundum litteram hebraicam. Et in plurali עלמות Aalamoth. Ps. 77. עלמות
In medio iuuencularum tympanistriarū. Canti. 1. Propterea adolescentule dilexerunt te. Ponitur etiam pro iuuentu Iuuencule adolescentule.
tibus. vt in titulo ps. 45. Vbi dicitur in finem pro filiis chore pro arcanis. Pro quo beatus hiero. in psalte. iuxta he. ve. arcana.
transtulit. victori filiorum chore pro iuuentutibus canticū. Iuuētutes
Potest etiam significare abscondita vel arcana secundum primam significationem. Item עולם oolam. idest seculum עולם
seu eternum: vel perpetuum. Geñ. 6. Isti sunt potentes a seculo. Seculum.
Exo. 21. Et erit ei seruus in seculum. idest vsq₃ ad quinquagessimum annum iubilei: sicut exponūt hebrei. ps. 118 Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine. Prouer. 22. Ne transgrediaris terminos antiquos. pro quo hebrei legunt. Ne transgrediaris terminos seculi. Eccls. 9. Et non habent partem in hoc seculo. Esa. 61. Et edificabunt deserta a seculo. Hiere. 2. A seculo confregisti iugum meum. Significat etiam eternitatem. vt Exo. 15. Dominus regnauit
in eternum & vltra. Ps. 40. Benedictus dominus deus israel a seculo vsq₃ in seculum. idest vsq₃ in eternum. Ps. 102. Eternum.
Misericordia autem domini ab eterno & vsq₃ in eternum. Ps. 111. In memoria eterna erit iustus. Ps. 118. In eternum non obliuiscar iustificationes tuas. Esa. 54. In misericordia sempiterna misertus sum tui. Et in eodem. 61. Fedus perpetuum feriam eis. Sempiternum. Perpetuū
Hiere. 31. In charitate perpetua dilexi te. Dañ. 12. Alii in vitam eternam. Et in eodem. Quasi stelle in perpetuas eternitates. & beatus Hieronymus super epistolam ad Galatas capitulo primo dicit ꝙ quādo scribitur cum littera vau tunc significat eternitatem. et quando scribitur sine vau tunc significat tempus finitum et de

terminatū. cuius verba sunt hec. Querēdū quoq₃ est quid sit inter seculum & seculum seculi siue secula seculorum. & vbi pro breui temporis spacio vbi pro eternitate ponatur:
עולם quia in hebreo seculum seculi. idest עולם oolam: vbi vau litteram positam habuerit eternitatem significat: vbi vero sine vau scribitur: annum quinquagessimum quem illi iubileum vocāt. ob hanc causam & ille hebre⁹ qui ꝓpter vxorem & liberos amans dominū suum: aure pertūsa seruitio subiugatur: seruire iubetur in seculum. hoc est vsq₃ ad annum quinquagessimum. Hec hieronymus. scribitur etiam cum iod in prima syllaba & cum vau in secunda. 2. Parali. 33. Et in ierusalem quam elegi de cunctis tribubus israel
Eternum. ponam nomen meum in eternum. Et solum in predicto lo
עילום co ponitur עילום Eelom. pro עולם oolam. & in lingua chal
עלם daica dicitur עלם aalam. siue עלמא aalma. Dañ. 2. Sit no
עלמא men domini benedictum a seculo. & in eo. 3. Regnū ei⁹ re
Seculum. gnum sempiternum. & in plu. עולמים oolamim. Ps. 60. In
Sēpiternū habitabo in tabernaculo tuo in secula. Eccls. 1. Iam enim p
עולמים cesserūt in seculis que fuerūt ante nos. Esa. 26. In dño deo forti in perpetuū. pro quo he. le. In dño deo forti seculorū. Et in eo. 45. Israel saluatus est in dño salute eterna. p quo
עלמין he. le. Salute seculorū. & in lingua chaldaica dicitur עלמין Aalmin. siue עלמיא Aalmaia. Dañ. 7. & obtinebunt regnū
Secula. vsq₃ in seculum & vsq₃ in secula seculorum.

עלס עלס Aalas. exultare. gaudere. sicut עלז Aalaz cum zain. De quo supra dictū est. Iob. 20. Iuxta multitudinem adinuentionū suarū sic sustinebit. p quo he. le. Iuxta mul
Gaudere. titudinē cōmutationis vel permutatiōis sue nō gaudebit. Prouer. 7. Et fruamur cupitis amplexibus. pro quo he. le.
Letari. Et letemur amoribus vel dilectiōibus. Sed btūs hiero. tran
נעלסה stulit sensum. & inde נעלסה neelasa. i. gaudēs vel gloriosa. Iob. 39. Penna struthiōis similis est pennis herodii. p quo
Gaudens. he. le. Ala siue penna struthionum gaudēs. i. gloriosa & pulchra est sicut penna herodii.

עלע עלע Aalaa. lambere. deglutire. Iob. 39. Pulli eius lambūt
Lambere. sanguinē. & solum inuenitur in predicto loco. Item
עילעא עילעא Iilaa. in lingua chaldaica significat costam: secundū
עלעין hebreos. & solū inuenitur in numero plu. f. עלעין Iiliin. p
Ordines. quo btūs hiero. trāstulit ordines. Dañ. 7. Et tres ordines in ore eius. pro quo he. le. Et tres coste in ore eius.

עלף עלף Aalaph. deficere. defessum esse. inuoluere. tegere. cōcu
Deficere. tere. Esa. 51. filii tui proiecti sunt dormierunt in capite omniū viarū. pro quo he. le. filii tui defecerunt & iacuerunt siue dormierūt in capite oīm viarū. Amos. 8. In die illa deficient virgines pulchre & adolescentes in siti. Ione. 4. Et percussit sol super caput Ione & estuabat. idest deficiebat. signat ēt inuoluere. vel tegere. seu velare. Geñ. 38. Assumpsit teristrū & mutato habitu sedit in biuio. pro quo he. le.
Inuoluere Et operuit se teristro & inuoluit se vel texit se: & sedit in biuio. Canti. 5. Venter eius eburneus distinctus sapphyris. p quo he. le. tectus seu coopertus sapphyris. Ponitur ēt p cō
Concutere cutere. vt Ezech. 31. & omnia ligna agri concussa sunt.

עלץ עלץ Aalas. exultare. letari. 1. Reg. 2. Exultauit cor meū in
Exultare. dño. 1. Paralipo. 16. Exultent agri & omnia que in eis
עליצות sunt. Et inde עליצות Aalisuth. idest exultatio. Abach. 3. E
Exultatio. xultatio eorū sicut eius qui deuorat pauperem in abscōdito

עלקה עלקה Aaluca. Sanguisuga. & scribitur cum he in fine. pro
Sāguisuga. uer. 30. Sanguisuge due sunt filie. & solum inuenitur in predicto loco.

עם עם Iim. Cum. iuxta. in. contra. aduersus. Geñ. 24. Et fac
Cum. misericordiam cum domino meo Abraam. Et in codē 47. Sed dormiam cum patribus meis. 2. Regum. 6. Cūq₃ tulissent eam de domo Abinadab qui erat in gabaa custodi

entis arcam dei. pro quo hebrei legunt. Et tulerunt eam de domo abinadab qui erat in gabaa cum arca dei. idest qui erat custos eius. Ps. 17. Cum sancto sanctus eris: & cum viro innocente innocēs eris: & cum electo electus eris: & cū peruerso peruerteris. ps. 71. Et permanebit cum sole. idest quādiu fuerit sol. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et timebunt te quamdiu erit sol. Canti. 4. Cum pomorum fructibus: ciperi cum nardo: cum vniuersis lignis libani. Et componitur cum pronominibus cum puncto dages in littera mem hoc modo עמי Iimi. idest mecum. Geñ. עמי
39. Dormi mecum. Ponitur etiam pro mihi. Leuit. 26. qd Mecum.
si ambulaueritis ex aduerso mihi. Et in eodem. Sed ambu Mihi.
laueritis ex aduerso mihi. עמך Iimecha. siue עמך Iimach. i. tecum. Exo. 3. Ego ero tecum. Deut. 23. Habitabit tecum ī loco qui ei placuerit. Ios. 1. Sit dominus deus tecum. עמו Iimo. idest cum eo vel secum. Geñ. 13. Et lot cum eo ad australem plagam. 2. Regum. 16. Venit itaq₃ rex dauid & vniuersus populus qui erat cum eo. Ponitur etiam עמך Iimach ꝙ est secunde persone pro עמו Iimo ꝙ est tertie persone. Zach. 14. Et veniet dominus deus omnesq₃ sancti cum eo. Vbi in hebreo ponitur tecum pro cum eo. עמנו Iimanu. i. nobiscum. Exo. 20. Loquere tu nobis & audiemus. pro quo hebrei legunt. Loquere tu nobiscum & audiemus. Et in eodem. Et non loquatur nobis deus. idest nō loquatur nobiscum. Osee. 12. Et ibi locutus est nobiscum. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ponitur ibi עמנו Iimanu. pro עמו Iimo. idest cū eo. עמכם Iimachem. idest vobiscum. Nu. 22. Quia prohibuit me dominus venire vobiscum עמהם Iimahem. i. cum eis. vt in eodem. Noli ire cum eis. Et in genere feminino mutat mem vltimū in nun in prima & secūda persona plu
rali. Significat etiam iuxta. Geñ. 25. Qui habitabat iuxta Iuxta.
puteum noīe viuentis & videntis. Et in eo. 35. Subter therebintū que est post vrbē sichen. i. iuxta vrbē sichem. Ios. 7. Contra ai que est iuxta bethauen. Iudi. 16. Et agnoscentes vocem adolescentis leuite. pro quo he. le. Ipsi iuxta domū miche: & ipsi agnouerunt vocē adolescētis leuite. 2. Regū. 19. Sepeliar iuxta sepulchrū patris mei. significat etiam in.
Deut. 8. Vt recogites in corde tuo. Et in eodem. 15. Et dicas In.
in corde tuo appropinquat septimus annus remissionis.
Iob. 31. Si ambulaui in vanitate. Pōitur etiam pro contra. Contra
Leuit. 26. Ego quoq₃ contra vos aduersus incedam. Et in eodem. Sin autem nec per hec audieritis me sed ambulaue
ritis cōtra me: & ego incedam aduersus vos in furore con Aduersus.
trario. & in eodem. Ambulabo igitur & ego cōtra vos. Po Et.
nitur etiam pro cōiunctione. Et. 1. Reg. 16. Erat autem rufus & pulcher aspectu. Et aliquando preponitur ei littera
mem & dicitur מעם meim. idest de iuxta: vel de prope. Sed מעם
in translatione nostra omittitur quandoq₃ illa prepositio iuxta vel prope. Geñ. 48. Cūq₃ tulisset eos ioseph de gremio patris. pro quo he. le. De iuxta vel de ꝓpē genua eius
Exo. 9. Egressusq₃ moyses a pharaone iratus nimis. Itē עם עם
Aam. i. populus: a superiori dictione deriuatū: eo quod est coadunatio vel cōiūctio hoīm. & est in hebreo vtriusq₃ sexus: licet magis cōiter reperiatur in gñe masculino. Exo. 1.
Ecce populus filiorū israel multus & fortior nobis est. Et in Populus
eo. 14. Timuitq₃ populus dñm. & in eo. 15. Donec pertranseat populus tuus domine. Deut. 2. Populus magnus & multus. Ps. 17. Populus quem non cognoui seruiuit mihi. Ps. 109. Tecum principium in die virtutis tue. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Populi tui spontanei in die fortitudinis tue. Potest etiam legi tecum: sicut lxx. transtulerunt. nam eisdem litteris vtrunq₃ scribitur in hebreo. Esa. 43. Populum istum for

mavi mihi. Reperitur etiam quādoq; in genere feminino quia iungitur cum nomine adiectiuo aut participio vel verbo generis feminini. Exo.5. Et iniq; agitur contra populum tuum. Iudi.18. Videruntq; populum habitātem in ea. Hiere.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa. & in plu. עַמִּים Aamim.i. populi. Geñ. 27. Seruient tibi populi. Deut.33. Populos vocabūt ad mōtem. Ps.44. Propterea populi confitebuntur tibi. Scribitur etiam aliquando cum duplici mem & dicitur עֲמָמִים aamemim. Iudi.5. Post eum ex beniamin in populis tuis. Nee.9. Et reges eorum & populus terre. Et in lingua chaldaica dicitur עַמְמַיָּא aamemaia siue עַמְמִין aamemin. Dañ. 3. Vobis dicitur populis. Ponitur ēt עַם Aam. pro cōgregatione animalium cuiuscunq; speciei. nam dicitur de formicis. Prouer.30. formice populus infirmus. Dicitur etiam de locustis. Ioel.2. populus multus & fortis.

עָמַם Aamam. obscurare. occultare. abscōdere. Threñ. 4. Quomodo obscuratum est aurum. Ezech.28. omne secretū non est absconditū a te. Et in eo.31. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei. pro quo he.le. Cedri non occultauerunt eum in paradiso dei. & btūs hieronymus trāstulit sensum. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur עַם aam .i. populus. De quo vide in dictione precedenti.

עָמַד Aamad. stare. assistere. subsistere. sustentare. Statuere. cessare. Geñ.19. Et non stes in omni loco circa regionem. Et in eo.43. Et steterunt coram ioseph. Exo.18. Et pcepta eius poteris sustentare. Pro quo hebrei legunt. Et preceperit tibi deus: & poteris stare vel sustinere. Et in eo.20. Ac pauore concussi steterunt procul. Leuit.16. Statuet eum viuum corā domino. Et in eo.19. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Deut.5. Tu vero sta hic mecū. Ios. 4. Et stetit sol in medio celi. Iudi.4. Sta ante ostiū tabernaculi. 1.Reg. 9. Tu aūt subsiste paulisper. Et in eo.30. Substiterāt enim ducenti: qui lassi transire nō poterant. 2.Reg.20. Vidit hoc quidā vir ꝙ subsisteret omnis populus. Et in eo. Ne subsisterent transeuntes. 3.Regū.22. Et rex israel stabat in curru suo. 4.Reg.23. Acquieuitq; populus pacto. pro quo hebrei legunt. Et stetit omnis populus in pacto. 1.Paralip. 20. Initum est bellum in gazer. prō quo hebrei legunt. Et stetit bellum in gazer. Et in eo. 21. Consurrexit aūt satan aduersus israel. idest stetit. ps.25. Pes meus stetit in directo. Hiere.15. Si steterint moyses & samuel corā me. Et in eodē 23. Quis enim affuit in consilio dñi .i. quis stetit. Et in eo. si stetissent in consilio meo. Hiere.32. vt permanere possint dieb? multis .i. vt subsistere vel stare possint. Ezech.22. nū quid sustinebit cor tuum. & in eo.17. Sed custodiat pactum eius & seruet eum. pro quo hebrei legunt. vt stet in eo .i. ne recedat ab eo. Naum.2. State: state. Zach.3. Et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Significat ēt statuere vel constituere aut instaurare. scilicet qñ est verbū tertie cōiugationis. Geñ.47. Quinq; viros constituit coram rege Nu.8. Statuesq; leuitas in conspectu Aaron. idest stare facies. 2.Paralip.19. Porro rex israel stabat in curru suo. pro quo hebrei legunt. Stare faciebat. idest faciebat semetipsum stare quamuis esset vulneratus: ne sui deficerent in bello. Esdre. 9. Et extruxere solitudines eius. idest instaurauerunt. Ps.30. Statuisti in loco spacioso pedes meos. Ps. 148. Statuit ea in eternum. ponitur etiam pro adiuuare. 2. Paralip.34. Adiuuauit quoq; super hoc omnes qui reperti fuerant in ierusalem. Item ponitur pro dissoluere. Ezech. 29. Et dissoluisti omnes renes eorum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et statuisti siue stare fecisti omnes renes eorum. scilicet ne vltra initerentur super te: sed subsisterent in semetipsis. Item עָמַד aamad. idest cessare. Geñ. 29. Cessauitq; parere. 4.Reg.4. Stetit oleum. idest cessauit. Et inde עֹמֶד oomed. idest statio vel status: siue loc? vbi aliquis stat: aut gradus vel tribunal. 2.Paralip.34. & stans in tribunali suo percussit fedus coram domino. Nee. 13. Et fecit stare in stationibus suis. Dañ.8. Et stetit iuxta: vbi ego stabam. Pro quo hebrei legunt. Et stetit iuxta statione meam. Et in eodem. Et statuit me in gradu meo. Et in eo. Et sta in gradu tuo. idest in loco vbi stas. Scribitur etiam cum he i fine & dicitur עֶמְדָּה Eemda. Mich.1. Accipiet ex vobis que stetit sibimet. pro quo hebrei legunt. Accipiet ex vobis statiōem suam. idest discet ex vobis stare: sicut exponūt hebrei. & inde מַעֲמָד Maamad. idest status. subsistentia. substantia. Ps.68. & non est substantia. idest subsistentia. Pro quo beatus hieronymus transtulit. & non possum subsistere. Esa.22. Et de ministerio tuo deponā te. pro quo hebrei legunt. de statione tua. & inde עִמָּדִי Iimadi. idest mecum. scilicet in eo loco vbi ego sto. Deut.5. Tu vero hic sta mecum. Iob.23. Nolo multa fortitudine contendat mecum. Et in eodem. Quando erat omnipotens mecum. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum est. Ponitur etiam pro mihi. Geñ. 29. Et hāc quoq; dabo tibi pro opere quo seruiturus es mihi. Et in eodem.31. Et tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Iob.29. Et petra fundebat mihi riuos olei. Et solum reperitur in prima persona. & inde עַמּוּד Aamud. idest columna. Exo.13. Per diem in columna nubis: & per noctem in columna ignis. Ps.98. In columna nubis loquebatur ad eos. Hiere.1. & in columnam ferream. Et in plu. עַמּוּדִים Aamudim. Iudi.16. Vt tangā colūnas quibus oīs īminet domus. Iob.26. Columne celi cōtremiscūt.

עָמַל aamal. laborare. fatigari. ps.126. In vanum laborauerunt qui edificant eam. Prouer.16. anima laborātis laborat sibi. Eccl's.1. De vniuerso labore suo quo laborat sub sole. Et in eodem. Cui ego laboro & fraudo animam meā. Et in eodem.5. Quid ergo prodest ei quod laborauit in ventum. Ione.4. In qua non laborasti. & inde עָמֵל aamel. idest laborans seu laborator. Prouer.16. anima laborantis laborat sibi. & in plurali עֲמֵלִים aamelim. & ponitur etiam pro fabris. Iudi.5. Sinistram manū misit ad clauum: & dexteram ad fabrorum malleum. & inde עָמָל aamal. idest labor fatigatio. Deut.26. Et respexit humilitatem nostram & laborem. Iob.5. Homo nascitur ad laborem. Ps.9. Sub ligua eius labor & dolor. & in eodem. Vides quoniam tu laborē & dolorem consideras. ps.89. Amplius eorum labor & dolor. Ps.104. Et labores populorum possederunt. ps.118. vide humilitatem meam & laborem meum. Eccl's.10. Labor stultorum affliget eos. Ponitur etiam pro dolore. vt Iob. 4. Seminant dolores & metūt eos. & in eodem.5. Et de humo non egredietur dolor. Hebrei tamen dicunt ꝙ etiam significat iniquitatem vel maliciam.

עָמַס aamas. onerare. onus imponere. onus portare seu leuare. Geñ.44. Oneratisq; rursus asinis. Pro quo hebrei legunt. Et onerauit vnusquisq; asinum suum. Nee.13. Et onerātes sup asinos. ps.67. psperū iter faciet nobis deus salutariū nrorū. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. portabit nos de? salutis nre. Esa.46. qui portamini a meo vtero. Zach.12. oēs q leuabūt eū. & aliqñ scribitur cū lra sin loco samach. Nee.4. Edificātiū muros & onera portantiū. & inde מַעֲמָסָה maamasa .i. onus: seu onerosa vel ponderosa. vt in eo. ponam ierusalem lapidem oneris.

עָמַק Aamac. profūdare. profundū esse. profūde agere. Ps. 90. Nimis profunde facte sunt cogitationes tue. Esa.8 Pete tibi signum a domino deo tuo in pfundū inferni. pro

quo hebrei legunt. profundare in infernum. & est sensus sicut in littera nostra. & in eo.29. Ve qui profundi estis corde. Et in eo.31. Sicut in profundū recesseratis filii israel. Osee.9. Profunde peccauerunt: sicut in diebus gabaa. & inde עָמֹק Aamoc. idest profundus seu profundum: vel profunditas. vt Leuit.13. Ipsamq; speciem lepre humiliorē cute .i. profundiorem. Eccl's.7. Et alta profunditas: quis inuestigabit eā. vbi ponitur etiam pro alta. iuxta illud iohānis.4. & puteus altus est. idest profundus. & in plurali עֲמֻקִּים Aamuchim siue עִמְקֵי Iimche. Prouer.20. Sicut aque profūde sic consilium in corde viri. Esa.33. Populū alti sermonis. Pro quo hebrei legunt. populum profundorū labio seu sermone. Ezech.3. Non enim ad populum profundi sermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum israel neq; ad populos multos profundi sermonis. Et in genere feminino.

עֲמֻקָּה aamuca. Ezech.23. Calicem sororis tue bibes profundum & latum. Et in hebreo est generis feminini. Et in plu. feminino עֲמֻקּוֹת Aamucoth. Iob.12. Qui reuelat profunda de tenebris. & in lingua chaldaica dicitur עַמִּיקָתָא Aamicatha. Dañ.2. Ipse reuelat profūda. & inde עֹמֶק oomec. idest profunditas seu profundum. Prouer.25. Celum sursum & terra deorsum. Pro quo hebrei legunt. Celum ad altitudinem & terra ad profūditatem. Et in plurali scribitur cum mem in principio & dicitur. מַעֲמַקִּים Maamachim. ps 129. De profundis clamaui ad te domine. & inde עֵמֶק eemec. idest vallis a profunditate dicta. Geñ.14. In valle siluestri. Et in eodem. vallis autem siluestris habebat puteos multos. Ps.83. Disposuit in valle lachrimarum. Esa.17. Sicut querens spicas in valle Raphaim. & in plurali עֲמָקִים aamachim. 3.Regum.20. Deus montiū est deus eorum & nō deus vallium.

עָמַר Aamar. Opprimere. scilicet per potentiam. in seruitutem redigere. venundare. scilicet in seruum vel ancillā. Deut.21. Nec vendere poteris pecunia nec opprimere p potētiā. & in eo.24. & vendito eo accepit preciū. pro quo he.le. Et oppresserit eū: vel in seruitutem redegerit & vendiderit eū. Itē עֹמֶר oomer. genus mēsure capiēs decimā ptē ephi. p q btūs hic. ipsū hebraicū posuit .s. gomor. siue manipulū. Exo.16. Gomor per singula capita. & in eo. Et mēsi sunt ad mēsurā gomor. & i eo. Gomor aūt decima ps est ephi. Sigñat ēt māipulū .s. spicarū. Leuit.23. Feretis manipulos spicarū primitias messis vre. Quod in hebreo legitur singlr .s. manipulū. & in eo. In quo obtulistis manipulū primitiarū. Deut.24. & oblitus manipulū reliqueris. Iob. 24. Et esurientibus tulerūt spicas. pro quo he.le. & esurientibus tulerūt manipulum .s. spicarū. Et in plu. עֳמָרִים oomatim. Ruth.2. Etiā si vobiscū metere voluerit ne prohibeatis eā. pro quo he.le. Etiā si inter manipulos collegerit. Dicitur etiā עָמִיר Aamir. pro quo beatus hiero. transtulit fenum. Hiere. 9. Et quasi fenū post tergū metentis. Amos.2. Plaustrum onustū feno. Zach.12. Et sicut facē ignis in feno. & inde verbum siue participium מְעַמֵּר Meamer. idest manipulos faciens vel manipulos colligens. Ps.28. Et sinum suū qui manipulos colligit. Item עֲמַר Aamar. In lingua chaldaica significat lanam. Dañ.7. Et capilli capitis eius quasi lana munda.

עָמִית Aamith. socius seu proximus. Leuit. 6. Et negauerit proximo suo depositū. Et in eo.19. Cum vxore pximi tui nō coibis. Zach.13. Et sup virū coherētē mihi .i. proximū meū. Itē עֻמַּת Vumath. cōtra. e regione. quomodo. & scribitur cū lamed in principio & dicitur לְעֻמַּת Leumath. Leuit.13. Et caudā totā cū renibus. 1.Paralip.26. Custodiā cōtra custodiam. Eccl's.7. Sicut enim hāc sic & illā fecit deus. Pro quo he.le. Etiā hāc cōtra illam siue corā illa fecit deus. Ezech.1. Et rote pariter eleuabantur. pro quo he.le. Et rote eleuabantur contra ea siue e regione eorum. Et in eo. Pariter eleuabantur & rote. sigñat ēt quomodo. Eccl's.5 quomodo venit sic reuertetur. & in predicto loco scribitur sine lamed in principio & preponitur ei dictio כָּל Col. pro quo he.le. totū ecōtra. vel totū e regione quod venit sic vadit. sed btūs hiero. trāstulit sensū. Ponitur ēt p subter. Exo. 25. Subter coronā erunt circuli aurei .i. contra coronā vel e regione eius in parte inferiori.

עָנַן Aanan. obnubilare. seu nubib? obducere. augurari. hariolari. Geñ. 9. Cūmq; obduxero nubibus celū. p quo he.le. Cūq; obnubilauero nube sup terrā. & inde עָנָן aanan i. nubes. vt in predicto loco. & in eo. Apparebit arcus meus in nubibus. Quod in hebreo legitur singulariter .s. ī nube. Exo.19. iam nūc veniā ad te in caligine nubis. Ezech.1. nubes magna & ignis. Sigñat ēt augurari vel hariolari. Deut. 18. Aut qui hariolos sciscitetur. 4.Reg.21. Et hariolat? ē & obseruauit auguria. Esa.2. Et augures habuerunt vt philistiim. De quo vide supra in dictione עוֹן oon.

עָנָב Aanab. vua. Deut.32. Et sanguinē vue biberēt meracissimū. & in plu. עֲנָבִים Aanabim. Geñ. 40. post flores vuas maturescere. Leuit.25. & vuas primitiarū tuarum nō colliges. Osee. 9. Quasi vuas in deserto inueni israel.

עָנַג aanag. delectari. deliciari. vel deliciis affluere. Deut.28 Propter molliciem & teneritudinē. pro quo he.le. propter delicias & teneritudinē. ps.36. & delectare i dño. & in eo. & delectabūtur in multitudine pacis. Esa.55. & delectabitur in crassitudine aīa vra. & in eo.66. vt mulgeatis & deliciis affluatis ab oīmoda glia eius. & inde עָנֹג aanog .i. deliciosus. seu delicatus. Deut. 28. Homo delicatus in te & luxuriosus .i. deliciosus & in ge. fe. עֲנֻגָּה aanuga siue מְעֻנָּגָה meunaga. Deut.28. tenera & delicata que sup terrā ingredi nō valebat. Hiere.6. Speciose & delicate assimilaui filiā sion. & inde עֹנֶג ooneg .i. delicie. delectatio. voluptas. Esa.13. Et sirenes in delubris voluptatis. & i eo.58. Et vocaberis sabbatū delicatū. Scribitur ēt cū thau in principio & dicitur תַּעֲנוּג thaanug. Prouer.19. nō decēt stultū delicie. & in plu. תַּעֲנוּגוֹת Thaanugoth. siue תַּעֲנוּגִים Thaanugim. Eccl's.2. & delicias filiorum hominū. Canti.7. quā pulchra est & q decora carissima in deliciis.

עָנַד aanad. ligare. circūdare. Iob.31. Et circūdem illū quasi coronam mihi. Prouer.6. & circunda gutturi tuo.

עָנָה aana. respondere. exaudire. loqui. cantare. canere. testificari. humiliare. affligere. laborare. occupari. Geñ. 30. Respondebitq; mihi cras iustitia mea. & in eo. 41. absq; me deus respondebit prospera pharaoni. Exo.19. Responditq; omnis populus simul. & in eo. Et dñs respondebat ei. Iudi.5. Hec socrui verba respondit. 1.Reg.28. & nō respondit ei dñs. 3.Reg.18. & nō erat vox nec qui respōderet. Iob.4. Respondens autem eliphaz themanites dixit. Et ī eo.5. voca ergo si est qui tibi respondeat. Et in eo.11. Nunquid qui multa loquitur nō audiet. p quo he.le. nunqd cui multa loqtur nō rñdebitur. vbi pōitur verbū passiuū. Et in eo.20. spūs ītelligētie mee rñdebit mihi. ps.118. & rñdebo exprobrātib? mihi verbū. Prouer.26. ne rñdeas stulto iuxta stultitiā suā ne efficiaris ei similis: rñde stulto iuxta stultitiā suā ne sibi sapiēs esse videatur. Eccl's.10. pecūie obediūt omnia. pro quo he.le. Et argentū siue pecunia respondet omnibus. idest corespondet omnibus. Et est sensus sicut in littera nostra. Esa.30. Statim vt audierit respondebit tibi. Ezech.14. Ego dñs respondebo ei. Ioel.2. & rñdit dñs. significat ēt exaudire .i. respōdere deprecāti. 3.Reg.18. Baal.

Exaudire. exaudi nos. Et in eo. Exaudi me dñe: exaudi me. ps. 4. cũ i
uocarẽ exaudiuit me deus iustitie mee. Ps. 16. Ego clamaui
qm̃ exaudisti me deꝰ. Ps. 19. Exaudiet illũ de celo sctõ suo.
Ps. 117. Et exaudiuit me in latitudine dñs. Esa. 49. In tpe
placito exaudiui te. Osee. 2. Exaudiã celos: & illi exaudient
terram: & terra exaudiet triticũ. i. correspõdebũt necessari=
is. & in eo. Et hec exaudient iezrael. signat ẽt loqui vel dice
Loqui. re: vbi nulla precessit interrogatio. Deut. 26. & loqueris in
conspectu dñi dei tui. 1. Reg. 9. Cũq; aspexisset samuel sau=
Dicere. lem dñs dixit ei. Iob. 3. & locutus est. Esa. 14. vniuersi res=
pondebunt & dicẽt tibi. i. loquẽtur. Et hic modus loquẽdi
habetur ẽt in euãgelio vt ponatur respondere vbi nõ pre=
cessit interrogatio. Mathei. 11. In illo tpe respondẽs iesus
מַעֲנֶה dixit confiteor tibi pater dñe celi & terre. & inde מַעֲנֶה Ma
ane. i. respõsum seu respõsio. Iob. 32. Eo quod nõ inuenisset
responsum responsio. responsionem. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram.
Mich. 3. Quia non est responsum dei. Itẽ עָנָה Aana. i. cãta=
עָנָה re. canere. Exo. 15. Quibus precinebat dicens. Et in eo. 32.
Canere. Cantare. Vocẽ cãtãtiũ ego audio. Nu. 21. Ascẽdat puteus cõcinebãt
Concinere ei. 1. Reg. 21. Nõne huic cãtabant per choros. & in titulo ps
87. Vbi dr̃ in finẽ pro maalath ad respõdẽdũ. p̃ quo btũs
hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. victori sup chorũ ad preci
nendũ. ps. 146. Precinite dño in confessione. Esa. 13. Et re
spondebunt vlule in edibus eorum. pro quo he. le. & cãta=
bunt vlule in edibus eorũ. vnde sequitur. & sirenes in delu
bris voluptatis. s. cãtabũt. Et in eo. 27. Vinea meri cantabi
tur ei. Hiere. 25. Celeuma quasi calcãtiũ cõcinetur. Osee. 2.
Et canet ibi iuxta dies iuuẽtutis sue. Signat ẽt quẽcũq; cla
clamor. morẽ. Exo. 32. Non est clamor adhortantiũ ad fugam: nec
Vocifera tio. vociferatio cõpellentiũ ad fugã. Significat ẽt testificari vel
Testificari testimoniũ dicere. Geñ. 30. Respondebitq; mihi cras iusti=
tia mea. Pro quo he. le. & testificabitur mihi iustitia mea in
die crastina. Exo. 20. Non loquaris cõtra proximũ tuũ fal=
sum testimoniũ. i. ne testificeris. Deut. 19. Si steterit testis,
mendax contra hominem accusans eũ. i. testificans contra
eum. & in eo. Inuenerũt falsum testẽ dixisse cõtra frẽm suũ
1. Reg. 12. Loquimini de me corã dño. idest testificamini vl
testimoniũ dicite de me. Iob. 16. Aduersus faciem meã con
tradicẽs mihi. pro quo he. le. In facie mea testificatur. s. con
tra me. Esa. 59. Et peccata nostra responderunt nobis. Pro
quo he. le. Testificata sunt cõtra nos. Hiere. 14. Si iniquita
tes nr̃e responderũt nobis. i. testificate sunt cõtra nos. Osee
5. & rñdebit arrogãtia israel in facie eius. i. testificabitur. A
bach. 2. Et lignũ quod inter iuncturas edificii est responde
bit ei. Pro quo he. le. Testificabitur ei. Põt ẽt signare res=
pondere: sicut est in littera nostra: vt supra dictum est. Item
עָנָה עָנָה Iina. i. hũiliare vel affligere. siue opprimere. Geñ. 16.
Affligere. Affligente igitur eam sara fugam iniit. Et in eo. Et humi=
Hũiliare. liare sub manu eius. & in eo. 31. Si afflixeris filias meas. Et
opprimere in eo. 34. vi opprimens virginẽ. Exo. 10. Vsq; quo nõ vis
Subiicere subiici mihi. i. humiliari. & in eo. 22. Vidue & pupillo non
Nocere. nocebitis. idest non affligetis. & i eo. Si leseritis eos. Leuit.
23. omnis anima que afflicta nõ fuerit. & in eo. Et affligetis
animas vestras. Deut. 8. Et afflixit te penuria. Ruth. 1. quã
dominus humiliauit. 3. Reg. 2. & sustinuisti laborem in om
nibus in quibus laborauit pater meus. pro quo he. le. Affli=
ctus es in oĩbus quibus afflictus est pater meus. & in eo. 11.
Et affligam semen dauid super hoc. Ps. 34. Humiliabã in
ieiunio animã meã. Ps. 54. Exaudiet deus & humiliabit il
los. Ps. 101. Respondit ei in via virtutis sue. pro quo beati
hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Afflixit in via fortitudi=
nem meã. ps. 115. Ego autẽ humiliatus sum nimis. ps. 118.
Ante q̃ humiliarer ego deliqui. Potest etiã legi secũdũ pri

mã significationẽ sic. s. anteq̃ responderẽ siue anteq̃ exau
direm. Vnde btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Ante
quam audirẽ ego ignoraui. Et in eo. Bonum mihi quia hu
miliasti me. Prouer. 15. Mens iusti meditatur obedientiã.
pro quo he. le. meditatur ad humiliãdũ. i. meditatur ad hu=
miliandũ semetipsum. Potest etiã legi sic. mens iusti medi=
tatur ad respondendũ. Esa. 25. Propaginem fortium mar=
cescere faciet. pro quo he. le. Propaginẽ fortiũ humiliabit.
Et in eo. 31. & a multitudine eorum non pauebit. pro quo
he. le. Et a multitudine eorũ non humiliabitur. Et in eodẽ.
45. Humiliabimus aĩas nostras. & in eo. 53. oblatus ẽ quia
ipse voluit. Pro quo he. le. oblatus est & ipse humiliatus est
idest humiliauit se. vnde Apostolus ad philipeñ. 2. cap. hu
miliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortẽ. Esa.
58. Et animã afflictã repleueris. Zach. 10. Affligẽtur quia Affligere.
non est eis pastus. & inde עֳנִי oni: siue עֱנוּת Eenuth. i. affli עֳנִי עֱנוּת
ctio. humilitas. paupertas. Geñ. 16. Eo quod audierit dñs Afflictio. Paupertas
afflictionẽ tuã. Et in eo. 41. Crescere me fecit deus in terra
paupertatis mee. Exo. 3. Vidi afflictionẽ populi mei in egy
pto. Deut. 16. Septẽ diebus comedes absq; fermẽto afflictio
nis panẽ. Iob. 36. Eripiet de angustia sua pauperẽ. pro quo
he. le. eripiet ab afflictiõe sua. vl de depauptate sua pauperẽ
Et in eo. Hanc enĩ cepisti sequi post miseriã. i. post afflictio Miseria.
nẽ vel paupertatẽ. Ps. 21. Et a cornibus vnicorniũ humili= Hũilitas.
tatem meã. & in eo. Qm̃ nõ spreuit nec despexit depreca=
tionẽ pauperis. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trã
stulit. modestiam pauperis. i. humilitatẽ pauperis. Ps. 131.
Memento domine dauid & oĩs mansuetudinis eius. p̃ quo
btũs Hiero. trãstulit. & oĩs aflictionis eius. & inde עָנִי aani. עָנִי
i. paup. humilis. egenus. afflictus. Exo. 22. Si pecuniã mu=
tuã dederis populo meo pauperi. Ps. 9. Dum superbit im= Pauper.
pius incenditur pauper. ps. 17. Qm̃ tu populũ humilẽ sal= Humilis.
uũ facies. ps. 69. Ego vero egenus & pauper. Ps. 87. paup Egenus.
sum ego. Ezech. 16. Et manũ egeno & pauperi nõ porrige
bat. Soph. 3. Et relinquã in medio tui populũ pauperem &
egenũ. Zach. 9. Ipse pauper & ascendens super asinam. &
i plu. עֲנִיִּים Aaniim. Ps. 11. Propter miseriã inopũ & gemi עֲנִיִּים
tũ pauperũ. Esa. 41. Egeni & pauperes querunt aquas. Et Pauperes egeni.
in genere feminino עֲנִיָּה Ania. i. paupercula. Esa. 10. Paup עֲנִיָּה
cula anathoth. & in eo. 51. Audi paupercula & ebria non a paupcula.
vino. & in eo. 54. Paupercula paupertate conuulsa. & inde
עֲנָוָה Aanaua. i. humilitas. mãsuetudo. modestia. ps. 17. & עֲנָוָה
disciplina tua ipsa me docebit. pro quo btũs hiero. in psal.
iuxta he. ve. trãstulit. Et mansuetudo tua multiplicabit me. mãsuetudo
Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinẽ & iustitiam. Modestia.
Prouer. 22. finis modestie timor dñi. & inde עָנָו Aanau. i. עָנָו
mitis. mansuetus. humilis. Nu. 12. Erat enim moyses vir mi
tissimus sup oẽs hoĩes. & in plu. עֲנָוִים Aanauim. ps. 21. E= mitissimus עֲנָוִים
dent paupes & saturabũtur. pro q btũs hiero. i psal. iuxta
he. ve. trãstulit. comedẽt mites & saturabũtur. ps. 24. Diri Mites. mansueti.
get mãsuetos in iudicio & docebit mites vias suas. Prouer.
16. Melius est humiliari cũ mitibus. & ide תַּעֲנִית Thaanith תַּעֲנִית
idest afflictio vel ieiunium. Esdre. 9. & in sacrifitio vesper= afflictio.
tino surrexi de afflictione mea. Significat ẽt p̃dicta dictio
עָנָה Aana. laborare. vel occupari aut negociari. Eccs. 1. עָנָה
Hãc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm vt occupa Occupare
rentur in ea. & in eo. 5. eo quod deus occupet deliciis cor il
lius. & inde עִנְיָן Iinian. i. labor. occupatio. negocium. cura. עִנְיָן
Eccs. 1. Hanc occupationẽ pessimã dedit deus filiis hoĩm. occupatio.
& in eo. 2. Cũcti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt.
Pro quo he. le. Quia cuncti dies eius dolorosi: & ira seu in=
dignatio negociũ eius seu occupatio eius. & in eo. Peccato afflictio
ri autem dedit afflictionem & curam superfluam. vbi p eo cura.

quod in littera nostra est afflictionẽ & curã superfluã in he=
breo est vna sola dictio. s. עִנְיָן Iinian. & in eodẽ. 3. Vidi affli
ctionẽ quã dedit deus filiis hominũ vt distendantur in ea.
Pro quo hebrei legũt. Vidi occupationẽ seu negociũ quod
dedit deꝰ filiis hoim vt occupẽtur vel negociẽtur in ea. vbi
ponitur verbũ & nomen ab eo deriuatũ. & in eo. 5. Multas
curas sequũtur sõnia. vbi ponitur p curis. & in eo. 8. Et itelli
מַעֲנָה gerem afflictionẽ que versatur in terra. Itẽ מַעֲנָה Maane. i.
Iugerũ. s. agri: quod par boũ i die potest arare. aut sulcus. s.
Iugerũ. qui fit cũ aratro. 1. Reg. 14. In media parte iugeris quã par
boũ in die arare consueuit. ps. 128. Supra dorsum meũ fa=
bricauerunt peccatores: prolõgauerũt iniquitatẽ suam. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Supra dor=
sum meũ arauerunt arantes: prolongauerunt sulcum suũ.
Sulcus. לְמַעַן Item לְמַעַן Lemaan. i. propterea: p̃pter quod. vt. ideo. idcir
Propter. Ut. co. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps. 51.
Vt iustificeris in sermonibus tuis. Prouer. 16. Vniuersa pro
pter semetip̃m operatꝰ est dñs. Vide etiam de hoc supra in
dictione מַעַן Maan.

עָנָף עָנָף Aanaph. ramus. propago. frõdes. Leuit. 23. Et ramos
Ramus. arbusta. ligni densarũ frondiũ. ps. 79. Et arbusta eius cedros
dei. Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Et rami illius ce=
Frondes. dri dei. Ezech. 17. Vt faciat frondes & portet fructũ. Et in
eodẽ. 19. Fructus eius & frõdes eius creuerũt ex aquis. & in
eodem. 36. vos autem montes israel ramos vestros germi=
Germen. netis. Malach. 4. Que non relinquet eis radicem & germẽ.
Pro quo hebrei legunt. Radicem & ramum.

עָנַק עָנַק Aanac. onerare. circũligare. s. collo. Deut. 15. Dabis
Onerare. viaticũ. Pro quo hebrei legũt. Onerans onerabis eũ
circũligare s. muneribꝰ & viatico: vt portet secũ. ps. 72. Ideo tenuit eos
עָנַק superbia. i. circũligauit eos superbia. Et inde עָנָק Aanac. i.
Torques. torques seu monile quod collo circunligatur. Canti. 4. Et
עֲנָקִים in vno crine colli tui. Pro quo hebrei legunt in vno torque
עֲנָקוֹת vel in vno monili colli tui. Et in plurali עֲנָקִים Aana=
Torques. cim. Prouer. 1. Et torques collo tuo. Reperitur etiam עֲנָקוֹת
Aanacoth: secundũ terminationẽ femininorũ. Iudi. 8. Et
עֲנָק preter torques aureos circũ colla camelorum. Est etiã עֲנָק
Enac. Gigas. Aanac nomen p̃prium viri magne stature. Nu. 13. Vbi erãt
achiman & sisai & tholmai filii enac. Et in eodem. Ibi vidi=
mus monstra quedam filiorum enac de genere giganteo.

עָנַשׁ עָנַשׁ Aanas. mulctare, cõdẽnare. dãnare. Exo. 21. Subiace
Mulctare. bit dãno quantum maritus mulieris expetierit. Pro
condẽnare. quo hebrei legunt. Et mulctabunt eũ siue condẽnabũt eum
quãtum maritus mulieris expetierit. Deut. 22. Condẽnãtes
insuper centum siclis argenti. 2. Paralipo. 36. Et condẽna=
Damnũ inferre. uit terram centum talentis. Prouer. 17. Non est bonum dã=
num inferre iusto. i. non est bonũ condẽnare vel dãnare iu
stum: siue iusto. nã in hebreo est datiui casus. & in eodẽ. 22.
Innocens ptrãsiit & afflictus est dãno. i. dãnatus est. Amos
עֹנֶשׁ 2. Vinum dãnatorũ bibebant. Et inde עֹנֶשׁ Oones. i. dãnũ
Mulcta. seu mulcta. 4. Reg. 23. Et iposuit mulctã terre centũ talẽta.

עָסַס עָסַס Aasas. calcare. conculcare. comprimere. Et scribitur
Calcare. cum simplici samach. vt Malach. 4. Et calcabitis im=
עָסִיס pios. Et inde עָסִיס Aasis. i. mustum seu succus dulcis: eo qd
Mustum. fit cõculcatione vel compressione. Canti. 8. Et mustum ma
lorum granatorum meorũ. Esa. 29. Et quasi musto sangui=
ne suo inebriabũtur. Ioel. 1. Qui bibitis vinũ in dulcedine.
Dulcedo & in eodem. 3. Stillabunt montes dulcedinem.

עֳפִי עֳפִי Oopha. Ramus. seu frõdes. & solum inuenitur in nu=
עֳפָאִים mero plurali. s. עֳפָאִים Oophaim. ps. 103. De medio
Rami. petrarum dabunt uoces. Pro quo hebrei legunt. De medio
Ramorum. ramorum vel frondium dabunt voces. Vnde beatus hiero=
nymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. De medio nemorum

dabunt voces. Et aliquãdo scribitur sine aleph. Dañ. 4. Fo= Folia.
lia eius pulcherrima.

עָפַל Aaphal. contenebrari. incredulum esse. Nu. 14. At illi עָפַל
cõtenebrati ascenderunt in verticem montis. Abach. cõtenebrari.
2. Ecce qui incredulus est non erit recta anima eiꝰ in semet
ipso. Hebrei tamen dicunt q significat repugnantiam vel
contumaciam. Alii vero dicunt q significat elationem vel
superbiam. Et inde עֹפֶל Oophel. i. tenebrosum. Esa. 32. Te עֹפֶל
nebre & palpatio facte sunt super speluncas. Hebrei vero di= Tenebre
cunt q significat turrem vel fortaliciũ. Vnde beatus hiero.
in suis explanationibus super predicto loco sic ait. lxx. pro
tenebris & palpatione que facte sunt super speluncas in sem
piternum: transtulerunt. Et erunt ille spelunce vsq; in eter=
num. Quod in hebreo dicitur עֹפֶל Oophel: & בַּחַן Baan
quas hebrei duas turres in ierusalem fuisse arbitrãtur excel
sas atq; firmissimas: q his appellantur nominibus. Quarũ
prior interp̃tatur tenebre siue nubilũ: qd vsq; ad nubes eri
geret caput: altera p̃bamẽtũ & firmitas. siue vt symmachus
vertit inquisitio: eo quod in contẽplando culmine eius ocu
li fallerẽtur. Hec hieronymus. Mich. 4. Et tu turris gregis
nebulosa. Ponitur etiam pro vespera. 4. Reg. 5. Cũq; venis nebulosa.
set iam vesperi. Est etiam עֹפֶל Oophel. nomẽ propriũ tur Vesper. עֹפֶל
ris vel arcis. 2. Paralipo. 27. Et in muro ophel multa cõstru
xit. & in eodẽ. 33. Vsq; ad ophel exaltauit illum. Nee. 3. Na Ophel.
thinei autem habitabant in ophel. Ponitur etiam pro tem
plo: eo quod erat altum & eminens ad instat turris & arcis. Templum.
vt in eodem. A turre magna & eminenti vsq; ad murum עֹפֶל
templi. Item עֹפֶל Aapol. infirmitas anus; quam ficum vo= Ficus infirmitas.
cãt. & solũ inuenitur in numero plurali. s. עֳפָלִים Aapolim. עֳפָלִים
quam infirmitatem translatio nostra circũloquendo expri
mit. Deut. 28. Percutiat te dñs vlcere egypti & partem cor= Ficus.
poris per quã stercora digeruntur. 1. Reg. 5. Et percussit in
secretiori parte natium.

עַפְעַף Aaphaph. palpebra. & solũ inuenitur in numero plu עַפְעַף
rali. ps. 131. Et palpebris meis dormitationẽ. De quo Palpebra
vide supra in dictione עוּף Ooph.

עָפָר Aaphar. Puluis. terra. Geñ. 2. Formauit igitur domi= עָפָר
nus deus hominẽ de limo terre. Pro quo hebrei legũt Limus.
Formauit igitur dñs deus hominẽ puluerem de terra. & in Puluis.
eodem. 3. Quia puluis es & in puluerẽ reuerteris. Nu. 23.
Quis dinumerare possit puluerem Iacob. Deut. 9. Omnino
q; in puluerẽ rediges. Iob. 28. Ferrũ de terra tollitur. Po Terra
nitur etiã pro cinere. Nu. 19. Tolletisq; de cineribꝰ cobustio Cinis.
nis atq; peccati. Reperitur etiã in plurali עֲפָרוֹת Aaphroth. עֲפָרוֹת
Iob. 28. Et glebe illius aurũ. vbi ponitur p̃ glebis. Prouer. Glebe.
8. Et cardines orbis terrarũ. Et inde verbũ עִפֵּר Iiphar. qd Terre.
significat puluerizare. i. puluerẽ vel terrã spargere. 2. Reg. עִפֵּר
16. Terrãq; spargens. Pro quo hebrei legunt. Et pulueriza Terrã spargere
bat puluere. Et inde עֹפֶרֶת Oophereth. i. plũbũ: eo quod ha עֹפֶרֶת
bet plurimã partẽ terrestris elemẽti. Exo. 15. Submersi sũt
quasi plũbum in aquis vehemẽtibus. Iob. 29. Stillo ferreo Plũbum.
& plũbi lamina. Hiere. 6. Consumptũ est plũbum. Zach. 5.
Et ecce talentũ plumbi portabatur. Itẽ עֹפֶר Oopher. i. hi= עֹפֶר
nulus. Canti. 6. Similis est dilectus meꝰ capree hinuloq; cer Hinulus.
uorũ. Et in plurali עֳפָרִים Oopharim. vt in eodem. 4. Duo עֳפָרִים
vbera tua sicut duo hinuli. Hinuli.

עֵץ Ees. lignum. arbor. Geñ. 1. & lignum pomiferũ faciens עֵץ
fructum iuxta genus suum. & in eodẽ. 18. Et requiesci= Lignum. arbor.
te sub arbore. Leuit. 23. Fructꝰ arboris pulcherrime. Deut.
28. Oẽs arbores tuas & fruges terre tue rubigo cõsumet
Scribitur etiã cum he in fine. Hiere. 5. Cedite lignum eius.
Pro quo hebrei legũt. Cedite lignum. i. ligna. Vbi secundũ
hebreos he vltimũ nõ denotat p̃nomẽ tertie persone: quia

scribitur sine puncto mapic. Osee.4. Populus meus in ligno suo interrogat. Et in plurali עֵצִים Eesim. Geñ.22. Cũq; concidisset ligna in holocaustum.& in codẽ. Ecce inquit ignis & ligna. Ios.9. Ligna cedant aquasq; comportẽt. ps.103. Saturabuntur ligna campi. Significat etiam עֵץ Ees manubriũ securis: siue hastile lãcee. Deut.19. Ferrũq; lapsum de manubrio amicũ eius percusserit. 1. Reg.17. Hastile autem lancee eius erat quasi liciatorium texentium.

עָצַב Aasab. contristare. mestum esse. dolere. ad iracundiam prouocare. affligere. laborare. Geñ.6. Et tactus dolore cordis. Pro quo hebrei legunt. Et contristatus est in corde suo. Et loquitur de deo more humano. & in eodem.34. Irati sũt valde. Pro quo hebrei legũt. Cõtristari sunt viri & irati sunt valde. & in eodem.45. Nolite pauere. Pro quo hebrei legunt. Et nunc nolite contristari. & in eodem. Contristatus est enim super dauid. 2.Reg.19. Dolet rex super filio suo. 3.Reg.1. Nec corripuit eum pater suus.i.nec cõtristauit 1.Paralipo.4.& feceris me a malitia nõ opprimi. Pro quo hebrei legunt. non contristari. Esa.54. Merentem spũ vocauit te dñs. signat etiã affligere. ps.55. Tota die verba mea execrabãtur. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trãstulit. Tota die sermonibus me affligebant. Eccls.10. Qui transfert lapides affligetur in eis. Esa.63. Ipsi autem ad iracundiam ꝓuocauerunt & afflixerũt spũm sancti eius. Significat etiam laborare vel facere. Iob.10. Manus tue fecerunt me & plasmauerũt me. Et inde עֶצֶב Eeseb. siue עֹצֶב Ooseb.i.dolor. afflictio. tristitia. labor. Geñ.3. In dolore paries filios. 1.Paralipo.4. Quia peperi eũ ĩ dolore. Prouer.10. Nec sociabitur cũ eo afflictio. & in eodem.15. Et sermo durus suscitat furorẽ. Pro quo hebrei legunt. Et sermo tristis aut sermo afflictionis vel doloris suscitat furorem. Esa.14. Cũ requiem dederit tibi dñs de labore tuo. Scribitur etiã cũ thau in prĩcipio & dicitur עַצֶּבֶת Aasabeth. vt in eodem.10. Qui ãnuit oculo dabit dolorẽ. & in codẽ.15. Et in merore animi deiicitur spũs. Scribitur etiã quãdoq; cũ mẽ in principio & he in fine & dicitur מַעֲצֵבָה Maaseba. Esa.50. In doloribus dormietis. Quod ĩ hebreo legitur singulariter.s. in dolore vel in tristitia aut in afflictiõe dormietis. Et ĩ plurali עַצְּבוֹת Aaseboth. Iob.9. Verebar oñia opera mea. Pro quo he.le. Verebar oñes labores vel dolores meos. ps.146. Et alligat contritiones eorũ. idest dolores eorum. Et aliquãdo scribitur cũ nũ in fine & dicitur עִצָּבוֹן Iisabon. Geñ.3. Multiplicabo erũnas tuas. ꝓ quo hebrei legũt. Labores vel dolores tuos. & in eodem. In laboribus comedes ex ea. & in eodem.5. Iste cõsolabitur nos ab operibus nostris & laboribus manuũ nostrarũ. Significat etiã עֶצֶב Eeseb. substãtiã vel pecuniã labore acquisitã. Prouer.5. Et labores tui sint in domo aliena.i. substãtia tua. Esa.58. Et omnes debitores vestros repetitis. Pro quo hebrei legunt. Et omnes pecunias vr̃as siue substantiã vestram repetitis. Ponitur etiam עֶצֶב Eeseb pro vase fictili. Hiere.22. Nunquid vas fictile atq; contritũ iste ieconias. Significat etiã idolum vel simulachrũ. ps.138. Et vide si via iniquitatis in me est. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Et vide si via idoli in me est. Esa.48. Ne forte diceres idola mea fecerunt hec. Quod in hebreo legitur singulariter.s. idolũ meũ fecit hec. Et in plurali עַצְּבוֹת Aaseboth. siue עֲצַבִּים Asabim. ps.15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Multiplicabuntur idola eorum. Potest etiam legi multiplicabuntur dolores vel infirmitates eorũ. ps.105. Quas sacrificauerunt sculptilibus chanaam. ps.113. Simulachra gentium argentum & aurum. Osee.4. Particeps idolorum ephraim. Et inde verbum tertie coniugationis: quod significat idolatrare siue idola colere. Hiere.44. faciemus ei placentas ad colendum eam.

עָצַר Aasad. ascia instrumẽtum fabri. Et scribitur cum mẽ in principio & dicitur מַעֲצָד Maasad. Hiere.10. Opus manuũ artificis in ascia. In alio vero loco btũs hieronymus transtulit. limã. Esa.44. Faber ferrarius lima operatus est.

עָצָה Aasa. Claudere.s. oculos. Prouer.16. qui attonitis oculis cogitat praua. Pro quo hebrei legunt. Qui claudit oculos suos ad cogitandũ praua. Item עָצֶה Aase.i. spina dorsi. Leuit.13. Et caudam totam cum renibus. Pro quo hebrei legunt. Et caudam totam iuxta spinam diuidat eam. Et est idem sensus cum littera nostra.

עָצֵל Aasel. piger. Prouer.16. vade ad formicam o piger. & in eo.16. Sic piger his qui miserũt eũ. Et inde עַצְלָה Eesla. siue עַצְלוּת Aasluth.i. pigredo siue pigritia. Prouer.19. Pigredo ĩmittit soporem: & in eodem.31. Et panẽ ociosa non comedit. Pro quo hebrei legunt. Et panem pigritie seu ociositatis nõ comedit. Et ĩ plurali עֲצַלְתַּיִם Aasalthaim Eccls.10. In pigritiis humiliabitur cõtignatio. Et inde verbum pigritare seu pigrum esse. Iudi.18. Nolite cessare: eamus & possideamus terram.i. nolite pigritare. siue nolite ociosi esse.

עָצַם Aasam. fortificare. roborare. preualere. superare. potentiorem esse. Multiplicari. claudere.s. oculos. Geñ.26. Quoniã potẽtior nobis factus es valde. Exo.1. Ac roborati nimis impleuerunt terram. ps.37. Inimici autẽ mei viuunt & cõfirmati sũt. Pro quo btũs hiero ĩ psal. iuxta he.ve. transtulit. Inimici autẽ mei viuẽtes cõfortati sunt. ps.104. Et firmauit eũ super inimicos eius.i. cõfortauit eum. Dañ.11. Et superabit in modico populo. Significat etiã multiplicare. Hiere.15. Multiplicate sunt mihi vidue eius super arenam maris. & in codẽ.30. Dura factã sunt peccata tua. Pro quo hebrei legunt. Multiplicata seu cõfortata sunt peccata tua. Et inde עָצוּם Aasum.i. fortis. robustus. multiplicatus. Exo.1. Ecce populus israel mult⁹ & fortior nobis est. Nu.32. Et erat illis ĩ iumẽtis infinita substãtia. Pro quo he.le. Multa nimis. & in plurali עֲצוּמִים Aasumim. ps.9. Et cadet cum dñatus fuerit pauperum. Pro quo beat⁹ hiero. iñ psal. iuxta he.ve. transtulit. Et irruet viribus suis valẽter. Potest etiam legi. Et irruet siue cadet fortib⁹ suis vł robustis suis. Prouer.7. Et fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. & in codẽ.18. Et inter potentes quoq; diiudicat. Amos.5. Et fortia peccata vestra. Zach.8. Et venient populi multi & gentes robuste. Et inde עֹצֶם Oosem.i. fortitudo. robur. Deut.8. Fortitudo mea & robur man⁹ mee. Iob.21. Iste moritur robustus. Pro quo hebrei legũt. Iste moritur in fortitudine vel in robore. Scribitur etiam cũ he vel thau in fine. Esa.40. Fortitudinẽ & roborẽ multiplicat. & ĩ codẽ.41. Afferte si quid forte habetis dicit rex iacob. Vbi illud forte nõ est aduerbium dubitandi: sed est nomen adiectiuũ quasi diceret. Afferte si quid validũ & forte habetis ad satisfaciẽdũ pro vobis. & in codẽ.47. Propter duritiam incantatorũ tuorũ vehementer. Pro quo hebrei legunt. Propter fortitudinem vel multitudinẽ incantatorum tuorum seu incantationũ tuarum. Naũ.3. In ethiopia fortitudo eius. Scribitur etiã cũ thau in principio & dicitur תַּעֲצֻמָה Thaasuma.i. fortitudo. cui⁹ plurale habetur. ps.67. Vbi dicitur ipse dabit virtutẽ & fortitudinẽ plebi sue. Pro quo he.le. Ipse dabit virtutẽ & fortitudines plebi sue. Et inde עֶצֶם Eesem.i. os ab osse: eo quod est durũ & forte. Geñ.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. & in eodem.29. Os meũ es & caro mea. 2.Reg.5. Os tuũ & caro tua sumus ps.101. Ahdesit os meũ carni mee. ps.138. Nõ est occultatũ os meũ a te. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Non est occultata substantia mea a te. Nam apud hebreos עֶצֶם Eesem dicitur substantia. Et in plurali עֲצָמוֹת Aasamoth. secundum terminationem pluralẽ femininorũ. Exo.13. Tulit quoq; moyses ossa ioseph secum. ps.21. Dinumerauerũt oñia ossa mea. Esa.66. Et ossa vestra quasi herba germinabunt. Ezech.37. Qui erat plenus ossibus. Reperitur etiã עֲצָמִים Aasamim. in gñe masculino. Geñ.2. Hoc nũc os ex ossibus meis. Eccls.11. Et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnantis. Et inde verbum עִצֵּם Iisem.i. exossare. Hiere.50. Iste nouissimus exossauit eum nabuchodonosor rex babylonis. Ponitur etiã עֶצֶם Eesem pro ebore: quod est os elephãtis. Threñ.4. Rubicũdiores ebore ãtiquo. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat totũ hominem seu totum corpus hominis. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Rubescũt corpore magis quã gẽme.s. rubicũde. Itẽ עֶצֶם Eesem.i. idem. ipsemet. Geñ.7. In articulo diei illi⁹ ingressus est noe.i. in eodem die. siue in ipsomet die. & in eodem.17. In ipsa die sicut ꝑceperat ei deus. & in codẽ. Eadẽ die circuncisus est abraam. Exo.24. Et quasi celum cũ serenum est. Pro quo hebrei legunt. Et quasi ipsummet celũ. siue quasi substãtia celi. Item עִצֵּם Iisem.i. claudere.s. oculos. Esa.29. Claudit oculos vestros. & in codẽ.33. & claudit oculos suos ne videat malum.

עָצַר Aasar. detinere. retinere. cõtinere. prohibere. cessare. claudere. concludere. obsidere. dñari. Nu.16. Et plaga cessauit.i. retenta est. Et in eodem. Postq; quieuit interitus. i. postq; retenta est plaga. Iudi.13. Obsecro te vt aquiescas ꝑcibus meis. Pro quo hebrei legunt. Detineamus obsecro te.i. detinearis vt prandeas. & in eodem. Si me cogis nõ comedam panes tuos.i. si me detines. 1.Reg.21. Et quidẽ si de mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudius terti⁹ 4.Reg.4. Nec mihi moram facias in eundo: & hoc age qđ precipio tibi. Pro quo hebrei legũt. Nec detinearis mihi vt ascẽdam.s. super asinũ. nisi dixero tibi. & in eo.18. Ne occupet te pluuia.i. ne deticat te. 2.Paralip.13. Nec valuit vltra resistere hieroboam. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuit virtutem aut vires hieroboã. & in eodem.20. Nec potuerũt ire in tharsis. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuerũt virtutem eundi in tharsis. Iob.12. Si continuerit aquas: omnia siccabuntur. & in eodem.29. Principes cessabant loqui. Ps.105. Et cessauit quassatio. Dañ.10. Et nihil in me remãsit viriũ. Pro quo hebrei legunt. Et non retinui virtutẽ vel vires. Significat etiam claudere. vel obsidere. Geñ.16. Ecce cõclusit me dñs ne parerem. Hebrei tamẽ legunt ꝓhibuit me. Et in eodem.20. Cõcluserat enim dñs omnẽ vuluã domus abimelech. Deut.11. Iratusq; dñs claudat celum. 1.Reg.21. Erat autem vir quidã de seruis saul in die illa intus in tabernaculo dñi.i. clausus in tabernaculo dñi. 3.Reg.8. Si clausum fuerit celum. 4.Reg.17. Obsedit eum & vinctũ misit in carcerẽ. Et inde עָצוּר Aasur.i. clausus siue retẽtus. Deut.32. Et clausi quoq; defecerũt. De quo vide supra in dictiõe עָזַר Aazar. Hiere.20. Quasi ignis stuans claususq; in ossibus meis. Et in eodem.39. Cum clausus esset in vestibulo carceris. Et inde עֹצֶר Ooser.i. retentio. siue clausura. Prouer.30. Os vulue.i. clausura matricis. Ponitur etiam pro angustia. Esa.53. De angustia & de iudicio sublat⁹ est. & inde מַעְצוֹר Maasor.i. detentio siue ꝓhibitio. 1.Reg.14. Quia non est dño difficile saluare vel in multis vel in paucis. Pro quo hebrei legunt. Quia non est dño detẽtio seu prohibitio vt saluet vel in multis vel in paucis. Prouer.25. Qui nõ potest in loquẽdo cohibere spũm suum. Pro quo hebrei legunt. Cui nõ est prohibitio spũi eius. Et est sensus sicut in littera nostra. Et inde עֲצָרָה Aasara. siue עֲצֶרֶת Aasereth.i. cetus siue collectio vel concursus populi in vnũ locum. Leuit.23. Est enim cetus atq; collectio. Esa.1. Iniqui sũt cetus vr̃i. Hiere.9. Quia oñes adulteri sunt & cetus preuaricatorũ. Ioel.1. vocate cetum. Item עָצַר Aasar. Dñari. preualere. 1.Reg.9. Iste dñabitur populo meo. 2.Paralipo.14. Non preualeat contra te homo. Et inde עֶצֶר Eeser.i. dñium siue regnũ. Beat⁹ hieronymus trãstulit opes. Iudi.18. Magnarũq; opum. ꝓ quo hebrei legunt. possidens regnum vel dominium.

עָקַב Aacab. supplantare. inuestigare. Geñ.27. Et supplantauit me en altera vice. Hiere.9. Omnis frater supplãtans supplantauit. Osee.6. Supplantata sanguine. Et in eo.12. In vtero supplantauit fratrẽ suũ.i. plantam pedis eius tenuit. Ponitur etiam pro inuestigare. Iob.37. Et non inuestigabitur cum audita fuerit vox eius. Et inde עָקֵב Aacheb. siue עֵקֶב Eecheb.i. calcaneus. plãta.s. pedis. aut vestigiũ: seu retributio. Geñ.3. Tu insidiaberis calcaneo eius. & in codẽ.25. Plantam fratris tenebat manu. Iob.18. Tenebitur planta illius laqueo. Ps.40. Magnificauit super me supplantionem. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trãstulit. Leuauit contra me plantam. ps.48. Iniquitas calcanei mei circundabit me. ps.69. Auertantur statim erubescentes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Reuertantur ad vestigiũ confusionis sue. ps.118. Et exquirã eam semp. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et custodiam eam per vestigiũ. Et in plurali declinatur tam masculine q̃ feminine. masculine. Canti.1. Abi post vestigia gregũ tuorum. feminine. vt ps.76. Et vestigia tua non cognoscentur. ps.88. Quod exprobrauerũt cõmutationem xp̃i tui. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui exprobrauerunt vestigia xp̃i tui. Significat etiam posteriorẽ seu extremã partẽ vel finẽ alicui⁹ rei: sicut planta est extrema pars corporis. vt Geñ.49. Et ipẽ accingetur retrorsum.i. accingetur posterior. Ios.8. Ita vt nouissimi multitudinis occidentalẽ plagam vrbis attingerent. ps.39. Ferant cõfestim confusionẽ suã. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Pereant post confusionẽ suam. Prouer.22. finis modestie timor dñi. Et quia retributio datur post laborẽ: ideo ponitur etiã pro retributione vel mercede laboris. Deut.7. Si postq; audieris hec iudicia. ꝓ quo he.le. Et erit merces seu retributio si audieritis iudicia hec ps.18. In custodiẽdis illis retributio multa. ps.118. Inclinaui cor meũ ad faciendas iustificationes tuas in eternũ ꝓpter retributionẽ. & beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Inclinaui cor meũ vt facerem iustitias tuas propter eternã retributionem. Potest etiam legi sic. Ad eternum vestigiũ: siue ad seculi finẽ.i. vsq; ad seculi finẽ. Significat etiã ꝓpter ꝓpterea. eo quod. Geñ.26. Eo qđ obedierit abraã voci mee Nu.14. Seruũ meũ caleb qui plenus alio spũ. ꝓ quo he.le. & seru⁹ me⁹ caleb eo ꝙ fuit ali⁹ spũs cũ eo. Itẽ עָקֹב Aacob.i. prauus seu iniquus. Esa.40. Et erunt praua in directa. Hiere.17. Prauũ est cor hoĩs & inscrutabile. & inde עָקְבָה Oocba.i. insidie seu insidiose. 4.Reg.10. porro iehu faciebat hoc insidiose. Et secundũ hoc significatũ. Osee.6. Vbi nos hẽmus supplãtata sanguine: põt ẽt legi. ĩsidiatrix sanguini.

עָקַד Aacad. ligare. alligare. vicire. Geñ.22. cũq; alligasset Isaac filiũ suũ. & ide עֵקֶד eeched.i. camera. seu loc⁹ vbi pastores solent oues ligare vt tõdeãtur. 4.Reg.10. Cũq; venisset ad cameram pastorum. Et inde עָקֹד Aacod.i. animal maculosũ qđ habet maculas diuersi coloris circũligatas corpori seu pedibus. Geñ.30. Maculosa & varia & diuerso colore respersa. Et in eodem.31. Alba queq; accipes ꝓ mercede: omnes greges alba pepererunt. ꝓ quo hebrei legũt. Maculosa seu varia.i. habentia maculas albas. & in eodem. Varios & maculosos ac diuersorum colorum.

עְקָה מַעֲקֶה Murus.

עְקָה Aache.antemurale.siue paruꝰ murus: qui tecto ante ponitur: ne quis inde cadat. & scribitur cum mẽ in principio & dicitur מַעֲקֶה Maache. Deut.22. Cum edificaueris domũ nouam: facies murum tecti per circuitum. Et solũ inuenitur in predicto loco.

עָקַל מְעוּקָּל Peruersũ עֲקַלָּתוֹן Tortuosus עֲקַל קְלוֹת Deuia. prauitates

עָקַל Aacal.peruertere.cuius participium passiuũ secunde coniugationis.s. מְעוּקָּל Meucal habetur. Abach.i.vbi dicitur ꝓpterea egredietur iudicium peruersum. Et inde עֲקַלָּתוֹן Aacalathõ.i.peruersus siue tortuosus. Esa.27. Et super leuiathã serpentem tortuosum. Et inde עֲקַלְקַלָּה Aacalcala.cũ duplici coph & cũ duplici lamed.i.ꝑuersum: prauũ deuiũ. Et solum inuenitur in numero plurali.s. עֲקַלְקַלּוֹת Aacalcaloth. Iudi.5. Ambulauerunt per calles deuios. ps̄.124. Declinantes autem in obligationes. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Qui autem declinãt ad prauitates suas.

עָקַר suffodere Euellere Erradicaf. subneruare עָקָר sterilis עֲקָרָה sterilis עֵקֶר stirps Germen Truncus

עָקַר aacar.euellere.erradicare.suffodere.subneruare Gen̄.49. Et in voluntate sua suffoderunt murũ. Potest etiã legi. Et in voluntate sua subneruauerũt bouem. & secundũ aliquos hebreos dicitur de ioseph qui dictus est bos. Deut.33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. Eccl'.3. Tẽpus plantandi & tẽpus euellendi. Soph.2. Et acharon erradicabitur. Significat etiam subneruare. Ios.11. Equos eorũ subneruabis. & in eodem. Equos eorum subneruabit. 1. Paralipo.18. Subneruauit omnes equos curruum. Et idẽ עָקָר Aacar.i.sterilis. Deut.7. Non erit apud te sterilis vtriusq; sexus. Et in genere feminino עֲקָרָה Aacara. vt in predicto loco. & Gen̄.11. Erat autẽ sarai sterilis. Exo.23. Nõ erit in fecunda nec sterilis in terra tua. ps̄.112. Qui habitare facit sterilem in domo. Esa.54. Lauda sterilis que non paris. Item עֵקֶר Eecher.i.radix.aut stirps.seu trũcus. Leuit.25. Et attenuatus frater tuꝰ vẽdiderit se ei: aut cuiq; de stirpe eiꝰ. Dan̄.4. Verũtamẽ germẽ radicũ eius in terra sinite. pro q̄ he.le. Verũtamen trũcũ radicum eius in terra sinite.

עַקְרָב Scorpio עַקְרַבִּים scorpiões.

עַקְרָב Aacrab.scorpio. Deut.8. scorpio ac dipsas. Et ĩ plurali עַקְרַבִּים Aacrabim. Nu.34. Per ascẽsũ scorpionum. 3. Reg.12. Ego autem cedam vos scorpionibus.

עָקַשׁ Prauum. cõꝓbare Deprauaf incuruari. peruertere עִקֵּשׁ Peruersus עִקְּשִׁים peruerse Praui עִקְּשׁוּת Prauitas

עָקַשׁ Aacas. peruertere. deprauare. prauũ esse. seu prauũ cõprobare. Iob.9. Si innocentẽ ostendero: prauũ me cõprobabit. Pro quo hebrei legunt. Et deprauabit me. & est sensus sicut in littera nostra. Prouer.10. Qui autẽ deprauat vias suas: manifestus erit. & in eodem.28. Qui peruersis ingreditur viis: concidet semel. Pro quo he.le. Qui deprauat vel peruertit vias suas: concidet in vna: siue concidet semel. Esa.59. Semite eorũ incuruate sunt eis.i.puerse siue deprauate sunt. potest etiã legi sic. Semite eorum puerterunt eos. Mich.3. Et omnia recta puertitis. Et inde עִקֵּשׁ Iiches.i.peruersus siue prauus. Deut.32. Generatio peruersa atq; praua 2. Reg.22. Et cum peruerso peruerteris. Prouer.8. Non est in eis prauũ quid neq; ꝑuersum. Et in plurali עִקְּשִׁים Iichesim. Prouer.2. Quorũ vie peruerse sunt. & in codẽ.11. Abominabile dño cor prauũ. Pro quo hebrei legũt. Abominatio est dño praui corde.i.abominabiles sunt dño. Et inde עִקְּשׁוּת Iichesuth.i. ꝑuersitas.prauitas. Prouer.4. Remoue a te os prauũ. Pro quo he.le. Remoue a te prauitatem oris.

עָרִיר Orbatus absq; liberis עֲרִירִים absq; filiis

עֲרִירִי Aarir.solus.orbatus.i.absq; liberis. Gen̄.15. Ego vado absq; liberis. Et in plurali עֲרִירִים Aaririm. Leuit.20. Absq; liberis morietur. & in eo. Absq; filiis morietur.

עָרַב Cõmiscere Miscere Applicare עֶרֶב Vulgus ꝓmiscuum Vulgus עָרֹב Musce diuersi gñis Musca omnimoda עֶרֶב עֶרֶב Vespera עַרְבַּיִם Vespera.

עָרַב Aarab.miscere.cõmiscere.aduesperascere. obtenebrare.fideiussorẽ esse. Vadẽ esse aut vadẽ se offerre.in fidẽ recipere.spondere.sub pignore accipere. Dulce seu amenum esse. Esd.9. cõmiscuerunt semen sanctũ cũ populis terrarum. ps̄.105. Et cõmixti sunt inter gentes. Prouer.14. Et in gaudio eius non miscebitur extraneus. & in codẽ.20. Ei qui reuelat mysteria & ambulat fraudulẽter & dilatat os suũ ne cõmiscearis. & in eodem.24. Et detractoribus non cõmiscearis. Ezech.16. Omẽs amatores tuos quibꝰ cõmixta es. Ponitur etiã pro applicare. Hier.36. Quis enim iste est: qui applicet cor suũ vt appropinquet mihi.i.qui cõmisceat cor suũ vt appropinquet mihi. Et inde עֶרֶב Eereb.i.mixtio diuersorũ hoĩm vel diuersarũ rerũ. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Vulgus ꝓmiscuũ. Exo.12. Sed & vulgus promiscuũ innumerabile ascendit cum eis. Nee.13. Separãuerunt omnẽ alienigenã ab israel. Pro quo hebrei legũt. Separauerunt omnẽ mixtionem.s.aliorum populorũ. Hiere.25. Et vniuersis generaliter. Pro quo hebrei legunt. Et omni mixtioni.i.vulgo ꝓmiscuo. & in codẽ.50. Et ad omne vulgus qui est in medio eius. Et inde עָרֹב Aarob.i.cõmixtio muscarum diuersi generis. Exo.8. Et implebũtur omẽs domus egyptiorum muscis diuersi generis. & in eodem. Et venit musca grauissima.i.multitudo muscarũ. ps̄.104. Dixit & venit cynomia. Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve. transtulit. Dixit & venit musca omnimoda. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat cõmixtionẽ aĩalium & serpẽtum venenosorum: aspectuq; terribiliũ. Et inde עֶרֶב Eereb.siue עֶרֶב Aareb.i.vespera.nox.eo quod in ea nõ potest homo distinguere figuras seu formas rerũ: quasi omnia essent cõmixta. Gen̄.1. Et factum est vespere & mane dies vnus. & in eodem. Et vesperam vocauit noctem. & in eodem.49. Et vespere diuidet spolia. Exo.16. vespere comedetis carnes. Iob.7. Et rursus expectabo vesperã. ps̄.54. Vespere & mane & meridie. Et declinatur pluraliter עַרְבַּיִם Aarbaim. Exo.12. Immolabitq; eum vniuersa multitudo filiorũ israel ad vesperã. Pro quo hebrei legunt. Inter vesperas. & dicunt ꝙ sunt due vespere: vna.s.quãdo sol ĩcipit declinare ad occidẽtem: alia vero quãdo iã occidit sol & ocultatur nobis: & in hoc spacio tẽporis quod est inter primã vesperã & secundã: debebat occidi agnus paschalis secũdũ hebreos.

עֶרֶב Occidens מַעֲרָב Occasus מַעֲרָבָה occidens עָרַב Declinare ad occasũ vespere ꝓcedere עָרְבָה aduesperascere. עֹרֵב Coruus עֹרְבִים Corui. עָרַב Vadẽ se offerre accipere in fidem.

Significat etiam עֶרֶב Eereb.occidẽtẽ seu occasum.i. illã ptẽ mũdi qua sol occidit Hiere.25. Et cunctis regibus occidẽtis. & cõmuniter scribitur cum mẽ in principio & dicitur מַעֲרָב Maarab. ps̄.106. A solis ortu & occasu. Esa.43. & ab occidente cõgregabo te. Et in eo.59. Et timebũt qui ab occidente sunt nomen dñi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעֲרָבָה Maaraba.1. Paralip.26. trans iordanẽ cõtra occidentem. 2. Paralip.23. Extra ciuitatem dauid ad occidentem. & in eodem.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Esa.45. Vt sciant hi qui ab ortu solis & qui ab occidente. Et inde verbum עָרַב aarab.idest aduesperascere: seu diẽ ad occasum declinare: vel pernoctare: seu vespere aliquid opari. Iudi.19. Considera quoniam dies ad occasum decliuior sit. 1. Regũ.17. Procedebat vero philisteꝰ mane & vespere. Et inde verbum עָרְבָה aarba.idest obscurata est. seu obtenebrata est. Esa.24. Deserta est omnis letitia. Pro quo hebrei legunt. Aduesperata est seu obscurata est omnis letitia. potest etiam deriuari a עֲרָבָה Aaraba. quod significat desertũ vt ĩfra dicetur. Et inde עֹרֵב Ooreb.idest coruus: eo quod est nigri coloris. Gen̄.8. Dimisit coruum. Leuit.11. Et omne coruini generis. Iob.38. Quis preparat coruo escam. Et in plurali עֹרְבִים Oorbim. 3. Reg.17. Coruisq; precepi vt pascant te. Et in eodem. Coruiq; deferebant ei panẽ. Prouer.30. Suffodiant eum corui de torrẽte. Item עָרַב Aarab.idest fideiussorẽ esse. in fidem accipere. Vadem se offerre. spondere. Gen̄.43. Ego suscipio puerum.idest in mea fide accipio: siue vadem me offero pro eo. Et in eodem.44. qui in meã hũc recepi fidẽ. Iob.17. libera me & pone me iuxta te.

Spondef. Fidẽ facef Oppignorare עֲרֻבָּה Pignus. Fideiussio עֵרָבוֹן arrabo תַּעֲרֻבוֹת Obsides מַעֲרָב מַעֲרָב Negociatio nundine opes עָרַב Iocũdũ eẽ Suauẽ eẽ. Dulce esse Placere. עֵרֶב subtegmẽ. עֵרֶב עֲרָבָה Solitudo cãpestris Desertũ.

Pro quo hebrei legunt. Pone obsecro vadem pro me: siue fidem fac pro me vel sponde pro me: & pone me iuxta te. ps̄.118. Suscipe seruũ tuũ in bonũ. Pro quo btũs hiero.in psal. iuxta he.ve.trãstulit. Spõde pro seruo tuo in bonũ. Prouer.6. Si spopõderis ꝓ amico tuo. & in codẽ.11. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo. Et in eodem.22. Qui se vades offerunt pro debitis. Esa.36. Et nunc trade te dño meo regi assyriorum.s.vt te accipiat ĩ suam fidem. Potest etiam legi sic: trade vadem dño meo.s.pro duobus millibus equis tibi accomodandis: vt sequitur in textu. & in eodem.38. Responde pro me.debet legi. Spõde pro me. Significat etiam oppignorare. Nee.5. Agros nostros & vineas & domos nostras oppignorauimus vt accipiamus frumentum. Et inde עֲרֻבָּה Aaruba.i.fideiussiõ seu vades.aut pignꝰ.1. Reg.17. Et cum quibus ordinati sunt disce. Pro quo hebrei legunt. Et pignus eorum accipe.s.si sub pignore vel in fide acceperũt cibaria & alia necessaria: solue ꝓ eis debitum. Potest etiam legi secundum primã significationem sic. Et cõmixtionem eorum accipe.i.disce cum quibus cõmixti vel ordinati sũt. sicut est in littera nostra. Prouer.17. Cũ spoponderit amico suo. Pro quo hebrei legunt. Cum spoponderit.i.fideiusserit fideiussionem pro amico suo. Et inde עֵרָבוֹן Eerabon. idest.pignus. Gen̄.38. Patiar quod vis: si dederis mihi arrabonem. & in eodem. Quid tibi vis pro arrabone dari. Vnde hec dictio arrabon ab hebreo traxit originem. Et inde תַּעֲרֻבוֹת Thaaruboth.i.obsides.qui loco pignoris ponũtur 4. Reg.14. Et obsides: & reuersus est ĩ samariã. 2. Paralipo.25. Nec non & filios obsidum reduxit in samariã. Et inde מַעֲרָב Maarab.i.negociatio seu mercatio aut mercatum. eo quod negociatores dant & accipiunt in fidem vel sub vade vel pignore. Ezech.27. fuerunt in populo negociationis tue. Pro quo he.le. Fuerũt in te ad nogociandum negociationem tuam. Et in eodem. Et vasa erea adduxerunt populo tuo. Pro quo hebrei legunt. Et vasa erea adduxerũt in negociatione tua vel in mercatu tuo. & in eo. Et mel & oleum & resinã proposuerũt in nũdinis tuis. Et in eodem. Et naues tharsis principes tui in negociatione tua. Et in eodem. Et multiplex instrumẽtũ tuũ. Pro quo hebrei legũt. Et multiplex negociatio tua. & in eodem. Naute tui & gubernatores tui tenebant supellectilẽ tuã. Pro quo he.le. Negociabãtur negociationẽ tuã. & in codẽ. In multitudine diuitiarũ tuarum & populorum tuorum ditasti reges terre. Pro quo hebrei legũt. In multitudine diuitiarũ tuarũ & negociationum tuarũ ditasti reges terre. & in codẽ. In profundis aquarum opes tue.i.negociationes tue. Item עָרַב Aarab.i.iocũdum seu amenũ vł suaue esse: aut dulce esse: placere. ps̄.103. Iocundum sit ei eloquiũ meũ. Prouer.3. Et suauis erit somnus tuus. & in eodem.20. Suauis est homini panis mẽdacii. Cãti.2. Quia vox tua dulcis. Hiere.3. Et somnus meus dulcis fuit mihi. Osee.9. Nec placebunt ei sacrificia eorũ. Malach.3. Et placebit dño sacrificiũ iuda & ierusalem. Et secundum predictum significatum exponũt aliqui hebrei illud Hiere.36. Vbi dicitur. quis enim iste est vt applicet cor suũ. Pro quo ipsi legunt. Qui amenũ siue iocundum faciet cor suum. Item עֵרֶב Eereb.i. subtegmen.s. filũ quod textores cum stamine texunt. Leuit.13. Que lepram habuerit in stamine atq; subtegmine. & in eodem. Ista lex lepre vestimẽti lanei & linei: staminis atq; subtegminis. Itẽ עֵרֶב Eereb.siue עֲרָבָה Aaraba.i.desertum siue solitudo campestris. Deut.1. In solitudine campestri cõtra mare rubrum. Iob.24. vigilantes ad predam preparãt panem liberis. Pro quo hebrei legunt. Vigilantes ad predam in deserto panem siue escam iuuenibus siue liberis.i.latrocinãtes in deserto querunt panem liberis suis. Et in eodem.39. Cui dedi in solitudine domũ. Esa.35. Et exultabit solitudo. & in eodem. Et torrentes in solitudine. & in eodem.51. Et solitudinem eius quasi hortum dñi. Hiere.50. Deserta inuia & arens. Abach.1. Velociores lupis vespertinis. Pro quo hebrei legunt. Velociores lupis deserti. Soph.3. Iudices eius lupi vespere. Pro quo hebrei legunt. Lupi deserti vel solitudinis. Potest etiam significare vesperam sicut est in littera nostra: vt supra dictũ est. Et in plurali עַרְבוֹת Aarboth. siue עֲרָבוֹת Aaraboth. Nu.35. In campestribus moab. ps̄.67. Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve. transtulit. Preparate viam ascẽdenti per deserta. Hebrei tamẽ dicunt ꝙ in predicto loco significat celum empyreum. A iocũditate vel amenitate dictum: vt supra dictũ est. Item עֲרָב Aarab.i.arabia. Regio sic dicta: quia est prope desertũ. Esa.21. Onus in arabia. Hiere.25. Et cũctis regibus arabie. Ezech.27. Arabia & vniuersi prĩcipes cedar. Et inde עַרְבִי Aarabi.i.arabs. Esa.13. Non ponet ibi tentoria arabs. Et in plurali עַרְבִים Aarabim. 2. Paralip.21. Suscitauit ergo dñs contra ioram spiritum philistinorũ & arabum qui cõfines sunt ethiopibꝰ. Item עֲרָבִים Aarab.i.salix. & solũ inuenitur in numero plurali. Leuit.24. Et salices de torrente. Esa.44. Quasi salices iuxta fluentes aquas

Solitudo. עַרְבוֹת עֲרָבוֹת cãpestria.i. Deserta עֲרָב arabia. עַרְבִי arabs. עַרְבִים Arabes עֲרָב Salices.

עָרַג Desiderare תַּעֲרֹג igemiscef עֲרוּגָה areola עֲרוּגוֹת areole

עָרַג Aarag.ingemiscere.clamare. Beatus hieronymus trãstulit desiderare. ps̄.41. Quẽadmodũ desiderat ceruus ad fõtes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Ioel.1. Sed & bestie agri quasi area sitiens imbrẽ suspexerunt ad te. vbi ꝓ omnibus his dictionibus.s. quasi area sitiẽs imbrẽ suspexerunt: in hebreo est vnũ verbũ tantũ.s. תַּעֲרֹג Thaarog. pro quo hebrei legunt. Ingemiscent seu clamabũt. Potest etiam deriuari a dictione עֲרוּגָה Aaruga. que significat areã. siue areolã.i. lineam plantationũ. Canti.5. Gene illius sicut areola aromatũ. Et in plurali עֲרוּגוֹת Aarugoth: Ezech.17. Vt irrigaret eam de areolis germinis sui.

עָרוֹד onager

עָרוֹד Aarod.onager.i.asinus siluestris. Iob.39. Et vincula onagri qs soluit. Dan̄.5. & cũ onagris habitatio eiꝰ.

עָרָה Fundere. Effundere Exinanire Euacuare מַעֲרֶה Decliuius Reuelare nudare עֶרְיָה Confusiõe plena עֶרְוָה turpitudo

עָרָה Aara.fundere.effundere.euacuare.exinanire.nudare discooperire. Gen̄.24. Effundẽsq; hydriã in canalibꝰ 2. Paralipo.24. Effundebatq; pecuniã que erat in arca. ps̄.135. Qui dicũt exinanite: exinanite. ps̄.140. In te speraui nõ auferas aĩam meã. Pro quo btũs hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Ne euacues animã meã. Esa.32. Donec effundatur sup nos spũs de excelso. & in codẽ.53. Pro eo quod tradidit in mortẽ aĩam suã.i.effudit vel exinaniuit. Et inde מַעֲרֶה maare.i.decliuiũ mõtis seu collis quo aque defluũt. Iudi.20. Et ab occidentali vrbis parte. Pro quo hebrei legunt. Et a decliuio gabaa. Significat etiam nudare vel reuelare aut discooperire. Leuit.20. Et reuelauerit turpitudinem eius. Et in eodem. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudabit. Esa.3. Et dominus crinem earum nudabit Et in eodem.22. Et parietem nudabit clypeus. Thren̄.4. Inebriaberis atq; nudaberis. Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum. Pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum. Potest etiam deriuari a dictione עוּר Vur que significat suscitare: sicut est in littera nostra. Et inde עֶרְיָה Eeria.idest nudatio. seu nuda. vel discooperta. Beatus hieronymus trãstulit confusione vel ignominia plena. Ezech.16. Et eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Quãdo eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Et relinquẽt te nudam plenamq; ignominia. & inde עֶרְוָה Eerua.i.turpitudo: seu ignominia. Leuit.18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in codẽ. Turpitudinem patris tui & tur

pitudinē matris tue non discooperies: mater tua est: nō reuelabis turpitudinem eius. & in eodem. Turpitudinē vxoris patris tui. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignomiam egypti. Ponitur etiam pro infirmiori parte vel immunita: aut lesione. Gen̄. 42. Vt videatis infirmiora terre venistis. Et in eodem. Immunita terre huius considerare venistis. Esd. 4. Et lesionem regis videre nefas ducimus. Et inde מַעַר Maar. i. nuditas. Nau̅. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Ponitur etiā pro similitudine. 3. Reg. 7. Et palmas quasi similitudinem homin[...]. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Quasi nuditatem hominis. i. quasi similitudinem hominis nudi. Item עָרוֹת Aaroth. i. herbe. gramina. secundum hebreos. Esa. 19. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Pro quo hebrei legunt. Herbe seu gramina super riuum vel super flumen: super ora fluminis. sed magis proprie significat nudare: sicut est in littera nostra. Nā eadem dictio habetur. Abach. 3. vbi dicitur nudasti fundamētū eius vsq; ad collum. Et inde verbum seu participium quarte cōiugationis. מִתְעָרֶה Mithare. idest virescens. p̄s. 36. Et eleuatum sicut cedrus libani. Pro quo hebrei legunt. Et virescēs sicut indigenam virentem. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et fortissimū sicut indigenā virentē.

עָרַךְ Aarach. ordinare. disponere. componere. preparare. militare. estimare. apreciare. equiparare. Gen̄. 22. De super ligna composuit. Exo. 40. Ordinatis coram propositionis panibus. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit super eo ordinationem panum. Leuit. 6. Et imposito holocausto desuper. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit vel composuit super eam holocaustū. & in eodem. 24. Ponetq; eas aaron a vespere vsq; mane. i. ordinabit seu disponet eas. & in eodem. Super candelabrū mundissimum ponētur semper in conspectu dn̄i. Pro quo hebrei legūt. Sup candelabrū mundissimū ordinabit seu disponet lucernas in conspectu dn̄i semper. 2. Reg. 23. Firmū in omnibus atq; munitum. Pro quo hebrei legunt. Ordinatum seu preparatū in omnibus atq; custoditum. Iob. 32. Nihil locutus est mihi. Pro quo hebrei legūt. Et non ordinauit ad me verba. p̄s. 5. Mane astabo tibi. Pro quo hebrei legunt. Mane ordinabo ad te: suple orationē meā. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Mane preparabor ad te. Iob. 16. Hominis est animum preparare. Esa. 30. Preparata est enim ab heri thopheth. Et in eodem. 44. Et ordinem exponat mihi. Iocl. 2. Sicut populus fortis preparatus ad preliū. Significat etiā militare. i. aciem bellatorū ordinare vel disponere aut dirigere. vt. 1. Reg. 17. Et direxerunt aciē ad pugnandū contra philistiim Et in eodē. Direxerāt autē aciem israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant p̄parati. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. & in eo. 33. Et aduersus faciē meā consiste. i. dispone aciē contra me & consiste. vel sic. Prepara seu dispone te corā me: & consiste. Et inde עֵרֶךְ Eereth. i. ordinatio. seu dispositio. Exo. 40. Pones super eā que rite p̄parata sūt. Pro quo he. le. Et ordinabis ordinationē eius. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Scribitur etiā cū mē in principio & dr̄ מַעֲרָכָה Maaracha. siue מַעֲרֶכֶת Maarecheth. Exo. 39. Candelabrum: lucernas. Pro quo hebrei legunt. Candelabrū mundissimū & lucernas eius: lucernas ordinationis. Leuit. 24. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimā. Pro quo hebrei legunt. Ordinationē seu dispositionē sex panū super mensam purissimā. Ponitur etiam pro acie ordinata ad bellādum: siue pro p̄lio vel agmine. 1. Reg. 4. Ego sum qui veni de prelio: & ego qui de acie fugi hodie. & in eo. 17. Et ad exercitū qui egressus est ad pugnā. i. ad aciem. Et in eodem. Direxerat autē aciē israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant preparati. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauerūt israel & philistiim aciem contra aciem. Et in plurali מַעַרְכוֹת Maarachoth. 1. Reg. 17. Ego exprobraui agminibus israel hodie. & in eodem. De geth de castris philistinorū. i. de aciebus vel de agminibus philistinorū. & in eodē. Qui exprobrauit acies dei viuētis. Itē עֵרֶךְ Aarch. i. estimare: appreciare. equiparare. Leuit. 27. Et quantū ille estimauerit & viderit eū posse reddere. & in eodē. Qui diiudicans vtrū bonum aut malū sit. Pro quo hebrei legunt. Et estimabit seu apreciabit eū sacerdos inter bonū & malū. & in eodē. Considerabit eā sacerdos vtrū bona an mala sit. i. appreciabit seu estimabit. & in eodem. Et iuxta preciū quod ab eo fuerit cōstitutum estimabitur. 4. Reg. 23. Et cū indixisset terre per singulos vt cōferretur iuxta preceptum pharaonis: & vnūquēq; iuxta vires suas exegit tam argentū q̄ aurū. Pro quo hebrei legūt. Verūtamen appreciauit seu estimauit terram vt daret argētū iuxta preceptū pharaonis: secundū estimationem vel appreciationē vniuscuiusq; viri. i. vnusquisq; dedit iuxta estimationē sue facultatis: sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum & vitrū. p̄s. 88. Quoniā quis in nubibus equabitur domino. Esa. 40. Aut quā imaginē ponitis ei. Pro quo hebrei legūt. Aut quā imaginē vel similitudinē adequatis vel equiparatis ei. Et inde עֵרֶךְ Eerech. i. estimatio. seu appreciatio. vel equiparatio. Iudi. 17. Daboq; tibi per annos singulos decē argenteos ac vestem duplicem. Pro quo hebrei legunt. Ac estimationē vestiū. i. sicut fuerit estimatū vel appreciatū. Iob. 28. Nescit homo preciū eius. i. appreciationē eius. p̄s. 54. Tu vero homo vnanimis. Pro quo. hebrei legunt. Et tu homo quasi estimatio mea. i. ego estimabam te tāq; me ipsum. Scribitur etiam cū duplici caph. Leuit. 27. Sub estimatiōe dabit p̄ciū. & in eo. Si fuerit mascul⁹ a vicesimo āno vsq; ad sexagesimū annū dabit quīquagīta siclos argenti. p quo he. le. Et erit estimatio masculi a vicesimo anno vsq; ad saxagesimū annū: eritq; estimatio quinquaginta siclos argenti. & in eodē. Si pauper fuerit & estimationē reddere nō valet. & in eodē. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Scribitur etiam cū he articulari in principio. vt in eodem. Supputabit sacerdos iuxta annorū numerum vsq; ad iubileū precium. & in eodem. Et dabit ille qui vouerat eū dn̄o. Pro quo hebrei legunt. Et dabit estimationem seu preciū in die illa sanctificatū domino. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ caph vltima que ponitur in predicta dictione denotat secundā personam. Vnde ipsi legunt. estimationē tuā seu preciū tuū. Et dicūt ꝙ loquitur cū sacerdote: cui pertinebat talis appreciatio vel estimatio.

עָרַל Aaral. Preputiari. i. preputiū habere. cōsopiri. Leuit. 19. Auferetis preputia eorū. Pro quo he. le. Preputiabitis preputia eius. i. immundi vel prohiti erūt vobis eius fructus tāq; preputiū. Et in eodem. Poma que germināt immunda erunt vobis nec edētur. Et inde עָרְלָה Orla. i. preputiū. Gen̄. 34. Nec dare sororē nostrā homini incircūciso. Pro quo he. le. Homini cui est preputiū. Exo. 4. Et circuncidit p̄putiū filii sui. Deut. 10. Circūcidite igitur preputiū cordis vestri. Et in plurali עֲרָלוֹת Aaraloth. Ios. 5. Et circuncidit filios israel in colle p̄putiorū. Et inde עָרֵל Aarel. i. p̄putiatus siue incircūcisus. Gen̄. 17. Mascul⁹ cuius p̄putii caro circūcisa non fuerit. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mēs eorū. Esa. 52. Nō adiiciet vltra vt ptrāseat p te incircūcisus & īmundus. Et in plurali עֲרֵלִים Aareli. 1. Reg. 31. Ne forte veniāt incircūcisi. 2. Reg. 1. Ne exultēt filie incircūcisorū Ezech. 32. Descende & dormi cū incircūcisis. dr̄ etiā de homine qui est duro corde: vel qui habet inepta & incōposita

labia vel aures ineptas. Exo. 6. cū icircūcisus sim labiis. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Hiere. 6. Ecce incircūcise sunt aures eorū: & audire non possunt. Ezech. 44. Omnis alienigena incircūcisus corde. Et in eo. Incircuncisus corde & incircuncisus carne. significat etiam supradicta dictio עָרַל Aaral consopiri quasi רָעַל Raal. Abach. 2. Bibe tu & consopire.

עָרַם Aaram. Astutū siue callidū esse. callide agere seu maligne agere. 1. Regum. 23. Recogitat eni de me ꝙ callide insidier ei. Ps. 82. Super populū tuū malignauerūt cōsiliū. Prouer. 15. Qui aūt custodit increpatiōes astutior fiet Et in eo. 19. Pestilēte flagellato stultus sapiētior erit. i. astutior erit. & inde עָרוּם aarum. i. callidus. astutus. malignus. Gen̄. 3. Sed & serpēs erat callidior. Prouer. 27. Astut⁹ vidēs mala absconditus est. Et in plu. עֲרוּמִים Aarumim. Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorū. & in eo. 15. Et imitaris linguā blasphemātiū. pro quo he. le. liguā callidorū vel malignorū. & inde עָרְמָה oorma. i. astutia. calliditas. Ios. 9. Callide cogitantes tulerūt sibi cibaria. pro quo he. le. & fecerūt ēt ipsi in calliditate siue in astutia: & tulerunt sibi cibaria. Iob. 1. Qui app̄hendit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 1. Vt detur paruulis astutia. & in eo. 8. Intelligite paruuli astutia. Itē עֵירוֹם Eerom. siue עָרוֹם aarom. i. nudus siue nuda aut nuditas. Gen̄. 3. Eo quod nudus essem. Deut. 28. In nuditate & in omni penuria. Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in eo. Sicut ambulauit seru⁹ meus Esaias nudus & discalciatus. Ezech. 23. Et dimittēt te nudam & ignominia plenā. Scribitur ēt cū iod post aim. Ezech. 18. & nudū operuit vestimento. & in plu. עֲרוּמִים aarumim. Gen̄. 3. Erat aūt vterq; nudus. p quo he. le. Et erāt ambo nudi. Et in eo. Cūq; cognouisset se eē nudos. Iob. 22. Et nudos spoliasti vestibus. & inde מַעֲרֹם Maaram. i. nuditas. 2. Paralip. 28. Oēsq; qui nudi erāt vestierūt de spoliis. pro quo he. le. Et oēm nuditatē eorū vestierunt de spoliis. Item עֲרֵמָה arema. i. aceruus. cumulus. Ruth. 3. Issetq; ad dormiēdū iuxta aceruū manipulorū. Canti. 7. venter tuus aceruus tritici. Et in plu. עֲרֵמוֹת aaremoth. 2. Paralip. 31. Fecerunt aceruos plurimos. Nee. 4. nūquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. reperitur etiam עֲרֵמִים aaremim in genere masculino. Hiere. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. & inde verbū passiuū. i. coaceruatū esse: seu cōgregari. Exo. 15. & in spū furoris tui cōgregate sunt aque. Itē עַרְמוֹן Aarmon. i. platanus: nomē arboris: Gen̄. 30. Virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis. Ezech. 31. Et platani non fuerunt eque frondibus illius. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat arborem castaneū.

עָרִס Aaris. massa. seu pasta ex farina & aqua cōspersa. Pro q̄ btūs hiero. trāstulit pulmētū. Nu. 15. Sicut de areis primitias sepabitis: ita de pulmētis dabitis primitias dn̄o.

עַרְעָר Aarar. siue עֲרֹעֵר aaroer. species arboris humilis nascentis in locis desertis. pro quo btūs hiero. trāstulit Miricā. Hiere. 17. Erit enim quasi mirica in deserto. Ponitur ēt pro humili. p̄s. 101. Respexit in orationē humiliū. de quo vide supra in dictione עוּר vur. Est ēt עֲרֹעֵר aaroer nomen proprium loci prope desertum existentis. Deut. 2. Ab aroer que est super ripam torrentis Arnon. Esa. 17. Derelicte ciuitates Aroer gregibus erunt.

עָרַף Araph. stillare. fluere. influere. excerуicare. excerebrare. idest ceruicem vel cerebrum secare vel confringere Deut. 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. pro quo hebrei legunt. Stillet siue influat vt pluuia doctrina mea. Et in eo. 33. Celiq; caligabunt rore. pro quo hebrei legunt. celiq; eius stillabūt rore. Iob. 36. Que de nubibus fluunt: que protegunt cuncta desuper. pro quo he. le. Que de nubibus fluunt stillant siue influunt sup hominū multitudinē. & inde עֲרִיפֵי aariphe. pro quo beatus hieronymus transtulit caliginem. Esa. 6. Et lux obtenebrata est in caligine eius. Hebrei vero dicunt ꝙ significat celos propter suā influētiam in iferiora. Itē עֹרֶף ooreph. i. ceruix. Gen̄. 49. Manus tue i ceruicibus inimicorum tuorum. Exo. 32. Cerno ꝙ popul⁹ iste dure ceruicis sit. Deut. 10. Et ceruicē vestrā ne induretis amplius. 4. Reg. 17. Indurauerūt ceruicem suā iuxta ceruicem patrū suorū. Ponitur ēt pro dorso vel tergo. Hiere. 2. Verterūt ad me tergū & non faciē. Et in eo. 18. Dorsum & non faciem ostendam eis. Et inde verbum עָרַף aaraph. i. deceruicare. excerebrare. ceruicem seu cerebrū cedere vel confringere. Exo. 13. Quod si nō redemeris interficies. p quo he. le. Et si non redemeris deceruicabis eum. Et in eo. Sup vitulam quē in valle percussa est. i. deceruicata est. Esa. 66. Quasi qui excerebret canem. Signat ēt confringere. Osee. 10. Ipse confringet aras eorum.

עֲרָפֶל Aaraphel. i. caligo. obscuritas. tenebre. Exo. 20. moyses autem accessit ad caliginem. Deut. 4. Tenebre & nubes & caligo.

עָרַץ Aaras. timere. formidare. terreri. fractum animo & cōsternatum esse. percutere. seu confringere. roborari. fortificari. Deut. 6. Non timebis eos. & in eo. 20. Nolite cedere: nec formidetis eos. Ios. 1. noli metuere & noli timere. Iob. 13. Contra foliū quod vento rapitur ostendis potentiam tuam. pro quo he. le. nunquid foliū raptū. s. vento terres seu confringes. Et in eo. 31. Si expaui ad multitudinem nimiam. Esa. 8. Ipse pauor vester: & ipse terror vester. & in eo. 29. Et deū israel predicabūt. pro quo he. le. formidabūt idest predicabunt fortitudinē suam. Significat ēt percutere vel confringere. Esa. 2. Cum surrexerit percutere terrā. Et inde מַעֲרָצָה maarasa. i. terror. Esa. 10. Confringet lagūculā in terrore. & inde עָרוּץ Aaros. idest fractura. Iob. 30. In desertis habitant torrentiū. i. in fracturis torrentiū. Significat ēt p̄dicta dictio roborare vel fortificare. Ps. 10. vt nō apponat vltra magnificare se homo super terram. i. fortificare vel roborare se. Esa. 47. Si forte quid prosit tibi: si possis fieri fortior. & inde עָרִיץ Aaris. i. fortis vel robustus. Esa. 49. Et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur. Hiere. 20. Tanq; bellator fortis. & in plu. עָרִיצִים aarisim. Iob. 27. Et hereditas violentorum quā ab omnipotente suscipient. i. hereditas robustorum. p̄s. 53. Et fortes quesierunt animā meam. Ps. 85. Et synagoga potētium quesierunt animam meā. Esa. 25. Ciuitas gentiū robustarum timebit te. Et ī eo. Spūs enim robustorū quasi turbo impellens parietē. Et in eo. Propaginē fortiū marcescere facies. Ezech. 31. Succidēt eū alieni & crudelissimi nationū. vbi ponitur pro crudelissimis. Scribitur ēt cū nun in principio & dicitur נַעֲרָץ naaras. Ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Deus robustus in arcano sanctorum.

עָרַק Arac. Rodere. comedere. Iob. 30. Qui rodebant in solitudine. Et in eodem. Et qui me comedunt non dormiunt. Et solum inuenitur in predictis locis. Hebrei tamē dicunt ꝙ significat fugere vel fugare. Quia in lingua chaldaica vel syra significat fugere. & vt ait beatus hiero. in prologo super Iob. Liber iob ex hebraico sermone & arabico & interdum syro constat. vnde in predictis locis hebrei legunt. Qui fugati erant in solitudine. & infra. Et fugantes mei. idest persecutores mei non dormiunt.

עֶרֶשׂ Eeres. lectus. stratū. Deut. 33. & monstratur lectus ei⁹ ferreus. Ps. 6. Lachrymis meis stratum meum rigabo

Ps.40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ei9. Canti.1. Lectulus noster floridus.& i plu. עַרְשׂוֹת Aarsoth Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris.

עַרְשׂוֹת Strata

עָשׁ As.tinea.vermis.qui corrodit vestiměta & ligna.Iob. 4. Consumentur velut a tinea.Et in eo.13.Et quasi vestimētum quod comeditur a tinea.Esa.50. Tinea comedet eos. Osee.5.& ego quasi tinea ephraim.Est etiā עָשׁ aas.nomen syderis celestis.Pro quo beatus hiero. transtulit arcturum. De quo vide supra in dictione עָיִשׁ vus.

עָשׁ Tinea. עָשׁ

עָשֵׁשׁ Aasas.corrodi.scilicet a tinea.a precedenti dictione deriuatum.pro quo translatio nostra traduxit turbari vel conturbari.Ps.6. Turbatus est a furore oculus me9. Pro quo hebrei legunt.Corrosus est a furore oculus meus. & beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit caligauit pre amaritudine oculus meus.ps.30.Conturbatus est in ira oculus meus.Et in eo.Et ossa mea conturbata sunt. Pro quo hebrei legūt.Et ossa mea corrosa sunt.scilicet velut a tinea. Et beatus hiero.transtulit:& ossa mea contabuerunt.

עָשֵׁשׁ Turbari. Corrodi. Caligare. Cōturbari cōtabescer

עֵשֶׂב Eeseb.herba.fenū.Geñ.1.Germinet terra herbā. Et in eodem.3.Et comedes herbam terre.Deut.11.Fenū q̄ in agris ad pascenda iumenta.Ps.71.Et florebunt de ciuitate sicut fenum terre.p̄s.103.Et herba seruituti hominū Et in plu. עִשְׂבוֹת Iisboth.Prouer.27.Et collecta sunt fena de montibus.

עֵשֶׂב Herba. fenum. עִשְׂבוֹת [f]ena.

עָשָׂה Aasa.facere.agere.operari.preparare. adaptare. acquirere.subigere.Geñ.1.Et fecit de9 firmamētū.& in eo. Viditq3 deus cuncta que fecerat.& in eo.ab vniuerso ope q̄d patrarat.i.quod fecerat.Et in eo.ab omni opere quod creauit deus vt faceret.pro quo he.le.Quod creauit deus ad faciendum.idest vt de cetero ipsa opera ex se producerent alia:& non esset necessarium nouas creaturas producere:sicut exponunt hebrei.Et in eo.6.Fac tibi arcam de lignis leuigatis.Et in eo.44.Cur sic agere voluistis.Exo.1. Quid nam est hoc quod facere voluistis.Et in eo. 24. Omnia q̄ locutus est dñs faciem9.Nu.28.Holocaustum iuge ē quod obtulistis in monte sinai.pro quo he.le.Holocaustum iuge quod factum est in monte sinai.Deut.5. Vt obseruares diē sabbati.pro quo he.le.Vt faceres diē sabbati. i. vt celebrares.Et ī eo.32.Et fecit & creauit te.Iudi.1.Sicut feci sic reddidit mihi dñs.1.Reg.12.Dñs qui fecit moysen & aaron.Ester.5.Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis.pro quo he.le.Etiā si dimidiā partē petieris fiet. vbi ponitur verbū passiuū.Ps.138.Quod fecisti in occulto.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit. Quia fact9 sū in abscondito.Eccl's.1.Quid est quod factum est:ipsum q̄d faciendū est.Et in eo.De oibus que fiūt sub sole. Et in eo.4 Qui nesciunt quid faciunt mali.Esa.26. Salutes non fecimus in terra.Hiere.3.Et fecisti mala & potuisti.Et ī eo.27. Ego feci terrā & homines.Threñ.2. fecit dominus que cogitauit.Ione.1.Qui fecit mare & aridam. Significat etiam parare.vel preparare.Geñ.18.Qui festinauit & coxit illū. Pro quo he.le.Et festinauit vt faceret illū.i.vt prepararet illum.Deut.21.Et circuncidet vngues.pro quo he.le.Et faciet vngues suas.1.Reg.25.Et quinq3 arietes coctos. i. preparatos.2.Reg.19.Descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba.Pro quo he.le.Descendit in occursū regis:nō fecit pedes suos & non fecit barbā suā.idest non adaptauit vel non preparauit.Nee.5.Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus.Et in eo. Exceptis volatilibus. Pro quo he.le.Et volatilia parabantur mihi. Significat ēt acquirere.Geñ.12.Et animas quas fecerant in aran.i. acquisierant.Deut.8.fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.idest acquisierunt. Et in eodem.Sed recorderis domini dei tui: q̄ ipse vires tibi prebuerit. Et sequitur in hebreo.Ad acquirendam vel consequendā substantiam vel diuitias.Ponitur etiam pro congregare.Geñ. 41. Venitq3 fertilitas septē annorum: & in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. pro q̄ he.le.Et congregata est terra.idest frumētū terre in septē annis fertilitatis in manipulos.& inde מַעֲשֶׂה Maase.idest factura.opus.actio.preparatio.acquisitio.seu possessio.Exo.18.Et opus quod facere debeant.Et in eo.34. opus domini terribile quod facturus sum tecum.1. Reg.20. In die q̄ñ operari licet.Pro quo he.le.In die operis.Et est sensus sicut in littera nostra.Et in eo.25.Et possessio eius in carmelo. Esa.3.Et pro crispāti crine caluiciū.i.pro factura vel p̄paratione crinium.& in plu.מַעֲשִׂים Maasim.idest opera. Geñ. 20.Que non debuisti facere:fecisti nobis.pro quo he.le.Opera que nō licet facere:fecisti nobis.Exo.5.Solicitatis populū ab operibus suis.Ps.103.Quam magnificata sunt opera tua domine.Ps.113.Opera manuum hominum.Hiere.47. Pro eo quod habuisti fiduciam in operibus tuis. Item עִשָּׂה Iisa.idest subigere.vel confringere. Ezech. 23. Et fracte sunt mamme pubertatis earum.Et in eo.Ibi confregerunt vbera pubertatis sue.Et in eo. Quando subacta sunt in egypto vbera tua.Soph.3.Ecce ego īterficiam omnes qui affixerunt te.pro quo he.le. Ecce ego confringam omnes confringentes te vel subigam oēs subigētes te.

עָשָׂה facere. Agere. offerre. obseruare. Celebrare fieri. Coquere. Preparare circūcidere. Parare. acquirere congregare מַעֲשֶׂה Opus Possessio Preparatio מַעֲשִׂים Opera עִשָּׂה Frangere. Cōfringere. Subigere. Interficere

עָשַׁן Aasan.fumare.irasci.Geñ.15. Apparuit clibanus fumans.Exo.19.Totus autem mons sinai fumabat. Et ī eo.20.Monteq3 fumantē.Ps.103.Tangit montes & fumigant.Esa.7.A duabus caudis titionū fumigantiū.& inde עָשָׁן Aasan.siue עֶשֶׁן eesen.idest fumus.Exo.19.Et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace.Esa.51.Sicut fumus deficient.Osee.13.Et sicut fumus de fumario.Nañ.2.Et succendam vsq3 ad fumum quadrigas tuas:debet legi.vsq3 ad fumum.idest vsq3 dum ascendat fumus magnus ex eis. & q̄a fumus representat ignem:& ignis ponitur aliquādo p̄ ira: id[eo] predicta dictio ponitur etiam pro irasci.Deut.29.sed tunc quā maxime furor eius fumet.i.irascatur.p̄s.17.Ascēdit fumus de naribus eius.i.ascendit ira in furore suo. p̄s. 73.Iratus est furor tuus super oues pascue tue.p̄s.79.quo vsq3 irasceris super orationem serui tui.

עָשַׁן Fumare. Fumigare עָשָׁן עֶשֶׁן Fumus. Irasci.

עָשַׁק Aasac.calumniari.calumniam facere.vim facere.per vim aliquid extorquere.violentare.idest per violentiā vel fraudem aliquid obtinere.Leuit.6.Aut calumniam fecerit.Et in eo.Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere.Et in eo.19.Nō facies calūniā proximo tuo.1. Reg. 12. Si quenquam calūniatus sum.Et in eo.Non est calūniatus nos.p̄s.71.Et humiliabit calūniatorē.Prouer. 28.Hominem qui calumniatur anime sanguinem.Eccl's.4.Et lachrymas innocētium.pro quo he.le.Et lachrymas calūniā patientium.idest eorum quibus facta est calumnia seu violentia.Et in eo.nec posse resistere eorum violentie:cunctorum auxilio destitutos.pro quo he.le.Et non est eis consolator:& de manu calumniatorum suorū violentia: & nō est eis consolator.Esa.38.Dñe vim patior.Hiere.21. Et eruite vi oppressum de manu calumniantis.Et in eo. 22.Et liberate vi oppressum de manu calumniatoris.Et in eo. 50.calūniam sustinent filii israel.& inde עֹשֶׁק oosec.i.calumnia. violentia.oppressio.p̄s.118.Redime me a calumniis hominum.Eccl's.7.Calumnia conturbat sapientem. Esa.54. Recede procul a calūnia.Et in plu.scribitur cū mem in principio & dicitur מַעֲשַׁקּוֹת maasacoth. Prouer.28. Dux indigēs prudētia multos opprimet.p̄q̄ he.le.m̄ltas opp̄ssiões seu calūnias.s.faciet.Esa.33.qui p̄icit auariciā ex calūniis.

עָשַׁק Calumniā facere. Per fraudē obtinere Calūniari. Vim pati. Vi opprimere. עֹשֶׁק Calumnia מַעֲשַׁקּוֹת Calumnie

עֵשֶׂק Asac.cum puncto cebólet.i.iurgari.Geñ.26.Quam obrē nomen putei ex eo quod acciderat vocauit calumniam.pro quo he.le.Et vocauit nomen putei iurgium: quia iurgati sunt cum eo. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum.sed si scribatur cum puncto sebólet sicut dictio precedens:potest intelligi sicut est in littera nostra.

עֵשֶׂק Iurgari.

עָשַׁר Aasar.ditare.ditari.diuitem eē.diuitias habere. locupletari. Geñ.14. Ne dicas ego ditaui Abrā.1.Reg.1. Dñs pauperem facit & ditat.Et in eo.17.Virū qui percusserit eū ditabit eum rex diuitiis magnis.Iob.15. Non ditabitur & non perseuerabit substantia eius.p̄s.64.Multiplicasti locupletare eam.Prouer.10.manus aūt fortium diuitias parat.idest ditat.Et in eo.Benedictio dñi diuitem facit. Et in eo.15. Noli laborare vt diteris.Hiere.5.Ideo magnificati sunt & ditati.Ezech.27.Ditasti reges terre.& ide עָשִׁיר Aasir.idest diues.Exo.30.Diues non addat.Ps.48.Simul in vnum diues & pauper.Prouer.14.Amici diuitū multi. Quod in hebreo legitur sing l'r.s.amici diuitis multi.Et in eo. 22. Diues & pauper obuiauerunt sibi. Esa.53. Et diuitem pro morte sua.& in plu.עֲשִׁירִים Aasirim.i.diuites.p̄s. 44. Oēs diuites plebis.Eccl's.10.Et diuites sedere deorsū. & inde עֹשֶׁר oóser.idest diuitie.Et ī hebreo ē singularis numeri:& caret numero plurali.1.Paralip.29.Tue sunt diuitie:& tua est gloria.Prouer.7.In sinistra illius diuitie & gloria.Hiere.9.Et non glorietur diues in diuitiis suis.

עָשַׁר Ditare. locupletari diuitē facē עָשִׁיר Diues. עֲשִׁירִים Diuites עֹשֶׁר Diuitie

עִשֵּׂר Aasar.cū puncto cebólet. decimare.decimas dare.decimas offerre. Geñ.28.Cūctorū que dederis mihi decimas offeram tibi.Deut.26.Quando cōpleueris decimā cūctarū frugū tuarū.pro quo he.le.Quando cōpleueris decimare omnē decimā frugū tuarum.1.Reg.8.Et vinearum reditus addecimabit.Et in eo.Greges quoq3 vr̄os addecimabit.& inde מַעֲשֵׂר Maaser.siue מַעֲשַׂר Maasar. idest decima siue decimatio.Geñ.14.Et dedit ei decimas ex omnibus.Leuit.27.Si quis autem voluerit redimere decimas suas.Quod in hebreo legitur singulariter.s.decimā.Nu.18. Decimas quas dedi vobis.& in eo.Decimam partem decime.Malach.3.Inferte oēm decimam.& in plurali.מַעַשְׂרוֹת Maaseroth:Nume.18.Ex vniuersis quorum accipitis primitias offerte dño.pro quo he.le.Ex vniuersis decimis vestris q̄s accipitis a filiis israel: dabitisq3 ex eis primitias domino.& inde עִשָּׂרוֹן Iisaron.i.decima pars.Nu.28. Et decimā decime simile.Et in plu.עֶשְׂרֹנִים Eesronim.vt in eo.& duas decimas simile oleo consp̄se. Et in eo.Et tres decimas simile.& inde עֲשָׂרָה Aasara.i.decē in gñe masculino. Geñ. 18.Non delebo propter decē.Nu.8.Mortariolū ex decē siclis aureis.& in eo.Denos siclos appēdētia.i.vnūquodq3 decē siclos appēdēs.Scribitur ēt cū tau in fine loco he.Geñ.31 Et mutauit mercedē meā decē vicib9.& in ge.fe.scribitur sine he & dr̄ עֶשֶׂר eeser.Leuit.26.Ita vt decē mulieres in vno clibano coquāt.2.Reg.19.Decē partibus maior ego sum apud regem.& in plu.עֲשָׂרוֹת aasaroth.Exo.18.Et constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos.i.principes decē.Ponitur ēt decē pro multis siue p̄ numero indeterminato.vt in eo.18.Quia tu vnus solus p̄ decē millibus cōputaris.i.pro multis millibus.Iob.19. En decies cōfudistis me.i.multotiēs.& inde עֲשִׂירִי aasiri.i.decim9 Geñ.8. Vsq3 ad decimū mēsē:decimo enī mēse prima die mēsis apparuerūt cacumina mōtiū.Leuit.27.Quidq̄d decimū venerit:sāctificabitur dño.& in ge.fe. עֲשִׂירִית aasirith Exo.16.Gomor aūt decima p̄s est ephi.Nu.28. Decimā p̄tē ephi sile.Hiere.32.verbū q̄d factū est ad hieremiā a dño in anno decimo.Quod in hebreo est gñis feminini. Et inde עָשׂוֹר Aasor.i.decē seu decim9. Geñ.24.Maneat puella nobiscum saltem decem dies. Exo.10. Decima die mensis huius. Significat etiam עָשׂוֹר Aasor.instrumentum musicum decem chordarum.p̄s.32. In psalterio decem chordarum psallite ei.p̄s.91.In decachordo psalterio:cum cithara.Ps.143. In decachordo psalterio psallam tibi. Et inde עֲשִׂירִיָּה Aasiria.idest decimatio.Esa.6. Et adhuc in ea decimatio.& inde עֶשְׂרִים Eesrim.i.viginti.s.bis decem. Geñ. 18.Non interficiam propter viginti.& in eo.31. Viginti annis fui tecum.

עָשַׂר Decimas offerre addecimare מַעֲשֵׂר מַעֲשַׂר Decime מַעַשְׂרוֹת Decime עִשָּׂרוֹן Decia ps. עֶשְׂרֹנִים Decime עֲשָׂרָה Decem. עֶשֶׂר Decem. עֲשָׂרוֹת Decem decani עֲשִׂירִי Decimus עֲשִׂירִית Decima. עָשׂוֹר decem עָשׂוֹר Decachordus עֲשִׂירִיָּה decimatio. עֶשְׂרִים Viginti

עָשַׁת Aasath.impinguari.candidum seu lucidū esse.cogitare.Hiere.5.Incrassati sunt & impinguati.Hebrei tñ legūt.Incrassati sunt & candidi seu lucidi facti sunt. & inde עֶשֶׁת éseth.siue עָשׁוּת Aasuth.i.candidū seu lucidū:aut purū seu purgatū.Canti.5.Venter eius eburneus.Pro quo he.le.Venter eius candidus seu lucidus sicut ebur. Ezech. 27.In nūdinis tuis proposuerūt ferrū fabrefactum.i. ferrū purū seu purgatū a rubigine.Itē עָשַׁת aasath.i.cogitare.recogitare.Dañ.6.Porro rex cogitabat constituere eum sup omne regnum.Ione.1.Si forte recogitet deus de nobis. & inde עַשְׁתּוּת aasthuth.i.cogitatio.Iob.12.Lampas contempta apud cogitationes diuitum.quod in hebreo legitur singulariter.s.apud cogitationē.Et ī plu. עֶשְׁתֹּנוֹת Eestonoth p̄s.146.In die illa peribunt omnes cogitationes eorū.Itē עַשְׁתֵּי Aasthe.idest vnus siue vnū aut vnam.Et semper iungitur cum dictione עֶשֶׂר éeser.que significat decē & dicitur עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Aasthe eesre.siue עַשְׁתֵּי עָשָׂר Aasthe aasar: & tunc ambe dictiones significant vndecim.Exo.26.Saga cilicina vndeci.Deut.1.Quadragesimo anno:vndecimo mēse.Zach.1.vndecimi mensis sabat.

עָשַׁת Impinguari. עֶשֶׁת עָשׁוּת Cādidus Purus. עָשַׁת Cogitare Recogitare עַשְׁתּוּת Cogitatio. עֶשְׁתֹּנוֹת cogitatiões עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה עַשְׁתֵּי עָשָׂר Vndecim

עַשְׁתָּר Aastar.grex.scilicet ouiū. & solū inuenitur in numero plu.s.עַשְׁתְּרוֹת Aastaroth.Deut.7. Gregibus ouiū tuarū.Est ēt עַשְׁתָּרוֹת aastaroth siue עַשְׁתֹּרֶת aasteretn nomē idoli ad similitudinem pecudis facti :secundum hebreos.Iudi.2.Seruientes baal & astaroth.1.Reg.31. Et posuerunt arma eius in tēplo astaroth.3.Reg.11.Astartem deam sidoniorum.Est etiam nomen loci.Geñ.14.Et percusserunt raphaim in astaroth carnaim.Deut.1. qui mansit in astaroth & in edrai.

עַשְׁתָּר עַשְׁתְּרוֹת Greges עַשְׁתָּרוֹת עַשְׁתֹּרֶת Astaroth Astarte

עֵת Eth.Tempus.hora.Geñ.29.Nec est tempus vt reducātur ad caulas greges. Ruth. 2. Quando hora vescendi fuerit.& in plu.עִתִּים Iithim.siue עִתּוֹת Iithoth. De quo vide supra in dictione עוּת vuth.

עֵת Tempus Hora עִתִּים Hore.

עָתַד Aathad.Parare.paratū esse.futurū esse.Iob.15. Que in cumulos sunt redacte.pro quo he.le.Que parate vel future sunt in cumulos.s.redigi.Prouer.24.Prepara foris opus tuum:& diligenter exerce agrum tuum.pro quo hebrei legunt.Prepara foris opus tuum: & para illud in agro tuo.& inde עָתִיד Aathid.i.futurus.seu paratus. Iob.3. Qui parati sunt suscitare leuiathan.Et in eo.15.Sicut regē qui preparatur ad preliū.Ester.8.Paratos esse iudeos ad capiendam vindictam. Et inde tempus futurum vocatur apud hebreos עָתִיד Aathid.& in plurali.עֲתִידוֹת Athidoth. Deut.32.Et adesse festinant temp[ora] s.futura.Item עַתּוּדִים Aathudim.idest hirci:seu mares ouium vel caprarum.Et solum inuenitur in numero plurali.Geñ.31.Et vide vniuersos masculos ascēdentes super feminas.Ps.49. Nec de gregibus tuis hircos.Prouer.27.Et hedi ad agri precium.pro quo hebrei legunt. Et precium agri hirci.scilicet sunt. Hiere.50.Et eritis quasi hedi ante greges. pro quo hebrei legunt.Et eritis quasi hirci.Ponitur etiam pro principibus vel ducibus.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum. Et in eodem.14. Omnes principes terre surrexerunt de soliis suis.

עָתַד Parare. Preparare עָתִיד Paratus. preparat9. Futurū עָתִיד עֲתִידוֹת futura t̄pa. עַתּוּדִים Masculi. Hirci. Hedi Principes.

עתה Atha,nunc.aduerbiũ tpis.Geñ.12.Nunc igitur ecce coniux tua.p̃s.112.Ex hoc nunc & vsq; in seculum.vide ẽt de hoc supra in dictione עות vuth:quia inde deriuatur

עתם Aatham,obscurare.btũs hiero.transtulit.cõturbare.cuius verbũ passiuũ ponitur.Esa.9.Vbi dr̃ in ira dñi exercituum conturbata est terra,pro quo hebrei legũt.obscurata est terra.Et solum inuenitur in predicto loco.

עתק Aathac.subleuari.inueterare.euellere.transferre.Iob 21.Quare impii viuunt subleuati sunt:cõfortatiq; diuitiis.Pro quo he.le.Quare impii viuunt inueterauerunt idest senescunt.p̃s.6.Inueteraui inter omnes inimicos meos.& inde עתק Aathac:siue עתיק aathic.i.vetus siue antiquum.1.Reg.2.Recedant vetera de ore vestro.quod in hebreo legitur singulariter.Et ponitur ibi singulare pro plurali.p̃s.30.Que locuntur aduersus iustũ iniquitatem.p quo hebrei legunt.Que locuntur aduersus iustũ vetera.& beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.q̃ locuntur contra iustum dura.i.inueterata.Esa.23.& vestientur vsq; ad vetustatem.Dañ.7.Et antiquus dierum sedit.Et in plu.עתיקים Aathichim.1.Paralip.4.Hec autem verba vetera.potest ẽt legi.verba superna & sublimia.nam ponitur etiam pro superno.Prouer.8.Opes supernas & iustitiam.Item עתק Athac.i.euellere.seu transferre.vel auferre.Geñ.12.Et inde transgrediens ad montem.Pro quo hebrei legunt.Et euulsit seu transtulit inde ad montẽ.s.tabernacula sua.Iob.9.Qui transtulit montes & nescierunt.Et in eo.14.Et saxũ transfertur de loco suo.Et in eodem.32.Abstulerunt a se eloquiũ.Esa.28.Ablactatos a lacte euulsos ab vberibus.Significat etiam transferre de vna lingua in aliam.Prouer.15.Hec quoq; sunt parabole salomonis quas transtulerunt viri ezechie regis iuda.

עתר Aathar.orare.deprecari.rogare.derogare.Geñ.25.Deprecatusq; est isaac dominum pro vxore sua.Exo.8.Orate dominum vt auferat ranas a me.Et in eo.Quando deprecer pro te.Et in eo.Rogate pro me.& in eo.Egressus a te orabo dñm.Iob.22.Rogabis eũ & exaudiet te.Et ĩ eo.33.Deprecabitur deũ & placabilis erit ei.Et in voce passiua sigñat exaudire seu placari.Geñ.25.Qui exaudiuit eum.1.Paralip.5.Et exaudiuit eos.Esa.19.Et placabitur eis & sanabit eos.Et inde עתרת Aathereth.idest deprecatio.Hiere.33.Et reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis.Hebrei vero in predicto loco interpretantur multiplicationem.& inde עתרי aathrai.Pro quo beatus hiero.trãstulit supplices mei.Soph.3.supplices mei filii dispersorũ meorum deferent munus mihi.Hebrei vero dicunt q; est nomẽ propriũ nationis vel gentis.Item עתר aathar.idest derogare.Ezech.35.Et derogastis aduersum me verba vestra.Hebrei tñ in predicto loco legunt.Et multiplicastis aduersum me verba vestra.& inde נעתרות Naatharoth.Pro quo beatus hiero.trãstulit fraudulenta.i.derogatoria.Prouer.27.Quam fraudulenta oscula odientis.Ponitur etiã עתר aathar.pro nebula siue pro multitudine fumi.Ezech.8.Et vapor nebule de thure consurgebat.Pro quo hebrei legũt.Et nebula multitudinis incensi consurgebat.

De incipientibus a littera. פ. Pe.

פאה Pea.latus.angulus.finis.terminus.coma.Exo.26.Quarum viginti erunt in latere meridiano.Et in eodẽ.In latere quoq; secundo qđ vergit ad aquilonẽ.Ezech.45.A latere maris vsq; ad mare:& a latere orientis vsq; ad orientem.Ponitur etiam pro coma.Leuit.19.Nec in rotundum tondebitis comam.Et in eo.Nec radetis barbam.pro quo hebrei legunt.Et non dissipes.idest nõ radas comam seu angulum vel finem barbe tue.Et in plurali פאות peoth.Exo.25.Et pones eos in quattuor angulis.Ponitur etiã p ducibus vel principibus.Nu.23.Et percutiet duces moab.Et aliqui hebrei secundum precedentem significationẽ legunt.Et percutiet angulos seu terminos moab.Et inde verbum angulare.idest in angulos terre dispergere:secundũ hebreos.Deut.32.Dixi vbi nã sunt.pro quo hebrei legũt.Dixi dispergam eos.s.per angulos terre.Potest etiam deriuari a dictione אף aaph.que significat iram.vt sit sensus.dixi irascar eis.vbi ponitur אפאיהם Aaphe hem.quod si legatur איפהם Eephohem:tunc significat vbi sunt:sicut est in littera nostra.

פאר Paar.glorificare.gloriari.decorare.seu decorum esse recolligere.Exo.8.Cõstitue mihi tempus quãdo deprecer pro te.pro quo hebrei legunt.Gloriare contra me quando deprecer pro te.idest tu habeas illam gloriam vt eligas tibi tempus:licet talem gloriam ego deberem habere s.vt ego eligerem tempus ad deprecandum pro te.Sic enĩ exponitur ab hebreis.Iudi.7.Ne glorietur contra me israel.Esa.10.Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.Et in eodem.49.Quia in te glorificabor.Et ĩ eo.55.Et sanctum israel quia glorificauit te.Et ĩ eo.60.Et domum maiestatis mee glorificabo.& inde תפארת Thiphereth.idest decor.gloria.Exo.26.Faciesq; vestem sanctã aaron fratri tuo in gloriam & decorem.p̃s.88.Quoniã gloria virtutis eorum tu es.Prouer.28.In exultatione iustorũ multa gloria est.Esa.60.Et domum maiestatis mee.Vbi ponitur pro maiestate.Et inde פאר pheer.i.decor.seu gloria:& ponitur pro corona que ẽ ornamentum seu decor capitis.Esa.61.Et darem eis coronam pro cinere.Et in eodẽ.Quasi sponsum decoratũ corona.Ezech.24.Corona tua circunligata sit tibi.Et in plu.פארים paarim.siue פארי paare.Exo.39.Et mitras cum coronulis suis.Ezech.24.Coronas habebitis in capitibus vestris.Ponitur etiam pro vittis que capiti circũuoluuntur.Ezech.44.Vitte linee erũt in capitibus eorũ.Ponitur etiam pro discriminalibus:que sunt quedam ornamenta capitis.Esa.3.Et mitras & discriminalia.Item פארה Pura.idest laguncula:seu olla scđm trãslationẽ nrãm.Esa.10.Confringet lagunculam in terrore.Hebrei tñ dicũt q; sigñat ramũ seu propaginẽ.cuius plale.פארות Poroth.ponitur pro ramis:vt infra dicetur.Potest ẽt sigñare ollã:sicut est in littera nostra.De quo vide supra in dictione פור Pur.& aliqñ scribitur cũ duplici res & dicitur פארור parur.Naum.2.facies oĩm sicut nigredo olle.Et aliqui hebrei scđm primã significationem legũt.Et facies oĩm retraxerũt decorẽ suũ.Itẽ פאר paer.i.colligere.seu recolligere.s.quidquid in ramis arborũ remãserit.Deut.24.Quidquid remanserit in arboribus non reuerteris vt colligas.Et inde פארות Poroth.i.rami.seu frondes.Ezech.31.Et eleuati rami eius per aquas multas.Et in eo.Et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltus Et in eo.& platani nõ fuerunt eque frondibus eius.& aliqñ scribitur cum aleph post res.De quo vide infra in dictione פרא Para.

פג Pag.Grossus.idest ficus qui primũ venit ad maturitatẽ Canti.2.ficus protulit grossos suos.

פגול Pigul.Immundum.prophanum.Leuit.19.Prophanus erit & impietatis reus.Ezech.4.Et non est ingressa in os meum omnis caro immũda.& in plu.פגולים Pigulim.Esa.43.Et ius prophanum in vasis eorum.Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet & ius prophanationũ vel immundarum.scilicet carnium in vasis eorum.

פגע Pagaa.occurrere.obuiare.irruere.deprecari.intercedere.orare.rogare.Geñ.32.fuerũtq; ei obuiã angeli dei

Exo.5.ne forte accidat nobis pestis aut gladius.Pro quo hebrei legunt.Ne forte occurrat nobis pestis aut gladius.Et ĩ eodem.23.Si occurreris boui inimici tui & asino erranti.Nu.35.Propinquus occisi homicidam interficiet statim vt apprehenderit eum.pro quo he.le.cũ occurrerit vel obuiauerit ei.Ios.2.Ne forte occurrant vobis reuertentes.Et in eo.17.Et coniungantur sibi in tribu Aser.idest occurrant sibi.Et in eo.19.Peruenit in debaseth.pro quo he.le.& occurrit.i.pertingit in debaseth.Et in eo.Et peruenit terminus eius vsq; thabor.Iob.36.Et precepit ei vt rursus adueniat.pro quo he.le.occurrat.scilicet tenebris.Esa.47.Nõ resistet mihi homo.idest non occurret mihi homo.Hebrei tñ secundum aliam significationẽ exponunt sic.Non accipiã deprecationem vel orationẽ hominis.Et in eo.64.occurristi letanti & facienti iustitiam.Hiere.15.Si non occurri tibi in tempore afflictionis.Amos.5.Et occurrat ei vrsus.Significat etiam irruere vel interficere.Iudi.8.Tu surge irrue in nos.Et in eo.15.Spondete mihi q; non occidatis me.idest ne irruatis in me.1.Reg.22.Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini.p quo he.le.Noluerunt autem serui regis extendere manus suas vt irruerent in sacerdotes domini.2.Reg.1.Accedens irrue in eum.Et inde פגע Pegaa.idest occursus.contrarius.aduersarius.3.Reg.5.Non est satan neq; occursus malus.Scribitur etiam cum mem in principio.Iob.7.Quare me posuisti contrarium tibi.Significat etiam intercedere vel orare seu deprecari.Geñ.23.Intercedite pro me apud Ephron.Et in eo.28.Cumq; venisset ad quendam locum.Pro quo hebrei legunt.Et orauit vel deprecatus est in loco Potest etiã legi sic.Et occurrit loco.Quod est idem sensus cũ lrã nrã.Iob.21.Et quid nobis prodest si orauerimus illum.Esa.53.Et pro transgressoribus rogabit.Et in eo.59.Et aporiatus est:quia nõ est qui occurrat.pro quo he.le.qa nõ est qui oret vel deprecetur.põt ẽt legi sicut est in lrã nrã Hiere.7.Nec assumas pro eis laudẽ & orationẽ & nõ obsistas mihi.pro quo he.le.Et nõ depreceris siue nõ ores me Et in eo.27.Et si pphete sunt & est verbũ dñi in eis:occurrant dño exercituũ.pro quo he.le.orent vel deprecentur dñm exercituum.Et in eo.36.Contradixerunt regem ne combureret librum.i.rogauerunt regem.

פגר Peger.cadauer.morticinium.Esa.14.Quasi cadauer putridum.Amos.8.Multi morientur.Pro quo he.le.Plurimum cadauer.supple erit.& est sensus sicut in lrã nrã.Ponitur ẽt pro ruina.Naum.3.Et grauis ruine.Et in plu.פגרים Pegarĩ.seu פגרי pigre.Leuit.26.Cadetis ĩter ruinas idolorũ vestrorũ.pro quo he.le.Et dabo cadauera vrã sup cadauera idolorũ vestrorum.Nu.14.Vestra cadauera iacebunt in solitudine.Esa.37.Et ecce omnes cadauera mortuorũ.Et in eo.62.Et videbũt cadauera virorũ.Et ĩde verbum פגר piger.Quod significat corruere.vel impingere.1.Reg.30.Qui lassi transire non poterant torrẽtem Bosor.Pro quo he.le.qui corruerant vel impegerant ad torrentẽ Bosor.i.pre lassitudine transire non poterant:sicut est in littera nostra.

פגש Pagas.obuiare.occurrere.Geñ.32.Si obuium habueris fratrem meum esau.i.si obuiauerit tibi.Et in eodẽ 33.Que nam sunt iste turme quas obuiam habui.Exo.4.Occurrit ei dominus.1.Reg.25.Quibus & illa occurrit.Iob.5.Per diem incurrunt tenebras.Prouer.22.Diues & pauper obuiauerunt sibi.Et in eodem.29.Pauper & creditor obuiauerunt sibi.

פדה Pada.Redimere.liberare.eruere.Exo.21.Dimittet eã.pro quo he.le.redimat eã.i.dimittat eã liberã.Leuit.19.Et tñ precio nõ est redẽpta.p̃s.54.Redimet in pace animã meã.p̃s.118.Redime me a calũniis hoĩm.p̃s.129.Et ipse redimet israel.& inde פדות Peduth.i.redẽptio.Exo.8.Ponãq; diuisionẽ inter populũ meũ & populũ tuũ.p quo he.le.Ponãq; redemptionẽ inter populũ meũ & populũ tuũ.p̃s.110.Redẽptionẽ misit dñs populo suo.Scribitur etiã cũ iod in fine & dr̃ פדיון pidion.p̃s.48.Et preciũ redẽptiõis aĩe sue.& aliqñ sigñat preciũ solutiõis vel liberatiõis.Nu.3 In precio aũt ducẽtorũ.scribitur ẽt cũ mẽ in fine & dr̃ פדיום Pidiom.vt in eo.Tulit igitur moyses pecuniã eorũ qui fuerunt amplius.pro quo he.le.Et tulit moyses pecuniam redemptionis vel precii eorũ qui fuerunt amplius.

פדן Padan.mesopotamia.regio.que grece sic noĩatur a mesos qđ est mediũ & potamos qđ est flumẽ.eo qđ est sita inter duo flũina tigrim.s.& euphratẽ.Geñ.25.Duxit vxorẽ rebeccã filiã bathuelis syri de mesopotamia.Et ĩ eo.28.Vade & proficiscere in mesopotamiã syrie.Et in eodẽ.48.Quãdo veniebã de mesopotamia:mortua est rachel.& hec dictio פדן Padan in lingua chaldaica sigñat numerũ parẽ siue dualem.in lingua vero punica seu arabica significat cãpestrẽ seu planiciẽ.& ideo dicunt aliqui q; illa regio dicitur פדן padan.Eo quod est terra campestris:& secũdũ aliquos hebreos inde deriuatur dictio אפדנו apadno.Dañ.11.Et figet tabernaculũ suũ apadno.De quo vide supra in dictione אפד Apad.

פדע Padaa.redimere.liberare.Iob.33.Libera eum vt non descẽdat ĩ corruptionẽ.& solũ iuenitur ĩ p̃dicto loco.

פדר Pader.adeps.Leuit.1.Caput & cũcta q̃ adherẽt iecori.p quo hebrei legunt.Caput & adipẽ.i.adipẽ q adheret iecori.

פה Pe.os.s.ab ore.Exo.4.Quis fecit os hoĩs.& in eo.Et ipse loqtur p te & erit os tuũ.Nu.12.ore enĩ ad os loquor ei.Ponitur ẽt pro cõsensu.Ios.9.Cõgregati sunt pariter vt pugnarẽt cõtra iosue & israel vno aĩo eadẽq; sentẽtia.p q̃ he.le.Vt pugnarẽt cõtra iosue & israel vno ore.i.vno cõsensu eadẽq; sentẽtia.Et qñ post se regit gtm̃ vel qñ cõponitur cũ pronoĩbus tũc mutat he in iod.Geñ.29.& os putei grãdi lapide claudebatur.Exo.4.& ego ero in ore tuo & in ore illius.Nu.20.Eo qđ incredulus fuerit ori meo.Deut.8.Sed in oĩ verbo quod procedit de ore dei.Et in eo.11.quos aperto ore suo terra absorbuit.Ios.9.& os dñi nõ interrogauerũt.p̃s.49.os meũ loquetur sapiẽtias.Esa.49.& posuit os meũ quasi gladiũ acutũ.Sigñat ẽt p̃ceptũ seu imperium vel mãdatũ.Geñ.41.& ad tui oris imperiũ cũctus ppl's obediet.Nu.10.mouerũt castra primi iuxta impiũ dñi.Ios.1.quicũq; cõtradixerit ori tuo.i.impio vel mandato.Ponitur ẽt pro capicio vel ora vestimẽti.Exo.28.In cuius medio supra erit capicium & ora p gyrum:sicut fieri solet in extremis vestium partibus.Iob.30.Et quasi capicio tunice succinxerũt me.p̃s.132.Quod descendit in ora vestimenti eius.ponitur etiam pro ore gladii.idest pro acumine gladii.Exo.16.Fugauitq; Iosue Amalech & populum eius in ore gladii.Et in plurali פיות Peioth.Iudi.3.Qui fecit sibi gladium ancipitem.Pro quo hebrei legunt.Et fecit sibi gladium acutum habens duo ora.idest acutum ex vtraq; parte.Prouer.5.Acuta quasi gladius biceps.idest ex vtraque parte acutus.& aliquando duplicatur littera pe & littera iod & dicitur פיפיות Pipiioth.Ps.49.Et gladii ancipites in manibus eorum.Reperitur etiam פים Pim secundum terminationem pluralem masculinorum.1.Reg.13.Retussa erat acies vomerum.& quandoq; preponitur ei lrã caph & littera lamed & dr̃ כפי Chephi.aut לפי lephi:& tũc aliqñ significat.iuxta.secundum.sicut.Geñ.47.Prebens

cibaria singulis. Pro quo hebrei legunt. Prebens panē iuxta familiam. idest iuxta exigentiam familie singulorum. Exo. 12. Que sufficere possunt ad esum agni. Pro quo hebrei legũt. Vnusquisq; iuxta id qđ pōt edere numeretur super agnum. Et est sensus sicut in littera nostra. Leuit. 25. Quanto plus anni remanserīt post iubileum: tanto crescet & precium: quanto minus temporis. Pro quo hebrei legũt. Iuxta multitudinem annorum cresces & precium. Nu. 7. Iuxta ordinem ministerii sui. Et in eo. Iuxta id quod habebant necessarium. & in eodem. Secundum officia & cultũ suum. Et in eo. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat: tunc proficiscebantur filii israel. ꝑ quo hebrei legunt. Iuxta eleuationem nubis desuper tabernaculum: proficiscebātur filii israel. 3. Reg. 17. Si fuerit annis his ros & pluuia nisi iuxta oris mei verba. Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. & aliquando preponitur ei dictio על Aal & dicitur עלפי Aalpi. Exo. 34. Scribe tibi verba hec quibus & tecũ & cũ israel pepigi fedus. pro quo hebrei legunt. Scribe tibi verba hec: quia iuxta verba hec pepigi fedus tecum & cum israel. Deut. 17. Et docuerint te iuxta legem eius. Et quando iungitur predicta dictio פי Pi cum dictione שנים Senaim que significat duo: tunc ambe dictiones significant duplicem partem vel duplicem portionem Deut. 21. Dabitq; ei de his que habuerit cuncta duplicia. 4. Reg. 2. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. Item פה Po. idest. hic. siue huc. aduerbium loci. Deut. 5. Tu vero hic sta mecum. Ios. 18. Vt hic coram domino deo vestro mittam vobis sortem. Iob. 38. Vsq; huc venies & non procedes. Esa. 22. Quid tibi hic: aut quis tibi hic. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Iob. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Et quandoq; preponitur ei littera mem & dicitur מפה Mipo. idest hinc siue inde Ezech. 40. Tres hinc & tres inde. Scribitur etiam cũ vau in fine loco he. Vt in eo. Due mense hinc: & due mense inde. Et in eo. 41. Hectecas ex vtraq; parte centum cubitorũ. Pro quo hebrei legunt. Et hectecas eius hinc & inde centum cubitorum.

פוג Pug. Vacillare. hesitare. relaxare. Gen̄. 45. quasi de graui somno euigilans: tamen nō credebat eis. Pro quo hebrei legunt. Et vacillauit siue hesitauit cor eius: quia nō credebat eis. Abach. 1. Propter hoc lacerata est lex. pro quo hebrei legunt. Propter hoc vacillat seu relaxata est lex. cuius verbũ passiuũ habetur. Ps. 37. Vbi dicitur: afflictus sum & humiliatus sum nimis. vbi ponitur pro afflictus sum. Pro quo hebrei legunt. Laxatus sum siue relaxatus sum vel debilitatus sum. Et inde הפגות Hafugoth. i. relaxatiōes seu cessationes. Beatus Hiero. trāstulit requiem. Thren̄. 3. Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo quod non esset requies. idest eo quod non esset relaxatio vel cessatio a lachrymis vel a fletu.

פוח Phuach. Aspirare. flare. sufflare. insufflare. loqui. illaqueare. Canti. 2. Donec aspiret dies. Et in eodem. 4. perfla hortum meum. Ps. 9. Omnium inimicorum suorũ dominabitur. pro quo hebrei legunt. Omnes inimicos eius insufflabit in eos. idest cōtemnet eos & reputabit quasi vētum. Potest etiam legi. illaqueabit in eis. Ezech. 21. In igne furoris mei sufflabo in te. Et in eodem. 22. Vt succendā in ea ignem. pro quo hebrei legunt. Ad sufflandũ in ea ignē. Vide etiam de hoc supra in dictione נפח Naphach. Et inde פיח Piach. idest fauilla cineris: que sufflādo in aere eleuatur Exo. 9. Tollite plenas manus cineris de camino. & quia locutio fit per aspirationem & flatum: ideo predicta dictio significat etiam loqui. Prouer. 14. Profert autem mendaciũ dolosus testis. idest loquitur mendacium. Et in eo. Et profert mendacia versipellis. Ps. 11. Ponam in salutari fiducialiter agam in eo. Pro quo hebrei legunt. Ponam in salutari q loquitur ei. & subditur. Eloquia domini. idest ponam in salutari eum qui loquitur ei eloquia domini. Potest etiam legi secundum primam significationem Spirabit in eo. vel sic. illaqueat in eo. idest ponam in salutari pauperem & inopem quem impius illaqueat. nam predicta dictio etiam significat illaqueare. idest laqueos ponere. Prouer. 29. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. ꝑ quo hebrei legũt. Illaqueant ciuitatem. Esa. 42. Laqueus iuuenum omnes. Pro quo hebrei legunt. Illaqueare iuuenes omnes. & inde פח Pach. idest laqueus. Ps. 68. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. p̄s. 118. Posuerunt peccatores laqueum mihi. p̄s. 123. Anima nostra erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Osee. 9. propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius. Et in plurali פחים Pachim. p̄s. 10. Pluet sup peccatores laqueos. Potest etiam deriuari a dictione פחם Pecham: que significat carbonem. vt infra dicetur. vnde btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pluet super peccatores carbones. Prouer. 22. Arma & gladii in via superbi. pro quo hebrei legunt. Arma & laquei in via peruersi. Significat etiam laminas ex argento & auro seu ere. Exo. 39. Inciditq; bracteas aureas. i. laminas. Nu. 16. Producatq; ea in laminas.

פוט Put. Libia. nomen regionis. Hiere. 46. Fortes ethiopie & libye.

פוך Puch. Stibium nigri coloris: quo mulieres liniunt oculos. 4. Reg. 9. Depinxit oculos suos stibio. Iob. 42. Et nomen tertie cornu stibii. Hiere. 4. Et depinxeris stibio oculos tuos. est etiam nomen lapidis preciosi coloris stibii. 1. Parali. 29. Lapides onychinos & quasi stibinos. Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. pro quo hebrei legunt. Ecce ego sternam in stibio lapides tuos. idest i lapides stibinos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat carbunculum.

פול Pul. faua. Ezech. 4. Et fabam & lentem.

פון Pun. Conturbari: aut secundum hebreos: dubitare siue hesitare. Ps. 87. Exaltatus autem humiliatus sum & cōturbatus. pro quo hebrei legunt. Tuli seu portaui terrores tuos & dubitabam seu hesitabam. s. ne mihi euenissent mala propter mea demerita. Et inde פן Pen. dictio dubitatiua. idest ne forte. Gen̄. 2. Ne forte moriamur. Et in eo. Ne forte mittat manum suam. Et in eo. 19. Ne forte apprehendat me malum. Et in eo. 24. Caue nequando reducas filiũ meum illuc. Exo. 1. Ne forte multiplicetur. Nu. 20. Alioquin armatus occurram tibi. pro quo hebrei legunt. Ne forte in gladio occurram tibi. Prouer. 5. Per semitam vite non ambulat. Pro quo hebrei legunt. Per semitam vite forte dirigetur: quasi dicat. Putas ne ꝙ talis mulier dirigetur per semitam vite: non vtiq;. vnde sequitur. vagi sunt gressus ei⁹. Et in eodem. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. & in eodem. 30. Ne forte saciatus illiciat ad negandum. Esa. 27. Ne forte visitetur contra eam.

פוץ Pus. dispergere. spargere. Diuidere. dissipare. conterere. Gen̄. 11. Antequam diuidamur in vniuersas terras. Et in eodem. Atq; ita diuisit eos dominus ex illo loco in vniuersas terras. Et in eodem. Et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eodem. 49. Et dispergam eos in israel. Exo. 5. Dispersusq; est populus in omnem terram egypti. 1. Regum. 14. Dispergimini in vulgus & dicite eis. Iob. 37. Et nubes spargunt lumen. Et in eodem. 40. Disperge superbos in furore tuo. Prouer. 5

Deriuentur fontes tui foras. i. diuidantur seu dispergantur. Hiere. 23. Ve pastoribus qui dispergunt & dilacerāt gregē pascue mee. & in eodē. Vos dispsistis gregē meũ. Ezech. 11. In quib⁹ dispersi estis. & in eodē. 29. Et dispergā egyptios in nationes. & in eodē. Et cōgregabo egyptum de populis in quibus dispersi fuerant. Naũ. 2. Ascēdit qui dispergat corā te. Soph. 3. Filii dispersorum meorũ. Zach. 13. Et dispergentur oues. Sigñat ēt affluere. vt in eo. 1. Adhuc afflu ēt ciuitates mee bonis. i. dispergētur seu diuidentur: quia nō poterũt simul cohabitare propter multitudinē pecorũ & armētorum & aliorum bonorũ. Et aliqñ scribitur cum duplici sadic. Hiere. 23. Et quasi malleus conterens petrā. i. diuidens petrā. Abach. 3. Et contriti sunt mōtes seculi. Iob. 16. Et tenuit ceruicē meā & confregit me. vide de hoc supra in dictione נפץ Naphas. Et inde מפיץ Mephis. i. instrumentum quo petre conteruntur. Pro quo beatus hiero. trāstulit iaculum. Prouer. 25. Iaculum & gladiũ & sagitta acuta. Et inde תפוצה Thephusa. i. dispsio vel cōtritio aut dissipatio. Hiere. 25. Quia completi sunt dies vestri vt interficiamini & dissipationes vestre.

פוק Puc. haurire. educere. effundere. dissoluere. offendere. p̄s. 143. Eructantia ex hoc in illud. idest educentia seu haurientia. Prouer. 18. Et hauriet iocũditatē a dño. Sigñat et effundere. Ps. 139. Cogitauerunt contra me: ne derelinquas me. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Scelera eorũ ne effundantur. Sed ēt i predicto loco hebrei legunt. Scelera eorum ne educas. i. ne permittas vt scelera eorũ educantur in actu. Esa. 58. Cum effuderis esurienti aiam tuā. Sigñat ēt dissoluere. Hiere. 10. vt nō dissoluatur. Et inde פיק Phic. i. dissolutio. Naum. 2. & dissolutio geniculorum. Sigñat etiā offendere. Esa. 28. Ignorauerunt iudiciũ. pro quo he. le. offenderunt in iudicio. & inde פוקה puca i. offensio seu offendiculum. Beatus hiero. trāstulit Singultũ. 1. Reg. 25. Nō erit tibi hoc ī singultũ & ī scrupulũ cordis

פור Phur. irritũ facere. dissipare. dissoluere. Gen̄. 17. Quia pactum meũ irritum fecit. Nu. 30. In arbitrio viri erit si faciat: siue nō faciat. Pro quo he. le. Vir eius cōfirmet eũ aut irritum faciat eum. s. iuramētum. Sed beatus hiero. transtulit sensum. & in eodē. Si autē contradixerit postq̄ resciuit. i. si irritum fecerit. 3. Reg. 15. Peto vt venias & irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel. p̄s. 32. Dñs dissipat consilia gentium. p̄s. 88. Misericordiā autē meam nō dispergam ab eo. Pro quo he. le. Non faciā irritā ab eo. Esa. 44. Irrita faciēs signa diuinorũ. Hiere. 33. Et si irritum potest fieri pactum meũ cum die & nocte. & in eodē. Et pactũ meum irritum esse poterit dauid seruo meo. Et aliqñ scribitur cum duplici res. p̄s. 73. Tu cōfirmasti ī virtute tua mare. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Tu dissipasti ī fortitudīe tua mare. Scribitur ēt cũ duplici pe & res & dicitur פרפר Parpar. Iob. 16. Ego ille quōdam opulentus repente contritus sum. Pro quo he. le. Opulētus fui & contriuit me seu oppressit me. Et īde פורה Pura. i. torcular a terendo vel premēdo dictum. Esa. 63. Torcular calcaui solus. Est etiā פורה Pura genus mēsure. Pro quo beatus hieronymus transtulit lagenā. Aggei. 2. Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas. Ponitur etiā ꝑ laguncula. Esa. 10. Confringet laguncula in terrore. Item פור Phur. i. sors. Ester. 3. Missa est sors in vrnā: que hebraice dr̄ phur. Pro quo he. le. Misit phur. i. sortem. & in eodem. 9. & misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. & in eodem. Ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim.

פוש Phus. crescere. diffũdere seu effũdi. salire. abũdare. augere. Hiere. 50. Quoniā effusi estis sicut vituli super bam. i. creuistis seu augmentati estis. Naũ. 3. Latitauit populus tuus in montibus. Pro quo he. le. Diffusus est populus tuus in montibus. vnde sequitur. & non est qui congreget. Abach. 1. Et diffũdentur equites eius. Potest etiā legi. Crescent vel augentur equites eius. Malach. 4. Et salietis sicut vitulus de armento. Pro quo hebrei legunt. Et crescetis seu effundemini quasi vituli ad presepe. Et inde פש Pas. pro quo beatus hieronymus transtulit scelus: quasi פשע Pesaa Iob. 35. Nec vlciscetur scelus valde. Hebrei tamen dicũt ꝙ significat multitudinem. vnde in predicto loco ipsi legunt. Nec scit in multitudine nimia seu valde. & refertur ad ipm Iob. quasi dicat. Nescit iob in multitudine nimia sapientie & scientie dei. vnde sequitur. Ergo iob frustra aperit os suũ Et in lingua chaldaica cōmuniter significat predicta dictio multiplicare vel augmētare. Et inde dicũt aliqui ꝙ deriuatur פישון phison. quod est nomen magni fluminis paradisi: ꝑpter eius incrementum & abundantiā. Gen̄. 1. Nomē primi phison. Et beat⁹ hiero. in libro de hebraicis questionibus dicit ꝙ phison est fluui⁹ qui apud latinos gāges dr̄.

פות Poth. cardo. & solum inuenitur in numero plurali. s. פתות pothoth. 3. Reg. 7. Et cardines ostiorum domus interioris. Item פתה potha. siue פתה pathe. i. crinis: secundum translationē nostram. Esa. 3. Et dñs crinem earum nudabit. Hebrei vero dicũt ꝙ significat turpitudinem seu verēda mulieris vel hominis. vnde in p̄dicto loco ipsi legũt. Et dñs turpitudinem earum nudabit.

פז paz. aurum. obrizum. De quo vide in dictione sequēti.

פזז pazaz. salire. saltare. subsilire. dissolutum esse. 2. Reg. 6 Vidit regem subsilientem atq; saltantem coram dño. & scribitur aliquando cum simplici zain. Gen̄. 49. Et dissoluta sunt vincula brachiorũ & manuũ eius. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortificari seu roborari. vnde in p̄dicto loco ipsi legũt. Et fortificata seu roborata sunt brachia manuũ eius. Alii vero legunt sic. Et deaurata sunt brachia manuum eius. s. ꝑpter ornamenta aurea que in brachiis & manib⁹ portabat. Nam פז paz aurum siue obrizum significat p̄s. 20. Posuisti in capite eius coronam de lapide p̄cioso. ꝑ quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Pones in capite ei⁹ coronam de obrizo. Scribitur etiā cum mē in principio & dicitur מופז Muphaz. 3. Reg. 10. Et vestiuit eũ auro fuluo nimis. Pro quo hebrei legũt. Et vestiuit eũ auro obrizo. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אופז Vphaz. Dan̄. 10. Et renes eius accincti auro obrizo.

פזר pazar. dispergere. spargere. dissipare. p̄s. 88. Dispersisti inimicos tuos. p̄s. 111. Dispersit dedit pauperib⁹. p̄s. 147. Nebulam sicut cinerem spargit. Prouer. 11. Alii diuidunt propria. i. dispergunt. Hiere. 3. Et dispersisti vias tuas alienis. & in eodem. 50. Grex dispersus israel. Ponitur etiā pro dissipare. p̄s. 52. Quoniam domin⁹ dissipauit ossa eorum. p̄s. 140. Dissipata sunt ossa nr̄a secus infernum.

פחד Pachad. timere. formidare. expauescere. terreri. pterreri. admirari. Iob. 3. Quia timor quē timebā euenit mihi. p̄s. 13. Ibi trepidauerunt timore. i. timuerunt timore. Prouer. 28. Beatus homo qui semper est pauidus. Esa. 51. Et formidasti iugiter tota die. Hiere. 33. & timebunt & turbabũtur. Osee. 3. & pauebũt ad dñm & ad bonũ ei⁹. sigñat etiam terreri. Iob. 4. Et omnia ossa mea pterrita sunt. Esa. 33. Conterriti sunt in sion peccatores. Sigñat etiam mirari. Esa. 60. Et mirabitur & dilatabitur cor tuum. & inde פחד pachad. i. pauor. formido. terror. Gen̄. 31. Et timor Isaac affuisset mihi. & in eodē. Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac. idest per deum quem timebat isaac. p̄s. 52. Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor. Esa. 24.

Formido & fouea & laque⁹. Et in plurali פְּחָדִים Pechadim. Iob.15. Sonitus terroris in auribus illius. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. sonitus terrorū vel formidinū. Reperitur etiam in genere feminino cum thau in fine. Hiere.2. & nō esse timorē meum apud te: dicit dn̄s deus exercituū. Itē פַּחַד Pachad. testiculus. & solum inuenitur in numero plurali. Iob.40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt.

פֶּחָה Pecha. pricceps. dux. Nee.5. Annonas que ducibus debebantur non comedimus. pro quo he.le. Panē principis vel ducis non comedi. & est sensus sicut in littera nr̄a. Et aliquando scribitur cum aleph loco he. Esd.5. Quem & principem cōstituit. Et quādo post se regit genitiuū: mutat he in tau & dicitur פַּחַת Pachath. Esa.36. Et quomodo sustinebis faciem ducis vnius ex seruis dn̄i mei. Aggei.1. filium salathiel ducem iuda. Malach.1. offer illud duci tuo. Scribitur etiā cum mē in fine loco he: & dr̄ פֶּחָם Pecham. Nee.5. vt essem dux in terra iuda. Et in plu. פַּחוֹת Pachoth. siue פַּחֲוֹת Pachauoth. Nee.2. Epistolas dedit mihi ad duces regionis transflumen. & in eodē. Et veni ad duces regionis. & in eo. 5. Duces autem qui fuerunt ante me grauauerunt populū. Ezech.23. Pricipes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dr̄ פַּחֲוָתָא Pachauatha. Dañ.3. Magistratus & duces & tyrānos.

פָּחַז Pachaz. vagum esse. vagari. festinare. temere agere. Iudi.8. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos Hiere.3. Prophete eius vesani. pro quo hebrei legunt. Prophete eius festinantes siue temerarii. Et inde פַּחַז páchaz. i. festinatio seu temeritas. Geñ.49. Effusus es sicut aqua. ꝑ quo hebrei legūt. Festinatio. s. tua sicut aqua. i. sicut aqua festinat in preceps: sic tu egisti temere & festināter. Hiere.23. Qui seduxerunt populum meū in mendaciis suis: & in miraculis suis. vbi ponitur pro miraculis. pro quo hebrei legūt. In mēdaciis suis & in festinatiōe seu in temeritate sua.

פֶּחָם Pecham. carbo. pruna. Prouer.26. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignē. Esa.44. In prunis & in malleis formauit illud. Ponitur etiā pro duce vel principe. De quo vide supra in dictione פֶּחָה pecha.

פֶּחָר Pechar. in lingua chaldaica significat figulū. Dañ.2. Quia vidisti pedū & digitorū partes ex testa figuli.

פַּחַת Páchath. fouea. fossa. 2. Reg.18. Et proiecerūt eum in saltu in foueā grādem. Esa.24. Formido & fouea & laqueus sup te. & in plurali פְּחָתִים Pechathim. 2. Reg.17. Forsitā nunc latitat in foueis. Et inde פְּחֶתֶת Pechétheth. i. cōfossio seu corrosio. Leuit.13. Eo quod infusa sit in supficie vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio seu confossio est. s. lepre.

פִּטְדָה Piteda. topazius. lapis preciosus. & scribitur cū he vel thau in fine. Exo.28. In primo vers[...]erit lapis sardius & topazius. Iob.28. Non adequabitur ei topazius de ethiopia.

פָּטַר Patar. aperire. soluere. dissoluere. dimittere. remittere. declinare. Exo.34. Omne quod aperit vuluam meū erit. Nu.8. Pro primogenitis q̄ aperiunt omnē vuluā 1. Reg.19. Et declinauit dauid a facie saul. 1. Paralipo.25. Hi sunt principes cātorū per familias leuitarū qui in exhedris morabantur. ꝑ quo hebrei legunt. Hi sunt cantores principes patrū leuitarū i exhedris dimissi vel soluti. i. soluti ab aliis operib⁹: quia erāt occupati in cāticis. 2. Paralipo.23. Si quidem ioiada non dimiserat abire turmas. ps̄.21. Locuti sunt labiis: mouerunt caput. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Dimittūt labiū: mouēt caput. Prouer. 28. Qui dimittit aquā caput est iurgiorū. Et inde פְּטוּרִים peturim. siue [...] peture. i. pminētes sculpture: q̄si emittātur & egrediantur foras. 3. Reg.6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egrediētes. & in eodem. Et celaturas valde prominentes.

פַּטִּישׁ Patis. malleus. Esa.41. faber erarius percutiens malleo. Hiere.23. Et quasi malleus cōterens petrā. Item פַּטִּישׁ pates. in lingua chaldaica significat quoddā genus vestimēti. Pro quo beatus hiero. transtulit thiarā. Dañ.3. Vinctis cum brachis suis & thiaris.

פִּיד Phid. interit⁹. ruina. Iob.30. Et si corruerint ipse saluabit. ꝑ quo he.le. Si in interitu vel ruina ipsis salus. s. erit Et ē sensus sicut in littera nr̄a. & in eo.31. Si gauisus sum ad ruinā ei⁹ q me oderat. puer.24. & ruinā vtriusq̄ qs nouit.

פִּים Pim. pinguedo. aruina. & scribitur cū he in fine & dr̄ פִּימָה pima. Iob.15. Et de lateribus ei⁹ aruina depēdet.

פָּכָה Pacha. redundare. egredi. Ezech.47. Et ecce aque redundantes a latere dextero. Et inde פַּךְ pach. i. laguncula. seu lenticula. 1. Reg.10. Tulit ergo samuel lēticulam olei.

פָּלַל Palal. iudicare. diiudicare. arbitrari. orare. rogare. seu placare. Geñ.46. Non sum fraudatus aspectu tuo. pro quo hebrei legunt. Videre faciem tuam non iudicaui. i. nō putaui aut non diiudicaui. 1. Reg.2. Si peccauerit vir in virum: placari ei potest deus: si autē in deum peccauerit: quis orabit pro eo. ꝑ quo hebrei legunt. Si peccauerit vir in virum: iudicabit eum deus: siue iudicabunt eum iudices: qui dicuntur dii participatiue: vt dictum est supra in dictione אֱלֹהִים Elohim: sequitur si aūt i dn̄m peccauerit vir: quis iudicabit pro eo. potest etiam legi sicut est in littera nr̄a. Nam predicta dictio etiā significat placari vel orare: vt infra dicetur. ps̄.105. Stetit autem phinees & placauit. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. stetit autem phinees & diiudicauit. Ezech.16. Que vicisti sorores tuas. pro q̄ he.le. Que iudicasti vel diiudicasti sorores tuas. Et in eodē. 28. Et corruent interfecti in medio eius gladio. pro quo hebrei legūt. Et iudicabitur interfectus seu vulneratus in medio eius gladio. potest etiā deriuari a dictione נָפַל Naphal: que signat corruere: sicut est in littera nr̄a. Et inde פְּלִילִים pelilim. i. iudices arbitri. Exo.21. Et arbitri iudicauerint. & inde פְּלִילִי pelili. i. iudicādus: seu reus iudicio. Iob.31. Que est iniquitas maxima. ꝑ quo hebrei legunt. Que est iniquitas iudicanda. i. rea iudicii. Scribitur etiā cum mē in fine & dicitur פְּלִילִים pelilim. vt supra in eodem. Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. i. iniquitas iudicāda. Et inde פְּלִילָה pelila. i. iudicatio seu iudiciū. pro quo btūs hiero. transtulit conciliū. Esa.16. Ini cōsiliū: coge conciliū. Scribitur etiam cum duplici iod & dr̄ פְּלִילִיָּה pelilia. Esa.28. Et ignorauerūt iudiciū. & qn̄ p̄dicta dictio פָּלַל palal. ē verbū quarte cōiugationis: tunc signat orare. vel placare. Geñ.20. Orabit pro te quia ꝓpheta est. & in eodē. Orāte autē abraā sanauit deus abimelech. 1. Reg.1. Orauit ad dn̄m flens largiter. Et in eodē.2. Et orauit anna & ait. 3. Reg.8. Et orauerint & deprecati te fuerint. ps̄.5. Quoniā ad te orabo. Et inde תְּפִלָּה Thephila. i. oratio. 4. Reg.20. Audiui orationē tuā. ps̄.16. Auribus percipe orationē meā. & in titulo. ps̄.89. Vbi dr̄ oratio moysi hominis dei. ps̄.101. Respexit in orationē humilium. Abach.3. Oratio abachuc prophete.

פָּלָא Pala. mirificare. mirabiliter agere. mirabilē esse. occultum seu absconditum esse. aut dificile esse. separare. vł segregare. Deut.28. & augebit dn̄s plagas tuas & plagas seminis tui. ꝑ quo he.le. Et mirificabit dn̄s plagas tuas & plagas seminis tui. i. plagas admirādas inferet tibi. 2. Reg.1. Et amabilis sup amorē mulierū. ꝑ quo he.le. Mirabilis fuit amor tuus mihi sup amorē mulierū. Iob.10. Reuersus mirabiliter me crucias. Esa.29. Ecce ego addā vt admirationem

faciā populo huic miraculo grandi. Ioel.2. Qui fecit mirabilia vobiscū. & aliqn̄ scribitur cū he in fine loco aleph. Vt ps̄.16. Mirifica misericordias tuas. ps̄.30. Qm̄ mirificauit misericordiā suā mihi. Et inde פֶּלֶא Pele. i. miraculū seu mirabile: mirificum. miraculosum. Exo.15. Faciens mirabilia Quod in hebreo legitur singulariter. s. faciēs mirabile seu faciens miraculū. Esa.9. Et vocabitur nomē eius admirabilis cōsiliari⁹. i. miraculosus seu mirabilis aut mirificus. & in eodē.25. Qm̄ fecisti mirabilia. ꝑ quo he.le. Qm̄ fecisti mirabile seu miraculū. Et īde פְּלִיאָה pelia. i. mirabilis. ps̄.138. Mirabilis facta ē sciētia tua ex me. Et in plu. פְּלָאוֹת pelaoth siue פְּלָאִים Pelaim. ps̄.118. Mirabilia testimonia tua. Threñ. 1. Et deposita est vehemēter. ꝑ quo he.le. & descēdit aut deposuit seu parui pendit miracula. Pōt ēt intelligi sicut est in littera nr̄a. Dañ.12. Vsq̄quo finis horū mirabiliū. Et aliqn̄ scribitur cum nū in principio & dr̄ נִפְלָאוֹת Niphlaoth. siue נִפְלָאִים Niphlaim. ps̄.104. Memētote mirabiliū suorū. ps̄. 129. Nec ambulaui in magnis: nec in mirabilibus sup me. ps̄.138. Mirabilia opera tua. & aliqn̄ p̄ponitur ei littera mē & dr̄ מִפְלָאוֹת Miphláoth. Iob.37. Magnas & pfectas scientias. signat ēt p̄dicta dictio occultū seu abscōditū aut difficile. Deut.17. Si difficile & ambiguū apud te iudiciū esse prospexeris. ꝑ quo he.le. Si occultū vel abscōditū aut ignotum fuerit a te verbū iudicii. & in eo.30. Mādatū hoc quod ego p̄cipio tibi hodie nō supra te est. i. nō est occultū vel absconditū a te. Iudi.13. Cur queris nomē meū quod est mirabile. Pro quo he.le. Quod ē occultū seu abscōditū. Pōt etiā legi secundū primā significationē sicut est in littera nr̄a. Et inde ille cuius nomē ignoratur vel tacetur i scriptura dr̄ פְּלֹנִי Peloni. i. ille talis. 4. Reg.6. In loco illo & illo ponamus insidias. Ruth.4. Sede hic vocās eū noīe suo. ꝑ quo he.le. Sede hic talis viduus. dicitur ēt פַּלְמוֹנִי Palmoni. Dañ.8. Et dixit vn⁹ sctūs alteri nescio cui loquēti. vbi ponitur pro eo quod in littera nr̄a est alteri nescio cui. signat etiā predicta dictio segregare vel separare. Nu.6. Cū fecerit votū vt sctificētur. Pro quo he.le. Cū segregauerint vel separauerint se ad vouēdum votū nazarei. & in eo.15. Vota soluentes aut sponte offerētes. pro quo he.le. Ad segregandū vel separādū votū aut spōte. s. offerētes. vide ēt de hoc ifra i dictiōe פָּלָה Pala.

פָּלַג Palag. diuidere. Geñ.10. Nomē vni phaleg: eo quod in diebus eius diuisa sit terra. Iob.38. Quis dedit vehemētissimo imbri cursum. ꝑ quo he.le. Quis diuisit vehemētissimo imbri aqueductū. ps̄.54. Precipita dn̄e & diuide linguas eorū. Dañ.2. Regnū diuisum erit. Et inde פְּלַג Pelag. i. diuisio seu dimidiū. Dañ.7. Vsq̄ ad tēpus & tēpora & dimidium tēporis. Et inde פְּלֻגַּת pelugath. i. diuisio. 2. Paralipo. 35. Et ministrate in sanctuario per familias turmasq̄ leuiticas. pro quo he.le. Et state in sanctuario secundū diuisionē dom⁹ patrū pro fratrib⁹ vr̄is filiis populi & per diuisionē domus leuitarū. Et beatus hiero. trāstulit sensum. Et in plu. פְּלַגּוֹת Pelagoth. Iudi.5. Diuiso cōtra se ruben. pro quo he.le. In diuisionibus ruben. Scribitur etiā cū mē in principio & dr̄ מִפְלַגּוֹת Miphlagoth. 2. Paralipo.35. vt darent per domos & familias singulorū. i. secūdū diuisiones domorū patrū. Et inde פֶּלֶג Péleg. i. riuus seu flumē qui ab alio magno fulmine diuisus est. ps̄.84. Flumen dei repletū est aquis. Et in plu. פְּלָגִים Pelagim. ps̄.1. Et erit tāq̄ lignū quod plātatū est secus decursus aquarū. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et erit tāq̄ lignū trāsplantatū iuxta riuulos aquarū. ps̄.45. Fluminis impetus letificat ciuitatē dei. Pro quo beatus hiero. trāstulit fluminis diuisiones letificāt ciuitatē dei. Esa.30. Riui currētiū aquarum. Reperitur etiā פְּלַגּוֹת Pelagoth. secundum terminationē femininorū. Iob. 20. Nō videat riuulos fluminis: torrentes mellis & butyri.

פִּלֶּגֶשׁ Pileges. cōcubia. Geñ.22. cōcubia vero illi⁹ noīe roma. & i eo.35. & dormiuit cū bala cōcubia pr̄is sui. & i eo.36. Erat āt thāna cōcubia eliphaz. Et i plu. פִּלַגְשִׁים Pilagsim secundū terminationē masculinorū. Geñ.25. Filiis aūt concubinarum largitus est munera. 2. Reg.20. Decē mulieres cōcubinas. Cāti.6. & octoginta cōcubine. Ponitur etiā ꝑ cōcubitu. Ezech.23. Et isaniuit libidine sup cōcubitū eorū.

פֶּלֶד Pelad. habena. secundū trāslationē nr̄am. Et solū inuenitur in numero plurali. s. פְּלָדוֹת Peladoth. Naū.2. Ignee habene currus. Hebrei tn̄ dicunt q̄ signat lāpades sicut לַפִּד Lapid de quo supra dictum est in littera lamed.

פָּלָה Pala. separare. diuidere. mirificare. mirabile facere. Exo.8. Faciāq̄ mirabile i die illa in terra gesen. Pro q̄ he.le. Et separabo i die illa terrā gesen. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a: vt infra dicetur. & in eo.9. Et faciet dn̄s mirabile inter possessiones israel & egyptiorum. pro quo he.le. Et diuidet dn̄s inter possessiones israel & egyptiorū. & in eodē.11. Vt sciatis quanto miraculo diuidat dn̄s egyptios & israel. Et in eo.33. Vt glorificemur ab oibus populis. ꝑ quo he.le. Vt diuidamur ego & populus tuus ab oibus populis Potest etiā legi vt mirificemur. ps̄.4. Et scitote qm̄ mirificauit dn̄s sanctum suum. Vide etiam de hoc supra in dictione פָּלָא pala cum aleph in fine.

פָּלַח Palach. diuidere. scindere. concidere. secare. dissecare. 4. Reg.4. Et reuersus concidit in olla pulmenti. Iob.16. Cōuulnerauit lūbos meos. Pro quo he.le. Secuit vel concidit renes meos. ps̄.14. Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Sicut agricola qui scindit terrā. Prouer.7. Donec trāsfigat sagitta iecur ei⁹. i. donec diuidat vel scidat. Et īde פֶּלַח pelach. i. fragmē. Iudi.9. Et ecce vna mulier fragmē mole desup deiiciēs. Cāti.4. Sicut fragmē mali pūici. & i eo.6. Sicut cortex mali punici. vbi ponitur pro cortice. Ponitur ēt pro malleatore. eo quod diuidit & cōcidit. Iob.41. Et stringetur q̄si malleatoris inc⁹. Itē פְּלַח Palach. In ligua chaldaica signat seruire siue colere. Dañ.3. Deos tuos non colunt Et in eo. Quia deos tuos nō colimus. Et in eo.6. Deus tu⁹ quē colis semper. & inde פֻּלְחָן pulchan. i. seruit⁹. ministerium. Esd.6. vasa quoq̄ que dantur tibi in ministerium domus dei tui.

פָּלַט Palat. euadere. saluare. saluari. eruere. Eripere. liberare. eiicere: siue expellere. pere. 2. Reg.22. saluabis me a cōtradictiōibus populi. ps̄.16. Eripe aīam meā ab impio. ps̄.17. Refugium meum & liberator meus. ps̄.31. erue me a circundantibus me. ps̄.55. Pro nihilo saluos facies illos. Ezech.7. Et saluabūtur qui fugerint ex eis. Mich.6. et app̄hendes & nō saluabis: & quos saluaueris in gladio dabo. Hebrei tn̄ in p̄dicto loco legūt. et app̄hēdes & nō eiicies & q̄s eieceris gladio dabo. Signat ēt parere. Iob.21. vacca pepit & nō est priuata fetu. ponitur ēt ꝑ amplexari. Esa.5. & āplexabitur & non est qui eruat. & inde פְּלֵיטָה peleta. i. euasio. liberatio. siue illud quod euadit vel liberatur. Geñ.32. Alia turma q̄ reliq̄ est saluabitur. ꝑ quo he.le. & erit alia turma i liberationē vel in euasionē. Et est sensus sicut in littera nr̄a. Exo.10. Sed comedatur q̄d residuū fuerit grandini. i. q̄d liberatū fuerit a grādine. Et inde פָּלִיט Palit. i. ille qui euasit vel effugit mortē vel piculū. Geñ.14. & ecce vnus qui euaserat. Threñ.2. Et nō fuit i die furoris dn̄i qui effugeret. & in plu. פְּלֵטִים peletim. Iudi.12. quia dixerant fugitiuus est galaad de ephraim. q̄d in hebreo legitur i plu. s. fugitiui estis vos galaad de ephraim. Esa.66. Et mittā ex eis qui saluati fuerint ad gentes. & in abdia. nec stabis in exitibus ve

qui fugiūt

interficias eos qui fugerint.

פֶּלֶךְ Fusus. Vicus. Pagus.

פֶּלֶךְ Pelech.fusus.baculus. vicus.2. Reg.3. & tenēs fusū & cadēs gladio.& aliqui he.dicūt ꝙ in ꝑdicto loco significat baculū.Prouer.31.& digiti eius apprehēderunt fusum Significat etiam vicum seu pagum.Nee.3. Princeps vici ierusalem.& in eodem.princeps pagi maspha.

פֶּלֶס Pōderare Munire. Dirigere

פלס Palas.pōderare.dirigere.rectificare.ꝑs.77. Viā fecit semite ire sue.ꝓ quo he.le.Pōderauit siue direxit semitā furori suo.Beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit. Muniuit semitā furori suo.ꝓuer.4. Dirige semitā pedib⁹ tuis. & in eo.5.Per semitā vite nō ābulat.ꝓ quo he.le. Semitā vite ne diriget vel he dirigetur ī ea: cuius expositionē vide supra in dictione פם Pun.Esa.26.Rectus callis iusti ad ābulādū.ꝓ quo he.le. Rectū callē iusti pōderabis seu diriges.& inde פֶּלֶס Peles.i.pōdus.Prouer.16. pondus & statera iudicia dñi sunt.Esa.40.Et librauit in pondere montes.

פֶּלֶס Pōdus פַּלֵּץ Cōcutere פַּלָּצוּת Tremor. Formido Tenebre.

פלץ Palas.cōcutere.cōcussum eē.tremere.Iob.9. Et colūne eius cōcutiūtur. Et inde פַּלָּצוּת Palasuth.i.tremor. cōcussio. Iob.21.& cōcutit carnē meā tremor. Ezech.7.& operiet eas formido. In alio vero loco beatus hiero.transtulit tenebras seu caliginē.ꝑs.54.Et cōtexerūt me tenebre. Esa.21. Tenebre stupefecerūt me. Sed ēt i ꝑdictis locis hebrei interpretātur tremorē seu concussionē.Et inde מִפְלֶצֶת Miphleseth.i.idolū priapi: secūdū trāslationē nr̄am.3.Reg 15.Insup & maachā matrē suā āmouit ne esset prīceps in sacris priapi.& in eo. Subuertitq̨ specū eius & cōfregit simulachrū turpissimū. Et aliq̄ñ scribitur cū thau i principio & dr̄ תִּפְלֶצֶת Thiphleseth.Pro quo beatus hiero.trāstulit arrogantiā.Hiere.49.Arrogantia tua decepit te.

מִפְלֶצֶת Priapus. תִּפְלֶצֶת arrogātia.

פלש Palas.inuoluere.cōspergere.s.cinere vel puluere:qđ fiebat in signū luctus & tristitie.Hiere.6.& cōspergere cinere.& in eo.25.Et aspergite vos cinere.Ezech.27.Et cinere cōspergētur.Mich.1.puluere vos conspergite.

פַּלַשׁ Cōspgere. Aspergere

פלש palas.cū pūcto cebolet.extēdere siue expādere.& solum inuenitur nomē plurale ab eo deriuatū.s. מִפְלְשֵׂי Miphlese.i.extēsiones siue expāsiōes. ꝓ quo beatus hiero. trāstulit semitas.Iob.37.Nunquid nosti semitas nubium.i. quibus viis vel semitis nubes expandatur super terram.

פַּלֵשׂ מִפְלְשֵׂי Semite

פם Pum.in lingua chaldaica significat os.Dañ.4.Cumq̨ sermo adhuc esset in ore regis.

פם Os.

פֶּן Pen.Ne forte.Geñ.26.Ne forte interficerēt eū. Et in eo. Ne morerer ꝓpter eā.i.ne forte morerer. vide ēt de hoc supra in dictiōe פם pum. Itē פִּנָּה pina.angulus.ꝑs.117.Hic factus est in caput āguli. Prouer.7.Transit per plateā iuxta angulū.& in eo. Iuxta oēm angulū insidiās.Et secundū hebreos he vltimū est generis feminini:& ideo ei⁹ primitiuū est ꝑdicta dictio פֶּן Pen.alii vero dicūt ꝙ deriuatur a sequēti dictione פְּנִין penin.& in plu. פִּנּוֹת pinoth.Exo.27.Cornua autē per q̄ttuor angulos ex ipso erunt. Iob.1.Et cōcussit q̄ttuor angulos domus.Soph.1.Et sup ciuitates munitas & super angulos excelsos.Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco ponitur pro turrib⁹ firmissimis:sicut firmitas domus est in angulis. Et quia in angulis ponūtur lapides maiores & meliores.ideo maiores & prīcipes populi appellātur hoc noie.Iudi.20.Oms āguli populorū.Reperitur etiā פִּנִּים pinim i gñe masculino.Zach.14.Et vsq̨ ad portā angulorū.

פֶּן Ne forte. פִּנָּה Angulus. פִּנּוֹת anguli. anguli pro pricipib⁹ פִּנִּים anguli.

פנן Enin.gēma.seu margarita.& solū inuenitur i numero plu.s. פְּנִינִים peninim. Prouer.3. Preciosior est cunctis opibus.i.cūctis gēmis.& i eo.20. Est aurū & multitudo gēmarū. & in eo.31. Procul & de vltimis finibus ꝑciū eius. ꝓ quo he.le.Et ꝓcul siue lōge magis q̄̃ gēme preciū eius.i.lōge ꝑciosius gēmis preciū ei⁹.Threñ.4.Rubicūdiores ebore antiquo. ꝓ quo he.le. Rubicūdiores esse plusq̨ gēme.i. plusq̨ gēme rubicūde.& dicunt aliqui qđ a predicta dictione deriuatur פִּנָּה pinna.i.angulus: & ponitur ibi dages in littera nun ꝓpter defectū alterius nun. alii vero dicunt qđ deriuatur a dictione פֶּן pen:dequa supra dictū est.

פְּנִין פְּנִינִים Gēme פִּנָּה

פנג panag.balsamū.vnguētum preciosum.Ezech.27.Balsamū & mel & oleū & resinā ꝓposuerūt ī nūdinis tuis.

פַּנַּג Balsamū.

פנה pana.respicere.intueri:aduertere.aiaduertere.vertere auertere.declinare. parare.seu ꝑparare.Exo.2. Cūq̨ circūspexisset huc atq̨ illuc.& in eodē. Et reuersus est moyses de monte. pro quo he.le. Et respexit & descēdit moyses de mōte.Leuit.26. Respiciā vos & crescere vos faciā.Deut. 31.Quia secut⁹ est deos alienos.pro quo he.le.Quia respexit seu diuertit ad deos alienos. Iudi.20. Beniamin quoq̨ respiciens retro.Iob.6.Verūtamen quod cepistis explete. Pro quo he.le. Et nunc animaduertite: respicite in me:vel sic.Et nunc quia cepistis:respicite in mē.ꝑs.101.Respexit in orationem humiliū. ꝑs.118.respice in me & miserere mei. Hiere.47.Non respexerūt patres filios. Ezech.9.Que respicit ad aquilonē.& in eodē.11. Que respicit ad solis ortū. Significat etiā vertere vel auertere.siue diuertere :aut declinare. Deut.2. Profectiq̨ inde venimus in solitudinem. pro quo hebrei legunt.Et diuertimus siue respexim⁹: & ꝓfecti sumus ad solitudinē. & in eodē. Ite contra aquilonē.i. vertite vel diuertite contra aquilonē. Et in eodē.29.Cuius cor auersus est a dño deo vr̄o. Iudi.15.Caudasq̨ earum iungit ad caudas.pro quo he.le.Et vertit caudā ad caudā.i.fecit vt mutuo respicerēt.Et in eo. 20. Quod cum vidissent filii beniamin in fugā versi sūt.1.Reg.10.Cum auertisset humerum suū vt abiret.& in eodē.14. Quocūq̨ se verterat superabat.Esa.56.Omnes in viā suā declinauerunt.Hiere.2.verterunt ad me tergum & non faciē. Et in eodē.6. Ve nobis quia decliauit dies.& in eodē.49. Quomodo deiecit ceruicem moab.proquo he.le. Quomodo vertit ceruicē moab. scilicet vt fugeret. & in eo.4. fugite & terga vertite. Et in eodem. Versa est vt fugeret.Ezech.43.Gradus aūt eius versi ad orientē.Potest etiā legi secundū primā significationē. Respiciētes ad oriētē.& inde פְּנוֹת penoth.i.primo mane.s. q̄ñ mane vl' aurora respicit ab oriēte.Et scribitur cū lamed i pricipio & dr̄ לִפְנוֹת liphnoth.Exo.14.reuersūq̨ est prio diluculo ad priorē locū.ꝑs.45.Adiuuauit eā de⁹ māe diluculo.pōitur ēt ꝓ tpe vesptino.& inde פָּנִים panim.i.facies.vultus.aspect⁹.& declinatur tm̄ plr̄:& cōiter ē gñis masculini. Geñ.1.Et tenebre erāt sup faciē abyssi:& spūs dñi ferebatur sup aq̄s.ꝓ quo he.le.sup faciē aquarū.& in eo.4. & cōcidit vult⁹ eius.& in eo.& cur cōcidit facies tua.& in eo.32 .vidi dñm facie ad faciē.& in eo.33.Sic eni vidi faciē tuā:quasi viderim vultū dei.Exo.33.loq̄batur dñs ad moysen facie ad faciē.& in eodē.Nō poteris videre faciē mea.Nu.6.Cōuertat dñs vultū suū ad te.Deut.4.eduxitq̨ te ꝑcedēs.ꝓ q̄ he.le.Et eduxit te in facie sua.i. in presentia sua. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a.2.Reg.2.& leuare nō potero faciē meā. Et in eo.11.Ponite vriā exaduerso belli. Pro quo he.le.Ponite vriā exaduerso faciei belli.i.in prima acie belli. ꝑs.33 Et facies vr̄e nō cōfundentur.Prouer.25.Et facies tristis linguā detrahētē.& in eo.28.qui cognoscit i iudicio faciē:nō bene facit.Reperitur ēt in ge.fe.Ezech.21. Quocūq̨ faciei tue est appetit⁹.& ꝑponitur ei lr̄a lamed & dr̄ לִפְנֵים lephanim siue לִפְנֵי Liphne.i.corā.i cōspectu.ante.anteq̨. Ab initio.Geñ.6.Corrupta est autem terra coram domino. & in eodē.10.Erat aūt robustus venator corā dño. & in eodem. 13.Ecce vniuersa terra coram te. Et in eo.24. & appositus est in cōspectu eius panis.& in eodem. 46. Misit aūt iacob iudam ante se, Ruth.4. Hic autem erat mos antiquitus in israel.Pro quo hebrei legūt. Hoc autem erat ante.i.ab antiquo in israel.1.Reg.8.& egredietur ante nos.Nee.5.Duces autem primi qui fuerūt ante me. Iob.8.Et ante omnes herbas arescit.ꝑs.71.Ante solem ꝑmanet nomen eius. ꝑs.101. Initio tu dñe terrā fundasti.Prouer.17. Cum spoponderit pro amico suo.pro quo hebrei legunt. Cum spopōderit coram amico suo.siue ante amicum suū. & in eodē.18. Anteq̨ conteratur exaltatur cor hominis:& anteq̨ glorificetur humiliatur.Malach.4. Anteq̨ veniat dies dñi. Significat etiā velut aut quasi.1.Reg.1. Ne reputes ancillam tuā quasi vnā de filiabus belial.Iob.4.Cōterētur velut a tinea.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מִפְּנֵי Mipene.i. a facie.a cōspectu. Geñ.3.Abscondit se adam & vxor eius a facie dñi. & in eodem.16. A facie sarai dñe mee ego fugio. & in eodem.35. Cum fugeret fratrē suum. Pro quo hebrei legunt.Cum fugeret a facie Esau fratris sui. Hiere.5.Et a facie mea non dolebitis. Est etiā redditiuū rationis. Exo.19. Eo quod descendisset dñs sup eū in ignē. Scribitur etiā cū lamed in principio & dr̄ מִלִּפְנֵים Milephanim.siue מִלִּפְנֵי Miliphne.i.a facie. de vultu.de cōspectu.ab āte:siue ab antiquo.Geñ.4.Egressusq̨ cain a facie dñi.Exo.35.Egressa ē ois multitudo filiorū israel de cōspectu Moysi.ꝑs.16.de vultu tuo iudiciū meum ꝓdeat.ꝑs.113. A facie dei mota est terra:a facie dei iacob. Ione.1. Vt fugeret in tharsis a facie dñi. Et aliq̄ñ preponitur ei dictio עַל Al.vel dictio אֶל El.& dr̄ עַל פְּנֵי Aal pene.siue אֶל פְּנֵי El pene.i.ad faciē.in faciē.in cōspectu.ante faciē.,corā.Geñ.11.Mortu⁹ est autē arā ante thare prēm suū.i.viuēte thare.& in eodē.25. Corā cunctis fratribus suis obiit.i.eis viuētibus. Exo.20. Nō habebis deos alienos corā me. Nu.3. Functiq̨ sunt sacerdotio Eleazar & ithamar corā aaron patre suo. Deut.7.& reddēs odiētibus se statim: ita vt dispderet eos.pro quo he.le. & reddēs odiēti se in facie sua.i.in vita sua.& in eo.Protinus eis restituens quod merētur.Pro quo he.le. In faciem suā reddēs ei. Iob. 1.Nisi in faciem benedixerit tibi.& in eodem.6. Et prebete aurem & videte an mentiar. ꝓ quo hebrei legunt. Et in facie vr̄a si mētiar. & est sensus sicut in littera nr̄a. & in eodē. 21.Quis arguet corā eo vias eius. Item פְּנִים Panim.i.intus siue interi⁹.Ezech.2.Qui erat scriptus intus & foris.Potest etiā legi ante & retro. Scribitur etiā cum he i fine & dicitur פְּנִימָה Penima. 3.Reg.6.& cedro ois domus intrinsecus vestiebatur.ꝑs44. Omnis gloria eius filie regis ab intus. Et inde פְּנִימִי Penimi.i.interior. Ezech.40. Et itroduxit me in atrium interius. & in eodē.41. Vsq̨ ad domū interiorē. Et in eodem. Intrinsecus & forinsecus.& in genere feminino פְּנִימִית Penimith. vt in eodem. 44. Cum ingredientur portam atrii interioris.Et in plurali פְּנִימִים Penimim.siue פְּנִימִיּוֹת Penimioth.1.Paralipo.28. Et cellariorum eius interiorum.2. Paralipo.4. Et ostia celabit tēpli interioris.ꝓ quo hebrei legunt.Et ostia eius interiora.Et aliquādo scribitur cum lamed in principio & dicitur לִפְנַי Liphnai.3. Reg.6.Porro quadragīta cubitorum erat ipsum tēplū pre foribus oraculi.Pro quo hebrei legunt.Porro quadraginta cubitorum erat domus : hoc est tēplum interius. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מִלִּפְנִים Miliphnim.vt in eodē.Quasi ꝑminentes de pariete:et egredientes.pro q̄ hebrei legunt. Ab intrinseco & foris.s.egrediētes. Et quia ira ostēditur in facie:ideo ponitur פָּנִים Panim.i.facies pro ira. Geñ.32.Dixit eni placabo illū muneribus. pro quo he.le. Dixit enim placabo irā eius munere. Leuit.20. Ponā faciē meā sup hominē illum.i.ponā iram meā. Iob.9. Cōmuto faciem meā.pro quo he.le.Relinquā faciem meā.i.iram vel indignationē meā.ꝑs.33. Vultus autē dñi sup facientes mala.Hiere.3.Nō auertam faciem meā a vobis.pro quo he.le. Non imitam iram meā in vobis.Threñ.4.facies dñi diuisit eos.i.ira dñi.Item פִּנָּה Pinna.i.parare.ꝑparare.expurgare.Geñ.24.Preparaui domū & locū camelis tuis.Esa.40. Parate viam dñi. & in eo.57.Declinate de semita.pro quo he.le.preparate siue expurgate semitā.i.lapides ab ea tollite.vnde sequitur auferte offendicula de via populi mei.potest etiā significare declinare sicut est in littera nr̄a : vt supra dictum est.& in eodem.62. Preparate viā populo. Soph.3. Auertit inimicos tuos.ꝓ quo hebrei legūt. Expurgauit inimicos tuos . i.abstulit eos de terra tua. Potest etiā significare auertere sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. Item פִּנָּה Pinna.i.angulus. Nee.3.vsq̨ ad flexuram & vsq̨ ad angulum.& in eodem.Et contra cenaculum anguli. Hiere.31. Vsq̨ ad portam anguli.de quo vide supra in dictiōe פֶּן pen.

פָּנָה Circūspicē Respicere. Diuertere. auertere. Vertere declinare פְּנוֹת לִפְנוֹת diluculū. פָּנִים Facies. Vultus לִפְנֵים Coram. In cōspectu Ante Initiū. Anteq̨. Quasi Velut מִפְּנֵי A facie Eo quod. מִלִּפְנֵים A facie De cōspectu De vultu עַל פְּנֵי Ante Coram. In faciem פְּנִים Intus. פְּנִימָה Intrinsec⁹ Ab intus פְּנִימִי Interior פְּנִימִית Interius פְּנִימִים Interiores Interius לִפְנַי Interius. מִלִּפְנִים Ab intus. פָּנִים Ira. Facies פִּנָּה preparare. Parare. expurgare פִּנָּה Angulus.

פנק Panac..i deliciis nutrire.seu delicate nutrire.Prouer. 29.Qui delicate nutrit a puericia seruū suū. & solum inuenitur in predicto loco.

פָּנַק Delicate nutrire.

פס Pas:siue פִּסָּה pisa.fragmētum.particula. Dañ.5. Et rex aspiciebat articulos manus scribētis.pro quo hebrei legunt.Et rex aspiciebat particulā seu fragmentū manus scribentis.Et in eo.Idcirco ab eo missus est articul⁹ manus.Et in plurali פַּסִּים pasim.Geñ.37.Fecitq̨ ei tunicā polymitā. idest ex multis fragmentis seu pitaciis diuersorum colorū siue ex multis filis diuersorum colorum contexta.nam polymita est dictio composita a poly quod grece signat multum:& mitos filum seu licium.Ponitur etiam pro talari. 2. Regum.13.que induta erat talari tunica. & inde פִּסָּה Pisa. idest fragmentum vel placenta aut placentula. ꝑs. 71.Erit firmamentū in terra in sūmis montiū.pro quo he.le. Erit fragmentum val placentula tritici in terra.Et beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit.erit memoriale triticū i terra.

פַּס Articulus Particula פַּסִּים polymita. Talaris. פִּסָּה Fragmētū

פסס pasas.finire.deficere.diminui. & scribitur cū simplici samach.ꝑs.11. Quoniā diminute sunt veritates a filiis hoim. Et aliqui hebrei dicunt quod inde deriuatur dictio פַּס pas.siue פִּסָּה pisa.idest fragmentum seu particula. De quo dictum est in dictione precedenti.

פָּסַס Diminui

פסג pasag.distribuere.secundum trauslationem nr̄am.ꝑs. 47.Distribuite domos ei⁹.hebrei vero dicūt ꝙ signat exaltare seu munire:& quod deriuatur a dictiōe פִּסְגָּה phasga.quod est locus altus & munitus. Deut.3. Ascende cacumen phasge.

פָּסַג distribuere Exaltare.

פסח pasach.claudicare.claudū fieri.trāsilire.trāsire.2.Reg. 4.Cecidit & claud⁹ effect⁹ est.3.Reg.18. Vsq̨quo claudicatis in duas partes.& inde פִּסֵּחַ pisēach. idest claudus. Leuit.21. Si cecus fuerit: si claudus. 2.Reg. 9.Claudus vtroq̨ pede.Esa.35.Tunc saliet sicut ceruus claudus. & in plurali פִּסְחִים pischim.2.Reg.5.nisi abstuleris cecos & claudos. Esa.33.claudi diripiēt rapinā.Signat ēt ꝑdicta dictio trāsilire vl' trāscēdere.Exo.12.trāscēdet ostiū dom⁹.& i eo. & videbo sanguinē & trāsibo vos.i.trāsiliā.3.Reg.18.Trāsiliebāt q̨ altare qđ fecerāt.Esa.31.trāsiēs & saluās.& ide פֶּסַח pesach i.trāsit⁹.eo qđ trāsiliuit domos israelitarū.Exo.12. victima trāsit⁹ dñi est.q̄ñ trāsiuit sup domos filiorum israel: vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

פָּסַח Claudus fieri. claudicare פִּסֵּחַ Claudus פִּסְחִים claudi. trāscendere Transire Trāsilire פֶּסַח Transitus

פסל pasal.dolare.ꝑscindere.sculpere.Exo.34.ꝑcide ait tibi duas tabulas lapideas.& in eo. Excidit ergo duas tabulas lapideas. Deut.10.dola tibi duas tabulas lapideas .& i eo.Cūq̨ dolasset duas tabulas lapideas.& inde פֶּסֶל pesel. idest idolum .sculptile . Leuit. 29. Non facietis vobis idolum & sculptile.Esa.40.Nūquid sculptile conflabit faber. & in eo.Quō statuat simulachrū qđ nō moueatur Et in eo. 42.Cōfundantur confusione qui confidūt in sculptile . Et

פָּסַל precīdere Excidere Dolare פֶּסֶל Idolū

in eo.44. Plaste idoli omnes nihil sunt. Et in eodē. Quis formauit deum:& sculptile formauit.& in eodem.45. Qui leuant lignum sculpture sue. Et in plurali.פְּסִילִים Pesilim. Deut.7. Sculptilia eorū igne comburite. Iudi.3. Et pertransiuit locum idolorum vnde reuersus fuerat. ps.77. Et in sculptilibus suis ad emulationē eū ꝓuocauerunt. Esa.4. Et laudem meam sculptilibus.

פְּסַנְתֵּרִין Pesantherin.in lingua chaldaica sigñat instrumentum musicum.pro q̄ beatus hiero.trāstulit. psalteriū. Dañ.3. Et cithare & psalterii & symphonie.

פָּעָה Paa.clamare.ingemiscere. Esa.44. Sicut parturiēs loquar. Pro quo hebrei legunt. Sicut parturiens clamabo seu vociferabo.& inde אֶפְעֶה Ephee.quod sigñat serpentis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit viperam. Esa.30. vipera & regulus volans.

פָּעַל Paal.operari.facere. Iob.35. Si peccaueris:quid ei nocebis. Pro quo he. le. Si peccaueris quid operaberis cōtra eū. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a. Esa.41. quis hec opatus est & fecit.& in eodem.44. Et operatus est in brachio fortitudinis sue. Et in eo. De reliquo autē operatus est deum. Mich.2. Et operamini malum in cubilibus vestris. Et inde פֹּעַל Poal.idest opus. Ps.9. In ope manuū suarū cōprehensus est peccator. Hiere.22. Et mercedem non reddet ei. Pro quo he.le.& opus suū.i.mercedē operis sui nō reddet ei. & in plurali פְּעָלִים Pealim.2. Reg.23. Banaias filius ioiade viri fortissimi magnorum operū.& in ge.fe.פְּעֻלָּה peula.seu פְּעֻלַּת Peulath. Leuit.19. Non morabitur opus mercenarii apud te. Esa.40. Et opus illius coram illo.& in plu. פְּעֻלּוֹת Peuloth.ps.16. Vt non loquatur os meum opera hominū. scribitur etiam cū mem in principio & dicitur מִפְעָלוֹת Miphaaloth.ps.45. Venite & videte opera dñi.

פָּעַם Paam.terrere.perterrere. pulsare. Geñ.41. Et facto mane pauore pterritus. Pro quo hebrei legunt.& perterritus est spiritus eius. Iudi.13. Cepitq̧ spūs dñi esse cū eo.pro quo he.le. Cepitq̧ spiritus domini pulsare eū siue expergefacere eum. Dañ.2. Et conterritus est spiritus eius. Item פַּעַם paam.i.vicis.vna vice.semel.nunc. Geñ.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. Potēst ēt legi,sic.hac vice os ex ossibus meis. Et in eo.18.obsecro domine ne irascaris si loquar adhuc semel. Iudi.16. Et redde mihi nunc fortitudinem pristinam.2. Reg.17. Non est bonū consiliū quod dedit achitophel hac vice. Prouer.7. Nunc foris nūc i plateis Et in plu.פְּעָמִים peamim. Geñ.33.& adorauit ꝓnus i terra septies.i.septem vicibus. Leuit.4. Asperget septies. Nume. 14. Et tentauerunt me iam per decē vices. Ezech.41. Latera autem: latus ad latus bis trigīta triū.pro quo he.le. Lat9 ad latus trigita & tribus vicib9.& in numero duali פַּעֲמַיִם Paamaim.i.duabus vicibus seu bis. Geñ.27.& supplātauit me en altera vice.i.bis.& in eo.43. Si nō intercessisset dilatio:iam vice altera venissemus. Nu.20. Cūq̧ eleuasset moyses manū pcutiēs virga bis silicē.& inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur verbū פַּעַם Paam. Iudi.13. Cepitq̧ spūs dñi esse cū eo.i.hac prima vice cepit eē cū eo.de quo supra dictū est.ponitur etiā פַּעַם Paam p tūc tēporis. Esa.41. Eū qui cudebat tūc tpis. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat malleū.vñ in pdicto loco ipsi legunt. Eū qui cudebat malleo. Itē פַּעַם Paam.i.uestigiū seu plāta pedis.& solū inuenitur in nu.plu.i.פְּעָמִים peamim. Iudi.5. quare tardauerūt pedes quadrigarum illius. ps.16. Vt non moueātur vestigia mea.ps.73. Leua manus tuas in supbiā eorū in finē.pro q̄ btūs hiero.in ps.iuxta he. ve.trāstulit. Sublimitas pedū tuorū dissipata est vsq̧ in finē Prouer.29.rete expādit gressibus ei9. Cāti.7. quā pulchri sunt gressus tui i calciamētis. Esa.26. Pes pauperis:gressus egenorū.ponitur ēt p angulis. Exo.25. quos pones p q̄ttuor arce angulos.& ponitur ibi פַּעֲמוֹת paamoth in ge.fe. Itē פַּעֲמֹן Paamon.i.tintinabulū. Exo.28. Mixtis in medio tintinabulis:ita vt tintinabulū sit aureū & malum punicū: rursumq̧ tintinabulū aliud aureū. Vbi ponitur tā in singulari q̄ in plurali.

פַּעְנֵחַ Paaneach.mūdus:seu orbis:secundū trāslationē nostrā.& est vocabulū egyptiacū:& solū inuenitur. Geñ. 41. Vbi dr̄ & vocauit eū lingua egyptiaca saluatorē mūdi. vbi ponitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath paaneach. & dicunt aliqui hebrei ꝙ sigñat abscōditorū reptorē. vñ btūs hiero. in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait Licet hebraice hoc nomē צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath Paaneach. absconditorū repertorē sonet.tamen quia ab egyptio ponitur ipsius lingue debet habere rationē.interptatur ergo sermone egyptio saluator mundi:eo ꝙ orbē terre ab iminēte famis excidio liberauerit.hec hieronymus.

פָּעַר Paar.apire.s.os.hiare. Iob.16.aperuerūt sup me ora eorū.& in eo.29.& os suū apiebant q̄si ad ibrē serotinū.ps.118. Os meū apui. Esa.5. Et aperuit os suū.

פָּצָה Pasa.aperire.liberare.eruere. Iudi.11. Aperui enim os meum ad dñm. Iob.35. Ergo Iob frustra aperit os suū.ps.65. Que distinxerunt labia mea.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.que promiserūt labia mea. i.pro quibus apta sunt labia mea. Esa.10.& nō fuit qui moueret pēnam & aperiret os. Ezech.2. Aperi os tuū & comede. Sigñat ēt redimere vel eripere. Ps.143. qui redemisti dauid seruū tuū.& in eo. Eripe me & erue me.

פָּצַח Pasach.cantare.gaudere.iubilare. vociferari.confringere.ps.97. Cātate & exultate & psallite. Esa.14. Gauisa est:& exultauit. Et in eo.54. Decanta laudē & hinni q̄ nō pariebas.& in eo.55. Montes & colles cantabūt corā vobis laudē.sign̄t ēt cōfrigere. Mich.3.& ossa eorū cōfregerūt.

פָּצַל Pasal.decorticare. Geñ.3. Ex parte decorticauit eas: detractisq̧ corticibus.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.& in eo.quas decorticauit.

פָּצַם Pasam. Rūpere.dirūpere. Ps.59.cōmouisti terrā:& cōturbasti eā.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve. transtulit. Dirupisti eā.& solū inuenitur i pdicto loco.

פָּצַע Pasaa.vulnerare.cōterere.3. Reg.20.qui pcussit eū:& vulnerauit. Canti.5. Percusserunt me:vulnerauerunt me.& inde פֶּצַע pesaa. i. vulnus. Exo.21. vulnus pro vulnere.& inde פְּצוּעַ pasūach.i.ille qui habet attritos testiculos. Deu.23.nō itrabit eunuch9 attritis vl̄ āputatis testiculis.

פָּצַר Pasar.cōpellere.cogere.vim facere.perfidū eē. Geñ. 19.cōpulit illos oppido.& in eo.vimq̧ faciebāt loth vehemētissime. Iudi.19. Et nihilomin9 obnixe cum socer tenuit.pquo he.le.cōpulit siue coegit eū socer ei9.4. Reg. 2. Coegerūtq̧ eū donec erubesceret.& in eo.5.cūq̧ vim faceret:penitus nō acquieuit.& inde פְּצִירָה pesira. p q̄ btūs hiero.trāstulit.retusum.1. Reg.13. Retuse itaq̧ erāt acies vomerū. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat limā ferreā q̄ habet ora multa.nā iugitur cū dictiōe פִּים pim:que significat ora.

פָּקַד Pacad.visitare.requirere.censere. numerare.statuere constituere.preficere.pfectum esse.pcipere.deesse.deficere. Geñ.21. Visitauit aūt dñs saram. Exo.3. Visitās visitaui vos. Et in eodē.32. Ego autē in die vltiōis mee visitabo & hoc peccatū eorū.pro quo he.le.& in die visitationis mee:& visitabo super eos peccatū eorū. Et in eodē.34. Qui reddis iniquitatē patrū filiis ac nepotib9 eorū.pro quo he. le. visitans iniquitatē patrum super filios & filios filiorum Leuit.18. Cuius ego scelera visitabo.& in eodem.26. Visitabo vos velociter in egestate. Nu.14. Qui visitas peccata

patrū in filios. Iudi.15. Venit ergo samson inuisere volēs vxorē suam.pro quo he.le. Et visitauit samson vxorem suā 1. Reg.14. Requirite & videte quis abierit ex nobis.i.visitate.& in eodē.17. Et fratres tuos visitabis.& in eo.20. Et requireris: requiretur eñ sessio tua.2. Reg.3. Et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie. Iob.7. Et visitas eū diluculo.& in eodē.35. Nunc eni non infert furorē suū. Pro quo he.le. Nunc enim q̄m non visitat siue nō statuit furorē suū.ps.8. Aut fili9 hominis quoniā visitas eum.ps.64. Visitasti terrā & inebriasti eā.ps.88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Esa.27. Visitabit dñs in gladio suo duro & grādi.& in eodem. Ne forte visitetur contra eam. Potest etiam legi. Ne forte deficiāt folia eius.& in eo.34. Alter alterū nō quesiuit. Hiere.6. Hec est ciuitas visitatiōis. Pro quo he.le. Hec est ciuitas que visitata est.& in eo.32. Et ibi erit donec visitem eū. Et inde פְּקֻדָּה Pecuda.i. visitatio. Nu.19. Et visitauerit eos plaga: qua & ceteri visitari solent.pro quo he. le. Et visitatione omniū hoīm visitabitur super eos:& ē sensus sicut in littera nostra. Iob.10. Et visitatio tua custodiuit spūm meū. Esa.10. quid facietis in die visitationis. Et in eo. 15. Secundū magnitudinē operis:& visitatio eorū. & in eo. 60.& ponā visitationē tuā pacē. Hiere.6. In tpe visitationis sue corruent. Osee.9. Appropinquauerunt dies visitationis.& in plu.פְּקֻדּוֹת pecudoth. Ezech.9. Appropinquauerunt visitationes vrbis. Ponitur etiā pro custodia vel pfectura. Nu.3. Erunt sub custodia eorū tabule tabernaculi.4. Reg.11. Et posuit sacerdos custodias in domo dñi.2. Paralipo.34. Vt deferrent arcā corā rege. p quo he.le. vt deferrent arcā ad visitationē regis.i.vt rex eā visitaret & requireret. Hiere.37. Erat ibi custos porte per vices. p quo hebrei legunt. Habens custodias vel prefecturas. & in eodem.52. Et posuit eū in domo carceris.i.in domo custodie. Pōitur etiā p episcopatu.ps.108. Et episcopatū eius accipiat alter. Item פָּקַד pacad.i.numerare.cōputare.censere. recensere. Exo.30. Et non erit plaga in eis cū fuerint recensiti. Et in eo.38. Hec sunt instrumenta tabernaculi que enumerata sunt. Pro quo he.le. He sunt numerationes seu computus tabernaculi testimonii que enumerata sūt. Vbi ponitur nomen & verbū ab eo deriuatū. Nu.1. Numerabitis eos per turmas suas.& in eodē. Hi sunt quos numerauerūt moyses & Aarō.& in eo. Leuite aūt in tribubus familiarū suarum nō sunt numerati cum eis.& in eodē.2. Vniuersi qui in castris Iude annumerati sunt.& in eo.3. Numera filios leui.& in eodem. Numerauit eos moyses vt preceperat dñs. Iudi. 20. Inuentiq̧ sunt vigintiquinq̧ millia de beniamin educētium gladium:preter habitatores gabaa qui septingenti erāt viri fortissimi: Pro quo hebrei legūt. Et numerati sunt seu recensiti sunt filii beniamin in die illa de ciuitatibus:viginti quiq̧ millia educētium gladiū:preter habitatores gabaa qui numerati sunt septingenti viri iuuenes.& in eo.virorum quoq̧ israel absq̧ filiis Beniamin inuenti sunt.i.recensiti sunt quadringenta millia. & in eo.21. Eo quoq̧ tpe cum essent in silo:nullus ex eis ibi reptus est. Pro quo he. legunt. Et recēsitus est populus:& ecce nullus erat ibi de habitatoribus iabes galaad.1. Reg.13. Et recensuit saul populum.& in eodē.15. Et recēsuit eos quasi agnos.1. Paralipo. 23.in vna familia vnaq̧ domo computati sunt. Sigñat etiā constituere vel statuere:aut preficere seu prefectū esse. Geñ. 39. A quo prepositus oīb9:gubernabat prepositam sibi domū.p quo he.le. Et constituit eū siue preposuit eum super domum suam. Et in eodē.4.at custos carceris tradidit eos ioseph.pro quo he.le. Et prefectum fecit seu constituit princeps militū ioseph cum eis.i.pposuit ioseph eis i custodia Nu.1. Sed constitues eos super tabernaculum testimonii.& in eodē.3. Aaron autē & filios eius constitues super cultum sacerdotii.& in eodē.17. Prouideat dñs de9 spirituū omnis carnis hominē:qui sit super multitudinē hanc.i.constituat Deut.20. Vnus quisq̧ suos ad bellandū cuneos preparabit. Pro quo hebrei legunt. Et constituent duces exercitus in capite populi. Ios.10. Et ponite viros industrios qui clausos custodiāt.i.cōstituite.1. Reg.29.& sedeat in loco suo in quo constituisti eū.3. Reg.11. Cōstituerat eum prefectum sup tributa domus ioseph.4. Reg.25. Et prefecit godoliā filium ahichā.& in eo. Quod constituisset rex babylonis godoliā. 1. Paralip.26. preposuit aūt eos dauid rex rubenitis & gaditis.i.prefecit.2. Paralipo.24. Qui preerāt operariis in domo dñi.i.prefecti vel prepositi erant. Nee.7. Et censui ianitores & cantores & leuitas.pro quo hebrei legūt. & cōstituti sunt ianitores & cantores. & in eodē.12. Recensuerunt quoq̧ in die illa viros super gazophylacia. Iob.34. Quē constituit alium sup terrā.ps.108. Constitue sup eum peccatorem. Hiere.1. Ecce cōstitui te hodie sup gentes & sup regna.& in eodē.51. Numerate contra eā taphsar.pro quo hebrei legūt.cōstituite super eā taphsar.i.principē seu ducem exercitus. Et inde פָּקִיד Pachid.i.prefectus.prepositus.4. Reg.25. Qui erat prefectus super bellatores.2. Paralipo. 24. Et quē primus sacerdos cōstituerat. Pro quo he.le. Et prepositus seu prefectus sacerdos primus. & in plu.פְּקִידִים Pechidim. Geñ.41. Qui cōstituat prepositos per cūctas regiones. Ester.2. Et mittantur qui considerēt per vniuersas prouincias. Pro quo hebrei legunt. Et cōstituat siue preponat rex prepositos per vniuersas prouincias. Sigñat ēt predicta dictio reponere vel comēdare aliquid in aliquo loco aut alicui.4. Reg.5. Tulit de manu eorū & reposuit in domo. Esa.10. Apud machmas comēdauit vasa sua.i.reposuit Hiere.36. Porro volumen cōmendauerunt in gazophylacio.& in eo.37. vt traderetur hieremias in vestibulū carceris. Pro quo he.le. Et cōmēdauit vl̄ reposuit hieremiam in vestibulo carceris.& inde פִּקָּדוֹן pichadon.idest depositum siue repositum. Geñ.41. Et pparetur future septē annorū fami.pro quo he.le. Et erit cibus in depositū seu repositum terre septē annis famis. Leuit.6. Et negauerit proximo suo depositū. Item פָּקַד Pachad.i.precipe.impare. Esdre.1. Et ipse precepit mihi vt edificarē ei domū. Esa.13. Dñs exercituū precepit militie belli.& īde פִּקּוּדִים picudim siue פִּקּוּדֵי Picude.i.precepta siue mandata.ps.18. Iustitie dñi recte letificātes cor.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit Precepta dñi i recta letificantia cor.ps.118. Tu mandasti mādata tua custodiri nimis.& in eodē. In mādatis tuis exercebor.& inde מִפְקָד Miphcad.i.preceptum seu imperium.2. Paralip.31. Ex imperio ezechie regis. Ponitur ēt pro loco separato. Ezech.34.& cōbures eū in separato loco dom9. Potest etiam legi sic. & cōbures eum secundū ritū domus. Sigñat ēt predicta dictio deficere vel deesse: & tunc ponitur in voce passiua. Nu.31. Et neq̧ vnus quidem defuit.1. Reg.25. Nec aliq̄ defuit quicq̧ eis.2. Reg.2. & defuerunt de seruis dauid decem & nouē viri.3. Reg.20. Qui si lapsus fuerit:erit aīa tua pro aīa eius. pro quo he. le. Si defuerit. Esa.38. Quesiui residuum annorum meorum.pro quo hebrei legunt. Defeci siue defui residuo.idest in residuo annorū meorū. Potest etiā legi sicut est in littera nr̄a.secundū primā sigñationē. Hiere.23. Nō pauebunt:& nullus q̄retur ex nūero.p quo he.le. nō pauebūt: & non deficient. Item. פְּקוֹד Pecod.nomē ppriū gētis vel puincie:secundū hebreos. p q̄ btūs hiero.trāstulit nobiles. Ezech.23. filios babylonis & vniuersos chaldeos:nobiles tyrānosq̧ & pricipes.

פְּקַח Aperire.
פקח Pacach.apire. Gen̄.3.apientur oculi vr̄i. Et in eo. & apti ſunt oculi amborum. Et in eo.21. Aperuitq́ꝫ ocu- los eius deus.4.Reg.4. Apuitq́ꝫ oculos ſuos. Et in eo.6. Domine api oculos pueri huius. Iob.14. Et dignum ducis ſup huiuſcemodi apire oculos tuos. Ps.145. Dn̄s illumiat cecos. ꝑ quo he.le. dominus apit cecos. i. apit oculos eorū. Eſa.35. Tūc apientur oculi cecorū. & in eo.42. vt apias o- culos cecorū. Et in eo. Qui apertas habes aures nōne audi es. Hiere.32. Cuius oculi aperti ſunt ſuper vias filiorū adā. Zach.12. & ſup domū iuda apiam oculos meos. & inde פִּקֵּחַ Pichéach. i. vidēs ſiue ille qui habet oculos aptos: vel pru- dens. Exo.4. Videntē & cecū. & in eo.23. Nec accipias mu nera: que ēt excecāt prudētes. i. vidētes. & inde פְּקַחְקוֹחַ pe- cachcóach. cū duplici cof & cū duplici cheth. i. apertio. Eſa. 61. Et clauſis aptionē. & aliqui hebrei dicunt ꝙ ſunt due di ctiones: & legunt ſic. & clauſis aptionem carceris.

פִּקֵּחַ Videns Prudens. פְּקַחְקוֹחַ Apertio

פֶּקַע פְּקָעוֹת Colocynthide. ſculpture
פקע Pacúa. colocynthis. genus herbe amariſſime. & ſolū i uenitur in nu. plu. ſ. פְּקָעוֹת pecuoth. 4. Reg. 4. Et col legit ex ea colocynthidas. Et dicunt hebrei ꝙ ſignat cucu- meres ſilueſtres venenoſos atq́ꝫ mortiferos. Signat ēt ſcul- pturas ſimiles herbe ꝑdicte. 3. Regum. 7. Et ſculptura ſub- ter labium circuibat illud.

פַּר Vitulus. Taurus. פָּרִים Vituli
פר Par. taurus. vitulus. Exo.29. Tolle vitulum de armēto. Leuit.4. Offeret ꝑ peccato ſuo vitulū imaculatū dn̄o. Iudi.6. Tolle taurū pr̄is tui: & alterum taurum annorū ſep tē. Et in plu. פָּרִים parim. Exo.24. imolauerūt victimas pa cificas dn̄o vitulos. Nu.28. offeretis holocauſtū domino vi tulos de armēto duos. ps.21. Circūdederunt me vituli mul ti. Eſa.34. & tauri cum potentibus. & in gn̄e feminino פָּרָה Para. i. vitula ſeu vacca. Nu.19. vt adducāt ad te vaccā ruffā. Eſa.11. vitulus & vrſus paſcentur. ꝑ quo he.le. Vitula & vr- ſus paſcentur. Et in plu. פָּרוֹת paroth. Amos.4. Audite ver bum domini vacce pingues.

פָּרָה Vacca Vitula. פָּרוֹת vacce

פָּרוּר Olla Cacabus
פרור Parur. olla. cacabus. & ſcribitur cū vau in ſecunda ſyl- laba. Nu.11. Coquēs in olla. 1. Reg.2. Aut in ollā ſiue i cacabū. Scribitur ēt cū aleph in pria ſyllaba. Ioel.2. oēs vul tus redigentur in ollā. i. redigentur in nigredinē ſicut olla.

פֶּרֶא Ferus Onager. פְּרָאִים Onagri. פָּרָא Diuidere
פרא Pére. onager. fer⁹. ſilueſtris. Gen̄.16. Hic erit fer⁹ hō. ideſt ſilueſtris ſicut onager. Iob.6. nunquid rugiet o- nager cū habuerit herbā. Oſee.8. Onager ſolitarius ſibi e- phraim. & aliqñ ſcribitur cū he in fine loco aleph. Hiere.2 Onager aſſuetus in ſolitudine. & in plu. פְּרָאִים peraim. Iob 24. Alii quaſi onagri in deſerto. ps.103. Expectabūt ona- gri in ſiti ſua. Item פָּרָא para. i. diuidere. Oſee.13. Quia ip ſe inter fratres diuidet. ideſt faciet eos habitare ſolitarios ſi cut onagri in ſolitudine.

פָּרַד diuidere. Recedere Separare Diſpergere
פרד Parad. diuidere. ſeparare. recedere. diſpergere. Gen̄. 10. Ab his diuiſe ſunt gentes in terra poſt diluuiū. Et i eo.13. Recede a me obſecro. i. diuidere vel ſeparare a me. & in eodem.25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Et in eodem.30. Diuiſitq́ꝫ gregem iacob. Deut.32. Quādo ſe parabat filios Adam. Iudi.4. Haber autem cineus receſſe rat quondam a ceteris cineis. i. diuiſus fuerat. Ruth.1. Si nō ſola mors me & te ſeparauerit. Iob.4. Et catuli leonū diſſi patiſunt. ideſt diuiſi vel ſeparati ſunt: aut diſperſi ſunt. Ps. 21. Et diſperſa ſunt oia oſſa mea. Prouer.17. qui altero ſer- mone repetit ſeparat federatos. Et in eo.18. Occaſionē que rit qui vult recedere ab amico. Ezech.1. Et penne eorū ex- tente deſuper. ideſt ſeparate vel diuiſe erant. Oſee.4. quo niam ipſi cum meretricibus conuerſabantur. pro quo he- brei legunt. Quoniam ipſi cum meretricibus ſeparaban- tur. & inde פֶּרֶד péred. ideſt mulus ex equa & aſino gn̄atus. eo quod tale animal non poteſt generare. & eſt quaſi ſepa-

פֶּרֶד

Mulus
ratus & ſolus. 2. Regum.13. Aſcenderunt ſinguli ſuper mu- las ſuas. Pro quo hebrei legunt Aſcenderunt vnuſquiſq́ꝫ ſu per mulum ſuum. Et in eo.18. Accidit autem vt occurreret Abſalon ſeruis dauid ſedens mulo: cumq́ꝫ ingreſſus fuiſſet mulus. ps.31. nolite fieri ſicut equus & mulus. & in plurali פְּרָדִים peradim. Eſa.66. In mulis & in carrucis. & in gene re feminino פִּרְדָּה pirda. ideſt mula. 3. Reg.1. Et imponite ſalomonē filium meum ſuper mulam meam. Et in eo. Et i poſuerunt ſalomonem ſuper mulam. Et in plu. פִּרְדוֹת pir- doth ſiue פְּרֻדוֹת perudoth. pro quo beatus hiero. tranſtulit iumenta. Ioel.1. computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. hebrei tamen ſecundū primam ſignificationē dicunt ꝙ ſi gnificat grana ſeminis diſperſa vel diſſeminata ſub terra. vnde in predicto loco ipſi legunt. Computruerūt diſſemi- nata ſub glebis ſuis.

פְּרָדִים Muli. פִּרְדָּה mula פְּרֻדוֹת Iumenta

פַּרְדֵּס paradiſus. Saltus פַּרְדֵּסִים Pomeria
פרדס Pardes. paradiſus. hortus. pomerium. vnde licet pa radiſus ſit dictio greca & ſignificet idem qđ hortus tamen ab hebreo traxit originē. Canti.4. paradiſus malo rū punicorū. Ponitur etiam pro ſaltu vel ſilua. Nee.2. Ad a ſaph cuſtodem ſaltus regis. & in plurali. פַּרְדֵּסִים pardeſim Eccl's.2. feci hortos & pomeria.

פָּרָה Creſcere. Augere
פרה Para. creſcere. augere. fructificare. Gen̄.1. Creſcite & multiplicamini. Et in eo.17. Et multiplicabo te vehe menter nimis. ideſt creſcere te faciam. Et in eodem. & au- gebo & multiplicabo eum valde. Et in eo.26. Nunc dilata- uit nos dn̄s & fecit creſcere ſuper terrā. Et in eo.42. Creſce re me fecit de⁹ i terra pauptatis mee. & i eo.49. fili⁹ accre ſcens Ioſeph. Ps.104. Et auxit populum ſuum vehemen- ter. Ps.127. vxor tua ſicut vitis abundās. i. fructificās. Eſa. 11. Et flos de radice eius aſcendet. ideſt creſcet ſeu fructi fica bit. Ezech.9. fructus & frondes eius creuerunt ex aquis. & inde פְּרִי peri. ideſt fructus Gen̄.1. Lignū pomiferū faciens fructū. Leuit.23. Et fructū arboris pulcherrime. Deut.28. Et benedictus fructus ventris tui. Ps.1. quod fructū ſuū da- bit in tpe ſuo. Ps.57. Si vtiq́ꝫ eſt fructus iuſto. Ezech.36. & fructū veſtrum afferatis populo meo. Amos.9. Faciēt hor- tos & comedent fructus eorū. & inde dicunt hebrei ꝙ deri- uatur אַפִּרְיוֹן Apirion. ideſt ferculū a ferēdo dictū. ſeu car- ruca. Canti.3. Ferculum fecit ſibi rex ſalomō de lignis liba ni. & aliqui hebrei dicunt ꝙ ſignificat thalamum.

fructificat. פְּרִי Fructus. אַפִּרְיוֹן Ferculū

פַּרְוַיִם Probatiſſimum. pharuaim
פרוים Paruáim. nomē propriū loci vnde ferebatur aurū probatiſſimū. 2. Paralip.3. Porro aurū erat proba- tiſſimū. pro quo he.le. Et aurū erat aurū pharuáim. & ſolū inuenitur in predicto loco.

פַּרְוָרִים ſuburbana
פרורים Paruarim. ſuburbana. & ſolū reperitur in nu. plu. tranſlatio nr̄a poſuit pro nomine proprio. vt. 4. Reg.23. Iuxta exhedram nathan melech eunuchi qui erat in pharurim. pro quo he.le. Qui erat in ſuburbanis. i. qui erat prefectus in ſuburbanis ciuitatis.

פְּרָז פְּרָזוֹת Ville. פְּרָזִים bellatores פִּרְזוֹן Fortes.
פרז Peraz. Rus. vicus ſeu villa abſq́ꝫ muro. & ſolum inueni- tur in numero plurali. ſ. פְּרָזוֹת perazoth. Eſter.9. Hi vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis moraban- tur. Zach.11. Abſq́ꝫ muro habitabitur ieruſalem. ideſt i vil lis abſq́ꝫ muro. & inde פְּרָזִים perazim. i. hoies habitantes in villis abſq́ꝫ muro. Eſter.9. Hi vero iudei qui in oppidis nō muratis morabūtur. ponitur etiam ꝑ bellatoribus ſeu viris robuſtis & fortiſſimis. Abach.3. Maledixiſti ſceptris eius capiti bellatorum eius. Scribitur etiam cum nun in fi- ne & dicitur פִּרְזוֹן perazon. Iudi.5. Ceſſauerunt fortes in iſrael. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ceſſauerūt rura ſeu ville in iſrael. quia propter timorem inimicorum non audebant habitare niſi in vrbibus muratis. Et in eodē Et clementia in fortes iſrael.

פַּרְזֶל Ferrum
פרזל Parzel. ſiue פַּרְזְלָא parzela. in lingua chaldaica ſigni ficat ferrū. Dan̄.2. Tibie aūt ferree. & in eodē. Que- dam pars erat ferrea: quedam autem fictilis. & in eo. Quo modo ferrum comminuit & domat omnia.

פָּרַח Efflorere Oriri. Germinare. Florere
פרח Parach. florere. germinare. oriri. volare. Gen̄.40. cre ſcere paulatim in gēmas: & poſt flores vuas matureſce re. Leuit.13. Sin aūt effloruerit diſcurrens lepra in cute. Et in eo. Plaga enim lepre orta eſt in vlcere. Nu.17. quē ex his elegero germinabit virga eius. & in eo. Inuenit germinaſ- ſe virgā Aaron in domo leui. Iob.14. Ad odorē aque ger- minabit. ps.71. orietur in diebus eius iuſtitia. ideſt germi- nabit ſiue florebit. ps.91. Iuſtus vt palma florebit. & in eo. In atriis domus dei nr̄i florebunt. Prouer.14. Tabernacu- la iuſtorū germinabūt. Canti.6. Si floruiſſent vinee. Eſa. 35. Et florebit quaſi liliū. & in eo. Germinās germinabit. Ezech.7. floruit virga: germinauit ſuperbia. Et in eo.17. Frondere feci lignū aridū. ꝑ quo he.le. Florere vel germi- nare feci lignū aridū. Abach.3. Ficus enim nō florebit. po nitur ēt pro turgere. Exo.9. Erūtq́ꝫ in hoibus & iumentis vlcera & veſicce turgētes. & in eo. facta ſūt vlcera veſiccarū turgentiū. & inde פֶּרַח pérach. i. flos. liliū. Exo.25. Sphe- rulas ac lilia ex ipſo ꝓcedētia. & in eo. Spherulecq́ꝫ ac lilia. Nu.17. & turgētibus gēmis eruperāt flores. 3. Reg.7. & fo lium repandi lilii. Scribitur ēt cū he in fine & dicitur פִּרְחָה pircha. & ſcđm hebreos ſignat pueros vel iuuenes qui ſunt in flore iuuētutis. Iob.30. Ad dexterā orientis calamitatis mee illico ſurrexerunt. pro quo he.le. Ad dexterā pueri vel iuuenes ſurrexerūt. poteſt ēt legi ſic. Ad dexterā germinā- tis ſiue orientis: ſupple calamitatis mee. ſicut eſt i lr̄a nr̄a. Si gn̄at ēt ꝑdicta dictio volare. Ezech.13 Ecce ego ad puluillos veſtros quibus vos capitis animas volantes. & in eo. Quas vos capitis animas ad volandū. & inde אֶפְרֹחִים ephrochim i. pulli. ſ. auiū. Deut.22. Et matrem pullis vel ouis deſuper incubantem.

Turgere. פֶּרַח Lilium Flos. פִּרְחָה Pueri. Volare. אֶפְרֹחִים Pulli.

פָּרַט Canere פֶּרֶט פְּרָט Racemus.
פרט Parat. canere. Amos.6. Qui canitis ad vocem pſalte- rii. & ſolum inuenitur in ꝑdicto loco. & ſcđm hebreos ſignat ꝑticularizare: ſicut fit in inſtrumētis muſicis vario ta ctu digitorum. vnde apud hebreos particulare dicitur פְּרָט Perat. Itē פֶּרֶט péret. i. racemus paruus: ſeu grana vuarum decidentia tempore vindemie. Leuit.19. nec in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis.

פֶּרֶךְ Oppreſſio Seruitus dura violēter violētia
פרך Phárech. oppſſio. dura ſeruitus. violētia. Exo.1. omni q́ꝫ famulatu quo in terre opibus ꝑmebantur. pro quo he.le. & in oi ope in agro ac omni famulatu eorū quo ſer- uiebant oppreſſione aut dura ſeruitute. Et in eo. Et affligē bāt illudētes eis. pro quo he.le. & ſeruire fecerunt egyptii fi lios iſrael dura ſeruitute. Leuit.25. Non affliget eū violen ter in conſpectu tuo. Ezech.34. Sed cum auſteritate impe- rabatis eis & cum potentia. i. cum violentia.

פַּרְבָּר Cellula
פרבר Parchar. Cellula. 2. Paralipo.26. In cellulis quoq́ꝫ ia nitorū ad occidentem quattuor in via: biniq́ꝫ per cel lulas. & ſolum inuenitur in predicto loco.

פָּרַם Scindere. Diſſuere
פרם Param. ſcindere. rumpere. diſſoluere. Leuit.10. Veſti mēta vr̄a nolite ſcīdere. & in eo.21. veſtimēta nō ſcin det. & in eo.13. Habebit veſtimēta diſſuta: caput nudum.

פָּרַס Diuidere Frangere. Concidere Expādere.
פרס Paras. diuidere. frāgere. ſcindere. ſeu concidere. expā dere. Leuit.11. omne quod habet diuiſam vngulā. & i eo. Sed vngulā nō diuidit. Eſa.58. Frange eſurieti panē tu um. Hiere.16. & nō frāgēt inter eos lugēti panē. Scribitur ēt cum ſin in fine loco ſamach. Threñ.4. & nō erat qui frā geret eis. Mich.3. & conciderunt ſicut in lebete. Signat eti- am expandere. vel extendere. Hiere.4. Expandens man⁹ ſuas. Threñ.1. Expandit ſion manus ſuas. De quo vide in-

fra in dictione פָּרַשׂ paras. cum ſin in fine. & inde פַּרְסָה par ſa. ideſt vngula. Exo.10. Non remanebit ex eis vngula. Le uit.11. Omne quod habet diuiſam vngulam. Et in plurali פְּרָסוֹת parſoth. Deut.14. Omne animal quod in duas par- tes vngulas findit. Eſa.5. Vngule equorū eius vt ſilex. re- peritur etiam in genere maſculino. vt Zach.11. & vngulas eorum diſſoluet. & inde verbum ſiue participium מַפְרִיס Maphris. ideſt vngulas producens. ps.68. Et placebit dn̄o ſuper vitulum nouellum cornua producentem & vngulas & inde פֶּרֶס peres. i. gryphus. Leuit.11. Aquilam & gryphū & halietum. Item פָּרַס Paras. perſia. nomē prouincie. 2. pa ralip.36. Anno primo cyri regis perſarum. ideſt regis per ſie. Eſter.1. Fortiſſimis perſarum & medorum. Ezech.38. Perſe ethiopes & libyi.

פַּרְסָה Vngula. פְּרָסוֹת Vngule מַפְרִיס Vngulas producēs. פֶּרֶס Gryphus. פָּרַס Perſia

פָּרַע Vacare i. ſpicere. v. ſerere. Abiicere Diſſipare. Tranſire Nudare. diſcoopire
פרע Paraa. vacare. ocioſum eſſe. deſerere. abiicere. tranſi- re. diſſipare. nudare. diſcoopire. Exo.5. Quare moy- ſes & Aaron ſolicitatis populū ab opibus ſuis. i. vacare faci tis populū ab operibus ſuis. Prouer.1. Et deſpexiſtis om- ne conſilium meum. pro quo hebrei legunt. & deſerui- ſtis. Et in eodem.4. Fuge ab ea: nec tranſeas per illam. pro quo hebrei legunt. Deſere ſiue abiice eam: nec tranſeas ꝑ illam. Et in eodem.8. Et nolite abiicere eam. & in eodē.13. Egeſtas & ignominia ei qui deſerit diſciplinā. Et in eo.15. Qui abiicit diſciplinam deſpicit animam ſuam. & in eodē 29. Cum prophetia defecerit diſſipabitur populus. Ezech 24. Non tranſeam nec parcam. vbi ponitur pro tranſire. ſi gnificat etiam nudare vel diſcooperire. Exo.32. Vidēs er- go moyſes populum ꝙ eſſet nudatus: expoliauerat enim eum Aaron. ideſt nudauerat. Leuit.10. Capita veſtra nolite nudare. & in eo.13. Habebit veſtimenta diſſuta: & caput nu dum. & in eodem.21. Caput ſuum non diſcooperiet. Nu.5. Diſcooperiet caput eius. & inde פֶּרַע péraa. ideſt coma. ſeu ceſaries capitis. Nu.6. Creſcente ceſarie capitis eius. Item פַּרְעָה peraa. ideſt vindicta vltio: ſecundum hebreos. & ſolū inuenitur in numero plu. ſcilicet פַּרְעוֹת peraaoth. Deut.32 Nudati inimicorum capitis. pro quo hebrei legunt. de ca- pite vltionum inimici. Poteſt etiam ſecundum preceden- tem ſignificationem legi: ſicut eſt in littera noſtra. Iudi.5. Qui ſponte obtuliſtis de iſrael animas vr̄as ad periculū: be nedicite domino. pro quo hebrei legunt. In vindicādo vi- dictas in iſrael: in offerendo ſe ſponte populus: benedicite domino. ideſt cum ſe obtulit ſponte ad vindictas: ſuſtinen- do periculum animarum ſuarum. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.

פֶּרַע Ceſaries פַּרְעָה פַּרְעוֹת Vltiones. vindicta.

פַּרְעֹשׁ Pulex.
פרעש Paroos. pulex. 1. Regum.24. Canem mortuū per ſequeris & pulicem vnum.

פַּרְפַּר Conterere
פרפר Parpar. Conterere. confringere. Iob.16. Repēte cō- tritus ſum.

פָּרַץ Diuidere percutere. Diſſipare. Concidere Rūpere. Diruere.
פרץ Paras. Diuidere. vel dirumpere. confringere. percu- tere. diruere. diſſipare. aperturam in muro facere. cre ſcere. dilatare. cogere. Gen̄.38. quare diuiſa eſt ꝑꝑ te mace- ria. Exo.19. Ne percutiat eos. 2. Reg.16. Contriſtatus ē aūt dauid eo quod percuſſiſſet dn̄s ozam. 2. Paralip.20. Percuſ ſit dominus opera tua. ideſt diſſipauit vel diruit. Nee.1. Et murus ieruſalē diſſipatus eſt. & in eo.2. & conſiderabā mu rū ieruſalē diſſipatū. Iob.16. Concidit me vulnere ſup vul- nus. pro quo hebrei legunt. Diuiſit vel dirupit me ſeu con fregit me diuiſione ſuper diuiſionem ſeu confractione ſu- per confractionem. Et in eodem.28. Diuidit torrens a po pulo peregrinante. Et in eodem.30. Quaſi rupto muro & aperta ianua. ideſt diuiſo vel diſſipato muro. Prouerb. 25. Sicut vrbs patens abſq́ꝫ murorum ambitu. ideſt ſicut vrbs diruta. Eſa.5. Diruam maceriam eius. Oſee.

4.Inundauerunt:& sanguis sanguinē tetigit. pro quo he.le.Diruerunt seu dissipauerūt aut diruperunt.Mich.2. Diuident & transibunt.Ponitur ēt ꝑ egredi.1.Paralip.13. Si placet vobis & a dño deo nr̃o egredietur sermo. & ī de פֶּרֶץ Péres.i.diuisio.ꝑcussio.confractio.diruptio.interruptio. Geñ.38.Quare ꝑpter te diuisa est maceria.pro quo he.le. Quare diuisa est ꝑpter te diuisio:siue quare diuisisti super te diuisionē.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.2.Reg.6.Et vocatū est nomē loci illius ꝑcussio oze.Esa.30. Propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadēs. Et in plu.פְּרָצִים.perasim.2.Regū.5. Diuisit dñs inimicos meos corā me:sicut diuidūtur aque:propterea vocatum est nomen loci illius baalpharasim .i. habens diuisiones. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.Amos.4.& per aperturas exibitis altera contra alteram.& in eo.9. Et reedificabo aperturas murorum eius.& in ge.fe.פְּרָצוֹת perasoth Ezech.13.Et nō ascendistis ex aduerso:nec opposuistis murū ꝑ domo israel.pro quo he.le.Et nō ascēdistis in ruptis.s.locis murorū:vnde aduersarii possent intrare ciuitatē: nec opposuistis murum pro domo israel.Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מִפְּרָצִים miphrasim.Iudi.5.& in portubus eius morabatur.vbi ponitur ꝑ portubus.Et inde פָּרִיץ paris.i.predo.latro.qui rūpit & perfodit domos: seu preuaricator.ps.16.Ego custodiui vias duras.pro quo btūs hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Ego custodiui vias latronis.Ponitur ēt pro mala bestia & fera:que rūpit & dilacerat.Esa.35.Et mala bestia nō ascēdet p eā.& in plu.פָּרִיצִים Parisim.Hiere.7.Nūquid spelunca latronum facta est domus ista.Ezech.7.& intrabunt in illud emissarii:& cōtaminabunt illud.i.intrabunt in illud latrones seu preuaricatores.Dañ.11.Filii quoq; preuaricatorū populi tui extollentur.Et inde verbū p̄uaricari vel latrocinari.1.Reg.25. Hodie icreuerūt serui qui fugiunt dños suos.i.qui p̄uaricātur contra dños suos.Sigñat ēt p̄dicta dictio פָּרַץ Paras multiplicari vel dilatari:seu augeri:aut crescere.Geñ.28. Dilataberis ad orientem & occidentē.Et in eo.30. Ditatusq; ē hō vltra modū.i.multiplicatus siue auctus est diuitiis. Exo.1. Tāto magis multiplicabātur & crescebant.1.Reg.3.Non erat visio manifesta.Pro quo he.le.Non erat visio multiplicata.vnde p̄mittitur.& sermo dñi erat preciosus in diebus illis.i.rarus.2.Paralip.31. Quod cū ꝑcrebuisset in auribus multitudinis.pro quo he.le.& cū multiplicatū vel augmentatū esset verbū:siue cū multiplicata esset res.Iob.1.& possessio eius creuit in terra.p̄s.105.& multiplicata est ī eis ruina.Prouer.3.& vino torcularia tua redūdabūt.i.augebūtur Esa.54.Ad dextetā enim & ad leuam penetrabis.idest.cresces vel dilataberis.Osee.4.Fornicati sunt & non cessauerunt.pro q̄ he.le.fornicati sunt & nō multiplicabūtur:siue nō augebūtur.Sigñat ēt cogere seu flagitare.1.Reg.28.coegerūt aūt eū serui sui.2.Reg.13.Cū aūt cogeret eū & noluisset.Et in eo.Coegit itaq; Absalom eū.4.Reg.5. & coegit eum:ligauitq; duo talenta.

פָּרַק Parac.Redimere.liberare.excutere. soluere. diuidere.lacerare.Ps.135.Redemit nos ab inimicis nostris. Threñ.5.Nō fuit qui redimeret de manu eorū.Dañ.4.peccata tua elemosynis redime. Sigñat ēt excutere vel soluere.Geñ.27. Cum excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis.Exo.32. Tollite inaures aureas de vxorū filiorumq; & filiarū vr̃arū auribus.i.dissoluite vel dilacerate aut dirūpite.Et in eo.fecit populus quod iusserat:deferētes inaures ad aaron.pro quo he.le.& dissoluit populus inaures aureas que erāt in auribus suis:& detulerunt ad aaron. p̄s.7. Dum nō est qui redimat neq; qui saluum faciat. pro q̄ beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.laceret & non sit qui eripiat.Zach.11.& vngulas eorum dissoluet. Ponitur ēt pro subuertere.3.Reg.19.Subuertēs mōtes & conterēs petras. & inde פֶּרֶק pérec.i.dilaceratio:siue diuisio.Naum.3. Dilaceratiōe plena.ponitur ēt pro biuio itineris.s. vbi vie diuiduntur:siue ꝑ exitu viarum.vt in abdia.Nec stabis in exitibus.& inde מַפְרֶקֶת Maphrécheth. quod sigñat ossa ceruicis.1.Reg.4.Et fractis ceruicibus mortuus est.

Margin: Egredi. פֶּרֶץ Diuisio Percussio iterruptio. פְּרָצִים diuisiones Aperture. פְּרָצוֹת Rupture מִפְּרָצִים Portus. פָּרִיץ Latro Mala bestia פָּרִיצִים Latrones. Emissarii. Preuaricatores. p̄uaricari פָּרַץ Dilatari Multiplicari. Crescere. Redūdare Penetrare Cogere פָּרַק Redimere Excutere Dissoluere. Lacerare dissoluere. subuertere פֶּרֶק dilaceratio Exitus. מַפְרֶקֶת Ceruices

פָּרַשׁ Paras.declarare.explanare.exponere.separare. dispgere.diuidere. pungere. Leuit.24. Donec nossent quid iuberet dñs.Pro quo he.le. Vt declararetur vel exponeretur eis ex ore dñi.Nu.15.nesciētes quid sup eo facere deberēt.pro quo he.le.Quia nō erat expositū vel declaratum quid fieret ei.& inde מְפֹרָשׁ mephoras.i.expositum.declaratum.distinctum.seu distincte.Nee.8.& legerunt in libro legis distincte & aperte.& inde פָּרָשָׁה parasa.i.declaratio.explanatio.Ester.4.Quomodo aman promisisset vt in thesauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. pro quo he.le.Et declarationē seu explanationē argēti quā aman dixerat vt inferret in thesauros regis pro iudeis vt dispderet eos.& in eo.10.& dignitas atq; sublimitas qua exaltauit mardocheum.pro quo he.le.& declaratio seu explanatio magnitudinis mardochei.sed beatus hiero. trāstulit sensum.Sigñat ēt p̄dicta dictio dispgere vel diuidere.Ezech.34.In die qñ erit in medio ouium suarum dissipatarum.i.dispsarū.Itē sigñat pungere:scd̄m hebreos.Prouer.23.Et sicut regulus venena diffundet.Pro quo he.le. Et sicut regulus seu basiliscus punget.& īde פָּרָשׁ Paras.i.eques eo quod pungit equum cum calcaneis.Hiere.4. A voce equitis & mittentis sagittam. Naum.3.Et equitis ascendentis.& in plu.פָּרָשִׁים parasim.Exo.14. Super currus & equites eorum.& in eo.& operuerunt currus & equites.Et ī eo.15.Ingressus est eni equus pharaonis cum curribus & equitibus in mare.Ezech.27.Equos & equites & mulos adduxerunt in forum tuum.Abach.1. Et diffundentur equites eius.Ponitur ēt pro lapillis plaustri qui sunt acuti quasi vngule.Esa.28.Nec vexauit eum rota plaustri: nec vngulis suis comminuet eum.Item פֶּרֶשׁ Péres.Stercus.fimus. Leuit.4.& pedibus & instentinis & fimo & reliquo corpore. Nume.19.Tam pelle & carnibus eius quam sanguine & fimo flamme traditis.Malach.2.et dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.

פָּרַשׂ Paras.cum puncto cebóleth.extendere.tēdere.expādere.dispergere.diuidere.Exo.9.Extendam palmas meas ad dominum.Et in eodem.Tetendit manus suas ad dominum.Et in eodem.25. Expandentes alas & operientes oraculum.Nume.4.Extendentq; desuper pallium totum hyacinthinum.2.Regum.17. Et expādit velamen super os putei.3.Regum.8. Et expanderit manus suas in domo hac.4.Regum.19.Et expandit eas coram domino.Iob.36.Si voluerit extendere nubes. Et in eodem. Et fulgurare lumine suo desuper. pro quo hebrei legunt. Ecce expandit super eum lumē suum.Et in eo.39.expādēs alas suas ad austrum.p̄s.43.Et si expandimus manus nostras ad deum alienum.Ps.104.Expandit nubē in protectionem.Ps.139. Et funes extenderunt in laqueum. Ps.142.Expandi manus meas ad te.Esa.1.Et cum extenderitis manus vestras.Et in eo.19.Et expandētes rete super faciem aquarum.Et in eodem.25. Et extendet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natandum. Et in eodem.63.Expandi manus meas tota die.Threñ.1.Expandit sion manus suas.Ezech.2.Et expandit illum coram me.Osee.5.Et quasi rete expansum super thabor. Iohelis.2. Sicut

Margin: פָּרַשׁ declarare. מְפֹרָשׁ distincte. פָּרָשָׁה declaratio dissipare diffundere Pungere. פָּרָשׁ Eques פָּרָשִׁים Equites. Angule פֶּרֶשׁ Fimus. Stercus פָּרַשׂ Extendere Tendere Expādere.

mane expansum super montes.sigñat ēt dispergere vel diuidere.aut separare.p̄s.67.Dum discernit celestis rēges super eā.pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Dum diuideret robustissimus reges in ea.Ezech.17. Residui aūt in oēm ventū dispgentur.Zach.2.qm̄ in quattuor ventos celi dispersi vos.Significat etiam concidere.Mich.3.& conciderunt sicut in lebete.

פַּרְשֶׁגֶן Parségen.in lingua chaldaica sigñat exēplar siue trasumptum. Esdre.4.Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum.Et in eo. Exemplum edicti artaxerxis regis lectum est.

פַּרְשְׁדֹנָה Parsedona.Secessus seu stercus alui.Iudi.3.Statimq; per secreta nature alui stercora prorūperunt.& solum inuenitur in predicto loco.

פַּרְשֵׁז Parsez.expandere.Iob.26.& expandit super illud nebulam suam.& solum inuenitur in predicto loco

פְּרָת Perath.Euphrates.Geñ.4.fluuius autē quartus ipse est euphrates.

פַּרְתְּם Partham.inclytus.prefectus.preses.& solum inuenitur in nu.plu.scilicet פַּרְתְּמִים Parthemim. Ester.1.Fortissimis persarum & medorum inclytis.& in eo.6.Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equū eius vbi ponitur pro tyrannis.

פָּשָׂה Pasa.crescere.expandi.Leuit.13. Et siquidem lepra vltra non creuerit.Et in eo.Et non creuerit in cute. Et in eo. Iterum lepra creuerit.i. se expanderit.

פָּשַׁח Pasach.confringere.Threñ.3.Semitas meas conuertit:& confregit me.& dicunt hebrei q̄ significat scindere.vel concidere.

פָּשַׁט Pasat.spoliare.exuere.excoriare.pellem detrahere. nudare.irruere.s.ad predam:seu spolium inuadere. Geñ.37.Nudauerūt eū tunica talari & polymita.idest spoliauerunt seu exuerunt. Leuit.1. Detractaq; pelle ostie. Et in eo.6.Spoliabitur prioribus vestimentis.Et in eo.16.Et depositis vestibus quibus prius indutus erat. pro quo he.le.Et exuet siue spoliabit vestimenta sua.Nu.20.Cūq; nudaueris patrē veste sua.Et in eo.Cūq; aaron spoliasset vestibus suis.1.Reg.17.Nā spoliauit se ionathas tunica qua erat indutꝰ.& in eo.19.spoliauit se vestimētis suis.& ī eo.31. Venerūt philistiim vt spoliarēt īterfectos.2.Reg.23.& populꝰ qui fugerat reuersꝰ est ad cesorū spolia detrahēda.Iob.19. Spoliauit me gl'ia mea.& in eo.22.& nudos spoliasti vestibus.Canti.5.Spoliaui me tunica mea.Esa.32. Exuite vos & cōfūdemini.Ezech.16.& denudabūt te vestimentis tuis. & in eo.26.Et vestimēta sua varia abiicient.i. spoliabūt vl' exuēt.Osee.2.Ne forte spoliem eā nudā.Mich.3.& pelles eorū desup excoriauerūt.Sigñat ēt irruere vel inuadere.s.p̄dā vel spoliū.Iudi.9.Et primo mane oriēte sole irrue super ciuitatē.Et in eo. Surrexit & irruit in eam.1. Reg.27. Et agebāt p̄das de gesuri.i.inuadebāt p̄das siue irruebāt ad p̄das.& in eo. In quē irruistis hodie.& in eo.30.Amalechite impetū fecerūt ex parte australi.i.irruerūt vel inuaserūt Et in eo.Siquidē nos erūpimus ad australē plagam. Iob.1. Et inuaserunt camelos et tulerunt eos.

פָּשַׁע Pasaa.p̄uaricari.rebellare.recedere.peccare.3. Reg.12.Recessitq; israel de domo dauid.pro quo he.le. & p̄uaricatus est siue rebellauit israel in domo dauid.4.Reg.1.p̄uaricatus est aūt moab in israel.2.Paralip.21.In diebus illis rebellauit edō ne esset subditus Iude.& in eo.eo tpe & lobna recessit ne eēt sub manu illiꝰ.i.rebellauit.Prouer.28 & pro buccella panis deserit veritatē.ꝑ quo he.le. & ꝑ buccella panis p̄uaricatur vir.Esa.1.ipi vero spreuerūt me.pro q̄ he.le.Ipsi vero p̄uaricati sunt in me.& in eo.43.& interpretes tui p̄uaricati sūt in me.& in eo.59.peccare & mētiri cōtra dñm.Hiere.33.& spreuerūt me.i.& p̄uaricati sunt in me.siue rebellauerūt in me.Amos.4. venite ad bethel & ī pie agite:& ad galalā & multiplicate p̄uaricationē.& eiꝰ passiuū ponitur ꝑ adiuuari.Prouer.18.Frater q adiuuatur a fratre q̄si ciuitas firma.Et inde פּוֹשֵׁעַ Poseaa.i.p̄uaricator trāsgressor.rebellis.sceleratus.Esa.48.& trāsgressorē ex ventre vocaui te.& in plu.פֹּשְׁעִים posiim.Esa.46. Redite p̄uaricatores ad cor.& in eo.53.Et cū sceleratis reputatus est. Et in eo.Et pro trāsgresoribus rogabit.Dañ.8. Et post regnū eorū cū creuerint iniquitates.pro quo he.le.Cū cōsumati fuerīt p̄uaricatores.Osee.14.& p̄uaricatores corruēt in eis.et inde פֶּשַׁע pésaa.i.p̄uaricatio.trāsgressio.iniquitas scelus.Geñ.30.Quā ob culpā meā:et ob qd̄ pctūm meum sic exarsisti post me.ꝑ quo he.le.que est trāsgressio mea vl' iniquitas mea:et qd̄ est peccatū meū.Exo.22.Ad ꝑpetrandā fraudē.i.p̄uaricationē seu iniquitatē.Et in eo.34.qui aufers iniquitatē et scelera atq; pctā.p̄s.31.beati quorū remisse sunt iniquitates.ꝑ quo btūs hiero.in psal. iuxta he. ve.trāstulit.btūs cui dimissa est iniquitas.et in plu. פְּשָׁעִים pesaiim.siue פִּשְׁעֵי pisee.Leuit.16.ab īmūdiciis filiorū israel et a p̄uaricatiōibus eorū.Prouer.10.Et vniuersa delicta operit charitas.Hiere.5.qa multiplicate sūt p̄uaricatōes eorū

פָּשַׂע Pasaa:cū pūcto cebóled.incedere.deambulare.gradiri.Esa.22.Gradiar super eā.& inde פֶּשַׂע pésaa.i.gressus.pasus pedū.btūs hiero.trāstulit gradum.1.Reg.20.viuit dominus & viuit anima tua quia vno tantum vt ita dicam gradu ego morsq; diuidimur.

פָּשַׂק Pasach.Aperire.s.labia:seu inconsiderate loqui.diuidere.Prouer.13.Qui autem inconsideratus est sētiet mala.Pro quo he.le.& qui apit labia sua sētiet mala.Ezech.16.& diuisisti pedes tuos omni trāseūti.

פְּשַׁר Pasar.interp̄tari.Dañ.5.Porro ego audiui q̄ possis obscura interp̄tari.& inde פֵּשֶׁר péser.siue פִּשְׁרָה pisra.i.expositio.solutio.interp̄tatio.Eccl's.7.& quis cognouit solutionē verbi.Dañ.2.& interp̄tationē eius indicabimus.& in eo.vt solutionem somnii indicarent mihi.

פִּשְׁתָּה Pistha.linū.& scribitur cū he in fine.Exo.9. Linū ergo & hordeū lesum est.& in eo.& linum iam foliculos germinaret.Esa.42.& linū fumigās nō extinguet. & licet sit gñis feminini:declinatur pluraliter פִּשְׁתִּים pisthim secūdū terminationē masculinorū.Deut.22.Non indueris vestimēto quod ex lana linoq; cōtextū est.Ios.2.Et operuit eos lini stipula.Iudi.15. Sicut solent ad ardorem ignis lina consumi.

פָּתַת Pathath.frāgere.diuidere.s.in frustra seu minutatim. Leuit.11.Diuides eā minutatim.& inde פַּת path.i.fragmētū.seu buccella panis.Geñ.18.ponāq; buccellā panis.Rūth.2.Intinge buccellā tuā in aceto.Iob.31.Sic comedi buccellā meā.Prouer.17.Meliꝰ est buccella sicca cū gaudio.Ponitur ēt pro pane vel cibo.2.Reg.12.De pane illius comedēs.Prouer.23.cibos q̄s comederas euomes.qd̄ ī hebreo legitur singl'r.s.panē vel cibū.& in plu.פִּתִּים pithim. Leuit.11.Diuides eā minutatim.ꝑ q̄ he.le.diuidēs eā ī buccellas.p̄s.147 mittit crystallū suā sicut buccellas.repitur ēt פִּתּוֹת pithoth scd̄m terminationē femininorū.Ezech.13 & violabāt me ad ppl'm meū pp pugillū hordei & fragmēta panis.& iūgitur cū dictiōe בַּג bag.& dr̄ פַּת בַּג pathbag. De quo vide supra in dictiōe בַּג bag.Itē פָּתָה pathath.i.lactare vel seducere.Prouer.24.ne lactes quenpiam labiis tuis. De quo vide infra in dictione פָּתָה patha.

פִּתְאֹם Pithom.subito.statim.confestim. De quo vide in dictione פָּתָה patha.

Margin: Spargere Diuidere. Dispgere. Cōcidere פַּרְשֶׁגֶן Exemplar. פַּרְשְׁדֹנָה stercus. פַּרְשֵׁז Expādere פְּרָת Euphrates פַּרְתְּם פַּרְתְּמִים Inclyti Tyrāni. פָּשָׂה crescere פָּשַׁח cōfringere פָּשַׁט Nudare. Detrahere scilz pellē. Spoliare. Exuere. Denudare Excoriare. Irruere. Agere p̄das Erūpere Inuadere. פָּשַׁע Recedere. p̄uaricari. Rebellare Peccare Spernere Impie agere. adiuuari פֹּשֵׁעַ trāsgressor. פֹּשְׁעִים Preuaricatores scelerati. Trangressores פֶּשַׁע Culpa. trāgressio. P̄uaricatio Iniquitas פְּשָׁעִים Preuaricationes. Delicta פָּשַׂע Gradiri פֶּשַׂע Gradus פָּשַׂק Incōsiderate loqui. Aperire. diuidere. פְּשַׁר interp̄tari. פֵּשֶׁר solutio. iterp̄tatio. פִּשְׁתָּה Linum. פִּשְׁתִּים Linū Lina פָּתַת diuidere. פַּת Buccella Panis Cibi. פִּתִּים Buccelle פִּתּוֹת Fragmēta פַּת בַּג פָּתָה Lactare פִּתְאֹם

פתגל Pethigil. fascia pectoralis. Esa. 3. & pro fascia pectorali cilicium. & solum inuenitur in predicto loco.

פתגם Pithgam. siue פִתְגָמָא pithgama. verbũ. res. sentẽtia Ester. 1. Et hoc in omne quod latissimum est prouinciarum tuarum diuulgetur imperiũ. pro quo hebrei legũt. Et audietur verbum regis quod faciẽdũ est in omni regno eius. Dañ. 3. Non oportet nos de hac re respondere tibi. i. de hoc verbo. Eccls. 8. Quia nõ profertur cito contra malos sententia.

פתה Patha. seducere. decipere. lactare. suadere. persuadere dilatare. Exo. 23. Si seduxerit quis virginem. Deut. 11 Ne forte decipiatur cor vestrum. 3. Reg. 22. quis decipiet achab regem israel. Et in eodẽ. Decipies & preualebis. Iob. 31. Si deceptum est cor meum super mulierem. Et in eo. Et letatum est in abscondito cor meum. Debet legi lactatũ. i. seductũ vel deceptum. sicut Prouer. 1. Si te lactauerint peccatores. idest seduxerint. Hiere. 20. Seduxisti me domine & seductus sum. Potest etiam legi. persuasisti me domine & persuasus sum. Ezech. 14. & propheta cum errauerit. idest cum deceptus fuerit. Et in eodem. Ego dominus decepi ꝓphetam illum. Osee. 2. Ecce ego lactabo eam. idest persuadam vel seducam eam. & in eo. Quasi columba seducta nõ habens cor. & inde פְּתַיּוּת pethaiuth. idest persuasio vel deceptio. pro quo beat⁹ hieronymus trãstulit illecebras. Prouer. 9. Plenaꝗ illecebris: & nihil omnino sciẽs. & inde פֶּתֶה Pothe. idest insipiens. stultus. paruulus. scilicet intellectu: q facile seducitur. Iob. 5. Et paruulum occidit inuidia. Et communiter scribitur cum iod in fine loco he & dicitur פְּתִי Pèthi. ps. 18. Sapientiam prestans paruulis. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet paruulo vel insipiẽti. Prouer. 14. Innocens credit omni verbo. idest insipiens. Et in eo. 19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Ponitur etiam פְּתִי Pèthi. pro infantia. vt Prouer. 1. Vsꝗquo paruuli diligitis infantiam. idest insipientiã. & in plu. פְּתָיִם petha im. siue פְּתָיִים pethaim cum duplici iod. ps. 118. Intellectũ dat paruulis. Prouer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Et in eo. 22. Innocens pertransiit & afflictus est damno. qđ in hebreo legitur pluraliter. scilicet innocentes vel insipiẽtes transeunt. Et aliquando scribitur cũ aleph & dr̃ פְּתָאִים Pethaim. ps. 114. Custodiens paruulos dominus. Prouer. 1. vt detur paruulis astutia. Et in eodem. 7. Et video paruulos. Et in eodem. 8. Intelligite paruuli astutiã. & inde פִּתְאֹם pithom. idest subito. confestim. Statim. Nu. 12. statim locutus est dominus ad eum. Prouer. 6. Huic extemplo veniet perditio sua. idest statim veniet. Malach. 3. Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos queritis. Itẽ פָּתָה patha. idest dilatare. Geñ. 9. Dilatet deus iapheth. Prouer. 20. Et dilatat labia sua. & inde פְּתָה petha. i. latitudo. Dañ. 3. Latitudine cubitorum sex.

פתח Pathach. aperire. patere. pandere. soluere. dissoluere. incipere. sculpere seu proscindere. Geñ. 8. apiens noe fenestram arce. & in eodem. 4. Aperuitꝗ ioseph vniuersa horrea. Nu. 14. Vas quod non habuerit operculum. pro quo hebrei legunt. Et omne vas apertum quod non habuerit operculum. Deut. 15. Vt aperias manum fratri tuo. Et in eodem. 20. Et aperuerit tibi portas. Et in eo. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimum: celum. Iudi. 3. Et videntes ꝙ nullus aperiret. 4. Reg. 9. Aperies ostium & fugies. Et in eodem. 15. Noluerant enim aperire ei. 2. Paralipo. 6. Et aperiantur oculi tui super domum istã. Nee. 6. Et epistolam habebat in manu sua. pro quo hebrei legunt. Et epistola aperta in manu sua. scilicet erat. Et in eodem. 8. Et aperuit esdras librum. Iob. 12. Si incluserit hoiem: null⁹ est qui aperiat. ps. 77. & ianuas celi aperuit. Esa. 14. Vinctis eius nõ aperuit carcerem. & in eo. 26. Aperite portas. Et in eo. 35. Et aures surdorum patebunt. idest aperiẽtur. Et in eo. 48. Nec ex tunc aperta est auris tua. & in eodem. 60. Et aperientur porte tue iugiter. Hiere. 1. Ab aquilone pandetur omne malum. idest aperietur. vel secundum hebreos incipiet. Ezech. 37. Cum aperuero sepulchra vestra. Et in eodem. 44. porta hec clausa erit & non apietur. Zach. 13. In die illa erit fons patens domui israel. Signãt ẽt soluere. seu dissoluere. Geñ. 24. destrauit camelos. i. stramẽta dissoluit. 3. Reg. 20. non glorietur accinctus eque vt discinctus. pro quo hebrei legunt. Non glorietur qui accingitur sicut qui dissoluit. idest qui dissoluit a se baltheum militarẽ postquam vicerit. Iob. 12. Baltheum regum dissoluit. & in eodem. 30. pharetram suam aperuit. pro quo hebrei legunt. Chordam meam dissoluit. potest etiam significare aperire vt supra dictum est. ps. 101. vt solueret filios interẽptorum. Esa. 5. Nec soluetur cingulum renum eius. Et in eodem. 20. Solue sacum de lumbis tuis. Et in eodẽ. 52. solue vincula colli tui. Significat etiam quando flores aperiuntur & incipiunt emittere fructus immaturos. Canti. 7 Si flores fructus parturiunt. & inde מִפְתָּח Miphthach. idest apertura siue apertio. Prouer. 8. Et aperientur labia mea vt recta predicem. pro quo hebrei legunt. & apertio labiorũ meorum recta. & scribitur etiam sine mem & cum nun in fine & dicitur פִּתְחוֹן pithchon. idest apertura. Ezech. 29 Et tibi dabo apertum os in medio eorũ. pro quo he. le. Aperturam oris. & inde פֶּתַח péthach. i. ostiũ. porta. ianua. fores Geñ. 4. In foribus peccatum tuum aderit. idest in ostio vel in ianua. & in eo. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eo. 18. Sedenti in ostio tabernaculi. Et in eo. 19. Egressus ad eos loth post tergum accludens ostium. ps. 118. Declaratio sermonum tuorum illumina. pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Ostium sermonum tuorum lucidum. Prouer. 17. Qui altam facit domum suam querit ruinam. pro quo he. le. Qui exaltat ostium suum siue ianuam suam querit ruinam. Ezech. 46. & adorabit populus terre ad ostium porte illius. & ĩ plu. פְּתָחִים pethachim: siue פִּתְחֵי pithche. ps. 23. & eleuamini porte eternales. pro quo beatus hieronymus transtulit. & eleuamini ianue sempiterne. Esa. 13. Et ingrediãtur portas duces. Mich. 7. Custodi claustra oris tui. pro quo hebrei legunt. Custodi ostia oris tui. & inde מַפְתֵּחַ maphthéach. idest clauis: qua ostia aperiũtur Iudi. 3. Tulerunt clauem & aperientes inuenerunt dominum suum. Esa. 22. Et dabo clauem domus dauid super humerum eius. ponitur etiam pro apertura. 1. Paralip. 9. Vt quando tempus fuisset: ipsi mane aperirent fores. Pro quo hebrei legunt. Et ipsi super aperturam in mane. & est sensus sicut in littera nostra. Item פָּתַח pathach. idest sculpere vel proscindere. Exo. 28. Et sculpes ĩ eis nomina filiorum israel. & in eo. Sculpes eos in nominibus filiorum israel. 3. Reg. 7. Sculpsit quoꝗ in tabulis illis. Esa. 28. proscindet & sarriet humum suam. & inde פִּתּוּחֵי pithuche. idest sculpture: seu celature. Exo. 28. opere sculptoris & celatura gẽmarii. 3. Regum. 6. Sculpsit variis celaturis in torno. ps. 63. Exciderunt ianuas eius in idipsum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et nunc sculpturas eius pariter. & inde פְּתִחוֹת pethichoth. idest gladii seu lãcee. ps. 54 Et ipsi sunt iacula. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Cum sint lancee. Mich. 5. Et pascent terram asur in gladio: & terram nembrod in lanceis suis. & inde verbum פִּתַּח pathach. idest euaginare. ps. 36. Gladium euaginauerunt peccatores.

פתל Pathal. cõparare. peruertere. Geñ. 30. Cõparauit me dñs cum sorore mea. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat in predicto loco addere vel adiungere. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Additione dei addita sum cum sorore mea. siue cõiunctione dei adiuncta sum cum sorore mea. Signãt etiã predicta dictio. peruertere vel subuertere. Ps. 17. Cum peruerso peruerteris. Scribitur etiam cũ pe post thau 2. Reg. 22. & cũ peruerso puerteris. vbi põitur תִּתְפַּתָּל thithapal pro תִּפָּתֵל Thipathal. Et inde נִפְתָּל Niphtal. idest puer sum seu prauũ. Prouer. 8. Nõ est in eis prauũ quid neꝗ peruersum. Et in plurali נִפְתָּלִים Nipthalim. Iob. 5. Et consiliũ prauorum dissipat. & inde פְּתַלְתֹּל pethalthol. i. peruersum seu peruersa. Deut. 32. Generatio praua atꝗ peruersa. Itẽ פְּתִיל pethil. i. filum seu vitta ex filis duplicatis. Nu. 15. Ponẽtes ĩ eis vittas hyacinthinas. Iudi. 16. Quomodo si rũpat quis filũ de stupa. & in plu. פְּתִילִים pethilim. Exo. 39. Et extenuauit in fila. Ponitur etiam פְּתִיל Pethil. pro ligatura que fit cũ filo vel cum vitta. Nu. 19. Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper imundum erit. Ponitur etiã pro armilla facta ex filis aureis vel argenteis. Geñ. 38. Annulũ tuũ & armillã & baculũ quẽ manu tenes. Et in eo. cognosce cuius sit annulus & armilla & baculus.

פתן Péthen. siue פֶּתֶן Pàthen. aspis serpentis genus. ps. 57. Sicut aspidis surde. ps. 90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Vbi ponitur ꝓ basilisco. Esa. 11. Et delectabitur infans super foramen aspidis. & in plu. פְּתָנִים Pethanim. Iob. 20. Caput aspidum sugget. Et in eodem. Fel aspidũ intrinsecus. Significat ẽt limen porte: & tũc scribitur cũ mẽ ĩ principio & dicitur מִפְתָּן Miphthan. 1. Reg. 5. Et due palme manuum eius abcise erant super limen. Ezech. 46. Et adorabit super limen porte.

פתע Pèthaa. subito. fortuitu. casus seu euentus. Nu. 6. Sin aũt mortu⁹ fuerit quispiam coram eo. i. si subito mortuus fuerit. & in eodem. 35. Quod si fortuitu absꝗ odio & inimicitiis quicꝗ horũ fecerit. Prouer. 6. Subito cõteretur nec habebit vltra medicinam.

פתר Pathar. interpretari. s. sõnium aut exponere. vel coniicere. Geñ. 40. Et non est qui interpretetur nobis. & in eo. Vt coniectoris veritas probaretur. Pro quo hebrei legunt. Sicut coniecit vel interpretatus est eis ioseph. & in eo. 41. Audiuimus quidquid postea rei probauit euentus. Pro quo hebrei legunt. Et factum est sicut interpretatus est nobis: ita fuit. & in eo. vidi somnium nec est qui edisserat. i. qui exponat vel interpretur. & in eodem. Audiui te sapientissime cõiicere. & inde פִּתְרוֹן pithron. i. interp̃tatio. coniectura. Geñ. 40. Iuxta interpretationem congruam sibi. & in plu. פִּתְרֹנִים Pithronim. vt in eo. Nunquid non dei est interpretatio. quod in hebreo legitur pluraliter. s. nũquid nõ dei sunt interpretationes.

פתשגן Pathségen. exemplar. Sũma seu copia scripture. Ester. 3. Sũma autem epistolarum hec fuit. & in eodem. 4. Exẽplar quoꝗ edicti qđ pẽdebat in susis dedit ei. & ĩ ligua chaldaica scribitur cũ res loco tau & dr̃ פַּרְשֶׁגֶן parségen. Esdre. 4. Hoc ẽ exẽplar epistole quã miserũt ad eũ.

De incipientibus a littera. צ. sadich

צאל Seel. vmbra. Iob. 40. Sub vmbra dormit in secreto calami. Et in eo. Protegũt vmbre vmbrã eius. vbi ponitur tã in singl̃i ꝙ in pl̃i. & cõiter scribitur sine aleph. De quo vide infra in dictione צֵלֶל Salal.

צאן Son. ouis. pecus. Et declinatur tantum singulariter: & caret numero plu. & põitur singulare pro plurali. De quo vide infra in dictione צון son. cum vau in medio.

צב Sab. tegumen. aut plaustrũ. vel lectica desup tecta. Nu. 7. Sex plaustra tecta. idest sex plaustra quodlibet cũ tegumento suo. Et in plurali צַבִּים Sabim. Esa. 66. Et in lecticis & in mulis & in carrucis.

צבא Saba. militare. pugnare. dimicare. exercitũ ducere. ad bellum ꝓcedere. excubare. Nu. 31. Cũꝗ pugnassent contra madianitas. Esa. 29. multitudo oim gentiũ que dimicauerũt cõtra ariel. Et in eodẽ. Sic erit multitudo omnium gentium: que dimicauerunt contra mõtẽ siõ. Zach. 14. Omnes gentes que pugnauerunt aduersus ierusalem. Et aliqñ scribitur sine aleph. Esa. 29. Et omnes qui dimicauerunt & obsederunt & preualuerunt aduersus eam. Et inde מַצְבִּיא Masbi: quod est participiũ tertie coniugationis. idest militare faciẽs. Pro quo beatus hieronymus trãstulit. Qui probat tyrones. idest qui probat nouos milites vtrũ sint apti ad militiam vel exercitum. 4. Reg. 25. Et sopher principẽ exercitus qui probabat tyrones de populo terre. Hiere. 52. Et scribam principem militum qui probabat tyrones. Significat etiam predicta dictio excubare seu stare in excubiis in modũ exercitus. aut ministrare. Exo. 38. De speculis mulierũ que excubabant ad ostium tabernaculi. Nu. 4. Omnes qui ingrediuntur vt stent & ministrẽt in tabernaculo federis. & in eo. Omnes qui ingrediuntur & ministrant in tabernaculo federis. Et ĩde צָבָא Saba. siue צְבָא Seba. i. exercitus siue militia aut bellũ. Nu. 1. Omnium virorum fortiũ in israel. Pro quo hebrei legũt: omnes qui ingrediuntur in exercitu siue in militia. Et in eo. 2. Ad orientem iudas figet tẽtoria per turmas exercitus tui. Et in eodẽ. & cunctus exercitus pugnatorum eius. Et in eo. 31. Armate inquit ex vobis ad pugnam. Ios. 5. Sed sum princeps exercitus domini. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. Et in eodem. 9. Congrega exercitus multitudinem & veni. Esa. 13. Dñs exercituum precepit militie belli. Et in eo. 24. In die illa visitabit dñs super militiam celi in excelso. Et in eodem. 40. Quoniam cõpleta est militia eius: debet legi militia eius. Scribitur etiam cum he in fine loco aleph. Zach. 9. Et circundabo domũ meã ex his qui militãt mihi. significat etiam צָבָא Saba tempus determinatum seu statutum secundum hebreos: sed beatus hieronymus secundum precedentem significationem transtulit militiam: seu robur aut fortitudinem Iob. 7. Militia est vita hominis sup terrã Pro quo hebrei legũt. Terminus. i. tempus determinatũ est homini sup terrã. & in eo. 10. Et pene militant in me. Pro quo he. le. Mutationes & terminus mecũ. & in eo. 14. Cunctis diebus quibus nunc milito expecto. pro quo he. le. Cũctis diebus termini mei. i. tẽporis determinati vite mee expecto. Esa. 40. Quoniam completa est malitia eius. debet legi militia eius. Pro quo he. le. Quoniã cõpletus est terminus eius. Dañ. 8. Robur aũt datũ est ei contra iuge sacrificium. Pro quo he. le. & terminus datus est super iuge sacrificium. Et in eo. 10. Et verbũ verũ & fortitudo magna. pro ꝗ he. le. Et terminus magnus. & in oĩbus predictis locis potest ẽt legi sicut est in lr̃a nr̃a. & ĩ plu. צְבָאוֹת sebaoth. i. exercitus. turme. Exo. 12. Egressus est omnis exercitus domini de terra egypti. quod in hebreo legitur pluraliter. s. egressi sunt omnes exercitus domini. & in eodẽ. Eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas. idest per exercitus suos. Ps. 24. Dominus virtutum ipse rex glorie. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Dominus exercituum ipse rex glorie. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dominus deus exercituum. pro quo sabaoth canit ecclesia. Osee. 12. Et dominus deus exercituum domin⁹ memoriale eius. Reperitur etiam in genere masculino. ps. 102. Bene

dicite domino omnes virtutes eius.i.omes exercitus eius. Item צְבָא Saba.in ligua chaldaica significat velle. Dañ.2. Cuicũq; voluerit dabit illud.& in eodem.5.Quos volebat interficiebat:& quos volebat percutiebat.Et inde צְבוּ Sebu idest voluntas.vt in eodem. Ne quid fieret cõtra danielem. Pro quo hebrei legunt.Ne mutaretur voluntate.s.aduersariorum contra danielem.

צָבָה Saba.tumere.intumescere.inflari. Nu.5. Et tumens vterus tuus dirumpatur.& in eodē.Et vtero tumescēte putrescat femur.& in eodē.Et inflato ventre cõputrescet femur. Et inde צְבִי Sebi.i.hinulus:capreolus:seu caprea. Deut.12.Sicut comeditur caprea & ceruus.& in eodem.14. Ceruum & capream. Canti.2. Similis est dilectus meus capree.& ĩ genere feminino צְבִיָּה Sebiia.Canti.4:Duo vbera tua sicut duo hinnuli capree. & in plurali צְבָאִים Sebaim. siue צְבָאוֹת Sabaoth.1.Paralipo.12.Et veloces quasi capree in montibus. Canti.2. Adiuro vos filie ierusalem per capreas ceruasq; camporum.Significat etiam צְבִי Sebi inclytum:siue pulchrum vel decorũ:seu egregium:aut precipuũ siue preclarum.vel gloriã aut magnificẽtiã.2.Reg.1.Inclyti israel super montes tuos interfecti sunt. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.Hiere.3. Et tribuam tibi hereditatem preclaram.Ezech.20.Que est egregia inter omnes terras.& in eodem.Precipuam terram omniũ.& in eodem.25. Et de ciuitatibus eius inclytis terre bethsimuth. Dañ.8.Et factũ est grande contra meridiē & contra orientem & contra fortitudinem.vbi ponitur pro fortitudine.& dicunt hebrei q; ponitur ibi pro terra promissionis:que est terra inclyta & precipua terrarũ. vt habetur Ezech. 20. Vt supra dictum est.& in eodem.11. Et stabit in terra inclyta.& in eodem.Super montem inclytũ & sanctum. Ponitur etiã pro gloria vel magnificentia. Esa.4. In die illa erit germē dñi in magnificentia & gloria. & in eodem.23. Vt detraheret superbiam omis glorie.& in eodem.24.In finibus terre laudes audiuimus gloriã iusti. & in eodē.28. Et flori decidenti glorie exultationis eius.& in eodem.In die illa erit dñs exercituũ corona glorie. Ezech.26. Cum dedero gloriam in terra viuentiũ.Ponitur etiã pro ornamẽto. Ezech. 7.Et ornamentum monilium suorum.

צְבוּ Sebu.in lingua chaldaica significat volũtatē. De quo vide supra in dictione צְבָא saba.

צָבַט Sabat.porrigere.congerere.Ruth.2.Et congessit polentã sibi.pro quo he.le. Et porrexit ei polentã.& solum inuenitur in predicto loco.

צָבַע Sabaa.intingere. Dañ.4. Et de rore celi intingatur. Et idē צֶבַע Sebaa.i.tinctura.s.diuersorũ colorum:seu vestis tincta diuersorũ colorũ. Iudi.5.vestes diuersorũ colorum sisare traduntur in predã:& supellex varia ad ornanda colla congeritur. vbi ponitur tam in singuli q; in plurali. Hiere.12. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi.i.tincta diuerso seu vario colore.Et inde אֶצְבַּע Esbaa.i.digitus. Exo.18.Digitus dei est.Nu.19.Et tingens digitũ in sanguine eius.Et in plurali אֶצְבְּעוֹת Esbaooth.ps.143.Et digitos meos ad bellum.

צָבַר Sabar. colligere. congregare.coaceruare.cõportare. Geñ.41.Et omē frumētum sub pharaonis potestate condatur.i.congregetur vel colligatur.& in eodē. Tantaq; fuit abũdãtia tritici vt arene maris coeqretur. p quo he.le. Cõgregauit ioseph frumētũ q̃si arenã maris pre multitudine.Exo.8.Cõgregauerũt eas ĩ imẽsos aggeres.Iob.27.Si cõportauerit q̃si terrã argẽtũ.Abach.1.Et cõportabit aggerē:& capiet eã.& inde צִבּוּר Sibur.i.cõgregatio seu collectio aut aceruus.& solum inuenitur in numero plurali.4.Reg. 10.Ponite ea ad duos aceruos.

צֶבֶת Sebath.manipulus. & solum inuenitur in numero plurali.Ruth.2.Et de vestris quoq; manipulis proiicite de industria.

צַדָּד Sadad.latus.& semp scribitur cũ simplici daled & dr צַד Sad.Geñ.6.Ostiũ aũt arce pones in latere deorsũ. Exo.25.Tres ex vno latere:& tres ex altero latere.1.Reg.20 Ego autem tres sagittas mittam iuxta eum.i.in latere eius. & in eodem.Et sedit abner ex latere saul.ps.90.Cadent a latere tuo mille.Esa.60.Et filie tue de latere suggent. & aliqñ ponitur pro contra.& tunc preponitur ei littera lamed & dicitur לְצַד Lesad. Dañ.7. Et sermones contra excelsum loquetur.Et in plurali צִדִּים Sidim.Exo.25. Sex calami egrediētur de lateribus eius.& in eodem.26.Vtrũq; latus tabernaculi protegens.Ponitur etiã pro hostibus.Iudi.2.Vt habeatis eos hostes.De quo vide supra in dictione צוּד Sud.

צָדָה Sada.insidiari.desolare.Exo.21.Qui autem nõ est insidiatus.1.Reg.24. Tu autem ĩsidiaris anime mee:vt auferas eam.Significat etiã desolare vel deuastare:cui⁹ verbum passiuũ ponitur. Soph.3.Vbi dicitur desolate sunt ciuitates eorum. Et ide צְדִיָּה Sediia.i.insidiatio.siue insidie. Nu.35.Vel iecerit quippiam in eũ per insidias. vide etiam de hoc infra in dictione צוּד Sud.Item צְדָה Seda.in lingua chaldaica significat vere ne.seu nunquid. Et scribitur cum he in principio. Dañ.3.Vere ne sydrach Misach & abdenago deos meos non colitis.

צָדַק Sadac.iustificare.iustũ esse.iuste iudicare.vt Geñ.38. Iustior me est. & in eodē. 44. Quid loquemur aut iuste poterimus obtinere. Pro quo he.le. Quid loquemur aut quo iustificabimur. Exo.23. Quia auersor impiũ. Pro quo hebrei legunt. Quia non iustificabo impiũ. Deut.25. Quem iustum esse prospexerint:illi iustitie palmã dabunt. Pro quo he.le.Et iustificabũt iustũ.& est sensus sicut in littera nostra.2.Reg.15.vt ad me veniãt omnes qui habent negocium:& iuste iudicem.Iob.4. Nunquid homo dei cõparatiõe iustificabitur.& in eodem.9.Si iustificare me voluero.& in eodem.33.Volo enim te apparere iustũ.i.volo te iustificare.ps.18. Iustificata in semetipsa.s.sunt.ps.50.Vt iustificeris in sermonibus tuis.ps.81.Humilem & pauperem iustificate.ps.142. Quia nõ iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.Prouer.17.Et qui iustificat impiũ.Esa.43. Dent testes eorũ:& iustificētur. Hiere.3.Iustificauit animã suã auersatrix israel.Ezech.16.Et iustificasti sorores tuas.& in eo. Iustificate enĩ a sũt te. Dañ.8. Et mũdabitur sanctuariũ.Pro quo hebrei legũt. Et iustificabitur sanctuariũ. & in eodem.12.Et qui ad iustitiam erudiũt multos. Pro quo he. le.& qui faciũt iustificari multos.& ē sensus sicut ĩ littera nostra.Et inde צַדִּיק Sadic.i.iustus.Geñ.6.Noe vir iustus atq; perfectus fuit.& in eo.18. Nunquid perdes iustũ cũ impio. Exo.9. Dominus iustus. ps.7. Deus iudex iustus. Esa.3. Dicite iusto quoniam bene.& in eodem.49. Aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Pro quo hebrei legunt. Aut quod captum fuerit a iusto.i.ab illo qui iuste accepit.Et in plurali צַדִּיקִים Sadicim.idest iusti.Deut.4.& vt habeat cerimonias iustaq; iudicia.& in eodem.16.Et mutant verba iustorum.3.Reg.2. Quia interfecit duos viros iustos melioresq; se.ps.36.Oculi dñi sup iustos.Ezech.23. Viri ergo iusti sunt ipsi iudicabũt eas. Et inde צֶדֶק sedec.i. iustitia. Deut.16. Iuste quod iustũ est persequeris. Pro quo hebrei legunt. Iustitiam iustitiam sequeris. Iob.29. Iustitia indutus sum.& in eodem.35.vt diceres iustior deo sum. p quo hebrei legunt. Iustitia mea a deo:siue maior q̃ dei. & est sensus sicut in littera nostra. & scribitur cũ he vel thau

in fine & dicitur צְדָקָה Sedaca.siue צִדְקַת Sideath.Geñ.15. Et reputatum est ei ad iustitiam.& in eodem.30.Respondebitq; mihi cras iustitia mea.Deut.23.Et fecit iustitiam dñi. Et in plurali צְדָקוֹת Sedacoth.ps.10. Quoniã iustus dominus & iustitias dilexit.Ponitur etiam pro elemosyna.Dañ. 4.Peccata tua elemosynis redime.

צָהֹב Sahab.flauus:seu color auri. Leuit.13. Et capillus flauus solitoq; subtilior.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מֻצְהָב Mushab.Esd.8.Et vasa eris fulgentis optimi duo:pulchra vt aurum.pro quo he.le.& vasa eris flaui.i.coloris aurei optima duo:preciosa vt aurum.

צָהַל Sahal.exultare. exhilarare. gaudere.iubilare.hĩnire. Ester.8.Omnisq; ciuitas exultauit.ps.103.Vt exhilaret faciem in oleo.Esa.12. Exulta & lauda. Significat etiam hinnire vel mugire.Esa.10.Hinni voce tua filia galin.Et in eodem.24.Hinnient de mari.Hiere.5.Vnusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebaut. & in eodem.50. Et mugistis sicut tauri.Et inde מִצְהָלוֹת Mishaloth.i.hinnitus in numero plurali.Hiere.8.A voce hinnituum equorum eius cõmota est omnis terra.& in eodē.13.Adulteria tua & hĩnitus tui.

צֹהַר Sohar. fenestra. Geñ.6. Fenestram in arca facies. Et inde צָהֳרַיִם Sahoraim.idest meridies.s.cum sol est in medio celi vel in nostro meridiano. Geñ.43.Quoniã hodie mecum viri comesturi sunt in meridie.Iob.11. Et quasi meridianum fulgur cõsurget tibi ad vesperam.ps.36.Et iudicium tuum tãq; meridies.Canti.1. Vbi cubes in meridie. Et inde verbũ יַצְהִירוּ Iashiru.pro quo beatus hieronymus transtulit:meridiati sunt.i.sederunt in meridie.Iob.24.Inter aceruos eorum meridiati sunt. Hebrei vero dicũt q; deriuatur a sequẽti dictione que significat oleum.vnde in predicto loco ipsi legunt. Inter aceruos eorum fecerũt oleum siue expresserunt oleum:aut oleificauerunt:si latine posset dici.Et inde יִצְהָר Ishar.i.oleũ:eo quod est lucidum & splēdidum. Deut.7. Oleo & armentis gregibus ouiũ tuarum. & in eodem.10. Vt colligatis frumentum & vinum & oleũ. & in eodem.28.Vt non relinquatur tibi triticum & vinum & oleũ.2.Paralip.32. Apothecas quoq; frumẽti & vini & olei.Zach.4.Isti sunt duo filii olei splendoris.vbi ponitur pro vtroq;.s.pro oleo & pro splendore.

צוֹא Soa.sordes.immunditia.& scribitur cum he in fine & dicitur צוֹאָה Soa.Prouer.30. Et tamen non est lota a sordibus suis.Esa.4.Si abluerit dñs sordes filiarum sion. & in eodem.7.Omnes enim mēse replete sunt vomitu sordiumq;.& inde צוֹאִים Soim.idest sordidi. Zach.3.& iesus erat indutus vestibus sordidis.& in eodē. Auferte vestimenta sordida ab eo. Vide ēt de hoc supra in dictione יָצָא Iasa.

צוּד Sud.venari.venatione capere.insidiari.Geñ.27.cum q; venatu aliquid apprehenderis.& in eo.vt iussionē patris impleret.pro quo hebrei legunt.Ad venandum venationem vt afferret.sed beatus hieronymus trãstulit sesũ. & in eodem. Qui dudum capta venatione attulit mihi.Leuit.16. Si venatione vel aucupio ceperit auem vel feram. Hiere.4.Mittam eis multos venatores & venabuntur eos Et in eo.13.Et faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas.idest ad venandas animas. Et in eo. Et cũ ceperint aĩas populi mei.& in eo. Quibus vos capitis animas volantes.& in eo.& dimittã animas quas vos capitis.Threñ.3.Venatione ceperunt me inimici mei. & in eo.4.Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum.pro quo he.le. Venati sunt siue insidiati sunt vestigia nostra:ne ambularent in plateis nostris.idest inimici nostri prohibuerunt nos ne ambularem⁹ in plateis nostris Vide etiam de hoc supra in dictione צָדָה Sada.inde צַיִד said.siue צֵיד Sed.idest venatio.Geñ.10.Et erat robustus venator coram domino.pro quo hebrei legunt.Ipse erat robustus venatione coram domino.& in eo.25.Eo quod venatione illius vesceretur.Et in eo.27.Affer mihi de venatione tua.& inde מָצוֹד Mesud.siue מְצֻדָה Mesuda. idest rete:vel laqueus:aut hamus:siue sagena. Iob.19. Et flagellis suis me cinxerit.pro quo hebrei legunt.Et reti suo me cinxerit.Eccls.9. Sed sicut pisces capiuntur hamo. Ezech. 12.Et capietur in sagena mea.Et in eo.Neq; erunt vltra in manibus vestris ad predandum. Pro quo hebrei legunt. Neq; erunt vltra in manibus vestris in rete siue in sagenã. Et in plu. מְצוּדִים Mesudim.siue מְצָדוֹת Mesadeth.Eccls. 7.Que laqueus venatorum est & sagena cor eius. quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet laquei.Ezech.17.miserũt q; eũ in carcerē. Vbi ponitur pro carcere.Significat etiam arcem seu fortaliciũ.De quo vide supra in dictione מְצַד Mesad.Et inde צַיָּדִים Sadim.idest venatores.Hiere.8.Mittam eis multos venatores.Significat etiam hostes vel insidiatores.Hiere.2.vt habeatis eos hostes.Item צֵיד Sed.siue צַיִד Said.aut צֵידָה Seda.idest viaticum seu cibaria.Iof.1.Preparate vobis cibaria.Et in eo.9.Panes quoq; quos portabãt ob viaticum.& in eodem. Susceperunt igitur de cibariis eorum Nee.13.vt in die qua vendere liceret venderēt. p quo hebrei legunt. Venderent cibaria.ps.77. Cibaria misit eis in abundantiã.Ps.131. Viduam eius benedicens benedicã. Pro quo hebrei legunt. Cibaria seu viaticum eius benedicens benedicam. Et inde verbum הִצְטַיֵּד histaiad. quod significat cibaria tollere vel cibaria preparare. Iof.9. Tulerunt sibi cibaria.& in eodem.En panes quando egressi sumus de domibus nostris vt venirem⁹ ad vos calidos sumpsimus.Pro quo hebrei legunt. En panis noster calidus erat quãdo pro viatico tulimus eum de domibus nostris: in die quo egressi sumus vt veniremus ad vos.

צִוָּה Siua.precipere.mandare.iubere.imperare. Geñ.2.precepitq; eis dicens.Et in eodem.44. Precepit autem ioseph dispensatori domus sue.Leuit.6. Precipe aaron & filiis eius.Et in eo.10.Sicut preceptum est mihi. Et in eodē. 25. Dabo benedictionem meam vobis. Pro quo hebrei legunt.Et mandabo benedictionem meam vobis. Deut.4. Sicut mandauit mihi dominus.Et in eodem.26. Feci omnia sicut precepisti mihi.Et in eodem.28. Emittet dominus benectionē in cellaria tua. Pro quo hebrei legũt. Mandabit dominus benedictionem.& in eodem.33.legem precepit nobis Moyses.2. Reg.14. Ego iubebo pro te. Esa.5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam. Et in eodem. 13.Ego mandaui sanctificatis meis.& in eodem.23. Dominus mandauit aduersus chanaan. Et in eodem.28. Mãda:remanda:specta:reexpecta.Esa.45.Super filios meos & super opus manuum mearum mandatis mihi. Et inde מִצְוָה Misua.idest preceptum:seu mandatum. Deut.5. Vt loquar tibi omnia mandata mea & cerimonias. Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet omne mandatum.& in eodem. 30.Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie:non supra te est. Nec.11.Preceptum quippe regis super eos erat. Ps.18.Preceptum domini lucidũ.& in plu.מִצְוֹת misuoth. Deut.4.Custodi precepta eius atq; mandata. Prouer.7. Serua mandata mea & viues.

צָוַח Sauach. Clamare. vociferari. Esa.44.De vertice montium clamabunt.Et inde צְוָחָה Seuacha. idest clamor.vociferatio.vlulatus.Esa.24. Clamor erit super vinũ in plateis. Hiere.14. Et clamor ierusalem ascendit.& in eodem.46.Et vlulatus tuus repleuit terram.

צוּל Sul. profundũ.s.aquarũ & scribitur cum he in fine ad

denotandum genus femininum & dicitur צוּלָה Sula.i.profundum.Esa.44.Qui dico profundo desolare.& cōmuniter scribitur cum mē in principio & dicitur מְצוּלָה Mesula ps.68.Infixus sum in limo ꝓfundi.& in eodem.Ne absorbeat me profundum.Ione.2.Et proiecisti me in profundo in corde maris.Et in plurali מְצוּלֹת Mesuloth.Exo.15.Descenderunt in profundum sicut lapis.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in profunda.ps.67.Conuertam in profundū maris.ps.87.In tenebrosis & in vmbra mortis.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.In tenebris & in profundis

צוּם Sum.ieiunare.1.Reg.31.Et ieiunauerunt septem diebus.2.Reg.12.Et ieiunauit dauid ieiunio.Ester.4.Et orate pro me.pro quo hebrei legunt.Et ieiunate pro me.& in eodem.Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo.Esa.58.Quare ieiunauimus & non aspexisti.& in eodem.Ecce ad lites & contentiones ieiunatis.Zach.7.Nunquid ieiunium ieiunastis mihi.Et inde צוֹם Som.i.ieiunium.3.Reg.21.Predicauerunt ieiunium.Ps.34.Humiliaui in ieiunio animā meam.Esa.58.In die ieiunii vestri inuenitur volūtas vestra.Et in plurali צוֹמוֹת Somoth.Ester.9.Susceperunt a se & a semine suo ieiunia atq; clamores

צֹאן Son,ouis.pecus.grex.s.pecorum.& declinatur tantum singulariter:& caret numero plurali:& ponitur aliquādo singulare ꝓ plurali.ps.8.Oues & boues.& scribitur ibi sine vau & cum he in fine & dicitur צֹנֶה Sone,in aliis vero locis scribitur cum aleph in medio loco vau & dicitur צֹאן Son.Gen̄.4.Fuit autem abel pastor ouiū.& in eodem.29.Date ante potum ouibus.& in eodem.30.Qui pascebat reliquos greges ei?.i.reliquas oues.& in eodem.Oues intuerentur virgas.& in eodem.31.Et vide vniuersos masculos ascendētes sup femias.i.sup oues.Exo.21.& quattuor oues ꝓ vna oue.Leuit.1.De bobus & de ouib? offerēs victimas Et in eodē.Quod si de pecoribus oblatio est.1.Reg.8.Greges quoq; vestros addecimabit.2.Reg.12.Diues habebat oues & boues.Prouer.27.Diligenter agnosce vultum pecoris tui.Canti.1.Abi post vestigia gregis.Esa.7.Nutriet homo vaccam boum & duas oues.Pōitur etiam pro arietibus.3.Reg.4.Et centum arietes.

צוּף Suph.natare.enatare.inundare.Deut.11.Quomodo operuerint eos aque maris rubri.ꝓ quo hebrei legūt.Quomodo natare siue inundare fecit dn̄s aquas maris rubri super faciem eorum.4.Reg.6,Natauitq; ferrū.Thren̄.3.Innundauerunt aque super caput meum.Et inde צֶפֶת Saphath.i.inūdatio.Ezech.32.Et irrigabo terram fetore sanguinis tui.pro quo hebrei legunt.Innundatione sanguinis tui.Itē צוּף Suph.i.fauus.s.mellis.Prouer.16.Fauus mellis verba composita.Et in plurali צוּפִים Supim.ps.18.Et dulciora super mel & fauum.Pro quo hebrei legunt.Et dulciora super mel & fauum fauorum.i.fauum dulcissimum.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Fauum redundantem.

צוּק Suc.Augustiare.coartare.tribulare.fundere.Deut.28 In angustia & vastitate:qua opprimet te hostis tuus.ꝓ quo hebrei legunt.In obsidione & angustia qua angustiabit te hostis tuus.Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Iob.32.Coarctat me spiritus vteri mei.& supra in eodē.28.Et lapis solutus calore in es vertitur.i.angustiat? vel coarctatus in fornace.Esa.29.Et circundabo ariel.Pro quo hebrei legunt.Et angustiabo ariel.Et in eodem.51.A facie furoris eius qui te tribulat.& in eodem.Vbi nunc est furor tribulantis.Et inde צוֹק Soc.i.angustia.Dan̄.9.Et rursum edificabitur platea & murus in angustia tēporū.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur צוּקָה Suca.Esa.30.In terra tribulationis & angustie.Et aliquando scribitur cum vau & nū in secunda syllaba & dicitur צָקוּן Sacun.Esa.26.In tribulatione murmuris doctrina tua eis.Et aliquando scribitur cum mē in principio & dicitur מָצוֹק Masoc.Deut.28.In angustia & vastitate.1.Reg.22.Et cōuenerunt ad eū omnes qui erant in angustia constituti.& quandoq; scribitur cum vau in prima syllaba & dicitur מוּצָק Musac.Esa.8.Et nō poterit auolare de angustia sua.Ponitur etiam pro fundamento.Iob.36.Et non habente fundamētum subter se.Ponitur etiam pro prominenti.1.Reg.14.Vnus scopulus ꝓminens ab aquilone.Et in plurali מְצוּקִים Mesuchim.Pro quo beat? hieronymus trāstulit cardines.1.Reg.2.Domini enim sunt cardines terre.Significat etiam predicta dictio fundere vel effundere.Ios.7.Proiecerunt q; ea ante dominū.i.fuderūt ea.Iob.29.& petra fūdebat mihi riuos olei

צוּר Sur.obsidere.oppugnare.angustiare.tribulare.ligare.vel includere.munire seu munitionem facere.formare seu figurare.aut fingere.Deut.2.Non pugnes contra moabitas.Pro quo hebrei legunt.Non obsideas vel non angusties moabitas.& in eodem.Caue ne pugnes contra eos.Et in eodem.20.Sin autem fedus inire noluerit:& ceperit cōtra te bellum:oppugnabis eam.i.obsidebis eam.Et in eodem.Quando obsederis ciuitatē multo tempore.& in eo.28.Et obsideris intra portas tuas.Iudi.9.Et oppugnāt aduersum te ciuitatem.1.Reg.23.Et obsideret Dauid & viros eius.Esa.1.Sicut ciuitas que vastatur.Pro quo hebrei legūt.Sicut ciuitas obsessa.Et in eodem.21.Ascende elam obside mede.& in eodem.29.Et faciā contra te aggerem.Pro quo hebrei legūt.Et obsidebo sup te statiōe seu aggere.Ezech.7.Qui relictus fuerit & obsessus fame morietur.Dan̄.1.Et obsedit eam.significat etiam angustiare vel tribulare.Gen̄.32.Timuit iacob valde:& perterritus diuisit populum.pro quo hebrei legunt.Et timuit iacob valde:& angustiatus est siue tribulatus est.Exo.23.Et affligam affligentes te.i.tribulabo tribulantes te.Iudi.2.& vehementer afflicti sunt.i.tribulati sunt.2.Paralipo.28.Qui afflixit eum:& nullo resistente vastauit.Pro quo hebrei legunt.Qui angustiauit siue tribulauit eum.& in eodem.33.Qui postq; coangustiat? est orauit dominū deum suum.Nee.9.Et dedisti eos in manu hostiū suorum:& afflixeūrt eos.i.tribulauerunt eos.ps.12.Qui tribulant me exultabunt si motus fuero.ps.30.Miserere mei domine quoniam tribulor.ps.118.Multi sūt qui persecuntur me & tribulant me.Esa.28.Et pallium breue vtrumq; operire non potest.i.angustum est.& in eodem.63.In omni tribulatione eorum non est tribulatus.Hiere.10.Et tribulabo eos:ita vt inueniantur.& in eodem.48.Sicut cor mulieris parturientis.Pro quo hebrei legunt.Sicut cor mulieris angustiate vel tribulate.Soph.1.Et tribulabo homines.& inde צַר Sar.i.angustia vel tribulatio:aut angustians vel tribulans.1.Reg.28.Coarctor nimis.Pro quo hebrei legunt.Angustia mihi valde.3.Reg.22.Et sustentate eum pane tribulationis.ps.4.In tribulatione dilatasti mihi.ps.118.Tribulatio & angustia inuenerunt me.Esa.5.Et ecce tenebre tribulationis & lux obtenebrata est in caligine eius.& in eodem.26.In angustia requisierunt te.Ponitur etiam pro angusto.4.Reg.6.Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis.Esa.49.Angustus est mihi locus.Ponitur etiam pro hoste vel inimico aut emulo.1.Reg.2.Et videbis emulum in templo.Ester.7.Nūc autem hostis noster est.& in eodem.Hostis & inimicus noster est amā.Iob.16.Hostis meus terribilib? oculis intuitus est me.Esa.59.Cum venerit quasi fluuius violentus.Thren̄.2.

Tetendit arcum suum quasi inimicus.Et in plurali צָרִים Sarim.ps.26.Ne tradideris me in aīas tribulātiū me.Esa.9.Eleuabit dn̄s hostes rasin sup eum.& in eo.26.Et ignis hostes tuos deuoret.scribitur etiā cū duplici res & dr̄ צֹרֵר Sorer.Ester.9.Extra decē filiorū Amā agagites hostis iudeorū.& i plurali צֹרְרִים Sorerim.Nu.25.Quia ipsi hostiliter egerunt cōtra vos.Pro quo he.le.Quia ipsi hostes fuerunt vobis.Esa.11.Et hostes iuda peribūt.Vide etiā de hoc infra in dictiōe צָרַר Sarar.Et inde צָרָה Sara.i.angustia:vel tribulatio.Iob.27.Cū venerit super eū angustia.ps.9.Despicis in opportunitatib? in tribulatione.Hiere.4.Vocem enim quasi parturiētis audiui:angustiā vt puerpere.Zach.8.Neq; exeunti erat pax pre tribulatione.& in eo.10.Et trāsibunt in maris freto.Pro quo he.le.Et transibit in mari angustia vel tribulatione.Pōt etiā legi sic.Et transibit in mari angusto.Quod est idē sensus cū littera nr̄a.Hiere.6.Tribulatio apprehendit me.Ponitur etiā pro emula vel inimica 1.Reg.1.Affligebat quoq; eā emula eius.Et in plurali צָרוֹת Saroth.Iob.6.In sex tribulationibus liberabit te.Esa.65.Qm̄ obliuioni tradite sunt angustie priores.Et inde מָצוֹר Masor.i.obsidio.siue machina que fit ad obsidendas vrbes.Deut.20.& extrues machinas donec capias ciuitatē.Et in eo.28.In angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus.ꝓ quo hebrei legunt.In obsidione & angustia.Hiere.10.Cōgrega de terra cōfusionē tuā:que habitas in obsidione.Ezech.4.Et ordinabis aduersus eā obsidionē.Et in eo.Donec cōpleas dies obsidionis tue.Et in plurali מְצוּרוֹת Mesuroth.Esa.29.Et monumēta ponā in obsidione tua.Pro quo hebrei legunt.Et statuā contra te obsidiones.Ponitur etiam pro munitiōe tam in singulari q̄ in plurali:eo quod ciuitas munita non potest capi nisi longa obsidione & extructiōe machinarum.2.Paralipo.11.Ciuitates muratas habētes portas & vectes.i.munitas.& in eodem.Et edificauit ciuitates muratas in iuda.Pro q̄ hebrei legūt.Et edificauit ciuitates pro munitione.ps.59.Quis deducet me in ciuitatem munitā.Abach.2.Et figam gradum super munitionē.Zach.9.Et edificauit tyrus munitionem suā.Scribitur etiā cum he in fine.2.Paralipo.14.Edificauit quoq; vrbes munitas in iuda.Pro quo hebrei legūt.Et edificauit vrbes munitionis in iuda.Naū.2.Qui custodiat obsidionē.Pro quo he.le.Qui custodiat munitionē.Potest etiam legi sicut est in littera nr̄a.ponitur ēt pro aggere.Esa.19.Attenuabuntur & siccabuntur omnes riui aggerū.Significat etiam predicta dictio צוּר Sur ligare.Deut.14.Et in precium rediges portabisq; manu tua.Pro quo he.le.Et dabis pro argēto:& ligabis seu includes argētū in manu tua.4.Reg.5.Ligauit q; duo talēta argenti in duobus saccis.Esa.8.Liga testimoniū:signa legē.Ezech.5.& ligabis eos in sūmitate pallii tui Itē ponitur pro effundere.4.Reg.12.Effundebātq; & numerabant pecuniā.Sed etiā in predicto loco hebrei legunt ligabantq;.i.postq; numerabant:ligabāt pecuniā.& est ordo ꝑposterus.Significat etiā formare seu figurare.Exo.32.Formauitq; opere fusorio.ps.138.Tu formasti me.Canti.8.Si ostium est cōpingamus illud tabulis cedrinis.i.figuremus vel formemus illud.Hebrei tn̄ secundū ꝑcedētē significationē legūt.muniamus illud tabulis cedrinis.Esa.43.Creās te iacob:et formās te israel.De quo vide etiā supra in dictione יָצַר Iasar.Et inde צוּרָה Sura.i.forma vel figura.aut exemplar.ps.48.Et auxiliū eorum veterascet in inferno.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et figura eorum conteretur in infernum.Ezech.43.Et erubescant ex omnibus que fecerunt:figuram domus & fabrice eius.Et in plurali צוּרֹת Suroth.vt in eodem.Et in omnem

descriptionem eius.Pro quo hebrei legūt.Et in oēs figuras eius.Item צוּר Sur.i.petra.saxum.silex.Exo.17.En ego stabo ibi coram te supra petram.& in codē.Percutiesq; petrā.Iob.14.Et saxum trāsferetur de loco suo.Et in eodem.18.Et trāsferetur rupes de loco suo.Esa.2.Ingredere in petrā.Ezech.3.Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam.Et aliqn̄ scribitur sine vau & dr̄ צַר Sar.Esa.5.Vngule equorum eius vt silex.Ponitur etiā צוּר Sur.pro forti.1.Reg.2.Et nō est fortis sicut deus noster.Esa.26.Sperastis in domino in seculis eternis:in dn̄o deo forti in perpetuū.Ponitur etiam צוּר Sur.pro deo.Deut.32.Dei ꝑfecta sunt opera.Et in eo.Deum qui te genuit dereliquisti.& in codē.Nōne ideo quia deus suus vendidit eos.& in eo.Nō enim est deus noster vt dii eorum.Et in plurali צוּרִים surim.i.fortes vel robusti seu petre aut rupes.2.Reg.2.Et vocatum est nomen loci illius ager robustorum.Esa.2.Et introibunt in speluncas petrarū.Naū.1.Et petre dissolute sunt ab eo.Reperitur etiā צוּרוֹת Suroth.Iob.28.In petris riuos excidit.Ponitur etiā צוּר Sur.pro petra acutissima vt gladius:seu pro gladio vel pro cultro.Exo.4.Tulit illico sephora acutissimā petram.Ios.5.Fac tibi cultros lapideos.ps.88.Auertisti adiutoriū gladii eius.Pro quo hebrei legūt.Auertisti acumen seu aciem gladii eius.Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit.Auertisti robur gladii eius.Vbi ponitur pro robore.Et inde צִיר Sir cum iod in medio loco vau.idest legatus siue nuncius.Prouer.25.Sicut frigus niuis in die messis ita legatus fidelis.Hiere.49.Et legatus ad gentes missus sum.Et in abdia.Et legatum ad gentes misit.Et in plurali צִירִים sirim.Esa.18.Qui mittit in mare legatos.Et in eodem.57.Et misisti legatos tuos procul.Ponitur etiam pro doloribus vel angustiis.1.Reg.4.Irruerant enim in ea dolores.Esa.13.Torsiones & dolores tenebunt.Et in eodem.21.Et angustia possedit me quasi angustia perturiētis.Quod in hebreo legitur in plurali.s.angustie vel dolores possederunt me quasi dolores parturientis.Ponitur etiam pro erroribus.Esa.45.Abierunt in confusionem fabricatores errorum.hebrei tamen legūt.fabricatores idolorum.ponitur etiam pro compagibus.Dan̄.10.In visione tua dissolute sunt compages mee.Vnde illud.1.Reg.4.vbi dicitur irruerant enim in ea dolores.Aliqui hebrei legunt dissolute fuerant in ea compages ei?.Ponitur etiam צִיר Sir.pro cardine.Prouer.26.Ostium vertitur in cardine suo.Item צַוָּר sauar.i.collū.ceruix.Nee.3.Optimates autem eorum nō supposuerunt collum suū in opere dn̄i sui.& cōmuniter scribitur cum aleph post vau.vt Gen̄.41.& collo torquē aureā circūposuit.Esa.8.Vsq; ad collum veniet.Et in plurali צַוָּארִים sauarim.siue צַוָּארֵי sauare.Iudi.5.Et supellex varia ad ornanda colla congeritur.Hiere.27.Subiicite colla vestra sub iugo regis babylonis.Reperitur etiam צַוָּארוֹת Sauaroth secundum terminationem pluralem femininorū.Mich.2.vnde non auferatis colla vestra.Et sepe ponitur in plurali licet loquatur de vno homine.Gen̄.33.Stringensq; collum eius.& in eodem.45.Cūq; amplexatus recidisset in collū beniamin.Et in eodem.Illo quoq; similiter flente super collum eius.Scribitur etiam sine aleph & cū littera nū & dicitur צַוְּרֹנִים Saueronim.Canti.4.& in vno crine colli tui.Item צוֹר sor nomen prouincie.i.tyrus.ps.86.Ecce alienigene & tyrus.Esa.23.Quis cogitauit hoc super tyrum.Hiere.47.Et dissipabitur tyrus & sidon.

צָחַח Sachach.Candere.lucidum vel clarum seu limpidum esse.arere.aut aridum vel siccum esse.Canti.5.Dilectus meus candidus & rubicundus.Esa.18.Sicut meridiana

Clarũ esse. Urere

lux clara est. Hiere. 4. Ventus vrens in viis que sunt in deserto. Pro quo hebrei legunt vẽtus clarus. Potest etiã legi secundum aliam significationem ventus aridus vel siccus aut vrens sicut est in littera nostra. Ezech. 24. Super limpidissimam petram effudit illum. Et in eo. Dedi sanguinem eius super limpidissimam petram: ne operiretur. Threñ. 4. Nitidiores lacte. idest candidiores. & inde צחות Sachoth. idest verba clara & plana. Esa. 32. & lingua balborum velociter loquetur & plane. idest velociter loquetur verba clara seu plana aut polita. Scribitur etiam cum duplici sadic & cũ duplici cheth & dicitur צחצחות Sachsachoth. pro quo beatus hieronymus transtulit splendores. Esa. 58. & implebit in splendoribus animam tuam. Significat etiam predicta dictio arere: aut siccum vel aridum esse. Esa. 5. Et multitudo eius siti aruit. & inde צחיחה Sechicha. idest siccitas. ps. 67. Similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulchris. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. increduli autem habitauerunt in siccitate. & inde צחיחים Sechichim idest loca arida & sicca que sunt in cacumine petrarum vel in circuitu murorum. Nee. 4. Statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis.

lipidissima · Nitida. צחות · Plana vba clara. צחצחות · Splẽdores · Arere. צחיחה · Siccitas צחיחים · Loc⁹ post murũ.

צחן Sachan. putredo. seu fetor. & scribitur cum he vel tau in fine. Ioel. 2. Et ascendet putredo eius: quia superbe egit. Et solum inuenitur in predicto loco.

צחן Putredo.

צחק Sachac. ridere. ludere. iocari. illudere. siue irridere. Geñ. 17. Cecidit abraã in faciem suam & risit. Et in eodẽ. 18. Quo audito sara risit. Et in eodem. Negauit sara dicens nõ risi. Et in eodem. 21. Quicunq; audierit corridebit mihi. Et in eodem. Cumq; vidisset filium agar ludentem cum isaac. Et in eodem. 26. Vidit eum iocantem cum Rebeca vxore sua. Exo. 32. Et surrexerunt ludere. Iudi. 16. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. significat etiam illudere vel irridere. Geñ. 39. Vt illuderet nobis. & in eodem. vt illuderet mihi. Et inde צחק Sechoc. i. risus seu ludus. Geñ. 21. Risum fecit mihi dominus. Scribitur etiam cum sin loco sadic. De quo vide infra in littera sin in suo loco.

צחק Ridere. Ludere Iocari. Illudere. צחק Risus.

צחר Sachar. Candidum seu nitidum. Ezech. 27. Et lana coloris optimi. i. candida seu nitida. Et in plurali femenino צחרות Sechoroth. Iudi. 5. Qui ascenditis super nitentes asinas.

צחר Candidus. צחרות Nitentes

ציה Siia. siccitas. solitudo. desertum. Iob. 24. Ad nimiũ calorem transient ab aquis niuium. pro quo hebrei legunt. Ad siccitatem & calorem. Ps. 77. In ira excitauerit excelsum in inaquoso. idest in loco sicco vel deserto. Et in plurali ציות Sioth. ps. 104. Abierunt in sicco flumina. i. in locis siccis vel desertis. Et inde ציון Saion. Pro quo beatus hieronymus transtulit sitim. Esa. 25. Sicut estus in siti. & in eodem. 32. Sicut riui aquarum in siti. Hebrei vero dicunt צי Si. i. q; significat locum aridum & inaquosum. Et inde צי Si. i. nauis vl' trieris. Esa. 33. Nec trieris magna trãsgredietur eũ. Et in plu. ציים sim. Nu. 24. venient in trieribus de italia. Ezech. 30. Egredientur nuncii a facie mea in trieribus. Scribitur etiam cum duplici iod & dicitur ציים Siim. Esa. 23. Asur fundauit eam. Pro quo hebrei legunt. Asur fundauit eam nauibus. idest fecit in ea portus pro nauibus vel trieribus. Dañ. 11. Et venient trieres & romani super eum. Ponitur etiam pro ethiopibus. Ps. 71. Coram illo pcidẽt ethiopes. ps. 73. Dedisti eum escam populo ethiopum. Potest etiã legi populo nauium. idest nautis. significat etiam ציים siim animalia mõstruosa seu bestias feras. Esa. 13. Sed requiescẽt ibi bestie. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit demonia. Esa. 34. Et occurrẽt demonia onocentauris.

ציה Siccitas Inaqsum. Desertum. ציות Siccum. ציון Sitis. צי Trieris ציים Trieres. ציים Naues. Ethiopes. Bestie. Demonia.

ציון Sion. titulus. vel tumulus. 4. Regum. 23. Quis est titulus ille quem video. Ezech. 39. Statuent iuxta eum titulum donec sepeliant. & in plurali ציונים Siunim. pro quo beatus hieronymus trãstulit speculas. eo quod sunt in loco eminẽtiori. Hiere. 31. Statue tibi speculas. Item ציון Saion. siccitas vel sitis. De quo vide supra in dictione precedenti.

Titulus. ציונים Specule. ציון

ציץ Sis. florere. germinare. prospicere. Nume. 17. Et turgentibus gemmis eruperant flores. pro quo hebrei legunt. Et produxit gẽmas: & floruit florem: siue germinauit florem. ps. 71. Et florebũt de ciuitate sicut fenũ terre. Ps. 91. Et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. & floruerit omnes qui operantur iniquitatem. ps. 131. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Esa. 27. Florebit & germinabit israel. Ezech. 7 Floruit virga: germinauit superbia. Significat etiam apparere. vel prosp icere. Canti. 2. Prospiciens per cãcellos. Et inde ציץ Sis. i. flos. Esa. 28. Et flori decidenti glorie exultationis eius. Et in eodem. 40. Exsiccatum est fenum: & cecidit flos. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur ציצת Sisath. Esa. 28. Et erit flos decidens. & inde ציצים Sisim. i. celature vel picture in similitudinẽ florum. 3. Regum. 6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egredientes. & in eodem. Et celaturas valde eminentes. Item ציץ Sis. idest ala siue penna: secundum hebreos. Hiere. 48. Date florem Moab quia florens egredietur. pro quo hebrei legunt. Date alam siue pẽnam moab: quia volans volabit. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide etiam supra in dictione נוץ nos. & in dictione נצה Nasa. & inde ציצת Sisith. idest ala seu fimbria vestimenti. Nume. 15. Vt faciant sibi fimbrias per angulos quatuor: ponẽtes in eis vittas hyacinthinas. & inde ציצת Sisath idest floccellus: vel cincinus capitis. Ezech. 8. Et apprehendit me in cincino capitis mei. Item ציץ sis. i. lamina aurea quam sacerdos gerebat in fronte. Exo. 28. Facies & laminã de auro purissimo. Et in codem. 39. Fecerunt & laminam sacre venerationis.

Florere · Prospicere ציץ · Flos. ציצת · Flos ציצים · Picture · ציץ · Ala. · ציצית Fimbria ציצת Cincinus. ציץ Lamina.

ציר Sir. legatus. nuncius. vt in Abdia. & legatũ ad gentes misit. De quo vide supra indictione ציר Sur.

ציר Legatus ציר

צתת Sith. succendere. comburere. Esa. 27. Succendam eam pariter. De quo vide supra in dictione יצת Iasath.

Succẽdere.

צל Sel. vmbra. De quo vide in dictione sequenti.

צל

צלל Salal. vmbra. Iob. 40. Protegunt vmbre vmbrã eius. Et cõmuniter scribitur cum simplici lamed. & dicitur צל Sel. Geñ. 19. quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Iudi. 9. Venite & sub vmbra mea requiescite. Iob. 7. Sicut seruus desiderat vmbrã. Ps. 16. Sub vmbra alarum tuarum ptege me. ps. 143. Dies eius sicut vmbra pretereunt. Eccs 8. Sed quasi vmbra transeant. Significat etiam presidium vel protectionem. Nu. 14. Recessit ab eis omne presidium. Eccs. 7. Sicut protegit sapientia: ita protegit pecunia. pro quo hebrei legunt. Sicut vmbra seu protectio sapientie: ita vmbra vel protectio pecunie. Et in plurali צללים Selalim siue צללי silele. Canti. 2. Et inclinentur vmbre. Hiere. 6. Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Et inde verbum צלל Silel. idest obumbrare. siue vmbram facere. Nee. 13. factum est autem cum quieuissẽt porte ierusalem. pro quo hebrei legunt. cum obumbrassent. idest cum vmbre carũ fierent lõgiores in vespere. Et inde מצל Mesal. i. obũbrans siue nemorosus: eo quod facit vmbram. Ezech. 31. Et frondibus nemorosus. Itẽ צלל salel. i. tinire seu tremere. 4. Reg. 21. Vt quicunq; audierit tinniant ambe aures eius. Hiere. 19. vt omnis qui audierit tinniant aures eius. Abach. 3. A voce tremuerunt labia mea. Et inde מצלתים Mesilthaim.

צלל Umbra צל Umbra · Presidiũ. Protectio צללים · Umbre צללי · Obũbrare · מצל nemorosus צלל · Tinnire. · מצלתים

idest cymbala. 1. Paralip. 15. In organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis. Et in codẽ. In cymbalis eneis concrepantes. Et inde מצלות Mesiloth. i. tintinabula que feriũtur super equũ causa ornatus. Zach. 14. In die illa erit quod super frenũ equi est sanctum dño. Scribitur etiam cũ duplici sadic & cum duplici lamed: & dicitur צלצל Silsal. Esa. 18. Ve terre cymbalo alarum. Hebrei tamẽ secundum primã significationem legunt. ve terre obrũbrate alis: seu obumbranti alis. Vnde beatus hiero. in suis explanationibus sic ait. Verbum hebraicum צלצל Silsal q; symmachus sonitum: theodotion aues interpretati sunt. & nos in cymbalum vertimus: aquila in vmbram transtulit. Sed sciendũ q; vmbra צל Sel dicitur: hic autem syllaba ipsa geminatur: pro quo possimus dictum intelligere. Ve terre que in vmbra alarum suarum pollicetur auxilium. hec hieronymus. Et in plurali צלצלים Silsalin. 2. Reg. 6. Et sistris & cymbalis. ps. 150. Laudate eum in cymbalis bene sonãtibus: laudate eum in cymbalis iubilationis. Item צלצל Silsal. i. instrumẽtum quo pisces capiuntur. Pro quo beatus hieronymus transtulit gurgustium. Iob. 40. & gurgustiũ piscium capite illius. Item צלצל Selasal. i. rubigo que consumit fructus arborum & terre nascentia. Deut. 28. fruges terre tue rubigo cõsumet. Item צלל Safal. i. submergi. Exo. 15. Sub mersi sunt quasi plumbum in aquis vehementib⁹. & inde צליל Selil. i. subcinericius panis. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui & in castra madiam descendere. Et aliqui hebrei dicunt q; deriuatur a dictione צלה Sala.

Cymbala. מצלות · Tintinabuli q̃d super frenũ est. צלצל Cymbala. · Obũbrãs. · צלצלים Cymbala. צלצל · Gurgustiũ צלצל · Rubigo. צלל · Submergi. צליל · Subcinerici⁹ panis.

צלא Sala. in ligua chaldaica significat orare. Dañ. 6. Orabat: confitebatur q; coram deo.

צלא Orare.

צלה Sala. assare. Exo. 12. Edent carnes tantum assas igni. 1. Regum. 2. Da mihi carnem vt coquam sacerdoti. pro quo hebrei legunt. Da mihi carnem vt assem sacerdoti. vnde sequitur non enim accipiam a te carnẽ coctam. Esa. 44. Coxit pulmentum: & saturatus est. pro quo he. le. Assauit assaturam & saturatus est. Vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum. Et inde dicunt aliqui hebrei q; deriuatur dictio צליל Selil que significat panem subcinericium. i. coctũ sub cinere vel sub prunis: de quo dictum est supra in dictione. צלל Salal.

צלה Assare.

צלח Salach. prosperari. siue prospere agere. Proficere. dirigere. transire. s. cum pspritate. insilire. irruere. cõburere. Geñ. 39. Et erat vir in cunctis prospere agens. Nu. 14. Quod vobis non cedet in prosperum. 3. Reg. 22. Ascẽde & vade prospere. pro quo he. le. Ascende & prosperare. 1. Paralipo. 22. Sit dominus tecum & prosperare. Et in eodem. Tunc enim proficere poteris. idest prosperaberis. Et in codem. 29. & cunctis placuit. Pro quo he. le. Et prosperatus est. 2. Paralipo. 18. Ascende in ramoth galaad: et prosperaberis. & in eodem. Ascendite: cũcta enim prospera venient. i. prosperabimini. Et in eodem. 20. Et cuncta euenient prospera. ps. 1. Et omnia quecunq; faciet prosperabuntur. ps. 36. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. ps. 44. Intẽde prospere. ps. 117. O domine bene prosperare. Hiere. 12. Quare via impiorum prosperatur. Et in eodem. 13. Ita vt nulli vsui aptum esset. pro quo he. le. Nulli vsui proficeret. Ezech. 16. Et profecisti in regnum. Significat et dirigere. Geñ. 24. Et diriget viam tuam. & in eodem. 39. Et omnia que gererentur ab eo dirigi in manu illius. Iosu. 1 Tunc diriges viam tuam. Nee. 1. Et dirige seruũ tuũ hodie. Hiere. 5. Causam pupilli non direxerunt: Significat etiam transire vel insilire aut irruere. 2. Reg. 19. Et irrumpentes iordanem ante Regem transierunt vada. 1. Regum. 10. & insiliet in te spiritus domini. & in eodem. Et insiluit in eum spiritus domini. Iudi. 14. Irruit autem spiritus domini in samson. Et in eodem. Irruit itaq; in eum spiritus domini. significat ẽt cõburere. Amos. 5. ne forte cõburatur vt ignis dom⁹ ioseph. Item צלחת Salachath. ascella: seu sinus. Prouer. 19. Abscõdit piger manum suam sub ascella. Et dicunt aliqui hebrei q; significat chaldariam. Item צלחית Selochith. idest phiala: seu vas testeum. 4. Regũ. 2. Afferte mihi vas nouum.

צלח Prospere agere. · psperari. · pficere. Dirigere · Transire Insilire · Irruere. · Cõburere. צלחת · Ascella צלחית · Uas.

צלם Selem. imago. similitudo. statua. Geñ. 1. faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinem nostram. Et in eodem. Et creauit deus hominem ad imaginem suam. Et in eodem. Et genuit ad imaginem & similitudinem suam. Ps. 38. Veruntamen in imagine pertransit homo. Sed aliqui hebrei in predicto loco p imagine legũt vmbrã seu tenebras: & dicũt q; deriuatur a צל Sel quod sigñat vmbrã: de quo supra dictum est. Et etiam in lingua arabica vel punica tenebre appellantur צלם Selem. Vnde in predicto loco potest etiã legi. verũtamen in vmbra seu in tenebris pertransit homo. Et in plu. צלמים Selamim siue צלמי Salme. vt Nu. 33. Statuas cõminute. i. imagines idolorum suorũ. 1. Reg. 5. Vt faciatis similitudines anorum vestrorum: & similitudines murium. Et in lingua chaldaica aliquando scribitur cum aleph in fine tam in singulari q̃ in plurali. Dañ. 2. Statua illa magna. Item צלמות Salmaueth. idest vmbra mortis seu caligo mortis: compositũ a צל Sel quod significat vmbram: & מות maueth quod significat mortem. Iob. 3. Obscurẽt eum tenebre & vmbra mortis. & in codẽ. 10. Ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Et in eodem. Vbi vmbra mortis & nullus ordo. Et in eodem. 12. Qui producit in lucem vmbram mortis. ps. 22. Si ambulauero i medio vmbre mortis nõ timebo mala. ps. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Et inde dicunt aliqui hebrei q; deriuatur צלמון Salmon. i. locus obscurus & tenebrosus. ps. 67. Niue dealbabuntur in selmõ. q. d. vbi est obscuritas & caligo: ibi erit niuis dealbatio.

צלם Imago · צלמים צלמי · Imagines Silitudĩes · Statua צלמות · Umbra mortis. Mortis caligo. · צלמון

צלע Selaa. costa. latus. Geñ. 2. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam. Et in plurali צלעות Selaoth. Et in eo. Tulit vnam de costis ei⁹. Et quia coste sunt in vtroq; latere animalis: ideo significat etiam lat⁹: & est in hebreo communis generis. vt Exo. 25. Duo circuli sint in latere vno: & duo in altero. Et in codẽ. Ad continẽdas tabulas in vno latere tabernaculi. 3. Reg. 6. Ostium lateris medii in pariete erit. Hiere. 20. Custodientes latus meum. Ezech. 41. Et latitudinem lateris quattuor cubitorum. & in eodem. Latera aũt latus ad latus bis triginta trium. & in plurali צלעות Selaoth. siue צלעים Selaim. vt in eodẽ. Que ingrederentur per parietem domus in lateribus. Et in eo. Et vidi in domo altitudinẽ per circuitum & fundata latera. Ponitur etiam pro tabulis vel tabulatis. 3. Regũ. 6. Et texit pauimentum domus tabulis abiegnis. Et in eodem. Et ad posteriorem partem templi tabulata cedrina. Et in eodẽ. 7. Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram. Est etiam צלע Selaa nomen proprium loci. Iosu. 18. Et sela & eleph & iebus que est ierusalẽ. Item צלע Salaa. i. claudicare. Geñ. 32. Ipse vero claudicabat pede. Michee. 4. Congregabo claudicantem. & inde צלע Selaa. i. claudicatio seu fractura cruris vel pedis. Pro quo beatus hieronymus trãstulit plagam seu infirmitatem. ps. 34. Et aduersum me letati sunt & conuenerunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et in infirmitate mea letabantur. ps. 37. Ego autẽ in flagella paratus sum. Pro quo beatus hiero. transtulit. Ego autem ad plagas paratus sum.

צלע · Costa. צלעות Coste. · Latus. · צלעים · Latera. Tabule Tabulata. צלע · Claudicare. צלע · Infirmitas Plaga

צְלָצַל Selasal.rubigo.Deut.28.Fruges terre tue rubigo consumet.Item צִלְצַל Silsal. Vas seu instrumentū quo pisces capiūtur. De q̄ vide supra in dictiōe צָלַל salal.

צַמָּם Samā.cincinus capillorū:seu coma capitis secundū hebreos:pro quo beatus hiero.trāstulit.id quod intrinsecus latet:& scribitur cum simplici mem & cum tau i fine & dicitur צַמָּת Samath.Canti.4.Absq; eo quod intrinsecus latet.In alio vero loco btūs hiero.trāstulit turpitudinem.vt Esa.47.Denuda turpitudinem tuam.pro quo he.le.Denuda comam tuam seu cincinos capitis tui.Et inde dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur צַמִּים Samim.idest illi qui habitant in desertis:& habent longam comam & intōsam barbam.pro quo beatus hiero.transtulit sitientes.Iob.5.& bibēt sitiētes diuitias eius.De quo vide in dictiōe sequēti.

צָמָא Sama.sitire.Exo.17.Sitiuit ergo populus propter aque penuriam.Ps.62.Sitiuit in te anima mea.Ps.106.Esurientes & sitientes.Esa.32.Et potum sitiēti aufert Et in eodē.48.Non sitierunt in desertis.Et aliquando scribitur sine aleph.vt Iudi.4.Da mihi obsecro paululū aque quia sitio valde.Ruth.2.Sed etiam sitiens vade ad sarcinulas & bibe.Iob.5.Bibent sitientes diuitias eius.Et in eodē.18.Et exardescet contra eum sitis.pro quo hebrei legunt.Et preualebunt contra eum sitientes.Et inde צָמָא Sama.i.sitis.Exo.17.vt occideres nos & liberos nostros in siti.Iudi.15.Et in siti morior.p̄s.68.Et in siti mea potauerūt me acceto.p̄s.103.Expectabunt onagri in siti sua.Amos.8.Nō fames panis nec sitis aque.& aliquando scribitur cum littera nun in fine & dicitur צִמָּאוֹן Simaon Deut.8.Ac dipsas.idest sitis.nam grece dipsas idem est quod sitis latine.Ps.106.Et exitus aquarum in siti.

צָמַד Samad.Iungere.adherere.concinare.Beatus hiero.transtulit initiari.Nume.25.Initiatusq; est israel beelphegor.Et in eodem.qui initiati sunt beelphegor.p quo hebrei legunt.iunctus est siue adhesit beelphegor.2.Reg.20.Et desuper accinctus gladio dependēte vsq; ad ilia.Pro quo hebrei legunt.Et desuper accinctus gladio adiūcto seu adherente super lumbos suos.p̄s.49.Et lingua tua cōcinabat dolos.Et inde צָמִיד Samid.idest operculum quod ponitur super vas & cum eo iungitur.Nu.19.Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper.& inde צֶמֶד semed.idest par seu iuga boum vel aliorum animaliū aut bini.Iudi.19.Habēs in comitatu puerū & duos asinos.idest par asinorum.3.Reg.19.Tulit par boum & mactauit illud.Hiere.51.Collidam in te agricolam & iugale ei9.Et in plu.צְמָדִים Semadim.3.Reg.19.Arantem in duodecim iugis boum.4.Regum.9.Memini enim quando ego & tu sedētes in curru sequebamur achab.pro quo hebrei legunt.Sedentes in iugis.idest in curribus qui vehebātur iugis equorum.Esa.5.Decem iugera vinearum facient laguncul am vnam.idest vinee que decem iugis boum vno die possint arari.Item צָמִיד Samid.idest armilla.Nu.31.periscelides & armillam.Et in plu.צְמִידִים semidim.Geñ.20.cūq; vidisset inaures & armillas.

צָמַח Samach.germinare.pullulare.oriri.crescere.Geñ.2.Omnemq; herbam regionis priusq; germinaret.& in eodem.3.Spinas & tribulos germinabit tibi.Et in eodē 41.Alie quoq; spice totidem tenues & percusse vredine oriebantur.idest pullulabant.Exo.10.Corrodet enim omnia ligna que germinantur in agris.Leuit.13.Porro si steterit macula & capilli nigri fuerint.Pro quo hebrei legūt.Et capillus niger pullulauerit siue creuerit.Deut.29.Neq; virēs quippiam germinet.2.Reg.10.Manete in hierico donec crescat barba vestra.Et in eodem.22.Nec est quicquā ex eo quod non germinet.p̄s.103.Producens herbam iumentis.idest germinare faciens.p̄s.146.Qui producit iumentis fenum.Eccs.2.Vt irrigarent siluam lignorū germinantium.Esa.44.Germinabunt inter herbas.& in eo.55.Et infundit eā:& germinare eam facit.Ezech.16.Et pillus tuus germinauit.Et inde צֶמַח Sémach.idest germen.Geñ.19.Vniuersos habitatores vrbium & cuncta terre virantia.Pro quo hebrei legunt.Et omne germen terre.Esa.4.In die illa erit germen dñi in magnificentia.Zach.3.ecce ego adducam seruum meum orientē.i.germen seu germinantem.Et in eodem.6.Ecce vir oriens nomen eius.

צָמַק Samac.arere.siue aridum esse.Osee.9.Da eis vuluā sine liberis & vbera arentia.Et inde vue passe dicuntur צִמּוּקִים Simucim.1.Reg.25.Centum ligaturas vue passe.Et in eo.30.Et duas ligaturas vue passe.

צֶמֶר Sémer.lana.cacumē.s.arboris.seu medula.Deut.22.Non indueris vestimentum quod ex lana linoq; cōtextum est.Prouer.31.Quesiuit lanam & linum.Esa.1.Velut lana alba erunt.Ezech.27.In lanis coloris optimi.Pro quo hebrei legunt.In lana candida.Item צַמֶּרֶת Saméreth idest cacumen seu summitas arboris:vel medula arboris.Ezech.17.Tulit medulam cedri.Et in eo.Et summam ego de medula cedri sublimis.& in eo.31.Et inter condensas frondes elatum est cacumen eius.& in eo.Et dedit summitatem eius virentē atq; condensam.Et in eo.Neq; ponens summitatem suam inter nemorosa atq; frondosa.

צָמַת Samath.Disperdere.perdere.consumere.ad internitionem perducere.2.Reg.22.Obedientes me:& disperdam eos.Iob.6.Tempore quo fuerint dissipati peribūt idest perditi erūt vel cōsumētur.Ps.72.Perdidisti oēs qui fornicātur abs te.Ps.87.terrores tui conturbauerunt me.Pro quo hebrei legunt.Terrores tui consumpserunt me.& Beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit oppresserunt me.p̄s.93.Et in malicia eorum disp̄det eos:disperdet eos dominus deus noster.p̄s.100.Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar.pro quo hebrei legunt.hūc disperdebā siue cōsumebā.p̄s.118.Tabescere me fecit zelus meus.p quo btūs hiero.i ps.iuxta he.ve.trāstulit.cōsūpsit me zelus meus.Threñ.3.Lapsa est in lacum vita mea.pro quo hebrei legunt.Disperierunt:seu consumpte sunt in lacu vite mee.& ponitur in hebreo in plurali.quia vita in hebreo est pluralis numeri:& caret numero singulari.

צֵנִן Senin.spina.siue vepres.translatio nostra traduxit lāceā seu sudē.& solū inuenitur in nūero plu.s.צְנִינִים seninim.Nu.33.& lācee in lateribus vr̄is.Ios.23.& sudes in oculis vr̄is.& inde צִנָּה Sina.i.scutū.3.Reg.10.fecit rex salomon cētū scuta de auro purissimo.Ps.34.Apphēde arma & scutū.p̄s.90.scuto circūdabit te veritas eius.Amos.4.Et leuabūt vos in cōtis.pro quo he.le.Et leuabūt vos i scutis.& dicunt q̄ ponitur ibi p nauiculis puis ad modū scuti factis.& inde צִנִּים sinim.i.arma seu armati.Iob.5.& ipsū rapiet armatus.Prouer.22.Arma & gladii in via supbi.hebrei tamen dicunt q̄ significat spinas seu tribulos.

צָנַח Sanach.figere.defigere.suspirare.Iudi.4.Percussū q; malleo defixit in cerebrū vsq; ad terrā.signat ēt suspirare.Ios.18.Suspirauitq; vt sedebat in asino.Iudi.1.que cum suspirasset sedens in asino.hebrei tamen dicunt q̄ in duob9 locis p̄dictis signat descēdere seu declinare.vñ in p̄dictis locis ipi legūt.& descēdit seu declinauit de asino.

צָנֻם Senum.aridū.siccū.& solū īuenitur in nu.plu.& i ge.fe.s.צְנֻמוֹת senumoth.Geñ.41.alie q̄q; septē tenues & pcusse vredine oriebātur.pro quo he.le.& ecce septē spice aride tenues & pcusse vredie oriebātur post illas.& solū inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui q̄ significat minutas seu paruas.

צָנוּעַ Sanúaa.humilis.modestus.& solū īuenitur in nu.plu.s.צְנוּעִים Senuim.Prouer.11.Vbi aūt est hūilitas:ibi & sapiētia.p quo he.le.& cū humilib9 sapiētia.& ide הַצְנֵעַ hasnéa.i.humiliter.btūs hiero.trāstulit sollicitū.Mich.6.& solicitū ambulare cum deo tuo.& solū inuenitur in p̄dictis locis.in lingua vero chaldaica signat seruare seu obseruare

צָנַף Sanaph.circūuoluere.amicire.Leuit.16.Cidarim mūdā iponet capiti.i.circūuoluet capiti.Esa.22.coronās coronabit te tribulatiōe.Pro quo he.le.Circūuoluēs circūuoluet te inuolutione:siue amiciēs amiciet te amictu.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.s.צְנֵפָה Senepha.& inde צָנִיף Saniph.i.vitta vel cidaris que capiti imponitur vel circūuoluitur aut amicitur.vt Zach.3.Ponite cidarim mundam sup caput eius:& posuerūt cidarim mūdā sup caput eius.Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מִצְנֶפֶת Misnépheth.Exo.28.Cidarim & baltheū.Leuit.16.Cidarim lineā imponet capiti.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum.Ezech.21.Aufer cidarim:tolle coronam.Et in plu.צְנִיפוֹת Seniphoth.Esa.3.& sindones & vittas & theristra.vbi ponitur pro vittis.

צִנְצֶנֶת Sinséneth.genus vasis.vt lagūcula.Exo.16.sume vas vnum & mitte ibi man.& solum inuenitur in predicto loco.

צִינֹק Sinoc.Carcer.Hiere.29.vt mittas eum in neruum & in carcerem.& solum inuenitur in predicto loco.

צִנּוֹר Sinor.Fistula.canalis.seu cataracta.2.Reg.5.Et tetigisset domatū fistulas.Ps.41.Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum.

צַנְתֵּר Santher.Canalis.btūs hiero.trāstulit rostrum.& solū inuenitur in nu.plu.Zach.4.Que sūt iuxta duo rostra aurea:& solū inuenitur in predicto loco.

צָעַד Saad.Incedere.ambulare.deābulare.gradiri.cōculcare.Geñ.49.filie discurrerāt sup murū.i.incedebant vel deābulabāt.Iob.18.& calcet sup eum quasi rex iteritus i.ābulet sup eū.p̄s.67.Cū ptransieris per desertū.p q̄ btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.& ambulares per desertū.Prouer.7.Viā domus illius graditur.& in eo.30.Tria sunt q̄ bene gradiūtur.Abach.3.In fremitu cōculcabis terrā.& inde צַעַד sead.siue צְעָדָה seada.i.gressus.incessus.passus.2.Reg.5.& cū audieris sonitū clamoris gradiētis in cacumine pirorū.p quo he.le.& erit cū audieris sonitū gressus.& in plu.צְעָדִים seadim.2.Reg.6.Cumq; trāscēdissent qui portabāt arcā dñi sex passus.p̄s.17.dilatasti gressus meos subt9 me.Scribitur ēt cū mem ī pricipio.p̄s.36.apud dñm gressus hoīs dirigūtur.Dañ.11.per libyā quoq; & ethiopiā trāsibit.p quo he.le.Libyi quoq; & ethiopes in gressib9 ei9 & inde אֶצְעָדָה Esaada.quod ē gen9 ornamēti.p quo btūs hiero.trāstulit.piscelides qđ ē ornamētū cruris:a pi grece i.circū:& scelos.i.crus:eo qđ ponitur circū crura.Nu.31.periscelides & armillas ānulos & dextralia.& aliqui hebrei dicūt q̄ est ornamentum brachii.2.Regū.1.Et tulit diadema quod erat in capite illius:& armillā de brachio eius.vbi ponitur pro armilla.Et aliquando scribitur sine aleph.Esa.3.Et discriminalia & periscelides & murenulas.

צָעָה Saa.Gradiri.discurrere.īstabilē seu mobilē esse.sternere.Esa.51.Cito veniet gradiēs ad apiēdū.& in eo.53.Gradiēs in multitudine fortitudinis sue.Hiere.2.Sub omni ligno frōdoso tu prosternebaris meretrix.p quo he.le.Tu discurrebas meretrix:siue instabilis eras.potest etiā significare sternere vel prosternere sicut est in lr̄a nr̄a.vt Hiere.48.Et mittā ei aratores & sternent eum.

צָעַן Saan.moueri.seu transferri de loco in locū.Esa.33.tabernaculū qđ nequaq; trāsferri poterit.

צָעִיף Saiph.Genus vestis:quo mulieres opiūt caput seu faciē.pro quo btūs hiero.trāstulit teristrū.Geñ.38.Assūsit teristrū & mutato habitu sedit in biuio itineris.& in eo.Depositoq; habitu quem sumpserat.pro quo in hebreo habetur.& deposuit teristrum suum de super se.

צַעֲצֻעַ Saasua.Statuarius.& solū inuenitur in nu.plu.scilicet צַעֲצֻעִים Saasuim.2.Paralip.3.Cherubim duo opere statuarii.Quod in hebreo legitur plu.s.statuariorum

צָעַק Saac.Clamare.exclamare.vociferare.cōuocare.seu cōgregare.Geñ.4 Vox sanguinis fratris tui clamātis ad me de terra.Exo.5.& idcirco vociferātur dicētes eamus & sacrificem9 deo nr̄o.& in eo.14.qd clamas ad me.& i eo.22.vociferabūtur ad me:& ego exaudiā clamorē eorū.& i eo.Si clamauerit ad me exaudiā eū.4.Reg.2.helise9 aūt videbat & clamabat.p̄s.33.Clamauerūt iusti & dñs exaudiuit eos.p̄s.106.& clamauerūt ad dñm cū tribularētur.Hiere.22.ascēde libanū & clama.Threñ.2.Clamauit cor eorū ad dñm.Signat ēt cōuocare:siue cōclamare ad cōgregādū populū vel exercitū.vt Iudi.7.Cōclamātes aūt viri israel.Et in eo.cōclamauitq; oīs ephraim & p̄ocupauit aquas.pro q̄ he.le.& cōuocat9 seu cōgregat9 est oīs ephraim.1.Reg.10.& cōuocauit samuel oēm pp̄lm ad dñm 4.Reg.3.Conuocauerūt oēs qui accincti erāt baltheo.& ide צְעָקָה Seaca i.clamor siue vociferatio.Geñ.18.Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerunt.Et in eodē.27.Et rugiuit clamore magno.Exo.3.& clamorē eius audiui.vide ēt de hoc supra in dictione זָעַק zaac.

צָעַר Saar.minui.diminutū seu minorē esse.Iob.14.Siue nobiles fuerint filii eius siue ignobiles nō intelligit.p quo he.le.honorātur filii ei9 & nescit:& minorātur siue diminuūtur & nō ītelligit.Hiere.30.& glificabo eos & nō attenuabūtur.i.nō minuētur.et inde צָעִיר sair.i.minim9 seu puus.Geñ.43.et minimus iuxta etatē suā.p q̄ he.le.minim9 seu minor iuxta minoritatē suā.Iob.32.Iunior sum tpe.i.minor.Mich.5.Et tu bethleem ephrata puulus es in millibus iuda.et in plu.צְעִירִים seirim.Hiere.14.Maiores miserūt minores suos ad aquā.Et in eo.48.annūciate clamorē puulis eius.Zach.13.Et cōuertā manū meā ad puulos.Et in ge.fe.צְעִירָה Seira.Geñ.19.Dixit maior ad minorē.Et in eo.Minor quoq; pepit filiū.Dañ.8.Egressum est cornu vnū modicū.Et in hebreo est ge.fe.et inde מִצְעָר misaar.i.modicū.seu modica.vel paruum.Iob.8.Et si priora tua fuerint parua.pro quo he.le.Et erit principium tuum modicum seu paruum.Esa.63.quasi nihilum posederunt populum sanctum tuum.idest quasi modicum.

צָפַד Sapad.Adherere.Threñ.4.Adhesit cutis eorum ossibus.et solum inuenitur in predicto loco

צָפָה Sapha.intueri seu respicere.speculari.cōtēplari.sperare.coopire.Geñ.31.Intueatur et iudicet dñs iter nos.Iob.15.Circūspectās vndiq; gladiū.i.intuēs seu respiciens.Ps.5.Mane astabo tibi & videbo.pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Mane preparabor ad te & cōtemplabor.p̄s.65.Oculi eius super gentes respiciunt.Esa.21.Contemplare in specula.Threñ.4.Cum respiceremus ad gentem que saluare nos non poterat.Naum.2.Contemplare diem.Abach.2.& contemplabor vt videam quid dicat mihi.Signat ēt spare.vt Mich.7.Ego aūt ad dñm aspiciam.pro quo he.le.Ego aūt in domino sperabo.& inde צוֹפֶה sophe.i.speculator seu contemplator.Ezech.3.Speculatorem dedi te domui israel.Osee.9.Speculator ephraim cum deo meo.& in plurali צוֹפִים sophim.1.Regum.14.Et

Speculatores respexerūt speculatores qui erant in gabaa.Esa.66.Specu-
latores eius ceci sunt.& inde מִצְפָּה Mispe seu מִצְפָּה Mispa.
מִצְפָּה idest specula.seu speculatio.Esa.21.Sup speculā dñi ego sū
מִצְפָּה stans iugiter.Osee.5.Laqꝫ facti estis speculationi. Michee
Specula speculatio 7.Dies speculatiōis tue.Est ēt nomē propriū loci excelsi &
eminētis:vnde speculatores solent speculari.1.Regū.10.&
conuocauit samuel populū ad dñm in maspha.Signāt ēt ꝑ
צָפָה dicta dictio צָפָה Sapha.coopire aut tegere.Exo.25.& deau
Cooperire rabis eā auro mūdissimo.i.cooperies.& in eo.36. Quas o-
Operire. peruit auro.& in eo.38.Quas & ipsas vestiuit argento.i.o-
peruit.3.Reg.6.& operuit lignis cedrinis intrinsecus:& te
xit pauimētum domus:& in eodem. & operuit illū atqꝫ ve
stiuit auro purissimo.Et in eodem.Domum quoqꝫ añ ora
culum operuit auro purissimo.Prouer.26.Quomodo si ar
gento sordido ornare velis vas fictile.idest coopire velis.
צִפּוּי Et inde צִפּוּי Sipui.i.coopertorium.Nu.16. Et producat ea
cooptoriū. in laminas:& affigat altari.pro quo hebrei legūt.& ꝓducat
צֶפֶת ea i laminas in coopertorium altari.Et inde צֶפֶת Sepheth.
Caput columne. i.caput columne quo colūna operiebatur.2.Paralip.3.por
צַפַּת ro capita earum quinqꝫ cubitorū.Itē צַפַּת Saphath.idest fe
Fetor. tor:secundū translationē nostram.Ezech.32.Et irrigabo
terram fetore sanguinis tui.De quo vide supra in dictione
צוּף Suph.

צַפַּחַת צַפַּחַת Sapachath.scyphus:aut phiala.vel lecythus.1.Reg.
Scyphus. 26.Tulit igitur dauid hastā & scyphū aque.3.Reg.
Lecythus 17.Et paululū olei in lecytho.& i eodē.Neqꝫ lecythus olei
minuetur.& i eo.19.& ecce ad caput suū subcinericiꝰ panis
Uas. & vas aque.vbi ponitur pro vase.Item צַפִּיחִית Sapichith.
צַפִּיחִית Laganū. idest laganum:siue massa oleo frixa & melle lita. Exo.16.
Gustusqꝫ eius quasi simile cum melle.

צָפַן צָפַן Saphan.reseruare.celare.tegere.protegere.reconde-
Abscōdere re.seruare.custodire.Exo.2.Et abscondit tribus mensi
Celare. bus.& in eodem.Cūqꝫ iam celare non posset.Ios.2.Tollēs
mulier viros abscondit eos.Iob.10.Licet hoc celes in cor-
de tuo.& in eodē.14.Quis tribuat mihi vt in inferno ꝓte-
Protegere gas me.Et in eo.15.& numerus annorū incertꝰ est tyranni
dis eius.pro quo he.le.Et numerus annorū absconditus est
robusto seu tyranno.Et in eo.17.Cor eorū longe fecisti a
Tegere disciplina.pro quo he.le.Cor eorum texisti seu celasti a di-
sciplina.Ps.16.Qm̄ abscondit me in tabernaculo suo.Ps.
30.Quā abscōdisti timētibus te.ps.55.Inhabitabunt & ab
scōdēt.Ps.118.In corde meo abscondi eloqa tua.Prouer.1.
abscondamus tendiculas contra insontem. & in eodem. Et
moliuntur fraudes cōtra aīas suas.pro quo he.le.& abscon-
dunt pro aīabus suis:siue cōtra aīas suas. & in eodem.10.Sa
piētes abscōdūt scientiā.Hiere.16.Et nō fuit occultata iniq
Occultare tas eorū ab oculis meis.Significat etiā seruare:siue reserua-
re vel custodire.Prouer.2.Et mandata mea absconderis pe
nes te.i.seruaueris seu reseruaueris.& in eodē.Custodit re-
Custodire ctorū salutē.& in eo.27.qui retinet eā:quasi qui vētū tene-
at.pro quo he.le.Qui seruat eam:quasi qui seruat ventum.
Canti.7.Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Significat
Seruare Respicere. etiā respicere.ps.9.Oculi eiꝰ in pauperē respiciūt. Et inde
צָפוּן צָפוּן saphum.i.abscōditū siue arcanū.Ps.15.& de abscōditis
Abscōditū tuis adimpletus est vēter eorū.ps.82.Et cogitauerūt aduer
sus sanctos tuos.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trā-
Arcanū. stulit. Et inierunt cōsilium aduersus arcanū tuū.Ezech.7.
& violabūt arcanū meū.Scribitur ēt cū mem in pricipio.
Abscondita vt in abdia.Inuestigauerunt abscondita eius.Et aliqñ scri-
צָפְנַת bitur cū tau in fine & dr̄ צָפְנַת saphnath.Geñ.41.Et voca-
uit eum lingua egyptia saluatorem mundi. Pro quo he le.
& vocauit eū absconditorū reuelatorē.De quo vide supra
abscōdita. in dictione פַּעְנֵחַ Pachneach.Itē צָפוֹן Saphon.i.aquilo seu
צָפוֹן

ps septētrionalis.Geñ.28.& dilataberis ad orietē & occidē
tē & septētrionē & meridiē.Iob.26.Qui extēdit aquilonē Aquilo
super vacuū.Esa.43.Dicā aquiloni:da.Et inde צְפוֹנִי sepho צְפוֹנִי
ni.idest aquilonaris seu ille qui est ab aquilone.Ioel.2.& eū Aquilonaris.
qui ab aquilone est longe faciam a vobis.

צֶפַע Sephaa.serpentis genus.i.regulus seu basiliscus:aut צֶפַע
aspis.Esa.14.De radice enī colubri egredietur regu- regulus.
lus.scribitur ēt cū nun in fine & dr̄ צִפְעֹנִי siphoni.Prouer. צִפְעֹנִי
23.Et sicut regulus venena diffundet.Esa.59.Oua aspidis Aspis
ruperūt.& in plu.צִפְעוֹנִים Siphonim.Hiere.8. Quia ecce צִפְעוֹנִים
ego mittā vobis serpentes regulos. Item צְפִיעַ Sephia.i.fi- Reguli
mus.stercus.& solum inuenitur in nu.plu.s. צְפִיעֵי sephie. צְפִיעַ צְפִיעֵי
Ezech.4.Ecce dedi tibi fimū boum pro stercoribus huma Fimus
nis.& in ge.fe.צְפִיעוֹת sephioth:quod secundum hebreos צְפִיעוֹת
significat nepotes.seu ꝓgeniē.Beatus hieronymꝰ trāstulit
diuersa genera:Esa.22.& suspendā sup eū oēm gloriā do- Diuersa genera
mus pr̄is eiꝰ:vasorū diuersa genera.ꝓ quo he.le.& suspēdā
sup eū oēm gl̄iā domꝰ pr̄is eiꝰ filios & nepotes seu ꝓgeniē. Nepotes

צִפְצֵף Siphsaph.garrire.gānire.mussitare.Esa.8.qui stri צִפְצֵף
dent in incantationibus suis.Pro quo hebrei legūt. Garrire
Qui garriunt & clamāt siue sonant.Et in eo.10. Et nō erat
qui moueret pēnā & aperiret os & gāniret.& in eodē.29. Gānire
& de humo eloquiū tuum mussitabit.Et in eo.38.Sicut pul mussitare
lus hirūdinis sic clamabo.i.garriā seu gāniā more auium. Clamare
Itē צַפְצָפָה saphsapha.i.supficies.Ezech.17.In supficie po צַפְצָפָה
suit illud.hebrei tñ dicūt ꝙ signāt genus quoddā salicis. Supficies

צָפַר Saphar.Manicare.i.mane consurgere.Iudi.7.Qui ti צָפַר
midus & formidolosus est reuertatur. Pro quo he.le. manicare.
Reuertatur & manicet.i.mane recedat. Et inde צַפְרָא Sa- צַפְרָא
phra:quod in lingua chaldaica significat mane siue tēpus mane.
matutinum.& inde צְפִירָה Sephira.pro quo btūs hiero.trā צְפִירָה
stulit contritionē.Ezech.7.Venit contritio sup te.& in eo. Contritio.
Egressa est contritio.hebrei vero dicunt ꝙ signāt senten-
tiā mane prolatā. Ponitur etiam pro corona vel serto.Esa. Sertum.
28.Corona glorie & sertum exultationis.Item צִפּוֹר sipor צִפּוֹר
i.auis seu volucris aut passer.& est cōmunis generis.Geñ.
7.Cunctūqꝫ volatile secundum genus suum.Leuit.14.tin volatile
get i sanguine passeris immolati. Deut.14.Omnē auem Passer
mundam comedite.Ps.83.Et enim passer inuenit sibi do Auis.
mū.Ps.101.Sicut passer solitarius in tecto.Et in plu.צִפֳּרִים צִפֳּרִים
Siporim.Leuit.14.Vt offerat duos passeres viuos.ps.103. Passeres
Illic passeres nidificabunt.Esa.31.Sicut aues volantes sic Aues.
proteget dominus exercituum ierusalem.Item צָפִיר Sa- צָפִיר
phir.i.hircus.Dañ.8.Ecce autem hircus caprarū veniebat. Hircus
Et in eodem.Hircus autem caprarū magnus factus est ni-
mis.& i eodem. Porro hircus caprarum rex grecorum est.
Et in plu.צְפִירִים Sephirim.Nee.8.Hircos pro pctō duo- צְפִירִים Hirci.
decim.Item צִפֹּרֶן Siporen.vnguis siue vngula.Hiere.17. צִפֹּרֶן
Scriptum est stillo ferreo & vnguine adamātina.& in plu. Unguis
צִפָּרְנַיִם Sipornaim.Deut.21.Et circūcidet vngues eius. צִפָּרְנַיִם vngues

צְפַרְדֵּעַ Sephardea.rana.Exo.8.Et ascēderūt rane.quod צְפַרְדֵּעַ
in hebreo legitur singlariter.s.& ascendit rana.Et Rana.
ponitur ibi singulare pro plurali.s.צְפַרְדְּעִים sephardeim. Rane.
i.rane.vt in eo.& educ ranas super terram egypti.

צֶפֶת Sepeth.caput.s.colūne.2.Paralip.3. Porro capita ea- צֶפֶת Caput columne
rū quiqꝫ cubitorū.De q̄ vide supra i dictōe צָפָה sapha

צִקְלֹן Siclon.pera pastoralis.4.Reg.4.Et frumentū no- צִקְלֹן
uum in pera sua. Pera.

צָרַר Sarar.Angustiare.tribulare.hostiliter agere.aduer- צָרַר
sari.claudere.ligare.Nu.25.Hostes vos sentiant ma- Angustiare
dianite.ꝓ quo hebrei legūt.Angustiare siue tribulare ma- Hostiliter agere.
dianitas.Et in eodem .Quia ipsi hostiliter egerunt con-
tra vos.Et in eodem.33.Auersabuntur vobis in terra ha-

bitationis vestre.Leuit.18.Sororē vxoris tue in pellicatum
non accipies.pro quo he.le.& mulierem siue vxorem cum
sorore sua non accipies ad tribulandū siue ad auersandū.i.
vt vnaqueqꝫ sit hostis alterius siue auersetur alterā : & ad
Tribulare inuicē sint in angustiā & tribulationē.Hiere.10.Et tribula-
bo eos ita vt inueniantur.Soph.1.Et tribulabo hoīes.& in
צָרָה de צָרָה Sara siue מֵצַר Mesar.idest angustia siue tribulatio.
מֵצַר & inde צַר Sar.siue צוֹרֵר Sorer.idest angustiator siue tribu
Angustia. lator aut hostis.De quo vide supra in dictione צוּר Sur.Si-
צַר gnificat etiam claudere seu ligare.2.Reg.20. Sed erāt clau
āgustiator se vsqꝫ ad diem mortis sue.Iob.26.Qui ligat aquas in nu-
Claudere. Ligare. bibus suis. Prouer.26. Sicut qui mittit lapidē in aceruum
mercurii.pro quo he.le.Sicut qui ligat lapidem . Cuius ex
positionē vide infra in dictione רָגַם ragam.Et in eo.3.quis
Colligare. colligauit aquas quasi in vestimento.vide ēt de hoc supra ī
צְרוֹר dictione צוּר Sur.& inde צְרוֹר Seror.idest fasciculus.aut sac
Fasciculꝰ. culus in quo pecunia ligatur.Cāti.1.fasciculus myrrhe dile
ctus meꝰ mihi.Prouer.7.Sacculū pecunie secum tulit. Ag
Sacculus gei.1.Misit eas in sacculum pertusum. & in plu. צְרוֹרוֹת Se-
צְרוֹרוֹת roroth.Geñ.42.Repererunt in ore saccorum ligatas pecu
Sacculi nias.i.sacculos pecuniarū.Item צְרוֹר Seror.lapillus:seu gle
צְרוֹר ba parua que cadit de frumēto qñ cribratur.Amos.9.sicut
Lapillus cōcutitur triticū in cribro:& non cadet lapillus super terrā.

צָרַב צָרַב Sarab.Comburere.ardere.Prouer.16.& in labiis eiꝰ
ardere. ignis ardescet.Ezech.20.Et comburetur in ea oīs fa-
Cōburere. cies.& inde צָרֶבֶת Sarebeth.idest cicatrix que fit ex combu
צָרֶבֶת stione.Leuit.13.quia cicatrix est combusture.

Cicatrix. צֳרִי Sori.resina.& scribitur cū iod loco he.Geñ.43.mo-
צֳרִי dicum resine & mellis & storacis.Hiere.8 . Nunquid
Resina. resina non est in galaad.Et in eodem.43. Et tolle resinam
virgo filia egypti . Ezech.27.Et mel & oleum & resinam.
Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat theriacam.

צָרַח צָרַח Sarach.vociferari.fortiter clamare.Esa.42.vocifera
Uociferari bitur & clamabit.Soph.1.vox diei domini amara:tri
bulabitur ibi fortis.pro quo he.le . Vociferabitur siue cla-
צְרִיחַ mabit ibi fortis.& inde צְרִיחַ Seriach.i . turris alta ex qua
speculatores clamant.Iudi.9. Ingressi sunt fanum dei sui
berith.pro quo he.le. Ingressi sunt turrim fani dei sui be-
Turris. rith.Et in eodem.Qui circundantes presidium suscende-
Presidiū צְרִיחִים runt.i.turrim.& in plurali צְרִיחִים Serichim. pro quo bea
tus hieronymus transtulit antra.1.Reg.13.In petris quoqꝫ
Antra. & in antris & in cisternis.

צָרַךְ צָרַךְ Sarach.oportere.necessarium esse.indigere.2.Para-
lipo.2.Nos autem cedemus ligna de libano quot ne
Necessarium esse. cessaria habueris.Et in lingua chaldaica frequenter poni-
tur pro indigere vel oportere.

צָרוּעַ צָרוּעַ Sarūa.Leprosus.Leuit.13.quicunqꝫ ergo maculatus
Leprosus fuerit lepra.idest leprosus fuerit.Et in eo.22. Homo
de semine Aaron qui fuerit leprosus . Scribitur ēt cū mem
מְצֹרָע in principio & dr̄ מְצֹרָע mesoraa . Leuit.14 . Hic est ritus
Leprosi leprosi.2.Reg.3.Nec deficiet de domo ioab fluxū seminis
מְצֹרַעַת patiēs & leprosus.& in ge.fe.מְצֹרַעַת mesoraath.Exo.4.ꝑ
Leprosa tulit leprosam instar niuis.& inde צָרַעַת Saraath . i.lepra.
צָרַעַת Lepra Leuit.13.Plaga lepre si fuerit in homine.Item צִרְעָה siraa.
צִרְעָה nomē reptilis venenosi.Beatus hieronymus trāstulit scra-
scrabrones brones.Exo.23.Emittens scrabrones prius qui fugabunt
eueum & cananeum.

צָרַף צָרַף Saraph.conflare.probare.examinare.purgare.s.sicut
Purgare. metalla probantur & purgantur conflādo ea in ignē
Examinare Urere. Iudi.7.Et ibi probabo illos.ps.11.Argentum igne exami
Conflare natum.ps.16.Igne me examinasti.ps.17.Eloquia domini
igne examinata.Ps.25.Vre renes meos & cor meū.Pro q̄
beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.cōfla renes meos

& cor meū.ps.65.Igne nos examinasti sicut examinatur
argentū.Ps.104.Eloquiū dñi inflamauit eū. pro quo btūs
hiero.transtulit.probauit eum.ps.118. Ignitum eloquium Probare.
tuum vehementer.idest conflatum siue examinatum . pro
quo btūs hiero.transtulit.probatus sermo tuus nimis.Esa.
1.Et excoquā vsqꝫ ad purū scoriā tuā.i.igne purgabo.Et in Excoquere.
eo.48.Ecce excoxi te:sed non quasi argētū.Hiere. 6 . Fru
stra cōflauit conflans.Et in eo.9.Ecce ego conflabo & pro
babo eos.Dañ.12.Et quasi ignis probabuntur multi.& in-
de צוֹרֵף Soreph.i.conflator.seu argentarius.Iudi.18 . Et צוֹרֵף
dedit eos argentario.Esa.40.aut aurifex auro figurauit il argentariꝰ
lud & laminis argenteis argentarius. artifex

צָרְפַת Sarphath . nomen proprium prouincie : que in צָרְפַת
nr̄a translatione sarepta dicitur:vt in abdia.& trās-
migratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chana
neorum vsqꝫ ad sareptam.Hebrei tamen dicunt ꝙ signifi-
cat galliam seu franciam.Sed probabilius videtur esse no-
men loci vel prouincie existentis in terra sidoniorum que
est prope terram chanaā: vt habetur.3.Reg.17.Vbi dicitur
vade in sareptam sidoniorum. Et in eodem. Surrexit & a- Sarepta.
biit in sareptam sidoniorum.

De incipientibus a littera. ק Coph.

קָאָה Caa.vomere.euomere.expellere.Leuit.18.Ne & uos קָאָה
similiter euomat : sicut euomuit gentem que fuit an Euomere
te vos.Iob.20.Diuitias quas deuorauit euomet.Prouer.23
Cibos quos comedisti euomes.& aliquando scribitur cum
littera iod loco aleph . Hiere.25.Bibite & inebriamini &
vomite.& inde קִי Ci.idest vomitus.Prouer.26. sicut canis Uomere.
qui reuertitur ad vomitum suum.Esa.28.Omnes enī men קִי
se replete sunt vomitu . Vide etiam de hoc infra in dictio- vomitus.
ne קוֹא coa.

קְאָם Caem.in lingua chaldaica significat stare seu consur
gere.vt Dañ.2.Stabat contra te. קְאָם

קָאַת Caath.Nomen auis.ꝓ quo btūs hiero.trāstulit ono- Stare.
chrotalum siue pelicanum.Leuit.11.onochrotalū & קָאַת
porphyrionem.ps.101.similis factus sum pelicano solitudi Onochrotalus.
nis.Esa.34.Et possidebunt eam onochrotalus & eritius. Pelicanꝰ
Soph.2.& onochrotalus & eritius.

קַב Cab.Cabus.genus mensure.4.Reg.6 . Et quarta pars קַב
cabi stercoris columbarum quinqꝫ argenteis. Cabus.

קָבַב Cabab.maledicere.imprecari.s.maledictiōe.Et scribi קָבַב
tur cum simplici beth & ponitur punctus dagues ꝓ a-
lio beth qđ deficit.Nu.22.Veni & maledic ei.& in eo. veni
& maledic pp̄lo isti.& i eo.23.Quomodo maledicā cui nō Maledicere.
maledixit deus.Iob.3.maledicant ei:qui maledicūt diei.

קֵבָה Ceba.vētriculꝰ.seu stomachꝰ.Deut.18.dabūt sacerdo קֵבָה
ti armū & vētriculū. & dicūt hebrei ꝙ signāt coagu- vētriculus
lum.Item קֻבָּה Cuba.idest lupanar.seu prostibulū.Nu.25. קֻבָּה
Ingressus est post virū israelitā in lupanar.Ponitur ēt ꝓ lo- lupanar.
co genitaliū.vt in eo.Et pfodit ambos simul virum.s.& mu Locus genitalium.
lierē i locis genitalibus.& aliqui hebrei secundum primā
significationem legunt.In ventriculum seu in stomachū .

קִבֵּל Cabel.recipe.suscipe.acceptare.acqescere.1.Paralip. קִבֵּל
21.hec dicit dñs elige qđ volueris.ꝓ q̄ he.le.hec dicit Suscipere
dñs suscipe siue acepta tibi.s.vnū de tribꝰ.& in eo.12.susce
pit ergo eos dauid.2.Paralip.29.& susceperūt sanguinē sa
cerdotes.Dañ.2.& honorē multū accipietis a me.& in lin- accipere.
gua chaldaica signāt ēt acqescere.seu obedire.Itē קֳבֵל cebal קֳבֵל
siue קָבֵל cobel.i.corā:seu cōtra:aut e regiōe.4.Reg.15.& ꝑ Coram.
cussit eū palā & interfecit.ꝓ q̄ he.le.& pcussit eū corā pp̄lo Contra
seu cōtra pp̄lm.Dañ.3.stabāt aūt in cōspectu statue.i.cōtra
statuā.& in eo.5.Quasi manus hominis scribentis contra

cādelabrum. Et quando preponitur ei dictio כָּל col: que significat omne: tuncāmbe dictiones in lingua chaldaica significāt propter. propterea. ideo. quia. eo ꝙ. quō. secundū. sicut. ergo. quāuis. statim. post. Dañ. 2. Scientes ꝙ recesserit a me sermo. ꝑ quo he. le. Propterea ꝙ vidistis ꝙ recesserit a me sermo. Potest etiā legi sic. Postq̄ vidistis. & in eo. Sed neq̄ regum quisquam magnus & potens. pro quo he. le. Eo ꝙ omnis rex magnus & potens. & in eodem. Quo audito rex in furore & ira precepit. ꝑ quo he. le. Propter hoc rex in furore & ira. & in eodem. 4. Quia omnes sapientes regni non queūt solutionem edicere. Et in eodem. 5. quia spiritus amplior & prudentia intelligentiaq̄. & in eodem. 6. Quia spiritus dei amplius erat in eo. Et in eo. Eo quod fidelis esset. Esd. 4. Possessionem trās fluuiū non habebis. pro quo he. le. Propter hoc possessio trans fluuium nō erit tibi. Significat etiam quomodo vel secundum: aut sicut. vt Dañ. 2. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia. & in eodem. Secundum ꝙ vidisti ferrum mixtum teste. & in eodem. 6. Sicut & ante consueuerat. Item ponitur ꝑ ergo. vt Esd. 4. Nos ergo memores salis ꝙ in palatio comedimus. Item ponitur pro quāuis. Dañ. 5. Cū scires hec omnia. i. quāuis scires hec omnia. Ponitur etiam pro statim. vt in eo. 3. Statimq̄ in ipso tempore. Item ponitur pro post. vt in eodem. 2. Post hec daniel ingressus est ad arioch. & in eodem. 3. Post hec igitur. Item כְּבַל Cabal. i. instrumentū bellicum: quod ponitur ad diruendos muros ciuitatis. pro quo Beatus hieronymus transtulit arietes. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos. & deriuatur a predicta dictione קֳבֵל Cebal. siue קֳבֵל Cobel: que significat cōtra siue corā: eo quod ponitur cōtra muros ciuitatis. Et inde מַקְבִּיל Macbil. idest illud quod ponitur cōtra aliud siue e regione ipsius. Exo. 26. Vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit aptari.

[Margin: ꝓpterea. Eo ꝙ. Propter Quia. Eo ꝙ. quomodo. secundum. sicut. Ergo. Quāuis statim. Post. כְּבַל arietes. קֳבֵל מַקְבִּיל Contra]

קָבַע Cabaa. affigere. configere. Prouer. 22: Et configet eos qui cōfixerunt animā eius. Malach. 3. Si configet homo deum: quia vos configitis me: & dixistis in quo configimus te. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat violentare seu iniuriam vel vim facere. Itē קֹבַע Cobaa. idest galea siue alia armatura capitis. 1. Reg. 17. Et imposuit galeam ercam sup caput eius. Ezech. 23. Lorica & clypeo & galea armabūtur contra te. Et aliquando scribitur cum caph loco coph. De quo vide supra in littera caph. Item קֻבַּעַת Cubaath. i. fex. seu fundus calicis vel vasis. Esa. 51. vsq̄ ad fūdum calicis soporis bibisti. Et in eodem. Fundum calicis indignationis mee.

קָבַץ Cabas. congregare. colligere. coadunare. Geñ. 41. Per septem ānos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt cōgreget in horrea. Et in eodem. Congregate sunt in horrea egypti. Ios. 9. Et congregati sunt pariter vt pugnarent contra iosue. 2. Reg. 12. Mitte & congrega ad me vniuersū israel. & in eodem. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Nee. 5. Et omnes pueri mei congregati ad opus erāt. Prouer. 13. Que autem paulatim colligitur manu: multiplicabitur. Et in eodem. 28. In pauperes congregat eas. Esa. 22. Et congregastis aquas piscine inferioris. Et in eodem. 34. Illic congrati sunt milui. & in eodem. 60. Omne pecus cedar cōgregabitur tibi. Hiere. 31. Et cōgregabo eos ab extremis terre. Ioel. 2. Coadunate senes. idest cōgregate. Naum. 2. Et facies omnium sicut nigredo olle. pro quo he. le. Et facies omniū collegerunt nigredinem. vel sic congregate. idest contracte sunt nigredine. Soph. 3. Et colligam regna. Et inde קִבּוּץ Cibus. siue קְבוּצָה Cebusa. i. congregatus vel congregatio siue collectio. Esa. 57. Cum clamaueris: liberent te congregati tui. Ezech. 22. Et congregabo eos in medio ierusalem congregatione argenti & eris. Mich. 1. Quia de mercedibus meretricis congregata sunt.

[Margin: קָבַע Configere. קֹבַע Galea קֻבַּעַת Fundus. קָבַץ Cōgregar. Colligere. Coadunar קִבּוּץ]

קָבַר Cabar. sepelire. humare. Geñ. 15. Sepultus in senectute bona. pro quo hebrei legunt. Sepelieris in senectute bona. & in eodem. 23. Vt sepeliam mortuū meum. Et in eodem. Atq̄ ita sepeliuit abraam saram vxorem suam. Et in eodem. 49. Sepelite me cum patrib9 meis. & in eodem. Ibi sepelierunt eum & saram vxorem eius. Nu. 33. Videntibus cunctis egyptiis & sepeliētibus primogenitos suos. Deut. 34. & sepeliuit eum in valle terre moab. Hiere. 14. & non erit qui sepeliat. Et inde קֶבֶר Ceber. siue קְבוּרָה Cebura. idest sepulchrum aut sepultura. Geñ. 23. Date mihi ius sepulchri. & in eodem. 35. Erexitq̄ iacob titulum super sepulchrū eius: hic est titulus monumenti rachel. idest sepulchri rachel. 3. Reg. 13. Sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est. Eccl's. 6. Sepulturaq̄ careat. Ezech. 38. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius. & in plurali קְבָרִים cebarim siue קְבָרוֹת cebaroth. Exo. 14. Forsitā non erant sepulchra in egypto. Nu. 11. Vocatusq̄ est ille locus sepulchra concupiscētie. Iob. 21. & ipse ad sepulchra ducetur. Ezech. 32. In circuitu illius sepulchra eorum.

קָדַד Cadad. inclinari. humiliari. adorare. Geñ. 24. Inclinauit se homo & adorauit dominum. Exo. 4. & proni adorauerūt. pro quo hebrei legunt. Et inclinauerunt se: & adorauerunt. 1. Regum. 24. Et inclinans se dauid pronus in terram adorauit. Et secundum hebreos significat predicta dictio verticem capitis terre demittere: & dicunt ꝙ deriuatur a dictiōe קָדְקֹד Codcod. que significat verticē capitis Geñ. 49. Et in vertice nazarei inter fratres suos. Deut. 28. A plāta pedis vsq̄ ad verticem tuū. & in codē. 33. Et super verticem nazarei inter fratres suos. & in eodem. Ceperitq̄ brachium & verticem. ps. 7. Et in verticem ipsius iniquitas eius descendet. ps. 67. Verticem capilli perambulantium in delictis suis.

קִדָּה Cida. casia. species aromatica. Exo. 30. Casie autem quingentos siclos.

קָדַח Cadach. Succēdere. accendere. ardere. Deut. 32. ignis succensus est in furore meo. Esa. 50. ecce vos omnes accendentes ignem. & in eodem. 64. Sicut exustio ignis tabescerēt. i. sicut exurit vel ardet ignis. Hiere. 15. quia ignis succensus est in furore meo. Pro quo hebrei legunt. Quia ignem succendistis in furore meo. & inde קַדַּחַת cadachath i. ardor. seu febris. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre & frigore. & Inde אֶקְדָּח ecdach. idest lapis preciosus coloris ignei. pro quo beatus hiero. trāstulit sculptos. Esa. 54. Et portas tuas in lapides sculptos.

קָדַם Cadam. Anticipare. preuenire. preocupare. ante ire. ante ponere. ante stare. Deut. 23. Eo qd̄ noluerūt vobis occurrere in pāne & aqua. pro quo he. le. Eo quod non anticipauerunt vobis. idest eo quod non preuenerunt. Iob 1. Quare exceptus genibus. pro quo he. le. Quare anticipauerunt me genua vel genibus: siue preuenerunt me genua vel genibus. Et in eodem. 30. Preuenerunt dies afflictiōis. & in eodem. 41. Quis ante dedit mihi vt reddam ei. i. quis preuenit me. Ps. 16. domine preueni eum & supplanta eum. ps. 20. Quoniā preuenisti eum in benedictionib9 dulcedinis. Ps. 67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. ps. 118. Preueni in maturitate & clamaui. & in eodem. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Amos. 9. Non appropiquabit neq̄ veniet super nos malum. i. neq̄ preueniet vel preocupabit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Mich. 6. Quid digni offerā dño. Pro quo he. le.

[Margin: Agregatio קָבַר sepelire קֶבֶר sepulchrū monumēto sepultura. קְבָרִים sepulchra. קָדַד Inclinare קָדְקֹד Vertex. קִדָּה Casia. קָדַח succendere accēdere Exurere. ardere. קַדַּחַת Febris. אֶקְדָּח lapis ꝑciosus. sculptus קָדַם anticipare preuenire. ante stare. ꝓocupare.]

In quo preoccupabo dñm: siue anticipabo aut preueniā dominū. Et beatus hieronymus trāstulit sensum. Et inde קֶדֶם Cédem. i. ante. olim. anteq̄. pristinū. antiquū. eternū. oriēs siue regio orientalis. Geñ. 3. Et collocauit ante paradisum voluptatis cherubim. ps. 118. initio cognoui de testimoniis tuis. i. ante cognoui siue prius cognoui. Esa. 2. Quia repleti sūt vt olim. ps. 128. Quod priusq̄ euellatur exaruit. & scribitur in predicto loco cū thau in fine. Et inde קַדְמָאָה Cadmaa. siue קַדְמָא Gadma. Quod in lingua chaldaica significat primū. & in genere feminino קַדְמָתָא cadmatha. Dañ. 7. Prima quasi leena. Significat etiam קֶדֶם cédem. pristinū seu antiquū vel eternū. Deut. 33. De vertice collium eternorūm. ps. 76. Cogitaui dies antiquos. Prouer. 8. Et ex antiquis anteq̄ terra fieret. Esa. 23. Que gloriabatur a diebus pristinis. Mich. 9. A dieb9 antiquis. Et īde קַדְמוּת cadmuth. i. antiquitas. Ezech. 16. Reuertantur ad ātiquitatē suā. & in eodem. Reuertemini ad antiquitatē vestrā. Et inde קַדְמוֹנִי Cadmoni. i. antiquus. 1. Reg. 24. Sicut & in prouerbio antiquo dicitur. Et in plu. קַדְמוֹנִים cadmonim. siue קַדְמוֹנִיּוֹת Camonioth. Esa. 43. Et ātiqua ne intueamini. Ezech. 38. Tu ergo ille es: de quo locutus sum in diebus antiquis. Malach. 3. Et sicut āni antiqui. est etiā קְדוּמִים cedumim nomē proprium loci. Iudi. 5. Torrens cadumim torrēs cison. Itē קֶדֶם cédem. siue קֵדְמָה cédma. aut קִדְמַת cidmath. oriēs siue pars oriētalis mundi. Geñ. 2. Ipe vadit contra assyrios. pro quo he. le. Ipse vadit ad orientē asur. Nu. 2. Ab oriente iudas figet tentoria. & in eodē. 23. De montibus orientis. Iob 23. Si ad orientē abiero nō apprehendā eū. Et inde קַדְמוֹנִי Cadmoni. i. orientalis. Ioel. 2. Facies eius cōtra mare orientale. Zach. 14. Mediū earum ad mare orientale. Et in genere feminino קַדְמוֹנָה cadmona. Ezech. 47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis. Et inde קָדִים cadim. i. ventus orientalis: qui est ventus vrēs & siccus. Exo. 10. Et dñs induxit ventū vrentē tota die illa & nocte: & mane facto ventus vrens leuauit locustas. & in eodem. 14. flante vento vehemēti & vrēte tota nocte. ps. 77. Transtulit austrum de celo. Pro quo he. le. Transtulit ventum oriētalem in celo. Item קֳדָם codam. in lingua chaldaica significat coram: siue in conspectu: aut ante. Dañ. 2. Respondētes ergo chaldei corā rege dixerūt. & in eodē. Et honorē multū accipietis a me. Pro quo hebrei legunt. Accipietis a conspectu meo. & in eodem. Tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. i. a conspectu regis.

קָדְקֹד Codcod. vertex. i. capitis. De quo vide supra ī dictione קָדַד cadad.

קָדַר Cadar. obscurari vel contenebrari. nigrescere. nigrū vel denigratū esse: tristem vel mestum esse. 3. Reg. 18 Ecce celi cōtenebrati sunt. Iob. 6. Qui timent pruinā. Pro quo he. le. Qui denigrati sunt gelu vel pruina. Hiere. 14. Et porte eius corruerunt: & obscurate sunt in terra. Ezech. 32. Et nigrescere faciam stellas eius. Ioel. 2. Sol & luna obtenebrati sunt. Mich. 3. Et obtenebrabitur super eos dies. Significat etiam merere vel contristari. Iob. 6. Et merētes erigit sospitate. Et in eodem. 30. Merēs incedebam sine furore. ps. 34. Quasi lugens & contristatus sic humiliabar. ps. 41. Quare tristis incedo: dū affligit me inimicus. Hiere. 4. Lugebit terra & merebūt celi. Potest etiam legi. Obscurabuntur vel obtenebrescent celi. Et in eodem. 8. Contritus sum & contristatus. Ezech. 31. Cōtristatus est super eum libanus. Potest etiam legi secūdum primā significationem contenebratus vel obscuratus est super eum libanus. Et inde קַדְרוּת cadruth. siue קְדֹרַנִּית cedoranith. i. nigredo: vel obscuritas: aut tenebre: vel tristitia. Esa. 50. Induam celos tenebris. Malach. 3. Et quia ambulauimus tristes coram domino exercituum.

[Margin: קֶדֶם Ante. Initium Olim Priusq̄ā קַדְמָאָה Primus. קַדְמָתָא Prima Eternus Antiqu9. Pristinū קַדְמוּת antiquitas קַדְמוֹנִי antiquus. קַדְמוֹנִים antiqua antiqui. קְדוּמִים Cadumim קֶדֶם קִדְמַת Oriens קַדְמוֹנִי Oriētalis. קַדְמוֹנָה orientalis קָדִים ventus oriētal Vrens קֳדָם Coram. Cōspectus Facies. קָדְקֹד Vertex. קָדַר Ɋtenebrari denigrari. nigrescere. mereri. Cōtristari. קַדְרוּת Tenebre. Tristes.]

קָדַשׁ Cadas. sanctificare. consecrare. initiari. preparare. instituere. Geñ. 2. Et sanctificauit illum. Exo. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum. Et in eodem. 29. Consecratisq̄ ipsis & vestibus. & in eodem. Eritq̄ sanctum sanctorū: omnis qui tetigerit illud: sanctificabitur. Potest etiam legi. Omne quod tetigerit: sanctificabitur. & secūdū hebreos refertur ad illud quod offerebatur in altare: quia ex quo tāgebat altare sanctificabatur: & non poterat applicari cōmunibus vsibus. Leuit. 6. Omīs qui tetigerit illa sanctificabitur. & in eodem. 10. Sanctificabor in his qui appropinquāt mihi. & in eodem. 22. Vt sanctificer in medio filiorum israel. Nu. 3. Sāctificaui quidquid primū nascitur in israel. & in eodem. 16. Que sctificata sunt in mortibus peccatorū. Deut. 15. Quidquid est sexus masculini sctificabis. 1. Reg. 21. Sed & hodie sanctificabitur ī vasis. 2. Paralipo. 30. Et venite ad sanctuarium eius quod sanctificauit in eternum. & in eodē. Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant. Esa. 65. Non appropinques mihi: quia imundus es. ꝑ quo hebrei legunt. Nō appropinques mihi quia sanctificaui te. i. quia sanctior te sum. & in eodē. 66. Qui sanctificabātur: & mūdos se putabāt in hortis. Ezech. 38. Et magnificabor & sanctificabor. & in eodem. 44. Et non sanctificabūt populum in vestibus suis. Significat etiam preparare vel decernere seu instituere. Ios. 20. Decreueruntq̄ cedes in gallilea. i. instituerunt. 1. Reg. 16. Sanctificamini & venite mecū. i. preparamini. & in eodē. Sanctificauit ergo esai filios suos i. preparauit. Hiere. 6. Sanctificate super eum bellum. Pro quo hebrei legunt. Preparate vl' instituite super eum bellū. & in eodem. Sanctifica eos in diem occisonis. i. prepara vel institue. Ioel. 2. Sanctificate ieiuniū. i. instituite. & in eodē. Sanctificate bellum. Et inde קֹדֶשׁ Códes. i. sanctitas: vel sanctificatio: aut sanctum vel cōsecratum. Exo. 15. Magnificus in sanctitate. & in eodem. 31. Sāctum est enim. ps. 29. Et cōfitemini memorie sanctitatis eius. ps. 92. Domum tuam decet sanctitudo. ps. 113. Facta est iudea sanctificatio ei9. ponitur etiā pro sanctuario. Exo. 28. Quando ingreditur in sanctuarium. Leuit. 16. Et expiet sanctuariū ab īmūdiciis filiorum israel. Et in plurali קֳדָשִׁים Codasim. siue קָדְשֵׁי Codse. Leuit. 21. Vt caueant ab his que sanctificata sunt. & in eodem. Omnis homo qui accesserit de stirpe vr̄a ad ea que cōsecrata sunt. Ezech. 22. Sanctuaria mea spreuisti. & in eodē. 26. Vt gregē sanctificatū. pro quo he. le. Vt oues sctificationum. Et inde קָדוֹשׁ Cados. i. sanctus vel sanctificatus. Nu. 6. Sanctus erit. Iob. 6. Nec contradicā sermonibus sancti. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dñs deus sabaoth. Et in lingua chaldaica dicitur קַדִּישׁ Cadis. Dañ. 4. Et ecce vigil & sctūs de celo descendit. Et in plurali קְדוֹשִׁים Cedosim. Leuit. 19. Sancti stote quia ego sanctus sum. & in eodē. 21. Sancti erūt deo suo. Et inde מִקְדָּשׁ Micdas. i. sanctuarium vel sanctificatio. Exo. 15. Sāctuariū dñi quod firmauerunt manus tue. Et in eo. 25. Et faciāt mihi sanctuariū. Leuit. 19. Et sanctuarium meū metuite. Esa. 8. Et erit vobis in sctificationē. & in eodē. 16. Et ingredietur ad sanctuariū suū. Ezech. 11. Et ero eis in sctificationē modicā. Et ī plurali מִקְדָּשִׁים Micdasim siue מִקְדְּשֵׁי Micdese. ps. 72. Donec intrē in sanctuariū dñi. Pro quo he. le. In sanctuaria dñi. Ezech. 21. Et stilla ad sanctuaria. Ponitur etiā מִקְדָּשׁ Micdas pro electo. Nu. 18. Optima & electa erunt cuncta. Ponitur etiā קָדֵשׁ Cades per antiphrasin pro efeminato vel ꝓphano: aut īmūdo. vel execrabili aut scortatore: sicut apud latinos dr̄ sacra fames. i. execrabilis. Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus israel neq̄

[Margin: Tristes. קָדַשׁ Sctificare Cōsecrare. Decernere Instituere Preparar קֹדֶשׁ Sanctitas Sanctum. Sctitudo. Sctificatio sanctuariū קֳדָשִׁים sctificata. Cōsecrata. Sanctuaria קָדוֹשׁ sanctus קַדִּישׁ sanctus קְדוֹשִׁים sancti. מִקְדָּשׁ sanctuariū Sāctificatio מִקְדָּשִׁים sanctuaria מִקְדָּשׁ Electum. קָדֵשׁ]

scortator de filiis israel .3. Reg.14. Et efeminati erant in terra. Quod in hebreo legitur singulariter .s. efeminatus siue scortator. Et in plurali קְדֵשִׁים Cedesim.3. Reg.5. Et abstulit efeminatos de terra. Iob.36. Et vita eorū inter efeminatos. Et in genere feminino קְדֵשָׁה Cedesa.i.meretrix. Gen̄.38. Vbi est meretrix que sedebat ī biuio. Deut.23. Nō erit meretrix de filiab⁹ israel. Et in plurali feminino קְדֵשׁוֹת Cedesoth. Osee.4. Et cū efeminatis sacrificabant. pro quo he.le. Et cum meretricibus sacrificabant.

קָהָה Caha. retusum vł obtusum esse. obstupescere. Eccľs 10. Si retusum fuerit ferrum. Hiere.31. Omnis qui comederit vuam acerbam; obstupescent dentes eius. Ezech. 18. Et dentes filiorum obstupescent.

קָהַל Cahal. congregare. colligere. coaceruare. concionari siue concionem facere. Exo.32. Congregatus aduersus aaron dixit. & in eodē.35. Congregata igitur omni turba filiorū israel. Nu.16. Cūqꝫ stetissent aduersus moysen & aaron. Pro quo he.le. Congregati sunt aduersus moysen & aaron. & in eodem. Et coaceruassent aduersus eos omnem multitudinē. & in eodē. Cūqꝫ oriretur seditio & tumultus incresceret. Pro quo he.le. Et factum est cum cōgregaretur turba. Deut. 4. Congrega ad me populum. Paralipo.15. Cōgregauit dauid vniuersum israel. Ester.8. Vt cōuenirent iudei per singulas ciuitates & in vnū preciperet congregari. & in eodem. 9. Congregati sunt per singulas ciuitates & loca. Hiere.26. Congregatus est omnis populus aduersus hieremiā. Ezech.3. Et omnē multitudinē tuam que coaceruata est ad te. & in eodem. Congregasti multitudinē tuam. Et inde קָהָל Cahal.i.cetus vel congregatio: aut ecclesia: siue contio: aut multitudo in vnū coaceruata. Nu.15. Vnum preceptum erit atqꝫ iudiciū tam vobis ꝙ aduenis terre. ꝑ quo hebrei legunt. Cetui vel congregationi vnū preceptū erit. tam vobis ꝙ aduenis terre. & in eo.16. Cur eleuamini super populum dn̄i.i.super congregationē vel ecclesiā dn̄i. Deut. 23. Non intrabunt in ecclesiam dn̄i in eternū. p̄s.21. In medio ecclesie laudabo te. p̄s.25. Odiui ecclesiā malignantiū. Ezech.38. & equites vestitos loricis vniuersos: multitudinē magnam. & in eodem. Prepara & instrue te & omnē multitudinē tuam. Scribitur etiam in genere feminino cū he vel thau in fine. Deut.33. Hereditatem multitudinis iacob. Nee 5. Et congregaui aduersum eos cōgregationem magnam. Et in plurali scribitur cū mē in principio & dr̄ מַקְהֵלִים Machelim. siue מַקְהֵלוֹת Macheloth. p̄s.25. In ecclesiis benedicā te dn̄e. p̄s.67. In ecclesiis benedicite deo. Et idē קֹהֶלֶת Coheleth.i.ecclesiastes. siue contionator: eo quod loquitur ad multitudinē: vel quia colligit siue congregat opiniones diuersorum hominū. Eccľs.1. Verba eccľs filii dauid. & in eodem. Vanitas vanitatum dicit ecclesiastes.

קוֹא Coa. vomere. euomere. Leuit.18. Ne & vos similiter euomat cū paria feceritis: sicut euomuit gētē que fuit ante vos. Ione.2. Et euomuit ionam in arida. vide etiam de hoc supra in dictione קָאָה Caa. & inde קִי Ci.idest vomitus. Prouer.16. Sicut canis reuertitur ad vomitum suū. Esa.19. Sicut ebrius & vomens. Pro quo he.le. Sicut errat ebrius in vomitu suo. Hiere.48. Et allidet manib⁹ moab in vomitu suo. Et componitur cum dictione קָלוֹן calon. que significat ignominiā & dicitur קִיקָלוֹן cicalon.i.vomitus ignominie Abach.2. Et vomitus ignominie super gloriā tuam.

קוּב Cub. ventriculus. seu coagulum. De quo vide supra in dictione קָבַב cabab.

קָו Cau. linea. siue regula. aut norma. De quo vide in dictione sequenti.

קָוָה Caua. expectare. sperare. sustinere. prestolari. congregare. Iob.3. Expectet lucem & non videat. & in eodem.17 Si sustinuero infernus domus mea est. p̄s.36. Sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. p̄s.40. Expectans expectaui dn̄m. p̄s.129. Sustinuit anima mea. Esa.5. Expectauit vt faceret vuas. & in eo.8. Et prestolabor eum. & in eodē.40. Qui autē sperant in dn̄o mutabunt fortitudinē. & in eodē.18. Ad gentē expectantē & conculcatam. & in eodē.28. Expecta: respecta. & in eo.49. Non cōfundentur qui expectant eū. & inde תִּקְוָה Thicua. siue מִקְוֶה micue idest spes. siue expectatio. Iob.15. Et erit egeno spes. & ī eodem.7. Et consumpti sunt absqꝫ vlla spe. & in eodē.17. Vbi est ergo nunc prestolatio mea. & in eodē. Et patiētiam meā quis cōsiderat. Pro quo he.le. Et spem meā siue expectationem meā quis considerabit: siue quis intuebitur. Hiere.14 Tibi peccauimus expectatio israel. Significat etiā predicta dictio קָוָה Caua. congregare vel colligere. Gen̄.1. Congregentur aque que sub celo sunt in locum vnū. Hiere.3. Et cōgregabuntur ad eum omnes gentes. Et inde מִקְוֶה Micue. siue מִקְוָה Micua.i.congregatio siue lacus vbi aque congregantur. Gen̄.1. Congregationēqꝫ aquarum vocauit maria. Esa.22. Et lacum fecistis inter duos muros. Ponitur etiam pro cetu vel congregatione negociatorum seu mercatorū. 3. Reg.10. Et de coa: negociatores enim regis emebant de coa. Pro quo hebrei legunt. Et cōgregatio siue collectio negociatorum regis emebant congregationem .s. equorum. Potest etiam esse nomen propriū regionis vel loci: sicut est in littera nostra. Et inde קַו Cau.i.linea siue regula. aut norma: vel perpendiculum.i.funiculus quo edificia regulātur. 3. Reg.7. Et resticula triginta cubitorū cingebat illud. Pro quo hebrei legunt. Et linea triginta cubitorū. Iob.38. Vel quis tetēdit super eā lineam. Ps.18. In omnē terram exiuit sonus eorum. Pro quo hebrei legunt. In omnē terram exiuit linea siue norma eorū. Hiere.31. Et exibit vltra normā mensure. Thren̄.2. Tetendit funiculum suū.i.perpendiculū seu normā suā. Eze.47. Qui habebat funiculū mensure in manu sua. Zach.1. Et perpendiculū extendetur super ierusalē. Ponitur etiam pro mēsura. Esa.28. Et ponā iudiciū in pondere: & iustitiam in mēsura. & in eodē.34. Et extendetur super eam mesura. Et inde תִּקְוַת Thicuath.i.funiculus. Ios.2. Signū ne fuerit funiculus iste coccineus. & in eodem Appendit funiculum coccineum in fenestra.

קוּט Cut. displicere. tedere. tabescere. vel in fastidio esse. Iob.8. Non ei placebit vecordia sua.i.displicebit ei. & in eodem.10. Tedet animā meā vite mee. p̄s.94. Quadraginta annis proximus fui generationi isti. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Quadraginta annis displicuit mihi generatio ista. p̄s.118. Vidi preuaricantes & tabescebā.i.displicebant mihi. p̄s.138. Et super inimicos tuos tabescebam. Ezech.6. Et displicebunt sibi met super malis que fecerunt. Et in eodem.36. Et displicebunt vobis iniquitates vestre. Et īde קַט Cat.i.minus: pene. Ezech.16. Pauxillum minus pene sceleratoria fecisti illis.

קוֹל Col. vox. seu sonitus. Gen̄.3. Vocem tuā dn̄e audiui. & in eo.4. Vox sanguinis fratris tui clamātis ad me. Et ī eo.27. Vox quidē vox iacob est. Exo.32. Vocē cātātiū ego audio. Iob.29. Vocē suā cohibebāt duces. Ps.97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. p̄s.129. Dn̄e exaudi vocē meā. Hiere.46. Vox eius q̄si eris sonabit. Sign̄at etiā sonitū vel clamorē. vt Exo.19. Clangorqꝫ buccine vehemēs.i.sonit⁹ buccine. 4. Reg.6. Ecce sonit⁹ pedū dn̄i sui post eū. Iob.15. Sonitus terrorū in auribus eius. Et in lingua chaldaica dr̄ קָל Cal. Dan̄.7. Aspiciebā ꝑpter vocē sermonū grandiū. Et in plu. קֹלוֹת coloth. Exo.9. Et cessabūt tonitrua: & grādo

non erit. Pro quo he.le. Cessabunt voces. & in eodē.19. Et erant voces & tonitrua & nubes densissima super mōtem.

קוּם Cum. surgere. consurgere. insurgere. erigere. statuere. firmare. confirmare. Suscitare. Gen̄.13. Surge & pambula terrā. & in eo.21. Surge & tolle puerū. & in eo.27. Surge sede & comede. & in eo. Surge pater mi. Nu.2. Surgens ergo populus tota die illa & nocte. Deut.34. Et nō surrexit prohetavltra. Ios.2. Nec remāsit in nobis sp̄us. Pro quo he. le. Et non surrexit vel consurrexit amplius sp̄us in viro.i.in aliquo viro. Iudi.2. Et surrexerūt alii qui nō nouerunt dominū. 2. Reg.2. Surgant pueri & ludant corā nobis. 1. Reg. 4. Et oculi ei⁹ caligauerant: & videre nō poterant. pro quo he.le. Et oculi eius consurrexerant.i.discesserant oculi a visu: vel quia tēpore senectutis oculi cōtrahuntur de loco suo ad interiorē partē. 4. Reg.7. Qui surrexit nocte. Iob.16. & suscitatur falsiloqu⁹ aduersum faciē meā. p̄s.26. Qm̄ īsurrexerunt in me testes iniqui. Esa.33. Nunc consurgā dicit dn̄s Amos.5 Cecidit & nō adiiciet vt resurgat. Mich.7. Filia cōsurrexit aduersus matrē suā. Et aliqn̄ scribitur sine vau: vt ī aliquib⁹ locis predictis. & quādoqꝫ scribitur cū aleph in medio loco vau. vt Osee.10. Et consurget tumultus in populo tuo. & in lingua chaldaica frequēter scribitur cū aleph ī medio: vt supra dictū est. & quādo est verbum secūde vel tertie cōiugationis: tunc significat firmare vel confirmare. aut statuere vel cōstituere siue erigere. Gen̄.23. Confirmatus est ager quōdā ephronis. Leuit.25. Emptorqꝫ possidebit eā. ꝑ quō he.le. Et cōfirmabitur domus que est in vrbe in perpetuū emptori. & in eo.26. Et firmabo pactū meū vobiscum. 2. Reg.23. Dixit vir cui cōstitutū est de xp̄o dei iacob. Ester. 9. Cōfirmauerunt & susceperūt iudei super se & semen suū. Iob.22. Decernes rem & veniet tibi. Pro quo he.le. Et confirmabitur tibi siue stabit tibi. p̄s.105. Et statuit ꝑcellā ei⁹ in aurā. Ps.148. Confirma me in verbis tuis. Esa.7. Nō stabit & non erit istud. Hiere.24. Cuius sermo cōpleatur.i.stabit vel confirmabitur. & in eo. Quia vere cōplebuntur sermones mei contra vos. Et aliqn̄ scribitur cū duplici mē. Iob. 27. Et aduersarius quasi iniquus. Pro quo he.le. Et īsurgēs in me quasi iniquus. p̄s.16. A resistētibus dextere tue.i.ab insurgentibus aduersus dexterā tuā. p̄s.138. Et cōtra inimicos tuos tabescebā.i.contra insurgentes aduersū te. Mich. 2. Et ē cōtrario populus meus in aduersariū consurrexit. & inde קָמִים camim.i.insurgētes cōtra aliquē: siue aduersarii. aut hostes vel inimici. Exo.15. Deposuisti aduersarios tuos Et in eo.32. Et inter hostes nudū cōstituerat. 2. Reg.18. De manu omniū qui surrexerunt contra te. p̄s.3. Multi insurgunt aduersum me. p̄s.17. Supplantasti insurgētes in me. p̄s. 43. Et in noīe tuo spernemus insurgentes in nobis. p̄s. 73. Superbia eorū qui oderunt te ascendit iugiter. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Sonitus aduersariorum tuorū. Hiere.51. & sup habitatores eius qui cor suū leuauerunt cōtra me. Pro quo he.le. Et sup habitatores corde insurgentes contra me. Scribitur etiā cū vau & dr̄ קוֹמִים Comim. 4. Reg.16. Qui cōsurrexerūt aduersum me. Et inde אַלְקוּם Alcum.i.nō consurgens: vel nō resistēs. Prouer. 3. Nec est rex qui resistat ei. Et est dictio cōposita ab אַל Al. ꝙ significat nō: & קוּם Cum ꝙ significat cōsurgere. vel resistere. De quo vide supra in dictiōe אַל Al. Et inde קוֹמָה Coma.i.statura siue altitudo. Gen̄.6. Et triginta cubitorum altitudo illius. Exo.25. Altitudo cubitū similiter ac semisem 1. Reg.28. Cecidit porrectus ī terra. ꝑ quo he.le. Et cecidit tota statura sua in terra. Canti.7. Statura tua assimilata est palme. Esa.10. Et excelsi statura succidentur. & in eodē.37. Et succidā excelsa cedrorum eius. Pro quo hebrei legunt succidam staturam siue altitudinem cedrorum ei⁹. Et inde קִימָה Cima.i.erectio: siue resurrectio. Iob.22. Nōne succisa est erectio nostra. Et inde תְּקוּמָה Tecuma. siue קוֹמְמִיּוּת comemiuth.i.erectio. Leuit.26. Nemo vestrū inimicis audebit resistere. Pro quo hebrei legunt. Et non erit vobis erectio ante inimicos vestros. & in eodē. Vt incederetis erecti. Pro quo he.le. Incedere vos faciam in erectiōe siue erecte. Et inde יְקוּם Iecum.i.substantia vel subsistēs. Gen̄.7. Et delebo omnē substantiam quam feci de superficie terre. Nu. 19. Cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. Et inde קָמָה Cama.i.seges erecta in agro. Deut.23. Si intraueris segetem amici tui. Iudi.15. Quibus succensis: & comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Pro quo he.le. Et succenderunt a manipulo vsqꝫ ad segetem. Et in plurali קָמוֹת Camoth. vt in eodē. Que statim perrexerunt in segetes philistinorum. Et inde קְיָים Ceiam ꝙ in lingua chaldaica significat pactū: siue fedus: aut statutum: vel decretū. Dan̄.6. Vt omne decretū quod cōstituerit rex. Et īde מָקוֹם Macom.i.locus. Gen̄.22. vidit locum procul. & in eo.28. Vere dn̄s est in loco sancto isto. & in eo. quā terribilis est locus iste. & in eodem.36. Vbi vincti regis custodiebātur. Pro quo he.le. In loco vbi vincti regis erant. 2. Reg.7. Et ponā locum populo meo israel. Ester.4. Per aliam occasionē liberabuntur iudei. Pro quo hebrei legūt. Refrigeriū & liberatio erit iudeis de loco alio. Iob.7. Nec cognoscet eum ampli⁹ locus eius. & in eodem.18. Iste est locus eius qui ignorat deū. Eccľs.11. In quocūqꝫ loco ceciderit. Esa.66. Et quis est iste locus quietis mee. Ezech.36. Dabo gog locum noīatum sepulchrū in israel. Et ī plu. מְקוֹמוֹת Mecomoth. Deut.12. Subuertite omnia loca in quibus coluerunt gentes. 2. Reg.17. Forsitā nunc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco. ꝑ quo he.le. Aut in vno locorum.

קוּן Cun. lamentari. plangere. 2. Reg.1. Planxit autē dauid planctum huiuscemodi. 2. Paralipo.35. Hieremias maxime scilicet lamentatus est. ꝑ quo he.le. Lamētatus est hieremias. Hiere.9. Vocate lamētatrices vt veniāt. Ezech.32. Plāctus est: & plangēt eum filie gentiū: plangent super egyptum: & super multitudinē eius plangent. Et inde קִינָה Cina.i.lamentatio siue planctus. Hiere.6. Et super speciosa deserti planctum. Ezech.16. Et tu assume planctū super principes israel. Et in plu. קִינוֹת cinoth. 2. Paralipo.35. Lamētationes super iosiā replicant. & in eodē. Ecce scriptū est in lamētationibus. Item קַיִן Cin.i.hasta seu lancea vel hastile. 2. Reg.21. Cuius ferrū haste trecentas vncias appendebat.

קוּף Cuph. circuire. ambire. in orbem trāsire. Ios.6. Circuite vrbē cūcti bellatores. 3. Reg.7. Decē cubitis ambiēs mare. Iob.1. Cūqꝫ in orbē transissent dies cōuiuii. Et inde תְּקוּפָה Thecupha.i.circuitus vł ambitus. Exo.34. Quādo redeunte anni tēpore cuncta conduntur. Pro quo he.le. In circuitu anni vel in reuolutione anni. 1. Reg.1. Et factum est post circulū dierū cōcepit anna. p̄s.18. Et ocursus eius vsqꝫ ad summū eius.i.circuitus vel reuolutio eius. Itē קוֹף cuph. i.simia. & solū īuenitur in numero plurali .s. קֹפִים Cophim 3. Reg.10. Deferentes inde aurum & argentū & dentes elephantorum & simias & pauones.

קוּץ Cus. tedere. molestari. detestari. abhorrere. suscitare. euigilare. vel resurgere. Gen̄.27. Tedet me vite mee ꝑpter filias heth. Exo.1. Oderantqꝫ filios israel egyptii. Pro quo he.le. Et molestabantur siue tedebat eos propter filios israel. Nu.22. Et impetū eius ferre nō possent. Pro quo he. le. Et molestabatur siue tedebat moab propter filios israel. 3. Reg.11. Et hoc est malū asael & odium cōtra israel: regnauitqꝫ in syria. Pro quo hebrei legūt. Et molestabat israelem

& regnauit i syria. Prouer. 3. Ne deficias cũ ab eo corriperis .i. ne tedeat te siue ne detesteris vel abhorreas: cum ab eo corriperis Esa. 7. Derelinquetur terra quã tu detestaris. Ponitur etiã ꝑ abominari. Leuit. 20. Oĩa enim hec fecerũt: & abominatus sum eas .i. detestatus sum eas siue pertesus fui eas. Significat etiã suscitare vel euigilare aut resurgere. Geñ. 28. Cũq; euigilasset iacob de somno. 4. Reg. 4. nõ surrexit puer. ꝑs. 16. cũ apparuerit gloria tua. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Implebor cum vigilauero similitudine tua. ꝑs. 34. Exurge & intẽde ĩ iudicio meo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Consurge & vigila in iudicium meum. ꝑs. 138. Resurrexi & adhuc sum tecum. Hiere. 31. Quasi de somno suscitat⁹ sum: & vidi. Esa. 7. Ascendamus in iuda & excitemus eum. & dicũt aliqui ꝙ in predicto loco significat succindere: vel iuxta primã significatiõem abhorrere vl' detestari. Et inde קֵץ Ces. siue קֵצָה Cese .i. finis: extremum: siue extremitas. Geñ. 6. Finis vniuerse carnis venit corã me. Exo. 25. Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero. Pro quo hebrei legunt. cherub vnus sit ab vno extemo: & cherub vnus sit in alio extremo. Esa. 7. Ad extremũ aqueductus piscine superioris. Ezech. 7. Finis venit: venit finis. vide ẽt de hoc infra in dictione קְצָץ Casas. & in dictione קָצָה Casa. Et inde קְוֻצּוֹת Ceuuioth. idest cincini capitis vl' coma aut cesaries. Canti. 5. Cincini capitis mei gutis noctium. & in eodem. Come eius sicut elate palmarum. Et inde קַיִץ cais .i. estas. Geñ. 8. Estas & hyems. ꝑs. 73. Estatẽ & ver tu plasmasti. Et inde verbum קִיץ cas .i. estare in estate: vel esse in estate. Esa. 18. Et estate perpetua erunt super eum volucres. Significat etiã קַיִץ Cais ficus seu poma arborũ. eo quod colligũtur in estate. 2. Reg. 16. Et centum massis palatarũ. & in eo. Panes & palate ad vescẽdum pueris tuis. Sunt enĩ palate masse de ficibus confecte. Amos. 8. Et ecce vncinus pomorum. & in eo. Quid tu vides amos: & dixi vncinũ pomorũ. Ponitur etiam pro vindemia seu messe: eo quod fiunt in estate. Esa. 16. Quoniam super vindemiã tuam & super messem tuam vox clamãtium irruit. Hiere. 40. Collegerunt vinũ & messem multam nimis. Item קוֹץ cos .i. spina seu vepres. Geñ. 3. Spinas & tribulos germinabit tibi. Esa. 32. Super humũ populi mei spine & vepres ascendent. Quod in hebreo legitur singulariter .s. Spina & vepres ascendet. Et in plurali קוֹצִים cosim. Esa. 32. Spine congregate igni cõburentur.

קוּר Cor. fodere. Esa. 37. Ego fodi & bibi aquã. & secundũ hebreos significat etiã manare. Hiere. 6. Sicut frigidã facit cisterna aquã suã: sic frigidam fecit maliciã suam. Pro quo hebrei legunt. Sicut emanat puteus aquã suã: sic emanere fecit maliciã suã. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar. q̃ significat frigiditatẽ: sicut est in littera nr̃a. & inde מָקוֹר Macor .i. fons seu vena .s. manans: a fodiendo vel emanãdo dicta. Leuit. 20. Ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui. Prouer. 5. Sit vena tua benedicta. & in eodem. 10. Vena iusti os vite. Et in eodem. 25. Fons turbatus pede & vena corrupta. Hiere. 2. Me dereliquerunt fontem aque viue. Item קוּר Cur .i. tela. Et solum inuenitur in numero plurali Esa. 59. Et telas aranearum texuerunt. & in eodem. Tele eorum non erunt in vestimentum. Item קוֹרָה cora .i. tignum seu trabes ad cõtignationem domus. 4. Reg. 6. Accidit autẽ vt cũ vn⁹ materiã succideret .i. trabẽ vel tignũ succideret. Et in plu. קוֹרוֹת coroth. Cãti. 6. Tigna domorũ nr̃arũ cedrina. Itẽ קֹר Cor .i. frigus. De q̃ vide infra ĩ dictiõe קָרָה cara.

קוּשׁ Cus. supplãtare. scandalum vel offendiculũ ponere. Esa. 29. Et arguẽtẽ in porta supplãtabũt. De quo vide supra in dictione יָקֹשׁ Iacas. & infra in dictiõe קָשַׁשׁ casas.

קָטַט Catath. displicere. molestare. Iob. 10. Tedet aĩam meã vite mee. vide etiã de hoc supra in dictiõe קוּט Cut.

קֶטֶב Céteb. morsus. succisio. succidẽs: aut cõfringẽs. Deut. 32. Et deuorabũt eos aues morsu amarissimo. ꝑs. 90. Ab incursu & demonio meridiano. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. A morsu insanientis meridie Esa. 28. Impetus grandinis cõfrigẽs. Osee. 3. Morsus tuus ero inferne.

קָטַל Catal. iterficere. occidere. Iob. 13. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. & in eodem. 24. Interficit egenũ & pauperem. ꝑs. 138. Si occideris deus peccatorem. Dañ. 2. Sapientes interficiebantur: querebaturq; daniel & socii ei⁹ vt perirẽt .i. vt interficerẽtur. Et inde קְטַל קֶטֶל Cétel. siue Cétel aut קִטְלָא catla .i. iterfectio. occisio. vt in Abdia. Vt intereat vir de monte esau propter interfectionem.

קָטַן Catan. minorare. minorem esse. diminuere. parum videri. seu paruũ aut diminutũ esse. Geñ. 32. Minor sum cunctis miserationibus tuis. 2. Reg. 7. Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo dñe deus. Amos. 8. Vt minuamus mensuram: & augeamus siclum. Et inde קָטָן catan. seu קָטֹן Caton .i. minor. paruus. minimus. pusillus. Geñ. 1. Luminare minus vt preesset nocti. & in eodem. 42. Minimus cum patre nostro est. 1. Reg. 16. Adhuc reliqu⁹ est paruulus. Iob. 3. Paruus & magn⁹ ibi sunt. Esa. 11. Et puer paruulus minabit eos. Accipitur etiam pro digito minimo manus. 3 Reg. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et in plurali. קְטַנִּים Cetanim. ꝑs. 113. Pusillis cum maioribus Et in genere feminino קְטַנָּה cetana. Nu. 22. Vt vel plus vel minus loquar. Pro quo he. le. Vt faciam rem minimam aut magnam. Et in plurali feminino קְטַנּוֹת Cetanoth. Zach. 4 Quis enim despexit dies paruos. Pro quo he. le. Quis enĩ despexit diem minimarum .s. rerum.

קָטַף Cataph. euellere. carpere. confringere. seu decerpere. Deut. 23. Franges spicas manu conterens. idest euelles. vel decerpes spicas. Iob. 8. Cũq; adhuc sit ĩ flore nec carpatur manu. Ezech. 17. Sumitatẽ frõdiũ eius euulsit. & in eodẽ. Tenerum dispergã: & plantabo super montẽ excelsum. Pro quo he. le. Tenerum euellam seu decerpam.

קָטַר Catar. suffumigare. adolere. incendere. sacrificare. Exo. 30. Et adolebit incensum super ea .i. suffumigabit. & in eodem. Quãdo cõponet lucernas incẽdet illud. & in eodem. vt offeratur in eo thymiama dño .i. vt suffumigetur. Leuit. 1. Adolebitq; ea sacerdos super altare. & in eodẽ 2. Nec quicq; fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. & in eodẽ. 3. Adolebitq; ea super altare sacerdos. & in eodem. 6. Et tota cremabitur in altari .i. adolebitur vel incẽdetur. Cãti. 3. Ex aromatibus myrrhe & thuris. Pro quo hebrei legunt. Suffumigata myrrha & thure. Ponitur etiã pro sacrificare. Hiere. 44. Nunquid nõ sacrificiũ quod sacrificastis in ciuitatibus iude Amos. 4. Et sacrificare de fermento laudem. Malach. 1. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo. & inde קְטֹרֶת Cetoreth. siue קְטוּרָה Cetora .i. suffumigatio: vel incẽsum aut thymiama. Nu. 16. Et ponite super ea incensum. & in eodẽ. Et hausto igni de altari mitte incensum desuper. Deut. 33. Ponẽt thymiama in furore tuo 2. Paralipo. 26. Adolere voluit incẽsum sup altare thymiamatis. Ezech. 16. Et oleũ meũ & thymiamata mea posuisti coram eis. Et ĩde קִיטוֹר Citor .i. fumus: seu vapor. Geñ. 19. Viditq; ascendẽtem fauillam de terra quasi fornacis fumũ. Ponitur etiam pro pruina vel glacie: que est vapor de terra congelatus frigore. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Potest etiam legi sicut vter in fumo seu in fumario. Ps. 148. Ignis grando nix glacies. Et in

de מִקְטָר Mictar. seu מִקְטֶרֶת Mictéret. idest thuribulum: seu altare in quib⁹ adoletur incẽsũ vel thymiama. Exo. 30. Facies quoq; altare ad adolẽdum thymiama. 2. Paralipo. 26. Et tenẽs in manu thuribulũ. Ezech. 8. Et vnusquisq; habebat thuribulũ in manu sua. Et ĩ plurali מְקַטְּרוֹת Mecatheroth. 2. Paralipo. 30. Altaria vniuersa in quibus idolis adolebatur. Item קְטוּרָה Cetura .i. disposita: in genere feminino: & solum inuenitur in numero plurali .s. קְטֻרוֹת Ceturoth. vt Ezech. 46. In quattuor angulis atrii atriola disposita. Et aliqui hebrei legunt atriola colligata vel coniuncta .s. cum aliis atriis. Nam ĩ lingua chaldaica predicta dictio קְטַר Catar. significat colligare. Et inde קִטְרֵי Citre. siue קִטְרִין Citrin .i. colligature. vel compages. Dañ. 5. Et cõpages renũ eius soluebantur. & in eodem. Ostensio secretorum & solutio ligatorum inuente sunt in eo.

קַיִט Cáit. siue קַיְטָא Caita. in lingua chaldaica significat estatem siue estiuũ. Dañ. 2. Et redacte sunt quasi in fauillam estiue aree.

קַיִץ Cáis. estus. siue estas: aut fructus qui in estate colliguntur. De quo vide supra in dictione קוּץ Cus.

קִיק Cic. hedera. & scribitur cũ vau & nũ in fine & dicitur קִיקָיוֹן Cicaion. Ione. 4. Et preparauit dñs deus hederam. & in eodem. Tu doles super hederam.

קִיר Cir. paries. seu murus. Leuit. 1. Decurrere faciet sanguinem super crepidinẽ altaris. Pro quo hebrei legũt. Super parietem altaris. 1. Reg. 19. Nisusq; est saul configere dauid lancea in pariete. Et in eodem. Lancea perlata est in pariete. 3. Reg. 6. Et tãgebat ala vna parietem: & ala cherub secundi tangebat parietem alterum. 4. Reg. 5. Faciamus ergo ei cenaculum paruũ. Pro quo hebrei legũt. Faciamus ei cenaculum parietis paruũ. Esa. 16. His qui letatur super murum cocti lateris. Et in plurali קִירוֹת Ciroth. Exo. 30. Tam craticula ei⁹ q̃ parietes. 3. Reg. 6. Et edificauit parietes domus. Ponitur etiam pro sensibus & cogitationibus. Hiere. 4. Sensus cordis mei turbati sunt. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat precordia: que sũt quasi parietes coniuncte cordi. Et inde verbum קַרְקַר Carcar: quod significat murũ destruere vel euertere. Esa. 22. Scrutans murũ & magnificus super montẽ. Pro quo hebrei legũt. Destruens seu euertens murum.

קָלַל Calal. maledicere. despicere. vilipẽdere: aut vilescere: seu inhonorare. alleuiare. Leuem aut velocem esse. tergere. tersum seu lucidum esse. Exo. 21. Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Leuit. 19. Non maledices surdo. Iob. 24. Maledicta sit pars eius in terra. Esa. 8. Et maledicet regi suo. Hiere. 15. Om̃s maledicunt mihi. Significat etiã vilescere. vel despicere seu vilipẽdere. vt Geñ. 16. Despexit dñam suã. & in eo. Videns ꝙ cõceperit: despectui me habet. 1. Reg. 2. Qui autẽ contẽnunt me erũt ignobiles .i. despicientur seu vilescent. & in eodẽ. 3. Eo quod nouerat indigne agere filios suos. Pro quo he. le. Eo quod nouerat ꝙ despiciebant siue inhonorabant filii sui .s. me. 2. Reg. 6. Et vilior fiã plusq̃ factus sum. & in eo. 19. Cur fecisti mihi iniuriã. Pro quo he. le. Cur despexisti vl' inhonorasti me. Esa. 23. Et ad ignominiam adduceret vniuersos inclytos terre. Nañ. 1. quia inhonoratus es. vide etiã de hoc supra in dictione קָלָה Cala. & inde קְלָלָה Celala .i. maledictio. Geñ. 27. & inducat super me maledictionẽ pro benedictione. & in eo. In me sit ait ista maledictio fili mi. Deut. 11. Ecce ego ꝑpono in cõspectu vr̃o hodie benedictionẽ & maledictionem. & in eo. 21. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. ꝑ quo he. le. Quia maledictio dei suspẽsus. & est sensus sicut in littera nr̃a. ꝑs. 108. Et dilexit maledictionẽ. Significat etiam

predicta dictio קָלַל Calal alleuiare: siue leuẽ esse aut velocẽ esse. Geñ. 8. Vt uideret si iã cessassent aque sup faciẽ terre. Pro quo he. le. vt videret si alleuiate fuissent aque a facie terre. & in eodẽ. Intellexit ergo noe ꝙ cessassent aque sup terrã. Iob. 39. Qui leuiter locut⁹ sum repõdere quid possum. Esa. 9. Primo tẽpore alleuiata est terra zabulon. & in eo. 30. Et super veloces ascendemus: ideo velociores erũt qui persequũtur vos. Abach. 1. Leuiores pardis .s. sunt. Et inde קוֹל Col .i. leuitas seu facilitas. Hiere. 3. Ex facilitate fornicatiõis sue cõtaminauit terrã. & aliqui hebrei dicũt ꝙ signãt vocẽ. de quo supra dictũ est. & ĩde קַל Cal .i. leuis siue velox. Iob. 34. Leuis est sup faciẽ aque. Et in plu. קַלִּים Calim. Thren. 4. Velociores fuerunt persecutores nr̃i aquilis celi. Et inde נָקַל Nacal. siue נְקַלָּה necala .i. leue seu leuitas. Ezech. 8. Nũquid leue ẽ hoc domui iuda. Hiere. 6. & curabãt cõtritionẽ populi mei cũ ignominia. Pro quo he. le. Cũ leuitate vel facilitate. Põt etiã significare ignominiã secũdũ primã significationẽ. Itẽ קָלָל Calcal .i. lucidũ: vel tersum: aut candens. Ezech. 1. Quasi aspect⁹ eris cãdẽtis. & inde verbũ קִלְקֵל Cical. qđ signãt tergere. Ezech. 21. Cõmiscẽs sagittas. pro quo he. le. Tergẽs seu limãs sagittas. Eccl's. 10. Si retussum fuerit ferrũ: & hoc nõ vt prius sed hebetatum fuerit: multo labore exacuetur. ꝑ quo he. le. Si retussũ fuerit ferrũ: & hoc non habuerit faciẽ tersam .i. limatã. Ponitur etiã pro cõturbare vel dissipare. Hiere. 4. Et omnes colles conturbati sunt.

קָלָה Cala. torrere. frigere. inhonorare. vilipendere. Leuit. 2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni. Ios. 5. Azymos panes & polẽtã. Pro quo he. le. Azymos panes & torrefactũ .i. spicas torrefactas igni. Hiere. 29. Quos frixit rex babylonis igni. Et inde קָלִי Cali .i. grana tritici torrefacta igni. Beatus hiero. transtulit polentã. Leuit. 23. Polentã & pultes nõ comedetis. Ruth. 2. Cõgessit sibi polentã. Ponitur etiã pro cicere torrefacto vel frixo oleo. 2. Reg. 7. Et frixũ oleo cicer. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine. vt. 1. Reg. 7. Accipe fratib⁹ tuis ephi polẽte. Itẽ קָלָה Cala .i. inhonorare seu vilipẽdere. Deut. 27. Maledictus qui nõ honorat patrem suũ & matrẽ suã. Esa. 16. & auferetur gloria moab. pro quo hebrei legunt. Vilipendetur vel inhonorabitur gloria moab. Vide etiam de hoc in dictione precedenti. Et inde נִקְלֶה Nicle. idest inhonorat⁹: seu vilis: aut ignominia. Prouer. 12. Melior est pauper & sufficiens sibi. Pro quo hebrei legunt Melior est vilis siue inhonoratus & seruiens sibi. ꝑs. 37. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta. he. ve. transtulit. Quoniam lumbi mei impleti sunt ignominia. Et inde קָלוֹן Calon. idest inhonoratio. ignominia. vilipendium. ꝑs. 82. Imple facies eorum ignominia. Abach. 1. Replet⁹ es ignominia pro gloria. & componitur cum dictione קִי Ci: que significat vomitũ: & tunc ambe dictiones significant vomitũ ignominie. Abach. 2. Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קַלַּחַ Calach. caldaria: seu olla. & scribitur cum thau in fine & dicitur קַלַּחַת Caláchath. 1. Reg. 2. Et mittebat ea in lebete vel in caldaria aut in olla. Mich. 3. Sicut in lebete & quasi carnem in medio olle. vbi ponitur pro olla.

קָלַט Calut. contractum. s. quando aliquod membrum cõtrahitur & abbreuiatur vel curtatur plus solito. Leuit. 22. Bouem & ouem aure & cauda amputatis. Pro quo hebrei legunt. Bouem & ouẽ dissolutum & contractum .s. in aliquo membro. Et inde מִקְלָט Miclat. idest locus refugii vbi fugitiui colligebãtur. Nume. 35. Decernite q̃ vrbes esse debeãt in presidia fugitiuorum. & in eodem. Et reducetur per sentẽtiam in vrbem ad quam confugerat. Ios. 20. Separate vrbes fugitiuorum.

קָלַס Illudere. Irridere. vilipēdere. Triūphat.

קָלַס Calas.deridere.irridere.illudere.triūphare.4.Reg.2.Et illudebant ei dicentes:ascende calue. Ezech.16. Nec facta es quasi meretrix:fastidio augēs preciū. Pro quo hebrei legūt. Nec facta es sicut meretrix: vt irrideres preciū seu donum.i.vilipēderes illud precium quod antea tibi dabatur & augeres illud:vel sic vt irrideres preciū.i.datorem precii vel muneris.& in eodē.22. Triūphabūt de te. Potest etiam legi.illudent te:siue irridebunt te. Abach.1.Et ipē de regibus triumphabit. Sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Et ipē in reges illudet siue irridebit. & sic est in traslatioue chaldaica.s.illudet.vnde sequitur.Et tyrāni ridiculi eius erūt.Et inde קֶלֶס Celes.i.derisus : siue illusio.ps.44.Subsānationem & derisum his qui sunt in circuitu no str .Hiere.20.Et factus est mihi sermo dñi in opprobrium & derisum tota die.Et aliquando scribitur cum he in fine & dicitur קַלָּסָה Calasa.Ezech.22. Propterea dedit te opprobrium gentibus & irrisionem vniuersis terris.

קֶלֶס Derisus. קַלָּסָה Irrisio.

קָלַע Funda lapides iacere. Rotare fūda. Proiicere Fūdibulat

קָלַע Calaa.fundibulare.i.funda lapides iacere: seu fūdam rotare. Iudi.20.Et sic fundis lapides ad certū iacientes.1.Reg.17. Tulitq; lapidem & funda iecit. Et in eodem.25.Porro inimicorū tuorū anima rotabitur quasi impetu & circulo funde. Hiere.10. Ecce ego lōge proiiciam habitatores terre. Pro quo hebrei legūt. Ecce ego fundibulabo habitatores terre.i.proiiciam eos sicut lapis funda proiicitur. Et inde קֶלַע Calaa.i.funda.1.Reg.17.Et fundam manu tulit. Et in plurali קְלָעִים Calaim.& ponitur p fundibulariis.4.Reg.3. Et circundata est ciuitas a fundibulariis. Ponitur etiam pro cortinis vel tentoriis.Exo.27. In cuius australi plaga contra meridiē erunt tentoria de bysso retorta. & in eodem. Et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. Significat etiam tornaturas & sculpturas vel picturas factas in similitudinem funde.vt.3.Reg.6.Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis celaturis & torno.& in eodem. Et sculpsit in eis picturam cherubin. Et in eo.& cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur habens tornaturas.

קֶלַע Funda. קְלָעִים Fūdibularij. Tentoria. Celature. Tornature.

קִלְקַל Cilcal. dissipare. seu cōturbare. De quo vide supra in dictione קָלַל Calal.

קִלְשׁוֹן Cilson.tridens.idest instrumentum ferreum tres dētes ferreos habens.1.Regum.13. Acies vomerum & ligonum & tridentū. Et iūgitur cum dictione שָׁלֹשׁ Salos que significat tres: vt in predicto loco.

קִלְשׁוֹן Tridens.

קֶמַח Cemach.farina. Nu.5. Decimā ptē sati farine hordeacee.1.Reg.28.Tollensq; farinam miscuit. Esa.47.& mole farinam.i.mole triticum vt fiat farina. Osee.8. Non faciet farinam.

קֶמַח Farina.

קָמַט Camat. Rugare.idest rugam facere: seu rugam habere. Iob.16. Ruge mee testimonium dicunt contra me Pro quo hebrei legunt. Et rugasti me:in testimoniū fuit.i. ruge quas mihi intulisti sunt in testimonium afflictionis & doloris mei. Et in eodem.22. Qui sublati sunt ante tempus suum. Pro quo hebrei legunt. Qui rugati sunt ante tēpus. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Qui succisi sunt ante tempus.scilicet suum.

קָמַט Rugare. Succidere

קָמַל Camal.succindere. excidere.marcescere.obsurdescere.Esa.19.Calamus & iuncus marcescent. Pro quo hebrei legunt. Succisi siue excisi sunt. Et in eodem.30.Confusus est libanus & obsurduit. Et etiā in predicto loco hebrei legunt.succisus siue excisus est.

קָמַל Marcescer. obsurdescē. Succidere

קָמַץ Camas.pugillū implere. aut plenū pugillum tollere. seu pugillo mensurare.& si latine posset dici pugillare. Leuit.2.Quorū vn9 tollet pugillum plenum simile. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.ac si diceret.& pugillabit inde plenū pugillum suum. Nu.5. Vt prius pugillum sacrificii tollat.

קָמַץ Pugillum tollere.

קִמּוֹשׂ Cimos.vrtica.Esa.34.Orientur in domibus ei9 spine & vrtice. Quod in hebreo legitur singulariter. s. spina & vrtica. Et in plurali קִמְּשֹׂנִים Cimesonim. Prouer.24. Et ecce totum repleuerant vrtice.

קִמּוֹשׂ Vrtica. קִמְּשֹׂנִים vrtice.

קָנַן Canan.nidificare. nidum facere. ps.103. Quoniā ibi passeres nidificabūt. Esa.34. Ibi habuit foueā hericius Pro quo hebrei legūt. Ibi nidificauit hericius. Hiere.48. Quasi colūba nidificans in summo ore foraminis. Ezech.22. Nidificans in cedris:& in eodē.31. Et in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi.& inde קֵן Can siue קֵן Cen. i.nidus. Deut.22. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandū pullos suos. Pro quo hebrei legunt Sicut aquila expergefacit siue prouocat nidum suum. s. ad volādum. Iob.29. In nidulo meo moriar. ps.83. Et turtur nidum. Et in abdia. Et si inter sidera posueris nidum tuum Et in plurali קִנִּים Cinin.& ponitur pro māsiunculis factis ad similitudinem nidorum. Geñ.6. Mansiunculas in arca facies.

קָנַן Nidificare. Nidū facer. קֵן Nidus. קִנִּים māsiūcule.

קָנָא Cana.inuidere.emulari. zelare.prouocare. Geñ.26. Ob hoc inuidentes ei palestini.& in eodem.30. Inuidit sorori sue. & in eodem.37. Inuidebant igitur ei fratres sui. Nu.5. Si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam.pro quo hebrei legunt. Et transiuit super eū spiritus zelotypie vel emulationis: & zelauerit vxorē suā. & in eodem. Quid emularis pro me.& in eodem.25. Quia zelatus est pro deo suo.2.Regum.11. Et voluit saul percutere eos:zelo quasi pro filiis israel. Significat etiam prouocare.i.emulari vel inuidere facere. Deut.32. Prouocauerunt eum in diis alienis.& in eo. Ipsi prouocauerunt me in eo q nō erat deus: & ego puocabo eos in eo qui nō est populus. Et inde קַנָּא Cana.idest zelator siue zelotes vel emulator. Exo.34. Dominus zelotes nomē eius. Deut.4. Deus emulator. Et inde קִנְאָה Cinaa.idest zelus seu emulatio.4.Reg.19. Zelus domini exercituū faciet hoc. ps.68. Zelus domus tue comedit me. Ezech.8. Idolum zeli ad prouocandam emulationem. Et i plurali קְנָאוֹת Cenaoth. Nu.5. Quia sacrificium zelotypie est. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet zelotypiarum vel emulationum.

קָנָא Inuidere. Zelare. Emulari. puocare. קַנָּא Zelotes. Emulator. קִנְאָה Zelus. קְנָאוֹת Zelotypie

קָנָה Cana.emere.possidere.acqrere.creare. Geñ.33. Emitq; partem agri. & in eodem.49. Quem emit abrahā ab Ephron etheo. Exo.21. Si emeris seruū hebreū. Hiere.32. Agri ementur pecunia. Significat etiam possidere. vel acquirere. Geñ.4. Possedi hominem per deum. Deut.32. Nunquid nō ipse est pater tuus qui possedit te. ps.73. Quā possedisti ab initio. ps.138. Quoniam tu possedisti renes meos. Prouer.4. In omni possessione tua acquire prudentiam. Hiere.32. Et possidebuntur agri. Zach.13. Quoniam adam exemplum meū fuit ab adolescētia mea. Pro quo hebrei legunt. Quoniam adam. idest homo acquirere siue possidere me fecit ab adolescentia mea.vel sic. Quoniā adā alere me fecit pecora.idest docuit me possidere vel acquirere terram & pecora & alia. Significat etiam creare. Geñ.14 benedictus Abraam deo excelso qui creauit celum & terrā Et inde מִקְנֶה Micne.i.emptio siue possessio vel acquisitio tam rerum mobilium quam immobilium. Geñ.13. Erat autem diues valde in possessione auri & argenti.& in eodē.17. Tam vernaculus q̃ empticius.pro quo hebrei legunt. Natus domi & emptio argenti.i.emptus pecunia. Et in eodem. Et vniuersos quos emerat pro quo hebrei legunt. Et omnem emptionem argenti sui.i.omnes quos emerat argento. Et in eodem.23. Abrae in posessionem videntibus filiis heth. Et in eodem.26. Habuitq; posessionem ouiū & armentorum.& in eodem.49. Ibi & lia condita iacet. & sequitur in hebreo.possessio seu emptio agri & spelunce que in eo est a filiis heth. Leuit.25. Tāto minoris & emptio cōstabit. Esa.30. Pascetur in die illa in posessione tua agnus spaciose. Ponitur etiam pro possessione pecorum & armētorū. Geñ.46. Adducite pecora vestra. Exo.17. Vt occideres & liberos nostros ac iumēta siti. Nu.20. Et si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra. Et in eodem.25. Filii autē Ruben & gad habebant pecora multa. Eccls.2. Armenta quoq; & magnos ouium greges. Et inde קִנְיָן Cinian.idest emptio.possessio.vel substantia. Geñ.34. Substātia eorum & pecora & cuncta que possident nostra erunt. Leuit.22. Quem autem sacerdos:emerit.pro quo hebrei legunt. Et sacerdos si emerit animā: emptionem vel possessionē argēti sui. Ezech.38. Qui possidere cepit:& esse habitator vmbilici terre. Pro quo hebrei legunt. Faciens.i.acquirens possessionem vel substantiam in vmbilico terre. Et in eodem. Vt auferas supellectilem atq; substantiam. Item קָנֶה Cane. idest arūdo vel calamus.3.Reg.14. Sicut moueri solet arūdo. ps.67. Increpa ferā arundinis. Esa.19. Calamus & iuncus marcescent. Ezech.40. Calamus mensure in manu ei9 Accipitur etiam pro calamo aureo. Exo.25. Hastile eius & calamus. & in plurali קָנִים Canim:siue קָנוֹת Canoth. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus.& in eodem. Hoc erit opus sex calamorum. Accipitur etiam pro osse brachii: eo quod est ad similitudinem calami. Iob.31. Et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Accipitur etiam pro calamo aromatico. Exo.3. Calami similiter ducētos quinquaginta siclos. Canti.4. Fistula & cinamomum. vbi ponitur pro fistula.i.pro calamo aromatico. Esa.43. Non emisti mihi calamum argento. Hiere.6. Et calamum suaue olentē de terra loginqua. Ponitur etiam pro statera. eo quod habet duo brachia hinc & hinc. Esa.46. Et argentum statera ponderatis.

קָנָה Emere. Possidere. Acquire. Creare. מִקְנֶה Possessio. Emptio. Pecora. Iumēta. Armenta. קִנְיָן Substātia. Possessio. קָנֶה Arundo. Calam9. קָנִים Calami. os brachij. Fistula. Calamus. aromatic9. Statera.

קִנָּמוֹן Cinamon. Cinamomum. Exo.30. Et cinamomi medium eius. Canti.4. Fistula & cinamomum.

קִנָּמוֹן cinamomū

קְנֵץ Canas.finis. Iob.18. Vsq; ad quē finē verba iactabis. De quo vide infra in dictione קָצַץ Casas.

קְנֵץ Finis

קָסַס Casas. Distringere:fructus vel ramos ex arbore decerpere. Ezech.17. Et fructus eius distringet & siccabit.

קָסַס distringere

קָסַם Casam.diuinare. hariolari. seu hariolos sciscitari. Deut.18. aut qui hariolos sciscitetur.1.Reg.28. Diuina mihi in phytone. Ezech.13. Qui vident vana & diuinant mendacium. Mich.3. Et confundētur diuini.i. diuinātes. Et inde קֶסֶם Cecem.idest diuinatio vel hariolatio.1.Reg.15. Quoniā peccatū hariolandi est. Prouer.16. Diuinatio in labiis regis. Hiere.14. Diuinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetant. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מִקְסָם Micsam siue מִקְסֹם Micsom. Ezech.12. Nec diuinatio ambigua in medio filiorum israel Et in eodem.13. Et diuinationem mendacem locuti estis. Mich.3. E tenebre vobis pro diuinatione. Et in plu. קְסָמִים Cesamim. Nume.22. Habentes diuinationum precium in manibus.4.Reg.17. Et diuinationi inseruiebant. Pro quo hebrei legunt. Et diuinati sunt diuinationes. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

קָסַם Hariolos. sciscitari. Diuinare. קֶסֶם hariolatio Diuinatio. מִקְסָם diuinatio. קְסָמִים diuinatiōes

קֶסֶת Ceseth.atramentarium. Ezech.9. Et atramentarium scriptoris ad renes eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

קֶסֶת atramētarium

קָעַע Caa. Ammouere.dimouere.dissoluere. recedere. Et scribitur cum simplici aim. Geñ.32. Tetigit neruum femoris iacob. Pro quo hebrei legunt. Et āmouit seu dislocauit coxā femoris Iacob. Ezech.23. Et recessit anima mea ab ea:sicut recesserat anima mea a sorore eius. Vide etiā de hoc supra in dictione יָקַע Iacaa. & inde קוֹעַ Coa. pro quo beatus hieronymus transtulit principē. Vt in eo.& nobiles & tyrannos & principes.& aliqui hebrei dicunt quod ē nomen proprium nationis vel regionis.

קָעַע ammouere. Recedere. קוֹעַ Princeps

קַעֲקַע Caacaa. Stigma.siue stigmatizatio. Leuit.19. nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

קַעֲקַע Stigma.

קְעָרָה Ceara:scutela. Beatus hieronymus transtulit acceptabulū.& scribitur cum he vel thau in fine. Nu.7. Acceptabulum argēteum appendens centum triginta siclos. Et in plurali קְעָרוֹת Cearoth. Exo.25. Aceptabula & phialas & scyphos.

קְעָרָה aceptabl'z. קְעָרוֹת aceptabl'a.

קָפָא Capa.coagulare vel congelare.congregare.defigere Iob.10. & sicut caseū me coagulasti. Ponitur etiā pro congregare vel defigere. Exo.15. Congregati sunt abyssi in medio maris.i. Congelati. Soph.1. Viros defixos in fecibus suis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Viros coagulatos vel congelatos in fecibus suis. Et inde קִפָּאוֹן Cipaon. Pro quo beatus Hieronymus transtulit niuem: que est aqua congelata. Zach.14. Nō erit lux sed frigus & nix.

קָפָא Coagulare Cōgregar. Defigere קִפָּאוֹן Nix.

קָפַד Capad. scindere. precidere. Esa.38. Precisa est velut a texente vita mea.& inde קְפָדָה Cephada.i.scissio vel precisio. Pro quo beatus hieronymus transtulit angustiā. Ezech.7. Angustia superueniente requirent pacem. Item קִפֹּד Cipod.idest herici9. Esa.14. Et ponam eam in possessionem hericii. Et in eo.34. Onocrotalus hericius & ibis Soph.2. Onocrotalus & hericius.

קָפַד Precidere קְפָדָה angustia קִפֹּד Hericius

קִפּוֹז Cipoz.hericius: sicut dictio precedens. Esa.34. Ibi habuit foueam hericius.

קִפּוֹז Hericius

קָפַץ Capas. cōtinere.claudere.contrahere.trāsilire. Deut.15. Non cōtrahas manum tuam:sed aperias eam pauperi. Iob.5. Iniquitas autē contrahet os suum. ps.76. Aut continebit in ira sua misericordias suas. Esa.52. Super ipm continebunt reges os suum. Significat etiā transilire. Cāti.2. Transiliens colles. Item ponitur pro auferre. Iob.24. Et humiliabuntur sicut omnia & auferentur.

קָפַץ Cōtrahere Cōtinere auferre.

קֵץ Ces.finis.terminus.extremum. De quo vide in dictione sequenti.

קֵץ Finis.

קָצַץ Casas. scindere. abscindere. secare. amputare. Exo.29. Et extenuauit in fila. Pro quo hebrei legunt. Et scidit vel secauit fila. Deut.25. Abscides manum illius. Iudi.1. scisis summitatibus manuū eius ac pedum. Et in eodem. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum sūmitatibus.2.Reg.4. Precidentes manus ac pedes eorum. ps.128 Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Ponitur etiam pro tondere vel attondere. Hiere.9. Et super omnes qui attonsi sunt in coma.& inde קֵץ Ces.idest finis. terminus: aut extremū. Geñ.6. Finis vniuerse carnis venit corā me. Et in eodem.40. Post duos annos vidit pharao somnium.i.in fine duorum annorum. Deut.15. In septimo anno facies remissionem.pro quo hebrei legūt. In fine vel a termino septem annorum facies remissionem.i.in anno finali vel extremo septem annorum facies remissionē. Hiere.44. Cum completi fuerint septem āni dimittat vnusquisq; fratrem suum.idest in fine septem annorum. Ezech.7. Venit finis. Vide etiam de hoc infra in dictione קָצָה casa.

קָצַץ Scindere. amputare. Concidere attondere קֵץ Finis.

קָצַב Casab. Prescindere.abscindere.4.Reg.6. Prescidit ergo lignū & misit illuc. Et inde קֶצֶב Ceseb.i.prescissio seu sculptura.3.Reg.6. In mensura pari & opus vnum erat duobus cherubim.pro quo hebrei legunt. Mensura vna & prescissio vna erat duobus cherubim.idest sculptura una. &

קָצַב prescindere. קֶצֶב precisio

in eo.7.& mensura sculpturaqȝ cōsimili. & in plu. קְצָבִים Cesabim. & pōitur pro extremis. Ione. 2. Ad extrema mōtium descendi. & in plurali feminino קְצָבוֹת Cesuboth. p quo beatus hieronymus transtulit tonsas. idest presciſſas Canti. 4. Sicut grex tonsarum.

קָצָה Casa. abſcindere. concidere. radere. tedere. ſeu nauſeam habere. Abach. 2. Cōcidiſti populos multos. & inde מְקֻצֶּה Mecase. i. abſciſſus vel truncatus. ſ. pedes. pro quo beatus hiero. tranſtulit claudū. Prouer. 26. Claudus pedib⁹ & iniquitatem bibens. & inde קָצֶה cese siue קָצָה case. i. finis aut summitas: siue terminus: vel extremitas. Exo. 25. Cherub vnus sit in latere vno: & alter in altero. pro quo hebrei legunt. Et facies cherub vnum ab extremitate hinc: & cherub vnū ab extremitate inde. & in eo. 26. Qui mittentur per medias tabulas a summo vſqȝ ad summū. i. ab extremitate in extremitatem. Et in eo, anſulas hyacinthinas in lateribus & sūmitatibus facies. pro quo he. le. & facies anſulas hyacinthinas in ora cortine vnius. idest in extremitate Nu. 20. Que est in extremis finibus tuis poſita. p̄s. 18. a sūmo celo egreſſio eius. Eſa. 2. & non est finis theſaurorum eius. Et in eo. & innumerabiles quadrige eius. pro quo he. le. Et non est finis quadrigarum eius. Scribitur ēt cū mem in principio. Geñ. 45. Extremos quoqȝ fratrum suorum quinqȝ viros constituit coram rege. Dañ. 1. & poſtea staret in conſpectu regis. i. in fine trium annorū. & in plu. קְצָוֹת Cesauoth. siue קְצוֹת cesoth. Exo. 27. Per quattuor angulos erunt quattuor annuli. i. per quattuor extremitates eius Et in eo. 28. In vtroqȝ latere sūmitatum. & in eo. Iunges annulis que sunt in marginibus eius. idest in extremitatibus eius. Et in eo. Et ipſarum cathenarum extrema duobus copulabis vncinis. 3. Reg. 6. A sūmitate ale vſqȝ ad ale alterius sūmitatem. Ps. 74. Et timebunt qui habitant terminos a signis tuis. reperitur ēt קְצָוִים cisim siue קְנָצִים cinsim: secundum terminationem pluralem maſculinorū. vt in eo. psalmo. vbi dr̄ spes oīm finiū terre. Ezech. 33. Et tulerit popul⁹ terre virū vnū de nouiſſimis suis. Et aliqñ scribitur cū lr̄a nun in medio. vt Iob. 18. Vſqȝ ad quē finē verba iactabis. vide ēt de hoc supra in dictione קֵן cos: & in dictione קָצַץ casas. Sigñat ēt predicta dictio קָצָה casa: radere: vel decorticare. Leuit. 14. Et spargi puluerem rasure extra vrbem. & in eo. Poſtqȝ eruti sunt lapides & puluis elatus. i. rasus vel decorticatus. Item significat tedere vel nauſeam habere. Nume. 21. & anima nr̄a nauſeat super cibo isto leuiſſimo. 4. Reg. 10. In diebus illis cepit dominus tedere super israel.

קֶצַח Cesach. genus frumenti vel leguminis. pro quo beatus hieronymus tranſtulit. git. Eſa. 28. Seret git: & cyminum sparget. Et in eo. Non enim in serris triturabitur git. & in eo. Sed in virga excutietur git.

קָצִין Casin. Princeps. ſeu dux. Iudi. 11. Veni & esto priceps noſtri. Eſa. 3. Princeps esto nr̄i. & in eo. Nolite constituere me principē populi. & in plu. קְצִינִים cesinim. Eſa. 1. Audite verbum domini principes sodomorum. & in codē 22. Cuncti principes tui fugerunt.

קָצַע Casaa. radere, abradere. vel decorticare. Leuit. 14. domū aūt ipſam abradet intrinsecus per circuitū. & inde מִקְצוֹעַ miscoa. i. angul⁹. 2. Paralip. 26. Sup portā anguli. Hiere. 3. ab angulo vſqȝ ad portā domus. Ezech. 46. Et ecce atriolum erat in angulo atrii. & in plu. מִקְצֹעוֹת micseoth. siue מִקְצָעִים micsaim, aut קְצִעוֹת cesaoth. Exo. 26. Et rursus alias duas que in angulis erigantur. Et in eo. Duabus quoqȝ tabulis que in angulis ponende sunt. Ezech. 41. Et anguli eius & longitudo eius. Et in eo. 46. Per quattuor angulos atrii. Et in eo. In quattuor angulis atriola diſpoſita Et i eo. Menſure vnius q̄ttuor erant. i. quattuor anguli. Itē קְצִיעָה Cesia. i. caſia. & reperitur tm̄ in plu. i. קְצִיעוֹת ceſioth. Ps. 44. Myrrha & gutta & caſia a veſtimētis tuis. est ēt קְצִיעָה ceſia nomen proprium femine. Iob. 42. Et vocauit nomē vnius diem: & nomen secunde caſia.

קָצַף casaph. Iraſci. indignari. decorticare. Nu. 16. Nū vno peccāte cōtra oēs ira tua deſeuiet. pro quo he. le. Num vno viro peccāte cōtra oēm cetū iraſceris. Deut. 9. Nam & in oreb prouocaſtis eum. idest fecistis eū iraſci. Eſa. 8. & cū esurierit iraſcetur & maledicet regi suo. & in eo. 57. Propter iniquitatem auaritie sue iratus sum. Et in eo. Abſcondi & indignatus sū. Zach. 1. Iratus est dn̄s sup patres vr̄os iracundia. Ioel. 1. Et ficū meā decorticauit. & inde קֶצֶף ceseph. siue קָצֶף caseph. idest ira: siue iracundia: aut indignatio: vel furor. Nu. 16. Iā enim egreſſa est ira a dn̄o. p̄s. 37. Dn̄e ne in furore tuo arguas me. Eſa. 60. In indignatione enim mea percuſſi te. Hiere. 10. ab indignatione eius commouebitur terra. Zach. 1. Iratus est dn̄s sup patres vr̄os iracūdia. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Ponitur ēt pro spuma. Oſee. 9. quaſi spuma sup faciē aque.

קָצַר Casar. Abbreuiare. coangustare. decurtare. metere. tedere. Nu. 11. Nūquid man⁹ dn̄i inualida est. pro quo he. le. Nūquid manus dn̄i abbreuiata siue coangustata est. Ps. 88. Minoraſti dies tp̄is eius. i. abbreuiaſti. p̄s. 101. respōdit ei in via virtutis sue paucitatē dierū meorū. p quo brūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Afflixit in via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos. Prouer. 10. Anni impiorū breuiabūtur. Eſa. 28. coangustatū est enī stratū. & in eo. 50 Nūquid abbreuiata & paruula facta est manus mea. & ī eo. 59. Ecce nō est abbreuiata manus dn̄i. Mich. 2. Nūqȝ abbreuiatus est spūs dn̄i. & inde קְצַר cesar. i. breuis siue angust⁹. Iob. 14. Breui viuēs tp̄e. & iungitur cū dictiōe אַפַּיִם Apaim: que sigñat irā: & tūc ambe dictiōes sigñant iracūdū vel impatiētē. i. breuē ad irā. ſ. qui facile iraſcitur. Prouer. 14. Impatiēs opabitur stultitiā. & in plu. קְצָרִים cesarim siue קִצְרֵי cisre. Eſa. 37. Habitatores earū breuiata manu cōtremuerūt. p quo he. le. breuēs manu. & in plu. fe. קְצָרוֹת cesuroth. Ezech. 42. Vbi erāt gazophylacia in supioribꝰ humiliora. pro quo he. le. breuiora vel angustiora. & īde קֹצֶר coser. i. abbreuiatio vel coangustatio: aut angustia. Exo. 6. Propter angustiam spūs. Ponitur etiam pro tedere. Nu. 21. & tedere cepit populū. Sed ēt in p̄dicto loco hebrei legūt, & coāgustata est anima populi. Sigñat etiā metere. Leuit. 23. & meſueris segetē. Deut. 24. qñ meſueris segetē ī agro tuo. Ruth. 2. & dixit meſoribus dn̄s vobiſcū. p̄s. 128. De quo nō ipleuit manū suā qui metet. & inde קָצִיר casir. i. meſſis Geñ. 8. Sementis & meſſis frigus & estas. & in eo. 30. Egreſſus aūt ruben tp̄e meſſis triticee. Exo. 34. Die septimo ceſſabis arare & metere. pro quo he. le. & die septimo ceſſabis: in meſſe & aratiōe ceſſabis vel requieſces. Deut. 24. Qñ meſueris segetē. pro quo he. le. qñ meſueris meſſem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ruth. 1. Qñ primū hordea metebātur pro q he. le. In principio meſſis hordeacee. Eſa. 17. & erit sicut cōgregās in meſſe. & in eo. Ablata est meſſis in die hereditatis. & in eo. 18. ante meſſem enī totus effloruit. Ponitur ēt pro palmite vel ramo. Iob. 14. & faciet comam quaſi cum prius plantatum est. idest faciet palmitem vel ramum. & in eodem. 29. & ros morabatur in meſſione mea. pro quo hebrei legunt. In ramo vel palmite meo. p̄s. 79. extēdēs palmites suos vſqȝ ad mare.

קֹר Cor. frigus. De quo vide in dictione sequenti.

קָרַר carar. frigeſcere. Hiere. 6. Sicut frigidam facit ciſterna aquam suam: sic frigidam fecerunt malitiam suā.

Et inde קֹר Cor. idest frigus. Geñ. 8. Frigus & estus. Et aliquando scribitur cum he vel thau in fine & dicitur קָרָה Cara. ſeu קָרַת Carath. Iob. 24. Quibus non est operimentū in frigore. Ps. 148. Ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Prouer. 25. Et qui ammittit palliū in die frigoris. Et inde קַר car. idest frigidus vel frigidum. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet קָרִים carim. Prouer. 25. Aque frigide anime sitienti. & inde מְקֵרָה Mecera. idest locus refrigerii vbi habitant in estate. Iudi. 3. Forſitan purgat aluū in estiuo cenaculo. Et inde קַרְקֹר Carcor. idest refrigerium Iudi. 8. Zebee aūt & salmana requieſcebant. idest erant in refrigerio. hebrei tamen dicunt ꝙ est nomen proprium loci. Vnde in predicto loco ipſi legūt. Zebee autem & salmana erant in carcor.

קָרָא Cara. vocare. inuocare. appellare. nominare. clamare vel predicare. legere. occurrere. euenire. accidere. Geñ. 1. Appellauitqȝ lucem diem & tenebras noctem. Et ī eodem. Vocauitqȝ deus firmamentum celum. Et in eodē. Et vocauit deus aridam terram. Et in eodem. 2. Vt videret quid vocaret ea. Et in eodē. Appellauitqȝ adam nominib⁹ suis cuncta animantia. Et in eodem. 4. Iste cepit inuocare nomen domini. 1. Regum. 9. Deinceps comedent qui vocati sunt. 3. Regum. 1. Salomonem fratrem suum non vocauit Iob. 12. Inuocauit deum: & exaudiet eum. Et in eo. 27. Et inuocare deum omni tempore. Ester. 4. Siue vir siue mulier non vocatus. Et in eodem. Que triginta iam diebus nō sum vocata ad eum. p̄s. 98. Inuocabant dominum & ipſe exaudiebat eos. Prouer. 27. Et oleum dextere sue euacuat. Pro quo hebrei legunt. Et oleum dextere sue euocat. Eſa. 41. Vocans generationes ab exordio. Et in eodem. 48. & tranſgreſſorem ex vtero vocaui te. Et in eodem. Et iſrael quem ego voco. Et in eodem. 55. Ego dominus qui voco nomen tuum. Et in eo. 58. Et vocaberis edificator sepium. Et in eodem. 65. Ad gentem que non inuocabat nomē meum. Hiere. 23. Et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus nr̄. Ezech. 10. Rotas vocauit volubiles. Oſee. 7. Egyptum inuocabāt. Sigñat. etiam clamare. Ps. 33. Iste pauper clamauit. Ps. 90. Clamabit ad me & ego exaudiam eū. p̄s. 118. Clamaui in toto corde exaudi me domine. Et in eo. Clamaui ad te saluū me fac. Eſa. 6. Et clamabāt alter ad alterum. Et in eodem. 40. Vox clamantis in deserto. Et in eod. 48. Clama ne ceſſes. Significat ēt legere. Nee. 8. Et legit in eo aperte in platea. Et in eodem. Et legerūt in libro legis dei distincte. Ester. 6. Que cū illo presente legerētur. Eſa. 29. Et dabitur liber neſcienti litteras: diceturqȝ ei lege istum. Abach. 2. vt percurrat qui legerit in eo. Ponitur ēt p predicare vel preconizare. quod est idem quod clamare. vt Eſa. 61. vt predicarem captiuis indulgentiā. Hiere. 7. & predica ibi verbū istud. Ione. 1. Et predica in ea predicationē. & inde קְרִיאָה Ceria. i. vocatio vel lectio: aut predicatio. vt in predicto loco: vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū Scribitur etiā cum mem in principio & dicitur מִקְרָא Micra. i. vocatio vel appellatio. aut lectio. Leuit. 23. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctuſqȝ. pro quo hebrei legunt. In die prima erit vobis vocatio sancta siue inuocatio sancta. Et in eodem. Dies expiationis erit: & vocabitur sanctus. pro quo hebrei legunt. Vocatio vel inuocatio sancta erit vobis. & in plu. מִקְרָאִים Micraim siue מִקְרָאֵי micrae. Leuit. 23. He sunt ferie domini quas vocabitis sanctas. pro quo hebrei legunt. vocationes sancte. Eſa. 4. Et creabit dominus super omnem locum montis sion & vbi inuocatū est nomen eius. Pro quo hebrei legunt. Et super omnes vocationes vel inuocationes eius. & inde קְרוּאִים Ceruim. i. homines nominati vel vocati seu principales: vel nobiliſſimi populi. Nu. 1. Hi nobiliſſimi principes multitudinis. & in eodem. 16. Et qui tempore concilii per nomina vocabātur. Et ī eodem. 26. Isti sunt dathan & abiram pricipes populi. Ezech. 23. Et nominatos aſcenſores equorum. Ponitur etiam pro inuitatis. idest vocatis. 1. Regum. 9. Deinceps comedent qui inuitati sunt. Significat etiam predicta dictio קָרָא cara. accidere. aut occurrere. Geñ. 42. Ne forte in itinere quicqȝ patiatur mali. pro quo hebrei legunt. Ne forte accidat ei periculum siue mors. Et in eo. Si quid ei aduerſitatis acciderit in via. Et in eo. 49. Vt annunciem que ventura sunt vobis. idest que euenient vobis. Exo. 1. Et si īgruerit contra nos bellum. idest si acciderit. Deut. 30. Et occurrent vobis mala in extremo tempore. 2. Reg. 1. Casu veni in mōte gelboe. Et in eodem. 18. Accidit autem vt occurret Abſalon seruis dauid. Et in eodem. 2. Accidit autem ꝙ ibi eſſet vir belial. Eſa. 60. Et occupauit salus muros tuos. Pro quo hebrei legunt. Et occurret siue eueniet salus. Hiere. 13. Quare venerunt mihi hec. idest acciderunt. Et in eodem. 23. Et euenerunt eis omnia mala hec. Dañ. 10. vt docerem te que ventura sunt populo tuo. idest que euenient vel accident populo tuo. vide etiam de hoc infra in dictione קָרָה Cara cum he in fine. & inde קְרוֹת Coroth. idest accidētia. vel occurrentia. Eſa. 51. Duo sunt que occurrerunt tibi. & inde לִקְרַאת Licrath. idest in occursum seu obuiam. Exo. 4. Ecce ipſe egredietur in occursum tuum. Et in eo. 19. Cū qȝ eduxiſſet eos moyſes in occursum dei de loco castrorum Item קֹרֵא Core. idest perdix. 1. Reg. 26. Sicut persequitur perdix in montibus. Hiere. 17. Perdix fouit & non pepit.

קָרַב Carab. appropinquare. accedere. appropiare. applicare. offerre. bellare. Geñ. 12. Cūqȝ prope eſſet vt ingrederetur egyptum. Et in eodem. 47. Cumqȝ appropinquare cerneret diem mortis eius. Exo. 3. Non appropinques inquit huc. Et in eodem. 12. Et tunc recte celebrabit. pro q hebrei legunt. Et tunc accedat siue appropinquet vt faciat eum. idest vt celebret eū. Et in eo. 14. Cūqȝ appropinquaſſet pharao. Et in eodem. Ita vt ad se inuicē toto noctis tp̄e accedere nō valerent. Et in eo. 22. Dn̄s domus applicabitur ad deos. Et in eo. 29. Filios quoqȝ illius applicabis. i. appropinquare facies. & in eo. 32. Cumqȝ appropinquaſſet ad castra. Et in eo. 36. Et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus. Pro quo hebrei legunt. Omnis quem eleuauit i. incitauit cor suū vt accederet ad opus ad faciendum illud Et in eodem. 40. Accedentes ad altare. Deut. 5. Tu magis accede & audi. Et in eo. 15. Appropinquat septim⁹ annus. Ioſ. 5. Accedetiſqȝ mane singuli per tribus veſtras. 2. Reg. 15. Et cum accederet ad eū homo & salutaret illū. 4. Regū. 16. Vidit altare & veneratus est illud. Pro quo hebrei legūt. Et vidit rex altare: & acceſſit rex ad altare. p̄s. 26. Dum appropriant super me nocentes. Ps. 68. Intende anime mee: & libera eam. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Accede ad animam meam & redime eam. Eſa. 8. Acceſſi ad prophetiſſam. Et in eodem. 41. Prope facite iudicium vestrum dicit dominus. Ezech. 36. Prope est vt veniant. Et in eo. 37. Et adiunge vnum ad alterum. idest applica. Et in eo. 42. Et sic procedent ad populum. idest accedēt. Soph. 2. Et ad deum suū nō appropinquabūt. Sigñat ēt aliqñ offerre. ſ. qñ est verbū tertie cōiugationis tranſitiuū. i. appropinquare vel accedere facere. Leuit. 1. Homo qui obtulerit ex vobis hostiam. Et in eo. 3. Et offerrent de hostia pacificorū oblationē dn̄o & in eodē. 21. & panes deo suo offerunt. Nu. 18. Sed fratres tuos de tribu leui sceptro patris tui sume tecū. i. appropin-

quare fac tecum.Ezech.43.Et offeres vitulum de armēto. Et in eo.Et offeres eū in conspectu dñi.& inde קָרְבָּן corbā siue קָרְבָּן curban.i.oblatio seu munus quod offertur dño. Leuit.1.Si holocaustū fuerit eius oblatio.Et in eo.2.Anima cum obtulerit oblationē dño.Nee.10.Sortes ergo misimus sup oblationem lignorum.& Mathei.15.corban.i.munus quodcūqꝫ ex me tibi proderit.Et in eo.27.Non licet eos mittere in corbanā.i.ĩ oblationē dñi.& inde קָרוֹב carob.i.propinquus vel proximus.Exo.32.Et amicū & ꝓximū suū.Leuit.21.Nisi tm̃ in cōsanguineis & propĩquis. Quod in hebreo legitur singl'r.Ruth.2.Propĩquus noster est homo.Ps.14.Et opprobriū non accepit aduersus ꝓximos suos.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.& opprobriū nō sustinuit sup propinquo suo.Ponitur ēt aduerbialiter.i.prope.ps.144.prope est dñs inuocātibus eū Esa.55.Inuocate eū dū ꝓpe est.& in plu.קְרוֹבִים cerobim.i.proximi vel propinqui.Leuit.10.Sanctificabor in his q appropinquāt mihi.Ester.9.Tā in vicino positis q̄ ꝓcul.pro quo he.le.Propinquis & longinquis.& inde קָרֵב Gareb.i.accedēs vel appropinquās.1.Reg.17.Ibat autem philiste⁹ accedēs & appropinquās.3.Reg.4.& necessaria mēse regis salomonis cū ingenti cura ꝓbebāt in tpe suo.ꝓ quo he.le.& oēm accedētē ad mensam regis salomonis nutriebant siue alebant vnusquisqꝫ in mēse suo:in nullo deficiebant.& inde קִרְבָה ceriba siue קִרְבַת cirbath.i.appropinquatio:vel adhesio.ps.72.Mihi autem adherere deo bonū est.pro quo he.le.mihi autem appropinquatio vel adhesio dei bona est.& inde קֶרֶב cereb.i.ĩtra:aut mediū alicui⁹ rei. Geñ.18.& risit occulte.pro quo he.le.& risit intra se.Exo. 23.Et auferā infirmitatem de medio tui.Nu.15.Peribit de populo suo.pro quo he.le.Peribit de medio populi sui.Deut.13.Si surrexerit in medio tui prophetes.& in eo.17.de numero fratrū tuorū.pro quo he.le.De medio fratrū tuorū.Et in eo.21.Et nō reputes sanguinē innocētē in medio populi tui israel.Ponitur ēt pro vitalibus seu visceribus vl' interioribus aut intestinis.Leuit.1.intestinis & pedibus lotis aqua.Et in eo.Intestina vero & pedes lauabunt aqua. Ps.48.Sepulchra eorū domus eorū in eternū.ꝓ quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.Interiora sua domus eorū in seculū.ps.102.Et oīa que ĩtra me sunt nomini sancto eius.Ponitur ēt predicta dictio.קָרַב Carab pro calefieri. Osee.7.Oēs calefacti sunt quasi clibanus.Significat etiam bellare.vel pugnare.ps.54.Appropinquat cor illius.Pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Pugnat autem cor illius.Et in eodem.Ab his qui appropinquant mihi. Pro quo hebrei legunt.Ab his qui pugnant aduersus me. Et inde קְרָב cerab.i.bellū seu prelium aut pugnā vel certamen.2.Reg.17.Et tu eris in medio eorum.pro quo hebrei legunt.Et facies tue ibunt in prelio vel in pugna.Ps.144. Qui docet manus meas ad prelium.Zach.14.Sicut preliatus est in die certaminis.& in plurali קְרָבוֹת ceraboth. Ps.67.Dissipa gentes que bella volunt.

קַרְדֹּם Cardum.securis.1.Reg.14.Vt acuerent vnusquisqꝫ vomerem suum & ligonem & securim.& in plurali קַרְדֻּמִּים cardumim siue קַרְדֻּמּוֹת cardumoth.Iudi.9. Et arrepta securi proscidit arboris ramū.pro quo hebrei legunt.& accepit abimelech secures & proscidit ramū.1.Regum.13.Retuse itaqꝫ erant acies vomerum & ligonū & tridentium & securium.ps.73.Securibus exciderunt.

קָרָה Cara.accidere.contingere.euenire.occurrere.contignare.seu tegere.idest contignationem domorū construere.Geñ.44.Et aliquid ei in via contigerit.Nume. 11.Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur.Pro quo hebrei legunt.Nunc videbis vtrum contingat vel eueniat tibi sermo meus.idest opere compleatur. Ruth.2.Accidit autem vt ager ille haberet dominum nomine booz.1.Regum.28.Viuit dominus quia non eueniet tibi quicquam mali.2.Regum.1.Casu veni in monte gelboe.idest accidit mihi vt venirem in monte gelboe.Eccls. 2.Et didici ꝙ vnus vtriusqꝫ esset interitus.pro quo hebrei legunt.Et didici ꝙ vnus accidens accidit omnibus his.Et in eodem.Si vnus & stulti & occasus meus erit.Pro quo hebrei legunt.Sicut accidit stulto etiam mihi accidet.Esa. 41.Et nuncient nobis quecunqꝫ ventura sint.Vide etiam de hoc supra in dictione קָרָא Cara.Significat etiam occurrere.Geñ.24.Occurre obsecro mihi hodie.Et in eodem. 27.Voluntas dei fuit:vt cito occurreret mihi quod volebā. Nume.23.Si forte occurrat mihi dominus.Et in eodem. Occurrit illi deus.Et in eodem.Donec ego obuius pergā. idest occurram.Deut.25.Quomodo occurrerit tibi in via Et inde קְרִי ceri.siue מִקְרֶה micre.idest accidens.euentus.casus.Deut.23.Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somno.pro quo hebrei legunt.Qui fuerit pollutus casu vel accidenti nocturno.1.Regum.20.Cogitabat enim ꝙ forte euenisset ei quod non esset mundus.Eccls.3.Idcirco vnus interitus est hominum & iumētorum.Pro quo hebrei legunt.Quoniam accidens vel euentus filiorum hominum:& accidens vel euentus iumētorum:vnū accidēs est eis.Et in eodem.9.Quia eadem cunctis eueniunt.Pro quo hebrei legunt.Quia idem accidens vel euentus sit omnibus.Et inde קֶרִי Ceri.idest occursus:vel exaduerso:aut e contrario.Leuit.26.Si ambulaueritis ex aduerso mihi: ego quoqꝫ contra vos aduersus incedam.Et in eodem.Et ego incedam aduersum vos in furore contrario.Item קָרָה Cara.idest contignare aut contignationem domus facere: seu domum tegere.2.Paralip.34.Ad contignationem domorum.Nee.2.vt det mihi ligna:vt tegere possem porticū templi.Et in eodem.3.Ipsi texuerunt eam:& statuerūt valuas eius.ps.103.Qui tegis aqs supiora ei⁹.ꝓ quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Qui tegit aquis cenacula eius.& inde קוֹרָה Cora.idest tignū seu trabes:aut lignum siue materia ad contignationem domorum.Geñ.19.Quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei.Pro quo hebrei legunt.Quia ingressi sunt sub vmbra trabis vel contignationis mee.s.domus.4.Regum.6.Tollamus singuli de silua materias singulas.Et in eodem.Accidit autem cum vnus materiam succidisset. Et in plurali קוֹרוֹת Coroth.Cantī.1.Tigna domorum nostrarum cedrina.& inde מְקָרֶה Mecare.idest contignatio domus.Eccls.10.In pigritiis humiliabitur contignatio.Et inde קִרְיָה Ciria.idest ciuitas.Nume.35.Decernite que vrbes esse debeant in presidia fugitiuorum. Prouer.11.In bonis iustorum exaltabitur ciuitas.Esa.1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis.Et in eodem. 29.Ve ariel ariel ciuitas quā expugnauit dauid.dicitur ēt קֶרֶת Careth.Iob.29.Quando procedebam ad portas ciuitatis.Prouer.8.Iuxta portas ciuitatis in ipsis foribus loquitur.Et in eodem.9.Vt vocarent ad arcem & ad menia ciuitatis.Et in lingua chaldaica dicitur קִרְיָא Ciria.siue קַרְתָּא Cartha.aut קִרְיְתָא Ciriatha.Esdre.4.Et habitare eos fecit in ciuitate samarie.Et in eodem.Venerunt in ierusalem ciuitatem rebellem & pessimam.Et in plurali קִרְיָתַיִם Ciriathaim.siue קְרִיּוֹת Cerioth.& ponitur ꝓ nomine proprio cuiusdam ciuitatis.Hiere.48.Et sup domum deblataim & super cariathaim.Et in eodem.Et super bethramon & super carioth.

Marginalia: Oblatio. קָרוֹב Proxim⁹ ꝓpinquus Prope קְרוֹבִים Propĩqui קָרֵב Accedens. קִרְבָה Appropinquatio. קֶרֶב Intra Medium Intestina. Interiora. Calefieri Pugnare. קְרָב Prelium Certamē קְרָבוֹת Bella. קַרְדֹּם Securis קַרְדֻּמִּים secures קָרָה Cōtingere. Euenire Accidere Occurrere קְרִי Casus accidens Euentus קֶרִי ex aduerso Cōtrarius קָרָה cōtignatio Tegere קוֹרָה Culmen. Trabes materia קוֹרוֹת Tigna מְקָרֶה cōtignatio קִרְיָה Ciuitas קֶרֶת ciuitas. קִרְיָא קַרְתָּא ciuitas. קִרְיָתַיִם cariathaī.

קָרַח Carach.Decaluare.depilare.radere.scilicet caput.seu caluitium facere.Leuit.21.Nec radent caput nec barbam.Hiere.16.Neqꝫ caluitium fiet pro eis.Ezech.27.Et radent super te caluitium.pro quo he.le.decaluabunt sup te caluitium.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatum. Et in eo.29.Omne caput decaluatū.Mich.5.Decaluare & tondere sup filios delitiarū tuarū.& inde קֵרֵחַ cerēach.i.caluus.4.Reg.2.Ascende calue:ascende calue.& inde קָרְחָה Corcha.i.caluitiū.Leuit.13.Sin aūt in caluitio vel in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus.Hiere.47 venit caluitiū sup gaza.Amos.8.Et sup omne caput caluitiū & aliqn̄ scribitur cū aleph in fine.Ezech.27.& radēt super te caluitium.Mich.1.Dilata caluitium tuum sicut aquila.Signāt ēt superficiē pāni vel vestimēti in qua pili lane sunt tonsi vel pre vetustate defluxerunt.Leuit.13.Eo ꝙ infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra.Item קֶרַח Cerach.idest gelu:aut glacies.Geñ.21.Die noctuqꝫ estu vrgebar & gelu.Ponitur etiam pro crystallo:quia crystallus in greco idem est quod gelu latine.Ps.147.Mittit crystallum suā sicut buccellas.Ezech.1.Et similitudo super capita animalium firmamēti quasi aspectus crystalli horribilis

קָרַם Carã.extendere.scilicet cutem.cōtegere.vel corio obducere.Ezech.37.Et extendam super vos cutem. Et in eodē.Et extenta est in eis cutis desuper.i.obducta.vel contecta.

קֶרֶן Céren.cornu.vnde hoc nomen cornu ab hebreo traxit originem.& est in hebreo vtriusqꝫ sexus.Dañ.8. Fractum est cornu magnū.Pro quo in hebreo legitur.fracta est cornu magna.& in eo.De vno aūt ex eis egressum ē cornu vnū modicū.Mich.4.Cornu tuū ponā ferreum.Ponitur etiam pro fortitudine vel imperio.1.Reg.2.& exaltatum ē cornu meū in deo meo.Et ĩ eo.Et sublimauit cornu christi sui.Iob.16.Et operui cinere carnē meam.debet legi cornu meū.ps.17.Et cornu salutis mee.Ezech.29.In die illa pullulabit cornu domus israel.Threñ.2.Confregit in die furoris sui omne cornu israel.& in lingua chaldaica dicitur קַרְנָא Carna.Dañ.3.In hora qua audieritis vocē tube.pro quo hebrei legunt.vocē cornu.i.tube cornee.Et in plu.קַרְנַיִם Caraím.siue קְרָנוֹת Carnoth.Geñ.22.Herentem cornibus.Ps.74.Et omnia cornua peccatorū confringam:exaltabuntur cornua iusti.Dañ.8.Et ecce aries vnus habens cornua.Et in eo.Et venit vsqꝫ ad arietem illū cornutum.idest habentem cornua.Amos.6.In fortitudie nostra assumpsimus nobis cornua.Abach.3.Et cornua in manibus eius.Zach.1.Et ecce quattuor cornua.Ponitur etiā pro angulo tā in singl'i q̄ in pl'i.Exo.24.Cornua aūt per quattuor angulos ex ipso erunt.ps.117.Vsqꝫ ad cornu altaris.i.vsqꝫ ad angulū altaris.Esa.5.In cornu filii olei.idest in angulo terre pinguissimo apto oliuis.& inde verbum קָרַן Caran.idest cornutum esse.Exo.34.Et ignorabat ꝙ cornuta esset facies sua.Et in eo.Videntes autem Aaron & filii israel cornutam moysi faciem.Hebrei tamen in predicto loco dicunt ꝙ significat splendescere.eo quod de facie eius exibant radii splendoris ad modū cornuum.Et inde verbū vel participiū tertie coniugationis.scilicet מַקְרִין macrin.idest cornua producens.ps.68.Placebit dño sup vitulum nouellum cornua producentem & vngulas.

קָרַס Caras.ruere.ĩcuruari.cōteri.Esa.46.Cōfract⁹ ē bel: cōtrit⁹ ē nebo.& in eo.cōtabuerūt & cōtrita sūt simul pro quo he.le.ruerūt ĩcuruati sūt.& ĩde קֶרֶס ceras.i.circul⁹ vel vncin⁹.seu fibula cui⁹ caput ē curuū:& solū ĩuenitur in nu.plu.Exo.26.faciesqꝫ quĩquagĩta circulos aureos.& ĩ eo. facies & quĩquagita fibulas eneas:quibus iungantur anse.

קַרְסֹל Carsul.talus.s.pedis.& solum inuenitur in nu.plu. 2.Reg.22.Et non deficient tali mei.

קָרַע Caraa.Scindere.rumpere.dirumpere.aperire.Geñ. 37.Scissisqꝫ vestibus indutus est cilicio.ꝓ quo he.le.& scidit iacob vestimēta sua.Exo.28.Ne facile rumpatur.Leuit.13.rumpet eum & a solido diuidet.Nu.14.Sciderunt vestimenta sua.Iudi.11.Scidit vestimenta sua.1.Reg.15.Scidit dñs regnum israel a te hodie.2.Reg.15.Ecce occurrit ei chusai arachites scissa veste.3.Reg.13.Altare quoqꝫ scissū est.ps.34.Dissipati sunt nec cōpuncti.Pro quo btūs hiero. in ps.iuxta he.ve.trāstulit.scidētes:& nō tacētes Esa.64 vtinā dirūperes celos.Hiere.36.Scidit illud scalpello scribe. Signāt ēt apire.Hiere.22.qui aperit sibi fenestras.Signāt ēt depĩgere oculos stibio:ac si palpebre oculi rūpātur ex cōtinuatiōe stibii.Hiere.4.Et pĩgeres oculos tuos stibio.& ĩde קֶרַע ceraa.i.scissura:vel ruptura.Prouer.23.& vestietur pānis dormitatio.pro quo he.le.& vestietur scissuris vel rupturis dormitatio.i.vestietur pānis ruptis vel scissis.

קָרַץ Caras.conniuere.vel annuere.s.oculis vel labiis.excidere.formare.ps.34.Annuunt oculis.Prouer.6.annuit oculis:terit pede.& in eo.10.Qui ānuit oculo dabit tristitiā.& in eo.16.Mordēs labia sua perficiet malū.pro q̄ he. le.annuēs vel cōniuēs labiis suis perficiet malū.Signāt ēt formare vel excidere.Iob.33.& de eodē luto ego quoqꝫ formatus sum.pro quo he.le.excisus sū.& inde קֶרֶץ céres.i.excisio vel cōcisio:aut excisor.Pro quo btūs hiero.trāstulit stimulatorē.Hiere.46.stimulator ab aqlone veniet.Itē קָרַץ Caras.in lĩgua chaldaica signāt accusare seu crimĩari.Dañ. 3.Accedētes viri chaldei accusauerūt iudeos.& in eo.6.Adducti sunt viri illi qui accusauerūt danielē.& preponitur ei dictio אֲכַל Achal que signāt comedere:quia forte in illis accusatiōibus vel cōiurationibus faciebāt aliqua conuiuia.

קַרְקַע Carcaa.pauimentum.fundus.solum.Nu.5.& pauxillum terre de pauimento tabernaculi.Amos.9.si celauerint se in fundo maris.

קַרְקַר Circar.vastare.diruere.dissipare.Nu.24.vastabitqꝫ omnes filios seth Esa.22.Scrutans murum.Pro quo he.le.dissipans vel diruens murum.De quo vide supra in dictione קִיר cir.& in dictione קָרַר carar.

קֶרֶשׁ Céres.tabula.Exo.26.In lateribus tabule due incastrature fient.& in plurali.קְרָשִׁים cerasim.vt in eo. facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim.significat ēt trāstra seu tabulata nauis.Ezech.27.Et transtra tua fecerunt tibi de ebore indico.i.tabulata tua.

קַשׁ Cas.stipula.de quo vide in dictione sequenti.

קָשַׁשׁ Casas.colligere.vel congregare.Exo.5.Ipsi vadāt & colligāt stipulas.& in eo.Dispersusqꝫ est populus in omnem terram egypti ad colligendas paleas.Nu.5.Inuenerunt hominem colligentem ligna Soph.2.Cōuenite congregamini.& aliquando scribitur cum simplici sin.De quo vide supra in dictione קוֹשׁ cus.& inde קַשׁ cas.idest stipula seu palee minutissime:aut ligna minutissima.Exo.5. Et colligāt stipulas.& in eodem.Ad colligendas paleas. Iob.13.Et stipulam siccam persequeris.ps.82.Et sicut stipula ante faciem venti.

קִשֻּׁא Casu.Cucumer.& solum inuenitur in numero plurali.scilicet קִשֻּׁאִים Cisuim.Nume.11.In mente nobis veniunt cucumeres & pepones.& inde מִקְשָׁה Micsa.idest cucumerarium.Esa.1.Sicut tugurium in cucumerario.

קָשַׁב Casab.Attendere.intendere.audire.auscultare.1.Regum.15.Et auscultare magis q̄ offerre adipem arietum Nee.1.Sit auris tua attendens ad orationem serui tui

Marginalia: קָרַח Radere Caluitium facere Decaluare קֵרֵחַ Caluus קָרְחָה Caluitium Supficies panni. קֶרַח Gelu Crystallus קָרַם Extendere קֶרֶן Cornu קַרְנָא Cornu קַרְנַיִם Cornua קָרַן cornutū eē מַקְרִין Cornua ꝓducens קָרַס Conteri Incuruari קֶרֶס Circuli Fibule. קַרְסֹל Talus. קָרַע Scindere. Rūpere Dirūpere. Aperire Pingere קֶרַע scissura. קָרַץ Annuere Formare Excidere קֶרֶץ stimulator קָרַץ Accusare קַרְקַע pauimētū. Fundus קַרְקַר Vastare scrutari Dissipare. קֶרֶשׁ tabula. קְרָשִׁים Tabule transtra קַשׁ קָשַׁשׁ Colligere. Cōgregare. קַשׁ Stipula Palee. קִשֻּׁא קִשֻּׁאִים cucumeres מִקְשָׁה Cucumerarium. קָשַׁב auscultare Attendere

Audire Ps. 9. Preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Ps.
Intēdere 16. Intende deprecationem meam. Ps. 65. Et attendit vo-
cem deprecatiōis mee. Ps. 129. Fiant aures tue itēdētes i vo
cem deprecationis mee. Prouer. 1. Extendi manum meam
Aspicere & non fuit qui aspiceret. ideſt qui attenderet. Eſa. 42. Attē
dat & auſcultet procul. Hiere. 6. Quia verba mea non au-
dierunt. Et in eodem. 8. Attendi & auſcultaui. Et in eo. 18.
Et non attendamus ad vniuerſos ſermones eius. Et in eo.
Attende domine ad me. Dañ. 9. placare domine: attēde do
mine. Oſee. 9. Et attende domus iſrael. & inde קֶשֶׁב caſeb
קֶשֶׁב ſiue קֶשֶׁב ceſeb. ideſt attentio vel intuitus aut auſcultatio. 4.
Reg. 4. Et non erat vox neq; ſenſus. pro quo he. le. & non
auſcultatio erat vox neq; auſcultatio vel attentio. ideſt non erat qui at-
tenderet vel auſcultaret. Eſa. 21. Et contemplatus eſt diligē
Intuitus ter multo intuitu.

קָשָׁה קָשָׁה Caſa. indurare. aggrauare. ſeu durum vel graue eſſe.
reſiſtere. Geñ. 35. Difficultate partꝰ periclitari cepit
Indurare. Pro quo hebrei legūt. Et indurata ſiue aggrauata eſt in par
tu ſuo. Exo. 7. Sed ego indurabo cor eius. & in eo. 13. Nam
cum induratus eſſet pharao & nollet nos dimittere. Deut. 2
Quia indurauerat dominus deus tuus ſpiritum eius. Et in
eo. 15. Non auertes ab eis oculos tuos. pro quo hebrei legūt
Nō durū ſit vel non ſit graue in oculis tuis cum dimiſeris il
Durū eſſe. lum. 1. Reg. 5. Quoniam dura eſt manus eius ſuper nos. 2.
Regum. 29. Durius autem reſponderunt viri iuda. 2. Para
lip. 36. Et indurauit ceruicem ſuam. ponitur etiam pro re-
Reſiſtere ſiſtere. Iob. 9. Quis reſtitit ei: & pacem habuit. & inde קְשֵׁה
קְשֵׁה Caſe: ſiue נִקְשֶׁה Nicſe. i. durus vel induratus. Exo. 33. Po-
Durus pulus dure ceruicis es tu. Deut. 31. Ego enim ſcio contētio
nem tuam: & ceruicem tuam duriſſimam. Eſa. 8. Et tranſi-
bit per eā & corruet & eſuriet. pro quo he. le. Tranſibit per
eam induratus: & corruet. poteſt etiam deriuari a dictione
יָקַשׁ Iacas. que ſignat offendere vel corruere ſicut eſt in lit
קֹשִׁי tera noſtra. & inde קֹשִׁי coſi. ſiue קֹשִׁי ceſi. i. durities. Deut.
Duritia. 9. Ne aſpicias duritiē populi huius. & inde מִקְשָׁה Micſa. i.
מִקְשָׁה ductile. ſ. metallū percuſſum malleo & induratū vel cōpla
Ductile natum. Exo. 25. Facies candelabrū ductile de auro mundiſ
ſimo. Et in eodem. Aureos & perductiles. & dicunt aliqui
hebrei ꝙ in predicto loco ſignificat equalem vel planū. i.
opere plano & equali. Hiere. 10. In ſimilitudine palme fa-
bricate ſunt. Pro quo he. le. Sicut palma: ductiles vel equa-
les ſunt. Ponitur etiam pro crine vel ceſarie mulieris equa-
Crinis. liter diuiſa. Eſa. 3. Et pro criſpante crine caluiciū. Itē מִקְשָׁה
מִקְשָׁה micſa. ideſt cucumerarium. De quo vide ſupra in dictione
Cucumera קִשָּׁא ciſu.
rium.
קָשָׂה קַשְׂוָה Caſa. Thuribulū. ſeu crater: ſecundum tranſlationē
קְשׂוֹת noſtram. & ſolum inuenitur in numero plurali: ſcili-
thuribula. cet קְשׂוֹת ceſoth. Exo. 25 Acceptabla & phialas: thuribula &
ciathos. & in eodē. 37. Acceptabula & thuribula de auro
Crater puriſſimo. Nu. 4. Et crateras ad liba fundenda.
קָשַׁח קָשַׁח Caſach. Indurari. durari. ſeu durum eſſe. Iob. 39. du-
Durari. ratur ad filios ſuos: quaſi non ſint ſui. Eſa. 63. Indura
Indurare. ſti cor noſtrum ne timeremus te.
קֹשֶׁט קֹשֶׁט Coſet. ſiue קוּשְׁטָא cuſta. veritas. ſeu firmitas. Ps. 59
Veritas Vt fugerent a facie arcus. Pro quo he. le. A facie ve-
ritatis vel firmitatis. ſiue propter veritatē vel firmitatem:
tamē ſi ſcriberetur cum tau in fine loco teth. tunc ſignificat
arcum: vt infra dicetur. Sed in codicibus hebreorum inue-
nitur ſcriptum cum teth. quod ſignificat veritatem vel fir-
Firmitas mitatem. v. prouer. 22. Vt oſtenderent tibi firmitatem &
eloquia veritatis. & in lingua chaldaica communiter ſigni
Vere ficat veritatem. Dañ. 2. Vere deus veſter deus deorum eſt.
קְשִׂיטָה Item קְשִׂיטָה Ceſita. ideſt agna ſeu ouis. Geñ. 33. Emitq; par

tem agri in qua fixerat tabernaculum a filiis hemor centū
agnis. Iob. 42. Et dederunt ei vnuſquiſq; ouem vnam. Et
aliqui hebrei dicūt ꝙ ſignificat genus quoddā monete: ſeu
nūmum: aut obolum. Sed in tranſlatiōe chaldaica eſt ſicut
in littera noſtra.

קַשְׂקֶשֶׂת Caſcheſeth. Squāma. vt Leuit. 11. Omne quod
habet pennulam & ſquāmā. & in plu. קַשְׂקְשׂוֹת
Caſcheſoth. Ezech. 29. vniuerſi piſces tui ſquāmis tuis ad
herebunt. reperitur etiam קַשְׂקַשִּׂים caſcaſim. ſecundū ter-
minationem pluralem maſculinorum. 1. Reg. 17. Et lorica
hamata induebatur. pro quo he. le. & lorica ſquāmarum. i.
ſquāmata induebatur.

(margin: Agna. Ouis. — קַשְׂקֶשֶׂת Squamma. קַשְׂקְשׂוֹת ſquāme. קַשְׂקַשִּׂים)

קָשַׁר Caſar. ligare. colligare. coniungere. Geñ. 38. In quo
obſtetrix ligauit coccinum. Et in eodem. 44. Cum
anima illius ex huius anima dependeat. pro quo hebrei le-
gunt. Et anima eius colligata eſt cum anima illius. Deut. 6.
Et ligabis ea quaſi ſignū in manu tua. 1. Regum. 18. Et ani-
ma ionathe conglutinata eſt anime dauid. ideſt colligata.
Nee. 4. Itaq; edificauimus murum & coniunximus totū.
Iob. 38. Nunquid coniungere valebis micantes ſtellas pli-
adas. Eſa. 49. Et circundabis eos tibi quaſi ſponſa. i. colli-
gabis vel coniunges. & inde קִשֻּׁרִים Ciſurim. ideſt orna-
menta quedam que mulieres circunligant collo ſuo vel pe
ctori. Pro quo btūs hieronymus tranſtulit murenulas. Eſa.
3. & murenulas & olfactoria. Pōitur ēt pro faſcia pectorali.
Hiere. 2. Nunquid obliuiſcitur virgo ornamēti ſui: aut ſpō
ſa faſcie pectoralis ſue. & ide קִשּׁוּרִים Ceſurim ſiue מִקְשָׁרוֹת
Mebruſaroth. ideſt oues que naſcuntur in principio ve-
ris. Geñ. 30. Et que primi temporis iacob. Signat etiā pre-
dicta dictio קָשַׁר Caſar. coniurare aut coniurationem vel
colligationem facere contra aliquem. 1. Regū. 22. Quoniā
coniuraſtis omnes aduerſum me. 2. Reg. 15. Quod achito-
phel eſſet in coniuratione. pro quo hebrei legunt. In con-
iurantibus. 4. Reg. 10. Coniurauit ergo iehu filius namſi
contra ioram. Amos. 7. Rebellauit contra te Amos. Prō
quo hebrei legunt. Coniurauit cōtra te amos. & inde קֶשֶׁר
Ceſer. ideſt coniuratio. vel colligatio. 2. Reg. 15. facta eſt cō
iuratio. Eſa. 8. Nō dicatis coniuratio: omnia enim que lo-
quitur populus iſte coniuratio eſt.

(margin: קָשַׁר Ligare. Colligare. cōiungere. קִשֻּׁרִים murenule. קִשּׁוּרִים מִקְשָׁרוֹת Oues pri- mi tpis. קָשַׁר Cōiurare קֶשֶׁר cōiuratio.)

קֶשֶׁת Ceſeth. ſiue קַשְׁתָּא caſeth. Arcus. Geñ. 9. Arcum meū
ponā in nubibus. Et in eo. Apparebit arcus in nubi
bus. Et in eo. 21. Iuuenis ſagittariꝰ. ꝑ quo hebrei legunt. ia
culator arcus. 1. Reg. 2. Arcus fortium ſuperatus eſt. Eſa. 22
Dureq; ligati ſunt. Pro quo hebrei legunt. Ab arcu ligati
ſunt. Poteſt etiam deriuari a dictione קָשָׁה Caſa que ſignifi
cat indurare ſiue durum eſſe. Abach. 1. Suſcitans ſuſcitabis
arcum tuum. Et in plurali קְשָׁתוֹת Ceſathoth. ps. 36. & arcꝰ
eorum confringantur. Eſa. 5. Et omnes arcus eorum extē-
ti. & in eodem. 13. Sagittis paruulos interficient. Pro quo
hebrei legunt. & arcubus paruuli interficientur.

(margin: קֶשֶׁת Arcus. קְשָׁתוֹת arcus.)

קַתְרֹס Cathros. In lingua chaldaica ſignificat quoddā in
ſtrumentum muſicum. pro quo beatus hieronymꝰ
tranſtulit citharam. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocem
tube & fiſtule & cithare.

(margin: קַתְרֹס Cithara)

De incipientibus a littera. ר. Res.

רָאָה Raa. videre. intueri. aſpicere. cernere. deſpicere. Geñ.
1. & vidit deus ꝙ eſſet bonum. & in eodem. 16. Tu de
us qui vidiſti me. Et in eodem. Profecto hic vidi poſterio-
ra videntis me. & in eodem. 27. Ecce odor filii mei ſicut o-
dor agri. pro quo hebrei legūt. Vide odorē filii mei ſicut o
dorē agri. Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. & in eo. 29.
Vidit dominus afflictionem meam. Et in eodem. 37. vade

(margin: רָאָה Videre.)

& vide ſi cuncta proſpera ſint. Exo. 3. Et videbo viſionem
hanc magnam. & in eodem. Vidi afflictionem populi mei.
Cōſpicere. Leuit. 20. Et viderit turpitudinem eius: illaq; conſpexe-
rit fratris ignominiā. Nu. 23. De ſūmis ſilicibus video eū.
Ioſ. 5. Et vidit virum cōtra ſe ſtantem. 1. Reg. 2. Et videbis
emulum tuū in templo. 2. Reg. 15. Videtur mihi ſermones
tui boni & recti. 4. Reg. 14. Veni & videam꞉ nos. i. pugne-
mus inuicem. & in eodem. 23. Occiſus in magedo cum vi-
diſſet eum. ps. 32. Vidit omnes filios hominū. Ps. 89. Anni
quibus vidimus mala. Eccſ. 12. Et tenebreſcēt videntes per
Reſpicere. foramina. Eſa. 17. & oculi eius ad ſanctum iſrael reſpicient.
& in eodē. 66. Et videbimꝰ in letitia veſtra. Hiere. 17. Et nō
videbit cum venerit bonū. & in eodem. Et nō timebit cum
venerit eſtus. Pro quo hebrei legunt. Et nō videbit cum ve
nerit eſtus. Poteſt etiam deriuari a dictione יָרֵא Iare. que ſi
gnificat timere ſicut eſt i littera noſtra. Ezech. 16. Et abſtuli
Audire eas ſicut vidiſti. Ponitur etiā pro audire. Geñ. 42. Audiens
autem iacob ꝙ alimenta venderentur in egypto. Exo. 20.
Cunctus autem populus videbat voces. i. audiebat. Hiere.
2. Videte verbū dñi. i. audite. Significat etiam videre cor-
de aut mēte: vel intelligere: ſiue contemplari aut ſentire. vt
contēplari in aliquibus locis predictis. & Eccleſ. 1. Et mens mea contē
plata eſt multa ſapienter. et in eodem. Homo qui diebus &
noctibus ſomnū non capit oculis. Pro quo hebrei legūt. Sō
Sentire num in oculis ſuis non videt. i. nō ſentit. Et in voce paſſiua
Apparere ſignificat apparere. i. videri. Geñ. 12. Apparuit autem dñs
abrae. & in eodem. Edificauit ibi altare domino qui appa-
ruit ei. Leuit. 16. Quia in nube apparebo ſuper oraculum.
Iudi. 19. Nunq; res talis facta eſt in iſrael. ꝑ quo he. le. Nū
ꝙ res talis viſa eſt ſiue apparuit in iſrael. 2. Reg. 22. Lapſus
eſt ſup pēnas vētorū. Pro quo he. le. Apparuit ſeu viſus eſt
ſuper pēnas ventorū. Iob. 33. Et oſſa que tecta fuerāt nuda
buntur. Pro quo he. le. Nudabūtur oſſa eiꝰ: ꝙ nō videbātur
ſiue que nō apparebant. ps. 17. Et apparuerūt fontes aqua
rum. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra noſtra. & quādo
eſt verbum tertie coniugationis tunc ponitur pro oſtende-
monſtrare re vel mōſtrare. i. facere videri. Geñ. 12. In terram quā mon
oſtendere. ſtrauero tibi. Leuit. 13. Oſtendetur ſacerdoti. Nu. 8. Iuxta
exēplar quod oſtendit dñs moyſi. Deut. 34. Oſtēdit ei dñs
omnē terram. & in eodem. Vidiſti eam oculis tuis. Pro quo
hebrei legūt. Videre te feci eam oculis tuis. i. oſtendi eam ti
bi. 4. Reg. 11. Et oſtēdit eis filiū regis. Eſa. 30. Et terrorem
brachii ſui oſtendet. Mich. 7. Oſtēdam ei mirabilia. Nū. 3.
Et oſtendam in gentibus nuditatē tuā. Significat etiā predi
negligere. cta dictio deſpicere vel negligere. Geñ. 42. Quare negligi
Inſpicere. tis. ps. 21. Ipſi vero cōſiderauerūt & inſpexerūt me. i. deſpe
Deſpicere. xerunt me. ps. 53. Et ſuper inimicos meos deſpexit oculus
meꝰ. ps. 111. Donec deſpiciat inimicos ſuos. Ps. 117. Et ego
deſpiciā inimicos meos. Ezech. 28. Ante faciē regū dedi
Cernere. te vt cernerent te. Pro quo hebrei legunt. vt deſpicerent te.
Mich. 7. Oculi mei videbunt in eam. i. deſpicient eam. Vn
Cōſiderare de Canticorum. 1. Vbi dicitur. Nolite me conſiderare ꝙ fu-
ſca ſim: poteſt etiā legi. Nolite me deſpicere ꝙ fuſca ſim. Et i
רָאוּת de רָאוּת Rauth. ſiue מַרְאָה Mare. i. viſio. aut viſus. Geñ. 2.
מַרְאָה Produxit dñs deus de humo omne lignū pulchrum viſu.
Viſus. Exo. 3. Videbo viſionem hanc magnam. Nu. 12. In viſione
Viſio. apparebo ei. 2. Paralipo. 26. In diebꝰ zacharie intelligētis
& videntis deum. pro quo hebrei legunt. Intelligentis in
viſione dei. Iob. 40. Et videntibus cunctis precipitabitur.
Pro quo hebrei legūt. Vtiq; ad viſionem ſuam proiicietur
ſiue precipitabitur. Sed beatus hieronymus tranſtulit ſen-
ſum. Eccſ. 5. Quid proderit poſſeſſori: niſi quod cernit di
uitias oculis ſuis. Pro quo hebrei legūt. Quid proderit pōſ

ſeſſori: niſi viſio oculorū ſuorum. Et in plurali מַרְאוֹת Ma מַרְאוֹת
roth. Geñ. 46. Audiuit eum per viſionē noctis vocantem
ſe. Quod in hebreo legitur in plurali. ſcilicet per viſiones
noctis. Ezech. 40. Et adduxit me illuc in viſionibus dei. Et Viſiones
inde רֳאִי Roi. i. viſus. ſeu viſio aut aſpectus. 1. Reg. 16. Et רֳאִי
pulcher aſpectu decoraq; facie. Iob. 17. Nec aſpiciet me vi- Aſpectus
ſus hominis. & in eodem. 33. Conſumpta eſt caro eius a ſup viſus
plicits. pro quo hebrei legunt. A viſione: ſiue a viſu. Poteſt
etiam legi a feditate vel turpitudine: vt infra dicetur. Et in
de רֹאֶה Roe. i. videns. Eſa. 28. Neſcierunt videntē. Ponitur רֹאֶה
etiam pro propheta. 1. Reg. 9. Qui enim propheta dicitur Videns
hodie: vocabatur olim vidēs. & inde illud quod videtur per
tinere alicui dicitur רָאוּי Raui. Eſter. 2. & ſeptem puellas רָאוּי
ſpecioſiſſimas de domo regis. Pro quo hebrei legunt. & ſe-
ptem puellas pertinentes de domo regis. Et inde מַרְאָה Ma Pertinēs.
ra. ſiue רְאִי Rei. ideſt ſpeculum. Exo. 38. De ſpeculis mu- מַרְאָה
lierum. Iob. 37. Qui ſoliditiſſimi quaſi ere fuſi ſunt. pro quo Speculum
hebrei legūt. Fortiſſimi quaſi ſpeculū fuſile. ſcilicet ex ere.
Item רְאִי Roi. i. feditas ſiue obſcenum vel turpe. Naū. 3. Et רְאִי
ponam te in exemplū. pro quo hebrei legunt. Et ponam te Exēplum.
in turpitudinem vel feditatem. Et inde מֹרְאָה Mora. i. feda מֹרְאָה
vel turpis. Beatus hiero. tranſtulit prouocatricem. Soph. 3. Prouocatrix
Ve prouocatrix & redempta. Item רָאָה Raa. nomē auis im רָאָה
munde. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit ixon. Deut.
14. Ixon & vulturē & miluū. Et dicunt hebrei ꝙ ſignificat Ixon.
auem acutiſſimi viſus: a primo ſignificato deriuatum.

רְאֵם Reem. rhinoceros: ſeu vnicornꝰ. Nu. 24. Cuius for רְאֵם
titudo ſimilis eſt rhinocerotis. Deut. 33. Cornua rhi rhinoceros
nocerotis cornua eius. & aliquādo ſcribitur cum iod in me-
dio dictionis loco aleph & dicitur רֵים rem. Iob. 39. Nun- רֵים
quid volet rhinoceros ſeruire tibi. & in eodem. Nūquid al- rhinoceros.
ligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo. Et in plurali
רְאֵמִים Reemim. ſiue רֵימִים remim. ps. 21. Et a cornibꝰ vni- רְאֵמִים
cornium humilitatem meā. ps. 28. Et dilectus queadmodum vnicornes.
filius vnicornium.

רֹאשׁ Ros. caput. princeps: ſeu dux. principium. initium. רֹאשׁ
cacumē. vertex. Sūmitas cuiuſcūq; rei Fel. ſeu vene
num. aut paupertas. Geñ. 3. Ipſa conteret caput tuum. & in Caput
eodem. 40. Auferet pharao caput tuum. & in eodem. 47.
Conuerſus & lectuli caput. Exo. 29. Et pones thiaram in ca
pite eius. Nume. 6. Polluetur caput conſecrationis eius. Ioſ.
2. Sanguis ipſius erit in capite eius. 3. Reg. 20. Et funiculos
in capite noſtro. 4. Reg. 4. Caput meū doleo. ps. 7. Cōuer
tetur dolor eius in caput eius. Canti. 7. Caput tuum vt car-
melus. Eſa. 15. In cunctis capitibus eorum caluitiū. Quod
in hebreo legitur ſingulariter. ſ. in omni capite eorum cal-
uitium. Ezech. 9. Viam eorū ſuper caput eorum reddam.
Et in lingua chaldaica dicitur רֵישׁ res. ſiue רֵישָׁא reſa. Dañ. רֵישׁ
2. Caput de auro optimo. & in eodem. Tu ergo es caput au- Caput.
reū. Et in plurali רָאשִׁים raſim. Geñ. 2. Qui inde diuiditur רָאשִׁים
in quattuor capita. Leuit. 20. Capita veſtra nolite nudare. Capita.
ps. 73. Tu confregiſti capita draconū. Dicitur etiam רָאשׁוֹת רָאשׁוֹת
raſoth in plurali: ſecundum terminationē pluralem femi-
ninorum. & tunc ſignificat locum in quo caput reclinatur.
Geñ. 28. Tulit de lapidibus qui iacebant: & ſupponens capi Caput
ti ſuo. & in eodem. Tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti
1. Reg. 26. Haſtam fixam in terra ad caput eiꝰ. & in eodem.
Et tolle haſtam que eſt ad caput eius. Hiere. 13. Quoniam
deſcendit de capite veſtro corona glorie veſtre. Significat
etiam predicta dictio רֹאשׁ ros. principem ſeu principa- רֹאשׁ
lem: aut ducem: tam in ſingulari ꝙ in plurali. Exo. 30. Sū-
me tibi aromata prime myrrhe. i. principalis. Nu. 13. Mit- principalis.
tens principes viros. Deut. 29. Principes veſtri & tribus ac principes.
Primus

Primus. maiores natu. Canti. 4. Cum omnibus primis vnguentis idest pricipalib9. Mich. 3. Audite principes domus iacob.
Primarius Zach. 4. Et adducet lapidem primarium .i. pricipalem. Significat etiam principium siue initium: aut exordium. Ps.
Principius Exordium 118. Principium verborum tuorum veritas. Ezech. 40. In exordio anni decima mensis. Item significat cacumen: seu
Cacumen. Vertex. verticem: aut summitatem. Geñ. 28. Et cacumen eius tangens celum. Exo. 24. Quasi ignis ardens super verticem montis. 2. Reg. 15. Cuq; ascenderet Dauid summitatē montis. Ponitur etiam pro sūma. Exo. 30. Quando tuleris sūmā
Summa. filiorum israel. Leuit. 6. Reddet omnia que per fraudē voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet ea in summa. idest reddet sūmā omniū predictorū. Dañ. 7. Breui sermone comprehendit sūmatimq; perstringens ait. Et inde
ראשית resith. i. principium siue initium. Geñ. 1. In princi-
Principiu pio creauit deus celum & terram. & in eodem. 10. Fuit autē principium regni eius babylon. Nu. 24. Principium gentium amalech. Deut. 11. A principio anni vsq; ad finē eius. Ps. 101. Initium sapientie timor dñi. Eccl's. 7. Melior est fi-
Initium nis orationis q̄ principium. Ponitur etiam pro principali
Optimus. vel optimo. Amos. 6. Et optimo vnguento delibuti. Et in-
ראשון de ראשון rison. i. primus. Exo. 12. In die primo nō erit fer-
Primus. mentum in domibus vestris. Iob. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ezech. 45. In primo mense vna mensis. & aliquādo scribitur cum iod in medio loco a leph. Iob. 8. In-
Pristinus ראשונים terroga enim generationem pristinam. Et in plu. ראשונים
Primi. Risonim. Nu. 6. Ita tamē vt dies priores irriti fiant. & in ge-
ראשונה nere feminino ראשונית risona. siue ראשונית risonith. Hiere. 25. Ipse est annus primus Nabuchodonosor regis babylonis. & in hebreo est generis feminini. Zach. 6. In quadri-
Prima. gua prima equi rufi. Accipitur etiam aduerbialiter. i. primū seu primo. Nu. 2. Primi egredietur. Pro quo hebrei le-
Primum. gunt. Primū proficiscantur. Ester. 1. Et primi post eum resi-
ראשון dere soliti erant. Et in plurali ראשוניות risonioth. Esa. 43
יות Ne memineritis priorū. Item ראש ros. i. fel seu venenum.
Priora. vt Deut. 29. Germinans fel & amaritudinem. & in eodem.
ראש 32. Vua eorū vua fellis. & in eodem. Venenū aspidum insa-
Fel. Venenum. nabile. ps. 68. Dederunt in escam meam fel. Threñ. 3. Et circundedit me felle & labore. Significat etiam pauperem vel paupertatem. De quo vide infra in dictione רוש ros cum vau in medio dictionis.

רב רב Rab. multus: seu magnus: aut multū: vel plurimū. De quo vide in dictione sequenti.

רבב רבב Rabab. multiplicare. augere. crescere. Geñ. 1. Crescite & multiplicamini. & in eo. 6. Cūq; cepissent homines multiplicari super terram. & in eodem. 17. Et multipli-
Multiplicar. Crescere cabo te vehementer nimis. Exo. 23. Et crescant contra te bestie agri. ps. 3. Deñe quid multiplicati sunt qui tribulāt me. ps. 17. Et fulgura multiplicauit. Ps. 68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. Esa. 54. Et multitudinem pacis filiis tuis. Pro quo he.le. & multiplicabitur pax filiorum tuorum. Vide etiam de hoc infra in dictione רבה raba. Et inde
רב רב Rab. siue רוב rob. i. multus: seu multitudo: siue magnus
Multus. aut princeps. Iudi. 17. Adhuc populus multus est. Ester. 10. Et acceptabilis plebi fratrū suorū. Pro quo hebrei legunt.
Multitudo. Princeps Multum. & acceptabilis multitudini fratrū suorū. & i eo. 1. Preponēs mensis singulis de principibus suis. Iob. 11. Nunquid qui multum loquitur non audiet. & in eodem. 23. Nolo multa fortitudine contendat mecū. & in eodem. 33. Et omnia ossa eius marcescere facit. i. plurima ossa eius. & in eodē. 36. Nec multitudo donorum inclinet te. Ps. 47. Ciuitas regis mag-
magnus. ni. Prouer. 11. Salus autē vbi multa cōsilia. Quod in hebreo legitur singulariter. & in eodē. 13. Multi cibi in noualibus patrum. Pro quo hebrei legūt. Multitudo cibi seu multus cibus. & in eodem. 14. Vbi autem apparent plurime se- Plurimi.
getes. i. multitudo segetum. & in eodē. 20. Multi homines misericordes vocantur. Pro quo hebrei legunt. multitudo hominū. & in eodē. Est aurū & multitudo gēmarū. Eccl's. 1. Eo quod in multa sapientia multus sit labor. & in eodem. 5 Vbi sunt multa somnia: plurime sunt vanitates. Pro quo hebrei legunt. Quoniā in multitudine somniorū & vanitatū. Esa. 19. Et mittet eis saluatorē & propugnatorē. Pro quo hebrei legūt. Saluatorē & magnū. Potest etiā deriuari a dictione ריב rob. que significat pugnare vel obiurgari. vt infra dicetur. & in eodē. 42. Et post multos dies visitabuntur idest post multitudinē dierum. Et in genere feminino רבה Raba. siue רבת rabath. i. multa siue magna aut multiplicata רבה
1. Reg. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. Geñ. 7 Rupti sunt omnes fontes abyssi magne. 2. Paralipo. 3. Eo magna. multa.
quod multa turba sanctificata non esset. ps. 77. Et adaquauit eos velut in abysso multa. Ps. 88. Deus qui glorificatur in ecclesia sanctorū magnus & terribilis. Pro quo hebrei legunt. Deus roboratus in secreto sanctorū magno. & in hebreo est generis feminini. ps. 109. Cōquassauit capita i terra multorū. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Percussit caput in terra multa. Ponitur etiam רבה Raba siue רבת rabath aduerbialiter. i. multū aut sepe. Ps. 61. רבה
Non mouebor amplius. ps. 119. Multum incola fuit anima Amplius. Multum. Sepe.
mea. ps. 122. Multū repleta est aia nr̄a. Ps. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea. Et in plurali רבים rabim. רבים
siue רבות raboth. Ps. 3. Multi insurgunt aduersum me. Ps. multi. רבות
33. Multe tribulationes iustorum. Prouer. 29. Multi requirunt faciem principis. Ponitur etiā pro maiori vel lōgeuo. multe.
Geñ. 27. Maior seruiet minori. Iob. 32. Non sunt longeui maior. Longeui.
sapientes. & in lingua chaldaica dicitur רברבן Rabreban. i. רברבן
magna siue magni aut principes. Dañ. 2. Et numera multa & magna dedit ei. & in eodē. 4. Et optimates mei & magistratus me requisierunt. Et inde רבבה rebaba. siue רבו ribo. magna. optimates רבבה
i. multiplicatio: siue multiplicata. Ezech. 16. Multiplicatam quasi germē agri dedi te. & cōmuniter ponitur p̄ decē millibus. Deut. 32. Et duo fugarēt decem millia. Iudi. 20. Decē multiplicata. decē millia
viri eligantur ex centum ex omnibus tribubus israel: & centum de mille: & mille de decē millibus. Ps. 90. Et decē millia a dextris tuis. Dicitur etiā רבוא Ribo cum vau & aleph in רבוא
fine. Nec. 7. Omnis multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia. pro quo he.le. Oīs multitudo quasi vir vnus quatter decem millia & duo millia. & in eodē. Et quod de- decē millia
dit reliquus populus auri dragmas viginti millia. Pro quo he.le. Bis decē millia: scribitur etiam sine aleph. 1. Paralipo. 29. Et solidos decē millia. & in eodē. Et eris talenta decē & octo millia. Ione. 4. In qua sunt plusq; centū millia hominū. Pro quo. he.le. In qua sūt plusq; duodecies decē millia hominū. Dañ. 7. & decies centena millia assistebant ei. Pro quo hebrei legunt. Decies mille decē millia corā eo assistebant. & est sensus sicut in littera nr̄a. Et in plurali רבבות Re- רבבות
baboth. siue רבות riboth. aut רבאות ribooth. Nu. 10. Reuertere dñe ad multitudinē filiorū israel. vbi pro multitudine רבות רבאות
ponitur רבבות rebaboth. Deut. 33. Et cum eo sanctorū millia. 1. Reg. 18. Percussit saul mille & dauid decē millia. p̄ quo multitudo. millia.
hebrei legunt. Percussit saul in millibus suis: & dauid in decem millibus suis. idest in pluries decem millibus. Esd. 2. Dederunt in expensas operis auri solidos quadraginta millia & mille. Pro quo hebrei legunt. Auri solidos septies decem millia & mille. Nec. 7. Dederunt in thesaurū operis auri dragmas viginti millia. Et in numero duali רבתים Ribo- רבתים
thaim. i. bis decem millia. ps. 67. Currus dei decem millia bis millia

Bis decē millia. Pro quo hebrei legunt. Currus dei bis decem millia. Et dicunt aliqui hebrei q̄ in predicto loco & in aliquibus predictis ponitur numerus determinat9 pro indeterminato. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Currus dei
Innumerabiles. מרבבות innumerabiles. Et inde מרבבות Merubaboth. i. multiplicate siue abundantes. ps. 43. Oues eorum fetose abundantes
Abūdātes רביבים in gregibus suis. Et inde רביבים rebibim. i. gutte vel stille pluuie: propter earum multiplicationem. Deut. 32. Et q̄a
Stille. si stille super gramina. ps. 71. Et sicut stillicidia stillantia super terram. Mich. 5. Et quasi stille super herbam. & inde רב
רב Rab. i. multiplex. Iob. 5. Et scies quoniā multiplex erit semen tuū. Et in plurali רבי rube. Osee. 8. Scribam ei multi-
Multiplex multiplices רבי plices leges meas. Significat etiam רב Rab satis vel sufficit. Exo. 9. Orate dño vt desinant tonitrua & grando. Pro quo
Sufficere. Multum. hebrei legunt. Et sufficiat iā esse tonitrua. Nu. 16. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorū est. & in eodē. Multum erigimini filii leui. 1. Paralipo. 21. Sufficit: iā cesset manus tua. Significat etiam predicta dictio רבב Rabab. iurgari vel obiurgari. Geñ. 49. Exasperauerunt eum & iurgati
Iurgari. רבה sunt. & aliqui hebrei dicūt q̄ significat iaculari. i. iaculo vel sagitta pcutere. Et inde רבה robe. i. iaculator vel sagittarius
sagittari9. רבים Geñ. 21. Factusq; est iuuenis sagittarius. Et in plurali רבים Rabim. Hiere. 50. Annunciate in babylone plurimis omnibus qui tendunt arcum. Pro quo hebrei legunt. Audire facite in babylōe iaculatores siue sagittarios omnibus qui ten-
iaculatores dunt arcus. Potest etiam significare plurimos sicut est in lit-
רבים tera nostra: Ponitur etiam רבים rabim. pro iaculis vel lan-
Lancee. ceis. Iob. 16. Circūdedit me lanceis suis. vide etiam de hoc infra in dictione רוב rob.

רביד רביד Rebid. torques. vel ornamētū quod suspēditur in col-
Torques. מרבדים lo. Geñ. 41. & collo torquē aureū circūposuit. Ezech. 16. Et torquē circa collū tuū. Et inde מרבדים Marbadim. i. ornamēta q̄dā quibus lectulus ornatur: siue tapetia. Pro q̄
Funes. beatus hiero. transtulit funes. Prouer. 7. Intexui funibus le-
רבד ctulum meū. Et inde verbū רבד Rabad. quod significat tapibus ornamētis ornare vel sternere lectū. vt in p̄dicto loco.
Ornare. Pro quo he.le. Ornamētis siue tapetibus ornaui vel struai lectulū meū. Vbi ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū.

רבה רבה Raba. multiplicare. augere. crescere. enutrire. Geñ. 3.
multiplicar Multiplicabo erūnas tuas. & in eodē. 22. [illegible] multiplicabo semen tuū sicut stellas celi. & in eodem. 35. Cresce & multiplicare. Exo. 1. Ne forte multiplicetur. & in eodem. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Et in eodem. Vt multa signa fiant in terra egypti. Leuit. 11. Et multos habens pedes. Pro quo he.le. Et multiplicans pedes. Deut. 8. Vt possitis viuere & multiplicemini. & in eodem. 14. Cum autē longior fuerit via. Pro quo he.le. Cum multa vel multiplicata fuerit tibi via. & in eodē. 17. Non habebit vxores plurimas. pro quo hebrei legunt. Et non multiplicabit sibi vxores. & in eodē. 30. Et viues atq; multiplicaberis. Iudi. 9 Cōgrega exercitus multitudinē: & veni. pro quo hebrei legunt. Multiplica exercitum tuū: & veni. 2. Reg. 14. Vt non multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendum. 2. Paralipo. 33. Et multo maiora dereliquit. pro quo hebrei legūt. Et multiplicauit delicta. ps. 15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Ps. 138. Et sup arenā multiplicabuntur. Prouer. 29. In multiplicatione impiorum multiplicantur scelera. Eccl's. 5. Vbi multe opes sūt: multi & qui comedūt eas. Esa. 9. Multiplicasti gentem. & in eodē. Multiplicasti eius imperium. Ezech. 21. Et multiplicat ruinas. Threñ. 2. E repleuit in filia iuda humiliatum & humiliatam. i. multiplicauit. Ezech. 24. Cōgere ossa que igne succendā. Pro quo he.le. Multiplica ligna. vide etiā de hoc supra in dictione רבב Ra-

bab. Et inde הרב Hereb siue הרבה Harbe: aut הרבות Harboth vel מרבה Marbe. i. multitudo: siue multiplicatio. Iudi. 20. Vt ascendente in altum fumo captam vrbem demōstraret. Pro quo he.le. Vt multiplicatio vel multitudo fumi in altū ascenderet. ps. 50. Amplius laua me ab iniquitate mea i. multum laua me. ps. 129. Et copiosa apud eum redēptio. i. multa. Eccl's. 1. Et mens mea contemplata est multa sapiēter. Esa. 30. Ignis & ligna multa. & in eodē. 33. Tunc diuidētur spolia predarū multarū. Ezech. 16. Que est capacissima ebrietatis. i. multū capax. Amos. 4. Percussi vos vento vrēte & aurigine multitudinē hortorū vr̄orū. Signat et p̄dicta dictio enutrire vel educare. Threñ. 2. Quos educaui & enutriui Eze. 19. & enutriuit catulos suos. & inde תרבות tharbuth. siue מרבית Marbith. i. icremētū vel multiplicatio. Nu. 22. Incrementa & alumni hominū peccatorū. 1. Reg. 2. Et pars magna domus tue morientur cum ad virilē etatē peruenerint. Significat etiā מרבית Marbith siue תרבית Tharbith fenus vel superabundantiā aut vsurā. Leuit. 25. Et frugum superabundantiā non exiges. Ezech. 18. Ad vsurā nō cōmodauerit: & amplius nō acceperit. Itē רבה Robe. i. iaculator vel sagittarius. Geñ. 21. Factusq; est iuuenis sagittarius. Pro quo he.le. Et fuit iaculator vel sagittarius. De quo vide supra in dictione רבב rabab. & a predicta dictione dicūt aliqui hebrei q̄ deriuatur ארבה Arbe. i. locusta. Exo. 10. Ecce ego inducam cras locustam in fines tuos.
(right margin: הרב הרבה הרבות מרבה multiplicatio. Amplius. Copiosa. Multa. Enutrire. תרבות מרבית incremētū תרבית Magna pars. superabūdātia. Vsura. רבה sagittarius ארבה Locusta.)

רבך Rabach. frigere. torrere. Leuit. 6. Que in sartagine oleo conspersa frigetur. 1. Paralipo. 23. Et ad laganā & sartaginem & ad torrendum. (רבך Frigere. Torrere.)

רבע Rabūa. quadrū vel quadratū aut quadrāgulū. cōmisceri. Exo. 27. Quinq; cubitos in lōgitudine & totidē in latitudine. i. quadrū. & in eodē. 28. Quadrangulū erit & duplex. Ezech. 43. Quadrāgulatū equis lateribus. & aliquādo scribitur cū iod & thau in fine & dicitur רביעית rebiith. 3. Reg. 6. Postes de lignis oliuarum quadrāgulatos. Ezech. 48. Omnes primitie viginti quinq; millia in quadrū sepa rabuntur. Scribitur etiā cum mē in principio & dr̄ מרבעה Merubaa siue מרבעת Merubaath. i. quadratum vel quadrata. Ezech. 40. Longitudine centum cubitorū: & latitudine centum cubitorum per quadrū. & in eodē. 45. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam. Et inde רבע rebaa siue רביעית rebiith. i. quarta pars Leuit. 23. Quarta pars hin. Nec. 9. Et legerunt in volumine legis dñi dei quatter in die: & quatter in nocte cōfitebātur. Pro quo he.le. Et legerūt in volumine legis dñi dei quarta parte diei: & quarta parte confitebantur vel laudabant. Ponitur etiā רבע Rebaa pro latere. Ezech. 43. Quadrangulatum equis lateribus. i. per quattuor partes equales. Et inde ארבעה Arbaa. i. quattuor. Geñ. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. 4. Reg. 7. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte. Prouer. 30. Quattuor sunt minima terre. Et i genere feminino ארבע Arbaa sine he in fine Exo. 22. Et quattuor oues pro vna oue. Esa. 11. A quattuor plagis terre. Et aliquando scribitur cum than in fine & dicitur ארבעת Arbaath. Ezech. 46. In quattuor angulos atrii atriola disposita. & in eodē. Mensure vnius quattuor erāt. Et inde ארבעתים Arbaatim. idest quadruplum. 2. Reg. 12. Et ouem reddet in quadruplum. Et inde רביעי Rebii. i. quartus. Geñ. 1. Et factum est vespere & mane dies quartus. & in eodē. 2. Fluuius quartus ipse est euphrates. & in eodē. 15. Generatione autem quarta reuertentur huc. Et in chaldeo dicitur רביעיא Rebiaia. Dañ. 2. Et regnum quartum erit velut ferrum. Et in plurali רביעים Rebiim. Exo. 4. In tertiam & quartam generationem. Pro quo hebrei le-
(right margin: רבע Quadrum Qdrāgulus. רביעית Qdrāglatū מרבעה Quadrus qdrifarius רבע qrta pars. רבע Later. ארבעה Quattuor ארבע Quattuor ארבעת Quattuor ארבעתים Qdruplus. רביעי Quartus. רביעיא Quartus. רביעים Quarti.)

gunt. In tertios & in quartos.i.natos in tertia & in quarta generatione. 4. Reg.10. filii tui vsq; ad quartā generationē sedebunt super thronum israel. pro quo hebrei legunt. filii quarti sedebunt tibi super thronum israel. & in genere femínino רְבִיעִית rebiith. idest quarta siue quarta pars. Leuit. 19. Anno autem quarto omnis fructus eorū sanctificabitur Et in hebreo est generis feminini. Item רָבַע rabaa. i. commisceri. s. in actu generationis: vel coire: aut succūbere. Leuit. 18. Mulier non succumbet iumento nec miscebitur ei. & in eodem. 19. Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus. & in eodem. 20. Mulier si succubuerit iumento. & inde רֹבַע robaa. idest generatio: vel stirps. Nu. 23. Et nosse numerū stirpis israel. hebrei tamen in predicto loco iuxta primā significationē legunt. & nosse quartam partem israel. i. numerum quarte partis. Et inde רֶבַע rebaa. idest accubatio. Ps. 138. Semitam meam & funiculū meum inuestigasti. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Semitam meam & accubationem meā. euentilasti.

רָבַץ Rabas. cubare. accubare. requiescere. sternere. Geñ. 49. Requiescens accubuisti vt leo. Et in eodem. Accubans inter terminos. Nu. 22. Concidit sub pedibus sedētis. Pro quo he. le. Et concidit sub Balaam. Deut. 22. Et matrem pullis vel ouis desup incubātē. & in eo. 29. Et sedeant super eum oīa maledicta que scripta sunt in volumine legis. pro quo he. le. & cubabūt super eū. Iob. 11. Requiesces & non erit qui te terreat. Canti. 1. Vbi cubes: vbi pascas in meridie. ps. 22. In loco pascue ibi me collocabit. idest cubare me faciet. Esa. 11. Et pardus cum hedo accubabit. & in eō. 13. Nec pastores requiescent ibi: sed requiescent ibi bestie. & i eodem. 27. Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit. Hiere. 33. Habitaculum pastorum & accubantium gregū. Soph. 3. Et accubabunt: & non erit qui exterreat. Ponitur etiā pro sternere. Esa. 54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. & inde רֵבֶץ Rebes. i. cubile: seu accubatio. vbi accubāt & requiescunt. Prouer. 4. Nec vastes requiē eius. i. cubile eius: vbi requiescit. Esa. 65. Et vallis achor in cubile armentorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַרְבֵּץ Mirbas. Ezech. 25. Et filios amō in cubile pecorum Soph. 2. Quomodo facta est in desertum cubile bestie.

רָבַק Rabac. Impingare: vel saginare. & solum inuenitur מַרְבֵּק Marbec ab eo deriuatum: quod significat saginatum seu impinguatum: vel locus vbi animalia impigantur. Hiere. 46. Quasi vituli saginati vniuersi sunt. In aliis vero locis beatus hiero. trāstulit pascualē seu armentum. 1. Reg. 28. Mulier autem illa habebat vitulum pascualē. idest Vitulū saginatū. Amos. 6. Et vitulos de medio armenti. Malach. 2. Et salietis quasi vitulus de armento.

רָגַז Ragaz. Commoueri. vel inquietari. Tremere. vel contremiscere. Irasci. conturbari: vel contristari. Deut. 2. Vt audito nomine tuo paueant: & in morē parturientiū cōtremiscant. 1. Reg. 7. Et non turbabitur amplius. Pro quo he. le. Non cōmouebitur vel nō inquietabitur amplius. Et in eodē. 28. Quare inquietasti me vt suscitarer. i. cōmouisti me. 2. Reg. 22. Fundamenta montium cōcussa sunt. Pro quo he. le. Et fundamenta celorum cōmota sunt vel contremuerunt. Iob. 9. Qui cōmouet terram de loco suo. ps. 17. Et fūdamēta mōtiū cōmota sunt. & btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Fundamēta montiū cōcussa sunt. Prouer. 30. Per tria mouetur terra. Hiere. 50. Et commoueat habitatores babylonis. Abach. 3. Et subter me scateat. Pro quo he. le. subter me cōtremiscat siue cōmoueatur. Signāt ēt irasci. Geñ. 45. Ne irascamini i via. Exo. 15. Audierūt populi

רְבִיעִית Quarta. רָבַע Cōmisceri Coire. Succūbere רֹבַע Stirps. רֶבַע Accubatio רָבַץ Accubare. Cōcidere Incubare. requiescere Cubare. Sternere. רֵבֶץ Cubile. מַרְבֵּץ Cubile. רָבַק מַרְבֵּק Saginatū Pascualis Armentus רָגַז Contremiscere. Inquietar Concutere Cōmouere Moueri Irasci.

& irati sunt. Esd. 5. Postq; autem ad iracūdiam prouocauerūt patres nri. Ps. 4. Irascimini & nolite peccare. potest ēt legi. cōtremiscite. Prouer. 29. siue irascatur siue rideat. Esa. 37. Et insaniā tuā cōtra me. pro quo he. le. & q; irascaris aduersū me. & in eodem. Cū fureres aduersum me. i. irasceris Ezech. 16. Et prouocasti me in oībus his. s. ad iracūdiā. & inde רְגַז Regaz. quod in lingua chaldaica significat irā vel furorē. Dañ. 3. tūc nabuchodonosor in furore & ira. signāt ēt pauere. aut contristari vel conturbari. Deut. 28. Dabit tibi dñs cor pauidū. 2. Regū. 28. Contristatus itaq; rex. Ioel. 1. Conturbētur omnes habitatores terre. Mich. 7. Perturbabuntur de edibus suis. Abach. 3. Turbabuntur pelles terre madian. & in eodem. Audiui & conturbatus est vēter me?. Et inde רֹגֶז rogez. i. cōmotio: vel conturbatio: aut tremor: vel cōcussio. Iob. 3. Ibi impii cessauerunt a tumultu. idest a cōmotiōe. Esa. 14. Cū requiē dederit tibi dñs a labore tuo & a cōcussione tua. Scribitur etiam cum he in fine. Ezech. 12. Et aquam tuam in festinatione & in merore bibes. vbi ponitur pro festinatione.

רָגַל Ragal. explorare. contemplari. accusare. susurrare. detrahere. diffamare. Geñ. 42. Exploratores estis vos. Et in eo. Nec quicq; famuli tui machinātur mali. pro quo hebrei legunt. Non sunt serui tui exploratores. Nu. 21. Misit itaq; moyses vt explorarent iazer. Deut. 1. & cōsiderata terra. Pro quo he. le. Explorauerunt eam. Ios. 7. Ascendite & explorate terrā. qui p̄cepta cōplētes explorauerunt hai 2. Reg. 10. Et nō ideo vt inuestigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eam. Signāt ēt accusare vel detrahere aut susurrare. siue diffamare. eo quod susurrones & detractores explorāt dicta & facta aliorum vt detrahāt & accuset. 2. Reg. 19. Accusauit me seruū tuū ad te dñm meū regem. i. detraxit vel diffamauit me. ps. 14. Qui nō egit dolum in lingua sua. Pro quo beatus Hiero. in psalterio. iuxta he. ve. transtulit. Non accusauit in lingua sua. Itē רֶגֶל Reguel siue רֶגֶל Ragel. i. pes. & est in hebreo vtriusq; sexus. Geñ. 41. Absq; tuo imperio nō mouebit quisq; manum aut pedem. Deut. 19. Pedē pro pede. ps. 25. Pes me? stetit in directo. Ezech. 1. Et pedes eorum pedes recti. Pro quo hebrei legunt. Et pedes eorum pes rectus. & in eodem. 29. Non pertrāsibit eā pes hominis. Et in plurali רַגְלַיִם Raglaim. Geñ. 19. Et lauate pedes vestros. Leuit. 11. Ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia. idest quattuor pedibus. Iudi. 5. Et barach vestigia sunt secuti. Pro quo hebrei legunt. Et barach in valle missus est pedibus suis. i. pedester. 2. Reg. 15. Egressus est ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis. & in eo. Illotis pedibus & intonsa barba. Iob. 29. & pedes claudo. Esa. 7. Caput & pilos pedum. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מַרְגְּלוֹת Margueloth. idest pedes: vel locus pedum. Ruth. 3. A parte pedum. Dañ. 10. & brachia eius & deorsum vsq; ad pedes. & in lingua chaldaica dicitur רַגְלַיָּא Raglaia. Dañ. 2. Quia vidisti partē pedum & digitorum: partem testeam figuli. Ponitur etiā רַגְלַיִם raglaim siue רַגְלֵי Ragle pro peditibus vel pedestribus. Exo. 12. Sexcenta fere millia peditum virorum. Nu. 11. Sexcenta millia peditum huius populi sunt. Hiere. 12. Si cū peditibus currens laborasti. Accipitur etiam pro comitatu vel cōtubernio. Geñ. 30. Benedixitq; tibi deus ad introitū meū. Pro quo he. le. Pro comitatu vel cōturbernio meo. Exo. 11. egredere tu & oīs ppl's qui subiectus est tibi. pro quo he. le. Et oīs populus qui est in pedibus tuis. i. in comitatu vel cōtubernio tuo. Ponitur ēt p vestigio. Geñ. 33. & ego sequar paulatim vestigia eius: sicut videro paruulos meos posse. & q̄n iūgitur cū dictiōe אָסַךְ Asach: tūc ambe dictiōes signāt

Furere. רְגַז Furor. Pauere. Cōtristari. Cōturbari Turbari. רֹגֶז Tumultus commotio Cōcussio. Festinatio רָגַל Explorare Accusare. רֶגֶל Pes רַגְלַיִם Pedes מַרְגְּלוֹת Pedes. רַגְלַיָּא רַגְלַיִם Pedites. Comitat? Vestigia.

ventrem purgare seu mingere. Iudi. 3. Forsitā purgat aluū in estiuo cenaculo. 1. Reg. 24. In quam ingressus est saul vt purgaret ventrem. Et inde vrina dicitur מֵירַגְלַיִם Meraglaim. i. aque pedum. Esa. 36. vt bibant vrinam pedū suorū Significat etiam predicta dictio רֶגֶל Regel. vicem. Exo. 23. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Nu. 22. Cur percutis me ecce iam tertio. i. trib? vicibus. Et in eodem. Cur inquit tertio verberas asinam tuam. Et inde verbum רָגַל Ragal. i. assuescere vel consuescere. Osee. 11. & ego quasi nutricius ephraim. Pro quo hebrei legūt. Et ego cōsuetus vl' assuetus fui ipsi ephraim. Potest etiā significare pedetētim ambulare: a primo significato deriuatū. i. pedetētim cū eo ambulabam sicut nutricius cū puero. est etiā רֹגֵל Rogel nomē fontis. 3. Reg. 1. Qui erat vicin? fontis rogel.

רָגַם Ragam. lapidare. siue lapidibus obruere. Leuit. 20. Lapidibus obruet eos. & in eodem. 24. Lapidet eum omnis multitudo. Nume. 15. Obruat eum lapidibus omnis turba. Deut. 21. Lapidibus obruet eū populus ciuitatis Ezech. 16. Et lapidabunt te lapidibus. & in eo. 23. Et lapidetur lapidibus populorum. Et inde מַרְגֵּמָה Margema. i. aceruus lapidum. Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruus mercurii. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. Quod aliqui hebrei exponunt sic. scilicet sicut qui mittit lapidem scilicet preciosum in aceruum lapidum. s. cōmunium: ita qui tribuit insipienti honorem. Potest etiam deriuari ab אַרְגָּמָן Argaman q significat purpuram: vt sit sensus: sicut qui ligat lapidem vel saxum in purpura: ita qui tribuit insipienti honorem. Item רִגְמָה Rigma. i. ducatus vel principatus. ps. 67. Principes iuda duces eorum. Et aliqui hebrei secundum primā significationem legunt. lapidatio eorum. Sed beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Principes iuda in purpura sua. s. ab אַרְגָּמָן Argaman quod significat purpuram: vt supra dictum est.

רָגַן Ragan. Susurrare. murmurare. mussitare. Deut. 1. Murmurastis in tabernaculis vestris. Et inde נִרְגָּן Nirgan. siue רֹגֶן Rógen. i. susurro vel murmurator aut mussitator. prouer. 16. Et verbosus. i. susurro separat principes. & in eodem. 26. Verba susurronis quasi simplicia. Esa. 29. Mussitatores discent legem.

רָגַע Ragaa. scindere. diuidere. quiescere. turbare. Iob. 7. Cutis mea aruit & cōtracta est. pro quo hebrei legunt. Cutis mea scissa est & contabuit. & in eodem. 26. In fortitudine illius repente maria congregata sunt. Pro quo hebrei legunt. In fortitudine illius scidit seu diuisit maria. Potest etiam significare sicut est in littera nostra. Nam רֶגַע Régaa significat repente vel subito: vt infra dicetur. Esa. 51. Qui conturbo mare & intumescunt fluctus eius. Pro quo hebrei legunt. Diuidēs mare. Et inde רִגְעֵי rigee. i. diuisiones vel scissure. ps. 34. Et in iracundia terre loquētes dolos. p quo he. le. & in scissuris terre. i. in locis abscōditis terre. Itē רָגַע Ragaa. i. quiescere vel requiescere. Deut. 28. In gētib? quoq; illis nō quiesces. Esa. 30. Ibi cubauit lamia. i. requieuit. & in eodē. 51. & iudiciū meū in lucē populorū quiescet. Hiere. 30. Vade in requiē suā israel. Pro quo hebrei legunt. Vade ad requiescendum israel. Hiere. 43. Refrigerare & sile. i. requiesce & sile. & in eodem. 50. Vt exterreat terrā: & cōmoueat habitatores babylonis. Pro quo he. le. Vt requiescere faciat terram. nam ex ruina babylonis quieuit terra. vt habetur. Esa. 14. Et inde מַרְגֵּעָה Margea. siue מַרְגּוֹעַ Margoa. idest requies. seu refrigerium. Esa. 28. Et hoc est refrigerium meū: & noluerunt audire. Hiere. 6. Et inuenietis refrigeriū animab? vris. Item רֶגַע Régaa. siue רֶגַע Rágaa.

Purgare aluum. מֵירַגְלַיִם Vrina. רֶגֶל Vices. רָגַל Cōsuescere רֹגֵל Rogel. רָגַם Lapidib? obruere. Lapidare. מַרְגֵּמָה Aceruus mercurii אַרְגָּמָן Purpura רִגְמָה Ducatus Purpura. רָגַן murmurare נִרְגָּן susurro. mussitator Scindere. Diuidere Cōturbare רִגְעֵי Scissure רָגַע quiescere Requiescere. Refrigerare. מַרְגֵּעָה Refrigeriū. רֶגַע

idest subito. repēte: aut punctus. Iob. 20. Et gaudiū hypocrite ad instar puncti. & in eodem. 21. Et in puncto in infernū descendunt. ps. 6. Et erubescāt valde velociter. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et confundantur subito. Hiere. 4. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. & in eodem. 18. Repente loquar aduersus gētem & aduersus regnum. & in eodem. Et subito loquar de gente & regno. Scribitur etiam cum aleph in principio & he in fine. & dicitur אַרְגִּיעָה Argia. Prouer. 12. Qui autē testis est repentinus concinat linguam mēdacii. Hiere. 49. Quia subito currere faciam illum ad illam. Et in plurali רְגָעִים Regaim. Esa. 27. Repente propinabo ei. Pro quo hebrei legunt. In momentis propinabo ei. Ezech. 32. Et obstupescent repente. i. in momentis.

רָגַשׁ Ragas. fremere. tumultuare. congregare. ps. 2. Quare fremuerūt gentes. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Quare congregate sunt gentes. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quare congregauerunt gentes. Et in lingua chaldaica cōmuniter ponitur pro congregare. Dañ. 6. Tunc principes & satrape surripuerūt regi. i. congregati sunt ad regem: vel cum tumultu aut strepitu venerunt. Et inde רֶגֶשׁ Rages. idest cōgregatio: vel cōsensus. Ps. 54. In domo dei ambulauimus cū consensu. i. simul cōgregati. Sed beatus hiero. in predicto psalterio transtulit. Ambulauimus in terrore. i. in tumultu. Scribitur etiā cum thau in fine. ps. 63. Et a multitudine operantiū iniquitatem. Pro quo beatus hiero. in predicto psalterio trāstulit. Et a tumultu operantium iniquitatem.

רָדַד Radad. extendere. expādere. subiicere. 3. Reg. 6. Operuit tam cherubim q; palmas auro. Pro quo hebrei legunt. Et extēdit super cherubim & super palmas aurum. i. laminis aureis operuit ea. & in eodē. 7. Subter leones & boues lora ex ere dependentia. Pro quo hebrei legunt. Et subter leones & boues lora opere extēto. Significat etiā subiicere. Ps. 143. Qui subdit populum meū sub me. Esa. 45. Vt subiiciam ante faciem eius gētes. Vide etiam de hoc supra in dictione יָרַד Iarad. Et inde רְדִיד Redid. idest pallium siue theristrum. Cāti. 5. Tulerunt pallium meū. Et in plurali רְדִידִים Redidim. Esa. 3. Et sindones & vittas & theristra. Vbi ponitur pro theristris: que mulieres expandūt super se: a primo significato deriuatum.

רָדָה Rada. dominari. preesse. imperare subiicere. sumere. obtinere: applaudere. Geñ. 1. Et presit piscibus maris & volatilibus celi. & in eodem. Et dominamini piscibus maris. Leuit. 25. Ne affligas eum per potentiam. Pro quo hebrei legunt. Non domineris vel non imperes ei per violentiam siue cum austeritate. & in eodem. Nō affliget eum violenter. idest non dominetur eius cum violentia vel austeritate. & in eodem. 26. Et subiiciemini his qui oderunt vos. Pro quo hebrei legunt. Et dominabuntur vestri inimici vestri. Nu. 24. De iacob erit qui dominetur. Iudi. 5. Saluate sunt reliquie populi: dominus in fortibus dimicabit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dominabitur qui reliquus fuerit in fortibus populi: dominus dominabitur mihi in fortibus: idest contra fortes. Ps. 67. Ibi beniamin adolescentulus in mentis excessu. Pro quo hebrei legunt. Ibi beniamin paruulus dominans eis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ibi beniamin paruulus continens eos. ps. 71. Et dominabitur a mari vsq; ad mare. Ps. 109. Dñare in medio inimicorū tuorum. Esa. 14. Subiiciētem in furore gentes crudeliter. Threñ. 3. De excelso misit ignē in ossibus meis: & erudiuit me. Pro quo hebrei legūt. Misit ignem in ossibus meis: & dominatus est eorum: siue

Punctus. Subito Repēte. אַרְגִּיעָה Repētinus subito רְגָעִים Repente רָגַשׁ Fremere Cōgregar. רֶגֶשׁ Cōsensus Terror. multitudo Tumultus רָדַד Extendere subiicere. רְדִיד Pallium רְדִידִים teristra. רָדָה Preesse Dominari

subiecit vel continuit ea. Sed in lingua chaldaica significat erudire.sicut est in littera nra.Ezech.34.Sed cū austeritate imperabatis eis. Vide etiā de hoc infra in dictione רוד Rod Significat etiam sumere vel obtinere. Iudi.14. Quē cum sumpsisset in manibus.& in eodem.Quod mel de corpore leonis sumpserat.Esa.21. Et reges obtinebit. Potest etiā legi.& regum dissabitur:secūdum primā significationem. Ponitur etiam pro applaudere.Hiere.5.Et sacerdotes applaudebant manibus suis.

Imperare. Sumere. Obtinere. applaudere

רדם Radam.sopiri.dormire.s.sopore graui.vel sopore demergi.stupefieri: vel stupore cadere. seu collabi. Iudi.4.Qui soporem morti socians defecit.ps.75. Dormitauerunt qui ascenderunt equos. Dañ.8. Cūq loqueretur ad me collapsus sum pronus in terra.Ione.1.Et dormiebat sopore graui.Et inde תַּרְדֵּמָה Thardema.i.sopor.Geñ.2.Et misit deus soporem grauem in adam.Iob.4. Quando solet sopor occupare homines.

Sopiri. Dormire Collabi. תרדמה sopor

רדף Radaph.persequi.sequi.Geñ.34. Et nō sunt ausi persequi recedentes.Exo.14.Et psecutus est filios israel. Deut.16.Quod iustum est psequeris.i.sequeris. Iudi.3.Sequimini me.& in eodē.4.Et barach persequebatur fugientes currus.ps.7.Persequatur inimicꝰ animā meam.ps.33. Inquire pacem & persequere eā.ps.37. Quoniā sequebar bonitatem.Prouer.15.Qui sequitur iustitiā diligitur a deo Esa.5.Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Threñ.5.Ceruicibus nrīs minabamur.Pro quo he.le.Sup ceruices nostras psequebamur.i.persecutione patiebamur Ezech.35.Cum sanguinē oderis:sāguis persequetur te.Et inde מֻרְדָּף Murdaph.i.persecutio.Esa.14. Subiiciētem in furore gentes crudeliter.Pro quo he.le.Subiiciētem in furore gentes persecutione absqꝫ cessatione.

Persequi. Sequi. מרדף Cessatio.

רהה Raha.formidare. Esa.14. Ne timeatis:neqꝫ formidetis.& solum inuenitur in predicto loco.

Formidare.

רהב Rahab.excedere.excellere. superbire.tumultuari.suscitare.ps.89.Et amplius eorum labor & dolor.i.tempus quod excedit octoaginta annos est labor & dolor.Ps. 137.Multiplicabis in anima mea virtutem.i.excellere facies.Canti.1. Quia ipsi me auolare fecerūt. Pro quo hebrei legunt.Ipsi me excellere vel superbire fecerunt. Esa.3.Tumultuabitur puer cōtra senem.i.supbiet: vel excellentiorē se putabit.Ponitur etiam pro suscitare.Prouer.9. Discurre festina & suscita amicum tuum.Et inde רַהַב Rahab.i.superbus vel superbia. Iob.36. Et prudentia eius percussit superbum.Esa.30. Superbia tantum est:quiesce.& in eodem.31. Nunquid tu non percussisti superbum. est etiā רַהַב Rahab. nomen proprium loci.Ps.86.Memor ero rahab & babylonis scientiū me. Sed etiam in predicto loco beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Memorabor superbie & babylonis.Et in plurali רְהָבִים Rehabim.ps.39.Et non respexit in vanitates & insanias falsas. Pro quo beatus hiero.i psal.iuxta he.ve.transtulit.Et non est auersus ad superbias pompasqꝫ mendacii.

amplius. Excedere. multiplicare. auolare. Excellere. Tumultuari. suscitare. superbus. superbia. superbie.

רהט Rahat.in lingua chaldaica significat currere.Et inde רְהָטִים Rehatim.i.canales vbi aque decurrunt. Geñ. 30.Posuitqꝫ eas in canalibus vbi effundebatur aqua. Significat etiam laquearia que in tectis domorum fiūt in modū canalium.Cāti.1.Laquearia nostra cupressina.& in eodem. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Pro quo hebrei legūt.Et coma capitis tui sicut purpura regis ligati in laquearibꝰ.i.in domo laquearibus constructa. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

Currere. רהטים canales Laquearia.

רוב Rob.litigare. rixari.obiurgari. contendere. iudicare. seu iudicio contendere.vindicare.vlcisci. Geñ.26.Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac Pro quo hebrei legunt.Et iurgati sunt pastores gerare aduersus pastores isaac. Et in eodem. Et pro illo quoqꝫ rixati sunt.Et in eodem.Pro quo non contēderunt. Iudi.11.Aut docere potest ꝙ iurgatus sit contra israel.1.Reg.15.Et tetēdit insidias in torrente.Pro quo hebrei legūnt.Et obiurgatus est siue contendit in torrente. Iob.33. Aduersus eum cōtendis. & in eodem.39. Nunquid qui contendit cum deo tam facile conquiescit. Esa.45. Ve qui contradicit factori suo.idest qui contendit vel litigat cum factore suo. Significat etiā iudicare vel iudicio cōtendere.ps.34.Iudica domine nocentes me.Esa.3.Stat ad iudicandum dominus.Et in eodem. 49. Eos vero qui iudicauerunt te ego iudicabo. Hiere.2. Propterea iudicio contendam vobiscum. Threñ. 3.Iudica domine causam anime mee.Osee.2. Iudicate matrem vestram:iudicate. Ponitur etiam pro vindicare vel vlcisci. Iudi.6. Nunquid vltores estis baal.& in eodē.Si deus est: vindicet se de eo.Osee.2.Et misit ad regē vltorē.Et inde ריב Rib.i.iurgium.litigium.Rixa.lis.causa. Geñ.13.Et facta est rixa inter pastores.Deut.25.Si fuerit causa inter aliquos. Prouer.25. Ne proferas in iurgio cito.& in eodem. Causam tuam tracta cum amico tuo.Scribitur etiam cū mē in principio & he in fine: & dicitur מְרִיבָה Meriba. Geñ.15. Ne sit queso iurgiū inter me & te.Exo.17.Et vocauit nomē loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel. Pro quo hebrei legunt. Vocauit nomen loci illius temptatio & iurgium:propter iurgium filiorū israel.Et in plurali רִיבוֹת Riboth. Deut.17.Et iudicum intra portas tuas videris verba variari.Pro quo hebrei legūt. Verba litium siue causarū vel litigiorum.i.litigantium in portis tuis.

Iurgari. Rixari. obiurgari. Cōtendere Iudicare Iudicio cō tendere vindicare ריב Rixa Causa. Iurgium מריבה Iurgium ריבות Lites

רוד Rod.dominari.preualere.humiliari.Geñ.27. Tēpus ꝙ veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis.pro quo hebrei legunt. Et erit cum preualueris vel dominatus fueris & excuties iugum eiꝰ de ceruicibus tuis. Hiere.2. Quare ergo dixit populus meus recessimus. Pro quo hebrei legūt.Quare dixit populus meus dominati sumus siue preualuimus. Sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Osee.11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc preualebat siue dominabatur cum deo. Potest etiam deriuari a dictione ירד Iard que significat descendere sicut est in littera nostra.Sed in translatione chaldaica sic habetur. Domus autem iuda confortabantur siue preualebant in cultu domini. Vide etiam de hoc supra in dictione רָדָה Rada.ponitur etiam predicta dictio pro humiliare.ps.54. Contristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Humiliatus sum in meditatione mea. Vide etiam de hoc supra in dictione ירד Iarad.

רוד. preualere Dñari humiliare.

רוה Raua.inebriare.irrigare.saciare.ps.35.Inebriabūtur pinguedine domus tue.ps.64.Riuos eiꝰ inebria.idest irriga. Prouer.11. Et qui inebriat:ipse quoqꝫ inebriabitur. Esa.16. Inebriabo te lachryma mea. Et in eodē.34.Quoniā inebriatus est in celo gladius meus.& in eodem.43.Et adipe victimarū tuarum non inebriasti me. & in eodē.55. Sed inebriat terram & infūdit eam. Hiere.31. Inebriaui animam lassam.Et in eodē.46.& inebriabitur sanguine eorum.Threñ.3.Inebriauit me absinthio.& inde רָוֶה Raua. siue רָוֶה raue.idest ebria vel saturata aut irriguū. Deut.29. Vt absumat ebria sitientem.Esa.58.Et eris quasi hortus irriguus.& aliquando scribitur cum iod in medio & dicitur רְוָיָה Reuaia.Ps.23.Et calix meꝰ inebriās.Ponitur etiā p refrigerio.ps.65.Et eduxisti nos in refrigeriū.Itē רָוָה raua.

Inebriare. רוה Ebria. Irriguus. רויה Inebriās refrigeriū. רוה

In lingua chaldaica significat aspectum vel intuitum aut speciem. Dañ.2. Intuitus eius erat terribilis.Et in eo.3. Et species quarti similis filio dei.

Intuitus Species

רוח Rauach.respirare.refrigerari.seu refocillari. 1.Reg.16. Et refocilabatur saul.idest respirabat vel refrigerabatur. Iob.32.Loquar & respirabo paululū.& ide רֶוַח reuach .idest respiratio vel spaciū aut refrigeratio.Geñ.32.Et sit spacium inter gregem & gregem.Ester.4.Per aliam occasionem liberabuntur iudei.Pro quo hebrei legunt. spaciū vel refrigerium erit iudeis de loco alio.& ide מִרְוָח Meruuach .idest spaciosum.Hiere.22.Edificabo mihi domum latam & cenacula spaciosa.& inde רְוָחָה Reuacha.siue הָרְוָחָה Harrauacha.idest refrigerium:vel spacium:aut requies: siue respiratio.Exo.8. Vidēs autem pharao ꝙ data esset requies.ponitur etiam pro singultu:qui est respiratio quedā.Threñ.3 Ne auertas aurem tuā a singultu meo.Et inde רוּחַ Rūach.i. spiritus.ventus.aer.seu aura.aut halitus.Geñ.1. Et spiritus domini ferebatur super aquas.Et in eo.41. qui spiritu dei plenus sit.Exo.15.Flauit spūs eius & operuit eos mare.Et in eo.28.Quos repleuit spiritus sapiētie.Nu.14. Qui plenus alio spiritu secutus est me.2.Regum.23.Spiritus domini locutus est per me.3.Regum.22. Egressus est autē spiritus:& stetit coram domino.1.Paralip.12. Spiritus vero induit amasai. Iob.9. Non concedit requiescere spūm meū Et in eo.15.Quid tumet contra deum spiritus tuus. Et in eodem.spiritum illius & flatum ad se trahit. Ps.50.Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.Et in eo.& spiritu principali confirma me.Prouer.29.Totum spiritum suum profert stultus.Eccl's.7.Ne sis velox ad irascendum. Pro quo hebrei legunt.Ne sis velox in spiritu tuo ad irascendū. Et in eodem.12.Et spiritus redeat ad deum qui dedit illū.Esā. 11.Et spiritu labiorū suorum interficiet impium. Et in eodem.31.Et equi eorum caro & non spiritus.Et in eodē.32. Donec fundatur super nos spiritus de excelso.Et in eo.48 Dominus misit me & spiritus eius.Et in eodem.61.Spiritus domini super me.Ezech.1.Quocūqꝫ ibat spiritus:illuc eunte spiritu & rote pariter eleuabantur.Zach.6.requiescere fecerunt spiritum meum in terra babylonis. Malach.2. Et residuum spiritus eius est.Et in eodem.Et custodite spiritum vestrum.Et inde verbum tertie coniugationis quod significat inspirare: seu spiritu replere.Esa.11. Et repleuit eum spiritu timoris domini.Significat etiam predicta dictio רוּחַ Rūach ventum siue:aerem.aut auram.Geñ.3. Ad auram diei.Et aliqui hebrei legunt.Ad spiritum diei siue ad ventum diei.Exo.10.Ventus vrens leuauit locustas. Et in eodem.14.Flante vento vehementi & vrenti.3. Reg.19 Spiritus grandis & fortis subuertens montes.idest ventus. Iob.1. Repente ventus vehemens irruit. Et in eo. 41.Nec spiraculum quidem incedit per ea.i.neqꝫ aer. Eccl's.1.& in circuitu pergit spiritus.Ezech.5.Tertiam vero partem in omnem ventū dispgā.Et in lingua chaldaica aliqñ dicitur רוּחָא Rucha.Dañ.2.Et rapta sunt vēto.Ponitur ēt pro spiritu malo.Iudi.9. Misit dominus spiritum pessimum inter abimelech & habitatores Sichem.1.Regum.16.Et exagitabat eum spiritus nequam. Et in eodem.Ecce spiritus domini malus exagitat te.Et in eodem. Recedebat enim ab eo spiritus malus.Accipitur etiam pro halitu.Iob.19. Halitū meum exhorruit vxor mea.Accipitur etiam pro plaga terre seu pro parte.Hiere.52.Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia.pro quo hebrei legūt.ex omni parte dependentia.Ezech.42.Mensus est autem contra ventum orientalem.idest contra plagam orientalem. & in eodem.Mensus est contra ventum aquilonis.& in eodē.Contra ventum occidentalem mensus est.& in plurali רוּחוֹת ruchoth.Nu.16.Fortissime deus spirituum oīs carnis.Ezech. 5.& inducam super helam quattuor ventos.idest a quattuor plagis terre.& inde רַחַת Rachath.idest pala seu ventilabrum quibus fruges ventilantur.Esa.30. Sicut in area ventilatum est.pro quo hebrei legunt. Quod ventilatum est in pala & in ventilabro.& inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur רְהִיטִים Richim & ꝙ significat naues:eo quod flatu vēti mouentur.Esa.43.& detraxi vectes vniuersos. Pro quo ipsi legunt.& detraxi i nauibus vniuersos.Sed si illa littera beth que ponitur ibi in principio dictionis est de substantia dictionis & non est prepositio: tunc significat vectes sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione ברח Barach.

refocillari. Respirare. רוח Spacium. Refrigeriū מרוח spaciosum רוחה Requies singultus רוח Spiritus Inspirare Aura. Ventus spiraculus רוחא Ventus spūs malꝰ. halitus. Pars. Plaga. רוחות spiritus Venti. רחת Pala רהיטים Vectes. Naues.

רום Rum.exaltare.leuare.eleuare.separare.Geñ.7.& eleuauerunt arcam in sublime a terra.pro quo hebrei legunt.& eleuauerunt arcā:& exaltata siue eleuata est desup terra.& in eodem.14.Leuo manum meam ad dominum. Deut.17.Nec eleuetur cor eius.& in eodem.32. Manus nostra excelsa.1.Regum.9.Leuauit coquus armum.3.Regum 11.Leuauit manum contra regem.& in eodem.& hec e causa rebellionis aduersus eum.pro quo hebrei legunt. & hoc est verbum in quo leuauit manum contra regem. & in eodem.16.Pro eo quod exaltaui te de puluere.Esdre.9.& sublimaret domum dei nostri.Ps.11. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.Ps.29. exaltabo te domine.Ps.45.exaltabor in gentibus:& exaltabor in terra.ps.56.exaltare super celos deus.Ps.74.hūc humiliat & hunc exaltat.Et in eodem. Exaltabuntur cornua iusti.Ps.106.Et exaltent eū in ecclesia plebis. Prouer. 3.Stultorum exultatio: ignominia. Debet legi exaltatio.p quo hebrei legunt.& stultos exaltare:ignominia .scilicet ē Et in eodem.14.Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suā.Esa.1.Filios enutriui & exaltaui.Ezech.10.& eleuata est gloria domini desuper cherub.Et in eodem. & eleuata sunt cherubim.Et in eodem.Vt exaltarentur de terra.& in eo.Et cum eleuatis eleuabantur. & aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau.Zach.14.Et exaltabitur & habitabitur in loco suo.& inde רָם Ram.i.altus: vel eleuatus: aut excelsus.Esa.2.Et super omnem superbum & excelsum. & in plurali רָמִים Ramim.Deut.12. Super montes excelsos & colles.Esa.10.& excelsi statura succidentur. & in genere feminino רָמָה Rama.idest excelsa vel exaltata.& in plurali feminino רָמוֹת Ramoth.Prouer.6.Oculos sublimes linguam mendacem.& in hebreo est generis feminini. Et aliquando scribitur cum aleph in medio.vt Prouer. 24. Excelsa stulto sapientia.Pro quo hebrei legunt.excelse stulto sapientie. Significat etiam רָאמוֹת Ramoth quosdā lapides preciosos:sic dictos propter sui excellētiam. Iob.28.excelsa & eminentia non commemorabuntur comparatione eius.Pro quo hebrei legunt Ramoth & gabis non commemorabuntur.& dicunt ꝙ sunt lapides preciosi sic nominati. Ezech.17.& Ramoth & chodcod proposuerunt in mercatu tuo.& inde רוֹם Rom siue רוּם Rum.idest altitudo aut celsitudo seu exaltatio. Prouer.21.exaltatio oculorum & dilatatio cordis.Esa.2.Et incuruabitur altitudo virorū. Hiere.48.Et altitudinem cordis illius. Abach.3. Altitudo manus suas leuauit.Et aliquando scribitur cum he in fine & dr רוֹמָה Roma.Mich.2.& non ambuletis superbi. Pro quo hebrei legunt.Et non ambuletis in altitudine. idest in superbia. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur

רום Eleuare. Leuare Exaltare sublimare. Excelsus. רמים Excelsa. רמה רמות sublimes Excelse. ראמות Excelsa. Ramoth רום Exaltatio Altitudo רומה superbia Altitudo

מָרוֹם מָרוֹם Marom.i.altū ſeu altitudo:aut excelſum vł celſitudo.
altum Ps.67.Aſcendiſti in altū.& in plu.מְרוֹמִים meromim.Iob.
מְרוֹמִים 16.& conſcius meus in excelſis.Prouer.8.In ſummis excel
Excelſa. ſiſq; verticibus.Et in eo.9.Miſit ancillas ſuas vt vocarent
ad arcē & ad menia ciuitatis.Pro quo he.le.Miſit ancillas
רוֹמְמוּת ſuas vt vocarent ad menia excelſa ciuitatis.& inde רוֹמְמוּת
Exaltatio Romemuth.i.altitudo vel exaltatio.Ps.149.Exaltationes
dei in gutture eorum.Eſa.33.Ab exaltatione tua diſpſe ſūt
gentes.Vide ēt de hoc infra in dictione רָמַם Ramam.& ide
רָמָה רָמָה Rama.i.locus excelſus vel eminens.Hiere.31.Vox in
Excelſus excelſo audita eſt.Ponitur etiā pro proſtibulo quod mere-
trices faciunt in loco excelſo & eminenti vt videātur a trā
pſtibulū. ſeuntibus.Ezech.16.Et feciſti tibi proſtibulū:& excelſum
tuū feciſti in oī platea.i.proſtibulū tuū.& in eo.Demolien-
tur proſtibulū tuū.Significat etiam predicta dictio ſepara
ſeparare re.Exo.29.Et armū quē de ariete ſeparaſti.Leuit.4.Sicut
offertur de vitulo hoſtie pacificorū.pro quo hebrei legūt.
Sicut ſeparatur de vitulo pacificorū.& in eo.6.Tolletq; ci-
neres quos vorans ignis exuſſit.pro quo he.le.& ſeparabit
cineres.Nu.15.Separabitis primitias domino de cibis ve
Recedere. ſtris.Et in eo.16.Recedite de medio huius multitudinis.i.
ſeparamini.Ezech.48.Erunt primitie quas ſeparabitis vi
ginti quinq; millibus.Et in eo.Primitie quas ſeparabitis
dño.Dañ.8.Et ab eo tulit iuge ſacrificium.i.ſeparauit vel
תְּרוּמָה abſtulit.& inde תְּרוּמָה Theruma.i.illud quod ſeparatur a cō
munib⁹ vſibus & offertur dño.pro quo btūs hiero.trāſtu-
Primitie. lit primitias.Exo.25.vt tollant mihi primitias.& in eo.he
ſunt aūt primitie quas accipere debetis.Scribitur etiam cū
תְּרוּמִיָּה iod in medio & dicitur תְּרוּמִיָּה Therumia.Ezech.48.&
erunt primitie de primitiuis terre ſanctū ſanctorū.& ī plu.
תְּרֻמוֹת תְּרֻמוֹת Therumoth.2.Reg.1.nec ſint agri primitiarum.&
primitie inde רִמַּת ramath.pro quo beatus hiero.tranſtulit ſaniem.
רִמַּת Eo quod ſeparatur & abiicitur.Ezech.32.& iplebo valles
ſanies. ſanie tua.

רוֹעַ רוֹעַ Róaa.Malignare.malū facere.malū eſſe.affligere.cō
malū facere fligere.vlulare.vel iubilare.Geñ.19.Nolite malū hoc
facere.& in eo.43.In meā hoc feciſtis miſeriā.pro quo he.
le.Quare male feciſtis mihi.Exo.23.Non ſequeris turbā
ad faciēdū malū.Nu.11.Sed & moyſi intolerāda res viſa ē.
pro quo he.le.& in oculis moyſi malū fuit.i.malū viſum ē
in oculis eius.1.Reg.12.Quod ſi pſeueraueritis in malicia.
Pro quo he.le.Si malefaciēdo malefeceritis.2.Reg.19.Et
peius erit hoc tibi q̄ oīa mala que venerūt ſup te.i.magis
malū eſſe malū erit tibi.3.Reg.14.Sed opatus es male ſup oēs q fue
malignari runt ante te.ps.104.Et in prophetis meis nolite maligna-
ri.Prouer.24.ne forte videat dñs:& diſpliceat ei.pro quo
he.le.Ne forte videat dñs:& malū ſit in oculis eius.Hiere.
Nequiter 38.male fecerūt viri iſti.Mich.3.Sicut nequiter egerūt in
agere. adinuētionibus ſuis.Soph.1.Non faciet bene dñs:nec faci
et male.Sigñat ēt affligere.Deut.26.Afflixeruntq; nos e-
gyptii.3.Reg.17.Etiā ne viduā apud quā ego vtcūq; ſuſtē
tor afflixiſti.Prouer.11.Affligetur malo qui fidē facit pro
Cōterere extraneo.Sigñat ēt cōfringere vel cōterere.Iob.34.Cōte-
ret multos & innumerabiles.ps.2.Reges eos in virga fer-
Frangere. rea.Pro quo beatus hiero.in pſal.iuxta he.ve.trāſtulit.frā-
ges eos in virga ferrea.Poteſt ēt deriuari a dictiōe רָעָה raa
que ſigñat paſcere vel regere.Eſa.8.Congregamini popu
li & vincemini.pro quo he.le.Conterimini ſiue confracti
vel contriti ſtote.Prouer.13.Amicus ſtultorum ſimilis effi-
citur.Pro quo hebrei legunt.Qui nutrit vel pauit ſtultos
conteretur.Poteſt etiam deriuari a dictione רֵיעַ Réa que ſi
gnificat ſocium vel amicum.vt ſit ſenſus.Amicus ſtultorū
ſociatur.ideſt confederatur eis:vel efficitur ſimilis eis:ſicut

eſt in littera noſtra.Eſa.24.Confractione cōfringetur ter Cōfringet
ra.Hiere.15.Nunquid federabitur ferrum ferro ab aquilo- Federari
ne.Pro quo hebrei legunt.Nunquid conteret ferrum fer-
rum.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.ſicut ſupra
dictum eſt.Vide etiam de hoc infra in dictione רָעָה Raa.&
inde רַע Ra.ideſt malus ſeu iniquus aut malum.Geñ.6.& רַע
cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malū.& in eo.38. Malus.
Fuitq; her primogenitus iuda nequam in conſpectu do- Nequā
mini.Exo.33.Audienſq; populus ſermonem hunc peſſi- Peſſim⁹
mum.Nee.2.Et eram quaſi languidus in facie eius.p quo
hebrei legunt.& non fui malus in conſpectu eius.ideſt nō
diſplicui ei.Prouer.11.Malum eſt:malum eſt dicit omnis
emptor.Et in eodem.23.Ne comedas cum homine inuido
Pro quo hebrei legunt.Ne comedas cum homine mali o-
culi.& eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.& aliquando ſcribi-
tur cum mem in principio & dicitur מֵרַע Meraa.ideſt ma- מֵרַע
lus ſiue malefaciens.Prouer.17.Malus obedit lingue ini- Malus.
que.Eſa.9.Quia omnis hypocrita eſt & nequā.& ī plurali Nequam.
רָעִים Raim.ſiue מְרֵעִים Mereim.Geñ.13.Homines autem רָעִים
ſodomite peſſimi erant.ps.36.Noli emulari in malignan Peſſimi.
tibus.Et in eodem.Quoniam qui malignantur extermi- Malignā
nabuntur.Eſa.1.Semini nequam.Pro quo hebrei legunt. tes.
Semen malignantiū ſiue malorū.Hiere.6.Et malicie corū malitie
non ſunt conſumpte.& in genere feminino.רָעָה Raa.ideſt רָעָה
malicia:ſeu afflictio:vel mala:aut malū.Hebrei enim non
habent genus neutrū.& pro eo aliquando vtuntur genere
maſculino:aliquando feminino.Geñ.39.Quomodo ergo
poſſum hoc malū facere.Exo.10.Cui dubium eſt q peſſi- malum.
me cogitatis.ideſt malū.1.Reg.25.malicia ergo non inue- malitia.
nitur in te.Eſter.7.Intellexit enim a rege ſibi paratū ma-
lū.Ione.3.Super maliciā quā locutus fuerat vt faceret.i.ſu-
per malū vel ſuper afflictionē.Et in eo.4.& afflictus eſt io afflictio
nas afflictione magna.Et in eo.Laborauerat enim.p quo
hebrei legunt.vt liberaret eū a malo ſuo:vel ab afflictione
ſua.Et in plurali רָעוֹת raoth.Deut.32.Congregabo ſuper רָעוֹת
eos mala.Ps.33.Multe tribulationes iuſtorum.ideſt multe mala
afflictiones vel multa mala.Ps.39.Quoniam circundede tribulatōes
runt me mala.Hiere.2.Inſuper & malicias tuas docuiſti.& malitie.
inde רוֹעַ róaa.ideſt malicia ſeu malum aut nequitia.Nee. רוֹעַ
2.Non eſt hoc fruſtra ſed malum neſcio quod in corde tuo Malum.
eſt.Ps.37.Et ſecundum nequitiam adinuentionū ipſorū. Nequitia.
ponitur etiā pro putrido.Prouer.26.Dens putridus:& pes
lapſus.Significat etiā macilentum ſeu deforme vel triſte.
Geñ.40.Cur triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra.Et in eo Triſtis.
dē.41.Fede confecteq; macie.Et in eodē.In tantū defor- Deformes
mes & macilente:vt nunq; tales in terra egypti viderim.
Et in eo.Simili macie & ſquallore torpebant.Nee.2.Qua Macilēte.
re vultus tuus triſtis eſt.Significat etiam predicta dictio רוֹעַ רוֹעַ
Róa.vlulare:ſeu iubilare:aut conclamare:vel vociferari.
Nu.10.Et non conſciſſe vlulabunt.& in eodem.Clangetis Vlulare.
vlulantibus tubis.Ioſ.6.Conclamabit omnis populus vo Cōclamar.
ciferatione magna.Et in eodem.Non clamabitis neq; au Clamare.
dietur vox veſtra.Et in eodem.Igitur omni populo voci vociferari.
ferante.Ps.59.Mihi alienigene ſubditi ſunt.Pro quo he-
brei legunt.Super me paleſtina iubilauit ſeu vlulauit vel
conclamauit.Poteſt etiam legi.Mihi paleſtina federata eſt
vt dictum eſt ſupra.vnde Beatus hieronymus in pſalterio
iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Mihi paleſtina fede
rata eſt.Ps.64.Clamabunt etenim:& hymnum dicent.ps
65.Iubilate deo omnis terra.ps.95.Iubilemus deo ſalu̇ta Iubilare.
ri noſtro.Eſa.16.In vineis non exultabit nec iubilabit.Et
in eodem.42.Vociferabit & clamabit.& inde רֵיעַ Réa.i.iu רֵיעַ
bilatio ſeu vociferatio vel vlulatio.Exo.32.Audiens autē

vociferatio Ioſue tumultū populi vociferantis.Pro quo hebrei legunt
In vociferatione ſua.Iob.36.Annunciat de ea amico ſuo.
Pro quo hebrei legunt.Annunciat ſuper illud vociferatio
eius.ideſt tonitruum eius.ſcilicet tonitruum annunciat ſup
fulgur:ſicut exponunt hebrei.Poteſt etiā ſignificare ami
cum ſicut eſt in littera noſtra;vt infra dicetur.Mich.4.
Quare merore contraheris.pro quo hebrei legunt.Quare
vlulas vlulationem.Vbi ponitur verbum & nomen ab eo
deriuatum.Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.vt
תְּרוּעָה ſupra dictum eſt.& inde תְּרוּעָה Therua.ideſt iubilatio vel
vlulatio aut clamor vel clangor.Nume.10.Si autem proli-
Clangor. xior atq; conciſior clangor increpuerit.& in eo.23.Et clan
gor victorie regis in illo.& ī eodem.28.Dies clangoris &
Vlulatus. tubarum.Hiere.20.Audiet clamorem mane & vlulatum ī
רֵיעַ tempore meridiano.Item רֵיעַ Réa cum iod in medio lo-
co vau.ideſt ſocius.ſodalis.vel amicus.proximus.Iob.6.&
Amicus. ſubuertere nitimini amicum veſtrum.Et cōmuniter ſcri-
bitur ſine iod.Leuit.19.Diliges amicum tuum ſicut te ip-
proximus. ſum.1.Reg.15.Et tradidit illum proximo tuo.Prouer.6.
& ſuſcita amicum tuum.Et in eodem.23.Amicum tuū &
רֵעִים amicum patris tui ne dimiſeris.Et in plu.רֵעִים Reim ſiue
מְרֵעִים Mereim.Iudi.14.Dederunt ei ſodales triginta.Iob
ſodales. 17.Predam pollicetur ſociis.& in eodem.19.Miſeremini
ſocii. mei miſeremini mei:ſaltem vos amici mei.& inde verbū
Amici. vel gerundium quarte coniugationis quod ſignificat aſſo-
ciare.vt Prouer.18.Vir amicabilis ad ſocietatem.pro quo
ſociare. hebrei legunt.Vir amicorum ad ſociandum.Et aliqui he-
brei ſecundū primā ſignificationē legunt.Vir amicorū ad
confringendum:vel ad conterendum:iuxta ſignificationē
predictam.

רוּף רוּף Ruph.tremere.confringere.Iob.26.Colūne celi cō-
Contremi- tremiſcunt.& dicunt hebrei q etiam ſignificat conte-
ſcere. rere vel confringere.Et inde הֲרִיפוֹת Hariphoth.ideſt gra-
הֲרִיפוֹת na tritici vel hordei confracta vel contuſſa.pro quo beatus
hieronimus tranſtulit ptiſanas.2.Reg.7.Et expandit vela
Ptiſana. mina ſuper os putei quaſi ſiccans ptiſanas.Prouer.27.Si
תְּרוּפָה contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas.Et inde תְּרוּפָה
Medicina Therupha.ideſt medicina pro cōfractione membrorum.
Ezech.47.Et folia eius ad medicinam.

רוּץ רוּץ Rus.currere.feſtinare.conterere.cōfringere.vt Geñ.
Currere. 18.Ipſe autem ad armenta cucurrit.Et in eodem.33.
Currens itaq; eſau obuiam fratri ſuo.& in eodem.41.Edu
ctum de carcere ioſeph totōderunt.Pro quo hebrei legunt
Et currere cum fecerunt de carcere:& tonſus eſt.1.Reg.17.
Cucurrit ad locum certaminis.Et in eodē.20.Vade & affer
mihi ſagittas.Pro quo hebrei legunt.Curre & affer mihi
ſagittas.Et in eodem.Cumq; puer cucurriſſet.2.Regū.17.
Et curre in caſtra ad fratres tuos.4.Reg.5.Viuit domin⁹
Feſtinare. quia curram poſt eum.2.Paralipo.35.Et feſtinato diſtri-
buerunt vniuerſe plebi.Iob.15.Cucurrit aduerſus eum
erecto collo.ps.17.Quia in te eripiar a temptatione.Pro
quo beatus hiero.in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.In te
enim curram accinctus.Ps.67.Ethiopia preueniet man⁹
eius deo.Pro quo beatus hiero.in pſal.iuxta he.ve.tranſtu
lit.ethiopia feſtinet dare man⁹ deo.Canti.1.Trahe me poſt
te:curremus.Hiere.23.Non mittebam prophetas:& ipſi
Diſcurrere. currebant.Et in eo.49.Quia ſubito currere faciam illum
רָץ ad illam.Naum.2.Quaſi fulgura diſcurrentia.Et inde רָץ
Currens ras.ideſt curſor ſeu currens.Hiere.51.Currens obuiam cur
רָצִים renti veniet.Et in plurali רָצִים Raſim.2.Reg.15.Et quin
Currentes quaginta viros qui precederent eum.pro quo hebrei le-
gunt.Et quinquaginta viros currentes ante eum.& inde
מֵרוֹץ מֵרוֹץ Maros ſiue מְרוּצָה Meruſa.ideſt curſus.2.Reg.18.Cō

templor ait curſum prioris quaſi curſum Achimaas filii Curſus
ſadoch.Eccſ.9.Nec velocium eſſe curſum.Hiere.22.& ad
calumniam & ad curſum mali operis.Et in eodem.23.Fa-
ctus eſt curſus eorum malus.Significat etiam predicta di-
ctio conterere vel confringere aut collidere.Geñ.25.Sed
collidebantur in vtero paruuli.Iudi.10.Et confregit cere- Collidere.
brum eius.Et in eodem.Afflictiq; & vehementer oppreſſi. Cōfringere
Pro quo hebrei legunt.Et confregerunt & cōtriuerunt eos
4.Regum.24.Et altaria que fecerat manaſes in duobus a-
triis templi domini deſtruxit rex:& cucurrit inde.p quo
hebrei legunt.Et confregit ſeu contriuit inde.Poteſt etiam
legi ſicut eſt in littera noſtra:iuxta primam ſignificationē.
Eccſ.12.Et recurrat vitta aurea.pro quo hebrei legunt.& Recurrere
conteratur ſeu confringatur fons aureus.poteſt etiam legi
ſicut eſt in littera noſtra.Et in eodem.Et confringatur rota
ſuper ciſternam.Eſa.4.Non erit triſtis nec turbulentus.
Pro quo hebrei legunt.Non erit obſcurus vel triſtis neq;
conteret vel confringet.Poteſt etiam legi ſic.Non erit tri-
ſtis neq; diſcurret.& tūc erit ſēſus ſicut in littera noſtra.Nā
qui eſt turbulentus diſcurret huc atq; illuc.Vide etiam de
hoc infra in dictione רָצַץ raſas.

רוּשׁ רוּשׁ Ros.Indigere.egere.pauperem eſſe.depauperare:ſi רוּשׁ
ue pauperem facere.ps.33.Diuites eguerunt & eſurie Egere.
runt.& quando eſt verbum tertie coniugationis ſignificat
pauperem facere:ſiue depauperare.1.Regum.2.Dominus Pauperē
pauperem facit:& ditat.Et aliquando ſcribitur cum dupli facere.
ci ſin.Prouerb.13.Et quaſi pauper cum in multis diuitiis Pauperē
ſit.Vide etiam de hoc ſupra in dictione רָשַׁשׁ raſas.& inde fieri.
רָשׁ Ras.ideſt pauper vel egenus.2.Regum.12.pauper autē רָשׁ
nihil habebat omnino.Prouer.19.Melior eſt pauper qui Pauper
ambulat in ſimplicitate ſua.Et in eodem.Fratres hominis
pauperis oderunt eum.Et in eodem.Diues & pauper ob-
uiauerunt ſibi.Et in plurali רָשִׁים raſim.Prouer.22.Di- רָשִׁים
ues pauperibus imperat.Et aliquando ſcribitur cum aleph pauperes.
in medio dictionis tam in ſingulari quam in plurali.2.Re-
gum.12.Vnus diues & alter pauper.Et in eodem.Tulit o-
uem viri pauperis.Prouer.10.Egeſtatem operata eſt ma-
nus remiſſa.pro quo hebrei legunt.pauper ſiue egenus o-
peratur ſtateram doloſam:ſiue palma aut manu doloſa.
Et in eodem.13.Multi cibi in noualibus patrum.pro quo
hebrei legunt.In nouali pauperum.Eo quod pauperes la-
borant multum in cultura terre.poteſt etiam legi in noua-
li principum.Nam dictio רָאשִׁים Raſim etiam principes
ſignificat vt dictum eſt ſupra in dictione רֹאשׁ ros:& prin
ceps in ſcriptura pater nominatur.4.Regum.5.Pater ſi
rem grandem dixiſſet tibi propheta.& inde רֵישׁ res.ideſt רֵישׁ
paupertas ſiue egeſtas.Prouerb.10.pauor pauperum ege- Egeſtas.
ſtas eorum.Et in eodem.28.Qui autem ſectatur ocium re-
plebitur egeſtate.Et in eodem.31.Et obliuiſcatur egeſta-
tis ſue.Et aliquando ſcribitur cum aleph in medio loco
iod.Prouerb.30.Diuitias & paupertatem ne dederis mi- paupertas
hi.Item רוֹשׁ Ros.ideſt fel.Deut.32.Vua eorum vua fel רוֹשׁ
lis.& communiter ſcribitur cum aleph loco vau.Deut.29. Fel.
Germinans fel & amaritudinē.Threñ.2.Circundedit me
felle & labore.Et in eodem.Abſinthii & fellis.Ps.68.Et
dederunt in eſcam meam fel:& in ſiti mea potauerunt me
aceto.Hiere.8.Et potum dedit nobis aquam fellis.Poni-
tur etiam pro veneno vel pro amaritudine.Deut.32.Vene Venenum
num aſpidum inſanabile.Oſee.10.Et germinabit quaſi a- amaritudo
maritudo iudicium.Amos.5.Qui vertitis in amaritudinē
iudicium.

רָזָה רָזָה Raza.Marceſcere.macilentum eſſe.attenuare.macre רָזָה
ſcere.Eſaie.17.Et pinguedo carnis eius marceſcet. Marceſcere

Soph.2.Et attenuabit omnes deos terre,& inde רָז Raz.i.
attenuatus vel macilentus aut macies. Eſa.24. Secretum
meum mihi:ſecretum meum mihi.pro quo hebrei legunt
Macies mihi ſeu macredo mihi. ideſt confectus ſum ma-
cie.Sed in lingua chaldaica ſignificat ſecretum vel myſteri
um ſicut eſt in littera noſtra.vt Dañ.2.vt quereret miſeri-
cordiam a facie dei celi ſuper ſacramentum iſtud. ideſt ſup
ſecretum iſtud.Et in eodem. Tunc danieli myſterium per
viſionem noctis reuelatum eſt.Et in eodem. 4. Et omne
ſacramentum non eſt impoſibile tibi. Et in plurali רָזִין
Razin ſiue רָזַיָא Razaia.vt in eodem.2. Reuelans myſte-
ria.Et in eodem.Et qui reuelat myſteria oſtendit tibi que
ventura ſunt.& in genere feminino רָזָה raza.Nume.13.hu
mus pinguis an ſterilis.ideſt macilenta vel tenuis. & inde
רָזוֹן Razon.ideſt tenuitas:ſiue macies:aut macredo.ps.105
Et miſit ſaturitatem in animas eorum.pro quo beatus Hie
ro.in pſalterio iuxta he. ve.tranſtulit. & miſit tenuitatem
in animas eorum.Eſa.10. Propter hoc mittet dominator
dominus in pinguibus eius tenuitatem.Mich.6.Et menſu
ra minor ire plena.ideſt menſura extenuata vel breuis. Itē
רָזוֹן Razon. ideſt princeps:De quo vide infra in dictione
רָזַן Razon.

רזח Rézach.Conuiuium.Et ſcribitur cum mem in princi
pio & dicitur מַרְזֵחַ marzéach.Hiere.6. Ne ingredia-
ris domum conuiuii.& vt ait Beatus hieronymus ſup pre-
dicto loco proprie ſignificat conuiuium quod fit in exequi
is mortuorum.& inde מִרְזַח mirzach.Pro quo beatus hie-
ronymus tranſtulit factiōem Amos.6. Et auferetur factio
laſciuientium.

רזם Razam.innuere ſeu conniuere.ſcilicet oculis. Iob.15
Et quaſi magna cogitans attonitos habes oculos.pro
quo hebrei legunt.Et quid innuunt oculi tui. Et ſolum in-
uenitur in predicto loco.

רזן Razon.princeps ſeu tyrannus.Prouer.14.Et in pau-
citate plebis ignominia eſt principis.& in plu.רוֹזְנִים
Roznim.ps.2.Et principes conuenerunt in vnũ. Eſa.40.
Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi non ſint.Pro quo he
brei legunt.Qui dat principes in nihilum. Poteſt etiã deri
uari a dictione רָז raz.que in lingua chaldaica ſignificat ſe-
cretum:vt dictum eſt ſupra in dictione רָזָה raza. Abach.1.
Et tyranni ridiculum eius erunt.

רחב Rachab.dilatare latum vel dilatatum eſſe. Geñ.26.
vocauit nomen eius latitudo dicens:nunc dilatabit
nos dominus.Deut.19.Cum autem dilatauerit domin9 ter
minos tuos.Et in eo.33.Benedictus in latitudine gad.pro
quo hebrei legunt.Benedictus dilatans gad.1.Reg.2.Dila
tatum eſt cor meum ſuper inimicos meos.Ps.4.In tribu-
latione dilataſti mihi.ps.17.Dilataſti greſſus meos ſubtus
me.ps.24.Tribulationes cordis mei multiplicate ſunt. p
quo hebrei legunt.Dilatate ſunt.vel ſic. Tribulationes cor
meum dilatauerunt.ps.80. Dilata os tuum & implebo il-
lud.ps.118.Latum mandatum tuum nimis.Eſa.5.Propte-
rea dilatabit infernus animam ſuam.Eſa.30. paſcetur i poſ
ſeſſione tua in die illo agnus ſpacioſe. i.in loco qui eſt ſpa-
cioſus & latus.Et in eo.54.Dilata locũ tẽtorii tui. & in eo.
60.& mirabitur & dilatabitur cor tuum.Ezech.40.& pla-
tea erat in rotũdũ aſcendens ſurſum.pro quo he.le.Et dila
tabatur & circuibat ſurſum ſurſum.i.latior erat pars ſupi-
or in circuitu.& inde רֹחַב róchab ſiue רְחָבָה rechaba.i. lati-
tudo vel dilatatio. Geñ.13.Et perãbula terrã in longitudi-
ne & latitudine.Exo.27. Quinq; cubitos in longitudine
& quinq; in latitudine.3.Reg.4.Dedit quoq; deus ſapien
tiã ſalomoni & prudẽtiã multã nimis & latitudinẽ cordis.
Iob.36.Igitur ſaluabit te de ore anguſto latiſſime & nõ ha
bẽte fundamẽtũ.ps.17.Et eduxit me in latitudine.ps.118.
Et ambulabã in latitudine.Prouer.21. Exaltatio oculorũ
& dilatatio cordis & lucerna impiorum:peccatũ.& ĩde רָחָב
Ra'chab.ideſt latus ſiue dilatatus vel ſpacioſus.ps.103.hoc
mare magnũ & ſpacioſũ manib9.Prouer.28. Qui ſe iactat
& dilatat:iurgia cõcitat.Pro quo he.le.Latus animo conci-
tat iurgia.& eſt ſenſus ſicut in lrã nrã.& in ge.fe. רְחָבָה Re-
chaba.Geñ.34.Terra in poteſtate veſtra eſt.pro quo he.le.
Terra aũt ecce lata eſt manibus ſiue locis corã vobis.Exo.
3.Et educã de terra illa in terrã bonã & ſpacioſam.Et inde
רְחֹב Rechob ſiue רְחָבָה rechaba.i.platea.Dañ.9.& rurſus edi
ficabitur platea.& in plu.רְחֹבוֹת rechoboth.ps.143. nec cla
mor in plateis eorũ.Prouer.1.In plateis dat vocẽ ſuã. & in
eo.22.In medio platearum occidendus ſum.

רחל Rachel.Ouis:ſiue agnus.Eſa.53.Et quaſi agnus corã
tondente ſe. Et in plurali רְחֵלִים rechelim.Geñ.32
Oues ducentas.

רחם racham.miſereri.clemẽtẽ eẽ.diligere.Exo.34.& cle
mens ero in quem mihi placuerit. pro quo he.le. Et
miſerebor cui miſerebor.vnde apoſtolus ad Romanos. 9.
ſic ait.moyſi enĩ dicit:miſerebor cui miſert9 ſum:& mĩam
pſtabo cui miſerebor.Deut.13.& miſereatur tui & multipli
cet te.Ps.102.Quõ miſeretur pater filiorũ miſertus ẽ dñs
timẽtib9 ſe.Prouer.28.Qui aũt cõfeſſus fuerit & reliquerit
ea:mĩam cõſequetur.Hiere.31. Miſerans miſerebor ei9 ait
dñs.Oſee.14.Quia eius qui in te eſt miſereberis pupilli.
& ĩde רַחוּם Rachũ.i.miſericors. Exo.34.Deus miſericors
& clemẽs.& ĩ ge.fe.רַחֲמָנִית rachmanith.& ĩ plu.fe.רַחֲמָנִיּוֹת
Rachamanioth.Threñ.4.Manus mulierũ miſericordium
coxerunt filios ſuos.& inde רֻחָמָה ruchãma.i.illa que cõſe-
cuta eſt mĩam.Oſee.1. Voca nomẽ eius abſq; mĩa.pro quo
he.le.voca nomen eius non mĩam cõſecuta. Et in eo.2.Et
miſerebor eius qui fuit abſq; mĩa.& inde רַחֵם Rachem.i.
mĩa.Abach.3.Cum iratus fueris mĩe recordaberis.Et com
muniter declinatur pluraliter & dicitur רַחֲמִים rachamim.
2.Regũ.13.Multe enim ſunt mĩe eius. Ps.24.reminiſcere
miſerationũ tuarũ dñe.Ps.50.Et ſecũdũ multitudinẽ miſe
rationũ tuarum dele iniquitatem meã.Ps.105.Et dedit eis
in miſericordiã.Et in lingua chaldaica dr̃ רַחֲמִין Rachamin
Dañ.2.Vt quereret miſericordiam a facie dei celi. Item
רֶחֶם réchem:ſiue רַחַם rácham.ideſt vulua ſiue vterus.
Geñ.20.Concluſerat enim deus omnem vuluam in domo
Abimelech.Exo.13. Sanctifica mihi omnem primogeni-
tum qui aperit vuluam.Et in eodem.34. Omne quod a-
perit vuluam.Nume.12.De vulua matris ſue.Iob.34.quã-
do erumpebat quaſi de vulua procedens. Ps.19. Ex vtero
ante luciferum genui te.Ponitur etiam pro femina. Iudi.
5.Pulcherrima feminarum ei eligitur. Item רָחָם rá-
cham. nomen auis. Pro quo beatus Hieronymus tran-
ſtulit porphyrionem.Leuit.11.Et onocrotalum & porphy
rionem.

רחף rachaph. Volare.volitare contremiſcere. ſiue com-
moueri.Geñ.1.Et ſpiritus domini ferebatur ſuper a
quas.Pro quo hebrei legunt.Et ſpiritus dei volabat ſeu vo
litabat ſuper faciem aquarum.Deut.32.Et ſuper eos voli-
tans.Hiere.23.Contremuerunt omnia oſſa mea. Pro quo
aliqui hebrei legunt.Cõmota ſunt omnia oſſa mea.& ſolũ
inuenitur in predictis locis.

רחץ rachas. Lauare.abluere.confidere.Geñ.18.Et lauen-
tur pedes veſtri.Et in eodem.24.Et aquam ad lauan
dos pedes eius.Exo.2.Ecce autem deſcẽdebat filia pharao
nis vt lauaretur in flumine.Et in eodem.30.Et miſſa aqua

lauabunt in ea.Iob.9.Si lotus fuero quaſi aquis niuis.Pro-
uer.9.Et tñ nõ eſt lota a ſordibus.Eſa.1. Lauamini:mundi
ſtote.Ezech.16.Et aqua nõ eſt lota in ſalutẽ.& inde רַחַץ ro
ches.ſiue רַחְצָה rochſa.i.lauacrum.Canti.4. Que aſcende
runt de lauacro.Ps.59.Moab olla ſpei mee. Pro quo btũs
hiero.in pſ.iuxta he.ve.tranſtulit.Moab olla lauacri mei:
põt ẽt legi ſpei mee ſicut.lxx.trãſtulerũt.nã in lingua chal-
daica predicta dictio ſignificat confidere vel ſpare. Dañ.3.
Et eripuit ſeruos ſuos qui crediderunt in eum. Pro quo he
brei legunt.Qui confiſi ſunt vel ſperauerunt in eo.

רחק Rachac.Elongare.lõge fieri.longe recedere.elõgatũ
eſſe.Geñ.44.Iam vrbẽ exierant:& precefferãt pau
lulũ.pro quo he.le.ipi exierãt vrbẽ:nec elongati erãt.i.nec
longe erant.Deut.12.Locus aũt quẽ elegerit dñs deus tu9
vt ſit nomen eius ibi ſi procul fuerit.Ioſ.8.Nec longius re-
cedatis.Iudi.18.Cumq; a domo Michee eſſent procul. ps.
21.ne elongaueris auxilium tuum a me.Ps.54.Ecce elon-
gaui fugiens.Ps.72.Qui elongãt ſe a te peribunt.Ps.102.
Longe fecit a nobis iniquitates noſtras. Prouer.5.Longe
fac ab ea viam tuã.Eſa.6.Et longe faciet dominus homĩes.
Et in eo.29.Cor autem eorum longe eſt a me. Et in eodẽ.
54.Recede procul a calũnia.Hiere.2.Quia elongauerunt
a me.Ezech.8.Vt procul recedant a ſanctuario meo. Et in
eo.11.Dixerunt habitatores ieruſalẽ longe recedite a me.
Mich.7.In die illa longe fiet lex.& inde רָחוֹק Rachoc.i.p
cul.ſeu lõge.aut lõginquus.Geñ.37. Qui cũ vidiſſent eũ
procul.Nu.9.Homo qui fuerit inmũdus ſup animã:aut in
via procul.Ioſ.3.Sitq; inter vos & arcam ſpacium: cubito
rum duo millium.pro quo hebrei legunt.Sed longe aut p
cul erit inter vos & illã.i.arcã duorũ milliũ cubitorũ. & in
eo.9.De terra lõginqua venimus.3. Reg.8.Cũ venerit de
terra longinqua.Et aliquando ſcribitur cum mem in prin
cipio & dicitur מֶרְחָק merchac Prouer.31.De longe portãs
panem ſuum.Eſa.46.Cernet terram de longe.Ezech.23.
Miſerunt ad viros venientes de longe. & in plu. מֶרְחַקִּים
Merchacim.Eſa.8.Et audite vniuerſe procul terre.& in eo
dem.33.Videbunt terram de longe.

רחש Rachas.eructare.producere.ps.45. Eructauit cor
meum verbum bonum.Item מַרְחֶשֶׁת macheſeth. i.
craticula.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit ſacrificium.
& aliqui hebrei dicunt q̃ ſignificat ſartaginem.

רטט Retet.tremor.Hiere.40.Tremor apprehendit eam.

רטב ratab.humectare. ſeu vireſcere:aut viridem eſſe.Iob
8.Humectat9 videtur anteq̃ veniat ſol.Et in eodem.
24.Quos imbres montium rigant.Pro quo hebrei legũt
Humectant ſiue vireſcere faciunt.

רטפש Rutaphas.conſumptũ vel extenuatũ eſſe.Iob.33.
Conſumpta eſt caro eius a ſuppliciis.& ſolum in-
uenitur in predicto loco.

רטש Ratas.allidere.collidere.relinquere.dimittere.4.
Reg.8.Et paruulos eorũ allides.Eſa.13. Infantes eo
rum allidentur in oculis eorũ.& in eo. Sed ſagittis paruu-
los interficient.Pro quo he.le. Et arcus iuuenũ allidẽtur.
Poteſt etiam legi ſic.Et arcubus paruuli ſeu iuuenes allidẽ
tur.ideſt interficiẽtur. Oſee.10.Mater ſuper filios alliſa.&
in lingua chaldaica ſignificat relinquere vel dimitere.

ריח Riach. odorari. olfacere. Geñ. 8. Odoratuſq; eſt dñs
odorem ſuauitatis.Leuit.26.Nec recipiam vltra odo-
rem ſuauiſſimũ.Pro quo he.le. Et non odorabo in odorẽ
ſuauiſſimũ veſtrũ.Iudi.16.Cũ odorẽ ignis acceperit. Iob.
39.Procul odoratur bellũ.Ps.113.Nares habẽt & nõ odo-
rabũt.& inde רֵיחַ réah.i.odor.Geñ.27.Ecce odor filii mei
ſicut odor agri.Canti.1.In odorẽ vnguẽtorũ tuorũ.& ide
dicũt aliqui q̃ deriuatur רֵחַיִם rechaim.i.mole.ſ. ſupior &
inferior.& ideo caret nũero ſingulari quia nihil pdeſt vna
ſine alia.Deut.24.Nõ accipies loco pignoris ſupiorẽ & in
feriorẽ molã.Eſa.47.Tolle molam & mole farinam.

ריק Ric.euacuare. effundere. fundere.armare. Geñ.42.
Cum frumenta effunderent.Eccſ.11.Si replete fuerit
nubes:imbrẽ ſuper terrã effundẽt.Canti.1. Oleum effuſũ
eſt nomẽ tuũ.ps.17.vt lutũ platearũ delebo eos. p quo he.
le.Vt lutũ platearũ euacuabo ſiue effundã eos. Hiere.48.
Nec tranſfuſum eſt de vaſe in vas.Zach.4. In quib9 ſunt
fuſoria ex auro.pro quo he.le.Effũdentia ex ſe aurũ. & in-
de רֵק rac.i.vacuus:ſiue inanis.Nee.5.Et vacuus fiat.Et in
plu.רֵקִים recim.4.Reg.4.Pete mutuo ab omnibus vici-
nis tuis vaſa vacua.& in ge.fe.רֵיקָה reca.Eſa.29.expgefa-
ctus vacua eſt aĩa eius.Et in plu.fe.רֵקוֹת racoth.Geñ.41.&
ſeptẽ ſpice tenues.i.euacuate.accipitur ẽt רֵק rac pro hoĩe
inope & egeno qui eſt vacuus bonis tpalibus:ſiue p fatuo
qui eſt vacuus intellectu.Iudi.11.Cõgregatiq; ſunt ad eum
viri inopes & latrocinãtes.2.Regũ.6.Et nũdatus eſt quaſi
vnus de ſcurris.vbi ponitur pro ſcurris.i.p fatuis. vñ Mat
thei.5.Qui aũt dixerit fratri ſuo raca reus erit concilio.Et
inde רִיק ric.i.inane.aut vanũ.ſiue vacuũ.Leuit.26.Cõſu-
metur in caſſũ labor vr̃.i.in vanũ.ps.2.Et populi meditati
ſunt inania.Hiere.51.Reddidit me vas inane.ſcribitur etiã
cũ mem in fine & dr̃ רֵיקָם recam.Geñ.31.Forſitan nudũ
me dimiſiſſes.pro quo hebrei legunt:Nũc enim inanem ſi
ue vacuũ me dimiſiſſes.ps.7. Decidã merito ab inimicis
meis inanis.Significat etiã predicta dictio armare ſiue ar-
ma preparare:aut gladium euaginare.Geñ.14. Numera-
uit expeditos vernaculos ſuos.Pro quo hebrei legunt.Et
armauit expeditos vernaculos ſuos.Exo.15.Euaginabo
gladium meũ.Leuit.26.& euaginabo poſt vos gladium.
Ps.34.Effunde frãmeam.Pro quo beatus hieronymus in
pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Euagina
gladium.Ezech.5.Et gladium euaginabis poſt eos.Poni-
tur etiam pro expandere.Abach.1.Super hoc ergo expan
dit ſagenam ſuam.ideſt preparat eam tanquam gladium
ad interficiendas gentes.Poteſt etiam legi ſecundum pri-
mam ſignificationem ſuper hoc ergo effũdit ſiue euacuat
ſagenam ſuam.ſcilicet vt iterum capiat cum ea gentes.vn-
de ſequitur.& ſemper interficere gentes non ceſſat.

ריר Rir.fluere.ſcilicet humorẽ:aut ſaliua vl' ſputũ. Leuit.
15.Adheſerit carni eius atq; cõcreuerit fedus humor.
Pro quo hebrei legunt.Fluit caro eius in fluxu ſuo.ſignifi
cat etiam ſaliuam vel ſputum.1.Reg.21.Defluebãtq; ſaliue
eius in barbam.Iob.6.Aut poteſt aliquis guſtare quod gu
ſtatum affert mortem.pro quo hebrei legũt. Aut eſt ſapor
vel guſtus in albugine vitelli.ſcilicet oui:quia nihil eſt inſi
pidius ſi non ſit ſale condita:vt premittitur in textu:& po-
nitur ibi pro albugine eo quod eſt ſimilis ſaliue vel ſputo.
Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra: vt dictum fuit ſu
pra in dictione חַלָּם chalam.

רכך Rachach. mollificare. mollire: mollem ſeu tenerum
vel delicatum eſſe.Deut.20.Non pertimeſcat cor ve
ſtrum.Pro quo hebrei legũt. Ne mollificetur cor veſtrum
ſiue ne tenerum ſit cor veſtrum.Ps.4.Molliti ſunt ſermo
nes eius ſuper oleum.Eſa.1.Nec fota oleo.Pro quo hebrei
legunt.Nec mollificata eſt oleo.& inde רַךְ Rach. ideſt
tener.ſeu mollis.aut delicatus.Geñ.18. Vitulum tenerri-
mum & optimum.Deut.28.Homo delicatus in te & luxu-
rioſus valde.2.Regum.3.Ego autem adhuc delicatus &
vnctus rex. ideſt tener. Prouerb.14. Tenellus & vni-
genitus coram matre mea. Ezech.17. De vertice ramo-

rum eius tenerũ dispergã.& in plu.רַכִּים Rachim.Geñ.33. Nosti dñe mi q parvulos habeã teneros.& in ge.fe. רַכָּה Raca.Deut.28.Tenera in te & delicata.Esa.47.Quia vltra nõ vocaberis mollis & tenera.& in plu.fe.רַכּוֹת racoth Geñ.29.Et lia lippis erat oculis.pro quo he.le.Teneris oculis.& est in hebreo generis feminini.

רָכַב Rachab.equitare.vehi.supersedere.supponere.ascendere.s.super iumẽtũ vel aliud vehiculũ.Geñ.24.ascẽsis camelis secuti sunt virũ.pro quo he.le. Et ascẽderũt sup camelos:& secuti sunt virũ.& in eo.41. Fecitq; eũ ascẽdere sup currũ.& in eo.49.Et cadat ascẽsor eius retro. Exo.15. Equũ & ascẽsorẽ proiecit in mare.Nu.22.Nõne aĩal tuũ sũ cui semp sedere cõsueuisti.Deut.32.Cõstituit eũ sup excelsam terrã.pro quo he.le. Ascẽdere eũ fecit super excelsa terre.Et in eo.33.Ascensor celi auxiliator tuus.2.Reg.6.Et iposuerũt arcã dei sup plaustrũ nouũ.Et in eo.16.Asini domesticis regis vt sedeãt.4.Reg.13.Pone manũ tuam super arcũ.Et in eo.& cũ imposuisset manus suas.Nee.2. Et iumentũ nõ erat mecũ nisi animal cui sedebã.Ps.17.& ascendit sup cherubim & volauit.ps.44.Intende prospere procede & regna.pro quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.prospere ascẽde.ps.65.Imposuisti hoĩem sup capita nostra.Ps.67.Qui ascendit super celũ.Esa.58.Sustollã te sup altitudines terre.idest ascendere te faciam Osee.10.Ascendã super ephraim.& inde רֶכֶב Recheth.siue רְכוּב rechuch. i.equitatus:siue curr9:aut quadriga:seu vehiculũ.Geñ.50 Habuit quoq; in comitatu currũ & equites.Exo.14.Iũgit ergo currũ.& in eo.Tulit sexcentos currus electos.3.Regũ. 22.Fluebat aũt sanguis plage in sinu currus.4.Reg.9.Tolle currum & mitte in occursum eorũ.ps.103.qui ponit nubem ascensum suũ.Canti.1.In curribus pharaonis.Esa.21. Et vidit currũ duorũ equitũ.Hiere.51.Collidã in te currũ & ascensorẽ.Ponitur ẽt pro ascensore.Esa.21.Ascẽsorẽ asini & ascensorẽ cameli.Et in eo.& ecce iste venit ascẽsor viri bige equitũ.Ponitur ẽt pro auriga.3.Reg.22.Dixitq; aurige sue verte manũ tuã.& aliqñ scribitur cũ mẽ in pricipio & he vel tau in fine & dr̃ מֶרְכָּבָה mercaba.siue מֶרְכֶּבֶת Mirchẽbeth.Geñ.41.Fecitq; eũ ascẽdere super currũ suũ.& in eo.46.Iuncto ioseph curru ascẽdit obuiã patri.3.Reg.4. Habebatq; salomõ quadraginta millia equorũ currilia.i. ad currum vel quadrigã suã.Et in eo.10. Egrediebatur aũt quadriga de egypto sexcentis siclis.1.Paralip.28. Et vt ex ipso fieret similitudo quadrige.Zach.6. In quadriga pria equi ruffi.Et in plu. מַרְכְּבוֹת mercaboth. Exo.15.Currus pharaonis & exercitũ eius proiecit in mare.Iudi.5. Quare tardauerũt pedes quadrigarũ illius.4.Reg.23. Currus aũt solis cõbusit igni.Canti.6.Anima mea cõturbata ẽ propter quadrigas aminadab.Ioel.2.Sicut sonitus quadrigarũ.Zach.6.Et ecce quattuor quadrige egrediẽtes.& illud. in quo aliquis sedet vel equitat aut ascendit dr̃ רֶכֶב recheb. seu מֶרְכָּב mercab.Leuit.15.Sagma super quod sederit immũdũ erit.Canti.3.Ascẽsum purpureũ.Ezech.27.Dedan institores tui in tapetibus ad sedendũ.& inde רֶכֶב racheb. i.mola inferior.Deut.24.Non accipies loco pignoris superiorẽ & inferiorem molam.

רֹכֵל Rochel.Aromatarius seu pigmentarius.aut mercator seu negociator.Canti.3.Vniuersi pulueris pigmẽtarii.& in plu.רֹכְלִים rochlim.3.Reg.10.Et vniuersi scuta vẽdentes.Pro quo he.le.Et negociatio mercatorũ vel negociatorũ.& in bibliis nr̃is antiquis habetur & scruta vẽdetes Sunt enim scruta res venales parui valoris.Nee.3.Vsq; ad domũ natinneorũ & scuta vẽdentiũ.Debet legi scruta sicut supra.Et in eo.13.Et mãserũt negociatores & vẽdetes vniuersa venalia.Ezech.17.In vrbe negociatorũ posuit illum Et in eo.27.grecia & tubal & mosoch institores tui.i.negociatores.& in eo. Filii dedan negociatores tui.& in ge.fe. רֹכְלָה Rochela siue רֹכֶלֶת rocheleth.i.negociatrix vel negociatio siue mercatrix.Ezech.26.& eripiẽt negociationem tuã.Et in eo.26.& dices tyro que habitat in introitu maris negociatiõi populorũ.& in eo. Dedan negociatores tui.p quo he.le.negociatrix tua.& in eo.28. In multitudine negociationis tue repleta sunt interiora tua. Scribitur ẽt cum mem in principio.vt in eo.27.Cedros quoq; habebant in negociatiõibus tuis.Itẽ רָכִיל rachil.i.susurro: siue criminator:vel detractor:aut fraudulentus.Leuit.19. Non eris criminator vel susurro in populis.Prouer.11.Qui ãbulat fraudulenter.Ezech.22.Viri detractores fuerunt in te.

רָכַס rachas.stringere.Exo.28.& stringetur rationale ãnulis suis cũ ãnulis superhumeralis.Hebrei tñ dicunt q signãt eleuare vel sursũ trahere.vnde in p̃dicto loco ipsi legunt.& eleuẽt rationale de ãnulis suis ad ãnulos superhumeralis.s.vt ora rationalis sit superposita ãnulis superhumeralis:& firmiter stringatur ad inuicẽ.& inde רֶכֶס rechas i.mõs asper & eleuat9:& solum inenitur in nu.plu.s.רְכָסִים rechasim.Esa.40.& aspera in vias planas.

רָכַשׁ rachas.acquirere.possidere. Geñ.12. Vniuersamq; substantiã quã possederãt.& inde רְכוּשׁ rechus.i.substãtia siue possessio:vt in predicto loco.Et in eo.14.Da mihi aĩas:cetera tolle tibi.Pro quo he.le.Da mihi aĩas:& substãtiã tolle tibi.& ĩ eo.15.Et post hec egrediẽtur cũ magna substãtia.Nu.16.Deuorauit illos cũ tabernaculis suis & vniuersã substantiã.Ponitur ẽt רֶכֶשׁ Reches.pro substãtia pecorũ & iumẽtorũ.vt in eo.35.& suburbana sint pecoribus ac iumẽtis.4.Regũ.4.Hordeũ quoq; & paleas equorũ & iumẽtorũ.Signãt ẽt quoddã genus aĩalis velocissimi: sicut ẽ dromedarius.pro quo btũs hiero.trãstulit veredariũ.Ester 8.Et misse per veredarios qui per oẽs prouincias discurrẽtes.pro quo he.le.& misse sũt epistole per manũ cursorum equitãtiũ velocissimos equos siue dromedarios. Et in eo. Egressiq; sũt veredarii celeres. Mich.1.Tumultus quadrige stupori habitãti lachis.pro quo he.le.Liga quadrigam dromedario siue equo velocissimo.

רָמַם ramam.exaltare.eleuare.sublimare.recedere.scatere Iob.17.propterea nõ exaltabũtur.Et in eo.22.& super stellarũ verticẽ sublimetur.pro quo he.le. & vide verticẽ stellarũ qa sublimate vel exaltate sũt.ps.63. Et exaltaui sub ligua mea.Esa.23.nũc cõsurgã dicit dñs: nũc exaltabor Ezech.10.& eleuata ẽ glĩa dñi super cherubim.& in eo. Et eleuata sũt cherubim.et inde רוּם rum.i.altitudo. Dañ.3.altitudine cubitorũ sexaginta.vide ẽt de hoc supra in dictiõe רוֹם rom.signãt ẽt p̃dicta dictio recedere vel separari. Nu. 16.Recedite de medio hui9 multitudinis.Osee.11.Iugũ ãt ĩponetur eis simul:quod nõ auferetur.vide ẽt de hoc supra in dictiõe רוּם Rum.Signãt ẽt p̃dicta dictio scatere.s.vermibus.Exo.16.& scatere cepit vermib9 & cõputruit. Et inde רִמָּה Rima.i.vermis.seu tinea.Iob.21. Et vermis operiet eos.Esa.14.Super te sternetur tinea.

רָמָה Rama.p̃iicere.iaculari:seu iacula mittere.decipe.defraudare:dolose agere.Exo.15.Equũ & ascẽsorẽ piecit ĩ mare.ps.77.filii ephraĩ itẽdẽtes & mittẽtes arcũ.Hiere.2.Et mittentis sagittas.& inde רְמוֹת ramoth.idest iaculatio.vl' piectio.pq btũs hier.trãstulit.saniẽ.s.exeũtẽ de plagis q̃ fiũt ex p̃cussiõe sagittarũ vl' iaculorũ.Ezech.32.& implebo valles sanie tua.põt ẽt deriuari a supradicta dictiõe רָמַם Ramam q̃ signãt scatere.s.vermibus vt dictũ est supra Signãt ẽt predicta dictio רָמָה Rama decipere vel defraudare.aut fraudulẽter vel dolose agere. Geñ.29.Quare im posuisti mihi.idest decepisti me.1.Paralipo.12.Si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis. Pro quo he.le.Si aũt vt decipiatis vl' defraudetis p aduersariis meis.Prouer.26. Ita vir qui fraudulenter nocet amico suo. Threñ.1. Vocaui amicos meos & ipsi deceperunt me. Et inde רְמִיָּה Remia.i. deceptio:vel fraus: siue dolus:aut fraudulenta:vel dolosa. Iob.13.Vt pro illo loquamini dolos.ps.51.Sicut nouacula acuta fecisti dolum.ps.119.Domine libera animã meam a labiis iniquis & a lingua dolosa: quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguã dolosam. Osee.7.Facti sunt quasi arcus dolosus. Mich.6. Et ligua eorum fraudulẽta in ore eorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִרְמָה Mirma.Geñ.34.Responderunt sychem & patri eius in dolo.Prouer.11.Statera dolosa abominatio est apud deũ Hiere.9.Habitatio tua in medio doli.& in eodem.In dolo renuerunt scire me.Et in plurali מִרְמוֹת Mirmoth.ps.9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. Pro quo beatus hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Maledictione os ei9 plenum est & dolis & auaricia. Ps.37. Et dolos tota die meditabantur: dicitur etiam תַּרְמִית Tharmith.ps.118.Quia iniusta cogitatio eorũ. Pro quo hebrei legunt.Quia mẽdax dolus eorum.Hiere.8. Apprehenderunt mendacium.i.dolum.& in eodem.14.Seductionẽ cordis prophetant vobis.i.dolũ vel deceptionẽ. Et inde תָּרְמָה Thorma.i.dolus vel dolose. Pro quo beat9 hieronymus trãstulit clam.Iudi.9.Et misit clam ad abimelech dicens. Pro quo hebrei legũt. Et misit in dolo ad abimelech. Item רְמָה Rama in lingua chaldaica significat etiam ponere.vt Dañ. 7.Donec throni positi sunt.

רֹמַח Romach.lancea seu hasta aut pugio. Nu.25. Et arrepto pugione ingressus est post illum.Et in plu.רְמָחִים Remachim.Nee.4.Cum gladiis suis & lanceis & arcubus. Hiere.46.Polite lanceas.

רַמָּךְ Ramach. equa secũdum hebreos. & solum inuenitur in numero plurali.s.רַמָּכִים ramachim.vt Ester.9.Annullo illius obsignate sunt & misse per veredarios.Pro quo he.le.Et signauit annulo regis:& scripsit epistolas in manu cursorum in equis per ascensores equorum filiorum equarum.i.equorum iuuenũ & velocissimorum.

רִמּוֹן Rimon. malum granatũ:seu malũ punicum. Deut.8. In qua ficus & malum granatum & oliueta nascuntur. Canti.4. Sicut fragmẽ mali punici. Ioel.1. Ficus elanguit mal9 granata & palma.Et in plurali רִמּוֹנִים rimonim. Nu. 13.De malis quoq; granatis & de ficis.Canti.8.Et mustum malorum granatorum meorum. Accipitur etiam pro malo granato aureo ad similitudinem mali punici facto.Exo. 28.Ita vt tintinabulũ sit aureum & malũ punicum.

רָמַס Ramas.conculcare.calcare.ps.7. Et conculcet in terra vitam meam.ps.90. Et conculcabis leonem & draconem.Esa.1.Quis quesiuit hoc de manib9 vestris vt ambularetis in atriis meis. Pro quo hebrei legunt.Quis quesiuit hoc de manibus vestris calcare atria mea.idest vt calcaretis atria mea.Et in eodem.28. Pedibus conculcabitur corona superbie.Ezech.26. Conculcabit omnes plateas tuas. Et in eodem.34. Et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus.Naũ.3.Intra in lutum & calca subigens.Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide in dictione sequenti. Et inde מִרְמָס Mirmas.i.conculcatio. Esa. 5.Et erit in conculcationem.Et in codẽ.7.Et in conculcationem pecoris.& in eodem.10. Et ponat illud in conculcationem.Ezech.34. Et oues mee his que cõculcata pedibus vestris erant pascebantur.

רָמַשׂ Ramas.reptare.seu moueri. Geñ.1.Et omnẽ animã viuentem atq; motabilem. Pro quo hebrei legunt. Et omnẽ animã viuentem atq; reptãtem. & in eodem. Vniuerseq; terre omniq; reptili quod mouetur in terra.& in eo. Et vniuersis animãtibus que mouentur super terrã.& in eodem.7.Omne quod mouetur sup terrã in genere suo.& in codẽ.Oĩumq; reptiliũ que reptãt super terrã.Deut.4.Atq; reptilia que mouẽtur in terra.ps.103.In ipsa pertrãsibũt omnes bestie silue.Pro quo btũs hiero.in psal.iuxta he.ve. transtulit in ip̃a mouebuntur oĩs bestie agri. Et inde רֶמֶשׂ Remes.i.reptile:siue motabile. Geñ.1. Producat terra animã viuentem in genere suo iumenta & reptilia. & in codẽ. Omne quod mouetur & viuit.Pro quo hebrei legũt.Omne reptile siue oĩe motabile quod viuit.ps.103.Illic reptilia quorum non est numerus.

רָנַן Ranan.exultare. cantare. laudare.clamare.sonare:seu preconizare.ps.32.Exultate iusti in domino. Iob.29. Et cor vidue consolatus sum.Pro quo hebrei legũt. Et cor vidue cantare seu exultare faciebã. ps.50.Exultabit lingua mea iustitiã tuam.Potest etiã legi.cantabit seu laudabit.ps. 64.Exmatutĩ9 tini & vespere delectaberis. Pro quo he.le. Exultare seu cãtare facies.ps.80. Exultate deo adiutori nostro.ps.131.Et sancti eius exaltatione exultabũt. Esa.16.Et in vineis non exultabit neq; iubilabit. & in codẽ.35.Exultabit letabũda & laudans.& in eodem.Et aperta erit lingua mutorũ. Pro quo he.le. Et cantabit lingua mutorũ. Hiere. 31.Exultate in letitia iacob. ponitur etiam pro laudare. Leuit.9. Quod cum vidissent turbe laudauerũt deum. Deut. 32.Laudate gentes populum eius.Iob.38. Cum me laudarent simul astra matutina. Prouer.29. Et iustus laudabitur atq; gaudebit.Esa.42. Laudate habitatores terre. Threñ. 2.Cõsurge:lauda in nocte. Zach.2. Lauda & letare filia sion. Ponitur etiam pro clamare siue sonare. Iob.39. Super ipsum sonabit pharetra.ps.77.Tanq̃ potens crapulatus a vino. Pro quo hebrei legunt.Tanq̃ potens clamans vel resonans a vino. Prouer.1. Sapientia foris predicat.i.clamat. Hiere.51. Et laudabunt super babylonẽ. pro quo hebrei legunt. Et clamabunt siue resonabunt super babylonẽ. Et inde רִנָּה Rina siue רְנָנָה renana.i.exultatio. canticum, laudatio.clamor seu preconium.Iob.3.Nec digna laude.Et in eodem.20.Quia laus impiorum breuis sit.ps.99. Introite ĩ conspectu eius in exultatione.Esa.23. Et chaldei in nauib9 suis gloriantes. Pro quo hebrei legunt. Et chaldei in nauibus exultationis vel laudis sue. & in eo.54. Decanta laudẽ & hinni. Significat etiã preconiũ vel clamorẽ.3.Reg.22.& preco insonuit in vniuerso exercitu.ps.16. Intende deprecationem meã. Pro quo hebrei legunt. Intende clamorem meũ. Item רְנָן Renan.nomẽ est auis.pro quo beatus hiero. transtulit struthionem. & solũ inuenitur in numero plurali s.רְנָנִים renanim.Iob.39.Pẽna struthionis similis est penne herodii. Et aliqui hebrei dicunt q significat pauones.

רָנַב Renab. p̃posito aleph in principio vt dicatur אַרְנֶבֶת Arnebeth significat leporem.Deut.14.Camelũ leporem & cirogrilum.

רָנָה Rana.sonare seu clamare.Iob.39. Super ipm sonabit pharetra. De quo vide supra in dictione רָנַן ranan.

רְסִס Resis.gutta.stilla:fissura.seu rima. & solum inenitur in numero plurali.Canti.5. Et cincini mei guttis noctium.Et inde verbum רוֹס Ros.quod significat irrorare siue farinã aqua vel oleo cõspergere aut cõmiscere. Ezech. 46.Et de oleo tertiam partem hin vt misceatur simile. Significat etiam predicta dictio רְסִיס Resis fissuram siue rimã.vt Amos.6. Et percutiet domum maiorem ruinis. de-

bet legi rimis.idest fissuris.vnde sequitur. & domū minorē scissionibus.

Frenum. רֶסֶן Resen.frenū.Iob.30.Et frenū posuit in ore meo.& in codē.41.In mediū oris eius quis intrabit.Pro quo he brei legunt. In duplicitate vel duplicatione freni eius quis intrabit.ps.31.In camo & freno maxillas eorū constringe Esa.30.Et frenū erroris quod est in maxillis populorum.

Cōminuet רְעַע Raa.in lingua chaldaica significat confringere vel cō minuere.Dañ.2.Cōminuet & cōteret omnia hec.

Esurire רָעֵב Raab.esurire.famē pati.Deut.8. Et afflixit te penuria Pro quo he.legunt. Et afflixit te & esurire te fecit.Ps. 33.Diuites eguerunt & esurierunt.ps.49. Si esuriero non dicam tibi.ps.106. Esurientes & sitientes. Prouer.10. Non affliget dñs fame animā iusti.i.nō faciet eam esurire. Et in de רָעָב raab.i.fames.Geñ.12. Facta est fames i terra.& in eo dē.41.& in vniuerso orbe fames preualuit.2.Reg.24.Aut septē annis veniet tibi fames.Scribitur etiā cū nū in fine & dicitur רַעֲבוֹן raabon.ps.36. Et in diebus famis saturabun tur. Ponitur etiā pro frumento vel cibario:tēpore famis ne cessario.Geñ.42. Et ferte frumentū quod emistis in domū vestrā.& in codē. Et cibaria domibus vestris necessaria su mite:& abite.

Tremere רָעַד Raad.tremere.contremiscere.Esd.10.Trementes pro peccato & pluuiis.ps.103.Qui respicit terram & facit eam tremere.& inde רַעַד raad siue רְעָדָה rehada.i.tremor. Exo.15..Robustos moab obtinuit tremor.ps.42.Tremor apprehendit eos.

Pascere רָעָה Raa.pascere.alere.nutrire. regere.cōfringere.cōquas sare.Geñ.30.Qui pascebat greges reliquos ei⁹.Et in codē.37. Cūq; fratres illius in pascendis gregibus pr̄is mo rarētur.& in eo.48. De⁹ qui pascit me ab adolescētia mea. Nu.14. Filii vr̄i erunt vagi in deserto quadraginta annis. Pro quo he.le. Filii vr̄i erunt pascentes in deserto q̄dragin ta annis.i.erunt tanq̄ pascentes greges per diuersa loca di scurrentes. Vnde beatus hiero.transtulit sensum. Iob.24. Pauit sterilē que nō parit.ps.77.Pauit eos in inocētia cor dis sui. Prouer.13. Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo he.le.Qui nutrit siue pascit stultos conteretur.Pōt etiā legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione רֹעַ Roa.& in eo.28. Qui autē comessatores pascit:confun dit patrē suū. & in codē.29. Qui autē nutrit scortum:per det substantiā. Canti.1. Vbi pascas vbi cubes.& in eo. Et pa sce hedos tuos.& in codē.6. Vt pascatur in hortis. Esa.5.Et pascētur agni iuxta ordinē suū. & in eo.44. Pars ei⁹ cinis est.Pro quo he.le.Pascens cinerē.i.qui tale sculptile adorat & orat:idē est ac si pasceret cinerē.potest etiā significare cō fringere:vt infra dicetur. & tunc erit talis littera.f.illud qd cōfractū est ab eo cinis est.i.in cinerē redactus est.Et est sen sus sicut in littera nr̄a. Hiere.3.Et pascent vos scientia & do ctrina.& in codē.22. Et omnes pastores tuos pascet vētus. Ezech.34.Et ego pascā oues meas.& in eo.Et suscitabo su per eas pastorē vnū & pascet eas. Osee.12. Ephraim pascit vētū.Zach.11. Pasce pecora occisionis. Significat etiā regere. ps.2.Reges eos in virga ferrea. Sed btūs hiero. in psal.iux ta he.ve.transtulit. Fráges eos in virga ferrea. De quo vide supra in dictione רֹעַ Roa. ps.22. Dñs regit me. ps.79. Qui regis israel:intende.& inde רֹעֶה roe.i.pastor. Geñ.4. Fuit autē abel pastor ouiū. Eccl's.[illegible] Que data sunt a pasto re vno. Zach.11. O pastor & idolū.& aliqñ scribitur cū iod in fine loco he. Esa.38.Quasi tabernaculum pastoris. & i plu rali רֹעִים roim. Exo.2. Supuenerūt pastores & prolecerūt eas. Hiere.23. Et suscitabo super eos pastores. Ezech.34. Ve pastoribus israel qui pascent semetipsos:nōne greges a

pastoribus pascentur. Et inde רְעִי rei siue מִרְעֶה Mire.i. pastus.siue pascua.3. Reg.4. Et viginti boues pascuales.i. boues existētes in pastu. Iob.39.Circūspicit mōtes:pascua sua.Hiere.23.Quia vastauit pascua eorum dñs.Ezech.34. In pascuis vberrimis pascam eas. Osee.13.Iuxta pascua eo rum adimpleti sunt. Ponitur etiā pro grege. Hiere.10.Et omnis grex eorū dispersus est.Item רֵעַ rec. siue רֵעַ Rea.i. socius seu amicus.aut particeps.Geñ.38. Ipse & hiras opi lio gregis.Pro quo hebrei legunt. Ipse & hiras socius vel a micus ei⁹. tamē si pro רֵעַ rea legatur רֹעֶה roe: tūc signat pa storē:siue opilionē gregis:sicut est in littera nostra.2. Reg. 16. Cū autē venisset chusi arachites amicus dauid. & in eo. Hec est inquit gratia tua ad dauid amicum tuū: quare non iuisti cum amico tuo.1.Paralipo.27.Et chusi arahites ami cus regis. Vide etiā de hoc supra in dictione רֵעָה roa. Scribi tur etiā cum mē in pricipio. Geñ.26. Et ochozath amicus illius.Iudi.14.Vxor autem eius accepit maritū vnum de a micis eius & pronubis.Pro quo hebrei legunt.Et fuit vxor amico vel socio eius qui sociauerat eum. Vbi ponitur no mē & verbum ab eo deriuatū.Potest etiam legi. Qui pauit eum.s.in diebus cōuiuii. & tūc erit sensus sicut in littera no stra. Nam pronubus solet pascere sponsum & sponsam.& in codē.15. Et tradidi eam amico tuo. Et in genere feminino רֵעָה rea siue רַעְיָה raaia. Canti.1. Assimilaui te amica mea. & in codē.2. Amica mea formosa mea. Hiere.9. Et docete filias vestras lamētum:& vnaqueq; proximā suam planctū. Et in plurali רְעוּת reoth.ps.44. Proxime eius afferentur tibi. Et inde verbum רָעָה raa.i.associare siue amicum esse. Prouer.18. Vir amicabilis ad societatem. & in eo.22. Noli esse amicus homini iracūdo. Itē רֵעַ rea.i.cogitatio.Ps.138 Intellexisti cogitationem meā de lōge. Sed beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit. Intellexisti malū meū.Quod etiam potest legi. Nā potest deriuari a dictione רֹעַ Roa.de qua supra dictū est.& in eo. Mihi autē nimis honorificati sunt amici tui deus.Pro quo he.le. Mihi autem preciose si ue honorificate sunt cogitationes tue. Potest etiā significa re amicos vl̄ proximos sicut est in littera nr̄a.vt supra dictū est. Et ide רְעוּת reuth.siue רַעְיוֹן raion.i.cogitatio. Pro quo btūs hiero.transtulit afflictionē.Eccl's.1. Vanitas & afflictio spūs.i. superflua cogitatio spūs. & in eo. Labor & afflictio spūs.& in eodem.2. Et vidi in omnibus vanitatē & afflictio nem animi. & in codem. Quid enim proderit homini de vniuerso labore & afflictione spiritus. Potest etiam deriua ri a dictione רֹעַ Róa que significat affligere. Vt supra dictū est. Et etiam in lingua chaldaica significat cogitationem. Dañ.2.Tu rex cogitare cepisti i stratu tuo. Pro quo hebrei legunt.Cogitationes tue super stratum tuum ascenderunt. Et in eodem. Et cogitationes mentis tue scires. Significat etiam predicta dictio רְעָה Raa.confringere vel conterere. ps.2. Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hierony mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. frā ges eos in virga ferrea. Hiere.2. Construpauerunt te vsq; ad verticem.pro quo hebrei legunt.Confregerunt te vsq; ad verticem. Et in codem.10. Et combusta sunt tecta eius. Pro quo hebrei legunt. Et cōfracta vel conquassata sunt te cta eius. Mich.5.Et pascēt terram assur in gladio.Proquo hebrei legunt.Et confringent vel cōquassabunt terrā assur gladio. potest etiā legi sicut est in littera nr̄a. vt supra dictū est.& in lingua chaldaica signat velle seu cōplacere.& inde רְעוּא raaua siue רְעוּת reuth.i.volūtas seu beneplacitū.Esd. 5.Et voluntatē regis sup hoc remittat ad nos.

Crapula. רַעַל Raal.crapula.sopor.Zach.12.superliminare crapule omnibus populis. Et aliquando scribitur cum tau in

principio & he in fine & dicitur תַּרְעֵלָה Tharela.ps.59.Po tasti nos vino cōpunctionis. Pro quo beatus hiero.in psal. iuxta he.ve.transtulit.Potasti nos vino cōsopiente.Esa.51. Ecce tuli de manu tua calicem soporis.Et inde verbū quod significat consopire. Naun.2. Et agitatores consopiti sunt. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat tremere.Et inde רְעָלוֹת Realoth.i.ornamēta quedam.Pro quo beatus hieronymus transtulit mitras.Esa.3.Armillas & mitras & discriminalia.

Tonare רַעַם Raam.tonare seu intonare.indignari.mutare.s.vul tum.2.Reg.22.& tonabit de celo dñs.1.Paralipo.16 Tonet mare & plenitudo eius.Iob.40.Voce simili tonans. ps.17.Et itonuit de celo dñs.Et ide רַעַם Raam.i.tonitruū. Iob.26. Quis poterit tonitruū magnitudinis illius intueri. ps.76.Vox tonitrui tui in rota.ponitur etiam pro vocifera tione que fit in bello. Pro quo beatus hieronymus trāstulit exhortationem.Iob.39.Exhortationem ducū: & vlulatū exercitus.Item ponitur pro hinnitu. vt in eodem. Aut cir cundabis collo eius hinnitum.Significat etiam predicta di ctio indignari seu ad iracundiam prouocare: aut vultū pre indignatione mutare.1.Reg.1.Vt exprobaret q̄ dñs conclu sisset vuluam eius.Pro quo hebrei legunt. vt faceret eam in dignari:siue vt prouocaret eam ad iram. Ezech.27.Muta uerunt vultum.

Virescere רַעֲנָן Raanan.virēs siue viride:aut floridus:vel vberrim⁹. Iob.15.Et ramus eius arescet. Pro quo hebrei legūt. Et ramus eius non erit floridus:siue non erit virescens.Ps. 51.Ego sicut oliua fructifera. pro quo beatus hiero.transtu lit.Ego quasi oliua virēs.ps.91.Et senectus mea in miā vbe ri.Canti.1. Lectulus noster floridus.Hiere.11. Oliuam vbe rem pulchram fructiferam. & in codē.17. Et erit foliū eius viride.Dañ.4.Et florens in palatio meo.

Irrorare רָעַף Raaph.Irrorare.stillare.Iob.36.Que de nubibus flu unt:que protegunt cuncta desuper. pro quo hebrei le gunt. Que de nubibus fluūt:que irrorant vel stillant super hominū multitudinem.ps.64. Et campi tui replebuntur vbertate:pinguescent speciosa deserti. Pro quo btūs hiero. in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Et vestigia tua rorabuntur pin guedine.Prouer.3.Et nubes rore concrescunt. pro quo he brei legunt. Et nubes stillabunt rore. Esa. 45. Rorate celi desuper:& nubes pluant iustum.

Percutere רָעַץ Raas.peutere.cōterere.seu atterere. Exo.15.Dextera tua dñe pcussit inimicū. Iudi.10.Afflictiq; sunt & ve hemēter oppressi.p quo he.le.Et cōtriuerunt filios israel.

רָעַשׁ Raas.cōmouere.moueri.tremere.cōcutere. Iob.39. Nunquid suscitabis eū quasi locustā. Pro quo he.le. Nunquid cōmouebis eum quasi locustam.ps.17.Et cōmos ta est & contremuit terra.Ps.59.Cōmouisti terrā & contur basti eam.ps.67.Terra mota est.Esa.14. Qui concussit re gna.Hiere.50. A voce captiuitatis babylonis cōmota ē ter ra.Ezech.26.Mouebūtur muri tui.& in eodem.Cōmoue buntur insule.& in codē.38.Et mouebuntur a facie mea pi sces maris.& in codē.31.A sonitu ruine eius cōmoui gētes. Et ide רַעַשׁ Raas.i.cōmotio.3.Reg.19. Et post spūm cōmo tio:nō in cōmotione dñs.Ezech.3.Et vocē cōmotiōis ma gne.& in codem.12.Panem tuum in conturbatione come de.i.in cōmotione.& in eodem.38.Erit cōmotio magna su per terram israel. Ponitur etiam predicta dictio pro eleua re vel supextollere. ps.71. Sup extolletur suplibanū fruct⁹ eius.Et btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit eleuabitur.

Sanare רָפָא Rapha. mederi. sanare. curare. restaurare. edificare. Geñ.20. Et sanauit deus abimelech. Exo.21. Et im pensas in medicos restituet. Pro quo hebrei legunt. Et sani tate sanabitur siue curando curabitur. Sed beatus hierony

mus transtulit sensum.& in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Leuit.13. Nouerit hominem sanatum esse. & in codē.14. Cū inuenerit leprā esse mundatam. Pro quo hebrei legunt. Et ecce sanata siue curata est lepra. Deut.28. Sanariq; nō possis.1.Reg.6.Et tunc curabimini.4.Reg.8. Qui reuersus est vt curaretur.2.Paralipo.7.& sanabo terrā eorū.& in codē.30.Quē exaudiuit dñs & placatus est pplo. Pro quo he.le. Quem exaudiuit dñs & sanauit vel curauit populū. Iob.5.Percutiet: & manus eius sanabit.ps.40.Sa na animā meā:quia peccaui tibi. Esa.6. Et cōuertatur & sa nem eū. Hiere.6. Et curabant contritionē filie populi mei Et in codē.17. Sana me dñe & sanabor. & in codem.51. Si forte sanetur. & in eodem. Curauimus babylonem: & non est sanata. Threñ.2.Quis medebitur tui. Ezech.47.Et sa nabuntur aque. Et aliqñ scribitur cū he in fine loco aleph. ps.59.Sana contritiones eius. Hiere.3. Et sanabo auersio nes vestras. Significat etiā restaurare vel reedificare.3.Reg 18.curauit altare dñi quod fuerat destructū.i.restaurauit.& inde רֹפֵא rophe.i.medicus. Hiere.8. Aut medicus non est ibi. Et in plurali רֹפְאִים rophim.Geñ.50.Precepitq; seruis suis medicis vt aromatib⁹ cōdirēt patrē.2. Paralip.16.Sed magis medicorū arte cōfisus est.Iob.13.Et cultores puerso rū dogmatū.pro q̄ he.le.Et medici inanes: siue medici ido li omnes uos. potest etiā legi sic. & reedificatores.i.fabrica tores idoli vos omnes.s.estis.& tunc erit sensus sicut in litte ra nostra. Et inde רְפֻאָה rephua siue רִפְאוּת riphuth.i.me dicina vel sanitas. Prouer.3. Sanitas quippe erit vmbilico tuo. Et in plu. רְפֻאוֹת rephuoth. Hiere.46.frustra multipli cas medicamina. Et aliqñ scribitur cū mē in pricipio & dici tur מַרְפֵּא Marpe.Prouer.6. Nec habebit vltra medicinam. & in codem.17. Vita carniū:sanitas cordis. Eccl's.12. Quia curatio facit cessare peccata multa. Sed in duobus locis pre dictis dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a dictione רָפָה Ra pha cū he in fine & q̄ significat laxationē seu dimissionē. vt infra dicetur. Hiere.8. Tempus medele & ecce formido. & in co.14. Quare ergo percussisti nos ita vt nulla sit sani tas. & in eo.33. Ecce ego adducā ei cicatricem & sanitatem. Malach.4. Sol iustitie & sanitas in pēnis eius. Item רְפָאִים rephaim.i.gigantes.seu robusti. Deut.2. Gigātes sicut ena chim. & in codem.3. Solus og rex basan restiterat de stirpe gigantum. Esa.15. Suscitabit tibi gigantes. Et aliqñ scri bitur cum he loco aleph.2. Reg.[illegible]. Iesbi de nob qui fuit de genere arapha:Pro quo hebrei legunt. De filiis gigātis. i.de genere giganteo.& in codē. Caph de stirpe arapha de genere gigantū. Et in hebreo non habetur de genere gigā tum.sed est interpretatio huius nominis arapha. & secū dū hebreos significat etiā predicta dictio רְפָאִים rephaim mor tuos siue interfectos. Sed beatus hieronymus secundū pre cedentes significationes gigantes seu medicos traduxit. Iob.26. Gigantes gemunt sub aquis. Pro quo hebrei legūt Interfecti seu mortui. ps.88. Aut medici suscitabunt. Pro uer.9. Et ignorat q̄ illic sint gigantes. Pro quo hebrei le gunt. Quod ibi sint mortui vel interfecti. Et in codem.21. Vir qui errauit in via doctrine:in cetu gigātū cōmorabitur Esa.26. Gigantes non resurgant.

Sternere רָפַד Rapad. sternere. stipare. vel confortare. Iob.16. Et in tenebris straui lectulum meum. & in codem.41. & sternet sibi aurum quasi lutum. Canti.2. Stipate me malis. Et inde רְפִידָה rephida.i.stratum siue reclinatorium. Cāti. 3. Reclinatorium aureum.

Relaxare רָפָה Rapha.laxare.relaxare.desinere.dissoluere.demitte re.dimittere.ociosum esse. quiescere vel requiescere. Iob.12. Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei le

gunt. Relaxat siue dissoluit. Prouer.18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo. idest laxus. & in eodem.24. Si desperaueris laxus in die angustie: minuetur fortitudo tua. Pro quo hebrei legunt. Si laxus vel dissolutus fueris in die angustie. Esa.5. Et calor flāme exurit. Pro quo hebrei legūt Relaxat siue dissoluit. scilicet res gelu indurátas. Ezech.1. Cūq; starent demittebantur penne eorum. Pro quo hebrei legunt. Laxabantur siue relaxabantur pēne eorum. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Hiere.38. Dissoluit manus virorum bellantium. Significat etiam desinere seu demittere vel dimittere. Exo.4. Et dimisit eum postq̄ dixit. Deut.9. Dimitte me vt conteram eum. Iosue.1. Non dimittam te nec derelinquam te. Iudi.9. Considera q̄ dies ad occasum decliuior sit: & appropinquat ad vesperū. Pro quo hebrei legunt. Ecce nunc demittitur siue laxatur dies: idest declinat dies ad vesperam. Iob.7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. ps 36. Desine ab ira & relinque furorem. Item significat ociosum esse seu quiescere. Exo.5. vacant enim ocio: & idcirco vociferātur. Iudi.8. Quod cū locutus esset: requieuit spiritus eorum. 2. Reg.24. Cōtinē manuū tuam. Pro quo hebrei legunt. Quiescere fac vel dimitte manum tuam. Et inde רָפֶה Raphe. i. laxus: seu dimissus vel dissolutus: aut infirmus vel impotēs. Nu.13. vtrū potens sit vel infirmus. 2. Reg.17. Quippe qui lassus est solutis manib9. Iob.4. Et manus lassas roborasti. Esa.35. Cōfortate man9 dissolutas. Et inde רִפְיוֹן riphion. i. dissolutio: vel relaxatio. Hiere.47. Et nō respexerūt patres ad filios manibus dissolutis.

Relaxare. Dissoluere Larare. Demittere Dissoluere. Dimittere Desinere. vacare ocio Requiescere רָפֶה Infirmus Lassus. Dissolute. רִפְיוֹן Dissolutio

רָפַס Raphas. calcare. conculcare. calcitrare. ps.67. Vt excludant eos qui probati sunt argēto. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Calcitrantes contra rotas argenteas. idest conculcantes. Dañ.7. Et reliqua pedibus suis conculcabat. Ezech.32. Et conculcabas flumina eorum. Ponitur etiam pro discurrere. Prouer.6. Vade discurre & suscita amicum tuum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Vade conculcari. i. humiliari. Et aliquando scribitur cum sin loco samach. Ezech.34. Et reliqua pedibus vestris turbastis. i. conculcastis. & in eodē. His que cōculcata pedibus vestris fuerant pascebantur.

רָפַס Calcitrare. Cōculcare Discurrere

רַפְסֹד Raphsad. ratis. & solū inuenitur in numero plurali. s. רַפְסֹדוֹת rasodoth. 2. Paralipo.2. Et applicabimus eas ratibus per mare in iopem.

רַפְסֹד רַפְסֹדוֹת Rates.

רָפַק Rapac. inniti. Cāti.8. Innixa super dilectum suum. & solum inuenitur in predicto loco.

רָפַק Inniti.

רָפַשׂ Rephas. conculcare. vel turbare. Prouer.25. Fōs turbatus pede & vena corrupta. i. cōculcatus pede. Et inde רֶפֶשׂ rephes. i. conculcatio. Esa.57. In cōculcatione & lutum. Vide etiam de hoc supra in dictione רָפַס rapas.

רָפַשׂ Turbare רֶפֶשׂ cōculcatio

רֶפֶת Repheth. bouile. i. stabulū vbi boues clauduntur. Pro quo beatus hiero. transtulit presepium. Abach.3. Et non erit armentum in presepio.

רֶפֶת Presepiū.

רָצַץ Rasas. conterere. confringere conquassare. opprimere. Iob.20. Qm̄ confringēs nudauit pauperis domū Eccl's.12. Et confringatur rota super cisternam. Esa.42. Calamū quassatū non conteret. & in eodē. Nō erit tristis nec turbulentus. pro quo hebrei legunt. Neq; confringet siue confringetur. & in eodē.58. Et dimittere eos qui cōfracti sunt liberos. Osee.5. Calūniam substinens est ephraim: confractus iudicio. Amos.4. Et cōfringitis pauperes. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ ros. significat etiam opprimere. Deut.28. Et sis semper calūniam substinēs & oppressus cunctis dieb9. Iudi.10. Afflictiq; sunt & vehemēter oppressi. 1. Reg.12. Si oppressi aliquem. & in eodem. Non es calūniatus nos: neq; oppressisti nos. & inde רְצִים rasim. i. fragmēta siue laminas. ps.67. Excludant eos qui probati sunt argento. Pro quo hebrei legunt. Calcantes super fragmenta vel laminas argēteas. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Calcitrantium contra rotas argenteas.

רָצַץ Cōfringere Quassare. Opprimere רְצִים Fragmēta Rote

רָצַד Rasad. contendere. ps.67. Vt quid suspicamini montes excelsi. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quare contenditis mōtes excelsi. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q̄ significat saltare siue insultare.

רָצַד Cōtendere

רָצָה Rasa. placere. complacere. placare. seu velle. currere. complere. perficere. quiescere. Leuit.1. Ad placandū sibi dñm. & in eodem. Et acceptabilis erit. Pro quo he. le. & placatum siue complacatū erit ei. & in eodē.19. Profanus erit & impietatis reus. Pro quo he. le. Profanus erit & non placabitur. i. nō erit placabilis vl' acceptabilis deo. Deut.33. Sit placens fratribus suis. 1. Reg.29. Quomodo eni aliter placare poterit dñm suū. 2. Paralipo.10. Si placueris pp'lo huic & linieris eos verbis. Iob.20. Filii eorum atterentur egestate. p̄ quo he. le. Filii eius placabūt pauperes: siue cōplacebunt pauperib9. i. tam pauperes erūt: q̄ etiā op9 sit eis alios pauperes placare: siue eis complacere. Potest etiā deriuari a supradicta dictione רָצַץ rasas. que significat atterere vel cōterere. vt supra dictum est. ps.39. Cōplaceat tibi dñe vt eruas me. ps.45. Quoniā complacuisti in eis. ps.48. & postea in ore suo complacebunt. ps.76. Aut non apponet vt cōplacitior sit. ps.84. Benedixisti dñe terram tuā. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Placatus es dñe terre tue. ps.101. Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius. ps.146. Beneplacitum est dñi super timētes eum. ps.149. Quia beneplacitum est dño in populo suo. Prouer.3. Quasi pater in filio cōplacet sibi. Esa.42. Complacuit sibi in illo aīa mea. Hiere.14. Et dño non placuit. & in eo. Et si obtulerint holocaustomata & victimas nō suscipiā ea. Pro quo he. le. Non complacebo eis: siue nō erunt mihi acceptabiles. Aggei.1. & acceptabilis mihi erit: & glorificabor. Et inde רָצוֹן rason. i. volūtas seu beneplacitū. Geñ.49. Et in voluntate sua suffoderunt murum. ps.29. Et vita in voluntate eius. Ps.68. Tempus beneplaciti deus. ps.88. Et in beneplacito tuo exaltabis cornu nostrum. Prouer.8. Et hauriet salutem a domino. Pro quo hebrei legunt. Et hauriet voluntatem siue beneplacitum a domino. & in eodem.12. Qui bonus est hauriet gratiam a dño. i. hauriet voluntatē siue beneplacitum a dño. Significat etiam predicta dictio currere. Iob.34. Etiam si cucurrerit cum eo. ps.49. Si videbas furem currebas cum eo. Ezech.1. Animalia ibant & reuertebantur. i. currebant. Vide etiam de hoc supra in dictione רוּץ Rus. significat etiā cōplere siue perficere aut requiescere a labore. Leuit.26. Tunc placebunt terre sabbata sua. Pro quo hebrei legunt. Tunc perficiet siue complebit terra sabbata sua: vl' sic. Tūc quiescet terra sabbatis suis. & in eodem. Et requiescet in sabbatis suis. Et in eodem. Et tunc orabunt pro impietatibus suis. pro quo hebrei legūt. Et tunc cōplebunt siue perficient iniquitatē suā. Pōt etiā legi. & tūc placabūt p̄ iniquitatib9 suis. & i eo. & cōplacebit sibi in sabbatis suis. Pro quo he. le. Et cōplebit sabbata sua siue requiescet in sabbatis suis. Iob.14. donec optata veniat: & sicut mercenarii dies eius. i. sicut cōplet mercenari9 dies suos Esa.40. Dimissa est iniqtas illius. pro quo he. le. Cōpleta est siue perfecta est iniquitas illius. vnde premittitur cōpleta est malitia eius.

רָצָה Placare. Placere. Cōplacere Beneplacere acceptare רָצוֹן Voluntas beneplacitū Currere. Ire. Perficere Requiescere

רָצַח rasach. iterficere. occidere. Exo.20. nō occides. Deut.4. qui occiderit nolēs proximum suū. Et in eodē.22 Et occidit animā eius. Iudi.20. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte. 3. Reg.21. Occidisti insuper & pōssedisti. ps.61. Interficitis vniuersos. Prouer.22. In medio platearum occidendus sum. Osee.6. In via interficientiū pergentes de sichem. Et inde רֹצֵחַ Roseach. siue מְרַצֵּחַ Meraseach. i. occisor siue interfector: aut homicida. Nu.35. Et occiderit propinquus sanguinis occisorem. Deut.19. Et hec erit lex homicide. 4. Reg.6. Nūquid scitis q̄ miserit filius homicide huc. Et inde רֶצַח resach. i. occisio siue interfectio. ps.41. Dum confringūtur ossa mea. Pro quo hebrei legūt. In occisione vel interfectione ossium meorum. Vnde beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Cum me interficerent in ossibus meis. Ezech.21. Vt aperiat os in cede.

רָצַח Occidere Interficere רֹצֵחַ מְרַצֵּחַ Occisor. Homicida רֶצַח Interfectio Cedes.

רָצַע Rasaa. perforare. Exo.21. Perforabitq; aurem eius subula. Et inde מַרְצֵעַ Marsea. i. subula qua perforatur vt in predicto loco. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

רָצַע Perforare. מַרְצֵעַ subula

רֶצֶף Reseph. pauimentū. calculus. s. ignitus: aut pruna vel carbo. & scribitur cum he vel thau in fine. Ester.1. Super pauimentū smaragdino & pario stratū lapide. Ezech.40. Et pauimentum stratum in atrio. & in eodem.42. Cōtra pauimentum stratum lapide. Scribitur etiam cum mē in principio & dr̄ מַרְצֶפֶת Marsepheth. 4. Reg.16. Et posuit super pauimentum stratum lapide. Et inde רָצוּף Rasuph. q̄ est participium passiuum. i. pauimentatum seu stratum. Canti.3. Media charitate cōstrauit. i. strauit. Pro quo hebrei legunt. In medio eius pauimentatum seu stratum charitate vel amore. Item רִצְפָּה rispha. i. calculus. s. ignitus. seu pruna vel carbo. Esa.6. Et in manu eius calculus: quem forcipe tulerat de altari. Et in plurali רְצָפִים resaphim. 3. Reg.9. Et ad caput suum subcinericius panis. Pro quo he. le. Panis prunarū. i. coctus sub prunis vel carbonibus.

רֶצֶף pauimētū. מַרְצֶפֶת pauimētū רָצוּף Pauimentatum. רִצְפָּה Calculus. רְצָפִים Prune.

רַק Rac. tātūmodo. solūmodo. dūmodo. quippe. nanq̄te. veruntamen. Geñ.14. Exceptis his que comederūt iuuenes. Pro quo hebrei legunt. Exceptis tātūmodo his que comederūt iuuenes. & in eodem.19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. Deut.3. Solus quippe og rex basam. Et in eodem. Custodi igitur te ipsum. pro quo hebrei legunt. Veruntamen custodi te ipsum. & in eodem.15. Si tu audieris vocē dñi dei tui. Pro quo he. le. Tantūmodo si audieris vocem domini dei tui. & in eodem. Hoc solum obseruabis vt sanguinem eorum nō comedas. i. solūmodo. Iosue.1. Tantū sit dominus deus tecum.

רַק tātūmodo Dum mō. Solum. Verūtamē Tantum.

רָקַק Racac. spuere. & scribitur cum simplici coph. Leuit.15. Si saliuā huiusmodi homo iniecerit. Deut.25. Et spuet in faciem eius. Iob.30. Et faciem meam cōspuere nō verentur. Et inde רוֹק ruc. i. sputum siue saliua. Iob.7. Nec dimittis me: vt glutiam saliuā meam. Item רַק racac. i. tenuis. seu macilentus. & scribitur cū simplici coph. Geñ.41. Et ecce has sequebantur alie septem boues in tantum macilente. Vide etiam de hoc supra in dictione רִיק ric. Et inde רָקִיק recic. i. laganum: seu placenta tenuis. Exo.29. Laganā quoq; azyma oleo lita. Et inde רַקָּה raca. i. temp9 capitis. Iudi.4. Et posuit supra tempus capitis eius clauū. & in eo.5. Et perforauit tēpus eius. Canti.3. Sicut fragmen mali punici ita gēne tue. Pro quo he. le. Ita tempus tuum.

רָקַק Spuere. Cōspuere. רוֹק saliua. רַק Macilēte. רָקִיק Laganum רַקָּה tēps capitis

רָקַב Racab. putrescere. cōputrescere. Prouer.10. Et nomē impiorum putrescet. Esa.40. Forte lignū & imputribile elegit artifex. Pro quo he. le. Lignū quod nō putrescat elegit. Et inde רָקָב racab. i. putredo. Iob.13. Qui quasi putredo cōsumendus sum. & aliqñ scribitur cum nū in fine & dr̄ רִקָּבוֹן recabon. vt in eodē.41. Et lignū putridū es.

רָקַב Putrescere רָקָב Putredo רִקָּבוֹן Putridus

רָקַד Racad. saltare. subsilire. ps.28. Et cōminuet eas tanq̄ vitulum. Pro quo hebrei. le. Et subsilire faciet eas tāq; vitulum. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et dispergent eas tanq̄ vitulum. Ps.103. Montes exultauerunt vt arietes. pro quo beatus hieronymus trāstulit. Montes subsilierunt vt arietes. & in eodem. Mōtes exultastis sicut arietes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Montes subsaltastis sicut arietes. Eccl's.3. Tempus plangēdi: & tempus saltandi. Esa.13. Et pilosi saltabunt ibi. Ioel.1. super capita mōtium exilient. Naū.3. Et equi frementis & quadrige feruētis. Pro quo he. le.. Et quadrige saltantis siue subsilientis.

רָקַד subsilire. subsaltare. saltare. Exilire.

רָקַח Racach. cōficere. seu pigmenta facere: aut condire: cōmiscere vel componere. s. more pigmentariorum vel vnguentariorū. Exo.30. Hō quicūq; talē cōposuerit. 1. Paralipo.9. Filii autem sacerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant. Ezech.24. Et coquatur vniuersa cōmixtio. Pro quo hebrei legūt. Et cōmisce confecturam siue cōmixtionem vel confice confectionē. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatū. Et inde רֹקֵחַ roccach. i. pigmentarius. seu vnguentarius. Exo.30. Compositum opere vnguentarii mixtum. Et in plurali רֹקְחִים rocchim. i. vngentarii vel pigmentarii. Et in plurali feminino רַקָּחוֹת racachoth. 1. Reg.8. Filias quoq; vestras faciet vnguētarias. & illa cōmixtura vel confectio dicitur רֹקַח rocach. siue רֶקַח recach. aut מִרְקַחַת Mercachath. vt in aliquibus locis predictis. & 1. Paralipo.16. Que erāt pigmentariorū arte confecta. Iob.41. Quasi cum vnguenta bulliunt. Canti.5. Consite a pigmētariis. & in eodem.8. Dabo tibi poculū de vino condito. Esa.57. Multiplicasti pigmenta tua.

רָקַח cōponere. conficere. cōmiscere. רֹקֵחַ Vnguentarius. רֹקְחִים vnguētarii רַקָּחוֹת vnguētarie. רֹקַח מִרְקַחַת confecta. Vnguenta conditum. Pigmēta. רִקְחִים

רָקַם Racam. variegare. polymitare. i. opere polymito siue opere vario intexere: vel diuerso colore vestē contexere: siue acu depingere. Exo.26. Coccoq; bis tincto & bysso retorta opere plumario. i. polymitario. & i eo.28. Facies & baltheū opere plumarii. & in eo.36. Vt faciant opere abietarii polymitarii ac plumarii. ps.138. & substantiā meā in inferiorib9 terre. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Imaginatus sum in inferioribus terre. i. contextus sum diuersitate mēbrorū & ossibus ac carne. Et inde רִקְמָה Ricma. i. vestis varii coloris: siue opere vario contexta. Iudi.5. Vestes diuersorū colorū sisare tradūtur in predā & supellex varia ad ornanda colla congeritur. Vbi ponitur tā in singulari q̄ in plurali. ps.44. In vestitu deaurato circū amicta varietate. Ezech.17. Plena plumis & varietate.

Opus plumarii. Imaginari רִקְמָה Vestes diuersorum colorum. Varia. Varietas.

רָקַע Racaa. extendere. expandere. producere. stabilire. firmare. allidere. s. pede. Exo.39. Inciditq; bracteas aureas: & extenuauit i fila. Pro quo he. le. Et extēdit bracteas aureas siue laminas aureas: & incidit fila. i. p̄duxit aurū in laminas: & incidit ex eis fila. Nu.16. Et produxit ea in laminas. Iob.37. Tu forsitā fabricatus es cū eo celos. Pro quo hebrei legunt. Nunquid extendisti cū eo celos. Esa.40. Aut artifex auro figurauit illud. Pro quo he. le. Et artifex auro extendit illud. i. produxit illud. Hiere.10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Pro quo hebrei legunt. Argentū extensum. i. in laminas productum. Et inde רִקֻּעִים ricuim idest extensiones. seu lamine vel bractee. Nume.16. Et producat ea in laminas. Significat etiā predicta dictio firmare siue stabilire. ps.135. Qui firmauit terrā sup aquas. Esa.44. Stabiliens terram: & nullus mecum. Sed etiam in predictis locis hebrei legunt extendens terram. Et inde רָקִיעַ Racia. idest firmamentum. Geñ.1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Et in eodem. Vocauitq; deus firmamentum celum. Ezech.1. Et similitudo super caput animalium firmamenti. Hebrei tamen in predictis locis legunt extensionem seu expansionem. Significat etiam predicta

רָקַע Extendere. Producere רִקֻּעִים Lamine. Firmare. stabilire. רָקִיעַ firmamētū Extensio.

dictio רקע Racaa calcare: seu allidere vel percutere pede.2.Reg.22.Cõminuam eos atq; confringam. Pro quo hebrei legunt. Atq; calcabo seu allidã. Ezech.6. Et allide pede tuo. & in eo.28. Pro eo quod plausisti manu & percussisti pede.

רשש Rasas.depauperare..seu pauperẽ esse.destruere.conterere.Prouer.13. Et est quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Hiere.5. Et cõteret vrbes munitas tuas. Malach.1. Quod si dixerit idumea destructi sumus.i.pauperes facti sumus. Vide etiam de hoc supra in dictione רוש ros.& inde תרשיש Tharsis.quod significat lapidẽ preciosum. Pro quo beatus hieronymus trãstulit chrysolithũ. Exo.28. In quarto versu chrysolithus onyx & berillus. Ezech.28. Chrysolithus & onyx berillus. Dañ.10. Et corpus ei⁹ q̃si chrysolithus in alio vero loco trãstulit hyacinthũ. Canti.5. Plene hyacinthis.est etiam tharsis nomen viri nepotis iapheth. Geñ.10. Filii autem iauan elisa & tharsis. est etiam nomen prouincie que a successoribus predicti habitata fuit. p̃s.71. Reges tharsis & insule munera offerẽt. Esa.2. Et super omnes naues tharsis. Hiere.10. Argentum inuolutum de tharsis affe retur. Ione.1. Vt fugeret in tharsis. Et aliquando beatus hieronymus transtulit carthaginem. Ezech..27. Carthaginẽses negociatores tui. Ponitur etiam pro mari. Esa.23. Vlulate naues maris. & vt ait beatus hieronymus sup predicto loco. Tharsis lingua hebraica proprie mare appellatur.

רשה Rasa.licentia.facultas.& scribetur cum iod & nun in fine & dicitur רשיון risson. Pro quo beatus hieronymus transtulit preceptum. Esd.3. Secundum quod preceperat cyrus rex persarum. Pro quo he.le. Secundum licẽtiam siue facultatem cyri regis persarum.

רשם Rasam.signare. sigillare.cõstituere. Dañ.5. Scripsit quod exaratũ est.i.qđ signatũ vel sigillatum est.& in eo. Et cõfirma sententiam & scribe decretũ. Pro quo he.le. Et scribe & signa scripturam. & in eodem. Porro rex darius proposuit edictum & statutum. Pro quo he.le. Signauit scripturam vel statutum. & in eodem. Quod cum daniel comperisset constitutam legem. & in eodem. De edicto quod cõstituisti. & in eodem.10. Annũciabo tibi q̃ expressum est in scriptura veritatis.idest quod signatum vl sigillatum est in scriptura veritatis.

רשע Rasaa. impium esse.impie agere. iniq; facere. condẽnare.2. Paralipo.20. Cuius opera fuerunt impiissima. Iob.10. Si impi⁹ fuero: ve mihi. p̃s.17. Nec impie gessi a deo meo. Eccl's.7. Ne ĩpie agas multũ. Dañ.9. Peccauim⁹ iniquitatẽ fecimus: iniq; egimus. significat etiam condẽnare.s.quãdo est verbũ tertie coniugationis. Exo.22. Et si illi iudicauerint duplũ restituet proximo suo. Pro quo he.le. Quem iudices condemnauerint: duplum reddet proximo suo. Iob.15. Condẽnabit te os tuũ & non ego. & in eodem.34. Aut qui iustus est in tantum condemnas. & in eodem. Quis est qui condẽnet. Ponitur etiam pro superare quod est idem quod condẽnare.1.Reg.14. Et quocunq; se verteret superabat. Et inde רשע rasaa.i.impius seu iniquus aut condẽnatus: siue reus. Nu.15. Nõ accipietis precium ab eo qui est reus sanguinis. Iob.27. Sit sicut impius inimicus me⁹. p̃s.108. Cum iudicatus fuerit exeat cõdẽnatus. Esa.3. Ve impio in malum. Ezech.3. Si dicente me impio morte morieris. & in eodem. Vt auertatur impius a via sua mala Et in plurali רשעים resaim. p̃s.1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in genere feminino רשעה risaa. siue מרשעת Mirsaath.2. Paralipo.28. Athalia impiissima & filii eius destruxerunt domum dei. Ezech.5. Et contempsit iudicia mea: vt plus esset impia. & inde רשע resaa.idest impietas.malignitas.iniquitas. Deut.9. Non aspicias duritiem populi huius & impietatem. p̃s.83. Magis q̃ habitare in tabernaculis peccatorum. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Magis q̃ habitare in tabernaculis impietatis. Eccl's.3. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. & in eodem.8. Nec saluabit impietas impium: & aliquando scribitur cum he vel thau in fine. Deut.9. Et propter impietatẽ suam iste delete sunt. & in eodẽ. Quia iste egerunt impie.i.propter impietatem suam. Zach.5. Hec est impietas.

רשף Reseph.volucris.auis.diabolus.lampas.seu carbo.s.ignitus. Deut.32. Et deuorabunt eos aues. Iob.5. Homo nascitur ad laborem & auis ad volandũ. p̃s.75. Ibi confregit potentias arcuum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.trãstulit. Ibi confregit volatilia arcus.i.sagittas arcus.& dicũtur sagitte volatilia propter velocitatem motus. Ponitur etiam pro diabolo. Abach.5. Et egredietur diabolus ante pedes eius. Ponitur etiam pro lampade. Canti.8. Lampades eius lampades ignis atq; flãmarum.

רשת Reseth.rete.siue retiaculum. Exo.28. Craticulamq; im modũ retis eneam. Iob.18. Immisit enim in rete pedes suos. p̃s.9. In laqueo isto quem absconderunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. in rete isto. & in eodẽ. Dum attrahit eũ in laqueo suo. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum attraxerit eum ad rete suum. Osee.7. Et cũ profecti fuerint: expandã super eũ rete meũ.

רתת Retheth. tremor. siue horror. Osee.13. Loquente ephraim: horror inuasit israel.

רתח Rathach.feruere.bullire. Iob.30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. & in eodem.41. feruescere faciet quasi ollã profundũ. Ezech.24. Efferbuit coctio ei⁹.

רתם Ratham.ligare: siue sternere equum vel quadrigam. mich.i.tumultus quadrige. Pro quo he.le. Liga siue sterne quadrigam. Item רתם Rothem.nomen est arboris. Pro quo beatus hieronymus transtulit iuniperum.3. Reg.19. Et sederet subter vnã iuniperum. Et in plurali רתמים rethamim. Iob.30. Et radix iuniperorum: cibus eorum. Ps.119. cum carbonibus desolatoriis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. cũ carbonibus iuniperorum.

רתק Rathoc.catena. Hiere.7. Fac conclusionem. Pro quo hebrei legunt. Fac catenam. Et in plurali רתקות Rethucoth. Pro q̃ beatus hiero. transtulit laminas.3. Reg.6. Et affixit laminas clauis aureis. Pro quo he.le. Et transire fecit catenis aureis.i.ex vna parte parietis ad aliam. Esa.40. Et laminis argenteis argẽtarius. Et inde verbũ רתק Retha qđ signat concatenare.i.catenis vel compedibus ligare. Nañ.3. Et oẽs optimates eius cõfixi sunt in cõpedibus.i.concatenati vel ligati sunt. Significat etiã rumpere vel dissoluere. Eccl's.12. Anteq̃ rumpatur funiculus argenteus.

De insipientibus a littera ש Sin.

Ista littera sin. שׁ.in cõpositione qñ preponitur verbo siue aliis partib⁹ orõnis signat quia: siue qm̃ aut q̃. p̃s.135. quia in humilitate nr̃a memor fuit nr̃i. Eccl's.2. Et vidi q̃ tm̃ precederet sapiẽtia stultitiã. & in eo.7. Ne dicas quid cause est q̃ priora tẽpora meliora fuere. & in eo. Viuẽtes sciũt se esse morituros. Pro quo he.le. Sciunt q̃ morituri sunt. Canti.1. Nolite me cõsiderare q̃ fusca sim. & ĩ eo. Quia decolorauit me sol. & in eo.5. Quia caput meũ plenũ est rore. Et in eo. Quia sic adiurasti nos. Est ẽt relatiuũ. & est oĩs gñris & vtriusq; numeri. p̃s.135. Qui pcussit egyptũ cũ primogenitis suis. Eccl's.2. Vltra oẽs qui fuerunt ante me. & in eo. Ad vniuersa opera que fecerant manus mee & ad labores in quibus frustra sudaueram. Canti.1. Iudica mihi quem diligit anima mea. Et in eo.3. In diademate quo coronauit eũ mater sua. Et in eo.6. Que ascenderũt de lauacro. & qñ preponitur ei dictio עד ad tunc significat vsq;quo: siue dum aut donec. Canti.1. Dum esset rex in accubitu suo. Et in eo. Donec ipsa velit. Et in eo.3. Inueni quẽ diligit anima mea. p quo he.le. Vsq;quo siue donec inueni quem diligit anima mea. Et in eodem. Donec aspiret dies.

שש Ses.byssus quod est genus lini candidissimi. Geñ.41 Vestiuit eũ stola byssina. Exo.25. Et Lyssum & pilos caprarum. & in eo. & bysso retorta. Itẽ שש ses.idest sex.de quo vide infra in dictione ששה sisa.

ששא Sasa.psuadere. Btũs hiero.trãstulit educere. Ezech.39. Et educam te.idest persuadendo educam.

ששה Sisa.Sex. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus. & in eo.28. Sex noĩa in lapide vno: & sex reliq̃ in lapide altero. & in ge.fe. scribitur sine he & dr̃ שש ses. Prouer.6. Sex sunt que odit dñs. & aliqñ scribitur cũ tau in fine & dicitur ששת seseth. Exo.16. Sex diebus colligite. & in eo.20. Sex diebus opaberis. & in eo. Sex enim diebus fecit deus celũ & terrã. & inde verbũ ששה Sasa: quod signat Sextare.i.sextam partem tollere: seu in sex partes diuidere Ezech.45. Et sextã partẽ ephi de choro hordei. pro q̃ he.le. Et sextabitis ephi de mensura hordei. Et inde ששים Sisim.i.sexaginta. Canti.6. Sexaginta sunt regine.

שושן Susan. Liliũ.3.Reg.7. Et foliũ repandi lilii. & in titulo psalmi.59. vbi dr̃ in finẽ pro his qui cõmutabuntur in tituli scriptiõe. p quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. trãstulit victori pro liliis testimonii. & aliqñ scribitur cũ he vel tau in fine. Cant.2. Ego flos campi & liliũ conualliũ. & in eo. Sicut liliũ inter spinas. & in plu. שושנים Sosanim. Vt in eo. Qui pascit ĩter lilia. & in eo.5. Labia eius lilia distillantia. Et in eo.6. Et lilia colligat. Et in titulo psalmi.44. Vbi dr̃ in fine.pro his qui cõmutabũtur. pro quo btũs hiero.i ps. iuxta he.ve: trãstulit victori p liliis. est ẽt שושן susan nomẽ pprĩu ciuitatis. Ester.2. erat vir iude⁹ ĩ susis ciuitate.

ששר Sasar.color rubeus.aut miniũ.i.terra rubea qua pictores vtũtur. & dr̃ sinopis a sinope vrbe vbi inuenitur. Hiere.22. Et facit laquearia cedrina pingitq; sinopide Ezech.23. Imagines chaldeorũ expressas colorib⁹. p quo he.le. Imagines chaldeorum depictas sinopide siue minio.

שאב Saab.haurire. Geñ.24. Eo tpe quo solẽt mulieres egredi ad hauriendã aquã. & in eo. Vt hauriret aquã: & haustã oĩbus camelis dedit. Ruth.2. de quibus pueri mei bibunt. pro quo he.le. Quas pueri hauriunt. Esa.12. haurietis aquas in gaudio. & inde משאבים masabim.i. loca vñ aquã hauriũt. Iudi.5. & hostiũ suffocatus est exercitus. pro quo he.le. Inter hauritiones.i.inter loca vbi aq̃ hauriũtur.

שאג Saag.rugire. Iudi.14. Apparuit catulus leonis seu⁹ & rugiẽs. p̃s.35. rugiebam a gemitu cordis mei. Ps.103. Rugiẽtes vt rapiãt. Hiere.2. Sup eũ rugierũt leones. & in eo.25. Dñs de excelso rugiet: & de habitaculo sancto suo dabit vocẽ suã: rugiẽs rugiet sup decorẽ suũ. Amos.3. Nũquid rugiet leo in saltu. & in eo. leo rugit: quis nõ timebit. & inde שאגה Saaga.i.rugitus. Iob.4. Rugitus leõis & vox leene. Esa.5. Rugitus eius vt leonis. Et in plu. שאגות Saagoth. Iob.3. Et quasi inundantes aque: sic rugitus mei.

שאה Saa. Desolare. deuastare.sonare.admirari. seu cõtẽplari cũ admiratiõe. Esa.6. Donec desolẽtur ciuitates absq; habitatore. & in eo. Et terra relinquetur deserta. pro quo he.le. Et terra desolabitur siue deuastabitur desolatione. Et in eo.37. Et factũ est in erradicatione colliũ cõpugnantiũ. pro quo hebrei legunt. & erit ad deuastandũ siue ad desolãdũ colles pullulantes siue compugnãtes. & inde שואה Soa siue שאיה Seia aut משואה Mesoa.i.desolatio: vel deuastatio: aut calamitas: vel miseria. Iob.30. squallẽtes calamitate & miseria. p̃s.34. Veniat illi laqueus quẽ ignorat. p quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve.trãstulit. Veniat ei calamitas. & in eo. Restitue aĩam meã a malignitate eorũ. p quo btũs hiero.trãstulit cõuerte aĩam meã a calamitatib⁹ eorũ. Prouer.1. Cũ irruerit repẽtina calamitas. & in eo.3. & irrũpẽtes potẽtias impiorũ. p quo he.le. & a deuastatione vel a calamitate impiorũ cũ venerit. Esa.42. & calamitas opprimet portas. Signat ẽt p̃dicta dictio sonare. Esa.17. & tumultus turbarũ: sicut sonitus aquarũ multarũ sonabũt. & inde שאון Saon.i.sonit⁹ siue strepitus aut tumultus: vt in p̃dicto loco. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. & supra in eo.6. & populus eius & sublimes eius gloriosiq; ei⁹. pro quo he.le. & descẽdet pulchritudo eius & tumultus ei⁹ & sonitus eius: & qui gloriatur in eo. & aliqñ scribitur cum he in fine & dr̃ שואה Soa. Ezech.48. Ascẽdẽs aũt quasi tẽpestas venies. p quo he.le. quasi sonitus siue strepitus venies. ponitur ẽt שאון Saon p pplo: pp ei⁹ tumultũ & strepitũ. Esa.66. Vox populi de ciuitate. Signat ẽt p̃dicta dictio שאה Saa admirari siue contemplari cum admiratione. Geñ.24 Ipse autem contemplabatur eam tacitus.

שאט Saat.cõtemnere.despicere.spernere.seu aduersari. Ezech.16. Filiarũ palestinarũ qui ambiũt te p gyrũ pro quo he.le. Qui cõtẽnũt te vel aduersantur tibi p gyrũ Et in eo.28. Qui aduersabantur eis. & inde שאט Seat.i.cõtẽptus vel despectio. Ezech.25. & gauisa ex toto affectu supra terra israel. p quo he.le. Ex toto contẽptu vel despectu tuo in aĩo. sed btũs hiero.trãstulit sensũ. & in eo.36. Cũ gaudio & toto corde ex aĩo. pro quo he.le: Cum gaudio totius cordis. & cum contemptu vel despectu animi.

שאל Saal.interrogare.querere.petere.postulare.cõmodare.mutuare.mutuo accipere. Geñ.32. Interrogauit eũ iacob: dic mihi quo appellaris noĩe. & in eo. Cur q̃ris nomẽ meũ. & in eo.43. Interrogauit nos hõ p ordinẽ. Et in eo. Interrogauit eos dicẽs. Exo.13. Cũq; interrogauerit te filius tu⁹ cras. Nu.27. Eleazar sacerdos cõsulat dñm.i.interroget. Deut.32. Interroga patrẽ tuũ.1.Reg.23. cõsuluit ergo dauid dñm.i.interrogauit vel quesiuit a dño. & in eo.25. & salutabitis ex nomine meo pacifice. pro quo he.le. & interrogabitis eũ noĩe meo pro pace.i.si valet ille & oĩa sua. & in eo.30. Salutauit eos pacifice.i.interrogauit eos p pace: sicut supra.2.Reg.20. Qui interrogant: interrogẽt in abella. Iob.21. Interrogate quẽlibet de viatoribus. p̃s.34. Que ignorabã: interrogabãt me. Signat ẽt petere siue postulare: aut mutuo accipere. Exo.3. Sed postulabit mulier a vicina sua. & in eo.11. Vt postulet vir ab amico suo & mulier a vicina sua. Et in eo.12. Et petierunt ab egyptiis vasa argentea. & in eo.22. Qui a proximo suo quicq̃ horũ mutuo postulauerit.1.Reg.1. Eo quod a dño postulasset eũ. Et in eo. Quem elegistis & petistis. & in eo.20. rogauit me obnixe: vt iret in bethlẽ. p quo he.le. postulãs postulat⁹ fuit a me.i.a me petiuit licẽtiã.4.Reg.6. & hoc ipm mutuo acceperã. p quo he.le. Et hoc ipsũ postulatũ fuerat.i.mutuo acceperã sicut ẽ in lr̃a nr̃a. Nee.2. Rogaui regẽ & veni ĩ ierusalẽ: p quo he.le. postulatus sum a rege.i.petiui ab eo licẽtiam. Ps.2. Postula a me. Ps.108. Nutãtes trãsferãtur filii ei⁹ & mẽdicẽt.i.petãt elemosynã. Esa.7 Pete tibi signũ. Zach.10. petite a dño pluuiã. Signat ẽt cõmodare siue mutuare.s. qñ est verbũ tertie cõiugatiõis. Exo.12. vt cõmodarent eis.1.Reg.1. Idcirco & ego cõmodaui eũ dño cũctis dieb⁹ quibus fuerit accõmodatus dño. & inde שאלה Seela.i. petitio: siue interroatigo. Iudi.8. vnã petitionem postulo a vobis.

Iob.6.Quis det vt veniat petitio mea.& aliqñ scribitur si- ne aleph.1.Reg.1.Deus israel det tibi petitionē tuā.& i plu. שְׁאֵלוֹת Seeloth.siue מִשְׁאֲלוֹת Misaloth.Ps.19. impleat dñs oēs petitiōes tuas.Itē שְׁאוֹל Scol.i.infern⁹ siue inferus:aut fouea: vel sepulchrū.Geñ.37.Descēdā ad filiū meū cū do- lore in infernū.& in eo.42.Et deducetis canos meos cum dolore ad inferos.3.Reg.2.Et nō deduces caniciē eius pa- cifice ad inferos.Iob.17.Si sustinuero:infern⁹ dom⁹ mea est.ps.48.Sicut oues in inferno posite sunt. Et in eo. Ve- rūtamē deus redimet aiām meā de manu inferi. Ps.85.Et eruisti animā meā de inferno inferiori.Prouer.15.Infern⁹ & pditio corā dño.Esa.14.Infernus subter te cōturbatus est.& dicunt hebrei ꝙ ēt signat foueam vel sepulchrum.

שָׁאַן Saan. Quiescere.pacatum esse.abundare seu fertilē esse.& scribitur cū duplici nū.Iob.3.& quōdā vincti pariter sine molestia.pro quo he.le.Simul vincti quiescēt. i.qui quōdā erāt vincti:tunc quiescēt & erunt sine molestia. Prouer.1.Et abūdātia perfruetur timore malorū sublato. Pro quo he.le.Et requiescet a timore malo. Hiere. 46.Et reuertetur Iacob & requiescet & prosperabitur.i. opulen- tus erit.& in eo.48.Fertilis fuit moab ab adolescentia sua. & inde שַׁאֲנָן Saanan.i.opulentus: seu pacatus vel quietus. Iob.12.Lampas cōtēpta apud cogitationes diuitis.i.opu- lenti.Esa.33.Oculi tui videbūt ierusalē habitationē opulē- tam.& in plu.שַׁאֲנַנִּים Saananim. Amos.6. Ve qui opulē- ti estis in sion.& in plu.fe.שַׁאֲנַנּוֹת Saananoth.Esa.32.Mu lieres opulēte surgite.& in eo. obstupescite opulente.& ali qñ scribitur cū lamed in medio & dicitur שַׁלְאֲנָן Salanan. Iob.21.Diues & felix.pro quo he.le.pacatus siue quietus vel opulētus & pacificus.Itē שָׁאוֹן Saon..i. sonitus siue tu- multus.De quo vide supra in dictione שָׁאָה Saa.

שָׁאַף Saaph.bibere.glutire.absorbere.anhelare. attrahe- re.s.halitū siue ventū.desiderare:cōterere.cōculcare Iob.5.& bibēt sitientes diuitias eius.i.glutient. Esa.42. Dissipabo & absorbebo simul.signat ēt attrahere vētū vel deglutire vētū seu spūm.Hiere.2.In desiderio aīe sue attra xit ventū.& in eo.14.Attraxerunt vētū quasi dracōes.po- nitur ēt p desiderare.Iob.7.Sicut seru⁹ desiderat vmbrā. Et in eo.36.Ne ptrahas noctē.pro quo he.le.ne desideres noctē.Potest ēt legi sicut est in lra nra:scdm aliā significatio nē.ponitur ēt p reuertere.Eccls.1.Oritur sol & occidit & ad locū suū reuertitur.s.quasi anhelās vel desiderās reuerti tur.Signat ēt cōterere siue cōculcare.ps.55. Miserere mei deus:qm cōculcauit me hō.& in eo.Cōculcauerunt me ini mici mei.ps.56.Dedit in opprobriū cōculcātes me.Amos 2.Qui cōterūt sup puluerem terre capita pauperum. & in eo.7.Audite hoc qui cōteritis pauperem.

שָׁאַר Saar.remanere.relinquere.dimittere.s.reliquias.su peresse:siue reliquū esse. Exo.10.Nō remansit nec vna quidē in cūctis finibus egypti.Nu.11. Remāserāt autē in castris duo viri.Ios.10. Non dimisit in ea saltē paruas re liquias,i.nō reliquit.& in eo.Nō reliquit in ea vllas reliqui as.1.Reg.16.Adhuc reliquus est paruul⁹.2.Reg.14.Vt nō supersit viro meo nomē & reliquie super terram.4.Regū. 25.reliquā populi partē que remanserat in ciuitate. Et in eo.Populo aūt qui relict⁹ fuerat in terra iuda: quē dimise rat nabuchodonosor.Iob.21.Cū respōsio vra repugnare ostensa sit veritati.pro quo he.le.& respōsio vra remanet si ue relinquitur falsa.& btūs hiero.trāstulit sensū.Esa.1.Nisi dñs exercituū reliquisset nobis semē.& in eo.4.Et erit om nis qui relictus fuerit in sion.& in eo.24.Relicta est in vr- be solitudo.Amos.5.reliquētur in ea cētū. & aliqñ scribi- tur cū duplici aleph.scilicet ante sin & post sin.vt Ezech.9. Et cede cōpleta remāsi ego. vbi ponitur נְאֶשְׁאַר Nesaar pro נִשְׁאַרְתִּי Nisarthi.& inde שְׁאָר Sear.i.reliquum siue re manēs:aut reliquie.Esa.10.Et reliquie ligni saltus eius.& in eo.Reliquie cōuertētur:reliquie inquā iacob. Et in eo. 14.& perdā de babylone nomē & reliquias & germē.Ma- lach.2.Et residuū spūs eius est.& aliqñ scribitur cū iod & thau in fine & dr שְׁאֵרִית Seerith.4.Reg.19.Fac orationē pro reliquiis que reperte sunt.ps.75.Et reliquie cogitatio nū.Soph.3.Reliquie israel nō faciēt iniquitatē.& aliqñ scri bitur sine aleph.1.Paralip.12.Sed & oēs reliquie ex israel vno corde erāt.Hiere.15.Si nō reliquie tue in bonū. Sed i pdicto loco aliqui hebrei dicūt ꝙ deriuatur a dictiōe שְׁרָה Sara:que in lingua chaldaica signat soluere. Vnde ipsi le- gunt.Si nō solui te in bonū. Item שְׁאֵר Seer.idest caro.ps. 72.Defecit caro mea & cor meū.Ps.77.Aut pparare men sam populo suo.Pro quo btūs hiero. in psal.iuxta he.ve. trāstulit.Aut preparare carnem populo suo Et ī eo. & plu- it sup eos quasi puluerē carnes.Hiere.51.Iniquitas mea & caro mea sup babylonē.Mich.6.Qui comederūt carnē po puli mei.Ponitur ēt pro corpore.Prouer.5.Cū cōsumpse- ris carnes tuas & corpus tuū.Signat ēt consanguineū: seu cognatū: aut propinquū vel pximū cōsanguinitate.Leuit. 18.Oīs homo ad proximā sanguinis sui non accedat.& in eo.21.Nisi tm in cōsanguineis atq; propinquis. Significat ēt alimētū vel cibū.Exo.21.Quod si alterā ei acceperit: p uidebit puelle nuptias:& vestimenta & preciū pudicicie nō negabit.Pro quo he.le.Si alterā acceperit ei alimentū siue cibū & vestimētū eius nō minuat.& aliqñ scribitur cū mē in principio.Exo.8.Et in reliquias ciborū tuorū. & in eo. 12.Ligās in palliis posuit sup humeros suos. p quo he.le. Cibos suos ligatos in pallis suis super humeros suos. Deut. 28.Et benedicte reliquie tue.pro quo hebrei legunt.Et ci- bi tui.idest reliquie ciborum tuorum.

שְׂאֹר Seor.Fermentum.Exo.12.In die primo nō erit fer mentum in domubus vestris.Leuit.22.Nec quicquā fermenti & mellis adolebitur in sacrificio.

שְׂאֵת Seeth.tumor.siue diuersus color in corpore humāo exortus.Leuit.13.In cuius cute et carne ortus fuerit diuersus color.De quo vide supra in dictione נָשָׂא Nasa.

שָׁבַב Sabab.vertere.reuertere.decipere.circūagere.vaga- ri.Ezech.38.Ad terrā que reuersa est a gladio. Mich 2.Reuertatur qui regiones nras diuidat.Vide ēt de hoc in- fra in dictione שׁוּב Sub.signat ēt pdicta dictio vagari.Esa. 57.Et abiit vagus in via cordis sui.Hiere.50.Fecerūtq; va gari in mōtes. Signat ēt decipere vel circūagere. Esa.47. Sapientia tua & scientia tua hec decepit te.Ezech.38.Et cir cūagā te:& ponā frenū in maxillis tuis.Itē שְׁבִיב Sebib.i. scintilla seu flāma.Iob.18. Nec splendebit flāma ignis ei⁹ & in plu.שְׁבָבִים Sebabim.pro quo btūs hiero.trāstulit ara- nearū telas.Osee:8. Qm in aranearū telas erit vitulus sa marie:& aliqui he.le.In scintillas erit vitulus samarie.& in lingua chaldaica dr שְׁבִיבָא Sebiba.Dañ.3. Interfecit eos flamma ignis.& in plu. שְׁבִיבִין Sebibin.Dañ.7.thronus eius flamme ignis.

שָׁבָה Saba.captiuare.captiuū ducere.capere.s. captiuū vel predam.Geñ.14. Quod cum audisset Abraā capti- uum videlicet loth.pro quo hebrei legunt.& audiuit abra- am ꝙ captiuatus vel captiuus ductus esset frater suus. Nu.21.Duxit ex eo predam.pro quo hebrei legunt. & ca- ptiuauit ex eo captiuitatē.Deut.21.Captiuosq; duxeris.Iu di.5.Surge barach & apprehende captiuos tuos.idest cap- tiua.1.Reg.30.& captiuas duxerunt mulieres. Et in eodē. & filios suos & filias ductas esse captiuas. Esa.14. Et erunt

capientes eos qui se ceperant.pro quo hebrei legūt.& erūt captiuantes eos qui se captiuauerāt.Hiere.41. Omnis po pulus quem ceperat ismael.Et in eodem.43. Et captiuos ducet illos.& in Abdia.Quando capiebant alieni exerci- tum eius.& inde שְׁבוּי Sabui.idest captiu⁹.& in ge.fe.שְׁבוּיָה Sebuia aut שְׁבִיָּה Sebiia.Esa.52.Captiua filia sion. & ī plu- rali שְׁבוּיוֹת Sebuioth.Geñ.31.Quasi captiuas gladio.& in- de שְׁבִי Sebi.idest captiuitas.vt in aliquib⁹ locis predictis. & Nu.31.Tollite sūmā eorum que capta sunt. pro quo he- brei legunt.Tolle sūmā captiuitatis.Ps.67.Captiuam du- xisti captiuitatem.vbi ponitur verbum & nomen ab eo de riuatum.& aliquando scribitur cum he vel tau in fine & di citur שִׁבְיָה sibia.siue שְׁבִית Sebith.aut שְׁבַת sebat vel שבות Sebuth.Nu.21.Dedit filios eius in fugam & filias in capti- uitatem.Deut.21.& videris in medio captiuorum mulierē pulchram.pro quo hebrei legunt.Et videris in captiuita- te mulierem pulchram.idest in medio captiuorum: sicut ē in littera nostra.& in eodem.30.& reducet te dñs deus tuus in captiuitate tua.2.Paralip.28.Et reducite captiuos quos adduxistis.pro quo hebrei legunt. Et reducite captiuitatē quam cepistis.Ps.86.Auertisti captiuitatem iacob.ps.125 In conuertendo dominus captiuitatem sion.Et in eo.Con uerte dñe captiuitatē nostram. Soph.3.Cum cōuertero ca- ptiuitatem vestram.Item שְׁבוֹ Sebo.Lapis preciosus. Pro quo Beatus hieronymus transtulit Achates. Exo. 28. In tertio ligurius achates & ametistus.

שָׁבַח Sabach.Laudare.glorificari.mitigare.seu compesce re.ps.62.Labia mea laudabunt te.Ps.105. Et glorie mur in laude tua.Ps.144.Generatio & generatio lauda- bit opera tua.Et in eo.& labia mea laudabunt te. ps.147. Lauda ierusalem dñm. Signat ēt mitigare seu cōpescere. ps.64. Qui cōturbas pfundū maris sonū fluctuum ei⁹. Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit compescēs sonitum maris fremitum fluctuum eius.ps.88.Motum au tem fluctuum eius tu mitigas.Prouer.29. Sapiens differt & reseruat in posterum.idest mitigat siue compescit spiri- tum suum in posterum.

שֵׁבֶט Sebet.tribus siue familia.virga.baculus. Deut. 29. Vir aut familia aut tribus.Ios.4.& dimidiam tribū manase.& in eo.7.Et quācūq; tribū sors inuenerit.Iob.37 Siue in vna tribu siue in terra.Et in plurali שְׁבָטִים Sebatim Ios.4.Iuxta numerū filiorū israel.pro quo he.le.Iuxta nu merum tribuū filiorum israel.& in eo.7.Et applicuit israel per tribus suas.Et in eo.18.Remanserāt aūt filiorum israel septem tribus.2.Reg.7.Nunquid loquens locutus sum ad vnā de tribubus israel.Esa.19.Deceperunt egyptum angu lum populorum eius.idest tribuum eius. Significat etiam virgam seu baculum aut sceptrum.Exo.21. Qui percusse rit seruum suum vel ancillam virga. Ps.2.Reges eos in vir ga ferrea.Ps.88.Visitabo in virga iniquitates eorum.Pro uer.22.Virga discipline fugauit eum.Hiere.10.& israel vir ga hereditatis eius.Significat etiam sceptrum dominii vel principatus.Geñ.49.Non auferetur sceptrum de iuda.ps 44.Virga equitatis virga regni tui.Esa.14.Contriuit do minus baculum impiorum: virgam dominantium. Acci pitur etiam pro calamo scribe.Iudi.5.De zabulō qui exer citum ducerēt ad bellandum.pro quo hebrei legunt.De za bulon trahentes calamum scribe.

שְׂבָךְ Sabach.Cancellus: seu rēte.& scribitur cum he in fi- ne & dicitur שְׂבָכָה Sebacha.3.Reg.7.Et quasi in mo dum retis catenarum sibi inuicem miro opere contexta- rum.vbi ponitur tam in singulari q̄ in plu.4.Reg.1.Ceci ditq; ochozias per cancellos cenaculi sui.Iob.18. & in ma culis eius ambulat.i. in foraminib⁹ retis in modū cancelli facti.vnde premittitur.Misit enim in rete pedes suos. Itē שֹׂבֶךְ Sobach.i.arbor condensa & irretita in modū retis.2. Reg.18.Cumq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercū.De quo vide supra in littera samach in dictiōe סְבָךְ Sabach.Item שַׂבְּכָא sabecha.in lingua chaldaica signat in- strumentū musicū.pro quo beatus hieronymus transtulit. sambucam.Dañ.3.Fistule & cithare & sambuce.

שְׁבִל Sebil.semita.ps.76. & semita tua in aquis multis. Hiere.18.Semitis seculi.Item שֹׁבֶל sobal.i.humerus Esa.47.Discoopi humerum:reuela crura.& aliqui hebrei dicūt ꝙ signat femur:alii vero ꝙ signat plantā pedis.Item שִׁבֹּלֶת Siboleth.i.spica.Iob.24.& sicut sūmitas spice cōte- rētur.& in plu.שִׁבֳּלִים sibolim.Geñ.41.Septē spice ascēde bāt in culmine vno.Ruth.2. Vadā in agrū & colligā spicas Zach.4.Quid sūt due spice oliuarū.signat ēt שִׁבֹּלֶת sibo- leth.alueū fluminis seu fluctus aquarū.ps.68.& tēpestas di mersit me.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit Et flumē operuit me.Et in eo.Nō me demergat tēpestas a- que.pro quo btūs hiero.transtulit.Ne operiat me fluctus a- que.Esa.27.Ab alueo fluminis vsq; ad torrētē.& inde di- cunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur illud quod habetur Iudi. 12.Dic ergo seboleth:nā erat iuxta alueū fluminis: & roga bat aduersarios vt pmitteretur ei vt trāsiret flumē. & aduer sarii rñdebant ei: Nūquid ephrateus est.quo dicēte nō sum iterrogabāt eū: dic ergo seboleth.i.voca hoc flumē hoc no mine seboleth: qui respondebat cebo- -th.quia ephratei nō poterāt exprimere lrām sin sed loco eius dicebāt cin. & qd habetur in aliquibus libris nostris in predicto loco quod interpretatur spica non est in hebreo:neq; illud qd postea habetur.s.eandē lrām spicam exprimere non valens.

שַׁבְּלוּל Sabelul.vermis.ps.57.Sicut cera que fluit auferen tur.pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit. Quasi vermis tabefactus pertrāseat. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat cochleam.

שְׁבִיס Sebis.Ornamentum muliebre.pro quo beatus Hie ronymus transtulit.lunulam. & solum inuenitur in numero plurali.Esa.3.Et lunulas & torques.

שָׁבַע sabaa.iurare.Geñ.22.p me metipsū iuraui: dicit dñs Et in eo.24.Et iurauit mihi dicēs.& in eo.25.Iurā ergo mihi:& iurauit ei.Deut.6.Et per nomē eius iurabis. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis tūc signat adiurare. siue cōiurare.i.facere iurare.Geñ.24. Vt adiurē te p deū celi. Et in eo.& adiurauit me dñs meus dicēs.Exo.13. Eo quod adiurasset filios israel:Nu.5.Adiurabitq; eā:& dicet:& in- de שְׁבוּעָה Sebua siue שְׁבֻעַת Sebuath.i.iuramētū: siue iusiu randum.Geñ.26.Complēs iuramentum qd spopondi pa- tri tuo abrahe.Exo.22.Iusiurādū erit in medio Nu.5.erit q; mulier in maledictionem & in exemplū omni populo: Pro quo hebrei legunt.Eritq; mulier in maledictionē & i iuramentū.s.imprecationis: vt dicant iurando taliter mi- hi contigat sicut illi mulieri.Iudi.21.Grandi enim iuramē to se constrinxerant.Esa.65.Et dimittetis nomen vestrum in iuramētū electis meis.& in plu.שְׁבֻעוֹת Sebuoth.Abach. 1.Iuramenta tribuū que locutus es. Ezech.21. Sabbatorū ocium imitans. Pro quo hebrei legunt. Iuramenta iusiu- randa eis.Potest etiam legi sic.Septimane eis.& quia septi ma dies dicitur sabbatum: ideo poterit esse sensus sicut i lit tera nra.Item שֶׁבַע sebaa siue שִׁבְעָה Sibaa.idest septem.sed qñ est generis masculini: tunc scribitur cum he in fine:& quando est generis femenini: tunc scribitur sine he.Geñ. 21.Quid sibi volunt septē agne iste.Leuit.23.Offeretisq; cum panib⁹ septem agnos immaculatos.Et in eo.25. Nu-

merabis quoq; tibi ſeptem hebdomadas annorum.ideſt ſe
pties ſeptem. Iudi.14.Septem igitur diebus conuiuii fle=
bat ante eum.1.Reg.16.Adduxitq; iſai ſeptem filios ſuos.
Plurimi. Ponitur etiam pro pluribus.1.Reg.2.Donec ſterilis pepe=
rit plurimos. Vnde beatus Gregorius in homelia ſuper il=
lud euangelii luce.7.Rogabat autem illum quidam de pha
riſeis.Sic ait.quia enim ſeptem diebus omne tempus com
prehenditur:recte ſeptenario numero vniuerſitas deſigna
שֶׁבַע tur.hec gregorius.Significat etiam שֶׁבַע Sebaa ſepties ſiue
Septuplũ ſepties. ſeptuplum.Leuit.16.Addam correctiões veſtras ſeptuplũ.
Prouer.14.Septies cadit iuſt⁹:& reſurget.ideſt pluries.ſcri
שִׁבְעָתַיִם bitur etiã pluraliter:& dicitur שִׁבְעָתַיִם Sibaathaim. Geñ.
Septuplũ. 4.Omnis qui occiderit cain ſeptuplũ punietur.Ps.12.pur
gatum ſeptuplum.Ps.78.Et redde vicinis noſtris ſeptuplũ
in ſinu eorum.Prouer.6.Deprehenſus quoq; reddet ſeptu
ſeptẽplicit plum.Eſa.6.Et lux lune erit ſeptempliciter.Ponitur etiam
שִׁבְעָתַיִם שִׁבְעָתַיִם Sebaathaim.pro ſeptem.2.Reg.21. Et ceciderunt
ſeptem. hi ſeptem ſimul.Et inde שְׁבִיעִי Sebii.ideſt ſeptim⁹. Geñ.2.
שְׁבִיעִי Compleuitq; deus die ſeptimo opus ſuum. Iudi.14.Cum
ſeptimus q; adeſſet dies ſeptimus.1.Paralip.2. Septimum dauid .& i
שִׁבְעִים de, שִׁבְעִים Sibiim. ideſt ſeptuaginta. Nu.33.Et ſeptuagin=
ſeptuagita ta palme.Ps.89.Dies annorum noſtrorũ in ipſis ſeptuagi
שָׁבוּעַ ta annis.& ĩde שָׁבוּעַ Sabũa.ideſt ſeptimana: ſiue hebdoma=
Hebdoma da. da.Geñ.29.Imple hebdomadam dierum huius copule.&
in eo.& hebdomada trãſacta. Dañ.9. Confirmabit autem
pactum multis hebdomada vna:& in dimidio hebdoma=
שָׁבֻעוֹת de.& in plurali שָׁבֻעוֹת Sabuoth ſiue שָׁבוּעִים Sabuim.Exo.
Hebdoma de 34.Feſtiuitatem hebdomadarum facies tibi.Deut.16.Sep=
tẽ hebdomadas numerabis tibi.Dañ.9. Septuaginta heb=
plenitudo domade abbreuiate ſũt ſup populũ tuũ.Põitur ẽt ꝑ plenitu
dine.Hiere.5.plenitudinẽ annue meſſis cuſtodiẽtẽ nobis.

שָׂבַע שָׂבַע Sabaa .Saturare.ſatiare.replere . Exo.16. Et mane
panes in ſaturitate.pro quo hebrei legunt. Et mane
ſaturare. ſaturabimini panibus.Deut.8.Vt cum comederis & ſatura
tus fueris bñdicas dño deo tuo.Et in eo.31. Cũq; comede=
rint & ſaturati craſſiq; fuerint.1.Paralip.23.Igitur dauid ſe
nex & plenus dierũ.i.ſaturatus diebus. 2.Paralip.24.Se=
nuit autem ioiada plenus dierũ.ideſt ſaturatus diebus.Iob
10.Saturatus afflictione & miſeria.Prouer.1. Suiſq; conſi=
liis ſaturabuntur.Et in eo.19.Et in plenitudine cõmorabi
tur.pro quo he.le.Et ſaturatus ſiue ſatiatus commorabitur
ſatiare. Et in eo.25.Ne forte ſatiatus euomas illud.Eccl's.1.Nõ ſatu
ratur oculus videre.& in eo.4.Nec ſatiãtur oculi eius .Hie
re.5.Et ſaturaui eos & mechati ſũt.Threñ.3.Saturabitur op
probriis.Ezech.7.Animã ſuã nõ ſaturabunt. Amos.4.vt
biberent aquam: & non ſunt ſatiate.Mich.6.Tu comedes
& non ſaturaberis.Ponitur etiam pro replere. Iudi. 5.Re=
Repleri pleti prius:pro panibus ſe locauerunt . ideſt qui prius erãt
ſatiati.Iob.14.Et repletus multis miſeriis.Ps.87.quia re=
pleta eſt malis anima mea.ps.89.Repleti ſumus mane mi=
ſericordia tua.Ps.122.Quia multum repleti ſumus deſpe=
Implere ctiõe.ps .144.& imples omne animal benedictione.Pro
uer.14.Viis ſuis replebitur ſtultus. Et in eo. 27. Infernus
& perditio nunq; replebuntur.Eſa.58.& animã afflictam
שֹׂבַע repleueris.Ioel'.2.Et replebimini in eis.& inde שֹׂבַע ſabaa
ſiue שׂבַע Sobaa.i.ſaturitas.ſatietas.vbertas.fertilitas.Geñ.
Vbertas Fertilitas Abũdãtia ſaturitas. 41.Septẽ vbertatis ãni ſũt.& in eo.Ecce ſeptẽ ãni veiẽt fer
tilitatis magne.& in eo. Obliuiõi tradatur cuncta retro abũ
dãtia.i.ſatietas.Leuit.26.Et comedetis panẽ vrm in ſaturi
tate.Deut.23.Comede vuas quãtũ tibi placuerit.ꝑ quo he.
le.& comedes vuas iuxta anime tue ſaturitatẽ.i.vſq; ad ſatu
ritatẽ tuã. Prouer.3.& implebũtur horrea tua ſaturitate.&
aliquando ſcribitur cũ he in fine.Eſa.65.& canes impude

tiſſimi neſcierunt ſaturitatẽ.Ezech.16.Hec ſunt iniquita=
tes ſodome ſororis tue ſuperbia & ſaturitas panis & abun=
dantia. Aggei.1.Comediſtis & non eſtis ſatiati.pro quo he
brei legunt.Comediſtis & non ad ſatietatem.

שָׁבַץ Sabas.coarctare vel ſtringere.ſ. byſſo vel ſerico aut שָׁבַץ
auro :ſicut polymitarii faciũt in capicio veſtimẽti ne
facile rumpatur.aut includere.ſ.auro vel argẽto ſicut aurifi
ces faciunt:qui gẽmas auro vel argento includunt . Exo.
28.tunicã lineã ſtrictã.Et in eo.Stringeſq; tunicã byſſo. & ſtringere.
in eo. Incluſi auro erunt.& inde מִשְׁבְּצוֹת Miſbeſoth . ideſt Includere
capſele auree vel argentee quibus lapides precioſi includũ מִשְׁבְּצוֹת
tur.Pro quo btũs hiero.trãſtulit vncinos. Vt in eo.facies & Vncini.
vncinos ex auro.& inde שֶׁבֶץ Sabas.ideſt anguſtia ſiue tri= שֶׁבֶץ
bulatio.2.Reg.31.Quoniam tenent me anguſtie.& aliqui Anguſtia.
hebrei dicunt ꝙ ſignificat tremorem.

שְׁבַק Sabac . In lingua chaldaica ſigñat relinquere vel di שְׁבַק
mittere.Dañ.2.Et regnũ eius alteri populo non tra
detur.Pro quo hebrei legunt. Non relinquetur ſiue non di
mittetur.Et in eodem.4. Verũtamen germen radicũ eius Dimittere
in terra relinquite. Relinquere

שָׁבַר Sabar.frangere.confringere.conterere.parere.eme שָׁבַר
re:ſeu vendere.Exo.9.Omne lignum regionis con Cõfringere
fregit.& in eo.12. Nec os eius confringetis.& in eo. 23 . Et
confringes ſtatuas eorũ. Leuit.26.Poſtq; confregero bacu
lum panis veſtri.3.Reg.13.Et confregit eum & occidit. Et
in eodem. Nec leſit aſinũ.i.nec confregit. & in eo.22. quia Ledere.
confracte ſunt in aſion gaber.2.Paralip.14. Quia dño ce= Conterere
dente contriti ſunt. Iob.24.Sed conteratur ſicut lignũ in
fructuoſum.Et in eo.38.Circũdedi illud terminis meis .ꝑ
quo he.le.Et cõfregi ſuper illud terminũ meũ.i .naturam
quam dedi aque.Ps. 33. Vnum ex his non conteretur .ps.
50.Sacrificium deo ſpiritus contribulatus : cor contritum
& humiliatum.ps.103.Expectabunt onagri in ſiti ſua .Pro
quo hebrei legũt. Confringent onagri ſitim ſuam.ideſt re
ficient.& ſic tranſtulit Beatus hieronymus in pſal.iuxta he
braicam veritatem.ſcilicet reficient onagri . & ſi ſcribatur
cum puncto cebolet tũc ſignificat expectare ſicut.lxx. tran
ſtulerunt.Prouer.6.& ſubito conteretur.Eſa.14 . Contri=
uit dominus baculum impiorum.Et in eodem.24. Attri= Atterere
ta eſt ciuitas vanitatis.Hiere.8.Sup cõtritionẽ populi mei
cõtritus ſũ.& in eo.19.Et cõteres lagũculã in oculis virorũ
& in eo.Sic cõterã populũ iſtũ & ciuitatẽ iſtã:ſicut cõteritur
lagũcula.Threñ.2.Perdidit & cõtriuit vectes ei⁹ . Ezech.
6.quia cõtriui cor eorũ fornicãs.vbi põitur in hebreo ver=
bũ paſſiuũ pro actiuo:quaſi diceret quia contrit⁹ ſũ.& i eo.
26.cõfracte ſunt porte populorũ.& in eo.27 . Nũc cõtrita
eſt a mari.& inde שֶׁבֶר Seber.i.cõtritio ſiue cõfractio. Eſa. שֶׁבֶר
65.& pre cõtritiõe ſpũs vlulabitis.Ezech.32.Cũ induxero Contritio
cõtritionẽ tuã in gẽtibus.Amos.5.Et nihil patiebãtur ſup
cõtritionẽ ioſeph.& in plu.שְׁבָרִים Sebarim.Iob.41.Et ter שְׁבָרִים
riti purgabũtur.pro quo he.le.a cõtritiõibus vel cõfractiõi Cõtritiões
bus purgabũtur vel expiabũtur.& aliqñ ſcribitur cũ mem
in principio & dr̃ מִשְׁבָּרִים miſbarim.2.Reg.22. circũdede מִשְׁבָּרִים
runt me cõtritiões mortis.Sigñat ẽt fluctus maris:eo quod Cõtritiões
cõfringũtur ad inuicẽ.Ps.41.oĩa excelſa tua & fluct⁹ tui ſu Fluctus.
per me trãſierũt.ꝑ quo btũs hiero.in pſ.iuxta he. ve.trãſtu
lit.Omnes gurgites tui & fluctus tui. ps . 87 . Et omnes
fluctus tuos induxiſti ſuper me.Ps.91.Mirabiles elationes שִׁבָּרוֹן
maris.ideſt fluctus maris.& inde שִׁבָּרוֹן Sibaron .ideſt con
tritio.Ezech.21.Et ingemiſce in cõtritiõe lũborũ . Sigñat Contritio.
ẽt ꝑdicta dictio parere:dictũ a cõfractiõe ſecũdinarũ . Eſa. Parere.
66.Nunquid ego qui alios parere facio :nõ pariam . Et in
de מַשְׁבֵּר Maſber.i.partus ſiue vulua ſeu matrix mulierum מַשְׁבֵּר

eo quod in partu frãgitur & cõteritur & aperitur . Eſa .37.
Partus Matrice Quia venerũt filii vſq; ad partũ.vbi ponitur pro partu. O
ſee.13.Nunc ergo nõ ſtabit in cõtritiõe filiorum.ꝑ quo he.
le.In vulua ſeu in matrice filiorũ.Sigñat ẽt ꝑdicta dictio e
Eme mere.Geñ.41.vt emerẽt eſcas.Eſa.55.emite & comedite.
& in eo. Venite & emite abſq; argento & abſq; vlla cõmuta
Vendere. tiõe.Sigñat ẽt vẽdere.Geñ.41.Et vendebat egyptiis.& in
eo. Atq; ad eius nutũ frumenta populis vendebãtur . Et in
eo.47.Ex quibus oẽm pecuniam congregauit pro vendi
tione frumẽti.Deut.1.Alimenta ꝑcio vende nobis.Amos.
Venundare 8.& venũdabimus merces.Et in eo.Et quiſquilias frumen
שֶׁבֶר ti venũdabimus.& inde שֶׁבֶר Seber.i.frumentum ſiue ali=
Alimenta. Frumentũ mentũ.Geñ.42.Audiens autem iacob ꝙ alimenta vende
rentur in egypto.Et in eo.Et ferte frumenta que emiſtis in
domos vras.& in eo. At illi portãtes frumenta in aſinis ſu=
שֶׁבֶר is.Sigñat ẽt שֶׁבֶר Seber.interpretationẽ ſomnii . Iudi . 7.
Interptatio. Cũq; audiſſet gedeon ſomniũ & interpretationem eius.

שָׂבַר Sabar.expectare.ſperare.cõſiderare. Ruth.1. Si eos שָׂבַר
Expectare Sperare. expectare velitis Ps.144.Oculi oĩum in te ſperant
Eſa.38.Nõ expectabũt qui deſcendũt in lacũ veritatem tu=
שֵׂבֶר am.& inde שֵׂבֶר Seber.i.expectatio vel ſpes.Ps.145.Spes
eius in domino deo ipſius. Significat etiam conſiderare .
Spes. Cõſiderare Nee.2.Et conſiderabam murum ieruſalem.

שְׁבַשׁ Sabas.in lingua chaldaica ſigñat turbari ſiue iſipiẽ שְׁבַשׁ
Turbari. tẽ vel inſanũ eſſe.Dañ.5.Sed optimates eius turba
bantur.

שָׁבַת Sabath.quieſcere.requieſcere.ſabbatizare.ceſſare. שָׁבַת
Requieſcere vacare.deſinere.õmittere.Geñ.2.Et requieuit in die
ſeptimo ab omni opere quod patrauerat.Exo.34.Die ſe=
ptimo ceſſabis arare & metere.pro quo he.le .Et die ſepti=
mo requieſces:in aratura & in meſſe quieſces ſiue ceſſabis.
Leuit.23.A veſpe vſq; ad veſperã celebrabitis ſabbata vra
pro quo he.le.Quieſcetis ſabbatis veſtris:ſiue ſabbatizabi
ſabbatizare tis ſabbata vra.& in eo.25.Sabbatizetis ſabbatũ dño . pro
quo he.le.Requieſcet ſiue ſabbatizabit terra ſabbatũ dño.
Et in eo.26. Sabbatizabit & requieſcet in ſabbatis ſolitudi
nis ſue: eo quod non requieuerit in ſabbatis veſtris.ſigñat
ẽt ceſſare.vel deficere.Geñ.2.Quia in illo ceſſauerat ab oĩ
Ceſſare opere ſuo.& in eo.8.Et nox & dies non requieſcent. ideſt
non ceſſabunt.Exo.12.In die primo non erit fermentum
in domibus veſtris.pro quo he.le.In die primo ceſſare fa=
cietis fermẽtũ de domibus vris.Deut.32.Ceſſare faciã ab
hominibus memoriã eorũ.Ruth.4. Qui non eſt paſſus vt
deficeret ſucceſſor familie tue.i.vt ceſſaret.4.Reg.23.dele
uit aruſpices quos poſuerũt reges iuda.pro quo he.le. Et
õmittere. ceſſare fecit aruſpices.Iob.32.õmiſerũt autẽ tres viri iſti
reſpondere.i.ceſſauerunt.Eſa.14 . Quõ ceſſauit exactor
quieuit tributum.Et in eo.30. Ceſſet a facie noſtra ſanctus
Deficere iſrael.Et in eo.Superbia tm̃ eſt:quieſce. Threñ . 5 . Defecit
gaudium cordis noſtri.i.ceſſauit.Ezech.33.Et deficiet ſup
שֶׁבֶת bia fortitudinis eius.& inde שֶׁבֶת Sebeth.ſiue שֶׁבֶת Sabeth.
i.requies ſiue ceſſatio.Exo.21. Ita tñ vt operas ei⁹ & impẽ
Ceſſatio. ſas in medicos reſtituat.Pro quo he.le. Ita tamẽ vt ceſſatio
nẽ ſiue requiem eius reſtituat.i.illud quod perdidit in ceſ=
ſatione operis ſui.2.Reg.22.& comburẽtur vſq; ad nihi=
lum.pro quo he.le.vſq; ad ceſſationem .i.quoadvſq; ceſſet
eſſe:& redigãtur in nihilum.Poteſt ẽt deriuari a dictione.
יָשַׁב Iaſab.que ſignificat ſtare vel ſedere.& tunc erit ſenſus
comburentur in ſtatione.i.in loco vbi ſunt.Prouer.20. ho
nor eſt homini qui ſeparat ſe a contentione.pro quo he.le.
שֶׁבֶת Honor eſt homini ceſſatio a contentione.& inde שַׁבָּת Sa=
Sabbatum bath.ideſt requies vel ſabbatum .& eſt in hebreo commu
nis generis. vt Exo.16.In die autem ſeptima ſabbatum eſt

domini.Leuit.23.Sabbatum domini eſt.& in eodem. 25.
Sed erũt vobis in cibum.Pro quo hebrei legũt. Et erit ſab
batum terre vobis in cibum.ideſt fructus quos gignit i an=
no requieſcionis vel remiſſionis.Nu.28.Per ſingula ſab=
bata in holocauſtum ſempiternum.Deut.5.Obſerua diem
ſabbati.Eſa.56.Cuſtodiens ſabbatum:ne polluat eum.& a
liquãdo ſcribitur cum nun in fine & dicitur שַׁבָּתוֹן ſabbatõ שַׁבָּתוֹן
Exo.16.Sabbatum requieſcionis eſt.Et in eo.Requies ſab= requieſcio.
bati ſanctificata eſt dñi.Et in eo.31.In die ſeptima ſabbatũ Requies.
eſt requies ſancta dñi.& aliqñ ſcribitur cũ mem in princi=
pio.Threñ.1.& deriſerũt ſabbata ei⁹& in plu.שַׁבָּתוֹת Sabba שַׁבָּתוֹת
thoth.Leuit.32.Exceptis ſabbatis domini.Et in eo.36.Cu Sabbata.
ſtodite ſabbata mea.Ponitur etiam pro hebdomada . Le=
uit.23.Septem hebdomadas plenas.& in eodem . Vſq; ad
expletionem hebdomade ſeptime. & in eo.25 . Numera= Hebdoma da.
bis quoq; tibi ſeptem hebdomadas annorum.

שָׁגַג Sagag.ignorare.errare.ſ.neſciens vel per ignoranti שָׁגַג
am.Leuit.5. Qui orabit pro eo quia neſciens fece=
rit.Pro quo he.le.& orabit ſiue propiciabitur pro eo ſacer=
dos & pro ignorãtia ſua quã ignorauit;ipſe enim neſciuit Ignorare Neſcire
& inde שְׁגָגָה Segaga . ideſt ignorantia ſiue error . Leuit. שְׁגָגָה
4 .Anima cũ peccauerit per ignorantiam. Nu.15.Quoni Ignorãtia Error
am non ſponte peccauerunt , pro quo hebrei legunt.quia
ignorantia eſt.Et in eo.Pro ſe & pro peccato & errore ſuo
Eccl's.10.quaſi per errorem egredientem a facie principis מִשְׁגֶּה
& aliquando ſcribitur cum ſimplici guimal & diciturמִשְׁגֶּה
Miſgue ſiue מְשׁוּגָה meſuga. Iob.19.Nempe ſi ignoraui: me Ignorãtia
cum erit ignorantia mea. Vide etiam de hoc infra in dictio
ne שָׁגָה Saga.

שְׂגָא Saga.multiplicare.augere.creſcere. Iob.8 . Aut cre= שְׂגָא
ſcere carectum ſine aqua.& in eo.12 . Qui multipli= Creſcere multiplicare
cat gentes & perdit eas.vide ẽt de hoc infra in dictione שַׂגִּיא
שָׂגָה Saga.cũ he in fine.& inde שַׂגִּיא Sagi.i.multũ ſeu mul
tiplicatus aut magnus. Iob.37.Digne cũ inuenire nõ poſ=
ſum⁹: magn⁹ fortitudine.Dañ.2.Et honorẽ multũ accipie Magnus. Multum
tis a me.Et in eo.& munera multa & magna dedit ei.

שָׂגַב Sagab.Exaltare.eleuare.erigere.magnificare. prote שָׂגַב
gere.Deut.2.Non fuit vicus nec ciuitas que noſtras
effugeret manus.Pro quo hebrei legunt . Non fuit ciuitas Exaltare
que exaltaretur a nobis ſiue ſuper nos. & Beatus hierony=
mus tranſtulit ſenſum.Iob.5.Et merentes erigit ſoſpitate. Erigere
Et in eodem.36.Ecce deus excelſus in fortitudine ſua . Ps. Excelſũ eẽ
106.Et adiuuit pauperem ab inopia.Pro quo Beatus Hie Adiuuare
ronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtu
lit.Et ſubleuauit pauperem ab inopia.Ps.138 . Conforta= Subleuare
ta eſt & non potero ad eam.Pro quo beatus Hieronymus
in predicto pſalterio tranſtulit.excellẽtior eſt: & non pote Excellẽtio rem eſſe.
ro ad eãm.Ps.148.Quia exaltatum eſt nomen eius ſoli⁹.
Prouer.29.Qui ſperat in domino ſubleuabitur.Eſa.9.E= Eleuare
leuabit dominus hoſtes raſin.Et in eodem.30.Et requiſi=
ta in muro excelſo . Et in eodem.33.Magnificatus eſt do
minus.ideſt exaltatus.Significat etiam protegere. Ps.19.
Protegat te nomen dei iacob.Ps.58 . Et ab inſurgentibus Protegere
in me libera me.Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio
iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.Protege me . & inde
מִשְׂגָּב Miſgab.ideſt eleuatio:ſeu exaltatio : vel protectio. מִשְׂגָּב
Ps.9.et factus eſt domin⁹ refugium pauperi: adiutor in op
portunitatibus in tribulatione. pro quo Beatus Hierony
mus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.
Et erit dominus eleuatio oppreſſo :eleuatio opportũa in Eleuatio
anguſtia.Ps.58.Quia factus eſt ſuſceptor meus, Pro quo
hebrei legunt. Quia factus eſt eleuatio mea ſiue exaltatio Exaltatio
mea.

שׁגה Saga.ignorare.errare.decipere.seducere.Leuit.4. Quod si ois turba ignorauerit.Deut.16. Maledictus qui errare facit cecū in itinere.Iob.6.Si quid forte ignorauerim instruite me.Et in eo.28. Qui decipit iustos in via mala.i.qui errare facit.Prouer.5.Quare seduceris fili mi ab aliena.pro quo he.le.quare errabis fili mi in aliena. Et in eo.In multitudine stultitie sue decipietur.i.errabit.Et in eo.19.Neq; ignores sermones sciētie. Ezech.45.pro vno quoq; qui ignorauit & errore deceptus est. Ponitur etiam pro delectari.Prouer.5.& in amore eius delectare iugiter. Et in eo.20.Quicūq; in his delectabitur nō erit sapiēs. Potest ēt legi.Quicūq; in his errauerit nō erit sapiens. & idē משׁגה Misge.i.ignorātia siue error.Gen̄.43.Ne forte errore factum sit.& aliqn̄ scribitur cū aleph loco he.ps.18. Delicta quis intelligit.pro quo he.le.ignorātias quis itelliget. Btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.errores quis intelligit.vide ēt de hoc supra in dictiōe שׁגג Sagag. & inde שׁגיון Sigaion.i.ignorātia.vt in titulo psalmi.7. Vbi dr̄ in finem psalmus dauid quē cantauit dn̄o.pro quo btūs hiero. ī ps. iuxta he.ve.trāstulit.pro ignoratiōe dauid :qui cecinit dn̄o & in plu.שׁגיונות Sigionoth.Abach.3.Oratio Abachuc pphete pro ignorantiis.

שׂגה Saga.multiplicare.crescere.apphēdere seu obtinere. Iob.8.& nouissima tua multiplicētur nimis.& aliqn̄ scribitur cū aleph loco he.vt in eo.Aut crescere carectū sine aqua.vide ēt de hoc supra in dictiōe שׂגא Saga.cū aleph in fine. Sign̄at ēt apphēdere vel obtinere.Deut.28. apphēdēt te.ps.72.& abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias. & aliqn̄ scribitur cum duplici sin & duplici guimal.Esa.17.In die plātatiōis tue labrusca.pro quo he.le. In die plantationis tue multiplicaberis:secundū primā significationem.

שׁגח Sagach.aspicere.intueri.ps.32.De pparato habitaculo suo respexit.Cāti.2.respiciens per fenestram. Esa. 14.Qui te viderint ad te inclinabuntur.pro quo hebrei legunt.Ad te aspicient siue te intuebuntur.

שׁגל Sagal.coire.cōiūgi.s.actu matrimoniali. dormire. s. cū muliere.Deut.28.vxorē accipies & vir alius dormiet cū ea.Ezech.3.vbi nō pstrata sis.i. violata. Zach.14. Et mulieres violabūtur.i.dormiēt cū eis.& inde שׁגל Segal i.cōiux:siue vxor.ps.44.astitit regina a dextris tuis. pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Stetit cōiux in dextera tua.Dan̄.5.Vxores & cōcubine tue vinū bibistis in eis.ponitur ēt pro regina.Nee.2. Dixitq; mihi rex & regina que sedebat iuxta eum.potest etiam legi. & coniux siue vxor que sedebat iuxta eum.

שׁגע Sagaa.insanire.stupefieri.siue attonitū eē .furiosū eē Deut.28.& stupēs ad terrorē eorū que videbūt oculi tui.p quo he.le.& eris insanus siue attonit⁹ vel stupēs a visiōe oculorū tuorū.1.Reg.21.vidistis hoīem insanū qre adduxistis eū ad me.& in eo.An desunt nobis furiosi.& in eo. Quia induxistis istū vt fureret me presente.4.Reg.9.Ad quid venit insanus iste ad te.Hiere.29. Vt sis dux in domo dn̄i sup oēm virū arrepticiū.i.furiosū vel insanū.& inde שׁגעון Sigaon.i.isania seu amētia.Deut.28.Percutiat te dn̄s amētia & cecitate.4.Reg.9.Preceps enim graditur.p quo hebrei legunt.Cum insania enim graditur.idest sicut insanus aut amens vel furiosus.

שׁגר Segar.pecus seu armētū.s.primitiuū seu recēs natū. Exo.13.Et quod primitiuū est in pecorib⁹tuis.Deut. 7.& iumentis & gregibus ouium tuarum.

שׂגשׂג Sigsag.Crescere.multiplicari.De quo vide supra i dictione שׂגה Saga.

שׁד Sad.vber.mām̄a.Thren̄.4.Sed et lamie nudauerunt mām̄ā. Dicitur ēt שׁד sod.Esa.60.Sed mamilla regū lactaberis.& in eo.66.Et repleamini ab vbere consolatiōis ei⁹. & in plu.שׁדים Sadaim.Gen̄.49.Benedictiōibus vberū & vulue.Canti.1.Intra vbera mea cōmorabitur. & in eo.8. Et vbera nō habet.Ezech.23.Ibi subacta sunt vbera. & in eo.& cōfracte sunt māme pubertatis sue.& in eo. Vbera tua lacerabis.Osee.9.& vbera arentia.Item שׁד Sed.i. demon & solum inuenitur in numero plu.s.שׁדים Sedim.Deut.32 Immolauerunt demoniis & non deo.

שׁדד Sadad. Depredari.vastare.deuastare.depopulari. terrā vomere vel sarculo scindere:aut sarrire. Iob.24. Vim fecerūt depredātes pupillū.Ps.90. Ab incursu & demonio meridiano.pro quo hebrei legunt. Amorsu deuastātis meridie.pro quo btūs hierō.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.A morsu insaniētis meridie.Prouer.11. Supplātatio peruersorū vastabit illos.& in eo.19.qui affligit patrē & fugat matrē.pro quo he.le.Qui deuastat siue depredatur patrē: fugat matrē.& in eo.24.Ne vastes requiem eius. Esa.15. Quia nocte vastata est ar moab.& i eo.33.ve q predaris:nōne & ipse predaberis.& in eo.Cū cōsumaueris depredationem: depredaberis.Hiere.4.ve nobis quia vastati sumus Et in eo.Vastata sunt repēte tabernacula mea.& in eo.5.lupus ad vesperā vastabit eos.& in eo.47.In quo vastabuntur oēs filii tui.& in eo.49.& vastate filios orietis.Ezech. 32.& vastabūt supbiā egyptiorū.Osee.10. Depopulabitur aras eorū.& in eo.& oīs munitiōes tue vastabūtur. Ioel.1. Depopulata est regio nr̄a.Mich.2.Depopulatiōe vastati sumus.Naū.3.Vastata est niniue.& inde שׁודד Soded.i. deuastans siue vastator.Esa.16.A facie vastatoris.Hiere.6. quia repēte veniet vastator sup nos.& inde שׁד Sod siue שׁד sad i.vastatio:siue deuastatio aut vastitas:siue depdatio. Prouer.24.quia rapinā meditabitur mēs eorū. Esa.13.Quasi vastitas a dn̄o veniet.& in eo.16.Cōsumatus est miser. pro quo he.le.cōsumata est vastitas:siue deuastatio vel depredatio.& in eo.22. Nolite incūbere vt cōsolemini me sup vastitatē filie populi mei.& in eo.60.vastitas & contritio i viis eorū.ponitur ēt שׁד sad.p erūna.ps.31.Cōuersus sum in erūna mea.& btūs hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit Versatus sum in miseria mea.De quo vide supra in dictione לשׁד lesad.Sign̄at ēt שׁד sad.siue שׁד sod mām̄illam seu vber:de quo vide supra in dictione שׁד Sad. & inde שׁדי Sadai.pro quo btūs hiero.trāstulit oīpotētē.eo qd̄ pōt deuastare vel mutare naturā elementorū & terrestriū & celestium:qn̄ oportet miracula facere.Gen̄.17.Ego deus oīpotēs Exo.6.apparui abraā isaac & iacob i deo omnipotēti. Iob 22.Eritq; omp̄s cōtra hostes tuos.& in eo. Ab oīpotēte nō sunt abscōdita tpa.Esa.13.Quasi vastitas a dn̄o veniet.pro quo he.le.quasi vastitas ab oīpotente veniet.pōt ēt legi.q̄si vastitas a vastatore veniet.Ezech.1.Quasi sonum sublimis dei.p quo he.le.quasi sonū omnipotentis. Item שׁדה sida idest scyphus. & in plurali שׁדות Sidod.pro quo ipse transtulit vrceolos.Eccl's.2.scyphos & vrceolos. & dicunt aliq hebrei:q̄ significat quedam instrumēta musica. & illud qd̄ sequitur in ministerio ad vina fundēda non est in hebreo. Sign̄at etiam predicta dictio שׂדד Sadad terram vomere vel sarculo scīdere:aut humū sarrire:seu sulcos facere. Esa. 28.Proscindet & sarriet humū suā.Osee.10.Confringet sibi sulcos iacob.& inde שׂדים Sidim.idest campi seu campestria vel siluestria.Gen̄.14.Duxerūt aciē cōtra eos in valle siluestri.& in eodē. Vallis autem siluestris habebat puteos multos.vide etiam de hoc in dictione sequenti.

שׂדה Sade.ager.campus.aut locus campestris.Regio.prouincia.Gen̄.4.Cumq; essent in agro.& in eodē.24.

Et egressus fuerat ad meditandum in agro. & in eodē.27. Quasi odor agri pleni.Leuit.25. Suburbana autē eorū nō veneant. p quo hebrei legūt. Et ager suburbani eorum nō veneat.Nu.20. Nō ibimus per agros neq; p vineas.Quod in hebreo legitur singulariter.s. non ibimus per agrū neq; per vineam.4.Reg.8.Clamans ad regē p domo sua & pro agro suo.Nee.5. Et agrum non emi.Prouer.31.Considerauit agrum:& emit eum.Hiere.32.Eme tibi agrum meum. Ezech.17.Et posuit illud in terra pro semine.i.in agro.Et in eodē. Que in terra bona super aquas multas plātata est. i.in agro bono.Et aliqn̄ scribitur cū iod in fine loco he.ps. 8.Insup & pecora campi.ps.96.Gaudebunt cāpi & omnia que ī eis sūt. Quod in hebreo legitur singulariter.s.gaudebit campus & omnia que in eo sunt. Ponitur etiā pro regione vel puincia.Gen̄.14.Et percusserūt omnē regionē amalechitarum.Ruth.1.Vt peregrinaretur in regione moab.1. Reg.6. Fuit ergo arca dn̄i in regione philistinorū septē mēsibus.Hiere.40.Qui dispersi fuerāt per regionē.Osee.12. Fugit iacob in regionem syrie: & in plurali שׂדות Sadod.1. Reg.8.Agros quoq; vestros & vineas & olìueta vr̄a optima tollet.Hiere.32. Agri pecunia ementur. Reperitur etiam שׂדים Sadim.secundū terminationē pluralem masculinorum.3.Reg.2.Vade in anathoth ad agrū tuū. Pro quo hebrei legunt. Ad agros tuos. Esa.32.Super regiones desiderabiles.Mich.2. Qui regiones nr̄as diuidat.& inde dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur שׁד Sad siue שׁד sod.quod sign̄at mamā seu mamillā. De quo supra dictū est i dictiōe שׁד sad.

שׁדי Saddai. omnipotens. De quo vide supra in dictione שׁדד Sadad.

שׁדם Sadam.exarescere. Esa.37. Et herba tectorum que exaruit:anteq; maturesceret.Item שׁדמה Sedema.i. campus siue aruū. Abach.3. Et arua non afferent fructum. Quod in hebreo legitur singulariter.s. & aruū non faciet fructū.Et in plurali שׁדמות Sadmod. vel שׁדמות Sedemod Pro quo beatus hieronymus trāstulit suburbana. Deut.32. De vinea sodomorū vinea eorum:& de suburbanis gomorre. Est etiā nomen propriū vallis prope ierusalem.4.Reg. 23.Foras ierusalē:in cōualle cedron. Pro quo in hebreo habetur in sadmoth cedrō.Hiere.31.Et vniuersam regionem mortis. Pro quo in hebreo habetur.& vniuersā sedemoth. i.vniuersam cōuallem sic noīatam. Sed si diuidatur predicta dictio ī duas dictiones: tūc significat regionem mortis sicut est in littera nostra.

שׁדף Sadaph.arere. exarescere. Gen̄.41. Alie quoq; totidē spice tenues & percusse vredine.i.arefacte.4.Reg 19.Herba tectorū que arefacta est. & inde שׁדפון Sidaphon. i.ventus vrens. Pro quo beatus hieronymus trāstulit aerē corruptum. Deut.28. Et aere corrupto & rubigine.

שׂדר Seder.tabulatum.siue ordo tabularum. & solum inuenitur in numero plurali.s.שׂדרות sederoth.Pro quo beatus hieronymus trāstulit laquearia.3.Reg.6. Texit quoq; domū laquearibus cedrinis. & aliqn̄ scribitur cū samech loco sin. De quo vide supra in dictione סדר seder. Itē שׁדר Saddar in ligua chaldaica sign̄at laborare. siue operā dare aut mittere vel emittere. Dan̄.6. Laborabat vt erueret illū.

שׂה Se.agnus.pecus.Gen̄.22. Vbi est victima holocausti.p quo he.le. Vbi est agnus holocausti.& in eo. Deus prouidebit sibi victimā holocausti. Leuit.2. Siue bos siue ouis non imoletur vna die cū fetibus. Deut.14. Bouē ouē & capram.Ezech.34. Ecce ego iudico iter pecus pingue & macilentū.& in eo.45. Et arietē vnū de grege.vbi ponitur p ariete.Ponitur etiam pro grege.Hiere.50. Grex dispersus israel.& aliqn̄ scribitur cū iod loco he.Exo.22. Nō videbis bouē fratris tui aut ouē errantem.1.Reg.14. Vt adducat ad me vnusquisq; ouem suā.

שׂהד Sahad.testis.seu conscius.Iob.16.Testis meus & conscius me⁹ in excelsis.& i lingua chaldaica significat testificare siue testimoniū reddere.Et inde שׂהדותא Sahadutha.i.testimoniū. Gen̄.31. Quē vocauit labā tumulū testis idest tumulū testimonii.

שׁהם Soham.onyx.lapis preciosus coloris vnguis. Gen̄. 2.Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus.Exo.25. Lapides onychinos & gēmas

שׂהר Sahar.ornamentum equorū seu camelorum.Et solum inuenitur in numero plurali.s.שׂהרנים Sacharonim.Pro quo beatus hieronymus transtulit bullas.Iudi.8. Et tulit ornamenta & bullas de collo camelorum.

שׁוא So.tempestas.sonitus.clamor.fremitus.desolatio.vanum.vacuū.inane.& scribitur cum he ī fine & dicitur שׁואה Soa.Prouer.1. Cum irruerit repētina calamitas. Pro quo he.le. Cum venerit quasi sonitus vel tempestas timor vester.i.illud quod timebatis. Potest etiā deriuari a dictiōe שׁאה Saa. & significare calamitatem sicut est in littera nr̄a: vt supra dictū est.Ezech.38. Ascendens aūt quasi tēpestas. Ponitur etiam pro inuio & desolato.Iob.38. vt impleret inuiā & desolatā.Et in plu. תשׁאות Thesuoth.Iob.36.Que ptegūt cuncta desup.Pro quo he.le. Clamores vel sonitus tētorii sui.& in eo.39.Clamorē exactoris nō audiet. Quod ī hebreo legitur pluraliter.s.clamores exactoris.Zach.4.& exequabit grām grē eius.Pro quo he.le.Clamores grē gratie sibi:siue sonitus grā gratia ei Potest etiā deriuari a dictione שׁוה Saua que significat exequare: sicut est in littera nr̄a vt infra dicetur.Item שׁוא Sau.i. vanū seu frustra:vel inane aut vacuū.Exo.28. Non assumes nomen dn̄i dei tui in vanum.Iob.15. Non credet frustra errore deceptus. & in eo. 35.Nec eni frustra audiet deus.ps.11. Vana locuti sunt vnusquisq; ad proximū suum. ps.23. Qui nō accēpit in vanum aīam suā.Ps.25.Non sedi in cōcilio vanitatis.ps.30. Odiui obseruātes vanitates supuacue.ps.126.In vanum laborauerunt qui edificant eā.& in eodē. Frustra vigilat qui custodit eam.Prouer.30. Vanitatē & verba mēdacii longe fac a me. Hiere.2. Frustra pcussi filios vr̄os.& in eodē.6. Frustra conflauit conflator. Ponitur etiā pro mendacio vel falso.Exo. 23.Non suscipias vocem mendacii. Thren̄.2.Prophete tui viderunt tibi falsa & stulta.& in eodem. Viderunt autem tibi assumptiones falsas.

שׁוב Sub.vertere.reuertere. reuerti.cōuertere.redire.reducere.reddere.retribuere.respōdere.habitare.Gen̄.15. Quarta autē generatione reuertentur huc. & in eo.16.Reuertere ad dn̄am tuā.Exo.4. Reuertar ad fratres meos. & i eodē.24.Donec reuertamur ad vos.Leuit.25.Reuertetur homo ad possessionē suā.Nu.10.Reuertere dn̄e ad multitudinē israel.Ios.5.Et circūcide secūdo filios israel.p q̄ he.le. Et reuertere circuncide secundo filios israel.i.iterū circumcide secundo filios israel.4.Reg.20. Sed reuertatur retrorsum decē gradibus.Iob.17.Oīs vos cōuertimini & venite.ps.6 Cōuertere dn̄e:eripe aīam meā.Eccl'.1.Et in circulo suo reuertitur.& in eodē.9. Verti me ad aliud. Canti.6.Reuertere reuertere sulamitis:reuertere reuertere & itueamur te.Esa.6. Et cōuertatur & sanem eum. & in eodem.38.& reuersus est sol decē lineis.& in eo.55.Et vltra nō reuertetur. & in eodē.59. Auersi sumus ne iremus post deū nostrū.Et in eo.Qui redeunt ab iniquitate.Hiere.4. Si reuerteris ad me israel dicit dn̄s: ad me reuertere.& in eo.14.Reportauerūt vasa sua vacua.p quo he.le.Reuersa sunt vasa sua vacua Et in eo.31. Postq; cōuertisti me.& in eo.40. Et mecū noli

venire: sed habita apud godoliam. Pro quo he.le. Et adhuc
illé non reuertebatur: & reuertere ad godoliā. Ezech.16. Re
uertentur ad antiquitatē suā. & in eo.46. Et reuertetur ad
principem. & ī eo.47. Cūq; me cōuertissem. Osee.12. Et
tu ad dñm deū tuū cōuerteris. & in codē.14. Conuertere is
rael ad dñm deū tuū. & in eo. Cōuertentur sedentes in vm=
bra ei9. Naū.2. quia sicut reddidit dñs superbiā iacob: sic su
perbiā israel. p quo he.le. Sicut cōuertit dñs superbiā vl'cel
situdinem israel. Et inde verbum tertie cōiugationis quod
significat reuerti facere. siue reducere: aut retribuere: vel re
spondere. Geñ.14. Reduxit omnē substātiā. & in codē.24.
Reducere — Filiū tamen meū ne reducas illuc. & in eo.43. Et illā quā in
Reportare — uenistis in sacculis vris reportate. i. reducite. & ī codē.44.
Reportauimus ad te de terra chanaā. i. reduximus. Exo.10.
Reuocare — Reuocauerunt moysen & aaron ad pharaonē. i. reuerti fe=
cerūt. 1. Reg.6. Et recludite vitulos earū domi. Pro quo he.
le. Reuerti facite siue reducite vitulos earū in domū. Et in
Reddere — eodem. Sed quod debetis ei reddere pro peccato. & in codē
Quid est quod pro delicto reddere debemus. & in eodem.
Soluere — Et vasa aurea que soluistis ei p delicto. i. reddidistis seu retri
buistis. ps.50. Redde mihi letitiā salutaris tui. ps.71. Reges
tharsis & insule munera offerent. i. reducent vel retribuent.
Offerre — ps.87. Auertisti ab ira indignationis tue. pro quo he.le. A
uertere fecisti ab ira indignationem tuā: siue indignationis
Retribuere — tue. ps.115. Quid retribuā dño. Esa.38. Ecce ego reuerti fa
Reuerti facere. — ciā vmbrā linearū. & in codē.42. Nec est qui dicat: redde.
Hiere.29. Et reducam vos ad locum istum. & in eodem.
33. Et cōuertā cōuersionē iuda. p quo he.le. Et cōuertere fa
ciam siue reducā conuersionem iuda. & in eo.2. Reducā cō
soluere — uersionē eorū. Ponitur etiā pro soluere. 4. Reg.3. Et solue=
Respōdere — bat regi cētū millia agnorū. Significat etiā respōdere. Iob.
6. Respondete obsecro absq; contentione. & in eo.20. Idcir
co cogitationes mee varie succedūt sibi. p quo he.le. Idcir=
co cogitationes mee respondent mihi. & in codē.33. Respō
de si habes quid loquaris. Prouer.18. Qui pri9 respōdit q̄
Habitare. — audiat. Pōitur etiā pro habitare. ps.22. Et inhabitem in do
mo dñi in longitudine dierū. Ezech.35. Ciuitates tue non
habitabuntur. Vide etiā de hoc supra in dictione יָשַׁב Iasab
& aliqñ scribitur cum duplici beth. ps.22. Aīam meā cōuer
tet. Esa.49. vt reducā Iacob ad eum. & in eo.58. Auertens
semitas in quietem. Hiere.3. Cōuertimini filii reuertētes. i.
auertētes seipos a via recta. & in codē.8. Et qui auersus est
nō reuertetur: quare ergo auersus est populus iste in ierusa
lem auersione cōtentiosa. Ezech.38. Que reuersa est a gla
dio. & in codē.39. Et reduxero eos de populis. Mich.2. Cū
reuertatur qui regiones nras diuidat. Significat etiā decipe
re. Esa.47. Sapiētia tua & scientia tua decepit te. Vide etiā
שׁוּבָה — de hoc supra in dictione שָׁבַב Sabab. & inde שׁוּבָה Suba. si
מְשׁוּבָה — ue מְשׁוּבָה Mesuba. i. cōuersio siue redit9 vel auersio. Esa.30.
Si reuertamini & quiescatis: salui eritis. p quo he.le. In con
Cōuersio. — uersione & quiete salui eritis. Osee.11. Et populus meus pē
Reditus — det ad reditū meū. Significat etiā auersionē vel auersatri=
Auersio. — cem. Prouer.1. Auersio paruulorū interficit eos. Hiere.2.
auersatrix — Et auersio tua increpabit te. & in eo.3. Que fecerit auersa=
trix israel. & in eo. Iustificauit animā suā aduersatrix israel.
& in eodem.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem
תְּשׁוּבָה — auersione contentiosa. & inde תְּשׁוּבָה Thesuba siue שֶׁבֶת Se
שֶׁבֶת — bath aut שְׁבוּת Sebuth. i. reditus: siue cōuersio. 2. Reg.11. Fa
שְׁבוּת — ctū est autē vertēte anno. i. in reditu anni. ps.125. In cōuer=
Reditus — tendo dñs captiuitatem sion. Pro quo hebrei legunt. In cō
Cōuersio. — uertendo dñs cōuersionem sion. Potest etiam deriuari a su=
pradicta dictiōe שָׁבָה Saba. que significat captiuare sicut est
in littera nra. Hiere.3. Et cōuertā cōuersionē ppli mei. & in

eodem. Ecce ego cōuertam cōuersionem tabernaculorum
iacob. & in eodem.33. Reducam enim cōuersionem terre.
שׂוּב — שׂוּב Sub. canescere. i. canum seu decrepitū esse. senescere.
senescere — 1. Reg.1. Ego autē senui & incanui. & inde שֵׂיבָה Seba
שֵׂיבָה — idest caniciēs. senectus siue seniū. Leuit.19. Coram cano ca
Canus. senectus — pite consurges. 3. Reg.14. Quia caligauerāt oculi eius pre
Canicies — senectute. Prouer.20. Et dignitas senum canicies. Osee.7.
Sed & cani effusi sunt ī eo. p quo hebrei le. Canicies effusa
שָׂב — est in eo. & inde שָׂב Sab. i. canus seu senex. Iob.11. Et senes
Canus. — & antiqui sunt in nobis.
שׂוּד — שׂוּד Sud. linire. leuigare. s. calce. Deut.21. Et calce leuiga=
Leuigare — bis eos. & in codē. Et leuigabis eos calce. Et inde שִׂיד
שִׂיד — Sid. i. calx. vt in predictis locis. Ponitur etiam p cinere. Esa.
Calx. — 33. Et erunt populi q̄si de incendio cineris. Amos.2. Quia
Cinis — incenderit ossa regis idumee vsq; ad cinerem.
שָׁוָה — שָׁוָה Saua. equare. adequare. equiperare. equalem esse. po=
Cōparare — nere. prodesse. Prouer.3. Et omnia que desiderantur
Equalem esse. — huic non valent comparari. i. adequari. & in eo.23. Ne effi=
ciaris ei similis. Pro quo he.le. Ne sis ei equalis. & in codē.
27. Et litigiosa mulier comparatur. i. adequatur. Ester.7.
Nunc aūt hostis noster est: cuius crudelitas redūdat in regē
Pro quo hebrei legunt. Quia non equat siue equiperat ho
adequare. — stis in dānum regis. Potest etiam legi. quia non pdest. Esa.
28. Nōne cum adequauerit faciē eius. & in eo.40. Cui assi=
Exequare — milastis me & adequastis. Threñ.2. Cui exequabo te & cō=
solabor te. Osee.10. Fruct9 adequabitur ei. Significat etiam
ponere vel preponere. ps.15. Prouidebā dñm in conspectu
Ponere — meo semper. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trā
Imponere. — stulit. Preposui dñm in conspectu meo semper. ps.17. Qui
posuit pedes meos tanq; ceruorū. ps.20. Gloriā & magnū
decorē impones sup eum. ps.88. Posui adiutoriū sup po=
tentē. ps.118. Iudicia tua non sum oblitus. Pro quo beatus
proponere. — hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Iudicia tua pponebā.
ps.130. Si nō humiliter sentiebam: sed exaltaui animā meā.
Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Si non
posui & silere feci animā meā. Significat etiā pdesse vel ex
Expedire — pedire. Ester.3. Et optime nosti quod non expediat regno
tuo. & in eodem.5. & cum hec omnia habeam: nihil me ha
Prodesse. — bere puto. Pro quo he.le. Et omnia hec non prosunt mihi.
Iob.33. Et vt eram dignus non recepi. pro quo he.le. & non
pro fuit mihi. Potest etiā legi. & non adequauit mihi. i. non
recepi equalia meis delictis. & tūc erit sensus sicut in littera
שָׁוְא — nra. Et dicūt aliqui hebrei q a predicta dictione deriuatur
Vanum. — שָׁוְא Sau quod significat vanū siue frustra. De quo vide su=
pra in dictione שׁוֹא So.
שִׁיחַ — שׁוּחַ Súach. incuruari. inclinari. Prouer.2. Inclinata est ad
Inclinari — mortem domus eius. De quo vide infra in dictione
שׁוּחָה — שַׁחַח Sachach. & in dictione שָׁחָה Sacha. & inde שׁוּחָה Sucha
שִׁיחָה — siue שִׁיחָה Sicha. i. fouea. ps.56. Foderūt ante faciem meam
Fouea. — foueam. Prouer.22. Fouea profunda os aliene. Et aliquan=
do scribitur cum thau in fine. ps.93. Donec fodiatur pecca=
tori fouea. Ezech.19. Non absq; vulneribus suis ceperunt
eum. Pro quo hebrei legunt. In foueis suis captus est. Et se=
quitur metaphorā capture leonis qui capitur in foueis. Po
test etiam legi sic. in interitu suo siue in internitione sua ca=
שַׁחַת — ptus est. & tūc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiā
Interitus — שַׁחַת Sachath pro interitu vel internitione. ps.54. Dedu=
Internitio — ces eos in puteum interitus. Esa.51. Et non interficiet vsq;
ad internitionem. Ezech.28. Interficiēt & detrahēt te. pro
quo hebrei legunt. In interitum siue internitionem detra=
hent te. Potest etiam legi in foueam detrahent te. Vide etiā
שִׁיחוֹת — de hoc infra in dictione שַׁחַת Sachath. & in plurali שִׁיחוֹת
Sichoth. ps.118. Narrauerūt mihi iniqui fabulationes. Pro

quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Foderunt
Foueę. — mihi iniqui foueas.
שׂוּחַ — שׂוּחַ Soach. meditari. loqui. Geñ.24. & egressus fuerat ad
Meditari — meditādum in agro. Iudi.5. Et ambulatis in via: loqui
Loqui — mini. Iob.12. Loquere terre & respondebit tibi. ps.68. Ad
uersum me loquebantur qui sedebant in porta. ps.118. In
mādatis tuis meditabor. ps.142. In factis manuū tuarum
meditabar. Prouer.6. Euigilans eloquere cum eis. Esa.53.
Eloqui Enarrare. — Generationē eius quis enarrabit. i. quis loquetur. Et inde
שִׂיחַ — שִׂיחַ Siach. i. meditatio: vel eloquiū. 3. Reg.18. Forsitā loqui
Eloquium — tur. pro quo hebrei legunt. Forsitā est ei eloquiū. 4. Reg.9.
Nostis hominē & quid locutus sit. pro quo he.le. Nostis ho
minē & eloquiū eius. Iob.7. Et reuelabor loquens mecum
in strato meo. Pro quo he.le. Et eleuabor eloquio meo: siue
exercitatio — in meditatione mea. ps.54. Cōtristatus sum in exercitatio
ne mea. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtu=
lit humiliatus sum in meditatione mea. & in titulo psalmi.
101. vbi dicitur. Et coram dño effudit precem suā. Pro quo
beatus hieronymus transtulit. Et coram dño fuderit elo=
quiū suum. ps.141. Effundo in conspectu eius orationem
meam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Effundā in
conspectu eius eloquiū meum. Amos.4. Et annuncias ho=
mini eloquiū suum. Potest etiā legi meditationē suam. i. co
gitationem cordis sui. quod soli deo pertinet. Ponitur etiā
pro dolore vel querimonia. 1. Reg.1. Quia ex multitudine
Dolor. — doloris & meroris mei.
שׁוּט — שׁוּט Sut. circuire. discurrere. dispergi. s. huc et illuc. remi
Circuire — gare. Nu.11. Circuibat populus: & colligens illud frā=
perābulare — gebat mola. 1. Reg.24. Perābula omnes tribus israel. i. di
scurre vel circue omnes trib9 israel. & in eodem. Et lustra=
ta vniuersa terra affuerunt. pro quo hebrei legunt. Circuie
runt siue discurrerunt per vniuersam terrā. 2. Paralipo.16.
Oculi enim dñi contemplātur vniuersam terram. Pro quo
hebrei legunt. Oculi enim dñi discurrunt. i. circumspiciunt
per vniuersam terrā. Iob.1. Circuiui terrā & perābulaui eā.
Hiere.5. Circuite vias ierusalem. & in codē.49. Plāgite &
Discurrere — circuite per sepes. Zach.4. Oculi dñi qui discurrunt in vni
uersam terrā. significat etiā remigare. Ezech.28. Habitato
Remigare — res sidonii & aruadii fuerunt remiges tui. & in eodem. In a
מָשׁוֹט — quis multis adduxerunt te remiges tui. & inde מָשׁוֹט masot
Remus — i. remus. vt in codē. Quercus de basam dolauerūt ī remos
שַׁיִט — tuos. & in eo. Omnes qui tenebant remū. & inde שַׁיִט Sáit.
Remiges. — i. remiges. Esa.33. Non transibit per eum nauis remigum.
שׁוֹט — Item שׁוֹט Sot. i. flagellum. Iob.5. A flagello lingue abscon
Flagellum — deris. Prouer.23. Flagellum equo & chamus asino. Esa.28.
שׁוֹטִים — Flagellum inundans cū trāsierit. & in plu. שׁוֹטִים Sotim. 3.
Flagella. — Reg.12. Pater me9 cecidit vos flagellis. & aliqñ scribitur cū
שׁוֹטֵט — duplici teth & dicitur שׁוֹטֵט Sotet. pro quo beatus hierony
mus trāstulit offendiculū. Ios.23. Sed erūt vobis in laqueū
offendiculū — & in offendiculū in latere vestro. Item שִׁטִּים Sitim. genus
שִׁטִּים — est arboris. Exo.25. Et ligna setim. & in eodem. Arcam de
Setim. — lignis setim compingite.
שׂוּט — שׂוּט Sut. errare. diuertere. s. a via recta. Nume.5. Vir cuius
Errare — vxor errauerit. De quo vide īfra in dictiōe שָׂטָה Sata.
שׂוּךְ — שׂוּךְ Such. vallare. sepire. cooperire. protegere. Iob.1. Nō=
Vallare. — ne tu vallasti eum ac domū eius. Osee.2. Ego sepiam
Sepire — viam tuā spinis. & inde מְשׂוּכָה Mesucha. i. sepis: seu coopto
מְשׂוּכָה — riū. Prouer.15. Iter pigrorū quasi sepes spinarū. Esa.5. Au
Sepes. — ferā sepem ei9. & aliqñ scribitur cū samach loco sin. Mich.
7. Et qui rectus est quasi spina de sepe. Significat etiā operi
Opimentū — mentū. Ezech.28. Ois lapis pciosus opimentū tuū. & inde
שׂוֹכָה — שׂוֹכָה sucha. i. ramus. Iudi.9. & arrepta securi precidit arbo
Ramus. — ris ramū. & in eo. Igitur certatim ramos de arborib9 preci=

dentes sequebātur ducē. Pro quo he.le. Precidernt ois po
שְׂכִים — pulus vnusquisq; ramū suū. & in plurali שְׂכִים Sichim. i. su
des. Pro quo beatus hiero. transtulit clauos. Nu.25. Erunt
Claui. — vobis quasi claui in oculis vris. & dicunt aliqui hebrei q si=
שַׂכִּין — gnificat spinas seu ramos spinarū. & inde שַׂכִּין sachin. i. cul
Culter. — ter seu gladi9. Prouer.23. Et statue cultrū in gutture tuo. &
שֻׂכּוֹת — inde שֻׂכּוֹת Suchoth. Pro quo btūs hiero. transtulit sagenas.
sagene. — Iob.40. Nunquid implebis sagenas pelle eius. hebrei vero
dicunt q significat cultros sicut dictio pcedēs. Vnde in pre
Cultri. — dicto loco ipsi legunt. Nūquid cōcides cultris pellē eius. De
quo vide supra in dictione מָלֵא Male.
שׁוּל — שׁוּל Sul. sinus. seu ora inferior vestimenti. s. illa pars vesti=
ora inferior — mēti q̄ est deorsum secus pedes. & solū inuenitur ī nu
mero plurali. Exo.28. Deorsum vero ad pedes eiusdē tuni
ce per circuitū. Pro quo he.le. Sup oras vestimēti per circui
tum. Esa.6. Et ea que sub ipso erāt replebant tēplum. i. ore
Fimbrie — vel fimbrie inferiores vestimenti. Ponitur etiā pro locis ve
pudenda. — rendis seu pudendis. Naū.3. Et reuelabo pudenda tua in fa
cie tua. Potest etiā legi sic. & reuoluā fimbrias vel oras tuas
s. inferiores sup faciē tuā. s. vt reuelētur pudenda tua.
שׁוּם — שׁוּם Sum. alliū. & solū inuenitur in numero plu. s. שׁוּמִים
Allium — Sumim. i. allia. Nu.11. Porriq; & cepe & allia
שׁוּמִים Allia. — שׂוּם. Sum. ponere. reponere. imponere. componere. con
שׂוּם — stituere: facere: seu fabricare. Geñ.6. Ostiū vero arce
Ponere. — pones in latere deorsum. & in codē.30. Ponebat iacob vir=
gas in canalibus. & in codē.4. Et hic innocens in lacū mis=
sus sum. pro quo he.le. Et etiā hic nihil feci: vt ponerent me
Reponere. — in lacum. & in codē.15. & repositus est in loculo in egypto.
Imponere. — Nu.11. Et cur imposuisti pondus vniuersi populi huius sup
me. Deut.11. Ponite verba mea hec in cordibus vestris. Ios.
8. Pone insidias vrbi. 1. Reg.9. Et de asinis quas nudius ter
tius perdidisti: ne solicitus sis. Pro quo hebrei legūt. Ne ap=
ponas cor tuum eis. & in eo.28. Et posui animā meam in
manu mea. 2. Reg.12. Et circūegit super eos ferrata carpen
ta. i. posuit super eos. 3. Reg.20. Et ait seruis suis circunda=
te ciuitatē: & circundederunt. pro quo hebrei legunt. Et ait
seruis suis ponite. s. obsidionē seu machinas. 4. Reg.9. De=
pingit oculos stibio. pro quo hebrei legūt. Et posuit stibiū
in oculis suis. Iob.4. Et quia nullus intelligit in eternū pe
apponere — ribunt. pro quo he.le. Et quia nullus apponit. s. cor: in eter
num peribūt. & in codē.17. Libera me dñe & pone me iux
ta te. & in eo.36. Simulatores & callidi prouocant iram dei.
Pro quo he.le. Ponent siue apponent irā. s. dei. ps.47. Po=
nite corda vestra in virtute eius. ps.55. Posuisti lachrymas
meas in conspectu tuo. ps.106. Et posuit sicut oues familias
Canti.8. Pone me vt signaculū super cor tuū. Esa.28. Et po
nam iudicium in pondere. & in codem.41. Et recogitēt &
intelligant pariter. pro quo he.le. Et apponāt. s. cor: & intel
ligāt pariter. & in codē. Et ponemus cor nostrū & sciemus
nouissima. Hiere.17. & ponit carnē brachium suū. Aggei.
2. Anteq; ponatur lapis super lapidē in templo dñi. Signifi
Facere — cat etiā facere: seu fabricare. Exo.4. Quis fecit os hominis
Fabricare — aut quis fabricatus es mutū & surdum. Significat etiam con
Cōstituere — stituere vel ordinare. Exo.2. Quis constituit te iudicem &
principē super nos. ps.49. Et illic iter: quo ostendā illi sa=
lutare dei. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstu=
Ordinare — lit. Et qui ordinat viam: ostendam illi salutare dei. Ponitur
Resistere. — etiam pro resistere. 1. Reg.15. Quomodo resistit ei in via. i.
posuit insidias in via. Ponitur etiam pro parere. Esd.10. &
fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios. i. apposue=
שׂוּמָה — rant filios. Et inde שׂוּמָה Suma. idest propositum seu posi=
tio. 2. Reg.13. Quoniā in odio absalō erat positus. p quo
Positio — hebrei legunt. Quoniā in ore absalō erat positio seu ppo

situ͞. Et inde תְּשׂוּמָה Thesuma siue תְּשׂוּמֶת Thesúmeth. i. depositu͞. Leuit. 6. & negauit proximo suo depositum.

שׁוּעַ Súaa. clamare. claudere. s. oculos. linire. admirari: siue obstupescere. Iob. 30. Consurgens in turba clamabā. ps. 17. Clamauerunt nec erat qui saluos faceret. ps. 118. Preueni in maturitate & clamaui. Et īde שַׁוְעָה Saaua siue שַׁוְעַת Saauath. aut שׁוּעַ Súa. i. clamor siue vlulatus. 1. Reg. 5. Et ascendebat vlulatus in celu͞. ps. 17. Et clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. Hiere. 8. Ecce vox clamoris filie populi mei. Iob. 30. Et si corruerint: ipse saluabit. Pro quo hebrei legunt. Si in interitu suo eis clamor. i. si clamauerint. Potest etiā deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa. que significat saluare sicut est in littera nostra. Et inde dicunt aliqui hebrei φ deriuatur תְּשׁוּעָה Thesua: φ significat salutem. ps. 143. Qui das salutem regibus. De quo vide supra in dictione יָשַׁע Iasaa. significat etiā predicta dictio שׁוּעַ Súaa claudere. s. oculos. Esa. 6. Et oculos eius claude. & aliqui hebrei legunt. & oculos eius linire siue oblinire. s. luto ne videant. De quo vide infra in dictiōe שָׁעָה Saa. & inde dicunt aliqui φ deriuatur מִשְׁעִי Misii. i. linitio vel lenitas. Ezech. 16. Et aquis non est lota in salutē. Pro quo ipsi legunt. Et aquis nō est lota ad leuitatē. Potest etiam deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa que significat salutem. vt supra dictu͞ est. Significat etiā p̄dicta dictio obstupescere siue admirari. Esa. 29. ostupescite & admiramini. Potest etiā legi secu͞dum primā significationē sic. s. clamate & exclamate. Itē שׁוּעַ Súaa. i. magnificus seu magnitudo: aut potēs: vel tyrānus. Iob. 34. Nec cognouit tyrānum: cu͞ disceptaret contra pauperem. & in eo. 36. Depone magnitudinē tuā absq̧ tribulatione. Esa. 22. Scrutans muru͞: & magnificus super mōtem. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. & clamor siue vlulatus ad montem: secundum primā significationem. & in eodem. 32. Nec fraudulentus vocabitur maior. i. potēs vel magnificus. Ezech. 23. Nobiles tyrāniq̧ & principes.

שׁוּף Suph. conterere. conquassare. conculcare. percutere. Geñ. 3. Ipsa. conteret caput tuu͞. & in eo. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Pro quo hebrei legu͞t. Et tu conteres: siue conquassabis calcaneu͞ eius. nam eadē dictio ponitur in predicto loco pro cōterere & pro insidiari. Iob. 9. In turbine enim cōteret me. ps. 138. Et dixi forsitan tenebre cōculcabu͞t me. & aliqui hebrei dicu͞t φ in p̄dicto loco significat obscurare siue contenebrare. vnde ipsi legunt. Forsitā tenebre obscurabunt me. Et btu͞s hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Operient me. idest cōtenebrabunt me: de quo vide supra in dictione נָשַׁף Nasaph.

שׁוּק Suc. desiderare. appetere. redu͞dare. Esa. 29. Et anima eius vacua. Pro quo he. le. Et aīa eius desiderans siue appetens. s. cibu͞ & potum. ps. 64. Visitasti terrā & inebriasti eam. pro quo he. le. Et desiderare siue appetere eā fecisti. Potest etiā deriuari a dictione שָׁקָה Saca. que sigñat irrigare seu inebriare: sicut est in littera n͞ra. Et inde תְּשׁוּקָה Thesuca. i. desideriu͞ seu appetitus. Geñ. 3. Et sub viri potestate eris. Pro quo hebrei legunt. Et ad virum tuu͞ desideriu͞ tuu͞ siue appetitus tuus. & in eodē. 4. Sub te erit appetitus eius. Canti. 7. Et ad me cōuersio eius. Pro quo hebrei legunt. & ad me desideriu͞ siue appetitus eius. Significat etiā predicta dictio redundare. Ioel. 2. Et redundabu͞t torcularia vino & oleo. Item שׁוּק Soc. i. callis seu platea aut vicus. Eccl's. 12. & claudēt ostia in platea. & in eo. Et circu͞dabu͞t in platea. & in plu. שְׁוָקִים Seuachim. Canti. 3. Per vicos & plateas. Item שׁוֹק Soc. idest. crus. seu armus: vel sura. Exo. 29. Armu͞q̧ dexterum. Iudi. 14. Vt stupentes suram femori imponerēt Et in plurali שׁוֹקַיִם Socaim. Deut. 28. Percutiet te domin⁹ vlcere pessimo in genibus & in suris.

שׁוּר Sur. canere. cantare. psallere. aspicere. intueri. insidiari. ornare. Exo. 15. Tunc cecinit Moyses carmen hoc domino. & in eodē. Cantemus domino. Iudi. 5. Cecinitq̧ debbora & barach. & in titulo psalmi. 7. Vbi dicitur in finē psalmus dauid quem cantauit dño. Esa. 5. Cantabo dilecto meo. Soph. 2. Vox cātantis in fenestra. Et inde מְשׁוֹרֵר Mesorer. i. cantor: siue cātans. 1. Paralipo. 6. Hemā cantor fili⁹ ioelis. Et in plu. מְשֹׁרְרִים Mesorerim siue שָׁרִים Satim. vt in eodē. 15. Vt constitueret de fratribus suis cantores. Nee. 10. Ianitores & cātores & nathinei. ps. 86. Sicut letantium omniu͞ nostrum habitatio est in te. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et cantores quasi in choris: omnes fontes mei in te. & in genere feminino שָׁרוֹת Saroth. siue מְשֹׁרְרוֹת Mesoreroth. 2. Reg. 19. vl' audire possum vltra vocem cantorum. 2. Paralipo. 35. Omnes cantores atq̧ cātatrices vsq̧ in presentem diem lamētationes super iosiam replicant. Esd. 2. Et in ipsis cantores atq̧ cantatrices. Eccl's 1. Feci mihi cantores & cantatrices. Et inde שִׁיר Sir. i. canticum seu carmen. Iudi. 5. Surge loquere cāticum. ps. 39. Immisit in os meu͞ canticum nouu͞. ps. 41. Et nocte canticum eius apud me. Scribitur etiā cum he in fine & dicitur שִׁירָה Sira. Exo. 15. Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc dño. Deut. 31. Scripsit quoq̧ moyses canticum. Et in plurali שִׁירִים Sirim. Canti. 1. Cāticum canticoru͞ salomonis. vbi ponitur tam in singulari q̧ in plurali. Reperitur etiā in plurali שִׁירוֹת Siroth. secundu͞ terminationē pluralem femininorum. Amos. 8. Et stridebu͞t cardines templi. Pro quo hebrei legu͞t. Et vlulabunt carmina tēpli. i. loco carminu͞ erit vlulatio. Significat etiā predicta dictio שׁוּר Sur. aspicere siue intueri. Nu. 22. Et de collibus considerabo eum. i. intuebor eum. & in eodem. 24. Intuebor illu͞. Iob. 33. Respiciet homines & dicet. & in eodē. 36. Memento φ ignores opus eius: de quo cecinerunt viri. Pro quo hebrei legunt. Quod intuiti su͞t siue aspexeru͞t vel cōtēplati sunt viri. s. sancti. Potest etiā legi sicut est in littera n͞ra: secu͞dum primā significationē. Canti. 4. Coronaberis de capite amana. Pro quo he. le. Aspicies siue ītueberis de capite amana. Pōt etiā legi ornaberis: quod est idē quod coronaberis: vt infra dicetur. Significat etiā insidiari: eo quod insidiatores aspiciunt de latibulis suis. ps. 5. Dñe deduc me in iustitiā tuā ꝓpter inimicos meos. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Propter insidiatores meos. ps. 58. Deus ostēdet mihi super inimicos meos. Pro quo beatus hiero. transtulit. Deus ostēdet mihi in insidiatoribus meis. ps. 91. Et despexit oculus meus super inimicos meos. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Et respiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi. Hiere. 5. [I]nsidiantes quasi aucupes. Ponitur etiā predicta dictio pro ornare. Esa. 57. Et ornasti te vnguento regio. Hebrei tamē dicunt φ in predicto loco significat offerre. s. munus siue donare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Obtulisti siue donasti regi oleum siue vnguentum. Et inde תְּשׁוּרָה Thesura. idest oblatio: siue munus vel donu͞. 1. Reg. 9. Et sportulā nō habemus: vt demus homini dei. Pro quo hebrei legunt. Et oblatio seu munus non est nobis ad offerendum viro dei. Item שׁוּר Sur. siue שׁוֹר Sor. idest murus. Geñ. 49. Et in furore suo suffoderunt murum. & in eodē. filie discurrentes super murum. ps. 17. Et in deo meo transgrediar murum. Et in plurali שָׁרוֹת Saroth. Hiere. 5. ascendite muros eius. Ezech. 27. Naues maris principes tui. Pro quo hebrei legunt. Muri tui. idest sunt in circuitu tui quasi muri. Quod si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat principes in genere feminino:

vt in sequēti dictiōe dicetur. & in lingua chaldaica dr̄ שׁוּרַיָּא Suraia siue אֻשַּׁרְנָא Vsurna. i. muri. Esd. 4. Et muros eius & parietes componentes. Et in eodem. Quia si ciuitas illa edificata fuerit & muros eius instaurauerint. & in eodem. 5 Et muros eius instauraretis. & inde שׁוּרוֹת Suroth. Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruos. Iob. 24. Inter aceruos eorum meridiati sunt. Item שׁוֹר Sor. i. bos. Exo. 22. Si bos cornu percusserit. Leuit. 22. Bos ouis & capra. Iob. 6. Aut mugiet bos: cum ante presepe plenu͞ steterit. Et in plurali שְׁוָרִים Seuarim. Osee. 12. Ergo frustra erant in galgal boues immolantes: & secundum hoc significatum. Geñ. 49. Vbi nos habemus & in furore suo suffoderunt muru͞: aliqui hebrei legunt subneruaueru͞t bouē. & exponu͞t illud de ioseph qui dictus est bos vel taurus. Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.

שׂוּר Sur. dominari. imperare. principari. i. principatum exercere. siue principē esse. preualere. Iudi. 9. Regnauitq̧ abimelech super israel: trib⁹ annis. Pro quo hebrei legu͞t. Et dñatus est: siue princeps fuit abimelech super israel. Prouer. 8. Per me principes imperāt. Osee. 8. Principes steterunt: & non cognoui. & in eodem. Et in fortitudine sua directus est cum angelo. Pro quo hebrei legunt. Dominatus est: siue preualuit. & in eodem. Et īualuit ad angelum: & cōfortatus est. Vide etiam de hoc infra in dictione שָׂרָה Sara. & aliquando scribitur cum littera sámech loco sin. 1. Paralipo. 15. Conenias au͞t princeps leuitarum prophetie preerat. Et inde שַׂר Sar. i. princeps. Exo. 2. Quis te constituit principem & iudicem. Ios. 5. Sum princeps exercitus domini. & in plurali שָׂרִים Sarim. Iob. 29. Pricipes cessabāt loqui. ps. 118. Etenim sederunt principes: aduersum me loquebantur. & in eodem. Principes persecuti sunt me gratis Et aliquando scribitur cum littera sámech loco sin. Hiere. 6. Omnes isti principes declinantes. & in genere feminino שָׂרוֹת Saroth. Iudi. 5. Vna sapientior ceteris vxoribus ei⁹ hec verba socrui respondebat. Pro quo he. le. Sapientiores domine: seu principes eius respondebant ei. 3. Reg. 11. Fueruntq̧ ei vxores quasi regine septingente. Pro quo hebrei legunt. Fueruntq̧ ei vxores principes septingente. Ezech. 27. Naues maris principes tue. Sed in aliquibus libris hebraicis reperitur שָׂרוֹת Saroth cu͞ puncto seboleth. quod significat muros. vt dictu͞ est supra in dictione precedēti. Itē מְשׂוּרָה Mesura. i. mensura. Leuit. 19. In pondere & in mensura. 1. Paralipo. 23. Et super omne pondus atq̧ mēsurā. & aliqu͞ scribitur sine mē. Esa. 28. Et ponat triticu͞ per ordinē. Pro quo he. le. Et ponat triticum in mensura. Sed in lingua chaldaica significat ordinē. sicut est in littera nostra. s. quando scribitur cum puncto sebóleth.

שׂוּשׂ Sos. letari. gaudere. exultare. Deut. 28. Et sicut antea letatus est dñs super vos bene vobis faciens: sic letabitur disperdēs vos. & in eodē. 30. Et gaudeat super te in omnibus bonis: sicut gauisus est in patrib⁹ tuis. ps. 69. Exultēt & letentur in te. ps. 118. Letabor ego super eloquia tua. Esa. 35. Letabitur deserta & inuia. & in eodē. 61. Gaudens gaudebo in dño. & in eodē. 64. Occurristi letanti & facienti iustitiam. & in eodē. 66. Gaudete cu͞ ea gaudio. Et inde מָשׂוֹשׂ Masos. i. gaudiu͞ siue letitia: & vt in p̄dicto loco. Iob. 8. Hec est enim letitia vie eius. Threñ. 2. Gaudiu͞ vniuerse terre. & inde שָׂשׂוֹן Sason. i. gaudium seu letitia. ps. 44. Propterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie. ps. 50. Redde mihi letitiam salutaris tui.

שׁוּת Soth. ponere. imponere. statuere. Geñ. 4. Posuit mihi dñs semē aliud. Exo. 7. Neq̧ apposuit cor etiā hac vice. & in eodem. 10. Vt faciā signa mea hec in eo. Pro quo hebrei legunt. Vt ponā signa mea hec in eo. & in eodē. 23. Ponāq̧ termīos tuos a mari rubro vsq̧ ad mare philistinorum. 1. Reg. 4. Que non respondit eis: neq̧ animaduertit. ꝓ quo hebrei legunt. Neq̧ apposuit cor suu͞. Iob. 7. Quid apponis erga eum cor tuu͞. & in eodem. 38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Pro quo he. le. Et hic pones. i. depones superbiam fluctuu͞ tuoru͞. & est sensus sicut in littera nostra. ps. 3. Non timebo millia populi circu͞dantis me. pro quo hebrei legu͞t. Non timebo millia populi: qui in circuitu posuerunt super me. s. obsidionem. ps. 16. Oculos suos statuerunt declinare in terra. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Oculos suos posueru͞t. ps. 48. Sicut oues in infernu͞ positi sunt. Prouer. 22. Appone autem cor tuu͞ ad doctrinā meam. Esa. 16. Pone quasi noctem vmbrā tuam. & in eodē. 22. Et equites ponent sedes suas in portis. Hiere. 13. Et ponet eam in vmbrā mortis: & in caliginem. Pro quo he. le. & ponet eā in vmbra mortis: & ponet in caliginem. Ponitur etiam pro dimittere. Iob. 10. Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meu͞. Et inde שִׁית Sith. idest ornamentu͞ quod mulieres ponu͞t super se. Prouer. 7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. Ponitur ēt pro iniquitate. ps. 72. Operti sunt iniquitate & impietate sua. Et inde שַׁת Sath. i. fundamentu͞. & solum inuenitur in numero plurali. s. שָׁתוֹת Sathoth. ps. 10. Quoniā quem perfecisti destruxeru͞t. Pro quo hebrei legunt. Quoniā fundamenta dissipata sunt. beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit leges: que sunt quasi fundamenta. alii vero dicunt φ significat retia: sicut Esa. 19. Vbi nos habemus. & erunt irrigua eius flectentia. Pro quo ipsi legu͞t. Et eru͞t retia eius attrita vel dissipata. Potest etiā deriuari a dictione שָׁתָה satha que significat irrigua sicut est in littera n͞ra. Itē שֵׁת Seth. i. locus natiu͞: seu verēda. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignominiā egypti. Et in plurali שְׁתוֹת Sathoth. 2. Reg. 10. Et precidit vestes eorum medias vsq̧ ad nates.

שְׁזַב Sazab. in lingua chaldaica sigñat liberare: seu eripere. Dañ. 3. Quis est de⁹ qui eripiet vos de manu mea. & in eodem. Potest eripere nos de camino ignis ardētis: & de manu tua o rex liberare.

שָׁזַף Sazaph. aspicere. intueri. Iob. 28. Nec intuitus est eu͞ oculus vulturis. Cāti. 1. Decolorauit me sol. Pro quo he. le. Aspexit me vel intuitus est me sol.

שָׁזַר Sazar. retortu͞. i. filu͞ duplicatu͞ & retortu͞. & scribitur cu͞ mē in principio & dicitur מָשְׁזָר Moszar. Exo. 27 De bysso retorta.

שָׁחַח Sachach. curuare. humiliare. inclinare. Iob. 9. Sub quo curuātur qui portāt orbē. & in eo. 22. Et qui inclinauerit oculos suos saluabitur. & in eo. 38. Qn͞ cubāt in antris. i. qn͞ curuātur vel humiliātur in antris. ps. 9. Inclinauit se & cadet. ps. 37. Miser factus sum & curuat⁹ sum vsq̧ in finē. ps. 41. Quare tristis es aīa mea. Pro quo btu͞s hiero. in psal. iuxta. he. ve. trāstulit. Quare īcuruatis aīa mea. ps. 106. Et pauci facti sunt: & vexati. ꝓ quo he. le. Et pauci facti su͞t: & humiliati vel incuruati sunt. Prouer. 14. iacebu͞t mali an͞ bonos. i. humiliātur vel incuruātur. Eccl's. 1. Et obsurdescēt oēs filie carminis. ꝓ quo he. le. & humiliabu͞tur oēs filie carminis. i. submissa voce canēt: nō valētes vocē eleuare. Esa. z Et incuruabit se hō. & in eo. Et incuruabitur oīs sublimitas hoīm. & in eo. 25. Et humiliabu͞tur & detrahētur vsq̧ ī terrā. & in eo. 60. Et venient ad te curui: filii coru͞ qui humiliauerunt te. Threñ. 3. Et tabescet in me aīa mea. ꝓ quo he. le. Et curuatur siue humiliatur ī me aīa mea. Mich. 6. Et humiliatio tua in medio tui. Abach. 3. Incuruati sunt colles seculi. Vide etiā de hoc infra in dictione שָׁחָה Sacha.

שחה Natare

שחה Sachach. natare. ps.5. Lauabo p singulas noctes lectulū meū. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Natare faciā tota nocte lectū meū. Esa. 25. Sicut extēdit natans ad natādū. Ezech. 47. Quā intumuerāt aq̄ pfundi torrētis. p q̄ he. le. qm̄ intumuerūt aq̄ natatorie torrētis i. aque erāt tā pfunde: q̄ nō poterāt trāsuadari nisi natādo.

שחד Munus. שחד Donare.

שחד Sochad. munus seu donum. aut repetunde. Exo. 23. Nec accipies munera: que etiam excecant prudentes. Deut. 16. Nō accipies psonā neq̄ munera: quia munera excecant oculos sapientum. 1. Reg. 8. Acceperunt munera & peruerterūt iudicium. 4. Reg. 16. Misit regi assyriorū munera. ps. 14. Et munera super innocentem nō accepit. Esa. 45. Nō in precio neq̄ in muneribus. & in hebreo declinatur tantum singulariter & caret numero plurali. & inde verbum שחד Sichad: quod significat donare siue munera dare vel accipere. Iob. 6. De substantia vestra donate mihi. Pro quo hebrei legunt. Donate pro me. Ezech. 16. Et dona donabas eis: vt intrarent ad te.

שחה Inclinare. Humiliare. שחות Interitus. Adorare. השתחויה Adoratio.

שחה Sacha. curuare. incuruare. humiliare. inclinare. adorare. Prouer. 2. Inclinata est ad mortem domus eius. & in eodem. 12. Meror in corde viri humiliabit illum. Esa. 51. Qui dixerūt anime tue incuruare: vt transeamus. Et inde שחות Sachuth. i. curuatio: siue interit⁹. Prouer. 28. In interitu suo corruet. vide etiam de hoc supra in dictione שחה Sachach. & quando est verbum quarte cōiugationis tunc significat adorare. eo quod adorantes inclināt se proni in terra. vt Geñ. 18. Et adorauit in terra. & i eodem. 33. Adorauit pnus in terra septies. Exo. 24. Et adorabitis procul. 2. Reg 15. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illum. p quo hebrei legunt. Vt adoraret vel inclinaretur illi. & in eodem. Cūq̄ ascenderet dauid sūmitatē montis in quo adoraturus erat. & in eodē. 16. Oro vt inueniam gratiā coram te dñe mi rex. Pro quo hebrei legunt. Adoro. i. grās ago. inueni gratiā coram te. Ezech. 8. Et adorabāt ortum solis. & in eo 46. Adorabunt super limen porte. Et inde השתחויה histhachauaia. i. adoratio. 4. Reg. 5. adorāte eo i eodē loco: & ignoscat mihi deus seruo tuo. Pro quo he. le. In adoratione mea in domo remon ignoscat dñs seruo tuo.

שחט Immolare. Occidere. Mactare. Iugulare. שחיטה Occisio. Vulnerare. שחוט purissimū

שחט Sachat. iugulare. decollare. immolare. occidere. mactare. Geñ. 22. Et arripuit gladium vt immolaret filium suum. Et in eodem. 37. Et in sanguine hedi quē occiderant tinxerunt. Leuit. 1. Immolabitq̄ vitulum corā dño Nu. 11. Nunquid ouiū vel boum multitudo cedetur. i. occidetur vel iugulabitur. 1. Reg. 14. Tulit oues & boues & vitulos & mactauerūt in terra. & in eodē. Et occidite super istud 4. Reg. 25. Filios autē sedechie occidit corā eo. 2. Paralipo. 30. Immolauerunt autē phase. Esa. 22. Et iugulare arietes. & in eodem. 57. Immolātes paruulos in torrentibus. Et in eodē. 66. Qui immolat bouē quasi interficiat virum. Osee. 5. Et victimas declinastis in pfundū. Pro quo hebrei legūt. Et immolare siue iugulare declinatores i profundum. idest declinantes a via recta: profunde immolabant idolis. Et inde שחיטה Sechita. i. iugulatio vel occisio. 2. Paralip. 30. Immolauerunt leuite phase: his qui non occurrerant sanctificari domino. Pro quo hebrei legunt. Et leuite super occisionem vel immolationem pascharum: idest agnorū qui immolabātur in pascha. Ponitur etiam pro vulnerare. Hiere. 8. Sagitta vulnerans lingua eorum. Vbi pro vulnerans ponitur שחוט Sachut. & aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat limatam vel politam aut tersam a rubigine. Et inde dicitur זהב שחוט Zahab Sachut. i. aurum purissimū. scilicet a rubigine. 3. Reg. 10. Fecitq̄ rex salomon ducenta scuta de auro purissimo. & aliqui he. le. de auro ductili.

שחט Exprimere

שחט Sachat. exprimere. Geñ. 40. Et expressi in calicem quē tenebam. & solum inuenitur in predicto loco.

שחל Leena. aspis. שחלת Onycha

שחל Sachal. leena. aspis. Iob. 4. Rugitus leonis & vox leene. Et in eodem. 28. Nec pertransiuit per eam leena Osee. 13. Et erō eis quasi leena. Ponitur etiam pro aspide. ps. 90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Itē שחלת Sacheleth. genus est gūmi. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit onycham. idest coloris vnguinis. Exo. 30. Sume tibi aromata stactem & onycham & galbanum.

שחין Vlcer

שחין Sechin. scabies. vlcer. Exo. 9. Erunt enim in hominibus & in iumentis vlcera. Deut. 28. Percutiat te deus vlcere pessimo.

שחיס Poma. Que spōte nascitur

שחיס Sachis. illud quod gignit terra ex granis semētis in messe cadentib⁹: vel quod sponte nascitur. Pro quo beatus hieronymus transtulit poma. Esa. 37. In anno secūdo pomis vescere. Pro quo hebrei legunt. Et anno secundo que sponte nascuntur. Et aliquando scribitur cum samach in principio & sin in fine. 4. Reg. 19. In quarto autem anno que sponte nascuntur

שחף שחפת Egestas. שחף Larus

שחף Sacheph. egestas. & scribitur cum thau in fine & dicitur שחפת sachepheth. Deut. 28. Percutiat te domin⁹ egestate. Et solū inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei q̄ significat calorem excessiuum. Alii vero dicūt q̄ significat tu morē corporis: sicut fit in hydropicis. Itē שחף Sachaph. nomen est auis. Pro quo beatus hiero. trāstulit larum. Leuit. 11. Et larum & accipitrem.

שחיף Stratum.

שחיף Sachiph. tabulatum. siue stratum ligneū. Ezech. 41. Stratūq̄ ligno per gyrum.

שחץ Superbia. Institores

שחץ Sachas. superbia. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbie. In alio vero loco beat⁹ hieronymus transtulit institorē. Vt supra in eodem. 28. Non calcauerūt eam filii institorum. potest etiam legi filii superbie.

שחק Cōtūdere. Excauare. Cōminuere. שחק Momētum. שחק Celum. Nubes. שחקים Celi. Ether. Nubes

שחק Sachac. contundere. cōminuere. Exo. 30. Cūq̄ in tenuissimū puluerem vniuersa contuderis. Iob. 14. Lapides excauāt aq̄. i. cōminuūt. ps. 17. Et cōminuā eos vt puluerem ante faciem venti. Et inde שחק Sachac. i. puluis tenuissimus qui adheret statere. Btūs hieronymus transtulit momentum. Esa. 40. Et quasi momentū statere reputate sunt. Item שחק Sachac. i. celum seu ether aut nubes. ps. 88. Et testis in celo fidelis. & in eodē. Quis in nubib⁹ equabitur dño. Pro quo he. le. Quis in celo equabitur dño. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a. Et in plu. שחקים Sechacim. Iob. 38. Quis enarrabit celorū ratione. ps. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Tenebrosa aqua in nubib⁹ etheris. Ponitur etiā pro nubibus. Deut. 33. Magnificētia eius discurrūt nubes. Iob. 36. Que de nubibus fluunt. ps. 35. Et veritas tua vsq̄ ad nubes. Potest etiam legi vsq̄ ad celos.

שחק Ridere. Irridere. Deridere. Ludere. משחק Ridiculū. שחוק Ludus. Risus. יצחק Isaac.

שחק Sachac. ridere. irridere. ludere. illudere. Abach. 1. Ipse super omnē munitionē ridebit. Et cōmuniter scribitur cum littera sadic. De quo vide supra in dictione צחק Sachac cū sadic in prima. significat etiā irridere. 2. Paralipo. 39. Illis aūt irridētibus & subsanātibus eos. Threñ. 1. Et deriserūt sabbata ei⁹. Itē significat ludere. Iudi. 16. Vt vocarēt samsō: & aū eos luderet. 2. Reg. 6. Dauid aūt & ōis israel ludebāt corā dño. & ide משחק Mishac. i. ridiculū. Abach. 1. Et tyranni ridiculū ei⁹ erunt. Et inde שחוק Sechoc. i. derisus: ludus. Iudi. 16. Expectantes ludēte sāson. p quo he. le. Expectātes ludū samson. Eccl's. 2. Risū putaui errorē. & i eo. 10. In risū faciūt panē. & ide nomē pprium יצחק Isaac. qd̄ interptatur risus. Geñ. 12. Vocauit abraam nomē filii sui quē genuit ei sarra isaac. Et licet ibi scribatur cū sa sadic: tamen aliqñ scribitur cū sin. ps. 104. Et iuramenti sui cū isaac. Ponitur etiā

ישחק Idolum

ישחק Isaac pro idolo: eo quod idolū est opus dignū risu seu ridiculū. Amos. 7. Et demolientur excelsa idoli. Et in eo. Et nō stillabis super domum idoli.

שחר Denigrari. שחור Niger. שחורה Nigra. Fusca. שחור Carbo. שיחור Turbidus. שחר Mane. aurora. Diluculū. משחר Oriri. mane oriri. שחר mane querere. Diluculo cōsurgere. Vigilare. Mane surgere. Desiderare. שחרות Pueritia. Voluptas. שחר Lux matutina. Ortus.

שחר Sachar. nigrescere. denigrari. nigrū esse. Iob. 30. Cutis mea denigrata est sup me. & inde שחור Sechor. i. niger. Leuit. 13. Et capillū nigrū. & in ge. fe. שחורה sechora siue שחרחרת Secharchoreth. Canti. 1. Nigra sum sed formosa. & in eo. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. i. nigra. & inde שחור Sachor. i. carbo: eo quod est niger. Threñ. 4. denigrata est sup carbones facies eorū. & inde fluuius egypti dī שיחור Sichor. Eo qd̄ habet aquā turbidam. Ios. 13. a fluuio turbido qui irrigat egyptū. Hiere. 2. Vt bibas aquā turbidam. Item שחר Sachar. i. mane seu diluculū aut aurora. Geñ. 19. Cumq̄ esset mane cogebāt eū angeli. & in eo. 32. Iam enim ascēdit aurora. Iob. 38. Nunquid post ortū tuū precepisti diluculo. Esa. 14. Lucifer qui mane oriebaris. Osee. 6. quasi diluculū preparatus egressus eius. Et in eo. 11. Sicut mane transiit. Ioel. 2. Quasi mane expansū super montes. Et aliqñ scribitur cū mē in principio & dī משחר Mischar. ps. 109 Ex vtero ante luciferum genui te. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. De vulua orietur tibi ros adolescētie tue. i. mane orietur. & inde verbū שחר Sacher qd̄ significat manicare siue mane surgere vel mane querere. Iob. 7. & si mane me quesieris non subsistam. & in eo. 8. Et si diluculo consurrexeris ad deū. & in eo. 24. Vigilātesq̄ ad predā. i. mane surgētes. Ps. 62. Ad te de luce vigilo ps. 77. & diluculo veniebāt ad deum. Prouer. 1. Mane cōsurgent & nō inuenient me. & in eo. 8. & qui mane vigilāt ad me inuenient me. & in eodem. 11. Bene consurgit diluculo qui querit bona. & in eo. 13. Qui aūt diligit illū: instanter erudit. pro quo he. le. Qui aūt diligit illum: euigilat illū ad eruditionē. Esa. 26. De mane vigilabo ad te. Osee. 6. In tribulatiōe sua mane cōsurgēt ad me. Ponitur ēt pro desiderare. Prouer. 7. Desiderans te videre. Sed ēt i predicto loco he. le. Vt mane cōsurgerē ante faciē tuā. & inde שחרות sachruth. i. pueritia sicut hebreos: que est quasi mane i homine. btūs hiero. trāstulit voluptatē. Eccl's. 11 adolescentia & voluptas vana sunt. ponitur ēt שחר Sachar p luce matutina. Esa. 8. Nō erit eis lux matutina. ponitur ēt pro ortu. Esa. 47. Veniet super te malum: & nescies ortum eius.

שחת Corrūpere. Cōputrescere. putrescere. Violare. Irritū facere. Disperdere. Delere. Destruere. Perdere. Dissipare. Peccare. Iniq agere.

שחת Sachath. corrūpere. putrescere. delere. dissipare. perdere. disperdere. peccare. Geñ. 6. Corrupta est aūt terra corā deo. Et in eo. Cūq̄ vidisset deus terrā esse corruptā: ōis quippe caro corrupat viā suā. Hiere. 13. Et ecce computruerat lūbare. i. corruptū fuerat. Et in eo. Sic putrescere faciā supbiā iuda. & in eo. 51. qui corrūpis vniuersā terrā. Naum. 2. Et propagines eius corruperunt. Malach. 3. & non corrūpet fructus terre. Significat ēt violare seu irritū facere. Amos. 1. Et violauerit miam eius. Malach. 2. Irritū fecistis pactū leui. Significat ēt delere vel dissipare. aut pdere siue disperdere. Geñ. 6. Et ego disperdā eos cū terra. & in eo. 18. Nō delebo. i. nō dispdā si inuenero ibi quadraginta quinq̄. Et in eo. 19. Delebimus locū istū. & in eo. Quia delebit dñs ciuitatē hanc. Nu. 22. Et vos causa eritis necis oīum. pro quo he. le. Et disperdetis vel perdetis omnem populum istum. Deut. 9. Ne disperdas populū tuū. 2. Reg. 20. Moliebātur destruere murū. pro quo he. le. Dissipabāt ad diruendū murum. Prouer. 23. Et perdes pulchros sermones tuos. Hiere. 5. Ascēdite muros eius & dissipate. Ezech. 25. Interficientes & implētes inimicitias veteres. pro quo he. le. Ad disperdendum & dissipandum inimicitia seculi. i. propter inimicitiam veterem. Ponitur etiam pro peccare. Exo. 32. Peccauit populus tuus. Deut. 31. Noui ego q̄ post mortem meā inique agetis. idest peccabitis. & in eo. 32. Peccauerūt ei. Osee. 9. Profunde peccauerunt sicut in diebus gabaa. & inde משחת Moschath. i. corruptū: seu debile vl desforme. Leuit. 22. Quia corrupta & maculata sunt omnia Malach. 1. Et votū faciens: immolat debile dño. Ponitur ēt pro inglorio. Esa. 52. Sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et inde משחית maschith. i. dissipans vel disperdens aut corrūpens. Prouer. 18. Frater est opa dissipantis. & in eo. 28. Particeps homicide est. Pro quo he. le. Particeps est viro dissipanti vel corrūpēti. Hiere. 51. Ecce ego ad te mons pestifer pro quo hebrei legunt. Dissipans aut disperdēs vel corrūpens. vnde sequitur qui corrumpis vniuersam terram. Ponitur etiam pro interfectione vel internitione. Ezech. 9. & vnusquisq̄ vas interfectiōis habens in manu sua. Et in eo. 21. Fabricantium interitū. Ponitur ēt pro laqueo vel pedica qua aues capiuntur. Hiere. 5. Laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ponitur etiam pro macie vel deformitate. Dañ. 10. Sed species mea mutata est in me: & emarcui. pro quo he. le. Et species mea mutata est in me in maciem vel deformitatē. est ēt nomē mōtis ppe ierusalem. Pro quo btūs hiero. transtulit offensionē. 4. Regū. 23. Excelsa quoq̄ que erāt in ierusalē ad dexterā partē montis offēsionis. & inde שחת Sachath. i. corruptio siue interitus. Ps. 15. Nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ponitur ēt p fouea vel sepulchro. Quod est locus corruptiōis. ps. 93. Donec fodiatur peccatori fouea: De quo vide supra in dictiōe שוח Suach. & in plu. שחיתות Sechithoth. ps. 105. & eripuit eos de internitiōibus eorū. Ponitur ēt p peccatis. Threñ. 4. Captus in peccatis nr̄is. & inde שחיתא Sechitha. quod i lingua chaldaica significat deceptionē. Dañ. 2. Quod iterpretatione quoq̄ fallacē & deceptione plenam composueritis.

משחת corruptus. Debile. Inglorius. משחית Dissipās. Pestifer. corrūpēs. Interfectio. Interitus. Pedica. Macies. Offensio. שחת corruptio. Fouea. שחיתות Internitio. Peccata. שחיתא Deceptio.

שטה Errare. declinare. abstrahere. שטים Insanie. Preuaricationes.

שטה Sata. errare. Preuaricari. auertere. diuertere. declinare. s. a via recta Nu. 5. Vir cuius vxor errauerit. & in eo. Et si nō polluta est deserto mariti thoro. pro quo he. le. Et si non declinasti siue diuertisti pollutione sub viro tuo. idest a viro tuo. & in eo. Sin aūt declinasti a viro tuo atq̄ polluta es. Prouer. 4. Declina & desere eam. & in eo. 7. Ne abstrahatur in viis suis mens tua. pro quo he. le. ne diuertat siue declinet in viis eius cor tuum. Osee. 5. & victimas declinastis in profundū. & inde שטים Satim. siue שטי sate. i. preuaricationes siue auersiones. ps. 39. & nō respexit in vanitates & insanias falsas. pro quo he. le. nō respexit ad supbias & puaricatiōes mēdacii. & aliqñ scribitur cū samach loco sin. Ps. 100. Facientes preuaricationes odiui.

שטח Expādere. משטח Siccatio. Extensio.

שטח Satach. expandere. extendere. Nu. 11. Et siccauerunt eas per gyrum castrorum. Pro quo he. le. Expanderunt siue extenderunt eas per gyrum castrorū. s. ad exsiccandum eas. 2. Regum. 17. Et expandit velamen super os putei. Iob. 12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expandens gētes & deducit eas: siue requiescere facit eas. Ps. 87. Expandi ad te manus meas. Hiere. 8. & expandent ea ad solem & lunam. Et inde משטח Mistach. idest locus vbi aliquid extenditur ad exsiccandum. Ezech. 26. Siccatio sagenarum erit in medio maris. p quo hebrei legunt. Extensio sagenarum erit in medio maris. idest locus vbi sagene extendantur ad exsiccandum eas.

שטם Odire. Cōminari. משטמה

שטם Satham. Odire. odium habere. cōminari. Geñ. 27. Oderat autem esau Iacob. Et in eodem. 49. Inuideruntq̄ illi habentes iacula. Pro quo hebrei legunt. Oderūt siue comminati sunt illi. Et in eodem. 50. Ne forte memor sit iniurie quam passus est. Pro quo hebrei legunt. Ne forte comminatus sit nobis ioseph. Iob. 16. & comminās mihi infremuit contra me. & inde משטמה Mastema. idest cō-

minatio siue odium. Beatus hieronymus transtulit amentiam vel insaniam. Osee.9. Propter multitudinem iniquitatis tue & multitudinem amentie. & in eodem. Insania in domo dei eius.

Amentia. Insania

שָׂטַן Aduersari

שָׂטַן Satan. aduersari. contrarium esse. ps.108. Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. Pro quo beat⁹ hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Aduersabantur mihi. Et in eodem. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui aduersabantur mihi. Zach.3. Et sathan stabat aduersus eum vt aduersaretur ei. & inde שָׂטָן Sathan. idest aduersarius seu contrarius. vt in predicto loco. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps.108. & diabolus stet a dextris eius. vbi ponitur pro diabolo. & inde שִׂטְנָה Sitna. idest aduersatio siue inimicitia. Gen.26. Appellauitq; eum inimicitiam.

שָׂטָן aduersari⁹ diabolus. שִׂטְנָה Inimicitia

שָׁטַף lauare.

שָׁטַף Sataph. Lauare inundare. obruere. Leuit.6. Defricabitur & lauabitur aqua. & in eo. Non lotis ante manibus. Pro quo hebrei legunt. Et manus suas non lauit aqua. & in eodem. Vas autē ligneum lauabitur aqua. 3. Reg. 22. Et lauerunt currus eius in piscina samarie. Significat et inundare vel obruere. Iob.14. Paulatim terra consumitur. idest inundatur. Ps.77. Et torrentes inundauerunt Canti.8. Et flumina non obruent illam. idest non inundabunt. Esa.8. Inundans & transiens. & in eodem.10. Inundabit iustitiam. Et in eodem. 28. Flagellum inundans cū transierit. Esa.30. Spiritus eius velut torrens inundans. Hiere.47 & erit quasi torrens inundans: & cooperiet terram. Ezech.13. Erit enim imber inundans. Dañ.11. & veniet properans & inundans. Significat etiam ire cū impetu. Hiere.8. Quasi equus impetu vadens in prelio. Pōitur etiam pro expugnare cum impetu & inundatione bellantium. Dañ.11. & brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. Et in eodem. Et exercitus eius opprimetur. ꝓ quo he. le. Et exercitus eius inundabit. idest expugnabit. potest etiam legi expugnabitur siue inundabitur. & inde שֶׁטֶף Seteph. idest inundatio siue diluuium. Ps.31. Veruntamē in diluuio aquarum multarum.

Inūdar. Obruere. Ire cū impetu. Expugnar. שֶׁטֶף Diluuium

שֹׁטֵר

שֹׁטֵר Soter. Executor: seu exactor. pretor. pro quo beatus hieronymus transtulit preceptorem siue magistrū. Prouer.6. Que cum non habeat ducem nec preceptorem & in plurali שֹׁטְרִים Sotrim. Deut.16. Iudices & magistros constitues in portis tuis. & in eodem. Qui docerent vos singula. Pro quo hebrei legunt. Et exactores vel pretores per tribus vestras. Potest etiam legi. & magistros siue preceptores per tribus vestras. & inde מִשְׁטָר Mistar. idest ratio. Iob.38. Aut pones rationem eius in terra. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat descriptionem. Item שְׂטַר Setar. in lingua chaldaica significat latus. Dañ.7. Et in parte stetit. idest in vno latere.

preceptor. שֹׁטְרִים Magistri. מִשְׁטָר Ratio. שְׂטַר Latus.

שַׁי Munus.

שַׁי Sai. munus. ps.71. Tibi offerent reges munera. ps.75 Omnes qui in circuitu eius affertis munera. & solū inuenitur in hebreo in numero singulari: & caret nūero plurali.

שִׂיג diuersoriū

שִׂיג Sig. diuersorium: secundum translationem nostram: 3. Regum.19. Forsitan loquitur: aut in diuersorio est. hebrei tamen dicunt ꝙ significat negociationem siue occupationem.

שִׂיחַ Virgultum Arbor שִׂיחִים Arbores.

שִׂיחַ Siach. virgultum seu arbor. aut germen. Geñ.2. Et omne virgultum agri. Iob.30. Et mandebāt herbas & arboris cortices. & in plurali שִׂיחִים Sichim. Geñ.21. Abiecit puerum subter vnā arborē. pro quo hebrei legūt. sub vna de arboribus. Iob.30. Qui inter huiuscemodi letabantur. Pro quo hebrei legunt. Qui inter arbores siue inter virgulta letabantur.

שִׁילֹה mittendus. Christus.

שִׁילֹה Silo. mittendus: secundum translationem nostram quasi שִׁילוּחַ Siloach. vt Geñ.49. Donec vēiat qui mittendus est. Hebrei tamen interpretātur מָשִׁיחַ Mesiach idest christus. & sic est in translatione chaldaica. scilicet donec veniat mesiach. idest christ⁹. potest etiam deriuari a dictione שָׁלַל Salal. vel a dictione שָׁלָה Sala. de quo infra dicetur.

שַׁיִן Vrina

שַׁיִן Sain. vrina. Esa.36. Et bibant vrinam pedum suorum.

שֵׁיר שֵׁירוֹת Armille.

שֵׁיר Ser. ornamentum brachiorum: vt armilla. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet שֵׁירוֹת Seroth. Esa.3. Et torques & armillas & monilia.

שַׁיִשׁ marmor שֵׁשׁ marmor. smaragd⁹

שַׁיִשׁ Sais. marmor. 1. Paralipo.29. Et marmor parium abundantissimum. & aliquando scribitur sine iod & dicitur שֵׁשׁ Ses. Ester.1. Columnis marmoreis. & in eodē. Smaragdino & pario stratum lapide.

שַׁיִת Spina

שַׁיִת Saith. vepres. spina. Esa.5. Et ascendent super eā vepres & spine. Et in eodem.7. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem.10. Et deuorabitur spina eius & vepres eius.

שָׁכַךְ Cohibere. Cessare

שָׁכַךְ Sachach. cessare. quiescere. Geñ.8. Et imminute sunt aque: & clausi sunt fontes abyssi. ꝓ quo hebrei legūt Et cessauerunt aque siue quieuerunt. Nu.17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest cessare faciā. Ester. 2. Postq̄ regis asueri indignatio efferbuerat. i. quieuerat vł cessauerat. Et in eo.7. & ira regis quieuit.

שָׁכַב Iacere. Cubare.

שָׁכַב Sachab. cubare. iacere. requiescere. dormire. concubare. prostrari. Exo.6. Mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorū. Nu.23. Nō cubabit donec deuoret predam. 2. Reg.8. Coequans terre. Pro quo hebrei legunt. Iacere siue cubare fecit eos in terra. s. ad coequandū eos terre. Et in eo.13. Cuba sup lectulū. & in eo. Cuba mecū soror mea. 4. Reg.4. Et collocauit eum super lectulū hoīs dei. pro quo he. le. Et iacere siue cubare eum fecit. Hiere.3. Vbi nō prostrata sis. i. vbi nō cubasti. Ponitur ēt ꝓ dormire vel requiescere. Geñ.19. Ecce dormiui heri cū patre meo. Et in eo.28 Terram in qua dormis: tibi dabo. & in eo.47. Sed dormiā cum patribus meis. Leuit.26. Dormietis: & nō erit q exterreat. Nu.5. Si non dormierit vir alienus tecum. & in eo. Et concubuisti cū altero. i. dormisti. 1. Reg.3. Reuertere & dormi. 3. Reg.1. Cū dormierit dñs meus rex cū patribus suis. Iob.30. Et qui me comedūt nō dormiūt. ps.87. Sicut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer.24. pauxillū conseres manus tuas vt quiescas. Eccl's.2. Neq; per noctē mente requiescit. Et in eo.4. Et si dormierint duo fouebuntur mutuo. Ezech.31. Descende & dormi cum incircuncisis. Zach.14. Et mulieres violabuntur. i. dormient vel cubabunt cū eis. Et ꝓprie p̄dicta dictio signāt iacere vel cubare. modo sit ad dormiendū: modo ad quiescēdū: aut in sepulchro p mortē. vt patet in locis p̄dictis. & inde שִׁכְבַת Sichbath. siue מִשְׁכָּב Mischab. idest cubatio: siue concubitus. Leuit.18. Et cū muliere ꝓximi tui nō coibis. pro quo he. le. Nō dabis cōcubitū tuū. & in eo. & cū masculo nō cōmiscearis coitu femineo. & in eo.19. Hō si dormierit cū muliere coitu feminis. i. cōcubitu feminis. Signāt ēt מִשְׁכָּב Mischab lectū siue lectulū aut stratū. Exo.22. Sed iacuerit in lectulo. 2. Reg.4. Qui dormiebat super stratum suum in meridie. Ps.4. Et in cubilibus vestris compungimini. Canti.3. In lectulo meo per noctem quesiui. & secundum hebreos significat etiam predicta dictio שָׁכַב Sachab effundere. scilicet super terram. Iob.38. Et concentum celorum quis dormire facit. pro quo hebrei legunt. & lagenas siue lagūculas

Prostrari dormire. Cōcubare. Quiescer. Requiescere. שִׁכְבַת Cōcubit⁹. Coitus מִשְׁכָּב Lectulus. Stratum. Cubile. שָׁכַב

celorum quis effundere facit. & accipiūtur ibi laguncule ꝓ nubibus. Sed magis proprie est in translatione nostra. De quo vide supra in dictione נֶבֶל nabel. & inde מִשְׁכָּב Miscab. ꝙ secundum hebreos significat vrceum. eo quod ab eo aqua effunditur. Pro quo beatus hieronymus transtulit stratoria. 2. Reg.17. Obtulerunt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia.

מִשְׁכָּב stratoria

שְׂכָה מַשְׂכִּית Insignis.

שְׂכָה Sacha. depictum. imaginatum vel insigne: & scribitur cum mem in principio & iod & thau in fine & dicitur מַשְׂכִּית Maschith. Leuit.26. Nec insignem lapidem ponetis in terra vestra. Prouer.18. Et quasi murus validus circundans eum. Pro quo hebrei legunt. Et quasi murus excelsus in pictura sua: siue in imaginatione sua. Ezech.8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. Pro quo hebrei legūt. Et vnusquisq; in cubili depicto suo. & in plu מַשְׂכִּיּוֹת Machioth. Nu.33. Confringite titulos. i. lapides insignitos vł depictos. Ps.72. Transierunt in affectū cordis. ꝓ quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Trāsierūt cogitatiōes cordis. i. imaginatiōes cordis. Pōitur ēt pro lectis. Prouer.25. Mala aurea in lectis argenteis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cum picturis argenteis. & inde שֶׂכְוִי sechui idest gallus. Iob.38. Vel quis dedit gallo intelligentiam. & aliqui hebrei dicunt ꝙ signāt cor siue intellectum.

Abscōditā Pictura מַשְׂכִּיּוֹת Tituli. Affectus. Cogitationes. Lecti. Picture. שֶׂכְוִי Gallus

שָׁכַח Obliuisci Obliuioni tradere

שָׁכַח Sachach. obliuisci. obliuioni tradere. inuenire. Geñ.40. Oblitusq; est interpretis sui. Et ī eo.41. Vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia. Deut.4. Nec obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Ps.9. Oēs gentes qui obliuiscuntur deū. ps.30. Obliuioni datus sum tanq̄ mortuus a corde. ps.49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. ps.76. Aut obliuiscetur misereri deus. Ps.136. Si oblitus fuero tui ierusalem: obliuioni detur dextera mea. Eccl's.8. Et laudabantur in ciuitate quasi opera iustorū. pro quo hebrei legunt. Et obliuioni tradūtur in ciuitate: ꝙ ita fecerint: siue quod rectum fecerint. Sed si pro יִשְׁתַּכְּחוּ istachechu legatur יִשְׁתַּבְּחוּ istabechu: per mutationem littere caph in litteram beth que est quasi eiusdē figure: tūc significat laudabantur sicut est in littera nostra. Esa.23. In obliuione eris o tyre septuaginta annis. Hiere.2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamenti sui. & in eo. populus vero meus oblitus est mei. & in eo.23. Qui volunt facere vt obliuiscatur populus meus noīs mei. Threñ.2. Obliuioni tradidit dominus in sion festiuitatem & sabbatum. & in ligua chaldaica significat inuenire. Dañ.2. Inueni hominem de filiis trāsmigrationis. & in eo. Nullusq; locus iuētus est eis.

Inuenire

שָׁכַל Orbari. sterilē esse Absq; liberis esse.

שָׁכַל Sachal. orbari. absq; liberis fieri. Sterilem siue infructuosum esse. Geñ.28. Cur vtroq; orbabor filio. Et ī eo.31. Oues tue & capre tue steriles non fuerunt. Et in eo. 42. Absq; liberis me fecistis. Et in eo.43. Ego autem quasi orbatus: absq; liberis ero. Leuit.26. Que consumant vos & pecora vestra. i. absq; liberis faciant. Deut.32. foris vastabit eos gladius. i. absq; liberis faciet. 1. Reg.15. Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus: sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Iob.21. Vacca peperit & non est priuata fetu. Hiere.15. Interfeci: perdidi populum meum pro quo hebrei legunt. Absq; liberis feci & perdidi populū meum. Et in eo.50. Sagitta eius quasi viri fortissimi interfectoris. pro quo hebrei legunt. Quasi viri fortissimi orbantis. idest absq; liberis faciētis. Ezech.5. Et bestias pessimas vsq; ad internitionem. Pro quo hebrei legūt & bestias pessimas: & absq; liberis te facient. Et in eodem.14. Et bestias terre induxero super terram vt vastent eam. idest absq; fructu eam faciant: siue vt faciant absq; liberis habitatores terre. Et in eodem.36. Et non addes vltra vt absq; eis sis. idest vt sis orbata absq; eis. Et in eodem. Et suffocans gētem tuam. Pro quo hebrei legunt. Et orbans siue absq; liberis faciens gentem tuam. Osee.9. Da eis vuluam sine liberis. Malach.3. Nec erit sterilis vinea in agro. & aliquando preponitur littera caph littere sin. Ezech.36. Et gentem tuam non necabis vltra. idest non facies eam absq; liberis. & inde שָׁכוּל Sacul. idest orbatus: siue ille qui factus est absq; liberis. 2. Regum.18. Veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. idest orbata. Osee.13. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. & in hebreo in predictis locis legitur in genere masculino: eo quod est promiscui gñis. & in genere feminino שַׁכּוּלָה Sachula. idest orbata siue sterilis. Canti.4. Et sterilis non est inter eas. Esa.49. Ego sterilis & non pariens. scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשַׁכֵּלָה Mesachela. siue מְשַׁכֶּלֶת Mesachaleth. Exo.23. Non erit infecunda & sterilis terra tua. 4. Regum.2. Sed aque pessime sunt & terra sterilis. & inde שְׁכוֹל Sechol. siue שִׁכּוּל Sicul. idest sterilitas vel orbatio. Ps.34. Sterilitatem anime mee. Esa.47. Et ignorabo sterilitatem. Et in eodem. Veniēt tibi duo hec subito in die vna sterilitas & viduitas. Et in eodem.49. Filii sterilitatis tue. dicitur etiam מְשַׁכֶּלֶת Mesacaleth. 4. Reg.2. & nō erit mors neq; sterilitas. Itē אֶשְׁכֹּל Escol. idest botrus. Nu.13. Pergentesq; vsq; ad torrentem botri. Et in eodem. Absciderunt palmitem cum vua sua. ꝓ quo hebrei legunt. Absciderunt inde palmitem & botrum vuarum vnum. Canti.1. Botrus cipri dilectus meus mihi. Mich.7. Non est botrus ad comedendum. & in plurali אַשְׁכְּלוֹת Ascheloth. Deut.32. & botri amarissimi. Geñ.40 Et post flores vuas maturescere. Pro quo hebrei legūt. Maturabant in botris eius vue. Canti.7. Vbera tua botris.

Priuari fetu Interficer. suffocare. Necare שָׁכוּל Orbatus. שַׁכּוּלָה sterilis. מְשַׁכֵּלָה sterilis. שְׁכוֹל sterilitas מְשַׁכֶּלֶת sterilitas אֶשְׁכֹּל Botrus אַשְׁכְּלוֹת Botri

שָׂכַל intelliger

שָׂכַל Sachal. Intelligere. prudenter agere. aspicere: supponere. s. in modum crucis. Deut.29. Vt intelligatis vniuersa que facitis. Et in eodem.32. Vtinam saperent & intelligerent. Ios.1. Vt intelligas cuncta que agis. Et in eodem. Tunc diriges viam & intelliges eam. 1. Reg.18. Prudenti⁹ se regebat q̄ omnes viri saul. idest intelligebat. Et in eo. In omnibus quoq; viis suis dauid prudenter agebat. Et in eo. Videns itaq; saul ꝙ prudens esset nimis. 1. Paralip.28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. ps.2. Et nunc reges intelligite. ps.31. Intellectum tibi dabo. idest faciam te intelligere. ps.40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Prouer.16. Cor sapientis erudiet os eius. pro quo hebrei legunt. intelligere facit os eius. & in eodem.17 Quocunq; se verterit prudenter intelliget. Et in eodem. 21. Excogitat iustus de domo impii. pro quo hebrei legūt. Intelligit iustus. & inde מַשְׂכִּיל Maschil. idest intelligens vel sapiens: aut prudens: vel eruditus. ps.13. Vt videat si est intelligens. Prouer.16. Et eruditus in verbo reperiet bona Et in eodem.17. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis. Amos.5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Ponitur etiam pro intellectu vel eruditione aut disciplina. vt in titulo psi.31. Vbi dicitur intellect⁹ dauid. & in titulo. psi.34. vbi dicitur in finē pro filiis chore intellectus. & beatus hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori filiorum chore eruditio. & inde שֶׂכֶל Sechel. idest intellect⁹ seu disciplina. 1. Regum.25. Eratq; mulier illa prudentissima. Pro quo hebrei legunt. Et erat mulier illa boni intellectus. ps.110. Intellectus bonus omnibus facientibus ea. Prouer.3. Et inuenies gratiam & disciplinam bonam. Et aliquando scribitur cum he in principio & dr̄ הַשְׂכֵּל haschel. Iob.34. Et verba eius non sonant disciplinam. & in lingua chaldaica dr̄ שָׂכְלְתָנוּ Sochlethanu. Dañ.5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Signāt etiā predicta dictio

Excogitar. מַשְׂכִּיל Intelliger. Eruditus. Prudens. Intellect⁹. Eruditio שֶׂכֶל Intellect⁹ disciplina הַשְׂכֵּל disciplina שָׂכְלְתָנוּ Scientia.

aspicere. sup poĕr.s. in modū crucis.

aspicere vel intueri.Geñ.3.Aspectuq; delectabile:Pro quo he.le.Et desiderabile erat lignū ad aspiciendum. Potest ēt legi ad intelligēdū:secundū primā significationē.signat ēt predicta dictio supponere.s.in modū crucis.Geñ.48.Cōmutans manus.i.vnū brachiū supra aliud ponēs in modū crucis.vnde apud chaldeos & indos crux dicitur מַשְׂכַּל ma scal.nam ego interrogaui quēdā indū xp̄icolā qui semper crucē gestabat in manu:quo noīe illa crux vocabatur ī suo idiomate apud indos & rñdit ꝙ appellabatur מַשְׂכַּל Mascal. quod pōt interpretari intellectus seu sapientia scd̄m primā signationē.vnde apostolus prima ad corinthios capitulo primo ait.Nos aūt predicamus xp̄m crucifixū iudeis quidē scādalū:gētibus aūt stultitiā: ipsis aūt vocatis iudeis atq; grecis xp̄m dei virtutem & sapientiam.

שַׁכְלֵל Extruere. Instaurar

שכלל Sachlal.In lingua chaldaica signat construere vel extruere aut instaurare.vt Esdre.4.Extruētes muros eius.& in eodem.Si ciuitas hec edificata fuerit:& muri instaurati.

שָׁכַם Manicar. māe surgere.

שכם Sacam.manicare .i. mane surgere. Geñ.19. Et mane proficiscemini in viā vr̄am.Pro quo he.le.Et manicabitis in viā vestrā.i.mane surgetis.1.Reg.1.Et surrexerunt mane & adorauerunt corā dño.2.Reg.15. Absalō mane cōsurgens stabat in introitu porte.p̄s.126.Vanū est vobis ante lucē surgere.i.manicantes.Esa.57.Et surrexerunt mane.Hiere.5.Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt mihi.pro quo he.se.Equi armati manicātes siue mane surgentes facti sunt.potest ēt deriuari a dictiōe מַשָּׁךְ ma sach.& intelligi sicut in littera nostra. De quo vide supra in predicta dictione.Et in eo.11.Mane consurgens & cōtestās.Et in eo.25.De nocte consurgens & loquens. pro quo he.le.Manicans & loquēs.vbi ponitur אַשְׁכֵּם aschem p̄ הַשְׁכֵּם Haschem.& in eo.26.Quos ego misi ad vos de nocte consurgens & dirigens. Osee.6.Quasi ros mane pertransiēs.

De nocte cōsurgere

שְׁכֶם Humerus scapula Iunctura humeri. Pars. Dorsum.

Item שְׁכֶם Sechem.i.humerus.Geñ.9.Palliū imposuerūt humeris suis.Et in eo.21.Imposuit scapule eius.i.humero eius.Et in eo.24.Cum hydria quā portabat in scapula. Et in eo.49.Supposuit humerū suū ad portandū.Ponitur ēt pro iunctura humeri.Iob.31.Humer⁹ me⁹ a iūctura sua cadat.Signat ēt partē.vt Geñ.48.Do tibi partē vnā extra fratres tuos.p̄s.20.Qm̄ pones eos dorsum.pro quo he.le.qm̄ pones eos partē.potest ēt legi scd̄m primā significationē. Qm̄ pones eos humerū.&sic transtulit beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.s.humerū.Soph.3.Et seruiant ei humero vno. Pro quo he.le.In partē vnā siue in parte vna.Est etiā שְׁכֶם Sichem nomen proprium loci.Geñ.12.Vsq; ad locū sichē Osee.6.In via interficientium pergentes de sichem. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.In via interficientiū partem.s.hominum.

שָׁכַן Habitare.

שכן Sachan.habitare.morari. Geñ.35. Cūq; habitaret in illa regione.Exo.25.& habitabo in medio eorum. & in eo.40.Nube operiēte oīa.Pro quo he.le. Eo quod habitabat siue morabatur sup illud nubes.Leuit.16. Quod fixum est inter eos in medio sordiū habitatiōis eorū. p̄ quo he.le.Qui habitat cū eis in medio sordiū eorū. Deut.12.vt ponat nomē eius ibi & habitet in eo.& in eo. Vt sit nomen eius ibi.i.vt habitet.& in eo.33.Et inter humeros illi⁹ requiescet.i.habitabit.Ios.22.In qua tabernaculum dñi est. Pro quo hebrei legunt.In qua tabernaculum domini habitat.3.Regum.8.Dominus dixit vt habitaret in nebula. Ps.7.& gloriā meam in puluerem deducat.pro quo he.le. Et gloriam meam in puluere habitare faciat.p̄s.77.tabernaculum suum vbi habitauit in hominibus.p̄s.93.Paulominus habitasset in inferno anima mea.Ezech.17. Et habitabunt sub ea omnes volucres.Ponitur etiam pro sepelire.Naum.3.Sepelientur principes tui.& inde שָׁכֵן Sechan. siue שָׁכֵן Sachen.idest habitator seu vicinus.idest cohabitator.Exo.12.Assumet vicinum suum qui coniunctus est domui eius.Esa.33.Nec dicet vicinus elangui. Osee.10.Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet habitator samarie.& ponitur ibi singulare pro plurali.Et in plurali שְׁכֵנִים Sechenim.Deut.1.Et ad cetera que ei proxima sunt.Pro quo hebrei legunt.Et ad omnes vicinos eius.Hiere.12.Hec dicit dominus aduersus omnes vicinos meos.& in genere femenino שְׁכֵנָה Sechena Exo.3.Sed postulabit mulier a vicina sua.& in plurali feminino שְׁכֵנוֹת Sechenoth.Ruth.4.Vicine autem mulieres congratulantes ei & dicentes. & inde מִשְׁכָּן Mischan.idest habitaculum siue tabernaculum. Exo.26.Tabernaculum vero ita facies.Nume.19. polluit tabernaculum domini.Ps.73.Tabernaculum nominis tui.& in plurali מִשְׁכָּנוֹת Mischanoth.Iob.39.Et tabernacula ei⁹ in terra salsuginis.Ps.83.Quam dilecta tabernacula tua .p̄s.131. Tabernaculum deo iacob.quod in hebreo legitur in plurali.scilicet tabernacula.Reperitur etiam מִשְׁכָּנִים Mischanim .secundum terminationem pluralem masculinorum.Ps.45.Sanctificabit tabernaculum suum altissimus. Pro quo he.le.Sanctificatio tabernaculorum excelsi.

requiescet. sepelire. שָׁכֵן Vicinus. Habitator שְׁכֵנִים Proximi Vicini שְׁכֵנָה Vicina. שְׁכֵנוֹת Vicine. מִשְׁכָּן Tabernaculum מִשְׁכָּנוֹת tabernacula. מִשְׁכָּנִים tabrnacla

שַׂכִּין Culter.

שכין Sachin.culter:seu gladius.Prouerbiorum.23.Et statue cultrum in gutture tuo.De quo vide supra in dictione שׂוּךְ Such.

שָׁכַר Inebriar. Ebriū esse.

שכר Sachar.inebriari:ebriū esse.Geñ.9.Bibēsq; vinū inebriatus est.Deut.32.Inebriabo sagittas meas sanguine.1.Reg.1.vsq; quo ebriaberis.Esa.29.Inebriamini sed nō a vino.& in eo.49.sanguine suo inebriabūtur.& in eo.63 & inebriaui eos ī īdignatiōe mea.Hiere.51.Inebriās oēm terrā.& ī eo.& inebriabo eos:vt sopiātur. Abach.2.mittēs fel suū & inebriās.Aggei.1.bibistis & nō estis inebriati. & inde שִׁכּוֹר Sichor.i.ebrius siue temulētus.1.Reg.25.Erat eni ebrius nimis.3.Reg.20.Benadab aūt bibebat temulētus.& in plu.שִׁכּוֹרִים Sichorim.Ioel.1.expergescimini ebrii.& in ge.fe.שִׁכּוֹרָה Sichora siue שִׁכֹּרַת Sechurath.1.Reg.1.Estimauit ergo eā heli temulentā.Esa.51.Et ebria & non a vino.& inde שִׁכָּרוֹן Sicharon.idest ebrietas.Hiere.13 Ecce ego implebo oēs habitatores terre huius & reges qui sedent de stirpe dauid super thronum eius & sacerdotes & p̄phetas & oēs hītatores ierusalē ebrietate. & inde שֵׁכָר Sechar.i.cicera vel omne quod inebriare potest. Leuit.9. Vinū & omne quod inebriare potest non bibetis. Nu.6.A vino:& oē quod inebriare pōt:abstinebit.Deut.29. Vinū & siceram non bibistis.Ponitur ēt pro ebrietate. Prouer.20. Et tumultuosa ebrietas.Et in eodem.31. Quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas.Esa.5. Ad ebrietatem sectādam.Item אֶשְׁכָּר Escar cum aleph in principio. idest donum seu munus.p̄s.71.Reges arabum & sabba dona adducent.ponitur etiam pro precio.Ezech.27.Dentes eburneos & hebeninos commutauerunt in precio tuo.

שִׁכּוֹר Ebri⁹. Temulēt⁹ שִׁכּוֹרִים Ebrii. שִׁכּוֹרָה Temulēta Ebria שִׁכָּרוֹן Ebrietas. שֵׁכָר q̄d iebriar̄ potest. Sicera Ebrietas. אֶשְׁכָּר Donum. Precium

שָׂכַר Cōducere Locare

שכר Sachar.mercede cōducere.locare.Geñ.30.quia mercede cōduxi te.Deut.23.quia cōduxerūt cōtra te balaā filiū beor.1.Reg.2.repleti prius: pro panibus se locauerunt.Nee.13.Et cōduxerunt aduersus eos balaam. Aggei.1.Et qui mercedes congregat:misit eas in sacculum pertusum.pro quo he.le.& qui mercede cōducitur:cōducitur ad sacculum perforatum.& est sensus sicut in littera nostra. Prouer.26.Et qui imposuit stulto silentium iras mitigat. Pro quo hebrei legunt.Et qui cōducit stultos:& q cōducit transeuntes:vel transgressores. Potest etiā legi sic. Et qui

obturat stultos:obturat irascētes.i.qui obturat os stultorū: quod est idem sensus sicut in littera nostra. & licet ad hoc qd̄ significet obturare deberet scribi cū littera samach loco sin:vt dictū est supra in dictione סָכַר Sachar.tamē frequenter ponitur in scriptura sin pro samach & econuerso. Sicut ēt reperitur predicta dictio cū samach loco sin.vt Esdre.4. Conduxerūt aūt aduersus eos consiliatores. & pro eo qd̄ ī littera nostra est iras:in hebreo habetur עֹבְרִים obrim q̄ dictio pōt ēt signare irascentes:vt dictū est supra in dictione עָבַר Aabar.& inde שָׂכָר Sechar.i.merces seu stipēdiū aut p̄cium laboris vel ministerii.Geñ.15.Merces tua magna nimis.& in eo.30.Dedit deus mercedē mihi. Nu.18. Preciū est p̄ ministerio quo seruitis in tabernaculo.Deut.24.Sed eadē die reddes ei preciū laboris sui.Prouer.11.Seminanti aūt iustitiā merces fidelis.Zach.8. Merces hoīs non erat nec merces iumentorum.& aliqñ scribitur cū mē in principio & tau in fine.Geñ.29.Dic quid mercedis accipias.& in eo.31.Et mutauit mercedē meā decē vicibus.& īde שָׂכִיר Sachir.i.mercenarius seu cōductus.Exo.22. Maxime si cōductū venerat pro mercede operis sui.Leuit.19.Nō morabitur opus mercenarii apud te.Iob.7.Et sicut dies mercenarii dies eius:Malach.3.Et qui calūniantur mercedē mercenarii.& in plu.שְׂכִירִים Sechirim.Hiere.46.Mercenarii quoq; eius qui versabantur in medio eius. & in ge.fe. שְׂכִירָה Sechira.Esa.7.In die illa radet dñs in nouacula cōducta.Item שֶׂכֶר Secher.i.lacuna seu pelagus.Esa.19.Oēs qui faciebāt lacunas ad capiendos pisces.& aliqui hebrei dicunt ꝙ significat rete.

שָׂכָר merces Precium. שָׂכִיר Cōductus mercēari⁹ שְׂכִירִים mercēarii שְׂכִירָה Cōducta. שֶׂכֶר Lacuna

שָׁלַל Turbari spoliare Diripere שׁוֹלָל spoliatus. שָׁלָל Preda spolium Proiicere שִׁילֹה mittend⁹.

שלל Salal.spoliare.depredari.proiicere.seu dimittere.p̄s 75.Turbati sūt oēs insipientes corde. pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.Spoliati sunt sup̄bi corde. Esa.59.Et qui recedit a malo:prede patuit.i. spoliatus est. Ezech.29.Depredabitur manubias eius:& diripiet spolia eius.Abach.2.Quia tu spoliasti gentes multas:spoliabunt te oēs qui reliqui fuerint de populis.& inde שׁוֹלָל Solal.i. spoliatus.Iob.12.Qui ducit consiliarios in stultū finē. Pro quo he.le.Qui ducit consiliarios spoliatos:quia nihil prodest eis consiliū & prudētia sua.pōt ēt intelligi spoliatos.i. priuatos scientia & intellectu qd̄ est idem sensus cū littera nostra.Mich.1.Vadā spoliatus & nudus.& inde שָׁלָל Salal i.spoliū.siue preda.Nu.31.& tulerūt predā & vniuersa que ceperāt.1.Reg.30.Hec est preda Dauid.Hiere.21.Et erit ei aīa sua quasi spoliū. Signat ēt p̄dicta dictio p̄iicere seu dimittere.Ruth.2.Et de vestris manipulis proiicite de industria.& aliqui hebrei dicūt ꝙ inde deriuatur שִׁילֹה Silo.p̄ quo btūs hiero.trāstulit qui mittendus est. Geñ.49.donec veniat qui mittendus est. De quo vide supra in dictione שִׁילֹה Silo.

שָׁלָב Cōnecter. שְׁלַבִּים Iuncture.

שלב Salab.conectere.coniūgere.Exo.26.Due incastraturε fiant:quibus tabula alteri tabule cōnectatur.& inde שְׁלַבִּים Selabim.i.iuncture vel connexiones.3.Reg.7. Inter iuncturas & inter coronulas & plectas.

שֶׁלֶג Nix. שָׁלַג niue dealbare Ningere.

שלג Seleg.siue שָׁלַג saleg.nix.Exo.4. Protulit leprosam instar niuis.Iob.6.Irruit super eos nix.p̄s.50.Et sup niuem dealbabor.Hiere.18.Nix libani.& inde verbū שָׁלַג Saleg.quod signat ningere:seu niue dealbari.p̄s.67.Niue dealuabuntur in selmon.Pro quo aliqui hebrei legūt.ninget in selmon.

שָׁלָה dissimular Pacificar abūdare

שלה Sala.pacificari.quietari.abūdare.s.diuitiis.locupletari seu prosperari.mentiri:seu deficere.negligere. Iob.3.Nōne dissimulaui: nonne silui :nōne quieui.p̄ quo he.le.Nōne pacificatus vel quietus fui:nōne silui.Et in eo. 12.Abundāt tabernacula predonum.s.diuitiis:aut pacificata vel quieta sunt.p̄s.121.Et abūdantia diligentibus te. Pro quo he.le.Pacificati vel quieti sint:qui diligunt te.Et btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Sit bene his qui diligūt te.i.abundātes vel locupletati sint.Hiere.12.bene est oībus qui preuaricātur & inique agūt.i.p̄sperātur seu locupletātur.Threñ.1.Inimici eius locupletati sunt:& inde שָׁלֵו Saleu.i. quietus siue opulentus aut locupletatus vel diues. Iob.16.Ego ille quōdā opulētus.& in eo.21. Diues & felix vbi ponitur pro felice.pro quo he.le.quietus & pacificus. Hiere.49.Ascendite ad gētē quietam.Dañ.4.Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea.& in plu. שְׁלֵוִים Saluim. Ps.72.& abundantes in seculo obtinuerunt diuitias.& in ge.fe.שְׁלֵוָה Saleua.Zach.7.Cum adhuc ierusalem habitaretur & esset opulenta.& inde שַׁלְוָה Salua.i.abūdantia vel prosperitas.pacificatio.vel quies.Ps.121.Et abūdantia in turribus tuis.Prouer.1.Prosperitas stultorū perdet eos.Hiere.22.locutus sum ad te in abundantia tua. Ezech.16.& abundantia & ocium. Dañ.11.& veniet clam. pro quo he.le.& veniet in pace vel quiete.& in eo.& abundantes & vberes vrbes ingredietur.pro quo he.le.in abundantia & in vbertatibus vrbis ingredietur. Signat etiam predicta dictio mentiri vel deficere.4.Regū.4. Nunquid nō dixi tibi ne illudas me.i.ne deficias vel ne mētiaris mihi.nam supra dixerat noli mentiri ancille tue.Iob.27.Et non liberet deus animā eius. pro quo he.le.& deficiat seu mentiatur deo anima eius.ponitur ēt pro negligere.2.Paralip.29.Filii mei nolite negligere.Et inde שַׁל Sal.i.error seu temeritas.2.Reg.6.& p̄cussit eū sup temeritatē. scribitur ēt cū iod in fine:& dr̄ שְׁלִי Seli.pro quo btūs hiero.transtulit dolū.2.Reg.3.vt loqueretur ei in dolo.Et inde שָׁלוּ Salu:siue שָׁלוּת Seluth.i.culpa:siue error vel delictū. Dañ.4.Forsitā ignoscet deus delictis tuis.& in eo.6. Oīs culpa & suspitio nō inueniretur in eo.pōitur ēt שָׁלוּ Salu pro blasphemia.& in eo.3.& lingua q̄cūq; locuta fuerit blasphemiam.Ponitur ēt pro negligētia.Esdre.4.Videte ne negligēter hec īpleatis.& īde dicūt aliqui hebrei ꝙ deriuatur שִׁלְיָה Silia.i.illuuies secūdinarū.Deut.28.& illuuies secūdinarū q̄ egrediūtur de medio feminum eius.

Bene esse locuplitari שָׁלֵו Opulētus Felix Quieta. שְׁלֵוִים abūdātes שְׁלֵוָה Opulēta. שַׁלְוָה p̄speritas abūdantia Illudere. Deficere. negligere שַׁל temeritas שְׁלִי Dolus. שָׁלוּ Delictum Culpa. שָׁלוּ blasphemia. neglgētia שִׁלְיָה Illuuies secūnar

שַׁלְהֶבֶת Flama שַׁלְהֶבֶתְיָה Flamme. flāma dñi.

שלהב Salhab.flāma.& scribitur cū tau ī fine & dr̄ שַׁלְהֶבֶת Salhebeth.Iob.15.Ramos ei⁹ arefaciet flamma.Ezech.20.Nō extinguetur flāma succēsionis ei⁹.& aliqñ cōpōitur cū dictiōe יָהּ Ia & dr̄ שַׁלְהֶבֶת יָהּ salhebeth ia.i.flāma domini.Canti.8.Lāpades eius lāpades ignis atq; flāmarū pro quo he.le.Flāma dñi.& dicūt hebrei ꝙ cōponitur ibi cū dictione יָהּ Ia quod est nomen domini ad denotandum magnitudinem flamme.

שְׂלָו Coturnix. שַׂלְוִים coturnices

שלו Selau.coturnix.p̄s.140.Petierūt & vēit coturnix.& ī pl.שַׂלְוִים saluiim.Nu.11.arreptas trās mar̄ coturnices.

שָׁלַח Emittere Dimitter mittere Remittere.

שלח Salach.mittere.immitere.dimittere.eiicere.extendere.spoliare.siue nudare.Geñ.3.Et emisit eum dominus deus de paradiso.Et in eodem.18. Et Abraam simul gradiebatur:deducens eos.Pro quo hebrei legunt. Et abraam gradiebatur cum eis:vt mitteret eos.Et in eodem. 24.Dimiserunt ergo eam & nutricem illius.Et in eodem. 26.Dimisitq; eos Isaac.Et in eodem. 28. Cumq; dimisisset eum isaac.Et in eodem.Et misisset eum in mesopotamiam.Et in eodem.32.Misit autem nuncios ante se. Et in eodem.38.Misit autē iudas hedum.Et in eo. Ego misi hedū quē promisi.Et in eo.32.Beniamin domi retēto a iacob. Pro quo he.le.Et beniamin fratrem ioseph nō misit iacob cum fratribus suis.Et in eodem.43.Mitte puerum mecū. Et in eodem.Et remittat vobiscum frēm vestrū.Leuit.16. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium. Et in eo.26.

Emittãq; in vos bestias agri. Iudi.5. Et barach vestigia sũt secuti: qui quasi in pceps & barathrũ se discrimini dedit. p quo he.le. Et barach in valle missus est pedibus suis. Et in eo. Manũ suã misit ad clauũ. 4. Reg.15. cepit dñs mittere ĩ iudã rasin regẽ syrie. Ester.3. Et lr̃e signate ipsius noĩe misse sunt. Iob.8. Et dimisit eos in manu iniquitatis eorũ. Et in eo.18. Misit enim in rete pedes suos. & in eo.30. Pedes meos subuerterunt. pro quo he.le. Pedes meos miserũt. s.ĩ rete vel ergastulũ. p̃s.49. Os tuũ abũdauit malicia. p quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. transtulit. os tuũ dimisisti in malicia. p̃s.73. Incẽderũt igni sanctuariũ tuũ. p quo btũs hiero. trãstulit. miserũt ignẽ in sanctuariũ tuũ. p̃s.104. Misit ante eos virũ. Prouer.6. Et eũ qui seminat inter frẽs discordias. Pro quo he.le. Et ĩmittẽs inter frẽs discordias seu rixas. & in eo.29. puer aũt qui dimittitur volũtati sue: cõfũdit matrẽ suã. Esa.27. Speciosa relinquetur: & dimittetur q̃si desertũ. Et ĩ eo.32. Immittẽs pedẽ bouis & asini. & in eodẽ.43. Propter vos misi babylonẽ. Hiere.38. Et submiserũt hieremiã in funibus. & in eo. Et submisit eã ad hieremiam in lacũ. Ezech.2. Mitto ego te. Et in eo. ecce man⁹ missa ad me. Signãt ẽt eiicere vel proiicere. Nu.5. Vt eiiciãt de castris oẽm leprosum. & in eo. Tã masculũ q̃ feminã eiicite. Esa.27. Cũ abiectã fuerit iudicabit eã. Signãt ẽt extẽdere. Geñ.37. Manusq; vr̃as seruate ĩnoxias. pro quo he.le. Et manũ nõ extendatis in eũ. Exo.24. Nec nõ sup eos q pcul recesserãt de filiis isrl' misit manũ suã. i. extẽdit manũ suã. 1. Paralip.13. Tetẽdit oza manũ suã. & in eo. Eo q̃d tetigisset arcã. p quo he.le. Eo q̃d extendisset manũ suã in arcã. p̃s.54. Extendit manũ suã in retribuẽdo. p̃s.79. Extẽdit palmites suos vsq; ad mare. Esa.58. Extẽdere digitum: & loqui q̃d nõ pdest. Hiere.17. & q̃d ad humorẽ mittit radices suas. i. extẽdit radices suas. Signãt etiam nudare siue spoliare. Nee.5 Vnusquisq; tm̃ nudabatur ad baptismũ. & ĩ lingua chaldaica cõiter signãt spoliare siue pellẽ detraher. & inde מִשְׁלַח Mislach. siue מִשְׁלוֹחַ Mislóach. aut מִשְׁלַחַת Mislachath. i. missio. vel ĩmissio. Deut.12. & letabimini ĩ cũctis ad que miseritis manũ. pro quo he.le. Et letabimini in oĩ missiõe manuũ vr̃arũ. Et in eo. Et benedicat tibi dñs deus tuus in oĩ ope tuo. pro quo he.le. In oĩ missione manus tue. i. in oĩ ad q̃d manũ miseris. Ester.9. Et mittãt sibi mutuo partes epularũ & ciborũ. p quo he.le. & missio munerũ vniuscuiusq;. Ps.77. Immissionem per angelos malos. Eccl's.8. Nec sinitur quiescere ingruẽte bello. pro quo he.le. Et nõ est missio siue legatio in bello. Esa.7. Et erit ĩ pascua bouis. pro quo he.le. & erit in missionẽ bouis. i. vt ibi mittatur in pascua. & in eo.11. Idumea & moab pceptũ manus eorum. pro quo he.le. missio siue immissio manus. & in plu. שִׁלּוּחִים Siluchim. i. emissiones aut donatiões vel munera que mittũtur alicui. Exo.18. Tulit sephorã vxorẽ moysi postquã remiserat. pro quo he.le. Post missiões suas. i. postq̃ remiserat eã: sicut est in lr̃a nostra. & aliqui he.le. Post donatiões vel dotes ei⁹. Mich.1. Dabis emissarios sup hereditatẽ geth. pro quo aliqui he.le. Dabis donatiões vel munera. & inde שְׁלָחִים Salchaím siue שְׁלָחוֹת Salchoth. i. ppagines seu rami. eo q̃d emittũtur & extẽduntur huc & illuc. Canti.4. Emissiones tue paradysus malorũ punicorũ. i. ppagines tue vel rami tui. Esa.16. Propagines eius relicte sunt. & inde שֶׁלַח Sélach. siue שִׁילוֹחַ Silóach: q̃d ẽ nomẽ fluuii ppe ierusalem. Nee.3. & muros piscine siloe ĩ hortũ regis. Esa.8. Eo q̃d abiecit populus iste aquas siloe. & interpretatur missus. Ioannis.9. Vade & laua in natatoria siloe: quod interpretatur missus. & inde שֶׁלַח sélach siue שֶׁלַח Salach. i. arma. s. missilia. aut gladius: vel pugio. 2. Paralip.

Imittere. submitter. Eiicere. abiicere. Extender. Tendere. Nudare Spoliar. מִשְׁלַח מִשְׁלַחַת missio. Immissio. שִׁלּוּחִים missiones. Emissarii. munera. שְׁלָחִים Emissiões ppagies. שֶׁלַח שִׁילוֹחַ Siloe. שֶׁלַח

23. Cõstituitq; oẽm populũ tenentiũ pugiones. Et in eo. 32. fecitq; vniuersi gñis armaturã. Nee.4. & altera tenebat gladiũ. Iob.33. Vt nõ trãseat in gladiũ. & in eo.36. Si autẽ nõ audierint trãsibũt p gladiũ. ponitur ẽt p fenestra. Ioel'.2. & p fenestras cadẽt. Itẽ שֻׁלְחָן Sulchan. i. mẽsa. Exo.25. facies & mẽsã de lignis setim. p̃s.22. parasti in cõspectu meo mensam. & in plurali שֻׁלְחָנוֹת Sulchanoth. 2. Paralipo.4. Nec non & mensas decem. Esa.28. Omnes enim mense replete sunt vomitu.

Pugio. armatura. Gladius. Fenestra. שֻׁלְחָן mensa. שֻׁלְחָנוֹת mense.

שָׁלַט Salat. dñari. ptãtẽ habere. ptãtẽ exercere. Nee.5. Sed & ministri eorũ depsserant pplm. pro quo he.le. Dominati sunt vel ptãtẽ exercebãt sup pplm. p̃s.118. & nõ dñetur mei oĩs iniustitia. Eccl's.2. & dñabitur in laborib⁹ meis Et in eo.5. Potestatẽq; ei tribuit vt comedat ex eis. Et ĩ eo.8. Dñatur hõ homini in malum suũ. & inde שִׁלְטוֹן Siltõ siue שַׁלִּיט Salit. i. dominãs: vel potẽs. Eccl's.8. Et sermo illi⁹ ptãte plen⁹ est. Et in eo. Nõ est in hoĩs ptãte phibere spũm p quo he.le. Non est hõ potẽs in spũ. & in eo. Nec habet potestatẽ in die mortis. & in lingua chaldaica dicitur שַׁלִּיטָא Salita. Dañ.2. Qui a rege ptãtẽ accepat. & in plu. שַׁלִּיטִים Salitim. Vt in eo.7. Supra decẽ principes ciuitatis. & ĩ ge. fe. שַׁלֶּטֶת salateth. Ezech.16. Opa meretricis & procacis. pro quo he.le. Opa mulieris meretricis potẽtis. i. preualẽtis sup alias meretrices. Item signãt scutũ seu clypeũ aut arma. & solũ inuenitur in nu.plu. s. שְׁלָטִים salitim: siue שֶׁלֶט Silte. 2. Reg.8. & tulit arma aurea que habebãt serui adadezer. 4. Reg.11. Et dedit eis hastas & arma regis dauid. 2. Paralip.23. Deditq; ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq; & peltas regis dauid. Canti.4. Mille clypei pendent ex ea: oĩs armatura fortium.

שָׁלַט dominari. potestatẽ habere שִׁלְטוֹן שַׁלִּיט Potestas Potens. שַׁלִּיטָא Potens. שַׁלִּיטִים Principes שַׁלֶּטֶת Procax. Potens. שְׁלָטִים שֶׁלֶט arma. Clypei armatura

שָׁלַךְ Salach. proiicere. deiicere. abiicere. mittere. Geñ.21. Abiecit puerũ. & in eo.27. Venite occidamus eum, & mittamus in cisternã veterẽ. i. proiiciamus. & in eo. Miserũtq; eũ in cisternã. Ios.18. Vt hic corã dño deo vestro in silo mittã vobis sortẽ. 3. Reg.13. & erat cadauer ei⁹ proiectũ in itinere. 4. Reg.10. Et proiecerũt milites & duces. Ps.21 In te proiectus sum ex vtero. p̃s.147. Mittit crystallũ suam sicut buccellas. Esa.6. Et sicut q̃rcus q̃ expãdit ramos suos. i. que proiicit a se ramos suos. Hiere.9. Q'm̃ deiecta sunt tabernacula nostra. Threñ.2. Proiecit de celo in terrã inclytã israel. Ezech.16. Sed proiecta es sup faciẽ terre. Dañ.8. Et deiecit locũ sanctificatiõis. & inde quedã porta in ierusalẽ dicebatur שַׁלֶּכֶת Saléeheth. quod interpretatur proiectio seu missio. idest ducens vel mittẽs. 1. Paralip.26. iuxta portam que ducit ad viam ascensionis. Item שָׁלָךְ Sálach. nomen est auis. Pro quo beatus hieronymus trãstulit mergulum. Leuit.11. Mergulum & ibin.

שָׁלַךְ abiicere. mittere. Proiicer. deiicere. שַׁלֶּכֶת que ducit. שָׁלָךְ mergulus

שָׁלַם Salã. restituere. reddere. retribuere. soluere. s. debitũ. pacificare. siue in pace esse: vel pacificũ aut pacatum esse. perficere. complere. aut consumare. Exo.21. Reddet bouem pro boue. Et in eo.22. Quinq; boues pro vno boue restituet. & in eodem. Si non habuerit quod pro furto reddat. idest restituat. Leuit.6. Reddet oĩa que per fraudem voluit obtinere. Iudi.1. Ita reddidit mihi deus. 4. Reg.4. vende oleum: & redde creditori tuo. Ps.7. Si reddidi retribuentibus mihi mala. Ps.34. Retribuebant mihi mala pro bonis. p̃s.61. Quia tu reddis vnicuiq; secundum opa sua. Prouer.11. Si iustus in terra recipit: quãtomagis impius & peccator. pro quo hebrei legunt. Si iusto in terra retribuitur. idest recipit secundum opera sua: quantomagis impi⁹ & peccator. Esa.65. Sed reddam & retribuam in sinu eorũ. Hiere.18. Nunquid reddetur pro bono malum. Ioel'.3. Nũquid vltionem vos redditis mihi. & inde שִׁלֵּם Silem: siue

שָׁלַם Retribuer. Restituere Reddere שִׁלֵּם

שִׁלּוּם Silum. i. retributio vel restitutio. Deut.32. Mihi vindicta: & ego retribuam eã. pro quo he.le. Mihi vĩdicta & retributio. Osee.9. Venerunt dies retributionis. Mich.7. & iudex in retribuendo est. pro quo he.le. Et iudex in retributione. Scribitur ẽt cũ tau in fine. p̃s.90. Et retributionẽ peccatorũ videbis. & in plu. שִׁלּוּמִים Selomim. Ps.68. Fiat mensa eorum corã eis in laqueũ & in retributiones. signãt ẽt predicta dictio pacificare: aut pacatũ esse vel pacẽ habere. Deut.20. Si aũt fedus inire noluerit. pro quo he.le. Si aũt nõ pacificabitur. i. si noluerit tecũ pacẽ habere: vel pacẽ facere. Ios.10. Et quod transfugissent gabaonite ad israel. Pro quo he.le. Et quod pacificati fuissent cum israel. Et in eo. Quare transfugerit ad iosue. i. pacem haberet cũ eo. 3. Reg.22. Pacemq; habuit iosaphat. Iob.5. Et bestie terre pacifice erunt tibi. Et in eo.8. Et pacatũ reddet habitaculũ iustitie tue. Et in eo.22. Acquiesce igitur ei: & habeto pacẽ Prouer.13. Qui aũt timet preceptũ in pace versabitur. & in eo.16. Inimicos quoq; ei⁹ cõuertet ad pacẽ. pro quo he.le. Inimicos quoq; eius pacificabit ei. & est sensus sicut in lr̃a nostra. & inde שָׁלוֹם Salom. i. pax seu pacificus. aut cõcordia. Geñ.43. Pax vobiscum: nolite timere. Leuit.26. Dabo pacẽ in finibus vestris. Nu.20. Do ei pacem federis mei. 3. Reg.2. pacificus ne est ingressus tuus. Iob.25. Qui facit cõcordiã in sublimis suis. p̃s.37. Non est pax ossibus meis. p̃s 119. Cũ hiis qui oderunt pacẽ: erã pacificus. Esa.41. Transibit in pace. Et in eo.53. Disciplina pacis nostre sup eũ. & in eo.57. Veniat pax. & in eo. Pacem ei qui lõge est: & ei qui ppe est. & in eo. Non est pax impiis. ponitur ẽt pro sano vl' sospite. Geñ.43. Sanus ne est pater vester senex. pro quo he.le. est pax patri vestro seni. i. est sanus. Et in eo. qui rñderunt sospes est. Est ẽt dictio salutandi. 1. Reg.25. & salutabitis eũ ex nomine meo pacifice. & sic dicetis. Sit fratrib⁹ meis & tibi pax: & oĩbus q̃cũq; habes sit pax. 2. Reg.20. Salue mi frater. i. pax sit tibi. 1. Paralip.12. Pax tibi & pax adiutoribus tuis. & inde שְׁלָמִים Selemim. i. pacifici. Geñ.35. Viri isti pacifici sunt. 2. Reg.20. Nonne ego sum que respondeo veritatẽ in israel. pro quo he.le. ñõne ego pacificarũ fideliũ israel. i. vna de ciuitatib⁹ pacificis & fidelibus. p̃s.54. Extendit manũ suã in retribuendo. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. trãstulit. Extendit manũ suã ad pacifica sua. Nañ.1. Si perfecti fuerint & ita pl'es. Pro quo he.le. Si pacifici fuerint. Põt ẽt signãre perfectos sicut est in lr̃a nr̃a: vt infra dicetur. Accipitur ẽt pro sacrificio pacificorũ. Exo.20. Et offeretis sup eo holocausta & pacifica vr̃a. & in eo.24. Immolauerũtq; victimas pacificas dño. Leuit.3. Hostia pacificorũ. Amos.5. Et vota pinguiũ vestrorũ nõ accipiam. Pro quo he.le. Et pacificũ pinguiũ vr̃orũ nõ accipiã. i. sacrificiũ pacificũ. & inde שׁוּלַמִּית Sulanith. Quod interpretatur pacifica. Cãti.6. reuertere reuertere sulamitis. sic debet legi: nõ sunamitis. Signãt ẽt p̃dicta dictio cõplere vel consumare aut pficere. Geñ.15. Nedũ cõplete sunt iniquitates ãmorreorũ. 3. Reg.7. Et perfecit oẽ opus. & in eo.9. perfectũq; est oẽ opus. 2. Paralip.4. Sicq; completũ est oẽ opus. Esa.38. De mane vsq; ad vesperã finies me. i. cõsumabis. & in eo.44. & consiliũ seruorũ suorũ cõplẽs. & in eo. & oẽm volũtatẽ meã cõplebis. & in eo.60. Et complebuntur dies luctus tui. & inde שָׁלֵם Salem. i. cõpletus vel cõsumat⁹ aut pfectus siue integer. & in ge.fe. שְׁלֵמָה Selema. 3. Reg.6. de lapidibus dolatis atq; perfectis. Quod ĩ hebreo legitur singulariter. s. lapide perfecto vel integro. Et est in he.ge.fe. Amos.1. Eo quod concluserint captiuitatem perfectam in idumea. & in plurali. שְׁלֵמוֹת Selemoth. Deut.27. Et de saxis informib⁹ & impolitis. Pro quo hebrei legunt. De lapidibus integris siue perfectis. & inde שְׁלוּמִים Selomim. idest perfectiones vel consumationes. Hiere.13. Translata ẽ omnis iuda transmigratione perfecta. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet transmigratiõe perfectionum vel cõsumationum. & inde מְשֻׁלָּם Mesulam. idest consumatus. siue perfectus. Esa.42. Quis cecus nisi qui venundatus est. Pro quo hebrei legunt. Quis cecus sicut Mesulam. quod interpretatur perfectus siue consumatus aut pacificus. Potest etiam significare illum cui aliquod debitum solutũ est vel cui aliquid restitutum est.

שִׁלּוּם retributio שִׁלּוּמִים retributiones. sed⁹ inire Pacificar. Pacez habere pacificũ eẽ pacatũ eẽ. שָׁלוֹם Pax. Pacific⁹. Cõcordia. sanus. sospes. salutare. שְׁלָמִים Pacifici. Pacifica. שׁוּלַמִּית sulamitis. Complere. Perficere. Finire. שָׁלֵם Perfect⁹ שְׁלֵמָה Perfecta. שְׁלֵמוֹת Integre. Perfecte שְׁלוּמִים pfectiões Cõsumat⁹.

שַׂלְמָה Salma. vestimentum. seu vestis. Exo.22. Et oue ac vestimento. Et in eodem. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum.

שַׂלְמָה Vestimẽtũ

שָׁלַף Salaph. euaginare. educere. scilicet gladium. discalciare. soluere. scilicet calciamentum. euellere. Iudi.3. Nec eduxit gladium. Et in eodem.8. Qui non eduxit gladium. Et in eodem.9. Euagina gladium tuum & interfice me. Et in eodem.20. Quadringẽta millia peditum pugnatorum. Pro quo hebrei legũt. Quadringẽta millia virorũ peditum euaginantium siue educentium gladium. & in eodem. Inuenti sunt viginti millia de beniamin educentium gladium. Iob.20. Eductus & egrediens de vagina sua. Significat etiam discalciare. Ruth.4. Soluebat homo calciamentum suum. Ponitur etiam pro euellere. p̃s.128. quod Priusq̃ euellatur exaruit. quod hebrei exponunt. priusq̃ educatur in culmine.

שָׁלַף Educere Euaginar. soluere. s. calciamẽtum. Euellere

שָׁלשׁ Salos. tres siue tria. & est in hebreo generis femenini vel neutri. Exo.23. Tribus vicib⁹ mihi per singulos annos festa celebrabitis. Deut.19. Tres ciuitates separabis tibi. Prouer.30. Per tria mouetur terra. & in genere masculino dicitur שְׁלֹשָׁה Selosa. vel שְׁלֹשֶׁת selóseth. Geñ.9. tres isti filii sunt Noe. Et in eodem.18. Apparuerunt tres viri. Et in eodem.41. Tres propagines: tres adhuc dies sunt. Nume.12. Egredimini vos tantum tres. & inde verbum שִׁלֵּשׁ Siles. quod significat triplicare siue in tres partes diuidere aut in tertio die aliquid operari: vel tertio idẽ facere. Deut.19. Et in tres equaliter partes totam terre tue prouinciam diuides. 1. Regum.3. Requiretur enim sessio tua vsq; perendie. idest vsq; in tertium diem. hebrei tamen legunt cum sequentibus sic. & in tertio die descendes. 3. Regum.18. & tertio idipsum facite. & inde שְׁלִישִׁי Selisi. idest terti⁹. Geñ.3. Et factum est vespere & mane dies tertius. Exo.39. In tertio ligurius achates & ametistus. & in plurali שְׁלִישִׁים Selisim. siue שְׁלִשִׁים Silesim. Geñ.3. Cenacula & tristega facies in eo. idest diuisa in tres mansiones. & in eodem.50. Et vidit ephraim filios vsq; ad tertiam generationem. Pro quo hebrei legunt. Et vidit ioseph de ephraim filios tertios. idest vsq; ad tertiam generationem. 3. Regum.6. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum: & a medio in tertium. Pro quo hebrei legunt. Et a medio in tertia. scilicet cenacula. quia erat in tres partes diuisum. Ezech.43. Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Pro quo hebrei legunt. Iuncta porticui in tribus siue in triplicibus. Et in genere feminino שְׁלִישִׁיָּה Selisia. siue שְׁלִישִׁית selisith. idest tertia. Deut.26. Anno decimarum tertio. & in hebreo est generis feminini: quia annus est generis feminini. 1. Regum.20. Vsq; ad vesperam diei tertie. Et in eodem. Si inuestigauero sententiam patris mei crastino vel perendie. idest in die tertia. Esa.19. In die illa erit israel tertius egypto & assyrie. Et in hebreo est generis feminini: & refertur ad plebem Israel. & in eo.37. in anno aũt tertio seminare & metere. Zach.6. Et in quadriga tertia equi albi. signãt ẽt שְׁלִישִׁית selisith. tertiã partem. Nu.28. Media pars hin per

שָׁלשׁ Tres. Tria. שְׁלֹשָׁה Tres. שִׁלֵּשׁ In tres ptes diuidere tertio idẽ facere. שְׁלִישִׁי Tertius. שְׁלִישִׁים Tristega Terni. Triplex. שְׁלִישִׁיָּה Tertia שְׁלִישִׁית

singulos vitulos & tertia per arietem.2. Paralip.23.Tertia pars vestrū qui veniunt ad sabbatū.Et in eodē.Tertia vero pars ad domū regis: & tertia ad portā que appellatur fūdamēti. Significat ēt tripliciter.Ezech.21.Et duplicetur gladi⁹ & triplicetur.i.tripliciter duplicetur.Signāt ēt שְׁלִישִׁיָּה Selisiia conternantē seu trinā.i.trium annorū. Esa.15.Vectes eius vsq; ad segor vitulā conternātem.& inde מְשֻׁלָּשׁ Mesulas.i.trinus seu trimus aut triennis. idest annorū trium.Gen̄.15.Sume inquit mihi vaccā triēnem & caprā trinā & arietē ānorū triū.& in ge.fe. מְשֻׁלֶּשֶׁת Mesuleseth vt in predicto loco:& in plu.fe.מְשֻׁלָּשׁוֹת Mesulasoth. Ezech.42.Tristega enim erāt.i.per tria tecta diuisa vel p tres mānsiōes.& inde שִׁלְשֹׁם Silsom.i.nudiustertius. Gen̄.31.quod nō sit erga me sicut heri & nudiustertius.& inde שְׁלֹשִׁים Selosim.i.triginta. Gen̄.6.Et triginta cubitorū altitudo illi⁹ Et in eo.41.Ioseph triginta erat annorū qn̄ stetit incōspectu pharaonis.& inde שָׁלִישׁ Salis.i.mēsura capiens tertiā partē alterius mensure maioris.p̄s.79.Et potū dabis nobis ī lachrymis ī mēsura.Sed btūs hiero.in ps.iuxta he.ve. trāstulit.Et potasti nos lachrymis tripliciter. Ponitur ēt p mēsura triū digitorū.Esa.40.Quis appēdet tribus digitis molē terre.pro quo he.le.Et mensus est in mēsura.s.triū digitorū siue in triplici.s.mēsura puluerē terre. Signāt etiā שָׁלִישׁ Salis.ducē seu principē vel principalē .4. Regū.7. Rn̄dens vnus de ducibus.& in eo.9.Dixitq; iehu ad Badachar ducē.Et in eo.15.Coniurauit aūt cōtra eū phacee filius romelie dux.& in plu.שָׁלִישִׁים Salisim.Exo.14. Et duces totius exercitus.& in eo.15.Et electi principes eius submersi sunt in mari rubro.Signāt etiā שָׁלִישִׁים Salisim res magnas & precipuas: scd̄m hebreos.Prouer. 22 . Ecce descripsi eā tibi tripliciter.pro quo ipsi legūt.Ecce descripsi tibi magna siue precipua.pōt ēt intelligi sicut est in lr̄a nr̄a. significat ēt שָׁלִישִׁים Salisim quedā instr̄a musica :que fortasse erāt triāgulata vel triū chordarū.pro quo btūs hiero. transtulit sistra.1.Reg.18.In tympanis leticie & in sistris.

שֵׁם Sem.nomē aut fama.Gen̄.2.Nomen vni phison.& in eo.4.Iste cepit inuocare nomē dn̄i.& in eo.16. vocauitq; nomen eius Ismael.& in eo.32. Quid queris nomen meum.Leuit.24. Et qui blasfemauerit nomen domini morte moriatur.p̄s.9.Nomē eorū delesti.p̄s.108 . In gn̄atiōe altera deleatur nomē eius.p̄s.137.Qm̄ magnificasti sup oē:nomē sanctū tuū.Hiere.29 . Pro eo qd̄ misisti in noīe meo libros.pro quo he.le.Pro eo qd̄ misisti in noīe tuo libros siue ep̄las.& ponitur ibi שְׁמְכָה Simcha cū he in fine p שִׁמְךָ Simcha.Signāt etiā famā vel famosum.i.noīatū.Gen̄.6.Isti sunt potētes a seculo viri famosi.pro quo he.le. Viri fame vel nois.2.Reg. 7 .Feciq; tibi nomē grāde iuxta nomen magnorū.& in plu.שֵׁמוֹת Semoth.Gen̄. 2 . Appellauitq; adam noibus cūcta aiantia.Exo.1.Hec sunt noīa filiorū israel.Itē שָׁם Sam.i.ibi: aduerbiū loci:siue illic : vel illuc Gen̄.2.Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus . Deut.10. Que vsq; hodie ibi sunt.Iob.3 . Ibi impii cessauerūt a tumultu.p̄s.13.Illic trepidauerūt timore.p̄s.49. Et illic iter quo ostēdā ei salutare dei.p̄s.121.Illuc enim ascēderūt trib⁹ p̄s.131. Illuc pducā cornu dauid.p̄s.138 . Etenim illuc manus tua deducet me.Scribitur ēt cū he in fine & dr̄ שָׁמָּה sama.Gen̄.14.& ceciderūt ibi.Deut.1.Nec tu ingredieris illuc.Et in eo.12.Illuc oīa que pcipio cōferetis.Iob.2. & nudus reuertar illuc.Ponitur ēt pro tūc aduerbio tpis. Eccl̄s. 3.& tp̄s ois rei tunc erit.& cōponitur cū mem in principio & dr̄ מִשָּׁם Misam.i.inde siue illinc.Gen̄.2.Qui inde diuiditur in quattuor capita.& in eo.11.& inde dispsit eos dn̄s. Et in eo.49.Inde pastor egressus est.& inde שָׁמַיִם samaim i.celi.& solū inuenitur in nu.plu.& caret numero singulari Sed ponitur aliqn̄ pro singulari:aliqn̄ pro plurali.Gen̄ .1. In principio creauit deus celū & terrā.Et in eo . Vocauitq; deus firmamentū celum.Leuit.26.Daboq; vobis celū desuper sicut ferrū.Deut.30. Si ad cardines celi fueris dissipatus.Et in eo.32.Audite celi que loquor.& in eo.Celiq; caligabūt rore.Esa.13.Venietibus de terra procul a sūmitate celi.Signāt ēt regionē aeris excelsā q̄ est versus celū.Deut. 9.Et ciuitates ingētes & ad celū vsq; muratas.& est hypbolica locutio.Iob. 2 . Sparserunt puluerem super caput suum in celum.Prouer.30. Viam aquile in celo. & in lingua chaldaica dr̄ שְׁמַיָּא Semaia.Hiere.10.Dii q celū & terrā nō fecerūt.Dan̄.2.Sed est deus in celo reuelans mysteria.

שָׁמֵם Samam.desolare.desertū facere.perdere.disperdere obstupescere.Leuit.26.Et deserta faciam sāctuaria vr̄a.& in eo.disperdāq; terram vestram.i.desolabo . & i eo. Cunctis diebus solitudinis eius.Pro quo he.le.Cūctis diebus quibus desolata fuerit.Et in eo.patiēs solitudinē ppter illos.pro quo he.le.Cum desolata fuerit ab eis.p̄s. 68. & locū eius desolauerūt. Esa.54.& ciuitates desertas inhabitabis.i.ciuitates que desolate sunt.Hiere.17 . desolatiōe desolata est oīs terra.& in eo.49.Et dissipauerit cū eis habitacula eorū.Thren̄.1.facti sunt filii eius perditi. & in eo.5 . p pter montē sion quia disperiit.Ezech.12.Terraq; deserta. Et in eo.20.vt cū offerrēt omne qd̄ aperit vuluam ppter peccata eorum.pro quo he.le.Cum offerrent omne qd̄ aperit vuluā:vt disperdā eos.Sed si pro אֲשִׁימֵם asimem legatur אֲשַׁמֵּם asamam.tūc signāt culpā siue peccatū eorū :sicut est in lr̄a nostra. & in eo.30.Et disperdā terrā.& in eo . 36. Pro eo quod desolati estis & cōculcati.& in eo.que quondā fuerat desolata.& in eo.Et ciuitates deserte & destructe. Signāt ēt obstupescere. Leuit.26. Et obstupescēt sup eā inimici vestri.Iob.17.Stupebunt iusti super hoc.& in eo. 21. Attendite ad me & obtupescite.p̄s.142. In memetipsum turbatū est cor meū.i.stupefactū est.Eccl̄s.7.Ne obstupescas. Esa.52.Sicut obstupuerunt super te multi. & in eo.63.quesiui: & non fuit qui adiuuaret.pro quo hebrei legunt.& stupefactus sum:& non fuit qui adiuuaret.Hiere. 2. Obstupescite celi super hoc.Et in eodem.4.Et obstupescent sacerdotes.Et in eodem.19.Omnis qui pertransierit eam:obstupescet.Dan̄.8.Et stupebam ad visionem.& inde שׁוֹמֵם Somem.idest desolatus:siue perditus.aut stupefactus vel merens.Thren̄.3.Posuit me desolatam . Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשׁוֹמֵם Mesomem. Dan̄.9. Et erit in templo abominatio desolationis. Et in eodem. Perseuerauit desolatio.Et in eodem.12. Posita fuerit abominatio in desolatione.Ponitur etiam pro merente vel tristi .Esdre.9.Et sedi merens.Et in eodem . Et ego sedebam tristis.Potest etiam legi desolatus vel stupefactus. Ezech.3 Mansi ibi tribus diebus merens.& in plurali שׁוֹמֵמִים Somemim.Thren̄.1. Facti sunt filii mei perditi . Et in eodem.Omnes porte eius destructe . & in genere feminino שׁוֹמֵמָה Somema.Esa.54.Quoniam multi filii deserte. Thren̄.1. Posuit me desolatam . & in plurali feminino שׁוֹמֵמוֹת Somemoth.Esa.61.Et desertas & dissipatas in generationem & generationem.Dan̄.9. Et vide desolationes nostras.Et inde שַׁמָּה Sama:siue מְשַׁמָּה Mesama aut שְׁמָמָה Semama.idest desolatio:siue stupor.Ps.72. Quomodo facti sunt in desolationē.Hiere.5.Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Et in eodem .18. Vt fieret terra eorum in desolationem.Ezech.33. Cum dedero terram eorum desolatam & desertam.Et in eodem.35 .Et dabo te desolatum & desertum . Pro quo hebrei legunt . Et dabo te in desolatione & desertū.Ioel.3.Egypt⁹ in desolatione erit. & in plu.שַׁמּוֹת Samoth.siue שְׁמָמוֹת Semamoth.aut מְשַׁמּוֹת Mesamoth.p̄s.45.Qui posuit prodigia sup terrā. p quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve. trāstulit quātas posuit solitudines in terra.Esa.15 . Aque nemrim deserte erunt. Pro quo he.le.Desolatiōes erūt.Ezech.35. In desolatiōes sempiternas tradā te.& inde שִׁמָּמוֹן Simamon . i . desolatio Ezech.12.Et aquā suā in desolatione bibēt.& inde שְׂמָמִית Semamith.i.stellio.Prouer.30.Stellio manibus nititur. & solum inuenitur in predicto loco.

שְׂמֹאל Semol.sinistra.De quo vide infra in dictione שְׂמֹל Semol.

שָׁמַד Samad.destruere.disperdere.delere.dissipare. Leuit 26.Destruā excelsa vr̄a.Deut.1.vt traderet nos in manu amorreorū atq; deleret.Prouer.14.Domus impiorum delebitur.Esa.14.Et scopabo eā ī scopa terēs. p quo he.le. Destruēs vel delēs.& in eo.48.Nō fuisset attritū nomē ei⁹ a facie mea.idest non fuisset deletum vel dissipatū.Ezech. 14.Et delebo eum de medio populi mei israel.& in eo.32. Et dissipabitur multitudo eius. Osee.10.Disperdentur excelsa idolorum.

שָׂמַח Samach.letari.exultare.gaudere.Exo.4. Vidēsq; te letabitur corde.Deut.33.Letare zabulon in exitu tuo Iudi.9.Quod letificat deū & hoies.Ester.8. Omnisq; ciuitas exultauit atq; letata est.p̄s.15.letatū est cor meū & exultauit lingua mea.Ps.88.Letificasti oēs inimicos eius . Ps. 104.Letata est egyptus in profectiōe eorū.Prouer.13 . lux iustorū letificat.& in eo.27.Et letifica cor meū.Et in eodē 29.Et iustus laudabit atq; gaudebit.Eccl̄s . 11.Letare iuuenis in adolescentia tua.Hiere.20.Quasi gaudio letificauit eū.& inde שָׂמֵחַ Samēach.i.letus siue gaudēs.Deut.16.Erisq; in leticia.Pro quo he.le.Erisq; letus siue gaudēs . Ester. 5.Letus & alacer.& in plu.שְׂמֵחִים Semechim. Iob.3. Gaudētq; vehemēter cū inuenerint sepulchrū.Pro quo he.le leti siue gaudētes in leticia siue in exultatione:gaudebūt cum inuenerint sepulchrū.i.qui quondā gaudebāt in exultatione :mō gaudēt cū inueniūt sepulchrū,p̄s.34.Qui gratulātur malis meis.Esa.24.Ingemuerūt oēs qui letabātur corde.& inde שִׂמְחָה Simcha.i.leticia siue gaudiū. Nu.10.Si qn̄ habueritis epulū aut dies festos.pro quo he.le.In die leticie vestre & in festiuitatibus vestris.Eccl̄s.8.Laudaui igitur leticiam.Esa.55.In leticia egrediemini.

שָׁמַט Samat.dimittere.remittere.relinquere. precipitare declinare.calcitrare.Exo.25.Anno aūt septimo dimittes eā:& requiescere facies. Deut.15. Cui debetur aliqd ab amico vel proximo ac frē suo repetere nō poterit.pquo he.le.Remittat siue dimittat oīs cui debetur aliquid.& ī eo. Ciuē & ppinquū repetēdi nō habēbis ptātem.Pro quo he. le.Et qd̄ fuerit tibi cū fratre tuo dimittet man⁹ tua . & est sensus sicut in lr̄a nr̄a.Hiere.17.Et relinqueris sola ab hereditate tua.& inde שְׁמִטָּה Semita.i.remissio.Deut. 15. Septimo anno facies remissionē.& in eo. Appropinquauit septimus annus remissiōis.Signāt ēt pdicta dictio pcipitare.4 Reg.9.Precipitate eā deorsū:& pcipitauerūt eā .p̄s. 140. absorti sunt.pro quo he.le.pcipitati sūt.pōt ēt legi secūdū primā significationē dimissi sunt vel relicti sunt . Ponitur ēt pro declinare vel calcitrare.2.Reg.6 . Calcitrabāt boues & declinauerāt eā.vbi vna dictio hebraica ponitur pro duabus dictiōibus latinis.nā in hebreo sic habetur. Qm̄ calcitrauerāt boues siue qm̄ declinauerāt boues.& aliqui hebrei legunt in predicto loco. Qm̄ lapsi fuerant boues.

שָׁמַיִם Samaim celi.& declinatur tm̄ plr̄ : & caret numero singulari:& ponitur aliqn̄ plurale pro singulari de quo vide supra in dictione שָׁם Sam.

שְׂמִכָה Semicha.opertorium seu pallium.Iudi.4.Et opertus est ab ea pallio . & solum inuenitur in predicto loco .

שְׂמֹל Semol.sinistra . & scribitur cū aleph ante lr̄a lamed loco vau vocali.Gen̄. 48.Manasem vero in sinistra sua.& in eo.Sinistrā āt sup caput manasse.2.Reg.16.A dextera & a sinistra eius.Esa.9.Et comedet ad sinistrā. & aliqn̄ scribitur sine aleph.2.Reg.14.Dn̄e mi rex neq; ad dexterā neq; ad sinistrā.& inde שְׂמָאלִי semali.i.sinister.3.Reg.6 Silr̄ erexit columnā secūdā.p quo he.le.& erexit columnā sinistrā.& in hebreo est ge.mas.& in ge.fe.שְׂמָאלִית Semalith.Leuit.14.Olei vero partē mittet in manū suā sinistrā. & inde verbū הִשְׂמִיל Hasmel qd̄ signāt sinistrare: si latie posset dici.i.ad sinistrā pergere.vel ad sinistrā declinare : aut vti sinistra.Gen̄.13.Ego ad sinistrā pergā. 2.Paralipo.12. Vtraq; manu fundis saxa iacientes.pro quo he.le. Dextera & sinistra vtētes lapidibus.Esa.30 . Et nō declinetis nec ad dexterā nec ad sinistrā.& aliqn̄ scribitur sine aleph.Ezech. 21.Exacuere valde ad dexterā & ad sinistram. Item שִׂמְלָה Simla.i.palliū seu vestimentū:aut pannus.Gen̄. 9. Palliū i posuerūt humeris suis.Deut.8.Vestimētū tuū quo opiebaris nequaq̄ vetustate defecit.& in eo.22. Expandentq; vestimētū corā senioribus.& in plu . שְׂמָלוֹת Semaloth . Gen̄. 45.Singulis aūt proferri iussit binas stolas.i. binas vestes Exo.3.Vasa argentea & aurea ac vestes.

שָׁמַן Saman.impinguare.incrassare.[illegible]32.Incrassatus est dilectus.& in eo. Impinguatus :incrassatus. Nee. 9.Et saturati & impinguati sunt.Esa.6.Exceca cor populi huius.Pro quo hebrei legunt. Incrassari.idest incrassatum est cor populi huius.& sic habetur in euangelio secundum mattheum capitulo.13.vbi dicitur. Incrassatum est enim cor populi huius:& auribus grauiter audierunt.Hiere.5.incrassati sunt & impiguati.& inde שָׁמֵן Samen.idest pinguis 1.Paralip.4.Inuenerūtq; pascua vbera & valde bona.Pro quo hebrei legunt.Et inuenerunt pastum pinguē & bonū. Esa.30.Eritq; vberrimus & pinguis.& in plu.שְׁמֵנִים semanim.Esa.25.Conuiuium pinguium:cōuiuium vindemie: conuiuium pinguium medulatorum.Et aliquando scribitur cum mem in principio.Nee.8.Ite comedite pinguia. p̄s.77.Et occidit pingues eorum.Esa.10.Mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem.& in genere feminino שְׁמֵנָה Semena.Gen̄.49.Aser pinguis est panis ei⁹ Nu.13.Humus pinguis an sterilis.Nee. 9. Ceperuntq; vrbes munitas & humum pinguem.& inde שֹׁמֶן somen siue מִשְׁמָן Misman.idest pinguedo siue crassitudo.Gen̄.27.In pinguedine terre erit habitatio tua . p̄s. 108. Et caro mea mutata est propter oleum.Pro quo hebrei legunt . Et caro mea macilenta facta est: siue mutata est a pinguedine. Potest etiam significare oleum:vt infra dicetur.Esa.17.Et pinguedo carnis eius marcescet . & inde שֶׁמֶן Semem. siue שָׁמֶן Samem.idest oleum vel vnguentum.Exo.27 . Oleum de arboribus purissimum.Leuit.24. Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimis.Prouer.27.Et oleum dextere sue euocat.Canti.primo.Oleum effusum est nomen tuum Esa.1.Nec fota oleo.Et in eodem.5.In cornu filii olei. Et in eodem.10.Computrescet iugum a facie olei. Ezech.32. Et flumina eorum quasi oleum adducam . Ponitur etiam pro oliua. Nee.8.Et afferte frondes oliue : Significat etiam vnguentum siue oleum aromaticum.Ps.132. Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam barbā Aaron .Canti . 1 . Fragantia vnguentis optimis .Item שְׁמֹנָה Semona . idest octo . 4 . Regum . 22. Octo annorum

erat iosias. Eccl's. 11. Da partē septem necnō & octo. Mich. 5. Et octo primates hoim. & inde שְׁמִינִי Semini. i. octauus. Exo. 22. Die octauo reddes eū mihi. Leuit. 9. facto aūt octauo die. & in ge. fe. שְׁמִינִית Seminith. vt in titulo. p̄s. 11. vbi dr̄ in finē psalmus dauid ꝓ octaua. & ide שְׁמֹנִים Semonim. i. octogīta. vt Gen̄. 16. Octoginta & sex annorū erat abraā. Itē אַשְׁמַן Asman. i. locus caliginosus siue sepulchrū. & solū inenitur in nu. plu. Esa. 59. Et in caliginosis q̄si mortui.

שָׁמַע Samaa. Audire. siue exaudire: acquiescere. obedire. intelligere. Gen̄. 3. Vocē tuā dn̄e audiui. & in eo. quia audisti vocē vxoris tue. Et in eo. 18. Quo audito sara risit post ostiū tabernaculi. pro quo he. le. Et sara audiebat post ostium tabernaculi. Et in eo. 21. Exaudiuit dn̄s vocē pueri. Et in eo. 34. Quod cū audisset iacob. & in eo. 45. Auditū q₃ est & celeri sermone vulgatū in aula regis. Pro quo he. le. Et vox audita. i. rumor auditus est in domo pharaonis. Exo. 2. Audiui gemitū eorū. & in eo. 22. Si clamauerit ad me: exaudiā eū. & in eo. 23. Nec audietur ex ore vr̄o. Nu. 12. Quod cū audisset dn̄s iratus est valde. 1. Reg. 15. Precepit itaq₃ saul populo. Pro quo he. le. Et audire fecit saul populū. i. p̄conizare fecit vt oēs cōgregarētur ad preliū. 4. Reg. 7. Siquidē dn̄s sonitū audire fecerat. 1. Paralip. 15. In nablis & citharis cōcrepātes. Pro quo he. le. Audire facientes. s. cantica & hymnos. Nee. 12. Et audita est letitia ierusalem. Ps. 57. Qui nō exaudiet vocē incantantium. p̄s. 129. Dn̄e exaudi vocē meā. Hiere. 23. Nolite audire verba ꝓphetarū. & in eo. 51. Annūciate cōtra eā regibus Ararat. ꝓ quo he. le. audire facite. Dan̄. 8. Audiui vnū de sanctis. Sign̄at ēt acquiescere vel obedire. Gen̄. 16. Cumq₃ ille acquiesceret. 1. Reg. 15. & nō potius vt obediatur voci dn̄i. & in eo. Meli⁹ est enim obedientia q̄₃ victime. Pro quo he. le. Melius est enim obedire q̄₃ victima. p̄s. 17. In auditu auris obedient mihi. Esa. 11. Et filii amon obedientes erunt. Hiere. 35. q̄a obedierunt precepto patris sui. & in eo. Quia obedistis p̄cepto ionadab. Sign̄at ēt intelligere qđ est idē qđ audire mēte & corde. Deut. 28. Cuius linguā intelligere nō possis. 3. Regū. 3. Dabis ergo seruo tuo cor docile. pro quo he. le. Cor intelligēs. Esa. 36. Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim⁹ eni. & inde שֶׁמַע Sémaa. siue שְׁמוּעָה Semua. i. auditio siue auditus: aut fama vel rumor. Iob. 42. Auditu auris audiui te. Esa. 23. Cum auditū fuerit in egypto: dolebūt cū audierint de tyro. Pro quo he. le. Cū auditio fuerit i egypto: dolebūt ab auditiōe vel a rumore aut a fama tyri. Et in eo. 37. Et audiet nūciū. Pro quo he. le. Et audiet auditionē siue famā vel rumorē. Et in eo. 53. quis credidit auditui nr̄o. Hiere. 51. Veniet in ān̄o auditio. Et in eo. & timeatis auditū qui audietur in terra. Ponitur ēt pro fama. Ios. 6. Et nomē eius vulgatū est in omni terra. i. fama eius. Hiere. 5. Audiuit rex Babylonis famā eius. & aliq̄n scribitur cū mē in principio & dr̄ מִשְׁמַע mismaa. z. Reg. zz. Fecitq₃ eū sibi dauid auricularium a secreto. pro quo he. le. Et posuit eū dauid ad auditionē suā. i. vt secreta eius audiret. Esa. 11. nec scđm auditū auriū arguet. Ponitur ēt ꝓ obediētia. 1. Regū. zz. Et ꝑgens ad imperiū tuū. Pro quo he. le. ad obediētiā tuā. i. vt tibi obediat in omnibus que ei imperaueris. & inde הַשְׁמָעוּת Hasmacuth. i. auditio. Ezech. 24. Vt annunciet tibi. Pro quo he. le. In auditione aurium. i. vt audias que annunciabit tibi.

שֶׁמֶץ Semes. parum. paululum. pauxillum. ignominia seu infamia. Iob. 4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo he. le. Suscepit auris mea paululū seu pauxillū ex eo. & in eo. 26. Et cū vix paruā stillā sermonis eius audierim⁹. Scribitur ēt cū he in fine & dr̄ שִׁמְצָה simsa. i. ignominia seu infamia. Exo. 32. Propter ignominiam sordis.

שָׁמַר Samar. custodire. seruare. conseruare. obseruare. cauere. Gen̄. z. Vt operaretur & custodiret illum. Et in eo. 3. Ad custodiendā viam ligni vite. Et in eo. 28. Et custodierit me in via. Et in eo. 37. Pater vero rem tacitus considerabat. pro quo he. le. Et pater eius cōseruabat rē seu verbū. & per talē modū loquēdi dicitur. Luce. z. Maria aūt cōseruabat oīa verba hec: conferens in corde suo. Deut. 4. obseruabitis & implebitis opere. & in eo: custodi igitur temet ipsum. Et in eo. Custodite igitur aīas vr̄as. Et in eo. 24. obserua diligenter ne incurras plagā lepre. z. Reg. zz. & custodiui me ab iniquitate mea. Iob. 14. Sed parce peccatis meis. pro quo he. le. Nō custodias siue obserues sup peccatum meū. i. nō obserues mihi odiū seu vindictā. p̄s. 15. Cōserua me dn̄e qm̄ speraui in te. Ps. 17. Quia custodiui vias dn̄i. Ps. 85. Custodi aīam meā qm̄ sanct⁹ sum. Eccl's. 8. Ego os regis obseruo. Hiere. 31. Et custodiet eū sicut pastor gregē suū. Amos. 1. Et indignationē eius seruauerit vsq₃ in finē. Ione. 2. Qui custodiunt vanitates. Mich. 6. Et custodisti p̄cepta Amri. Sign̄at ēt cauere. s. q̄n est verbū passiuū prime cōiugationis impatiui modi. Exo. 19. Cauete ne ascendatis in montē. Deut. 4. Caue ne obliuiscaris pacti dn̄i dei tui. Et in eo. 12. Caue ne offeras holocausta tua in oī loco. Ios. 6. Vos aūt cauete: ne de his que precepta sunt quicq₃ contingatis. Esa. 7. Vide vt sileas. Pro quo he. le. Caue & sile. i. temetipsum custodi vt sileas. & inde שׁוֹמֵר Somer. i. custos. Gen̄. 3. Nūquid custos fratris mei ego sū. 1. Reg. 28. & ego custodē capitis mei ponam te. Esa. 21. Custos quid de nocte. & inde מִשְׁמָר mismar: siue מִשְׁמֶרֶת Mismereth. i. custodia. Gen̄. 42. Et tradidit illos custodie. Exo. 12. & obseruabitis eum. pro quo hebrei legunt. Et erit vobis in custodiā. 1. Reg. 22. Mecūq₃ seruaberis. Pro quo hebrei legunt. Et eris mecum in custodiam. & est sensus sicut in littera nostra. 1. Paralip. 26. Custodiā contra custodiā. Prouer. 4. Oī custodia serua cor tuum. & in plurali מִשְׁמָרוֹת Mismaroth. Nee. 7. Et posui custodes. Pro quo hebrei legunt. Et posui custodias. Et in eodem. 13. & constitui custodias. & in eodē. Et constitui custodias sacerdotum & leuitarum. Dicitur etiam שָׁמְרָה Somra. idest custodia. p̄s. 104. Pone domīe custodiam ori meo. & aliquando scribitur cum aleph in principio & dicitur אַשְׁמוּרָה asmura. siue אַשְׁמֹרֶת asmoreth. idest custodia. Ps. 89. Et custodia in nocte. Ponitur etiam ꝓ vigilia. Exo. 14. Iamq₃ aduenerat vigilia matutina. Iudi. 7. Incipientibus vigiliis noctis mediis. pro quo hebrei leguñt In principio vigilie noctis medie. & in plurali אַשְׁמֻרוֹת asmuroth. p̄s. 118. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Preueniebant oculi mei vigilias. Et aliq̄n scribitur sine aleph. p̄s. 76. Anticipauerunt vigilias oculi mei. Item שָׁמִיר Samir. i. adamas: aut spina vel vepres. Hiere. 17. Et in vnguine adamantino. Ezech. 3. Vt adamantē & silicem dedi faciem tuam. Zach. 7. Et cor suum posuerunt vt adamantem. Significat etiam spinam seu vepres. Esa. 5. Ascendent super eam vepres & spine. Et in eodem. 6. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem. 7. In spinas & vepres erunt. Et in eodem. 32. Super humum populi mei spine & vepres ascendent. Itē שְׁמָרִים Semarim. idest feces. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 73. Veruntamen fex eius non est exinanita: bibent omnes peccatores terre. Pro quo hebrei legunt. Veruntamen feces eius bibent. Hiere. 48. Et requieuit in fecibus suis. Soph. 1. Et visitabo super viros defixos in fecibus suis.

שֶׁמֶשׁ Semes. Sol. Gen̄. 19. sol egressus ē sup terrā. p̄s. 121. Per diē sol nō vret te. Eccl's. 1. Et oritur sol & occidit. Malach. 4. & orietur vobis timētibus nomē meū sol iustitie. & in ligua chaldaica dr̄ שִׁמְשָׁא Simsa. Dan̄. 6. & vsq₃ ad occasū solis laborabat vt erueret illū. & in plu. שְׁמָשׁוֹת Simsoth: & sign̄at ꝓpugnacula. Esa. 54. Et ponā iaspidē ꝓpugnacula tua. Item שַׁמֵּשׁ Sammes. in lingua chaldaica significat ministrare. Dan̄. 7. Millia millium ministrabant ei.

שֵׁן Sen. dens. ebur. coccinū. Exo. 21. dentē pro dēte. & i eo. Dētē si excusserit. Prouer. 25. Dēs putrid⁹ & pes lapsus & in plu. שִׁנַּיִם Sinnaim. Gen̄. 49. Et dentes eius lacte cādidiores. Canti. 4. Dētes tui sicut greges tōsarū. & q̄n iūgitur cum dictione שָׁלֹשׁ Salos: que sign̄at tres: tūc ābe dictiones sign̄ant instr̄m ferreū qđ tridēs appellatur. 1. Reg. 2. & hēbāt fuscinula tridētē in manu sua. Accipitur ēt pro rupe vel scopulo acuto i p̄te supiori. 1. Reg. 14. Eminētes petre ex vtraq₃ p̄te: & quasi in modū dentiū scopuli hinc inde p̄rupti. Iob. 39. In p̄ruptis silicib⁹ cōmoratur atq₃ inaccessis rupibus. Sign̄at ēt p̄dicta dictio ebur qđ est dens elephātis. 3. Reg. 10. Thronū de ebore grādē. Cāti. 5. venter eius eburneus. Ezech. 17. Dētes eburneos & hebeninos. Sign̄at ēt coccinū seu colorē rubeū. & tūc scribitur cū iod in fine & dr̄ שָׁנִי sani. vt Gen̄. 38. in q̄ obstetrix ligauit coccinū. Exo. 39. purpura coccoq₃ bis tincto. Ios. 2. Funicul⁹ iste coccine⁹. Cāti. 4. sicut vitta coccinea labia tua. & aliq̄n scribitur cū mē in fine: & dr̄ שָׁנִים sanim. Esa. 1. Si fuerīt p̄ctā vr̄a vt coccinū. Prouer. 30. Oēs. n. domestici eius vestiti sunt duplicib⁹. pro quo he. le. Oīs. n. dom⁹ eius vestita est coccino. q̄ si pro שָׁנִים Sanim legatur שְׁנַיִם Senaim: tūc significat duo vel duplicia sicut est in littera nostra.

שָׁנַן Sanan. acuere. narrare. cōfabulari. recitare. seu repetere. Deut. 32. Si acuero vt fulgur gladiū meū. p̄s. 44. sagitte tue acute. p̄s. 139. acuerūt linguas suas sicut serpentes. p̄s. 72. Et renes mei cōmutati sunt. proquo he. le. Et renes mei acuūtur siue acuti sunt. pōt ēt deriuari a dictiōe שָׁנָה sana q̄ sign̄at mutare siue commutare. sicut est in lr̄a nr̄a. Sed btūs hiero. i ps. iuxta he. ve. trāstulit. renes mei velut ignis fumigās. Qđ ēt pōt intelligi scđm lr̄am hebraicā. nā ponitur ibi dictio אֶשְׁתּוֹנָן Esthonā. & pōt esse dictio cōposita ab אֵשׁ Es: qđ sign̄at ignē: & תָּנַן thenan q̄ in lingua chaldaica sign̄at fumū siue fumigās. Sign̄at ēt p̄dicta dictio narrare siue confabulari. Deut. 6. Et narrabis ea filiis tuis. & inde שְׁנִינָה Senina. idest narratio seu fabula. Deut. 28. Et eris ꝑditus in parabolam ac fabulam.

שָׂנֵא Sana. odire. odiū habere. Gen̄. 26. Ad hoiem quē odistis. Et in eo. 29. Vidēs aūt dn̄s q̄ despiceretur lia. ꝓ quo he. le. Videns aūt dn̄s q̄ odiosa esset lia. & in eo. 37. Oderāt eū: nec poterāt ei quicq₃ pacifice loqui. & i eo. que cā maioris odii seminariū fuit. pro quo he. le. & addiderūt amplius odire eū. Exo. 18. & qui oderint auaritiā. Nu. 10. & fugient qui oderūt te a facie tua. Deut. 1. Odit nos dn̄s. & i eo. 16. Que odit dn̄s de⁹ tu⁹. & in eo. 19. Si quis āt odio hn̄s ꝓximū. & in eo. 21. Si habuerit hō duas vxores: vnā dilectā & alterā odiosam. p̄s. 43. & odiētes me dispdidisti. p̄s. 138. Nōne qui oderunt te dn̄e oderā. Prouer. 8. Timor dei odit malū. & in eo. 14. Etiā ꝓximo suo paup odiosus est. & ide שִׂנְאָה Sinaa. i. odiū. 2. Reg. 13. vt maius esset odiū quo oderat eā. p̄s. 23. & odio iniquo oderūt me. & inde שׂוֹנֵא Sone. i. odiēs siue inimicus. Exo. 23. Si videris asinū odiētis te iacere sub onere. Prouer. 26. Labiis suis intelligitur inimic⁹ & in plu. שׂוֹנְאִים Sonim. 2. Reg. 5. odiētes aīam dauid. Esa. 66. Dixerunt fratres vestri odientes vos. & aliq̄n scribitur cum mem in principio. p̄s. 43. Et odientes nos disperdidisti. Ps. 89. Inimici domini mentiti sunt ei.

שַׁאֲנָן Sinan. abūdās. p̄s. 67. Multiplex millia letantiū. ꝓ quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Millia abundantium. & aliqui hebrei dicunt q̄ significat certū ordinem celestis hierarchie.

שְׂנָב Senab. cācellus. & scribitur cū aleph in pricipio & dicitur אֶשְׁנָב Esnab. Prouer. 7. per cancellos prospexi iuuenem. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit cenaculum. Iudi. 5. Et de cenaculo loquebatur.

שָׁנָה Sana. mutare. cōmutare. iterare. vel secūdare. 1. Reg. 21. Et mutauit os suum. 3. Reg. 14. Surge & cōmuta habitum. Hiere. 52. Et mutauit vestimēta carceris eius. Malach. 3. Ego dn̄s non mutor. & aliq̄n scribitur cū aleph loco he. 4. Reg. 25. Et mutauit vestes eius. Eccl's. 8. Et potētissimus faciē illius cōmutabit. & inde שׁוֹנִים Sonim. i. mutantes siue mutati. & ponitur pro detractoribus qui mutāt verba aliorū vt detrahant. Prouer. 24. Et detractoribus ne cōmiscearis. & in ge. fe. שֹׁנוֹת Sonoth. i. mutate siue diuerse. Ester. 3. Nouis vtens legibus. Pro quo he. le. Et leges eorū sunt mutate siue diuerse ab omni populo. i. a legibus oīm populorū. & inde שְׁנוּת Senoth. i. mutatio. p̄s. 76. Mutatio dextere excelsi. Pōt ēt sign̄are annos vt ifra dicetur. sign̄at ēt predicta dictio שָׁנָה Sana iterare vel secundare. i. secūdo idem facere. Gen̄. 41. Quod aūt vidisti secūdo ad eandē rē pertinēs somniū. Pro quo he. le. Et quia iteratū vel secūdatum est somniū pharaoni. 1. Reg. 26. Et secundo opus non erit. Pro quo he. le. Et nō secundabo ei. i. non inferam ei secundā plagā: quia vna tantū interficiam eū. 2. Reg. 20. nec secundo vulnus apposuit. 3. Reg. 18. Etiam secundo hoc facite: qui cū fecissent secūdo. Pro quo he. le. Et dixit reiterate: & reiterauerūt. Nee. 13. Si secūdo hoc feceritis manū mittam in vos. & inde שֵׁנִי Seni. i. secūdus: siue alter. Gen̄. 1. Et factū est vespere & mane dies secundus. Iudi. 6. Et alterum taurum septē annorū. Et in plu. שְׁנִיִּם Seniim. vt Gen̄. 6. Cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he. le. Secūdos & tertios facies in ea. i. cenacula secunda & tertia: & in ge. fe. שֵׁנִית Senith. Ios. 19. Et egressa est sors secunda filiorū beniamin. Nee. 3. Mensurā secūdā cōtra ascensum firmissimi anguli. Reperitur ēt שֵׁנִי seni pro שֵׁנִית Senith. Vt in eodē Vbi dicitur Annon filius selo sextus mensurā secūdā. Ponitur ēt aduerbialiter. i. secūdo. Gen̄. 22. vocauitq₃ abraā angelus dn̄i secūdo. Ios. 5. Et circuncide secundo filios israel. Ester. 2. Atq₃ inde in secūdas edes ducebantur. pro quo he. le. Ipsa reuertebatur ad domū mulierū secūdo. & īde מִשְׁנֶה Misne. i. secūdus. vel secūda. aut duplex. Deut. 17. describet sibi deuteronomiū legis hui⁹. i. secūdā legē. Nam deuteronomiū grece idē est quod secunda lex latine. 4. Regū. 22. Et precepit rex elchie pontifici & sacerdotibus secundi ordinis. 2. Paralip. 34. Que habitabat in ierusalem in secunda. Ester. 10. Quō mardocheus iudaici generis secundus a Rege asuero fuerit. Sign̄at ēt duplicē. Gen̄. 43. Et pecuniam duplicem ferte vobiscum. Et in eodem. Tulerunt ergo viri munera & pecuniā duplicē. Deut. 15. Quia iuxta mercedē mercenarii sex annis seruiuit tibi. pro quo he. le. q̄m duplici mercede mercenarii seruiuit tibi sex annis. Esa. 61. In terra sua duplicia possederunt. Hiere. 17. Et duplici cōtritione contere eos. & inde מִשְׁנִים Misnim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestes. 1. Reg. 15. Et optimis gregibus ouium & armentorum & vestib⁹. & aliqui hebrei dicūt q̄ sign̄at arietes duorū annorū. & inde שְׁנַיִם Senaim. i. duo. bini. ābo. vterq₃. Gen̄. 7 de aiantib⁹ imūdis duo & duo Et in eo. 25. Due gentes in vtero tuo: & duo pp̄li de ventre tuo diuidentur. Exo. 34. p̄cide tibi duas tabulas lapideas

Marginal notes (left page, outer margin): שְׁמִינִי Octauus. שְׁמִינִית Octaua. שְׁמֹנִים Octogīta. אַשְׁמַן caliginosū. שָׁמַע Audire. Exaudire. Acquiescere Obedire. Intelligere. שֶׁמַע שְׁמוּעָה Auditus. Nuncium. Auditio. Fama. מִשְׁמַע Auditio. Auditus. Obediētia. הַשְׁמָעוּת auditio. שֶׁמֶץ Paululus. Ex parū. שִׁמְצָה

Marginal notes (left page, inner margin): Ignominia. שָׁמַר Custodire. Obseruare. Cōseruare. seruare. Cauere. שׁוֹמֵר Custos. מִשְׁמָר מִשְׁמֶרֶת Custodia. מִשְׁמָרוֹת Custodie. שָׁמְרָה Custodia. אַשְׁמוּרָה אַשְׁמֹרֶת Custodia. Vigilia. אַשְׁמֻרוֹת Vigilie. שָׁמִיר adamas. Vepres. Spina. שְׁמָרִים Fex. Feces.

Marginal notes (right page, inner margin): שֶׁמֶשׁ Sol. שִׁמְשָׁא שְׁמָשׁוֹת ꝓpugnacula. שַׁמֵּשׁ Ministrare. שֵׁן Dens. שִׁנַּיִם Dentes. Tridens. Ebur. שָׁנִי Coccinus. Bis tinct⁹. Coccineus. שָׁנִים Coccinum. Duplicia. שָׁנַן Acuere. Narrare. שְׁנִינָה Fabula. שָׂנֵא Odire. שִׂנְאָה Odium. שׂוֹנֵא Odiens. Inimicus. שׂוֹנְאִים Odientes.

Marginal notes (right page, outer margin): שַׁאֲנָן Abūdans. שְׂנָב אֶשְׁנָב Cenacula. שָׁנָה Mutare. Cōmutare. שׁוֹנִים Detractores. שֹׁנוֹת mutate. שְׁנוּת mutatio. Iterare. Secūdare. Secūdo idē facere. שֵׁנִי Secund⁹. Alter. שְׁנִיִּם Cenacula. שֵׁנִית secunda. secundo. מִשְׁנֶה Deuteronomium. secundus. secunda. Duplex. Duplicia. מִשְׁנִים Vestes. שְׁנַיִם Duo.

4.Reg.4. Vt tollat duos filios meos. Sigñat ēt binos siue bina.Geñ.6.Bina induces in arcã.& in eo. Bina de oĩbus ingredientur.Et qñ cõponitur cũ ꝓnoie plurali:sigñat vterq̃ siue ambo.Geñ.2.Erat autē vterq̃ nudus.Nu.25.Et perfodit ambos simul.Iob.9.Et ponere manũ suã in ambob⁹.& inde שְׁנַיִם Sanim.i.duplices vel duplicia.Prouer.31.Oĩs enĩ domestici eius vestiti sunt duplicib⁹. Hebrei vero dicũt ꝙ sigñat coccinũ. De quo vide supra in dictione שֵׁן Sen.& in genere feminino שְׁתַּיִם Sethaim siue שְׁתֵּי Sethe.i.due. Geñ.32.Tulit duas vxores suas.1.Reg.1.& habuit duas vxores.Hiere.2.Duo enĩ mala fecit populus meus. & qñ iungitur cũ dictione עָשָׂר Asar q̃ sigñat decē:tunc dr̃ שְׁנַיִם עָשָׂר Senem asar siue שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה Sethemesre. & ambe dictiões significant duodecim.Geñ.14. Duodecim enĩ annis seruierãt cordolaomor.& in eo.35.Erãt aũt filii iacob duodecim. Item שָׁנָה Sana.i.annus.Geñ.26. Inuenit in ipso ãno cētuplũ.Leuit.25.Donec vnus cõpleatur ãnus. Nu.14.Dies ꝓ anno.Et qñ post se regit genitiuum:tũc scribitur cum thau in fine loco he.Leuit.25.Vsq̃ ad ãnum iubilei opabitur tecũ.Dañ.1.fuit aũt daniel vsq̃ ad annũ primũ cyri regis ꝑsarum.& in plu.שָׁנִים sanim siue שְׁנֵי Sene.i.ãni. Geñ.23.Vixit aũt sara cētum viginti septē annis. & in eo.29.Seruiuit iacob pro rachel septē ãnis.& in eo.41.Septē vbertatis ãni sunt.Abach.3.In medio annorum viuifica eum.Reperitur etiam שְׁנוֹת Senoth secundum terminationem pluralem femininorum.ps.89. Annis quibus vidimus mala. Et in eodem. Dies annorũ nr̃orum:in ipsis septuaginta annis,& in numero duali dr̃ שְׁנָתַיִם sanathaim.i.duo anni.siue bieniũ Geñ.41.Post duos ãnos vidit pharao somniũ.& in eo.45. Bieniũ est enĩ ꝙ cepit fames in terra. & a ꝑdicta dictione dicunt aliqui hebrei ꝓ deriuatur שָׁנִי Sani:qđ sigñat coccinũ. De quo vide supra in dictione שֵׁן Sen.

שֶׁנְהַבִּים Senhabim.dētes elephãtorũ.& est dictio cõposita a שֵׁן Sen.ꝙ sigñat dentē & הָבִּים Habim elepãtes.3.Reg.10.Et dentes elephantorũ & simias & pauones.

שָׁנַס Sanas.accingere.3. Reg.18. Accinctisq̃ lũbis currebat ãte achab.Pro quo he.le.& accingit lumbos suos & currebat ante achab.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁסַס Sasas.diripere. deuastare. depredari. & scribitur cũ simplici samach & cũ puncto dagues ꝓpter defectũ alteri⁹ samach.ps.88.Et diripuerunt eũ oẽs trãseuntes viã. Zach.14.Et vastabuntur domus. Vide etiã de hoc in dictione sequenti.Et inde מְשִׁסָּה Messa.i.direptio vl̃ deuastatio. Esa.42.Quis dedit in direptionem iacob.

שָׁסָה Sasa.diripe. deuastare. deꝑdari: sicut dictio ꝑcedēs. 1.Reg.23.Et diripiũt areas.ps.43.Et q oderunt nos diripuerunt sibi.Esa.17.Hec est pars eorũ qui vastauerunt nos.Hiere.50.Diripiētes hereditatē meã.& aliqñ scribitur cũ aleph in medio loco vau vocali.Hiere.30.Et oĩs qui te vastant:vastabuntur.ꝓ quo he.le.Et erũt qui te vastãt in vastationē siue in direptionē. & aliqñ scribitur cũ sin loco samach.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum.

שָׁסַע Sasaa.diuidere.findere.dilacerare.decerpere.cõfringere.Leuit.1.Cõfringetq̃ ascellas eius.ꝓ quo he.le. Et diuidet siue scindet eum in alis suis. & in eo.11. Oĩe qđ habet diuisã vngulã & ruminat.& in eo. Et sus qui cũ vngulã diuidat nõ ruminat. Deut.14. Omne aĩal qđ in duas ꝑtes finditvngulã.Iudi.14.Dilacerauit leonē q̃si hedũ in frustra decerpet.1.Reg.24.& cõfregit dauid viros suos sermõib⁹.

שָׁסַף Sasaph.in frustra cõcidere.1.Reg.15. Et in frustra cõcidit eũ samuel.& solum inuenitur in predicto loco.

שָׁעָה Saa respicere.aspicere.aĩaduertere.meditari.confidere.inclinari:seu declinare.excecare. siue caligare.dimittere.remittere.recedere.Geñ.4.& respexit dñs ad abel & ad munera eius:ad cain aũt & ad munera illi⁹ nõ respexit Exo.5.Et nõ acquiescãt verbis mēdacibus.ꝓ quo he.le. Et nõ aspiciãt siue nõ aĩaduertãt verba mēdacii.Esa.41. Et loq̃mur & videamus simul.i.aspiciam⁹. Sigñat ēt meditari.ps. 118.Et meditabor in iustificationibus tuis semp.Ponitur ēt ꝓ cõfidere.Esa.31.Et nõ sunt cõfisi sup sanctũ israel.Sigñat etiã inclinare siue declinare.Esa.17.In die illa inclinabitur homo ad factorē suũ: & nõ inclinabitur ad altaria q̃ fecerũt manus ei⁹.Põt ēt legi scđm primã significationē.in die illa aspiciet homo seu aĩaduertet ad factorē suũ.& in eo.41.Ne declines quia ego de⁹ tu⁹. hebrei tñ dicũt ꝙ in ꝑdicto loco sigñat formidare vl̃ timere.Ponitur ēt per antiphrasin ꝓ excecare vel oculos claudere aut caligare. Esa.6.Et oculos ei⁹ claude.& in eo.32. Et nõ caligabũt oculi vidētiũ. Vide etiã de hoc supra in dictiõe שׁוֹעַ Soaa.sigñat ēt ꝑdicta dictio dimittere vel remittere aut recedere ab aliquo. Iob.10.Dimitte me vt plãgã paululũ dolorē meũ.ps.39.Remitte mihi vt refrigerer.Iob.14.Recede ergo paululũ ab eo.Esa.22.Recedite a me:amare flebo.& aliqñ duplicatur lr̃a sin & littera ain: & tũc sigñat meditari siue delectari. ps.118.In iustificationib⁹ tuis meditabor.De q̃ vide ĩfra in dictiõe שִׁעֲשַׁע Saasaa.Itē שָׁעָה Saa. seu שַׁעְתָּא saatha ĩ lingua chaldaica sigñat horã.vt Dañ.3.Eadē hora mittetur in fornacē ignis.& ĩ eo. 4.Cepit intra se tacitus cogitare quasi vna hora.

שַׁעֲטָה Saata.calcatio siue cõculcatio:scđm hebreos.Beat⁹ hiero.trãstulit põpã.Hiere.47.A strepitu põpe armorũ & bellatorũ ei⁹.ꝓ quo he.le.A sonitu calcatiõis vl̃ cõculcatiõis vngularũ fortiũ ei⁹.& solũ iuenitur ĩ ꝑdicto loco.

שַׁעַטְנֵז Saatnez. vestis seu pãnus ex lana & lino cõtextus Deut.22. Vestimento quod ex lana & lino contextum est.& solum inuenitur in predicto loco.

שֹׁעַל Saal.pugillus seu pugn⁹.Esa.40.Quis mēsus est pugillo aq̃s.& in plu.שְׁעָלִים Sealim.3.Reg.20.Si suffecerit puluis samarie pugillis oĩs ppl̃i qui seq̃tur me.Ezech. 13.Et violabant me ad populũ meũ ꝓpter pugillos ordei. Item שׁוּעָל Sual.i.vulpes.Nee.3.Si ascenderit vulpes trãsiliet murũ eorum.& in plu.שׁוּעָלִים Sualim. Canti.2. Capite nobis vulpes paruas que demoliuntur vineas.Itē מִשְׁעוֹל Misool.i.semita angusta.Nu.22.Stetit angelus in angustis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur.i.angusta semita duarum maceriarum.

שָׁעַן Saan.recũbere.inniti. apodiari.fulcire.seu sustētare. Nu.21.Et recũberet ĩ finib⁹ moabitarũ.4. Reg.4.Illo innitēte sup manũ meã. 2.Paralipo.13.Eo qđ sperassent in dño deo patrũ suorũ.i. nixi esset ĩ dño. Iob.8.Innitetur sup domũ suã.Prouer.3.Ne innitaris prudētie tue.Esa.10. Nõ adiiciet residuũ israel & hi qui fugeriut de domo iacob inniti sup eũ qui pcutit eos:sed innitentur sup dñm sanctũ israel.& in eo.50. Et innitatur sup dñm deum suũ. Et inde מִשְׁעָן Misaan. siue מַשְׁעֵן Maseen.i.fulcimētũ siue sustētaculũ aut sustētatio.ps.17.Et factus est dominus ꝓtector meus. Pro quo beeatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et factus est dñs firmamentum meum.i.sustentaculum seu fulcimentum. Ponitur etiã pro valido & forti aut pro robore. Esa.3 Validum & fortē:omne robur panis & omne robur aque.i.sustentaculũ vel sustentatio aut fulcimētum. & aliqñ scribitur cum he vel thau in fine.& ponitur etiã pro baculo in quo homo sustentatur & cui innititur. vt Exo.21. Et ambulauerit foris super baculum suum.Esa.36. Ecce confidis super baculum arundineum confractum.

שְׂעִף Saiph.cogitatio.& solum iuenitur in numero plurali.scilicet שְׂעִפִּים Seipim.Iob.4.In horrore visionis

Margin: Bina. / Vterq̃. / Ambo. / שְׁנַיִם / Duplicia. / Coccinum / שְׁתַּיִם / Due. / שְׁנַיִם / עָשָׂר / Duodeciꝫ / שָׁנָה / Annus / שָׁנִים / anni / שְׁנוֹת / anni / שְׁנָתַיִם / Duo anni / Bienium. / שָׁנִי / שֶׁנְהַבִּים / Dētes elephãtorũ / שָׁנַס / accingere. / שָׁסַס / diripere. / Vastare. / מְשִׁסָּה / direptio. / שָׁסָה / diripere. / Vastare. / depredari / שָׁסַע / Cõfringer / diuidere. / Findere / dilacerare / שָׁסַף / Concidere / שָׁעָה / Respicere. / Videre. / Meditari. / Cõfidere / Inclinari. / Declinare / Formidar / Claudere oculos. caligare. / Dimittere / Remittere / Recedere. / Meditari. / שָׁעָה / Hora. / שַׁעֲטָה / Pompa / Cõculcatio. / שַׁעַטְנֵז / Vestis ex lana & lino contexta. / שֹׁעַל / Pugillus / שְׁעָלִים / Pugilli. / שׁוּעָל / Vulpes / שׁוּעָלִים / Vulpes / מִשְׁעוֹל / Semita. angusta. / שָׁעַן / Recũbere. / Inniti. / Sperare. / מִשְׁעָן / Firmamētum. / Validus fortis. / Robur. / Baculus. / שְׂעִף / שְׂעִפִּים / Cogitationes

nocturne. pro quo he.legunt. In cogitationibus de visionibus noctis.Et in eodem.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi.& aliquando scribitur cũ littera samach loco sin de quo vide supra in dictione סְעִף Saiph.

שָׁעַר Saar.existimare.cõiectare.Prouer.23.Quia in similitudinem coniectoris & harioli extimat qđ ignorat Pro quo hebrei legunt.Quia sicut existimat vel cõiectatur in anima sua sic est.& inde שְׁעָרִים Searim . idest extimationes.Geñ.26.Et inuenit in ipso anno centuplum . Pro quo hebrei legunt. Et inuenit in ipso anno centum extimationes .idest centuplum q̃ extimauerat.lxx. vero centuplum ordei transtulerunt. Vnde beatus hieronymus in hebraicis questionibus super hoc loco sic ait . Licet in aliena terra seminauerit isaac : tamē non puto ꝙ tãta ei fertilitas ordei fuerit.vnde melius puto illud esse quod habetur in hebreo & aquila quoq̃ transtulit & inuenit in anno illo centupliũ extimatum.licet enim eisdem litteris & extimatio scribatur & ordeum: tamen extimationes שְׁעָרִים Searim leguntur.ordea vero.שְׂעֹרִים Seorim. Hec hieronymus . Item שַׁעֲרוּרָה Saarura.idest horribile siue turpitudo . Hiere. 5. Stupor & mirabilia facta sunt in terra . Pro quo hebrei legunt. Stupor & horribile . i. res horrenda fuit in terra . Et in eo . 23 . Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem adulterantium.pro quo hebrei legunt. Vidi turpitudinem adulterii.Et aliquando scribitur cum iod in fine & dicitur שַׁעֲרוּרִיָּה Saaruria. Osee.6. In domo israel vidi horrenda. & aliquando mutatur he in tau.& dicitur שַׁעֲרוּרִית Saarurith.Hiere.18.Quis audiuit talia horribilia que fecit virgo israel. Vide etiam de hoc in dictione sequenti .& inde שֹׁעָרִים Soarim.idest horribiles vel abomiabiles . Pro quo beatus hieronymus transtulit malas.Hiere.29.Et ponam eos quasi ficus malas : que comedi non possunt. Item שַׁעַר Saar.idest porta.siue ianua.Geñ.23.Et possidebit semē tuum portã inimicorum tuorum.Et in eodem.28 . Non est hic aliud nisi domus dei & porta celi.Deut.25.perget mulier ad portam ciuitatis.4.Regum.7.Iuxta introitum porte.& in plurali שְׁעָרִים Searim.idest porte siue ianue.Deut. 14.E reponet intra ianuas tuas.ps.66 . Diligit dominus porta sion.Naum.3.Pandentur porte terre tue. Ponitur etiam pro vrbibus.Deut.28.Donec disperdat & conterat ĩ cunctis vrbibus tuis.& inde שֹׁעֵר Soer.idest ianitor.2.Reg. 18.Et vociferans in culmine ait.pro quo hebrei legunt. & clamans speculator ad ianitorē ait.& in plurali שֹׁעֲרִים soarim.2.Paralipo.8.Et ianitores in diuisiõibus suis per portam & portam.

שָׂעַר Saar.metuere. formidare.horrere.tempestatē fieri tempestate moueri: vel quasi tempestas commouere siue tempestate rapi.Deut.32.Quos non coluerunt patres vestri.Pro quo hebrei legunt.Quos non timuerũt siue formidauerunt patres vestri .Hiere.2.Et porte eius desolamini vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et horrescite: desolamini vehementer.Sed si pro שַׂעֲרוּ Saaru legatur שְׁעָרָיו searau.tunc significat portas eius sicut est in littera nostra. Ezech.32.Et reges eorum horrore nimio formidabunt super te. Significat etiam tempestē fieri: vel tempestate cõmoueri: siue tempestate rapi.ps.49.Et in circuitu ei⁹ tempestas valida.Ps.57.Sicut viuentes: sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Quasi viuentes quasi ira:tempestas rapiet eos.Dañ.11.Et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis.idest quasi tempestas commouebitur contra eũ.& inde שַׂעַר Saar siue שְׂעָרָה Seara.idest horror siue tempestas.Iob.18.Et primos inuasit horror. Naum.1.Dominus in turbine & tempestate via eius. Vide etiam de hoc supra in dictione סַעַר Saar. Item שָׂעִיר Seir.idest hedus aut hircus.Geñ.37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerũt.Leuit.4. Hircũ de capris immaculatum.& in genere femenino שְׂעִירָה Seira.idest capra. Vt in eodem.Offeret capram immaculatam .& in plurali שְׂעִירִים Seirim.Leuit.16.Duos hircos stare faciet coram domino.Item שֵׂעָר Sear.idest pilus seu capillus aut pilosus.vel hispidus.Leuit.13. Et pilos versos in candorem. Et in eodem.Quod si pilus coloris est pristini. Et in eodē. Et capillus sui coloris est. Iudi.16 .Iamq̃ capilli eius renasci ceperant.4.Regum.1. Vir pilosus .Pro quo hebrei legunt.vir habens pilos.ps.67. Verticem capilli . Canti . 6. Capilli tui sicut grex caprarum.scribitur etiam cum he vel tau in fine.Iudi.20. Vt capillum quoq̃ possint percutere. Iob.4.Inhorruerunt pili capitis mei.& in aliquibus locis predictis ponitur singulare pro plurali.& in plurali dicitur שַׂעֲרוֹת Searoth.ps.38.Multiplicati sunt super capillos capitis mei.& inde שָׂעִיר Sair.siue שֵׂעָר sear.idest hirsutus vl̃ pilosus aut hispidus.Geñ.25.Et totus in morē pellis hispidus. Et in eodem.27.Nosti ꝙ esau frater meus homo pilosus sit.Esa.34. Pilosus clamabit alter ad alterum. & in plurali שְׂעִירִים Seirim.Esa.13.Et pilosi saltabunt ibi. Accipitur etiam pro demonibus. Leuit.17.Et nequaq̃ vltra immolabunt hostias suas demonibus. & in plurali feminino שְׂעִירוֹת Seiroth.idest pilose.Geñ.27.Quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Item שְׂעִירִים seirim. idest gutte siue stille pluuie.& solum inuenitur in numero plurali. Deut.32.Quasi imber super herbam:& quasi stille super gramina.Item שְׂעֹרָה Seora.idest ordeum. Exo. 9.linum ergo & ordeum lesum est:eo quod ordeum esset virēs Declinatur etiam pluraliter שְׂעֹרִים Seorim.4.Regum.7 Duo modii ordei statere vno.

שִׁעֲשַׁע Saasaa.delectari.blandiri.ps.93. Cõsolatiões tue letificauerunt animam meam.Pro quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Consolationes tue delectabunt animam meam.ps.118. In iustificationibus tuis meditabor.Pro quo hebrei legũt.In preceptis tuis delectabor Esa.11.Et delectabitur infans ab vbere.Et in eodem. 66. & super genua blandietur vobis. & inde שַׁעֲשׁוּעִים Saasuim. idest delectationes siue blanditie.Et solum inuenitur in numero plurali:& ponitur plurale pro singulari.ps.118. Nisi ꝙ lex tua meditatio mea est.Pro quo btũs hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit.nisi ꝙ lex tua delectatio mea est.Et in eodem.Mandata tua meditatio mea est.Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. mandata tua voluptas mea est.Prouer.8.Et delectabar per singulos dies. Pro quo hebrei legunt.Et eram delectationes siue blanditie per singulos dies.idest delectabar siue blandiebar ꝑ singulos dies.Hiere.31.Si puer delicatus.vbi ponitur pro delicato.idest puer cui blanditur.

שְׁפִיפֹן Sephiphon.Cerastes serpentis genus.Geñ.49. Cerastes in semita.

שָׁפָה Sapha.nudare.eleuare.festinare.Iob.33. Et ossa que tecta fuerunt nudabuntur.Hebrei tamen dicunt ꝙ significat eleuare.vnde in predicto loco ipsi legunt .Et eleuabuntur ossa eius que non videbantur.idest ossa que erãt tecta carne & non videbantur: eleuabuntur:cum sint nudata carnibus propter nimiam maciem. Alii vero dicunt ꝙ significat conterere: sicut dictio שׁוּף Suph. De qua supra dictum est.& inde נִשְׁפֶּה Nisphe.idest excelsum vel eleuatũ. Esa.13. Super montem caliginosum leuate signum . ꝓ quo hebrei legunt. Super montem excelsum leuate signũ . potest etiã deriuari a dictione נֶשֶׁף Neseph.que sigñat caligi

Margin: cogitationes / שָׁעַר / cõiectare. / Extimare / שְׁעָרִים / Extimationes. / שַׁעֲרוּרָה / Mirabilia / Horribile. / turpitudo. / שַׁעֲרוּרִיָּה / Horrenda / שַׁעֲרוּרִית / Horribilia / שֹׁעָרִים / horribiles mali. / שַׁעַר / Porta. / שְׁעָרִים / Ianue. / Porte / Vrbes. / שֹׁעֵר / Ianitor. / שֹׁעֲרִים / Ianitores / שָׂעַר / Timere / Horrere. / Formidare / Tēpestatē esse. / Tēpestate rapi. / שַׂעַר / שָׂעִיר / Hedus / hircus / שְׂעִירָה / Capra. / שְׂעִירִים / hirci. / שֵׂעָר / Pilus. / Capillus. / שַׂעֲרוֹת / Capilli / שָׂעִיר / hispidus / Pilosus / שְׂעִירִים / Pilosi. / Demones / שְׂעִירוֹת / Pilose / שְׂעִירִים / Stille. / שְׂעֹרָה / Ordeum. / שְׂעֹרִים / שִׁעֲשַׁע / Delectare / Blandiri. / שַׁעֲשׁוּעִים / delectatio / Voluptas. / Delicat⁹. / שְׁפִיפֹן / Cerastes / שָׁפָה / Nudare. / Eleuare. / נִשְׁפֶּה / caliginos⁹ / Excelsus

nem: de quo supra dictum est in littera nũ. & inde שְׂאִים Sephaim. vel שְׁפָיִים Sephaiim. i. colles vel mõtes excelsi. Esa. 41. Aperiã in supinis collibus flumina. i. in excelsis collib⁹ vel in excelsis mõtibus. Ponitur etiã pro viis. Hiere. 4. Vẽtus vrẽs in viis que sunt in deserto. Item שְׁפִי Sephi. i. velociter seu festinanter. Nu. 23. Cũq; abisset velociter. Sed in translatione chaldaica habetur. Cũq; abisset solus. Item שְׁפוֹת Sephoth. i. pingues pluralis numeri fe. ge. 2. Reg. 17. oues & pingues vitulos. Et aliqui hebrei dicũt ꝙ significat caseos. vnde in translatione chaldaica sic habetur. & caseos lactis de vaccis siue de armentis.

שָׂפָה Sapha. labium. ora. ripa. seu littus. Geñ. 11. Erat autẽ terra labii vnius. Iob. 12. Cõmutans labium veraciũ. Prouer. 12. Labium enim veritatis firmũ erit in perpetuũ. Soph. 3. Tũc reddã pplis labiũ electum. & in plu. שְׂפָתַיִם Sephathaim siue שִׂפְתוֹת Siphthoth. Exo. 5. Presertim cũ sim incircuncisus labiis. 1. Reg. 1. Tantum labia eius mouebãtur Prouer. 4. Et detrahẽtia labia sint ꝓcul a te. & in eo. 14. Labia sapiẽtũ custodiunt eos. Cãti. 5. Labia ei⁹ lilia distillãtia Accipitur ẽt שָׂפָה Sapha. pro ora vel extremitate. Exo. 26. Facies & quinquaginta ansas in ora sagi vnius. & in eo. 28. In cuius medio supra: erit capicium & ora per gyrũ. 3. Reg. 7. A labio vsq; ad labium rotundum in circuitu. 2. Paralip. 4. Labium illius: quasi labium calicis. i. ora vel sũmitas. Significat etiã ripã vel littus. Geñ. 45. In ipa ãnis ripa. Exo. 14. Et viderunt egyptios mortuos super littus maris.

שִׁפְחָה Siphcha. ãcilla. familia: seu cognatio. Geñ. 16. Sed habẽs ancillã egyptiã noĩe agar. 4. Reg. 4. Nõ habeo ancilla tua quicq; in domo mea. ps. 122. Sicut oculi ancille in manib⁹ dñe sue. & in plu. שְׁפָחוֹת Sephachoth. Geñ. 24. Argentum & aurum seruos & ancillas. Ioel. 2. Sed sup seruos & ancillas meas effundã spũm meum. Item מִשְׁפָּחָה Mispacha. i. cognatio: seu familia. Geñ. 24. De cognatione mea & domo pr̃is mei. Leuit. 25. Vnusquisq; rediet ad familiã pristinã. Deut. 29. Familia aut tribus. Hiere. 8. Qui residui fuerint de cognatione hac. Amos. 3. Et super omnẽ cognationẽ quã eduxit de terra egypti. Zach. 14. Quod si familia egypti nõ ascẽderit. i. gens vel populus. Et in plu. מִשְׁפָּחוֹת Mispachoth. Nu. 1. Per generationes & familias ac domos suas. Ios. 7. Accedet per cognationes suas. Amos 3. Tãtum vos cognoui ex oĩbus cognationibus terre. Significat etiã ꝓuincias. Hiere. 10. Et super ꝓuincias que nomen tuũ non inuocauerunt. Ponitur etiã pro genere. Geñ. 8. Secundum genus suũ egressa sunt de arca. Hiere. 15. Et visitabo super eos quattuor canes ad lacerãdum & volatilia celi & bestias terre ad deuorandum & dissipãdum. Pro quo he. le. Et visitabo super eos quattuor genera dicit dñs: gladium ad occidẽdum: & canes ad lacerãdum: & volatilia celi & bestias terre ad manducãndum & dissipandum.

שָׁפַח Saphach. decaluare. Esa. 3. Decaluabit domin⁹ verticẽ filiarum sion. De quo vide supra in littera samach in dictione. סָפַח Saphach.

שָׁפַט Saphat. iudicare. Geñ. 19. Nunquid vt iudices. & in eo. 16. Iudicet dñs inter me & te. Exo. 18. Qui iudicent populum oĩ tẽpore. Deut. 1. Quod iustum est iudicate. Iudi. 4. Que iudicabat populũ in illo tẽpore. 1. Reg. 8. Cõstitue nobis regem vt iudicet nos. 2. Reg. 18. Iudicauit enĩ pro te dñs hodie. 3. Reg. 3. Iudiciũ quod iudicasset rex: & inde verbum passiuũ quod sigñat iudicari vel iudicio contendere. ps. 18. Cũ iudicatus fuerit exeat condẽnatus. Esa. 43. Iudicemur simul. Hiere. 2. Iudicio contendã aduersum te. Ezech. 20. Sicut iudicio contendi aduersus pr̃es vr̃os. Et inde שׁוֹפֵט Sophet. i. iudex. Exo. 2. Quis cõstituit te pricipẽ & iudicẽ sup nos. Et aliqñ scribitur cum mẽ in principio. Iob 9. Et iudicẽ meũ deprecabor. & in plu. שׁוֹפְטִים Soptim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues. Et inde מִשְׁפָּט Mispat. i. iudicium siue ius aut decretum. ordo. consuetudo. ritus. exemplar. aut figura. Geñ. 18. Nequaq; facies hoc iudicium. Leuit. 19. Nolite facere aliquid iniquum in iudicio. Deut. 18. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo. Et in eo. 27. Maledictus qui peruertit iudicium. 1. Reg. 8. Et predic eis ius regis. & in eo. Hoc erit ius regis. ps. 1. Propterea non resurgũt ipii in iudicio. Esa. 1. Querite iudiciũ. Hiere. 46. Castigabo te ĩ iudicio. & in eo. 48. Hucusq; iudiciũ moab. Significat etiã decretum siue cõstitutum aut ordinẽ. 1. Reg. 22. Hec fecit dauid: & hoc erat decretum illi. 3. Reg. 4. Iuxta constitutum sibi. & in eo. 5. Perfecta est domus in oĩ ope suo & vniuersis vtensilibus suis. Pro quo he. le. Et perfecta ẽ domus in oĩbus rebus suis: & in oĩbus ordinibus vel cõstitutis suis. Hiere. 10. Et tẽplum iuxta ordinẽ suũ. significat ẽt consuetudinẽ vel ritum. Geñ. 40. Iuxta officium tuũ sicut ante facere consueueras. Pro quo he. le. Iuxta cõsuetudinẽ primã quando eras pincerna eius. Ios. 6. Circuierunt vrbẽ sicut dispositum erat. i. sicut consuetum erat aliis diebus. 1. Paralipo. 24. Vt luceret iuxta ritum. Ponitur etiã pro exemplari vel figura. Exo. 26. Eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte mõstratum est. 4. Reg. 1. Cuius figura & habitus est vir. & in plu. מִשְׁפָּטִים Misphatim. i. iudicia. Exo. 21. Hec sunt iudicia. ps. 17. Qm̃ oĩa iudicia eius in cõspectu meo. Et aliqñ scribitur sine mẽ & dr̃ שְׁפוֹט Sephot 2. Paralipo. 20. Si irruerint super nos mala: gladius: iudiciũ Et in plu. שְׁפָטִים Sephatim. aut שְׁפוּטִים Sephutim. Nu. 33. Nã in diis eorum exercuerat vltionẽ. Pro quo he. le. Et in diis eorum fecit dñs iudicia. Ezech. 14. Quod si quattuor iudicia mea pessima. & in eo. 23. Et iudicia perpetrauerunt in ea. & in eodem. 28. Cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis.

שָׁפַךְ Saphach. fundere. effundere. Geñ. 9. Quicunq; effuderit humanum sanguinẽ: fundetur sanguis illi⁹. Leuit. 14. Et spargi puluerẽ rasure extra vrbẽ. Pro quo he. le. Et effundant puluerem. Deut. 21. Manus nr̃e non effuderunt sanguinẽ hunc. 3. Reg. 2. Et ãmouebis sanguinẽ innocentẽ qui effusus est a ioab. & in eo. 13. Et effundetur cinis. & in eo. 21. Sanguinẽ innocentem fundit. ps. 21. Sicut aqua effusus sum. ps. 60. Effundite corã eo corda vr̃a. ps. 62. Pene effusi sunt gressus mei. Et in titulo psalmi. 101. Vbi dicitur. Et coram dño effudit precẽ suã. Hiere. 6. Effunde sup paruulos foris. & in eo. Et fundite circa ierusalẽ aggerẽ. & in eo. 11. Effunde indignationẽ tuã super gentes que non cognouerunt te. Threñ. 2. Cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Pro quo he. le. Cum effunderẽtur aĩe sue. & in eo. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarii. i. effusi sunt Ezech. 16. Quia effusum est es tuum. & in eodem. 21. vt cõportet aggerẽ. Pro quo he. le. Vt effundat aggerẽ. i. fundat terrã & lapides vt fiat agger ad expugnandã ciuitatẽ. & in eodem. 26. Et cõportabit aggerẽ in gyro. Ioel. 2. Effundã spũm meũ sup omnẽ carnẽ. Soph. 1. Et effundetur sanguis eorum sicut humus. & inde שֶׁפֶךְ Sephech. i. effusio vel locus vbi aliquid effunditur. Leuit. 4. In loco effusorum cinerum. & inde שָׁפְכָה Sophcha. i. effusorium: & accipitur ꝓ veretro quo vrina effunditur. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis & absciso veretro in ecclesiam domini.

שָׁפַל Saphal. humiliare. deprimere. demittere. 1. Reg. 2. Humiliat & subleuat. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria. ps. 17. Et oculos superborum humilia

bis. ps. 74. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Esa. 2. Oculi sublimiũ hoĩm humiliabuntur. & in eo. Et super omnẽ arrogantẽ & humiliabitur. & in eo. Et humiliabitur altitudo virorum. & in eo. 29. Et humiliaberis: de terra loqueris. & in eo. 32. Et humilitate hũiliatur ciuitas. & in eo. 57. Et humiliata ẽ vsq; ad inferos. Hiere. 13. Humiliamini sedete in terra. Et inde שִׁפְלוּת Siphluth siue שֵׁפֶל Sephal. i. humilitas. Eccl̃s. 10. Et ĩfirmitate manuũ perstillabit domus. Pro quo he. le. Et in humilitate manuũ pstillabit domus. i. in demissione vel remissiõe manuũ. Et ĩ eo. In humilitate vocis molentis. Et inde שָׁפָל Saphel. i. humilis. Leuit. 13. Qui cũ viderit locũ lepre humiliorẽ carne reliqua. 2. Reg. 6. Et ero humilis in oculis meis. Esa. 57. Et cũ contrito & humili spũ. Ezech. 17. Exaltaui lignũ humile. & in plu. שְׁפָלִים Sephalim. Esa. 57. Et viuificet spũm humilium. & in ge. fe. שְׁפָלָה Sephela. Leuit. 13. Nec humilior carne reliqua. Ezech. 17. Creuit in vineam latiorẽ humilẽ statura. & in eo. 21. Nõne hec est: que humilẽ subleuauit. Sigñat etiã terrã humilem. i. planam atq; cãpestrem. Deut. 1. Et humiliora loca cõtra meridiem. Ios. 11. Et planiciem & occidentalẽ plagã montesq; israel & cãpestria eius. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascuntur in campestribus.

שָׂפָם Sapham. os. bucca. Leuit. 13. Caput nudum: os veste contectum. 2. Reg. 19. Et intõsa barba. Pro quo he. le. Non fecit os siue buccã suã. i. nõ totõdit barbam circa os vel buccam suã in signum tristitie. quod solum tondebatur in illo tẽpore. Ezech. 24. Neq; amictu ora velabis.

שָׁפָן Saphan. cirogrillus: aut cuniculus. Leuit. 11. Cirogrillus qui ruminat. Et in plu. שְׁפַנִּים Sephanim. ps. 103. Petra refugium herinaciis. Pro quo he. le. Petre refugium siue protectio cuniculis vel cirogrillis.

שֶׁפַע Sephaa. inundatio. globus. impetus. Deut. 33. Quia inundationem maris quasi lac suggent. & aliqñ scribitur cũ thau in fine & dr̃ שִׁפְעַת Siphaath. 4. Reg. 9. Vidit globum iehu venientis: & ait video ego globum. Iob. 38. impetus aquarum operiet te. & dicunt hebrei ꝙ etiã significat abundantiam seu multitudinem.

שָׂפַק Saphac. sufficere. plaudere. siue cõplodere. s. manib⁹ 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie. Esa. 2. Et pueris alienis adheserunt. ꝓ quo he. le. Suffecerũt sibi. De quo vide etiã supra in dictione יָלַד Ialad. Et inde שֶׂפֶק Sephec. i. sufficientia: aut saturitas. Iob. 20. Cum saturatus fuerit arctabitur. Pro quo he. le. Cum impleta fuerit sufficiẽtia eius arctabitur. Significat etiam predicta dictio plaudere vel cõplodere. s. manibus. Iob. 27. Stringet super eũ manus suas. Pro quo he. le. Plaudet sup eum manibus suis. Et inde שֶׂפֶק Saphec. i. complosio vel percussio. Beatus hiero. transtulit oppressionem. Iob. 36. Nõ te ergo superet ira vt aliquẽ opprimas. Pro quo he. le. Ne forte seducat te ira in percussiõe vel in oppressione. i. vt aliquem percutias vel opprimas sicut est in littera nostra.

שָׁפַר Saphar. ornare. pulchrũ seu speciosum esse. Iob. 26. Spiritus eius ornauit celos. ps. 15. Etenim hereditas mea preclara est mihi. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et hereditas speciosissima mea est. Et inde שֶׁפֶר Sapher. i. pulchritudo. Geñ. 49. Dans eloquia pulchritudinis. Et inde שַׁפִּיר Sapir. ꝙ in lingua chaldaica significat pulchrum siue decorum. Dañ. 4. Folia ei⁹ pulcherrima. & etiã predicta dictio in lingua chaldaica significat placere vel cõplacere. Dañ. 4. Placuit ergo mihi predicare eius signa. Et in eo. Consilium meum placeat tibi. Item שׁוֹפָר sophar. i. buccina siue tuba cornea. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat. & in eo. 20. Cunctus autẽ populus videbat voces & lampades & sonitum buccine. ps. 4. Et dñs in voce tube. ps. 97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuã. Et in plu. שׁוֹפָרוֹת sopharoth Ios. 6. Sacerdotes tollẽt septem buccinas. & ĩ eo. Et sacerdotes clangent buccinis. Item אֶשְׁפָּר Aspar. per additionem aleph in principio. i. frustum carnis secundũ hebreos. Pro quo beatus hiero. transtulit assaturam bubali carnis: ab אֵשׁ es qđ significat ignẽ & פַּר Par. i. bos seu bubalus. 2. Reg. 6. & partitus est vniuerse multitudini israel tã viri q̃3 mulieri singulis colliridam pãnis vnã & assaturã bubali carnis vnã. Item שַׁפְרִיר saphrir. i. folium. Hiere. 43. Et statuet folium suũ super eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tẽtorium seu papilionem.

שְׁפַרְפָּרָה Sepharphera. in ligua chaldaica sigñat diluculũ seu aurorã. Dañ. 6. Primo diluculo cõsurgẽs.

שָׁפַת Saphath. ponere. reponere. ordinare. ps. 21. Et ĩ puluerem mortis deduxisti me. Pro quo he. le. Posuisti vl̃ reposuisti me. Ezech. 24. Pone ollam: pone inquã. Esa. 26. Dñe dabis pacem nobis. Pro quo he. le. Dñe ordinabis pacẽ nobis. Et inde שְׁפַתַּיִם sephathaim. i. termini. ps. 67. Si dormieritis inter medios cleros. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Si dormieritis inter medios terminos. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tripodes sup quas olle ponuntur ad coquendas carnes. Scribitur etiã cũ mẽ in principio: & dr̃ מִשְׁפְּתַיִם Mispethaim. Geñ. 49. Accubans inter terminos. ponitur etiã ꝓ labiis. Ezech. 40. Et labia earũ palme vnius reflexa intrinsecus. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt tripodes. nã pro labiis scribitur cum pũcto cebolet. De quo dictũ est supra in dictiõe שָׂפָה sapha.

שְׁצָא Sasa. in lingua chaldaica significat consumare vel cõplere. vt Esd. 6. & cõpleuerunt domũ istam.

שֶׁצֶף Seseph. momentũ. Esa. 54. In momẽto indignationis abscondi faciem meam a te. Et solum inuenitur in predicto loco.

שַׂק Sac. cilicium. saccus. Geñ. 37. Indutus est cilicio. & in eo. 42. Aperto: vnus sacco vt daret pabulum iumentis 4. Reg. 19. Et opertus est sacco. Iob. 16. Saccum cõsui super cutem meã. ps. 29. Cõscidisti saccum meum. Esa. 3. Et pro fascia pectorali cilicium. & in eo. 20. Solue saccũ de lumbis tuis. Et in plu. שַׂקִּים sacim. 2. Reg. 3. Et accingimini saccis. 3. Reg. 20. Ponamus itaq; saccos in lumbis nostris.

שָׁקַק Sacac. rugire. discurrere: siue ambulare. collidere. Prouer. 28. Leo rugiẽs & vrsus esuriens. Esa. 33. Velut cũ fosse plene fuerint de eo. ꝓ quo he. le. Sicut deambulatio in fossis vel in cisternis: deambulabunt vel discurrent in ea. Ioel. 2. Vrbẽ ingredientur. i. per vrbẽ discurrẽt vel deambulabũt. Et aliqñ duplicatur littera sin. Nañ. 2. Quadrige collise sunt in plateis. Et inde מֶשֶׁק Mesec. i. procurator vel dispensator domus: eo quod discurrit huc & illuc. Geñ. 15. Et filius procuratoris domus mee.

שָׁקַד Sacad. vigilare. continuare. Esd. 8. vigilate & custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum ps. 101. Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto. ps. 126. Frustra vigilat qui custodit eã. Prouer. 8. Et qui vigilat ad fores meas. Esa. 29. Succisi sunt omnes qui vigilabãt super iniquitatẽ. Hiere. 1. Quia vigilabo ego super verbo meo. & in eo. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eo. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem & demolirer & dissiparem & disperderẽ & affligerẽ: sic vigilabo super eos vt edificẽ & plantẽ. Dañ. 9. Vigilauit dñs super maliciã. Item שָׁקֵד saced. i. amygdalus. & accipitur tã pro arbore q̃3 pro fructu. Eccl̃s. 12. Et florebit amygdalus. Hiere. 1. Virgã vigilantẽ ego video. Pro quo he. le. Virgã seu bacu-

lum amygdali, i. baculum amygdalinũ vel nuceum ego vi deo. Vnde beatus hieronymus in explanationib⁹ super pre dicto loco sic ait. Pro virga vigilante. lxx. baculum nuceum transtulerunt. Laborandum igitur nobis est vt breuiter he breã etymologiã latinu lector intelligat. שָׁקֵד Saced nux dicitur. Vigil aũt seu vigilare appellatur שֹׁקֵד Soced. vnde & in posterioribus pardus vigilans hoc noĩe appellatur. ab eo igitur quod dr̃ nux ꝓpter verbi similitudinẽ ad vigilis intelligentiã nomen allusit. pro baculo nuceo virgã vigilã tẽ aquila & symmachus: theodotiõ vero amygdalinã trãstu lerũt. hec hieronymus. Et in plu: שְׁקֵדִים Secedim. i. amyg dale. Geñ. 43. Modicum resine & mellis & storacis stactes & terebinthi & amygdalarum. Nu. 17. Qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sũt. & inde מְשֻׁקָּדִים Masucadim. i. in modum amygdale. vel nucis facti. Exo. 25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos.

שָׁקַד Sacad. vigilare. sicut dictio precedẽs. Threñ. 1. Vigila uit iugum iniquitatũ mearum. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat continuare vel iungere.

שָׁקָה Saca. potum dare. propinare. adaquare. irrigare. re dundare. nutrire. Geñ. 24. Et camelis tuis dabo po tum. & in eo. Et dedit ei potum. & in eo. 29. Date ante potũ ouib⁹. & in eo. Et adaquato grege osculatus est eã. Pro quo he. le. Et adaquauit oues labã fratris mřis sue: & osculat⁹ est iacob rachel. ps. 77. Et adaquãt eos velut in abysso. Abach. 2. Ve qui potũ dat amico suo. Signãt etiã irrigare. Iob. 21. medulis ossa illi⁹ irrigãtur. ps. 64. Visitasti terrã & inebria sti eã. i. irrigasti eam. Ioel. 3. Et irrigabit torrentẽ spinarũ. Ponitur etiã pro redundare. Ioel. 3. Et redundabũt torcula ria vino & oleo. Ponitur etiã pro nutrire. Ezech. 45. Et de his que nutrit israel in sacrificium. Et inde שִׁקּוּי Sicui. i. po tus: vel poculum: aut irrigatio. ps. 101. Et poculum meũ cũ fletu miscebam. Osee. 2. Oleum meũ & potũ meũ. Prouer. 3. Et irrigatio ossium tuorum. Et inde מַשְׁקֶה Masce. i. potũ dans vel pincerna: aut potus vel poculum. Geñ. 40. Acci dit vt peccarẽt duo eunuchi pincerna regis egypti & pistor Et in eo. Recordatus est inter epulas magistri pincernarũ. & in eo. Restituitq; alterũ in locum suũ: vt porrigeret ei po culum. Leuit. 11. Et omne liquẽs quod bibitur. i. omnis po tus qui bibitur. Esa. 32. Et potum sitienti aufert. Et inde שֹׁקֶת Soceth. i. pila seu canalis vbi iumẽta adaquãtur. Geñ. 24. Effundensq; hydriã in canalibus. Quod in hebreo le gitur singulariter. s. in canali aut pila. Et in plu. שְׁקָתוֹת Sica thoth. Vt in eodem. 30. Posuitq; eas in canalibus vbi aqua effundebatur.

שָׁקַט Sacat. quescere. silere. mitigare. pślare. Iosu. 11. Quie uitq; terra a preliis. Iudi. 5. Quieuitq; terra quadra ginta annis. & in eo. 18. Iuxta consuetudinẽ sidoniorũ secu rum atq; quietum. Iob. 3. Nõne silui nõne quieui. & in eo. 34. Ipso autẽ concedẽte pacẽ: quis est qui condẽnet. ꝓ quo he. le. Et ipse quiescere vel silere facit. s. bella: & quis est qui cõdẽnet: aut quis est qui inique agat. ps. 75. Terra tremuit & quieuit. ps. 82. Ne taceas neq; compescaris de⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ne sileas & non quiescas deus. Esa. 7. Vide vt sileas: noli timere. & in eo. 14. Conquieuit & siluit oĩs terra. & in eo. 18. Quiescã & consi derabo in loco meo. & in eo. 57. Quod quiescere nõ potest Hiere. 46. Et requiescet & ꝓsperabitur. & in eo. 47. Quo modo quiescet. & in codẽ. 48. Et requieuit in fecibus suis. Ezech. 16. Quiescam & non irascar. Zach. 1. Et ecce omnis terra habitatur & quiescit. Significat etiam mitigare. idest quiescere facere. ps. 93. Vt mitiges ei a diebus malis. Pro uer. 15. Qui patiens est mitigat suscitatas. Significat etiam

perflare. Iob. 37. Cum perflata fuerit terra austri. Et inde שֶׁקֶט Secet. siue הַשְׁקֵט Hascet. i. quies vel silentiũ aut ociũ. 2. Paralipo. 22. Et pacẽ & ociũ dabo in israel in diebus ei⁹. Esa. 22. Et cultus iustitie silentium. & in eo. 30. In silentio & in spe erit fortitudo vřa. Ezech. 16. Et ocium eius.

שָׁקַל Sacal. ponderare. appendere. librare. Exo. 22. Red det pecuniã iuxta modum dotis. Pro quo he. le. Ar gentum ponderabit seu appendet iuxta modum dotis. i. in pondere reddet. Esd. 8. Appendiq; ei argentum & aurũ. & in eo. Et appẽdi in manibus eorum argentũ. Iob. 6. Vtinã appenderentur peccata mea. & in eo. 27. Neq; appẽdetur argentum in cõmutatione eius. Esa. 40. Et librauit in pon dere montes. Et inde שֶׁקֶל Secel. i. siclus. genus ponderis. Exo. 30. Siclus viginti obolos habet. & in eo. Media pars si cli offeretur dño. Et in plu. שְׁקָלִים Secalim. Hiere. 32. Ap pendi ei argentum septem stateres. Et inde מִשְׁקָל Miscal. i. põdus siue statera. Leuit. 19. In iudicio in regula in põde dere, & in mẽsura. Ezech. 5. Et assumes tibi staterã põderis Scribitur etiam cum thau in fine & dr̃ מִשְׁקֹלֶת Miscoleth. 4. Reg. 21. Et extendã super ierusalẽ funiculum samarie & pondus domus achab. Esa. 28. Et ponam in pondere iu dicium & iustitiam in mensura.

שִׁקְמָה Sacam. morus. aut sycomorus. ps. 77. Et moros eo rum in pruina. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et sycomoros eorũ in frigore. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascũtur in cãpestribus. Esa. 9. Sy comoros succiderunt. Amos. 7. Et vellicans sycomoros.

שָׁקַע Sacaa. absorbere. demergere. submergere. ꝓfundare limpidare. ligare. Nu. 11. & absortus est ignis. Hiere. 51. Sic submergetur babylon. Amos. 8. Et defluet qsi riuus egypti. Pro quo he. le. Et ꝓfundabitur siue demergetur. & quia aque que sunt ꝓfunde: sũt limpidissime & purissime: ideo ponitur etiã ꝓ limpidare. i. purissimas aquas reddere. Hiere. 32. Tunc purissimas reddã aquas eorũ. Ponitur etiã pro ligare. Iob. 40. Et fune ligabis linguam eius. & inde מִשְׁקָע Miscaa. i. limpidissimũ vel purissimum. Ezech. 34. Cum purissimam aquam biberitis.

שְׁקַעֲרוּרָה Secaarar. vallicula. & solum inuenitur in numero plura. s. שְׁקַעֲרוּרֹת Secaaruroth. Leuit. 14. Quasi valliculas palore siue rubore deformes

שָׁקַף Sacaph. aspicere. ꝓspicere. intueri. Geñ. 19. Direxe rũt oculos contra sodomã. ꝓ quo he. le. Et aspexerũt cõtra faciẽ sodome. & in eo. 26. Prospiciens abimelech rex palestinorum per fenestrã. Nu. 21. Quod respicit contra de sertũ. Deut. 26. Respice de sanctuario tuo. Iudi. 5. Per fene stram respiciẽs vlulabat mater sisare. 4. Reg. 9. Et respexit per fenestram. ps. 84. Et iustitia de celo prospexit. Prouer. 7. Per cancellos prospexi iuuenẽ. Hiere. 6. Quia malum vi sum est ab aquilone. Pro quo he. le. Quia malum ꝓspexit ab aquilone. Et inde שְׁקוּפִים Secufim. i. fenestre latiores & magis aperte in parte iteriori: sicut fit in tẽplis: ꝓ quo btũs hiero. transtulit obliquas. 3. Reg. 6. Fecitq; in templo fene stras obliquas. Significat etiam se inuicem respicientes. 3. Reg. 7. Contra se inuicẽ positas. i. se inuicem respiciẽtes. & in eo. Et super colũnas quadrãgulata ligna in cunctis equa lia. i. cõtra se inuicẽ posita & iuicẽ respiciẽtes. & inde מַשְׁקוֹף mascoph. i. sup̃liminare. Exo. 12. Suplimĩare & vtrũq; poste.

שָׁקַץ Sacas. vitare. siue euitare. abominari. contaminare. detestari. spernere. Leuit. 11. Et morticina eorum vi tabitis. & in eo. Et vitanda sunt vobis. Pro quo he. le. Abo minanda seu contaminãda sunt vobis. & in eo. Nolite cõta minare aĩas vestras. Deut. 7. Quasi spurcitiẽ detestaberis. ps. 21. Qui nõ spreuit nec despexit deprecationẽ pauperis.

Et inde שֶׁקֶץ Seces. siue שִׁקּוּץ Sicus. i. abominabile seu abo minatio. aut execratio vel execrabile. Leuit. 11. Abomina bile vobis execrãduq; erit. & in eodem. Abominabile erit vobis. Dañ. 12. Et posita fuerit abominatio in desolatione. Et in plu. שִׁקּוּצִים Sicusim. Deut. 29. Vidistis abominatio nes eorum. Ezech. 20. Vnusquisq; abominationes oculorũ suorũ nõ proiecit. Dañ. 9. Et erit in tẽplo abominatio deso lationis. Qđ in hebreo legitur in plurali. s. abominatiões.

שָׁקַר Sacar. mẽtiri. falsificare. falsum loqui. aut falsum esse negare. inique agere. Geñ. 21. Ne noceas mihi & po steris meis. Pro quo he. le. Ne mentiaris: siue ne falsificabis mihi. Leuit. 19. Nõ mẽtiemini nec decipiatis vnusquisq; ꝓ ximũ suũ. Pro quo he. le. Non mẽtiemini: nec falsificabitis. idest ne falsum aliquid faciatis vnusquisq; contra proximũ suũ. 1. Reg. 15. Porro triũphator israel non parcet. Pro quo he. le. Porro triũphator israel nõ mentietur siue non loque tur false. ps. 43. Et iniq; non egimus in testamẽto tuo. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Nec mentiti sum⁹ in pacto tuo. Esa. 63. Filii nõ negãtes. Et inde שֶׁקֶר Secer. i. mẽdacium seu falsum aut falsitas. Exo. 20. Non lo queris cõtra ꝓximũ tuũ falsum testimoniũ. & in eo. 23. Mẽ dacium fugies. ps. 7. Et peperit iniquitatẽ. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta. he. ve. transtulit. Et peperit mendaciũ. ps. 18. Iniqui persecuti sunt me: adiuua me. pro quo beatus hiero. transtulit. falso ꝑsecuti sunt me. ps. 119. Libera aĩam meam a labiis iniquis. Pro quo beatus hiero. trãstulit. A la bio mendacii. Prouer. 18. Profert autẽ mẽdacium dolosus testis. Hiere. 8. Vere mendacium operatus est stilus mẽdax scribarum. Signãt etiã frustra siue in vanũ. 1. Reg. 25. Vere frustra seruaui. ps. 34. Qui aduersantur mihi iniq; ꝓ quo he. le. Qui aduersantur mihi frustra. i. sine causa. Sed beat⁹ hiero. in psal. iuxta he. ve. secundũ primã significationẽ trã stulit. Inimici mei mendaces. & in plu. שְׁקָרִים Secarim. ps. 100. Qui loquitur iniqua: nõ direxit in conspectu oculorũ meorum. pro quo beatus hiero. trãstulit. Loquẽs mẽdaciũ. Hiere. 23. & seduxerũt populũ meũ in mẽdaciis suis.

שָׂקַר Sacar. innuere. s. oculis. Esa. 3. & nutibus oculorum ibãt. hebrei tñ dicũt ꝙ signãt stibio oculos depigere.

שֹׁר Sarar. vmbilicus. & scribitur cum simplici res & cũ puncto dagues propter defectum alterius res. Cãti. 7. Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis. Ezech. 16. Non est precisus vmbilicus tuus. Scribitur etiam cum duplici res & dicitur שְׁרִירֵי Serire. Iob. 40. Et virtus ei⁹ in vmbilico vẽ tris eius. Itẽ שְׁרִירוּת Seriruth. i. prauitas siue cogitatio ma la. Deut. 29. Et ambulabo in prauitate cordis mei. Hiere. 3. Post prauitatem cordis sui pessimi.

שָׂרַר Sarar. dñari. principatum tenere. preualere. Nu. 16. Nisi & dñatus fueris nostri. Ester. 1. Esse viros prin cipes ac maiores in domibus suis. Vide etiã de hoc supra in dictione שׂוּר Sur.

שְׁרָא Sara. in ligua chaldaica significat manere siue habi tare. Dañ. 2. Et lux cũ eo est. i. manet siue habitat.

שָׁרָב Sarab. siccum siue aridum. aut estus. Esa. 35. Et que erat arida in stagnum. & in eodem. 49. Non percu tiet eos estus & sol.

שַׁרְבִיט Sarbit. virga aut sceptrũ. Ester. 4. Rex aureã virgã ad eũ tetẽdit. & in eo. Tetẽdit cõtra eã virgã aureã.

שָׂרִיג Sarig. propago. ramus. & solum iuenitur in numero plurali. Geñ. 40. In qua erant tres propagines. Ioel. 1. Albi facti sunt rami eius. Et inde verbũ שָׂרַג Sareg. quod significat perplexum aut cõuolutum. siue intricatum esse. sicut vites perplectuntur propaginibus. Iob. 40. Nerui te sticulorum eius perplexi sunt. Threñ. 1. Conuolute sunt &

imposite capiti meo.

שָׂרַד Sarad. remanere. relinqui. Iosu. 10. Hi qui israel effu gere potuerunt: ingressi sunt ciuitates munitas. Pro quo he. le. Et reliqui qui remanserunt ex eis venerunt in ci uitates munitas. Et inde שָׂרִיד Sarid. i. ille qui relinquitur vel euadit. vt in ꝑdicto loco. Vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum. & in eo. 8. Ita vt nullus de tanta multitudi ne saluaretur. i. relinqueretur. Threñ. 2. Et non fuit in die furoris: dñi qui effugerit & relinqretur. Hiere. 31. Populus qui remanserat a gladiõ. & in eo. 42. Nullus de eis remane bit neq; effugiet. Item שְׂרָד Serad. i. ministerium. Exo. 31. Et vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius Signãt etiã instrumẽtum dolatorium. Pro quo btũs hiero. transtulit runcinã. Esa. 44. Formauit illud in runcina.

שָׁרָה Sara. considerare. siue intueri. relinquere. soluere. in cipere. Iob. 37. Sub omnes celos ipse considerat. Vi de etiã de hoc supra in dictione שׁוּר Sur. Hiere. 15. Si nõ re liquie tue in bonum. pro quo he. le. Si nõ reliqui te i bonũ De quo vide supra in dictione שְׁאָר Saar. alii vero legunt sic. Si non solui te in bonum. nã in lingua chaldaica significat soluere vł dissoluere. Dañ. 3. Ecce ego video viros quat tuor solutos. & in eo. 5. Et cõpages renum eius soluebãtur. Significat etiã in lingua chaldaica incipere. Esd. 5. Et cepe runt edificare domũ dñi. Item שִׁרְיָה Siria. i. lorica siue tho rax. Iob. 41. Cum apprehenderit eũ gladius: subsistere nõ poterit: neq; hasta neq; thorax. Scribitur etiã cum nũ in fi ne & dr̃ שִׁרְיָן Sirian. 1. Reg. 17. Et lorica hamata induebatur 3. Reg. 22. Et percussit regẽ israel inter pulmonẽ & stoma chum. Pro quo he. le. Inter iuncturas & loricã. Esa. 59. In dutus est iustitia vt lorica. Hiere. 51. Et non ascendat lorica tus. Et in plurali שִׁרְיוֹנוֹת Sirionoth. 2. Paralipo. 26. Et ha stas & galeas & loricas. Item שָׁרוֹן Saron. i. campus seu pla nicies. Canti. 2. Ego flos cãpi. Esa. 35. Et factus est saron si cut desertũ. i. cãpus in quo sunt vinee & frumenta: erit sicut desertum. Item מִשְׁרָה Misra. i. illud, quod ab alio exprimi tur. Nu. 6. Quidquid de vua exprimitur: nõ bibet. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat madefactum. i. quidquid est ma defactum in vino vel in musto.

שָׂרָה Sara. preualere. dñari. Geñ. 32. Quoniã si cõtra deũ fortis fuisti: quãto magis cum hoibus preualebis. pro quo he. le. Quoniã cum deo preualuisti siue dñatus fuisti. Osee. 12. Et in fortitudine sua direct⁹ est cum angelo. i. pre ualuit. & in eo. Et inualuit ad angelum. Et inde מִשְׂרָה Mis ra. i. dñiũ siue impium. Esa. 9. Multiplicabitur ei⁹ impiũ.

שָׂרַט Sarat. scindere. concidere. incidere. s. carnes vngulis vel ferro. vt Leuit. 19. Super mortuo non incidetis carnes vřas. & in eo. 21. Neq; in carnibus suis facient incisu ras. Zach. 12. Cõcisione lacerabuntur. Et inde שֶׂרֶט Seret. siue שָׂרֶטֶת Sarateth. i. incisionem. Leuit. 21. Neq; in carni bus suis facient incisuras. pro quo he. le. Et in carnibus suis non incident incisionem. vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum.

שְׂרוֹךְ Seroch. corrigia. geñ. 14. vsq; ad corrigiã calige. Esa. 5. Nec rũpetur corrigia calciamenti eius. Et inde ver bum siue participium מְשָׂרֶכֶת Mesarẽcheth. i. circuiẽs sicut corrigia circumuoluitur. Pro quo beatus hiero. transtulit explicans. Hiere. 2. Cursor leuis explicans vias suas.

שָׂרַע Saraa. superfluere. superfluũ esse. Leuit. 21. Vel par uo vel grãdi. Pro quo he. le. Aut diminutum vel sup fluum. & in eo. 22. Bouẽ & ouẽ aure & cauda amputatis. ꝓ quo he. le. Superfluum vel diminutum. s. in aliquo mebro. Esa. 28. Coangustatum est enim stratum: ita vt alter deci dat. Pro quo he. le. Coangustatũ est enim stratum ne super

flu at.i.ne superfluat alteri: quia est tam angustum q vix capit vnum hoiem: & si alius ibi recumbat necesse est vt alter illorum decidat. & sic beatus hiero. transtulit sensum.

שרעף Saraaph.cogitatio. & solum inuenitur in numero plurali. ps. 93. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. In multitudine cogitationũ mearũ: que sunt in me. ps. 138. Et cognosce semitas meas. Pro quo beatus hiero. transtulit. & scito cogitationes meas.

שרף Saraph.comburere.vrere.exurere.succendere. Exo. 32. Combussitq & cõtriuit vsq ad puluerẽ. Leuit. 10. Et oĩs domus israel plangat incendium: quod dñs succẽdit. & in eo. Exustum repetit. Nu. 19. Cõburetq eam cunctis videntibus. Deut. 29. Sulphure & salis ardore comburens. 1. Reg. 30. Et succẽderent eam igni. & in eo. Et inuenissent eã succensam igni. & in eodem. 30. Et combuserunt eam igni 2. Reg. 23. Et comburẽtur vsq ad nihilum. 4. Reg. 23. Succendit etiã lucum. & in eodem. & combussit eam sup altare. 2. Paralipo. 26. Et cõbuserũt super eum ambitione nimia. Pro quo he. le. Et combuserunt super eum combustione nimia. Vbi ponitur nomẽ & verbum ab eo deriuatum. Esa. 1. Ciuitates vestre succẽse igni. Hiere. 36. Ne combureret librum. & in eo. 26. Et ciuitatẽ hanc combureret igni. Pro quo hebrei legunt. Cõbures igni. i. eris causa vt cõburatur igni. Et aliquando scribitur cum sa mach loco sin. Amos. 6. Et cõburet eum: vt efferat ossa de domo. & inde שרפה Serepha. idest incendium vel combustio. Leuit. 10. Incẽdium quod dominus succendit. Nu. 19. mittet in flãmam que vaccã vorat. Pro quo hebrei legunt. Mittet in medio combustionis vacce. 2. Paralipo. 21. Et non fecit ei populus secundũ morẽ cõbustionis exequias. & in plurali משרפות Misrephoth. Esa. 33. Et erunt populi quasi de incẽdio ignis. Pro quo hebrei legunt. Et erunt populi quasi incendia vel cõbustiones ignis. Hiere. 34. Et secundũ cõbustiones patrum tuorum priorum qui fuerunt ante te: sic comburent te. Et inde שרף Saraph. i. serpens ignitus qui flatu vrit. Nu. 21. Fac serpẽtẽ eneum. i. similitudinem serpentis igniti. Esa. 14. De radice enim colubri egredietur regulus: & semen eius absorbens volucrem. Pro quo he. le. Et fructus eius serpẽs volans: siue regulus volans. & in eo. 30. Vipera & regulus volãs. vbi ponitur pro regulo. & in plurali שרפים Seraphim. Nu. 21. Misit dñs in populum ignitos serpentes. Signãt etiam שרפים Seraphim certũ ordinẽ angelorum celestis hierarchie. Esa. 6. Seraphim stabant subter illud. & in eodem. Et volauit ad me vnus de seraphim.

שרץ Saras.moueri.reptare.serpere.ebullire.producere. f. aĩalia mobilia seu reptilia. Gen. 1. Aiam viuentẽ atq motabilem quã produxerãt aque. Pro quo he. le. Quã mouerunt aque. i. mouere fecerũt. & in eo. Producant aque reptile. i. mouere faciant. & in eo. Et ingredimini super terram. i. gradimini. Exo. 8. & ebulliet fluuius ranas. i. moueri faciet. Leuit. 11. Hec quoq polluta reputabuntur: de his que mouẽtur in terra. ps. 104. Edidit terra eorum ranas. i. produxit seu moueri fecit. Ezech. 47. Et oĩs aĩa viuẽs que serpit. Et inde שרץ Seres. i. reptile aie viuẽtis. Leuit. 11. Eorũ que in aquis mouẽtur & viuunt. & in eo. Omne de volucribus quod graditur sup quattuor pedes. Pro quo hebrei legũt. Omne motabile de volucribus.

שרק Sarac.Sybilare. Esa. 5. Et sybilabit ad eum de finib9 terre. & i eo. 7. Sybilabit dñs musce. Hiere. 9. Et sybilabit super vniuersas plagas eius. Threñ. 2. Sybilauerunt & mouerunt capita sua. Zach. 2. Sybilabo eis & cõgregabo illos. & inde שריקה Serica. i. sybilus. Mich. 6. vt darẽ te in perditionẽ: & habitãtes in ea in sybilũ. & in plu. שריקות Sericoth. Iudi. 5. Vt audias sybilos gregũ. & inde משרוקיתא Masrocitha. quod in ligua chaldaica signat fistulã. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocem tube & fistule.

שרק Sorec.vitis. f. electa & optima: aut ppago optima & fructuosa. Geñ. 49. Ligans ad vineã pullũ suũ. & ad vitẽ o fili mi asinã suã. Esa. 5. Et plãtauit vineã electã. p quo he. le. & plãtauit vitẽ seu ppaginẽ. f. electã. Hiere. 2. Ego autẽ plantaui te vineã electã. & dicunt aliqui hebrei q signat vitẽ que pducit vuas sine granulis. & in plu. שרוקים Serucim. Esa. 16. Dñi gẽtiũ exciderunt flagella eius. i. ppagines eius. Et inde שריקות Sericoth. Pro quo beatus hiero. transtulit plectentes. Esa. 19. Et cõfundentur qui opabãtur linũ plectẽtes. & aliqui hebrei dicunt q signat linum optimũ & candidissimũ sicut est byssus. Item שרק Saruc. i. variũ. f. colore. & solum inuenitur in numero plurali. Zach. 1. Et post eum equi ruffi varii & albi.

שרש Saras.radicare.erradicare. Iob. 5. Ego vidi impiũ firma radice. p quo he. le. Ego vidi impium radicatẽ: siue radicatum. i. firma radice plãtatum. ps. 79. Plantasti radices ei9. p quo he. le. Radicasti radices ei9. Esa. 40. Qui ingrediuntur impetu a iacob. p quo he. le. Ingredientes siue ingredietib9 radicabit iacob. Vnde sequitur. florebit & germinabit israel. & in eo. 40. Nec radicato in terra trunco eorum. Hiere. 12. Plantasti eos & radicẽ miserunt. Signãt etiã per antiphrasin erradicare vel delere. Iob. 31. Et progẽnies mea erradicetur. & in eo. Et oĩa erradicãs genimia mea. ps. 51. Et radix tua de terra viuentium. p quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Et erradicabit te de terra viuẽtiũ. Iudi. 5. Ex ephraim deleuit eos. & ide שרשי Sorsi. i. exiliũ q est erradicatio a patria. Esd. 2. Siue in mortẽ siue in exilium. Et inde שרש Sores. i. radix. Deut. 29. Et sit inter vos radix germinãs fel & amaritudinẽ. Iob. 19. Et radicẽ verbi inueniamus cõtra eũ. & in eo. 29. Radix mea aperta est secus aquã. & in eo. 30. Et radix iuniperorum erat cibus eorum. Esa. 53. Et sicut radix de terra sitienti. & in plu. שרשים Sarasim siue שרשי Sorse. Iob. 8. Sup aceruũ petrarũ radices eius densabuntur. Hiere. 17. Quod ad humorẽ mittit radices suas. Ponitur etiã pro vestigiis vel cardinib9. Iob. 13. Et vestigia pedum meorum considerasti. & in eodẽ. 36. Et cardines maris operuit.

שרשר Sarser.catena. & solũ inuenitur in numero plu. שרשרות Sarseroth. Exo. 28. Catenas sibi inuicẽ coherentes. 3. Reg. 7. Et qui per modum retis & catenarum sibi inuicẽ miro ope contextarũ. 2. Paralipo. 3. Et quasi catenas se inuicem complectentes.

שרת Sarath.ministrare.seruire. Nu. 8. Eruntq ministri fratrum suorũ. p quo he. le. Et ministrabũt cũ fratribus suis. & in eo. 16. Et ministraretis ei. & in eo. 18. Presto sint & ministrent tibi. Deut. 18. Ministrabit in noie dñi dei sui. & in eo. 21. Quos elegit dñs deus tuus: vt ministrẽt ei. 1. Reg. 2. Samuel aũt ministrabat ante faciem dñi. 3. Reg. 1. Et abisag sunamitis ministrabat regi. 1. Paralipo. 6. Ministrabant corã tabernaculo. & in eo. 23. Vt adoleret incẽsum corã dño secundũ ritum suũ. p quo he. le. Vt adoleret incensum corã dño: vt ministraret ei. Esa. 60. Arietes nabaioth ministrabunt tibi. & in eo. Et reges eorum ministrabunt tibi. & inde משרת Mesareth. i. minister. Exo. 24. & iosue minister eius. Et inde שרת Sareth. i. ministerium. Nu. 4. Oĩa vasa qui b9 ministratur i sctõ. p quo he. le. Oĩa vasa ministerii. 2. Paralipo. 24. & facta sunt vasa te pli in ministerium.

שרת Sareth.cum puncto cebolet & ppposito mẽ vt dicatur משרת Masreth: signat scutelã aut vas. 2. Reg. 13. Tollensq quod coxerat: effudit & posuit corã eo. Pro quo hebrei legunt. Et tulit scutellam & effudit coram eo.

שת Seth.nates. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignominiã egypti. De quo vide supra in dictiõe שות soth. Itẽ שת Sith. in lingua chaldaica significat sex. Dañ. 3. Latitudinẽ cubitorum sex. Et inde שתין Sithin. idest sexaginta. vt in eodem. Latitudine cubitorum sexaginta.

שתת Sathath.ponere. & scribitur cũ simplici tau. ps. 48. Sicut oues in inferno posite sunt. ps. 72. Posuerũt in celũ os suũ. De quo vide supra in dictiõe שות soth.

שתה Satha.bibere.potare. Geñ. 9. Bibensq vinum inebriatus est. Et in eodem. 44. In quo bibit dominus meus. Exo. 34. Panem non comedit: & vinum non bibit. Leuit. 11. et omne liquẽs quod bibitur. ps. 49. aut sanguinẽ hircorũ potabo. ps. 77. Et imbres eorũ non biberẽtur. Prouer. 9. Et bibite vinũ qd miscui vobis. & ide משתה Misthe i. conuiuium: seu potatio vel potus. Geñ. 19. Ingressiq domũ eius fecit conuiuium. & in eodẽ. 21. Fecitq abraam grãde conuiuium. Ester. 1. fecerat grande conuiuiũ pricipibus suis. Esa. 5. Et vinum in conuiuiis vestris. Dañ. 1. Nec de vino potus eius. & inde שתי Sethi. idest ebrietas siue potatio Eccl's. 10. Ad reficiendum & non ad luxuriã. i. non ad ebrietatem. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur שתיה Sethiia. Ester. 1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. Pro quo hebrei legunt. Et potatio erat iuxta legẽ siue edictum: non erat qui cogeret. Item שתי Sethi. i. stamẽ. Leuit. 13. In stamine atq subtegmine. Item שתות Sathoth. idest nates. 2. Reg. 10. Vestes eorum medias vsq ad nates. Vide etiam de hoc supra in dictione שות Soth.

שתים Sethaim. vel שתי Sethe. duo vel due. De quo vide supra in dictione שנה Sana.

שתל Sathal.plantare.traspl ãtare.fundare. ps. 1. Quod plãtatum est secus decursus aquarũ. Ezech. 17. Ecce plãtata est. Et in eo. Et plantabo super montẽ excelsum. Osee. 9. Et erat fundata in pulchritudine. Pro quo he. le. Et erat plantata. & inde שתיל Sathil. i. nouella plantatio: vel palmes. Et solum inuenitur in numero plu. Ps. 127. filii tui sicut nouelle oliuarum.

שתם Sethum.obturat9. Nu. 24. Dixit hõ cui9 obturatus est oculus. & solũ inuenitur in predicto loco.

שתן Sathan.mingere. 1. Reg. 25. Si reliquero de omnibus que ad ipsum pertinent: mingentem ad parietẽ.

שתק Sathac.silere.quiescere.cõpescere. seu mitigare. ps. 106. Letati sunt quia siluerũt. Prouer. 26. Iurgia cõquiescunt. Ione. 1. Quid faciemus tibi & cessabit mare a nobis. i. compescetur siue mitigabitur.

שתר Sathar.computrescere. 1. Regum. 5. & computrescebant prominẽtes extales eorũ. Et solum inuenitur in pdicto loco. Et aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione סתר Sathar. & q significat occultare vel cooperire. vnde in pdicto loco ipsi legũt. & ocultabãtur eis ficus. vel hemorroides. i. nascebantur in loco operto & occulto anus.

De incipientibus a littera. ת. Tau.

תא Tha.cubiculũ.thalam9. 3. Reg. 14. & postea reportabãt ea ad armamẽtariũ scutariorũ. p quo hebrei legũt. Ad cubiculum cursorum. Ezech. 40. Et thalamũ vno calamo in lõgum & vno calamo in latũ. & in eo. Thalamus autem sex cubitorũ erat hĩc & inde. & i plu. תאים thaim siue תאות thaoth. vt in eo. & inter thalamos quinq cubitos. & in eo. Porro thalami porte ad viã orientalem: tres hinc & tres inde. & in eo. Et margine ante thalamos cubiti vnius.

תאב Thaab.desiderare.cõcupiscere.detestari: siue abominari. ps. 118. Cõcupiuit aĩa mea desiderare iustificatiões tuas. & in eo. Ecce concupiui mãdata tua. & in eodẽ. Concupiui salutare tuũ dñe. Amos. 6. Detestor ego supbiã iacob.

תאה Thaa.signare.describere.circũscribere.limitare. f. limites ponere.metari. Nu. 34. A mari magno terminĩ incipiunt puenietes ad mõtem altissimũ. Pro quo he. le. A mari magno describetis vel limitabitis vobis mõtẽ hor. i. ibi ponetis limites. & in eo. Inde metabuntur fines. Item תאו thao. genus cerui. pro quo btũs hiero. transtulit origẽ. Deut. 14. Origem camelopardalum.

תאם Theom.geminus.gemellus.cõiũctus. & solũ inuenitur in nu. plu. Geñ. 38. apparuerunt gemini in vtero eius. Cãti. 4. Sicut duo hinuli capree gemelli. & aliqñ scribitur cũ vau loco aleph. Geñ. 25. Et ecce gemini i vtero ei9 reperti sunt. & inde verbũ seu participiũ qd signat gemellos fetus habere. Canti. 4. Omnes gemellis fetibus. & inde תאומים Thoamim. idest coniuncti. Exo. 26. Erũtq sibi cõiuncte a sursum vsq deorsum.

תאן Theen.ficus. & solũ inuenitur in nũero plu. f. תאנים theenim. Nu. 13. & de ficis loci illius tulerunt. Hiere. 8. Et non sunt ficus in ficulnea. Et inde תאנה theena. i. ficulnea siue ficus arbor. vt in pdicto loco. & Ioel. 2. Et ficum meã decorticauit. Et in plurali תאנת theenoth. Amos. 4. Olineta vestra & ficeta vestra comedet.

תאר Thaar. Describere.limitare.figurare.formare. torna re. Iof. 15. Pertransitq a vertice montis vsq ad fõtẽ. pro quo he. le. Describetur siue metabitur terminus a verti ce montis. & in eo. Inclinabiturq in bala. pro quo he. le. describetur siue limitabitur in bala. & in eo. Inclinabiturq in farona. i. limitabitur. Esa. 44. Formauit illud in runcina. & in eo. & in circino tornabit illud. & inde תאר thoar. i. forma seu facies: aut species. Geñ. 29. Rachel decora facie & venusto aspectu. & in eo. 39. Erat autem ioseph pulchra facie. Deut. 21. Et videris in numero captiuorũ mulierem pulchram. Pro quo he. le. Mulierem pulchram forma vel facie. Iudi. 8. Et vnus ex eis quasi filius regis. pro quo he. le. Et vnus ex eis quasi forma filii regis. 1. Reg. 28. Qualis est forma eius. Esa. 52. Et forma eius inter filios hominũ. Et in eodem. 53. Non erat species ei neq decor. Threñ. 4. Denigrata est super carbones facies eorum.

תבה Theba.arca. Geñ. 6. fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et in eodem. 8. Egredere de arca.

תבל Thebel.orbis. f. terrarum. Iob. 34. Aut quẽ posuit super orbem quem fabricatus est. ps. 23. Orbis terrarũ & qui habitant in eo. ps. 97. Iudicabit orbẽ in iustitia. Esa. 14. Posuit orbem desertum. Item תבל thebel. i. scelus. siue nephas. De quo vide supra in dictione בלל balal.

תבן Theben.palea. & solum inuenitur in numero singulari. & ponitur singulare pro plurali. Geñ. 24. palearum quoq & feni plurimum est apud nos. Exo. 5. Nequaq dabitis vltra paleas populo: & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מתבן mathben. Esa. 25. Sicut terũtur palee in plaustro.

תבר Thabar. In lingua chaldaica signat confringere vel conterere aut cõminuere. & inde תבירא thebira. i. contritum vl cõminutum. Dañ. 2. Ex parte regni erit solidum & ex parte cõminutum.

תדיר Thedir.siue תדירא thedira. In lingua chaldaica ẽ aduerbium temporis & significat semper vel continuo Dañ. 6. Deus tuus cui seruis semper.

תהו Thohu. Inanitas.inane.vacuũ.nihil. & scribitur cum simplici he & cũ vau i fine loco alteri9 he. Geñ. 1. Terra aũt erat inanis & vacua. Iob. 26. Qui extendit aquilone

super vacuū. Esa.24. Attrita est ciuitas vanitatis.i.inanitatis. & in eodē.40. Iudices terre velut inanes fecit. & in eodem.41. Ventus & inane simulachra eorū. & in eo.49. Sine causa & vane fortitudinē meā cōsumpsi. Pro quo he.le. In inane siue in vacuū & in vanum fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere.4. Aspexi terrā & ecce vacua erat & nihil. Ponitur etiā pro nihilo. Esa.34. Et extendetur super eā mensura vt redigatur ad nihilum. Significat etiam locum desertū qui est inanis & vacuus frugibus & arboribus. Pro quo beatus hieronymus transtulit locum horroris. Deut.32. In loco horroris & vaste solitudinis.

תַּהֳלָה Thahola. prauitas. Iob.4. Et in āgelis suis repperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הָלַל halal.

תְּהוֹם Thehom. abyssus. Gen̄.1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi. Iob.28. Abyssus dixit nō est in me. Ezech.26. Et adduxero sup te abyssum. Et in plu. תְּהֹמוֹת thehomoth. Exo.15. Abyssi operuerūt eos. & in eodē. Congregati sunt abyssi. ps̄.70. Et de abyssis terre iterū reduxisti me. ps̄.105. Et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

תוּב Thub. in lingua chaldaica signāt reddere. vel respōdere. aut reuertere. vel reducere. Dan̄.3. Nō oportet nos de hac re respōdere tibi. & in eo.4. Et sensus me⁹ redditus est mihi. & in eo. Et figura mea reuersa est ad me. Esd.5. Et tunc satisfaceret ad accusationē illā.i. redderēt rationē: siue responderent. & in eodem. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis. & in eodem.6. Referātur in templum in Ierusalem.i. reducantur.

תָּוָה Thaua. signare. impingere. exacerbare: siue irritare. Ezech.9. Et signa thau sup frōtes virorū gementiū. 1. Reg.21. Et impingebat in ostia porte. Sed etiā in p̄dicto loco hebrei legunt. & signabat.i. faciebat signa & stigmata sicut insanus & furiosus. ps̄.77. Et sanctū israel exacerbauerunt. & aliqui hebrei legunt signauerunt.i. petierunt ab eo signa: sicut ipsi exponūt. Et inde תָּו thau.i. signū. Ezech.9. Et signa thau. p̄ quo he.le. Et signa signū. Pōt etiā esse nomen vltime littere alphabeti hebraici: q̄ dr̄ thau. Vn̄ beatus hiero. in suis explanationib⁹ sup p̄dicto loco sic ait. p̄ signo quod.lxx. Aquila & symmach⁹ trāstulerūt. theodotio ip̄m verbū hebraicū posuit thau: que extrema est apud hebreos viginti & duarū litterarū: vt pfectā in viris gemētib⁹ & dolentibus scientiā demōstraret. siue vt hebrei autumāt: quia lex apud eos appellatur תּוֹרָה thora. q̄ hac in pricipio nois sui littera scribitur: illi hoc accepe signaculū qui legis p̄cepta cōpleuerant. Et vt ad nr̄a veniamus: antiquis hebreorū litteris quibus vsq3 hodie vtūtur samaritani extrema thau littera crucis habet similitudinē: q̄ in xp̄ianorū frōtib⁹ pingitur: & frequenti manus inscriptione signatur. hec hiero. Ponitur etiā תַּו Thau p̄ desiderio. Iob.31. Et desideriū meū audiat oīpotēs. Itē תְּוַהּ thaua. in lingua chaldaica signāt obstupescere. Dan̄.3. Tunc nabuchodonosor rex obstupuit.

תָּוֶךְ Thauech. siue תּוֹךְ thoch. medium. intermediū. interdolus. fra⁹. vsura. Gen̄.1. Sit firmamētū in medio aquarum. & in eodē.15. Diuisit ea per mediū. Exo.3. Apparuit ei dn̄s in flāma ignis de medio rubi. & in eo.14. Et ingressi sunt filii israel per medium sicci maris. & in eodē.15. Filii autē israel ambulauerunt per siccum in medio eius. Leuit.11. Vas aūt fictile in quod horū quicq3 intro ceciderit. Nu.35. Eruntq3 vrbes in medio. Deut.3. Vsq3 ad torrentem arnō: medium torrentis. ps̄.21. In medio ecclesie laudabo te. Zach.2. Et habitabo in medio tui. Et inde תִּיכוֹן thichon.i. medius siue intermedius. Exo.26. Qui mittentur per medias tabulas. Pro quo hebrei legunt. Et vectis medius siue intermedius per medias tabulas. Et in genere feminino

תִּיכוֹנָה Thichona. Iudi.7. Incipientib⁹ vigiliis noctis mediē. 3. Reg.5. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum. Et in hebreo est generis feminini. Item תּוֹךְ thoch. idest dolus aut fraus vel vsura. ps̄.9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. ps̄.54. Et nō recedit de plateis eius vsura & dolus. ps̄.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.

תּוּר Thur. explorare. considerare. contemplari. cogitare. Nu.13. Qui considerent terram chanaam. Pro quo hebrei legūt. Et explorent terram chanaam. & in eodem. Cūq3 ascendissent explorauerunt terram. & in eodem. Detraxerunt terre quā inspexerant. idest explorauerant. & in eodem.14. Terra quam circuiuimus valde bona est. Pro quo hebrei legunt. Terra per quam trāsiuimus ad explorandū eam: valde bona est. Et in eodem. Iuxta numerum quadraginta dierum quibus explorastis terram. Et in eodem. Qui perrexerunt ad cōtemplandam terram. & in eodem. 15. Nec sequantur cogitationes suas & oculos. Pro quo hebrei legunt. Et non exploretis siue consideretis post corda vestra & oculos vestros. & est sensus sicut in littera nostra. Iudi.1. Nam cum obsiderēt vrbem: que prius luza vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Cum explorarent siue considerarent vrbem. Iob.40. Huic mōtes herbas ferunt. Pro quo hebrei legunt. Contemplatur siue considerat montes in pastum suum. Eccl's.2. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam. Et inde תָּרִים Tharim.i. exploratores. Nu.14. Qui ipsi lustrauerāt terram. Pro quo hebrei legunt. De exploratoribus terre. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אֲתָרִים Atharim. vt in eodem. 21. Venisse.s. israel per exploratorum viam. Significat etiā תָּרִים tharim negociatores vel mercatores: eo quod discurrunt per loca & domos tāq3 exploratores. 3. Reg.10. Excepto eo qđ offerebant viri qui super vectigalia erāt & negociatores. Et inde תּוֹר Thor. idest expectabilis siue considerabilis. 1. Paralipo.17. Et fecisti me expectabilem super omnes homines. & a predicta dictione dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur תּוֹרָה thora. idest lex: a contemplando vel considerando dicta. Deut.4. Ista est lex quam proposuit moyses. 2. Reg.7. Ista est lex adam: domine deus. ps̄.118. Lex domini immaculata. Vide etiam de hoc supra in dictione יָרָה Iara. Item תּוֹר Thor.i. turtur. Gen̄.15. Turturem quoq3 & columbam. Canti.2. Vox turturis audita est in terra nostra. ps̄.73. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Pro quo hebrei legunt. Ne tradas bestie animam turturis tui. Et loquitur metaphorice. sicut Canti.2. dicitur columba mea formosa mea. Potest etiam deriuari a dictione תּוֹרָה Thora que significat legem vt supra dictum est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ne tradas bestiis animam eruditam in lege tua. & sic est in translatione chaldaica: sicut beatus hieronymus transtulit. Et in plurali תּוֹרִים thorim.i. turtures. Leuit.1. De turturib⁹ & pullis columbarum. & in eodem.5. Offerat duos turtures. Est etiam genus ornamēti maxillarum vel faciei. Pro quo beatus hieronymus transtulit murenulas. Canti. 1. Murenulas aureas faciem⁹ tibi. & in eodem. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Pro quo hebrei legūt. Pulchre sunt gene tue in murenulis siue in quibusdam aliis ornamētis. Item תּוֹר Thor.i. tempus statutum. Ester.2. Cum autē peruenisset tempus singularum per ordinem. & in eo. Euoluto autē tēpore per ordinē. Item תּוֹר Thor. in lingua chaldaica significat bouē. Dan̄.4. Et fenū vt bos comedes.

תָּזַז Thazaz. abscindere. Esa.18. Et q̄ derelicta sunt abscindentur. & solum inuenitur in predicto loco.

תּוֹתָח Thothach. malleus. Iob.41. Quasi stipulā stimabit malleum. & solum inuenitur in p̄dicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat machinam seu instrumētum bellicum quo lapides magni procul proiiciuntur.

תַּחְמָס Thachmas. nomē auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trāstulit noctuam. De quo vide supra in dictione חָמָס Chamas.

תַּחַר Thachar. siue תַּתְחַר thathchare. emular. zelare. irritare. Ps.36. Noli emulari in malignātibus. & in eodem. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. Vide etiā de hoc supra in dictione חָרָה Chara.

תַּחְרָא Thachra. lorica. Exo.28. Sicut fieri solet in extremis vestium partib⁹: ne facile rūpatur. Pro quo he.le. Sicut fieri solet in ora lorice: ne facile rumpatur.

תַּחַשׁ Thachas. hyacinthus. seu hyacinthinus. Ezech.16. Et calciaui te hyacintho. & ī plu. תְּחָשִׁים thechasim. Exo.25. Pellesq3 hyacinthinas: hebrei vero dicunt ꝙ significat quoddam animal quod taxus dicitur.

תַּחַת Tachath. subter. subtus. deorsum. p̄ eo. Gen̄.7. Opertiq3 sunt oēs mōtes excelsi sub vniuerso celo. & in eodem.16. Et humiliare sub manu eius. & in eodem. Ac requiescite sub arbore. Deut.12. Et subter omne lignum frondosum. Iob.37. Subter omnes celos ip̄e considerat. ps̄.17. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodem. Cadent subtus pedes meos. Et quandoq3 preponitur ei littera mem & dicitur מִתַּחַת Mithachath. Deut.5. Et que in terra deorsum. Iob.18. Deorsum radices eius siccabuntur. & in lingua chaldaica dicitur תְּחוֹת thechoch.i. sub vel subter. Hiere.10. Pereant de terra & de hiis que sub celo sunt. Dan̄. 4. Subter eam habitantes bestie agri. Significat etiā locū in quo aliquis subsistit. Exo.16. Maneat vnusquisq3 apud semetipsum. Pro quo he.le. Maneat vnusquisq3 sub se.i. in loco suo. 1. Reg.14. Stemus in loco nr̄o: & ne ascendamus ad eos. Significat etiam pro.i. loco alicuius rei. Exo.21. Oculū pro oculo: dentem pro dente. Deut.28. Eo quod non seruieris dn̄o deo tuo.i. pro eo quod nō seruieris. 2. Reg.19. Nunquid pro his verbis nō occidetur semei. Iob.34. Quasi impios pcussit eos. Pro quo he.le. Pro impiis siue loco impiorum percussit eos. ps̄.44. Pro patribus tuis nati sūt tibi filii. Esa.55. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. & in eo.60. Pro eo quod fuisti derelicta. & quando cōponitur cum pronoīb⁹ ponitur pluraliter hoc modo תַּחְתַּי thacthai.i. sub me. ps̄.17. Et subdit populos sub me. Abach.3. Et subter me scateat. dicitur ēt תַּחְתֵּנִי thachthéni idest subt⁹ me. 2. Reg.22. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodē. Et deiicis populos sub me. תַּחְתֶּיךָ thacthecha.i. subter te. Esa.14. Subter te sternetur tinea תַּחְתָּיו thacthau idest sub eo vel sub ipso. Iob.41. Sub ipso erunt radii solis. Et ī genere feminino תַּחְתֶּיהָ thachthea.i. sub ea vel pro ea aut in loco suo. Leuit.13. Si autē steterit in loco suo. Iob.28. Et in loco suo igni subuersa est. Pro quo he.le. & sub ea ardet siue incēditur sicut ignis. Reperitur etiam תַּחְתֶּנָּה thachthena. idest pro ea. Gen̄.2. Et repleuit carnē pro ea. Et inde תַּחְתּוֹן Thachthon.i. inferior. siue inferius. Ios.18. In monte qui est ad meridiē bethoron inferioris. & in genere feminino תַּחְתּוֹנָה thachthona. 3. Reg.7. Tabulatū qđ subter erat idest tabulatū inferius. & in hebreo est generis feminini. dr̄ etiam תַּחְתִּית thachthit. siue תַּחְתִּיָּה thachthiia. Deut.32. Et ardebit vsq3 ad inferni nouissima. Pro quo hebrei legūt. Vsq3 ad infernū inferiorē. ps̄.85. Et eruisti aīam meā de inferno inferiori. Et in plurali תַּחְתִּיִּים thacthiim. siue תַּחְתִּיּוֹת thachthiioth. Gen̄.6. Deorsum cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he.le. Inferiora secunda & tertia facies eam.i. se

cunda & tertia cenacula. ps̄.62. Introibunt in inferiora terre. ps̄.138. Et substantia mea in inferioribus terre.

תַּיִשׁ Thais. aries. siue hyrc⁹. Prouer.30. Gallus succinct⁹ lūbos suos & aries. & in plu. תְּיָשִׁים Theiasim. Gen̄.32. Capras ducentas & hircos viginti.

תֹּכֶךְ Techach. vsura. siue fenus aut fraus. & declinatur tantū in plurali.s. תְּכָכִים thechachim. Prouer.29. Pauper & creditor obuiauerūt sibi. Pro quo hebrei legunt. Pauper & vir vsurarum vel fraudum obuiauerunt sibi. Vide etiam de hoc supra in dictione תּוֹךְ thoch.

תָּכָה Thacha. adherere. appropinquare. Deut.32. & qui appropinquant pedib⁹ eius. Et solum inuenitur in predicto loco. Item תּוּכִּיִּים thuchiim.i. pauones. & solum inuenitur in numero plu. 3. Reg.10. Et simias & pauones.

תְּכֵלֶת Thecheleth. hyacinth⁹. siue hyacinthin⁹. Exo.25. Aurum & argentum & es & hyacinthum. & in eodē 28. Ligabisq3 eam vitta hyacinthina.

תָּכַן Tachan. parare. preparare. cōponere. appendere. ponderare. equū vel iustum esse. adiuuare. 1. Reg.2. Et ipsi preparantur cogitationes. 4. Reg.12. Et dabāt eā iuxta numerum atq3 mensuram. Pro quo he.le. Et dabant argētum quod ponderatum vel preparatum erat. Iob.28. Et aquas appendit in mensura. ps̄.74. Ego confirmaui colūnas ei⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Ego appendi colūnas eius. Prouer.16. Spiritus ponderator est dominus. Esa.40. Et celos palmo ponderauit. & in eo. Quis adiuuit spūm dn̄i. Ezech.18. Et dixerunt filii israel non est equa via dn̄i. & in eodem. Nunquid vie mee nō sunt eque. & in eodem. Et nō magis vie vestre praue. Pro quo hebrei legunt. Vtiq3 vie vestre non sunt eque siue nō sunt iuste. Et inde תֹּכֶן thochen.i. numerus vel mensura. Exo.5. Et reddetis cōsuetum numerū laterum. Scribitur etiam cum mē in principio & cū thau in fine: & dicitur מַתְכֹּנֶת Mathconeth. Exo.5. Mensuram laterum quā prius faciebant imponetis super eos. Ponitur etiā pro cōpositione vl' proportione. vt in eodem.3. Iuxta cōpositionē eius non facietis aliud.i. iuxta proportionem numeri & mēsure illius. & in eodem. Talem cōpositionē non facietis in vsus vr̄os. 2. Paralipo.24. Ac suscitauerunt domū dn̄i in statum pristinū. Pro quo hebrei legunt. Et suscitauerunt domū dei iuxta cōpositionē vel proportionē ei⁹.s. pristinā. & inde תָּכְנִית thochnich.i. similitudo vl' exēplar. Ezech.28. Tu signaculū similitudinis. Ponitur ēt p̄ fabrica. vt in eodē.43. Et metiātur fabricā.

תָּלוּל Thalul. eminēs. vl' eleuatus: siue accumulat⁹. Ezech. 17. Et plantabo sup montē excelsum & eminētē. & inde תֵּל thel.i. tumulus vel cumulus aut aceruus. Deut.13. Et tumulus sempiternus. Hiere.49. Et erit in tumulū dissipata. Ezech.3. Ad aceruū nouarū frugū. Ponitur ēt pro collibus vel excelsis. Ios.11. Absq3 vrbibus q̄ erāt in collib⁹ & in tumulis site. Hiere.30. & edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliqn̄ duplicatur littera thau & lr̄a lamed. Et dr̄ תַּלְתַּל thalthal.i. elat⁹ siue accumulat⁹. & solū inenitur ī nu. plu.s. תַּלְתַּלִּים thalthalim. Cāti.4. Come ei⁹ elate palmarū. & inde תַּלְפִּיּוֹת thalpioth. p̄ quo beatus hiero. trāstulit p̄pugnacula. Cāti.4. Que edificata est cū p̄pugnaculis. & est dictio cōposita a תֵּל thel ꝙ signāt tumulū vl' eleuatū: & פִּיּוֹת pioth ꝙ signāt ora. Itē תּוֹלָל tholal.i. affligere. ps̄.136. Et qui adduxerūt nos hymnū. p̄ q̄ btūs hiero. ī ps. iuxta he.ve. trāstulit & q affligebāt nos leti. & aliq he. dicūt ꝙ deriuatur a dictione יָלַל Ialal. q̄ signāt vlulare. & legūt sic.s. & ī vlulatiōe nr̄a letitiā.i. ī tp̄e nr̄e vlulatiōis iterrogabāt nos hymnū letitie.

תְּלַג Thelag. in lingua chaldaica signāt niuē. Dan̄.7. vestimentū eius quasi nix candida.

תלה Suſpēdeř. Pēdere.

תלה Thala.ſuſpendere.pendere.appendere. Geñ.40. Ac ſuſpēdet te in cruce. Deut.21.Maledictus a deo eſt qui pēdet in ligno.cuius expoſitionē vide ſupra in dictiōe קלל Calal.& in eo.28. Et erit vita tua quaſi pendēs ante te.Ioſ. 10.Atq; ſuſpendit eos ſuper quinq; ſtipites:fuerūtq; ſuſpē ſi vſq; ad veſperā.Eſter.2.Appēſus eſt vterq; eorum in patibulo.Iob.26.Et appēdit terrā ſuper nihilū. Threñ.5.Pricipes manu ſuſpēſi ſunt.Ezech.27.Clypeum & galeam ſuſpēderunt in te.& in eo.Pharetras ſuas ſuſpenderūt in muris tuis.& aliquando ſcribitur cum aleph in fine loco he.2. Reg.21.In qua ſuſpenderant eos philiſtiim.Oſee.11.Et populus meus pendebit ad reditum meū.& inde תלי Theli. i.pharetra in qua pendent ſagitte.Geñ.27.Sume arma tua & pharetram.

Appēdere. תלי Pharetra

תלם Thelem.ſulcus.ſ.qui fit cum aratro.Iob.39.Nūquid alligabis rhinocerotā ad arādū loro tuo. Pro quo he.le. Nūquid alligabis rhinocerotā in ſulco:loro ſuo. & beat⁹ hiero.trāſtulit ſenſum.& in plu.תלמים Thelamim.Iob.31. Et cum ea ſulci eius deflent.ps.64.Riuos eius inebria.pro quo beatus hiero.in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Sulcos ei⁹ inebria.Oſee.12.Et altaria eorum quaſi aceruí ſuper ſulcos agri.

תלם Sulcus. תלמים ſulci.

תלע Tholaa.vermis.vermicul⁹.coccus ſiue coccinū.& ſcribitur cum he vl'thau in fine.Deut.28.Quoniā vaſtabitur vermibus.Pro quo he.le.Quoniā comedet illud vermis.Iob.25.Et filius hoīs vermis.Eſa.41.Noli timere vermis iacob.& in plu.תלעים Tholaim Exo.16.Et ſcatere cepit vermibus. Significat etiā coccū ſiue coccinū.aut vermiculū.Exo.26. Purpura coccoq; bis tincto. Eſa.1. Si fuerint rubra q̄ſi vermiculū.Threñ.4.Qui nutriebātur in croceis. i.in coccineis.& inde מתולעים Methulaim.i.coccinati.ſ.veſtibus coccineis induti.Naū.3.viri exercitus in coccineis.

תלע Vermis. תלעים Vermes. Coccus vermicul⁹. מתולעים I coccieis.

תלת Thelath.ſiue תלתא thelatha.in ligua chaldaica ſignificat tres vel tria. Dañ.3.Viri autem hi tres. Et inde תליתאי Thelithai.i.tertius vel tertium. vt in eodē.2.Et regnum tertiū aliud ereum.& inde תלתי thalthi.i.tertia pars Vt in eodē.5. Et terti⁹ in regno meo erit. Pro quo he le.& tertie partis regni dñabitur.& inde תלתין Thelathim.i.triginta.vt in eodem.6 Vſq; ad triginta dies.

תלת Tres. תליתאי Tertium. תלתי Tertia ps. תלתין Triginta.

תלתל Thalthal.elatum ſiue accumulatū. De quo vide ſupra in dictione תלל Thalul.

תלתל Elatum.

תמם Thamam.conſumare.conſumere.complere.perficere.deficere.Geñ.47.Suſtentauitq; eos illo anno pro cōmutatione pecorum.& in hebreo additur imediate.cūq; conſumatus ſiue perfectus fuiſſet ille ānus.Exo.26. Et vna oīs compago retinebit.Pro quo he.le.Et ſimul erunt conſumate in capite:in vno annulo. & beatus hieronymus tranſtulit ſenſum.Nu.17. Nū vſq; ad internitionem delendi ſumus.i.conſumendi ſumus.& in eodem.32.Donec cōſumeretur omnis generatio que fecerat malum. Deut.2. Donec conſumeretur omnis congregatio bellatorum hominum. Ioſ.5.Donec conſumerētur qui non audierunt vocē domini.& in eodem.Poſtq̄ autem omnes circuncíſi ſunt.p quo hebrei legunt. Poſtq̄ cōſumata ſiue perfecta eſt omnis gēs vt circunciderentur.ideſt poſtq̄ perfecta eſt circunciſio omnium.Eſa.18.Ante meſem eni totus effloruit. Pro quo hebrei legunt.Ante meſſem enim cum cōſumaretur flos. Et in eodem.33. Cūq; conſumaueris depredationē: depredaberis.& in eodē.47.Vniuerſa venerunt ſuper te. Pro quo hebrei legunt.Cum conſumarentur vel perfecta eſſent:venerunt ſuper te.Hiere.27. Donec conſumam eas in manu eius.Threñ.3. Miſericordia domini quia nō ſumus cōſumpti. Ezech.24.Vt conſumatur rubigo eius. Significat etiā complere ſiue perficere.Deut.34. Et cōpleti ſunt dies planctus lugentium moyſen.2.Reg.20. Et ſic proficiebant.debet legi perficiebant.ideſt poſtq̄ interrogabant:opere perficiebant.Threñ.4.Completa eſt iniquitas tua filia ſiō. Significat etiam deficere.Geñ.47.Cūq; defeciſſet emptoribus preciū & in eodem. Deficiente pecunia: pecora ſimul defecerunt.ps.63.Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. ps.103. Deficiāt peccatores de terra. Ezech.22. Et deficere faciam immudiciam tuam a te.& in eodem.47.Et nō deficiet fructus eius.Ponitur etiam pro conflare.4. Reg.22.Vt conflatur pecunia:que illata eſt in domo domini.& inde תם tham ideſt perfectus:ſeu cōſumatus.aut imaculatus: vel integer: aut ſimplex:vel innocens.Geñ.25.Iacob autē vir ſimplex. Iob.1.Erat vir ſimplex & rectus.& in eodem.9. Si innocentem oſtendero. & in eodem. Etiam ſi ſimplex fuero. Et in eodem. Innocentem & impium ipſe conſumit. & in genere feminino תמה Thamma. Canti.6.Vna eſt columba mea perfecta mea. & aliquando ſcribitur cum duplici mem & dicitur תמים Thamim. Geñ.6. Noe vir iuſtus atq; perfectus fuit. Leuit.1.Maſculum imaculatum offeret. Ioſ.10. Et non feſtinauit occumbere ſpacio vnius diei. Pro quo hebrei legunt.Et non feſtinauit occumbere ſicut dies perfectus.ideſt ſpacio vnius diei perfecti vel integri. Ezech.5. Ecce cum eſſet integrum nō erat aptum ad opus. Ponitur etiam pro innocentia.ps.84.Non priuabit bonis eos qui ambulāt in innocētia.& in plurali תמימים Themimim.Exo.29. Arietes duos imaculatos.ps.118.Beati imaculati in via. Prouer. 1.Et integros quaſi deſcendentes in lacum.& in eodem.2. Et ſimplices permanebunt in ea. & in genere feminino תמימה Themima. Leuit.4. Et obtulerit pro peccato ouem imaculatam. ps.18. Lex domini immaculata. & in plurali תמימות Themimoth.Leuit.23. Septem hebdomadas plenas.ideſt integras.& inde תום Thum.ideſt ſimplicitas: vel innocētia:aut itegritas: vel perfectio.3. Reg.22. Vir autem quidam tetendit arcum in incertū.Pro quo hebrei legunt. Tetendit arcum in ſimplicitate ſua vel in innocentia ſua.i. ſimpliciter vel innocenter.Iob.27. Non recedam ab innocentia mea. Ps.24. Innocentes & recti adheſerunt mihi. Pro quo beatus hiero.in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Simplicitas & equitas ſeruabunt me. Ponitur etiam pro ſimplici vel innocente.Prouer.10 Forti titudo ſimplicis: via domini. & in eodem.13. Iuſtitia cuſtodit innocentis viam.Et inde מתם Methom.i.integritas vel ſanitas.Ps.37.Non eſt ſanitas in carne mea. Eſa.1. A planta pedis vſq; ad verticem non eſt ſanitas in eo. & inde verbum תמם Thamam.quod ſignificat immaculatum ſeu innocētem eſſe:aut perfectum eſſe.Iob.22.Si imaculata fuerit via tua.Ps.17.Et cum viro innocente innocens eris.ps.18. Tunc immaculatus ero.Et inde תומים Thumim.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit veritatem vel perfectionem.Exo.28. Poneſq; in rationali iudicii doctrinam & veritatem.Deut.32. Perfectio tua & doctrina tua a viro ſancto tuo. De quo vide ſupra in dictione אור Vr.

תמם Cōſumare. Cōſumeř. Complere Perficeř. Deficere Conflare. תם ſimplex Innocēs. תמה Perfecta. תמים Perfect⁹. imaculat⁹ Integer. ĩ innocētia תמימים imaculati. Integri. ſimplices. תמימה imaculata תמימות Plene תום ſimplicitaſ Innocētia ſimplex Innocētia מתם ſanitas. תמם imaculatū eſſe. Innocētē eē. תומים Veritas. perfectio.

תמיד Thamid. perpetuum.iuge. iugiter.ſemper. Leuit.6. Ignis eſt iſte perpetuus qui nunq̄ deficiet.& in eodē. Decimam partem ephi offeret ſimile in ſacrificio perpetuo. & in eodem.24. Ad cōcinnādas lucernas iugiter. Nu. 28. Holocauſtum iuge.ps.24. Oculi mei ſemper ad dñm ps.34. Et dicant ſemper magnificetur dñs.Prouer.5.In amore illius delectaberis iugiter. Ezech.39.& viros iugiter conſtituent luſtrantes terram.

תמיד perpetuus perpetuū. Iugiter. ſemper

תמה Thama. Mirari.admirari.obſtupeſcere.pauere.Geñ. 43.admirabātur nimis.ps.47.Ipſi vidētes ſic admirati ſunt.Eccl's.5.Nō mireris ſup hoc negocio.Eſa.13.vn⁹ quiſq; ad pximū ſuū ſtupebit.& in eo.29. Obſtupeſcite & admiramini. Abach.1.admiramini:& obſtupeſcite. ſignat ēt pauere.Iob.26.Et pauēt ad nutū ei⁹.Sed ēt in pdicto loco he.le.& admirātur ſiue obſtupeſcēt ab increpatiōe eius. & īde תמהון Thimhon.i.ſtupor ſiue admiratio.p quo btūs hiero.trāſtulit furorē.Deut.28.Percutiat te dñs amentia & cecitate & furore mentis.& inde תמהיא thimhaia.quod in lingua chaldaica ſigñat mirabilia.Dañ.3.Signa & mirabilia fecit apud me de⁹ excelſus.Itē תמה thama.in ligua chaldaica ſigñat ibi ſiue illic.Eſdre.5.Que eſt in babylōe. pro quo he.le.que ē ibi ī babylōe.& ī eo.Qui erāt repoſiti ī babylone.pro quo he.le.Que erant repoſiti ibi in babylone.

תמה Admirari Mirari Stupeſceř Pauere. תמהון Furor תמהיא mirabilia. תמה Ibi.

תמז Thamuz.nomē idoli.p q̄ btūs hiero.trāſtulit Adonidē.vt Ezech.8.mulieres ſedētes:plāgētes adonidē. & ſolū īuēitur ī pdicto loco. & dicūt aliq he. q̄ deriuatur a dictiōe תמז maza.q̄ ī ligua chaldaica ſigñat īcēdere vl'ardere.

תמז Adonis.

תמך Thamach.ſuſtētare.inniti.apphēdere. tenere. ſuſcipere.Exo.17.Subſtētabāt manus eius ex vtraq; pte. ps.16.pfice greſſus meos in ſemitis tuis.pro quo btūs hiero.in pſ.iuxta he.ve.trāſtulit ſuſtēta greſſus meos in ſemitis tuis.Prouer.5.& ad inferos greſſus ei⁹ penetrāt. p quo he.le.Inferno greſſus ei⁹ innitūtur ſiue ſuſtētātur. Signat ēt apphēdere. vel tenere.Geñ.48.& apphēſam manū pris leuare conat⁹ eſt.Prouer.3.& qui tenuerint eā beati. Et in eo.5.Et funibus petōrū ſuorū cōſtringitur.i. apphēditur. Et in eo.Mulier gratioſa inueniet gloriā.p quo he.le. apphēdet gloriā.& in eo.Robuſti habebūt diuitias.p quo he.le. Apphēdēt ſiue tenebūt diuitias.& in eo.31. Et digiti eius apphēderūt fuſum Amos.5.Et tenētes ſceptrū de aſcalon. Signat ēt ſuſcipere.Eſa.33.Et excutit manus ſuas ab omni munere. p quo he.le.& excutit man⁹ ſuas ne ſuſcipiat munus.& in eo.41.Suſcepi te dextera iuſti mei. Et in eo.42. Ecce ſeruus meus ſuſcipiam eum.poteſt etiam legi innitar in eo.& ſic legunt aliqui hebrei.

תמך Suſtētare apphēdeř. Tenere Cōſtrigeř. Habere Suſcipere

תמל Themol.heri.heſterna dies.nuper.Exo.4. Nō ſū eloquēs ab heri & nudiuſtertius.1. Reg.21. Cōtinuim⁹ nos ab heri & nudiuſtertius.2. Reg.15.Heri veniſti. Iob. 8.Heſterni quippe ſumus:& ignoram⁹.i.nup vel heſterna die nati.& aliqñ ſcribitur cū aleph in pricipio & dr̄ אתמל Ethmol.1.Reg.10.qui nouerāt eū heri & nudiuſterti⁹. Eſa. 30.Preparata eſt ei ab heri thopheth.Mich.2. & ēcōtrario populus meus in aduerſariū cōſurrexit.pro quo aliqui he. le.& heri ſiue nuper populus meus in aduerſariū conſurrexit. Alii vero dicunt q̄ eſt dictio cōpoſita ab את eth. & מול Mul.q̄ ſignificat contra ſiue aduerſus.i.ex aduerſo.ſiue econtra.ſicut eſt in littera noſtra.

תמל Heri Heſternus אתמל Heri. Ēcōtrario.

תמן Theman.auſter.ſiue meridies. De quo vide ſupra in dictione ימין Iamin.Item תמן Thaman.in lingua chaldaica eſt aduerbium loci & ſignificat ibi ſiue illic.

תמן Auſter. תמן Ibi. Illic

תמר Thamar. palma arbor.Canti.7. ſtatura tua ſimilata eſt palme. Ioel.1.Malogranatum & palma & malū. dr̄ ēt תמר thomer. Iudi.4.Et ſedebat ſub palma que noīe illius vocabatur.Hiere.10.In ſimilitudinē palme fabricate ſunt.& in plu.תמרים themarim. ſiue תמורים thimorim: Nu.33.Duodecim fontes & ſeptuaginta palme.3.Regū.6. Et ſculpſit in eis figuras cherubim & palmarum. & in eo. Et operuit tam cherubim q̄ palmas. Ezech.40. Añ frōtes pictura erat palmarū.& inde תימרות Thimaroth.i.eleuationes fumi in modū palme.pro quo btūs hiero. trāſtulit virgulā.ſeu vaporem.Canti.3. Sicut virgula fumi.pro quo he.le.Sicut eleuationes fumi.Ioelis.2.Et dabo prodigia ī celo & in terra:ſanguinē & ignē & vaporem fumi.

תמר Palma. תמר Palma. תמרים Palme. תמרות Virgula. Vapor.

תנן Thanin.coluber.draco.Exo.4.Et verſa eſt in colubrū & in eo.7.Et vertatur in colubrū.ps.90. & cōculcabis leonē & draconē.Hiere.51.Abſorbuit me quaſi draco.& aliqñ ſcribitur cū mē in fine loco nun.Ezech.29.Draco magne qui cubas in medio fluminū tuorum.& in plu.תנינים Thaninim.Exo.7.Que verſe ſunt in dracones. Ponitur ēt pro cete.Geñ.1.& creauit deus cete grādia.& aliqñ pōitur תנים thanim pro תנינים thaninim.Hiere.10.Habitacula draconum.Ponitur etiam pro lamiis.Threñ.4. Sed & lamie nudauerunt māmam.

תנן Coluber Draco. תנינים Dracones Cete Lamie.

תנה Thana.Munera dare.ſeu mercede conducere.narrare lamentari.Oſee.8.Munera dederunt amatoribus. & in eo.Sed & cū mercede conduxerūt natiōes.& inde אתנה Ethna.i.merces ſeu donū.Oſee.2.Mercedes he mee ſunt. ſcribitur ēt cū nū in fine loco he & dr̄ אתנן Ethnan. Deut. 23.Nō offeres mercedē proſtibuli.Eſa.24. Et reducet eā ad mercedes ſuas.Mich.1.Et oēs mercedes ei⁹ cōburētur. Signat ēt predicta dictio narrare ſiue lamētari aut plangere.Iudi.5.Ibi narrentur iuſtitie dñi.& in eo.11. vt plangāt filiā iepte galaaditis dieb⁹ quattuor.Itē תנין thinian.in lingua chaldaica ſignificat ſecundum.& inde תנינות thiniamuth.ideſt ſecundo aduerbialiter ſiue iterum. Dañ.2. Reſponderunt ſecundo atq; dixerunt.

תנה mūera daſ mercedē cōducere. אתנה Merces. אתנן merces Narrare Plangeř. תנין Secund⁹. תנינות Secundo.

תנך Thenuch. Summitas ſiue extremum auris.Exo.29.& ſuper extremum auricule dextere.

תנך Extremū auris.

תנר Thanur.clibanus.furnus.Leuit.10. Siue cliban⁹ ſiue chytropodes deſtruētur.& in plu. תנורים thanurī.Exo.8.& in furnos tuos & in reliquias ciborum tuorum.

תנר Clibanus תנורים Furni.

תעב Thaab.abominari.deteſtari.Deut.23.Non abominaberis idumeū.1.Paralip.21. Eo q̄d inuitus exequeretur regis imperiū.pro quo he.le.quia abominabile vel deteſtabile erat verbū regis apud ioab.Iob.9.Abominabuntur me veſtimēta mea.& in eo. quātomagis abominabilis & inutilis hō.& in eo.19.abominati ſunt me quōdā cōſiliarii mei.ps.106.oēm eſcā abominata eſt aīa eorū. Eſa.14. Tu vero piectus es de ſepulchro tuo quaſi ſtirps inutilis. p quo he.le.quaſi ſtirps abominabilis.& in eo.49.ad cōtēptibilē aīam & abominatā gentem.Amos.5. Et loquentē perfecte abominati ſunt.Mich.3.qui abominamini iudicium.& inde תועבה thoeba.i.abominatio vel deteſtatio.Geñ. 43.Illicitū eſt enim egyptiis comedere cū hebreis. p quo he.le.abominatio eſt ei egyptiis comedere cū hebreis. & ī eo.43.quia deteſtabantur egyptii oēs paſtores ouiū. pro quo he.le.quia abominatio vel deteſtatio eſt egyptiis oīs paſtor ouiū.Prouer.3.Abominatio dñi oīs illuſor. Et ī eo. 16.Abominatio dñi oīs arrogās.Eſa.1.Incenſum abominatio eſt mihi.Ponitur ēt pro idolo. Deu.7.Neq; inferes quicq̄ ex idolo in domum tuam.& in plurali תועבות thoeboth Deut.32.In abominationibus ad iracundiam concitauerunt eū.Ezech.8. Videbis abominationes maiores.

תעב Abomiari תועבה Illicitum. abomiatio Idolum. תועבות Abominationes.

תעה Thaa.Errare.aberrare.decipere.conterere. Geñ.21. que cū abiiſſet errabat in ſolitudine berſabee.& in eo. 37.Inuenitq; eum vir errantē in agro.Iob.15. Non credet fruſtra errore deceptus. Ps.118.Erraui ſicut ouis q̄ periit.Eſa.19.Et errare fecerūt egyptū in oī ope ſuo:ſicut errat ebrius & vomens.& in eo.21.Emarcuit cor meū.p quo he.le.Errauit ſiue aberrauit cor meū.Et in eo.28. Verū hi quoq; pre vino neſcierūt.pro quo he.le. pre vino errauerūt.Ezech.44.Cū errarent filii iſrael a me.& inde verbū tertie cōiugationis.quod ſignificat facere errare.i.decipere aut ſeducere.2.Paralipo.33.Igitur manaſes ſeduxit iudam & habitatores ieruſalem.ideſt errare fecit. Prouer.10. qui autem odit increpationem errat.pro quo he.le.Errare

תעה Errare. ſeducere.

Decipere. Conterere. תעה Fraudulēter. מתעה Error

facit. Esa.3. Ipsi te decipiūt. Hiere.42. quia decepistis aias vr̄as. Osee.4. Spūs ei fornicatiōis decepit eos. ponitur ēt ꝑ cōterere. Iob.4. Et dētes catulorū leonū contriti sunt .i. euulsi sunt a suo loco: sicut ille qui recedit a suo loco dr̄ aberrare. & inde תעה thoa.i.error siue fraus. Esa.3z. & loquatur ad dominum fraudulenter. & inde מתעה Mathee.i.error. Esa.30. Et frenū erroris quod erat in maxillis populorū.

תער Nouacula scalpellus

תער Thaar.nouacula.scalpellus.s.acut⁹ sicut nouacula.vagina. Nu.6. Nouacula nō transibit sup caput eius. Et in eo.8. Radāt oēs pilos carnis sue. Pro quo he.le. & trāsire faciāt nouaculā sup oēm carnē suā. ps.51. Sicut nouacula acuta fecisti dolū. Hiere.36. Scindit illud scalpello scribe .i. cultello acuto sicut nouacula. Ezech.5. Sume tibi gladiū acutū radētē pilos. pro quo he.le. Sume tibi gladiū acutum nouaculā tonsorū.i.acutū sicut nouacula tonsorū. Signat ēt vaginā. 2.Reg.20. & desup accinct⁹ gladio depēdēte vsq; ad ilia in vagina. Hiere.47. Ingredere in vaginā tuam.

Uagina. תעתע Illudere תעתועים Illusiōes.

תעתע Thaathea.illudere. Gen̄.27. timeo ne putet sibi me voluisse illudere. z.Paralip.36. Illudebātq; prophetis. Et inde תעתועים Thaathuim.i.illusiones. pro quo beatus hieronymus transtulit risu dignum. Hiere.10. Et opus risu dignū. Et in eo.51. vana sunt & risu digna.

תף tympanū

תף Thoph.tympanū. De quo vide in dictione sequenti.

תפף tipāistria murmurare.

תפף Thaphaph.tympanizare.i.tympano concrepare siue tympāo psonare. ps.77. In medio iuuēcularum tympanistriarū. Naū.z. murmurātes in cordib⁹ suis. ꝑ quo he.le. tympanizātes.i.q̄si tympanū cōcrepātes: aut tremētes sicut tympanū cū manu pcutitur. & inde תף thoph.i. tympanū. Exo.15. Sūpsit ergo maria ꝓphetissa tympanū. Iob.21 Tenēt tympanū & citharā. & in plu. תופים thupim. Exo.15 Cū tympanis & choris. Hiere.31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Ezech.28. Opus decoris tui & foramina tua. Pro quo he.le. Opus tympanorū tuorū & foramina tua. & ponūtur foramina ꝑ organis q̄ sūt pforata. potest etiam deriuari a dictione יפה Iapha que significat pulchritudinē vel decorem sicut est in littera nostra.

תף tympanū. תופים tympana.

תפוח malus.

תפוח Thapūach.malus.s.arbor.aut pomū. Canti.2. *Sicut malus inter ligna siluarū.* & in eo.8. Sub arbore malo suscitaui te. Ioel.1. & malus & oīa ligna siluarū aruerūt. & ī plu. תפוחים thapuchim. Canti.2. Stipate me malis.

תפוחים mala.

תפל Insulsum. lutū absq; paleis. Absq; tēperamento. stultū.

תפל Thaphel.insulsū.intēpatū.absq; tēperamēto.stultum vel stulticia. Iob.6. Aut poterit comedi insulsū qd̄ nō est sale cōditū. pōitur ēt ꝑ luto absq; paleis siue absq; tēperamēto. Ezech.13. Illi āt liniebāt eū luto absq; paleis. & in eo. Destruā parietē quē linistis absq; tēperamēto. signat ēt stultū siue stultitiā aut fatuitatē. Threñ.z. prophete tui viderūt tibi falsa & stulta. & aliqn̄ scribitur cū he in fine & dicitur תפלה thiphla. Iob.1. Nec stultū quid cōtra deū locutus est. Hiere.23. & in ꝓphetis samarie vidi fatuitatē signat etiā defectū seu vanū. Iob.24. Et de⁹ inultū abire nō patitur. Pro quo he.le. Et deus non ponit defectum seu vanū. i. in vanum. & beatus hieronymus transtulit sensum.

תפלה stultum Fatuitas.

תפר Consuere.

תפר thaphar.cōsuere. Gen̄.3. cōsuerūt folia fic⁹. iob.16. saccū cōsui sup cutē meā. Eccl's.3. tp̄s scindendi & tp̄s cōsuēdi. Ezech.13. Ve qui cōsuūt puluillos sub omni cubito.

תפש apphēdere.

תפש Thaphas.apphēdere.cōphēdere.capere.tenere.coo perire. Gen̄.4. pater canētiū in cithara & organo. ꝑ quo he.le. pater oīs apphēdētis siue tenētis citharā & organū. & in eo.39. Et illa apphēsa lacinia vestimēti ei⁹ diceret ꝑ quo he.le. Et apphēdit eū in vestimento suo dicens. & in eo.31. Diuidesq; ex equo p̄dā inter eos qui pugnauerūt. ꝑ quo he.le. Et diuides predā īter apphēdētes pugnā. Deut.9. proieci tabulas de manib⁹ meis. ꝑ quo he.le. & apphēdi duas tabulas: & proieci eas de duabus manibus meis. & in eo.21. apphēdēt eū & adducēt ad seniores. & in eo.zz. & apphēdēs cōcubuerit cū ea. 4.Reg.7. Capiem⁹ eos viuos. Et in eo.10. Cōprehēdite eos viuos: Et in eo.14. & apphēdit petrā in p̄lio. p̄s.9. Cōprehendūtur in cōsiliis qb⁹ cogitāt. Prouer.30. Stellio manib⁹ nititur. pro quo he.le. Manib⁹ cōprehēditur siue apphēditur. Hiere.51. Et vada p̄occupata sunt. ꝑ quo he.le. Et vada capta sunt. siue cōprehēsa sunt Ezech.12. & capietur in sagena mea. & in eo.21. Ipse aūt recordabitur iniquitatis ad capiendū. & in eo. Manu capiemini. Abach.2. Ecce iste coopertus est auro & argento.

Capere Cōphēdere Inniti. p̄occupare. Cooperire

תפת thōpheth.

תפת Thōpheth. Locus ī quo idolatre lustrabāt filios suos trāsferētes eos p ignē idolo moloch. 4.Reg.23. Cōtaminauit quoq; thōpheth q̄ est in cōualle filii henō: vt nemo cōsecraret filiū suū ac filiā p ignē moloch. & scd̄m hebreos signat ēt ignē infernalē. Esa.30. Preparata est enim ab heri thōpheth. & dicūt aliqui he. qd̄ signat infernū: Ponitur ēt pro exēplo. Iob.17. Et exēplū sū corā eis. & dicūt aliq hebrei q̄ in predicto loco deriuatur a dictiōe תף thoph que signat tympanū. vn̄ in p̄dicto loco ipsi legūt. & tympanū an̄ siue quōdā erā.i.lētus & gaudēs. & in lingua chaldaica signat principē siue p̄fectū. vt Dan̄.3. & p̄fectos omnesq; principes regni. vbi pro prefectis ponitur תפתיי thiphthaie in plurali. Vnde in predicto loco potest legi. & princeps siue prefectus ante siue quondam eram.

Exēplum. Prefect⁹. תפתיי

תקל Appēdere

תקל Thecel. In lingua chaldaica signat appēdere vel ponderare. Dan̄.5. Thecel: appensus es in statera.

תקן Corrigere Cōpōere Restituere

תקן Thacan.corrigere.cōponere.restituere. Eccl's.1. Peruersi difficile corriguntur. Et in eo.7. Nemo pōt corrigere quē ille despexerit. & in eo.12. Composuitq; parabolas multas. Dan̄.4. Et in regno meo restitutus sum.

תקע Clāgere. Cōcrepare canere buccina.

תקע Thacaa.clāgere.cōcrepare.s.tubis vl' buccinis. figere defigere.suspendere.pugnare.plaudere. cōplodere. proiicere. Nu.10. Et si semel clangueris. & in eo. Cūq; icre pueris tubis. Ios.6. Sacerdotes clāgēt buccinis. & ī eo. Oīsq; populus p̄cederet armati exercitus. pro quo he.le. Et armatus.s.populus ibat an̄ sacerdotes clāgētes tubis. 1.Reg.13. Saul cecinit buccina in oī terra.i.clāgere iussit. Esa.18. & clāgorē tube audietis. ꝑ quo he.le. & cū clanget tuba: audietis. & inde תקע Thēcaa.i.clāgor. Ps.150. Laudate eū ī sono tube. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve.trāstulit. Laudate eū in clāgore buccine. & inde תקוע Thecua.i.tuba q̄ clangitur. Ezech.7. Canite tuba vt preparētur oēs. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Est ēt תקועה Thecuaa nomē propriū loci. 2.Reg.14. Misit thecuā & tulit inde mulierē sapiētē. Hiere.6. Et in thecua clangite tuba. signat ēt predicta dictio affigere vel īfigere aut defigere. Gen̄.31. Iāq; iacob extēderat ī mōte tabernaculū. pro quo he.le. Et iacob fixerat in mōte tabernaculū. & in eo. ī mōte galaad fixit tētoriū. Iudi.3. Infixitq; eā in vētrē eius. & in eo.4. Defixitq; in cerebrū vsq; ad terrā. 1.Reg.31. Corpus vero eius suspēderūt in murobethsā. ꝑ q̄ he.le. & corpus ei⁹ affixerūt in muro bethsan. Prouer.16. Defixisti apud extraneū manum tuā. & in eo.11. Qui cauet laqueos: securus erit. pro quo he.le. Et qui odit defixiōes: secur⁹ erit.i. qui cauet defigere manū: & vadē se offerre pro alio. vn̄ p̄mittitur. affligetur malo qui fidē facit pro extraneo. Et in eo.22. Noli ēe cū his qui defigūt manus suas & vades se offerunt pro debitis. Esa.zz Et figā illū paxillū in loco fideli. Ponitur ēt pro pugnare. i. manu p̄liū cōmittere. Iob.7. Et cuius vis manus pugnet cōtra me. Sed ēt in p̄dicto loco he.le. quis est q manui mee defigatur.i. qui vadē se offerat pro me. signat ēt plaudere vel cōplodere. Ps.46. Oēs gētes plaudite manib⁹. Naū.3. Cōpresserunt manū sup te.i. cōploserūt manu. pōitur ēt ꝑ proiicere. Exo.10. arreptā locustā proiecit in mare rubrū.

תקע Clangor תקועה Tuba. Thecua. Figere Infigere Defigere suspēdere. Pugnare Plaudere Proiicere

תקף roborare. Preualere תקיף Fortis. solidum. תקף תקפא Fortitudo

תקף Thacaph.roborare.p̄ualere. cōfortare.cōfirmar̄. vallare. Iob.14. Roborasti eū paululū. Eccl's.4. Et si qs preualuerit cōtra vnū: duo resistent ei. & inde תקיף Thaciph. siue תקיפא thacipha.i.fortis vel solidum. Eccl's.6. Et nō possit cōtra fortiorē se in iudicio contēdere. Dan̄.2. Ex parte regni erit solidū. & inde תקף thōceph.i.fortitudo vel firmitas. Ester.10. Cuius fortitudo & imperiū & dignitas. & in lingua chaldaica dicitur תקפא thocpa. Dan̄.2. fortitudinem & imperium & gloriam dedit tibi.

תרגם interpretari

תרגם Thirgem. Interpretari. Edre.4. Et legebatur sermone syro. Pro quo he.le. Et interpretatū erat sermone syro. & inde interpres dicitur תורגמן Thurgeman. & interpretatio dicitur תרגום Thargum.

תרזה Ilex.

תרזה Thirza. Ilex. Esa.44. Tulit ilicem. & aliqui hebrei dicunt & significat pinum.

תרי Duo.

תרי There. siue תרתין tharthea. in lingua chaldaica signat duo seu binos. Dan̄.5. Annos natus sexaginta duos.

תרן mal⁹ nauis

תרן Thōren. Malus.s.nauis. Esa.30. Quasi malus nauis in vertice montis. Et in eo.33. Sic erit malus tu⁹. Ezech.27. Vt facerent tibi malum.

תרע Fores Ostium. תרעים

תרע Theraa. siue תרעא tharaa. in lingua chaldaica signat portam seu fores: aut ostium. Dan̄.2. Ipse aūt daniel erat in foribus regis. & in eo.3. Tunc accessit nabuchodonosor ad ostiū fornacis. & inde תרעים thiraathim.i.ostiarii seu ianitores. 1.Paralip.2. Canētes atq; resonantes. Pro quo aliqui he.le. Ianitores atq; resonantes.i.cantores. Pro quo in hebreo habetur תרעתים שמעתים Thiraathim simaathim. & dicūt aliqui hebrei q̄ sunt nomina propria quarūdā cognationū hoīm. Potest etiam deriuari a dictione רוע Roa. que significat tuba clangere vel canere. & tunc significabit canentes. sicut est in littera nostra.

Canentes

תרף תרפים Idola. Teraphīz statua.

תרף Tharaph.idolū.simulachrū. siue statua. & solum inuenitur in nu plu.s. תרפים Theraphim. Gen̄.31. & rachel furata est idola patris sui. & in eo. Abscōdit idola. Iudi.7. fecit ephod & theraphim.i. vestē sacerdotalē & idola. Et ī eo.18. Et tulit ephod & idola. 1.Reg.18. Tulit aūt michol statuam. Osee.3. Et sine ephod & sine theraphim.

תרשיש Chrysolithus.

תרשיש Tharsis. Lapis preciosus. pro quo beatus hiero. trāstulit chrysolithum. Exo.28. Chrysolithus & onyx. De quo vide supra in dictione רשש rasas.

תשע Nouem. תשעה Nouem. תשיעי Nonus תשיעית nona תשעים nonagīta.

תשע Thēsaa.nouem. Deut.3. Nouem cubitos in longitudine. Et est in he.ge.fe. & in ge.mas. scribitur cum he vel tau in fine & dr̄ תשעה Thisaa. Ios.13. Nouem tribubus & dimidie tribui manasses. & inde תשיעי Thesii.i.nonus. Nu.7. Die nono princeps filiorum beniamin. & in ge.fe. תשיעית Thesiith. Leuit.25. Comedetis veteres fruges vsq; ad nonum annum. & in hebreo est generis feminini. & inde תשעים Thisiim. idest nonaginta. Gen̄.17. postq̄ vero nonaginta & nouem annorum esse ceperat.

Explicit vocabularium hebraicum totius veteris testamenti cum
oībus dictiōibus chaldaicis in codē veteri testamēto cōtentis: nouiter ipressū in hac preclarissima Cōplutensi vniuersitate. De mādato ac sūptibus Reuerēdissimi in xp̄o patris & dn̄i: dn̄i. F. Francisci Ximenez de Cisneros tituli Sācte Balbine sacro sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis Hispanie Archiepiscopi Toletani & hispaniarum primatis: ac regnorum castelle Archicancellarii. Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guilielmi de Brocario artis impressorie Magistri. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo quinto. mensis Marcii die decima septima.

Incipiũt interpretationes he-braicorum: chaldeorum: grecorumq̃ nominum: veteris ac noui testamenti secundum ordinem alphabeti.

De incipiẽtibus a littera. A.

אַהֲרֹן Aron. Mõs siue mõtanus: aut docẽs: siue cõcipiens.
Aaronite. Idem. plu. nu.
אַחְסְבַּי Aasbai. Confidens in me: vel frater circundans: aut ex hebreo & syro frater senectutis.
אֲחַשְׁתָּרִי Aastari. Cursor: vel veredarius: siue festinatio turturis: aut festinatio exploratoris: siue frater qui explorat: vel ex syro & hebreo prĩceps turturis: vel princeps exploratiõis.
Abba. Pater. syrum est.
חֲבַקּוּק Abachuc. Luctator: siue amplexans.
Abadon. Exterminans: vel perditio.
אֲבָנָה Abana. Lapideus: vel edificatio: siue pater obsecro nũc.
בָּנִי Abani. Filius: vel edificatio: siue intelligẽs. Heb. Bani.
עֲבָרִים Abarim. Transitus. p. n. siue trãseuntes: aut furores: vel pregnantes: aut syriace frumenta.
Abaron. Idem. s. n. D.
עַבְדָּא Abda. Seru⁹: aut seruit⁹: vel ex hebreo & syro nubes ista.
עַבְדִּי Abdai. Seruus: aut seruitus: vel nubes abundans.
חֶמְדָּן Abdam. Cupiditas: aut calor iudicii. heb. amdan.
עַבְדִּיאֵל Abdehel. Seruus dei.
אַדְבְּאֵל Abdehel. Geñ. 25. & 1. Paralip. 1. vapor vł nubes apud deũ vel cum deo: siue contristari faciens deus. Heb. adbehel.
עֶבֶד־מֶלֶךְ Abdemelech. Seruus regis: vel seruus consilii.
עֲבֵד נְגוֹ Abdenago. Seruus claritatis: vel seruus anxius
עַבְדִּי Abdi. Seruus: aut seruitus: vel nubes abundans.
עֹבַדְיָה Abdias. Seruus domini.
עַבְדִּיאֵל Abdiel. Seruus dei: aut nubes abundantie dei.
עַבְדּוֹן Abdon. Seruus: aut nubes iudicii.
הֶבֶל Abel. Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor.
אָבֵל Abel. Iudi. 11. & 1. Reg. 6. & 3. Reg. 15. & 4. Reg. 15: interpretatur luctus.
Abela. Idem.
אָבֵל מַיִם Abelmaim. Luctus aquarum.
אָבֵל מְחוֹלָה Abelmeula. Luctus infirmitatis: aut luctus chori vł tympani: siue ex hebreo & syro luctus venie.
אֶבֶן בֹּהַן Abenboen. Lapide⁹ digitus pollicis. s. qui est primus digitus: aut lapis in eis.
חֶבֶר aber. Socius: aut particeps: siue incantator: aut liuor.
אַבְשָׁלוֹם Abesalom. Pater pacis: siue pater cõsumationis: aut pater retributionis.
אִבְצָן Abesan. Patris scutũ vel arma: aut pater frigiditatis.
אֲבַגְתָא Abgatha. Pater torcularis: vel patris torcular.
עַתַּי Abi. Hora: vel tempus: siue paratus. heb. ithai.
אֲבִיָּה Abia. Pater domini: aut voluntas domini.
אֲבִיָּם Abia. 3. Reg. 14. in fine & in toto cap̃. sequẽti interpretatur pater maris. heb. abiam.
אֲבִיחַיִל Abiaiel. Pater fortitudinis: aut pater exercit⁹: siue pater diuitiarum: aut pater antemuralis: vel pater doloris. Heb. Abiail.
Abiail. Idem.
אֲבִיאָסָף Abiasab. Pater congregans: siue pater consumans vel finiens. Heb. Abiasaph.
Abiasaph. Idem.
אֶבְיָתָר Abiathar. Pater excellẽs: aut pr̃ residui vel remanẽtis: siue pater explorationis vel cõtẽplationis: aut pater funiculi.
אֲבִידָע Abida. Pater scientie: vel scientia patris.
אֲבִידָן Abidan. Pater iudicii: aut ex hebreo & syro pr̃ meus iste.
אֲבִיאֵל Abiel. Pater meus deus.

Abiezer. Pater adiutorii: siue pr̃is adiutoriũ: aut pr̃is atriũ. אֲבִיעֶזֶר
Abiezer. Nu. 1. & 2. & 7. & 10. & 1. Paralip. 12. Frater adiutorii: siue fratris adiutoriũ: aut fratris atriũ. heb. ahiezer. אֲחִיעֶזֶר
Abigabaõ. Pater collis: siue pater calicis vel scyphi: aut pater dorsi peccati. אֲבִי גִבְעוֹן
Abigail. Patris exultatio: vel pater exultationis. אֲבִיגַיִל
Abihail. Pater fortitudinis: aut pater exercitus: siue pater diuitiarũ: aut pater antemuralis: vel pater doloris. אֲבִיחַיִל
Abihail. 1. Paralipo. 2. Pater luminis vel laudis. אֲבִיהַיִל
Abilam. Occult⁹: siue iuuenis: aut seculum. heb. Helam. עֵילָם
Abilina. Lugẽs vel plorans: siue pater mansionis vel murmurationis. D.
Abimael. Pater a deo vel de deo. אֲבִימָאֵל
Abimelech. Pater meus rex: aut pater regis vel consilii. אֲבִימֶלֶךְ
Abimelech. 1. Paralipo. 24. & ps̃. 51. Frater me⁹ rex: aut frater regis vel consilii. heb. ahimelech. אֲחִימֶלֶךְ
Abinadab. Pater spontaneus: aut pater vouentis vel voti: siue pater principis. אֲבִינָדָב
Abinadab. 3. Reg. 4. Frater spontaneus: aut frater vouẽtis vel voti: siue frater principis. heb. ahinadab. אֲחִינָדָב
Abinoem. Pater pulchritudinis vel iocunditatis: aut pater motionis eorum. אֲבִינֹעַם
Abiram. Pater celsitudinis vel elationis: aut pater fraudis vel proiectionis. אֲבִירָם
Abiron. Idem. heb. Abiram.
Abisa. Pater meus. heb. abi. אֲבִי
Abisab. Pater augmenti vel consumationis: siue patris finis: au superliminare patris. heb. abisaph. אֲבִיָסָף
Abisac. Patris ignorãtia: vel patris error: siue pater apprehendẽs vel attingẽs: aut pater multiplicãs. heb. Abisag. אֲבִישַׁג
Abisag. Idem.
Abisai. Patris munus: vel pater muneris. אֲבִישַׁי
Abisai. 1. Paralipo. 12. Populi munus: vel cũ munere. heb. Amasai. עֲמָשַׂי
Abisaph. Pater augmenti vel consumationis: aut patris finis: siue superliminare patris. אֲבִיָסָף
Abisue. Pater salutis vel exclamationis: aut pater respiciens: siue pater magnificus vel potens. אֲבִישׁוּעַ
Abisur. Pater muri: aut pater bouis: siue pater cãtantis: vel pater aspicientis: aut pater rectitudinis. אֲבִישׁוּר
Abital. Pater roris: vel hebreo & syro pater vmbre. אֲבִיטַל
Abiu. Pater ipse: vel pater est. אֲבִיהוּא
Abiud. Pater laudis vel confessionis. אֲבִיהוּד
Abiud. Nu. 34. Frater laudis vel cõfessionis. heb. ahiud אֲחִיהוּד
Abiud. 1. Paralip. 8. vbi dicitur genuit oza & abiud: in illo loco solum abiud interpretatur frater vnitatis: siue frater acuminis: aut frater enigmatis vel gaudii. heb. ahihud. אֲחִיחֻד
Abner. Patris lucerna: vel patris nouale. אַבְנֵר
Abobi. Pater incantationis vel absconsionis. D.
Abor. Socius: aut particeps: siue incantatio: aut liuor. חָבוֹר
Abra. ancilla: vel famula. G. ἄβρα
Abraam. Pater multitudinis. אַבְרָהָם
Abram. Pater excelsus. אַבְרָם
Absalom. Pr̃is pax: siue pr̃is cõsumatio: aut pr̃is retributio. אַבְשָׁלוֹם
Absanias. Debitum clypei domini: siue dilectio vel absconsio clypei domini. חֲבַצִּנְיָה
Absalomi. Pater pacis: siue pater consumationis vel retributionis. D.
Achab. Frater pr̃is: vel fratris pater: siue arula patris. אַחְאָב
Achad. Amphora: vel hydria: aut scintilla. אַכַּד
Acad. Geñ. 50. interp̃tatur Ramnus: vel spinetũ. heb. atad. אָטָד
Achaia. Frater domini. אֲחַזְיָה
Achaia. Prouincia grecie: iterp̃tatur dolor vł tristitia. G. ἀχαία
Achaicus. Dolens: siue tristis. G. ἀχαϊκός
Achaim. Possessio: siue emptio: aut nidus. heb. achain. קָנִין

חכמני Achamoni. Sapiens: vel ſapientiſſimus: aut hamus numerationis vel muneris: ſiue expectatio muneris.

עכן Achan. Tribulatio: vel ſtridor: aut antemurale.

עכן Achan. Ioſ. 7. &. 22. interpretatur cōterens: ſiue cōturbās.

עכר Achar. Conturbans.

עקר Achar. 1. Paralipo. 2. d. Sterilis: ſiue eneruans: aut euellens: vel truncus.

עקרון Acharon ſiue accaron. Sterilitas: ſiue eneruatio: aut euulſio vel truncus.

עקרוני Acharonite ſiue accaronite. Steriles: ſiue eneruati: aut euulſi: vel trunci.

אחד Achat. Amphora: vel hydria: ſiue ſcintilla. heb. achad.

אחז Achaz. Apprehendens: ſiue poſſidens: aut videns.

אכזיב Achazib. Mendax: aut ceſſans: ſiue fluens vtiq;.

חכליה Achelai. Expectans dominum: ſiue hamus domini. heb. achelaia.

Acheldemach. Ager ſanguinis. ſyrum eſt. ſcribi debet acheldema.

עקש Acces. Peruerſus: aut prauus.

אחיה Achia. Frater domini.

איה Achia. Geñ. 36. &. 2. Reg. 3. Vultur: vel heu: ſiue vbi eſt: aut inſula eius. heb. aia.

אחיה Achias. Frater domini.

חכילה Achila. Spes in ipſa: aut hamus in ipſa: ſiue palatum vel dulcedo in ipſa.

אחילוד Achilud. Frater natus: vel frater genitus.

Achim. Reſurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. D.

אחימן Achimaan. Frater preparatus: vel frater dextere: aut frater quid. heb. achiman.

אחימעץ Achimaas. Frater conſilii: vel frater conſiliarius: aut frater ex ligno.

אחימלך Achimelech. Frater meus rex: aut frater regis vel conſilii.

אחימות Achimoth. Frater mortis: vel frater mortuus: ſiue frater dierum.

אחינעם Achinoe. Fratris pulchritudo vel iocunditas: aut frater motionis. heb. achinoem.

Achinoem. Idem.

Achinoen. Idem. heb. achinoem.

Achior. Fratris lumen: aut frater ignis. D.

אחירם Achiram. Fratris celſitudo vel elatio: aut fratris dolus vel proiectio.

Achiramite. Idem. plu. nu.

אכיש Achis. Vtiq; eſt: vel ſic eſt.

אחישר Achiſa. Frater principis: ſiue frater directionis vel cantici: aut frater inſidians. heb. achiſar.

אחיסמך Achiſamech. Frater ſuſtentationis vel firmitatis: aut frater coniungens.

אחיטוב Achitob. Frater bonitatis.

אביטוב Achitob. 1. Paralipo. 8. interpretatur Pater bonitatis. heb. abitob.

אחיתפל Achitophel. Frater ruine vel frater defectus: aut frater inſipiditatis. i. rei inſulſe

עכו Accho. Compreſſus: vel confractus

עכבור Acchobor. Mus: vel conterens ſiue comprimens puteum.

עכור Achor. Turbatio.

הקוץ Acchos. Spina: ſiue eſtas: aut tedium: ſeu vigilia: vel finis.

Accos. Idem.

עכרן Acran. Tranſitus: aut ira: ſiue impregnatio: vel nubes cantici: aut ſyriace frumentum. heb. abran

עקרון Achron. Sterilitas: ſiue eneruatio: aut euulſio: vel trūcus.

עכסה Achſa. Compoſita: vel adornata: aut laſciuiens: ſiue confractio vel diruptio velaminis.

Achſaph. Veneficus: ſiue conterens vtiq;: aut labium vtiq;. אכשף

Acub. Veſtigium: vel ſupplantatio: aut prauitas: vel calcaneum: ſiue retributio. עקוב

Achub. Idem.

Achupha. Preceptum oris: aut ſculptura oris. חקופא

Accus. Spina: ſiue eſtas: aut tedium: ſeu vigilia: vel finis. הקוץ

Accus. Nee. 10. &. 12. interpretatur Peccatum derelinquēs. heb. atus. חטוש

Achzib. Mendax: ſiue ceſſans: aut fluens vtiq;. אכזיב

Achziba. Idem.

Ada. Cetus: vel congregatio: ſiue ornata: vel teſtificans: aut tranſiens: vel preda: aut ſyriace ablata. עדה

Addad. Sonitus: aut clamor: ſeu mām̄illa: vel dilectio. הדד

Adad. Geñ. 25. &. 1. Paralipo. 1. b. Acutus: vel gaudens: aut ſyriace nouus: vel vnitas. חדד

Adad. Geñ. 36. vbi dicitur Regnauit pro eo adad: nomeq; vrbis eius phou: interpretatur pulchritudo: ſiue habitaculum: aut generatio. heb. hadar. הדר

Adad. 3. Reg. 11. c. vbi dicitur Et fugit adad: interpretatur interitus: aut nubes: vel vapor: ſeu fons. ארד

Adada. Teſtimonium cetus vel cōgregationis: aut teſtimonio ornata: vel teſtis tranſitus ſiue prede eius: aut preda ſue prede: vel eternitas ſui teſtimonii. עדעדה

Adadezer. Decor aut pulchritudo auxilii: ſiue habitaculū vel generatio auxilii: aut atrium pulchritudinis ſiue habitaculi vel generationis. heb. adarezer. הדדעזר

Adaia. Teſtis domini: ſiue ornatus vel preda domini: aut tranſitus vel eternitas domini. עדיה

Addaia. Idem.

Adaia. Nee. 12. Scientia domini: vel cognitio domini. heb. iadaia. ידיה

Adaias. Teſtis domini: ſiue ornatus vel preda domini: aut tranſitus vel eternitas domini. עדיה

Adalia. Hauriens: ſiue paupertas: aut nubes vel interitus laboris. אדליא

Adam. Homo: ſiue terrenus: aut ruffus: vel ſanguineus. אדם

Adama. Terra: aut ruffa: vel ſanguinea. אדמה

Adam. Homo: vel humanꝰ: ſiue terrenus: aut ruffus: vel ſanguineus: aut nubes vel vapor ſiue interitus aquarum. אדמי

Addan. Delitioſus: ſiue voluptuoſus: aut ornatus: vel ſyriace temporalis. heb. adin. עדן

Adar. Pallium: ſiue potentia: aut magnitudo. אדר

Adarſa. Teſtificans ſolem vel ſurdum: aut teſtimonium arantis. D.

Adaſſa. Nouitas: aut mēſis: vel ex ſyro & hebreo vnꝰ aries. חדשה

Adaſſa. 1. Paralipo. 7. Acerııus. heb. aia. עיה

Adaſſa. Nee. 12. Teſtis: ſiue ornatus: aut tranſitus vel preda. heb. addo. עדוא

Adazer. Teſtis vel teſtimonium auxilii. D.

Adeodatus. Latinum eſt: & in hebreo dicitur elchanan: & interpretatur a deo datus: ſiue gratia dei: aut miſericordia vel donum dei. אלחנן

Addi. Teſtis: vel teſtimonium: ſiue ornatus: vel tranſitus: aut preda.

Adiada. Teſtimonium manus: ſiue teſtimonium teſtimonii: aut preda manus. D.

Adihel. Teſtimonium dei: ſiue ornatus vel tranſitus dei: aut preda vel eternitas dei. עדיאל

Adin. Delitioſus: ſiue voluptuoſus: aut ornatus: vel ſyriace temporalis. עדין

Addin. Idem.

Adina. Idem. עדינא

Adithaim. Cetus. p. n. ſiue congregationes: aut teſtimonia. עדתים

עדלי Adli. Teſtis mihi: ſiue ornatus mihi: aut tranſitus vel preda mihi.

אדמתא Admatha. Nubes: vel vapor mortis: ſiue interitus mortis: vel terreſtris: aut rubeus.

עדא Addo. Teſtis: ſiue ornatus: aut preda: vel tranſitus.

אדר Addoar. Pallium: ſiue potentia: vel magnitudo. heb. adar.

עדלמי Adolamites. De adullam quod interpretatur teſtimonium ſiue ornamentum illis: aut teſtimonium ſiue ornamentū ſue miſerie: vel tranſitus aut preda ſue miſerie.

אדומים Adomim. Terreni: ſiue ruffi: aut ſanguinei.

אדון Adon. Dominus: aut baſis: vel ſyriace auris.

יהוה Adonay. Beatus hieronymus. Exo. 6. pro nomine dei tetragrammaton. i. quattuor litterarum adonay tranſtulit: & in aliis locis ſemper interpretatus eſt dominus. Et notandum quod iſte quattuor littere huius nominis. ſ. Iod. he. vau. he. non ſunt compacte ad hoc vt ex illis ſyllabizetur vł formetur aliquis terminus vel dictio: idcirco eſt nomen ineffabile. Si tamen ſyllabizaretur vel pronunciaretur: eſſe vel eſſentiam aut generationem ſignificaret. Itē notandum ꝙ adonay in hebreo: domini mei in plurali ſignificat qñ ſcribitur eiſdē litteris quibus pronunciatur. ſ. Aleph. daleth. nun. iod. In tranſlatione vero chaldaica pro hoc nomine dei tetragrammatō ſemper ponitur triplex iotha: quod non vacat myſterio.

אדניה Adonaia. Dominator dominus: aut baſis domini: vel ex ſyro & hebreo auris domini.

Adonias. Idem.

אדני בזק Adonibezech. Domini fulgur: ſiue dominus fulguris: aut dominus in compedibus.

אדניקם Adonicam. Dominus ſurrexit: aut dominus vindicans.

אדנירם Adoniram. Dominus excelſus: ſiue dominus celſitudinis vel elationis.

תמוז Adonis. Nomen idoli: in hebreo eſt thamuz: & interpretatur conſumptus: ſiue incendium. ſyrum eſt.

אדני צדק Adoniſedech. Domini iuſtitia: ſiue dominus iuſtus.

Ador. Generatio: vel habitatio: aut teſtimonium lucis vel ignis. D.

חדרך Adrach. Acumen ſiue gaudium teneritudinis: vel cubiculum ſuum: aut ex ſyro & hebreo vnitas vel nouitas teneritudinis.

אדרמלך Adramelech. Pallium regis: ſiue magnitudo vel potentia regis vel conſilii.

ἀδραμυτ... Adrumetina. In greco Adramytena: & interpretatur ſoliditas munda vel terſa. G.

עדולם Adulam. Teſtimonium ſiue ornamentum illis: aut teſtimonium ſiue ornamentum ſue miſerie: vel tranſitus aut preda ſue miſerie.

הדורם Aduram. Decor eorum: aut laus vel confeſſio ſublimis: ſiue clamor excelſus.

אדרם Aduram. 2. Reg. 20. &. 3. Reg. 12. Pallium eorum: ſiue potentia vel magnitudo eorum: aut vapor excelſus: ſiue nubes excelſa: aut dolor vel interitus ſublimitatis.

אדורים Aduram. 2. Paralipo. 11. interpretatur Fortitudo vel potentia maris: aut vapor ſiue interitus eius eleuatus: vel nubes eleuata. heb. aduraim.

Addus. Nouitas: vel menſis: aut trituratio. D.

עין Aen. Oculus: ſiue fons.

אפים Apphaim. Vultus: vel facies: aut furores: ſiue nares: vel

הפרה piſtores.

אפרסתכי Aphara. Vacca: ſiue frugifera: aut acreſcens vel irritans.

גרא Apharſathei. Diuidētes ſiue dilacerantes pauones.

אפרסכיא Apharſathei. Eſdre. 5. &. 6. interpretatur Diuidentes: ſiue dilacerantes. heb. apharſachei.

Aphech. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel ſyriace exitꝰ. אפק

Apheca. Idem. אפקה

Aphechdomini. Portio vel diminutio ſanguinū: aut diminutio tacentium vel aſſimilantium. heb. phechdomim. פס דמים

Aphecia. Porta domini: ſiue aperuit dominus. heb. phetheia. פקחיה

Apheg. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel ſyriace exitus. heb. aphech. אפק

Affenez. Pharetra aſperſionis vel diſtillationis: ſiue magus aſperſus. heb. aſphenez. אשפנז

Aphia. Flans vel exſufflans: ſiue loquens; aut illaqueans. אפיח

Aphonites. Labium vel ripa aquarum: ſiue contritio aquarum. heb. ſephomites. צפוני

Aphraim. Fodientes: aut explorantes: ſiue confundentes: aut explorans vel confundens mare. חפרים

Aphrica. Eſa. 66. In hebreo dicitur pul: & interpretatur caſus vel ruina: aut faba. פול

Aphrica. Naum. 3. In hebreo eſt put: & interpretatur craſſa vel pinguis. ſyrum eſt. פוט

Aphſiba. Voluntas mea in ea. חפציבה

Aphupha. Detectio: ſiue diſcoopertio: aut feſtinatio oris. heb. aſupha. חשופא

Apphus. Indignationis conſilium: aut volans conſilium: vel ſcrutator. D.

Agab. Locuſta. חגב

Agabus. Idem: vel feſtiuitas patris. D.

Agag. Tectum vel ſolarium: quod eſt. ſcilicet in ſuperiori parte domus אגג

Agagites. Idem. אגגי

Agar. Aduena: ſiue peregrina: aut ruminans: vel timens. הגר

Agarai. Aduena: ſiue peregrinus: aut ruminās: vel timens. הגרי

Agareni. Idem. plu. nu. הגרים

Agarenus. Idem. ſ. n.

Agge. Sublimitas: ſiue exaltatio. אגא

Ageba. Collis: ſiue vas vel calix. heb. geba. Nam illud. a. eſt prepoſitio ablatiui caſus. גבע

Aggeus. Feſtiuus: ſiue ſolemnis: vel gyrans. חגי

Aggi. Idem.

Aggia. Feſtiuitas domini: ſiue ſolemnitas domini: aut gyrus domini. חגיה

Aggite. Feſtiuitates: vel ſolēnitates: aut gyrantes. חגי

Agith. Feſtiua: ſiue ſolēnis: vel gyrans. חגית

Agrippa. Latinum eſt. dictum ab eo ꝙ egros. ideſt difficiles partus faciat: vel dicitur ille qui in naſcendo prius emittit pedes.

Ahaia. Vultur: ſiue heu: aut inſula eius: vel vbi eſt. heb. aia. איה

Ahaiath. Iniqua: ſiue peruerſa. heb. aua. עוא

Ahamoni. Sapiens: vel ſapientiſſimus: ſiue hamus numerationis vel muneris: aut expectatio muneris. heb. achamoni. החכמני

Ahara. Frater redolens: aut pratum odoris. אחרח

Aharel. Alter exercitus: ſiue nouiſſimus exercitus: aut alter dolor: ſiue nouiſſimus dolor: aut ouis fratris. אחרחל

Ahaz. Apprehendens: ſiue poſſidens: aut videns. אחז

Ahenremmon. Duo nomina ſunt. Ahen. oculus: ſiue fons: & Rēmon. malum granatum: vel altitudo eius. עין רמון

Aher. Alter: ſiue poſterior: aut nouiſſimus. אחר

Ahi. Frater meus: vel fratres mei. אחי

Ahia. Frater domini. אחיה

Ahia. 2. Reg. 21. Vultur: ſiue heu: aut inſula eius: vel vbi eſt. heb. aia. איה

אילון Ahialon. Ilex vel quercus: aut fortitudo siue ceruus.
אחיאם Ahiam. Frater matris: aut frater gentis.
אחיה Ahias. Frater domini.
יחיה Ahias. 1. Paralipo. 15. Viuit dominus. heb. iehias.
אחיקם Ahicam. Frater resurgens: aut frater vindicans.
חיאל Ahiel. Viuit deus: siue vita dei. heb. hiel.
יעיאל Ahiel. Esd. 10. in fine interpretatur Aceruus dei: siue abstulit deus. heb. iehihel.
אלת Ahilam. Quercus: siue maledictio: aut fortitudo. heb. elath.
אילות Ahilath. Quercus. plu. nu. siue cerue: aut maledictiones: vel fortitudines.
אילון Ahilon. Quercus: siue fortitudo: aut ceruus.
אחילוד Ahilud. Frater natus. vel frater genitus.
אחימן Ahiman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater quid.
אחימלך Ahimélech. Frater meus rex: vel frater regis siue consilii.
אבימלך Ahimélech. 1. Paralipo. 18. interpretatur Pater meus rex: siue pater regis vel consilii. heb. Abimélech.
אחין Ahin. Frater vini: vel fratres. p. n.
אחיו Ahio. Frater eius: vel fratres eius.
עיון Ahion. Intuitus: aut fons: vel oculus.
אחירע Ahira. Frater iniquitatis: siue frater societatis: aut frater pastoris: vel fratrem confringens.
אחבן Ahobban. Frater filii: vel fratris filius: siue frater intelligentie: aut frater edificans: vel absconditus.
אחד Ahod. Laudans: siue confitens.
אחוד Ahod. 1. Paralip. 8. interpretatur Vnitas: siue gaudium: aut enigma: vel acumen.
אחות Ahóc. Tribulus: vel spina: siue fraternitas: aut hamus.
הומם Ahohiman. Tumultus siue turbatio eorum. heb. homam.
אחוחי Ahoites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea.
אהוד Ahoth. Laudans: siue confitens. heb. ahod.
אחוחי Ahotites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea. heb. Ahohites.
אחומי Abumai. Pratum aquarum: siue frater aquarum.
חור Ahur. Liber vel ingenu9: siue albedo: aut foramē. heb. hur.
אחיקם Abicham. Frater resurgens: aut frater vindicans.
עין Ain. Oculus: siue fons.
אחוד Aioth. Laudans: siue confitens. heb. Ahud.
עית Aioth. Esa. 10. interpretatur Hora: siue coaceruatio. heb. aiath.
חלאה Alaa. Infirmitas: siue rubigo.
אחלב Alab. Frater cordis: siue lacteus: vel lactans: aut adeps.
עלמת Alámath. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem.
Alameth. Idem.
אביעלבן Albialbon. Pater superintelligens: aut pater superedificās vel ex hebreo & syro pater iniurie. heb. abialbon.
חלקת Alchat. Portio: siue diuisio: aut lenitas: vel lubricatio.
ἄλκιμος. Alchimus. Fortis. G.
לחלחה Alc. humiditas humida: aut tabula humida vel viridis: siue maxilla humida. heb. lale.
Aleph. Doctrina: siue mille. D.
הללויה Alleluya. Laudate dominum.
ἀλέξαν δρος. Alexander. Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. G.
נא Alexandria. Hebraice dicitur no: & interpretatur crudum: siue irritatio: aut prohibitio. grece vero adiutoriū siue auxilium virile vel fortissimum.
ἀλεξάν δρεια.
ἀλεξαν δρεῖς. Alexandrini. Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. G.

Alexandrinus. Idem. s. n. G. ἀλεξαν δρεύς.
Alpheus. Millesimus: vel doctus: aut dux. D.
Aliam. Occult9: aut iuuenis: vel seculum. heb. allam. עלם
Alian. Folia: siue excelsus. עלין
Alicarnasum. Caput maritime habitationis. G. ἀλικαρνασσόν.
Alicarnasus. Idem. G.
Alimis. Vestibulum: vel porticus: aut fortitudo. D. ἀλικαρνασσος.
Almathan. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem. heb. alémeth עלמת
Almon. Occultum: aut iuuentus: vel seculum ipsius. עלמון
Almoth. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem. עלמת
Aloes. Incantator: aut tacens. הלוחש
Allon quercus: vel fortis. אלון
Alua. Ascensus eius: siue preuaricatio ipsius. עלוה
Aluba. Superior: vel excelsus: aut syriace peruersus. heb. aluan. עלין
Alul.. Dolor: siue principium doloris vel immundicie: aut expectatio doloris vel profanationis: siue obstetricatio doloris. חלחול
Amma. Obscurata: siue cooperta: aut populus eius: siue cum ea. עמה
Amma. Iudi. 1. Lac: siue adeps: aut mansit in ea: siue principium vel dolor in ea. heb. alba. חלבה
Amaad. Populus testimonii: aut populi transitus vel preda: siue populus eternitatis. עמעד
Ammad. Ira: vel indignatio: siue calefactio: aut vter. heb. amath. חמת
Amadáthi. Conturbans legem: vel mēsura. המדתא
Amal. Labor: aut iniquitas. עמל
Amalech. Populus lambens: vel ex hebreo & syro populus percutiens. עמלק
Amalech. 3. Regum. 22. & 2. Paralipome. 18. & Hiere. 36. & 38. interpretatur Rex: siue consiliarius. heb. amélech. המלך
Amalech. p̄s. 52. in titulo: interpretatur Chorus: siue infirmitas: aut syriace venia. heb. maalath. מחלת
Amalechite. Populi lambentes: vel ex hebreo & syro populi percutientes. עמלקי
Amalechites. Idem. s. n.
Aman. Conturbans: aut tumultuans: siue preparans. המן
Amana. Fides: siue veritas: aut credulitas: vel nutrix. אמנה
Ammanite. Populares. עמנים
Ammanites. Idem. s. n.
Ammanitis. Popularis. f. g. עמנית
Amaria. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini. אמריה
Amarias. Idem.
Amasa. Populus parcens: siue populum tollens: vel populum eleuans. עמשא
Amasai. Populi munus. עמשי
Amasai. 1. Paralipo. 6. d. Fortis: vel robustus. אמצי
Amasai. Nee. 11. Populi conculcatio. עמשסי
Amasia. Fortitudo domini. אמציה
Amasias. Idem.
Amasias. 2. Paralipo. 17. Onus domini. עמסיה
Amasias. z. Paralipo. z8. Populus parcens: siue populum tollens vel eleuans. heb. amasa. עמשא
Amasias. z. Paralipo. z9. Populi munus: vel cum munere. heb. amasai. עמשי
Amasias. Sopho. 1. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini. heb. amarias. אמריה

חמתי Amatheus. Indignatio: siue calor: aut murus: siue vter: vel lagena.
אמיתי Amathi. Verax: siue timens: aut cubitus: vel famulatus.
Amathitis. Idem. D.
Ammaum. Populus abiectus: siue populus obscuratus. D.
המלך Amélech. Rex: siue consiliarius.
אמן Amen. Vere: siue fideliter.
המתאר Amphar. Species: siue forma: vel figuratus: aut depictus: siue mortem maledicens. heb. amthar.
ἀμφίπολις. Amphipolis. Vallata vel circundata ciuitas. G.
Amiel. Populus dei. siue mecum deus.
עמיאל Ammiel. Idem.
Amihel. Idem.
אמי Amim. Mater: aut timor: siue cubitus: vel syriace gens. heb. ami.
עמינדב Aminadab. Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps.
אבינדב Aminadab. 1. Reg. 7. & 16. & 17. & 2. Reg. 6. & 1. Paralip. 9. & 10. & 13. interpretatur pater spōtaneus: siue pater vouentis vel voti: aut pater principis. heb. abinadab.
עמישדי Ammisadai. Populus omnipotentis: siue mecum omnipotens: aut mecum deuastator.
חמוטל Amithal. Calor roris: aut indignatio roris: vel ex hebreo & syro caloris sui vmbra.
עמיהוד Ammiud. Populus laudis vel cōfessionis: siue mecum laus vel confessio.
עמיחור Ammiur. Populus libertatis vel foraminis: siue populus albedinis.
עמיזבד Amizadab. Populi dos vel dotatio. heb. amizabad.
אמנון Amnon. Fidelis: aut verax: siue nutritius: vel pedagogus: aut matris filius.
עמוק Amoch. Vallis: aut profunditas.
עמון Ammon. Populus eius.
בן עמי Ammon. Gen̄. 19. in fine: interpretatur Filius populi mei. heb. ben ami.
אמנון Amon. 2. Reg. 3. Fidelis: aut verax: siue nutritius vel pedagogus: aut matris filius. heb. amnon.
אמון Amon. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 21. & 1. Paralipo. 3. & 2. Paralipo. 18. & 33. & Nee. 7. & Hiere. 1. & 25. a. & Sopho. 1. & Math. 1. interpretatur Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius. aut pedagogus.
חמון Amon. Iosi. 19. & 1. Paralipo. 6. Calor: aut sol: siue ira eius.
המונה Amona. Numerans: siue preparans: aut multitudo eius: siue tumultus eius: vel syriace veritas.
עמוני Ammoni. Popularis.
Ammonite. Idem. p. n.
מעונים Ammonite. z. Paralipo. 26. a. vbi dicitur & contra ammonitas interpretatur Habitacula: siue afflicti aut delinquentes: vel respondentes. heb. meonite.
עמני Ammonites. Popularis.
עמוניות Ammonitides. Populares. f. g.
אמרי Amorrei. Amari: vel loquaces: aut rebelles.
Amorreus. Idem. s. n.
אמוץ Amos. Fortis: vel robustus.
עמוס Amos. Vn9 ex duodecim prophetarū interpretatur Oneratus: vel onerans.
המצה Amosa. Iurgiū: vel adinuentio: siue azymū: aut cōpressio.
חמתדאר Amothdor. Indignatio vel calor generationis aut pile vel sphere siue habitationis.
Ampliatus. Latinum est a verbo amplio amplias.
אמרפל Amraphel. Loquens ruinam: aut loquens occultum vel loquens iudicium.
עמרם Amram. Popul9 excelsus: vel manipul9 eorū: aut cū excelso.

Amramite. Idem. p. n.
Amri. Manipulus: vel dominium: siue populus rebellis vel amarus. עמרי
Amri. Nee. 3. Amarus: vel loquens: siue exaltatio: aut syriace aries. אמרי
Amsi. Fortis: vel robustus. אמצי
Amuel. Calor siue ira dei: aut ex syro & hebreo viderunt deum. חמואל
Amul. pius: siue misericors. חמול
Amulite. Idem. p. n.
Ana. Respondēs: vel cantans: siue affligens: vel pauper. ענה
Ana. 4. Reg. 18. & Esa. 37. Cōmotio: vel motus. הנע
Anna gratiosa: siue misericors: aut requiescēs: vel donans. חנה
Anab. Vua: aut syriace nodus. ענב
Anam. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. heb. anan. חנן
Anamélech. Responsio aut canticum regis: siue afflictio vel paupertas regis vel consiliarii. ענמלך
Anamim. Fons siue oculus aquarum: aut responsio vel afflictio seu canticum aquarum. ענמים
Anan. Gratiosus: aut donans: siue pius aut misericors. חנן
Anan. Gen̄. 36. Respondens: vel cantans: aut affligens: vel pauper. heb. ana. ענה
Anan. 1. Paralipo. 3. Nubes: vel auguratio: aut diuinatio. heb. anani. ענני
Anan. Nee. 10. vbi dicitur hanā. anan. interpretatur nubes: siue augurium: aut diuinatio. ענן
Anana. Nubes dn̄i: aut diuinatio dn̄i. heb. anania. ענניה
Ananeel. Gratia dei: siue misericordia dei: aut donum dei. חננאל
Ananeel. Hiere. 32. Gratia ex deo: siue misericordia vel donum a deo. heb. anameel. חנמאל
Ananehel. Gratia dei: siue misecordia dei: aut donum dei. חננאל
Anani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. חנני
Anani. Nee. 8. Idem. heb. anan. חנן
Annani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. חנני
Anania. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. חנניה
Anania. Nee. 12. Gratiosus: siue donans: aut pius: vel misericors. heb. anani. חנני
Ananias. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini. חנניה
Ananias. Nee. 3. Nubes domini: aut diuinatio domini. ענניה
Annas. Affligens: vel humilians: aut respondens. D.
Anath. Responsio: vel canticū: aut afflictio: siue paupertas. ענת
Anathoth. Idem. p. n. ענתות
Anathothia. Responsiones uel cātica domini: aut afflictiones vel inopie domini. ענתתיה
Anathotites. Respōsio: siue canticum: aut afflictio: vel paupertas. ענתתי
Anathut. Idem. p. n. ענתות
Andreas. Virilis: vel fortissimus. G. ἀνδρέας
Andronicus. Vir victoriosus. G. ἀνδρόνικος.
Anem. Responsio aut cāticum eorum: siue afflictio vel paupertas eorum: aut syriace ouis eorum. heb. anem. ענם
Aneni. Gratiosus: aut donās: siue pi9: vel misericors. חנני
Aner. Respōsio aut canticū lucerne: siue affligens lucernā. ענר
Ange. Gratie siue misericordie vallis. D.
Ani. Responsio: aut canticum: siue afflictus: vel pauper. עני
Ania. Responsio aut cāticum domini: siue afflictus vel pauper domini. ענית
Aniam. Ego populi: siue nauis populi: aut dolor siue fortitudo populi. אניעם
Aniel. Gr̄a siue misericordia dei: aut requies vel donū dei. חניאל
Anihel. Idem.

עָנִים Anim. Respondẽtes:siue cãtantes:aut afflicti vel pauperes
אֲנִיאָלִי Aniolìab. Duo nomina sunt. Primum ani quod interpreta
אָב tur responsio:aut canticum:siue afflictus vel pauper. alte-
rum oliab: quod interpretatur dei pater: vel deus patris.
heb. Ani. & Eliab.
עָנוּב Anob. Vua:aut syriace nodus.
חָנוּן Anon. Gratiosus:siue misericors:vel donãs:siue requiescẽs.
ἀντίπας. Antiphas. Pro oibus:vel contra omnes. G.
ἀντιοχία. Antiochia. Pro vehiculo: vel curru. f. loco cur-
rus:siue contra vehiculum vel currum. G.
ἀντιοχεῖς Antiocheni. Idem. p. n. G.
ἀντιοχεύς Antiochenus. Idem. f. n. G.
ἀντίοχος Antiochus. Idem quod antiochia. G.
ἀντίπατρος Antipater. Pro patre: vel cõtra patrem. G.
Antipatris. Idem. G.
חָנוּן Annum. Gratiosus:siue misericors:vel donans:aut requie-
scens. heb. annun.
ἀπάμεια. Anun. Idem.
ἀπάμεια. Appamea. Expellens:vel abigens. G.
Appamia. Idem. G.
אַפַּדְנוֹ Apedno. Ornamentum eius:siue ira iudicii eius.
ἀπελλῆς Apelles. Expellens vel abigens. G.
ἀπφία. Appia. nomẽ femine. Producens vel pullulãs. G.
Appiiforum: & appia via ex greco & latino lõgiquum vel
remotum forum:siue longinqua uel remota via.
ἀποκάλυψις Apocalypsis. Reuelatio. G.
ἀπολλύων Apollyon. Exterminans vel perdens aut destruẽs. G.
ἀπολλώς Apollo. Perdens:vel destruens. G.
ἀπολλωφάνης Appollophanes. Perditionem vel destructionẽ ostẽdẽs. G.
ἀπολλωνία. Apollonia. Perditio:vel destructio. G.
ἀπολλώνιος. Appollonius. Perdẽs:vel destruẽs. G.
ἀπόστολος. Apostolus. Missus. G.
הַפְּצֵץ Apses. Cõminuens:siue eripiens:aut aperiens.
הַפּוּתִי Aputhei. Seducens:aut bucella:siue latitudo.
Aquila. Latinum est.
עָר Ar. Suscitatio:siue vigilia: aut euacuatio:vel denudatio:seu
ciuitas:aut emulus.
הָרָא Ara. Mons:aut pregnans:siue demõstratio.
אֲרָא Ara. 1. Paralipo. 7. Maledicens:aut videns.
אֲרָב Arab. Insidiãs:vel multiplicãs:aut fenestra:siue locusta.
Araba. Idem. D.
Arabathane. Insidiatio fortis:aut fenestre vel locuste fortitu
do vel donum:aut multiplicatio fortitudinis vel doni. D.
עַרְבָאִים Arabes. Vespertini:aut fideiussores:siue suaues:aut campe-
stres:vel corui:aut salices:vel mixtiones.
שְׁבָא Arabes. ps. 71. In hebreo est saba: & interpretatur. Conuer
sio:siue captiuitas:aut canicies:vel sessio.
עֲרָב Arabia. Vespera:aut vespertina:vel fideiussio:siue suauitas:
aut coruus vel cornua:seu desertũ: vel salix:aut cõmixta.
שְׁבָא Arabia. ps. 71. In hebreo est saba: & interpretatur cõuersio
siue captiuitas:aut canicies:vel sessio.
אֲרֻבּוֹת Araboth. Cataracte:siue fenestre:aut insidie:vel locuste.
עֲרָב Arabs. Vespertinus:aut fideiussor:vel suauis:siue cãpestris:
aut coruus:vel salix:seu mixtio.
אֹרֶךְ Arach. Longitudo:siue medicina:vel sanitas.
עַרְקִי Aracheus. Neruus:au syriace fugitiuus:
אַרְכִּי Archites. Longus vel procerus:siue sanans:aut medicina.
עֲרָד Arad. Onager:aut syriace draco.
חָרֹד Arad. Iudi. 7. Stupor:aut tremor.
חֲרָדָה Arada. Idem.
אֲרָדִי Aradius. Maledictionis abũdãtia:ant descẽdẽs:vel iperãs
אָרוֹד Aradius. Ezech. 27. Imperans:aut descendens.
Arado. Stupor:aut tremor:siue descensio:vel dñium. D.

אַרְפַּד Araph. Lux redemptionis: aut sternens. f. aliquid ad recli-
nandum. heb. arphad.
הָרָפָה Arapha. Medicina:siue relaxatio:aut gigantissa: vel mõtis
os. f. ab ore:aut mons hic. i. in hoc loco. [riace acutus.
חָרִיף Araphites. Opprobrium:aut hyems: vel iuuentus: aut sy-
חֲרָיָה Araia. Calor aut ira domini. [ctio eorum.
אֲרָם Aram. Celsitudo:aut sublimitas:seu decipiens: aut maledi-
הָרָן Aram nomen viri. Geñ. 11. & 1. Paralipo. 23. Interpretatur
Mons:siue montanus:aut pregnans: siue concipiens: vel
cantans:aut preco. heb. haran.
חֵרֶם Aram. Nee. 12. Destructus:siue anathematizatus vel rete siue
retiaculum:aut dedicatus:siue consecratus. f. deo.
רָם Aram. Ruth vltimo Excelsus: vel sublimis:aut proiiciens.
heb. ram. [proiicens.
Aram. Matthei primo & Luce. 3. Excelsus vel sublimis:aut
הָרָמָה Arama. Excelsa:siue sublimis:aut vermis:siue proiiciens.
הָרָן Aran. nomẽ loci. Geñ. 11. in fine. Et. 12. & 17. & 28. & 29. &
4. Reg. 19. & Esa. 37. & Ezech. 27. Et nomen viri. 1. Para
lipo. 2. Vbi dicitur peperit aran. interpretatur Ira:siue ira
scens:aut syriace libertas.
הָרָן Aran. Nomen viri. Geñ. 11. & primo. Paralipo. 23. interpre
tatur mons:siue montanus:aut pregnans:siue concipiẽs:
vel cantans: aut preco.
אֲרָן Aran. Geñ. 36. & 1. Paralipo. 1. & 2. vbi dicitur & buna &
aran:interpretatur Arca:siue exultans:aut maledictio eorũ.
עֲרֹעֵר Araorites. Miryca:aut suscitatio vigilie: vel vigilia vigilie:
aut nudatio pellis.
אֲרָרָט Ararath. Armenia:siue maledictio tremoris:aut ex hebreo
& syrio maledictio siue lux currentis.
הֲרָרִי Arari. Montanus.
הַחֲרֹדִי Arari. 2. Reg. 23. d. Tremefactus:siue stupefactus vel caloris
aut ire abundantia. heb. aradi.
הֲרָרִי Ararites. Montanus.
חַרְחַס Aras. Ira vel calor confidentie siue protectionis.
חִסְרָה Aras. 2. Paralipo. 34. Defectus:siue deficiens. heb. asra.
עֲרָד Arath. Onager:aut syriace draco. heb. arad.
Arbatis. Fideiussor:vel suauis: aut mixtus:vel vespertinus:
siue planicies. D.
עַרְבָתִי Arbatites. Idem.
אַרְבַּע Arbeẽ. Quattuor:siue accubatio.
Arbella. Suscitatio vestutatis:siue insidians ei:vel multipli
cans eam:siue locusta eius. D.
אַרְבִּי Arbi. Locusta:vel fenestra:siue insidiator:aut multiplicãs.
חַרְבוֹנָא Arbona. Destructio:siue gladius eius nunc: aut siccitas eius
nunc:siue ira edificantis:vel ira intelligentis.
ἀρχέλαος Archelaus. Princeps populi. G.
אַרְכֵּעֲשׁרוֹת Archiatharoth. Lõgitudo coronarum vel circulorum:aut
sanitas vel cicatrix coronarum vel circulorum.
ἀρχίππος Archippus. Princeps vel prefectus equorum. G.
ἀρχιτρίκλινος. Architriclinus. Princeps triclinii. ideft triũ mensarum. G.
אַרְדּוֹן Ardon. Imperans:siue descẽdẽs:aut maledictiõis iudiciũ.
Area. Via:siue semita:aut viator:vel odorãs: siue annona.
idest diurna portio. [mons in ea.
אֶחָד Areba. Magna:siue multa:aut proiiciens:vel litigiosa:siue
הַרְבָּה Arebia. Princeps vel cantans in domino:aut siccitas domi-
ni. heb. sarebia.
שֵׁרֵבְיָה Arechon. Vacuus:siue mons lamentatiõis:vel mons possef
הַרְקוֹן Ared. Imperans:siue descendens. (sionis.
אָרַד Aree. Via:siue semita:aut viator: vel odorans:aut annona
אֲרַח idest diurna portio.
חָרִיף Areph. Hyems:siue opprobrium:vel adolescentia: aut sy-
אַרְאֵלִי Areli. Altare:siue lux dei:aut visio dei. (riace acutus.
חֵרֶם Arem. Destructio:siue anathema:aut rete: vel retiaculum:

siue dedicatum aut consecratum. scilicet deo.
חֶרֶת Areth. Sculptura:aut libertas.
חָרִיף Areth. Nee. 10. Hyems:siue opprobrium: vel adolescentia:
aut syriace acutus. heb. areph.
ἀρέτας. Aretha. Virtuosus:aut placidus. G.
Arethi. Esd. 2. Non est in hebreo.
אֲרַוְנָה Areuna. Arca:vel canticum:siue exultatio:aut lux nostra:si
ue maledictio nunc. (apharsei.
אֲפַרְסְיָא Arphasci. Dilacerantes:aut frangentes:siue diuidẽtes. heb.
אַרְפַּד Arphat. Lux redemptionis:aut sternens. f. aliquid ad recli-
nandum. heb. arphad.
אַרְפַּכְשַׁד Arphaxad. Sanans vel laxans quasi depredationẽ aut qua-
si mammillam:vel sanans aut laxans sicut demon.
אַרְגֹּב Argob. Gleba:vel glarea:aut maledictio putei vel dorsi:si
ue lux altitudinis.
יָרִיב Arib. Pugnans:siue multiplicans. Heb. iarib.
אֲרִידַי Aridai. Leo abundans:aut maledictionis abundãtia.
אֲרִידָתָא Aridátha. Leonis lex:siue maledictionis lex vel ritus
אֲרִדִי Aridi. Imperans: vel descendens.
אֲרִיאֵל Ariel. Altare:siue leo dei:aut lux dei.
אַרְאֵל Ariel. Nu. 26. Altare:siue lux dei:aut visio dei.
אַרְאֵלִי Arielite. Idem. p. n.
חָרִיף Ariph. Hyems:siue opprobrium:vel adolescentia. aut sy-
riace acutus.
אַרְיֵה Ariph. 4. Reg. 15. Leo:siue lux domini. heb. arie.
חֵרֶם Arim. Destructus:siue anathematizatus:aut rete vel retia-
culum:seu dedicatus aut consecratus. scilicet deo.
Arimathia. Leo mortuus dño: vel lux mortis dñi. D.
אַרְיוֹךְ Arioch. Longus:vel procerus:siue sacietas vel ebrietas tua
ἀρεοπα- aut leo tuus.
γίτης. Ariopagita. De vico martis. G.
ἄρειος πάγος Ariopagus. Vicus martis. nomen erat cuiusdam curie athe
niensis sic vocate. G.
אֲרִיסַי Arisai. Sponsus:aut syriace colonus: siue venenum.
ἀρίσταρχος Aristarchus. Optimus princeps. G.
ἀριστόβουλος Aristobolus. Optimus consultor: vel optimũ consiliũ. G.
אֲרָרָט Armenia. Hebraice dr ararat: & interpretatur maledictio tre
moris:aut ex hebreo & syro maledictio siue lux currẽtis.
Armenii. Idem.
הַרְמוֹן Armon. Malum granatum: vel mons numerationis: aut
mons preparationis:siue mons doni vel muneris.
אַרְמוֹנִי Armoni. Aula:siue maledictio numerationis vel prepara-
tionis:aut luminis munus:
אַרְנָן Arnan. Exultans:siue arca eorum:aut lux filii: vel lux aut
maledictio permanens vel eterna.
אַרְנוֹן Arnon. Idem.
עָר Arnon. Nu. 21. d. ibi. Vt requiescerent in arnon. & f. ibi. Et
deuorabit arnon moabitarũ: interpretatur suscitatio: seu vigi
lia:aut euacuatio: vel denudatio:seu ciuitas: aut emulus.
אָרוֹד Arod. Imperans:siue descendens. [heb. ar.
עֲרָד Arod. 1. Paralip. 8. Onager:aut syriace draco. [bundãtia.
חֲרֹדִי Arodi. Tremefactus: vel stupefactus: aut ire vel caloris a-
אֲרוֹדִי Arodite. Imperantes:siue descendentes.
הֲרוֹדִי Arodites. Imperãs:vel descẽdẽns:siue mõtis abundãtia.
הֲרוֹרִי Arodites. 1. Paralip. 11. Montanus. heb. arorites.
עֲרֹעֵר Aroer. Myrica:siue suscitatio vigilie:aut vigilia vigilie: vel
denudatio pellis:aut denudatio emuli.
חָרוּמַף Aromath. Destructio siue anathema oris:aut ex hebreo &
syro ira cooperimenti. heb. aromaph.
חֲרֹשֶׁת Arofeth. artificium: vel aratura:siue testa:aut silentium: vel
furditas:aut syriace silua.
הֲרָרִי Arothites. Maledictus: siue maledicens. Heb. arorites.
אַרְצָא Arsa. Terra:siue volũtas:aut cursus:siue maledictiõis exitus.

חַרְשָׁא Arsa. Esd. 2. & Nee. 7. & 12. Artificium: vel aratura:siue te-
sta:aut silentium: vel surditas:aut syriace silua.
Arsaces. Elenãs scutũ:aut eleuatio scuti. G.
Artaba. Genus est mensure. Dañ. 13. D.
אַרְתַּחְשַׁשְׂתָּא Artaxerxes. Lumen siue maledictio silentium vel festina
tionem põnens:aut feruor letitie.
אַרְתַּחְשַׁסְתָּא Artaxérxes. Esd. 7. & 8. & Nee. 2. & 5. & 13. Luminis siue
maledictionis silentium:vel festinationem persuadẽs: aut
feruor direptionis.
ἀρτεμᾶς. Arteman. Integer vel incolumis:aut venust9. G.
חַרְנֶפֶר Arnaphet. Ira tauri:siue ira crescens:aut ex syro & hebreo
libertas tauri vel crescens. heb. arnápher.
הָרוּם Arum. Excelsus:siue sublimis:aut separans: vel proiiciens.
חָרוּץ Arus. Incisus:siue aureus:aut solicitus: vel trituratus.
אָסָא Asa. Medicus:aut sanans. syrum est.
עֲשָׂיָה Asa. 1. Paralip. 7. f. Acerus. heb. asa.
חֲשַׁבְיָה Asaba. Numeratio:siue estimatio: vel cogitatio: aut artifici
um: vel festinatio aut silentium in ea.
חֲשַׁבְיָה Asabia. Numeratio vel estimatio aut cogitatio dñi siue ar-
tificium dñi:aut festinatio vel silentium in domino.
Asabias. Idem.
חוֹקַק Asach. Sculptor:aut scriba:siue legislator. Heb. achac.
חַסְדְיָה Asadias. Misericordia domini.
עֲשָׂהאֵל Asael. Fecit deus:siue factura dei.
חֲזָאֵל Asael. 3. Reg. 19. & 2. Paralip. 22. Vidẽs deũ. heb. azael.
עֲשָׂהאֵל Asahel. Fecit deus:siue factura dei.
אָסָף Asaph. Congregans:siue colligens:aut finiens.
עֲשָׂיָה Asaia. Fecit dominus:siue factura domini.
הַצְלֶלְפּוֹנִי Asalephum. Vmbra vel submersio vultus: aut sonitus vel
tinnitus vultus. heb. asalélphuni.
עָשָׁן Asan. Fumus:aut fumigans.
הַסְּנָאָה Asana. Rubus:aut syriace inimicus.
אֲסַרְחַדּוֹן Asaradon. Ligans acumen vel letitiam:aut syriace probi-
bens nouitatem vel vnitatem.
Asaramel. Btitudo populi dei:aut vestigiũ circũcisiõis. D.
אֲשַׂרְאֵלָה Asarela. Beatitudo dei:aut intuens fortem vel quercum:si
ue gressus dei.
חֲצַרְמָוֶת Asarmoth. Atrium mortis: vel fenum mortis.
חֲצַר סוּסִים Asarsusim. Atriũ equorũ aut fenũ equorũ. heb. asarsusim
Asasónthamar. Glarea vel lapillus commutationis: aut di-
uisio siue sagitta palme. i. datily.
מַצְּוֹת Asbaim. Damule: vel pulchritudines:siue militie.
Asbal. Ignis vetustatis:aut ignis defluens vel decidens.
הַצְּבָיִם Asbel. Idem.
אַשְׁבֵּלִי Asbelite. Idem. p. n.
אַשְׁקְלוֹן Ascalon. Appensio vel statera:siue ignis infamie.
Ascalona. Idem. D.
אַשְׁקְלוֹנִי Ascalonite. Idem. p. n.
אַשְׁכְּנַז Ascenez. Ignis quasi distillans vel quasi aspergens.
הַצְּבָיִם Ascebaim. Damule:siue pulchritudines:aut militie.
חֲשַׁבְיָה Asebia. Numeratio vel estimatio dñi:aut cogitatio dñi:siue
artificium domini:aut festinatio vel silentium in dño.
חֲשַׁבְנְיָה Asebia. Nee. 9. Numeratio domini:siue silentium vel festi-
natio filii domini. heb. asebnia.
חֲשַׁבְנָה Asebna. Nũeratio:siue festinatio intelligẽtis aut edificãtis.
חֲשַׁבְנְיָה Asebonias. Numeratio domini:siue silentium aut festina-
tio filii domini. [heb. azécha.
עֲזֵקָה Asecha. Fortis: siue murata vel septa: aut syriace ãnulus.
הַצְּדִים Asedim. Venationes: aut insidie: vel latera: aut syriace
destructiones.
חֲשַׁבְדָּנָה Asephdana. Festinans aut cogitans iudicium suum: siue si
lens aut computans iudicium suum. heb. asebdana
אֵצֶל Asel. Prope aut iuxta:siue ablatio: vel separatio.

עצם Aſem. Os ab oſſe: aut fortitudo: vel clauſura. ſcilicet oculorum: vel lignum eorum.
חשם Aſem. Eſd. 2. Silentium aut feſtinatio eorum.
אסנה Aſemaa. Periculũ: ſiue infortunium: vel rubus. heb. aſena.
עצמנה Aſemóna. Os nunc ab oſſe: ſiue fortitudo noſtra: vel clauſura nr̃a: ſiue lignum vel conſiliũ numerãtis vel preparãtis
חשמון Aſemoth. Legatio. ideſt ambaſiata: ſiue acceleratus numerus: vel feſtinata portio: aut ſilentium numeri vel portionis. heb. aſemon.
חשם Aſſen. Silentium eorum: ſiue feſtinatio eorum. heb. aſſem
השם Aſſen. 1. Paralipo. 11. Nomen: vel nominatus: ſiue poſitio vl' poſitus. heb. aſſem.
אשנה Aſena. Mutatio: ſiue duplicitas: aut dormitatio: ſiue ignis nũc.
אסנפר Aſennaphar. Periculum ſiue infortunium tauri: aut periculi incrementum.
אשכנז Aſſenez. Ignis q̃ſi diſtillãs vel q̃ſi aſpergens. heb. aſcenez.
אסנת Aſſenez. Geñ. 41. & 46. Periculũ: ſiue infortuniũ. heb. aſeneth.
אשר Aſer. Beatitudo: ſiue felicitas.
אסיר Aſer. Exo. 6. Vinctus ſiue incarceratus: aut ſyriace prohibitus. heb. aſir.
יצר Aſer. 1. Paralipo. 7. Plaſmatio: vel anguſtians: aut ligans. heb. Ieſer.
חצרגדה Aſergada. Atrium hedi eius vel felicitatis eius: aut ex hebreo & ſyro atrium inciſionis vel ſciſure.
חצרים Aſerim. Atria: ſiue veſtibula: aut ſagitta excelſa.
חצרות Aſeroth. Atria: ſiue veſtibula.
אשדות Aſeroth. Ioſ. 10. & 12. & 13. Effuſiones: ſiue decliuia: aut cãpeſtria: vel depredationes. heb. aſedoth.
חצרשועל Aſerſua. Atrium vulpis: aut fenum vulpis vel ſemite ſiue pugilli. heb. aſerſual.
חצרסוסה Aſerſua. Ioſ. 19. a. vbi dicitur bethmarchaboth & aſerſua: interpretatur atrium equi: aut fenum equi. heb. aſerſuſa.
חצרשועל Aſerſual. Atriũ vulpis: vl' fenũ vulpis aut ſemite vl' pugilli.
Aſphar. Plaſmatio onagri: aut feſtinatio tauri. D.
ἀσία. Aſia. Limoſa vel cenoſa. G.
ἀχαία. Aſia ad Ro. 16. In greco achaia & interp̃tatur dolor vel triſtitia. G.
ἀσιανοί. Aſiani. Limoſi vel cenoſi. G.
Aſſidei. Milui: vel herodii: aut venantes: vel inſidiantes. D.
עשיאל Aſiel. Fecit deus: ſiue factura dei.
חשים Aſim. Tacẽtes: ſiue feſtinãtes: aut ſilẽtiũ vel feſtinatio maris
אשימא Aſima. Delictum: ſiue poſitio: aut ignis maris.
ἀσύγκριτος. Aſſineretus. In greco aſyncrit9: & iterp̃tatur icõparabilis. G
הסיני Aſſineus. Rubus: aut ſyriace inimicitia.
עציונגבר Aſiõgaber. lignũ viri vel robuſti: aut cõſiliũ viri vl' robuſti.
אסיר Aſir. Vinctus: ſiue incarceratus: aut ſyriace prohibitus.
אשורים Aſſyrii. Inſidiantes: ſiue beati: aut aſpiciẽtes: vel gradiẽtes.
אשור Aſſyrius. Idem. ſ. n.
אצליהו Aſlia. Prope dñm: ſiue ablatio vel ſeparatio domini.
עזמות Aſmaueth. Fortis mors: aut hircus vel fortitudo mortis. heb. azmaueth.
Aſmodeus. Deſtructor: vel diſſipator: aut delicti abundantia: vel peccatum abundans: ſiue ignem menſurans. D.
עזמות Aſmoth. Fortis mors: ſiue hircus vel fortitudo mortis. heb. azmoth.
הסנאה Aſnaa. Rubus: aut ſyriace inimicus.
חשוב Aſob. Eſtimatus: aut numeratus: ſiue cogitatio: vel artificiũ
עשות Aſoph. Faciens: vel factura: aut tinee. ſcilicet veſtimentorum. heb. aſoth.
עצם Aſom. Os ab oſſe: vel fortitudo: ſiue clauſura. ſcilicet oculorum: aut lignum eorum.
חשם Aſom. Eſd. 10. Silentium vel feſtinatio eorum.
אצם Aſon. Feſtinatio eorum: ſiue ieiunans. heb. aſam.
ἆσσον. Aſon, Act. 20. & 27. Appropiquatio vel approximatio. g.
חצור Aſor. Atrium: aut fenum.
אסרחדן Aſſoradan. Ligãs acumen vel letitiam: aut ſyriace prohibens viſitatem vel nouitatem.

Aſormoth. atrium mortis: aut fenum mortis. חצרמות
Aſornóa. atrium nouum & hoc ex hebreo & ſyro. heb. aſoradatha: & ex hebreo & latino aſor noua. חצורחדתה
Aſoromamſame. Tria nomina ſunt. Aſor: atrium. aut fenum. Amam. mater ſiue timor eorum: aut vlna ſiue cubitus eorum. Same auditio: vel obedientia. heb. Aſor. Amam. Same. חצור אמם שמע
Aſrael. Beatitudo dei: vel intuitus fortis: aut greſſus dei. אשראל
Aſrael. primo Paralipo. 12. adiutorium dei: ſiue atrium dei heb. azrael. עזראל
Aſriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel greſſus dei. אשריאל
Aſrielite. Idem. p. n.
Aſtaroth. Greges: ſiue diuitie: aut faciens explorationem: ſeu tinea legis. עשתרת
Aſtaroth. Nu. 32. & Ioſ. 16. & 18. Corone: ſiue calamus inebriationis vel ſaturitatis: aut ex ſyro & hebreo conſilium inebriationis vel ſaturitatis. heb. ataroth. עטרות
Aſtaroth. Iudi. 3. Nemora: ſiue luci: aut beatitudines: vel inſidie: ſiue greſſus. heb. aſeroth. אשרות
Aſtarothites. Greges: ſiue diuitie: aut faciens exploratione ſeu tinea legis. עשתרתי
Aſterten. Idem. עשתרת
Aſtyages. Ciuitatis ductor: vel dux. G ἀστυάγης
Aſſub. Eſtimatus: aut nũeratus: ſiue cogitatio: vel artificiũ. חשוב
Aſub. Idem.
Aſſuerus. Princeps & caput. אחשורש
Aſupha. Diſcooperta: aut exhauſta: vel nudata. חשופא
Aſom. Silentium ſiue feſtinatio eorũ: aut ſenſualitas eorũ. חשם
Aſſur. Inſidians: ſiue beatus: aut aſpiciens; vel gradiens. אשור
Aſſur. 1. Paralipo. 2. & 4. Denigratus: ſiue ignis libertatis vel albedinis aut foraminis. heb. aſhur. אשחור
Aſſurim. Inſidiantes: ſiue beati: aut aſpicientes: vel gradientes. אשורים
Athach. Hora tua: ſiue tempus tuum. עתך
Athach. Heſter. 4. Percutiens: vel humilians: aut ſubiiciens. התך
Athaias. Hora vel tempus domini. עתיה
Athalái. Hora mea: ſiue tempus meum vel mihi. עתלי
Athalia. Hora vel tempus domino. עתליהו
Attalia. Act. 14. d. Augens vel nutriens. G. ἀττάλεια.
Attalus. Auctus: ſiue nutritus. G. ἄτταλος.
Athanái. Fortis: ſiue aſininus: aut donans. אתני
Athar. Oratio: aut deprecatio. עתר
Athara. Corona. עטרה
Atharoth. Corone: ſiue calamus inebriationis vel ſaturitatis: aut ex ſyro & hebreo conſilium inebriationis vel ſaturitatis. עטרות
Attath. Contritio: aut timor. חתת
Athene. Sine cumulo: vel ab athena. ideſt minerua mineruales. G. ἀθῆναι.
Athenienſes. Idem. G. ἀθηναῖοι.
Athenobius. Minerue arcus. G. ἀθηνόβιος.
Ather. Siniſter: vel clauſus. אטר
Atherſátha. Diſſoluens fundamentum: vel contemplans fundamentum vel potum: ſiue turturis fundamentũ: aut ex hebreo & ſyro contemplans annum vel tempus. התרשתא
Athil. Peccati vlulatio. חטיל
Athita. Peccati declinatio. חטיטא
Athmatha. Lacerta vel ſtellio. heb. amta. חמטא
Athupha. Rapina: ſiue peccati coma vel reliquie. Heb. athipha. חטיפא
Attus. Peccatum derelinquens. חטוש

חקוץ Attus. Nee. 3. c. Spina: ſiue eſtas: aut tedium: ſiue vigilia: vl' finis. heb. achus.
עוה Aua. Iniquus: ſiue peruerſus.
Auguſtus. Latinum eſt: vel ab augurio dictus: vel vt alii volunt ab augendo.
עוים Auin. Iniqui: ſiue peruerſi. heb. auim.
עני אליאב Auioliab. Duo nomina ſunt. Primum ani. quod interpretatur pauper: ſiue afflictus: aut reſpondens: vel cantans. alterum oliab. quod interpretatur deus meus pater: ſiue deus patris. heb. Ani. Eliab.
עוית Auith. Iniqua: ſiue peruerſa: aut temporalis.
חות יאיר Auothiayr. Oppida illumiatiõis: ſiue annũciatiões lumĩs.
חורן Auran. Foramen: ſiue libertas: aut albedo.
עוץ Auſitis. Hebraice dicitur hus: & interpretatur conſiliũ aut lignum: vel ſyriace affixus: aut fixio.
עכסה Axa. Compoſita: vel adornata: aut laſciuiens: ſiue confractio vel diruptio velaminis.
אכשף Axab. Veneficus: ſiue vtiq̃ conterens. heb. axaph.
עזא Aza. Fortitudo: aut capra.
אסף Azab. Colligens: ſiue congregans: vel finiens. heb. aſaph.
חגבה Azaba. Locuſta: ſiue feſtũ celebrans in ea: vel gyrans in ea. heb. agaba.
חזאל Azael. Videns deum.
אסף Azaph. Colligẽs: ſiue congregans: vel finiens. heb. aſaph.
חזאל Azahel. Videns deum.
עזמות Azamáueth. Fortis mors: ſiue hircus aut fortitudo mortis
עזראל Azarel. Adiutorium dei: ſiue atrium dei.
עזריהו Azarias. Auxilium domini: ſiue atrium domini.
עזזיהו Azarias. 2. Paralip. 31. vbi dicitur azarias & naad: interpretatur fortitudo domini. heb. azazias.
אזניה Azarias. Nee. 10. Auris domini: ſiue auſcultatio dñi: vel arma domini. heb. azanias.
עזרקם Azaricam. Auxilium reſurgentis vel vindicantis: aut fortitudo vacua.
חזו Azau. Videns: aut prophetans.
אזנות Azauoth. Aures: vel auſcultationes: ſiue ſtatere: vel arma. heb. azanoth.
עזז Azaz. Fortis.
עזבי Azbi. Hyſopus: genus herbe.
עזבוק Azboth. Hircus vel fortitudo vacuitatis: aut fortis diſſipatio. heb. azboch.
זבד Azebeth. Dos: vel dotatio. heb. zabad.
עזא Azech. Fortitudo: aut capra. heb. aza.
עזקה Azécha. Fortitudo. ſiue murata vel ſepta: aut ſyriace anul9.
חשם Azem. Silentium vel feſtinatio eorum. heb. aſem.
עזר Azer. Adiutorium: ſiue atrium.
עזגד Azgad. Fortis exercitus: aut fortitudo felicitatis: vel ex hebreo & ſyro fortis ſciſſura
עזי Azi. Fortis: ſiue hircus meus.
Azzi. Idem.
אחזי Azi. Nee. 11. b. Videns: ſiue apprehendens. heb. ahazi.
חזיה Azia. Videns dominum.
עזיה Aziam. Fortitudo dñi: ſiue hircus dñi. heb. azia.
יחזאל Aziel. Videns deum. heb. iaziel.
חזיר Azir. Porcus: aut ſyriace conuerſus: vel reuerſus.
מחזיאת Aziud. Videns ſignum vel litteram. heb. maaziuth.
עזיזא Aziza. Fortitudo: aut fortis.
עזמות Azmáueth. Fortis mors; ſiue hircus aut fortitudo mortis.
Azmoth. Idem.
זנוח Azóne. Obliuio: ſiue abiectio: aut iſta requies vel conſolatio. heb. zanóa.
Azor. Adiutor: vel accinctus: aut ſyriace conuerſus. D.
אשדודית Azotide. Hebraice dicitur aſdodioth: & interpretatur dep̃datrices: ſiue ignis dilectionum.

Azotii. In hebreo dicitur aſdodim: & interpretatur dep̃dãtes: ſiue ignis dilectorum vel patruorum. אשדודים
Azotus. Hebraice dicitur aſdod: & interpretatur depredatio: ſiue ignis dilecti: aut ignis patrui. אשדוד
Azriel. Adiutorium dei: ſiue atrium dei. עזראל
Azuba. Derelicta: ſiue deſerta: aut fortitudo eius in ea. עזובה
Azur. Adiutus: ſiue adiutor. עזור
Azur, Eſd. 2. & Nee. 7. Calefactus: ſiue arefactus: aut ira vel calor albedinis vel foramĩs aut libertatis. heb. harhur חרחור

De incipientibus a littera. b.

Baal. Idolum: aut dominans: vel ſubiiciẽs: aut poſſidẽs בעל
Baal. Oſee. 10. Vbi dicitur a domo eius qui vindicauit baal: pro eo quod in littera noſtra eſt vindicauit baal: in hebreo eſt arbel: quod interpretatur pugnauit deus: ſiue vindicauit deus: aut vltus eſt pro deo. ארבל
Baala. Idolum eius: aut dominans ei: vel ſubiecta: aut poſſeſſa: ſiue in aſcenſione: vel in eleuatione. בעלה
Baala. Ioſ. 19. Inueterata: ſiue turbata: aut defluẽs. heb. bala בלה
Baaladiud. Duo nomina ſunt. primum baalath quod interpretatur ſubiecta: ſiue poſſeſſa: aut in exaltatione: vel in aſcenſione. alterum Iud. quod interpretatur laudans: ſiue confitens. heb. baalath. & Iud. בעלת יהוד
Baalath. Subiecta: ſiue poſſeſſa: aut in exaltatione: vel in aſcenſione. בעלת
Baalberith. Idolũ federis vel pacti: aut ſubiiciẽs vel poſſidens fedus vel pactũ. בעל ברית
Baalpharaſim. Idolũ diuiſionum: aut ſubiiciens vel poſſidens diuiſiones. בעל פרצים
Baalgad. Idolum fortune vel felicitatis ſeu exercitus: aut ſubiiciens ſiue poſſidens felicitatem vel exercitum: aut ex hebreo & ſyro idolum ſciſſure. בעל גד
Baalia. Idoli dominus. ideſt deus idoli: vel ſubiiciens aut poſſidens dominus: ſiue in aſcenſu: vel in cenaculo בעליה
Baalim. Idola: ſiue dñantes: aut ſubiiciẽtes vel poſſidentes בעלים
Baalim. Oſee. 2. Vbi dicitur & non vocabis me vltra baalim: interpretatur Idolum meum: ſiue dominans mihi: aut ſubiiciens vel poſſidens me. heb. baali. בעלי
Baalmeon. Idolum habitaculi: vel idolum ex petõ: aut ſubiiciens ſiue poſſidẽs habitaculũ: vel dñium ex peccato. בעל מעון
Baaloth. Subiecte: ſiue poſſeſſe: vel in aſcenſione. בעלות
Baalthamar. Idolũ palme: aut ſubiiciẽs vel poſſidẽs palmã & accipitur hic palma pro arbore: aut idolũ cõmutatiõis: ſiue ſubiiciens aut poſſidens commutationem. בעל תמר
Baana. In reſponſione: ſiue in afflictione: aut in cantico: vel ſyriace deprecatio. בענה
Baana. 1. Paralip. 9. In motu. heb. banaa. בנעא
Baani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea. heb. bani. בני
Baaſa. In factura: ſiue in tinea: aut in cõpreſſiõe: vel ſcrutatione tollẽs. בעשא
Babel. Confuſio: vel commixtio. בבל
Babylon. Idem.
Babylonia. Idem.
Babylonii. Confuſi: vel commixti.
Bachachar. Vacua vel inanis viſitatio aut matutinatio vel vapulatio: aut inanis vacca. heb. bachbachar. בקבקר
Bachanai. Miſer ſiue pauper filius meus: aut paupertas vel humiliatio filii aut intelligentie vel edificationis. heb. machbanai. מכבני
Bachenor. Ebrius: vel vinoſus. G. βακχήνωρ.
Bachides. Idem. G. βακχίδης
Badacher. In compunctione: ſiue in tranſfixione: aut in cõfoſſione: ſiue vectis frigiditatis: vel ſola frigiditas. בדקר

בָּדָד Badad. Solitarius: siue in mammilla: vel in dilectione.
Badadi. Idem. heb. badad.
בַּדְיָה Badaias. Solus dominus: vel vectis domini.
בְּדָן Badan. Vectis: vel solus: aut in iudicio.
בְּגִתָה Bagatha. In torculari.
בִּגְתָן Bagathan. In torculari: aut cibum tribuens.
בַּעֲלִים Bahalis. In letitia: siue in arrogantia.
Bahem. In eis: vel cum eis. D.
בַּחוּרִים Bahurim. Electi: siue iuuenes: aut in foraminibus vel in li- (bertatib9.
בִּלְהָה Bala. Inueterata: siue turbata: aut defluens.
בַּעֲלָה Bala. Iof.15. Idolū eius: aut dñans ei: vel subiecta: aut possessa: siue in ascensione: vel in eleuatione. heb. baala.
בֶּלַע Bala. 1. Paralip. 5. Deglutiens: aut destruens.
בִּלְהָה Ballaa. Inueterata: siue turbata: aut defluens.
בַּעֲלַת Balaad. Subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel inascēsione. heb. baalath.
בִּלְעָם Baalam. Vetustas populi: vel absq; populo: siue deuoratio aut destructio eorum.
בִּלְהָן Balaan. Inueteratus: siue turbatus.
בַּעַל חָנָן Balaana. Idoli gratia vel donum: siue possessio gratie vel doni. heb. baalanan.
בִּלְהָן Balaanan. Inueteratus: siue turbatus. heb. balaan.
בָּלָק Balach. Inuoluens: aut destruens: vel cum lambente: aut syriace cum percutiente.
בֶּלַע Bálach. Geñ.36. Deglutiens: vel destruens.
בַּלְאֲדָן Baladam. Absq; imperio: vel absq; iudicio: aut vetustas imperantis vel iudicii. heb. baladan.
Baladan. Idem.
בִּלְהָן Balam. Inueteratus: siue turbatus. heb. balan.
בַּעַל חָנָן Bálanan. Idoli gratia vel donū: aut possessor gratie vel doni.
בַּעַל חָצוֹר Bálafor. Idoli atriū vel fenū: aut possessor atrii vel feni.
בִּלְדַּד Baldath. Vetusta dilectio vel mammilla: siue inueteratus motus: aut absq; motu: siue absq; dilectione vel mammilla. heb. baldad.
בֶּלַע Bále. Deglutiens: vel destruens.
Baleite. Idem. plu. nu.
בַּעַל יָדָע Baliada. Idolū aptū vel manifestatū: siue possessor scientie
בְּעָלוֹת Baloth. Subiecte: vel possesse: aut in ascensione.
בַּעַל שָׁלִשָׁה Balsalisa. Idolū tertiū: aut idolū ducis vel principis siue possessor triū: aut possessor ducatus vel principatus.
בֵּלְשַׁאצַּר Balthasar. Abscondite thesaurizans: siue in malleatore thesaurizans: vel occulte portans angustiam.
בֵּלְטְשַׁאצַּר Balthasar. Dañ.5.&.7.&.8. Non portans angustiam: vel non thesaurizans: aut ex syro & hebreo scrutator thesauri. heb. balsasar.
בָּמוֹת Bamoth. Altaria vel excelsa: siue in morte.
בָּמוֹת בַּעַל Bamothbaal. Altaria vel excelsa idoli: aut in morte idoli.
בַּעֲנָא Bana. In responsione: siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio. heb. baana.
Banaa. Idem. heb. baana.
בַּעֲנָא Banaa. 1. Paralip. 8. In motu.
בְּנָיָהוּ Banai. Filius domini: aut intelligentia domini: siue edificatio domini. heb. banaia.
Banaia. Idem.
Banaias. Idem.
בָּנֵי Bane. Filii: aut edificantes: siue intelligentes.
בְּנָיָה Banea. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio domini.
Baneas. Idem.
בְּנֵי יַעֲקָן Baneiaacan. Filii tribulationis vel laboris: aut edificatores tribulationis vel laboris: vel intelligentes tribulationem vel laborem.
בָּנִי Bani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea.
Banni. Idem.

Bannia. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio dñi. בְּנָיָה
Bannia. Esd.10. Nutrimentum domini: siue arma domini. heb. zania. זָנִיָה
Baniel. Gratia dei: siue requies aut mia dei. heb. haniel. חַנִּיאֵל
Baninu. Filii nostri: aut edificatores nostri: siue intelligentes nos. בְּנִינוּ
Bara. Incendium: siue expurgatio: aut pastus vel iumentum: siue insipientia: vel in vigilia. בַּעֲרָה
Bara. 1. Paralip. 8. b. In societate: siue in malicia aut in vlulatione: vel in pastu. heb. baraa. בְּרִעָה
Barrabas. Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. D.
Barach. Fulgur: siue in vanum: vel in vacuum. בָּרָק
Barachia. Benedictio: aut genuflexio. בְּרָכָה
Barachel. Benedicens deum: aut genuflectens deo. בַּרַכְאֵל
Barachia. Benedicens dominum: aut genuflectēs domino בֶּרֶכְיָה
Barachias. Idem.
Barad. Grando: siue in descensu: aut in imperio. בָּרָד
Baraia. Creatura domini: siue impinguatio aut electio domini: siue in visione. [placito. D. בְּרָאיָה
Barasa. In egestate: aut filii plasmatio: siue i cursu: vel in bñ
Bared. Grando: vel in descensione: aut in imperio. בָּרֶד
Baria. Sera: vel vectis: siue fugitiuus: aut in odore. בָּרִיחַ
Baria. 1. Paralip. 7. & .8. & .23. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel in pastu. בְּרִיעָה
Barieu. Maleficus: vel magus: siue in nequitia. D.
Bariona. Filius colūbe: ex syro & hebreo. D.
Barnabas. Filius prophete: vel filius consolationis. D.
Barsabas. Filius reuersionis vel conuersionis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. D.
Barthimeus. btūs hiero. dicit φ corrupte legitur: & debet scribi barsemeus: qd syriace interpretatur filius cecus: vel filius (cecitatis. D.
Bartholomeus. Filius suspēdentis aquas. D.
Baruch. Bñdictus: siue genuflexus. [anguli. בָּרוּךְ
Barzaith. Filius anguli: aut puritas anguli: siue frumentū בִּרְזָוִת
Basa. In malo: siue in socio: aut in clamore: vel in pastu: siue בַּעְשָׁא
Basaia. In factura dñi (in cōfractiōe. heb. bara. בַּעֲשֵׂיָה
Basan. In dente: siue in ebore: aut in mutatione: vel in somno seu in dormitatione: aut confusio: vel ignominia. בָּשָׁן
Baschama. Confusio vel erubescentia ire vel caloris. D.
Baschath. Masa: siue in flatio: aut i angustia: vel in effusiōe. בָּצְקַת
Basemath. Aromata: vel confusio mortis: aut in desolatiōe siue in positiōne: aut in nominibus. בָּשְׂמַת
Bathuel. Filiatio dei: aut mēsura dei: vel desertum dei. בְּתוּאֵל
Bauranites. Eligens aqs: aut eligēs quis: heb. bauramites. בַּחֲרוּמִי
Bazatha. Cōtēpt9: vel despectus: siue depdatio: aut in oliua בִּזְתָא
Baziothia. Cōtēpt9 vel despectiōes eius: siue prede ei9: aut in oliua domini. [vel syriace deprecatio. בִּזְיוֹתְיָה
Bean. In afflictione: vel in responsione: aut scrutatio earū: בְּעָן
Bebai. Pupilla: siue concauus: aut vacuus. בֵּבַי
Becbecia. Euacuatio vel dissipatio dñi: siue laguncula dñi. בַּקְבֻּקְיָה
Bechetia. Idem. heb. becbetia.
Bechecias. Idem. heb. becbecia.
Becher. Primogenitus: aut primitie: siue in ariete. בֶּכֶר
Becherite. Idem. plu. nu.
Bechin. In ve. i. in luctu vel in miseria. syrū est. heb. beuai. בְּוַי
Bechor. Primogenitus: vel primitie: aut in ariete. בֶּכֶר
Bechor. 1. Reg. 9. primogenitura: l' primitie. heb. bechorath בְּכוֹרַת
Bechuc. Vacuitas: aut euacuatio: vel dissipatio: siue laguncula. heb. becbuc. בַּקְבּוּק
Bedan. Vectis: vel solus: siue in iudicio. בְּדָן
Beelphegor. Idolum hiatus vel aperture. בַּעַל פְּעוֹר
Beelphegor. Iof. 22. In hebreo est fogor: & interpretatur apertura: vel hiatus. פְּעוֹר

בַּעַל מְעוֹן Beelmeon. Idoli habitaculum: vel idolum de peccato: aut possessio habitaculi: vel possessio ex peccato.
בַּעַל צְפוֹן Beelsephon. Idolum aquilonis: vel idolum occultum: aut idolum specule: vel possessor aquilonis vel speculationis aut secreti.
בַּעַל טְעֵם Beeltheem. Idolum siue possessor saporis vel gustus aut rationis vel eloquii.
בַּעַל זְבוּב Beelzebub. Idolum muscarum: vel possessor muscarum.
בְּאֵרָה Beera. Puteus: siue explanatio vel declaratio: aut in luce ei9.
בְּאֵרִי Beeri. Puteus: siue explanans: aut declarans: vel in luce: siue in leone.
בְּאֵרוֹת Beeroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus.
בְּגוַי Begoai. In corpore meo: siue in gente: aut syriace intrinsec9.
Beguai. Idem.
Beggui. Idem.
בְּהֵמוֹת Behemoth. Quadrupedia: siue in ipa mors: aut i tumultu.
בֵּל Bel. Vetustus: aut nihil: siue defluens.
בֶּלַע Bela. Deglutiens: siue destruens.
חֵלֶף Beleb. Mutatio: siue transitus: aut perforatio. heb. heleph.
בִּלְגָּה Belga. Refrigeriū: vel confortatio: aut vetustas vultus.
בִּלְגַּי Belga. Nee.10. Refrigerium: siue confortatio: aut vetus vallis. heb. belgai. [belga
בִּלְגָּה Belgi. Refrigeriū: siue confortatio: vel vetustas vultus. heb.
בְּלִיַּעַל Belial. Peruersus: vel absq; iugo: siue non ascendens.
Belma. Nihilum: aut vetustas nimia. D.
בִּלְשָׁן Belsan. In lingua: aut in detractione: siue vetustas dētis: aut vetus ebur: vel syriace scrutans.
Belsar. Idem. heb. belsan.
אֲבֵל הַשִּׁטִּים Bellatim. Luctus deuiationum siue expansionum: aut luctus spinarum vel minarum. heb. abelsatim.
אֶלְתְּקֵן Beltheeen. Dei correctio: siue dei preparatio. heb. eltheeen
בֵּן Ben. Filius: vel edificans: aut intelligens.
בֶּן אֲבִינָדָב Benabinadab. Filius patris spontanei: aut filius patris voluntatis vel principis.
בֶּן הֲדַד Benadab. Filius sonitus vel clamoris: aut filius dilecti vel patrui siue mammille. heb. benadad.
בֶּן חַיִל Benail. Filius fortitudinis vel exercitus: aut filius diuitiarū vel antemuralis siue doloris.
בֶּן דֶּקֶר Bendechar. Filius compunctionis vel transfixionis.
בֶּן חֶסֶד Beneseth. Filius mie vel opprobrii. heb. benesed.
בֶּן גֶּבֶר Bengaber. Filius viri: aut filius robusti vel potentis.
בֶּן הִנֹּם Benhennon. Filius diuitiarum suarum: aut filius decipientis vel contristantis eos. heb. benhennom.
בֶּן חוּר Benhur. Filius libertatis vel foraminis aut albedinis
בְּנִי Beni. Filius meus: aut intelligentia siue edificatio mea.
Benni. Idem.
בִּנְיָמִן Beniamin. Filius dextere.
מִנְיָמִן Beniamin. 2. Paralip. 31. c. vbi dicitur eden & beniamin interptatur de dextera: siue pparatio dexter. heb. meiamin
בִּנּוּי Bennoi. Edificatio: aut filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.
בִּנּוּ Bennon. Filius eius: aut edificatio vel intelligētia ei9. heb. (beno.
בֶּן אוֹנִי Benoni. Filius doloris mei.
בָּנוֹת Benoth. Filie: siue intelligentie: vel edificationes.
בִּנּוּי Bennui. Edificatio: vel filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.
בֶּן זוֹחֵת Benzoeth. Filius separationis: aut filius istius formidinis vel contritionis.
בְּעֹן Beon. In afflictione: vel in responsione: aut in cantico: vel scrutatio earum: aut syriace deprecatio. [vel pastus.
בְּעוֹר Beor. Incendium: vel expurgatio: aut insipiēs: siue iumētū
בְּאֵרָה Bera. Puteus: siue explanatio vel declaratio: aut in luce eius.

Berchameth. Puteus vel declaratio celsitudinis aut faculationis: siue in luce excelsa. heb. berrameth. בְּאֵר רָמַת
Bercos. Filius concisionis vel separationis. בַּרְקוֹס
Berea. Puteus eius: vel filia eius: aut declaratio eius. D.
Beri. Filius meus: siue pur9: vel elect9: aut frumentū meum בְּרִי
Beri. Geñ. 46. Vigil. vel suscitat9: aut effūdens: siue denudans: vel ciuitas mea: aut syriace inimicus. heb. heri. עֵרִי
Beria. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel i pastu בְּרִיעָה
Beria. 1. Paralip. 7. In malo. בְּרִיעָה
Berith. Pactum: siue fedus. בְּרִית
Bernice. Grauis victoria: vel pondus victorie. G. Βερνίκη.
Beroea. Grauis: vel ponderosa. G. Βέροια.
Beroensis. Grauis vel ponderosus. G. Βεροιαῖος.
Beromi. Filius caloris vel indignationis: aut puritas siue frumentum indignationis: vel fugiens aquam. בַּרְחֻמִי
Beroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus. [pressus. heb. berothai. בְּאֵרוֹת
Beroth. 2. Regum. 8. Putei: siue pacta: vel puritas: aut cu- בֵּרֹתַי
Berotha. Idem. f. n.
Berothite. Putei: siue explanationes: vel declaratiões: aut i בְּאֵרֹתִים
Berothites. Idem. f. n. (luminibus.
Berothites. 1. Paralipo. 11. interpretatur puteus siue pactū: vel puritas: aut cupressus. בֵּרֹתִי
Bersa. In malo: vel in iniquitate: siue in condemnatione: aut filius respiciens. בִּרְשַׁע
Bersabee. Puteus iuramenti: siue puteus saturitatis aut pu- בְּאֵר שֶׁבַע
Bersabe. 2. Reg. 11. & .12. & 3. Reg. 1. & .2. (teus septimus. בַּת שֶׁבַע
& ps. 50. Filia iuramenti vel saturitatis: aut filia septima.
heb. bethsabe. [aut filia potētis. heb. bethsue.
Bersabee. 1. Paralipo. 3. Filia saluationis vel exclamationis. בַּת שׁוּעַ
Bersan. Domus tumultus: aut domus opulētie. heb. bethsā. בֵּית שְׁאָן
Berzelai. Ferreus: aut ex syro & hebreo filius contemptus בַּרְזִלַּי
Besai. Oua: siue cenosus: vel hūid9: aut i naui. (vl' despect9 בֵּצַי
Besai. Nee. 7. e. conculcatio siue contemptio vel despectus. בֵּסַי
Besechat. massa: siue inflatio: aut in angustia: vel in effusiōe בָּצְקַת
Besee. Conculcatio: siue contemptus: vel despectus. בֵּזֵק
Besellam. In pace: vel in retributione: siue decoctio eorum בְּשִׁלֵּם
Beseleel. In vmbra dei. בְּצַלְאֵל
Besluth. In vmbris: aut in affatiōe: vel syriace in oratione. בַּצְלוּת
Besodia. In secreto domini: siue in consilio domini. בְּסוֹדְיָה
Besor. Euāgelizatio: siue icarnatio: aut in boue: vel i muro. בְּשׂוֹר
Beth. Domus. D. [aut domus agnicionis.
Bethacarem. Domus vinee: siue domus cognitionis. eorū: בֵּית הַכֶּרֶם
Bethaphua. Domus pomi: vel domus inflationis. בֵּית תַּפּוּחַ
Bethagla. Domus festiuitatis vel reuolutionis eius. בֵּית חָגְלָה
Bethaisimoth. Domus desolationum: aut domus repositionum vel nominationum. בֵּית הַיְשִׁמוֹת
Bethamoth. Dom9 fortitudis mortis. heb. bethazmoth. בֵּית עַזְמָוֶת
Bethanan. Domus gratie siue misericordie vel doni. בֵּית חָנָן
Bethanath. Dom9 cātici vel rñsiōis: aut dom9 afflictionis. בֵּית עֲנָת
Bethania. Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cātici: siue domus gratie domini. D.
Bethanim. Robusti vel fortes: aut munera: siue fortitudo maris. heb. ethanim. אֵיתָנִים
Bethanite. Domus cantici vel responsionis: aut domus af- בֵּית עֲנוֹת
Bethanoth. Idem. (flictio
Betharaba. Domus planiciei: siue domus suauitatis aut domus fideiussionis: siue dom9 vespertina: aut dom9 salicis. בֵּית הָעֲרָבָה
Betharam. Domus celsitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. בֵּית הָרָם
Betharam. Nume. 32. Domus montis vel pregnantis: siue domus cantantis vel preconizantis. heb. betharan. בֵּית הָרָן
Betharan. Idem.

בֵּיתהָרָם Betharan. Ios.13. Domus celsitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. heb. betharam.

בֵּיתאָוֶן Bethauen. Domus vanitatis vel doloris: aut domus fortitudinis vel iniquitatis.

בֵּ תאֵל Bethauen. Ios.8. In hebreo habetur bethel. quod interpretatur domus dei.

בֵּיתבָּרָה Bethbera. Domus filii eius: siue domus electa: aut domus puritatis vel frumenti eius.

Bethbesse. Domus confusionis: vel domus erubescētie. D.

בֵּיתכַּר Bethchar. Domus agni: siue domus cognitionis: aut domum fodiens.

בֵּיתדָגוֹן Bethdagon. Domus frumenti: vel domus piscis.

בֶּטַח Bethe. Fiducia: vel confidentia: aut in linitione.

בֵּ תאֵל Bethel. Domus dei.

בֶּתֶר Bethel. Cāti. 2. Diuisio: siue in turture: aut in exploratione vel contēplatione: aut syriace posterior. heb. bether.

בֵּיתעֵמֶק Bethemech. Domus vallis vel profunditatis.

בֶּטֶן Bethen. Venter: siue terebinthus.

בֵּיתבִּרְאִי Betherai. Domus creatoris mei: aut domus sanitatis vel pinguedinis siue electionis mee. heb. bethberai.

Bethphage. Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: siue domus ficuum. s. precoquarum. D.

בֵּיתפֶּלֶט Bethphalech. Domus liberatiōis vel expulsionis: aut ex hebreo & syro domus vomitus. heb. bethphalet.

Bethpheleth. Idem.

בֵּיתפַּצֵּץ Bethpheses. Domus diuisionis vel confractionis.

בֵּיתפְּעוֹר Bethphogor. Domus hiatus: siue domus aperture.

בֵּיתגָּדֵר Bethgader. Domus muri vel maccrie.

בֵּיתגָּמוּל Bethgamul. Domus retributionis: siue domus ablactationis: aut domus cameli.

בִּתְיָה Bethia. Filia domini: vel mensura domini.

בֵּיתהַיְשִׁימוֹת Bethiesimoth. Domus desolationum: aut domus repositionum vel nominationum.

בֵּיתלְבָאוֹת Bethlebaboth. Domus leenarum: aut domus cordis littere vel signi: siue domus venientibus. heb. bethlebaoth.

בֵּיתלֶחֶם Bethleem. Domus panis: siue domus belli.

בֵּיתהַלַּחְמִי Bethleemites. Idem.

בֵּיתהַלַּחְמִי Bethleemites. 1. Paralip. 20. panis: aut pugna. heb. leemites

בֵּיתמַעֲכָה Bethmacha. Domus cōpressa vel cōtrita: aut domus fixa.

בֵּיתמְעוֹן Bethmaon. Domus habitaculi: vel domus ex peccato.

בֵּיתמַרְכָּבוֹת Bethmarchaboth. Domus quadrigarum: siue domus amaritudinis extincte:

בֵּיתנִמְרָה Bethnemra. Domus pardi: siue domus rebellionis vel amaritudinis: aut domus commutationis.

בְּטֹנִים Bethonim. Ventres: siue terebinthi.

בֵּיתחוֹרֹן Bethoron. Domus ire: siue domus libertatis aut foraminis vel albedinis.

בִּתְרוֹן Bethoron. 2. Reg. 2. Diuisio: siue in exploratiōe ipsius: aut filia cantici: vel syriace posterius.

בֵּיתרָפָא Bethrapha. Dom9 sanitatis vel medicie: aut dom9 laxatiōis.

Bethsaida. Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. D.

Bethsaida. Ioannis. 5. Domus effusionis. idest locus vbi aque pluuiales cōfluebant. In greco scribitur bethesda. D.

בֵּיתשֶׁמֶשׁ Bethsames. Domus solis: vel ex hebreo & syro domus seruicii vel ministerii.

Bethsamite. Idem.

בֵּיתהַשִּׁמְשִׁי Bethsamites. Idem.

בֵּיתשְׁאָן Bethsan. Domus dentis vel eboris: aut domus mutationis vel dormitionis.

בֵּיתשְׁאָן Bethsan. 3. Reg. 4. & 1. Paralip. 7. Domus tumultus: aut domus opulentie.

Bethsean. Idem.

Bethseca. Domus deuiationis: aut domus extensionis: siue domus spine. heb. bethseta. בֵּיתהַשִּׁטָּה

Bethsemes. Domus solis: aut ex hebreo & syro domus seruicii vel ministerii. בֵּיתשֶׁמֶשׁ

Bethsemite. Idem.

Bethsimon. Domus desolationum: siue domus repositionum vel nominationum. heb. bethsimoth. בֵּיתהַיְשִׁימוֹת

Bethsimoth. Idem.

Bethsor. Domus rupis vel fortitudinis: siue domus plasmationis: aut domus obsidionis vel vinculi. בֵּיתצוּר

Bethsur. Idem.

Bethsura. Idem. D.

Bethue. Vacuitas: aut euacuatio: vel dissipatio: siue laguncula. Heb. becbuc. בַּקְבֻּק

Bethularma. Duo nomina sunt. Bethul. virgo. Arma. Anathema: vel rete siue retiaculum: aut dedicatum vel consecratum. s. deo. בְּתוּלחֶרְמָה

Bethulia. Virgo dñi: aut domus parturiens dominum. D.

Bethzachara. Domus memorie vel recordationis. D.

Bethzecha. Domus tribulationis: siue domus cōpedū aut domus cōflationis: vel ex hebreo & syro domus vtris. D.

Bezech. Fulgur: siue in compedibus. בֶּזֶק

Biblii. Termini: vel cōfinia: aut termin9 maris. heb. gibli. גִּבְלִים

Bithalassum. In greco est dithalassum quod interpretatur duo maria siue diuersa maria: quod in nauigatione vix sine periculo euenire solet. G. διθάλασσον

Bithynia. Violenta properatio. G. Βιθυνία.

Blastus. Germinans vel producens. G. Βλαστός

Boanerges. Beatus hieronymus dicit q debet scribi banereem. quod interpretatur filii tonitrui.

Bocci. Vacuus: aut dissipatio: siue in vomitu. בּוּקִּי

Bocciau. Euacuatio vel dissipatio domini. בּוּקִּיָּהוּ

Bochor. Primogenitus: vel primitie: siue in ariete. בֶּכֶר

Bochri. Idem. בִּכְרִי

Bochru. Idem.

Boem. Pollex: siue in eis. heb. Boen. בֹּהֶן

Bonni. Filius meus: aut edificans: siue intelligens. בָּנִי

Bonni. Nee. 9. Edificans me: siue adoptans aut intelligens me. heb. banani. בָּנִי

Booz. In fortitudine: aut in hirco. בֹּעַז

Borith. Herba in qua est acrimonia saponis. בּוֹרִית

Boses. Cenum: aut in ipso flos: siue in ipso respiciens. בּוֹצֵץ

Bosphorus. Hebraice dicitur sepharad: & interpretatur liber siue codex descendens vel imperans: aut finis vel consumatio descensionis vel imperii. סְפָרַד

Bosor. Munitio: aut vindemia: siue ablatio: vel probibitio: aut in angustia: vel in tribulatione. בֶּצֶר

Bosra. Idem. בָּצְרָה

Bosram. In grege eius: aut in diuitiis: siue ī tinea legis: vel in tinea explorationis. heb. beasthara. בְּעֶשְׁתְּרָה

Bresith. Primus liber legis: & interpretatur in principio: more hebreorum qui libros ab eorum principiis quādo q denoiare solēt. Grece vero appellatur genesis. i. gñatio eo quod ibi generationes celi & terre continentur.

Brie. In malicia: vel in societate: aut in clamore: siue in vlulatione: vel in pastu. בְּרִיעָה

Brieite. Idem.

Bubastus. Os conculcationis vel contemptus ab ore. heb. (pubastus. פִּי־בֶסֶת

Bugeus. Iactator. G. Βουγαῖος.

Bul. Germen: siue vetustas: aut defluens. בּוּל

Buna. Edificans: siue intelligens: aut adoptans. בּוּנָה

Buz. Contemptus: siue depredatus. בּוּז

Buzi. Idem.

De incipientibus a littera. c.

קְהָת Caath. Congregatio: siue ruga: aut obtusio.

תַּחַת Caath. 1. Paralip. 6. b. vbi dr caath fili9 ei9: interpretatur subter vel sub: aut confractio: siue formido. heb. taath.

קְהָתִי Caathite. Congregationes: siue ruge: aut obtusiones.

קַבְצְאֵל Cabseel. Congregatio dei.

כָּבוּל Cabul. Compeditus: vel quasi germen: aut quasi defluens: vel quasi vete[illegible]ns.

קְדֵמוֹת Cedemoth. Antiquiores: vel priores: siue oriētales: aut incendium vel incuruatio mortis.

קָדֵשׁ Cades sanctitas.

קָדֵשׁבַּרְנֵעַ Cadesbarne. Sanctitas [illegible] instabilis: aut sanctitas frumenti vel puritatis cōmote vel instabilis.

קָדֵשׁ Cadesbarne. Deute. 1. in fine capi. in hebreo est cades interpretatur sanctitas.

קְדוּמִים Cadumim. Antiqui: vel priores: siue oriētales: aut antiquū siue orientale mare: aut incendium vel humiliatio aquarū.

Caph. Vola. i. palma manus: aut phiala. D.

כְּפִירָה Caphara. Leūcula: aut propiciatio: siue linitio: vel villa: aut oppidum: siue glacies: aut syriace negatio.

Capharnaum. Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. D.

Capharsalama. Ager vel villa pacis vel retributionis. D.

Caphetetha. man9 doni: aut syriace vinculū: vel colligatio. D

כְּפִירָה Caphira. Leūcula: aut propiciatio: siue linitio: vel villa aut oppidum: siue glacies: aut syriace negatio.

Cayphas. Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: aut vomitus oris. D.

קַיִן Cain. Possessio: vel possessus.

קֵינָן Caynan. Possessor: vel emptor: aut lamentator: vel nidus.

Caius. Lingua latina prisca interpretatur dñs. latinum est.

כְּלָל Calaal. Cōsumatio: vel totalitas: aut quasi nox: vel syriace corona. heb. calal.

כַּלָּנֵה Calanne. Omnes nos: siue omnia hec: au consumatio nostra: vel sicut manens: aut quasi murmurans.

Calanus. Idem.

כַּלְכֹּל Calchal. Nutriens: siue consumās omnia: aut sustinens oīa.

כָּלֵב Caleph. Quasi cor: aut canis: siue canistrum. heb. caleb.

Calphi. Vox oris. vel consumatum aut perfectum os. D.

חֳלִי Cali. Infirmitas: siue deprecatio: aut expectatio: vel principium: aut gemma: vel monile.

καλισθένης. Calisthenes. Pulchrum robur siue pulchra potentia. G.

קְלִיטָא Calitha. Refugium: siue contractio: aut vox declinans.

כְּלוּבַי Calubi. Caninus: aut canistrum meū: siue totus ipse in me.

קָמוֹן Camon. Resurrectio siue confirmatio eius.

קְמוּאֵל Camuel. Surrexit de9: vel suscitauit aut cōfirmauit eū de9.

חָמוּל Camul. Pius vel misericors.

קְנָת Canath. Emptio: siue possessio: aut lamentatio.

תַּעְנָךְ Canath. Iudi. 1. Confringens te: vel humilians te: siue respondens tibi. heb. tanach.

Candacis. Possidens contritionem: aut ex hebreo & syro possessio munda vel purissima. D.

כַּפְתֹּרִים Cappadoces. In hebreo est captorim: & interp̄tatur spherule: siue poma: aut vola vel palma turturū vel exploratorū.

כַּפְתּוֹר Cappadocia. Idem. f. n.

קַבְצְאֵל Capseel. Congregatio dei. heb. cabseel.

כַּפְתֹּרִים Capturim. Cappadoces: siue spherule vel poma: aut vola vel palma turturum vel exploratorum.

כַּרְכְּמִישׁ Carchamis. Agnus quasi ablatus: aut agnus quasi palpans: vel ex syro & hebreo ciuitas ablata

קֵרֵחַ Caree. Caluus: siue glacies.

קְרֵחִים Careim. Idem. plu. nu.

Carsa. Capitalis. G. καρία.

Cariath Ciuitas: vel vocatio: aut lectio: vel occursus. קִרְיַת

Cariathaa. Pauimētū: siue frigiditatē dissoluēs. he. carchaa. קַרְקָעָה

Cariathai. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occurs9. קִרְיָתַיִם

Cariatharbe. Ciuitas quattuor. i. quattuor patriarcharum. s. adam. abraam. isaac. & iacob. qui ibi sepulti sunt. קִרְיַתאַרְבַּע

Cariathbaal. Ciuitas idoli vel imperātis aut possidentis. קִרְיַתבַּעַל

Cariathiarim. Ciuitas siluarum. קִרְיַתיְעָרִים

Cariathiarim. Esd. 2. interpretatur Ciuitas ciuitatū vel oppidorum: aut ciuitas vigilantium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. cariatharim. קִרְיַתעָרִים

Cariatharim. Hiere. 48. Ciuitates: aut vocationes: siue lectiones: vel occursus. heb. cariathaim. קִרְיָתַיִם

Cariathim. Idem.

Cariathsepher. Ciuitas litterarum. קִרְיַתסֵפֶר

Cariathsena. Ciuitas rubi: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicitie. קִרְיַתסַנָּה

Carie. Capitalis. G. καρία.

Carioth. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occursus. קְרִיּוֹת

Carith. Concisio: siue confossio: aut exterminatio כְּרִית

Carmel. Cognitio circuncisionis: vel agnus circūcisus: aut teneritudo. s. illa que est segetum: vel coccinus. כַּרְמֶל

Carmelites. Idem. כַּרְמְלִי

Carmelitis. Idem. femi. gene.

Carmelus. Idem quod carmel. כַּרְמֶל

Carmon. Quasi malum granatū: vel vinea doloris siue fortitudinis.

Carnaim. Cornua. קַרְנַיִם

Carpum. Fructus vel fructuosus. G. καρπόν.

Carpus. Idem. G. καρπός.

Cartha. Ciuitas: siue vocatio: aut lectio: vel occursus. קַרְתָּה

Carthaginenses. In hebreo est tharsis: & interpretatur contēplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: siue chrysolithus lapis. s. preciosus: aut mare. תַּרְשִׁישׁ

Carthari. Ciuitas: vel uocatio: aut lectio: vel occursus: siue frigiditatem dans. heb. carthan. קַרְתָּן

Casaloth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia. כְּסוּלוֹת

Casbon. Numeratio: vel cogitatio: aut festinans filius. D.

Caseth. Quasi demon: aut quasi depredator: vel quasi mamilla: aut quasi ager. heb. cased. כְּשֶׂד

Casphia. Argentaria: siue cupiditas: aut syriace verecūdia. כָּסִפְיָא

Casphin. Idem. D.

Casphor. Argēteus mons: aut desiderabilis mons. D.

Cassia. Species aromatica: vel angulus. קְצִיעָה

Casis. Concisio: aut finis. קְצִיץ

Caslen. Spes aut temeritas eius: siue thronus vel calix illius aut ilia eius. כִּסְלוֹן

Catheth. Tedium: siue contentio. קַטַּת

Cauda. In greco clauda: & interpretatur vox facta: siue vox flebilis. G. κλαύδη.

Cedar. Nigredo: aut tristitia. קֵדָר

Cedes. Sanctitas. קֶדֶשׁ

Cedimoth. Antiquiores: vel priores: aut orientales: siue incendium vel incuruatio mortis. קְדֵמוֹת

Cedma antiquus: vel prior: aut orientalis. קֵדְמָה

Cedmiel. Antiquitatis vel prioritatis deus: aut oriētis de9. קַדְמִיאֵל

Cedron. Denigratus: aut tristis. קִדְרוֹן

Cephas. Petrus. s. a petra. syrum est.

Cephi. Speculator: vel fauus: siue cooperimentum: aut expectatio. צֹפִי

Cephira. Leuncula: aut propiciatio: siue linitio: aut villa vel oppidum: siue glacies: aut syriace negatio. כְּפִירָה

Ceila. Dissoluēs eā: siue diuidēs aut scindēs eā. vel fixio ei9. קְעִילָה

Celaia. Vox dñi: aut alleuiatio domini: siue torrefactio. קֵלָיָה

Celaia. Nee. 12. leuis: siue torrefact9. aut vox mea. heb. celai קַלַּי

Celatha. Cet9 vel cōgregatio: siue ecclia. heb. cehalatha. קְהֵלָתָה

Celeon. Consumatio vel perfectio: aut alleuians dolorē vel tristitiam. D.
κοιλησυρία Celesyria. Curua siue depressa syria. G.
קְלִיטָא Celita. Refugium: vel contractio: aut vocis declinatio.
כִּסְלְחִים Celluim. Tegumentum vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
κεγχρεαῖς Cenchris. Milium genus leguminis. G.
Cendebeus. Zelus vel possessio doloris: aut zeli emanatio.
כִּנֶּרֶת Cenereth. Cithara: vel quasi lucerna.
Ceneroth. Idem. plu. nu.
קְנַז Cenez. Nidus iste: aut lamētatio hec: siue possessio vel emptio hec.
קְנִזִּי Cenezei. Idem.
Cenezeus. Idem.
קֵנִי Ceni. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
כְּרֵתִי Cerethi. Concisio: siue transfossio: vel exterminatio.
כָּרִי Cerethi. 4. Reg. 11. Milites: aut arietes. heb. cari.
קֵרֹס Ceros. Vncinus: aut incuruatio.
Cesar. A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.
Cesarea. Idem: nam a cesare dicta est.
כְּסָלוֹת Cesseleth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia.
קִשְׁיוֹן Cesion. Duricia: siue stipula: aut cucumerarium.
Cesion. Idem.
חִתִּית Cethea. Cōfracta: siue formidolosa: aut syriace descendēs.
חִתִּית Cethee. Idem plu. nu.
חִתִּים Cethei. Confracti: vel formidolosi: aut syriace descendētes.
כִּתִּים Cethim. Cōterētes: vel cōtritio maris: aut diadema: siue aurū: vel tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
כִּתְלִישׁ Cethis. Paries est: aut ex syro & hebreo caterua leene: vel syriace quasi euulsus. heb. cethlis.
קַדְמֹנִי Cethmonei. Antiquiores: vel priores: aut orientales.
קְטוּרָה Cethura. Aromatizans: vel fumigans: siue ligata.
זִיף Ciph. Iftud os: vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. zyph.
זִיפִים Ciphei. Idem. plu. nu. heb. ziphei.
κιλικία Cilicia. Voluens: vel reuoluta. G.
קַיִן Cin. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
קִינָה Cina. Idem.
קֵינִי Cinei. Idem. plu. nu
קֵינִי Cineus. Idem. f. n.
Cineus. Gen. 10. interpretatur rubus: vel syriace inimicitia.
κινυράς Cinoth. Lamentationes que & grece threni vocantur.
Cypriarches. Priceps cypri: vel priceps pulchritudinis. G.
κύπριοι Cyprii. Pulchri. G.
κύπριος Cyprius. Idem. f. n. G.
κύπρος Cyprus. Pulchra: vel pulchritudo. G.
כֹּפֶר Cyprus. Cant. 1. & 4. Camphora: siue preciū: aut propiciatio: vel pruina: siue oppidū: aut leūculus: vel syriace negatio.
קִירָה Cirene. Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus.
Cirenei. Idem. plu. nu.
Cirenenses. Idem.
Cirenensis. Idem. f. n.
Cireneus. Idem.
κυρήνιος Cirinus. In greco cyrinius: quod interpretatur dominans.
כּוֹרֶשׁ Cyrus. Quasi miser: vel quasi heres: aut venter.
קִישׁ Cis. Durus: aut stipula: vel cucumerarium.
קִישׁוֹן Cison. Idem.
Claudia. Latinum est.
Claudius. Idem.
Clemens. Latinum est: significatq; mitem: vel modestum.
κλωπᾶς Cleophas. In greco cleopas: & interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria. G.

κλεοπάτρα Cleopatra. Gloria patrie vel patris. G.
χλόη Cloes. Viridis: aut graminea. G.
Coeleth. Ecclesiastes: vel concionator.
Coph. Circuitus: vel congelatio. D.
קוֹלָיָה Colaia. Vox domini: aut alleuiatio dñi: siue torrefactio.
κολωνία Colonia. Latinum est: a colendo. i. habitando dicta.
κολασσαεῖς Colosenses. Puniti: vel supplicio affecti. G.
Colosis. Punitio: vel supplicium. G.
כָּל חֹזֶה Coloza. Omnis propheta: siue omnis videns: aut omne pectus.
Colozai. Idem. heb. coloza.
Corban. Donum: vel oblatio.
Corbona. Idem.
κόρινθος Corinthus. Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. G.
κορίνθιοι Corinthii. Saturati vel saciati: aut ornati. G.
Cornelius. Latinum est a cornu.
Corozaim. Hoc secretum: vel hic est mysterium. D.
כָּזְבִּי Cozbi. Mendax: aut cessans: siue qsi fluens: aut qsi fluxus.
Crescens. Latinum est a crescendo.
κρήτη Creta. Carnea vel carnalis. G.
κρῆτες Cretenses. Idem. plu. nu. G.
κρῆτες Cretes. Idem. G.
Crispus. Latinum est.
כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם Cusanresathaim. Ethiops vel nigredo iniquitatum.
כּוּתָה Cutha. Combustio: siue contusio.
Cutheni. Idem.
Vtcuq; per simplicem. c. litteram. i. sine aspiratione lecta sunt principia nominum: ex hinc que sequuntur aspiratione addita. i. per. ch. legenda sunt.
כְּנַעֲנָה Chaana. Mercatrix vel negociatrix: siue contrita vel cōfracta: aut recte respōdēs: vel recte affligens. heb. chanaana.
Chabri. Socius: aut particeps: siue incantor: aut liuor. D.
כָּבוּל Chabul. Compeditus: vel qsi germinans: aut quasi defluēs seu quasi veterascens.
עַי Chai aceruus. heb. hai.
כָּלְנֵה Chalāne. Omnes nos: siue omnia hec: vel sicut manens: aut sicut murmurans.
Chaldea. Quasi demō: aut quasi depredatrix: vel quasi mamilla: aut quasi ager.
כַּשְׂדִּים Chaldei. Quasi demones: aut quasi depredatores: vel quasi mammille: aut quasi agri.
Chaldeus. Idem. f. n.
חֶלְאָה Chale. Oportunitas: aut quasi viriditas: vel quasi humiditas: aut quasi tabula.
חָם Cham. Calidus vel calor: aut niger.
בְּמַהַל Chamaal. In circuncisione: aut in mixtione. heb. bamaal.
כְּמֹהֶם Chamaan. Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.
כְּמוֹשׁ Chamos. Quasi palpans: aut quasi recedens: vel quasi auferens.
קְמוּאֵל Chamuel. Surrexit deus: siue suscitauit aut confirmauit eum deus.
קִנְאָה Chana. Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cana. i. arundo.
כְּנַעַן Chanaan. Mercator: vel negociator: siue contritus vel confractus: aut recte respondens: vel recte affligens.
מָעוֹן Chanaan. Iudi. 10. In hebreo est maon: & interpretatur habitaculum: siue delictum: vel ex peccato.
כְּנַעֲנָה Chanaan. 3. Regum. 22. Mercatrix: vel negociatrix: siue cōtrita vel confracta: aut recte respondens: vel recte affligēs. heb. chanaana.
כְּמֹהֶם Chanaan. Hiere. 41. interpretatur Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.

כְּנַעֲנָה Chanaana. Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita: vel cōfracta: aut recte respondens: vel recte affligens.
Chananea. Idem.
כְּנַעֲנִים Chananei. Mercatores: siue negociatores: aut cōtriti vel cōfracti: siue recte respondentes: vel recte affligentes.
Chananeus. Idem. f. n.
Chananeus. Vnus ex duodecim aplīs. Zelotes aut emulator interpretatur. vt habetur Luce. 6. Non. n. erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee: que in zelum vel emulationem conuertitur. D.
כְּנַעֲנִית Chananitis. Mercatrix: vel negociatrix: aut contrita: vel cōfracta: siue recte respondens: vel recte affligens.
חָרָן Charan. Quasi cantans: aut quasi clamās: siue agnus vel cognitio eorum.
Charran. Idem.
Charran. Tob. 11. & Iudich. 5. & Act. 7. Ira: vel syriace libertas. D.
כַּרְכַּס Charcas. Agni cooperimētum: aut agni thronus vel calix: aut quasi tortuosum. f. non planum.
קִרְיַת יְעָרִים Chariatiarim. Ciuitas ciuitatum vel oppidorum: aut ciuitas vigilātium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. chariatarim.
קְרִיּוֹת Charioth. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occursus.
כַּרְמִי Charmi. Vinea siue cognitio aquarum: vel agnus aquarum: aut quasi celsitudo.
Charmite. Idem.
כַּרְשְׁנָא Charsena. Agnus anniculus: siue agnus dormiēs vel mutatus.
קָשְׁיָה Chasaia. Duricia aut grauitas eius: siue scandalum ipsius.
כִּסְלוֹן Chaselon. Fiducia vel temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix siue tegumentum māsionis.
כַּסְלֻחִים Chasluim. Tegumentum tabularum: vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
סִבֹּלֶת Cheboleth. Onus. heb. ceboleth.
Chebron. Societas: siue participatio: aut adhesio: siue incātatio: vel liuor. D.
כִּלְאָב Cheleab. Totus vel oīs pr: siue cōsumatio vel phibitio pris.
כִּלְאוֹ Cheliau. Omnis vel totus ipse: aut consumatio eius: siue prohibens eum.
כִּלְיוֹן Chelion. Consumatus: siue perfectus: aut totus colūbinus.
כִּלְמַד Chelmath. Quasi docens: aut totus mensurans: siue omne indumentum: aut consumatio vel cessatio mensure vel indumenti. heb. chelmad.
Chelmon. Exercitus preparatio vel numeratio: aut fomnium eius. D.
אֵילוֹן Chelon. Ilex vel quercus: aut fortis. heb. helon.
כְּלוּב Chelub. Canistrum: siue caninus.
כֵּנָּה Chenne. Basis: aut rectitudo: siue preparatio.
χαίρεας Chereas. Gaudens: vel letus. G.
כַּרְמֶל Chermel. Cognitio circūcisionis: vel agnus circūcisus: aut teneritudo. f. illa que est segetum: vel coccinus.
כְּרוּב Cherub. Quasi magister vel quasi multiplicans: aut quasi pugnans: vel cognitionis aut scientie multitudo.
כְּרוּבִים Cherubim. Idem. plu. nu.
כְּרוּב Cherubim. 2. Reg. 22. Idem. f. n. heb. cherub.
כִּסְלוֹן Cheslon. Fiducia aut temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix seu tegumentum māsionis.
כִּידוֹן Chidon. Iaculum: vel infortunium: siue quasi iudicans.
χίος Chium. Aperta: vel apertura. G.
קוָה Choa. Spes: vel congregatio: siue linea: aut regula.
כְּבָר Chobar. Fortitudo vel potentia: aut qsi filius: siue quasi puritas: vel quasi frumentum: aut iam. i. quod iam preterit.
כַּדְכֹּד Chodchod. Iaspis: aut hydria hydrie.
כְּדָרְלָעֹמֶר Chodorlaomor. Quasi generatio seruitutis: aut quasi habitatio seruitutis: siue spherula vel rotunditas manipuli.

כְּנַנְיָהוּ Chonenias. Preparatio aut firmitas vel rectitudo domini.
κῶς Choo. Vertex: vel summitas. G.
קָרֵחַ Chore. Caluus: vel caluicium: siue glacies: vel gelu.
קוֹרֵא Chore. 1. Paralipo. 9. c. vbi dicitur Sellum vero filius chore. & 26. & 2. Paralipo. 31. interpretatur vocans: vel leges aut perdix.
חֹרִי Chorrei. Furores: aut libertates: seu foramina.
קָרְחִי Chori. Caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.
קָרְחִים Chorite. Idem. plu. nu.
Chorites. Idem. f. n.
κῶς Choum. Vertex: vel summitas. G.
χριστός Christus. Vnctus. G.
כָּבוּ Chub. Extinguens.
קוֹלָיָה Chulia. Vox domini: aut alleuiatio dñi: siue torrefactio.
כּוּן Chum. Preparatio: siue placenta: aut syriace fenestra. heb.
כּוּשׁ Chus. Ethiops: aut niger.
קוֹץ Chus. 1. Paralipo. 4. interpretatur spina: aut estas: siue tedium: vel vigilia: aut finis.
Chusa. Videns: aut prophetās: in greco scribitur chuza. D.
כּוּשִׁי Chusi. Ethiops: aut niger.
חוּשַׁי Chusi. 2. Reg. 15. & 16. & 17. & 1. Paralipo. 27. interpretatur Sensus: aut festinans: vel silens.
קִישִׁי Chusi. 1. Paralipo. 6. interpretatur Durus: siue stipula: aut cucumerarium. heb. cisi.
כּוּשׁ Chusi. ps. 7. Ethiops: aut niger. heb. chus.
Chuza. Videns: vel prophetans. D.

De incipientibus a littera. d.

דָּבָר Dabai. Detrahens: siue loquens: aut senectus: vel syriace fluens.
דָּבְרַת Dabereth. Verbum: siue res: aut apes: vel subiectio: aut syriace ductrix.
Dabbereth. Idem.
דְּבִיר Dabir. Oratorium: siue verbum: aut res: vel subiectio: aut syriace ductor.
Dabreiamim. Verba dierum: grece autem vocatur hic liber paralipomenon. i. relictorum: eo quod in hoc libro ea maxime tractantur que in libris regum relicta sunt.
דִּבְרִי Dabri. Oratorium siue verbum meum: aut res vel apes siue subiectio mea: aut syriace ductor meus.
דָּדָן Dadan. Mamilla: vel dilectio: aut patruus: vel iudicans.
δάφνη Daphne. Laurus. G.
עַיִן Daphnim fontem. Nu. 34. In hebreo est ayn: & interpretatur oculus: siue fons.
דָּגוֹן Dagon. Frumentum: vel piscis.
דְּלָיָה Dalaia. Pauper domini: siue exhaustio aut ramus domini: vel macilentus.
Dalaias. Idem.
דְּלִילָה Dalila. Paupertas vel situla eius: aut ramus eius: siue exhauriens: aut macilenta.
Dalmanuta. Situla preparata: vel exhaustio numerata siue macies vel ramus preparatus vel numeratus. D.
δαλματία Dalmatia. Lampas frustatoria: aut fulgur vanitatis. G.
δάμαρις Damaris. Vxorcula. i. parua vxor. G.
Damasceni. Sanguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femorum vel incendiorum seu procuratoris.
דַּמֶּשֶׂק Damascenus. Idem. f. n.
דַּרְמֶשֶׂק Damascenus. 1. Paralipo. 18. generationis aut habitationis procuratio: aut generatio vel habitatio incendii aut procuratoris. heb. darmascenus.
דַּמֶּשֶׂק Damascus. Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: siue sanguis femoris vel incendii aut procuratoris.

דמשק Damascus.4.Reg.16.b.vbi dicitur perrexitq; achaz i occursum theglatphalasar regi asyriorũ in damascum:interpretatur Similitudo incendii aut osculi vel poculi siue sacci: aut similis femori: vel tacitum osculum aut poculum. heb.dumascus.

דרמשק Damascus.1.Paralipo.18.&.2.Paralipo.16.&.24.&.28. interp̃tatur generationis vel habitationis procuratio:aut generatio vel habitatio incendii.heb.darmascus.

דמנה Damna.Sterquilinium:aut cruentatio: vel taciturnitas:aut similitudo nostra.

דן Dan.Iudicans:siue iudicium.

לעדן Dan.1.Paralipo.26.c. Voluptuosus: aut testificans siue deglutiens iudicium:aut syriace temporalis.heb.ladan.

דניאל Daniel.Iudicium dei.

אדרה Daran.Pallium: siue potentia aut magnitudo.heb.adara.

דרע Daran.1.Paralipo.2.generatio vl̃ habitatio pastoris aut societatis siue iniquitatis:vel syriace brachium.heb.dara.

דריוש Darius.Requirens:aut inquirens.

דתן Dathan.Ritus:aut lex.

Datheman.Legis preparatio:vel legis munus.D.

דוד Dauid.Dilectus.

דבשת Debásseth.Melisflua:aut infamiam apponens.

דבלים Debeláim.Palate.i.masse de ficibus compacte.

דבורה Debera.Oratorium:siue verbum:aut res: vel apes:aut subiectio:vel syriace ductrix.

דבלתה Debláta.Palata.i.massa de ficibus compacta.

Deblatáim.Idem.plu.nu.

δεκάπολις. Decapolis.Decem ciuitatum,s.regio.G.

דקלה Deda. Cõminutio eius: vel syriace palma.illa.s.que est arbor.heb.decla.

דדן Dedã.Mãmilla vel dilectio earum:aut patruus:vel iudicãs.

דבורה Delbora apes:vel verbum: aut res: siue subiectio:vel syriace ductrix.heb.debbora.

דלען Delean.Pauper afflictus: siue pauperis responsio vel canticum: aut exhausta siue macilenta afflictio vel responsio: vel ex hebreo & syro pauper ouis.

Deleth.Ianua:siue paupertas.D.

דלפון Delphon.Stillicidium aut pauperem respiciẽs: siue exhaustum vel macilentum respiciens.

δῆλος Delo.Manifestata vel ostensa.G.

δῆλος Délos.Idem.G.

δημᾶς. Demas.Popularis:vel plebeius:aut pinguis.G.

δημήτριος Demétrius. Cerealis a cerere quam gentiles deam frumenti putabant.G

δημοφῶν. Demophon.Populi interfector:aut populi cedes.G.

דנהבה Denába.Iudicium eius in ea:aut iudicium prebens.

דפקה Deptha.Pulsatio:siue impulsio.heb.depcha.

δέρβην. Derben.Circũsepta:vel vallata.G.

δερβεύς. Derbéus.Circũseptus:vel vallatus.G.

דרקון Dercon.Generatiõis aut habitationis possessio vl̃ emptio: aut syriace draco.

Dessan.Pinguedo:aut cinis.D.

διάβολος. Diabolus.Criminator siue calumniator:aut accusator.G.

רשף Diabolus.Abachuc.3.in hebreo est réseph: & iterpretatur volucris:siue flamma:vel lampas.

Diana.Latinum est:& dicta est a die:eo quod habeat lucem emulam diei.nam luna hoc nomine appellatur.

דיבן Dibon. Abundans filius: aut abundantia intelligentie vel edificationis:aut syriace fluxus.

דמון Dibon. Esa.15.d. Sanguinolenta: siue sterquilinium. heb. dimon.

דיבון גד Dibóngad.Abundantia filii felicis:aut abundantia intellectus vel edificationis felicis:siue abundãtia filii accincti.

Didymus.Geminus vel gẽmellus:ille.s.qui cum alio vno & eodem partu nascitur.G. δίδυμος.

Diei.De generatione:aut existentes.syrum est.heb.dieui. דהוא

Dilaiáu.Pauper domini:siue exhaustio vel ramus domini: aut macilentus. דליהו

Dimona.Sterquilinium:siue coacervatio:aut abundãs numerus vel munus. דימנה

Dina.Iudicium:vel iudicans:aut syriace ista. דינה

Dinei.Iudices:siue iudicia. דיניא

Dionysius.Diuinitus stimulatus vel compunctus.G. διονύσιος

Diócorus.Diuina saturitas:vel diuinum ornamentum.G. διόσκορος

Diotrepes.A ioue nutritus.G. διοτρεφής

Disan.Trituratio: siue pinguedo: vel cinis: aut abundans dens vel ebur. דישן

Dison.Trituratio:siue pinguedo:vel cinis. דשון

Doch.Cõmotus:siue impulsus:aut cõminutus.D.

Dodan.Dilectio aut mãmilla ei⁹:vl̃ patru⁹ ei⁹.heb.dodau. דודו

Dodanim. Dilecti vel patruelis somnus: aut mammilla dormientis. דדנים

Dodanim.1. Paralipo.1. Imperantes siue descendentes:aut imperantis vel descendentis somnus.heb.rodanim רודנים

Doech. Solicitus:siue anxius:aut piscator.heb.doeg. דאג

Dom.Dominus:aut basis:vel syriace auris.heb.adon. אדן

Domim.Sãguinei:aut silentes:vel similes:aut syriace pecunie. דמים

Dor.Generatio:vel habitatio. דור

Doram.Generatio vel habitatio populi.D.

Dorcas.Caprea vel dãmula.G. δορκάς.

Dorda.Habitaculum scientie:vel generatio scientie. דרדע

Dorimini.Generatio vel habitatio dextere.D.

Dorix.Rapidus:aut velox.D.

Dositheus.Deodatus.G. δοσίθεος.

Dothaim.Ritus:aut lex.heb.dothan. דתן

Drusilla.Rore conspersa.G. δρουσίλλα

Dudi.Dilectus aut patruus meus. דודי

Duel.Cognoscite deum:siue scientia dei. דעואל

Duma.Silentium:vel similitudo. דומה

Durã. Generatio: vel habitatio:aut pyra.scilicet ignis.heb. dura. דורא

De incipientibus a littera.e.

Ebal. Aceruus vetustatis:aut aceruus defluens. עיבל

Ebal.Geñ.10.interpretatur Peruersitas vetustatis:aut peruersitas fluxus.heb.obal. עובל

Ecclesiastes.Hebraice dicitur cohéleth: & interpretatur cõgregans: Ecclesiastes autem in greco congregans vel concionator interpretatur. ἐκκλησιαστής.

Edema.Terra:aut ruffa:siue sanguinea. אדמה

Eden.Voluptas:siue delitie.aut syriace tẽpus. עדן

Edẽna.Iudicium vel iudicans:aut syriace ista.heb.dẽna. דנה

éder.Grex:siue defectio:vel priuatio. עדר

édes.Mensis:aut nouitas. חדש

Edissa.Myrtus:aut syriace letitia. הדסה

Edna.Voluptas:aut syriace tempus. עדנא

Ednas.Idem.

Ednas.1.Paralipo.12.interpretatur Eterna requies: siue testimonium quietis. עדנח

Edom.Ruffus:siue terrenus:aut sanguineus. אדום

Edom.Ios.3.Homo:siue ruffus: aut terrenus: vel sanguineus.heb.adom.& est nomen vrbis. אדם

Edrai.Fortitudinis vel magnitudinis aceruus: aut nubes siue interitus iniqui aut socii vel pastoris siue cõfractionis. אדרעי

Epha.Lassus:aut volãs: vel syriace plicatus vel cõplicatus. עיפה

Epha.Ezechiel.45.Genus est mensure. איפה

ἐπαινετός Ephenetus.Laudabilis.G.

חפר épher.Fodiens:aut explorãs:siue opprobriũ:vel cõfusio.

עפר épher.Geñ.25.Et.1.Paralip.1.&.4.&.5.vbi dr̃.& epher & iahalon:interp̃tatur puluis:siue hinulus aut plũbum.

חפרי Epherite. Fodientes: aut explorantes: siue opprobria:vel confusiones.

פרמשתא Ephermésta.Ruptura fundamenti:vel rupturã ponens;aut ex hebreo & syro taurus anniculus.heb.phermésta.

ἐφέσιοι. Ephesii.Desiderabiles.G.

ἔφεσος. Ephesus.Idem.s.n.G.

Epheta.Aperire imperatiui modi:passiue vocis.

אפה Ephi.Genus est mensure.

אפד Ephod.Superhumerale:aut ornamentum.

אפד Ephor.Iudi.8.f.&.1.Paralipo.15.interpretatur. Suphumerale:aut ornamentum.heb.ephod.

עפרה Ephrã.Puluerulenta:siue plumbea:aut damula.

אפרים Ephraim.Frugifer:aut crescens.

עפרה Ephráim.1.Reg.13.interpretatur Puluerulenta: siue plumbea:aut damula.heb.ephra.

אפרתה Ephráta.Vbertas:siue frugifera:vel crescẽs:aut incinerata.

אפרתים Ephratéi.Vbertates:siue frugiferi:aut crescẽtes:vl̃ icinerati

Ephrateus.Idem.s.n.

חפרע Ephree.Coopermentum iniqui vel socii aut confracti:siue portus iniqui.vel socii aut confracti.

אפרים Ephrem.frugifer:aut crescens.

עפרון Ephron.Puluis:siue hinulus:aut plumbeus.

Egbathana.Frater mortis.D.

אחמתא Egbathanis.Idem.heb.echmatha.

הגא Egeus.Meditatio:siue loquela: vel gemitus:aut ablatio.

יגאל Egial.Redemptor:vel redemptus:siue inquinatus.

מצרית Egyptia angustians:siue tribulans.

מצרים Egyptii.Angustiantes;siue tribulantes.

Egyptius.Idem.s.n.

מצרים Egyptus.Angustie:siue tribulationes.

חגלה Egla.Festiuitas aut gyratio eius.

עגלה Egla.2.Reg.3.&.1.Paralipo.3.interpretatur Vitula:aut currus:siue rotunda.

עגלון Eglon.Vitulus:aut currus:siue rotundus.

אלה Ela.Ilex:vel quercus:aut maledictio:vel iuramentum.s.imprecationis:aut syriace deus.

אלעד Elad.Dei eternitas:vel dei testimonium:aut dei preda.

אלעדה Elada.Dei cetus vel congregatio:aut dei eternitas siue testimonium:vel dei preda.

ἑλλάς. Ellada.Grecia.G.

Elai.Fortis:vel deus meus.D.

עילם Elam.Adolescens:siue occultus:aut seculum.

Elamite.Idem.p.n.

אלעשה Elasa.Dei factura.

אלקנה Elchana.Deus zelotes:aut dei possessio:vel dei calamus:siue deus nidus eius.

חלקיה Elceia.Portio siue pars domini:aut lenitas domini.

חלקי Elci.Portio:siue pars:aut lenis.

חלקיה Elchia.Portio siue pars domini:aut lenitas domini.

Elchias.Idem.

אלדעה Eldaa.Dei sciẽtia:aut dei cognitio.

אלדד Eldad.Dei dilectus.

Elleadebarim. Quintus liber legis:& interp̃tatur hec sunt uerba:quia sic incipit in hebreo.grece autem vocatur deuteronomium.i.secundatio legis.

אלעלה Eleale.Dei ascẽsio:siue dei holocaustum.

אלחנן Eleanan.Dei gr̃a:siue dei mĩa:aut dei donũ.heb.elchanan.

אלעזר Eleazar.Dei adiutorium:siue dei atrium.

Eleazarus.Idem.

élech.Portio:siue pars:aut lenitas. חלק

Elechite.Idem.p.n.

Electa.Latinum est:& grece idem significat.

éleph. Mũdus.i.orbis:vel mustela:aut syriace rubigo.heb. éled. חלד

Ellel.Laudans:siue lucifer:aut stultitia. הלל

Eleutherus.Liber vel ingenuus.G. ἐλεύθερος.

Elphaal.Dei opus:vel dei operatio. אלפעל

Elphéleth.Deus liberationis:siue deus meus expellens. אליפלט

Eli.Deus meus. אלי

Eliab.Deus meus pater:siue deus patris. אליאב

Eliaba.Deus absconditus:siue deus dilectionis. אליחבה

Eliachim. Dei resurrectio aut affirmatio:siue deus resurrectionis vel firmitatis:aut deus vindicans. אליקים

Eliada.Dei sciẽtia:vel dei cognitio. אלידע

Eliadam.Idem.heb.eliada.

Eliade.Idem.

Eliam.Dei populus. אליעם

Elias.De⁹ dominus:aut fortis dominus. אליהו

Eliasaph.De⁹ augẽs:vel de⁹ augmẽtationis:aut de⁹ finiẽs. אליסף

Eliasib.Deus conuersionis:aut dei sessio vel habitatio:siue dei insuflatio. אלישיב

Eliasub.Idem.

Eliátha.Deus meus tu:aut deus meus venit. אל אתה

Elibaa.Deus absconditus:siue dei dilectio.heb.eliaba. אל יחבה

Elica.Dei pellicanus:aut fortis vomitus. אליקא

Elici.Nigri:aut circũuoluti:vel retorti.G. ἕλικοι.

Elida.Dei scientia:vel dei cognitio. אלידע

Eliel.Deus meus deus:vel dei fortitudo:siue dei potentia. אליאל

Eliézer.Dei adiutorium:siue dei atrium. אל עזר

Eliphal.Dei miraculum:vel dei iudicium. אל פל

Eliphálech.De⁹ liberationis:siue de⁹ meus expellens.heb. eliphálet. אליפלט

Elipháleth.Idem.

Eliphalu.Deus mirabilis:siue deus iudicii. אל פלהו

Eliphaz.Dei nisus vel conatus:aut dei aurum obrizũ. אליפז

Eliphéleth.Deus liberationis:siue deus meus expellens. אליפלט

Elim.Arietes:aut fortes:vel cerui:siue valles. אלים

Elymaida.Panicea:a panico qđ est genus seminis.G. ἐλυμαίς.

Elymas.Magus:siue corruptor:vel perniciosus.G. ἐλύμας.

Eliméleech.Deus meus rex:aut dei consilium. אלימלך

Elioenái. Ad ipsum oculi mei:siue ad ipsum fõtes mei:aut ad ipsum afflictio vel paupertas. אליועני

Elioenai.1.Paralipo.26.& Esd.8.interpretatur Ad dominum oculi mei:aut deus ipse oculorum meorum. אליהועני

Eliopolis. In hebreo est on:quod interpretatur dolor: vel fortitudo:aut tristitia: grece verò eliopolis interpretatur solis ciuitas. ἡλιόπολις און

Elioreph.Dei hyems:aut deus iuuẽtutis: siue forte opprobrium:aut ex hebreo & syro:deus acuminis. אליחרף

Elisa.Deus est:aut dei agnus:siue deus cõmodans. אל שה

Elisabeth.De⁹ iuramẽti vel saturitatis:siue dei septenariũ. אלישבע

Elisaphan. Deus aquilonis: siue de⁹ abscõditus:aut de⁹ speculator. אלצפן

Elisaphat.Deus iudicans. אלישפט

Elisama.Deus exauditionis:siue dei exauditio. אלישמע

Eliseus.Dei salus;vel deus saluans. אלישע

Elisu.Idem.heb.elisua.

Elisua.Idem.

Elisua.1. Paralipo.3.interpretatur Deus exauditionis: vel dei exauditio.heb.elisama. אלישמע

Elisur. Dei fortitudo: siue dei petra: aut dei plasmatio vel colligatio. אליצור

Eliud. Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel confessio.D.

Elméleth.Dei regnum vel dei consilium.heb.elméleech. אלמלך

Elmodad.Dei mensura:aut atrium dilecti. אלמודד

עַלְמֹדִּבְ לָתַיִם Elmondeblatáim. Duo noīa sunt Elmon quod interpretatur occultatio: siue adolescentia: aut seculū: vel contēptus Deblataím palathe.i.masse de ficibus compacte.

אֶלְנַעַם Elnaem. Dei pulchritudo: siue deus mouens eos.

Elnaen. Idem. heb. elnaem.

אֶלְנָתָן Elnathan. Deus dedit: siue dei donum.

Eloi. Deus meus.

אֵילוֹן Elon. Illex vel quercus: seu fortis: aut ceruus.

חַלּוֹן Elon. Nu.z.& Hiere.48. interpretatur Fenestra: vel pphanatio: siue dolor: vel infirmitas.

חֶלְקַת Elrath. Portio siue pars: aut lenitas. heb. elchath.

אֶלְתּוֹלַד Eltholad. Dei generatio.

אֱלוּל Elul. Vlulatus: siue pernoctatio.

בּוּל Elul.3.Reg.6. Germen: aut defluēs: siue vetustas. heb. bul.

אֶלְזָבָד Elzebad. Dei dotatio.

זִיף Elziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. ziph.

Emalchuel. Rex deus aut regnum dei: vel nuncius dei. D.

הֵימָם Emam. Turbatio eorum: aut tumultus eorum.

הֵימָן Eman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.

עִמָּנוּאֵל Emánuel. Nobiscum deus.

חֵמַת Emath. Ira: vel indignatio: aut calor: siue murus: aut vter: vel lagena.

מֵאָה Emath. Nee.12. interpretatur Centum. heb mea.

חֲמָתִי Ematheus. Iratus: siue indignatus: aut calidus: siue muratus: aut vter: vel lagena.

Emaus. Timens consilium: vel matris aut gētis consilium: seu populus abiectus. D.

אֹמֵר Emer. Dicens: siue loquens: vel exaltatio: au syriace agnus.

Emmer. Idem.

אֵימִים Emim. Timores: aut terribiles: vel populi: siue insula aq̄rū.

חֲמוֹר Emor. Asinus: siue lutū: aut vinosus: vel syriace grauis: aut ponderosus

Emmor. Idem.

עָמְרִי Emri. Manipulus meus: au seruitus: vel gomor genus mensure capiens decimam partem ephi.

עֲנָק Enach. Gigas: aut torques vel monile: siue oneratus.

Enachim. Idem. p.n.

עֵין חַדָּה Enada. Oculus acutus vel letus: aut fons acuminis vel leticie: siue ex syro & hebreo fons vel oculus vnus siue nouus.

חֵנָדָד Ennada. Nee.3. interpretatur Gratia vel misericordia dilecti. heb. enadad.

Enadab. Idem. heb. enadad.

עֵינָם Enaím. Fons: vel oculus eorum.

Enam. Nubes vel fons eorum: aut oculus eorum. D.

עֵינָן Enan. Nubes: vel augurium: siue fons aut oculus earum.

ἐγκαίνια. Encenia. Renouatio: vel dedicatio. i. festum pro renouatione vel dedicatione templi. G.

עֵין דּוֹר Endor. Fons siue oculus generationis vel habitationis.

Αἰνέας. Eneas. Laudatus. G.

חֵנָדָד Enebad. Gratia vel misericordia dilecti. heb. enedad.

עֵין גֶּדִי Engaddi. Fōs siue oculus hedi vel felicitatis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus incisionis vel scissure.

עֵין עֶגְלַיִם Engallím. Fons siue oculus vitulorum vel curuum aut rotunditatum.

עֵין גַּנִּים Enganní. Fons hortorum: siue oculus protectionum. heb. engannim.

Engannim. Idem.

חֲנוֹךְ Enoch. Dedicatus: vel disciplinat⁹: aut morigeratus.

Enochite. Idem. p.n.

עֵינוֹן Enon. Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium.

הִנָּם Ennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens eos: vel contristans eos. heb. ennom.

אֱנוֹשׁ Enos. Homo vel vir: siue oblitus: aut desperat⁹.

Ensémes. Fons siue oculus solis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus ministerii vel famulatus. עֵין שֶׁמֶשׁ

Epaphras. Spumans. G. Ἐπαφρᾶς

Epaphroditus. Venustus: siue iocundus. G. Ἐπαφρόδιτος.

Epicurei. Adiutores: siue auxiliatores. G. Ἐπικούρειοι.

Epinicion. Canticum victorie. G. Ἐπινίκιον.

Erastus. Amabilis. G. Ἔραστος.

Erem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum. s. deo. חֵרֶם

Erioch. Longus: aut procerus: siue sacietas vel ebrietas tua aut leo tuus. D.

Esaan. Innixus: vel sustentatus: siue ignis afflictionis vel responsionis. אֶשְׁעָן

Esaia. Salus domini. יְשַׁעְיָה

Esaias. Idem.

Esamari. Custos vel custodia. heb. iesamari. יִשְׁמְרַי

Esau. Faciens: vel operans: aut tinea eius. עֵשָׂו

Esbáal. Ignis idoli: siue ignis dominantis aut subiicientis vel possidentis. אֶשְׁבַּעַל

Esbon. Festinans intelligere: siue festinans edificare. אֶצְבֹּן

Escarioth. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiōis vel mortis. D.

Escariothes. Idem.

Escariotis. Idem.

Eschol. Botrus: siue orbatio: aut ignis omnis. אֶשְׁכֹּל

Esdras. Adiutor: siue atrium. heb. ezras. עֶזְרָא

Esdrelon. Adiutorium fortitudinis: vel quercus auxilii. D.

Esdrin. Adiutorium. D.

Eseban. Ignis filii vel edificantis aut intelligentis. אֶשְׁבָּן

Esebon. Numerus: siue cogitatio: aut festinans intelligere vel edificare. חֶשְׁבּוֹן

Esebon. Gen̄. 46. Festinatio filii: aut festinatio intelligentis vel edificantis. אֶצְבֹּן

Ésech. Violentia: siue calumnia. עֵשֶׂק

Ésel. Ambulans: siue vilificans: aut stillans. heb. ézel. אָזֵל

Eser. Cellarium: siue thesaurus: aut angustians. אֵצֶר

Éser. 1. Paralipo. 4. Adiutorium: siue atrium. heb. ézer. עֵזֶר

Esphátha. Cōgregatio: siue collectio: aut cōsumās vl̄ finiēs. אַסְפָּתָא

Esmona. Festinatio numerationis vel muneris: aut festinatio preparatiōis: vel legatio. i. ambasiata. חַשְׁמֹנָה

Esna. Mutatio: siue dormitatio: aut iteratio vel secundatio. אֶשְׁנָה

Esrael. Adiutorium dei: siue atrium dei. heb. ezrael. עֲזַרְאֵל

Esrái. Atrium: siue fenū. חֶצְרַי

Esriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei. אַשְׂרִיאֵל

Esrom. Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenum. heb. esron. חֶצְרוֹן

Esronite. Idem. p.n. heb. esronite.

Esthama. Exauditio: vel mulieris vterus. אֶשְׁתְּמֹעַ

Esthamo. Idem.

Estaol. Postulatus: aut mulier fortis: vl̄ ignis laboris. אֶשְׁתָּאֹל

Estaolite. Idem. p.n.

Esthemo. Exauditus: vel mulieris vterus. אֶשְׁתְּמֹעַ

Esthon. Vxor eius: aut ignis donū. אֶשְׁתּוֹן

Ethái. Robustus: siue signū meū: aut vomer: vel aduentus. אִתַּי

Ethaia. Frater domini. heb. echaia. אֲחִיָּה

Ethalon. Contritio mansionis: aut formidabilis mansio: siue iuolutio eius. חֶתְלֹן

Etham. Fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum. heb. ethan. אֵיתָן

Etham. Exo.13. & Nu.33. Fortitudo eorum: aut vomer vel aduentus eorum: siue signum eorum. אֵתָם

Etham. Iudi.15. & 1. Paralipo. 4. a. vbi dicitur. Ista quoqȝ stirps etham. & in eo. e. & 2. Paralip. 11. Auis eorū: siue iuolutio eorū: vel calamus eorum: aut syriace cōsiliū eorum. עֵיטָם

אֵיתָן Ethan. fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum.

אֶתְנָן Ethan. 1. Paralip. 4. a. ibi Isaar & ethan: interpretatur Donū: aut merces: vel signū filii: aut aduētus filii. heb. ethnā.

עָנִי Ethanni. Afflictus: vel paup: siue respondens. heb. hanni.

אִתִּיאֵל Etheel. Mecū de⁹: siue signū dei: aut aduēt⁹ vel vomer dei

חִתִּי Ethei. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.

עַתַּי Ethei. 1. Paralip. 2. Hora mea vel tempus meum.

עֶתֶר Ether. Oratio: siue deprecatio.

חֵת Ethe⁹. Cōfract⁹ vl̄ formidās: aut stupēs: vl̄ syriace descēdēs

עַתַּי Ethi. Hora vel tempus meum.

תִּילוֹן Ethilon. Murmuratio: siue aceruus eius: aut suspensio ei⁹ heb. thilon.

חִתִּים Ethim. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.

כּוּשׁ Ethiopia. In hebreo dr̄ chus: & iterp̄tatur nigra vel nigredo. Ethiopia aūt in greco ardorē vel incendium signat.

כּוּשִׁי Ethiops. In hebreo dicitur chusi: & interpretatur niger. ethiops aūt in greco ardentem vel incensum significat.

Ethiopes. Idem. p.n.

צִיִּים Ethiopes. p̄s. 71. & 73. In hebreo est siim: & interpretatur Siccitates: aut naues vel trieres: siue demones.

כּוּשִׁית Ethiopissa. In hebreo dicitur chusith: & interpretatur nigra. grece vero ardentem vel incensam significat.

חַוָּה Eua. Viua: vel viuens.

Εὔβουλος Eubolus. Prudens: aut bene consulens. G

Εὐωδία. Euchodia. In greco est euodia: & iterpretatur Bonus odor vel bene olens. G.

חִוִּי Euei. Viuētes: aut loquētes: vel nūciātes: aūt syriace colubri

עַוִּים Euei. Deut. 2. & Ios. 13. & 4. Reg. 17. interpretatur iniqui siue puersi

Εὐεργέτης Euergetes. Benefactor: siue beneficus. G.

חִוִּי Eueus. Viu⁹: aut loquēs: vel nunciās: aut syriace coluber.

פְּרָת Euphrates. Frugifer: siue fructificans: aut crescens.

אֶפְרָתִי Euphrateus. Frugifer: siue fructificans: aut incineratus. heb. ephrateus.

אֱוִי Eui. Ve: aut desiderans: vel desiderium meum.

חֲוִילָה Euila. Dolens: siue parturiens: aut loquens illi: siue annuncians illi.

Euilath. Idem. heb. euila.

אֱוִיל מְרֹדַךְ Euilmerodach. Stulti amaritudinem conterens: aut stultus amare contritus.

Εὐμενής. Eumenis. Mitis: siue beniuolus. G.

Εὐνίκη. Eunice. Bona victoria. G.

Εὐπάτρος Eupater. Bonus pater. G.

Εὐπάτρος Eupator. Idem. G.

Εὐπόλεμος Eupolemus. Bene pugnans vel bonus pugnator. G.

Euthicus. Felix: aut bene fortunatus. G.

Εὔτυχος Exul. Arcturus nomē stelle: siue stultitia: aut ilia. heb. chesil

כְּסִיל עַזְגָּד Ezeab. fortitudo felicitatis: siue fortis accinctus: aut ex hebreo & syro fortis concisio. heb. ezgad.

חִזְקִי Ezeci. Fortis: siue apprehendens.

חִזְקִיָּהוּ Ezechias. Fortitudo dn̄i: siue apprehensio dn̄i.

יְחֶזְקֵאל Ezechiel. fortitudo dei: siue apprehensio dei.

יַחֲזִיאֵל Ezechiel. Esd. 8. interp̄tatur. Vidēs deū. heb. iezīel.

אֵזֶל Ezel. Ambulatio: siue vilificatio: aut stillatio.

אֲצַלְיָהוּ Ezelias. Liberās vel reseruans dn̄s: aut prope dn̄m.

עֵזֶר Ezer. Adiutorium: siue atrium.

הַקָּטָן Ezethan. Paruus: siue minimus. heb. ecethan.

יְזִיָּה Ezia. Distillatio vel aspersio domini,

עֻזִּיאֵל Eziel. fortitudo dei: siue hircus dei.

עַזְרִיאֵל Eziel. 1. Paralip. 27. c. auxiliū dei: siue atriū dei. heb. ezriel

חֶזְיוֹן Ezion. Visio: vel prophetia.

חֲזִיר Ezir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.

עֶזְרָא Ezra. Adiutorium: siue atrium.

אֶזְרָחִי Ezraites. Indigena: siue orientalis.

Ezrel. Adiutorium dei: siue atrium dei. עֲזַרְאֵל

Ezri. Adiutorium: siue atrium. עֶזְרִי

Ezricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: siue atrium resurgentis vel vindicantis. עַזְרִיקָם

Ezriel. Auxilium dei: siue atrium dei. עַזְרִאֵל

Ezro. Atrium aut fenum eius חֶצְרוֹ

De incipientibus a littera. f.

FAcee. Aperiens. פֶּקַח

Faceia. Aperiens dominus. פְּקַחְיָה

Fadaia. Redemptio domini. פְּדָיָה

Fadaia. 4. Regum. 22. Interpretatur testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini. heb. adaia. עֲדָיָה

Fadassur. Redemptor fortis: vel redimens petra: aut redemptio plasmationis vel colligationis. φοίβη. פְּדָהצוּר

Fadon. Redēptio ei⁹: aut syriace iugum vel iuga. s. boum. פָּדוֹן

Falaia. Miraculum domini: siue occultum domini. פְּלָאיָה

Falcam. Fragmen: vel frustum: aut scissura: vel syriace obsequium. heb. falea. פִּלְחָא

Fálech. Diuisio. heb. fáleg. פֶּלֶג

Fálech. 1. Paralipo. 2. e. interpretatur ruina: vel iudicatio. heb. fáleth. פֶּלֶת

Fálech. 1. Paralip. 2. f. interpretatur Liberatio: siue expulsio. heb. fálet. פֶּלֶט

Falel. Cogitans: siue orans: aut iudicans פָּלָל

Falleth. Liberatio siue expulsio. פֶּלֶט

Falonites. Cadens: siue ocultus. פְּלוֹנִי

Falti. Liberatio: siue expulsio. פַּלְטִי

Faltias. Liberatio dn̄i: aut expulsio domini. פְּלַטְיָה

Faltiel. Liberatio dei: aut expulsio dei. פַּלְטִיאֵל

Fallu. Mirabilis: aut occultus. פַּלּוּא

Falluite. Idem. p.n.

Fanuel. Videns deum: siue facies dei. פְּנוּאֵל

Fara. Frugifer: vel fructificans: aut crescens: siue vacca פָּרָה

Farái. Hiatus: siue apertio. פַּעֲרַי

Faram. Onager eorum: vel ferocitas eorum: aut fructificatio matris: vel taurus matris. פִּרְאָם

Faran. pulchritudo: siue laus: aut gloriatio: vel propagies. פָּארָן

Farao. Dissipans: siue discooperiens aut nudans: vel syriace vindicans. פַּרְעֹה

Faraónechao. Dissipans siue discooperiens aut nudās clauum vel percussum: aut ex syro & hebreo vindicans clauum vel percussum. פַּרְעֹה נְכוֹ

Farathon. Dissipatio vel ruptura aut denudatio eius: vel syriace vindicta eius. פִּרְעָתוֹן

Farathonites. Idem.

Fáres. Diuisio. פֶּרֶץ

Fáres. 1. Paralip. 7. Interpretatur Eques: aut diuidens: siue exponens: vel declarans. פֶּרֶשׁ

Fares. Esd. 2. & 8. Pulex: vl̄ culex: siue fruct⁹ tiee. heb. faros פַּרְעֹשׁ

Farelite. Diuisi. פַּרְצִי

Farfar. Cōminut⁹: aut fructificatio fruct⁹: siue taurus tauri. פַּרְפַּר

Farisei. Diuisi. D.

Fariseus. Diuisus. D.

Farnath. Taurus percutiens vel percussus aut contussus: siue fructificatio aromatum. heb. farnach. פַּרְנָךְ

Faros. Pulex: vel culex: aut fructus tinee. פַּרְעֹשׁ

Farsandáthan. Reuelatio menstrui vel commotionis: siue: aut equitis commotio: siue stercus menstruorum vel cōmotionis eius. heb. farsandátha. פַּרְשַׁנְדָּתָא

Faria. Floridus: aut syriace volans. פָּרוּחַ

Faruda. Separatio: vel dispersio. פְּרוּדָא

פַּרְוָרִים Farurim. Lebetes: siue suburbana.
פֶּסַח Fase. Transitus: siue claudicatio.
Fasea. Idem.
Faselida. Trāsit⁹ vel claudicatio natiuitatis vel gr̄atiōis. D.
Faseron. Os canticum: siue os planum. D.
פִּסְפָּה Fassa. Diminutio oris: vel os diminutum.
פִּסְגָּה Fasga. Collis: siue altitudo: aut munitio.
פַּשְׁחוּר Fassor. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
Fassur. Idem.
פְּתַחְיָה Fataia. Porta domini: siue aperiens dominus.
פְּתוּאֵל Fatuel. Buccella dei: siue persuasio dei: aut dilatatio dei.
פַּתְרֻם Fatures. Buccella roris: aut persuasio vel dilatatio ruine vel distillatiōis
פָּעוּ Fau. Vlulans: aut gemens: vel apparens.
Fe. Os ab ore: aut hic: scilicet aduerbium loci. D.
φοίβη. Feben. Lucida: vel pura. G.
פְּדָאֵל Fedael. Redemptio dei.
פַּגְעִיאֵל Fegiel. Obuiatio dei: siue deprecatio dei.
פִּלְדָּשׁ Feldas. Ruina triture: aut iudicium triture.
פְּלָאיָה Felcia. Miraculum domini: siue occultum domini.
פְּלָלְיָה Felcia. Nee. 11. Cogitans dominum: aut orans dominum: siue iudicium domini. heb. Felelia.
פֶּלֶת Feleth. Ruina: siue iudicatio.
Felethi. Idem.
רֵעִי Felethi. 3. Reg. 1. In hebreo est rei: & interpretatur associantes: siue pastores: vel amici.
רָצִים Felethi. 4. Reg. 11. In hebreo ē rasim: & iterp̄tatur cursores
Felix. Latinum est.
פְּלוֹנִי Felonites. Cadens: siue occultus.
פַּלְטִי Felti. Liberatio: vel expulsio.
פְּלַטְיָה Feltia. Liberatio domini: aut expulsio domini.
Feltias. Idem.
פְּנִנָּה Fenenna. Gemma: siue facies nostra.
φοινικίς. Fenicis. Rubea: vel purpurea: aut palma. s. arbor. G.
Fenicis. Gen̄. 14. Non est in hebreo.
פְּרִזִּי Ferezei. Rurales. idest habitantes in villis absq; muro.
Ferezeus. Idem. s. n.
פַּרְעֹשׁ Feros. Pulex: vel culex: siue fructus tinee.
פֶּסַח Fesse. Transitus: siue claudicatio.
Festus. Latinum est.
פַּשְׁחוּר Fessur. Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum: aut expandens foramen vel albedinem.
פַּחַת מוֹאָב Fethmoab. Dux moab: vel dux ex patre: siue fouea ex patre.
פַּתְרֻם Fethros. Buccella roris: aut p̄suasio vel dilatatio ruine vel distillationis.
Fetrusim. Idem. p. n.
פִּי הַחִירֹת Fiaroth. Os vel labium libertatis: aut os sculptum: ab ore non ab osse.
פִּיכֹל Ficol. Os oīum. i. ois lingua: aut oris p̄fectio vel cōsumatio
φιλαδελφία Filadelphia. Amor fratris vel fraternitatis. G.
φίλαρχος Filarches. Amator principis. G.
φιλήμων. Filemon. Deosculans. G.
φίλητος. Filetus. Amabilis. G.
φύγελλος Filetus. Secunda ad Timotheum. 1. d. In greco est sygellus: & interpretatur fugitiuus. G.
φιλιππήσιοι Filippenses. Bellicosi: siue amatores equorum. G.
φίλιππις. Filippis. Bellicosa: siue amatrix equorum. G.
φίλιππος. Filippus: Bellicosus: vel amator equorum. G.
פְּלֶשֶׁת Filistea. Consperſa. s. cinere vel puluere: siue ruina apposita: vel ruina duplex: seu ruine potius: vel cecidit bibens.
פְּלִשְׁתִּים Filistei. Consperſi. s. cinere vel puluere: aut ruine apposite: vel ruine duplices: siue ruine pot⁹: aut ceciderūt bibētes
פְּלִשְׁתִּי Filisteus. Idem. s. n.
Filistiim. Idem. p. n.

Filistini. Idem.
Filologus. Amator litterarum: vel amator verbi. G. φιλόλογος
Filometor. Amator matris. G. φιλόμη τορος.
Finees. Aspect⁹ vel facies cōfidētie vel protectionis. פִּינְחָס
Finon. Gemma: siue aspiciens: aut os eternitatis: vel os filii aut ex hebreo & syro os piscis: ab ore non ab osse. פִּינֹן
Finon. Nu. 33. Gemma: siue aspiciens. heb. funon. פּוּנֹן
Fison. Oris mutatio: siue multitudo: aut extensio. פִּישׁוֹן
Fiton. Bucella eorum: aut oris consumatio: siue persuasio vel dilatatio eorum. heb. fitom. פִּתֹם
Fiton. 1. Paralip. 8. & 9. Buccella eius: aut persuasio vel dilatatio eius: vel oris donum. פִּיתוֹן
Flegon. Comburens: siue ardens. G. φλέγων.
Focereth. Oris exterminatio: vel oris concisio. פֹּכֶרֶת
Fogor. Hiatus: siue apertio. פְּעוֹר
Follathi. Opera mea: siue opus meū. פְּעֻלְּתַי
Foratha. fructificatio: siue multiplicatio: aut fortilegus. פּוֹרָתָא
Fortunatus. Latinum est.
Fosech. Fragmentum tuum: siue diminutio tua. פִּסֵּךְ
Fou. Vlulans: aut gemens: siue apparens. פָּעוּ
Frygia. Sicca: vel ardens. G. φρυγία.
Fryx. Siccus: vel ardens. G. φρύξ.
Fua. Hic aduerbium loci: aut os ab ore. פֹּה
Fua. Exo. 1. Gemens vel vlulans: aut apparens. פּוּעָה
Fua. Iudi. 10. & 1. Paralip. 7. Angulus: aut coma. פּוּאָה
Fuaite. Aspiciens: vel facies mea. heb. funite. פּוּנִי
Ful. Ruina: aut faba. פּוּל
Funiel. Videns deum: siue aspiciens deum. heb. fanuel. פְּנוּאֵל
Fur. Sors. פּוּר
Furim. Sortes. פּוּרִים
Fut. Aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis. פּוּט
Futhiel. Aphrica dei: vel ex syro & hebreo pinguedo dei. פּוּטִיאֵל
Futiphar. Ex syro & hebreo pinguedinē dissipans: vel pinguedinis denudatio: aut syriace pinguedinis vindicta. פּוֹטִיפַר

De incipientibus a littera. g.

Gabathites. Collis: siue calix: aut excelsa hora. heb. gabaathites. גִּבְעָתִי
Gaad. cōfract⁹: aut formidās: vl̄ syriace descēdēs. heb. iaath יַחַת
Gaal. Abiectio: siue abominatio. גַּעַל
Gaam. Tempestas: vel commotio. heb. gaas. גַּעַשׁ
Gaas. Idem.
Gaaz. Idem. heb. gaas.
Gaba. Collis: siue calix. גֶּבַע
Gabaa. Idem.
Gabaa. 1. Reg. 14. a. vbi dicitur sub malo granato que erat in agro gabaa: in hebreo est Migron: & interpretatur de gutture: aut timor siue horreum eius. מִגְרוֹן
Gabaad. Collis: aut calix: siue excelsa hora. heb. gabaath. גִּבְעַת
Gabaath. Idem.
Gibae. Collis: aut calix. גִּבְעָא
Gabaon. Collis: vel calix: aut dorsū vel eleuatio iniquitatis גִּבְעוֹן
Gabaonite. Idem. p. n. גִּבְעֹנִים
Gabaonites. Idem. s. n.
Gabatha. Eminens: vel excelsum. grece dicitur lithostratos quod interpretatur lapidibus stratus: & erat locus vel stratum lapideum eminens. D.
Gabathon. Dorsum vel eleuatio eius: aut palpebre eius: siue excelsum donum. גִּבְּתוֹן
Gabec. Collis: aut calix. גֶּבַע
Gabelus. Terminus: vel limes: aut confinium. D.
Gaber. Vir: aut virilis vel fortis: aut syriace gall⁹ gallinace⁹ גֶּבֶר

גּוּר Gaber. 4. Regum. 9. Catulus: siue habitatio: aut collectio: vel timor. heb. gur.
גֵּבִים Gabin. Cisterne: aut locuste: siue altitudines. heb. gabim.
גַּבְרִיאֵל Gabriel. Vir deus: aut fortitudo dei: vel fortis meus deus.
גָּד Gad. Felix: vel accinctus.
גִּדֵּל Gaddel. Magnus: siue magnitudo: aut fimbria.
גָּדֵר Gader. Murus: siue maceria vel sepes
Gaderothites. Idem.
גַּדְגָּד Gadgad. Felicitas felicitatis: aut accinctus exercitus.
גַּדִּי Gadi. Hedus: siue felix: aut accinctus: vel syriace incisus.
Gaddi. Idem.
יַדִיעֵאל Gadihel. Scientia dei. heb. iadihel.
גְּדֵרוֹת Gadiroth. Muri: siue macerie vel sepes.
Gaddis. Aceru⁹: vel cōgeries: siue felix vel accinct⁹ vir. D.
גָּדִי Gadite. De gad: quod interpretatur felix: vel accinctus.
גָּדוֹר Gador. Murus: siue maceria aut sepes.
גָּחַר Gaer. Exitus caloris vel ire.
Gaius. Latinum est: & interpretatur dn̄s ex lingua latina prisca. grece vero terrenū aut gloriantem significat
גִּלְעָד Galaad. Aceruus testimonii.
Galaadite. Idem. plu. nu.
Galaadites. Idem. s. n.
Galaaditim. Idem.
Galaaditis. Idem.
גָּלָל Galal. Rota: siue reuolutio: aut confinium: vel marmor.
Galalai. Idem.
γαλάκται. Galate. Lactantes: vel lactei. G.
γαλατία. Galatia. Lactans: vel lactea. G.
גִּלְגָּל Galgal. Rota: siue reuolutio: aut aceruus aceruī: vel reuolutio aceruī.
Galgala. Idem.
Galgalis. Idem.
גָּלִיל Galilea. Volubilis: siue volutabilis: aut rota.
גְּלִילוֹת Galilea. Iosu. 13. Idem. p. n. heb. galiloth.
Galilei. Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes.
Galileus. Idem. s. n.
גַּלִּים Gallim. Coaceruantes: siue transmigrantes: vel reuoluentes: aut discooperientes.
אֶגְלַיִם Gallim. Esa. 15. Gutte: aut gutta maris: siue coaceruātes: vel transmigrantes: aut reuoluentes. heb. agallim.
γαλλίων. Gallion. Lactans: vel lacteus. G.
גְּמַרְיָה Gamalias. Consumatio domini: siue consumptio domini. heb. gamarias.
גַּמְלִיאֵל Gamaliel. Retributio dei: aut camel⁹ dei: siue ablactat⁹ dei.
גְּמַרְיָה Gamarias. Consumatio domini: aut consumptio domini
גָּמוּל Gamul. Retributio: siue ablactatio.
גִּמְזוֹ Ganzo. Etiam iste: aut scirpus vel iuncus iste. heb. gamzo.
גֹּחַת Gaon. Educens eos: siue exit⁹ eorū: aut exit⁹ caloris. heb. gaam.
גָּרֵב Gareb. Scabies: aut syriace hydria.
גַּרְזִים Garzim. Secures: vel scissores.
גַּרְמִי Garmi. Osseus. vel ossa: aut peregrinationis aqua: vel syriace causa mea.
גִּשְׁפָּא Gaspha. Appropinquatio oris: siue accedens huc.
גַּעְתָּם Gatham. Tactus eorum: vel mugitus eorum: aut mugitus perfecti vel simplicis.
גּוֹלָן Gaulon. Transmigratio eorum: vel reuolutio eorum: aut ex syro & hebreo intus manens.
עַזָּה Gaza. Fortis: aut capra.
גִּזְבָּר Gazabar. Thesaurarius.
גִּזְרָה Gazara. Prescissio: siue diuisio: aut sententia.
Gazaris. Idem. D.
עַזִּים Gazei. Fortes: aut capre: vel hirci.
גָּזָם Gazem. Eruca: siue vellus eorum: aut transitus eorū: siue tondens eos.
Gazenses. Fortes: aut capre: vel hirci. D.

Gazer. Prescissio: siue diuisio: aut sententia. גֶּזֶר
Gazer. Iosu. 13. & 1. Paralip. 26. Auxiliū: siue auxiliator. heb. iazer. ex perfico & greco. יַעְזֵר
Gazophylaciū. Vbi gaza. i. thesauri templi seruabantur ex persico & greco.
Geba. Collis: aut calix: siue vas. גֶּבַע
Gebai. Dorsum: siue eleuatio: aut cisterna: siue locusta: vel syriace exactor. גֵּבַי
Gebal. Terminus vel limes. גְּבַל
Gebar. vir: aut virilis: siue fortis: vl̄ syriace gall⁹ gallinace⁹ גֶּבֶר
Gebellem. Vallis salinarū vel nautarū. heb. gemelle. גֵּיא מֶלַח
Gebeth. Collis: aut calix: siue excelsa hora. גִּבְעַת
Gebethon. Dorsum siue eleuatio eius: aut palpebre eius: siue excelsum donum. גִּבְּתוֹן
Gebneel. Edificatio dei: siue intelligentia dei: aut filiatio dei. heb. iebneel. יַבְנְאֵל
Geddel. Magnus: siue magnitudo: aut fimbria. גִּדֵּל
Gedeon. Conterens vel confringens: aut ex syro & hebreo abscissio iniquitatis. גִּדְעוֹן
Gedera. Murus: siue maceria: aut sepes גְּדֵרָה
Gederites. Idem.
Gederothaim. Idem. plu. nu. גְּדֵרֹתַיִם
Geddiel. Hedus dei: siue felicitatis deus: aut accinctionis vl̄ expeditionis deus. גַּדִּיאֵל
Gedor. Murus: siue maceria: aut sepes. גְּדוֹר
Gedur. Idem.
Gehenna. Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. D.
Gehennon. Vallis deciplēs vel cōtristās eos: siue vallis diuitiarū suarum: aut syriace infernus. heb. gehennom. גֵּיהִנֹּם
Gelboe. Reuolutio inuestigationis vel scrutationis: aut aceruus tumoris vel inflationis: aut ex hebreo & syro reuoluens deprecationem. גִּלְבֹּעַ
Geldeti. Magnitudo: aut fimbria. heb. gedleti. גִּדַּלְתִּי
Gelonites. Exultans: siue reuoluens: vel transmigrans: aut reuelans vel detegens. גִּלוֹנִי
Gemali. Retributio vel merces: aut ablactatus: vel camelus גְּמַלִּי
Gemineus. Dextera vel dexter. heb. iemineus. יְמִינִי
Gemini. Idem. heb. iemini.
Gemneus. Dexter. D.
Genebath. Furtiua: vel furtum: aut protectio vel hort⁹ filie גְּנֻבַת
Genesar. Hortus principis: vel protectio principis. D.
Genesar. Math. 14. In greco genesareth: & hebraice iterp̄tatur hort⁹ aut p̄tectio pricipis: siue hortus vel protectio ministrantis. D.
Genesareth. Idem. D.
Genthon. Hortus vel viridarium aut protectio eius. גִּנְּתוֹן
Geon. Pectus: siue eductio: aut exitus: siue vallis gratie vel mansionis. גִּיחוֹן
Gera. Ruminatio: siue pegrinatio: aut certatio vel cōflictus גֵּרָא
Gerara. Peregrinatio: vel certatio: aut conflictus. גְּרָרָה
Geraris. Idem.
Geraseni. In greco gergeseni: & hebraice interp̄tatur peregrinatiōi siue cōflictui aut ruminatiōi appropinquātes. D.
Geraseni. Marci. 5. a. & Luce. 8. In greco gadarēi & hebraice interp̄tatur septi: vel murati. D.
Gerreni. Incole: siue pegrini: aut certātes: vel cōfligētes. D
Gergesei. Peregrinationi vel cōflictui aut ruminationi appropinquantes גִּרְגָּשִׁי
Gerseus. Idem. s. n.
Gersan. Aduena ibi: siue peregrinus noiat⁹. heb. gersam. גֵּרְשֹׁם
Gersephatia. Non est in hebreo.
Gerson. Exilium eius: vel peregrini mutatio. גֵּרְשׁוֹן
Gerson. 1. Paralip. 15. & Esd. 8. Aduena ibi: siue peregrin⁹ nominatus. heb. gersom. גֵּרְשֹׁם
Gersonni. Exul: vel peregrini mutatio. גֵּרְשֻׁנִּי
Gersonite. Idem.

Gersonites. Idem.
גֵצָה Gesa. Rixa: vel contentio: aut domini exitus. heb. iesa.
גֹּשֶׁן Gesan. Appropinquans: aut vallis mutationis siue eboris
גֹּשֶׁן Gessen. Appropinquatio vel approximatio (vel somni.
גְּשׁוּר Gessur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus:
גְּשׁוּרִי Gessuri. Idem. (aut pons.
אֲשׁוּרִי Gessuri. 2. Reg. 2. Beatitudo: aut intuitus: vel gressus. heb. (assuri.
גַּת Geth. Torcular.
גִּתַּיִם Gethai. Torcularia. heb. gethaim.
Gethaim. Idem.
גַּת־הַחֵפֶר Gethepher. Torcular fodiens vel explorans: siue torcular confundens aut exprobrans.
גִּתִּים Gethei. Torcularia.
חִתִּים Gethei. 4. Reg. 7. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes. heb. ethei.
יֶתֶר Gether. Vallis explorationis vel contemplationis: siue torcular explorationis: aut vallis turturis.
יֶתֶר Gether. 1. Reg. 30. & 1. Paralip. 7. Excellens: aut residuum: siue remanens: vel explorans: aut funiculus. heb. iether.
גִּתִּי Getheus. Torcular.
גַּת־רִמּוֹן Gethremmon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum.
Gethsemani. Vallis pinguissima: siue vallis olei. scribi debet gesemani. D.
גָּזֵז Gezen. Tondens: aut vellus: siue transitus. heb. gezez.
גֶּזֶר Gezer. Precissio: siue diuisio: aut sententia.
Gezeron. Precissio doloris siue fortitudinis: aut diuisio vel sententia doloris siue fortitudinis. D.
גִּזוֹנִי Gezonites. Tondens: siue transiens.
גִּרְזִי Gezre. Securis: siue scissor. heb. gerze.
גְּדֵרוֹת Gideroth. Muri: siue maceriae: aut sepes.
גֵּיחֲזִי Giezi. Vallis visionis: aut vallis pectoris.
גִּלֹה Gilo. Exultatio: siue reuolutio: vel transmigratio: aut reuelatio: vel detectio.
גִּילֹנִי Gilonites. Exultans: siue reuoluens: vel transmigrans: aut reuelans. vel detegens.
Gimel. Retributio: siue ablactatio. D.
גִּנַּת Gineth. Hortus: vel protectio.
גִּיחוֹן Gion. Pect⁹: aut eductio: ł exitus: siue vallis grē vel mãsiōis
κνίδος Gnidum. Atriplex genus herbe purgatiue vel laxatiue. G.
גֹּעָתָה Goatha. Tactus eius: aut mugitus eius.
גּוֹב Gob. Cisterna: vel locusta: aut altitudo.
גִּדַּלְתִּי Godolathi. Magnitudo: aut fimbria mea.
גְּדַלְיָהוּ Godolias. Magnitudo domini: aut fimbria domini.
גּוֹג Gog. Tectum vel solarium: siue tegulatum.
גּוֹלָן Golam. Trāsmigratio: siue reuolutio: aut ex syro & hebreo intus manens. heb. golan.
Golgotha. Caluaria. scilicet vbi sunt capita mortuorum.
גָּלְיַת Golias. Trāsmigratio: aut accumulatio: siue reuolutio: vel
Goliath. Idem. (detectio.
גֹּמֶר Gomer. Consumans vel consumens: aut deficiens.
עֹמֶר Gomor. Genus mensure. idest decima parsephi.
עֲמֹרָה Gomorra. Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.
Gomorrei. Idem.
γοργίας Gorgias. Terribilis: aut velox. G.
γορτύνη Gortinam. Faretra. G.
גֹּשֶׁן Gossem. Pluuia: aut appropiquatio eorū: vel syriace corpalis
גֹּשֶׁן Gosen. Appropinquatio: vel approximatio.
גֹּעָתָם Gothan. Tactus eorum: aut mugitus eorum: siue mugitus perfecti vel simplicis. heb. gotham.
עָתְנִיאֵל Gothoniel. Hora siue tempus meum deus.
גּוֹזָן Gozan. Tonsio: aut vellus: siue transitus: vel corpus nutriens: aut ex syro & hebreo intus nutriens.

יְוָנִים Greci. Hebraice dicitur ieuanim: & interpretatur decipientes: vel contristantes: siue cenosi: aut columbini: grece vero robusti vel fortes interpretatur.
יָוָן Grecia. In hebreo est iauan: & interpretatur decipiens: vel contristans: siue cenosa: aut columbina. grece vero robusta vel fortis interpretatur.
Grecus. Idem. masculini generis.
גְּאוּאֵל Guhel. Redemptio dei: siue exaltatio dei.
גּוּנִי Guni. Hortus: siue protegens.
Gunite. Idem.
גּוּר־בַּעַל Gurbaal. Catulus idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidētis: aut peregrinatio siue timor aut habitatio idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidentis.

De incipientibus a littera. h.

חָנָן Hanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans.
חֶבֶר Haber. Socius: aut particeps: siue incātator: aut liuor
Haberite. Idem. p. n. (do. G.
ἀνδρία Hadria. In greco andria: & iterptatur virilitas: aut fortitu
עַדְרִיאֵל Hadriel. Grex dei: aut ablatio dei: siue priuatio dei.
אַבְנֵץ Haemes. Ouum: siue cenosus: aut lineus. heb. habes.
חֻפָּם Haphan. Thalamus eorum: siue coopertura eorum: aut littus eorum. heb. hapham.
חֻפִּים Happhim. Thalami: siue cooperti: aut littus maris.
עַי Hay. Aceruus: vel coaceruatio.
עַיָּה Hay. Nee. 11. Idem. heb. haya.
אַיָּלוֹן Hayalon. Quercus vel ilex: siue fortis: aut ceruus.
אֲחִיאָם Hayan. Frater matris: aut frater gentis. heb. hayam.
אֵילוֹת Hayla. Ilices: vel quercus: aut cerue: vel fortitudines. heb. hayloth.
חֶלְאָה Hayla. 4. Reg. 18. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala.
אֵלוֹת Haylam. Ilices vel quercus: aut maledictiones: vel fortitudines. heb. haloth.
חֶלְאָה Haylam. 4. Reg. 17. Dolor vel infirmitas maxille: siue principium humiditatis vel teneritudinis. heb. hala.
אֵילוֹת Haylath. Ilices vel quercus: aut cerue: vel fortitudines.
אַיָּלוֹן Haylon. Ilex vel quercus: siue fortis: aut ceruus.
אֲחִימָן Hayman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater
אֶחָיו Hayo. Frater eius. (meus quid.
עֵין־שֶׁמֶשׁ Hayrsemes. Ciuitas solis: aut ex hebreo & syro ciuitas seruicii vel ministerii.
אֲחִישַׁחַר Haysaar. Frater matutinus: aut frater niger vel nigredinis
אָלוּשׁ Halus. Commixtio vel conspersio.
חֲמֹרָן Hamaran. Asinus: vel lutum: aut vinosus.
הֲנָא Hana. Essentia: siue generatio. heb. haua.
חָנָן Hanan. Gratiosus: siue misericors: aut donans.
חֶרֶס Hares. Sol: aut testa.
חֵרֶם Harim. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum: vel consecratum. s. deo.
חֲצַר־שׁוּעָל Hasarsual. Atrium vel fenum vulpis: aut fenum semite.
עַל He. Ecce: vel ista. D.
עֵיבָל Hebal. Aceruus vetustatis: siue aceruus defluens.
עֵבֶר Heber. Transiens vel transitus: aut ira: seu pregnans: vel syriace frumentum.
חֶבֶר Heber. Gen. 46. & 1. Paralip. 4. & 7. & 8. b. vbi dicitur & ezeci & heber. iterpretatur socius aut particeps: vel adherens: siue incantator: aut liuor.
עִבְרִיָּה Hebrea. Transiens: siue irata: aut pregnans.
עִבְרִים Hebrei. transeuntes: siue irati: aut pregnantes: vel syriace
Hebreus. Idem. s. n. (frumenta.
Hebri. Idem.

חֶבְרוֹן Hebron. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incantatio: vel liuor.
עֶבְרֹנָה Hebrona. Transiens: aut irascens.
זִפְרֹנָה Hebrona. Nu. 34. ex syro & hebreo falsitas cātici vel exultationis. heb. zephrona. (tio vel liuor.
חֶבְרוֹנִי Hebroni. Societas: siue participatio: vel adhesio: aut incāta
Hebronite. Idem. plurali numero.
עֵדֶר Heder. Grex: siue defectio: aut priuatio.
אֵדֶר Heddo. Vapor aut nubes vel interitus eius.
חָצוֹר Hepher. Atrium: aut fenum. heb. hasor.
אֵלָה Hela. Ilex vel quercus: siue fortitudo: aut maledictio
עֵילָם Helam. Adolescens vel virgo. m. g. siue occult⁹: aut seculū.
חֵילָם Helam. 2. Reg. 10. Exercit⁹ mīs ł gētis siue ancille: aut dolor siue expectatio matris vel ācille aut gentis: vel sōniū.
אֵלָה Helam. 1. Paralip. 9. Ilex vel quercus: aut fortitudo: vel ma
אֶלְעָשָׂה Helasa. Dei factura. (ledictio. heb. hela.
אַיֶּלֶת Helath. Ceruа: siue fortitudo: aut ilex vel quercus.
אֶלְקָנָה Helchana. De⁹ zelotes: aut dei possessio: siue dei calamus:
אֶלְקֹשִׁי Helchesens. Dei duricies: vel serotin⁹. (vel deus nidus ei⁹.
אֶלְתְּקֵא Helchetē. ex hebreo & syro dei theca ł capsa. heb. helthece.
חִלְקִיָּה Helchias. Portio siue pars domini: aut lenitas domini.
חַכַלְיָה Helchias. nee. 1. expectās dn̄s: siue ham⁹ dn̄i. heb. hechelias
מַלְכִּיָּהוּ Helchias. Hiere. 38. Rex dn̄s: siue cōsiliū vel regnum dn̄i.
חֵלֶק Helech. Portio: siue pars: aut lenitas. (heb. melchias.
אֶלֶף Heleph. Mille: siue doctrina: aut bos. vel dux.
חֵלֹם Helem. Sōnias: aut sanas: siue expectatio eorum: aut dolor
חֶלֶץ Heles. Armatus: siue liberatus: aut nudatus. (eorum.
Helles. Idem.
אֶלְעָשָׂה Helesa. Dei factura.
Helesmoth. Secūdus liber legis: & interpretatur hec sūt nomina: quia sic incipit i hebreo. Grece aūt exodus vocatur i. exit⁹: qa i eo exit⁹ filiorū israel de egypto prio cōtietur.
חֶלֶד Heleth. Mūd⁹. i. orbis: aut mustela: vel syriace rubigo. heb. heled. (vel mortariolū.
עֵלִי Heli. Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerēs seu pila:
אֵלִיָּה Helia. Deus dominus: aut fortis dominus.
אֱלִיאָב Heliab. Deus pater: vel deus patris.
אֶלְיָקִים Heliachim. Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans.
אֱלִיעָם Heliam. Dei populus: aut deus populi.
אֵלִיָּהוּ Helias. Deus dominus: aut fortis dominus.
אֶלְדָּד Helidad. Dei dilectus: vel dei dilectio.
אֵלִים Helim. Arietes: siue fortes: vel ceruii: aut valles.
ἡλιόδωρος Heliodorus. Solis donum. G.
ἡλιόπολις אוֹן Heliopolis. Hebraice dicitur on: & interpretatur dolor: siue tristitia: aut fortitudo. Grece vero heliopolis solis ciuitas interpretatur.
אֱלִיחֹרֶף Helioreph. Dei hyems: aut deus iuuentutis: siue forte opprobrium: aut ex hebreo & syro deus acuminis.
אֱלִישָׁע Helisa. Deus est: siue dei agnus: aut deus commodans.
אֱלִישׁוּעַ Heliseus. Dei salus: vel deus saluans.
אֱלִיהוּא Heliu. Deus meus ipse: aut fortitudo ipsius.
Helmadan. Deus mensure eorū: vel deus idumēti eorū. D.
אֶלְנָתָן Helnathan. Dei donum.
אֵלוֹן Helon. Ilex: vel quercus: aut fortis.
חֵילוֹן Helon. Nu. 1. & 10. & 1. Paralip. 6. c. interpretatur fenestra vel prophanatio: siue dolor aut infirmitas.
אַיָּלוֹן Helon. Iof. 19. c. vbi dicitur helō & thena. & 1. Paralip. 6. f. interptatur ilex vel q̄rcus: siue fortis: aut ceruus. heb. ayalon.
אֵלֹנִי Helonite. Ilices vel quercus: aut fortes.
הֵידָי Helthai. Laudatio: siue confessio: aut clamor. heb. hedai.
אֶלְתְּקֵא Helteco. Ex hebreo & syro dei theca vel capsa.
אֶלְתּוֹלַד Heltholad. Dei generatio.
הֵימָן Heman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.

עַמָּנָה Hemona. Popularis: siue populus noster.
חֵן Hen. Gratia: siue misericordia: aut mansio: vel requies.
עֵינָן Henan. Nubes: vel auguriū: seu fons aut ocu'us earum.
הִנֹּם Hennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens vel cōtristans eos. heb. hennom.
עֵר Her. Vigil: aut denudās: vel effūdēs: siue emul⁹: vel ciuitas
עֵרָן Heran. Idem.
Heranite. Idem. p. n.
אַרְכּוּלֵי Herchuci. Lōgi: aut sanantes: siue maledictio cōbustiōis.
ἡρακλῆς Hercules. Iunonis vel dominatricis gloria. G.
Hered. Imperans: siue descendens.
אֶרֶךְ Hered. Iof. 12. Onager: aut syriace draco.
עָרָד Heredite. Imperantes: siue descendentes. (ce inimici
אַרְדִּי Herite. Vigiles: siue denudantes: aut effundentes: vel syria.
עֵרִי Herma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum:
חָרְמָה siue dedicatum vel consecratum. scilicet deo.
Hermagedon. Mons euangelii vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. scilicet electorum. D.
Herman. Sustentaculum: vel inauris. G.
ἑρμῆς Hermes. Mercurius: aut lucrum: vel refugium. G.
ἑρμογένης Hermogenes. Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generationis. G.
חֶרְמוֹן Hermon. Destructio: siue anathema: vel rete siue retiaculū aut dedicatum vel consecratum. scilicet deo.
Hermonii. Idem. p. n.
חֶרְמוֹנִים Herodes. Pellis gloria: vel pellibus glorians: aut mons gloriae vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. D.
Herodiani. Idem. p. n. D.
Herodias. Idem. f. g. D.
ἡρωδίων Herodion. Iunonis vel dominatricis cantilena. G.
חָצוֹר Heser. Atrium: aut fenum:
Hesii. Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separās. D.
אֵשֶׁת אוּל Hestaol. Postulatus: aut mulier fortis: vel mulier stulta: siue ignis laboris.
אֶסְתֵּר Hester. Occulta: siue abscondita: vel demoliens. aut ex syro & hebreo medicine exploratio vel contemplatio: aut medicina turturis.
חֵת Heth. Confractio: vel formido: aut stupor: vel syriace desce
Heth. nomen littere. Vita. D. (sus.
גְּדוֹר Hiedor. Murus: siue maceria: aut sepis. heb. gedor.
יְרַחְמְאֵל Hieramel. Misericordia dei: aut ex syro & heb. dilectio dei
Hieramihel. Idem.
ἱεράπολις Hierapolis. Sacra ciuitas. G.
יִרְמְיָהוּ Hieremia. Celitudo dn̄i vel sublimitas dn̄i: aut exaltās do
Hieremias. Idem. (minum.
יְרַחְמְאֵל Hieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
יְרִיחוֹ Hiericho. Luna: vel mensis: aut odor eius.
יְרִיאֵל Hieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei.
יְרֵמוֹת Hierimoth. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: seu proiectio mortis.
Hierimuth. Idem.
יְרֵפַי Hiermai. Altitudo mea: siue timens vel proiiciens aquas.
יְרֹחָם Hieroam. Misericors: aut syriace dilectus.
יְרֻבַּעַל Hierobaal. Impugnans idolum.
יְרֻבֶּשֶׁת Hierobaal. 2. Reg. 11. Impugnans confusionem vel ignominiam: aut impugnans idolum. heb. ierobeseth.
יָרָבְעָם Hieroboam. Impugnans vel obiurgans populum: vel multiplicans populum.
יְרֹחָם Hieroboam. 1. Regum. 1. & 2. Paralip. 23. Misericors: aut syriace dilectus. heb. hieroam.
ἱερώνυμος Hieronymus. Sacra lex. G.
יְרוּשָׁלַיִם Hierosolyma. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus.

Hierosolymite. Idem. p. n.
ירואל Hieruel. Timor dei: aut visio dei.
ירושא Hierusa. Hereditas: vel exilium.
ירושלם Hierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. [aut iteratio.
ישנה Hiesana. Dormiens: aut antiqua vel annosa: siue mutatio:
יתרי Hietrites. Excellens: siue explorans: aut residuus: vel rema (nens: siue funiculus.
ὑμέναιος Hymeneus. Carmen nuptiale. G.
הין Hyn. Mensura erat liquidorum.
עיר Hir. Ciuitas: aut vigil: siue effundens: vel denudãs: aut pul (lus. s. asini.
עירה Hira. Idem.
היארי Hiraites. Illuminatus: aut flumen: vel fluuialis.
חירם Hiram. Vite celsitudo.
עירם Hiram. Gen. 36. & 1. Paralip. 1. Ciuitas eorũ: siue vigilia eorũ: aut denudatio vel effusio eorum: siue aceruꝰ excelsus
חירה Hiram. Gen. 38. Libertas: aut ira. heb. hira.
הרם Hiram. Iof. 10. Interpretatur mons eorum: siue manifestãs eos: aut concipiens eos.
עירא Hiram. 2. Reg. 20. Interptatur ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis. heb. hyra.
חורם Hyram. 2. Paralip. 2. & 4. & 8. Albedo eorũ siue foramẽ ł libertas eorũ: aut destruẽs: vel anathematizãs. heb. hurã.
עירא Hyras. Ciuitas: aut vigil: siue denudatio: aut effusio: vel aceruus visionis.
חירה Hyras. Gen. 38. Interpretatur libertas: aut ira.
Hyrcanus. Ciuitatis possessor: seu vigilans emulator. D.
עירואלה Hyrhela. Vnum nomen est: & interpretatur ciuitas ilicis vel quercus aut fortitudinis vel maledictionis: aut vigilia siue denudatio vel effusio ilicis vel quercus siue fortitudinis vel maledictionis.
מעשיה Hismaasia. Opus domini. heb. maasia.
ישמעאל Hismael. Exauditio dei.
ישמעלים Hismaelite. Idem. plurali numero.
Ἱσπανία Hispania. Rara. idest preciosa. G.
אשתמה Hystemo. Ignis admirationis vel consumatiõis: siue ignis perfectionis vel simplicitatis.
אישטוב Histob. Vir bonus: aut viri bonitas.
הוד Hod. Laus: siue confessio.
חדלי Hodali. Cessatio: vel vetatio: aut defectus.
חלדי Holdai. Mũdus: vel orbis: aut mustela: vel syriace rubigo.
Holophernes. Fortis dux: ex hebreo & syro. D.
און Hon. Dolor: siue fortitudo: aut iniquitas.
חפה Hoppa. Thalamꝰ: siue cooptorium: aut littus vel ripa eius.
הר Hor. Mõs: siue cõcipiens: aut demonstrans: vel ostendens.
חרי Horrei. Principes: vel liberi aut ingenui: vel irascentes.
חרם Horem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרי Horreus. Princeps: vel liber aut ingenuus: vel irascens.
Horri. Idem.
חרמה Horma. Destructio: siue anathema: aut rete: vel retiaculum siue dedicatum aut consecratum. s. deo.
חרמה Horma. Iof. 19. Excelsa: siue proiecta: aut vermis.
ארנן Hornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: vel lux siue maledictio permanens vel eterna.
חסה Hosa. confidens: vel protegens.
חדשי Hosdi. Mensis: vel nouitas: aut ex syro & hebreo vniꝰ munus: aut nouum munus. heb. hodsi.
חותם Hothan. Sigillũ: aut signaculũ: siue clausura. heb. hotham.
אואל Huel. Aut deus: siue aut fortis: vel desiderans siue concupiscens deum. [ſtetricatio
חול Hul. Dolor: vel infirmitas: siue arena: vel prestolatio: aut ob
עירשם Humésen. Duo nomina sũt. Ham. Aceruí. heb. hiim. Esem os ab osse: siue fortitudo: aut lignum eorum: vel consiliũ

eorum: aut clausura. s. oculorum.
חור Hur. Libertas: vel albedo: aut foramen.
Hurai. Idem.
אורי Huri. Lux siue ignis meus.
עוץ Hus. Consilium: aut lignum: vel syriace fixus.
יעוש Hus. 1. Paralip. 8. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus. heb. iehus.
חשם Husan. Festinatio eorum: aut silentium eorum: vel sensualitas eorum. heb. husam.
חושי Husi. Festinans: vel tacens: aut sensualis.

De incipientibus a littera. I.

יחת Iaath. Confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens.
יחזיה Iaazia. Visio domini.
Iaba. Absconsio: vel dilectio: aut syriace peccatum vel obli (gatio.
יבחר Iabaar. Eligens: vel electus.
יבל Iabel. Defluens: siue apportans: vel inueterascens: aut germinans: siue iubileus: aut buccina.
יבש Iabes. Siccitas: vel confusio.
יעבץ Iabes. 1. Paralip. 2. & 4. Tristitia: siue dolor.
יבין Iabin. Intelligens: siue edificans.
יבוק Iaboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta. [iachan.
יעכן Iacham. Conterens: vel cõprimens: siue ablatio basis. heb.
Iachan. tribulatio vel labor: aut ablatio possessiõis vł nidi.
יקנעם Iachanen. Possidens populũ: siue nidificatio populi. heb. (iachanem.
יקים Iacim. Surgens: aut confirmans.
יכין Iachin. Preparans: siue preparatio: vel firmitas.
Iachinite. Idem. plu. nu.
יעקב Iacob. Supplãtator: vel calcaneꝰ: aut planta. i. vestigium.
יעקבה Iacoba. idem.
Iacobus. idem. [nus. heb. iatur.
יטור Iachur. Custodiens: aut ordo vel series: aut syriace monta
יחת Iadab. confractus: aut formidans: vel stupens: aut syriace descendens. heb. iaath.
ידע Iadai. Sciens vel cognoscens. heb. iada.
ידעיה Iadaia. Scientia domini: vel cognitio domini.
ידע Iadan. Sciens: vel cognoscens. heb. iada.
Iadason. cognitio ouis: vel cognitio mutationis. D.
יחדיהו Iadias. Simul vel solus dominus: aut gaudium siue acumẽ domini: vel ex syro & hebreo vnus dominus.
יחיאל Iadiel. Viuit deus. heb. iahiel.
ידיעאל Iadihel. Scientia dei: siue cognitio dei.
ידון Iadin. Iudicans: aut litigans: vel manus eius. heb. iadon.
ידו Iaddo. Manus eius: aut potestas eius: siue confessio eius.
ידון Iadon. iudicans: aut litigans: vel manus eius.
יאל Iael. ipsi deo: aut ipsi forti: vel potens. heb. iael.
יפת Iapheth. Dilatatus: aut pulcher: vel persuadens.
יפיע Iaphia. Illuminans: siue apparens: aut gemens
יפיח Iaphia. 2. Reg. 5. interpretatur Loquens: vel illaqueans: aut insuflans.
יפיע Iaphie. illuminans: siue apparens: aut gemens.
יגור Iagur. colonus: vel aduena: aut timens: siue congregans.
יחדי Iahaddai. Simul vel solus ego: aut acutus: uel gaudens: aut syriace unitas mea.
יעלא Iahala. Ascendens: aut damula uel caprea.
ילון Iahalon. manens: siue murmurans. heb. ialon.
יעל Iahel. Ascendens: aut damula uel caprea.
יחלאל Iahelel. Expectãs deũ: aut orans deũ: siue incepit deus.
יאירי Iaheri. Lux mea: siue illuminans: aut illuminatus.
יחיאל Iahiel. Aceruus dei: siue abstulit deus.
יחיאל Iahihel. idem.

יחיאל Iahihel. 2. Paralipo. 21. Viuit deus.
יאיר Iair. Illuminans vel illuminatus.
Iairus. idem. D.
יעלה Iala. Ascendens: aut damula vel caprea.
יהללאל Ialalehel. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei.
יחלאל Ialel. Expectans deum: aut orans deum: siue incepit deus.
יהללאל Ialel. 1. Paralipo. 4. Laudans deum: aut claritas siue illuminatio dei. heb. ialalel.
יחלאלי Ialelite. Expectans deum: aut orans deũ: siue incepit deus.
Iambri. Amaricãs: siue rebellans: aut cõmutans. D.
Iami. Non est in hebreo.
ימין Iamin. Dextera vel dexter: aut auster vel australis.
Iaminite. Idem. plu. nu.
Iamne. In greco scribitur ianne: cũ duplici. n. & hebraice interpretatur respondens: vel incipiens loqui: aut afflictus siue humiliatus: vel pauper. D.
Iamnes. In greco scribitur iannes & est idem qd ianne. D.
יבנה Iamnia. Edificans: aut intelligens. heb. iabnia.
Iamnite. Idem. plu. nu. D.
Iãnor. Maris lucerna: aut dextera lucis: vł dextere lumẽ. D.
ימרה Iamra. Rebellis: aut amaricans: siue cõmutatio.
ימואל Iamuel. Dies eius deus: aut mare dei.
יחת Ianadiath. Confractus: aut formidãs: vel stupens: aut syria descendens. heb. iaath.
יענאי Ianai. Respondens: siue affligens: aut depauperans.
ינחת Ianóe. Requiescens: aut manens: siue deducens.
ינום Ianum. Dormiens.
ירח Iara. Odorans: siue aspirans: aut luna: vel mensis.
יערה Iara. 1. Paralipo. 9. Silua: aut fauus: siue denudans vel effundens: aut euigilans.
ירמות Iaramoth. Altitudines: siue timens mortem: aut proiectio mortis
יריב Iarbi. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicãs. heb. iarib.
ירח Iare. Luna: vel mensis: siue odorans.
גרב Iareb. Scabies: aut syriace hydria. heb. gareb.
ירד Iared. Imperans: vel descendens.
ירפאל Iarephel. Sanitas dei aut medicina dei: siue relaxans deus.
ירד Iareth. Imperans: siue descendens. heb. iáred.
יריב Iarib. Pugnans: vel obiurgans: siue multiplicans.
יערים Iarim: Saltus: vel silue.
יהצה Iasa. Rixa vel contentio: aut domini exitus.
יהץ Iasa. Esa. 15. interpretatur Rixa vel cõtentio. heb. iáhas.
ישן Iassen. Antiquus: siue dormiens.
יצר Iaser. Figmentũ: siue plasmatio: aut tribulans vł angustias.
ישר Iaser. 1. Paralipo. 2. Rectus: aut cantans: siue respiciens: aut dominans: vel preualens.
יצרי Iaserite. Figmenta: siue plasmationes: aut tribulãtes: vel an (gustiantes.
עשי Iasi. Faciens: vel factor meus.
יפיע Iasie. Illuminãs: siue apparens: aut gemẽs. heb. iaphie.
יחציאל Iasiel. Diuidens deus: vel dimidians deus: aut festinatio dei.
יעשיאל Iasiel. 1. Paralipo. 11. & 27. Opus dei vel factura dei.
יזיאל Iasiel. 1. Paralipo. 12. interpretatur aspersio dei vel distillatio dei. heb. iaziel.
Ἰάσων Iason. Sanans: vel medicans. G.
Μνάσων Iason. Act. 21. In greco mnason: & interpretatur indagator: aut spondens: vel reminiscens. G.
ישוב Iasub. Conuersio: aut habitatio: vel sessio.
Iasubite. Idem. plu. nu.
יתנאל Iathanael. Donum dei.
יון Iauan. Decipiẽs: vel contristãs: aut cenosus: vel columbus.
יעוש Iaus. Tinea corrosus: aut cõpressus: vel congregatus.
אוזל Iazal. Ambulans: siue vilificans. heb. ozal.
יעזר Iazer. Auxiliator: siue adiutor.

יהצה Iazer. Iof. 21. d. in hebreo est iasa: quod interpretatur rixa vel contentio: aut domini exitus.
יעזאל Iaziel. Fortitudo dei.
יחזאל Iaziel. 1. Paralipo. 23. & 24. & 2. Paralipo. 20. videns deũ vel visio dei.
זיז Iaziz. Splendor: aut syriace discessio.
איכבוד Ichabod. Vbi gloria: aut ve glorie.
Ichaboth. Idem. heb. ichabod.
Ἰκόνιον Iconium. Veniens. G.
יקותיאל Ichutiel. Spes dei: aut congregatio dei.
ידיה Idaia. Manus domini: vel confessio domini.
ידעיה Idaia. Nee. 7. & 11. & Zacharie. 6. Scientia domini.
ידידה Idida. Dilecta: siue amabilis: vel manus manus eiꝰ: aut per translationem potestas manus eius.
ידותון Idithun. Lex eius: vel legalis: siue laudẽ vel cõfessionẽ dãs.
Idox. Iocundus vel letus: aut triturans. D.
אדום Idumea. Russa: vel terrena: aut sanguinea.
Idumee. Idem. plu. nu.
אדומים Idumei. Russi: siue terreni: aut sanguinei.
Idumeus. Idem. s. n.
עיה עברים Ieabarim. Aceruí hebreorũ vel trãseuntiũ: aut aceruí trasceũtiũ vel pregnãtiũ: aut ex hebreo & syro aceruí frumenti.
יבחר Iebaar. Electio: siue electus.
יבניה Iebanias. Edificatio dñi: siue filiatio dñi: vel intellectꝰ dñi.
יבחר Iebar. Electio: siue electus.
יבלעם Ieblam. Inueteratio populi: vel defluens populus: aut germinatio populi: siue deglutiens eos.
Ieblaan. Idem. heb. ieblaam.
יבנאל Iebnael. Edificatio dei: siue intellectus dei.
Iebneel. Idem.
יבוק Ieboch. Euacuatio: vel dissipatio: aut lucta.
קבצים Iebsam. Congregationes. heb. cibsáim.
גבתון Iebton. Celsitudo eius: aut dorsum eius: siue palpebre eius: aut excelsum donum. heb. gebeton.
יבום Iebus. Conculcatio: aut volutatio: vel presepium.
יבוסי Iebusei. Conculcati: siue volutati: aut presepia.
Iebuseus. Idem. s. n.
יגבהה Iecbaa. Exaltatio: siue altitudo. heb. iegbaa.
Iechbaa. Idem. heb. iegbaa.
יכליהו Iecelia. Consumatio domini: vel potestas domini.
יקמיה Iecemia. Resurrectio domini: siue confirmatio domini: aut vindicta domini.
יקמעם Iecmaan. Resurrectio ppli: siue cõfirmatio vł vindicta ppli.
יקנעם Iecnal. Possessio populi: siue emptio aut nidificatio populi
Ieconam. Idem. (heb. iecnam.
יכניה Iechonias. Preparatio domini: aut firmitas domini.
כניהו Iechonias. Hiere. 22. & 37. interpretatur Preparatus ipse. heb. chonias.
יזניה Iechonias. Hiere. 35. & 40. & 42. & Ezechiel. 8. & 11. interpretatur. Nutrimentum domini: aut auscultatio vel arma domini. heb. iezonias.
אחי Iechri. Frater meus. heb. achi.
זכרי Iechri. 1. Paralipo. 8. & 2. Paralipo. 23. Memor siue memorans: aut masculinus. heb. zechri.
ימשן Iecsan. Duritiẽs: siue scandalum: aut syriace collisio.
יקטן Iectan. Paruulus: aut tedium: siue contentio.
יקתאל Iectel. Congregatio dei.
יתר Iecter. Excellẽs: aut residuus siue remanens: vel funiculus: aut explorans: heb. iether.
ידוע Iedda. Scitus: aut cognitus.
ידאלה Iedaba. Timor maledictionis: seu visio maledictionis: aut ex hebreo & syro timor dei: vel visio dei. heb. ierala.
ידעיה Iedaia. Scientia domini: vel cognitio domini.

ידוע Iedboa. Scitus vel cognitus. heb. ieddoa.
ידבש Iedebos. Melifluus: aut manus cōfusionis vel erubescētie.
ידעיה Iedeia. Scientia domini: vel cognitio domini.
יחדיהו Iedeia. 1. Paralipo. 24. c. Vnus dñs: aut letitia dñi: siue acumen dñi: aut ex syro & hebreo renouatio domini.
גדליהו Iedelias. Magnitudo dñi: vel fimbria dñi. heb. gedelias.
יחדיאל Iediel. Vnitas dei: siue letitia dei: aut acumen dei: vel ex syro & hebreo renouatio dei.
ידיעאל Ichihel. Scientia dei: vel cognitio dei.
יחיאל Iedihel. Esd. 10. Viuit deus. heb. iehiel.
ידלף Iedlaph. Distillatio: vel stillicidium: aut ex hebreo & syro manus iuncta.
יחדו Ieddo. Solus ipse: vel vnus ipse: aut letitia eius: siue acumen eius: vel syriace nouitas eius.
ידו Ieddu. Manus eius: siue confessio eius.
ידוע Ieddua. Scitus: aut cognitus.
יפדיה Iephdaia. Redemptio domini.
יפלט Iephlath. Liberatus: aut expulsus.
Iephlethi. Idem.
יפנה Iephone. Aspiciens: siue intuens.
Iephonne. Idem.
יעיאל Iehiel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehiel. Esd. 10. Viuit deus.
יעיאל Iehihel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehihel. 1. Paralipo. 15. & 16. & 23. & 29. & 2. Paralipo. 21. & 29. & 31. & 35. & Esd. 8. & 10. interpretatur Viuit deus.
יהוא Iehu. Ipse: siue existens.
יעואל Iehuel. Abstulit deus.
יעוש Iehus. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus.
יעוץ Iehus. 1. Paralipo. 8. Cōsilians: vel ligneus: aut syriace fixus.
יקותיאל Iehutiel. Spes dei: vel congregatio dei. heb. iecutiel.
ידיה Ieiada. Manus domini: vel confessio domini. heb. iedaia.
יחיאלי Ieiheli. Viuit deus.
יעלם Ielon. Occultus: siue adolescens: aut caprea eorum: vel seculum. heb. ielom.
יחמי Iemai. Calefaciens: aut calidus.
ימיני Iemini. Dextera vel dexter.
ימלה Iemla. Repletio: aut circuncisio.
ימלך Iemleth. Regnans: aut consulens. heb. iemlech.
ימנה Iemna. Dextera: aut numerans: siue preparans: vel syriace constituens.
ימנע Iemna. 1. Paralipo. 7. g. Prohibitio: aut impedimentum: siue mare cōmotum.
זמה Iemna. 2. Paralipo. 29. c. Scelus: aut cogitatio. s. peruersa. heb. zema.
ימנה Iemnaite. Dextere: aut numerantes: siue preparantes: vel constituentes.
יעוש Ieos. Tinea corrosus: aut compressus: siue congregatus.
יבשם Iepsem. Aromatizans: vel siccitas eorum: aut confusio vel erubescentia eorum. heb. iebsem.
יפתח Iepta. Aperiens.
יפתחאל Ieptael. Aperiens deus.
יפתח Iepte. Aperiens.
ירח Ieraa. Luna: aut mensis: siue odoratio.
ירחמאל Ieramehel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
Ieramel. Idem.
Ierameli. Idem.
Ieramiel. Idem.
ἱεράπολις Ierapolis. Sacra ciuitas. G.
ירקעם Ierchaam. Extensio eorum: siue viriditas populi: aut sputū populi: vel armatura aut euacuatio populi.
ירקון Ierchon. Erugo: aut viriditas: siue sputum: vel armatura: aut euacuatio.

Ieremia. Celsitudo dñi: aut sublimitas dñi: vel exaltās dñm. ירמיהו
Ieremias. Idem.
Ieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei. ירחמאל
Ieria. Proiectio domini: aut timor vel visio domini. יריה
Ierias. Timor domini: vel visio domini. יראיה
Ieriau. Proiectio dñi: vel timor domini: aut visio domini. יריהו
Ieribai. Pugnans siue obiurgans: aut multiplicans. יריבי
Iericho. Luna: vel mensis: aut odor eius. ירחו
Ierichontinus. Idem φ iericho.
Ieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei. יריאל
Ierimoth. Altitudines: siue timens mortē: aut videns mortem: seu proiectio mortis. ירמות
Ierimuth. Idem.
Ierioth. Cortine: siue linteamina: aut vlulatiōes: siue cōfractiones. יריעות
Ieroam. Misericors: aut syriace dilectus. ירחם
Ierobaal. Impugnans idolum. ירבעל
Ierobaal. 2. Reg. 11. In hebreo est ierobeseth: & interpretatur impugnās cōfusionē vel ignominiā: aut impugnās idolū. ירבשת
Ieroboam. Impugnās vel obiurgans populum: aut multiplicans populum. ירבעם
Ieroboam. 1. Reg. 1. & 2. Paralipo. 23. Misericors. aut syriace dilectus. heb. ieroam. ירחם
Ieron. Timor: vel visio: aut proiiciens dolorem vel fortitudinem. יראון
Ieronymus. Sacra lex. G. ἱερώνυμος
Ierosolyma. Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Ierosolyme. Idem.
Ierosolymita. Idem.
Ierosolymite. Idem. plu. nu.
Iersia. Lectul⁹ siue stratū dñi: aut abstulit paupertatē dñs. יערשיה
Ierusa. Hereditas: vel exilium. ירושא
Ierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ירושלם
Iessa. Respiciens vel ad respiciēdum: siue ad horam: vel ad tempus. heb. lassa. לשע
Iessaar. Claritas: siue oleum; aut meridianus. יצהר
Iessaarite. Idem. plu. nu.
Iessaia. Est dominus: aut munus ipsum vel ipsius. ישיה
Iesba. Laus: siue tranquillitas. ישבח
Iesbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis: aut sublicientis vel possidentis. heb. esbaal. אשבעל
Iesbaam. Sedens populus: aut cōuersio populi: siue insufflatio aut captiuitas populi. ישבעם
Iesbacassa. Est requirens vel deprecans. aut sessio dura: vel insufflatio siue conuersio dura. ישבקשה
Iesban. Ignis filii: aut ignis intellectus vel edificationis. heb. esban. אשבן
Iesbidenob. Sedens in pphetia vel in locutione siue in germinatione: aut conuersio siue insufflatio in prophetia vel in locutione siue in germinatiōe: aut captiuās in pphetia vel in locutione siue in germinatione. heb. iesbibenob. ישבי־בנב
Iesboam. Cōuersio populi: siue sessio populi: aut isufflatio vel captiuitas populi. ישבעם
Iesboch. Est vacuus vel euacuatus: aut syriace derelictus: vel derelinquens. ישבק
Iescha. Vngens: siue cooperiens: aut protegens vel obumbrans: aut syriace speculans. יסכה
Iesse. Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ישי
Iesse. 1. Paralip. 2. vbi dicitur iesse autē genuit. &c. interpretatur. Vir meus: aut virilis: siue insule munus: vel oblatio. אישי
Iesesias. Salus domini. ישעיה
Iesema. Appositus: vl̄ noiat⁹: aut admiratio: siue desolatio. ישמא
Iessen. Appropinquatio vel approximatio. heb. gessen. גשן
Iesser. Figmentū: siue plasmatio: aut tribulatio: vl̄ angustias. יצר

ישישי Ieses. Antiqu⁹: siue sexagenari⁹: aut exultās: vel est mun⁹.
ישפה Iespha. Iaspis lapis. s. preciosus: aut est hic. i. in hoc loco: vel labium: siue conterens.
ישפן Iespham. Absconditus: siue confractus: aut cuniculus. heb. iesphan.
ישעי Iesi. Salus: aut respiciens.
ישיה Iesia. Est dominus.
Iesias. Idem.
ישעיה Iesias. 1. Paralipo. 3. Salus domini.
יחציאל Iesiel. Diuidens deus: vel dimidiās deus: aut festinatio dei.
Iesielite. Idem. plu. nu.
ישימון Iesimuth. Desolatio: aut solitudo. heb. iesimon.
יזליא Iesia. Distillatio vel aspersio laboriosa. heb. iezlia.
יסמכיהו Iesmachias. Adherēs vel innitens dño: aut iunctus dño.
ישמעיה Iesmeias. Audiens dominum: vel obediens domino.
חצרן Iesron. Sagitta exultationis: siue diuisio cātici: aut atriū: vel fenum. heb. esron.
Iesu. Saluator.
Iesu. Luce. 3. f. in greco Iose: & hebraice potest interpretari Parcens: vel eleuatus: aut existens. D.
ישוע Iesua. Saluator.
ישוה Iesua. Gen. 46. & 1. Paralipo. 7. Planicies: siue equalis: aut ponens vel positus.
ישוע Iesue. Saluator.
ישיה Iesue. Esd. 10. interpretatur Est dominus. heb. iesie.
ישוי Iesui. Planus: siue equalis: aut ponens vel positus.
Iesuite. Idem. plu. nu.
גשור Iesur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus: vel pons. heb. gesur.
ישוע Iesus. Saluator.
ישעיה Iesus. 1. Paralipo. 3. Salus domini. heb. iesaias.
יהושע Iesus. Zacharie. 3. & 6. Dñs saluator: vel domini salus.
חתת Ieth. Confringens: vel formidans: aut stupens: vel syriace descēdens.
יתה Iethan. Declinās: vel diuertēs. heb. ietha.
יתנן Iethan. Iosue. 15. Merces: siue donum: aut syriace fumigans. heb. iethnan.
יטבה Iethebat. Bñfaciens: vel bonitas eius: aut diuertēs vel declinans in ea.
יטבתה Iethebatha. Bonitas sua: siue declinans filia eius: aut declinans desertum.
יתלה Iethela. Pendens: vel suspensio: siue coaceruatio.
יתר Iether. Excellens: aut residuus: siue remanens: vel explorās: aut funiculus.
יתת Iether. 1. Paralip. 1. Donās. heb. ietheth.
Ietheth. Idem.
יתמה Iethma. Orphan⁹: siue admiratio: aut cōsumatio vl̄ pfectio
יקמעם Iethmoan. Resurrecto populi: aut confirmatio vel vindicta populi. heb. iechmoam.
יתרא Iethra. Excellens: siue residuus: vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
יתרעם Iethraam. Excellentia populi: aut residuus populi: siue exploratio vel funiculus populi.
Iethraan. Idem. heb. iethraam.
יתרי Iethrai. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
אתרי Iethrai. 1. Paralip. 6. b. Explorās: aut syriace loc⁹. he. ethrai.
יתרן Iethram. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus. heb. iethran.
Iethran. Idem.
Iethrel. Idem.
גתרמן Iethremon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum. heb. gethremon.
יתרי Iethreus. Excellens: siue residuus vl̄ remanēs: aut explorās vel funiculus.
יתרו Iethro. Idem.
ראש Iethros. Caput: siue principium. heb. ros.
קדמות Iethson. Iosue. 21. d. In hebreo est cedimoth: quod interpretatur antiquiores: vel priores: aut oriētales: siue incendium vel incurnatio mortis.
יוזבד Iezabad. Dotatus.
איזבל Iezabel. Insula habitaculi: vl̄ ve habitaculo: aut ex hebreo & syro insula sterquilinii: vel ve sterquilinio.

Iezaria. Oriens dominus: aut claritas domini. יזרחיה
Iezechel. Cetus vel congregatio dei. heb. iecethel. יקתאל
Iezedelia. Magnitudo domini. heb. iegedelia. יגדליה
Iezem. Eruca: aut vellus eorum: siue transitus eorum: vel tondens eos. heb. gezem. גזם
Iezer. Insula atrii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזר
Iezer. 1. Paralipo. 6. Auxiliator siue adiutor. יעזר
Iezerite. De iezer: quod interpretatur insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio. איעזרי
Iezerites. Oriens: aut clarus.
Iezie. Videns deum: vel visio dei. יזרח
Iezonias. Auscultatio dñi: aut statera dñi: vl̄ arma domini. יחזיאל
Iezra. Porcinus: aut syriace conuersus. יאזניהו
Iezrael. Semen dei: aut distillans contritionē vel maliū de⁹ siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei. חזירה
Iezraelites. Idem. יזרעאל
Iezreli. Idem quod israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. heb. iesreli. ישראלי
Iezriel. Auxilium dei: siue atrium dei. heb. ezriel. עזריאל
Igaal. Redemptus: siue coinquinatus. יגאל
Igal. Idem.
Ilai. Ascendens: vel superior: aut acerius mihi. עילי
Illyricum. Exhilaratio: aut letificatio. G. ἰλλύρικον
Indi. De india: que hebraice dicitur hodu: & interpretatur laudatio: siue confessio: aut decora: vel pulchra. הדו
India. Idem.
India. Iob. 28. Hebraice dicitur ophir: & interpretatur cinis: vel incineratio: aut fructificatio. אפיר
Ioa. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioaa. Idem.
Ioaa. 1. Paralipo. 8. Viuificans. יוחא
Ioab. Paternitas: vel habens patrem: aut voluntarius. יואב
Ioachan. Domini apprehensio: siue domini possessio: aut dominus videns. heb. ioachaz. יהואחז
Iaochan. 2. Paralipo. 34. interpretatur Apprehendens: siue possidens: aut videns. heb. ioachaz. יואחז
Ioachim. Dñi resurrectio: siue dñi cōfirmatio: vl̄ dñs vindicans. יהויקים
Ioachim. Nee. 12. interpretatur Resurgens: siue confirmās aut vindicans. יויקים
Ioachim. Hiere. 52. g. interpretatur Domini preparatio: aut domini firmitas. heb. ioachin. יהויכין
Ioachim. Ezech. 1. interpretatur Preparatus: vel firmus. heb. ioachin. יויכין
Ioachin. Domini preparatio: siue domini firmitas. יהויכין
Ioachin. 4. Reg. 10. interptatur Domini apprehensio: aut domini possessio: vel dñs videns. heb. ioachaz. יהואחז
Ioachin. Ezechiel. 1. Preparatus: vel firmus. יויכין
Ioaha. Fraternitas: vel habens fratrem. יואח
Ioahe. Idem.
Ioamim. Dextera. heb. iamin. ימין
Ioarib. Pugnās vel obiurgās: siue multiplicās. heb. ioiarib. יויריב
Ioarim. Dñi exaltatus: vel dñi exaltatio. D.
Ioas. Diffidens: vel desperās: aut ignitus: vel vrens. יואש
Ioas. 4. Reg. 11. in fine. & 12. vsq ibi Reliqua autē sermonū Ioas exclusiue. & 13. ibi Regnauit ioas filius ioachan. & eo. capto. in fine ibi. Porro ioas. &c. & 14. b. c. d. excepto ibi Vixit autē amasias filius ioas: in omnibus istis locis interpretatur Dñi ignis: vel domini oblatio. יהואש
Ioas. 1. Paralipo. 7. & 27. interpretatur Tinea corrosus: siue compressus: vel congregatus. יועש
Ioathan. Consumatus: siue perfectus. heb. iotham. יותם
Ioathan. Nee. 12. Dñi donū. heb. ionathan. יהונתן
Iob. Dolens: vel gemēs: siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitiā. איוב

יובב Iobab.Dolens:vel gemens:aut vlulãs.
יוב Iobab.Gen.46.Idem.heb.iob. (iobania.
יבניה Iobama. Edificatio dñi:siue filiatio aut intellect⁹ dñi.heb.
יואל Iobel.Volens:siue incipiens:aut iurans.heb.iohel.
חביה Iobia.Absconsio dñi:aut dilectio domini:vel ex syro & hebreo debitum vel obligatio domini..heb.hobia.
יוכבד Iochábed.Gloriosa:aut grauis vel ponderosa.
Iocabeth.Idem.heb.iochábed.
Iod.Laudatio:siue confessio:aut manus.D.
ידעיה Iodaia.Scientia domini.
יועד Ioed.Testificans:vel ornãs:siue p̄dãns:aut trãsies:vel syriace auferes.
יואל Ioel.Volens:siue incipiens:aut iurans.
יועאלה Ioela.Eleuatio:siue p̄ficiens:aut auferẽs maledictionẽ.
יועזר Ioezer.Adiuuans.
נפה Iophe.Insufflãs:aut tumidus:siue illaqueans.heb.nophe.
אופיר Iophir.Incineratio:vel fructificatio.heb.ophir.
יגלי Iogli.Reuelatio:vel trãsmigratio:aut reuolutio:siue exultatio.
יואח Ioha.Fraternitas:vel habens fratrem.
יוחא Ioha.1.Paralipo.11.interpretatur Viuificans.
יואח Iohaha.Fraternitas:vel habens fratrem.
Iohanna.Dñi grã:siue dñi donũ:aut dñi misericordia.D.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es symõ filius iohanna in greco scribitur iona:& hebraice interp̄tatur columba.D.
יוחנן Iohannan.Gratiosus:siue donãs:aut pius vel misericors.
יוחנן Iohannan.1.Paralip.26.&.2.Paralip.17.&.23.b.&.28.& Esd.10.& Nee.6.&.12.in omnib⁹ istis locis interpretatur Domini grã:siue domini donum:aut dñi misericordia.
Iohannes.Idem.D.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur Symon Iohãnis:pro iohãnis in greco est iona:quod interpretatur columba.D.
יואל Iohel.Volens:siue incipiens:aut iurans.
Ioheli.Idem.heb.iohel.
יהוידע Ioiada.Domini scientia:aut domini cognitio.
יהועדה Ioiada.1.Paralipo.8.interpretatur Dñi cetus vel cõgregatio:aut dñi trãsitus vel testimoniũ:siue dñi ornatus vl' predã:aut ex hebreo & syro dñi ablatio.heb.ioada.
יודע Ioiada.Nee.3.&.12.&.13.Scitus:aut cognitus.
יהועדן Ioiaden.Domini delitie:vel dñi voluptas:aut ex hebreo & syro domini tempus.
יריב Ioiarib.Pugnãs vel obiurgãs:siue multiplicans.
יהויריב Ioiarib.1.Paralipo.9.&.24.interpretatur Domini pugna siue domini obiurgatio:vel domini multiplicatio.
יונה Iona.Columba:siue depopulans vel deuastans.
יונדב Ionadab.Spontaneus vel vouens:siue principalis.
יהונדב Ionadab.2.Reg.13.a.vbi dicitur Cui respõdit ionadab.&c. &.4.Reg.10.in his locis interpretatur Dñi spontaneus: aut domini princeps:vel domini votum.
יוחנן Ionan.Gratiosus:aut donatus:siue pius vel misericors. heb.iohannan.
יונה Ionas.Columba:siue depopulans:vel deuastans.
יהונתן Ionathan.Domini donum.
יונתן Ionathan.1.Reg.13.&.3.Reg.1.&.1.Paralipo.2.&.10.&.11. & Esd.8.&.10.&.Nee.12.& Hiere.40.in omnibus his locis interpretatur columbe donum.
יוחנן Ionathan.Nee.12.b.vbi dr Ionathan filii eliasib.interp̄tatur Gratiosus:vel donat⁹:seu pi⁹ aut misericors.heb.iohannan.
יונתן Ionathas.Columbe donum.
יהונתן Ionathas.2.Reg.1.&.17.&.21.Domini donum.
יפו Ioppe.Pulchritudo:aut decor.
Ioppite.Pulchri:siue decori.D.
יורה Iora.Teporaneus:aut ostẽdẽs:siue demostrãs:vel p̄iciens: aut syriace lebes.
Iorai.Idem.
יורם Ioram.Excelsus:siue sublimis:aut proiectus.

יהורם Ioram.3.Reg.22.&.4.Reg.1.&.3.&.8.vbi dicitur Regnauit ioram filius iosaphat:& infra codẽ.ibi Regnauit ochozias filius ioram:& in fine eiusdẽ capituli:ibi Porro ochozias filius ioram.&.9.d.ibi.Dixitq ioram.& sic vsq in finẽ capituli:excepto ibi Anno vndecio iorã.&.12.ca.&.2. Paralip.17.&.21.&.22.a.& Matth.1.i oib⁹ his locis interp̄tatur.Dñi celsitudo:aut dñi sublimitas:siue dñi piectio.
יורם Iorã.1.Paralip.12.iterp̄tatur Misericors:aut syriace dilect⁹
יהודה Ioram.2.Paralipo.22.ibi Omnem stirpem regiã domus ioram:pro ioram in hebreo est iuda:quod interpretatur Laudatio:siue confessio.
ירדן Iordanis.Fluuius iudicii:aut demõstratio vel,proiectio iudicii:seu descensio:aut ex syro & hebreo lebes iudicii.
ארח Iorei.Via:siue semita:aut viator:vel anema.i.diurna portio:aut odoratio.heb.arẽa.
Iorim.Dominus exaltans:vel domini exaltatio.D.
יושה Iosa.Ens:vel existens:aut obliuiscens:vel debens.
יהושבע Iosába.Domini saturitas:aut domini facietas:vel domini iuramentum:siue domini septenarium.
יושבחסד Iosabéseth.Habitaculũ vel sedes misericordie:aut insufflatio vel conuersio misericordie.heb.iosabésed.
יהושבעת Iosabeth.Dñi facietas:vel dñi iuramentum:aut domini septuplum:siue dominus conuertens horam.
יוזבד Iosabeth.Esd.10.& Nee.11.Dotatus.heb.iozabed.
יושביה Iosabia.Habitaculum vel sedes domini:siue conuersio aut insufflatio domini:vel captiuitas domini.
יזכר Iosachar.Memorans:siue masculinus.heb.iozachar.
יהושפט Iosaphat.Dominus iudex:vel domini iudicium.
יושפט Iosaphat.1.Paralipo.11.Iudicatus:vl' iudicatio.
יהוצדק Iosedech.Dominus iustus:vel domini iustitia.
יוצדק Iosedech.Esd.3.&.5.&.10.& Nee.12.interpretatur Iustificatus:vel iustificatio.
יוסף Ioseph.Augmẽtum:vel profectus.
יהוסף Ioseph.ps.80.Dñi augmentum:vel dñi profectus.
Ioseph.Matth.13.g.&.27.vbi dr Et ioseph mater.& Mar. 6.a.&.15.d.ibi.Et ioseph mater.& ibi & maria ioseph.& Act.4.g.In omnibus his locis in greco est ioses.quod hebraice potest interp̄tari parces:vel eleuatus:aut existẽs.D.
Iosephus.Augmentum:vel profectus.D.
יוספיה Iosphias.Augmentum vel profectus domini:aut consumans vel finiens dominus.
יאשיהו Iosias.Ignis domini:aut vrens dominus.
עזיה Iosias.Zach.14.interpretatur Fortitudo domini:siue hircus domini.heb.ozias.
יושויה Iosoia.Equitas domini:vl' planicies dñi:aut apponet dns.
יהושע Iosue.Dominus saluator.
ישוע Iosue.Esd.2.&.3.&.4.&.5.&.8.&.10.& Nee.3.&.8.&.9. &.12.In omnibus his locis interpretatur saluator.
Ioth.Laudatio:siue confessio:aut manus.D.
זיתן Iothan.Oliua:siue oliuetum.heb.zethan.
יותם Iothan.1.Paralip.7.g.iterp̄tatur Sigillũ:aut clausura.heb. hotham.
Iouis.Quasi iuuans pater.Latinum est.
יהוזבד Iozabad.Domini dos:vel domini dotatio.
יוזבד Iozabath.Dotatus.heb.iozabad.
יהוזבד Iozabath.4.Reg.12.&.1.Paralipo.26.&.2.Paralipo.17.& 24.Dñi dos:vel domini dotatio.heb.iozabad.
יוזבד Iozabed.Dotatus.
יוזבד Iozaded.Dotatus.heb.iozabed.
Iozadeth.Idem.heb.iozabed.
עירד Irad.Onager:siue aceru⁹ descẽsiõis:vel aceruĩ descẽsio:aut acerũs imperii:vel syriace draco.
יצחק Isaac.Risus.
יצהר Isaar.Candidus:aut lucidus.
צחר Isaar.1.Paralipo.4.Idem.heb.saar.

יצהר Isaar.1.Paralipo.6.interpretatur Oleum:siue claritas:aut meridianus.
Isaaris.Idem.heb.isaari.
Isaarite.Idem.plu.nu.
יצחק Isac.Risus.
יששכר Isachar.Est merces vel premium.
ישי Isai.Munus.aut ens:siue existens:vel debitor.
אישי Isai.1.Paralipo.2.vbi dicitur Isai autem genuit.&c. interp̄tatur vir meus:aut virilis:siue insule munus:aut oblatio.
ישעיה Isaias.Salus domini.
יצרי Isari.Figmẽtum:siue plasmatio:aut tribulãs:vel angustiãs.
ישבאב Isbaal.Sessio vel habitatio patris:aut cõuersio vel inflatio siue captiuitas patris.heb.isbaab.
אישבשת Isboseth.Vir confusionis vel ignominie:aut viri mora.
ישמעאל Ismael.Exauditio dei.
Ismaelite.Idem.plu.nu.
Ismaelitis.Idem.s.n.
ישמיאל Ismiel.Nominatio dei:aut admiratio vel stupor dei.
ישראל Israel.Preualens:siue dominãs cum deo.
Israelite.Idem.plu.nu.
Israelites.Idem.s.n.
Israelitis.idem.
יזרעאלית Israelitis.1.Paralip.3.De iezrael:quod interpretatur semẽ dei:aut distillans cõtritionem vel malum de⁹:siue distillatio amicitie dei:vel aspersio pastoris dei.heb.izraelitis.
יזרחיה Israhia.Oriens dominus:aut claritas domini.heb.izraia.
Israia.Idem.heb.izraia.
ישראלה Israela.Preualens vel dñans deus:siue rectitudo dei:aut cãticum dei.
Israhela.idem.
אשתמוע Istimam.Exauditus:vel mulieris vterus.heb.istimóa.
אישטוב Istob.Vir bonus.
ישוחיה Isuaia.Cõprimẽs vel humilians dñs:seu meditatio dñi.
יצהר Isuar.Oleum:siue clarus:aut meridianus.
אתי Itai.Robustus:aut signum:vel vomer:aut syriace veniens.
Italia.Ab italo rage dicta est:vel ab italis.i.vitulis:eo quod illa regio vitulis abundat:latinum est.
כתים Italia.Nu.24.& Ezechiel.27.In hebreo ẽ cethim:& interpretatur conterentes vel cõtritio maris:siue diadema:aut aurũ:vl' tinctura:aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
תובל Italia.Esa.66.Hebraice dr thubal:& interp̄tatur orbis:aut confusio vel ignominia:siue portatus:vel adductus.
ἀττάλεια Italia.Act.14.d.In greco scribitur attalia:& interpretatur augens:vel nutriens.G.
Italica cohors:ab italia dicta est:latinum est.
איתמר Ithamar.Insula palme vel dactilorum:aut insule cõmutatio vel permutatio:seu ve palme aut cõmutationi.
יקמיה Ithamian.Resurrectio domini:aut cõfirmatio domini:vel vindicans dominus.heb.ichamia.
Ithurea.Custodita:vel syriace mõtana vel montuosa.D.
יטור Ithurei.Custoditi:siue custodie:aut coordinati:vel syriace montani vel montuosi.
יובל Iubileus.Buccina:vel deflues:siue apportãs:aut germinãs siue inueterascens.
יקדעם Iuchadan.Incuruatio populi:siue incendium populi.heb. iuchadam.
יהוכל Iuchal.Dñi omnia:aut domini perfectio vel cõsumatio.
יוכל Iuchal.Hiere.38.interpretatur Potens:siue perfectus:vel consumatus.
יהודה Iuda.Laudatio:siue confessio.
יהודיה Iudaia.Laudatio siue confessio domini.
Iudaismus.Laudatio:siue confessio.
יהודה Iudas.Idem.
Iudea.Idem.

יהודים Iudei.Laudates siue confitentes.
Iudeus.Idem.s.n.
Iudi.Idem.
יהודית Iudith.Laudans:siue confitens:aut iudea.
Ἰουλία Iulia.Lanuginosa.G.
Ἰουνία Iulia.Ad Ro.16.a.In greco iunia a iunone.i.dñatrice.G.
Ἰουλιος Iulius.Lanugo vel lanuginosus.G.
Iustus.Latinum est.

De incipientibus a littera.l.

להבים Laabim:Inflãmati:siue flãme:aut gladii.
לעד Laad.Laudans:siue ad laudãdũ:vel ad confitendum.
לעדה Laada.Pro ornatu:vel ad congregandum:siue ad testificãdum:aut transiens:vel predans:aut syriace auferens.
לעדן Laadan.Pro voluptate:seu deuorans iudicium:aut pro ornatu:vel pro testimonio:aut syriace ad tempus.
לבן Laban.Albus:vel candidus:aut later.
לבנה Labana.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
Labanath.Idem.
Λακεδαίμονες Lacedemones.Lacus demonũ:vel puteus insanientium.G.
לכיש Lachis.Ambulans vel vadens extitit:aut tibimet existens.
לחם Lahem.Panis:vel pugna aut bellum.
ליש Lais.Leo.
לישה Laisa.Leena.
למה עזבתני Lamazabathani.Vt quid dereliquisti me.
למך Lamech.Pauper:vel humilitatus:aut percussus.
למד Lameth.Nomen littere Doctrina vel disciplina.D.
למואל Lamuel.Illis de⁹:vel cũ illis deus:aut cum quo est deus.
Λαοδίκεια Laodicia.Populus iustus.G.
Λαοδικεῖς Laodicenses.Idem.plu.nu.G.
לאמים Laomim.Gentes:siue absq aquis.
לפידות Lapidoth.Fulgura:aut lampades.
Λασαία Lasthenis.Lapidis robur.G.
לטושים Latussim.Malleatores:vel limatores.
Lazarus.Dei adiutorium:siue dei atrium.D.
לבנה Lebana.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
לבאות Lebbaoth.Leene:siue cordis signum:aut ad introitum.
לבנה Lebna.Luna:siue albedo:aut thus:vel later.
Lebnitica.Idem.
Lebona.Idem.
לכה Lecha.Ambulans:vel vadens.
לחי Lechi.Maxilla.
לקחי Leci.1.Paralipo.7.interpretatur Lex:siue doctrina aut assumptio mea.
לקום Lecum.Resurgens:vel confirmans:siue ad resurgendum: vel ad confirmandum.
לעדן Ledan.Pro voluptate:vel deuorãs iudiciũ:siue p ornatu vl' testimõio:aut trãsit⁹ vl' dep̄datio carũ:aut syriace ad tẽp⁹.
נחת Leed.Confractus:vel formidans:aut stupens:vel syriace descendens.heb.ieeth.
לעדן Leedan.Pro voluptate:vel deuorãs iudicium:siue pro ornatu vel testimonio:aut transitus vel depredatio earum: aut syriace ad tempus.
לחמם Leemas.Panis eorũ:aut pugna vel bellũ eorũ.heb.leemã.
לשם Lesem.Nomen vel ponens:aut ipsi nominato vel posito: aut lyncurius lapis preciosus:de quo Exo.28.
לשמדן Lesémdan.Nomen iudicii:vel ponẽs iudicium:aut ad nomen iudicii:siue ad ponẽdum iudicium:vel lyncurius iudicii qui est lapis preciosus.
לוי Leui.Copulatus.
לויתן Leuiathan.Copulatio vl' societas sua:aut sibimet traditus.
לוי Leuita.Copulatus.
Leuite.Idem.plu.nu.

לוי Leuites.Copulatus.
לאה Lia.Laboriosa vel fatigata.
לבנון Libanus.Albus:vel candidus:aut thus:vel cordis filiatio.
Libertini.Latinum est.i.filii manumissorum.
פוט Libia. Hebraice dicitur phut: & intepretatur aphrica: aut syriace crassa vel pinguis.
לבים Libia.Daniel.10.In hebreo lubim:& interpretatur cor maris:vel corda plurali numero.
פוט Libies.In hebreo est phut:& interpretatur aphrica:aut syriace crassa:vel pinguis.
לבים Libies.2.Paralipo.12.&.16.& Naū.3. In hebreo est lubim: & interpretatur Cor maris: Vel corda.p.n.
Λυκαονία. Lycaonia.Lupina.G.
Λυκία. Lycia.Idem.G.
Λιθόστρωτος. Lycostratos. In greco lithostrotos: & interpretatur lapidibus stratus.G.
Λύδη. Lyda.Stagnum.s.aquarum.G.
Λύδη. Lydda.Idem.G.
לוד Lydi.Natiuitas:vel generatio.
Lydia.Idem.
לודים Lydii.Natiuitates:vel generationes.
Λῖνος. Linus.Rete vel retiaculum.G.
Λυσανίας. Lysania.Dissoluens tristitiam.G.
Λυσίας. Lysias.Dissoluens.G.
Λυσίμαχος. Lysimachus.Dissoluens pugnam.G.
Lystra.Dissoluens.G.
Λύστρα. Μύρα. Lystra.Act.27.In greco scribitur myra:& iterpretatur vir gultū:siue vnguentum odoriferum.G.
Λύστροις. Lystris.Dissoluentes.G.
לבנה Lobna.Luna:siue albedo:aut thus:vel later
Lobni.Idem.
יוכה Loche.Declinans vel diuertens.heb.iothe.
לוד Lod.Natiuitas:vel generatio.
לודבר Lodabar.Ipsimet verbum: aut ipsimet pestis vł mors:seu generatio electa:vel ex hebreo & syro natiuitas filii.
לודדיד Lodadin.Nascens gaudēs: vel nascēs acutus:aut ex hebreo & syro generatio vel natiuitas noua.heb.lodadid.
Λωΐδη. Loide.Melior.G.
לוט Loth.Inuolutus:siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte.
לוטן Lothan.Idem.
Lucas.hebraice potest interpretari Ipi resurrectio:vel latine
Lucius.a luce. Latinum est. (a luce.D.
לוד Lud.Natiuitas:vel generatio.
Ludim.Idem.plu.nu.
לוחות Luith.Tabulatum:vel tabule:aut viriditas.
לוזה Luza.Amygdalus:seu discessio:vel declinatio.
אלעזי Luzai.Dei fortitudo.heb.Eluzai.

De incipientibus a littera.m.

מעכה Maacha.Compressa:vel attrita:aut fixa.
מעכתי Maachati.Compressus vel atritus: aut fixus.seu ventris contritio.
מעדי Maadi.Solemnis:vel festiuus:aut ornatus:seu labilis:vel testificans:aut transiens: vel syriace auferens
מעי Maai.Venter:aut coaceruatio.
מחלה Maala.Chor⁹:vł cithara:siue infirmitas:aut syriace venia.
מחלון Maalon.Idem. [riens:aut euigilans.
מערה Maara.Spelunca:siue euacuatio:aut effusio: vel discoope-
חרם Maarem.Destructio:siue anathema: aut rete vł retiaculum siue dedicatum aut consecratum.s.deo.heb.arem.
מרית Maaria.Amaritudo vel myrrha domini:aut docēs vel preceptor dominus.heb.maraia.

מעשיה Maasia.Opus domini.
מעשי Maasia.1.Paralipo.9.Opus meum.heb.maasi.
מעשיהו Maasias.Opus domini.
מחסיה Maasias.Hiere.51.interp̄tatur Protectio siue cōfidētia dñi.
מחת Maath: Abstergens:aut delens:siue confringens:aut formidans:vel syriace percussio.
מגדיאל Mabdiel. Annuncians vel euangelizans deum: aut pomū dei.i.fructus electus dei.heb.magdiel.
מבשם Mabsan.Aromatizans: vel confundens eos.heb.mabsam.
מבצר Mabsar. Munitus:vel muratus: siue prohibens:vel auferēs aut vindemians.
מעכה Macha.Compressa:vel attrita:aut fixa.
Machabeus.Percutiens.grece vero pugnator.D.
מהרי Macharai.Accelerans: siue dotatio: aut montanus: vel de monte meo.heb.maharai.
מעכתי Machati.Cōpressus vel attrit⁹:aut fix⁹: seu vētris cōtritio.
מכבנה Machbena.Paupertas vel percussio filii eius:aut paupertas siue percussio intelligentis vel edificantis.
מקדה Maceda.Incendium:aut adoratio:vel incuruatio.
Μακεδών. Macedo.Hebraice idē.grece vero excelsus vel eminēs.G.
Μακεδόνες. Macedones.Idem.plu.nu.G.
Μακεδονία. Macedonia.Excelsa vel eminens.G.
מקהלות Macceloth.Ecclesie vel cetus:aut congregationes.
מקלות Maccloth.1.Paralipo.8.&.9.&.27. Virge aut baculi: siue voces:aut leuitates:vel despectiones.
מקניהו Nacenias.Possessio domini:siue emptio domini:aut pecus vel armentum domini:siue nidificatio domini.
מקץ Macces.Finis vel finiēs:siue tedium:aut euigilans vel estas siue estuans:aut spinans.
מכי Machi.Percussor:aut pauper:vel humilis.
מכיר Machir.Vendens:siue cognoscens.
מחיר Machir.1.Paralipo.4.interpretatur Precium.
מכירי Machirite.Vendentes:siue cognoscentes.
מכמש Machmas.Percussor vel pauper ablatus: aut percussor vel pauper palpans siue tangens vel auferens.
מכנס Machmas.Esd.2.& Nee.7.interp̄tatur Occultatio:vel per cussoris aut pauperis tributum.
מכמנת Machmetat.Percussoris vel pauperis donum: aut percussoris vel humilis mors.
מידבא Madaba.Aq̄ doloris:aut ex hebreo & syro aque manantes
Madabas.Idem.D.
מדי Madai.Mensura:siue iudicans:aut indumentum.
מדן Mandan.Litigium:siue iudicās:aut mēsura:vel indumētū.
מדון Madan.Ios.11.&.12.interpretatur Iurgium:aut indumentum vel mensura eius.heb.madon.
מעדיה Madia. Solēnitas vel festiuitas domini: siue adornatio vel testimoniū aut fedus domini: vel transiens dominus.
מדין Madian.Iudicium vel iudicans:siue litigās: aut obiurgās.
מתן Madian.Hiere.38.interpretatur Donum: aut lumbus:vel syriace expectatio.heb.mathan.
מדיני Madianita.De madian:quod interpretatur iudicium vel iudicans:siue litigans:aut obiurgans.
Madianite.Idem.plu.nu.
Madianitis.Idem.s.n.
חדיד Madid.Acutus:siue gaudens:aut syriace nouitas: vel ex syro & hebreo vna manus.heb.adid.
מדמנה Madmena. Mēsura numeri vł muneris:aut indumēti munus:vel indumēti p̄paratio aut numerus:vel sterquiliniū.
מחלת Maeleth. Chorus vł cithara:aut īfirmitas:vł syriace venia.
מעגלה Magala femita: vel circulus aut rotunditas: siue currus:vel plaustrum:aut vitula.
Magdalena.Magnifica vel magnificata: aut exaltata:vel
Magdalene.Idem.D. (turris.D.

מגדלגד Magdalgad.Turris felix vel accincta:siue magnitudo felicitatis:vel magnitudo accincta.
מגדל Magdalum.Turris:vel magnitudo.
מגדלאל Magdiel.Turris siue magnitudo dei.heb.magdalel.
מגדיאל Magdiel.1.Paralip.1.interpretatur annuncians vel euāgelizans deum:siue pomum dei.ideft fructus electus dei.
Magedan.Euāgelizatio grē:aut poma vel fruct⁹ gratie.D.
Magedan.Math.15.in fine in greco magdala: & hebraice interpretatur turris:vel magnitudo.D.
מגדו Maggedo.Annunciatio:vel euangelizatio:aut pomum.i.
מגדון Magedon.Idem. (fructus electus.
Mageth.Torcular:aut liquefactio.D.
Magi.Sapientes:vel philosophi:aut qui presūt sacris hoc est sacerdotes.persicum est.
מכמש Magmas.Percussor vel paup ablatus:aut pcussor vel pau per palpans vel tangens siue auferens.heb.machmas.
מגוג Magog.Tegēs vel tegula:aut tabefactus:vel liquefactus.
מגרון Magron.Timor:siue horreum:aut de gutture.
מחרים Mahumites.Nūciās:siue delēs:aut radēs:vel medulle.
מחידא Maida. Enigma:aut acumen:vel radens siue abstergens manum:aut syriace percussio manus.
מימין Maimna.Dexter:aut aquas p̄parās.heb.maimin.
מחלת Malaath.Chorus:siue cithara: vel infirmitas: aut syriace venia.heb.maalath.
מלאכי Malachias.Angelus siue nuncius meus.heb.malachi.
Malachim.Regum.scilicet liber.
מללי Malalai.Circuncisio vel locutio mea.
מהללאל Malalehel.Laudans deum:vel illuminatio dei.
מלצר Malasar.Circuncisio angustie vel vinculi: siue dispēsator.
מלכיאל Malchiel.Rex meus deus: vel regnū dei:aut consilium dei
Malchus.Rex vel regnum:aut consiliarius.D.
מלוך Maloch.Regnans:aut consulens.
Malothe.Adimplentes:vel adimpleti.D.
ממרא Mambre.Rebellis:aut amarus:vel cōmutans aut pmutās.
Mambres.Idem:sed in greco scribitur iambres:& hebraice pōt interpretari mare cū egestate vel paupertate.D.
Mammona.Pecunia vel diuitie aut cupiditas.syrum est. D
ממוכן Mamucha.Paratus: vel certus:aut depauperatus:vel pcussus.heb.mamuchan.
מן Man.Preparatio:aut quid.
Manna.Idem.
מנחת Manaath.Requies:aut munus:siue preparata formido vel confractio:aut numerus stuporis:vel ex hebreo & syro p̄parata descensio:vel numerus descendens.
מנחם Manahem.consolator:aut ductor eorum:siue p̄paratio caloris:aut munus incensum:vel numerans calefactionem.
מחנים Mandim.castra.
מנשה Manasse. Oblitus:aut obliuio.
Manasses.Idem.
מנחת Manath.Requies:aut munus:siue preparata formido vel confractio:aut numerus stuporis:vel ex hebreo & syro p̄parata descensio:vel numerus descendens.
מנא Mane.Numeratus:vel numerans.
מנחת Maneeth.Requies:aut munus:siue preparata formido vel confractio:aut numerus stuporis:vel ex hebreo & syro p̄parata descensio:vel numerus descendens.
מנהוא Manhu.Quid hoc.
Μάλλιος. Manlius.Solutus vel non ligatus. G.
ממזר Manser.Adulterin⁹:vel quilibet de scorto nat⁹:heb. mam
מנוח Manue.Requies:aut munus. (zer.
מעוך Maoch.compressus vel attritus:aut fixus.
מחול Maol.chorus vel cithara:aut infirmitas:siue arenosus:aut syriace venia.

Maon.Habitaculum:siue delictum: vel de peccato. מעון
Maonathi.Idem.
Maozim.Fortificati:vel fortitudines:aut refugia. מעזים
Mapsar.Munitum vel muratum:siue prohibens:vel auferens:aut vindemians.heb.mabsar. מבצר
Mara.Amara:vel amaritudo. מרה
Marai.Accelerās:siue dotatio:aut mōtan⁹:vł de mōte meo. מהרי
Maraioth.Amaritudines:vel rebelliones:aut commutationes vel permutationes. מריות
Maranatha.Dominus noster venit.syrum est.
Marath. Amaritudo. מרת
Marcus.Limatus:vel fricatus:aut expolitus:ideſt a rubigine abstersus.D.
Mardochai.Amara contritio: vel myrrha contrita:siue do cens contritionē:aut ex hebreo & syro myrrha purissima מרדכי
Mardocheus.Idem. [fractio.
Mares.Irroratio:vel distillatio:aut syriace apostema:vel cō מרס
Maresa. A capite ł a pricipio:aut caput vel pricipiū:siue hereditas:aut amaritudo mulieris:vel amara mulier. מראשה
Maresa.1.Paralip.2.&.4.Et.2.Paralip.11.&.14.&.20.& Michee.1.interp̄tatur a capite vel a principio: aut hereditas:vel amaritudo agni. מרשה
Mareth.Spelunca:vel euacuatio:aut effusio: siue discoope riens:aut euigilans. מערת
Maria.Exaltata: vel amaritudinis mare:aut myrrha maris siue doctrix vel magistra maris:aut ex syro & heb.domina maris. [siue fraudulentie. מרים
Marimuth.Amaritudo vel myrrha mortis:aut altitudīes: מרמות
Marmach.Dolus vel fraudulentia:siue altitudo:vel extollens se.heb.marma. מרמה
Marodach.Amarus contritus:siue myrrha contrita:aut ex hebreo & syro myrrha purissima. מרדך
Marsana.Amaritudo aut myrrha rubi vel inimici:aut ostē dens rubum vel inimicum. מרסנא
Martha. Prouocans: siue amaricans:vel syriace domina: vel doctrix.D.
Massa.Onus:siue assūptio:vel aliq̄ translatiue prophetia משא
Masal.Parabola:aut imperans:vel dominans. משל
Masaloth.Idem.p.n.D.
Masan.Postulans vel postulatus:siue commodatus:aut sepulchrum:vel infernus:aut fouea:siue ablatio vel tactus dei.heb.masal. [expectatio. משאל
Maspha.Speculatio:siue specula:aut coopimentum: vel מצפה
Maserecha.Sibilus vel sibilans:aut attractio vanitatis: vel tangens vanitatem aut vacuitatem:vel vitis. משרקה
Maserephot.Incendia:vel combustiones. משרפות
Maserei.Stratum:siue auferens vel tangens socium vel amicum aut pastorem vel maliciam. משרע
Maspha.speculatio siue specla:aut coopimētū:ł expectatio מצפה
Maspha.Ios.21.in fine Aquarum apparitio:siue aquarum impetus.heb.miphaath. מיפעת
Masphat.Speculatio:siue specula:aut coopertimentum:vel מצפת
Masphe.Idem. (expectatio.
Masi.Opus domini.heb.massia. מעשיה
Masia.Idem.
Masia.Nee.10.Fortitudo dñi:aut refugiū dñi. heb.mazia. מעזיה
Masma.Exauditio:siue audiens:vel obediens. משמע
Masmana.Pinguedo aut oleum eius:siue tangens vel auferens preparationem vel munus aut numerum. משמנה
Masobia.Statio domini:siue stans dominus:aut damula. מצוביה
Masrecha.Sibilus vel sibilans:aut attractio vanitatis:vel tā gens vanitatem vel vacuitatem:aut vitis. משרקה
Mathanu.Donum domini:vel lumborum dominus:aut מתניהו

ex ſyro & hebreo expectatio domini.heb. mathahiu.
מַתָּן Mathan.Donum:vel lumbus:ſiue mors eorum: aut ſyria-
ce expectatio vel ſpes.
מַתָּנָה Mathana.Idem.
Mathanai.Idem.
מַתַּנְיָה Mathania.Donum domini:vel lumborum dominus: aut
ex ſyro & hebreo ſpes domini.
Mathanias.Idem.
מַתְנִי Mathanites.Donum:aut lumbus:vel ſyriace ſpes aut expe
מַתָּתָה Mathat.Donum eius.heb.mathata. (ctans.
Mathat.Luce.3.Donum:vel donans.D.
Mathata.Donum eius.D.
מַתִּתְיָה Mathatia.Donum domini.
Mathatias.Idem.
מַתַּנְיָה Mathatias.4.Reg.24.Donũ dñi:vel lũborũ dñs: aut ex
ſyro & hebreo ſpes vel expectatio domini.heb.mathãias
מַתָּתָה Mathet.Donum eius:vel donans.heb.mathata.
Matheus.Donatus.D.
Mathias.Donum domini.D.
מַכְמַתַּת Mathmata.Percuſſoris vel pauperis donum : aut humilis
vel pauperis mors.heb.machmathat.
מַטְרֵד Matred.Virga deſcendens:aut virga imperantis: ſiue le-
ctuli deſcenſio vel imperium:aut ſyriace labor.
Mathreth.Idem.heb.matred.
מְתוּשָׁאֵל Mathuſael.mortem ſuam poſtulans : aut mors ſua infer-
nus vel ſepulchrum.
מְתוּשָׁלַח Mathuſalem.mortem ſuam miſit:aut mortis ſue arma:vel
ex hebreo & ſyro mortem ſuam ſpolians: vel mortis ſpo
lium.heb.mathuſale.
מְחוּיָאֵל Mauiael.Annuncians deum:aut radens vel delens deus:
vel ex ſyro & hebreo percuſſus a deo.
מְהוּמָן Mauman.Turbatus:aut tumultuans:vel multitudo.
מִיזְרַיָּה Maziau.Fortitudo domini:ſiue refugium domini.
מְפִיעָשׁ Mechphia. Corpus compreſſum vel congregatum : aut
corporis vel veſtimenti tinea.heb.megphias.
מִכְמַשׂ Mechmas.percuſſor vel pauper ablatus:aut percuſſor vel
pauper palpans vel tangens ſiue auferens.
מִכְנַדְבַי Mechnedabai.percuſſor vel pauper vouens ſiue ſponta-
neus:aut percuſſio vel paupertas vouentis vel principis
aut ſpontanei.
מֵידְבָא Medaba.Aque doloris:vł ex hebreo & ſyro aque manãtes
מֵידָד Medad.mẽſurãs:ſiue aque dilectiõis vel vberũ aut patrui.
מַרְעֲלָה Medalaa.Sopor uel inebriatio : aut amaritudo aſcẽſionis
vel holocauſti:aut myrrhe holocauſtum ſiue foliũ:aut do
cens holocauſtum uel aſcenſum.heb.merala.
מָדַי Mede. Vocatiuus caſus eſt a nominatiuo medus : quod in-
terpretatur menſura:uel abundans:aut indumentum.
מַדְמֵנָה Medemena.menſura muneris vel numeri:aut indumenti
munus:vel indumenti preparatio:aut ſterquilinium.
מָדַי Medena.menſura: vel abundans:ſiue indumentum.
Medi.Idem.p.n.
Media.Idem.ſ.n.
מִדִּין Medin.Iudicium:ſiue litigans:aut obiurgans.
מַדְמֵנָה Medmena.Menſura muneris vel numeri : aut indumenti
munus:vel indumenti preparatio:aut ſterquilinium.
מָדַיָא Medus.menſurans:aut abundans:vel indumentum.
מְהֵיטַבְאֵל Meezabel.Quã bon⁹ de⁹:ſiue bñfaciẽs de⁹.heb.meetabel
מֵיפַעַת Mephat.Aquarum apparitio:ſiue aquarum impetus.
מִשְׁפָּט Mephat.Geñ.14.Iudicium.heb.miſphat.
מֵפַעַת Mephet.Apparitio:vel gemitus.
מִגְבִּישׁ Megbis.Eminens:ſiue altitudo.
מְכֵרָתִי Meheratites.Venditio:aut cognitio.heb.mecheratites.
מְהֵיטַבְאֵל Mehetabel.Quam bonus deus:ſiue benefaciens deus.

Mehuſim . Tacentes:aut feſtinantes:ſiue ſenſuales. חוּשִׁים
Melcha.Regina:vel conſiliatrix. מִלְכָּה
Melcha.Luce.3.Idem.ſed in greco ſcribitur melea : & he-
braice interpretatur adimplens:vel adimpletus.D.
Melchi.Rex meus:ſiue conſilium meum.D.
Melchia . Rex dominus:aut conſiliator dominus. מַלְכִּיָּה
Melchias.Idem.
Melchias.Nee.3.b.Liberatio domini.heb.melthias. מְלַטְיָה
Melchiel.Rex meus deus:aut regnum dei:ſiue conſiliator מַלְכִּיאֵל
Melchielite.Idem. (meus deus.
Melchiram.Rex excelſus:aut cõſiliator vel cõſiliũ excelſũ. מַלְכִּירָם
Melchiſédech.Rex iuſtitie. מַלְכִּיצֶדֶק
Melchiſuia.Rex ſaluator:aut rex vel conſilium ſaluatoris מַלְכִּישׁוּעַ
vel ſalutis:ſiue rex magnificus.
Melchiſue.Idem.
Melchom.Rex eorum:vel conſiliator eorum. מִלְכֹּם
Melchon.Idem.heb.melchom.
Mélech.Rex:aut conſiliarius. מֶלֶךְ
Melech.Geñ.28.& in titulo.ps.87.Interpretatur chorus מַחֲלַת
vel cithara:aut infirmitas:vel ſyriace venia.heb. maalath
Mello.Plenitudo:vel repletio. מִלּוֹא
Meloda.Natiuitas:vel generatio. מוֹלָדָה
Melóthi.Plenitudo:vel circuncifio. מַלּוֹתִי
Melluch.Regnans:vel conſulens. מַלּוּךְ
Mem.Aque.D.
Memphis.Hebraice dicitur noph: & interpretatur fauus: נֹף
aut diſtillatio:vel eleuatio:aut cribrum.
Memphis.Oſee.9.hebraice dicitur moph:& iterpretatur מֹף
ab ore:vel ſyriace coopertorium.
Memius.maculatus:vel vituperatus.D.
Menna.numeratus:vel remuneratus:aut preparatus.D.
Menelaus.Potentia aut robur populi.G. μενέλαος.
Menni.Preparatio: vel munus:aut numerus. מִנִּי
Mennith.Idem.
Mer.Dicẽs:vel loquens:ſiue exaltatio.aut ſyriace agnus . אֹמֶר
heb.emer.
Meraioth.Amaritudines:vel rebelliones : aut commuta-
tiones vel permutationes. מְרָיוֹת
Merari.Amarus:ſiue irritatus:aut prouocatus. מְרָרִי
Merarite.Idem.p.n.
Mercurius.A mercibus dictus eſt:quia mercature deus pu
tabatur a gentilibus.Latinum eſt.
Mercurius.Prouer.26 . In hebreo ſcribitur marguema: מַרְגֵּמָה
& interpretatur lapidans vel lapidatio:aut purpura.
Méred.Rebellis:ſiue deſcendens:aut imperans. מֶרֶד
Mereth.Idem.heb.méred.
Merimuth.Fraudulentie:aut amaritudo vel myrrha mor מְרֵמוֹת
tis:ſiue altitudines.
Merob.Pugnans:ſiue obiurgans:aut multiplicans:vel ſy- מֵרַב
riace magiſterium.
Merodach.Amara contritio:ſiue myrrha contrita : aut ex מְרֹאדַךְ
hebreo & ſyro myrrha puriſſima.
Merodach.4.Reg.20.Creans cõtritionẽ:vel electio inte- בְּרֹאדַךְ
ritus:aut filius interitus vel vaporis tui:ſiue frumẽtũ vel
puritas nubis aut vaporis tui.heb.berodach.
Merom.Celſitudo:aut ſublimitas. מֵרוֹם
Merom.Iud.5.Secretum:vel macies.heb.meroz. מֵרוֹז
Merome.Altitudines:ſiue amaritudo aquarum. מְרוֹמֵי
Meron.Celſitudo:aut ſublimitas.heb.merom. מֵרוֹם
Meronathites.Cantatio mea:ſiue exultans:aut exclamãs: מֵרֹנֹתִי
Meroz.Secretum:vel macies. (vel ſyriace dominãs מֵרוֹז
Mes.Auferens:vel tangens. מַשׁ
Mes.1.Paralip.1.Attrahens:ſiue prolongans:aut vallans: מֶשֶׁךְ

vel ſepiens.heb.méſech.
מַשָּׂא Meſſa.Onus: vel aſſumptio:ſiue aliquando tranſlatiue p-
מַסָּה Meſſa.4.Reg.11.Erradicatio:vel conculcatio. (phetia.
מֵישַׁע Meſa.4.Reg.3.&.1.Paralip.2.interp̃tatur Salus: vel aqua
ſalutis:aut aquas aſpiciens.
מִשְׁאָל Meſſal.Poſtulans vel poſtulatus:aut commodatus.ſiue ſe-
pulchrũ:vel infern⁹:aut fouea:ſiue ablatio aut tactus dei.
מְשֻׁלֶּמֶת Meſalémeth.Solutio:aut pacificatio:vel perfectio:aut retri
butio:vel parabola mortis:aut dominium mortis.
מְשֶׁלֶמְיָהוּ Meſſelemia.Pax dñi:vel perfectio domini : aut retributio
domini:vel parabola domini:ſeu dominium domini.
מְשֵׁיזַבְאֵל Meſezebel. Auferens fluxum deus:vel ex ſyro & hebreo li
beratio vel ſalus dei.
מִסְפָּר Meſphar.numerus:vel narratio:aut librarius:vel ſcriba: ſi
ue tributi taurus.
מִסְפֶּרֶת Meſpharath.numerãs vel narrans:aut tributi fructificatio
vel augmentatio. (expectatio.
מִצְפָּה Meſphe.Speculatio vel ſpecula:aut cooperimentum : vel
מָשִׁיחַ Meſſias. Vnctus.grece autem dicitur chriſtus.
מְשֵׁיזַבְאֵל Meſizabel.Auferens fluxum deus:vel ex ſyro & hebreo li
beratio vel ſalus dei.
מַלּוּךְ Meſluch.Regnans:aut conſulens.heb.melluch.
מְשֻׁלָּם Meſollam.Pacificus:ſiue perfectus:aut retribuens:vel para
bola eorum:ſiue poteſtas eorum.
μεσοπο- Meſopotamia.Regio ſic appellata eo quod duobus fluuiis
τάμια. euphrate ambiatur & tygri:meſos eni medi⁹ potamos ve
ro fluuius grece interpretatur.Hebraice vero Geñ . 24.
& Deut.23.& Iud.3.&.1.Paralip.19.& in titulo ps.59.di-
אֲרַם citur Aram naharáim.i.ſyria fluuiorũ.in aliis vero locis
נַהֲרַיִם pro meſopotamia in hebreo eſt padã: quod interpretatur
פַּדָּן redemptio:vel ſyriace parilitas aut coniunctio.
עֵבֶר הַנָּהָר Meſopotamia.Ioſ.24.In hebreo eſt é ber hanáar:quod in
terpretatur trans flumen.
מִצְרַיִם Meſráim.Anguſtie:ſiue tribulationes.
מְשֻׁלָּם Meſſulam.Pacificus:ſiue perfectus:aut retribuens: vel pa-
rabola eorum:ſiue poteſtas eorum.
אֶתְבַּעַל Methaal.Ad idolum:ſiue ad dominantem : vel ad ſubiiciẽ
tẽ:ſiue ad poſſidentem:aut ſignum idoli vel dñantis aut
ſubiicientis vel poſſidentis.heb.ethbáal.
מְהֵיטַבְאֵל Methabeel.Quam bonus deus:aut benefaciens deus.
מִתְקָה Methcha.Dulcedo:aut ſuauitas.
מַטְרִי Methri. Pluuia:ſiue cuſtodia:uel carcer.
מִזָּה Meza.Diſtillatio uel aſperſio:aut ex iſto:uel ſyriace incen-
ſio uel conſumptio.
מֵי זָהָב Mezaab.Deauratus:uel aque auri:ſiue quid aurum.
מִיָּמִין Miamim.Dexter:aut aquas preparans.heb.miamin.
Miamin.Idem.
מִבְחָר Mibaar.Electus uel electio:aut iuuentus.
מִיכָה Micha.Pauper:uel humilis:aut percutiens uel percuſſus:ſi
ue quis hic.i.in hoc loco:aut aque hic.
מִכָיָה Micha.4.Reg.22.Quis ſicut dñs:aut pauptas uel hũilitas
dñi:ſiue p̃cutiẽs dñs:uel percuſſio domini.heb.michaias
מִיכָאֵל Michael.Quis ſicut deus:aut humilitas ſiue paupertas dei,
uel percuſſio dei:ſiue percutiens deus.
מִיכָיְהוּ Michaia.Quis ſicut dominus:aut paupertas uel humilitas
domini:ſiue percutiens dñs:uel percuſſio domini.
Michas.Idem.heb.michaias.
Michéa.Idem.
מִכָיְהוּ Michéas.idem.
מִיכָה Michéas.Hiere.26.& Michee.1.Pauper uel humilis : aut
p̃cutiẽs uel p̃cuſſus:ſiue quis hic.i.in hoc loco:uel aq̃ hic
מִיכַל Michol.Quis oĩa.q.d.tu:aut que p̃fecta uel cõſumata.q.d
nulla niſi tu:ſiue aqua tota:aut aquarum perfectio uel cõ

ſumatio ſeu prohibitio.
Mido.cura:ſiue conſilium.G. μῆδο.
Miphaat.Aquarũ apparitio:ſiue aquarum impetus. מֵיפַעַת
Miphiboſeth.De ore ignominia:ſiue de ore confuſio:aut מְפִיבֹשֶׁת
oris ignominia vel confuſio aut verecundia vel mora.
Miletum.Rubra vel coccinea.G. μίλητον.
Milicho.Regnum eius:aut conſilium eius. מַלְכוֹ
Miribáal.Rebellio vel impugnatio idoli vel dominantis מְרִיבַעַל
ſiue ſubiicientis aut poſſidentis.
Miſaam.Saluator eorum:ſiue reſpiciens eos :aut auferens מִשְׁעָם
vel tangens populum: vel ſyriace lenitas eorum.
Miſac.Prolõgãs:ſiue attrahẽs:aut aquas vallãs vel ſepiens מֵישַׁךְ
Miſael.Quis poſtulatus aut cõmodatus:ſiue quis poſtulãs מִישָׁאֵל
vel cõmodãs:ſiue abſtulit deus:vel receſſit deus.
Myſia.Sceleſta:vel abominabilis.G. μυσία.
Miſor.Planicies:aut ſerra:ſiue murus vel murat⁹:aut bos ł מִשׁוֹר
Mitylene.mũditia vel abſterſio torcularis.G. (bouinus. μιτυλήνη
Mitilene.Act.28.a.i greco melita:& iterp̃tatur meliflua.G μελίτη.
Mithridates.Explorans vel contemplans legem : aut ſol- מִתְרְדָת
uens legem:ſiue mortis deſcenſus vel dominium.
Mizaab.Deauratus:vel aque auri:ſiue quid aurum. מֵי זָהָב
Moab.De patre:quoniam de patre cum filia genuit. מוֹאָב
Moabite.Idem.
Moabites.Idem.
Moabitides.Idem.
Moabitis.Idem.
Moadia.Solẽnitas vel feſtiuitas domini:ſiue adornatio vel מוֹעַדְיָה
teſtimonium aut fedus dñi:vel tranſitus domini.
Mobonai.Filius vel filiatio:ſiue edificatio: aut intellectus מְבֻנַּי
vel intellectio.
Mochober.duo nomina ſunt:Moch quod interpretatur p עֲמוֹק עֵבֶר
fundum:aut vallis.Ober tranſiens:ſiue ira:aut pregnans
vel ſyriace frumentum.heb.amochéber.
Mochona.Baſis vel ſuſtentaculum:aut preparatio. מְכוֹנָה
Mochori.Venditio:vel cognitio. מִכְרִי
Modin.Iudicium vel iudicatio:aut iurgium.D.
Moyſes.Attractus vel aſſumptus:ſubaudi de aquis. מֹשֶׁה
Molada.Natiuitas:vel generatio. מוֹלָדָה
Molathi. Chor⁹ ł cithara:ſiue ĩfirmitas:aut ſyriace venia. מַחֲלָתִי
Molathites.Idem.
Molchom.Rex eorum:vel conſiliarius eorum. מַלְכָּם
Molid.Generatio:vel natiuitas:aut circuncifio manus. מוֹלִיד
Móloch.Regnans:aut conſiliarius. (chom. מֹלֶךְ
Moloch.3.Reg.11.Rex eorũ:aut cõſiliari⁹ eorũ.heb . mol- מַלְכָּם
Moola. Chorus vł cithara:ſiue ĩfirmitas:aut ſyriace venia. מַחֲלָה
Mooli.Idem.
Moos.Lignum vel ligneus:ſiue conſiliarius. מֵעֵץ
Moraſthi.Heres:vel pauptas:aut de pauptate ł hereditate. מוֹרַשְׁתִּי
Moraſthites.Idem.
Moria.Amaritudo vel myrrha dñi:aut oſtendens vel indi מוֹרִיָּה
cans dñs:ſiue ex ſyro & hebreo dominatio domini.
Moſa. Azymũ:aut ĩuetus:ł exit⁹:ſiue exprimẽs:ł emũgẽs מוֹצָא
Moſa.1.Paralip.8.a.interp̃tatur Onus:ſiue aſſũptio : vel p מַשָּׂא
phetia aliqñ tranſlatiue:aut aquarum eleuatio.
Moſera.Eruditio:ſiue diſciplina:aut vinculũ:vel ſyriace da מוֹסֵרָה
Moſeroth.Idem.p.n. (tio vel traditio.
Moſobab.Reuerſus:aut auerſus:vel conuerſus. מְשׁוֹבָב
Móſoch.Attrahẽs:ſiue prolõgãs:aut vallans vel ſepiens. מֶשֶׁךְ
Moſolla.Pacificus:ſiue perfectus:aut retribuens : vel para מְשֻׁלָּם
bola eorum:ſiue poteſtas eorum.heb.moſollam.
Moſollam.Idem.
Moſollamia.Pax domini:ſiue perfectio domini:aut retri- מְשֻׁלֶּמְיָה
butio domini:vel parabola aut dominium domini.

משלמות Mosollamoth. Pacificatio: aut perfectio: siue retributio: aut parabola mortis: vel dominium mortis.
משלמית Mosollamoth. 1. Paralip. 9. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens: vel parabola mortis: aut dominium mortis. heb. (mosollamith.
מאוזל Mozel. Ambulans vel vadens.
מחזיאות Mozioth. Videns signum: aut videns litteram.
מעונים Mumin. Habitacula: siue afflicti: aut delinquentes: vel respondētes. heb. munim.
Munim. Idem.
מוצא Musa. Azymum: siue inuentus: vel exitus: aut exprimens: vel emungens.
מוסך Musach. Vnctio: siue coopertimentum: aut libatio.
מושי Musi. Auferens: vel tangens: aut recedens: vel ablatus.

De incipientibus a littera. n.

נחבי Naabi. Occultus vel absconditus: siue dilectus meus: aut requiescens mecum: siue ductor mecum.
נחת Naad. Requies: vel ductor: aut syriace descēsio. heb. naath.
נהלול Naalol. Laudatus: siue lucidus: aut stolidus.
Naalon. Idem. heb. naalol.
נעמה Naama. Pulchra: siue decora: aut mouens valde.
נעמן Naaman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נעמתי Naamathites. Pulchritudo: vel iocunditas: siue motus mortis mee.
נחמני Naamim. Consolator: siue penitens: aut requiei mun? vel numerus: siue requiei preparatio. heb. naamani
נערה Naara. Puella vel iuuenis: aut excussio: vel vigilans.
נערי Naarai. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans.
נחרי Naarai. 2. Reg. 23. & 1. Paralip. 11. vbi dicitur naarai berothites: interpretatur naris siue nasus: aut hinniens: vel calefactio: siue ariditas: vel raucedo: aut syriace suffocatio.
נעריה Naaria. Puer domini: aut excussio domini: siue vigil domini: vel vigilans dominus.
Naarias. Idem.
אנחרת Naaroth. Ariditas: aut incensio: vel ira: siue hinnitus: aut raucedo: vel syriace suffocatio. heb. anaaroth.
נחש Naas. Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinās: siue eneus.
נחשון Naason. Idem.
נחת Naath. Requies: vel ducens: aut syriace descendens.
נביות Nabaioth. Loquele: siue prophetie: aut fructus: vel germinationes.
נבל Nabal. Stultus: vel insipiens.
נבט Nabath. Aspiciens: siue intuens.
עבד Nabeth. Seruus: vel operarius. heb. abed.
נבו Nabo. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetās siue fructificans: vel germinans.
נבות Naboth. Idem.
Nabu. Idem.
נבוכדנצר Nabuchodonosor. Gemitus siue planctus iudicii angustie vel pressure: siue coartans iudicium angustie vel pressure.
נבוכדנצר Nabuchodonosor. In toto Hieremia excepto cap. 27. & 28. & 29. a. & 34. & 39. b. & in Ezechiel. 26. & 29. & 30 In omnibus his locis in hebreo scribitur nabuchodorosor: quod interpretatur gemitus siue planctus generationis angustie vel pressure: aut coartatio generationis angustie vel pressure.
נבושרסכים Nabusarsathin. duo nomina sunt. Nabu quod interpretatur loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. & Sarsathim: quod interpretatur ppositi coopimētorū vel vnctionū. heb. sarsachim
נבושזבן Nabusesban. Loqla siue prophetia vel germinatio manās vel fluēs: aut ex hebreo & syro fructus vel germinatio liberationis. heb. nabusesbaz.
Nabuthei. Loquentes: siue prophetantes: aut germinantes. D.
נבוזראדן Nabuzardan. Germinatio vel prophetia extranei siue ventilati aut effusi iudicii: vel germiatio siue pphetia extranei siue vētilati aut effusi dñii vel basis. (riace suffocatus.
נחור Nachor. Raucus: vel aridus: aut iratus: vel incensus: aut sy-
נכון Nachor. 2. Reg. 6. Paratus vel certus. heb. nachon.
נדב Nadab. Spontaneus: aut vouens: vel princeps.
נדביה Nadabia. Votū dñi: siue spontaneus aut princeps domini.
נפג Nápheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
נפיש Naphei. Anima: vel refrigeratus: aut requiescens: vel syriace multiplicans. heb. naphis.
נעם Naphez. Pulcher siue decor?: aut motor eorū. heb. nahem
נפיש Naphis. Anima: vel refrigerat?: aut requiescēs: vel syriace multiplicans.
Nage. Claritas: vel splendor. D.
נחליאל Nahaliel. Torrens dei: siue hereditas dei: aut vallis dei.
נחם Naham. cōsolatio: vel pnia: siue ducēs eos: aut requies eorū
נעים Nahem. Pulcher: siue iocundus: aut mouens eos.
Naym. Pulchritudo: siue iocūditas: vl cōmotio aut mot? eo rum. D.
נוית Naioth. Pulchritudo: siue decor: aut habitaculū.
נמשי Namsi. ablat?: siue auferēs: aut tāgēs: vel dormitiōis mun?:
נמואל Namuel. Dormiens deus: vel dormitio siue somnus dei.
Namuelite. Idem.
Nanee. i. Diane: sic. n. appellabatur diana in lingua persica
Naram. 2. Reg. 23. Non est in hebreo.
νάρκισσος. Narcissus. Stupefactus: vel negligens. G.
נציח Nasia. Victor: siue eternus: aut fortis.
עינחצור Nasor. Fons siue oculus atrii vel vestibuli: aut fontis fenum vel herba. heb. enasor.
ἀτάλεια. Natalia. in greco Attalia: & iterptatur augēs: vel nutriēs. G
נתנמלך Nathamelech. Donū regis: siue donum consilii. heb. nathā mélech.
נתן Nathan. Dans vel donatus.
נתנאל Nathanael. Donum dei.
נתניה Nathania. Donum domini.
מתניה Nathania. Esd. 10. Donū dñi: vel lumborū dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini. heb. mathania.
Nathanias. Donum domini.
נתנאל Nathaniel. Donum dei. heb. nathanel.
נתינים Nathinnei. Dati vel donati.
Nathon. Idem. s. n.
תחון Nathon. Iosu. 19. Gratie vel misericordie donum.
נחום Naue. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus seu permanens: vel pulchritudo: siue habitaculum: aut syriace piscis. D.
Naum. Consolator: siue penitens: aut ductor eorum.
נזירים Nazarei. Separati: siue coronati: aut sanctificati.
Nazareni. Idem. Sed si per sade litteram scribatur: interpretatur custodientes: vel floridi: aut virgulta. D.
Nazarenus. Idem. s. n. D.
Nazareth. Sanctificata: aut separata: vel coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur Custodita: vel florida: aut virgultum. D.
נזיר Nazareus. Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus.
Nazareus. Math. 2. Idem. vel per sade litteram custos: siue flos: aut virgultum. D.
נעמה Neama. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
νεάπολις. Neapolis. Noua ciuitas. G.
נבחן Nebaan. Fructificans vel germinans visionem: aut loquēs vel prophetans visionem. heb. nebaaz.
נביי Nebai. Fructificans: vel germinans: aut loqnēs: vel pphetans.
נבלת Nebalath. Prophetia siue loquela inuoluta vel abscondita: aut germinans vel fructificans siue prophetans inuolute vel abscondite.
נבט Nebath. Aspiciens: vel intuens.
נבו Nebo. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās siue fructificans: vel germinans.

נביו Nebo. Nee. 7. d. vbi dicitur Viri rama & nebo interpretatur Collis: aut calix vel vas. heb. géba.
נבשן Nebsan. Loquela siue pphetia aut germinatio dormitationis vel mutatiōis: siue germinatio l loqla dētis vel eboris
נבוי Nebui. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. heb. nebu.
נכה Nechao. Claudus: vel percussus.
נקב Néceb. Foramen: aut maledictio: siue vocatio: aut nominatio: vel explicatio.
נחלאשכל Néchelescol. Torrens botri: aut vallis botri.
נקודא Nechoda. Depictus: siue varius: aut punctuatus: vel pastor: aut incuruatus: vel incensus.
נחלמי Neelamites. Somniator vel somnus: siue torrens aut vallis aquarum: vel hereditas aquarum.
נחמיה Neemias. Consolatio vel requies domini: aut penitens domini: siue directio domini.
נפתואר Nephador. Fauus hitatiōis vel gnationis: aut distillās siue eleuans vel cribrans habitationem vel generationem.
נפג Népheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
Nephi. Purificatio. D.
נפוסים Nephusim. Diminuti: aut dilacerati.
נחיאל Nehiel. Commotio vel motus dei.
נעמן Neman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נמרה Nemra. Leopardus: siue rebellio: aut amaritudo: vel cōmutatio.
Nemrim. Idem. p. n.
נמרד Nemroth. Rebellis: vel dormitio descensionis: aut dormiens dominans. heb. nemrod.
νεομηνία. Neomenia. Nouilunium. G.
נפתלי Neptali. Cōpatio l eqparatio: aut retorsio vel tortuositas.
Neptalim. Idem. heb. neptali.
Neptalite. Idem.
Nepthar. Purificatio. D.
נפתוח Nepthóa. Apertus vel apertio: siue sculptura.
Neptuim. Idem. p. n.
נר Ner. Lucerna: siue nouale.
נרגל Neregel. Explorans: vel pedester: siue lucerna discooperta vel coaceruata: aut nouale discoopertum vel reuolutum.
Nergel. Idem.
Nere?. Lucerna: vl nouale. grece vero magn? iterptatur. D
Neri. Lucerna: vel nouale. D.
נריה Neri. Hiere. 32. lucerna dñi: aut nouale domini. heb. neria
Nerias. Idem.
נציב Nesib. Stans: siue statio: vel erectio. scilicet alicuius tituli: aut syriace plantatio.
נסרך Nesrach. Fuga vel tentatio tenera vel delicata: aut vexillū delicatum: vel syriace tabula tua.
νηστεύς. Nesteus. Ieiunus vel ieiunans. G.
נטופתי Nethophati. Gutta: siue distillatio: aut gummi.
Nethophatites. Idem.
נטופה Nethupha. Gutta: siue distillatio: aut gummi: vel declinatio oris.
Nethuphati. Idem.
νουμήνιος. Neumenius. Nouus mensis: vel nouilunium. G.
νικάνωρ. Nicanor. Victor vel victoriosus. G.
Nicodemus. hebraice interpretatur innocens sanguis. grece vero victoria populi. D.
Νικολαΐται. Nicolaite. Victorie plebis. G.
Νικόλαος. Nicolaus. Idem. s. n. G.
νικόπολις. Nicopolis. Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. G.
Niger. latinum est.
שיחור Nilus. Hebraice dicitur sychor: & interpretatur niger: vel turbidus: aut matutinus.
νύμφα. Nympha. Sponsa. G.
נינוה Niniue. Pulchra siue speciosa: aut habitaculum.
Niniuite. Pulchri siue speciosi: aut habitacula.
ניסן Nisan. Vexillum: siue probatio: aut tentatio: vel fuga: aut syriace miraculum.

נעה Noa. Mouens: vel commota.
נועדיה Noadia. Testificatio vel cetus aut congregatio domini: siue ornatus domini: aut transiens dominus: vel ex syro & hebreo ablatio domini.
נוחה Noaha. Requiescens: aut ducens vel ductor.
נב Nob. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās: siue fructificans vel germinans.
Nobe. Idem.
נבח Nóbe. Nu. 23. & Iudi. 8. Latrans vel latratus.
נודב Nodab. Vouens: siue spontaneus: aut principalis.
נועדיה Nodaia. Testificatio vel cetus aut congregatiō dñi: siue ornatus domini: vel transiens dominus: aut ex syro & hebreo ablatio domini. heb. noadia.
נח Nóe. Consolatio: vel requies.
נעמה Noema. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
נעמן Noeman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
Noemanite. Idem. p. n.
נעמי Noemi. Pulchra siue decora.
נחשתא Noesta. Enea: vel erea: aut augurās: vel serpēs: aut serpētina
נפח Nophech. Fauus: aut cribrū: siue distillatio. heb. nopheth.
נגה Noga. Claritas: siue splendor.
Noge. Idem.
נחשתן Nohestan. Eneum: vel cupreum: aut augurium: siue serpētis datum vel donum.
נעמן Nooman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נערן Noram. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans: vel mouens canticum. heb. naaran.
נערתה Norátha. Iuuentus: siue pueritia: aut excussio: siue vigilia: aut stuppa. heb. naarátha.
νουμήνιος. Numenius. nouus mensis: vel nouilunium. G.
נון Nun. Posteritas vel stirps: aut filius vel eternus: seu permanens: aut syriace piscis.
Nun. Nomen littere. posteritas: aut stirps: vel eternus aut syriace piscis. D.

De incipientibus a littera. o.

חבב Obab. Dilectus.
עבדיה Obadia. Seruus domini: vel operarius domini.
Obdia. Idem.
Obdias. Idem.
עבד Obed. Seruus: vel operarius.
עודד Obed. 2. Paralip. 15. & 28. interpretatur sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
עבדאדם Obededom. Seru? hois vel terreni aut sanguinei vel ruffi
עבדיה Obedia. Seruus vel operarius domini.
עבד Obediel. Seruus: vel operarius. heb. obed.
עודד Obeth. Sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
אבות Oboth. Phytōes: siue vtres: aut pres: l desideria. (fris oliua
אחזת Ochozath. possessio: siue apphēsio: l collectio: aut visio: seu
אחזיהו Ochozias. Apprehensio vel possessio dñi: seu visio dñi.
עכרן Ochran. Turbidus: vel conturbans.
הודיה Odaia. Laus domini: siue confessio domini.
Odaias. Idem.
עדלם Odallam. Testimoniū siue ornamētū illis: aut testimōiū siue ornamētū siue miserie: vel transitus aut pda siue miserie
Odaren. Laudis canticum: vel testimonium arce. D.
הודויה Odeuia. Laus domini: siue confessio domini.
Odia. Idem.
Odoia. Idem.

עוֹלָם Odollam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimoniū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut preda (sue miserie.
Odolamites. Idem.
הוֹדַוְיָה Oduia. Laus domini: siue confessio domini.
אֶפְלָל Ophal. Iudicans: vel orans. heb. ophlal.
עֹפֶל Ophel. Turris: aut obscuritas: vel nebula.
חֵפֶר Opher. Fodiens: aut explorans: vel confusio.
עֵיפַי Offi. Lassus: aut volans: vel syriace plicatus vel complicatus: aut folium.
חֻפִּים Ophim. Thalamus: siue coopertus: aut littus maris
אוֹפִיר Ophir. Cinis vel incineratio: aut fructificatio.
אוֹפָז Ophir. Hiere. 10. Aurum obrizum. heb. ophaz.
חָפְנִי Ophni. Pugnus vel pugillus: aut cooperiens.
עָפְנִי Ophni. Ios. 18. Interpretatur volans: siue lassitudo: aut syriace plicatio vel complicatio.
עָפְרָה Ophora. Puluis: aut plumbum: vel hinulus.
Ophra. Idem.
עוֹג Og. Subcinericius panis vel torta: aut subsannatio: vel syriace detentus: aut impeditus.
הוֹהָם Oham. Ve eis: siue tumultuans: vel conturbans.
אֹהֶל Ohel. Tabernaculum: siue tentorium: aut splendor.
Ohol. Idem.
אֻהֳלִי Oholai. Deprecans: vel expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi. (aut folium.
עֹלָא Olla. Eleuatio: vel holocaustum: aut infans vel paruulus.
חֻלְדָּה Olda. Mundus: vel orbis: aut mustella: vel syriace rubigo.
Oldai. Idem.
ὀλυμπιάς Olympiadis. Celestis. G.
ὀλυμπᾶν Olympiadem. ad Ro. 16. Idem. in greco olympam. G.
ὀλύμπιος Olympius. Celestis. G.
חַלּוֹן Olon. Fenestra: siue prophanatio: aut dolor.
אוֹמַר Omar. Dicens vel loquens: siue amarus: vel exaltans.
אִמְרִי Omrai. Dicens vel loquens: aut exaltans: siue amarus: aut syriace agnus.
אוֹנָם Onam. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eorum.
אוֹנָן Onan. Dolor: siue iniquitas: aut fortitudo.
ὀνησιφόρος Onesiphorus. Vtilitatem afferens. G.
ὀνήσιμος Onesimus. Vtilis. G.
Onias. Fortitudo domini: aut nauis. D.
אוֹנוֹ Ono. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eius.
אָהֳלָה Oolla. Tabernaculum vel tentorium siue splendor eius.
Oolla. Ezech. 24. b. vbi dicitur Ve ciuitati sanguinū oolle. scribi debet olle: & sic est in bibliis nostris antiquis: & est nomen vasis in quo carnes coquuntur.
אָהֳלִי Ooli. Deprecans: siue expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi.
אָהֳלִיאָב Ooliab. Tabernaculū vel tētoriū pris: aut splēdor patris.
אָהֳלִיבָה Ooliba. Tabernaculū vel tētoriū meū in ea: aut splendor meus in ea. (dor excelsorū.
אָהֳלִיבָמָה Oolibama. Tabernaculum vel tētoriū excelsum: siue sple-
אֲחֻזָּם Oozam. Apphēsio eorū: siue possessio eorū: aut visio eorū
חֹרֵב Oreb. Desertum vel solitudo: siue destructio: aut siccitas: vel gladius.
עוֹרֵב Oreb. Iudi. 7. & 8. & ps. 82. & Esa. 10. in omnibus his locis interpretatur coruus: vel suauis: aut fideiussor: vel cōmiscens: seu vespertinus. (tio oris
עָרְפָּה Orpha. Ceruix: vel ceruicosa: siue suscitatio oris: l' denuda-
אָרְנָן Ornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: siue lux aut maledictio permanens vel eterna.
הֲרָרִי Orodi. Montanus. heb. orori.
חֹרֹנַיִם Oronaim. ire: vel furores: aut syriace libertates.
Oronites. idem. f. n.
ὀρθοσιάδα Orthosiada. Recta vel rectificata. G.

Osa. Confidens: aut protegens. חֹסָה
Osa. 1. Parali. 4. Festinans: siue tacens: aut sensualis. חוּשָׁה
Osanna. Salua obsecro: vel salua nunc. הוֹשַׁעְנָא
Osee. Saluator: aut salus. הוֹשֵׁעַ
Osia. Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. oziau. עֻזִּיָּהוּ
Osias. Saluator dominus: aut salus domini. הוֹשַׁעְיָה
Osiau. Fortitudo domini. heb. aziau. עֻזִּיָּהוּ
Othei. Tempus vel hora mea: aut iniquitas mea. עוּתַי
Othin. Tempus siue hora mea. heb. othni. עָתְנִי
Othir. Excellens: vel residuus: aut remanens. הוֹתִיר
Otholia. Tempus domino: siue hora domino. עֲתַלְיָהוּ
Othoniel. Tempus dei: siue hora dei. עָתְנִיאֵל
Oza. Fortitudo: aut capra. עֻזָּה
Oza. 1. Paralip. 16. confidens: vel protegens. heb. osa. חֹסָה
Ozai. Videns. חוֹזָי
Ozam. Fortitudo: aut capra. heb. oza. עֻזָּא
Ozan. Fortitudo eorum: aut capra eorum. עַזָּן
Ozazin. Fortitudo domini. heb. ozaziu. עֲזַזְיָהוּ
Ozenzara. Auricula carnis vel consanguinitatis: aut auricula fermentata vel remanens: siue statera carnis vel consanguinitatis aut residui. heb. ozensara. אָזְנֶשְׁאֵרָה
Ozi. Fortis vel fortitudo mea: aut hircus meus. עֻזִּי
Ozi. Nee. 3. interpretatur tunc: siue aut iste. אוּזַי
Ozias. Fortitudo domini: siue hircus domini. עֻזִּיָּה
Ozias. 1. Paralip. 3. Apprehensio vel possessio domini: siue visio domini. heb. ochozias. אֲחַזְיָהוּ
Ozias. Hiere. 42. & 43. interpretatur saluator dominus: aut salus domini. heb. osias. הוֹשַׁעְיָה
Oziau. Fortitudo domini. עֻזִּיָּהוּ
Oziel. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵל
Oziel. 1. Paralip. 23. a. vbi dicitur oziel & aram: interpretatur videns deum. (heb. ozriel. חֲזִיאֵל
Oziel. 1. Paralipo. 27. Adiutorium dei: siue atrium dei. עֲזַרְאֵל
Ozieli. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵלִי
Ozielite. Idem.
Ozihem. Non est in hebreo.
Ozni. Auris vel auscultatio mea: siue statera. אָזְנִי
Oznite. Idem.

De incipientibus a littera. p.

Paphum. Bulliens vel estuans. G. πάφος
Palestina. conspersa. f. cinere vel puluere: siue ruina apposita: vel ruina duplex: aut ruine potus: vel cecidit פְּלֶשֶׁת
Palestini. conspersi. f. cinere vel puluere: siue ruine (bibētes apposite: vel ruine duplices: aut ruine potus: vel cecide-runt bibentes. פְּלִשְׁתִּים
Palmyra. Hebraice dicitur thamor: & interpretatur palma vel dactilus: aut cōmutatio vel pmutatio: siue amaritudo תָּמָר
Palmyra. 2. Paralip. 8. Hebraice dicitur thadmor: & interpretatur confessio vel laus amaritudinis: vel confessiōis aut laudis myrrha: siue ex hebreo & syro laus preceptoris vel domini. תַּדְמֹר
Pamphilia. Tota dilecta vel amabilis. G. παμφυλία
Paraclitus. consolator: vel aduocatus. G. παράκλητος
Parasceue. Preparatio. G. παρασκευή
Parmena. Permanens. G. παρμενᾶς
Parthi. Lingua scythica dicuntur fugaces vel exules. D.
Pascha. Transitus: vel claudicatio. פֶּסַח
Pathara. calcata: seu conculcata. G. πάταρα
Pathmos. Letalis: vel mortifera. G. πάτμος
Patroba. Paternalis. G. πατρόβα
Patroclus. Patris vel patrie gloria. G. πάτροκλος

Paulus. Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. f. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. D.
אֶפְדְּנוֹ Pedno. Ornamentū eius: siue ira iudicii eius. heb. apedno.
סִין Pelusium. Hebraice dicitur syn: & interpretatur rubus.
πεντάπολις Pentapolis. Quinq; ciuitatum. f. regio. G.
πεντάτευχος Pentatheucus. Quinq; volumina veteris testamenti: a pente quod est quinq; & teuchus volumen. G.
πεντηκοστή Pentecoste. Quinquagesima. G.
πέργαμος Pergamus. Altitudo vel sublimitas. G.
πέργη Pergen. Valde terrestris. G.
פָּרַס Persa. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Perse. Idem. plu. nu.
περσέπολις Presepolis. Perse ciuitas. G.
פָּרַס Perses. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Persia. Idem.
Persida. Idem.
πέτρος Petrus. Saxum: vel petra. G.
גַּמָּדִים Pigmei. Hebraice dicitur gamadim: & interpretatur nani vel cubitales.
מַכְתֵּשׁ Pila. Hebraice dicitur machthes: & interpretatur contusio vel pila: siue mortariolum.
πιλᾶτος Pilatus. Constringens vel constrictus. G.
πύρρος Pyrrhus. Flauus aut rubeus. G.
πισιδία Pisidia. Picea. f. pice. denigrata. G.
πιστικῆς Pisticum. Fidele. G.
פְּלוֹנִי Polonites. Cadens: aut occultus.
πόντιος Pontius. Marinus. G.
πόντος Pontus. Mare. G.
אֶלָּסָר Pontus. Geñ. 14. a. Hebraice dicitur elasar: & interpretatur auferens deus: vel ablatio dei: siue recedens a deo.
πόρτιος Portius. Vitulus: aut vitulinus. G
ποσειδώνιος Possidonius. Potum prebens. G.
מִפְלֶצֶת Priapus. In hebreo est Miphleseth: & interpretatur simulachrum: siue tremor: vel concussio.
Prisca. Latinum est. i. antiqua.
Prisca. Ad Ro. 16. a. & 1. ad Corinthios. 16. d. & 2. ad Timoth. 4. d. in greco Priscilla: & interpretatur idem quod prisca diminutiue. Latinum est.
Priscilla. Idem. Latinum est.
προβατική Probatica. Ouina: idest locus vbi pecora sacrificanda tenebantur. G.
πρόχορος Prochorus. Expeditus vel facilis: aut promptus vel paratus. G.
προσήλυτος Proselytus. Aduena: vel peregrinus. G.
Ptolomaida. Bellicosa. G.
Ptolomais. Idem. G.
Ptolomei. Idem. plu. nu. G.
ptolomenses. Idem. G.
Ptolomeus. Sulcus. f. qui fit cum aratro: siue suspendens aquas: aut coadunatio aquarum. grece vero bellicosus.
Publius. Latinum est.
Pudens. Latinum est.
Puteoli. Latinum est.
פּוֹטִיפַר Putiphar. Africe taurus: aut ex syro & hebreo saginat⁹ taurus: vel pinguedinis fructificatio.
פּוֹטִיפֶרַע Putiphar. Geñ. 41. & 46. Ex syro & hebreo pinguedinem dissipans: vel pinguedinis denudatio: aut syriace pinguedinis vindicta.

De incipientibus a littera. q.

Quartus. Latinum est.
Quintus. Latinum est.

De incipientibus a littera. r.

Raab. Lata: siue dilatata: aut platea. רָחָב
Raab. ps. 86. interpretatur Superba: aut fortis: vel tumultuans. רַהַב
Raabia. Latitudo siue platea domini. רְחַבְיָה
Raahia. Visio domini. רְאָיָה
Raaia. Idem.
Raam. vulua: siue misericordia: aut syriace amicus. רַחַם
Raamias. Tonitruū domini: siue malum a domino: aut socius a domino: vel pastor a domino. רַעַמְיָה
Rabba. Multa siue grādis: aut iurgium vel impugnatio. רַבָּה
Rabbath. Idem.
Rabbi. Magister.
Rabmag. Multitudinem dissoluens vel liquefaciēs: aut magister vel princeps liquefactionis: siue magister vel princeps liquefactus vel tabefactus. רַב־מָג
Rabboni. Magister. syrum est.
Rabboth. Fenus vel vsura: aut multitudo: vel iurgium: siue impugnatio. רַבִּית
Rabsaces. Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares. רַב־סָרִיס
Racha. Vacuus vel vanus. D.
Rachal. Susurro: aut aromatarius: siue negociator. רָכָל
Rachel. Ouis. רָחֵל
Raddai. Descendens: vel dominans. רַדַּי
Rapha. Medicina vel medicus: aut relaxatio: vel gigas. רָפָא
Rapha. 1. Paralipo. 7. Relaxatio laquei. רֶפַח
Raphael. Medicina dei. D.
Raphaia. Medicina domini: siue relaxatio domini. רְפָיָה
Raphaim. Gigantes: vel medici: aut relaxati. רְפָאִים
Raphaim. 1. Paralipo. 20. in fine Gigantissa: vel medicina: aut relaxatio. heb. rapha. רָפָא
Raphia. Medicina domini: siue relaxatio domini. רְפָיָה
Raphidim. Reclinatoria vel strata: aut remisse manus: vel medicina manuum. רְפִידִים
Raphon. Medicina: vel relaxatio: aut gigas. D.
Raphu. Idem. רָפוּא
Ragau. Socius: aut pastor eius: siue malū vel cōfractio eius. רְעוּ
Rages. Tempestas: vel cōmotio. D.
Raguel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei. רְעוּאֵל
Rahelaia. Sopor domini: vel inebrians dominus: aut socius vel pastor ipsi domino. רְעֵלָיָה
Rahia. Visio domini. רְאָיָה
Rahuel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei. רְעוּאֵל
Ram. Excelsus: vel sublimis: aut proficiens. רָם
Rama. Excelsa vel sublimis: aut proiecta. רָמָה
Rama. 1. Reg. 30. in fine destructio: siue anathema: aut rete: vl' retiaculū: siue dedicatū aut cōsecratū. f. deo. heb. horma חָרְמָה
Ramatha. Excelsa vel sublimis: aut proiecta. רָמָתָה
Ramathaim. Celsitudines vel sublimitates: aut proiectiones. רָמָתַיִם
Ramathlechi. Eleuatio maxille. רָמַת לֶחִי
Ramathe. Excelsa: vel sublimis: aut proiecta. D.
Ramesses. Tonitruum vel exprobatio tinee: aut malum dolens siue dissoluens: vel confractionem dissoluens: aut cōfractus a tinea. רַעְמְסֵס
Rameth. Sublimis vel excelsa: aut proiecta. רָמֶת
Ramoth. Idem. plu. nu.
Ramoth. Deut. 4. & Ios. 20. & 1. Paralipo. 6. interpretatur Videns mortem vel intuitus mortis: aut altitudines. רָאמוֹת
Ramoth. Esd. 10. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: vel proiectio mortis. heb. ieramoth. יְרֵמוֹת
Rapsaces. Magister vl' prepositus bibentium: aut magistri osculum vel sacculus: siue multum bibens aut osculās: vel magnus saccus. heb. rabsaces. רַבְשָׁקֵה

רַבְסָרִים Rapſaces. Hiere. 39. interpretatur Magiſter vel prepoſitus eunuchorum. heb. rabſares.
Rapſaris. Idem. heb. rabſaris.
תְּצִין Raſin. Voluntas vel voluntarius: aut curſor ſiue veredarius.
Razias. Secretum domini: vel myſterium domini. D.
רָזוֹן Razon. Tenuis vel macilentus: ſiue ſecretum: aut ſecreta rius: vel princeps.
רֶבַע Rebe. Quartus vel quadratus: ſiue accubãs vel accubatio.
רִבְקָה Rebecca. Saginata: ſiue impinguata: aut contentio obtuſſa: vel contentio impedita.
רֶבַע Rebee. Quartus vel quadratus: ſiue accubãs vel accubatio.
רִבְלָה Rebla. Rixa vel magnitudo illi: aut iurgium inueteratum vel conturbatum: ſiue iurgium defluens.
Reblatha. Idem.
רַכָּה Recha. Tenera: vel delicata.
רֵכָב Rechab. Quadriga: aut equitatus vel equitans.
Rechabite. Idem. plu. nu.
רַקַּת Rechath. Vacuitas: ſiue ſputum: aut ſaliua: vel tempus. ſ. quod eſt pars capitis.
רֶקֶם Recem. Vacu⁹: aut vanus: vel pictura varia: aut ſaliua eorũ.
רְאִיָה Rechia. Viſio domini. heb. rehia.
ῥήγιον. Regium. Ruptura vel factura: quoniã illic terra rupta eſt in ter regnum neapolitanum & ſiciliam. G.
רַעְמָה Regma. Tonitruum: ſiue exprobatio: aut malum quoddã: ſiue ſocietas quedam: vel confractio quedam.
מֹלֶכֶת Regma. 1. Paralip. 7. In hebreo eſt Molecheth: quod interpretatur regina: & ſic tranſtulit beatus hieronymus: & inuenitur in bibliis noſtris antiquis. ſ. regina: ſed vitio ſcriptoris fuit hic poſitum regma pro regina.
רֶגֶם Regom. Lapidans: vel lapidatus: aut purpureus.
רֶקֶם Rehem. Vacuus: aut vanus: ſiue pictura varia: vel ſaliua eorum. heb. recem.
רַעְמָה Rema. Tonitruum: ſiue exprobatio: aut malum quoddã: ſiue ſocietas quedam: vel confractio quedam.
רְמִיָה Remeia. Sublimis vel excelſus dñs: aut proiectio domini.
כִּיּוּן Rempha. Pro hoc in hebreo eſt chiun: quod interpretatur placenta. i. torta adipe conſperſa: ſiue preparatus: aut compoſitus. hebrei vero dicunt chiun lingua arabica vel punica ſaturnium ſignificare.
Remmi. Non eſt in hebreo.
רִמּוֹן Remmon. Malum granatum: ſiue altitudo.
רִמֹּן פֶּרֶץ Remmóphares. Maligranati diuiſio: aut malum granatum diuiſionis: ſiue altitudinis diuiſio.
רִמּוֹנוֹ Rémono. Malum granatum eius: ſiue altitudo eius.
מְרֵמוֹת Remoth. Amaritudo ſiue myrrha mortis: aut altitudines: vel deceptiones. heb. meremoth.
Res caput: ſiue principium: aut paupertas. D.
רְסָה Raſſa. Irroratio: vel ſtillicidium.
Reſa. Luce. 3. Caput: vel voluntas: aut curſus. D.
רֶשֶׁף Reſeph. Volucris: aut diabolus: vel ſagitta. ſ. ignita.
רֶצֶף Reſeph. 4. Reg. 19. & Eſa. 37. interpretatur Pauimentum: vel extenſio: aut pruna. i. calculus ignitus.
תְּפִים Reſemophim. Exore: vel ſyriace coopertimenta. heb. mophim.
רֶסֶן Reſen. Frenum.
רִצְפָּה Reſpha. Extenſio: ſiue pauimentum: aut pruna. i. deſt calculus ignitus.
רִצְיָא Reſia. Volũtas: aut voluntarius: ſiue curſor: aut veredarius.
רִתְמָה Rethma. Iuniperus: ſiue ſonitus aut ſtrepitus.
רֵעַ Reu. Socius: vel amicus: aut paſtor: ſiue malũ: aut cõfractio.
רְחוּם Reum. Pius ſiue miſericors: aut ſyriace amicus.
רִיבַי Ribai. Pugnans vel obiurgans: ſiue multiplicans.
רִיפַת Riphat. Medicina: ſiue relaxatio: vel bouile: hoc eſt vbi boues clauduntur.

Rimma. Canticum: ſiue exultatio. heb. rina. רִנָּה
Rimoth. Altitudines: ſiue videns mortem: aut timens mortem: vel proiectio mortis. heb. ierimoth. יְרֵמוֹת
Roaga. Saturatus vel inebriat⁹ meditatione vl̃ eloquio: aut ſaturatus vel inebriatus abſtractione vel ſeparatione. רֻוחָגָה
Roboam. Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: ſiue odor vel odorans cum populo. רְחַבְעָם
Rode. Roſa. G. ῥόδον.
Rodochus. Roſeus currus. G. ῥόδοχος.
Rodum. Roſa. G. ῥόδον.
Rogel. Pes: ſiue pedeſtris: aut explorans: vel delator ſiue accuſator: aut ſyriace conſuetudo. רֶגֶל
Rogelim. Idem. plu. nu.
Rogomélech. Lapidans regem vel conſiliarium: aut purpura regis vel conſiliarii. רְגֶם מֶלֶךְ
Roma. Excelſa vl̃ ſublimis: aut rhinoceros: vl̃ itũes nimis. רְאוּמָה
Roma. Ioſ. 15. Excelſa vel ſublimis: aut proiecta. רוּמָה
Roma. 1. Reg. 30. Deſtructa: ſiue anathematizata: aut rete vl̃ retiaculũ: ſiue dedicata vel conſecrata. ſ. deo. heb. arama. חָרְמָה
Roma. Ciuitas italie: valẽs vel valẽtia: aut potens vel robuſta. G. ῥώμη.
Romani. Idem. plu. nu. ῥωμαῖοι.
Romani. Daniel. 11. Pro hoc in hebreo eſt chithim: & interpretatur cõterentes: vel cõtritio maris: ſiue diadema: aut aurum: vl̃ tinctura: aut ex ſyro & hebreo coaceruatio maris. כִּתִּים
Romanus. Valens: ſiue potens: aut robuſtus. G. ῥωμαῖος.
Romathites. Excelſus vel exaltatus: aut proiiciens vel proiectus. רָמָתִי
Romelia. Excelſus domini: ſiue celſitudo domini: aut proiectus a domino. רְמַלְיָהוּ
Romethiézer. Exaltans adiutorem vel auxilium: ſiue exaltaui atrium. heb. romemthiézer. רוֹמַמְתִּי עֶזֶר
Roob. Latitudo ſiue dilatatio: aut platea. רְחֹב
Roobia. Latitudo ſiue dilatatio dñi: aut platea domini. רְחַבְיָה
Rooboth. Latitudines ſiue dilatationes: aut platee. רְחֹבוֹת
Roth. Corone: ſiue calamus inebriationis vel ſaturitatis: aut ex ſyro & hebreo conſilium inebriationis vel ſaturitatis. heb. ataroth. עֲטָרוֹת
Ruben. Videns filium: vel viſio filii: aut viſionis filius. רְאוּבֵן
Rubenite. Idem.
Rubenites. Idem.
Ruffus. Latinum eſt.
Ruma. Excelſa ſiue ſublimis: aut proiecta. רוּמָה
Ruth. Saturata: vel inebriata. רוּת

De incipientibus a littera. S.

SAaph. Cogitãs: aut qui volat vel preuolãs. שַׁעַף
Saal. Poſtulãs ſiue poſtulatus: aut cõmodatus: ſiue ſepulchrum: vel infernus: aut fouea. שָׁאוּל
Saarim. Porte: ſiue eſtimationes: aut appreciationes: vel capilli: ſiue ordeum: aut tempeſtates: ſiue demones: aut piloſi: vel hirci. שְׁעָרִים
Saba. Conuerſio: ſiue captiuitas: aut canicies: vel ſeſſio. שְׁבָא
Saba. Gen. 10. a. & 1. Paralipo. 1. a. vbi dicitur Saba & euila. & ps. 71. & Eſa. 43. a. interpretatur Circuitio: aut ebrius: vel ſyriace ſenex. סְבָא
Saba. 3. Reg. 11. d. Excercitus: ſiue militans: aut preceptum in ea: vel inflata aut tumida. heb. ſoba. צוֹבָה
Sabaa. Non eſt in hebreo.
Sabad. Dei dos: vel dei dotatio. heb. elzabad. אֶלְזָבָד
Sabaim. Circuitiones: aut ebrii: vel ſyriace ſenes. סְבָאִים
Sabama. Conuerſio ſiue captiuitas nimia: aut canicies vel ſeſſio multa. שִׂבְמָה שְׁבָם

שְׁבָם Saban. Conuerſio vel captiuitas eorum: aut canicies vel ſeſſio eorum. heb. ſabam.
שְׁבַנְיָה Sabania. Conuertens vel captiuãs dominus: aut intelligẽs vel edificãs dominus: ſiue intellectus vel filiatio domini.
צְבָאוֹת Sabbaoth. Exercitus. plu. nu. ſiue militie: aut fortitudines.
שְׁבָרִים Sabarim. Confractiones: ſiue ſpes: vel expectationes: aut frumenta.
סִבְרַיִם Sabarim. Ezechiel. 47. c. Circuitus altitudinis: aut ſyriace opiniones vel cogitationes: aut ſperantes vel ſpes.
שֵׁבֶט Sabath. Sceptrum vel virga: aut tribus.
סַבְתָּה Sabatha. Circuitus vel circuiens: aut cauſans: vel ſyriace ſenectus.
סַבְתְּכָא Sabathaca. Circuiens percuſſionem: vl̃ cauſa percuſſionis: aut ex ſyro & hebreo ſenectutis percuſſio.
שַׁבְּתַי Sabathai. Sabbatum meum: vel requies aut ceſſatio mea.
Sabbatiſmus. Requies: vel ceſſatio. D.
שַׁבָּת Sabbatum. Requies: ſiue ceſſatio.
שָׁוֶה Sabe. Planicies: vel eqtas: aut ponẽs vel poſit⁹. heb. ſaue.
שֶׁבַע Sabee. Septem vel ſeptimus: aut ſaturitas: ſiue iuramẽtum.
שְׁבָאִים Sabei. Captiuantes: ſiue conuertentes: aut cani: vel ſedẽtes.
שֶׁבֶר Saber. Confractio: aut ſpes: vel frumentum.
צֹחַר Saber. Gen. 46. Lucidus vel candidus. heb. ſaher.
חֲשַׁבְיָה Sabias. Numeratio vel eſtimatio aut appreciatio domini: vel cogitatio ſiue artificium domini: aut feſtinatio vel ſilentium in domino. Heb. aſabias.
שְׁבַנְיָה Sabnia. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligẽs vel edificans dominus.
זַבּוּד Sabud. Dotatus: vel dos. heb. zabud.
סֻכָּה Sacha. Vmbraculum: vel operimentum: ſiue protectio: aut vnctio: vel ſyriace ſpeculatio. heb. ſachacha.
שָׂכָר Sachar. Merces: ſiue precium: aut ſicera: vel ebrietas.
זָכוּר Sachur. Memor vel cõmemorãs: aut maſcul⁹. heb. zachur.
Sade. Iuſtus: vel iuſtitia. D.
צָדוֹק Sadoch. Iuſtus: aut iuſtificatus.
Saducei. Idem. plu. nu. vel ſyriace ſciſſi vel ſciſmatici. D.
סַף Saphi. Limẽ vel ſuperliminare: aut hydria: vel phiala: ſeu finis: aut conſumatio.
שָׁפָן Saphan. Hericius: aut cuniculus vel cyrogrillus: ſiue abſconditus vel reconditus: aut labium vel ripa ſiue confractio eorum.
שְׂפָם Saphan. 1. Paralipo. 5. interpretatur Barba: ſiue labium aut ripa eorũ: vel confractio aut ſolitudo eorũ. heb. ſapham.
שָׁפָט Saphat. Iudex: vel iudicans.
שְׁפַטְיָה Saphata. Iudicãs dñs.: ſiue iudiciũ domini. heb. ſaphatia.
Saphatia. Idem.
Saphatias. Idem.
Saphira. Narrans: vel numerans: aut libraria vel litteraria: aut ſyriace formoſa. D.
צָפוֹן Saphon. Aquilo: ſiue abſconditus: aut ſpeculator.
שָׁוֶה Saie. Ignorans: ſiue comprehendens vel attingens: aut ſyriace multus: ſiue multiplicans. heb. ſage.
שַׁעַלְבִים Salabim. Reſpiciens corda: ſiue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel ſemita in mari.
שַׁעַלְבֹנִי Salabonites. Vulpis intellectus vel fili⁹: aut vulpis edificiũ: ſiue pugilli aut pugni edificium vel intellectus: ſiue ſemita edificii vel intellectus aut filii.
שִׁלְחִי Salai. Miſſio vel mittens: ſiue ramus: aut propagines. vel telum: aut arma. ſ. miſilia: vel ſyriace ſpolians vel ſpoliat⁹.
שְׁלֻמִיאֵל Salamiel. Pax dei: ſiue perfectio dei: aut retributio dei.
σαλαμίνα Salamina. Cõmota: vel conquaſſata: aut fluctuans. G.
צִלְּתַי Salathi. Vmbra: ſiue tinnitus: aut aſſans vl̃ torrefaciens: aut ſyriace orans.
שְׁאַלְתִּיאֵל Salathiel. Poſtulatus dei: ſiue cõmodatus dei.

Salboni. Vulpis intellectus vel filius: aut vulpis edificium: vel pugilli aut pugni edificium vel intellectus: ſiue ſemita edificii vel intellectus aut filii. שַׁעַלְבֹנִי
Sále. Miſſio: vel mittens: ſiue ramus aut propagines: vel telum: aut arma. ſ. miſilia: vel ſyriace ſpolians vel ſpoliatus. שֶׁלַח
Salebim. Reſpiciens corda: ſiue pugnus vel pugillus in mari: aut vulpes in mari: vel ſemita in mari. שַׁעַלְבִים
Salecha. Caniſtrum tuum: aut eleuatio ſiue cõculcatio tua. סַלְכָה
Sáled. Afflictio: vel ſyriace calefactio: vel aduſtio. סֶלֶד
Sáleph. Euaginans: vel euellens: aut diſcalcians. שֶׁלֶף
Salem. Pax. שָׁלֵם
Salem. Gen. 33. & 46. interpretatur Pax: ſiue perfectio: aut retributio. שָׁלֵם
Salemoth. Pacificatio: ſiue perfectio: aut retributio. שְׁלֹמוֹת
Salphaad. Vmbra formidinis: ſiue tinnitus formidinis: vel aſſationis aut ſubmerſionis formido. צְלָפְחָד
Salim. Vulpes. plu. nu. aut pugilli ſiue pugni: vel ſemite. שַׁעֲלִים
Salimith. Pacifica: ſiue perfecta: aut retribuens. שְׁלֹמִית
Saliſa. Trina: aut principalis: ſiue ternaria: vel principiſſa: aut duciſſa. שָׁלִשָׁה
Salma. Pax: ſiue perfectio: vel retributio: aut veſtimẽtum. שַׂלְמָה
Salmana. Vmbra prohibita: aut vmbra vl̃ imago cõmotionis: ſiue tinnitus cõmotionis: vel ſubmeſio prohibitionis aut cõmotionis. צַלְמֻנָּע
Salmana. Oſee. 10. interpretatur Pacificus: ſiue perfectus: aut retribuens. heb. ſalman. שַׁלְמַן
Salmanáſar. Pax ligata: ſiue perfectio vel retributio ligata: aut pax vel perfectio ſiue retributio nunc ablata vel nunc recedens. שַׁלְמַנְאֶסֶר
Salmias. Pax domini: ſiue perfectio aut retributio dñi. שַׁלְמְיָה
Salmon. Pacificus: ſiue perfectus: aut retribuens. שַׁלְמוֹן
Salmona. Vmbre numus vel numerus: ſiue tinnitus numeri vel muneris: aut imago noſtra. צַלְמֹנָה
Salmonem. Fluctuatio vel cõmotio: aut conquaſſatio. G. σαλμώνη.
Salo. Caniſtrũ: vel exaltatio: ſiue cõculcatio: aut equiparat⁹. סַלּוּא
Salome. Pacifica: ſiue perfecta: aut retribuens. D.
Salomi. Pacificus: ſiue perfectus: aut retribuens. שְׁלֹמִי
Salomith. Pacifica: ſiue perfecta: aut retribuens. שְׁלֹמִית
Salomon. Pacificus. שְׁלֹמֹה
Salon. Manens: vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut ſyriace illudens vel decipiens. D.
Salon. Fluctus: vel cõmotio. G. σάλον.
Saltus. Latinũ nomen eſt: & eſt interptatio huius nominis iaheri: quod ſaltum ſiue ſiluam aut fauum ſignificat. יַעְרִי
Salum. Caniſtrum: ſiue exaltatio: aut conculcatio: vel equiparatus. heb. ſalu. סַלּוּא
Salumith. Pacifica: ſiue perfecta: aut retribuens. שְׁלֹמִית
Saluſa. Trinus: vel principalis: aut dux. שִׁלְשָׁה
Sãma. Perditio: ſiue deſſolatio: vel ſtupor: aut ibi: ſiue nomen: aut nominatus: vel appoſitus. שַׁמָּה
Sãma. 1. Paralip. 2. e. & 5. & 8. iterptatur audiẽs: vl̃ obediẽs. שֶׁמַע
Sãma. 1. Paralipo. 3. Exauditus: ſiue ipſe exaudiens vel obediens. heb. hoſama. הוֹשָׁמָע
Sãmaa. Perditio: ſiue deſolatio: aut ſtupor: vel ibi: ſiue nomen aut nominatus: vel appoſitus. שַׁמָּה
Sãmaa. 2. Reg. 21. & 1. Paralipo. 6. & 20. interpretatur Audiens: vel obediens. שִׁמְעָה
Sãmaa. 1. Paralipo. 8. interpretatur Nominatus: vel appoſitus: aut perditio: vel deſolatio. שִׁמְאָה
Samach. Adherens: vel innixus: aut iunctus. סָמַךְ
Samád. Deſtruens: ſiue exterminans: aut conterens. שָׁמַד
Sãmai. Nomen meum: aut deſolatio vel perditio mea: ſiue ſtupor: aut celi. שַׁמַּי

שְׁמַעְיָה Samaia. Audiens dominũ: vel obediens domino.
Samaias. Idem.
שְׁמוֹת Samaoth. Desolatio vel pditio: aut stupor: siue ibi iniquitas aut nomẽ iniquitatis: vel desolãs aut perdẽs iniquitatem.
צְמָרִים Samaraim. Lane: aut medulle. s. arborum.
שְׁמֶרֶת Samarath. Custodia: vl adamas: aut vepres: vl spina seu fex.
צַמָּר Samareus. Lana: vel medulla. s. arborum.
שֹׁמְרוֹן Samaria. Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שְׁמַרְיָה Samaria. 1. Paralipo. 12. & Esd. 10. interpretatur Custodia domini: aut adamas domini: seu vepres vel spina domini.
Samarias. Idem.
שֹׁמְרֹנִים Samaritani. Custodes: vel adamãtini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti.
Samaritanus. Idem singu. nu.
Samarite. Idem quod samaritani.
צְמָרִי Samarites. Lana aut laneus: vel medulla. s. arborum.
סְמַכְיָהוּ Samatias. Adherens domino: vl innitens aut iunctus domino. heb. samachias.
שֶׁמַע Same. Audiens: vel obediens.
Samech. nomẽ lrẽ: Adhesio: siue innixio: aut iũctura. D.
שְׁמַרְיוֹר אוֹן Sameron. Custos amaritudinis vel myrrhe fortis vel dolorose aut inique: aut adamas vel spina siue fex myrrhe doloris aut iniquitatis vel fortitudinis. heb. samerõmeron.
שַׁמְגַּר Samgar. Nominatus aduena: siue ibi peregrinus vel certãs: aut nominis ruminatio: vel desolatio siue stupor aduene vel ruminantis aut certantis.
שָׁמִיר Samir. Custodia: seu vepres vel spina: aut adamas: vel fex.
שַׁמּוֹת Samoth. Nomina: vel desolationes: aut perditiones: siue stupefactiones.
σαμοθρᾳκη Somothracia. Arenosa: & aspera. G.
שִׁמְרִי Samri. Custodiens: siue spina: aut fex: vel adamas.
שֹׁמְרוֹן Samron. Custodia: siue adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שַׁמּוֹת Samroth. Nomina: aut desolationes: siue perditiones: aut stupefactiones. heb. samoth.
שַׁמְשַׁי Samsai. Sol meus: aut nomen muneris: siue ibi munus: aut syriace minister.
Samsame. Nomen auditum: vel famosa auditio. D.
שְׁמַשְׁרַי Samsari. Nomen cantantis vel dominantis: aut ibi cantor: vel ibi dominans.
שִׁמְשׁוֹן Samson. Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio siue mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruicium aut ministerium eius.
שַׁמּוּעַ Samua. Audiens: vel obediens.
שְׁמוּאֵל Samuel. Postulatus a deo: aut nomen eius a deo.
שַׁמּוּעַ Samuha. Audiens: vel obediens.
σάμος Samum. Arenosa. G.
סַנְבַלַּט Sanaballath. Rubus in abscõdito vel in inuolutione: aut ex syro & hebreo inimicus in abscõdito vel in inuolutione.
צַעֲנַנִּים Sanamim. Motiones: vel motus dormiẽtis. heb. sananim.
צִנָּה Sanan. Frigiditas: siue scutum vel arma.
שְׂנִיר Sanir. Dormiens lucerna vel nouale: siue iteratio vel mutatio aut secundatio lucerne vel noualis: aut mutatio vel iteratio aut secundatio docentis vel ostendentis.
שִׁיאֹן Sanir. Deut. 4. Sonitus siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. seon.
שָׁמִיר Sanir. Iudi. 10. Custodia: siue vepres: aut spina: vel adamas: seu fex. heb. samir.
שָׂרָה Sara. Dña vel princeps.
שֶׂרַח Sara. Gen. 46. & Nu. 26. & 1. Paralip. 7. interptatur Odorans: vel dña odoris: aut canticum odoris.
צָרְעָה Sara. Iudi. 13. & 16. & Nee. 11. Lepra: aut scrabo.
זֶרַח Sara. 1. Paralipo. 1. interptatur Oriẽs: vel clarus. heb. zara.

Sara. 1. Paralipo. 7. c. Caro: vel consanguinitas: aut fermentum: siue residuum vel remanens. שְׁאֵרָה
Saraa. Lepra: aut scrabo. צָרְעָה
Sarabia. Siccitas dñi: vel preualẽs cũ dño aut psallẽs in dño vel cum domino. שֵׁרֵבְיָה
Sarabias. Idem.
Sarahim. Nigri: vel turbidi: aut matutinantes vel manicantes. heb. saharaim. שַׁחֲרַיִם
Sarai. Domina mea: vel princeps mea. שָׂרָי
Sarai. 1. Paralipo. 2. Leprosus: vel scrabo. צָרְעִי
Sarai. Esd. 10. Dñs aut princeps meus: vel cãticum meum. שָׁרַי
Saraia. Princeps domini: vel canticum domini. שְׂרָיָה
Saraia. 1. Paralip. 9. iterptatur Porta dñi: siue estimatio aut appreciatio vel capillus dñi: aut hircus dñi: siue ordeũ vel tempestas domini: aut demonis dominus. heb. saaria. שְׁעַרְיָה
Saraias. Princeps domini: aut canticum domini. שְׂרָיָה
Sarar. Vmbilicus: aut cogitatio: vel insidiatio: siue cantans: vel dominans. שָׁרָר
Sarasar. Prepositus thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: seu qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis. שַׁרְאֶצֶר
Sarathasar. Plasmatio matutina: aut angustia vel colligatio matutina: siue angustia vel figura nigredinis. צֶרֶת הַשַּׁחַר
Sarathi. Leprosus vel scrabo. צָרְעָתִי
Sardis. Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vl id qd remanet aut relinquitur: vel syriace cortina. D.
Sarea. Lepra: vel scrabo. צָרְעָה
Sareas. Princeps domini: aut canticum domini. שְׂרָיָה
Sarebias. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino. שֵׁרֵבְיָה
Sared. Ablatio dominii vel descẽsionis: aut syriace cortina. סֶרֶד
Sareda. Angustia vel colligatio dominii vel descensionis: aut plasmatio dominii vel descensionis. צְרֵדָה
Saredatha. Idem.
Saredite. Ablatio dñii vel descensionis: aut syriace cortina. סַרְדִּי
Saresite. Leprosus: vel scrabo. צָרְעָתִי
Sarepta. Angustia bucelle vel panis: siue conflatio vel conflatorium: aut angustie dilatatio vel persuasio. צָרְפַת
Sares. Radix: vel catenula. שֹׁרֶשׁ
Sareth. Ablatio dominii vel descensionis: aut syriace cortina. heb. sared. סֶרֶד
Sareth. 1. Reg. 9. Non est in hebreo.
Sargon. Auferẽs protectionem vel corpus aut colorẽ: siue auferens hortum: aut syriace rete vel retiaculum. סַרְגוֹן
Saria. Porta domini: siue estimatio vel appreciatio aut capillus domini: vel hircus domini: siue ordeum vel tempestas domini: aut demonis dominus. שְׁעַרְיָה
Sarias. Princeps domini: siue canticum domini. שְׂרָיָה
Sarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: siue pilosi: vel hirci. שְׁעָרִים
Sarion. Lorica: vel planicies: aut canticum columbe. שִׂרְיוֹן
Sarith. Relictus vel remanens: aut principis manus: siue cãticum manus. heb. sarid. שָׂרִיד
Sarma. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue delicatum aut cõsecratum. s. deo. heb. harma. חָרְמָה
Sarohen. Princeps gratie vel principis gr̃a: siue canticum gratie. שָׁרוּחֶן
Saron. Planicies: aut canticum eius. שָׁרוֹן
Sarona. Idem. heb. saron.
Saronites. Planicies: vel planus: siue cantans. שָׁרוֹנִי
Sarsathin. Prepositus cooperimentorum vel vnctionum. heb. sarsachim. שַׂר סְכִים
Sarthan. Tribulatio siue angustia: aut colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel angustiam dans. צָרְתָן

Sarthana. Idem.
שְׂרוּג Saruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut conuolutio. heb. sarug.
צְרוּיָה Saruia. Angustia vel tribulatio domini: aut colligatio siue plasmatio vel figuratio domini.
שֵׁשְׁבַּצַּר Sasabasar. Gaudium in tribulatione vl in angustia: aut gaudii prohibitio vel munitio: siue gaudium vindemie: vel sexta angustia: aut lignum vel byssus angustie.
שַׁעַשְׁגַז Sasagazi. Qui facit trãsitum vel tonsionem: aut respiciens trãseuntem vel tondentem: siue comprimens vellus.
שָׂטָן Sathan. Contrarius siue aduersarius.
Sathanas. Idem.
שָׁאוּל Saul. Postulatus: siue cõmodatus: aut fouea siue sepulchrũ: vel infernus.
שְׁעָל Saul. 1. Reg. 13. d. vbi dicitur ad terrã saul interpretatur vulpes: siue semita: aut pugnus vel pugillus. heb. sual.
שָׁאוּלִי Saulite. De saul quod interpretatur postulatus: siue cõmodatus: aut fouea: siue sepulchrum: vel infernus.
Saulus. Postulatus: siue cõmodatus: aut sepultus.
σαῦρα Saura. Salamandra: genus lacerte. G.
Schariot. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vl mortis. D.
σκεῦα Schariotes. Idem.
σκηνοπηγια Scena. In greco scribitur scena: & interpretatur dispositus: vel preparatus. G.
σκηνή Scenophegia. Festum tabernaculorum. G.
σκυτοπο Scythe. Coriarii: vel cerdones. G.
λῖται Scytopolite. Coriarii ciues. G.
שֶׁבַע Sebe. Septem vel septimus: siue saturitas: vel iuramẽtum.
שַׁבְּתַי Sebechai. Sabbatũ: siue requies: vel cessatio: heb. sebethai.
שְׁבַנְיָה Sebenia. Conuertens vel captiuãs dominus: aut intelligẽs vel edificãs dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
שְׁמַעְיָה Sebenia. Nee. 11. Audiẽs dñm: vl obediẽs dño. heb. semeia.
שְׁבַנְיָה Sebenias. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligens vel edificãs dominus: siue intellectus aut filiatio domini.
צִבְעוֹן Sebeon. Stãs iniquitas: siue inflatio vel tumor peccati: aut syriace tinctus vel intingens.
צִבְיָה Sebia. Damula vel caprea: aut pulchra: vel precipua: siue stans dominus: aut syriace voluntaria.
שֶׁבְנָיָה Sebna. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligẽs vel edificans dñs: siue intellectus vel filiatio dñi. heb. sebnia.
צְבֹיִים Seboim. Damule vel capree: siue pulchri vel precipui: aut inflati: vel syriace voluntarii.
צְבֹעִים Seboim. 1. Reg. 13. & Nee. 11. interpretatur Intincti: aut tincture: vel stantes aceruí.
שִׁבֹּלֶת Sebboleth. Spica: aut fluctus. s. aquarum.
צַלְמֹנִי Sechamonites. Vmbra lambentis vel percutientis populũ meum: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem populum meum. heb. selechamonites.
שְׂכָר Sechar. Munus hoc: aut munus aspergens. heb. seza.
שְׁכֶם Sechem. Pars: siue portio: vel humerus: aut manicatio vel matutinatio.
Sechemite. Idem. p. n.
שְׁכַנְיָה Schenia. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
שְׁבַנְיָה Sechenia. Nee. 10. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligens vel edificãs dominus: siue intellectus aut filiatio domini. heb. sebenia.
שְׁכַנְיָה Sechenias. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
סִתְרִי Sechri. Occultus vel absconditus: aut demoliens: siue refugium meum. heb. sethri.
שְׁכַרוֹנָה Sechrona. Ebrietas aut precium vel merces eius.
Secundus. Latinum est.
צְדָדָה Sedada. Latus eius: siue cibarium aut venatio eius: vel insidie eius.

Sedechias. Iustus domini: vel iustitia domini. צִדְקִיָּהוּ
Sedei. Oipotens: vel deuastator: aut ager: seu mãmilla. D.
Sedeur. Ager luminis vel ignis: siue vbera luminis: aut omnipotentis lumen: vel deuastatoris ignis. שְׁדֵיאוּר
Seddo. Iustus: vel iustificatus. heb. sedoch. צָדוֹק
Sepham. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus siue confractio eorum. שְׂפָם
Sephama. Barba: vel labium eius: aut ripa vel littus quoddã siue conterens aut confracta valde. שְׁפָמָה
Sephamoth. Barbe: vel labia: siue ripa vel littus mortis: aut labium mortis: vel conterens mortem. שִׂפְמוֹת
Sephan. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus eorũ: siue confractio eorum. heb. sepham. שְׂפָם
Sephar. Liber: aut scriba: siue narratio: aut numerus: vel syriace portus. סְפָרָה
Sepharuaim. Libri: vel scribe: aut narrationes: vel numeri: siue liber vel numerus eius mare: aut ex syro & hebreo portus maris. סְפַרְוַיִם
Sephat. Specula: siue cooperimẽtum: aut enatatio: vel expectatio: aut fauus. צְפַת
Sephata. Idem.
Sephei. Inũdatio: siue multitudo. שִׁפְעִי
Sephela. Humilis: vel cãpestris: aut planicies. D.
Sepher. Tuba: vel pulchritudo: aut syriace bonitas. שֶׁפֶר
Sephi. Solitudo vel desertũ: aut labium: seu ripa: vel littus: aut confractio. שְׁפִי
Sephi. 1. Paralipo. 1. interpretatur Speculator: vel fauus: aut cooperimentum: vel expectatio. צְפִי
Sephiphima. Barba: vel labiũ eorum: aut ripa vel littus eorum: siue confractio eorum. heb. sephim. שְׁפִים
Sephon. Aquilo vel aquilonaris: siue absconditus: aut speculator. צְפוֹן
Sephonite. Idem. plu. nu.
Sephor. Auis vel passer: aut corona vel sertum: aut syriace mane. i. matutinum tempus: vel hedus. צִפּוֹר
Sephora. Pulchra: aut tuba: vel syriace bñficiens vl bonitas. שִׁפְרָה
Sephora. Exo. 2. & 4. & 18. interptatur Auis vl passer: aut corona vel sertũ: aut syriace mane. i. matutinũ tempus: vl hedus. צִפֹּרָה
Sephtan. Iudex vel iudicans. שִׁפְטָן
Sephua. Speculator: siue cooperimentum: aut expectatio: uel fauus. heb. sephu. צְפוֹ
Sephupham. Cerastes serpentis genus. heb. sephuphan. שְׁפוּפָם
Segor. Parua. צוֹעַר
Segub. Fortificatus: aut exaltatus. שְׂגוּב
Seyr. Hispidus siue pilosus: aut hedus: vel demõ: seu ordeaceus: vel tempestas. שֵׂעִיר
Seyr. 4. Reg. 11. Recessio: siue rebellio. heb. sur. סוּר
Seyra. Parua: siue tribulata. צְעִירָה
Seyra. 1. Paralip. 7. scribi debet Syra. est. n. i hebreo aramia que mulierem de aram. i. de syria significat: & interpretatur sublimis vel excelsa: aut decipiens. אֲרַמִּיָּה
Seyrath. Hedus: siue pilosus: aut demon: vel tempestas: siue ordeum. שְׂעִירָתָה
Seys. Flos: aut germẽ: siue cincinnus: aut aspectus: vel syriace ala: vel penna. צִיץ
Sella. Vmbra: aut assatio vel torrefactio: siue tinnitus: aut syriace oratio. צִלָּה
Sela. Dissolués: siue discalcias: vl syriace illudẽs vl decipiẽs. שֵׁלָה
Sela. Iosue 18. Costa siue latus: aut claudicatio. צֵלַע
Sela. 4. Reg. 14. interpretatur Exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio: aut syriace canistrum. סֶלַע
Selachi. Ramus vel propagines: siue missio vl mittẽs: aut telum vel arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. שֶׁלַח
Sellai. Canistrum: vel eleuatio: siue conculcatio. סַלַּי

Sellaia. Idem. heb. sellai.
שלני Sellaite. Discalcians: siue dissoluens: vel syriace illudens vel decipiens.
סלכה Selcha. Canistrum tuū: vel eleuatio aut conculcatio tua.
שעלבין Selebim. Vulpis intellectus vel filius: aut pugnus vel pugillus intellectus: siue semita intellectus vel filii: aut respicientis intellectus. heb. selebin.
Selebin. Idem.
צלק Selech. Vmbra vel tinnitus lambentis vel percutientis: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem.
שלם Sellem. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
שלמיהו Selemiu. Pax domini: siue perfectio domini: aut retributio domini. heb. selemiau.
Selemias. Idem.
שלמי Sellemite. Pacifici: siue perfecti: aut retribuentes.
שלמית Selemith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלש Selles. Trinus: aut princeps: vel dux.
צלתי Selethai. Vmbra: siue assatio: vel torrefactio: aut tinnitus meus: vel syriace oratio mea.
σελευκία Seleucia. Cōmota vel conquassata: aut fluctuans. G.
σέλευκος Seleucus. Cōmotus: vel conquassatus: aut fluctuans. G.
שלחים Selim. Missi: vel propagines: aut rami: siue arma. s. missilia: aut syriace spoliantes.
שמלי Selmai. Linteum: vel sinister: aut nomen mihi: vel stupefactio mihi: siue appositus mihi. heb. semlai.
צלמון Selmon. Obscuritas: aut imago eius: siue vmbra muneris vel numerationis: aut tinnitus numerationis vel muneris.
שלמי Selmon. Nee. 7. Pacificus: siue perfectus: vel retribuens. heb. selmai.
צלף Selo. Vmbra vel tinnitus concussionis: aut ex hebreo & syro vmbra coniuncta. heb. seleph.
שלמית Selomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלם Sellum. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
שלון Sellum. Nee. 3. d. vbi dicitur sellum filius colozai: interpretatur manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. heb. selun.
סלוא Sellum. Nee. 11. & 12. interpretatur Canistrū: aut exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio. heb. sellu.
שם Sem. Nomen: vel fama seu ponens vel positus: aut ibi
שמה Sēma. Perditio siue desolatio. vel stupor: aut ibi: siue nomē aut nominatus: vel appositus.
שמע Sēma. 1. Paralipo. 11. Audiens: vel obediens.
Sēmaa. Idem.
שמה Sēmaa. 2. Reg. 23. Perditio: siue desolatio: vel stupor: aut ibi siue nomen aut nominatus: siue appositus.
שמעיה Semaia. Audiens dominum. vel obediens domino.
שמאם Sēmam. Nomen matris vel gentis: aut nomen timoris: siue ponens timorem: vel appositus matri vel genti: aut ibi timor: vel ibi mater aut gens.
שמרית Semarith. Custodita: vel adamātina: aut spina: vel fex.
שמעת Semath. Audiens: vel obediens.
שמתי Semathei. Nominatus: vel positus: siue desolatus: aut stupefactus.
שמאבר Semeber. Nomen vel fama robusti vel fortis: aut nomē ale vel pēnati: seu destruens fortitudinē vel alam aut pēnam.
סמגר Semegar. Aromata peregrini vel aduene aut ruminantis vel certantis.
שמעי Semei. Audiens: vel obediens: aut nomen aceruí: vel destruens aceruum.
שמי Semei. 1. Paralipo. 2. interpretatur Nomē meum: aut desolatio siue perditio mea: vel stupefactio: aut celi.
שמעיה Semei. Hiere. 26. Audiens dominum: vel obediens domino. heb. semeia.

Semeia. Idem.
Semeias. Idem.
שמעי Semeias. 1. Paralipo. 25. & 27. interpretatur Audiens: vel obediēs: siue nomē aceruí: aut desolatio aceruí. heb. semei.
Semeitica. Idem.
שמר Semer. Custos: vel adamas: seu vepres: aut spina: vel fex.
שמריה Semeria. Custodia domini: vel adamas domini: seu vepres vel spina domini.
שמרון Semerō. Custodia: vel adamas: seu vepsaut spina: vel fex eius.
צמרים Semeron. 2. Paralipo. 13. Lane: aut medulle. s. arborum. heb. semerim.
שמידע Semida. Nomē sciētie vel cognitionis: aut ponēs sciētiā: vel desolationis aut stupefactionis cognitio: vel celorū sciētia.
Semidaite. Idem. plu. nu.
שמירמות Semiramoth. Celorū altitudines: aut nominis sublimitas.
שמלה Semla. Linteum: siue sinistra eius: aut nomen illi: vel stupor illi: siue appositus illi.
שמרן Semrā. Custodia: aut adamas: seu vepres vel spina: aut fex eius.
Semramite. Idem. plu. nu. heb. semranite.
שמרי Semri. Idem. s. n.
Semron. Idem.
שמוע Semua. Audiens: vel obediens.
שן Sen. Dens: aut ebur: vel mutatio: aut dormiens.
צנה Senna. Scutum vel arma: aut frigiditas.
סנאה Senaa. Rubus: vel syriace inimicus.
שנער Senaar. Dormientis vigilia vel suscitatio: aut dentis euacuatio vel denudatio aut excussio: vel dens emuli: siue mutatio ciuitatis.
שנאב Sēnaar. Geñ. 14. a. vbi dicitur Et cōtra sennaar regem adame: interpretatur Dens patris: aut mutationis pater: vel dormitio patris. heb. senaab.
סנחריב Sēnacherib. Rubus destructionis: aut rubus gladii: siue rubus solitudinis vel siccitatis: aut ex syro & hebreo inimici gladi9 vel destructio.
סנה Sene. Rub9: aut syriace inimicus.
שנאצר Sennēser. Dentis vel eboris thesaurus: aut dormientis thesaurus: vel mutationis angustia vel thesaurus: aut inimic9 angustie vel tribulationis.
שמע Senia. Audiens: vel obediens. heb. sēma.
צעננים Sennim. Motiones: vel motus dormientis. heb. senanim.
שיאן Senon. Sonitus: siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. seon.
סנסנה Sensenna. Ramus vel propagines: siue rub9 rubi: aut ex hebreo & syro rubus inimici.
סנואה Senua. Rubus: vel syriace inimica.
שיחן Seon. Eradicatio: siue conculcatio.
צוחר Seor. Candidus vel lucidus.
צרור Seor. 1. Reg. 9. Angustians: siue vinculum: aut colligatio: vel lapillus. heb. seror.
שערים Seorim. Porte: siue estimationes: vel appreciationes: aut capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: vel pilosi: siue hirci.
צר Ser. Angustia siue tribulatio: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: vel fortitudo: aut petra.
שרביה Serabia. Siccitas domini: vel pualēs cū domino: aut psallens in domino vel cum domino.
שרפים Seraphim. Ardentes: vel igniti.
שרביה Serebia. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino.
שראצר Sereser. Princeps thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: vel qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis.
צרת Sereth. Angustia: siue tribulatio: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio.

σέργιος Sergius. Rete vel retiaculum. G.
חרים Serim. Destructio: siue anathema: vel rete aut retiaculum: vel dedicatum aut consecratum. s. deo. heb. herim.
Seron. Princeps meroris: vel cantans tristitiam: aut planicies. D.
צרועה Serua. Leprosa: aut scabro.
שרוג Seruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut cōuolutio. heb. serug.
ששא Sesa. sextus vel senarius: aut marmoreus: vel iocundus: seu muneris eleuatio
ששק Sesac. Munus facci: aut munus osculi vel poculi: siue donum femoris.
שושק Sesach. 3. Reg. 14. & 2. Paralip. 12. a. vbi dicitur Ascendit sesac rex egypti: interpretatur Vanū vel vacuū facculū: aut vanitatis osculū vel poculū: siue vanitatis femur.
ששק Sesac. 1. Paralip. 8. Lini vel byssi saccus: vel senarius aut sextus saccus: siue letitie osculum vel poculum aut femur.
ששך Sesac. Hiere. 25. & 51. Linum vel byssus tua: aut gaudiū tuum: siue senarius tuus.
ששי Sesai. senarius vel sextus: siue gaudens vel letus: aut byssinus: vel lineus.
ששן Sesan. Lilium siue rosa: vel letitia: aut linum vel byssus.
ששבץ Sesban. Manās vel fluēs: aut syriace liberatio. heb. sesbaz.
שחציפה Sesenna. Humiliatio ieiunii: aut fouea siue meditatio ieiunii vel superbia maris. heb. sesema.
שת Seth. Positus vel posuit.
שבתי Sethai. sabbatū: vel requies: siue cessatio. heb. sebthai.
שכניה Sethia. Protectio vel ramus domini: siue sepiens aut valans dn̄s: vel cessatio domini. heb. sechia.
שטים Sethim. Expāsiōes: aut diuertētes: siue flagella: vel spine.
שטרי Sethrai. Exactor: vel ppositus: aut syriace obligatio vel cōtractus.
ציא Sia. splendor: vel candor: aut siccitas.
סיעא Siaa. Motus: aut syriace adiutorium.
ציחא Siaha. splendor: vel candor: aut siccitas.
צבא Siba. Exercitus vel militia: aut fortitudo: vel ceruus: siue nauis veniēs.
שבע Siba. 2. Reg. 20. interptatur facietas: siue iuramentum: aut septem vel septimus.
שוא Siba. 2. Reg. 20. in fine interpretatur vanitas: aut eleuatio: vel tumultus. heb. siua.
סיון Siban. Rubus: vel spinosus. heb. siuan.
Sichar. Conclusio vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit aūt btūs Hiero. qd corrupte ponitur pro sichem: qd interptatur humerus: siue portio: aut manicatio vel matutinatio: sed in greco sichar inuenitur. D.
צקלג Sicelech. Effusio sextarii vel mensure: aut coangustās sextarium vel mensuram. heb. siceleg.
שכם Sichem. Hūerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio.
שכר Sicera. Ebrietas. Vn̄ notādū qd sicera descēdit ab hebreo: & signat omne quod inebriare potest vt ait btūs Hiero.
שכם Sichima. Humer9: siue ps: aut manicatio vel matutinatio.
Sichimi. Idem.
σικυών Sicyone. Cucumerarium. G.
Siden. Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicii. D.
צידן Sidon. Idem.
Sidonia. Idem.
צדנית Sidonie. Venatrices: aut insidiatrices: vel cibaria.
צדנים Sidonii. Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicantiū.
Sidonius. Idem. s. n.
שדרך Sidrach. Mamilla tenera vel delicata: aut depredatio tenera: siue ager delicatus: aut syriace missus tuus.
סנה Siene. Rubus: vel syriace inimicitia.
σίλας Silas. Considerans: vel animaduertens. G.
שלה Silo. Dissoluens: vel discalcians: seu pax: aut abundantia: vel syriace illusus: vel decipiens.
שלח Siloe. Missus: vel mittens: aut ramus: siue telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.
Siloe. Esa. 8. & Ioh. 9. interpretatur Missus.

שלוני Siloni. Manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundās: aut syriace illudens vel decipiens.
Silonites. Idem.
Siluanus. Latinum est a silua.
שמעא Simmaa. Audiens: vel obediens.
Simmaha. Idem.
שמעון Symeon. Audiens: vel exauditio.
Symeonite. Idem. p. n.
Symon. Audiens: vel obediens. D.
שימון Symon. 1. Paralip. 4. Ponens vel positus: aut munus ppa rationis vel numeri: seu pinguedo: vel oleum.
סין Sin. Rubus.
צין Sin. Nu. 13. & 20. & 27. & 33. d. & 34. & Deut. 32. & Ios. 15. In oib9 his locis iterptatur scutū t arma: aut frigiditas
Sin. Nomen littere interpretatur Dens: aut ebur. D.
צנה Sina. Scutum uel arma: aut frigiditas.
סיני Sina. Deut. 33. & Ecclī. 48. interptatur rub9: vel syriace inimicitia. heb. sinai.
Sinai. Idem.
συντύχην Syntycen. Colloquens vel confabulans. G.
ציון Sion. Aceru9 aut tumulus: uel specula: aut siccitas.
צעיר Syor. Paruulus: aut nauis uigilantis uel suscitati aut emuli uel denudati.
שיחור Syor. Ios. 19. & 1. Paralipo. 13. Niger: uel turbidus: aut matutinus.
סבה Syra. spina: aut olla: uel lebes: siue rebellio: aut recessio.
σιράχου Sirach. sibilus: aut canticū fratris: uel munus uacuum. D.
σαι. Syracusa. Atrahens uiolenter. G.
ארם Siria. Hebraice dicitur aram: & interpretatur excelsa uel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum.
Syri. Idem. p. n.
Syrii. Idem.
συροφοινί κισσα. Syrophenissa. Attracta rubedo: uel attractio purpurea. G.
σύρτιν. Syrtim. Attrahens uel attractio. G.
ארמי Syrus. Hebraice dicitur arami: & interpretatur excelsus uel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum.
ששי Sisai. senarius uel sextus: siue gaudens uel letus: aut byssinus: uel lineus.
סיסרא Sisara. Hirundinem uidens: aut tineam uel equum uidēs.
שטים Sithim. Expansiones: uel diuertētes: seu flagella: uel spine.
σμύρνα Smyrna. Myrrha. G.
צחא Soa. Candor: aut siccitas.
צובה Soba. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: uel inflatio: aut tumor.
חובה Soba. Geñ. 14. Dilectio: uel absconsio: aut syriace obligatio: uel peccatum. heb. hoba.
שובב Sobab. Reuersus: aut auersus uel conuersus: aut syriace scintilla.
שובך Sobach. Rete uel retiaculum: aut cancellus: uel captiuitas siue conuersio tua: aut syriace columbarium.
שבי Sobai. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio: uel sedens.
שובל Sobal. Semita: uel spica: aut crura: uel femur: seu uana uestitas.
צובה Sobal. ps. 59. & Iudi. 13. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: siue inflatio aut tumor. heb. soba
שובך Sobech. Equiparatus uanitati: uel appositus uacuitati uel dissipationi: aut uana euacuatio: uel syriace derelictus.
שבי Sobi. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio uel sedens.
שבנה Sobna. Sede nunc: aut conuertere nunc: siue captiua nunc: uel edificans: aut qui intelligit.
Sobnas. Idem.
צובבה Soboba. Exercitus uel militia in ea: siue inflatio uel tumor in ea.

סבכי Sobochai. Ramus vel propagines: aut tugurium.
שׂוכו Socco. Protectio vel vallatio: aut ramus: siue cessatio.
Socho. Idem.
סכות Sochot. Tabernacula vel tentoria.
שׂוכה Sochot. Ios. 15. & 1. Reg. 17. & 19. interpretatur protectio: vel vallatio: aut ramus: vel cessatio. heb. socho.
סכותבנות Sochotbenoth. Tabernacula filiarum vel edificationum: siue auscultationes vel vnctiones filiarum vel edificiorum
סודי Sodi. secretum meum.
סדם Sodoma. secretum eorum: siue calx aut cementũ eorum.
Sodomi. Idem.
Sodomite. Idem.
שׁהם Soem. Onyx lapis p̃ciosus: aut syriace detētio ł mora eorũ
צופי Sophai. Speculator: aut fauus: siue natatio: vel coopertum: aut expectatio.
שׁפן Sophan. Cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut conterens: siue confractio.
צופר Sophar. Matutinus: aut corona: seu circulus: vel passer: aut syriace hedus. (sophach.
שׁופך Sophat. Effundens vel effusus: aut vanus lecythus. heb.
ספר Sopher. Scriba: vel liber: aut narrans vel numerans.
ספרת Sophereth. Numerans: vel narrans siue narratio: aut libraríus: vel scriba.
צופים Sophim. Specule vel speculantes: siue cooperti: aut natantes: vel expectantes: aut fauus.
צפניהו Sophonias. Absconsio domini: siue secretum domini: aut speculator noster dominus: vel aquilo domini.
שׁמר Somer. Custos: vel adamas: seu vepres aut spina: vel fex.
שׁמריה Sommoria. Custodia domini: siue adamas domini: aut vepres vel spina domini.
שׁחריה Sooria. Mane domini: aut matutinatio vel manicatio domini: seu niger domini.
Soptim iudices. & inde dicitur liber iudicum.
שׂרק Soreth. Vinea vel vitis: aut sibilus vel sibilans. heb. sorech
צרי Sori. Angustiator: siue vinculum aut colligatio: vel plasmatio: aut resina: vel tyriaca: siue petra: vel fortis.
σωσίπατρος Sosipater. Saluans patrem: vel salus patris. G.
σωσθένης Sosthenes. saluator potens vel robustus. G.
σώστρατος Sostratus. saluans exercitum vel salus exercitus. G.
סוטי Sothai. Preuaricatio: siue declinatio.
Sothei. Idem.
σπαρτιᾶται Spartiani. seminati vel seminantes. G.
Spartiate. Idem. G.
שׁתרבוזני Staburzanai. Cõputrescens contēnentes me: vel qui explorat contemptores meos. heb. starbuzanai.
στάχυν Stachium. spica. G.
στεφανᾶ Stephana. Corona vel coronata. G.
στέφανος Stephanus. Corona vel coronatus. G.
στωικοί Stoici. a stoa. i. porticu in quo disputabãt illi philosophi dicti sunt. G.
סתור Sthur. Occult⁹ vel abscōdit⁹: seu destruēs vel demoliens.
שׁוע Sua. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnificus: seu respiciens.
סוא Sua. 4. Reg. 17. Modius vel mensura: aut velamen.
שׁוחה Sua. 1. Paralip. 4. Fossa: aut natatio: siue hũiliatio: aut meditatio: vel loquela: aut germinans.
שׁועא Suaa. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnific⁹: seu respiciens.
שׁועל Sual. Vulpes: aut semita: siue pugnus: aut pugillus.
צוער Suar. Paruulus: aut p̃ceptũ vigilie vel ciuitatis aut emuli ł denudatiōis aut euacuationis: vel syriace angustiator.
צובה Suba. Exercitus siue militans: aut preceptum in ea: vel inflatio aut tumor.

Subahel. Conuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei. שׁובאל
Subal. semita: ł spica: aut crura vel femur: seu vana vetustas שׁובל
Subuel. Cõuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei. שׁבואל
Subuhel. Idem.
Suc. Clamans: vel saluans: seu potens: vel magnificus: aut respiciens. שׁוע
Suc. Geñ. 25. & 1. Paralip. 1. Loquens: siue orans: aut fossa: vel humiliatio: aut natatio. שׁוח
Suc. 1. Paralip. 2. f. Vanitas: aut eleuatio: vel tumultus. שׁוא
Suc. 1. Paralip. 7. g. Erradicatio: vel conculcatio. סוח
Suph. Fauus: siue specula: aut coopertmentum: vel natans: aut expectans. צוף
Supha. Lecythus: aut preceptum illaqueãs: vel preceptum flatus: siue preceptum inflationis. צופח
Supham. conterens eos: siue barba vel labium eorũ: aut ripa vel littus eorum. heb. sephupham. שׁפפם
Suphamite. Idem.
Suham. Locutio siue meditatio eorum: aut fouea vel humiliatio eorum: siue natatio vel germinatio eorum. שׁוחם
Suhamite. Idem.
Suites. Meditatio: aut fouea: vel incuruatio: aut humiliatio siue natatio aut natans. שׁחי
Sunam. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum. שׁונם
Sunamitis. Dormiens: vel mutata: aut vana dormitio: vel iteratio aut secundatio dormitionis. שׁונמית
Sunamitis. Canti. 6. & 7. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. heb. sulamitis. שׁולמית
Sunem. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum. שׁונם
Suni. Mutatus: vel dormiēs: aut iteratus vel secundarius. שׁוני
Sunite. Idem.
Sur. Murus: aut bos: vel aspiciens. שׁור
Sur. Nu. 25. & 31. & Ios. 13. & 1. Paralip. 8. & 9. interp̃tatur petra: vel fortis: aut obsidens: vel angustians: siue plasmator vel figurator: aut ligatus: vel ligans. צור
Suri. Lux vel lumen meũ: aut ignis meus. heb. vri. אורי
Suriel. Petra dei: siue fortitudo dei: aut plasmatio vel figuratio dei: siue vinculũ aut colligatio dei: vel obsidio dei. צוריאל
Surisaddai. Petra vel fortitudo oĩpotētis vel deuastãtis: aut plasmatio vel figura oĩpotentis vel deuastãtis: vel vinculum siue obsidio omnipotentis vel deuastantis. צורישׁדי
Susa. Lilium siue rosa: aut letitia. שׁושׁן
Susa. 1. Paralip. 18. Vanitatis eleuatio: aut exultans. שׁושׁא
Susan. Lilium vel rosa: aut letitia. שׁושׁן
Susanna. Idem. D.
Susannachei. Lilia vel rose: aut gaudium claudorum vel percutientium. שׁושׁנכיא
Susi. Equus: vel hirundo: aut tinea. סוסי
Susis. Lilium: siue rosa: aut letitia. שׁושׁן
Suthala. Plãtatio viriditatis vel humiditatis: aut potus humidus: siue ponens humiditatem vel viriditatem. שׁותלח
Suthalaite. Idem.

De incipientibus a littera. t.

Taath. subter vel subtus: aut pauor siue formido: vel syriace descensio. תחת
Tabeel. Bonus deus. טבאל
Tabelias. Intinctus a domino: vel baptismus domini: siue bonitas ipsi dño. טבליהו
Taberne. Latinum est.
Tabita. Dorcas. i. damula vel caprea. syrum est.
Tabita cumi. Marci. 5. d. In greco scribitur talithacumi: quod ex syro & hebreo interpretatur puella surge.

טברמון Tabremmon. Bonum malũgranatum: siue bonitas excelsa vel sublimis: aut vmbilicus preparatus vel numeratus aut muneratus.
תחכמני Tachasin. Hora vel tempus principis: siue nunc princeps. heb. itachasin.
Taddeus. Laudans vel confitens. D.
תחפנס Taphnes. Occulta tentatio vel fuga: aut coopertum vexillum: vel ex hebreo & syro occultum miraculum.
צוען Taphnis. Hebraice dicitur soan: & interpretatur mouens vel motio aut motus.
תחפנחס Taphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezechiel. 30. vbi dicitur & in taphnis nigrescet dies: interpretatur Operimentum confidentie vel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Taphua. Pomum: vel inflatio: aut insufflatio: ł illaqueatio.
תפסח Tapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.
טפסר Tapsar. Princeps: vel exercitus: siue paruulos auferens: aut distillationem vel guttam auferens.
תרהקה Taracha. Explorator vel contemplator obtussus: seu legis hebetudo vel impedimentum: aut turturis obtussio vel hebetudo.
תו Tau. Signum.
טבת Tebbath. Bona vel bonitas.
Tebeth. Idem.
כבון Tebon. Extinguens vel extinctus: aut quasi intelligẽs: vel quasi edificans. heb. chebon.
תחנה Tehinna. Deprecatio aut misericors: siue gratiosus ł gra.
טלמון Telmon. Ros preparatus vel roris p̃paratio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio vel munus.
תענך Tenach. Cõfringēs te: vel hũilians te: aut r̃ndens tibi.
תרפים Teraphim. Simulachra vel statue: aut figure vel imagines.
Tertius. Latinum est.
τερτύλλος Tertullus. Falsa annuncians: vel mēdax: aut mõstrosus. G
Teth. Verrere: siue scopis mundare. D.
קטרון Tethron. Aromatizans: vel fumigans: aut colligatio: vel vinculum: siue atediati canticum: aut syriace nodus. heb. cethron.
Tiberiadis. Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. D.
Tiberius. Idem. D.
Tibianei. Palee vel paleati: aut bene respondentes: vel bene gratificantes. D.
τυχικός Tichicus. Casualis vel contingens. G.
חדקל Tygris. Hebraice dicitur hidecel: & interpretatur acumen velocitatis: aut acutus sonitus vel vox: seu letus sonit⁹ vel leta velocitas: aut ex syro & hebreo vna vox: vel vnisonus aut vnica velocitas.
τιμόθεος Timothe⁹. Honor dei: vel honorãs deũ: aut p̃ciosus deo. G
τύραννος Tyrannus. Imperans vel princeps. G.
צורים Tyrii. hebraice dr̃ sorim: & iterp̃tatur tribulãtes: siue obsidētes: aut angustiãtes: ł ligãtes siue viculati: ł figurãtes: aut plasmãtes: siue fortes: vel petre.
Tyrius. Idē. s. n.
צר Tyrus. Hebraice dicitur sor: & interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculũ vel colligatio: seu plasmatio aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.
τυχικός Titichus. In greco tychicus: & interpretatur casualis vel contingens. G.
τίτος Titus. Honorabilis. G.
טוב Tob. Bonus: siue bonitas.
טובאדניה Tobadonias. Bonus dñator dñs: aut bona basis domini.
טוביה Tobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.
Tobias. Idem.
תפת Tophet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.

תלמי Tolmai. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendens aquas vel coadunatio aquarum.
τοπαρχία Toparchia. Territorium. G.
τραχωνῖτις Traconitidis. Saxosa vel aspera. G.
τρύφαινα Triphena. Deliciosa vel delicata. G.
τρύφων Triphon. Deliciosus vel delicatus. G.
τρυφῶσα Triphosa. Deliciosa vel delicata. G.
τρίπολις Tripolis. Triũ ciuitatum. s. regio. G.
τρωάδα Troadem. Perforata. G.
τρόφιμος Trophimus. Nutritus: siue educatus. G.
סכיים Troglodyte. Hebraice dicitur suchiim: & interpretatur vncti vel vngentes: aut cooperti vel obumbrati. idest in tabernaculis vel tuguriis habitantes.
תובל Tubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignominia: seu portatus vel adductus.
יובל Tubal. Geñ. 4. Defluens siue apportans: vel inueterascens aut germinãs: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
Tubin. Bñ mēsurata vel bona mēsura: aut bonũ vinũ. D.
Hucusq̃ p̃ simplicem. t. litteram. i. sine aspiratiōe lecta sunt principia nominum: ex inde que sequuntur aspiratione addita. s. per. th. legenda sunt.
חנן Thaan. Dep̃cãs: aut misericors: siue gratiosus uel gratia.
תחשׁ Thaas. hyacinthinus: uel festinans: aut silens.
תחת Thaath. Subter uel subt⁹: aut pauor siue formido: uel syria ce descensio.
טבח Thabee. Iugulatio uel occisio: aut coquus.
טבאל Thabeel. Bonus deus.
Thabita. Dorcas. i. damula uel caprea. syrum est.
Thabitacumi. In greco scribitur talithacumi: & ex syro & hebreo interpretatur puella surge.
תבור Thabor. Electio: siue puritas: aut syriace contritio uel confractio.
תרתק Thacan. cõcatenat⁹: siue retrussus ł cõclusus. heb. thartach.
תדעל Thadal. Cõterēs iugũ: seu sciētia eleuatiōis vel ascēsionis.
Thaddeus. Laudans: siue confitens. D.
טפת Thaphet. Distillatio: aut gutta: vel paruula.
תחפנחס Thaphnes. Operimētũ cõfidētie vel p̃tectionis: aut occulta confidētia vel protectio.
צוען Thaphnis. Hebraice dicitur soan: & iterpretatur mouēs: ł motus aut motio.
תחפנחס Thaphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezech. 30. e. interpretatur operimentum confidentie uel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Thaphua. Pomũ uel inflatio: aut isuflatio: uel illaqueatio.
λασαία Thalassa. In greco lassea: & iterp̃tatur spissa: ł prudens. G.
תלשׂר Thalassar. Suspensio principis: uel tumulus principis: aut suspendens canticum: uel tumulus canentis.
תלח Thale. humectatio: aut uiriditas: siue humectãs: aut uirescēs
תמר Thamar. Palma uel datilus: siue commutatio uel permutatio: aut amaritudo.
תמנע Thamna. Vetita: siue prohibita: aut p̃fecta uel consumata commotio.
תמנה Thamna. Ios. 15. Imago uel figura: aut numeratio uel nũeratio: aut syriace cõstituens.
Thamnas. Idem.
Thamnata. Idem.
Thamnateus. Idem.
תמנתסרח Thamnatsara. Figura uel imago extensa uel remanēs aut fetēs: siue nũeratio residua: aut nũeratio extensiōis uel fetoris: aut ex syro & hebreo cõstituta extēsio uel fetor: aut statuta residuitas.
Thamnatsare. Idem.
תמנתחרס Thamnatsare. Iudi. 2. Imago uel figura solis: aut imago ł figura testea uel fictilis: aut numer⁹ solis uel teste: aut ex syro & hebreo cõstitutus sol uel testa. heb. thamnatares.
תענך Thana. Cõfringens te: uel humilias te: siue r̃ndēs tibi. heb. thanach. ł syriace constituens. heb. thamna.
תמנה Thanna. Imago uel figura: aut numeratio: siue nũerãs: uel

תַּעֲנַךְ Thanach. Confringens te: vel humilias te: siue rides tibi
Thanam. Idem. heb. thanach.
תַּנְחֻמֶת Thanameth. Consolatio: vel penitentia: aut doni lagunculam vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis.
תְּמוּנָה Thannan. Imago vel figura: aut numeratio vel numerans: aut syriace constituens. heb. thamna.
כְּנָנִי Thanani. Preparatio vel basis mea: heb. chanani.
תְּאֵנַת שִׁלֹה Thanatselo. Ficum vel ficulneam dissoluens vel discalcians aut decorticans: seu ficulnea errans vel mentiens: aut ficulnea abundantie vel pacis: seu occasio erroris vel mendacii: aut occasio. s. est abundantia vel pax.
תַּעֲנַךְ Thane. Confringens te: vel humilians te: aut respondens tibi. heb. thanach.
חָנֵס Thanes. Gratie vexillum: siue gratie tentatio vel fuga: aut ex hebreo & syro gratie miraculum. heb. hanes.
צֹעַן Thanis. Hebraice dicitur soan: & interpretatur: mouens: vel motio: aut motus.
נְתַנְיָה Thantanai. Donans vel donator. heb. thathanai.
תִּפְסַח Thapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.
Thapsam. Idem. heb. thapsa.
תַּאֲרֵעַ Thara. Vlulans: aut malefaciens: vel cubiculum malicie: aut cubiculum pastoris vel socii: aut syriace euentus: siue terrestris: vel inferior.
תַּחְרֵעַ Thara. 1. Paralip. 9. Ira vel contentio praua: aut ira vel contentio socii vel pastoris.
Thara. Ester. 12. Idem quod thares quod interpretatur heres: aut miser: vel exul. D.
תִּרְהָקָה Tharaca. Explorator vel contemplator obtusus: siue legis hebetudo aut impedimentum: vel turturis obtussio vel hebetudo.
תִּרְחֲנָה Tharana. Explorator vel contemplator gratie vel misericordie: aut turtur gratie vel misericordie.
תֶּרַח Thare. Odorans: vel spirans: aut abigens.
תַּרְאֲלָה Tharela. Exploratio vel turtur maledictionis: aut turtur fortitudinis vel ilicis: aut explorans ilicem vel fortitudinem
תִּרְשׁ Thares. Heres: aut miser: vel exul.
Ταρσεύς Tarsenses. Alati vel pennati. G.
Ταρσεύς Tharsensis. Idem. s. n. G.
תַּרְשִׁישׁ Tharsis. Contemplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: siue chrysolithus lapis. s. preciosus: aut mare.
Ταρσός Tharsum. Alata vel pennata. G.
תַּרְתָּן Thartan. Explorans vel contemplans donum: aut turturis donum: vel lex ipsarum.
Thasi. Oblitus vel obliuiscens: aut debitor. D.
תָּו Thau. Signum.
תֹּחוּ Thau. 1. Reg. 1. Viuens: aut nuncians.
טַבָּעוֹת Thebaoth. Annuli vel circuli: aut submersi: seu bonum tempus: vel bona hora.
טִבְחַת Thebath. Iugulatio vel occisio: aut coquus: seu bene formidans: vel bene confractus.
דִּבְיָן Thebes. Cenosus: aut sericeus: vel ouum: aut syriace lineus
תִּבְנִי Thebni. Palea: aut fenum: vel intelligens: aut filiatio.
טַבָּעוֹת Thebboath. Annuli vel circuli: aut submersi: vel bonum tempus: aut bona hora.
תְּרוּעָה Thecua. Tuba: vel clangor: aut fixa.
תִּקְוָה Thecua. 4. Reg. 22. & Esd. 10. Spes: vel funiculus: aut linea vel congregatio.
תַּרְכֹּחַת Thecuat. Signum vel figurationem assumens.
תְּקוֹעַ Thecue. Tuba: vel clangor: aut fixa.
תְּקוֹעִים Thecueni. Tube: vel clangentes: aut fixi.
Thecuites. Idem. singu. nu.

Thecuitis. Idem. fe. ge. תְּקוֹעִית
Theglatphalasar. Captiuitatem miraculosam vel ruinosam abstulit vel ligauit: aut ex hebreo & syro captiuitatem miraculosam vel ruinosam prohibuit. תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
Theglatphalasar. 1. Parali. 5. & 2. Paralip. 28. Niue cadente phibens l ligans: ex syro & hebreo. heb. thelgatphalnasar. תִּלְגַת פִּלְנְאֶסֶר
Thehen. Deprecans: aut misericors: siue gratiosus: vel castrametans. תַּחַן
Thehenite. Idem. p. n.
Thehinna. Idem. f. n. תְּחִנָּה
Thelarsa. Coaceruatio vel suspensio aratri vel surditatis aut silentii siue artificii vel teste. aut ex hebreo & syro aceruata vel suspensa silua. תֵּל חַרְשָׁא
Thelasar. Coaceruationem vel suspensionem auferens: aut coaceruationis vel suspensionis recessus. תְּלַשָּׂר
Thelem. Agnus siue ros eorum: aut syriace vmbra eorum. טֶלֶם
Thelmela. Aceruus salis vel naute: aut suspensio vel appensio salis vel naute. תֵּל מֶלַח
Thelmon. Ros preparatus vel roris preparatio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio. טַלְמוֹן
Thema. Admiratio: vel consumatio: aut austrum. תֵּימָא
Thema. Esd. 2. & Nee. 7. interpretatur Delens vel radens: aut abstergens: vel syriace percutiens. תֶּמַח
Theman. Australis vel aphricus: aut consumatus vel perfectus: aut syriace ibi. תֵּימָן
Theman. Iob. 6. & Hiere. 25. Admiratio: vel consumatio: aut austrum. heb. thema. תֵּימָא
Themani. Perfectissimus: vel australis: aut syriace constitutus תֵּימָנִי
Themanites. Idem.
Themna. Imago vel figura: aut numeratio vel numerans aut syriace constituta. תִּמְנָתָה
Thenach. Cofringens te: vel hũilians te: aut rĩdens tibi. תַּעְנַךְ
Thenath. Idem. heb. thenach.
Thenoemeth. Consolatio: vel penitentia: aut doni lagunculã vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis. תַּנְחֻמֶת
Theodas. Fluens aqua. G. θευδᾶς.
Theodotius. Deo datus. G. θεοδότιος
Theophilus. Amicus dei: vel deo dilectus. G. θεόφιλος.
Theraphim. Simulachra vel statue: aut figure l imagines. תְּרָפִים
Therphalei. Raptores fatigati vel laboriosi: aut feries miraculosa vel ruinosa: aut ex syro & hebreo mons vel custos miraculi vel ruine: aut folium laboris. טַרְפְּלָיֵא
Thersa. Complacens: vel volens: aut suauis: vel currens. תִּרְצָה
Thessalonica. Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. G. θεσσαλονίκη.
Thessalonicenses. Idem. p. n. G. θεσσαλονικεῖς.
Thessalonicensis. Idem. s. n. G.
Thesbites. Captiuans: vel conuertens: aut sedens vel habitans θεσσαλονι[...]
Thet. Verrere: siue scopis mundare. D κεύς.
Thethel. Appensio. heb. thechel. תְּשׁוּבִי
Thyatira. Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. G. תְּקֵל θυάτειρα.
Thyatireni. Idem. p. n. G. θυατειρηνοί
Thicon. Medium vel intermedius: aut preparatio. תִּיכוֹן
Thyphonicus. turbulentus: vel tempestuosus. G. τυφωνικός.
Thimon. Honorabilis: vel preciosus. G. τίμων.
Thimeus. Cecus vel cecitas. D.
Thiras. Demolitor: siue destructor: aut irrorans: vel irroratus תִּירָס
Thiria. Exploratio: vel contemplatio: תִּרְיָא
Thobia. Bonus dominus: vel bonitas domini. טוֹבִיָּה
Thobias. Idem.

הַכֵּן Thocen. Medium: vel intermedius: aut preparatus.
תָּפֵל Thophel. Ruina: aut stultitia: siue insulsitas: aut insipiditas
תֹּפֶת Thophet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.
תּוֹגַרְמָה Thogorma. Osseus: vel robustus: siue incolatus nimius: aut peregrinus valde: vel timens valde: seu anxiosa celsitudo
תּוֹלָע Thola. Vermis: aut vermiculus: vel coccus aut coccineus.
תּוֹלָד Tholad. Natiuitas: vel generatio.
תּוֹלָעִי Tholaite. Vermes: aut vermiculi: vel coccus aut coccinei.
תַּלְמַי Tholmai. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendens aquas: vel coadunatio aquarum.
Tholomai. Idem.
Thomas. Abyssus: vel geminus: & grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. idest ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur. D.
τόπος. Thopo. Locus. G.
תִּרְצָה Thosaites. Dissipatio vel dissipatus: aut exiens.
Thosan. In greco scribitur chosam: & hebraice interpretatur diuinans. D.
תָּעָה Thou. Errans.
תֹּעוּ Thou. 1. Paralip. 6. interpretatur Telum: vel iaculum.
θρᾷκες. Thraces. Asperi: vel saxosi. G.
θρασέα. Thrasea. Audax: vel temerarius. G.
תּוּבַל Thubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignominia seu portatus vel adductus.
יוּבָל Thubal. Gen. 4. Defluens: siue apportans: vel inueterascens: aut germinans: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
תּוּבַל קַיִן Thubalcain. Mundana possessio vel emulatio: aut mundi nidus: seu confusionem possidens: vel ignominiam emulans.

De incipientibus a littera. u.

Vagao. Interior: vel intimus: aut elatus vel eleuatus: siue corporeus. D.
Vaiecra. Liber leuitici sic vocatur ab hebreis: quia sic incipit. idest & vocauit.
Vaiedaber. Liber nũeri: quia sic incipit. i. locutusque est.
וַיְזָתָא Vaisatha. Aspergens thalamum vel cubiculum: aut ex syro & hebreo ve oliue. heb. vaizatha.
וָפְסִי Vapsi. Fragmentum vel particula: aut diminutio l diminutus.
וַשְׁנִי Vasseni. Secundus: vel dualis: siue mutatus: aut coccineus: vel dens aut annus meus.
וַשְׁתִּי Vasthi. Bibens vel potans: aut duplicans: vel ponens: aut stamẽ
Vau. Et. quod est coniunctio. D.
אוּבִיל Vbil. Adductus vel portatus: aut luctuosus: vel veterascens
חוּקֹקָה Vcaca. Sculptura: aut preceptum: vel legislatio.
חוּפָּם Vpham. Thalamus eorum: aut operimentum eorum: siue littus vel ripa eorum.
Vphamite. Idem. plu. nu.
אוּלַי Vlai. Fortitudo: vel stultitia: aut forsitan.
אוּלָם Vlam. Vestibulum: vel porticus: aut fortitudo l stultitia eorũ.
אוּר Vr. Ignis: vel lumen aut lux.
חוּר Vr. Nu. 31. & Ios. 13. & 1. Paralip. 2. & 4. Et. 2. Paralip. In omnibus his locis interpretatur libertas: siue albedo: aut foramen.
עִירִי Vrai. Vigil: aut ciuitas: siue denudans: vel euacuans: aut pullus. s. asini. heb. irai.
חוּרָם Vram. Libertas eorum: siue albedo vel foramen eorum.
Vrbanus. Latinum est.
אוּרִי Vri. Ignis: siue lumen aut lux.
חוּרִי Vri. Nu. 13. & 1. Paralip. 5. Interpretatur irascens: vel liber tas: siue albedo: aut foramen.
אוּרִיָּה Vria. Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini.

Vrias. Idem.
אוּרִיאֵל Vriel. Ignis dei: siue lumen dei: aut lux dei.
חוּשִׁים Vsan. Festinantes: vel tacentes: aut sensuales. heb. vsim.
חֻשָׁתִי Vsathi. Idem. s. n.
Vsathites. Idem.
חֻשִׁים Vsim. Idem. p. n.
עוּתַי Vthai. Peruersitas: aut hora: vel temporalis.
אוּזָל Vzal. Ambulans: seu vilificans: aut distillans.

De incipientibus a littera. x.

ξανθικός. Xandicus. Mensis aprilis G.

De incipientibus a littera. z.

זָבָד Zabad. Dos siue dotatus.
Zabadei. Idem. p. n. D.
זְבַדְיָה Zabadia. Dos domini: siue dotauit dominus.
Zabadias. Idem.
Zabbai. fluxus: siue fluens.
זַעֲוָן Zabam. Tremor: aut vexatio. heb. zauan.
זָבָד Zabath. Dos siue dotatus. heb. zabad.
זַבְדִּי Zabdi. Dos vel dotatus: siue fluxus abundantia.
Zabdias. Idem. heb. zabdi.
זַבְדִּיאֵל Zabdiel. Dos dei: siue dotatus dei.
Zabdihel. Idem.
זָבָד Zabed. Dos siue dotatus.
זְבַדְיָה Zabedias. Dos domini: siue dotatio domini.
זָבָד Zabeth. Dos siue dotatus. heb. zabed.
זְבִינָא Zabina. Fluxus vel fluens nunc: aut syriace venditio: vel emptio.
זְבוּלוּן Zabulon. Habitaculum vel habitans.
Zabulonite. Idem. p. n.
Zabulonites. Idem. singu. nu.
זַכַּי Zachai. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus.
זַבַּי Zachai. Nee. 3. Fluxus siue fluens. heb. zabai.
זְכַרְיָה Zacharias. Memoria domini: aut masculus domini.
זֵכֶר Zacher. Memoria: siue masculus.
Zacheus. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. D.
זַכּוּר Zachur. Memor siue memorans: aut masculinus.
זָבָד Zadab. Dos siue dotatus. heb. zabad.
סַף Zaph. Peluis vel hydria: aut limen vel superliminare: seu finis: vel consumatio: aut iuncus: vel pelagus.
Zain. Fornicatio: aut syriace arma. D.
זִמָּה Zama. Cogitatio: aut scelus: vel turpitudo.
Zamma. Idem.
זִמְרִי Zambri. Cantans vel psallens: seu vitis vel palmes: aut putatio vel presecissio.
זְמִירָה Zamira. Idem.
זִמְרָן Zamran. Idem.
Zamri. Idem.
שָׁמִיר Zamri. 1. Paralip. 11. Interpretatur custos: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex. heb. samri.
אִמְרִי Zamri. Nee. 3. Loquens: vel amarus: aut exaltans: vel syriace agnus. heb. amri.
זָנוֹחַ Zanoa. Obliuio: siue abiectio: vel ista requies: aut ista consolatio.
Zanoe. Idem.
זֶרַח Zara. Oriens: vel orientalis: aut claritas.
Zarai. Idem.
Zaraias. Oriens dominus: aut claritas domini.
זְרַחְיָה Zaraias. 1. Paralip. 6. vbi dicitur Azarias genuit zaraiam & zaraias. &c. interpretatur princeps domini: siue cantiשְׂרָיָה cum domini. heb. saraias.
זָהָר Zarath. Iste explorans vel contemplans: aut oliua explorationis vel contemplationis: siue iste turtur

vel oliua turturis.heb.zethar.

זרח Zare.Oriens vel orientalis:aut claritas.

זרד Zared.Aliena descensio:aut extranea vel sparsa potestas.

זרחיה Zaree.Oriens dominus:aut claritas domini.heb.zaria.

קרח Zarée.4.Reg.25.interpretatur caluus vel caluicium:aut glacies:vel gelu.heb.caré e.

זרחי Zareite.Orientales:aut clari.

זרש Zares.Extranea miseria:vel extranea hereditas:aut sparsa miseria vel hereditas:seu circulus vel corona miserie vel hereditatis.

זרד Zareth.Aliena descensio:aut extranea vel sparsa potestas heb.zared.

זרחיה Zarias.Oriens dominus:aut claritas domini.

שריה Zarias.1.Paralip.6.interpretatur princeps domini:seu cã ticum domini.heb.sarias.

זתם Zathan.Oliua corum:siue iste perfectus:aut iste consumatus:vel iste simplex.heb.zatham.

זאב Zeb.Lupus.

זבדי Zebedeus.Dos siue dotatus:aut fluxus vehemens.

זבדיה Zebedia.Dos domini:siue dotauit dominus.

זבח Zebee.Victima aut sacrificiũ:vel decollatio aut iugulatio.

זבידה Zebida.Dotata:siue dotatio.

זבול Zebul.Habitaculum:vel syriace sterquilinium.

זכרי Zechri.Memor vel memorans:siue masculinus.

Zechur.Idem.

זלפה Zelpha.Distillatio oris:aut vilitas vel contemptus oris

ζηλωτής. Zelotes.Emulator.G.

ζηνᾶς. Zena.Viuens.G.

זתם Zethan.Oliua corum:siue iste perfectus:aut iste consumatus:siue iste simplex.heb.zetham.

שתר Zethar.Explorãs:aut putrefact9:l putrefaciẽs.heb.sethar.

זתוא Zethu.Oliuetum.

Zethua.Idem.

זעון Zeuan.Tremens aut tremor:vel vexatio.

זיע Zie.Sudor:aut tremor.

זיף Ziph.Istud os vel ista bucca:aut syriace falsitas vel falsus.

Zipha.Idem.

Ziphei.Idem.p.n.

זיו Zio.Iste:vel syriace splendor:aut claritas.

זיזא Ziza.Vniuersalis vel omnimodus:seu bestia vel fera:aut resplendens:vel syriace recedens.

זינה Ziza.1.Paralip.23.vbi dicitur Leeth & ziza:interpretatur fornicatio:aut syriace nutrimentum:vel arma.heb.zina.

ססמי Zizamoi.Equus vel hirundo aquarum:aut tinea aquarũ:vel syriace cecitas.

סיסרא Zizara.Hirundinẽ vidẽs:aut tineã vel equum videns.

שוכו Zocho.Protectio vel vallatio eius:aut ramus vel cessatio eius.heb.socho.

זחלת Zocleth.reptans vel trahens.

זוחת Zoeth.Separatio:aut iste stupens vel pauidus:seu iste confractus:vel ex hebreo & syro iste descendens.

זמזמים Zomim.Scelus vel turpidinem cogitantes:seu scelus sceleratorum.heb.zomzomim.

זנוח Zonoa.repellens:vel abiiciens:aut obliuiscens:seu iste requiescens.

זהם Zoom.Abominans:uel immundus.

זרבבל Zorobabel.Alienus a confusione:aut aliena uel extranea confusio:siue extranea cõmixtio:aut dispersio cõfusiõis uel cõmixtionis:seu circulus commixtionis uel cõfusiõis

זוזים Zuzim.Postes:uel superliminaria:aut splendentes:uel syriace recedentes:aut pecunie.

Ista littera.D.in fine interpretationis posita significat interpretationem esse dubiam:ex eo quod charácteres cum quibus ille dictiones originaliter fuerunt conscripte ignorantur.Item ista littera.G.in fine iterpretationis posita significat interpretationem esse grecam.

Finis.

Nomina que sequuntur sunt illa que in vtroqꝫ testamento vicio scriptorum sunt aliter scripta quã in hebreo & greco & in aliquibus bibliis nostris antiquis. In primo autem ordine ponũtur ipsa nomina sicut sunt ĩ bibliis nostris modernis: in secundo vero ordine vel eregione ponũtur sicut sunt in hebreo & greco & in p̃fatis bibliis nostris antiquis: & hoc per ordinem alphabeti.

A.

ABani.pro.bani.
Abdam.pro.amdan.
Abdehel.Geñ.25.&.1.Paralipo.1.
pro.adbehel.
Abi.pro.ithai.
Abia.3.Reg.14.in fine: & in toto
cap̃.sequenti.pro.abiam.
Abiaiel.pro.abiail.
Abiézer. Nu.1.&.2.&.7.&.10.&.
1.Paralipo.12.pro.ahiézer.
Abilam.pro.helam.
Abimélech.1.Paralipo.24.& p̃s.
51.pro.ahimélech.
Abinadab.3.Reg.4.ꝑ.ahinadab.
Abisa.pro.abi.
Abisab.pro.abisaph.
Abisac.pro.abisag.
Abisai.1.Paralipo.12.pro.amasai.
Abiud.Nu.34.pro.ahiud.
Abiud.1.Paralipo.8.a. vbi dicitur
genuit oza & abiud.pro.ahihud.
Achad.Geñ.50.pro.atad.
Achaim.pro.achain.
Achat.pro.achad.
Achelai.pro.achelaia.
Acheldemach.pro.acheldema.
Achia.Geñ.36.&.2.Reg.3.ꝑ.aia.
Achimaan.pro.achiman.
Achinoe.pro.achinóem.
Achinoen.pro.achinóem.
Achisa.pro achisar.
Achitob.1.Paralipo.8.ꝑ abitob.
Acran.pro.abran.
Accus.Nee.10.&.12.pro.attus.
Addad.Geñ.36.vbi dicitur Regnauit ꝑ eo addad: nomẽqꝫ vrbis ei9 fou.pro.hadar.
Adadezer.pro.adarézer.
Adaia.Nee.12.pro.iadaia.
Addan.pro.adin.
Adassa.1.Paralipo.7.pro.aia.
Adasa.Nee.12.pro.addo.
Addoar.pro.adar.
Adrumetyna.pro.adramytena.
Aduram. 2.Paralipo.11. pro. aduráim.
Apharsathei. Esd. 5. &. 6. pro.apharsachei.
Aphechdomini.ꝑ.aphechdomim
Apheceia.pro.pheteia.
Apheg.pro.aphec.
Affenez.pro.affenez.
Aphonites.pro.sephomites.
Aphupha.pro.asupha.
Ageba.pro.geba.
Ahaia.pro.aia.
Ahaiath.pro.aua.
Ahamoni.pro.achamoni.
Ahia.2.Reg.21.pro.aia.
Ahias.1.Paralipo.15.pro.iehias.
Ahiel.pro.hiel.
Ahiel.Esd.10.pro.iehiel.
Ahilam.pro.elath.
Ahimelech.1. Paralipo.18.pro.abimélech.
Ahohiman.pro.homam.
Ahoth.pro.ahod.
Ahotites.pro.ahohites.
Ahur.pro.hur.
Aioth.pro.ahud.
Aioth.Esa.10.pro.aiath.
Albialbon.pro.abialbon.
Alc.pro.lale.
Aliam.pro.ailam.
Almathan.pro.almath.
Aluba.pro.aluan.
Amma.Iudi.1.pro.alba.
Ammad.pro.ammath.
Amalech.3.Regum.22. &.2.Paralipo.18.& Hiere.36.&.38.pro.amélech.
Amalech.p̃s.52.in titulo. pro.maalath.
Amasias. 2. Paralipo. 28. pro.amasa.
Amasias. 2. Paralipo. 29. pro.amasai.
Amasias.sopho.1.pro.amarias.
Amphar.pro.amthar.
Amim.pro.ami.
Aminadab.1.Reg.7.& 16.&.17.& 2.Reg.6. &.1.Paralip.9. &.10. & 13.pro.abinadab.
Amizadab.pro.amizabad.
Ammon.Geñ.19.g.pro.benami.
Ammon.2.Reg.3.pro.amnon.
Ammonite.2. Paralipo.26.a. vbi dicitur Et cõtra ammonitas.pro. meonite.
Anam.pro.anan.
Anan.Geñ.36.pro.ana.
Anan.1.Paralipo.3.pro.anani.
Anana.pro.anania.
Ananeel. Hiere.32. pro. anameel.
Anani.Nee.8.pro.anan.
Anania.Nee.12.pro.anani.
Anen.pro.anem.
Anioliab.pro.ani & eliab.
Annum.pro.aunun.
Aram.Nomẽ viri.Geñ.11.&.1.Paralipo.23.pro.haran.
Aram.Ruth.vltimo.pro.ram.
Arari.2.Reg.23.d.pro.aradi.
Aras.2.Paralipo.34.pro.asra.
Arath.pro.arad.
Arebia.pro.sarebia.
Areth.Nee.10.pro.areph.
Arphasei.pro.apharsei.
Arphat.pro.arphad.
Arib.pro.iarib.
Ariph.4.Reg.15.pro.arie.
Arnon.Nu.21.d.ibi. Vt requiescerent in arnon.&.f.ibi. Et deuorabit arnon moabitarum.pro.ar.
Arodites.1. Paralipo.11. pro. arorites.
Aromath.pro.aromaph.
Arothites.pro.arorites.
Aruaphet.pro.arnapher.
Asa.1.Paralipo.7.f.pro.aia.
Asach.pro.achac.
Asael.3.Reg.19.&.2.Paralipo.22, pro.azael.
Asalephum.pro.asalelphuni.
Asarsasusim.pro.asarsusim.
Asebia.Nee.9.pro.asebnia.
Asecha.pro.azécha.
Asephdana.pro.asebdana.
Asemaa.pro.asena.
Asemoth.pro.asemon.
Assen.pro.assem.
Assenez.pro.ascenez.
Assenez. Geñ.41.&.46.pro.asenetḣ.
Aser.Exo.6.pro.asir.
Aser.1.Paralipo.7.pro.iaser.
Aseroth.Ios.10. &.12.&.15.pro.asedoth.
Asersua.pro.asersual.
Asersua. Ios.19.a.vbi dicitur Bethmarchaboth & asersua: pro.asersusa.
Asia.ad Ro.16.pro.achaia.
Asyneretus.pro.asyncritus.
Asmaueth.pro.azmáueth.
Asmoth.pro.azmoth.
Asoph.pro.asoth.
Ason.pro.asom.
Asornoa.pro.asor noua.
Asoromamsame. pro.asor:amãm: same.
Asrael.1.Paralipo.12.pro.azrael.
Astharoth. Nu.32.& Ios.16.&.18. pro.atharoth.
Astharoth.Iudi.3.pro.aseroth.
Assur.1.Paralipo.2.&.4.ꝑ.ashur.
Athmata.pro.amta.
Athupha.pro.atipha.
Athus.Nee.3.e.pro.achus.
Auin.pro auim.
Auioliab.pro.ani & eliab.
Axab.pro.axaph.
Azab.pro.asaph.
Azaba.pro.agaba.
Azaph.pro.asaph.
Azarias.2. Paralip.31. vbi dicitur Azarias & naad.pro.azazias.
Azarias.Nee.10.pro. azanias.
Azauoth.pro.azanoth.
Azboth.pro.azboch.
Azebeth.pro.zabad.
Azech.pro.aza.
Azem.pro.asem.
Azi.Nee.11.b.pro.ahazi.
Aziam.pro.azia.
Aziel.pro.iaziel.
Aziud.pro.maaziuth.
Azone.pro.zanóa.
Azur.Esd.2. & Nee.7.pro.arhur.

B.

BAala.Ios.19.pro.bala.
Baaladiud.ꝑ.baalath & iud.
Baalim. Osee.2. vbi dicitur Et nõ vocabis me vltra baalim.ꝑ.baali
Baana.1.Paralipo.9.pro.banaa.
Baani.pro.bani.
Bachachar.pro.bacbachar.
Bachanai.pro.machbanai.
Badadi.pro.badad.
Bala.Ios.15.pro.baala.
Balaad.pro.baalath.
Balaana.pro.baalanan.
Balaanan.pro.balaan.
Baladam.pro.baladan.
Balam.pro.balan.
Baldath.pro.baldad.
Balthasar.Daniel.5.&.7.&.8.pro balsasar.
Bana.pro.baana.
Banaa.pro.baana.
Banai.pro.banaia.
Bania.Esd.10.pro.zania.
Baniel.pro.haniel.
Bara.1.Paralipo.8.b.pro.baraa.
Basa.pro.bara.
Bauranites.pro.bauramites.
Bechetia.pro.becbecia.
Bechetias.pro.becbecia.
Bechin.pro.beuai.
Bechor.1.Reg.9.pro.bechorath.
Bechue.pro.becbuc.
Beleph.pro.heleph.
Belga.Nee.10.pro.belgai.
Belgi.pro.belga.
belsar.pro.belsan.
Belsatim.pro.abelsatim.
Beltecen.pro.elthecen.
Benadab.pro.benadad.
Beneseth.pro.benésed.
Benhenon:pro.benhenom.
Beniamin.2.Paralip.31.vbi dr̃ edẽ & beniamin.pro.meniamin.
Bennon.pro.beno.
Bercameth.pro.berrameth.
Beri.Geñ.46.pro.heri.
Beroth.2.Reg.8.pro.berothai.
Bersabe. 2. Regum. 11 &.12. &.3. Regum.1.&.2.&.p̃s.50.pro.bethsabe.
Bersabe.1.Paralip.3. pro.bethsue.

Bersan.pro.bethsan.
Bethamoth.pro.bethazmoth.
Bethanim.pro.ethanim.
Betharam.Nu.32.pro.betharan.
Betharan.Iof.13.pro.betharam.
Bethauen.Iof.8.pro.bethel.
Bethel.Canti.2.pro.bether.
Betherai.pro.bethberai.
Bethphalech.pro.bethphaleth.
Bethlebaboth.pro.bethlebaoth.
Bethleemites.1.Paralipo.20.pro leemites.
Bethsaida.Iob.5.pro.bethesda.
Bethseca.pro.bethseta.
Bethsimon.pro.bethsimoth.
Bethuc.pro.becbuc.
Biblis.pro.giblis.
Boem.pro.boen.
Bonni.Nee.9.pro.banani.
Bosram.pro.beasthara.
Bubastus.pro.pubastus.

C.

Caath.1.Paralipo.6.vbi dicitur Caath filiꝰ eiꝰ.pro.taath.
Cadesbarne.Deut.1.in fine capi.p cades.
Calaal.pro.calal.
Calepli.pro.caleb.
Canath.Iudi.1.pro.tanach.
Capseel.pro.cabseel.
Cariathaa.pro.carchaa.
Cariathiarim.Esd.2.pro.cariathatim.
Cariathiarim.Hiere.48.p.cariathim.
Carthan.pro.carthan.
Caseth.pro.cased.
Cauda.pro.clauda.
Celaia.Nee.12.pro.celai.
Celatha.pro.cehalatha.
Cerethi.4.Reg.11.pro.cari.
Cesien.pro.cesion.
Cethis.pro.cethlis.
Ciph.pro.ziph.
Ciphei.pro.ziphei.
Cirinus.pro.cyrinus.
Colozai.pro.coloza.

Ch.

Chaana.pro.chanaana.
Chai.pro.hai.
Chamaal.pro.bamaal.
Chaman.pro.chamaam.
Chanaan.Iudi.10.pro.maon.
Chanaan.3.Regum.22.pro.chanaana.
Chanaan.Hiere.41.p.chamaam.
Chariathiarim.pro.cariathiarim.
Cheboleth.pro.cebòleth.
Chelmach.pro.chelmad.
Chelon.pro.clon.
Cherubim.2.Reg.22.pro.cherub
Chum.pro.chun.
Chusa.pro.chuza.
Chusi.1.Paralipo.6.pro.cisi.
Chusi.ps.7.pro.chus.

D.

Damascenus.1.Paralipo.18.p darmascenus.
Damascus.4.Reg.16.b.vbi.dicitur Perrexitq; achaz i occursum theglatphalasar regi assyriorum in damascum.pro.dumascus.
Damascus.1.Paralipo.18.Et.2.Paralipo.16.&.24.&.28.pro.darmascus.
Dan.1.Paralip.26.c.pro.ladan.
Daram.pro.adara.
Daran.1.Paralipo.2.pro.dara.
Deda.pro.decla.
Delbora.pro debbora.
Deptha.pro.depcha.
Dibon.Esa.15.pro.dimon.
Diei.pro.dieui.
Dodan.pro.dodau.
Dodanim.1.Paralip.1.p.rodanim.
Doech.pro.doeg.
Dom.pro.adon.
Duram.pro.dura.

E.

Ebal.Gen.10.pro.obal.
Edenna.pro.denna.
Edom.Iof.3.pro.adom.
Ephermesta.pro.phermesta.
Ephor.pro.ephod.
Ephraim.1.Reg.13.pro.ephra
Egbathanis.pro.echmatha.
Eleph.pro.eled.
Eliadam.pro.eliada.
Elibaa.pro.eliaba.
Eliphalech.pro.eliphalet.
Elisu.pro.elisia.
Elisua.1.Paralipo.3.pro.elisama.
Elmeleth.pro.elmelech.
Elnaen.pro.elnaem.
Elrath.pro.eleath.
Elul.3.Reg.6.pro.bul.
Elziph.pro.ziph.
Emath.Nee.12.pro.maa.
Ennada.Nee.3.pro.ennadad.
Enadab.pro.enadad.
Enebad.pro.enedad.
Enganni.pro.engannim.
Ennon.pro.ennom.
Esamari.pro.iesamari.
Escharioth.pro.ischarioth.
Esdras.pro.ezras.
Esel.pro.ezel.
Eser.1.Paralipo.4.pro.ezer.
Esrael.pro.ezrael.
Esrom.pro.esron.
Esromite.pro.esronite.
Ethaia.pro.echaia.
Etham.pro.ethan.excepto.Exo.13.&.Nu.33.&.Iudi.15.&.1.Paralip.4.a.vbi dicitur quoq; stirps etham.&.c.&.2.Paralipo.11.
Ethan.1.Paralipo.4.a.ibi Isaar:& ethan.pro.ethnan.
Ethanni.pro.hanni.
Ethilon.pro.thilon.
Euchodia.pro.euodia.
Eufrateus.pro.efrateus.
Eullath.pro.euila.
Exul.pro.chesil.
Ezeab.pro.ezgad.
Ezechiel.Esd.8.pro.iezicl.
Ezethan.pro.ecetan.
Eziel.1.Paralipo.27.c.pro.ezriel.

F.

Fadaia.4.Reg.22.p.adaia.
Faleam.pro.falea.
Falech.pro.faleg.
Falech.1.Paralip.2.c.pro.faleth.
Falech.1.Paralipo.2.f.pro.falet.
Fares.Esd.2.&.8.pro.pharos.
Farnath.pro.farnach.
Farsandatham.pro.farsandatha.
Felcia.Nee.11.pro.felelia.
Felethi.3.Reg.1.pro.rei.
Felethi.4.Reg.11.pro.rasin.
Filethus.2.ad Timoth.1.d.pro.fygellus.
Finon.Nu.33.pro.funon.
Fiton.pro.phitom.
Fuaite.pro.funite.

G.

Gaabathites.pro.gabaathites.
Gaad.pro.iaath.
Gaam.pro.gaas.
Gaaz.pro.gaas.
Gabaa.1.Regum.14.a.vbi dicitur sub malo granato que erat in agro gabaa.pro.migron.
Gabaad.pro.gabaath.
Gaber.4.Reg.9.pro.gur.
Gabin.pro.gabim.
Gadihel.pro.iadihel.
Galilea.Iof.15.pro.galiloth.
Gallim.Esa.15.pro.agallim.
Gamalias.pro.gamarias.
Ganzo.pro.gamzo.
Gaon.pro.gaam.
Gazer.Iof.13.&.1.Paralip.26.pro iazer.
Gebelem.pro.gemele.
Gebneel.pro.iebneel.
Gehennon.pro.gehennom.
Geldeti.pro.gedleti.
Gemineus.pro.iemineus.
Gemini.pro.iemini.
Genesar.Matth.14.p.genesareth
Gerasem.pro.gergeseni.
Geraseni.Marc.5.a.&.Luce.8.p gadareni.
Gersan.pro.gersam.
Gerson.1.Paralip.15.&.Esd.8.pro gersom.
Gesa.pro.iesa.
Gessuri.2.Reg.2.pro.assuri.
Gethai.pro.gethaim.
Gethel.4.Reg.7.pro.ethel.
Gether.1.Reg.30.&.1.Paralipo.7.pro.iether.
Gezen.pro.gezez.
Gezre.pro.gerze.
Golam.pro.golan.
Gothan.pro.gotham.

H.

Hadria.pro.andria.
Haemes.pro.habes.
Hapham.pro.hapham.
Hay.Nee.11.pro.haya.
Hayan.pro.hayam.
Hayla.pro.hayloth.
Hayla.4.Reg.18.pro.hala.
Haylam.pro.halath.
Haylam.4.Reg.17.pro.hala.
Hana.pro.haua.
Hebrona.Nu.34.pro.zephrona.
Hefer.pro.hasor.
Helam.1.Paralip.9.pro.hela.
Helcheten.pro.heltheel.
Helchias.Nee.1.pro.hechelias.
Helchias.Hiere.38.p.melchias.
Heleth.pro.heled.
Helon.Iof.19.c.vbi dicitur Helon & thenna.&.1.Paralipo.6.f.pro. aialon.
Helthai.pro.hedai.
Hennon.pro.hennom.
Hiedor.pro.gedor.
Hierobaal.2.Regum.11.pro.hierobeseth.
Hieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralip.23.pro.hieroam.
Hiram.Gen.38.pro.hira.
Hiram.2.Reg.20.pro.hira.
Hirani.2.Paralipo.2.&.4.&.8.p.huram.
Hismaasia.pro.maasia.
Hosdi.pro.hodsi.
Hothan.pro.hotham.
humesen.pro.himesem.
Hus.1.Paralipo.8.pro.ichus
Husan.pro.husam.

I.

Iacham.pro.iachan.
Iachanen.pro.iachanem.
Iachur.pro.iathur.
Iadab.pro.iaath.
Iadi.pro.iada.
Iadan.pro.iada.
Iadiel.pro.iahiel.
Iadin.pro.iadon.
Iael.pro.iael.
Iabalon.pro.ialon.
Ialel.1.Paralipo.4.pro.ialalel.
Iamnia.pro.iabnia.
Ianadiath.pro.iaath.
Iarbi.pro.iarib.
Iareb.pro.gareb.
Iareth.pro.iared.
Iasa.Esa.15.Pro.iahas.
Iasie.pro.iasie.
Iasiel.1.Paralipo.12.pro.iaziel.
Iason.Act.21.pro.mnason.
Iazal.pro.ozal.
Icaboth.pro.icabod.
Ieblaan.pro.ieblaam.
Iebsam.pro.cibsaim.
Iebton.pro.gebeton.
Iecbaa.pro.iegbaa.
Iechbaa.pro.iegbaa.
Iecnal.pro.iecnam.
Iechonias.Hiere.22.&.37.pro.chonias.
Iechonias.Hiere.35.&.40.&.42 & Ezech.8.&.11.pro.iezonias.
Iechri.pro.achi.
Iechri.1.Paralip.8.&.2.Paralipo.23.pro.zechri.
Iecter.pro.iether.
Iedaba.pro.ierala.
Iedboa.pro.ieddoa.
Iedelias.pro.gedelias.
Iediel.Esd.10.pro.iehiel.
Iehutiel.pro.iecutiel.
Ielon.pro.ielom.
Ieiada.pro.iedaia.
Iemleth.pro.iemlech.
Iemna.2.Paralip.29.c.pro.zema
Iepsem.pro.iebsem.
Ierobaal.2.Reg.11.pro.ierobeseth
Ieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralipo.23.pro.ieroam.
Iessa.pro.iassa.
Iesbaal.pro.esbaal.
Iesban.pro.esban.
Iesbidenob.pro.iesbibenob.
Iesson.pro.gessen.
Iesphan.pro.iesphan.
Iessimuth.pro.iessimon.
Iesia.pro.iezlia.
Ieson.pro.iesron.
Iesse.pro.iose.
Iesse.Esd.10.pro.iesie.
Iesur.pro.gesur.
Iesus.1.Paralip.3.pro.iesaias.
Iethan.pro.ietha.
Iethan.Iof.15.pro.iethnan.
Iether.1.Paralip.1.pro.ietheth.
Iethmoan.pro.iechmoam.
Iethraan.pro.iethraam.
Iethrai.1.Paralip.6.b.pro.ethrai.
Iethram.pro.iethran.
Iethremon.pro.gethremon.
Iethros.pro.ros.
Iezechel.pro.iecethel.
Iezedelia.pro.iegedelia.
Iezen.pro.gezem.
Iezreli.pro.iesreli.
Iezriel.pro.ezriel.
Ioachan.pro.ioachaz.
Ioachim.Hiere.52.g.& Ezechiel.1.pro.ioachin.
Ioachin.4.Reg.10.pro.ioachaz.
Ioamim.pro.iamin.
Ioarib.pro.ioiarib.
Ioathan.pro.iotham.
Ioatham.Nee.12.pro.ionathan.
Iobab.Gen.46.pro.iob.
Iobama.pro iobania.
Iobel.pro.iohel.
Iobia.pro.hobia.
Iochabeth.pro.iocabed.
Iophe.pro.nophe.
Iophir.pro.ophir.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es symon filius iohanna.pro.iona.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur symon iohannis.pro.iona.
Iohell.pro.iohel.
Ioiada.1.Paralip.8.pro.ioada.
Ionan.pro iohannan.
Ionathan.Nee.12.b.vbi dicitur io nathan filii eliasib.pro.iohanna.
Iorei.pro.area.
Iosabeseth.pro.iosabesed.
Iosabeth.pro.iozabed.
Iosachar.pro.iozachar.
Ioseph.Matth.13.g.&.27.vbi dicitur Et ioseph mater.& Marc.6.a.&.15.d.ibi Et ioseph mater:& ibi & maria ioseph.& Act.4.g.pro ioses.
Iosias.Zach.14.pro.ozias.
Iothan.pro.zethan.
Iothan.1.Paralip.7.g.p.hotham.
Iosabath.pro.iozabad.
Iozaded.pro.iozabed.
Isaar.1.Paralip.4.pro.saar.
Isbaal.pro.isbaab.
Israelitis.1.Paralipo.3.pro.izraelitis.
Israia.pro.izraia.
Istiman.pro.istimoa.
Italia.Act.14.d.pro.attalia.
Ithamian.pro.ichamia.
Iuchadan.pro.iuchadam.
Iulia.ad Ro.16.pro.iunia.

L

Leed.pro.iceth.
Leemas.pro.lechmam.
Lichostratos.pro.lithostrotos.
Lystra.Act.27.pro.myra.
Loche.pro.iothe.
Lodadin.pro.lodadid.
Luzai.pro.eluzai.

M

Maarem.pro.arem.
Maaria.pro.maraia.
Maasia.1.Paralip.9.pro.maasi.
Mabdiel.pro.magdiel.
Mabsan.pro.mabsam.
Macharai.pro.maharai.
Madan.Iof.11.&.12.pro.madon.
Madian.Hiere.38.pro.mathan.
Madid.pro.adid.
Magdiel.pro.magdalel.excepto.1 Paralip.1.
Magedan.Matth.15.in fine.pro.magdala.
Magmas.pro.machmas.
Maimin.pro.maimin.
Malaath.pro.maalath.
Malachias.pro.malachi.
Mambres.pro.iambres.
Mamucha.pro.mamuchan.
Manser.pro.mamzer.
Mapsar.pro.mabsar.
Marmach.pro.marma.
Masan.pro.masal.
Maspha.Iof.21.in fine.p.miphat.
Masi.pro.masia.
Masia.Nee.10.pro.mazia.
Mathamu.pro.mathaniu.
Matthat.pro.mathatha.excepto.Luce.3.
Mathatias.4.Reg.24.pro.mathanias.
Mathet.pro.mathata.
Mathmata.pro.machmatath.
Mathreth.pro.mathred.
Mathusalem.pro.mathusale.
Mechphia.pro.megphias.
Medalaa.pro.merala.
Meezabel.pro.meetabel.
Mephat.Gen.14.pro.mispat.
Meheratites.pro.mecheratites.
Melcha.Luce.3.pro.melea.
Melchias.Nee.3.b.pro.meltias.
Melchon.pro.melchom.
Melech.Gen.28.& i titulo.ps.87 pro.maalath.
Mer.pro.emer.
Mereth.pro.mered.
Merodach.4.Reg.20.p.berodach
Merom.Iudi.5.pro.meroz.
Meron.pro.merom.
Mes.1.Paralip.1.pro.mesech.
Mesluch.pro.meluch.
Methaal.pro.ethbaal.
Miamim.pro.miamin.
Micha.4.Reg.22.pro.michaia.
Michas.pro.michaias.
Mitylene.Act.28.a.pro.melita.
Mochober.pro.amochebet.
Moloch.3.Reg.11.pro.molchom.
Mosolla.pro.mosollam.
Mosollamoth.1.Paralip.9.p.mosollamith.
Mumin.pro.munim.

N

Naad.pro.naath.
Naalon.pro.naalol.
Naamim.pro.naamini.
Naaroth.pro.anaaroth.
Nabeth.pro.abed.
Nabuchodonosor.i toto hieremia excepto.cap.27.&.28.&.29.a.& 34.&.39.b.& in Ezech.26.&.29.&.30.pro.nabuchodorosor.
Nabusarsathim.pro.nabusarsachim.
Nabusesban.pro.nabusesbaz.
Nachor.2.Reg.6.pro.nachon.
Naphei.pro.naphis.
Naphez.pro.nahem.
Nasor.pro.enasor.
Natalia.pro.attalia.
Nathamelech.pro.nathanmelech
Nathania.Esd.10.pro.mathania.
Nathaniel.pro.nathanel.
Nebaan.pro.nebaaz.
Nebo.Nee.7.pro.geba.
Nebui.pro.nebu.
Nemroth.pro.nemrod.
Neptalim.pro.neptali.
Neri.Hiere.32.pro.neria.
Nodaia.pro.noadia.
Nophech.pro.nopheth.
Noram.pro.naaran
Noratha.pro.naaratha.

O

Obed.2.Paralip.15.&.28.pro oded.
Obediel.pro.obed.
Obeth.pro.oded.
Ophal.pro.ophlal.
Ophir.Hiere.10.pro.ophaz
Olympiade.ad Ro.16.p.olympa.
Orodi.pro.orori.
Osia.pro.ozia.
Osiau.pro.oziau.
Othim.pro.othni.
Oza.1.Paralip.16.pro.osa.
Ozam.pro.oza.
Ozazin.pro.ozaziu.
Ozenzara.pro.ozensara.
Ozias.1.Paralip.3.pro.ochozias.
Ozias.Hiere.42.&.43.pro.osias
Oziel.1.Paralip.27.pro.ozriel.

P

Pedno.pro.apedno.
Prisca.ad Ro.16.a.&.prima ad Corinth.16.d.&.2.ad Thimothe.4.d.pro.priscilla.

R

Rabsaces.pro.rabsares.
Raphaim.1.Paralip.20.in fine.pro rapha
Rama.1.Reg.30.pro.horma.
Ramoth.Esd.10.pro.ieramoth.
Rapsaces.pro.rabsaces.
Rapsaces.Hiere.39.pro.rabsares.
Rapsaris.pro.rabsaris.
Rechia.pro.rehia.
Regma.1.Paralip.7.pro.regina.
Rehem.pro.recem.
Remoth.pro.meremoth.
Resemophim.pro.mophim.
Rimma.pro.rina.
Rimoth.pro.ierimoth.
Roma.1.Reg.30.pro.arama.
Romethiezer.pro.romemthiezer
Roth.pro.atharoth.

S

Saba.3.Reg.11.d.pro.soba.
Sabad pro elzabad

Saban.pro.ſabam.
Sabe.pro.ſaue.
Saber.Geñ.46.pro.ſaher.
Sabias.pro.aſabias.
Sabud.pro.zabud.
Sacha.pro.ſachacha.
Sachur.pro.zachur.
Saphan.1.Paralip.5.pro.ſapham.
Saphata.pro.ſaphatia.
Saie.pro.ſage.
Salmana.Oſee.10.pro.ſalman.
Salum.pro.ſalu.
Samma.1.Paralip.3.pro. hoſama.
Samathias.pro.ſamachias.
Sameron.pro. ſameronmeron.
Samroth.pro.ſamoth.
Sanamim.pro.ſananim.
Sanir.Deut.4.pro.ſeon.
Sanir.Iudi.10.pro.ſamir.
Sara.1.Paralip.1.pro.zara.
Sarahim.pro.ſaharim.
Saraia.1.Paralip.9.pro ſaaria.
Sareth.pro.ſared.
Sarith.pro.ſarid.
Sarma.pro.harma.
Sarona.pro.ſaron.
Sarſathin.pro.ſarſachim.
Saruch.pro.ſarug.
Saul.1.Reg.13.d.vbi dicitur ad terram ſaul.pro.ſual.
Scharioth.pro.iſcarioth.
Scena.pro.ſceua.
Sebechai.pro.ſebethai.
Sebenia.Nee.11.pro.ſemeia.
Sebna.pro.ſebnia.
Sechamonites.pro.ſelechãmõites
Sechar.pro.ſeza.
Sechenia.Nee.10.pro.ſebenia.
Sechri.pro.ſethri.
Seddo.pro.ſedoch.
Sephan.pro.ſepham.
Sephiphima.pro.ſephim.
Sephua.pro.ſephu.
Sephupham.pro.ſephuphan.
Scyr.4.Reg.11.pro.ſur.
Scyra.1.Paralip.7.pro.ſyra.
Sellaia.pro.ſellai.
Selebim.pro.ſelebin.
Selemau.pro.ſelemiau.
Selmai.pro.ſemlai.
Selmon.Nee.7.pro.ſelmai.
Selo.pro.ſeleph.
Sellum . Nee.3.d. vbi dicitur ſellũ filius colozai.pro.ſellun.
Sellum.Nee.11.&.12.pro. ſelln.
Semei.Hiere.26.pro.ſemeia.
Semeias.1.Paralip.25.&.27. pro. ſemei.
Semerõ.2.Paralip.13.p.ſemerim.
Semramite.pro.ſemranite.
Sennaar.Geñ.14.a.vbi dicitur.Et contra ſennaar regem adame.p ſenaab.
Senia.pro.ſema.
Sennim.pro.ſenanim.
Senon.pro.ſeon.
Seor.1.Reg.9.pro.ſeror.
Serim.pro.herim.
Seruch.pro.ſerug.
Seſban.pro.ſeſbaz.
Seſenna.pro.ſeſema.
Sethai.pro.ſebthai.
Sethia.pro.ſechia.
Siba.2.Reg.20.in fine. pro ſiua.
Siban.pro.ſiuan.
Sichar.pro.ſichem.
Sicelech.pro.ſiceleg.
Sina.Deut.33.& Eccli.48.p.ſinai
Soba.Geñ.14.pro.hoba.
Sobal. ps.59.& Iudi.3. pro. ſoba.
Sochoth.Ioſ.15.&.1.Reg.17.&.19 pro.ſocho.
Sophat.pro.ſophach.
Soreth.pro.ſorech.
Staburzanai.pro.ſtarbuzanai.
Supham.pro.ſephupham.
Sunamitis.Cant.6.&.7 . pro.ſulamitis.
Suri.pro.vri.
T
Tabitacumi.Marc.5.d.pro.talithacumi.
Tachaſin.pro.itachaſin.
Tebon.pro.chebon.
Tethron.pro.cethron.
Titichus.pro.tychicus.
Tubal.Geñ.4.pro.iubal.
Th.
Thabitacumi.pro.talithacumi.
Thacan.pro.thartach.
Thalaſſa.Act.27.pro.laſſea.
Thamnatſare . Iudi.2 . pro.tham. natares.
Thana.pro.thanac.
Thanna.pro.thamna.
Thanam.pro.thanach.
Thannam.pro.thamna.
Thanani.pro.chanani.
Thane.pro.thanach.
Thanes.pro.hanes.
Thantannai.pro.thathanai.
Thapſam.pro.thapſa.
Theglatphalaſar.1.Paralip.5.&.2. Paralip.28. pro. thelgatphalnaſar.
Theman.Iob.6.& Hiere. 25.pro. thema.
Thenath.pro.tenach.
Thethel.pro.thechel.
Thoſan.pro.coſam.
Thubal.Geñ.4.pro.iubal.
V
Vaiſatha.pro.vaizatha.
Vrai.pro.irai.
Vſan.pro.vſim.
Z
Zaban.pro.zauan.
Zabath.pro.zabad.
Zabdias.pro.zabdi.
Zabeth.pro.zabed.
Zachai.Nee.3.pro.zabai.
Zadab.pro.zabad.
Zamri.1.Paralip.11.pro.ſamri.
Zamri.Nee.3.pro.amri.
Zaraias.1.Paralip.6.pro ſaraias.
Zarath.pro.zethar.
Zaree.pro.zaria.
Zaree.4.Reg.25.pro.caree.
Zareth.pro.zared.
Zarias.1.Paralip.6.pro.ſarias.
Zathan.pro.zatham.
Zethan.pro.zetham.
Zethar.pro.ſethar.
Ziza.1.Paralip.23.pro.zina.
Zocho.pro.ſocho.
Zomim.pro.zomzomim.

Finis.

Fo. Fo. Fo. Fo. Fo. Fo.

A 5.11.82.84
Ab 88
Abalienare 97
Abdita 44.
Aberrare 94
Abies 19.
Abietes 19
Abiicere.25.26.40 58.60.85.94.95. 131.162
Abiectio 25
Abiectum eſſe 109.
Abigere 104.116
Abintus 129
Abire 18.35.48
Abyſſus 169
Ablactare 25.
Ablata 95
Abominabilẽ fieri. 38.168.
Abomīari.25.140. 167.171
Abominatio.23.31. 100.168.171
Abortire. 25.101
Abradere.107.142
Abbreuiare 142
Abbreuiatio 55
Abſcindere. 21.23. 70.87.
Abſciſſio 23
Abſcõdere.42.58 74.77.89.118.119 .137.
Abſcondita. 58.110 111.118.157
Abſcondite 15.80. 82.
Abſconditi 110
Abſcõditorũ repertor.129.
Abſcõditũ.43.110. 118.137.161.
Abſconſio 42.110.
Abſinthiũ 84
Abſit 47
Abſorbere 15.82 154.167
Abſorbens 168
Abſq3.12.15.16.39. 82.
Abſq3 filiis 122
Abſq3 iugo 15
Abſq3 ulla cauſa 9
Abſq3 liberis eẽ.161
Abſq3 tẽpamẽto 171
Abſtergere. 91
Abſtinere 97
Abſtrahere.29.92 94.105.
Abſumere 109
Abũdans.146.165.
Abundare 158
Abundare deliciis 112.162.
Abundanter 71
Abundantes 146
Abundantia.29.76 155.162
Abuti 58.117
Ac 37
Acathes 155
Accedens 143
Accedeř.11.94.143
Accelerare12.29.95
Accendere. 88.138
Aceptabulum.142.
Aceptabula 142
Accerſere 40
Aceruus 21.23.94 95.116.124.147. 159.170.
Acetum 50
Accidens 143
Accidere. 9.143.
Accidentia 143
Acies. 126
Acies ordinate 27
Accictus.21.43.45.
Acinere mũdare.32
Accingere.3.41.43 165
Accingere.ſ.ad prelium.21.
Acinus 38.55
Accipe.84.103.138
Accipe cibaria.73.
Accipere i fidẽ.122.
Accipere pſonã.103
Accipe uxorẽ. 103.
Accipiter 101
Accolam eſſe 22
Acqeſcere.1.59.60. 108.164.
Acquirere.124.141
Accubare. 79.146.
Accubatio 146
Accubitus 106
Acuere. 43.83.165.
Acus 54
Accuſare. 84.144 146
Accuſatio 104
Acuta 43
Acutiſſia petra.135.
Ad.5.11.80.82.118
Adam 2
Ad amaritudinẽ adducere.91
Adamas 35.164.
Adar 22
Addecimare. 125
Adeps. 48.72.126.
Adeqtare.30.157.
Addere. 65.109.133
Adeſſe 119
Ad dexteram declinare.64
Adherere.27.42. 56.82.104.109. 136.137.
Adhibere 113
Adhuc 5.112.113
Ad dicendũ 7
Adiicere 65
Adinuentiones. 66. 116.117
Adipes 48
Ad iracundiã concitare.77.91
Ad iracundiam prouocare.91.
Additamenta 65
Adiungere.82.101. 109.136.143.
Adiurare 60.115.
Adiutoriũ.115.135.
Adiuuare.66.103. 109.115.119.132. 156.170
Ad laudandum 61
Adoleſcens 100
Adoleſcẽtia. 55.64 100.110.
Adoleſcentula 100
Adolere 140
Ad me 5
Admirabile 2
Admirari 54.127. 154.156.
Admonere 38
Adonis 171
Ad paucitatem redigere.90.
Adorare.104.159. 170.
Adoratio 159
Ad ſiniſtram pergere.164.
Adſum 36
Adſunt 36
Adducere. 12.64. 69.92.94.95.111. 117.
Aduena 70
Aduenam eſſe 22
Aduene 22
Aduenire 87.94
Aduerbiũ iurãdi46
Aduerſarii.36.115. 154.160.
Aduerſarius.114. 140.160
Aduerſatrix 157
Aduerſum 93
Aduerſus.80.118. 119.
Aduesperaſcere.122
Ad uictum neceſſarium.46.
Ad uitã ptinẽs. 46
Ad uitã reſuare.46
Adulari 49
Adulterare 92
Adulteria 92
Adunare 154
Aduolare 114
Adurere 54
Aduſtio 73
Aer corruptus 157
Aereus color 44
A facie 129
Affectus 161
Afferre. 11.12.60. 103.117.
Afferens ſemen.41
Affigere. 68.112
Affinitatem contrahere.57
Afflictio.4.83.120. 121.151.
Affligens uel depopulans.65
Affligere 60.65.69 83.94.100.108. 113.120.121.170.
Affligi 80.126
Affluere. 95.127
Ager.18.49.60.61 156.
Agger.47.50.67. 108.135.
Agere 124
Agere predas 132
Agitare 96
Agitatores 19
Agglutinare 27
Agmen 1.66
Agmina 50.123
Agna 79.144
Agne 73
Agni 58.73.78.79
Agnitio 34.99
Agnoſcere 61.99
Agnus.29.58.73. 78.79.149.157
Aggrauare 72
Aggrediar 63
Agri 157
Agricola 5.60
Agricole 5
A.interiectio 2
Anut 92
Ala.1.25.76.135
Alba 81
Albe 81
Albi 81
Albugo 15.156
Album eſſe 81
Albus 44.81
Ale 76
Alleluya 34
Alere 46.73
Alleuiare 141
Alexandria 92
Allia 158
Allidere 86.101.150 153
Allidere manu 110
Aliena 99
Alienare.39.41.99
Alienatio 99
Aliene 99
Alieni 39.99
Alienigena 99
Alienum facere 99
Alienus 39.99
Alligandum 39
Aligare 43.122
Alimonia 85
Alioquin 6
Aliqua res 85
Aliquid 85
Aliquis 87
Aliquod 27
Alliſio 9.101
Alium 158
Alius 5
Aloe 2
Altare 26.38
Altaria 38.141.
Alter 3.4.165
Altera 3
Altera die 87
Alter ignotus 128
Altilia 1.
Altiſſimus 117
Altitudines. 16.66
Altitudo. 19.20. 140.148.150
Altum 148
Alueus 155
Amabilis 2.77
Amantes 28
Amantiſſimus 61
Amara 91
Amare 2.112
Amaricare 91
Amariſſimi 91
Amariſſimus 91
Amaritudinẽ inferre.85
Amaritudines 91
Amaritudo.84.91
Amarum 91
Amarum eſſe 91
Amatores 62
Ambire 154
Ambulantes 35
Ambulare.11.31.35. 64.137
Amantes 28
Ame 89
Amen 6
Amentia 156
Amethiſtus 3.48
Amica 62.151
Amici 149
Amicicias inire. 42
Amicire 115
Amicum eſſe 151
Amicus 149.151
Amygdale 167
Amygdalus 82.167
Amittere 112
Amor 2.
Amores uel dilectiones.2.
Amouere.23.32.33. 94.142
Amplexari 42.128
Amplexatio 42
Ampli9.71.113.145. 146.147
Amputare.40.142
An 6.32
Annales 39
Anathema 55
Anathematizare 55
Anceps 68.126
Ancilla 6.166
Ancille 6.166
Ancipites 126
Angeli 1.5
Angelus.35.80.88.
Anguli.38.61.105. 125.128.129.142.
Anguli pro principibus 128
Angulus.31.69.76. 128.129.142
Anguſta 165
Anguſtare ſiue arctare.2.
Anguſtia. 28.122. 134.135.138.142. 155.
Anguſtiare.29.134. 137.
Anguſtiari 68
Anguſtie. 68.90. 106.135.
Anguſtum 135
Anguſtus 134
Anni 165
Anima 84.101
Animal 12.46
Animalia 46
Anime 101
Annona 9
Annorũ trium 163
Ante.86.93.111.128 129.139
Ante dare 138
Antemurale 47
Anteq3 59.129
Anticipare 3.138
Antiqua 15.139
Antiqui 70.139
Antiquitas 139
Antiquus.70.125. 139.
Antra. 95.114.138
Annuere 70.144
Annulus 57.115
Annunciare.19.38. 93.110.
Annuncians 19.
Annunciationes 80
Anus 58
Annus 62.165.
Anxiari 115
Apparere.66.145.
Apedno 8
Appellare 143
Appendere.73.167 170.171.
Apertio 130.132
Aper 45
Aperire.17.24.127 129.132.144
Apes 27
Apertura 132
Aperture 131
Apis 27
Applaudere 147
Applicare. 59.94 104.122.143.
Applicari 82
Apponere.82.158. 159
Appreciare 123
Appreciari 68
Apprehendere.3.17 45.83.84.104. 154.156.171
Apprehenſio 104
A principio 29
Appropiquare.94 143.170
Appropiquatio 143
Apud 5
Aqua 87
Aque 87
Aque calide 64
Aque ductus 118
Aquila 104
Aquile 104
Aquilo 137
Aquilonaris 137
Arabes 123
Arabia 123
Arrabo 123
Arat 55.111.
Aranea 116
Aratio 55
Aratra 11.
Aratrum 55
Arbitrari 30
Arbitri 127
Arbor 7.160
Arbores 160.
Arbuſta 121
Arbuſtum 110
Arca 10.169
Arca uel capſella 9
Arcana 118
Arcanum. 116.157
Architectus 55
Arctare 68.83
Arcturus. 41.75. 86.114.
Arcus 144
Ardere. 16.30.68. 138.
Ardor 30.54.56

Ardua 116
Area 2.26
Aree 26
Arefacere 35
Arena 44
Areola 123
Areole 123
Arere. 53.104.135. 136.157.
Arefcere 54.60. 157.
Argẽtarius artifex. 138
Argenteus 77
Argentum. 16.77
Argilofa 111
Arguere 63
Arida 54.60.168
Aride 136
Aridus 60
Aries 4.7.86.91. 157.170
Arietes. 4.134.138.
Ariolari 114
Ariolus 142
Arma 3.76.100. 104.162
Armamentarium. 104.169
Armare 49.150.
Armari 104
Armati 49.50
Armatura 49.54 162.
Armatus 49.136
Armenta 6.142
Armẽtum.17.146
Armentarius 17
Armilla. 41.58.133 136.137.
Armille 136.160
Armus 41.118
Armus uel fura.158
Aroer 124
Arrogans 19.20
Arrogantia 19.128
Aromata 19.99 108.
Aromaticus 142.
Aromatum fuauis odor.19
Articulus 129
Articulus nominatiui.11.32.80.
Articulus genitiui. 32.80.
Articulus datiui.5 11.32.80
Articulus accufatiui 5.11.32.71.80.
Articulus uocatiui 32.
Articulus ablatiui 32.
Articulus demoftratiuus.32
Articulus uocãdi.32
Artifex 6.55
Artificium 55.
Artus 66
Arua 95.157
A ruina 72.127
Arula 3.78
Arundo 142
Arufpices 23.76.
Arx 14.25.90

Afcella 136
Afcendere.24.100. 108.117.150
Afcẽdere facere.117
Afcenfiones 117
Afcenfor 150
Afcenfus 117.150
Afcia 76.121
Affare 19.136
Affatura bubali. 167.
Affimilare 30.92
Afina 11
Afine 11
Afinus 50
Afini 50
Affiftere 119
Affociare 151
Afpectus 25.39. 45.116.145
Afpera 150
Afpa atq; faxofa. 5.
Afpergere 41.46. 96.128
Afperfio 94
Afperum uideri.69
Afpicere.45.93.116 144.158.159.167
Afpirare 126
Afpides 133
Afpis. 116.133.137 159.
Afportare 58.60
Affare 67
Aftringere 8
Aftrologi 32
Aftucia 124
Aftutum effe 124
Aftutus 124
Affuefacere.95.99
Affuetus 85
Affumere 84
Affumere nomẽ domini.f.Iuramento 103.
Affumere .f. termi= nos.99.
At 37
Athacus 108
Atad 4
Attendere 93.108. 144.
Attenuare 9.93. 149.
Attenuari 87.137.
Attenuati 29
Attenuatũ effe 86.
Atterere. 15.29.85. 99.
Attingere 87.94. 99.104.
Attondere 142
Atq; 37
Attractio 92.99
Attrahere 92.154 155.
Atramentum 29
Attrectare.26.86.91
Atria 53
Atrium 53
Atritus 29
Auare rapere 17
Auaricia 17
Auariciam fequi.17
Audacter 14
Audire.3.144.145.

164.
Auditio 164
Auditus 164
Audiui 3
Auerfatrix 157
Auerfio 98.157
Auertere 29.98. 105.107.128.157.
Auerti 106
Auerti retrorfũ. 99
Auferre.8.9.17.23. 24.26.33.49.78. 86.89.94.95.100 102.103.107.108. 111.112.125.142
Auferre pignus.42
Auferre.f.iniquitatẽ 103
Augere 130
Augurari. 97.114 120.
Augures 32
Augurium 97
Aues 18.137
Auis. 114.116.137 153.
Auolare 76.
Aura 30.148
Auribus pcipere.3.
Aurichalcum 98
Auricula 3.12
Auricule 12
Auriga 150
Aures 3
Aurora 160.167
Aurugo 99
Aurũ. 9.28.38.55. 80.106.127.
Aurum obrizũ.127
Aufcultare 144
Aufcultatio 68.144
Aufter 93.171
Aut 2.37
Autem 5
Auunculus 110
Auxiliari 115.
Auxiliator 115
Auxilium 115
Axes 61
Axis 116
Azyma 90
Azymum 90
Baculus.87.91.98. 165
Balbus 84.117
Baliftarius 52.
Baltheum 38
Baltheus 1.3.8.43. 65.
Baptizare 57
Barba 40.167
Barbarus 66.84.
Bafilifcus 133
Bafes 2
Bafis 174
Batus 19
Bati 19
Bdelium 12
Beata 11
Beati 11
Beatificare 10
Beatitudo 10
Beatum dicere 10
Beatum facere 10
Beatũ predicare.10

Beatus 10.11
Behemoh 12
Bella 142
Bellantia 87
Bellare 83
Bellatores 130
Bellum 83.104
Bene 63
Bene agere 63
Bene dicere pro maledicere 18
Benedictio 18
Benedictiones 18
Benedicta 18
Benedicti 18
Benedictus 18
Bene dirigere 63
Bene effe 162
Benefacere. 58.63
Beneficium 51
Bñplacere 63.152.
Beneplacitum.152.
Bene uti 63
Berillus 71
Beftia 12.46
Beftie 12.135
Bether 19
Bibere. 24.90.154 169.
Biceps 126
Biennium 165
Bina 165
Bis 129
Bis decẽ millia.146.
Byffus 13.154
Bis tinctus 165
Bitumen 50
Biuium. 6.116.165.
Blande fictecq; loqui 49.
Blandicie 49
Blandiri 49.166
Blandus 49
Blafphemare. 21. 47.55.93.102
Blafphemia 162
Blafphemie 21.93
Bona 58
Boni 58
Bonitas 58
Bonum 58
Bonum effe 63
Bonum nuntium portare.19
Bonus 58
Bos 17.159.169
Bofphorus 110
Bothri 161
Bothrus 161
Botrus immaturus.16
Boues 7
Brache 110
Brachia 12.41
Brachium 31.41
Bractee 126
Breuiare 40
Breuis 142
Breuiora 142
Bruchus 51.64
Bubali 17
Bubalus 50.63
Bubo 74
Bucella 132
Buccina 60.167
Buccine 167
Bul 13

Bulle 157
Butyrũ. 49.50.63
Buxus 11
Cabus 136
Cacabus 130
Cacumen. 109.136. 145.
Cadauer 93.101.126
Cadauera 126
Cadere 86.93.100
Cadere facere 101
Cadere in infirmitate.79.
Cadumim 139
Calami 142
Calamitas 33.154 157.
Calamus.142.155
Calamus aromati= cus.142.
Calcaneus 122
Calcare 13.31.108 121.137.151.153
Calce abiicere 16
Calciamenta 100
Calciamentum. 78 100.116.
Calciare 100
Calcitrare.152.164
Calculus 52.153
Caldaria.olla 141
Caldarium 28
Caleb 75
Calefacere 63
Calefieri. 49.63. 145.
Calles 9
Callide iñfidiari.124.
Callidus 124.
Calidus 49
Caligare 73.124 165.
Caliginofum 164
Caliginofus 104. 166.
Caligo 104.116
Caligo tenebrofa 118.
Callis 44.112
Callix 74
Calor 44.49
Caluaria 23
Caluicium facere. 144.
Calumnia 124
Calumnie 124
Calũniã facere. 124
Calumniari 124.
Calx 157
Cameli 25
Camelo pdalus. 40
Camelus 25
Camera 122
Caminus 74.75
Cãpeftria 123.167.
Campeftris 78
Cãpus.17.157.168.
Camus 92
Canales 167
Canalis 167
Canaam 76
Cananeus 76
Cancelli 54.155
Candelabrũ. 93.96
Candens 141

Candidum.44.135
Cãdidũ effe. 39.135
Candidus 125
Candor 12.81
Canentes 172
Canentes tibiis. 48
Canere. 33.53.94. 120.158
Canere buccina.171
Canere carmen lugubre.95
Canicies 157
Canis 75
Caniftra 108
Caniftrum.75.108.
Cantabilis 40
Cãtare. 40.95.120. 129.151.158.
Cantatrices 158
Cantica 40.158
Canticũ. 33.112.158
Cantor. 158
Cantores 40.158.
Canus 157
Capparis 1.
Capere. 3.45.59. 73.83.84.134.155 171.
Caper emiffari9.115
Capilli 166
Capillus 97.166
Capita 37.145
Capitellum 80
Capra 115.166
Capre 115
Caprea 135
Capree 135
Capti 68.
Captio 83
Captiua 107.155
Captiuare 24.154
Captiue 155
Captiuitas. 24.59. 155.
Captiuũ adducere, 154.
Captiuus 155
Captum 59.84.
Caput 25
Caput colũne 137
Capulus 101
Carbo 127.160
Carbunculus 100
Carcer. 8.13.14.75. 98.106.134.137
Cardines. 109.127. 134.168.
Cardo 43.78.135.
Carduus 41
Carectum 5
Carectus 107
Carjathaim 143
Carmelus 78
Carmen 32.158
Carmẽ lugubre.95
Carmina. 40.94 158.
Carneus 19
Caro 19.95.154.
Caro pro homini= bus.19.
Carpenta 55
Carthalus 59.108
Cartilago 26
Carruce 78.
Cafei 166

Cafia 142
Caftella 14
Caftigare 65.
Caftigatio 99
Caftra 51
Caftrametari 51
Caftrametatio 51
Caftra ponere 51
Caftrum 14
Cafus 143
Cafu accidere 7
Cataplafmare 91
Cataracte 9.137
Cathedra 70
Catena 3.86.153.
Catene 41.86.168.
Catus 28
Catuli 22.78
Catulus 22
Catulus leonis 78
Cauda 6.40
Caude 40
Cauea 106
Cauerna.3.102.109
Cauerne 44
Caula 23.75.95
Caule 21.58.113
Caupona 38
Caufa. 2.27.61.106 147.
Cedere 81.99
Cedere extremos 40.
Cedrus 9.41
Cecĩ 114
Celfitus 109.114
Celfus 114.
Celare. 42.74.77. 89.137.
Celaria 8
Celarium 96
Celatura 76
Celature 61.141
Celi 9
Celum 78
Cella 124.159.163.
Cenum 159.163
Celibi 131
Cenacula 117
Cenaculum 117
Cenfes 84
Cenfum 17
Cenfus 89
Centum 84.85
Cepe 17
Cephas 75
Cera 31
Cerafles 166
Cerimonia 53
Cernere 145
Certamen 143
Certare 28
Certum 74
Ceruia 4
Cerui 4
Ceruicalia 109
Ceruices 131
Ceruix 124
Ceruus 4
Ceffare. 21.56.60. 65.70.75.119.122 156.160.
Cefaries 131
Ceffatio. 147.156.
Cete 171

Cetus 46.66.112. 122.139.
Chameleon 73
Charadrion 7.
Charitas 2.62
Cherub 78
Cherubin 78
Chytropodes 75
Chorda 89
Chorde 87
Chori 44
Chorus cãtatiũ.34.
Chorus.44.50.74
Chriftalus 3.144.
Chryfolithus 172.
Chriftus 160
Cyathi 102
Cibare 78
Cibaria 9.79.83. 154.
Cibi 59.132
Cibum 18
Cibum capere 18
Cibus. 5.11.29.59. 83.154.
Cicatrices 42
Cicatrices hñs. 55.
Cicatrix 10.138
Cicer oleofrixũ.141
Cidarim 137.
Cidaris 137
Cilicium 167
Cymbala 136
Cyminum 76
Cinamomũ.19.142
Cincini 140
Cinerẽ fufcipere.32
Cingere 102
Cingere in modum corone.116.
Cingulum 3.8.86
Cinifes 76
Cinis 9.23.32.121. 126.157.
Cypri 78
Cyprus 78
Circulus 1.41.57. 96.140.
Circuli. 23.106.112. 144.
Circuire 68.102. 105.107.140.158.
Circuitus 140.
Circunagere 154
Circuncidere 86. 99.124.
Circundare. 41.43. 51.68.102.105.120
Circunducere 105
Circunedificare 21
Circũligare.38.121.
Circunlinire 74
Circunfepire 21
Circunfpicere 128.
Circunuenire 37.
Circunuoluere.137
Cirogrillus 167
Cifterna 13
Cithara 76.144.
Cithare 77.
Cito 45.85
Cito pergere 12.
Cito uenire.45.85.
Ciuitas 14.143
Ciuitates 116
Clam. 15.82.83.151

Clamare 32.40. 129.134.137.143. 151.158.
Clamor.33.40.120 134.137.139.151. 158.
Clamores 157
Clangere 53.171.
Clangor 149.171
Clara 68
Clare 68.
Clarum effe 135
Claudere. 4.23.121.
Claudi 99.129
Claudicare.129.136
Claudum fieri. 129.
Claudus 99.129. 142.
Claui 109.158.
Claufum 110
Claufura 106.122
Claufure 106
Claufus 122
Clauus 71
Clementẽ effe.149.
Clementia 51
Cleri 167
Clibanus 171
Clypei 125.162
Clype?.25.75.107
Coaceruare.76.139
Coadunare 138
Coagulare 142
Coagulatus 20
Coanguftare 142
Coanguftiare 154
Coarctare 13.29. 83.134.
Coccus 170
Cochlea 82.
Coccineus 155
Coccinum 165
Coctio 96
Coccinus 78
Coctum 8.
Coctus later 55
Coeuus 23
Cogere.2.7.9.129. 131.
Cogitare.7.14.24. 39.55.56.62.66. 88.99.106.125. 169.
Cogitatio 26.39. 56.62.117.125.151
Cogitatiões.36.39. 53.56.66.106.117 125.151.161.166. 168.
Cogitatus 116
Cognatio 63.64. 70.98.166.
Cognatus 57
Cognitus 99
Cognofcere 99
Cognofcere carna= liter.61.
Cognofci 61
Cohabitare 38
Coherens 120.
Coherentes 112
Coherere 27
Cohibere. 9.122. 160.
Coire 146
Coitus 160

Colla 16.135
Collabi 147
Colare 40.
Collectio 122
Colere 22.111.128
Colere idola 121
Colles 20
Collidere 85.101. 102.149.167.
Colligare 138.144
Colligatiões.55.113
Colligere.1.8.9.22. 76.78.84.125. 138.144.
Colligere racemos remanentes.117.
Colligere uel copu= lare.21.
Collirida 47
Collis 2.170
Collocare 70.97
Colocynthide. 130.
Colonus 70
Color 80
Color carbafinus 79.
Coluber 97.171
Collum 25.135
Columba.25.62.65
Columbe 62
Columna 103.119
Columne 119
Coma.29.125.140 142.
Cõburere .5.16.68. 73.81.103.110.136. 138.168.
Combuftio.73.168
Comedere.5.18.83. 84.124.
Commendare 130.
Cõmeftationibus uacans 39
Comentariis 29
Comminari 160.
Cõminuere.29.31. 58.61.63.79.151. 159.169.
Cõminutum. 31.88 102.169.
Cõmifcere.15.24. 82.122.153.
Commifceri 146.
Commiffure 42.
Cõmitatus 146
Commodare. 104 154.
Cõmorari. 45.82 96.146.152.
Commotio.40.95
Cõmouere. 25.26 38.44.95.109. 146.152.
Cõmoueri. 54.76 86.96.109.149.
Compages.135.141
Comparare.69.92. 108.133.157.
Comparatiuũ. 89.
Compati 112
Cõpes. 72.98.116.
Compedes 3.39. 40.98.
Compellere 5.129
Compelli 9
Cõpefcere.155.169

Compingere. 27. 107.135.
Complacere 152.
Complecti 42.106
Complere.8.18.75 88.107.140.163 167.170.
Complicare.23.42.
Complodere 119.
Compluta 87.
Cõponere. 40.63. 123.153.171.
Cõmportare 133.
Compofitio 170
Compofito gradu incedere.116.
Comprehẽdere.27 99.102.171
Comprobare 122
Compunctiones.31
Cõputare. 56.130.
Cõputrefcer.11.42. 107.112.160.169.
Commutare 165
Cõmutatio.49.87
Concaffare.25.87.
Concatenare 153
Concauum 13
Concedere uitã. 46
Concentus 93
Conceptus 36
Concha 75.109
Cõcidere. 21.26.63 78.79.86.88.100 101.128.131.132. 142.146.165.168.
Cõciliũ.8.106.127.
Concinare 136
Concinere 120
Concipere. 36.44. 63.111.
Concifio 55
Concitare 107
Cõclamare.40.137
Concludere. 21.76 94.100.106.107 110.122.
Conclufio 106.
Concordia 165
Concremare 16
Concrepare 171
Concrefcere 124
Concubare 160
Concubina. 83.128
Concubine 128
Cõcubitus. 128.160
Cõculcare. 13.16.31 38.151.152.154 158.
Conculcata 13
Conculcatio. 13.151 152.
Concupifcentia. 50
Concupifcere. 2.26 49.77.169
Concurrere facere 108
Concuffio 146
Concutere 96.100. 119.128.146.152
Condẽnare. 43.46 121.153
Condẽnatus 153
Condere 9
Condenfa.106.112 155.

Cõdẽfe frondes.112
Condire 51
Conditum.76.153.
Conducere 78.161
Conducta 162
Conductus 162
Confecta 153
Conferre 108
Confeffio 61
Conficere 153.
Cõflare 40.67.100 138.170
Conflatile 100
Confluere 95
Conficere 153
Confidenter 14
Confidentia 14
Confidẽtiam habe= re.14
Confidentie 14.
Cõfidere.14.51.150 165.
Configere 86.138
Confinia 26.111.
Cõfirmare. 20.45. 73.109.115.140. 170.
Confiteri 61
Cõfortare. 6.10.20 45.109.115
Cõfortari. 9.15.20. 45.
Confringens 140
Confringere. 21.26 28.29.56.57.79. 87.101.109.124 127.129.149.151 152.155.165
Confugere. 23.96. 116.
Cõfundere.10.11.15 15.16.52.60.76
Confundi 76
Confufio 13.76
Cõfufionẽ facies. 15
Cõfufiõe plena. 125
Congerere 133
Congeries 21
Conglutinare 27
Congregare.1.8.22 27.40.65.76.77 84.107.109.114. 116.124.133.138. 139.142.144. 147.
Congregari 124.
Congregatio. 42 66.138.139
Coniectare 166
Coniectores 54.
Coniicere 133
Coniuncti 169
Cõiũgere. 42.144
Coniugia affociare 57.
Coniurare 144
Coniuratio 144
Coniux 156
Connubia copullare. 57.
Conquerí 66
Conquiefcere. 44. 169.
Confanguineus.62 154.
Confecrare.55.88.

97.159.
Cõſecratio. 55.97.
Conſecratus 97
Cõſenſus. 126.147.
Cõſeruare. 98.164
Conſiderare. 14.52
53.93.145.156.
158.168.169.
Conſilia 42.66
Conſiliari 106
Conſiliarius 66
Conſiliator 76
Conſiliũ. 39.59.61.
66.76.88.106.116.
Conſilium dare.66.
Conſilium inire.66.
Conſolari 95.97
Conſolatio 97
Conſolationem ac=
cipere. 97
Conſolationes 97
Conſolidare 45
Conſopire 152
Conſopiri 124
Conſpectus 139
Cõſpergere.82.128
Conſperſa 15
Conſperſe 15
Conſpicere 145
Conſpuere 69.155
Cõſternari 44
Conſtituere. 65.67
89.100.101.105.119
130.140.155.158.
Conſtitutũ. 53.166
Conſtringere. 8.15.
83.110.171.
Conſuere 171
Conſuetudinẽ habe
re.83.99.
Cõſuetudo 9.31.166
Conſulere 32.154.
Conſumare 170
Conſumari 25
Cõſumatio.76.99.
Conſumatus 163
Conſumere. 5.29
30.31.35.70.107
109.136.170
Conſumi 22
Conſumptio 116
Cõſumptũ eſſe.150
Conſurgentes. 140
Cõſurgere.114.140
Conſutum 58
Contabeſcere .124
Cõtaminare. 2.47
58.167.
Contẽnere.12.13.91
118.154.
Contẽplari. 45.52.
137.145.154.169.
Contempta 13
Contẽptibilis 13
Contemptio 13
Contemptum 13.
Contemptus.13.34.
154.
Cõtẽdere. 147.152.
Contenebrare.158.
Contenebrari. 121
139.
Contenebratio. 58.
Contentio. 26.90.
91.101.
Contentioſa 102
Cõterere. 15.29.31.
33.35.37.58.61.
72.74.76.79.90
99.101.127.131.152
153.154.158.171.
Cõteri.84.86.144.
Conternans 163
Conteſtari 113
Conticere 30
Conticeſcere 30
Contignatio. 9.143
Cõtinere. 9.73.142
Cõtingere. 27.87.
143.
Continuare 167
Contorquere 77
Contra. 5.11.36.63.
86.93.118.119.120
133.138.
Contractum 141
Contradicere.7.95
127.
Contrahere. 8.43.
54.85.142
Contrahi 50
Contrarium 36
Contrarius 143
Contrarius incede=
re.126.
Contremiſcere. 38.
44.103.146.149
Contriſtare.60.65.
72.73.
Cõtriſtari. 11.69.121
139.146
Cõtritio 29.57.137
155.156.
Cõtritiões. 121.155.
Contumax. 91.99.
107.
Contumelia 26
Cõtumeliã facer̃. 93
Cõtundere. 80.159
Conturbare. 12.30.
34.55.50.76.103.
109.112.116.126.
141.147.
Conturbari. 12.84.
107.124.126.146.
Conturbatio. 1.12
Conturbatus 28
Cõtuſſium 79
Conuallis 6.21
Connubia copulare
57.
Conuenire 65.
Cõuerſio. 157.158.
Conuertere.36.105
157.162.
Cõuerti 36.106.
Cõuerti r̃trorſũ. 99
Cõſueſcer̃.108.147
Cõuinci delicto 10.
Conuiue 16
Conuiuiũ. 83.149
169.
Conuocare.40.157
Conuoluere. 1.168
Cooperire. 52.137.
171.
Coopertorium.137
Cophini 28
Cophinus 28
Copioſa 146
Copulare 21
Copulatio 82
Coquere. 8.19.96.
113.124.
Coquus 57.
Cor 15.80
Cor recipere 81
Cor uulnerare 81
Coram. 93.128.129
138.139.
Corda 72.81
Correctio 63
Coriandrum 20
Corriger̃ 36.67.171
Corrigia 168
Corripere. 48.63.
65.73.
Cornu 144.
Cornu p̃cutere. 93.
Cornua 144
Cornua producẽs,
144.
Cornutũ eſſe. 144
Corroborar̃.20.45
Corroborari 45.
Corrodi 124
Corona 20.97.106
116.125
Coronare. 4.116.
137.158.
Corone 116.125
Coronule 106
Corroſio 127
Corpora uel cadaue
ra.22.
Corpus 19.21.22.
26.83.154
Cortex 128
Cortina 69
Corruere 79.94
101.126.127
Corrumpere 42
Corruptio.42.160.
Corruptum 106
Corui 122
Coruus 122.
Coſta 136
Coſte 136
Coturnices 162
Coturnix 162
Crapula 151
Cras 87
Craſſe 18
Craſſitudo 52.111
Craſſum 18
Craſſus 18
Crater 1.78.144.
Craticula. 42.73
150.
Creagre 66
Creare. 18.44.141.
Creator 18
Credere 150
Creditor 104
Cremare 140
Cremium 68
Crepido 115
Creſcere. 19.21.27
71.117.136.145.156
Cribrare 56.96
Cribrum 73
Criminator 150
Crines 49
Crinis 144
Crypta 88
Crocus 78
Cruciare 44
Crudelis 53.74.
Crudelitas 74
Crudum 92
Cruor 30
Crura 79
Cruſtula panis 102
Cubare 146.160.
Cubicula 43
Cubicularia 108
Cubiculum.43.169
Cubile 146.160
Cubiti 6.9
Cubitus 6
Cucumerariũ.144.
Cucumeres 144
Cuius 11.
Culine 19
Culmen 143
Culpa 162
Culter.54.135.158.
161.
Cultri.5.23.49.54
158.
Cultus 53.111.
Cultus muliebris.91
Cum.5.6.11.72.75
118.119.120.
Cunq; 37
Cuncta 75
Cunei 42
Cuneus 81
Cupido 50
Cur 8.62.85
Cura 62.77
Curare 8.152
Curatio 152
Currens 149
Currentes 149
Currere. 147.149
152.
Curſor 15
Curſus 149
Currus 150
Cus 74
Cuſtodia. 52.98.
130.164
Cuſtodes 97.102
Cuſtodire. 56.98
102.137.164.
Cuſtos 164
Cuſtos arce publice
23.
Cutis 24.114
Curuare. 77.79.
114.159.
Curuari 106.113

Damaſcus 31
Damnum 97
Damnũ inferre. 121
Dare 62.105.167
Datiui caſus 5
Dator legis 53
De 2
Dealbare 81
Deãbulare. 53.167
Deambulatoria. 35.
Deaurare 58
Debellare 83
Debere 104
Debilis pedibus.99
Debilitare 79
Debilitari 79.104
Debita 104
Debitor 43
Debitorẽ eſſe 104
Debitum 104.
Decachordus 125
Decaluare 91.109
144.166.
Decani 125
Decem 125
Decem millia 145
Decens 2
Decenſus 69
Deceptio 160
Decernere. 55.139
Decerpere 9
Deceruicare 124
Decidere 86.93
Decima 125
Decima pars 125.
Decimas offerr̃. 125
Decime.88.103.125
Decimus 125
Decipere.37.65.99
103.107.132.151.
156.168.171.
Decipula 75
Declarare 102.131
Declaratio 131
Declinare. 23.50.
69.86.98.107.127
128.160.164.165
Declinare ad occaſũ
122.
Delinare ad ſiniſtrã
164.
Declinatio 125
Decliuium 123
De conſpectu 129
Decor. 33.66.100.
125.
Decorar̃.66.73.95.
Decores 100
Decori 100
Decorũ eſſe.66.100
Decorus 33.58.66.
Decorticar̃.129.142
Decrepitus 70
Decretum. 59.166
Decurrere 94
Decurrere facer̃. 90
Decurſus 128
Dedicare 51
Dedicatio 51
Deducere. 64.69.
94.95.97.167
Deeſſe. 43.52.86.
99.113.
Defectio 44
Defectus 8.52
Deferre.12.60.103
Defeſſus 66
Deficere.3.8.22.25.
52.57.60.66.74.
75.80.88.90.107
113.114.115.116.119
130.140.156.162.
170.
Deficiens 116
Defigere. 57.98.
142.171.
Definitio 20
Defluere.69.86.93
94.96.101.104.
167.
Deformari 25.
Deformes 148
Defricare 91
Deglutire 15
Deiicer̃.61.107.108
162.
Deinceps. 34.117
Delectare 166
Delectari 120.156
Delectatio 166
Delere. 22.70.74.
75.78.79.83.86.
160.164.168.
Delicata 113.120
Delicate 129
Delicatum 120
Delicatus 150.166.
Delicie. 100.113.120
Deliciis affluere.65.
120.
Delicta 132
Delictũ.10.42.162.
Delictum cognoſce
re.10.
Delinquere 10
Delubra 34.50
Delubra mortuorũ.
102.
Deludere 82
Demergere. 43.57
Demetere 17
Demiſſo capite. 4.
39.
Demoliri. 17.42.
71.100.105.
Demon 89.156
Demones. 156.166.
Demonia 5.135
Denigrare 56.
Denigrari .139.160.
De nocte cõſurgere
161.
Dens 165.
Dens molaris 80.
Denſitas 56
Dẽſum frõdoſũ.112.
Denſum lutum .111
Dentes 83.165
Dentes elephantoꝝ
165.
Denudare 132
Denunciare 113
Deorſum 120.170
Deoſculari 104
Depaſci 17
Depauperare 70
Dependens 69
Depilare 91
Depingere 53
Deponere. 37.67
69.73.102.
Depopulari. 13.65
156
Depoſitum 158
Deprauans 1
Deprauare 122
Deprecari. 17.48.
51.68.125
Deprecatio. 47.51.
125.
Depredari. 13.103.
117.156.165
Deprimens 86
Depulſa 29
Deſcendere.57.69.
98.136
Deſcenſio 98
De ſcorto natus. 41
Deſcribere 53.169
Deſcribere p̃ genea
logias.63.
Deſcriptio 16
Deſerere. 43.98.131
Deſerta. 54.123.163
Deſerte 54.163
Deſertũ.71.123.135.
Deſertum eſſe 6
Deſertũ facere. 54
163.
Deſiderabile 50
Deſiderabilia 50
Deſiderabil̃. 50.77
Deſiderare.49.59.
76.77.123.153.
158.160.165.
Deſideria 50
Deſiderium.1.2.94.
158.169.
Deſinere 43.152
Deſiſtere 17
Deſolare 54.71.74
100.133.163.
Deſolata 12.163
Deſolatio. 12.163.
164.
Deſolationes. 163.
164.
Deſpectio 13
Deſpectus 13
Deſperare.7.60.96
Deſperata 7
Deſperatio 7
Deſpicere.12.13.131.
141.145.167.
Deſpondere 65
Deſpõſar̃.10.55.65.
Deſponſata 10.
Deſponſatio 57
Deſtructe 163.
Deſtructio. 37.54
Deſtruere. 36.54
55.104.105.153.
164.
Deſuper 117
Derelinquere. 65
105.115.
Deridere 82.159.
Deriſor 82
Deriſores 82
Deriſus 141
Derogare 125
Detegere 74
Detentio 122
Deterrere 57
Determinare 44
Deteſtandus 40
Deteſtari 40.140
Detinere 122
Detractio 82
Detractores 165
Detrahere.13.25.69
82.84.85.91.93.
94.132.
Deuaſtare. 30.54
117.156.
Deuia 122
Deuiare 45
Deuium 105
Deuoluere 23
Deuorare. 5.15.35.
51.82.83.
Deuouere 55
Deus 1.5.135
Deuteronomium.
165.
De uultu 129
Dexter 64
Dextera 64
Dexterã tenere. 64
Dextera uti 64
Dextralia 112
Dextrũ.l.auſter. 65.
Diabolicus 15
Diabolus 15.160
Diadema 80.97.
Dicens 7.
Dicer̃.7.27.92.120
Dicitur 7.
Dies 62.65
Dies duo 62
Dies feſti 66
Dies feſtus 43.66
Dies inſignis 77.
Dies iuuentutis. 14
Dies plene lune.77
Differre 3.111
Difficile 128
Difficiles 60
Diffundere.67.98.
131.
Diffundi 127
Digiti 133.
Digitus 9.133
Dignitas 33
Dignus 16
Dii 5
Dii gentium 5
Dii pro iudicibus 5
Diiudicare. 63.127
Dilacerar̃.16.17.165
Dilacerata 16
Dilaceratio 131
Dilatare. 79.132.
149.
Dilatari 131
Dilatatio 149
Dilecta 2.61.
Dilectio 2.61
Dilectus. 2.28.61
Diligenter 2.8.
Diligere 2.42.56.
Diluculum.128.160
Diluuium 13.160.
Dimembrare 105
Dimicare 83.133
Dimidiare 52.53.
Dimidiũ 17.53.128
Dimidiũ chori. 84
Diminui 129
Dimittere. 62.65
71.98.101.105.108
115.127.152.155
159.162.164.165.
Dinumerare.ſ.p̃ co=
gnationes.63.
Dipſas 136
Directio 99
Directum 71
Directus 71.
Direptio 165
Direptus 13
Dirigere. 11.31.71
73.97.128.136.
Diripere.13.19.102.
162.165.
Diruere 15.131.
Dirumpere.17.77.
105.129.144
Diſcalciatus 63
Diſcere 6.83
Diſciplina. 62.65
161.
Diſcipulus 83
Diſcooperire. 24
56.131.
Diſcoopertum. 24.
Diſcordie 28
Diſcurrere. 35.137
152.167.
Diſſecare 17.25.
Diſſeminare 101.
Diſſimulare 9.162.
Diſſimulare ſe audi=
re.55.
Diſſimulare ſe eſſe
qui eſt.99.
Diſſipare. 13.15.17
41.42.44.47.50
54.71.85.89.104
105.126.127.131.
144.160.163.
Diſſipari 13
Diſſipata 17
Diſſipatio.104.127
Diſſoluere. 85.89.
119.127.131.132.152
Diſſolui 87
Diſſolui pauore. 89
Diſſolutio.127.152.
Diſpenſare 73
Diſpenſator 84
Diſperdere. 8.42
70.74.75.79.136
160.163.164.
Diſpergere. 12.13.
41.98.101.126.127
132.166.
Diſperire 1.10.163
Diſperſio 40
Diſplicere 69.139
Diſponere 73.123
Diſpoſita 141
Diſpoſitio 42.61.
Diſrumpere 13.17
Diſtillar̃.40.90.98.
Diſtincte 131
Diſtribuere.49.67.
129.
Diſtringuere 142
Diſſuere 131
Ditare 125
Diuerſa genera.127
Diuerſoriũ. 82.104
Diuerſus color. 103.
133.
Diuertere. 107.115
128.
Diues 72
Diuidere. 12.19.23
53.101.126.128.130
151.152.147.165
Diuinare 114.142
Diuinatio 142.
Diuinatores 12
Diuini 4.12
Diuinus 62
Diuiſio. 19.128.131
Diuiſiones 23.49
128.131.
Diuitem facere. 125
Diuites 125
Diuitie. 33.35.47.
52.99.125.
Docere.6.14.65.69
83.
Doctiſſimus 25
Doctor 53.69.110.
Doctus 83
Doctrina. 3.62.65
Dogma 5
Dolare 53.129
Dolatoria 76
Dolens 72
Dolere. 10.26.44.
48.72.121.
Doli 4.9.151
Dolor.2.28.44.72
91.119.121.158.
Dolorẽ inferre. 72
Dolores.42.94.121
155.
Dolore torqueri. 15
Dolor meus 15
Doloſa 49.151
Doloſe ager̃.49.99
Doloſus 99.151
Dolus. 151.162.169.
Domina 20
Dominantes 91
Dominari. 16.66.
92.122.147.159.
162.168.
Dominatio 92
Dominationes 92
Dominator 2.92.
Dominatrix 20
Domine 159
Dominiũ. 92.122.
Dominus. 2.16.20
91.156.
Domuncule 14
Domus 10.14.34
Domus auium. 14
Dona 103.105.
Donare.51.158.159
Donec.6.29.112.113
115.
Donum. 93.103.
105.161.
Dormire. 71.96.
156.147.160.
Dormire cum uxo=
re.16.
Dormitare 96.
Dormitatio 96
Dorſum. 20.124.
161.
Dos 85
Dotare 37.85
Draco 82.171
Dracones 2.171
Dromedarii 15
Dromedarius 150.
Ducatus 147
Ducere.27.64.70.
97.117.
Ducere choros 27
44.48.
Duces. 2.94.125
127.162.
Ductile 144
Dulcedo 92.121.
Dulcem eſſe.88.92.
123.
Dulcia 92
Dulcis 92
Dulcorare 92
Dum 112.153
Dum adhuc 113
Dummodo. 153
Dumtaxat 5
Duo 165.169.172
Duo anni 165
Duo cubiti 6
Duodecim 165
Duo muri 50
Duo ſicli 17
Duplex 78.126.165
Duplicare 78
Duplicatio 78.
Duplicia. 78.126
165.
Durari 144.
Dure accipere 69
Duricia 121.144
Duriſſima.ſ.petra.
48.
Durum eſſe 144.
Durus 144
Dux.6.93.127.163.

Ea que laborauerat
34.
Ebria 147.161.
Ebrietas. 161.169
Ebrii 161
Ebrium eſſe. 161
Ebrius 161
Ebulire 93.168
Ebur. 122.168
Ecce. 5.6.9.32.34
35.36.
Ecce ego 36
Eccleſia 139.
Eccleſie 139
Eccleſiaſtes 139
Ecepto 16
Econtrario 171
Edere 168
Edes 10.14.34
Edes.ſ.deſtructe 6.
Edictum 8.32
Edificar̃.16.45.46.
Edificium 16
Edicule 14
Editui 76
Educare 59.
Educere 67.100.
117.127.154.163.
Effeminate 139
Effeminatus 139
Efflorere 96.131
Effluere 82
Effugium 96
Effundere. 41.67
123.127.135.150
166.
Effundi 127
Effuſio 10
Egeni 120
Egenus 29.120
Egere 149
Egeſta 67
Egeſtas. 9.52.149
159.
Ego 7
Egredi. 67.93.100
101.115.131.
Egregia 133
Egregius 100
Egreſſus 67
Egrotare 48
Egrotationes 48
Egrotus 48
Ei 81
Eiicere. 20.26.58.
59.95.104.162
Eis 81
Eius 81
Elabi 104
Elate 170
Electi 14.18.
Electrum 56
Electum 18.31.139.
Electum tẽpus. 73
Electus. 10.14.17.
18.27.
Elegans 58.66
Elemoſyna 134
Eleuare. 29.96.99.
103.108.148.152.
156.
Eleuari 20
Eleuatio. 20.96.103
117.156.
Eligere. 7.14.17.18
Elongare 150
Eloquentia 5
Eloqui 158
Eloquia 7
Eloquiũ. 7.27.59
158.
Eloquiũ myſticũ 83
Emanare 140
Emarceſcere. 57
68.104.
Emere 19.38.78.
141.156.
Eminens. 20.109.
170.
Eminere 9
Eminentiores 20
Emiſſarii 92.162.
Emiſſiones 162
Emittere 162.
Emptio 142
Emula 135
Emulari. 54.141
170.
Emulator 141
Emulus hoſtis. 114.
134.
Emunctoria 84
Emungere 87
En 35.36.
Enarrare.3.110.158
Eneum 97
Enigmata. 43.44
Enim 37
Enos 7
Enſis 54
Enumerare 130
Enutrir̃.21.73.146.
Eoquod. 11.129.
170.
Eoquod non. 15
Ephi 4
Ephod 8
Epiſtola 1
Equalem eſſe 108
Equale pondus 12
Equare 76.123
Eque 151
Eques 131
Equi 107.
Equidem 24.
Equitas. 70.71.93
131.
Equitates 71.106
Equitatus 107.
Equum eſſe 170
Equus 106
Erradicare.122.168
Erradicatio 107
Errare. 94.95.156.
158.160.171.
Erat 70
Erectio 140

Eregione 93.99
Ereum 97
Ergastulum 51
Ergo 5.37
Erigere.40.67.69.
166.
Erinacii 167
Eripere. 49.102.
128.129.159.
Ero 2
Error. 10.108.156.
171.
Errores 37.135
Erubescere.44.52
76.
Eructare 35.150
Erudire 51.65.
Eruditio 65.161
Eruditus 161
Eruere. 49.71.102.
128.
Erumna 156
Erumnosus 22
Erumpentes 39
Erumpere. 17.22.
96.99.105.132.
Es 97
Esca.5.18.38.59.83
Esce 59
Esse.5.33.54.35.36
127.
Esse amplius 113
Esse in statu 140
Esse iudicium 28
Esset 70
Est 70.
Estas 54.140
Estimare 56.108.
125.
Estimatio 125
Estiuum 141
Estiuum cenaculum
143.
Estuare 16.50
Estus 49.54.168.
Esurire 151
Esuriens 26
Et 2.24.37
Etas 16
Etas florida 21.
Etate consumi 22
Etenim 8.24
Eternitas 112.113
Eternū.112.118.119.
Eternus 139.
Ethanim 5
Ether 159
Ethiopes. 74.135
Ethiopia 74
Ethiopissa 74
Ethiops 74
Etiam 5.24.37.
Etiam si. 5
Etsi 6
Eua 46
Euacuare. 17.123
150.
Euadere 88.102
Euaginare.132.150.
163.
Euanescere 34
Euangelizans 19.
Euangelizantes.19.
Euellere. 98.104.
105.122.125.140.
165.
Euellere capillos.91
Euenire 143
Euentus 143
Euertere 36.
Euge 3
Euigilare 68.140
Euitare 56
Eunuchi 110.
Eunuchus 110.
Euoluere 102
Euomere. 158.159
Ex 88
Exacerbare. 91.169
Exactor 94
Exacuere 3
Exaduerso 93.143
Exagitare 17
Exalare 53
Exaltare.21.65.105.
108.129.148.150.
156.
Exaltari 20.
Exaltatio. 91.99
148.156.
Examen 66
Examinare 138
Exarescere 157
Exasperans 91
Exasperare 53.
Exaudire. 120.125
164.
Excauare 159
Excecare 114
Excedere 147.
Excellentia 71.
Excellere 71.147
Excepto. 12.16.39
Excelsa.16.20.140.
148.
Excelsi 148.
Excelsior 20
Excelsiorē esse. 20
156.
Excelsum. 16.69.
148.170.
Excelsum esse. 156
Excelsus.20.28.117
148.166.
Excerebrare 124
Excessus mentis.52
Excidere.26.30.33.
35.102.113.129.
144.
Excisio 30.78.102
Excitare 114.140
Excogitare 161
Excoquere 138
Excoriare 132
Excubare 133
Excutere. 11.42.
109.102.
Execratio 5
Exeplar. 16.30.132
133.136.
Exemplum. 117.
145.171.
Exequare 157
Exercitatio 158
Exercitus 21.46.
57.133.
Extendere 31
Exhilarare. 63.134
Exhorrescere 39.
Exigere 94.104
Exilire 155
Exilium 168
Exinanire 125
Exire 67
Exire compellere.
26.
Existimare 56
Exitus 67
Exme 89
Exordium 145
Exoriri 41
Exossare 122
Expandere. 92.98.
151.132.150.160.
Expauescere. 54
124.
Expectabilis 169
Expectare. 28.44
47.62.76.80.85.
156.
Expectatio.68.139.
Expedire. 49.113
157.
Expediti 49.51.
Expeditus 49
Expellere. 26.28.
29.33.70.95.104
Expergisci. 68.114.
Experimento disce
re. 97.
Expiare 45.78.
Expiatio 94
Expiationes 78
Explanare 11
Explicans 168
Explorare. 52.53.
146.169.
Exploratores 169.
Expoliare 70.
Exponere 133.
Exprimere. 38.53.
90.159.
Exprobrar. 55.152
Expuere 69
Expugnare.83.160
Expurgare 129
Exquirere 31
Exquo 29
Exsicare. 53.54.60
Exsufflare 100
Exsurgere 114
Extabescere 123
Extendere.2.69.71
94.98.110.151.144
147.
Extensum 71
Extensio. 153.160
Exterminare. 70.
79.102.
Exterrere 94
Exterius 44
Extimare 166
Extimationes. 166
Extimescere 56
Extinguere. 31.72
78.
Extollere 2.103.
Extemplo 132
Extra 44
Extrahere. 22.70.
91.92.100.
Extranea 99
Extranei 39.99
Extraneum fieri.59
Extraneus. 39.40
99.
Extrema 142
Extremitas 142
Extremū. 76.140
142.
Extremū auris.171.
Extremus 115
Extrinsecus 44
Extruere.16.46.161
Exuere 132
Exultans 118
Exultare. 22.23.118
119.134.151.159.
164.
Exultatio.23.119.151
Exuere.68.76.158.
168.
Ezel 3
Ezraites 41
Faber 55
Fabri 119
Fabrica 170.
Fabricare 158
Fabricator 55
Fabula 165
Facere. 37.111.116
121.124.158.
Faciens loqui 26
Faciens semen 41
Facies.8.25.116.128
129.139.169.
Facilitas 141
Factio 149
Fallax 51.73
Falces 40
Fallere 37.
Falsa 157
Falsificare 168.
Falsum 168
Falx. 55.93.85
Fama 26.163.164
Fames 78.151.
Familia. 6.59.111.
166.
Familie 166
Famosi 163
Famula 6.
Famulatus 111
Far 77
Farina 44.141
Fascia 132.
Fasciare 57
Fasciculus 138
Fatuitas 93.171.
Faui 134
Fauilla 86.91.100
114.
Fauus. 66.96.134.
Febris 138
Feces 102.
Fedare 11.
Feda res 93
Federari.42.60.65
148.
Federati 6
Fedus 19.66
Fedus inire.79.163
Fel 50.63.145.
Felicitas 20
Felix. 162
Femina.4.102.149
Feminalia 76
Femora 69
Femur 69.118.155
Fena 124
Fenerare 82.104
Fenerari 104
Fenerator 104
Fenestra. 48.134.
162.
Fenestre 9.48.73.
Fenū.109.120.124.
Fera 46
Ferculum 9.130
Ferre de aquis 91
Ferreus 18
Ferie 43
Ferire.f.fedus 79.
Fermentare 50
Fermentatum 50
Fermentatus 50
Fermentū. 17.50
75.
Ferocem esse 81
Fertilem esse 154.
Fertilitas 155
Feruens 1
Feruere. 16.40.153.
Ferrum 18.131.
Ferrum gladii 55
Feruor 40.49
Ferus 130
Fessi 60
Festinater abire. 18
Festinater fugere.52.
Festinare. 2.12.29
45.52.85.127.149
Festinari 12
Festinatio. 12.52.
127.146.
Festinus 85
Festiuitates 43
Festū celebrare. 43.
Fete 114.
Fetere 5.11
Fetor 11.91.137
Fetus 64
Fex 164
Fibule 144.
Ficeta 169.
Fictile 55
Fictilis 52
Fictor 67
Ficulnea 169
Ficus infirmitas aní
58.121.
Fide iussio 123
Fidelem esse 6
Fidelis 6
Fidem iacere 123.
Fides 6
Fiducia 14.51
Fiducialiter agere.
14.66.
Fiduciā habere. 51.
Fieri 34.124
Figere 90.98.171
Figmentum 68.
Figulus 67.127
Figura.86.135.166.
Figure 80.155.
Fila 135.
Filare 58.
Filia 16
Filie 16
Filii 16.64.67.81.
Filios suscipere 16
Filius.16.18.64.98.
Filius adoptiuus.16
Filius pro discipulo.
16.
Filius pro filiis filia
rum.16.
Filius p nepote. 16
Filius p successore.
16.
Filum 44
Fimbria 135
Fimbrie 158
Fimus. 23.131.137
Findere 165.
Fines 9.142
Fingere 12.67.
Finire. 8.75.107
163.
Finis. 3.8.20.76.
102.107.140.142.
Firma 17
Firmamentum.108
153.165.
Firmare. 7.73.121.
140.153.
Firmissimum 74
Firmitas 74.144
Firmum 74
Fistula.87.137.142
168.
Fistule 9
Flagella 99.158
Flagellare 94
Flagellum 158.
Flāma. 81.154.162
Flamma dñi 162
Flamme.39.81.154.
162.
Flameum 81
Flare 104
Flatus 104
Flauescere. 2
Flauus 134
Fleeti 5
Flere 13.15
Fletus 13.15
Florens 152
Florentes 108
Florere. 93.96.101
131.135.
Flores. 10.96
Flores fructum pro
ducere.108.
Floridus 152
Flos. 1.42.96.102.
131.135.
Fluctuare 26
Fluctus.24.29.135.
155.
Fluens 38
Fluenta 96
Fluere. 38.40.64.
67.95.96.105.150.
Flumē. 60.95.128
155.
Flumina 95.97
Fluuii 95
Fluuius 60.95.
Fluxum pati. 38
Fluxus 38.41
Focarie 57
Fodere. 52.53.57
78.113.140.
Folia 113.121
Foliculus 20.38
Folium 59.118
Fons.4.24.67.95.
116.140.
Fontes 9.116
Foramen 44.102
Foramina 43.95
Foras 44
Forcipes 66.84.
Fores 132.172
Forinsecus 44
Foris 3.44
Forma 169
Formare. 44.67.
73.135.144.169
Formator 67
Formele 55
Formica 99
Formidantes 57
Formidare. 52.54
57.60.124.127.
147.165.166
Formidines 15
Formido. 4.17.57
127.128.
Formosa 2.66
Formosus 35
Fornax 11.74
Fornicari 40
Fornicatio 40.
Fornix 61
Forsitan 3.5.32
Forte. 2.3.6.81.121.
Fortes. 5.9.20.115
121.124.130.
Fortia 5.70
Fortificare 91.115
124.
Fortificari 127
Fortiorem esse 20
Fortiorem fieri.124
Fortis. 2.4.5.7.11.
14.20.66.45.46.
52.55.91.108.115.
121.124.135.172.
Fortissimi 121
Fortissimus. 4.5.
46.123
Fortitudo. 2.4.5.12
20.45.46.52.66.
73.77.79.84.
108.115.116.121.135
172.
Fortuitu 133
Fortuna 20
Fossa 21.57.
Fossio 57
Fouea.21.25.35.59
71.127.157.158
160.
Fouere 28.49.
Fouere ignem 57
Fractum 26
Fractura 124
Fragmen 128
Fragmenta.79.132
152.
Fragmentum 129
Frangere. 57.58
124.131.148.151.
Frater 3
Frater mariti 60
Fratres 3
Fraudulēta.125.151.
Fraudulenter. 49.
171.
Fraudulenter noce
re.151.
Fraudulentia 5
Fraudulentus. 73
75.150.
Fraus 104
Fremere. 28.55.95
147.
Fremitus 28.97
Frendere 55.95
Frenum.42.92.151
Frequens 35
Frequenter 29
Frigere 141.146.
Frigide 143
Frigidū facere.142
Frigus.55.68.106
143.
Frōdes.118.121.125.
Frons 90
Frons edificii 4
Frontes 4.90
Fructificare.95.130
Fructus.7.13.26.73
.95.98.109.130
Fruges.13.21.85.112
Frumētū.18.28.46
51.78.151.156.
Frumētū nouū.78.
Frustra. 33.51.157.
168.
Frustrari 74
Frustum 105
Fruteta 100
Fuga 49.96
Fugare 18.124
Fugere. 18.94.96.
99.124.
Fugitiui 128
Fuisset 70
Fulcire 109
Fulcrum 109
Fulgens 134
Fulgere. 34.38.39
Fulgur 3.13.19.45
Fulgura 19
Fulgurare 19
Fullo 72
Fuluum 44.127.
Fumare 124
Fumarium 9
Fumigans 73
Fumigare 124
Fumus 124.140
Funda 141
Funda lapides iace
re.141.
Fundamenta.10.65
159.
Fūdamēta iacere 65
Fūdamētū. 65.134.
Fundare.10.65.169
Fūdere.41. 67.123.
134.166.
Fundibulare 141
Fundus 138.144
Funes. 4.42.72.
112.146.
Funiculus. 21.24.
42.44..71.139.
Funis 42
Fur 25
Furari 25
Furere 146.156
Furiosum esse. 156
Furni 171
Furor. 4.8.40.50
54.63.77.99.111.
142.146.171.
Furtum 25
Fusca 159
Fuscinula 39.40
Fusile 67
Fusus 128
Futura tēpora 125.
Futurum. 112.125
Gabaa 20
Galbanum 48
Galea 72.138
Galgala 23
Galilea 24
Gallinaceus 20
Gallus 20.161
Gallus succintus.41
Gannire 137
Garrire 137
Gaudens 119
Gaudere. 118.119.
129.159.164.
Gaudium 43.159.
Gaza 25
Gazabar 23
Gazophilatia. 84.
104.
Gelu 144
Gemme 128
Gemelli 169
Gemellos habere.
164.
Gemere. 7.32.93.
95.
Gemini 169.
Gemitus. 7.93.95
Gene 83
Genealogia 63
Gener 57
Genera 38
Generare 64
Generatio. 28.64.
Generum fieri 57
Gens 22
Genu 18
Genua 10.18
Genu flectere 18
Genus 38.87.166
Germanitas 3
Germen.13.60.67.
98.102.121.122.136.
Germinare. 32.95
96.101.131.136.
Gestare 103
Gibbus 20.27
Gigantes 101.152
Gigas 121
Gignere 36.64.
Gypsum 23
Gyrus 43
Git 142
Glaties 142
Gladius. 5.54.87
162.
Glebe 26.121
Globus 167
Gloria.19.24.33.68
72.123.133.
Glorians 118
Gloriari.33.34. 118.
123.155.
Glorificare. 33.72.
95.123.
Gloriosa 72
Gloriosus. 33.72.
118.
Glutinum 27
Glutire 15
Golgota 23
Gomor 120
Gopher 25
Gradi 64.168
Gradiri. 9.35.100
132.137.
Gradus.31.74.108.
117.119.132.
Gramina 123
Grande 168
Grandem fieri 21
Grandes 5
Grandis 2
Grando 5.18
Granum 25.70
Gratia 51
Gratiarū actio 61
Gratias agere 18
Gratis 51
Gratuito 51
Gratulantes 164
Grauare 72
Graue 72
Grauis 68.72
Grauitas 72
Grauiter 7
Grecia 62
Greges.113.125.134.
Gressus.11.129.137.
Grex. 42.113.151.
157.
Gryphus 131
Grossi 15
Grossitudo 111
Grossius 111
Grossum esse 111
Grossus 125
Gubernacula 42
Gubernans 42
Gubernator 42
Gurges 4.41
Gurgustium 136
Gustare 59
Gustatum 63
Gustu diiudicar. 59.
Gustus 59
Gutta 2.151
Guttur. 25.26.47
82.
Habene 38.128
Habens 16
Habere 171
Habitabilis 70
Habitaculum. 22.
38.70.95.114.
Habitans 70
Habitare. 2.22.28
58.70.71.82.109.
157.161.168
Habitare facere. 70
Habitatio. 14.28
58.70.95
Habitator. 70.114
161.
Hac 38
Hac uice 129
Halietus 125
Halitus. 101.104.
148.
Hamona 35
Hamus 47.90.134
Hariolari 120.
Hariolatio 142
Hariolus 54.62
Hasta. 51.75.140
Hastile 69.121.
Haurire.29.56.127
154.
Hauritiones 154.
He 5
Hebdomada 155.
Hebenini 32
Hebreus 111
Hec 5.26.38
Hedera 141
Hedus 21.125.166.
Herba. 3.15.18.32
53.88.124.
Heredem esse 69
Hereditare. 69.70.
97.
Hereditas 70.97
Hereditates 97
Herere 3
Heres 70
Heri 7.171
Hericius. 142
Herniosus 91
Hesitare 126
Hesternus 171
Heu 1.2.3.
Hyacinthus 170
Hyades 75
Hyaspis. 35.63.73.
Hic. 21.29.35.38
73.126.
Hydria 73.109
Hyemare 55
Hyems 26.55.110
Hilaris 58
Hymni 61
Hinc 38.73.126
Hin genus mensure
34.
Hinnire 134
Hinnitus 134.152.
Hinnulus 66.121.
Hypocrita 51
Hircus.125.137.166
170.
Hirundo 107.112
Hisopus 3
Hispidus 166
Historie 29
Hoc 31.38
Hodie 38.62
Holocaustū.75.117
Homicida 153
Homicidium 30
Homines 7.86.92
Homo. 2.4.7.20
101.
Homo quicunq; 4
Homo quilibet 4
Honor 33.68.72.
Honorabile esse.68
Honorabilis 68.72
Honorare 33.72.
Honoratū esse. 68
Honorificar. 68.72
Hora. 115.125.165.
Horrenda 166
Horrere 79.166
Horreum 22.59.
Horribile 166
Horribiles mali.166
Horribiles uisiones.
68.
Horribilis 4.166.
Horripilare 109
Horologium 117.
Horror. 4.8.39.
109.153.165
Hortus 23.25
Hospita 22
Hostes.65.133.134.
135.140
Hostia 26.37.
Hostia p delicto.110.
Hostia pro peccato.
46.
Hostiliter agere.137.
Hostis. 114.116.133
134.135.
Huc. 7.35.36.73.
126.
Huiuscemodi.31.76
Humanus 2.
Humectare 150
Humerus. 80.155.
161.
Humiditas 84
Humidum 82
Humiles. 29.137
167.
Humiliare. 29.60
70.71.76.87.120
147.159.166
Humiliatio 71
Humiliatum 7
Humiliora 167
Humilis.28.29.114
120.124.137
Humilitas.120.167
Humor 17.60.150
Humus 2.
Iacere. 69.101.160
Iacere arcu 58
Iaculari 69
Iaculatores 146
Iaculum 52.127
Iam 38.73
Ianitores. 109.166
Ianue 30.132.166
Iaspis 71
Ibi 163.171
Ibices 66
Ibis 104
Idcirco 74.111
Idem 122
Ideo 74.81.90
Idola.5.121.129.172
Idolum. 2.5.6.23.
109.121.129.160
171.
Idolum moloch.88
Idolum. siue inane
uel nihil.5.
Id quod non est 9
Iecur 72
Ieiunare 134.
Ieiunia. 134
Ieiunium 134
Ieiunus 58
Iesus 71
Igitur 37
Ignis 10.96
Igniti serpētes.168.
Ignominia. 55.123.
141.164.
Ignominie 139
Ignominiosus 13.
Ignorantia 156
Ignorare 156
Ignoscere 103
Illaqueare 126
Illaqueari 68
Illaqueatus 76
Ille 6
Illecebra 132
Illia 77

Fo.

Illudere.37.82.105. 117.135.141.162 171.
Illud quod est 70
Illuminans 3
Illuminare 2.93.95
Illuminatio 3
Illusio 82
Illusiones 117.171
Illusor 82
Illuuies secundinarum.162.
Imaginari 155
Imagines 156
Imago.30.74.136.
Imbecillem esse 6
Imbecillis 6
Imbecillitas 47
Imber. 26.41.87. 111.
Imber matutin9.69
Imbres 96
Imbuere 51
Immaculata 170
Immaculatum esse. 39.170.
Immaculatus. 52. 170.
Immaturum 16
Immense 20
Immensum 5
Immissio 162
Immittere 162
Immo 11
Immobilem esse.30
Immolare 26.37 57.159.
Immunda. 59.94
Immundus.59.125
Immunditia 59
Immunditie. 23.59
Immūdū eē. 58.59
Immunita 123
Immutare 48
Imutatio 49
Impatiens 8.142
Impellere. 28.29. 31.33.95.
Impendere 67
Imperare. 147.159
Imperfectum 24
Imperium. 115.126. 130.168.
Impetuose fluer. 41
Impetus. 28.41. 167.
Implere.17.87.155
Impletiones 88
Implicare 113
Impia 155
Impie agere. 132. 155.
Impietas 153
Impius 153
Impingere. 33.79 94.126.169.
Impinguare. 18.32. 49.111.
Impinguari. 106. 125.164.
Imponere.108.150 157.158.
Impossibile esse 7
Impregnare 111
Improperare 55
Improperium 55.

Fo.

Impudenter agere. 34.
Impudentia 54
Impudens 66.115
Impugnare 85
Imputare 56
In 11.16
In non 81
In abscondito 55
Inaccesibile 90
Inane. 13.150.169
Inaquosum 135
Inaures 85.96
Incalescere 76
Incantare 42
Incantatio 85
Incantationes 54
Incantator 42
Incarnatio 19
Incastrature 61
Incedere. 11.31.35 137.
Incendere 30.68
Incendium. 16.68 168.
Incenatus 58
Incensio 16
Incensum 96.140
Incessus 95
Incidere. 21.57.168
Incipere. 44.47. 60.168.
Incipere prelium. 3
Incircuitu 105
Incircuncisus 123
Incisura 168
Incitare 107
Inclinare. 98.159
Inclinari 165
Inclytus 72.133
Inclyti 132
Includere 155
Inclusor 106
In coccineis 170
Incola 22
Incolere 22
Incōsiderate loqui. 132.
In conspectu. 93. 99.128.
Incrassare 164
Incrassari. 32.59. 106.
In crastinum 87
Increduli 110
Incredulum esse. 91
Incredulus 12.107
Incrementum. 146
Increpare 25.63
Increpatio. 25.63. 76.
Inculta 72
Incumbere 2.21
Incuruaus 77
Incuruare 70.77 79.
Incuruari. 39.122. 144.
Incurrere 126
Inde 126.163
Indicare 44.93
Indie 9
Indigena 41
Indigentia 52
Indigere 52
Indignans 107

Fo.

Indignari. 54.142 152.
Indignatio 4.63
In directum ire 71
Inducere 95
Induere 78.81
Indulcedinē uerti. 2
Indulgentia 50
Indulgere 103
Indumentum 81
Indurare. 45.144
Indurari 42.67
Industria 79
In ea 12.14
Inebrians 147
Inebriare. 69.147. 161.167.
Inebriari 106
In eternum 112
In faciem 129
Infamia 26
Infamis 82
Infans 64.114
Infans ab ubere. 65
Infantes 117
Infantia 132
Infantulus. 64.65.
Infatuare 108
In felicitate 11
Inferre 13
Inferior 170
Inferiorem esse. 101
Inferius 170
Infernus. 28.154
Inferus 154
Inficere 85
Infidelis 12.110
Infigere 57.171
Infirmare 48
Infirmari. 3.6.26. 44.48.73.79. 90.96.
Infirmior pars. 123.
Infirmitas. 47.48. 167.
Infirmitates. 28.48
Infirmus 49.152
Inflāmare 81
Inflari 133
Influere 22
Infructuosum 113
Infundere 67
Ingemiscere. 7.22 51.123.
In gyro 105
Inglorius 160
Ingratum esse 34
Ingrauare 72
Ingredi. 12.114.167
Ingressus 13
Inguen 50
Ingurgitare 24
Inhabitare 70
Inhabitare terrā. 16
Inhonorare 141
Inhonoratus 141
Inhorrescere 119
Inimica 4
Inimicus 4.165
Inimicum esse 4
Inimicicia 4.160
Iniqua 168
Inique ager. 34.35. 50.63.113.114.135. 160.168.
Iniqui 34.50.114

Fo.

Iniquitas. 2.33.50. 113.114.121.153.159
Iniquitatem facere. 113.114.
Iniquitates 113
Iniquum 15.168
Iniquum esse 4
Iniquus 50.113
Inire preliū. 25.55.
Inire. s. fedus 79
Inniti. 109.152.165
Initiare 88
Initiari 136
Initium. 129.139 145.
Iniuste agere 50
Iniusticia 33
In lōgū differre. 10
In me 11
In millibus 6
In monte 54
Inobedientē eē. 51
In nobis 16
Innocens. 102.132 170.
Innocentē esse. 102. 170
Innocentes 132
Innocētia. 102.170.
In cursum 143
Inops 150
In orbē transire. 68
Innotescere 61
Innouare 43.49
Innoxii 102
Innoxium esse 102
In pace 77
Inquietare 146
Inquilini 22
Inquilinus 70
Inquinare 20.59
In rotundū attōdere. 68.
Insanabilis 70
Insania 156.160
Insanie 160
Insanire. 34.54.59 112.156.
In seruitutem redigere. 120.
Insidiari. 9.33.102 133.158.160.
Insidie. 9.33.39.122 133.
Insigne 45
Insignis 161
Insilire 136
Insipiens. 2.17.37 77.85.93.
Insipiētē eē. 17.77.
Insipientes 17.93
Insipientia 77
In solitudinem redigere. 71.
Inspicere 145
Inspirare 100
Instabilis 95
Instar 29
Instare 2.3.101
Instaurare 12.43. 45.49.119.161.
Instauratio 12
Institor 76
Institores 150.159
Instituere 139
Instructus 36

Fo.

Instruere 57
Instrumentum. 76.
Insufflare 100.126
Insula 4
Insulsum 171
Insultare 51
Insurgere 140
Integer 170
Integre 165
Integrum 75
Intellectus. 140.161
Intelligens 14.161.
Intelligentia 14
Intelligere. 14.161 164.
Intendere 144
Inter 14
Interrasile 106
Interea 37
Interfecti 36.47 152.
Interfectio. 36.55 57.140.
Interfectores 79
Interfectus. 47.93
Interficere. 27.34 35.36.55.79.86. 99.124.140.155 161.
Interim 37
Interior 129
Interiora. 43.106. 143.
Interior domus. 65
Interiores 129
Intermedius 14
Interire 10.79
Interitus 4.15.86. 104.127.129.157. 159.160.
Internitio 157
Internitiones 160
Interrogar. 32.154.
Interpres 82.88.
Interpretari. 132 133.172.
Interpretatio. 82. 132.133.
Interrumpere 17
Interruptio 131
Intestina 143
In thalamo morari. 52.
Intingere. 57.87. 133.
Intonare 152
Intra 143.
In tres partes diuidere. 163
Intrinsecus. 14.112 129.
Intro 169
Introducere. 12.114
Introiens 13
Introire 12
Introitus 13
Intromittere 13
Intueri. 14.93.137 156.158.159.
Intuitus 144.148
Intumescere. 25.50 109.
Intus. 14.21.129
Inuadere 132
Inualescere 45
In nucis modū. 167

Fo.

Inuenire 90.161
Innuere 168
Inuestigare 52.55. 122.
Innumerabiles. 146
Inuestigans 39
Inuestigatio 153
Inueterare. 15.125
Inueteratū esse. 71.
Inuidere 69.141
Inuitati 143
Inundare. 17.170. 154.
Inundatio. 134.167
In unum 62
Inuocare 40.143
Inuolucris 24
Inuoluere. 22.23 24.57.66.78.82. 115.119.
Inurere 54
Inutile esse 110
Inutilis 6
Iocari 135
Iocunde 100
Iocunditas 100
Iocundum esse. 100 125.
Iocundus 100
Ipse 33
Ira 8.40.50.54. 63.77.111.129.142
Iracundia 77.142
Irasci. 7.40.54. 77.98.111.142. 146.
Irati uel detestabiles. 40.
Ire 35.62.152.
Ire cū impetu 160.
Irretire 68
Irridere. 77.84. 141.159.
Irrigare 167
Irriguum 25
Irriguus 147
Irrisio 141
Irritare. 25.52.93 77.91.93.
Irritū facere 160
Irrorare 41
Irruere. 33.37.100 126.152.136.
Isaac 159
Iste 5
Ita 73.74
Itaq; 8.37.81
Iter. 9.31.55.105 112.
Iterare 165
Iter facere 108
Iterum 3
Iubilare 148
Iudex 28.166
Iudicare. 28.44. 147.166.
Iudicari 166
Iudices 166
Iudicia 28.166
Iudicio contendere 28.147.166.
Iudicium 166
Iudicium causa 28
Iugiter 170
Iugulare 159
Iumenta 12.156

Fo.

Iumentum 12.17
Iunctura hūeri. 161.
Iuncture. 27.42. 50.152.
Iuncus 24
Iungere 8.42.
Iunior 137
Iuniperus 153
Iuramētum. 5.155.
Iurare 5.155
Iurgium 28.147
Ius 56
Iussio 53
Iusiurandū 155
Iusticia 39
Iustificare 39
Iuuenis 14
Iuxta 9
Yxon 26.145

Kalende 43

Labi. 86.90.164
Labia 166.167.
Labium 41.166
Labor. 5.60.80.121
Laborans 22.119
Laborar. 59.60.80. 119.151.155.157
Labore confectus 60.119.
Labores 121
Labrum 75
Labrusce 11
Lac 48
Lacerare. 107.126 168.
Lacerta 50
Lachrima 30.31
Lactare. 65.114.152.
Lactuce agrestes. 91
Lacuna 108
Lacus 21.159
Laganum 137.155
Lagena. 10.50.73 93.
Laguncula. 2.17.93 106.125.127
Laicus 47
Lambere. 82.83. 84.119.
Lamentari. 95.140
Lamia 83.171
Lamina 135.155
Lampas 24.84
Lana 120.136
Lancea. 39.51.75 132.136.146.151
Langor. 26.34.48. 95.
Lapidare. 72.110. 147.
Lapides colligere. 110.
Lapides quadrati. 23.
Lapidibus obruere. 147.
Lapidibus opprimere. 110.
Lapidicina 53
Lapillus 138
Lapis 1.81.107
Lapis parius 31
Lapis preciosus. 138
Lapsus 29

Fo.

Laquearia. 21.109. 147.157.
Laquei 126.134
Laqueo suffocare uel suspendere 51
Laqūs. 90.112.126
Largiri. 2.5.105.
Larus 159
Lassare 56.114
Lasciuire 110.
Lassus. 66.116.152
Lata 149.
Later 81.146
Latera. 42.74.110. 133.136.
Lateres facere 81
Latericius 81
Latibula 9.42.110
Latissime 149
Latitudo 132.149
Latrare 35.93.
Latro 21.57.131
Latrunculus 21
Latus. 21.80.69. 125.133.136.149. 160.
Lauacrum 150
Lauare. 28.72.160.
Laudabilis 34
Laudare 34.51.61
Laudate dn̄m 34
Laurus 41
Laxare. 98.126.152
Lebes 1.75
Lecythus 137
Lecti 161
Lectice 133
Lectuli. 87.98.160.
Ledere. 17.50.94 99.113.114.155.
Legatus. 56.82.135
Legere 143
Leges 53.69.159
Leges condere 53
Legifer 53
Legislator. 53.69
Legitimum 53
Legumina 41
Leena 81.159
Lenificare 49
Lenis 49
Lenitas 49.158
Leniter 4
Lentes 113
Lenticula 127
Leones. 9.10.78.81
Lepra 94.138.
Lepra capitis 103
Leprosus 138
Lepus 10.
Lesio 123
Letabunda 23
Letantes 118.164
Letari. 43.63.119. 159.164.
Leti 164
Leticia 159.164
Letificare 164
Leuare. 17.96.98. 99.103.117.119. 148.150.
Leuare. s. hastā. 114.
Leuare signum 99
Leuiatan 82
Leuigare 91.157.
Leuigatum 23

Fo.

Leuis 141
Leuiter loqui 141
Lex. 32.53.66.69. 70.84.169.
Libertas 31.52.
Libertate donar. 52
Libya 126
Librare 167.
Licentia 153
Licentia redimēdi. 19.
Licium 100
Ligare. 8.52.78. 135.141.153.167.
Ligatura 8.133
Ligna 121
Ligna thyna 81
Lignum 78
Lignum arbor 121
Ligo 11
Ligurius 84
Lilium 42.131.154
Lima 81.121
Limare 91
Limen. 38.78.109. 133.
Liminaria 109
Limitare 169
Limpidissimus lapis 49.
Limus 62.121
Lina 132
Linea 117.139
Lingere 83.84.
Lingua 84
Lingua iudaica 61
Linire 58.91
Linire bitumīe. 78.
Linteamina 59
Linum 12.132
Lippus 31
Liqfacere. 81.86.88
Liquefieri 54.88
Liquor 31
Lyra 77
Littera 3
Litterature 110
Litteratus 110
Littere 79.110
Lites 28.147
Littora 17
Litum 7
Litura 58
Littus 52.166
Loca 140
Loca firmissima. 90
Loca tutissima 90.
Locare 161
Loculus 10
Locus. 11.61.91.140 170.
Locus dimissus. 95.
Locus effusiōis. 166
Locus gēitaliū. 138.
Locus horroris. 169
Locus palustris 3
Locus post murum 135.
Locus separatus 130
Locusta. 9.21.43. 146.
Longa 10
Longum facere. 10
Longanimis 8
Longe 150
Longe esse 150

Fo.

Longe facere 150
Lōge recedere. 150
Longeui 145
Longinqua. 9.150
Longiorem esse. 10.
Longitudo 10
Longus 10
Loquela. 35.86.87
Loquēs pro alio. 82
Loqui. 27.32.66. 87.95.98.120.126 158.
Lorica. 110.168.170
Lubricationes 90.
Lucere 3
Lucerna 96.99
Luci 11
Lucidissimum 39
Lucidum 12.18
Lucifer 34.86.
Lucis candor 12
Lucrum 17
Luctus 2.7.60.
Luctari 1
Lucus 11
Ludere 159
Ludus 159
Lugere 1.7.
Lumbi 49
Lumen 3.95
Luminare 3
Luminaria 3
Lunula 155
Lupanar 20.138
Lupus 37
Lustrare 46
Lustratio 46.94.
Lutum 50.58.
Lutum absq; paleis 171.
Lux 3
Lux matutina 160
Luxuriari 21
Luxuriosus 120.

Maceria 21.31
Machinari 55.99
Machine 56.135
Macies 29.160
Macilenti. 29.40 153.
Mactare 37
Macula 86.105
Macula coloris 12
Maculare 51.118
Maculatum 80
Maculosi 18.57.122
Magala 112
Magestas 19.125.
Magis 71
Magisq; 89
Magister. 6.16.114 160.
Magistratus 106
Magna. 2.21.145 146.
Magna pars 146
Magnificare. 2.19. 21.27.
Magnificētia. 2.133.
Magnificus 158
Magnitudo. 21.68 158.
Magnum fieri. 21
Magnus 21.72.145
Maior 15.145.

Fo.

Mala bestia 131
Mala granata 151
Malasar 84
Malleator 83.128
Maledicere. 5.9.18. 93.102.138.141.
Maleficiis uti 79
Maleficus 54.79
Malleus 35.102. 127.129.170.
Malicia 48
Malignar. 124.148
Malum 148.171
Malum esse 148
Malum facere. 148.
Malum granatum. 151.
Malum punicū. 151.
Malus nauis 42
Mammilla 156
Mamma. 26.28. 156.157.
Man 89.
Mana 89
Manans 38
Mandare 134
Mandata. 130.134
Mandibula. 82.83
Mandragore 28
Manducare 59
Mane. 17.137.160
Mane oriri 160
Mane querere 160
Manere. 30.51.70 82.168.
Mane surgere. 160. 161.
Manicare 137.161
Manifestare 61
Manipulos colligēs 120.
Manipulos ligare. 6
Manipulus. 6.120 133.
Mansiones 100
Mansiuncule 141
Mansuetudo. 6.120
Manubrium 121
Manus. 52.60.61. 77.
Manus sedis 61
Manzer. i. de scorto natus. 86.
Marcescere. 5.74. 141.149.
Mare 64.153
Mare rubrum 107
Margarita 48
Margines 142
Maritima 52
Maritū habens 16
Maritus 4.16
Marmor 23.160
Marsupium 75
Massa 17
Massa caricarū 26
Massa de ficis 26
Masculinū 4.39. 125.
Masculus. 4.39.125
Mater 6
Materia 143
Maturescere 19
Maxilla. 82.83.112.
Me 11
Mechari 92

Fo.

Mecum 11.119
Medela 152
Mederi 43.152
Media 53.169
Media pars 53
Medicamina 152.
Medicina 149.152
Medicus 43.152.
Medietas 47
Meditari. 32.33.81 158.165.
Medium. 21.53.81 143.169.
Medulla. 48.76.86 136.
Mel 27
Melo 88
Melodia 103
Membrum. 1.67. 101.105.
Meminisse 39
Memorari 39
Memoriale. 29.39
Mendacia. 12.37. 54.168.
Mendax 50.74. 157.
Mendicare 154
Meni 89
Menia 10
Mens 81.84
Mensa 162
Mensis 43.69.
Menstruum. 28.43 94.112.
Mensura. 28.85. 139.159.170.
Mensurabilis 59
Mensura palmi. 24. 41.59.
Mensura cōtra mensuram. 105.
Mensura quattuor digitorum 59
Mensurare 59.85.
Mente deuota offerre. 94.
Mentiri. 37.73.74 168.
Mentum 40
Mercator 76.107.
Mercede cōducere. 171.
Mercēnarius. 162.
Merces. 19.94.95 162.171.
Merens 28.163
Merere 7.72.139
Meretrix. 38.40. 139.
Mergulus 162
Meridiati sunt 134
Meridies. 31.64.93 134.
Meror. 26.73.77. 121.
Merore cōfecta. 28.
Merum 50
Messis 140.142
Mesopotamia 126.
Mestitia 60
Mestum esse. 28.121
Metari 169
Metere 39.142.
Metiri 85
Micans 81

a v

Mygale 7
Migma 50
Migrare.24.28.94
Mihi 80.119
Mille 6.145
Militare 123
Militia. 57.80.135
Miliū.29.109.145.
Milius 29
Minari.40.95.97.
Mingere 169
Minimus.137.140.
Minimus digitus. 140.
Minister. 100.110. 168.
Ministeriū. 111.119. 128.168.
Ministrare. 54.75 165.168.
Minor 157.149
Minorare 90.142.
Minorē eē.90.140.
Minuer.26.90.140
Minui 52.137
Minus 140
Minus parare 90
Minutum 31
Mirabile 4.128.
Mirabile facere.128
Mirabilem esse.127
Mirabilia 166.171
Miraculū. 54.127
Mirari.52.127.171.
Mirrha 86
Mirica 124
Mirificare.127.128.
Myrtus 33
Miscere.82.85.89. 100.122.151.
Miserari 44.50. 97.149.
Miseria 7.35.120 164.156.
Miserationes 50. 72.146.
Misericordia.51.149
Misericordiā conse cuta.149.
Missio 162
Misterium 149
Mittendus.160.162
Mittere. 35.58.61 69.109.152.162
Mittere.f.arcum uel sagittam.150.
Mites 120
Mitigare 155.167.
Mitissimus 120
Mitre 152
Mixtū 75.89.100
Mna 89
Mobilem esse 95
Modestia 100
Modicū40.90.137
Modius 4.105
Mola. 58.84.150
Mola inferior 150.
Molentes 58
Molere 58
Moles 94
Molestare.6.59.76 80.140.
Molestē accipere.80.
Molestū esse.80.91.
Molificare.49.150
Mollire 150
Moliri 55
Mometū.159.167.
Monere 94.100
Monile.48.54.76. 98.112.
Monstrare 145
Montes. 33.36.58
Monumēta.39.90. 138.
Moram facere. 13
Morari.3.13.63.70. 82.
Mordere 104
Mori 86
Mors.8.27.55.86.
Morsus 140.
Mortariolū 77
Mortarium 28
Morticinū. 93.101
Mortificare 36.
Mortuus 101
Mortis caligo 136
Morus 167
Mos 31
Mosoch 92
Motabile 168
Motus 94.95.
Mouebuntur 58.
Mouere.28.38.86. 87.95.96.146.151 152.168.
Moueri ad pliū. 26.
Mucro 54
Mugire. 7.25.134
Mulctare 121
Mulcta uel pena.10.
Mulgere 90.105.
Mulier. 4.5.7.10 104.
Muliebris 112
Multa. 72.73.85. 121.145.146.156
Multiplex 72.146
Multiplicare 59.72 73.98.121.125.151. 145.146.147.156
Multiplices 146
Multitudo.6.55.72 88.127.139.145. 147.
Multus 150
Mundare.18.29.39 57.102.129
Mundicia 58.102
Mūdissimus.57.91
Mundū apparere.59
Mundum esse. 39. 57.102.
Mundus.18.39.57. 112.129.
Mundus muliebris. 91.
Munera. 89.105. 158.159.160.162
Munera dare 103 171.
Munire 17.128
Munitissima 90
Munitus.17.29.90 108.135.
Munus. 10.89.159 160.
Munuscula 105
Murate.17.108.135
Murenule.79.144 169.
Murmurare. 2.82. 83.147.171.
Murum destruere. 141.
Murus.21.50.55.81 122.141.158.159.
Mus 116
Musca 37
Musca oimoda.122.
Musce diuersi gene ris.122.
Musica 40
Mussitare. 82.83 137.
Mussitator 147
Mustum 121
Mutabile 168
Mutare multū 152
Mutari.36.48.52. 74.87.91.108.165.
Mutatoria 49.
Mutire 55
Mutuare 82.104
Mutuū accipere.82 154.
Mutuum esse 6
Mutus 6

Nam 37
Nam et 24
Namq; 24.37.
Narrare.110.165.171.
Narrare parabolā. 92
Nardus 102.
Nares 8.97
Nasci 64.
Natus 8.46.
Natare 134.159
Nates 159.169
Nathinei 105
Natio 22
Natiuitas 64.
Natus 64
Nauis 7.110.135
Nausea 39
Nauseare 142
Nauta 88.
Nazarenus 97
Ne. 5.15.16.32.81 89.
Nebula.114.121.125.
Nec 4.16.81
Necare 51.161
Necdum 59
Necessarii 70
Necessariū esse 138
Necesse esse 56
Necessitate cōpelli. 9.
Nefaria res 51
Nefas 39
Neforte. 126.128
Negare. 9.74.168.
Negligētia.118.162.
Negligere. 56.85. 118.145.162.
Negotiari. 59.107 123.150.169.
Nemus: 10.15.121 135.
Nepotes 157
Necp 148
Nequando 126
Nequacp 81
Neq;. 5.15.37.81.
Nequiter 148
Nequitia 148.
Nere 58
Neruus. 23.36.71 77.106.
Nescire 156
Nicticorax 74
Nidificare 141.
Nidum facere 141
Nidus 141
Niger 44.160.
Nigrescere 56.139.
Nihil.4.9.12.15.28. 31.75.82.137.169
Nimis 84.112
Ningere 162
Nisi. 2.6.16.75.82
Nitentes 155
Nitida 135
Nitrum 105
Niue dealbare. 162
Nix 142.162.170
Nobiles. 44.72. 150.143.
Nocens 50
Noceē.97.120.168.
Noctes 83
Noctua 50.170.
Nolle 85
Noli 5
Nolite 5
Nomen 163
Nominare 30.102.
Non. 4.5.9.15.16. 80.81.80.
Nonagīta 172
Non cōsurgēs.140
Nondum 59
Nonne 34.82.
Non pariens 24
Non resistens 6
Non sum 15.
Nōnus 172
Nopheth 96
Norma 139
Nos 7.97
Nosse 61.
Nota 24
Notum facere 61.
Notus 62.99
Nouacula 91.171.
Nouelle 96.99.
Noua res 18.
Noue fruges 1
Nouelle.f.plantatio nes.169.
Nouem 172
Nouissima. 3.8.43 142.170.
Nouus 43
Nox 83
Noxa 30.45
Nubes.45.77.103. 111.120.159.
Nubibus obducere. 120.
Nudare. 16.24.49 56.114.123.131.132 162.166.
Nuditas 114.123. 124.
Nudiustercius. 163
Nuge 60
Nullum 75
Num 6.75
Numerare 56.77. 130:
Numerus. 52.66. 77.89.110.170.
Nun 32
Nūc.4.77.92.115. 125.129.
Nuncii 80
Nūciare.19.80.93. 164.
Nunciatio 80
Nundine 115.123.
Nummus 2.
Nūquid.6.8.32.75.
Nunquid non 34
Nurus 75
Nutare 86
Nutrimentum 38
Nutrire. 21.55.65. 99.151.167.
Nutrix 6.65
Nux 1.

O 7
Obedientia 164
Obedire.3.164.164.
Obducere 117.
Obfirmare 75
Ob gratiam.12.24
Obire 22
Obiurgari 147.
Oblatio 10.143
Obligare 8.42
Oblique 4.167
Obliuioni tradere 161.
Obliuisci. 103.104. 161.
Obmutescere 6
Obnubilare 120
Obolus 26
Obprobrare 95
Obrizum. 80.106 127.
Obruere 160
Obscurare. 56.66. 73.104.114.119.125
Obsecrationes 51
Obsecro 7.92
Obseruare.38.114. 124.164.
Obseruata 102
Obsidere. 51.90. 122.134.
Obsidio 47.135
Obsides 123
Obstetricare 44
Obstetrices 46.64
Obstruere 110.
Obstupescere. 17. 54.85.104.139. 158.163.169.
Obstupescere facies. 43.
Obsurdescere 141.
Obtegere caligine. 116.
Obtenebrare 56.
Obterere 85
Obtinere. 3.52. 147.156.
Obturare. 4.110. 108.169.
Obuiare 125.126
Obuoluere.43.57
Obumbrare. 107.
Obnubilare 120 135.136.
Occasio 7.96.
Occasionē qrere.7.
Occasus.13.114.122
Occidens 64.122
Occidere. 13.31.35 36.37.47.55.57. 79.86.99.117.126 104 152.159.
Ociosum esse 14.
Occisio.36.57.59. 159.
Occisus 47
Ocium 167.
Ocrea 90
Octaua 164
Octo 164
Octogīta 164
Oculi 116.
Occulta. 102.110. 118.128.
Occultare.74.110. 118.119.137.
Occūbere facere. 98
Occupare 120
Occurrere. 126.143
Occursus 126
Odiens 165
Odiosum esse 11
Odire.104.160.165.
Odor 150
Offendere. 68.79 94.102.160
Offendiculum. 68. 108.127
Offerre. 12.32.90. 94.117.124.143. 157.
Offerre hostiā pro peccato 46
Offerre se morti. 55
Offirmare 6.100
Olla. 107.125.130 141.
Oleum.38.92.134. 164.
Olfactoria 14
Olim 139
Oliua. 25.35.164.
Oliuetum 59
Olus 69
Omnes 39.75
Omnimodum 39
Omnino 65
Oīpotens.156.157.
Onager. 123.130.
Onerare. 59.98. 103.106.119.121.
Onycha 159
Onyx 157
Onocentauri 4
Onocrotalus.158.
Onus. 62.103.106 119.
Opera. 80.116.117 121.124.129
Operari 111.129
Operculum 136
Opere quadro 71
Opimentū.77.158
Opetire. 3.52.66 69.77.80.81.82. 107.113.115.117. 137.158.
Opes 52.122.123
Ophel 121
Ophimacus 54
Ophir 9
Oppidū.53.58.116
Oppignorare 123
Opportere 56
Opportunum 8
Oppressio. 50.110 131.167.
Opprimere.30.34. 72.73.79.80.81. 83.108.111.120.136 152.167.
Opprimere iniqz.50
Opprimere per potentiam.120.
Opprobrium 55
Optimates.5.32.35 44.
Optimū. 40.48. 50.
Oppugnare 83
Oppulēta.154.162
Opus 111
Opus esse 56
Opus plumarium. 56.155.
Opus polymitariū. 56.
Ora 80.126.166
Oraculum 27.
Ora inferior 158.
Orare 48.51.127.
Oratio 65.127
Ora uestimenti. 76
Orbari 161
Orbatus 122.161.
Orbis. 15.48.169.
Ordeum 166
Ordinare.100.123. 158.167.
Ordiri 100
Ordo. 27.58.94 106.119.
Organum 112.
Oriens 41.67.136. 139.
Orientalis 55.139.
Oriona 77
Oriri.31.41.117.131. 136.160
Orix 169
Ornare.63.112.146 158.159.167.
Orphani 71
Ortus. 41.114.160
Os. 120.126.128. 167.
Ossa 26.122
Osana 71
Oscitare 39.41
Osculari 104
Os femoris 77
Ostendere. 38.44 145.
Ostensio 17
Ostenta 67
Ostia 30
Ostiola 30
Ostium.30.132.172
Oua 14
Oues.133.134.144 149.157.
Ouile 75

Pabulum iumento- rum.15.83.109.
Pabulū prebere.15
Pacatum esse 163.
Pacem habere. 163
Pacifica 163
Pacificare 162.163.
Pacifici 163
Pacificum esse 163
Pacificus 163
Pactum 19.45
Palatha 27
Palathe 140
Palatia 10.34
Palatium 10.34
Palatum 47
Palea 169
Palee 144.169.
Palliū. 90.100.107. 109.115.147.164.
Palliola 115
Palma 44.171
Palme 24.171
Palmes 40.142
Palmites 30.107
Paliurus 43
Palpebra 121
Palpebre 114.
Paludes 1.
Palus 1.
Palustris. 20.
Pandere 132
Pangere.f.fedus.79
Panes 47
Panifici 8
Panis 11.113
Panni ueteres 107
Pannus 12
Papirio 107.
Papirus 24.
Par 136
Parabola 92
Paradisum 130.
Parare 124.125 129.
Parati sumus 36
Paratus 115.125
Parcere 44.50
Pardus 99
Pardi 99
Parere. 44.111.128. 155.
Paries 47.141
Parietes. 10.44. 141.
Parietine 54
Parius lapis 107
Pars. 19.49.105. 109.111.148.164.
Partes 49.111.
Particula 129
Particeps 42
Participes 42
Participare 42
Partiri 49
Partus 42.156.
Parturire. 42.44. 132.
Parui 140
Parui greges 56
Paruipendere 13
Paruulus. 114.117. 132.137.
Paruuli. 114.117.132
Parum 90
Parum uideri 140
Paruum 137
Pascere 151
Pascua 53.99.151.
Pascualis 146
Paser 33.137.
Paseres 137
Passus 137
Pastor 102.151.
Pastores 151.
Pastoralis 102
Pastus 18.151
Patere 132
Patiens 8
Patientia 129.
Patres 36.
Patria 10
Patruelis 28
Patruus 28
Pauci 90.92
Paucitas 90
Paucus 40
Pauere 146.171
Pauimentum. 10. 144.153.
Paulatim 3
Paululum 40.164
Pauones 170
Pauor. 22.34.43 44.52.
Pauore solui 89
Pauper. 1.48.108 120.149.
Paupercula 120
Pauperē facere.149
Pauperem fieri.149
Pauperes. 29.48 120.149.
Paupertas 29.120. 149.
Pauxillum 90
Pax 163
Peccans 40
Peccare. 10.45.152 160.
Peccata.45.113.160
Peccator 45
Peccatores 45
Peccatū. 10.45.113
Pecora.12.142.150.
Pectus 23.45
Pectora 45
Peculiare 106
Peculium 106
Pecunia 77
Pecunie 121
Pecus. 12.43.80. 134.154.
Pecus tenerum.100
Pedes.35.129.146.
Pedica 42.160.
Pedites 146.
Pelagus 107
Pelles 114.
Pellicule 114
Pellis 2.69.114
Pelta 25
Pelte 25
Peluis 1.109.
Penna 1.76.99
Pendere 170
Pene 139
Penne 76.90
Penetrare 131
Penitere 97
Penitentiam agere. 97.
Penitudo 97
Pensationes 85
Penula 109
Penuria. 9.52.108
Pepones 1
Per 5.11.112.
Pera 137
Pera pastoralis.84.
Per circuitum 105
Percussura 87
Percussio 131.167
Percutere.31.35.41. 53.57.72.74.79. 86.94.99.110.131.
Percutere fedus.65.
Perdere. 1.110.136 160.165.
Perditi 79
Perditio 1.
Perdix 143
Peregrinari 22
Peregrinatio 22.99
Peregrinus. 22.35 70.99.
Perfecta 163.170.
Perfecte 165
Perfectum 75.76.
Perfectio 170
Perfectiones 163.
Perfectus 163.170.
Perficere.17.75.165. 170.
Perflare 126.167.
Perfodere 31.57
Perforare 102
Per fraudē obtinere 124.
Pergens 13
Pergere 64.100
Pergrandes 20
Peribolus 21
Pericula 90
Periculum 8.108.
Perire.1.8.10.22.79 109.136.
Periscelides 137.
Permanere.44.71. 98.
Permittere 105
Permutatio 87
Penitus 75
Perplexum esse.168
Perpēdiculum. 139
Perpetuum 170
Perpetuus 102
Perizomata 43
Perseq.27.30.147.
Persia 131
Per singulos dies.62.
Personare 35
Perstillare 59
Persuadere.107.132
Perterere.12.29.35. 94.127.129.
Perterritū esse 68
Perterritus 29
Pertimescere.2.150
Pertingere 87.94
Pertinens 145.
Pertransire 48.112
Perturbatio 34
Peruenire. 18.64 86.94.
Peruersa.36.114.135
Peruerse 122
Peruersū. 5.36.122
Peruersus. 110.114
122.
Peruertere 56.69 114.122.133.
Per uim rapere 23
Pes 146
Pessima 48.9
Pessimi 148
Pessimus 148
Pestifer 169
Pestilens 82
Pestis 27
Pesulum 100.
Petere 16.17
Petitio 18.154.
Petitiones 154.
Petra 75.108.135
Petre 108.135
Pharetra. 10.72. 170.
Pharnaim 130
Phiala 41.109.
Phiale 1.41.77
Phison 127
Phiton 2
Phitonicus 2
Piaculum 39
Pictura 161
Picture 135.161
Pigargus 29
Piger 121
Pigmei 25
Pigmenta 155
Pigmentarius 150
Pignorare 42.111
Pignus 42.123
Pignus accipere.42.
Pignus auferre.111.
Pignus retinere.42
Pigredo 121
Pigritare 121
Pigritia 121
Pigritie 121
Pila 80
Pilo contussum 52
Pilose 166
Pilosi 166.
Pilosus 166
Pilum 118
Pilus 166
Pincerna 167
Pingere 92.144.
Pingue 18.48.
Pinguedo 32.48. 164.
Pingues. 1.18.32. 164.166.
Pinguia 164
Pinguis. 32.91.111. 164.
Pinus 10
Pyra 28
Piri 15
Piscari 27
Piscator 27
Piscatorium. 28
Piscina 18
Piscine 18
Pisces 27
Piscis 26.27
Pistor 8
Pitatiis confusa. 58
Pix 40
Placare 78.152
Placenta 47.48.
Placente 74
Placere 57.63.71
Placitum 69.100. 108.152.167.
Plaga 57.61.69.94 99.136.148.
Plagare 94.
Plage 94.99
Planctus. 15.109. 140.
Plana 155
Plangere. 5.15.109. 140.171.
Planicies 17
Planta 77.122
Plātare.98.101.169.
Plantatio 98.101
Plantatiōes.98.169
Plasmare 67
Plastes 67
Platanus 124
Platea. 44.149. 158.
Platee 149
Plaudere.59.86.110 167.171.
Plaustra 55.112
Plaustrū. 30.91.112
Plectentes 168
Plectere 9
Plena 88
Plenaire 40
Plenitudo 88
Plenum esse 88
Pliades 75
Plorans 15
Plorare 15.30
Pluere. 26.87.96
Pluma 101
Plumbum 121
Plumescere 1
Plurimum 145
Plus 71
Plusq 89
Pluuia 5.26.87
Pluuie 87
Poculum 86.167.
Polenta 141
Polliceri 94
Polymita 129
Polire 91
Politum 25
Polluere. 20.40.47 50.51.
Pollutio 51
Pollutus 47.59.
Poma. 1.85.140. 159.
Pompa 165
Ponderare. 3.128 167.170.
Pondus 128.167
Ponere. 4.61.67. 105.123.151.157 158.159.169.
Populeus 81
Populi.6.55.80.119 155.
Populus.80.81.119 139.154.
Porrigere 133
Porrum 55
Porta 1.166
Portare.57.103.119
Porte 30.132.166.
Portenta 4.67
Portentum 67
Porticus 6.105

Portio 49
Portus. 44.52.131.
Posse 63.73
Possessio. 3.42.70
124.141.142.
Possidere. 3.16.70
97.141.150.
Post. 3.19.118.122.
138.
Postea 3
Posterior 122
Posteriora 13
Posterius 3
Posthac 4
Posticus 106
Postq̃ 3
Postis 38
Postremi 3
Postulare 154
Potare 106.169.
Potare usq̃ ad fe-ces. 90.
Potatio 169
Potator 106
Potens 1.20.162.
Potentatus 20
Potentes 5.12
Potentia 20
Potentie 20
Potentiorẽ esse.121.
Potestas 60.92.162
Potestates 92
Potestatẽ hẽe 162
Potus 167
Prandere 109
Praui 122.133
Prauitas.54.35.122
168.
Prauitates 122
Prauum.4.107.122
Praus.85.122.133.
Pre 89
Prebere iter 108
Prebeř munera. 103
Precedere 28
Precepta 130
Preceptor 160
Preceptũ. 9.53.59
134.153.
Preces 51
Preciosa 68
Preciose 68
Preciosum 18.72
Preciosum esse 68
Preciosus 68
Precipeř.7.130.134
Precipitare 15
Precipitatio 16
Precipua 133
Precium.68.78.87
103.123.126.161.
162.
Preclara 133.
Preco 78.151
Precox ficus 15
Preda. 13.59.84.
112.113.
Predari. 13.105.156.
Predicare 78.143
Predicatio 143
Predicationes 80
Preesse 92.147
Prefectura 130
Prefectus 130.171
Pregnans 36.88.
Pregnantes 36
Preliari 93
Preliũ. 73.123.143
Premere 72
Premium 3
Preocupař. 138.171.
Preparare. 73.78.
89.123.124.125.
129.139.170.
Preparatio 124
Preparatus 74.125
Preponere. 105.130
Prepositũ esse. 101.
Prepositus 130
Prepositi 130
Preputia 123
Preputiare 123
Preputium 123
Prescindeř.129.142
Prescissio 17.142
Presens tps. 36.73
Presepe 1
Presepium 152
Presepia 9
Presidium. 90.135
138.141.
Prestolari 44.62.
70.139
Prestolatio 139
Presto sum 36
Presto est 36
Preter. 12.16.17.39
44.
Preterea 37.
Pretire mãdatũ. 90.
Preualere. 20.45.
63.115.122.159.
168.172.
Preuaricari. 11.90.
107.131.132.
Preuaricatio. 12.15
90.91.132.
Preuaricationes. 91.
132.160.
Preuaricator 12
Preuaricatores 12.
131.132.
Preuaricatrix 12
Preuaricari facere.
29.
Preuenire 138
Preuidere 38.108
Priapus 128
Prima 139.145
Primarium 145
Primi 145
Primitie 15.97.148
Primitiua 15
Primitiuum. 15.156
Primogenita 15
Primogenitum con-stituere 15.
Primogenitũ facere 15.
Primogenitus 15
Primum 145
Primũ pomũ ficul-nee.15.
Primus 73.139.145
Princeps 6.16.53.
92.94.103.110.127
142.145.149.159
Principes.3.94.100
103.110.125.127
142.143.145.149
159.160.162.163
Principales 73
Principalis.94.145
Principem esse.159
Principio 3
Principiũ. 47.65
145.
Priora 145
Pristinum.139.145.
Priuare 89
Priuari fetu 161
Priusq̃ 59.139
Pro. 3.6.9.49.99
111.112.118.170.
Probare. 14.18.53
99.138.
Probatissimum.150
Probator 14
Probatum. 14.117
Problema 43
Procacissima 66.115
Procedere 35.67
Procelle 39.109
Procidere 106
Procinctus 20
Procax 162
Procul 150
Procul esse 150
Procuratio 92
Procurator 167
Prodesse.17.66.79
Prodigia 67
Prodigium 66
Producens 131
Producere 67.153
Pro ea 170
Profectio 100
Profecto 1
Proferre.14.51.105
126.
Proficere 57.136.
Proficisci 100
Profugere 100
Profugi 29
Profugus 18.95
Profunda. 120.134.
Profundare 120
Profunde 120
Profundissimũ 12
Profunditas 120
Profundũ. 15.48.
72.134.
Profundũ esse. 119
Profundus 120
Progenies 27.99
Progredi 100.111
Prohibere. 14.56.
75.76.89.95.
Proiicere.61.67.69
85.95.98.141.162
172.
Prolatio 14
Prolongare. 92
Prominens 72
Prominentes 127
Promittere.14.129.
Promouere 100
Promptuaria 38
Pronũciare. 14.110.
Pronunciatio 14
Propago 99.168
Propagines.40.98
162.168.
Prope 118.143
Prophanare 47
Prophanus.47.125
Propheta 93
Prophetare. 93.98.
Prophete 93
Prophetia. 61.96.
103.
Prophetissa 93
Propitiari 78.108.
Propitiatio.78.108
Propitiationes 78
Propitiatorium.78
Propiquus.20.143.
Propinqui 143
Proponere. 43.157
Propter. 2.12.24.
27.90.111.118.121.
138.
Propterea.74.138.
Propugnacula. 165.
170.
Proscindere 132
Proselytus 22
Prospari. 136.154
Prospere agere. 136
Prosperitas 162.
Prospicere 135.167
Prosternere 101.
Prosternere se 101.
Prosterni 21
Prostibulũ. 38.148.
Prostari 86.156.160
Protector 25
Protectio. 107.110
135.
Protegere. 25.42
51.52.77.85.107
110.124.137.
Proteruus 91.107
Protrahere.92.105
Prouerbium 92
Prouerbiũ diceř.92
Prouerbiũ sumere.
92.
Prouocans 91
Prouocare 26.91.
Prouintia 85
Prouintie 166
Proxima. 151.154
Proxime 151
Proximus. 20.120
149.
Prudentia 14.70
Prudẽs.14.130.161.
Pruina. 51.78.140.
Pruna 23
Prune 153
Prunas congregare
57.
Prurigo 55
Psallere 40
Psalmi 94
Psalmus 40
Psalterium. 93.129.
Psalteria 40
Pudere 52
Puer. 64.100.111.
118.
Pueri 100
Pueritia 160
Puella 100.118.
Puelle 100
Puerpera 15
Pugio 151.162.
Pugillus 52.77.
165.
Pugilli 165.
Pugna 83.133
Pugnare 54.83
105.133.134.143.
171.
Pugnus 26
Pulcher 2.33.66
Pulchra 66
Pulchre 58
Pulcherrima 167.
Pulchritudo.12.23.
66.95.167.
Pulchrum.47.100.
Pulchrum esse 58
66.95.
Pulex 131
Pulli. 23.64.116.131.
Pullulare 136
Pullus 116
Pullus columbe 23
Pulmentum. 18.50.
124.
Pulsare 31.129.
Pultes 78
Puluis.1.86.90.121.
Puluis tenuis 31
Puncta 102
Punctum 102
Punctus 147
Pungere 31.131.
Pupilla 5.11.
Pupillus 71
Pure 18
Purgare.18.40.46
57.138.
Purgare uentrẽ.106
Purgare aluũ. 147.
Purificare 57
Purissima 57
Purissimas aquas re-ddere.167.
Purissimũ. 150.167
Purissimũ aurũ.166
Purissimus 79
Puritas 18
Purpura 147
Purum 18
Purus 18
Pusilli 140
Putare. 7.30.40.
56.106.
Putatio 40
Puteus 11
Putei 11
Putredo 153.
Putrescere 11.107
153.
Putridum 13.153

Quadam die 62
Quadrangulatum.
146.
Quadrangulũ. 146
Quadrifariam.146
Quadriga 150
Quadrige 150
Quadrum 146
Quadruplum. 146
Qualis 4.85
Quam 11.29.85.
89.112.
Quãmultipliciter.
76.
Quã obcausam. 85
Quãobrẽ. 74.85
Quãdo.4.11.29.37
72.75.76.85.92.
Quamuis. 75.138
Quanta 76.
Quante 76.85
Quanto 126
Quantomagis 8.
Quantum 8
Quãtũ potest calca-re unius uestigiũ.31.
Quare 85
Quarta 146
Quarta pars 146
Quarti 146
Quartus 146
Quasi 72.129
Quasi lucens 12
Quattuor 9.146.
Que. 11.24.37.85
87.153.
Quedam 3
Que ducit 162
Que fluit 38
Queadmodum. 72
Querele 82.95
Querens 56
Querere 16.17.31
53.154.
Querere ultionem.
98.
Querimonia 95.
Querimonie 82
Que sponte nascun-tur.109.170.
Questiones 56
Qui. 29.35.38.75
87.153.
Quia.11. 27.66.74
138.153.
Quiasi 75
Quicq̃ 8.27.75
85.
Quid 4.85.89.
Quidem 5.75
Quidquid 80
Quidquid adinue-nitur.56.
Qui effugit 128
Qui effugiunt 128
Qui est 45
Quiesce 28
Quiescere. 30.43
70.96.122.147.
154.160.170
Quieta 162.
Qui euasit 128
Qui habitat i taber-naculo.108.
Qui letantur 10
Quiquagenarii. 50
Quinquaginta 50
Quin quangulati.
50.
Quinq̃ 50
Quitam partẽ tol-lere.50.
Quinta pars 50
Quintare 50
Quintus 50
Qui patitur fluxũ
38.
Qui probat tyro-nes.133.
Qui procul recesse-runt.9.
Qui relinqtur. 168
Qui remansit. 168
Quis 4.87.89
Qui spernit 12
Quisquilie 101
Qui utraq̃ manu p dextera utitur. 4
Quo 7.85
Quod. 38.60.85
153.154.
Quod captũ ẽ. 84.
Quodcũq̃ 27.85
Qđ exprimit. 168
Quod inebriare po-test.161.
Qđ mutuatũ ẽ.87.
Quod optatur 56
Quod si 6
Quod timetur 22
Quomodo 4.34.
85.120.138
Quoniam 74
Quoq̃ 7
Quoq̃ 8.24.37
Quot 76.85
Quotiens 85

Racemus 117.131
Radere. 24.25.107
132.144.
Radices 10.168
Radius 56
Radix 23.74.99
168.
Rami.12.30.121.125
Ramoth 148
Ramus 7.40.59
65.77.109.118.121
132.158
Ramusculus 39
Rana 137
Rane 137
Rape.23.46.48.59
Rapina. 17.23.156
Rata 53
Rates 27.152
Rati 56.59.160
Rationale 56
Rebellare 91.132
Rebellio 91
Recalcitrare 16
Recaluaster 20
Recaluatio 20
Recedens 106
Recedentes 107
Recedẽtes.s.a uia re-cta tio.
Recedere. 3.39.43
68.82.86.91.94.
95.107.130.132
142.148.150.165.
Recẽsere.17.64.130
Recessio 107
Reclinatorium.152
Recludere 106
Recogitare 125
Recolligens 8
Recondere 109
Recordari 39
Recordatio 33
Recta 71.99
Recte 71.74
Recti 71.74.99
Rectum.71.74.79
Rectũ facere. 71
Rectus 71
Rectissimus 71
Rectitudo 71
Recumbere 165
Recurrere 149
Redargutio 25
Redemptio. 19.126.
Reddere. 25.90.
157.162.
Redditus 13
Reditus 157
Redimere. 126.129
131.
Redire 157
Reducere 70.157
Redundare.95.127.
131.167.168.
Referre.62.110.169.
Refocillare.101.148
Refrigerare. 15.91.
96.101.147
Refrigerium 143
147.148.
Refugiũ. 51.90.96
141.
Regẽ cõstituere.88
Reges 88
Regere 151
Regina 80.88.156
Regine 88
Regio 10.42.77.
157.
Regio mortis 157.
Regiones 10.177
Regna 88
Regnare 88
Regnum 88
Regula 53
Regulus 157.168
Reguli 157
Relaxare 152
Releuare 152
Religio 53
Relinqre.71.98.115
154.155.164.168.
Reliquia 71
Reliquie 71.154
Reliquum 8.71
Remanẽte sspice 84
Remanere 67.71
154.168.
Remigare 57.158.
Remiges 158
Reminisci 39
Remissio 31.164
Remetiri 85
Remittere.103.162.
164.165.
Remus 158
Renes 55.76.92.
Renouare 43
Renuere 85
Renunciare 60
Repellere 98
Repente 147
Repente agere. 57.
147.
Repentinus 147.
Res perdita 1.
Reperire 90
Repetere 54.
Replere 40.87
Repleri 155
Reponere.4.52.55
96.130.158
Reportare 157
Reprehendere 55
Reprobare 85
Reptare 151
Reptile 39.151
Repudiata 26
Repudium 79
Repugnans ueritati 90.
Repulsa 34
Repulsare 34
Reputare 155
Requies. 51.65.78
95.96.126.148.156
Requiem dare 96
Requiescere.65.71.
95.96.101.146.
147.152.156.160
161.167.
Reqescere faceř. 96.
Requiescio 156
Requietiones. 96.
Requirere.17.31.55.
150.
Res 27.80.132
Reseruare 9.56
Residere 44
Residuus 95.115.
Residuum. 71.154
Resilire 94
Resina 134
Resistere.85.86.126
144.158
Res magne 93
Res perdita 1.
Respersi 18
Respicere 93.128.
137.144.145.156
158.165.167.
Respirare 148
Respondere.32.120
157.169.
Responsio 120
Responsum.27.120
Restaurare 152
Resticula 139
Resticulum 72
Restituere 162.171.
Resurgere 140
Retardare 84
Rete 76.134.153.
155.
Retiaculum 76
Reticulum 72
Retinere 45.67.
108.122.
Retorquere 88
Retortum 159
Retrahere 8
Retribuere.25.157.
162
Retributio.25.157.
162.
Retributiones. 63
Retro 3
Retro recedere.106.
Retrorsum 3.122.
Retrorsum cõuerti.
106.
Retussum 129
Retussum esse 139
Reuelare.24.56.91
125.152.
Reuereri 76
Reuertere 33.105
154.167.
Reuerti 36.154.169
Reuerti facere 157
Reuocare 8.157
Reus 153
Reus iudicio 127
Reus sanguinis 50.
Rex 88
Rhamnus 4
Rhinoceros 145
Ridere 135.159
Ridiculum 159
Ripa 21.166
Risus 135.159
Ritus 53.59.166
Riuus 60
Riuus uadum 63
Riui 9.60.96.128
Riuuli 128
Rixa 28.101.147
Rixari 101.147
Rixe 28
Roborař.7.48.74
109.121.172
Roborari 20
Robur. 20.45.46.
73.77.105.121.133
135.165
Robusta 45
Robuste 121
Robusti.7.14.124.
135.
Robustum 5
Robustum esse 7
Robustus. 7.20.55
124.
Rodere 83.124
Rogare. 16.48.78
125.126.154
Rogel 147
Rorare 152
Ros 58
Rostra 137
Rota 1.8.23
Rote 8.152
Rotare 23
Rotare funda 141
Rotundum 112
Rubicundum 47
Rubicundus 2
Rubigo. 48.69.
107.136.
Rubore suffũdi.76.
Rubricati 2
Rubrum 2
Rubrum esse 2
Rubus 109
Rudis 100
Rueř.22.25.79.101
Russum 2
Russus 2
Rugare 141
Rugire 32.35.95
154.167.
Rugitus 33.154
Ruina 29.68.79
101.126.127.151
Ruine 22.79.126
Ruinosa 54.
Ruminare 26
Rũpere.17.88.105.
131.144.153.
Runcina 168
Rupes 9.75.133
Rupture 131
Rursum 113
Rus 95

Saba 106
Sabbatum 156
Sabbata 156
Sabbatizare 156
Sabei 106
Saccus 7.92.167.
Sacci 54.92.167.
Sacculus 75.138.
Sacculi 138
Sacerdos 73
Sacerdotes 73
Sacerdotio fũgi. 73
Sacerdotium 73
Saciare 155
Sacramentum.149
Sacrificare 37.43
140.
Sacrificium. 38.89
Sacrificia 38
Sagena 55.134
Sagene 158
Sagitta 52
Saginatum 1.146
Sagitte 52
Sagittare 69
Sagittarius 146
Sagum 69
Sal 88
Sale condire 88
Salere 29
Salices 123
Salire 127
Saliua 69
Saliuã iacere 69
Saliuncula 100
Salsugo 88
Saltare.40.78.105.
153
Saltus. 55.66.130
Salua obsecro 71
Saluare. 46.71.88.
128.
Saluator 71
Saluatores 71
Saluatio 71
Saluationes 71
Salus 71.158
Salutare. 18.71.163.
Salutem dicens.77
Salutem dicunt.77
Saluum facere 71
Sambucca 155
Sanare. 21.43.46.
48.
Sancti 139
Sanctitas 139
Sanctum 139
Sanctũ esse 51
Sanctus 51.139
Sanctificata 139
Sanctificare.46.97
139.
Sãctificatio.97.139
Sanctitudo 139
Sanctuarium 139
Sanctuaria 139
Sanguis 30.101
Sanguines 30
Sanguis.s.uue 30
Sanguisuga. 119
Sanies 148.150
Sanitas. 10.21.92
170.
Sanitas medicamen
117.
Sanum 10
Sanus 163
Sapere 47
Sapiens 47
Sapientes 47
Sapientẽ esse 47
Sapiẽter agere.47.
Sapiẽtia.14.47.70
Sapientie 47
Sapientissimus 47
Sapor 59
Sapphirus 110
Sapphiri 110
Sarbala 110
Sarculus 55.113
Sardius 2
Saron 168
Sarepta 138
Sarrire 113.156.
Sartago 43
Sarta tecta 12
Sata 105
Satis 84.112
Satis uidere 31
Satrape 3.110
Saturare 155
Saturitas 155
Saxum 48.135
Scabellum 33
Scabies 109
Scala 108.
Scallide 60
Scalpellus 171
Scamma 144
Scamne 144
Scãdalizare.79.102
Scandalum 68.79
Scandala 68
Scapula 161
Scabies 25
Scelera 39.116
Scelerati 132
Scelus 15.39.127.
169.
Sceptrum 98.155
Sciscitari 142.
Scientia 62.95
Scientie 62
Scindere. 23.33.46.
53.128.131.142.
144.147.
Scintilla 23.96
Scyphi 20
Scyphus 20.156
Scire 61
Scirpus 24
Scissi 17
Scissura 144
Scissura uel rima. 12
Scissure 17
Scopare 57
Scopulus 10
Scoria 107
Scorpio 122
Scorpiones 122
Scortator 139
Scortum esse 58
Scriba 110
Scribe 110
Scribere 79
Scriptura 79
Scrupulum 79
Scrutari. 12.43.52.
53.102.141.
Scruta uẽdẽtes.150
Sculpere. 53.56.132
Sculptilia. 32.121.
129.
Sculptor 55
Sculptura 129
Sculpture. 106.130
132.
Sculptum 53

Sculptus 138
Scultella 169
Scutra 66
Scutum. 25.75.136
Scutus 25
Secare. 57.88.105.128.
Secreta 118
Secretiora 95
Secretum 110
Seculũ. 102.118.119.
Secunda 165
Secundare 165
Secundo 165.171
Secundo idẽ facere. 165.
Secũdũ. 80.126.138
Secundus. 165.171
Securis 145
Secures 145
Securitas 14
Securũ esse 14
Secus 5.118
Sed. 1.6.9.15.19.24.37.75.81
Sedens 70
Sedere 70.71
Sedere facere 70
Sedes 1.77
Seducere. 107.132.156.171.
Seductio 151
Seges 7.140.142
Segetes 140
Segregare 128
Se inuicem respiciẽtes. 167
Sella parientis 1
Semel 3.129
Semen 41
Semẽ suscipere 41
Sementis 41
Semetipsum 101
Semina 41
Seminabile 41
Seminare 41
Semita. 9.104.108.112.155.165
Semite. 9.35.105.108.112.128.
Semp. 108.169.170
Sempiternum 102.118.119.
Senecta 40.76
Senectus. 15.26.40
Senes 40
Senescere. 15.40.157.
Senex 40
Senior 40
Sensus 45.141
Sensus & cogitatio. 68.
Sentẽtia. 23.32.132.
Sentire 61.145
Seorsum 12
Separare. 9.12.17.39.68.97.128.130.148.
Separari 107
Separata 52
Separatio 97
Separator 86
Separatũ. 16.23.33
Sepe 145
Sepelire 138.161
Sepes 21.158
Sepire 21.115.158
Septem 155
Septempliciter. 155
Septies 155
Septimus 155
Septuaginta 155
Septuplum 155
Sepulchra 138
Sepulchrũ. 96.138
Sepultura 138
Sequi 147.169
Seraphin 168
Serenitas 20
Serenum 58
Serere 41
Sericum 13.20.
Sermo 87
Sermones 84.87
Serotinum. 8.155
Serotina. 8
Serotinus 84
Serpens 97.168
Serpentes 97
Serpere 39.168
Serra 104
Serrare 25.104
Serre 25
Sertum 137
Seruare 137.164.
Serui 111
Seruire 111
Seruire facere 111
Seruitus 111
Seruitus dura 131
Seruus 111
Sessio 70
Setum 158
Septuaginta 155
Sex 154.169
Sexaginta. 154.169
Sextare 154
Sextarius 82
Si 2.5.6.11.36.75.81.82.
Si autem 6
Sibi inuicem coherentes. 20
Sibilare 168
Sybili 168
Sybilus 168
Sic 31.72.73.74
Sica 54.60
Siccare 54.60
Sicera 161
Sicci 60
Siccitas. 17.54.80.92.135
Siclus 167
Sycomorus 167
Siccum 54.135
Siccus 60.
Sicut. 72.74.76.138.
Sicut ad 118
Sicut ego 76
Sidera 72
Sidus 72.86
Sidus uel signũ 96
Si fuerit masculus 39.
Signa 5.96
Signaculum 57
Signarẽ. 57.153.169.
Signari 99
Signatum 109
Signũ. 3.27.98.99.169.
Silens 30
Silentium. 28.30.96.167
Silere. 28.30.36.55.56.167.169
Silex 48.155
Silice 17
Sillabica adiectio. 89.
Siloe 162
Silua 55.66
Siluestris 156
Simia 104
Simie 104
Simila 108
Simila frixa oleo. 10
Similem esse 30
Similiter 74
Similitudines 156
Similitudo. 16.30.86.90.170
Symphonia 109
Simplex 170
Simplices 170
Simplicitas 170
Simplicit̃ loquẽs. 81
Simul 62
Simulacra 50.121
Simulacrũ. 100.109
Simulare 51.99
Simulator 51
Simulatio 51
Sinautem 6
Sindo 106
Sindones 106
Sine 14.15.82
Singulariter 12
Singuli 20
Singultus. 127.148
Sinister 4.164
Sinistra 164
Sinistra uti 164
Si non 82
Sinopis 154
Siquidem 5.37
Siria 10
Siriace 10
Siricum 13
Sirus 10
Sistra 96.165
Sitientes 136
Sitire 114.136.
Sitis 135.136
Situla 29
Siue 2.6.
Smaragdus 12.19.160.
Socer 50.57.
Sociare 60.149
Societas 42
Socii 42.149
Socius 151
Socrus 50
Sodales 42.149
Sol. 3.49.05.55.56.165.
Sola 12
Solennitas 45.
Solennitates. 43.66
Soli 12
Sollicitĩ 2
Solicitudo. 26.79
Solicitum esse 26
Solicitus 55.137
Solidi 2
Solidum. 172
Solidus 31
Solidus. i. moneta. 2
Solitaria 24
Solitarius 12
Solitudo: 27.54.71.80.125
Solium. 74.77.78.167.
Soluere. 21.105.132.157.168.
Soluere calciamẽtũ. 104.163.
Solui 89
Solum 155
Solus 12
Solus ego 12
Solutio 132
Somnia 48
Somnia obseruare 97.114.
Somniare 48
Somnium 48
Sonare. 32.35.151.152.154
Sonitus. 35.154.157.139
Sonus 32.35.71.139
Sopiri 147
Sopor 147
Soporatum esse. 71.
Sorbere 24.
Sorbiciuncule 81.
Sordes 22.59.67.86.134
Sordescere 59
Sordida 59
Sordidi 134
Sordidus 59
Soror 3
Sorores 3
Sors 26.127
Sorte diuidere 101.
Sortem mittere. 101
Sortes 26
Sospes 163
Scyphus 20.137
Scyphi 20.
Spaciosa 149
Spaciosum 148
Spaciosum esse. 149
Spaciosus 149
Spacium 9.14.85.148.
Spacium terre 18
Spargerẽ. 41.127.132
Spatule 77
Species. 35.87.95.116.148.169
Speciosa 95
Speciosissimũ eẽ. 167.
Speciosus 66
Specula 24.137
Speculatio 137
Speculator 137
Speculatores 137
Specule 135
Speculum 145
Spelunca 90.109
Spelunce 90
Sperare 14.51.62.137.139.156.165
Spernere. 12.13.85.108.132
Spes. 3.14.51.65.93.139.156.
Sphera 73
Spherula 78
Spica 87.155
Spica uirens 1
Spice 155
Spina. 11.41.43.107.140.160.164
Spine. 41.54.107.108.140.
Spiraculũ. 104.148
Spiramentum 104
Spirare 100
Spiritu replere. 148
Spiritus. 148
Spiritus malus. 148
Splendere. 2.34.93.
Splendor. 38.77.93.134.
Splẽdors. 33.93.135
Spolia 13
Spoliarẽ. 49.102.117.132.162
Spoliatum 56
Spoliatus 162
Spolium 112.162
Spondere 123
Sponsa 75.76
Sponsio 27
Sponsus 57
Spontanei 94
Spontaneum 94
Sponte offerre 94
Spõte pmittere. 94
Sportula 158
Spuere 153
Spuma 142
Spurius 14
Stabilem esse 6
Stabilis 6.67
Stabilis indeficiẽs. 6
Stabilirẽ. 73.109.155
Stabilitas 6
Stacte 82.98
Stagnum 1.7.12
Stagna 1
Stamen 169
Staẽ. 30.67.101.119.138.
Statera 3.142
Statere 167
Statim 132.138
Statio 67.101.119
Statio nauium 52
Statuarii 137
Statua. 67.101.136
Statuere. 67.101.65.119.140.
Statura. 20.39.85.140.
Statutum. 9.53.
Statutum tẽpus. 66.
Stellio 83.164
Stercora 10
Stercus. 10.23.26.30.67.131.132
Stercus colũbe 26
Sterilem esse 161
Sterilis. 24.122.149.161.
Sterilitas 161
Sternere. 43.67.146.152.
Sternutare 39.116
Sterquiliniũ 10.96.30
Stibinus 126
Stibium 126.
Stigma 142
Stilla 91
Stillare 41.96.98.105.124.152.
Stille. 1.98.146.166
Stillus 54.115
Stimulator 144
Stimuli 31
Stimulus 31
Stringere 155
Stipare 152
Stirps. 67.99.102.122.146
Stipula 144
Stole 164
Strata 124
Stratoria 161
Stratũ 6.7.124.159.160.
Stridere 55.116
Stringere. 52.67.110.167
Strues 28
Struthio 66.151
Struthiones 66.151
Studia 117
Studiose 8
Stulta 171
Stulte 95.
Stulte agerẽ. 60.108.
Stulte operari 108.
Stulticia. 2.77.34.63.
Stulticie 108
Stultũ apparere 95
Stultum facere. 108
Stultum esse 60.95
Stultum fieri 60
Stultum 171
Stultus. 2.17.77.85.93.108.132
Stupefacere 17
Stupefieri 156
Stupescere 171
Stupor. 54.102.150.165
Stuppa 100.
Suadere 107
Suaue 100.
Suauissimum 96
Suauitas 96
Suauiter 4
Suauem esse 125
Sub 170
Subcinericius panis 113
Subcinericii panes. 113.
Sub ea 170
Subigerẽ. 73.90.124
Subiicere. 27.69.73.101.120.147
Subipso 170
Subito 135.147.
Subiugare 73
Subleuare 103.115.156.
Subleuari 125
Sublimare. 148.150
Sublime 20
Sublimen esse 20
Sublimes 148
Sublimis deus. 156.
Sublimitas 20
Sub me 170
Submergere. 57.167.
Submergi 136
Submisse loqui. 51
Subneruare 122
Subobscura 73
Subridere 15
Subrussa 2
Subsaltare 153
Subsannare 84
Subsannatio. 84.113.
Sub signaculo claudere. 57.
Subsilire 127.153
Subsistere 76.119
Substãtia. 33.46.52.106.119.122.140.142.150.
Subtegmen 123
Subter 120.170
Subter te 170.
Subtile 91
Subtrahere 23
Subtritum esse 17.
Subtus 170
Subtus me 170
Subuenire 11
Subuerse 54
Subuersio 36
Subuersores 108
Subuertere 33.36.66.78.95.105.107.110.131.
Subula 153
Suburbana. 26.130.
Succendere. 16.30.54.68.81.86.100.104.118.135.138.
Succidere. 74.79.118.141.
Succindere 17.21.46.77.
Succrescere 117
Succumbere 146
Sudes 68
Sudor 40.62
Sufficerẽ. 29.90.110.146.167.
Sufficienter 29
Sufficientia. 29.33.167.
Suffocare 161
Suffodere 37.114.122.
Suffumigare. 39.140.
Sufflare 100.104.126.
Sufflatorium 100
Suggens 65
Suggere 65
Sulamitis 163
Sulci 170
Sulcos confringere 156.
Sulcus 121.170
Sulphur 25
Summa 145
Sumere 84.103.147.
Summitas. 59.107.109.136.142.
Sũmitates 12.142
Sumptus 101
Summum 142
Super. 5.8.9.112.116.117.118.
Supabũdantia. 146
Superare. 6.20.35.57.101.153.
Superari 57
Superbe 38
Superbe agere 38
Superbi 19.38.
Superbia. 19.22.38.103.147.148.159
Superbie 147
Supbire. 19.38.65.99.
Superbus. 19.20.38.62.147.
Supercilium 20
Superesse 113.154
Superficies. 23.116.137.
Superficies panni. 144.
Supfluere. 110.168
Superhumerale 8
Superior 117
Superliminare. 167
Supponere. s. in modum crucis 161
Superstollere 152
Supernacue 51
Supini colles 166
Supplices 125.
Supplãtare. 29.108.122.140.
Supplantatio 108
Supportare 106
Supputare 55
Supra 117
Sur 107
Sura 158
Surdus 55
Surgere 140
Sursum 117
Susa 154
Suscipere. 84.103.112.158.171.
Suscitare 68.114.140.147.152.
Suscitari 140
Suspẽdere. 170.171.
Suspirare 156
Suspirium 7.
Sustentaculum 31
Sustentare 73.95.103.109.112.115.119.171.
Sustentari 25
Sustinere. 49.65.76.80.105.139.
Susurro 147.150
Suxio 87
Tabernacula. 2.107.108.
Tabernaculũ. 2.66.107.
Tabernaculũ unius noctis. 82.
Tabescere. 2.35.54.59.86.89.91.136.139.
Tabula 82.144
Tabulata 156
Tabulata maris. 82.
Tabulatum 67
Tabule. 82.136.144.
Tacere 28.30.36.55.56.
Tacite cogitare. 55.
Tacite cõteplari. 55
Talaris 129
Talentũ 75.78
Tali 9
Talis 128.
Taliter 76
Talpa 104
Talus 144
Tam 112
Tamen 8
Tangere. 86.91.94
Tanq̃ 72.76
Tanq̃ nihilum 4.
Tantum 155
Tantũmodo. 5.155.
Tapetes 4.46
Tapetia 109
Tapsar 59
Tardare 3.85
Tauri 1.6
Taurus 150
Tebeth 57
Tecta 19
Tectum 19.135
Teda 73
Tedere. 139.140.142.
Tegere. 52.58.77.107.109.137.143.
Tela 9.140.
Tele araneariũ. 154.
Temere agere 38.
Temere loqui 12.
Tempestas. 41.100.107.109.154.157
Tempestate cõmoueri. 109.
Tempestatem esse. 166.
Tempestate rapere. 109.
Tẽpestate rapi. 166.
Templa 34
Templum. 34.76.114.121.
Tẽpora. 40.62.115.
Temporanea 69.
Temporaneũ 15
Tẽpora statuta. 40.
Tempus. 40.62.65.70.113.114.115.125
Tempus capitis. 153
Tẽpus cõstitutũ. 66
Tempus cõstituere. 115.
Tempus determinatum. 153
Tempus longũ 10.
Tẽpus statutũ. 169
Tẽpus quo fructus colliguntur. 8.
Tempus uite humane. 48.
Temulenta 161
Temulentus 161
Tendere. 31.71.131.162.
Tendere arcum. 92.
Tendere tentoriũ. 2
Tenebre 5.8.56.104.114.121.128.139.
Tenebrescere 56.
Tenebrõsum 114
Tenebrosus 8
Tener 150
Tenera 150
Tenere 150
Teneri 150
Tenerrimus 115.
Tenere 3.45.171.
Tentare 14.99
Tentatio 99
Tentationes 100.
Tentoria 141
Tentoriũ. 2.89.107.112.
Tentoriũ ponere. 2.
Tenues 31
Tenuis 149
Tenuitas 149.
Teraphim 172
Terebinthus. 5.14.
Terere 28.108.
Tergere 141
Tergum 21.124
Teristra 147
Teristrum 157.
Terminare 20.
Termini 9.142.167
Terminos constituere. 20.
Terminos ponere. 20.
Terminus. 8.20.55.133.
Terra. 2.10.67.121.157.
Terrã spargere. 121.
Terre 10.121
Terrere. 54.56.68.89.124.
Terribilia 68.69.
Terribilis. 4.29.68.69.
Terror. 22.57.68.98.124.147
Terrores. 4.17.22.127.
Tertia 163
Tertia pars 170
Tertii 163.
Tertio idem facere. 163.
Tertium 170.
Tertius 163
Testa 37.52.55
Testamentum 66
Testes 113.
Testiculus 10.127
Testificare. 113.157.
Testificari 65.120
Testimoniũ. 66.112.113.157.
Testimonium dicere. 113.
Testis 113.157
Testudo 155
Texens 9.
Texentes 9
Texere 9.
Textura 8
Thalami 169
Thalamus. 152.169
Tharsis 153
Thau 169.
Thecua 171
Thesauri 9
Thesaurizare 9
Thesaurus. 9.59.76.104
Thiara 127
Thiare 110
Thymiama 140.
Thina 85.
Thopheth 171.
Thorax 168
Throni 79
Thronus 77.79.
Thuribula 41.144
Thuribulũ. 57.141.
Thus 81.172
Tiara 20
Tibia 47.
Tibie 47.
Tigna 140.143
Tigris 83.
Timere. 22.26.54.56.57.60.68.124.127.166.
Timor 4.54.68.117.128.
Tympana 171
Tympanistria 171
Tympanũ 171
Tina 140
Tinctus 50
Tinea. 105.114.124.150.
Tingere 57.
Tinnire 155
Tintinabulum. 129.136.
Typus laterũ 81
Tyranni. 21.132.149.
Tyrannus 158.
Tyrus 155
Titiones 2
Tituli inscriptio. 80.161.
Titulus. 67.101.155.
Tollere 84.100.102.105.
Tonare 152.
Tondens 25
Tõdere. 22.24.77.
Tonitruum 152
Tonse 142.
Tonsio 25
Tonsor 25
Tonsores 24
Topazius 127.
Torcular. 26.68.127.
Torcularia 26
Tornare 169
Tornatiles 23
Tornatilis 106
Tornature 141
Torquere 70
Torques. 89.121.146.
Torrens 9.97.
Torrentes 9.97
Torrere 141.146.
Torris 2
Torta 48.78
Tortuosum 122
Totaliscõbustio. 75
Totum 75
Trabes. 26.140.143
Tractatus 27
Tradere. 62.85.87.90.94.99.105.106.108.
Traducere 111.
Tragelaphus 9
Trahere. 22.26.92.96.107.
Tranquillitas 30
Trans 34.111
Transcẽdere. 37.111.
Transferre. 24.100.111.112.125.
Transferre. s. terminos. 99.
Transferri 157
Transfigere 31
Transfigi 31
Transfugere 101.
Transgredi 90.111
Transgredi facere. 111.
Transgressio. 90.152.
Transgressor 152.
Transgressores. 12.152.
Transiens 111
Transilire 29.129
Transire. 22.30.35.48.111.129.131.136.
Transitus. 48.111.129.
Transmigrare. 24.95.
Transmigratio. 24.
Transtra 144.
Transuolare 95.
Tremere 54.151.
Tremor. 128.150.151.
Trepidare 127.
Tres 165.170.
Tres digiti 165
Tria 165
Tribulantes 135
Tribulare 29.83.134.138.
Tribulatio. 67.68.90.116.134.135.
Tribulationes. 135.148.
Tribulus. 19.31.108
Tribunal 26.119
Tribus 6.80.87.98.155.
Tributum. 28.32.85.89.106.
Triclinium 84
Tridens 141.165
Tridentes 66
Triennis 165.
Trieres 135
Trieris 135
Triginta 165.170
Trina 165.
Triplex 165.
Tripliciter 165.
Tripodes 167
Tristega 165.
Tristes 40.119
Tristis. 8.40.148.163.
Trita uia 108
Triticum. 18.46.51.
Tritura 29

Triturans 55
Triturare 28.31
Triũphare 101.141
Trucidare 19
Trulla cementarii.7
Truncus 13.23.122
Tu 8.11.
Tuba. 53.167.171.
Tube 53
Tuguriũ 82.
Tumens 59
Tumere 30.133.
Tumuli 24
Tumultuari. 34.35. 147.
Tumultus. 35. 52. 82.146.147.153.
Tumulus. 23. 60. 170.
Tunc. 2.3.73.163.
Tunc temporis.129
Tunica. 80.85.90
Tunice 80.90.
Turbare 12.25.30. 43.50.116.152
Turbari. 85.124. 146.156.162.163.
Turbatio 15
Turbidus 160
Turbine cõmoueri. 109
Turbines. 107.109
Turbines procelle. 109.
Turbo 8.41.107. 109
Turgere 131
Turma 21.49.51. 52.
Turme 49.51.133.
Turpitudo.123.136. 166.
Turres 21
Turris 21.138
Turtur 31.169
Turtures 169.
Tutus locus 90.

Vacca 112.130
Vacare ocio 152
Vacillare 90.126.
Vacuus. 114.150 169.
Vacuum esse 158
Vada 111.
Vadere.64.105.111
Vagari 115.154.
Vagina 21.22.95 171.
Vagum esse 127
Vagus 91.96
Vallare.68.105.158
Vallatus 106
Valere, 4.63.73. 80.
Valicule 167
Validum 45.63
Validus fortis. 165
Vallis. 19.22.23. 97
Valde 84
Value 30
Vana 13.32.33.150 157.
Vane agere 32
Vane loqui 32
Vanitas. 32.33.157. 169.
Vanum esse 32
Vapor uel nubes. 4
Vapulare 81
Vapulatio 17
Varia 153.
Variare 13
Varietas 42.153
Varius 102.168
Vas 85.117.136
Vastare 21.29.54. 70.101.102.144. 156.165
Vasta solitudo 63
Vastator 156
Vastitas 156
Vaticinari 93
Vber 26.28.156
Vberrimus 164
Vbertas 86.155
Vbi 2.4.8
Vbi gloria 4
Ve 1.2.4.5.32.33.
Vecordia 77
Veci 4
Vectigal 15.89
Vectis 12.18.100
Vel 37
Velamẽ.9.77.106.
Velare 107
Velle 1.52.60.133 151.
Velle paratũ eẽ 34
Vellere 91
Vellicare 15
Vellocẽ esse. 43.141
Velociter.12.85.112
Velox 85.141
Velum 107
Vellus 23
Velut 1.29
Vena 140
Venale 87
Venari 134
Venatio 134
Venator 134
Venatu apprehendere.134
Venenũ 145.149.
Venerari 72
Venire.11.12.32.35 44.62.64.
Vendere 87.156.
Venter 14.79.90
Ventilabrum 41
Ventilare 22.41.93
Ventilatores. 39.41
Ventura 11
Ventus 148
Vẽtus oriẽtalis. 139
Ventus urens 55
Ventriculus 138
Venundare 156
Vepres 106.164
Verax 6.92
Vere 5.6.67.144
Veredarii 3
Verenda 13
Vere ne 133
Vereri 22
Verificare 67
Veritas 6.7.74. 144.170
Vero 57
Verum 67
Veruntamen. 5.9. 19.153.
Verus 7
Verberare 81
Verbum 87.132
Vermis 150.155. 170
Vermiculus 170
Vernaculus 64
Vernũ tempus. 73
Versatilis 36
Versus 58.86
Vertere 36.105. 157
Vertex 138.159. 145
Vertigo 113
Vesanus 123
Vesci 18.38
Vesice 1.93.16
Vesper 104.121
Vespera 48.122
Vespere procedere. 122.
Vesperus 114.116.
Vespertilio 115
Vestibulum.6.21.53
Vestigiũ. 11.53.77 122.129.
Vestimentum. 2.12. 81.85.163.164
Vestire 56.81
Vestis 22.28.81.84 85.164.165
Vestis mutatoria 49
Vestis uaria 75
Vestis diuersorũ colorum 153
Vestis ex lino & lana contexta 165
Vetera 125
Veteres 15
Vetus 71.125
Vetus error 68
Vetustate cõsumi 15
Vetustate deficere 15.
Vetustissimum 71
Vetustum facere. 15
Vexari 69
Vexatio 38
Vexillum 27
Vi extorquere 23
Via 9.31.166
Viam facere. 31.108.
Vi auferre 23
Viator 9
Vici 44.158
Vicia 77
Vicina 161
Vicinus 161
Vicis 129.147
Vicisitudo 25
Victa 24
Victima. 37.38.57. 117
Victus 5.59
Videre. 93.144.165
Vidua 6
Viduatus 6
Viduitas 6
Vigil 114.116
Vigilare 114.160 167
Vigilia 164
Viginti 125.
Villa 44.53.78 130.
Vile 13.38.39
Vile prostibulũ. 47
Vilipendere. 38.39. 93.
Vilissimi 39
Vim facere 129
Vim pati 124
Vinatia 10
Vincere 8.39.78 101.
Vinculum. 8.16.39. 65.72.112.113
Vinctus 8
Vindemia 17.140
Vindemiare 9.17 84.116.117
Vindemiator 17
Vindicare 102.147
Vindicta 102.131
Vinea 25.78
Vinea electa 168
Vinitores 78
Vinũ. 63.70.16.
Violare. 47.156. 160.
Violentia 131
Violentare 91
Violenter 131
Violentu esse 20
Vi opprimere 124
Vipera 9:129
Vir 4.7.10.16.20 92.
Vir de stirpe beniami. 64
Vir de gñe caleb 75
Vir fortis 4
Vir. s. nobilis 4
Virago 4
Virens 1.152
Virga 46.86.87 91.98.155.168
Virginitas 19
Virgo 19.118
Virgula 171
Virgultum. 65.160.
Virgultum cũ frondibus 55
Viride 82.152.
Viridis 69
Viriliter agere 45
Viror 53.69.82
Virtus. 2.20.46.73 101.115.133
Vis 45
Viscera 58.90.115
Visere 130
Visio 116.145
Visitare. 17.130.129
Visitatio 17.130.
Visus 145
Vita 46
Vitta 44.133.137
Vitare 167.
Vitellum 48
Vitis 25.168
Vitrum 39
Vitulus. 78.112.130.
Vituperatio 26
Viuens 46
Viuere 46
Viuere permittere. 46.
Viui 46
Viuificare 46
Viuificantes 46
Vix parum 164
Vlcer 159
Vlcisci 86.102
Vlmus 28
Vlna 53
Vltra 34.113
Vltio 25.95.102. 131.166.
Vltroneum offerre. 94.
Vlulare. 60.63.148.
Vlulat9. 63.149.158
Vlule 4
Vmbilicus. 57.168
Vmbra. 58.133.135.
Vmbra mortis. 136.
Vmbraculum. 107
Vna 4.43
Vna altera 3
Vnaquecq 4
Vncinus 75.155
Vnctio 92
Vnctus 92
Vnde 4.37
Vndecim 125
Vnguentarius. 153
Vnguentum 164
Vngere 65.91.66
Vnguis 157
Vngula 59.131
Vnicornius 145
Vnicus 62
Vnicum facere 62
Vnigenitus 62.
Vnire 43
Vniuersa 75
Vniuersitas 39.
Vnus 3.43
Vnusquisq 4
Vocare 143
Vocati 143
Vocatio 143
Vociferare. 40.138. 148.
Vociferatio 120.149
Volare 22.26.58. 101.114.131.149.
Volans 114
Volatile 114.137 153.
Volubilis 23
Volucris 114.116
Volumen 23
Voluntaria 94
Voluntarie 94
Voluntarius 94
Voluntatẽ habere. 52.
Voluntas. 10.52.53 106.133.151.152.
Voluptas. 66.112. 166.
Voluere 23.36.
Voluere cogitationes. 116.
Vomer 11.83
Vomere 95.138
Vomitus 138.139
Voragines 48
Vos 11
Votum 95
Vox 139
Vox calcantiũ 33
Vpupa 29
Vrens 138
Vrere 135.138
Vrbs 10.116.166
Vrceoli 156
Vrgens 53
Vrgere. 4.85.97. 101.
Vrsus 28
Vrtica 54
Vsura. 104.146.169 170.
Vsq 112
Vsq ad 112
Vsq adhuc 112
Vsq in 112
Vsquequaq 112
Vsq quo 92.154
Vt. 11.12.27. 90.111. 121.
Vter. 50.92.93.95.
Vterus 14.149
Vterq 165
Vtinã. 3.5.6.81.82
Vtiq 6.34.75.
Vtquid 85
Vt non 16
Vtres 92
Vtrum 32
Vua 120
Vua acerba 16
Vuas colligere 17
Vulgus 8.122
Vulgus promiscuũ. 8.122.
Vulnera 99
Vulnerare 17.44. 47.49.108.159
Vulneratus. 31.47
Vulnus 129
Vulpes 165
Vultur 4
Vultus 8.128
Vulua 149.156
Vxor 4.5.156
Vxorem habere. 16.
Vxorem habens. 16
Vxorẽ fratris in coniugium accipere. 60
Zio 39
Zona 1.43.86
Zoeleth 39
Zelare 141
Zelans 141
Zelotes 141.
Zelotypie 141

Finis.

Introductiones artis grãmatice hebraice. Et primo de modo legendi & pronũciãdi

AD habendam noticiam hebraice lingue: in qua scripturam sacram veteris testamenti constat esse conscriptã: necessaria est cognitio artis proprie & peculiaris illius lingue: quam greci grammaticam: latini rem litterariam appellant. Sed quia grammaticam precedit emendata lectio: que ex figuris litterarum cum suis vocibus constat: ideo imprimis est aduertendum viginti duas litteras siue prolationes esse apud hebreos: figuras vero ipsarum litterarum esse viginti septem. Nam quinque illarum duplicantur. quia licet seruent eundem sonũ: diuersis tamen characteribus figurantur. Et etiam quia per eas aliter scribuntur principia & media dictionũ: aliter fines. Sunt preterea apud eos omnes he littere consonantes. Et ad designandas quinque vocales nostras vtuntur duodecim apicibus: ex quibus & illis viginti duabus litteris lingue hebraice lectio constat. Sed quia littere accidunt tria. Nomen. Figura. Potestas: alphabetum hebraicum disposuimus in tribus columelis siue ordinibus: in quibus tria illa accidẽtia e regione versuum explicauimus. Sed imprimis alphabetum ipsum recto ordine posuimus.

táu sĩ res coph sádic sádic phe pe aáin sámach nũ nũ mẽ mẽ lámed chaph caph iod teth heth záin váu he dálet gimal beth áleph

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ך ל מ ם נ ן ס ע פ ף צ ץ ק ר ש ת

Nomen.			Figura.	Potestas.
áleph.	אָלֶף		א	A
Beth	בֵּית		ב	b
Gimal.	גִּימֶל		ג	g
Dáleth.	דָּלֶת		ד	d
He.	הֵא		ה	h
Váu.	וָיו		ו	v
Záin.	זַיִן		ז	z
Heth.	חֵית		ח	ch
Teth.	טֵית		ט	t
Iod.	יוֹד		י	i
Caph: Chaph.	כַּף: כַף	ך	כ	c ch
Lámed.	לָמֶד		ל	l
Mem: Mem.	מֵם מֵם	ם	מ	m m
Nun: Nun.	נוּן נוּן	ן	נ	n n
Sámach.	סָמֶךְ		ס	s
Aáin.	עַיִן		ע	a
Pe: Phe.	פֵּא פֵא	ף	פ	p ph
Sádic: Sádic.	צָדִיק צָדִיק	ץ	צ	s s
Coph.	קוֹף		ק	c
Res.	רֵישׁ		ר	r
Sin.	שִׁין		שׁ	s
Táu.	תָּיו		ת	th

Sequuntur duodecim signa siue apices quibus hebrei vtuntur ad designãdũ quinque vocales nr̃as ordine supra disposito.

Nomina apicum.		Figura.		Potestas.
Pathach.	פַּתַח	ַ	אַ	A
Cames.	קָמֶץ	ָ	אָ	a
Hateph pathach	חֲטַף פַּתַח	ֲ	אֲ	a
Cere.	צֵירֵי	ֵ	אֵ	e
Cegol.	סֶגוֹל	ֶ	אֶ	e
Seba.	שְׁבָא	ְ	אְ	e
Hateph segol.	חֲטַף סֶגוֹל	ֱ	אֱ	e
Hiric.	חִירִיק	ִ	אִ	i
Holem.	חוֹלֶם	ֹ	אֹ	o
Hateph camez.	חֲטַף קָמֶץ	ֳ	אֳ	o
Surec.	שׁוּרֶק	ֻ	אֻ	v
Surec.	שׁוּרֶק	וּ	אוּ	v

De combinatione litterarum.

Et quoniam ex predictis litteris & apicibus qui sunt signa quinq vocaliũ syllabe constant & fiunt. Ideo subditur modus combinãdi ipsas litteras ponẽdo exẽplũ in lr̃a beth discurrendo per omnes apices & signa quinq vocalium.

bu bu bo bo bi be be be be ba ba ba

בָּ בַּ בֲּ בֵּ בֶּ בְּ בֱּ בִּ בֹּ בֳּ בֻּ בּוּ

Et per hunc modum debet fieri combinatio omnium aliarũ litterarum cum predictis apicibus vt syllabe fiant: & vt ex syllabis fiant dictiones ex quibus omnis oratio constat: vt infra dicetur. Sed circa predictas litteras & apices aliqua sunt notanda Et primo circa litteras est notandum ꝙ ex predictis viginti & duabus litteris quinq sunt duplices scilicet. ץ ף ן ם ך Et sic sunt omnes littere viginti & septem quantum ad figuram litterarũ Et he quinque littere duplices ponuntur semper in fine dictionum: alie vero quinque que sunt eis consimiles: s. כ מ נ פ צ ponuntur in principio aut in medio dictionum & nunquam in fine. Item ex his quinque litteris que veniunt in fine dictionis: tres veniunt sine aliquo apice & pertinent ad syllabam precedentem siue trahuntur a syllaba precedenti. s. ץ ף ם Alie vero due que sunt ך ן veniunt aliquando cum apicibus: quarũ nun. ן venit aliquando sine aliquo apice: & tunc pertinet ad syllabã precedentem sicut tres alie supradicte. Aliquando vero venit cũ apice camez vel pathach & facit ןָ na. Sed littera. ך. chaph nunq̃ venit sine apice: & quãdo venit cum camez vel pathach tunc facit ךָ cha: vt אֵלֶיךָ Elécha. & quando venit cum apice seba tunc trahitur a syllaba precedenti: vt לֵךְ lech. & sola ista littera caph licet ipsa proferatur in fine dictionis apex tamen illius non profertur: quod in omnibus aliis que veniũt in fine dictionis nunquã contingit quod apex non proferatur. Item notandũ ꝙ ex viginti & duabus litteris supradictis vndecim sũt substantiales & nunquã possunt esse accidentales: que his quattuor dictionibus comprehenduntur צֶדֶק גֶּזַע סֵפֶר טַח Iste enĩ vndecim littere vel quelibet earum in quacunque dictione venerint constituunt significatum illius dictionis: & sunt ex radice primitiua eiusdem dictionis: siue scribantur sine aliquo apice vel cum quolibet apice. Alie vero vndecim possunt esse accidentales: & comprehenduntur his tribus dictionibus. אֵתְכֶנָה מֹשֶׁלִי כַן Iste vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut & alie supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum genus vel personam aut casum siue declinationem vel tempus aut cõiugationem: & de hoc plenius dicetur infra. Item notandũ ꝙ ex predictis vndecim litteris accidẽtalibus quattuor possunt esse nota siue signa vocaliũ: & hoc qñ scribũtur sine aliquo apice & nõ ꝓferũtur. & sunt iste א ה ו י Et tunc littera áleph ponitur communiter in medio vel in fine dictionis pro. a. vocali vt קָרָא Cara & quandoq ponitur pro e. vel. pro. o. vt רֵאשִׁית רֹאשׁ Resith Ros. Et ista littera. ה. communiter ponitur pro. a. in fine dictionis vt גָּלָה gala: & aliquãdo ponitur pro. e. vel pro. o. vt שָׂדֶה sade פַּרְעֹה pharao. & ista littera. ו. ponitur pro. o. vel pro. u. tam in medio quam in fine dictionis vt תְּהוֹם thehom. תֹּהוּ thóhu. & ista littera. י. ponitur ꝓ e. vel pro. i. tam in medio quam in fine: vt בָּנֶיךָ bene בְּנִי beni. & quando predicte littere scribuntur cũ apicibus sunt vere consonãtes. Si enim vau subscribatur cũ apice camez vel pathach hoc modo. וָ. tunc sonat va: & similiter cum reliquis apicibus

sonat.va.ve.vi.vo.vu.& eodē mō iod cū p̄dictis apicib⁹ sonat ia.ie.ii.io.iu.& eodē mō ista lr̄a.ה.cū p̄dictis apicibus sonat.ha.he.hi.ho.hu. De lr̄a aleph dictū est supra. Itē notandū q̄d q̄n due lr̄e ex quattuor supradictis que possunt esse signa vocaliū posite sine apice veniunt in fine dictionis: prima earū nō p̄fertur: secūda vero profertur sicut cōsonās: & trahitur a syllaba precedēti. vt גוי goí בָּנָו banáu. & q̄n sola iod vel vau ponitur post lr̄am subscriptam cū camez vel patha tunc illa littera iod vel vau trahitur a syllaba p̄cedēti vt צָו sáu בָּנַי banái. & q̄n post vau vel iod seq̄tur vau cū apice surech: tūc illud vau vel iod primū est cōsonās & sonat.vu.siue.iu.vt קִיו chiuu חַיו haíu. Itē nota q̄ aliq̄n veniunt iod & aleph siue vau & aleph. sine apice in fine dictionis & ambe non proferuntur vt היא.hi.

De prolatione litterarum.

PRolationis seu sonus lr̄arū possumus habere aliquā cognitionē ex lr̄is latinis e regiōe positis in p̄ricipio huius tractat⁹: licet ad hn̄dā integrā cognitionē op⁹ esset viua voce: quia sunt aliq̄ue lr̄e hebraice quarū sonus nō pōt exprimi lr̄is latinis: quia nō hn̄t latini talē p̄lationē: eo quod p̄ferūtur in gutture. Sunt enī que sequūtur ע ח ך ה. ideo necesse ē vt predicte littere designētur p aliq̄s litteras latinas. Ponemus itaq̄ pro cheth.ח.ch. & pro aáin.ע.a. & pro he.ה.h. Preterea sūt tres lr̄e hebraice q̄ exprimūtur per.s.latinū. & sunt que sequuntur samach.ס.sádic.צ.sin.ש.cū apice seboleth: & sin .ש.cū apice cebóleth. Que cū apud hebreos sint diuerse tā figurā quam sono: oportet vt apud latinos assignetur aliqua diferētia. Profertur itaq̄.ס.samach dētibus sicut apud latinos.c.cū vocali.e.vel.i. & littera.צ. sádic p̄fertur fortius extrictis dētibus. ש.sin vero cū apice sibólet p̄fertur sicut apud latinos simplex. s .sed si p̄dicta littera.ש.scriberetur cū pūcto cebólet tūc profertur sicut.ס.samach. Est enim sebóleth pūctus seu apex quidā posit⁹ supra lr̄a.ש. Sin in p̄te dextera hoc mō.שׁ. cebólet vero est in p̄te sinistra hoc mō.שׂ.

De dagues.

HAbent p̄terea hebrei quedā punctū siue apicē quē dagues vocāt qui ponitur in medio littere siue in ventre eius: & tūc illa lr̄a que habet p̄dictū apicē fortius sonat ac si illa littera esset geminata. vt מִמֶּנּוּ mimménnu: & q̄n talis littera scribitur sine dagues tūc p̄fertur blāde & exiliter. sunt preterea sex lr̄e que possunt habere dagues siue raphe: est enim raphe apex quidā similis apici patha supra litterā posit⁹ hoc mō בֿגֿדֿכֿפֿתֿ iste enī lr̄e fortius sonāt cū predicto puncto dagues quā cū raphe: & in quattuor earū mutat sonū ipsarum.s.in his בּ.כּ.פּ.תּ. Nā beth cū p̄dicto apice dagues sonat sicut beth duplicatum: vt אַבָּא Abba. & cū raphe vel sine dagues tendit ad sonū u.cōsonantis. & lr̄a כּ sonat sicut.q.latinū: & sine dagues sonat sicut chi grecū. & pe פּ cū p̄dicto apice dagues sonat sicut. pe . latinū: & sine illo sonat sicut.f. & thau.ת.cū dagues sonat sicut.t. & sine illo sonat sicut thita grecū. & q̄n predicte littere veniunt sine dagues sonant blande & exiliter ac si essent scripte cū raphe. Ponitur etiā predictus punctus dagues propter alias causas de quibus infra dicetur. Sunt preterea quinq̄ littere q̄ non recipiunt predictum apicem dagues: & sunt que sequuntur. ר ע ח ה א Sed in littera.ה.aliquando ponitur predictus pūctus in medio hoc modo.הּ. Et tunc fortius sonat & vocatur p̄dictus punctus mapich & non dagues: & communiter ponitur ad denotandum genus femininum tertie persone singularis numeri.

De littera.ר.res.

De prolatione littere res.ר.est notādum q̄ in principio dictionis sonat sicut duplex.rr.vt ראש rros ראשית rresith. Sed ī medio vel in fine dictionis sonat sicut simplex.r.vt בְּרֵאשִׁית beresit שָׁמַר Samar.

De locis in quibus littere formātur: secundū hebreos.

EX viginti & duabus litteris supradictis quattuor sunt q̄ proferuntur labiis.s.בומפ. & quinq̄ proferuntur dentibus זסצרש. & quinq̄ proferuntur lingua.s.דטלנת. & quattuor palato.s.גיכק. & quattuor gutture.s.אהחע. Ex p̄dictis vigīti duab⁹ lr̄is q̄ttuor sūt similes ī figura aliis q̄ttuor & iō cauendū est lectori ne in illis decipiatur. sunt enī he בנרם q̄rū similes sunt כנרס Que cū multū diferant inter se nomine & prolatiōe: diferūt etiā in figura in hoc: quia quattuor prime declināt ad quadrangulū vel semiquadrangulū. alie vero declināt ad circulū vel semicirculū.

De apicibus.

Dictum est supra de litteris: nunc vero circa apices & eorū officia aliqua sunt notanda: & primo de apicē patha.

DIctū est q̄ patha ponitur pro.a.vocali. circa quod notandū q̄ cū in fine dictionis subiicitur his duabus litteris.ח.ע.vocalis que per patha designatur preponitur: heth atq̄ aáin postponūtur: q̄ est cōtra naturā aliarū litterarū & apicum: quia s̄p in prolatione apices consonantibus postponuntur: esto exēpli causa verbū hoc יֵשׁוּעַ iésúaa hoc est iesus: in quo prius profertur patha quā aáin: & in verbo רוּחַ rúach. i.ventus siue spiritus in quo patha prius profertur q̄ heth. habentq̄ huiusmodi noīa semper accētum in penultima. q̄d si addatur his noībus he littera vt distinguatur masculinū a feminino: aut referat p̄nomē femininū: tūc ad regulā syllabicandi generalem recurrēdū est. vt si ad יֵשׁוּעַ iesúa addatur littera he fit יְשׁוּעָה iesuaa: quod est saluatio: proferturq̄ iesuaa regulariter: eodem modo de רוּחַ rúach si addatur littera he fit רוּחָהּ rrucha quod est spiritus eius.s.rei generis feminini. & pari modo de similibus.

De camez.

SI in dictiōib⁹ disyllabis vel polysyllabis seba seq̄tur aut p̄cedit apicē camez: tūc camez plerūq̄ p̄fertur sicut holē: vt in hac dictiōe חָכְמָה.i. sapiētia: vbi seba postpōitur camez. p̄ferēdūq̄ est chochma. & ī verbo אֶשְׁמְר.i.seruabo vbi seba p̄cedit camez: legēdūq̄ est esmor. Est p̄terea dictio monosyllaba כָּל.i.ois: vtriusq̄ gn̄is & numeri q̄ scribitur per camez & accentū quē hebrei vocāt macaph: & p̄fertur quasi p holem col. Preterq̄ duobus in locis sacre scripture: vbi neq̄ scribitur per accētū macaph neq̄ legitur per holē sed regulariter legitur cal. primus locus est. p̄s.34. כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה.i. oīa ossa mea dicent. alter locus est. Prouer.19. כָּל אֲחֵי רָשׁ.i.omnes fratres pauperis.

De seba.

HVius apicis complura sunt officia: primum est de quo dictum est superius: quod pōitur loco.e.vocalis. scilicet quando venit in principio dictionis. sed quādo venit in medio dictionis tūc seba non profertur: & littera cui subscribitur trahitur a syllaba precedenti. vt אֶפְקֹד Epchod. idest visitabo. מִרְיָם miriam. idest maria. que regula tribus in locis fallit. Primo si littera cui subiicitur seba continet dagues. tunc enim seba profertur in.e.vt in dictione אִתְּכֶם ithechem. idest vobiscum. Secundo cum duo apices seba sibi ipsis succedunt: quia tunc prior silet: & posterior profertur in vocalem.e.vt יִפְקְדוּ iphchedu. idest visitabunt. בֵּלְטְשַׁאצַּר Beltesasar. Tertio cum eadem consonans geminatur atq̄ prime earum subditur seba: tunc enim euphonie causa seba p̄fertur. vt רַנְּנוּ Ranenu. idest exultate. Dicunt preterea aliqui hebrei quod seba plerumq̄ fungitur aliorum apicum officio. idq̄ duobus modis. Primo cum post seba sequitur iod cum aliquo apice tunc enim seba p̄fertur quasi hiric vt בְּיַד bijad. idest in manu. vbi seba suppositus beth littere legitur quasi hiric. Secundo cum seba ponitur in principio dictionis & accentus collocatur in eadem syllaba & sequitur littera que non sit vocalis quocunq̄ apice illi subiecto: tunc enim seba profertur quasi patha. vt בְּמַקְהֵלוֹת Bámacheloth. idest in ecclesiis.

De apice cere & cegol.

HI duo apices distant inter se: quod ī prolatione cere nō protenditur: & cegol immoratur: maxime quando venit in principio dictionis polysyllabe: in penultima. inter cere quoq̄ et seba est diferentia quod per alterutrum mutatur verbi significatio vt מְתִים Methim per seba significat viros: & cum cere significat mortuos. distat quoq̄ cegol a cere quod in hac dictione אֵל el.i.deus scribitur per cere. in hac vero particula אֶל el que est articulus datiui casus vel ponitur pro ista prepositione ad vel in: scribitur cum cegol vt אֶל הָאִישׁ el hais.i.viro siue ad virum. est & aliud officium cere quod in nominibus masculinis numeri pluralis quibus fungitur genitiuus possessionem significans semp subiicitur in fine dictionis. vt בְּנֵי אַבְרָהָם.i.filii abraham. Sed de hoc in alio loco dicetur commodius.

De surech.

SVrech apicis duo sunt genera: alterū in quo tria puncta scalariter descendunt hoc modo ֻ appellaturq̄ קִבּוּץ שְׂפָתַיִם.i.coniunctio labrorum. alterum cum vau apponitur punctū ad latus sinistrum hoc modo וּ & differunt inter se q̄ surech prior nunq̄ ponitur in fine dictionis nisi alia littera sequatur. surech vero posterior venire potest in quocunque loco.

De dagues.

DAgues qui apicib⁹ annumeratur multis fungitur officiis. Primū est de quo supra diximus q̄ in quacunq̄ littera ponitur fortius sonat illa littera ac si esset duplicata. Secundum est q̄ ubi ex regula memorata q̄ seba silet cum subiicitur priori ex duabus consonantibus que veniunt in medio dictionis: si consonans illa prior habet dagues nihilominus profertur. vt in Exo.15. מִקְּדָשׁ Micedas.i.templum: quod alias dicitur מִקְדָּשׁ Micdas. Ponitur etiam aliquando euphonie causa. Tertium est cum apponitur in supplementum alicuius littere. vt וַתִּקַּח vathichach.i. accepit: in quo verbo dagues ponitur ad supplendū.ל.lamed litterā pro וַתִּלְקַח vatilchach. quia eius primitiuum est לָקַח lachach. vbi lamed est littera substantialis. Quartum. cum ponitur differentie causa in significatione. vt in dictiōe אַמָּה Ama. si mem enim nō habet dagues significat ancillam. si autē habet: significat cubitum. & יַמִּים. iamim si non habet dagues significat dies. si habet significat maria. Quintum. emphaseos id est vehemētie causa quod presertim in verbo accidit. vt פִּקֵּד Piched.i.visitauit: quod est verbum secunde coniugationis: in quo littera media hoc est coph habet dagues per quem significatur quam diximus vehementiam. vt plenius dicetur vbi de verbo. Estq̄ aduertendum quinq̄ litteras finales non recipere dagues: preter chaph. que cum recipit dagues efficitur exilis atq̄ accedit ad sonum coph.

De accentu.

POstea quā lector didicit ex litteris cōpingere syllabas & ex syllabis dictiones: opus est vt cuiq̄ syllabe suum accentū accōmodet. est aūt accentus: vt a grammaticis definitur: certa lex vel regula ad eleuādam vel deprimendā cuiusq̄ dictionis syllabam. Nam id est naturale atq̄ omnibus linguis & nationibus cōmune: vt quasdā syllabas attolant: isq̄ dicitur acutus accentus: quāsdam rursus deprimant. isq̄ est accentus grauis. Greci & latini habent etiam accentū circunflexum: atq̄ eo forsitan hebrei non carent: qui habent innumeras uocum flexiōes: sed ille ad cantū potius quā ad lectionē pertinēt. Nos itaq̄ in hebreo sermone duos tātū notauim⁹ accētus: acutū & grauē: cum presertim circunflexus nec ab ipsis quidē grecis & latinis percipiatur. legitur acutus accētus in qualibet dictione atq̄ ex ea causa dicitur accētus dictiōis: quia vnaqueq̄ dictio habet suū accentū per quē distinguitur ab alia dictiōe: vt sit accētus quasi forma vel potius anima dictionis. Accentus vero grauis non dicitur accētus dictiōis sed accētus syllabicus hoc est illius syllabe quā deprimit. Ex quo fit vt in vna dictiōe non possint esse duo accentus acuti: nō magis quā in vno corpore due anime. At accentus graues bene possunt esse plures tot scilicet quot sunt syllabe dictiōis: preter illam in qua collocatur accētus acutus. Qui aūt collocatur in vltima dictiōis syllaba aut in penultima aut in tertia a fine. quod & omniū nationū linguis fere accidit. Sed hoc est hebreorū sermoni peculiare: quod plures dictiones in fine acuūt. paucas vero accentu in penultima vel in antepenultima proferūt. Et quia vt diximus illorum varios accentus magis ad suos cātores quā ad nostrorum hominū lectionē pertinent: duos tantū memoratos accentus precipimus obseruandos: hoc est acutū & grauem. nā circunflexū valere sinimus. Atq̄ omisso graui qui omnibus aliis syllabis cōuenit. acutū qui dictionis accentus est fecimus notari per virgulam sursum ascendētem: ita tamen vt ratione hebreorū qui econtrario legūt q̄ nos paululū declinet ad sinistrā ecōtrario quā designatur a grecis & latinis ī hūc videlicet modū. ´. idq̄ tātū in penultimis aut antepenultimis dictionū hebraicarū syllabis: de quibus poterat esse dubitatio quo accentu essent proferēde. Nam de vltimis vulgo persuasum erat omnes in fine debere regi accentu acuto. & quoniā ars circa difficile versatur in vocabulario hebraicarū dictionū: quod imprimēdum curauim⁹: & in veteri instrumēto quod molimur imprimere: hāc rationē obseruari precepimus vt in dubi[illegible]ntū accentibus hac nota vterentur. Apud hebreos tamen vbi videris aliquē ex illorū accentibus: ibi collocandus est dictionis accētus. q̄d si in eadē dictiōe duos videris signatos accētus in priori syllaba collocabitur accentus.

De punctis.

ET quia ratio pungendi scripturā nō minus ad lectionē quā ad intellectū illi⁹ pertinet: visum est hoc in loco aliquid de punctis dicere: quibus lectio ipsa distinguenda est: cū p̄sertim hec pars ab hebreis nō sit neglecta. Sed illi complures alios habent accentus: qui magis ad cantū siue modulationē suam pertinent q̄ ad intellectū sacre scripture: idcirco nos duobus tantū vtemur qui sunt vsu apud latinos comate q̄d hebrei vocāt אַתְנָח Athnach sic. ∧ . & colo q̄d hebrei vocāt סוֹף פָּסוּק Soph pasuc. sic. : . quibus et hieronymus dicit prophetas esse distinctos. vt per cola inquit scribantur & comata. quā pungēdi rationē solā in testamēto veteris impressione obseruari iussimus. Et sic de pungendi ratione atq̄ ex inde de toto legendi modo hec fuerit satis.

Sequitur de aliis partibus grāmatice hebree & primo de partibus orationis.

QVemadmodū ex litteris colligitur syllaba: & rursus ex syllabis dictio. ita ex dictiōibus cōponitur orō. Sunt itaq̄ dictiōes: p̄tes orōnis: quas alii plures alii pauciores posuerūt tam ex græcis q̄ ex latinis. hebrei tres tantū ennumerant. שֵׁם sem.i.nomē. פֹּעַל póal.i.verbū. מִלָּה milla.i.dictionē. milla ponitur ab illis p̄ eo q̄ nō est nomē neq̄ verbū: cū alioquin milla sit dictio q̄ cōplectitur oēs partes orōnis ex doctrina illa vulgata apd' dialecticos & philosophos. q̄ cū species nō habet nomē: appellatur generis nomine. & hebrei ad nomē referūt p̄nomē. ad verbū participiū. ad dictionē alias partes orōnis indeclinabiles.s.p̄positionē aduerbiū interiectionē cōiunctionē & articulū. Greci vocant articulū arthron q apud illos ē pars orōnis q̄ addita nomini ostēdit cui⁹ generis sit: quēadmodū in sermone hispano dicim⁹. el.la.los.las. Sed hebrei nō vtūtur articulis ad designādū gen⁹ sed potius emphatice ad ostendendū.s.quādam vehementiam siue aliqd aliud de quo vide pleni⁹ in vocabulista in p̄ricipio littere.he. & sic apud illos erūt nouem partes orōnis quas reducūt ad tres partes supradictas. quem diuidendi modū in tres partes orōnis Aristotiles quoq̄ secutus est ponens nomen verbum & sincathegoreuma. & ad istas tres partes reducit omnes alias. nam ad nomē refert pro

nomen & articulum.ad verbum ſimul cū nomine refert partiſcipiū.ad ſincathegoreuma.i.partē orōnis conſignificatiuā refert reliquas partes orationis indeclinabiles.his in genere dictis de nouem partibus orationis quas habent hebrei:reſtat vt de ſingulis dicamus:atq; imprimis de nomine.

De nomine.

Nomen eſt quod ſignificat ſubſtantiam ſiue accidens ſine tempore:& habet caſus:licet apud hebreos nō declinetur. Duplex itaq; eſt nomē:ſubſtantiuū & adiectiuū. ſubſtantiuū eſt:quod per ſe ſubſiſtit. vt אֱנוֹשׁ ideſt homo. adiectiuum eſt:quod alteri adiicitur: vt אֱנוֹשִׁי hoc eſt humanus טוֹב טוֹבָה Bonus bona. Igitur nomini hebraico ſeptem accidūt.q̄litas.ſpecies.figura.genus.numerus.perſona.caſus. Qualitates nominum due ſunt:propria & appellatiua. Proprium nomen eſt quod vni tantum conuenit:vt אַבְרָהָם Abraham שָׂרָה Sara. Appellatiuum nomen eſt quod pluribus cōuenit.vt אָדָם ideſt homo quod conuenit petro & iohanni.quanquā & adam non ſolum eſt nomen appellatiuum:ſed aliquando eſt etiam proprium:vt cum dicitur de ſolo primo parente.Species nominū due ſunt.primigenia & deriuatiua.Primigeniū nomē eſt illud quod non habet aliud antiquius vnde deriuetur. vt אִישׁ.i.vir. Deriuatiuum eſt:quod ab alio priori deriuatur vt אִשָּׁה ab אִישׁ hoc eſt virago a viro.figure nominū due ſunt.ſimplex & compoſita:Simplicis figure nomen eſt:quod non pōt diuidi ī partes ſignificatiuas eius quod integrum ſignificabat:vt adam in a.&.dam.cuius altera pars nihil ſignificat. Compoſite figure nomen eſt:quod poteſt diuidi in partes ſignificatiuas eius q̄d integrum ſignificabat.vt abraam:ex ab quod interpretatur pater:& ram celſitudo מַלְכִּיצֶדֶק melchiſédec.i.rex iuſtitie. Genera nominum quinque ſunt.Maſculinum. femininum. Cōmune duorū.dubiū.promiſcuum.Maſculini generis nomen eſt quod maribus conuenit aut ad maſculorū voces refertur. vt אַבְרָהָם abraam. אִישׁ vir. דָּבָר verbum.femininum eſt quod feminis conuenit:aut ad feminarum voces refertur. vt חַוָּה eua. אִשָּׁה mulier תּוֹרָה Lex. Cōmune duorū eſt quod tam maribus quā feminis conuenit.vt אָדָם ideſt homo חַיִל fortis. ſ.vir aut mulier.Dubium eſt quod aliquando profertur genere maſculino aliquādo feminino.vt רוּחַ ventus שֶׁמֶשׁ ſol.quod cū apud grecos & latinos rarum ſit:apud hebreos latiſſime patet. Promiſcuum genus:quod greci epicenum vocant: eſt illud quod ſub vna terminatione vtrūq; ſexū cōplectitur.vt גָּמָל pro camelo maſculo ſiue femina.& יוֹנָה pro columbo & columba. Numeri nominum apud hebreos quemadmodū & apud grecos tres ſunt.Singularis qui de vno loquitur.vt אִישׁ אִשָּׁה vir. mulier. Dualis qui de duobus loquitur:cuiuſmodi ſunt que fere nunquā reperiūtur niſi paria. vt עֵינַיִם oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis eſt qui de pluribus loquitur: de quibus etiam paulo poſt. Perſone nominum tres ſunt. Prima que de ſe loquitur vt אֲנִי ideſt ego. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה ideſt tu. Tertia eſt:de qua prima loquitur. vt הוּא .i. ille:& omnia alia nomina. Sed de perſona quod eſt accidēs cōmune nomini pronomini & verbo commodius vbi de pronomine agetur. Caſus apud hebreos non diſtinguntur terminationibus:quemadmodū apud grecos & latinos:ſed aut coordinatione:vt ſalomon filius dauid: ordo oſtendit dauid eſſe caſus genitiui.aut oſtenditur prepoſitione articulari. vt pſalmus le dauid. illa prepoſitio le oſtendit dauid eſſe caſus datiui vel gti. Sed de hoc infra dicetur cū de caſu diſputabitur. Declinationes quoque apud eoſdē nō diſtinguntur niſi ex ſingulari numero in pluralem. vt ſit prima declinatio nominum maſculinorū:que in plurali mittūt numerū multitudinis in im. vt אִישׁ אִישִׁים vir. viri. Secunda declinatio femininorū:que mittūt eūdē numerū multitudinis in.oth. vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת mulier mulieres. Patitur tamen hec regula exceptionem.nam & maſculina exeunt aliqn̄ in oth.atq; e diuerſo feminina in im. vt ſuo in loco poſtea dicetur.

De nominum deriuatiuorum ſpecie.

Duas eſſe diximus noīm ſpēs primitiuā & deriuatiuā. Sed deriuatiuorū ſunt rurſus multe differentie. Patronymica:que noīa patrū ſigāt. vt a יְמִינִי בִּנְיָמִין beiamiiemini pro filio beniamin: aut aliquo vno ex deſcēdētib⁹ ab illo. Gētilia:que gentē aut nationē aliquā deſignāt. vt ab אֲרָם אֲרַמִּי aram arami. hoc eſt a ſyria ſyrus. Poſſeſſiua: hoc eſt que ſignāt quātū gtūs ſui primigenii vnde deriuātur. vt a נְחֹשֶׁת נְחוּשׁ. ideſt ab ere ereus. que omnia noīa ſupradicta patronomica & gentilia eādē propemodū hn̄t formationē: nā terminātur in.i.iota. formāturq; a primigeniorū ſuorū terminatiōe ſi eſt conſonās addita.i.littera. vt ab iſrael iſraeli. Si vero deſinūt in he. aut he mutatur in nun & additur.i.iota. vt שִׁלְהַשִּׁלָנִי aut nihil mutatur ſed primigeniū ponitur pro deriuatiuo. vt a יִמְנָה יִמְנָה pro viro deſcendente ex genere imna. Quod ſi nomina primigenia deſinunt in iod: deriuatiua nihil mutant:ſed ponūtur pro illis. vt leui de leui. nepthali de nepthali. greci tamen & latini dicūt leuita. nepthalita. Que oīa ſub hac terminatiōe gn̄is ſunt maſculini. nā feminina deſinūt in .ith. formāturq; a maſculinis addita tau. vt ab arami aramith. ab iſraeli iſraelith. Sunt quoq; noīa q̄ cū nō ſint patronymica nec gētilia hn̄t tn̄ illorū formā. vt רֵאשִׁית .i. prīcipiū. Eſtq; aduertēdū quod hmōi patronymica plerūq; in plurali recipiūt alterū iod. vt מִצְרִי מִצְרִיִּים .i. egyptius egiptii פְּלִשְׁתִּי פְּלִשְׁתִּיִּים paleſtin⁹ paleſtini. Denominatiua quoq; ſunt apud hebreos quemadmodū & apud nos: ſic dicta quod a noībus deriuantur vt a צֶדֶק צַדִּיק .i. iuſtus a iuſticia רֶשַׁע רָשָׁע .i. malus a malicia. Diminutiua noīa hoc eſt a ſuis primigeniis diminutionē ſignificantia non ſunt apud hebreos: ſed circūloquūtur illa per hoc nomē קָטָן ſiue קְטַנָּה quod eſt paruū. vt hec: אָדָם קָטָן .i. homo paruus hoc eſt homūcio. עִיר קְטַנָּה .i. ciuitas parua. Cōparatiua quoq; noīa no ſunt apud eos. circūloquūtur tn̄ ea p hoc aduerbiū יֹתֵר .i. magis: & nomē adiectiuū q̄d ſignāre pōt magis & minus. & id ad quod fit cōpatio ponitur cū p̄pōne. מִ vel. מֵ cū cere vel hiric. vt דָּוִד צַדִּיק יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה dauid magis iuſtus ſalomone. & יוֹחָנָן צַדִּיק יוֹתֵר מֵאֲבִיָּה .i. ioānes magis iuſtus abia. & aliqn̄ fit cōparatio ſine aduerbio יוֹתֵר cū ſola prepoſitione מִ vel ם addita nomini cui fit cōpatio. vt צַדִּיק מִמֶּנִּי .i. iuſtior me טוֹב מִמֶּנּוּ .i. melior illo. Suplatiua preterea illi nō hn̄t: ſed circūloquuntur ea p hoc aduerbiū מְאֹד meoth: q̄d ſignāt nimis ſiue valde & nomē adiectiuū q̄d ſignāre pōt intēſionē & remiſſionē. vt וְדָוִד צַדִּיק מְאֹד .i. dauid iuſtus nimis vel iuſtiſſimus. ſed cū exprimitur is ad quē fit ſuperlatio: cōſtruitur eodē mō quo cōparatiuū: hoc ē cū p̄poſitiōe מִ vel מֵ vt Nu.12. עָנָו מְאֹד מִכֹּל הָאָדָם .i. mitiſſim⁹ oīm hoīm. Verbalia quoq; noīa ſūt apud hebreos. i. q̄ a verbis deriuātur. vt ab אָהַב אַהֲבָה. ideſt amor ab amo. as. Illud vero q̄d nos per nomē verbale dicim⁹: q̄a ſignāt actionē verbi: a quo deriuatur & participiale: q̄a formatur ab eiuſdē verbi participio. vt amator. i. q amat: illi per participiū exprimūt. vt אֹהֵב .i. amans.

De numeralibus.

Sunt & alie ſpēs noīm tā primitiuorū q̄; deriuatiuorū q̄lia ſūt nūeralia: q̄ q̄a in freq̄nti ſūt vſu: & nō nihil varietatis hn̄t: q̄d in artē redigi debeat: aliq̄d de his hoc in loco dicēdū ē. ac primū de nūeralib⁹ ſimpl̄r. Eſtq; aduertēdū q̄d noīa nūeralia ſūt adiectiua & p̄ter vnū & duo pl̄is nūeri. Itaq; a trib⁹ vſque ad decē maſculina deſinunt in he l̄ram: & nonnūquam in tau: ſed tunc poſſunt etiam femininis iungi. Atqui feminina in tau aliquando deſinunt: & nunquā in he. hoc mō.

אֶחָד . אַחַד אַחַת	Vnus vna.
שְׁנַיִם שְׁנֵי שְׁתַּיִם שְׁתֵּי	Duo due.
שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשֶׁת שָׁלֹשׁ	Tres mares.&.f.
אַרְבָּעָה אַרְבַּעַת אַרְבַּע	Quattuor mares.&.f.
חֲמִשָּׁה חֲמֵשֶׁת חָמֵשׁ	Quinque mares.&.f.
שִׁשָּׁה שֵׁשֶׁת שֵׁשׁ	Sex mares. &.f.
שִׁבְעָה שִׁבְעַת שֶׁבַע	Septem mares.&.f.
שְׁמֹנָה שְׁמֹנַת שְׁמֹנֶה	Octo mares.&.f.
תִּשְׁעָה תִּשְׁעַת תֵּשַׁע	Nouem mares.&.f.
עֲשָׂרָה עֲשֶׂרֶת עֶשֶׂר	Decem mares.&.f.

Aduertendum tamen eſt: quod aliquando in numero deſignāte vnum gn̄is maſculini: p apherеſin aufertur aleph vt Ezech. 33. וְדִבֶּר חַד אֶת אַחַד hoc ē: & dicūt vnus ad alterū. Aliqn̄ p apocopē aufertur daleth a fine. vt Ezech. 18. וְעָשָׂה אָח מֵאַחַת מֵאֵלֶּה hoc eſt. & fecerit vnum de iſtis. Sunt tn̄ qui dicāt quod hoc verbum אָח ſit frater: vt ſit ſenſus & fecerit fratri vnum ex his. & cū numerus multitudinis repugnet vnitati: nihilominus in plurali dicimus. אֲחָדִים. ideſt vnos. vt latine cum nominibus declinatis pluraliter dicimus vnas litteras vna menia. & vna in genere feminino hoc eſt אַחַת cū pōitur in fine oratiōis: aleph ponitur ſubiecto ſegol pro patha. & heth per camez loco patha. vt Exo. 36. אַחַת אֶל אֶחָת hoc eſt. alteram alteri. ſ. cortine. & numerus ſeptenarius generis maſculini aliquando per epēthеſin recipit nun litteram ante he finalem. vt Iob. 42. שִׁבְעָנָה בָנִים ideſt ſeptem filii. Notandum preterea quod ab vno vſq; ad quinque ponuntur aliquando numeri non tam vt ſignificent numeros illos: quam vt oſtendant illud eſſe quid minimū vt tertio. Reg. 17. מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים hoc eſt. en colligo duo ligna. duo poſuit pro pauca. E diuerſo a quinque ad decem ponuntur aliquando numeri non vt illos preciſe ſignificent: ſed vt illius rei crebram repetitionem. vt prouerb. 24. כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק .i. ſepties cadit iuſtus. vbi ſepties non tam pro ſeptem vicibus: quam pro ſepe ſiue frequenter poſitum eſt. Illud quoq; hoc in loco non omittēdum: quod ab his nominibus numeralibus figurantur verba denominatiua. vt a duobus diuido. is. pro in duas partes diuidere. tertio. as. pro in tres partes diuidere. quarto. as. pro in quattuor partes. quinto. as. pro in quinq;. ſexto. as. pro in ſex. A ſeptem & octo & nouem huiuſmodi verba non formantur. a decem vero bene formatur decimo. as. de quo in vocabulario pleni⁹ dicetur. Atq; hi quidem numeri ſimplices ſunt: qui vero ſequuntur: vſq; ad vndeuiginti componuntur ex eiſdem numeris ſimplicibus & decem prepoſito ſp minori numero. Sed numeri denarii in gn̄e feminino hn̄t in fine he l̄ram. maſculina vero nō habent: vt in hac ſerie patet.

אַחַד עָשָׂר : אַחַת עֶשְׂרֵה	Vndecim.m.f.
עַשְׁתֵּי עָשָׂר : עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	Vndecim.m.f.
שְׁנֵי עָשָׂר : שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה	Duodecim.m.f.
שְׁנַיִם עָשָׂר : שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה	Duodecim.m.f.
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר : שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה	Tredecim.m.f.
אַרְבָּעָה עָשָׂר : אַרְבַּע עֶשְׂרֵה	Quattuordecim.m.f.
חֲמִשָּׁה עָשָׂר : חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה	Quindecim.m.f.
שִׁשָּׁה עָשָׂר : שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה	Sedecim.m.f.
שִׁבְעָה עָשָׂר : שְׁבַע עֶשְׂרֵה	Septendecim.m.f.
שְׁמֹנָה עָשָׂר : שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה	Octo & decem.m.f.
תִּשְׁעָה עָשָׂר : תְּשַׁע עֶשְׂרֵה	Nouem & decem.m.f.

A viginti vſq; ad nonagīta numeri maiores p maſculino gn̄e & p feminino finiuntur in. im. in numero plurali. minores vero numeri precedunt maiores. vt vnus & viginti. duo & vigīti. tres & viginti. & eodem modo de aliis.

עֶשְׂרִים	Viginti.m.f.	אֶחָד וְעֶשְׂרִים	Vnus & viginti.
אַחַת וְעֶשְׂרִים	Vna & viginti.	שְׁלֹשִׁים	Triginta.m.f.
אַרְבָּעִים	Quadraginta.m.f.	חֲמִשִּׁים	Quīquagīta.m.f.
שִׁשִּׁים	Sexaginta.m.f.	שִׁבְעִים	Septuaginta.m.f.
שְׁמֹנִים	Octoginta.m.f.	תִּשְׁעִים	Nonaginta.m.f.

Aliqn̄ tn̄ numerus maior precedit minorē: quod fere in eſdra

repitur. vt שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם .i. ſeptuaginta duo. & ibidem. חֲמִשִּׁים וְאַרְבָּעָה .i. quinquagīta q̄ttuor. Deindē a cētū vſq; ad mille numeri maiores ptinēt ad maſculos & feminas. & cētenari⁹ nūerus deſinit in he vel in tau indifferēter. ducētenarius habet terminationē dualis hoc eſt in. im. p̄cedente patha vel camez: reliqui oēs vſq; ad nōgētos deſinūt in oth. & iunguntur illis numeri minores terminationis femininorum: ita vt precedant illos ſignificentq; maſculos & feminas in hunc modum.

מֵאָה מְאַת	Centum.m.f.	מֵאוֹת	Centum.m.f.
מָאתַיִם	Ducentum.m.f.	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת	Tercentum.m.f.
אַרְבַּע מֵאוֹת	Quater cētū.m.f.	חֲמֵשׁ מֵאוֹת	Quīquies cētū.m.f.
שֵׁשׁ מֵאוֹת	Sexies cētū.m.f.	שְׁבַע מֵאוֹת	Septies cētū.m.f.
שְׁמֹנֶה מֵאוֹת	Octies cētū.m.f.	תְּשַׁע מֵאוֹת	Nouies cētū.m.f.
אֶלֶף	Mille.m.f.	אַלְפַּיִם	Duo millia.m.f.
אֲלָפִים אַלְפֵי	Millia.m.f.		

Sed millia a tribus vſq; decē plerūq; veniunt cū numeris minoribus maſculinis deſinētibus in tau prepoſito eodem numero minori in hunc modum.

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים	Tria millia.m.f.	אַרְבַּעַת אֲלָפִים	q̄ttuor millia.
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים	Quīque millia.m.f.	שֵׁשֶׁת אֲלָפִים	ſex millia.m.f.
שִׁבְעַת אֲלָפִים	Septē millia.m.f.	שְׁמֹנַת אֲלָפִים	Octo millia.m.f.
תִּשְׁעַת אֲלָפִים	Nouē millia.m.f.	עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים	Decē millia.m.f.

& deinceps aſcendēdo vſq; ad cētū mille. & rurſus a cētū mille vſq; ad mille millia ideſt decies centū mille. in hunc modum.

עֶשְׂרִים אֶלֶף	Vigīti mille.m.f.	מֵאָה אֶלֶף	Centū mille.m.f.
אֶלֶף אֲלָפִים	Mille millia.m.f.		

Sunt p̄terea & alie denominatiōes a nominibus numeralibus que dicuntur multiplicia. vt

שִׁבְעָתַיִם	Septuplum.	אַרְבַּעְתַּיִם	Quadruplum.
רְבָבָה רִבּוֹא	Decem mille.	רִבּוֹתַיִם	Viginti mille.
רְבָבוֹת רִבֹּאוֹת	Multa millia.		

Aduertēdum preterea quod nomina iuncta numeris ponūtur aliqn̄ in ſingulari cū nūero plu. & maxie qn̄ ē nomē ſpēi. vt חֲמִשָּׁה בָקָר .i. quinq; bos: p quinq; boues. אַרְבַּע צֹאן .i. q̄ttuor ouis: p q̄ttuor oues. & hoc fit frequētius & q̄ſi ſp ab vndecī & deinceps aſcēdēdo in infinitū. vt illa nūero multitudinis iuncta licet ponātur ī ſingl̄i: nihilominus intelliguntur pl̄alia. vt geñ. 5. וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה hoc eſt octingēti ann⁹: pro octigēti anni. & i eo. 32. אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ .i. quadringēti vir: p q̄dringēti viri. Alias cōbinationes numerorū ex iis que in ſupioribus dicta ſunt: p te ipſum ſine preceptore poteris conficere.

De numeris deriuatiuis.

A Numeralibus noībus deriuātur noīa ordinalia hoc eſt ordinē aliquarū rerū ab vno aliquo prīcipio ſignificātia. & ſunt in termiatiōe ſīlia noīb⁹ patronymicis de q̄bus ſupra dictū ē. formāturq; a noīb⁹ mīorib⁹: a duob⁹ vſq; ad decē. Nā prius nō deriuatur ab vno ſed a verbo רֹאשׁ q̄d ē prīcipiū. vn̄ ē רִאשׁוֹן p eo q̄d ē prim⁹. A ſecūdo āt ad decimū maſculina deſinunt in. iod. femi. in. ith. & aliqn̄ in. ia. in hūc modū.

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנִית Prim⁹.a. שֵׁנִי שֵׁנִיָּה שֵׁנִית Secūdus.a. שְׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיָּה שְׁלִישִׁית Tertius.a. רְבִיעִי רְבִיעִית Quartus.a. חֲמִישִׁי חֲמִישִׁית Quintus quinta. שִׁשִּׁי שִׁשִּׁית Sextus ſexta. שְׁבִיעִי שְׁבִיעִית Septimus ſeptima. שְׁמִינִי שְׁמִינִית Octau⁹ octaua תְּשִׁיעִי תְּשִׁיעִית Nonus.a. עֲשִׂירִי עֲשִׂירִיָּה עֲשִׂירִית Decimus.a.

Maſculina vero pl̄ia deſinunt in im p iod ſimplex & nōnūquā p iod duplex: feminina vero ī oth p̄cedēte iod excepto prio. vt רִאשׁוֹנִים רִאשׁוֹנוֹת Primi prime. שְׁנִיִּים שְׁנִיּוֹת Secundi ſecūde Pro nūeris ordinalib⁹ ponūtur nūeri nūerales ab vndecī ad vigīti & deiceps tā in ſingl̄i q̄; in pl̄i. tā pro maſculinis quā p femininis. in hūc modū. בַּיּוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר In die vndecimo. בַּיּוֹם שְׁנֵים עָשָׂר i die duodecīo. בַּיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר i die tredecīo. Sed q̄a ordinalia plerūq; ſignāt vnā aliq̄; portionē nūeri grādioris: partē illā hebrei deſignāt p nūerū diuidētē & diuiſū. vt p eo q̄d nos dicimus decimus q̄ſq; illi dicunt אֶחָד מֵעֲשָׂרָה hoc eſt vnus de decem. & pro eo q̄d nos due centeſime: illi dicunt שְׁנַיִם מִמֵּאָה hoc eſt duo de centum.

Distributiua numeralia cuiusmodi sunt apud latinos bini bine bina: terni terne terna. quaterni quaterne quaterna: nō sunt apud hebreos: designantur tamen per eiusdem numeri geminationem vt pro bini viri: illi dicunt שְׁנַיִם שְׁנַיִם hoc est duo & duo. s. viri. Numeralia quoq; aduerbia nō sunt apud eos: circumloquuntur tamen illa per nomina numeralia & hoc nomen פַּעַם quod vicem significat. vt pro eo quod nos dicimus quater illi dicūt אַרְבַּע פְּעָמִים hoc est quattuor vicibus.

De numeris designandis per litteras alphabeti.

Latini in representandis numeris aliam sequuntur rationem quam hebrei & greci. nam illi per. i. iota designant vnum. per duo iota duo. p tria iota tria. p quattuor iota quattuor. per. v. quintam vocalium quinque. At greci quemadmodum & hebrei per litteras alphabeti per ordinē numeros scribunt. puta per alpha vnū. per beta duo. per gamma tria. per delta quattuor. Hebrei quoq; ad eūdē modū sic.

Vnus	א	Triginta	ל
Duo	ב	Quadraginta.	מ
Tria	ג	Quinquaginta.	נ
Quattuor	ד	Sexaginta.	ס
Quinque	ה	Septuaginta.	ע
Sex	ו	Octoginta.	פ
Septem	ז	Nonaginta.	צ
Octo	ח	Centum.	ק
Nouem	ט	Ducenti.	ר
Decem	י	Tercenti.	ש
Viginti	כ	Quadringenti.	ת

Sunt tamen qui quingentenarium numerū & deinceps vsque ad mille per quinque litteras finales designarent. puta quingenta per ך sexcenta per ם septingenta per ן octingenta per ף nongenta per ץ Sed hec ratio numeros designandi nō ab omnibus recipitur: sed per litteras alphabeti compositas id faciunt. vt quingenta per תק hoc est per quadringenta & centum. atq; eodem modo de ceteris. Id quoq; non est dissimulādum hebreos vsque adeo: reformidasse prodere nomen illud ineffabile tetragrammaton: vt quoties in numeris designādis aliquot ex illis inciderent: in alias litteras commutarent: que alios numeros exhibent. vt quindecim qui per יה designari debuerant: : hoc est per quinq; & decem: per טו describerent hoc est per sex & nouē. Sed de numeris in presentiarū satis multa.

De relatiuis.

Relatiuorum nominum duo sunt genera: nam quedam sunt relatiua substantie: quedam relatiua accidentis. Relatiua substantie sunt: que referunt aliquod antecedens substantiuum. vt אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ Beatus vir: qui nō abiit: qui relatiuum refert antecedens illud vir: quod est nomē substantiuum. Est autem apud hebreos vnum relatiuum substantie. id autem est aser. que est dictio per se potestq; referre antecedens vtriusq; generis & numeri & cuiusq; persone: neq; decliātur ex singulari nūero in pluralē sed tm̄ p articulos sic. הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא Vir q venit. הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Viri qui venerūt הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּאָה Mulier q̄ vēit. הַנָּשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Mulieres q̄ venerūt. & eodē mō p alios casus. Est p̄terea alterū relatiuū substātie: qd nūquā repitur separatū p se: sed tm̄ in cōpositiōe cū verbo quod sequitur: cuiusmodi est in oratione dominica sic. Pater noster qui es in celis. pro quo in hebreo dicitur אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁ. non est dictio per se: sed componitur cum verbo quod sequitur בַּשָּׁמַיִם dicimusq; sub vno accētu. שֶׁבַּשָּׁמַיִם Est namq; regula apud hebreos: quod nulla dictio est que vna tantum littera contineatur. Quod si vspiam reperitur huiusmodi particula siue sit nomen siue prepositio siue coniunctio siue articulus: non est censenda dictio per se sed cum verbo sequenti iungitur siue per compositionem siue per appositionē Relatiua accidentis sunt: que referunt aliquod antecedens adiectiuū. vt si dicā ego reddo tibi librū pulchrū qualem mihi tu dedisti: qualem relatiuum est accidentis: quia non refertur ad librum sed ad pulchrum. & huiusmodi relatiua non sunt apud hebreos: circumloquuntur tamen ea per hoc aduerbium כְּמוֹ quod potest interpretari sicut. perinde ac si dicam reddo tibi librum sicut dedisti mihi. Sunt preterea relatiua pronominū: sed de illis differetur vbi de pronomine & de verbo agetur. nunc ad genera pergamus.

De genere nominum.

Genera nominum que apud hebreos diximus esse quinque: aut cognoscuntur sola natura duce: hoc est sexu quo distinguitur masculus a femina. De quibus nō potest dari regula certior: q̄ quod nomina propria masculorum aut appellatiua ad masculos pertinentia sunt generis masculini. Quodq; nomina propria feminarum aut appellatiua ad feminas pertinentia sunt generis feminini. Quodq; nomina appellatiua que possunt ad masculos & ad feminas pertinere: sūt communia duorum generum hoc est masculini & feminini. Promiscua vero siue habeant sexum cōfusum siue discretum: sunt illius generis in quo proferri consueuerunt. nam sub alterutro genere comprehenditur vterq; sexus. aliquando tamē distinguntur terminatione. vt כֶּבֶשׂ כִּבְשָׂה. i. agnus agna. & tūc cuique terminationi accommodatur suum genus. Que vero sexum non habent: nihilominus necesse est sub alterutro genere proferri: vt nō committamus soloecismum: cum fuerint illis accommodanda nomina adiectiua. aut participia. aut verba. Nam & verbo quemadmodum & nomini accidit genus: vt suo in loco dicetur. Greci huiusmodi nominum genera distingunt per articulos. Latini qui articulis carent per regulas aut significationis aut terminationis. Hebrei qui neq; articulos habent. vt greci: neq; terminationum regulas ut latini: tribus modis possunt venire in huius rei cognitionem. primo terminatione. Nam feminina plerūq; tribus litteris his אתה terminantur. vt צָבָא militia. צָמָא sitis. בְּרָכָה benedictio. את littera siue signum שִׁבֹּלֶת spica. Desinentia vero in quamcunq; aliā litteram plerumq; sunt generis masculini: possunt quoq; esse generis feminini: quare ad genus dubium referenda sunt. determinantur tamen ad certum genus per nomen adiectiuum aut pronomen relatiuum. aut per participium. aut per verbū. que coniunguntur generi feminino: desinunt in he vel in tau. De aliis terminationibus nulla certa ratio tradi potest: cū non nunquam reperiantur duo adiectiua diuersorum generū reddita eidem supposito. vt in tertio regum. cap̄. 19. וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק. i. spūs grandis & fortis subuertēs. vbi גְּדוֹלָה gnīs ē feminini: quia desinit in he. חָזָק vero adiectiuum & מְפָרֵק participium que desinunt in coph generis sunt masculini. Exemplū de verbo possum⁹ habere ex ecclesiaste cap̄. 1. זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ idest oritur sol. Vbi sol generis est masculini. quia verbum precedens est generis masculini. & Naū. 3. שֶׁמֶשׁ זָרְחָה idest sol ortus est: vbi sol generis est feminini: quia verbum precedens generis est feminini quia desinit in he. & hic est secundus modus cognoscēdi genus nominis substantiui hoc est per nomē adiectiuum. per pronomē. per verbum. per participium. Tertius modus cognoscendi genus nominis est ex ipsius declinatione: quoniam masculina mittunt numerum multitudinis in im. vt אִישׁ אִישִׁים idest vir viri. feminina vero in oth. vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת. idest mulier mulieres. Sed hec regula non vsquequaq; vera est: nam patitur plerumq; exceptionem: vt in declinatione nominis differemus in. cap̄. sequenti.

De declinatione nominum.

Declinationes nominum apud hebreos non distinguntur nisi a singulari numero in pluralem. que diuersitates quia due sunt tantum: due erunt apud illos nominū declinationes. Prima masculinorum mittentia pluralē in. im. a quacunq; singularis terminatione. idq; duobus modis aut addita im. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum verba. aut vltima littera mutata in im. vt שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים idest spica spice. Secunda declinatio est femininorum mittentia pluralem in oth a quacunq; singularis terminatione: idq; duobus modis aut addita oth. vt צָבָא צְבָאוֹת idest militia militie. aut vltima littera mutata in oth. vt מִלָּה מִלּוֹת idest dictio. dictiones. Sed in hac formatione plerumq; precedentium syllabarum vocales mutantur. sed nō vno modo. Nam monosyllaba non mutant vocalem preter admodum pauca: que nonnunquam mutant. e. vocalem in. a. vt בֵּן בָּנִים fili⁹ filii. sed plerūq; in. i. vt חֵץ חִצִּים. i. sagitta. נֵס נִסִּים iaculum עֵז עִזִּים hircus siue capra. עֵת עִתִּים tempus siue hora. קֵן קִנִּים nidus קֵץ קִצִּים finis. שֵׁן שִׁנַּיִם dens. Alia quoq; ex hoc genere non mutant. vt עֵד עֵדִים testis. עֵץ עֵצִים lignum siue arbor. שֵׁם שֵׁמוֹת idest. nomen. Alia quoq; ex monosyllabis mutant alias vocales in alias. vt יוֹם יָמִים dies. צַד צְדָדִים latus עִיר עָרִים ciuitas. sed hec sunt admodum rara. Nomina duarū syllabarum cuiuscunq; sint generis plerumq; mutant vocalem in vocalem. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum. verba. חֵלֶק חֲלָקִים pars: partes. Excipiuntur illa que habent similitudinem cum his dictionibus nihil significantibus: פָּעוּל : פָּעִיל : פְּעַל : פְּעִיל : פִּיעוֹל : פִּיעוּל : פּוֹעַל : פּוֹעֵל : פּוֹעִיל : פּוֹעֵיל quoniam sequentes proportionem illarum nihil mutant. vt זְאֵב זְאֵבִים lupus lupi: quod sequitur proportionem illius dictionis פְּעַל. & ad hanc rationē reducuntur alia complura. Sed aduertendū quod nomina habentia similitudinem cum dictione illa. פָּעוּל si in littera substātiali in medio dictionis posita non habent dages. mutant vocalem aliam in aliam. vt בָּרוּךְ idest benedictus. in בְּרוּכִים benedicti. Quod si habent dages nihil mutant. vt אַלּוּף אַלּוּפִים idest dux duces. טַבּוּר טַבּוּרִים vmbilicus vmbilici. תַּנּוּר תַּנּוּרִים furnus furni. תַּפּוּחַ תַּפּוּחִים pomum poma. & etiam quando prima littera est ex quattuor gutturalibus subscripta cū apice camez vel patha nihil mutant siue habeant dages in medio siue non habeant. vt חָרוּץ חֲרוּצִים Solicitus soliciti. עַמּוּד עַמּוּדִים colūna colūne. Nomina quoq; huius ordinis desinentia in he: nihil mutant plerumque. vt שָׂדֶה שָׂדוֹת campus. campi. Nomina p̄terea trium aut plurium syllabarū plerūq; nihil mutāt ex singulari numero in pluralem. vt תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus fici.

De heteroclitis.

Sunt complura nomina que non subiiciuntur regulis q̄ superius tradite sunt de formatione nominum masculinorum & feminiorum numeri pluralis ex singulari: quoniam sunt complura feminina: quæ mittunt numerū multitudinis in im. Atq; ediuerso masculina: que mittunt eundem numerum in oth. Sunt præterea quedā q̄ cum in singulari sint masculina vel feminina: in plurali hn̄t vtrāq; terminationem.

De femininis in. im.

אֶבֶן אֲבָנִים Lapis lapides:	אֹזֶן אָזְנַיִם Auris aures:
אֵלָה אֵלִים Querc⁹ q̄rc⁹.	אֲלֻמָּה אֲלֻמִּים Māipulus .li.
אֵימָה אֵימִים Timor timores	אִשָּׁה נָשִׁים mulier mulierēs
בֵּיצָה בֵּיצִים ouum oua:	דְּבֵלָה דְּבֵלִים Carica carice.
דֶּרֶךְ דְּרָכִים Via vie	דְּבוֹרָה דְּבוֹרִים Apis apes.
חִטָּה חִטִּים Triticū tritica:	יַעֲנָה יְעֵנִים Struthio. ones.
כֻּסֶּמֶת כֻּסְּמִים Far farra:	לְבֵנָה לְבֵנִים Later lateres:
מוֹפֵת מוֹפְתִים Miraculū . cula.	נְמָלָה נְמָלִים formica . mice.
סְאָה סְאִים Mēsura mēsure:	עַיִן עֵינַיִם Oculus oculi.
עִיר עָרִים Ciuitas . tates.	פִּילֶגֶשׁ פִּילַגְשִׁים Cōcubiā. bine.
צֶבֶת צְבָתִים Manipulus . li.	רָחֵל רְחֵלִים Ouis oues.
שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים Spica spice:	שׁוֹשַׁנָּה שׁוֹשַׁנִּים Rosa rose.
שָׁנָה שָׁנִים Annus anni	שְׂעוֹרָה שְׂעוֹרִים Hordeū . dea.
תְּאֵנָה תְּאֵנִים Ficus fici.	

De masculinis in oth.

אָב אָבוֹת Pater patres:	בְּכוֹר בְּכוֹרוֹת Priogenit⁹. ti.
חֲלוֹם חֲלֹמוֹת Somniū somnia	מָאוֹר מְאוֹרוֹת Lumē lumina.
מִזְבֵּחַ מִזְבְּחוֹת Altare altaria:	מָטָר מְטָרוֹת Pluuia pluuie.
מָקוֹם מְקוֹמוֹת Loc⁹ loci vel loca:	מִשְׁכָּן מִשְׁכָּנוֹת tabernaculū. la.

סִיר סִירוֹת Olla olle:	קָהָל קְהִלּוֹת Ecclesia. sie.
קוֹל קוֹלֹת Vox voces:	קִיר קִירוֹת Paries parietes
שָׂדֶה שָׂדוֹת Campus campi.	שֵׁם שֵׁמוֹת Nomen noīa.

De vtrisq; in im & in oth simul.

אֵימָה אֵימִים אֵימוֹת Timor . res.	אֹמֶר אֲמָרִים: אֲמָרוֹת verbū verba
דּוֹר דּוֹרִים דּוֹרוֹת Gn̄atio. tiōes.	דֶּלֶת דְּלָתִים דְּלָתוֹת Ianua . nue.
חָצֵר חֲצֵרִים חֲצֵרוֹת Villa ville.	מִלָּה מִלִּים : מִלּוֹת Dictio. ones.
מַעְיָן מַעְיָנִים מַעְיָנוֹת Fōs fōtes.	עָוֹן עֲוֹנִים עֲוֹנוֹת Peccatū peccata.
פִּנָּה פִּנִּים: פִּנּוֹת Angulus āguli.	צֵלָע צְלָעִים צְלָעוֹת Latus latera
קֶרֶן קְרָנַיִם קְרָנוֹת Cornu cornua.	שָׁנָה שָׁנִים שָׁנוֹת Annus anni

Potest fieri vt alia complura interlegendum reperias: sed q̄ impresentiarum occurrerunt: exempli gratia sufficiant.

De numero.

Numerus nō solum accidit nomini: sed & pronomini: & verbo & participio. Sed quoniam declinatio fit p numeros & per casus: dicendū est prius de numeris. tū de casibus. Sunt autē numeri vt dictum est apud hebreos quēadmodū & apud grecos tres. singularis qui hebraice dicitur. לְשׁוֹן יָחִיד hoc est lingua vnius. Dualis qui לְשׁוֹן שְׁנַיִם hoc est ligua duorū. Plr̄is qui. לְשׁוֹן רַבִּים. i. ligua pluriū. Singl̄ris nūerus in nomine non habet certam terminationem in masculinis sed neq; in femininis preter q̄ in illis que desinunt in he siue in tau. A masculino singulari formatur plurale atq; femininum singulare & plurale. Dualis numerus tam in masculinis q̄ in femininis formatur a singulari addendo im siue vltima littera mutata in im. & ante iod plerumq; precedit patha siue camez: vt efficiatur áim accentu acuto super a. vt עֵינַיִם idest. oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis numerus tam masculinorum quam femininorū qua ratione formentur a singulari dictum est vbi de nominis declinatione. Sed sunt complura nomina appellatiua atq; etiam propria locorum siue hominum: que cum sint singularia habent terminationem pluralium hoc est in im. vt אֲדֹנִים. i. dn̄s. תַּמִּים. i. innocēs. קָדִים subsolanus vētus. מִצְרַיִם egypt⁹. לוּדִים. nomen viri. Aduertendum preterea quod ab huiusmodi nominibus in. im. desinentibus aliquando per apocopen abiicitur mem illud finale. 2. Regū. cap̄. 22. וַתְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עַמִּי hoc est. liberabis me a cōtradictiōibus populorum. pro quo trāslatio communis habet populi mei. Aliquando abscinditur mem littera finalis: & profertur iod non quasi vocalis sed quasi consonans. ut Ieremie cap̄. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי hoc est qui aperit sibi fenestras. pro eo quod esse debuit חַלּוֹנִים. Aliquando mem finalis mutatur in nun. vt Dan̄. 12. לְקֵץ הַיָּמִין. i. in fine dierū. & Ezech. 4. קַח לְךָ חִטִּין hoc est: accipe tibi tritica. Notādum est preterea quod in nominibus desinentibus in iod in numero singulari: que ex ratione declinationis debuerāt geminare iod in numero multitudinis abiicitur ex illis alterū iod. vt ab eo quod est גּוֹי. i. gēs. dicimus גּוֹיִם. i. gētes per vnum iod: cū debe remus dicere per duplex iod. גּוֹיִּים Illud quoq; aduertendum esse quedā noīa dualiter aut pluraliter declinata in im desinentia: que carēt numero singulari. cuiusmodi sunt: q̄ sequuntur.

מִכְנָסַיִם Bracche.	מַיִם Aque.	מֹאזְנַיִם Statere.
כִּלְאַיִם Res mixte	חַיִּים Vite.	שָׁמַיִם Celi.
רֵחַיִם Mole.	צָהֳרַיִם Meridies.	פָּנִים Facies.
מֶלְקָחַיִם Forcipes		

In quibus pōt itelligi nūerus singularis: nisi sequatur aut p̄cedat nomen adiectiuum aut verbum aut participium numeri pluralis: quoniam tunc pluraliter nominantur. puta מַיִם רַבִּים idest aque multe. שִׁמְעוּ שָׁמַיִם. i. audite celi. Sūt ediuerso nomina singulariter declinata que carent numero multitudinis. cuiusmodi sunt que sequuntur: & fortasse alia plura.

צֹאן Ouis.	פּוֹל Faba	יַיִן Vinum	חֹמֶץ Acetum
הִין Mensura.	גֵּרָה Granum.	קַיִץ Ver.	חוֹם Calor.

קוֹר Frigus תֵּבֵל Mundus יָרֵחַ Luna שֶׁמֶשׁ Sol חֹרֶב Siccitas. Ex quibus pōt figurari pluralis numerus: licet in sacris litteris nō reperiatur. plurali quoq; numero carēt noīa propria hoīm siue locorū. vt אַבְרָהָם abraam. בָּבֶל babylon. & nomina desinentia in. uth. nō habēt in vsu pluralē: quanquam possumus illum formare si fuerit opus. qualia sūt גַּבְהוּת superbia יַלְדוּת Iuuētus כְּלִמּוּת Verecundia. שִׁפְלוּת Humilitas.

De casibus nominum.

CAsus noīm ꝓnoīm ac participiorū apud latinos & grecos distingūtur tū terminatiōe: tū articulis. tū sigñatiōne: siue partiū orōnis cōstructione. Apud hebreos casus plerumq; distinguntur constructione nominatiui cū verbo vt si dicam אִישׁ אָכַל לֶחֶם hoc est vir comedit panem. manifestum est quod vir est casus noīatiui. aut genitiui qui regitur ex vi possessionis ab aliqua re possidente. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד. i. salomon filius dauid. clarum est quod dauid casus est genitiui. Alter modus cognoscendi casus est per articulos: siue proarticulos vt hieronymus appellat. Nā articulus est pars oratiōis q̄ additur nomini ad ostendendū cuius generis ē. proarticulus vero ad demonstrandū cuius est casus. Igitur apud hebreos casus sunt sex. articuli vero quattuor. Nominatiui articulus est הַ. genitiui quoq; articulus est idem הַ. datiui לְ. accusatiui אֶת. vocatiui non habent articulos sed aduerbia vocandi. Ablatiuus non habet articulum sed prepositionem. de qua in suo loco. Septimus vero latinorū casus apud hebreos exprimitur per ablatiuū & ꝑpositionē בְּ hoc est. in. vt in psalmo. 32. בִּדְבַר יְהֹוָה שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. i. verbo dñi celi firmati sunt. pro quo hebrei dicunt ī verbo domini. Sed aduertendum quod particula ha quam diximus esse articulum nominatiui & genitiui: potest etiam iungi aliis casibus. Et nunquam reperitur per se: sed semper in compositione cum suo casuali. & aduertendum quod in dictionib⁹ disyllabis aut polysyllabis ab áin vel heth incipiētibus loco patha vel camez scribitur, per segol. veluti. הֶהָרִים mōtes. הֶעָרִים ciuitates. & quāquā diximus הַ esse articulū nominatiui: & vocatiuū nō habere articulū: aliqñ nominatiuus reperitur sine articulo & vocatiuus cū articulo. Cū vero nomen aliquod post se regit genitiuum ex vi possessionis non admittit articulum. vt Gen. cap. 2. תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ. i. generationes celi & terre Nomina quoq; locorum siue hominum propria non recipiūt articulum. neq; regere possunt genitiuum: nisi interueniat nomen appellatiuum. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד. i. salamon filius dauid. potest tamen subintelligi etiam si non exprimatur. vt in euangelio: maria iacobi subintellige mater. Quare si duo nomīa propria aut etiam duo substantiua iunguntur: vtrumq; erit in eodem casu. vt רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן hoc est ruben. simeon. Quod si duo huiusmodi nomina iunguntur quorū alterū sit in genitiuo: illud nomen distinctionis gratia recipit. הַ. vt אִישׁ הָאֱלֹהִים hoc ē. vir dei. reperitur etiam genitiuus huiusmodi sine articulo. vt in eodem exemplo. Potest etiam fieri vt genitiuus regatur ab altero genitiuo. vt Gen. cap. 5. זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם. i. hic est liber generationis adam. Sed de articulis & prepositiōibus quomodo apponantur nominibus & pronominibus: vbi de partibus indeclinabilibus agetur copiosius differemus. nunc eorū que diximus exempla proponamus cum articulis & sine illis.

Masculina.

אִישׁ הָאִישׁ Nominatiuo hic vir.
אִישׁ הָאִישׁ Genitiuo viri.
לְאִישׁ לָאִישׁ לְהָאִישׁ Datiuo viro.
אֶת אִישׁ אֶת הָאִישׁ Accusatiuo virum.
אִישׁ הָאִישׁ Vocatiuo o vir.
מֵאִישׁ מֵהָאִישׁ Ablatiuo a viro.
בְּאִישׁ בָּאִישׁ בְּהָאִישׁ Septimo casu. viro.
אִישִׁים הָאִישִׁים Plurali nominatiuo. viri.
אִישִׁים הָאִישִׁים Genitiuo virorum.
לְאִישִׁים לָאִישִׁים לְהָאִישִׁים Datiuo viris.
אֶת אִישִׁים אֶת הָאִישִׁים Accusatiuo viros.
אִישִׁים הָאִישִׁים Vocatiuo o viri.
מֵאִישִׁים מֵהָאִישִׁים Ablatiuo a viris.
בְּאִישִׁים בְּהָאִישִׁים Septimo casu viris.

Feminina.

אִשָּׁה הָאִשָּׁה Nominatiuo mulier.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה Genitiuo mulieris.
לְאִשָּׁה לְהָאִשָּׁה Datiuo mulieri.
אֶת אִשָּׁה אֶת הָאִשָּׁה Accusatiuo mulierem.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה Vocatiuo o mulier.
מֵאִשָּׁה מֵהָאִשָּׁה Ablatiuo a muliere.
בְּאִשָּׁה בְּהָאִשָּׁה Septimo casu muliere.
אִשּׁוֹת הָאִשּׁוֹת Plurali nominatiuo mulieres.

& de aliis casibus eodem modo dicendum quo dictū est de masculinis. Atq; ad proportionem horum duorum nominum alterius masculini & alterius feminini: declinātur omnia alia nomina si nō carēt alterutro nūero. Et de nomine dicta sufficiāt: qđ ad proportionē attinet. Est ꝑterea aīaduertēdū: q̄ ī noībus duarū aut plurium syllabarum que construuntur cum genitiuo: plerunq; mutant primas vocales a prima positione: nā monosyllaba raro mutant. Mutant igitur camez in seba. vt מָקוֹם idest locus. iunge illi genitiuum & tunc dices מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ. i. locus altaris. atq; eodem modo. דָּבָר iunge genitiuum & dices דְּבַר יְהֹוָה idest verbum domini. & שָׂדֶה iunge genitiuum & dices שְׂדֵה עֶפְרוֹן Campus ephron. In dictionibus preterea disyllabis: que habent in medio litteram iod: exteritur illud iod in prolatione: si dictiones ille cōstruuntur cum genitiuo. vt בַּיִת iunge genitiuum & dices בֵּית יִשְׂרָאֵל. idest domus israel. זַיִת idest oliuetum: adde genitiuum & dices זֵית שֶׁמֶן hoc est oliuetum olei. חַיִל. i. exercitus: adde genitiuum & dices חֵיל פַּרְעֹה. i. exercitus pharaonis. Exteritur etiam iod in prolatione qñ illud nomē componitur cum pronomine vt בֵּיתִי. idest domus mea. & etiam in numero plurali vt זֵיתִים. idest oliue. Aliquādo tamen in huiusmodi nominibus iod non exteritur in prolatione. vt in eo quod diximus חֲיָלִים. idest exercitus. Noīa quoq; nonnulla que in plurali desinunt in im. aliquando amittūt mem litteram sī cum genitiuo construuntur: & littera que precedit iod scribitur p cere. et mutant primas vocales: sicuti mutabant in formatione pluralis ex singulari. vt בָּנִים idest filii. adde genitiuum & dices בְּנֵי אַבְרָהָם: idest fili abraam. & eodem modo דְּבָרִים idest verba דִּבְרֵי הַיָּמִים: idest verba dierum. Nomina preterea trium syllabarum quarū due priores veniūt cū patha siue camez: si sequatur genitiuus: posterior apex vertitur in seua qui pertinet ad syllabam precedentem. hoc mō. אֲנָשִׁים idest homines. אַנְשֵׁי הָעִיר. idest homines ciuitatis. חֲכָמִים. idest sapientes. חַכְמֵי לֵב idest sapientes cordis. Cum nomina quoq; in plurali componuntur cum pronominibus: amittunt etiam mem. vt אֲדֹנִים. idest domini. אֲדֹנֶיךָ. idest domini tui. sed hoc in cap. sequenti quod est de pronomine dicetur. Est etiam aduertendum quod nomina feminina desinentia in. ה he: si post se construantur cum genitiuo: mutant illud. he. in tau. vt צְדָקָה idest iusticia. צִדְקַת הַצַּדִּיק. idest iusticia iusti שָׁנָה idest annus. שְׁנַת רָצוֹן idest annus propiciationis. Aliquando tamen in huiusmodi nominibus. ה. non vertitur in. ת. sed potius excluditur si sequatur genitiuus. vt in verbo לַיְלָה. idest nox. Exo. 12. ca. לֵיל שִׁמֻּרִים. idest nox obseruationum. Nomina quoq; feminina que non desinunt in he vel in tau. si construuntur cum genitiuo: recipiunt in fine tau. vt דָּבָר. idest verbum דִּבְרַת שְׁבוּעָה idest verbum iuramenti. אֹמֶר idest dictum אִמְרַת אֱלוֹהַ idest dictum dei. Quando nomen aliquod construitur cum genitiuo articulus datiui ꝓ camez accipit seba. vt Gen. cap. 16. לְקוֹל שָׂרָי. idest voci sare. Idem quoq; dicendum de prepositiōe. vt gen. cap. 21. בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים idest in terra philistinorum. Recipiunt quoq; seua pro camez quando post nomen substātiuum sequitur adiectiuum. vt gen. cap. 18. לְגוֹי גָּדוֹל. i. in gentē magnā. & Exodi. 12. בְּבַיִת אֶחָד idest in domo vna. preter quā si adiectiuū venit cū he. articuli: quia tūc beth & lamed possunt accipere camez. vt Deut. cap. 8. בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל idest in deserto grandi. Nōnunquam articulus datiui seruit pro genitiuo. sicut gen. cap. 32. לְמִי אַתָּה. i. cuius es tu. & in eodē לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב. i. serui tui iacob. & psalmo. 3. מִזְמוֹר לְדָוִד. i. psalmus dauid. Articulus quoq; accusatiui aliqñ ponitur pro prepositione ablatiui. vt gen. 31. אֶת יוֹסֵף. i. cum ioseph. Aliquando he ponitur in fine dictionis ad ostendendū quod est accusatiui casus. vt חֹרֵבָה. i. ad oreb מִצְרַיְמָה idest ad egyptum. Si preterea nominis littera prima habet seba: lamed datiui & mem & beth ablatiui accipiunt hiric. vt לִצְדָקָה idest iusticie. & בִּצְדָקָה. i. in iusticia. quod precipue fit si huiusmodi dictio construitur cum genitiuo. sicuti ps. 32. בִּדְבַר יְהֹוָה idest in verbo domini. Illud quoq; aduertendū quod nomina propria hominum siue locorū: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt seba. vt Gen. cap. 6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ. idest dixit deus noe. & numeri. 12. בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה. i. in seruo meo moyse. Quod si prima littera noīs proprii habet seba: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt hiric. vt לִשְׁלֹמֹה. idest salomōi בִּרְאוּבֵן. idest cum ruben.

De nominibus anomalis.

IN superiorib⁹ dictum est de nominibus regulariter declinatis: nunc de irregularibus: hoc est que in declinatione aliquid mutant. Nam quod de nominum formatione a singulari in pluralem dictum est: quod masculina exeunt in. im. addita im vel vltima littera ī im mutata: non vsquequaq; obseruatur quoniam aliquando additur vel detrahitur vel mutatur littera vel apex: aut vtrumq;. vt ecce. אֹזֶן hoc est auris per rectam formationem debuit facere אֹזֶנִים dicendū est tamen אָזְנַיִם hoc est a vocalis addita. Et ne in singulis immoremur disposuimus quedam nomina in quibus vna aut plures huiusmodi irregularitates reperiuntur.

אָדוֹם. אֲדוּמִּים Ruber. rubri.
אֹזֶן. אָזְנַיִם Auris. aures.
אָחוֹת. אֲחָיוֹת Soror sorores.
אֱנוֹשׁ. אֲנָשִׁים Homo homines.
אַף. אַפַּיִם Naris nares.
אִשָּׁה. נָשִׁים Mulier mulieres.
בַּיִת. בָּתִּים Domus domus.
בֶּרֶךְ. בִּרְכַּיִם Genu genua.
בַּת בָּנוֹת Filia filie.
גְּדִי. גְּדָיִים Hedus hedi.
דֶּלֶת. דְּלָתַיִם Ianua ianue.
דֶּרֶךְ. דְּרָכִים Via vie.
חֶלֶץ. חֲלָצַיִם Lumbus lumbi.
יָד. יָדַיִם Manus manus.
יוֹם. יָמִים Dies dies.
יָרֵךְ. יְרֵכַיִם Femur femora.
כָּנָף כְּנָפַיִם Ala ale.
כַּף. כַּפַּיִם Palma manus. palme.
כֶּפֶל. כִּפְלַיִם Duplicatio. duplicationes.
כִּכָּר כִּכָּרַיִם Talentum talenta.
כֶּרַע. כְּרָעַיִם Crus crura.
לְאֹם. לְאֻמִּים Populus populi.
לְחִי. לְחָיַיִם Maxilla. maxille.
מַלְכוּת. מַלְכֻיּוֹת Regnum regna.
עַיִן. עֵינַיִם Oculus oculi.
עָרוֹם. עֲרוּמִּים Nudus nudi.
פֶּה. פִּים. פִּיּוֹת Os ora.

צְבִי. צְבָאִים Hinnulus. hinnuli.
צַד. צְדָדִים Latus latera.
צֵל. צְלָלִים Vmbra vmbre.
קֶרֶן. קַרְנַיִם Cornu cornua.
רֶגֶל. רַגְלַיִם Pes pedes.
שַׁד. שָׁדַיִם Mamma mamme.
שֵׁן. שִׁנַּיִם Dens dentes.
שָׂפָה. שְׂפָתַיִם Labrum labra.
תָּם. תָּמִים. תְּמִימִים Perfectus perfecti.

Sunt preterea quedam nomina que per figuram quam greci vocant metathesim idest transpositionem littere mutant ordinem a principio in medium siue in finem: aut a fine siue a medio in principium. cuiusmodi sunt hec.

גֹּמֶא אֲגַם Iuncus siue pelagus.
כֶּבֶשׂ כֶּשֶׂב Aries.
כְּסִיל סָכָל Stultus
רֹגַע. נוֹעֵר Reprehendens
שְׁחִיס. סָחִישׁ Pomum.
שַׂלְמָה. שִׂמְלָה Lintheum.

Atq; ad hunc modum alia complura. que permutatio non solum reperitur in litteris: sed etiam in syllabis & in partib⁹ orationis: quoniam particule prepositiue postponūtur: & postpositiue preponuntur. Quod vitium excusari potest: si intellectui non nocet: vt gen. 41. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה. hoc est omnes prouincie veniebant egyptum in. pro in egyptum. & in eo. לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. idest vt emerent ad ioseph. pro ad ioseph vt emerent. i. veniebant ad ioseph vt emerent. & 4. Regum. cap. 9. וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ idest & posuit in stibium oculos suos. pro & posuit stibium in oculis suis. Sed de nomine satis multa dicta sūt: nūc de pronomine agendum videtur: si premiserimus antea esse alios articulos a superioribus qui non veniūnt in compositione. puta שֶׁל genitiui. אֶל datiui. מִן ablatiui. עִם effectiui: que idcirco hoc in loco diximus quoniam ex his prepositionibus pronominum casus deriuantur.

De pronomine.

PRonomen est pars oratiōis que loco proprii nominis ponitur. Pronomini accidunt sex. Species. figura. persona. genus. numerus. casus cum declinatione. Species pronominum sicut & nominum due sunt. primigenia & deriuatiua. Primigenia vero reperiuntur separata. deriuatiua tantum in compositione. Casus quoq; primitiuorum deriuati sūt a prepositionibus siue articulis nominum. vt שֶׁלִּי qui est genitiuus huius pronominis primitiui אֲנִי. & לִי siue אֵלַי qui ē datiuus ab eo quod אֶל. & eodem modo de aliis casibus. idq; p additionem vel detractionem littere. qui in prima persona in singulari desinunt in. iod. in plurali vero in nu. hoc modo.

אֲנִי. אָנֹכִי Nominatiuo ego. שֶׁלִּי Genitiuo mei.
לִי. אֵלַי Datiuo mihi. אֹתִי Accusatiuo me.
Vocatiuo caret. מִמֶּנִּי. מֶנִּי Ablatiuo a me.

Plurali numero.

אֲנַחְנוּ: נַחְנוּ: אָנוּ Nominatiuo nos. שֶׁלָּנוּ Genitiuo nrm
לָנוּ: אֵלֵינוּ Datiuo nobis. אֹתָנוּ accusatiuo nos
Vocatiuo caret. מִמֶּנּוּ Ablatiuo a nobis. Pronomen primitiuum secunde persone in nominatiuo singulari generis masculini terminatur in he littera. femininū vero eiusdem numeri desinit in tau cum seua. Casus vero obliqui finiuntur in caph subiecto camez pro masculinis: sed pro femininis cum seba: qui pertinet ad syllabam precedētē: sic.

אַתָּה: אַתְּ Nominatino tu. שֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ Genitiuo tui.
לְךָ אֵלֶיךָ: לָךְ אֵלַיִךְ Datiuo tibi. אֹתְךָ אֹתָכָה: אֹתָךְ Accusatiuo te.
אַתָּה: אַתְּ Vocatiuo o tu. מִמְּךָ: מִמֵּךְ Ablatiuo a te.

Plurali numero.

אַתֶּם: אַתֵּן אַתֵּנָה Nominatiuo vos. שֶׁלָּכֶם: שֶׁלָּכֶן Genitiuo vrm.

לָכֶם אֲלֵיכֶם:לָכֶן	Datiuo vobis.
אֶתְכֶם:אֶתְכֶן	Accusatiuo vos.
אַתֶּם:אַתֶּן	Vocatiuo o vos.
מִכֶּם:מִמְּכֶם.מִכֶּן	Ablatiuo a vobis.

Aduertendum est: quod pronomen prime persone tam in recto quam in obliquis tam in singulari q̄ in plurali terminationes habet communes masculino generi ac feminino. At uero pronomen secunde persone terminationes habet diuersas p masculinis & femininis vt dictum est. Illud preterea notandũ est: quod pronominis huius generis feminini terminatio tribus in locis scripture tantum reperitur iuncta masculini generis nomini. Primo. Numeri. cap̄. 11. וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִּי. p quo latini habent. sin aliter tibi videtur. Secundo Deut. cap̄. 5. וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ nos autem ad hunc modum. tu loqueris ad nos. Tertio Ezech. 28. אַתְּ כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ idest tu cherub extensus & protegens. Nonnunquam preterea datiuus & accusatiuus generis feminini iungitur generi masculino. vt Deut. cap̄. 7. לָתֵת לָךְ Latine sic: vt daret tibi. & Prouer. 7. תְּנַחֶה אִתָּךְ Latine sic: gradietur tecũ. quod maxime contingit in fine clausule. Aduertendum est quoq; quod huius pronominis plurale masculinum terminatur in mem precedente littera cui subiicitur segol. femininum vero mutat mem. in nun.

Pronomen primitiuum tertie persone generis masculini numeri singularis desinit in vau cum surech: sequenti aleph ociosa. Femininum vero desinit in iod precedente hiric sequenti quoque aleph ociosa. Obliqui vero masculinorum numeri singularis desinunt in. o. preter ablatiuum qui terminatur in. u. feminina vero desinunt in. a. per apicem cames sequenti he cũ apice mapic. in modum sequentem.

הוּא:הִיא הוּא	Nominatiuo ille. illa.
שֶׁלּוֹ:שֶׁלָּהּ	Genitiuo illius vel sui.
לוֹ אֵלָיו:לָהּ אֵלֶיהָ	Datiuo illi vel sibi.
אֹתוֹ:אֹתָהּ	Accusatiuo illum illam vel se.
	Vocatiuum non habet.
מִמֶּנּוּ מִמֶּנָּה	Ablatiuo ab illo illa vel a se.
	Plurali.
הֵם הֵמָּה:הֵן הֵנָּה	Nominatiuo illi ille.
שֶׁלָּהֶם:שֶׁלָּהֶן	Genitiuo illorum. arũ. vel sui.
לָהֶם אֲלֵיהֶם:לָמוֹ אֵלֵימוֹ לָהֶן אֲלֵיהֶן	Datiuo illis: vel sibi.
אֹתָם אֶתְהֶם:אֹתָן אֶתְהֶן	Accusatiuo illos illas vel se.
	Vocatiuum non habet.
מֵהֶם מֵהֶם:מֵהֶן מֵהֵנָּה	Ablatiuo ab illis vel a se.

Estq; hoc in loco notandum: quod ablatiuus numeri singularis huius pronominis assimilatur ablatiuo pronominis prime persone numeri pluralis. que ambiguitas non potest tolli nisi ex contextu partium orationis. Nominatiuus preterea huius pronominis in genere masculino numeri pluralis finitur in. em. per. m. femininum vero in. en. per. n. Notandum preterea quod aliquando reperitur nominatiuus generis masculini huius pronominis coaptatus generi feminino. vt in libro ruth pri. וְהֵמָּה בָּאוּ hoc est ille venerunt. atq; e diuerso reperitur eiusdem pronominis genus femininum coniunctum generi masculino. vt secundo. Reg. 5. וְהֵנָּה בָּאוּ hoc est & illi venerunt. In quibusdam tamen codicibus recentiores particulam illam aliter punxerunt in hũc modum. וְהִנֵּה. idest & ecce. quẽ sensum trãslatio chaldaica sequitur. hoc modo. וְהָא אִתּוֹ Pronomẽ superius est demonstratiuum rerum coniunctarum tertie persone: que sunt remotiores. quod vero sequitur demonstrat res p ximas prime aut secunde persone: cuius explicatio est.

זֶה זוֹ:זֹאת זוֹ	Nominatiuo hic hec.
שֶׁל זֶה:שֶׁל זֹאת	Genitiuo huius.
לָזֶה:לָזֹאת	Datiuo huic.
אֶת זֶה:אֶת זֹאת	Accusatiuo hunc hanc.
	Vocatiuum non habet.
מִזֶּה.מִזֹּאת	Ablatiuo ab hoc ab hac.
	Plurali.
אֵלֶּה:אֵלּוּ	Nominatiuo hi he.
שֶׁל אֵלֶּה	Genitiuo horum harum.
לָאֵלֶּה	Datiuo his.
אֶת אֵלֶּה	Accusatiuo hos has.
	Vocatiuum non habet.
מֵאֵלֶּה	Ablatiuo ab his.

Hoc in loco notãdũ est. q̄d plerũq; supius pronomẽ seqtur verbũ & nõ nomen. vt numeri. 26. לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ idest his diuidetur terra. nam apud hebreos elegantius dicitur viro huic quam huic viro. Et duobus proximis pronominibus in nominatiuo plerũq; preponuntur nominibus. vt זֶה הָאִישׁ. i. hic vir. in obliquis vero non preponuntur. dicimus namq; לָאִישׁ הַזֶּה & non לָזֶה הָאִישׁ At uero quando he cum patha vel camez anteponitur illis: tunc pronomina postponuntur nominibus in hunc modum.

הָאִישׁ הַזֶּה הַלָּזֶה	Vir iste.
הָאִשָּׁה הַזֹּאת:הַלֵּזוּ הַלָּז	Mulier ista.
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל	Viri isti.
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל	Mulieres iste.

Et hec de nominibus primitiuis dicta sufficiant: nunc de deriuatis siue compositis dicendum est. Componuntur vero pronomina deriuatiua cum nomine. aut cum verbo. aut cum participio: vel cum prepositione: neq; vnquam reperiuntur separata: semperq; illis preferuntur alie partes orationis supradicte atq; in hunc modum composita vocantur ab hebreis כִּנּוּיִים que in formatione numeri pluralis ex singulari communiter mutant primas vocales: quemadmodum in nominibus dictũ est. Et prime persone vtriusq; numeri sunt similes in genere masculino & feminino: sicut dictum est in pronominibus primitiuis. & sequuntur easdem terminationes casuum obliquorum supradictorum & easdem litteras in fine pronominũ ad denotãdũ personã cuius est sermo. in hũc modum. דָּבָר verbũ.

דְּבָרִי	Verbum meum. m. vel. f.
דְּבָרְךָ:דְּבָרֵךְ דְּבָרֵכִי	Verbum tuum. m. f.
דְּבָרוֹ דְּבָרֵהוּ:דְּבָרָהּ	Verbum suum vel illius. m. f.
דְּבָרֵנוּ	Verbum nostrum. m. vl' f.
דְּבַרְכֶם:דְּבַרְכֶן דְּבַרְכֶנָה	Verbum vestrum. m. f.
דְּבָרָם דְּבָרֵמוֹ:דְּבָרָן	Verbũ suũ vel illorũ illarum.
דְּבָרִים	Verba. Plurali numero.
דְּבָרַי	Verba mea. m. vl' f.
דְּבָרֶיךָ:דְּבָרַיִךְ דְּבָרָיְכִי	Verba tua. m. f.
דְּבָרָיו:דְּבָרֶיהָ	Verba sua vel illorum. m. f.
דְּבָרֵינוּ	Verba nostra. m. f.
דִּבְרֵיכֶם:דִּבְרֵיכֶן	Verba vestra. m. f.
דִּבְרֵיהֶם:דִּבְרֵיהֶן דִּבְרֵיהֶנָּה	Verba sua vel illorũ illarum

Quando est finis clausule venit pronomen secũde persone generis masculini numeri singularis cum segol loco seba: inclinaturq; eodem accentus. vt numeri. 14. סְלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ idest peperci iuxta verbum tuum. & notandum quod nomina feminina desinentia in he si componuntur cum pronomine mutant illud he in tau. ad hunc modum. תּוֹרָה Lex.

תּוֹרָתִי	Lex mea. m. vel f.
תּוֹרָתְךָ:תּוֹרָתֵךְ	Lex tua. m. f.
תּוֹרָתוֹ:תּוֹרָתָהּ	Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרָתֵנוּ	Lex nostra. m. vel f.
תּוֹרַתְכֶם:תּוֹרַתְכֶן	Lex vestra. m. f.
תּוֹרָתָם:תּוֹרָתָן	Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרֹת	Leges. Plurali numero.
תּוֹרֹתַי	Leges mee. m. vel f.
תּוֹרֹתֶיךָ:תּוֹרֹתַיִךְ	Leges tue. m. f.
תּוֹרֹתָיו:תּוֹרֹתֶיהָ	Leges eius. m. f.
תּוֹרֹתֵינוּ	Leges nostre. m. vel. f.
תּוֹרֹתֵיכֶם.תּוֹרֹתֵיכֶן	Leges vestre. m. f.
תּוֹרֹתֵיהֶם:תּוֹרֹתֵיהֶן	Leges sue. m. f.

Sunt tamen quedã nomina feminina in he desinentia: in quibus aliquando he non vertitur in tau. vt סֻכָּה idest tabernaculum. Psal. 26. כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה idest abscondet me in tabernaculo suo. vbi pro סֻכָּתוֹ ponitur. סֻכֹּה Item פִּשְׁתָּה. idest linũ. Osee. 11. צַמְרִי וּפִשְׁתִּי idest lana mea & linum meũ. vbi pro eo quod esse debuit פִּשְׁתָּתִי legitur פִּשְׁתִּי. & alia complura ad hunc modum. Et notandum quod pronomẽ tertie persone numeri singularis aliquando habet he ociosam cum puncto mapic. vt דְּבָרָה תּוֹרָתָהּ. Nomina preterea simplicia nonnunquam reperiuntur terminari ad pronominum similitudinem. vt Geñ. ca. 49. בְּנִי אֲתֹנוֹ idest filius asine sue. Ieremie quoq; cap̄. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי & aperit sibi fenestras. que possunt dignosci ex cõtextu partium orationis. Sunt preterea quedam nomĩa monosyllaba que finita in. iod possunt esse pronomina prime persone numeri singularis: aut nomina que possunt construi cum genitiuo. vt אָב. i. pater. אֲבִי יִשַׁי. i. pater isai. אָח. i. frater. אֲחִי אַבְרָם idest frater abraam. פֶּה. os. פִּי יְהוָה. i. os domini. Que nomina si iunguntur pronominibus tertie persone numeri singularis ponuntur dupliciter hoc modo.

אָבִיו אָבִיהוּ	Pater eius vel illius.
אָחִיו אָחִיהוּ	Frater eius vel illius.
פִּיו פִּיהוּ	Os eius vel illius.

Notandum quod hoc pronomen כֹּל quando iungitur his pronominibus mutat camez siue holem in surec. vt כֻּלָּנוּ. idest omnes nos. Alia pronominum accidentia ad nominis rationem reducenda sunt. nunc ad verbi considerationem accedamus.

De verbo.

Verbum est q̄ significat cũ modis & temporibus: cui p̄ter speciem ac figuram accidunt septem. s. coniugatio. vox. modus. tempus. numerus. persona. genus masculinum aut femininum. Coniugationes verborum quattuor sunt. Prima coniugatio est verborum habentium tres litteras substantiales tantum: quarum prima scribitur subiecto camez secunda subiecto patha. hoc modo. פָּקַד. idest visitauit. vocaturq; hec coniugatio בִּנְיָן הַקַּל idest coniugatio leuis & simplex: quia non recipit alias litteras preter quam illas que sunt necessarie ad designanda ipsius verbi accidentia. & est fundamentũ aliarum coniugationum. Appellatur quoq; leuis: quia profertur leniter: ideoq; non admittit dagues: cuius est litteram duriorem facere: quod precipue recusat in littera media. Secũda coniugatio est verborum habentium dagues in littera substantiali media: vocaturq; פִּעֵל הַדָּגוּשׁ idest verbum durum prolatu: propter dagues quem habet. vt. פִּקֵּד. Tertia coniugatio est verborum habentium quinque litteras: quoniam in principio additur he subiecto hiric & in medio iod ociosa. vt הִפְקִיד idest fecit visitare: vocaturq; eodem nomine hoc est. הִפְעִיל Quarta coniugatio est quattuor litterarum substantialium: & prima syllaba scribitur per vau. & tertia littera plerumq; geminatur vt רוֹמֵם idest exaltauit. & vocatur פּוֹעֵל מְרֻבָּע hoc est verbum quadratum: a quattuor litteris quas continet in tertia persona singulari preteriti indicatiui. Et sunt quedam verba que possunt per omnes quattuor coniugationes declinari cuiusmodi est verbum פָּקַד quo vsi sumus exempli causa. Sunt tamen alia verba que non possunt declinari nisi per quasdam illarũ. Differunt he quattuor coniugationes inter se ratione significationis: quia prima significat actionem remissam. Secunda actionem intensam. Tertia que facit actionem verbi transire in aliam personam. sicuti. 4. Reg. 7. הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם idest audire fecit castra syrie: & propterea hec coniugatio habet du

as litteras vltra substantiales. Quarta que etiam significat aliquando actionem transitiuam: sicut & tertia. Signatur quoq; differentia in verbo: mutatione significatiõis. vt in verbo דָּבַר si est secunde coniugationis significat loqui. si tertie cõfregit aut occidit. vt Psalmo. 17. וַיַּדְבֵּר עַמִּים idest confregit populos. preterea חָרַשׁ si est prime coniugationis significat arare. si tertie est tacere. & ad hunc modum alia complura. Sed aduertẽdũ imprimis: quod prima cuiusq; verbi & coniugationis positio vnde alia tempora formantur: est tertia persona numeri singularis: preteriti pfecti indicatiui modi. Illud quoq; non omittendum: esse quedam verba perfecta: & alia imperfecta. Perfecta sunt: que non amittunt aliquam ex tribus litteris substantialibus que sunt proprie significationis verbi. Imperfecta sunt illa que amittunt aliquam ex illis litteris in coniugationis discursu: de quibus infra suo in loco dicetur. nunc interim de perfectis. Vox quam diximus esse secundum verbi accidens est illud quo distinguitur verbum actiuum a passiuo. vt פָּקַד idest visitauit. נִפְקַד idest visitatus est. in hac coniugatione vox actiua differt a passiua per litteram nun subiecto hiric. in aliis aliter atq; aliter. Modi verborum sunt tres. indicatiuus. imperatiuus. infinitiuus. indicatiuus est: per quem simpliciter ostendimus quid fit. vt פָּקַד. idest visitauit. imperatiuus quem vocant צִוּוּי est per quem imperamus aliquid fieri. vt פְּקֹד idest visita. infinitiuus quem vocant מָקוֹר est cuius actio siue passio infinite hoc est sine numeris & personis ponitur. vt פָּקֹד. idest visitare. Optatiuus & subiunctiuus supplẽtur per aduerbia siue cõiunctiones: & per indicatiuum aut infinitiuum.

Tempora verborum tria sunt. presens. preteritum. futurum. Presens tempus hebrei non habent: circumloquuntur tamen illud per participium & personam que illi adiungitur. & p eo quod nos dicimus ego audio: illi dicunt אֲנִי שׁוֹמֵעַ. idest ego audiens. s. sum. & intelligitur verbum substantiuum: alioquin nõ esset enunciatio. Preteritum imperfectum suppletur per futurum indicatiui. aut per preteritum: sed plerumq; per participium presentis & verbum substantiuum eiusdem temporis. plusquam perfectum vero confunditur cum preterito perfecto. Numeri verborum duo sunt. Singularis qui de vno loquitur. vt פָּעַל. idest fecit. Pluralis qui de pluribus loquitur. vt פָּעֲלוּ. i. fecerunt. Persone verborum quemadmodum nominum & pronominum tres sunt. Prima que de se loquitur. vt אֲנִי פָּעַלְתִּי ego feci. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה פֹּעֵל tu facis Tertia de qua prima loquitur vt הוּא פּוֹעֵל ille facit. Genera verborum quemadmodum & nominum & pronominũ duo sunt. masculinum & femininum. masculinum est quod iungitur supposito generis masculini expresso vel subintellecto. sicuti. אֵל פָּעַל idest deus fecit. Femininum verbi genus est: quod iungitur supposito generis feminini expresso vel subĩtellecto vt אִשָּׁה פָּעֲלָה. idest mulier fecit. Sed antea quam ad explicationem coniugationis uerborum veniamus aduertendum est: q̄d in prima uerbi persona tam in singulari quam in plurali genus masculinum & femininum assimilantur in preterito & in futuro indicatiui modi. preterita quoq; eiusdem modi in tertia persona plurali in genere masculino & feminino sunt in terminatione similia. Illud quoq; notandum quod in prima coniugatione prima verbi positio habet terminationes tres: primam in. a cum patha sequenti alia littera. ut פָּקַד. secundam in. e. cũ cere. vt חָפֵץ. idest uoluit. Tertiam in. o. cum holem. ut יָכֹל idest potuit. & in hac coniugatione prima littera scribitur subiecto camez. cuius explicatio in hunc modum sequitur.

Prima coniugatio.

In uoce actiua indicatiuo modo tempore preterito.

פָּקַד	Visitauit. m.	פָּקְדָה	Visitauit. f.
פָּקַדְתָּ	Visitasti. m.	פָּקַדְתְּ	Visitasti. f.

פָּקַדְתִּי Viſitaui.m.&.f.

Plurali.

פָּקְדוּ Viſitauerunt.m.&.f. פְּקַדְתֶּם Viſitaſtis.m.
פְּקַדְתֶּן Viſitaſtis.f. פָּקַדְנוּ Viſitauimus.m.&.f.

Aduertendum quod quando prima verbi poſitio hoc eſt פָּקַד
iungitur dictioni monoſyllabe aut habenti accentum in pri-
ma: illa quoqꝫ habet accentum in principio. vt gen̄.cap̄.1. קָרָא
לָיְלָה ideſt vocauit noctem. & numeri.27. וְשָׁאַל לוֹ ideſt & in-
terrogabit eum. Illud quoqꝫ eſt notandum quod quando pri-
ma littera ſubſtantialis vel media eſt aliqua ex his quattuor
אהחע & debebat ſcribi cum ſeba: tunc ſeba mutatur in camez:
vel patha: vt אֲהַבְתֶּם .i. dilexiſtis בָּחֲרָה ideſt elegit. que regula
obſeruatur in omnibus modis. temporibus. & perſonis. vbicū
qꝫ ſeba ſupponitur littere ſubſtantiali in medio ipſius verbi: ſi
illa littera eſt ex illis quattuor: ſeba quoque vertitur in camez.
Et quando venit in fine clauſule: etiam ſi littera ſubſtantialis
media non ſit aliqua ex illis quattuor ſeba littere medie ſubſtā
tialis vertitur in camez vel patha: & in ea collocatur accentus.
vt Numeri.19. אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ ideſt cuſtodiam domini
cuſtodierunt. & Iudicum.19. חָלָב נָתָנָה ideſt lac dedit. Tertia p̄
terea verbi pluralis perſona recipit aliquando nun in fine. vt
Deut.8. אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ. ideſt que non cognouerunt pa-
tres tui. & per preteritum huiuſmodi ſuppletur preteritum im
perfectum & pluſquam perfectum eiuſdem. vt Gen̄.37. אָהַב
אֶת יוֹסֵף ideſt amabat ioſeph. ſupletur etiam preteritum imper
fectum per futurum. vt Iob.1. כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב ideſt ſic faciebat
iob. Nonnunquam additur he littera in fine verbi ſecunde p-
ſone gn̄is maſculini numeri ſingularis. vt gen̄.3. הָאִשָּׁה אֲשֶׁר
נָתַתָּה ideſt mulier quam dediſti. Aliquando quoqꝫ he finalis
vertitur in tau: in verbis tertie perſone generis feminini nu-
meri ſingularis. vt Eſaie.23. וְנִשְׁכַּחַת צֹר ideſt obliuioni dabi-
tur tyrus. Preſens indicatiui modi circumloquimur per parti-
cipium quod deriuatur a prima verbi poſitione: & habet ſem-
per .o. vocalem in principio. & eſt ſimile nomini adiectiuo tā
in genere qꝫ in terminatione & declinatione. ſic.

פּוֹקֵד qui viſitat. פּוֹקֶדֶת vel פּוֹקְדָה que viſitat.
פּוֹקְדִים qui viſitant. פּוֹקְדוֹת que viſitant.

& quemadmodum in preterito dictum eſt quando aliqua illa-
rum quattuor litterarum אהחע eſt in medio: ſeba vertitur in ca
mez. vt צוֹעֲקִים צוֹעֲקוֹת ideſt qui clamāt vel que clamant. & p
hoc participium & pronomina circūloquimur perſonas vtri-
uſqꝫ numeri. ſic. אֲנִי פּוֹקֵד ideſt ego viſito: & preponitur pro-
nomen participio: nōnunquam vero poſtponitur. vt Ieremie
1. שֹׁקֵד אֲנִי ideſt vigilo ego. que regula ad alias quoqꝫ coniu-
gationes pertinet. Cum vero littera ſubſtantialis in fine poſi-
tionis prime eſt ain ſiue heth. tunc in participio generis maſ-
culini numeri ſingularis ſuppletur .a. ante illud ain vel heth. &
accentus ponitur in littera ſubſtantiali que eſt ī medio. vt בּוֹרֵחַ
ideſt qui fugit. genus vero femininū eiuſdē numeri ſic. בֹּרַחַת
ideſt que fugit. & hec quoqꝫ regula extendit ſe ad alias coniu-
gationes: quoties littera ſubſtantialis in medio poſita venit cū
aliquo apice preterqꝫ cum camez & patha. Aliquando tamen
littera ſubſtantialis in medio poſita recipit patha: & ain ſiue
heth finalis pertinet ad vocalem precedentem: quia nullum ha
bet apicē ſubiectum. vt pſalmo.93. הֲנֹטַע אֹזֶן ideſt qui plantat
aurem. & quando participium generis feminini numeri ſingu
laris venit in fine clauſule: tunc in littera ſubſtantiali media ha
bet camez: & in ea collocatur accentus. vt Ioſue.11. בְּחוֹמָה הִיא
יוֹשָׁבֶת ideſt in muro illa habitabat. in verbis quoqꝫ deſinenti
bus in .e. vel in .o. nulla eſt differentia preteriti ad preſens. vt
אֲנִי חָפֵץ ideſt ego volo. אֲנִי יָכֹל ideſt ego poſſum. Non nunquā
etiam participium generis maſculini numeri ſingularis deſi
nit in hiric ſequēti iod. vt gen̄.44. אֹסְרִי לַגֶּפֶן ideſt qui alligat
ad vitem. & Deutero.33. שֹׁכְנִי סְנֶה ideſt qui habitat in rubo. &
alia eodem modo. Et notandum quod per hoc participiū pre
ſentis quandoqꝫ circumloquimur preteritum imperfectum in
dicatiui modi cum eiuſdem temporis uerbo ſubſtantiuo. eram
eras erat. ut אֲנִי הָיִיתִי פוֹקֵד ego eram uiſitans. i. ego uiſitabam
Futurum in omnibus coniugationibus ſcribitur per unam ex
his quattuor litteris איתן additam in prīcipio prime verbi po
ſitionis ſubiecto hiric: preter quā aleph prime perſone nume
ri ſingularis cui ſubſcribitur cegol. Terminatiōes uero prime
perſone utriuſqꝫ numeri ſunt ſimiles in utroqꝫ genere: quem
admodum in preterito dictum eſt. Quod in aliis quoqꝫ coniu
gationibus obſeruatur. in quibus etiam prime perſone utriuſ
qꝫ numeri plerumqꝫ recipiunt he in fine: aliquando tamen nō
recipiunt. ut

אֶפְקוֹד uel אֶפְקְדָה uiſitabo.m.&.f.
תִּפְקוֹד Viſitabis.m. תִּפְקְדִי Viſitabis.f.
יִפְקוֹד Viſitabit.m. תִּפְקוֹד Viſitabit.f.

Plurali.

נִפְקוֹד uel נִפְקְדָה Viſitabimus.m.&.f.
תִּפְקְדוּ Viſitabitis.m. תִּפְקוֹדְנָה Viſitabitis.f.
יִפְקְדוּ Viſitabunt.m. תִּפְקוֹדְנָה Viſitabunt.f.

Et notandum quod vau littera que ponitur ante litteram ſub-
ſtantialem finalem aliquando abiicitur. Notandum preterea
quod terminatio ſecunde perſone generis maſculini numeri
ſingularis eſt ſimilis tertie perſone generis feminini numeri
ſingularis in omnibus futuris tam actiue vocis quam paſſiue.
que voces non poſſunt dignoſci niſi ex contentu partium ora
tionis. Secūde quoqꝫ & tertie perſone voces generis feminini
pluralis numeri ſimiles ſunt. Eiuſdem quoqꝫ futuri perſone
omnes generis maſculini numeri ſingularis atqꝫ etiam pri-
ma perſona pluralis quando iunguntur dictionibus monoſyl
labis cum accentu macaph aut habentibus accentum in princi
pio: tunc littera ſubſtantialis medie dictionis habet camez &
legitur quaſi holem. vt Pſalmo.88. אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי. ideſt ſerua
bo illi miſericordiam meam. & ad hunc modum alia complu-
ra. in omnibus etiam perſonis eiuſdem temporis littera ſubſta
tialis medie dictionis aliquando venit cum patha hoc modo.
אֶפְעַל ideſt faciam. quod precipue fit in verbis quorum littera
ſubſtātialis media aut finalis eſt aliqua harum quattuor. אהחע
vt אֶשְׁמַע ideſt audiam. אֶצְעַק ideſt clamabo. & in vtriſqꝫ hu
iuſmodi futuris in eodem verbo littera ſubſtantialis media po
teſt eſſe cum holem & poteſt eſſe cum patha. vt אֶחְפֹּץ volam.
יַחְפֹּץ ideſt volet: & in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis me
die aliquando vertitur in camez ſiue holem: & in ea colloca-
tur accentus etiam ſi littera ſubſtantialis non ſit vna ex illis qt-
tuor in hunc modum אֶפְקֹדָה. אֶפְקֹדָה: תִּפְקֹדִי תִּפְקֹדִי. תִּפְקֹדוּ
תִּפְקֹדוּ: יִפְקֹדוּ יִפְקֹדוּ. venit etiam ad eundem modum ſepe: li
cet non ſit in fine clauſule. In quibuſdam etiam verbis quorū
littera ſubſtātialis prima eſt ain ſiue heth in prima perſona ſin
gulari: ſubiicitur illis cegol. ſic אֶעֱבוֹר ideſt tranſibo. Sed in ali
is perſonis vltra litteram que additur ad deſignandum perſo
nam futuri: littera ſubſtantialis prima habet camez vel patha.
ſic תַּעֲבוֹר. ideſt tranſibis. תַּעֲמֹד ideſt ſtabis. In quibuſdam quo
rum principium eſt aleph: littere addite habent holem in pri
ma perſona: & aleph ſubſtantialis prima amittitur. vt אֹכַל .i.
comedam אֹמַר. ideſt dicam. in aliis vero perſonis aleph rurſus
emergit: ſed non profertur: vt תֹּאמַר ideſt dices. תֹּאכַל ideſt co
medes. Sunt preterea verba quorum initium eſt aleph: in qui
bus littere que adduntur futuro & ſubſtantialis prima habent
cegol & non abiicitur aleph. qualia ſunt. אֶאֱסֹף ideſt congre
gabo אֶאֱסֹר ideſt alligabo. Nonnūquam etiam ſecunde & ter
tie perſone generis maſculini numeri pluralis & ſecunda per
ſona generis feminini ſingularis accipiunt in fine nun. vt

תִּפְקְדוּן יִפְקְדוּן תִּפְקְדִין que regula ſeruit coniugationibus aliis
tam in voce actiua quam in paſſiua. Et notandum quod quan
do preponitur vau cum camez ſiue patha: & vau eſt particula
coniunctiua: futurum vertitur ī preteritum hoc modo. וַיִּפְקוֹד
ideſt & viſitauit. quod ſi tau habet ſeba ſiue hiric: tunc non mu
tatur futurum. vt וְיִפְקוֹד ideſt & viſitabit. Quod ſi vau prepo-
nitur preterito: ſubiecto quocunqꝫ apice: preteritum vertitur
in futurū. vt וְשָׁקַט ideſt & quieſcet: preterquam in prima per
ſona ſingularis numeri in cuius littera ſubſtantiali media col-
locatur accentus: quia tunc manet in eodem preterito. vt Oſee
12. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים ideſt & locutus ſum ad prophetas. Si ta
men accentum habet in vltima: nihilominus vertitur in futu-
rum. vt Exo.cap̄.12. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם ideſt. & tranſibo per
terram egypti. Quodque hoc in loco de vau diximus ad alias
quoqꝫ pertinet coniugationes in vtraqꝫ voce. Per tempus etiā
futurum aliquando ſuppletur preteritum imperfectum eiuſdē
modi. vt Gen̄.cap̄.2. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ ideſt fons aſcendebat
de terra.

De imperatiuo.

IMperatiuus modus qui hebraice dicitur צִוּוּי tantū ha-
bet vnum tempus preſens: caretqꝫ primis perſonis nu-
meri vtriuſqꝫ: hoc modo. פְּקֹד vel פְּקַד vel פְּקֹד viſita. m. פִּקְדִי
viſita.f. פִּקְדוּ viſitate.m. פְּקֹדְנָה viſitate.f.
Et notandum quod ad proportionem trium illarum vocum ſe
cunde perſone imperatiui: numeri ſingularis: generis maſculi
ni: declinantur alie perſone eiuſdem modi. hoc modo.
פְּקֹדְנָה. m. viſitate פְּקֹדוּ פְּקֹדוּ פְּקֹדוּ viſita.f. פִּקְדִי פְּקֹדִי פְּקֹדִי
פְּקֹדְנָה viſitate.f. quod plerumqꝫ contingit in fine clauſula-
rum. Eadem quoqꝫ ſecunda perſona poteſt accipere he in fine:
idqꝫ tribus modis. Primo ſi littera ſubſtantialis prima legitur
cum hiric & vltima cū camez ſiue patha. vt Gen̄.39. שִׁכְבָה עִמִּי
dormi mecū. Secundo cum littera ſubſtantialis prima legitur
cum camez & profertur quaſi holem. vt Nee.13. זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי.
ideſt recordare mei deus meus. Tertio cum littera ſubſtantialis
prima legitur cum ſeba. vt Dan̄.19. יְהוָה שְׁמָעָה יְהוָה סְלָחָה .i.
domine audi: domine parce. Generis quoqꝫ feminini: numeri
ſingularis: littera ſubſtantialis prima aliquando habet camez
& profertur holem. vt Iudicum.cap̄.9. מָלְכִי עָלֵינוּ ideſt regna
ſuper nos. Et cum aliqua littera ſubſtantialis prima vel media
prime verbi poſitionis eſt gutturalis: tunc genus femininum
numeri ſingularis & maſculinum pluralis poſſunt habere pri-
mas & ſecundas litteras cum patha: hoc modo פַּעֲלִי ideſt fac. F.
פַּעֲלוּ. ideſt facite. m. Nonnunquam vtreqꝫ littere prime in maſ
culino plurali veniunt cum cegol. hoc modo. אֶהֱבוּ ideſt amate
אֶחֱזוּ. ideſt comprehendite. Et in feminino ſingulari littera
ſubſtantialis prima ſcribitur aliquando per camez hateph qđ
profertur per holem. vt Hieremie cap̄.22. וְצְעָקִי .i. & clama: ali
quando etiam he finalis in ſecunda perſona feminini pluralis
deficit. vt Ruth.1. קְרֶאןָ לִי מָרָא ideſt vocate me amarā. In eo
dem quoqꝫ verbo littera ſubſtantialis prima venit cum hiric
& nun finalis pertinet ad vocalem precedentem. vt Exodi.2.
קִרְאֶן לוֹ ideſt vocate eum. In verbis quoqꝫ quorum tertia per-
ſona preteriti deſinit in .e. vel in .o. ſequenti conſonante: prete
ritum non differt ab imperatiuo. vt Gen̄.29. מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת
ideſt imple ſeptimanam huius. Et notandum quod tertia per
ſona preſentis imperatiui tam ſingularis quam pluralis ſup-
pletur per futurum indicatiui. & quod per idem futurum indi
catiui ſuppletur futurum imperatiui: quod eſt etiam aliarum
coniugationum proprium.

De infinitiuo & gerundiis.

INfinitiuus modus qui ab hebreis dicitur מָקוֹר. ideſt
origo: appellatur ſic: quoniam ab illa verbi ſignificatio
ne confuſa incipiunt diſtingui operationes. vt: פְּקֹד .i.
פָּקֹד .i. פְּקֹד ideſt viſitare. Itaqꝫ apud hebreos infinitiuꝰ aut
iungitur prepoſitionibus: & tunc ponitur pro noſtris gerundi
is: aut iungitur verbo indicatiui modi & tunc ponitur pro par
ticipio vel nomine infinito. vt Gen̄.50. פָּקֹד יִפְקֹד ideſt viſi-
tās viſitabit. & Exodi.3. פָּקֹד פָּקַדְתִּי ideſt viſitans viſitaui. Pre
poſitiones vero ad circumloquendum gerundia ſunt בכלם qui
bus ſubſcribitur hiric in hunc modum.

בִּפְקֹד In viſitando. כִּפְקֹד Cum viſitando.
לִפְקֹד Ad viſitandum. מִפְּקֹד De viſitando.

Nonnunquam hec gerundia recipiunt in fine he: & littera ſub
ſtantialis prima habet camez qui profertur quaſi holem. vt
Exo.36. לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה ad accedendū ad opus. ideſt vt ac-
cederet operi. Aliquando etiam veniunt cum hiric in fine: ſe-
quenti iod. vt Pſalmo.111. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים ideſt ad habitan
dum cum principibus. vbi debuit dicere. לְהוֹשִׁיב. Per eundem
quoqꝫ infinitiuum ſuppletur ſubiunctiuus: mutato ſeba prime
littere in holem. & prepoſita beth ſiue caph cum ſeba: & in fi-
ne addito vno ex ꝓnominibus: vt ex omnibus fiat vna dictio
ad hunc modum. בְּפָקְדִי .i. in viſitādo me. pro eo quod eſt cum
viſitem vel viſitauero. & eodem modo alie perſone.

בְּפָקְדְךָ cum tu viſites.m. בְּפָקְדֵךְ cum tu viſites .F.
בְּפָקְדוֹ cum ille viſitet. בְּפָקְדָהּ cum illa viſitet.
בְּפָקְדֵנוּ cum viſitemus.m.vel.F.

De optatiuo.

Hebrei optatiuum non habent: circumloquuntur tamen
illū p preteritum & futurum indicatiui modi & duo hec aduer
bia optādi. לוּ: אַחֲלַי. hoc eſt vtinā. vt Eſaie cap̄.48. לוּ הִקְשַׁבְתָּ.
ideſt vtinam audiuiſſes. & Pſalmo.118. אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכָי. ideſt vti
nam dirigantur vie mee.

De voce paſſiua.

VOcis paſſiue preteritum indicatiui modi formatur ex
eodem preterito vocis actiue addita in principio nun
cum hiric: & mutato camez prime littere ſubſtātialis ī
ſeba. vt. נִפְקַד viſitatus fuit נִפְקְדָה viſitata fuit.
נִפְקַדְתָּ viſitatus fuiſti. נִפְקַדְתְּ viſitata fuiſti.
נִפְקַדְתִּי viſitatus vel viſitata fui.

Plurali.

נִפְקְדוּ viſitati vel viſitate fuerunt.
נִפְקַדְתֶּם viſitati fuiſtis. נִפְקַדְתֶּן viſitate fuiſtis.
נִפְקַדְנוּ viſitati vel viſitate fuimus.

Notandum tamen quod in fine clauſule ſeba littere ſubſtantia
lis medie vertitur in camez. hoc modo. נִפְקָדוּ נִפְקָדָה quod ſi
littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor אהחע
tunc in omnibus perſonis littera ſubſtantialis prima & nū paſ
ſiue vocis ſcribuntur per cegol. vt Gen̄.cap̄.22. נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ .i.
apprehenſum in vepribus. Aliquando littera nun ſcribitur cū
patha. vt Gen̄.31. לָמָּה נַחְבֵּאתָ ideſt quare abſconditus es.
Preſens tempus huius vocis & modi in tertia perſona maſculi
ni ſingularis eſt ſimile participio eiuſdem paſſiue vocis & pre
terito eiuſdem vocis & modi. differunt tamen quod preteritū
ſcribitur cum patha in littera ſubſtantiali media quando non
eſt finis clauſule. preſens vero ſiue participiū ſcribitur cum ca
mez niſi conſtruatur cum genitiuo. vt.

נִפְקָד qui viſitatus eſt. נִפְקָדָה vel נִפְקֶדֶת q̄ viſitata ē
נִפְקָדִים qui ſunt viſitati. נִפְקָדוֹת que ſunt viſitate.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor
אהחע ſcribitur per cegol. Et ſimiliter nun paſſiue vocis ſcribi
tur p cegol. vt Numeri.cap̄.12. נֶאֱמָן הוּא ideſt fidelis eſt ille. &
aliqn̄ littera ſubſtantialis media participii generis maſculini
pluralis ſcribitur cū ſeba loco camez. Eſter.1. הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן.
i. q iuēti ſūt in ſuſis. futurū recipit has q̄ttuor litteras איתן vocis
actiue: & deficit nun preteriti vocis paſſiue: qꝫ ſuppletur per
dagues impoſitum littere ſubſtantiali prime: hoc modo.

אֶפָּקֵד vel אֶפָּקְדָה visitabor.m.&.f.
תִּפָּקֵד visitaberis.m. תִּפָּקְדִי visitaberis.f.
יִפָּקֵד visitabitur.m. תִּפָּקֵד visitabitur.f.

Plurali.

נִפָּקֵד vel נִפָּקְדָה visitabimur.m.&.f.
תִּפָּקְדוּ visitabimini.m. תִּפָּקַדְנָה visitabimini.f.
יִפָּקְדוּ visitabuntur.m. תִּפָּקַדְנָה visitabuntur.f.

Et in fine clausule seba littere substantialis medie vertitur in cere cum accentu. vt תִּפָּקֵדִי idest visitaberis. Et notandum quod aleph prime persone aliquando recipit hiric. vt Exodi.14. וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה. idest honorabor in pharaone. Nonnunquam etiam cere littere substantialis medie vertitur in patha siue camez. vt Numeri.16. וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה idest &cessauit pestilētia. quo in loco tau futuri scribitur cum cere. & hoc est quia quando littera substantialis prima est aliqua istarum ארהער tunc littere que adduntur futuro recipiunt cere. vt Geñ. cap̄. 42. יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם idest ligabitur in domo custodie vestre. Ione.1. וַיֵּרָדַם. i. & dormiuit Prouer.22. בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ. idest in medio platearum occidar. Et quando littera substantialis vltima est ain siue heth. scribitur subiecto patha. sic יִשָּׁמַע. i. audietur. יִפָּתַח. idest aperietur. Nonnūquam etiam littera substantialis media vertit cere in patha. quod tenet verum cū non est clausule finis. vt. 4. Regum. 2. בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ idest ante quam tollar a te. & in feminino plurali plerumq̧ littera substātialis media scribitur cum camez siue patha. vt Psalmo.36. וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה idest arcus eorum confringentur.

De imperatiuo modo.

Imperatiuus formatur a secundis personis futuri eiusdem vocis passiue mutata tau in he. & littera substantialis prima habet dagues sicut in futuro vt suppleatur defectus littere nun que erat preteriti. hoc modo.

הִפָּקֵד visitare.m. הִפָּקְדִי visitare.F.
הִפָּקְדוּ visitamini.m. הִפָּקַדְנָה visitamini.F.

& quando littera substantialis prima est aliqua harum quattuor ארהע he addita scribitur cum cere. sicut Deutero.32. וְהֵאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ idest apponere populis tuis. & nonnunquam genus masculinum pluralis numeri accipit nun preteriti in pricipio vt Iere.50. בֹּאוּ וְנִלְווּ אֶל יְהוָה. hoc est venite & iungimini dn̄o.

De infinitiuo modo.

Infinitiuus vocis passiue similis est secūde persone imperatiui numeri singularis generis masculini. vt הִפָּקֵד idest visitari. Aliquando infinitiuus accipit nun preteriti. vt Ester.3. וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים. i. & mittere epistolas. & ex hoc infinitiuo & prepositionibus harum quattuor litterarū בכלם fiunt gerundia vocis passiue: quemadmodum in infinitiuo actiue vocis dictum est. & nonnunquam he infinitiui amittitur. vt Exo.10. מֵאַנְתָּ לֵעָנֹת מִפָּנָי. idest non vis subiici mihi. vbi deficit he quia debuit dici לְהֵעָנוֹת Ex hoc infinitiuo passiue vocis supplentur optatiuus & subiunctiuus eiusdem vocis: quemadmodum in infinitiuo actiue vocis dicebamus. Et notādum q̧ he regule cum plerisq̧ ex superioribus non tam ad hanc cōiugationem quam ad omnes alias pertinent. Est & aliud participium vocis passiue huiusmodi.

פָּקוּד visitatus. פְּקוּדָה visitata.
פְּקוּדִים visitati. פְּקוּדוֹת visitate.

Sunt qui inter hec duo participia faciant diferentiam: vt participium de quo superius dictum est significet per modum actus in tempore. hoc vero per modum habitus.

Sunt preterea verba neutra vocis actiue que repetiuntur aliq̄n do in voce passiua significant tamen actionem: & carent participiis vocis passiue: que tamen habent participia vocis actiue actionem quoque significantia: cuiusmodi sunt hec.

הָלַךְ vel נֶהֱלַךְ ambulauit יָשַׁב habitauit נָפַל cecidit עָמַד stetit. רָכַב Equitauit. In quibus quidem verbis non dicitur נֶהֱלַךְ neq̧ in aliis huius generis. Sūt etiam quedam verba communia: quorū participia vocis actiue aliquando significant passionē. & vocis passiue actionem vt a בָּטַח. idest confidit בּוֹטֵחַ בָּטוּחַ. i. confisus & confidēs: et a שָׁכַן. i. habitauit שׁוֹכֵן שָׁכוּן. i. habitatus & habitans. sunt alia verba que latinorum more possūt appellari deponentia: quia cum habeant vocem passiuam carent actiua. vt נִשְׁבַּע idest iuratus vel iurauit נוֹתַר. idest remansit siue relictum est. Sunt alia verba que carent participiis presentis actiue & passiue vocis: in quorum loco ponuntur nomina adiectiua. vt קָרַב. idest accessit. רָחַק idest recessit: a quibus deriuantur nomina adiectiua a priori. קָרוֹב. idest propinquus. a posteriori רָחוֹק. idest longinquus: que in locum suorum participiorum successere tam actiuorum q̧ passiuorum. In participiorū quoq̧ locum succedunt sequentia nomina adiectiua. גִּבּוֹר idest fortis. חָזָק idest fortis. חָכָם. idest sapiens סָכָל idest stultus צַדִּיק idest iustus. קָטָן idest paruus רָשָׁע idest malus. Quoniam verba a quibus hec nomina deriuantur carent vtroq̧ participio. & hoc verbum. יָכֹל idest potuit: neq̧ habet participium actiuū neq̧ passiuum neq̧ nomen adiectiuum: in quo preteritum ponitur pro presenti.

De secunda coniugatione.

Secunda coniugatio est trium litterarum: quarum prima subscribitur cū hiric. secunda cum cere siue patha. vt פִּקֵּד פִּקַּד & nonnunquam cum cegol. & littera substantialis media scribitur per dages: si non sit aliqua harum quinque. ארהער q̄ non recipiunt dagues. & tunc prima verbi positio vtroq̧ modo scribi potest. Possunt quoq̧ prima & secunda substantialis littera scribi per cere. vt בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה idest declarauit legem. Possunt etiam venire prima cum cere & media cum patha. vt Geñ. 24. בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם. idest benedixit abraam. Sunt qui dicant quod littera substantialis media idcirco habet dagues: vt per eum suppleatur defectus littere iod: que debuit interponi duabus primis litteris substantialibus. Sensus huius coniugationis in omnibus modis & temporibus est similis coniugationi prime.

Secunda coniugatio actiue vocis. indicatiuo modo tempore preterito.

פִּקֵּד visitauit.m. פִּקְּדָה visitauit.F.
פִּקַּדְתָּ visitasti.m. פִּקַּדְתְּ visitasti. F.
פִּקַּדְתִּי visitaui.m.&.f.

Plurali.

פִּקְּדוּ visitauerunt.m.&.f.
פִּקַּדְתֶּם visitastis.m. פִּקַּדְתֶּן visitastis.F.
פִּקַּדְנוּ visitauimus.m.&.f.

Et notandum quod in fine clausule seba littere substātialis medie vertitur in cere & in eadem collocatur accentus. vt Deut. 5: אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ idest quod locuti sunt. Aliquando etiam in prima verbi positione veniunt in principio due littere ex his ארהע simul. & vtraq̧ cum cegol. vt iudicium. cap̄. 5. מַדּוּעַ אֵחֲרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו idest quare tardauerunt pedes quadrigarum illius. Et aliquando hec coniugatio reperitur sine dagues. vt Ezech. 9. וּמַלְאוּ אֶת הַחֲצֵרוֹת idest implete atria.

Presens quod per participia vocis actiue & passiue huius cōiugationis & earū que sequuntur suppletur: plerūque venit cum mem addita in principio. vt.

מְפַקֵּד qui visitat מְפַקְּדָה vel מְפַקֶּדֶת que visitat
מְפַקְּדִים qui visitant מְפַקְּדוֹת que visitant.

In fine vero clausule littera substantialis media in gn̄e feminino numeri singularis plerumq̧ venit cū cere: & in ea nōnūquā accentus collocatur. ut מְפַקֵּדָה. idest. que uisitat: & participium quod desinit in tau venit in hunc modum. מְפַקֶּדֶת

Cum uero participium masculinum numeri singularis iungitur pronomini: aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric. vt Leuitici. 21. מְקַדִּשְׁכֶם idest qui sanctificat vos. Littere que adduntur futuro in principio veniunt cū seba preter aleph prime persone singularis que venit cum patha. vt אֲפַקֵּד vel אֲפַקְּדָה visitabo.m.&.f. תְּפַקֵּד visitabis. m. תְּפַקְּדִי visitabis.f. יְפַקֵּד visitabit.m. תְּפַקֵּד visitabit.f. Plurali. נְפַקֵּד vel נְפַקְּדָה visitabimus.m.&.f. תְּפַקְּדוּ visitabitis. m. תְּפַקֵּדְנָה visitabitis.f. יְפַקְּדוּ visitabunt. m. תְּפַקֵּדְנָה. visitabunt.f. In fine vero clausule seba littere substantialis medie vertitur in cere: & in ea ponitur accentus. hoc mō. אֲפַקֵּדָה. que regula obseruatur in omnibus coniugationibus.

De imperatiuo.

פַּקֵּד vel פַּקְּדָה visita.m. פַּקְּדִי visita.f.
פַּקְּדוּ visitate.m. פַּקֵּדְנָה visitate.f.

Aliquando ī secunda persona masculini singularis littera substantialis media venit cum patha. vt Psal. 54. בַּלַּע יְהוָה פַּלַּג לְשׁוֹנָם idest precipita domine: diuide linguam eorum.

De infinitiuo.

פַּקֵּד Visitare. Aliquando in hoc modo littera substantialis media venit cum holem. vt Psal. 117. יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ. idest castigans castigauit me dominus. Aliquando littera substantialis prima scribitur cum hiric. vt Leuitici. 14. אַחַר חִלֵּץ אֶת הָאֲבָנִים. i. post ea quam eruti fuerint lapides. & ex hoc infinitiuo supplentur gerundia & subiunctiuus modus: anteposita vna ex his quattuor litteris בכלם subscriptis cum seba. vt in infinitiuo prime cōiugationis dictum est. Aliquando etiam cum he in fine. vt Leuitici. 26. לְיַסְּרָה אֶתְכֶם ad castigandum vos.

De voce passiua.

In voce passiua littera substantialis prima scribitur cum surec. & appellatur בִּנְיַן פֻּקַּד quoniam sic incipit. ad hunc modum. indicatiuo modo tempore preterito.

פֻּקַּד visitatus fuit. פֻּקְּדָה visitata fuit.
פֻּקַּדְתָּ visitatus fuisti. פֻּקַּדְתְּ visitata fuisti.
פֻּקַּדְתִּי visitatus fui vel visitata fui.

Plurali.

פֻּקְּדוּ Visitati fuerunt vel visitate fuerunt.
פֻּקַּדְתֶּם visitati fuistis. פֻּקַּדְתֶּן visitate fuistis.
פֻּקַּדְנוּ visitati fuimus l' visitate fuimus.

Et quando littera substantialis media est aliqua harum quattuor אהער surec littere substantialis prime vertitur in holem. vt exo. 12. כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם. i. quia eiecti fuerūt ex egypto. & ī hūc modum alia cōplura. & licet littera substātialis media sit heth: tū prima substantialis scribi potest cum surec. vt Ezech. cap̄. 16 וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ idest & aqua non es lota. Et quando littera substantialis media est aliqua harum quattuor ארהע seba eiusdē littere vertitur in camez: vt in preterito vocis actiue prime coniugationis dictum est. preterea in fine clausule seba littere substantialis medie vertitur in camez: & in ea collocatur accentus hoc modo. פֻּקָּדָה. Presens eiusdem vocis assimilatur preterito eidem: excepto q̧ preteritum scribitur cum patha in littera media substātiali: presens vero cū camez. sic. מְפֻקָּד qui est visitatus מְפֻקָּדָה que est visitata מְפֻקָּדִים qui sunt visitati מְפֻקָּדוֹת que sūt visitate. Futurū cui littere addite recipiūt seba: & aleph prime p̄sone singularis habet patha hoc mō. אֲפֻקַּד visitabor. m. & f. תְּפֻקַּד visitaberis.m. תְּפֻקְּדִי visitaberis.f. יְפֻקַּד visitabitur.m. תְּפֻקַּד visitabitur.f. Plu. נְפֻקַּד vel נְפֻקְּדָה visitabimur. m.f. תְּפֻקְּדוּ visitabimini.m. תְּפֻקַּדְנָה. visitabimini.f. יְפֻקְּדוּ visitabuntur.m. תְּפֻקַּדְנָה. būtur.f. In fine vero clausule seba lr̄e sb̄alis medie vertitur in camez atq̧ in eadē accentus collocatur hoc mō. תְּפֻקָּדִי תְּפֻקָּדוּ & hec vox passiua caret imperatiuo modo. Infinitiuus vocis passiue est פֻּקַּד vel פֻּקֹּד. i. visitari. cui si p̄ponātur p̄pōnes harū quattuor litterarum בכלם circūloquimur gerundia. Subiūctiuus vero suppletur eo modo quo dictū est in infinitiuo prime cōiugatiōis. Est & aliud participiū vocis passiue מְפֻקָּד qui est visitatus מְפֻקָּדָה vel מְפֻקֶּדֶת que est. tata. מְפֻקָּדִים q sunt visitati מְפֻקָּדוֹת que sunt visitate. Et qn̄ littera substātialis media est aliqua harum quinque ארהער: surec littere substantialis prime vertitur in holem. vt Deutero. 33. מְבֹרֶכֶת יְהוָה. i. benedicta domini.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio quēadmodū supra dictum est appellatur הִפְקִיד propterea quod facit actū verbi trāsire in aliā personā: quod fit precipue in verbis transitiuis. vt הִפְקִיד אֶת הַחוֹלֶה. i. fecit visitare infirmū. vbi sunt tres persone qui facit visitare. qui visitat. qui visitatur. Et in verbis absolutis actus transit in secundā personā & non vltra. vt הֶעֱמִיד fecit stare: quod verbū nō trāsit in aliā rē. Itaq̧ in hac cōiugatione per vnum verbum significātur due actiones diuerse. s. actio. principalis eiusdem verbi: & actio huius verbi facio facis. vt a supradicto verbo פָּקַד. i. visitauit dicitur הִפְקִיד. i. visitare fecit. & a קָרַב. i. appropinquauit: dicitur הִקְרִיב. i. appropinquare fecit. Et aliquando per huius coniugationis verba actus permanet in prima vel in secunda p̄sona. vt הֶחֱרִישׁ hoc est tacuit vel tacere fecit. & quando littera substantialis vltima est ain siue heth scribitur per patha hoc modo. הִשְׁמִיעַ idest audire fecit. Et in preterito huius coniugationis: iod exteritur ex medio preterquam in tertiis personis vtriusq̧ generis & numeri. hoc modo.

Indicatiuo modo actiue uocis in preterito.

הִפְקִיד fecit visitare.m. הִפְקִידָה fecit visitare.f.
הִפְקַדְתָּ fecisti visitare.m. הִפְקַדְתְּ fecisti visitare.f.
הִפְקַדְתִּי feci visitare.m.&.F.

Plurali.

הִפְקִידוּ fecerunt visitare.m.&.F.
הִפְקַדְתֶּם fecistis visitare.m. הִפְקַדְתֶּן fecistis. tare.F.
הִפְקַדְנוּ fecimus visitare.m.&.F.

Quando vero littera substantialis prima est aliqua harum quattuor. אהחע he addita in principio & littera substantialis prima scribuntur per cegol hoc modo. הֶעֱבִיר idest fecit transire. Et aliquando littera substantialis prima tantum scribitur per seba hoc modo הֶעְלִים idest abscondit vel fecit abscondere. Vno tamen in loco tantum he addita reperitur cum cegol quamuis littera substantialis prima non sit aliqua ex supradictis quattuor. primo. Regum. 25. לֹא הֶכְלַמְנוּם idest nunquam eis molesti fuimus.

Presens circumloquimur per participium: quod habet mem additam in principio subiecto patha siue camez: & abiicitur he preteriti addita sic.

מַפְקִיד qui facit visitare מַפְקִידָה vel מַפְקֶדֶת que facit visitare. מַפְקִידִים qui faciunt visitare מַפְקִידוֹת que faciunt visitare.

Et cum littera substantialis prima est aliqua harum quattuor אהחע illa littera scribitur cum patha loco seba in hunc modum. מַעֲבִיר idest qui facit transire. Et aliquādo littera substantialis media loco hiric habet cere: & excluditur iod. vt Psalmo. 134. מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו idest qui educit ventos de thesauris suis.

Littere que adduntur futuro scribuntur cum patha: & excluditur he preteriti. & littera substantialis media habet hiric: ī hūc modum. אַפְקִיד vel אַפְקִידָה Faciam visitare. m.&.f.

תַּפְקִיד facies visitare.m. תַּפְקִידִי facies uisitare.f.
יַפְקִיד faciet uisitare.m. תַּפְקִיד Faciet uisitare. f.

Plurali.

נַפְקִיד uel נַפְקִידָה faciemus visitare.m.&.f.
תַּפְקִידוּ facietis visitare.m. תַּפְקֵדְנָה facietis visitare. f.
יַפְקִידוּ facient visitare.m. תַּפְקֵדְנָה faciēt visitare.F.

Cum vero littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor. אהחע littera illa ſcribitur cum patha hoc modo אַעֲמִיד ideſt faciam ſtare. & aliquando futurum recipit he preteriti. vt pſalmo. 114. וְלִי יְהוֹשִׁיעַ ideſt & me ſaluum faciet. Aliquando etiā littera ſubſtantialis media ſcribitur per cere loco hiric: & excluditur iod ex medio. vt Geñ. cap. 1. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים. i. & diuiſit deus. & ad hunc modum alia complura. Nonnunquam preterea in plurali littera ſubſtantialis media ſcribitur cum ſeba loco hiric & excluditur iod ex medio. vt. 1. Regũ. 31. וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים hoc eſt irruerunt́q; philiſtim: pro quo debuit eſſe וַיַּדְבִּיקוּ. Quod etiam fit cum pronomini iungitur. vt. 1. Reg. 17. יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ ideſt diuitem faciet illum rex. pro quo debuit eſſe. יַעֲשִׁירֶנּוּ.

De imperatiuo.

IMperatiuus habet in principio he additam cum patha & in ſecunda perſona maſculini ſingularis & feminini pluralis littera ſubſtantialis media plerunq; ſcribitur cum cere: & excluditur iod ex medio. In aliis tamen perſonis littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric: & non abiicitur iod ex medio. ſic. הַפְקֵד vel הַפְקִידָה fac viſitare. m: הַפְקִידִי fac viſitare. f. הַפְקִידוּ facite viſitare. m. הַפְקֵדְנָה facite viſitare. f. Et cū littera ſubſtātialis media eſt aliqua harum quattuor. אהחע ſcribitur cum patha. vt. 2. Reg. cap. 11. הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ ideſt conforta bellum tuum. aliquandó ſecunda perſona imperatiui maſculini ſingularis littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cegol. vt 1. Para. 21. הַעֲבֶר נָא ideſt fac tranſire nunc. Nonnunquam preterea idem imperatiuus venit cum hiric loco cere. vt Ieremie 17. הָבִיא עֲלֵיהֶם hoc eſt. induc ſuper eos. & quandoq; littera ſubſtantialis media ſcribitur cum patha loco cere. ſicut in Pſalmo. 5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ hoc eſt dirige in conſpectu meo viam tuam. Idem quoq; modus aliquando ſcribitur cum he in fine. vt Iere. 18. הַקְשִׁיבָה יְהוָה ideſt audi domine.

De infinitiuo.

INfinitiuus modus recipit he quemadmodum & imperatiuus. & littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere ſiue hiric & iod. in hunc modum. הַפְקֵד vel הַפְקִיד. i. facere viſitare. Aliquando etiam he addita ſcribitur cum hiric. vt Eſaie. 31. גָּנוֹן וְהִצִּיל פָּסֹחַ וְהִמְלִיט ideſt protegere & liberare. tranſire & ſaluare. & alia ad hunc modum. Per infinitiuũ quoq; ſupplentur gerundia & ſubiunctiuus prepoſitis illis quattuor litteris בכלם cum ſeba: quemadmodum in īfinitiuo prime coniugationis dictum eſt. Et cum ſic veniunt gerundia cum prefatis litteris nonnunquam he addita in principio excluditur: & littera addita ex quattuor predictis ſcribitur cum patha ſiue camez. vt Pſal. 25. לַשְׁמִיעַ בְּקוֹל תּוֹדָה hoc eſt ad audiēdum vocem laudis. & alia ſimiliter.

De voce paſſiua.

PAſſiua vox accipit he in principio ſubiecto ſurec ſiue camez quod profertur quaſi holem. hoc modo. הֻפְקַד vel הָפְקַד ideſt viſitatus fuit.

Indicatiuo modo tempore preterito.

הֻפְקַד Viſitatus fuit. הֻפְקְדָה viſitata fuit.
הֻפְקַדְתָּ Viſitatus fuiſti. הֻפְקַדְתְּ Viſitata fuiſti.
הֻפְקַדְתִּי Viſitatus vel viſitata fui. Plurali.
הֻפְקְדוּ Viſitati vel viſitate fuerunt.
הֻפְקַדְתֶּם Viſitati fuiſtis. הֻפְקַדְתֶּן Viſitate fuiſtis.
הֻפְקַדְנוּ Viſitati vel viſitate fuimus.

Et quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor. אהחע he addita ſcribitur aliquando cū camez. & littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum camez hateph hoc modo. הָעֳמַד ideſt ſtatutus eſt: & quando eſt in fine clauſule: littera ſubſtantialis media ſcribitur cum camez loco ſeba accentu in eadem poſito. hoc modo הֻפְקָדוּ. Preſens circumloquimur per participium quod habet he additam in principio ſubiecto ſurec ſiue camez quod profertur quaſi holem: ſicut in preterito. hoc mō

הֻפְקָד vel הָפְקָד qui viſitatur הֻפְקָדָה que viſitatur.
הֻפְקָדִים qui viſitantur. הֻפְקָדוֹת que viſitantur.

Futurum litteras additas accipit ſubſcriptas cum ſurec ſiue camez hateph quod profertur quaſi holem ad hunc modum.

אוּפְקַד vel אָפְקַד viſitabor. m. & f.
תּוּפְקַד viſitaberis. m. תּוּפְקְדִי Viſitaberis. f.
יוּפְקַד Viſitabitur. m. תּוּפְקַד Viſitabitur. f. Plu.
נוּפְקַד vel נָפְקַד viſitabimur. m. & f.
תּוּפְקְדוּ Viſitabimini. m. תּוּפְקַדְנָה Viſitabimini. f.
יוּפְקְדוּ Viſitabuntur. m. תּוּפְקַדְנָה Viſitabuntur. f.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע tunc littere addite futuri ſcribuntur cum camez: & littera ſubſtantialis prima cum camez hateph quod profertur quaſi holem. vt Leuitici. 16. יָעֳמַד חַי ideſt ſtatuatur viuus. Eſdre. 10 יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ ideſt deſtruetur omnis ſubſtātia eius. & hec vox paſſiua non habet modum imperatiuum.

De infinitiuo.

INfinitiuus he additam in principio recipit ſcriptam cū camez qui profertur quaſi holem: & littera ſubſtantialis media venit cum cere hoc mō. הָפְקֵד vel הֻפְקֵד Viſitari. Infinitiuus tamen qui frequentior eſt in ſacra ſcriptura: eſt qui venit cum he ſcripta cum camez quod profertur quaſi holē. vt Ezechielis. 16. וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ ideſt & ſaliri nō es ſalita. & inuolui non es inuoluta. p quo nos habemus nec ſalē ſalita nec inuoluta pannis. & aliquando infinitiuus venit cum he addita in fine. vt Ezechielis. 32. רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים ideſt deſcende & dormire cum incircuncisis. Participiũ huius vocis eſt huiuſmodi.

מוּפְקָד qui viſitatur מוּפְקָדָה vel מוּפְקֶדֶת que viſitatur
מוּפְקָדִים qui viſitantur. מוּפְקָדוֹת que viſitantur.

Aliquando participium venit cum he preteriti poſt mem. vt Ezechiel. 46. לְאַרְבַּעְתָּם מְהֻקְצָעוֹת. hoc eſt. ad quattuor illa agulata. pro quo nos habemus menſure vnius quattuor. & quādo littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהחע littera mem plerunq; venit cum camez. & littera ſubſtātialis prima ſcribitur cum hateph camez. vt Ezechiel. 29. בְּתוֹךְ עָרִים מָחֳרָבוֹת hoc eſt inter vrbes deſtructas.

De quarta coniugatione.

QVarta coniugatio que vt in parte ſuperiori diximus vocatur quadrata: quattuor habet litteras ī tertia perſona ſingulari preteriti: & habet duas ſyllabas: quarũ prima ſcribitur cum vau & holem & ſecunda cum patha. hoc modo. רוֹמַם ideſt exaltauit. & hec coniugatio plerunq; eſt verborum que dicuntur imperfecta. & in prima coniugatione ſunt vnius ſyllabe. vt קוּם רוּם hoc eſt leuauit ſurrexit. Et in ſecunda ſyllaba quarte coniugationis frequenter habet cere hoc modo קוֹמֵם. ideſt eleuauit: vbi omnes quattuor littere ſunt ſubſtantiales: quia etiam vau eſt de ſubſtantialibus. Hec quoq; coniugatio eſt verborum in quibus littera ſubſtantialis ſecunda geminatur. vt מָדַד ideſt menſus eſt. & tunc verbum quadratum ſcribitur cum patha ſiue cere in ſecunda ſyllaba. & illic non ſunt niſi tres littere ſubſtātiales verbi quia vau eſt ocioſa. Et raro hec coniugatio reperitur in verbis in quibus littera non duplicatur aut non ſunt monoſyllaba. Et ſi quādo aliter reperitur tres tantum ſunt littere illius ſubſtantiales. & ſecunda ſyllaba ſcribitur cum patha ſiue cere. & in diſcurſu coniugationis horũ verborum ſecunda ſyllaba ſcribitur ſubiecto patha excepto in tertia perſona ſingulari feminini: & in tertia perſona plurali. in quibus ſcribitur cum ſeba. Indicatiuo modo vocis actiue.

פוֹקַד Viſitauit. m. פּוֹקְדָה viſitauit. f.
פּוֹקַדְתָּ Viſitaſti. m. פּוֹקַדְתְּ Viſitaſti. f.
פּוֹקַדְתִּי Viſitaui. m. & f. Plurali.

פּוֹקְדוּ viſitauerunt. m. & f. פּוֹקַדְתֶּם viſitaſtis. m. פּוֹקַדְתֶּן viſitaſtis. f. פּוֹקַדְנוּ viſitauimus. m. & f. In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis tertie vertitur in camez & accētu in eadē vt Ieremie. cap. 12. נְטַעְתָּם גַּם שֹׁרָשׁוּ ideſt plantaſti eos. & radices miſerunt. Preſens circumloquimur per participiũ quod habet mem additam in principio ſubiecto ſeba: hoc modo. מְפוֹקֵד qui viſitat מְפוֹקְדָה vel מְפוֹקֶדֶת que viſitat. מְפוֹקְדִים qui viſitant. מְפוֹקְדוֹת que viſitant. Inuenitur quoq; nonnunſquam participium generis maſculini ſingularis addita iod in fine. vt Pſalmo. 99. מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר ideſt qui accuſat in ſecreto. pro quo debuit dici. מְלוֹשֵׁן Futuri quattuor littere que adduntur: recipiunt ſeba: preter aleph prime perſone ſingularis: que venit cum patha hoc modo. אֲפוֹקֵד vel אֲפוֹקְדָה viſitabo. m. & f. תְּפוֹקֵד viſitabis. m. תְּפוֹקְדִי viſitabis. f. יְפוֹקֵד viſitabit. m. תְּפוֹקֵד viſitabit. f.

Plurali.

נְפוֹקֵד vel נְפוֹקְדָה viſitabimus. m. & f. תְּפוֹקְדוּ viſitabitis. m. תְּפוֹקֵדְנָה viſitabitis. f. יְפוֹקְדוּ viſitabunt. m. תְּפוֹקֵדְנָה viſitabunt. f. Et aliquando tertia littera generis feminini pluralis venit cum cere hoc modo. תְּפוֹקֵדְנָה. Et quando eſt in fine clauſule: ſeba ſecunde littere ſubſtantialis vertitur in cere accentu in eadem. hoc modo אֲפוֹקֵדָה תְּפוֹקֵדִי תְּפוֹקֵדוּ יְפוֹקֵדוּ. Imperatiui ſecunda perſona maſculini ſingularis & pluralis eſt ſimilis vocibus tertie perſone preteriti: que dignoſcuntur ex contextu partium orationis. hoc modo פּוֹקֵד vel פּוֹקְדָה viſita. m. פּוֹקְדִי viſita. f. פּוֹקְדוּ viſitate. m. פּוֹקֵדְנָה viſitate. f. Infinitiuus eſt ſimilis imperatiuo generis maſculini ſingularis. hoc modo. פּוֹקֵד ideſt viſitare. & ad ſupplendum gerundia recipit prepoſitiones harum quattuor litterarum ב כ ל מ vt dictum eſt in infinitiuo prime coniugationis.

De voce paſſiua.

VOx paſſiua huius coniugationis appellatur verbum graue: quia eſt quinque litterarum. Ad tres namq; ſubſtantiales in principio adduntur due: hoc eſt he cum hiric & tau cum ſeba: vt pertineat ad litteram precedentem. & littera ſubſtantialis media habet dagues hoc modo הִתְפַּקֵּד. quo etiam nomine vocatur. & ſignificat paſſionem ſiue actionem que communiter non tranſit in aliam perſonam: ſed fit illius paſſionis vel actionis reciprocatio in perſonam agentem. & eadem eſt perſona agens & patiens. vt הִתְחַזֵּק ideſt confortatus eſt: vel confortauit ſe. הִתְפַּקֵּד ideſt viſitauit ſeipſum: ſiue viſitatus eſt a ſeipſo. Nonnunquam reperiuntur huius coniugationis verba tranſitiua: qualia ſunt verba prime coniugationis. vt הִתְפַּלֵּל ideſt orauit הִתְבּוֹנֵן ideſt intellexit ſiue intellectus eſt quod etiam poteſt eſſe abſolutum. vt הִתְהַלֵּךְ ideſt ambulauit Aliquando tau ſuperaddita deficit: que ſuppletur per dagues in littera ſubſtantiali prima. vt Ioſue. 22. אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ ideſt a quo non mundauimus nos vel nō ſumus mundati: & alia ad hunc modum. Aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere quando non eſt in fine clauſule. Et aliquando ſcribitur per cegol. vt Geñ. 15. הִתְהַלֶּךְ נֹחַ ideſt ambulauit noe. Quandoq; ex littera ſubſtantiali media deficit dagues. Et eſt notandum quod in hac coniugatione ſemper tau ponitur ante litteras ſubſtantiales: preter quam cum littera ſubſtantialis prima eſt vna ex his quattuor זסצש: quia tunc littera illa ponitur ante tau. vt Mich. cap. 6. וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי ideſt ſeruabantur precepta ambri. quia ex huius coniugationis ratione debuit dici. וְיִתְשַׁמֵּר. & cum venit cum aliqua ex illis quattuor litteris: aliquando tau vertitur in teth. vt geneſis. 44. מַה נִּצְטַדָּק. ideſt in quo iuſtificabimus nos vel iuſtificabimur. quod verbum venit a. צָדַק cuius coniugatio explicatur hoc modo. הִתְפַּקֵּד viſitauit ſe. m. הִתְפַּקְּדָה viſitauit ſe. f. הִתְפַּקַּדְתָּ viſitaſti te m. הִתְפַּקַּדְתְּ viſitaſti te. f. הִתְפַּקַּדְתִּי viſitaui me. m. & f.

Plurali.

הִתְפַּקְּדוּ viſitauerunt ſe. m. & f. הִתְפַּקַּדְתֶּם viſitaſtis vos. m. הִתְפַּקַּדְתֶּן viſitaſtis vos. f. הִתְפַּקַּדְנוּ viſitauimus nos. m. & f. In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: & accentu in eadem. ſic הִתְפַּקָּדוּ Preſens circũloquimur per participium preſentis: addita mem in principio ſubſcripto hiric & excluditur he preteriti ad hunc modum.

מִתְפַּקֵּד qui ſe viſitat מִתְפַּקְּדָה vel מִתְפַּקֶּדֶת que ſe viſitat.
מִתְפַּקְּדִים qui ſe viſitant. מִתְפַּקְּדוֹת que ſe viſitant.

Futurum amittit he preteriti: quod fit ne proferantur tres littere addite ſimul. quod eſſet in prolatione perquam graue: & littere addite futuri ſcribuntur ſubiecto hiric preter aleph prime perſone que venit cum cegol: & littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere. hoc modo. אֶתְפַּקֵּד vel אֶתְפַּקְּדָה viſitabo me. m. & f. תִּתְפַּקֵּד viſitabis te. m. תִּתְפַּקְּדִי viſitabis te. f. יִתְפַּקֵּד viſitabit ſe. m. תִּתְפַּקֵּד viſitabit ſe. f.

Plurali.

נִתְפַּקֵּד vel נִתְפַּקְּדָה viſitabimus nos. m. & f. תִּתְפַּקְּדוּ viſitabitis vos. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabitis vos. f. יִתְפַּקְּדוּ viſitabũt ſe. m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabunt ſe. f. Aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum patha. vt prouer. 25: אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ ideſt non glorieris coram rege. Et cum venit in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: et accentu in eadem. vt Exo. 19. הַנִּגָּשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדָּשׁוּ ideſt qui accedunt ad dominum ſanctificentur. Imperatiuus accipit he additam in principio ſubiecto hiric. hoc modo.

הִתְפַּקֵּד viſita te. m. הִתְפַּקְּדִי viſita te. f. הִתְפַּקְּדוּ viſitate vos. m. הִתְפַּקֵּדְנָה viſitate vos. f. Infinitiuus hoc modo profertur. הִתְפַּקֵּד l' הִתְפַּקֵּד Viſitare ſe. Paſſiue vocis aliud pticipipiũ eſt מְפוֹקָד viſitatus. מְפוֹקָדָה vel מְפוֹקֶדֶת viſitata. מְפוֹקָדִים viſitati מְפוֹקָדוֹת viſitate.

Quattuor itaq; coniugationes regulares atq; perfecte ad hunc modum explicate ſunt.

SEd antea quam ad verba irregularia deſcendamus: nō eſt omittendum id quod hebrei dicunt: eſſe videlicet quedam verba ex duabus coniugationibus compoſita vt pſalmo. 7. יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי ideſt perſequatur inimicus animam meam. quod verbum eſt futuri tertie perſone ſingularis Hoc igitur verbum componitur ex futuro prime coniugationis vocis actiue hoc eſt. יִרְדֹּף: & ex futuro ſecunde coniugationis eiuſdem vocis hoc eſt יְרַדֵּף: *quoniam* hiric qui ſubiicitur iod & holem qui imponitur daleth: ſunt coniugationis prime: & patha qui ſubiicitur littere res & dagues qui ſubiicitur daleth ſunt ſecunde coniugationis. Ad eundem quoq; modum reperiuntur verba compoſita in voce paſſiua. vt numeri. 1. לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם ideſt nō ſunt numerati inter illos: quod verbum componitur ex voce paſſiua tertie coniugationis que eſt הָפְקַד: & ex voce paſſina quarte coniugationis: que eſt הִתְפַּקֵּד quia camez qui ſubiicitur he: eſt vocis paſſiue tertie coniugationis. & tau eſt eiuſdem vocis quarte coniugationis. Sunt etiā alia verba que componuntur ex duobus temporibus. vt Ezechielis. 8. וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם ideſt illi humiabant ſe ſiue adorabant: componitur namq; ex preterito & preſenti vocis paſſiue quarte coniugationis. quia mem prima eſt participii preſentis. & tau ſecunda eſt preteriti.

De verbis irregularibus ſiue defectiuis.

POſtea quam explicata eſt ratio verborum regularium conſequens eſt vt de irregularibus & defectiuis diſſeratur: idq; ſecundum ordinem coniugationum. Eſtq; in primis animaduertendum quod verba hebraica communiter habent ternas litteras ſubſtantiales illius verbi: que ſunt immutabiles in omnibus vocibus. modis. tpibus. numeris. gñib9 & perſonis que inde deriuantur. Et tres ille littere vocantur

שֹׁרֶשׁ idest radix: quoniam sunt radix & fundamentum omnium coniugationum que ex illis deriuantur: atq; ex eis formantur partes illarum. Esto exempli gratia פָּעַל idest fecit que est tertia persona preteriti indicatiui modi prime coniugationis: & tres littere hoc est pe. aáin lámed sunt substantiales omnium verborum ab illo descendentium. & prima littera huius verbi dicitur. pe verbi. secunda aáin verbi. tertia lámed verbi. & verbum quod in omnibus modis & temporibus retinet has tres litteras substantiales dicitur verbum perfectum. quod aũt amittit aliquã ex illis dicitur imperfectum siue defectiuum. Et sunt quedam verba imperfecta quantum ad vocem tãtum: quoniam licet habeant omnes tres litteras substantiales: non proferuntur ex illis nisi due tantum priores: & finales plerumq; sunt áleph siue he ociose. vt קָרָא idest vocauit. עָלָה. idest ascendit. Sunt etiam verba in quibus non proferuntur littere substãtiales medie que sunt plerũq; vau siue iod. vt בִּין hoc est intellexit. שׁוּב. idest reuersus est. que verba dicuntur נָחִים idest ociosa quia habent litteras ociosas. Sunt quoq; verba imperfecta: quibus in processu coniugationis deficiunt alique littere substantiales: quod contingit modis quattuor. Primo quando prima littera deficit. Secundo quando deficit secunda. Tertio quando deficit vltima. Quarto cum deficit prima & vltima. que verba dicuntur חֲסֵרִים idest defectiua. Sunt preterea verba que appellantur duplicia: quibus in discursu coniugationis deficiunt due littere. de quibus omnibus infra dicetur: & primo de illis q bus prima littera deficit ex iis que substantiales sunt. Que verba plerumq; sunt incipientia ab aliqua harum litterarum לני vt לָקַח idest accepit נָגַשׁ. idest accessit. יָדַע. idest cognouit. Et ex verbis defectiuis incipientibus a lámed tantum reperitur לָקַח supradictum. Et defectus horum verborum plerumq; est in imperatiuo & in futuro indicatiui: quia in preterito & p̃senti communiter retinent tres litteras substãtiales. & formantur ex proportione aliorum verborum perfectorum que supra dicta sunt. & quia huiusmodi verba defectiua plerumq; incipiunt a littera nun: de his primũ agendum est. Ponimusq; exempli causa hoc verbum נָגַשׁ idest accessit. cuius preteritum & p̃sens possunt formari ex proportione preteriti & presentis prime coniugationis verborum perfectorum. Sed in futuro deficit nun substantialis prima: que suppletur per dages littere substantialis medie cui subiicitur camez. sic. אֶגַּשׁ vel אֶגְּשָׁה accedã m. & f. תִּגַּשׁ Accedes. m. תִּגְּשִׁי accedes. f. יִגַּשׁ accedet. m. תִּגַּשׁ accedet. f.

Plurali.

נִגַּשׁ vel נִגְּשָׁה accedemus. m. & f. תִּגְּשׁוּ accedetis. m. תִּגַּשְׁנָה accedetis. f. יִגְּשׁוּ accedent. m. תִּגַּשְׁנָה accedent. f. Et quando ẽ in fine clausule. scba littere substantialis medie vertitur in camez: accentu in eadem. vt Geñ. 45. גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ. idest accedite ad me & accesserunt. & dagues littere substantialis medie venit etiam in nomine quod a verbo deriuatur. vt נָבַע idest manauit. vnde deriuatur nomen. מַבּוּעַ. hoc est fons vnde aliquid manat. in quo nun littera substantialis prima deficit: q̃ suppletur per dagues vt dictum est. Et quando littera substantialis media est aliqua ex his quattuor אהחע non excluditur nũ littera substantialis prima: quia non recipit dagues: preter quã in hoc verbo. נָחַת idest descendit. quia in futuro amittit nun: & venit in hunc modum אֵחַת תֵּחַת In quibusdam etiam verbis incipientibus a nun: littera substantialis media scribitur per holem. vt נָגֹף idest percussit. נָפֹל idest cecidit: quorum futura exeunt in hunc modum. אֶגֹּף idest percutiam אֶפֹּל. i. cadam. atq; sic alia complura. Imperatiuus horum verborum explicatur ad hunc modum. גַּשׁ vel גְּשׁ accede. m. גְּשִׁי accede. f. גְּשׁוּ accedite. m. גַּשְׁנָה accedite. f. Secunda p̃sona imperatiui masculini singularis: loco cere scribitur aliqñ per cegol & aliquando recipit he in fine. vt גְּשָׁה accede. m. alias scribitur cum holem hoc modo. גֹּשׁ גֹּשִׁי idest accede. m. f. Et aliquando venit cum nun substantiali prima: hoc modo. נְגוֹשׁ. Infinitiuus explicatur sic. נְגוֹשׁ. l. גֶּשֶׁת idest accedere. Subiunctiuus & gerundia supplentur per prepositiones harũ quattuor litterarum. בכלמ vt supra in verbis perfectis. & quando littera substantialis vltima est aliqua ex his אהחע: littera substantialis media scribitur per patha atq; etiam vltima. vt ecclesiastes. 3. עֵת לָטַעַת idest tempus plantandi.

De voce passiua

In preterito vocis passiue littera substantialis prima deficit. a qua licet verbum incipiat: non est substantialis: sed ponitur ad designandum vocem passiuam prime coniugationis. & littera substantialis prima supletur per dagues littere substãtialis medie. & explicatur hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. נִגַּשׁ oblatus fuit נִגְּשָׁה oblata fuit נִגַּשְׁתָּ oblatus fuisti נִגַּשְׁתְּ oblata fuisti נִגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui.

Plurali.

נִגְּשׁוּ oblati vel oblate fuerũt נִגַּשְׁתֶּם oblati fuistis נִגַּשְׁתֶּן oblate fuistis נִגַּשְׁנוּ oblati vel oblate fuimus. Presens.

נִגָּשׁ qui oblatus est נִגָּשָׁה vel נִגֶּשֶׁת que oblata est נִגָּשִׁים qui oblati sunt נִגָּשׁוֹת que oblate sunt. Et quando littera substantialis vltima est aliqua harum quattuor אחהע littera: substantialis media & vltima participii generis feminini singularis scribũtur per patha. vt Ezechiel. 34. וְאֶת הַנִּדַּחַת לֹא הֲשֵׁבֹתֶם. i. quod abiectum est non reduxistis. In futuro nun vocis passiue excluditur. & nun remanens est littera substantialis. & dagues littere substantialis medie venit ad supplementum nun vocis passiue. hoc modo. אֶנָּגֵשׁ vel אֶנָּגְשָׁה oblatus vel oblata ero תִּנָּגֵשׁ oblatus eris. תִּנָּגְשִׁי oblata eris. יִנָּגֵשׁ oblatus erit תִּנָּגֵשׁ oblata erit.

Plurali.

נִנָּגֵשׁ vel נִנָּגְשָׁה oblati vel oblate erimus. תִּנָּגְשׁוּ oblati eritis תִּנָּגַשְׁנָה oblate eritis. יִנָּגְשׁוּ oblati erunt. תִּנָּגַשְׁנָה oblate erunt. Imperatiuus modus explicatur sic. הִנָּגֵשׁ oblatus esto הִנָּגְשִׁי oblata esto הִנָּגְשׁוּ oblati estote. הִנָּגַשְׁנָה oblate estote. Infinitiuus est similis imperatiui modi secunde persone generis masculini singularis numeri ad hunc modum. הִנָּגֵשׁ Applicari. Subiunctiuus modus & gerundia supplẽtur per prepositiones illarum quattuor litterarum de quibus in aliis coniugationibus dictũ ẽ: cum agebatur de illarum infinitiuis. Et quia verbũ hoc נָגַשׁ est neutrum: ideo in hac coniugatione caret participiis vocis passiue: quia supplentur per tempus presens. Cum vero sin scribitur cum cibóleth mutat significationem in id quod est angere vel constringere: & tunc non est neutrum: & habet participia vocis passiue ad modum actiuorum. vt נָגוּשׂ qui cõstrictus ẽ נְגוּשָׂה que cõstricta נְגוּשִׂים qui constricti נְגוּשׂוֹת que constricte sũt. Et notandum quod in hac coniugatione & in cõiugationibus verborum imperfectorum que sequuntur: seruatur ordo & forma verborum perfectorum de quibus dictũ est. quia semper incipiunt a tertia persona generis masculini singularis preteriti indicatiui modi: & habent easdem terminationes: quas habent verba perfecta. Secunda coniugatio non inuenitur in hoc verbo נָגַשׁ.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio huius verbi נָגַשׁ est ĩ qua deficit nun littera substantialis prima: & suppletur per dagues littere substantialis medie. & explicatur ad hunc modum הִגִּישׁ fecit accedere. m. הִגִּישָׁה fecit accedere. f. הִגַּשְׁתָּ fecisti accedere. m. הִגַּשְׁתְּ fecisti accedere. f. הִגַּשְׁתִּי feci accedere. m. & f.

Plurali.

הִגִּישׁוּ fecerunt accedere. m. & f. הִגַּשְׁתֶּם fecistis accedere. m. הִגַּשְׁתֶּן fecistis accedere. f. הִגַּשְׁנוּ fecimus accedere. m. & f. In cuius preterito si non fuisset exclusa nun littera substantialis prima debuit dici הִנְגִּישׁ הִנְגִּישָׁה. deficit preterea nun prima in tota hac coniugatione tam in voce actiua quam passiua. Presens circumloquimur hoc modo. מַגִּישׁ qui facit accedere. מַגִּישָׁה vel מַגֶּשֶׁת que facit accedere מַגִּישִׁים qui faciunt accedere מַגִּישׁוֹת que faciunt accedere. In futuro venit littera substantialis media subiecto hiric sequenti iod ociosa ad hunc modum: אַגִּישׁ vel אַגִּישָׁה faciã accedere. תַּגִּישׁ facies accedere. m. תַּגִּישִׁי facies accedere. f. יַגִּישׁ faciet acceder. m. תַּגִּישׁ faciet accedere. f.

Plurali.

נַגִּישׁ vel נַגִּישָׁה faciemus accedere. m. & f. תַּגִּישׁוּ facietis accedere. f. יַגִּישׁוּ facient accedere. m. תַּגֵּשְׁנָה facient accedere. f. Et in omnibus personis supradictis: littere substantiali medie potest subiici cere & sequens iod excludi. sic אַגֵּשׁ תַּגֵּשׁ Imperatiuus explicatur ad hunc modum. הַגֵּשׁ fac accedere. m. הַגִּישִׁי fac accedere. f. הַגִּישׁוּ facite accedere. m. הַגֵּשְׁנָה facite accedere. f. Et aliquando imperatiuus secunde persone numeri singularis generis masculini accipit hiric in littera substantiali media vt Geñ. 27. הַגִּישָׁה לִּי וְאֹכֵלָה idest accede ad me & comedam. Infinitiuus explicatur hoc modo. הַגִּישׁ. l. הַגֵּשׁ facere accedere.

De voce passiua.

In voce passiua huius coniugationis deficit nun littera substãtialis prima: & est similis verbis perfectis vocis passiue tertie cõiugationis: que est הָפְקַד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito הֻגַּשׁ oblatus fuit הֻגְּשָׁה oblata fuit. הֻגַּשְׁתָּ oblat⁹ fuisti הֻגַּשְׁתְּ oblata fuisti הֻגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui. Et alie persone ad eundem modum. Presens explicatur isto modo. מֻגָּשׁ qui oblatus est מֻגָּשָׁה que oblata est מֻגָּשִׁים qui oblati sunt מֻגָּשׁוֹת que oblate sunt. Futurum explicatur hoc modo. אֻגַּשׁ oblatus ero. m. & f. תֻּגַּשׁ oblatus eris תֻּגְּשִׁי oblata eris יֻגַּשׁ oblatus erit תֻּגַּשׁ oblata erit. Imperatiuus deficit. & infinitiuus huius coniugationis explicatur sic. הֻגַּשׁ Applicari. Participia vocis passiue sunt. מֻגָּשׁ oblatus מֻגָּשָׁה vel מֻגֶּשֶׁת oblata מֻגָּשִׁים oblati מֻגָּשׁוֹת oblate.

Quarte coniugationis vox actiua non reperitur in hoc verbo nisi tantum passiua: que potest formari ad proportionem vocis passiue verborum perfectorum quarte coniugationis. Sunt etiam quedam verba incipientia a littera nun & desinentia in aleph sicut נָשָׂא idest portauit: que possunt declinari ad proportionem superius dicti verbi נָגַשׁ. preterquam quod aleph non profertur. sic. נָשָׂא נָשָׂאתָ נָשָׂאתִי. i. portauit. portauisti portaui: & pari modo in aliis modis. temporibus. numeris. personis & generibus. Et quemadmodum in predicto verbo excluditur nun in processu coniugationis: ita & in hoc verbo. לָקַח idest accepit excluditur lámed: quod solum vt diximus reperitur defectiuum in verbis incipientibus a littera lámed. & in preterito & in presenti habet omnes suas litteras quasi verbum perfectum: ad cuius proportionem declinatur in preterito & in presenti prime coniugationis. & aliquando in preterito reperitur sine lámed: & coph venit cũ camez. vt Ezechielis. 17 קָח עַל מַיִם רַבִּים idest accepit sup aquas multas. pro quo nos habemus. vt firmaret radicem sup aquas multas. In futuro ãmittit hoc verbum lámed litteram substantialem primam: que suppletur per dagues impositum littere coph. & potest formari ad proportionem futuri prime cõiugationis huius verbi נָגַשׁ in hunc modum אֶקַּח vel אֶקְחָה accipiam. m. & f. תִּקַּח accipies. m. תִּקְחִי accipies. f. יִקַּח accipiet. m. תִּקַּח accipiet. f. Et quando littera substantialis media scribitur cum scba tunc venit sine dagues. hoc modo תִּקְחוּ יִקְחוּ. i. accipietis. accipient. quod fit vt prolatio sit facilior in hoc verbo quod in sacris litteris frequentatur. Imperatiuus duob⁹ modis reperitur. primo quando habet lámed litteram substantialem primam. hoc modo. לְקַח. accipe. m. לִקְחִי accipe. f. לִקְחוּ accipite. m. לְקַחְנָה accipite. f. Secundo modo quando scribitur sine lámed in hunc modum. קַח accipe. m. קְחִי accipe. f.

קְחוּ accipite. m. קַחְנָה accipite. f. Secunda persona masculini singularis imperatiui scribitur per patha. & hanc differẽtiam hebrei ponunt inter imperatiuum & preteritum sine lamed de quo superius dictum est. Inuenitur quoq; hic modus cũ camez quando venit in fine clausule. vt. 1. Reg. 21. אִם אֹתָהּ תִּקַּח. לְךָ קָח idest si istum vis tollere tolle. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. לָקַחַת. l. קַחַת. לָקוֹחַ Accipere. De voce passiua.

Vocis passiue preteritum aliquando venit sine lámed substantiali prima. sic נִקַּח נִקַּחְתָּ idest fuit l fuisti acceptus: & nonnunquam cum lamed substantiali. vt Ezechiel. 33. הוּא בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח idest propter peccatum suum captus ẽst. & . 1. Regum. 4. וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה idest arca dei capta est. Presens. & futurum. & imperatiuus modus huius verbi possunt formari p̃ vocem passiuam prime coniugationis. Et hoc verbum לָקַח non reperitur in voce actiua secunde neq; tertie neq; quarte coniugationis: sed reperitur in vocibus passiuis. vt Esaie. 52. כִּי לֻקַּח עַמִּי idest quia captus est populus meus. quod verbum est temporis preteriti vocis passiue secunde coniugationis. & Geñ. 18. יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם idest accipiatur nunc paululum aque: quod verbũ est futuri tertie coniugationis. & Exo. 19. וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת idest ignis & grando pariter ferebantur. quod est participium generis feminini singularis vocis passiue quarte coniugationis. & quia heth est littera gutturalis: littera substantialis media & vltima scribuntur per patha. Et dicunt hebrei quod propterea quod hoc verbum לָקַח inuenitur in voce passiua: potest etiam ex eo per proportionem fingi actiua: quod etiam in aliis verbis potest fieri.

De verbis a iod incipientibus.

Verba a littera iod incipientia: plerumq; amittunt illã. aut iod vertitur in vau tam in voce actiua quam passiua: ponimusq; exempli causa hoc verbum יָדַע idest sciuit vel cognouit: quod verbũ in preterito indicatiui actiue vocis prime coniugationis & in presenti: retinet tres litteras substantiales & formatur ex proportione aliorum verborum perfectorum in eisdem temporib⁹. Sed in futuro huiusmodi & in imperatiuo plerumq; deficit iod littera substantialis prima: littere vero que adduntur: veniunt cum cere hoc modo. אֵדַע vel אֵדְעָה sciam. m. & f. תֵּדַע scies. m. תֵּדְעִי scies. f. יֵדַע sciet. m. תֵּדַע sciet. f.

Plurali.

נֵדַע vel נֵדְעָה sciemus. m. & f. תֵּדְעוּ scietis. m. תֵּדַעְנָה scietis. f. יֵדְעוּ scient. m. תֵּדַעְנָה scient. f. Et in hoc verbo littera substãtialis media scribitur plerumq; cum patha: propterea quod littera substantialis vltima est gutturalis. Quod si littera substantialis vltima non est aáin siue heth: tunc littera substantialis media scribitur per cere. vt אֵרֵד descendam. אֵלֵךְ idest ambulabo אֵשֵׁב habitabo siue sedebo. Que verba si veniunt cum vau addita in principio: littere addite in futuro veniunt cum cere & cum accentu: & littera substantialis media venit cum cegol in hunc modum וַיֵּרֶד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב Et aliquando in vtrisq; verbis littere futuri addite veniunt cum hiric. hoc modo. אִיקַץ תִּיקַץ idest expergiscar expergisceris. אִיגַע תִּיגַע idest laborabo laborabis. & in quibusdam verbis littere substantiales medie veniunt cum patha siue cum holem: in hunc modum. אִיסַר castigabo. m. vel. f. תִּיסוֹר castigabis. m. Sunt etiam verba quedam incipientia a littera iod. que in processu coniugatiõis non ãmittunt iod neq; vertunt in vau. cuiusmodi est. יָטַב. i. benefecit: vt Exo. 1. וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים idest & benefecit deus. Imperatiuus explicatur hoc modo. דַּע vel דְּעָה scito. m. דְּעִי scito. f. דְּעוּ scitote. m. דַּעְנָה. scitote. f. In verbis vero quorum littera substantialis vltima non est aliqua ex his quattuor אהחע: secunda persona imperatiui masculini singularis scribitur per cere in littera substantiali media. hoc modo. רֵד. idest descende לֵךְ. i. ambula. שֵׁב idest sede. Infinitiu⁹ explicatur hoc mõ יְדֹעַ: דַּעַת: דֵּעָה

scire.

De voce passiua.

Vocis passiue verbum predictum in prima coniugatione littera substantialis prima hoc est iod in preterito & in presenti vertitur in vau ociosum. quia in hebreo he quattuor littere permutātur inter se.אהוי. & in hac voce preteritum & presens scribuntur per nun cum holem hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. נוֹדַע scitus fuit נוֹדְעָה scita fuit נוֹדַעְתָּ scitus fuisti נוֹדַעַתְּ scita fuisti. נוֹדַעְתִּי scitus vel scita fui. נוֹדְעוּ sciti vel scite fuerunt נוֹדַעְתֶּם sciti fuistis נוֹדַעְתֶּן scite fuistis. נוֹדַעְנוּ sciti vel scite fuimus. Presens explicatur hoc modo. נוֹדָע qui est scitus. נוֹדָעָה que est scita נוֹדָעִים qui sunt sciti נוֹדָעוֹת que sunt scite. Futuri iod littera substantialis prima vertitur in vau cum dagues ad supplendum defectum littere nun preteriti sic. אִוָּדַע vel אִוָּדְעָה sciar. m. & f. תִּוָּדַע scieris. m. תִּוָּדְעִי scieris. f. יִוָּדַע scietur. m. תִּוָּדַע scietur. f. Plurali. נִוָּדַע vel נִוָּדְעָה sciemur. m. & f. תִּוָּדְעוּ sciemini. m. תִּוָּדַעְנָה sciemini. f. יִוָּדְעוּ scientur. m. תִּוָּדַעְנָה scientur. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הִוָּדַע scire. m. הִוָּדְעִי scire. f. הִוָּדְעוּ scimini. m. הִוָּדַעְנָה scimini. f. Infinitiuus. הִוָּדַע vel הִוָּדֵעַ cognosci. Participium vocis passiue hoc modo. יָדוּעַ scitus יְדוּעָה scita יְדוּעִים sciti יְדוּעוֹת scite. Et predicta verba a iod incipientia carent secunda coniugatione.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio est: in qua iod littera substantialis prima vertitur in vau ociosam: & habet in principio he additam cum holem: & explicatur ad hunc modum. Indicatiuo modo tēpore preterito. הוֹדִיעַ fecit scire. m. הוֹדִיעָה fecit scire. f. הוֹדַעְתָּ fecisti scire. m. הוֹדַעַתְּ fecisti scire. f. הוֹדַעְתִּי feci scire. m. & f. Plurali. הוֹדִיעוּ fecerunt scire. m. & f. הוֹדַעְתֶּם fecistis scire. m. הוֹדַעְתֶּן fecistis scire. f. הוֹדַעְנוּ fecimus scire. m. & f. Presens explicatur sic. מוֹדִיעַ q facit scire. m. מוֹדִיעָה qui facit scire. f. מוֹדִיעִים qui faciunt scire. m. מוֹדִיעוֹת qui faciunt scire. f. Futuro littere addite scribuntur per holem: & iod littera substantialis prima vertitur in vau quod non profertur. hoc modo. אוֹדִיעַ vel אוֹדִיעָה faciā scire. תּוֹדִיעַ facies scire. m. תּוֹדִיעִי facies scire. f. יוֹדִיעַ faciet scire. m. תּוֹדִיעַ faciet scire. f.

Plurali.

נוֹדִיעַ vel נוֹדִיעָה faciemus scire. m. & f. תּוֹדִיעוּ facietis scire. m. תּוֹדַעְנָה facietis scire. f. יוֹדִיעוּ facient scire. m. תּוֹדַעְנָה facient scire. f. Et in quibusdam verbis iod littera substantialis prima non excluditur. vt Osee. 10. אֲיַסְּרֵם idest castigabo eos. Imperatiuus explicatur hoc modo. הוֹדַע fac scire. m. הוֹדִיעִי fac scire. f. הוֹדִיעוּ facite scire. m. הוֹדַעְנָה facite scire. f. Secunda persona imperatiui numeri singularis masculini aliquando habet litteram substantialem mediam cum cere. ad hunc modū. הוֹשֵׁב fac sedere. m. הוֹרֵד fac descendere. m. Aliquando tamen non amittitur iod. vt Psalmo. 5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ idest dirige in conspectu meo viam tuam. In voce quoq; passiua huius coniugationis vau ponitur pro iod. & declinatur ad proportionem tertie coniugationis vocis passiue verborum perfectorum. ad hunc modum.

De voce passiua.

Indicatiuo modo tempore preterito. הוּדַע scitus fuit הוּדְעָה scita fuit הוּדַעְתָּ scitus fuisti. הוּדַעַתְּ scita fuisti הוּדַעְתִּי scitus vel scita fui. Ad hunc modum formantur alie persone. potest quoq; he cum holem poni pro surec. sic. הוֹדַע הוֹדַעְתָּ. Presens explicatur ad hunc modum. מוּדָע qui est scitus מוּדָעָה que est scita מוּדָעִים qui sunt sciti מוּדָעוֹת que sunt scite. Futurum explicatur isto modo. אוּדַע vel אוּדְעָה sciar. m. & f. תּוּדַע scieris. m. תּוּדְעִי scieris. f. יוּדַע scietur. m. תּוּדַע scietur. f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus ad hunc modum explicatur הוּדַע sciri. Participium vero in hunc modū. מוּדָע scitus מוּדָעָה vel מוּדַעַת scita. מוּדָעִים Sciti מוּדָעוֹת scite. Quarta coniugatio Inuenitur quoq; hoc verbum יָדַע in voce actiua quarte coniugationis quadrate. vt. 1. Reg. cap. 21. וְאֶת הַנְּעָרִים יוֹדַעְתִּי & pueris meis condixi: & in voce passiua eiusdem quarte coniugationis iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur. & declinatur ex proportione vocis passiue quarte coniugationis hoc est הִתְפַּקֵּד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. הִתְוַדַּע sciuit se. m. הִתְוַדְּעָה sciuit se. f. הִתְוַדַּעְתָּ sciuisti te. m. הִתְוַדַּעַתְּ sciuisti te. f. הִתְוַדַּעְתִּי Sciui me. m. & f. Presens explicatur hoc modo. מִתְוַדַּע qui scit se מִתְוַדְּעָה que scit se. מִתְוַדְּעִים qui sciunt se. מִתְוַדְּעוֹת que sciunt se.

Futurum explicatur hoc modo. אֶתְוַדַּע vel אֶתְוַדְּעָה sciam me. m. & f. תִּתְוַדַּע scies te. m. תִּתְוַדְּעִי scies te. f. יִתְוַדַּע sciet se. m. תִּתְוַדַּע sciet se. f. In quibusdam tamen verbis iod non vertitur in vau. vt numeri. 1. וַיִּתְיַלְדוּ idest & numerati sunt per generationes. Imperatiuus explicatur hoc modo. הִתְוַדַּע scito te. m. הִתְוַדְּעִי scito te. f. הִתְוַדְּעוּ scitote vos. m. הִתְוַדַּעְנָה scitote vos. f. Infinitiuus vero ad hunc modum. הִתְוַדַּע cognoscere se. Sunt preterea alia verba a iod littera incipientia: cuiusmodi ē hoc יָצָא: que possunt declinari ex proportione horum verborum incipientium a iod. nisi quod aleph non profertur: quorum preteritum est huius modi. יָצָא exiuit. m. יָצְאָה exiuit. f. יָצָאתָ existi. m. יָצָאת existi. f. יָצָאתִי exiui. m. & f. Presens explicatur ad hunc modum. יוֹצֵא qui exit. יוֹצְאָה vel יוֹצֵאת que exit יוֹצְאִים qui exeūt יוֹצְאוֹת que exeūt. Futurum vero ad hūc modum. אֵצֵא vel אֵצְאָה exibo. m. & f. תֵּצֵא exibis. m. תֵּצְאִי exibis. f. יֵצֵא exibit. m. תֵּצֵא exibit. f. Imperatiuus explicatur hoc modo צֵא vel צְאָה exi. m. צְאִי exi. f. צְאוּ exite. m. צֶאנָה exite. f. In hoc modo aliquando reperitur iod substantialis prima. vt Gen̄. 8. הַיְצֵא אִתָּךְ idest educ tecum. Infinitiuus vero ad hunc modum. יְצוֹא. f. צֵאת. exire. Sunt preterea nōnulla verba a iod littera incipientia desinentia in áleph: de quibus postea dicetur: & propter illorum varietatem non ponūtur hic.

De verborum irregularium secundo modo.

Verborum imperfectorum secūdus modus est: illorum videlicet que sunt monosyllaba & quorum littera substantialis media est iod siue vau que non proferuntur: cuiusmodi sunt בִּין idest intelligere שׁוּב redire. in quorum preterito & presenti iod siue vau excluduntur. & hiric vel surec littere substantialis prime vertitur in camez ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. בָּן intellexit. m. בָּנָה intellexit. f. בַּנְתָּ intellexisti. m. בַּנְתְּ intellexisti. f. בַּנְתִּי intellexi. m. & f. Et ad hunc modum alie persone. Presens explicatur isto modo. בָּן qui intelligit בָּנָה que intelligit בָּנִים qui intelligunt בָּנוֹת que intelligunt. Futurum explicatur in hunc modū אָבִין intelligam. m. & f. תָּבִין intelliges. m. תָּבִינִי intelliges. f. יָבִין intelliget. m. תָּבִין intelliget. f. Aliquando littera substātialis prima per camez scribitur: qui profertur quasi holem. vt וַיָּקָם idest surrexit וַיָּעַף idest volauit. Aliquando etiam littera substantialis prima venit cum surec in hunc modum. אָשׁוּב vel אָשׁוּבָה redibo. m. & f. תָּשׁוּב redibis. m. תָּשׁוּבִי redibis. f. יָשׁוּב redibit. m. תָּשׁוּב redibit. f. Et similiter declinantur alia verba. Imperatiuus explicatur hoc modo. בִּין vel בִּינָה vel בֹּן intellige. m. בִּינִי vel בֹּנִי intellige. f. בִּינוּ vel בֹּנוּ intelligite. m. בֹּנֶּנָה intelligite. f. Sunt quedam verba: quarum littera substantialis ē vau siue iod & in processu coniugationis non excluduntur sed proferuntur. vt numeri. 20. בִּגְוַע אַהֲרֹן. i. quod defūctus esset aaron. & Psalmo. 39. שִׁוַּעְתִּי אֵלֶיךָ idest clamaui ad te. que verba declinantur secundum proportionem verborum perfectorū in prima vel secunda cōiugatione tantum. Infinitiuus explicatur hoc modo בּוֹן intelligere. In voce passiua huius cōiugationis non excluditur littera substantialis media hoc est iod: sed vertitur in vau sic. Indicatiuo modo tempore preterito. נָבוֹן fuit intellectus נָבוֹנָה fuit intellecta נְבוּנוֹתָ fuisti intellectus נְבוּנוֹת fuisti intellecta. נְבוּנוֹתִי fui intellectus uel fui intellecta. Presens explicatur hoc modo. נָבוֹן qui intelligitur. נְבוֹנָה que intelligitur נְבוֹנִים qui intelliguntur נְבוֹנוֹת que intelliguntur. Futurum explicatur hoc modo. אֶבּוֹן intelligar. m. & f. תִּבּוֹן intelligeris. m. תִּבּוֹנִי intelligeris. f. יִבּוֹן intelligetur. m. תִּבּוֹן intelligetur. f. Et quando littera substantialis media est aliqua harum quinq; אהחער littere futuri addite scribūtur per cere loco hiric: ad hunc modum. יֵעוֹר idest expergefiet. Imperatiuus explicatur hoc modo. הִבּוֹן intelligere. m. הִבּוֹנִי intelligere. f. הִבּוֹנוּ intelligimini. m. הִבּוֹנָּה mini. f. Infinitiu9 explicatur hoc modo. הִבּוֹן intelligi. Participia vocis passiue בּוֹן qui intelligitur בּוֹנָה que intelligitur בּוֹנִים qui itelligūtur בּוֹנוֹת que intelliguntur. Et predicta verba que sunt monosyllaba in preterito indicatiui modi actiue vocis carent secunda coniugatione.

Tertia coniugatio est verborum transitiuorum hoc est quorum actio transit in tertiam personā. & in verbis absolutis transit in secundam personam & non amplius. in quibus he scribitur per cere. sic. Indicatiuo modo. tempore preterito. הֵבִין fecit intelligere. m. הֵבִינָה fecit intelligere. f. הֲבִינוֹתָ fecisti intelligere. m. הֲבִינוֹת fecisti intelligere. f. הֲבִינוֹתִי feci. intelligere. m. & f. Plurali. הֲבִינוֹנוּ fecimus intelligere. m. & f. Aliquando tamen he scribitur cū patha hoc modo הַבִינוֹת. aliquando in omnibus personis excluditur iod hoc modo. הֵבַן הֵבַנְתָּ. Presens explicatur ad hunc modum. מֵבִין qui facit intelligere מְבִינָה que facit intelligere מְבִינִים qui faciunt intelligere. מְבִינוֹת que faciunt intelligere. Futurum autem hoc modo. אָבִין vel אָבִינָה faciam intelligere. m. & f. תָּבִין facies intelligere. m. תָּבִינִי facies intelligere. f. יָבִין faciet intelligere. m. תָּבִין faciet intelligere. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הָבֵן vel הָבִין vel הָבִינָה fac intelligere. m. הָבִינִי fac intelligere. f. הָבִינוּ Facite intelligere. m. הָבֵנָּה vel הָבִנָּה Facite intelligere. f. Imperatiui generis masculini numeri singularis littera substantialis prima loco cere aliquādo scribitur cum camez siue patha. vt Esaie. 42. וְאֵין אוֹמֵר הָשַׁב idest & nō est qui dicat reuertere. Infinitiuus explicatur hoc modo. הָבֵן. f. הָבִין facere intelligere. Gerundia vero circumloquimur per prepositiones harum quattuor litterarum. בכלם vt in superioribus sepe dictum est. Passiue vocis tertia coniugatio sic. Indicatiuo modo tempore preterito. הוּבַן intellectus fuit הוּבְנָה intellecta fuit הוּבַנְתָּ intellectus fuisti הוּבַנְתְּ intellecta fuisti הוּבַנְתִּי intellectus vel intellecta fui. Presens explicatur hoc modo. הוּבַן qui intelligitur הוּבָנָה que intelligitur הוּבָנִים qui intelliguntur הוּבָנוֹת que intelliguntur. Futurū explicatur hoc modo. אוּבַן intelligar. m. & f. תּוּבַן intelligeris. m. תּוּבְנִי intelligeris. f. יוּבַן intelligetur. m. תּוּבַן intelligetur. f. Imperatiuum hec coniugatio non habet. Infinitiuus explicatur hoc modo. הוּבַן Intelligi. Participium vocis passiue hoc modo. מוּבָן qui intelligitur מוּבָנָה que intelligitur. מוּבָנִים qui intelliguntur מוּבָנוֹת que intelliguntur.

Quarta coniugatio que dicitur quadrata est verborum in quibus littera substantialis tertia duplicatur. neq; excluditur ex medio vau. & explicatur in modum sequētem. Indicatiuo modo tempore preterito. בּוֹנֵן intellexit. m. בּוֹנְנָה itellexit. f. בּוֹנַנְתָּ intellexisti. m. בּוֹנַנְתְּ itellexisti. f. בּוֹנַנְתִּי intellexi. m. & f. & ad hunc modum alie persone formantur. Presens autem tempus hoc modo. מְבוֹנֵן qui intelligit מְבוֹנְנָה vel מְבוֹנֶנֶת que intelligit מְבוֹנְנִים qui intelligunt מְבוֹנְנוֹת que intelligunt. Futurum quoq; isto modo. אֲבוֹנֵן vel אֲבוֹנְנָה intelligam. m. & f. תְּבוֹנֵן intelliges. m. תְּבוֹנְנִי intelliges. f. יְבוֹנֵן intelliget. m. תְּבוֹנֵן intelliget. f. Imperatiuus modus hoc modo explicatur. בּוֹנֵן intellige. m. בּוֹנְנִי intellige. f. בּוֹנְנוּ intelligite. m. בּוֹנֵנָּה intelligite. f. Infinitiuus vero ad istum modum. בּוֹנֵן itelligere. In voce passiua huius quarte coniugationis vau littera substantialis media non excluditur: litteraq; substātialis tertia geminatur hoc modo. הִתְבּוֹנֵן idest intellectus est vel intellexit se: aut intellexit: quia actio huius verbi aliquando transit in secundam personam vt dictum est supra in verbis perfectis: & in fine clausule littera substantialis vltima scribitur per camez. vt Esaie. 1. עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנָן idest populus meus non intellexit. & explicatur sic. Indicatiuo modo tempore preterito. הִתְבּוֹנֵן intellexit se. m. הִתְבּוֹנְנָה intellexit se. f. הִתְבּוֹנַנְתָּ intellexisti te. m. הִתְבּוֹנַנְתְּ itellexisti te. f. הִתְבּוֹנַנְתִּי itellexi me. m. & f. Presens autem hoc modo explicatur. מִתְבּוֹנֵן qui intelligit se מִתְבּוֹנְנָה vel מִתְבּוֹנֶנֶת que intelligit se מִתְבּוֹנְנִים qui intelligūt se מִתְבּוֹנְנוֹת que intelligunt se. Futurum etiam explicatur hoc modo. אֶתְבּוֹנֵן vel אֶתְבּוֹנְנָה intelligam me. m. & f. תִּתְבּוֹנֵן intelliges te. m. תִּתְבּוֹנְנִי intelliges te. f. יִתְבּוֹנֵן itelliget se. m. תִּתְבּוֹנֵן intelliget se. f. Plurali. נִתְבּוֹנֵן vel נִתְבּוֹנְנָה intelligemus nos. m. & f. תִּתְבּוֹנְנוּ intelligetis vos. m. תִּתְבּוֹנֵנָּה intelligetis vos. f. יִתְבּוֹנְנוּ intelligent se. m. תִּתְבּוֹנֵנָּה intelligent se. F. Et in fine clausule venit littera substantialis cum camez loco cere. vt Psalmo. 118. עֵדוֹתֶיךָ אֶתְבּוֹנָן idest testimonia tua intelligam. Imperatiuus explicatur isto modo. הִתְבּוֹנֵן intellige te. m. הִתְבּוֹנְנִי intellige te. f. הִתְבּוֹנְנוּ intelligite vos. m. הִתְבּוֹנֵנָּה intelligite vos. f. Infinitiuus autem in hunc modum הִתְבּוֹנֵן Intelligi. Participium vocis passiue isto modo. מְבוֹנָן qui intelligit se מְבוֹנָנָה vel מְבוֹנֶנֶת que intelligit se מְבוֹנָנִים qui intelligunt se. מְבוֹנָנוֹת que intelligunt se.

Per primam & tertiam coniugationem istorum verborum vnius syllabe possunt quoq; declinari alia verba monosyllaba desinētia in aleph cuiusmodi est hoc בּוֹא idest venit siue intrauit. nisi quod aleph non profertur: hoc modo. בָּא venit. m. בָּאָה venit. f. בָּאתָ venisti. m. בָּאת vēisti. f. בָּאתִי veni. m. & f. Presens vero explicatur hoc modo. בָּא qui venit בָּאָה que venit בָּאִים qui veniunt בָּאוֹת que veniunt. Futurum autem ad hunc modum. אָבֹא vel אָבוֹאָה veniā. m. & f. תָּבֹא venies. m. תָּבֹאִי venies. f. יָבֹא veniet. m. תָּבֹא veniet. f. Imperatiuus modus explicatur hoc modo. בּוֹא vel בּוֹאָה veni. m. בּוֹאִי veni. f. בֹּאוּ venite. m. בֹּאנָה venite. f. Infinitiuus modus explicatur sic. בּוֹא venire.

Tertius verborum imperfectorum modus est: que in processu coniugationis amittunt he litteram substantialē tertiam vel vertitur in iod. cuiusmodi est hoc verbum גָּלָה quod habet camez in prima & secunda: & declinatur hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. גָּלָה reuelauit. m. גָּלְתָה reuelauit. f. גָּלִיתָ reuelauisti. m. גָּלִית reuelauisti. f. גָּלִיתִי reuelaui. m. vel. f. Plurali. גָּלוּ reuelauerunt. m. & f. גְּלִיתֶם reuelauisti. m. גְּלִיתֶן reuelauisti. f. גָּלִינוּ reuelauimus. m. vel. f. Presens explicatur ad hunc modū. גּוֹלֶה qui reuelat גּוֹלָה que reuelat גּוֹלִים qui reuelant גּוֹלוֹת que reuelant. Futuri littere que adduntur veniunt subscripto hiric preter aleph prime persone singularis que venit cum cegol hoc modo. אֶגְלֶה reuelabo. m. vel. f. תִּגְלֶה reuelabis. m. תִּגְלִי reuelabis. f. יִגְלֶה reuelabit. m. תִּגְלֶה reuelabit. f. Plurali. נִגְלֶה reuelabimus. m. vel. f. תִּגְלוּ reuelabitis. m. תִּגְלֶינָה reuelabitis. f. יִגְלוּ reuelabunt. m. תִּגְלֶינָה reuelabunt. f. Nonnunquam hoc futurum venit sine he vltima: & littera substantialis prima venit cum cegol. hoc modo אֶגֶל תֶּגֶל יֶגֶל נֶגֶל. Aliquando littere addite veniunt cum cere. vt Numeri. 16. אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם non aspicias ad munus illorum. Et cum littera substantialis prima vel secunda est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis prima venit cum patha pro cegol: & littere addite possunt venire cum hiric siue cere. vt Exo. 19. וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל idest & castrametatus est illic israel. & Genesis. 47. וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם & defecit terra egypti. que verba veniunt a prima horum verborum positione חָנָה לָהָה. & quando littera substantialis prima est áin siue heth: vel he. littere addite possunt venire cum patha: sic.

אֶעֱלֶה Aſcendam.m.vel.f.תַּעֲלֶה aſcendes.m. תַּעֲלִי aſcēdes.f. יַעֲלֶה aſcendet.m.תַּעֲלֶה aſcendet.f.& quando veniunt ſine he vltima: veniunt hoc modo אַעַל תַּעַל יַעַל & in verbis quorũ littera ſubſtantialis media eſt iod cuiuſmodi eſt hoc הָיָה ideſt fuit he littera ſubſtãtialis vltima excluditur.& iod relinquitur ocioſa.ſic. אֱהִי Ero.m.vel.f.תְּהִי Eris.m.vel.f.יְהִי Erit.m.vel.f. Et in hoc verbo רָאָה ideſt vidit: iod tertie perſone maſculini ſingularis venit cum patha quando venit cum vau in prĩcipio hoc modo.וַיַּרְא.i. & vidit.quod fit vt prolatio ſit facilior ĩ hoc verbo: quod eſt frequẽs in ſacra ſcriptura. Atque etiam ex hac cauſa quod ſi iod cum hiric ſcriberetur: ſonus eſſet ſimilis huic verbo.וַיִּרָא quod venit aliquando cum ſimplici iod.ideſt & timuit.cuius prima poſitio eſt יָרֵא timuit.de quo in inferioribus dicetur. Imperatiuus explicatur hoc modo. גְּלֵה reuela.m.גְּלִי reuela.f.גְּלוּ reuelate.m.גְּלֶינָה reuelate.f. Infinitiuus explicatur ad hũc modum.גְּלֹה ł גְּלוֹת Reuelare. Vox paſſiua prime huius coniugationis. Indicatiuo modo tempore preterito.נִגְלָה reuelatus fuit.נִגְלְתָה reuelata fuit נִגְלֵיתָ reuelatus fuiſti נִגְלֵית reuelata fuiſti נִגְלֵיתִי reuelatus vł reuelata fui. Plurali. נִגְלוּ reuelati vel reuelate fuerunt נִגְלֵיתֶם reuelati fuiſtis נִגְלֵיתֶן reuelate fuiſtis נִגְלֵינוּ reuelati vel reuelate fuim⁹. Preſens explicatur hoc modo.נִגְלֶה qui reuelatur נִגְלָה que reuelatur נִגְלִים qui reuelantur נִגְלוֹת que reuelantur. In futuro nun preteriti excluditur: quod ſuppletur per dages in littera ſubſtantiali prima hoc modo.אֶגָּלֶה reuelabor.m.&.f תִּגָּלֶה reuelaberis.m.תִּגָּלִי reuelaberis.f.יִגָּלֶה reuelabitur.m.תִּגָּלֶה reuelabitur.f. Plurali. נִגָּלֶה reuelabimur.m.&.f.תִּגָּלוּ reuelabimini.m. תִּגָּלֶינָה reuelabimini.f. יִגָּלוּ reuelabuntur.m. תִּגָּלֶינָה reuelabuntur.f. Aliquando in hoc futuro excluditur he vltima: quemadmodum in voce actiua ad ſequentem modum אֶגַּל תִּגַּל יִגַּל נִגַּל Imperatiuus explicatur hoc mõ.הִגָּלֵה reuelare.m.הִגָּלִי reuelare.f.הִגָּלוּ reuelemini.m הִגָּלֶינָה. reuelemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum.הִגָּלוֹת vel הִגָּלֵה reuelari. Participiũ vocis paſſiue hoc modo.גָּלוּי reuelatus גְּלוּיָה reuelata גְּלוּיִם reuelati גְּלוּיוֹת reuelate. De ſecũda cõiugatiõe.

Secunda coniugatio verborum que dicuntur grauia ꝓpterea quod littera ſubſtantialis media ſcribitur cũ dages: & declinatur ex proportione verborum pfectorum ſecunde coniugationis hoc modo. Indicatiuo modo tẽpore preterito.גִּלָּה reuelauit.m.גִּלְּתָה reuelauit.f. גִּלִּיתָ reuelaſti.m.גִּלִּית reuelaſti.f.גִּלִּיתִי reuelaui.m.&.f. & ad hunc modũ alie perſone. Preſens explicatur hoc modo.מְגַלֶּה qui reuelat מְגַלָּה que reuelat מְגַלִּים qui reuelant מְגַלּוֹת que reuelant Futurum autem ad hunc modum.אֲגַלֶּה reuelabo.m.&.f.תְּגַלֶּה reuelabis.m.תְּגַלִּי reuelabis.f.יְגַלֶּה reuelabit.m.תְּגַלֶּה reuelabit.f. In hoc futuro quemadmodum in futuro prime coniugationis ſupra memorate aliquando he vltima excluditur.ad hũc modum.אֲגַל תְּגַל יְגַל נְגַל Imperatiuus huncin modum explicatur גַּלֵּה reuela.m.גַּלִּי reuela.f.גַּלּוּ reuelate.m. גַּלֶּינָה reuelate f. Infinitiuus autem exit in hunc modum.גַּלּוֹת reuelare. Cõiugationis huius vox paſſiua ſic. Indicatiuo modo tempore p̃terito.גֻּלָּה reuelatus fuit גֻּלְּתָה reuelata fuit גֻּלֵּיתָ reuelatus fuiſti גֻּלֵּית reuelata fuiſti גֻּלֵּיתִי reuelatus vel reuelata fui. Plu: גֻּלּוּ reuelati vel reuelate fuerunt.גֻּלֵּיתֶם reuelati fuiſtis גֻּלֵּיתֶן reuelate fuiſtis.גֻּלֵּינוּ reuelati vel reuelate fuimus. Preſens explicatur ad hunc modũ.מְגֻלֶּה qui reuelatur מְגֻלָּה que reuelatur מְגֻלִּים qui reuelantur מְגֻלּוֹת que reuelantur. Futurũ ãt iſto modo explicatur.אֲגֻלֶּה reuelabor.m.&.f.תְּגֻלֶּה reuelaberis.m.תְּגֻלִּי reuelaberis.f.יְגֻלֶּה reuelabitur.m.תְּגֻלֶּה reuelabitur.f. Imperatiuum non habet hec vox. Infinitiuus autem explicatur hoc mõ גֻּלּוֹת reuelari. Participium vocis paſſiue hoc modo.מְגֻלֶּה reuelatus מְגֻלָּה reuelata מְגֻלִּים reuelati מְגֻלּוֹת reuelate.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio eſt verborum: quorum actio tranſit in tertiam perſonam.& declinatur ad ꝓportionẽ verborum perfectorum tertie coniugationis ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. הִגְלָה vel הֶגְלָה fecit reuelare.m.הִגְלְתָה fecit reuelare.f.הִגְלִיתָ feciſti reuelare.m.הִגְלִית feciſti reuelare.f.הִגְלִיתִי vel הֶגְלֵיתִי feci reuelare.m.&f.& ad hunc modum formari poſſunt perſone numeri pluralis Et quando littera ſubſtantialis prima eſt áin vel heth: tunc he addita & áin ſiue heth ſubſcribuntur per cere ſiue cegol.vt threnorum.2.הֶעֱלוּ עָפָר עַל רֹאשָׁם ideſt fecerunt aſcendere puluerẽ ſuper caput ſuum. Preſens vero explicatur ad hunc modum. מַגְלֶה qui facit reuelare מַגְלָה que facit reuelare.מַגְלִים qui faciunt reuelare מַגְלוֹת que faciunt reuelare. Futurum autem iſto modo explicatur.אַגְלֶה faciam reuelare.m.&.f.תַּגְלֶה facies reuelare.m.תַּגְלִי facies reuelare.f.יַגְלֶה faciet reuelare.m. תַּגְלֶה. faciet reuelare.f. Imperatiuus ad hunc modum explicatur. הַגְלֵה fac reuelare.m.הַגְלִי fac reuelare.f.הַגְלוּ facite reuelare.m. הַגְלֶינָה facite reuelare.f. Cõiugationis huius vox paſſiua ſic. Indicatiuo modo tempore preterito.הָגְלָה reuelat⁹ fuit הָגְלְתָה reuelata fuit הָגְלֵיתָ reuelatus fuiſti הָגְלֵית reuelata fuiſti הָגְלֵיתִי reuelatus vel reuelata fui. Preſens aũt explicatur hoc modo. מָגְלֶה qui reuelatur מָגְלָה que reuelatur מָגְלִים qui reuelantur מָגְלוֹת que reuelantur. Futurum vero explicatur hoc modo. אָגְלֶה reuelabor.m.vel.f.תָּגְלֶה reuelaberis.m. תָּגְלִי. reuelaberis.f.יָגְלֶה reuelabitur.m.תָּגְלֶה reuelabitur.f. Imperatiuũ hec vox non habet. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. הָגְלֵה. הָגְלֵה reuelari. Verba ſupradicta deſinentia in he non reperiũtur in voce actiua quarte coniugationis quadrate, reperiuntur tamen in paſſiua.& declinantur ex proportione verborũ perfectorum paſſiue vocis quarte coniugationis ſic. Indicatiuo modo tempore preterito הִתְגַּלָּה reuelabit ſe.m.הִתְגַּלְּתָה reuelabit ſe.f.הִתְגַּלִּיתָ reuelaſti te.m.הִתְגַּלִּית reuelaſti te.f. הִתְגַּלֵּיתִי reuelaui me.m.&.f.& ad hunc modum perſone numeri pluralis. Preſens huius vocis explicatur ſic.מִתְגַּלֶּה q reuelat ſe מִתְגַּלָּה que reuelat ſe מִתְגַּלִּים qui reuelant ſe מִתְגַּלּוֹת que reuelant ſe. Futurum autem explicatur hoc modo.אֶתְגַּלֶּה vel אֶתְגַּל reuelabo me.m.&.f.תִּתְגַּלֶּה reuelabis te.m. תִּתְגַּלִּי reuelabis te.f. יִתְגַּלֶּה reuelabit ſe.m.תִּתְגַּלֶּה reuelabit ſe.f. Imperatiuus vero explicatur hoc modo. הִתְגַּלֵּה reuelare.m. הִתְגַּלִּי reuelare.f. הִתְגַּלּוּ reuelamini.m.הִתְגַּלֶּינָה reuelamini.f. Infinitiuus autẽ ad hunc modum.הִתְגַּלּוֹת vel הִתְגַּלֵּה reuelari.

Quartus modus defectiuorum verborũ eſt: qñ ex tribus litteris ſubſtantialibus deficit aliqñ prima & tertia. aut deficit prima & non profertur tertia. Eſto exẽpli cauſa hoc verbũ נָטָה ideſt declinauit ſiue extendit.quod verbum inflectitur per primam coniugationem actiuam & paſſiuã. Preteritum vero & preſens poſſunt inflecti ex proportione verborum predictorum in he deſinentium. & in futuro excluditur nun littera ſubſtantialis prima que ſuppletur per dagues impoſitum littere ſequenti. Futurum vero explicatur hoc modo. אֶטֶּה declinabo.m.&.f. תִּטֶּה declinabit.m. תִּטִּי declinabit.f.יִטֶּה declinabit.m.תִּטֶּה declinabit.f. Plurali. נִטֶּה declinabimus.m.&.f.תִּטּוּ declinabitis.m.תִּטֶּינָה declinabitis.f.יִטּוּ declinabunt.m.תִּטֶּינָה declinabũt.f. In hoc futuro aliqñ ex litteris tribus ſubſtantialibus deficit prima & tertia. & littere addite ſcribuntur cũ cere & aleph cũ cegol hoc modo אֵט תֵּט יֵט נֵט Prouer.4.אַל תֵּט יָמִין וּשְׂמֹאל nõ declines ad dextrã neq̧ ad ſiniſtrã. Aliqñ littere addite futuri ſcribuntur p hiric.vt.4.Re.9.וַיִּז מִדָּמָהּ ideſt ſparſit de ſanguine ſuo.quod verbum habet originem ab hoc verbo.נָזָה. Imperatiuus & infinitiuus veniunt cum nun littera ſubſtantiali prima ad modũ ſequẽtẽ.נְטֵה declina.m.נְטִי Declia.f.נְטוּ decliate.m. נְטֶינָה declinate.f. ĩfinitiu⁹ נְטוֹת ł נְטֹה declinare. Vocis paſſiue prima coniugatio.נִטָּה declinatus fuit.נִטְּתָה declinata fuit.נִטֵּיתָ declinatus fuiſti.נִטֵּית declinata fuiſti.נִטֵּיתִי declinatus vel declinata fui. plurali. נִטּוּ declinati vel declinate fuerunt. נִטֵּיתֶם declinati fuiſtis.נִטֵּיתֶן declinate fuiſtis. נִטֵּינוּ declinati vel declinate fuimus. Et aliquando in ſingulari littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric.ad hunc modum.נִטִּיתָ נִטִּיתִי.& in tertia perſona plurali he littera ſubſtãtialis vltima aliqñ vertitur in iod.vt Numeri.24.כִּנְחָלִים נִטָּיוּ vt torrentes inclinati ſunt, pro quo nos habemus.vt valles nemoroſe. Preſens autẽ explicatur hoc modo.נִטֶּה qui declinatur נִטָּה que declinatur. נִטִּים qui declinantur נִטּוֹת que declinantur. Futurum quoq̧ explicatur hoc mõ.אֶנָּטֶה declinabor.m.vel.f.תִּנָּטֶה declinaberis.m.תִּנָּטִי declinaberis.f.יִנָּטֶה declinabitur.m. תִּנָּטֶה declinabitur.f. Cui futuro aliquando deficit he vltima quemadmodum & in voce actiua: ad hunc modum.אֶנָּט תִּנָּט יִנָּט Imperatiuus explicatur hoc modo.הִנָּטֵה declinare.m.הִנָּטִי declinare.f.הִנָּטוּ declinemini.m.הִנָּטֶינָה declinemini.f. Infinitiuus hoc modo explicatur.הִנָּטֵה ł הִנָּטוֹת Declinari. Participia vocis paſſiue hoc modo.נָטוּי declinatus נְטוּיָה declinata.נְטוּיִם declinati נְטוּיוֹת declinate.

Tertia coniugatio ſupradicti verbi eſt in qua deficit nũ littera ſubſtantialis prima in omnibus modis & tẽporibus: que ſuppletur per dagues in littera ſubſtãtiali media: ad hunc modum. Indicatiuo modo tpe preterito. הִטָּה fecit declinare.m.הִטְּתָה fecit declinare.f.הִטִּיתָ feciſti declinare.m.הִטִּית feciſti declinare.F.הִטִּיתִי feci declinare.m.&.F. Plurali. הִטּוּ fecerunt declinare.m.vel.F.הִטִּיתֶם feciſtis declinare.m.הִטִּיתֶן feciſtis declinare.F.הִטִּינוּ fecimus declinare.m. vel.F. Preſens vero explicatur hoc modo. מַטֶּה qui facit declinarẽ.מַטָּה que facit declinare.מַטִּים qui faciunt declinare. מַטּוֹת que faciunt declinate. Futurũ aũt in hunc modũ. אַטֶּה faciam declinare.m.&.f.תַּטֶּה facies declinare.m. תַּטִּי facies declinare.f. יַטֶּה faciet declinare.m. תַּטֶּה faciet declinare.f. Plurali. נַטֶּה faciemus declinare.m.vel.f. תַּטּוּ facietis declinare.m. תַּטֶּינָה facietis declinare.f. יַטּוּ facient declinare.m. תַּטֶּינָה facient declinare.f. In hoc futuro nonnunquam deficiunt prima & tertia littera ex tribus ſubſtãtialibus quemadmodum in voce actiua prime coniugatiõis. hoc mõ.אַט תַּט יַט נַט. Imperatiuus ad hunc modum explicatur הַטֵּה fac declinare.m הַטִּי fac declinare.F.הַטּוּ Facite declinare.m.הַטֶּינָה Facite declinare.F. In hoc imperatiuo in maſculino ſingulari excluditur nonnunquam he vltima.vt Prouer.22.הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע.i. inclina aurem tuam & audi. Infinitiuus aũt explicatur hoc mõ. הַטֵּה ł' הַטּוֹת Facere declinare. Vocis paſſiue tertia coniugatio. Indicatiuo modo tempore preterito.הֻטָּה declinat⁹ fuit הֻטְּתָה declinata fuit הֻטֵּיתָ declinatus fuiſti הֻטֵּית decliata fuiſti הֻטֵּיתִי declinatus vel declinata fui. Preſens explicatur hunc in modũ. מֻטֶּה qui declinatur מֻטָּה que declinatur מֻטִּים qui declinantur מֻטּוֹת que declinantur. Futurum explicatur hoc modo. אֻטֶּה declinabor.m.&.F.תֻּטֶּה declinaberis.m.תֻּטִּי declinaberis.F.יֻטֶּה declinabitur.m.תֻּטֶּה declinabitur.F. Imperatiuus in hac voce deficit. Infinitiuus autem exit ad hunc modum.הֻטּוֹת declinari Cum vero prima littera ex tribus ſubſtantialibus eſt aleph cuiuſmodi eſt.אָבָה ideſt voluit: littere futuri addite veniunt cum holem.ſic.אֹבֶה volãm.m.&.F.תֹּאבֶה voles.m. תֹּאבִי voles.F. יֹאבֶה volet.m.תֹּאבֶה volet.F. Sunt qui dicant hoc verbum נָטָה poſſe inflecti per vocem paſſiuam quarte coniugationis ad modum verborum deſinentium in he: de quibus dictũ ẽ in ſuperioribus hoc mõ:הִתְנַטָּה declinatus eſt הִתְנַטְּתָה declinata ẽ.

Est preterea verbũ יָרֵא hoc eſt timuit: cuius littera ſubſtantialis prima eſt iod & tertia aleph que non profertur.& inflectitur ad proportionem huius verbi פָּעַל & declinatur per primam coniugationem: in quo aliquando nõ

profertur iod.& nonnunquam iod vertitur in vau.& in preterito & in preſenti iod profertur ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito.יָרֵא timuit.m.יָרְאָה timuit.F.יָרֵאתָ timuiſti.m.יָרֵאת timuiſti.F.יָרֵאתִי timui.m.vel.F. Plurali. יָרְאוּ timuerũt.m.vel.F.יְרֵאתֶם timuiſtis.m.יְרֵאתֶן timuiſtis.f. יָרֵאנוּ timuimus.m.vel.F. Nonnunquam huius temporis res littera ſecunde perſone maſculini & feminini pluralis ſcribitur ſubiecto camez hoc modo.יְרָאתֶם יְרָאתֶן & quando eſt in fine clauſule: ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in cere accentu in eadem collocato. vt Geñ.18.כִּי יָרֵאָה ideſt quia timuit. Preſens huius verbi explicatur ſic.יָרֵא qui timet יְרֵאָה que timet יְרֵאִים qui timent יְרֵאוֹת que timẽt. Futurum autem ĩ hũc modum.אִירָא timebo.m.&.F.תִּירָא timebis.m.תִּירְאִי timebis F.יִירָא timebit.m.תִּירָא timebit.F.Plurali. נִירָא timebimus.m.&.F.תִּירְאוּ timebitis.m.תִּירֶאנָה timebitis.F. יִירְאוּ timebunt.m.תִּירֶאנָה timebunt.F. Futurum hoc ſcribitur cũ iod littera ſubſtantiali prima que tamen non profertur. In fine vero clauſule: ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez accentu in eadem collocato.vt Leuitici.19.אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ Vnuſquiſq̧ matrem ſuam & patrẽ ſuum timeat. In tertiis quoq̧ perſonis maſculini ſingularis & pluralis aliquando deficit iod littera ſubſtantialis prima.& iod que apponitur eſt futuri. vt.1.Rex.17.וַיִּרָא שָׁאוּל מִלִּפְנֵי דָוִד & timuit ſaul ante dauid.& alia reperiuntur ad hunc modum. In feminino etiam plurali aliquando deficit he vltima & aleph non profertur. vt Exo.1. וַתִּירֶאןָ הַמְיַלְּדֹת ideſt timebãt obſtetrices. Cauſa autem cur futurum ſcribitur cum iod littera ſubſtantiali eſt quia ſine illa mutaret ſignificationem. Et ſignificaret videre: ab hoc verbo רָאָה.ideſt vidit. Imperatiuus autem explicatur ſic. יְרָא time.m.יִרְאִי time.f.יִרְאוּ vł יְראוּ timete.m.יְרֶאנָה timete .f. In ſecunda perſona maſculini pluralis aliquando non profertur aleph.vt Ioſue.24.יְראוּ אֶת יְהוָה ideſt timete dominũ. In feminino quoq̧ plurali non profertur aleph: vt aſſignetur differentia vocis inter coniugationem huius verbi יָרֵא quod eſt timere: & coniugationẽ alterius רָאָה quod eſt vidit. quia ſi proferatur aleph ſignificat videre. Infinitiuus explicatur ad hunc modum.יִרְאָה timere. Infinitiuus preterea vt ſepe dictũ eſt prepoſitis prepoſitionibus illarum quattuor litterarũ בכלם ponitur pro gerundiis & ſubiunctiuo: & ſcribuntur cum hiric: & iod littera ſubſtantialis prima non profertur. hoc mõ בְּיִרְאָה .i. in timendo. Aliquando lamed addita ſcribitur cum cere: & excluditur iod littera ſubſtantialis prima.vt.1.Regũ.18. לֵרָא מִפְּנֵי דָוִד.i. vt timeret coram dauid. Vocis paſſiue prima coniugatio in cuius preterito iod ſubſtantialis prima vertitur ĩ vau ocioſam.vt. Indicatiuo modo tempore preterito נוֹרָא formidatus fuit נוֹרְאָה formidata fuit.נוֹרֵאתָ formidatus fuiſti. נוֹרֵאת formidata fuiſti נוֹרֵאתִי Formidatus vel formidata fui. Preſens autem explicatur hoc modo נוֹרָא qui formidatur נוֹרָאָה que formidatur נוֹרָאִים qui formidantur נוֹרָאוֹת que formidantur. In futuro & in imperatiuo iod littera ſubſtantialis prima vertitur in vau que profertur in hũc modum. אִוָּרֵא formidabor.m.&.f.תִּוָּרֵא formidaberis.m.תִּוָּרְאִי formidaberis.f. יִוָּרֵא formidabitur.m.תִּוָּרֵא formidabitur.f. Imperatiuus explicatur hoc mõ.הִוָּרֵא formidari.m.הִוָּרְאִי formidari.f. הִוָּרְאוּ formidemini.m.הִוָּרֶאנָה formidemini.f. Infinitiuus explicatur hoc modo.הִוָּרֵא formidari. Hoc verbũm caret participiis vocis paſſiue quoniam eſt neutrum.

Sunt alia verba quorum littera ſubſtantialis prima ex tribus eſt iod & vltima he. cuiuſmodi eſt hoc יָרָה. ideſt docuit. ſiue proiecit. quod in preſenti & in p̃terito prime coniugationis inflectitur ad proportionem verborum deſinentium in he: de quibus ſupra dictum eſt.& in futuro nõ profertur iod. hũc in modũ אִירֶה docebo.m.&.f.תִּירֶה docebis.m.

תּוֹרִי docebis.f.יוֹרֶה docebit.m.תּוֹרֶה docebit.f. & aliquãdo ex
hoc futuro excluditur he vltima hoc modo. יוֹר תּוֹר אוֹר vt Ezech.
31.וַיִּיף בְּגָדְלוֹ & erat pulcherrimus in magnitudine ſua. Impe
ratiuus explicatur in hunc modum. יְרֵה doce.m.יְרִי doce.f.
יְרוּ docete.m.יְרֶנָה docete.f. Infinitiuus autem ad hunc modũ
יָרֹה vel יְרוֹת docere. Vox paſſiua huius coniugatiõis iflectitur ad
modũ vocis paſſiue precedentis coniugationis loco aleph lit
tere polita he in vltima littera ex ſubſtãtialibus. & participiũ
eiuſdem vocis exit in modũ ſequentẽ. יָרוּי qui docetur יְרוּיָה
que docetur יְרוּיִם qui docentur יְרוּיוֹת que docentur.

Ertie coniugationis verborum forma eſt quorũ actio
plerumq; tranſit in tertiam perſonam: nonnunquam
tamen manet actio in ſecunda ſic.
הוֹרָה fecit docere vel docuit.m.הוֹרְתָה fecit docere.f. הוֹרֵיתָ fe
ciſti docere.m.הוֹרֵית feciſti docere f.הוֹרֵיתִי feci docere.m.&.f.
Plurali. הוֹרוּ fecerũt docere.m.&.f.הוֹרֵיתֶם feciſtis docere.m.
הוֹרֵיתֶן feciſtis docere.f.הוֹרִינוּ fecimus docere.m.&.f. Preſens
explicatur ad hũc modũ.מוֹרֶה qui docet מוֹרָה que docet מוֹרִים
qui docent.מוֹרוֹת que docent. Futurum autem ad hunc modũ.
אוֹרֶה docebo.m.&.f.תּוֹרֶה docebis.m.תּוֹרִי docebis.f. יוֹרֶה do
cebit.m.תּוֹרֶה docebit.f.Futurum hoc aliqñ excludit he litterã
vltimam hoc modo.אוֹר תּוֹר יוֹר.vt.4.Reg.13. וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
יְרֵה וַיּוֹר.i.& dixit eliſeus iace ſagittã: et iecit. Imperatiuus ex
plicatur hoc modo.הוֹרֵה doce.m.הוֹרִי doce.f.הוֹרוּ docete.m.
הוֹרֶנָה docete.f.Infinitiuus vero ad hunc modũ. הוֹרוֹת facere
docere. Ex hac cõiugatiõe formari põt vox paſſiua: vau cũ ho
lẽ prime ſyllabe mutata in vau cũ ſurec hoc mõ.הוּרָה doct⁹ fuit
הוּרְתָה docta fuit הוּרֵיתָ doct⁹ fuiſti הוּרֵית docta fuiſti.הוּרֵיתִי do
ctus vel docta fui.Preſens aũt ad hunc modũ.מוּרֶה doctus מוּרָה
docta מוּרִים docti מוּרוֹת docte.Futurum explicatur hoc modo
אוּרֶה docebor.m.&.f.תּוּרֶה doceberis.m.תּוּרִי doceberis.f.יוּרֶה
docebitur.m.תּוּרֶה docebitur.f.Imperatiuus huius vocis defi
cit.Infinitiuus autem explicatur ſic.הוּרוֹת doceri.

St alia forma verborũ in quibus littera ſubſtantialis vl
tima eſt aleph que nõ profertur:qualia ſunt. מָצָא ideſt
inuenit.קָרָא ideſt vocauit: quibus in diſcurſu cõiuga
tionis ex ſubſtantialibus littera nulla deficit:preter quã cũ ver
bum incipit a nun ſiue iod.de quibus dictum eſt in ſuperiori
bus.nunc dicendũ de iis que incipiunt a quacũq; alia littera:&
ponũtur hoc in loco quia inflectuntur ad modũ verborũ deſi
nentium in he.hoc modo. Indicatiuo modo tempore pre
terito. קָרָא vocauit.m. קָרְאָה vocauit.f. קָרָאתָ vocaſti.m.
קָרָאת Vocaſti.f. קָרָאתִי Vocaui.m.&.f. Preſens explica
tur ad hunc modum. קוֹרֵא qui vocat. קוֹרְאָה que vocat.
קוֹרְאִים qui vocant קוֹרְאוֹת que vocant. Futurũ aũt hoc mõ
אֶקְרָא uel אֶקְרְאָה Vocabo.m.&.f. תִּקְרָא Vocabis.m.
תִּקְרְאִי vocabis.f. יִקְרָא Vocabit.m. תִּקְרָא Vocabit.f.
Imperatiuus aũt ad hunc modum. קְרָא Voca.m. קִרְאִי Vo
ca.f.קִרְאוּ uocate.m.קְרֶאנָה uocate.f. Imperatiuo feminini
pluralis deficit aliqñ he:& aleph nõ ꝓfertur. vt Ruth.1.קְרֶאןָ
לִי מָרָא.i. Vocate me amaram. Nonnunquam littera ſubſtan
tialis prima legitur cum hiric.& aleph profertur. vt Exo.2.
קִרְאֶן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם ideſt Vocate eum & comedat panem. Infi
nitiuus ſic.קְרֹא ł קָרֹא ł קְרֹאת Vocare. Vox paſſiua huius
coniugationis ſic. Indicatiuo modo tempore preterito.
נִקְרָא Vocatus fuit נִקְרְאָה Vocata fuit נִקְרֵאתָ Vocatus fuiſti.
נִקְרֵאת Vocata fuiſti נִקְרֵאתִי Vocatus uel uocata fui.
Preſens autẽ explicatur hoc modo.נִקְרָא qui uocatur נִקְרָאָה
que uocatur נִקְרָאִים qui uocantur נִקְרָאוֹת que uocantur.
Futurum ad hunc modum explicatur.אֶקָּרֵא Vocabor.m.&.f.
תִּקָּרֵא Vocaberis.m.תִּקָּרְאִי Vocaberis.f.יִקָּרֵא uocabitur.m.
תִּקָּרֵא Vocabitur.f. Imperatiuus autem explicatur ſic.הִקָּרֵא
Vocare.m.הִקָּרְאִי vocare.f. הִקָּרְאוּ Vocemini.m. הִקָּרֶאנָה
Vocemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. הִקָּרֵא
Vocari. Participium vocis paſſiue hoc modo. קָרוּא voca
tus קְרוּאָה vocata קְרוּאִים vocati,קְרוּאוֹת vocate.

St aliud verbum cuius littera ſubſtantialis prima atq;
vltima eſt nun: hoc modo.נָתַן ideſt dedit. quod verbũ
inuenitur ſolum in prima coniugatione in cuius diſ
curſu aliquando excluditur nun prima.aliquando vltima.ali
quando vtraq;: & geminatur media.& in preterito prime con
iugationis excluditur nun vltima ſcilicet in prima & ſecũda ꝑ
ſona ſingulari & plurali: que ſuppletur per dagues littere ſeqñ
tis: hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito.
נָתַן dedit.m. נָתְנָה dedit.f.נָתַתָּ dediſti.m.נָתַתְּ dediſti.f. נָתַתִּי
dedi.m.&.f. Plurali נָתְנוּ dederunt.m.&.f. נְתַתֶּם de
diſtis.m. נְתַתֶּן dediſtis.f. נָתַנּוּ vel נָתַנְנוּ dedimus.m.&.f.
Aliquando in ſecunda perſona maſculini ſingularis excludi
tur nun prima & vltima: & tau in medio duplicatur vt ſupra di
ctum eſt.vt.2.Regum.22.וְאֹיְבַי תַּתָּה לִי עֹרֶף ideſt & inimicos
meos dediſti mihi dorſum. quo in verbo ponitur dagues in
vtraq; littera duplicata.quia dagues prime ſupplet defectum
nun prioris: & ſecunde: nun poſterioris.Preſens explicatur ad
hunc modum. נוֹתֵן qui dat נוֹתְנָה vel נוֹתֶנֶת que dat. נוֹתְנִים q
dant נוֹתְנוֹת que dant. Futurum autem iſto modo. אֶתֵּן
vel אֶתְּנָה dabo.m.&.f. תִּתֵּן dabis.m. תִּתְּנִי dabis.f.
יִתֵּן dabit.m. תִּתֵּן dabit.f. Plurali. נִתֵּן vel נִתְּנָה
dabimus.m.&.f. תִּתְּנוּ dabitis.m. תִּתֵּנָּה vel תִּתְּנֶנָה dabitis.f.
יִתְּנוּ dabunt.m. תִּתֵּנָּה dabunt.f. In hoc futuro & in im
peratiuo & in infinitiuo deficit nun littera ſubſtantialis prima
& ſuppletur per dagues tau littere ſequentis. Imperatiuus
ad hunc modũ explicatur.תֵּן da.m.תְּנִי da.f.תְּנוּ date.m. תֵּנָּה
date.f. Aliquando tamen maſculinum ſingulare & femini
num plurale exeunt huc in modum.תְּנָה.i.da.m.vel date.F.
Infinitiuus ad hunc modum explicatur. נָתוֹן ł תֵּת Dare.
Et quando infinitiuus venit ſine nun & iungitur prepoſitioni
bus beth ſiue lamed ſiue caph: per quas circumloquimur gerũ
dium: tunc tau prima ſcribitur ſine dagues.hoc modo. בְּתֵת.i.
in dãdo: & cum mem venit cum dagues: hoc modo.מִתֵּת.i.de
dando.& inuenitur hic infinitiuus cum littera nun addita in
fine.vt.3.Reg.6.לָתֶתֶן שָׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה ideſt vt darent il
lic arcam federis domini.

Ox paſſiua huius coniugationis inflecti poteſt per paſ
ſiuam vocem prime coniugationis huius verbi נִגַּשׁ.i.
acceſſit.de qua dictum eſt ſuperius.& hoc verbum נָתַן
non inuenitur in reliquis tribus coniugationibus preter quã
in voce paſſiua tertie coniugationis.vt Leuitici.11.וְכִי יֻתַּן מַיִם
ideſt quando dabitur aqua. & dicunt hebrei: quod quia verbũ
hoc reperitur in voce paſſiua: quod ex proportione poſſumus
formare actiuam ad hunc modum.הִנְתִּין ideſt fecit dare.

De verbis duplicatis.

Vnt quedam verba que ex tribus litteris ſubſtantiali
bus habent duas vltimas eaſdem hoc eſt duplicatas. cu
iuſmodi ſunt hec.
בָּזַז diripuit. גָּזַז totondit.דָּלַל attenuatus eſt.חָנַן miſert⁹
eſt. סָבַב circuiuit. שָׁלַל ſpoliauit. תָּמַם conſumpſit.
ſiue impleuit. He vero littere quas diximus duplicati: aliqñ
veniunt ſimplices.vt תַּם cuius tres littere ſubſtantiales ſunt
תָּמַם Et prima littera per dages ſcribitur. In proceſſu vero cõ
iugationis hec verba duplicata aliquando veniunt integra ad
modum verborum perfectorum.aliquando vero excluditur lit
tera ſubſtantialis media: que ſuppletur per dages impoſitum
vltime littere. Qui defectus plerumq; reperitur in verbis pri
me & ſecunde coniugationis tam in voce actiua quam paſſiua
quemadmodum in verbo ſequenti liquet. Indicatiuo mo

do.tempore preterito.סַב circuiuit.m.סַבָּה circuiuit.f.סַבּוֹתָ cir
cuiſti.m.סַבּוֹת circuiſti.f.סַבּוֹתִי circuiui.m.&.f. Plurali.
סַבּוּ circuierunt.m.&.f.סַבּוֹתֶם circuiſtis.m.סַבּוֹתֶן circuiſtis.F.
סַבּוֹנוּ circuiuimus.m.&.F. Preſens explicatur ad hũc modũ.
סַב qui circuit סַבָּה que circuit סַבִּים qui circueunt סַבּוֹת que cir
cueunt. Futurum autem ad hunc modum. אָסֹב circuibo.
m.&.F.תָּסֹב circuibis.m.תָּסֹבִּי circuibis.F. יָסֹב circuibit.m.
תָּסֹב circuibit.f. Plu. נָסֹב circuibimus.m.&.f.תָּסֹבּוּ cir
cuibitis.m.תְּסֻבֶּנָה ł.תְּסוּבֶּינָה circuibitis.F.יָסֹבּוּ circuibunt.m.
תְּסוּבֶּינָה circuibunt.f. Cum vero futurum hoc ſcribitur per
vau in principio: holem littere ſubſtantialis prime vertitur in
camez qui profertur quaſi holem.vt Deut.2.וַנָּסָב אֶת הַר שֵׂעִיר
hoc eſt circuiuimus montem ſeir. Imperatiuus in hunc mo
dum explicatur.סֹב circui.m. סֹבִּי circui.F. סֹבּוּ circuite.m.
סֻבֶּינָה circuite.F. Infinitiuus autem ad hunc modum.
סֹב Circuire. Vox paſſiua huius coniugationis. Indicatiuo
modo tempore preterito. נָסַב circundatus fuit נָסַבָּה circun
data fuit נְסַבּוֹתָ circũdatus fuiſti נְסַבּוֹת circũdata fuiſti נְסַבּוֹתִי
circundatus vel circundata fui. Plu. נָסַבּוּ circũdati vel cir
cundate fuerunt נְסַבּוֹתֶם circundati fuiſtis נְסַבּוֹתֶן circundate
fuiſtis נְסַבּוֹנוּ circundati vel circundate fuimus. Hec vox paſ
ſiua poteſt etiam inflecti ex proportione verborũ que ſequũ
tur פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל hoc modo נָסַב נָסֵב נָסֹב ideſt circundatus eſt.
& poteſt etiam inflecti ex proportione illorum trium modo
rum in omnibus perſonis. Sed in ſacra ſcriptura vſitatior eſt
primus modus. Preſens explicatur ad hunc modum.
נָסַב vel נָסֵב qui circundatur נְסַבָּה que circundatur נְסַבִּים qui
circundantur נְסַבּוֹת que circundantur. Futurum autem in
hunc modum. אֶסּוֹב circundabor.m.&.F. תִּסּוֹב circunda
beris.m.תִּסֹּבִּי circundaberis.F. יִסּוֹב circundabitur.m.תִּסּוֹב
circundabitur.F. Imperatiuus explicatur hoc modo.
הִסּוֹב vel הִסַּב circundare.m. הִסַּבִּי circundare.F. הִסַּבּוּ circun
demini.m.הִסַּבֶּינָה circundemini.F. Infinitiuus autem ad
hunc modum. הִסַּב vel הִסּוֹב circundari. Participium vocis paſ
ſiue hoc modo.סוֹב qui circundatur סוֹבָה que circũdatur סוֹבִים
qui circundantur סוֹבוֹת que circundantur.

Ertia coniugatio verborum tranſeuntium in tertiam
perſonam. que inflectuntur ad hunc modum. הֵסֵב vel
הֵסַב Fecit circundare.m.הֵסַבָּה Fecit circũdare.f.הֲסִיבוֹתָ
Feciſti circundare.m.הֲסִיבוֹת feciſti circundare.f. הֲסִיבוֹתִי feci
circundare.m.&.F. Plurali. הֵסַבּוּ Fecerunt circunda
re.m.&.f.הֲסִיבוֹתֶם Feciſtis circundare.m.הֲסִיבוֹתֶן feciſtis circũ
dare.F.הֲסִיבוֹנוּ Fecimus circundare.m.&.F. Preſens explica
tur ad hunc modum. מֵסֵב qui facit circundare מְסִיבָּה que facit
circundare.מְסִיבִּים qui faciunt circundare מְסִיבּוֹת que faciunt
circundare. Futurum autem iſto modo. אָסֵב vel אֲסִבָּה fa
ciam circundare.m.&.f.תָּסֵב facies circundare.m.תָּסֵבִּי Facies
circundare.F. יָסֵב faciet circundare.m.תָּסֵב faciet circũdare.F.
Plurali. נָסֵב vel נְסִבָּה faciemus circundare.m.&.f.תָּסֵבּוּ Fa
cietis circundare.m.תְּסִיבֶּנָה facietis circundare.F. יָסֵבּוּ Faciet
circundare.m.תְּסִיבֶּנָה Facient circundare. F. Imperatiuus
hoc modo explicatur. הָסֵב Fac circundare.m.הָסֵבִּי Fac circũ
dare.F.הָסֵבּוּ Facite circundare.m.הָסֵבְנָה Facite circundare.F.
Infinitiuus autẽ ad hũc modum הָסֵב ł.הֵסֵב ł הָסֵב Facere circũ
dare. Vox paſſiua huius coniugationis inflectitur prima ſyl
laba ſcripta cum ſurec hoc modo. Indicatiuo modo.tem
pore preterito. הוּסַב Fuit circundatus הוּסַבָּה fuit circun
data הוּסַבּוֹתָ fuiſti circundatus הוּסַבּוֹת fuiſti circundata הוּסַבּוֹתִי
Fui circundatus vel circundata. Plurali.
הוּסַבּוּ Fuerunt circundati vel circundate.הוּסַבּוֹתֶם Fuiſtis circũ
dati הוּסַבּוֹתֶן Fuiſtis circundate הוּסַבּוֹנוּ Fuimus circundati vel
circundate. Preſens ad hunc modum explicatur.
מוּסָב qui circundatur מוּסַבָּה que circundatur מוּסַבִּים qui circũ
dantur מוּסַבּוֹת que circundantur. Futurum autem ad hunc
modum. אוּסַב circundabor.m.vel.f. תּוּסַב circũdaberis.m.
תּוּסַבִּי circundaberis.f.יוּסַב circundabitur.m. תּוּסַב circunda
bitur.f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus au
tem exit in hunc modum. הוּסֹב Circundari.Et per quartam
coniugationem quadratam inflectuntur verba duplicata ſine
alicuius littere defectu: & tam in voce actiua quam in paſſiua
poſſunt declinari per quartam coniugationem verborum per
fectorum.vt רוֹמֵם ideſt exaltauit.הִתְרוֹמֵם ideſt exaltatus ẽ vel
exaltauit ſe.

Vnt etiam verba quedam habentia quattuor litteras
ſubſtantiales: quorum tres ſunt differentie. prima eſt
verborum que nullam duplicant litteram ex illis: cuiuſ
modi ſunt hec. כַּרְבֵּל.ideſt inuoluit.כִּרְסֵם conculcauit.פַּרְשֵׁז ex
tendit.Secunda eſt verborum quorum tertia & quarta littera
ſunt eadem: quia geminatur.vt אֻמְלַל.i.defecit aut egrotauit.
vel ſucciſus eſt.Tertia eſt verborum: quorũ prima & tertia lit
tera ſunt eadem atq; pari modo ſecunda & quarta.cuiuſmodi
ſunt hec.כִּלְכֵּל ideſt pauit vel ſuſtentauit כִּרְכֵּר.ſaltauit.סִכְסֵךְ in
uoluit קַרְקַר deſtruxit.שִׁעֲשַׁע delectauit.que tres verborũ diffe
rentie: per ſecundam coniugationem inflectuntur: tam in voce
actiua quam in paſſiua: que in tertia littera recipiunt dagues.
& quãquam hec verba non reperiantur niſi per ſecundam con
iugationem inflexa: nihilominus ex proportione poſſunt ꝑ
alias tres coniugationes declinari.& in proceſſu coniugatiõis
nullam ex quattuor ſubſtantialibus amittunt.hoc modo.

Secunda coniugatio.

Indicatiuo modo.tempore preterito. כִּלְכֵּל ſuſtẽtauit.m.
כִּלְכְּלָה ſuſtentauit.f.כִּלְכַּלְתָּ ſuſtentaſti.m.כִּלְכַּלְתְּ ſuſtentaſti.f.
כִּלְכַּלְתִּי ſuſtentaui.m.&.f. Plurali. כִּלְכְּלוּ ſuſtenta
uerunt.m.&.f.כִּלְכַּלְתֶּם ſuſtentaſtis.m.כִּלְכַּלְתֶּן ſuſtentaſtis.f.
כִּלְכַּלְנוּ ſuſtentauimus.m.&.f. Preſens explicatur ad hunc
modum.מְכַלְכֵּל qui ſuſtentat מְכַלְכְּלָה vel מְכַלְכֶּלֶת que ſuſtẽtat
מְכַלְכְּלִים qui ſuſtentant מְכַלְכְּלוֹת que ſuſtentant. Quando lit
tera ſubſtantialis vltima eſt ain ſiue heth ſubiicitur illis patha
in ſingulari ad hunc modum. מְשַׁעֲשַׁע ideſt qui delectatur. Fu
turum explicatur ad hunc modum אֲכַלְכֵּל vel אֲכַלְכְּלָה Suſten
tabo.m.&.f.תְּכַלְכֵּל ſuſtentabis.m.תְּכַלְכְּלִי ſuſtentabis.f.יְכַלְכֵּל
ſuſtentabit.m.תְּכַלְכֵּל ſuſtentabit.f. Plurali. נְכַלְכֵּל
vel נְכַלְכְּלָה ſuſtentabimus.m.&.f. תְּכַלְכְּלוּ ſuſtentabitis.m.
תְּכַלְכֵּלְנָה ſuſtentabitis.f.יְכַלְכְּלוּ ſuſtentabunt.m. תְּכַלְכֵּלְנָה ſu
ſtentabũt.f. Quando vero littera ſubſtãtialis vltima eſt ain ſi
ue heth: littera ſbãlis tertia ſubſcribitur ꝑ camez ſiue patha. ſic
אֲשַׁעֲשַׁע. ideſt delectabor.m. vel.f. Imperatiuus explicatur
ad hunc modum.כַּלְכֵּל ſuſtenta.m.כַּלְכְּלִי ſuſtenta.f.כַּלְכְּלוּ Su
ſtentate.m.כַּלְכֵּלְנָה Suſtentate.f. Infinitiuus autem ad hunc
modum. כַּלְכֵּל Suſtentare. Hec verba duplicata in vo
ce paſſiua poſſunt inflecti per prefatam ſecundam coniugatio
nem: littera ſubſtantiali prima prolata cum camez qui vertitur
in holem ſiue cum ſurec: nulla ex quattuor ſubſtantialibus lit
teris excluſa.hoc modo. Indicatiuo modo tempore preteri
to. שֻׁעֲשַׁע vel שֳׁעֲשַׁע delectatus fuit שֻׁעַשְׁעָה delectata fuit.
שֻׁעֲשַׁעְתָּ delectatus fuiſti שֻׁעֲשַׁעַתְּ delectata fuiſti. שֻׁעֲשַׁעְתִּי dele
ctatus vel delectata fui. Preſens autem explicatur hoc mo
do. מְשֻׁעֲשָׁע qui delectatur מְשֻׁעֲשָׁעָה vel מְשֻׁעֲשַׁעַת que delecta
tur מְשֻׁעֲשָׁעִים qui delectantur מְשֻׁעֲשָׁעוֹת que delectantur. Fu
turum vero ad hunc modum. אֲשֻׁעֲשַׁע Delectabor.m.&.f.
תְּשֻׁעֲשַׁע delectaberis.m.תְּשֻׁעַשְׁעִי delectaberis.f.יְשֻׁעֲשַׁע delecta
bitur.m.תְּשֻׁעֲשַׁע Delectabitur.f. Imperatiuum non habet.
Infinitiuus hoc modo.שָׁעֲשׁוֹעַ delectari.
Aduertendum quod in explicanda coniugatione vſi ſumus
in compendium.m.littera pro maſculino.&.f.pro feminino:
& hoc tam in nominibus q̃ in pronominibus & verbis.

Sunt preterea verba habentia quinque litteras substantiales: quarum quattuor vltime sunt duplicate ad formã supradictorũ verborum. sic. הִפַכְפַּךְ .i. peruertit. סְחַרְחַר circuiuit. Que quidem verba inflecti possunt per primam coniugationem verborum perfectorũ: nulla ex quinq; litteris substantialibus exclusa. Notandum quoq; est: quod hoc verbum חֳמַרְמַר חֳמַרְמַרְתִּי idest incaluit incaluisti: declinatur per vocem passiuam secunde coniugationis: nulla ex quinq; litteris substantialibus exclusa. Notandum preterea quod littere geminatio in verbo atq; etiam in nomine fit ad maiorem dictionis illius expressionem. Atq; in hunc modum explicate sunt verborum tam perfectorum quam imperfectorum coniugatiões. Defectiuorum quoq; hoc est illorum que in processu coniugationis amittunt ex tribus litteris substantialibus vnam aut duas. Illorum etiam que habent quattuor aut quĩque litteras substantiales. Animaduertendum est quoq; quod verba defectiua hoc est quibus aliqua ex substantialibus litteris deficit: siue etiam habentia vltra tres litteras substantiales: non inueniuntur in sacra scriptura iuxta formam omnium quattuor coniugationum que superius posite sunt: neq; in omnibus modis. temporibus & personis: atq; idcirco in quibusdam illorum non ponitur forma omnium quattuor coniugationum verborum pfectorum: nisi ille tantum in quibus talia verba possunt repiri.

De compositione verborum cum pronominibus.

Verba componuntur cum pronominibus: atq; ita componuntur vt ex vtrisq; conflctur vna dictio. Et quemadmodum nomina componũtur cum pronominibus deriuatiuis: ita pronomina primitiua cum verbis actiuis transitiuis: sed non cum passiuis. & componuntur hec pronomina cum verbis omnium quattuor coniugationum actiue vocis verborum perfectorum & imperfectorum. Plerumq; etiã cõponuntur verba huiusmodi cum accusatiuis horum pronominũ. ego. tu. ille. ipse, is. nos. vos. illi. ipsi. ii. In feminina quoq; terminatione. Et est animaduertendum quod in preterito indicatiui modi tertia persona numeri & generis vtriusq; variatur decem modis: non connumerata eiusdem persone duplici terminatione nisi pro simplici. Secunda vero persona habet sex terminationes varias. Prima vero habet octo: quemadmodum liquet in hoc verbo. פָּקַד idest visitauit: quod est verbum tertie persone generis masculini numeri singularis indicatiui modi actiue vocis: cuius sunt variationes decem. In quibus camez littere substantialis prime vertitur in seba. hoc modo. פָּקַד Visitauit. m. פְּקָדַנִי visitauit me. m. vel. f. פְּקָדְךָ visitauit te m. פְּקָדֵךְ visitauit te. f. פְּקָדוֹ vel פְּקָדָהוּ visitauit illum פְּקָדָהּ visitauit illam. Plurali. פְּקָדָנוּ Visitauit nos. m. & f. פְּקָדְכֶם visitauit vos. m. פְּקָדְכֶן visitauit vos. F. פְּקָדָם visitauit illos פְּקָדָן visitauit illas. Tertia quoq; persona feminini singularis que est פָּקְדָה idest visitauit. F. decem habet diuersitates sic. פְּקָדַתְנִי visitauit me. m. & f. פְּקָדַתְךָ visitauit te. m. פְּקָדָתֵךְ visitauit te. f. פְּקָדַתּוּ vel פְּקָדַתְהוּ visitauit illum פְּקָדַתָּה vel פְּקָדַתְהָ visitauit illam. Plurali. פְּקָדַתְנוּ visitauit nos. m. & f. פְּקָדַתְכֶם visitauit vos. m. פְּקָדַתְכֶן visitauit vos. f. פְּקָדָתַם vel פְּקָדַתְמוֹ visitauit illos פְּקָדָתַן visitauit illas. Secunda persona masculini singularis que est פָּקַדְתָּ idest visitasti sex habet terminationes ad hũc modũ. פְּקַדְתַּנִי visitasti me. m. & f. פְּקַדְתּוֹ vel פְּקַדְתָּהוּ visitasti illum פְּקַדְתָּהּ visitasti illam. Plurali. פְּקַדְתָּנוּ visitasti nos m. & f. פְּקַדְתָּם vel פְּקַדְתָּמוֹ visitasti illos פְּקַדְתָּן visitasti illas. Secunda quoq; verbi persona pronominis singularis que est פָּקַדְתְּ idest visitasti: sex habet terminationes. vt פְּקַדְתִּינִי visitasti me. m. & f. פְּקַדְתִּיהוּ visitasti illum פְּקַדְתִּיהָ visitasti illam. Plurali. פְּקַדְתִּינוּ visitasti nos. m. & F. פְּקַדְתִּים visitasti illos פְּקַדְתִּין uisitasti illas. Prima persona masculini uel feminini generis: numeri singularis: que est פְּקַדְתִּי octo habet uariasterminationes sic. פְּקַדְתִּיךָ uisitaui te. m. פְּקַדְתִּיךְ uisitaui te. f. פְּקַדְתִּיו uel פְּקַדְתִּיהוּ uisitaui illum פְּקַדְתִּיהָ uisitaui illam. Plurali. פְּקַדְתִּיכֶם uisitaui uos. m. פְּקַדְתִּיכֶן uisitaui uos. f. פְּקַדְתִּים uisitaui illos פְּקַדְתִּין uisitaui illas. Et in huiusmodi uerbo פְּקַדְתִּיהוּ aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric loco patha. ut Iud. 15. וְלֹא שְׁאִלְתִּיהוּ idest & nõ interrogaui eũ. Sunt qui in predicto uerbo addant aliam differentiam: que est: פְּקַדְתִּינִי idest uisitaui me. Tertia persona masculini uel feminini pluralis preteriti indicatiui modi que est פָּקְדוּ .i. uisitauerunt habet uarietates decem: ad hũc modum sequentem. פְּקָדוּנִי uisitauerunt me. m. & f. פְּקָדוּךָ uisitauerunt te. m. פְּקָדוּךְ uisitauerunt te. f. פְּקָדוּהוּ uisitauerunt illũ פְּקָדוּהָ uisitauerunt illam. Plurali. פְּקָדוּנוּ uisitauerunt nos. m. & f. פְּקָדוּכֶם uisitauerunt uos. m. פְּקָדוּכֶן uisitauerũt uos. f. פְּקָדוּם uisitauerunt illos פְּקָדוּן uisitauerunt illas. Secunda psona masculini preteriti indicatiui modi que est פְּקַדְתֶּם idest uisitauistis: habet uarietates sex: in quibus mem ultima uertitur in uau: ad modum sequentem. פְּקַדְתּוּנִי uisitastis me. m. & f. פְּקַדְתּוּהוּ uisitastis illum פְּקַדְתּוּהָ uisitastis illam. Plurali. פְּקַדְתּוּנוּ Visitastis nos. m. & f. פְּקַדְתּוּם Visitastis illos פְּקַדְתּוּן uisitastis illas. Hoc preteritum. פְּקַדְתֶּן idest uisitastis femininum: habet easdem diuersitates de quibus supra dictum ẽ. Prima persona masculini vel feminini pluralis que ẽ. פָּקַדְנוּ idest visitauimus masculini vel feminini generis: habet differentias octo. hoc mõ. פְּקַדְנוּךָ visitauim9 te. m. פְּקַדְנוּךְ. m9 te. f. פְּקַדְנוּהוּ visitauimus illum פְּקַדְנוּהָ visitauimus illam. Plurali. פְּקַדְנוּכֶם visitauim9 vos. m. פְּקַדְנוּכֶן. visitauim9 uos. f. פְּקַדְנוּם visitauimus illos פְּקַדְנוּן visitauimus illas.

De participii varietatibus.

Participium presentis actiue vocis cuiuscumq; generis aut numeri per quod circumloquimur presens indicatiui modi decem habet differẽtias. vt in hoc participio פּוֹקֵד hoc est qui visitat. ad hunc modum. פּוֹקְדִי vel פּוֹקְדֵנִי qui visitat me. m. & f. פּוֹקֶדְךָ qui visitat te. m. פּוֹקְדֵךְ qui visitat te. F. פּוֹקְדוֹ vel פּוֹקְדֵהוּ qui uisitat illum פּוֹקְדָהּ q uisitat illã. Plu. פּוֹקְדֵנוּ q uisitat nos. m. & f. פּוֹקֶדְכֶם qui uisitat uos. m. פּוֹקֶדְכֶן qui uisitat uos. f. פּוֹקְדָם uel פּוֹקְדֵהֶם qui uisitat illos פּוֹקְדָן uel פּוֹקְדֵהֶן qui visitat illas. In fine uero clausule in hmõi uerbo פּוֹקֶדְךָ lrã substãtialis ultima scribitur cũ cegol & accẽtu ĩ eadẽ. ut Psal. 119. יְהוָה שֹׁמְרֶךָ idest dominus custodit te. Quando uero littera substantialis ultima est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis media scribitur cum cere hoc modo. שׁוֹלֵחֲךָ idest qui mittit te. nonnunquam venit etiam cum patha. vt Esaie. 43. כֹּה אָמַר יְהוָה בּוֹרַאֲךָ idest hec dicit dominus creans te. Participium vero presẽtis feminini singularis quod est. פּוֹקֶדֶת idest que visitat decem habet differentias: ad hunc modum. פּוֹקַדְתִּי que visitat me. m. & f. פּוֹקַדְתְּךָ que uisitat te. m. פּוֹקַדְתֵּךְ que visitat te. f. פּוֹקַדְתּוֹ que visita illum פּוֹקַדְתָּהּ q̃ visitat illam. Plurali. פּוֹקַדְתֵּנוּ que visitat nos. m. & f. פּוֹקַדְתְּכֶם que visitat vos. m. פּוֹקַדְתְּכֶן que visitat uos. f. פּוֹקַדְתָּם que uisitat illos פּוֹקַדְתָּן que uisitat illas. Et notandum quod in hoc participio quod desinit ĩ tau. idest פּוֹקֶדֶת fiũt predicte uarietates: sed non in participio quod desinit in he. quod fit pronunciationis leuioris ratione.

Participium presentis generis masculini pluralis quod est. פּוֹקְדִים idest qui visitant. habet differentias decem sic. פּוֹקְדַי q visitant me. m. & f. פּוֹקְדֶיךָ qui visitant te. m. פּוֹקְדַיִךְ qui visitant te. f. פּוֹקְדָיו qui visitant illum פּוֹקְדֶיהָ qui visitant illam. Plurali. פּוֹקְדֵינוּ qui visitant nos. m. & f. פּוֹקְדֵיכֶם qui visitãt vos. m. פּוֹקְדֵיכֶן qui visitant vos. f. פּוֹקְדֵיהֶם qui visitant illos. פּוֹקְדֵיהֶן qui visitant illas. Idem participium presentis generis feminini pluralis quod est פּוֹקְדוֹת idest que visitant: decem quoq; differentias habet. ad hunc modum. פּוֹקְדוֹתַי que visitãt me. m. & f. פּוֹקְדוֹתֶיךָ que visitant te. m. פּוֹקְדוֹתַיִךְ que visitant te. f. פּוֹקְדוֹתָיו que visitãt illum פּוֹקְדוֹתֶיהָ que visitant illam. Plurali. פּוֹקְדוֹתֵינוּ que visitant nos. m. & F. פּוֹקְדוֹתֵיכֶם que visitant vos. m. פּוֹקְדוֹתֵיכֶן que visitant vos. F. פּוֹקְדוֹתֵיהֶם que visitant illos פּוֹקְדוֹתֵיהֶן que visitant illas.

De futuri varietatibus.

Futurum indicatiui modi easdem habet differentias: quas in preterito diximus: hoc est quod prime persone cuiuscumq; generis & numeri habent octo varietates non connumeratis que ponuntur in eadem persona duobus aut tribus modis: aut amplius. Quodq; secunde persone habent varietates sex. atq; rursus tertie persone varietates decem. Quod vero prime & secunde persone pauciores habent differentias quam tertie: ratio est quoniã raro fit reciprocatio prime persone ad primam. aut secunde ad secundam. Neq; enim dicimus visitaui me aut visitauimus nos: per vnum verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed per verbum passiuum quarte coniugationis. vt הִתְגַּדַּלְתִּי idest magnificatus sum. הִתְגַּדַּלְנוּ idest magnificati sumus. In secunda quoq; persona non dicimus visitasti te. visitastis vos. per vnũ verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed p verbum passiuum quarte coniugationis. vt הִתְחַזַּקְתָּ idest confortatus es. vel confortasti te. Itaq; quod de preterito dictum est: idem & de futuro indicatiui & de imperatiuo dicendum est. Quamobrem in futuro non ponuntur nisi octo differẽtie prime persone singularis quod est. אֶפְקוֹד idest visitabo: quia per varietates seu terminationes illius persone possunt formari varietates secunde vtriusq; numeri. אֶפְקָדְךָ Visitabo te. m. אֶפְקְדֵךְ visitabo te. F. אֶפְקְדוֹ vel אֶפְקְדֵהוּ siue אֶפְקְדֶנּוּ. f. אֶפְקְדֶנְהוּ visitabo illũ אֶפְקְדָהּ vel אֶפְקְדֶנָּה visitabo illam. Plurali. אֶפְקָדְכֶם Visitabo vos. m. אֶפְקָדְכֶן Visitabo vos. f. אֶפְקְדֵם vel אֶפְקְדֵמוֹ visitabo illos. אֶפְקְדֵן visitabo illas. In fine vero clausule variatio prima secũde psone singularis habet litterã substantialem vltimã subscriptam cum cegol: accentu in eadem. hoc modo. אֶפְקְדֶךָּ. Illud quoq; hoc in loco est animaduertendum: quod nun tertiarum personarum siue sit masculini siue feminini generis semper scribitur cum dagues: vt supradictum est: & sine dagues in primis personis. vt תִּפְקְדֵנוּ idest visitabis nos.

De imperatiui varietatibus.

Imperatiui modi secunda persona vtriusq; numeri & generis sex habet variationes hoc modo. פְּקוֹד idest visita. qui est imperatiuus, secunde persone generis masculini singularis. qui uariatur sic. פָּקְדֵנִי Visita me. m. & f. פָּקְדוֹ uel פָּקְדֵהוּ Visita illum פָּקְדָהּ Visita illam. Plurali. פָּקְדֵנוּ Visita nos. m. & f. פָּקְדֵם uel פָּקְדֵמוֹ Visita illos פָּקְדֵן Visita illas. Et notandum quod uariatiões imperatiui exeunt ad proportionem particule huius פְּעַל: cuius littera substantialis prima scribitur in compositione cum hateph camez qui profertur quasi holem. Sed imperatiui qui inflectuntur ad proportionem huius particule פְּעַל littera substantialis illorum prima scribitur cum seba. vt. 1. Reg. 16. קוּם מְשָׁחֵהוּ idest surge & unge illum. Imperatiuus quoq; secunde persone feminini singularis variationes habet sex hoc modo. פִּקְדִינִי visita me. m. & f. פִּקְדִיהוּ visita illũ פִּקְדִיהָ visita illã. Plurali. פִּקְדִינוּ visita nos. m. & f. פִּקְדִים visita illos פִּקְדִין visita illas. Imperatiui eiusdem secunda psona masculini pluralis que est פִּקְדוּ idest visitate. sex habet variatiões sic פִּקְדוּנִי visitate me. m. & f. פִּקְדוּהוּ visitate illum פִּקְדוּהָ visitate illam. Plurali. פִּקְדוּנוּ visitate nos. m. & f. פִּקְדוּם visitate illos פִּקְדוּן visitate illas. Secunda vero persona ĩperatiui feminini pluralis que est. פְּקוֹדְנָה easdem habet diuersitates.

De infinitiui varietatibus.

Infinitiuus vocis actiue vt פְּקֹד vel פְּקוֹד idest visitare decem habet differentias. quarum sex sunt eedem cũ imperatiuo secunde persone masculini singularis: de quibus est dictum superius. in quibus camez siue seba littere substantialis prime vertitur in hateph camez. Differentie vero q̃ adduntur in infinitiuo sunt secunde persone singularis & pluralis. & vna item persone singularis: que differt ab ea que ẽ imperatiui. vt פָּקְדִי Visitare me. m. & f. פָּקְדְךָ vel פָּקָדְךָ visitare te m. פָּקְדֵךְ Visitare te. f. Plurali. פָּקָדְכֶם vel פְּקָדְכֶם visitare vos. m. פָּקָדְכֶן Visitare vos. F. Et nonnũquam hateph camez littere substãtialis prime vertitur in surec. vt Leui. 23. וּבְקֻצְרְכֶם & in metere vestrum: idest quando messueritis. Verba tamẽ vocis passiue non habent supra memoratas differentias vocis actiue: quia non possunt componi cum pronominibus: possũt tamen componi participia vocis passiue. cuiusmodi sunt hec. פָּקוּד Visitatus פְּקוּדָה Visitata פְּקוּדִים Visitati פְּקוּדוֹת Visitate. Que quidem participia componuntur cum pronominibus: habentq; decem differentias sicut & nomina cum pronominibus: de quibus est dictum in superioribus: veniuntq; cum eisdẽ litteris quibus denotatur numerus. genus. & persona. hoc modo. Participium passiue masculini singularis. פָּקוּד Visitatus. פְּקוּדִי Visitatus meus. m. & f. פְּקוּדְךָ Visitatus tuus. m. פְּקוּדֵךְ Visitatus tuus. F. פְּקוּדוֹ visitatus suus. m. פְּקוּדָהּ visitat9 suus. f. Plurali. פְּקוּדֵנוּ Visitatus noster. m. & f. פְּקוּדְכֶם visitatus vester. m. פְּקוּדְכֶן visitatus vester. f. פְּקוּדָם visitatus eorum. פְּקוּדָן visitat9 earum. Participium vocis passiue feminini singularis cuiusmodi est. פְּקוּדָה vertit he vltimam in tau: sicut est dictum cum de compositione nominum cum pronominibus dicebatur. in hunc modum sequentem. פְּקוּדָתִי visitata mea. m. & f. פְּקוּדָתְךָ visitata tua. m. פְּקוּדָתֵךְ visitata tua. f. פְּקוּדָתוֹ visitata ei9 m. פְּקוּדָתָהּ visitata eius. f. Plurali. פְּקוּדָתֵנוּ visitata nostra. m. & f. פְּקוּדַתְכֶם visitata uestra. m. פְּקוּדַתְכֶן visitata uestra. f. פְּקוּדָתָם visitata eorũ. m. פְּקוּדָתָן uisitata earum. f. פְּקוּדִים qui visitantur פְּקוּדַי uisitati mei. m. & f. פְּקוּדֶיךָ uisitati tui. m. פְּקוּדַיִךְ uisitati tui. f. פְּקוּדָיו uisitati ei9. m. פְּקוּדֶיהָ uisitati ei9. f. Plurale ratione pronominis. פְּקוּדֵינוּ uisitati nostri. m. & f. פְּקוּדֵיכֶם uisitati uestri. m. פְּקוּדֵיכֶן uisitati uestri. f. פְּקוּדֵיהֶם uisitati eorum פְּקוּדֵיהֶן uisitati earum. Participium passiuum feminini pluralis. פְּקוּדוֹת uisitate פְּקוּדוֹתַי uisitate mee. m. & f. פְּקוּדוֹתֶיךָ uisitate tue. m. פְּקוּדוֹתַיִךְ uisitate tue. f. פְּקוּדוֹתָיו uisitate eius. m. פְּקוּדוֹתֶיהָ uisitate eius. f. Plurale ratione pronominis. פְּקוּדוֹתֵינוּ uisitate nostre. m. & f. פְּקוּדוֹתֵיכֶם uisitate uestre. m. פְּקוּדוֹתֵיכֶן uisitate uestre. f. פְּקוּדוֹתֵיהֶם uisitate eorum פְּקוּדוֹתֵיהֶן uisitate earum. Et in hunc modum prime coniugationis actiue uocis inflectuntur aliarum coniugationũ uerba tam perfecta quam imperfecta. regularia & irregularia. & in his uarietatibus supra memoratis quemadmodum dictum est in preterito prime coniugationis camez littere substantialis prime uertitur in seba ut פָּקַד idest uisitauit פְּקָדַנִי idest uisitauit me. Sed in secunda & tertia coniugatione apex littere substantialis prime non mutatur. Nam in secunda coniugatione hiric littere substantialis prime manet in declinatione hoc modo פִּקֵּד idest uisitauit. פִּקְּדוֹ idest uisitauit illũ. In tertia quoq; coniugatione non mutatur hiric qui subiicitur he littere addite hoc modo. הִפְקִיד idest fecit uisitare הִפְקִידוֹ idest fecit uisitare illum. Aliquando tamen hiric uertitur in cegol. ut. 1. Reg. 25. לֹא הֶכְלַמְנוּם idest nunquam confundere eos fecimus. Atq; ad hunc modum explicita est uerborum inflexio p uoces. modos. tempora. numeros & personas tam simplicium quam cõpositorum. regularium & irregularium. Reliquum est ut de ptibus orationis que dicuntur syncategorematice differamus.

De dictionibus consignificatiuis.

QVemadmodū iam supra dictū est octo sunt partes orationis: quarum duo sunt gña: qm̄ altere principaliter & per se signāt: quare possunt appellari significatiue possuntq̄ inflecti: puta nomē & pronomen per casus: verbum per modos & tempora: participium per vtraq̄. Altere sunt partes orationis: que non significant per se: sed cum partibus quibus iunguntur: atq̄ idcirco dicte sunt consignificatiue: neq̄ declinantur. Cuiusmodi est prepositio: que preponitur nomini & pronomini. Aduerbiū quod additur verbo ad determinandā in illo qualitatē actiōis. vt bene legit. male legit: vnde a grāmaticis adiectiuum verbi dicitur. Aliquādo etiam determinat nomen & participium. vt est valde bonus. valde doctus. Interiectionem greci non faciunt partem orationis per se: annumerant tm̄ illam aduerbio. latini ab aduerbio illam distinguūt. Cōiunctio est que dictiōes eiusdē gñis cōiungit. vt deus & dominus. creat & sustentat me & te. iuste & misericorditer. Ecce quomodo. &. particula coniunxit duo noīa. duo verba. duo pronomina. duo aduerbia. Sed aduertendum quod harū partiū indeclinabiliū duo sunt gña. quedā nāq̄ sunt que nūquā reperiuntur nisi in cōpositione: quedā que reperiuntur etiam separate. Que non reperiuntur nisi in cōpositione: plerūq̄ sunt ꝓpositiones & cōiūctiones. sic em̄ cōponuntur siue adherent ꝑtibus quibus ꝓponuntur aut quas cōiungūt: vt efficiatur cū illis vnū corpus. vnde & apud grecos & latinos nō hn̄t accentū ꝑ se: sed accentū particule insequētis. Cōponuntur itaq̄ particule huiusmodi cū noīe. aut cū verbo atq̄ etiā cū aliis partibus orationis. & cōstant ex vna tm̄ littera ex accidētalibus prepoſita aut postposita dictioni cui adherent. ex quo datur intelligi quodse parata nihil significat: quia in hebreo sermone nulla dictio significatiua scribitur nisi aut duabus aut pluribus litteris. Et antequam de predictis particulis disseramus est aduertendum id quod supra dictū est quod ex duabus & viginti litteris que sūt in vsu apud hebreos: vndecim. vocantur substantiales: quia sūt de substātia dictionis in qua veniunt: & per quas ōstenditur illius dictionis significatio: neq̄ ad alios vsus deseruiunt. & sūt he. טה ספר גזע צדק. Sunt alie vndecim accidentales he que sequuntur. אתכנה משלי בו: que nihilominus aliquando possunt esse substantiales: quemadmodum superiores. He dicuntur accidentales quia adduntur in principio aut in fine dictionū ad designandos in nomine aut pronomine casus. aut in verbo voces modos tp̄a numeros & personas. & ex his accidentalibus litteris quedam ponuntur loco articulorum siue prepositionū & quedā ponūtur tantū ornatus causa. Que vero ponuntur ꝓ positionum siue articulorū loco sunt he. quattuor. בהלם quarum quelibet deseruit suo casui. beth namq̄ ponitur pro in ꝑ positione. & iungitur pronomini sic. בי in me. m. & .f. בך in te. m. בך In te. f. בו in illo בה in illa. Plurali. בנו in nobis. m. & .f. בכם in vobis. m. בכן in vobis. f. בהם vel בם in illis. m. בהן vel בהנה in illis. F. Quomodo beth quoq̄ noibus ꝓponatur suo in loco dictum est in declinatione nominum. He littera vt in superioribus sepe repetitum est ponitur ad designandos casus loco articuli. Animaduertendum est preterea quod he addita in principio nominis subiecto patha vel camez tres habet vsus. primum interrogandi. vt Exo. 2. האלך וקראתי לך. idest si ibo & vocabo tibi. vocatur autem hebraice. השאלה. i. he interrogationis. alterū cū venit per admirationis modum. vt Gen. 18. השפט כל הארץ לא יעשה משפט. i. nunquid iudex oīs terre non faciet iudicium. & vocatur hebraice הא התימה. idest he admirationis. Tertiū relationis. vt Gen. 4 6. כל הנפש לבית יעקב הבאה. i. oīs anima de domo iacob: que venit. Et quando he venit aliquo ex his tribus modis immo alio quouis modo cū cegol: dictio cui iungitur incipit a camez siue patha. vt Numeri. 11. האנכי הריתי. i. si ego concepi. Caph vero quando ꝓ ponitur noibus aut verbis aut participiis designat cū prepositionem: aut sicut siue quemadmodū. coniunctiones. vt כ כ ב. Sin vero quando preponitur nomini aut verbo aut participio designat relationem: sicut dictum est in suo loco vbi de relatiuis agebatur. Sed in quos vsus he accidentales littere adhiberi soleant: copiosius in vocabulario sub vnaquaq̄ littera per se agetur. Littere vero que ponuntur in fine noīm ad designādū pronomina cū quibus cōponūtur: iam in suo loco posite sunt. Sex vero littere que sequuntur: יהמתן qm̄ ponūtur in fine verbi cuiuscumque cōiugationis: veniunt ad designandū ꝑsonas aut genus. Quod si preponantur he quattuor littere איתן designat futurū indicatiui: vt dictum est superius. Littere vero q̄ veniunt in dictione ornatus causa siue ad designandum nomē verbale in hac dictione comprehenduntur האמנתי. Quattuor preterea littere que sequuntur אלבש qm̄ ponūtur in principio dictionū possunt esse accidentales vel substantiales: sed in fine dictionum ſp̄ sunt substantiales. Septem vero littere que sequūtur: possunt esse accidētales siue ponantur in principio siue in fine. תכן חיום.

De consignificatiuis separatis. & primo de prepositione.

PArtes vero orationis que reperiuntur separate: neq̄ cōponuntur cū noibus neq̄ cū verbis sunt in duplici differentia: qm̄ alie variatur cū cōponuntur cū ꝓnomine alie tm̄ immutabiles sunt. Igitur prepōnes sic disponūtur. במו in. אל ad. in. אצל prope. iuxta. circa. secus. את cū. ad. אחר post postea. בעבור propter. per. ob. לבעבור propterea. חוץ foris: extra. preter. לפי secūdum. לפני corā. ante. לבד solū. tm̄. seorsū. preter. מלבד preter quam. excepto. נגד cōtra: e regione. נכח contram. contra. סביב circum. in circuitu. עבר trans. על super. iuxta propter. contra. עם cum. עד donec. vsq̄. בעד per. pro. קרוב prope רחוק longe. תוך inter. בתוך intra. תחת sub. subter. He prepositiones variantur in fine ad designandum personas & numeros pronominū cū quibus componuntur. quarū alique in prima persona singulari non desinunt in i sicut in pronomine sed in ai. & sunt he. אל אחר לפני עד על תחת. Nā in prima persona veniunt ad hunc modū. אלי idest ad me. לפני corā me. עדי vsq̄ ad me. אחרי post me. עלי super me. תחתי sub me. In secundis & tertiis personis vtriusq̄ numeri terminationes pronominum sunt he q̄ sequūtur. לפניך: לפניך. אליך: אליך ad te. m. f. עליך: עליך coram te. m. f. super te. m. f. Et sic de reliquis. & omnes dictiones superius dicte variantur. preter quam que sequuntur. לפי secundum. חוץ extra. preter. foris. מלמעלה desup למעלה supra. עבר trās. מטה idest infra. que iungūtur ꝓnomini. bus postposita hac dictione מן. hoc modo חוץ ממני idest preter me. חוץ ממך preter te. & ad hunc modum cum aliis pronominibus. Dictiones indeclinabiles que non cōponūtur nec variantur sunt aduerbia & coniunctiones cum interiectionibus. De aduerbio.

Inter aduerbii accidentia est significatio. Sunt itaq̄ aduerbiorum significationes complures. Temporis. אז tunc. עתה nūc מחר cras. אתמול heri. תמול idem. שלשם triduo תמול שלשם .i. nudiustertius. אמש heri. ערב vesperi. בקר mane. כבר iā. Loci. שם Ibi siue illic. שמה ibi siue illic. משם illinc פה hic. מפה hinc. מזה isthinc. מתחת inferius. ממעל superius. בכל מקום. vbiq̄. Interrogandi. איה vbi. hoc aduerbium איה variatur qm̄ cōponitur cum pronomine. אי vbi. מאין vnde לאן. איזה vnde. איך quo vel qua. איך quomodo. איכה quomodo. מה quid. מדוע quā do. אנה vbi. quo. למה vbi. איכה quare. Negandi. בלתי ex cepto. nisi. זולתי nisi. preter. בלעדי nisi. preter. & hec tria aduerbia variantur: que vero sequuntur non variantur. אין nō. ne לולי non. לא non. בל ne. non. בלי absq̄. ne. אפס sed. nisi.

Affirmandi. כן ita. vtiq̄. אכן ita est. כה sic כל sic. כמו sicut tanquam. Demonstrandi. הן ecce. en. הנה ecce. quod aduerbium cum in he desinat variatur. Rogandi siue optandi. לו vtinam. אחלי vtinam. מי יתן idem. מי quis dabit נא אנא obsecro. בי אדני obsecro domine mi. Qualitatis. vt. טוב bene. רע male. רעה רע pessime. אמת vere. נכון certe. Quantitatis. vt כמה quantū. הרבה multum. מעט parum. מזער parum. זעיר parum. Dubitandi. פן ne forte. אולי forte. forsitan. Congregandi. יחדו pariter. simul. יחד idem כאחד idem. Diuidendi. בין inter. quod aduerbium variatur. Iungendi. גם etiam. quoq̄. אף etiam. quanto magis. quod aduerbium non variatur. Iurandi. vt חי נפשך per vitam anime tue. Diminuendi. vt מעט paulatim. paulisper. לאט paulatim. Augendi. vt מאד multū valde. יותר magis. מאד מאד nimis.

De interiectione.

Interiectio quam a grecis diximus vocari aduerbii certam significationē. has habet particulas. האח euge. האח vah. אבוי ve. אהה heu. אללי ve. הוי ve. אוי ve. הו ve. & hec vltima interiectio aliquando est aduerbium vocandi sicut o apud latinos.

De coniunctione.

COniunctionum quoq̄ sicut & aduerbiorum diuerse sunt significationes: sed frequentior est copulatiua que imprimis est que per vau scribitur: componiturq̄ cū dictione quam coniungit. vt וידבר idest & locutus est: & potest venire cum quocumq̄ alio apice preter quam cum holem. Quod si componatur cum dictiōe incipienti a littera subiecto seba tunc vau scribitur cum surec. sicut ומעט idest. & parū. atq̄ vt supra dictum est vau nunquam venit nisi in compositione. Aliquando hec coniunctio reperitur pro disiunctiua vel: siue: aut. vt Exo. 21. ומכה אביו ואמו idest qui percusserit patrem & matrem: quo in loco manifestum est & poni pro vel. Aliquando hec coniunctio ponitur pro cum siue quando. Nonnūquā est ad faciendam comparationem: que varietates non possunt dignosci nisi ex contextu orationis. Sunt alie coniunctiones q̄ reperiuntur separate sicut que sequuntur כי quia. quod. quoniam. אשר quod. כאשר sicut. quatenus. כן quidē. vtiq̄. רק & quidem. לכן propterea. או aut. vel. seu. אך sed. tamen. אבל sed. אף כי verumtamen. הלא nonne. nunquid non. & aduersatiua idest quamuis. vide etiam de significatione predictarum dictionum indeclinabilium in vocabulario de vnaquaq̄ in suo loco per ordinem alphabeti.

De modo inueniendi sores idest radicem siue primitiuum cuiusq̄ dictionis hebraice.

POstq̄ in superiori tractatu grammatice hebraice disseruimus de modo legēdi & de partibus orationis tam declinabilibus q̄ indeclinabilib9. restat nūc tractare de modo cognoscendi radicem. siue primitiuum vnde alie dictiones deriuatiue habēt originem. vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicū quod procedit per ordinem alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omniū dictionū que in veteri testamento continentur: & significationes earum. & in quolibet primitiuo ponuntur etiam dictiones deriuatiue que ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscendi originem: & vtrum sit primitiuū an deriuatiuum. quoniam non solum ab eo deriuantur alia verba & participia sed & nomina & alie partes orationis: ideo primo de illius origine agendum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuū verbi primo est aduertendum: q̄ primitiuum quod apud hebreos dicitur שרש sores. i. radix cuiuscunq̄ verbi vel participii & omnium dictionū que ab eo deriuatur sunt littere que constituunt tertiam personā singularē prime vel secunde coniugationis actiue vocis indicatiui modi tēporis preteriti: vel infinitiuū eiusdem vocis. Que cōiter sunt tres littere & nonnūq̄ quattuor vel quinq̄: sed hoc rarissime. exēpli gr̄a. ex פקד .i. visitauit deriuātur oīa verba quattuor coniugationū que continent predictas tres litteras: & etiā omnia nomina & alie partes orationis que a predicto verbo deriuātur. sicut apud latinos Amo est primitiuū ceterarum personarū & modorum & temporū & omniū aliarū dictionum que ab eo deriuantur Et sunt alie dictiones que a verbis non deriuātur: quarum primitiua aliquando cōtinēt plus vel minus q̄ tres litteras. Et quia apud hebreos multe littere preponuntur vel postponuntur ip̄sis primitiuis in compositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere que littere sunt de substantia dictionis: & que littere non sunt de eius substantia. Circa quod sciendū q̄ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substantiales: que in quacunq̄ dictione venerint: sunt de substantia illius dictionis: & constituunt significatū & primitiuū eiusdem dictionis: & reiici nō possunt. sunt enim que sequūtur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר Que his quattuor dictionibus comprehēduntur טה ספר גזע צדק. Ex quibus litteris due sunt duplices. s. פ pe. & צ sadic. alie vero vndecim que sequūtur p̄nt esse accidētales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת ex quibus tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & comprehenduntur predicte vndecim littere his tribus dictionibus. אתכנה משלי בו. he enim vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut alie vndecim supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cōiugationē. modos. tempora. prepositionem vel articulum aut pronomina affixa de quibus in grammatica dictū est. Et aliquando adduntur maiori ex parte nominibus causa ornatus: & aliquē earum ponuntur aliquādo loco vocalium. Que enim ponūtur in fine verborum ad denotandum numerum vel personam aut genus: sunt sex que sequuntur. ה ו י מ נ ת Que hac dictione comprehendūtur יהמתון. Que vero preponuntur ad denotandum coniugationem vel vocem passiuam hac dictione comprehenduntur. הנה. Que autem preponuntur in futuro sunt quattuor: que hac dictione comprehenduntur. איתן. Que ponūtur in fine nominum aut verborum ad denotanda pronomina que cum eis componuntur: sunt que sequuntur. ה ו י כ ם נ ן. Que in compositione ponuntur pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel prepositionibus sunt septem: que his duabus dictionibus continentur. השכל בם. Nam littera vau quando venit in principio dictionis: non est de substantia eiusdem dictionis: sed ponitur pro coniunctione. vt infra dicetur: & etiam in fine dictionis vau vel iod non possūnt esse substantiales nisi in paucis admodum locis. Et ista littera .ה. he. ponitur aliquando in principio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur. el. la. los. las. Et aliquando ponitur interrogatiue vel admiratiue: vt supra in grammatica dictum est.

Et ista littera. ש. Sin. ponitur aliquando pro hoc

relatiuo quí.que.quod.omnis generis & vtriuſq; numeri. Et iſta littera.ב.beth ponitur pro prepoſitione in.ל. lamed vero articulus eſt datiui caſus vel genitiui:ponitur etiam aliqñ pro ad. Et iſta littera.מ.mem ponitur loco prepoſitionis.a, vel ab de.ex. Littere vero que ponũtur aliqñ loco vocaliũ:ſunt q̃tuor.ſ.אהוי. Et eſt notãdum quod iſte quattuor littere אנלש Quando ponuntur in fine vel in medio dictionis ſemper ſũt ſubſtantiales:alie vero ſeptem que his duabus dictionibus cõprehendũtur תכן היום poſſunt eſſe accidentales: ſiue ponantur in principio ſiue in fine dictionis. Littere vero que adduntur aliqñ dictiõibus cauſa ornatus:ſunt ſex:que hac dictione comprehenduntur.ſ.הָאַמְנְתִי. Sunt preterea aliqua verba que in proceſſu coniugationis aliquando amittunt unam litteram ex tribus ſubſtantialibus:aut duas.& hoc quattuor modis Primo quando amittunt primam litteram ſubſtantialem:ſecũdo quando amittunt mediam.tertio qñ amittunt vltimã.quarto quando amittunt primam &vltimam. Verba uero que amittunt primam litteram ſubſtantialem:ſunt illa quorum prima littera ſubſtantialis eſt una ex his tribus.ſ. ילנ ut יָדַע.i.ſciuit לָקַח.i.accepit.נָגַשׁ.i.acceſſit.Et iſta littera.ל.lamed tantũmõ amittitur in predicto verbo לָקַח lacach.ſ.in futuro & in imperatiuo & infinitiuo:vt ſupra dictum eſt. Que vero amittunt litteram mediam:ſunt illa quorum littera ſubſtantialis media eſt uau uel iod. ut שׁוּב ideſt reuertere בִּין ideſt intelligere:quorum uerborum infinitiuus continet tres litteras ſubſtantiales. Que uero amittunt ultimam:ſunt illa que deſinunt in. ה .ut גָּלָה.i.reuelauit.uel illa quorum littera ultima duplicatur.ut רָבַב.i.multiplicauit:quoniam tunc vna ex illis amittitur in diſcurſu coniugationis. Que vero amittunt primam & vltimã: ſunt illa quorum littera ſubſtantialis prima eſt.נ. & vltima eſt.ה.vel.נ.ut נָטָה.i.tetendit נָתַן.i.dedit. Et ut ea que ſupra dicta ſunt manifeſta fiant:ponamus exemplum in aliquibus uerbis & nominibus:ut poſſimus diſcernere que littere ſunt ſubſtantiales ex eorum primitiuo:& que ſunt accidentales.& que deficiunt.Eſto exempli gratia hoc uerbum והלבישוהו quod in hebreo eſt vnum verbum compoſitum:& ſignificat:& fecerũt indui eum.In quo prima littera que eſt uau ponitur pro coniunctione.Et ſecunda littera que eſt he & quinta que eſt iod denotant uerbũ eſſe tertie coniugationis.Septima littera que eſt vau denotat tertiam perſonã pluralem. octaua & nona littera que ſunt he & uau:denotant pronomen ſingulare tertie perſone.ſ.eum uel illum:quod cõponitur cũ predicto uerbo. remanent igitur tres lr̃e.ſ. לבש que in tertia pſona ſingulari indicatiui prime coniugationis faciunt לָבַשׁ.i.induit. qđ eſt primitiuum ſupradicti uerbi. Ponamus iterum exemplũ in uerbis defectiuis.& eſto exempli gratia hoc uerbum יִתְּנֵנִי.i.dabit me in quo iod prima deſignat tertiam perſonam futuri: & nun & iod vltime conſtituunt pronomen prime perſone.ſ.me:quod componitur cum predicto verbo.remanent itaq; due littere.ſ.ת. &.נ.& quia predictum verbum eſt nature verborum defectiuorum:que in proceſſu coniugationis amittunt nun litteram ſubſtantialem primam: ideo addendo nun predictis duabus litteris in principio fit נָתַן.i.dedit:quod eſt primitiuum ſupradicti verbi Ponamus exẽplum in vno nomine.ſ.תַּרְבּוּת.i. incrementum vel multiplicatio:in quo tau prima eſt ex litteris הָאַמְנְתִי.que aliquãdo addũtur in principio nominis:vt ſupra dictum eſt.tau vltima denotat genus femininum.vau vero ponitur loco.u.vocalis.remanent ergo due littere.ſ.ב ר: cuius primitiuum eſt רָבָה ſiue רָבַב.i.multiplicauit. quia vt dictũ eſt ה.finalis primitiui & littera que duplicatur: aliquando amittitur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplum in alio nomine.ſ.בְּמִשְׁמַרְתְּךָ.i.in cuſtodia tua. cuius primitiuum eſt שָׁמַר.i. cuſtodiuit. quia littera prima que eſt beth ponitur pro prepoſitione in:& littera mẽ que ſequitur eſt de litteris que adduntur in principio nominis:vt ſupra dictum eſt.tau vero denotat genus femininũ:chaph vltima deſignat hoc pronomen tua: qđ componitur cum predicto nomine.Et hec hactenus dicta ſint de primitiuis verborum. circa cognitionẽ vero primitiuorũ nominis & aliarum dictionũ indeclinabilium que a verbis nõ deriuantur eſt aduertendum q̄ in primis ſunt reiiciende omnes littere accidentales:que denotant numerum:articulum:ſiue prepoſitionem:& litteras que addi conſueuerũt ornatus cauſa.vel que deſignant pronomina que cum illis componuntur: quemadmodum de nominibus verbalibus ſupradictũ eſt. quibus reiectis littereque remanent ſubſtantiales ſunt:vt exempli gratia לַאֲבוֹתֵינוּ.i.patribus noſtris. tolle lamed datiui. vau & tau & iod deſignãtes pluralem.& nun & vau deſignantes pronomen poſſeſſiuũ prime perſone pluralis:reliqque ſunt aleph & beth hoc eſt ab אָב. vt in prima dictione vocabularii.

Et quia ad inueniendũ primitiuum cuiuſcũq; dictionis deriuatiue oportet habere noticiam grammatice hebraice: in qua plenius ea que predicta ſunt continentur: quod non omnibus contingit:cum etiã apud ipſos hebreos vſu magis quã arte diſcant bibliam hebraicam:& vix inueniatur in eis vir doctus in ſua grammatica:ideo in biblia quã imprimendam curauimus ãnotabuntur in margine primitiua dictionũ quarum inuentio non eſſet facilis omnibus Veruntamen in aliquibus dictionibus non erit opus adnotare primitiua in margine:videlicet in illis que continent litteras primitiui nec plus nec min⁹:quãuis in ſignificato vel in apicibus ſit aliqua differẽtia. vt דֶּבֶר.i. mors vel peſtis: cuius primitiuum eſt דִּבֵּר.i.locutus eſt.et פֹּקֵד.i.viſitans cuius primitiuum eſt פָּקַד.i.viſitauit. Item ſi in principio dictionis ſunt littere primitiui: quãuis poſtea habeat alias lr̃as accidẽtales:nõ ponetur eius primitiuũ in margine vt אִמְרָתִי.i.verbum meũ: cuius primitiuum eſt אָמַר.i.dixit. Item ſi dictio incipit a littera vau& poſt illam immediate continet litteras primitiui: tunc non notabitur primitiuum:quia vt ſupra dictum eſt littera vau in principio dictionis ſemper ponitur pro coniunctione: & nunquã eſt de litteris primitiui exceptis duobus locis tãtum: & aliquib⁹ nominibus propriis vt patet in vocabulario. Item ſi poſt aliquam iſtarum quinq; litterarum ב ה כ ל מ que ponũtur in principio dictionis pro articulis vel prepoſitionibus ſi immediate ſequuntur littere primitiui:non ponitur primitiuum in margine. Et quia predicte quinq; littere aliquãdo ſunt de ſubſtantia dictionis ſiue de eius primitiuo: ideo quando ſunt accidentales & ponuntur pro articulis vel prepoſitionibus: notantur quodam apice deſuper impoſito hoc modo מ ל כ ה ב Et quia in trãſlatione chaldaica quam etiam fecimus imprimi iſte quattuor littere א ה ו י frequentius ponuntur loco vocalium quam in hebreo:ideo ſi his demptis dictio continet litteras primitiui:non erit opus ſignare primitiuum in margine.Item quia in predicta lingua caldaica littera daleth eſt articul⁹ genitiui caſus:ideo quando non eſt de ſubſtantia dictionis: notabitur predicto apice hoc modo ד & ſi poſt talem litteram ſequantur littere primitiui:non ponetur in margine.& de his dicta ſufficiant.

Explicit grãmatica hebraica nouiter impſſa in hac p̄clariſſima cõplutenſi vniuerſitate. De mãdato ac ſumptibus reuerẽdiſſimi in xp̄o patris & dñi:dñi .F. Franciſci Ximenez de Ciſneros Cardinalis Hiſpanie Archiep̄i Toletani & hiſpaniarum primatis ac Regnorum caſtelle Archicancellarii. Induſtria & ſolertia honorabilis viri Arnaldi Guillelmi de Brocario artis impreſſorie magiſtri. Anno dñi. M.D.xv. menſis Maii die vltima.